מסכת

נדרים

מן

תלמוד בבלי

עם כל המפרשים כאשר נדפס מקדם ועם
הוספות חדשות כמבואר בשער השני.

ווילנא

בדפוס והוצאות האלמנה והאחים ראם
שנת נדר או שבועה לפ"ק

ТАЛМУДЪ ВАВИЛОНСКІЙ
Томъ XII. Отдѣлъ I.
Съ Варшавскаго изданія 1879 г.
съ прибавленіями.
1884.

Дозволено цензурою. — 17 Августа и 17 Октября 1883 и 12 Марта 1884 г. Вильна.

ВИЛЬНА
Типографія Вдовы и братьевъ Роммъ.
Жмудскій переулокъ домъ № 2631.

מסכת

נדרים

מן

תלמוד בבלי

עם פירוש רש"י, תוספות, ותוספות ישנים, ופסקי תוספות, רבינו אשר, קצור פסקי הרא"ש לבנו רבינו יעקב בעל הטורים ז"ל, והגהות אשרי מהג"מ ישראל מקרעמז ז"ל, ופירוש המשניות להרמב"ם ז"ל. פירוש רבינו שמשון משאנץ ז"ל ופירוש רבינו אשר ז"ל למשניות סדר זרעים וטהרות. מבוא התלמוד לרבינו שמואל הנגיד הלוי ז"ל, ועליו נלוה קצור כללי התלמוד מלוקט מספרי הכללים ע"י הג"מ יהודה אריה ליב ז"ל דיין בפפד"מ. מסורת הש"ס, עין משפט (מראה מקומות הדינים בפוסקים הראשונים), ונר מצוה (סמני מנין הדינים שנסמנו בעין משפט), ותורה אור, כל אלה סידר וחיבר הג"מ יהושע בועז ז"ל בעה"מ שלטי הגבורים להרי"ף. חלופי גרסאות. הגהות לש"ס והוספות במסורת הש"ס ועין משפט להג"מ יוסף שמואל ז"ל אבד"ק פפד"מ (כמש"נ בש"ס אמ"ד ופפד"מ בשנות תע"ד—תפ"א), והגהות ותוספות מראה מקומות להג"מ ישעיה (פיק) ברלין ז"ל אבד"ק ברעסלויא, ומוקפים בחצאי רבוע.

ועליהם נוספו

א) ספר חכמת שלמה (מהרש"ל) להג"מ שלמה לוריא ז"ל.

ב) חדושי הלכות } (מהרש"א) { להג"מ שמואל אליעזר הלוי

ג) חדושי אגדות } { אידלש ז"ל אבד"ק אוסטרא.

ד) מאיר עיני חכמים (מהר"ם לובלין) להג"מ מאיר מלובלין ז"ל.

ה) חדושי הלכות מהר"ם שיף להג"מ מאיר שיף ז"ל אבד"ק פולדא. ועליו באור והגהות מהג"מ מרדכי מארדוש ז"ל אבד"ק פאריצק

ו) מעדני יום טוב {בתחלה נקרא מעדני מלך} {על הרא"ש למסכת ברכות והלכות קטנות} {להג"מ יום טוב ליפמאן הלוי העליר ז"ל (בעה"מ תוספות יו"ט).}

ז) דברי חמודות {בתחלה נקרא לחם חמודות} {וחולין ובכורות ונדה}

ח) פלפולא חריפתא על הרא"ש סדר נזיקין.

ט) תפארת שמואל (השלם) על הרא"ש, להג"מ אהרן שמואל קאידנוור ז"ל (מהרש"ק).

י) קרבן נתנאל על הרא"ש לסדר מועד ונשים, להג"מ נתנאל ווייל ז"ל אבד"ק קארלסרוא.

יא) חסד אברהם פי' על שמונה פרקים להרמב"ם ז"ל, מהג"מ אברהם הלוי הורוויץ ז"ל (אביו של בעל השל"ה).

יב) מסורות חדשות (הגהות בעל הלבוש) להג"מ מרדכי יפה ז"ל אבד"ק פוזנא. עם תקונים והגהות מהג"מ מרדכי זאב הלוי איטינגא ז"ל וגיסו הג"מ יוסף שאול הלוי נאטאנזאהן ז"ל אבד"ק לבוב (בעלי מפרשי הים).

יג) הגהות הב"ח להג"מ יואל סירקש ז"ל אבד"ק קראקא (בעהמ"ס בית חדש).

יד) הגהות הגר"א להג"מ אליהו ז"ל הגאון מווילנא (הגהו ונתקנו ע"פ כי"ק מגליון הש"ס שלמד בו וזכינו למסכתות רבות ממנו).

טו) מראה יחזקאל הגהות להג"מ יחזקאל הלוי לנדא ז"ל אבד"ק פראג (בעהמ"ס נודע ביהודה כו').

טז) מעשה ר"ב הגהות להג"מ בצלאל רנשבורג ז"ל (בעהמ"ס הורה גבר).

יז) גליון הש"ס להג"מ עקיבא איגר ז"ל אב"ד דק"ק פוזנן.

יח) גליון מהרש"א הגהות לבנו הג"מ שלמה איגר ז"ל אבד"ק פוזנן.

יט) הגהות הג"מ שאול קאצנעלנבוגן ז"ל מווילנא.

כ) הגהות הג"מ אלעזר לנדא ז"ל אבד"ק בראדי (בעהמ"ס יד המלך).

כא) חדושי והגהות הרש"ש להג"מ שמואל שטראשון ז"ל מווילנא. (ע' מעל"ד סי' פ"ז). וההשמטות שנשמטו ממקומן הושם עתה למקומותיהן, ומוקפות בחצאי רבוע.

(ועוד נוספו בו מעלות ותוספות רבות על כל ספרי הש"ס בלערו כמש"נ בש"ס תוצאת דפוסנו משנת תקצ"ה, ותוצאה השניה משנת תרי"ט).

☜ וראה זה חדש הוא אשר הוספנו בו על כל אלה ☞

יותר ממאה הוספות חדשות נכבדות

סללות פירושים חדושים והגהות מרבנן גאוני קדמאי ובתראי רובם היו גנוזים עד כה בכתבי יד בגנזי הספרים אשר להממשלות או ליחידים זה בכה וזה בכה, ועין הדפוס לא שזפתם עוד. ונקובים בשמותיהם מעבר לדף הזה:

ווילנא

בדפוס והוצאות האלמנה והאחים ראם

ואלה ההוספות החדשות שהוספנו בהש"ס הזה :

יש מהן שנוספו על כל מסכתות הש"ס ויש שלא באו רק על איזה מסכתות :

אלה מהם נדפסו בפנים הש"ס או על גליון הדף :

א) מסכת כלה רבתי — השלמה — מרובה בפרקים ובנוסחאות ישרות יתר על הנדפסת בכל ספרי הש"ס. (נמצאת בכ"י רבינו אברהם בר נתן הירחי ז"ל בעל המנהיג, עם הגהות רבות ומראה מקומות, ויצאה לאור פ"א ע"י בעהמ"ס בית נתן).

ב) מסכתות קטנות נוספות : מסכתות ספר תורה, תפילין, מזוזה, וציצית, (נמצאו בכ"י ונדפסו בספר"מ בשנת תרי"א).

ג) חלופי גרסאות בש"ס ע"פ נוסחאות ישנות.

ד) נוסחאות ישנות ונוסחת הבבלי במסכת שקלים.

ה) נוסחת הירושלמי במסכת הוריות.

ו) נוסחאות כתבי יד במסכת סופרים.

ז) נוסחא חדתא למס' גרים מספר מראית העין להרחיד"א ז"ל עם פירושו עליה מספרו ההוא ;

ח) פירוש רב האי גאון ז"ל, למשניות סדר טהרות.

ט) — רב נסים (גאון) בר יעקב ז"ל (תלמיד רב האי גאון ומרבותיו של הרי"ף), למסכת ברכות, שבת, ועירובין (ונקרא בשם מפתח מנעולי התלמוד).

י) [כ"י] — רבינו חננאל בר חושיאל ז"ל (ג"כ מרבותיו של הרי"ף), לחצי הש"ס.

יא) [כ"י] — רבינו גרשום בר יהודה מאור הגולה ז"ל (כפי דרבי' דרש"י) למס' תענית ובבא בתרא ולכל סדר קדשים מלבד זבחים.

יב) — רש"י למסכת אבות, ע"פ נוסחאות שונות.

יג) — הרשב"ם העקרי למס' ב"ב דף פ"ז, פ"ח, פ"ט, ק"ל, קל"א. שלא נדפס רק ברפוס פיזרו בשנת רע"א ובכל שאר הדפוסים נדפס בטעות פי' אחר בשמו כמ"ש בהערה לפי' הרשב"ם בדף פ"ט סוף ע"א.

יד) פי' רבינו זרחיהו הלוי ז"ל (הרז"ה בעל המאור) למס' קנים.

טו) — רבינו אברהם בר דוד ז"ל (הראב"ד בעל ההשגות) למסכת קנים ותמיד.

טז) [כ"י] תוספות ר"י הזקן ז"ל, למס' קדושין (כן ייחסום לו רושמי הספרים, אבל נראה כי טעו בזה, כי בשני מקומות מובא בהן ספר התרומה ומתבנו הלא היה תלמידו של ר"י הזקן).

יז) פי' רבינו שמשון משאנץ (משאנזא) ז"ל, למס' עדיות לתשלום מסכת בכורים, ולפרק אנדרוגינוס. ועלינו גלות גם פי' הרמ"ע מפאנו ז"ל.

יח) (כ"י) תוספות הר"ש משאנץ הנ"ל, למס' סוטה.

יט) (כ"י) תוספות ישנים למסכת יבמות.

כ) (כ"י) פי' ריב"ן השלם למס' נזיר. הפירוש שנדפס בש"ס למס' נזיר וייחסוהו לרש"י, הוא באמת לרבינו יהודה בר נתן ז"ל (כדמוכח מתוך הכ"י שמצאנוהו) אולם הנדפס משובש מאד, גם חסר ממנו הרבה, ועתה נמצא פירושו השלם בכ"י קדמון ומדוייק וההספות והשנוים שמצאנו בו נדפסו בצד הפירוש הנ"ל הנדפס בשם רש"י ונקראו בשם נוסחת הריב"ן.

כא) [כ"י] פי' רבינו יצחק בר מלכי צדק סימפונטי ז"ל, למשניות סדר זרעים.

כב) [כ"י] פי' רבינו יהודה בר בנימין הרופא ז"ל ממשפחת הענוים (רבו של בעל שבלי הלקט), למס' שקלים.

כג) [כ"י] פי' רבינו מאיר (מהר"ם) מרוטנבורג ז"ל, למס' נגעים ואהלות.

כד) קובץ פירושי מהר"ם מרוטנבורג לסדר טהרות, שהביאם התוי"ט, מלבד למס' נגעים ואהלות שהדפסנוהו ע"פ כ"י הנ"ל.

כה) פי' רבינו יונה החסיד מגירונדא ז"ל, למס' אבות.

כו) [כ"י] תוספות רי"ד מאת רבינו ישעיה די טראני (ר' ישעיה הראשון ז"ל) למס' כתובות ולמס' גיטין.

כז) [כ"י] תוס' חד מקמאי למס' יבמות, והוא ניהו נכדו של רבינו משלם ז"ל. ונראה שספר כתוב בכתב וכת"י כרחיד"א ז"ל בזה"ל: „חדושי יבמות לחד מקמאי ז"ל, מזכיר להרב אביו לשבת, הוא היה בזמן הראב"ד, ובא מעשה לפניהם. החיד"א ס"ט" עכ"ל.

כח) [כ"י] פי' הרא"ש ז"ל למסכת נזיר, שהיה בכ"י ישן בעקר הספרים של הרחיד"א ז"ל (והרחיד"א ז"ל חתום עליו בעצם כ"י קדשו).

כט) תוס' הרא"ש ז"ל למס' הוריות (ע"פ הנדפס בפעם הא' בפראג).

ל) פירוש הרא"ש למסכת קנים תמיד ומדות ;

לא) [כ"י] תוספי הרא"ש ז"ל למסכת נדה.

לב) [כ"י] שיטה מקובצת לרבינו בצלאל אשכנזי ז"ל, קבוצת הגהות וחדושי הראשונים ז"ל לכל סדר קדשים (וחסר רק למס' חולין) ובהרבה מקומות מביא פי' רש"י האמתי שמצא בכ"י תחת המפרש האחר שנדפס על שם רש"י בכל ספרי הש"ס. (נעתקו מכי"ק מגליון הש"ס שלו שנמצא בירושלים תוב"ב. והרחיד"א ז"ל בשה"ג ח"ב מזכירו לשבח בזה"ל: הגהות נפלאות אמתיות מתוך גפ"ת כ"י שהיו לו, ולא זכינו עדיין שיצאו לאור הדפוס עכ"ל.

ולמס' חולין נעתק בעצם כי"ק של תלמידו הג"מ שלמה בר ישועה עדני זצ"ל (בעה"מ פי' מלאכת שלמה על משניות שעודנו בכ"י).

לג) חכמת שלמה (מהרש"ל) לפרק חלק, אשר נשמט מכל ספרי הש"ס, ולא נדפס רק בס' ח"ש תוצאה א' בשנת ושלו"ה.

לד) [כ"י] חדושי מהרש"ל על הרא"ש למס' שבת עירובין וגיטין.

לה) פירש"י והנ"י וכו' שעל הרא"ש, הוגהו ונוספו בם הרבה ע"פ הנדפס בפראג בשנת שפ"ח על ידי בעל התוי"ט.

לו) [כ"י] הגהות הב"ח להל"ק מהרא"ש.

לז) הגהות מס' תמת ישרים, על אדר"נ ועל מסכתות קטנות.

לח) הגהות מס' ברכת הזבח ומס' צאן קדשים לסדר קדשים.

לט) תפארת שמואל, השגות על מהרש"א להג"מ אהרן שמואל קאידנוור ז"ל (מהרש"ק) (בעהמ"ס ברכת הזבח) (מלבד הגהותיו על גפ"ת שבאו בסוף המסכתות).

מ) [כ"י] פסקי תוספות למס' מעילה שלא נדפסו עד כה בכל ספרי הש"ס ואנחנו מצאנום בפסקי תוס' כ"י ישן על קלף.

מא) [כ"י] נוסחאות ישנות בפסקי תוס' שנמצאו בכ"י ישן נושן על קלף.

מב) פי' קרבן העדה למס' שקלים, להג"מ דוד ז"ל אבד"ק דעסויא.

מג) פי' הג"מ חיים יוסף דוד אזולאי ז"ל (מספרו כסא רחמים) לאדר"נ ולמסכתות קטנות.

מד) [כ"י] הוספות להגהות הגר"א ז"ל. וביותר בסדר זרעים ומסכת שקלים, מעצם כי"ק.

מה) הגהות הגר"א למשניות סדר טהרות (מלבד באורו שנזכר לקמן שנדפס בסוף).

מו) מים טהורים הגהות למסכת כלים להג"מ יהודה ליב הלוי עדיל ז"ל מ"מ מסלאנים (בעהמ"ס אפיקי יהודה).

מז) הגהות ותקונים בפי' הרא"ש למס' קנים מס' יעיר קנו.

מח) ספר תקלין חדתין על מס' שקלים מתלמוד ירושלמי, מהג"מ ישראל בהר"ש ז"ל מ"מ דשקלאב (תלמידו של הגר"א), עם הגהות הגר"א ז"ל למסכת הזיא.

מט) [כ"י] נמוקי הגרי"ב הגהות על מהרש"א להג"מ יהודה בכרך ז"ל אבד"ק סייני (מלבד חדושיו על גפ"ת שבאו בסוף המסכתות).

נ) ספר בנין יהושע על אבות דרבי נתן, מאת הרב יהושע פאלק ב"ר יצחק אייזיק מליסא ז"ל.

נא) ספר נחלת יעקב למסכתות קטנות, מאת הרב יעקב (יאקב) ב"ר ברוך נוימבורג ז"ל.

נב) עין משפט, מסורת הש"ס, גליון הש"ס וציון ירושלים כלם למס' שקלים, מאת בעלי מפרשי הים ז"ל.

נג) הגהות על פי' הרמב"ם והר"ש לסדר זרעים מהג"מ שמואל פריינד ז"ל מדייני פראג (בעהמ"ס זרע קודש). ונדפסו על הגליון בצדם מבלי הזכרת שם מחברן.

נד) [כ"י] לב חכמים למסכת שמחות ;

ואלה ילוו על הש"ס בסוף המסכת ;

נה) [כ"י] פירוש קדמון למס' מעילה, הובא בשיטה מקובצת כ"י בשם „פירוש לא נודע למי".

נו) אור זרוע הקצר על מסכת יבמות, להג"מ חיים מנוואשטט בן הריא"ז ז"ל בעהמ"ס אור זרוע (ונדפס פ"א על גליון פסקי הרא"ש בש"ס דפוס וויניציאה).

נז) ספר מהדורא בתרא למהרש"א, עם חדושי הלכות ואגדות מתתנו הג"מ משה בר' יצחק בר בונם ז"ל אבד"ק לובלין.

נח) חכמת מנוח, חדושים מהג"מ מנוח הענדיל ז"ל (בדורו של מהרש"ל).

נט) מים חיים, חדושים מהג"מ יחזקיה די סילוא ז"ל (בעהמ"ס פרי חדש).

ס) כללי התלמוד, להג"מ חיים בנבנשתי ז"ל (מספרו כנה"ג ושיורי כנה"ג).

סא) [כ"י] הגהות ישנות למס' נדה שנכתבו בכ"י ספרדי ישן על גליון המסכת דפוס וויניציאה שנת רפ"ז.

סב) [כ"י] חדושי הג"מ משה ב"ר אברהם ז"ל אבד"ק הוראדנא (בעהמ"ס תפארת למשה).

סג) הגהות הג"מ נתן בורגיל ז"ל, לסדר קדשים ומס' הוריות (מספרו חק נתן).

סד) [כ"י] באור הגר"א ז"ל למס' ערכין ונקרא יד אליהו.

סה) [כ"י] הגהות חדשות מהגר"א ז"ל למס' תמורה, מלבד אלה שנדפסו על הדף מכ"י.

סו) [כ"י] באור הגר"א למשניות סדר טהרות (מלבד אהלות) אשר קבל ממנו תלמידו הג"מ בונם ז"ל משקלאב ונעתק ע"י הרד"ל ז"ל, וחלק גדול ממנו כלו חדש, שלא נמצא בא"ר.

סז) ספר אורח מישור למס' נזיר, מהג"מ יוחנן ב"ר מאיר ז"ל מקרעמניץ.

סח) הגהות הג"מ יחיאל היילפרין ז"ל אבד"ק מינסק (בעהמ"ס סדר הדורות).

סט) [כ"י] חדושים והגהות מהג"מ יעקב עמדין (הריעב"ץ) ז"ל (מעצם כי"ק מגליון הש"ס שלו).

ע) [כ"י] חדושים מהג"מ גדליה ליפשיץ ז"ל, של איזה מסכתות מכי"ק, ומספרו רגל ישרה לאדר"נ ומס"ק.

עא) חדושים מבנו הג"מ ישראל ליפשיץ ז"ל בעהמ"ס תפארת ישראל על משניות.

עב) [כ"י] חדושים מהג"מ צבי הירש ברלין ז"ל (נכד לבעל חכם צבי ז"ל).

עג) חדושים מהג"מ משה סופר ז"ל אבד"ק פרעסבורג (בעה"מ שו"ת חתם סופר וכו').

עד) שדה צופים על הרא"ש להג"מ בצלאל רנשבורג ז"ל (בעהמ"ס הורה גבר).

עה) חדושים מהג"מ זאב וואלף הלוי מבאסקוויץ ז"ל (בעהמ"ס סדר משנה).

עו) חדושים מהג"מ ברוך פרענקיל תאומים ז"ל (בעה"מ ספר ברוך טעם וכו').

עז) [כ"י] חדושים מהג"מ יעקב צבי יאליש ז"ל מדינוב (בעהמ"ס מלא הרועים וכו').

עח) [כ"י] הגהות למס' שבועות מהג"מ ליב ברלין ומהג"מ נח חיים צבי ז"ל (בעהמ"ס מעין החכמה).

עט) (כ"י) מצפה איתן להג"מ אברהם ז"ל ממינסק (בעהמ"ס משכיל לאיתן וכו'). (עם תוספת מרובה מכי"ק על הש"ס בש"ס דפוס זיטאמיר).

פ) [כ"י] חדושים מהג"מ שלמה איגר ז"ל, למסכתות שלא נדפסו עוד עליהן (מלבד הנ"ל מעל"ד).

פא) חדושים מהג"מ צבי הירש חיות ז"ל אבד"ק זאלקווא (בעה"מ שו"ת מהר"ץ וכו').

פב) [כ"י] קרני ראם להג"מ אהרן משה טויבש ז"ל אבד"ק יאסי (בעה"מ שו"ת תועפות ראם). כולל הערות על מהרש"א וחדושי גפ"ת (נוסף עתה מכי"ק על הרבה מסכתות שנדפסו בלעדו).

פג) [כ"י] הגהות בנו הג"מ שמואל שמעלקא טויבש ז"ל אבד"ק יאסי.

פד) ארץ צבי הגהות על הגהות אשר"י מהג"מ יהודה צבי ז"ל (בעה"מ שו"ת מנחת יהודה).

פה) [כ"י] שער הלקוטות הגהות מהג"מ ישכר ז"ל (בעהמ"ס פתחי שערים).

פו) [כ"י] חדושי הרד"ל מהג"מ דוד לוריא ז"ל מביחאוו ישן (בעל ההגהות על המדרש רבה ופדר"א וכו').

פז) [כ"י] הוספות לחדושי והגהות הרש"ש, וחדושים מבנו הג"מ מתתיהו שטראשון ז"ל מווילנא.

פח) [כ"י] חדושים מהג"מ יוסף חנינא ליפא מייזליש ז"ל (בעה"מ שו"ת תפארת יוסף).

פט) [כ"י] הגהות למסכת נזיר מהג"מ אשר הכהן ז"ל אבד"ק שערשב (בעהמ"ס ברכת ראש).

צ) [כ"י] חדושים מהג"מ שמחה ז"ל אבד"ק דעסוי (בנו של הג"מ צבי חריף ז"ל).

צא) [כ"י] מלאכת יום טוב מהג"מ יום טוב ליפמאן ז"ל אבד"ק קאפולי (בעהמ"ס קדושת יום טוב וכו').

צב) [כ"י] בן אריה מהג"מ זאב בן אריה ז"ל אבד"ק טעלז.

צג) חדושים מהג"מ אליהו גוטמאכר ז"ל אבד"ק גרידץ (בעהמ"ס לפנת פענח).

צד) [כ"י] חדושים מהג"מ יצחק אייזיק חבר ז"ל אבד"ק טיקטין (בעה"מ שו"ת בנין עולם).

צה) [כ"י] חדושים מהג"מ נחמיה בירך הלוי ז"ל מדובראוונא (בעה"מ שו"ת דברי נחמיה).

צו) [כ"י] מראה כהן להג"מ בצלאל הכהן ז"ל מד"א פ"ק ווילנא (בעהמ"ס ראשית בכורים).

צז) [כ"י] חדושים מהג"מ אלעזר משה הלוי הורוויץ שליט"א אבד"ק פינסק.

צח) [כ"י] פורת יוסף להג"מ יוסף שליט"א מד"א פ"ק ווילנא.

צט) הגהות אמרות טהורות על פי' הר"מ והר"ש והרא"ש לכל סדר טהרות להג"מ שמואל פריינד ז"ל הנ"ל ;

ק) [כ"י] חשק שלמה להג"מ שלמה הכהן שליט"א מד"א פ"ק ווילנא.

קא) [כ"י] יפה עינים להג"מ אריה ליב יעלין שליט"א אבד"ק בילסק (בעהמ"ס קול אריה וכו'). כולל מ"מ לתלמוד ירושלמי, למדרשים, ילקוט, ספרא, ספרי ומכילתא ופדר"א ופסק"ר, עם הערות וחדושים בחלופי גרסאות ושנוים שבין תלמוד בבלי לירושלמי. (ובהם הגהות ומ"מ בירושלמי למס' ברכות ושבת להג"מ ליב ברלין ז"ל ויזכרם בשם הגרל"ב) ;

קב) [כ"י] המתרגם כולל באור מלות הלועזיות שברש"י, תוספות והרא"ש, ובפי' המשניות להרמב"ם והר"ש.

קג) פסקי תוספות, ומסורת הש"ס, ועין משפט, ותורה אור, שכל אלה נשתבשו מאד בכל ספרי הש"ס, הוגהו ונתקנו בש"ס הזה ע"י גדולי התורה ;

גם הוספנו בו : א) הגהות מספר שיח יצחק על תוספות ישנים למסכת יומא. ובכ"מ שנדפס בהן מלפנים „עי' שיח יצחק" הדפסנו את תוכן דבריו מפורשים במקומם. ב) מראה מקומות בפירש"י ורמב"ם למסכת אבות ; ג) ציוני הפרקים של התוספתא בר"מ ובר"ש ; ד) שנוי נוסחאות בהקדמת הרמב"ם מכ"י ערבי ; ה) ציוני המסכתות בתוספות.

ועל כל אלה נוספה בו הגהה כפולה ומכופלת מדויקת ומזוקקת שבעתים

ע"פ נוסחאות ישנות וספרים מדויקים היותר קדמונים, וע"פ הגהות גדולי המפרשים. גם נגלה אור חדש לעינינו, הוא גיהו ש"ס של הג"מ יעקב עמדין ז"ל אשר סדרו והכינו להדפיסו בחייו ויעמול בו שנים רבות להגיהו ולנקותו מכל שבוש ושגיאה, והעיר עליו הערות יקרות ויעטרהו בהגהות וחדושים רבים בציונים ומ"מ, הכל בעצם כתב ידו הקדושה מראש הש"ס עד סופו. חמדה גנוזה הזאת מצאנוה באמשטרדם, ומרגליות הטובות שבה, שבצנו בעטרת הש"ס לכבוד ולתפארת, והגהתו המדויקת היתה להמגיהים לעינים.

[א]כינויי נדרים כנדרים [ב]וחרמים כחרמים [ג]ושבועות כשבועות [ד]ונזירות כנזירות [ה]האומר לחברו מודרני ממך מופרשני ממך מרוחקני ממך שאני אוכל לך שאני טועם לך אסור מנודה אני לך ר"ע היה *חוכך בזה להחמיר:

גמ'

רש"י

כל כנויי נדרים כנדרים. דעיקר נדר דכתיב בתורה (במדבר ל) איש כי ידור נדר דאמר קרבן שאני אוכל לך או קרבן שאני נהנה לך ואם אמר בלשון אחר בכינוי נדר כדקתני לקמן קונס שאני *נהנה לך או קונס שאיני נהנה לך דאם כינה לקרבן בהני לשונות נמי מיתסר בהו בנדרים כמו שאסור גבי קרבן וכן כנויי חרמים כחרמים וכן כנויי שבועות כו' מפרש לקמן: מודר אני ממך. כלומר הרי עלי כנדר מה שאני נהנה ממך או א"נ (א) מופרשני ממך בהאי לשון או אמר מרוחק אני ממך דמשמע דמיתסר נפשיה ולא מיתהני מיניה וכל הני כיון דלא מפרש ממש לנדר דלא מידכר ביה שום לשון קרבן הויין ידות: מנודה אני לך. כמו שאם היה בנידוי דאסור ליה לישא וליתן בהדיה כך אסר נפשיה עליה: ר"ע היה חוכך בזה להחמיר. הוה מחכך להחמיר *דאסור נמי דענין נדר הוא ולא בריר ליה:

ר"ן

כל כנויי נדרים. נדר הוא באחד משני ענינים אם נדרי הקדש שהוא מקדיש לבדק הבית או למזבח ובענין זה אינו יכול להקדיש אלא מה שהוא שלו ואיסורו כולל כל אדם או נדרי איסור שאסר על עצמו דברים המותרים ובענין זה יכול לאסור אפילו נכסי חבירו עליו ואין איסורו שוה לכל. ומס' זו היא בענין נדרי איסור שמה ששנה כאן חרמים כחרמים היינו משום שלשון חרם כשם שהוא כולל חרמי בדק הבית כך הוא כולל נדרי איסור כדתנן לקמן (דף מז:) הריני עליך חרם המודר אסור הרי את עלי חרם המדיר אסור ומשום האי גוונא תנא חרמים הכא דאילו חרמי בדק הבית לא שייכי בהאי מס' אלא בסדר קדשים. ונדרי איסור הם באחד משלשה דרכים. עיקר הנדר. וכנויו. וידות. עיקר הנדר הוא שיאמר דבר זה אסור עלי ובין שהתפיסו בדבר אחר בין שלא התפיסו זהו נדר האמור בתורה. אלא דהיכא שהתפיסו בעינן שיתפיסנו בדבר הנדור ולא בדבר האסור וכדאמרינן בריש פרק שבועות שתים בתרא (שבועות דף כ:) מאי טעמא דאמר קרא כי ידור נדר לה' עד שידור בדבר הנדור כלומר שאע"פ שנדר חל בלא התפסה אפ"ה אם התפיסו בעינן שיתפיסנו בדבר הנדור ולא בדבר האסור וכמו שכתבתי שם בס"ד. הלכך היכא שהתפיס ואמר הרי ככר זה עלי כקרבן חייל נדריה ועיקר נדר הוא זה. וכינויו הוא שבמקום קרבן יאמר קונס קונח קונס וכל שאמר כן הרי הוא אסור כאילו אמר קרבן עלי ככר זה והיינו דתנן כל כנויי נדרים כנדרים ובהני כנויין פליגי ר' יוחנן וריש לקיש בגמרא דר"י אמר לשון נכרים הם ור"ל אמר לשון שבדו להם חכמים להיות נודרים בו ולר"י דאמר לשון נכרים הם ודאי הנודר בהם כנודר בעיקר קרבן שהנדרים נאמרים הם בכל לשון. ואפי' לר"ל נמי דאמר שהם לשון שבדו להם חכמים הרי הם ג"כ כנדר גמור מדאורייתא שהרי כל הלשונות אינן אלא הסכמת אומה ואומה ולא גרעה הסכמת חכמים ז"ל מהסכמתם הלכך הוו להו מדאורייתא. וה"נ משמע בריש נזיר דפרכינן אמתני' פתח בכנויין ומפרש ידות ומשני תנא כי פתח פתח בעיקר קרבן והדר מפרש ידות דאתיין ליה מדרשא. אלמא דלכ"ע כנויין דאורייתא לחיובי עלייהו קרבן דאי לר"ל לא מחייב עלייהו קרבן ה"ל למימר התם הניחא למ"ד כנויין לשון נכרים הם אלא למ"ד לשון שבדו להם חכמים מאי איכא למימר כדאיתמר בסוגיין דהכא אלא ודאי משמע דלכ"ע כנויין דאורייתא. ואיכא למידק לר"י דאמר לשון נכרים הם מאי שנא דפריש הנך לישני דקונס קונח קונס טפי משאר לישני לימא הנודר בכל לשון נדרו נדר. והנכון שראיתי בזה הוא מה שפי' החכם הגדול ר' יהודה בר' חסדאי ז"ל דרבותא אשמעינן דלא מבעי בלשונות נכרים שהם לשונות גמורים שהנודר בהם נדרו נדר. שאפי' בלשונות שאינן גמורים כגון אלו דקונס קונח שהרי לשון הקודש הוא אלא שנשתבש וסד"א שהנודר בהן לא יהא נדר כיון שאינן לשון גמור בפ"ע קמ"ל דכיון שהנכרים מדברים בהם אע"פ שאינו מעיקר לשונם אלא משיבוש שהוא בידם הרי הוא נדר גמור וכ"ש שאר לשונות הנכרים ויש הוכחה לפירוש זה בירושלמי וה"ט נמי דקרי להו כנויין כלומר שהם מלשון נדר אלא שהוא מכונה כמו המכנה שם לחבירו. אלו הם כנויי נדרים. וידות נדרים הוא שמתחיל במקצת דבורו של נדר אלא שאינו גומר אותו ואותו מקצת הדבור [הוי כאילו] נודר כל השלמות הדבור כאדם האוחז כלי בבית יד שלו ומטלטלו כולו ומש"ה חייל נדרא ולקמן מפרש להו לידות: וחרמים כחרמים. כלומר שהאומר נכסים אלו עליו חרך חרך חרף הרי אלו כאילו אמר נכסים אלו עליו חרם והם אסורים עליו: ושבועות כשבועות. כלומר דכינוי שבועה הרי הוא כשבועה וחיילא ומהא שמעינן דשבועה לא בעיא שם אלא כיון שאמר שבועה או שבותה שהיא כנויה שלא אוכל ככר זה אסור לאכלו דמתני' בכה"ג עסקינן. דאי בשהזכיר את השם מאי איריא משום כנוי שבועה תיפוק לי משום הזכרת השם דאפילו בלא שבועה ובלא כנוי הוי שבועה. והראיה מדאמרינן בפ' אין מעמידין (ע"ז כח.) לאלהי ישראל לא מגלינא וכדאי' התם. ולקמן נמי במכילתין (דף כב:) אמרי' מארי כולא לא טעימנא. ועוד דלמ"ד כנויין לשון שבדו הם להכי תקנו כנויין בשבועה כי היכי דלא לומר שבועה לה' כדמוכח בגמ' אלמא כל שהזכיר שבועה או כנויה אפי' בלא הזכרת השם מהני. ואיכא לאקשויי מדאמרינן בפ' שבועת העדות (שבועות לה:) דשבועת העדות בעיא שם וכדילפינן התם אלה אלה מסוטה. תירץ ר"ת ז"ל דה"מ במושבע מפי אחרים דהא מסוטה גמרי' לה שמושבעה מפי כהן אבל במושבע מפי עצמו לא בעי' שם. ותמהני עליו פה קדוש איך אמר דבר זה דהא אמרינן בס"פ שבועות שתים בתרא (שם דף כט:) דהמוציא אמן אחר שבועה כמוציא שבועה מפיו דמי וילפי' לה מסוטה דכתיב ואמרה האשה אמן אמן כלומר והויא כמושבעת מפי עצמה וכמו שפרש"י ז"ל שם ובפ' שבועת העדות (שם דף ל.) דאי לא אפי' מושבעת מפי אחרים לא הויא. וה"ט דתנן התם דאע"ג דבשבועת בטוי דמושבע מפי אחרים פטור כל היכא שענה אמן חייב וכיון שכן דמסוטה גמרינן הוה לן למימר דאפי' מושבע מפי עצמו ליבעי שם ולפיכך לא ירדתי לסוף דעתו בזה. ועוד הקשו עליו דהתם משמע דאפי' במושבע מפי אחרים לא בעי שם דתנן התם (דף לה.) משביעני עליכם אוסרכם אני וכו' הרי אלו חייבים ומסיק אביי דה"ק משביעני עליכם בשבועה אלמא בלשון שבועה בלחוד סגי ואע"פ שרש"י ז"ל פי' שם במילתיה דאביי דמיירי כשהזכיר את השם אין זה במשמעות הלשון אלא עיקרן של דברים דההיא דאמרינן דשבועת העדות בעיא שם ר' חנינא בר אידי היא דגמר אלה אלה מסוטה אבל רבנן לא בעו לא שם ולא כנוי וכדמוכחא מתני'. וכי תנן התם ובכל הכנויין הרי אלו חייבין. לאו דבעיא שם או כנוי אלא לומר דמשביע בכנוי כמשביע סתם ומהני ולא (ב) כמשביע בשמים ובארץ דתנן התם דפטורין. אלא שהראב"ד ז"ל אמר דלענין מלקות אינו לוקה אלא בהזכרת השם דבכולהו לאוי דשבועה שם כתיב בהו לא תשא את שם ה' לא תשבעו בשמי אבל לענין איסורא בלא שם נמי איתא: ונזירות כנזירות. כלומר שהאומר הריני נזיר [נזיק] פזיח כאומר הריני נזיר: האומר לחבירו מודרני ממך וכו'. מפרש בגמרא דהיינו ידות ומפרשים נמי דהכי קתני מודרני ממך שאני אוכל לך או מודרני ממך שאני טועם לך וכן במופרשני מרוחקני והוו ידות משום דלא מסיק דבוריה למימר כקרבן. אי נמי דלא אמר איסורא בהדיא: שאני אוכל ושאני טועם. אית דגרסי הכי בלא יו"ד ואית דגרסי שאיני ביו"ד. ויתבאר בגמרא בס"ד (דף ד: ד"ה אלא) :

מאי

פי' הרא"ש

כל כנויי נדרים כנדרים. כל שאינו עיקר השם נקרא כנוי כמו המכנה שם לחבירו. נדרים עיקר נדר האמור בתורה הוא שמתפיס ההפך בדבר הנאסר ע"י איסור פה כגון קרבן או הקדש או שנשבע עליו וכפ"ג דשבועות דריש ליה מקרא כי ידור נדר עד שידור בדבר הנדור. והכנוי הוה כעיקר הנדר ולקמן מפרש הי ניהו ובגמרא מפרש טעמא: וחרמים כחרמים. חרם אדם (כנוי) שמחרים נכסיו או מקצתם ואומר הרי זה [נ"א אלו] חרם. ותרי גווני חרמים ניהו חרמי גבוה וחרמי כהנים חרמי גבוה לבדק הבית ומועלין בהם ויש להם פדייה. חרמי כהנים אין להם פדייה אלא ניתנין לכהנים ועד שלא באו לידי כהנים מועלין בהם ומשבאו ליד כהן הרי הם כחולין לכל דבריהם ופליגי תנאי בפרק [המקדיש שדהו] בערכין (דף כח:) איכא מאן דאמר סתם חרמים לבדק הבית ואיכא מאן דאמר סתם חרמים לכהן: האומר לחבירו מודר אני ממך. כל הני מקרו ידות כמו בית יד הכלי שאינו עיקר הכלי והאוחז בו הכלי עולה עמו וכך הנך ידות אינו גומר דבריו לפרש הנדר אלא התחלה בעלמא ומתוכן ניכר שדעתו לידור ומחשבינן ליה כאילו גמר דבריו ובגמרא מפיק להו מקראי ואע"ג דגמר בלבו לידור אי לאו דחשבינן להו כאילו הוציא בשפתיו לא הוי נדר כדאמרינן בפרק ג' דשבועות (דף כו:) אמר שמואל גמר בלבו צריך להוציא בשפתיו:

גמ'

תוספות

כל כנויי נדרים כנדרים וחרמים כחרמים. כינוי זהו שם טפל (נ"א טפל) כדאמרי' המכנה שם לחברו ה"נ כנויי נדרים דעיקר הנדר הוא כשמתפיס החפץ בדבר הנדור כמו דאמר הרי עלי ככר זה כהקדש ועל ככר אחר אומר יהא כזה זהו נדר כדאמר פרק ג' דשבועות (דף כ) עד שידור בדבר הנדור והני לישני כעין נדר הן ולקמן בשילהי פירקין קאמר ר"ל לשון שבדו חכמי' ולהכי תקינו כנויי דלא לימא קרבן לה' דזימנין דאמר לה' ולא אמר לקרבן ומפיק שם שמים לבטלה ור' יוחנן אמר לשון נכרים דבלשונם כשנודרין נדר אומרים הכי וקשה למ"ד לשון נכרים אמאי נקט הני לישני לימא בכל הלשונות שהם נודרים בלשונם יהא נדר ואומר ר"י ודאי אם יהא כלשונם יהא נדר אחרי שהם מבינים והני דמתני' אפי' לא יבינו האי לשון הוי הוא נדר ולמ"ד לשון שבדו חכמים קשה דה"נ כנויי דנזיר בדו חכמים והיכי יביא קרבן על לשון חכמים ובנדרים לא קשה אי עבר בבל תאחר על לשון חכמים וי"ל דהא דאמר ל' בדו לא קאמר אלא גבי נדרים אבל לא גבי נזיר וכן מוכח בגמרא דפריך הניחא למ"ד לשון נכרים אלא למ"ד לשון שבדו חכמים מאי איכא למימר ובמס' נזיר דקאמר כל כנויי נזירות כנזירות לא פריך כה"ג בגמ' ואור"י דאין זו ראיה דרגילות הוא להאריך במקום אחד ולקצר במקום אחר ועל לשון שבדו חכמים נמי הוי נזיר דכיון דתקינו חכמים שנודרין בהני לישני הוי כעיקר נזירות ויש כח בידיהם לעשות תקנתן כעיקר נזירות ועוד י"ל כיון שתיקנו חכמים הני לישני כוונת הנודר לנדר גמור וגמר בלבו לעשותו כעיקר הלשון: וחרמים כחרמים. תימה למ"ד סתם חרמים לכהנים אם ירצה להחרים לבדק הבית יצטרך לומר חרם לה' וא"כ מה הועילו חכמים בתקנתם והא כל הכנויים איכא אלא משום שלא יזכיר שם שמים לבטלה שאחרי הכנויים אלו אינו רגיל לומר לה' כמו אם יאמר קרבן דלא הוא רגיל לומר לה' וי"ל שאם ירצה להחרים לבדק הבית יאמר חרם לבדק הבית: ושבועות כשבועות. שבותה שבוקה מפרש לקמן וקשה דשילהי פ' שבועת העדות (דף לה) קאמר יתן ה' אותך לאלה ולשבועה נאמר כאן אלה ונאמר להלן אלה מה להלן בשם אף כאן בשם וכן ריש פ' שבועת הדיינין (דף לח) קאמר כמאן כר' חנינא דאמר בעינן שם אפי' תימא רבנן דאמרי בכינויין אבל (לא) בלא כינוי דשם לא מחייב וכן קשה התם דאמרי' במס' שבועות (דף יט) שבועה שלא אוכל שבועה שאוכל לך אסור ואור"ת הא דבעינן שם או כינוי במושבע מפי אחרים אבל מושבע מפי עצמו מצי אסר נפשיה בלא שום כינוי: ונזירות כנזירות. תימה אמאי לא תנא איסורי כאיסורי והקדשות כהקדשות וכו' וי"ל דלמ"ד לשון נכרים לא נמצא להם לשון נכרים אלא בהני דתנא ולמ"ד לשון שבדו חכמים נ"ל דלהכי לא תנא דלא כתב ערך לה' איסור לה' הקדש לה' כמו דכתיב חרם לה' וקרבן לה': האומר לחבירו מודר אני ממך. הני ידות מיקרו שאינו גומר דבריו אלא מתחיל והוי ידות כמו יד לכלי ומפרש בגמ' אמאי שבק בכינויין דמיירי בהון ומפרש ידות דלא איירי בהון: שאני אוכל לך. יש דגורסין ביו"ד שאיני אוכל לך וקשה דהא אין נדרים חלין אלא על דבר שיש בו ממש ושמא מיירי דמסרבין בו לאכול ואומר שאיני והוי כמו קונס שאני אין אור"י דבגמ' משמע דבמידי דמאכל אף שאיני ביו"ד לא קרי בזה דבר שאין בו ממש ולא דמי לשאיני ישן דאמר לקמן (דף יד) [דהוי] דבר שאין בו ממש דהתם אין בו ממש לא בדבור ולא בשינה אבל הכא מ"מ במאכל שהוא מזכיר יש בו ממש והוא קונס המאכל עצמו ענין זה שאני אוכל וא"ת מהו עיקר הנדר בשלמא חרמים הוא עיקר מן החרם ושבועות מן השבועה וי"ל שנדר עצמו הוא עיקר דאמר ככר זה עלי נדר וכן משמע מתני' כינוי נדרים כנדרים וקרא נמי מוכח כי ידור נדר ולא נראה דא"כ מאי קאמר התם מודר אני ממך אדרבה הוא עיקר הנדר ועוד קשה דקאמר קונם קונח קונס הרי זה כינוי לקרבן הוה ליה למימר לנדרים לכך נראה לפרש דעיקר הנדר כשהוא אומר ככר זה עלי קרבן וכי ידור נדר אתי למימר דבעינן שידור בדבר הנדור:

מסורת הש"ס

ס"א אוכל

[וע"ע בפרש"י לקמן ז. ד"ה רבי עקיבא]

[פי' הר"ן על זה תמצא לקמן ז.]

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"א מהל' נדרים הל' טז סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סי' רז:

ב ב מיי' שם:

ג ג מיי' פ"ב מהל' שבועות הל' ה סמג לאוין רלא טוש"ע יו"ד סי' רלז סעי' י:

ד ד מיי' פ"א מהל' נזירות הל"ח סמג עשין קנז:

ה ה מיי' פ"א מהל' נדרים הל' כג סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סי' רו סעי' א:

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה מודר אני וכו' או אמר לו בהאי לשון מופרשני ממך או אמר מרוחק: בר"ן ד"ה ושבועות וכו' כמשביע סתם ומהני ולא הוי כמשביע בשמים:

גמ׳ כל כינויי נדרים כנדרים מאי שנא גבי נזיר דלא קתני להו לכולהו ומאי שנא גבי נדרים דקתני לכולהו משום דנדר ושבועה כתיבי גבי הדדי תני תרתין וכיון דתני תרתין תני לכולהו וליתני כינוי שבועות בתר נדרים איידי דתנא נדרים דמיתסר חפצא עליה תנא נמי חרמים דמיתסר חפצא עליה לאפוקי שבועה דקאסר נפשיה מן חפצא פתח בכינויין כל כנויי נדרים ומפרש ידות האומר לחבירו מודר אני ממך ותו ידות אינשי איירי בהון וחסורי מיחסרא והכי קתני כל כינויי נדרים כנדרים וידות נדרים כנדרים *וליפרוש כינויין ברישא ההוא דסליק מיניה ההוא מפרש ברישא כדתנן °*במה מדליקין ובמה אין מדליקין כו׳ *במה טומנין ובמה אין טומנין כו׳ *במה אשה יוצאה ובמה אינה יוצאה לא תצא אשה וכל היכא דפתח לא מפרש ברישא והתנן *יש נוחלין ומנחילין נוחלין ולא מנחילין ואלו נוחלין ומנחילין *יש מותרות לבעליהן ואסורות ליבמיהן מותרות ליבמיהן ואסורות לבעליהן ואלו מותרות לבעליהן ואסורות ליבמיהן *יש טעונות שמן ולבונה שמן ולא לבונה ואלו טעונות שמן ולבונה *יש טעונות הגשה ואין טעונות תנופה תנופה ולא הגשה ואלו טעונות הגשה *יש בכור לנחלה ואין בכור לכהן בכור לכהן ואין בכור לנחלה ואיזהו בכור לנח׳ הוא ואין בכור לכהן הלין משום דאוושו ליה מפרש ההוא דפתח ברישא והא *במה בהמה יוצאה ובמה אינה יוצאה דלא אוושא וקתני יוצא גמל

אלא

רש"י

גמ׳ מ"ש גבי נזיר דלא קתני לכולהו. דהתם קתני כל כינויי נזירות (א) ותו לא מידי ולא קתני לכל הני דנדרים ושבועות: כתיבין בהדדי. כל נדר וכל שבועת איסר וכיון דאגב דקתני (ב) שבועות קתני לכולהו: וליתני שבועות בתר נדרים. כדכתיבי והדר ליתני לכולהו: דמיתסר חפצא. דכי אמר דבר זה עלי בקרבן או בחרם אסר ליה לחפץ עליו ומשום הכי תני להו בהדי הדדי אבל כי אמר שבועה שלא אוכל דבר זה או שאיני נהנה מדבר זה איהו לא אסר לחפצא עליה אלא נפשיה אסר מההוא חפצא: פתח בכינוי ומפרש ידות. לאלתר מודר אני ממך וכו׳ דהייגו ידות ולכתחילה ה"ל למתני׳ לפרש כינויין כגון קונם והדר ליתני ידות: ותו. אכתי איכא למיפרך ידות אינשי היכי שכחם התנא דלא קתני וידות נדרים כנדרים: איירי בהו. דודאי לא שכח להו לידות וחסורי מיחסרא וכו׳: וליפרוש. (ג) אכתי אי בכינויים איירי ברישא ליפרוש נמי ברישא קודם דפריש ידות: ההוא דסליק מיניה. כגון ידות דסליק מינייהו ומפרש להו לאלתר ברישא כדתנן במה מדליקין וקיט במה אין מדליקין דסליק מיניה וכן כל הני: וכל היכא דפתח ביה לא מפרש ברישא והתנן יש נוחלין כו׳ ומפרש ברישא אלו נוחלין ומנחילין: הלין. פתח ברישא משום דאוושו ליה (ד) קתני דיש נוחלין ומנחילין נפישין מהני דלא מנחילין וכן כל הני משום הכי מפרש להו לאלתר אע"ג דפתח בהו ברישא אבל הכא גבי נדרים וכן במה מדליקין דלא נפישי ההוא דסליק מיניה פתח ברישא ל"א אוושו דקתני ארבעה דברי׳ כגון יש נוחלין ומנחילין נוחלין ולא מנחילין מנחילין ולא נוחלין לא נוחלין ולא מנחילין וכן בכולהו יש מותרות לבעליהן ואסורות ליבמיהן כו׳ הואיל ותני כל הני מתחיל בההוא דפתח ברישא ומפרש יתיה דאם היה מפרש בההוא דסליק מיניה ברישא שמא ישכח את הראשונות אלא פתח בראשון ומפרש להו כסדרן אבל היכא דלא אוושו כגון הכי במה מדליקין וכו׳ ליכא למיחש להו ובמתניתין נמי ליכא למיחש דלא מפרש אלא כינויי וידות והני חרמים ושבועות ונזיר בהני ליכא למימר דאוושן דהא לא צריך להו למיתני אלא אגב גררא נסיב להו ומשום הכי לא שכח לקמייתא דלא צריך הכא כל כך דלא הויא עיקר אלא כינוי וידות בלבד וכמאן דלא תני להו לאחריני דמי:

אלא

ר"ן

גמ׳ מאי שנא גבי נדרים דתני כולהון. כלומר ואילו במס׳ נזיר לא תנא אלא כל כנויי נזירות כנזירות: נדר ושבועה כתיבי גבי הדדי: דכתיב כי ידור נדר לה׳ או השבע שבועה: איידי דתנא נדרים דמיתסר חפצא עליה. כלומר שאוסר הככר עליו ואומר אכילת ככר זה עלי לאפוקי שבועה דאסר נפשיה מן חפצא. כלומר שאומר שבועה שלא אוכל ככר זה. ומהא משמע דאין שבועה בלשון נדר ולא נדר בלשון שבועה הילכך כל שהחליף של זה בזה אין בדבריו כלום. ואיכא למידק דהתניא בפרקין (דף יג.) איזהו איסר האמור בתורה הרי עלי שלא אוכל בשר אלמא יש נדר בלשון שבועה דהא שלא אוכל קאמר. ובפ׳ שבועות שתים בתרא נמי משמע דיש שבועה בלשון נדר דאמרינן התם (דף כב.) באומר אכילה משתיהן עלי שבועה והא האי לישנא דנדר הוא וקאמר ליה גבי שבועה אלמא מהני. י"ל דהני לישני לאו בדוקא נקיט להו דההוא דאיזהו איסר האמור בתורה לא אתא אלא לאשמועינן דלך איסר ע"י התפסה ומש"ה לא דק בלישניה ולעולם במוציאו בלשון נדר קאמר. וההיא נמי דאמרינן אכילה משתיהן עלי שבועה לאו דוקא דאמר בהאי לישנא אלא דאמר שבועה שלא אוכל שתיהן אלא דהתם איידי דאמר לעיל מינה באומר אכילה משתיהן עלי קונם דהוא לישנא דוקא דנדר אמר נמי אכילה משתיהן עלי שבועה ולאו דוקא וכן דעת ר"ח ז"ל והרב בן מג"ש ז"ל ולזה הסכים הרשב"א ז"ל. ובירושלמי אפליג בהאי דינא דאמרינן התם דר׳ יודן ורבי ורבי מונא סברי אין נדר בלשון שבועה ואין שבועה בלשון נדר ורבי יוסי פליג עלייהו ומשמע דקיימא לן כרבים. אבל הרמב"ן ז"ל כתב בהלכות נדרים שלו דליכא לשבושי הך סוגיא ולמימר דלא דייקי בלישנייהו אלא ודאי נדר שאמרו בלשון שבועה ושבועה בלשון נדר מהני מיהו לאו מעיקר נדר ועיקר שבועה דהא אמרינן בסוגיין דנדר ושבועה לא שוין בלישנייהו אלא מדין ידות הוא דמהני דנדר שאמרו בלשון שבועה כיון דפיו ולבו שוין לאסור *שבועה על עצמו אע"פ שלא אמרו בלשון מדוקדק יד מיהא הוי וכן בשבועה שאמר שבועה ככר זה עלי כיון שפיו ולבו שוין לאסור אכילתו מככר זה בשבועה מהני מדין יד אלא דבסוגיין דהכא בעיקר לשון נדר ובעיקר לשון שבועה איירינן: פתח בכנויין וכו׳. ותו ידות וכו׳. נ"ל דהכי פירושא ודאי תנא בכנויין פתח דאפילו אי אמרת דמתניתין מיחסרא לא מיחסרא רישא שאין אדם מחסר בראש דבריו אלא באמצען וכיון דעל כרחיך בכנויים פתח אפילו תנא נמי ידות הוה ליה לפרושא ההוא דפתח בה ברישא. ותו ידות אנשינהו. שכאן שהרי לא הזכירן תחלה כדי שיפרש אותן. ומתרץ קושיא בתרייתא וקאמר איירי בהון וכו׳. כלומר חסורי מחסרא: ולפרוש כנויין ברישא. כלומר אע"ג דתרלת קושיא בתרייתא מיהו קמייתא אכתי קשיא. ומתרלינן דאורחיה דתנא לפרושי ברישא ההיא דסליק מינה כדתנן במה מדליקין וכו׳: וכל היכא דפתח בה לא מפרש בה ברישא. דקס"ד דכי מתרלינן ההוא דסליק מיניה הוה מפרש ברישא בדוקא קאמרינן דאי ליכא קפידא במילתא *) ה"ל לתנא למתנינהו לכולהו בחדא גוונא ומשום הכי מקשי: והתנן יש נוחלין ומנחילין. הייגו האב את הבנים. נוחלין ולא מנחילין הייגו האיש את אמו: מותרות לבעליהן ואסורות ליבמיהן. מפרש בפרק יש מותרות כהן הדיוט שנשא את האלמנה ויש לו אח כהן גדול. מותרות ליבמיהן ואסורות לבעליהן. כהן גדול שקידש את האלמנה ויש לו אח כהן הדיוט: טעונות שמן ולבונה. מפרש בפרק כל המנחות מנחת הסלת והמחבת והמרחשת. שמן ולא לבונה. מנחת נסכים: טעונות הגשה. שמגיש הכהן את המנחה בקרן דרומית מערבית דכתיב (ויקרא ו) זאת תורת המנחה הקרב אותה בני אהרן לפני ה׳. ומפרשי׳ בפ׳ היה מביא דהייגו קרן דרומית מערבית: תנופה. כהן מניח ידו תחת יד הבעלים ומניף: טעונה הגשה ואינה טעונה תנופה. הייגו מנחת חוטא. טעונה תנופה ואינה טעונה הגשה. הייגו לוג שמן של מצורע ואשמו והביכורים:

בכור

*) נ"ל לא ה"ג

תוספות

ומ"ש גבי נזיר דלא תני כולהו. פי׳ חרמים ושבועות ונדרים ומשני משום דנדר ושבועות גבי הדדי כתיבי דכתי׳ איש כי ידור נדר או השבע שבועה אע"ג דגבי נזיר כתיב כי יפליא לנדור נדר נזיר להזיר מ"מ עיקר פרשת נדרים לאו התם כתיב אבל עיקר פ׳ שבועות ונדר כתיבן גבי הדדי תימה גבי שבועות ליפרוך כי האי ולימא כינוי שבועות כשבועות כי האי דגבי נזיר דמעבר ונקט כל כינוי נזירות כנזירות וי"ל דכיון דלית ביה ידות לא חשו להזכירם: נדרים דמתסר חפצא עילויה. דאמר ככר זה קונם עלי שעושה הככר עליו הקדש גבי חרמים נמי אסר חפצא על נפשיה דגלי קרא אשר יחרים [איש לה׳] מכל אשר לו (ויקרא כז) משמע דהחפץ יהיה חרם גבי נדרי׳ אע"ג דכתיב כי ידור דמשמע לה דר"ל אגברא מ"מ כתיב כי ידור נדר דר"ל דמתפי׳ בנדור וזהו החפץ ואע"ג דגבי שבועה כתיב או השבע שבועה מ"מ גלי קרא לא תשבעו דמזהר אגברא וא"ת ומנ"מ אי אסר חפצא עילויה או איהו אחפצא י"ל דלענין זה שאם היה אומר קונם שלא אוכל ככר זה לא אמר כלום וכן אמר גבי שבועה להפך: ותו ידות אנשי. פי׳ ברישא ליתני ידות נדרים כנדרים ומשני לא אנשי איירי בהון וחסורי מחסרא: וליפרוש כינויין ברישא. דהא קאמרת דהני ידות בתר כינויין ולא משמע ליה להגיה המשנה ולומר תני רישא ידות קודם כינויין דלא רצה לשבש המשנה: ההוא דסליק מיניה פתח ברישא ואם תאמר הקשי ליה מתניתין גופיה דקתני (דף י) כנוי נדרים קודם הוי ליה למתני כנוי [נזירות] קודם דסליק מיניה וי"ל דסליק מקרבן דקתני נדר בנזיר וכו׳: יש מותרות לבעליהן. כך בנא ביבמות מפרש לה ומשני הני משום דאוושן מפרש ההוא דכתיב ברישא ודאג פן יטעה בהן לכך מפרש ההוא דכתיב ברישא ובנזיר נמי איכא כי האי סוגיא ומשני בבהמה בהמה באידך ענין בהמה באיסורא (*) איירי מפרש היתר ברישא:

ותו ידות אינשי. כלומר שכח התנא מלשנותן ברישא דכיון דפריש להו במתני׳ היה לו לשנותן ברישא ולומר שהם כנדרים וכיוצא בזה בשאר דוכתי ליתנא דש"ס ידות מאן דכר שמייהו אלא שלשון נדרים משונה: ואית ספרים דגרסי ידות אינשי איירי בהו כלומר מי דבר בהם שהם כנדרים דמפרש להו וליפרוש כנויים ברישא כיון דפתח בהו: יש טעונות וכו׳. יש מנחות טעונות שמן ולבונה: יש בכור לנחלה. דמקרי ראשית אונו: ואין בכור לכהן. דלא הוי פטר רחם: הלין משום דאוושן מפרש ההוא דפתח בהו ברישא. שבכל אחת יש ד׳ בבות ואי פתח במאי דסליק לפי שהדברים ארוכים היה שוכח תקנתן:

ואיבעית

מסורת הש"ס

[נזיר ב.]
שבת כ:
שם מז:
שם נ.
ב"ב קח.
יבמות פד.
מנחות נט.
שם ס.
בכורות מו.
[שבת נא:]

פי׳ הרא"ש

גמ׳ משום דנדר ושבועה כתיבי גבי הדדי. דכתיב כל נדר וכל שבועת איסר: נדרים מידי דמיתסר חפצא עליה. דאיסור נדר הוא שמתפיסו בדבר הנדור ונאסר כמוהו וכן חרמים כדמפרש במתני׳: לאפוקי שבועה דאסר נפשיה מן חפצא. דכתיב (ויקרא ה) נפש כי תשבע שנשבע שלא יעשה דבר זה ונזיר אע"פ שנאסר ביין אינו נאסר היין עליו אלא בגופו תלוי הנזירות שאומר הריני נזיר וממילא נאסר ביין ובתגלחת ובטומאה:

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה מאי שנא וכו׳ נזירות כנזירות ותו לא מידי: (ב) ד"ה כתיבין וכו׳ דאגב דקתני נדרים שבועות: (ג) ד"ה וליפרוש ואכתי הא בכי נויים איירי ברישא ניפרוש להו נמי ברישא: (ד) ד"ה הלין וכו׳ דאוושו ליה הכי דיש נוחלין וכו׳ דסליק מיניה מפרש ברישא:

גליון הש"ס גמ׳ כדתנן במה מדליקין. קשה לי אמאי לא הביא מהמוקדם ריש שבת כיצד העני עומד בחוץ:

תורה אור

אלא לאו דווקא זימנין מפרש ההוא דפתח ברישא זימנין ההוא דסליק מפרש ברישא ואיבעית אימא ידות *איידי דאתיין מדרשא מפרש להון ברישא וליפתח הדין ברישא מיפתח פתח בכינויין דאורייתא ברישא והדר מפרש ידות דאתיין ליה מדרשא הניחא למאן דאמר *כינויין לשון נכרים הן אלא למ"ד לשון שבדו להן חכמים להיות נודר בו מאי איכא למימר מי קתני ידות ולאו חסורי קא מחסרת לה אקדים נמי ותני ידות כל ידות נדרים כנדרים וכל כינויי נדרים כנדרים ואלו הן ידות האומר לחבירו ואלו הן כינויין *קונם קונח קונס וידות היכא כתיב °איש כי יפליא לנדור נדר נזיר להזיר לה' ותניא נזיר להזיר לעשות כינויי נזירות כנזירות וידות נזירות כנזירות אין לי אלא בנזירות בנדרים מנין ת"ל איש כי יפליא לנדור נדר נזיר להזיר לה' מקיש נזירות לנדרים ונדרים לנזירות מה נזירות עשה בו ידות נזירות כנזירות אף נדרים עשה בהם ידות נדרים כנדרים ומה נדרים עובר בבל יחל ובבל תאחר אף נזירות עובר בבל יחל ובבל תאחר ומה נדרים האב מיפר נדרי בתו ובעל מיפר נדרי אשתו אף נזירות האב מיפר נזירות בתו ובעל מיפר נזירות אשתו מ"ש גבי נזירות דכתיב נזיר להזיר נדרים נמי הא כתיב לנדור נדר והיקישא למה לי אי כתב נדר לנדור כדכתב נזיר להזיר כדקאמרת לא צריך היקישא השתא דכתיב לנדור נדר *דברה תורה כלשון בני אדם הניחא למאן דאית ליה דברה תורה כלשון בני אדם אלא למאן דלית ליה דברה תורה כלשון בני אדם האי לנדור נדר מאי עביד ליה דריש ליה לעשות ידות נדרים כנדרים ומקיש נזירות לנדרים נזיר להזיר דריש ליה מלמד

שהנזירות

רש"י

אלא לאו דוקא (א). הא דאמרת דתנא לא דייק להי מפרש ברישא דזימנין מפרש וכו': וליפתח. בגווייהו וליתני ברישא כל ידות נדרים (ב) הואיל דחביב ליה: כינויין לשון נכרים. דהני לשונות נדרי נכרים כקונס קונח קונס שיש לשון שקורין לקרבן קונס ויש לשון שקורין לקרבן קונח וכן הסהר (ג) [ומש"ה] קא חשיב להו וה"ה לכל לשון הנודר אדם מיחייב והא דקא מנו חכמים הני לשונות משום דהני לשונות בקיאין וכיון דאיכא נכרים דנדרי התורה אסרה בכל לשון דקאמר דהא הוי נדר: אלא לרים לקים דקאמר לשון שבדו להם חכמים. דחכמים תקינו הני לשונות להיות נודר בו: מאי איכא למימר. היכי מצי אמרת ידות איידי דאתיין מדרשא הא תרוייהו בין ידות בין כינויין מדרשא אתיין דמדרבנן נינהו: מי קתני ידות. הא לא קתני במתני' וידות נדרים כנדרים אלא חסורי מיחסרא לה דאמרת לעיל חסורי מיחסרא וכו' וכיון (ד) דאמרת הכי תני נמי ברישא כל ידות נדרים כנדרים וכיון דפתח להו ברישא להכי מפרש נמי להו ברישא: וידות היכן כתיבן. היכא כתב להו קרא דדריש להו מיניה דאמר (רישא) מדרשא אתיא ולא כתיבי ממש דא"כ הוו להו מדאורייי': נזיר להזיר. דמצי למיכתב כי יפליא לנדור נדר נזיר אלא מלהזיר דרשינן לעשות כל כינויי נזירות [כנזירות] דבכל כינויי לשון דמזיר הוי נזיר והתם במסכת נזיר מפרש ידות נזירות וכינויי נזירות: מה נדרים עובר בבל יחל. דכתיב לא יחל דברו (במדבר ל): ובבל תאחר. דכתיב כי תדור נדר לה' אלהיך לא תאחר (ה) (דברים כג): הא כתיב לנדור נדר. ונידרוש נמי מלנדור לעשות כינויי נדרים כנדרים: והיקישא למה לי. דאמרת מקיש נדרים לנזירות הא מצינן למידרש מקרא גופיה: לנדור נדר. הכי משתעו בני אדם ודברה תורה כלשון בני אדם וליכא למידרש מינה כלום: לא דברה תורה כלשון בני אדם. דכל היכא דכתב ייתור לשון כהאי גוונא לדרשא קא אתי ולא משום דמשתעי בלשון בני אדם:

שהנזירות

ר"ן

בכור לנחלה. ליטול פי שנים: ואין בכור לכהן. שיהא טעון פדיון ומפרש בפ' יש בכור לנחלה דהיינו הבא אחר הנפלים וכן נמי מי שלא היו לו בנים ונשא אשה שכבר ילדה: בכור לכהן ואינו בכור לנחלה. כגון שהיו לו בנים ונשא אשה שלא היו לה בנים: משום דאוושן ליה מפרש הא דפתח ברישא. אוושן כלומר שדיניהן מרובין כדאמרינן בר"ה (דף לה.) דאוושי ברכות הילכך אי מפרש להו למפרע אתי למטעי ולעולם אי לאו משום האי טעמא סדרא דווקא לפרושי ההוא דסליק מיניה ומקשינן והא במה בהמה יוצאה וכו': אלא לאו דוקא (קתני) זמנין מפרש וכו'. נ"ל דלהכי משני סדריה תנא לאשמועינן דליכא קפידא במילתא וכל תנא דשני כדבעי שפיר דמי וליכא בהא מילתא משום ותבחר לשון ערומים (איוב טו): ואי בעית אימא ידות דאתיין ליה מדרשא וכו'. נ"ל דהכי קאמר ודאי דליכא קפידא במילתא כדקאמרת דבהא ליכא למפלג דמתנייתא מוכחי שפיר מיהו במתני' לא תימא חדא מינייהו נקט אלא בדוקא אקדים ידות משום דאתיין מדרשא: כי פתח פתח בכינויין דאורייתא. שכן דרך התנא להתחיל בדברים הידועים והפשוטים: אלא למ"ד לשון שבדו חכמים להיות נודר בו. שחדשום מלבם מלשון אשר בדא מלבו (מלכים א יב): להיות נודר בו. מפרש לקמן (דף י.) שאם יאמר קרבן חיישינן שמא יזכיר את השם דהשם סמוך גבי קרבן כדכתיב קרבן לה' ושמא יזכיר את השם ולא יזכיר קרבן ונמצא שהוציא ש"ש לבטלה ולכך חדשו לשונות הללו: מאי איכא למימר. דאע"ג דמדאורייתא נמי הם כמו שכתבתי במשנתנו אפי' הכי אינן פשוטים יותר מידות כדי שיתחיל בהם אדרבה ידות פשיטי טפי דאתו מדרשא: אקדים נמי ותני ידות ברישא. השתא משום דוחקין הדרי ממאי דנקט בפשיטותא בכולה סוגיין דאי חסורי מחסרא רישא דמלתא לא מחסרא ואמרינן דלמ"ד לשון שבדו חכמים הוי רישא מחסרא ואמרינן דמפרש תנא מאי דפתח ביה דהאי ואי בעית אימא ה"ק דתנא דמתניתין סדרא דוקא נקט לפרושי ידות ברישא למר מהיכא דסליק מיניה משום דאתיין ליה מדרשא וכנויין לא צריכי לפרושי ולמר מהיכא דפתח ביה משום דידות אתו מדרשא ולאוי להקדימן לכנויין שאינן אלא לשון שבדו חכמים: ה"ג לעשות ידות נזירות כנזירות ול"ג כנויי נזירות כנזירות דממ"נ לאו מקרא נפקי דאי לשון נכרים הם לא צריכי קרא ואי לשון חכמים הם היכי נפקי מקרא: ומה נדרים עובר בבל יחל ובל תאחר. אם אמר ככר זה עלי אוכלה בל יחל ואי נדר להביא קרבן אוכלה בל תאחר: האב מיפר נדרי בתו. נדרי ענוי נפש ודברים שבינו לבינה וכדאי' בספרי: מיפר נדרי בת. כדכתיב (במדבר ל) ואם הניא אביה אותה: הבעל מיפר נדרי אשתו. דכתיב (שם) ואם הפר יפר אותם אישה ביום שמעו: דכתיב נזיר להזיר. דלאו אורחיה דקרא הכי דלעולם המקור קודם אל שם הפעולה כדכתיב לאסור איסר לקיים כל דבר: הניחא למאן דאמר דברה תורה כלשון בני אדם וכו'. ואף על גב דאיכא למדרש לא דרשינן כדמוכח בפ"ב דב"מ (דף לא:): לנדור נדר מאי עביד ליה. דהא נפקא ליה מהיקישא דנזירות ונראה לי דמש"ה מקשה הכא לנדור נדר מאי עביד ליה ולעיל בסמוך אקשי היקישא למה לי (אי) משום דכי היכי דאמרינן ברים פ"ק דקדושין (דף ד.) דמילתא דאתיא בק"ו טרח וכתב לה קרא ה"נ מילתא דאתיא בהיקישא אפשר טרח וכתב לה קרא וברים איזהו נשך א] אמרי' מילתא דאתיא בג"ש טרח וכתב לה קרא ומש"ה לא מקשי ברישא לנדור נדר מאי עביד ליה דאפשר לדחויי דאע"ג דאקשינהו רחמנא טרח למכתב בכל חד רבויא לידות ומש"ה אקשי ליה דעדיפא מינה דכיון דכתב רחמנא בכל חד ריבויא לידות למה ליה לתנא לאסמוכי אהיקישא אבל בסמוך לבתר דפריש הש"ס דלמ"ד דברה תורה כלשון ב"א איצטריך היקישא קא בעי למ"ד לא דברה לנדור נדר מאי עביד ליה דלא מצי למיפרך אליביה היקישא ל"ל דהא לא שמעינן ליה לדידיה דמפיק להו לידות מהיקישא דברייתא אליבא דמ"ד דברה אתיא מיהו פריך ליה כיון דע"כ הקישן הכתוב לנדור נדר מאי עביד ליה דאע"ג דאפשר דטרח וכתב קרא בכל חד וחד רבויא ולא סמך אהיקישא מ"מ כל היכא דאיכא למדרש דרשינן כדאמרינן התם פ"ק דקדושין גבי מילתא דאתיא בק"ו:

שהנזירות

תוספות

אלא למאן דאמר לשון שבדו חכמים. למאי דפרשינן במתני' דתקינו חכמים שהלשון יהיה מועיל ואל עליה מן התורה י"ל מ"מ אין דינם פשוט יותר מידות ובדין היה להקדימן אמאי לא אקדמינהו: עוד אומר ר"י בשם רבי יחיאל דבירושלמי איתא בהדיא למאן דאמר לשון שבדו חכמים דאינו מביא קרבן על כינוי נזירות וכינוי נזירות אינו כנזיר אלא לענין מלקות: הכי נמי אקדים ותני ידות ברישא. וא"ת כי מתחילה היה קשה להגיה ברישא ועתה מגיה: (לעיל): וידות. דאמר לעיל דאתיא מדרשא מהיכא נפקא: לעשות כינוי נזירות כנזירות. לא מיבעיא קרא יתירא דודאי הם מן התורה ולא איצטריך היתר רק לידות (ולא) [דהא] מגופיה דקרא שמעינן הכינויים וככר הזכירה דבהיקש דסיפא לא מזכיר כינויין כן פירש ה"ר אליעזר דיתור דאיצטריך למדרש ידות נזירות כנזירות: אף נזירות עובר בבל תאחר. ולקמן קאמר בל תאחר דנזירות היכי משכחת לה: אי כתב נדר לנדור כדכתב נזיר להזיר כדקאמרת. שכן דרך המקראות לכתוב שם דבר כמו עשה יעשה אמר אמרתי ומדשני דכתב נזיר להזיר לדרוש הש"ס דכתיב לנדור נדר אורחיה דקרא הוא וליכא יתורא ודברה תורה כלשון בני אדם: הניחא למאן דאמר נזירות חל על נזירות. פלוגתא היא בפרק שני דמכילתין (דף יז) ואומר ר"י דלקמן מוכח דהיכא דאמר הריני נזיר היום הריני נזיר למחר דכולי עלמא לא פליגי דחייב ש"ב נזירות מיגו דחיילא על יום אחד חיילא על כולו וכי פליגי באומר הריני נזיר היום הריני נזיר היום ובזה יש לפרש האי פלוגתא:

[יבמות ג: ושם נסמן]

[לקמן י.]

[שם]

[קדושין יז: ושם נסמן]

פי' הרא"ש

ואיבעית אימא ידות איידי דאתיין מדרשא כו'. כלומר ודאי האי טעמא איתיה דלא דק תנא זמנין דפריש במאי דפתח וזימנין במאי דסליק ומיהו הכא איכ' טעמא אמאי פתח בידות: כינויין לשון נכרי' הם. הכי עיקר הדבר כלשונם: לשון שבדו להם חכמים. כמו (מלכים א יב) בחדש אשר בדא מלבו תקנו לידור בל' הזה כדי שלא ירגילו להזכיר ל' קרבן כדי שלא יאמר קרבן לה' כי רוב המתפיסים בנדר היו מתפיסין בקרבן לכך תקנו לו כנויי: וידות היכא כתיבן דקאמרת דאתיין מדרשא: נזיר להזיר לעשות ידות נזירות כנזירות. כנוי נזירות כדי נסבה דלמאן דאמר שבדו להם חכמים כו' מדרבנן ולמ"ד ל' נכרים לא בעי קרא ועוד דתרוייהו לא נפקי מחד קרא וכן לא קתני אלא מה נזירות עשה ידות נזירות כו' וכנויי לא מדכר: עובר בבל יחל. דכתיב לא יחל דברו: ובבל תאחר. דכתיב בנדר לא תאחר לשלמו: אי כתיב נדר לנדור בדכתיב נזיר להזיר כו' והוה דרשינן מיניה ידות אבל השתא דכתיב לנדור נדר דברה תורה כלשון ב"א שכך דרך המקרא לכתוב המקור ואחר כך שם הדבר ופירושו כמו לעשות מעשים ולשון ב"א לכפול דבריהם על דרך זה וליכא כאן ליתורא יתירה לדרשא: הניחא למ"ד ד"ת כו'. פלוגתא בפ' אלו מציאות (דף לא:) ובפ"ק דקידושין (דף יז:) ובפ' ד' מיתות (דף סד:):

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה אלא לאו דוקא הוא כו': (ב) ד"ה וליפתח וכו' ידות נדרים כנדרים הואיל: (ג) ד"ה כינויין וכו' וכן הסהר וכו' קא חשיב וכו' לנדרי הכי התורה אסרה: (ד) ד"ה מי קתני וכו' וכיון דאמרת: (ה) ד"ה ובבל תאחר וכו' לא תאחר לשלמו הס"ד:

הגהות מהר"ב רנשבורג א] ר"נ ד"ה לנדור נדר. וברים איזהו נשך אמרי' מילתא דאתיא בג"ש טרח וכתב לה קרא וכו'. נ"ב עיין בספר הק נתן נמוס' זבחים דף נז ע"א בתוס' ד"ה אין מלמדין מ"ש על דברי הר"ן אלה:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פ"ד מהל' נזירות הל' ב סמג עשין קנו :
ז ב מיי' פ"א שם הל"ב סמג שם :
ח ג מיי' שם הל"ד ופ"ד הל"י סמג שם :
ט ד מיי' פ"ט מהל' תרומות הל"א סמג לאוין רכח :

ר"נ

שהנזירות חלה על הנזירות. כגון דאמר הריני נזיר היום הריני נזיר היום דלא אמרינן דלסגי ליה בשלשים יום אלא צריך למנות שתי נזירות דהיינו ששים ונפקא ליה מדכתיב נזיר להזיר כלומר כשקיבל להיות נזיר אפשר לו להזיר עוד וכדפרישית : הניחא אי ס"ל אין נזירות חלה על נזירות. ואע"ג דלקמן בפ"ב (דף יח.) אסיקנא דלכולי עלמא היכא דאמר הרי עלי שתי נזירות מונה ששים יום ומוקמינן להא קרא דנזיר להזיר איכא למימר דהיינו למאן דס"ל לא דברה תורה כלשון בני אדם ומייתר ליה נזיר להזיר ומוקי ליה להכי אבל מאן דאמר דברה תורה כלשון בני אדם ס"ל דכי האי גוונא לא בעי קרא : לימא קרא ליזור מאי להזיר. לא שיהא שום הפרש בין ליזור ולהזיר שהרי הה"א נבלעת היא בכמה מקומות כדאשכחן לנוד ולהגיד לשמיד ולהשמיד אלא דה"ל למכתב דומיא דנדרים דכתיב לנדור כך נראה בעיני : במערבא אמרי וכו'. כלומר דלא סבירא להו דמלהזיר דרשינן תרתי אלא למאן דאית ליה לא דברה מפיק להו לידות מלנדור נדר ונזיר להזיר מוקי ליה לנזירות חלה על נזירות והאי תנא מוקי כל היוצא מפיו יעשה לנדר שהותר מקצתו הותר כולו דדריש ליה הכי אם חל כל היוצא מפיו יעשה אבל אינו חל לחצאין : ואית תנא דמפיק להו מן כל היוצא מפיו יעשה. היינו מאן דאית ליה דברה תורה כלשון בני אדם ולדידיה תרתי שמעינן מינה ידות נדרים כנדרים ונדר שבטל מקצתו בטל כולו והכי מפרש לה להך פלוגתא בירושלמי. ואע"ג דבמערבא לא בעי למידרש מליזור תרתי מכל היוצא מפיו דרשי להו דתרוייהו משמעותיה דקרא : אמר מר וכו' אלא בל יחל דנזירות היכי משכחת לה. כלומר היכי משכחת לה דאיכא בל יחל לחודה דקס"ד דכי היכי דבנדרים ליכא אלא חד לאו הכי נמי בנזירות דאי לא לא שוו אהדדי ועוד נראה בעיני משום דאמרינן בפרק כל שעה (פסחים דף כד:) דכל היכא דאיכא למידרש דרשינן ולא מוקמי' בלאו יתירי וה"נ איכא לאוקומי היקשא לשאר מילי ולא לאפושי לאוי ומפרקי' לעבור עליו בשנים כלומר דכי אמרינן הכי בפרק כל שעה ה"מ בדרשא דקראי אבל הכא על כרחך הקישן הכתוב לכל מה שאפשר להקיש אותן וקשיא לי כי היכי דמוקמי בנזירות בל יחל האמור בנדרים טוקי נמי בנדרים בל יאכל האמור בנזירות וניחא לי דבשלמא בל יחל שייך ממש בנזירות כדשייך בנדרים אבל בל יאכל לא אפשר לאוקמי בנדרים דבנזירות לא כתיב אלא באכילת ענבים ונדרים כוללים אכילה והנאה דבכולהו מילי הלכך לא שייך בהו : בל תאחר דנזירות וכו'. נראה בעיני פירושא דשמעתא דהכי מקשה היכי משכחת לה דליכא למימר משכחת לה בההיא ענינא דכולהו קרבנות באומר הרי עלי להיות נזיר דלא דמי דאילו האומר הרי עלי להביא קרבן מחוסר מעשה דהיינו ההבאה וא"א לומר שיחול מיד אבל הכא כיון שאינו מחוסר שום דבר °הרי הנזירות חל מיד וה"ל נזיר וליכא בל תאחר ואי כשאומר לכשארצה ליכא נמי בל תאחר שהרי התנה לכשארצה ואינו רוצה ומתרץ רבא כגון דאמר לא אפטר מן העולם עד שאהיה נזיר ובכה"ג מן ההיא שעתא קם ליה בבל תאחר כדחיישינן בהאומר לאשתו כלומר כהן האומר לאשתו וכו' דאסורה לאכול בתרומה מיד משום חששא דמיתה ולאו דדמיא להאי לגמרי דאילו התם אי אכלה ולא מת בעלה לא עבדא אסורא אבל הכא לאלתר קם ליה בבל תאחר דכיון שהתנה ואמר לא אפטר מן העולם משמע דה"ק הרי עלי למנות נזירות בענין שלא יהא חשש בדבר שאשלים נזירותי קודם שאפטר מן העולם מש"ה [אף] דלישנא לא משמע דאהא נזיר מעתה מיהו קם ליה בבל תאחר לאלתר דאע"ג דא"ל מהיכא קא ילפת מנדרי' אי מה התם בל תאחר דידהו ליתא אלא אחר ג' רגלים כדאמר בפ"ק דר"ה (ד' ד.) ה"נ לאחר ג' רגלים ליתא דאילו התם אמר הרי עלי סתמא אבל הכא

לא

גמרא

*אשהנזירות חל על הנזירות ולמ"ד דברה תורה כלשון בני אדם ונזיר להזיר דריש לעשות ידות נזירות כנזירות שהנזירות חל על הנזירות מנא ליה הניחא אי ס"ל כמ"ד אין נזירות חל על נזירות אלא אי ס"ל כמ"ד נזירות חל על נזירות מנא ליה נימא קרא ליזור מאי להזיר שמעת מינה תרתי במערבא אמרי אית תנא דמפיק ליה לידות מן לנדור נדר ואית תנא דמפיק ליה מן *°כל (במדבר ל) היוצא מפיו יעשה אמר מר ומה נדרים עובר °בבל יחל ובל תאחר (שם) בשלמא בל יחל דנדרים משכחת לה °כגון דאמר ככר זו אוכל ולא אכלה עובר משום בל יחל דברו אלא בל יחל דנזירות היכי משכחת לה כיון דאמר הריני נזיר הוה ליה נזיר אבל קם ליה בבל יאכל שתה קם ליה בבל ישתה אמר רבא גלעבור עליו בשנים בל תאחר דנזירות היכי משכחת לה כיון דאמר הריני נזיר הוה ליה נזיר אבל קם ליה בבל יאכל באומר לכשארצה אהא נזיר ואי אמר כשארצה ליכא בל תאחר אמר רבא כגון דאמר גלא איפטר מן העולם עד שאהא נזיר דמן ההיא שעתא הוה ליה נזיר מידי דהוה *דהאומר לאשתו הרי זו גיטך שעה אחת קודם מיתתי אסורה לאכול בתרומה מיד אלמא אמרינן כל שעתא ושעתא דילמא מיית הכא נמי לאלתר הוי נזיר דאמרינן דילמא השתא מיית

רב

רש"י

שהנזירות חל על הנזירות. שאם היה נזיר ואמר הריני נזיר חל עליה נזירות (*במס' נזיר בפ' מי שאמר הריני נזיר (דף טז:) מחלוקת ר' יוחנן וריש לקיש) וכשישלמו אותן ימי נזירות צריך להיות נזיר עוד פעם אחרת: שמעת מינה תרתי. לעשות ידות נזירות כנזירות ונזירות חל על הנזירות : אית תנא דמפיק לידות מלנדור נדר. דלא ס"ל דברה תורה כלשון בני אדם : מן ככל היוצא מפיו יעשה. דמשמע בכל ענין דנדר : קם ליה בבל יאכל. כדכתיב מחרצנים ועד זג לא יאכל (במדבר ו) : קם ליה בבל ישתה. כל משרת ענבים לא ישתה וליכא לא יחל דברו : אמר רבא. לעולם אית ביה נמי לא יחל לעבור עליו בשני לאוין לא יאכל ולא יחל : קם ליה בלא יאכל. לא מאחר לנזריה בכך דאיהו הוי נזיר אלא דקם ליה בלא יאכל : באומר לכשארצה אהא נזיר. דאי משהי ליה קם ליה בבל תאחר : אכתי מאי בל תאחר איכא. כל אימת דבעי למיהוי מצי למיהוי ולית ביה משום בל תאחר : הכא נמי לאלתר הוי נזיר. דאי משהי ליה קים ליה בבל תאחר דאמרינן דילמא השתא מאית דאיהו אמר דלא ליפטר מן העולם עד דהוי נזיר (א) מן אלתר באותה שעה כל אלתר דגרסינן היינו על אתר באותו מקום וכן מפרש בידות :

לענין

מסורת הש"ס

כל זה שייך לריש דף ד וצ"ל הניחא למ"ד כמ"ד נזיר וכו' :

[לקמן יח.]

[נ"א כבל]

יבמות סט: גיטין כח. סוכה כג: [תוספתא דגיטין ספ"ד]

תוספות

אלא בל יחל דנזיר היכי משכחת לה דעובר בבל יחל בגידא ומשני לעבור עליו בשתים : בל תאחר בנזירו' היכי משכחת לה. בשלמא גבי נדרים משכחת לה אי אמר הרי עלי עולה ושההו ולא הקריבה עד אחר שלש רגלים אלא בנזירות היכי משכחת לה דאי אמר הריני נזיר מתחלה חל עליה נזירות. ומשני כגון דאמר לא אפטר מן העולם עד שאהיה נזיר דמההיא שעתא הוי נזיר כלומר דמיד. יש לו להתחיל נזירותו ואם לא התחיל עובר בבל תאחר מידי דהוה לאומר לאשתו הרי זה גיטך וכל זה מן התירוץ ור"ת מפרש לה בתמיה מהאי שעתא הוה ליה נזיר ומאי בל תאחר איכא מידי דהוה לאומר לאשתו הרי זה גיטך דהוה גט מיד ה"נ הוה חל עליו הנזירות מיד וכל זה מן הקושיא ולפירוש זה צריך לגרוס אמר רב אחא בר יעקב דשינויא היא דשני ליה ולפירוש אחר רב אחא בר יעקב אמר : מידי דהוה לאומר לאשתו' נהי דלא דמי דהתם אסורה לאכול בתרומה מיד והכא לא חל נזירות מיד לדוגמא בעלמא מדמינן דחיישינן שמא ימות מיד ה"נ ליחוש שמא ימות מיד וקא עבר אם לא יתחיל מיד הקשה הר"ר יוסף שהלך בארץ הצבי אמאי לא משכחת בל תאחר בנזירות דאמר הרי עלי לקבל נזירות אחר שלשים יום ואי מאחר עובר בבל תאחר ושמא היינו כשינויא דשנינן לא אפטר מן העולם עד שאהיה נזיר כלומר עד שאקבל נזירות עוי"ל דאי מאחר לשלם נדרו א"כ לאו היינו בל תאחר דנזיר כ"א בל תאחר דנדר שמאחר לנדור נדרו :

כגון

פי' הרא"ש

מלמד שהנזירות חלה על הנזירות. שאם אמר הריני נזיר היום וחזר ואמר הריני נזיר היום צריך למנות ב' נזירות של ל' ל' יום דסתם נזירות ל' יום ואי לאו קרא ה"א כיון דכבר הוי נזיר לא חייל תו נזירות עליה ולקמן בפרק ב (דף יח.) תניא יכול ומה שבועה חמורה אין שבועה חלה עליה נזירות קלה לכ"ש ת"ל נזיר להזיר : במערבא אמרי אית תנא דמפיק להון לידות מן לנדור נדר כו'. היינו מאן דלית ליה דברה תורה כלשון בני אדם ומקיש נזירות לנדרים ונזיר להזיר דריש שנזירות חלה על נזירות ומאן דאית ליה דברה תורה כו' דריש נזיר להזיר שנזירות חלה על נזירות וידות מפיק מן ככל היוצא מפיו יעשה דכיון דהוציא מקצת הנדר מפיו מיתורא דכל דרשינן דהוי כאילו הוציא לכולו מפיו יעשה כיון דהוציא מקצת הנדר : בל יחל דנזירות היכי משכחת לה. קס"ד דקאמר שיעבור בבל יחל בלא איסור אחר : בל תאחר דנזירות היכי משכחת לה. בשלמא בנדרים משכחת לה כגון דאמר הרי עלי עולה ושהה מלהקריבה ג' רגלים אבל בנזיר אי אמר הריני נזיר הוי נזיר לאלתר ומאי בל תאחר איכא : ואי אמר לכשארצה ליכא בל תאחר. כיון שתלה הדבר ברצונו : לא אפטר מן העולם עד שאהא נזיר דמן ההיא שעתא הוה ליה נזיר. ולא שיהא אסור לשתות יין מיד כמו הדמיון שמביא מתרומה דהתם כל שעתא ושעתא אמרינן דילמא השתא מיית אבל הכא כל כמה דלא אמר הריני נזיר לא חלה עליו נזירות אלא הכי מייתי מתרומה דכיון דאסורה בתרומה מיד משום חששא דשמא ימות ה"נ מן ההיא שעתא ראוי לו לקבל עליו נזירות מיד משום חשש שמא ימות ולא יקיים דבריו ואפי' מאן דפליג בפרק כל הגט (דף כח.) ואמר לא חיישינן שמא ימות הכא לזמן מרובה דלימי נזירות חיישינן הילכך כיון דראוי לקבל עליו נזירות לאלתר אם ישהה נזירותיו ג' רגלים עובר בבל תאחר וי"מ ומן ההיא שעתא הוה ליה נזיר בלשון קושיא כלומר מיד חלה עליו נזירות מידי דהוה אתרומה דאסורה לאכול בתרומה מיד ומאי בל תאחר איכא וגרסינן אלא אמר רב אחא בר יעקב כגון שנזר כו' ולא מסתברא שיהא נזיר בלא קבלה דמשום חשש שמא ימות לא הוי כאילו קבל עליו ודאי אם אמר הריני נזיר ל' יום לפני מותי אז היה אסור לשתות יין מיד ויראה לי שיעמוד בספק נזירות כל ימיו אבל לא נקי :

כגון

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה הכא נמי וכו' דהוי נזיר הס"ד ואח"כ מ"ה מן אלתר וכו' וכן מפרש בירושלמי הס"ד :

גליון הש"ס גמ' כגון דאמר ככר זו אוכל. עיין לקמן דף ח בתוס' ד"ה מושבע וצ"ע דהא נדר בקום ועשה לא משכחת לה דכל נדר הוא שאוסר חפץ עליו ובנדר שלא אוכל ס"ל לכמה פוסקים דהוי יד דכוונתו לאסור המאכל עליו אבל לידור לעשות מעשה לא משכחת לה. וכ' יאיר עיני : בהר"ן ד"ה בל תאחר. הרי הנזירות חל מיד. עיין לקמן דף סג בהר"ן שם :

רב אחא בר יעקב אמר כגון (א) דנדר והוא בבית הקברות הניחא למ"ד *לא חיילא עליה נזירות מאלתר אלא למ"ד *מאלתר חיילא עליה מי איכא בל תאחר ועוד *האמר מר בר רב אשי חיילא נזירות עליה מאלתר וכי פליגי לענין מלקות פליגי [ב]אפ"ה קם ליה בבל תאחר משום דקא מאחר נזירות דטהרה א"ר אשי הואיל וכן נזיר שטימא עצמו במזיד [ג]עובר משום בל תאחר דנזירות טהרה רב אחא בריה דרב איקא אמר עובר בבל תאחר תגלחתו ולא מיבעיא למ"ד *תגלחת מעכבת אלא אפי' למ"ד [ד]תגלחת אינה מעכבת מצות גילוח מיהא לא מיקיים מר זוטרא בריה דרב מרי אמר עובר בבל תאחר קרבנותיו ומן הכא נפקא ליה מהתם נפקא ליה °כי דרוש ידרשנו *אלו חטאות ואשמות מהו דתימא חידוש הוא שחידשה תורה בנזיר מאי חידוש אילימא [ה]דלא מתפיס ליה לחטאת נזיר בנדר הרי חטאת *חלב [ו]שאין מתפיסה בנדרו ועובר בבל תאחר אלא מאי חידושיה סד"א הואיל ואם אמר הריני נזיר אפילו מן חרצן [ז]הוי נזיר לכל אימא לא ליעבור עליה משום בל תאחר קמ"ל הניחא למ"ד *כי נזיר מן חרצן הוי נזיר לכל אלא לר"ש דאמר אין *נזיר עד שיזיר מכולן מאי איכא למימר ועוד האי חידוש לחומרא הוא אלא מאי חידושיה דסד"א הואיל ואם

רש"י

*לענין מלקות פליגי. למאן דאמר חיילא עליה נזירות מלקינן ליה דמטמא עצמו בבית הקברות ולמ"ד לא חיילא עליה נזירות (ב) דלא מלקינן ליה הואיל ובבית הקברות נדר אבל לכולי עלמא לאלתר הוי נזיר וליכא בל תאחר דאמרינן נמי אי אכל קם ליה בבל תאכל: דקא מאחר לנזירות דטהרה. דלאלתר מבעי ליה למיפק חוץ מבית הקברות ולמינזר נזירותיה בטהרה: וכן נזיר. בעלמא שטימא עצמו במזיד אע"ג דמחלל לנזירות קם ליה בבל תאחר דנזירות דטהרה: רב אחא אמר. מאי בל תאחר איכא בנזיר איכא בל תאחר דתגלחת דכי נפקי ימי נזירותיה בעי לגלח עצמו ולאיתויי קרבן ואי מאחר לתגלחת קאי בבל תאחר: ואפי' למ"ד תגלחת אינה מעכבת. בקרבן אפ"ה מצוה לגלח וקאי בבל תאחר באותה מצוה: בבל תאחר קרבנותיו. דאי משהי ליה לקרבן עובר בבל תאחר: כי דרוש ידרשנו אלו חטאות ואשמו'. דמיחייב (ג) אדם קאי עלייהו בבל תאחר ולא ילפינן מהא היקשא דנדרים: מהו דתימא חידוש הוא. מעשה דנזיר ואהכי מקילי ביה דלא קאי בבל תאחר דלא נפקי קרבנותיו מהאי קרא דחטאות ואשמות: דלא מתפיס ליה לחטאת נזיר. דאם אמר הרי עלי חטאת נזיר לא אמר כלום ולא מיחייב ולא מידי משא"כ בשאר קרבנות דכל קרבן שאמר אדם הרי עלי (חטאות) כך וכך מתפיס ומיחייב לאיתויי וכיון דחידוש הוא אימא לא קאי עליה בבל תאחר *דבשאר קרבנות להכי אצטריך למיכתב הכא לאקושי לנדרים דקאי נמי בבל תאחר: והא חטאת חלב דאינה מתפיסה בנדר. דאי אמר הרי עלי חטאת (ד) לא אמר כלום ואפ"ה כי אכל חלב דמיחייב להביא חטאת קאי בבל תאחר: הואיל ואם אמר הריני נזיר אפי' מחרצן. כלומר דאפילו בחרצן בלבד הזיר עצמו הוי נזיר נמי לכל דהיינו חידוש דאיהו לא נדר אלא בחרצן בלבד (ומיתסר) ואפילו הכי מיתסר בכל מידי דמשכר והואיל וחידוש הוא לא ליקום עליה בבל תאחר כבשאר קרבנות קמשמע לן היקשא דקאי בבל תאחר: עד שיזיר מכולן. דאי [אמר הריני] נזיר מחרצן לא הוי כלום עד שיזיר בכל הכתוב מאי חידושא איכא: ועוד האי חידושא. דקאמר לחומרא הוא והיינו חומרא דאיהו לא נזר אלא בדבר אחד והוי נזיר בכולן: שאם

ר"ן

לא אמר הכי דא"כ הוה ליה נזיר לאלתר כדפרישנא מאי אמר לא אפטר מן העולם וכיון שכן הוה ליה כאומר הרי עלי להביא קרבן מיד דקם ליה בבל תאחר לאלתר ובדין הוא דהוה מצי רבא לאוקמה באומר קודם שיעברו ב' שנים אהא נזיר ובכי האי גוונא הוה ליה בבל תאחר דקרבנות דלא עבר עד ג' רגלים אלא מיהו כיון דלא מצי לאוקמא באומר הרי עלי *בקרבנות וכדפרישית ואצטריך לחדושיה תנאיה נקט האי לאשמועינן דבכי האי גוונא קם ליה בבל תאחר לאלתר כנ"ל ובזה יצאתי ידי חובתי מכל מה שעמעמו הראשונים בהלכה זו: כגון שנזר והוא בבית הקברות. שצריך לצאת מיד ולקבל עליו נזירות וכי לא נפיק קם ליה בבל תאחר: הניחא למ"ד לא חיילא נזירות עליה לאלתר. פלוגתא דר' יוחנן ור"ל בפ"ג דנזיר (דף טז:) דלר' יוחנן אי אכיל ושתי יין בבית הקברות לקי דחיילא עליה נזירות מיד ולר"ל לא חיילא עליה נזירות מיד ולכי נפיק מבית הקברות צריך לחזור ולקבל: אלא למ"ד מאלתר חיילא עליה מאי איכא למימר. דכיון דחיילא עליה נזירות ליכא בל תאחר א] לעולם: חיילא עליה נזירות מאלתר. ולא צריך קבלה כי נפיק ולענין מלקות הוא דפליגי אי לקי על אכילת ענבים בעודו בבית הקברות וכיון דחל עליה נזירות ולא צריך קבלה מאי בל תאחר איכא: דקא מאחר ליה לנזירות דטהרה. ומש"ה קם ליה בבל תאחר: הואיל וכך. כלומר כיון דאמרת דאע"ג דחל עליה נזירות כיון דלא חייל עליה בטהרה איכא בל תאחר אף נזיר טהור שטימא עצמו במזיד עובר בבל תאחר ולקי דאע"ג דכבר אזהריה רחמנא אטומאה בתרי לאוי כדכתיב לא יטמא וכתיב נמי על כל נפשות מת לא יבא ואמר נמי והימים הראשונים יפלו לאו למימרא שלא יהא עליו עונש אחר אלא מילקא נמי לקי משום בל תאחר: תגלחת מעכבת. פלוגתא היא דר"א ורבנן (נזיר דף מו.) דלר"א הא דכתיב ואחר ישתה הנזיר יין היינו אחר כל המעשים כולן דהיינו תגלחת והרצאת דמים ולרבנן מיד שהביא קרבנותיו מותר ביין: בל תאחר קרבנותיו. להך אוקימתא אינו עובר בבל תאחר אלא לאחר ג' רגלים: אלו חטאות ואשמות. וקרבנות נזיר הרי הן בכלל: מהו דתימא. אי לאו היקשא דנדרים: דלא מתפיס לה לחטאת נזיר בנדר. דקילא שאינו יכול להתפיסה בנדר שאם אמר חטאת נזיר עלי והוא אינו נזיר לא אמר כלום והואיל וקילא סלקא דעתך אמינא לא ליקום עליה בבל תאחר: ופרכינן הרי חטאת חלב. כלומר כל החטאות דהכי מיקרי כולהו חטאת חלב אית בהו הך קולא ואפילו הכי קאי עלייהו בבל תאחר והיקשא למה לי: אפי' מן חרצן הוי נזיר לכל. לכל דיני נזירות: ועוד חידוש לחומרא הוא. והיכי מייתית מיניה קולא דלא ליקום בבל תאחר: הואיל ואם גילח על אחת משלשתן. חטאת ועולה ושלמים שהנזיר מביא וכיון דלא חמירי אי לאו היקשא ה"א דלא ליקום עלייהו בבל תאחר: חטאת חלב אתיא לכפרה. ומש"ה אף על גב דאית בה קולא דאינו יכול להתפיסה בנדר כיון דמצוה להביאה לכפר עליו דין הוא שיעבור בבל תאחר אבל חטאת נזיר אית בה קולא דאין מתפיסה בנדר ולא מתסר בה מידי דליקום עלה בבל תאחר ולמאי קאתיא אי להתירו ביין אין זו מצוה אלא רשות ואפילו למאן דאמר נזיר חוטא הוא אינו חוטא גמור ועיקר קרבן לא אתי לכפרה. וקשה בעיני אהכי תיתי קרבן נזיר במה הצד מחטאת חלב ושלמים ונראה לי דאין הכי נמי אלא כיון דלאו מגופיה דקרא נפיק °אלא במה הצד היקשא עדיפא דכל מה הצד כל דהו פרכינן: והרי חטאת יולדת דלא אתיא לכפרה. ואפילו לר' שמעון דאמר בפרק המפלת (נדה לא:) דיולדת חוטאת היא דבשעה שכורעת ויולדת קופצת ונשבעת שלא תזקק לבעלה עיקר קרבנה אינו בא על חטא שהרי אפילו יודעת בעצמה שלא הרהרה בדבר כלום מביאה קרבן: קשריא

תוספות

כגון שנדר והוא בבית הקברות. דבעודו עומד לשם נזירות לא חל עליה עד דנפיק משם וידכי ויקבל ויחול נזירות עליה הילכך קאי בבל תאחר שמוטל עליו לצאת וליטהר ולהתחיל נזירות: הניחא למ"ד לא חיילא עליה נזירות בעודו בבית הקברות. פלוגתא היא בפרק ג' דנזיר (דף טז): ועוד האמר מר בר רב אשי במיהל כ"ע לא פליגי דחיילא אם שותה ביין או מגלח לוקה בעודו נמי בבית הקברות חל נזירות עליו כי פליגי למילקי על הטומאה אם התכו בו בעודו לשם לא משם כי נזיר אתה רבי יוחנן סבר כיון דחיילא לענין שאר דינין לקי ור"ש בן לקיש סבר לא לקי משום טומאה דהכתי לא חל עליו נזירות טהרה אבל ודאי חל הנזירות לענין שאר

עין משפט נר מצוה

י א מיי' פ"ו מהל' נזירות הל' ח סמג לאוין רכ:
יא ב ג מיי' שם פ"ט הל' כא סמג שם:
יב ד מיי' שם פ"ח הל"ה סמג עשין קכז:
יג ה ו מיי' פי"ד מהל' מעשה הקרבנות הל' ח סמג שם:
יד ז מיי' פ"א מהל' נזירות הל"ע סמג לאוין רכ:

מסורת הש"ס

ע' מש"כ ברש"י לעיל ג: ריש העמוד:
[נזיר טז:]
[שם יז.]
[שם מו.]
[ר"ה ה:]
[ברש"י דסוטה טו. ד"ס חטאת וכו' וכן בכריתות כב: מפרש טעמא דכל חטאת שהם קרי חטאת חלב ע"ש וע' בפי' הרא"ש דהכא טעם אחר]
נזיר ג.
כבשאר

פי' הרא"ש

כגון שנזר והוא בבית הקברות. ועובר בבל תאחר אם עמד באותה טומאה ג' רגלים ולא נטהר למצות נזירות: לאלתר חיילא עליה נזירות מאי איכא למימר. מאי בל תאחר איכא ופלוגתא דרבי יוחנן ור"ל היא בפ"ב דנזיר [נ"ל בפ"ג דנזיר דף טז:]: וכי פליגי לענין ב] מלקות. אם הכהו בו לצאת ולא יצא ואליבא דמ"ד לאו שאין בו מעשה לוקין עליו א"נ איסור מלקות איכא: אמר רב אשי הואיל וכך. דמעתה נזירות טהרה עובר בבל תאחר: נזיר טהור שטמא עצמו במזיד עובר בבל תאחר דנזירות טהרה. °אם נשתהה בטומאתו ג' רגלים וה"ה אם נטמא באונס אם השהייה היתה במזיד ושטמא עצמו במזיד דקאמר היינו ששהה עצמו בטומאתו במזיד:
עובר משום בל תאחר תגלחתו. ואפי' הביא כל קרבנותיו ואינו מחוסר רק גילוח: ולא מבעיא למ"ד תגלחת מעכבת. מלשתות יין ומליטמא למתים אז לאוי שיעבור בבל תאחר ופליגי בה ר' אליעזר ורבנן בפ"ג דמי"ו [?] (דף מו.): בל תאחר קרבנותיו. שהנזיר מביא שלשה קרבנות עולה חטאת ושלמים ואם שהה ג' רגלים ולא הביאם עובר בבל תאחר: דרוש ידרשנו אלו חטאות ואשמות. דליתנהו בכלל כי תדור נדר ובינייהו קרא דאשכחן בחטאת דריש ואת שעיר החטאת דרוש דרש ואשם כחטאת דכתיב כחטאת כאשם אי נמי חטאת ואשם נדרשין ממנו וכופין אותו להביאם: והרי חטאת חלב. כל החטאות נקראו על שם חטאת חלב כדאיתא בסוטה (דף טו.) בדין הוא שתהא חטאת חלב עטונה נסכים כי רוב עבירות כרת שנכשל בה אדם היא על ידי חלב המצוי בתוך הבית ואין אדם מתנדב להביא חטאת: עד שיזיר מכולם. פירוש עד שיאמר הריני נזיר בסתם דהיינו מכולם: ועוד האי חידושא לחומרא הוא. וכ"ש שיש לו לעבור בבל תאחר: ואם

דינין לשתות יין ולגלח וא"כ מאי בל תאחר איכא: וכי פליגי לענין מלקות. לאו דוקא אלא כלומר לענין מלקות דטומאה אבל מודה דמלקות איכא אי שותה יין או מגלח ומשני אפ"ה קאי בבל תאחר לנזירות דטהרה אל עליו שיש לו לעשות נזירות דטהרה: משום בל תאחר דתגלחת. לעולם מיירי דשלים נזירות בטהרה מכל מקום מצוה לגלח שערו ולתתו תחת הדוד ומשהה התגלחת עובר בבל תאחר משמע קצת לאחר שלשים יום לא גילח יגלח מדקאמר דאיכא עליה משום בל תאחר: בל תאחר קרבנותיו. אם השלים ימי נזירותו ולא הביא איכא בל תאחר: דרוש ידרשנו אלו חטאות ואשמות. דפשטיה דקרא כי תדור נדר לא תאחר לשלמו אבל בחובה לא אשמעינן ונפקא מינה מידרשנו ומשמע ליה חטאת נזיר בכלל שאר חטאות: מהו דתימא חידוש הוא שחידשה תורה בנזיר. ולקמן פריך מאי חידוש הוא הילכך סד"א שאינו בכלל חטאת. קמ"ל היקשא דלעיל: דלא מתפיס ליה לחטאת נזיר בנדר. שאם אומר הרי עלי חטאת נזיר לא אמר כלום דחטאת נזיר אינו בא בנדר ובנדבה ולהכי פריך מחטאת חלב דכמו כן אם לא אכל חלב ואמר הרי עלי חטאת חלב לא אמר כלום וכן כל חטאת והא דנקט חלב זהו רבותא דנקט חטאת חלב מכל שאר חטאות אבל י"מ דלא מתפיס פירוש דה"ל לומר הרי זה חטאתי ול"נ דא"כ מאי פריך מחטאת חלב האמר בהדיא במולין דאם לא אמר הרי א לחטאתי לאינו קרב: חידוש לחומרא הוא. ואע"ג דבדוכתא אחריתא אמר חידוש הוא אע"פ שהוא לחומרא כגון גבי עד זומם מיהו הכי פריך אדרבה כל שכן שיש לנו לומר שהוא בבל תאחר מ"ש משאר חטאות: וכי

הגהות הב"ח (א) גמ' רב אחא בר יעקב אמר כגון דנזר והוא: (ב) רש"י ד"ה לענין וכו' נזירות לא מלקינן ליה הואיל ובבית הקברות נזר אבל: (ג) ד"ה כי דרוש וכו' דמיחייב בהו אדם קאי וכו' ולא ילפינן ליה לנזיר מהאי היקשא: (ד) ד"ה והא חטאת וכו' הרי עלי חטאת חלב לא אמר:

גליון הש"ס בהר"ן ד"ה חטאת חלב. אלא במה הצד היקשא עדיפא. וקשה לי הא זהו אינו דרך לימוד דין מדא מכח מה הצד אלא דפשטא דקרא כי דרוש ידרשנו אלו חטאות ואשמות כל חטאת בכלל אלא דהיה מקום לומר מסברא להוציאו מכללא חטאת נדר כיון דקילא. וכיון דמצינו בחלב ושלמים אף דקיל איתנהו בבל תאחר. ממילא מה"ת לצאת מפשטיה דקרא דחטאת נזיר מכלל וא"כ שפיר הדין דחטאת נזיר מקרא דכי דרוש ידרשנו וצ"ע: בהרא"ש ד"ה נזיר טהור אם נשתהה. עיין טורי אבן ר"ה דף ד' ד"ה ולדקות:

הגהות מהר"ב רנשבורג א] בהר"ן ד"ה אלא למ"ד מאלתר חיילא וכו'. דכיון דחיילא עליה נזירות ליכא בל תאחר לעולם. נמחק תיבת לעולם: ב] בהרא"ש ד"ה וכי פליגי וכו'. נ"ב למדתי ממנו דפלוגתא דר"י ור"ל בנזיר דף טז ע"ב היא רק למ"ד לאו שאב"מ לוקין עליו. או באיסור מלקות איכא יעו"ש ובגליון הש"ס שלי בנזיר דף יז ע"א:

*°ואם גילח על אחת משלשתן יצא לא ליעבור עליה בבל תאחר קמ"ל ואיבעית אימא מאי חדושיה משום דלא מתפיסו בנדר והא דקא קשיא לך חטאת חלב חטאת חלב קאתיא לכפרה חטאת נזיר למאי אתיא °והרי חטאת יולדת דלא אתיא לכפרה ועבר עלה משום בל תאחר ההיא קא שריא לה למיכל בקדשי' אמר מר ומה נדרים האב מיפר נדרי בתו ובעל מיפר נדרי אשתו אף נזירות °האב מיפר נזירות בתו ובעל מיפר נזירות אשתו למה לי היקשא תיתי במה מצינו מנדרים דילמא גבי נדרים הוא דמיפר °משום דלא אית ליה קיצותא אבל גבי נזירות דאית ליה קיצותא *דסתם נזירות ל' יום אימא לא קמ"ל: האומר לחבירו מודר אני וכו': אמר שמואל °בכולן עד שיאמר שאני אוכל לך שאני טועם לך מיתיבי מודר אני ממך מופרשני ממך מרוחקני ממך ה"ז אסור שאני אוכל לך שאני טועם לך ה"ז אסור הכי קתני בד"א באומר שאני אוכל לך שאני טועם לך והתניא איפכא שאני אוכל לך שאני טועם לך אסור מודרני ממך ומופרשני ממך מרוחקני ממך ה"ז אסור תני הכי וכבר אמר מודרני אי הכי היינו רישא °ועוד *אסור אסור ל"ל למתני אלא אמר שמואל טעמא דאמר שאני אוכל לך שאני טועם לך הוא דאסור וחבירו מותר

אבל

רש"י

שאם גילח על אחת משלשתן . דנזיר חייב שלש קרבנות עולה חטאת ושלמים כדכתיב והקריב את קרבנו לה' כבש בן שנתו תמים וגו' (במדבר ו) ואם לא הביא אלא חטאת מגלח עליו והיינו חידוש מאה"כ בשאר קרבנות ולהכי אימא אינו עובר בבל תאחר קמ"ל : ואב"א מאי חידושיה דאין מתפיסו בנדר . כדאמרינן לעיל דאי אמר הרי עלי חטאת נזיר לא מתפיס ליה : אתיא לכפרה . דהאי צריך כפרה משום חלב שאכל וכיון דלכפרה קא אתי קאי בבל תאחר אבל נזיר לא עביד שום חטא דליבעי כפרה : תיתי במה מצינו . בנדרים אב מיפר : אבל גבי נזירות דאית ליה קיצותא . דכיון דלא מיתסר אלא עד אותו זמן ימתין עד לזמן ולא ליעבור ליה קא משמע לן היקישא דאהיקישא ליכא למיפרך כמו במה מצינו : אמר שמואל בכולן . בכל הני דקתני במתני' מודר אני ממך מופרשני ממך וכו' לא הוי נדר ועד שיאמר שאני אוכל לך לא מיתסר באותו (א) דבר : הכי קתני . כלומר חסורי מיחסרא : במה דברים אמורים . דאסור כי אמר מודר אני באומר נמי שאני אוכל לך : והתניא איפכא . דלא מצית אמרת בד"א : תני הכי . דהכי קתני שאני אוכל לך ושאני טועם וכבר אמר מעיקרא מודרני ממך אסור אבל אמר שאני אוכל לך בלבד או מודרני ממך אינו אסור אא"כ אמר לתרוייהו דהיינו נדר גמור : אי הכי היינו נמי רישא . דקתני מודרני ממך בברייתא קמא : ועוד . אי הכי הוא כדתרצת תרי זימני אסור למה לי למיתני : אלא . הכי אמר שמואל' טעמא דאמר נמי שאני אוכל לך הוא דאיהו אסור בלבד דמתני' בנודר בלבד קאמר דאסור דקתני אסור :

אבל

ר"נ

קשריא לה למיכל בקדשים . כדכתיב וכפר עליה הכהן וטהרה ואכילת קדשים מצוה היא כגון אכילת פסחים דהאשה נמי מחייבא : תיתי במה מצינו מנדרים א] . הא דאקשי הכא גבי הפרה ולא אקשי לעיל גבי ידות הך פירכא °משום דידות למלקות נמי מייתי להו °ואין עונשין מן הדין אבל גבי הפרה שייך למפרך תיתי במה מצינו : משום דלית ליה קיצותא . הילכך דין הוא שיפר שלא תצטער בביתו עולמית וכי תימא כיון דנזירות אית ליה קיצותא נקיש נמי נדרים לנזירות ונימא סתם נדרים שלשים יום ליתא דלשון נדר כולל נדרי הקדש ונדרי איסור וכיון דנדרי הקדש לית להו קיצותא שהמקדיש בהמה למזבח קדשה עולמית נדרי איסור נמי דכוותייהו דשפיר דמי לאקושי נדרים להדדי : בכולן עד שיאמר שאני אוכל . בכולן דהיינו מודרני מופרשני מרוחקני דמתני' עד שיאמר וכו' כלומר דמתני' חדא קתני ושאני אוכל אמודרני מופרשני קאי דאי לאו הכי לא משמע איסור כלל ואפי' יד שאינו מוכיח לא הוי : מיתיבי מודר אני ממך וכו' . בשלמא מתני' לא קשיא עליה דשמואל דכיון דלא תני בה אלא חד אסור איכא למימר דסיפא פירושא דרישא אבל ברייתא דקתני אסור אסור משמע ליה דמילי מילי קתני דאי לא לימא אסור עד סיפא . ומתרץ ה"ק בד"א ומש"ה שייך למיתני אסור באמצע דבריו . ולקמן פריך א"כ אסור דסיפא למה לי ובדין הוא דליקשי ליה הכי מיד אלא דעדיפא מיניה מקשה ליה לפום סברא דמקשה : והתניא איפכא . הך ברייתא לאו סיפא דברייתא דלעיל הוא דא"כ הוה ליה למימר והא קתני סיפא : מודרני ממך וכו' הרי זה אסור . וליכא למימר דסיפא פירושא דרישא ובד"א קתני דומיא דאידך דבשאני אוכל לך ליכא מאן דפליג דמיתסר : תני הכי וכבר אמר . כלומר וקמ"ל דאע"ג דכבר אמר מודרני ממך צריך לומר שאני אוכל לך דאי לא לא מיתסר : אי הכי היינו רישא . לאו רישא ממש קאמר אלא כיון דאייתי הך ברייתא קמייתא מקמי הך קרי לה רישא כלומר ראשונה . והכי פירושא אי אמרת בשלמא דבמודרני בלחוד אסור מש"ה שני האי תנא ונקט מודרני בסיפא כי היכי דלא נטעי למימר דחדא קתני ובד"א קתני ואע"ג דאידך תנא לא חש דנטעי בהכי האי תנא רצה לבאר יותר . אלא אי אמרת דחדא מילתא קתני הוה ליה להאי תנא נמי למיתני כאידך תנא וטפי שייך למתני בד"א מלמתני וכבר אמר : ועוד אסור אסור ל"ל למתני . כלומר אסור דסיפא קשיא ליה : אלא ה"ק שמואל . דודאי שמואל גופיה מודה דהנך מתנייתא מילי מילי קתני דבכל חד מתסר אלא מיהו קאמר דמתני' חדא קתני דאי מילי מילי קתני היכי תני בחד אסור דלא שוו דבמודרני ממך שניהם אסורין ובשאני אוכל לך הוא אסור וחבירו מותר בשלמא מתנייתא קתני אסור אסור ומשמע שפיר כל חד וחד כדיניה אלא מתני' אי מילי מילי נמי קתני אסור אסור ה"ל למתני אלא ודאי חדא קתני והוא אסור וחבירו מותר ומש"ה קאמר דהאי דינא ליתא אלא באומר נמי שאני אוכל לך אבל מודרני ממך לחוד שניהם אסורין . וליכא למידק לפום סברא דמקשה דמתני' מילי מילי קתני היכי קאמר שאני אוכל לך אסור דמה נפשך אי דאמר בהדיא קונם שאני אוכל לך נדר גמור הוא ולא יד ובמתני' קתני לה גבי ידות ואי דלא אמר קונם דילמא דאכילנא משמע ולא מיתסר כלל . י"ל לעולם דלא אמר קונם וכ"ת נימא דאכילנא קאמר א"כ מאי לישנא דשאני אוכל לך הוה ליה למימר אלא ודאי כיון דקאמר שאני ה"ק מה שאני אוכל משלך יהא אי זה דבר ומאי ניהו קונם ומשום האי טעמא נמי ליכא לאקשויי אמאי אמרינן דהוי יד לנדר ולא אמרינן דלהוי יד לשבועה משום דשאני משמע שהוא מזכיר החפץ דהיינו מה שיאכל וכי האי גוונא שייך בנדר ולא שייך בשבועה . וא"ת תינח למאן דגרים במתני' שאני בלא יו"ד אבל למאן דגרס שאיני ביו"ד קשיא דאי לא הזכיר קונם נימא דיד הוא לשבועה ולא לנדר דהאי לישנא דשבועה מיסר נפשיה אחפצא ואי בשהזכיר קונם נדר הוא ולא יד והיכי תני ליה גבי ידות יש לומר לעולם בשהזכיר קונם ואפילו הכי כיון דאמר ליה בלשון שבועה דהיינו שאיני דהוא מיסר נפשיה אחפצא הוה ליה יד לנדר ולא נדר גמור דנדר שאמרו בלשון שבועה הכי דיניה וכמו שכתבתי למעלה (ב: ד"ה איידי) :

דאמר

תוספות

וכי גילח על אחת משלשתן יצא . כי נזיר היה לענין שמביא ג' קרבנות חטאת ועולה ושלמים ויצא לענין שיהא מותר ביין ולא לעבור משום בל תאחר קמ"ל : מאי חידושו דאין מתפיסו בנדר . דמכי הוי נזיר ממילא חייב להביא קרבן : חטאת חלב לכפרה קאתי . ושייך בל תאחר אבל נזיר לא לכפרה קאתי ולכך ליכא בל תאחר : והרי חטאת יולדת . דמשמע ליה דאיתא בכלל שאר חטאות תימה תיקשי ליה אמאי איצטריך היקשא לקרבן יחיד דליתיה בכלל שאר חטאות : ההיא קא שריא ליה למיכל בקדשים . אע"ג דנזיר נמי סברי ליה (נזיר) לשתות ביין אין זה מצוה אבל לאכול בקדשים מצוה היא דכתיב ואכלו אותם אשר כופר בהם הלכך שייך ביה : למה לי היקשא . אבל לעיל גבי בל תאחר לא פריך דאין עונשין מן הדין אבל לא מצי למימר גבי בל יחל דאתי במה מצינו דלא שייך נמי הכא דטעמא דמפר נדר משום עינוי נפש גם בנזירות נמי יש עינוי נפש : נדרים לית ליה קיצותא . ובנדרים כי נדר סתם לעולם הוא אבל נזירות איתא לא דסתם נזירות שלשים יום קמ"ל דהך עינוי נפש ומיפר : אמר שמואל בכולן עד שיאמר וכו' · פירוש דמודרני ממך לאו כלום לחודיה אבל שאני אוכל לחודיה ודאי אסור ומתני' פירושי קמפרש [...] אומר שאני אוכל לך : מיתיבי מודרני ממך אסור . מדקאמר אסור אבל חד משמע [...] אמר ומשני בד"א קתני דסיפא מפרש לרישא שאין אסור אא"כ אמר שאני אוכל לך והא [...] אוכל לך והכא ליכא למימר בד"א דהא שאני אוכל לחודיה אמר דדוקא לעיל דקתני רישא [...] למימר בד"א אע"ג דבריי' אחריתי היא קרי ליה סיפא וכן איתא בפרק גט פשוט (דף קסה:) [...] בדינרים ופריך אי הכי היינו רישא אע"ג דהיינו ברייתא אחריתי *ומשני וכבר אמר מודרני [...] שאני אוכל לך לחודיה אמר ונ"ל דה"פ וכבר אמר כלומר אפילו אומר מודרני ממך דסד"א [...] ממך לחודיה לא אסר אפי' אמר אחריו שאני אוכל לך לא אסר וכבר אמר אפי' כבר אמר : [...] כלומר אם בא התנא לאשמועינן דכ"ע עד שיאמר שאני טועם לך א"כ אמאי לא אמר [...] אידך ברייתא ולא להקדים שאני אוכל לך דאז ניחא למימר בד"א שמפרש דאי אמר שאני [...] דאינו אסור וכן משמע דקתני גבי וכבר אמר מודרני ממך וכן משמע דמתחילה הוה פריך וכולה להוכיח דשאני אוכל לחודיה מהני : אי הכי היינו רישא . תימה מאי אי אמרת [...] אמרת בשלמא דכל חד וחד מהני לחודיה לא קשיא מידי דליכא למיפרך היינו רישא דה"א דתנא סיפא לגלויי רישא דאי לא תנא סיפא הייתי מפרש דרישא ר"ל כגון שאמר שאני [...] כל חד וחד לחודיה מהני : ועוד אסור אסור למה לי . אברייתא קאמר ליה הכי : אלא הכי קאמר . טעמא [דאמר] בהדיא מודרני ממך שאני טועם לך הוא דאסור וחבירו מותר . דהכי [...] אבל מודרני ממך לחודיה שניהם אסורין דמודרני ממך משמע ממוני וממונך עלי ובריי' דקתני מודרני ממך אסור שניהם אסורים קאמר והא דלא תני שניהם אסורים משום ד[...] טועם לך דאז אינו אסור אלא מודר :

פי' הרא"ש

ואם גילח על אחת משלשתן יצא . ומותר לשתות יין וליטמא למתים ומשנה היא בפ' ג' מינין (ד' מה.) : חטאת חלב אתיא לכפרה . ועל איסור כפרתו [...] שיעבור בבל תאחר : קא שריא לה למיכל בקדשים . שאכילת קדשים מצוה היא דכתיב ואכלו אותם אשר כפר בהם ועוד [...] טהרה : תיתי במה מצינו . מנדרים האי מה מצינו לאו דוקא הוא [...] היינו [...] עינוי נפש [...] גזירת הכתוב היא דדוקא [...] להו קיצותא [...] זמן הזמן ואם בא תם אסור לעולם והקפידה תורה שלא תתגנה על בעלה : שאני אוכל לך . עלי מה שאוכל לך וה"ג שאיני אוכל לך שאין לנדר מקום לחול עליו : בכולן עד שיאמר ש[...] בכל ג' לשונות האמורין ברישא אם אמר האחד מהם אינו כלום עד שיאמר עם אחד מהם שאני טועם לך ומיהו שאני אוכל שאני טועם לחודיה מודה שמואל דאסור והאי דנקט דרישא להשמועינן דאין מועילים בלא שאני אוכל שאני טועם : מיתיבי מודרני ממך [...] מברייתא קא פריך משום דקתני בה תרי זימני הרי זה אסור והא קא משני בד"א קת[...] איפכא · מדלא קאמר והתניא סיפא מכלל דברייתא אחריתי היא ובכן ברייתא לא שייך [...] דקתני ברישא שאני אוכל לך ודחיק לשנויי וכבר אמר מודרני ממך לאשמועינן דמודרני מ[...] עד שיאמר שאני אוכל ומיהו אם אמר שאני אוכל לחודיה אסור : אי הכי היינו רישא . [...] קמייתא ואמאי שני לשנו מל' ברייתא קמייתא ומתוך זה הוצרך לדחוק ולתרץ וכבר אמ[ר ...] לשנות מודרני ממך תחלה ומתוקמא ברייתא כפשטה בלשון בד"א אלא ש"מ ליתא [...] ממך תחלה לחודיה מיתסר ולהכי שנאו באחרונה כדי שלא תוכל לפרשה בלשון בד"[א ...] חדא לחודא מיתסר אין קפידא היאך שנאם ועוד משום דבמודרני ממך אסו[ר ...] שנאה באחרונה להוסיף איסור הנאה : ועוד אסור אסור למה לי . אקמייתא ואבתר[...]

עין משפט נר מצוה

טו א מיי' פ"ח מהל' נזירות הל' ב סמג עשין קמ :

טז ב מיי' שם פ"ב הל' יז סמג לאוין רנ :

יז ג מיי' פ"א מהל' נדרים הל' כג סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סי' רו סעי' א :

מסורת הש"ס

[נזיר כח: מה. זבחים לה. מנחות ה. ערכין כא.]

[נזיר ה. ושם נסמן]

[פ' תוס' מו"ק כב: ד"ה ולשמחת ותוס' בכורות לה: ד"ה אם כן]

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה אמר שמואל וכו' בלאו נדר הס"ד :

גליון הש"ס גמ' והרי חטאת יולדת דלא אתיא לכפרה . תמוה לי מסיכן פשוט יותר חטאת יולדת מחטאת נזיר וכמו דהיינו אומרים דחטאת נזיר אינו בבל תאחר כיון דלא מתפיס בנדר וקרא דכי ידרשט לא איירי בכל חטאות אלא בחטאת חלב ה"נ לא הייתי מוקמי' לקרא בחטאת יולדת והיינו אומרים באמת דחטאת יולדת ליכא בל תאחר אלא לבתר דדרשה מהיקשא דבחטאת נזיר איכא ב"ת ה"נ בחטאת יולדת וצ"ע : שם משום דלא אית ליה קיצותא . עיין לקמן דף כ ע"א תד"ה מי בנדר : שם ועוד אסור אסור למ"ל . עיין בבכורות לא ע"ב תד"ה א"כ : בהר"ן ד"ה תיתי במה מצינו . משום דידות למלקות . ע' לקמן דף ז' בהר"ן ד"ה מהו סיה ר"ע : בא"ד ואין עונשין מן הדין . עיין מ"ל פ"ב הי"ז מהל' נזירות :

הגהות מהר"ב רנשבורג א] בהר"ן ד"ה תיתי במה מצינו וכו' . נ"ב מבואר דמידי דאתי' ממה מצינו אין לוקין עליו דגם בזה אמרינן אין עונשין מן הדין וכמדומני נסתפקו בזה המשנה למלך והאחרונים הבאים אחריו :

אבל אמר מודרני הימך לחודיה שניהן אסורין כי הא דאמר ר' יוסי בר' חנינא מודרני הימך שניהן אסורין *תנן הריני עליך חרם המודר אסור אבל מדיר לא כגון דפריש ואת עלי לא את עלי חרם הנודר אסור אבל מודר לא כגון דפריש ואנא עלך לא אבל סתמא מאי שניהן אסורים הא מדקתני סיפא הריני עליך ואת עלי שניהן אסורין הדין הוא דשניהם אסורין הא סתמא הוא אסור וחברו מותר אלא הכי אתמר דר' יוסי בר' חנינא מודר אני לך שניהם אסורין מודרני הימך הוא אסור וחברו מותר והא מתניתין דקתני הימך ואוקימנא למתניתין לשמואל בכולן עד שיאמר שאני טועם לך ושאני אוכל לך הוא דאסור וחברו מותר אבל במודרני הימך שניהם אסורין אלא מעיקרא דשמואל הכי איתמר טעמא דאמר שאני אוכל לך ושאני טועם לך הוא דאין הוא אסור אלא באכילה הא מודרני ממך אסור אפילו בהנאה אי הכי לימא שמואל הכי ואם לא אמר (א) אלא שאני אוכל לך ושאני טועם לך אין אסור אלא באכילה אלא הכי איתמר טעמא דאמר שאני אוכל לך ושאני טועם לך הוא דאסור אבל אמר מודרני הימך לא משמע דאמר אסור מאי טעמא מודר אני ממך *לא משתעינא בהדך משמע מופרשני ממך דלא עבידנא עמך משא ומתן משמע מרוחקני ממך דלא קאימנא בד' אמות דילך משמע

לימא

רש"י

אבל אמר מודרני הימך לחוד. דלא אמר שאני אוכל לך: שניהן אסורין. דכיון דאמר (ב) שאני אוכל לך משמע דאסר נפשיה בלבד שאינו אוכל מחבירו אבל כי אמר מודרני הימך סתם משמע דמדיר נמי חבריה מיניה מכל וכל: תנן. בפ' השותפין (לקמן מז:): הריני עליך חרם המודר אסור. והא הכא דלא אמר שאני אוכל לך חרם ולא הוי אסור אלא המודר ולא שניהן: כגון (ג) דמפריש. בהדיא אבל את עלי לא: אבל סתמא. דלא פריש ואת עלי לא מאי שניהן אסורין: הדין הוא דשניהן אסורין. דאמר בפירוש הריני עליך ואת עלי אבל סתמא דאמר הריני עליך ולא אמר ואת עלי לא הוו שניהן אסורין אלא חד בלבד: אלא הכי איתמר אמר ר' יוסי בר' חנינא (ד) מודרני ממך הוא אסור וכו'. דהייט כמתניתין הריני עליך חרם וכו': והא מתני' מודרני הימך. קתני ואוקמא שמואל דאמר בכולן עם כל אחד ואחד שאני אוכל דאהכי איהו אסור וחבירו מותר אבל אמר מודרני הימך בלבד ולא אמר שאני אוכל שניהן אסורין והייט דלא כרבי יוסי בר' חנינא: אלא מעיקרא דשמואל הכי איתמר. הכי מתרץ לה למתניתין ולא כדאוקימנא דתיקשי לר' יוסי: הא אמר מודרני הימך. דלא מפרש כלום ודאי מכולה מילתא מדיר ואסור אפי' בהנאה: א"ה לימא שמואל הכי. למה ליה אפוקי למימריה כולי האי לימא הכי אמר שמואל ואם לא אמר שאני אוכל לך דלא אמר אלא מודרני הימך אסור אפילו בהנאה: אלא הכי אתמר. אמר שמואל טעמא דאמר שאני אוכל לך דכיון דאמר בפירוש אכילה אסור אבל לא אמר בפירוש אכילה לא אסור למיכל מדידיה דדילמא הא דאמר מודר אני ממך אדיבוריה קאמר דלא מישתעי בהדיה אבל לא למיכל מיניה וכן כי אמר מופרשני ממך דלא אמר שאני אוכל דדילמא ממשא ומתן קא פריש מיניה מרוחקני ממך נמי דלא ליקרב בארבע אמות דיליה משמע ולא דמדיר מאכילתו:

לימא

ר"ן

דאמר ר' יוסי בר' חנינא מודרני הימך שניהן אסורין. נראה בעיני דה"ט משום דמשמע מודר אני ונכסי ממך ומנכסיך הילכך כיון דבכלל אני הוו נכסים על כרחיך חבירו נמי אסור בו דאי לא נכסים לאו בני אתהנויי מחבירו נינהו: תנן הריני עליך חרם המודר אסור אבל המדיר לא. ואמאי נימא דעליך נמי כולל חבירו ונכסיו וכיון שכן אף המדיר ליתסר דאי לא נכסי חבירו לאו בני אתהנויי מיניה נינהו: את עלי חרם הנדר אסור אבל מודר לא. ואמאי נימא דעלי כולל נמי עצמו ונכסיו וליתסר מודר דאי לא נכסי דידיה לאו בני אתהנויי מיניה נינהו: אלא הכי איתמר אמר רבי יוסי בר' חנינא מודרני לך שניהם אסורין. דלך משמע לך *כלומר נכסי אסורין לך ומשמע משלך משא"כ בהימך דלא משמע הכי. ונראה בעיני דהכי פירושא דקס"ד השתא דשמואל הכי דייק מתני' דכיון דלא תנן אלא חד אסור ודאי חדא קתני וכיון דחדא קתני על כרחיך הימך דרישא לאו דווקא דה"ה בלך דכיון דמסיים °מילתיה ואמר שאני אוכל אפילו אי אמר לך לא משמע דשניהם אסורין אלא דהוא אסור וחבירו מותר. ומש"ה קאמר שמואל האי דקתני תנא דבמודרני בין דאמר הימך בין שאמר לך הוא אסור וחבירו מותר דווקא כשאמר שאני אוכל ושאני טועם אבל אי לא אמר הכי לא שנו הימך ולך דבלך שניהם אסורין: והא מתניתין הימך קתני. כלומר דהס"ד לא ניחא ליה בהכי דהא מתניתין הימך תנן ואע"ג דודאי קושטא קאמר שמואל דלתנא דמתני' לא שני ליה בין הימך ולך כיון דמסיים בה שאני אוכל לך מ"מ לא הוה ליה לשמואל לסתומי מילתיה דמשמע דקאי אלישנא דתנא תנא בהדיא דהיינו הימך ולומר דשניהם אסורין כך נראה בעיני: אלא מעיקרא דשמואל הכי אתמר וכו'. אבל מודרני ממך אסור אפילו בהנאה כלומר דידים שאין מוכיחות הויין ידים ומשום הכי אסור אפילו בהנאה: הכי גרסינן אי הכי לימא שמואל הכי אם לא אמר שאני אוכל לך אסור אפילו בהנאה. כלומר היכי קאמר שמואל עד שיאמר דמשמע דאי לא אמר הכי לא מיתסר אדרבה אי לא אמר הכי מיתסר טפי והוה ליה לפרושי ולמימר הכי ובדין הוא דלעיל נמי כי קאמרינן דבמודרני לחודיה שניהם אסורים דהוה ליה לאקשויי הכי אלא דעדיפא מינה אקשי ליה לומר דעיקר דינא ליתיה. ואיכא נוסחא אחרינא הכא ולא מחוורא: אלא הכי אתמר טעמא דאמר וכו'. כלומר לעולם כדאמרינן מעיקרא דכי לא אמר שאוכל לך מותר וטעמא משום דלא משמע דאמר אסור דהוו להו ידים

תוספות

תנן הריני עליך חרם המודר אסור אבל לא המדיר. ולשמואל דאמר מודרני ממך משמע תרוייהו הכי נמי נימא הריני עליך חרם משמע הריני על ממונך חרם וגם מדיר נמי ליתסר ומשני דפריש ואת עלי לא ועתה פריך הכי את עלי חרם אסור ומודר מותר ואמאי נימא דה"ק הכי את עלי וממוני חרם ואסור גם מודר: אלא אי איתמר דרבי יוסי בר חנינא הכי אתמ' מודר אני ממך הוא אסור ומבירו מותר. תימה מאי אתא לאשמעי' הא תנא בברייתא הכי וי"ל דאשמעי' דמודרני ממך לא משמע מודר ממונו אע"ג דהריני חרם ר"ל מודר ממונו זה לא אמר הכי: והא מתני' דממך תנן. כלומר אכתי [קשה] דשמואל קאמר דאמר דמודרני ממך דשניהם אסורים: אלא שמואל הכי אתמר טעמא דאמר שאני אוכל הוא דאין אסור אלא באכילה. דלישנא דאסור במתני' משמע ליה אסור באכילה ולא בהנאה אבל מודרני ממך אסור בהנאה ומודרני דקתני בברייתא אסור בהנאה וה"ק שמואל וכולן אסור בהנאה עד שיאמר שאני טועם לך: אי הכי לימא שמואל הכי אם לא אמר שאני טועם לך אסור [אפי'] בהנאה. דלישנא עד שיאמר שאני טועם לך משמע כשאני טועם אסר עצמו עפי ממודרני והא ליתא דאדרבה מודרני חמור עפי ויש ספרים דגרסי לימא שמואל ואם לא אמר אלא שאני אוכל לך אינו אסור אלא באכילה וקשה ליישבו. וה"ה דלעיל דשמואל קאמר אבל מודרני שניהם אסורים מצי למפרך לימא שמואל אם לא אמר שאני אוכל לך שניהם אסורים: אלא הכי איתמר. לעולם כדאמר מעיקרא דלשמואל מודרני לחודיה לא אסר כלל דלמא לא משתעי בהדך קאמר וקשה מברייתא דלעיל דמודרני אסור בלא שאני טועם לך וי"ל דהאי אסור ר"ל דלא מישתעי בהדיה א"כ מעתה נחית לומר תנאי היא דברייתא דלעיל ס"ל כרבנן דידים שאינם מוכיחות הויין ידים ושמואל סבר דמתני' כרבי יהודה דאמר לא הויין ידים:

לימא

פי' הרא"ש

אבל מודרני ממך לחודיה שניהם אסורין. דמשמע מודרני ממך מליהנות לך וגם הנאתי מודרת לך שלא תהנה ממני א"כ בדלני ממך מכל וכל שלי ושלך שלך. והא דקתני בברייתא מודרני ממך ה"ז אסור ולא קתני הכי אלו אסורין אגב דבעי למתני בסיפא שאני אוכל לך כו' ה"ז אסור והוי מצי לאקשויי כדפריך לק' א"ה לימא שמואל ואם אמר מודרני ממך לחודיה שניהם אסורין כיון דלהחמיר בא שמואל אלא דשפיר פריך ליה ממתניתין כדלקמן: תנן הריני עליך חרם המודר אסור. משנה היא לקמן בפרק השותפין: אבל המדיר מותר. ולדידך דאמרת מודרני ממך אע"ג דלישנא משמע לאסור עצמו על נכסי המודר ולא לאסור נכסיו על חבירו מכ"מ מפרשת לה לחומרא א"כ הריני עליך חרם אע"ג דמשמעות הלשון תשמע לאסור נכסיו על חבירו היה לו לפרש לחומרא דאני והנאתי עליך חרם קאמר: כגון דפריש ואת עלי לא. אבל אי אמר ואני עליך לא לא אע"ג דאי לא פריש תרוייהו אסירי מכל מקום עיקר הלשון משמע לאסור נכסיו על חבירו אלא שאנו מפרשים לחומרא לאסור גם נכסי חבירו עליו הילכך אהני האי דפריש ואת עלי לא שלא נחמיר עליו אבל אי פריש ואני עליך לא לא אהני לאסור הלשון שאסר כבר נכסיו על חבירו: את עלי חרם הנודר אסור. אבל מודר מותר וה"נ הוה לן להחמיר את והנאתך עלי חרם: מדקא תני סיפא הריני עליך ואת עלי שניהם אסורים הא סתמא כו'. ולא שייך הכא לפרש טעמא דפריש ואת עלי לא או אני עליך לא הא סתמא נעשה כאומר הריני עליך ואת עלי משום דבמתניתין לא קתני ואת עלי לא אלא דמפרש לה הכי: והא מתני' ממך קתני. תחלה פריך ממתניתין לר' יוסי בר חנינא ושני והדר תו פריך לשמואל א"ה לימא שמואל הכי ואי לא אמר אלא שאני אוכל לך שאני טועם לך אין אסור אלא באכילה כך נמצאת הגירסא בספרים ואינה מכוונת דהא לא אתא לאשמועינן עיקר מילתיה דשמואל [אלא] לאשמועינן דבמודרני ממך לחודיה אסור אפי' בהנאה ועוד דמשמע טעמא דלא אמר אלא שאני אוכל לחודיה דאין אסור אלא באכילה הא אמר בהדיא מודרני ממך אסור אפי' בהנאה והא ליתא דאינו אסור בהנאה עד שיאמר מודרני ממך לחודיה הילכך נראה דהכי גרסי' ואם לא אמר שאני אוכל לך שאני טועם לך אסור אפי' בהנאה: אבל אמר מודרני ממך לא משמע דאמר אסור מאי טעמא דילמא מודרני ממך דלא משתעינא בהדך (אלא) ואינו אוסר עצמו מהנאתו עד שיאמר גם שאני אוכל לך וגם לדבר עמו מותר שאינו מוכיח לזה יותר מלזה ולא הוי יד כלל אבל אין לפרש דלדבר עמו אסור דיותר הוי מוכיח להיות לאסור דבור מלאסור הנאה דהא בתר הכי אמר ליה רב פפא לאביי לימא קסבר שמואל ידים שאין מוכיחות לא הויין ידים פי' מדלא אסר במודרני ממך איסור הנאה מכלל דלמ"ד הויין ידים אסור בהנאה ומותר לדבר אלמא יותר הוי הוכחה לאסור הנאה מלאסור דבור:

אין

עין משפט נר מצוה

יח א מיי' פ"א מהל' נדרים הל' כג סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סי' רו סעי' א ג וע"ש:

מסורת הש"ס

לקמן מז: [נזיר נט.]

הגהות הב"ח (א) גמ' אי הכי לימא שמואל הכי ואם לא אמר שאני אוכל לך ושאני טועם לך אסור אפילו בהנאה אלא הכי אתמר כצ"ל ותיבת אלא ותיבת אין נמחק: (ב) רש"י ד"ה שניהן אסורין. דכיון דאמר נמי שאני אוכל: (ג) ד"ה כגון דמפרש בהדיא: (ד) ד"ה אלא הכי וכו' בר חנינא מודר אני שניהם אסורין מודרני ממך הוא אסור:

גליון הש"ס בר"ן ד"ה אלא הכי איתמר כו' כלומר נכסי אסורין לך ומשמע משלך. וכן בפסוק שופטים יז ב הכסף אשר לוקח לך:

א א מיי' פ"א מהל' נדרים הל' ד ופ"ד הלכה י"ב סמג עשין ג טוש"ע יו"ד סי' קנו סעי' מה:
ב ב מיי' פ"א מהל' נדרים הלכה כג סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סי' רו סעי' א:

*לימא קסבר שמואל ידים שאין מוכיחות לא הויין ידים אין שמואל מוקים לה למתני' כר' יהודה דאמר ידים שאין מוכיחות לא הויין ידים דתנן *[א]גופו של גט הרי את מותרת לכל אדם רבי יהודה אומר ודין דיהוי ליכי מינאי ספר תירוכין ואיגרת שבוקין °אמאי דחיק שמואל לאוקמה למתני' כרבי יהודה לוקמה כרבנן אע"ג דאין ידים מוכיחות אמר רבא מתני' קשיתיה אמאי תאני שאני אוכל לך שאני טועם לך ליתני שאני אוכל שאני טועם ש"מ [ב]בעינן ידים מוכיחות איתמר *ידים שאין מוכיחות אביי [נזיר סב.] אמר *) הוויין ידים ורבא אמר לא הוויין ידים אמר רבא רבי אידי אסברה לי אמר קרא °נזיר להזיר לי"י [במדבר ו] מקיש ידות נזירות לנזירות מה נזירות בהפלאה אף ידות נזירות בהפלאה לימא בפלוגתא דר' יהודה ורבנן קמיפלגי דתנן גופו של גט הרי את מותרת לכל אדם ר' יהודה אומר ודין דיהוי ליכי מינאי ספר תירוכין וגט פטורין ואיגרת שבוקין אביי דאמר כרבנן ורבא דאמר כרבי יהודה אמר לך אביי אנא דאמרי אפי' לר' יהודה עד כאן לא קאמר רבי יהודה בעינן ידים מוכיחות אלא גבי גט דבעינן כריתות וליכא אבל בעלמא מי שמעת ליה ורבא אמר אנא דאמרי אפי' לרבנן ע"כ לא קאמרי רבנן דלא בעינן ידים מוכיחות אלא גבי גט דאין

*) [גיטין פה: קדושין ה:]

ר"ן

ידים שאין מוכיחות ולא הויין ידים דדילמא מודרני הימך דלא משתעינא בהדך משמע וכו' ואפילו בדבורא נמי לא מתסר דלא ידעינן אי להנאה איכוין אי לדבורא איכוין ולכל חד וחד הוו להו ידים שאין מוכיחות וכיון דטעמיה דשמואל משום דקסבר ידים שאין מוכיחות לא הויין ידים ליכא למפרך עלה מברייתא דכיון דפלוגתא דתנאי הוא אי הויין ידים אי לא איכא למימר דתנא דברייתא סבירא ליה דהויין ידים ושמואל דייק ממתני' דלא הויין ידים דלעיל כי פרכינן מברייתא היינו משום דהוה סבירא לן דאפילו ידים נמי לא הוי. ואיכא מאן דאמר דבמודרני הימך אפילו לשמואל אסור לאשתעויי בהדיה ובמופרשני למעבד משא ומתן בהדיה ובמרוחקני למיקם בד' אמות דיליה והיינו אסור דברייתא ושמואל אאכילה קאי לומר דלא מתסר באכילה עד שיאמר שאני אוכל לך שאני טועם לך: לימא קסבר שמואל וכו' אין שמואל מוקי לה למתני' כר' יהודה. כלומר אין ודאי הכי סבירא ליה לשמואל דמוקי למתני' כר' יהודה: גופו של גט הרי את מותרת לכל אדם. ולא צריך למכתב ודין דבלא ודין משמע דבהאי גיטא מגרש לה ואיהו הוא דקמגרש לה דידים שאין מוכיחות הויין ידים: רבי יהודה אומר ודין וכו'. דאי לא כתוב ודין הויין ידים שאין מוכיחות דדילמא בדבורא מגרש לה כדלקמן. ומדאמרינן לימא קסבר שמואל משמע ודאי דסבירא ליה לשמואל גופיה הכי דלאו לפרושי מתני' בלחוד אתא וכ"ת א"כ היכי מקשינן ואמאי דחיק שמואל ומוקי לה למתני' כר' יהודה °נימא דמשום דהכי ס"ל. לאו קושיא היא דאי לאו דדייק שמואל ממתני' דאתיא כר' יהודה לא שביק רבנן ועביד כר' יהודה. וה"נ מוכח בפ"ק דקדושין (דף ה:) דשמואל גופיה הכי ס"ל דאמרינן התם האומר לאשה הרי את מקודשת הרי את מאורסת הרי זו מקודשת וכן בגרושין הרי את מגורשת הרי את מותרת לכל אדם הרי זו מגורשת ומקשינן התם למימרא דסבר שמואל ידים שאין מוכיחות הויין ידים כלומר מדקאמר הרי זו מקודשת אע"ג דלא אמר לי והתנן האומר אהא הרי זה נזיר והוינן בה ודילמא אהא בתענית קאמר ואמר שמואל כשהיה נזיר עובר לפניו אלמא אי לאו הכי הוו להו ידים שאין מוכיחות ולא הויין ידים. ומשני הב"ע דאמר לה לי אלמא שמואל גופיה ס"ל דידים שאין מוכיחות לא הויין ידים. (ג) ואיכא לאקשויי מדאמרינן בפ' כל הגט (גיטין כו.) גבי מתני' דהכותב טופסי גיטין צריך שיניח מקום האיש וכו' אמר שמואל וצריך שיניח מקום הרי את מותרת לכל אדם ואילו ודין לא קאמר אלמא לשמואל לא צריך ודין ואפילו למ"ד ידים שאין מוכיחות לא הויין ידים גבי גיטין לא צריך ודין דבלאו ודין הוי מוכיח משום דאין אדם מגרש אשת חבירו כדאמרינן לקמן בשמעתין. תדע לך דהתם בקדושין עלה דהך דקאמר שמואל האומר לאשה הרי את מקודשת וכו' שני ליה הכא במאי עסקינן דאמר לה לי כלומר דאמר לה הרי את מקודשת לי ואילו גבי גרושין לא אמר בגרושין נמי דאמר לה ממני אלא ש"מ דבגרושין משום דאין אדם מגרש אשת חבירו כי לא אמר ממני נמי הוו ידים מוכיחות. וכי אמרינן התם וכן בגרושין לאו לענין לי וממני קאמר אלא למאי דאמר התם בסוף מילתיה דהיינו איני אישך ואשתו וכדאיתא התם. א"נ י"ל דשמואל אפילו בגרושין נמי סבירא ליה דבעי דאמר ממני וכי משני התם דאמר לה לי ה"ה בגרושין דאמר ממני אלא דנקט חדא דהיינו רישא וה"ה לסיפא והאי דלא אמר התם בגיטין וצריך שיניח מקום ודין משום דלא בעי לטעמייהו נפשייהו התם בפלוגתא דר' יהודה ורבנן ונקט אליבא דכ"ע דלצריך שיניח מקום הרי את מותרת לכל אדם וה"ה דלר' יהודה ולשמואל גופיה דסבר כוותיה צריך שיניח אף מקום ודין: אמר רבא מתני' קשיתיה וכו' ליתני שאני אוכל ושאני טועם. פי' ואי הוה תני הכי בלא לך הוה שמעי' דידים שאין מוכיחות הויין ידים דאע"ג דכבר אמר מודרני ממך דהא ס"ל לשמואל דמתני' חדא קתני אפ"ה שאני אוכל בלא לך ידים שאין מוכיחות ניניהו דאיכא למימר ה"ק מודרני ממך דלא משתעינא בהדך אי אכילנא היום או עד יום פלוני ומש"ה תנא במתני' לאשמועי' דטעמא דאמר לך הא אמר מודרני ממך שאני אוכל (לך) לא חייל נדרא כלל דהוויין להו ידים שאין מוכיחות ולא הויין ידים: וקי"ל כשמואל דמודרני ממך לחודיה לא מתסר הלכך הא דא"ר יוסי בר' חנינא מודרני לך שניהם אסורים מודרני ממך הוא אסור וחבירו מותר דקאמר מודרני לך מאכילה הא סתמא לא משמע דאמר אסור דהוו להו ידים שאין מוכיחות ולא הויין ידים דקיי"ל כרבא דאמר הכי בסמוך וכן דעת הרמב"ן ז"ל בהלכותיו: איתמר ידים שאין מוכיחות וכו'. מקיש ידות נזירות לנזירות דידות מלהזיר מפקי להו לעיל (דף ג.): מה נזירות בהפלאה וכו'. פי' דאמרינן במס' נזיר (דף לב:) דא"ר טרפון דמי שראה חבירו ואמר הריני נזיר אם זה נזיר ולא הכיר בו באותה שעה שהיה נזיר אע"פ שנודע לאחר מכאן שהוא נזיר אין נזירות חלה עליו משום דבעידנא דקנזר בעינן הפלאה וליכא ומש"ה

רש"י

לימא סבר שמואל ידים שאין מוכיחות כו'. (א) דהכא הואיל ולא אמר ממש שאני אוכל לך אמרינן לא מוכחא מילתא דבאכילה קאמר ולא מיתסר באכילה: רבי יהודה אומר ודין די יהוי ליכי וכו'. דקסבר אי לא כתב ביה ממש ודין לאו מוכחא מילתא דבהאי גיטא מגרש לה דידים שאין מוכיחות לא הויין ידים: לוקמה למתני' כרבנן. לימא אע"ג דקאמר מודר אני ממך או מרוחק אני ממך לחודיה אסור באכילה ואע"ג דלא אמר שאני אוכל לך דידים שאין מוכיחות הויין ידים כרבנן דאמרי לא צריך למיכתב בגט אלא הרי את מותרת לכל אדם: מתני' קשיתיה. דלא מצי לאוקמה כרבנן: ליתני שאני אוכל או שאני טועם. למה לי למימר לך אלא להכי קתני לך דקסבר ידים שאין מוכיחות לא הויין ידים ואי קתני שאני אוכל בלבד ולא קאמר לך לא הוה משמע דמודר מחבירו דבעינן ידים מוכיחות וכי אמר נמי מודרני (ב) ולא אמר שאני אוכל לך לא משמע דבאכילה קאמר אלא דלא מישתעינא בהדך: מקיש ידות נזירות. כדאמרינן לעיל דמלהזיר נפקא ידות נזירות: מה נזירות בהפלאה. דבעינן שיפרש לנזירות דכתיב כי יפליא (במדבר ו) אף ידות נמי בעינן שיפרש לדיבורו דאי לא מפרש לא הוי כלום דידים שאין מוכיחות לא הויין ידים: דבעינן כריתות. שכורת בינו לבינה דבעינן שיפסיק לדיבורו: דאין

תוספות

לימא קסבר שמואל ידים שאין מוכיחות לא הויין ידים מדקאמר מודרני ממך שרי. ומשני אין כלומר ודאי סבר דלא הויין ידים ומוקי לה למתניתין כרבי יהודה דתנן גופו של גט הרי את מותרת לכל אדם רבי יהודה אומר ודין דיהוי ליכי מינאי אגרת וכו' במאי קמיפלגי רבנן סברי ידים שאין מוכיחות הויין ידים ולא בעי ודין וכו' ורבי יהודה סבר לא הויין ידים מדקבעי לומר ודין דאי לא כתב ודין בגט הוי כמגרש בדבורא בעלמא ושטר ראיה בעלמא הוא וכן משמע פ' המגרש דקאמר דקריא למוכיחו' מודין ולקמן בשמעתין משמע דהמוכיח הוי מלישנא דמנאי מדקאמ' עד כאן לא קאמר התם לא בעי' ידים מוכיחות אלא גבי גט דאין אדם מגרש אשת חבירו אלמא דמלישנא דמנאי קדייק: ואמאי דחיק שמואל לאוקמא מתני' כרבי יהודה לוקמא כרבנן. תימה הלא יש לו לאוקמה כר' יהודה משום דס"ל כוותיה ויש מתרצים דמוטב לאוקמא כרבנן ואע"ג דהוא לא ס"ל ועתה להך לישנא משמע דשמואל סבר דידים שאין מוכיחות לא הויין ידים והכי מוכח סוגיא דקידושין (דף ה:) גבי הרי את מאורסת דקאמר לימא קסבר שמואל ידים שאין מוכיחות הויין ידים לא דאמר הרי את מאורסת לי אבל אי לא אמר לי לא והיינו כסוגיא דהכא מיהו תימה גדול מאי פריך מאי דוחקיה לאוקמה מתני' כר' יהודה דשינויא דשנינן שנויא דחיקא הוא מוטב לאוקמה כרבנן והוא לא ס"ל ועוד הקשה הר"ר יוסף מהאי דפרק כל הגט (דף כו.) דקאמר הכותב טופסי גיטין צריך שיניח מקום האיש ומקום האשה ומקום הזמן וקאמר שמואל עלה דהויא אף מקום הרי את מותרת לכל אדם פי' משום דהוא עיקר של גט דבעי כריתות וליכא דכיון שהיתה כבר אשתו אינה כנותה ומופרשת הימנו אם לא בהוכחה גמורה: ואי סבירא ליה כר' יהודה א"כ צריך שיניח מקום ודין שהרי ודין הוי עיקר לר' יהודה להכי נ"ג (אין) כ"א ושמואל מוקי לה למתני' כר' יהודה והוא סבר לה כרבנן ולא גיחא דפריך שפיר לוקמא כרבנן כיון דגם הוא סבר כרבנן מיהו קשה מהסיא דקידושין דמשמע שמואל אית ליה דלא הויין ידים ור"י מחלק בידים שאין מוכיחות גרועות כי הסיא דקידושין דהתם לא אמר לי הויין גרועות טפי מהאי (דהאדם עשוי לקדש אשה לחבירו) וכן ההיא דנזיר דפריך עלה דאמר האומר אהא ה"ז נזיר ופריך ודילמא אהא בתעני' שמואל שהיה נזיר עובר לפניו ולהכי נ"ל הכא לימא קסבר שמואל ידים שאין מוכיחות לא הויין ידים ומשני לא שמואל מוקי לה למתני' כר' יהודה פירוש לעולם קסבר הויין ידים חשובות כי הכא מו... לה למתני' כר' יהודה והוא לא סבירא ליה ובהא ניחא ההיא דריש פ"א דנזיר משום דאהא הוי ידים גרועות משמע כוליה גופיה וזהו תענית דנזיר לא הוי כוליה גופיה ולהכי צריך לאוקומה בנזיר ההיא דקידושין כדפי' התם ור"ת גרס אין הפתא יש לייתבו ודייק אין ידים לא הויין ידים אבל ידים חשובות ס"ל דהויין ידים: מתני' קשיתיה מאי איריא התם שאני אוכל לך ש"מ דלא הויין ידים וקשה מברייתא דלעיל דאמר שאני אוכל לך משמע כמו כן דאי לא אמר לך לא מועיל וי"ל דכיון דגלי דמודרני ממך מועיל משמע ממילא לך לאו דווקא ובלא לך נמי מהני: ל... (לך) שאני טועם פי' בלא לך וא"ת א"כ לא הוה ידעינן למאן קאמר וי"ל דמיירי במסרבין בו לאכול והוא ממאן וא"כ לאותו שמפציר בו לאכול קאמר שאני טועם שאני אוכל מלך ואפי' בלא לך ש... אכתי מאי תירץ דהכך ברייתא דלעיל דקתני אסור תרי זמני דמשמע דמודרני לאוד אסור ולא שאני אוכל לך וי"ל כיון דאוקמא טעמא דשמואל משום דידים שאין מוכיחות דפליגי תנאי בעלמא ב... דהכך ברייתא דלעיל כרבנן דרבי יהודה דסברי דידים שאין מוכיחות הויין ידים ושמואל סבר כר' יהודה דמעיקרא שלא היה מעמיד טעמא דשמואל משום שאין מוכיחות וא"כ הוי טעמא דשמואל מ... מודרני בלא שאני אוכל להכי הוה קשיא ליה לשמואל מהכך ברייתא דלא מוכיחות פלוגתא דתנאי בהכי אבל השתא דטעמא דשמואל משום שאין מוכיחות ניחא כדפרי' נ"ע לשמואל כשאני אוכל בלא מ... אם לאו ופר"י כר' יהודה דמתני' שאומר שאני אוכל לך משמע דשאני אוכל לך מועיל בלא מודרני אפי' לשמואל וכ"ש דודאי מודרני בלא שאני אוכל לך הוי ידים שאין מוכיחות כדמפרש טעמא דילמא... בהדך קאמר אבל כשאני אוכל לך או איני טועם לך הוו ידים מוכיחות והקשה ריצב"א א"כ לא מצינו ידים ורגלים דא"כ כל מה שידבר אדם עם חבירו יהא נדר שאם אמר אני אוכל או אוכל לך הוי... אוכל וי"ל דלא קשה מידי דווקא כשאני אוכל או בשאיני בשי"ן הוי יד לפי [שמשמע] ואסר [ומנע] לשונו שמדלג קונם שהיה לו לומר או בתחילה או בסוף אבל אני אוכל לך או איני אוכל לך בלא שי"ן... וא"ת כיון דשאני אוכל לך מועיל בלא מודרני א"כ מודרני אינו מועיל בלא שאני אוכל לך מנלן דשאני אוכל הוי יד לנדר דילמא אי יד לשבועה שמדלג שבועה לכתחילה וי"ל דבשבועה רגילות לומר ש... שלא אוכל אבל שאני או שאיני שייך לנדרים וא"ת למאי דפרישית דשאני אוכל הוי יד בלא מודרני גם לשמואל והא לעיל בתחילת סוגיא כדפריך ליה מהכך ברייתא משני שמואל דברייתא שניה וכבר ל... משמע בהדיא דשאני אוכל לא מהני בלא מודרני ויש לדחות שלא בא אלא להשמיענו דמודרני אינו מועיל בלא שאני אוכל לך ועי"ל דודאי מעיקרא שהיה סובר טעמא דשמואל דלא הוי מודרני יד... אוכל לך אז ודאי צריך לומר דה"ה שאני אוכל לך לא הוי יד ואינו מועיל בלא מודרני אבל למסקנא דאסיקנא דטעמא דשמואל משום יד נאמר ודאי דשאני אוכל הוי מוכיח שפיר בלא מודרני כד... לשמואל מועיל שאני אוכל בלא מודרני כ"ב למהר"ף כ"ע מיהו ר"י פירש ושאני אוכל אינו מוכיח בלא מודרני: אמר קרא נזיר להזיר לרבות ידות נזירות כנזירות מה נזירות בהפלאה אף ידות נז... ע"ב לא קאמרי רבנן דלא בעינן ידים מוכיחות אלא גבי גט משום דמוכח דמיניה הוא דאין אדם מגרש אשת חבירו אבל בעלמא מי שמעת להו. תימה לר"י תיקשי ליה ברייתא דלעיל מודרני ממך אסו... ידים וקשה לאביי מתני' דאמר שאני אוכל לך אבל בלא לך מותר וי"ל דלא ס"ל לאביי כשמואל אבל י"ל דלך לאו דוקא או שמא למסקנא ניחא דאביי כרבנן ורבא כרבי יהודה אבל קשה דבפ"ב דנזיר... איפכא דאביי אית ליה הויין ידים וי"ל דהכי שיטות הפוכות שבתלמוד והיא דהתם כאיכא דאמרי אבל גירסא דהכא כר' יהודה כדמוכח התם [עיין תוס' נזיר שם ד"ה אית]:

פי' הרא"ש

אין שמואל מוקי למתני' כר' יהודה. כלומר אין ודאי שמואל סובר כן ולהכי פי' המשנה להתיר מודרני באכילה ומוקי לה כר' יהודה דבעי ידים מוכיחות: דתנן בפ' המגרש (דף פה.) גופו של גט. עיקרו שאמרה תורה וכתב לה ספר כריתות הרי את מותרת לכל אדם שבזה הוא כורתה ומפרישה ממנו ומתירה לכל אדם: ר' יהודה אומר עוד צריך לכתוב ודין דיהוי ליכי מנאי. אבל אי לא כתב מנאי לא מוכח שהוא מגרשה ורבנן סברי בלא מנאי נמי אין אדם מגרש אשת חבירו ובפרק המגרש משמע דר' יהודה בעי נמי ודין להוכחה דלא תימא בדיבורא בעלמא מגרש לה וגט לראיה בעלמא ותרוייהו איתנהו אלא דדייק ממתני' דהוי דומיא דשאני אוכל לך: ומאי דוחקי' דשמואל לאוקומי למתני' כרבי יהודה. ולפיכך במודרני לחודיה ליכא איסור: לוקמה כרבנן. דלא בעו ידים מוכיחות ולימא דבמודרני לחודי' נמי אסיר כדמשמע פשטא דמתני' וכדתניא בברייתא דלעיל: מתני' קשיתיה. דליתני שאני אוכל גרידא וממילא ידענא דלאותו שמדבר אליו ומסרהב בו שיאכל עמו קאמר אלא מדתני לך ש"מ דסברה מתניתין ידים שאין מוכיחות לא הויין ידים וברייתא דלעיל קסברה ידים שאין מוכיחות הויין ידים כן פירש רבי אליעזר ממיץ בשם ר"ת: נזיר להזיר מקיש ידות נזירות לנזירות. כלומר כיון דמיתורא רבינן ידות משתמא לדין נזירות איתרבו מה נזירות בהפלאה כלומר כשאומר הריני נזיר הרי יש כאן הוכחה גמורה שהוא נזיר אף ידות נמי לא הוו יד אי לאו דאיכא הוכחה גמורה: אלא גבי גט

הרי

מסורת הש"ס

קדושין ה: נזיר בז: ע"ש
גטין פה. ע"ש

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה לימא וכו' כדהכא הואיל: (ב) ד"ה ליתני וכו' נמי מודרני ממך ולא אמר: (ג) בר"ן ד"ה רבי יהודה וכו' לא הויין ידים ואין להקשות מדאמרינן בפ' כל הגט וכו' לא צריך ודין ד"ל

גליון הש"ס גמ' אמאי דחיק שמואל. כעין זה פסחים דף עח ע"ב: בר"ן ד"ה ר' יהודה כו' נימא דמשום דהכי סבירא ליה. עיין גיטין יג ע"א תד"ה והא לא מבך:

כא א מיי' פי"ד מהל' מעשה הקרבנות הל' ח סמג עשין קפו :

דאין אדם מגרש את אשת חבירו אבל בעלמא מי שמעת להו מיתיבי הרי הוא עלי הרי זה [עלי] אסור מפני שהוא יד לקרבן טעמא דאמר עלי הוא דאסור אבל לא אמר עלי לא תיובתא דאביי אמר לך אביי טעמא דאמר עלי הוא דאסור אבל אמר הרי הוא ולא אמר עלי הרי הוא דהפקר הרי הוא דצדקה קאמר והא מפני שהוא יד לקרבן קתני אלא אימא טעמא דאמר עלי הוא אסור וחבירו מותר אבל אמר הרי הוא שניהן אסורין דדלמא הרי הוא הקדש קאמר מיתיבי **הרי זו חטאת הרי זו אשם אע"פ שהוא חייב חטאת ואשם לא אמר כלום הרי זו *חטאתי הרי זו אשמי °אם היה מחויב דבריו קיימין תיובתא דאביי אמר לך אביי הא מני ר' יהודה היא והא אביי הוא דאמר אנא דאמרי אפילו לרבי יהודה הדר ביה אלא לימא רבא דאמר כרבי יהודה אמר לך רבא אנא דאמרי אפילו לרבנן עד כאן לא קאמרי רבנן דלא בעינן ידים מוכיחות אלא גבי גט דאין אדם מגרש את אשת חבירו אבל בעלמא בעינן ידים מוכיחות

בעי

רש"י

דאין אדם מגרש את אשת חבירו . דאי כתב הרי את מותרת לכל אדם משמע דלאשתו קאמר דאשת איניש דעלמא איטו מגרש ומוכחא מילתא ושפיר מגרש : אבל בעלמא . דאי אפשר למימר הכי בעינן ידים מוכיחות: אבל לא קאמר עלי לא. דהרי הוא לא משמע כלום דבעינן ידים מוכיחות : אמר לך אביי . לעולם לא בעינן ידים מוכיחות והכא היינו טעמא דאי לא אמר בלשון קרבן לא מיתסר דדלמא הרי הוא הפקר קאמר דמוכיחות הוא להפקר או לצדקה: והא מפני שהוא יד לקרבן קאמר . דאסור כקרבן ולא מיית אמרת (א) לצדקה או להפקר הוה משמע : אבל אמר הרי הוא . ולא אמר עלי שניהם אסורין דכיון דלא אמר עלי אלא הוא משמע דחבירו נמי אסור דה"ק הרי הוא כהקדש מה הקדש אסור אף אותו דבר נמי אסור : אע"ג דהוא מחויב חטאת ואשם לאו כלום הוא. דלא אמר עלי אלמא בעינן ידים מוכיחות : אם הוא מחויב. חטאת או אשם : דבריו קיימין . (ב) הוא דאמר חטאתי אבל לא היה מחויב חטאת איטו כלום הואיל ולא אמר עלי שאם אמר הרי זו עלי חטאת אע"ג דלא היה מחויב א] הואיל ואמר עלי דבריו קיימין: הא מני . הא ברייתא דאמרה לא אמר ולא כלום : רבי יהודה היא. דאמר בעינן ידים מוכיחות והנא דאמרי כרבנן דאמרי לא בעינן ידים מוכיחות: והא אמר אביי אנא דאמרי אפי' לר' יהודה. דלא בעי ידים מוכיחות אלא גבי גט אבל בעלמא לא והיכי קאמר הכא ר' יהודה היא : אלא [לימא] רבא דאמר כר' יהודה . דכיון דאביי לא מתרץ טעמא אליבא דר' יהודה לימא נמי דרבא לא מתרץ טעמא אליבא דרבנן כדמתרץ לעיל (ג) וכר"י קאמר דיחידאה היא : לא לעולם רבא אפילו לרבנן . כדקאמרינן ע"כ לא קאמרי רבנן כו' דודאי רבנן סבירא להו בעלמא דידים שאין מוכיחות לא הויין ידים כרבה :

ר"ן

ומש"ה אמרי' מה נזירות בהפלאה דהייט הך הפלאה דקאמרי' אף ידות נזירות בהפלאה ולאו מהך הפלא' גופה קאמרי' דאי הכי קרא ל"ל וכי תיסק אדעתין דעדיפי ידות נזירות מנזירות גופיה אלא הפלאה אחריתי קאמרי' דשייכא בידות והייט שיהו הידות מופלאים ומפורשים ומיהו לרבנן דפליגי התם עליה דר' טרפון ואמרי דבנזירות לא בעיא הפלאה ליכא הקישא אלא הפלאה גופא דכתיבא בנזירות לידות בלחוד אתיא דבעי הפלאה וכי מקים משום רבי טרפון נקט ליה דאע"ג דלדידיה הפלאה בידות לא כתיבא אתיא מהקישא: ורבא אמר לך כו' . ע"כ לא קאמרי רבנן לא בעינן ידים מוכיחות אלא גבי גט דאין אדם מגרש אשת חבירו . הרשב"א ז"ל שבש לשון זה ואמר דלא דייק דרבא לא קאמר דלא ליבעו רבנן ידים מוכיחות אלא דקסברי דהנך ידים בגט מוכיחות נינהו משום דאין אדם מגרש אשת חבירו . ולי אתי שפיר דודאי הידים בעלמן אינן מוכיחות לפי שהלשון איטו מוכיח שיהא הוא מגרשה אלא שהענין מוכיח מלד עלמו שהוא מגרשה משום דאין אדם מגרש אשת חבירו ולפיכך אע"פ שהלשון איטו מוכיח מהני ואין לשבש הספרים.ומדאמרינן הכא טעמא דאין אדם מגרש אשת חבירו משמע דפלוגתא דר"י ורבנן במילתי הוא דר' יהודה בעי מילתי ורבנן לא בעו . וקשיא דבפ' המגרש (גיטין פה:) משמע דפלוגתייהו אי בעי ודין או לא דרבי יהודה בעי ודין דאי לא אמרינן דבדבורא מגרש לה ורבנן לא חיישי להכי ולאו קשיא היא שתי סוגיות הללו כל אחת מגלה על חברתה דבתרתי פליגי והכא מפרשינן טעמא דפלוגתייהו במילתי והתם מפרשינן טעמא דפלוגתייהו בודין . ואיכא מ"ד דכיון דפליגי רבנן עליה דר' יהודה במילתי קי"ל כרבנן דלא בעיא מילתי דיחיד ורבים הלכה כרבים ואע"ג דקי"ל כרבא ידים שאין מוכיחות לא הויין ידים הא אמרינן בסוגיין דאפילו לרבא בגט לא בעיא ידים מוכיחות ואיהו הוא דאמר אפילו לרבנן הלכך מילתי לא בעיא ודין בעיא דהא בפרק המגרש איבעי לן אי בעי' ודין או לא ולא איפשיטא וכיון דלרבנן דגמ' מספקא להו אית לן למנקט לחומרא דאפשר דמסתבר טעמיה דר"י בודין ממאי דמסתבר במילתי ואיכא מ"ד דכיון דבודין חיישי לדר"י אלמא מספקא לן דלמא מאי דלא בעו רבנן ודין משום דסבירא להו ידים שאין מוכיחות הויין ידים *)ואנן קי"ל כרבא וכיון שכן במילתי נמי איכא למימר דלטעמייהו אזלי ולאו משום דאין אדם מגרש אשת חבירו אלא משום דידים שאין מוכיחות הויין ידים ואנן קי"ל כרבא דאמר לא הויין ידים הלכך בעי ודין ובעי מילתי : מיתיבי הרי הוא עלי וכו'. טעמא דאמר עלי הוא דאסור אבל לא אמר לא ואע"ג דבלא עלי ודאי יד מיהא הוי ומשנינן ודלמא הרי הוא הפקר קאמר . כלומר דבלא עלי אפילו יד שאיטו מוכיח לא הוי לאיסור משום דיד איטו אלא בעלי דאמר ה"ז עלי ואי מסיק דבוריה ואמר הרי עלי אסור . ומקשינן והא מפני שהוא יד לקרבן קתני כלומר מי קתני שהוא יד לנדר יד לקרבן קתני דלקרבן הרי הוא בלא עלי הוי יד שכן דרך המתנדבים לומר הרי הוא קרבן ואפ"ה דוקא בעלי ש"מ דס"ל דידים שאין מוכיחות לא הויין ידים: אלא אימא טעמא דאמר עלי וכו' אבל אמר הרי הוא שניהם אסורין. משום דכיון שאין מוכיחות הויין ידים אית לן למינקט לחומרא ודלמא הרי הוא הקדש קאמר : מיתיבי הרי זו חטאת וכו'. אע"פ שהוא מחויב חטאת ואשם לא אמר כלום וכו' שאין חטאת באה נדבה: תיובתא דאביי. דהא ודאי יד שאיטו מוכיח מיהא הוי דכיון דמחויב חטאת הרי זו חטאתי קאמר : ואלא לימא רבא דאמר כרבי יהודה. וכי היכי דהדרינן ממאי דאמרינן לעיל דאביי דאמר אפי' כר' יהודה נהדר נמי ממאי דאמרי' דרבא אפי' לרבנן :

*) בס"י איתא ודלא כרבא והיינו דלא כשמעיה דרבא דלעיל .

בעי

תוספות

הרי הוא עלי הרי זה עלי אסור . פי' ככר מונח לפניו אמר הרי עלי אסור מפני שהוא יד לקרבן ואסר עליו הככר כקרבן שכך מתנדב אדם ואומר הרי עלי טעמא דאמר הרי עלי אסור אבל לא אמר עלי לא וקשה לאביי : אמר לך . כלומר לכך אי לא אמר עלי לא הוי בכלל דהכי הוא הפקר קאמר : והא מפני שהוא יד לקרבן קתני . דמשמע דעלי הוי יד מעליא אסור אבל אי לא אמר עלי יד מיהא הוי וקשה לאביי דאמר כו': אלא אימא טעמא דאמר עלי הוא דאסור וחבירו מותר . דאי אמר הרי הוא אסור לכ"ע ולאו דווקא שניהם אסורין כל אחד לדידיה לחודיה דהכי הוא עיקר הקדש קאמר:והא מפני שהוא יד לקרבן . כלומר איטו אלא יד בעלמא ואיטו עיקר הקדש ואיטו אסור אלא לזה ולא לכ"ע : הרי זו חטאת הרי זו אשם . בהמת חולין עוברת לפניו אמר הרי זו חטאת לא אמר כלום משום דאין חטאת באה נדבה ולכך כי אמר חטאת ולא אמר חטאתי לא אמר ולא כלום דמשמע שמתנדב חטאת הלכך חולין הוי ואף על גב דאמרינן לקמן ככר לפניו ואמר הרי זה קרבן אסור יש לומר דהתם משום דיודע דאי אפשר לככר היותו קרבן ונתכוין לומר כקרבן אבל הכא הוא סבור שיכול להתפיס חטאת בנדבה ולא נתכוין לאסור בהמה

תוספתא דתמורה פ"ג

[בתוספתא איתא לחטאתי הרי זו לאשמי ועי' בתוספות דחולין מא: ד"ה והא]

פי' הרא"ש

הרי הוא עלי כו'. כגון שהיה ככר מונח לפניו ואמר באחד מן הלשונות : מפני שהוא יד לקרבן. פי' למתפיס בקרבן : דדלמא הרי הוא דהפקר קאמר. ואפי' יד גרידא לא הוי: והא מפני שהוא יד לקרבן קתני. ועל כרחיך אהרי הוא ואהרי זה קאי דעלי לא הוי יד אלא גורם להרי הוא שיכול להיות יד וכיון דקאי אהרי הוא ואהרי זה משמע דפשיטא ליה דיד לקרבן הוי וליכא לספוקי במידי אחרינא דהמקדיש קרבן או הרי זה לקרבן או הרי הוא הלכך המתפיס בלשון זה דעתו נמי אקרבן ואפ"ה קתני עלי אלמא טעמא דקאמר עלי דאיכא הוכחה אבל בלא הוכחה לא הוי יד אע"ג דדעתיה אקרבן וליכא לספוקי במידי אחריני: אלא אימא טעמא דאמר עלי . דבלא עלי נמי הוי יד אלא עלי הוא דמוכח לאחברו מותר אבל אמר הרי הוא דלמא הרי הוא הקדש קאמר ולא קאמר הרי הוא קרבן דמיירי בככר דלא חזי לקרבן : הרי זו אשם לא אמר כלום . שאין אדם מתנדב אשם ומיירי בשפיכת אשם ודאי דאילו אשם סתם בנידר ונידב הוא דתנן בשלהי כריתות פרק המביא ר"א אומר מתנדב אדם אשם תלוי בכל יום והוא נקרא אשם חסידים ותנן בפ"ב דחולין (דף מא:) השוחט לשם אשם ודאי שחיטתו כשר' דלאו נידר ונידב הוא לשם אשם תלוי שחיטתו פסולה ופירושו לשם אשם סתם דהייטו אשם תלוי וריפא דהתם דוקא וסיפא לאו דוקא דאי לאו הכי קשיא דיוקא דרישא אדסיפא: אע"פ שהוא מחוייב חטאת לא אמר כלום . ולא תלינן דלשם חטאתו קאמר כיון דלא אמר לשם חטאתי אלמא בעיא ידים מוכיחות : אלא לימא רבא דאמר כרבי יהודה. דכיון דהעמדנו אביי דלא כתנאי וחזר בו נימא נמי דרבא כתנאי למדרבי יהודה

כחטאת אלא נדבה הלכך לא אמר כלום : הרי זו חטאתי . אם מחויב חטאת דבריו קיימין ופריך מרישא דקאמר לא אמר כלום דידים שאין מוכיחות לא הויין ידים דאי הויין ידים כי אמר ה"ז לחטאת היה לנו לאסור כאילו אמר חטאתי : הא מני ר' יהודה היא. דאמר לא הויין ידים : לימא רבא דאמר כרבי יהודה . כי היכי דאביי כרבנן ה"נ רבא כרבי יהודה ולא כרבנן : אמר לך רבא ה"נ אנא דאמרי אפי' לרבנן. כדאמר לעיל ופליגי רבא ואביי אליבא דרבנן : עד כאן לא קאמרי רבנן התם אלא משום דאין אדם מגרש אשת חבירו . כאן משמע דמוכיחות הוי ממילתי ובגיטין משמע דהוה להוכיח שמגרשה בלא גט ותרוייהו תנהני ול"ע בתוס' ממילתיה דידים שאין מוכיחות : לימא רבא דאמר כר' יהודה . דס"ד דכי היכי דהדר ביה אביי ה"נ הדר ביה רבא :

לא אמר גבי גט דוקא כרבנן נמי לאו דוקא : ומשני אע"ג דלרבי יהודה לאו דוקא גבי גט לרבנן דוקא ולא חזר בו רבא :

ים

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה והא מפני וכו' ולא מיית אמרת הוה משמע לצדקה או להפקר הס"ד : (ב) ד"ה דבריו קיימין והוא : (ג) ד"ה אלא [לימא] רבא וכו' כדמתרץ לעיל אלא כר' יהודה :

גליון הש"ס גמ' אם היה מחויב דבריו קיימין . עי' חולין מא ע"ב תד"ה והא לא :

הגהות מהר"ב רנשבורג א] רש"י ד"ה דבריו קיימין הוא דאמר חטאתי וכו' הואיל ואמר עלי דבריו קיימין . נ"ב עי' שו"ת הרמ"ע מפאנו סי' כ"ו נשאל על זה שהוא נגד המשנה דמגלה פ"א ובשקלים ותמורה פ"ב דאין חטאת נידר ונידב :

כב א ב מיי' פ"ד מהל' אישות הל' ג סמג עשין מח [טוש"ע אה"ע סי' לו סעיף ט ע"ש] :

כג ג ד מיי' פ"ג מהל' מתנות עניים הל' יג:

כד ה מיי' שם הל' יא ועיין בכ"מ :

ר"נ

בעי רב פפא יש יד לקידושין וכו'. אפי' ביד מוכיח קמיבעיא ליה מי אמרינן כהי דלא אתרבו להו ידות בהדיא גמרינן במה מליטו מנדרים או אין יד ואפי' מוכיח דנדרים שאני דחמירי דאפי' בדבורא בעלמא חיילי משא"כ בקדושין שהן צריכין איזה מעשה כסף או שטר או ביאה : **דאמר** לה לאשה הרי את מקודשת לי ונתן לה שתי פרוטות ואמר לחברתה ואת מי אמרינן ואת נמי אמר לה לחברתה. וכי אמרה דניחא לה הויא מקודשת דחברתה קבלה בשליחותה כדקי"ל בפ' האיש מקדש (קדושין דף מג.) דאשה נעשית שליח לחברתה ואפילו במקום שנעשית לה צרה אבל ליכא לפרושי בנותן פרוטה לזו ופרוטה לזו דודאי משמע דכה"ג ליכא לספוקי כלל בואת חזאי ואפילו תמצא לומר אין יד לקידושין [קדושין] עצמן הן : **או** דלמא ואת חזאי אמר לה לחברתה. דאע"ג דלא משמע הכי ויד מוכיח הוא דואת נמי קאמר כיון דאין יד לא מהני הנך קידושין ואמרי' ואת חזאי קאמר : והא מדאמר ליה רב פפא לאביי מי סבר שמואל ידים שאין מוכיחות הויין ידים. גבי קדושין בפ"ק דקידושין (דף ה:) מכלל דס"ל לרב פפא דיש יד לקידושין דמדלא מתמה אלא ביד שאינו מוכיח מכלל דמוכיח פשיטא ליה דהוי יד : מגו מאי דס"ל אמר ליה לאביי. דנהי דרב פפא מספקא ליה דדלמא אין יד לקדושין כלל מיהא לא מצי לאקשויי עלה דשמואל דדלמא איהו ס"ל דיש יד אלא אקשי ליה דידיה אדידיה דאפי' ס"ל דיש יד לקידושין יד שאינו מוכיח לא הוי יד דהכי שמעינן ליה לשמואל גבי נזיר וא"ת ומאי קא מספקא ליה בקדושין מאי שנא מגיטין דלכ"ע יש יד כדמוכח סוגיין דלעיל ולא פליגי אלא ביד שאינו מוכיח י"ל דשאני גט כיון דאיכא מעשה °דהיינו נתינת הגט לידה הוי טפי מיד ועיקר מוכיח מקרי משא"כ בבעיין דלחדא הוא דיהב שתי פרוטות אבל לחברתה לא יהיב מידי : **בעי** רב פפא יש יד לפאה וכו'. כלומר אם תמצא לומר בקדושין אין יד דלא איתקש לנדרים כלל פאה דאיתקש מאי : **הדין** אוגיא. ערוגה וקרי לה אוגיא על שם חריץ שעושין סביבות הערוגה מלשון עוגיות לגפנים במ"ק (דף ג.): **מכלל** דאי אמר תהוי שדה כולה פאה הויא כולה פאה. דודאי רב פפא בכה"ג קמבעיא ליה דבההיא אוגיא קמייתא איכא שיעורא דאי לא אפי' את"ל אין יד לפאה פאה מעלייתא היא דודאי כיון שהתחיל לעשות פאה כי אמר והדין לגמרה נתכוון אלא ודאי כיון דאיכא שיעור פאה בקמייתא מיבעיא ליה : **ת"ל** פאת שדך. מדלא כתוב פאה שבשדך: **או** דלמא כי איתקש לבל תאחר הוא דאיתקש. ואע"ג דקיי"ל (לקמן ז. כריתות כב:) אין היקש למחצה שאני פאה דלא כתיבא בהדיא ומדרשא אתיא הלכך איכא למימר דאין לה יד אפי' מוכיח : *) **יש** יד לצדקה או אין יד לצדקה. פי' אם תמצא לומר דיש יד לפאה כיון דחמירה דבעל כרחיה חייביה רחמנא בעיקר פאה לצדקה מאי כך פירשו רבותי ולא נראה לי דהא בעיקר צדקה נמי בע"כ מחייב וכי תימא לא מחייב בכולה פאה נמי לא מחייב אלא בשעורא ולא שדה כולה לכך נראה דהני תרתי בעיי לאו בהדדי איתמר ולא סייכי באם ת"ל : **או** דלמא מאי והדין לנפקותא בעלמא קאמר. דאע"ג דיד מוכיח הוי וכי קאמר והדין לצדקה קאמר (או) דלמא אין יד כלל ואפי' מוכיח : **או** דלמא כי איתקש לבל תאחר הוא דאיתקש. ולא אמרינן אין היקש למחצה דלצדקה נמי לא כתיבא בהדיא ומדרשא אתיא :

*) שייך לקמן דף ז.

את"ל

גמרא

תורה אור

בעי רב פפא יש יד לקידושין או לא היכי דמי אילימא דאמר לה לאשה הרי את מקודשת לי ואמר לחבירתה ואת נמי פשיטא היינו קידושין עצמן אלא כגון דאמר לה לאשה הרי את מקודשת לי ואמר לה לחבירתה ואת מי אמרינן ואת נמי אמר לה לחבירתה ותפסי בה קידושין לחבירתה או דלמא ואת חזאי אמר לה לחבירתה ולא תפסי בה קידושין בחבירתה ומי מיבעי ליה לרב פפא והא *מדאמר ליה רב פפא לאביי מי סבר שמואל ידים שאין מוכיחות הויין ידים מכלל דסבירא ליה לרב פפא דיש יד לקידושין חדא מגו מאי דסבירא ליה לשמואל אמר ליה לאביי בעי רב פפא יש יד לפאה או אין יד לפאה היכי דמי אילימא דאמר הדין אוגיא ליהוי פאה והדין נמי ההיא פיאה מעלייתא היא כי קא מיבעיא ליה כגון דאמר והדין ולא אמר נמי מאי מכלל דכי אמר שדה כולה תיהוי פאה הויא פאה אין והתניא מנין שאם רוצה לעשות כל שדהו פאה עושה ת"ל °פאת שדך (ויקרא יט) מי אמרינן כיון דאיתקש לקרבנות מה קרבנות יש להם יד אף פאה יש לה יד או דלמא כי איתקש לבל תאחר הוא דאיתקש והיכא איתקש דתניא

מעמך

רש"י

יש יד לקידושין. היכא דלא מפרש ממש מקודשת לי אלא ביד דקידושין קא מקדש לה כדקא מפרש מי הוי יד לקידושין ומקודשת או אין יד לקידושין ואינה מקודשת : **פשיטא.** כיון דאמר ואת נמי קידושין עצמן ניהו דבאותן קידושין דקידש לחברתה מקדש לה נמי וכה"ג לא הוי יד אלא קידושין גמורים ניהו : **או דלמא.** הא דאמר ואת לאו משום דתהוי מקודשת קאמר לה אלא הכי קאמר לה ואת חזאי כלומר ואת פלניתא חזית דקידשנא לה : **והא אמר ליה רב פפא לאביי וכו'.** בפ"ק דקידושין (דף ה:) בהלכה קמייתא אמר שמואל נתן לה כסף או שוה כסף ואמר לה הרי את מקודשת הרי את מאורסת וכו' ואמר ליה רב פפא לאביי למימרא דסבר שמואל ידים שאין מוכיחות הויין ידים מדאמר ליה רב פפא הכי אליבא דשמואל דידים שאין מוכיחות כו': **מכלל דס"ל דיש יד לקידושין.** היכא דמוכיחות : **חדא מגו מאי דס"ל לשמואל קאמר ליה לאביי.** דהכי קאמר מי סבירא ליה לשמואל דיש יד לקידושין ואם תמצא לומר דיש להן יד מי בעינן ידים מוכיחות או לא : **אוגיא.** שדה כדאמרינן במס' [ברכות] (דף ו.) וקיימי עלן כי כשלא לאוגיא כלומר כתלמים לבקעה: **פאה מעלייתא היא.** האי שדה אחר דאמר והא נמי : **תלמוד לומר פאת שדך.** כלומר כולה שדך : **כיון דאיתקש לקרבנות מה קרבנות יש להן יד.** כדאמרינן במתני': **או דלמא האי דאיתקש לבל תאחר.** דקאי עליה נמי בבל תאחר כקרבן אבל בכה"ג דאית ליה יד לא איתקש :

תוספות

יש יד לקידושין. תימה מהיכא תיתי יד לקידושין והלא בנדרים לא ידעינן יד אלא מדאתקוש נדרים לנזירות כדאמרי' לעיל וא"כ אמרינן היכא דגלי גלי היכא דלא גלי לא גלי ועוד תדע דהא בסמוך בעינן דפאה ולדקה לא מספקא ליה אלא משום דאיתקש לקרבנות וי"ל דקידושין נמי כיון דאסר לה אכ"ע כהקדש לכך מספקא לן דשמא יש יד לקידושין כמו הקדש תימה אכתי קשה דלעיל אשכחן דפליגי ר' יהוד' ורבנן בידים שאין מוכיחות בגיטין משמע לכ"ע יש יד לגיטין והשתא מהיכא תיתי דיש יד לגיטין ואפילו אם ת"ל דגיטין וקידושין משום ויצאה והיתה דאיתקש יציאה להוייה גם בקדושין איבעיא לן ולא איפשוט ויש לומר דודאי בגיטין לא פליגי ביד דהא לשונות גמורים כתובים בתוך הגט וגם מגרש בלשון גירושין גמורין ומה שהזכיר לעיל ידים לאו דוקא אלא כלומר פליגי ר' יהודה ורבנן אי בעינן דיבור מוכיח או לא וא"ת והא מדמה לעיל פלוגתא דר' יהוד' ורבנן בגיטין לפלוגתא דאביי ורבא דפליגי בנדרים בידים שאין מוכיחות בידים ממש וי"ל דמ"מ מדמה שפיר כי היכי דפליגי ר' יהודה ורבנן בגיטין אי בעי שיהא מוכיח מתוך הגט שמגרש הוא הלכך בנדרים דגלי קרא בהו ידות הוו פליגי ר' יהודה ורבנן בידים שאין מוכיחות אי מהני אי לא: **או דלמא ואת חזאי קאמר לה.** פי' דשמא אין יד ולכך תלינן לומר ואת חזאי קאמר תימה למה הצריך כל כך הו"ל לומר או דלמא לא וי"ל דאי לאו משום דאית ליה למיתלי במילתא אחריתי ואת חזאי קאמר הוה פשיטא ליה דיש יד לקידושין וצ"ל דהא גבי ידות דנדרים אע"ג דליכא למיתלי במידי אחרינא אפ"ה ס"ל דאין יד אי לאו דגלי קרא וע"כ האומר ככר זה עלי דהוי יד להקדש כדאמר לעיל ליכא למיתלי במידי אחרינא [דאי] איכא למיתלי במידי אחרינא א"כ לא הוה מהני למ"ד ידים שאין מוכיחות לא הויין ידים וגם מודרני ממך שאני אוכל לך כשאמר שניהם לשמואל [דאי] תרווייהו אמר ודאי ליכא למיתלי במידי אחרינא ואפ"ה לא הוה מועיל אי לאו דגלי קרא ידות וא"כ הוה ליה למימר או דלמא אין יד ולכן לא מהני אף כי ליכא למיתלי במידי אחרינא לכ"נ לומר דשאני הכא כיון שאמר בפירוש לשון קדושין גמורין לאחת מן הנשים שאמר לה הרי את מקודשת לי הלכך כי אמר לחברתה בתר הכי ואת אי לאו דאיכא למיתלי במידי אחרינא לומר דשמא הכי כיון שאמר ואת חזאי הוי משמע לשון קידושין גמורין ולא יד לקידושין ולא דמי לידות דנדרים דמיירי שלא הוזכרה קודם לכן כלל [ובזה] ניחא קושיא אחריתי שיש להקשות דמשמע הך בעיא דאי יש יד לקידושין מהני אע"ג דאיכא למיתלי באת חזאי ואמאי והלא סוף סוף ידים שאין מוכיחות הוויין ולמ"ד לא הויין [ידים] אינו מועיל אלא ודאי כדפרישית דכיון שהזכיר קודם לכן לשון קדושין גמורין שפיר הוי יד מוכיח ומיירי שאחת נעשית שליח לחברתה ונתן לה שתי פרוטות דאיכא שיעור קידושין לשתיהן ובשלא היה מדבר עם השניה כלל בעסקי קידושין דאם היה מדבר על עסקי קידושין א"כ היתה מקודשת אפי' בלא אמר ואת. בתוס' פי' דמיירי שנתן לכל אחת פרוטה והקשה אמאי לא קאמר או דלמא שקולי לשם מתנה קאמר כדקאמר בתר הכי כה"ג גבי צדקה [ומי'] דמשמע ליה ואת דקאמר קאי אדיבור הרי את מקודשת לי שאמר מיד וצ"ע : **חדא מגו** מאי דס"ל לשמואל א"ל לאביי. כלומר לדבריו של שמואל דמשמע דפשיטא ליה דיש יד לקידושין ויש ספרים דגרסי הדא מאי דס"ל ליה לשמואל קאמר ליה לאביי כלומר לאחד מן הדברים שיש להסתפק בדברי שמואל הזכיר לו רב פפא לאביי שאמר לו לימא קסבר שמואל ידים שאין מוכיחות הוויין ידים ה"ה שהיה לו לומר לימא קסבר שמואל דיש יד לקידושין והלא בעיא היא ולא איפשיטא אלא עדיפא למנקט אותה סברא דידים שאין מוכיחות משום דמילתא מסמואל לשמואל: **בעי רב פפא יש יד** [לפאה] פי' את"ל אין יד [לקידושין] דלמא שאני פאה דאיתקש לקרבנות משום שהפסיק בקושיא ומי בעיא ליה לרב פפא וכו' לכך חוזר ומפרש בעיא דרב פפא בתחילת הבעיא כמו באיך בעיות דבסמוך שלא הזכיר רב פפא : **הדין אוגיא ליהוי פאה.** אוגיא ערוגה ועל שם החריץ שסביב הערוגה קורין ליה אוגיא : **כי קמיבעיא ליה כגון דאמר והדין ולא אמר נמי מאי.** ור"י דמספקא ליה [אי] והדין נמי קאמר או דלמא והדין לעצמו קאמר דומיא דבעיא דלדקה דמספקא ליה והדין לנפקותא בעלמא הוא ואע"ג דלא מפרש ליה תלמודא הכי מ"מ כך רגילות התלמוד שמקצר במקום אחד ומאריך במקום אחר א"כ משום הכא לא פירש משום שהקשה ליה מיד מכלל דכי אמר כולו שדה : **מכלל דכי אמר כולה שדה ליהוי פאה.** תימה מהיכא דייק ליה ופירש דדייק ליה מדקאמר תלמודא אי דאמר והדין נמי הויא פאה מעלייתא ומשמע דאפי' כל השדה הויא פאה מדעביד שתי הערוגות פאה וי"ל חדא דמי לא עסקינן בשדה גדולה דגם כי עבד שתי ערוגות פאה אכתי יש שאר לעצמו ועוד דא"כ הוה קאי מכלל אסוגיא דתלמודא שאומר אי דאמר והדין כו'. ולא אמילתיה דרב פפא ומכלל משמע דקאי אעיקר מילתיה דרב פפא לכ"נ לומר דהכי נמי קאי אבעיא דרב פפא שהוא מסופק או דלמא והדין לעצמו קאמר והדין לעצמו שמשייר הערוגה השניה לעצמו ואם היה שם שאר הרבה מלבד זה א"כ לא שייך לומר והדין לעצמו כיון שמלבד זה יש הרבה לעצמו לו אלא ש"מ שאותן שתי הערוגות הן שוין כל השדה ואפ"ה אמר דאי והדין קאמר תרווייהו הוויין פאה אלמא כי אמר תיהוי כל השדה פאה הוי פאה ולהכי פריך מכלל וכו' ומשני אין והתניא מנין שאם רצה לעשות כל השדה פאה עושה וכו' וא"ת והלא בירושל' (פ"ג דפאה) גבי קרקע כל שהוא חייבת בפאה אי עד שלא קצר אין כאן חיוב אי שקצר אין כאן פאה דבעינן שיתחיל לקצור ואפי' כשהתחיל קודם שיתחייב בפאה י"ל דס"ל קאמר הכא כל שדהו פאה אחר שיתחיל מעט ואפי' כשהתחיל לקצור שבולת לבד שרי בכך ולעיל נמי דבעי מיירי שהתחיל לקצור מעט ומ"מ שפיר קאמר והדין לעצמו כדפרישית לפי דבאותה קציר אין בו שוה פרוטה הלכך לא חשיב שיור לעצמו אותו קציר ראשון : **ת"ל פאת שדך.** ולא כתיב פאת משדך ש"מ אפי' כל השדה קאמר וכגון שהתחיל לקצור מעט כדפרישית והא דתנא נמי פאה אין לה שיעור מיירי נמי כשהתחיל לקצור כדפרישית. וא"ת א"כ אמאי לא תנן נמי תרומה בהדי דברים שאין להם שיעור דתרומה יכול אדם לעשות כל גורנו תרומה רק שישאר מעט משום דאמית דמשמע שיריה ניכרים דהא פאה נמי בעינן שישאר מעט לעצמו תחלה כדפרישית. ואפ"ה חשיב ליה בהדי דברים שאין להם שיעור וי"ל דמ"מ לא דמי דגבי פאה קודם שהתחיל לקצור אין שום חיוב עליו דכי תקצור אמר רחמנא והדר לא תכלה פאת שדך ומכיון שמתחיל לקצור החיוב מיד אין לו שיעור אבל בתרומה מכיון שנתמרח בכרי חל עליה חיוב תרומה ואפ"ה אין יכול לעשות כל גורנו תרומה דבעינן שיריה ניכרים הילכך בתרומה לא מתני ליה אין לו שיעור וה"נ מתרץ ליה בירושלמי דפאה :

הפקר

פי' הרא"ש

יש יד לקידושין. מי ילפי' מנדרים דנדרים נ' הקדש הן שמתפיס בדברים הנדורים וקידושין נמי נ' הקדש כדאמרי' בקידושין (דף ב:) דלהכי קרי לאו קדושין דאסר לה אכ"ע כהקדש הלכך מהני בהו יד כנדרים או דילמא קדושין ונדרים תרי מילי ניכהו ומדוש הוא בנדרים ולא ילפינן מנייהו ולא הוה ילפינן נזירות מנייהו אי לאו הקישא : **אלא כגון** דאמר לה לאשה הרי את מקודשת ואת. מי אמרי' ואת נמי אמר לה לחברתה כו' לאו משום דמספקא ליה אי מוכח למימר ואת נמי או דלמא מוכח נמי למימר ואת חזאי דאי מספקא לן בהכי מוכח שפי אפי' את"ל דיש יד לקודשין הכא לא הוי יד כדאמרי' לעיל גבי מודרני ממך כיון דמספקא לן אי מוכח לאסור הנאה אי לאסור דבור לא הוי יד כלל אלא ודאי פשיטא ליה דמוכח טפי למימר ואת נמי הלכך אם יש יד לקודשין הוי מקודשת או דלמא אין יד לקודשין ומפרשינן ליה ואת חזאי דאם אי אפשר לפרשו בענין אחר אפילו אין יד לקודשין ע"כ מקודשת היא ומתקבלא דמיירי כגון שנתן לראשונה שתי פרוטות ואי יש יד הרי קבלה הראשונה ע"י השניה כדאמרינן בקידושין בא' שקדש חמש נשים וקבלה אחת מהן ע"י כולם. דאם נתן גם לשניה פרוטה פשיטא דהוי כמו ואת נמי : **והא מדאמר ליה** רב פפא לאביי מי סבר שמואל דידים שאין מוכיחות הויין ידים. בפ"ק דקידושין (דף ה:) גבי הא דאמר שמואל הרי את מקודשת ולא אמר לי מקודשת : **חדא מגו** דסבירא ליה לשמואל כו'. משרבו סברות שסובר שמואל ורב פפא איטו מסכים לשום אחת מהן קאמר ליה לאביי דשמואל סבר יש יד לקידושין וגם מוכיח לא בעיא קאמר רב פפא לדידי אפי' בית יד מספקא לי ומיהו בהא דקאמר שמואל דלא בעיא מוכיח קשיא לי מדידיה אדידיה : **או דלמא לנפקותא.** להוצאות בית : **מכלל דכי אמר תהוי שדה כולה פאה הויא פאה.** דמשמע ליה דמיירי שלא נשאר לו עוד בשדה מדמספקא ליה ודלמא הדין לנפקותא קאמר אלמא שלא נשאר לו עוד בשדה להוצאות ביתו כ"א זה דאי נשאר לו יותר לא הוה תלינן דלנפקותא קאמר כיון שנשאר לו עוד בשדה להוצאתו והוי כאילו אמר ואת נמי : **אוגיא.** ערוגה כההיא דפ"ק דברכות (דף ו.) קיימי עלן כי כסלא לאוגיא פי' כתלמים סביב הערוגה וכמו אין עושין עוגיות לגפנים פ"ק דמ"ק (דף ג.) וכן עג עוגה [דחבקוק] (תענית דף כג.) : **מנין שאם רצה לעשות כל שדהו פאה עושה.** אע"ג דכתיב לא תכלה דמשמע שכבר התחיל לקצור ואמרה תורה לא תכלה הפאה אבל אם ימשה כל שדהו פאה קודם שיתחיל לקצור לא קרינן ביה לא תכלה בירושל' משני לה דגרסי' בירושלמי דפ"ק דפאה עד שלא קצר שבלת הראשונה לא נתחייבה שדהו בפאה משקצר שבלת הראשונה נתחייבה שדהו בפאה בקש לעשות כל שדהו פאה עושה והיינו דקאמר ת"ל פאת שדך דכיון דהתחיל לקצור קרינן בכולה פאת שדך : **או דלמא כי איתקש לבל תאחר הוא דאיתקש.** דדוקא לבל תאחר דכתיב בקרא ולא למילי אוחרי דכתב דברים כתיבי בהאי קרא דליכא לאקושינהו לכל מילי :

מעמך

גליון הש"ס בר"ן ד"ה מגו פו'. דהייט נתינת הגט לידה. ק"ל דלפ"ז מאי פרכינן מכלל דס"ל לר"פ יש יד והיינו דמשמע דמוכיחות מהני כמ"ש הר"ן והא התם דיהיב לה ואיכא נתינת מעשה באמת הוי יד כמו בגט דעיקרו מוכיח :

עין משפט נר מצוה

כה א מיי' פ"ח מהל' מתנות עניים הל' ב טוש"ע י"ד סימן רמח סעי' ב:

כו ב מיי' פ"א מהלכות נדרים הל' טו טוש"ע א"מ סי' רעג סעי' ח: גי' הרא"ש בנוסחו בעי רבא

כז ג ד מיי' פ"ב מהל' ק"ש הלכה ג טוש"ע א"ח סי' פג סעי' ג:

גמרא

°מעמך *זה לקט שכחה ופאה *°יש יד לצדקה או אין יד לצדקה היכי דמי אילימא דאמר הדין זוזא לצדקה והדין נמי ההוא צדקה עצמה היא אלא כגון דאמר הדין ולא אמר נמי מאי הדין נמי צדקה קאמר או דלמא [מאי] והדין (נמי) לנפקותא בעלמא קאמר ודבורא הוא דלא אסקיה מי אמרינן כיון דאיתקש לקרבנות דכתיב °בפיך *זו צדקה מה קרבנות יש להן יד אאף צדקה יש לה יד או דלמא לבל תאחר הוא דאיתקש ביש יד להפקר או דלמא אין יד להפקר היינו צדקה אם תמצא לומר קאמר אם תמצא לומר יש יד לצדקה *דאין היקש למחצה הפקר מי אמרינן היינו צדקה או דלמא שאני צדקה דצדקה לא חזיא אלא לעניים אבל הפקר בין לעניים בין לעשירים בעי רבינא יש יד לבית הכסא או לא היכי דמי אילימא דאמר הדין ביתא ליהוי בית הכסא והדין נמי ההוא בית הכסא נמי הוה אלא כגון דאמר והדין ולא אמר נמי מאי הדין דאמר והדין נמי בית הכסא או דלמא מאי והדין לתשמישא בעלמא קאמר מכלל דפשיטא ליה לרבינא דיש זימון לבית הכסא והא מיבעיא ליה לרבינא *הזמינו לבית הכסא מהו [א] *הזמינו לבית המרחץ מהו זימון מועיל או אין זימון מועיל רבינא חדא מגו חדא קמיבעיא ליה זימון מועיל או אין זימון מועיל את"ל גיש זימון יש יד או אין יד (א) דתיבעי ליה: מנודה אני לך וכו': אמר אביי מודה ר"ע לענין מלקות שאינו לוקה דאם כן ניתני ר' עקיבא מחמיר אמר רב פפא בנדינא מינך דכולי עלמא לא פליגי דאסור משמתנא מינך לכולי עלמא שרי במאי פליגי במנודה

רש"י

מעמך. כי דרוש ידרשנו ה' אלהיך מעמך: לנפקותא בעלמא. כלומר והדין זוז אחר ליהוי לי להוצאה ודבורא הוא דלא אסקיה דלא גמר דיבורו(ב) דאמר עלי לנפקותא: דכתיב בפיך. כאשר דברת בפיך (ג) יצא מפי לדקה (ישעיה מה): או דלמא שאני לדקה. דהכי *אית לה יד דלא חזיא אלא לעניים אבל הפקר דהא תורה אור נמי אפי' לעשירים חזי מי אמרת דיש להן יד: יש יד לבית הכסא. היכא דלא אמר בפירוש דהאי בית הכסא מי הוי הזמנה ואסור להתפלל בו: חדא מגו חדא קא מיבעיא ליה. מגו דקא מיבעיא ליה אי זימון מועיל בעי נמי אי אית ליה יד או לא: (ד) מנודה אני לך. *כלומר כמנודה שאסור להנותו כך אהא אסור ליהנות ממך: ר' עקיבא היה *חוכך בזה להחמיר. כאדם שמתחכך אילך ואילך כך איהו לא בריר ליה שיהא ודאי אסור: לענין מלקות. שאם עבר אינו לוקה כל כך ודאי לא היה מחמיר: בנדינא ממך. דמשמע בפירוש אהא מנודה לך דהיינו ודאי לכולי עלמא אסור: שמתא אינו כל כך כנידוי: קסבר

ר"נ

את"ל יש יד לנדקה. משום דכיון דאתקש אע"ג דלא כתיבא בהדיא אין היקש למחצה: הפקר מאי מי אמרינן היינו לדקה או לא. והאי דלא מספקא לן אי יש יד לשבועה או לא משום דבהדיא איתקש כי ידור נדר או השבע שבועה והיינו דתנן (לקמן ס.) ככנויי רשעים נדר בנזיר בקרבן ובשבועה אלמא יש יד לשבועה: יש יד לבית הכסא. שיהא אסור לקרות בו ק"ש: חדא מגו חדא קמיבעיא ליה. כלומר את"ל יש זמון יש יד או אין יד: ולענין הלכה בקדושין נקיטינן לחומרא דיש יד דכיון דבעיין לא איפשיטא הוה ליה ספיקא דאורייתא ולחומרא ובפאה ולדקה כתב הרשב"א ז"ל נמי דאזלינן לחומרא כיון דסלקו בתיקו וכן כתב הרמב"ן ז"ל בהלכותיו דבעיין דלדקה לא איפשיטא בהדיא וסוגיין דיש יד לנדקה וקיימא לן נמי דכל תיקו דאיסורא לחומרא. ומאי דאמר ז"ל דסוגיין °דיש יד לנדקה היינו משום דקאמרינן אם תמצא לומר יש יד לנדקה וזה אפשר הוא על דרך הרמב"ם ז"ל שפוסק בכל מקום כאם תמצא לומר. אבל במאי דקאמר דקיימא לן נמי דכל תיקו דאיסורא לחומרא ונראה שהסכים גם כן לזה הרשב"א ז"ל ותמהני עליהן שהרי סוגיא מפורשת היא בסוף פרק הזרוע והלחיים (חולין דף קלד.) שספק ממון עניים הרי הוא ספק ממון דאזלינן ביה לקולא כדתבע מדמקשינן התם אמתני' דגר שנתגייר והיה לו פרה נשחטת וכו' תנן ספק ממון פטור אלמא ספיקא לקולא ורמינהו חורי נמלים שבתוך הקמה וכו'. ואיצטריך לשנויי הכא פרה בחזקת פטורא קיימא קמה בחזקת חיוב קיימא אלמא טעמא דבחזקת חיוב קיימא הא לאו הכי ספק פטור ואם איתא דספק ממון עניים הוה ליה ספיקא דאיסורא למה לי לשנויי הכי. ועוד דהתם נמי אקשי ליה אביי והרי עיסה דבחזקת פטורא ותנן גר שנתגייר וכו' ספק חייב ואמר ליה ספק איסורא לחומרא ספק ממונא לקולא ואם איתא דספק עניים מקרי ספק איסורא בההוא פירוקא גופה הוה מצי לשנויי ליה הא דאקשי מחורי נמלים אמתני'. ועוד דאמרינן התם בפ"ק דיומא (דף ח:) תנן התם הנחתומין לא חייבו אותם להפרים אלא כדי תרומת מעשר וחלה ואקשינן בשלמא תרומה גדולה דתניא וכו' מעשר ראשון ומעשר עני המוציא מחבירו עליו הראיה כלומר דליכא ספיקא דאיסורא אלא דממונא וממונא המוציא מחבירו עליו הראיה אלא מעשר שני נפדשוה ונסקוה וניכלוה בירושלים ואם איתא דספק עניים ספיקא דאיסורא הוא כי היכי דקשיא ליה מעשר שני תקשי ליה נמי מעשר עני אלא ודאי ספיקא דממון עניים לא מקרי ספיקא דאיסורא אלא ספיקא דממונא ולקולא ולפיכך איני מתחוור בדבריהם ז"ל בזה. וגבי הפקר אין ספק דהוה ליה ספיקא [דממון] ולקולא ואין יד. וכן נמי גבי בית הכסא דאפי' אם תמצא לומר זימון מועיל לא מהני אלא מדרבנן והוה ליה ספיקא דרבנן ולקולא: מנודה אני לך ר' עקיבא חוכך בזה להחמיר. חוכך כאדם שהוא מסופק בדבר ומתחכך בעצמו מפני שאינו יכול לבררו. אי נמי מלשון חיך כלומר שהיה מטעים לחכו להחמיר: מודה היה ר"ע לענין מלקות שאינו לוקה. דהא מספיקא הוא שהיה מחמיר ולא שהיה הדבר ברור לו ומיהו שמעינן °דידות נמי למלקות איתרבו דאי לא מאי מודה ר"ע פשיטא: נדינא מינך דכ"ע אסור. כלומר אסור ולוקה. ומיהו דוקא בדאמר שאני אוכל לך כדאמר שמואל לעיל (דף ד:) גבי מופרשני מרוחקני בכולן עד שיאמר שאני אוכל לך וכו' ובנדינא נמי דכותייהו שהוא לשון הרחקה: משמיתנא מינך דכ"ע שרי. דאפילו אמר שאני אוכל לך איסורא נמי ליכא שאין זה לשון שמתא והיינו כמי דבעובדא דההוא גברא דאמר משמיתנא מנכסי אמרינן ופליגא דרב חסדא אע"ג דמנכסי הוי מוכיח [כאילו אמר] שאני אוכל לך: במאי פליגי במנודה [אני לך]. כלומר ואמר נמי שאני אוכל לך. דהאי לישנא דמנודה משמע הכי ומשמע הכי ר"ע סבר לישנא דנדויא הוא. כלומר שאף הוא לשון ריחוק והבדל כמופרשני מרוחקני כדמתרגמינן והדוה בנדתה ומאובתה ברחוקה הלכך אסור. ורבנן סברי לישנא דמשמתא הוא שלשון בני אדם לאמרו על נדוי בלבד: *) אלמא קסבר במשמתא פליגי דסבירא ליה דטעמא דר"ע דכיון דשוי נפשיה בהדיה כמשומת לאסור הנאה בא שכן פורשין מן המשומת והמנודה: ולענין הלכה לא קיימא לן כר' עקיבא מדאמרינן דלית דחש לה. ועוד דקיימא לן הלכה כר' עקיבא מחבירו ולא מחביריו הלכך כדינא ממך שאני אוכל לך אסור ולוקה. כדינא מינך בלחוד שרי. מנודה אני לך שאני אוכל לך נמי שרי ואין צריך לומר משמתנא מינך שאני אוכל לך. וכן פסק הרמב"ן ז"ל בהלכותיו ולא נתבררו בזה דברי הרמב"ם ז"ל שכתב בפ"ח מהלכות נדרים: ירושלמי ר' עקיבא היה חוכך בזה להחמיר ליסר את כל נכסיו כמה דתימר יחרם כל רכושו והוא יבדל וכו' מה עבדין ליה רבנן חומר הוא בנדוי ב"ד. ומסתברא לי דהך ירושלמי לא שייך כלל בהדי גמרא דילן טעמא דירושלמי הוא לומר שכיון שעשה עצמו כמנודה אסור ובגמרא דילן משום הרחקה אתינן לה ולא משום נדוי דאי לא תימא הכי היכי אמרינן משמיתנא מינך לכ"ע שרי אלא ודאי כדאמרן מיהו כתב הרב ר' ברוך בר שמואל בפירושיו דמהא שמעינן בהדיא דמנודה שנדוהו ב"ד אסור ליהנות מנכסיו אבל נדהו הדיוט מותר והיינו עובדא דהאי דאמר משמיתנא מנכסיה דשרייה רב חסדא. ואין דין זה מחוור דהא קיימא לן בפרק ואלו מגלחין (מ"ק דף טו:) מנודה שונה ושונין לו נשכר ונשכרין עמו אלמא אין נכסיו אסורין אלא ודאי חרם של ב"ד הגדול שאני דאלים טפי אבל בחרם ב"ד בעלמא לא מיתסרי נכסייהו: נדהו

*) שייך לע"ב

תוספות

הפקר הייתו לדקה. דסתם מפקיר בשביל שיזכו בה עניים ומסיק מ"מ הפקר הוי לעניים ולעשירים: ואם תמצא לומר דאין היקש למחצה. וא"ת שפיר קאמר דאיןהיקש למחצה ומאי מיבעיא ליה גבי לדקה וי"ל דשאני הכא דסברא הוא שלא לעשות ההיקש אלא לענין בל תאחר הכתוב שם שהרי כמה דברים הכתובים באותו פסוק שחלוקים זה מזה בכמה ענינים ולא נכתב שם אלא לענין בל תאחר: יש יד לבית הכסא. ה"נ לא מספקא ליה דאורייתא אלא חומרא בעלמא מדרבנן מספקא ליה אם החמירו לענין לאסור כך לדבר ק"ש כיון דביה"כ [שאמרו] שאין בו נואה (אי נמי) כיון דיש זימון כדמסיק אם כן תאסור ע"י דבור בעלמא כמו איך הפקר ולדקה דמ"מ מדרבנן מיבעי ליה דהא לא איתקש: מכלל דיש זימון. כאן משמע דאפי' בדיבור בעלמא בעיא ליה דשמא יש זימון ובשבת מוכח דגם בעשיה מבעיא [דשמא] אין זימון ומוקי התם בחדתי שבנאו לכך וכן האמת והבעיא הויא בין בדבור בין במעשה: הזמינו לבית הכסא הזמינו לבית המרחץ מהו. בשבת (פ"א דף י) פ"ה ול"ג למרחץ דקמייתי התם בעיא דרבינא הזמינו לבית הכסא וקאמר התם מאי לאו ה"ה למרחץ מיהו יש ליישב דגרים ליה הכא אע"ג דרבינא לא הזכיר בבעיא רק בית הכסא כדמוכח בשבת מ"מ התלמוד הזכיר כאן המרחץ לפי מה דס"ד התם ה"ה למרחץ: תיבעי לך. פי' כמו תיקו ולשון נדרים משונה: מנודה אני לך. פי' ריצב"א דלשמואל דאמר גבי מודרני מופרשני דבעי שיאמר עמו שאני אוכל ה"ה הכא גבי מנודה אני לך דבעי שיאמר עמו שאיני אוכל לך דאל"כ אמאי' דלמא דלא קיימא בד' אמות דילך קאמר ליה כמו כי מרוחקני ממך דטפי מכינן לישנא דמנודה מלישנא דמרוחקני ול"נ דא"כ שמואל היה לו להמתין לומר דבריו עד כאן והוה קאי אכולה מילתא דמתני' לכ"נ לר"י דהכא ודאי מודה שמואל דלא בעינן

פי' הרא"ש

מעמך זו לקט שכחה ופאה. דבכולהו כתיב את העני עמך: מאי והדין לנפקותא בעלמא. ושמא לית ליה זוזי אחריני: בפיך זו לדקה. ובפ"ק דר"ה (דף ו.) דרשינן מהכא בלדקה בל תאחר: יש יד לבית הכסא. מדרבנן קא בעי ומקרא דוהיה מחניך קדוש לא ידעינן אלא בית הכסא עצמו ומיבעיא ליה אי עבוד רבנן הרחקה לאסור גם יד בית הכסא: מתני' חוכך בזה להחמיר. כמו אדם שמואלין לו דבר ואינו פשוט לו להתירו גם פעם פשוט לאסור אינו יודע והוא חוכך בשפתיו ושותק ומתוך כך מבינין שהוא מחמיר בדבר ועושין לחומרא: גמ' ליתני ר"ע מחמיר. דמשמע דאית טעם להחמיר ביה ולעשותו יד גמור אבל חוכך להחמיר משמע דמספקא ליה: בנדינא ממך לכ"ע אסור. דמשמע מתנודד אני ומובדל ממך והוי טפי ממרוחקני ממך אליבא דשמואל והא דתנא לא מני להו בהדי ידות דמתני' איכא למימר תנא ושייר ועוד ידות טובא איכא דלא תנא: משמתנא לכולי עלמא שרי. דלשון שמתא הוא ולא יד לנדר אבל נדינא משמע טדל ולא לשון נדוי אי נמי בלשון המון עם בבבל היו קורין לנדוי דוקא שמתא ולא נדוי: ובמנודה שאני אוכל לך דאין לספקו בהרחקת ד"א דאמר ליה בלשון נידוי לפי שאין אדם רגיל להזכיר לשון נידוי על עצמו כשא"ל לחבירו לא אעמוד בד"א שלך לפי שגנאי הוא לו להזכיר לשון נידוי לעצמו אלא אומר בפירוש להרחיק ד"א ממנו והלכך כיון דאין לספק מנודה אני לך בהרחקת ד"א א"כ ודאי לשון נדר הוא ר"ל לשון נע ונד ומרוחק מהנאתו כדמסיק בגמרא שאינו לוקה: מודה ר"ע וכו' דא"כ ליתני ר"ע מחמיר תימא תלמודא דדייק מאריכות הלשון דמילתיה דר"ע דקתני חוכך בזה להחמיר וע"ז הוא אומר שהיה די לומר ר"ע מחמיר ולישתוק מחוכך והיא גופה אין להקשות אמאי אין התלמוד מדקדק מקיטוי הל' לאסור להחמיר איכא למימר אין זה דיוק מקיטוי ל' כמו מאריכות הל': נדינא מנך כ"ע ל"פ דאסור. פי' משום דל' נע ונד הוא א"כ מועיל שפיר בלא שאני אוכל לך ושפיר הוי ידים מוכיחות טפי ממודרני ממך דאין לספקו בהרחקת ד"א משום דלשון נדינא לא משמע כלל ל' הרחקה אלא משמע שאני נע ונד מגיסתות ממך: משמתנא כ"ע לא פליגי דשרי. דלשון קללה הוא כמו מקוללני ממך ואפילו את"ל שמנדה עצמו מלעמוד בד' אמותיו מכ"מ איסור הנאה לא משמע: במאי

מסורת הש"ס

פ"א אין לו / ר"ה ו. / [פי' בפרש"י במשנה ב.] / [עי' פרש"י שם] / [כריתות כב:] / ברכות כו. שבת י. [עי' תוס' שבת י: ד"ה שאני] / [ר"ס ו.]

הגהות הב"ח (א) גמ' תיבעי ליה. נ"ב תוס' פי' כמו תיקו: (ב) רש"י ד"ה לנפקותא וכו' דלא גמר דיבורו דבעי מימר עלי לנפקותא: (ג) ד"ה דכתיב וכו' בפיך זו לדקה דכתיב יצא מפי לדקה: (ד) ד"ה מנודה וד"ה ר' עקיבא נ"ב שייך למתניתין:

הגהות הגר"א גמ' [א] (הזמינו לבית המרחץ מהו) תא"מ (ועי' בהגר"א או"ח סי' פד ס"ק א'. והאמת יורה דרכו):

גליון הש"ס גמ' יש יד לצדקה. קשה לי הא הר"ן לעיל ד"ה בעי ר"פ כתב הא דמיבעי בקידושין ולא ילפי' במה מצינו מנדרים דדלמא נדרים חמירי דאפי' בדבורא בעלמא חיילא משא"כ בקידושין א"כ מאי מספקא ליה הכא בצדקה הא צדקה דמתפס בדיבור שפיר יש ללמוד מנדרים: בהר"ן ד"ה ולענין הלכה כו' דיש יד לצדקה. עי' בר"ן פ"ק דקידושין ד' רח ע"ב: שם ד"ה מודה היה ר"ע. דידות נמי למלקות עי' לעיל ד' ד ע"ב בר"ן ד"ה תיתי במה מצינו:

כח א מיי' פ"ו מהל' נדרים הל' כד סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סי' רז סעי' ג וע"ש :
כט ב מיי' פ"ז מהל' ת"ת הל' יג טוש"ע י"ד סי' שלד סעי' כט [וברב אלפס מ"ק פ"ג ד' רפז וברא"ש שם סי' יד] :
ל ג ד מיי' שם פ"ו הל' יד ופי"ב מהל' שבועות הל' ט סמג לאוין רמא טוש"ע שם סעי' לז וסעי' מג [וברב אלפס שם וברא"ש שם סי' טו] :
לא ה מיי' פ"ו מהלכות ת"ת הל' יג טוש"ע י"ד שם סעי' לה :
לב ו מיי' שם הלכה יא טוש"ע שם סעי' לג :

נדהו בפניו אין מתירין לו אלא בפניו. דכיון דבפניו נדהו אלים נדוייה ולא מיעקר אלא בפניו דומיא דמאי דאמרינן בפ' השולח (גיטין דף לג:) כל מילתא דמתעבידא בי עשרה צריכה בי עשרה למשלפה. ולא נהירא אלא טעמא דמילתא משום חשדא דאי מתירין לו שלא בפניו פעמים שיתירוהו והמנודה לא ידע וכשלא ינהגו בו נידוי יבא לחשדא אבל כשנדהו שלא בפניו ליכא חשדא שאף הוא סובר שמא התירוהו שלא בפניו כשם שנדוהו שלא בפניו וזה כאותה שאמרו לקמן בפ' ר"א (דף סה.) המודר הנאה מחבירו בפניו אין מתירין לו אלא בפניו ומפרש בירושלמי דטעמא משום חשדא ולפי זה כל שהודיעוהו דליכא חשדא מתירין לו שלא בפניו וכל שהתירוהו נמי אע"פ שלא הודיעוהו מותר דיעבד : השומע הזכרת השם מפי חבירו צריך לנדותו. בריש תמורה (דף ג:) מפקינן אזהרה למזכיר שם שמים לבטלה מדכתיב (דברים י) את ה' אלהיך תירא : ואם לא נדהו הוא עצמו יהא בנדוי . °לא שיהא בנדוי מאליו אלא ראוי להתנדות קאמר שהרי המזכיר עצמו צריך נדוי והיאך יהא חמור ממנו השומע ושותק אלא כדאמרן : שבכל מקום . טעמא קא יהיב למאי דאמרינן ואם לא נדהו הוא עצמו יהא בנדוי שהרי *עכשיו חמור דשם עניות מצויה דכתיב (שמות כ) בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבא אליך וברכתיך ומדהזכרת השם למצוה מביאה ברכה ועושר הזכרה לשוא גורמת עניות אי נמי מדכתיב גבי שבועת שקר (זכריה ה) וכלתו ואת עציו ואת אבניו ובתמורה (דף ג:) מדמי הזכרת שם לבטלה לשבועת שקר: שנאמר כי מתו כל האנשים וגו'. דלא מתו ממש כדאמרינן לקמן בפרק ר"א (דף סד:) דמהוי הוו דכל מקום שנאמר נצים ונצבים אינם אלא דתן ואבירם ואינהו הוו במחלוקת של קרח אלא דמפני שהעניו אמר כי מתו דאע"ג דאמרינן התם דארבעה חשובין כמת עני וסומא ומצורע ומי שאין לו בנים הכא ודאי מעניות קאמר דאין לומר שנסתמו דהא כתיב במחלוקתו של קרח (במדבר טז) העיני האנשים ההם תנקר °וליכא למימר נמי שהיו מצורעין דהא כתיב (דברים יא ו) בקרב כל ישראל וליכא למימר שנתרפאו במתן תורה דהא אמרינן *שחזרו למומן במעשה העגל וליכא למימר דמשום שלא היה להם בנים אמר כי מתו דא"כ היכי א"ל מפני זה שוב מגרימה וכי מפני שלא היה להם בנים לא היו נשמעין למלכות להלשינו אל פרעה אלא ודאי מפני שירדו מנכסיהם ולא היו דבריהם נשמעים : או מיתה או עוני. אלמא שוו להדדי. והקשו בתוספות מאי איריא שומע הזכרת השם מפי חבירו דצריך לנדותו הא אמרינן בירושלמי דכל שאינו עושה כשורה צריך לנדותו. והכי נמי מוכח בדוכתי טובא דאמרינן בפ"ק דקדושין (דף לט.) חזיוהו לההוא גברא דהוה זרע ביני גופני אמרי ניתי מר ונשמתיה וכו' ובפרק ואלו מגלחין (מ"ק דף יז.) אמרינן דאמתיה דרבי חזיתיה לההוא גברא דהוה מחי לבנו גדול ואמרה ליהוי ההוא גברא בשמתא. ותירצו דאין הכי נמי אלא מיהו בהזכרת השם בלחוד הוא דאמר דאם לא נדהו הוא עצמו יהא בנדוי מפני שענשה חמור וכדכתיבנא : ושמע מינה אין בין נדוי להפרה ולא כלום. הקשו בתוספות מדאמר בפרק ואלו מגלחין (שם דף טז.) הכי קאמר שמואל טוט אסר וטוט שרי וה"מ למנוגא אבל לאפקרותא עד דחיילא עליה שמתא תלתין יומין ותירצו דשאני הכא שנדוי זה אינו אלא לחיים עליו שלא יזכיר עוד שם שמים לבטלה ולא דמי לאפקרותא מש"ה הכא אין בין נדוי להפרה ולא כלום. אבל ראיתי לרב אלפסי ז"ל שדחה אותה שבפ' ואלו מגלחין מפני זו כמש"כ בהלכותיו בפ' ואלו מגלחין. וכן דעת הרמב"ם ז"ל (בפ"ק) [נ"ל בפ"ז הל' יג] מהלכות ת"ת : ת"ח מנדה לעצמו ומפר לעצמו. כתב הרשב"א ז"ל דדוקא היכא דלא הוי בר נדוי כי הא דמר זוטרא דממדת חסידות בעלמא משום יקרא דבר בי רב הוה משמת נפשיה אבל כשנדה עצמו על דבר שהיה חייב עליו נדוי לא כל הימנו להתיר עצמו. והקשו עליו אם כן היכי מקשי ליה הש"ס פשיטא מקמי דלאמר כי הא דמר זוטרא אדרבה הל"ל אמאי. לפיכך אמרו דבכל ענין שנדה את עצמו מיפר לעצמו וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפרק ז' מהלכות ת"ת (הל' יא) . וראיתי למקצת מפרשים שכתבו דלא גרסינן פשיטא אלא ה"ג ומיפר לעצמו כי הא ולמי שגורס כן דברי הרשב"א נכונין בטעמם : וכי עייל לביתיה שרי לנפשיה . כדי שלא יצטרכו בני ביתו להתרחק ממנו ומהא משמע דמנודה אפילו בני ביתו נוהגין בו נדוי

דאי

במנודה אני לך דרבי עקיבא סבר לישנא דנידויא הוא ורבנן סברי לישנא דמשמתנא הוא ופליגא דרב חסדא דההוא גברא דאמר משמתנא בנכסיה דבריה דרב ירמיה בר אבא אתא לקמיה דרב חסדא א"ל *לית דחש לה להא דרבי עקיבא קסבר במשמתנא פליגי אמר רבי אילא אמר רב ׳נדהו בפניו אין מתירין לו אלא בפניו נדהו שלא בפניו מתירין לו בין בפניו בין שלא בפניו אמר רב חנין אמר *רב ׳השומע הזכרת השם מפי חבירו צריך לנדותו ואם לא נידהו *הוא עצמו יהא בנידוי שכל מקום שהזכרת השם מצויה שם עניות מצויה *ועניות כמיתה שנאמר °כי מתו כל האנשים (שמות ד) ותניא *כל מקום שנתנו חכמים עיניהם או מיתה או עוני אמר רבי אבא הוה קאימנא קמיה דרב הונא שמעה להך איתתא דאפקה הזכרת השם לבטלה שמתה ׳ושרא לה לאלתר באפה °ש"מ תלת ש"מ השומע הזכרת השם מפי חבירו צריך לנדותו וש"מ נידהו בפניו אין מתירין לו אלא בפניו וש"מ ׳אין בין נידוי להפרה ולא כלום *א"ר גידל אמר רב תלמיד חכם ׳מנדה לעצמו ומיפר לעצמו פשיטא מהו דתימא *אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורין קמ"ל היכי דמי כי הא דמר זוטרא חסידא כי מחייב בר בי רב שמתא משמית נפשיה ברישא והדר משמת בר בי רב וכי עייל לביתיה שרי לנפשיה והדר שרי ליה *ואמר רב גידל א"ר

מנין

תורה אור

קסבר במשמתנא פליגי . דהכא משמתנא קאמר וקאמר ליה רב חסדא לית דחש לה להא דר"ע דהוה אוסר במנודה אני לך דהיינו משמתנא : נידהו בפניו . חכם שנידה את האדם בפניו אין יכול להתיר לו אלא בפניו : הזכרת השם. שמוציא שם שמים לבטלה: שנאמר כי מתו כל האנשים . ואמרינן הייגו דתן ואבירם שנפלו בעניות : כל מקום שנתנו חכמים עיניהם . לאדם שנידו או מת או נופל בעניות ואהכי צריך לנדותו כדי שיפול בעניות דהייגו כמיתה : אין בין נידוי להפרה ולא כלום . דלא צריך להיות יום או יומים בנידוי דהא לאלתר שרא לה : היכי דמי . דמנדה לעצמו : ועייל לביתיה ושרי ליה . שלא נידהו בפניו :

קא

תוספות

במאי פליגי במנודה אני לך דר"ע סבר לישנא דנדויא הוא . שיהא נע ונד ומרוחק מהנאתו דאין לספקו בלשון נידוי ולענין הרחקת ד' אמות אף על גב דלשון המשנה קורא מנודה שנדוהו כדאמרי' מ"ק (דף טו:) מנודה לא סוכה ולא שונין לו מכל מקום כשאדם רוצה להרחיק עצמו ד' אמות אינו רגיל להזכיר נידוי על עצמו בשביל כך הלכך על כרחך לישנא דנדויא הוא כדפי' ושפיר הוי ידים מוכיחות בלא שאני אוכל לך : נדהו בפניו אין מתירין לו אלא בפניו . יש לפרש דשפיר מועיל גם שלא בפניו אלא לכבודו של מנודה דכמו שביישו לפניו כך יש לפייסו לפניו אע"פ שנדהו בדין אי נמי בעי למימר דכיון שנדוהו בפניו אלים הנידוי כל כך שלא יועיל היתר אלא בפניו כעין שנדהו ודכוותה אמרינן בגיטין (דף לג:) כל מילתא דמתאמרא בפני י' צריכה בי י' [למפלפה] : אם לא נדהו הוא בעצמו יהא בנידוי . כלומר חכמי הדור חייבין לנדותו : שב"מ שהזכרת השם מצויה עניות מצויה . פי' הרב אלעזר דנפקא לן מדכתיב (שמות כ) בכל מקום אשר אזכיר את שמי אבא אליך וברכתיך מדהזכרת שם דמצוה גורם ברכה דהיינו עושר א"כ הזכרת שם דלבטלה גורם עניות ול"נ דנפקא לן מדכתיב גבי שבועת שקר (זכריה ה) ובא אל בית הגנב וכלתו ואת עציו ואבניו והזכרת השם לבטלה דומה קצת לשבועת שקר : עניות כמיתה דכתיב כי מתו כל האנשים המבקשים את נפשך . גבי דתן ואבירם דע"כ לא מתו אז במצרים שהרי היו במדבר וליכא למימר שהיו סומין ומצורעים החשובים כמתים סומין ליכא למימר דכתיב (במדבר טז) העיני האנשים ההם תנקר ומצורעים נמי לא שהרי היו בקרב ישראל וליכא למימר שנתרפאו במתן תורה שהרי חזרו למומן במעשה העגל וליכא למימר שלא היו להם בנים דהא כתיב (שם) (הם) ונשיהם ובניהם וטפם ועוד דמשום שלא היו להם בנים לא נמנעו מלהיות קרובים למלכות כבתחילה אבל בשביל עניות ודאי נמנעו מלהיות קרובים למלכות : אין בין נידוי להפרה ולא כלום. תימה דאמרי' במ"ק (דף יז.) טוט אסר וטוט שרי פי' לאלתר ה"מ לענין מנודה אבל לענין אפקירותא עד דחייל עליה שמתא תלתין יומין וי"ל ה"נ כיון שנידוי זה אינו אלא לכפרה בעלמא וחיישי' עליו שלא יתרגל עוד להזכיר שם שמים לבטלה אין זה נידוי חשוב כאפקירותא א) לשאר עבירות לחול עליו נידוי שעה אחת: משמת נפשיה והדר משמת בר בי רב. פר"ת שזה היה עושה כדי שלא ישבח להתיר הנידוי של בר בי רב אבל עכשיו שמשמת נפשיה מתוך כך שהיה זכור להתיר שלו זכור יהיה נמי להתיר של בר בי רב ור"י פירש דלכפרה היה עושה כך שלא יענש במה שמנדה צורבא מדרבנן כי בקושי יש לנדותו כדאמרינן (בפסחים נב.) ממנו אגידא ולא ממנו אשמתא ואע"פ שזה היה מתחייב שמתא מן הדין אעפ"כ היה ירא מן העונש לכך היה משמת נפשיה לכפרה : משמת נפשיה . היה מרחיק עצמו ד"א מחביריו : כי עייל לביתיה שרי לנפשיה . משום בני ביתיה והדר שרי לבר בי רב כדי שיבא זכאי ויכפר על החייב לכך היה מתיר לעצמו קודם:

א) נ"ל אלא כשאר

פי' הרא"ש

ובמנודה . הוא דפליגי דר"ע סבר כיון דלא אפקיה בלשון שמתא לאו דעתיה אנדוי : נדהו בפניו . מי שנתחייב נדוי ונדהו בפניו אין מתיר לו אלא בפניו דכמו שנדהו בפניו צריך לכבדו בפניו ולכבוד המנודה קפיד רב ואם התירו שלא בפניו הוי מותר : נדהו שלא בפניו מתירין לו בין בפניו בין שלא בפניו . בפניו אתי לאשמעי' סד"א לא יתירו לו בפניו דמתבייש טפי קמ"ל דאין בושת יש מפרשים דאין מתירין לו אלא בפניו שמא לא ידע שהתירו לו וגם אחרים שוהין לו אם התירו לו והוא אומר לא וכשרואין שמקרבין אותו מזלזלין בנדוי ולא יחושו עוד על נדוי חכמים ז"ל ולהאי פירושא אם התירו לו שלא בפניו אינו מותר [אבל] בנדהו שלא בפניו כשרואה שמקרבין אותו יאמר בלבו כמו שנדוהו שלא בפניו כך התירו לו שלא בפניו : השומע הזכרת השם מפי חבירו צריך לנדותו . דאמרינן בריש תמורה (דף ג:) אזהרה למוציא שם שמים לבטלה שנאמר את ה' אלהיך תירא ואם לא נדהו הוא עצמו יהא בנדוי פי' ראוי להתנדות : שבכל מקום שהזכרת השם מצויה שם עניות מצויה . דכתיב בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתיך וברכה היינו עושר דכתיב וברכך בכל מעשה ידיך ומדהזכרת מצוה מביאה ברכה מכלל דהזכרת עבירה מדלדלת : ועניות כמיתה דכתיב כי מתו כל האנשים . והאי כתיב ולקמן בפ' ר"א מוכח דע"כ האי מתו ר"ל שירדו מנכסיהם ולפי שהזכרת השם דבר שגורם עניות ומיתה החמירו בה יותר מבשאר עוברי עבירה ואמרו שאם לא נדהו השומע יהא בנדוי : ותניא רשב"ג אמר כל מקום שנתנו חכמים עיניהם או מיתה או עוני . ומייתי עוד ראיה שעוני שקול כמיתה כדאמרינן בכמה דוכתי [ברכות נח. שבת לד: ב"ב עה. סנהדרין ק.] נתן עיניו בו ונעשה גל של עצמות עוני בפרק במה מדליקין (שבת לג:) ר"ש ור' אלעזר בנו כשיצאו מן המערה כל מקום שנתנו עיניהם בו היה נשרף : ש"מ אין בין נדוי להפרה כלום . ואפילו לאפקירותא ולאפוקי ממ"ד במ"ק (דף טז.) וה"מ למנוגא אבל לאפקירותא עד דחיילא עליה שמתא דרבנן תלתין יומין : ומיפר . לאו דוקא דהכא בעי לשון התרה : מהו דתימא אין החבוש מתיר עצמו מבית האסורין . כי היכי דמלינו גבי התרת נדרים דהוא אינו מוחל אבל אחרים מוחלין לו : משמת נפשיה והדר משמת צורבא מרבנן . דמשום כבוד תורה היה קשה בעיניו לנדותו וכדאמרינן בפ' מקום שנהגו (פסחים נב.) במערבא ממנו אגידא דצורבא מרבנן ולא ממנו אשמתא ואם היה המנדה והיה קשה בעיניו ומנדה א"ע תחלה א"כ כדי שלא יתעצל וישכח מלהתיר : שרי לנפשיה . שלא יכשלו אנשי ביתו בדברם אליו ויבא זכאי ויתיר זכאי :

מנין

משבע

[עי' תוס' קדושין כח. ד"ה סקילה]
לקמן סד: [ע"ז ה.]
סוטה מו: ע"ש חגיגה ה: ע"ש [מ"ק יז: ע"ש בכולם וכן בשאלתות פ' יתרו סי' נ' אמר רשב"ג כל מקום וכו' ובפי' הרא"ש כאן]
[מ"ק יז. ע"ש]
[ברכות ס: סנהדרין לה.]
תמורה ג: חגיגה
[במ"ר נשא פרשה ו]

גליון הש"ס גמ' ש"מ הלא. לקמן ד' ח ע"ב. ברכות כז ע"א. פסחים ה ע"א. ק"ל אמאי לא אמר ש"מ ד' דהא ש"מ ג"כ דאם לא נדהו הוא עצמו יהא בנידוי : בהר"ן ד"ה ואם לא. לא שיהא בנידוי מאליו. עי' קדושין כח ע"א תד"ה סקורא. ובנדה ד' יג ע"ב תד"ה המקשה : בהר"ן ד"ה שנאמר. וליכא למימר נמי שהיו מצורעים. עי' בספר שאילת שלום להגאון מהר"י ברלין אות לג :

דאי לא מאי כי עייל לביתיה ומיהו הראב"ד ז"ל כתב דאשתו אינה חייבת לנהוג בו נדוי וטעמא דמילתא משום דאשתו כגופו ודייק לה מדאיבעיא לן בפרק ואלו מגלחין (מ"ק דף טו:) מנודה מהו בתשמיש המטה דאם אשתו חייבת לנהוג בו נדוי מאי קמבעיא ליה פשיטא דאפי' קירוב בעלמא אסור אלא ודאי אשתו מותרת ואפשר לדחות ראיה זו דאפי' אם תימצי לומר דאשתו חייבת לנהוג בו נדוי משכחת לה להאי בעיא במנודה לעיר אחרת שאינו מנודה לעירו ואפי' הכי הוא עצמו מנודה הוא ואם איתא דמנודה אסור בתשמיש המטה הוא עצמו אסור בכך אף על פי שאשתו מותרת: והלא מושבע ועומד מהר סיני הוא אלא הא קמ"ל וכו'. מסתברא לי דהכי פירושא דמעיקרא קס"ד דרב גידל אתא לאשמועינן שבועה חלה על דבר מצוה כדבר הרשות ומוכח לה מדכתיב נשבעתי ואקיימה ומש"ה פריך והלא מושבע ועומד הוא דהא מוכחין בפרק שבועות שתים בתרא (שבועות כז.) דהא דכתיב להרע או להיטיב בדבר הרשות כתיב קרא ולא בדבר מצוה וכי תימא ה"מ לקרבן דלהרע או להיטיב גבי קרבן כתיבא אבל בל יחל איכא אפילו בדבר מצוה אם כן מאי נשבעתי ואקיימה הכי הוה ליה למימר דנהי דאמעיטא מצוה מקרבן לא אמעיטא מבל יחל כדחזינן התם בפרק שבועות שתים בתרא (שם כה.) דמילתא דליתא בלאו והן אי כמי בלהבא דאמעיטא מקרבן מלהרע או להיטיב ולא אמעיטא ממלקות ולהא לא צריך קרא א"כ מאי קאמר שנאמר נשבעתי ואקיימה ומתרלינן אלא הא קמ"ל דשרי ליה לזרוזי נפשיה כלומר ודאי לא אילטריך האי קרא לומר שהיא חלה לגבי בל יחל אלא ה"ק מנין שדבר הגון הוא להשבע לקיים את המצוה ואפי' בשרים שנמנעין משבועה נשבעין הן בכך שנאמר נשבעתי ואקיימה כלומר שהרי דוד היה עושה כן: והלא מושבע ועומד מהר סיני הוא. כלומר ודאי אע"ג דקאמרת נדר גדול שבועה קאמרת דאמר בהדיא בשבועה אשנה פרק זה שהרי נדר כיון שהוא מיתסר חפצא אנפשיה ליתיה לעולם בלעשה אלא ודאי שבועה קאמרת כדאשכחן בדוכתי טובא דקרי ליה לשבועה נדר כדתנן (לקמן דף ט.) כנדרי רשעים עלי נדר בנזיר ובקרבן ובשבועה ואמרינן נמי בריש פרק ארבעה נדרים ההוא דאתא לקמיה דרב אסי א"ל במאי נדרת באלהא דישראל ואפ"ה (ס"א מש"ה) קשיא לך דאין שבועה חלה על שבועה לקרבן דמדאמרת נדר גדול משמע לכל דיני שבועה דאי קמ"ל לזרוזי נפשיה שרי ומש"ה קאמר נדר גדול נדר כלומר נדר משובח הוא זה וראוי לעשות כן א"ה היינו דרב גידל קמייתא: הא קמ"ל דכיון דאי בעי פטר נפשיה וכו'. מסתברא לי דלאו דווקא דבהכי מיפטר שהרי חייב כל אדם ללמוד תמיד יום ולילה כפי כחו ואמרינן בפ"ק דקדושין (דף ל.) ת"ר ושננתם שיהו דברי תורה מחודדין בפיך שאם ישאלך אדם דבר שלא תגמגם ותאמר לו וכו'. וק"ש שחרית וערבית לא סגי להכי אלא מכאן נראה לי ראיה למה שכתבתי בפרק שבועות שתים בתרא דכל מידי דאתא מדרשא אע"פ שהוא מן התורה כיון דליתיה מפורש בקרא בהדיא שבועה חלה עליו והכא הכי קאמרינן כיון דאי בעי פטר נפשיה ממאי דכתיב בקרא בהדיא דהיינו בשכבך ובקומך בקרית שמע שחרית וערבית מש"ה חלה שבועה עליה לגמרי אפילו לקרבן והייתו דקאמר נדר גדול כלומר לכל דיניו כדבר הרשות וכבר כתבתי זה שם בראיות גמורות בס"ד: עליו להשכים. מסתברא לי דהכי קאמר כיון שאמר נשכים הרי קבל עליו שיהא הוא מעורר בדבר כדי שהוא מעורר מעכשיו ותרתי קמ"ל חדא דבקבלה בעלמא לדבר מצוה מהניא דמאי דאמרינן הכא לא הזכיר לא נדר ולא שבועה ואפ"ה בדבורא בעלמא סגי דומיא דמאי דאמרינן דקבלה בלחוד מהניא לצדקה כדכתיב בפיך זו צדקה וה"ה לכל דבר מצוה וקמ"ל נמי דעליו להשכים כדעבד קודשא בריך הוא: נדהו בחלום צריך עשרה בני אדם להתיר לו. לפי שאפשר שבשליחות המקום נתנדה ולפיכך צריך עשרה להתירו שהשכינה עמהם: והוא דמתנו הלכתא. כלומר דמתנו [illegible]

תורה אור

מנין שנשבעין לקיים את המצוה שנאמר (תהלים קיט) נשבעתי ואקיימה לשמור משפטי צדקך והלא מושבע ועומד מהר סיני הוא אלא הא קמ"ל דשרי ליה לאיניש לזרוזי נפשיה ואמר רב גידל אמר רב האומר אשכים ואשנה פרק זה אשנה מסכתא זו נדר גדול נדר לאלהי ישראל והלא מושבע ועומד (א) הוא *ואין שבועה חלה על שבועה מאי קמ"ל דאפי' זרוזי בעלמא היינו דרב גידל קמייתא הא קמ"ל כיון דאי בעי פטר נפשיה *בקרית שמע שחרית וערבית משום הכי חייל שבועה עליה *א"ר גידל א"ר האומר לחבירו נשכים ונשנה פרק זה עליו להשכים שנאמר (יחזקאל ג) ויאמר אלי (בן אדם) קום צא אל הבקעה ושם אדבר אותך ואצא אל הבקעה והנה שם כבוד ה' עומד אמר רב יוסף נידוהו בחלום צריך י' בני אדם להתיר לו והוא דתנו הלכתא אבל מתנו ולא תנו לא ואי ליכא דתנו הלכתא אפילו מתנו ולא תנו ואי ליכא ליזיל וליתב אפרשת דרכים ויהיב שלמא לבי י' עד דמקלעי ליה עשרה דגמרי הלכתא א"ל רבינא לרב אשי ידע מאן שמתיה מהו דלישרי ליה אמר ליה לשמותיה שויה שליח למישרי ליה לא שויה שליח אמר ליה רב אחא לרב אשי שמתיה ושרו ליה בחלמיה מאי א"ל *כשם שאי אפשר לבר בלא תבן כך

לקמן יח. [מנחות צט:] [נ"ל ואמר] [ברכות נה.]

רש"י

(ג) קא משמע לן דשרי ליה לאינש. לישבע כדי לזרז עלמו לקיים את המלוה: והלא מושבע ועומד מהר סיני (ג). דכתיב ושננתם (דברים ו) דצריך אדם לשנות בתורה לישנא אחרינא והלא מושבע ועומד מהר סיני דכתיב (יהושע א) לא ימוש ספר התורה הזה וגו': כיון דאי בעי פטר נפשיה בקרית שמע שחרית וערבית. דכיון דקרא ק"ש קיים לא ימוש דא"ר שמעון בן יוחי במסכת מנחות (דף צט:) כל הקורא קרית שמע שחרית וערבית הרי זה קיים מלות לא ימוש וכיון דאי בעי פטר נפשיה מושננתם בקרית שמע דיולא בה ידי חובתו מאותה שבוע' דהר סיני משום הכי כי אמר אשנה פרק זה (אע"ג) דלא הוי מושבע בהכי דכבר פטר נפשיה ואהכי חל עליה שבועה: והנה שם כבוד. אלהי ישראל עומד: מתנו. משנה: תנו. גמרא: יהיב שלמא לבי עשרה. וכד מתיבין ליה הוו מתירין ליה נדויו:

תוספות

מושבע ועומד מהר סיני הוא. קא ס"ד נשבעין לקיים מלוה דקאמר היינו לחייב משום שבועת ביטוי אם לא [יקיים] ותימה אדפריך לרב גידל תקשי ליה קרא דנשבעתי ואקיימה ופי' בתוס' דאה"נ וי"ל דקרא איכא לקיומי במלוה דאפשר ליפטר ממנה כמו באשנה פרק זה אבל לרב גידל ע"כ מיירי במלות שמחויב לעשות דאל"כ מאי קמ"ל וגם היינו דרב גידל בתרייתא לכך פריך אדרב גידל ומשני קמ"ל דשרי לזרוזי נפשי' פירוש ולא מיתסר משום דמוליא שם שמים לבטלה אבל לא מיירי לענין שבועת ביטוי כך פי' בתוס' ובפי' הר"ר אליעזר פי' הא דפריך מושבע ועומד מהר סיני הוא היינו כלומר אם בא להשמיענו שמותר לישבע לקיים מלוה ולא חיישינן שמא יעבור על שבועתו ולא יקיים אי נמי לא מקיים לא עבר על שבועתו דמושבע ועומד מהר סיני ואין שבועה חלה על שבועה ומשני הא קמ"ל דשרי לזרוזי נפשיה ולא מיתסר משום הוצאת ש"ש לבטלה כדפרי' מיהא מה דפי' מושבע ועומד מהר סיני וכו' [משמע] דהכללא דגופא דמילתא פריך הלא מושבע ועומד וכו' כפי' לפירוש ראשון משום דס"ד לענין [illegible]

לג א ב מיי' פ"א מהל' שבועות הלכה ג סמג לאוין רמא טוש"ע י"ד סי' רג סעי' ו:
לד ג מיי' פ"א מהלכות נדרים הל' כט סמג לאוין רמג טוש"ע י"ד שם וסי' ריג סעי' ב:
לה ד ה ו מיי' פ"ז מהל' ת"ת הל' יב טוש"ע שם סי' שלד סעי' לה:

פי' הרא"ש

מנין שנשבעין לקיים המלוה. ול"א שמא יבא לידי תקלה ויעבור על שבועתו: והלא מושבע ועומד הוא. לקיים המלוה ואין שבועה חלה על שבועה דדרשינן ליה בשבועות מלהרע או להיטיב דהשבעת רשות איירי ולא בקיום מלוה: אלא הא קמשמע לן דשרי לזרוזי נפשיה. ולא הוי מזכיר שם שמים לבטלה אם נשבע בשם ואם נשבע בלא שם נמי סד"א דאסור כדי שלא יתרגל אדם בשבועות ויבא לישבע גם על דברים אחרים: נדר גדול נדר לאלהי ישראל. [illegible]

[illegible]

רבינא

הגהות הב"ח (א) גמ' מושבע ועומד מהר סיני הוא ואין שבועה: (ב) רש"י ד"ה הא קמ"ל: (ג) ד"ה והלא וכו' מהר כיני הוא דכתיב ושננתם וכו' מהר סיני הוא דכתיב לא ימוש:

גליון הש"ס גמ' עליו להשכים שנאמר. עי' בפרש"י שמות יט טו: בהר"ן ד"ה והלא מושבע ועומד. שהיא חלה לגבי בל יחל. עי' בלשון הרמב"ן על התורה פ' חוקת שכתב ואפי' בקיום מ"ע אין הלוה שאם נשבע לקיים את המצות ולא קיים אינו מתחייב משום שבועה לא קרבן ולא מלקות:

כשם שא"א לבר בלא תבן. כדכתיב (ירמיה כג) אשר אתו (דבר) חלום וכו' ומה לתבן את הבר וכו'. ול"ע במי שנדוהו בחלומו אם צריך לנהוג בכל דיני מנודה ומסתבר לי דאע"ג דאמרינן הכא דמי שנדוהו בחלומו צריך היתר אין ללמוד מכאן למי שנדר בחלום שיהא צריך היתר דהכא הייט טעמא משום דאיכא למימר שמן השמים נדוהו מה שאין לומר כן בנדר אלא שראיתי לרשב"א ז"ל בתשובה (סי' תרס"ח) שמעשה בא לפניו והצריכו היתר: בעל מהו שיעשה שליח לחרטת אשתו*. הר"מ במז"ל סובר בפ"ו מהל' שבועות (הל' ד) דדוקא בבעל הוא דאיבעיא לן מפני שהבעל כאשתו אבל אדם אחר פשיטא לן שאינו נעשה שליח דצריך שיהא הנודר בפני המתירין והכי מוכח בירושלמי בפרק נערה המאורסה דגרסינן התם מהו להתיר ע"י תורגמן נשמעינה מן הדא רבי אבא בר זוטרא אתעביד מתרגמניה דרבי יוחנן בהדא איתתא דלא חכמה למשמע סוריסטון מדבעיא אי מתירין ע"י תורגמן מכלל דפשיטא לו דע"י שליח אין מתירין ואפילו למאי דמסקינן דעל ידי תורגמן שרי דוקא תורגמן משום דבעל הדבר נמי תמן קאי אבל ע"י שליח לא הלכך הכא בבעל דוקא הוא דאיבעיא לן. ומסקינן דאפילו בבעל אי מכנפין אין אי לא מכנפין לא דאף ע"ג דאשתו כגופו לא הקילו גבי בעל אלא היכא דמכנפי אבל דליכנפי לכתחלה גביה לא כיון דמחוורתא דמילתא שיהא הנודר עצמו שם זו היא שיטת הר"מ במז"ל. אבל בתוספות פירשו בהפך ואמרו אדרבה גבי איניש דעלמא פשיטא לן שיכול לעשות שליח וגבי בעל דווקא הוא דאיבעיא לן משום דחיישינן שמתוך שנדרי אשתו קשין עליו יוסיף מדעתו בחרטתה ומסקינן דאי מכנפין אין ואי לא לא והייט טעמא משום דכי מכנפי ולית ליה טרחא במילתא לא חיישינן דלמא מוסיף הוא אחרטה דילה אבל אי לא מכנפין כיון דאיכא תרתי חדא שנדריה קשין אלנו ועוד דטרח חיישינן אבל באינש אחרינא כיון דלא איכפת ליה אי *שנו אי לא ליכא למיחש וכתב עוד רבינו שמשון ז"ל ששולח אדם חרטת נדרו בכתב לב"ד והם מתירין לו לפי שסובר הרב ז"ל שאפילו בלא ידיעת הנודר יכול החכם להתיר כיון שיודע שהנודר מתחרט דהתרת חכם הרי היא כהפרת בעל ותניא בסוף קדושין (דף פא:) אישה הפרם וה' יסלח לה במה הכתוב מדבר באשה שנדרה בנזיר ושמע בעלה והיפר לה והיא לא ידעה וכו' ולא מצינו חלוק בין הפרת בעל להתרת חכם אלא בלשון: שמע מינה לא יאלי למשרי נדרא באתרא דרביה. לא יאלי אינו נראה כלומר שאם לא כן רבינא עצמו היה מתיר נדר אשתו. ואם תאמר והיכי מצי עביד הכי והתנן במסכת נגעים (פ"ב משנה ה) כל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעי עצמו ר"מ אומר אף לא נגעי קרוביו כל הנדרים אדם מתיר חוץ מנדרי עצמו ר' יהודה אומר אף לא נדרי אשתו שבינה לבין אחרים ומוכח בירושלמי* דהלכה כר"י. י"ל דאפ"ה בהדי אחריני הוה מצי שרי אי לאו משום יקרא דרביה דהא תנן במס' בכורות *כל הבכורות אדם רואה חוץ מבכורות עצמו ואפ"ה אמרינן התם דמצטרף הוא עם שני הדיוטות כדדייקינן בסוף פרק עד כמה אילימא בחד ומי מהימן אלא בתלתא ומי חשידי אלמא בהדי אחריני שרי. ואפי' תמצא לומר דהכא שאני משום דאשתו כגופו ואפי' אצטרופי נמי לא מצטרף דה"ל כנודר עצמו אפ"ה אי לאו משום יקרא דרביה היה אומר רבינא לתלמידיו שיתירוהו ומדלא עבד הכי ש"מ לא יאלי למשרי נדרא באתרא דרביה: ושמתא אפילו באתרא דרביה ויחיד מומחה שרי שמתא. הני לאו מהאי עובדא נפקא לן אלא איידי דאמר דלא יאלי למשרי נדרא באתרא דרביה קאמר דגבי שמתא שרי והאי יחיד מומחה דשרי שמתא איכא מ"ד דוקא סמוך ולא נהירא אלא כל שהוא חכם מובהק ובקי בהלכות נדרים אע"פ שאינו סמוך שרי נדרא ושמתא דגבי התרת נדרים לא כתוב בפרשה אלהים דמשמע סמוכין אלא ראשי מטות והייט דאמרי' בירושלמי אמרו ליה רבנן *) לרב הונא שרי נדרא ביחיד אמר להו רב הונא ראש לראשי המטות והא רב הונא לאו סמוך הוה ואפ"ה שרי נדרא ביחיד. והכי נמי מוכח בבכורות בפ' פסולי המוקדשין (לו:) דאמרי' התם ג' מתירין את הבכור*) במקום שאין חכם ואמרינן חכם כגון מאן אר"כ כגון אנא והא ר"כ לא הוה סמוך אלמא כל שהוא רב מובהק שרי נדרא. וכן כ' הרמב"ם ז"ל בפ"ו מהל' שבועות (הל' ה) ועוד אכתוב בזה בפ' ארבעה נדרים (לקמן כג: ד"ה והיתר) ופ' נערה המאורסה (שם עח:) בס"ד. ואיכא מ"ד דכי היכי דג' הדיוטות מתירין את הנדר במקום שאין מומחה ה"נ מתירין את הנדוי במקום שאין מומחה דנדוי נמי כנדר הוא דהא אמרינן בסוף פ' ד' מיתות (סנהדרין סח.) בעובדא דר"א הותר הנדר אלמא נדוי נמי נדר מקרי וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפ"ז מהל' ת"ת (הל' ז): הדין חירגא דיומא מסי. אבק הנראה בחמה כשהיא נכנסת דרך חלון קרוי חירגא: אין גיהנם לעתיד לבא. לאו לאחר מיתה קאמר דודאי איכא גיהנם לרשעים אלא לעתיד לבא לאחר תחיית המתים קאמר שאותן רשעים שיהיו לחרפות לדראון עולם כדכתיב בדניאל (יב) לא יהיו נדונין בגיהנם אלא בהאי דינא שהקב"ה יוציא חמה מנרתיקה כדי שיהיו אלו מצטערין ושיתרפאו בה צדיקים והכי נמי מוכח בהדיא בפ"ק דע"ז דלאחר תחיית המתים קאמר:

*) נ"ל שנדר

*) גי' יעב"ץ רב הונא

תורה אור

כך אי אפשר לחלום בלא דברים בטלים רבינא הוה *לה נדרא לדביתהו אתא לקמיה דרב אשי א"ל בעל מהו שיעשה שליח לחרטת אשתו א"ל אי מכנפין אין אי לא לא °ש"מ תלת ש"מ [א]בעל נעשה שליח לחרטת אשתו וש"מ [ב]לא (א) *שרי למישרי נדרא באתרא דרביה וש"מ [ג]כי מכנפין שפיר דמי [ד]ושמתא אפי' באתרא דרביה [ה]ויחיד מומחה שרי שמתא *א"ר שמעון בר זביד א"ר יצחק בר טבלא א"ר חייא אריכא דבי ר' אחא א"ר זירא א"ר אלעזר א"ר חנינא א"ר מיאשה משמיה דרבי יהודה בר אילעאי מאי דכתיב °וזרחה לכם יראי שמי (*שמש צדקה וגו') אלו בני אדם שהן יראין להוציא שם שמים לבטלה שמש צדקה ומרפא אמר אביי ש"מ חרגא דיומא מסי ופליגא דר"ש בן לקיש *דאמר אין גיהנם לעולם הבא אלא הקב"ה מוציא חמה מנרתיקה צדיקים מתרפאין בה ורשעים נידונין בה *שנאמר וזרחה לכם יראי שמי שמש וגו' ולא עוד אלא שמתעדנין בה שנאמר °ויצאתם ופשתם כעגלי מרבק והרשעים נידונין בה שנא' °הנה יום בא בוער כתנור *) וגו':

*) [והיו כל זדים וכל עושה רשעה קש ולהט אותם היום הבא כ"ה בס"א]

מתני'

רש"י

כך אי אפשר לחלום בלא דברים בטלים. ושמא הא דשרו ליה דברים בטלים הוו: הוה ליה נדרא לדביתהו. ואיהו לא הפיר לה בו ביום שמע: אי מיכנפין. תלתא מומחין דשרו ליה שפיר דמי: (ב) לא שרי למישרי נידרא באתרא דרביה. משום הכי לא בעי רבינא למישרא לה מקמיה רביה: ויחיד מומחה שרי שמתא. דלא בעי עשרה כמו לנידוי: יראי שמי. למי שיראין להוציא שם שמים: חירגא. זיהרא דשימשא והייט לא(יומא כ:)דכתיב *וכל דאזי ארעא כלא חשיבין: מסי. מרפא כדכתיב שמש צדקה ומרפא: צדיקי' מתרפאין בה. באותו השמש דלע"ל אבל בהאי שמש לית ביה רפואה: ולהט אותם היום הבא. שמש של אותו יום:

מתני'

תוספות

רבינא ה"ל נדרא לדביתהו אתא לקמיה דרב אשי. שיתיר לה נדרה ומיירי בנדרי' שאין בהן עינוי נפש לכך לא היה יכול להפר אי נמי כשקיים לה הנדר מיהו למ"ד (לקמן דף סט.) [אין] נשאלין על ההקם צריך לומר כפירוש ראשון ועתה אשתו אמרה ליפתח בחרטה לנדרה כדי שיאמרו לרב אשי: מהו שיעשה שליח לחרטת אשתו להביא חרטת אשתו לפני חכם כדי להתיר לה נדרה: אמר ליה אי מיכנפי אין ואי לא לא. כלומר שאינו מוצא ג' מזומנים ומכנפי אלא צריך לחזור אחריהם לא וק"ע טעמא מאי ופר"י דחיישינן שמא מתוך שהוא טרוד לטרוח לחזור אחריהם לכנופייהו שמא ישכח מדברי הפתח והחרטה שאמרה לו אשתו וישנה דבורה ויוסיף עליה כדי ליישב החרטה יפה יפה: ש"מ לא שרי נדרא באתרא דרביה. מדלא הוה רבינא שרי לאשתו נדרה ובהתרת חכם וא"ת דלמא דהייט משום דס"ל לרבינא כרבי יהודה דאמר במס' נגעים (פ"ב) כל הנדרים אדם מתיר חוץ מנדרי אשתו שבינה לבין אחרים וי"ל דמ"מ היה מוצא שפיר ג' שהיו מתירין לה בביתו ויהיה שרי למשרי אלא הוה באתריה דרביה: וש"מ כי מכנפין שפיר דמי. פי' לעשות שליח לחרטת אשתו וש"מ לכנופי לא וש"מ שמתא אפי' באתרא דרביה שפיר דמי להתיר השמתא דפעמים שלא יהא הרב מזומן או לא יהיה פנוי ואין לדחות היתר השמתא דודאי גבי נדר אין חשש כל כך אם יבא לדחות ההיתר ויהיה נדרו עליו עד שיהיה הרב מזומן להתיר אבל שמתא אין להשהות על האדם: ויחיד מומחה שרי שמתא. אגב דאיירי בשמתא מסיק להא דיחיד מומחה שרי שמתא ולא בעי עשרה ולא למעוטי נדר דבנדר נמי מועיל יחיד מומחה להתיר והקשה רשב"ם דמאי קאמר אי מכנפי אין למשום דצריך ג' להתיר הנדר והלא רב אשי לבדו יכול להתירה שהרי רב אשי היה מומחה כדמוכח פרק כל פסולי המוקדשין (דף לו:) שהרי מתיר הבכור לבדו ואמר לשם על ג' מתירין הנדר במקום שאין מומחה וי"ל דרבינא שאל לו סתמא מהו שיעשה שליח לחרטת אשתו ולא פירש אם להתיר ביחיד מומחה או בשלשה הדיוטות על כן השיב לו רב אשי דלענין ג' אי מיכנפי כו' אי נמי שמא י"ל אע"ג דרב אשי היה מתיר הבכור לבדו הייט משום דמומחה דבעינן גבי בכור הייט גמיר אפי' בלא סמיכה כמו שפירש בבכורות אבל במומחה דבעינן בהיתר נדרים הייט מומחה בסמיכה דומיא דראשי המטות כך נראה להרי"ף נ"ע מיהו קשה לרשב"ם דמה שייך ענין זה דנדרים כאן בפירקא דמיירי בשמתא אבל לא בנדרים לקמן בפרק ארבעה נדרים הוה ליה לאיתויי דהתם מיירי במילי דנדרים ועוד כיון שיכול החכם להתיר הנדר שלא בפני הנודר ע"י שליח כדקאמר הכא שהבעל נעשה שליח לחרטת אשתו א"כ מאי קאמר בפרק השולח (גיטין דף מו.) אין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד בנדר שצריך חקירת חכם פירוש שתתבזה במה שתלך לפני חכם להתיר והלא יכולה לעשות שליח בב"ד להתירה ומה בזיון יהא לה אם יתירו לה בב"ד ע"י שליח לב"ד לכן נראה לרשב"ם דגרס הכא רבינא הוה ליה נידוי לדביתהו פי' שנידוה בחלום והיתה בושה לבוא לב"ד לפני רב אשי שיעשה שליח לאשתו להתיר לה נידוי מי מדמי לנידוהו בפניו דאין מתירין לו אלא בפניו דבפניה נידוה בחלום או דלמא כיון שלא נידוה אלא בחלום כשלא בפניו דמי ומתירין לו שלא בפניו והשיב לו רב אשי אי מכנפי העשרה מתירים לו ע"י שליח שלא בפניו דמסתייעא מילתא כיון שמצאן מזומנין ומכונפין ואי לאו שלא מצאן מזומנין ומכונפין וצריך לחזור אחריהם לא. פי' לא יתירו ע"י שליח אבל ודאי ע"י מתירין ע"י חיזור: אלו בני אדם שיראים להזכיר שם שמים לבטלה. שמש להם לצדקה ומרפא בעוה"ז קאמר מדמסיק עלה ש"מ הדין חירגא דיומא מסי. חירגא הייט עפורית הבאה בזריחת השמש: תימה מאי רפואה יש בו ושמא מרפא כשמסתכלין בו קאמר אי נמי לחולה קאמר כדאמרינן בבבא בתרא (דף טז:) אידלי חמה אידלי קצירא: ופליגא דרשב"ל. פירוש הא דאוקימנא קרא דמרפא בכנפיה אדרשב"ל ומוקי לה ברפואה בעוה"ב ומיהו גם רשב"ל מודי הא דאמרי אינשי אידלי חמה אידלי קצירא אך לא מן הפסוק:

פי' הרא"ש

בלא דברים בטלים. ושמא הסיחו דברים בטלים: הוה ליה נדרא לדביתהו. וקיים לה [illegible] לקמיה דרב אשי. [illegible]

לר' יהודה דאמר אף לא נדרי אשתו היה יכול להתיר בג' אחרים אלא לחלוק כבוד שיעשה שליח לחרטת אשתו. דודאי אחר נעשה שליח לחרטת חברו אבל בעל מתוך [illegible] אולי יש לחוש שמא יוסיף מדעתו על חרטת אשתו ויאמר דלדעת כן לא נדרה: א"ל [illegible] מכנפי לא. אם מצאן מכונסים ועומדים נעשה שליח אבל אי כנפינהו איהו לשם כך [illegible] שטרח לכנפם שיוסיף על החרטה שאמרה לו אשתו: ש"מ תלת. ש"מ בעל נעשה שליח אי מכנפי אין ואי כנפינהו איהו לא וש"מ לא ליבעי למשריה באתרא דרביה: ושמתא [illegible] דקיי"ל בפ' הדר עם העובד כוכבים (דף סג.) דתלמיד מנדה בפני הרב במקום [illegible] הכא דאפילו באתרא דרביה נמי שרי שמתא דלא מאחרים לטותא גביה עד דאזיל קמי [illegible] שרי שמתא. פי' אם נדהו חכם ותיק וכיוצא בו יכול יחיד מומחה כיוצא בו להתירו דאמר לקמן בסוף נערה המאורסה ראשי המטות כתיב אפי' יחיד מומחה: מאי ד[illegible] שמי. אגב דאיירי לעיל בהוצאת ש"ש לבטלה נקטיה הכא: חירגא דיומא. עפורי[illegible] כההיא דפ"ק דיומא (דף כ:) חירגא דיומא לא שמיה. תימה אמאי לא אמר חמה [illegible] בב"ב (דף טז:) אדלי יומא אדלי קצירא בשביל אבן שהיתה לא"א ותלאה בכנפי [illegible] הא דאמרן דבחמה דבזה"ז איירי קרא דאיהו מוקי לה בחמה דלעתיד:

עין משפט נר מצוה

לו א מיי' פ"ו מהלכות שבועות הל' ד סמג לאוין רמא טוש"ע י"ד סי' רלד סעי' נו:

לז ב מיי' שם הלכה ג סמג שם טוש"ע שם סי' רכח סעי' ב:

לח ג מיי' שם הלכה ד סמג שם טוש"ע שם סי' רלד סעי' נו:

לט ד ה מיי' פ"ו מהל' ת"ת הל' ז טוש"ע שם סי' שלד סעי' כד:

מסורת הש"ס

[נ"ל ליה]

[נ"ל יואלי סי' לא צריך עיון ע"ש גם בפסקין]

[גי' בע"י א"ר חנינא אמר רבי ומשו בת משמיה דר' יהודה בר' אלעאי מאי דכתיב כו']

[גיטת בע"י]

ע"ז ג:

[נ"ל צדיקים מתרפאין בה שנאמר וזרחה לכם גו' כ"ה בע"י וכ"ה בילקוט ועי' בע"ז ג:]

[נ"ל שרי]

[ד' לו. וכן במשנה נגעים פרק ב משנה ה]

הגהות הב"ח (א) גמ' וש"מ לא יאלי למישרי. נ"ב ס"א לא יאלי וכן היתה גירסת הר"י בר ששת ע"ש בסי' ת"ו. (ב) רש"י ד"ה אי וכו' דמי הס"ד ואח"כ מ"ה לא יאלי לא שרי למישרי:

גליון הש"ס גמ' ש"מ תלת. לעיל דף ז ע"ב ברכות כו ע"א פסחים ה ע"א: בהר"ן ד"ה בעל מהו שיעשה שליח. עי' גיטין דף מו ע"א אין אדם רוצה שתתבזה אשתו ובתי' הר"ן שם: ד"ה ש"מ כו' ותוס' בירושלמי. עי' לקמן פח ע"ב נפרך:

תורה אור

מתני' *[א]כנדרי רשעים נדר בנזיר ובקרבן ובשבועה כנדרי כשרים לא אמר כלום כנדבותם נדר בנזיר ובקרבן: גמ' ודלמא הכי קאמר כנדרי רשעים לא נדרנא אמר שמואל באומר כנדרי רשעים הריני עלי והימנו הריני בנזירות עלי בקרבן הימנו בשבועה הריני (א) נזירות דלמא הריני בתענית קאמר אמר שמואל [ב]כשהיה נזיר עובר לפניו (עלי בקרבן) הימנו בשבועה דלמא הימנו דאבילנא קאמר אמר רבא [ג]דאמר הימנו שלא אוכל אי הכי מאי למימרא מהו דתימא הא לא מפיק שבועה מפומיה קמ"ל א] הדין: כנדרי כשרים לא אמר כלום כנדבותם נדר (ב) וכו': מאן תנא דשאני ליה בין נדר לנדבה לימא לא רבי מאיר ולא רבי יהודה *דתניא °טוב אשר לא תדור וגו' טוב מזה ומזה [ד]שאינו נודר כל עיקר דברי ר' מאיר רבי יהודה אומר טוב מזה ומזה נודר ומשלם אפילו תימא ר"מ
כי

קהלת ה

רש"י

מתני' כנדרי רשעים. כגון שהיה ככר מונח לפניו ואמר כנדרי רשעים משמע דאותו ככר יהא עליו כנדרי רשעים וכיון דאמר הכי נדר בנזיר ובקרבן ובשבועה ואם אכלו מחייב נזירות וקרבן ושבועה דחייב נמי קרבן שבועה דדרכן של רשעים הוא שנודרים בנזירות ובקרבן ונשבעין והאי כי אמר כנדרי רשעים הוי כמאן דאמר הריני נזיר אם אוכל הימנו והרי עלי כקרבן ושבועה שאיני אוכל: אבל אמר כנדרי כשרים לא אמר כלום. שאין דרכן של כשרים שנודרים כדמפרש וכל שכן דאין נשבעין והכי לא אמר כלום ולא מיתסר בהאי ככר: אבל אמר כנדבותם של כשרים. ואכלו חייב בנזיר ובקרבן אבל לא בשבועה דכשרים עבידי דמתנדבין בנזירות ובקרבן בדרך נדבה אבל בשבועה אין נשבעין כלל משום הכי אינו חייב משום שבועה: גמ' ודלמא הכי קאמר כנדרי רשעים לא נדרנא. כיון דאיהו לא מפרש מידי דלא אמר הרי הוא עלי כנדרי רשעים אלא בסתם קאמר דלמא ה"ק כנדרי רשעים לא נדרנא ולא כלום הוא: אמר (ג) רבא באומר. כגון שהיה ככר לפניו ואמר כנדרי רשעים הריני עלי והימנו ומשתמע דה"ק הריני בנזירות דמאן דנזר ה"ק הריני נזיר והא דאמר עלי משמע דאמר הרי עלי קרבן והימנו משמע דאמר שבועה שלא אוכל הימנו דהואיל דאמר בתחלה כנדרי רשעים משתמע ודאי דהכי בעי למימר דדרכן של רשעים הוא דאגב ריתחייהו נודרין בנזיר ובקרבן ובשבועה: ודלמא. הא דאמר הריני בתענית משמע ולא בנזירות: ודלמא. הא דאמר הימנו לא משמע שלא אוכל הימנו אלא שבועה שאוכל ממנו וכי אכיל מיניה לא מחייב משום שבועה: אי הכי. כיון דאמר בפירוש שלא אוכל מאי למימרא ודאי לא מיבעיא למיתנא דחייב משום שבועה כי אכיל מיניה: הא לא מפיק שבועה. דלא אמר בפירוש שבועה שלא אוכל אפ"ה אמרינן ודאי שבועה קאמר: דשני ליה בין נדר לנדבה. דקתני כנדרי כשרים לא אמר כלום וכי אמר כנדבתם של כשרין הוי נדר ומשמע דנדר אסור אבל נדבה מותרת: דתניא טוב אשר לא תדור טוב מזה ומזה. דהכי דריש ר' מאיר לקרא את אשר תדור שלם טוב אשר לא תדור משתדור ולא תשלם (טוב אשר לא תדור ומשתדור ולא תשלם) וטוב שאינו נודר כל עיקר מזה שנודר ואינו משלם ואפי' מזה שנודר ומשלם: ר' יהודה אומר טוב מזה ומזה נודר ומשלם. דמשמע ליה לר' יהודה דהאי טוב קאי אקרא דלקמיה הכי דריש ליה את אשר תדור שלם טוב אותו שנודר ומשלם טוב מאשר לא תדור ומשתדור ולא תשלם והיינו דלא כר' יהודה ולא כר' מאיר דאמר טוב שאינו נודר כל עיקר דסבר בין בנדר בין בנדבה אסור ליה לאיניש למידר ואילו ר"י דאמר שנודר ומשלם טוב לא מפליג בין נדר לנדבה דאפילו בנדר שפיר דמי:
כי

ר"ן

מתני' כנדרי רשעים נדר בנזיר בקרבן ובשבועה. הך מתני' נמי פירושא דידות היא ומפרשינן בגמ' דה"ק דאם אמר כנדרי רשעים הריני והיה נזיר עובר לפניו הרי הוא נזיר וכן אם אמר כנדרי רשעים עלי חייב קרבן ומסתברא נמי דדוקא כשהיתה בהמה מונחת לפניו וכן נמי אם אמר כנדרי רשעים הימנו שלא אוכל והיה ככר מונח לפניו הרי הוא בשבועה שלא יאכלנו ומיחייב בכל הני כי אמר כנדרי רשעים שהרי הרשעים דרכן לידור בכל אלו ומפני שאין ראוי לעשות כן קרי להו נדרי רשעים שהרי רשעים הם לאותו דבר כך נראה בעיני: כנדרי כשרים. אע"ג דאמר הריני עלי הימנו והיה נזיר או בהמה או ככר לפניו לא אמר כלום שהרי אין הכשרים נודרים שאין רשאין לעשות כן וה"ה נמי אם אמר כנדבת רשעים עלי לא אמר כלום לפי שאין רשעים (טובים) [נודבים] שאם הם נודבים אינם רשעים לאותו דבר והכי איתא בתוספתא (ריש פ"א): כנדבותם נדר בנזיר ובקרבן. שהרי הכשרים מתנדבים הם בקרבן ובנזירות הלכך כי אמר הריני והיה נזיר עובר לפניו הרי הוא נזיר וכי אמר עלי ובהמה מונחת לפניו הוה ליה כאומר הרי הוא קרבן נדבה אבל בשבועה לא מחייב אפילו היה ככר מונח לפניו ואמר הימנו שלא אוכל לפי שאין הכשרים נשבעין לעולם ואע"ג דאמרי' לעיל (דף ח.) דלזרוזי נפשייהו נשבעים לדבר מצוה ההיא שבועה לא מקרי נדבה שהרי כבר הם מחוייבים לקיים את המצוה. ואיכא למידק הרי נדבה אינה אלא באומר הרי זו ונדר בהרי עלי וחילוק זה ליתיה אלא בנדרים דקרבנות אבל בנזירות מאי נדר ומאי נדבה שייכי ביה הרי אינו אלא בענין אחד נראה בעיני דנדר פירושו דבר שאינו בא לגמרי בנדבת הלב ונדבה פירושו מה שהאדם נודר יותר בנדבת נפשו ושמעשיו יותר רצויים ומש"ה אמרינן דנדר הוא הרי עלי לפי שאינו מתנדב לגמרי כיון שלא הפרישו עכשיו ונדבה הוא באומר הרי זו לפי שמתנדב נדרו יותר רצוי וכיון שזה הוא פירושם של נדר ונדבה אף בנזיר אע"פ שאין הנדר של נזירות אלא בענין אחד מי שהכוונה שלו רצויה יותר קרוי נזירותו נדבה ומי שאינה רצויה כל כך קרוי נדר והרשעים כשנודרים בנזיר אין כונתם רצויה לגמרי אבל הכשרים מתוך שכונתם שלמה ורצויה ואין בנזירותם שום נדנוד עבירה קרוי נזירותם נדבה והיינו דאמרינן בגמרא גבי נדבה דנזירות מסכתת לה כשמעון הצדיק וכמו שנפרש בס"ד: גמ' כשהיה נזיר עובר לפניו. ואפילו הכי דוקא כי קאמר כנדרי רשעים הריני אבל כי אמר הריני לחודיה לא אמר כלום דלא דמי לאומר אהא דאמרינן בפ"ק דקידושין דה"ל נזיר כשנזיר עובר לפניו משום דההא לישנא מעליא ומהני אבל הריני °אי לאו דאמר כנדרי רשעים ב] עלי לא משמע דאמר מידי כך פירשו רבותי ואינו נראה בעיני דהריני לא גרע מאהא אלא מתני' משום דאתא לאשמועינן דאי אמר כנדרי כשרים הריני אפילו בנזיר עובר לפניו לא מהני נקט רישא כנדרי רשעים אבל אין ה"כ דכל שאמר הריני בלחוד והיה נזיר עובר לפניו הרי זה נזיר: ודלמא הימנו דאכילנא קאמר. כלומר וכיון דאיכא למימר דלמא דאכילנא קאמר הוו להו ידים שאין מוכיחות וסבירא ליה לשמואל דלא הויין ידים: דשני ליה בין נדר לנדבה. דאמר דכשרים מתנדבין ואין נודרין: טוב מזה ומזה שאינו נודר כל עיקר. מנודר ומשלם ומנודר ואינו משלם דלעיל מהאי קרא כתיב את אשר תדור שלם ובתר הכי כתיב טוב אשר לא תדור כלומר שהוא יותר טוב מנודר ומשלם דכתיב לעיל מיניה וקא יהיב טעמא למילתיה משתדור ולא תשלם כלומר שמא תשכח ולא תשלם ולפיכך טוב אשר לא תדור כלל משמע לן השתא דלא שני בין נדר לנדבה דאי לא לאשמועינן קרא דטוב מכולן [נודב] ומשלם: ר' יהודה אומר טוב מזה ומזה נודר ומשלם. ודריש להו לקראי הכי את אשר תדור שלם וזו היא מדה משובחת אבל טוב אשר לא תדור משתדור ולא תשלם ואי תימא פשיטא ה"ק לא תהא סבור שבשעת נדרך אתה מוסיף זכות ואח"כ אם שכחת או נאנסת לא הפסדת את שכרך שאינו כן שאין השכר בשעת הנדר אלא בשעת התשלומים כך נראית שיטה זאת בעיני:
כי

תוספות

מתני' כנדרי רשעים. מפרש בגמ': בנדרי כשרים לא אמר כלום. פי' ה"ר אליעזר שאפי' הזכיר קונם בהדיא עם כנדרי כשרים אפ"ה לא אמר כלום כיון דכשרים לא נדרי וצריך עיון: כנדבתם נדר בנזיר ובקרבן. דכשרים מתנדבים שפיר בנזיר ובקרבן כדאמרינן בגמ' אבל שבועה לא משתבעי כשרים כלל משום מוציא ש"ש לבטלה: בנדרי רשעים הריני עלי והימנו. א' מלשונות הללו אם כנדרי רשעים עלי בקרבן דעלי שייך גבי קרבן כדאמרינן לעיל הרי הוא עלי אסור מפני שהוא יד לקרבן והלכך כי אמר כנדרי רשעים עלי נדר בקרבן ופירש הר"ר אליעזר דאסר עליו בקונם וקשה דמי ידעינן מה בא לאסור עליו ויש לומר דמיירי שהיה ככר לפניו ואמר כנדרי רשעים עלי א"כ אהאי ככר שלפניו קאמר אי נמי מיירי במקרבין בו לאכול וקשה דמאי איריא משום כנדרי רשעים אפי' בעלי גרידא הוי יד לקרבן כדאמר לעיל ואי משום דלא פירש בככר זו וכן לא פירש חבירו השתא נמי לא מפרש אלא אמרי' דכיון דככר לפניו או מקרבין בו לאכול הוי יד כדמפרש והלכך בלא נדרי רשעים נמי ומ"ק מאי קאמר כנדבתם נדר בקרבן כיון שלענין קונם קאמר וכי דרך כשרים לאסור עצמם במותר להם לכך נראה לרשב"ם דנדר בקרבן דקאמר היינו בקרבן ממש אם הביא קרבן כל דהו לנזבות והשתא ניחא דעלי גרידא לא מחייב להביא קרבן דהא דעלי יד לקרבן היינו דוקא לענין קונמות ונדבות ניחא כדקאמר הכא בסמוך וא"ת דלמא עלי לנדקה לבדק הבית קאמר וי"ל דא"כ היה לו לפרש בהדיא ועוד מדקאמר כנדרי רשעים מסתמא אנדרי הפסוק לרשע ותועה קאי דכתיב אשר לא תדור וקרא בקרבנות ממש איירי בתוספתא: הימנו שבועה. הכא ודאי מיירי בככר לפניו ואמר כנדרי רשעים הימנו דנדר בשבועה שלא יאכל הימנו: הריני בנזירות. כמו אמר מר ודלמא הריני בתענית קאמר ושפיר הוי כנדרי רשעים דכל היושב בתענית נקרא חוטא ומיהו קשה דהא אפ"ה נקרא קדוש וי"ל דהכא לשמואל קאמינא ובפ"ק דתענית (דף יא.) סבר שמואל כמ"ד נקרא חוטא ועוד תירץ הר"ר אליעזר דאפי' למאן דאמר נקרא קדוש ה"מ בקבוע זמנו דמפרש מחר או יום אחד אבל כיון שאומר הריני בתענית ואינו מפרש אימת [illegible] נדר יותר מדאי או שמא לא יעמוד בכלל:

פי' הרא"ש

מתני' כנדרי רשעים. ידות קא מפרש שאם אמר כנדרי רשעי' נדר בנזיר בקרבן ובשבועה. ובגמ' מפרש היכי משמע כולהו ורשעים רגילין לידור בכל הני: כנדרי כשרים לא אמר כלום. אפי' כנדרי כשרים ככר זה קונם עלי לא אמר כלום דמה שתולה בכשרים בטל את הקונם דכשרין לא נדרי כלל: כנדבתם. של כשרים: נדר בנזיר ובקרבן. שהכשרים דרכן לנדוב דלא אתי לידי תקלת בל תאחר דנדבה היינו שאמר הרי זו אבל נדר דאמר הרי עלי אתי לידי תקלת בל תאחר אבל שבועה לא דלענין שבועה לא שייך למימר נדבה הלכך כשרים אין נשבעין כלל אף על גב דאמרינן לעיל שנשבעין לקיים את המצוה ההיא לאו שבועה הוא אלא לזרוזי בעלמא: גמ' ודלמא כנדרי רשעים לא נדרנא. ס"ד דלא אמר אלא כנדרי רשעים גרידא: כנדרי רשעים הריני עלי הימנו. הריני (בנזירות) הוי יד לנזירות שפתח ולא השלים דבריו ומתבינן ליה כאילו אמר הריני נזיר: עלי בקרבן. אם היתה [בהמה] מונחת לפניו ואמר (עלי) כנדרי רשעים עלי חייב להביאה עולה. כגון שהיה ככר מונח לפניו ואמר כנדרי רשעים (שלא אוכל) ממנו: ודלמא ממנו דאכילנא קאמר. ופשטא דמתניתין לענין אסור מתניא דומיא דנזיר וקרבן: מהו דתימא הא לא מפיק שבועה מפיו. קמ"ל כיון דאמר כנדרי רשעים הוי כאילו אפיק שבועה מפומיה: טוב אשר לא תדור משתדור ולא תשלם. [פי' הקונטרס דאדלעיל מיניה קאי] וקשה לרבינו תם דאם כן הוה ליה לאיתויי האי קרא דאת אשר תדור שלם כיון דעיקר דרשת ר"מ מיניה נפיק ומפרש ר"ת דכולה מילתא קא דריש מהאי קרא דהוה ליה למכתב טוב אשר לא תדור משתדור ולא ידענא דמשתדור ולא תשלם אלא להכי כתב ולא תשלם לגבויי משתדור דלכך הנודרים קאמר שנודרין ומשלמין [illegible]

עין משפט נר מצוה

מ א ב ג מיי' פרק א' מהל' נדרים הל' כו סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סי' רד סעי' ו וסימן רלו סעיף ט:
מא ד טוש"ע י"ד סי' רג סעיף א וסעי' ה:

מסורת הש"ס

נזיר כג. ט:
חולין ב. [תוס' שם ע"ש היטב]

הגהות הב"ח
(א) גמ' הריני בנזירות דלמא: (ב) שם כנדבותם נדר בנזיר ובקרבן מאן תנא: (ג) רש"י ד"ה אמר שמואל באומר כגון:

הגהות מהר"ב רנשבורג
גמ' א] לא מפיק שבועה מפומיה קמ"ל הדין. תיבת הדין נמחק: ב] בהר"ן ד"ה כשהיה וכו' אי לאו דאמר כנדרי רשעים עלי לא משמע. נמחק תיבת עלי וצ"ב ע"ל הריני:

גליון הש"ס
בהר"ן ד"ה כשהיה נזיר וכו' אי לאו דאמר כנדרי רשעים. כ"כ תוס' ריש נזיר ד"ה כשם האומר הריני:

מב א מיי' פי"ג מהל' נדרים הל' כג ופ"י מהל' נזירות הלכה יד טוש"ע י"ד סימן רג סעי' ז :

ר"נ

כי קאמר ר"מ בנדר בנדבה לא קאמר. דקרא לא איירי אלא בנדרים ולא בנדבה : והקתני כנדבותם נדר בנזיר ובקרבן. דאלמא שהכשרים נודרים והיכי מצית לאוקמי כר"מ : ומתרצינן תני נדב. ופירשו רבותי דהך קושיא בדין הוא דהוה מצי לאקשויי לה אגופא דמתני' דהא מתני' משמע שאין הכשרים נודרין מדקתני כנדרי כשרים לא אמר כלום ובתר הכי קתני נדר אלא דמעיקרא דייק מתני' גופא דמפליג בין נדר לנדבה מני ובתר דאוקי לה כר"מ דייקינן היכי קתני נדר ואינו נראה לי אלא ה"ק בשלמא אי לא מוקמינן לה כר' מאיר מצינן לפרושי דנדר של כשרים מתוך שהוא ברצון גמור וכשר הדבר לעשות כן נדבה מקרי ואע"ג דאי אמרינן הכי לא שמעינן ליה לתנא דמפליג בין נדר לנדבה ולעיל אמרי' בפשיטות מאן תנא דשני ליה בין נדר לנדבה לעיל אמרינן הכי משום דקושטא דמילתא היא אבל הש"ס גופיה דחי לה לאידך גיסא ולומר דלאו רבי מאיר היא ולא שני לן בין נדר לנדבה ומתרצא מתני' שפיר אלא אי אמרת רבי מאיר היא היכי מיקרי נדר דקרבן נדבה והרי כיון שאין הנדר ראוי לכשרים אי אפשר שיקרא נדבה : נדבה נמי דלמא אתי בה לידי תקלה. דאע"ג דאמר הרי זו דלמא פשע ומאחר להביא יותר משלש רגלים : כהלל הזקן. אם אמר על בהמה המונחת בעזרה כנדבת כשרים נדר בקרבן שהרי כשרים מביאין בהמתן לעזרה ומקדישין אותה כדרך שהיה נוהג הלל הזקן: מביאה חולין לעזרה. לאו בעזרה ממש שאסור להביא חולין לעזרה אלא בפתח העזרה : נדבה דנזירות מאי איכא למימר. כלומר היאך כשרים מתנדבין נזירות והא אית להו למיחש דלמא אתו לידי תקלה : ה"ג כשמעון הצדיק ולא גרסי' סבר לה והכי פירושא דכל שנדר מתוך ענין זה כל כך כוונתו רצויה דליכא למיחש לבא לידי תקלה : אשם נזיר טמא. שהתחיל למנות ונטמא במת שסותר מניינו ומביא קרבן ומונה כתחלה : ופחז יצרי עלי. מיהר מל' פחז כמים ובקש לטרדני מן העולם לילך אחרי מראה עיני : נזיר להזיר לה'. שנזירתו לשם שמים: משום דאתי על חטא. שנטמא : כשהן תוהין נוזרין. כשהן מתחרטין על מעשיהן הרעים: ורבין עליהם ימי נזירות. שמתחלה לא נתכוונו אלא לשלשים יום:מביאין חולין לעזרה. לאו דוקא שכל זמן שלא התירן חכם נזירותן קיימת וקרבנותיהן חובה עליהן אלא כעין חולין קאמר שמתוך שאין כוונתן רצויה אף קרבנותיהן אינן רצויין אבל בהך גברא שבא מן הדרום ליכא למיחש להכי שכיון שהיתה כוונתו כל כך רצויה בתחלה אנן סהדי שלא נתחרט :

תני

גמרא

תורה אור

כי קא"ר מאיר בנדר בנדבה לא קאמר והא קתני כנדבותם נדר בנזיר ובקרבן תני נדרב בנזיר ובקרבן מאי שנא נודר דלא דלמא אתי בה לידי תקלה נדבה נמי לא דלמא אתי בה לידי תקלה כהלל הזקן דתניא *אמרו על הילל הזקן שלא מעל אדם בעולתו כל ימיו מביאה כשהיא חולין לעזרה ומקדישה וסומך עליה ושוחטה הניחא נדבה דקרבנות נדבה דנזירות מאי איכא למימר סבר לה כשמעון הצדיק *דתניא אמר (רבי) שמעון הצדיק מימי לא אכלתי אשם נזיר טמא אלא אחד פעם אחת בא אדם אחד נזיר מן הדרום וראיתיו שהוא יפה עינים וטוב רואי וקווצותיו סדורות לו תלתלים אמרתי לו בני מה ראית להשחית את שערך זה הנאה אמר לי רועה הייתי לאבא בעירי הלכתי למלאות מים מן המעיין ונסתכלתי בבבואה שלי ופחז עלי יצרי ובקש לטורדני מן העולם אמרתי לו רשע למה אתה מתגאה בעולם שאינו שלך במי שהוא עתיד להיות רמה ותולעה העבודה שאגלחך לשמים מיד עמדתי ונשקתיו על ראשו אמרתי לו בני כמוך ירבו נוזרי נזירות בישראל עליך הכתוב אומר °איש כי יפליא לנדור נדר נזיר להזיר לה' מתקיף לה רבי מני מאי שנא אשם נזיר טמא דלא אכל דאתי על חטא כל אשמות נמי לא ליכול דעל חטא אתו א"ל ר' יונה היינו טעמא כשהן תוהין נוזרין וכשהן מטמאין ורבין עליהן ימי נזירות מתחרטין בהן ונמצאו מביאין חולין לעזרה אי הכי אפילו נזיר טהור נמי נזיר טהור לא דאמודי אמיד נפשיה דיכול לנדור ואיבעית אימא

אפילו

במדבר ו

רש"י

כי קאמר ר"מ (א) בנדר. אסור בלשון נדרים דוקא קאמר : אבל בנדבה לא אמר. והיינו מתני' דקתני כנדבתם דכשרין נדרי בלשון נדבה : והא קתני כנדבותם נדר כו'. דמשמע דבלשון נדר קאמר : דלמא אתי בה לידי תקלה. דכי אמר בל' נדר הרי עלי קרבן אתי בה לידי תקלה דעבר משום בל תאחר : נדבה נמי. כי אמר הרי זו קרבן אתי בהו לידי תקלה לידי גיזה ועבודה א] אבל בבל תאחר לא דכל היכא דאיתא בי גזא דרחמנא איתא : [כהלל]. מתני' דקתני נדבה מותר כגון דעביד כהלל דמקדישה בעזרה דתו לא אתי בה לידי מעילה : נדבה דנזירות מאי איכא למימר. היכי עביד דלא ליתי לידי תקלה דקתני נדב בנזיר דמותר דכשרים מתנדבים בנזירות : סבר לה כשמעון הצדיק. דמנזיר לשם שמים כאותו שבא לפני שמעון הצדיק : לא אכלתי אשם נזיר טמא. דנזיר שמיטמא מביא אשם ואח"כ מונה ימי נזירות אחר ומאותו אשם לא אכל וטעמא מפרש לקמן : בא לפני אדם אחד. שבא להקריב קרבן נזירותו ולגלח שערו : ופחז יצרי עלי. מתוך שראיתי במים צורתי כל כך נאה נתגבר עלי יצרי ובקש להביאני לידי מעשים רעים לטורדני מן העולם : אמרתי לו. כך אמר בעצמו : עליך הכתוב אומר איש כי יפליא כו'. דהיינו לה' לשם שמים: דאתי על חטא. שטימא עצמו וכיון דאתי על חטא הוא א"כ לא בעי למיכל שום קרבן חטאת אלא היינו טעמא דלא אכל אשם נזיר טמא: כשהן תוהין. מתפחדים כמו ופחדת לילה ויומם (דברים כח) ומתרגמינן ותהית כשהן כועסין נודרין שאינן נודרים לשם שמים אלא לשם כעס מנזרין עצמן: וכשהן מטמאין. דאתא טומאה וסתרי להנהו יומי דנזירות ובעו למימני יומי נזירות אחר וריבה עליהן ימי טומאה דשמא מיטמא פעם אחרת ובעי למיסתר כל הני יומי דנזירות ומתחרטין בעצמן שנדרו וכיון דמתחרטין לא הוי נזירות לש"ש ונמצאו מביאין חולין לעזרה ומשו"ה לא אכל אלא מזה דודאי לש"ש הוא דעבד : א"ה אפי' נזיר טהור. דדלמא מתחרט על נזירותו ונמצא מביא חולין לעזרה:בנזיר טהור. ליכא למיחש דמתחרט דכיון דלא נטמא ולא רבו עליו ימי טומאה ודאי לא מתחרט ואי אמרת אפ"ה הוא מתחרט דאינו יכול לעמוד בנזירותו להא ליכא למיחש דאי לאו דאמיד בנפשיה קודם שנדר דיכול לעמוד בו ולא הוה נדר ולא מיתחרט כל היכא דלא נטמא:

אפילו

[פסחים סו:]

נזיר ד: [תוספתא פ"ד]

תוספות

והא קתני כנדבתם. תימה מגופיה דמתני' תיקשי ליה דקתני כנדבתם והדר קתני נדר וי"ל דאין ה"נ ולשטויא ניחא הכל : בהלל הזקן שמביאין בעזרה. וא"ת אכתי היכי קרי ליה נדבת כשרים הא ליכא בריותא כ"א כהלל כשהבהמה בעזרה ומתני' משמע בכל ענין ועוד דהא תינח נדרי קרבן אבל נדרי דקונם כגון שאוסר ככר עליו התם לא שייך טעם זה ואומר הר"ר אליעזר כיון דכשרים מתנדבים בשום צד בעזרה גם חוץ לעזרה נמי תפיס שפיר הנדבה בלשון זה ואף על גב דכשרים לא מתנדבים כה"ג אבל נדרי כשרים לא הוו כלל בשום צד אף כשהיא בעזרה נמי איכא חששא שמא תמות ויהא חייב באחריות ואתי לידי תקלה דבל תאחר הלכך כנדרי כשרים לא אמר כלום: כשהן תוהין נודרין. תוהין לשון ותוהא על הראשונות כלומר כשהן תוהין בעונותיהם ודואגין מן היסורין נודרין להגין מן היסורין וכשרבים עליהם ימי טומאה מתחרטין :

ואבע"א

פי' הרא"ש

כי קאמר ר"מ בנדר בנדבה לא קאמר. ולהכי תנא נדר לאפוקי נדבה: ופריך היכי משמע לה דמשום דתנא נדר בא למעוטי נדבה והא קתני כנדבתם נדר בנזיר ובקרבן ואפי' נדר ע"כ נדבה היא משום דכשרים אינם נודרין: ומשני תני נדב. ודקך התנא למעוט בין נדר לנדבה אבל לעולם לא קרי לנדר נדבה: מ"ש נדר דלא דלמא אתי בה לידי תקלת בל תאחר נדבה נמי דלמא אתי לידי תקלה למעול בה : כהלל הזקן. דאיתי מפרשים שפירשו וכיון דמשכחת לה נדבה בכשרים כי אמר כנדבתם כנדבת כשרים תלינן ולי נראה כיון דכשרים אינם מתנדבים אם אין הבהמה עומדת בעזרה כי אמר כנדבת כשרים לא אמר כלום אלא כשהבהמה עומדת בעזרה : שאגלחך לשמים. שאקבל עלי נזירות ותהיה תגלחתי לשם שמים : עליך אמר קרא איש כי יפליא וגו'. וכתיב קדוש יהיה כיוצא בך קראו הכתוב קדוש : משום דאתי על חטא. וגנאי הוא לאדם חשוב לאכול דבר שקרב על חטא : כל אשמות נמי. וכ"ש חטאות אלא משום דאיירי באשם נקט אשמות: כשהן תוהין. נבהלין על פורענותם ותולין אותו בעונותיהם ומהרהרין תשובה בלבם ונודרין : ונמצאו מביאין חולין בעזרה. לאו דוקא חולין בעזרה דהנדר [נ"א דבנזיר] אינו נעקר בחרטה אלא על ידי התרת חכם אלא כעין חולין בעזרה וה"ה נמי דלא הוה אכל קרבנותיו שהביא אחר שמנה נזירות טהרה דכיון שנתחרט בטומאתו הוי כאילו נעקר נדרו ואף קרבנות סוף נזירות הם כחולין בעזרה אלא נקט אשם דפסיקא ליה לפי שאין נזיר טהור מביא אשם אבל זה שהיה צדיק גמור הוה קים ליה ביה שלא נתחרט בהאריך ימי טומאתו : תני נודר. ואע"ג דבקרא כתיב תדור נדבה נמי קרי תדור דלאו הוכחיה דקרא למימר שנודר :

סיו

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה כי קאמר ר' מאיר אסור בנדר בלשון :

הגהות מהר"ב רנשבורג א] רש"י ד"ה נדבה נמי וכו' אבל בבל תאחר לא וכו' נ"ב בסוגיא קמייתא דר"ה דף ד איתא להדיא דאף בנדבה עובר בבל תאחר. וכבר הרגישו בזה בשו"ת פנים מאירות ח"א סי' לט. ובשבות יעקב ח"ב סי' ג ישוב"ם מה שתירצו

עין משפט נר מצוה

מג א מיי' פ"א מהל' נדרים הל' טז סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סי' רז:

מד ב מיי' פ"א מהל' נזירות הל' ח סמג עשין קטו:

מה ג מיי' פ"ב מהל' שבועות הל' ה סמג לאוין רמא טוש"ע י"ד סי' רלז סעי' ו:

מו ד מיי' פ"ב מהל' שבועות הל' ו ופ"א מהל' נדרים הל' טז ופ"א מהל' נזירות הל"ח סמג שם טוש"ע י"ד סי' רז וסי' רלז סעי' ז:

רש"י

אפילו תימא רבי יהודה היא. מתני' דשני בין נדר לנדבה דלר' יהודה נמי שאני ליה וכי קאמר ר' יהודה טוב נודר ומשלם היינו דאמר בלשון נדבה אבל בנדר לא אמר: מ"ש (ג) נדר דלא כו' דאתי בה לידי תקלה. כדלעיל: לפי שאין הקב"ה מביא תקלה על ידיהן. (שאין באין) כלומר שהם מתיירא‍ים שלא יעשו שום חטא ורוצין להביא קרבן להתכפר עליהם לפי שאין הקב"ה מביא תקלה על ידיהם מה היו עושין כדי שיתחייבו קרבן שאין מביאין קרבן חטאת אלא על חטא ממש ענין אחר לפי שאין הקב"ה מביא תקלה על ידיהם שאין באין לידי שום תקלה ושום חטא שיתחייבו קרבן חטאת: אלא הרוצה להתנדב מתנדב ומביא שלמים וכו'. אבל חטאת לא אתי בנדבה ובנזירות נמי לא היו מתנדבין שלא יקראו חוטאים ומתני' דקתני נדר בנזיר דמשמע דכשרים נודרין בנזירות לאו ר' שמעון היא: כולן שיטה אחת. דבשיטה אחת משוו דעתייהו: דנזיר חוטא הוי. משום דנדר: והדין קרא בנזיר טמא כתיב. על שם שטימא את עצמו במת קאמר קרא אשר חטא על הנפש: משום דשנה בחטא הוא. דעל שם ששנה עצמו בחטא שנזר עצמו ועוד שטימא נזירותו להכי כתיב ביה אשר חטא על הנפש והוא הדין נמי לשאר נזירין דאיקרו חוטאים וגלי רחמנא בהאי והוא הדין לכולהו ואהכי גילה בהאי משום דזה שונה בחטא שני פעמים ותולין הקלקלה במקולקל: מתני' האומר קונם. שאמר קונם ככר זה עלי: חרק. (ד) האומר ככר זה עליך חרק או שאמר נזיק נזיח פזיח הריני נזיק אם אוכל ככר זה או שאמר נזיח הוי כאילו נדר בנזיר: שבותה. שלא אוכל ככר זה או שקוקה הרי אלו כינויים לשבועה והוי כאילו נשבע ממש: נדר במוהי. כמו מומתא לשון שבועה: גמ' איתמר כינויין. דקתני במתני': רבי יוחנן אמר לשון אומות הן. דהכי משתבעי אומות וכי נדרי או משתבעי משתעו בהני לשונות וישראל נמי כי אמר בהאי לישנא מיתסר דהתורה אמרה כי ידור בכל לשון דנדר: לשון שבדו להן חכמים. הני לשונות מלאו להם חכמים שיהו נודרין בהן: תקינו חכמים כינויין דלא לימא קרבן. בשם כדאמרינן בעלמא (עירובין ד' כא:) קודם שבא שלמה היתה תורה דומה לכפיפה שאין לה אזנים עד שבא שלמה ותיקן לה אזנים דכתיב אזן וחיקר תיקן משלים הרבה שגזר על השניות כי היכי דלא לפגעו באיסורא דאורייתא הכי נמי תקינו רבנן כינויין לנדרים דהנודר בהני כינויין כאילו נודר בקרבן עצמו וכן בכינוי דחרם וכגון נמי ושמרתם את משמרתי (ויקרא יח) עשו משמרת למשמרתי כי היכי דלא ליתי למינדר בנדר דאורייתא דאתי למימר נמי קרבן לה' והיינו דתנן (אבות פ"ג מי"ג) נדרים סיג לפרישות שתיקנו אלו כינויין כדי להפריש האדם מן העבירה:

גמרא

אפילו תימא רבי יהודה כי א"ר יהודה בנדבה בנדר לא אמר והקתני טוב מזה ומזה נודר ומקיים תני נודב ומקיים מ"ש נודר דלא דילמא אתי בה לידי תקלה נדבה נמי דילמא אתי (א) לידי תקלה רבי יהודה לטעמיה דאמר אדם מביא כבשתו לעזרה ומקדישה וסומך עליה ושוחטה תינח נדבה דקרבנות נדבה דנזירות מאי איכא למימר רבי יהודה לטעמיה דתניא *רבי יהודה אומר חסידים הראשונים היו מתאוין להביא קרבן חטאת לפי שאין הקב"ה מביא תקלה על ידיהם מה היו עושין עומדין ומתנדבין נזירות למקום כדי שיתחייב קרבן חטאת למקום ר' שמעון אומר לא נדרו בנזיר אלא הרוצה להביא עולה מתנדב ומביא שלמים מתנדב ומביא תודה וארבעה מיני לחמה מתנדב ומביא אבל בנזירות לא התנדבו כדי שלא יקראו חוטאין שנאמר °וכפר עליו מאשר חטא על הנפש אמר אביי שמעון הצדיק ורבי שמעון ור' אלעזר הקפר °כולן שיטה אחת הן דנזיר חוטא הוי שמעון הצדיק ורבי שמעון הא דאמרן ורבי אלעזר הקפר ברבי (ג) *דתניא ר' אלעזר הקפר ברבי אומר וכפר עליו מאשר חטא על הנפש וכי באיזו נפש חטא זה אלא שציער עצמו מן היין והלא דברים ק"ו ומה זה שלא ציער עצמו אלא מן היין נקרא חוטא המצער עצמו מכל דבר על אחת כמה וכמה מכאן כל היושב בתענית נקרא חוטא והדין קרא בנזיר טמא כתיב משום דשנה בחטא הוא:

מתני' [א]האומר (לחבירו) *קונם קונח קונס הרי אלו כינויין לקרבן חרק חרך חרף הרי אלו כינויין לחרם [ב]נזיק נזיח פזיח הרי אלו כינויין לנזירות [ג]שבותה שקוקה נודר במוהי הרי אלו כינויין לשבועה: **גמ'** איתמר *כינויין ר' יוחנן אמר [ד]לשון אומות הן ר"ש בן לקיש אמר לשון שבדו להם חכמים להיות נודר בו וכן הוא אומר °בחדש אשר בדא מלבו וטעמא מאי תקינו רבנן כינויין דלא לימא קרבן ולימא קרבן דילמא אמר קרבן לה' ולימא לה' דילמא אמר לה' ולא אמר קרבן וקא מפיק שם שמים לבטלה ותניא *) רבי שמעון אומר מנין

*) [ת"כ ויקרא פרשה ב ע"ש]

ר"ן

תני נודב ומקיים. ור' יהודה דריש להו לקראי כר' מאיר דטוב מזה ומזה שאינו נודר כל עיקר מיהו בהא פליג עליה דר' מאיר דלרבי מאיר קרא דנקט נודר הוא הדין לנודב ולדידיה דוקא נודר אבל נודב טוב מזה ומזה: רבי יהודה לטעמיה. דאמר דכשרין מתאוין להביא קרבנות של חובה ומתוך כך הם נודרין בנזיר וכיון שלכוונה זו הם עושים מיקרי נדבה: ד' מיני לחמה. חמץ וג' מינים של מצה חלות רקיקין רבוכין: כולן בשיטה אחת הן. מיהו לא אמרו ממש דבר אחד דלשמעון הצדיק דוקא נזיר טמא הוא שנקרא חוטא ולאו משום דמצער עצמו אלא משום דמתחרט ואילו לר' שמעון ולר' אלעזר הקפר אפילו נזיר טהור נקרא חוטא מיהו כולן שוין דאיכא חטא בנזירות: והדין קרא בנזיר טמא כתיב. לר' שמעון ולרבי אלעזר הקפר פריך דאילו לשמעון הצדיק לא קשיא מידי דאיהו קאמר דוקא נזיר טמא נקרא חוטא: משום דשנה בחטא. שציער עצמו ונטמא ויתורא דעל הנפש קא דריש דאי מחטא טומאה בלחוד קאמר הוה ליה למיכתב מאשר חטא ותו לא על הנפש ל"ל: מתני' הרי אלו כנויין לחרם. ובגליל אפילו בסתם אסור דמשמע חרמי גבוה לפי שאין מכירין בחרמי כהנים וביהודה דוקא במפרש חרם של בדק הבית וכדאיתא לקמן בפ' ואלו מותרין (דף יח:): נדר במוהי הרי אלו כנויין לשבועה. במוהי כנוי למשה בשבועת משה כדכתיב (שמות ב) ויואל משה והכי איתא בירושל' והאי דקאמר נדר במוהי ולא קאמר שבותה שקוקה במוהי אפרש בגמ' בס"ד: גמ' לשון אומות הם. דקרו קרבן בהכי לישני: שבדו להם חכמים. שחדשו מלבם: דילמא אמר לה' ולא אמר קרבן. ומש"ה תקנו קונם כי היכי דלימא קונס בלחוד דאילו אמר קרבן אמר נמי לשם כלישנא דקרא ובחרמים נמי אע"ג דביהודה לא סגי ליה בחרם בלחוד שסתם חרמים ביהודה אינם לבדק הבית מיהו אם אמר חרם הוא אמר לשם כדכתיב אבל כי אמר חרך כיון דלאו לישנא דקרא הוא לא הוה אמר לשם אלא לבדק הבית:

וב"ה

תוספות

ואבע"א כי קאמר ר' יהודה בנדר אבל בנדבה לא קאמר: נדבה נמי אתי לידי תקלה. ומשני ר"י לטעמיה ה"מ לשנויי כדלעיל אלא ניחא ליה לאתויי כרבי יהודה גופיה וכן בסמוך [גבי] נזירות מייתי מר' יהודה חסידים הראשונים וכו' תהאי מעמא אע"ג דהוה מצי לשנויי כדלעיל: רבי יהודה אומר אדם מביא כבשתו בעזרה. ואם תאמר וללישנא קמא דאוקמינא פלוגתייהו בנדר ואפי' בנדר שרי ר' יהודה הא דקתני בהו אדם מביא כבשתו וכו' אלמא חייש רבי יהודה לתקלה ואפי' בנדבה לא שרי אלא בכה"ג לכ"ש בנדר דמיתסר וי"ל דאיכא למימר עלה טובה קמ"ל וא"ת והא בתוספתא קתני ר' יהודה אמר טוב מזה ומזה ש"מ דלענין איסורא קאמר וי"ל דלעולם עלה טובה קמ"ל הך ברייתא ולא משום איסורא קאמר ואידי דאיירי ר"מ טוב מזה ומזה דלענין איסור קאמר ר"מ א"ר יהודה נמי האי לישנא טוב מזה ומזה ולעולם לענין עלה טובה קמ"ל ולא לענין איסור קא"ל והשתא מסיק לישנא בתרא דנדרים אתי לכ"ע אפי' לר' יהודה וכן ללישנא קמא אפי' לר"מ בנדבה: אדם מביא כבשתו. מדנקט לשון נקיבה אלמא דבשלמים איירי ותימה דמאי תקלה שייך בשלמים והלא אין מעילה בשלמים וי"ל דהכי דמעילה ליכא איסור דאורייתא מיהא איכא כדאמר בר"ה (דף כח.) בשופר של שלמים לא יתקע ואם תקע לא יצא משום דאיסורא רכיב עליה: אמר אביי שמעון הצדיק כו'. תרוייהו איכא שוין לר"ש איירי בנזיר טמא כדאמר לעיל ור' אליעזר הקפר איירי בטהור וי"ל דאה"נ ולהכי לא קאמר דבר אחד אלא שיטה א' דכולהו ס"ל דנזיר חוטא עפי' מרבנן דידהו וכה"ג אמרי' בהמוכר את הספינה (דף עח:): חרק חרך וכו' אין לפרש משום דלשונות הללו טועין קצת אחר לשון חרם אלא למאן דאמר לשון אומות ניהו דוקא [אבל] למ"ד לשון שבדו חכמים [לא] דא"כ לתני נמי חרך חרע]: דשנה בחטא. בצער של יין כי מוזר ומתחיל נזירות אי נמי שנה בחטא דיין ובטומאה: כולן שיטה אחת הן. לאו דוקא שהרי שמעון הצדיק אין להוכיח דטעמא איט אלא מפני שמתחרטין וכה"ג איכא בפרק רבן גמליאל (דף נה: ושם) כולהו סבירא להו מאמר קונה קנין גמור הכ"ל יוסף ז"ל כדפירש': דנזירות מאי איכא למימר. והלא מיד שנדר קם ליה בבל יאכל ובבל ישתה ואיכא חטאת לתקלה שמא יעבור ומשני כי ההיא דשמעון הצדיק דנדר נזירות לשם שמים מאהבה ולכך קרי ליה נדבה כדכתיב (שמות לה) כל נדיב לב וא"ת והלא כל הכשרים שמתנדבים לשם שמים נודרין בלשון נדר [וא"כ] כנדרי כשרים אמאי לא אמר כלום אף כי שמא זה אינו מתכוין לשם שמים מידי דהוה אנדבת כשרים דקרבן לפירוש הר"ר אליעזר וכדפרישית לעיל וי"ל דמ"מ נדר כשר לא מיקרי כלל דנדר מדאגת יסורים מעונותיהם ולא מאהבת המקום אבל כשרים תופס שפיר דנדבה משמע מאהבה דכתיב (הושע יד) אהבם נדבה אלמא נדבה משמע מאהבה וכן בתוספ' קתני כנדבת כשרים לא אמר כלום לפי שאין הרשעים מתנדבין כלל ואע"ג דכמה מתנדבים בלשון נדבה ואומרים הרי זו עולה מ"מ לא מיקרי נדבה משום שאין עושין מנדבת לבם מאהבה רק מדאגת יסורים מעונותיהם כנדבת רשעים אינו קרויין נדבה לפי שאין עושין מאהבת המקום נדרי כשרים נמי אינו קרוי נדר כיון שאין עושין מדאגת יסורים אלא מאהבה (אלא) קרוי נדבה ולכך קרי נזירות כשרין נדבתם אע"ג דבלשון נדר נמי דכל נזירות בלשון נדר הוא: (הדבורים כאן הם שלא כסדרן וכצ"ל בדף ט ע"ב ד"ה כהלל הזקן כו' אח"כ ד"ה לנזירות מאי כו' אח"כ ד"ה כשהן תוהין כו'. אח"כ ד"ה ואבע"א כו' ד"ה נדבה וד"ה ר' יהודה וד"ה אדם וד"ה אמר אביי כו' אח"כ ד"ה כולן שיטה כו' אח"כ ד"ה דשנה בחטא אח"כ ד"ה חרק חרך): וכן הוא אומר בחדש אשר בדא מלבו. וכה"ג לא אשכחן בעלמא: ה"ג דלא לימא קרבן ולימא קרבן דלמא אמר קרבן לה' וגימא קרבן לה' דילמא אמר לה' ולא אמר קרבן. והאי טעמא שייך בנזיר בנדרים כדאמר הש"ס בנדרים [כמו] בכולהו דלא לימא לה' הריני נזיר לה' דכתיב נזיר להזיר לה' (במדבר ו) וחרם דלא לימא לה' חרם דכתיב אשר יחרם איש לה' (ויקרא כז) וכן שבועה דכתיב שבועת ה' תהיה וגו' (שמות כב) ומשום דעיקר מכילתין בנדרים נקט לפרושי הכי בנדרים דוקא:

מ"ד

מסורת הש"ס

[תוספתא פ"א]

מיר ג. ע"ש יט. כב. ב"ק צא: תענית יא. [שבועות ח. סוטה טו. כריתות כו.]

פי' הרא"ש

הני מתאוים להביא חטאת. שלא יהיה קרבן נעדר מהם: שמעון הצדיק הא דאמרן. מדקאמר פליך אמר קרא איש כי יפליא וגו' משמע דוקא כזה לאוי לנזור נזירות אבל כל אדם לא: דשנה בחטא הוא. פעמים נצער אי נמי שנה בחטא בנצער ובטומאה: מתני' הרי אלו כנויין לקרבן. להתפיס בקרבן דאכויין דרישא קאי לפרושי ומשום דסתם נודר מתפיס בקרבן שהוא דבר הווה ומצוי נקט הרי אלו כנויין לקרבן: נדר במוהי. פי' נשבע ומשום דקאי בנדרים נקט לשון נדר כדלעיל (דף ח.) האומר אשכים פי' זה נדר גדול נדר וע"כ לאו נדר גמור הוא דאין נדר אלא מתפיס בדבר הנדור אלא שיש מפרשי' דנשבע לשעת פלק זה קאמר ואעפ"כ נקט נדר דקאי בנדרים ומשום דבמוהי איכא מענין שבועה שבוקה דהוו להו לשון אומות או לשון שבדו להם חכמים ובמוהי איכא מענין אותן כינויין אלא לפי שהוא לשון שבועה הפסיק ושנה ביניהם נדר ומה שהקדים נזירות לשבועה משום דבעי למתני גבי נדרי אותם שיש בהם ג' לשונות של כנויין: גמ' לשון אומות הם. בלשונם קורין לקרבן קונם או קונח או קונס: לשון שבדו להם חכמים. כדי לעשות הרחקה דלא לימא קרבן לשם זה עלי ופעמים יקדים השם לקרבן ונמלך מלגמור דבריו וליזהר ונמצא שהזכיר שם שמים לבטלה ובאלה הלשונות לא חכמים אסרו לפני שפה שלא היו בקיאין לדבר עברית מדברים בהם ותקנו אותם לכנויים ולא בשביל שאלו האותיות קרובין בלשון יותר משאר האותיות: מ"ד כינוי כינויין אסורין קסבר לשון אומות הם. וכיון דדאורייתא ניהו אסרו ואפי' כינויי כינויים ועוד כיון דלשון אומות הם אין לכל העם שפה אחת שאותם הרחוקים מעיקר הלשון אין להם שפה ברורה כמותם ומשנים הלשון במקצת: קסבר לשון שבדו חכמים הם. ואין לנו אלא מה שתיקנו וגם לא גזרינן בהא אטו כינויין: הכי נמי משתעי אומות. אותם הרחוקים מעיקר הלשון כדפרישית:

וב"ה

עין משפט נר מצוה

מז א מיי' פ"א מהל' נדרים הלכה יז סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סימן רז:

מח ב מיי' פ"ב מהל' שבועות הל' ה טוש"ע יו"ד סי' רלז סעי' י:

מט ג מיי' פ"א מהל' נדרים הל' יח סמג שם טוי"ד סי' רד:

נ ד מיי' שם הלכה יד סמג שם טוש"ע יו"ד סי' רד סעי' ב:

ר"ן

וב"ה סברי הכי לא משתעי אומות. כלומר דאפי' משתעי הכי ליתיה מעיקר לשון אלא אינייהו משתבשי בהכי ולאו לישנא הוא וקיימא לן כר' יוחנן דאמר לשון אומות הם וקי"ל נמי דכנויי כינויין מותרין: תניא רשב"ג אומר נדר במוהי לא אמר כלום במומתא דאמר מוהי הרי אלו כינויין לשבועה. וה"פ דרשב"ג לפרושי מתני' אתא דכי קתני נדר במוהי לא דאמר במוהי בלחוד אלא דאמר במומתא דאמר מוהי כלומר בשבועה שנשבע משה כדכתיב (שמות ב) ויואל משה לשבת את האיש ומש"ה תנן נדר במוהי דאילו אמר שבועה שקוקה במוהי היה משמע דאמר במוהי בלחוד ומש"ה תנן נדר לאשמועינן דבעינן שיזכיר נדרו של משה דהיינו שבועה והיינו דקאמר רבן שמעון בן גמליאל במומתא [דאמר] מוהי ואית דגרסי במומי במומתא לא אמר כלום מומי מומתא הרי אלו כינויין לשבועה וה"פ דרבן שמעון בן גמליאל אתא למימר דאילו אמר בבי"ת לא הוי כינוי לשבועה וכי תנן במומי לא שיאמר כן עם בי"ת אלא בלא בי"ת ולהך גירסא הא דלא תנן שבועה שקוקה מומי ותנן נדר במומי משום דשבועה שקוקה נגזרים משבועה מה שאין כן במומי ולפי שהן כינויים הלוקים [הפסיק] ביניהן בנדר:

מתני' לחולין שאוכל לך לכשר לדכי. כולהו בפתחות הלמ"ד קרינן להו ומש"ה אסור דמשתמעי לא חולין אלא קרבן לא כשר אלא אסור לא דכי אלא אסור דאשכחן הכי גבי היתר כדאמרינן (עדיות פ"ח מ"ד) העיד יוסף בן יועזר על איל קמצא שהוא דכן וקרא נמי כתיב כל צפור טהורה כלומר מותרת הלכך כי אמר לא כשר ולא דכי אלא אסור קאמר וכי תימא אלא אסור משום איסור קאמר ולא משום נדר והוה ליה כמתפיס בדבר האסור ולא מיתסר

גמרא

מנין שלא יאמר אדם לה' עולה לה' מנחה לה' תודה לה' שלמים ת"ל °קרבן לה' (ויקרא א) וק"ו ומה זה שלא נתכוון אלא להזכיר שם שמים על הקרבן אמרה תורה קרבן לה' לבטלה על אחת כמה וכמה לימא כתנאי *בש"א כינויי כינויין אסורין ובה"א [א]כינויי כינויין מותרין מאי לאו מ"ד כינויי כינויין אסורין קסבר (כינויי) כינויין לשון אומות הן ולמ"ד מותרים קסבר לשון שבדו להן חכמים לא דכולי עלמא כינויין לשון אומות הן וב"ש סברי בהני נמי משתעי אומות ובית הלל סברי בהני לא משתעי אומות ואיבעית אימא ב"ש סברי גזרינן כינויי כינויין משום כינויין וב"ה סברי לא גזרינן כינויי כינויין משום כינויין: ה"ד כינויי כינויין דנדרים תני רב יוסף מקנמנא מקנחנא מקנסנא ה"ד כינויי כינויין דחרם תני מפשאה (א) חרקים חרכים חרפים כינויי כינויין דנזירות תני רב יוסף מחזקנא מנזחנא מפיחנא איבעיא להו מיפחזנא מאי מיתחזנא מאי מיתעזנא מאי אמר ליה רבינא לרב אשי קינמא (קינמא) מאי קונם קאמר או דילמא °קינמן בשם קאמר (שמות ל) א"ל רב אחא בריה דרב חייא לרב אשי קינה מאי קינה של תרנגולין קאמר או דילמא לשון דקונם (ב) תיבעי כינויי כינויין דשבועה ה"ד שבואל שבותיאל שקוקאל שבואל שבואל בן גרשום משמע אלא שבובאל שבותיאל שקוקאל (ג) מהו אמר שמואל אמר אשיבתא לא אמר כלום אשקיקא לא אמר כלום *קרינשא לא אמר כלום: נדר במוהי הרי אלו כינויין: תניא *רשב"ג אומר האומר [ב]במוהי לא אמר כלום במומתא דאמר מוהי הרי אלו כינויין לשבועה: [תוספתא פ"א]

מתני' [ג]האומר (ד) לחולין שאוכל לך לא כשר ולא דכי טהור וטמא נותר ופיגול אסור [ד]כאימרא כדירים כעצים כאשים כמזבח כהיכל כירושלים נדר באחד מכל משמשי המזבח אע"פ שלא הזכיר קרבן ה"ז נדר בקרבן רבי יהודה אומר האומר ירושלים לא אמר כלום:

גמ'

רש"י

מנין שלא יאמר אדם לה' עולה וכו'. דילמא אמר לה' ולא גמר לדיבור זה דלא אמר קרבן וקא מפיק שם שמים לבטלה אלא לכתחילה בעי למימר עולה והדר לה': כינויי כינויין אסורין. שאם נדר בכינויי כינויין דקסבר כינויין דתנן במתניתין לשון אומות הם ומשום הכי אם כינה בלשון אחר מהני לשון אומות חשיב נמי נדר ואסור: ולמאן דאמר מותר קסבר לשון שבדו להם חכמים. ומשום הכי מותרים דהני הוא דבדו להן חכמים אסורים אבל אם כינה בלשון אחר דלא בדו להן חכמים מותרין: בהני נמי משתעי אומות. והני נמי הוו ככינויין עצמן דמתניתין ואסירי: ובית הלל סברי לא משתעי אומות הכי. ולאו לשון אומות נינהו ומותרין: גזרינן כינויי כינויין. דאסירי אטו כינויין עצמן דמתני' דלשון אומות: מקנמנא מקנחנא מקנסנא. דקונם קונח קונס היינו כינויין עצמן אבל בהאי לשון מקנמנא מקנחנא מקנסנא היינו כינויי כינויין: תני מפשאה. שם חכם: חרקייא חרכייא. כמו חרק חרך: מיפחזנא מאי מיתחזנא מאי. דמתחלף במנזחנא מי הוי כינויי כינויין אליבא דמאן דאסר: או דילמא קינמן קאמר. ולאו כלום הוא: שבואל בן גרשום משמע. דכתיב ושבואל בן גרשום נגיד על האוצרות (דה"א כו) ולא משמע לשון שבועה: נדר במוהי. כמו מומתא: מתני' האומר. לחבירו לא חולין שאוכל לך (ה) ליהוי מה שאוכל לך אלא קרבן ליהוי אסור: או שאמר לא כשר שאוכל לך לא טהור שאוכל לך או שאמר טמא שאוכל לך או נותר או פיגול בכל הני לשונות הוי נדר ואסור: כאימרא. שאמר הרי עלי כאימרא דמשמע כבש תמידין: כדירים. כדיר בהמות של קרבן ואית דאמרי כדיר העצים: כעצים. משמע כעצי המערכה: כאשים. כאשו של מזבח: או נדר באחד מכל משמשי מזבח. בכלי המזבח כמזרק או כמחתה אסור באותו חפץ שנדר בו: גמ'

תוספות

מ"ד אסור קסבר לשון אומות הן. וה"נ משתעי אומות מ"ד מותר קסבר לשון שבדו חכמים (בנזיר) כינויי [כינויין] לא בדו: איבעיא להו מפזיחנא מאי. אדסליק מיניה קאי לכך נקט מפזיחנא קודם מפקיחנ' מאי מכדיקנא מאי ואם ת"ת אמאי לא מיבעיא כמו כן גבי קונס בהפוך האותיות מקימנא מאי וכו' וי"ל כיון שיש מימי"ן [נ"א עייני"ן] שכופין יחד אין זה נראה כינוי כלל אבל תימה דה"ל למיבעיא מנקימנא מאי וכו' וי"ל דהא פשיטא דלעולם אות לאסוכה לא תזוז ממקומה: רשב"ג אומר במוהי במומתא לא אמר כלום. פר"י לפי שנראה שתי תיבות כמו תיבה בפני עצמה פר"י דפליג אתנא קמא דמתניתין דקתני נדר במוהי ודוקא קאמר לשון זה במתני' שאמר במוהי בבי"ת ואפ"ה מהניא א"כ פליג אדרשב"ג דהכא: לחולין שאוכל לך. ול"ג לא חולין: לא כשר ולא דכי. ר"ל בקרבן לא כשר ולא דכי דכשרות וטהרה לא שייך כ"א בקרבנות שיש קפידה בטהרתם וכן גבי בשר קרבנות דוקא אמר פסול וכשר דגבי חולין שייך איסור והיתר: טמא. תימה למה לי טמא השתא לא דכי מהני לאסור (ו) טמא כ"ש טמא בהדיא וי"ל דסד"א דדוקא לא דכי שהזכיר טהרה קצת שייך בקרבנות שצריכין לנהוג בטהרה אבל טמא בהדיא הוי אמינא אדרבא משמע דבר שנוהגים בו טומאה דהיינו חולין קמ"ל דבקרבן טומאה קאמר: נותר ופיגול. אע"ג דהוי דבר האסור דמתפיס בעיקר קדושת הקרבן שנעשה נותר ופיגול: כאימרא. יש לפרש כאימרא תמידא אי נמי ולד חטאת אי נמי אילו של אברהם אבינו: כדירים. של קרבנות א"נ כדיר של עצים ולפי שמני ענייני דיר הן לכך נקט לשון רבים כדירים: בעצים. עצי מערכה: כאשים. הקרבן פירש קאמר אשה ריח ניחוח ובירושלמי מפרש כעצים שני גזירי עצים כאשים שלהביות של מזבח דאש של מזבח מועלין בו כדאיתא ביומא (דף מו:): משמשי מזבח. מפרש בירושלמי כגון מחתה:

שבכוס

מסורת הש"ס

[תוספתא נזיר פ"א]

[גיר' ערוך קורנסא]

פי' הרא"ש

וב"ה סברי. דאין לנו לתפוס אלא עיקר הלשון: תני רב יוסף מקנמנא. יראה שכך היה מקובל רב יוסף שלעגי השפה שבאותו הלשון מדברים כן וכן הכך לשונות דמבעיא ליה יש שהיו אומרים שהמופלגים בעלוג היו המדברים כן: מפשאה. שם חכם: שבואל שבואל בן גרשם משמע. ואין דרך לעשות שבועה שם של אדם: במוהי לא אמר כלום. שנראה שבבי"ת היא משם התיבה ואין במשמעותיה כלום והיינו טעמא דבמומתא אבל מוהי ומומתא הן כנויין לשבועה דשבועה מתרגמינן מומתא ומוהי דומה למומי וישבע מתרגמינן ואומי: מתני' לחולין שאוכל לך. הלמ"ד נקוד בפתח והוי כמו לא חולין ומשמעו לא חולין אלא קרבן ליהוי מה שאוכל לך: לא כשר. משמע לא כשר אלא פסול והיינו קדשים דשייך בהו כשרות ופסלות: לא דכי. לא מותר כמו איל קמצא דכן (עדיות פ"ח מ"ד) משמע לא מותר אלא אסור והיינו קדשים אע"ג דנבלה וטרפה נמי אסורין התנן לקמן בפ"ב (דף יח:) דסתם נדרים להחמיר דכיון דדעתו להתפיסו בנדר אמרינן דלדבר הנדור נתכוון: טהור טמא נותר ופגול אסור. אם אמר טהור או טמא שאוכל לך דהיינו קדשים שנוהג בהם טומאה וטהרה ואע"ג דתרומה נמי שייך בה טומאה וטהרה סתם נדרים להחמיר: נותר. קדשים שנותרו: פגול. שחשב עליהם בשעת עבודה לאכלם חוץ לזמנן או חוץ למקומן: אסור. לפי שהתחיל בכ"ף הפסיק באיסורא: כאימרא. כטלה הקרבן: כדירים. כלשכת הטלאים או כלשכת העצים: כעצים. שני גזרי עצים: כאשים. כקרבנות. ירושלמי כאש המזבח: כהיכל כירושלים. קסבר חומת העיר ומגדלותיה מעירי הלשכה אתו. ירושלמי כמזבח כקרבנות המזבח כהיכל כקרבנות ההיכל כירושלים כקרבנות ירושלים והכי מסתבר דהא לא קאמר כאומת ירושלים: באחד מכל משמשי המזבח. מזרקות מחתות ומזלגות: הרי נדר זה בקרבן. כאילו התפיס בקרבן וסתם נדר בקרבן מתפיס: האומר ירושלים. בלא כ"ף לא אמר כלום: גמ'

הגהות הב"ח

(א) גמ' תני מפשאה חרקים חרכים וכו' תני רב יוסף מנזקנא מנזחנא: (ב) שם דקונם תיבעי. נ"ב הוי לעיל ז. פי' כמו תיקו: (ג) שם שקוקאל אמר שמואל כצ"ל ותיבת מהו נמחק: (ד) שם במשנה האומר (לחולין שאוכל לך) תא"מ ונ"ב ס"א לא חולין שאוכל: (ה) רש"י ד"ה האומר וכו' שאוכל לך לא חולין ליהוי מה שאוכל: (ו) תד"ה טמא תימה וכו' מהני לאסור דהוי כאילו אמר טמא כ"ש טמא בהדיא וכו' קצת דשייך וכו' קמ"ל דבקרבן טמא קאמר:

גמ' סברוה מאי לחולין לא לחולין ליהוי אלא קרבן מני מתני' אי ר"מ *לית ליה מכלל לאו אתה שומע הן דתנן *ר"מ אומר א כל תנאי שאינו כתנאי בני גד ובני ראובן אינו תנאי אלא ר' יהודה היא אימא סיפא ר"י אומר האומר ירושלים לא אמר כלום מדסיפא ר' יהודה רישא לאו רבי יהודה היא כולה ר' יהודה היא והכי קתני שר' יהודה אומר האומר ירושלים לא אמר כלום וכי אמר כירושלים לר"י מי מיתסר *והתניא ר' יהודה אומר האומר כירושלים לא אמר כלום עד שידור בדבר הקרב בירושלים כולה ר' יהודה היא ותרי תנאי אליבא דר"י

תניא

רש"י

גמ' לית ליה מכלל לאו אתה שומע הן. כגון במתניתין דמכלל דלאמר לא לחולין שמעי' מינה הא קרבן הוי והכי אסור ור' מאיר סבר דלא הוי אסור אא"כ אמר בפירוש לא חולין ליהוי אלא קרבן דלא משמע ליה מכלל לא חולין אתה שומע קרבן: דתנן. במסכת קידושין בפרק האומר ר' מאיר אומר כל תנאי שאינו כתנאי בני גד ובני ראובן אינו תנאי דכתיב ויאמר (א) אליהם משה אם יעברו בני גד ובני ראובן אתכם וגו' ואם לא יעברו וגו' לא נכתוב אם יעברו דלא צריך למיכתב אלא אם לא יעברו דמשמע אם לא יעברו ונאחזו בתוככם הא אם יעברו ונתתם להם וגו' אלא להכי איצטריך למיכתב לתרוייהו דלא אמרינן מכלל לאו אתה שומע הן ומתניתין קתני אסור דמכללא לא לחולין שמעינן קרבן: אלא. מתניתין רבי יהודה היא דאית ליה מכלל לאו אתה שומע הן דלית ליה תנאי כפול: אימא סיפא רבי יהודה אומר אף האומר ירושלים לא אמר כלום. דפליג אתנא דלעיל מיניה דהיינו ר' מאיר דסתם משנה (ב) היא ומדסיפא ר' יהודה רישא לאו רבי יהודה דא"כ הוי רישא וסיפא רבי יהודה ומציעתא רבי מאיר: שר' יהודה אומר האומר ירושלים כו'. דבעינן שיאמר כירושלים כלומר *נזירים בירושלים: עד שידור בדבר הקרב בירושלים. כגון קרבנות ומנחות שקריבין לגבי מזבח (ג): האומר כירושלים לא אמר כלום. דלא מיקדשא ירושלים: ותרי תנאי אליבא דרבי יהודה. דתנא דמתניתין סבר האומר ירושלים לא אמר כלום הא כירושלים אסור דירושלים מיקדשא ותנא דברייתא סבר האומר כירושלים לא אמר כלום דקסבר ר' יהודה לא נתקדשה ירושלים א"כ (ד) יאמר כדבר הקרב בירושלים:

בין

ר"ן

מיתסר אפילו הכי כיון דאיכא למימר הכי ואיכא למימר הכי אזלינן לחומרא דקיימא לן סתם נדרים להחמיר: טהור טמא פגול נותר אסור. כך היא הגרסא בנוסחאות וקשה בעיני מאי איכא בין טהור לדכי דכיון דתנא לדכי בלמ"ד מכלל דבלא למ"ד לא מיתסר וכיון שכן כי אמר טהור בלא למ"ד למה יאסר והלא דכי תרגומו של טהור הוא ומצאתי להרמב"ם ז"ל בפ"א מהלכות נדרי' (הל' יח) שכתב טהור בלמ"ד וטמא פגול נותר בלא למ"ד וכן נראה לי עיקר ואי גרסינן הכי במתני' לטהור בלמ"ד ניחא ואי לא גרסינן ליה נראה לי משום דתנא למ"ד בדכי לא חש למתניי' בטהור דמילתא פשיטא היא דדכי וטהור שוו להדדי דחד ענינא הוא. ותנא במתני' תלת דיני תני דכל היכא שהוא מזכיר שם שמשמעותו להיתר צריך שיזכיר בתחלתו למ"ד בפתח ומתסר דמכלל לאו אתה שומע הן והיינו חולין כשר דכי טהור וכל היכא שמזכיר שם שהוא מורה איסור ושייך בקדשים כגון טמא פגול נותר ובהני לא שייכא למ"ד פתוחה בתחלתן דאדרבה אי אמר להו בלמ"ד איכא למימר דלהיתרא קמכוין ובהני נמי אע"ג דלא אמר בהו כ"ף הדמיון מתסרי אפילו לר"י דהא בגמ' מוקמי למתני' כרבי יהודה כולה ואפי' הכי בהני אסור בלא כ"ף שכיון שסמו מורה אסור בלא כ"ף נמי מתסר לכולי עלמא אע"ג דמצינן למימר דכי אמר טמא אתרומה קמכוין דשייך בה נמי טומאה וטהרה דתרומה נמי הויא לה דבר האסור וכי מתפיס בה לא אתסר כדאמרינן בגמרא אפי' הכי כיון דאיכא למימר נמי לקדשים קמכוין הוה ליה כסתם נדרים להחמיר והדר תני כאימרא כדירים כעצים וכו' דהני כולהו אין שמן מורה על שם אסור ומשום הכי אמר רבי יהודה דבעי דלימריכהו בכ"ף דאי לא לא משמע דלאמר אסור מה שאין כן בפגול ונותר דכיון שסמן על שם אסור הרי הוא כאומר כפגול כנותר ואם תקשה עלי והתנן באידך מתניתין האומר קרבן עולה מנחה וכו' ואפילו הכי תנן בה ר' יהודה מתיר וטעמא דכולהו דלא אמרינהו בכ"ף ואמאי והא הני שמן מורה איסור ומאי שנא מפגול ונותר לאו קושיא היא שאלו אע"פ ששמן מורה איסורן מ"מ אין שמן על שם איסורן שהאומר בהמה זו עולה או חטאת אינו מתכוין בשם זה לאיסורא אלא שצריך לעשות ממנה דיני עולה או חטאת או תודה או שלמים מה שאין כן בפגול ונותר ששמן עליהם משום אסור בלבד ולפיכך כל שאמר פגול או נותר עלי ככר זה דבריו מוכיחין שלאסור הוא מתכוין וכפגול וכנותר קאמר ומש"ה מתסר בלא כ"ף אפילו לר' יהודה אי נמי טעמיה דר' יהודה דבעי כ"ף משום דבלא כ"ף סבירא ליה דהי אימרא קאמר וכן בשאר ומש"ה בטמא פגול נותר דלא שייך הי טמא לא בעיא כ"ף והכי מוכח האי פרושא בגמרא דתניא מודים חכמים לר' יהודה באומר הא קרבן וכו' כלומר אע"ג דפליגי עליה באומר קרבן גרידא דלא הי קרבן קאמר באומר הא קרבן מודו ליה כך נראה בעיני פירוש משנתינו וראיתי לראשונים ז"ל שטעמו בה הרבה ולא העלו דבר מחוור לפי דעתי: כאימרא. כשה של קרבן דסתם נדרים להחמיר ועוד דמשמע דכשה הידוע קאמר: כדירים. כקרבנות שבדירים: כעצים. כשני גזירי עצים שהיה עורך על גבי מערכה כדכתיב ובער עליה הכהן עצים: כאשים. כשלהבות של אש שעל המזבח: כירושלים. כקרבנות שבירושלים: האומר ירושלים לא אמר כלום. משום דלא אמר כירושלים: גמ' א] סברוה. האי סברוה במסקנא נמי קאי ודכותיה בריש בבא בתרא (דף ג.): ב] לית ליה מכלל לאו אתה שומע הן. דהוא בעי תנאי כפול וכדיליף מתנאי בני גד ובני ראובן דכתיב אם יעברו ואם לא יעברו: דתנן ר"מ אומר. בפרק האומר בקידושין ואע"ג דאמרינן בשבועת העדות (שבועות לו.) דכי לית ליה לר"מ מכלל לאו הן בממונא באיסורא אית ליה הא אסיקנא התם °דבסוטה ועדות לית ליה משום דהוו אסורא דאית ביה ממונא ונדרים נמי ממונא אית בהו דהייטו חפצא דמתסר עליה: אלא רבי יהודה. דאמר בפרק השולח (גיטין דף מו.) °גבי מוציא את אשתו משום נדר דלא בעי תנאי כפול אלא אמרינן מכלל לאו אתה שומע הן ואע"ג דר' חנינא פליג עליה דר"מ בתנאי כפול בפרק האומר (קדושין סא.) אפ"ה בעי לאוקמא למתני' כר' יהודה משום דאיירי בה ואע"ג דאצטריך לדחוקי ולמימר תרי תנאי אליבא דרבי יהודה ולא בעי לאוקמא כרבי חנינא שלא נזכר בה כלל: מדסיפא ר' יהודה הוי רישא לאו ר' יהודה. דמדקתני סיפא ר' יהודה אומר מכלל דעד השתא לאו ר' יהודה בלחוד קתני: כולה ר' יהודה היא וכו'. שר' יהודה אומר האומר ירושלים לא אמר כלום כיון שלא הזכיר כ"ף הדמיון וה"ה לאימרא דירים ועצים אלא דנקט ירושלים משום דסמיך ליה אבל בפגול נותר וטמא מודה בהו ר' יהודה דלא בעי' כ"ף וכמו שפרשתי במשנתינו ומש"ה תנא להו תנא בלא כ"ף: תרי תנאי אליבא דר' יהודה. תנא דמתני' סבר דלר' יהודה דעתו על דבר הקרב בירושלים וכי אמר כירושלים מתסר ותנא ברא סבר דדעתו על עצים ואבנים ועד שידור בדבר הקרב לא מתסר:

תניא

[לקמן יג: שבועות לו.] קדושין סא.

שם מט.

ס"א כקרבנות שבירושלים

עין משפט נר מצוה

נא א מיי' פ"ו מהל' אישות הלכה א ב סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' לח סעי' ב ועיין בכ"מ בפ"א מהלכות נדרים הל' יט:

תוספות

סברוה מאי לחולין כו'. האי סברוה דקאמר קיים במסקנא הוא דכותיה אשכחנא בב"ב (דף ג.) סברוה מאי מחיצה גודא: דאי ר"מ לית ליה מכלל לאו אתה שומע הן. תימה דאמרינן בשבועות פרק שבועת העדות (דף לו') כי לית ליה לר"מ בממונא אבל באיסורא אית ליה [וי"ל] נדרים נמי חשיב ליה איסורא דאית ביה ממונא כיון שאוסר ממון של חבירו עליו: כולה רבי יהודה היא וה"ק שרבי יהודה אומר כל האומר ירושלים לא אמר כלום עד שיאמר בכ"ף וא"ת כיון דכולה ר' יהודה א"כ לא כשר לא דכי וכו' טמא נותר פיגול נמי ליבא כ"ף ואומר דחייל הנדר ואור"י דעד כאן ר' יהודה לא קאמר דבעי כ"ף אלא כשמתפיס בשם דבר כגון קרבן עולה ומנחה וכן כיוצא בהן שהם שם דבר אבל לשון פעולה מודה ר' יהודה דלא בעינן כ"ף והוי לשון פעולה מיניה

פי' הרא"ש

גמ' כל תנאי שאינו כתנאי בני גד ובני ראובן כו'. אע"ג דבלא כפילות הוה משמע הנאה לית ליה מכלל לאו אתה שומע הן: אלא ר' יהודה היא. דהוא בר פלוגתיה דר' מאיר בכל מקום: מדסיפא ר' יהודה רישא לאו ר' יהודה. ס"ד אין חילוק בין ירושלים בלא כ"ף לירושלים בכ"ף: האומר כירושלי' לא אמר כלום. דסבר חומת ירושלים לא אתו משירי הלשכה ולפי' הירושלמי לא משמע ליה כקרבנות ירושלים כיון שאין קרבן בירושלי':*) חולין כחולין כחולין כו'. קמ"ל דלא אמרינן מכלל לאו אתה שומע הן דמשמע כחולין יהיה מה שלא אוכל לך הא מה שאוכל לך יהא כהקדש: לא חולין שאוכל לך אסור. דמשמע לא חולין ליהוי אלא קרבן מה שאוכל לך וכר"מ אתיא מדפריך מרישא לסיפא ולא פריך ממציעתא ואע"ג דמתניתין לחולין שאוכל לך אוקימנא כר' יהודה שאני הכא כיון דקאמר לא חולין כאילו אמר בהדיא קרבן יהא ומתניתין לחולין בפתח קתני דאי הוה אמרינן לא חולין ליהוי אלא קרבן הוה משמע מכלל ולא אמרינן לא חולין כו' ואי הוה תני במתניתין לחולין שלא אוכל לך הוה ניחא טפי דהשתא ודאי הוי מכלל לאו וכו' דהוי משמע לחולין ליהוי מה שלא אוכל לך הא מה שאוכל יהא קדש אבל לשון הגמרא דקאמר סברוה לא חולין ליהוי אלא קרבן לא משמע הכי וגם מתניתין לא מוכחא כן דכל הני דמתניתין אשאני אוכל לך דרישא קיימי: לחולין לא אוכל לך מותר. מה שנתן חטף תחת הלמ"ד לא משמע לפרש לא חולין: וקשיא לן הא לית ליה לר"מ מכלל לאו וכו'.

טהור ומטהר טמא ומטמא פיגול ונתפגל אע"ג דקרבן נמי יש לפרש לשון מוקרב מ"מ על כרחך שם דבר הוא דקרי הכי: והתניא האומר כירושלים לא אמר כלום עד שידור בדבר הקרב בירושלים. וס"ל דאף ירושלים מתרומת הלשכה דהוי דבר הנדור רק אין דעת הנודר לכך אלא דעתו להתפיס כמו שירושלים קדוש יותר מכל ארץ ישראל ולא דבר הנדור: תרי תנאי אליבא דר' יהודה. דאמר ירושלים בלא כ"ף הא בכ"ף מיתסר סבירא דדעת הנודר להתפיס בקדושת ירושלים שעשויה מתרומת הלשכות:

תניא

סילכך אי אפשר לפרש לא קרבן יהא מה [שלא] אוכל לך הא מה שאוכל לך יהא קרבן: נעשה כאומר לקרבן יהא לפיכך לא אוכל. ואע"ג דאמר לקרבן בפתח מפרשינן ליה כאילו אמר בחטף הכי נמי נימא לא חולין ליהוי לפיכך לא אוכל לך ואע"ג דלר"מ כי אמר לחולין בפתח לא אמרינן מכלל לאו ה"מ כי קא מסיים שאוכל לך אבל הכא דמסיים למילתיה (כי) לא אוכל לך משמע שפיר דלאסור בא ומכלל לאו כי האי דמוכח אית ליה שפיר לר"מ: רב אשי אמר הא דאמר לחולין. בחטף הא דאמר לחולין בפתח כלומר אי הוה אמר לחולין בפתח היה ר' מאיר אוסר דמשמע לא חולין ליהוי אלא קרבן לפיכך לא אוכל לך:

ככר

*) שייך לע"ב

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה דתנן וכו' דכתיב ויאמר משה אליהם אם יעברו: (ב) ד"ה אימא סיפא וכו' דסתם משנה ר' מאיר הוא ומדסיפא: (ג) ד"ה עד שידור וכו' לגבי מזבח אבל שאומר כנ"ל והד"א: (ד) ד"ה ותרי תנאי וכו' אא"כ ידור בדבר הקרב:

גליון הש"ס ר"נ ד"ה דתנן ר' מאיר כו' דבסוטה ועדות לית ליה. נראה לענ"ד דצ"ל דבסוטה לית ליה: שם ד"ה אלא רבי יהודה. גבי מוציא את אשתו משום נדר. צ"ל משום איילונית:

הגהות מהר"ב רנשבורג א] בהר"ן ד"ה סברוה במסקנא נמי קאי ודכוותה בב"ב דף ג. סברוה מאי מחיצה גודא ועי' חולין ד ע"ב סברוה וכו' מאי דמקשו הרשב"א והר"ן והריטב"א שם. ובזה י"ל ודו"ק: ב] שם ד"ה לית ליה וכו'. יעו"ש שהעלה דנדרים הו"ל איסור שיש בו ממון וכ"כ התוס' אלא שאיסור לשון יש בדבריהם יעו"ש. ולפ"ז צ"ל דנזיר נמי איסור שיש בו ממון שאוסר היין עליו דאל"ה מאי פריך לעיל ד' ע"ב תיתי במה מצינו מנדרים הא איסור לא ילפינן מאיסור שיש בו ממון ונדרים יש בו ממון אע"כ צ"ל כדכתיבנא: ויש לי בזה צ"ע רב דלפ"ז קושית התוס' בכתובות דף מו ע"ב בד"ה ממונא מאיסורא וכו' במ"ע דליליף קידושין מנדרים דהוי איסור מאיסור ומה שתירצו התוס' דקדושין הוי איסור עם ממון קשה הא נדרים נמי הוי איסור עם ממון כמ"ש התוס' והר"ן וי"ל. ולע"ע ודו"ק:

נב א מיי' פ"א מהל' נדרים הל' כ טוש"ע י"ד סי' רד:
נג ב מיי' שם הלי"ט:
נד ג מיי' שם הלט"ו:

תניא *חולין החולין כחולין בין שאוכל לך ובין שלא אוכל לך מותר *לחולין שאוכל לך אסור לחולין לא אוכל לך מותר רישא מני ר' מאיר היא דלית ליה מכלל לאו אתה שומע הין אימא סיפא לחולין לא אוכל לך מותר והתנן *לקרבן לא אוכל לך ר' מאיר אוסר וקשיא לן *הא לית ליה מכלל לאו אתה שומע הין ואמר רבי אבא נעשה כאומר לקרבן יהא לפיכך לא אוכל לך הכא נמי הכי קאמר ליה לא חולין ליהוי לפיכך לא אוכל לך האי תנא סבר לה כר' מאיר בחדא ופליג עליה בחדא סבר לה כותיה בחדא דלית ליה מכלל לאו אתה שומע הין ופליג עליה בחדא בקרבן רב אשי אמר הא דאמר לחולין והא דאמר לא (א) לחולין דמשמע לא ליהוי חולין אלא כקרבן: טהור וטמא נותר ופיגול אסור: *(ב) בעי רמי בר חמא הרי עלי כבשר זבחי שלמים לאחר זריקת דמים מהו אי דקאמר בהדין לישנא בהיתרא קא מתפים אלא כגון דמחית בשר זבחי שלמים (ג) ומחית דהיתרא גביה ואמר זה כזה מאי בעיקרו קא מתפים או בהיתרא קא מתפים אמר רבא תא שמע נותר ופיגול והא

ר"ן

תניא חולין החולין כחולין בין שאוכל לך ובין שלא אוכל לך מותר. בשאוכל לך פשיטא דשרי ובשלא אוכל לך נמי נהי דא"ל הא מה שאוכל לך לא יהא חולין הא אוקמינן לה כר"מ דלית ליה מכלל לאו אתה שומע הן: לחולין שאוכל לך אסור. כך היא הגרסא ברוב הנוסחאות וקשיא טובא למה אסור והא משום מכלל לאו אתה שומע הן צריכינן למייתי בה ולר' מאיר לית ליה וכי תימא לא צריכין בהא למכלל לאו דכיון דאמר לא חולין על כרחיך קרבן הוי ליתא דהא משום הכי אוקימנא לעיל מתני' דלא כר"מ אלמא אפי' בכי הא צריכינן למכלל לאו אתה שומע הן לפיכך יש מי שאומר דלא גרסינן ליה הכא כלל ואחרים אמרו לקיים הגרסא בשם הראב"ד ז"ל דלחלין גרסינן בלא וי"ו ומשום הכי מתסר דבחלות תודה קאמר: לחולין לא אוכל לך מותר. בין בוי"ו בין בלא וי"ו אתי שפיר כמו שנפרש בסמוך: וקשיא לן והא לית ליה לר"מ מכלל לאו אתה שומע הן. דקא ס"ד דמשום הכי ר"מ אוסר משום דמשמע ליה לקרבן לא קרבן והכי קאמר לא יהא קרבן מה שלא אוכל משלך הא מה שאוכל יהא קרבן: וא"ר אבא נעשה כאומר לקרבן יהא. דכיון דלקרבן משמע לקרבן ומשמע לא קרבן בכל דוכתא ודוכתא מפרשינן לישנא בגוונא דמצי חייל נדריה והכא מפרשי' דהכי קאמר לקרבן יהא לפיכך לא אוכל לך הכא נמי לימא לא חולין להוי כלומר הלא קרבן לפיכך לא אוכל לך דאית לן לפרושי למ"ד דלחולין הכא דלא חולין קאמר כי היכי דליחול נדריה וכי תימא אפילו הכי היכי מצי חייל והא צריכין בהכי לומר מכלל לאו אתה שומע הן דמש"ה אוקימנא לעיל בסמוך מתניתין דלא כר' מאיר לאו קושיא הוא דה"מ במתניתין דמסיים בה שאוכל לך אבל הכא דמסיים לא אוכל לך אסור משמע ואפילו לר' מאיר הכי פירושא דשמעתא למאן דגריס לחולין בוי"ו ולמאן דגריס ליה בלא וי"ו אתי שפיר טפי דהכי פריך דכי היכי דאמרינן לקרבן יהא הכי נמי נימא לחלין יהא דהיינו חלות תודה והכי גרסינן הכא נמי נימא לחלין יהא לפיכך וכו': רב אשי אמר הא דאמר לחולין הא דאמר לא לחולין וכו'. כלומר כולה ברייתא רבי מאיר והא דקתני סיפא לחולין לא אוכל לך מותר מיירי דאמר לחולין בשב"א תחת הלמ"ד הילכך ליכא למימר לא חולין קאמר מאי אמרת חולין יהא מה שלא אוכל הא מה שאוכל יהא קרבן לית ליה לר' מאיר מכלל לאו אתה שומע הן. הא דאמר לחולין כלומר בפתח הלמ"ד ומאי דאמר רב אשי הא דאמר לאו דוקא דהא לאו ברייתא היא אלא ה"ק הא דבעית למתסר ומדמית לה להך דלקרבן לא אוכל לך קושטא קאמרת כל שאמר לחולין בלמ"ד פתוחה. ה"פ למאן דגריס לחולין בוי"ו ולמאן דגריס בלא וי"ו רב אשי הכי מתרץ דכי אמר לחלין בשב"א מתסר דה"ק לחלות תודה יהא לפיכך לא אוכל לך דומיא דלקרבן לא אוכל לך דאסר רבי מאיר דההיא נמי בלמ"ד שבא"ת דווקא היא אבל כי קאמר בלמ"ד פתוחה לא חלין קאמר שכך משמעות לשונו ואי אפשר לפרשו בענין אחר הילכך שריא דמאי מצית למימר לא יהא חלות תודה מה שלא אוכל הא מה שאוכל יהא חלות תודה הא לית ליה לר"מ מכלל לאו אתה שומע הן ואי קשיא לך אי לחלין בלמ"ד פתוחה תני ברייתא ומשמע לן דלא [חלין] קאמר היכי קתני במציעתא לחלין שאוכל לך אסור אדרבה הוה ליה למיתני מותר דלא חלין קאמר נראה בעיני דמציעתא בלמ"ד ושב"א וסיפא בלמ"ד ופתח וכל חדא רבותא קמ"ל מציעתא קמ"ל דכל היכא דאמר למ"ד בשב"א אע"ג דמסיים בה לישנא דהיתירא דהיינו שאוכל לך אסור וסיפא רבותא קמ"ל דכל היכא דאמר לחלין בפתח אע"ג דמסיים בלישנא דאיסורא*: ולענין הלכה נקטינן כר' יהודה דאית ליה מכלל לאו אתה שומע הן וכסתם מתני' דהכא אע"ג דאמרינן במי שאחזו (גיטין עה:) דאתקין שמואל בגיטא דשכיב מרע אם מתי ואם לא מתי בתנאי כפול לאו משום דס"ל כר"מ אלא דחש ליה לרווחא דמילתא גזירה משום ב"ד טועין דסבירא להו כר"מ ואי לא כפליה לתנאיה אתי למשרייה לעלמא וכן דעת הרב אלפס ז"ל וכן פסק הרמב"ן ז"ל בהלכותיו: בהיתירא קא מתפים. דכתיב (דברים יב) ודם זבחיך ישפך והדר והבשר תאכל: דמחית בשר זבח שלמים קמיה. אחר זריקת דמים ומחית דהיתרא גבי' ככר של היתר: בעיקרו קא מתפים. באיסורו שהיה קודם זריקת דמים והיכא דקשיא ליה אפי' תמצא לומר דבהיתירא קמתפים כלומר היכא כזה ממש דמחית קמיה אכתי ליתסר דהא אסור לטמאים מחמת נדרו תו הקשי והא איכא נמי חזה ושוק שאסור לזרים מחמת נדרו ולדידי לא קשיא דאי מחמת נדרו ראוי היה שיהא אסור לכל דהוא הא אקדשיה ואסריה אכולי עלמא אלא דלבתר זריקת דמים פקע ליה נדרא ואסורא דטמאים ודחזה ושוק לזרים לאו משום נדרא הוא דאי הכי היה אסור לכל אלא אסורא

הוא

רש"י

בין שאוכל לך בין שלא אוכל לך. בין שאמר חולין שאוכל לך או החולין שאוכל לך דהייט ודאי מותר ובין שאמר חולין שלא אוכל לך או החולין שלא אוכל לך דמשמע חולין מה שלא אוכל לך אבל מה שאוכל לך לא (ד) הוי חולין אלא קרבן אפי' הכי מותר דלא אמרינן מכלל לאו אתה שומע הן דהא ברייתא ר"מ היא דלית ליה מכלל לאו אתה שומע הן דכשאמר חולין שלא אוכל לך לא כפליה לתנאיה ולא אמר כלום אבל כי אמר לא חולין שאוכל לך אסור דהכא לא אמרינן מכלל לאו אתה שומע הן דאע"ג דאמרינן לעיל לא חולין שאוכל לך ודייקינן לא חולין ליהוי אלא קרבן ודייקינן לרבי מאיר לית ליה מכלל לאו אתה שומע הן והכא נמי אי דאמר חולין דלא אוכל לך אילו דקדקו האי חולין שלא אוכל לך הא שאוכל לך לא הוי חולין אלא קרבן הוה משמע מכלל לאו אתה שומע הן אבל האי לאו לא משמע מכלל לאו אתה שומע הן דהא בפירוש אמר האי תנא הכא דהאי [לא] הוי מכלל לאו אתה שומע הן והיכא דאמרי חולין שלא אוכל לך (ה) האי חולין שלא אוכל לך אלא קרבן משמע דהאי תנא משמע ליה מכלל לאו אתה שומע הן אבל האי לא משמע ליה מכלל לאו אתה שומע הן דהא בפירוש אמר לא לחולין שאוכל לך שאינו רוצה ליהנות ממנו: לא לחולין לא אוכל (ו) מותר. מפרש לקמן: וקשיא (ז) האי קרבן לא אוכל לך אמאי אסור הא לית ליה מכלל לאו כו'. דהאי מכלל לאו אתה שומע הן כלומר לא קרבן הוא מה שלא אוכל לך אבל מה שאוכל לך הוי קרבן: ואמר ר' אבא נעשה כאומר כו'. דבפירוש מפרש שאינו רוצה ליהנות ממנו ולא מכלל לאו אתה שומע הן הוא: הכא נמי. גבי לא לחולין לא אוכל לך אמאי מותר ליתרליה נמי ר' אבא דה"ק לא לחולין ליהוי לפיכך לא אוכל לך כלומר מה שאתה רוצה להאכילני משלך לא לחולין הוי אלא לקרבן לפיכך לא אוכל לך: האי תנא. דברייתא דאמר לחולין לא אוכל לך מותר: סבר לה כוותיה בחדא וכו' ופליג עליה בחדא. בקרבן וכי היכי דאמר לא לחולין לא אוכל לך מותר הכי נמי היכא דאמר לקרבן לא אוכל לך דלית ליה האי תירוצא דרבי אבא: הא דאמר לחולין. דאמר לחולין לא אוכל לך הוי מותר אע"ג דמשמע מה שאוכל הוי קרבן דלית ליה מכלל לאו אתה שומע הן כדפרישית לעיל ולענין האי תירוצא דמתרצינן לעיל לא לחולין ליהוי וכו' הני מילי היכא דאמר לא לחולין אבל לחולין לא משמע לא לחולין: הרי עלי כבשר זבחי שלמים וכו'. אי דקאמר בהאי לישנא בהיתירא קא מתפים. ופשיטא דמותר דשלמים לאחר זריקת דמים מותרין אפילו לבעלים: כגון דמחית בשר חולין ובשר זבח שלמים לאחר זריקת דמים: (ח) מי אמרינן בעיקרו קא מתפים. בעיקר זבחי שלמים כמו שהיה לפני זריקת דמים שאסור: או. כדהשתא כמו שהיא עכשיו שהיא מותרת: תא שמע. דתנן נותר ופיגול ומשמע נמי כגון דמחית בשר דהיתירא ונותר ופיגול ואמר זה כזה:

והא

תוספות

תניא חולין החולין כחולין בין שאוכל לך בין שלא אוכל לך מותר. וא"ת שאוכל לך פשיטא וי"ל דשלא אוכל איצטריך ליה אע"ג דמשמע מה שלא אוכל יהא כחולין הא מה שאוכל לך יהא כקרבן אפ"ה לא אמר כלום כדפרישי' דאתאן כרבי מאיר דלית ליה מכלל לאו ט' מיהו קשה מסיפא דקתני לא חולין שאוכל לך אסור לא לחולין לא אוכל לך מותר הא לא חולין שאוכל לך אסור אמאי אתיא לר"מ אי משום דוקיא לא חולין ליהוי אלא קרבן מה שאוכל לך הא נמי חשיב מכלל לאו ט' כדאמרינן לעיל גבי לחולין במתני' מפרש לא לחולין ליהוי אלא לקרבן ומסיק עליה מני אי ר"מ לית ליה מכלל לאו וכו' אלמא חשיב ליה מכלל לאו וט' וי"ל דלא דמי דלעיל מתני' לא אמר לא חולין אלא לחולין בפתח ואם אתה בא לאסור צריך אתה לפרש דיבורו לחולין כמו לא חולין וכיון דצריך לפרש כולי האי חשיב מכלל לאו וכו' ולית ליה לר"מ מכלל לאו וכו' אבל הכא שאמר בפירוש לא חולין הוי כאילו פירש דבריו בהדיא לא חולין אלא קרבן והוא"ל ואין כאן הסרון פתרון מהני אפי' לר"מ ולא חשיב מכלל לאו וכו': אימא סיפא לא חולין לא אוכל לך מותר והא תנן לקרבן מותר כו' ה"נ ה"ק ליה לא חולין ליהוי אלא קרבן לפיכך לא אוכל לך. וא"ת והא מוכח לעיל דכיון דאמר לחולין בפתח חשיב מכלל לאו וכו' וי"ל דס"ד השתא דכיון דאמר לא חולין לא אוכל לך להוכיח סופו על איסור בא הילכך אפי' לר"מ מיפשטא פשיטא ליה לחולין בפתח כמו לחולין דלא דמי לחולין דמתני' דהתם אומר לחולין אוכל לך וליכא הוכחה לאסור לא בתחילת דבריו ולא בסוף דבריו ומסיק רב אשי הא דאמר לחולין בפתח לא מהני לר"מ אף כי בסוף דבריו אמר לא אוכל דלא חשיב הוכחה רק היכא דאמר לא חולין שמתחילת דבריו איכא הוכחה כדפ"ע

והא

ס"א לא חולין

[לקמן יג: טו.]

[לקמן טו: שבועות לו.]

[נזיר כב:]

ס"א דסיים שלא אוכל לך שרי

פי' הרא"ש

כבשר זבחי שלמים לאחר זריקת דמים. שבשר מותר כבשר דכתיב ודם זבחיך ישפך והבשר תאכל ואע"ג דכל כמה דלא מקטרי אימורים לא משתרי בשר באכילה לא פסיקא ליה למימר לאחר הקטרת האימורים דאמרי' בפסחים (דף נט:) כי ליתנהו כגון שנטמאו או אבדו לא מעכבי: אי דקאמר בהדין לישנא בהיתירא קא מתפים. דאם לא כן למה הזכיר אחר זריקת דמים: כגון דמחית בשר זבח שלמים לאחר זריקת דמים ומחית דהיתירא גביה. אגב דנקט דמחית בבשר כו' נקט נמי מחית דהיתירא גביה דא"ל שיהא דבר הנדור אלא כדבר שהוא נתפס בו: בעיקרו קא מתפים. כמו שהיה קודם זריקה:

והא

הגהות הב"ח

(א) גמ' והא דאמר לא חולין דמשמע: (ב) שם בעי רמי. נ"ב עיין בנזיר דף כב ע"ב: (ג) שם זבחי שלמים קמיה ומחית דהיתרא: (ד) רש"י ד"ה בין שאוכל וכו' מה שאוכל לך לא להוי חולין וכו' שלא אוכל לך לא כפליה לתנאיה וכו' ודייקינן דלר' מאיר וכו' אבל האי לא חולין שאוכל לך לא משמע מכלל לאו: (ה) בא"ד דהאי לא הוי מכלל לאו אתה שומע הן והיכא דאמרי חולין שלא אוכל לך מותר האי חולין שלא אוכל לך הא שאוכל לך לא חולין אלא קרבן משמע דהאי תנא לא משמע ליה: (ו) ד"ה לא לחולין לא אוכל לך מותר: (ז) ד"ה וקשיא לן האי לקרבן לא וכו' שומע הן הוא כלומר: (ח) ד"ה כגון וכו' דמים הס"ד ואח"כ מ"ה מאי מי אמרינן:

והא נותר ופיגול לאחר זריקת דמים הוא אמר ליה רב הונא בריה דרב נתן בנותר של עולה אמר ליה אם כן ליתני (א) בבשר עולה לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא בשר עולה דאסור דהא בקרבן קא מתפים נותר ופיגול דעולה איצטריכא ס"ד אמינא כאיסור נותר כאיסור פיגול והוה ליה כמתפים בדבר האסור ולא מיתסר קמ"ל מיתיבי *איזהו איסר האמור בתורה [א]אמר הריני שלא אוכל בשר ושלא אשתה יין כיום שמת בו אביו כיום שמת בו רבו כיום שנהרג בו גדליה בן אחיקם כיום שראיתי ירושלים בחורבנה ואמר שמואל והוא שנדור באותו היום היכי דמי לאו כגון דקאי בחד בשבא דמית ביה אבוה ואע"ג דאיכא טובא חד בשבא דהיתרא וקתני אסור ש"מ בעיקר הוא מתפים דשמואל הכי איתמר אמר שמואל והוא שנדור ובא מאותו היום ואילך אמר רבינא *ת"ש [ב]כחלת אהרן וכתרומתו מותר הא כתרומת לחמי תודה אסור

והא

רש"י

והא נותר לאחר זריקת דמים הוא . דאיתסר דנותר הוי שניתותר חוץ לזמנו שלא נאכל ופיגול שילא חוץ למחילתו ואמר זה כזה וקאמר דהוי אסור והא נמי דלאחר זריקת דמים (ב) והוה ליה שעת הכושר קודם לכן וקתני דאסור אלמא בדהשתא קא מתפים ואיכא דאמרי האי פיגול לאו דוקא הוא דלא הוי פיגול אלא היכא שנשחט על מנת לאוכלו חוץ לזמנו דלא הוה ליה שעת הכושר מעולם ולא קא פריך אלא מנותר דהוה ליה שעת הכושר ופיגול אגררא נסבה ולאו דוקא : אמר ליה רב הונא לרבא בנותר של עולה . מיירי דלא הוה ליה שעת הכושר מעולם דעולה כולה כליל היא אבל אי הוה ליה שעת הכושר אמרינן (ג) מעיקרא קא מתפים : אם כן ניתני בבשר עולה . ממש דלית ליה שעת הכושר : דהא בקרבן קא מתפים . והויא נדר גמור : אלא נותר ופיגול איצטריכא ליה . דאימא באיסור נותר כו' קמתפים : ולא מיתסר . דלא הוי נדר כדבעינן למימר לקמן שיהא מתפים בדבר הנדור ולא בדבר האסור : קמשמע לן . האי דקאמר נותר ופיגול לאו איסור נותר ופיגול קאמר (ד) איסור כמותו אלא בנותר ממש ופיגול ממש דהוי דבר הנדור : איזהו איסר האמור בתורה . דכתיב לכל שבועת אסר (במדבר ל) דמשמע שיהא נודר בדבר שנאסר בכך : ואמר שמואל והוא שנדור ובא . במסכת שבועות : (ה) מאותו היום . כגון דבאותו יום שמת אביו קיבל עליו בנדר שלא יהא אוכל בשר וכגון דהוה אותו היום חד באייר דאיכא חד בשבת דהיתירא טובא בנתים ולסוף שנה באייר בחד בשבת נמי אמר הריני שלא אוכל בשר בחד בשבת כמו אותו חד דאשתקד שמת בו אביו ואמרי' דאסור דאע"ג דאיכא חד בשבת דהיתירא בנתים דכל הני חד בשבת בנתים אכל ועכשיו כשאמר הריני שלא אוכל בשר בחד בשבת כמו אותו חד בשבת שמת בו אביו דלא אכל והרי איכא כמה בחד בשבת דאכל אפ"ה אמרי' בעיקרו קא מתפים באותו חד בשבת דלא אכל ואסור : ענין אחר כגון דנדר בחד בשבת דר"ח אייר שמת בו אביו ולסוף שש שנים או חמש שנים קאי בחד בשבת דר"ח אייר ואע"ג דאיכא טובא ראשי חדשים דאייר בנתים דהיתירא וקתני דאסור : הכי איתמר דשמואל והוא שנדור ובא מאותו היום ואילך . דכל חד בשבת מאותו היום ואילך היה נדור שלא יאכל בשר ועכשיו אומר הריני כאותו היום שמת בו אביו אהכי אסור דלא הוי שום היתירא בנתים אח"כ באותו יום וליכא (ו) למימר דבהיתירא קא מתפים : ת"ש כחלת אהרן וכתרומתו . תרומה גדולה או תרומת מעשר דהיינו דבר האסור ומדקאמר כתרומתו מכלל דאיכא תרומה דאי מתפים בה הוי אסור דהיינו תרומת לחמי תודה דדבר הנדור הוא תודה ולחמה :

והא

ר"ן

הוא דרמי רחמנא עליה והיינו טעמא נמי דמתפים בתרומת לחמי תודה לאחר זריקת דמים ומתפים בבכור לאחר זריקת דמים לא מתסר כדמוכח סוגיין בסמוך אע"ג דאסירי לזרים משום דכיון דשרי לכהנים אסוריה לאו מחמת נדריה הוא שאילו כן היה אסור לכל אלא אסורא הוא דרמי רחמנא עליה וכי מתפים ביה בדבר אסור קמתפים והיינו טעמא נמי דמתפים בחלת אהרן ובתרומתו מותר דאיסור' לאו משום נדריה הוא אלא משום גזרת הכתוב הוא כך נראה בעיני : והא נותר ופגול לאחר זריקת דמים הוא . אית דלא גרסי פגול שהרי מכיון שנתפגל אין זריקתו מתירתו אלא מנותר קפריך דאיסור נדריה פקע ליה בזריקת דם ואפילו הכי תנן דאסור אלמא בעיקרו קמתפים : בנותר של עולה . דאפילו תימא לומר דבדהשתא קמתפים הכא נדריה לא פקע דהא עולה אסורה אפי' לאחר זריקה : א"כ ליתני בבשר עולה . אי אמרת בשלמא דלאו בעולה מיירי נקט נותר לאשמועינן דבעיקרו קמתפים אלא אי אמרת דבעולה מיירי מאי רבותיה דנותר הכתי נדריה לא פקע ואי הכי ליתני בשר עולה ולפי מה שפירשתי במשנתינו דבנותר ופגול לא בעי ר' יהודה כ"ף הדמיון בדין הוא דליתני ליה דלהכי תנא נותר ופגול ולא תנא בבשר עולה לאשמועינן דבהכי אפילו בלא כ"ף הדמיון מתסר אלא דעדיפא מיניה שני ליה : והוא שנדר באותו היום . קס"ד שנדר באותו יום שמת אביו שלא יאכל בשר וכן נדר פעם אחת שלא יאכל בשר ביום שמת בו גדליה ועכשיו מתפים יום אחר כאותו יום דכיון דנדר במעיקרא ה"ל השתא מתפים בדבר הנדור : דקאי בחד בשבא דמית ביה אבוה . נראה בעיני דהכי פירושא שאומר ביום אחד בשבת שהוא ביום שמת בו אביו למנין חדשים כגון אחד בשבת ראשון של ניסן יהא יום זה עלי כיום אחד בשבת ראשון של ניסן ואע"ג דאיכא טובא חד בשבת דהיתרא וקתני אסור ושמע מינה בעיקרו קמתפים ומשמע ליה להש"ס דבהכי עסקינן דאי באומר בפירוש יום זה כיום שמת בו אביו פשיטא דמתסר אלא ודאי באומר יום זה עלי כאחד בשבת ראשון של ניסן וקמ"ל דאע"ג דאיכא למימר בהיתרא קמתפים כיון שהוא עומד באותו יום שהוא למנין חדשים כיום שמת בו אביו ומתפים ואמר יהא יום זה כאחד בשבת בעיקרו מתפים ואסור : ומשני דשמואל הכי אתמר אמר שמואל והוא שנדור ובא מאותו היום ואילך . כלומר שכל ימי אחד בשבת שעברו עליו שהן כיום שמת בו אביו נאסרו עליו בנדר וכיון שכן לא מצית למגמר מהכא האי דינא ולומר דהך רבותא אשמועי' דהא הכא ליכא יומי דהיתרא כלל והך סוגיא קטיע היא דלא פירש הש"ס אם כן מאי אתא לאשמועינן אלא סמיך ליה אסוגיין דריש פרק שבועות שתים בתרא דאמרי' התם האי ליטנא ממש דאמר שמואל והוא שנדור ובא מאותו היום ובתר הכי מקשה כיון (נ"ל כיום) שמת בו אביו פשיטא ומתרץ יום שנהרג בו גדליה בן אחיקם אצטריכא ליה ומקשינן הא נמי פשיטא מהו דתימא כיון דאפי' לא נדר אסור מדרבנן כי נדר נמי לא חייל נדרא ולאו מתפים בנדר הוא קמ"ל כך נראה בעיני א"כ סברה הך סוגיא דאע"ג דלא דמי לקרבן שאסור לכל דהא לא אסור אלא לדידיה אפילו הכי מתפים בדבר הנדור מיקרי וממסקנא דסוגיין דשבועות שמעינן לנודר מגבינה של נכרים וסתם יינן ושמנו של גיד והתפים בהן דמתפים בנדר הוי ואסור : כחלת אהרן וכתרומתו מותר . דאע"ג דבקריאת שם מתסרי כיון שאינו אסור לכל דבר האסור מקרי ולא דבר הנדור : הא כתרומת לחמי תודה . חלה אחת שהיה נוטל מכל עשר חלות של כל מין שבה : אסור . דהוה ליה מתפים בדבר הנדור :

והא

תוספות

והא נותר ופגול לאחר זריקת דמים הוא . ר"ת לא גרס פגול דהא זריקה לא מהני לפגול דלעולם הוה כקודם זריקה מיהו יש ליישבו אגב נותר נקט ליה הש"ס והא קושיא מנותר דלאחר זריקת דמים ואפילו הכי מתסר אלמא במעיקרא מתפים וא"ת הא כיון דאמר בהדיא בנותר ונותר הוי לעולם לאחר זריקת דמים אם כן הוי כאילו אמר לאחר זריקת דמים דפשיטא לך לעיל דמותר א"כ קשה דהא משמע דרבא בא ליפשוט הבעיא וי"ל דלא דמיא דהתם מדהאריך בלשון לאחר זריקת דמים ודאי בעינן לסתיר אבל גבי נותר לא האריך בלשונו יותר מאילו אמר זה כזה מה שייך למימר משום דמתפים בנותר והשתא מיתסר דהא דבר האסור הוא אלא ע"כ משום דמעיקרא מתפים ומשני בנותר של עולה שיש בו מעילה לעולם אבל ליכא לפרושי דבנותר סתם תלינן ליה בעולה להחמיר א"כ מאי פריך ליתני כבשר עולה הא רבותא עפי אתא לאשמועינן דבנותר סתם תלינא בנותר של עולה לכן נראה כדפרישית : אבל נותר ופגול באיסור נותר ופגול קמתפים והוה ליה דבר האסור קמ"ל . דבמעיקרא בקדושת הקרבן קמתפים וא"ת מ"מ תיפשוט בעיא כי היכי דאמר הכא דאע"ג דאיכא למיתלי בדבר האסור דהשתא (אפ"ה) הוי תלינן ליה בדבר [האסור] דמעיקרא ה"נ דאיכא למיתלי בהיתירא דהשתא תלינן לומר בעיקרא מתפים וי"ל דלא דמי הכא שסוף סוף מוכיח שלאיסור עצמו קמתכוין כי תלינן תלינן בדבר האסור אבל לעיל דאיכא למיתליה בהיתרא דהשתא ולא בא לאסור עצמו איכא למימר בהיתר קמתפים א"נ שאני הכא דדבר האסור דהשתא לא חייל כ"א מכח קדושת דבר הנדור דמעיקרא ולפי תי' שני ניחא ההיא דשבועות פ"ג : לאו כגון דקאי בחד בשבת דמית ביה אבוה . כלומר שמת אביו בחד בשבת ועכשיו הוא עומד ג' שנים או ד' אחר שמת אביו כאותו יום שמת אביו בא' בשבת ולאו דוקא נקט באחד בשבת דאין דבר תלוי כ"א בכך וכך לחדש כמו שהיה יום שמת אביו אפי' לא יהיה אותו יום בחד בשבת וקס"ד השתא שאינו נודר אלא אותו יום בלבד שמת אביו ולא אחרינא והיינו דקאמר אע"ג דאיכא טובא חד בשבת דהיתירא כל שכן חד בשבת שאחרי מיתת אביו ואפ"ה תלינן לומר דבעיקרא מתפים ביום שמת אביו ממש ולא בימים של היתר שאח"כ ומשני שנדר מאותו יום ואילך כל השנים שאחרי כן דהשתא ליכא היתירא וא"ת אכתי איכא למיתלי בהיתרא בחד בשבת שקודם מיתת אביו וי"ל דאם ביום שמת אביו אין לו משמעות כלל קודם לכך כ"א אותו היום עצמו או ימים ממש ואילך שהם כאותו יום : בחלת אהרן וכתרומתו מותר . משום דלא הוי דבר הנדור וא"ת והלא קדושת התרומה חלה על ידי דיבור והפרשה וא"כ הוי דבר הנדור וי"ל מ"מ אין האיסור שבתרומה בא ע"י הפרשה שהרי קודם לכן נמי היה אסור משום טבל דהפרשת התרומה אינה כ"א להתיר :

והא

פי' הרא"ש

והא נותר ופגול לאחר זריקת דמים הוא . דלא מקרי נותר אם לא שהותר לכהנים תחלה או למזבח דכתיב ביום זבחכם יאכל וממחרת והנותר ממנו וגו' ופגול נמי לא מקבע בפגול עד שיקריבו כל מתיריו וכי מתפים בהו לאו באיסור נותר ופגול קא מתפים דדבר האסור הוא אלא בעיקר הזבח קא מתפים וכבר יצא הזבח מידי מעילה אלמא בעיקר קא מתפים : בנותר ופגול של עולה . שלא יצא מידי מעילה שממו עליו לעולם עד שיתוך הבשר : אם כן ליתני כבשר עולה . אלא ודאי נקט נותר ופגול לאשמועינן דבעיקרו קא מתפים ולא איירי בעולה : מיתיבי איזהו איסר כו' . ה"ר אליעזר ז"ל גורס ת"ש מיהו לא קשיא אי גרסינן מיתיבי דפריך לרב הונא בריה דרב נתן שבא לדחות דברי רבא שפשט לו דבעיקרו קא מתפים : איזהו איסר האמור בתורה . בפ"ג דשבועות מוכח לה איזהו איסר נדר האמור בתורה : כיום שמת בו אביו כו' . אורחא דמילתא להצטער ביום שמת בו אביו ורבו : היכי דמי לאו דקנדר בההוא חד בשבא דמת בו אביו . כגון שמת אביו באחד בשבת ובאותו היום אסר עצמו באכילת בשר ואחר זמן אומר אכילת בשר עלי כחד בשבא והא דקתני בברייתא כיום שמת בו אביו לא שאמר כן בפירוש אלא אמר באחד בשבא (עד) היום הזה כמו חד בשבא שמת בו אביו אע"ג דאיכא מאותו חד בשבא עד היום הזה כמה חד בשבא שאכל בשר אמרינן בעיקרא קא מתפים באותו חד בשבא שאסר עליו אכילת בשר משום דהנודר לאסור קא מכוין הילכך תלינן באיסור ובזבחי שלמים נמי תלינן דבעיקרא קא מתפים : והוא שנדור ובא מאותו היום ואילך . דהוו להו כולהו דאיסורא ולא מספקא לן דילמא בחד בשבא קודם שמת אביו קא מתפים דהא מילתא דפשיטא היא דשלמים קודם זריקת דמים לא מספקא לן אי מתפים כדמעיקרא קודם שהקדים הבהמה והכי נמי הוה מאי לכנויי כגון שאמר בפירוש כיום שמת בו אביו : כחלת אהרן וכתרומתו . ואע"ג דמתסר על ידי פיו לא הוי דבר הנדור דהא מעיקרא נמי הוא אסור משום טבל ופיו לא אסר אלא התיר שהוציא השירים מידי טבל : הא כתרומת לחמי תודה . המביא תודה מביא עמה ארבעה מיני לחמים חלות ורקיקין ורבוכה והם מלה ומכל מין עושה י' לחמים ועוד מביא עשרה של חמץ ומכל מין ומין נותן אחד לכהן והם נקראים תרומת לחמי תודה כדכתיב והרים ממנו אחד מכל קרבן :

והא

עין משפט נר מצוה

נה א מיי' פ"ג מהל' נדרים הל"ה סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סי' רד סעי' א :

נו ב מיי' שם פ"א הל' יא סמג שם :

מסורת הש"ס

לקמן יד. שבועות כ.

לקמן דף יג:

הגהות הב"ח

(א) גמ' ליתני כבשר עולה א"ל לא מיבעיא וכו' דהא בקרבן קא מתפים אלא נותר ופיגול איצטריכא ליה ס"ד אמינא . כצ"ל ותיבת דעולה נמחק : (ב) רש"י ד"ה והא נותר וכו' דמים הוא והוה ליה שעת וכו' ואיכא דאמרי הא פיגול כ"ב כלומר מאי דאדכר פיגול בהך קושיא : (ג) ד"ה אמר ליה וכו' אמרינן בעיקרו קא מתפים : (ד) ד"ה קמשמע לן וכו' ופיגול קאמר שיהא זה אסור כמותו אלא נותר ממש : (ה) ד"ה ואמר שמואל והוא שנדור וכו' במסכת שבועות הס"ד ואח"כ מ"ה מאותו היום וכו' אותו היום חד בשבת באייר דאיכא וכו' שלא אוכל בשר בחד שבת כמו אותו : (ו) ד"ה הכי איתמר וכו' וליכא למימר בהיתירא קא מתפים :

תורה אור

והא תרומת לחמי תודה לאחר זריקת דמים היא אימא ^א^כתרומת הלשכה אסור אבל תרומת לחמי תודה מאי מותר ליתני *לחמי תודה וכ"ש תרומתו הא קמ"ל תרומת לחמי תודה תרומתו היא ואי בעית אימא תרומת לחמי תודה נמי קודם זריקת דמים הוא כגון דאפרשינהו בלישה וכי הא *דאמר רב טובי בר קיסנא אמר שמואל ^ב^לחמי תודה שאפאן בארבע חלות יצא והכתיב ארבעים למצוה והא בעי למשקל תרומה וכי תימא דשקיל חדא ריפתא על כולה והתנן ^ג^אחד *מכל (ויקרא ז) קרבן שלא יטול מקרבן על חבירו וכי תימא דשקיל פרוסה מכל חד וחד *והתנן ^ד^אחד שלא יטול פרוסה ^ה^אלא דאפרשינהו בלישה דשקיל חדא מחמץ וחדא מן חלות וחדא מן רקיקים וחדא מן רבוכה לימא כתנאי *הרי עלי כבכור רבי יעקב אוסר ורבי *יהודה ^ו^מתיר היכי דמי אי נימא לפני זריקת דמים מאי טעמא דמאן דשרי ואי לאחר זריקת דמים מאי טעמא דמאן דאסר אלא לאו

דמחית

רש"י

והא תרומת לחמי תודה לאחר זריקת דמים הוא. ואליבא דר' אליעזר בר' שמעון נקיט ליה דאמר לא קדש הלחם עד שישחוט ויזרוק דמה לשמה ובתורת כהנים קאמר לה גבי לחמי תודה וקודם זריקה אי אכל מהני לחמי תודה לא עבד איסור גמור ואפי' הכי הוי אסור אלמא כדהשתא מיתפיס: לעולם אימא לך בתר מעיקרא אזלינן היכא דאיכא היתירא ואיסורא ולא תימא (א) דאמרי' בתרומת לחמי תודה אלא אימא הא בתרומת הלשכה אסור דהיא אסורה בין מעיקרא בין בסוף והוי נמי דבר הנדור דכתיב אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי (שמות כה): אבל תרומת לחמי תודה מאי מותר. משום דלתרומת לחמי תודה הוי היתר קודם זריקת דם תודה ואזלינן בתר מעיקרא: אי הכי ליתני כחלת אהרן או כתרומת לחמי תודה מותר ואע"ג דהוי דבר הנדור ואנא ידענא דכ"ש כתרומתו דמותר דהוי מתפיס בדבר האסור (ב): לעולם כתרומת לחמי תודה מותר והאי דקתני כתרומתו הא קמ"ל דתרומת לחמי תודה תרומתו היא כתרומה חשובה דהויא נמי דבר האסור ואין אדם יכול להתפיס בה דבר בנדר אע"ג דבאה על ידי נדר: ואיבעית אימא. כדקאמרת הא כתרומת לחמי תודה אסור ואפילו הכי אימא דדייקינן נמי מהכא דאזלינן בתר מעיקרא ואסורה התרומה קודם זריקה כגון דאפרשה בלישה וכי הא דאמר רב טובי בר קיסנא וכו': ואית דמפרשי והא תרומת לחמי תודה לאחר זריקת דם היה כהן מפרישה והיתה מותרת לכהן וקודם זריקת דם היתה אסורה דמאחר שנתקדשו לחמי תודה בשחיטה נאסרו לכל העולם ונעשה טבל עד שהופרשה התרומה לאחר זריקה שהותרה לכהן אלמא אע"ג דקודם זריקה היתה אסורה כבשר זבחי שלמים דאסור קודם זריקה ולאחר זריקה הותרה כבשר זבחי שלמים אסור (ג) בככר אלמא דאזלינן בתר מעיקרא שהיה אסור לכל העולם: לעולם מהא לא תיפשוט ואימא הא כתרומת הלשכה אסור דתרומת הלשכה לא היה לה היתר בין בתחילת הקדש בין בסוף הקדש: הא כתרומת לחמי תודה מאי מותר. משום דאמרינן בסוף מתפיס ומאחר דתרומת הכהן היא חשובה כתרומה בעלמא כדבר האסור ולא כדבר הנדור ולהכי מותר המתפיס אי הכי ליתני כתרומת לחמי תודה מותר כל שכן כתרומת אהרן דהנא ידענא דמותר דהיא לא באה ע"י נדר כלל: [תרומתו היא]. להכי קתני כתרומתו במתניתין לאשמועינן דתרומת לחמי תודה לאחר זריקת דם שהיא מופרשת ויש עליה שם תרומת אהרן חשובה דהא מתפיס ככר בתרומת לחמי תודה לאחר זריקת דם שהוא דבר האסור ויש עליה שם תרומה כתרומת אהרן חשובה ולעולם האומר כתרומת לחמי תודה מותר: ואיבעית אימא. האומר כתרומת לחמי תודה אסור ולא תפשוט מהכא בשר זבחי שלמים אי בעיקר מתפיס או בסוף דאפשר דאיסור והיתר תרוייהו ליהוו קודם זריקת דם כגון דאפרשה בלישה והיתה תרומה מותרת לכהן קודם זריקה ולהכי איסור והיתר ביחד קודם הזריקה והיתר לאחר האיסור ותרוייהו קודם זריקה להכי אמרינן באיסור שהיתה קודם שהופרשה שהיתה קדושה בשחיטה קודם הפרשה אסורה לכל העולם הפרים זה את ככרו דמותר להפריש בלישה וכדרב טובי וכו': והא כתיב ארבעים. דארבעים חלות מיבעי ליה למיפי עשרה מכל מין: ומסתי למצוה. דמצותו שיהו ארבעים אבל אי אפאן בארבע חלות גדולות מכל מין אחת יצא: והא בעי למישקל תרומה. מן חד וחד מכל מין אחד מעשרה: וכי תימא דשקיל חדא ריפתא אכולהו. דמהני ארבעה שקיל חדא לתרומה: והתנן אחד מכל קרבן. דמכל מין ומין בעי למישקל חדא חדא מחמץ חדא ומחלות חדא ומרקיקין חדא ומרבוכה חדא אבל לא שקיל מחד מין בלבד על תלתא: אלא דאפרשה בלישה. דמכל מין ומין הפריש קודם אפייה לתרומה ואח"כ אפה לשירים דהשתא שקיל תרומה שלימה מכל קרבן דאופה חלה ממה שנוטל מכל מין ומין: הרי עלי כבכור (ד). בכהן קא מיירי דאי בישראל לית ליה שום זכייה בגוויה ואסור ליה נמי באכילה שאמר הרי עלי בשר זה כבשר בכור: היכי דמי אילימא. דאמר הרי עלי בשר זה כבשר בכור לפני זריקת דמים: מאי טעמא דמאן דשרי. הא בכור לא (ה) ליסתרי אלא בזריקת דמו:

ואמר

ר"נ

והא תרומת לחמי תודה לאחר זריקת דמים היא. דכיון דלחמי תודה לא שרו באכילה עד לאחר זריקה למה יתרמו אותן קודם לכן ומדקתני אסור ש"מ דבעיקרן קמתפיס: אלא אימא הא כתרומת הלשכה אסור. תרומת הלשכה שהיו תורמין ממעות הלשכה וממלאין שלש קופות: ליתני תרומת לחמי תודה וכ"ש תרומתו. והויא רבותא טפי משום דמעיקרא נאסרה תרומת לחמי תודה בנדר: תרומתו היא. כלומר בכלל וכתרומתו דקתני היא משום דהויא כתרומה לגבי זרים: תרומת לחמי תודה נמי לפני זריקת דמים היא. כלומר דמשכחת לה שנתרמו קודם זריקת דמים ומש"ה לא פסיקא ליה למתני כתרומת לחמי תודה דאיכא גוונא דמתסר כשנתרמו קודם זריקת דמים: כגון דאפרשינהו בלישייהו. בדין הוא דליסני ליה דאפרשינהו לאחר אפייתן קודם זריקת דמים שהרי אפייתן היתה קודמת אפילו לשחיטת הזבח דהא אמרינן במנחות (דף עח:) שאם נשחט הזבח קודם שיקרמו פני [כולן] לא קדש אלא כיון דמייתי ראיה מדרב טובי דמלי להפריש קודם זריקה ודרב טובי מיירי בדאפרשינהו בלישייהו נקט נמי הכא דאפרשינהו בלישייהו: בארבע חלות. ארבעה מיני חלות: והא כתיב ארבעים. דהא הוו ארבעה מינין חמץ חלה רקיקין ורבוכה *): והתנן והקריב אחד מכל קרבן. כלומר מכל מין ומין וילפינן בג"ש דאחד מעשר קאמר והוו להו ארבעים: דשקל חדא מן חמץ. שעשה עשר חלות מכל מין ואחר שהפרישן אחד מכל מין לש תשעה של כל מין ועשה חלה אחת מכל תשע ותשע: לימא כתנאי וכו'. אי לפני זריקת דמים כלומר שאמר כן בפירוש ונראה בעיני דבדין הוא דהוה מצי לאקשויי אי באומר הרי עלי כבכור סתמא מאי טעמא דמאן דשרי דאפילו אי אמרינן דבהיתרא קמתפיס כל שאמר סתם בעיקרו קמתפיס דהא תנן במתני' חטאת תודה שלמים אסור ולא דייקינן מינה בסוגיין דבעיקרו קמתפיס אלא איידי דבעי למימר אי לאחר זריקת דמים מ"ט דמאן דאסר נקט נמי אי לפני זריקת דמים מ"ט דמאן דשרי אבל ה"ה דסתמא נמי קשיא: **)לא דכולי עלמא לפני זריקת דמים. כלומר אי נמי סתמא דחד דינא אית להו ואפילו הכי רבי *יוסי מתיר מדכתיב כי ידור נדר ובכור דבר האסור הוא כיון דבעל כרחו הלה קדושה עליו: לה' לרבות דבר האסור. כלומר כיון דמצוה להקדישו כדמפרש הש"ס לקמן: מבעי ליה למתפיס בחטאת ואשם. דאע"ג דחובה

עליו

*) נ"ל ורבוכה וכתיב והקריב הד"א. רש"א **) שייך לדף יג

תוספות

והא תרומת לחמי תודה לאחר זריקה הוא. מ"מ לא הוי כאומר כבשר שלמים לאחר זריקה כיון שלא הצריך בלשונו כדפ"ל גבי נותר: הא קא משמע לן דתרומת לחמי תודה תרומתו היא. כלומר כדפ"ל תרומתו כלל היא: אלא דאפרשינהו בלישייהו. כלומר שהפריש בעודה עיסה ומן השאר עשה ד' חלות מד' מינין: לימא כתנאי וכו'. אלא דמחית בשר זבחי שלמים גביה ואמר זה כזה. אגב ריהטא דבעיא מיירי בשלמים נקט נמי הכא שלמים אלא כלומר דמחית בשר בכור גביה לאחר זריקה ואמר זה כזה ויש"ג בהדיא דמחית בשר בכור גביה:

פי' הרא"ש

והא תרומת לחמי תודה דלאחר זריקת דם הוא. דאין רגילות ליתנם לכהן עד אחר זריקת הדמים שכבר הותרו לאכילה: הא כתרומת הלשכה אסור. דכולה איסורא הוא: הכי גרסינן תרומת לחמי תודה [נמי] תרומתו היא וכולם בכלל תרומתו: כגון דאפרשן בלישה. והיינו ע"כ לפני זריקת דמים שהלחם קודם בשחיטת הזבח ואין שוחטין הזבח עד שיקרימו פניהם בתנור דלא מיקרי לחם והאי דקאמר דאפרשן בלישה לאו דוקא *דקודם שחיטת הזבח לא שייך לקורהם תרומת לחמי תודה ועדיין לא קדש הלחם ומה תרומה שייך בהו אלא מיירי שהפרישן בין שחיטה לזריקה ונראה דאמרינן בפרק קמא דפסחים (דף יג:) שני דברים הם מתירין מעלין זה בלא זה והלחם קודם בשחיטה נגדה והאי דנקט דאפרשן בלישה אגב דמייתי עלה הא דרב טובי בר קסנא: הכי גרסינן והא בעי למישקל תרומה וכי תימא דשקיל פרוסה מכל חד וחד כו': אלא דאפרשינהו בלישה. אחר שעשה מכל מין ומין עשר חלות ונתן אחת מכל מין לכהן ומתמעטה הנותרים עשה חלה אחת ומסתמא נתן לכהן חלקו תדקאמר שאפאן ארבע חלות ולא הזכיר אפיית חלות הקטנות: אי לפני זריקת דמים. כלומר שאמר בפירוש לפני זריקת דמים והוא הדין נמי אי אמר כבכור סתמא הוה קשיא ליה דמ"ע דמאן דשרי אלא משום דבעי למימר ואי לאחר זריקת דמים והייט כגון שפירש לאחר זריקת דמים נקט נמי לפני זריקת דמים:

עין משפט נר מצוה

נז א מיי' פ"א מהל' נדרים הל' יא סמג לאוין רמב:
נח ב מיי' פ"ט מהל' מעשה הקרבנות הל' כב סמג עשין קפב:
נט ג מיי' שם הל' כא:
ס ד ה מיי' שם הל' כב:
סא ו מיי' פ"ב מהל' נדרים הל' יב סמג לאוין רמב:

מיר ד:

מסורת הש"ס

נ"ל תרומת לחמי וכו'.
מנחות עו: ע"ש [נדה ו: ע"ש]
[מנחות עז:]
שם עו. עז: פסחים לו: [נדה ז:]
[נ"ל ר' יוסי וכן מוכח מנזיר להדיא]

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה לעולם וכו' ולא תימא הא כתרומת לחמי תודה אלא אימא הא כתרומת הלשכה: (ב) ד"ה אי הכי וכו' בדבר האסור הס"ד ואח"כ מ"ה הא קמ"ל כו' לעולם כתרומת לחמי תודה: (ג) ד"ה ואית דמפרשי וכו' אסור הככר אלמא דאזלינן בתר מעיקרא שהיה אסור לכל העולם אימא כו' מהא לא תפשוט וכו' בסוף הקדש הא כתרומת לחמי תודה מותר וכו' כתרומה בעלמא והוי כדבר האסור וכו' אי הכי ליתני כתרומת לחמי תודה מותר ואנא ידענא כל שכן כתרומת אהרן דמותר דהיא לא באה ע"י נדר כלל הא קמ"ל כו' להכי קתני כתרומתו וכו' תרומה אהרן חשובה והאי דמתפיס ככר בתרומת לחמי תודה לאחר זריקת דם כצ"ל וסד"א: (ד) ד"ה הרי עלי כבכור שאמר הרי עלי בשר זה כבשר בכור ובכהן קא מיירי וכו' נמי באכילה הס"ד: (ה) ד"ה מאי טעמא וכו' לא איסתרי אלא:

גליון הש"ס בהרא"ש ד"ה כגון דאפרשן כו' דקודם שחיטת הזבח ל"ש. עיין נדה דף ו ע"ב תד"ה דאפרשינהו:

א דמחית בשר בבור (א) ומחית בשר דהאיך גביה ואמר זה כזה ותנאי היא לא דכולי עלמא לפני זריקת דמים ומ"ט דמאן דשרי אמר קרא °כי ידור *עד שידור בדבר הנדור לאפוקי בכור דדבר האסור הוא ומאן דאסר אמר קרא °לה' לרבות *דבר האסור ומאן דשרי לה' מאי עביד ליה מיבעי ליה למתפיס בחטאת ואשם ומה ראית לרבות חטאת ואשם ולהוציא את הבכור ב מרבה אני חטאת ואשם שהוא מתפיס בנדר ומוציא אני את הבכור שהוא קדוש ממעי אמו ומאן דאסר בכור נמי מתפיסו בנדר הוא דתניא *משום רבי אמרו ג מנין לנולד בכור בתוך ביתו שמצוה להקדישו שנאמר °הזכר תקדיש ומאן דשרי כי לא מקדיש ליה ד מי לא מיקדיש: כאימרא כדירים: תנא *ה אימרא לאימרא כאימרא דירים לדירים כדירים עצים לעצים כעצים אישים לאישים כאישים מזבח למזבח כמזבח היכל להיכל כהיכל ירושלים לירושלים כירושלים כולן שאוכל לך אסור לא אוכל לך מותר מאן שמעינן ליה דלא שני ליה אימרא לאימרא כאימרא רבי מאיר היא אימא סיפא וכולן לא אוכל לך מותר והתנן *לקרבן לא אוכל לך רבי מאיר אוסר ואמר רבי אבא נעשה כאומר לקרבן יהא לפיכך לא אוכל לך לא קשיא ו הא דאמר לא (ב) לאימרא הא דאמר לאימרא:

מתני' ו האומר קרבן עולה מנחה חטאת תודה שלמים שאני אוכל לך אסור °רבי יהודה מתיר הקרבן כקרבן קרבן שאוכל לך אסור *לקרבן לא אוכל לך רבי מאיר אוסר:

גמ' קתני (ג) קרבן הקרבן כקרבן שאוכל לך אסור סתמא תנא כרבי מאיר דלא שני ליה בין אימרא לאימרא [אי ר"מ הא] דקתני הקרבן שאוכל לך אסור והתניא *מודים חכמים לרבי יהודה באומר הא קרבן והא עולה והא מנחה והא חטאת שאוכל לך שמותר שלא נדר זה אלא בחיי קרבן

לא

במדבר ל　שם　דברים טו

רש"י

ואמר זה כזה. ובהא קא מיפלגי מר סבר בעיקרו מתפיס ומר סבר בהיתר קא מתפיס לאחר זריקת דמים: אמר קרא כי ידור נדר כי ידור בדבר הנדור. הוי נדר והאסור לאפוקי בכור דדבר האסור (ד) דממילא מיתסר: אמר קרא לה' לרבות דבר האסור. דכל דבר שהוא אסור (ה) ולגבוה הוא מתפיסו נמי בנדר אע"פ שהוא אסור בלא נדר כגון בכור: מרבה אני חטאת ואשם. שהם מתפיסים מפני שהוא מתפיסן בנדר אע"ג דעל חטא באין ולא משום נדר אפ"ה איהו מתפיסו שאומר הרי זו לחטאתי ולאשמי אבל בכור אינו מתפיס כלל שממעי אמו (ו) קדש עצמו: כי לא מקדיש ליה. אם לא הקדישו מי לא מיקדיש בלאו הכי משום הכי לא חשיב (ז) כלל כי מתפיס ליה בנדר אבל חטאת ואשם לא מיקדשי לעולם אי לא מקדיש להו: כולן שאוכל לך אסור. דכי אמר כאימרא שאוכל לך דמי כמאן דאמר יאסר עלי מה שאוכל לך אבל אמר כאימרא לא אוכל לך מותר דמשמע אבל אם אוכל לך לא יהא כאימרא ומותר: מאן שמעינן ליה דלא שאני ליה בין אימרא לאימרא כאימרא. דכולן שאוכל לך אסור: ר"מ היא. דפליג עליה דר"י דאי ר"י לית ליה אימרא דאמר האומר ירושלים לא אמר כלום: וכולן לא אוכל לך מותרין. אפילו אמר לאימרא לא אוכל לך: לא קשיא הא דאמר לאימרא. מתני' דתנן לקמן (ח) וכו' דאמר לאימרא לא אוכל לך דהיינו לקרבן דמשמע לקרבן יהא לפיכך לא אוכל לך וברייתא דקתני מותר תריץ לה הכי דאמר לא לאימרא לא אוכל לך הא אם אוכל לך יהא כאימרא דהיינו מכלל לאו הן ולהכי מותר דלר"מ לית ליה מכלל לאו [הן]: **מתני'** האומר. עולה יהא שאוכל לך או מנחה כו' אסור: רבי יהודה מתיר. דלא אמר כעולה כחטאת: **גמ'** סתמא תנא כרבי מאיר דלא שאני ליה בין אימרא לאימרא. דאסר היכא דאמר ירושלים כמאן דאמר כירושלים ולהכי אסור היכא דאמר קרבן כהיכא דאמר כקרבן: אי רבי מאיר היא. רישא דקתני הקרבן שאוכל לך אסור: והתניא מודים חכמים לרבי יהודה. דהיינו רבי מאיר דפליג עליה: שלא נדר זה אלא בחיי קרבן. דכי אמר הא קרבן שאוכל לך משמע כמאן דאמר חיי קרבן שאוכל לך ולא כלום קאמר:

לא

[לקמן יד.]　[נזיר ד: ע"ש]　[ערכין כט.]　[נזיר ד: ע"ש]　[תוספתא פ"א]　[לעיל יא. וש"נ]　[לעיל יא. וש"נ]　[תוספתא פ"א]

תוספות

אמר קרא לה' לרבות דבר האסור. פי' דבר האסור כי האי דבכור לפי שנכתב קצת דבר הנדור כדמפרש ואזיל: מרבה אני חטאת ואשם שהוא מתפיס בנדר. אע"ג שהוא חייב אותן בלא נדר מ"מ אין קדושה חל עליהן ממילא: תנא אימרא לאימרא וכו' הא דאמר לאימרא. בפתח דלאימרא בפתח מפרשינן ליה לאימרא יהא לפיכך לא אוכל לך כמו לקרבן בפתח והא דתניא בהך ברייתא לאימרא לא אוכל לך מותר מיירי שאמר לא אימרא כפר"ת וא"ת אי לאימרא דהך ברייתא מיירי דאמר לא אימרא אם כן שאוכל לך אמאי משמע איסורא וי"ל דודאי לאימרא דרישא (דלא) דאוכל לך מיירי בלאימרא בפתח ולאימרא דלא אוכל מיירי שאמר לא אימרא וא"ת אם כן אדמפליג בלא אימרא בין אוכל ללא אוכל ליפלוג כולה בלא אוכל בין לאימרא בפתח ללא אימרא דהשתא נמי דמפליג בין אוכל ללא אוכל הוי לאימרא גבי אוכל בפתח וגבי לא אוכל לא אימרא וי"ל דאה"נ אלא כיון דאימרא כאימרא לא ליתני ליה לאיסורא רק באוכל לך תני נמי באוכל לך גבי לאימרא ואע"ג דגבי לאימרא הוי מתסר נמי גם בלא אוכל לך כך צריך לדחוק לפר"ת ור"י גרס הא דאמר לאימרא בחטף התם מפרש ליה לאימרא יהא לפיכך לא אוכל לך דומיא דלקרבן לא אוכל לך דהתם נמי לקרבן בחטף הא ברייתא דלעיל דשרי מיירי בלאימרא בפתח בין ברישא גבי שאוכל בין גבי לא אוכל לך: האומר קרבן עולה ומנחה וכו'. אשמעי' אע"ג דליכא כ"ף: רבי יהודה מתיר. משום דלא אמר בכ"ף וה"ה בלשון קונם בלא כ"ף דמותר מפי דלא עדיף מלשון קרבן עצמו וקונם בכל הש"ס בלא כ"ף דלא כרבי יהודה ור"י פי' דאמר קונם יש לפרש לשון פעולה כמו מקונם ובלשון פעולה מודה רבי יהודה כקרבן הקרבן: הקרבן כקרבן קרבן אוכל לך אסור. תימה בשלמא הקרבן אשמעינן דלא הא קרבן קאמר כיון שאמר הקרבן תיבה אחת אבל איך תרתי למה לי ואי משום קרבן בלא כ"ף ככר אשמעינן (ט) (ונראה דה"ל) דוקא שאוכל לך הוא דאסור אבל לא אוכל לך מותר (י) דלא מפרש קרבן יהא לפיכך לא אוכל לך כך נראה למהר"ף כ"ש:

הא

ר"ן

עליו להביאן מקרו דבר הנדור טפי מבכור לפי שמחמת נדרו הוא בורר בהמה זו שהוא מביא מה שאין כן בבכור שהוא קדוש ממעי אמו ואין יכול להחליפו באחר והיינו דקאמר בסמוך שהוא מתפיסן בנדר כלומר שצריך להתפיסן: ולענין הלכה כ' הרמב"ן ז"ל בהלכותיו דנהי דבעיין הכא לא איפשיטא אי בעקרו קמתפיס או בהיתרא קמתפיס נקטינן דבהיתרא קא מתפיס מדמסקינן בפרק מי שאמר הריני נזיר ושמע חבירו ואמר ואני דבסיפא מתפיס ולא בקמא בין לקולא בין לחומרא דהא משום דאמרינן דבסיפא מתפיס קתני התם הותר האמצעי הימנו ולמעלה אסור הימנו ולמטה מותר ואי כולהו בקמא מתפיס אין ההיתר נמשך אלא לו לבדו כדמוכח התם אלמא בסיפא קמתפיס דהיינו בהיתרא והיינו דהתם גבי מתניתין דאיזהו איסר האמור בתורה דמייתי לה בהאי לישנא דהיינו שנדר מאותו היום ואילך דמשמע °הא לאו הכי בהתירא מתפיס: דלא שני ליה אימרא ולא שני ליה כאימרא רבי מאיר. כלומר דלדידיה אפי' בלא כ"ף הדמיון מתסר: לא קשיא הא דאמר לאימרא הא דאמר לא אימרא. כך היא הגירסא בקצת נסחאות ואיכא דגרסי הא דאמר לאימרא כלומר בשבא תחת הלמ"ד הא דאמר לאימרא כלומר בפתח תחת הלמ"ד דסבירא להו למאן דגרסי הכי דבלמ"ד פתוחה הרי היא כלא וכפי פירוש הגירסא השנית שכתבתי למעלה בברייתא דחולין החולין כחולין וברייתא הכי תני פעמים דבאומר שאוכל לך אע"ג דמשמע היתר אסור והיינו בלמ"ד שבאית והיא דלקרבן לא אוכל לך רבי מאיר אוסר היינו בלמ"ד שבאית ופעמים דאמר לא אוכל לך אף על גב דמשמע איסורא שרי דהיינו בלמ"ד פתוחה א"נ באומר לא בהדיא כפי חילוק הגרסאות: **מתני'** האומר קרבן עולה וכו' שאני אוכל לך אסור. ואע"ג דלא אמר בהו כ"ף הדמיון ורבי יהודה מתיר דסד"א דכיון דהכי שמן מורה על איסורן להוי כפגול נותר דמודה בהו רבי יהודה דלא בעיא כ"ף קמ"ל וכמו שפרשתי למעלה (דף יא. ד"ה ססור): הקרבן כקרבן קרבן שאוכל לך אסור. דבכל ליסני משמע דמה שיאכל יהא קרבן ודוקא כי אמר שאוכל אבל אמר קרבן לא אוכל לך שרי דהא תנן בפרק שני (לקמן טו:) קרבן לא אוכל לך מותר ומוקמינן לה כר"מ וטעמא דמילתא דכי אמר קרבן בלא למ"ד משמע דנשבע בחיי קרבן שלא יאכל: לקרבן לא אוכל לך ר"מ אוסר. מפרש בגמרא דה"ק לקרבן יהא לפיכך לא אוכל לך וה"ה דאי אמר לקרבן שאוכל לך אסור דמשמע שפיר לקרבן יהא מה שאוכל משלך והאי דלא עריב האי בהדי הני דרישא דליתני הקרבן כקרבן קרבן לקרבן שאוכל לך אסור משום דהנהו תלתא דהיינו הקרבן כקרבן קרבן דוקא כי אמר שאוכל אסור אבל אמר לא אוכל שרי וכדכתיבנא אבל כי אמר לקרבן אפילו אמר לא אוכל אסור: **גמ'** סתמא תנא כרבי מאיר. ה"ה דאי תנא לה תנא אחרינא קשיא נמי ברייתא אמתני' אלא קוטא ועיקרא דמילתא קא מפרש: מודים חכמים לר"י. אע"ג דלא בעו כ"ף הדמיון בהא מודו דשרי:

לא

פי' הרא"ש

דמחית בשר בכור גביה. אחר זריקת דמים: לאפוקי בכור דדבר האסור הוא. דקדושתו מרחם נפס: לרבות דבר האסור. פירוש כי האי שהוא נפס ואינו נדור אבל בנבלות וטרפות מודה דלא הוי נדר: חטאת ואשם שהם מתפיסין בנדר. דאע"פ שהוא מחוייב להביאם צריך תיהא להקדישן: מאן שמעת ליה דלא שני ליה אימרא כו' ר' מאיר. דמסתמא בר פלוגתיה דר' יהודה דמתניתין הוא ר' מאיר: הא דאמר לאימרא. בשב"א הא דאמר לאימרא בפתח ולאימרא בשב"א *) לאימרא שאוכל לך לר' מאיר שרי דהוי כמו חולין שאוכל לך [ולאימרא בפתח אסור דהוי כמו לא חולין שאוכל לך דאסר ר' מאיר לעיל (דף יא:): **מתני'** האומר קרבן עולה ומנחה חטאת תודה שלמים. כל הני בקרבנות חובה איירי תודה כללא בהדייהו דדמיא לחובה דד' צריכין להודות וסד"א כיון דזקוק להביאם בעל כרחו לא הוי כדבר הנדור: ר' יהודה מתיר. משום דאמר בלא כ"ף והאי כדפלגינהו בתרתי בבי רישא קמ"ל דבותא דרבנן דאפי' בירושלים פליגי רבנן עליה דר' יהודה וסיפא קמ"ל דאפי' בקרבן שרי ר' יהודה: קרבן הקרבן כקרבן שאוכל לך אסור. כל הני שמעינן להו ככר והקרבן איצטריך ליה דסד"א בחיי קרבן קאמר והא דתנן לקמן בפ' שני הקרבן שאוכל לך מותר התם בקרבן קאמר דמשמע חיי קרבן: לקרבן לא אוכל לך ר' מאיר אוסר. בגמרא מפרש טעמא: קונם פי מדבר עמך כו'. בגמרא מפרש דלא הוי דבר שאין בו ממש: גמ' סתמא תנא כר' מאיר דלא שני ליה בין אימרא לכאימרא. סוגיא דהש"ס אגב רהטיה דדייקא לעיל מאן שמעת דלא שני ליה בין אימרא לכאימרא נקטיה נמי הכא אע"ג דלא צריך ליה דבין אתיא כר' מאיר ובין אתיא כר' יהודה קשיא ליה מהקרבן: והתניא מודים חכמים לר' יהודה באומר הא קרבן. אע"ג דחכמים מחמירין באומר קרבן הכא מודו לרבי יהודה באומר הא קרבן. הא דלא פריך ממתני' דבפ"ב (דף טו:) הא קרבן שאוכל לך מותר והך מתני' פ"כ ר' מאיר היא כדפרישית לקמן משום דברייתא מפרשי' דלא נדר אלא בחיי קרבן פי' בחיי הבהמה שהנדרים:

עין משפט נר מצוה

סב א מיי' פ"א מהל' נדרים הל' טו סמג לאוין רמב וע"ש בכ"מ:

סג ב מיי' שם הל"י:

סד ג ד מיי' פ"א מהל' בכורות הל"ד סמג עשין ריא טוש"ע יו"ד סי' שו סעי' א:

סה ה ו מיי' פ"א מהל' נדרים הל' כב:

סו ז מיי' שם הל"י סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סי' רד סעי' א:

*) עי' מ"ל פ"א מהל' נדרים הל' יח ד"ה ודע שראיתי וז"ל וע"כ ט"ס יש כאן ונראה דה"ג ולאימרא לא אוכל לך לר"מ שרי דהוי כמו לחולין שאוכל לך וכמו חולין שלא אוכל לך דשרי ר"מ לעיל וטעמא וכו' ע"ש

הגהות הב"ח (א) גמ' בשר בכור קמיה ומחית בשר: (ב) שם הא דאמר לא אימרא הא: (ג) שם קתני הקרבן כקרבן קרבן שאוכל לך בשר וכו' בין אימרא לאימרא כאימרא אי ר"מ רישא דקתני הקרבן שאוכל: (ד) רש"י ד"ה אמר קרא כי וכו' האסור הוא דממילא: (ה) ד"ה אמר קרא לה' וכו' שהוא אסור לגבוה הוא: (ו) ד"ה מרבה וכו' שממעי אמו הוא קדש מעצמו: (ז) ד"ה כי לא וכו' לא חשיב ליה כלל: (ח) ד"ה לא קשיא וכו' דתנן לקמן לקרבן לא אוכל לך וכו' דאמר לאימרא: (ט) תוס' ד"ה הקרבן. וי"ל דאתא לאשמועינן דוקא: (י) שם בא"ד ולא אמרינן קרבן יהא:

גליון הש"ס בהר"ן ד"ה ולענין הלכה וכו' הא לא"ה בהיתרא קמתפיס. עיין לקמן דף עה ע"א בר"ן ד"ה דאתפיס: במתני' ר' יהודה מתיר. עיין נזיר דף ט ע"א תד"ה הריני נזיר:

גמרא

*לא קשיא הא דאמר הא קרבן והא דאמר הקרבן מאי טעמא חיי קרבן קאמר קתני לקרבן לא אוכל לך רבי מאיר אוסר *והא לית ליה לרבי מאיר מכלל לאו אתה שומע הן אמר רבי אבא נעשה כאומר לקרבן יהא לפיכך לא אוכל לך: **מתני'** האומר לחבירו קונם פי מדבר עמך ידי עושה עמך רגלי מהלכת עמך אסור: **גמ'** ורמינהו חומר *בשבועות מבנדרי' ובנדרים מבשבועו' חומר בנדרים שהנדרים חלין על המצוה כברשות מה שאין כן בשבועות וחומר בשבועות שהשבועות חלות על דבר שיש בו ממש ושאין בו ממש מה שאין כן בנדרים אמר רב יהודה באומר יאסר פי לדיבורי ידי למעשיהם רגלי להילוכן דיקא נמי דקתני פי מדבר עמך ולא קתני שאני מדבר עמך:

הדרן עלך כל כנויי

ואלו מותרין חולין שאוכל לך כבשר חזיר כעבודת כוכבים כעורות לבובין כנבילות (א) וטריפות כשקצים ורמשים *כחלת אהרן וכתרומתו מותר האומר לאשתו הרי את עלי כאימא פותחין לו פתח ממקום אחר שלא יקל ראשו לכך: **גמ'** טעמא דאמר חולין שאוכל לך הא אמר לחולין שאוכל לך משמע לא לחולין ליהוי אלא קרבן מני מתניתין אי רבי מאיר *הא לית ליה מכלל לאו

רש"י

לא קשיא. מתניתין דאסר דאמר הקרבן דהייתו כקרבן שאוכל לך (ג) רבי מאיר היא דלא שאני ליה בין אמר הקרבן לכקרבן וברייתא דאמר הא קרבן דמשמע חיי: לא קרבן לא אוכל לך. אבל שאוכל לך הוי קרבן להכי אוסר רבי מאיר ואית דאמרי הכי משמע לקרבן בשביל קרבן לא אוכל לך שאם אוכל לך יהא אסור עלי כקרבן: ומקשינן והא לית ליה לרבי מאיר וכו': **מתני'** קונם פי מדבר עמך. מה שאני מדבר עמך אסור עלי כקרבן או שאמר קונם ידי עושה עמך או קונם רגלי מהלכת עמך אסור לדבר עמו ולהלך עמו ולעשות עמו מלאכה: **גמ'** חלין על המצוה כברשות. שאם אמר קונם שאני עושה סוכה או קונם שאני מניח תפילין חל עליו הנדר ואם עשה קם ליה בבל יחל: מה שאין כן בשבועה. שאין נשבעין לבטל את המצות דמושבע ועומד מהר סיני הוא לקיימן ולהכי לא חלה שבועה עליה דאין שבועה חלה על שבועה: מה שאין כן בנדרים. דאין חלין על דבר שאין בו ממש כגון דיבור שאין בו ממש ואמאי קתני אסור: באומר יאסר פי לדיבורי. כלומ' פי יאסר לאותו דיבור שאני מדבר עמך והפה שנאסר יש בו ממש ודאי וידים למעשה ידיהם שאיני עושה עמך ורגלי להילוך שלא אהלך עמך: דיקא נמי. מתני' (ג) דאסר דפי קאמר דקתני קונם פי מדבר עמך ולא קתני שאני מדבר עמך שמע מינה דיאסר פי קאמר והייתו דבר שיש בו ממש:

הדרן עלך כל כנויי

ואלו מותרין. דלא חשיבי נדר: האומר חולין שאני אוכל לך או כבשר חזיר שאוכל לך או כעבודת כוכבים כו': כחלת אהרן וכתרומתו מותר. לאכול עמו דכל הני לאו דבר הנדור הן אלא דבר האסור דממילא מיתסרי בלא נדר ואין נודרים בדבר האסור: **גמ'** אי רבי מאיר והא לית ליה מכלל לאו אתה שומע הן. והיכא דאמר לחולין לא אמרינן דמשמע אלא לקרבן דהייתו הן מכלל לאו: אלא

ר"ן

לא קשיא הא דאמר הא קרבן הא דאמר הקרבן. כלומר דכי אמר הקרבן האי לאוי קרבן קאמר: **מתני'** האומר לחבירו קונם פי מדבר עמך וכו'. בגמרא מפרש לה: **גמ'** שהנדרים חלים על דבר מצוה. בפ"ב (לקמן דף טז:) מוכחינן לה מקרא שהשבועות חלות על דבר שאין בו ממש משום דמיתסר גברא הוא שלא יעשה כן ואיהו אית ביה ממש: מה שאין כן בנדרים. דמתסר חפצא הוא הילכך אי לית ביה מששא לא אסר מידי: באומר יאסר פי לדבורי. כלומר נעשה כאומר דהא אמר קונם פי מדבר משמע דקונם קאי אדבור ומשמע נמי דקאי אפה הילכך כיון דסתם נדרים להחמיר אמרי' דאפה קאי ופיו דבר שיש בו ממש הוא °ודכותה בהש"ס דאמרינן באומר ופירושן נעשה כאומר ובדין הוא דהוה מצי לשנויי ליה דאפילו אי קאי קונם אדבור אפ"ה אסור מדרבנן שהנדרים חלין מדרבנן אפילו על דבר שאין בו ממש כדאיתא לקמן בריש פ"ב אלא קושטא דמילתא מתרץ ליה דאפילו מדאורייתא נמי אסור:

הדרן עלך כל כנויי

ואלו מותרין. איידי דתנא בפרק קמא נדרים אסורין פתח הכא באלו מותרין: חולין שאוכל לך. בגמרא מפרש למאי איצטריך: כבשר חזיר כעבודת כוכבים וכו'. כל מיני אסורין קתני אסורין באכילה כבשר חזיר ואסורין בהנאה כעבודת כוכבים ואסורין בהנאה שאין להם בטלה כעורות לבובין שהיו תקרובת לעבודת כוכבים שהיו נוקבין העור כנגד הלב והיו מוציאין אותו כשהוא חי ותמירי מעבודת כוכבים דנהי דעבודת כוכבים אית לה בטלה תקרובת עבודת כוכבים אין לה בטלה ותנא נמי שאסורין באכילה בלבד ויש בהן טומאה כנבילות ושטומאתן המורה בכעדשה כשקצים ורמשים: כחלת אהרן וכתרומתו. שאע"פ שחל איסור על ידי קריאת שם לא מקרו דבר הנדור וכמו שכתבתי למעלה* [שאע"פ] שהוא אסור לזה ומותר לזה לא מחמת נדרו הוא שהרי כשהפרישן לא פירש אלא ודאי מאי דאסירי לזרים מחמת אסורא הוא דרמא רחמנא עלייהו וטעמא דכולהו הני דאין מתפיסין בהן משום דבעינן שיתפיס בדבר הנדור ולא בדבר האסור כדאיתא בגמרא: הרי זה מותר. ואפילו עם הארץ שנדר בהם אין צריך פתח אלא מותר מאליו ולהכי אע"ג דפתח ותנא ואלו מותרין הדר ותנא הרי זה מותר משום דקא בעי למיתנא האומר לאשתו הרי את עלי כאימא דצריך פתח בעם הארץ וכדאיתא בגמרא ואי לא הדר ותנא הרי זה מותר לא ידענא ואלו מותרין דרישא כלומר שהן מותרין בלא פתח אהי מינייהו קאי אי אכולהו אי אתרתי מינייהו: האומר לאשתו וכו'. האי דנקיט הרי את עלי כאימא ה"ה נמי במתפיס בשאר אסורי הנאה כעבודת כוכבים וערלה וכלאי הכרם ובברייתא נמי תניא בגמרא הרי את עלי כבשר אימא כבשר אחותי כערלה ככלאי הכרם אלא האי דנקט כאימא הדא דאית ביה תרתי אשמעינן חדא דאף על גב דמתפיס בדבר האסור בעם הארץ מדרבנן צריך פתח ואשמעינן תו דצריך שיהא ממקום אחר אבל אין פותחין לו בכבוד אמו כלומר אילו היית יודע שלא יהא כבוד לאמך בכך לא היית נודר דלא תימא נהי דאין פותחין לו לאדם בכבוד אביו ואמו ה"מ בנדרים דאורייתא אבל האי דליתיה אלא מדרבנן פותחין קא משמע לן דלא. הרשב"א ז"ל. ודוקא במדיר אשתו ומתפיס בדבר האסור צריך פתח מפני שדרכו לאסור את אשתו מתוך הקפדה ואי שרית ליה בלא פתח כי מתפיס בדבר האסור אתי למישרי נמי אפילו מתפיס בדבר הנדור אבל שאר נדרים מתוך שאין מצויין כל כך לא גזרו בהן ואין צריכין שאלה והיינו דנדרים דרישא דמתניתין מותרין לגמרי כדאיתא בגמרא: **גמ'** טעמא דאמר חולין שאוכל לך וכו'. דודאי תנא חולין לאו לגופיה איצטריך דהא פשיטא דמותר אלא משום דיוקא תנא ליה לאשמועינן הא לחולין אסור: מני מתניתין אי רבי מאיר וכו' אלא

עין משפט נר מצוה

סז א מיי' פ"א מהל' נדרים הל' יט ועי"ש בכ"מ:
סח ב מיי' פ"ג מהל' נדרים הל' יא סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סי' ריג סעי' א:
סט ג מיי' שם הל' ז וסמג שם טוש"ע יו"ד סי' רטו סעי' א:
ע ד מיי' שם ופ"ה מהל' שבועות הל' טו סמג שם טוש"ע יו"ד סי' רלט סעי' ד:
עא ה מיי' פ"א מהל' שבועות הל' ב ופ"ה הל' כ ופ"ג מהל' נדרים הל"א טוש"ע שם סעי' ג:
עב ו ז מיי' פ"ג מהל' נדרים שם סמג שם טוש"ע יו"ד סי' ריג סעי' א:
א ח מיי' פ"א מהל' נדרים הל' כ סמג שם:
ב ט מיי' שם הלכה ח סמג שם טוש"ע שם סי' רה סעי' א:
ג י מיי' שם הל"א:
ד כ מיי' שם הל' ג ופ"ב שם הל' יג סמג שם טוש"ע שם סי' רה סעי' א:

מסורת הש"ס

[לעיל יא. שבועות כו.]
לקמן טו. [שבועות כה. תוספתא פ"א]
לעיל יב
[לעיל יא. שבועות כו.]
[דף י"ב. ד"ה בעיקר ובד"ה כחלת]

תוספות

הא דאמר הא קרבן. בשתי תיבות או אמרינן בחיי קרבן קאמר והכי משמע הא הנה בקרבן אני נשבע הא דאמר הקרבן כלומר מתניתין דאסרה מיירי דאמר הקרבן בתיבה אחת לפיכך אסור דלא שייך לומר שהוא לשון שבועה כיון דאמר ליה בתיבה אחת ומתניתין נמי דייקינן דמיירי בתיבה אחת דומיא דקרבן דאע"ג דבהעבודה הזה הוי לשון שבועה אף כי בתיבה אחת שאני הכא כיון דבלשון נדר קא"ל דקאמר הקרבן שאוכל לך הילכך אין לפרשו בלשון שבועה היכא דקא"ל בתיבה אחת: קתני לקרבן לא אוכל לך רבי מאיר אוסר והא לית ליה לר"מ מכלל וכו'. השתא דטעמא לאסור משום מכלל וכו' משמע לא קרבן מה שלא אוכל הא מה שאוכל לך יהא קרבן ומשני באמר לקרבן יהא לפיכך לא אוכל לך כלומר הכי מפרש ליה ופר"ת דמיירי דאמר לקרבן בפתח בין לפי דברי המקשה בין לפי דברי המתרץ אלא שהמקשה היה סבור דפי' לקרבן בפתח כמו לא ודחי דמפרשי' ליה לקרבן יהא ור"י מפרש דלפי שינויא מיירי דאמר לקרבן בחטף מיהו לפר"ת ניחא לפי דע"כ למאי דס"ד מעיקרא הוי לקרבן בפתח מדהוה טעי המקשה לומר טעמא דאיסורא משום מכלל ומסתמא ה"ה לדברי המתרץ א"כ גם לפר"י יש ליישב דבזה הם חלוקין המקשה והמתרץ דודאי המקשה היה סבור דגרס לקרבן בפתח לפיכך היה טועה לומר דטעמא משום מכלל לאו כו' ודחי דכרבי מאיר מיירי דאמר לקרבן בחטף וא"ת לפר"ת דאמר לשינויא דאמר לקרבן בפתח לרבנן דלית להו האי סברא דלקרבן יהא לפיכך וכו' מ"מ מיתסר מטעם מכלל לאו וכו' לרבנן דאית להו מכלל וכו' וא"כ אמאי קתני רבי מאיר אוסר הא לרבנן נמי מיתסר בשלמא לפר"י דגרס לקרבן בחטף וליכא למימר מכלל לאו וכו' לכך ליכא למיסר לא אלא מטעם יהא לפיכך מותר לרבנן דלית להו סברא דלקרבן יהא אבל לפר"ת קשה כדפרישית וי"ל דאסור גם לרבנן ולרבותא נקט ר"מ אוסר דאע"ג דרבי מאיר לית ליה מכלל וכו' מ"מ אוסר מטעם דלקרבן יהא וכו': באומר יאסר פי לדיבורי. תימה אמאי לא משני לה דאף כי אין בו ממש ואין נדרים חלים מדאורייתא מ"מ מיתסר מדרבנן כדמסיק רבינא לקמן פ"ב ואיסור דמתניתין מדרבנן קאמר וי"ל דמתרץ ליה האמת דמתניתין מוכחא דמיירי בהכי שאמר יאסר פי לדיבורי כדמסיק דיקא נמי דקתני כו': ידי לעושיהם וא"ת תיפוק ליה דמעשה ידים גופיה יש בו ממש כדמוכח בכתובות (דף נט.) דאם אמר קונם מעשה ידי דמייל לר"מ דאמר אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם וי"ל דאה"נ ואגב איידי נקט כך שינויא אכולהו ועוד דאיכא מעשה ידים שאין בהן ממש כגון שלא אתן לפני בקרו תבן: הדרן עלך כל כנויי נדרים

ואלו מתרין. הרי עלי: **גמ'** טעמא דאמר חולין שאוכל הא לחולין שאוכל לך וכו'. דס"ד לדיוקא איצטריך למידק מיניה לחולין כיון דלגופיה לא איצטריך:

פי' הרא"ש

שהנדרים חלין על דבר מצוה כדבר הרשות. פירוש לעבור על דבר מצוה מה שאין כן בשבועות ולקמן בפ"ב מפרש טעמא שפיר. ממא"כ בנדרים שהנודר אוסר האיסור בחפץ ודבר שאין בו ממש אין יכול לאסרו עליו ודיבור והילוך דבר שאין בו ממש הוא: באומר יאסר פי לדבורי כו'. ויש מ...

הדרן עלך כל כנויי

ואלו מותרין חולין שאוכל לך. מילתא דפשיטא היא ובגמ' מפרש אמאי קתני לה: כעורות לבובים. היו נוקבין הבהמה מחיים כנגד הלב ומוציאין הלב ומקריבין אותו לעבודת כוכבים ותקרובת עבודת כוכבים אסורה בהנאה: כחלת אהרן. שהיא לאמון לכהנים ולא הוי דבר הנדור כדפרישית לעיל בפ"ק: הרי את עלי כאימא. לאו דבר הנדור הוא ואעפ"כ החמירו חכמים עליו כנודר בתורה לעם הארץ כי ועוד החמירו עליו לפתוח לו פתח ממקום אחר לבקש לו פתח וטעם לחרטתו שאילו היה יודע שלא היה נודר ולא שבי בכדו תהית או לכך עלך וכל זה שלא יקל ראשו לכך ולא ירגיל לאסור אשתו עליו: **גמ'** טעמא דאמר חולין כו'. לגופיה לא איצטריך אלא לדיוקא אתא: אי רבי מאיר הא לית ליה מכלל לאו כו'. לחולין בפתח ולא אמר לא חולין: ואלא ר' יהודה הייתו ריבא · בפרקין דלעיל דתנן לחולין שאוכל לך אסור: רבינא

בייט

הגהות הב"ח (א) מתני' ס"א כטריפות כשקצים כרמשים: (ב) רש"י ד"ה לא קשיא וכו' ורבי מאיר היא וכו' חיי הס"ד ואח"כ מ"ה קתני לקרבן כו' לא קרבן: (ג) ד"ה דיקא נמי מתניתין דיאסר פי קאמר:

גליון הש"ס בהר"ן ד"ה באומר יאסר פי וכו' ודכוותה בהש"ס. ע' לקמן דף עז ע"ב בהר"ן ד"ה אמר רבא ובגיטין דף עג ע"ב תד"ה אמר רבה וביבמות דף כה ע"ב תד"ה באומר:

לאו אתה שומע הן ואלא רבי יהודה היינו רישא אידי דקתני כבשר חזיר כעבודת כוכבים להכי קתני חולין רבינא אמר הכי קתני ואלו מותרין כחולין כבשר חזיר כעבודת כוכבים ואי לא תנא חולין הוה אמינא בעי שאלה ומי איכא לאסוקי על דעתא הכי הא מדקתני סיפא האומר לאשתו הרי את עלי כאימא פותחין לו פתח ממקום אחר מכלל דרישא לא בעיא שאלה אלא מחוורתא חולין ממילא נסבה מנהני מילי אמר קרא °איש כי ידור נדר לה' *עד שידור *בדבר הנדור אי הכי אפילו בדבר האסור נמי דהאכתיב לאסור איסר על נפשו לאסור איסר מבעי ליה לכדתניא *איזהו איסר האמור בתורה כו': האומר לאשתו הרי את עלי כאימא כו': ורמינהו הרי את עלי כבשר אימא כבשר אחותי כערלה וככלאי הכרם לא אמר כלום אמר אביי לא אמר כלום מדאורייתא וצריך שאלה מדרבנן רבא אמר הא בתלמידי חכמים °הא בעם הארץ והתניא הנודר בתורה לא אמר כלום ואמר רבי יוחנן וצריך שאלה לחכם ואמר רב נחמן ותלמיד חכם אינו צריך שאלה

תניא

רש"י אלא רבי יהודה היא. דאית ליה מכלל לאו הן: היינו רישא. כלומר כבר תנינא בפירקין דלעיל (דף י:) לחולין שאוכל לך לא כשר וכו' ומוקמינן לה כרבי יהודה ומאי קא משמע לן הכא אלא ודאי לא איצטריך הכא חולין אלא איידי דבעא למיתני כבשר חזיר כעבודת כוכבים תנא נמי חולין: רבינא אומר. הא דקתני חולין לאו דאמר חולין שאוכל (א) אלא הכי קתני אלו מותרין כחולין האומר כבשר חזיר כעבודת כוכבים כו': ואי לא תנא חולין. דמשמע מותר כחולין הוה אמינא בעי שאלה לחכם היכא דאמר כבשר חזיר או כעבודת כוכבים בעי למישאל אי הוה נדר אי לא ולהכי תנא חולין למימר דחולין גמורין נינהו דלא בעי שאלה: ומי איכא לאסוקי אדעתא. דבעי שאלה היכא דנדר כהאי גוונא אי לא תני נמי חולין: והא מדקתני סיפא האומר לאשתו הרי את אסורה כאימא. אע"ג דנדר בדבר האסור דלא הוי נדר: פותחין לו פתח ממקום אחר. לנודר לא הותרה שצריך בא לפני חכם ואין פותחין לו לומר הואיל ונדרת בדבר האסור לא כלום נדרת אלא מפתח אחר מרגלין לו היתר כדי שלא יקל את ראשו לכך כלומר להכי מצרכינן ליה שאלה ופותחין לו פתח ממקום אחר כדי שלא יהא קל בעיניו לידור בכך להזכיר אמו לגנאי ומדקתני בהא סיפא דצריך שאלה מכלל דרישא דלא קתני לא צריך שאלה ואפילו אי לא אמר חולין לא מצרכינן ליה שאלה: אלא חולין ממילא נסבה. כדי נסבה: דהא כתב נמי לאסור איסר. וכימא נמי עד שידור בדבר האסור: לא אמר כלום. אלמא אפילו שאלה לא בעי: לא אמר כלום מדאורייתא. הואיל דנדר בדבר האסור ומ"מ צריך שאלה כדי שלא יקל את ראשו בכך: תלמיד חכם. לא בעי שאלה דאקרי בעלמא היא דאירע לו ולא יקל את ראשו בכך ומתני' מיירי בעם הארץ דאי אמרת אפילו שאלה לא בעי יקל את ראשו להיות נודר כך:

הנודר

ר"ן אלא רבי יהודה היא היינו רישא. מתני' דפרקא קמא דתנן לחולין שאוכל לך קרי רישא ונראה בעיני דה"פ בשלמא אי כר"מ מתוקמא לא תקשי לן היינו רישא משום דההיא דלעיל אוקימנא כרבי יהודה והכי קתני שרבי יהודה אומר האומר ירושלים וכו' והכא סתם לן תנא דאפילו לר"מ דלית ליה מכלל לאו אתה שומע הן בהא מודה משום דכיון דאמר לא חולין על כרחין קרבן הוי אבל קאמר הש"ס דלא אפשר לאוקמא אליביה דכיון דלית ליה מכלל לאו אתה שומע הן אפילו בכי האי גוונא אית ליה למישרי: אידי דקתני כבשר חזיר וכו'. כלומר הא דקתני חולין שאוכל לך לאו לגופיה איצטריך ולאו לדיוקא אלא אגב גררא דסיפא פתח ביה הכי: הכי קתני ואלו מותרין כחולין. כלומר כאומר חולין שאוכל לך שיהא מותר לגמרי ולא בעי שאלה: מנא ה"מ. דמתפיס בדבר האסור לא מתסר: אמר קרא כי ידור נדר וכו' עד שידור בדבר הנדור. נראה בעיני דהכי פירושו דסבירא להש"ס דלאשמועינן דמתפיס בדבר הנדור מיתסר לא צריך קרא דכיון דאמר ככר זה עלי אסור הוי נדר כי אמר נמי כקרבן אסור קאמר ולא גרע מידות אלא ודאי קרא דכי ידור נדר לאו לדבר הנדור אתא אלא למעוטי דבר האסור ופרכינן אי הכי אפילו בדבר האסור נמי דהא כתיב לאסור איסר כלומר דעל כרחך כל חד לגופיה איצטריך ולאו למעוטא (ב) דכי היכי דלא תיסק אדעתין דמתפיס לא הוי נדר כתב רחמנא הני תרי קראי לאשמועינן במתפיס בדבר הנדור ומתפיס בדבר האסור הוי נדר וכל חד מינייהו חייל דאי לא לאסור איסר למאי מוקמת ליה ומפרקינן לאסור איסר מתבעי לכדתניא איזהו איסר וכו' כלומר וכיון דאפשר לאוקומה להך דרשא להכי מוקמת לה משום דסברא היא דמתפיס בדבר האסור לא חייל דבשלמא בדבר הנדור מצי לאתפוסי ולומר ככר זה עלי בנדר וקרבן שנאסר ע"י נדר אבל כי מתפיס בדבר האסור לא כלום קאמר דהיכי לימא ככר זה עלי כבשר חזיר לא אפשר דבשר חזיר אסריה רחמנא והוא לא אסריה: מתבעי לכדתניא איזהו איסר וכו'. לאשמועינן דאע"ג דתלי נדרו בנדר שלא נאסר אלא לו לבדו דהיינו יום שמת בו אביו חייל נדרא דאי לאו האי קרא הוה אמינא כי ידור נדר עד שידור בדבר שהוא הנדור לגמרי שנאסר מכל מחמת אותו נדר קמ"ל קרא דלאסור איסר וא"ת א"כ היכי מקשינן התם בריש פרק שבועות שתים בתרא כיום שמת בו אביו פשיטא והא טובא קמ"ל וכדכתיבנא נראה בעיני דמדלא נקט תנא בנדר על ככר ומתפיס על ככר אחר בו משמע דאגב אורחיה מילתא אחריתי אתא לאשמועינן דמתפיס בימים שאפילו בלא נדר לא היה אוכל בהם בשר כיון דמ"מ משום נדר ג"כ הם נאסרים עליו כי מתפיס בהו חייל נדרא והיינו יום שמת בו אביו ויום שמת בו רבו דאפילו בלא נדר משום צעריה לא הוה אכיל בהו בשרא ושתי חמרא ומש"ה פריך יום שמת בו אביו פשיטא דהא כל איסוריה ליתיה אלא מחמת נדר ואע"ג דממילא נמי הוי ממנע מאי נפקא לן מיניה מ"מ מתפיס בנדר הוא דלא אפשר ליה לאתפוסי באסורא כלל ומפרקינן יום שנהרג גדליה בן אחיקם אצטריכא ליה דמתסר ממילא וקמ"ל דכיון דאית ביה נמי נדרא מתפיס בנדר הוא ואסור ואם תאמר דהכא משמע דההיא דאיזהו איסר האמור בתורה נפקא לן מקרא דלאסור איסר ואילו התם בפרק שבועות שתים בתרא מייתי לה מנא ה"מ אמר קרא איש כי ידור נדר לה' עד שידור בדבר הנדור דאלמא כולה מילתא מהאי קרא נפקא לן ולא מצטריך לן לאסור אסר כלל וי"ל דהתם משום דלא קאי בעיקרא דהא דינא לא דק ונקט קרא דכי ידור נדר משום דההוא קרא נמי משמע דנדר הוי ע"י התפסה אבל אין ה"נ דקרא לאסור איסר מבעי לן למתפיס בדבר שלא נאסר אלא לו לבדו דחייל נדריה: הילכך לענין הלכה נקטינן דמתפיס בדבר האסור לא הוי נדר ולא צריך שאלה כלל ואפילו בעם הארץ אלא במדיר אשתו בלבד ומהאי טעמא דכתיבנא במתני' אבל מתפיס בדבר הנדור ואפי' בדבר שאינו נדור אלא לו בלבד חייל וה"מ מתפיס בנדר אבל מתפיס בשבועה לא מהני דקי"ל בפרק שבועות שתים בתרא דמתפיס בשבועה לאו כמולית שבועה מפיו דמי דהייטו טעמא משום דנדר חל על החפץ שאסר את החפץ עליו בנדר ולפיכך כשהוא מתפיס חפץ בחפץ ראוי הוא שיחול אבל שבועה הוא אוסר עצמו מן החפץ אבל גוף החפץ אין עליו נדר וקדושה כלל הילכך אי אמר זה כזה לא אמר כלום וכן נמי אם אמר שלא אוכל בשר כיום שמת בו אביו והוא היה מושבע על אותו יום לא אמר כלום דהא באותו יום מתפיס ואותו יום ליכא בגופיה נדרא כלל ואיכא מ"ד דנהי דמתפיס בשבועה לאו כמולית שבועה מפיו דמי ה"מ לענין קרבן ומלקות אבל איסורא מיהא איכא וזה אינו מחוור וכמו שכתבתי שם בס"ד: הא בת"ח. דכיון דתני לא אמר כלום משמע שאינו צריך שאלה כלל ואפי' מדרבנן ומיירי בת"ח: והתניא. בניחותא כלומר דאף על גב דצריך שאלה לעם הארץ תני לא אמר כלום כיון דת"ח אין צריך שאלה: הכי גרסינן ואמר רבי יוחנן ואמר רב נחמן:

הא

תוספות

היינו רישא. פירוש מתני' דפ"ק דתנא לחולין שאוכל לך לא כשר וכו' ואוקימנא כרבי יהודה: אידי דתנן כבשר חזיר. וכי"ל דנדרים הרבה שאין הנדר חל תנא נמי חולין בהדייהו דבעי לייסב לעולם מתני' לאוקמה דאיצטריך למידק הא לחולין וכו' יהודה ואע"ג דתנינא חדא זימנא פ"ק תנייה אגב גררא ול"נ דלאו לדוקיא אתיא מתני' אלא לגופיה אע"ג דלא הוי שום רבותא מ"מ תנינא אגב גררא דאיכך והשתא מתוקמא גם כר"מ ולהכי לא הוי מצי למיתני קרבן שאוכל לך: ה"א דבעי שאלה מדרבנן ומי מצי למימר הכי והא מדקתני סיפא. וא"ת היכא ס"ד דבעי שאלה מדרבנן והא קתני דמותרין וי"ל דס"ד דמותרין ר"ל מדאורייתא וכה"ג אמרינן לקמן ד' נדרים התירו חכמים ואפ"ה קאמר בגמרא דבעי שאלה מדרבנן: אי הכי אפי' בדבר האסור נמי דהא כתיב לאסור איסר. וא"ת א"כ כי ידור נדר לדבר הנדור למה לי וי"ל דלא תימא דדבר האסור חמיר (פי') [עפי] לאתפסים בו מדבר הנדור: ההיא מיבעי' ליה לכדתניא איזהו איסר האמור בתורה וכו'. דמוקי לה בשבועות פ"ג (דף כ:) למתפיס בנדר או למתפיס בשבועה שאומ' זה כזה ונפקא לן מכפילות הלשון דלאסור איסר וא"ת התינח לאביי דמוקי ליה הכי פ"ג דשבועות אלא לרבא דאמר התם מתפיס בשבועה ובנדר לא כלום הוא וכך בברייתא מפרש לה ואיזה הוא איסר נדר האמור בתורה הכי שאמר הרי עלי שלא לאכול בשר וכו' דכיון שמזכיר בהדיא שלא לאכול הוי עיקר הנדר ומשכחא נפקא ליה ולא משום פסוק א"כ לדידיה כפילות דלאסור איסר למה לי ושמא יש לומר דלרבא אין להקשות מן הכפילות מלאסור איסר משום דרבא אמר התם דאיסר הוא לשון בפני עצמו [ואם] הוציאו בלשון נדר כגון שאמר ככר זה עלי לאיסור ואם הוציאו בלשון שבועה שאמר איסור שלא יאכל (בדבר) [ככר] זה הוי כאילו אמר שבועה שלא אוכל ככר זה ודרים ליה התם משום דאיסר זה הטילו הכפילות בין נדר לשבועה וכיון דלשון הוא לעצמו ליכא למידרש מן הכפילות שיתפיס בדבר מידי דהוה אשבועה דכתיב או השבע שבועה כפילות ואפילו הכי לא דרשינן מן הכפילות שיתפיס בדבר האסור ע"י שבועה בכפילות מנדר משום דגלי קרא בעלמא לא משבעו במאי דלמשמע שהוא לשון לעצמו שאסר עצמו בלשון שבועה הילכך לרבא לא קשיא כלל מן הכפילות כדפרי' כך נראה למורי ש': ורמינהו הרי את עלי וכו'. יודע היה דמתניתין דבעי התרת חכם אינו כ"א מדרבנן דדבר הגדול בעי אלא ס"ד דהך ברייתא דקתני לא אמר כלום אפי' מדרבנן לא בעי שאלה מדקתני לא אמר כלום וכן מוכח שינויא דאביי דקאמר לא אמר כלום מדאורייתא וצריך שאלה מדרבנן: ה"ג בהך ברייתא הרי את עלי כבשר אמי כבשר אחותי ואחותו של הבעל קאי אבל ל"ג כבשר אמה כבשר אחותה דמשמע דאמה ואחותה של אשתו קאי ול"נ דא"כ הוה ליה למימר כבשר אמך או כבשר אחותך דהא במדבר עם אשתו מיירי כדקאמר הרי את עלי אלא גר' כבשר אמי כבשר אחותי אך הסופרים טעו לכתוב אמה ואחותה: רבא אמר הא בתלמיד חכם הא בעם הארץ. ואביי מדלא משני הכי משמע לדידיה דאין חילוק בין תלמיד חכם לעם הארץ ואפי' בת"ח בעי שאלה מדרבנן: והתניא הנודר בתורה וכו'. פירוש והתניא בניחותא שיש חילוק בין ת"ח לעם הארץ:

פי' הרא"ש

רבינא אמר הכי קתני כו'. לסימנא איצטריך לאשמועי' דבבשר חזיר לא בעי שאלה: מנה"מ. דבעינן דבר הנדור ולא דבר האסור: אמר קרא איש כי ידור נדר לה'. מאן דאית ליה דברה תורה כלשון בני אדם דרים ליה מלה' אע"ג דדרשי' ליה לקמן מלמד שהנדרים חלין על דבר מצוה כדבר הרשות הרוייהו שמעי' מינה דלא חייל מדרים מידור נדר לומר עד שידור בדבר הנדור לה' ומדרים נמי לא יחל דברו לומר אפי' אם הוא נודר בדבר שהוא לה' כגון שלוה לו לעשות מצוה ונדר שלא לעשותה הרי הוא בבל יחל דברו: הא כתיב לאסור איסר. דמשמע שאוסר עצמו בדבר האסור: מיבעי ליה לכדתניא איזהו נדר איסר האמור בתורה. ומוקי לה בשבועות דמתפיס בנדר כנדר דמי: הא בת"ח שאינו רגיל בנדרים: הא בע"ה. שאינו נזהר מלידור והחמירו עליו כדי שלא יאסור את אשתו עליו: והתניא. בניחותא שחלקו בין ת"ח לעם הארץ ומיהו אין טעמם שוה דגבי נודר בתורה הוי טעמא דת"ח יודע דכיון דלא אמר במה שכתוב בה בגוילי קא משתבע אבל עם הארץ אינו בקי בכל זה ואתי לזלזולי אפילו כי קא משתבע במה שכתוב בה אבל במתני' ליכא למיחש שלא יקל ראשו בשאר נדרים דאם כן אפילו כבשר חזיר יהא צריך שאלה:

הנודר

עין משפט נר מצוה

ה א מיי' פ"א מהל' נדרים הל"ט סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סי' רד סעי' א:
ו ב מיי' שם פ"ב הל' יב סמג שם טוש"ע יו"ד סי' רט סעי' א:
ז ג ד ה מיי' פי"ב מהל' שבועות הל"ט ופ"ג מהל' נדרים הל' כז סמג לאוין רמא רמב טוש"ע יו"ד סי' ריג:

[לעיל יג.]

לעיל יב. שבועות כ.

נמדבר ל

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה רבינא וכו' שאוכל לך אלא: (ב) בר"ן ד"ה אמר קרא וכו' ולאו למעוטא אלא כי היכי:

גליון הש"ס גמ' הא בעם הארץ. ע' לקמן דף כ ע"א:

תניא "הנודר בתורה לא אמר כלום במה שכתוב בה דבריו קיימין בה ובמה שכתוב בה דבריו קיימין קתני במה שכתוב בה דבריו קיימין בה ובמה שכתוב בה צריך למימר אמר רב נחמן לא קשיא הא דמחתא אורייתא אארעא הא דנקיט לה בידיה מחתא על ארעא דעתיה אגוילי נקט לה בידיה דעתיה על האזכרות שבה ואיבעית אימא דמחתא על ארעא והא קמ"ל דאע"ג דמחתא על ארעא כיון דאמר במה שכתוב בה מהני *וזו ואין צריך לומר זו קתני ואי בעית אימא כולה (א) מציעתא נמי דנקיט ליה בידיה והא קמ"ל "כיון דנקיט ליה בידיה אע"ג דלא אמר אלא בה כמאן דאמר במה שכתוב בה דמי :

מתני' "קונם שאני ישן שאני מדבר שאני מהלך האומר *לאשה קונם שאני משמשך הרי זה בלא יחל דברו : גמ' *איתמר קונם עיני בשינה היום אם אישן למחר אמר רב יהודה אמר רב "אל ישן היום שמא ישן למחר ורב נחמן אמר ישן היום ולאחיישינן שמא ישן למחר "ומודה רב יהודה באומר קונם עיני בשינה למחר אם אישן היום שישן היום כי

רש"י

הנודר בתורה. שאוכל לך לא אמר כלום : אי מחתא ספר תורה אארעא . ואמר במה שכתוב בה : דעתיה אגוילי . דכשנדר לא נדר אלא בגוילין שכתוב בהן התורה דכיון שהיה רואה אותה מונחת על הארץ סבר הואיל ומונחת על הארץ ודאי אין כתוב בה ולא נדר אלא בגוילין ולא אמר כלום אבל אי אמר בה ובמה שכתוב בתוכה אפילו אי מחתא אארעא מוכחא מילתא דודאי שבועה גמורה עשה ודבריו קיימין אע"ג דמחתא אארעא דלהכי אמר בה ובמה שכתוב בה : אבל אי מנקיט ליה בידיה אפילו אמר במה שכתוב בה דבריו קיימין ובהכי מיירי הא דקתני במה שכתוב בה דבריו קיימין דכיון דמנקיט ליה בידיה בכבוד ורואה ויודע מה שבתוכה כי אמר במה שכתוב בה דבריו קיימין דשבועה גמורה חשיבא וכ"ש כי אמר בה ובמה שכתוב בה (ב) : תרווייהו מיירי בדנקיט לה בידיה והכי תנא בה ובמה שכתוב בה דהא קמ"ל דכיון דנקיט לה בידיה דיודע שהיא *כתובה אי אמר בה גרידא כמאן דאמר במה שכתוב בה דמי ודבריו קיימין : מתני' קונם שאני ישן שאני מהלך. האומר יאסר עלי כקרבן אם אני ישן או אני מהלך (ג) והכי גרסינן גבי נדר בל יחל וגבי שבועה אסור משום דהאי לא יחל דנדר מוקי לה בגמרא דמדרבנן הוא ודשבועה הוי איסור דאורייתא: גמ' קונם עיני בשינה היום אם אני אישן למחר . מה שאני ישן היום יהא עלי בקונם על מנת אם אישן למחר דאם ישן הוא למחר לוקה על מה שישן אתמול : אל ישן היום . דשמא יישן מיד למחר ולא מיקיים תנאיה ונמצא עובר בבל יחל על מה שישן אתמול: ורב נחמן אומר יישן היום ולא חיישי' שמא יישן למחר. דלמחר מיזהיר זהיר שלא יישן כדי שלא ילקה על מה שישן אתמול : כי

ר"ן

הא דמסקינן הכא דבנודר בתורה בעם הארץ צריך שאלה ואילו במתפיס בדבר האסור דייקינן ממתני' דלא צריך שאלה כלל אלא בנדרי אשתו כדאיתא לעיל בסמוך והייטו טעמא משום דבנודר בתורה איכא גווני דמתסר כדאמרינן בסמוך והיא פלוגתא לעם הארץ לא משמע ליה ואתי לאיחלופי מש"ה אמרינן דאפילו בההוא גוונא דשרי צריך שאלה לעם הארץ :

הנודר בתורה . כלומר שנשבע בתורה דקרי ליה תנא לנשבע נודר °וכדכתיבנא לעיל ומיירי שהיתה תורה מונחת לפניו ואמר בזו התורה שלא אעשה או שאעשה דבר פלוני לא אמר כלום דדעתיה אגוילין כדאמרינן בסמוך : הא דמחתא אורייתא על ארעא הא דנקיט לה בידיה. רישא דהנודר בתורה לא אמר כלום דנקיט לה בידיה ואפילו הכי לא אמר כלום דמאי בתורה דקאמר בגוילין שהיא כתובה אבל במה שכתוב בה דבריו קיימין דדעתיה אהזכרות שבה והרי הוא נשבע בשם אבל סיפא בדמחתא אורייתא על ארעא עסקינן ולפיכך אילו אמר במה שכתוב בה בלבד לא אמר כלום כיון דמחתא אארעא אמרינן דדעתי' אגוילי דהכי קאמר במה שכתוב בה התורה דהייטו הגוילין אבל כי אמר בה ובמה שכתוב בה מהני דכיון דאמר בה כבר הזכיר הגוילין וכי אמר במה שכתוב בה על כרחך דעתיה אהזכרות שבה :

ואי בעית אימא דמחתא על ארעא. כלומר כולה דמחתא על ארעא ואפילו הכי כי קאמר במה שכתוב בה דבריו קיימין וסיפא דקתני בה ובמה שכתוב בה דבריו קיימין לא צריכא לגופה אלא לגלויי ארישא דבדמנחא על ארעא היא דסיפא ודאי כיון דאמר בה ובמה שכתוב בה אפילו מנחא אארעא מהני ומינה דמה שכתוב בה בלחוד נמי אפילו מנחא אארעא מהני דלא סבירא לן להך אוקמתא לאוקומא ברייתא בתרי גווני : הכי גרסינן ואי בעית אימא סיפא הא קמ"ל דכיון דנקיט לה בידיה אע"ג דלא אמר אלא בה כמאן דאמר במה שכתוב בה דמי . וה"פ דרישא דקתני הנודר בתורה לא אמר כלום במה שכתוב בה דבריו קיימין בדמנחא על ארעא ומש"ה כי אמר בה לא מהני עד דקאמר במה שכתוב בה אבל סיפא בדנקיט לה בידיה עסקינן ומש"ה קתני דכיון דנקיט לה בידיה אע"ג דלא אמר אלא בה כמאן דאמר במה שכתוב בה דמי ואיכא נסחא אחרינא דלא מחוורא ומש"ה לא חיישינן לפרושה אבל הראב"ד ז"ל פירש דכי קתני נודר נודר ממש קאמר שאומר ככר זה עלי בתורה ולא אמר כלום לפי שאין זה מתפיס אלא בגוילין אבל אמר במה שכתוב בה כלומר ככר זה עלי במה שכתוב בה הרי זה אסור כמתפיס בדבר הנדור משום דדעתיה אהזכרות והזכרות שבה נדורים הן שע"י הכתיבה והכנה לשם קדושה הם קדושות והביא ראיה מן הירושלמי דגרסינן התם בתורה לא אמר כלום במה שכתוב בה דבריו קיימים בתורה בקדושת התורה במה שכתוב בה בקרבנות הכתובין בה וכהי דירושלמי אמר קרבנות ובגמרא דילן אמרינן הזכרות מ"מ שיטת הירושלמי מוכחת דבמתפיס בנדר עסיקינן א"כ דכי אמרינן דעתיה אהזכרות שבה על כל מה שנתפס בה קאמר דהייטו קרבנות וכלי שרת והרמב"ם ז"ל הביא דין זה בנשבע ובנודר שסובר הרב ז"ל דשמעתין בנשבע עסקינן מדאמרינן דעתיה אהזכרות שבה ובירושלמי עסקינן במתפיס בנדר ושניהם אמת : מתני' קונם שאני ישן . בכולהו גרסינן שאני בלא יו"ד ובשבועות גרסינן שאיני ביו"ד דמשום דנדרים מתפיס חפצא אנפשיה תני להו בלשון שאני כלומר מה שאני ומשום דבשבועות אסר נפשיה תני להו בלשון שאיני ביו"ד והאי דתנא בנדרים הרי זה בבל יחל דברו ובשבועות קתני אסור נפרש בגמרא בס"ד : גמ' כי לא זהיר בתנאיה. כיון שאינו עיקר האיסור אלא תנאי ליום ראשון אבל באיסורו כיון שהוא עיקר האיסור אע"פ שאינו אסור מצד עצמו אלא בגרופו של יום ראשון אפילו הכי מזדהר: היכי דמי. כלומר באיזה לשון נדר: אילימא כדקתני. שאני ישן מי הוי נדרא. נראה בעיני דהכי פירושו דאילו מצינן למימר דהכי קתני לא תיקשי מתני' לרב יהודה דמצינן למימר דמתניתין לאו בתנאה ואיסורא עסקינן אלא בנודר שאני ישן לחוד וקמ"ל דאע"ג דליכא הכא חפצא חייל נדרא אבל לא מצינן למימר הכי דהתניא דכי האי גוונא לא חייל : ואלא דאמר קונם עיני בשינה . כלומר וקא משמע לן דפהי דאי אפשר בלא שינה אפילו הכי אי ישן שלא מתוך האונס הרי זה בבל יחל ומי שבקינן ליה עד דעבר איסורא בל יחל . כלומר בכי האי גוונא מי חייל נדרא כלל כיון דאי אפשר לו לקיימו בסופו ונקט לישנא דמי שבקינן ליה משום דבעי לאתויי עלה הא דרבי יוחנן שהיא בשבועה ובשבועה שייך האי לישנא כלומר דלא שבקינן מלהלקותו עד דעבר איסור בל יחל אלא לאלתר מלקין אותו משום שבועת שוא ואף על גב דבנדר לא שייך הכי °דנדר שוא לא אשכחן דלאסור משום שבועה נקט האי לישנא : מלקין

תוספות

הא דמחתא אארעא . והכי דייקינן סיפא דבעינן תרתי בה ובמה שכתוב בה אבל מה שכתוב בה לחוד אמרי' דעתיה אגוילין וה"ק במה שכתוב בה דהיא הקלף אבל כשאמר בה ובמה שכתוב בה ע"כ מדייתר לשון שמע מינה דדעתיה אאזכרות שבה ורישא דנקיט ליה בידיה הילכך כשאמר במה שכתוב בה לחוד דעתיה אאזכרות אבל בה לחוד לעולם דעתו אגוילין אע"ג דנקט ליה בידיה איבעית אימא רישא מחתא אארעא והא קמ"ל דמחתא אארעא ואמר במה שכתוב בה לחודיה מהני וה"נ סיפא דנקיט ליה בידיה והא [קמ"ל] אע"ג דלא אמר אלא בה כמ"ד שכתוב בה דמי והא דקתני סיפא בה ובמה שכתוב בה ה"ק סיפא זימנין דבה לחודה מהני כמה שכתוב בה והייטו היכא דנקיט ליה בידיה : איתמר קונם עיני בשינה היום . ושינה הוא שם דבר בלשון הש"ס כמו שינה בלשון פסוק: רב נחמן אמר ישן ואין חוששין שמא ישן למחר . מפרש טעמיה בגיטין (ד' פד.) דאי בעי מבריז נפשיה בשינתא :

פי' הרא"ש

הנודר בתורה. האי נודר לאו דווקא אלא נשבע ותני לשבועה בלשון נדר כדתנן לעיל בפ"ק (דף י') נדר במוהי: לא קשיא הא דמחתא אארעא כו'. רישא במה שכתוב בה דבריו קיימין בדנקט ליה בידיה כיון דנקיט ליה בידיה ואמר במה שכתוב בתורה דעתו אהזכרות שבה ואפי' הכי אי אמר בה דעתיה אגוילי סיפא בדמנחא אארעא הלכך אפי' אמר במה שכתוב בה דעתיה אגוילי וה"ק במה שכתוב בה התורה והייטו הקלפים אבל כי אמר בה ובמה שכתוב בה בה קאי אגוילי ואם כן במה שכתוב בה הייטו ע"כ על האזכרות שבה : ה"ג ואיבעית אימא רישא דמחתא אארעא והא קמ"ל דאע"ג דמחתא אארעא ואמר במה שכתוב בה מהני סיפא דנקיט ליה בידיה אע"ג דלא אמר אלא בה כמ"ד במה שכתוב בה והאי דקתני בה ובמה שכתוב בה ה"פ אמר בה או במה שכתוב בה א"נ אמר בה כאילו אמר במה שכתוב בה : מתני' קונם שאני ישן. בגמרא מפרש לה : קונם שאני משמשך. בגמ' מפרש לה : שבועה שאיני ישן . גרסינן דשבועה חלה על האדם : גמ' קונם עיני בשינה היום אם אישן למחר . אסר עצמו בשינה היום בתנאי אם אישן למחר חיישינן שמא ישן למחר כיון דשינת מחר אינה פ"א תנאי לא מזדהר ובודאי יישן : *) מי שבקינן ליה עד דעבר איסור בל יחל . דלישנא דמתני' דקתני הרי זה בבל יחל משמע דלא עבד השתא איסורא בשעת הנדר אבל לכשישן אז יעבור על בל יחל והא ליתא דבשעת הנדר עבד איסורא שהוציא נדר לבטלה מפיו בדבר שאי אפשר לקיימו וכיוצא בזה בשבועה לוקה משום שבועת שוא ובנדרים איסורא הוא דאיכא ולכשישן ליכא בל יחל דכיון דא"א לו לקיים נדרו לא הוי נדר ומשום דגבי שבועה שייך לישנא דמי שבקינן ליה משום דלאלתר מלקין אותו דמשום דא"א הוי שבועת שוא נקט נמי גבי נדרים : מלקין אותו ויישן לאלתר . משום דאי אפשר להיות שלשה ימים בלא שינה ויצאתה שבועה מפיו לבטלה ולוקה משום שבועת שוא : כי קתני דאי נייס . לא קתני במתני' שיישן לכתחלה ביום ראשון אלא אם ישן וגם ישן למחר הרי הוא בבל יחל למפרע : לעולם כדקאמר . שאני ישן לזמן קצוב בדבר שאפשר לקיימו ואע"ג דאין הנדרים חלין על דבר שאין בו ממש איכא בל יחל מדרבנן : אם תלכי לבית אביך עד החג . אבל אם לא הלכה לא אסירא ולא חיישינן שמא תלך אחר הפסח אלמא מזדהרא בתנאה : *) שייך לדף ע"ו פ"א הלכה

עין משפט נר מצוה

ח א ב מיי' פי"ב מהל' שבועות הלכה ה ופ"א מהלכות נדרים הלכה כז סמג לאוין רמא רמב טוש"ע יו"ד סימן ריב :

ט ג מיי' פ"ג מהלכות נדרים הלכה י סמג לאוין שם טוש"ע יו"ד סי' ריג סעי' א :

י ד ה מיי' שם פ"ד הל' יד סמג שם טוש"ע שם:

מסורת הש"ס

[עירובין טו. וש"נ]

ס"א כתוב

[נ"ל לאשתו]

הגהות הב"ח (א) גמ' ואי בעית אימא כולה נמי כנ"ל ותיבת מציעתא נמחק : (ב) רש"י ד"ה אבל וכו' בה הס"ד ואח"כ מ"ה כולה נמי כו' תרווייהו מיירי : (ג) ד"ה קונם וכו' מה לך והכא גרסינן :

גליון הש"ס בר"ן ד"ה הנודר בתורה וכו' וכדכתיבנא לעיל . דף ח ע"א ד"ה והלא מושבע : שם ד"ה ואלא דאמר קונם וכו' דנדר שוא לא אשכחן . וכ"כ הר"ן לקמן דף כה ע"א . ועיין תוס' גיטין דף לה ע"א ד"ה ונודרת :

כי לא מזדהיר בתנאה אבל באיסור' מזדהר תנן קונם שאני ישן שאני מהלך שאני מדבר וכו' היכי דמי אילימא כדקתני שאני ישן מי הוי נדרא *והתנן *חומר בשבועות שהשבוע' חלות על דבר שיש בו ממש ועל דבר שאין בו ממש מה שאין כן בנדרים ושינה דבר שאין בו ממש הוא אלא דאמר קונם עיני בשינה ואי דלא יהיב שיעורא מי שבקינן ליה עד דעבר איסור בל יחל *והא"ר יוחנן אשבועה שלא אישן שלשה ימים מלקין אותו וישן לאלתר אלא דאמר קונם עיני בשינה למחר אם אישן היום הא אמרת כל באסוריה מזדהר אלא פשיטא דאמר קונם עיני בשינה היום אם אישן למחר ואי לא ניים היום כי ניים למחר מאי בל יחל דברו איכא אלא לאו בדניים אלמא איתיה דניים ותיובתא דרב יהודה כי קתני דאי ניים רבינא אמר לעולם כדקתני ומאי בל יחל במדרבנן ומי איכא בל יחל מדרבנן אין *והתניא גדברים המותרין ואחרים נהגו בהן איסור אי אתה רשאי להתירן בפניהם שנאמר לא יחל דברו *תנן שאת נהנית לי עד הפסח אם תלכי לבית אביך עד החג דהלכה לפני הפסח אסור' בהנאתו עד הפסח הלכה לפני הפסח אסורה לא הלכה לא א"ר אבא ההלכה לפני הפסח אסורה ולוקה לא הלכה ואסורה בעלמא אימא סיפא אחר הפסח בבל יחל דברו ואי דלא איתהני לפני הפסח מי איכא בל יחל אלא פשיטא דאיתהני אלמא מיתהני ותיובתא

רש"י

כי לא מיזדהר בתנאיה. דכיון דיום של מחר הוי תנאיה ליום אתמול (א) כגון דאמר קונם עיני בשינה היום אם אישן למחר הוי אותו היום דלמחר תנאי לאותו היום דאתמול דאם יישן למחר הוי לקי מאותו שינה דאתמול ואם לא יישן לא לקי משום הכי אמרינן דלא יישן היום דשמא כי אתי למחר לא מיזדהר בתנאי ונמצא עובר בבל יחל: אבל באיסורא. דאמר קונם עיני בשינה מחר אם אישן היום דאותו יום של מחר נעשה לאיסורא ודאי מיזהר זהיר ביה דאי לא מקיים תנאי שישן באותו היום ודאי כי אתי למחר לא הוי ישן דהא איתסר בנדר: אילימא כדקתני שאני ישן מי הוי נדר. הא שינה דבר שאין בו ממש הוא: אלא דקאמר קונם עיני בשינה. ועין שנדר בו יש בו ממש: ואי דלא יהיב שיעורא. עד כמה זמן אינו ישן: מי שבקינן ליה. הא עבר ודאי באיסור לא יחל דלא מצי למיקם בנפשיה דלא יישן: והאמר ר' יוחנן וכו'. לאלתר מלקין אותו שיישן הואיל דנדר בדבר שאין יכול לעמוד בו: ואי לא ניים היום כי ניים למחר מאי איסור בל יחל איכא. דקתני אסור והרי לא ישן אתמול כלום: אלא בדניים. אתמול דהכי מיירי מתניתין אם יישן היום ויישן למחר אסור: אלמא אית ליה דניים. אלמא דשבקינן ליה לישן היום ולא חיישינן שמא יישן למחר ותיובתא דרב יהודה: אמר לך רב יהודה הכי קתני מתני' קונם (ב) שאני בשינה היום אם אישן למחר דאסור כי ניים למחר דאי ניים מאתמול דיעבד אבל לכתחילה אין מניחין אותו לישן היום דחיישינן שמא יישן למחר: לעולם כדקתני. שאיני ישן והאי דקאמר והא שינה דבר שאין בו ממש וליכא בל יחל ודאי מדאורייתא ליכא בל יחל ומאי בל יחל איכא דקתני מתניתין דאסור מדרבנן: ומי איכא בל יחל מדרבנן. דמלקין ליה מדרבנן: אי אתה רשאי לנהוג בהן היתר לפניהם. לבטל מנהגם דעובר משום בל יחל ומן התורה אינו בבל יחל אלא מדרבנן: קונם שאת נהנית לי עד הפסח אם תלכי לבית אביך מכאן עד החג. בפ' הנודר מן הירק (ג) כגון דקאי באדר ואמר קונם תהא הנאתי עליך מאכל ומשקה עד הפסח אם תלכי לבית אביך מכאן עד החג עד סוכות: אם הלכה. לבית אביה קודם הפסח אסורה להנות ממנו קודם הפסח כמו שנדר: הא אם לא הלכה. לפני הפסח אינה אסורה עד הפסח ולא חיישינן שמא תלך לאחר הפסח ונמצאת למפרע נהנית באיסור וקשה לרב יהודה דאמר אל יישן היום שמא יישן למחר דאם איתא לדרב יהודה הוה אסר לה מתני' עד הפסח אפי' אם לא הלכה עד הפסח דחיישינן שמא תלך לאחר הפסח ונמצאת נהנית ממנו באיסורא: אמר ר' אבא. תריץ הכי למתניתין הלכה לפני הפסח אסורה בהנאתו ולוקה דעוברת על בל יחל ואם לא הלכה לפני הפסח (ד) ואפילו הכי אסורה בהנאתו עד הפסח איסורא בעלמא דחיישינן שמא תלך לאחר הפסח ונמצאת נהנית למפרע באיסורא: הלכה. חייבת מלקות דהא עברה (ה): הכי מסקנא דמתני' הלכה לאחר הפסח עוברת משום בל יחל: ומקשינן מינה ואי דלא איתהני לפני הפסח מי איכא בל יחל: אלא לאו פשיטא דאיתהני. לפני הפסח וסברה לא אלך אחר הפסח והלכה לאחר הפסח: ותיובתא

ר"ן

מלקין אותו. משום שבועת שוא: וישן לאלתר. אם ירצה שאין שבועה חלה לאסרו כלל והכא נמי היכי חייל נדרא: ואלא דאמר קונם עיני בשינה למחר אם אישן היום. משום דליכא לאוקמא באומר קונם עיני בשינה היום דאי הכי פשיטא אלא ה"ק יזהר שלא יישן ביום ראשון של תנאי כדי שלא יבא לידי לא יחל ומש"ה קתני הרי זה בבל יחל דברו ולא קתני אסור משום דלא מיתני ליה שהרי יום ראשון אינו אסור מגד עצמו אלא כדי שלא יבא ביום שני לידי לא יחל: והא אמרת כל באסוריה מזדהר. הלכך לא מצית אמרת הכי: אלא לאו בדניים אלמא איתיה דניים. ומתניתין הא קמ"ל הרי זה בבל יחל דברו כלומר הרי זה מותר לבא לידי ספק בל יחל שאם רצה ליישן ביום ראשון לא אמרינן דלא יישן כדי שלא יהא אפשר לו לבא לידי בל יחל וקשה בעיני כי פרכינן לעיל בסמוך הא אמרת כל באסוריה מזדהר מאי קושיא נימא דהכי קאמר הרי זה בבל יחל כלומר מותר לו ליישן ביום ראשון ולהכניס עצמו בספק בל יחל משום דבאסוריה מזדהר דהשתא נמי בכי האי גוונא מפרשינן לה ונ"ל דהייט טעמא דלא מצינן למימר הכי משום דאי שריותא אשמועינן דבאסוריה מזדהר ברישא ה"ל לאשמועינן איסורא דבתנאיה לא מזדהר דהא הא דאמר רב יהודה דבתנאיה לא מזדהר חששא דרבנן בעלמא הוא ולא פשיטא נמי כולי האי דהא רב נחמן פליג עלה והיכי רהיט תנא לאשמועינן שריותא דממילא שמעינן לה וכולי עלמא מודו בה ולא אשמועינן איסורא בתנאה דצריכה רבה ומש"ה מסקינן דודאי בשריותא דתנאה עסקי' דאשמועי' תנא דאפי' בתנאה מזדהר ותיובתא דרב יהודה: כי קתני דאי ניים. ואדרבה מתניתין הא דרב יהודה אתא לאשמועינן והכי קתני יזהר שלא יישן יום ראשון דאי ישן קרוב הוא לבא לידי בל יחל דברו דבתנאיה לא מזדהר: רבינא אמר לעולם כדקתני. כלומר שאני ישן ולא קאמר עיני בשינה דאע"ג דשינה אין בה ממש איכא בל יחל מדרבנן דאשכחנא תנא דתני בדרבנן לא יחל דברו ומש"ה תנא במתני' בנדרים הרי זה בל יחל דברו ולא תנא אסור כדקתני בשבועות משום דבשבועות אסור מדינא ובנדרים לא מתסר אלא מדרבנן משום להא דבל יחל: תנן שאת נהנית לי. כלומר משלי אם תלכי לבית אביך וכו' הלכה אסורה אבל לא הלכה לא דמותרת להנות קודם הפסח כל זמן שלא תלך אע"ג דשאת נהנית לי איסור ואם תלכי לבית אביך תנאי וש"מ דאפילו בתנאיה מזדהר: הלכה אסורה בהנאתו ולוקה. כלומר לוקה היא אבל הוא אינו לוקה שהרי לא עשה שום איסור אלא שהדירה ואפשר דתנא נמי הא אשמועינן אגב אורחיה דעלה רכיבא איסורא אבל לא עליו כלל אבל הרמב"ם ז"ל כתב לוקה הוא שהדירה אם ההנה אותה אבל היא אינה לוקה דכיון דלא נדרה כלל לא שייך בה לא יחל דברו וליתא דודאי הוא אינו לוקה מדאמרינן לקמן בפרק אין בין המודר (דף לה.) גבי יש מעילה בקונמות אמר ליה רב אחא בריה דרב איקא לרב אשי ככרי עליך ונתנה לו במתנה מי מעל למעול נותן הא לא אסירא עליה אלמא אין האוסר עובר כלל והמודר נמי ודאי עבר דאף על גב דכתיב לא יחל דברו לא יחל אדבור קאמר וראיה לדבר מדאמרינן בפרק יוצא דופן (נדה דף מו:) לפי שמצינו שהשוה הכתוב את הקטן לגדול לזדון שבועה לאיסור ולבל יחל ומפרש התם לאיסור בל יחל קאמר וכגון שהקדישו הוא ואכלו אחרים שהאחרים לוקין על

תוספות

ואי דלא יהיב שיעורא מי שבקינן ליה עד דעבר איסורא בל יחל והא א"ר יוחנן שבועה שלא אישן שלשה ימים וכו'. מכאן פר"י דנדר שאי אפשר לקיים אינו חל דהכא מדמי נדר שא"א לקיימו לשבועת שוא והשוא דנדר מכל פרי דעלמא (דף טט:) לאו דוקא כל פרי דא"כ לא הוה חייל כיון דאי אפשר לקיים: אלא דאמר קונם עיני היום וכו' אלמא איתא דניים וליתא לגופא דאשמעי' דאתיא לידי אסור בל יחל מתוך שמותר לישן היום וא"ת ולוקמיה כגון דאמר קונם עיני בשינה למחר אם אישן היום דבהשתא מודה רב יהודה וי"ל דהא נמי מילתא דפשיטא היא ולא איצטריך לאשמועי': כי קתני דאי נייס. וא"ת פשיטא דאם נייס דהוה בבל יחל ויש לומר דהשתא גופא אתא לאשמועינן דאסור לישן היום כדרב יהודה וה"ק הרי זה בלא יחל דברו כלומר יש לו ליזהר שלא יישן שאם ישן יבא לידי בל יחל דברו דשמא ישן למחר דמתנאי לא מזדהר כדר' יהודה לכך אם ישן היום קרוב לודאי הוא שיבא לידי בל יחל דברו לפי שרגילות הוא שישן למחר כדפרישי' דבתנאי לא מזדהר וא"ת ולוקמא כגון דיהיב שיעורא לשינתו ועכשיו לא קשיא ההיא דרבי יוחנן וי"ל דהאי נמי פשיטא: רבינא אמר לעולם כדקתני. שאני ישן ואע"ג דהוי דבר שאין בו ממש מ"מ אסור מדרבנן ובל יחל דקתני אסמכתא בעלמא ומיהו גבי קונם שאני משמש מודה רבינא דאיכא בל יחל מדאורייתא והוי מתני' לצדדין גבי שאני ישן הוי בל יחל מדרבנן וגבי קונם שאני משמש הוי בל יחל מדאורייתא ונראה דהלכה כרבינא דאמר דאפילו דבר שאין ממש איכא בל יחל מדרבנן מדא דרבינא בתלתא ועוד כ"ע סבירא להו כרבינא והא דדחיק הש"ס לשנויי דאי ניים ולא מתרץ כרבינא לא משום דלית ליה דרבינא אלא משום דמשמע ליה מתניתין דקתני בל יחל גבי שאני ישן דוקא קאמר מדאורייתא דומיא דגבי שאני משמש דתני בהדייהו ורבינא לא חייש להכי הלכך הנודר שאני ישן שאני מדבר וכן כל דבר שאין בו ממש צריך התרת חכם: ואחרים נהגו בו איסור. תימה מה ענין זה לנהגו בו איסור וי"ל דהאי נמי שנדר ונתכוון לאסור עצמו גם בדבר שאין בו ממש אין לך נהגו גדול מזה כ"ל למשי"ח: תנן שאת נהנית לי עד הפסח וכו'. תימה הא מתעבד לה והיכי מצי מדיר לה וי"ל באומר קונם תשמישך עלי ושאת נהנית לי לאו דוקא אי נמי שאני הכא כיון שתולה הנדר בדבר שיכולה לקיים שפיר חייל הנדר אף כי מדירה כשאמר קונם תשמישי עליך שהרי לא תלך לבית אביה ולא תימה: הלכה. אין הלכה לא:

פי' הרא"ש

הלכה אסורה בהנאתו ולוקה. משום לאו דבל יחל אם תהנה משלו דלמתנה אמר איש כי ידור נדר לא יחל דברו לא יחללו דבריו ומה שאסר בנדר אל עליו איסור בל יחל כאילו הקדישו אם על עצמו אסרו עובר בבל יחל ואם אסרו על אחר הנהנה ממנו עובר בבל יחל: אם תלכי לבית אביך עד הפסח. היה עומד אחר החג ואסרה בהנאה עד החג בתנאי שאם תלך עד הפסח: *) הלך הכי הוא בבל יחל מהלך לא אמר. הך סיפא לא איצטריכא כלל דכיון דקתני אבל הכי הוא בבל יחל ממילא ידענא דאם הלך הכי הוא בבל יחל אלא לדיוקא איצטריך לאשמועינן דלא משכחת הלך ביום המחרת אלא בדיעבד ולא לכתחילה מתוס דלכתחילה אבל הככר ולא חיישינן שמא ילך למחר:

*) שייך לע"ב

עין משפט נר מצוה

יא א מיי' פ"ה מהל' שבועות הל' כ סמג לאוין רלח טוש"ע יו"ד סי' רלו סעי' ד:

יב ב מיי' פ"ג מהל' נדרים הל' יב סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סי' ריג סעי' א:

יג ג טוש"ע יו"ד סי' ריד סעי' א:

יד ד ה ו מיי' פ"י מהל' נדרים הל' יב סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סי' רכ סעי' כב:

מסורת הש"ס

[צ"ל והתניא] [תוספתא פ"א] לעיל יג: שבועות כה.

שבועות שם יבמות קכא: סוכה נג.

[לקמן פא: פסחים נ: מגילה כה:]

לקמן נז.

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה כי לא וכו' תנאיה ליום אתמול כצ"ל ותיבת כגון נמחק: (ב) ד"ה אמר לך וכו' קונם שאני בשינה היום וכו' לאסור לגיים למחר אי ניים מאתמול: (ג) ד"ה קונם שאת וכו' הנודר מן הירק. נ"ב דף נ"ז: (ד) ד"ה אמר ר' אבא וכו' לפני הפסח אפילו הכי: (ה) ד"ה הלכה וכו' עברה הס"ד ואח"כ מ"ה אימא סיפא הכי מסקנא וכו' בל יחל ומקשינן כצ"ל והד"א:

גליון הש"ס גמ' כי לא מזדהיר בתנאה. עיין לקמן דף כה ע"ב תוס' ד"ה מדי שגגות:

עין משפט נר מצוה

טו א ב מיי' פ"י מהלכות נדרים הלכה יג סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סימן רכ סעיף כג:
טז ג מיי' פ"ד מהל' נדרים הל' יד סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סי' ריג סעי' ג:
יז ד מיי' פי"ב מהל' אישות הל' ו ז סמג עשין מח ולאוין פא טוש"ע אה"ע סי' סט סעי' א ב:
יח ה מיי' פ"ד שם הל' ו סמג שם טוש"ע יו"ד סי' רלה סעי' א וסי' רלד סעי' סז:
יט ו מיי' שם ופי"ב מהל' נדרים הל"ט סמג שם ולאוין רמב טוש"ע יו"ד סי' רלד סעי' סז:
כ ז מיי' פ"ג מהל' נדרים הל"י ופ"ה הל' כ ופ"א מהל' שבועות הל' ז סמג לאוין רמא ורמב טוש"ע יו"ד סי' רלט סעי' ג:
כא ח מיי' פ"א מהל' נדרים הל' יט סמג לאוין רמב:

גמרא

ותיובתא דרב יהודה כי קתני דאי איתהני הרי זה בבל יחל דברו תנן שאת נהנית לי עד החג אם תלכי לבית אביך עד הפסח הלכה לפני הפסח אסורה בהנאתו עד החג ומותרת לילך אחר הפסח הלכה אסורה לא הלכה לא אמר רבא הוא הדין דאפילו לא הלכה אסורה הלכה אסורה ולוקה לא הלכה אסורה בעלמא מיתיבי *ככר זו עלי היום אם אלך למקום פלוני למחר אכל הרי זה בבל ילך מי קתני אוכל אבל קתני דכי אכל הרי זה בבל ילך *הלך הרי זה בבל יחל דברו מהלך לא וקשיא לרב יהודה אמר לך רב יהודה ה"ה דליתני מהלך איידי דקתני רישא אכל דלא מיתני ליה אוכל תני סיפא הלך: האומר לאשה קונם שאני משמשך הרי זה בבל יחל דברו: *והא משתעבד לה מדאורייתא דכתיב °שארה כסותה ועונתה לא יגרע (שמות כא) באומר הנאת תשמישך עלי והא לא קא ניחא ליה בתשמיש *דאמר רב כהנא תשמישי עליך כופין אותה ומשמשתו דשעבודי משעבדת ליה הנאת תשמישך עלי אסור שאין מאכילין לו לאדם דבר האסור לו:

מתני' *שבועה שאיני ישן שאיני מדבר שאיני מהלך אסור קרבן לא אוכל לך הא קרבן שאוכל לך לא קרבן לא אוכל לך מותר:

גמ'

ר"ן

על הקדשו משום בל יחל אלמא מודר לוקה אע"ג דלא אמר מידי הלכך הכא כי אמרינן ולוקה אאשה קאי: כי קתני דאיתהני הרי זה בבל יחל דברו. כלומר והיא גופה קמשמע לן שתיזהר מלהנות קודם הפסח כדי שאם תלך לאחר הפסח לא תבא לידי בל יחל: מותרת לילך לאחר הפסח. ולא חיישינן שמא לא תזכור שעברה על תנאה קודם הפסח ואי מתירין לה לילך אתיא לאיתהנויי סד"א תתסר בהליכה מדרבנן כדי שתזכור שאסורה להנות קמ"ל: אבל הרי הוא בבל ילך. הא דס"ד דהאי אכל אוכל הוא משום דתנא כולהו איסורי קתני אכל הרי הוא בבל ילך הלך הרי הוא בבל יחל דברו ואם איתא דלכתחלה לא מצי אכיל האי איסורא נמי ה"ל למתני ומפרקינן מי קתני אוכל אכל קתני כלומר וכיון דאכל קתני דמשמע דיעבד הא אשמועינן דלכתחלה לא מצי אכיל ומקשינן תו אימא סיפא הלך הרי הוא בבל יחל דברו מהלך לא קתני כלומר אם איתא לרב יהודה ה"ל למתני מהלך איתו בבל יחל דברו ומילתא באפי נפשה הויא ולא קאי ארישא אלא הכי ה"ל למיתני מהלך ואיתו בלא יחל דמסתמא הכי הוא דהא ביום א' לא שרי ליה למיכל והיכי פסק ואמר הלך הרי הוא בבל יחל כיון שאין לו לאכול ביום א' ופרקי' אמר לך ר"י ה"ה דליתני מהלך ואיידי דתני רישא אכל דלא מיתני' אוכל תנא סיפא נמי הלך כלומר אין ה"נ דאי בעי למתפס מילתא באפי נפשיה הוה תני מהלך אלא משום דלעיל מיניה תנא אכל ולא מצי למיתני אוכל מש"ה לא תנא מהלך ואיתו בבל יחל דאי הוה תני הכי הוה משמע דאע"ג דאכל ביום ראשון מהלך ביום שני וליכא בל יחל והוה מפרשינן לה לכולה ברייתא הכי דזמנין אכל הרי הוא בבל ילך כלומר כשאכל במזיד דהיינו שזכר שאיסור ההליכה תלוי באכילתו וזמנין דאע"ג דאכל בראשון מהלך בשני וכגון שאכל יום ראשון בשוגג כלומר °שלא היה זכור בשעה שאכל שאיסור ההליכה תלוי באכילתו וכי האי גוונא מהלך ביום שני כדמוכח שמעתא °דבכורות בפ' שבועות שתים בתרא (דף כח.) ומשום דתנא לאו בהאי דינא עסיק תנא סיפא הלך זה נראה לי וזו היא הגרסא הנכונה ופירושה ואיכא נסחא אחרינא ומשום דלא דייקא לא חיישנא למכתבה ולפרושה וכי תימא כיון דהלך דסיפא ארישא קאי למה לי למתני ה"ז בבל יחל פשיטא וי"ל סד"א כיון דבעידנא דאכיל לא עבר כי הלך נמי לא ליחול עליה בל יחל למפרע קא משמע לן: ולענין הלכה קי"ל כרב יהודה מדאמרינן לעיל ומודה רבי יהודה באומר קונם עיני בשינה למחר ומדסלקינן וטרינן אליביה ש"מ הלכתא כותיה: והא מן התורה משעבד לה. ואם תאמר ומאי קשיא ליה והא אמרינן בפרק אע"פ (כתובות דף נט:) דקונמות קודשת הגוף ניהו ומפקיע מידי שעבוד וי"ל דכי היכי דאמרינן התם דאלמוה רבנן לשעבודיה דבעל ה"נ אלמוה רבנן לשעבודה דאשה ומפרקינן באומר הנאת תשמישך עלי כלומר דאי דאסר גופיה עילוה ה"נ דלא מצי עביד דמדאורייתא משעבד לה והוי כאוסר נכסי חברו על חברו אבל הכא באומר הנאת תשמישך עלי עסקינן שהוא אוסר על עצמו תשמישה ולאסור על עצמו הרשות בידו וכדרב כהנא דאמר שהאשה יכולה לאסור הנאת תשמיש בעלה עליה וכיון דנדרא משכח רווחא חייל וממילא פקע שיעבודה וא"ת והא האי נדרא דרבנן הוא דהנאת תשמיש לית בה ממשא וליכא למימר דבאומר קונם גופך עלי מתשמיש עסקי' דהא דומיא דשאני ישן שאני מדבר קתני לה ואוקמא רבינא בבל יחל מדרבנן וכיון דמדרבנן בעלמא הוא היכי חייל נדרא דיליה דליתיה אלא מדרבנן בעלמא לאפקועי מצות עונה ומצות פריה ורביה וי"ל כיון דנדרא מיהא חייל ממילא פקעי להו הנך מצות דחכמים מתנין לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה וא"ת וכי אמר הנאת תשמישך אמאי מתסר והא מצות לאו ליהנות ניתנו יש לומר דכי אמרינן מצות לאו ליהנות ניתנו ה"מ לומר שאין קיום המצות חשוב הנאה אבל מ"מ אי מתהני גופיה בהדי דמקיים מצוה הנאה מקרי ומשום הכי אמרינן בפ' ראוהו ב"ד (ר"ה דף כח.) הנודר הנאה מן המעיין טובל בו בימות הגשמים אבל לא בימות החמה: **מתני'** קרבן לא אוכל לך הא קרבן שאוכל לך לקרבן לא אוכל לך מותר. משום דכי אמר קרבן לא אוכל לך אי

רש"י

ותיובתא דרב יהודה. דאמר אל ייֹשן היום שמא ייֹשן למחר דהא חזינן הכא דשבקינן לה ליהנות לפני הפסח דבתנאה נמי מוזהר: אמר לך רב יהודה לעולם אימא לך אל ייֹשן היום שמא ייֹשן למחר וכי קתני מתניתין הלכה אחר הפסח וכו' דאי איתהני. אם עברה ונהנית לפני הפסח ועברה והלכה לאחר הפסח עוברת משום בל יחל: קונם שאת נהנית לי עד החג אם תלכי לבית אביך מכאן עד הפסח הלכה וכו'. אבל אם לא הלכה לפני הפסח אינה אסורה ליהנות מאדר עד הפסח דלא חיישינן לשמא תלך עדיין לפני הפסח ותיובתא דרב יהודה דאמר אל ייֹשן כו': א"ר אבא הכי קאמר הלכה וכו' לא הלכה איסורא בעלמא דחיישינן שמא תלך עדיין לפני הפסח: ככר זה קונם עלי היום אם אלך למקום פלוני למחר אם אכלו היום והלך למחר עובר על אכילתו משום בל יחל קתני אכל היום ולא קתני לא יאכל היום אלמא דשבקינן ליה למיכל לאלתר ולא חיישינן שמא ילך למחר: מי קתני אוכל. לכתחילה ולא ילך למחר אכל קתני דיעבד אבל לכתחילה אסור לאכול ולאו היום דחיישינן שמא ילך למחר: והא קתני סיפא הלך הרי הוא בבל יחל אבל מהלך לא קתני. דמשמע דלא שבקינן ליה למיכל אתמול אלא קתני הלך דיעבד ש"מ דאתמול שבקינן ליה למיכל ולהכי כיון דאכל אתמול אם הלך היום הרי הוא בבל יחל: ותיובתא דרב יהודה. דאמר אל ייֹשן כו': אמר לך רב יהודה הוא הדין דליתני מהלך. דמשמע דאינו אוכל ומהלך למחר דודאי לא שבקינן ליה למיכל אתמול אלא איידי דתנא רישא אכל דלא מצי למיתני אוכל לרב יהודה דלא מצי למיכל לכתחילה: תנא סיפא. נמי הלך: שאני משמשך הרי זה בבל יחל. אם משמש עמה: והיכי מצי למימר שאינו משמשה והא משתעבד לה. לתשמיש: באומר הנאת תשמישך עלי. כלומר הנאה דאתי לי מתשמישך קונם עלי: והא לא ניחא ליה בתשמישה. ויכול לאסור הנאתה עליו והוי נדר: דאמר רב כהנא. אשה האומרת קונם (א) הנאת תשמישי עליך כופה ומשמשתו דלאו כל כמינה לאסור נפשה עליו דהיא משועבדת לו להנאתו: אבל אמרה קונם הנאת תשמישך עלי. שאוסרת הנאה שיש לה מתשמישו על עצמה אסור לשמשה וצריך להפר לה: לפי שאין מאכילין לו לאדם דבר האסור לו. והנאת תשמישו אסורה עליה ה"נ כי אמר הנאת תשמישך עלי ודאי הוי נדר ואסור לשמשה מפני שנהנה ממנה: **מתני'** שבועה שאיני ישן שאיני מדבר וכו'. דשבועה חלה על דבר שאין בו ממש: קרבן לא אוכל לך. דהיינו כמו אימרא לא אוכל לך דמותר: הא קרבן שאוכל לך. נמי מותר דלא נדר אלא בחיי קרבן: לא קרבן לא אוכל לך. משמע בשביל איסור (ב) לא אוכל לך שאם אוכל לך ליהוי אסור עלי כקרבן ומותר לטעמא דר"מ דלית ליה מכלל לאו וכו' דאי רבי יהודה בין אמר קרבן שאוכל לך בין אמר הא קרבן שאוכל בתרווייהו מתיר רבי יהודה אפילו אמר קרבן שאוכל לך כדאמרינן בפירקין דלעיל קרבן הקרבן כקרבן שאוכל לך אסור מני רבי מאיר היא דלא שני ליה בין אימרא לכאימרא דלרבי יהודה קרבן שאוכל לך מותר: גמ'

מסורת הש"ס

[תוספתא פ"ד] [שם בתוספתא] לקמן פא: שם וכתובות עא: [לקמן עז:]

תוספות

כי קתני דאי איתהני. וא"ת פשיטא ויש לומר דהיא גופא אתא לאשמועינן שיש לו ליזהר שלא תהנה ממנו קודם הפסח שאם תהנה תבא לידי בל יחל מתוך שלא תזהר ותלך אחר הפסח דבתנאי לא מזדהרא: ומותרת לילך אחר הפסח. כלומר אם לא הלכה לפני הפסח מותרת לילך אחר הפסח וליכא למיחש למידי ואין זה חידוש אלא איידי דתנא אחר הפסח משום לא יחל דברו כדפרישית תנא נמי בהך סיפא דינא מותרת לילך אחר הפסח: הלכה אין לא הלכה לא. תיובתא דרב יהודה וא"ת לפי דברי המקשן הוה דיוק דרישא וסיפא לאפוקי מדרב יהודה תרתי למה לי וכן קשה לפי שינויא דמוקי לה (אותה) כדרב יהודה כדפירשתי וי"ל דמפרש לכולהו גווני: אבל הרי זה בבל ילך. אלמא איתא דאכל וקשה לרב יהודה [ומשני] מי קתני אוכל אכל קתני דמשמע דוקא דיעבד ואדרבה היא גופא אתא לאשמועי' דאסור לאכול לכתחילה דחיישינן שמא ילך כדרב יהודה: הלך הרי הוא בבל יחל הלך אין מהלך לא. וא"ת אמאי אינו מדקדק דומיא דלעיל מדקתני הלך הרי הוא בבל יחל אלמא איתיה דאכיל ואע"ג דמצי למטעי כדלעיל כי קתני דאי אכיל הוה ליה לאקשויי ולהרץ כדלעיל וי"ל דהכא פשיטא ליה שיש לו להרץ דאי אכיל מדקתני ברישא אכל הרי הוא בבל ילך ועלה קאי סיפא הלך הרי הוא בבל יחל כלומר אם הלך אחר האכילה שהזכיר ברישא הרי הוא בבל יחל אבל בהך דלעיל שלא הזכיר ההנאה שנהנה ברישא וקתני סיפא אחר הפסח בבל יחל להכי ס"ד מדקתני סתמא לא אתא לאשמועינן דאי איתהני אלא שמותרת ליהנות דלא חיישינן שמא תלך ודחי מ"מ כי קתני דאי איתהני כדפרישית ועתה נפרש ממה מדקדק הספר הלך אין לא הלך לא כלומר מדלא קתני מהלך דמשמע לכתחלה ש"מ דמותר לאכול הככר שאסר עליו ולהכי ניחא דלא קתני מהלך דמשמע לכתחלה דוודאי לא כתיב לילך אחר שאכל אי ס"ד דאסור לאכול הככר שחכמים אסרו לו ואי ודאי לא יאכלנו א"כ אפילו לכתחלה נמי לו לילך כיון שלא אכל ואם כן ליתני מהלך למחר אלא ש"מ דמותר לאכול לכתחלה והאי דקתני אכל דמשמע דיעבד לאו דוקא: **מתני'** לא קרבן לא אוכל לך מותר. פי' וקמ"ל דלא אמר מכלל לאו אתה שומע הן:

פי' הרא"ש

אמר רב נחמן. אליבא דרב יהודה בר פלוגתיה קא מתרץ: והא מן התורה קא משועבד לה. הא לא קשיא ליה היאך חל הנדר בלשון הזה דהא בעינן עד שיאסר החפץ עליו והוא אסר את נפשו מלשמש עמה ובכה"ג לא הוי נדר משום דפשיטא ליה דאיירי באוסר התשמיש עליו כגון דאמר הנאת [תשמישך עלי] ומשום דכבר דקדק בל' שאני ישן דלא הוי דוקא לא חש לדקדק בכאן אלא הא קשיא ליה כיון דמשועבד לה שחייב בעונתה היאך יכול להפקיע שעבודה והוי כמו אוסר פירות חבירו על חבירו דאין בו ממש: באומר הנאת תשמישך עלי. ויש לו כח לאסור אע"פ שלא יהנה ממנה: מתני' קרבן לא אוכל לך מותר. מלתא דפשיטא היא אלא משום איידך נקטיה וס"מ דרבי מאיר היא: הא קרבן שאוכל לך. לאשמועי' דבחיי קרבן קא משבע: לקרבן לא אוכל לך. לאשמועינן דשני ליה לרבי מאיר בין לקרבן בשבא בין לקרבן בפתח:

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה דאמר רב כהנא וכו' קונם תשמישי כצ"ל ותיבת הנאת נמחק: (ב) ד"ה לא קרבן וכו' בשביל איסור קאמר קרבן לא אוכל לך וכו' שאוכל לך בתרוייהו:

גליון הש"ס בהר"ן ד"ה אכל. שלא היה זכור וכו'. ע' לקמן דף כח ע"ב בהר"ן ד"ה נדרי שגגות: בא"ד דבכורות. נ"ל דבכרות:

גמ' מני מתניתין ר' מאיר היא דאי רבי יהודה לא שני ליה קרבן ולא שני ליה הקרבן אימא סיפא לקרבן לא אוכל לך מותר *והתנן לקרבן לא אוכל לך רבי מאיר אוסר וא"ר אבא נעשה כאומר לקרבן יהא לפיכך לא אוכל לך [א]לא קשיא הא דאמר לקרבן הא דאמר לא לקרבן דלא הוי קרבן קאמר:

מתני' [ב]שבועה לא אוכל לך הא שבועה שאוכל לך לא שבועה לא אוכל לך אסור:

גמ' מכלל דהא שבועה שאוכל לך דלא אכילנא משמע ורמינהו *[ג]שבועות שתים שהן ארבע שאוכל ושלא אוכל שאכלתי ושלא אכלתי מדקאמר (א) שלא אוכל שאכלתי ושלא אכלתי מכלל דשאוכל לך דאכילנא משמע *אמר אביי [ד]שאוכל שתי לשונות משמע היו מסרבין בו לאכול ואמר אכילנא אכילנא ותו שבועה שאוכל דאכילנא משמע אבל אמר לא אכילנא לא אכילנא ותו אמר שבועה שאוכל דלא אכילנא קאמר רב אשי אמר שאוכל דשבועה שאי אוכל קאמר א"כ פשיטא מאי למימרא מהו דתימא מיקם לישנא היא דאיתקיל ליה קמ"ל אביי לא אמר טעם (ב) כרב אשי דלא קתני שאי אוכל ורב אשי נאדי מן טעם דאביי קסבר שלא אוכל נמי משמע שתי לשונות היו מסרבין בו לאכול ואמר לא אכילנא לא אכילנא ואמר נמי שבועה בין שאוכל בין שלא אוכל הדין אכילנא משמע דאמר ואיכא לתרוצה נמי לישנא שבועה שלא אוכל שבועה דלא אכילנא קאמר אלא תנא פסקה שאוכל דאכילנא משמע ושלא אוכל לא אוכל משמע:

מתני' זה חומר בשבועות מבנדרים וחומר בנדרים מבשבועות [ה]כיצד אמר קונם סוכה שאני עושה לולב שאני נוטל תפילין שאני מניח בנדרים אסור בשבועות מותר שאין נשבעין לעבור על המצות:

גמ'

רש"י

גמ' מתניתין · דהכא לא קתני דלהוי מותר אלא (ג) הקרבן שאוכל ולא קרבן שאוכל והכי רבי מאיר היא ולא רבי יהודה: אימא סיפא לקרבן לא אוכל לך מותר והא תנן · באידך פירקין לקרבן לא אוכל לך וכו': הא דאמר לקרבן · אסור ומתניתין דקתני מותר דאמר לא לקרבן דמשמע לא להוי קרבן מה שלא אוכל לך דאם אוכל ליהוי קרבן דהיינו מכלל לאו הן ולית ליה לרבי מאיר מכלל לאו הן: מתני' שבועה לא אוכל לך וכו' הא שבועה שאוכל אסור · כדמפרש בגמרא דהאי שאוכל לא אוכל משמע כלומר שבועה תהא חלה עלי אם אוכל והאי שבועה ליכא למימר דחיי שבועה קאמר דשבועה לית בה ממש כמו בקרבן אלא שבועה ממש קאמר: לא שבועה לא אוכל לך אסור · אפי' לרבי מאיר דהכי גמרינן במסכת שבועות (דף לו.) דבשבועה אית ליה לר"מ מכלל לאו אתה שומע הן: גמ' שאוכל שתי לשונות משמע היו מסרבין · מפצירים (ד) שיאכל ואמר אכילנא אכילנא ומתוך כך אמר שבועה שאוכל משמע דאכילנא קאמר: (כשלא היו מסרבין בו אלא מעצמו אמר שבועה שאוכל): רב אשי אומר · הא דקתני הא שבועה שאוכל שאי אוכל קתני ולהכי אסור דלא אכילנא הוא: פשיטא · דודאי אי קאמר שאי אוכל ודאי לא אכילנא הוא ואסור: מהו דתימא · האי דקאמר שאי אוכל מיקם לישנא כלומר תקון הלשון הוא (ה) דבדעתו היה לומר שאוכל ונתקל ואמר שאי אוכל ונימא לעולם להוי כמאן דאמר שאוכל קא משמע לן דלא דודאי אסור: אביי לא אמר כטעמא דרב אשי דלא קתני · במתני' שאי אוכל: ורב אשי הוה נאדי · נדוד וסור מטעמיה דאביי דכי היו מסרבין בו לאכול ואמר לא אכילנא לא אכילנא ותו אמר שבועה בין אם אמר שבועה שאוכל בין אם אמר שבועה שלא אוכל משמע (ו) דקאמר אכילנא אם אמר שבועה שאוכל משמע קאמר אכילנא דהכי קאמר בתמיה לא אכילנא לא אכילנא שבועה שאוכל בודאי ואם אמר שבועה שלא אוכל הדין משמע נמי דאכילנא דמשמע לא אכילנא שבועה אי לא אכילנא והיינו חדא לישנא: והא איכא נמי לתרוצי בניחותא דמשמע לישנא אחרינא והאי דאמר שבועה שלא אוכל דלא אכילנא משמע דהאי דאמר לא אכילנא בניחותא קאמר אם כן לא להוי אסור (ז) אי נמי כי אמר במתניתין שבועה לא אוכל אלא ודאי ליתא לטעמא דאביי אלא ודאי תנא במסכת שבועות דשאוכל דאכילנא משמע ולא ענין אחר ושלא אוכל משמע דלא אכילנא ולא דבר אחר הלכך מתרץ מתניתין שאי אוכל דכשאוכל ודאי לאו משמע אלא אי אמר דאכילנא: מתני' זה חומר בשבועות מבנדרים · הא דאמרן שבועה שלא אוכל כו' דבשבועות אסור ובנדרים מותר:

גמרא

ר"נ

אי אמרינן דבחיי קרבן משתבע שרי דקרבן לאו בר אשתבועי הוא ואי אמרינן דקרבן יהא מה שלא אוכל משלך קאמר נמי שרי דלא הוי איסור קרבן אלא מה שלא יאכל הא קרבן שאוכל לך נמי שרי דחי קרבן קאמר דעביד איניש דמשתבע ביה ולא מידי קאמר ונראה בעיני דהא קרבן גרסינן וכדכתיבנא ודכוותה בשבועה הא שבועה דתנא דמותר בקרבן קתני דבשבועה אסור וליכא למימר דהקרבן גרסי' דהתנא בפרקין דלעיל דהקרבן אסור לרבי מאיר והיכי תנן הכא דשרי דהא מתני' (נמי) כר"מ אוקימנא לה בגמרא אלא ודאי כדאמרן לקרבן לא אוכל לך נמי שרי דכיון דבלמ"ד פתוחה קאמר לא קרבן משמע וליכא למימר דמכלל לאו משמע הא מה שיאכל יהא קרבן דהא מתני כר"מ אוקימנא לה ור"מ הא לית ליה מכלל לאו אתה שומע הן: מתני' שבועה לא אוכל לך הא שבועה שאוכל לך לשבועה לא אוכל לך אסור · משום דשבועה לא אוכל לך משמע בשבועה לא אוכל לך והא שבועה שאוכל לך הכי משמע דליכא לפרושי לישנא דחי שבועה קאמר כדאמרינן חי קרבן דלא משתעי אינשי הכי ולשבועה לא אוכל נמי אפילו בלמ"ד פתוחה אסור דאע"ג דלמ"ד פתוחה לא משמע ומתני' רבי מאיר היא דלית ליה מכלל לאו אתה שומע הן אפילו הכי בשבועה אסור ונראה בעיני דהיינו טעמא משום דהא מסקינן בסוף פרק שבועת העדות (שבועות לו.) דכי לית ליה לר"מ מכלל לאו אתה שומע הן ה"מ בממונא אי נמי באיסורא דאית בי' ממונא אבל באיסורא גרידא אית ליה ונדרים איסורא דאית ביה ממונא נינהו משום דלא משכחת בהו בלא חפצא דהא אין חלין על דבר שאין בו ממש אבל שבועות אינן אלא איסורא גרידא שהוא חל בגופו וכיון דאיסורא גרידא נינהו אפילו רבי מאיר מודה דאמרינן בהו מכלל לאו אתה שומע הן: גמ' (לעיל) מני מתני' רבי מאיר היא · דלא שני ליה קרבן ולא שני ליה כקרבן דלא בעי כ"ף הדמיון דאי רבי יהודה מאי איריא קרבן לא אוכל לך דשרי אפילו קרבן שאוכל לך נמי שרי: הא דאמר לקרבן הא דאמר לקרבן · כלומר בלמ"ד שבאית משמע לקרבן יהא אבל לקרבן בלמ"ד פותח משמע לא קרבן:

מכלל

תוספות

לא שבועה לא אוכל לך אסור · מטעם מכלל לאו וכו' וא"ת מאי שנא מקרבן וי"ל לומר דמשום דשבועה חמורה טפי מנדרים משו"ה אזלינן לחומרא עוד יש לומר דטעמא דשבועה היינו משום דגזרינן שמא יאמר שבועה לא אוכל וידלג לא ובהא ודאי פשיטא אבל גבי נדר אפי' ידלג לא ויאמר קרבן לא אוכל ליכא איסור: זה חומר בשבועות מבנדרים · ומפרש לא קרבן לא אוכל לך וכו' פריך בגמרא דחומר מכלל דנדר הוא מדקאמר חומר בשבועו' מבנדרים משמע הכי דחומרא דנדרים איכא שוה לשבועה אבל מ"מ נדר קל הוי והא חומר קתני ומשני אסיפא דאידך קתני שבועה שאיישן דודאי בנדרים ליכא איסורא כ"א מדרבנן כדאמר רבינא וגבי שבועה איכא איסורא דאורייתא וא"ת לשנויה אחרינא דאוקימנא לעיל כגון דאמר קונם עיני בשינה היום וכו' דהתם ודאי איכא איסורא דאורייתא (וכי) היכא מיתרצנא לישנא דתני דחומר וכו' דליכא למימר דקאי אסיפא פי' כמו שמתרץ הספר דהתם איכא איסורא דאורייתא בנדרים כמו בשבועות כמו שפי' וי"ל דקאי אדיוק' דמתני' ונדקדק הכי טעמא משום דאמר קונם עיני דהוי דבר שיש בו ממש אבל קונם שלא יישן ליכא איסורא דאורייתא כי אם מדרבנן כדפרשינן לעיל דכולהו אמוראי מודו דאיכא איסורא דרבנן ולא פליגי אלא בלישנא דבל יחל ועל זה אומר זה חומר בשבועות מבנדרים דבשבועות כה"ג איכא איסורא דאורייתא:

הא

פי' הרא"ש

שבועה שלא אוכל · ולא אמרי' בחיי שבועה קא משתבע כדאמרינן בקרבן ובמנחה לעיל בפ"ק (דף יג:) משום דשבועה לית בה ממשא ולא שייך למימר בה בחיי שבועה: לא שבועה לא אוכל לך אסור · דמשמע לא שבועה מה שלא אוכל לך הא מה שאוכל לך יהא בשבועה ואף רבי מאיר מודה דאמרינן בשבועה מכלל לאו אתה שומע הן משום דשבועה חמירא: זה חומר בשבועות מבנדרים · בגמרא מפרש אהיכא קאי · שמעתא דכולא מתניתין מפרש בגמרא: שבועות ב' שהן ד' · שבועות בטוי שחייבה עליה תורה קרבן עולה ויורד דכתיב נפש כי תשבע לבטא בשפתים שני מיני שבועות כתיבי בקרא בהדיא דכתיב להרע או להיטיב דהיינו להבא כגון שאוכל ולא אוכל ומרבוי דקרא דכתיב בהדי' לכל אשר יבטא האדם מרבינן עוד שתים לשעבר דהיינו אכלתי ולא אכלתי: היו מסרבין בו לאכול ואמר אכילנא אכילנא כו' · גירסא יתירתא היא ובתחלת פ"ג דשבועות ליתא דבפשטא דמתני' בלא מסרבין מצי לאוקומיה אלא בגירסת נדרים משובש ואגב אידך אוקמיה במסרבין: אבל אמר אכילנא אכילנא · פי' בתמיה כלומר וכי אוכל עמך ותו אמר שבועה שאוכל לך דלא אכילנא קאמר וה"ק שבועה שאקיים מה שאמרתי אכילנא אכילנא בתמיה אלא ודאי [לא אוכל] עמך ויש"ג ואמר לא אכילנא ותו אמר כו' וכך היא הגירסא בכל הספרים בשבועות דכיון דמסרבין והוא אומר לא אכילנא אנו תולין דודאי לקיים דברו נשבע כדי שלא יפצירו בו יותר וה"ק בשבועה יהא עלי אם אוכל משלך: מהו דתימא מיקם לישנא הוא · והיה לו לומר שאוכל והיה מגמגם בלשונו ואמר שאי אוכל ואי אמר הכי מהימנינן ליה קמ"ל כיון דהוציא בשפתיו שאי אוכל לא מהימנינן ליה במאי דקאמר בתר הכי: רב אשי נדי מטעמיה דאביי · היה נודד ומתרחק מסברת אביי דאם איתא דמתניתין איתא לפי דיש שבועה שאוכל משמעה שלא אוכל ולאפוקי מתניתין דשבועות דקתני דכל שבועה דאוכל משמעה דוקא שאוכל אם כן כשלא אוכל נמי הוה ליה לפרש הכי דאי מסרבין בו לאכול ואמר לא אכילנא בתמיה כלומר וכי אתה סבור שלא אוכל עמך בודאי אוכל ותו אמר שבועה שלא אוכל לך דאכילנא קאמר ולקיים דבריו מנה שאמר לא אכילנא בתמיה הוא נשבע ולספרים דגרסי לעיל ואמר לא אכילנא גרסינן הכא ואמר אכילנא וכשנשבע שלא אוכל אנו תולין שלקיים דבריו הוא נשבע כדי שיאמינו לו מה שאמר שרוצה לאכול עמו ולא יפצירו בו עוד והכי קאמר מה שלא אוכל לך יהא שבועה אבל מה שאוכל לך איני נשבע אלא אדרבה באותה שבועה אני רוצה לאכול עמך: אלא תנא פסקה · למילתיה דכל שאוכל דאכילנא משמע וכל שלא אוכל דלא אכילנא משמע שלא לבלבל הלשונות:

הא

עין משפט נר מצוה

כב א מיי' פ"א מהל' נדרים הלכה יט סמג לאוין רמב וע"ש בכ"מ:

כג ב מיי' פ"ד מהל' שבועות הלכה כב טוש"ע י"ד סי' רלז סעי' יא:

כד ג מיי' שם פ"א הל' ג סמג לאוין רלט טוש"ע י"ד סי' רלו סעי' א:

כה ד מיי' שם פ"ד הל' כב טוש"ע י"ד סי' רלז סעיף יא:

כו ה מיי' פ"ג מהלכ' נדרים הלכ' ו ופ"ה מהל' שבועות הלכ' יח סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סי' רטו סעיף א וסי' רלט סעיף ד:

מסורת הש"ס

[לעיל יא. וש"נ]

שבועות יט:

[שם ע"ש]

ס"א ליתא

הגהות הב"ח (א) גמ' מדקאמר שאוכל ושלא אוכל שאכלתי: (ב) שם אביי לא אמר טעם דרב אשי: (ג) רש"י ד"ה מתניתין וכו' אלא הא קרבן שאוכל לך ולא קרבן שאוכל לך והכי: (ד) ד"ה שאוכל וכו' מפצירים בו שיאכל וכו' דאכילנא קאמר וס"ס כשלא היו מסרבין: (ה) ד"ה מהו דתימא וכו' הלשון הוא דאיקלקל דבדעתו: (ו) ד"ה ורב אשי וכו' משמע נמי דקאמר אכילנא אם וכו' משמע דקאמר וכו' דמשמע בתמיה לא אכילנא שבועה וכו' חדא לישנא הס"ד ואח"כ מ"ה ואיכא נמי לתרוצי לישנא אחרינא דמשמע בניחותא והאי דאמר שבועה שלא אוכל דלא אכילנא. נ"ב כלומר באיסור שבועה יהא אי לא אכילנא: (ז) בא"ד א"כ לא ליהוי אסור ואם כן היכי אמר במתניתין שבועה לא אוכל אסור אלא ודאי ליתא וכו' דכשאוכל ודאי לא משמע אלא דאמר כצ"ל ותיבת אי נמחק:

כז א מיי' פ"ג מהלכות נדרים הלכה טו סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רטו סעיף א וסימן רלט סעיף ד:

ר"ן

מכלל דשאוכל דאכילנא משמע · דהא נקט לאו והן: היו מסרבים בו לאכול ואמר אכילנא אכילנא ותו אמר שבועה שאוכל דאכילנא משמע וכו' · לפום האי לישנא משמע דכי היכי דצריך הוכחה לומר דשאוכל דלא אכילנא משמע ה"נ צריך הוכחה דשאוכל אכילנא משמע וברים פרק שבועות שתים בתרא באוקמתיה דאביי גופיה לא משמע הכי אלא דסתמא בלא שום הוכחה שאוכל דאכילנא משמע וכבר כתבתי שם שזו מן הסוגיות המתחלפות וכתבתי שם גם כן דסוגיא דהתם עדיפא טפי: מיעקם לישניה הוא · כלומר שהאריך באלף ונראה כאומר שאי אוכל ותיסק אדעתין הכי לפי שאין דרך בני אדם לומר שאי אוכל אלא שלא אוכל: ואמר שבועה שלא אוכל דאכילנא משמע · לאו למימרא שיהא מושבע שיאכל אלא לומר שאינו מושבע שלא יאכל דהכי אמר ליה וכי נשבעתי שלא אוכל עמך והלא כבר אמרתי לך דאכילנא: ולענין הלכה כבר כתבתי בפ' שבועות שתים בתרא שהרמב"ם ז"ל פסק כאביי וכסוגיא דהתם והארכתי שם בטעמו של דבר בס"ד אבל הרמב"ן ז"ל פסק כרב אשי דלעולם שאוכל דאכילנא משמע ושלא אוכל שלא אוכל משמע*: פיסקא זה חומר בנדרים מבשבועות וכו':

ע"כ שייך לע"א

גמ' חומר מכלל דנדר הוא והא מותר קתני אסיפא דאידך בבא קתני *שבועה שאיני ישן שאיני מדבר שאיני מהלך אסור זה חומר בשבועות מבנדרים: חומר בנדרים מבשבועות כיצד כו': רב כהנא מתני אמר רב גידל אמר רב ורב טביומי מתני אמר רב גידל אמר שמואל מנין שאין נשבעין לעבור על המצות ת"ל °לא יחל דברו *דברו לא יחל אבל מיחל הוא לחפצי שמים מאי שנא נדר דכתיב °איש כי ידור נדר לה' לא יחל דברו שבועה נמי הא כתיב °או השבע שבועה לה' לא יחל דברו אמר אביי *הא דאמר הנאת סוכה עלי הא דאמר שבועה שלא אהנה מן הסוכה אמר רבא וכי מצות ליהנות ניתנו אלא אמר רבא *הא דאמר ישיבת סוכה עלי והא דאמר שבועה שלא אשב בסוכה ושאין נשבעין לעבור על המצות מהכא נפקא ליה מהתם נפקא ליה דתניא *יכול נשבע לבטל את המצוה ולא ביטל יכול יהא חייב

במדבר ל / שם / שם

תורה אור

תלמוד

רש"י

גמ' מדקאמר חומר בשבועות מבנדרים · כלומר דזה חומר טפי בשבועות מחומרא דנדרים מכלל דנדר מיהא הוי כי אמר קרבן לא אוכל לך וכו' דאיסור נדר איכא מדרבנן אלא דלא נקי מדאורייתא ולא מיחייב קרבן שבועה כי היכי דמחייב בשבועות: והא מותר קתני · בנדרים דאפילו שום איסור ליכא: אסיפא · הא דקתני חומר בשבועות מבנדרים דמשמע דנדר חשיב לא קאי ארישא דקתני קרבן לא אוכל לך אלא אסיפא דאידך בבא (לעיל יד:) דקתני קונם שאני ישן שאני מדבר הרי זה בלא יחל דברו (א) ואומר רבינא עלה לעיל (טו.) לעולם כדקתני שאני ישן ומאי בל יחל בל יחל דרבנן דהיינו איסור דרבנן אבל שבועה שאני ישן שאני מדבר מדאורייתא אסור וזה חומר בשבועות מבנדרים ששבועה חלה על דבר שאין בו ממש וחייב קרבן מה שאין כן בנדרים: אבל מיחל הוא לחפצי שמים · שאם נדר לעבור על אחת מן המצות אין שבועה חלה עליו ומיחל לאותה שבועה דמושבע ועומד הוא לקיימה ואין שבועה חלה עליו ויכול לחלל דברו: מאי שנא נדר · דאמר כי נדר על המצוה חל עליו הנדר וכי עבר ועשה המצוה קם ליה בלא יחל: דכתיב כי ידור נדר לה' · דאפילו בחפצי שמים דלה' לא יחל דברו: שבועה נמי · תחול עליה אם נשבע לעבור על המצוה (ב): והכתיב נמי או השבע שבועה לה' לא יחל דברו · דלה' סמוך אאו השבע דמשמע נמי לה' השבע שבועה לא יחל דברו: אמר אביי הא דאמר הנאת סוכה עלי הא דאמר שבועה שלא אהנה מן הסוכה · כלומר הא דקתני מתניתין שנודרין על המצוה כגון דאמר הנאת סוכה עלי דהשתא קאסר חפצא עליה דהכי מצי למידר אפי' לכתחילה כדאמרינן לעיל אע"ג דמשועבד לאשתו בתשמיש חל עליו הנדר כי אמר הנאת תשמישך עלי שאינו אוסר עצמו עליה אלא לדידה אוסר עליו וקסבר אביי דבכל לשון שבועה לא מצינו דתיחול עליה דאי אמר שבועה הנאת סוכה עלי דהנאתה אוסר עליו (ג) דהא ודאי לא הויא שבועה אלא נדר דכיון דקאמר עלי היינו נדר דכל היכא דקאמר עלי אמרינן הייט נדר וחייב באחריותו ונדר הוא כי אמר הכי אפילו לכתחלה מצי נדר וקאסר חפצא עליה אבל שבועה לא מצי לאוקמי אלא כגון דאמר שבועה שלא אהנה וכהאי גוונא לא חייל עליה דלא מצי למיסר נפשיה עליה דמצוה כי קאמר שלא אהנה דאוסר עצמו במצוה שהוא משועבד לו וכה"ג מיירי חומר בנדרים מבשבועות דבנדרים אומר קונם הנאת סוכה עלי ובשבועה שלא אהנה: וכי מצות ליהנות ניתנו · דקאמר הנאת סוכה עלי הא לא ליהנות ניתנו ולא מצי למיסר נפשיה בהנאתה דהא לא חשיבה (ד) הנאה מצוה דלא ניתנו בשביל הנאה: אלא אמר רבא וכו' ישיבת סוכה עלי · כדאמרן דבישיבת סוכה עלי קאסר חפצא עליה: ובשבועה שלא אשב · קאסר נפשיה מן חפצא והא לא מצי למיעבד דמשועבד הוא למצוה ולהכי לא חיילא עליה שבועה: יכול יהא חייב · קרבן שבועה:

[לעיל יד:]

[עיין תוס' חגיגה י. ד"ה לשמואל]

[עיין תוס' שבועות כה. ד"ה מה"כ הספרא ענין הכתב]

[שבועות כה.]

ר"ן (המשך)

גמ' מכלל דנדר הוא · דמדקתני דשבועה חמורה מנדר משמע דבנדר נמי איכא איסורא אלא דלא חמיר כשבועה: והא מותר קתני · דתנן לא אוכל לך מותר: על סיפא דאידך קתני לה שבועה שאיני ישן שאיני מדבר שאיני מהלך אסור · ובהא שייך למימר חומר בשבועות מבנדרים דנדרא מיהא הוי מדרבנן וכרבינא דאוקמא לעיל בבל יחל מדרבנן אלא דשבועה חמורה מנדר דאסור מדאורייתא ונקיט לה הש"ס להאי פרוקא אליבא דרבינא משום דקושטא דמילתא כוותיה היא דבל יחל דמתני' דרבנן קאמר והאי דלא דייקינן נמי גבי חומר בנדרים מבשבועות מכלל דשבועה מיהא איתא משום דאין הכי נמי דאיתא ולקי בה משום שבועת שוא אלא שאינה חלה לבטל את המצוה: אבל מיחל הוא לחפצי שמים · אם יש בשבועתו בטול חפצי שמים מיחל שבועתו: לה' לא יחל דברו · אפילו יש בנדרו בטול מצות השם לא יחל: שבועה נמי הא כתיב או השבע וכו' · דלה' קאי נמי אהשבע שבועה: הא דאמר הנאת סוכה עלי הא דאמר שבועה שלא אהנה מסוכה · כלומר סברא הוא דלה' לא קאי אשבועה אלא אכי ידור נדר משום דנדר בדין הוא שיחול על דבר מצוה לפי שהוא אוסר על עצמו הנאת סוכה שלשון נדר כך הוא ואין מאכילין את האדם דבר האסור לו אבל לשון שבועה היינו שלא אשב בסוכה ולא כל הימנו להפקיע עצמו ממצות סוכה שהוא מצווה בה: אמר רבא וכי מצות ליהנות נתנו · רבא לאו אטעמיה דאביי מקשה דודאי שפיר קאמר אלא אלישניה דאי אמר הנאת סוכה עלי יושב בה ישיבה של מצוה דמצות לאו ליהנות נתנו: אלא אמר רבא הא דאמר ישיבת סוכה עלי הא דאמר שלא אשב בסוכה · וא"ת וכי אמר ישיבת סוכה עלי מאי הוי הא דבר שאין בו ממש הוא י"ל דהכא במאי עסקינן כגון דאמר קונם סוכה לישיבתה עלי ורבא לא חש לתרוצי אלא לשון הנאה דאמר אביי אבל אין ה"נ דבאומר סוכה לישיבתה עסקינן אבל בתוספות אמרו שאפילו אמר קונם ישיבת סוכה עלי מהני דלא מקרי דבר שאין בו ממש אלא בשאינו מזכיר שם החפץ שאוסר עליו כגון שאני ישן שאני מדבר אבל כשמזכיר החפץ הנאסר דבר שיש בו ממש הוא ולפי זה מאי דאמרינן בפרק אע"פ (כתובות דף נח:) ובפרק בתרא דמכילתין (דף פה:) גבי מקדיש מעשה ידי אשתו דמוקמינן באומר יקדשו ידי לעושיהן לאו דוקא באומר אלא נעשה כאומר קאמר כיון שהזכיר את הידים וא"ת ואפילו כי אמר ישיבת סוכה עלי למה אסור בישיבה של מצוה והא כיון דמצות לאו ליהנות נתנו הרי אינו נהנה מן הסוכה כלל תירצו בתוספות דמ"מ כיון שאסר ישיבתה עליו אע"פ שאין לו בו הנאה חל ולפי זה אמר קונם זריקת צרור ליס עליו אסור אע"פ שאין לו בזריקתו הנאה אסור לזורקו מיהו דוקא במפרש ישיבת סוכה או זריקת צרור אבל באומר קונם סוכה עלי קונם צרור זה עלי יושב ישיבה של מצוה וזורק אותו לצרור שנאסר בו ליס אם רצה דמסתמא לא אסר על עצמו אלא הנאה בלבד דהא מקדים בהמתו אסרה עליו ועל כל העולם ואפ"ה איכה אסורה בנגיעה הכא נמי איסור סתם אכילה והנאה משמע אבל כל שפירש לאסור על עצמו אפילו נגיעה חייל:

חד

תוספות

הא דאמר ישיבת סוכה עלי והא דאמר שבועה שלא אשב בסוכה · פי' היכא דאמר ישיבת סוכה עלי קונם מיחל חייל משום דסוכה איננה משועבדת לו אבל היכא דאמר שבועה שלא אשב בסוכה וגופו משועבד לסוכה לא חיילא וא"ת אדמפליג בנדרים לשבועות ליפלוג וליתני בשבועו' דבשבועות נמי זימנין דחיילי היכא דאמ' ישיבת סוכה עלי שבועה וי"ל דה"נ אלא אורחא דמילתא קתני דסתם נדרים החפץ נאסר עליו וסתם שבועות קאסר נפשיה אחפצא וה"ק זה חומר בנדרים מה שייך בנדרים עליה מה שייך בשבועות והיינו דקאסר נפשיה אחפצא

ודאי בשבועות לא חייל בשום צד אפילו היכא דאמר ישיבת סוכה עלי שבועה ועפס כיון דסתם שבועות קאסר נפשיה אחפצא ולא קאסר חפצא אנפשיה א"כ אפילו כשאמר ישיבת סוכה עלי שבועה אפ"ה מתפלגין שבועתיה ואחזרה על נפשיה וכוי כאילו אמר שבועה שלא אשב בסוכה והאי דאמר ישיבת סוכה עלי שבועה לא משום דקאסר חפצא עליה דבודאי בשבועות לא שייך בה אלא יד שבועה הוי ולעולם קאסר נפשיה אחפצא ובנדרים לא שייך לאידך גיסא:

חד

פי' הרא"ש

הא מותר קתני ס"ד דאקרבן שאוכל לך קאי ובהא קתני מותר דמשמע דלא הוי נדר כלל וליפנא דחומר בשבועות מבנדרים משמע דנדר הוי אלא דלא חמיר כשבועה: על סיפא דאידך שאני ישן ט' · ואוקימנא לעיל דהוי בל יחל מדרבנן: מנין שאין נשבעין לעבור על המצות · כלומר אם נשבע לבטל את המצוה דלא הוי שבועה: מ"ש נדר דכתיב איש כי ידור נדר לה' · משמע אפילו בחפצי השם לא יחל דברו: שבועה נמי כתיב או השבע שבועה לה' · דלה' דכתיב בקרא אכולהו קאי: אמר אביי הא דאמר [הנאת] סוכה עלי · כלומר היינו טעמא

דגבי נדר דלשינן מכי ידור נדר לה' שנדרים חלין על דבר מצוה משום דכל נדר אוסר החפץ עליו הלכך אינו נראה כנודר לבטל המצוה שהרי לא קבל על עצמו אלא אסר החפץ עליו ואין מאכילין לאדם דבר האסור לו אבל כל לשון שבועה הוא אוסר עצמו מלעשות את הדבר וכיון שהוא מחויב לא יהא כל כמיניה להפקיע מה שמחויב המצוה הלכך לא דרשינן לה' על השבע שבועה: אמר רבא וכי מצות ליהנות נתנו · קשיא ליה לרבא על מה שהזכיר אביי הנאה בדבריו משום דמצות לאו ליהנות נתנו ואם אמר הנאת סוכה עלי לא נאסרה עליו דלא מקרי הנאה מה שהוא מקיים מצות המקום:

מה

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אסיפא וכו' ואומר רבינא וכו' ומאי בל יחל בל יחל מדרבנן דהיינו: (ב) ד"ה שבועה נמי וכו' המצוה דכתיב נמי כנ"ל והד"א: (ג) ד"ה אמר אביי וכו' אוסר עליו הא ודאי וכו' ואפילו לכתחלה מצי נדר דקאסר חפצא עליה וכו' דנדרים אמר קונם: (ד) ד"ה וכי מצות וכו' לא חשיבה מצוה הנאה דלא ניתנו:

תלמוד לומר °להרע או להיטיב מה הטבה רשות אף הרעה רשות [א]יצא נשבע לבטל את המצוה ולא ביטל שאין הרשות בידו חד קרא למיפטריה מקרבן שבועה וחד למיפטריה מן לאו דשבועה: מתני' [ב]יש נדר בתוך נדר ואין שבועה בתוך שבועה כיצד אמר הריני נזיר אם אוכל הריני נזיר אם אוכל ואכל חייב על כל אחת ואחת [ג]שבועה שלא אוכל שבועה שלא אוכל ואכל אינו חייב אלא אחת: גמ' אמר רב הונא לא שנו אלא דאמר הריני נזיר היום הריני נזיר למחר דמיגו דקא מיתוסף יומא יתירא חיילא נזירות על נזירות אבל אמר הריני נזיר היום הריני נזיר היום אין חלה נזירות על נזירות ושמואל אמר [ד]אפילו אמר הריני נזיר היום הריני נזיר היום חלה נזירות עליה ולרב הונא אדתנא אין שבועה בתוך שבועה ליתני יש נדר בתוך נדר ואין נדר בתוך נדר הריני נזיר היום הריני נזיר למחר יש נדר בתוך נדר הריני נזיר היום הריני נזיר היום אין

תורה אור: ויקרא ה

רש"י

תלמוד לומר להרע או להיטיב מה הטבה רשות · דאי בעי אכיל ואי בעי לא אכיל חייב בקרבן על השבועה אף הרעה דמחייב עלה קרבן הרעה דרשות ולא (א) נשבע לבטל את המצוה דהיא שבועה דהרעה לאו הרשות בידו : חד קרא · קא אתי למיפטריה מקרבן שבועה דהאי קרא דלהרע או להיטיב בקרבן מיירי ואידך לא יחל דברו דבלאו מיירי אתי למיפטריה מן לאו דשבועה : מתני' יש נדר בתוך נדר · דנדר חל אחר נדר: כיצד אמר הריני נזיר אם אוכל · וחזר ואמר כו' חייב על כל פעם ופעם נזירות אחת : אין שבועה בתוך שבועה· ואם אמר שבועה שלא אוכל כו' : אינו חייב אלא על אכילה אחת · קרבן שבועה אחת : גמ' לא שנו · דיש נדר בתוך נדר: אלא דאמר כו' · דמיגו דאיתוסף יומא יתירא (ב) בנזירות ראשונה דכי אמר הריני נזיר היום קבל עליו נזירות שלשים וכי הדר ואמר הריני נזיר למחר משמע הריני נזיר שלשים יום ואחד ואין נזירות ליום אחד הלכך חל נזירות על נזירות והוי נזיר שלשים אחרים : אבל · אם אמר וכו' : ולרב הונא · דקאמר דכי אמר הריני נזיר היום לא חיילי עליה שתי נזירות אם כן ליפלוג בדידה בנדרים וניתני (ג) נמי יש נדר בתוך נדר : ואין

ר"ן

חד קרא למפטריה מקרבן · היינו קרא דלהרע או להיטיב דכתיב גבי קרבן שבועת בטוי : וחד קרא למפטריה מלאו דשבועה · היינו קרא דלא יחל דברו : מתני' יש נדר בתוך נדר וכו' אמר הריני נזיר אם אוכל וכו' · מפרש בגמ' דאם אוכל לאו דוקא דה"ה נמי אם אמר הריני נזיר הריני נזיר דחייב על כל אחת ואחת אלא איידי דתנא גבי שבועה שלא אוכל תנא נמי גבי נזיר אם אוכל וחייב על כל אחת ואחת דאמרינן לומר דחייב לנהוג נזירות על כל קבלה וקבלה וכי אמר הריני נזיר הריני נזיר דחייב שתי נזירות ומונה שלשים יום ומביא קרבן וחוזר ומונה שלשים יום ומביא קרבן ונפקא לן בגמרא מנזיר להזיר וקרי ליה להאי גוונא נדר בתוך נדר לפי שהנזירות שניה היא חלה בתוך זמן הראשונה אלא שאי אפשר לו שימנה אותה עד שימנה את הראשונה דאם איתא דלא חיילא בשעת נדרו היאך תחול לאחר מכן והרי אינו נודר באותו זמן וכיון דלא חיילא השתא לא חיילא נמי בתר זימנא אלא ודאי מהשתא הוא דחיילא ומש"ה קתני יש נדר בתוך נדר : שבועה שלא אוכל שבועה שלא אוכל אינו חייב אלא אחת· כלומר בשבועות לא משכחת תרי חיובי לא ללקות שתים באכילה אחת דמכיון שאמר שבועה שלא אוכל ככר זה הוה ליה מושבע ועומד ותו לא חיילא עליה שבועה שניה ולא למנות שתים גם כן דלא משכחת לה מה שאין כן בנזירות דנהי דאינו לוקה שתים על אכילה אחת מ"מ משכחת בה תרי חיובי בשכפל נדרו ב' פעמים דהיינו למנות שתים מה שאין כן בשבועות : גמ' כיון דאמר הריני נזיר הוה ליה נזיר וכי אכיל טובא ומתרין ביה מחייב על כל אכילה ואכילה · איידי דקתני שבועה שלא אוכל תנא נמי הריני נזיר אם אוכל ולעולם גבי נזיר לא צריך למימר אם אוכל· זו הגרסא כתובה במקצת נוסחאות והכי פירושא כיון דאמר הריני נזיר וכו' חדא דאית בה תרתי קשיא ליה חדא למה ליה למתלייה לנזירות באכילה דהא מכיון דאמר הריני נזיר הוה ליה נזיר וחייב למנות שתים וקשיא ליה תו דאיתלי לנזירות באכילה בהריני נזיר אם אוכל חדא זימנא סגי דהא קי"ל בפ' שבועות שתים בתרא(שבועות כז:) דמי שנשבע שלא אוכל ככר זה על כל זית וזית שבו נשבע הלכך מי שתלה נזירותו באם אוכל על כל זית וזית שבו תלה נזירותו וכי אכיל טובא כלומר זיתים הרבה ומתרין ביה בין כל זית וזית לומר שאם יאכלנו יתחייב עליו נזירות אחת חייב על כל אכילה ואכילה ונראה בעיני דלהכי בעינן דליתרו ביה בין כל זית וזית משום דלא עדיפי אכילות הללו להתחייב עליהם נזירות כשתלאו בהן מלהתחייב עליהן קרבן ומלקות כשנשבע שלא יאכל ככר זו וכשם שלהתחייב קרבן ומלקות בעינן חלוק בין כל זית וזית אי למלקות בהתראה אי לקרבן בשתי העלמות ה"נ כשתלה נזירות בהם בעינן שיהו התראות מחלקות דודאי נהי דאמרינן דמי שנשבע שלא יאכל ככר זו על כל זית וזית נשבע אפי' הכי אם לא התרו בו אלא התראה אחת אינו לוקה אלא אחת דבכל איסורין שבתורה על כל זית וזית שבהן הוא חייב ואפ"ה אינו לוקה שתים אלא בהתראות חלוקות ולקרבן נמי אינו חייב אלא אחת אלא בשתי העלמות ה"נ כי תלה נזירות באכילת ככר צריך שיהו התראות מחלקות בין כל זית וזית שבו דאי לא לא מקריא אלא אכילה אחת ולא מחייב עלה אלא חד נזירות כנ"ל וראיתי למפרשים אחרים בזה מה שלא נראה בעיני · ומתרצה איידי דקתני שבועה שלא אוכל וכו' דאין ה"נ דבהריני נזיר הריני נזיר סגי ליה ואי נמי תלה נזירותו באם אוכל בחד הריני נזיר אם אוכל סגי ליה אלא דאיידי דאיצטריך למתלי לשבועה באכילה למכפל בה נמי שלא אוכל דאי לא פסיקא שאינו חייב אלא אחת תלה ליה נמי לנזירות באכילה וכפליה:דמגו דמתוסף יומא יתירא· כלומר דכשאמר הריני נזיר למחר יש במשמעות דבריו שימנה מיום מחרת ואילך ל' יום נמצא שנתחייב מחמת נדר שני יום א' מוסף על נזירות ראשונה וכיון דקי"ל במסכת נזיר דהאומר הריני נזיר יום זה בלבד מונה שלשים אף זה כיון שנתחייב מחמת נדרו שני למנות יום אחד מוסף על נזירות ראשונה על כרחו מונה ל' ושמואל אמר אפי' הריני נזיר היום הריני נזיר היום נזירות חלה על נזירות דמשמע ליה דמנזיר להזיר נפקא לן דבכי האי גוונא מונה שתי נזירות : לרב הונא אדתני אין שבועה בתוך שבועה ליתני יש נדר בתוך נדר ואין נדר בתוך נדר · וא"ת ולשמואל נמי מי ניחא הא לדידיה נמי הוה ליה לפלוג ולמיתני אין נדר בתוך נדר ומשכחת לה באומר קונס עלי ככר זה קונס עלי ככר זה שאינו חייב אלא אחת דהא במתני' לא תנן יש נדר בתוך נדר אלא למנות שתים כדפרי' וכיון שכן לשמואל גופיה מצי לפלוגי בנדר גופיה וי"ל דכי מקשי לרב הונא ליתני יש נדר בתוך נדר ואין נדר בתוך נדר לא מקשי לומר אדמפליג בין נדר לשבועה לפלוג בנדר גופיה כדרך כל לפלוג וליתני בדידיה שבש"ס דאי הכי מקשינן לשמואל נמי תקשי כדפרישית אלא כי האי גוונא לא מקשינן דלא קשיא כלל דתנא אחומר בנדרים מבשבועות קאי ומש"ה בעי למתני חומרא דאיכא בנדר מבשבועות לענין נדר בתוך נדר הלכך לא שייך לאקשויי

פי' הרא"ש

מה הטבה רשות אף הרעה רשות · בפ"ג דשבועות מפרש לה מנא לן דבהטבת רשות איירי : מתני' יש נדר בתוך נדר · ומפרש דבנזירות איירי כגון דאמר הריני נזיר אם אוכל חייב נזירות על כל דבור ודבור והוה מצי למתני כגון דאמר הריני נזיר בלא אכילה אלא אגב דבעי למתני גבי שבועה אכילה נקטיה נמי גבי נזירות: אינו חייב אלא אחת · דאין שבועה חלה על שבועה דאין נשבעין לקיים המצוה דליתא בלאו והן : גמ' הריני נזיר היום · דמיד חלה נזירות עליו ל' יום וכי אמר תו הריני למחר נתוסף עליו יום א' ובהא מגו נתוספה עליו נזירות שלימה : ליתני יש נדר בתוך נדר ואין נדר בתוך נדר. כיון דבנזירות גופה משכח לפלוגי : *) א"נ ר"ה מתני' דקאמר הריני נזיר היום הריני נזיר למחר ודכוותה גבי שבועה דאמר שבועה שלא אוכל תאנים וחזר ואמר פעם אחרת שלא אוכל תאנים וענבים ולא אמרינן מגו דחיילא שבועה אענבים חיילא נמי אתאנים דבנזירות נמי אין איסור חל על איסור להתחייב ב' אלא שיתולו זה אחר זה וזה לא שייך בשבועה דאם היתה חלה שבועה שניה היה מתחייב על אכילת תאנים וענבים ב' הלכך הואיל ואי אפשר שתחול שבועה שניה אלא א"כ עבר על הראשונה וכבר מושבע ועומד הוא על תאנים משבועה ראשונה לא חיילא כלל אפי' על הענבים: והאמר רבא שבועה שלא אוכל תאנים וחזר ואמר שבועה שלא אוכל תאנים וענבים מגו דחיילא שבועה אענבים חיילא נמי אתאנים · כך כתובה הגי' במקצת ספרים וגי' פשוטה היא ואית ספרי' דגרסי אמר שבועה שלא אוכל תאנים וחזר ואמר שבועה שלא אוכל תאנים וענבים ואכל תאנים הפריש קרבן וחזר ואכל ענבים הויא להו ענבים חצי שיעור ואחצי שיעור לא מחייב וגי' זו ישנה בפ"ג דשבועות ושפיר דייק מינה שמעתא דהפריש קרבן דעתה חלקיה ההפרשה בין אכילת תאנים לאכילת ענבים ולא מצטרפי יחד לעבור על שבועה השניה הא לא הפריש קרבן מיחייב שנים אחת על שבועה ראשונה ואחת על שבועה שניה ומיהו גי' ראשונה נמי ישנה בההוא פרקא אמר רבא למאן דאית ליה איסור כולל אמר שבועה שלא אוכל תאנים וחזר ואמר שבועה שלא אוכל תאנים וענבים מגו דחיילא אענבים חיילא נמי אתאנים :

*) שייך לע"ב

והספרים

תוספות

חד למפטריה מקרבן שבועה וחד למפטרי' מלאו דשבועה· מלא יחל כלומר אם מיחל דברו ומקיים המצוה אבל מ"מ אינו פטור משבועה דנשבע לבטל המצוה אלא לוקה עליו משום שוא כדתנן פ"ג דשבועות (דף כט.) : יש נדר בתוך נדר · כדמפרש ואזיל בתר הכי דאמר הריני נזיר הריני נזיר וא"ת פתח בנדר דמשמע קונס וסיים בנזירות וי"ל דנזירות נמי איקרי נדר דכתיב (במדבר ו) לנדור נדר נזיר אבל מ"מ אמאי שבק סתם נדר ופתח בזה וי"ל משום דבנדרים לא משכחת נדר בתוך נדר דאי אמר ככר זה עלי קונס ככר זה עלי קונס לא חייל דאין איסור חל על האיסור ואף בנזירות דקאמר דנזירות חל על נזירות לאו לחיובי תרתי בחד ל' יום אלא למנין שיעשה שתי נזירות זו אחר זו דבשלמא התם בנזירות שייך למימר כשאמר ב"פ הריני נזיר היום הריני נזיר היום שיכול להוסיף בדבור שני ל' יום משמע ל' יום חדשים כפעם ראשונה שאמר הריני נזיר היום שרוצה לומר ל' יום דהויא השתא כאילו [אמר] ל' יום ב' פעמים ואפילו את"ל דאפילו אם אמר הריני נזיר ל' יום והדר אמר הריני נזיר אלו ל' יום דהוי לשמואל כמו כהיום היום מכ"מ י"ל דשאני נזירות הואיל ואית ליה קיצותא ל' יום יש לנו לומר שבא להוסיף שלשים יום חדשים ולכך שייך שפיר למימר דחייל נזירות על נזירות מעשה זו אחר זו כדפרישית אבל גבי נדר דקונס דלית ליה אלא לפי מה שמפרש האדם נמי אפי' כי אמר ככר זו עלי קונס היום אינו אסור אלא אותו היום וכי הדר אמר זימנא אחריתי קונס ככר זה היום אין לנו לתלות דאתא לאסור ולאוסופי למחר כיון דמהיום משמע הלכך לא שייך למימר נדר חל על נדר ולהוסיף נדר אחר כמו בנזירות כדפרישית ולאותו יום גופיה נמי אין לנו שיחול נדר על נדר ולחיובי תרתי קאמר דאין איסור חל על איסור ואפילו בנזירות אין איסור חל על איסור : הריני נזיר אם אוכל הריני נזיר· ה"ה דהוי מצי למתני הריני נזיר בלא שום תנאי אלא אורחא דמילתא קאמר שכן דרך לומר מחמת שום דבר כיוצא בזה שמסרבין בו לאכול והוא אינו רוצה ונודר אם יאכל ועי"ל דאגב דבעי לאדכורי אכילה גבי שבועה נקטיה נמי גבי נזירות וכן פר"י : ולפלוג וליתני בדידהו :

אליבא

עין משפט נר מצוה

כח א מיי' פ"ה מהל' שבועות הלכה יד סמג לאוין רלח טוש"ע י"ד סי' רלט סעיף ד :

כט ב מיי' פ"ג מהל' נדרים הלכה ב סמג לאוין רמב טוש"ע שם סי' רכט סעיף א וסעיף ג וסימן רלט סעיף יג :

ל ג מיי' שם ופ"ד מהל' שבועות הלכה ט סמג לאוין רמא טוש"ע שם סימן רלט סעיף יג :

לא ד מיי' פ"ג מהל' נדרים הלכה ב ופ"ג מהלכות נזירות הלכה י ופ"ד הלכה ב סמג עשין רמב טוש"ע שם סימן רלט סעיף יב :

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה תלמוד וכו' ולא נשבע לבטל את המצוה דהאי שבועה : (ב) ד"ה אלא וכו' אנזירות ראשונה כצ"ל והד"א עם ד"ה אבל : (ג) ד"ה ולרב הונא וכו' וניתני יש נדר בתוך נדר ואין נדר כו' כצ"ל והד"א ותיבת נמי נמחק :

לב א מיי' פ"ד מהל' שבועות הלכה יד :

לג ב מיי' שם הלכה יא טוש"ע י"ד סימן רלח סעיף ו :

לד ג מיי' פ"ג מהל' נזירות הלכה י :

אין נדר בתוך נדר קשי' תנן יש נדר בתוך נדר ואין שבועה בתוך שבועה היכי דמי אילימא דאמר הריני נזיר היום הריני נזיר למחר דכוות' גבי שבועה שלא אוכל תאנים וחזר ואמר שבועה שלא אוכל ענבים אמאי לא חלה שבועה על שבועה אלא היכי דמי דלא חלה שבועה על שבועה כגון דאמר שבועה שלא אוכל תאנים וחזר ואמר שבועה שלא אוכל תאנים דכוותה גבי נזירות היכי דמי דאמר הריני נזיר היום הריני נזיר היום וקתני יש נדר בתוך נדר קשיא לרב הונא אמר לך רב הונא מתני' דאמר הריני נזיר היום הריני נזיר למחר דכוותה גבי שבועה דאמר שלא אוכל תאנים וחזר ואמר שבועה שלא אוכל תאנים וענבים דלא חיילא והאמר *רבה "שבועה שלא אוכל תאנים וחזר ואמר שבועה שלא אוכל תאנים וענבים ואכל תאנים והפריש קרבן וחזר ואכל ענבים הויא להו ענבים חצי שיעור ואין מביאים קרבן על חצי שיעור אלמא היכא דאמר שבועה שלא אוכל תאנים וחזר ואמר שבועה שלא אוכל תאנים וענבים ²מיגו דחל שבועה על ענבים חיילא נמי על תאנים רב הונא לא סבירא ליה כרבה מיתיבי *מי שנזר שתי נזירות מנה את הראשונה והפריש קרבן ונשאל עליה ¹עלתה לו שניה בראשונה היכי דמי אילימא דאמר הריני נזיר היום הריני נזיר למחר אמאי עלתה לו שניה בראשונה הא איכא יומא יתירא אלא פשיטא דאמר הריני נזיר היום הריני נזיר היום ותיובתא

ר"ן לאקשויי לפלוג וליתני בדידה אלא הכי מקשינן לרב הונא היכי פסק תנא ותנא יש נדר בתוך נדר דמשמע בכל ענין הוה ליה לפרושי מילתיה כי היכי דלא ניטעי ביה ובתר הכי ליתני מאי דחמיר כהאי גוונא נדר משבועה והא מילתא קשיא לרב הונא אבל לשמואל לא קשיא כלל דהא לדידיה בנזירות בכל ענין יש נדר בתוך נדר מאי אמרת מ"מ בקונס עלי ככר זה קונס עלי ככר זה אין נדר בתוך נדר והא כי האי גוונא ליכא למטעי במאי דתנא תנא דנזירות קתני ולא קונמות ואדרבה מדנקיט מילתיה בנזירות ולא בקונס אשמועי' דבקונמות אין נדר בתוך נדר: תנן יש נדר בתוך נדר וכו' · היכי דמי אילימא דאמר הריני נזיר היום הריני נזיר למחר ודכוותה גבי שבועה אמר שבועה שלא אוכל תאנים וחזר ואמר שבועה שלא אוכל ענבים אמאי לא חיילא שבועה על שבועה · יש לומר דהאי דמדמה לה מקשה לאומר שבועה שלא אוכל תאנים וחזר ואמר שבועה שלא אוכל ענבים וכי מפרקינן מדמינן לה לשבועה שלא אוכל תאנים וענבים בהא נחתינן וסלקינן דמקשה אזיל בתר דינא ומתרץ בתר לישנא והכי מקשי ודאי כי אמרת בהריני נזיר היום הריני נזיר למחר דנזירות חלה על נזירות היינו משום דכי אמר הריני נזיר היום קבל עליו שלשים יום הראשונים וכי אמר הריני נזיר למחר קבל עליו שלשים ואחד ולפי שאין נזירות פחותה משלשים יום צריך למנות שלשים אחרים נמצא שאין נדרו שני משותף עם נדר ראשון כלל אלא כל חד וחד קאי באפי נפשיה וכיון שכן דכוותה גבי שבועה נמי לא משכחת לה אלא באומר שבועה שלא אוכל תאנים וחזר ואמר שבועה שלא אוכל ענבים וכי האי גוונא אפי' בשבועות נמי חלה שבועה על שבועה אלא ודאי מדתנן בשבועות דאין שבועה בתוך שבועה ועל כרחך בשתי שבועות חלות על דבר אחד מתוקמה דכוותה בנדרים קתני יש נדר בתוך נדר וקשיא לרב הונא ומפרקינן אמר לך רב הונא מתני' דאמר הריני נזיר היום הריני נזיר למחר כלומר לא תיזיל בתר דינא אלא זיל בתר לישנא דכי אמר הריני נזיר למחר ממחר ועד שלשים יום קאמר והוה ליה כאילו אמר הריני נזיר היום ומחר שאף כאן כ"ט יום מנדר השני מעורבין בזמן הנדר ראשון ואע"פ שאותן כ"ט ימים אינן חלין כלל מחמת נדרו שני מ"מ בהאי לישנא חייל נדריה לענין שיהא יום שלשים וא' סוף שלשים יום של נזירות שניה שהרי הוא כך נדר נמצא שעל כ"ט ימים מנזירות ראשונה חלה נזירות שניה לענין שתהא יום שלשים ואחד לנזירותו אלא לפי שאין נזירות פחותה משלשים יום צריך למנות עוד לתשלום שלשים בשביל נדר שני ודכוותה גבי שבועות כי אמר שבועה שלא אוכל תאנים וחזר ואמר שלא אוכל תאנים וענבים לא חיילא שבועה בתרייתא על תאנים כלל דלית ליה לרב הונא שתחול שבועה על שבועה אפילו בכולל ועדיין אין דעתי נוחה בזה דמ"מ כי היכי דבשבועה שניה אינה חלה על תאנים מפני שכבר נשבע עליהם כך נזירות שניה אינה חלה בעשרים ותשעה יום ראשונים מפני שכבר נזר בהם לפיכך אני אומר דכי אמרינן וחזר ואמר שבועה שלא אוכל תאנים וענבים הכי קאמר שלא אוכל אותם כאחת ובכי האי גוונא נמי מתפרש האי לישנא בס"פ שבועות שתים בתרא ואמר רבה דמגו דחיילא שבועה על ענבים חיילא נמי אתאנים ונפקא מינה שאם אכל תאנים וענבים בהעלם שבועה ראשונה והתרו בו משום שניה לוקה ואמרינן דרב הונא לא סבירא ליה דרבה דבכי האי גוונא סבירא ליה לרב הונא דלא חיילא שבועה שניה כלל דכיון דאתאנים לא חיילא אין לה מקום כלל שהוא על שניהם יחד נשבע ולא על ענבים בלבד ובנדרים נמי אילו היה דינן כשבועות היה לנו לומר דכיון דאכ"ט יום לא חיילא נזירות שניה ביום שלשים נמי לא חיילא שהרי כשאמר הריני נזיר למחר לשלשים יום כאחד נתכוון ולא ליום שלשים בפני עצמו והוו להו כ"ט יום כתאנים ויום שלשים כענבים: אלא פשיטא דאמר הריני נזיר היום ותיובתיה דרב הונא · כלומר חיילי שתי נזירות כי האי גוונא דאי לא מה עלתה לו שניה בראשונה הרי לא חלה שניה כלל ואם תאמר ומאי קושיא נהי דאילו לא נשאל על הראשונה לא חיילא שניה וכדרב הונא כי מתשיל עלה משכחת רווחא וחיילא וכדאמר רבא לקמן דאף על גב דאין שבועה חל על שבועה

רש"י ואין נדר בתוך נדר כיצד הריני נזיר היום הריני נזיר למחר יש נדר בתוך נדר וכו': דכוותה גבי שבועה · דאמר בדיבור שני מה שלא אמר בדבור ראשון מי איכא למ"ד שלא תחול שבועה על שבועה כהאי גוונא אלא היכי דמי וכו': אמר לך רב הונא מתני' כגון דאמר הריני נזיר היום הרינ' נזיר למחר · כדאמינא אנא והיינו יש נדר בתוך נדר ודכוותה איירי בשבועה כגון דאמר שבועה וכו' וקסבר רב הונא דכהאי גוונא לא חיילא שבועה על שבועה הא דאמר בשבועה שניה תאניב שמושבע מהן ומ"מ דומיא דנדר הוא שהוסיף בשניה ענבים : ומי לא חיילא שבועה על שבועה · בכה"ג : והאמר רבה וכו' · ואכל תאנים והפריש קרבן על שבועה ראשונה שעבר ואכל תאנים : וחזר ואכל ענבים · ולא תאנים : הויא להו ענבים · שאכל חצי שיעור (א) על שבועה שניה לפי שהוא נשבע בשבוע' שניה על תאנים וענבים ועכשיו שלא אכל אלא ענבים לא ביטל אלא חצי שיעור והייטו חצי שבועה ואין *מביא' קרבן על חצי שיעור : אלמא · טעמא משום דלא אכל אלא חצי שיעור משום הכי פטור מקרבן הא אי אכל תאנים וענבים דאכל כוליה שיעור דשבועה חייב קרבן דמיגו דחלה שבועה על ענבים דהוי חידוש שלא נשבע עליהן עדיין חיילא נמי אתאנים אע"פ שכבר מושבע מהן וקשה לרב הונא (ב) : לא סבירא ליה · לרב הונא הא דרבה וליכא לגירמא ליה מיניה : והפריש קרבן · וקודם שהפרישו נשאל על נזירות ראשונה שכבר נדר ואמרו ליה שבטעות נדר ושלא לצורך היה נדר אותם שלשים: עלתה לו · אותה נזירות שכבר נדר בשניה שעדיין חייב ומקריב הקרבן על נזירות השניה ביום שהשלים נזירות ראשונה : הא איכא יומא יתירא · דהריני נזיר למחר דקאמר אותו יום דנזירות שניה אינו חל אלא לאחר שלשים דהיינו לאחר נזירות ראשונה ומאי עלתה לו שניה בראשונה ויהא נפטר מנזירות שניה קודם שיבא יום שלשים ואחד והא נדר להיות נזיר ביום שלשים וא' דהיינו למחר אלא כגון וכו': ותיובתא

תוספות

אילימא [דאמר הריני נזיר היום] ולמחר דכוותה גבי שבועה דאמר שבועה שלא אוכל תאנים וחזר ואמר שבועה שלא אוכל ענבים האי ודאי חיילא שבועה כיון שהזכיר ענבים לבדם אלא היכי דמי כגון דאמר שבועה שלא אוכל תאנים וכו': אמר לך רב הונא מתני' דאמר היום ולמחר דכוותה גבי שבועה שלא אוכל תאנים וחזר ואמר שבועה שלא אוכל תאנים וענבים · והוי שפיר דכוותה סיפא דגרסי' כדפרישי' ול"נ דהיכי קאמר מעיקרא אילימא דאמר היום דכוותה גבי שבועה דאמר תאנים וחזר ואמר ענבים האי לאו דכוותה הוא דגבי נזיר למחר שייך כהיום דהא לא מוסיף אלא איסור יתירה אבל ענבים לא שייכי כלל בתאנים שאמר תחלה לכ"נ נר"ת לעיל הכי גרסינן אילימא דקאמר היום דכוותה גבי שבועה דאמר שבועה שלא אוכל תאנים וחזר ואמר שבועה שלא אוכל ענבים ותאנים אמאי לא חיילא פי' הא ודאי חיילא כמו דאמר רבה בסמוך [illegible] אלא [illegible] כמו [illegible] אמר לך רב הונא לעולם דאמר [illegible] גבי [illegible] חיילא כה"ג [illegible] כי [illegible] ענבים [illegible] לגירוף [illegible] והשתא [illegible] כבר [illegible] הוצרך [illegible] כאן : והאמר רבה האומר שבועה שלא אוכל תאנים וחזר ואמר שבועה שלא אוכל תאנים וענבים ועבר ואכל תאנים והפריש קרבן וחזר ואכל ענבים הוו להו ענבים חצי שיעורא · אור"י דמיירי שאמר שלא אוכל תאנים וענבים ביחד כזית מכל חד וחד [illegible] שניה אינה מחייבת לו על כזית תאנים לבד ולא על כזית ענבים לבד אלא על כזית מכל [illegible] ענבים חצי שיעורא והא דקאמר בסמוך מכ"מ חיילא וכו' ה"פ אע"פ שכבר מושבע הוא [illegible] ראשונה מ"מ חיילא שפיר שבועה שניה על תאנים לענין דמצטרפו בהדי ענבים לחייב [illegible] שניה דשבועה שניה לא הויא כ"א מתתיהם יחד כדפירשתי ולא מיבעיא אם אכל תאנים [illegible] ועגבים דחייב משבועה שניה כדפירשתי אלא אפילו לא אכל כ"א ענבים אחר תאנים שאכל בראשונה ולא אכל תאנים באכילה שניה אפ"ה חייב שתים דמצטרפי הנך תאנים [illegible] חייב קרבן שני משום שבועה שניה אע"ג דכבר מחויב הוא על אותם תאנים קרבן בפני עצמו [illegible] ן בפני עצמו הס' הכי מצטרפי שפיר עם ענבים כיון דלא הפריש עליה קרבן ותדע דמדקאמר [illegible] הפריש קרבן מחויב קרבן שני אף על גב דלא חזר ואכל תאנים עם ענבים בשניה שכך משמע [illegible] שכך משמע אבל השתא במפריש קרבן משמע דלא מחייב קרבן שני משום אכילה שניה משום ד[illegible] [illegible] עם ענבים דבעיא להתחייב שבועה שניה דתאנים וענבים ביחד כיון דהפריש קבן בין שתי [illegible] בין שתי אכילות והפרשה מתלקת ומיהו קרבן אחד מתחייב אתאנים משום שבועה ראשונה אבל [illegible] [illegible] דאמר לא כזית תאנים לבד ולא כזית ענבים לבד והא דקאמר בסמוך דחיילא אענבים וכו' מט[illegible] [illegible] שבועה שלא אוכל תאנים וענבים] ואכל תאנים וענבים מגו דחיילא וכו' דמיירי נמי באיסור כולל [illegible] [illegible] ענבים וכו' מטעם איסור כולל קאמר וכי הויא דרבה בפרק שליש' דשבועות (דף כח:) אמר שבועה [illegible] [illegible] וכו' דמיירי נמי באיסור כולל כדפרישית מדמייתי לה גבי כולל דברים המותרים עם דברים האסורים אין לפר[illegible] [illegible] שלם וחייב נמי על כזית ענבים לבד והיכי קרי ליה חצי שיעור ואין לפרש נמי דחזר ואכל כ[illegible] [illegible] ענבים וכו' דמיפוק ליה מאחת ... דהיינו חצי זית מכל אחד דאם כן לא הוו צריך [illegible] [illegible] חצי זית ענבים לכן נראה דמיירי כדפירשתי ויש להקשות לעיל דקאמר היום ומחר דכוותיה [illegible] [illegible] בשבועה שניה אינו חייב כי אם ע"י צירוף דתאנים ומתאנים הוא ככר מושבע אבל בנזיר [אם אמר] היום ומחר אם יהיה שותה יין ביום ל' ואחד היה חייב וי"ל נהי נמי דאם [illegible] [illegible] לענין חיילות אינו חל לבדו דנזירות אינו מיום אחד ואם כן הוא לצירוף האחרים דמהשלשים יום הראשונים כבר הוא מושבע ועומד : מיתיבי מי שנזר שתי נזירות · בבת אחת [illegible]

הלכך על כרחך צריך שיהא נזירות שלשים יום : כגון שקבל עליו שני נזירות בבת אחת [illegible] עלי שתי נזירות לכאורה פשוט הוא מן הראשונה אלא כגון שתלה באכילה וכ[illegible] כל מה שתלה באכילה אחת חדא נזירות היא : אלא משום דכתיב בשבועה לא [illegible] יתירתא היא כדאמרינן בשבועות (דף לט.) כל העולם נזדעזע כשאמר הק[illegible]

*) מכאן שייך לדף יח פ"א

שבועות כח: [ע"ש תוס' ד"ה שבועה]

שבועות כז: כח. תוספתא דנזיר פ"א

פי' הרא"ש

והפריש קרבן ונשאל עליה · דמסקינן בפ"ק דשבועות ואפי' גלח והפריש קרבן מצי לאתשולי : הא איכא יומא יתירא · ולישנא דעלתה לו שניה משמע דנפטר לגמרי מנזירות שניה : עלתה לו שניה בראשונה · לפי שהחכם עוקר הנדר מעיקרו הלכך אזל ליה נדרא קמא וחיילא נזירות שניה ומתחלת עלתה לו נזירות שניה: *) כגון שקבל עליו ב' נזירות בבת אחת כגון דאמר הרי עלי ב' נזירות או דאמר הריני נזיר הריני נזיר ואכלו [illegible] חלו עליו שתי נזירות כאחת : הא קא בעי מילתא [illegible] [illegible]

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה הויא להו וכו' שיעור של שבועה : (ב) ד"ה אלמא וכו' לרב הונא הס"ד ואח"כ מה"ד רב הונא לא סבירא ליה הא דרבה :

ותיובתא דרב הונא לא לעולם הריני נזיר היום הריני (א) למחר ומאי עלתה לו לבר מההוא יומא יתירא אי נמי כגון שקיבל שתי נזירות בבת אחת מתיב רב המנונא °נזיר להזיר (במדבר ו) מכאן *שהנזירות חל על הנזירות שיכול והלא דין הוא ומה שבועה חמורה *אין שבועה חלה על שבועה נזירות קלה לא כל שכן תלמוד לומר נזיר להזיר מכאן שהנזירות חלה על הנזירות היכי דמי אילימא דאמר הריני נזיר היום הריני נזיר למחר הא קרא בעיא אלא לאו דאמר הריני נזיר היום הריני נזיר היום וקתני נזירות חל על נזירות לא הב"ע כגון שקיבל עליו שתי נזירות בבת אחת ומאי חומרא דשבועה מנדר אילימא משום דחיילא אפילו על דבר שאין בו ממש נדר נמי חמור שכן חל על המצוה כרשות אלא משום דכתיב בה בשבועה °לא ינקה (שמות כ): שבועה שלא אוכל שבועה שלא אוכל ואכל אינו חייב אלא אחת: *°אמר רבא ״אם נשאל על הראשונה שניה חלה עליו ממאי מדלא קתני (ב) אינו אלא אחת וקתני אינו חייב אלא אחת רווחא הוא דלית לה כי מיתשיל על חבירתה חיילא לישנא אחרינא חיובא הוא דליכא הא שבועה איכא למאי הלכתא לכדרבא *דאמר רבא נשאל על הראשונה עלתה לו שניה תחתיה לימא מסייע ליה *מי שנדר שתי נזירות ומנה את הראשונה והפריש קרבן ונשאל עליה עלתה לו שניה בראשונה כגון שקיבל עליו שתי נזירות בבת אחת:

מתני'

רש"י

ותיובתא דרב הונא · דמדקתני עלתה לו שניה בראשונה מכלל דנזירות שניה נמי חיילא עליה : לא לעולם דאמר וכו' ומאי עלתה לו לבר מההוא יומא (ג)·למשלים אותו ושוב מקריב קרבנו ומגלח נזיר אותו יום שנדר עם ימי נזירות של שלשים יום : אי נמי · להכי חייב נזירות שניה כגון שקיבל עליו שתי נזירות בבת אחת דאמר הרי עלי שתי נזירות להכי חייב שתים אי לאו שנשאל אבל אי אמר הריני נזיר היום הריני נזיר היום אין נזירות חל על נזירות : והלא דין הוא · שלא תהא נזירות חל על נזירות ולא שאר נדרים נדר על נדר : ומה שבועה חמורה · (ד) מפרש לקמן אפ"ה אין שבועה חלה על שבועה: הא קרא בעי·פשיטא ודאי דהא איכא חד יומא יתירא : אם נשאל על הראשונה · שבא לפני חכם ושאל על שבועה ראשונה והתיר: שניה חלה עליו · שאם עובר חייב משום שבועה שניה : מדלא קתני חייב אחת· דאילו קתני חייב אחת הוה משמע נמי שעל כולן חייב אחת וכן אי קתני אינה אלא אחת הוה משמע נמי שכולן שבועה אחת היא ואי בצרה לה אזיל ליה חובא (ה) אלא מדקתני אינו חייב ש"מ לחובא חדא מיהא איתיה דאי נשאל על הראשונה שניה חלה עליו דהא דלא חיילא כי לא מיתשיל אראשונה משום דלית רווחא דראשונה עומדת דחייב עליה אבל כשנשאל על הראשונה חיילא השניה : לישנא אחרינא חובא הוא דליכא· על השניה במקום הראשונה : הא שבועה איכא · כלומר שם שבועה עליה לכי מיתשיל אקמייתא : לכדרבא וכו' · (אבל) כשנשאל על הראשונה חיילא השניה :

ר"ן

שבועה אם נשאל על הראשונה שניה חלה עליו ולקמן נמי מסייעין ליה לרבא מהא מתניתא י"ל משום דהכי לא קים לן בהא דרבא וסבירא לן דאי לא חייל השתא לא חיילא נמי בתר זמנא מש"ה לא מפרש להו כדרבא: אי נמי בשקבל עליו שתי נזירות בבת אחת · כלומר דכה"ג חיילי תרווייהו שהרי אין אחת מהן קודמת לחברתה דנימא שלא תחול שניה אחריה : מתיב רב המנונא כו' · אילימא דאמר הריני נזיר היום הריני נזיר למחר הא קרא בעיא · דודאי כיון דמתוסף יומא יתירא בשביל נזירות שניה וכל מה שמנה עד אותו יום בשביל נזירות ראשונה היה פשיטא שצריך למנות ל' יום שאין נזירות פחותה מל' יום : הכא במאי עסקינן שקבל עליו ב' נזירות בבת אחת · כלומר וקרא להכי אתא וא"ת ולהא קרא למה לי פשיטא דה"ל כאומר הריני נזיר ששים יום י"ל אי לאו קרא ה"א שימנה ס' יום כאחד ויביא קרבן ואתא קרא ואשמועינן דשתי נזירות חלוקין הוו ועל כל ל' מגלח ומביא קרבן זהו פי' שמועה זו על נכון · וראיתי לקצת מפרשים שנדחקו להעמידה לומר דכי תנן יש נדר בתוך נדר לחייבו ב' על אכילה אחת קאמר שאף בענין זה חמור נדר משבועה שהאומר קונם עלי ככר זה קונם עלי ככר זה חייב ב' ומי שנשבע ב' פעמים שלא יאכל ככר אחד ואכלו אינו חייב אלא אחת ורב הונא ה"ק דדוקא באומר הריני נזיר היום הריני נזיר למחר הוא דחייב שתים על אכילה אחת משום דס"ל שנדר חל על נדר לחייבו שתים בכולל מה שאין כן בשבועה דאפילו בכולל לא חיילא אבל בלא כולל אפילו בנדרים אין נדר חל על נדר והשמועה עולה לפירוש זה בקושי ודוחק דא"כ למה ליה לתנא דמתניתין למתנייה האי דינא בנזירות לתנייה בנדרים ועוד דהיכי הוה ס"ד לאוקמי הא דמי שנזר שתי נזירות וכו' באומר הריני נזיר היום הריני נזיר למחר דא"כ מאי מנה את הראשונה והלא כשמנה את הראשונה מנה גם את השניה דשניהם מנין אחד להם אלא שהוא חייב כשעובר על נזירותו שתים ועוד מאי עלתה לו שניה בראשונה והרי אין השניה חלה אלא לענין שאם אכל ענבים בתוך ימי נזירותו חייב שתים ולמה הוא צריך שתעלה לו ועוד דאמרינן בהך תיובתא אחריתי אילימא דאמר הריני נזיר היום הריני נזיר למחר הא קרא בעיא בתמיה ומאי קושיא אין הכי נמי דקרא בעיא לחייבו שתים בכולל דהא בשבועות כה"ג אינו חייב אלא אחת אלא ודאי פירושא קמא עיקר : הלכך נקטינן דכי היכי דאין שבועה חלה על שבועה לחייבו ב' כך אין נדר חל על נדר ואם אמר קונם עלי ככר זה קונם עלי ככר זה אינו חייב אלא אחת דכי תנא יש נדר בתוך נדר דוקא למנות שתי נזירות הוא דאמרינן כדכתיבנא מיהו להא מילתא עדיפי נדרים משבועות שהנדרים חלין על השבועות ואין השבועות חלות על הנדרים כיצד נשבע שיאכל ככר זה ואח"כ אסרו עליו בקונם אסור לאכלו כדאמרינן לעיל קונם סוכה שאני עושה לולב שאני נוטל אסור ובודאי דכי היכי דנדר חל על דבר מצוה חייל נמי אשבועה שמצוה ושבועות שתיקן איסור גברא הן וחייל עלייהו איסור חפצא דנדרים לבטלן בשב ואל תעשה ואפשר ג"כ שכשם שהנדר חל על השבועה לבטלה כך הוא חל לקיימה שהנשבע שלא יאכל ככר זו וחזר ואסרו עליו בקונם ואכלו חייב שתים וכן בדין אם לבטל הן חלין לקיים לא כל שכן ומההוא טעמא גופיה דכתיבנא דכיון דשבועות ליתנהו אלא איסור גברא כי אמר קונם מיתוסף ביה איסור חפצא אבל אין השבועות חלות על הנדרים לא לבטל ולא לקיים שאם אסר על עצמו ככר וחזר ונשבע עליו שיאכלנו פשיטא שאינו רשאי לאכלו וכן נמי נשבע עליו שלא יאכלנו אינו עובר אלא משום בל יחל וליכא למימר דכי היכי דאיסור חפצא דנדרים חייל אאיסור גברא דשבועות ה"נ איסור גברא דשבועות ליחול אאיסור חפצא דנדרים משום דבנדרים כי היכי דאית בהו איסור חפצא איסור גברא נמי אית בהו שהרי מכיון שנאסר עליו קאי עליה בלא יחל דברו והאי לאו איסור גברא הוא ככל לא תעשה שבתורה הלכך אין מקום לשבועה שתחול על הנדרים והכי איתא בירושלמי פ"ק דמכילתין בככר אחד מכיון שהזכיר עליו שבועה כנבלה הוא מכאן ואילך כמיחל שבועות על האיסורין ואין שבועות חלות על האיסורין אמר ר' יוחנן והוא שהזכיר נדר ואח"כ הזכיר שבועה אבל אם הזכיר שבועה ואח"כ נדר הנדרים חלים על האיסורין : לימא מסייע ליה מי שנדר ב' נזירות וכו' · מאן דמסייע ליה לרבא מהא על כרחין כרב הונא סבירא ליה דאמר דבאומר הריני נזיר היום אין נזירות חלה על הנזירות דאי כשמואל ס"ל דאמר דאפי' בכי האי גוונא נזירות חלה על הנזירות מאי קא מסייע ליה לרבא דלמא שאני הכא דבשעה שנדר חלה על שתיהן ומש"ה כשנשאל על הראשונה עלתה לו שניה בראשונה אבל בשבועות שנשבע בשעה שנשבע לא חלה שבועה שניה לעולם אימא לך דכיון דלא חיילא השתא לא חיילא נמי כי מתשיל אראשונה אלא ודאי משום דס"ל כרב הונא מסייע ליה וה"ק ודאי הא מתניתא באומר הריני נזיר היום הריני נזיר היום מתוקמא ואפ"ה כהי דבשעה שנדר לא חייל נדר שני כי מיתשיל אנדר ראשון חייל וכדרבא דאי באומר הריני נזיר היום הריני נזיר למחר עסקינן ומש"ה קתני עלתה לו שניה בראשונה לפי שבשעה שנזר חלו שתיהן א"כ היכי קתני דעלתה לו שניה בראשונה הא איכא יומא יתירא ודאי דהכא כגון שקבל עליו שתי נזירות בבת אחת עסקינן ומש"ה כי נשאל על הראשונה עלתה לו שניה בראשונה לפי שבשעה שנדר הוי שתי נזירות ראויות לחול אבל בשבועות לעולם אימא לך דכיון דשניה לא חיילא כי אפקיה מפומיה כי מתשיל אראשונה נמי לא חיילא :

ולענין

עין משפט נר מצוה

לה א מיי' פ"ז מהל' שבועות הלכה יז סמג לאוין רמא טוש"ע י"ד סימן רלא סעיף כא וסימן רלט סעיף יג :

תוספות

אלא משום דכתיב לא ינקה · כדאמרי' בשבועות (דף לט.) והתם איכא תומרות אחרות וה"ה נקט הפשוטות דכתיב בקרא דלא תשא ואע"ג דלא ינקה בשבועת שקר כתיב ומתניתין מיירי בשבועת ביטוי מכל מקום חומרא חשיבותא שוה היא: מדלא קתני אינו אלא אחת· ואע"ג דבכמה מקומות שונה אינו חייב אלא אחת אע"ג דליכא אלא חד חיובא מ"מ היכא דאיכא למיטעי לא הוה ליה למתני מתניתין בהאי לישנא : לימא מסייע ליה מי שנדר· והוי מצי לדחויי כשמואל דאמר דהוי נזיר בהריני נזיר היום אלא לולא שלא תהא הסיוע קיימת אפילו לרב הונא כיון דמצי לדחויי גם לרב הונא : שקבל עליו ב' נזירות בבת אחת · ק"ק דהוה מצי לדחויי גם לרב הונא דאמר היום ומחר ומאי עלתה לו לבר מההוא יומא אלא הפשוט נקט יותר דעלתה משמע לגמרי :

פי' הרא"ש

מדלא קתני חייב אחת· דהוה משמע חיובא אחת ישנה על כל השבועות וכן נמי אי הוה תני אינה אלא אחת אבל אינו חייב אלא אחת משמע חיובא הוא דליכא אבל ישנן לכל השבועות ולא יצאו לבטלה מפיו ואי משכחי רווחא חיילי : ונשאל עליה עלתה לו שניה בראשונה· אלמא אף על גב דכל כמה דלא נשאל על הראשונה ליתא לשניה כי נשאל מיהא על הראשונה דמשכחת השניה רווחא חיילא : כגון שקבל עליו ב' נזירות כו' · דעתה לא יצאו לבטלה מפיו ולא דמי לשבועה:

גליון הש"ס

גמ' אמר רבא אם נשאל. עיין לקמן סט ע"א :

הגהות הב"ח

(א) גמ' הריני נזיר למחר ומאי : (ב) שם מדלא קתני חייב אחת אי נמי אינה אלא אחת וקתני : (ג) רש"י ד"ה לא לעולם וכו' מההוא יומא דמשלים: (ד) ד"ה ומה וכו' כדמפרש לקמן : (ה) ד"ה מדלא וכו' אזיל ליה חובא אבל מדקתני :

[לעיל ג:] [לעיל ח.] [לקמן סט. שבועות כז:] שבועות כז:

לו א מיי' פ"ב מהלכות נדרים הלכה ז טוש"ע י"ד סימן רח סעיף א:
לז ב מיי' שם הלכה ח:
לח ג מיי' שם הלכה ט:
לט ד מיי' שם הלכה י:
מ ה מיי' שם הלכה יד טוש"ע שם סעיף א:
מא ו מיי' פ"ב מהל' נזירות הלכה ח והלכה ט:

מתני' *סתם נדרים להחמיר ופירושם להקל כיצד אמר הרי עלי כבשר מליח כיין נסך אם בשל (*שלמים) נדר אסור אם בשל עבודת כוכבים נדר מותר ואם סתם אסור הרי עלי כחרם אם כחרם של שמים אסור ואם כחרם של כהנים מותר ואם סתם אסור הרי עלי כמעשר אם כמעשר בהמה נדר אסור ואם של גורן מותר ואם סתם אסור הרי עלי כתרומה אם כתרומת הלשכה נדר אסור ואם של גורן מותר ואם סתם אסור דברי ר' מאיר ר' יהודה אומר סתם תרומה ביהודה אסורה בגליל מותר' שאין אנשי גליל מכירין את תרומת הלשכה סתם חרמים ביהודה מותרין בגליל אסורין שאין אנשי גליל מכירין את חרמי הכהנים: גמ' והתנן *ספק נזירות להקל אמר ר' זירא לא קשיא הא ר' אליעזר הא רבנן דתניא המקדיש חייתו ובהמתו *הקדיש את הכוי ר' אליעזר אומר לא הקדיש את הכוי מאן דאמר ממונו מעייל לספיקא גופיה נמי מעייל ומאן דאמר ממונו לא מעייל לספיקא גופיה (נמי)
כל

ר"ן

ולענין הלכה קי"ל כרבא דנהי דאדחיא סייעתיה שמעתיה לא אדחיא ומתני' דהכא ודשבועות כותיה דייקי דהתם בפרק שבועות שתים בתרא (שבועות כז:) נמי מסייעי לרבא ממתני' דשבועה שלא אוכל ככר זה וכו' וכדאיתא התם : מתני' סתם נדרים להחמיר ופירושם להקל · כלומר מי שנדר ויש לפרש לשונו להחמיר ולהקל כל שלא פירש א' מהן למה נתכוין הולכין בסתמא להחמיר : ופירושן להקל · אם פירש אח"כ ואמר לכך נתכוונתי סומכין על דבריו אע"פ שהוא מיקל וכולה מתני' עד נדר בחרם מפרש כילד סתמן להחמיר ומנדר בחרם ואילך מפרש כילד פירושן להקל : כיצד הרי עלי כבשר מליח ויין נסך · כלומר כילד קרוי סתם נדרים האומר כבשר מליח ויין נסך דמשמע של שמים וקרי ליה בשר מליח משום דכתיב על כל קרבנך תקריב מלח ומשמע נמי של עבודת כוכבים כה"ג הוי סתם נדרים דהא אם פירש של שמים אסור ואם פירש של עבודת כוכבים מותר ואם סתם דמשמע הכי ומשמע הכי אסור הרי שסתם נדרים להחמיר : אם כמעשר בהמה נדר אסור · דדבר הנדור הוא כשהיה קורא לעשירי עשירי ואסור לכל עד שיקרבו מתיריו: סתם תרומה ביהודה אסורה · לפי שביהודה מתוך שהיו קרובין לבהמ"ק תרומת הלשכה נמי תרומה סתם קרו לה והוה ליה סתם נדרים להחמיר : שאין אנשי גליל מכירין את תרומת הלשכה · שמתוך שהיו רחוקין מירושלים ולא היו רגילין בתרומת הלשכה לא קרו לה תרומה סתמא אלא תרומת הלשכה קרו לה הלכך כי נדרי בתרומה סתם ליכא לספוקי כלל בתרומת הלשכה ומש"ה שרי: סתם חרמים ביהודה מותרין · שהכהנים מכירין ביניהם ורגילים בחרמי כהנים וקרי להו נמי חרמי סתם כחרמי גבוה ומש"ה מותרין דהך סיפא ר' אלעזר ברבי לדוק היא כדאיתא בגמרא וס"ל דסתם נדרים להקל ופליג ארישא ובגליל אסורין והיינו דהדר קתני שאין אנשי גליל מכירין את חרמי הכהנים דמשמע טעמא דאין מכירין הא מכירין אלו ואלו מותרין : שאין אנשי גליל מכירין את חרמי הכהנים. שמתוך שלא היו כל כך כהנים ביניהם לחרמי כהנים לא קרו להו חרם סתם הלכך כי נדרי בחרם ליכא לספוקי במידי דודאי חרם גבוה קאמרי:*)נדר בחרם ואמר לא נדרתי אלא בחרמו של ים · השתא מפרש ואזיל כילד פירושן להקל והאי דנקט להו בהני גווני דמפרש ואזיל ולא נקיט להו בהכי גווני דרישא דליתני נדר בחרם ואמר לא נדרתי אלא בחרם של כהנים רבותא אשמעינן שאע"פ שהוא מפרש נדרו בדבר זר שאינו כל כך במשמעות לשונו כחרמו של ים והני אחריני דתני אפי' הכי מהימן : בחרמו של ים · רשת שלדין בה דגים מן הים קרויה חרם: הרי עצמי קרבן. כלומר היה מדבר עם חבירו ואמר לו הרי עצמי קרבן אע"פ שנראה שאוסר עליו גופו כקרבן כי אמר דלא נדר אלא בעצם שהניח להיות נודר בו כלומר שיש לו עצם אחד בתוך ביתו שהצניעו לכך להיות נודר בו מהימן : ועל כולן אין נשאלין עליהן ואם נשאלו וכו' · מפרש בגמרא דה"ק אין נשאלין עליהן בתלמיד חכם דכי נדר בחרם ואמר לא נדרתי אלא בחרמו של ים מהימן ולא צריך שאלה ואם נשאלו כלומר אי הוי איניש דלא מהימן וכגון שהוא עם הארץ ולפיכך צריך שאלה עונשין אותן אם נהגו היתר בדבר קודם שבאו לישאל עונשין אותן שאין מתירין להן עד שינהגו איסור כימים שנהגו בהן היתר כדאיתא בגמ': ומחמירין עליהן · שאין פותחין להן בחרטה ואין מתירין אותו עד שימצאו פתח לנדרן : פותחין לו פתח ממקום אחר · בתרתי פליגי חדא דאין עונשין אותן אם עברו על נדרן ועוד שפותחין להם בחרטה וקרי ליה מקום אחר משום דלא הויא מגופו של נדר הפתח : ומלמדין אותן שינהגו איסור · אפי' בנדרים הללו ודוקא בהני דסיפא דמשמעותא דידהו הויא להחמיר טפי מלהקל אמרינן דצריך שאלה למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה אבל בהנך דרישא דנדר בבשר מליח אי פריש ואמר דבשל עבודת כוכבים נדר וכן כשנדר בחרם אי פריש ואמר דבשל כהנים נדר אפי' בעם הארץ אינו צריך שאלה: גמ' ספק נזירות להקל· משנה היא במסכת טהרות (פ"ד משנה י"ג) ונזירות על ידי נדר הוא וקשיין אהדדי : המקדיש חייתו ובהמתו · חייתו או בהמתו : לא הקדיש את הכוי · דהוי ספק חיה ספק בהמה ואי הקדיש את בהמתו אמרינן דלמא כוי חיה ואי הקדיש חייתו אמרינן דלמא בהמה הוא : גופיה נמי · סבירא ליה דמעייל לספיקא הלכך מתניתין דסתם נדרים להחמיר רבנן :
כל

*) מכאן עד סוף המשנה שייך לקמן כ ע"א

רש"י

מתני' סתם נדרים · דאינו יודע באיזה ענין נדר : להחמיר · דאזלינן לחומרא ואמרינן על כל דבר הנדור נדר : ופירושן · אבל אי מפרש ואמר דבדבר איסור נדר : להקל · דהכי הוא כדקאמר : כילד האומר ככר זו עלי כבשר מליח אם בשל שלמים נדר · כי שיילינן ליה אמר על של שלמים נדרתי על שם בשר שלמים שצריכין מלח דכתיב *וכל קרבן מנחתך במלח תמלח (ויקרא ב) ועל יין המתנסך על גבי המזבח לשמים: אסור · שהרי נדר בדבר הנדור : ואם על שם יין נסך של עבודת כוכבים וכבשר מליח דעבודת כוכבים מותר שהרי נדר בדבר האסור : ואם סתם · דאמר אין ידוע לי אם על שם שמים או על שם טומאה נדרתי : אסור · דאמרינן לא נתכוון זה אלא בדבר הנדור והיינו סתם להחמיר ופירושן להקל דאם פי' ואמר לשם עבודת כוכבים נדרנא מותר. ל"א סתם נדרים דאמר ככר זו עלי כבשר מליח וכיין נסך דלא הזכיר לא לשם שמים ולא לשם עבודת כוכבים להחמיר ופירושן דאם מפרש בשעה שנדר ואמר כבשר מליח של שלמים משלמים ודאי קאמר שצריכות מלח יותר משאר קרבנות שהרי נאכלין לשני ימים ולילה אחת וכיין נסך שעל המזבח דהיינו בדבר הנדור ואם כיין נסך של עבודת כוכבים וכבשר מליח של עבודת כוכבים להקל: אם כחרם של שמים · נדר כגון שהתפיס (א) במה שהקדיש לגבוה לקדשי בדק הבית הלכך אסור דלא ניתן לפדות כדכתיב (ויקרא כז) כל חרם קדש קדשים הוא : כחרם של כהנים · שהתפיס כחרם של חרמי כהנים דכתיב כל חרם בישראל לך יהיה (במדבר יח) דהאי הוי ממון כהנים והוי מותר כחולין לכל דבריהן לאחר שבא ליד כהן ודין חרמים מפרש במסכת תמורה (דף לב.):(ב) אם כחרם של כהנים · שמותר בהנאה לאחר שבא ליד כהנים : כמעשר בהמה · היינו דבר הנדור שאינו אסור עד שיקרא עליו שם מעשר : [ואם של גורן]·מעשר דגן דבר האסור שמעשר ותרומה בשבלין אסור: תרומת הלשכה· דהיינו דבר הנדור (ג) מעיקרא דמפרים להו לשקלים: שאין אנשי גליל מכירין בתרומת הלשכה · [לפי שהיו] רחוקים מירושלים : שאין אנשי גליל מכירין חרמי כהנים · שלא היו כהנים ביניהם וכשמחרימין אין מחרימין אלא לשמים : גמ' והתנן ספק נזירות להקל · דאמרינן במסכת נזיר (דף לב:) הריני נזיר אם (ד) זהו פלוני שבא נגדי נזיר והלך לו אותו שאין יודע אם נזיר אם לא אינו נזיר ונזירות היינו כנדרים והיכי קתני סתם נדרים להחמיר : המקדיש חייתו ובהמתו · שהקדיש כל חיות ובהמות שיש לו (ה) ואם היה לו כוי ביניהן הקדיש נמי דכוי בכלל חיה ובהמה: רבי אליעזר אומר לא הקדיש את הכוי · דלא מעייל איניש ממוניה לספיקא *דכוי דספק הוא אי מין בהמה אי מין חיה (ו) מאותה ספיקא לא עייליה להקדיש בכלל חיה ובהמה וכי היכי דסבירא ליה דלא מעייל ממוניה לספיקא
כל

תוספות

סתם נדרים להחמיר ופירושן להקל· כדמפרש ואזיל אמר הרי עלי כבשר מליח אם של שלמים נדר אסור פי' שפירש בשעת נדרו הרי עלי כבשר מליח של גבוה שרגילות היה למלוח בשר גבוה כדכתיב על כל קרבנך תקריב מלח אסור ואם של עבודת כוכבים נדר שפי' בשעת נדרו הרי עלי כבשר מליח של עבודת כוכבים דגם לעבוד' כוכבים רגילות הוא למלוח מותר דדבר האסור הוא מותר ולהכי לא קתני של חולין משום דאין רגילות לקרות בשר מליח אלא אלו דקתני של שמים ושל עבודת כוכבים ולא של חולין ואם סתם פי' שאמר כבשר מליח סתם ולא פי' שום דבר פי' שנתכוין למה שמשמע בשר מליח ואסור ול"נ חדא דאם כן לא הוי ופירושן להקל שום חידוש ועוד דל' של שמים ושל עבוד' כוכבים לא משמע כדפירש' וה"ל למימר אם אמר הרי עלי כבשר מליח של שמים אסור ואם אמר כבשר מליח של עבודת כוכבים מותר כיון דאשעת נדרו קאי לכ"נ כפי' ר"ת דאיירי לעולם שלא הוציא בשפתים כ"א האי לישנא כבשר מליח ותו לא ואם של שמים כלומר שאילנא ליה אחרי כן אם אמר שנתכוין בלבו לומר בשר מליח של שמים אסור ואם אמר נתכוין של עבודת כוכבים מותר הוי פי' לשפתיו כמו דנתכוון בלבו לפת חיטין והוציא משפתיו פת סתם בשבועה ובין ת"ח ובין ע"ה מהימן כדאמר דנתכוון לשם עבודת כוכבים ולא בעי' התרה כלל ולא דמי להא דאמר בסמוך נדר בקרבן ואמר לא נדרתי אלא בקרבנות מלכים וכן בחרם ואמר בחרמו של ים והאמרי' לכ"ע מחמירין עליה להצריכו לבקש לו פתח להתיר דהתם היינו טעמא משום שנראה כנודר נדר גמור ואח"כ אמר שלא נתכוון אלא לדברי הבאי דלא שייכא כלל לנדר אבל בשר מליח דעבודת כוכבים וכל שכן הני דבתר הכי שייך קצת להתפיס בהם אלא מכל מקום אין הנדר חל דלא הוי נדר גמור ולהכי מהימן שפיר בלא כלום : ואם סתם אסור · פירוש שאמר שנתכוין סתם למה שהלשון משמע והשתא ניחא בכולה מתניתין משמעי חידוש בין סתם להחמיר בין פירושן להקל : ואם של כהנים מותר · ואף על גב דכל זמן שהן בבית הבעלים הרי הן כהקדש לכל דבריהם מ"מ דעתו להתרה ואפילו את"ל דבעיקרא מתפיס דברו דתלה נדרו בשל כהנים שמא דעתו לאחר שהן באו לידי הגזבר שהן כחולין לכל דבריהם : ואם של מעשר סתמא נדר אסור · ואם תאמר והלא עשירי מאיליו הוי קדוש ואם כן לא הוי דבר הנדור וי"ל דבעי העברת מנין ואם היו עשרה ונטל אחד בלא מנין אינו קדוש כדאמר בפ' מעשר בהמה (דף נח:) מיקרי שפיר דבר הנדור : שאין אנשי גליל מכירין בתרומת הלשכה · לפי שהן רחוקין מירושלים וסתם תרומות דמקומן תרומת דגן : סתם חרמים וכו' שאין אנשי גליל מכירין חרמי כהנים · לפי שהכהנים היה עיקר דירתם ביהודה סמוך לירושלים ולא היו רגילין בחרמי כהנים בגליל כמו ביהודה ובגמרא פריך רישא לסיפא ומשני לה : והתנן ספק נזירות להקל וכו' רבי אליעזר אמר לא הקדיש הכוי · פירש הריב"א דמיירי דמקדיש חייתו או בהמתו ובהא פליגי דת"ק סבר מכל מקום קדיש מספק ולא ודאי ור' אליעזר סבר דאפי' ספיקא נמי לא קדיש אבל אם הקדיש שניהם אפילו רבי אליעזר מודה דקדוש ממה נפשך מיהו במס' ביכורים (פ"ב מי"א) תנן כיצד אינו שוה לא לחיה ולא לבהמה וכן הכותב חיתו ובהמתו לא כתב הכוי משמע דאפי' בכותב תרווייהו מיירי (והכא לא כ"ם) לכן נראה לר"י דפליגי בכל ענין בין הקדיש את שניהן בין לא הקדיש אלא אחד מהם דתנא קמא סבר דאם הקדיש אחד מהם קדוש מספק ואם הקדיש שניהם קדוש בודאי ורבי אליעזר סבר דאפילו אם הקדיש שניהן לא הקדיש דאין דעתו אלא לחיה ובהמה ודאי : למ"ד ממונו עייל לספיקא גופיה נמי מעייל לספיקא · ולית ליה ההיא דספק נזירות להקל אלא סבירא ליה כרבי שמעון דבסמוך ומתני' דסתם נדרים להחמיר מיתוקמא כוותיה :
ור"ם

פי' הרא"ש

מתני' סתם נדרים להחמיר ופירושן להקל· כלומר אע"ג דכשפירש דבריו, אזלינן בתר פירושן אם סתם אזלינן לחומרא דסתם הנודר דעתו לאסור מדלא פתק : כבשר מליח· היינו קרבנות דכתיב על כל קרבנך תקריב מלח : ואם כחרם של כהנים מותר· אע"ג דבחרמי כהנים מועלין עד שיבואו לידי כהנים והוי שפיר דבר הנדור מכל מקום סתם חרמי כהנים משמע שכבר באו לידי כהן : ואם כמעשר בהמה נדר אסור· דהוי דבר הנדור שצריך להקדישו ואין מעשר בהמה אוסר הגורן כמעשר דגן : שאין אנשי גליל מכירין תרומת הלשכה· לפי שהיו רחוקין מירושלים: שאין אנשי גליל מכירין את חרמי כהנים· וכל מה שהיו מחרימין היו מפרישין לבדק הבית וכקטורין שאין לשון חרם טופל על דבר אסור:*)אלא בחרמו של ים· דכתיב (קהלת ז) אשר היא מצודים וחרמים : הרי עצמי קרבן · אסר עצמו כקרבן על חבירו: עונשין אותן ומחמירין עליהם· בגמרא מפרש: פותחין לו פתח ממקום אחר · כלומר שאלה צריך אבל לא עונשין ולא [נ"א אלא] מחמירין : גמ' והתנן ספק נזירות להקל. משנה היא בפ"ד דטהרות (משנה י"ב) כגון דאמר הריני נזיר שיש בכרי זה מאה כור או שאמר על הכוי הריני נזיר שזה חיה ובהמה כדתנן בפרק חמישי [דנזיר] (דף לד.) : המקדיש חיתו ובהמתו · פי' כל חיתו ובהמתו : ר"א אומר לא הקדיש את הכוי · שלא היה דעתו אלא על ודאי בהמה :
איתא

*) שייך למתני' לקמן כ ע"א

כ"א על כל קרבנך תקריב מלח
ס"א שמים

טהרות פ"ד מי"ב [נזיר לד.]

[עיין היטב בהרא"ש בכורים פ"ב מי א ד"ה הכותב חייתו ובהמתו לבנו וכו']

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה אם כחרם וכו' שהתפיס בחרם שהקדישו לגבוה וכו' הוא לב' הס"ד ואח"כ מ"ה אם כחרם : (ב) ד"ה אם כחרם. נ"ב כ"א ברש"י : (ג) ד"ה תרומת וכו' דמעיקרא קמפרים : (ד) ד"ה והתנן וכו' הריני נזיר אם פלוני זה שבא נגדי נזיר והלך לו אותו פלוני שאין ידוע אם נזיר כלל : (ה) ד"ה המקדיש וכו' שיש לו אם היה וכו' הקדיש נמי את הכוי דכוי בכלל : (ו) ד"ה ר' אליעזר וכו' אי מין חיה לאותה

גליון הש"ס גמ' לספיקא גופיה נמי מעייל. עיין לקמן דף סא ע"ב :

כל שכן דלא מעייל לספיקא אמר ליה אביי במאי אוקימתא לספק נזירות להקל כרבי אליעזר אימא סיפא *ספק בכורות אחד בכורי אדם ואחד בכורי בהמה בין טמאה בין טהורה המוציא מחבירו עליו הראיה ותני עלה *ואסורים בגיזה ועבודה אמר ליה אמאי קא מדמית קדושה הבאה מאליה לקדושה הבאה בידי אדם אלא אי קשיא הא קשיא *ספק משקין ליטמא טמא לטמא אחרים טהור דברי ר' מאיר וכן היה ר' אלעזר אומר כדבריו ומי ס"ל לר"א ליטמא טמא והתניא *ר"א אומר אין טומאה למשקין כל עיקר תדע שהרי *העיד יוסי בן יועזר איש צרידה על איל קמצא דכן ועל משקין בית מטבחיא דכן הניחא לשמואל דאמר דכן מלטמא אחרים אבל טומאת עצמן יש בהן שפיר אלא לרב דאמר דכן ממש מאי איכא למימר אלא הא רבי יהודה והא ר"ש דתניא *הריני נזיר אם יש בכרי הזה מאה כור והלך ומצאו שנגנב או שאבד רבי יהודה מתיר ורבי שמעון אוסר ורמי דרבי יהודה אדרבי יהודה מי א"ר יהודה *לא מעייל איניש נפשיה לספיקא ורמינהי רבי יהודה אומר סתם תרומה ביהודה אסורה ובגליל מותרת שאין אנשי הגליל מכירין את תרומת הלשכה טעמא דאין מכירין

הא

רש"י

כל שכן דסבירא ליה דלא מעייל גופיה לספיקא דהיכא דנדר ויש בנזירות ספק לא הוי נזיר ולדידיה סבירא ליה דסתם נזירות להקל: אימא סיפא · דספק נזירות להקל: המוציא מחבירו · כהן דבעי לאפוקי מיניה עליו להביא ראיה שהן בכורות שלא הפילה נפל קודם לכן ואי תפס להו כהן על הבעלים להביא ראיה דלאו בכור הוא: ואסורים בגיזה ועבודה · אע"פ דלא היה ודאי אלמא ספק קדשים לחומרא ואסורין בגיזה ועבודה והיכי מצינן לאוקמה כרבי אליעזר והאמר רבי אליעזר לא הקדיש את הכוי דספק קדשים לקולא: אמאי קא מדמית · קדושת בכור הבאה מאליה לקדושת כוי דע"י אדם קדושת בכור באה מאליה להכי מחמיר בגיזה ועבודה קדושת כוי דעל ידי אדם לא הוי קדושה מספק: הא קשיא · דקתני *סיפא דהא דספק נזירות להקל: ספק משקה · לכל טומאת משקין קרי ספק משום דלית להו עיקר מן התורה לפי שלא מלינו טומאה למשקין בפירוש מן התורה והאי דכתיב וכל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא (ויקרא יא) ההוא הכשר הוא: ליטמא טמא · לקבל טומאה לעצמן ודאי טמאין: אבל לטמא אחרים טהורין · ואי ר"א היא הא דאוקמא *לרישא דספק נזירות כרבי אליעזר ומי סבירא ליה דליטמא טמא והתניא רבי אליעזר אומר אין טומאה למשקין כל עיקר תדע כו': הניחא לשמואל · לא קשיא דרבי אליעזר אדר' אליעזר אלא ודאי לא מיתוקמא הך ברייתא דספק נזירות להקל כר"א: ע"א אלא אי קשיא דרבי אלעזר הא קשיא ספק משקין ליטמא (א) טומאת משקין עצמן כו': הא ניחא לשמואל אבל טומאת עצמן יש בהן · ניחא ליה נמי לרבי אלעזר דאמר כדבריו דר"מ דספק משקין ליטמא טמא והכא בספק נזירות אמאי מיקל משום דקסבר לאו מנוה היא לקבל נזירות ואיש כי יפליא דיעבד קאמר הלכך אית ליה ספק נזירות להקל: אלא לרב דאמר דכן ממש · דאין טומאה למשקין כל עיקר אמאי קאמר רבי אלעזר הכא ספק משקין ליטמא טמא והכא סבירא ליה ספק נזירות להקל: אלא הא רבי יהודה · ברייתא דספק נזירות: והא רבי שמעון · מתניתין דקתני סתם נדרים להחמיר: ומצאו שנגנב או שאבד · ואין (ב) יודע אם היה שם מאה כור אי לא: אמר רבי יהודה לא מעייל איניש נפשיה לספיקא · כגון הכא דכשנדר לא על דעתא דהכי נדר שאם נגנב הכרי דהוי ספק אם היה שם מאה כור שיהא נזיר באותה ספיקא:

הא

ר"נ

כל שכן גופיה לא מעייל לספיקא · הלכך מתניתין דסתם נזירות להקל רבי אליעזר: אחד בכור אדם ואחד בכור בהמה · כגון שילדה זכר ונקבה ואין ידוע אי זה הוציא ראשו ראשון: ותני עלה אסורין בגיזה ובעבודה · סיפא דמתניתין גופה דספק נזירות להקל היא והכי פריך בשלמא אי לא מוקמינן לה כר"א לא קשיא רישא אסיפא דרישא דספק נזירות להקל משום דגופו לא מעייל איניש לספיקא וסיפא דספק בכורות כיון דממונא הוא אמרינן דמעייל איניש ממונא לספיקא אלא לדידך דלא שני לך בין גופו לממונא קשיא: אמאי קמדמית קדושה הבאה מאליה לקדושה הבאה בידי אדם · משום דבקדושה הבאה בידי אדם הוא דאיכא למימר דהאי גברא לא גמר לעיולי נפשיה וממוניה לספיקא אבל בקדושה הבאה בידי שמים ליכא למימר הכי דלאו בידיה הוא: ספק משקין · כגון שהושיט טמא ידו לבין המשקין ואין ידוע אם נגע בהן: ליטמא טמא · כלומר לטומאת עצמן אזלינן לחומרא אבל לא לטמא אחרים איכא נוסחי דגרסי הכא דברי ר"מ וכן היה ר"א אומר כדבריו ותוספתא היא במסכת טהרות *ואיכא מאן דלא גריס ליה דלמה ליה לאתויי *ממתניתא והא *סיפא דמתניתין דספק נזירות להקל היא דקתני *ספק משקין ליטמא טמא לטמא אחרים טהור ואפשר דגרסינן ליה ועדיפא ליה לאקשויי ממתניתא משום דמפרשא בהדיא דר"א ס"ל דספק משקין ליטמא טמא: אין טומאה למשקין כל עיקר · מדאורייתא: על איל קמצא · חגב ששמו איל: דכן · טהור וכשר לאכילה: ועל משקה בי מטבחיא דכן · דכיון דטומאת משקין מדרבנן במשקה בי מטבחיא לא גזרו שלא להרבות טומאה בעזרה וכיון דטומאת משקין מדרבנן היכי מחמרינן בספקייהו: הא ניחא לשמואל דאמר דכן מלטמא אחרים אבל טומאת עצמן יש בהן · ניחא דמשום דטומאת עצמן מדאורייתא אזלינן בספקייהו לחומרא: אלא למאן דאמר דכן ממש · דאפילו טומאת עצמן מדרבנן: מאי איכא למימר · הוה לן למיזל בספקייהו לקולא וכי תימא אם כן אפילו לא מוקמינן הא דספק נזירות להקל כר"א היכי ניחא הא אכתי קשיא דרבי אליעזר אדרבי אליעזר דהא אמר בהדיא דטומאת משקין מדרבנן כדקתני אין טומאה למשקין כל עיקר ואפילו הכי אזיל בספקייהו לחומרא כדקתני וכן היה רבי אליעזר אומר כדבריו עלה דההיא דספק משקין ליטמא טמא יש לומר דהכי פריך בשלמא אי הך דספק נזירות להקל לא מיתוקמא כרבי אליעזר לא קשיא דאיכא למימר דרבי אליעזר מחמיר בספק אפילו בדרבנן אבל כיון דאמרת דספק נזירות להקל רבי אליעזר היא נהי דהוי קדושה הבאה בידי אדם היכי עדיפא טומאה דרבנן אע"פ שהיא באה מאליה מנזירות דאורייתא אע"פ שהיא באה בידי אדם וכי תימא הא חזינן בהדיא דבקדושה הבאה בידי אדם אע"פ שהיא מדאורייתא מיקל ר"א בספיקיה דקתני לא הקדיש את הכוי וכיון שכן אפילו כי לא מוקמינן הא דספק נזירות להקל כר"א קשיא דר"א אדרבי אליעזר איכא למימר דהוה מצינן לאחויי דהיינו טעמא דרבי אליעזר דאמר לא הקדיש את הכוי משום דכוי שמו עליו ולא קרו ליה אינשי חיה ולא בהמה זה נ"ל: והלך ומצאו שנגנב או שאבד רבי יהודה מתיר · משום דלא מסיק אדעתי' דלהוי נזיר עד שיתברר לו שיהא באותו כרי מאה כור: טעמא דאין מכירין הא מכירין אסורין · הא דמקשה מדיוקא דסיפא ולא פריך מגופא דרישא דקתני סתם תרומה ביהודה אסורה אלמא ספיקא לחומרא משום דאיכא לדחויי דרישא היינו טעמא משום דאנשי יהודה מתוך שהיו יותר רגילין בתרומת הלשכה לתרומת הגורן לא קרו לה תרומה סתם הלכך כי נדרי בתרומה ודאי בתרומת הלשכה נדרי אבל דיוקא דסיפא קשיא דמדיהיב טעמא בהתירא דגליל לפי שאין מכירין משמע הא מכירין זו וזו אסורין דספיקא לחומרא: *) ואילו על ספקו לא מצי מגלח · לפי שצריך לגלח על הבאת קרבנותיו ולא מצי לאתוייהו דלמא לא הוי נזיר ומייתי חולין בעזרה וכי תימא נהי דחטאת לא מצי לאתויי בתנאי שאין חטאת באה נדבה ליתי עולה ושלמים וליתני אם נזיר אני הרי אלו לחובתי ואם לאו יהא נדבה דהא קיימא לן דאם גלח על אחד משלשתן יצא י"ל הני מילי בדיעבד אבל לכתחלה איתו מגלח אלא א"כ הקריב חטאת ועולה ושלמים הלכך לית ליה תקנתא לנזירות

הבאה

*) שייך לע"ב

תוספות

ור"ש אוסר · דמעייל נפשיה לספיק' וא"ת היכי מייתי קרבנו והלא חולין בעזרה היא דשמא אין בכרי מאה כור ואין הנדר חל וי"ל שנודר על הנאי אם יש בו מאה כור הריני נזיר ואם לאו הריני נזיר נדבה א ל מ א לר"ש מעייל נפשיה לספיקא ומתניתין דסתם נדרים להחמיר מיתוקמא כר"ש וא"ת והלא לרבי שמעון לא הוי נזיר ודאי אלא הוי נזיר מספק וצריך להתנות (לרבנן) אם יש בו מאה כור אבל במתני' קתני אסור בודאי קאמר ג"כ למלקות דומיא דקתני גבי של שמים נדר אסור דהתם אסור ודאי קאמר וי"ל דבמתני' איכא נדר ודאי אלא שהוא נודר בלשון דמשמע איסור והיתר אבל הכא הנדר איתו נדר ודאי דשמא אין בכרי מאה כור [וא"ת] א"כ מה מדמה הא דרבי שמעון לנדר דמתני' דבמתניתין הנדר ודאי והכא הנדר ספק וי"ל דה"ק ורבי שמעון אוסר אלמא אפילו בנדר ספק מספק ניזיל לחומרא כ"ש במתניתין שהנדר הוי ודאי נדר שתופסין תמר משמעות: טעמא דאין מכירין הא מכירין אסור. תימה [מרישא] דמילתא הוי מצי למיפרך דקתני בהדיא סתם תרומה ביהודה אסורה בלא שום דיוק וי"ל דסתם תרומה ביהודה הוי כמו ודאי כיון שהם סמוכים כ"כ לירושלים פשיטא דדעתו לאסור אבל בגליל אפילו במקום שאין מכירין מ"מ רחוקים והוי כמו ספק ואפ"ה אסורים :

פי'

פי' הרא"ש

אימא סיפא ספק בכורות אחד בכור אדם ואחד בכור בהמה כו' · סיפא דספק נזירות היא ספק בכור אדם כגון שהפילה לפניו ספק נפל ספק רוח בכור בהמה בין טמאה בין טהורה כגון שתי בהמות אחת בכרה ואחת לא בכרה וילדו ביחד אחת זכר ואחת נקבה ואין ידוע מי ילדה זכר מי ילדה נקבה המע"ה הכהן אם בא להוציא עליו להביא ראיה ובכור בהמה טהורה ירעה עד שיסתאב ויאכל במומו לבעלים ובכור בהמה טמאה מפרים עליו שה להפקיע איסורו ואכיל ליה: מי קא מדמית קדושה הבאה מאליה. דמספיקא חלה עליו איסור אבל קדושה הבאה על ידי אדם לא היה בדעתו אלא על הודאי: ספק משקין ליטמא טמא · מפרש לה במתניתין כגון שהיתה ככר טמאה בידו ופשטה לבין משקין טהורין ספק נגע ספק לא נגע: לטמא אחרים טהור · כיצד היה מקל בידו ובראשו משקין וזרקו לבין ככרות טהורין ספק נגע ספק לא נגע: על איל קמצא דכן · מין חגב העיד עליו שהוא מותר: ועל משקי בי מטבחיא דכן · משקה הנמצא בבית המטבחים בעזרה אין בהן טומאה שלא רצו להרבות טומאה בעזרה: דכן · מלטמא אחרים אבל טומאת עצמן יש בהן דדרים אשר ישתה בכל כלי יטמא ממש לא דרים יטמא פירוש יטמא אחרים הלכך טומאת עצמן הוי דאורייתא על כן ישנו בעזרה: אלא למ"ד דכן ממש · דדרים יטמא דקרא בהכשר ואפילו טומאת עצמן הוי דרבנן :

עין משפט נר מצוה

מב א מיי' פי"א מהל' בכורים הלכה יט ופי"ב שם הלכה יט ופ"ד מהלכות בכורות הלכה ז סמג עשין ריא וסימן קמא וסי' קמד טוש"ע י"ד סי' שה סעיף יג וסימן שטו סעיף א וסי' שית וסי' שכא סעיף י :

מג ב מיי' פ"א מהלכות מעילה הלכה ח סמג שם טוש"ע שם סי' שטו סעיף א :

מד ג מיי' פי"ד מהלכות אבות הטומאה הלכ' ז:

מה ד מיי' פ"ב מהל' נזירות הלכה ט :

מסורת הש"ס

מנחות פ"ד מי"ב [ב"מ ו:]

[ב"מ שם]

פסחים טו. תוספתא דטהרות פ"ה

[ג"ל ריבא]

[עי' עדיות פ"ח משנה ד] ע"ז לז:

[תוספתא נזיר פ"ב] נזיר ח. ע"ש לד. ע"ש

[לקמן סא.]

פסחים טז.

[פ"ה]

[ג"ל ריבא]

[טהרות פ"ד מ"ט]

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה ע"א אלא וכו' ליטמא טמא טומאת : (ב) ד"ה ומצאו וכו' ואין ידוע אם היה :

מו א מיי' פ"ב מהל' נזירות הלכה יב :

הא מכירין אסורין אמר רבא גבי כרי קסבר כל שספיקו חמור מודאי לא מעייל נפשיה לספיקא דאילו . גבי נזיר ודאי מגלח ומביא קרבן ונאכל (א) על ספיקו לא מצי מגלח א"ל רב הונא בר יהודה לרבא אמר הריני נזיר עולם מאי א"ל נזיר עולם נמי ספיקו חמור מודאי דאילו ודאי *הכביד שערו מיקל בתער ומביא שלש בהמות ואילו ספיקו לא אמר הריני נזיר שמשון מאי א"ל נזיר שמשון לא תניא א"ל והאמר רב אדא בר אהבה תניא נזיר שמשון א"ל *אי תניא תניא רב אשי אמר ההיא רבי יהודה משום ר"ט היא דתניא *ר' יהודה משום ר"ט אומר אין אחד מהם נזיר לפי שלא ניתנה נזירות אלא להפלאה אי הכי מאי איריא שנגנב או שאבד אלא להודיעך כחו דר' שמעון דאף על גב דנגנב או שאבד קסבר *מעייל איניש נפשיה לספיק׳:רבי יהודה אומר סתם תרומה ביהודה כו׳ : הא מכירין אסורין אלמא ספיקא לחומרא אימא סיפא סתם חרמים ביהודה מותרין ובגליל אסורין שאין אנשי הגליל מכירין את חרמי הכהנים הא מכירין מותרין אלמא ספיקא לקולא אמר אביי סיפא ר"א ברבי צדוק היא דתניא *רבי יהודה אומר סתם תרומה ביהודה אסורה רבי אלעזר בר' צדוק אומר סתם חרמים בגליל אסורין :

מתני'

[שבת קטו: וש"נ]

[לקמן כח.] עירובין פב. נזיר לב. פג. סנהדרין כה. חגיגה י. [תוספתא נזיר פ"ג]

[לקמן סא:]

[תוספתא פס"א]

ר"ן

הבאה על הספק : אמר הריני נזיר עולם מאי · דהא ברייתא דאם יש בכרי הזה מאה כור סתמא תניא ויש במשמע אפילו נזיר עולם ואפ"ה שרי רבי יהודה אע"פ שאין ספקו חמור · דהא ודאי נמי לא מצי מגלח: הריני נזיר שמשון מאי · דאפי' ודאי לא מצי מגלח בתער : א"ל לא תניא · דסתמא לא משמע נזיר שמשון : והתניא נזיר שמשון · דאיכא ברייתא דתנא בהדיא דר' יהודה מתיר באומר הריני נזיר שמשון אם יש בכרי הזה מאה כור יהלך ומלאו שנגנב : אי תניא תניא . ולא ידענא לפרוקא דלא תקשי אההיא דאין אנשי גליל מכירין תרומת הלשכה דמשמע הא מכירין אסורין א"נ איתניא תניא ותרי תנאי אליבא דרבי יהודה : אין אחד מהם נזיר · במס' נזיר (דף לב:) תנן לה בשנים שהיו מהלכין בדרך וראו אחד בא כנגדן אמר אחד מהן הריני נזיר שזה איש פלוני אמר חברו הריני נזיר שאינו ר"ט אומר אין אחד מהם נזיר ויהיב רבי יהודה משמיה טעמא למילתיה לפי שלא נתנה נזירות אלא להפלאה כלומר שאין נזירות חל עד שיפרש אותה בלא שום תנאי כדכתיב כי יפליא דמשמע שיפרש ולא שיקבל אותה על הספק הלכך ברייתא דהאומר הריני נזיר שמשון אם יש בכרי הזה מאה כור דלא הוי נזיר כותיה : אלא להודיעך כחו דר"ש דאע"ג דנגנב וכו' · וכי תימא ליתני דכי איתא בעיניה להודיעך כחו דרבי יהודה דכחא דהיתרא עדיף ליתא דכיון דטעמא משום דלא נתנה נזירות אלא להפלאה ליכא כחא דהיתרא טפי כי איתא בעיניה משנגנב או שאבד אבל השתא דנקיט לה בנגנב אשמעינן רבותא דר"ש דלא חייש לנזירות דהפלאה ועוד דמעייל נפשיה לספיקא : הא מכירין אסורין אלמא ספיקא לחומרא וכו' · הא דפריך מדיוקא דרישא אדיוקא דסיפא ולא פריך מרישא לסיפא דרישא קתני סתם תרומה ביהודה אסורה אלמא ספיקא לחומרא וסיפא קתני סתם חרמים ביהודה מותרין אלמא ספיקא לקולא משום דה"ל לדחויי דלמא לעולם ספיקא לקולא ורישא היינו טעמא משום דביהודה מפני שהיו רגילין הרבה בתרומת הלשכה לא היו קורין לתרומת הגורן תרומה סתם אי נמי לאידך גיסא דלעולם ספיקא לחומרא וסיפא דקתני סתם חרמים ביהודה מותרין היינו טעמא דמתוך שהיו כהנים הרבה מצויין ביניהן ורוב חרמיהן היו לכהנים לא הוו קרי לחרם גבוה חרם סתם אבל דיוקא דרישא אדיוקא דסיפא קשיא : אמר אביי סיפא רבי אלעזר ברבי צדוק היא · דמתני' תרי תנאי היא רישא רבי יהודה דס"ל ספיקא לחומרא ולדידיה אין ה"נ דסתם חרמים ביהודה

רש"י

הא מכירין אסורין · ואע"ג דבסתם נדר וספק אי בתרומת הלשכה אי בתרומת הגורן דמעייל איניש נפשיה לספיקא דאמרינן על דעת תרומת הלשכה נדר : גבי כרי · להכי מתיר ר' יהודה : קסבר לא מעייל איניש וכו' · וכיון דספיקו חמור מודאי ודאי לא מעייל נפשיה באותה ספיקא לחומרא אלא על דעת כן ודאי נדר שאם הכרי בעין דמשכח ליה אם יש שם מאה כור דליהוי נזיר כדיניה אבל לא משכח ליה בעין דליהוי נזיר מספיקא לחומרא לא דגבי נזיר מספיקא הוי חומרא יותר מודאי : דאילו [גבי] נזיר ודאי · איכא הא קולא דלסוף נזירותו מגלח ומביא קרבנו ונאכל ואילו ספק נזירות דנגנב הכרי לא מצי מגלח לפי שאינו מגלח אלא על קרבן והא לא מצי לאיתויי קרבן דדלמא לא נזיר הוא וקא מייתי חולין לעזרה הלכך לא מעייל נפשיה בהאי ספיקא אבל גבי תרומה אמרינן מעייל נפשיה לספיקא דאפי' אמרינן תרומת הלשכה מספיקא לא הוי טפי חמורה [ספק יותר] מודאי (יותר) אם אמר בפירוש הרי עלי כתרומת הלשכה : אמר האי הריני נזיר עולם · אם יש בכרי הזה ק' כור דהכא ליכא למימר ספיקו חמור מודאי דאפילו בודאי דמדד הכרי ויש בו ק' כור לא יתגלח לעולם מאי איכא למימר אמאי לא מעייל נפשיה לספיקא: [נזיר עולם נמי] · אפילו היכא דאמר הריני נזיר עולם הוי נמי ספיקו חמור מודאי דאילו נזיר עולם ודאי הכביד עליו שערו מיקל בתער ומביא ג' בהמות חטאת ועולה ושלמים כדין נזיר ואילו ספק נזיר עולם לא מצי לאיתויי קרבן דשמא לאו נזיר הוא : אמר הריני נזיר שמשון · דלא מגלח לעולם כלל מאי איכא למימר אמאי קאמר רבי יהודה מותר הא ליכא למימר דספיקו חמור מודאו : אמר ליה לא תניא · לא אשכחן שום ברייתא דקתני הריני נזיר שמשון (ב) דליתיה כלל וכי אמר הריני נזיר שמשון דליחול עליה נזירות כלל משום דשמשון לא יצא נזירות מפיו דהא הוה מטמא למתים כי הוה קטיל להו הלכך לספיקא לא עייל נפשיה : והתניא נזיר שמשון · (ג) שאומר הריני נזיר שמשון הרי הוא נזיר שמשון ואינו מיקל בתער ומטמא למתים כשמשון: אי תניא תניא · אי משכחת ברייתא תניא דאיכא לתרוצי הכי משום הכי מתיר ר' יהודה דלא מעייל איניש נפשיה לספיקא וליכא למירמא דרבי יהודה : רב אשי אמר ההיא · ברייתא דכרי דמתיר רבי יהודה בספק נזירות ר' יהודה משום ר' טרפון היא : אין אחד מהם נזיר · שנים שהיו עומדים ואמר אחד הריני נזיר אם זה איש פלוני שבא כנגדנו ואידך אמר הריני נזיר אם אינו הוא : אין אחד מהם נזיר · הואיל ובשעת הנדר לא היה ברור לאחד מהן : שלא ניתנה נזירות אלא להפלאה · דבעינן בשעת שנדר שיהא יודע אי הוי נזיר : אי הכי · דמשום הכי מתיר דלא ניתנה אלא להפלאה : מאי איריא נגנב · אפילו איתיה בעיניה נמי כיון דבשעת הנדר לא הוה בריר ליה דלא הוה ידע אי היה ביה מאה כור אע"ג דהוה אפשר למודדן : אלא להכי תניא נגנב או אבד להודיעך כחו דר' שמעון · דקאמר אע"ג דנגנב דלא אפשר למודדן קאמר ר' שמעון : הא מכירין אסורים · אע"ג דמספקא לן אי מתרומת הלשכה קאמר אי מתרומת הגורן : אלמא ספיקא לחומרא · להכי פריך מסיפא [ואע"ג] דמרישא [נמי] איכא למיפרך דקתני ר' יהודה אומר סתם תרומה ביהודה אסורה אלמא ספיקא לחומרא אלא קמ"ל דבין רישא ובין סיפא קשיא לאידך רישא וסיפא להכי פריך דסיפא לסיפא : ר' אלעזר ברבי צדוק אומר סתם חרמים בגליל אסורים לפי שאין מכירין אלא חרמי שמים · הא אם היו מכירין חרמי כהנים נמי סתמן מותר .דספיקא לקולא ורישא ר' יהודה וסיפא ר' אלעזר :

מתני'

תוספות

על ספיקו לא מצי מגלח · וא"ת אמאי לא מצי מגלח יביא עולות ושלמים ויתנם בנדבה ויגלח עליהם ואי משום חטאת דנזיר דליכא בנדבה מ"מ מצי לגלח על העולה ועל השלמים בלא החטאת כדאמר בנזיר אם גילח באחד משלשתן יצא וי"ל מ"מ לא מצי מגלח כהלכתן על גבי ג' בהמות חטאת עולה שלמים דאין חטאת באה בנדבה והלכך אין יכול להביא על תנאי ור"י פירש דלא מצי לגלח משום דעבד הקפה וכמאן דאמר דהקפת כל הראש שמה הקפה דמספק אינו יכול לדחות לאו דהקפה הלכך הוי ספיקו חמור מודאי הלכך לא מחית נפשיה בספיקא אבל במתניתין בנדרים אין ספיקו חמור מודאי : א"ל לא תניא · בשום מקום שיתיר רבי יהודה בהריני נזיר שמשון אם יש בכרי מאה כור : רב אשי אמר ההיא · דספק נזירות דכרי דשרי ר' יהודה לאו טעמא משום דאין אדם מכנים עצמו לדבר שספיקו חמור מודאי אלא רבי יהודה משום רבי טרפון היא דבעי הפלאה וטעמא משום דמספיקא לא משתעבד נפשיה וצ"ע דהא בפרק בית שמאי דנזיר (דף לד.) מוכח בהדיא דרבי יהודה דהכא פליג אההיא דר' יהודה משום רבי טרפון לכ"ע דה"ק ההיא דנזיר שמשון דפליג רבי יהודה לאו רבי יהודה אליבא דנפשיה היא דודאי מודה רבי יהודה גבי נזיר שמשון כיון דאין ספיקו חמור מודאי אלא ר"י משום רבי טרפון היא דבעי הפלאה ופריך מאי איריא נגנבו ואם תאמר התינח לפי' ראשון דקאי ההיא כרבי יהודה משום רבי טרפון אההיא דלעיל דסתם נזיר אלא לפירוש שני דהא דר' יהודה משום ר' טרפון לא קאי אלא אההיא דנזיר שמשון מאי פריך מאי איריא נגנב והא במלתא דנזיר שמשון לא קתני נגנב וי"ל דס"ל דברייתא במלתיה דשמשון קתני נגנב להודיעך כחו דר"ש וכו' וא"ת התינח לפי' קמא דרב אשי אברייתא דלעיל קאי דקתני בה נזיר סתם אבל לפירוש שני דרב אשי אברייתא דקתני נזיר שמשון קאי א"כ היכי מיירי בה ר"ש והא אמר ר"ש פ"ק דנזיר (דף ד.) האומר נזיר שמשון לא אמר כלום וי"ל דברייתא דקתני והתניא נזיר שמשון לא קתני בה נזיר שמשון לבדו אלא שנה בה נזיר שמשון וסתם נזיר והשתא שונה בה נזיר סתם להודיעך כחו דרבי שמעון דמעייל בספיקא אע"ג דספיקא חמור מודאי ותנא נמי נזיר שמשון להודיעך כחו דרבי יהודה דשרי אע"ג דאין ספיקו חמור מודאי ומעמם הפלאה כר' טרפון כדקאמר רב אשי :

ואמר

פי' הרא"ש

הא מכירין אסורין · מרישא נמי הוה מצי למיפרך אלא דבעי למיפרך מכולה מתני': אלא אמר רבא היינו טעמא דר' יהודה · וכולה מתני' כרבי יהודה בנדרים דאין ספיקן חמור מודאן מעייל נפשיה לספיקא בנזיר דספיקו חמור מודאי לא מעייל נפשיה לספיקא · הלכך מתני' דנדרים דברי הכל ומתניתין דנזירות כר' יהודה : על ספקו לא מצי מגלח · דלא מצי לאיתויי קרבן מספק דלמא מעייל חולין לעזרה : אמר הריני נזיר עולם מאי · דהשתא אין ספקו חמור מודאו דאינו מגלח לעולם : הכביד שערו מיקל בתער: כששערו מכביד עליו : מביא ג' בהמות· חטאת עולה ושלמים ומגלח אבל נזירות ואינו ספק ואסור ביין ובטומאת מת : נזיר שמשון · דאינו מיקל מאי איכא למימר : א"ל לא תניא · דר' יהודה הוא מיקל ביה כיון דאין ספקו חמור מודאו : תניא נזיר שמשון · רב אדא בר אהבה היה שונה הריני נזיר שמשון אם יש בכרי וכו' ור' יהודה מתיר : אי תניא תניא · ולההוא תנא לית ליה הך סברא דאמרינן אליבא דר' יהודה ולדידיה תרי תנאי אינון אליבא דר' יהודה תנא דנזיר שמשון סבר לא מעייל איניש נפשיה לספיקא ותנא דספק תרומה ביהודה סבר מעייל איניש נפשיה לספיקא : ההיא ר"י משום ר"ט היא · דר"י דהכי היינו ר"י משום ר"ט ולא משום דעייל נפשיה לספיקא דאפי' נמדד הכרי ואפי' היו בו מאה כור לא הוי נזיר כיון דבשעה שקבל עליו הנזירות לא היה ברור לו אם יהיה בכרי מאה כור : אין אחד מהן נזיר · שנים שהיו יושבין ואחד עובר לפניהם אמר אחד הריני נזיר אם הוא נזיר אמר השני הריני נזיר אם אינו נזיר ומתה נפסק אחד מהם היה לו להיות נזיר ואפ"ה לא הוי נזיר: שלא נתנה נזירות אלא להפלאה· דכתיב איש כי יפליא שיהיה ברור לו בשעה קבלת נזירות בלא שום ספק : הא מכירין אסורין· ה"נ הוה מצי למפרך מרישא אלא ניחא ליה לדקדק מכולה מתני':סיפא ר"א בר' צדוק היא· דאיהו סבר ספיקא לקולא הוה ומצי לאוקמיה מתני' דספק נזירות להקל נמי כותיה :ר"י אומר סתם תרומה ביהודה אסורה·לפי שמכירין את שתיהן אבל בגליל אינן מכירין תרומת הלשכה אבל מכירין הם חרמי כהנים ואפ"ה חרמים שלהם אסורים ור"א ברבי צדוק סבר דאין מכירין דאי היו מכירין ה"א ספיקן להקל כמו ביהודה למותרין לפי שמכירין שתיהן:

בד"א

הגהות הב"ח (א) גמ' ונאכל ועל ספיקו וכו' הריני נזיר עולם . נ"ב עיין ס"פ דנזיר דף ד ע"א : (ב) רש"י ד"ה אמר ליה וכו' דקתני הריני נזיר שמשון דליתני בה כי אמר הריני : (ג) ד"ה והתניא נזיר שמשון דמי שאומר :

רש"י

מתני' נדר בחרם · דאמר חפץ זה חרם עלי ושוב אמר לא נדרתי אלא בחרמו של ים על שם הרשת שצדין בו את הדגים ולא בחרם ממש: אלא בקרבנות מלכים · דורונות שמקריבין לפני מלכים: וכן אם אמר הריני עצמי קרבן · דמשמע שהקדיש את עצמו ושוב אמר לא נדרתי אלא בעצם אחד שיש לי בתוך ביתי שהנחתיו להיות נודר בו ולא בעצמי ממש: על כל אלו אין נשאלין להן · דאין צריך שאלה דודאי מותר הואיל ואיכהו אמרי דעל דעת כן אמרו: ואם נשאלו · אם באו לישאל: וחכמים אומרים פותחין להן פתח · בחרטה ומוכיחין אותן שלא ינהגו קלות ראש בנדרים: גמ' וכולן אין נשאלין · דאין פותחין להם פתח ואין מתירים להן דקנסינן להו משום דנדרא ממש משמע: והדר תני אם נשאלו דמשמע דנשאלין: וכולן אין צריכין שאלה · דמותרין בלא שאלה: בד"א בתלמיד חכם · דאקרואי הוא דנדר כה"ג ולא אתי למיסרך: אבל ע"ה שבא לישאל עונשים אותו ומחמירים עליו · כדי שלא יהא רגיל לנדור בו: ועבר על נזירותו · דכסבור בטעות נדר ואחרי כן בא לישאל: אין נזקקין לו · לפתוח לו בחרטה: נזירות מועטת · שקבל עליו נזירות ל' יום אבל אם קיבל נזירות מרובה ועבר ושתה ק' יום אין אומרים ינהג איסור ק' יום שנהג היתר אלא לעונש ל' יום כסתם נזירות הכי נמי עונשין אותו שינהג איסור בנדרו וכימים שעכב כל נדרו דכשאמר לא נדרתי אלא בחרמו של ים ונהג היתר בנדר עד לאחר זמן שעלה בדעתו לישאל: בי דינא דמזדקקי ליה · קודם שינהוג איסור בעצמו לא עביד שפיר: שסופך למעול בנדרי' · אם תרבה לנדור: שהופכין · פנים כנגד עורף שבאים על נשותיהן שלא כדרכן: שהופכים שולחנן · היא למעלה והוא למטה: איננו

מתני' [א]נדר בחרם ואמר לא נדרתי אלא בחרמו של ים בקרבן ואמר לא נדרתי אלא בקרבנות של מלכים הרי עצמי קרבן ואמר לא נדרתי אלא בעצם שהנחתי לי להיות נודר בו: קונם אשתי נהנית לי ואמר לא נדרתי אלא באשתי הראשונה שגירשתי על כולן אין נשאלין להם ואם נשאלו עונשין אותן ומחמירין עליהן דברי ר' מאיר וחכ"א פותחין להן פתח ממקום אחר ומלמדין אותן כדי שלא ינהגו קלות ראש בנדרים: **גמ'** הא גופא קשיא אמרת אין נשאלין להן והדר תני אם נשאלו עונשין אותן ומחמירין עליהן אמר רב [ב]יהודה הכי קתני וכולן אין צריכין שאלה [ג]בד"א בתלמיד חכם אבל בעם הארץ שבא לישאל עונשין אותו ומחמירין עליו בשלמא מחמירין דלא פתחינן ליה בחרטה אלא עונשין היכי דמי *כדתניא [ג]מי שנזר ועבר על נזירותו אין נזקקין לו עד שינהוג בו איסור כימים שנהג בהן היתר דברי רבי יהודה אמר רבי יוסי [ד]בד"א בנזירות מועטת אבל בנזירות מרובה דיו ל' יום אמר רב יוסף הואיל ואמרי רבנן אין נזקקים לו בי דינא דמזדקקי לא עביד שפיר רב אחא בר יעקב אומר [ה]משמתינן ליה: וחכ"א פותחין לו פתח כו': *תנא [ו]לעולם אל תהי רגיל בנדרים שסופך למעול *בשבועות ואל תהי רגיל אצל עם הארץ שסופך להאכילך טבלים אל תהי רגיל אצל כהן עם הארץ שסופך להאכילך *תרומה *ואל תרבה שיחה עם האשה שסופך לבא לידי ניאוף רבי אחא ברבי יאשיה אומר כל הצופה בנשים סופו בא לידי עבירה וכל המסתכל בעקבה של אשה הויין לו בנים שאינן מהוגנין אמר רב יוסף ובאשתו נדה אמר רבי שמעון בן לקיש [ז]עקבה דקתני במקום הטנופת שהוא מכוון כנגד העקב תניא °בעבור תהיה יראתו על פניכם זו בושה לבלתי תחטאו מלמד שהבושה מביאה לידי יראת חטא מיכן אמרו סימן יפה באדם שהוא ביישן אחרים אומרים כל אדם המתבייש לא במהרה הוא חוטא ומי שאין לו בושת פנים בידוע שלא עמדו אבותיו על הר סיני אמר רבי יוחנן בן דהבאי ד' דברים סחו לי מלאכי השרת חיגרין מפני מה הויין מפני שהופכים את שולחנם אילמים מפני מה הויין מפני שמנשקים על אותו מקום חרשים מפני מה הויין מפני שמספרים בשעת תשמיש סומין מפני מה הויין מפני שמסתכלים באותו מקום ורמינהו שאלו את *אימא שלום מפני מה בניך

רש"י (המשך)

איננו · מפירות שבעולם יסור כחו מעליו ולא יוכל להתעסק במלאכת שמים לכך נזקק לו מיד אך החמיר עליו כיון שעבר על נדרו שלא להתירו בחרטה אלא בפתח: אל תהי רגיל בנדרים שסופך למעול בשבועות·דחמירי טפי דכתיב בו (שמות כ) לא ינקה: להאכילך תרומה טמאה· להזהיר אפילו כהן שלא יהא רגיל אצל כהן ע"ה: ובאשתו נדה · אפילו אשתו נדה שיש לו בה שעת היתר: מלמד שהבושה מביאה לידי יראת חטא · דעל פניכם משמע בושת פנים וכתיב בתריה לבלתי תחטאו: לא עמדו אבותיו על הר סיני · שהרי נתן טעם למעמד הר סיני לבעבור תהיה יראתו על פניכם וכתיב (דברים כט) את אשר ישנו פה היום ואת אשר איננו פה ומי שאין לו בושת פנים איננו מזרעם: שהופכין את שולחנם · ולפי שסינה בירך לוקה בירך: חרשין · שאין שומעין ואין מדברים: שמספרים בשעת תשמיש · ונמלא חוטאין בדיבור ובשמיעה: לא

ר"ן

ביהודה נמי אסורין וסיפא ר"א בר' צדוק דאמר סתם חרמים בגליל אסורין לפי שאין מכירין את חרמי כהנים הא מכירין מותרין דספיקא לקולא ומש"ה סתם תרומה ביהודה שהיו מכירין אלו ואלו מותרין וסתם תרומה נמי ביהודה לר"א ברבי צדוק מותרת והאי דנקט רבי יהודה תרומה ונקט רבי אלעזר חרמים לאו דוקא דה"ה בתרומה גופה אי נמי בחרמים גופייהו הוה מצי לאפלוגי אלא מר דשמיע ליה מרביה קאמר ומר דשמיע ליה מרביה קאמר ולפי זה כי מהדרינן לעיל אמאן דס"ל לא מעייל איניש נפשיה לספיקא הוה מצי למימר רבי אלעזר בר' צדוק היא אלא רבי יהודה עדיף ליה דקאמר הכי בנזירות גופיה: ולענין הלכה קיימא לן דסתם נדרים להחמיר כסתם מתניתין: אבל בנזירות מרובה · כלומר שהיה יותר משלשים יום: הואיל ואמור רבנן אין נזקקין לו בי דינא דמזדקיק ליה לא עביד שפיר· כלומר דלא תימא הא דקאמר אין נזקקין לו לומר שאין מחזירין אחריו שישאל על נדרו אע"פ שמחזירין אחרי מי שלא עבר על נדרו שהרי המקיימו נקרא חוטא וכדאמרינן בפרקין דלקמן (דף כב.) המקיימו כאילו הקריב עליו קרבן ומיהו אם בא לישאל מעצמו נזקקין להתירו דליתא אלא בי דינא דמזדקיק לא עביד שפיר: ולענין הלכה קיימא לן כרבנן דמתניתין דאמרי דנדרים הללו אין עונשין אותן ופתחינן בהו נמי בחרטה וכדפרישנא במתניתין והני מילי בנדרים הללו אבל בנדרים דאורייתא נהי דפתחינן בהו נמי בחרטה כדקי"ל באידך פרקין דהלכתא פותחין בחרטה מיהו מי שעבר עליהן ובא לישאל אין נזקקין לו עד שינהוג איסור ונראה מרבנן דמזדקיק ליה מקמי הכי משמתינן ליה וה"ה נמי למאן דלא פתח ליה בהני נדרים פתח ממקום אחר אלא מלמד אותן שהן מותרין דמשמתינן ליה דלא עביד שפיר הרמב"ן ז"ל וכתבו בתוס' חכמי הצרפתי' ז"ל מעשה באחד שנדר מכל פירות שבעולם חוץ מדגן ועבר על נדרו ובא לישאל לפני הרב ונזקק לו להתר והתירו ולא הזקיקו לנהוג איסור כימים שנהג בהן היתר וטענת הרב היתה דאע"ג דנדרא דאורייתא הוה ואפילו לרבנן צריך שינהוג איסור אפ"ה כיון שאם אתה מעכבו באיסורו אתה מכשילו שהרי נדר בדבר שא"א לו לעמוד עליו ועוד שאם לא יהנה

תוספות

ואמר לא נדרתי אלא בחרמו של ים· לשון מגודה לשון משטח חרמים תהיה בתוך הים (יחזקאל כו): לא נדרתי אלא בעצם · אחד של בהמה שהנחתי בתיבתי להיות נודר בו להטעות הטועים להאמין דברי שיהו סבורים כי אני נודר נדר גמור: כולן אין נשאלין עליהם · ואין צריכין שאלה בת"ח אבל ע"ה שבא לישאל עונשין אותו כדקאמר בגמרא שאם נוהג היתר בנזירות על ידי טעמים הללו שהוא אמר עכשיו שלא היה הושבו נדר אע"פ שאינו נדר ולבסוף בא לישאל עליו לפי שלבו נוקפו שמא נדר גמור הוא עונשין אותו לנהוג איסור כימים שנהג בה היתר: ומחמירין עליו · מפרש בגמרא דלא פתחינן בחרטה לומר לבך עלך או כלום תהית אלא צריך לומר לו לאדעתא דהכי לא נדר דזהו חרטה גמורה כדפי' ר"ת: וחכ"א פותחין לו פתח ממקום אחר · פר"ת פותחין לו פתח ממקום אחר כדאמרת כלומר זאת ההומרא אני מודה לך דלא פתחינן ליה בחרטה אלא צריך לבקש לו פתח ממקום אחר דהיינו אדעתא דהכי לא נדר אבל מיענש לא מיענשי ליה וקשה אם כן אמאי שביק לישנא דמתני' דמחמירין עליו דאמר ת"ק הואיל ולא פליגי עליה דמחמירין ונקט בלישנא אחרינא פותחין הוה ליה למימר מחמירין ועוד

[illegible] הכ כוונתי כדי שיאמר לו החכם שאינו נדר ואח"כ התרה: עונשין אותו ומחמירין עליו · [illegible] שכך היתה כוונתו ואינו בקי בתורת נדרים ויבא שמא לא יוכל למצוא פתח שיתיר לו [illegible]: דלא פתחינן ליה בחרטה · לומר לו כלום תהית או לבך עליך: אלא עונשין אותו היכי [illegible] · ולא שעונשין אותו יותר משאר נודר דדין זה הוא בכל נודר שעבר על נדרו אלא קמ"ל [illegible] גמור הוא עונשין אותו: לאו שפיר עבד · דלא תימא כיון דהומרא בעלמא הוא אי עבר [illegible] ביה קא משמע לן דגערינן ביה ואמרינן ליה דלאו שפיר עבד ומיהו לא משמתינן [illegible] עם הארץ שסופו להאכילך תרומה · אבל משום טבל ליכא למיחש דמפריש תרומה ואכיל [illegible] מתנו תרומת מעשר ומעכב המעשר לעצמו: יראתו על פניכם זו הבושה שכל היראה [illegible] עמדו אבותיו על הר סיני · כי משם ירשו הבושת: מפני שהופכין את שלחנם · לשמש [illegible] ומדה כנגד מדה שמטריה אותה על ארכובותיה לפיכך הבנים נכה רגלים:

דבירושלמי משמע דפליגי רבנן עליה אף במחמירין עליו לכך נראה לר"י דרבנן פליגי אף במחמירין עליו דפותחין ממקום אחר לאפוקי שלא יתירו לו [מגופו של] נדר כלל כיון שהיה בדעתו לקרבנות מלכים וכיוצא בהן אלא מבקשין לו ממקום אחר כמו בשאר נדרים או על ידי פתח דאדעתא דהכי לא נדרת [או] ע"י חרטה [דכדו] וכן פי' התוס' לעיל גבי האומר הרי את עלי כבשר [אימא] פותחין לו פתח ממקום אחר וכן פר"י כרבי יהודה: אמר מר אין נשאלין·לשון נדרים משובש הוא מדתניא אין נשאלין דמשמע דתקיל סתם אין צריכין שאלה והדר תני אם נשאלו אלמא משמע דבעי שאלה לא קשיא הא בת"ח כדפי' המשנה: אבל בעם הארץ שבא לישאל · יש לספק דמשמע דוקא נקט בא לישאל אבל לא בא לישאל לא אמרינן ליה: מי שנזר ועבר על נזירותו · שמתה יין כדמוכח בירושלמי: אין נזקקין לו להתיר עד שינהוג איסור כימים שנהג בהן היתר: א"ר יוסי בד"א בנזירות מועטת.דהיינו כ"א שלשים יום: אבל נזירות מרובה כגון שנה או שנתים וכו' והשתא עונשין אותו היינו כי הכא לנהוג איסור כימים שנהג בהן היתר ורבנן פליגי במתניתין גבי קרבנות מלכים אבל בשאר נדרים גמורים אפילו רבנן מודו דעונשין אותו אם עבר על נזירותו

[illegible] שינהוג איסור כימים שנהג בהן היתר ואפשר דאף ר' יוסי דאמר בנזירות מרובה דיו שלשים יום היינו דוקא בנזירות דסתם נזירות שלשים יום אבל בנדרים דאין סתם נדר ל' יום אלא לעולם אפי' [illegible] שינהוג איסור כימים שנהג בהן היתר אף בנדר מרובה ומיהו בתוספתא (קפ"א) קתני האי פלוגתא דר' יוסי ור' יהודה בלשון נדר ולא בלשון נזירות ואפ"ה א"כ ר' יוסי בנדר מרובה שלשים יום ותימה מה [illegible] ויש דוחים לדקדק מזה דסתם נדר ל' יום וי"ל דהא אמר בפרק קמא (דף ד:) נדר לית ליה קיצותא לכ"ע דאע"ג דסתם נדר לעולם מ"מ אין סברא להחמיר בנדר יותר מבנזירות שיש בה קרבן ולכך [illegible] יום כמו בנזירות ולכאורה היה נראה דהלכה כרבי יוסי דרבי יהודה ורבי יוסי הלכה כרבי יוסי ואם כן בנדר גמור נמי אם עבר על נדרו דיו שלשים יום כדמשמע מתוספתא דאף בנדר פליג רבי יוסי [illegible] הלכה כר' יהודה דבפרק ב"מ (דף לד.) מייתי הש"ס לכך ולא מדכרא התם לרבי יהודה כלל אלא קתני סתם מילתיה ועוד [דקרו] סתם בכולה סוגיא מילתא דרבי יהודה לרבנן דקאמר מתני' לא כרבי יוסי [illegible] דהלכה טותיה מדקרי ליה רבנן ולענין מתני' דחרם ל"ע דלימא הלכה כר"מ משום דהלכה כר"מ בגזירותיו (כתובות נז.) בחומרותיו ובמאי לא חשבינן ליה הלכה כר"מ בגזירותיו אלא בקנסותיו: אל תהי רגיל [illegible] למעול בנדרים ויש ספרים דגרסי שסופך למעול בשבועות אף בשבועות החמורות שכתוב בהם לא ינקה ויש ספרים דגרסינן בהדיא אף בשבועות והא דאמר נדרים סייג לפרישות מפרש ר"ת כגון שנודר [illegible] אחנה פרק זה או אעשה מצוה זו: הויין ליה בנים שאינם מהוגנים · מדה כנגד מדה לפי שמסתכל בעקיבה של אשה שזהו ענין הערוה לכך הויין ליה בנים שאינן מהוגנים: חגרים מפני [illegible] מפני שמספרים [illegible] הדרן עלך ואלו מותרין

עין משפט נר מצוה

מז א ב מיי' פ"ב מהל' נדרים הלכ' יב סמג לאוין רמח טוש"ע י"ד סימן רח סעיף ב:

מח ג מיי' פ"ד מהל' נזירות הלכה יג יד טוש"ע שם:

מט ד מיי' שם הלכ' טו טוש"ע שם סעיף ג:

נ ה מיי' שם הלכה טז:

נא ו מיי' פי"ג מהל' נדרים הלכה כד טוש"ע י"ד סי' רג סעיף א:

נב ז מיי' פכ"א מהל' איסורי ביאה הלכ' ד סמג לאוין קכו טוש"ע אה"ע סי' כא סעיף ד:

מסורת הש"ס

[תוספתא פ"א ע"ש] נזיר ...

[מסכת ד"א פ"א] נ"א בנדרים

[בע"ר: כ"ג] תרומה טמאה

שמות כ

[ועי' ב"מ נט: איתא שלום ...]

בניך יפיפין ביותר אמרה להן אינו מספר עמי לא בתחלת הלילה ולא בסוף הלילה אלא בחצות הלילה וכשהוא מספר מגלה טפח ומכסה טפח ודומה עליו כמי שכפאו שד ואמרתי לו מה טעם ואמר לי כדי שלא אתן את עיני באשה אחרת ונמצאו בניו באין לידי ממזרות לא קשיא הא במילי דתשמיש הא במילי אחרנייתא א"ר יוחנן זו דברי יוחנן בן דהבאי אבל אמרו חכמים אין הלכה כיוחנן בן דהבאי אלא כל מה שאדם רוצה לעשות באשתו עושה משל לבשר הבא מבית הטבח רצה לאכלו במלח אוכלו צלי אוכלו מבושל אוכלו שלוק אוכלו וכן דג הבא מבית הצייד אמר אמימר מאן מלאכי השרת רבנן דאי תימא מלאכי השרת ממש אמאי אמר רבי יוחנן אין הלכה כיוחנן בן דהבאי הא אינהו בקיאי בצורת הולד טפי ואמאי קרו להו מלאכי השרת *דמצייני כמלאכי השרת ההיא דאתאי לקמיה דרבי אמרה לו רבי ערכתי לו שלחן והפכו אמר לה בתי תורה התירתך ואני מה אעשה ליך ההיא דאתאי לקמיה דרב אמרה לו רבי ערכתי לו שלחן והפכו אמר מאי שנא מן ביניתא °ולא תתורו אחרי לבבכם מכאן אמר רבי אל ישתה אדם בכוס זה ויתן עיניו בכוס אחר אמר רבינא לא נצרכא אלא דאפילו *ב' נשיו °וברותי מכם המורדים והפושעים בי אמר רבי לוי אלו בני תשע מדות בני אסנ"ת משגע"ח בני אימה בני אנוסה בני שנואה בני נידוי בני תמורה בני מריבה בני שכרות בני גרושת הלב בני ערבוביא בני חצופה איני *והאמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי *יונתן כל אדם שאשתו תובעתו הויין לו בנים שאפילו בדורו של משה רבינו לא היו כמותם שנאמר °הבו לכם אנשים חכמים ונבונים וכתיב ואקח את ראשי שבטיכם ולא כתיב נבונים וכתיב °יששכר חמור גרם וכתיב °מבני יששכר יודעי בינה לעתים ההיא דמרציא ארצויי:

הדרן עלך ואלו מותרין

ארבעה *נדרים התירו חכמים נדרי זרוזין ונדרי הבאי ונדרי שגגות ונדרי אונסין נדרי זרוזין כיצד היה מוכר חפץ ואמר קונם שאיני פוחת לך מן הסלע והלה אומר קונם שאיני מוסיף לך על השקל שניהן

ר"ן

לא בתחלת הלילה · ואף בסוף הלילה נשים הולכות בשוק ויתן דעתו עליהם : וכשהוא מספר · כשהוא משמש מטתו : מגלה טפח ומכסה טפח · בפרק מי שמתו (ברכות דף כג:) אמרינן שהתירו (*לה לאשה) נגלות טפחיים לקטנים והוא היה מגלה טפח מאותן טפחיים ומכסה טפח כלומר וטפח שני נשאר מכוסה : כמי שכפאו שד · שהיה ממהר כאדם הנטרד מחמת שד שכופהו אלמא מספר היה בשעת תשמיש : הא במילי דתשמיש · שרי כדי לרצותה : דמצייני כמלאכי השרת · שהן *מצויינים ונבדלין משאר בני אדם כמלאכי השרת כדאמרינן בהגדה מלמד שהיו ישראל מצויינין שם כלומר שהיו עם בפני עצמן ולא נתערבו במצרים : התורה התירתך · דכתיב כי יקח איש אשה שהיא לקוחה לו לעשות בה כל חפצו וכתב הרמב"ם ז"ל בפרק כ"א מהא"ב (הלכ' ט) ובלבד שלא יוציא שז"ל: מ"ש מן ביניתא · דג שכולהו או שולקו כרצונו : אל ישתה אדם בכוס זה · שבשעה שנזקק עם אשתו לא יתן עיניו באשה אחרת אפי' היא אשתו : המורדים והפושעים בי · אלו בני תשע מדות שלפי שיש לד עבירה בילירתן הוו מורדין ופושעין: בני אימה · לשון יראה שמטיל אימה על אשתו להזקק לה שלא כרצונה ומתוך כך אין בניו הגונים לפי שנוהג שלא כשורה כדדרשינן בפרק המוצא תפילין* ואץ ברגלים חוטא : בני אנוסה · גריעי טפי מבני אימה דבני אימה לא הוי אנוסה ממש ואנוסה מיירי בשאנסה לגמרי ומתוך שבני אלו קרובין להיות זה כזה חשיב להו כחד דהא רבי לוי אמר תשע מדות ובפרטן אתה מונא עשר: בני שנואה · ששונאה ומתוך כך נותן דעתו על אשה אחרת : בני נדוי · שבא עליה כשהוא מנודה : בני תמורה · שבא על אחת מנשיו וכסבור שהיא לרתה : בני מריבה · אע"פ שאינו שונאה אלא שהיתה מריבה ביניהם לפי שעה: בני שכרות · שמתוך שכרותו אינו נותן דעתו על אשתו : בני גרושת הלב · שגמר בלבו לגרשה : בני ערבוביא · שבאו עליה כמה בני אדם: בני חצופה · שמעיזה פניה להיות תובעתו בפה : כל אדם שאשתו תובעתו · כלאה שיצאה לפני יעקב ואמרה לו אלי תבא ויצא ממנה יששכר דכתיב ומבני יששכר יודעי בינה לעתים : דמרציא ארצויי · שמפתה אותו בדברי רצוי ופיוס כלאה שלא אמרה ליעקב אלא לסור באהלה אבל לא שתהא תובעתו בפה : הדרן עלך ואלו מותרין

ארבעה נדרים התירו חכמים · ומפרש בגמרא שמותרין מאליהן בלא היתר חכם: נדרי זרוזין · שלא נדר אלא לזרז חבירו שלא יעמוד בדעתו כדמפרש ואזיל: נדרי הבאי · נדר שאינו כלום שמיר ושית מתרגמינן הבאי ובור (ישעיה כז): קונם שאיני פוחת לך · קונם דמיו עלי אם אני מוכרו בפחות מסלע שהוא ארבע דינרין: קונם שאיני מוסיף לך על השקל · קונם המקח עלי אם אני מוסיף לקנות ביותר משקל שהוא שני דינרין :

שניהם

רש"י

אינו מספר · אינו משמש : מגלה טפח · מבגדה : ומכסה · אותו טפח מבגד וכן עושה עד שיבא עליה : ודומה כמי שכפאו שד · שבא אליה בכח ודומה כמי ששד כפאו ואית דאמרי שמתכסה כולו כאדם שמפחד מן השד : דמצייני · שעטופים בציצית : ביניתא · דג שיכול לאכלו כמו שירצה : בני אסנ"ת משגע"ח · סימן הוא : שנואה · שלבו על אחרת בשעת תשמיש ואמרו כשבא עליה לאו ביאה גמורה היא הואיל וכל כך שונאה אלא כזונה בעלמא הוא : בני נידוי · שהבעל בנידוי ובא עליה ומתעברת הימנו : בני תמורה · שיש לו ב' נשים וכסבור לבא על זו ובא על אחרת · ל"א בני תמורה שהוא סבור לבא על אשה אחרת ונמצאת שהיא אשתו וקרובין לממזרות שהרי נתכוון לניאוף : בני מריבה · שמשמש במריבה : בני שכרות · שמשמש בשכרות דביאתו לאו ביאה גמורה אלא כביאת זנות היא שאין מתכוון אלא לבעול בעלמא : בני ערבוביא · שבא על אשה אחת בין הנשים ואין ידוע על איזו מהן בא · ל"א שבאו עליה אנשים הרבה ואין ידוע בן מי הוא ל"א בני ערבוביא ספק בן תשעה לראשון או בן שבעה לאחרון: יששכר חמור גרס · חמור גרם ליששכר שנולד אותו חמור שהיה יעקב רוכב שפנה לאהל לאה : דמרציא ארצויי · אינה תובעת בפה אלא דמרציא קמיה מראה לו מתוך דבריה כגון לאה דמההיא נפקי בני מעליא :

הדרן עלך ואלו מותרין

ארבעה נדרים התירו חכמי' · בלא שום שאלה: נדרי זירוזין כו' מן הסלע · שהוא ארבע דינרין : והלה · הקונה אומר שאינו מוסיף לו על שקל שהוא שני דינרין :

שניהן

עין משפט נר מצוה

[אחר עיון בסוגיא דברכות כג: איתא דנ"ל לו לאיש]

נג א מיי' פכ"א מהל' איסורי ביאה הלכה י ופ"ה מהל' דעות הלכה ד סמג לאוין קכו טוש"ע אה"ע סימן כה סעיף ב וטוש"ע א"ח סי' רמ סעיף ז :

נד ב מיי' שם סמג שם טוש"ע אה"ע שם סעיף ב וטוש"ע א"ח שם סעיף ח :

נה ג מיי' פכ"א מהל' איסורי ביאה הלכה ט סמג שם טור ש"ע אה"ע סי' כה סעיף ב בהגה :

נו ד ה מיי' שם הלכ' יב טוש"ע שם סעיף י וטוש"ע א"ח סימן רמ סעיף ג :

נז ו מיי' שם סמג שם טוש"ע א"ח שם סעיף ג :

א ז מיי' פ"ד מהלכ' נדרים הלכה א וס"ג מהל' שבועות הלכה א סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רלב סעיף א :

[עירובין ק:]

ב ח מיי' פ"ד מהלכ' נדרים הלכה ג טוש"ע י"ד שם סעיף ב :

מסורת הש"ס

תורה אור

[עי' פרש"י קדושין עב. ד"ה דומים למלאכי השרת]

במדבר טו

יחזקאל כ

[נ"ל שתיהן יעב"ץ]

עירובין ק: ס"י יוחנן

דברים א

בראשית מט

ד"ה א יב

נזיר יח: [שבועות כח:]

תוספות

ארבעה נדרים · פל' הפסחא איירי בכינויי האסורין ובכינויי המותרים במתפיס בדבר הנדור ובמתפיס בדבר המותר והשתא מיירי בנדרים דאע"ג דהוציאם מפיו בלשון שאר נדר אפילו הכי מותרין וטעמא הוי משום דבעינן פיו ולבו שוין ואנן סהדי דלא שוו פיו ולבו בהני ד' נדרים והיינו טעמא דלא פליג בגמרא והא דברים שבלב דפריך לקמן אנדרי אונסין משום דבעינן פיו ולבו שוין ונדרי זירוזין שריין מהאי טעמא : נדרי הבאי · גוזמא והבאי לשון אחרים : אלא

פי' הרא"ש

בניך יפיפין ביותר · בלא מום : מגלה טפח ומכסה טפח · כדי שתהא יראה ובושה על פניו אי נמי שלא יהנה בקירוב בשר דוגמת דכך סדין (בירושלמי בפ"ק דיבמות הלכה א): ונמצאו בניו באין לידי ממזרות · שהמחשבה באשה אחרת בשעת תשמיש קרובין הבנים לצד ממזרות ומתוך שאינו משמש אלא באימה ולא בקלות ראש אין בלבו מחשבה אחרת : במילי דתשמיש · שרי להרבות תאותו : דמצייני כמלאכי השרת · בתורה ובמצות ופרושין וקדושים משאר המון העם כקדושת מלאכי השרת : ערכתי לו שלחן והפכו · *שמשמש עמה שלא כדרכה : מן ביניתא · דג שאוכלו צלי שלוק ומבושל כפי רצונו : וברותי מכם הפושעים וגו' · לשון ברירה או לשון וברא אתהם בחרבותם : בני אמה · שפחה משוחררת וגיורת מגיורת לפי שהורגלה להיות שטופה בזמה : בני שנואה · אע"פ שאין בלבו לגרשה : בני נדוי · אם הוא או היא מנודין ואסורים בתשמיש המטה וה"ה כמי אבל אלא מיתה [נ"ל מילתא] דשכיחא נקט : בני תמורה · נחלפו לו נשותיו כסבור לבא על זו והיא אחרת : בני מריבה · שנתקוטטו יחד ובא עליה קודם פיוס כעס הארץ שמכה ובועל ואינו ממתין עד שמתפייס : בני שכרות · אם הוא או היא שכורין ואין כונתם שלימה ובלא דעת נפש לא טוב : בני גרושת הלב · ואף אם אינו שונאה כי מתוך שדעתו לגרשה מהרהר על אחרת : בני ערבוביא · יש לו נשים הרבה ואינו יודע על אי זו מהן בא : בני חצופה · שתובעת בפה : דמרציא ארצויי · משדלתו בדברים : הדרן עלך ואלו מותרין

ארבעה נדרים התירו חכמים · כולהו מפרשי במתניתין : קונם שאיני פוחת לך מן הסלע · כלומר קונם ככר זה עלי אם אני פוחת לך מן הסלע :

שניסן

גליון הש"ס ר"נ ד"ה דמצייני כו' מצויינים ונבדלים · עי' קדושין עב ע"א רש"י ד"ה דומים : בהרא"ש ד"ה ערכתי לו שולחן שמשמש עמה שלא כדרכה . עיין יבמות דף לד ע"ב תד"ה ולא כמעשה :

שניהם רוצין בשלשה דינרין: גמ' ארבעה נדרים התירו חכמים כו' אמר ליה רבי אבא בר ממל לרבי אמי אמרת לן משמיה דרבי יהודה נשיאה מאן תנא ארבעה נדרים *ר' יהודה היא דאמר משום רבי טרפון לעולם אין אחד מהן נזיר לפי שלא ניתנה נזירות אלא להפלאה רבא אמר אפילו תימא רבנן מי קתני שניהן רצו שניהן רוצין קתני אמר ליה רבינא לרב אשי אמר לו טפי מסלע והלה אמר בציר משקל נדרא הוי או זרוזין הוי אמר ליה תנינא **היה מסרב בחבירו שיאכל אצלו ואמר לו קונם ביתך שאני נכנס טיפת צונן שאני טועם מותר ליכנס לביתו ולשתות הימנו צונן שלא נתכוון זה אלא לשום אכילה ושתיה ואמאי והא טיפת צונן קאמר אלא משתעי איניש הכי הכא נמי משתעי איניש הכי אמר ליה מי

רש"י

שניהם רוצין בשלשה דינרין · כלומר זה הנשבע שאינו פוחת לו מן הסלע לא היה פיו ולבו שוין לכך שלא יפחות לו מן הסלע כלום אלא להכי נדר כן לזרז את חבירו שיתן לו ג' דינרין הוא רוצה לבא וזה שנשבע שלא ליתן לו יותר משקל לא היה פיו ולבו שוין שלא היה בדעתו שלא יתן יותר אלא לכך נדר שיתן לו בג' דינרין ולפיכך מותרין: גמ' מאן תנא · התירו חכמים: ר' יהודה היא דאמר אין אחד מהן נזיר · דלא סמכא דעתייהו ממש לשם נזירות אלא תלו נזירותן בזה שבא כנגדן ולא היה פיו ולבו שוין להכי אין אחד מהם נזיר ה"נ לא סמכא דעתייהו בשעת הנדר דכל חד וחד אדעתא דחבריה (א) כדי לזרזו ולא הי' פיו ולבו שוים להכי דאי רבנן דפליגי עליה דר' יהודה דאמרי אע"ג דלא סמכא דעתייהו להיות נודר ממש בנזיר דתלה נזירות באחר הוי נזיר אותו שנתקיימו דבריו ה"נ אף על גב דלא סמכא דעתייהו אדבור פיהן שלא נתכוונו אלא לזרז אסורים דאמרינן כשנדרו ודאי סמכא דעתייהו דזה לא יפחות מסלע וזה לא יוסיף על שקל והרי פיהן ולבן שוים ואסור: רבא אמר אפי' תימא רבנן · דפליגי עליה דר' יהודה: מי קתני שניהן רצו · דאי קתני הכי הוה משמע שניהן רצו בתחלה בשלשה דינרין (ג) ואלא עכשיו בשעת הנדר אין רוצין אלא סמכא דעתייהו אדבור פיהן ופיהן ולבן שוים ונדר מעליא הוי: רוצין תנן · דמשמע מעיקרא היו רוצין בג' דינרין ואכתי שניהן נמי רוצין ולא היה פיהן ולבן שוין הלכך אפילו רבנן מודו דמותרין וכדי לזרז זה את זה נתכוונו שניהן: אמר לו טפי מסלע והלה אומר בציר משקל · היכא דאמר שאינו פוחת מסלע וזה אומר שאינו מוסיף על שקל כיון דדברי שניהם קרובין לשלשה דינרין אמרינן דנדרי זרוזין הוו אבל הכא כיון דאמר טפי מסלע דהיינו פרוטה והלה אומר קונם שאיני מוסיף לך על פרוטה פחות משקל דהשתא מרחקי מילתייהו משלשה דינרין כיון דדייקי הכי נדרא הוי ואסורים או לא דזירוזין הוא: היה מסרב · שהיה מפצירו לאכול אצלו מעט: קונם ביתך שאני נכנס · שנדר שלא יכנס לביתו: וטיפת צונן שאני טועם · שלא לאכול אצלו כלום: מותר ליכנס לביתו ולאכול קימעא ולשתות הימנו טיפת צונן · אבל לא אכילה מרובה: שלא נתכוון זה · המסרב אלא לשום אכילה מרובה שיסעוד אצלו הרבה ולשון טיפת צונן לא נתכוון זה (ג) שהיא שתיה מועטת: והא טיפת צונן קאמר · דמשמע שתיה מועטת ואכילה מועטת: אלא משתעי אינשי הכי·דכי אמר (טיפת צונן) יאכל עמו ודאי לאכילה מתכוון וכי נדר זה שאינו טועם עמו טיפת צונן ודאי לאכילה (ד) מרובה נתכוון ולהכי מותר לשתות טיפת צונן: ה"נ משתעי אינשי הכי · דכי נתכוון ליתן שלשה דינרין אומר שאינו מוסיף על פרוטה פחות משקל ולעולם נדרי זירוזין הוו ואפילו דאמר טפי מסלע ובציר משקל:

מי

דאתשונה ילתה נזירות לבטלה וכי האי גוונא פשיטא ליה לתנא דמתני' דלא הוית הפלאה אלא אפילו במוכר ולוקח שאפשר שיהא הנדר חל על שניהם ולבסוף ג"כ כך היה שרצו בשלשה דינרין ונמצא שכל אחד עבר על תנאו וסד"א דכי האי גוונא הפלאה מקריא קמ"ל: אמר ליה טפי מסלע · כלומר שאמר לו קונם שאיני פוחת לך מן הסלע ופרוטה ולוקח אמר קונם שאיני מוסיף לך על שקל פחות פרוטה נדרא הוי או זרוזין הוי · דאיכא למימר כיון דנחות כולי האי לדיוקא בדוקא נדרו ולא לזרז · ל"א אמר ליה טפי מסלע שאמר שלא יפחות לו מחמש דינרין ואמר ליה אידך בציר מן שקל שלא יתן בו יותר מן דינר מי אמרינן כיון דמרחקי כולי האי בדוקא נדר: שלא נתכוון זה אלא לשם אכילה ושתיה · אלמא אע"ג דנקיט לדיוקא ושנתרחק הרבה ממה שהיה רוצה חבירו שיאכל שהרי אסר על עצמו אפילו דריסת הרגל ושתיית צונן אפ"ה אמרינן דלאו בדוקא נדר הכא נמי אף על גב דאמר

תוספות

שניהם רוצין בשלשה דינרין · שהמוכר היה דעתו לשלשה ולא נתכוון בנדרו אלא לזרז הלוקח שלא יעמוד על דעתו שאמר ב' דינרין ושיסכים לשלשה וכן הלוקח נתכוון לשלשה ולא נתכוון אלא לזרז המוכר שיסכים לכך ולא יעמוד על דעתו שאמר ארבעה דינרין ומש"ה לא חייל נדרא וטעמא דמלתא לפי שדרכן של מוכר ולוקח בכך ומש"ה לא מיקרו דברים שבלב: גרסינן בירושלמי אמר ר' זעירא הדא דתימא בשאין מעמידין אבל במעמידין צריכין היתר חכם · פירוש בשאין מעמידין דבריהם שאומר שלא נדרו בדוקא אלא לזרז *אבל מעמידין דבריהן לומר שבדוקא נדרו צריכין היתר חכם וקשה בעיני מאי קמ"ל זעירא מתניתין היא דקתני שניהם רוצין כו' וכ"ל דקמ"ל דרוצין מעיקרא קאמר ולא רצו כדשקלינן וטרינן בגמרא · או גרסי' התם היה מעמיד אגל זה ואגל זה אין מעמיד כיון שבטל אגל זה בטל אגל זה וה"פ היה מוכר חפץ לשנים ואמר קונם שאיני פוחת לכם מן הסלע והיה בדעתו לידור לאחד מהם בדוקא ולחבירו כדי לזרז כיון שבטל אגל זה בטל אגל זה · ונראה דבשאין מעמידין ודעתן היה לשלשה דינרין מוכר יכול ליתנו בפחות משלשה ולוקח יכול ליתן בו יותר משלשה שכיון שמשמעות הנדר אינו אלא לזרז אע"פ שהסכימו בלבם לג' דינרים דברים שבלב הוו ומיהו אין המוכר רשאי ליתנו בשקל ולא הלוקח רשאי ליתן בו סלע שהרי עיקר משמעות נדרים אינו אלא לכך ואיכא מאן דאמר דאפילו בכי האי גוונא לא חייל נדרייהו: תניא בתוספתא דמכלתין אף נדרים שאמרו מותרין מנין שלא יהא אדם נודר בהם כדי לבטלן ת"ל לא יחל דברו לא יעשה דבריו חולין והביאה הר"ם במז"ל בפ"ד מהלכות נדרים (הלכ' ד): גמ' לפי שלא ניתנה נזירות אלא להפלאה · וה"ה לנדרים דאיתקש לנזירות דלא חייל אלא א"כ יקבל בלא תנאי הלכך מוכר ולוקח שתלו נדרם בתנאי אע"פ שעברו על תנאם לא חיילי נדרייהו: רבא אמר אפילו תימא רבנן מי קתני שניהם רצו · כלומר דמתניתין דנדרי זירוזין לאו משום הפלאה היא אלא משום ששמו חכמים דעתם שלא נדרו בדוקא אלא לזרז דמי קתני רצו שיהא משמעותו שרצו לבסוף שניהם רוצין קתני דמשמע מתחלה ועד סוף וקשיא לי למאי דס"ד מעיקרא דטעמא דמתני' משום הפלאה הוא למה ליה למתני שניהם רוצים בשלשה דינרין ורצו לבסוף קאמר כלומר שנתקיים המכר בשלשה דינרין אפילו נתנו מוכר בשקל או שנתן בו לוקח סלע נדרן בטל כיון שבשעת נדרן לא היה מתברר הדבר אם יחול אם לאו ונראה בעיני דתנא רבותא קתני דלא מבעיא בשנים שהיו מהלכין בדרך ואמר אחד מהם הריני נזיר שזה איש פלוני ואמר חבירו הריני נזיר שאינו דאין אחד מהם [נזיר כרבי יהודה משום רבי טרפון דהתם דין הוא שלא תחול נזירותם לפי שאי אפשר לחול נזירות על שניהם וכיון שבטל אגל זה בטל אגל זה שמשעה

דמתני' דלא הוית הפלאה אלא אפילו במוכר ולוקח שאפשר שיהא הנדר [...] שכל אחד עבר על תנאו וסד"א דכי האי גוונא הפלאה מקריא [...] שאיני פוחת לך מן הסלע ופרוטה ולוקח אמר קונם שאיני מוסיף לך על [...] למימר כיון דנחות כולי האי לדיוקא בדוקא נדרו ולא לזרז · ל"א [...] אמר ליה אידך בציר מן שקל שלא יתן בו יותר מן דינר מי אמרינן כיון [...] אכילה ושתיה · אלמא אע"ג דנקיט לדיוקא ושנתרחק הרבה ממה שהיה [...] ושתיית צונן אפ"ה אמרינן דלאו בדוקא נדר הכא נמי אף על גב

פי' הרא"ש

שניהן רוצין בג' דינרין · ולא היה בלבם לשם נדר אלא המוכר נדר לזרז הלוקח שיוסיף דמים וכן הלוקח כדי שיפחות המוכר מדמי המקח הלכך לא הוי נדר דבעינן פיו ולבו שוין ואע"ג דדברים שבלב אינן דברים ואם יאמר הנודר כך היה בלבי כשנדרתי לא אזלינן בתר מחשבתו היכא דמוכח מילתא כי הכא שכן דרך כל מוכרין ולוקחין לעשות כן אזלינן בתר דברים שבלב*):כרבי אליעזר בן יעקב אומר אף הרוצה להדיר את חבירו כו' · בגמ' מפרש לה: גמ' אין אחד מהם נזיר · ב' שהיו עומדים ועבר נזיר לפניהם כדפרישית לעיל בפ' אלו מותרין ונדרים איתקו[ש] [...] שנדר שיחול נדרו כי [...]

תוספות

אלא להפלאה · וא"ת והא גבי נדרים לא כתב יפליא וי"ל דילפינן מהדדי משום דאתק' נדרים לנזירות: מספיקא לא משעבד נפשיה. וה"נ במתניתין אע"ג דבשעת הנדר לא היה דעת זה וזה בג' דינרין אלא הוה דעתיה להוריד כמה שיוכל לזה דלמא בשעת הנדר מספקא ליה אם הוי נדר אם לאו דשמא יתן לו סלע או יתן לו בג' דינרין מספיקא לא משעבד נפשיה: רבא אמר · לא היו מסופקין אפי' תימא רבנן מי קתני שניהן רצו דהוה משמע רצו לבסוף ולא מתחלה רוצים קתני משמע דמתחלה כשנודרים היו רוצים בג' אלו שהיו ואנן סהדי דדעתן לכך הלכך

לאו נדר הוא כלל דדוקא כשאמר הנזוכר לבסוף שכך היה דעתו מתחלה כדפרישית אבל אם אמר שדעתו [...] למה שהיו אומרים מכוונת לכם לכך התם אין נדרי זירוזין דהוי נדר קיים ולא כרבי יהודה משום רבי טרפון :

[illegible]

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה ר' יהודה וכו' אדעתא דחבריה נדר כדי לזרזו וכו' [illegible] (ג) ד"ה מי קתני וכו' [illegible] (ג) ד"ה שלא נתכוון וכו' [illegible] (ד) ד"ה אלא משתעי וכו' [illegible]

גליון הש"ס [illegible]

ג א מיי' פ"ה מהלכות נדרים הלכה י סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סימן ריח סעיף ד :

[לעיל יט: וש"נ?]

[לקמן סג:?]

ד א (מיי' שם) טוש"ע י"ד סימן רלב סעיף ב :

ה ב מיי' פ"ד מהל' נדרים הלכה א סמג לאוין רמב טוש"ע שם סעיף יג :

ו ג מיי' פ"ו מהל' שבועות הלכה א ופ"ד מהל' נדרים הלכה ה סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סי' רכח סעיף ז ועיין בב"י :

דלאמר חד טפי מן סלע ואידך בציר מן שקל זרוזין הוא ולאו דוקא : מי דמי גבי צונן לדיקים אומרים מעט ועושין הרבה · הלכך מספקי האי דאי מודה ליה בטפת צונן שלא יאכילנו הרבה ומש"ה אמר טפת צונן ולאו דוקא אבל הכא דליכא למימר הכי דלמא דוקא קאמר ולא לזרז ולא איפשט בעיין ונקטינן לחומרא : תנא תני התירו · דמשמע שהן מותרין בלא שאלה : אין חכם מתיר אלא כעין ארבעה נדרים הללו · כלומר שאין לו להתיר בחרטה אלא בפתח שהנדר כשהוא ניתר בפתח מוכיח מתוכו שהוא נדר טעות והוי כעין ארבעה נדרים אבל בחרטה לא והיינו טעמא דעדיף פתח מחרטה לפי שכל נדר שהוא ניתר בפתח הרי הנודר אומר שאפילו בתחלה כשנדר אילו היה נותן אל לבו אותו פתח לא היה נודר ונמצא נדרו בטעות אבל נדר שהוא ניתר בחרטה אינו מוצא עם עצמו שום ענין שאילו היה נותנו אל לבו מתחלה שלא היה נודר אלא שהוא אומר עכשיו מתוך הכעס או מפני מהירות נדרתי ועכשיו אני מתחרט על שנדרתי מעולם: אמר ליה לבך עלך · כלומר היה לבך מיושב עליך בשעה שנדרת וגם עכשיו אינך שוהא בנדרך עד היום אלא שמיום זה ואילך אתה רוצה לעקרו ואי הוי כי האי גוונא לא חרטה מיקרית דחרטה מעיקרא בעינן או לא היה לבך מיושב עליך שמתוך הכעס נדרת ועכשיו אתה תוהא על הראשונות א"נ לבך שהיה לך בשעה שנדרת הוא עליך עדיין שרוצה אתה בנדרך עד עכשיו אלא שמיום זה ואילך אתה מתחרט בו : אמר ליה לא · כלומר שלא מתוך ישוב הדעת נדרתי בתחלה ולפיכך אני מתחרט בשנדרתי מעולם ומש"ה שרייה · ומיהו דוקא בחרטה דמעיקרא כי האי גוונא אבל בחרטה דהשתא לא ואפילו למאן דאמר פותחין בחרטה דאי לא תימא הכי מאי לישנא דפותחין דמשמע דב"ד פותחין לו ורב הונא ל"ל למשאל מידי מההוא דאתא לקמיה דודאי כיון שהיה שואל היתר מתחרט היה על נדרו מיהא מכאן ואילך ול"ל למשאל מיניה לבך עלך אלא ודאי משום דלא סגי בחרטה דהשתא אלא בחרטה דמעיקרא הוה שאיל מיניה וכדפרישית : אילו היו עשרה בני אדם שיפייסוך קסבר אין פותחין בחרטה · ואיכא דגרים קסבר פותחין בחרטה והכל עולה לטעם אחד לפי שענין זה דאילו היו י' בני אדם גרע מפתח ועדיף מחרטה גרע מפתח משום דלא היו עכשיו י' בני אדם שיפייסוהו דנימא פתח מעליא הוי שאילו היה יודע כן לא היה נודר ועדיף מחרטה משום דבחרטה גרידא אינו מוצא שום ענין בעצמו שמחמתו לא היה נודר באותה שעה וזה היה *) בעצמו שאילו היו מפייסין אותו באותה שעה לא היה נודר ונמצא מתברר יותר שמתוך המהירות נדר ומש"ה מאן דגרים אין פותחין בחרטה ה"ק דבחרטה גרידתא אין פותחין אלא בחרטה שהיא מתבררת יפה כזו ומאן דגרים פותחין בחרטה הכי קאמר דלא בעי פתח אלא חרטה ברורה : כדו תהית · כלומר אתה מתחרט חרטה דמעיקרא מלשון תוהא על הראשונות : אמר ליה ולא · בתמיה : ושרייה · קסבר פותחין בחרטה וכ"ת והא רב אסי הוא דאמר לעיל אין פותחין איכא למימר רבי אסי לחוד ורב אסי לחוד : בעית נדור · רוצה אתה עד עכשיו בנדרך אלא שמכאן ואילך אתה מתחרט ואם כן אין לך היתר : אמר ליה ואי לא מרגזין לי וכו' · כלומר אם לא הרגיזוני מתחלה כלום הייתי נודר לא בודאי אלא על ידי כעס נדרתי ולפיכך אני מתחרט עכשיו על שנדרתי מעולם : אמר ליה תהא כדבעית. כלומר שיהא הנדר מותר כרצונך : מגירתך · שכנת : **) מילין דעזיבא · שראויה בכך להיות נעזבת שלא תהנה מאמה מפני אותן דברים : גרסינן בירושלמי רבי מונא נדר סליק לגבי' רבי סימאי אמר ליה אילו הואי ידעת דברייתא מרחקין מינך דאת נדרן נודר הוית א"ל לא ושרייה :

[כ"מ ע.]

מי דמי גבי צונן *צדיקים אומרים מעט ועושין הרבה הכא ספיקא הוא דלמא פחות מסלע ויותר על שקל קאמר וזירוזין הוי או דלמא דוקא קאמר ונידרא הוי [א]תבעי *אמר רב יהודה אמר רב אסי ארבעה נדרים הללו צריכין שאלה לחכם כי אמריתא קמיה דשמואל אמר תנא תני ארבעה נדרים [ב]התירו חכמים ואת אמרת צריכין שאלה לחכם רב יוסף מתני לה להא שמעתא בהאי לישנא אמר רב יהודה אמר רב אסי אין חכם רשאי להתיר אלא כעין ארבעה נדרים הללו קסבר *אין פותחין בחרטה ההוא דאתא לקמיה דרב הונא א"ל לבך עלך א"ל לא [ג]ושרייה ההוא דאתא לקמיה דרבה בר רב הונא א"ל אילו היו עשרה בני אדם שיפייסוך באותה שעה מי נדרת א"ל לא והתירו תניא ר' יהודה אומר אומרים לו לאדם לב זה עליך אם אמר לאו מתירין אותו *ר' ישמעאל ברבי יוסי אומר משום אביו אומרים לו לאדם אילו היו עשרה בני אדם שיפייסוך באותה שעה מי נדרת אם אמר לאו מתירין אותו (סימן אסי ואלעזר יוחנן וינאי) ההוא דאתא לקמיה דר' אסי אמר ליה כדו תהית א"ל לא ושרייה ההוא דאתא לקמיה דר' אלעזר א"ל בעית נדור א"ל אילו לא מרגזין לי לא בעינן כלום א"ל תהא כבעית ההיא איתתא דאדרתה לברתה אתאי לקמיה דרבי יוחנן אמר לה אילו הוה ידעת דאמרן מגירתיך עלה דברתך

אילו

(ג"י איתו)

[נזיר יא:]

[לקמן עז:]

[תוספתא פ"ב]

מי דמי גבי צונן לדיקים אומרים מעט ועושין הרבה · וזה שהיה מסרב בחבירו שיאכל אצלו קימעא וישתה טיפת צונן ודאי לאכילה ושתיה מרובה קאמר כי כן דרכן של לדיקים לומר מעט ולעשות הרבה וכי אמר ליה האי קונם טיפת צונן שאני טועם הכי נתכוון לומר אותה טיפה שאתה רוצה ליתן לי איני טועם דהייטו אכילה מרובה ולא נתכוון לטיפת צונן ממש הלכך *אסור באכילה ושתיה מרובה ומותר לשתות הימנו טיפת צונן אבל הכא דדילמא האי דאמר טפי מסלע דעתיה על פחות מסלע ליתן בשלשה דינרין והאי דאמר בציר דעתיה על יותר משקל ליתן ג' דינרין : וזירוזין הוי · ומותר : או דלמא דוקא קאמר ונדרא הוי · ואסור : אלא כעין ד' נדרים [הללו] · והני הוא דשרו משום דלית בהו ממש אבל שאר נדרים (א) אין אדם רשאי להתיר עד שיתחרט הנודר מעצמו : קסבר אין פותחין בחרטה · שאין חכם רשאי לפתוח ולומר לו נדרת אדעתא דהכי כדאמרינן לקמן אלא הנודר הוא יתחרט תחלה ויפתח ויאמר לו לא לדעת כן נדרתי והוא פותח תחלה בחרטה : אמר ליה לבך עלך · כלומר עומד אתה על דעת הראשונה שרלונך עדיין באותו נדר : אמר ליה לא · כלומר מתחרט אני אלמא קסבר פותחין בחרטה : אם היו י' בני אדם כו' · שאם פתחו לך בחרטה כשרצית לנדור כלום נדרת : אמר ליה לאו · קסבר אין פותחין בחרטה ולכך אמר ליה כה"ג דכיון דאמר אילו היו י' בני אדם כו' דמיעקר עקר לנדריה ולא הוי נדר כלל ולכך פותח בחרטה (ב) הוא אבל בעלמא אין פותחין בחרטה: קסברי רבי ישמעאל ברבי יוסי אין פותחין בחרטה : תהית · מלטער אתה : כדו תהית · מלטער אתה שנדרת דהייטו בחרטה : בעית נדור · קיבלת הנדר מרלונך : אי לא מרגזין לי · אלמלא שהכעיסוני לא הייתי נודר : אמר ליה תהא כבעית · הואיל ולא קיבלת מרלונך יהא מותר לך כמו שאתה רולה דלא הוי נדר והאי תנא סבר דאין פותחין בחרטה: דאמרן מגירתיך · שאומרות השכינות על בתך כמו ומגרת ביתה (שמות ג) :

אילו

תוספות

אלא כעין ארבעה נדרים · שפותחין ואומרין (לאו) אדעתא דהכי מי נדרת והוא אומר לא נתכוון לנדור אלא כעין ד' נדרים שלא נתכוון בהם לאיסור : קסבר אין פותחין לנודר בחרטה · לומר לו מתחרט אתה שהיית רולה שלא יהיה עליך נדר מתחלה דההוא פתח לא משוי ליה בהדיא נדר טעות אלא אומר לו אדעתא דהכי נדרת והוא אומר אילו ידעתי כן לא הייתי נודר דמשוי ליה נדר טעות מעיקרא : ורב יוסף נמי מתני לקולא, אפילו לרב אסי כדאמר דהלכתא דד' נדרים אין צריכין שאלה דבשל סופרים הלך אחר המיקל וכן פסק הר"ר אליעזר ממיי"ץ בשם רבי יעקב: אמר ליה לבך עלך · פי' לבך שהיה עליך בשעת נדר יש בו עליך עדיין ואין אתה מתחרט מעיקרא אלא מכאן ולהבא : אמר ליה לא · אלא מתחרט אני על שנדרתי כל עיקר ודוקא כשמתחרט מעיקרא כדפרישית אבל אם אינו מתחרט מעיקרא אלא מכאן ולהבא לכ"ע אין פותחין בחרטה זו: ושרייה · דקסבר פותחין בחרטה:

פי' הרא"ש

לדיקים אומרים מעט ועושין הרבה · ודרכם כשמזמינים אדם אומרים לתת לו מעט הלכך לא הויא טיפת לונן הפלגה : אלא כעין ארבעה נדרים · עד שימלא לו פתח שיאמר אדעתא דהכי לא נדרי ונמלא שלא היה מעולם נדר כמו ד' נדרים הללו שלא היה בלבו לשום נדר : ורב הונא סבר פותחין בחרטה · פירוש בחרטה (פי') כל דהו רק שיאמר שהוא מתחרט מעלמו ורולה היה שלא נדר מעולם ואין לריך שימלא לו החכם פתח לומר אדעתא דהכי נדרת : א"ל לבך עלך · אותו לב שהיה לך כשנדרת ישנו עדיין עליך ואינך מתחרט על מה שנדרת : אמר ליה לא · מתחרט אני מעיקרא על מה שנדרתי : אילו היו עשרה בני אדם שיפייסון כו' · כלומר שמפייסין אותך עתה : קסבר אין פותחין בחרטה · מדהולרך למלוא לו פתח זה ונולד לא הוי כי מלוי הוא שיקפידו קרוביו ואוהביו של אדם על מה שנדר : תניא ר' יהודה אומר אומרים כו' · מייתי ברייתא דפליגי תנאי בפלוגתא דהגך אמוראי רבי יהודה דאמר אמרינן לו לבך עלך כרב הונא ולרבי ישמעאל כרבה בר רב הונא והוה ליה כתנאי אלא דלשון נדרים משונה : כדו תהית · כבר אתה תוהא ומתחרט על נדרך מעיקרא : אמר ליה אין ושרייה · ויש"ג אמר ליה לא ושרייה ובתמיה קאמר לא : בעית נדור · חפץ אתה בנדרך ואינך מתחרט : אילו לא מרגזין לי כלום נדרית · מתחלה לא נדרתי אלא מתוך רוגז שהרגיזוני ועתה נח רוגזי ומתחרט אני מעיקרא : תהא כבעית · תהיה כרלונך והתיר לו : מגירתך · שכנותיך : *) מילי דעזיבן · אלמלא שראתה אמה בה דברים מכוערים שראוי להניחה ולעזבה :

*) נ"ל וזה היה יודע בעצמו . יעב"ץ **) שייך לדף שאחר זה

*) שייך לדף שאח"ז

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה אלא וכו' · נדרים לא שאין : (ב) ד"ה א"ל וכו'. בחרטה אבל כנ"ל ותיבת הוא נמחק :

תורה אור

אילו לא חמאת בה אימה מילין דעזיבה בכדי לא אדרתה מי אדרתה אמרה ליה לא ושרייה בר ברתיה דר' ינאי *סבא אתא לקמיה דר' ינאי *סבא אמר ליה אילו הוה ידעת דפתחין פינקסך וממשמשין בעובדך מי נדרת אמר ליה לא ושרייה אמר ר' אבא מאי קראה °ואחר נדרים לבקר ואע"ג דפתח ר' ינאי ליה [א]אנן לא פתחינן ליה בהא [ב]ולא פתחינן בהדא אחרנייתא *דאמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן מאי פתח ליה רבן גמליאל [ג]לההוא סבא °יש בוטה כמדקרות חרב ולשון חכמים מרפא כל הבוטה ראוי לדוקרו בחרב אלא לשון חכמים מרפא ולא פתחינן בהדא אחרנייתא *דתניא ר' נתן אומר [ד]הנודר כאילו בנה במה והמקיימו כאילו מקריב עליו קרבן ברישא פתחינן בסיפא אביי אמר פתחינן רבא אמר לא פתחינן רב כהנא מתני לה להא שמעתא בהדין לישנא רב טביומי מתני הכי בסיפא לא פתחינן ברישא אביי אמר פתחינן רבא אמר לא פתחינן [ה]והלכתא לא פתחינן לא ברישא ולא בסיפא [ו]ולא פתחינן (א) בהא נמי דשמואל דאמר שמואל *[ז]אף על פי שמקיימו נקרא רשע אמר רבי *אבהו מאי קרא °וכי תחדל לנדור לא יהיה בך חטא ויליף חדלה חדלה כתיב הכא כי תחדל לנדור וכתיב התם °שם רשעים חדלו רוגז אמר רב יוסף אף אנן נמי תנינא *כנדרי כשרים לא אמר כלום כנדרי רשעים נדר בנזיר ובקרבן ובשבועה אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי *יונתן כל הכועס כל מיני גיהנם שולטין בו שנאמר °והסר כעס מלבך והעבר רעה מבשרך *ואין רעה אלא גיהנם שנאמר °כל פעל ה' למענהו וגם רשע ליום רעה ולא עוד אלא שהתחתוניות שולטות בו שנאמר °ונתן ה' לך שם לב רגז וכליון עינים ודאבון נפש איזהו דבר שמכלה את העינים ומדאיב את הנפש הוי אומר אלו התחתוניות עולא במיסקיה לארעא דישראל איתלוו ליה תרין בני חוזאי בהדיה קם חד שחטיה לחבריה אמר ליה לעולא יאות עבדי אמר ליה אין *ופרע ליה בית השחיטה כי אתא לקמיה דר' יוחנן א"ל דלמא חס ושלום אחזיקי ידי עוברי עבירה א"ל °נפשך הצלת קא תמה רבי יוחנן מכדי כתיב ונתן ה' לך שם לב רגז בבבל כתיב א"ל (ב) ההוא שעתא לא

רש"י

אילו לא חמאת בה אימה. אילולי שראתה בה אימה: מילין דעזיבה. דברים שיפין להניחן כלומר דבר זימה: בכדי לא אדרת. בחנם לא היתה מדירתה ומלעיזין עליה מי היית מדירה הכא ליכא למשמע אי פותחין אי לא: שמבקרין מעשיך. בב"ד של מעלה בשביל שנדרת: מאי קראה. שמפני נדרים חוקרין מעשיו של אדם: ואחר נדרים לבקר. שאם נודר מבקרין מעשיו: ולא פתחינן. לשום אדם בהאי אחר נדרים לבקר משום דהוי איום גדול שאפי' אין דעתו להפר יאמר עכשיו שרצונו להפר ולא בהני תרתי אחרנייתא נמי משום דהוי איום גדול ואומר שדעתו להפר ואינו כן: כל הבוטה. כל הנודר כמו מבטא שפתיה (במדבר ל): ולשון חכמים מרפא. שמתירין לו: כאילו בנה במה. לעבודת כוכבים: ברישא פתחינן. בתחילת דבריו של ר' נתן דאמר כאילו בנה במה פתחינן ליה דלא הוי עונשו יתירא כל אימת דלא עבד עלה קרבן וליכא איום כל כך אבל בסיפא כאילו מקטיר עליה מתחייב מיתה הייגו איום יתירא: בסיפא. דברי הכל לא פתחינן: כי תחדל לנדור לא יהיה בך חטא. מכלל דאי נדר ועבד ליה איכא חטא: כנדרי רשעים. אע"פ שנודרים ומקיימין איקרו רשעים: לב רגז. הייגו כעס בשביל לב רגז יהיה כליון עינים: במיסקיה. כשעלה לא"י: איתלוו. עשו לו לויה: בני חוזאי. יהודים היו: א"ל אין ופרע לו בית שחיטה. ונתיירא לומר לו שלא עשה יפה שמא יהרגנו: כי אתא. עולא לקמיה דרבי יוחנן: אמר דלמא אחזיקי ידי עוברי עבירה. שאמרתי לו זיל ופרע בית שחיטה: א"ל יפה עשית. שכך אמרת לו שנפשך הצלת באותו דיבור: תמה ר' יוחנן. על דהוה ליה לההוא בר חוזאה כעס כל כך שהרג לחבירו הואיל דהוה בארץ ישראל: לא

דפתחין פנקסך וממשמשין בעובדך. שמתוך שהוא נודר נראה שהוא מחזיק עצמו כחסיד שלא יכשל בנדרו ומתוך כך מן השמים פותחים פנקס זכיותיו וממשמשין במעשיו: אמר רבי אבא מאי קרא. כלומר דהכי הוא כדאמר ליה רבי ינאי: ואחר נדרים לבקר אחר שנדר אדם מבקרין מעשיו: ולא פתחין בהדין אחרנייתא דאמר רבה בר בר חנה. אין פותחין בזאת האחרת שאמר רבה בר בר חנה לפי שמתוך שאומר לו שחטא כל כך שראוי לדקרו בחרב יש לחוש שאומר שמתחרט אע"פ שאין מתחרט: הנודר כאילו בנה במה. בשעת איסור הבמות ונראה בעיני דלהכי מדמינן לה לבונה במה משום דסליק אדעתיה דנודר דמלוה קא עביד דרחמנא אסריה במילי דאיסורא ואיהו נמי אסר אנפשיה וקאמר דטעי דאדרבה לבונה במה דמי דנהי דרחמנא אזהריה לאקרובי קרבנות בפנים אזהריה דלא נוסיף עלה לבנות במה ולהקריב בחוץ ה"נ נהי דרחמנא אסר עליה דברים האסורים כי מוסיף איהו אמאי דאסר רחמנא פשע כענין שאמרו בירושלמי בפרק פותחים לא דייך במה שאסרה תורה אלא שאתה אוסר עליך דברים אחרים ושייך ביה נמי האי לישנא משום דנודר מתפיס בקרבן וכיון שאין קרבנו רצוי נמצא כבונה במה ומקריב בחוץ: והמקיימו. כלומר שאינו נשאל עליו כאילו הקריב על אותה במה קרבן וחייב משום שחוטי חוץ: ברישא פתחינן. ברישא דברייתא דרבי נתן דהנודר כאילו בנה במה פתחינן שלפי שאין העבירה גדולה כל כך אם אינו מתחרט בלבו לא יתבייש מלומר האמת: בסיפא. של אותה ברייתא דהייגו המקיימו כאילו הקריב עליה קרבן: רבא אמר לא פתחינן. דאיכא למיחש שמא מתוך חומר העבירה אע"פ שאינו מתחרט מתוך שהוא מתבייש ישקר לומר שהוא מתחרט: ויליף חדלה חדלה. דהכא ה"ק וכי תחדל לנדור לא יהיה בך חטא הא אם לא תחדל יהיה בך חטא: כנדרי רשעים נדר בנזיר בקרבן ובשבועה. אלמא נודר רשע מקרי: כל אדם הכועס כל מיני גיהנם שולטים בו. לפי שהכעס מביאו לכפור בעיקר כדאמרינן בפרק רבי אליעזר דאורג (שבת קה:) דמשבר כליו בחמתו יהיה בעיניך כעובד עבודת כוכבים: ופרע ליה בית השחיטה. שימות מהר: נפשך הצלת. שאלמלא כן היה הורגך: קא תמה רבי יוחנן ונתן לך שם לב רגז בבבל כתיב. והיאך גבר כעסו של אותו בן ארץ ישראל כל כך מחזא כל כך להרוג את חבירו: ההוא שעתא לא עבריגן ירדנא. ועבר הירדן °לא נתקדש להבאת העומר ולמקצת קדושות: *) בגובה אפו. בתגבורת כעסו: אין אלהים כל מזמותיו. שהשכינה אינה חשובה כנגדו: שנאמר כי כעס בחיק כסילים ינוח. אלמא דכועס הוי כסיל: וכסיל יפרוש אולת. אלמא מוסיף טפשות: לא נתן להם אלא חמשה חומשי תורה וספר יהושע. שעיקרן של שאר נביאים לא היה אלא להוכיח ישראל על עבירות שבידם ואלמלא (לא) חטאו לא הוצרכו לתוכחה: מפני שערכה של ארץ ישראל היא. שבספר יהושע מפורשות עיירות שבארץ ישראל והנחלות אשר נחלו ולפיכך אפילו לא חטאו היו צריכין ספר יהושע: שנאמר כי ברוב חכמה רב כעס. ברוב דברי חכמות הנביאים יש סימן לרוב כעס שהכעיסו ישראל להקדוש ברוך הוא: אמר

*) שייך לע"ב

פי' הרא"ש

דפתחין פנקסך וממשמשין בעובדך. מן השמים פותחין פנקס מעשיו ומדקדקין בהם בשביל שהוא מרשיע לידור א"נ שהוא מחזיק את עצמו לצדיק ובטוח שיוכל לקיים את נדרו ולא יכשל בו כעין עיון תפלה ולכן מדקדקים במעשיו: ולא פתחינן בהדא. דאפילו אם אינו מתחרט אמר שהוא מתחרט דלא אליף לומר שאינו מתחרט אע"פ שמקפידים עליו מן השמים וכן טעמא דכל הני דלא פתחינן בהו: כל הבוטה. כמו לבטא בשפתים: אלא שלשון חכמים מרפא. שמתירים לו הנדר: הנודר כאילו בנה במה. בשעת איסור הבמות: והמקיימו. הרי גמר עבירתו: ברישא פתחינן. דליכא עבירה כולי האי כל זמן שלא הקריב: וכי תחדל לנדור. אע"פ דהאי חדלה כתיב באינו נודר מ"מ כיון דכתיב גבי נדר חדלה ילפינן ג"ש ועי"כ הא דנקרא רשע בנודר איירי: כל מיני גיהנם שולטין בו. קשה לגופו כאילו היה נדון בכל מיני פורעניות בגיהנם א"נ מתוך כעסו בא לידי עבירה ומשליט עליו גיהנם: שמכלה העינים. שהוא מאריך בחליו ומצפה תמיד להתרפאות: תרי בני חוזאי. יהודים היו: ופרע ליה בית השחיטה. מחמת מורא החזיק ידיו וגם כדי שימהר למות: את נפשך הצלת. שאלמלא אמרת כן היה הורגך בכעסו: קא תמה ר' יוחנן. היאך אתרמי דבא"י היה לו לב רגז לשחוט חברו: *) אין אלהים כל מזמותיו. הוא מחשב שאין אלוה בעולם: כעס בחיק כסילים ינוח. לא נאמר בחיקו כי אם הכעס: וכסיל יפרוש אולת. הייגו מוסיף טפשות: לא נתן להם אלא חמשה חומשי תורה כו'. והיו מקבלין על הגיונם שכר וזוכין לחיי העולם הבא כמו עתה בכל התורה שלומדין: מפני שערכה של א"י היא. בדורה וחלוקה לגבולותיה:

*) שייך לע"ב

אין

עין משפט נר מצוה

ז א ב טוש"ע י"ד סי' רכח סעיף י:

ח ג מיי' פי"ג מהל' נדרים הל' כה סמג לאוין רמב טוש"ע שם סימן רג סעי' ג:

ט ד ה מיי' שם טוש"ע שם סי' רכח סעי' י:

י ו טוש"ע שם סימן רג סעי' א:

הגהות הב"ח

(א) גמ' ולא פתחינן נמי בהא דשמואל דאמר שמואל כל הנודר אע"פ שמקיימו: (ב) שם א"ל עולא ההוא שעתא:

גליון הש"ס

גמ' א"ל נפשך הצלת. עי' סוטה דף מא ע"ב תד"ה כל המחניף: בהר"ן ד"ה ההוא שעתא. לא נתקדש וכו'. עי' סנהדרין דף יא ע"ב רש"י ד"ה על שתים ובמנחות דף פג ע"ב רש"י ד"ה כל הארצות:

[נ"ל רבא] [גי' הערוך לההוא] [נ"ל לך פרע]

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"ו מהל' שבועות הלכה ח י סמג לאוין רמא טוש"ע סימן רכח סעיף א וסימן רל סעיף א :

תורה אור

לא עברינן ירדנא אמר רבה בר רב הונא כל הכועס אפי' שכינה אינה חשובה כנגדו שנאמר °רשע כגובה אפו בל ידרוש אין אלהים כל מזמותיו ר' ירמיה מדיפתי אמר משכח תלמודו ומוסיף טיפשות שנאמר °כי כעס בחיק כסילים ינוח וכתיב °וכסיל יפרוש אולת *רב נחמן בר יצחק אמר בידוע שעונותיו מרובין מזכיותיו שנאמר °ובעל חימה רב פשע אמר רב אדא ברבי חנינא אלמלא (לא*) חטאו ישראל לא ניתן להם אלא חמשה חומשי תורה וספר יהושע בלבד (א) שערכה של ארץ ישראל הוא מאי טעמא °כי ברוב חכמה רב כעס אמר ר' אסי אין נזקקין לאלהי ישראל חוץ *מקונם אשתי נהנית לי שגנבה את כיסי ושהכתה את בני ונודע שלא גנבה ושלא הכתו ההיא דאתאי לקמיה דרב אסי אמר לה במאי נדרת באלהי ישראל אמר לה אי נדרת במוהי שהיא כינוי בעלמא מזדקיקנא לך השתא דלא נדרת במוהי אלא באלהי ישראל לא מזדקיקנא לך רב כהנא איקלע לבי רב יוסף אמר ליה לטעום מר מידי אמר ליה לא מרי כולא לא טעימנא ליה אמר ליה לא מרי כולא לא טעימת ליה הניחא לרב כהנא דאמר לא מרי כולא אלא לרב יוסף אמאי אמר לא מרי כולא הכי הוא דקאמר ליה לא מרי כולא הוא דקאמרת הלכך לא טעימת ליה אמר רבא א"ר נחמן *הלכתא פותחין בחרטה ונזקקין לאלהי ישראל °משתבח ליה רבא לרב נחמן ברב סחורה דאדם גדול הוא אמר לו כשיבא לידך הביאהו לידי הוה ליה נדרא למישרא אתא לקמיה דרב נחמן אמר ליה נדרת אדעתא דהכי א"ל אין אדעתא דהכי אין כמה זימנין איקפד רב נחמן א"ל זיל לקילעך נפק רב סחורה ופתח פיתחא לנפשיה *רבי אומר איזו היא דרך ישרה שיבור לו האדם כל שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם והשתא דאיקפד ר"נ אדעתא דהכי לא נדרי ושרא לנפשיה ר"ש ברבי הוה ליה נדרא למישרא אתא לקמיידו דרבנן אמרי ליה נדרת אדעתא דהכי אמר אין אדעתא דהכי אין כמה זימנין

והוו

תהלים י | קהלת ז | משלי יג | משלי כט | קהלת א | אבות פ"ב משנה א [תמיד כח. ע"ש]

רש"י

לא עברינן ירדנא. עדיין לא עברנו את הירדן כשאירע אותו מעשה ולא הוינן בתחום א"י: כגובה אפו. שיש לו גרון: אין אלהים כל מזמותיו. במחשבותיו אין שכינה חשובה כנגדו: יפרוש אולת. שמשתטה: רב פשע. שפשעיו מרובים: מפני שערכה של ארץ ישראל הוא. שכתוב בו ערך חלק של כל שבט ושבט ולא שגיא בלאו הכי ולפי שבטעו וחטאו טסף להם רוב חכמה שאר הספרים להטריחן יותר: אין נזקקין. להתיר לו נדרו לפי שנדר חמור הוא: חוץ מקונם אשתי נהנית לי. שאפילו נדר באלהי ישראל שאין אשתי נהנית לי נזקקין להתיר לו לפי שאמרה תורה שמי שנכתב בקדושה ימחה על המים בידים לעשות שלום בין איש לאשתו לא כ"ש האי (ב) נדר אי נדר באלהי ישראל שהוא לשון נדר: לא מרי כולא. שהוא נשבע באדון העולם לא אוכל א"ל רב יוסף לא מרי כולא לא טעימת ליה הכי קאמר רב יוסף לא מרי כולא קאמרת בודאי לא טעימת ליה שאסור להתיר לך דהיינו כמי שנשבע באלהי ישראל:

[גי' ע"י רב נחמן אמר] | [עיין תוס' מגילה כח.] | [לקמן כה:]

חסר הנה והעתקתיו מפירוש רבינו גרשום

הניחא לרב כהנא. לפי שהיה מסרב בו רב יוסף נדר הכי אלא רב יוסף אמאי קאמר נמי לא מרי כולא: [ה"ק לא מרי כולא קאמרת]. בתמיה קא"ל רב יוסף כדאמרן: איקפד רב נחמן. שלא היה יכול לומר לו דבר שהוא פתח לחרטה: אמר ליה זיל לקילעך. לביתך הואיל ואיני יודע לפתוח לך: כל שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם. שיהא דבר מקובל נמי בעיני הבריות הוי תפארת לעושיה והואיל דאיקפד רב נחמן שאין מתקבל עליו שנדרו חמור כ"כ שאינו יכול למצוא לו פתח אדעתא דהכי והכי לא נדרי:

והוו

ר"ן

אמר ר' אסי אין נזקקין לאלהי ישראל. הייתי סבור לומר דאע"ג דאסיקנא לקמן (דף כח.) דב"ש וב"ה פליגי אם יש שאלה בשבועה או לא וקיימא לן כב"ה דאמרי יש שאלה ר' אסי ה"ק נהי דיש שאלה מיהו לכתחלה אין נזקקין אלא בקונם אשתי נהנית משום שלום ביתו ואינו נוח לי דב"ש ודאי מדרבנן בעלמא קאמרי דהא לא יחל דברו דמיניה דרשינן אבל אחרים מוחלין לו (לאו) אהשבע שבועה נמי קאי וב"ה אמרי דאפי' מדרבנן וא"כ קם ליה ר' אסי כבית שמאי אלא ר' אסי לית ליה ההיא אוקימתא דלקמן דבים שאלה פליגי א"כ ס"ל דלב"ש אין שאלה מדרבנן דאפילו התירוהו אינו מותר ולב"ה יש שאלה ואם התירוהו מותר מיהו לכתחלה אין נזקקין זה נ"ל: חוץ מקונם אשתי נהנית לי שגנבה את כיסי ושהכתה את בני ונודע שלא הכתו ונודע שלא גנבה. כך היא הגרסא ברוב הנסחאות ואיכא מאן דאמר דטעותא היא דאי נודע שלא הכתו ושלא גנבה היכי קאמר חוץ מקונם אשתי והא נדרי שגגות הוא ואסיקנא לעיל דאינו צריך שאלה לחכם ואמרינן לקמן כשם שנדרי שגגות מותרין כך שבועות שגגות מותרות אבל הרשב"א ז"ל כתב דאפשר דגרסי' ליה וכי תנן במתני' דכי האי גוונא אינו צריך שאלה ה"מ באומר שאם לא מפני כן לא היה מדירה אבל במעמיד דבריו ואמר אעפ"כ בדעתו היה שלא תהנה ממנו צריך שאלה והכא במעמיד מיירי ולפי פירושו *נ"ל דכי קאמר חוץ מקונם אשתי משום דאיכא תרתי קאמר שלום ביתו ועוד דהוו כעין נדרי שגגות אבל הוא ז"ל אומר אפי' נמצא שגנבה נשאל ומתירים לו משום שלום ביתו וכי נקט נמצא שלא גנבה לישנא דמתני' (לקמן כה:) נקט ולאו דוקא ואינו נוח לי: אי נדרת במוהי לא מזדקיקנא לך. דמוהי כנוי לשבועה כדאיתא בפרקין קמא וס"ל לר' אסי דלכתחלה אין נזקקין לשבועה: באלהי ישראל מזדקיקנא לך. בתמיה ואיכא דגרסי אי נדרת במוהי מזדקיקנא לך כלומר דס"ל דלשבועה גרידא נזקקין אבל כיון שהזכיר השם חמיר טפי ואין נזקקין: רב יוסף [אמאי] אמר מרי כולא. דהוה ס"ד דרב יוסף אשבע עליה דרב כהנא דלא ניכול: ה"ק [לא] מרי כולא קאמרת. בתמיה: לא טעימת. דאין נזקקין: אמר רבא אמר רב נחמן הלכתא פותחין בחרטה ונזקקין לאלהי ישראל. פירוש פותחין בחרטה בין בנדר בין בשבועה ונזקקין נמי לכתחלה לאלהי ישראל ולא שנא נקט חפצא בידיה או לא נקיט חפצא ואפילו כי נקיט חפצא נזקקין דלא חמיר נקט חפצא אלא לענין שבועת הדיינין לאיומי עליה אבל עיקר שבועה בשם או בכנוי הוא ואע"ג דאמר גאון מאן דאשתבע בספר תורה או בעשרת הדברות אין לו הפרה עולמית ליתא למילתא כלל הדין הוא דינא דגמרא דאפילו לשבועות נזקקים ופותחים בחרטה ואין צריך לומר לנדרים אבל רבינו האי גאון ז"ל החמיר בנדרים שלא לפתוח בחרטה ואמר דאנן השתא אי עבדינן קרוב לדרב אסי עבדינן דאמר אין חכם מתיר אלא כעין ארבעה נדרים כלומר בפתח אבל בחרטה לא והחמיר עוד בשבועות ואמר דלא מזדקקינן בהו כלל אלא כד מתרמיא מילתא דאית בה תקנתא או מצוה כגון עשיית שלום בין איש לאשתו וכגון שלמה דלגבורה דכנישתא וכדומין לאלו מזדקקינן במילי דמוכחן וברירן קרוב לדרב אסי אבל פתח כי ההוא דאתא לקמיה *דרב וכדר"ש ב"ר וכר' ישמעאל בר' יוסי וכדכיתהו לאביי וכי ההוא דאתא לקמיה דר"א וכיוצא בה לא עבדינן אבל הרב הנשיא אל ברגלוני ז"ל כתב בשם מר יהודאי גאון ז"ל שהחמיר עוד בנדרים והשוה אותן לשבועות שלא להתיר אותם אפי' בפתח אלא לדבר מצוה שמתירין אותם בפתח ולא בחרטה וכתב עוד דדוקא בהתרת חכם החמירו אבל בהפרת בעל לא החמירו דבעל מיפר ביום שמעו בין בנדר בין בשבועה עד כאן דברי הרב הנשיא ז"ל: נדרת אדעתא דהכי. האי דלא פתח ליה בחרטה אע"פ דרב נחמן גופיה פסיק הלכתא דפותחים בחרטה לפי שרב נחמן היה מכיר בדרב *ספרא דלא אתא לקמיה אלא כדי שימצא לו פתח שהיה מחמיר על עצמו שלא להיות ניתר בחרטה וי"מ שאותו נדר היה כעין דבר מצוה כגון שנדר להתענות זמן ידוע והתענה מקצת אותו זמן

ואינו

[נ"ל דרב הונא וכ"ה ברא"ש בפסקיו] | [נ"ל סחורה]

תוספות

אין נזקקין לאלהי ישראל. דכיון שנשבע בשם שמים אין נזקקים לו: חוץ מקונם אשתי נהנית לי שגנבה את כיסי ושהכתה את בני ונודע לו שלא הכת'. ורינב"א ל"ג ונודע לו שלא הכתה דאם כן אפי' התרה נמי לא בעי דאמר כשם שנדרי שגגות מותרות כך שבועות שגגות מותרות אלא הכי גרסינן חוץ מקונם אשתי נהנית לי ותו לא ומיירי שהוא אמת שגנבה כיסו ושהכתה את בנו דהשתא בעי התרת חכם וקאמר דאפי' נשבע באלהי ישראל נזקקין להתירו משום שלום בית: לעושיה. להקב"ה ותפארת לו מן האדם שבני אדם מקלסים אותו: והשתא דאיקפד רב נחמן אדעתא דהכי וכו'. פי' משום דליכא תפארת מן האדם אבל תפארת לעושיה שמא הוה כגון שנדר לקיים דבר מצוה: ושריא לנפשיה. פי' שע"י פתח זה נתחרט והפר לו נדרו וא"ת אמאי לא התיר לו רב נחמן מעיקרא ע"י חרטה דהא רב נחמן גופיה אמר לעיל הלכה פותחין בחרטה וי"ל דסייתו דוקא כשמתחרט מן הנדר מעיקרו אבל כשאינו מתחרט אלא מכאן ולהבא לא ולכך לא רצה להתירו עד שאמר אדעתא דהכי נדרת:

פי' הרא"ש

אין נזקקין לאלהי ישראל. כיון שהחליף פניו להזכיר השם: חוץ מקונם אשתי נהנית לי. כדי להטיל שלום בין איש לאשתו נזקקין ולא גרסינן שגנבה כיסי והכתה בני ונודע שלא גנבה ולא הכתה דהוא לאו נדר הוי ולא בעי התרה כדתנן במתני': אי נדרת במוהי. האי נדרת לאו דוקא ומוהי הוא כנוי לשבועה וקרי לשבועה נדר כדתנן נמי לעיל נדר במוהי: אמר ליה לא מרא כולא לא טעימנא לך [ס"א לי]. כלומר לא אוכל פתך וכן אני נשבע במרי טולא דלא טעימנא לך: רב יוסף אמאי אמר לא מרי טולא. למה הולכך לישבע שלא יאכל כמו: אמר ליה לאו מרי טולא קאמרת לא טעימנא לי. אפילו תרצה להתיר דכך דאין נזקקין לך: זיל לקילעך. זיל לאושפיזך כמו איקלע להכוא אתרא וכן סימן בקילעא שאיש ואשתו יכניס שם בפרק הדר (עירובין סג:): תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם. שהיא ישרה בעיניו ובעיני רואיו כגס אחרים מפארים ומשבחים אותו אבל אם היא ישרה רק בעיניו גם דכך אויל ישר בעיניו והא רתח רב נחמן והדעתא דהכי לא נדרתי והזר לפני רב נחמן או לפני אחרים ואמר להם פתח זה והתירו לו ולאו נולד הוי שכן דרך הרב להקפיד על תלמידו כשמעביר עליו :

קנגא

הגהות הב"ח (א) גמ' וספר יהושע בלבד מפני שערכה: (ב) רש"י ד"ה חוץ מקונם וכו' כ"ש האי נדר הס"ד ואח"כ מ"ה במאי נדרת באלהי ישראל והוי בלשון נדר :

גליון הש"ס גמ' משתבח ליה רבא לר"נ. כעין זה ברכות לא ע"א וש"נ :

והוו מצטערי רבנן משימשא לטולא ומטולא לשימשא *(ל"א אדעתא דהכי אין כמה זימנין והוו מצטערי רבנן משימשא לטולא ומטולא לשימשא) אמר ליה בטנית בריה דאבא שאול בן בטנית מי נדרת אדעתא דמצערי רבנן מטולא לשימשא ומשימשא לטולא אמר לא ושריוה ר' ישמעאל בר ר' יוסי הוה ליה נדרא למישרא אתא לקמיהו דרבנן אמרו ליה נדרת אדעתא דהכי אמר להו אין נדרתא אדעתא דהכי אמר להו אין כמה זימנין כיון דחזא ההוא קצרא דמצטערי רבנן מחיוה באוכלא דקצרי אמר אדעתא דמחי לי קצרא לא נדרי *ושריה לנפשיה א"ל רב אחא מדיפתי לרבינא האי נולד הוא דלא מסיק אדעתיה דמחי ליה קצרא ותנינא **אין פותחין לו בנולד א"ל [א] האי לאו נולד הוא דשכיחי אפיקורי דמצערי רבנן *דביתהו דאביי הוה לה ההיא ברתא הוא אמר לקריבאי היא אמרה לקריבה אמר לה תיתסרא הנאתי עלך אי עברת אדעתאי ומינסבת לה לקריבך אזלת ועברת על דעתיה ואינסבא לקריבה אתא לקמיה דרב יוסף אמר ליה אילו הוה ידעת דעברת על דעתך ומנסבא לה לקריבה מי אדרתה אמר לא ושרייה רב יוסף ומי שרי כי האי גוונא [ב]אין והתניא מעשה באדם אחד שהדיר את אשתו מלעלות לרגל ועברה על דעתו ועלתה לרגל ובא לפני רבי יוסי אמר לו ואילו היית יודע שעוברת על דעתך ועולה לרגל כלום הדרתה אמר לו לא והתירו רבי יוסי: **מתני'** [ג]ר"א בן יעקב אומר אף הרוצה להדיר את חבירו שיאכל אצלו יאמר (א) לו כל נדר שאני עתיד לידור הוא בטל ובלבד שיהא זכור בשעת הנדר: **גמ'** וכיון דאמר כל נדר שאני עתיד לידור יהא בטל לא שמע ליה ולא אתי בהדיה חסורי

רש"י

והוו מלטערי רבנן. והיו נוסעים מסמס ללל ומלל לסמס מרוב תוגה שלא היו יודעין לומר דבר פתח לחרטתו: באוכלא דקלרי. כלי שמשימין בו הכובסין בגדיהן: אין פותחין בנולד. שאין ראוי ליארע כזה אבל הני דאמרן דמלטערי רבנן לאו מילתא דנולד הוא: אמר ליה האי נמי שכיחי אפיקורי דמלערי רבנן. כי האי ולא דמי לנולד: מתני' ר"א בן יעקב אומר אף הרוצה להדיר את חבירו שיאכל. שאומר לו קונם שאין אתה נהנה לי אם לא תאכל עמי היינו נמי נדרי זרוזין שאינו מדירו אלא כדי לזרזו שיאכל עמו יאמר כל נדר שאני עתיד לידור יהא בטל: גמ' לא שמע ליה. האי מודר ולא אתי למיכל בהדיה הואיל והנדר בטל: אלא

ר"ן

ואילו היה מתחרט על עיקר הנדר יאבד שכר תעניותיו שהתענה אם היה תוהא על הראשונות לפיכך לא היה מתחרט: זיל לקילעך. לכניסת ביתך וכדאמרינן אקילעא דבי ריש גלותא: פתח פיתחא לנפשיה. לא שיתיר רב סחורה לעצמו דהא קי"ל לא יחל דברו הוא אינו מיחל אלא שמלא פתח שהיה יכול להיות ניתר בו: כל שהיא תפארת לעושיה. שהיא מלד עצמה משובחת עד שהיא תפארת לאדם העושה אותה ותפארת לו מן האדם שהכל מקלסין אותו בה והא רתח רב נחמן כלומר לא נדרתי על דעת שיכעוס רב נחמן שלא תהא דרך ישרה שאכעיס אותו וכי האי גוונא לא מיקרי נולד דשכיח דלירתח גברא רבה כרב נחמן על מי שנדר נדר חזק כל כך אדעתא דכל הני מילי: על דעתא דמלטערי רבנן. והאי לאו נולד הוא דשכיח: ומי שרי הכי. כלומר מי שרי לפתוח פתח שהנדר מוכיח הפך מאותו פתח שהרי כל עיקר הנדר לא היה אלא שאם תעבור על דעתו תאסר בהנאתו: אין והתניא מעשה באחד. אלמא אפילו כי האי גוונא פתחינן וא"ת ומאי מתמהינן מעיקרא ומי שרי הכי ומה בין זו לנדרי זרוזין דמתני' אדרבה היה לו לומר שהנדר מותר מאליו כהנך דמתניתין י"ל דלא דמי לנדרי זרוזין דמתני' אין פיו ולבו שוין של מוכר ולא של לוקח שוין שלעולם לא היה דעתו של מוכר שלא יפחות מן הסלע ולא דעתו של לוקח שלא יוסיף על שקל ומש"ה שרו אבל זה דעתו היה להדירה אםתעבור על תנאו ודעתו וכי האי גוונא לאו נדרי זרוזין מיקרו אלא דאיכא פתח שאילו היה יודע שתעבור על דעתו לא היה מדירה ובמתניתין נמי הא כתיבנא לעיל (כאי ד"ה גרסינן) שאם היו מוכר ולוקח מעמידין דבריהם חייל נדרייהו וכדמוכח בירושל' אלא דאפשר שאף במעמידין פותחין פתח לומר אילו היית יודע שהלוקח לא יתן בו סלע כלום היית נודר אם אמר לאו מתירין אותו וכדפתחינן הכא וא"ת ומאי שנא מהרוצה שיאכל חבירו אללו ומדירו דא"ר אליעזר בן יעקב דנדרי זרוזין הוו והא התם פיו ולבו שוין שרוצה שיאכל עמו חברו ואפי' הכי אמרינן דנדרי זרוזין הוו ושרו ממילא י"ל דלא דמי דאילו התם הענין מוכיח מתוכו שאינו אלא זרוז שאין באכילת חברו אללו קפידא כל כך שבשביל זה ידירנו מנכסיו בדוקא אבל בהאי עובדא דדביתהו דאביי דאיכא קפידא טפי לאביי כי מנסבא לה דביתהו לקריבה ודאי איכא למימר דבדוקא הדירה ולאו לזרוז בעלמא ומש"ה פשיטא לן דלריך פתח ואין הנדר בטל מאליו אדרבה מתמהינן היכי שרינן ליה בהאי פתחא: והיתר נדרים ביחיד מומחה או בשלשה הדיוטות במקום שאין מומחה וכדאמרינן בהדיא בבכורות בפרק כל פסולי המוקדשין (דף לו:) אמר רבי חייא בר אבין אמר רב עמרם שלשה מתירין את הבכור במקום שאין מומחה שלשה מתירין את הנדר במקום שאין חכם ואמרינן התם שלשה מתירין את הנדר במקום שאין חכם לאפוקי מדרבי יהודה דאמר היתר נדרים בשלשה והוא שיהא אחד מהם חכם במקום שאין חכם חכם כגון מאן אמר רב נחמן כגון אנא פירוש האי אחד מהן חכם דבעי ר' יהודה כלומר שיהא אחד משלשתן חכם כגון מאן ליהוי אמר רב נחמן כגון אנא כלומר דבעי רבי יהודה שיהא אחד מהם גמיר וסביר כגון אנא דגמירנא וסבירנא ואמרינן תו התם ר' יהודה אומר אחד מהן חכם מכלל דהנך כל דהו אמר רבינא דמסברי להו וסברי כלומר חד מינייהו בעינן שיהא גמיר וסביר אבל תרי אע"ג דלא גמירי כיון דכי מסברי להו סברי ומשמע ודאי דחכם דשרי יחידי לר' יהודה דוקא בסמוך דאי בגמיר וסביר בלחוד כרב נחמן סגי א"כ היכי בעי בתלתא שיהא חד מינייהו גמיר וסביר והא מאן דגמיר וסביר בלחודיה שרי נדרא ומה לו להצטרף עם השנים ומאי קאמר אחד מהן חכם במקום שאין חכם דאי בגמיר וסביר סגי בכל מקום שהוא הרי יש בו חכם אלא ודאי ה"ק אחד מהן חכם דהיינו גמיר וסביר במקום שאין חכם דהיינו סמוך דכי איתיה לסמוך לחודיה שרי נדרא וכיון דלר' יהודה בעי' סמוך ביחידי לרבנן נמי דמדרבי יהודה נשמע לרבנן דבהאי לא פליגי והכי נמי משמע לן בסוף פ' נערה המאורסה (לקמן עח:) דאמרינן מועדי ה' צריכין מומחה פרשת נדרים אין צריך מומחה אלא אפי' ב"ד הדיוטות והא פרשת נדרים ראשי המטות כתיב אמר רב חסדא ואיתימא ר' יוחנן ביחיד מומחה ומשמע דיחיד מומחה דהפרת נדרים דומיא דמומחין דמועדי ה' מה התם בעיא סמוך ה"נ בעיא סמוך זהו דעת הרמב"ן ז"ל אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפ' ו' מהל' שבועות (הל' ה) דחכם מובהק מתיר את הנדרים דלא בעיא סמוך משמע דמפרש הרב ז"ל דהא דאמרי' התם במקום שאין חכם לאו סיומא דמלתא דר' יהודה היא אלא אדרבנן קאי דאמרי שלשה מתירין את הנדר במקום שאין חכם דאלמא חכם לחודיה מתיר ומהדרינן כעין אמר מר במקום שאין חכם חכם כגון מאן כלומר כגון מאן מתיר ביחידי ואמר רב נחמן כגון אנא כלומר דגמיר וסביר אלמא כל היכא דגמיר וסביר איהו לחודיה שרי נדרא ואע"פ שאינו סמוך וכבר כתבתי זה בפ"ק (דף ח: ד"ה ושמתא) ועוד אכתוב בזה בפרק נערה בס"ד ושלשה הדיוטות דשרו נדרא כד מסברי להו וסברי סגי כדקיי"ל כרבנן דלא בעו שיהא אחד מהן חכם ומיהו בעינן דכי מסברי להו לסברו דג' לרבנן כשנים לרבי יהודה ומסתברא דהא דאמרינן שלשה מתירין את הנדר במקום שאין חכם דמשמע הא במקום שיש חכם אין מתירין משום כבודו של חכם הוא דאיתמר ולכתחלה הוא דלא אבל בדיעבד אשתרי ליה נדרא: פסקא אף הרוצה להדיר את חבירו. שאוסר כל נכסיו על חבירו אם אינו אוכל עמו יאמר כל נדר שאני עתיד לידור מפרש בגמרא: גמ' כיון דאמר כל נדר וכו' לא שמע ליה ולא אתי לגביה למיכל בהדיה. לפי שסבר יודע המזומן שאין נדר חל עליו שכבר בטלו המזמן ובדין הוא דהוה מצי לשנויי דאמר מדיר בחשאי כדי שלא ישמע המודר אלא דהכתי לא אתיא ליה מתניתין שפיר דכיון דקתני אף הרוצה משמע דהא נמי משום נדרי זרוזין מותר ולאו משום תנאי שהתנה וא"כ מאי אף ועוד דאי בכי האי גוונא עסקינן היכי תני ובלבד שיהא זכור פשיטא שהוא זכור שהרי בשעת הנדר הוא מתנה:
הכי

פי' הרא"ש

קצרא. מכבס בגדים ומקלכן כדאמרי' בהגוזל בתרא [ב"ק קיט:] קצרא שמיה וקצרא שקיל ליה: אין פותחין בנולד. דמאחר שאינו מצוי דלא מסיק אדעתיה שיארע דבר זה לא הויא חרטה לעקור הנדר מעיקרו: שכיחי אפיקורי דמצערי רבנן. מצערי ת"ח אחרים כי האי עובדא: ומי שרי. הדיין לפתוח פתח מגוף הנדר ולא לפתוח ממקום אחר: ועלתה לרגל. שהיו מתקבצים לשמוע הדרשה ואף הנשים היו טהגות מצוה לבוא שמה ולראות בכבודה של תורה: לא שמע ליה ולא אתא בהדיה. כיון שיודע שבטל נדרו:

[כל זה ליתא בהרא"ש בפסקיו פ"ט סי' א] אין כאן מקומו וצ"ל לקמן קודם כיון דחזא ההוא קצרא ל"א והוו מצטערי רבנן וכו'

[עי' תוס' כ"ב עד. ד"ה ועכשיו]

לקמן סד.

כתובות נו. קדושין מה:

יב א מיי' פ"ו מהל' שבועות הלכה יב סמג לאוין רמא טוש"ע י"ד סימן רכח סעיף יב: [א] עיי' מיי' שם בהשגות וכ"מ:

יג ב טוש"ע שם סעיף ז:

יד ג מיי' פ"ב מהלכות נדרים הל"ד סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן ריא סעיף א:

הגהות הב"ח (א) במשנה יאמר כל נדר כנ"ל ותיבת לו נמחק:

טו א ב מיי' פ"ב מהל' נדרים הלכה ד סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן ריא סעיף ב : טז ג מיי' שם הלכה ה טוש"ע שם סעיף ג :

חסורי מיחסרא והכי קתני הרוצה שיאכל אצלו חבירו ומסרב בו ומדירו נדרי זירוזין הוא והרוצה שלא יתקיימו נדריו כל השנה יעמוד בראש השנה [א]ויאמר כל נדר שאני עתיד לידור יהא בטל ובלבד שיהא זכור בשעת הנדר אי זכור עקריה לתנאיה וקיים ליה לנדריה אמר אביי תני ובלבד [ג]שלא יהא זכור בשעת הנדר רבא אמר לעולם כדאמרינן מעיקרא הכא במאי עסקינן כגון שהתנה בראש השנה ולא ידע במה התנה והשתא קא נדר [ג]אי זכור בשעת הנדר ואמר על דעת הראשונה אני נודר נדריה לית ביה ממשא לא אמר על דעת הראשונה אני נודר עקריה לתנאיה וקיים לנדריה רב הונא בר חיננא סבר למידרשיה בפירקא אמר ליה רבא תנא קא מסתים לה סתומי כדי שלא ינהגו קלות ראש בנדרים ואת דרשת ליה בפירקא [ה]איבעיא להו פליגי רבנן עליה דרבי אליעזר בן יעקב או לא ואת"ל פליגי הלכתא כותיה או לא ת"ש דתנן האומר לחבירו קונם

(אלא) חסורי מחסרא. מתני' והכי קתני הרוצה שיאכל כו': ובלבד שיהא זכור בשעת הנדר. התנאי שהתנה בר"ה: אי זכור. ואעפ"כ נדר אם כן עקריה לתנאיה: אלא תני ובלבד שלא יהא זכור. התנאי: לעולם כדאמרינן מעיקרא. ובלבד שיהא זכור בשעת הנדר: והכא במאי עסקי' כגון שהתנה בראש השנה. כל נדר שאני עתיד לידור והיה יודע בשעת התנאי דברים שהוא רגיל לידור בהן ועל דעת כן התנה ושוב שכח ממה שהתנה: והשתא קא נדר אי זכור בשעת הנדר. [שהתנה אבל לא ידע] שבשביל אותו נדר כמי התנה ואמר על דעת הראשונה אני נודר שלא יהא מקוים *כמו שהתניתי עליו נדריה לית ביה משא: לא אמר. בשעת הנדר על דעת הראשונה אני נודר שלא יהא מקוים עקריה לתנאיה וקיים נדריה: סבר למדרשיה בפירקא. בדרשה הרוצה שלא יתקיימו נדריו: א"ל רבא. סתמה תנא דמתניתין כדי שלא ילמדו ממנה שלא ינהגו קלות ראש בנדרים: פליגי רבנן עליה דרבי אליעזר בן יעקב. בהא דסברי דלא הוי נדרי זירוזין: הרי

הכי קתני הרוצה שיאכל חבירו אצלו כו'. נדרי זרוזין הן ואפי' אינו אוכל עמו לא חייל נדרא שלא נתכוון אלא לזרוזי והייט דקתני אף: והרוצה שלא יתקיימו נדריו וכו'. כלומר השתא תני דינא אחרינא דהרוצה שלא יתקיימו נדריו יעמוד בראש השנה ויאמר וכו': אי זכור בשעת הנדר עקריה לתנאיה וקיימיה לנדריה.
שאם לא כן למה הוא נודר עכשיו ולא דמי למאי דאמרי' לעיל לא שמע ליה ולא אתי בהדיה דאלמא אין תנאו בטל שכשהוא נודר על דעת ראשונה הוא עושה דהתם הייט טעמא לפי שאמר התנאי בשעת הנדר וכיון שהוא אומר בפי' שעל דעת תנאו הוא נודר א"א לומר דעקריה לתנאיה אבל כאן שהתנאי והנדר אינן באין כאחת (לא) שייך למימר עקריה ועוד דבשלמא לעיל איכא למימר שאע"פ שהוא יודע שאין בנדרו ממש הוא נודר לזרז את חבירו אבל כאן שהם נדרי עצמו אי לאו דעקריה לתנאיה למה הוא נדר וזה ברור ושלא כדברי הרשב"א ז"ל שכתב דהא דאמרי' עקריה לתנאיה וקיימיה לנדרי' דוקא בעם הארץ ומש"ה חששא בעלמא הוא דחיישינן ליה שמא בטלו לתנאו והזקיקו לומר כן משום דקשיא ליה ההוא דאמרי' לעיל בסמוך לא שמע ליה וכו' ואין צורך לכך וכמו שכתבנו. ומתרלינן אמר אביי תני ובלבד שלא יהא זכור בשעת הנדר ומש"ה בטל שכבר התנה שאם ישכח וידור יבטל תנאי זה את נדרו: רבא אמר כגון שהתנה בראש השנה ולא ידע ממה התנה. רבא לא אתי לאפלוגי עליה דאביי דמודה הוא דכל שאינו זוכר תנאו כלל בשעת נדרו הנדר בטל אלא דלא ניחא ליה לשבושי לישנא דמתניתין ומש"ה קאמר דלעולם שיהיה זכור קתני והכי קתני הרוצה לבטל נדרו יעמוד בר"ה ויאמר וכו'. ובכי האי גוונא איכא תרי דיני דאי אינו זכור תנאו כלל בשעת נדרו הרי הנדר בטל אבל אם הוא זוכר קצת תנאו אבל לא לגמרי כגון שהתנה בר"ה ולא ידע ממה התנה כלומר שהתנה על דבר מיוחד ואינו זוכר אם על פת או על יין וכיוצא בהן אבל זוכר הוא שהתנה בכי האי גוונא אי אמר על דעת ראשונה אני עושה כלומר שאם מתחלה התניתי על נדר זה שיבטל גם עכשיו אני רוצה שיהא בטל ונזכר אחר כך שעל דבר זה שנדר עכשיו התנה בתחלה לבטל נדריה לא אית ביה ממשא. לא אמר על דעת ראשונה אני עושה בטליה לתנאיה וקיימיה לנדריה דכיון שהיה זכור בשעת הנדר שהתנה ולא ידע ממה התנה אם דעתו היה שיתקיים תנאו לא היה לו לידור סתם כי היכי דלא לעקריה ומתניתין דקתני ובלבד שיהא זכור הכי קתני ובלבד שיהא התנאי זכור בפיו בשעת הנדר: ולענין הלכה קיי"ל כרבא הלכך נקטינן דכל שהתנה מתחלה כל נדר וכו' ובשעת נדרו שכח תנאו נדרו בטל אבל התנה על דבר מיוחד ובשעת נדרו זוכר שהתנה אבל אינו יודע על מה התנה כל-שלא אמר על דעת ראשונה אני עושה אע"פ שנזכר אח"כ שעל אותו דבר שנדר עכשיו התנה מתחלה לבטלו עקריה לתנאיה וקיימיה לנדריה שכיון שהיה זכור קצת היה לו להתנות ולומר שעל דעת ראשונה הוא עושה וכן פסק הר"ם במז"ל בפ' שני מהל' נדרים (הל' ה) ונראה שמה שאומרים קצת קהלות ביה"כ כל נדרי ואסרי וכו' לדבר זה הם מתכוונים לבטל נדרים שידרו לאחר מכן אלא שלשונם משובש שנראה מלשונם שהם מתירין נדרים שעברו וזה אין לו ענין אלא נדרים הבאים לאחר מכן אלא שרבינו יעקב ז"ל היה מתקן הלשון כדי שיהא משמעותו להבא לומר כל נדרי ואסרי די אסרנא ודי חרמנא כולו קמוץ כדי שיהא נראה להבא ואין ראוי לומר כן כדי שלא יקלו ראשם בנדרים דהא תנא מסתם לה סתומי וכתב הרמב"ם ז"ל בפ' הנזכר שיש מן הגאונים שאומרים שאין תנאי קודם מבטל מה שאסר עצמו לאחר מכן אלא בנדרים אבל לא בשבועות ויש מהם מי שאומר שהשבועות והנדרים שוין הם לדין זה ומיהו אמרו בתוספות דווקא בשבועות ונדרים שנשבע ונדר לעצמו אבל מי שהשביעו חברו או שהדירו אין ביטול זה מועיל לו כלום שעל דעת חברו הוא נשבע ונודר וכמו שמבטל תנאו לגמרי דמי דהא אסקינן דלא משתבע אדעתא דנפשיה אלא על דעת משביעו וכדאמרינן במעתא דנדרי הבאי: איבעיא להו פליגי רבנן עליה דר' אליעזר בן יעקב או לא פליגי. דאיכא לספוקי בהכי משום דדלמא עד כאן לא קאמרי רבנן דנדרי זרוזין הוו אלא במוכר ולוקח שאין פיהם ולבם שוים דאף מתחלה היו רוצים בשלשה דינרין אבל למדיר חבירו שיאכל אצלו איכא למימר שבדוקא הוא מדירו :
קונם

תוספות

רבא אמר כגון שהתנה ושכח ממה התנה. פי' דהתנה בשעת ביטולו שלא היה מבטל כל נדריו שידור בכל ענין אלא פירש אם אדור בענין זה או מדבר זה יהא בטל ולא מדבר אחר ובשעת הנדר שכח ממה התנה מאיזה דבר בטל והשתא אם אמר בשעת הנדר על דעת הראשונה אני נודר שאם היה התנאי מנדרים אלו שנדרתי רוצה אני שיהיה תנאי שלי קיים דנדריה לית ביה משא אם כמלא שבטל אותו דבר שנדר שאינו הוא שיהא בטולו קיים לא אמר על דעת הראשו' אני עושה כיון שהוא זכור שעשה התנאי בראש השנה ולא חשש לו עתה לומר מספק על דעת הראשונה [אני עושה] א"כ בטליה לתנאיה ומקיים לנדריה וה"ה נמי דאם זכור לגמרי מביטולו שאם אמר על דעת הראשונה דנדריה לית ביה משא דסברא הוא דכיון דעל דעת הראשונה דתנאי הוא עושה ביטולו קיים וא"ת למה ליה לרבא לדחוק ולהעמידו שהתנה ולא ידע ממה התנה לימא כגון דידע שפיר ממה התנה ונזכר ואמר על דעת הראשו' אני עושה וי"ל דזה לא היה שום חידוש כיון שנזכר יפה תביטול נדרים שעשה פשיטא דכי אמר על דעת הראשונה אני עושה דנדריה בטל ואם לאו הנדר קיים פי' ר"י. ורבא פליג [על] אביי ואמר דוקא זכור בשעת הנדר מועיל כדקאמר רבא אם זכור בשעת הנדר משמע דוקא זכור אבל אם אין זכור כלל נדרו קיים דמסתמא דעתו לקיים נדרו כיון שאינו זכור בתנאי והלכתא כרבא דקי"ל בכולי הש"ס דאביי ורבא הלכה כרבא הלכך אם אינו זכור אינו מועיל ביטולו ול"נ דמסתמא דהש"ס משמע דדבר פשוט הוא דביטולא מועיל שפיר עפי כשאינו זכור מדפריך אדרבא כי זכור בשעת הנדר עקריה וכו' משמע דוקא זכור אבל שכח לא ואין סברא לומר דרבא פליג אסתמא דהש"ס ועוד דאם אינו מועיל כי אם בששכח מקצת תנאי כדפרישית במתני' נמי מיירי בכה"ג בששכח ממה שהתנה ויחזור ויתלה בדעת הראשונה איכפל תנא דמתניתין לאורויי בדבר שאינו רגיל כששכח מקצת התנאי דאין רגילות שיבטל בעצמו זה ועוד דבסמוך קאמר תנא סתמא מסתם לה שלא ינהגו קלות ראש בנדרים ובהכי ליכא קלות ראש בששכח מקצת לכ"ג כפר"ת דרבא לא פליג אאביי דודאי הכי הלכתא דכשאינו זכור מועיל בפיר ביטול נדרים אלא לישנא דמתני' בעי רבא לאוקומי מדקתני ובלבד שיהא זכור בשעת הנדר וא"ת א"כ קשה אי זכור בשעת הנדר דמשמע דוקא אבל שכחתי לא וי"ל דאשכה מקצת תנאי קאי ולכך קאמר שצריך שיהא זכור לתלות בשעה לאשונה ומתניתין נמי הכי קאמר דרוצה שלא יתקיימו נדריו יאמר כל נדר דבעי (כי) כשאין זכור ופעמים דבעי שיהא זכור לומר על דעת הראשונה היינו ששכח ולא ידע וכו' : ואת דרשת ליה בפירקא. מכאן משמע דרבא מודה בשכח מעיקרא דאי לא אמר אלא דוקא שכח במקצת מאי קאמר שלא ינהוג קלות ראש בנדרים והא אין רגילות שיהא זכור במקצת ושכוח במקצת. מתוך שמעתין מותק ר"ת מה שכתוב במחזורים בכל נדרי מיום הכפורים שעבר עד יום הכפורים הבא עלינו לטובה ושבורים הם שמתירין נדרים מהנה שעברה וטועין חדא בכל התרת נדרים בעי חרטה מעיקרא לכל הפתות והרי אין אנו פותחין בשום חרטה ועוד דבעי יחיד מומחה או ג' הדיוטות וליכא ועוד שהלכה כרב פפא דהוא בתראה דאמר פרק השולח (גיטין דף לה:) צריך לפרט הנדר ואנן לא עבדינן הכי ועוד דנודר עצמו אי אפשר לו להתיר לכך נראה לו להגיה מיוה"כ זה עד יוה"כ הבא עלינו לטובה ונדרים של שנה הבאה הוא דמבטלין וסמך לדבר דתנן הרוצה שלא יתקיימו נדריו כו' ובלבד שלא יהא זכור בשעת הנדר ואפילו רבא נמי מודה בזה ואע"ג דעומד אדם בר"ה תנן ואנן ביוה"כ עבדינן אשכחן יוה"כ דאקרי ר"ה כדכתיב ביחזקאל (מ) בר"ה בעשור לחדש ואמרו דזהו יוה"כ דיובל ועוד שהוא סמוך לר"ה ולכך תקנוהו ביוה"כ לומר עפי משום דיוה"כ בטל מכל מלאכות ואיכא כנופיא טובא ואע"ג דצריכין בכל נדרי אף חכמים ושבועות ואנן נדרים תנן לאו דוקא נדרים ה"ה חכמים ושבועות ומשום דבנדרים קיימינן קתני נדרים ומטעם שהראשונים טועים ושבורים שמתירין הנדרים שעברו היו אומרים חוץ מתקנות קהלות ושבועות ב"ד אבל השתא דאנן אין מתירין אלא נדרים מכאן ולהבא אין לנו לפרש חוץ מתקנות קהלות דאנן אין מתירין אלא מה שאדם נודר בינו לבין עצמו אבל דבר שבין אדם לחבירו אין אנו יכולין להתיר והא דאומרים בכל נדרי דנדרנא דמשמע לשעבר אלמא דמשמע דאנו מתירין שעברו י"ל דנדרנא משמע שתי לשונות כמו אמרי פי משמע כדאמרי משמע לשעבר ומשמע דאמינא דהיינו להבא ה"נ [illegible]

פי' הרא"ש

נדרי זרוזין הוו. דלא סימא במקח וממכר מקרו נדרי זרוזין שכך דרך הנגרין לנדור אבל בדבר מופע כזה שאדם מזמין את חבירו אין דרך לידור כדי לזרז: ויעמוד בר"ה. דבר מקויים נקט תחלת השנה וה"ה בכל עת שירלה ולכל זמן שיקבע: עקריה לתנאיה וקיימיה לנדריה. שאם אין בדעתו שיהא נדרו קיים למה הוא נודר: תני ובלבד שלא יהא זכור את הנדר. וכיון שאינו זכור לתנאו נמלא תנאו קיים ונדרו בטל: רבא אמר לעולם כדאמרן מעיקרא. רבא אית ליה שפיר הך דאביי [דאי] אין זכור לתנאו בשעת הנדר שתנאו קיים ונדרו בטל דליכא טעמא לפלוגי בהא אלא שנדחק רבא לקיים לשון המשנה: כגון שהתנה בר"ה. שיהיו מקלת נדרים שידור בזאת השנה בטלים: ולא ידע ממאי התנה. על אי זה נדר התנה לבטל אכילת בשר או שתיית יין או מדברים שבינו לבין חבירו או מדברים של עצמו וקא נדר ואמר על דעת הראשו' אני עושה שאם אהיה זכור על מה שהתניתי אלך אחר התנאי ושוב נזכר שלדבר זה התנה הנדר נדרה לית ביה משמא והכי קאמר מתני' ובלבד שיהא זכור [פי' כששכח] מקלת תנאו אז לריך שיזכיר תנאו בפיו ויאמר על דעת הראשונה אני עושה דאל"כ [מועיל] מזכיר לתנאו בטליה לתנא,ה וקיימיה לנדריה א בל אם היה זכור הכל אפי' אמר על דעת הראשונה אני עושה בטליה לתנאיה וקיימיה לנדריה כי דבריו סותרין זה את זה דאם הוא רולה לקיים תנאו למה הוא נודר הלכך אזלינן בנדרים להחמיר ואמרינן שנדרו הוא עיקר ומה שאומר על דעת הראשונה אני עושה דבריו בטלין אבל כשהוא זכור מקלת אפשר שהוא נודר על דעת ראשונה שמא ימלא שלא התנה על נדר זה ומתני' לרבא הכי מיפרשא הרולה שלא יתקיימו נדריו של כל השנה עומד בר"ה ויאמר כל נדרים שאדור בשנה זו יהיו בטלים בין שישכח התנאי לגמרי בין שישכח מקלתו ובלבד שיהיה אז זכור לתלות בדעתו הראשונה: סבר למדרשה בפרקא. הא דאביי היכא דשכח כל תנאו אבל אין לפרש דהך דרבא בעי למדרש דהאי לא שייך למימר תנא קא מסתם סתומי דרבא אינו לריך להגיה המשנה ועוד דלא שייך למימר בהך דרבא שלא ינהגו קלות ראש בנדרים דמילתא דרבא לא שכיח שיהיה דבר זכור מקלת ושכוח מקלת ועוד הא קאמר בהדיא בשעת נדרו על דעת ראשונה הוא עושה ולא אתי לזלזולי בנדרים אחרים: תנא קא מסתם לה סתומי. דקתני ובלבד שיהא זכור דלריך להגיה ובלבד שלא יהא זכור אבל הא לא הוי מסתם סתומי מה שדלג דרולה שלא יתקיימו נדריו דכיון דאי אפשר לפרש המשנה אם לא שתגיהנה כך הרי היא כמפורשת: פליגי רבנן עליה דרבי אליעזר בן יעקב. דדוקא במקח וממכר שייך למימר נדרי זרוזין: הלכתא כותיה או לית הלכתא כותיה. אע"ג דאמרינן בפרק הבא על יבמתו (יבמות מ.) דמשנת רבי אליעזר בן יעקב קב ונקי דלמא הכא מסתבר טעמייהו דרבנן :

גליון הש"ס גמ' איבעיא להו פליגי רבנן. עיין זה בב"מ דף כד ע"ח :

רש"י

הרי זה יכול. המודר להתיר נדרו בעצמו שלא ע"פ חכם שיכול לומר לו המודר כלום אמרת ליתן לבני כך וכך אלא בשביל כבודי: זהו כבודי. יותר שלא אקבל שאיני צריך וכבר הותר הנדר: מני אי רבי אליעזר בן יעקב. אע"ג דלא אמר זהו כבודי יותר בטל דנדרי זירוזין הוא: אלא לאו רבנן היא. דסברי דלא הוי נדרי זירוזין וש"מ פליגי: לעולם רבי אליעזר בן יעקב היא. הא מתני': ומודה ר' אליעזר בן יעקב בהאי דנדר הוי. ולא זירוזין דודאי משום נדר ממש קא"ל דאמר ליה לאו כלבא אנא כו': וחכ"א אף זה. נודר יכול להתיר (ג) שיכול לומר לו הריני מחזיק לך טובה כאילו התקבלתי ממך לפיכך אינו נדר: אי ר"א בן יעקב נדרי זירוזין הוו. שמזרזו ומדירו כדי שיתן לו כך וכך אע"ג דלא אמר התקבלתי הוי בטל דנדרי זירוזין הוו: אלא לאו רבנן היא. דסברי דלא הוו נדרי זירוזין אלמא פליגי: לעולם ר"א בן יעקב היא. הא מתני': ומודה. דהאי לא הוה נדרי זירוזין אלא נדר ממש ולהכי אי אמר התקבלתי לא הוי נדר: משום דאמר ליה לאו מלכא כו': מני אי ר"א בן יעקב נדרי זירוזין הוו. המדיר חברו שיאכל עמו ואפי' לא חלה מותר: אלא לאו רבנן היא. ופליגי דלא הוו נדרי זירוזין: לעולם ר"א בן יעקב היא. ומודה דלאו נדרי זירוזין הוו: מי סברת דאדריה מזמנא. דהיינו נדרי זירוזין: לא זמינא הוא דאדריה למזמנא דאמר ליה מזמנת לי בהדך אמר ליה אין נדר זה קבל עליך ונדר וחלה הוא. המזומן הא לא חלה הוי נדר גמור: יתר על כן. על אותו שאמר במשנה אמר ר"א בן יעקב האומר לחבירו קונם שאיני נהנה לך כו': והלה הקפיד כנגדו. אף על גב שפירש לו הכל ואע"פ שהקפיד כנגדו אף אלו נדרי זירוזין ומותר: ולא הודו לו חכמים. שיהא נדרי זירוזין: אפילו

גמרא

*[א]קונם שאיני נהנה לך אם אי אתה נוטל לבנך כור של חיטין ושתי חביות של יין הרי זה יכול להתיר את נדרו שלא על פי חכם שיכול לומר לו כלום אמרת אלא בשביל כבודי זה הוא כבודי טעמא דאמר זה הוא כבודי הא לאו הכי נדר הוא מני אי רבי אליעזר בן יעקב נדרי זירוזין הוי אלא (א) שמע מינה פליגי רבנן עליה לעולם רבי אליעזר בן יעקב היא ומודה רבי אליעזר בן יעקב בהאי דנדרא הוי דאמר ליה לא כלבא אנא דמיתהנינא מינך ולא מיתהנית מינאי ת"ש *האומר לחבירו קונם שאתה נהנית לי אם אי אתה נותן לבני כור של חיטין ושתי חביות של יין ר' מאיר אומר (ב) עד שיתן וחכ"א [ב]אף זה יכול להתיר את נדרו שלא על פי חכם שיכול לומר הריני כאילו התקבלתי טעמא דאמר הריני כאילו התקבלתי הא לאו הכי נדר הוא מני אי ר' אליעזר בן יעקב נדרי זירוזין הוי אלא לאו רבנן ופליגי לא לעולם רבי אליעזר בן יעקב ומודה רבי אליעזר בהאי דנדרא הוי משום דאמר ליה לאו מלכא אנא דמהנינא לך ואת לא מהנית לי אמר ליה מר קשישא *בריה דרב חסדא לרב אשי *ת"ש [ג]נדרי אונסין הדירו חבירו שיאכל אצלו וחלה הוא או חלה בנו או שעכבו נהר הא לאו הכי נדר הוא מני °אי רבי אליעזר בן יעקב זירוזין הוי אלא לאו רבנן ופליגי לעולם ר"א בן יעקב ומי סברת דאדריה מזמנא לזמינא לא [ד]דזמינא אדריה למזמנא דאמר ליה מזמנת לי לסעודתיך א"ל אין נדר זה עליך ונדר וחלה הוא או שחלה בנו או שעכבו נהר הרי אלו נדרי אונסין ת"ש יתר על כן *אמר ר"א בן יעקב האומר לחבירו קונם שאני נהנה לך אם אי אתה מתארח אצלי ותאכל עמי פת חמה ותשתה עמי כוס חמין והלה הקפיד כנגדו [ה]אף אלו נדרי זירוזין ולא הודו לו חכמים מאי לא הודו לו חכמים לאו דאפילו

ר"ן

קונם שאני נהנה לך. קונם מה שאני נהנה משלך: כלום אמרת אלא מפני כבודי. שאתכבד על ידך בפני הבריות שיראו שאני חשוב בעיניך שאתה רוצה ליתן לי מתנה וזהו כבודי שאתכבד יותר כשיראו שאתה רוצה ליתן ואני איני רוצה לקבל: ואמרינן בירושלמי דרבי מאיר דפליג באידך ברייתא דמייתינן בסמוך פליג נמי בהא ומפרש התם במאי פליגי דגרסינן א"ר זעירא בשתים חלוקים מה אנן קיימין אם כשזה אומר מפני כבודי וזה אומר מפני כבודי כלומר שכשזה אומר כלום אמרת אלא [ד]מפני כבודי מדיר חולק עליו ואומר לו לא כי אלא לכבודי נתכוונתי כדי שאתכבד שתקבל מתנה ממני דברי הכל אסור אם כשזה אומר מפני (ד) כבודך וזה אומר מפני כבודי דכ"ע לא פליגי דשרי כינן קיימים בשתם ר"מ אומר סתם כמי שזה אומר מפני כבודי וזה אומר מפני כבודי ורבנן אמרין סתמן כמי שזה אומר מפני כבודי וזה אומר מפני כבודך: לא ר"א בן יעקב היא. אף ר"א בן יעקב היא: משום דא"ל לאו כלבא אנא וכו'. והכא הוא דשייך למימר הכי מפני שהמזמן אוסר על עצמו נכסי המזומן ומש"ה איכא למימר דדוקא קאמר שאינו רוצה ליהנות ממנו אלא א"כ יקבל הוא ממנו ג"כ הנאה זו דכור א' של חטים וכו' דלאו כלבא הוא אבל במתני' היכי שייך למימר הכי והא המזמן אינו אוסר עליו נכסי המזומן דאדרבה נכסיו הוא אוסר למזומן אם לא יקבל ממנו גם עכשיו הנאה זו ואחרים אומרים דמשום דהכא בעי למיתן ליה מתנה מרובה משמע דעבד ליה אידך נייח נפשיה דאי לא לא הוה יהיב ליה הך מתנה הלכך שייך למימר לאו כלבא אנא אבל במתני' לא מוכח הכי דעביד איניש להאכיל את חבירו אלנו אף על גב דחבריה לא יהיב ליה מעיקרא מידי: הריני כאילו התקבלתי. מפרש בפרק מי שאחזו (גיטין דף עד:) דהיינו טעמא משום דלהרווחה דידיה איכוון והא לא אצטריך ודוקא כשהבנים סמוכים על שולחנו דבכי האי גוונא שייך למימר דלהרווחה דידיה איכוון שלא יצטרך להוציא משלו לצרכן והא לא אצטריך ובכי האי הוא יכול לומר כן אבל אין הבנים סמוכים על שולחן אביהם הוי איפכא דלהרווחה דידהו קמכוין וכל שאמרו הם הריני כאילו התקבלנו התירו הנדר ואילו אמר האב כן אין בדבריו כלום וכתב הרשב"א ז"ל דדוקא בקיום מעשה שייך למימר הריני כאילו התקבלתי דכיון שאפי' היה מקבל ממנו היה יכול להחזיר לו אף מעכשיו יכול לומר הריני כאילו התקבלתי והחזרתיך דאפוכי מטרתא למה לי אבל בבטול מעשה כגון שאמר נכסי אסורין עליך אם תלך למקום פלוני לא שייך למימר הכי לומר לו הרי הוא כאילו לא הלכת שא"א ואיכא מאן דפליג שאפילו בענין זה יכול לומר כן שאותו תנאי עצמו לא אמרו מתחלה אלא להשלים רצונו שהיה רוצה שלא ילך ועכשיו כיון שאינו חושש אם ילך אם לא ילך כבר נשלם רצונו: מי סברת דאדריה מזמנא לזמינא זמינא אדריה למזמנא. כלומר לאו כדס"ד שהמזמן הדיר למזומן דאי הכי אפי' בלא אונס שרי דנדרי זרוזין הוי אלא זמינא אדריה למזמנא כלומר לבקשת המזומן נדר המזמן דא"ל לא מזמנת לי לא תזמינני לסעודתך א"ל אין כלומר כן אזמינך נדר זה עליך כלומר אסור נכסיך או נכסי על עצמך אם לא תעשה כן ונדר המזמן וחלה הוא וכו' הלכך טעמא דחלה הוא הא לאו הכי נדרא הוי דליכא למימר לזרוזיה איכוון שהרי לא היה צריך לזרז אותו דאדרבה הוא בקש ממנו שיזמינהו: יתר ע"כ אר"א בן יעקב. האי דאמר יתר ע"כ משום דהכא אע"ג דשייך למימר לאו כלבא אנא שהרי הוא אוסר הנאת המזומן על עצמו אם לא ירצה לקבל ממנו הנאה זו ומש"ה איכא למימר דבדוקא נדר אפילו הכי א"ר אליעזר בן יעקב דנדרי זרוזין הן ולפי פי' זה חזינן השתא דמאי דדחינן לעיל דאפילו ראב"י מודה כל היכא דאיכא למימר לאו כלבא אנא דהויא בעלמא היא ולאו קושטא דמלתא ולאידך פירושא דכתבינן לעיל דטעמא דלאו כלבא אנא משום דמפלגינן בין מתנה מרובה למתנה מועטת האי יתר ע"כ דאמרינן הכא לאו משום דלא חיישינן לטעמא דלאו כלבא אנא דהא כיון דמתנה מועטת היא לא שייך למימר הכי אלא האי יתר על כן דקאמר משום דסד"א כיון דמייחד ואמר פת חמה וכוס של חמין דווקא נדר ולא לזרוזי בעלמא קמ"ל דאף אלו נדרי זרוזין ולפי פי' זה אכתי קיימינן במאי דאמרינן מעיקרא דכל היכא דאיכא למימר לאו כלבא אנא דהיינו במתנה מרובה אפי' ר"א בן יעקב מודה ודחינן לא בבתרייתא כלומר בבתרייתא הוא דפליגי רבנן אבל בקמייתא לא ואיכא נסחי דגרסי ושמע מינה פליגי רבנן עליה שמע מינה: ת"ש

תוספות

מי סברת דאדריה מזמנא לזמינא לא זמינא אדריה למזמנא אמר ליה מזמנת לי אמר ליה אין. פירוש כן אני רוצה לזמן אותך וא"ל זמינא למזמנא דור עליך שאתה מזמן לי ונדר פירוש נדר מזמנא ואמר קונם פירות עלי אם אין אני מזמן אותך ולא הוו נדרי זירוזין משום דדוקא היכא שהמזומן מסרב ומזמן מפציר בו ומזרזו לאכול משלו התם שייך נדרי זרוזין אבל כאן אין צריך לזרז המזומן לאכול שהרי אדרבה המזומן מבקש מן המזמן שידור על כך שיזמינהו: יתר על כן אמר ר' אליעזר ב"י ואוכל עמו פת חמה. וא"ת מאי יתר על כן י"ל דהכי קאמר אע"ג דשייך לומר לאו כלבא אנא וא"ת והאמר לעיל דלא הוי זירוזין היכא דשייך לומר לאו כלבא אנא לכן נראה דאמר ליה קונם שאי אתה נהנה ממני לעולם אם אי אתה אוכל היום פת חמה והשתא לא שייך טעמא דלאו כלבא אנא והשמעינן דאע"ג דפי' לו פת חמה וכוס של חמין דמקפיד הוא עפי וסד"א דמשכוין לנדר אפ"ה שרי:

פי' הרא"ש

אם אין אתה בא ונוטל לבנך וכו'. דרך כבוד הוא שיקבל מתנה לבניו ולא לעצמו: שלא ע"פ חכם. ואין צריך שאלה אע"פ שכל פתח וחרטה עוקר הנדר מעיקרו ואעפ"כ צריך שאלה לחכם האי פתחא מוכחת טפי: זהו כבודי. לשון מתנות: משום דא"ל לאו כלבא אנא. וכיון שיש טעם לדבר אמרינן דלנדר איכוון: דמתהנינא מנך. דכיון שהוא רוצה שיקבל ממנו מתנה מרובה מסתמא גם הוא נהנה ממנו הרבה: לאו מלכא אנא. ומסתמא ההנהו הרבה מאחר שתובע ממנו מתנה מרובה: זמינא הוא דאדריה למזמנא. המזומן ביקש למזמן שיזמינהו לסעודתו וא"ל אין נדר זה עליך דאזמנית וא"ל המזומן למזמן מודרני מנכסיך אם לא אוכל אצלך כי רצו להזמינו גם לסעודה אחרת והוא חפץ יותר לאכול עם זה שאינו ובכה"ג לא הוי נדרי זרוזין אלא לנדר גמור נתכוונו שניהם: מאי לאו אפי' בקמייתא [לא בבתרייתא]. אבל מהך ליכא למפשט דפליגי דמאי שנא כיון שאמר שאני נהנה לך בהאי פליגי רבנן משום דא"ל לאו כלבא אנא כו': הלכה כראב"י. ומסתמא אמתני' קאי אלמא פליגי והלכתא כותיה:

מתני'

עין משפט נר מצוה

יז א ב מיי' פ"ח מהל' נדרים הל' יד סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רלב סעיף כ:

יח ג מיי' פ"ד מהלכות נדרים הלכה א ופ"ג מהלכות שבועות הל' א טוש"ע י"ד סימן רלב סעיף יב:

יט ד ה טוש"ע שם ס"ב:

מסורת הש"ס

לקמן סג:

גיטין עד:

[פי' רש"י כתובות פט: ותוס' ב"ב ז: ד"ה מר]

[תוספתא פ"ב ע"ש]

הגהות הב"ח (א) גמ' אלא לאו רבנן שמע מינה פלי': (ב) שם ר' מאיר אומר אסור עד שיתן: (ג) רש"י ד"ה וחכמים אומרים אף זה נודר יכול להתיר נדרו בעצמו שיכול לומר: (ד) בר"נ ד"ה כלום וכו' אסור אם כשזה אמר מפני כבודי וזה אומר מפני כבודך דכ"ע:

גליון הש"ס גמ' אי רבי אליעזר בן יעקב זירוזין הוי. קשה לי דלמא איירי במעמיד דבריו עיין בר"ן לעיל דף כא ע"א וצ"ע:

עין משפט
נר מצוה

כ א מיי' פ"ג מהלכות שבועות הל"ה סמג לאוין רמא טוש"ע י"ד סי' רלב סעיף ד:

כא ב טוש"ע י"ד סימן רלט סעיף א:

ת"ש דאמר רב הונא הלכה כר"א בן יעקב. כלומר °דהוה ידיע להו דרב הונא אפילו בקמייתא קבע הלכתא כר"א בן יעקב דאי לא מאי מוכחא מדרב הונא דפליגי רבנן דלמא אבתרייתא הוא דפסיק הלכתא כוותיה כך פירשו רבותי ונראה בעיני שאין צורך לכך אלא מעיקרא כי איבעיא אי פליגי רבנן עליה אי לאו למיקם אקושטא דמילתא הוא דבעינן דאי פליגי עליה אפשר דלא קי"ל כוותיה דיחיד ורבים הלכה כרבים וכדמסקי' בבעיין אם תמצא לומר פליגי הלכתא כוותיה או לית הלכתא כוותיה אבל השתא דמקבע רב הונא הילכתא כוותיה במאי דאפליגו רבנן עליה אפילו אם תמצי לומר דאברייתא קאי אבל במתני' מודו ליה רבנן לא נפקא לן מינה מידי עוד נראה לי דכיון דאמר רב הונא סתמא הלכה כר' אליעזר משמע דאמתני' קאי שהמשנה היתה שגורה בפי הכל ולא הברייתא: ולענין הלכה כיון דאפסיקא הלכתא כרבי אליעזר בן יעקב לפי אותו פירוש ראשון שפירשנו למעלה דהאי יותר מכן בא לומר דאע"ג דאיכא למימר לאו כלבא אנא אמר ר' אליעזר בן יעקב נדרי זרוזין הוי נקיטינן הכי והדרינן ממאי דאמרי' לעיל בסוגיין דמודה ר"א דכל היכא דאיכא למימר לאו כלבא אנא דנדר גמור הוי דלמסקנא ליתא וכדכתבינן ומיהו אע"ג דהדרינן מטעמא דלאו כלבא אנא טעמא דלאו מלכא אנא אכתי איתיה ומודי ביה רבי אליעזר אבל לאידך פירושא דכתיבנא לעיל דטעמא דלאו כלבא אנא משום דיהיב ליה מתנה מרובה הוא במסקנא נמי כי הכי דנקטינן טעמא דלאו מלכא אנא ה"נ נקטינן טעמא דלאו כלבא אנא דבתרווייהו כל היכא דאיתנהו מודה רבי אליעזר דנדר הוי ולא זרוזין ולזה נראה שהסכים הרמב"ן ז"ל בהלכותיו לפנים בפ' קונם וכדבריו נראה לי דאי לא תימא הכי מתני' דפ' קונם דאם אי אתה בא וטול דלא כרבי אליעזר בן יעקב דבתרייתא דיתר על כן אתיא ואי הכי היכי פסקינן כר' אליעזר בן יעקב אפי' במאי דאמר בבתרייתא הוה ליה סתם במתני' ומחלוקת בברייתא והלכה כסתם אלא ודאי כדאמרן: מתני' נדרי הבאי. אמר קונם אם לא ראיתי בדרך הזה כעולי מצרים אם לא ראיתי נחש כקורת בית הבד. נראה לי דתנא תרי גווני נקט חד דשייך ביה גוזמא דהיינו כעולי מצרים דעביד אינש דכי חזי אינשי טובא גזים ואמר כעולי מצרים וחד לא שייך ביה גוזמא דהיינו נחש כקורת בית הבד דכיון דמפרשינן בגמרא דלא נחש גדול קאמר אלא טרוף לא שייך למימר דרך גוזמא טרוף כקורת בית הבד שאין שום נחש טרוף כלל ואשמועינן תנא דכי תלה איסור פירות בחד מהני נדרו בטל וכל חד וחד טעמיה לחוד דכי אמר קונם עלי פירות אם לא ראיתי בדרך הזה כעולי מצרים בדין הוא דלא לתסרו עליה דקושטא קאמר כיון שראה עם רב דעביד אינש דגזים בכי ה"ג וכי אמר אם לא ראיתי נחש כקורת בית הבד נמי הפירות מותרין מטעמא אחרינא דאע"ג דודאי שיקרא קאמר דאפי' בדרך גוזמא לא שייך למימר הכי אפי' הכי הפירות מותרין משום דאמדינן ליה לדעתיה שלא לאסור את הפירות נתכוון שא"כ לא היה לו לתלות איסורו בתנאי אלא היה לו לאסרם עליו במוחלט שהרי אף כשהתנה בכיוצא בזה אין לתנאו ענין שהדבר ברור שלא ראה נחש כזה שאין בין אוסר סתם למתנה בכיוצא בזה כלום אלא ודאי אמרי' שלא לאסור פירות בא אלא לומר דברי הבאי זה כלומר שראה נחש כקורת בית הבד ומש"ה ניחא האי דתנן בשבועות שתים בתרא (שבועות דף כט.) גבי שבועת שוא אם לא ראיתי גמל הפורח באויר אם לא ראיתי נחש כקורת בית הבד ולא תנא התם כעולי מצרים משום דכה"ג לא לקי משום שבועת שוא דעל הגוזמא קושטא קאמר והכא נמי לא הוה תנא למתני גמל הפורח באויר דתרי גווני דבעי למיתני דהיינו מידי דשייך ביה גוזמא ודלא שייך ביה גוזמא הא תננהו: גמ' כך שבועות הבאי מותרות. כלומר שהפירות מותרין משום ההוא טעמא דפרישנא במתני' מיהו במידי דלא שייך ביה גוזמא כגון גמל הפורח באויר ונחש כקורת בית הבד כי תלי איסור פירות עלייהו לקי משום שבועת שוא דאיהו לא לאסור פירות נתכוון מההוא טעמא דכתיבנא אלא ודאי יצאה שבועה לשוא לומר שראה דבר זה והיינו מתני' דשבועות דתנן התם דכי האי גוונא לוקה משום שבועת שוא מה שאין כן בנדרים דבנדרי שוא ליכא מלקות: ומקשי' היכי דמי שבועות הבאי אי נימא דאמר אם לא ראיתי בדרך הזה כעולי מצרים מידעם קאמר הרי יצתה שבועה לשקר. כלומר שאין ללשון זה שום משמעות ולשקר לאו דוקא אלא כלומר ללא דבר כדכתיב קרא אך לשקר שמרתי (שמואל א כה): דאמר שבועה שראיתי. ונראה בעיני דסבירא ליה לאביי לפום אוקימתיה דכי קתני כך שבועות הבאי מותרות לאו אכולהו גווני דמתני' קאי דבמידי דלא שייכא ביה גוזמא ליכא למימר שתהא שבועתו מותרת דשבועת שוא הויא וליכא למימר מ"מ הפירות מותרות דהא אביי לא במתנה באיסור פירות מוקים לה אלא לאביי הכי קתני כשם שנדרי הבאי מותרין כך שבועות הבאי של גוזמא מותרות דלא תימא כיון דשבועה חמורה לא גזים בה אינש ובדוקא קא משתבע ולקי משום שבועת שוא דליתא אלא עביד אינש דגזים בשבועות כי היכי דגזים בנדרים: ומקשי ליה רבא א"כ למה ליה למימר כלומר דהאי אמידי דשייך ביה גוזמא בלחוד קאי פשיטא דשבועות נמי מותרות דכיון דגזים ואמר קושטא קאמר ועוד דומיא דנדר קתני כלומר דכשם שנדרים מותרין בהנהו תרי גווני דמתני' כך שבועות מותרות בהנהו תרי גווני גופייהו ואי שבועה שראיתי קאמר אי אפשר שתהא מותרת דנחש כקורת בית הבד ודכוותיה

דכיון

דאפילו בקמייתא ושמע מינה פליגי רבנן עליה שמע מינה מאי הוי עלה ת"ש דאמר רב הונא הלכה כרבי אליעזר בן יעקב וכן אמר רב אדא בר אהבה הלכה כרבי אליעזר בן יעקב: **מתני'** [א]נדרי הבאי אמר קונם אם לא ראיתי בדרך הזה כעולי מצרים אם לא ראיתי נחש כקורת בית הבד: **גמ'** תנא* נדרי הבאי מותרין [ב]שבועות הבאי אסורין היכי דמי שבועות הבאי אילימא דאמר שבועה אם לא ראיתי בדרך הזה מידעם קאמר אמר אביי דאמר שבועה שראיתי אמר ליה רבא אם כן למה לי למימר ועוד דומיא דנדר קתני אלא אמר רבא באומר יאסרו פירות העולם עלי *בשבועה אם לא ראיתי בדרך הזה כעולי מצרים א"ל רבינא לרב אשי ודלמא האי גברא קינא דשומשמני חזא ואסיק להון שמא עולי מצרים ושפיר משתבע א"ל

אפי' בקמייתא. הנך דלעיל ש"מ: מאי הוי עלה. אי הוי הלכתא כוותיה דר' אליעזר דהוי נדרי זרוזין ומותר: אמר ליה רבא. א"כ מתניתא דאמר שבועה שראיתי בדרך הזה: למה לי למימר. דאסור דהיינו שבועה גמורה ודאי כאילו אמר שבועה שאכלתי: ועוד דומיא דנדר קתני. שבועות (א) (נדרי) הבאי אסורין דמשמע דקאמר בלשון נדר ושבועה: אלא אמר רבא. דקאמר הכי יאסרו כל פירות העולם עלי בשבועה: אם לא ראיתי. ולא קאמר שראיתי: אמר ליה רבינא. אמאי אסורות ודלמא שפיר אישתבע לדעתיה דידיה: דלמא קינא דשומשמני. נמלות מקובצות הרבה ראה ביחד כעולי מצרים דאפשר אדעתא

תוספות
מאי הויא עלה. וא"ת וכא פשיטא כבר דפליגי רבנן עליה לכן נראה לפרש הלכה כרבי אליעזר ב"י או לא: נדרי הבאי אם לא ראיתי. פירוש שאמר קונם פירות העולם עלי אם לא ראיתי וכו' מותרין מטעם דעבידי אינשי דמשתעי הכי כדי לאמת ולצדק את דבריהן בשרואין מעשה אחד יותר ממה שרגיל להיות ואין בלבו לאסור ואגן סהדי כדפרישית לעיל: בעולי מצרים. לפי שראה עם רב יותר ממה שרגיל: נחש טרוף. לפי שראהו טרוף יותר משאר נחשים ודווקא כשראה כדפרישית אבל אם לא ראה שום אדם ולא שום נחש ודאי לא הוי נדר הבאי ואסור משום *) דעבידי אינשי דמישתעו הכי כיון שלא ראה כלל: אלא אמר רבא דאמר יאסרו כל פירות שבעולם וכו'. בשבועות פירשו התוספות באורך:

*) אולי צ"ע דלא עבידי

מסורת הש"ס

ס"א כשם שנדרי הבאי מותרים כן שבועות הבאי מותרות וכן גי' הרמב"ם [וכן בתוספתא פ"ב]

[עי' תוס' שבועות כה. סד"ה מא"כ וכו' וע"ע שם כט. ד"ה באומר]

פי' הרא"ש
מתני' נדרי הבאי. כמו בג' מקומות דברו חכמים לשון הבאי בפ' גיד הנשה (חולין דף צ:) כלומר גוזמא ושפת יתר וכן זה הוסיף על מה שראה כאדם שרואה דבר נפלא וגדול ומוסיף לומר יותר ממה שראה והוא בעצמו יודע שלא היה כל כך כמו שהוא אומר הלכך אע"פ שאמר קונם ככר זה עלי אם לא ראיתי עם כעולי מצרים והנחש שראיתי אם לא היה כקורת בית הבד לא אמרינן ודאי היה כך כמו שהוא אומר ויאסר הנדר עליו אלא אמרינן הוא בעצמו יודע שלא היה כל כך כמו שאמר אלא דרך בני אדם להוסיף על מה שראו ולא היה דעתו לנדר כי דרך בני אדם לדבר כן ובנדרים הלך אחר לשון בני אדם: גמ' תנא נדרי הבאי מותרין אבל שבועות הבאי אסורין. משום דשבועה חמירא עפי הלכך חמירא לאסור מדרבנן ויש"ג כשם שנדרי הבאי מותרים כך שבועות הבאי מותרות: אילימא דאמר שבועה אם לא ראיתי בדרך הזה מידעם קאמר. דכיון דאינו אוסר שום דבר עליו אין בלשון הזה שבועה כלל ולא גרם הרי יצאה שבועה לשקר: א"כ למה לי למימר. כיון דאמר שבועה שראיתי פשיטא שאסור אע"פ שדרך העולם לקרוא לעם רב כיוצאי מצרים מ"מ אסור לישבע על זה ובנדר דוקא שרינן הנודר שלא כוון לנדר: ועוד דומיא דנדר קתני. דמשמע שאוסר דבר עליו בשבועה כמו בנדר: יאסרו פירות עולם עלי בשבועה אם לא ראיתי כו'. ואע"ג שדרך העולם לקרוא לעם רב כיוצאי מצרים משום חומרא דשבועה אסרינן להו עילויה ולאידך לישנא קמ"ל דלא מפלגינן בין נדרים לשבועות: שומשמני חזא. ראה נמלים הרבה והעלה לשם עולי מצרים ולדעתו שפיר קא משתבע ואם אמר שהוא כן למה אינו נאמן: *) אדעתא דידן אישתבע ולא מהימנינן ליה בדבר משונה כזה ואע"ג דבמתניתין מהימנינן ליה דנדר בחרמו של ים ובקרבנות מלכים אין זה משונה כל כך: לאפוקי דאי יהיב ליה אסקונדרי. דבר שמשחקים בו בטבלאות כמו באסקונדרי אטלליתו (קידושין דף כא.): ואסיק להו שמא זוזי. אע"פ שמשונה הוא ורחוק הוא מן הדעת אזלינן בתר דעתיה: לאפוקי מקניא דרבא. ואין זה דבר מופלג ודאי לדעתיה שפיר קא משתבע שהרי מעות מסר לידו אלא שלא נתנם לו לשם פרעון שיפאלו בידו: ולא אתכם לבדכם. כלומר לא על דעתכם לבדכם אלא גם על דעת המקום ועל דעתי: דאי אסיקו שמא לעבודת כוכבים. והוא דבר משונה ומופלג: משמע תדא תורה או תורה שבכתב או תורה שבעל פה: משמע מצות המלך. כדכתיב (אסתר ג) מדוע אתה עובר את מצות המלך: שקולה מצות ציצית כנגד כל המצות. כדכתיב (במדבר טו) וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה' וציצית ומונה מוטין וחמשה קשרים עולים הרי"ג:

*) שייך לדף שאח"ז

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה ועוד וכו' שבועות הבאי אסורין דמשמע דשבועה דקאמר בלשון נדר הס"ד ותיבת נדרי נמחק:

גליון הש"ס בהר"ן ד"ה ת"ש וכו' דהוה ידיע להו. כעין זה בר"ן לקמן כז ע"א ד"ה ולר"ה ובשבת דף ע ע"ב בתוספ' ד"ה הא לן וצ"ע,

רש"י

אדעתא דידן אישתבע. כדרך שבני אדם נשבעין ואין דרך בני אדם לקרות לגמלים עולי מגרים: לאפוקי מאי. אמרי ליה הכי דשלא על דעתך אנו משביעין אותך: לאו לאפוקי. דיהיב ליה לבעל חובו אסקונדרי פיספסים שמשחקים בהן וקרא אותן זוזי ובכך רוצה לפטור עצמו מן השבועה מכלל דעביד איניש דנשבע לדעתא דנפשיה הכא נמי נימא הכי גבי שומשמני: לא. שומשמני ואיסקונדרי לאו מילתא היא ובהכי לא מיפטר איניש נפשיה ומשום האי טעמא לא היו אומרים לו הוי יודע כו': אלא לאפוקי מקניא דרבא. דזוזי ממש יהב ובעי למיפטר בהכי ובשאר מילי לא עביד איניש דנשבע אדעתא דנפשיה: והא תניא וכן מצינו כו' שנאמר ולא אתכם לבדכם. הכי פירושו איני משביע אתכם על דעתכם לבדכם: לאפוקי מאי. קאמר להו הכי לאו לאפוקי דאי אסיקו לה שמא לעבודת כוכבים אלוה ופלחו לה ובעו למיפטר נפשייהו דאמרי דפלחי לאלוה: לא. לאו לאפוקי משום האי קאמר הכי דאינהו לא מצו לאסוקי לעבודת כוכבים שמא אלוה ולמפטר נפשייהו (ד) דהא עבודת כוכבים איקרי אלוה מעצמה: אם כן אמאי משבע יתהון הכי על דעת המקום ועל דעתי לישבע יתהון דמקיימיתו תורה: הוה משמע תורה אחת. שבכתב בלבד: משמע מצות המלך. שבפרשה שום תשים עליך מלך (דברים יז) שיש שם מצות: ולישבע להו הכי דמקיימיתו עבודת כוכבים ותורה כולה אי נמי דמקיימיתו תרי"ג מצות. ולא מצי למיטעי מידי: אלא משה רבינו מילתא דלאו טריחא נקט. כשאמר על דעת המקום ועל דעתי שפם נכלל הכל: אורוותא. אילטבלאות מלאות תבן: ובלע יתהון. אלמא דהוה גדול מקורת בית הבד: בטרוף קאמר. נחש מנומר לא משכח כקורת בית הבד: והא כולהו מיטרף טריפי. הוו מנומרין: בגבו טרוף קאמרינן. ולא הוי גדול כי האי גוונא: וליתני. אם לא ראיתי נחש גבו טרוף כקורת בית הבד (ה): מילתא אגב אורחא קמ"ל. דכי אמר (ו) בית הבד אגבו טרוף קאמר דומיא דקורת בית הבד דהוי טרוף חדקים: נפקא מינה. למוכר קורת בית הבד לחבירו: אי גבה טרוף אין. ודאי הוי קורת בית הבד:

מתני'

גמרא

תורה אור

א"ל כי משתבע אדעתא דידן משתבע ואנן לא מסקינן נפשין אשומשמני ועל דעתא דנפשיה לא עביד איניש דמשתבע והתניא *כשהן משביעין אותו °אומרים לו הוי יודע שלא על תנאי שבלבך אנו משביעין אותך אלא על *דעתינו ועל דעת בית דין לאפוקי מאי לאו לאפוקי דאסיק להו לאיסקונדרי ואסיק להון שמא זוזי ומדקאמר על דעתינו מכלל דעביד אינש דמשתבע אדעתא דנפשיה לא לאפוקי *מקניא דרבא דההוא גברא דהוה מסיק בחבריה זוזי אתא לקמיה דרבא א"ל ללוה זיל פרע לי א"ל פרעתיך א"ל רבא א"כ זיל אישתבע ליה דפרעתיה אזל ואייתי קניא ויהיב זוזי בגויה והוה מסתמיך ואזיל ואתי עליה לבי דינא אמר ליה למלוה נקוט האי קניא בידך נסב ס"ת ואישתבע דפרעיה כל מה דהוה ליה בידיה ההוא מלוה רגז ותברה להתוא קניא ואישתפך הנהו זוזי לארעא ואישתכח דקושטא אישתבע ואכתי לא עביד דמישתבע אדעתא דנפשיה והתניא *וכן מצינו במשה רבינו כשהשביע את ישראל בערבות מואב אמר להם הוו יודעים שלא על דעתכם אני משביע אתכם אלא על
דברים כט
דעתי ועל דעת המקום שנאמר °ולא אתכם לבדכם וגו' מאי אמר להו משה לישראל לאו הכי קאמר להו דלמא (א) עבידתון מילי ואמריתון על דעתינו משום הכי אמר להו על דעתי לאפוקי מאי לאו לאפוקי דאסיקו שמא לעבודת כוכבים אלוה מכלל דעביד איניש דמשתבע אדעתא דנפשיה לא
שמות יב
עבודת כוכבים איקרי אלוה דכתיב °ובכל אלהי מצרים וגו' ולשבע יתהון דמקיימיתון(ב) מצות משמע מצות המלך ולשבע יתהון דמקיימיתון כל מצות משמע מצות ציצית *דאמר מר [י]שקולה מצות ציצית כנגד כל מצות שבתורה ולשבע יתהון דמקיימיתון תורה משמע תורה אחת ולשבע יתהון דמקיימיתון תורות משמע תורת מנחה תורת חטאת תורת אשם ולשבע יתהון דמקיימיתון [תורות] ומצות [תורות] משמע תורת המנחה מצות. משמע מצות המלך ולישבע יתהון דמקיימיתון תורה כולה משמע עבודת כוכבים דתניא *[י]חמורה עבודת כוכבים שכל הכופר בה כאילו מודה בתורה כולה ולישבע יתהון דמקיימיתון עבודת כוכבים ותורה כולה אי נמי שש מאות ושלש עשרה מצות (ג) אלא משה רבינו מילתא דלא טריחא נקט: אם לא ראיתי נחש כקורת בית הבד: *ולא והא ההוא חויא דהוה בשני שבור מלכא רמו ליה תליסר *אורוותא דתיבנא ובלע יתהון אמר שמואל בטרוף כולהו נחשי מיטרף טרפי אגבו טרוף קאמרינן ולתני טרוף מילתא אגב אורחיה קמ"ל דקורת בית הבד גבו טרוף למאי נפקא מינה למקח וממכר לומר לך המוכר קורת בית הבד לחבירו אי גבו טרוף אין ואי לא לא:

מתני'

ר"ן

דכיון דמידי דלא שייך בה גוזמא הוא ודאי שבועת שוא הויא: אלא אמר רבא לעולם דאמר שבועה אם לא ראיתי לאו אמר רב עמרם וכו'. כלומר דכי היכי דהתם (לקמן כח.) תנינן שאף בשבועה לא מחמרינן לאסור פירות עליו כדאמרינן לקמן הכא נמי דאמר יאסרו פירות עולם עלי בשבועה אם לא ראיתי וכו' כלומר ואכולהו גווני דמתניתין קאי ורבותא משום נחש כקורת בית הבד היא דס"ד אמינא כהי דבנדרים אמרינן דהפירות מותרין התם הוא משום שאף כשלא נתכוון לאסור פירות לא לקי משום שוא *דנדר שוא לא אשכחן ומש"ה בדין הוא שנאמר שלא נתכוין לאסור פירות אבל בשבועה דאי לא נתכוין לאסור פירות לקי משום שבועת שוא סד"א ודאי לאסור פירות עליו נתכוין כי היכי דלא לילקי קמ"ל דאפי' בשבועה סמכינן אהאי טעמא דכתיב במתניתין דאי לאסור פירות נתכוון לא היה תולה איסורן בתנאי כזה*: אדעתא דידן אשתבע. דאע"ג דלא אמרינן ליה אשתבע על דעתיה איט נשבע על מה שיש בלבו אלא על דעתינו: כשהן משביעין אותו. למודה מקצת: אסקונדרי. חתיכות עץ קטנות שמשחקין בהם: ואסיק להו שמא זוזי. כנה את שמם מעות: א"ל פרעתיך. כלומר פרעתיך מקצת דאי כופר בכל למה ליה למנקט ספרא דאורייתא הא לא מחייב אלא שבועת היסת דליתא בנקיטת חפץ אלא ודאי מודה מקצת הוה והש"ס הכא לא חש לפרושי משום דלאו בהגהו דיני עסיק וכבר כתבתי בפרק שבועת הדיינין בסייעתא דשמיא: ה"ג ואשתבע דיהבית לך זוזך. ולא גרסינן דפרעית לך דהא איהו לאו בתורת פרעון שקליה: לא אתכם לבדכם. לא כשאתם במחשבת לבבכם שאם בא לומר שאפי' עם דורות הבאים היה כורת ברית הא כתיב בתר הכי את אשר ישנו פה כו' ואת אשר איננו פה וכו': דאי אסיקו שמא לעבודת כוכבים אלוה. כלומר ואע"פ שאינו במשמע הלשון הא דעתם על עבודת כוכבים: חמורה עבודת כוכבים. דכתיב בקרבן עבודת כוכבים וכי תשגו ולא תעשו את כל המצות: אלא מילתא דלא טריחא נקט. ובפ' שבועות שתים בתרא (שבועות כט.) מסקינן א"כ לימא להו על דעתי על דעת המקום ל"ל כי היכי דלא תיהוי הפרה לשבועתייהו ופירשתי שם בס"ד: תליסר *אורוותא דתיבנא. שיעור תליסר אורוות תבן: בטרוף. עשוי בקעים בקעים: גבו טרוף. שאין עשוי בקעים בגבו אלא בגואו בלבד: למקח וממכר. שהמוכר קורת בית הבד לחברו סתם צריך שיהא טרוף ובירושלמי נראה דפירש טרוף מרובע דאמרינן התם אין מרובע בבריות ופריך אם כן למה ליה למתני כקורת בית הבד ומשני לית אורחא דתנא מתפים אלא מילתא רבה דתנינא גמל הפורח באויר וליתני עכבר:

מתני'

עין משפט נר מצוה

כב א מיי' פ"א מהל' שבועות הלכה יח סמג עשין קכג טוש"ע ח"מ סי' פז סעי' כ:

כג ב מיי' פ"ג מהלכות ציצית הל' יב טוא"ח סימן כד:

כד ג מיי' פ"ב מהלכות עבודת כוכבים הל' ד סמג לאוין ט:

[ע"כ שייך לעמוד הקודם]

תוספות

בטרוף. פי' שהוא מנומר שהיה כמו קורות בית הבד ול"נ דמה ענין מנומר לקורות בית הבד לכ"נ לפרש בטרוף פלט"ר בלע"ז ופריך כולהו נמי טרופין פירוש בבטן ולכך ניחא גבי קורות בית הבד:

פי' הרא"ש

חמורה עבודת כוכבים שכל הכופר בה כו'. דכתיב בעבודת כוכבים וכי תשגו ולא תעשו את כל המצות: אלא מילתא דלא טריחא נקט. על דעת המקום ועל דעתו: אורוותא דתבנא. כמו אורות סוסים (מלכים א ה): בטרוף. כתב ואינו עגול: כולהו נחשי מיטרף טרפי. כולהו נחשים טרופים נינהו בבטנם אינם עגולים:

הגהות הב"ח

(א) גמ' דלמא עבריתון מילי ואמריתון על דעתינו: (ב) שם דכתיב ובכל אלהי מצרים וגו' ולשבע יתהון דמקיימיתון תורה משמע תורה אחת וכו' תורת אשם ולשבע יתהון דמקיימיתו מצוה משמע מצות המלך וכו' כל מצות שבתורה ולשבע יתהון דמקיימיתון תורה ומצות כצ"ל: (ג) שם ושלש עשרה מצות אין אלא משה רבינו: (ד) רש"י ד"ה לא לאו וכו' ולמיפטר נפשייהו אלא ע"ז איקרי אלוה בעצמה הס"ד: (ה) ד"ה וליתני אם וכו' בית הבד למה לי הס"ד: (ו) ד"ה מילתא וכו' דכי אמר קורת בית הבד אגבו טרוף קאמר וה"ק אם לא ראיתי נחש דומיא דקורת בית הבד:

מסורת הש"ס

שבועות כט. לט.

[נ"ל דעת המקום וכן איתא בשבועות לט.]

[פי' תוס' שבועות כט: ד"ה משום קניא]

[שבועות כט. כל הסוגיא ע"ש כמה וכמה שינויים]

מנחות מג: [שבועות כט.]

קדושין מ. חולין ה. שבועות כט.

[שבועות כט.]

[מעתק ערך אדר ב' גרים אדריתא פי' עורות וכתב המעשה שהיה במוכר כילמדינו ע"ש ועי' בפרש"י שבועות כט:]

גליון הש"ס

בר"ן ד"ה אלא. דנדר שוא לא אשכחן. עי' בר"ן לעיל דף יד ע"ב ד"ה ואלא דאמר: שם ד"ה רמו תליסר אורוותא. אודריתא. כן גי' הר"ש שביעית פ"ה מ"ז ועי' פירושו בערוך והר"ש הביאו בשמו:

מתני' *נדרי שגגות אם אכלתי ואם שתיתי ונזכר שאכל ושתה *שאני אוכל ושאני שותה ושכח ואכל ושתה אמר *קונם אשתי נהנית לי שגנבה את כיסי ושהכתה את בני ונודע שלא הכתו ונודע שלא גנבה ראה אותן אוכלין תאנים ואמר הרי (א) עליכם קרבן ונמצאו אביו ואחיו והיו עמהן אחרים בש"א הן מותרים ומה שעמהם אסורים ובה"א אלו ואלו מותרין: **גמ'** *תנא כשם שנדרי שגגות מותרין כך שבועות שגגות מותרות היכי דמי שבועות שגגות *כגון רב כהנא ורב אסי הדין אמר שבועתא דהכי אמר רב והדין אמר שבועתא דהכי אמר רב דכל חד וחד אדעתא דנפשיה שפיר קמישתבע: ראה אותן אוכלין: *תנן התם פותחין בשבתות ובי"ט בראשונה היו אומרים אותן הימים מותרים ושאר כל הימים אסורים עד שבא רבי עקיבא ולימד נדר שהותר מקצתו הותר כלו אמר רבה דכולי עלמא כל היכא דאמר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר כולכם אסורין חוץ מאבא דכולהון אסורין ואביו מותר לא נחלקו אלא באומר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר פלוני ופלוני אסורין ואבא מותר ורבא

ר"ן

מתני' נדרי שגגות וכו'. תרי גווני קתני חדא דבשעת נדרו היה שוגג כגון קונם אם אכלתי אם שתיתי וכו' וקתני נמי שהיה שוגג בשעה שהנדר ראוי לחול ואע"פ שבשעה שיצא מפיו לא היה שוגג וכדקתני שאני אוכל ושאני שותה כלומר דאמר קונם ככר זה עלי אם אני אוכל ואם אני שותה היום ושכח ואכל ושתה דכיון דנדרא באכילה קמייתא חייל והויא שעתא הוה ליה שוגג כלומר שלא נזכר שיהא תלוי באותה אכילה שום נדר לא חייל נדרא כלל: ובה"א אומרים אלו ואלו מותרין. משום דנדר שהותר מקצתו הותר כולו כדאיתא בגמ' ומותרין אפי' בלא שאלה קאמר כדאמרן בריש פירקין דכולהו ארבעה נדרים אין צריכין שאלה לחכם וטעמא דמילתא משום דכיון שאילו היה יודע שאביו או אחיו היו עמהן היה מוציאן מן הכלל ה"ז מוטעה בעיקר הנדר שלא היה דעתו מעולם על אביו וכל שיש בעיקר הנדר טעות אין פיו ולבו שוין ובטל מעצמו ומש"ה בקונם אשתי נהנית לי בעינן שיאמר בפירוש שגנבה את כיסי דאי לא אע"פ שהיה דעתו בשביל כך מ"מ כיון שלהדיר את אשתו נתכוין ליכא טעות בעיקר הנדר אבל כאן שלא נתכוין להדיר את זה מעולם הרי הנדר בטל מאליו: גמ' כשם שנדרי שגגות מותרות כך שבועות שגגות מותרות. וה"ה דשבועות זרוזין שרי והכי איתא בירושלמי תני כשם שנדרי זרוזין מותרין כך שבועות זרוזין מותרין: היכי דמי שבועות שגגות כגון רב כהנא ורב אסי. לאו למימרא דלא משכחינן שבועות שגגות אלא בכה"ג דמשכחינן להו דומיא דמתני' אלא לרבותא נקט ליה וכאילו אמר עד היכן שבועות שגגות וכדאמרי' בעלמא (קדושין כח.) עד היכן גלגול שבועה והוי רבותא דאע"ג דרב כהנא ורב אסי כל חד וחד אמר ליה לחבריה דטעי ולא הבין מאמר רב סד"א דכיון דלא חש ליה ואשתבע לאו שגגה היא ואי תלה בה איסור פירות יהו אסורין קמ"ל: תנן התם פותחים בשבתות וי"ט וכו'. מתני' היא לקמן בפ' פותחין (סו.) והא מתני' לא דמיא ממש למתני' דפרקין דאילו במתני' דהכא הנדר בטל מאליו ואילו במתניתין דפותחין נדרא חייל אלא שפותחין לו בכבוד שבתות וי"ט והיינו טעמא משום דבמתניתין איכא טעות בעיקר הנדר שלא נתכוון לאביו מעולם ואילו במתני' בפרק פותחין ליכא למימר הכי שמי שאסר על עצמו בשר ויין שנה אחת יודע הוא שיעברו עליו שבתות וימים טובים הלכך כיון דליכא טעות בעיקר הנדר נדרא חייל אלא שפותחין לו בכבוד שבת ויום טוב בפתח שאילו היה יודע שאסור להתענות בהן לא היה נודר או בחרטה והא דמייתינן לה הכא לפרושי פלוגתייהו דב"ש וב"ה ולומר דבנדר שהותר מקצתו הותר כולו תליא כי היכי דתליא בהו פלוגתייהו דרבנן ור' עקיבא: אמר רבה הכל מודים באומר וכו' הייתי אומר כולכם אסורין חוץ מאבא דכולי עלמא כולהון אסורין ואביו מותר. משום דלא מיקרי כי האי גוונא נדר שהותר מקצתו הותר כולו לפי שכיון שבשעת הנדר אמר כולכם אסורין ועכשיו ג"כ מעמיד דבריו הראשונים לגבי האחרים באותו הלשון ממש שאמר בתחילה אעפ"י שמוציא אביו מן הכלל אפילו הכי אין זה נדר שהותר מקצתו לפי שאביו לא נכנס מעולם במשמעות הנדר ולגבי האחרים הרי הוא אומר כולכם [ס"י שאמר] בתחלה: לא נחלקו אלא באומר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר פלוני ופלוני אסורין

רש"י

מתני' נדרי שגגות. אמר קונם (ב) כו': ונזכר שאכל ושתה. פטור דלבו אונסו דסבר שבאמת נשבע: וכן ראה אותם אוכלים תאנים ואמר הרי הן עליכם קרבן: ונמצאו. אותן האוכלים שהיה אביו או אחיו היינו נמי נדרי שגגות שאילו היה יודע שהיה אביו או אחיו לא היה מדירן: או שהיה אוכל עמהן. עם אביו ועם אחיו (ג) אחרים: בש"א הן מותרין. אביו ואחיו בלבד ומה שעמהם אסורים דקסברי נדר שהותר מקצתו לא הותר כולו וב"ה סברי נדר שהותר מקצתו הותר כולו. ע"כ מפי' רבינו גרשום ז"ל: גמ' תנן התם. בפרק ר"א אומר כו': פותחין בשבתות וימים טובים. שאם נדר שלא יאכל כל ימות השנה פותחין לו חרטה כך כלום נדרת על דעת להתענות בשבתות וימים טובים אם (ד) יאמר לאו: בראשונה. היו (ה) ב"ד של ראשונים אומרים אותן הימים שבתות וי"ט מותרין וכו': הותר כולו. וכולן מותרין: אמר רבה הכל מודים כו'. אמתני' קאי כלומר שאם ראה אותם אוכלים תאנים וענבים ואמר הרי הן עליכם קרבן (ו) (כמו שאמר עליהם על כולכם אסורין) ושוב אמר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר כולכם אסורים חוץ מאבא הואיל ומעיקרא כללן דאמר כולכם כולן אסורים ואביו ואמו מותרין דלא הוי נדר שהותר מקצתו הותר כולו הואיל ואכתי בדיבורו קמא קאי דאמר כולכם: לא נחלקו אלא באומר. תחלה בכלל הרי הם עליכם קרבן ושוב אמר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר פלוני ופלוני אסורין ואבא מותר הואיל ולבסוף פרטן פלוני ופלוני קסברי ב"ה דהו"ל נדר שהותר מקצתו הותר כולו וב"ש סברי כל עיקר לא אמר הותר מקצתו הותר כולו (ז) (הואיל ואכתי אדיבורו קמא קאי דאמר כולכם):

דכ"ע

עין משפט נר מצוה

כה א מיי' פ"ד מהל' נדרים הל"א ופ"ח הל' ג ופ"ג מהל' שבועות הל' א סמג לאוין רמא רמב טוש"ע י"ד סי' רלב סעיף ו וסימן רלט סעיף טו:

כו ב מיי' פ"ח מהל' נדרים הלכה ו סמג שם טור ש"ע י"ד סימן רלב סעיף ז:

כז ג מיי' פ"ג מהלכות שבועות הל' ה סמג לאוין רמא טוש"ע י"ד סי' רלט סעי' א:

כח ד מיי' פ"ח מהלכות נדרים הלכה ו סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סי' רכט סעי' א:

כט ה מיי' וסמג שם טוש"ע י"ד סימן רלב סעיף ח:

תוספות

נדרי שגגות. קונם כל הפירות שבעולם אם אכלתי ושתיתי היום ונזכר שאכל ושתה פטור שאלמלי היה יודע שאכל לא היה נודר ובעי' פיו ולבו שוין וא"ת לעיל (יד:) דקאמר קונם [עיני] בשינה היום אם אישן למחר אל יישן היום שמא יישן למחר ה"ד אי שכח ויישן למחר נדרי שגגות מותרין ובמזיד ליכא למיחש עד שיעבור במזיד על נדרו וי"ל מתוך כן דאמרינן בתנאיה לאו מזדהר איכא למיחש שמא יישן למחר במזיד: קונם אשתי נהנית לי. פרי"י איירי דלא משועבד לה: שגנבה כיסי ושהכתה בני. אין לפרש שפירש אם גנבה את כיסו וכן אם הכתה את בנו דא"כ פשיטא דלא חל הנדר: פותחין לאדם בכבוד שבתות וי"ט. כגון שנדר שלא לאכול ושלא לשתות יין שנה אחת ולא נזכר של שבתות וי"ט להוציאם מן הכלל כשבא לישאל על נדרו פותחין לו בכבוד שבתות וי"ט דאמרינן אילו ידעת והיית זכור בשעת הנדר על שבתות וי"ט כלום נדרת עליהם והוא אמר לאו מתירין אותו אף לימי החול כדמסיק במשנה דנדר שהותר מקצתו הותר כולו והותר מקצתו הותר כולו דקאמר בלא התרת חכם אלא הותר מחמת נדר טעות קאמר ול"נ דהלשון משמע שצריך התרת חכם מדקאמר פותחים אלמא משמע דצריך התרת חכם לכ"ע דודאי צריך התרת חכם ולא דמי למתני' דנמצאו אביו או אחיו דלא צריך שאלה דהתם הנדר בטעות ושגגה גמורה דאין סהדי מסבור בלבו שמא אינם קרובים דהא אפשר שפיר בלא אחיו הלכך הרי הוא כאילו אמר בפירוש הרי עליכם [illegible] שנדר שנה אחת תמימה הכל יודעין שאי אפשר לשנה אחת בלא שבתות ואם כן [illegible] דאי היה דעתו גם אשבתות וי"ט ולא מצי למימר שטעה כמו במתני' אלא שהוא [illegible] שבתות וי"ט שלא הוציאם מן הכלל הלכך צריך שאלה והתרה גמורה כשאר נדרים: [illegible] נדר כו'. להכי מייתי הך מתני' מקמי' פלוגתא דרבה ורבא דפליגי בפלוגתא דמתני' דרבנן ור"ע בהא דפותחין הוו כפלוגתא דב"ש וב"ה דת"ק כב"ש ור"ע כב"ה וא"ת [illegible]ית ליה דלא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה: אמר רבה דכ"ע כל היכא דאמר אילו [illegible] מאחר שלא החליף דבריו הראשונים אינו נראה עקירת נדר שמתחלה אמר כולכם והשתא [illegible] כולכם לכך לא אמרי' כי הותר מקצתו הותר כולו וה"ה נמי אם מתחלה אמר בפרט [illegible]ביו עמהם וחזר ואמר אילו הייתי יודע שאבי ביניכם הייתי אומר פלוני ופלוני אסורים ואבי [illegible]ה ולא החליף את לשונו אין כאן עקירת נדר ודכ"ע לא אמרינן נדר שהותר מקצתו [illegible] רבא והא דנקט שינוי בלשון כולכם ליפנא דמתני' נקט דאמר הרי עליכם קרבן: [illegible] שהחליף ושינה את דבריו הראשונים שמתחלה אמר כולכם אסורים ועתה אמר אילו [illegible] ביניכם הייתי אומר פלוני ופלוני אסורין ואבי מותר והוא הדין אם החליפם בגד אחר [illegible] ולזה והשתא אמר כולכם דמאחר שהחליפן לכלל ופרט שמתחלה כלל באיסור ופרט בהיתר אי נמי פרט באיסור וכלל בהיתר אמרי ב"ה ור"ע מאחר שהחליפן נראה כעוקר נדרו והותר מקצתו הותר כולו וב"ש לא שני ליה ואסרו בתרווייהו:

מסורת הש"ס

שבועות כח:

נ"א שאיני

[לעיל כב:]

[שבועות כח: ועי' תוס' קידושין יג. ד"ה כשם]

יבמות לג. שבועות טו נה:

לקמן סו.

פי' הרא"ש

מתני' נדרי שגגות אמר קונם אם אכלתי ואם שתיתי ונזכר שאכל או שתה. ובשעת הנדר היה סבור בודאי שלא אכל ולא שתה ולא היה בדעתו לנדור כלל ולא היה פיו ולבו שוין הלכך לא הוי נדר: קונם שאיני אוכל ושאיני שותה ושכח ואכל ושתה. דבשעה שהנדר יש לו לחול דהיינו בשעה שאכל ושתה אז שכח את הנדר וילפי' משבועות דבעינן שיהיה האדם [ס"י בשבועה] בשעה שהשבועה חלה עליו יהא זכור את השבועה: קונם אשתי נהנית לי שגנבה את כיסי כו'. היינו נדרי שגגות דכיון שנודע לו שלא גנבה כיסו נמצא שלא היה נודר: אלו ואלו מותרין. דנדר שהותר מקצתו הותר כולו דאינו דומה שיחול נדרו אלא כעין שנדר אותו וכיון שמקצתו היה שוגג נתבטל כולו: גמ' תנן התם. משנה היא לקמן בפ' ר"א (דף סו.): פותחין בשבתות ובי"ט. כגון אם נדר להתענות שנה ואמרו לו והלא כמה שבתות וי"ט יש בשנה שאין טוב להתענות בהן ואמר לא שמתי אל לבי ולא נזכרתי לשבתות וי"ט ואילו הייתי זכור לא הייתי נודר להתענות בהן אותן הימים מותרין על ידי התרת חכם ולא דמי להך מתני' דשוגג גמור היה על אביו ולא חל הנדר עליו כלל אבל הכא היה לו לידע שאי אפשר לשנה בלא שבתות וי"ט וחל הנדר עליהם כי נדרים חלים על דבר מצוה כדבר הרשות הלכך צריך שאלה: ושאר כל הימים אסורים. דלית להו נדר שהותר מקצתו הותר כולו וסברו דלא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה: שהנדר שהותר מקצתו הותר כולו. דכיון שמצא פתח למקצת הנדר אפילו לא נתחרט בשאר הימים בטל כל הנדר: אמר רבה הכל מודים כו'. אפלוגתא דב"ש וב"ה דמתני' קאי ומשום דמותיב לקמן מסיפא דהך מתני' מייתי לה הכא ופלוגתא דרבה ורבא שייך נמי אהך מתני': אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר כולכם אסורין חוץ מאבא כו'. אמתני' קאי דאמר הרי הם עליכם קרבן ואסרן בכלל לכלם כאחד והשתא נמי קאמר הייתי אומר כולכם אסורין ולא החליף לשון הנדר ולא אמרינן ביה הותר מקצתו הותר כולו והוא הדין אם ראה אותם מרחוק אוכלין ולא ידע שאביו ביניהם והראה עליהם ואמר לזה ולזה אסורים וחזר ואמר הייתי אומר פלוני ופלוני ואבא מותר אחרים אסורים כיון שלא החליף דבריו שהנדר והחזרה הכל בלשון פרט: הייתי אומר פלוני ופלוני אסורין. ומתחלה אסרן עליהם בלשון כולכם דכיון שהחליף דבריו הורע כח הנדר וסברי בית הלל דאמר' הואיל והותר מקצתו הותר כולו והוא הדין נמי אם מתחלה אמר בלשון פרט ולבסוף אמר כולכם ובית שמאי סברי שהכל ענין אחד:

ורבא

הגהות הב"ח

(א) במשנה הרי הן עליכם: (ב) רש"י ד"ה נדרי שגגות אמר קונם עלי ככר זו אם אכלתי אם שתיתי הס"ד: (ג) ד"ה או שהיה וכו' ועם אחיו הס"ד ואח"כ מ"ה ב"ש: (ד) ד"ה פותחין וכו' אם אמר לאו הותר הס"ד: (ה) ד"ה בראשונה היו אומרים ב"ד של ראשונים היו אומרים אותן הימים: (ו) ד"ה אמר רבה וכו' כמו שאמר על כולם כולכם אסורין וכו' הואיל ואכתי כמעיקרא דאמר כולכם: (ז) ד"ה לא נחלקו וכו' הותר כולו הס"ד ואח"כ מ"ה ורבא אמר:

גליון הש"ס

גמ' תנא כשם שנדרי שגגות. עי' קדושין דף יג ע"א תד"ה כשם: שם נדר שהותר מקצתו. עי' ירושלמי פ"ב דברכות הלכה ד: בהר"ן ד"ה נדרי שגגות כו' דכיון דנדרא וכו'. עי' שבועות דף כח ע"א. ולעיל דף כ ע"ב בר"ן ד"ה אבל:

[תמורה כה:]

לקמן סו:

ורבא אמר דכולי עלמא כל היכא דאמר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר פלוני ופלוני אסורין ואבא מותר כולם מותרין לא נחלקו אלא באומר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר כולכם אסורין חוץ מאבא ב"ש סברי לה *כרבי מאיר דאמר תפוס לשון ראשון ובית הלל סברי לה כרבי יוסי דאמר בגמר דבריו אדם נתפס איתיביה רב פפא לרבא *כיצד אמר ר' עקיבא נדר שהותר מקצתו הותר כולו קונם שאיני נהנה לכולכם הותר אחד מהן הותרו כולם שאיני נהנה (א) לא לזה ולזה הותר הראשון הותרו כולם הותר האחרון האחרון מותר וכולן אסורין בשלמא לרבה מוקים לה לרישא דאמר לזה ולזה וסיפא דאמר לכולכם אלא לדידך בשלמא רישא מוקים לה דאמר לכולכם אלא

רש"י

(ג)דב"ש-לא נחלקו באומר תחלה בכלל הרי זה עליכם קרבן וחזר ואמר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר פלוני ופלוני אסורין ואבא מותר הואיל ולבסוף פרטן אפילו ב"ש מודו דהכא הואיל והותר מקלתו בתוך דבורו הותר כולו: לא נחלקו · אלא דהדר כלל דאמר כולכם אסורים חוץ מאבא: דבית שמאי סברי לה כר"מ דאמר תפוס לשון ראשון · דאזלינן בתר הוא (ג) רובא דאמר כולכם אסורין ולא אמרי' משהותר מקלתו הותר כולו: וב"ה סברי לה כרבי יוסי דאמר בגמר דבריו אדם נתפס· דאמר חוץ דמתוך דבורו הותר מקלתו דאמר חוץ מאבא הותר כולו : כילד אמר ר"ע נדר שהותר מקלתו הותר כולו·דזהו כב"ה ופליגי רבנן עליה דאמרי לא הותר כולו דהיינו כבית שמאי : שאיני נהנה לזה ולזה· שפרטן: הותרו כולן· מפרש בברייתא לקמן: בשלמא לרבה· דאמר דבכולכם לא פליגי אלא בפלוני ופלוני לא קשיא ליה הך ברייתא דמתרץ לה לרישא כסיפא וסיפא כרישא (ד) דקתני רישא ר' עקיבא אומר הותרו כולן מיירי בהיכא דפרט שאמר שאיני נהנה לזה ולזה ולא בכולכם ור"ע הוא דאמר כב"ה והייט דקאמר לא נחלקו אלא בהייתי אומר פלוני ופלוני אסורין ואבא מותר ופליגי רבנן עליה דר"ע דקסברי כב"ש וסיפא דסיפא דקתני כולן אסורין מוקי לה דאמר כולכם ודברי הכל היא דבכולכם אסורים לא פליגי ר"ע ורבנן כדאמרי' דכולי עלמא היכא דקאמר כולכם כולן אסורין והשתא סיפא דרישא דתני הותר הראשון הותרו כולן לא דייק אלא לסיפא דסיפא כדקאמר: אלא לדידך · לרבא דאמר בכולכם פליגי היכי מוקמינן לה לברייתא : בשלמא רישא · דקתני דאמר ר' עקיבא הותר אחד מהן הותרו כולן דפליגי רבנן עליה : מוקים לה דקאמר כולכם · ולא (ה) אפיק אלא כדקתני ר' עקיבא וכו' ופליגי רבנן עליה דר' עקיבא כב"ה :
אלא

תוספות

ורבא אמר דכ"ע וכו'. פי' רבא אית ליה דכל היכא דאמר בסוף פלוני ופלוני בין אמר מעיקרא כולכם בין מעיקרא לזה ולזה דהשתא לא החליף לשונו אפ"ה כיון דלבסוף הותר מקלתו לגמרי שלא כלל אביו עם האחרים כשבא להתיר נדרו אמרינן הותר מקלתו הותר כולו דב"ש אמרי נמי נדר שהותר מקלתו הותר כולו לא נחלקו אלא דאמר כולכם לבסוף דב"ש סברי לה כר"מ דאמר תפוס לשון ראשון ובתחלת דבריו בשעת התרה כלל אביו עמהם וא"כ אין כאן הותר מקלתו וא"ת אי תפוס לשון ראשון אמאי אביו מותר והלא מתחלה אמר כולכם דמשמע אפילו אביו ויש לומר דודאי אנן סהדי דאין דעתו לאסור אביו אילו יודע שהיה שם ומ"מ לא חשיב ליה הותר מקלתו לגבי להתיר לאחרים: מתיבי כילד אמר רבי עקיבא נדר שהותר מקלתו הותר כולו וכו' · בשלמא לרבה דתלי פלוגתייהו בהחלי' לשונו מוקי רישא כדקתני כולכם כגון דאמר בתחלת נדרו לזה ולזה עכשיו כשחוזר בו אמר כולכם כדקתני בברייתא וסיפא דברייתא דקתני לזה ולזה הותר הראשון הותרו כולן מיירי שאמר מתחלה בשעת נדרו כולכם ועכשיו בשעת חזרה אומר לזה ולזה וכולכם דרישא ולזה ולזה דסיפא דהך ברייתא' תרווייהו קאי אשעת חזרה ואילטריך רישא וסיפא לאשמועינן דבכל ענין שיחליף לשונו אמר ר"ע הותר מקלתו הותר כולו וא"ת מ"מ קשה מסיפא דסיפא דקתני הותר האחרון וכולן אסורין היכי מפרשת לה וי"ל דהשתא לא דייקינן בלישנא דראשון ואחרון עד בסמוך : אלא לדידך בשלמא רישא · דאמר הותר [א' מהן] הותרו כולן דאמר כולכם בשעת חזרה ולכך לרבי עקיבא הותרו כולם ולא לרבנן אלא סיפא על כרחו דאמר לזה ולזה בשעת חזרה אמאי פליגי רבנן עליה ואת"ל לפי' ר"ת דפירש לעיל דרבא דפליג בכולכם לבסוף בין אמר בשעת הנדר כולכם בין אמר בשעת הנדר לזה ולזה אם כן ליפנא דכולכם ברישא ולזה ולזה תרווייהו אשעת הנדר קיימי דאידי ואידי בשעת חזרה אמר כולכם ולהכי ר"ע דוקא ולא רבנן וי"ל דמשמע ליה דלשונות דברייתא אחזרה קיימי מדקתני כילד אמר ר"ע נדר שהותר מקלתו הותר כולו משמע דאשעת היתר קאי לפרושי · ועי"ל כיון דעיקר פלוגתא דר"ע ורבנן תלוי במה שאמר לבסוף כולכם א"כ זה היה לו לפ' בברי' ברישא ובסיפא כ"כ לרש"י:
ולרבה

ר"נ

אסורין ואבא מותר · ב"ש כרבנן דלית להו נדר שהותר מקלתו הותר כולו וב"ה כר"ע דליכא דהכא איכא תרתי חדא דאיכא טעות גמור לגבי האב ולגבי אחריני נ"כ יש טעות בלשון שהוא אומר שאילו היה יודע שאביו ביניהם אפי' האחרים לא היה אוסר אותן בלותו לשון שאסרן לפי שהיה מקפיד שיהא מובן מדבריו אפי' רגע כמימריה שיהא אבא בכלל האיסור ולפיכך הוא אומר שלא היה אומר כולכם אלא פלוני ופלוני וכיון דאיכא תרתי דהייט טעות גמור לגבי אביו וטעות בלשון לגבי האחרים ס"ל לב"ה דכי האי גוונא מיקרי נדר שהותר מקלתו הותר כולו:ורבא אמר הכל מודים באומר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר פלוני ופלו' אסורין ואבא מותר כולן מותרים · כלומר דאיכא תרתי וכדפרישנא דס"ל לרבא דב"ש נמי מודו דכל היכא דשייך למימר הותר מקלתו הותר נמי כולו : לא נחלקו אלא באומר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר כולכם אסורין חוץ מן אבא ב"ש סברי לה כר"מ דאמר תפוס לשון ראשון· דס"ל לרבא פלוגתייהו במעמיד לשונו הראשון וטעמייהו דב"ש משום דסברי לה כר"מ דאמר (תמורה כה:) גבי ה"ז תמורת עולה וחזר ואמר הרי זו תמורת שלמים תפוס לשון ראשון והרי היא תמורת עולה ואין בה שלמים כלל ור' יוסי ס"ל דהרי זו תמורת שלמים שבגמר דבריו אדם נתפס וב"ש סברי לה כר"מ דאמר תפוס לשון ראשון הלכך כיון דבתחלת דבריו דהייט כולכם אסורים הרי הן כמו שאמרן בתחילה אף על פי שבגמר דבריו שאומר חוץ מן אבא משוי טעות בדבריו הראשונים לא קפדינן בהכי דעיקר דבורו של אדם הוא תחלת דבריו דכי היכי דהתם כשדבורו הראשון סותר דבורו האחרון אין חוששין למה דאמר בסוף כלל דהייט תמורת שלמים הכא נמי שאף שדבורו האחרון דהייט חוץ מן אבא קיים לפי שאינו סותר דבורו הראשון אלא מבאר מ"מ כיון דסבירא לן דבסותרין זה את זה תופסין לשון ראשון בשאין סותרין נ"כ עושים עיקר מתחלת דבורו וכיון שתחלת דבורו מסכים עם מה שאמר בתחילת הנדר מתקיים לגבי האחרים וליכא הכא הותר מקלתו כלל דאביו לעולם לא היה בכלל הנדר וב"ה סברי לה כר' יוסי דאמר דכשסותרין דבריו זה את זה הולכין אחר גמר דבריו והכא נמי כשאין סותרין שיש לעשות עיקר מגמר דבריו דהייט מה שאמר חוץ מן אבא ונמצא שיש בנדר טעות וכיון שבטל מקלתו בטל כולו : איתיביה רב פפא לרבא וכו' · בשלמא לרבה מוקי לה לרישא דאמר לזה ולזה וסיפא דאמר לכולכם · כלומר רישא קרי תרי בבי קמאי וסיפא קרינן בבא בתרייתא והכי פירושו בשלמא לרבה מוקי להו לתרי בבי קמאי במשנה דבריו הראשונים ומשום דבבא קמייתא נקט שאמר בתחלה שאיני נהנה לכולכם קאמר דמוקי לה שאמר לזה ולזה כלומר דהשתא שיודע שאביו ביניהם אומר שאילו היה יודע כן מתחלה היה אומר לזה ולזה ומשום הכי לר' עקיבא הותר אחד מהן הותרו כולן כיון דאיכא תרתי טעות לגבי האב וטעות בלשון לגבי האחרים ומציעתא נמי דשאיני נהנה לזה ולזה במשנה הוא אלא שהשנוי הוא הפך מן הראשון דברישא אמר בתחלה לכולכם ועכשיו הוא משנה לומר שאילו היה יודע היה אומר לזה ולזה ובמציעתא מיירי דאמר בתחלה לזה ולזה ועכשיו משנה לומר שאילו היה יודע שאבא ביניכם היה אומר כולכם חוץ מן אבא וקמשמע לן דכי האי גוונא נמי קפידא הוי ושנוי מיקרי דאיכא אינשי דקפדי כשיודעין שאביו ביניהם לומר לזה ולזה כדי שלא יהא אביהם נכלל בכלל הנדר אפילו רגע ואיכא אינשי דקפדי איפכא לומר כולכם כשאביו ביניהם ולא לומר לזה ולזה לפי שמי שאומר לזה ולזה מאחר הרבה לבאר שלא יפרוט את אביו שמי ששומע שהוא מתחיל ואומר לזה ולזה אפשר שיהא סבור שלבסוף יזכיר את אביו ג"כ ולפיכך הוא בוחר לכבוד אביו שידיר האחרים בלשון כולכם כדי שיבאר לאלתר שאין אביו נכלל הלכך בבא קמא דברייתא קמשמע לן דבמשנה מכלל לפרט הוי שנוי וכשהותר מקלתו הותר כולו מציעתא קמשמע לן דבמשנה מפרט לכלל דהייט שאמר בתחלה לזה ולזה ועכשיו אמר לכולכם דכי האי גוונא נמי שנוי הוי והותר הראשון כלומר אחד מהן הותרו כולן וסיפא דקתני הותר האחרון האחרון מותר וכולן אסורין דאמר לכולכם בין בתחלה בין בסוף אי נמי דאמר בתחלה ולבסוף לזה ולזה דכיון שהוא מעמיד דבריו הכל אחד ומשום הכי קתני דהותר האחרון כלומר האחד מהן האחרון מותר וכולן אסורין והשתא קס"ד דראשון ואחרון לאו דוקא אלא אחד מהן קאמר : אלא לדידך בשלמא רישא דאמר לכולכם · דפליגי רבנן כלומר במעמיד ומשום הכי דוקא לרבי עקיבא הותר אחד מהן הותרו כולן אבל לרבנן כיון
שהוא

פי' הרא"ש

ורבא אמר הכל מודים כו' · רבא סבירא ליה דלאו בהחליף ושינה תליא התירא דבאיזה לשון שאסרם בשעת הנדר הן בכלל הן בפרט ובשעת חזרה אמר הייתי אומר פלוני ופלוני [אסורין] כולי עלמא מודו דכולם מותרים : כי פליגי דאמר כולכם לבסוף · בין שאסרם מתחלה בפרט בין שאסרם בכלל ב"ש סברי כר"מ דאמר תפוס לשון ראשון : ופלוגתא דר"מ ור' יוסי בתמורה פרק כילד מערימין דתנן (תמורה כה:) הרי זו תמורת עולה תמורת שלמים ר' מאיר אומר הרי זו תמורת עולה דתפוס לשון ראשון ר' יוסי אומר אם לכך נתכוון תחלה הואיל ואי אפשר להוציא שני דברים יחד דבריו קיימים והכא נמי סברי ב"ש תפוס לשון ראשון וכיון שאמר כולכם אסורין נאסרו האחרים באיסורן וכי אמר חוץ מאבא לא מהני לצרפן יחד ולומר הואיל והותר אביו הותרו גם האחרים ומיהו לא דמי לגמרי דהתם לשון אחרון בטל לגמרי והייט טעמא דתמורת עולה תמורת שלמים בני ענינים הם מדלא קאמר ותמורת שלמים בוא"ו הלכך כי אמר תמורת עולה כבר נתפסה הבהמה כולה בקדושת עולה ותו לא חייל עלה קדושת שלמים אבל הכא כי אמר הייתי אומר כולכם אסורים אין זה תשלום דבריו כי גם מתחלה אסר את כולם אלא ודאי שצריך לסיים חוץ מפלוני הלכך אין דבריו המאוחרים בטלים אלא להא הכי קא דאמרינן תפוס לשון ראשון שאינן נכללין יחד שתי הלשונות לומר הואיל והותר אביו הותרו גם האחרים וב"ה סברי כר' יוסי דאמר אף בגמר דבריו אדם נתפס הלכך נכללין שתי הלשונות יחד וכיון שהותר מקלתו הותר כולו : איתיביה רב פפא לרבא כילד אר"ע כו' · בשלמא לרבה מוקי לרישא דאמר לזה ולזה כו' · לרבה ס"ל דבהחליף לשונו תליא התירא מוקי לה לרישא דאמר בשעת הנדר לזה ולזה ובשעת חזרה אמר כולכם וסיפא דאמר בשעת הנדר כולכם ובשעת חזרה לזה ולזה דבשניהם מחליף לשונו הלכך בשניהם הותרו כולם וליפנא דברייתא אשעת חזרה קאי אי נמי איפכא וליפנא דברייתא אתחלת הנדר קאי והכך תרי בבי אתו לאשמועינן דבין החליף דבריו מכלל לפרט ובין החליפן מפרט לכלל בכל ענין הותרו כולם וסיפא דקתני האחרון מותר וכולן אסורין לא אסיק אדעתיה לתרוצה ובסמוך פריך לה מינה אי נמי מוקי לה בלא החליף דבריו ובסמוך פריך אמאי קתני ראשון ואחרון : אלא לדידך בשלמא רישא דאמר כולכם · דבשעת חזרה אמר כולכם בין כלל בין פרט בשעת הנדר פליגי ב"ש וב"ה וכן ר"ע וכל פלוגתיה :
אלא

הגהות הב"ח (א) גמ' שאיני נהנה לזה ולזה כצ"ל ותיבת לא נמחק:(ב) רש"י ד"ה דב"ש וכו' ורבא אמר הכל מודים באומר כו' הרי הן עליכם:(ג)ד"ה דבית שמאי וכו' בתר הוא דיבור דאמר: (ד) ד"ה בשלמא וכו' וסיפא כרישא דהא דקתני וכו' לזה ולזה ולא בדאמר כולכם ור' עקיבא וכו' והשתא מסיפא דרישא דתני וכו' לא דייק אלא מסיפא דסיפא : (ה) ד"ה מוקים לה וכו' ולא אפיק אלא דקתני וכו' ודר' עקיבא כב"ה:

ל א טוש"ע י"ד סימן רכט סעיף ג:

לא ב מיי' פ"ח מהל' נדרים הל' ז סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רלב סעיף כב:

אלא סיפא דאמר לזה ולזה ר"ע היא אמאי פליגי רבנן עליה והאמרת דברי הכל מותר אמר ליה רבא ולרבה מי ניחא סיפא במאי מוקים לה דאמר לכולכם הי דין הוא ראשון והי דין הוא אחרון אלא רישא דאמר לכולכם וסיפא *כגון שתלאן זה בזה ואמר פלוני כפלוני ופלוני כפלוני דיקא נמי *דתניא *הותר האמצעי הימנו ולמטה מותרין (א) ולמעלה אסורין איתיביה רב אדא בר אהבה לרבא *קונם בצל שאני טועם שהבצל רע ללב אמרו לו והלא הכופרי יפה ללב הותר בכופרי ולא בכופרי בלבד הותר אלא בכל הבצלים מעשה היה והתירו רבי מאיר בכל הבצלים מאי לאו דאמר אילו הייתי יודע שהכופרי יפה ללב הייתי אומר כל הבצלים אסורין וכופרי מותר ג לא באומר אילו הייתי יודע שהכופרי יפה ללב הייתי אומר בצל פלוני ופלוני אסורין וכופרי מותר ורבי מאיר אליבא דרבי עקיבא ואליבא דרבנן איתיביה רבינא לרבא *רבי נתן אומר יש נדר שמקצתו מותר ומקצתו אסור כיצד נדר מן הכלכלה והיו

ר"ן

שהוא מעמיד דבריו הוא בלבד מותר וכולן אסורים: אלא סיפא · כלומר מציעתא אי דאמר לזה ולזה כלומר שבתחילה אמר לכולכם ועכשיו אומר לזה ולזה וכי קתני בברייתא לזה ולזה אדבריו אחרונים קאי ר' עקיבא היא בתמיה הא במשנה אפי' רבנן מודו וליכא למימר דכי היכי דלרבה תרי בבי קמאי במשנה לרבא נמי תרי בבי קמאי במעמיד אלא דרישא כשאומר בתחלה ולבסוף כולכם ומציעתא כשאמר בתחלה ולבסוף לזה ולזה דליכא למימר הכי דבשלמא לרבה תרווייהו צריכי לאשמועינן דבין מכלל לפרט או מפרט לכלל שנוי הוי אלא לרבא דלית ליה אוקמתא אלא במעמיד תרתי במעמיד למה לי אלא ודאי רישא במעמיד ומציעתא במשנה וכיון שכן קשיא מציעתא דהיכי קאמר דר"ע היא ולא רבנן דקתני כיצד אמר ר"ע הא במשנה אפילו רבנן מודו והוא הדין דהוה ליה לאקשויי מסיפא דקתני האחרון מותר וכולן אסורין והיכי משכחת לה לר"ע הא אמרת דאפי' מעמיד שרי אלא דכיון דמציעת' קשיא ליה לא נטר ליה עד סיפא ונראה בעיני דהיינו טעמא דכי אמרי' בשלמא לרבה קרינא למציעתא רישא וכי אמרינן אלא לדידך קרינא למציעתא סיפא משום דלרבה מציעתא ורישא בחד גוונא דהיינו במשנה ומשום הכי קרינן להו לתרווייהו רישא דלדידיה ליכא אלא תרי בבי בברייתא דהיינו תרי גווני קמאי במשנה וסיפא במעמיד אבל לרבא דלא אפשר לאוקמיה מציעתא דומיא דרישא במעמיד דאם כן תקשי לן תרתי במעמיד למה לי קרינא למציעתא סיפא: אמר *(לך) רבא ולרבה מי ניחא סיפא במאי מוקים לה דאמר לכולכם · כלומר במעמיד וכדפרישית אי הכי הי דין הוא ראשון והי דין הוא אחרון כלומר היכי שייך למיתני ראשון ואחרון ואמאי קרי ליה במציעתא ראשון ובסיפא אחרון הוה ליה למימר בתרווייהו הותר אחד מהם: אלא רישא דאמר לכולכם · כלומר בין לדידי בין לרבה רישא דאמר לכולכם: וסיפא · כלומר מציעתא ובתרייתא בשתלאן זה בזה וכו' אלא דלדידי רישא במעמיד ולרבה במשנה: איתיביה רב אדא לרבא וכו' · כלומר וקשיא לרבא דאמר במעמיד פליגי ומוקי ב"ש כרבי מאיר ומדאיכהו כר"מ משמע דר"מ נמי ס"ל כותייהו דאביו מותר וכולן אסורין וכאן התיר ר"מ כל הבצלים וכל שכן דקשיא לרבה דאמר דבמעמיד ד"ה כולהון אסורין ואביו מותר דא"כ ר"מ שהתיר כל הבצלים דאמר כמאן אלא דמשום דהך מתני' תני ר"מ בהדיא ורבא הוא דאדכריה לר' מאיר אקשי ליה לרבא ובדין הוא דה"מ לקשויי דנהי דב"ש סברי לה כרבי מאיר [אבל רבי מאיר] לא ס"ל כותייהו אלא כב"ה ואפילו במעמיד שרי דנהי דאמר רבי מאיר תפוס לשון ראשון ה"מ כשאוסר זה את זה כעולה ושלמים אבל בשאינו סותר באומר חוץ מן אבא ס"ל דבגמר דבריו אדם נתפס אלא דלפום טעמיה דמקשה דמוקי רבי מאיר כב"ש מתרץ לה דלאו במעמיד היא אלא במשנה לרבה רבי מאיר אליבא דרבי עקיבא דהא רבה לא ס"ל דב"ש כר"מ הלכך מצינן לאוקמי לרבי מאיר אליבא דרבי עקיבא ולרבא דאמר דבמהפך דבריו דברי הכל מותר קאי רבי מאיר כדברי הכל: יש נדר שמקצתו מותר ומקצתו אסור · נראה לי דמקצתו מותר בלא שאלה קאמר כיון שיש טעות בעיקר הנדר שזה לא נתכוון לבנות שוא לעולם: *)ר' עקיבא היא ופליגי רבנן עליה · בתמיה: אי לרבה רישא לזה ולזה ור' עקיבא · כלומר במשנה וסיפא דאמר כולכם וד"ה כלומר במעמיד: לרבא · רישא לזה ולזה ודברי הכל כלומר במשנה וסיפא כולכם ורבנן · כלומר במעמיד: ולענין הלכה קי"ל כר' עקיבא אליבא דב"ה דנדר שהותר מקצתו הותר כולו ובפלוגתא דרבה ורבא כיון °דאיכא למימר דהלכתא כרבה משום דהוה רביה דרבא ואיכא למימר דהילכתא כרבא משום דבתרא הוא נקטינן כרבה לחומרא דבמעמיד כולהון אסורין ואביו מותר ובמשנה בין מפרט לכלל ובין מכלל לפרט כולן מותרין וכן פסק הרמב"ן ז"ל מיהו איכא מ"ד דכי אמר דבמעמיד כולן אסורים דוקא דומיא דמתני' שלא היה יודע שאביו ביניהם הלכך כיון שהוא מעמיד אין כאן נדר שהותר מקצתו לפי שאביו לא היה נעולם בכלל הנדר אבל בשכולן בכלל ונשאל על אחד מהן וכמתניתין דפותחין כיון שהותר אחד מהן על ידי שאלה הותרו כולן ואין כן דעת הרמב"ן ז"ל בהלכותיו

*) שייך לדף שאח"ז

רש"י

אלא סיפא · דרישא דאמר לזה ולזה הותר הראשון הותרו כולן כדקתני לה ורבי עקיבא היא ולא רבנן כדקתני כיצד א"ר עקיבא וכו' ומשמע דפליגי רבנן עליה: והא אמרת · היכא דאמר הייתי אומר פלוני ופלוני (ב) אסורין כולן מותרין והשתא לא דייק סיפא אלא סיפא דרישא והשתא לא מצי רבא לאוקמא לדברי הכל דבכולן אסורין ליכא מאן דפליג אפילו ר"ע אבל הכא דקתני הותרו כולן רבנן פליגי עליה: אמר ליה רבא לרב פפא ולרבה מי ניחא סיפא · דסיפא דקתני וכולן אסורין במאי מוקים לה דאמר לכולכם: הדין הוא ראשון והדין הוא אחרון · הא לכולכם קתני סתם ומאי ראשון ומאי אחרון איכא דקתני האחרון מותר וכולן אסורין: אלא אמר רבא · הכא מתרצינא להדדי דלא קשיא כלל (ג) דסיפא דקתני ראשון ואחרון לא משמע כדקתני שאיני נהנה לזה ולזה: אלא כגון שתלאן זה בזה · דמעיקרא אמר קונם שאיני נהנה לזה והדר אמר פלוני יהא אסור כפלוני שהדרתי ופלוני השלישי יהא אסור כשני לפיכך קתני הותר הראשון הותרו כולן שכולן תלויין בו הותר האחרון האחרון מותר וכולן אסורין שהרי הראשון והאמצעי לא נתלו באחרון לפיכך לא הותרו השנים בהתירו של אחרון: דיקא נמי · דהכי הוא דקתני ההיא ברייתא: הותר האמצעי הימנו ולמטה מותר · והיינו הוא והאחרון שתלוי בו מותרים: ממנו ולמעלה · היינו הראשון אסור לפי שהן תלויין בו והוא אין תלוי בהן: והלא הכופרי · בצל של אותו מקום: הותר בכופרי · שלא נדר אלא מאותו שהוא רע ללב ולא בכופרי: והתירו רבי מאיר · דקסבר נדר שהותר מקצתו הותר כולו: מאי לאו דאמר אילו הייתי יודע שהכופרי יפה ללב הייתי אומר כל הבצלים אסורין וכופרי מותר · דהיינו דומיא דכולכם אסורין חוץ מאבא ואפ"ה התירו ר"מ בכל הבצלים וקשיא בין לרבה בין לרבא דאילו לרבה בכולכם לא פליגי דאסור והכא קא שרי ר"מ היכא דאמר בכולכם ולרבא קשיא דאמר בכולכם פליגי (ד) דב"ש דאסרי סברי לה כר"מ: תרין לה באומר אילו הייתי יודע שהכופרי יפה ללב הייתי אומר בצל פלוני ופלוני אסור וכופרי מותר · דהיינו פלוני ופלוני ולהכי קא שרי ר"מ והיינו דרבא דאמר פלוני ופלוני דברי הכל מותר (ה) דר' מאיר אליבא דרבי עקיבא ואליבא דרבנן קא שרי כלומר אליבא דד"ה דהא ד"ה מותר ותרווייהו גרי"ס סמור"ה:

בנות

[לקמן סו:]

[שם]

[תוספתא פ"ט]

[לכאורה נ"ל דתנן שהרי הכי תנן לקמן סו· מיהו בסי' הרא"ש דהכא כתב בסד"ה וסיפא וכו' ודיקא נמי דקתני עלה בברייתא' הותר האמצעי וכ"כ הרא"ש בפסקיו לקמן פרק ט סי' ה מוכח דלא היה כך גרסת גבא זו במשנה דלקמן סו·]

תוספות

ולרבה מי ניחא סיפא במאי מוקים לה הדין הוא ראשון הדין הוא אחרון · כלומר מ"ש ראשון ומ"ש אחרון בתרווייהו הוה ליה למימר הותרו כולן: אלא דרישא דאמר כולכם · ובהא פליגי רבנן ור"ע דסיפא לאו מפלוגתא דרבנן ור"ע אלא אפי' רבנן נמי מודו וכגון שתלאן זה בזה: איתיביה רב אדא בר אהבה לרבא · בכולהו פירכי גרסינן לרבא מיהו האי פירכא איתא לרבא וכ"ש לרבה כמו שאפרש בע"ס: קונם בצל [שאני. טועם · משנה היא בפרק ר' אליעזר: כופרי יפה ללב · על שם מקומו וכן כלב כופרי ובערוך פי' שהוא לשון כפר שהוא של כפרים: מאי לאו דאמר אילו הייתי וכו' כל הבצלים וכו' והתיר ר"מ · וקאמר לדידך דקאמרת לעיל דב"ש אסרי משום תפוס לשון ראשון וב"ש כרבי מאיר והכא בהך ברייתא מתיר רבי מאיר אע"ג דסבר תפוס לשון ראשון [לרבה אמת קשה טפי] דלדידיה אמר לעיל בכולכם אסור לכ"ע והא דפריך לרבא טפי הייתו משום סתם תלמידו·ומשכי לא באומר אילו הייתי יודע הייתי אומר פלוני ופלוני ור' מאיר אליבא דרבי עקיבא ואליבא דרבנן כלומר אליבא דכ"ע הוא והיינו כרבא דאמר לעיל דהכל מודים באומר לזה ולזה ואליבא דרבה פירכא היא דיי"ל דאליבא דרבי עקיבא אמר דוקא ולא אליבא דרבנן דהא פליגי רבנן בלזה ולזה:

לא

אסורים ולא שייך הכא לומר מקצתו הותר כולו דכל חד וחד נדר באפי נפשיה הוא וכה"ג אמר בנזיר אמר הריני נזיר ואמר חבירו הריני כמותו כו' הותר הראשון הותרו כולם הותר האחרון הוא מותר ודיקא דקתני עלה בברייתא הותר האמצעי כו': כופרי יפה ללב · בצל הגדול שנתבשל כל צרכו כמו ורבעה כלב כופרי (יבמות דף נט:): הייתי אומר כל הבצלים אסורים וכופרי מותר · וקשה לרבא דבריו דמתחלה אסר כל הבצלים עליו ולבסוף אמר כולכם וקא שרי רבי מאיר וקשה נמי לרבא דאיהו אמר כי אמר כולכם בסוף אסרי בית שמאי משום דסברי כרבי מאיר והכא קא הייתי אומר בצל פלוני ופלוני אסור וכופרי מותר · לרבה הרי החליף דבריו ור"מ כר"ע כדיה סבירא ליה ולרבא לדברי הכל שרי וגרס ר"מ אליבא דרבי עקיבא ואליבא דרבנן והיינו אליבא

בנות

פי' הרא"ש

אלא סיפא · דאמר בשעת חזרה לזה ולזה אף רבנן פליגי עליה וליכא לתרוצה לרבא דליכא דמתני' קאי אשעת הנדר ובשעת חזרה אמר כולכם ואשמועינן דבין פרט ובין כלל בתחלה אע"ג דבשעת חזרה אמר כולכם הותרו כולם דכיון דלרבא תלוי כל ההיתר באותו ל' שאמר בשעת חזרה משמע ר"ע נקט אותו ל' שהיתר הנדר תלוי בו דבשלמא לרבה דההיתר תלוי בין בל' ראשון בין בל' אחרון זה החליף דבריו אין להקפיד אם שנה במשנה בשעת הנדר או לשון החזרה: במאי מוקי לה דאמר לכולכם או בשעת נדר או בשעת חזרה: אי הכי הי דין הוא ראשון והי דין הוא אחרון · בתמיה כיון דאמר כולכם אי זה נקרא ראשון ואי זה נקרא אחרון בלשון אחר גרס הוא דין הוא ראשון והוא דין הוא אחרון בלשון קושיא זהו ראשון וזהו אחרון ואין חלוק ביניהם ואמאי מתני דאם הותר ראשון הותרו כולם ובאחרון קתני הוא מותר וכולן אסורים וגירסא האחרונה דייקא דשפיר ואחרון אם אמר הייתי אומר אבא מותר וכולם אסורים הרי אביו ראשון ואם אמר כולכם הרי אביו אחרון אבל טעם החלוק לא ידענא: וסיפא כגון שתלאן זה בזה · ולא איירי כ... ור"ע אלא תלתא אחריתי היא וכגון שאסרן על פלוני ואח"כ אמר פלוני כפלוני ופלוני כפלוני כגון שנמצא אביו או שהותר ע"י פתח חרטה הותרו כולם שכולם נתלו בו הותר האחרון

הגהות הב"ח (א) גמ' מותרין הימנו ולמעלה אסורין: (ב) רש"י ד"ה והא אמרת וכו' פלוני ופלוני אסורין והכא מותר כולן מותרין והשתא לא מצי רבא לאוקמא כדברי הכל והשתא לא דייק מסיפא דסיפא דרישא דכולן אסורין ליכא: (ג) ד"ה אלא וכו' דלא קשיא כלל דדרישא דקתני: (ד) ד"ה מאי לאו וכו' ובית שמאי וכו': (ה) ד"ה תרין וכו' מותר ור' מאיר:

גליון הש"ס בהר"ן ד"ה לרבא רישא וכו' דאיכא למימר וכו' · עיין בר"ן ריש סוכה דף רלא וצ"ע:

רש"י

בנות שוח · בנות שבע : הייתי אומר תאנים שחורות ולבנות אסורין · דהייט פלוני ופלוני ובנות שוח מותרות דהייט נמי מין תאנים והייט נדר שהותר מקצתו ומקצתו אסור דתאנים אסורות ובנות שוח מותרות : ורבי עקיבא היא · כדקתני עד שבא ר' עקיבא ולימד וכו' : ופליגי רבנן עליה · דאמרי הכלכלה אסורה ובנות שוח מותרות וקשיא לרבא דאמר דכולי עלמא היכא דאמר פלוני ופלוני אסורין ואבא מותר דכולן מותרין דברי הכל : תרין לה באומר הייתי אומר כל הכלכלה אסורה ובנות שוח מותרות · הייט דומיא דכולכם אסורין חוץ מאבא דפליגי ור' עקיבא היא ולא רבנן : נדר מחמשה בני אדם הותר א' מהן · כגון דאמר פלוני ופלוני אסורין ופלוני מותר הותרו כולן : חוץ מאחד מהם · דהייט דומיא דכולכם אסורים חוץ מאבא הוא מותר וכולן אסורין והכי איכא למשמע מינה דהך סיפא (א) בכולכם קמיירי מדקתני חוץ משמע דאמר כולכם ומדסיפא קמיירי בכולכם לא פליגי אלא בלזה ולזה : רישא · דקתני הותר לאחד מהן הותרו כולן ר' עקיבא היא ולא רבנן דלרבי עקיבא נדר שהותר מקצתו הותר כולו : וסיפא · דקתני הוא מותר והן אסורין דברי הכל היא (ב)והכא נמי קאמר רבה דבכולכם כולן אסורות דברי הכל(היא) : ואי לרבא · (ג)אמר לזה ולזה דברי הכל מותר ובכולכם פליגי רישא דקמיירי בלזה ולזה דברי הכל דהכי נמי אמר דלזה ולזה ד"ה מותר וסיפא הוא מותר והן אסורין רבנן היא דרבא לטעמיה דאמר בכולכם פליגי ורבנן אוסרים מ"מ בין לרבא בין לרבה רישא בלזה ולזה וסיפא בכולכם : מתני' והלה הוא המדיר : גמ' דאתפיס זכוותא · שהביא שטרי זכיותיו לב"ד והיה צריך לחזור לביתו : ואמר · לב"ד ולבעל דינו אי לא אתינא וכו' : ולנערה לא תעשה דבר · משום דאנוסה היא : וכי תימא קטלא שאני · דגבי קטלא חס רחמנא עלה כי אניסה אבל בשאר אונסין דליכא חיוב קטלא לא מפטר משום אונס : והתנן וכו' · ופטור : ולרבא · דאמר אנוס הוא ופטור : מאי שנא מהא דתנן וכו' · דכי מת בתוך שנים עשר חודש דאע"ג דאנסיה מיתה הוי גט ופטורה מן הייבום : אמרי · משום הכי הוי גט אע"פ שמת בתוך הזמן : דאי

גמרא

תורה אור

והיו בה בנות שוח ואמר אילו הייתי יודע שבנות שוח בתוכה לא הייתי נודר הכלכלה אסורה בנות שוח מותרות עד שבא ר' עקיבא ולימד נדר שהותר מקצתו הותר כולו מאי לאו דאמר אילו הייתי יודע שבנות שוח בתוכה הייתי אומר תאנים שחורות ולבנות אסורות בנות שוח מותרות ור' עקיבא היא ופליגי רבנן לא באומר אילו הייתי יודע שבנות שוח בתוכה הייתי אומר כל הכלכלה אסורה ובנות שוח מותרות מאןתנא להא דתנו רבנן נדר מחמשה בני אדם כאחד הותר לאחד מהם הותרו כולן חוץ מאחד מהן הוא מותר והן אסורין אי לרבה רישא רבי עקיבא וסיפא דברי הכל אי לרבא סיפא רבנן ורישא דברי הכל : **מתני'** *נדרי אונסין *הדירו חבירו שיאכל אצלו והלה הוא או שחלה בנו או שעכבו נהר הרי אלו נדרי אונסין : **גמ'** ההוא גברא דאתפיס זכוותא בבי דינא ואמר אי לא אתינא עד תלתין יומין ליבטלן הני זכוותאי איתנים ולא אתא אמר רב הונא בטיל זכוותיה אמר ליה *רבא *אנוס הוא *ואנוס רחמנא פטריה דכתיב °ולנערה לא תעשה דבר וכי תימא קטלא שאני והתנן נדרי אונסין הדירו חבירו שיאכל אצלו וחלה הוא או שחלה בנו או שעיכבו נהר הרי אלו נדרי אונסין *ולרבא מאי שנא מהא דתנן *ה"ז גיטיך מעכשיו אם לא באתי מכאן עד י"ב חדש ומת בתוך י"ב חדש הרי זה גט אמאי והא מינס איתנים אמרי דלמא שאני התם דאי

ר"ן

בהלכותיו שהוא סובר דאפי' כה"ג לא אמר נדר שהותר מקצתו הותר כולו אלא במשנה אבל במעמיד לא וכדבריו נ"ל להכריע דאם איתא דמתני' דפותחין כיון דימים טובים מותרין ע"י שאלה אפי' מעמיד הרי הוא כמשנה א"כ כי אמר רבא דהכל מודים דבמשנה כולן מותרים אפלוגתא דב"ש וב"ה בלחוד קאי ולאו אפלוגתא דרבי עקיבא ורבנן דהא אמרינן במתניתין דפותחין אפילו מעמיד כמשנה הוא ופליגי רבנן ואי הכי מאי קמקשי ליה רבינא לרבא ממתניתין דכלכלה דרבי עקיבא היא ופליגי רבנן לימא ליה אין ה"נ דהא לדידיה ודאי רבנן דפותחין לית להו אפילו במשנה נדר שהותר מקצתו הותר כולו דאי אית להו במשנה לגבי מתני' דפותחין הוה להו למשרי אפי' במעמיד דהא אמר דמעמיד דפותחין במשנה כמתניתין דתאנים אלא ודאי רבא אפלוגתא דב"ש וב"ה בלחודא קאי ולאו אפלוגתא דפותחין דרבי עקיבא אפילו אמשנה פליג ואי הכי מאי קא מקשה לרבא ר' עקיבא היא ופליגי רבנן לימא ליה אין ה"נ אלא ודאי מתני' דפותחין כמתני' דתאני' למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה ומש"ה כי קאמר רבא דבמשנה הכל מודים דכולן מותרין אפלוגתא דרבנן ורבי עקיבא נמי קאי ומשום הכי פריך ליה רבינא שפיר כנ"ל : וכתב עוד הרמב"ן ז"ל דאפי' במשנה דוקא בנדר שהותר ע"י פתח שדומה קצת לנדרי טעות וכיון שיש טעות בנדר בטל כולו אבל התירוהו בחרטה אין כל הנדר ניתר אלא מה שהוא מתחרט בו בלבד אבל בתוספות כתבו דאפילו ניתר בחרטה כיון דחכם עוקר הנדר מעיקרו מכיון שהותר מקצתו הותר כולו ודאמר הותר מקצתו הותר כולו דווקא בשכללם כולם כגון דאמר כולכם או לזה ולזה בוי"ו אבל אם אמר לזה לזה הותר אחד מהן הוא מותר וכולן אסורים דכמ"ד קונם לכל אחד ואחד דמי וכדמוכח בפרק האיש מקדש (קדושין מו·) גבי בזו ובזו ובפר' שבועת הפקדון (שבועות לח·) גבי שבועה לא לך ולא לך ודוקא בהתרת חכם הוא דאמר נדר שהותר מקצתו הותר כולו לפי שחכם עוקר הנדר מעיקרו אבל בהיתר חרם או נידוי אם החרי' או נידה י' בני אדם והותר אחד מהן הוא מותר וכולן אסורים·וכן הדין בהפרת בעל דקי"ל בעל מיגז גייז : מתני' נדרי אונסין הדירו חבירו שיאכל אצלו וכו' או שחלה בנו·כלומר דאע"ג דלאו אונס גמור הוא : הרי אלו נדרי אונסין · לפי שלא עלה על דעתו לאסור נכסיו על חבירו אם לא יאכל עמו אלא כשיוכל לבא בלא אונס כלל ולא יבא אבל כל שנאנס קצת כגון שחלה בנו וצריך לשמרו מותר דלאו אדעתא דהכי אדריה : גמ' אם לא אתינא מכאן עד תלתין יומין ליבטלן זכותאי · האי גברא בקש מב"ד שיתנו לו זמן וכדתנן בסנהדרין (דף לא·) שכל ראיות שיש לך להביא הבא מכאן ועד ל' יום ובו"ד חששו שמא לא אמר כן אלא להשמט מהן ועשו עמו שיתפיס שטר זכיותיו שיש לו על חבירו בידם ואמר להם אם לא באתי מכאן ועד יום פלוני זכיותי הללו יבטלו: וכי תימא קטלא שאני · כלומר דבמקום קטלא איכא טענת אונס אבל במידי אחריני לא והתנן נדרי אונסין וכו' הרי אלו נדרי אונסין לפי שלא עלה [על לב] מדיר להדירו אם יארע לו כך הכא נמי גבי מתפיס זכותיה נימא דלא עלה על דעתו דליבטלן זכותיה כל היכא דלא מצי למיתי ורב הונא דלא שני ליה מידי משמע דלא חש לפרכיה משום דהתם לא ה"ל למדיר לאתנויי דמאי איכפת ליה אבל הכא כיון דה"ל לאתנויי ולא אתני איהו דאפסיד אנפשיה : דלמא שאני הכא דאי הוי ידע דמאית מן אלתר גמר ויהיב גיטא · שהרי לא נתן לה גט אלא משום דלא ניחא ליה דתיפול קמי יבם וכ"ש דאי ידע דמאית גמר ומגרשה כי היכי דלא תיפול קמי יבם : *)ודלמא אונס דמגלי' שאני · כלומר דכיון דשכיח טובא ה"ל לאתנויי וה"ה דה"מ לשנויי דהכא היינו טעמא משום דאין אונס בגיטין משום לנועות ומשום פרוצות כדאיתא בפ"ק דכתובות (דף ב:) אלא דלפום טעמיה דמקשה דס"ל דיש טענת אונס בגיטין משני לה : ולרב הונא מכדי אסמכתא היא ואסמכתא לא קניא · דהאי גברא לא אתפיס זכותיה אלא משום דסמיך אדעתי' דליתי וכל כה"ג אפילו בלא אונס לא קני אע"ג דרב הונא אמר בב"מ (דף סו·) דאסמכתא קניא קים ליה להש"ס דהדר ביה רב הונא כדהדר ביה רב נחמן התם דמגיומי אהדריה : שאני הכא דמתפסן זכותיה · שכיון שילאו מרשותו והתפיסן ביד ב"ד ליכא אסמכתא : והשליש שטרו · שנתנו ביד שליש רבי יוסי אומר יתן דס"ל אסמכתא קניא רבי יהודה אומר לא יתן דסבירא לי' אסמכתא לא קניא : שאני הכא דאמר ליבטלן זכותי · כלומר שהוא מוחל כל כח וזכות שיש לו באותן שטרות

*) שייך לע"ב

דכיון

תוספות

לא באומר אילו הייתי יודע שבנות שוח בתוכה הייתי אומר כל הכלכלה אסורה וכו' · וא"ת מ"ש גבי בצל דס"ד דמקשה שאמר הייתי אומר כל הבצלים וגבי כלכלה ס"ד דמשנינן דאמר שחורות וכל חד דהייה לזה ולזה וי"ל דגבי בצל משמע בצל סתמא ולכך משמע כל הבצלים אבל גבי כלכלה לא אמר כל הכלכלה אלא כלכלה בלא כל והכי לא נדר מן הכלכלה עצמה שאינה ראויה לאכילה אלא ממה שבתוכה נדר ולכך ס"ד דאמר הייתי אומר תאנים שחורות וכו' ואית דגרסי בברייתא לא הייתי נודר אלא מאמר כלכלה והשתא ניחא דמאמר משמע קצת שמפרש תאנים שחורות ולבנות וכו' : אי לרבה רישא כרבי עקיבא וכו' · דנדר א' מחמשה משמע שהיה מונה והולך עד חמשה והיינו דאמר פלוני ופלוני ואחזרה קאי שקאמר בסוף הייתי אומר פלוני ופלוני וסיפא דקתני חוץ מאחד מהם היינו שהותר בלמון זה שאמר בסוף הייתי אומר כולכם חוץ מאביו ולכך קאמר דלרבה הוי רישא כר"ע דווקא ושרי בפלוני ופלוני וסיפא דאסר בכולכם חוץ מאביו מיתוקמא ואפילו כדברי הכל דלרבא רישא דברי הכל כדקתני איהו לעיל דהכל מודים בפלוני ופלוני וסיפא רבנן דווקא דאסרי בכולכם ורבי עקיבא שרי והלכך לדידיה רבנן קתני לה : זבוותיה בבי דינא · שמסר זכות: והא אונס רחמנא פטריה · וה"נ לא הולך להתנות עליו לדבר פשוע הוא : וכי תימא קטלא שאני · אבל הכא לעולם הוי פושע ממה שלא התנה להוציא אונס מן הכלל הא תנן אלו הן נדרי אונסין ולא אמרינן איבעי לאיתנויי הכא נמי לא שנא וא"ת באיזה אונס איירי הא באונסא דשכיח איבעי ליה לאיתנויי אי נמי אונס דשכיח ולא שכיח הא נמי איבעי לאיתנויי ולא אתני כדמוכח בכתובות גבי גט ובשמעתין מדמה ליה לגיטין וי"ל דמיירי באונס דלא שכיח כלל וא"ת א"כ דמיירי באונס דלא שכיח כלל מאי טעמיה דרב הונא דאמר דליבטלן זכותיה והא אונס דלא שכיח כלל לא איבעי לאתנויי כדמוכח בגיטין פרק מי שאחזו (דף עג·) גבי נפל מן הגג וי"ל דשאני הכא דאמר ליבטלן זכותיה משום שמודה שהשטר פסול לכך אמר ליבטלן זכותיה אפי' באונס דלא שכיח דהודאת בעל דין כמאה עדים דמי והא מודה שראיותיו שקר הן שהרי אינו מוחל לו שום דבר אלא מטעם הודאה : ולרבה מ"ש מהא דתנן · וא"ת אדפריך לרבה ממתני' דגיטין תקשה ליה ממתני' נדרים אמאי דגיטין בלא רבה וי"ל דפשיטא דנדרים שאני דלאו להכל בהם יותר ככל ד' נדרים דמתני' שהתירו חכמים ומהאי טעמא ניחא דלא קשה ממתני' דנדרים לרב הונא אלא לרבה דמדמי ליה אהדדי מש"ה פריך מאי שנא מהא דתנן :

ולרב

פי' הרא"ש

בנות שוח · תאנים טובים הם : הייתי אומר תאנים שחורות ולבנות אסורות ובנות שוח מותרות · וקשה לרבא דאפי' רבנן שרו : רבה רישא ר"ע דאחליף דבריו וסיפא רבה ובלא אחליף ור"ע ... לא משכחת לה רבנן אמרי בכל ענין : לרבא רישא ד"ה · ובלא אמר כולכם בשעת חרה וסיפא רבנן ואמר כולכם בשעת חרה אבל סיפא ד"ה לא משכחת לה דר"ע שרי בכל ענין : מתני' נדרי אונסים חלה הוא או שחלה בנו וכו' · דמעיקרא לא היה בדעתו שיחול הנדר אם יעכבנו אונס ודברים שבלב כי האי דמוכחי וידיעי לכל הויין דברים : גמ' דאתפיס זכותיה פי' שמסר כתו וזכיותיו ליד ב"ד ע"מ שאם לא יבא לזמן ב"ד שיהיו בטלים ומחל על כל זכות שהיה לו בהם : וכי תימא קטלא שאני · דכתיב ושפטו העדה והצילו העדה וגו' קטלא מידי דאתי ממילא ולא מסתבר לענוש על האונס כלל אבל זה שהתנה ולא פירש בלא עכבת אונס גמר ואתני בכל ענין : הרי אלו נדרי אונסין · אלמא אונס מעכב כל דבר וכ"ה סובר ודאי בנדר בעינן דפיו ולבו שוין ולא היה בדעתו לידור אם יעכבנו אונס אבל בממון לא אזלינן בתר מחשבת לבו אי לא אתני בפירוש בלא עכבת אונס אין אונס מבטל התנאי :

דאי

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה חוץ מאחד וכו' דבכולכם קמיירי : (ב) ד"ה וסיפא וכו' והכי נמי קאמר : (ג) ד"ה ואי לרבא דאמר לזה :

לעיל כד:

[צ"ל רבה וכ"א ברב אלפס]

[צ"ל ולרבה]

[ב"ק כח: ע"ז נד:]

גיטין כט: ... כב: ע"ז נד:

דאי הוה ידע דמית מן לאלתר הוה גמר ויהיב גיטא מ"ש *מההוא דאמר להו אי לא אתינא מכאן עד תלתין יומין ליהוי גיטא אתא ופסקיה מעברא אמר להו חזו דאתאי חזו דאתאי ואמר שמואל ׳לא שמיה מתייא אמאי והא מינס אניס דלמא אונסא דמיגליא שאני ומעברא מיגלי אונסיה ולרב הונא מבדי אסמכתא היא ׳ואסמכתא לא קניא שאני הכא ׳דמיתפסן זכותן והיכא דמיתפסין לאו אסמכתא היא והתנן *מי שפרע מקצת חובו והשליש את שטרו ואמר אם אין אני נותן לו מכאן עד ל׳ יום תן לו שטרו הגיע זמן ולא נתן *רבי יוסי אומר יתן ור׳ יהודה אומר לא יתן ואמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה אמר רב ׳אין הלכה כר׳ יוסי דאמר אסמכתא קניא שאני הכא דאמר לבטלן זכותיה ׳והלכתא אסמכתא קניא והוא דלא אניס והוא דקנו מיניה בב"ד חשוב :

מתני׳ *׳נודרין להרגין ולחרמין ולמוכסין שהיא תרומה אע"פ שאינו תרומה שהן של בית המלך אע"פ שאינן של בית המלך בש"א בכל נודרין

חוץ

רש"י

דאי הוי ידע · בשעת התנאי דמיית בתוך הזמן לאלתר(א) גמר ויהיב גיטא מעכשיו הלכך הוי גט ולהכי גמר בלביה למיהוי גט אבל האי אי הוה ידע דאתנים לא הוה מבטל זכותיה ולא גמר ומקני : ואמר להו שמואל לא שמיה מתייא · אע"ג דאנים והא מינס אנים ולא ליהוי גיטא : דלמא אונסא דמיגליא שאני · ומעברא אונסא דמיגליא הוא דזימנין דלא משתכחא בהאי גיסא ומבעיא ליה לאסוקי אדעתיה (ודלמא אסיק אדעתיה) ואפי׳ הכי לא התנה משום הכי אי מיתנים בהאי זמן אמר גמר ומקני דליהוי גט אפילו עיכבו שום אונס אבל בעלמא אי איתנים פטור : ולרב הונא · דאמר בטלן זכותיה אמאי הא אסמכתא הוא דברים בעלמא וסמך על דעתו כסבור שהוא יכול לבא בזמנו להכי קאמר הכי ואסמכתא לא קניא : שאני הכא · להכי קני : דאתפיס זכותיה לב"ד · דכנגבוי דמי ולא הוה אסמכתא : מי שפרע מקצת חובו והשליש את שטרו · שהניח השטר שהיה לו לבעל חוב עליו ביד נאמן ואמר לו אם איני פורע החוב מכאן עד ל׳ יום תן לו שטרו למלוה ויחזור ויגבה בו כל מה שכתוב בו בתחילה : ולא נתן · ולא פרע : רבי יוסי אומר יתן · השליש השטר למלוה ואע"ג דאסמכתא היא דסבור היה לפרוע באותו הזמן קנה המלוה את השטר : אין הלכה וכו׳ · הא הכא אע"ג דאתפיס השטר ביד [השליש] הויא אסמכתא ולא קניא לטעמיה דרב : שאני הכא דאמר ליבטלן זכותיה · שלא יהא בהן ממש דזהו חמור מתן לו שטרו : והלכתא אסמכתא קניא · ואע"ג דלא מתפיס : והוא דלא אניס · באונסא דמוכחא לאיגבי כי האי דלעיל דפסקיה מעברא : והוא דקנו מיניה · שלא יחזור בו : ובב"ד חשוב · שיהא מומחה לרבים וכל הני תלת מילי בעינן בה דאי הוה חד בלא אידך לא קני אלא כולהו ג׳ בעינן דלא אניס וקנין ובב"ד חשוב : מתני׳ להרגין · שהוא הורג על עסקי ממון שאם בא להורגו יכול לדור על זה שהוא של תרומה ויאמר נדר זה עלי אם אינו של תרומה אע"פ שאינו של תרומה כדי שלא יטלם לפי שיש חיוב מיתה לזו והנדר מותר והיינו נמי נדרי אונסין : ולחרמין · שהוא ליסטים בעלמא שאינו הורג : ולמוכסים · נוטל מכס המלך ורוצה ליטול פירותיו בע"כ : אף על פי שאינן של תרומה יכול לידור שהן של תרומה כדי שלא יטלם ומתני׳ לא זו אף זו קתני : בכל נודרים · להם :

תון

ר"ן

דכיון דמחילה היא לית בה אסמכתא דמיד זוכה בה חבירו וכן במוסר ליד חבירו ואמר לו אם לא אעשה כך זכה במה שבידך קנה דליכא אסמכתא אלא באומר אתן או אשלם וכיוצא בהן וכן דעת הרמב"ם ז"ל ואין כן דעת רש"י ז"ל בפרק הזהב (ב"מ דף מח:) גבי הא דתניא התם הנותן עירבון לחבירו ואמר לו אם אני חוזר בי אמחול לך ערבוני והלה אומר אם אני חוזר בי אכפול לך ערבונך נתקיימו התנאים דברי ר׳ יוסי [רבי יוסי לטעמיה] דקסבר אסמכתא קניא רבי יהודה אומר דיו שיקנה כנגד ערבונו ופירש רש"י ז"ל שם לא זה יכפול ולא זה ימחול משום דאסמכתא היא אלמא אפילו במחילה שייכא אסמכתא והא נמי דמי שפרע מקצת חובו דאיתיה לעיל בסמוך מוכח הכי דודאי ההוא תנאי מתורת מחילה הוא דאי לא נהי דס"ל לרבי יוסי דאסמכתא קניא היאך יגבה זה כל השטר והלא כבר נמחל מקצת שעבודו ושוב אינו חוזר וגובה אלא ודאי מתחלה כך התנה אם לא נתתי לך השאר מכאן ועד שלשים יום לא יהא המעות אלו פרעון אלא מתנה ואפ"ה רבי יהודה אומר לא יתן אלמא אסמכתא אפילו גבי מתנה ומחילה לא קניא אלא ה"פ שאני הכא דאמר ליבטלן זכותאי כלומר שהוא מודה שאם לא בא לאותו זמן שראיותיו בטלות כלומר שהם שקר :

והלכתא אסמכתא קניא · והוא דלא אניס והוא דקנו מיניה בב"ד חשוב · והוא דלא אניס כלומר אפי׳ דומיא דחלה בנו שאינו אונס גמור דאי אונס גמור קאמר פשיטא אלא כי האי אונסא קאמר דהא מדמינן לה לעיל למתניתין דנדרים דכי היכי דאמר במתניתין דאדעתא דחלה בנו לא הדירו הכא נמי כי אתפיס זכותיה לא עלה על דעתו שיניח בנו חולה וילך לריב : והוא דקנו מיניה בב"ד חשוב · כלומר אלים לאפקועי ממונא כגון בי דינא דרב אמי ורב אסי ושלא כדברי הרמב"ם ז"ל שהצריך סמוך ואם כדבריו היה לו לומר בב"ד מומחה והקשו הראשונים ז"ל ב"ד חשוב למה לי דהא אמר בפרק איזהו נשך (ב"מ דף סו:) דכל היכא דאמר מעכשיו ליכא משום אסמכתא וקנין סודר ע"כ כמעכשיו הוא דאי מעכשיו לא קני בתר הכי נמי לא קני דהא הדר סודר למריה וה"ל כאומר לחברו משוך פרה זו ולא תקנה לך אלא לאחר ל׳ יום דלא קנה כל היכא דלא קיימא בחצרו אלא היכא דא"ל מעכשיו (כתובות פב:) וכיון דכל קנין על כרחין כמעכשיו הוא ומעכשיו סגי לבטולי אסמכתא ב"ד חשוב למה לי תירץ ר"ת ז"ל דכי אמר דמעכשיו מבטל אסמכתא ה"מ כי ההיא דפרק איזהו נשך דמשכן לו בית משכן לו שדה שמסר לו שדהו אבל הכא שלא מסר ליד מי שהתנה עמו כלום צריך קנין וב"ד חשוב ולפיכך אמר הרב ז"ל שכן הדין בכולהו אסמכתות בעלמא דכל שאינו מוסר ליד חבירו אין מעכשיו מועיל בהן אלא קנין בב"ד חשוב ואין כן דעת הגאון ז"ל שכתב דהאי פיסקא ליתיה אלא במתפיס זכותיה בלחוד וכתב הרב אלפסי ז"ל בפרק גט פשוט וכדבריו נראה שאין עסק לב"ד חשוב בתנאין שבין אדם לחבירו אלא הכא דוקא קאמר משום דהאי גברא לא מדעתיה בלבד אמר דאי לא אתי לבטלן זכותי׳ אלא ב"ד הזקיקוהו לכך ומש"ה דוקא כי קנו מיניה ב"ד חשוב מהני אע"ג דלא אמר מעכשיו דב"ד חשוב אלים לאפקועי ממונא וכי תימא אפקועי ממונא דב"ד חשוב למה לי תיפוק לי דקנו מיניה וכל קנין מעכשיו הוא דאי השתא לא קני בתר הכי לא קני דהא הדר סודרא למריה וכדברי ר"ת ז"ל אין ודאי קושטא קאמר שמי שהקנה שדה לחבירו סתם וקנו מידו לאלתר קנה אבל כי אתני אם לא בואתי לא משמע דליקני מעכשיו אלא לבתר ההוא יומא ונמצא שאינו קונה כלל אלא מש"ה סגי הכא בקנין סתמא משום דב"ד אלימי לאפקועי ממונא והוי כמעכשיו : ונמצא עכשיו פסקן של דברים דכל היכא דאיכא מעכשיו לית ביה משום אסמכתא ובמתפיס זכותא אי קנו מיניה בב"ד מהני ומעכשיו לחודיה נמי מהני ביה ולא כ"ל כן דאי משום אפקעותא דב"ד נגעו בה קנין למה ליה אלא הכא הכי קאמר והוא דקנו מיניה כלומר דלא תימא כיון דאמר לבטלן זכותיה כלומר שהוא מודה שאם לא בא לאותו זמן ראיותיו בטלות לא צריך קנין משום דהודאה בב"ד היא ולא בעיא קנין דליתא דאינו הודה כן בלא שום תנאי ה"נ אבל כיון שתלה בתנאי אין כאן הודאה גמורה הלכך אפי׳ אמר מעכשיו לא מהני דאפי׳ תימא כיון דאיכא מעכשיו ליכא אסמכתא אפי׳ הכי במה יקנה הלה שיבטלו זכיותיו הלכך בעי קנין כי היכי דליקני חבריה ואין ה"נ דאי אמר מעכשיו וקנו מיניה לא בעינן ב"ד חשוב דבקנין קני חבריה ובמעכשיו ליכא למיחש לאסמכתא אלא דכיון דבב"ד עסקינן אשמועינן דינא אחרינא דכל היכא דהוי ב"ד חשוב לא צריך מעכשיו דאגן סהדי דלא מחייך בבי דינא וכמאן דאמר בפי׳ מעכשיו דמי דכיון דב"ד חשוב הוא מאי דאמר לבטלן כהודאה גמורה משוין ליה ונמצא לפירוש זה שאין אנו צריכים כאן להפקעת ממון ולא נשתנה דין זה משאר דיני אסמכתא והוא דבר נכון ועולה כהוגן כן נראה לי: מתני׳ נודרים להרגין· לליסטים ישראל שהורגים בני אדם : לחרמין · מחרימין ושוללין : ולמוכסין · להפטר מן המכס:

חוץ

תוספות

ולרב הונא אסמכתא היא · הוה מצי למימר דס"ל לרב הונא דאסמכתא קניא אלא משום דלא ניחא ליה לאוקמי לרב הונא דלא כהלכתא דר"ל פסיק בסמוך כרבי יהודה : דהא מתפיס זכותיה · וכיון דהתפיס׳ כבר גמר וביטל ולא להסמיכו בדבר שאינו מכוון : שאני הכא דאמר ליבטלו זכותיה · פי׳ מטעם הודאה כדפרישית לעיל : והלכתא אסמכתא קניא וכו׳ · לכאורה דאמר בלא מעכשיו דאילו אמר מעכשיו מועיל שפיר בלא קנין בב"ד חשוב כדמוכח פר׳ איזהו נשך(ב"מ דף סו:)ומיהו אור"י דע"כ הכא מיירי דאמר מעכשיו מדאמר דקנו מיניה וסתם קנין בסודר וקנין סודר בלא מעכשיו אינו מועיל כלום כדאמר לקמן פרק השותפין (דף מח:) דהא הדר סודרא למרא פירוש כשמא הקנין אינו מועיל כלום כגון אם אמר לאחר ל׳ יום א"כ אין הקנין עד לאחר ל׳ יום וכבר הדרא סודרא למריה וא"כ ע"כ מיירי הכא דאמר מעכשיו ואפ"ה קאמר דדוקא בב"ד חשוב קנו מיניה אבל בלא קנין בב"ד חשוב לא מועיל מעכשיו בלא אסמכתא והא דמשמע באיזהו נשך דמעכשיו מועיל בלא ב"ד חשוב י"ל דאסמכתא דהתם שאני לפי שהוא דרך מכר דמיירי שהלוהו על שדהו ואמר ליה אם אין אתה נותן לי מכאן ועד שלש שנים הרי הוא שלי אור"ת שלכך נהגו לאסוף כל בני העיר בשעת שידוכין היינו כי היכי דליהוו ב"ד חשוב ולא יהא ערבון אסמכתא ואין נראה לר"י שהרי כמה פעמים אין שם אלא קרובים וגם אין מתקיים לשום קיום תנאי לכ"ע דלענין ערבון של שידוכין נראה דהכי הוא דקני שפיר בלא מעכשיו וגם בלא קנין ב"ד חשוב דלפי שמתביישים ביותר מי שחוזר בו לא חשוב אסמכתא כלל דלאו גוזמא הוא מה שמתנה עמו בערבון אם יחזור בו דדמי בושתו הוא ולא גזרינן כמו אם אוביר ולא איעביד אשלם במיטבא : נודרים להרגין · הורגים נפשות על עסקי ממון ולחרמים קילי מפי וזו אף זו קתני : שהם של תרומה · וא"ת התינח הרגין וחרמים שגוזלין ממון ועתה כשאמר להם שהם של תרומה לא יגזלו אותם דאינם מתכוונים כ"א לגזל ולא לאיסורא כיון שאינה ראויה לאכילה לזרים אבל מוכסין מאי אהני לעולם ישאל המכס וי"ל שלא היו רגילים ליקח מכס זה ממוליכי תרומה לכהנים :

פי' הרא"ש

דאי הוה ידע דמיית לאלתר הוה יהיב גיטא · דעיקר נתינת הגט הוא להצילה מיבום או שלא תזקק ליבם : שאני מעברא דאונסא דשכיח הוא · ועבדו נהר דמתניתין הייט שגדל הנהר מהפשרת שלגים ואי אפשר לעבור בו דלא שכיח : מכדי אסמכתא הוא · דאמר מילתא יתירה ולא אמר כן אלא להסמיכו על דבריו ובמוכרת[נ"א ובטוח] היה שיוכל לקיים דבריו ולבא ולכך התנה אבל לא כיון להקנות תשלום ואסמכתא לא קניא כדמסקינן בפ׳ גט פשוט : רבי יוסי אומר יתן · דס"ל אסמכתא קניא ויגבה כל חובו מבני מרי אבל ממשעבדי לא שכבר נמחל שיעבוד אלו המוב ושטר שלוה בו ופרעו אינו חוזר ולוה בו שכבר נמחל שעבודו ואפי׳ אלו החוב שלא נפרע אינו גובה בשטר זה ממשעבדי דהיימנן שמא יגבה בו אלו האחר שנפרע כדאמר בשטר חוב מוקדם דאפילו מזמן שני לא גבי דילמא אתי למגבי מזמן ראשון ותבעי אלו גבי ביש דקני ליה במכירה א"ל גבי ממשעבדי כל החוב שכך התנה מתחלה שאם לא יחזלו לזמן פלוני שיהיו המעות שנתן לו מתנה ויגבה השטר כבתחילה והאי פי׳ ליתא מפי דבקנין אותיות בעיא כתיבה ומסירה : ואמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה אמר (רבה) [נ"ל רב] אין הלכה כר׳ יוסי · ומסתמא לא פליג רב הונא אדרב רביה : דאמר ליבטלן זכותיה · מדלא אמר תנו אותה לשכנגדי אלא הזכיר ל׳ בטול כאילו הודה שהן פסולין ובטלין כחרס הנשבר אי נמי זה בא להוציא ממון בשטרותיו והתנה שיהיו בטלים אם לא יבא ולא יגבה בהם עוד ואסמכתא כי האי כי הוא מוחל על מה שיש לו ביד אחר קניא אבל אסמכת׳ דר"י היא להוציא לא קניא : מתני׳ נודרים להרגין ולחרמין ולמוכסין · הרגים הם ליסטים ההורגי׳ כדי ליקח הממון · חרמין הם גוזלין אבל אינם הורגים ולא זו אף זו קתני : שהיא של תרומה · אע"ג דקטלי וגזלי לא אכלי איסורא אי נמי אינהו חשיב בעיניהם כי בדמים מועטים יקנו הרבה תרומה:

נג

עין משפט נר מצוה

לה א מיי׳ פ"ט מהל׳ גירושין הל׳ ח סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי׳ קמד סעיף א :

לו ב מיי׳ פי"א מהל׳ מכירה הל׳ ב סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סימן נד סעיף ה וסימן רז סעי׳ ב :

לז ג מיי׳ שם הל׳ יג סמג שם טור ש"ע שם סימן כד סעיף ה וסי׳ רח סעי׳ טו :

לח ד מיי׳ שם הל׳ ה סמג שם טור ש"ע ח"מ סימן נד סעיף ה:

לט ה מיי׳ שם הלכה יג יד סמג שם טור ש"ע ח"מ שם וסי׳ רז סעיף טו :

מ ו מיי׳ פ"ג מהל׳ שבועות הלכה א ופ"ד מהלכות נדרים הלכה א סמג לאוין רמב טור ש"ע י"ד סימן רלב סעיף יד :

מסורת הש"ס

גיטין ל: כתובות כ:

ב"ב קסח:

שם ומכר מד

ב"ק קיג

במוכס

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה דאי הוה וכו׳ לאלתר הוי יהיב גיטא :

חוץ מבשבועה ובית הלל אומרים אף בשבועה ב"ש אומרים לא יפתח לו בנדר ובה"א אף יפתח לו ב"ש אומרים במה שהוא מדירו ובה"א אף במה שאינו מדירו כיצד אמר לו אמור קונם אשתי נהנית לי ואמר קונם אשתי ובני נהנין לי ב"ש אשתו מותרת ובניו אסורין וב"ה אומרים אלו ואלו מותרין:

גמ' *והאמר שמואל דינא דמלכותא דינא אמר רב חיננא א"ר כהנא אמר שמואל במוכס שאין לו קצבה דבי ר' ינאי אמר במוכס העומד מאליו: שהן של בית המלך ואע"פ שאינן של בית המלך: היכי נדר א"ר עמרם אמר רב באומר יאסרו פירות העולם עלי אם אינן של בית המלך כיון דאמר יאסרו איתסרו עליה כל פירי עלמא באומר היום אי דאמר היום לא מקבל מיניה מוכס באומר בלבו היום ומוציא בשפתיו סתם ואע"ג *דסבירא לן דברים שבלב אינן דברים לגבי אונסין שאני: ב"ש אומרים בכל כו' ב"ש אומרים במה שהוא מדירו וב"ה אומרים אף בשאינו מדירו כיצד אמר לו קונם אשתי נהנית לי ואמר קונם אשתי ובני נהנין לי ב"ש אומרים אשתו מותרת ובניו אסורין ובית הלל אומרים אלו ואלו מותרין: אמר רב הונא תנא בש"א לא יפתח לו בשבועה ובית הלל אומרים אף יפתח לו בשבועה לבית שמאי בשבועה הוא דלא יפתח לו הא בנדר יפתח לו והא תנן ב"ש אומרים לא יפתח לו בנדר ותו מיפתח הוא דלא יפתח לו בשבועה הא מידר נדר בשבועה והתנן בית שמאי אומרים בכל נודרין חוץ מבשבועה תנא מתניתין בנדר להודיעך כחן דב"ש תנא ברייתא בשבועה להודיעך כחן דבית הלל רב אשי אמר הכי קתני ב"ש אומרים אין שאלה בשבועה ובית הלל אומרים יש שאלה בשבועה:

מתני' הרי נטיעות האלו קרבן אם אינן נקצצות טלית זו קרבן אם אינה נשרפת יש להן פדיון הרי נטיעות האלו קרבן עד שיקצצו טלית זו קרבן עד שתשרף

אין

רש"י

חוץ מבשבועה · שלא יאמר יאסרו פירות שבעולם עלי בשבועה אם אינן של תרומה: לא יפתח לו בנדר · אם הליסטים אינו מזקיקו שידור לא יפתח לו הוא בעצמו: במה שהוא מדירו · בלבד ידור ולא בדבר אחר כדמפרש: כיצד אמר לו וכו' אשתו מותרת לו · דהיינו במה שהוא מדירו: ובניו אסורים · דהיינו במה שלא מדירו: גמ' דינא דמלכותא דינא · ולאו נדרי אונסין נינהו ואמאי נודרין למוכסין להבריח המכס של מלכות: שאין לו קצבה · שנוטל כל מה שרוצה: במוכס העומד מאליו · שאינה של מלכות: כיון דאמר יאסרו · ולא אמר מילתא דהערמה איתסרו ליה: באומר יאסרו היום · דהיינו הערמה דההוא יומא לחוד אסר נפשיה: אי דאמר היום לא מקבל מיניה מוכס · ואינו מניחו בשביל אותו נדר שלא יטול הפירות שהרי שומע דבהערמה נדר: באומר בלבו היום: (א) אינם דברים · בעלמא: לא יפתח לו בשבועה · שלא יאמר לו אם תרצה אשבע לך: הא בנדר יפתח לו · שיאמר לו אם תרצה אדור לך נדר: הא מינדר נדר ליה בשבועה · אם הליסטים מזקיקו לכך (ב) וידור לו כן בלשון שבועה כדאמרן לעיל: והא תנן וכו' · ואמאי קתני בברייתא דלא יפתח לו בשבועה: תריץ הכי תנא במתני' בנדר להודיעך כחן דבית שמאי דאפילו בנדר גרידא לא וכ"ש בנדר (ג) שבועה: וברייתא תנא בשבועה להודיעך כחן דב"ה · דאפי' בשבועה יפתח לו וברייתא משום ב"ה נשנית ולאו דוקא היא ולא מצית למימר התם בשבועה הוא דלא יפתח וכו' ולא מקשינן דב"ש אדב"ש: רב אשי אמר הכי קתני · האי לא יפתח דברייתא לא משמע כדאמרינן דבאונסין קאי אלא האי לא יפתח דב"ש סברי לא יפתח לו החכם פתח לחרטה להשאל על שבועתו דאין שאלה לשבועה לפני החכם וליכא למידק מינה שום קושיא: מתני' אמר הרי נטיעות האלו קרבן · כלומר שיהו הקדש: אם אינן נקצצות היום (ד) מוקי לה בגמרא ועבר היום ולא נקצצו ולא נשרף הטלית הרי הן הקדש ויש להן פדיון והדמים יכנסו להקדש והם יצאו לחולין: אבל אם אמר הרי הנטיעות האלו קרבן עד שיקצצו

אין

ר"ן

חוץ מבשבועה: דחמירא דכתיב בה לא ינקה: לא יפתח לו בנדר · אם אינו אומר נדור לי: במה שהוא מדירו · שאפילו פתח לא ידור אלא במה שהוא מדירו: אשתו מותרת ובניו אסורין · כיון שלא הדירו בהם אלא מאליו נדר: גמ' והאמר שמואל דינא דמלכותא דינא · והיכי שרינן למידר הכי כדי להפטר כיון דמן הדין חייב ליתן לו את המכס: במוכס שאין לו קצבה · וכיון שכן לאו דינא הוא אלא חמסנותא וחמסנותא דמוכס לאו דינא הוא: במוכס העומד מאליו · שלא במצות המלך וכתבו בתוספות דדוקא במלכי עובדי כוכבים אמר דדינא דמלכותא דינא מפני שהארץ שלו ויכול לומר להם אם לא תעשו מצותי אגרש אתכם מן הארץ אבל במלכי ישראל לא לפי שא"י כל ישראל שותפין בה וכי אמרינן דינא דמלכותא דינא ה"מ לענין שאם קנה אחד מכס זה חייבים ליתן לו את המכס וכן נמי אם לא קנה אותו אלא שהוא ממונה לגבות את המכס שאינו רשאי ישראל חבירו לישבע שהן תרומה דליכא אונסא כיון דדינא דמלכותא דינא: היכי נדר · לישנא דמתני' קשיא ליה דקאמר נודרים שהן תרומה והיכי שייך נדרא בהאי לישנא כלומר אי דאמר יאסרו פירות עולם עלי לעולם אין דברים שבלב מבטלין מה שהוציא בפיו אפילו גבי אונסא כי האי אלא דהכא סתמא קאמר יאסרו פירות עולם עלי והאי דסתמא לעולם משמע ה"מ היכא דליכא אונסא משום דטפי משמע לעולם ממהיום אבל היכא דאיכא אונסא הך אונסא מפרש ליה לדבוריה דהיום קאמר כיון שלא אמר בפירוש בהיפך ומיהו נהי דהכא מסקינן דבלאו אונסא לעולם משמע כיון דסתמא קאמר ואפילו אומר בלבו היום לא מהני אפילו הכי מי שגמר בלבו לדור מפת חטים והוציא פת סתם לא אמרינן כיון דסתמא קאמר וליכא אונסא שיהא אסור בכל פת דהכא היינו טעמא מפני שמתכוין לומר לשון שיהא משמעותו לעולם ומש"ה כל היכא דליכא אונסא לעולם משמע אבל התם כיון דלהוציא פת חטים נתכוין אלא דבתר דאמר פת איתקיל מילוליה הרי אין פיו ולבו שוין ואינו אסור אלא בפת חטים וכבר כתבתי זה בפ' שבועות שתים בתרא בס"ד: תנא מתני' בנדר להודיעך כחן דב"ש · דאפילו בנדר לא יפתח: תנא ברייתא בשבועה להודיעך כחן דב"ה · דאפילו בשבועה יפתח: רב אשי אמר ה"ק ב"ש אומרים אין שאלה בשבועה · ולא מתוקמא הך ברייתא בנשבע להרגין כלל אלא ה"ק מי שנשבע על דבר לא יפתח לו חכם להתיר לו שבועתו שאין שאלה בשבועה ובית הלל אומרים יש שאלה: מתני' הרי הנטיעות האלו קרבן וכו' יש להם פדיון · כלומר דקדושה חלה עליהם עד שצריכות פדיון ובגמרא מפרש למה לי למימרא ומפרשינן נמי אמאי תנא האי לישנא דיש להם פדיון ולא תנא בהדיא קדושות:

אין

תוספות

והא אמר שמואל דינא דמלכותא דינא · פי' בב"ק (דף קיג)*): במוכס שאין לו קצבה · ואם תאמר מכל מקום דינא דמלכותא הוא וי"ל כיון שאין דרך המוכסין כך אין זה דינא אלא גזילה של מוכס עצמו ואע"ג דסבירא לן דברים שבלב אין דברים · לגבי אונסין שרו רבנן וא"ת הא לעיל (דף כ:) גבי ד' נדרים התירו בלא שום אונס אף על גב דהוה דברים שבלב הויין דברים וי"ל דהתם היינו טעמא משום דאנן סהדי שדעתו לכך וכיון דאנן סהדי הרי כאילו פירש בהדיא ולא הוי דברים שבלב אבל הכא ליכא למימר אנן סהדי אי לאו האונס ובין תלמיד חכם ובין עם הארץ מיתסר בלא אונס כשאמר בלבו היום כיון דלא שייך אנן סהדי והויא דרבי עקיבא שנשבע ומבטלה בלבו (במסכת כלה) התם נמי הוי אונס שהיה נוכח גדול לידע לבבר על אותו עז פנים שהיה ממזר: וב"ה אומרים יש שאלה בשבועה · פי' מזקקין להתיר לו ולמ"ד לעיל (דף כב:) אין נזקקין לאלהי ישראל מוקי הך דב"ה דהכא בנדר בודאי אי נמי בשבועה כך [לא] הזכיר שם שמים: הרי נטיעות האלו קרבן · הכא איירי שמתפיס להו לדמי קרבן ממש דלא איירי בקונמות מדלא אמר כקרבן ואפילו לר"מ דלא שנא בין הקרבן לקרבן דבכל ענין יחול אסור קונם ה"מ כשאוסר האיסור או עליו או על חבירו כגון שאמר ככר זו קרבן או עלי או עליך אבל כאן שאמר קרבן סתמא ואינו מזכיר קרבן גבי שום אדם הלכך ע"כ לדמי קרבן אמר: אם א[illegible] דאיכא זיקה כפושא כדאמר בגמ' ושבור הוא שלא יוכלו לימלט מן הרוח וכן טלית זו כגון דאיכא דליקה ובבור שלא יוכל לימלט מן האש ואפילו הכי יש להן פדיון כלומר מועיל בהם ואגב דקתני בסיפא אין להן פדיון תנא נמי ברישא יש להם פדיון ממה שהם קדושים כדפירשתי:

*) ליתא לפנינו

פי' הרא"ש

לא יפתח לו בנדר · אא"כ אומר לו דור לי במה שהוא מדירו · ואפי' פתח לו לא יוסיף לו לידור אלא במה שפתח לו ומיהו אם א"ל בסתם דור לי אף אם הוסיף הרבה לידור בכולהו מודו ב"ש דלא הוי נדר ולא אמר שלא ידור אלא אם כן יפתח דור לי בדבר זה: וב"ה אומרים אף במה שאינו מדירו · דלא תימא אף ע"ג דקאמר ב"ה שהוא פותח לו ה"מ היכא דפתח ליה ואמר הלה אין דור לי בזה אבל זה שהוא מוסיף לו ולא ידע הלה כלום שהוא רוצה לידור בזה אימא נדר הוי קמ"ל: גמ' והאמר שמואל דינא דמלכותא דינא · אחד שקנה המכס מאת המלך אסור לגזלו הימנו ואיך יתירו חכמים לגזלן לידור כדי לגזלו: במוכס שאין לו קצבה · והאי לאו דינא הוא דדוקא בדבר שהוא שוה לכל בני המדינה יש לו רשות להקונה לעשות אבל לא בדבר שאינו שוה למעט לזה ולרבות לזה אי נמי כיון שאין לו קצבה מרבה ליקח יותר ממה שהמלך חפץ הלכך כולו גזל: במוכס העומד מאליו · בלא דעת המלך: היכי נדר · שלא יעבור על נדרו: באומר בלבו היום ומוציא בשפתיו סתם · ודברים שבלב המוכיחין הויין דברים: תנא מתניתין נדר להודיעך כחן דב"ש · ואע"ג דכח התירא עדיף אברייתא קא סמיך דאשמועינן כח כח דהיתירא א]: שאין שאלה בשבועה · משום חומר דשבועה אמרו חכמים שאין להתירה והכי קאמר ב"ש לא יפתח החכם פתח להתיר שבועה: מתני' הרי הנטיעות האלו קרבן אם אינן נקצצות כו' · ראה רוח סערה מנשבת וכל האילנות בספק שלא יתלשו מן הארץ וכן ראה דליקה שנפלה בעירו וטליתו הוא בספק שריפה ואמר אלו יהיו קרבן אם אינן נקצצות וטלית תהיה קרבן אם אינה נשרפת דהוי כמו נדרי שגגות דאדעתא דהכי אקדשינהו שהיה סבור שאי אפשר להיות נצולין ולא גמר בלבו להקדישן קא משמע לן דדברים שבלב כי הני דלא מוכחי לא הויין דברים: האלו קרבן · פירוש לימכר ולהביא בדמיהם קרבן ולא אמר שאסרן עליו כקרבן כיון דלא אמר עלי (הלכך מסתברא דהקדישן אולי ינצלו): *) אין להם פדיון · לצאת בדמי פדיונן לחולין אלא המעות נתפסין בקדושה והנטיעות חוזרות להיות קדושות דכיון דא[מר] כן הקדישן שלא יצאו לחולין עד שיקצצו כדאמר בפרק אף על פי (כתובות נט:) שדה א שמשכנתי לך לכשאפדנה ממך תקדוש דקדשה:

*) שייך לע"ב

מסורת הש"ס

ב"ק קיג: נ"ב מ: גיטין י:

קדושין מט: מעילה כא.

עין משפט נר מצוה

מא א ב ג מיי' פ"ג מהלכות שבועות הלכה א סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סימן רלב סעיף יד:

מב ד מיי' פ"ה מהל' גזילה הלכה יא עד סוף הפרק סמג עשין עג טוש"ע ח"מ סימן שסט סעיף ו:

מג ה ו מיי' שם הלכה יא ופ"ג מהלכות שבועות הלכה ב סמג שם ולאוין רמח טוש"ע שם סעיף ו וטור ש"ע יו"ד סימן רלב סעיף יד:

מד ז ח מיי' פ"ג מהל' שבועות הלכה ב ג ופ"ד מהל' נדרים הלכה ב סמג לאוין רמב טור ש"ע יו"ד סימן רלב סעיף יד:

מה ט מיי' שם ופ"ו מהלכות מעילה הלכה ו ופ"א מהל' מכירה הלכה ט סמג שם ועשין לד טור ש"ע ח"מ סי' רו סעיף ד:

מו י מיי' פ"ד מהל' שבועות הלכה ג טור ש"ע יו"ד סימן רלג:

מז כ מיי' פ"ד מהל' מעילה הלכה יא:

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה באומר בלבו היום ואינם אלא דברים בעלמא כצ"ל והד"א וכ"ב כלומר דברים בלמוד בלא לב ודעת דאין פיו ולבו שוים: (ב) ד"ה הא מינדר וכו' לכך ידור לו: (ג) ד"ה [illegible] בשבועה: (ד) ד"ה אם אינן נקצצות היום הכי מוקי:

גליון הש"ס גמ' בית שמאי אומרים וכו' · עי' לעיל כב ע"ב בר"ן ד"ה אמר רב אסי:

הגהות מהר"ב רנשבורג א] בהרא"ש סד"ה תנא כו' · נ"ב ובדבריו מבואר דתנא דמתניתין השמיע לפעמים איזה רבותא וסומך על תנא דברייתא שתנה רבותא ההיא בברייתא:

בח א ב מיי׳ פ״ד מהל׳ ערכין הלכה יא :

[נזקין פב. שבת ו. עירובין מו: פסחים ז: יבמות לה. קכ. כתובות ל: נזיר מח: ב"ק פט. נד: ב"מ סב. סנהדרין ס. זבחים עא: חולין סה. בכורות מו:]

אין להם פדיון : **גמ'** וליתני קדושות ואין קדושות איידי דבעי למיתנא *סיפא אין להם פדיון תנא נמי רישא יש להם פדיון היכי נדר אמר אמימר באומר אם אינן נקצצות היום ועבר היום ולא נקצצו אם כן למה לי למימר פשיטא לא צריכא כגון דאיכא זיקא נפישא והא קתני לה גבי טלית וטלית לשריפה קיימא [אין] כגון דאיכא דליקה ה"נ דאיכא זיקא נפישא וס"ד דמסיק אדעתיה דלא מיתנצלן ומשום הכי קא נדר קמ"ל: הרי נטיעות האלו קרבן כו': ולעולם אמר בר פדא *פדאן חוזרות (א) וקודשות פדאן חוזרות וקודשות עד שיקצצו נקצצו פודן פעם אחת ודיו ועולא אמר *כיון שנקצצו שוב אין פודן
א"ל

ר"נ

אין להם פדיון · בגמרא מפרש איכא מ"ד דכי קתני קרבן כשהקדישן לדמי קרבן מיירי והיינו דאמר יש להם פדיון ואיכא דמפרש דקונם הוא וה"ק הרי הנטיעות הללו אסורות כקרבן וכי תימא א"כ היכי שייך בקונם פדיון י"ל דמתני' ר"מ היא דקסבר דכל היכא שהוא קונם כללי שנאסר על הכל כהקדש יש לו פדיון וכדתני לקמן בפ' אין בין המודר (דף לה.) קונם ככר זו ואכלה בין הוא בין חבירו מעל לפיכך יש לה פדיון ככר זו עלי הקדש אכלה הוא מעל חבירו לא מעל לפיכך אין לה פדיון: גמ' וליתני קדושות · כך הוא עיקר הגירסא וה"פ ודאי עיקר חדושיה דתנא לומר שאע"פ שתלה קדושתן בתנאי זה של קצירה קדושה חלה עליהן ואיצטריך לאשמועינן הכי כדמפרש לקמן אם כן ליתני קדושות וקשה לן תינח למאי דמפרשינן במתני' דקרבן דקתני כשהקדיש נטיעות לדמי קרבן עסקינן וכיון שכן כל חדושיה דתנא ליתיה אלא לאשמועינן דקדושה חלה עליהן דודאי מילתא פשיטא היא דכיון דקדושות יש להם פדיון ומש"ה פריך שפיר ליתני קדושות אבל לאידך פירושא דמפרש דבקונם ממש עסקינן מאי קפריך ליתני קדושות דלמא אגב אורחיה [תני יש להן פדיון] דסתם לן כר' מאיר דאמר קונם כללי יש לו פדיון דהא פליגי רבנן עליה לקמן בפרק אין בין המודר· וניחא לי דודאי תנא לא למסתמא הכא לדר"מ אתא דא"כ למה ליה למתני האי דינא בקצירה לישמעינן הכי גבי קונמות דכיון דתנא איצטריך לאשמועינן דבכי האי גוונא חיילא קדושה עלייהו ברישא הוה ליה לאשמועינן הכי ולמתני קדושות ובתר הכי אי סבירא ליה כר"מ לסתום כוותיה הכא או בעלמא אבל מקמי דלישמעינן דקדושה חלה עליהן לא שייך לאשמועינן דיש להם פדיון דמשמע דפשיטא ליה דחיילא קדושתייהו עד שלא הוצרך להשמיענו אלא שיש להם פדיון ואדרבה צריכה רבה כדמפרש לקמן ומש"ה פריך וליתני קדושות ואיכא דגרסי ליתני קדושות ואינם קדושות ולא דייקי· ומתרץ איידי דבעי למיתנא סיפא אין להם פדיון תנא נמי רישא יש להם פדיון כלומר דבסיפא לא מצי מתני ליה אין קדושות דהא ודאי קדושות עד שיקצצו וכן נמי לא מצי תני קדושות דאם כן ה"א דדינא דסיפא כדינא דרישא וליתא כדמפרש לקמן: היכי נדר אמר רב וכו' · פי' ליסנא קשיא ליה דקתני אם אינם נקצצות וכיון שתלה איסורן בתנאי זה היאך יחול עליה איסור והא סופן לקציצה הן עומדות וההוא דקשיא ליה אבל טלית אם אינה נשרפת לא קשיא ליה דטלית לאו לשריפה קיימא ואפשר שלא תשרף לעולם ומש"ה מהשתא חיילא איסורא עליה ואיכא נסחי דגרסי בהדיא והא לקציצה קיימא: אם כן למה ליה למימר · כלומר דפשיטא דהוי הקדש וכי תימא לאידך פירוש דמפרש דמתני' ר"מ היא דס"ל דקונם כללי יש לו פדיון מאי קפריך למה ליה למימר אדרבה צריכה רבה לאפוקי מדרבנן לאו קושיא היא שכבר פירשתי דתנא לאו להכי איכוון אלא לאשמועינן דקדושה חלה עלייהו וכמו שכתבתי למעלה ומפרקינן לא צריכא כגון דאיכא זיקא נפישא ואי לאו דתני במתני' דקדושה נמתא בהו ה"א דכיון דמסיק אדעתיה דלא מתגלן ולא גמר בדעתו שיהו קרבן שאילו היה יודע שלא יקצצו לא היה מקדישן וכיון שכן הוה סליק אדעתין דלא קדישי קמ"ל: וטלית לשריפה קיימא · בתמיה · כלומר והיכי תלי תנאי במידי דלא שייך בה אלא ודאי בדשייך בה עסקינן כגון דאיכא דליקה: ולעולם · פירוש בתמיה כלומר היאך אפשר שלא יהא להם פדיון לעולם: אמר בר פדא פדאן חוזרת וקדושות וכו' · כלומר כי קתני אין להם פדיון היינו כ"ז שלא נקצצו ולאו למימרא שלא יהא להם פדיון כלל כלומר שלא יהא פדיונם נתפס בקדושתן דאם כן מאי חוזרות וקדושות אלא הכי קאמר אין להם פדיון להוציאן מקדושתן לגמרי אלא כיון דאמר עד שיקצצו הרי הוא כאומר בפירוש הרי הנטיעות האלו קרבן מעתה וקרבן לכשיפדו כל זמן שלא יקצצו ונמצא פדיונם קדוש כל שעה לפי שיוצאות הן לחולין אלא שנאסר חוזרות וקדושות: נקצצו פודן פעם אחת ודיו · דסבירא ליה לבר פדא שאע"פ שלא הקדישן אלא עד שיקצצו אפי' הכי כי נקצצו לא פקעה קדושתן בכדי: ועולא אמר כיון שנקצצו שוב אין פודן · דסבירא ליה שאין קדושתן נמשכת אלא עד אותו זמן שהקדישן אבל מאותו זמן ואילך פקעה קדושה בכדי: וכתב הרשב"א ז"ל דעולא לא פליג אדבר פדא אלא בלאחר שיקצצו דלבר פדא לא פקעה קדושה בכדי ולעולא פקעה אבל עד שיקצצו לכ"ע פדאן חוזרות וקדושות והיינו דקתני אין להם פדיון וכיון שכן כתב ז"ל דמהא שמעינן לדיני ממונות שהאומר לחבירו לך חזק וקני שדה זו שתהא נתונה לך מעכשיו עד שאלך לירושלים וחזר וקנאה ממנו קודם שעלה לירושלים חוזר וזוכה בה מקבל שכך א"ל לעולם יהא שלך עד שאעלה לירושלים ומעכשיו ולאותו זמן שיקנה אותו ממנו נותנו לו מיהו דוקא בדאמר ליה מעכשיו אבל לא אמר לו מעכשיו לא קני דכיון דקנינו בחזקה הוא וחזקה זו שהוא מחזיק עכשיו כבר כלתה לאחר שקנאה ממנו הוה ליה כמשוך פרה זו ולא תקנה לך אלא לאחר ל' יום דאי לא קיימא ברשותיה לאחר ל' יום לא קני הכא נמי כיון דאותו קנין שני לא חייל מהשתא אלא לאחר שיחזור ויקנה אותה ממנו והיא שעתא כבר כלתה חזקה זו ואי אפשר לו שיקנה מיהו כי אמרינן דכל היכא דלא א"ל מעכשיו לא קנה דוקא בקנה בחזקה אבל בקנה בכסף אע"ג דלא א"ל מעכשיו קנה לפי ששעבוד המעות עדיין הוא קיים והוה ליה כאומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר שלשים יום דמקודשת אע"פ שנתאכלו המעות משום דהני זוזי לאו למלוה דמו ולא לפקדון דמו וכדאיתא בפרק האומר בקידושין (דף נט.) הלכך מי שהקנה שדהו בכסף עד שילך לירושלים בין · דאמר ליה מעכשיו אי נמי בחזקה ואמר ליה מעכשיו אם חזר וקנאו ממנו קודם שעלה לירושלים חוזר וזוכה בו מקבל מיהו הני מילי היכא שקנאו הוא אבל קנאו אחר מן הלוקח אף על פי שחזר והקנהו למוכר לא קנה לוקח דהא אתא אחר ואפסקיה וכדאמר ר' יוחנן לקמן (דף ל.) לא שנו אלא שפדאן הוא אבל פדאום אחרים אין חוזרות וקדושות ומשמע ודאי דאפילו חזר מקדיש זה וקנאן מן הפודה אינן חוזרות וקדושות דהא אתא אחר ואפסקיה אלו דבריו ז"ל והחכם הגדול ר' משה קרטבי ז"ל חלק עליו ואמר דבר פדא ועולא בתרתי פליגי והא בהא תליא דמשום דסבירא ליה לבר פדא דקדושה לא פקעה לה בכדי קאמר דפדאן חוזרות וקדושות דאי לאו הכי למה ליה להאי גברא למימר עד שיקצצו אם לומר שלאחר מכאן תהא קדושתן נפקעת ממילא אי אפשר דקדושה לא פקעה לה בכדי וכיון שכן למה לא הקדישן לחלוטין ואמר עד עולם על כרחך לומר שאפילו יפדם קודם שיקצצו תחזור קדושתן עליהן הלכך כי קתני אין להם פדיון לא בא לומר שלא יהו צריכות פדיון כשיקצצו דאי אפשר דקדושה לא פקעה בכדי אלא לומר שאין
פדיונן

רש"י

אין להם פדיון · לעולם כל זמן שלא נקצצו ואין יוצאין לחולין אלא קדושות הן שהן (ב) בקדושת הגוף לעולם ואין להם תקנה עולמית שאפילו פדאן חוזרות וקדושות דכיון דאמר עד שיקצצו אין להם פדיון לעולם כל זמן שלא נקצצו משמע דלעולם יהיו קרבן עד שיקצצו: גמ' וליתני · בהאי ליסנא ברישא (ג) דהיכא דאמר הרי הפירות האלו קרבן [אם אינם נקצצות] קדושות ואינן קדושות קדושות דחל קדושה עלייהו ואינן קדושות דיש להן פדיון דלפי ההוא ענין דקתני סיפא הויין קדושות ואינן קדושות דאילו בסיפא דהתם דאמר עד שיקצצו הוי קדושה גמורה שהרי הן (ד) בקדושת הגוף שאין להם פדיון כל זמן שאין נקצצות אע"ג דקדושת דמים הוא ואילו כי אמר אם אינן נקצצות ליכא קדושה חמורה שהרי יש להם פדיון ולהכי כי אמר אם אינן נקצצות לענין כי אמר עד שיקצצו קדושות ואינן קדושות הן: תרין אין הכי נמי הוה ליה למתני (ה) אלא איידי וכו': א"כ למה ליה למימר · דחל קדושה עלייהו כיון שעבר היום ולא נקצצו: לא צריכא כגון דאיכא זיקא נפישא · שמנשבת רוח קשה בעולם דמסיק אדעתיה דמיתבר להו זיקא דהיינו נקצצות וסד"א לא גמר בלבו להקדישו אלא אדעתא דמיתבר להו זיקא אמר הכי ולא צריכי פדיון דלא חל עלייהו קדושה וכחולין דמי קמ"ל דחל קדושה עלייהו דלהקדש גמור מתכוין: [והא וכו'] · כלומר היכי מלית אמרת דאיכא זיקא נפישא והקתני לה דומיא דטלית וטלית מי קיימא לשרפה בתמיה: אין כגון דאיכא דליקה · ומסיק אדעתיה דלא (ו) מיתצל ולהכי קאמר אם אינה נשרפת: הכי נמי וכו' · וסד"א דלא מתכוין להקדש כלל כדפרשינן: קמ"ל · דחל קדושה עלייהו: ולעולם · בתמיה מדקתני אין להן פדיון משמע שלעולם אין להם פדיון אפי' לאחר קציצה: אמר בר פדא · כל זמן שלא נקצצו עדיין חוזרות וקדושות: נקצצו פודן פעם אחת ודיו · ויצאו לחולין ושוב אינו פודן דהא חולין הן:
א"ל

תוספות

ה"ג רבינו שמואל וליתני קדושות ול"ג ואין קדושות דמשמע דפריך וליתני בסיפא דאינה קדושה ואדרבה בסיפא קדושה טפי דאין להם פדיון היינו דאין מועיל להן פדיון כדקאמר בסמוך אלא גרסינן וליתני קדושות ותו לא ואריסא פריך ור"י [פירש] דשפיר גרסינן ליה ותרווייהו קיימי ארישא ופריך הכי וליתני הרי אלו קדושות אם אינם נקצצות ואינם קדושות אם נקצצו ומתילא ידעינן דפשיטא דיש להן פדיון כשאר כל חרמי דמים: איידי דבעי למיתני בסיפא אין להם פדיון · כלומר שאין פדיון מועיל בהם דלעולם חוזרות וקדוש' כדמסיק תנא נמי רישא יש להם פדיון: היכי נדר · פר"י דאי סתם כדקתני ולא נתן זמן לקציצתן א"כ אינם קטנות ואין לך קצוצות דאינם נקצצות לסוף אלף שנים מחמת שהיא מתייבשת: דאיכא זיקא נפישא · וא"ת מה ענין זה לשאר נדרים דלעיל דקתני ד' נדרים התירו וי"ל משום דמאי דתימא דחשיב נדרי זרוזין שאין נדר אלא לאמן דבריו שלא יתגלגלו ולא משום דדעתו להקדישם אם יגלגלו קמ"ל דאפ"ה הוו קדושות דגמר בלבו להקדישם [שסבור] הוא שיכול להיות דמיגלגלן: אין להם פדיון ולעולם · בתמיה וכי לעולם לא יהא להם פדיון דפשיטא ליה דאין להם פדיון ר"ל שאין מועיל להם פדיון כמקדש וכאילו דאין להם פדיון : **אמר** בר פדא פדאן חוזרות וקדושות וכן לעולם עד שיקצצו · שכך ר"ל הרי הן קרבן עד שיקצצו דכל שאפדם תחזור ותחול קדושה עליהם כל שעה נקצצו פודן פעם אחת דקדושה שבהן לא פקעה בכדי אע"ג דעד שיקצצו קאמר : **עולא** אמר כיון שנקצצו שוב אין פודן · דלא הקדישן אלא עד שיקצצו דפקעה קדושה בכדי כשנקצצו וצ"ע לעולא אם [פדאן] חוזרות וקדושות או לא וי"ל שמודה דאם פדאן חוזרות וקדושות כל זמן שלא נקצצו כמו לבר פדא דמדלא פליג עליה שהרי שיטה דהש"ס משמע כן מדפריך ולעולם משמע פשיטא ליה דאין להם פדיון דקאמר היינו דאינו דפשיטא ליה דעד שיקצצו הם קדושות וה"ה מכאן דלעולא חוזרות וקדושות וכ"ת מנ' עד שיקצצו הא איצטריך לעולא לכוין לשון כשנקצצו דשוב אין פודן כדפרישית וא"כ מנ"ל דפדאן חוזרות וקדושות קודם קציצה וי"ל דא"כ הוה ליה למימר (לנודר) הרי הנטיעות האלו קרבן עד שנקצצו ולא יותר או אומר אינם קרבן אלא עד שנקצצו ותו משמע מרתי משמע דפדאן חוזרות וקדושות קודם קציצה ומשמע נמי דלאחר קציצה פקעה קדושה מנייהו מדלא אמר הכי הן כקרבן לעולם :

פי' הרא"ש

גמרא וליתני קדושות · ה"ג ול"ג קדושות ואינן קדושות : איידי דבעי למיתני סיפא אין להם פדיון · דלא מצי למיתני בפ"א תנא רישא נמי יש להם פדיון : היכי נדר · דקתני במתני' יש להם פדיון אלמא דקדשי דכיון דאמר אם אינן נקצצות ולא קבע זמן לאותה קציצה לא קדשי דע"כ סופם ליקצץ : דומיא דטלית וטלית לשריפה קיימא. כאילן דלפעמים בא רוח והופכו על פניו אבל טלית אינו מצוי שישרף אם לא שנפלה דליקה בעיר וכן אילן נמי מיירי שרוח סערה מנשבת וספק נפילה הוא וסד"א דליהוי נדר טעות : ולעולם · הא דאמר אין להם פדיון וכי לעולם קאמר הא עד שיקצצו קאמר: אמר בר פדא פדאן חוזרות וקודשות כו' · וכן לעולם עד שיקצצו כדמפרש טעמא במתני': נקצצו פודן פעם אחת ודיו ושוב אינן חוזרות להיות קודשות דהא עד שיקצצו קאמר ומיהו פעם אחד צריך לפדותן דקדושה בכדי לא פקעה : כיון שנקצצן שוב אינו פודן · דהא עד שיקצצו קאמר וכשנקצצו פקעה קדושתן ויצאו לחולין :
מי

הגהות הב"ח

(א) גמ' פדאן חוזרות וקדושות עד : (ב) רש"י ד"ה אין להם וכו' שהן בקדושת הגוף וכו' שלא נקצצו דהכי משמע : (ג) ד"ה וליתני וכו' ברישא היכא דאמר הרי הנטיעות האלו קרבן אם אינן נקצצות קדושות וכו' דאילו בסיפא דקאמר עד כצ"ל ותיבת דהתם נמחק : (ד) בא"ד שהרי הן בקדושת הגוף וכו' יש להם פדיון וא"כ כי אמר אם : (ה) ד"ה תרין אין וכו' למיתני הכי אלא : (ו) ד"ה אין כגון וכו' דלא מיתצל ולהכי קאמר אם אינה נשרפת והכא נמי כצ"ל וכו"א :

עין משפט נר מצוה

מט א ב מיי' פט"ו מהל' מעשה הקרבנות הלכה ז וע"ש בכ"מ :

א"ל רב המנונא קדושה שבהן להיכן הלכה ומה אילו אמר לאשה היום את אשתי ולמחר אי את אשתי מי נפקא בלא גט א"ל רבא מי קא מדמית קדושת דמים לקדושת הגוף °קדושת דמים פקעה בבדי קדושת הגוף לא פקעה בבדי א"ל אביי (א) קדושת הגוף לא פקעה בבדי והתניא ״שור זה עולה כל ל' יום ולאחר ל' יום שלמים כל ל' יום עולה לאחר ל' יום שלמים(ב) אמאי קדושת הגוף נינהו ופקעה בבדי הכא במאי עסקינן ״דאמר לדמי אי הכי אימא סיפא לאחר ל' יום עולה ומעכשיו שלמים אא"ב חדא בקדושת הגוף וחדא בקדושת דמים היינו

רש"י

א"ל רב המנונא · לעולא היאך יוצאין לחולין בלא פדייה : וכי קדושה שבהן להיכן הלכה · כלומר היכי פקעה בבדי אע"פ שנקלטו : והלא האומר לאשה היום את אשתי · שתהא לי מקודשת היום : ולמחר אי את אשתי · אע"פ שהתנה כך בשעת קידושין : מי נפקא למחר בלא גט · ה"נ אע"ג דנקלטו הייתו כמו למחר אין את אשתי ולא נפקי בלא פדיון : מי קא מדמית קדושת הגוף וכו' · הני נטיעות דקדישי לפדייה קדישי קדושת דמים (ג) ולהכי פקעו מאחר שנקלטו אבל אשה קדושת הגוף היא ולהכי לא פקעה בבדי : והתניא מי שאמר שור זה עולה כל ל' יום · שאם יקרב בתוך ל' יום עולה ואם לאחר ל' יום יקרב יהא שלמים : כל ל' יום הוי עולה · כמו שאמר ולאחר ל' יצא מקדושת עולה והוי שלמים : ואמאי · נפקא מקדושת עולה הא קדושת הגוף נינהו ופקעה בבדי וקשיא לעולא דאמר קדושת הגוף לא פקעה בבדי : אמר לך עולא הכא במאי עסקינן · דפקעה קדושת עולה: דאמר לדמי · דאמר הכי תורת דמיו עולה כל ל' יום לאחר שאפדנו (ד) ואקח בדמיו עולה להכי לאחר ל' יום פקעה בבדי דקדושת דמים היא אבל קדושת הגוף אכתי לא פקעה : א"ה · דמוקמת לה לדמי : אימא סיפא · דהכיא אמר שור זה לאחר שלשים יום עולה ומעכשיו ועד שלשים יום שלמים הכי הוי כדאמר איהו : אי אמרת בשלמא · רישא בקדושת הגוף וסיפא בקדושת דמים : היינו

ר"נ

פדיון מוציאן לחולין עד שיקלטו ועולא פליג עליה ואמר דלאחר שנקלטו אין צריכין פדיון דקדושה פקעה בבדי וכיון שכן לעולא זה שאמר עד שיקלטו לא בא לומר שאפילו יפדם יחזרו לקדושתן עד שיקלטו אלא לומר שיהו קדושות עד אותו זמן ומאותו זמן ואילך תפקע קדושתן והא דלא פליג עולא בהדיא אמאי דאמר בר פדא פדאן חוזרות וקדושות משום דלא איצטריך דבר פדא גופיה לא אמר הכי אלא משום דס"ל דאפילו לאחר שיקלטו צריכין פדיון וכדפרישית וכיון דפליג עליה עולא אהאי דינא ואמר דכיון שנקלטו שוב אין פודין ממילא אכולה מילתא פליג ולעול' כי תנן במתני' אין להם פדיון היא גופא אתא לאשמועינן שהמקדיש דבר עד זמן ידוע מאותו זמן ואילך נפקעה קדושתו ואין צריך פדיון ומצא רגלים לפירושו בירושלמי דתנו פלוגתא דבר פדא ועולא בחזקיה ור' יוחנן דגרסי' התם חזקיה אמר פדאן חזרו לקדושתן רבי יוחנן אמר פדאן פדויין מתני' פליגא עליה דר' יוחנן אין להם פדיון פתר לה לכשיקלטו אין להם פדיון כלומר אין צריכות פדיון אלמא בתרתי פליגי והיינו דלקמן בסמוך אמר לבר פדא דאמר פדאן חוזרות וקדושות אלמא בר פדא בלחוד הוא דאמר הכי ולא מודה ליה עולא הלכך אפי' תמצא לומר דהלכתא כבר פדא מדשקיל וטרי רבי יוחנן אליביה ואמר לא שנו אלא שפדאן הוא וכו' ואפ"ה דוקא בהקדש הוא דאמר הכי משום דקדושה לא פקעה בבדי אבל דיני ממונות כיון דודאי זכייה דממונא פקעה בבדי וכדאמרינן נכסי לך ואחריך לפלוני אין לשני אלא מה ששייר ראשון ומה ששייר ראשון מיהא אית ליה דפקע זכותיה דראשון בבדי ה"נ כי אמר שדי נתונה לך עד שתעלה לירושלים מכי עלה לירושלים פקע זכותיה הלכך למאי נימא דכי אמר עד שתעלה שנתכוון לומר שאפילו יקנה אותה ממנו תחזור להיות קנויה למקבל הא ודאי לית לן למימר הכי כיון דאית לן לפרושי לישניה כפשטיה לומר שנתכוון לקנותה לו עד שיעלה לירושלים בלבד ולא לאחר מכן אלו דבריו ז"ל ואף הרשב"א ז"ל היה הולך בדינו לומר דאין דין זה אלא במקדיש בלבד משום דהקדש חל בקדושת פה ובאמירה בלחוד וה"ה לאומר יהא קרקע זה לעניים עד שתעלה לירושלים דאמירה כמסירה אבל במקנה לחבירו בעלמא לא דבמאי קני הא אפילו א"ל מעכשיו אי אפשר לו לקנות אלא בכסף בשטר ובחזקה וכסף או שטר או חזקה שנעשה על מכר זה או מתנה זו ראשונה כשחוזר זה וקנה כבר כלתה קנייתן של אלו ולבסוף במה יקנה : וכי קדושה שבהן להיכן הלכה · דלא סבירא ליה דתפקע בבדי וא"ת תינח למאי דמפרשינן במתני' דבהקדש ממש עסקינן איכא למפרך הכי אבל לאידך פירושא דפרישנא דבקונמות עסקינן היכי סליק אדעתיה דקונמות לא פקעה בבדי והתנן בפרק הנודר מן הירק* שאת נהנית לי עד הפסח אם תלכי לבית אביך עד החג הלכה לפני הפסח אסורה בהנאתו עד הפסח אלמא דלאחר הפסח פקע איסורא ממילא כך הקשה הרב ר' יונה ז"ל ותירץ דה"מ בקונם פרטי כי התם שהוא חל אלא על אשתו ומש"ה קלים איסוריה ופקע בבדי אבל קונם כללי כי האי דמתני' דנטיעות הללו אסר להו אכולי עלמא כי היכי דאלים דתפים פדיונם כהקדש כדאמר ר' מאיר לקמן בריש פרק אין בין המודר ה"נ סבירא לן דחמירי ולא פקע בבדי : אמר ליה אביי וקדושת הגוף לא פקעה · אפשר דאביי דמקשה הכי פליג נמי וסבירא ליה דהאומר לאשה היום את אשתי ולמחר אי את אשתי דלמחר נפקא בלא גט ואפשר דנהי דסבירא ליה לאביי דאפילו קדושת הגוף פקעה בבדי בהאומר לאשה מודה דלמחר לא נפקא בלא גט והיינו טעמא משום דכל קנין שאינו עולמית קנין פירות בלחוד מיקרי כדמוכח בסוף פ' השולח (גיטין מז:) גבי מוכר שדה לחבירו בזמן שהיובל נוהג הלכך גבי הקדש כיון דודאי חייל עליה הקדש דמים שאינו עולמית בדין הוא נמי דתיחול קדושת הגוף לזמן ידוע בלבד שאפי' לא תהא אותה קדושה אלא קדושת דמים הרי מצינו קדושת דמים גבי הקדש אבל באשה כיון דלאי לא הויא אשתו לעולם לא קני ביה קנין הגוף וקנין דמים באשה לא אשכחן אי אפשר שתהיה אשתו לזמן ידוע בלבד שכל כיוצא בזה אינו קנין גוף ויש לזה הוכחה בירושלמי בפ' האומר דקידושין דגרס התם ר' אבהו בשם רבי יוחנן הרי זו עולה שלשים יום כל שלשים יום הרי זו עולה לאחר שלשים יום יצאה לחולין מאליה הרי את מקודשת לשלשים יום הרי זו מקודשת מה בין הקדש מה בין אשה מצינו הקדש יוצא בלא פדיון ולא מצינו אשה שיוצאה בלא גט היכן מצינו הקדש יוצא בלא פדיון תפתר דברי הכל בשדה מקנה אלמא דאפילו למאן דאמר דקדושת הגוף פקעה בבדי באשה מודה וה"נ מסתברא מאחר דמקשי' לעיל בסמוך כל כך בפשיטות אילו האומר לאשה וכו' דאלמא דבהא ליכא מאן דפליג · הרשב"א : הכא נמי דאמר לדמי · וכגון דהוי בעל מום דאילו תם אפילו אמר לדמי קדוש קדושת הגוף דקי"ל המתפיס תמימין לבדק הבית מידי מזבח לא יצאו ואיכא מ"ד דהאי פרוקא סליק לרבה דסבירא ליה דקדושת דמים פקעה בבדי אבל לבר פדא אכתי לא ניחא דהא לדידיה אפילו קדושת דמים נמי לא פקעה בבדי ואיכא מאן דאמר דאפילו לבר פדא ניחא דכיון דמקדים לדמי עסקינן מוקי לה בר פדא כשפדאו ומש"ה חיילא עליה לאחר ל' יום קדושת שלמים וכי תימא א"ה פשיטא נראה לי דסד"א שכיון שבשעה שאמר לאחר ל' שלמים לא היה ראוי לחול דקדושת עולה לא פקעה בבדי וכיון שכן נימא דאפי' לאחר שפדאה לקדושת עולה לא תחול קדושת שלמים קמ"ל דקדושת שלמים מתלא תליא וקיימא וכי משכחת רווחא חיילא: אי אמרת בשלמא חדא בקדושת הגוף וחדא בקדושת דמים היינו דקתני תרתי וכו' · כלומר דתנא סיפא לגלויי רישא שלא תאמר דוקא קדושת דמים פקעה בבדי קדושת הגוף לא פקעה להכי תני תרתי לאשמועינן דאפי' קדושת הגוף פקעה בבדי אלא לדידך דסבירא לך דקדושת הגוף לא פקעה בבדי ומוקמת לה בקדושת דמים תרתי ל"ל ואתותב רבא דודאי שמעינן מהא דאפילו קדושת הגוף פקעה בבדי הלכך לרבא לא הויא ליה לאהדורי לרב המנונא מאי קמדמית קדושת הגוף לקדושת דמים דהלמא ס"ל דקדושת הגוף דהקדש לא פקעה כקדושת הגוף דאשה אלא הכי הוה ליה למימר דלא דמי אשה להקדש משום דאין אישות לחצאין וכמו שכתבתי למעלה אבל הקדש איתיה לזמן ידוע ואפילו קדושת הגוף פקעה ביה בבדי הלכך פירכיה דרב המנונא ליתא דהך ברייתא מסייע ליה לעולא דכיון דברייתא מוכחא דאפילו קדושת הגוף פקעה בבדי כ"ש קדושת דמים ומש"ה אמר לימא תיהוי תיובתיה דבר פדא דאמר לא פקעה קדושה בבדי כלומר דכיון דע"כ ברייתא אפי' בקדושת הגוף היא תקשי לבר פדא דלא מצי לאוקמא כגון שפדאו דקדושת הגוף אין לה פדיון אבל אי הוה מצינן למימר דתרווייהו בקדושת דמים לא תקשי ליה דאיכא למימר ולאוקמינהו בפדיון : אמר

[לקמן דף ס.]

תוספות

היום את אשתי ולמחר אי את אשתי מי נפקא בלא גט · וא"ת ומנלן דצריך גט וי"ל דבפרק המגרש בגטין (דף פג:) מיבעיא לן גבי האומר לאשתו היום אי את אשתי ולמחר את אשתי כלומר תהא מגורשת היום ולמחר לא תהא מגורשת מהו ופשיט התם כיון דפסקה פסקה והויא מגורשת לעולם ואם כן גבי קדושין נמי הוי מקודשת לעולם דאיתקש הויה ליציאה וס"ד השתא דבהא לא פליג עולא : והתנן שור זה עולה כל ל' יום עולה · ומועלין בה כל אותן שלשים יום · אור"י דגרס דתניא שהיא ברייתא ולא משנה : שור זה עולה כל שלשים יום ולאחר ל' יום שלמים כל ל' יום עולה · ומועלין בה כל אותן ל' יום [וגם] אם בא כל אותן ל' יום מקריבו כדין עולה ואם נתעכב להקריבו עד לאחר ל' יום הוי מעכשיו ואילך שלמים אלמא פקעה קדושת הגוף בבדי ולא דמי להא דאמר בזבחים (דף ל·) תחול זו ותחול זו ואח"כ תחול זו לא חיילא דשאני הכא דלכשתיעלה לא אמר שתהיה עולה אלא אמר כל ל' יום : דאמר לדמי · שאמר לדמי עולה וא"ת והא אמרינן הקדיש זכר לדמיו קדוש קדושת הגוף וי"ל דאיירי הכא דאמר לדמי נסכים דמודה בהם רבא כדאמר בשבועות בפ"ק (דף יא·) אי נמי התם בתם ולכך קדוש קדושת הגוף אבל הכא בבעל מום ולכך קדוש קדושת דמים : לימא

פי' הרא"ש

מי נפקא מיניה בלא גט · דמילתא דפשיטא היא דכיון דנעשית אשתו אינה יוצאה ממנו בלא גט והכי אמר בפ' המגרש (פג:) לענין גט אם אמר היום אי את אשתי ולמחר את אשתי כיון שפסקה פסקה וה"ה נמי לענין קדושין דמקשי' הויה ליציאה : קדושת דמים פקעה · דכי היכי דפקעה ע"י פדייה פקעה נמי ע"י קביעות זמן אבל קדושת הגוף דלא פקעה ע"י פדייה לא פקעה נמי ע"י קביעות זמן : כל ל' יום עולה · אם בא להקריבו תוך שלשים יום יקריבנו עולה ואם לא הקריבו תוך ל' יום אחר ל' יום יקריבנו שלמים דפקעה ממנו קדושת עולה וחלה עליו קדושת שלמים וה"ה נמי אם אמר לאחר ל' יום חולין שנעשה חולין דכיון שיש הפקעה לקדושת הגוף אין חילוק : ה"ג דאמר לדמי · דאמר שור זה קדוש לימכר ולהביא בדמיו עולה ואם לא נמכר תוך ל' אחר ל' ימכר ויביא בדמיו שלמים וקדושת דמים פקעה לאחר ל' יום : ומעכשיו שלמים · האי דלא קאמר שור זה שלמים ולאחר ל' יום עולה כדאמר לעיל משום דבריתא פתח בעולה תנא פתח נמי הכא בעולה : * מקדושה חמורה לקדושה קלה · היינו עולה דכולה כליל לשלמים דנאכלים לזרים: מקדושה קלה לקדושה חמורה צריכא למימר· אלא ודאי חדא בקדושת דמים וחדא בקדושת הגוף אלמא קדושת הגוף פקעה ותיובתא דרבא: לימא תהוי תיובתא דבר פדא · נמון נדרים מסוגה כיון דאקשי לרבא דאפילו קדושת הגוף פקעה כ"ש דהוי תיובתא דבר פדא : ה"ק

הגהות הב"ח (א) גמ' א"ל אביי וקדושת : (ב) שם ואמאי קדושת : (ג) רש"י ד"ה מי קא וכו' קדושת דמים נינהו ולהכי : (ד) ד"ה אמר לך וכו' לאחר שאפדנו אקח בדמיו עולה ולהכי לאחר ·

גליון הש"ס גמ' קדושת דמים פקעה בבדי · עיין ערכין דף ט ע"א רש"י ד"ה בזמן שהיו הקדש וכו' :

נ א ב מיי' פ"ז מהל' אישות הלכה י סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' מ סעיף א :

נא ג מיי' פט"ו מהל' מעשה הקרבנות הל' א ופ"ט מהל' מכירה הלכה ג :

היינו דאיצטריך ליה לתנא למיתנא תרתי דס"ד אמינא קדושת (א) הגוף לא פקעה בכדי קדושת דמים פקעה בכדי אמטו להכי תנא תרתי אלא אי אמרת אידי ואידי קדושת דמים למה לי למיתנא תרתי השתא יש לומר מקדושה חמורה לקדושה קלה פקעה מקדושה קלה לקדושה חמורה צריכא למימר לימא תיהוי תיובתא דבר פדא דאמר לא פקעה קדושה בכדי אמר רב פפא אמר לך בר פדא הכי קאמר אם לא אמר מעכשיו שלמים לאחר ל' יום עולה הוי מידי דהוה *האומר לאשה התקדשי לי לאחר ל' יום דמקודשת ואע"פ שנתעכלו המעות פשיטא לא צריכא דהדר ביה הניחא למ"ד אינה חוזרת אלא למ"ד חוזרת מאי איכא למימר אפי' למ"ד התם חוזרת הכא שאני *דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט יתיב ר' אבין ורב יצחק ברבי קמיה דר' ירמיה °וקא מנמנם ר' ירמיה יתבי וקאמרי לבר פדא דאמ' פדאן חוזרות וקודשות תיפשוט

רש"י

הייט דאיצטריך וכו' · (ב) דאמינא להכי תני תרתי דבין קדושת הגוף ובין קדושת דמים פקעה בכדי : למה לי למתני תרתי השתא מקודשה חמורה לקדושה קלה פקעה · עולה שהיא חמורה לקדושת שלמים שהיא קלה : מקדושה קלה · כלומר שלמים דקלה לקדושת עולה שהיא חמורה מיבעיא אלא לאו חד לקדושת הגוף וחד לקדושת דמים דתרוייהו פקעי ותיובתא דעולא וליכא פירוקא : לימא תיהוי תיובתיה דבר פדא · דהכא אמר דאפי' קדושת הגוף פקעה בכדי ובר פדא אמר נקלטו פודן פעם אחת דאפי' קדושת דמים לא פקעה בכדי: חסורי מיחסרא והכי קתני · האומר שור זה עולה כל ל' יום ומעכשיו לאחר ל' יום שלמים כל ל' עולה לאחר ל' יום שלמים דהואיל ואמר מעכשיו חל עליה שם שלמים מעכשיו ומשום הכי הוי שלמים לאחר ל' יום דקדושת הגוף פקעה בהכי בכדי הואיל ואמר מעכשיו אבל אם לא אמר מעכשיו שלמים לאחר ל' יום עולה הוי אפילו לאחר ל' יום (ג) דמקודשת לאחר ל' יום דהתם לא פקעה קדושת הגוף בכדי: דמקודשת · לאחר ל' יום דכי לא אמר מעכשיו דמיא להא האומר לאשה הילך פרוטה זו והתקדשי לי לאחר ל' יום דמקודשת לאחר ל' יום ואע"ג דנתעכלו המעות של קדושין שאינם בעולם הויא מקודשת לאחר ל' יום ה"נ כי לא אמר מעכשיו אע"ג דהלכו להן שלשים יום של עולה השתא נמי עולה הוי וסיפא דקתני לאחר שלשים יום עולה ומעכשיו ועד שלשים יום שלמים דלאחר ל' יום הוה עולה ופקע קדושת שלמים אע"ג דלא אמר מעכשיו התם משום דקדים ואמר ברישא לאחר שלשים יום עולה דכיון שהזכיר עולה תחלה נעשה כאומר מעכשיו הלכך לאחר שלשים יום עולה הוי והכא הוא משום דאמר מעכשיו פקעה קדושה בתרוייהו בין בקדושת דמים בין בקדושת הגוף אבל בעלמא אפילו קדושת דמים לא פקעה בכדי ולא קשה לבר פדא ותיובתא דעולא כדקיימא קיימא : פשיטא · כלומר דכיון דמחסרת למתני' ותרלת דה"ק שור זה עולה כל שלשים יום ומעכשיו לאחר שלשים יום שלמים דלאחר שלשים יום שלמים הוי ולמה לי למימר שוב דה"ק אם לא אמר מעכשיו וכו' פשיטא דכיון דאמר צריך למימר מעכשיו ממילא ידענא דאם לא אמר מעכשיו לאחר שלשים יום שלמים הוי עולה : תרין לא צריכא · (ד) דהא קמ"ל אי הדר ביה דאי הוה קתני כדקאמרת דלאחר שאמר שור זה עולה כל שלשים יום (ה) לאחר שלשים יום שלמים אע"ג דהשתא הדר ביה ואמר מעכשיו הואיל ומעיקרא כשאמר כל שלשים יום עולה לא אמר מעכשיו קודם שאמר לאחר שלשים יום שלמים ולא כלום קאמר ואפי' לאחר ל' יום עולה הוי דהא קמ"ל דדוקא בעינן שיאמר בתחלה מעכשיו קודם שיאמר לאחר שלשים יום שלמים כדקאמר לעיל: הניחא למ"ד אינה חוזרת · שאם עמדה ונתקדשה לשני בתוך שלשים יום אינה מקודשת לשני מצי למימר מידי דהוה האומר לאשה וכו' : אלא למ"ד חוזרת · שאם עמדה ונתקדשה לשני בתוך ל' יום מקודשת לשני היכי מצי למימר דכי לא אמר מעכשיו לאחר שלשים יום עולה הוי · תרין אפי' למ"ד חוזרת אפי' הכי התם אי לא אמר מעכשיו מעיקרא הוי עולה לאחר שלשים יום : דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט · וכיון דלא אמר מעכשיו עולה ולא אמר מעכשיו שלמים לא פקעה בכדי ולעולם הוי עולה: לבר פדא דאמר פדאן חוזרות וקודשות · ואפי' לאחר שנקלטו חוזר ופודן :

תיפשוט

ר"ן

אמר רב פפא הכי קאמר אם לא אמר מעכשיו שלמים לאחר שלשים יום עולה הוי וכו' · פי' סיפא אתיין לתרוצי אבל רישא כדקיימא קיימא ולעולם דאמר לדמי ולא תקשי לבר פדא דמוקי לה בפדיון אבל סיפא מתרלינן דה"ק לאחר ל' יום עולה ומעכשיו שלמים לאחר ל' יום ההא עולה כדבריו אם לא אמר מעכשיו שלמים וקמשמע לן תרתי חדא דכי אמר לאחר ל' יום עולה בלחוד חייל ולא תימא כיון דלא קדוש השתא לא קדוש נמי לאחר שעתא דליתא אלא לבתר זמנא נמי חייל מדעם דהוה על האומר לאשה וכו' וקמ"ל נמי דדוקא כשלא אמר מעכשיו שלמים הוא דהוי לאחר ל' יום עולה אבל היכא דאמר מעכשיו שלמים לא הויא לאחר ל' יום עולה ומילי טובא קמ"ל בהא חדא דקדושת הגוף לא פקעה בכדי ולא תימא ה"מ קדושה חמורה דעולה דליתא אלא אפי' קדושה קלה דשלמים לא פקעה בכדי ומש"ה נקט קדושה קמייתא בשלמים ולא נקטא בעולה דומיא דרישא ולא תימא ה"מ היכא דאמר שור זה שלמים כל ל' יום דבכגון זה קדושת שלמים מתפשטת והולכת שאין לה מונע אלא אפילו כשהתפיס בו לאחר מכן קדושת עולה סד"א חיילא דכי האי גוונא לא מקרי פקעה בכדי דאדרבה קדושה בתרא מעליא טפי והוי מן קדושה קלה לחמורה ועוד שקדושת שלמים מיד שחלה על בהמה זו מגלה קדושת עולה שהיא מונעתה מהתפשט לאחר שלשים יום וסד"א דכל כי האי גוונא לא תהא בהמה זו נתפסת בקדושת שלמים אלא עד שלשים יום קמ"ל דאפילו כי האי גוונא קדושת שלמים לא פקעה בכדי ולא תימא ה"מ כשהקדים קדושת שלמים לקדושת עולה כגון שאמר כל שלשים יום שלמים ואחר שלשים יום עולה דבכי האי גוונא דין הוא שתהא קדושת שלמים מתפשטת והולכת אלא אפילו היכא שהקדים ואמר לאחר שלשים יום עולה סד"א קדושת שלמים לא משכחא רווחא אלא שלשים יום ולא תחול יותר קמ"ל דכיון שבתוך כדי דבור אמר מעכשיו שלמים חיילא ליה קדושת שלמים ושוב אין מקום לקדושת עולה לחול כלל ולאו דמשבשינן לה לברייתא אלא ה"ק מי שאמר לאחר שלשים יום עולה ומעכשיו שלמים ראוי הוא שתהא לאחר ל' יום עולה אלא אחר שאמר ומעכשיו שלמים זהו שמונע לקדושת עולה שלא תחול משום דקדושת שלמים לא פקעה בכדי שלא תאמר שזה שאנו אומרים שקדושת שלמים מתפשטת והולכת היינו משום שזה שאמר לאחר שלשים יום עולה אין בדבריו כלום דכיון דקדושת עולה לא חיילא השתא בתר שלשים יום נמי לא חיילא ולא ליהוי טעמא משום דלא פקעה קדושת שלמים בכדי דליתא דאילו לא אמר מעכשיו שלמים לאחר שלשים יום עולה הויא הלכך ודאי טעמא דמאי דאמר השתא דלא הוי עולה היינו משום דקדושת שלמים לא פקעה בכדי כנ"ל ומנמוקי הרבה מן הראשונים למדתיו וכ"ת מאי קמ"ל סיפא דלאחר שלשים מהני הא תנא ליה רישא כל שלשים עולה ולאחר שלשים יום שלמים י"ל אי מהתם ה"א דדוקא כי לא הדר ביה קמ"ל סיפא דאפי' הדר ביה נמי לא מצי למהדר וכדמסקי' : מדעם דהוה על האומר לאשה וכו' · כלומר דכי היכי דהתם אע"ג דלא חיילא קדושה השתא חיילא בתר זמנא ה"נ אע"ג דלא חיילא קדושה השתא חיילא בתר זמנא : פשיטא · כלומר פשיטא דמהני כי התם ולמה ליה לתנא לאשמועינן וא"ת מאי קמקשה פשיטא אדרבה צריכא רבה דמי דמי התם אע"פ שנתעכלו המעות מ"מ הא איכא גבה שיעבודא דכסף וכדאמרי' התם פרק האומר (קדושין נט·) הני זוזי לאו למלוה דמיין ולא לפקדון דמיין ומשום הכי מקודשת דהא המקדש בשטר ונתקרע השטר קודם ל' אינה מקודשת משום דכי חיילי קדושי ליכא שטרא והכא נמי כיון דבדיבורא בעלמא אקדשה כי חייל הקדש ליתיה לדיבוריה וי"ל דאמסקנא סמיך דאמר דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט הלכך פשיטא ליה דלא גרעה אמירה לגבוה מכסף קדושי דאשה מש"ה מקשי פשיטא: הניחא למאן דאמר אינה חוזרת · פלוגתא (דרב נחמן ורב ששת) [נ"ל דר' יוחנן ור"ש לקיש] בפ' האומר דקידושין (ד' נט·) : הכא שאני דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט · הלכך אפילו למ"ד התם חוזרת הכא לא מצי הדר ביה וא"ת ותיהוי נמי כמסירה אכתי אמאי לא מצי הדר ביה כיון דלא חייל הקדש עד שלשים יום דהכי דאמרי' בכתובות (דף פב·)*) ובמציעא מסופקה זו ולא תקנה לך עד לאחר שלשים דאי קיימא באגם לא קנה ובעומדת בתגרו קנה היינו דוקא בשלא חזר בו בינתים אבל חזר בו ודאי אפי' עומדת בתגרו מצי למיהדר ביה כיון דלא קני' עד לאחר ל' יום ולגבוה נמי נהי דאי כמסירה כיון דהשתא לא חייל אמאי לא מצי למיהדר ביה וי"ל דכי אמרי' כמסירתו להדיוט בקנין ממש של הדיוט קאמר וכמ"ד מעכשיו ולאחר שלשים

*) [לא נמצא שם]

תוספות

לימא תיהוי תיובתא דבר פדא דאמר לא פקעה קדושה בכדי · וא"ת אמאי לא פריך לעולא כמו לבר פדא מקדושת הגוף מהא דהא סבירא ליה קדושת הגוף לא פקעה בכדי מההיא דהאומר לאשה היום את אשתי וכו' וי"ל דאביי שהקשה לרבא וקדושת הגוף לא פקע בכדי וכו' כדי לסתור דברי רבא שהיה אומר דמודה עולא דקדושת הגוף נמי לא פקע בכדי ומכל מקום לא קשה לעולא מההיא דהאומר לאשתו משום דלאו היינו בברייתא אלא מימרא (לעולא) ולכך לא פריך לעולא : אמר לך בר פדא ה"ק · סיפא אם לא אמר מעכשיו שלמים לאחר ל' יום עולה הוי · פי' שלא אמר [אלא] לאחר שלשים יום עולה הכי זו עולה ואשמעינן מידום אע"ג שלא אמר דיבורו בשעה שקדושה אלא דאימת אלה הקדושה לאחר שלשים יום וגדל אחר דיבור אפ"ה אלה הקדושה שפיר לאחר ל' יום: מידי דהוה האומר לאשה וכו' · וא"ת בשלמא סיפא מתרלא שפיר אלא רישא דאמר שור זה כל ל' יום עולה לאחר שלשים יום שלמים אלמא דפקעה קדושה בכדי והיכי מתרץ לה וי"ל דהכי פירושא כל ל' יום עולה וה"ה דהוי עולה לאחר ל' יום נמי דקדושה לא פקעה בכדי וזימנין דהוי לאחר ל' יום שלמים כגון דאמר לאחר ל' יום שלמים ותו לא וכ"ת תרתי למה לי לא זו אף זו קתני לא זו דקדושת הגוף אלא אפילו קדושת דמים נמי לא פקעה וקשה דלשון לא משמע כן דמדקאמר כל ל' יום עולה משמע כל ל' יום עולה דוקא אבל לאחר ל' יום לא הוי עולה וכ"ל כר' אלחנן דרישא נמי כגון הכי שור זה עולה כל ל' יום מעכשיו ולאחר ל' יום שלמים הוי והוי תוך ל' יום עולה ולאחר שלשים יום שלמים אע"ג דקדושה לא פקעה בכדי שאני הכא שבתוך כדי דיבור שהתפיסו לעולה אמר מעכשיו ולאחר שלשים יום שלמים א"כ התחיל קדושת שלמים מיד כמו קדושת עולה אלא של… שלמים עד לאחר שלשים יום דהכי נמי א"ר יוחנן פרק האומר דקידושין (דף נח:) דהאומר לאשה הרי את מקודשת לי מעכשיו ולאחר שלשים יום שהקידושין מתחילין מיד ואין נגמרים עד לאחר של… לאחר שלשים יום הוי נגמרי שלמים וקרב שלמים כיון דקדושת העולה פקעה כדפרישית אלא תוך שלשים יום היכי קרב עולה כדקתני בברייתא ל' יום עולה והלא יש כאן נמי קדושת שלמים בהדי קדו… שמעכשיו מתחיל קדושת שלמים וי"ל כל שלשים יום עולה דקאמר לאו לענין הקרבה אלא לענין מעילה דכיון דיש בו נמי קדושת עולה מועלין בו אי נמי לענין שלא להקריב שלמים תוך שלשים יו… שקרבה הוי עולה תוך ל' יום שאין קדושת שלמים עליו תוך ל' יום יותר לבעל קדושה ואע"ג דלגבי קידושי אשה אמרינן שמתחילין הקדושין מיד שאני הכא שיש לקיים ולפרש מה שאמר מעכשיו גבי… ויתחילו שלמים מיד לבעל קדושת עולה תוך שלשים יום אלא לענין שתפקע קדושת עולה לאחר שלשים יום וה"נ ברישא כל שלשים יום עולה (שלשים יום) ומעכשיו ולאחר שלשים יום שלמים כל ל' יום… שלמים וסיפא ה"ק לאחר ל' יום עולה אם לא אמר מעכשיו שלמים לאחר שלשים יום עולה מידי דהוה האומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר שלשים יום ואע"ג דנתאכלו המעות מקודשת פי' ו… הטובה כתיבת מעות גבי אשה אע"ג שנתאכלו לאחר שלשים יום (כ"א מתחלת ל' יום) אפ"ה חייל הדבור מתחלת שלשים יום כמו גבי קידושין דחיילי הקידושין לאחר שלשים יום אע"פ שנתא… רש"י לעיל : לבר פדא דאמר חוזרות וקודשות · אלמא מצי איניש למימר הרי זה הקדש לאחר שאפדנו יהא הקדש ולא הוי כמקדיש דבר שלא בא לעולם וטעמא משום דבידו להקדיש… לפדותו ולחזור ולהקדישו אם כן תפשוט הא דבעי רבי אושעיא הנותן לאשה שתי פרוטות מהו מי הוי כמקדיש דבר שלא בא לעולם הואיל וכל אותן הימים דאין אשתו אין בידו… השתא הא בשעת נתינת קדושין הוי בידו לקדשה אי נמי השתא היה בידו לקדשה ולקדשה מדעתה השתא נמי מצי לקדש לה מדעתה לאחר שתגרשה וכ… דמועיל שפיר וא"ת כמו דפריך לבר פדא אמאי לא פריך לעולא דהא לעולא אמר לעיל דחוזרות וקודשות אם כן הוה ליה למיפרך לעולא ותפשוט וי"ל דאין ה"נ אלא שפיר פריך לבר פדא… י"ל דלעולא לית ליה האי סברא דחוזרות וקודשות ועד שיקלטו דקאמר הסדר היינו דוקא לענין דכיון שנקלטו שוב אינו פודן וא"ת ועולא מי פליג אמתניתא דהש"ס דסבירא ליה חוזרות… לעולם אלמא משמע חוזרות וי"ל דלאו היינו מתניתא דהש"ס אלא בר פדא אמר כן והוא מתלמידיו וכן אשכחנא בהלו מגילות (ב"ת כא·) גבי וכמה אמר ר' יצחק וכו' :

פי' הרא"ש

ה"ק אם לא אמר מעכשיו שלמים לאחר שלשים יום עולה הוי · וכן צריך להגיה בסיפא לאחר שלשים יום עולה ומעכשיו שלמים לאחר ל' יום עולה אם לא [אמר] מעכשיו שלמים אבל השתא דאמר שלמים לא פקעה מיניה קדושת שלמים ולבר פדא איירי אף בקדושת דמים ולרבא איירי בקדושת הגוף ורישא נמי מיפרשא הכי שור זה עולה כל שלשים יום ולאחר שלשים יום שלמים אם לא אמר כל ל' יום עולה לאחר ל' יום שלמים: דמקודשת אע"פ שנתעכלו המעות · דהני זוזי לא לפקדון דמו ולא למלוה דמו : הניחא למ"ד אינה חוזרת · פלוגתא דרבי יוחנן ור"ש לקיש בפרק האומר (קדושין נט.) לא קדשה עצמה וחזרה בה מהו ר"ל אמר אינה חוזרת ורבי יוחנן אמר חוזרת : שאני הכא דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט ומחייב לקיים דבריו כאילו נדר דכתיב (דברים כג) מוצא שפתיך תשמור ולא מצי לאיהדר ביה : לבר פדא דאמר פדאן חוזרות וקודשות · האי דקאמר לבר פדא לאו דוקא דעולא מודה בהא אלא משום דבר פדא אמר

מסורת הש"ס

קדושין נט. כתובות נט.

קדושין כח: ב"ק קב: ע"ז סג. תמורה כט: ב"מ ו: תוספתא דקדושין פ"א

הגהות הב"ח (א) גמ' דס"ד אמינא קדושת דמים פקעה בכדי קדושת הגוף לא פקעה בכדי אמטו להכי : (ב) רש"י ד"ה היינו דאיצטריך וכו' דס"ד אמינא וכו' להכי תני : (ג) ד"ה חסורי מחסרא וכו' אפי' דהתם לא פקעה וכו' לגה דהאומר כצ"ל ותיבות דמקודשת לאחר שלשים יום נמחק : (ד) ד"ה תרין לא צריכא אי הדר כצ"ל ותיבות דהא קמ"ל נמחק : (ה) בא"ד כל שלשים יום ולאחר שלשים הוה אמינא אי הדר ביה ואמר מעכשיו לאחר ל' יום שלמים לא הוי עולה קמ"ל אע"ג דהשתא הדר ביה :

גליון הש"ס גמ' וקא מנמנם ר' ירמיה · גיטין יא ע"ב · שבת דף פב ע"ב :

תפשוט "דבעי רב הושעיא *הנותן שתי פרוטות לאשה ואמר לה באחת התקדשי לי היום ובאחת התקדשי לי לאחר שאגרשיך ה"נ דהוו קידושי איתער בהו ר' ירמיה אמר להו מאי קא מדמיתון פראן הוא לפראום אחרים הכי אמר ר' יוחנן פראן הוא חוזרות וקדושות פראום אחרים אין חוזרות וקדושות ואשה כפראוה אחרים דמיא איתמר נמי אמר ר' אמי אמר רבי יוחנן לא שנו אלא שפראן הוא אבל פראום אחרים אין חוזרות וקדושות:

מתני' הנודר מיורדי הים מותר ביושבי היבשה מיושבי היבשה אסור מיורדי הים שיורדי הים בכלל יושבי היבשה לא כאלו שהולכין מעכו ליפו אלא במי שדרכו לפרש: **גמ'** רב פפא ורב אחא בריה דרב איקא חד מתני ארישא וחד מתני אסיפא מאן דתני ארישא מתני הכי הנודר מיורדי הים מותר ביושבי יבשה הא ביורדי הים אסור ולא כאלו ההולכים

[נזיר יג:]

רש"י

תפשוט דבעי רב הושעיא וכו' ה"נ דהוו קידושי. דכי היכי דהתם אמר לה לאחר שאגרשיך שילתה מרשותו שתתקדש הייט דומיא לאחר שנקצצו שיוצאין מרשות הקדש דמצריך להו פדייה: פראן הוא. המקדיש קודם שנקצצו חוזרות וקדושות לאחר שנקצצו דהואיל והוא הקדישן אע"ג דחזר ופראן חוזרות וקדושות לאחר שנקצצו: פראום אחרים. קודם שנקצצו אין חוזרות וקדושות לאחר שנקצצו ואשה שקנתה עצמה בגט מדעת עצמה אין חלין עליה קידושין דכפראוה אחרים דמיא דאין חוזרות וקדוש' לגבי אשה נמי אינה מקודשת: מתני' הנודר. שלא יהנה מיורדי הים מותר ליהנות מיושבי היבשה והנודר מליהנות מיושבי היבשה אסור ליהנות מיורדי הים שהן נמי מיושבי היבשה הן שסופן לצאת ומה שאמר יורדי הים בכלל יושבי היבשה לא כאלו יורדי הים ההולכים מעכו ליפו שאין ביניהם אלא מהלך יום אחד ובאין מהרה ליבשה דהוו בכלל יושבי היבשה: גמ' חד מתני ארישא. לא כאלו וכו' ולא כאלו יורדי הים אסור: ההולכים

קידושין סב:

ר"ן

שלשים יום דמי *כלומר דלא מצי הדר ביה והייט דמחדשין השתא דמעיקרא נמי הוה סבירא לן דאמירה לגבוה כמסירה להדיוט דמשום הכי מקשינן פשיטא וכמו שכתבתי למעלה אלא דמעיקרא לא הוה סבירא לן דעדיפא טפי אמירה לגבוה ממסירה להדיוט אבל במסקנא מחדשין דאמירה לגבוה אפילו בלא מעכשיו מהניא כמסירה גמורה להדיוט דהייט במעכשיו ומהא שמעי' דהאומר סלע זו לצדקה לאחר שלשים יום דלא מצי הדר ביה דאמירה לגבוה כמסירה גמורה להדיוט דמי אבל הרשב"א ז"ל כתב דאפשר דכי אמר הכי הני מילי אליבא דבר פדא דס"ל דקדושת דמים לא פקעה בכדי אבל לרבא ואביי דס"ל דקדושת דמים פקעה בכדי מוקמי ברייתא כפשטיה והני דתקשי לרבא תרווייהו בקדושת דמים למה לי אפשר דדחיק נפשיה למימר זו וא"צ לומר זו קתני כדאשכחן דכוותה בהש"ס טובא * הלכך לדידהו אפשר דנהי דאמירה לגבוה כמסירה להדיוט ה"מ כמסירה גרידא בלא מעכשיו אבל כמסירה דמעכשיו לא דאי אפשר שתקנה יותר אמירה ממסירה הלכך לדידהו האומר הרי זו עולה לאחר ל' יוסיכול לחזור בו ופלוגתא היא בירושל'. הרשב"א ז"ל: תפשוט דבעי רב הושעיא וכו' ה"כ דהוו קידושי. דכי היכי דאמר במתני' שיכול להקדיש נטיעות הללו לאחר שיפדו וחיילא קדושה עלייהו אע"ג דלא אקדישינהו אחר פדיון ה"נ חיילי קדושי כי אמר לאחר שאגרשיך אע"פ שאחר שגירשה לא חזר וקדשה: לא שנו אלא שפראם הוא. דכיון דפראם הוא ולעולם לא יצאו נטיעות הללו מרשות הקדש או מרשותו דין הוא שיהו חוזרות וקדושות אבל פראום אחרים אפי' הכניסום אחר כן לרשותו אין חוזרות וקדושות לפי שמיד שפראום אחרים נסתלק רשות בעלים הראשונים מהן וכיון דהשתא הוה א"א להקדש שיחול עליהן בתר שעתא נמי כשהכניסום אחרים לרשותו לא חייל: ואשה נמי כפראוה אחרים דמיא. לפי שמיד שנתגרשה יוצאת מרשות הבעל לרשותה ואין קידושין חלין עליה וק"ל אדרבה אשה לפראן הוא דמיא שכשם שנטיעות הללו לפי שאינן יוצאות מרשות הקדש או מרשותו מצי לאקדושינהו לאחר שיפדו כך אשה זו כיון שאינה יוצאה מרשות הבעל או מרשות עצמה בדין הוא שתהא יכולה להתקדש מעתה אפילו לאחר שתתגרש וניחא לי דאי מניא אשה לקדש עצמה לאיש ה"נ דהויא היא דומיא דמקדיש נטיעות ממש אלא כיון שהתורה אמרה כי יקח איש אשה ולא אמרה כי תלקח אשה לאיש לא כל הימנה שתכניס עצמה לרשות הבעל ומש"ה אמרי' בפ"ק דקידושין (דף ה:) דאי אמרה היא הרי' מאורסת לך אין בדבריה ממש אלא מכיון שהיא מסכמת לקדושי האיש היא מבטלת דעתה ורצונה ומשוי נפשה אצל הבעל כדבר של הפקר והבעל מכניסה לרשותו הלכך אין אנו דנין בקדושין מצד האשה אלא מצד הבעל ולגבי בעל כפראוה אחרים דמיא דבקידושין הראשונים היא ברשותו ולאחר גרושין יוצאה מרשותו ומש"ה לא מצינן למיפשט גבי קדושין דחיילו מפראן הוא דלא דמיין וכדכתיבנא ומפראום אחרים נמי לא מצינן למפשט דלא חיילי משום דלא דמי נמי לגמרי דהא הכא האשה ג"כ מכנסת עצמה לרשותו במקצת ואיכא לדמויי לפראן הוא והייט דליכא למפשטא מהא כלל כנ"ל והרשב"א ז"ל כתב דנהי דבעיין לא איפשיטא הכא אפ"ה איכא למיפשטא מדאמר בכתובות בפרק אע"פ (דף נט:) ובפרק בתרא דמכילתין (דף פו.) נמי איכא דאמרי הא לא דמיא אלא לאומר לחבירו שדה זו שאני מוכר לך לכשאקחנה ממך תקדוש דקדשה וטעמא משום דכיון דבידו להקדישה עכשיו אע"פ שיבא זמן שלא יהא רשות בידו בכך יכול עתה הוא להקדישה לכשיהיה הרשות בידו ה"נ גבי אשה הואיל והוא יכול לקדשה עכשיו יכול הוא לקדשה ג"כ לאחר זמן וכ"ת א"כ אמאי לא פשטינן לה מהתם י"ל דהאי רבי אילא הוא דקאמר לה מסברא דנפשיה ורבי ירמיה לא ידע לה ומש"ה מבעיא ליה דלא מצי למיפשטא ממתניתין וממתניתא וכן נראה דעת הרמב"ם ז"ל שכתב דמקודשת משמע דפשיט ליה מההיא הלכך כי אמר הכא דפראום אחרים אין חוזרות ומתקדשות אם התנה בשעת ההקדש שיחול עליו אם תבא ליד אחר ויקחנה ממנו מהני אבל כל היכא דלא אתני אפילו בהא לידו א"כ אינה קדושה כיון דאפסקה אחר אלו דבריו ז"ל ואינם נוחים אלי דשאני התם בדרבי אילא שבידו להקדישה עכשיו וכיון שבידו להקדישה עכשיו יכול הוא ג"כ להקדישה לאחר זמן לפי שאותו הקדש עצמו שהוא מקדיש לאחר זמן אף מעכשיו הוא יכול להקדישה משא"כ בנטיעות ובקדושי אשה שאותה קדושה שניה אי אפשר לה שתחול עכשיו שכיון שהוא מתפיס בהן קדושה ראשונה אי אפשר לאותה קדושה שניה לחול עכשיו וכיון שכן איכא למימר דלאחר שעה נמי דהייט לאחר פדייה וגירושין לא חיילא כנ"ל: מתני' מותר ביושבי היבשה. באותן שאין רגילין להיות יורדי הים באניות: מיושבי יבשה אסור ביורדי הים. אפי' הם עכשיו בים שסופן לעלות ליבשה כדמפרש טעמא בגמרא: ולא כאלו ההולכים מעכו ליפו. מפרש בגמרא היכא קאי: *אסור אף בסומין. דכי קאמר מרואי חמה לא שיהו הם רואים החמה קאמר דא"כ הל"ל מן הרואין בלחוד שהרי כל הרואין הם רואין ג"כ החמה אלא ודאי מדמדכר חמה שהחמה רואה אותם קאמר ולאפוקי דגים ועוברין נתכוון כדאיתא בגמרא: אסור בקרחין ובבעלי שיבות. אסור בקרחין אע"פ שאין להן שער ובבעלי שיבות ואע"פ ששערן לבן: שאין נקראים שחורי הראש אלא אנשים. בגמרא מפרש טעמא: מן הילודים. שנולדים כבר: מותר בנולדין. בעתידין להוולד: מתיר אף בילודים. ופרכינן בגמרא וכ"ש בנולדין א"כ אמאן קאסר: *אסור בישראל ואסור בכותים. שישראל וכותים מצווין על השבת ומקיימין אותו הלכך שפיר מיקרו שובתי שבתות: מאוכלי השום. מתקנות עזרא הוא לאכול שום בלילי שבת לפי שהשום מרבה את הזרע ועונת ת"ח מע"ש לע"ש: ואסור בכותים. דאינהו נמי אוכלי שום בערבי שבתות: מעולי ירושלים אסור בישראל. דמצווין לעלות ועולין: ומותר בכותים. דנהי דמצווין אינם עולים: גמ' חד תני לה ארישא. להא דתנן לא כאלו ההולכים מעכו ליפו דס"ל דארישא קאי ולקולא: דהלין יושבי יבשה נינהו. משום דהוא פורתא דהייט מעכו ליפו שהן קרובין זה לזה לא מיקרו יורדי הים: וחד תני לה אסיפא. ולחומרא דאפי' מי שדרכו לפרש בכלל יושבי יבשה וכן נמי אפילו ההולכים מעכו ליפו בכלל יורדי הים מדלא פירש מידי ארישא וקיי"ל כמאן דמתני לה אסיפא לחומרא וכתב הרשב"א ז"ל דמסתברא דאינו אסור בכל מי שירד פעם אחת מעכו ליפו אלא במי שרגיל לירד שם תדיר אי נמי במי שהיה יורד בשעת נדרו מעכו ליפו ובירושלמי איבעיא להו הנודר מיורדי הים לאחר שלשים יום וקודם שלשים יום נעשו יושבי יבשה אי בתר שעת אמירת הנודר אזלינן והשתא יורדי הים נינהו או בתר חלות הנדר אזלינן דהוו להו יושבי יבשה ויהא מותר בהם ותלי ליה בפלוגתא דר' ישמעאל ור"ע דפליגי בפ' בתרא דמכילתין (דף פט:) באשה שאמרה הריני נזירה לאחר שאנשא דר' ישמעאל סבר דבתר חלות הנדר אזלינן ובעל מיפר ור"ע סבר דבתר שעת אמירה אזלינן ואין הבעל מיפר בקודמין וקיימא לן כר"ע הלכך אסור באותן שהן עכשיו יורדי הים אע"פ שבשעת חלות נעשו יושבי יבשה דבתר השתא אזלינן

עין משפט נר מצוה

נב א מיי' פ"ז מהלכות אישות הלי' ד סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' מ סעיף ז:

נג ב מיי' [פ"ד מהל' מעילה הלכה יא]:

נד ג מיי' פ"ט מהל' נדרים הלי"ט טוש"ע י"ד סימן ריז סעיף לג:

נה ד מיי' שם טוש"ע שם סעי' לד:

תוספות

פראן אחרים אין חוזרות וקדושו'. שהרי פדאן לעצמו והרי הם דאין אדם מקדיש דבר שאינו שלו אשה נמי כי אחרים שקונה עצמה בגט דאין בידו לקדשה עוד בעל כרחה אלא מדעתה והלכך אימא תיבעי מי אמרינן כיון דאי אפשר לו לקדש בע"כ לפדיון אחרים דמיא ולא מצי מקדיש לה או דלמא השתא מיהא מצי מקדיש לה אדעתה וכיון דכהאי גוונא מצי לקדש לה לאחר שיגרשנה השתא נמי יקדשנה לפראן הוא דמיא הלכך תיבעי: הנודר מיורדי הים מותר ביושבי היבשה. שאין עומדין על שפת הים דאין רגילין לעבור בים ומיהו אדם העובר פעם אחת לזמן מרובה ואינו רגיל לעבור שם לא מיקרי יורדי הים והנודר מיורדי הים מותר בו ואפי' למ"ד בגמ' דאותם שהולכים מעכו ליפו מיקרו יורדי הים התם נהי דאין שוהין בה מ"מ רגילין לעבור תדיר לעבור בים נינהו אבל זה העובר פעם אחת לעשרה שנים לא מיקרי יורדי הים כלל דבנדרים הלך אחר לשון בני אדם: לא כאלו ההולכים מעכו ליפו. בגמרא מפרש אמאי קאי: אלא במי שדרכו לפרש. להיות ימים רבים ביחד:

שייך למתני' לקמן ע"ב

שייך למתני' לקמן לא ע"א

פי' הרא"ש

ואמר לה באחת התקדשי לי היום ובאחת התקדשי לי לאחר שאגרשיך. אם אמר לאשתו התקדשי לי בפרוטה זו לאחר שאגרשיך פשיטא דלא מהני כיון דהשתא לאו בת תפיסת קידושין היא אבל באשה פנויה דהשתא בת תפיסת קידושין היא מיבעיא ליה מידי דהוה אנטיעות דמתני' דמתני בהו לאחר שיפדם יחזרו ויקדשו: מאי קא מדמיתו פראן הוא לפראן אחרים. פראן הוא יכול להתנות לכשיפדם ויהיו ברשותו שיחזרו ויקדשו אבל פראום אחרים אין בידו להתנות על מה שביד אחרים ואשה כאחרים דמיא דלאחר הגירושין אינה ברשותו להתקדש לו אלא מדעתה וגם הוא אינו ברשותה שתתקדש לו בעל כרחו הלכך אע"ג שנתרצו שניהם בשעת מסירת קידושין לא חיילא שנית אחר הקידושין: מתני' מותר ביושבי יבשה. אותם שאינם רגילין לירד בים: שיורדי הים בכלל יושבי יבשה. שסופם לירד ליבשה: לא כאלו ההולכים מעכו ליפו. בגמרא מפרש היכא קאי:

גליון הש"ס

בר"ן (ד"ה בעמוד הקודם) הכא שאני כלומר וכו'. עי' בר"ן קידושין דף נא ע"ב:

גמרא

ההולכים מעכו ליפו דהלין יושבי יבשה נינהו אלא ממי שדרכן לפרש ומאן דמתני אסיפא מתני הכי [א]הנודר מיושבי יבשה אסור ביורדי הים ולא באלו ההולכים מעכו ליפו בלבד אלא אפילו במי שדרכו לפרש הואיל וסופו ליבשה סליק: **מתני'** [ב]הנודר מרואי החמה אסור אף בסומין שלא נתכוון זה אלא למי שהחמה רואה אותן: **גמ'** מ"ט מדלא קאמר מן הרואין [ג]לאפוקי דגים ועוברים: **מתני'** [ד]הנודר משחורי הראש אסור בקרחין ובעלי שיבות ומותר בנשים ובקטנים שאין נקראין שחורי הראש אלא אנשים: **גמ'** מ"ט מדלא קאמר מבעלי שער: ומותר בנשים ובקטנים שאין נקראין שחורי הראש אלא אנשים: מ"ט אנשים זימנין דמיכסו רישייהו וזימנין דמגלו רישייהו אבל נשים לעולם מיכסו וקטנים לעולם מיגלו: **מתני'** הנודר מן הילודים מותר בנולדים מן הנולדים אסור מן הילודים ר' מאיר מתיר אף בילודים וחכ"א [ה]לא נתכוון זה אלא במי שדרכו להוולד: **גמ'** לר' מאיר ולא מיבעיא נולדים אלא ממאן אסור חסורי מיחסרא והכי קתני הנודר מן הילודים מותר בנולדים מן הנולדים אסור בילודים ר' מאיר אומר אף הנודר מן הנולדים מותר בילודים כי היכי דנודר מן הילודים מותר בנולדים אמר ליה רב פפא לאביי למימרא דנולדים דמתיילדן משמע אלא מעתה °שני בניך הנולדים לך בארץ [בראשית מח] מצרים ה"נ (א) דאיתיילדן הוא ואלא מאי דיילידו משמע אלא מעתה דכתיב °הנה בן [מ"א יג] נולד לבית דוד יאשיהו שמו הכי נמי דהוה והא עדיין מנשה לא בא אלא משמע הכי ומשמע הכי *[ו]ובנדרים הלך אחר לשון בני אדם: וחכ"א לא נתכוון זה אלא ממי שדרכו להוולד: לאפוקי מאי לאפוקי [ז]דגים ועופות:

מתני'

ר"נ

אזלינן ומהאי ירושלמי איכא למפשט נמי היכא דהוה איפכא להיתרא אבל נראה לי שאין הדין כן ויתבאר בפ' בתרא דמכילתין בס"ד ובירושלמי נמי איבעיא להו באלו שיורדים ליום כדי לטייל אם הם בכלל יורדי הים או לא ולא אפשיטא ולחומרא: מדלא קתני מבעלי שער. אלמא אפילו קרחין בכלל וכיון דשחורי הראש לגבי קרחין לאו דוקא לבעלי שיבות נמי לאו דוקא ומשום הכי אמר דכי קאמר שחורי הראש לאותם שאדם מתאר אותם בשחורי הראש נתכוון דהיינו אנשים דמשום דזימנין מכסו רישיהון וזימנין מיגלו אי אפשר לתאר אותם לא במכוסי הראש ולא במגולי הראש וקראם שחורי הראש לפי שרובן של אנשים ראשן שחור אבל נשים כיון דלעולם מיכסו במכוסי הראש אדם מתאר אותם וקטנים כיון דלעולם מיגלו במגולי הראש אדם מתאר אותם: ולא מיבעיא בנולדים אלא מן מאי אסר. אי שרי בנולדים ובילודים: מן הנולדים אסור אף בילודים. דס"ל לרבנן דנהי דאמר מן הילודים אין הנולדים דהיינו אותם שעתידין להוולד בכלל ה"מ בילודים שהוא לשון מיוחד אבל הנולדים כולל שניהם דהיינו אותן שנולדו ושעתידין להוולד ור"מ פליג נמי ואמר דכי היכי דנודר מן הילודים אין הנולדים בכלל ה"נ נודר מן הנולדים שאין הילודים בכלל והיינו אף דקתני: אלא מעתה ועתה שני בניך וכו'. והא מנשה ואפרים כבר נולדו: ובנדרים הלך אחר לשון בני אדם. ובהכי פליגי רבי מאיר ורבנן דרבנן סברי דכי היכי שנולדים בלשון תורה כולל נולדים כבר ועתידין להוולד ה"נ בלשון בני אדם והיינו דהדרי רבנן למימר בסיפא דמתני' לא נתכוון זה אלא ממי שדרכו להוולד ולא דעת שלישי הוא אלא דפרושי קמפרשי טעמייהו דאמרי דהנודר מן הנולדים אסור בכל וקיהבי טעמא למילתייהו שלא נתכוון אלא ממי שדרכו להוולד בין להבא בין לשעבר לפי שאין במשמעות לשון זה כוונה אחת מיוחדת לשעבר דוקא או להבא דוקא ורבי מאיר סבר דבלשון בני אדם לא מקרו נולדים אלא עתידים להוולד וילודים נמי דתרוייהו מודו דמותר באותן שעתידין להוולד טעמייהו משום לשון בני אדם דאילו בלשון תורה כי היכי דמשמע נולדים כבר כדכתיב כל העם הילודים במדבר הכי נמי משמע עתידים להוולד כדכתיב כל הבן הילוד: לאפוקי דגים ועופות. שהם מטילין ביצים ולא מיתגרו במעי אמן: אפילו

רש"י

ההולכים מעכו ליפו. אסור בלבד: אלא אפי' ממי שדרכן לפרש. אסור הואיל וסופן לעלות ליבשה הוו בכלל יושבי היבשה: מתני' אסור אף בסומין. דלא נתכוון זה אלא במי שהחמה זורחת עליו: גמ' מדלא אמר מן הרואין. דאילו אמר הכי היה מותר בסומין ומדאמר מרואי חמה משמע ממי שחמה זורחת עליו לאפוקי דגים שבים ועוברין שבמעי אמן שאין חמה רואה אותן שמותר בהן: מתני' הנודר משחורי הראש אסור בקרחים ובעלי שיבות. דשחורי הראש משמע שנודר מאותן שהיו שחורי הראש: ומותר בנשים. מפרש בגמרא: גמ' מאי טעמא. אסור בקרחים: מדלא אמר מבעלי שיער. דאילו אמר מבעלי שיער היה מותר בקרחין: זימנין מיכסו רישייהו וזימנין מיגלו. והוו שחורי ראש: אבל נשים לעולם מיכסו. שאינם שחורי הראש ועטופות כל שעה בלבנים: וקטנים לעולם מיגלו רישייהו. כלומר איהו כי נדר אדעתא דגדולים נדר והני כיון דלאו גדולים נינהו ולא נהיגי מנהג גדולים להכי ליתנהו בכלל גדולים ומותר בהן: מתני' הנודר מן הילודים. משמע שכבר באו לעולם כמה דכתיב הילודים במדבר (יהושע ה): מותר בנולדין. באותן העתידים להוולד: וחכמים אומרים. אסור בשניהן דלא נתכוון זה אלא מכל מי שדרכו להוולד חכמים דסיפא היינו ת"ק: גמ' לרבי מאיר. דמתיר אף בילודים: ולא מיבעיא בנולדים. נמי דמתיר: אלא ממאן אסור. כלומר א"כ ממה נדר: חסורי מיחסרא והכי קתני מן הנולדים אסור בילודים. דכיון שנודר באותן שעתידים להוולד כ"ש שאסר עצמו באותן שכבר נולדו רבי מאיר אומר אף הנודר מן הנולדים (ב) וכו' כי היכי וכו': והא עדיין. אפי' מנשה זקינו של יאשיהו לא בא לעולם: ובנדרים הלך אחר לשון בני אדם. דדרכן של בני אדם לקרות נולדין לאותן שעדיין לא נולדו ואם נדר מן הנולדין אסור בהן: וחכ"א לא נתכוון זה וכו'. דבין בנולדין ובין בילודין אסור: לאפוקי עופות ודגים. שאין נולדים ממעי אמן אלא מטילין ביצים ומתחממים ויוצאין:

מתני'

עין משפט נר מצוה

נו א מיי' פ"ט מהלכות נדרים הל' ט טוש"ע יו"ד סי' ריז סעי' לג לד:

נז ב ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף לו:

נח ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף לז:

נט ה טוי"ד סי' ריח:

ס ו מיי' פ"ט מהלכות נדרים הל"א סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן ריז סעיף א:

סא ז טור י"ד סי' ריז:

תוספות

מדלא קאמר הנודר מן הרואים. כלומר מדלא קאמר האיש הנודר שהוא נודר מן הרואים את החמה שאז ודאי הוי משמע למעוטי סומין וא"ת הא דלא קאמר מן הרואים משום דאז הוי דגים בכלל (עוברים) והוא רצה שלא יהיה בכלל יש לומר דהשתא נמי כשאמר מרואי החמה הוו דגים בכלל כל כמה שלא נפרש שהחמה רואה אותן קאמר דהכי דגים רואין יפה החמה אבל חמה רואה אותן לא מיקרו הואיל ומכוסין במים: לאפוקי דגים ועוברין. דאין חמה רואה אותן דגים כדפי' ועוברים מכוסין במעי אמן אבל שאר בעלי חיים אסורין ומיהו בתבואה ופירות וכל דבר שאין בו רוח חיים שרי אע"ג דחמה רואה אותן דכיון שהזכיר רואי החמה משמע דוקא בעלי חיים שעשויים לראות החמה: אסור בקרחין ובעלו שיבות. אע"פ שקרח אין לו שערות ובעלי שיבות מליאים שיער לבן ואין הראש שחור: מאי טעמא מדלא קתני מבעלי שער. כלומר מדלא קאמר הנודר: אנשים זימנין מיכסו רישייהו וזימנין מגלו. וניכר שחרותם לפעמים כשראשם גלוי ואע"ג דאיכא קרחין ובעלי שיבות מ"מ כמה פעמים מגלין ראשן וגם מותרין לגלות באקראי בעלמא אפי' בפני כל העולם מה שאין כן בנשים: קטנים לעולם מיגלו. ואין ידוע כשהוכרר שחרות שלעולם הוין כך ואין נקראין שחורי הראש אלא אותם שלפעמים ניכר שחרותם ועוד יש לפרש קטנים לעולם מיגלו בין זכרים בין נקבות ואפילו נקבות קטנות שאינן נשואות רגילות יפה בגלוי הראש ואין רגילין לקרות שחורי הראש אלא אנשים דכוותייהו בנשים אינם שחורי הראש:

הנודר

[לקמן מפ. טל: ר"ה יב: יומא עו: ערכין ט: יט: בכורות נה.]

פי' הרא"ש

שלא נתכוון זה אלא ממי שהחמה רואה אותו. בגמרא מפרש: מדלא קאמר מן הרואין. ואפי' אמר מן הרואין נתכוונתי לא לייתינן ליה דלא נדר איניש אדעתיה דנפשיה היכא דאיכא שינויא כדאמר לעיל (דף כה.) גבי אסקונדרי: אסור בקרחין כו'. בגמ' מפרש טעמא: מותר בנולדים. באותם שנולדו אחר נדרו דילודים משמע שכבר נולדו: ר"מ מתיר אף בילודים. בגמרא מפרש: א) מאוכלי השום. מעשרה תקנות שתקן עזרא שיהו אוכלים שום בערב שבת שהוא מרבה את הזרע ובליל שבת זמן עונת ת"ח: מותר בכותים. שאין עולים לרגל אע"פ שמדאורייתא הוא שהם שונאים את ירושלים והר גריזים בחרו להם במקום ירושלים: מותר בישראל. שנקראים זרע אברהם ויצאו מכלל בני נח: ואסור בעובדי כוכבים. אפי' אותם שהם מזרע אברהם: אסור בישראל. וגרים נמי בכלל זרע אברהם נינהו דכל שומרי התורה בכלל זרעו הם כי הוא היה תחלה לגרים וכתיב כי אב המון גוים נתתיך בתחלה אב לארם ועתה אב לכל הגוים (ברכות דף יג.): ומותר בעובדי כוכבים. ואפילו הם מזרע אברהם כך מפרש בגמרא: שאיני נהנה לישראל. וישראל לאו דוקא דהמ"ל הנודר הנאה מחבירו לוקח ממנו בפחות כו' אלא מדנקט בריתא לזרע אברהם נקט נמי לזרע ישראל: אין שומעין לו. כדי נקטיה ואית דגרסי אם שומעין לו: ב) מותר בערלי ישראל. שמתו אחיו מחמת מילה: מותר במולי עובדי כוכבים. כגון ערבי מהול או גבעוני מהול: י"ג בריתות נכרתו עליה. בפרשת מילה שנאמר לאברהם אבינו ע"ה כתיב י"ג פעמים ברית: שהיא דוחה את השבת. כדדרשינן בפרק ר"א דמילה (שבת קלב:) וביום ואפילו בשבת: שהיא דוחה את הנגעים. דדרשינן ימול ואפילו במקום בהרת ואין כאן משום קוצץ בהרתו שהוא בלאו דכתיב השמר בנגע הצרעת: ג) הא מיורדי הים אסור ולא כאלו ההולכים מעכו ליפו. דמשום דכך מועט לא מיקרו יורדי הים [כאלו] בכלל יושבי יבשה: לא כאלו ההולכים מעכו ליפו בלבד. דבכלל יורדי הים הם ליאסר וגם יושבי יבשה מיקרו: אלא אף במי שדרכו לפרש. לפי שסופו לירד ליבשה: לאפוקי דגים ועוברים. שאין החמה רואה אותם: אסור בקרחים ובבעלי השיבות וכן נמי במי שנשערו לבן: מדלא *) קתני הנודר בבעלי השער. האי טעמא לפרש קרחין ובעלי שיבות נמי כבר היו שחורי ראש וכן מי שנשערו לבן סופו משחיר: דזימנין מכסי ראשיהו וזמנין מגלו. וניכר משחרותם שהם אנשים דנשים לעולם מיכסו ולכך מקרו אנשים שחורי הראש: וקטנים לעולם מגלו. אנשים ונשים ואין ניכר בשחרותם בין איש לאשה: ולא מיבעיא בנולדים ואלא ממאן אסר. כ"ה דה"מ לאקשויי מאי אף: מן הנולדים אסור אף בילודים. דבין אותם שנולדו ובין אותם העתידים להוולד בכלל נולדים נינהו: הנה בן נולד לבית דוד יאשיהו שמו. בימי ירבעם ראשון למלכי ישראל נאמרה נבואה זו: ובנדרים הלך אחר לשון בני אדם. ורבנן סברי דבלשון בני אדם לכולהו קרו נולדים ור"מ סבר דוקא בעתידים להוולד: לא נתכוון זה אלא במי שדרכו להוולד. ופליג אתרוייהו ואף מן הילודים אסור בשניהם: לאפוקי דגים ועופות. שהם מטילין ביצים: מאי איריא כותיים אפילו עובדי כוכבים נמי. אם יש עובדי כוכבים או יחידים שנהגו לשמור את השבת יתקרו על שמיה דאברהם דכתיב (ישעיה מא) זרע אברהם אוהבי:

*) נ"ל קאמר מבעלי

סלוקה

הגהות הב"ח (א) גמ' ה"נ דאתיילדן הוא: (ב) רש"י ד"ה חסורי כו' הנולדים מותר בילודים כי היכי:

א) ע"ד לקמן לא ע"א ב) ע"ד למתני' לקמן לא ע"ב ג) ע"ד לעיל ע"א

תורה אור

מתני' (א)הנודר משובתי שבת אסור בישראל ואסור בכותים מאוכלי שום אסור בישראל ואסור בכותים (ב)מעולי ירושלים אסור בישראל ומותר בכותים: **גמ'** מאי שובתי שבת אילימא ממקיימי שבת מאי איריא בכותים אפילו עובדי כוכבים נמי אלא ממצווים על השבת אי הכי אימא סיפא מעולי ירושלים אסור בישראל ומותר בכותים אמאי והא מצווים נינהו (א) אמר אביי מצווה ועושה קתני בתרתי בבי קמייתא ישראל וכותים מצווין ועושין עובדי כוכבים ההוא דעבדי עושין ואינם מצווין בעולי ירושלים ישראל מצווין ועושין כותים מצווין ואינם עושין: **מתני'** (ג)קונם שאיני נהנה לבני נח מותר בישראל ואסור בעובדי כוכבים: **גמ'** וישראל מי נפיק מכלל בני נח כיון דאיקדש אברהם איתקרו על שמיה: **מתני'** (ד)שאיני נהנה לזרע אברהם אסור בישראל ומותר בעובדי כוכבים: **גמ'** והאיכא ישמעאל °(ה)כי ביצחק יקרא לך זרע כתיב והאיכא עשו *ביצחק (ו)ולא כל יצחק: **מתני'** (ז)שאיני נהנה *מישראל °לוקח ביותר ומוכר בפחות שישראל נהנין לי לוקח בפחות ומוכר ביותר *ואין שומעין לו שאיני נהנה להן והן לי יהנה לעובדי כוכבים: **גמ'** *אמר שמואל (ח)הלוקח כלי מן האומן לבקרו ונאנס בידו חייב אלמא קסבר הנאת לוקח היא תנן שאיני נהנה מישראל מוכר בפחות אבל שוה בשוה לא ואי הנאת לוקח היא אפילו שוה בשוה מתני' בזבינא דרמי על אפיה אם כן אימא רישא לוקח ביותר ועוד אימא סיפא שישראל נהנין לי [לוקח בפחות] ומוכר ביותר ואי בזבינא דרמי על אפיה אפילו שוה בשוה סיפא בזבינא חריפא אי הכי לוקח בפחות אפילו שוה בשוה אלא

מתני'

[בראשית כא] [סנהדרין נט:] [נ"ל לישראל כדאיתא במשנה שבמשניות] [בכס"מ הגי' אם] ב"ב פז: [רש"א הגיה ולא שוי]

רש"י

מתני' משובתי שבת. מאותן שמשמרין שבת: אסור בכותים. שהן כמו כן משמרין שבת: מאוכלי השום. בלילי שבת: אסור בישראל. דישראל רגילין לאכול שום (ב"ק פב.) מפני עונה שמקיימין מערב שבת לערב שבת ומרבה להם הזרע כדאמר אשר פריו יתן בעתו אלו תלמידי חכמים המשמשין מטותיהן מערב שבת לערב שבת (כתובות סב:): ואסור בכותים. שהם נמי אוכלים שום בלילי שבת: ומותר בכותים. שהן אין עולין לירושלים אלא להר גריזים: גמ' אפי' עובדי כוכבים נמי. אי משמרין שבת יהא אסור בהן: אלא. מאי שובתי שבת אותן דמצווין על השבת דהיינו ישראל וכותים הן מצווין על השבת מפני שהן גרים אבל עובדי כוכבים אע"פ שמשמרין שבת אינן מצווין: ומותר בכותים ואמאי הא מצווין נינהו. נמי לעלות לירושלים: אלא אמר אביי. מאי משובתי שבת מצווה ועושה קתני: בתרתי בבי קמייתא. בשבת ושום: ישראל וכותים מצווין ועושין. ואסור בהן: ועובדי כוכבים (ב) עבדי אבל אינן מצווין. לפיכך מותר: בהך דעולי ירושלים ישראל מצווין ועושין כותים מצווין ואינן עושין. להכי מותר בהן: מתני' שאיני נהנה לבני נח. שלא יהנה מכל בני נח שכל העולם יצאו מבני נח: גמ' כיון דאיקדש אברהם. בחלקו של הקב"ה: איתקרו. ישראל על שמיה דאברהם ולא על שם בני נח: הא איכא ישמעאל. דזרע אברהם הוא והוא מן העובדי כוכבים: יקרא לך זרע. ובאותו זרע קנדר: ולא כל יצחק. ועשו אינו נקרא זרע יצחק להכי מותר בעובדי כוכבים: מתני' שאיני נהנה מישראל לוקח מהן ביתר ומוכר להם בפחות. כלומר בזול וכמלא שאינו נהנה מהן: שישראל לא יהו נהנין ממנו מוכר להן ביוקר דהשתא אין נהנין ממנו: ואין שומעין לו. שלא ימצא אדם שיהא שומע לו בדבר זה שבשביל נדרו (ג) מוכר לו בזול ויקח ממנו ביוקר: גמ' הלוקח כלי מבית האומן לבקרו. אם יפה יתן לו דמיו ואם לאו שיחזיר לו כליו (ד) כמו כלי זכוכית: ונאנס מידו. שנסבר חייב לוקח לשלם לו: אלמא (ה) הנאת לוקח היא. דהנאה ללוקח במקחו יותר משל מוכר הלכך חייב דגמר ומקני נפשיה בההיא הנאה שמניחו לבקרו *והוי כנושא שכר ונתחייב באונסין: אבל שוה בשוה. אינו יכול [למכור] ואי ס"ד הנאת לוקח היא הקונה חפץ ולא הנאת המוכר אפי' שוה בשוה נמי יהא יכול למכור דלא הוי הנאת מוכר אלא הנאת לוקח: תרין דמתניתין דמשמע שוה בשוה לא: בזבינא דרמי על אפיה. עיסקא בישא דלא קפיץ עליה זבינא ודומה לו כמי שמונחת על פניו ועכשיו כשמוכרה שוה בשוה הנאת מוכר היא ולא הנאת לוקח (ו) הלכך מוכר בפחות אבל שוה בשוה לא: אימא רישא. דהיא לוקח ביותר ודייקינן מינה הכי נמי אבל שוה בשוה לא אינו לוקח אלמא הנאת לוקח הוי דאי הנאת מוכר אפילו שוה בשוה נמי הנאת מוכר היא ולא הנאת לוקח ובהכי יכול ליקח מהן דהכתי לית ליה הנאה בהנהו זביני: ועוד אימא סיפא קונם שישראל נהנין לי. כלומר שלא יהו ישראל נהנין (ז) לי ממני לוקח בפחות ומוכר ביתר אבל שוה בשוה לא: ואי בזבינא דרמי על אפיה אפילו שוה בשוה. נמי יהא יכול למכור דהא הנאת המוכר ולא הנאת לוקח היא: סיפא בזבינא חריפא. בסחורה דקפיץ עלה זבינא דשוה בשוה הוי הנאת לוקח ולא הנאת מוכר הלכך מוכר ביוקר: אפילו שוה בשוה נמי. יהא לוקח המדיר דהא הנאת לוקח היא ולא הנאת מוכר ולא (ח) יהא קך נהנה ממנו:

מתני'

ר"ן

אפי' עובדי כוכבים נמי. כלומר ה"ל למתני אסור במקיימי השבת כדי שיהו בכלל כל העובדי כוכבים השובתים: אמר אביי מצווה ועושה קתני. כלומר שאין בכלל דבריו אלא מצווין ועושין: בתרתי קמייתא. דהייתו שביתת שבת ואכילת שום ישראל וכותים מצווין ועושין: מתני' קונם שאיני נהנה לבני נח מותר בישראל. ואע"ג דישראל נמי בני נח נינהו כיון דאיתקדש אברהם אבינו איקרו על שמיה ולא על שם נח: שאיני נהנה לזרע אברהם אסור בישראל ומותר בעובדי כוכבים. דאפי' בני ישמעאל ועשו לא מיקרו זרע אברהם כדמפ' בגמרא: שאיני נהנה לישראל לוקח ביתר. כדי שלא יהנה מהם במה שהוא לוקח: ומוכר בפחות. כדי שלא יהנה מהם במה שהוא מוכר דמתניתין מוקמינן לה בגמרא בזבינא מליעתא דאיכא הנאת לוקח ומוכר כל שהוא נמכר שוה בשוה וכי אמרי' דבפחות וביתר שרי דוקא כשאסר על עצמו שלא יהנה מישראל דבכי ה"ג לא מתהני מינייהו אבל אי אסר על עצמו נכסיהם אפי' לקח שוה מנה במאתים אסור להנות ממקחו שנדרו כבר חל על נכסיהם: שישראל נהנים לי. כלומר שאסר הנאתו על ישראל: לוקח בפחות ומוכר ביתר ואין שומעין לו. כלומר אין לו תקנה ליקח ולמכור לישראל אלא א"כ יקח בפחות וימכור להם ביותר כדי שלא יהנו ממנו אבל אין שומעין לו בני אדם להפסיד ממונם ואית דגרסי אי שומעין לו בחיריק כלומר אם שומעים לו אבל בלאו הכי לית ליה תקנתא ואפי' בנכסים שקנה לאחר נדרו דאע"ג דקיי"ל דאין אדם אוסר דבר שלא בא לעולם על חבירו הני מילי כשאוסר בפירוש דבר שלא בא לעולם כפירות דקל או פירות שעתיד לקנות א"נ באומר נכסי עליך שאינו אסור אלא באותן נכסים שהיה לו באותה שעה א"נ בחלופיהן משום דכגדולין דמו והיא גופה איבעיא לן לקמן בפרק השותפים (דף מז.) אבל באוסר הנאתו על חבירו כיון דאיסורא בהנאה דידיה תליא ואיהו הא איתיה בעולם נמצא שאם ימכור למודרים נכסים שקנה לאחר מכאן שוה בשוה הלכך אסור: שאיני נהנה להם והם לי יהנה לעובדי כוכבים. כתב הר"א ז"ל דהא קמ"ל דלא תימא כיון דהכי נדר אי אפשר לו לעמוד בנדרו והוה ליה כי ההיא דאמר לעיל בפרק ואלו מותרין (דף טו.) שבועה שלא אישן שלשה ימים מכין אותו ויישן לאלתר והכי נמי נימא דיהנה לאלתר דדבר שאי אפשר לעמוד בו הוא קמ"ל דלא כיון דאיכא תקנתא בעובדי כוכבים אע"פ שהיא תקנה רחוקה לו: גמ' אמר שמואל הלוקח כלי מן התגר ונאנס בידו חייב הנאת לוקח היא. אוקמינן התם בפ' הספינה (ב"ב פח.) בדקיצי דמיה הלכך סמכא דעתיה דלוקח שאם רצה ללקחן הרשות בידו וכיון שכן חייב באונסין דבמקח כל הנאה ללוקח היא ולא למוכר והוה °ליה *) כשואל דמשום דכל הנאה שלו חייב באונסין ונהי דהכא לא חש לפרושי דהא דשמואל דוקא בדקיצי דמיה

*) נ"ל כשואל

תוספות

הנודר משובתי שבת אסור בישראל ואסור בכותים. שגם הכותים מקיימי מצות שבת: מאוכלי השום אסור בישראל ואסור בכותים. פי' אותן שמצווין לאכול שום מתקנת עזרא בע"ש וגם הכותים שומרים תקנה דאכילת שום בע"ש וכה"ג דמפרשין הכא שר"ל מאוכלי השום מע"ש תנן לקמן פרק קונם יין וכו' (דף סג:) קונם שום שאני טועם עד שתהא שבת אינו אסור אלא עד לילי שבת שלא נתכוין זה אלא עד שעה שדרך שבני אדם אוכלין שום: מעולי ירושלים מותר בכותים. שלא היו עולין לירושלים אלא בהר גריזים היו עובדין: אילימא ממקיימי שבת אפילו עובדי כוכבים נמי. פי' אם יש עובדי כוכבים אסור בהם וא"ת מאי קאמר הא סתם עובדי כוכבים אין דרכם לשבות בשבת אבל סתם כותים שובתין בשבת וי"ל דהכי קאמר אילימא ממקיימי שבת ושובתים בשבת לא בעי למימר ממצווין על השבת דא"כ לא הוה מיתסר בכותים משום דקיימא לן כותים גירי אריות הן ואינם מצווין אלא בעי למימר מקיימין אע"פ שאינן מצווין ולכך פריך מאי איריא כותים דכיון שסבר שכותים גירי אריות הן דא"כ העובדי כוכבים בכלל הכותים ויש מן העובדי כוכבים ששובתים בשבת ולהכי פריך אפילו עובדי כוכבים נמי:

עין משפט נר מצוה

סב א מיי' פ"ט מהל' נדרים הלכה כ סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סי' ריז סעי' לח:
סג ב מיי' שם טוש"ע שם סעיף לט:
סד ג ד ה ו מיי' שם הל' כ וכא טוש"ע שם סעיף מ:
סה ז מיי' פ"ז מהלכות נדרים הלכה ז סמג שם טוש"ע י"ד סי' רכז סעיף א:
סו ח מיי' פ"ד מהל' מכירה הלכה יד סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' קפו וסימן ר סעיף יא [וברב אלפס ב"מ פ"ח דף קכב. וברא"ש שם סימן יג]:

פי' הרא"ש

הלוקח כלים מן התגר. לרבותא נקט תגר אף ע"פ דפרנסתו במקח וממכר מיקרי הנאת לוקח ולא הנאתו: אלמא הנאת לוקח הוה. ולא הנאת מוכר דמחייבת לו באונסין כמו שואל שכל ההנאה שלו כל ימי שאלתו ולא למשאיל: ואי הנאת לוקח היא אפילו שוה בשוה נמי. שהרי אין המוכר נהנה כלום: בזבינא דרמי על אפיה. מקח שאין לו קופצים וכל ההנאה של מוכר היא ומיהו כשמוכרו בפחות אינו נהנה דבולי האי לא רמי על אפיה: אימא רישא לוקח ביותר. דמשמע הא שוה בשוה לא וכיון דהוה זבינא דרמי על אפיה אפילו שוה בשוה נמי דכל ההנאה של מוכר היא וכן סיפא דקתני שישראל נהנין לי מוכר ביותר אפילו שוה בשוה נמי שאין כאן הנאה ללוקח: סיפא בזבינא חריפא. דכל ההנאה ללוקח היא ומיהו כי זבין ביותר לית ליה הנאה: אפילו שוה בשוה נמי. אין כאן הנאה למוכר:

כתובות

הגהות הב"ח (א) גמ' והא מצווין נינהו אלא אמר אביי וכו' ועובדי כוכבים הנהו דעבדי עושין ואינם מצווין: (ב) רש"י ד"ה ועובדי כוכבים הנהו דעבדי עושין אבל אינן מצווין לפיכך מותר ובהך דעולי כצ"ל והד"א: (ג) ד"ה ואין שומעין וכו' שבשביל נדרו יהא מוכר: (ד) ד"ה הלוקח וכו' לו כליו הס"ד ואח"כ מ"ה ונאנס בידו שנסבר כמו כלי זכוכית הס"ד ואח"כ מ"ה חייב לוקח: (ה) ד"ה אלמא קסבר הנאת: (ו) ד"ה תרין וכו' בשוה לא הס"ד ואח"כ מ"ה בזבינא וכו' הנאת מוכר היא ולא הנאת לוקח נמי איכא הלכך מוכר בפחות: (ז) ד"ה ועוד אימא וכו' שלא יהו ישראל נהנין ממני לוקח כצ"ל ותיבת לי נמחק: (ח) ד"ה אפילו וכו' ולא יהו סך נהנין:

גליון הש"ס מתני' לוקח ביותר. עיין לקמן דף מג ע"א: בהר"ן ד"ה אמר שמואל וכו' כשואל. כשואל. ועיין בהר"ן פ"ק דמסכת ע"ז דף שלג ע"ב וצ"ע:

עין משפט
נר מצוה

סז א ב מיי' פ"ז מהל' נדרים הלכה ז סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סי' רכז סעיף א:

סח ג מיי' פ"ב מהל' שלוחין הלכה ח סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סימן קפו סעיף א:

סט ד מיי' שם הל' ז סמג שם טור ש"ע שם סעיף ב:

ע ה מיי' שם טור ש"ע שם:

עא ו מיי' פ"ט מהל' נדרים הל' כב סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סי' ריז סעיף מא:

עב ז מיי' שם טוש"ע שם סעיף מב:

עג ח מיי' פ"ג מהל' מילה הל' ח טוי"ד סימן רס:

עד ט מיי' שם הל' ט סמג עשין כח טוי"ד שם:

עה י מיי' פ"א שם הל' ט סמג עשין כז טוש"ע י"ד סימן רסו סעיף ב:

עו כ מיי' שם פ"ג הל' ט טוי"ד סימן רס:

עז ל מיי' שם פ"א הל' ט סמג עשין כו טוש"ע י"ד סימן רסו סעיף א:

עח מ מיי' שם פ"ג הלכה ח טוי"ד סי' רס:

ר"נ

דמיה סמך ליה אסוגיין דבפרק הספינה כי היכי דהתם נמי לא חש לאוקמה דוקא בזבינא חריפא כדמוקי לה בסמוך משום דהיא סוגיא דהתם אסוגיא דהכא נמי סמכא: ואי הנאת לוקח היא אפילו שוה בשוה נמי. דהא אמרת דבמקח ליכא הנאת מוכר:

מתני' בזבינא דרמי על אפיה. הלכך שוה בשוה הנאת מוכר היא שאינו מוצא לוקחין ולאו הנאת לוקח דכיון דלא קפיץ עליה זבינא מצוי הוא תמיד ללוקח ואינו נהנה במקחו ודשמואל בזבינא חריפא ומש"ה הנאת לוקח היא שהכל קופצין עליו ואין למוכר שום הנאה במכירתו דהא כל אימת דבעי מזבין ליה: א"כ אימא רישא לוקח ביתר וכיון דזבינא דרמי על אפיה הוא למה ליה ליקח ביתר אפילו לוקח שוה בשוה לא מיתהני ביה איהו כלל אלא מוכר כיון דזבינא דרמי על אפיה הוא ועוד אימא סיפא היכא דאסר הנאתו על ישראל דקתני מוכר ביתר ואי זבינא דרמי על אפיה הוא אפילו שוה בשוה דליכא הנאה ללוקח כלל אלא למוכר: סיפא בזבינא חריפא. כלומר רישא אשמועינן דינא דזבינא דרמי על אפיה וסיפא אשמועינן דינא דזבינא חריפא ומיהו אכתי לא מפרקא קושיין אמאי רישא לוקח ביתר אלא לפרוקי קושיא דסיפא אתינן: אי הכי לוקח בפחות אפי' שוה בשוה נמי. דהאמר שמואל דבזבינא חריפא לוקח מתהני ולא מוכר למשום הכי חייב באונסין לפי שכל הנאה שלו: ע"כ שייך לע"א מתניתין בזבינא מציעא ודשמואל בזבינא חריפא. כלומר דבזבינא מציעא איכא הנאת מוכר ולוקח ומש"ה כשאסר הנאת ישראל עליו לוקח ביתר ומוכר בפחות כי היכי דלא לתהני וכשאסר הנאתו על ישראל לוקח בפחות ומוכר ביתר כי היכי דלא ליתהנו איהו דבזבינא מציעא כי מזבן ליה שוה בשוה תרוייהו מתהנו ונראה בעיני דגמרא ודאי כי מוקי מתני' בזבינא דרמי על אפיה א"נ בזבינא חריפא מידע ידע דמתני' לית לה אוקימתא בהכי אלא לגלויי דיני קא בעי ולאשמועינן דזבינא דרמי על אפיה הנאת מוכר ולא לוקח וזבינא חריפא הנאת לוקח ולא מוכר וזבינא מציעא הנאת שניהם והני מילי כשנמכר שוה בשוה אבל כי נמכר ביותר אפילו זבינא חריפא הנאת מוכר ולא לוקח וכי נמכר בפחות אפילו זבינא דרמי על אפיה הנאת לוקח ולא מוכר הדין הוא כללא דשמעתא: ואם לאו אני נותן לך לפי טובת הנאה שבהן. כלומר לפי מה שנהניתי במה שיחזיקו לי טובה כשהן רואים שאני מחזר לשגר להם כלים: נאנס בהליכה חייב. לפי שכל הנאה שלו והיינו סייעתיה דשמואל: ובחזרה פטור מפני שהוא כנושא שכר. ונושא שכר פטור על האונסין ומיהו בגנבה ואבדה חייב כנושא שכר דהא אסיקנא בפרק האומנין שכל שואל לאחר שכלו ימי שאילתו נעשה שומר שכר דהואיל ונהנה מהנה ומוכח לה התם מהך ברייתא דכיון דבהליכה הוה שואל בחזרה מיהא נהי דלא הוי שואל שומר שכר הוי: ההוא ספסירא דשקל חמרא לזבוני בשוקא. דרכן של אותן סרסורין היה ליקח בהמה בדמים קצובים והיו מתנים עם הבעלים שאם לא ימצאו לוקחין שיחזירוה להם והכי מוכח בהדיא בפרק האומנין בהאי עובדא גופיה דמייתי לה התם בלישנא אחרינא: חזרה דספסירא כהליכה היא. כלומר כהליכה דמשגר לבית חמיו דמי דהכא נמי בחזרה אי משכח לזבוני מזבין לה: מתני' שאני נהנה לערלים וכו' שאין הערלה קרויה אלא לשם העובדי כוכבים. דכולהו אפילו מולים מיקרו ערלים כדכתיב כי כל הגוים ערלים אע"ג דאית בהו מולים: ואומר והיה הפלשתי הערל. כלומר דאי מקרא קמא איכא לדחויי דכי קאמר כל הגוים ערלים ערלי לב קאמר והיינו דקאמר סיפיה דקרא דכל בית ישראל ערלי לב כמותם מש"ה אמר ואומר והיה הפלשתי הערל הזה דקא קרי ליה דוד ערל אע"ג דלא ידע אי נולד כשהוא מהול וכ"ת נולד כשהוא מהול לא שכיחא ואומר פן תעלוזנה בנות הערלים ואי אפשר לעם גדול שלא יהיו בהם כמה אנשים שנולדו כשהם מולים ואפילו הכי אמר בנות הערלים: ששלש עשרה בריתות נכרתו עליה. שלש עשרה בריתות נכתבו בפרשת מילה: גדולה מילה שהיא דוחה שבת התמורה. דכתיב וביום השמיני ימול ביום ואפילו בשבת: מלא שעה. אלא מיד שנתרשל בקש המלאך להורגו: שהיא דוחה את הנגעים. דכתיב ימול בשר ערלתו ואפילו יש שם בהרת יקוץ: לא נקרא שלם עד שמל. דכשצוהו על המילה א"ל הקב"ה התהלך לפני והיה תמים: שהיא שקולה כנגד כל המצות שבתורה. שנאמר הנה דם הברית ואע"ג דההיא דם לאו דם מילה הוא אלא קרבן מ"מ כיון דבתורה כולה כתיב ברית ובמילה נמי כתיב ברית מצותה שקולה כנגד כל המצות: גמ' אמול ואצא סכנה היא. אם ילך בדרך תוך ג' ימים דכל ג' ימים כאיב ליה: דכתיב ויהי ביום השלישי בהיותם כואבים ולאו למימרא דביום השלישי כאיב ליה טפי מיומא קמא אלא לכך המתינו שמעון ולוי עד יום השלישי כדי שיהו חלושין ביותר שנכאבו ג' ימים והכי מוכח בפ' ר"א דמילה (שבת קלד:):

שנתעסק

גמרא

א מתני' בזבינא מיצעא ודשמואל ב בזבינא חריפא תניא כותיה דשמואל *ג הלוקח כלים מן התגר לשגרן לבית חמיו ואמר לו אם מקבלין אותן ממני אני נותן לך דמיהם ואם לאו אני נותן לך לפי טובת הנאה שבהן ●בהליכה חייב בחזרה פטור מפני שהוא כנושא שכר ד ההוא ספסירא דשקל חמרא לזבוני ולא איזבן בהדי דהדר איתנים חמרא חייביה רב נחמן לשלומי איתיביה רבא לרב נחמן נאנסו בהליכה חייב בחזרה פטור אמר ליה ה חזרה דספסירא הולכה היא דאילו משכח לזבוני אפילו אבבא דביתיה מי לא מזבין ליה:

מתני' *ו קונם שאני נהנה לערלים מותר בערלי ישראל ואסור במולי עובדי כוכבים שאני נהנה למולים ז אסור בערלי ישראל ומותר במולי עובדי כוכבים שאין הערלה קרויה אלא לשם עובדי כוכבים שנא' °כי כל הגוים ערלים וכל בית ישראל ערלי לב ואומר °והיה הפלשתי הערל הזה ואומר °פן תשמחנה בנות פלשתים פן תעלוזנה בנות הערלים רבי אלעזר בן עזריה אומר ח מאוסה היא הערלה שנתגנו בה רשעים שנא' כי כל הגוים ערלים רבי ישמעאל אומר ט גדולה מילה שנכרתו עליה שלש עשרה בריתות רבי יוסי אומר גדולה מילה י שדוחה את השבת (א) חמורה רבי יהושע בן קרחה אומר כ גדולה מילה שלא נתלה לו למשה הצדיק עליה (ב) מלא שעה רבי נחמיה אומר גדולה מילה ל שדוחה את הנגעים *רבי אומר מ גדולה מילה שכל המצות שעשה אברהם אבינו לא נקרא שלם עד שמל שנאמר °התהלך לפני והיה תמים דבר אחר גדולה מילה שאלמלא היא לא ברא הקב"ה את עולמו שנאמר °כה אמר ה' אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי*: גמ' תניא ר' יהושע בן קרחה אומר גדולה מילה שכל זכיות שעשה משה רבינו לא עמדו לו כשנתרשל מן המילה שנאמר °ויפגשהו ה' ויבקש המיתו אמר רבי (ג) ח"ו שמשה רבינו נתרשל מן המילה אלא כך אמר אמול ואצא סכנה היא שנאמר °ויהי ביום השלישי בהיותם כואבים וגו' אמול ואשהא שלשה ימים הקב"ה אמר לי °לך שוב *) מצרים אלא מפני מה נענש משה מפני

*) נ"ל מצרימה. יעב"ץ

רש"י

מתני' בזבינא מיצעא. דלא הוי זבינא חריפא ולא זבינא דרמיא על אפיה לפיכך שוה בשוה לא דזימנין הוי הנאת מוכר וזימנין הוי הנאת לוקח: ודשמואל. דאמר חייב: בזבינא חריפא. דודאי הוי הנאת לוקח לפיכך כי נאנס בידו חייב אפי' שוה בשוה דהנאת לוקח היא: נאנסו בהליכה חייב. (מפני שהוא כנושא שכר) בההיא הנאה דאית ליה שמניחו להוליכו לבית חמיו גמר ומקני נפשיה: בחזרה פטור. דלית ליה הנאה שלא נתקבלו: ספסירא. מי שלוקח בהמה ע"מ למוכרה לאחר: בחזרה פטור. וה"נ כי אתנים בחזרה אתנים (ד) לפטור: מי לא מזבין ליה. ובחזירה נמי כנושא שכר *הוי: מתני' ואסור במולי עובדי כוכבים. דבכלל ערלים הן: ערלי ישראל. בכלל מולים הן כגון שמתו אחיו מחמת המילה: שהיא דוחה שבת חמורה. דכתיב וביום השמיני ימול (ויקרא יב) ואפילו בשבת: שכל זכיותיו של משה לא עמדו לו בשעה שנתרשל מן המילה שנאמר ויהי בדרך במלון ויפגשהו ה' ויבקש המיתו (שמות ד): שדוחה את הנגעים. דכתיב וביום השמיני ימול ואע"פ שיש שם בהרת יקוץ: דכתיב התהלך לפני והיה תמים. וכתיב בתריה ואתנה בריתי ביני וביניך: גמ'

מפני

תוספות

שנכרתו עליה י"ג בריתות. לא וחשוב [מואתנה] (את) בריתי ביני וביניך עד בריתי אקים את יצחק (בראשית יז) יש י"ג בריתות: הנה דם הברית אשר כרת וכו'. אע"ג דפשטיה דקרא בהרצאת דמים בדם שנתן משה באגנות אשמעי' מ"מ מוקי ליה נמי בדם מילה שנכנסים לברית כדאמרינן (כריתות דף ט.) במה נכנסו אבותינו לברית במילה וטבילה והרצאת דמים שלנו דם מילה קרי דם ברית דכתיב (שמות כד) הנה דם הברית אשר וגו':

הגהות הב"ח

(א) משנה השבת החמורה: (ב) שם עליה אפי' מלא שעה: (ג) שם אמר ר' יוסי ח"ו: (ד) רש"י ד"ה כתנים וכו' ולפטור:

מסורת הש"ס

רש"א מ"ז

ב"מ פא.

לפי הגהת רש"א נ"ל לא הוי

יבמות עא. ע"ז כז.

ש"ב א

[בעי' הגי' ר"מ]

בראשית יז

ירמיה לג

[בעי' עוד הגירסא רבי אומר גדולה מילה שהיא שקולה כנגד כל המצות שנאמר הנה דם וגו' וכ"ה גי' הר"ן ותוס']

בראשית לד

שמות ד

ירמיה ט

שמואל א יז

שמות ד

פי' הרא"ש

כטובת הנאה שאני נהנה. במה שמחזיקים לי טובה שהייתי רוצה לכבדם: פטור מפני שהוא כנושא שכר. אחזרה קאי דתו לא הוי שואל דפסקה הנאתו ומיהו ש"ש הוי וחייב בגנבה ואבדה דהואיל ונהנה מהנה: ההוא ספסירא. סרסור מקבל החפץ בקצבה אם ימכור ביותר המותר שלו ואם לא ימצא קונים יחזיר החפץ לבעליו: מפני שנתעסק במלון. וקרוב למצרים היה ואין עוד סכנה:

גליון הש"ס

גמ' בהליכה חייב. עי' בהר"ן פ"ק דמס' ע"ז דף טז ע"ב:

מפני שנתעסק במלון תחלה שנאמר °ויהי בדרך במלון רשב"ג אומר לא למשה רבינו בקש *שטן להרוג אלא לאותו תינוק שנאמר °כי חתן דמים אתה לי צא וראה מי קרוי חתן הוי אומר זה התינוק דרש רבי יהודה בר ביזנא בשעה שנתרשל משה רבינו מן המילה באו אף וחימה ובלעוהו ולא שיירו ממנו אלא רגליו מיד ותקח צפורה צור ותכרות את ערלת בנה מיד וירף ממנו באותה שעה ביקש משה רבינו להורגן שנאמר °הרף מאף ועזוב חמה ויש אומרים (א) *לחימה הרגו שנא' °חמה אין לי והכתיב °כי יגורתי מפני האף והחמה תרי *חימה הוו ואיבעית אימא גונדא דחימה תניא רבי אומר גדולה מילה שאין לך מי שנתעסק במצות כאברהם אבינו ולא נקרא תמים אלא על שם מילה שנאמר °התהלך לפני והיה תמים וכתיב ואתנה בריתי ביני ובינך ד"א גדולה מילה ששקולה כנגד כל המצות שבתורה שנאמר °כי על פי הדברים האלה וגו' דבר אחר גדולה מילה *שאילמלא מילה לא נתקיימו שמים וארץ שנאמר °אם לא בריתי יומם ולילה וגו' ופליגא דר' *אליעזר *דאמר ר' *אליעזר [נ"ל אלעזר] גדולה תורה שאילמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ שנאמר *אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי וגו' אמר רב יהודה אמר רב בשעה שאמר לו הקב"ה לאברהם אבינו התהלך לפני והיה תמים אחזתו רעדה אמר שמא יש בי דבר מגונה כיון שאמר לו ואתנה בריתי ביני ובינך נתקררה דעתו °ויוצא אותו החוצה *אמר לפניו רבש"ע הסתכלתי במזל שלי (ב) (*ואין לי אלא בן אחד) אמר לו צא מאיצטגנינות שלך אין מזל לישראל אמר רבי יצחק כל המתמים עצמו הקב"ה מתמים עמו שנאמר °עם חסיד תתחסד עם גבר תמים תתמם א"ר הושעיא כל המתמים עצמו שעה עומדת לו שנא' °התהלך לפני והיה תמים וכתיב והיית לאב המון גוים אמר *רבי *כל המנחש לו נחש שנאמר °כי לא נחש ביעקב והא *בלמ"ד אל"ף כתיב אלא משום מדה כנגד מדה תני אהבה בריה דרבי זירא כל אדם שאינו מנחש מכניסין אותו במחיצה שאפי' מלאכי השרת אין יכולין ליכנס בתוכה שנאמר כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל וגו' אמר רבי אבהו אמר רבי אלעזר מפני מה נענש אברהם אבינו ונשתעבדו בניו למצרים מאתים ועשר שנים מפני שעשה אנגרייא בת"ח שנאמר °וירק את חניכיו ילידי ביתו *ושמואל אמר מפני שהפריז על מדותיו של הקב"ה שנא' °במה אדע כי אירשנה ורבי יוחנן אמר שהפריש בני אדם מלהכנס תחת כנפי השכינה שנאמר °תן לי הנפש והרכוש קח לך וירק את חניכיו ילידי ביתו *רב אמר *שהוריקן בתורה ושמואל אמר שהוריקן בזהב °) שמנה עשר ושלש מאות א"ר אמי בר אבא אליעזר כנגד כולם איכא דאמרי אליעזר הוא דחושבניה הכי הוי וא"ר אמי בר אבא בן ג' שנים הכיר אברהם את בוראו שנא' °עקב אשר שמע אברהם בקולי חושבניה מאה ושבעין ותרין ואמר *) רמי בר אבא השטן

°) בראשית יד   *) [נ"ל רבי אמי וכ"ה כע"י]

רש"י

מפני שנתעסק במלון תחלה. ואח"כ במילה והיה לו להתעסק במילה תחלה ואותו מלון סמוך למצרים (ג) דלא היה סכנה ואותו התינוק לא היה באותה שעה אלא בן שמונה ימים: להורגן. לאותן שני מלאכים: גונדא דחימה. חיל שלו אבל איהו גופיה נהרג: שהיא שקולה כנגד כל המצות תורה אור שבתורה. דכתיב (שמות כד) הנה דם הברית אשר כרת ה' עמכם על כל הדברים האלה וכתיב במילה (בראשית יז) ואתנה בריתי וגו' כרתי ברית וגו' וכתיב להלן (שם) ואתנה בריתי מה להלן ברית (ד) אף כאן ברית: אם לא בריתי יומם ולילה. מה להלן תורה אף כאן תורה והיינו פליגא דהכא מוקי לה להאי קרא במילה והתם מוקי לה בתורה: שמא נמצא בי דבר מגונה. *(עד) עכשיו שלא אמר לו והיה תמים עד עכשיו: כל המתמים. מתמם עמו: כל המנחש. כלומר שרודף אחרי המנחשים: לו נחש. אחריו רודפין ניחושין דכל דקפיד קפדי בהדיה: בלמ"ד אל"ף. דמשמע דאין רודפין אחריו: מדה כנגד מדה. דבמדה שאדם מודד בה מודדין לו ולא נפיק מקרא: שנאמר כי לא נחש. כל זמן שאינו מנחש מה כתיב בתריה כעת יאמר ליעקב כלומר עדיין יהא אותו עת דמלאכי השרת יהיו שואלין אותו שאינו מנחש מה פעל אל לפי שהוא נכנס למקום שאין מלאכי השרת יכולין ליכנס: שהפריז על מדותיו. שהגדיל לישאל על מדותיו של הקב"ה שאמר במה אדע: תן לי הנפש והרכוש קח לך. ולא היה לו לעשות כן שהיה לו לגיירם: שהוריקן בתורה. שלימדם תורה כאדם שמריק מכלי זה לתוך כלי זה כך הוא לימדן תורה: שהוריקן. לשון ליהוב שנא' (תהלים סח) ואברותיה בירקרק חרוץ שנתן להם זהב הרבה: אליעזר. היה שקול כנגד כולן: אליעזר הוא חושבניה. דאליעזר בגימטריא שמונה עשר ושלש מאות שלא היה עמו אלא אליעזר לחוד: מאה ושבעים ותרתין. דהכי משמע עקב כמנין עק"ב שנים שמע אברהם בקולי וכל שנותיו היו קע"ה אלמא בן שלש שנים הכיר את בוראו:

ר"ן

שנתעסק במלון תחלה. שנאמר בדרך במלון דמשמע דמיד שבא מן הדרך נתעסק במלון והיה לו למול מתחלה וכ"ת היאך ימול כיון שהיה לו עדיין לצאת בדרך י"ל דאותו מלון סמוך למצרים היה ובאורחא פורתא ליכא סכנתא: הוי אומר זה התינוק. שנעשה חתן ע"י ברית: ולא שיירו ממנו אלא רגליו. מקום המילה כדכתיב (שמ"ב יט) ולא עשה רגליו: שנאמר הרף מאף ועזוב חמה. כלומר הקב"ה אמר לו שיעזבם אלמא רוצה היה להרגם: שנאמר חמה אין לי. אלמא נהרג: גונדא דחימה. חיל של חימה: כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית. כלומר ברית מילה ששקולה ככל הדברים דהיינו כל המצות: צא מאצטגנינות שלך. ממשפט חכמת מזלות שלך והיינו דכתיב (בראשית טו) ויוצא אותו החוצה: שעה עומדת לו. שעולה לגדולה: כל המנחש לו נחש. שהנחשים והקסמים רודפין אחריו שנזוק בכל דבר וכדאמרינן בפרק ערבי פסחים (פסחים קי:) מאן דקפיד קפדין ליה שנאמר כי לא נחש וגו': כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל. שמלאכי השרת ישאלו לישראל מה פעל אל לפי שמתוך שאינן מנחשין מכניסין אותן למחיצה שאין מלאכי השרת יכולין ליכנס בה ונראה בעיני דהכי נמי מדה כנגד מדה שמתוך שאינו הולך לקראת נחשים לידע העתידות אלא בוטח בהקב"ה משום הכי הקב"ה מגלה לו רזי עולם שאינם גלויים למלאכי השרת: שעשה אנגרייא בתלמידי חכמים. שהוליכן למלחמה כדכתיב וירק את חניכיו דהיינו בני אדם שחנך לתורה: שהפריז על מדותיו. שהרבה להרהר על מדותיו של הקב"ה. הפריז ויתר והפקיר: שנאמר תן לי הנפש. ואברהם אבינו נתנם לו ואילו עכבן לעצמו היה מכניסן תחת כנפי שכינה: שהוריקן בתורה. זרזן בתורה לשון אחר הריקן מן התורה מלשון והבור רק שעשה בהן אנגריי': הוריקן בזהב. כדכתיב בירקרק חרוץ דהיינו זהב כלומר שנתן להם זהב הרבה כדי שילכו: שנאמר עקב אשר שמע. כמנין עקב שמע ואברהם חיה קע"ה נמצא שבן שלש הכיר את בוראו:

עין משפט נר מצוה

עט א טוש"ע י"ד סימן קעט [ושו"ע א"ח סי' תרסד סעיף א בהג"ה]:

פי' הרא"ש

הוי אומר זה התינוק. שמחתנין אותו במצוה לאשונה: שנאמר הרף מאף ועזוב חמה. אלמא שרצה להרגם אלא שנצטווה להרפות ידיו מהם: על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית. אלמא ברית מילה חשובה ככל הדברים האלה: אלא מדה כנגד מדה. מאן דקפיד קפדי בהדיה: כעת יאמר ליעקב. שאין נחש לישראל אז אפילו המלאכים צריכין לישאל מה פעל אל: מפני מה נענש אברהם אבינו ע"ה ונשתעבדו בניו כו'. אע"פ שעבירת העונש מפורשת על אומרו במה אדע מ"מ עבירה זו הכניסתו להיות נופל בבמה אדע: שהוריקן בתורה. זרזן בזכות התורה ובשבילה נלחו במלחמה: שהוריקן בזהב. פתח להם אוצרותיו כדי שילכו עמו בנפש חפצה:

הגהות הב"ח

(א) גמ' ויש אומרים הרגו לחימה שנאמר: (ב) שם במזל שלי (ואין וכו' אחד) תא"מ ונ"ב ס"א ואין לי בן אחר אלא ישמעאל: (ג) רש"י ד"ה מפני וכו' סמוך למצרים היה דלא: (ד) ד"ה שהיא וכו' מה להלן ברית מילה אף כאן ברית מילה הס"ד:

מסורת הש"ס

שמות ד
שם
ישעיה כז
דברים ט
בראשית יז
שמות לד
ירמיה לג
בראשית טו
שמ"ב כב
בראשית יז
במדבר כג
בראשית יד
שם טו
שם יד
שם כו

ג"א אותו מלאך

יעב"ץ מ"ז

[עי' תוס' ב"ב ט: ד"ה חמה וכו' מה שהניחו בתימה]

[עי' תוס' שבת נה. ד"ה קלף]

[שבת קלז:]

[פסחים סח:]

[ע"ז ג. ע"ש ועי' שבת לג. ואין ברית אלא תורה וכו']

[שבת קנו.]

ואיני ראוי להוליד בן כג"ל

[בע"י איתא רבי לוי]

[עי' סוטה לא.]

[גי' ע"י רבי שמואל בר נחמני אמר]

[גי' ע"י רב ושמואל חד אמר כו' וחד אמר]

[עי' פי' נכון בתוס' בחולין מז: ד"ה אלא ירוקה וע"ע תוס' סוכה לא: ד"ה הירוק מ"ש בשם המדרש]

א א ב מיי' פרק ו מהל' נדרים הלכה ג סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רכא סעיף א:

השטן בחושבניה תלת מאה ושיתין וארבעה ואמר *רמי בר אבא כתיב אברם וכתיב אברהם בתחלה המליכו הקב"ה על מאתים וארבעים ושלשה אברים ולבסוף המליכו על מאתים וארבעים ושמונה אברים אלו הן שתי עינים ושתי אזנים וראש הגוייה ואמר *רמי בר אבא מאי דכתי' °עיר קטנה ואנשים וגו' עיר קטנה זה הגוף ואנשים בה מעט אלו אברים ובא אליה מלך גדול וסבב אותה זה יצר הרע ובנה עליה מצודים וחרמים אלו עונות ומצא בה איש מסכן וחכם זה יצר טוב ומלט הוא את העיר בחכמתו זו תשובה ומעשים טובים ואדם לא זכר את האיש המסכן ההוא דבשעת יצר הרע לית דמדכר ליה ליצ"ט °החכמה תעוז לחכם מעשרה שליטים החכמה תעוז לחכם זו תשובה ומעשים טובים מעשרה שליטים (א) שתי עינים ושתי אזנים ושתי ידים ושתי רגלים וראש הגוייה ופה אמר רבי זכריה משום רבי ישמעאל ביקש הקב"ה להוציא כהונה משם שנאמר °והוא כהן לאל עליון כיון שהקדים ברכת אברהם לברכת המקום הוציאה מאברהם שנאמר °ויברכהו ויאמר ברוך אברם לאל עליון קונה שמים וארץ וברוך אל עליון אמר לו אברהם וכי מקדימין ברכת עבד לברכת *קונו מיד נתנה לאברהם שנאמר °נאם ה' לאדני שב לימיני עד אשית אויביך הדום לרגליך ובתריה כתיב נשבע ה' ולא ינחם אתה כהן לעולם על דברתי מלכי צדק על דיבורו של מלכי צדק והיינו דכתיב והוא כהן לאל עליון הוא כהן ואין זרעו כהן:

הדרן עלך ארבעה נדרים

אין *בין [א]המודר הנאה מחבירו למודר הימנו מאכל אלא דריסת הרגל וכלים שאין עושין בהם אוכל נפש המודר מאכל מחבירו לא ישאילנו נפה וכברה וריחים ותנור אבל משאיל לו חלוק וטבעת וטלית ונזמים: **גמ'** מאן תנא אמר רב אדא בר אהבה רבי אליעזר היא דתניא *ר' אליעזר אומר [ב]אפי' ויתור אסור במודר הנאה: המודר מאכל מחבירו לא ישאילנו כו':

והא

רש"י

שס"ד ימים אית ליה (ב) וכו'. וימי השנה שס"ה ימים: המליכו. השליטו: אלו הן שתי עינים. דלאחר שמל היה שלם בכל אבריו: ראש הגוייה. הוא אבר: מעשרה שליטים. שהן מועילין לגוף יותר מעשרה שליטים ואלו הן כו': הוציאה. לכהונה: על דיבורו של תורה אור מלכי צדק. ניטלה ממנו הכהונה:

הדרן עלך ארבעה נדרים

אין בין המודר הנאה מחבירו. שחבירו הדירו שלא יהנה ממנו בשום ענין: למודר ממנו מאכל. שלא הדירו אלא הנאת מאכל: אלא דריסת הרגל. לעבור בחצרו ולקצר דרכו: וכלים. (ג) ולהשתמש בכלים של מדיר שאין עושין בהם מאכל דמודר הנאה אסור בדריסת הרגל דהיינו הנאה שמקצר דרכו ולהשתמש בכליו אבל מודר ממנו מאכל מותר בשתיהן לפי שזה לא הדיר ממנו אלא מאכל: גמ' מאן תנא. דמודר הנאה אסור בדריסת הרגל ובכלים וכו' אע"ג דלא מיחזי הנאה: רבי אליעזר היא דאמר אפילו ויתור כו'. ויתור זהו כגון שלקח מדה של תפוחים בפרוטה ולאחר שמדד לו המדה מוסיף לו שתים או שלשה וזהו דרך של חנוונין להוסיף על המדות משלהן הואיל ובלא תנאי נותן לו לא מיחזי כמקח אלא כמתנה ואליבא דרבי אליעזר אסור המודר באותו הויתור של מדידת פירות הכא נמי אף על גב דדריסת הרגל לא הויא הנאה גמורה אסור:

והא

ר"נ

השטן בחושבנא תלת מאה ושיתין וארבע הוו. וימות החמה שס"ה א"כ איכא חד יומא דלית ליה רשותא למשטן דהיינו יוה"כ: שתי עינים ושתי אזנים. שבתחלה המליכו הקב"ה על אבריו שהם ברשותו ליזהר מעבירה אבל עיניו ואזניו של אדם אינם ברשותו שהרי על כרחו יראה בעיניו ובאזניו ישמע ולבסוף כשנמול המליכו הקב"ה אפי' על אלו שלא יסתכל ולא ישמע כי אם דבר מצוה: ראש הגוייה. שנמול: מעשרה שליטים. שולטים באדם שרוב מעשי האדם נעשין על ידיהם: ומלכי צדק. הוא שם בן נח: לפיכך הוציאה מאברהם. ואע"פ שאברהם מזרעו של שם לא זכה בכהונה מחמת שם אלא מחמת עצמו והיינו דאמרינן הוא כהן ואין זרעו כהן כלומר שלא זכה זרעו בכהונה מחמתו מש"ה נטלה מכל שאר זרעו של שם ונתנה לאברהם: נאם ה' לאדני. דוד הוא דקאמר דנאם ה' היה לאדני דהיינו אברהם שב לימיני שהבטיחו במלחמת ארבעה מלכים שישב לימין השם כלומר שיהא בעזרו לשית אויביו הדום רגליו וכתיב בההוא מזמור אתה כהן לעולם:

הדרן עלך ארבעה נדרים

אין בין המודר הנאה וכו' אלא דריסת הרגל. שהמודר הנאה אסור לעבור דרך חצרו ומודר ממנו מאכל שרי: וכלים שאין עושין בהן אוכל נפש. דשרו במודר מאכל כל שאין מסכירין כוונא בהם כדמפרש ואזיל ובמודר הנאה אסור: **לא** ישאילנו נפה וכברה רחים ותנור. איצטריך למיתני הני כי היכי דלא תיסק אדעתין דכי אמר דכלים שעושין בהם אוכל נפש אסירי נמי במודר מאכל ה"מ קדרה שמבשלין בה א"נ שפוד שצולין בו בשר אבל הני גורם דגורם ניהו וליתסרו במודר מאכל קמ"ל: **אבל** משאילו חלוק וטלית נזמים וטבעות. בגמ' שקלי וטרי אי אשמועינן רבותא בהני או לא אלא דתנינהו אגב רישא: גמ' מאן תנא. דמודר הנאה אסור בדריסת הרגל: **אפי'** ויתור. מה שדרכן של מוכרים לוותר ללוקחין שמוסיפין להם כשלוקחין פירות אחד או שנים אפילו אותו ויתור אסור במודר הנאה ואע"ג דהוי זבינא דרמי על אפיה הלכך דריסת הרגל אסור אע"ג דלא קפדי בה אינשי

תוספות

שתי עינים וב' אזנים וראש הגוייה. ראש האבר שנימול ושמע ראה ושלם בעיניו ואזניו שהמלות מפקחות את העינים והאזנים כדכתיב (דברים כט) ולא נתן ה' לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע עד היום הזה אבל הכא לא קחשיב לב דהא כתיב (נחמיה ט) ומצאת את לבבו נאמן לפניך וכרות עמו הברית ונדר על המילה אלמא קודם המילה היה כבר לבו שלם לשמים: **להוציא** כהונה משם. תימה דאברהם נמי היה מזרעו של שם וי"ל דמכל בניו של שם קאמר ולבסוף ניטל משאר בניו וניתנה לאברהם לבדו א"נ י"ל לפי שלא היה בכור בכל בניו ולא היה לו לירש הכהונה מן הדין אלא דוקא הבכור:

[נ"ל רבי אמי וכ"ה בע"י]

[נ"ל רבי אמי וכ"ה בע"י]

קהלת ט

שם ז

בראשית יד

שם

תהלים קי

[בע"י הגי' לברכת רבו לפיכך הוציאה מאברהם וכו']

מגילה ח.

[מגילה שם ב"ב נז: לקמן לג. מח:]

פי' הרא"ש

השטן בגימטריא שס"ד הוי. וימות החמה שס"ה כמו שכל השנה יש לו רשות לקטרג חוץ מיום אחד והיינו יוה"כ: שתי עינים ושתי אזנים וראש הגוייה. והם אברים המסרסרים בעבירה ואינן מסורין ביד האדם ומרוב צדקתו מסרם בידו כדכתיב (ע"א ב) רגלי חסידיו ישמור כשאדם מתגבר על יצרו סוף שהקב"ה מוסרו בידו: זה יצר הרע. כדכתיב מלך זקן וכסיל: איש מסכן וחכם זה יצה"ט. כדכתיב טוב ילד מסכן וחכם וזהו יצ"ט שהוא ילד בשנים כנגד יצה"ר שהוא פחות ממנו י"ג שנה וחכמתו בזויה שאין האברים נשמעין לו: נאם ה' לאדני. אדוני הוא אברהם אבינו שקראו [ראשון] להקב"ה אדון כדאיתא בברכות (דף ז:) למען אדני למען אברהם שקראו אדון: הדרן עלך ארבעה נדרים

אין בין המודר הנאה וכו' אלא דריסת הרגל. לעבור דרך אצלו או להשאיל כלים שאין עושין בהן אוכל נפש שמותרין במודר הימנו מאכל ואסור במודר הימנו הנאה: נפה וכברה רחים ותנור. שמתקנין בהן אוכל נפש ואיצטריך לאשמועינן כלים הללו דלא תימא דוקא קדרה ושפוד שהאוכל עומד בתוכו לאכילה אבל הני גורם דגורם מיקרו קמ"ל דס"ה רחיים ותנור: אבל משאיל לו חלוק וכו'. מילתא דפסיקא נקט: גמ' מאן תנא. דמחמיר במודר הנאה לאסור אף דריסת הרגל: אפי' ויתור אסור במודר הנאה. מה שדרך אדם לוותר משלו ואינו מקפיד עליו כגון החנווני אחר שנתן המנין או המדה שרגילין ליתן בפונדיון הוא רגיל להוסיף משלו כדי להרגילו לבא אצלו אותו ויתור אסור למודר הנאה כיון שהוא מוותר שלו אבל שוה בשוה מותר דהיינו זבינא דרמי על אפיה וכיון דמחמיר כולי האי הלכך אפי' דריסת הרגל שאין דרך להקפיד עליו אסור במודר:

והא

אין בין המודר הנאה וכו' אלא דריסת הרגל. במקום דלא קפדי אינשי כגון בקעה בימות החמה: ולא ישאילנו נפה וכברה. אבל לא נקט מחבת ופיטפוט שלא ישאילנו דהא פשיטא שלא ישאיל דהנאה המביאה לידי מאכל הוא אלא אפי' נפה וכברה שאינו יכול לאכול אחר תיקון זה בכלי זה אלא צריך תיקון אחר אפייה ובישול אפ"ה אסור לשאול לו נפה: מקום שמשכירים אסור. דחשיב הנאת מאכל ממה שנהנה השוכר וראוי לקנות מן המעות מאכל: מני ר"א היא. ומיירי בבקעה בימות החמה דלא קפדי כדפריש' וא"ת ולוקמה הכא בהאר דקפדי וכ"ע וי"ל דא"כ הוה ליה מקום שמשכירין והיה אסור במודר מאכל: אפי' ויתור. שמוותר לו כדרך המוכרין ומתני' דלעיל דמוכר בפחות ולוקח ביותר מסתברא דאתי כר"א:

איתא

רש"י

והא מן מאכל עלמו נדר. ואמאי אסור להשאילו נפה והני לאו מאכל נינהו: הנאת מאכלך עלי. יהא אסור: ואימא. מאי הנאת מאכלך שלא ילעוס חיטין שלו ויתן על גבי מכתו והיינו נמי הנאת מאכלך ולאכתי אמאי לא ישאילנו נפה וכברה: המביאה לידי מאכלך עלי. ונפה וכברה מביא מאכלו למאכל ולהכי לא ישאילנו לו: אפי' שק וכו' ואפי' צנא בעלמא. של מדיר אסור למודר ליתן בה פירות דהנאה המביאה לידי מאכל הוא ואסור: סוס לרכוב עליו. לילך לבית המשתה: או טבעת לירלות בה. בבית המשתה כדי שינהגו בו כבוד והיינו הנאה: מיפסק ומיזל בארעיה. שהולך דרך קרקעו לבית המשתה ומקצר דרכו: מהו. מי הוי הנאה המביאה לידי מאכל בכל הני או לא: צריכא למימר. דשרי הא ליכא הנאה כלל: וקתני משאילו. וש"מ דשרי: לא לעולם. אפי' שלא לירלות בה ובדין הוא דלא היה צריך למיתני משאילו: אלא איידי וכו'. ומהא ליכא למשמע מינה: מתני' מקום שמשכירין. שנוהגין להשאיל כל אלו הדברים על ידי שכירות אסור למדיר להשאילו דכיון שנוהגים להשכיר מיחזי כהנאה המביאה לידי מאכל ואסור: גמ' מכלל דרישא. דקתני לא ישאילנו נפה וכברה הוי אע"פ שאין משכירין כלומר שאין נוהגין להשאיל בשכירות אע"ג דלא הוי הנאה גמורה דכיון שאין משכירין מאי קא מהני ליה אם זה לא ישאילנו שכנו אחר משאילו בחנם שהרי מקום שאין משכירין הוא: מאן תנא. דאפילו הכי אסור: ר' אליעזר היא. אבל סיפא דקתני מקום שמשכירין אסור דברי הכל היא דהנאה גמורה היא: מתני' שוקל לו את שקלו. המדיר יכול ליתן בשבילו מחלית השקל שנותנין לתרומת הלשכה ויכול לפרוע חובו ואין מהנה לו כלום (א) מדקתני פורע חובו אלמא לא מהני ליה מנכסיו דהא לא יהיב ליה בידים ממש: גמ' אלמא אברוחי ארי בעלמא הוא. שמבריח חובו מעליו ושרי: מאן תנא. דאברוחי שרי:

[לעיל לב: ושם נסמן] כתובות קז. [ב"ק נח. ב"ב נג.] [כתובות קח. ע"ש]

גמרא

והא מן מאכל נדר אמר רשב"ל באומר הנאת מאכלך עלי [א]אימא שלא ילעוס חיטין ויתן על מכתו אמר רבא [ב]באומר הנאה המביאה לידי מאכלך עלי אמר רב פפא [ג]שק להביא פירות וחמור להביא עליו פירות ואפי' צנא בעלמא הנאה המביאה לידי מאכל הוא [ד]בעי רב פפא סוס לרכוב עליו וטבעת ליראות בה מהו מיפסק ומיזל בארעיה מאי תא שמע אבל משאיל לו חלוק וטלית נזמים וטבעות היכי דמי אילימא שלא ליראות בהן צריכא למימר אלא לאו אפילו ליראות בהן וקתני משאילו לא לעולם שלא ליראות ואיידי דקתני רישא לא ישאילנו תנא סיפא משאילו:

מתני' [ה]וכל דבר שאין עושין בו אוכל נפש מקום שמשכירין כיוצא בהן אסור:

גמ' מכלל דרישא אף על פי שאין משכירין מאן תנא *אמר רב אדא בר אהבה ר' אליעזר היא:

מתני' *[ו]המודר הנאה מחבירו שוקל לו את שקלו ופורע את חובו ומחזיר לו את אבידתו מקום שנוטלין עליה שכר תפול הנאה להקדש:

גמ' אלמא *אברוחי ארי בעלמא הוא ושרי מאן תנא *[ז]אמר רב הושעיא זו דברי

ר"ן

איכשי אסור במודר הנאה אבל רבנן דפליגי עליה סברי דכל היכא דלא אסר עליו אלא הנאתו כה"ג לא מקרי הנאה דכיון דמידי דלא קפדי בה איכשי הוא אין זה קרוי נהנה מחבירו ואם תאמר דהכא משמע דבדריסת הרגל לא קפדי איכשי ומש"ה שרו רבנן ואילו בפ' חזקת הבתים (ב"ב דף נז:) אמרינן גבי אלו דברים שאין להם חזקה ואמרינן הכא בחצר של שותפות עסקינן דאהעמדה כדי לא קפדי אלמא דוקא שותפין הוא דלא קפדי הא איכשי דעלמא קפדי וכיון שכן ליתסר אפילו לרבנן. תירץ הרמב"ן ז"ל דהעמדה דאמר התם היינו להתעכב ולישב בחצר דומיא דהעמדת בהמה דתנן התם במתני' ובכי האי גוונא הוא דאמר דדוקא שותפין לא קפדי הא איכשי דעלמא קפדי אבל הכא בדריסת הרגל בעלמא עסקינן דהיינו לעבור דרך חצרו ולא להתעכב שם ובכה"ג אפי' איכשי דעלמא דלא שותפין לא קפדי ומש"ה שרו רבנן: ולענין הלכה פסק הרמב"ן ז"ל כר' אליעזר דאמר ויתור אסור כיון דסתם לן תנא הכא כוותיה ועוד דסוגיין דפ' השותפין שנדרו (לקמן מח.) כוותיה אזלא אבל ר"ח ז"ל כתב בפרק חזקת הבתים [גבי] אלו דברים שאין להם חזקה דלית הלכתא כרבי אליעזר וכן דעת ר"ת ז"ל: והא מן מאכל נדר. וכיון שכן למה יאסר: דאמר הנאת מאכלך עלי. דכיון שהוסיף ואמר הנאת המאכל הרי אסר על עלמו כל מה שגורם אותו וקרי ליה מאכלך משום דבגרמת הנאה שלו הוא מתוקן והוה סלקא דעתך הכי דאי לא מאי מיקרי הנאת מאכל: ואימא שלא ילעוס חיטים ויתן על גבי מכתו. דהנאת מאכל לא משמע אלא שלא יהנה מגוף המאכל עלמו ולאסור אפי' הנאת המאכל אמר הנאת מאכלך ואכתי ליסתרי: אמר רבא באומר הנאה המביאה לידי מאכל עלי. איכא מאן דאמר דבכה"ג אסור בין בלעיסת חטים על גבי מכתו בין בנפה בין בכברה ואין נוח לי דבכלל הנאה המביאה לידי מאכל לא משמע נתינת חטים לעוסין ע"ג מכתו אלא הכי הוי פסקא דמילתא דאי נדר ממאכל איגו אסור אלא באכילה בלבד ומותר בכל דבר אחר אמר הנאת מאכלך עלי אסור באכילה ואסור ללעוס חטים על גבי מכתו אבל לשאול ממנו נפה וכברה שרי אמר הנאה המביאה לידי מאכל עלי אסור באכילה ואסור לשאול נפה וכברה מיהו ללעוס חיטין וליתן על גבי מכתו שרי כך נראה בעיני: שק להביא עליו פירות וכו' הנאה המביאה לידי מאכל הוא. דלא תימא לא מקריא הנאה המביאה לידי מאכל אלא לתקן המאכל בנפה וכברה אבל להביא אליו המאכל בלבד בשק וחמור שרי קמ"ל רב פפא: צנא. סל: סוס לרכוב עליו וטבעת לירלות בה מיפסק ומיזל בארעיה מאי. דמי אמרינן כהי דהקרבת המאכל אליו מקרי הנאה המביאה לידי מאכל אפי' הכי להקריב עלמו למאכל כמפסק ומיזל בארעיה כדי שיהיה שם מהרה לאו הנאה המביאה לידי מאכל היא דשאני התם שעסקה במאכל עלמו וכן נמי סוס לרכוב עליו *לירלות בה כדי שיראה כאדם חשוב כשירכוב על סוס ותהא טבעת על ידו ובשביל זה יתנו לו מנה יפה כי האי גוונא גרמא בעלמא הוא: אילימא שלא לירלות בהן צריכא למימר. דשרי במודר מאכל כיון דאין משכירין בהן כיולא בהן פשיטא אלא לאו אפילו לירלות בהן וקתני משאילו אלמא גרמא דמאכל שרי וכל הני דבעי רב פפא גרמא בעלמא נינהו: איידי דקתני רישא לא ישאילנו. לאשמועינן דנפה וכברה כלים שטושין בהם אוכל נפש הן וכמו שפירשתי במשנתנו תנא סיפא משאילו: ולענין הלכה בעיא דרב פפא לא איפשיטא הלכך נקטינן בה לחומרא: מתני' מקום שמשכירין כיולא בהן אסור. אפי' במודר מאכל דהאי מודר מאכל דמתני' הא מוקמת ליה בגמרא באומר הנאה המביאה לידי מאכל עלי והכי כיון דרגילין להשכירן וזה משאילו בלא שכר הנאה המביאה לידי מאכל היא שהרי בדמי השכירות שמחל לו יקח מאכל: גמ' מכלל דרישא. דהיינו לא ישאילנו נפה וכברה אף על פי שאין משכירין דמאי דשרי בחלוק וטלית נזמים וטבעות אסרינן בנפה וכברה: מתני' שוקל לו את שקלו. המדיר למודר וכן פורע לו חובו ובגמרא מפרש טעמא: ומחזיר לו אבידתו. דלא מידי יהיב ליה אלא מידעם דנפשיה קמהדר ליה: מקום שנוטלים עליה שכר. דהיינו אם היה מחזיר בטל מן הסלע דבכי האי גוונא מחייב בעל אבידה ליתן לו שכר כדאיתא באלו מציאות (ב"מ דף ל:): תפול הנאה להקדש. אם אין מחזיר רוצה לקבל השכר יתננו מודר להקדש שאילו היה מוחל לו מדיר נמלא מהנהו: גמ' אלמא אברוחי ארי בעלמא הוא ושרי. אשוקל לו שקלו ופורע לו חובו קאי דלהכי שרי משום דלאו מידי יהיב ליה אלא שמסלק המלוה מעליו ומש"ה נמי שוקל לו שקלו דהא לא מהני דבלאו הכי יש לו חלק בקרבנות לבור כדתנן (כתובות קח. ב"מ נח.) תורמין על האבוד ועל הגבוי ועל העתיד לגבות מאי אמרת הא קא מהני ליה דפרע חובו אברוחי ארי הוא ושרי: אמר ר' הושעיא הא מני חנן היא. דס"ל שהמפרנס אשת חבירו שפורע לו חוב מזונותיו הניח מעותיו על קרן הלבי משום דלא חשיב מהני אלא מבריח ארי בעלמא: אפילו

[נ"א וטבעת לירלות]

תוספות

אימא שלא ילעוס חיטין. משום הנאת מאכל לעיסתך ואפי' מחטין של מדיר עלמו: וטבעת להראות בו. כאדם עשיר בבית המשתה וע"י כך יתנו לו מנה יפה: מאן תנא אמר רבא ר"א היא. וא"ת תנן חדא זימנא בריטא ר"א וי"ל דמכאן הך דהכא מדקדק לעיל דאתי כר"א דאי לאו האי הוה מוקמינן ליה בחלר ודלי"ע ולכך מדקדק הכא מסיפא:

פי' הרא"ש

והא מן מאכל נדר. דמשמע דוקא אוכל נפש: אימא שלא ילעוס חיטין על מכתו. דרפואה למכה היא כדתנן בפרק [שני דפסחים] (ד' לט:) לא ילעוס אדם חטים ויתן על גבי מכתו מפני שהם מחמיצות דהנאת מאכלך משמע שהוא הנאה מגוף המאכל בלא אכילה: הנאה המביאה לידי מאכל עלי. היינו תקון או דבר שיכול לקנות בו מאכל: שק להביא בו פירות כו'. דלא תימא דוקא תקון מאכל קמ"ל דהך נמי מקרי הנאה המביאה לידי מאכל: סוס לרכוב עליו. לבית המשתה: וטבעת לירלות בה. כדי שיכבדוהו להוסיף לו מנות: מיפסק ומיזל בארעיה. לקלר דרכו לילך לבית המשתה: ואיידי דתנא רישא לא ישאילנו. דלא תימא דוקא שפוד וקדרה:

עין משפט נר מצוה

ב א ב ג ד ה מיי' פ"ו מהל' נדרים ה"א ב סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סי' רכא סעיף א:

ג ו ז מיי' פ"ו שם הל"ד ופ"ז הל' א סמג שם טור ש"ע שם סעי' כג:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה שוקל וכו' כלום הס"ד ואח"כ נ"ל פיסקא גמ' ואח"כ מ"ה מדקתני וכו' בידים ממש אלמא כנ"ל והד"א:

מתני' מקום שמשכירין כיולא בהן אסור. דכיון דדרך להשכיר כיולא בזה והוא מוחל לו השכירות באותן הדמים הוא יכול לקנות אוכל נפש והוא הדין מהנאה המביאה לידי מאכל: גמ' מכלל דרישא אע"פ שאין משכירין. כלים שטושין בהם אוכל נפש למודר ממנו [מאכל]: מתני' שוקל לו שקלו. מחלית השקל חייב כל אחד מישראל בכל שנה לצורך קרבנות ליבור *) והמודר יכול לשקלו בשבילו דמלוה בעלמא הוא דעבד ואין דינו כפורע שאר חובותיו: ופורע חובו. בגמרא מפרש לה: ומחזיר לו אבידתו. בגמרא מפרש לה: תפול הנאה להקדש. שאין יכול לעכבו שאז היה נהנה ממנו וצריך ליתנו להקדש לפי שאסר עליו הנאתו בהקדש הלכך כל הנאה הבאה לידו ממנו הקדש הוא ולא מצי להוליכה לים המלח דלאו כל כמיניה להפסיד להקדש והיינו דדייק מהכא בגמרא דיש מעילה בקונמות: גמ' אלמא אברוחי ארי בעלמא הוא. הפורע חוב של חבירו חשוב כמבריח ארי מעלדר חבירו שאינו חייב ליתן לו על זה שכר כדאיתא בפרק הכונס לאן לדיר (ב"ק נח.) פורע חובו נמי אינו חייב לשלם ומחיל לו דאי לא נמלא מהנהו:

*) נ"ל והמודר חנן

ד א מיי' פי"ב מהל' אישות הל' יט ופכ"ז מהל' מלוה הל"ו סמג עשין מח ולאוין פה טוש"ע אה"ע סימן ע סעיף ח וטוש"ע ח"מ סימן קכח סעיף א:
ה ב מיי' פ"ז מהלכות נדרים ה"א סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רכא סעיף ג:

דברי חנן היא רבא אמר אפי' תימא דברי הכל גבי מודר הנאה דיהיב (א) על מנת שלא לפרוע מאי חנן דתנן *מי שהלך למדינת הים ועמד אחד ופירנס את אשתו חנן אמר איבד את מעותיו נחלקו עליו בני כהנים גדולים ואמרו ישבע כמה הוציא ויטול א"ר דוסא בן הרכינס כדבריהם אמר ר' יוחנן בן זכאי איפה אמר חנן הניח מעותיו על קרן הצבי רבא לא אמר כרב הושעיא דקא מוקים לה למתניתין כד"ה רב הושעיא לא אמר כרבא גזירה שלא ליפרע משום ליפרע: מחזיר לו את אבידתו: פליגי בה ר' אמי ור' אסי חד אמר לא שנו אלא בשנכסי מחזיר אסורין על בעל אבידה דכי מהדר ליה מידעם דנפשיה קא מהדר ליה אבל נכסי בעל אבידה אסורין על מחזיר לא קא מהדר ליה דקא(ב)מהני ליה פרוטה *דרב יוסף וחד אמר באפי' נכסי בעל אבידה אסורין על מחזיר מהדר ליה ומשום פרוטה דרב יוסף לא שכיח

תנן

רש"י

דברי חנן היא. דאמר איבד מעותיו שאין למלוה על בעלה של זו כלום הואיל ולא נתן בידו אלא הבריח ארי מעליו שפירנס את אשתו שהוא חייב לזונה ה"נ כי פרע חובו אברוחי ארי הוא שאין לו לפרוע (ג) על החוב כלום ולהכי שרי דאי כהנים גדולים דפליגי עליה דחנן היא כיון דאמרי ישבע כמה הוציא ויטול מן הבעל הכא נמי סבירא להו כי פרע חובו יכול הפורע לגבות מן הלוה ולהכי הוי הנאה גמורה אם אין הפורע חוזר וגובה ממנו ואסור: דיהיב ליה ע"מ שלא לפרוע. מזה דהשתא כי פורעו זה לא הוי הנאה הואיל ואי בעי לא מצי למיגבא מיניה כלום ושוקל לו את שקלו נמי מוקמינן ליה לדברי הכל כה"ג שאינו מהנה לו כלום כגון שהוא עצמו שקל את שקלו ושגרו לירושלים ונגנב או אבד לאחר שנתרמה הלשכה והאי לא נתחייב באחריותו ולא היה לו לפורעו דהכי קיי"ל (ב"מ נח:) בני העיר ששיגרו את שקליהן ונגנבו או שאבדו אם נתרמה התרומה נשבעין השלוחין לגזברים שאבדו ובעלים פטורים דתורמין על האבוד ואם קודם שנתרמה הלשכה נשבעין לבני העיר לפיכך כי חזר הנודר ופרע שקלו מותר דלא מהנה ליה כלל: משום לפרוע. דהתם אי הוה פרע חובו הוה מהני ליה: תפול הנאה להקדש. מפ' בגמרא: לא שנו. דמחזיר לו אבידתו אלא כשנכסי מחזיר אסורין על בעל אבידה שהמחזיר הדירו מנכסיו: דכי מהדר ליה מידעם דנפשיה קמהדר ליה. וליכא הנאה שאינו מהנהו מנכסיו כלום: אבל נכסי בעל אבידה אסורין על מחזיר. דמחזיר מודר מבעל אבידה לא מצי מהדר ליה אבידתו משום דאי מהדר ליה הוה מתהני מבעל אבידה: פרוטה דרב יוסף. דאמר רב יוסף העוסק במצוה פטור מן המצוה ולא בעי למיתב ליה פרוטה לעניא בשביל אותה מצוה שמקיים הלכך אין מחזיר לו אבידתו: פרוטה דרב יוסף לא שכיח. דלא שכיח כה"ג דלהוי שביק ולא יהיב פרוטה לעניא בשביל אותה מצוה ולא מתהני מיניה כלל לפיכך מחזיר לו אבידתו:

מקום

ר"נ

אפי' תימא דברי הכל. דאפי' לרבנן דאמרי שחייב לוה להחזיר לזה דמי החוב שפרע בשבילו גבי מודר הנאה דהיינו מתני' דיהיב על מנת שלא לפרוע עסקינן. כלומר דכשהלוהו התנה עמו שלא יהא כח בחבירו לכופו אלא כשירצה הלוה יפרעט מדעתו הלכך כי פרע ליה מדיר לאותו חוב דאע"ג דאפשר דמודר משום כסופא פרע ליה אפ"ה כיון דאי בעי לא פרע ליה לאו מידי יהיב ליה למודר וכ"ת היכא פורע לו חובו אלא שוקל לו את שקלו היכי שרי אליבא דרבנן איכא למימר דמתניתין לדידהו משכחת לה כגון ששלח את שקלו ונגנב או אבד משנתרמה תרומה דכי ה"ג פטור מלשלם כדתניא בהזהב (ב"מ נח:) בני העיר ששקלו את שקליהם ונגנבו או אבדו אם משנתרמה תרומה נשבעין לגזברים הלכך כי שוקל מדיר את שקלו מידי דלא מחייב בה מודר קיהיב וקמ"ל שאע"פ שהיה דרכן לפרוע אותו שרי כיון שאין הגזברים יכולין לכופו: גזירה שלא לפרוע אטו לפרוע. כלומר דאי אמרי' דמדיר פורע לו חובו של מודר כשלוה ע"מ שלא לפרוע איכא למיגזר דלמא פרע ליה אע"פ שלוה אותו המודר ע"מ שיכפנו המלוה לפרוע הלכך אי מתני' רבנן ליכא גוונא דשרי אלא ודאי חנן היא ומותר בכל ענין. ובפרק שני דייני גזירות (כתובות קח.) מסקינן בגוונא אחרינא דאמר התם נהי דהנאה לית ליה כסופא מי לית ליה והאי עמד א' ופירנס את אשתו דאמר דלחנן הניח מעותיו על קרן הצבי כתב הרשב"א ז"ל דדוקא במפרש שמחמת מזונות שחייב לה בעלה הוא נותן לה דבכה"ג אמר חנן דפטור אבל פרנס סתם חוזר וגובה לפי שכל המפרנס סתם אינו מפרנס בתורת מתנה אלא בתורת הלואה ונמצא שהיא חייבת לו ומי שפרנס אותה גובה ממנה והיא גובה מבעלה וכמו שפרש"י ז"ל בפרק שני דייני גזירות גבי לוותה ואכלה מאי דאמר דאכלה והיא כפרעת מבעלה ובעל חוב גובה ממנה והביא ראיה דהמפרנס סתם לא אמרי' במתנה קיהיב אלא לשם הלוואה מיורד לתוך שדה חבירו ונטעה שלא ברשות (כתובות פ. ב"מ קא.) דחייב בעל השדה לשלם ולא כל הימנו שיאמר במתנה נתת לי ועוד ראיה מדגרס בירושלמי בפרק איזהו נשך חד בר נש אישאל לחבריה דינרין אשריתיה גו ביתיה אמר ליה הב לי דינרי אמר ליה הב לי אגר ביתי אתא עובדא קמיה דר' אבא בר זבינא ומריקו ליה מאי דהוה חמי למשרייה והכא ודאי בשהעמידו סתם בתוך ביתו מיירי ולא בשהעמידו בפירוש בשכר דא"כ לא הוה אמר ליה אידך הב לי כל דינרי דהוה פרע ליה מה שהתנה עמו לתת לו בשכירותו וכן נמי ליכא למימר דמשום רבית קאמר דא"כ הוה ליה למימר נכה לי אגר ביתי אלמא המשרה חבירו בתוך ביתו סתם לא למתנה איכוון אלא לשכירות וכיון שכן המפרנס אשת חבירו סתם חוזר וגובה ממנו אלו דבריו ז"ל. ואינם מחוורים לדעתי דנהי דהני מוכחי דהמהנה את חבירו סתם לאו לשם מתנה קא מכוון אפילו הכי המפרנס את אשת חבירו סתם לחנן הניח מעותיו על קרן הצבי משום דנהי דלאו בתורת מתנה קעביד מיהו סתמא זו אדעתא דבעל נחית ולאו אדעתא דידה שכבר הוא יודע שאין לאשה זו נכסים שיהא נפרע מהן אלא מבעלה ולא מסיק אדעתיה לומר שתתחייב היא בהן כדי שתוכל לגבות מבעלה ולהגבותו דלאו כולהו אינשי דינא גמירי אלא סתמא אדעתא דבעל נחית ומש"ה נהי דלאו בתורת מתנה קעביד כדמוכחי הנך ראיות דאייתי הרשב"א ז"ל אפילו הכי לחנן הניח מעותיו על קרן הצבי דמסתמא אדעתא דבעל קעביד: ולענין הלכה קיי"ל כחנן הלכך פורע חובו של חבירו הניח מעותיו על קרן הצבי ואפילו בבעל חוב דוחק נמי דליכא למימר דטעמא דחנן משום דמצי אמר ליה מפייס הוינא ליה והוה מחיל לי דהא מתני' דשוקל לו את שקלו אתיא לן שפיר כחנן אף על גב דלא מצי אמר שימחלו לו הגזברים. ומסתברא לי דבמלוה שיש עליה משכון נמי אבד מעותיו דהא אמרינן הכי בירושלמי אליבא דבני כהנים גדולים דאמר התם דאפילו לבני כהנים גדולים דאמרי במפרנס את אשתו דישבע כמה הוציא ויטול התם היינו טעמא משום דלא עלה על דעתו שתמות אשתו ברעב אבל בפורע חובו מודו לחנן דפטור דמצי אמר מפייס הוינא ליה והוה מחיל לי ואמרינן התם הגע עצמך שהיה בידו משכון מפייס הוינא ליה ומהדר לי משכוני ונהי דבגמרא דילן לא סבירא לן הכי אליבא דבני כהנים גדולים דא"כ לא הוה מצטריך לאוקמא למתניתין בשלוה על מנת שלא לפרוע אפילו הכי נקטינן מהא דירושלמי דחנן אפילו מלוה שיש עליה משכון אמר דכיון דבירושלמי אמר בפשיטות דמודו ליה רבנן א) דחנן בהכי אלמא שמיע להו דחנן אמר הכי ונהי דלפום גמרא דילן בני כהנים גדולים לא מודו אפילו הכי גמרינן מירושלמי דחנן אמר אפילו במלוה שיש עליה משכון ובהא לא אשכחן איפכא בגמרא דילן כן נראה לי: מידעם דנפשיה קא מהדר ליה. ולא מהני ליה מידי אלא שמבריח נזק אבידתו מעליו: דקא מהני ליה פרוטה דרב יוסף. דכי מהדר ליה אבידתו מיפטר מלמיתב ליה פרוטה לעני שהעוסק במצוה פטור מן המצוה ותלי לה בדרב יוסף משום דפליגי רבה ורב יוסף פ' הכונס צאן לדיר (ב"ק נו:) בשומר אבידה אי הוי כשומר שכר וסבירא ליה לרב יוסף דכיון דמיפטר מלמיתב פרוטה לעני שומר שכר הוי: פרוטה דרב יוסף לא שכיח. שיבא עני לישאל ממנו באותה שעה דנימא לא מהדר משום דמתהני מידי דכי האי גוונא כיון דלא שכיח לא הוי בכלל איסור הנאה ומיהו כיון דאפשר דאתי ומתהני מינה שומר שכר הוא עליה וחייב בגניבה ואבידה:

תנן

א) [צ"ל נחנן]

תוספות

חנן אומר איבד מעותיו. משום דהוי מבריח ארי בעלמא ואע"ג דחייב במזונות אשתו מ"מ יכול לומר שהיתה מסתפקת ממעשה ידיה וא"ת והא פרק השוכר [את] הפועלים (ב"מ צג:) דרועה שהקדים ברועים ובמקלות חוזרין ונוטלין שכרם מבעל הבית ואמאי מבריח ארי בעלמא וי"ל דלאו מבריח הוא כיון דבכי היזיקא שאם לא הקדים הארי היה אוכל הבהמות והיכא דלא בכי היזיקא שהארי אינו ממש עומד ומזומן ואינו מצילו כי אם מפחד הארי לא הוי בכי היזיקא וא"ת בפורע חובו מבריח מיניה והלא ידוע לכל שיש לו לפרוע חובו וא"כ מהכהו וי"ל דפורע חובו היינו זן אשתו ובניו דאיפשר שיתפרנסו ממעשה ידיהם ולא בכי היזיקא אבל לא כרחה דמדקאמר אחרי כן וזן את בניו ואת בנותיו אלמא משמע דמה שאמר זן בניו לאו פורע חובו וי"ל דליתא מיירי שזן אשתו ואת בניו שלא בפניו וקטנה מיירי בפניו [illegible] ואף על גב שמתפרנסים בפניו [illegible] דפורע חובו [לאו] מבריח ארי וי"ל דיכול לומר בכה"ג שלפורע חובו מפייסינן ליה דמחיל לי ואפילו במשכון מפייסנא ליה והדר לי משכוני הלכך לאו בכי היזיקא ולכך הוי מבריח ארי: דמהני ליה פרוטה דרב יוסף. פי' בשעה שעוסק במצות אבידה וא"ת יהיב לו אבידת הנאה להקדש ואותה פרוטה במקום שנוטלין עליה שכר וי"ל דלא מצי לדיין לדעת כמה פעמים פטור הוא על ידה ממיתב ריפתא לעניא וא"ת והא אברוחי ארי בעלמא הוא שמבריח מעליו העני דאפי' גבי פורע חוב חשבינן ליה מבריח ארי משום דמצי למימר מפייסי' ליה לפיכך לא בכי היזיקא כ"ש הכא גבי פרוטה שאינה מצויה כ"כ והא לא חשיב הנאה וי"ל דפורע חובו היינו אותו שפורע חובו עבורו מבריח ארי מעליו הלכך לאו בכי היזיקא ולכך הוי כמבריח ארי אבל הכא המחזיר עצמו כמבריח הארי מעל עצמו ע"י שמתעסק באבידת חבירו והרי הוא כאילו נוטל מכיסו של בעל אבידה ונותנה לעני ה"נ גבי פורע חובו אם הבעל חוב נוטל מעות מזה לפטור חובו כמו כן היה אסור:

בעלמא

מסורת הש"ס

כתובות קח.

ב"ק נו: ב"מ כט יב: שבועות מד:

פי' הרא"ש

חנן היא. דאמר איבד את מעותיו ואינו יכול לומר את חובך פרעתי שלם לי וה"ה ה"נ לכל חוב שעליו ועמד זה ופרעו וזה לא אמר לו הלויני אינו חייב לו כלום וכיון דאילו פרעיה לשם הלואה לאו הלואה כי פרעיה נמי לשם מחילה לאו מידי קיהיב ליה: ע"מ שלא לפרוע. עד שירצה לפרוע מעצמו אבל לא יטול ללותו הלכך לא מהני ליה מידי. כך פרש"י ז"ל בפ' בתרא דכתובות: מידעם דנפשיה קמהדר ליה. מצוה בעלמא קעביד ולא מהני ליה מידי: מהני ליה פרוטה דרב יוסף. דאמר בפרק המפקיד (ב"מ כט.) דשומר אבידה כש"ש בההוא הנאה דלא קבעי למיתב ריפתא לעני אם יזדמן לו עני בשעה שהוא עסוק בשמירת האבידה כגון לשעה דהעוסק במצוה פטור מן המצוה וכן נמי הכא בשעה שהוא מוליך האבידה לביתו פטור מן הצדקה: פרוטה דרב יוסף לא שכיח. שיזדמן לו עני באותה שעה:*) בעלמא למאן דאמר אף בשנכסי בעל אבידה אסורין על המחזיר. פירוש כשהניהם מודרין זה מזה היינו דקתני תפול הנאה להקדש שהמחזיר אינו יכול לקבל ממנו שכר ובעל אבידה אסור לעכבו: אלא למאן דאמר בשנכסי מחזיר אסורין על בעל אבידה דוקא בהכי איירי מתניתין אמאי תפול הנאה להקדש: אחדא. על דכך אחד כגון אם אין המחזיר רוצה לקבל שכר ובעל אבידה אינו יכול לעכבו הלכך תפול הנאה להקדש והא דלא קתני יקבל המחזיר שכרו משום דכולה מתניתין איירי במחזיר בחנם דהא קתני ברישא מחזיר לו אבידתו היינו בחנם דאי בשכר פשיטא דהא נכסי בעל אבידה מותרים למחזיר הלכך בסיפא נמי איירי במחזיר בחנם ולהכי תנא תפול הנאה להקדש:

*) עיין לדף פאח"ז

ובספרים

הגהות הב"ח (א) גמ' דיהיב ליה על מנת: (ב) שם דקא מתהני פרוטה דרב יוסף: (ג) רש"י ד"ה דברי חנן וכו' לפרוע החוב כלום וכו' דאי בני כהנים כצ"ל ותיבת על נמחק:

גמרא

תנן מקום שנוטלין עליה שכר תפול הנאה להקדש בשלמא למ"ד אפילו בשנכסי בעל אבידה אסורים על מחזיר נמי מהדר היינו דקתני מקום שנוטלין עליה שכר תפול הנאה להקדש אלא למ"ד כשנכסי בעל אבידה אסורים על מחזיר לא מהדר אמאי תפול הנאה להקדש אחדא קתני איכא דמתני לה בהאי לישנא פליגי בה ר' אמי ור' אסי חד אמר לא שנו אלא בשנכסי בעל אבידה אסורין על מחזיר ומשום פרוטה דרב יוסף לא שכיח אבל נכסי מחזיר אסורים על בעל אבדה לא מהדר ליה משום דקא מהני ליה וחד אמר א"אפי' נכסי מחזיר אסורים על בעל אבידה (א) מותר דכי מהדר ליה מידי דנפשיה קמהדר ליה תנן מקום שנוטלין עליה שכר תפול הנאה להקדש בשלמא למ"ד אפילו בשנכסי מחזיר אסורים על בעל אבידה מהדר (ב) היינו דמתרץ מקום אלא למ"ד בשנכסי מחזיר אסורין ולא מהדר היכי מתרץ מקום קשיא

אמר

רש"י

מקום שנוטלין עליה שכר · (ג)חזרת אבידה שכר: תפול הנאה להקדש · דכיון דמודר ממנו הנאה לא מצי האי למיתב ליה שכר: בשלמא למ"ד אפי' בשנכסי בעל אבידה אסורין על מחזיר נמי מהדר ליה אבידתו היינו דקתני מקום שנוטלין עליה שכר תפול הנאה [להקדש] כיון דמחזיר לא מצי למישקל מיניה השכר לפי שזה בעל אבידה הדירו מנכסיו אינו יכול להשתייר השכר בידו דמקום שנוטלים עליה שכר הוא(ד) לא מצי בעל אבידה למימר הואיל ואינו יכול ליטול השכר יהא שלי לפיכך תפול הנאה להקדש ואי נכסי מחזיר אסורי' על בעל אבידה והאי מחזיר אדם עשיר הוא ואינו רוצה לקבל שכרו דזילותא הוא לקבל השכר מכל מקום האי בעל אבידה לא מצי תפיס לשכרו משום דמודר הוא מנכסי מחזיר ושכרו איתיה גביה דמקום שנוטלין עליה שכר הוא לפיכך תפול הנאה להקדש: אלא למ"ד · כשנכסי מחזיר אסורין על בעל אבידה מהדר והתם איכא למימר תפול הנאה להקדש אבל נכסי בעל אבידה אסורים על מחזיר לא מהדר הואיל ולא מהדר ליה לא יהיב ליה אגרא אם כן מאי תפול הנאה להקדש איכא למימר הכא הואיל ולאו בר אגרא הוא: תריץ אחדא קתני · אחד לחוד מיירי תפול הנאה להקדש בשנכסי מחזיר אסורין על בעל אבידה דבעל אבידה לא מצי תפיס אגריה דמחזיר דלא מצי למיתהני מיניה ומחזיר נמי לא בעי ליטול שכר דעשיר הוא להכי תפול הנאה להקדש: לא שכיחא · וליכא הנאה כלל: משום דקא מהני ליה · דאע"ג דמידעם דנפשיה מהדר ליה אפ"ה מהני ליה דדמי כמאן דמהני ליה מנכסיו: מהדר ליה · משום דמידעם דנפשיה מהדר ליה ולא מהני ליה כלום: בשלמא למ"ד אף בשנכסי מחזיר אסורין על בעל אבידה מהדר: היינו · דמתרץ מקום · כלומר דמשכחת ליה מקום שנוטלים עליה שכר תפול הנאה להקדש דכיון דנכסי מחזיר אסורין על בעל אבידה לא מצי בעל אבידה לשייר השכר לעצמו דהא נכסי מחזיר הן ואסורין עליו וצריך לו ליתן השכר והמחזיר אי אדם עשיר (ה) ואינו רוצה לקבל השכר להכי תפול הנאה להקדש: אלא למאן דאמר בשנכסי מחזיר אסורין על בעל אבידה לא מהדר היכי מתרץ מקום · שנוטלין עליה שכר הא ליכא (ו) שכרו כלל דלא מהדר והכא ליכא לתרוצי אחדא קתני דהתם דכיון דקאמר בשנכסי מחזיר אסורין על בעל אבידה קא מוקי ביה תפול הנאה להקדש דכופין לבעל אבידה שיתן השכר להקדש ואין יכול להחזיק בו דנכסי מחזיר אסורין הן עליו אבל הכא ליכא לתרוצי אחדא קתני אנכסי בעל אבידה אסורין עליה דכיון דנכסי מחזיר אין אסורין על בעל אבידה מצי האי בעל אבידה למיתפס השכר לנפשיה ולא נפיל להקדש והיכי מתרץ מקום קשיא:

ככר

*) נ"ל מודר למדיר

ר"ן

תנן מקום שנוטלין עליה שכר תפול הנאה להקדש בשלמא למאן דאמר בשנכסי מחזיר אסורין על בעל אבידה אבל דבעל אבידה אסורין על מחזיר לא מהדר היינו דקתני מקום שנוטלין עליה שכר תפול הנאה להקדש אלא למאן דאמר אפילו נכסי בעל אבידה אסורים על מחזיר נמי מהדר אמאי תפול הנאה להקדש · כך היא עיקר הגירסא וה"פ בשלמא למ"ד דמתני' בשנכסי מחזיר אסורין על בעל אבידה דוקא היא דאילו נכסי בעל אבידה אסורין על מחזיר לא מהדר משום פרוטה דרב יוסף מש"ה קתני סיפא דמקום שנוטלין עליה שכר אם זה המחזיר גברא יקירא ואינו רוצה לקבל שכרו לא ישהנו בעל אבידה לאותו שכר אצלו דהא מתהני מיניה אלא תפול הנאה להקדש אלא למ"ד דאפילו נכסי בעל אבידה אסורין על המחזיר מהדר אם כן רישא דקתני ומחזיר לו אבידתו אפי' בשנכסי בעל אבידה אסורין על מחזיר נמי היא וסיפא דקתני תפול הנאה להקדש אכולא מילתא קאי ובשלמא בנכסי מחזיר אסורין אתי שפיר אי מחזיר גברא יקירא הוא כדפרישית אבל בשנכסי בעל אבידה אסורין על מחזיר למה לי דתפול הנאה להקדש יעכבנו בעל האבידה לעצמו שהרי לא נאסרו נכסי מחזיר וליכא למימר דהכא כשבעל אבידה גברא יקירא ורוצה ליתן שכר ומקבל לא מצי שקיל דהא נכסי בעל אבידה אסורין עליו ומשום הכי תפול הנאה להקדש דבכהאי גוונא לא שייך יקירא לקבל אבידתו בחנם כך פירשו רבותי ולי נראה דהכי קאמר אמאי תפול הנאה להקדש יתן שכרו בעל אבידה למחזיר דנהי דנכסי בעל אבידה אסורין על המחזיר אפילו הכי מותר ליקח ממנו שכרו דהא *)הש"ס זבינא דרמי על אפיה אמר לעיל דהנאת מוכר הוא ולא לוקח ונפקא מינה דאי לוקח מודר ממוכר מותר ליקח ממנו זבינא דרמי על אפיה מאי טעמא דהא מכל מקום מודר מיתהני מההוא מידי דמוכר אלא ודאי היינו טעמא דכיון דזבינא דרמי על אפי' הא משכח מיניה לוקח טובא וכל כה"ג אע"ג דאתי לידיה ממדיר לא מקריא הנאה הכא נמי במקום שנותנין עליה שכר דהיינו בבטל מן הסלע אע"ג דיהיב ליה כי ההוא אגרא בעל אבידה למחזיר לא מיתהני מחזיר מיניה דבעל אבידה כלל שאותו שכר כבר היה מצוי בידו וכיון שכן אמאי תפול הנאה להקדש הא מצי בעל אבידה למתביה למחזיר כנ"ל ונכון הוא: ומשני אחדא קתני · כלומר רישא דמחזיר אבידתו בין בנכסי מחזיר אסורין על בעל אבידה בין בנכסי בעל אבידה אסורין על מחזיר אבל סיפא במקום שנותנין עליה שכר תפול הנאה להקדש אחדא בלחוד קאי דהיינו אנכסי מחזיר אסורין על בעל אבידה: איכא דמתני לה בהדין לישנא וכו' לא שנו אלא בנכסי בעל אבידה אסורין על מחזיר · ומתני' לגדרין קתני שוקל לו את שקלו ופורע לו את חובו מדיר למודר ומחזיר לו אבידתו *)מדיר למודר ותורם לו את תרומותיו מדיר למודר ומשום דבעי תנא למיתני כולהו גווני דשרי בין מדיר למודר תנא הכי כך נראה בעיני אבל בנכסי בעל אבידה אסורין על מחזיר לא מהדר ליה משום דקא מהני ליה ועדיף טפי מפורע לו חובו דהא קא ממטי ליה בידיה ואי לא דקא מהדר ליה אפסד דפסדא מיניה לגמרי: בשלמא למ"ד אף בנכסי מחזיר אסורין מהדר. כלומר דמודר מחזיר למדיר ומדיר למודר היינו דמתרץ מקום דאיכא דאתא קתני כלומר היכא דמהדר מדיר למודר אלא למ"ד בנכסי מחזיר אסורין על בעל אבידה לא מהדר וא"כ מתני' דמחזיר לו אבידתו בנכסי בעל אבידה אסורין על מחזיר בלחוד היא וא"כ היכי מתרץ מקום דבכה"ג ליכא למימר תפול הנאה להקדש וכמו שכתבתי למעלה: ולענין הלכה קיי"ל דבין בנכסי מחזיר אסורין על בעל אבידה בין בנכסי בעל אבידה אסורין על המחזיר מהדר דהא מ"ד דנכסי מחזיר אסורין על בעל אבידה לא מהדר אמותב ואע"ג דמ"ד בלישנא קמא דנכסי בעל אבידה אסורין על מחזיר לא מהדר לא אמותב דאדרבה אתיא לדידיה מתניתין טפי שפיר אפ"ה כיון דהאי לישנא בתרא הוא והך סברא דבין בנכסי מחזיר אסורין בין בנכסי בעל אבידה אסורין מהדר איתמרא בתרתי לישני כוותיה נקטינן וכן פסק הרמב"ם ז"ל:

אמר

*) נ"ל הסחא זבינא. יעב"ץ

פי' הרא"ש

ובספרים נמצא ג"א בשלמא למ"ד בנכסי מחזיר אסורין על בעל אבידה אבל דבעל אבידה אסורין על מחזיר לא מהדר היינו דקתני מקום שנוטלין עליה שכר תפול הנאה להקדש אם אין המחזיר רוצה לקבל שכר אלא מ"ד אף נכסי בעל אבידה אסורין על מחזיר נמי מהדר ומתני' איירי נמי בכל ענין בין בנכסי בעל אבידה אסורין על המחזיר אבל נכסי המחזיר מותרין לבעל האבידה ובין בנכסי מחזיר אסורין על בעל אבידה אבל נכסי בעל אבידה מותרין למחזיר אמאי תפול הנאה להקדש היכא דנכסי מחזיר מותרין: אחדא קתני · האי תפול הנאה להקדש לא קאי אדנכסי מחזיר מותרין לבעל אבידה אלא אדנכסי בעל אבידה מותרין למחזיר והמחזיר אינו רוצה לקבל שכר וליכא למימר נמי דקאי היכא דנכסי בעל אבידה אסורין למחזיר ותפול הנאה להקדש אם אין בעל אבידה רוצה לעכב השכר דהא לא איצטריך למיתני דכיון דאין המחזיר יכול ליטול שכר הרי הוא של בעל האבידה ואם ירצה יתנהו להקדש אבל כשאינו יכול לעכב השכר הולך לפרש מה יעשה בו: משום דקא מהני ליה · ולית ליה הך סברא מדעם דנפשיה קא מהדר ליה: אף בנכסי מחזיר אסורין על בעל אבידה היינו דמתרץ מקום · דכיון שניהם מודרין זה מזה מחזיר אינו יכול ליטול ובעל אבידה אינו יכול לעכב: בנכסי מחזיר אסורין לא מהדרי ולא איירי מתניתין אלא בנכסי בעל אבידה אסורין על המחזיר אבל נכסי מחזיר מותרין לבעל אבידה היכי מתרץ מקום אמאי לא מעכב השכר לעצמו:

עין משפט נר מצוה

ו א מיי' פ"ו מהלכות נדרים הלכה א סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רכא סעיף ג:

תוספות

בשלמא למאן דאמר בנכסי כו' · פירוש שניהם מודרי' זה מזה לכך תפול הנאה להקדש אלא מ"ד וכו' אמאי תפול הנאה להקדש יתן שכרו למחזיר שהרי אינו מודר מבעל אבדה: ה"ג אחדא · פי' לגבי חדא מינייהו קתני תפול (עלי) הנאה להקדש לגבי בעל אבידה שאם המחזיר אינו רוצה לקבל השכר א"כ נהנה מן המחזיר והוא מודר הנאה ממנו אשמעי' במתני' שצריך שיתן הבעל אבידה שכר ויפול הנאה להקדש וא"ת איכפל תנא לאשמועינן שאם היכא שאין המחזיר רוצה לקבל וי"ל דאורחא דמילתא הוא שאינו חושש לקבל שכר הואיל דמצוה הוא אע"פ שאינו מחוייב לעשות כיון שהוא בטל ממלאכתו: היכי מתרץ מקום קשיא · וא"ת וליתני כדלעיל דחדא קתני ורישא מיירי שאין בעל אבידה רוצה לעכב השכר לעצמו וא"ז צריך שתפול הנאה להקדש שאין המחזיר רשאי לאוכלו שמודר הנאה ממנו יש לומר דלא דמי בשלמא לעיל רגילות הוא שאין המחזיר רוצה ליטול שכר על השבת אבידה משום מצוה דנהי הוא אבל הכא לאו אורחא דמלתא שהרי אין נהנה מלעכבו לעצמו:

הגהות הב"ח

(א) גמ' על בעל אבידה מהדר ליה דכי מהדר ליה מידי דנפשיה: (ב) שם מהדר ליה היינו דמתרץ וכו' אסורים לא מהדר היכי מתרץ: (ג) רש"י ד"ה מקום שנוטלין עליה שכר נוטלין על חזרת אבידה שכר הס"ד: (ד) ד"ה בשלמא וכו' ולא מצי הויל: (ה) ד"ה היינו וכו' עשיר הוא ואינו: (ו) ד"ה אלא למ"ד וכו' הא ליכא שכר כלל כיון דלא מהדר והכא ליכא לתרוצי אחדא קתני כדלעיל דהתם מיירי דקאמר בנכסי מחזיר וכו' אסורין עליו דמחזיר דכיון דנכסי:

ז א מיי' פ"ד מהלכות מעילה הלכה ט :

ח ב מיי' שם הלכה י ופ"ה מהלכות נדרים הלכה ד סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רטז סעיף ח :

אמר רבא [א]היתה לפניו ככר של הפקר ואמר ככר זו הקדש נטלה לאוכלה מעל לפי כולה להורישה לבניו מעל לפי טובת הנאה שבה בעא מיניה רב חייא בר אבין מרבא ככרי עליך ונתנה לו במתנה מהו ככרי אמר לו כי איתיה ברשותיה הוא דאסור או דלמא עליך אמר ליה עילויה שויתיה הקדש א"ל [ב]פשיטא דאע"ג דיהבה ליה במתנה אסור אלא ככרי עליך לאפוקי מאי לאו לאפוקי דאי גנבה מיניה מיגנב א"ל לא לאפוקי דאי אזמניה עלה

איתיביה

רש"י

ככר של הפקר · וכ"ש אי דנפשיה אלא רבותא קמ"ל דמאי זכי בהפקר לחליה קדושה עילויה : נטלה על מנת לאוכלה · דכיון שהחזיק(א) בו קנאה ואם אכלה מעל לפי כולה ומשלם להקדש לפי כולה וחומש שהרי הוציאה לחולין : אבל נטלה על מנת להורישה לבניו · ואחר כך הקדישה עסקינן דקודם לכן לא יכול להקדישה : לא מעל אלא לפי טובת הנאה שבה · שאינו משלם להקדש אלא כפי חזקת טובה שנותן לאביו אחד מן הבנים בשביל שמורישה לו והיינו טובת הנאה : ככרי יהא אסור עליך וחזר ונתנו למודר במתנה מהו : כי איתיה ברשותיה · כלומר כל זמן שהוא של מדיר הוא דאסור דהכי משמע ככרי כל זמן שהוא שלי : או דלמא עליך א"ל · ועלויה שויתיה לאותו ככר הקדש ואע"פ שנתנו לו במתנה אסור : אלא · הא קמבעיא(ב) ליה האי דאמר ככרי עליך אי אמרי' דכל זמן שהוא ברשותיה דאי אתי לידיה מיניה דיליה קאמר ליה: ולאפוקי דאי גנבה מיגנב · לאותו ככר ונתנה לו הגנב במתנה שאינו אסור בה הואיל והוא עצמו לא נתנה לו או דלמא אע"ג דאי גנבה ליה מיגנב אסירה ליה : לא לאפוקי דאי אזמניה עליה · למיכל מההוא ככר מעיקרא והדר א"ל ככרי עליך דהתם כיון דאזמניה עליה קנה חלקו כמה שהוא יכול לאכול הימנה ואינו יכול לאוסרה עליו דלאו כוליה דנותן הוא אלא גם דמזומן :

ה"ג

ר"נ

אמר רבא היתה לפניו ככר של הפקר ואמר ככר זו הקדש נטלה לאכלה מעל לפי כולה · האי דנקיט לה בככר של הפקר ולא נקט ליה בככר שלו שהיתה עומדת בחצרו והקדישה משום דבכי האי גוונא נטלה לאכלה לא מעל דכיון דמוקמי הקדש שלו היתה ולאחר הקדש ג"כ ברשותו עומדת ה"ל כגזבר של הקדש דאמרי' בסוף פ"ק דחגיגה (דף יא.) שאם נטל דבר של הקדש לזכות בו לא מעל משום דמעיקרא נמי ברשותיה קאי והשתא נמי ברשותיה ואין מעילה בהקדש אלא במוליא מרשות הקדש לרשות אחר ומה לי בחצרו מה לי בידו הכא והכא לא נפיק מרשותיה להכי נקיט ליה בככר של הפקר שהיתה עומדת תוך ד' אמותיו שקונות לו בכל מקום ומש"ה כי אמר ככר זו הקדש חייל ומקדים זה לא זכה בו מעולם דאע"ג דאמר בפ"ק דב"מ(דף י.) דד' אמות של אדם קונות לו אפי' כי לא אמר אקנה הכא שאני משום דכיון דאמר ככר זו הקדש גלי אדעתיה דלהקדש ניחא ליה דליקני לדידיה לא ניחא וגילויי דעתא כי האי מהני כדמוכח סוגיא דהתם ומלי למתעבד הכי דה"ל כמגביה מציאה לחבירו דקנה חבירו ולא הוה הכא נמי הקדש קני ואיהו מעולם לא קנה זה כ"ל ומש"ה נטלה לאכלה מעל לפי כולה שכיון שלא זכה בו מעולם אינו כגזבר עליה ולפיכך כשנטלה הוציאה מרשות הקדש ומשום הכי מעל : להורישה לבניו מעל לפי טובת הנאה שבה · דכיון דלא הגביהה אלא להורישה לבניו ולא שיקנו אותה עכשיו לא נפקא לחולין אבל מ"מ מעל לפי טובת הנאה לפי שמעכשיו יחזיקו לו בניו טובה כיון שהוא מחזר להורישם ובניו מועלין לכשיוציאו והא דאייתי הכא הך מימריה דרבא משום דדמיא ליה להך בעיא דבעא מיניה רב חייא בר אבין דכי היכי דהכא הקדיש הככר ואח"כ נטלה לאכלה בדרב חייא בר אבין נמי אסר הככר ואח"כ נתנה לו : בעא מיניה רב חייא בר אבין מרבא ככרי עליך ונתנה לו במתנה מהו ככרי א"ל כי איתיה ברשותיה אסור · דככרי בעוד שהככר שלו משמע אבל לאחר שנתנה כיון דלא הוי שלו מותר בה או דלמא עליך א"ל ועילויה שויה הקדש דה"ק ליה זו שהיא עכשיו ככרי אסורה עליך לעולם ובודאי פשיטא ליה לרב חייא דהיכא שנתן מדיר ככר זה לאדם אחר מותר המודר בו וכדתנן לקמן בפרק השותפין (דף מו.) ביתך שאני נכנס שדך שאני לוקח מת או שמכרן לאחר מותר אלמא כל היכא דאפקיה אחר שרי אלא היינו טעמא דמבעיא הכא משום דלא אפקיה אחר דממדיר למודר קאתי וכ"ת תפשוט מההיא דפ' השותפין לאיסורא מדקתני מכרן לאחר מותר משמע הא מכרן למודר אסור ליתא דאיכא למימר דמשום דבעי למתנא סיפא ביתך זה שאני נכנס שדך זה שאני לוקח מת או שמכרן לאחר אסור דהתם נקט אחר לרבותא מש"ה איכא למימר דנקט רישא נמי לאחר ולאו דוקא דה"ה לו והקשה רשב"ס ז"ל מאי קמבעיא לרב חייא בר אבין מתני' היא דתנן בפירקין (לקמן דף מג.) המודר הנאה מחבירו ואין לו מה יאכל הולך אצל חנווני הרגיל אצלו ואומר לו פלוני מודר הנאה ממני ואיני יודע מה אעשה לו הרי זה נותן לו ובא ונוטל מזה היה מהלך במדבר נותן לאחר וכו' אם אין עמהם אחר מניח על הסלע וכו' והתם ודאי לא בהאומר נכסים אלו עליך דבכה"ג אפילו אפקיה אחר נמי אסור אלא ודאי בהאומר נכסי עליך ואפ"ה טעמא דאיכא אחר הא מידו של מדיר למודר אסור וי"ל דהתם במדירו מהנאתו וכיון שכן אם נותן מתנה בשעת מתנה הרי הוא נהנה ממנו אבל הכא דאמר ככרי איכא למימר דשרי משום דבשעה שנהנה מן הככר אינו של מדיר : אמר ליה פשיטא דאף על גב דיהבה ניהליה במתנה אסור דאי לא עליך לאפוקי מאי לאפוקי דאי גנבה מיגנב· בתמיה כלומר ודאי דאף על גב דיהבה ניהליה במתנה אסר עליו ככרו דאי לא לאיזה ענין אסרה עליו ומאי נפקא ליה מן איסורו הרי בעוד שהככר שלו וברשותו אין צריך לאסרו עליו שהרי אסור ועומד הוא לו וליכא למימר דמש"ה אסרו עליו משום דאי מגנבא מיניה תתסר עליה דליכא דמסיק אדעתיה הכי אלא ודאי להכי אסרה כדי שלא יפליר בו שיתנה לו וכיון שכן על כרחיך אפילו לאחר מתנה אסרה עליה : אמר ליה לאפוקי דאי אזמניה עלה · כלומר לעולם אימא לך דאי יהיב ליה במתנה שריא ליה וכי קאמר ליה עליך לאפוקי דאי אזמניה עלה תתסר ליה דההיא שעתא נמי ככרו היא :

איתיביה

תוספות

היתה לפניו ככר של הקדש וכו' · תימה אי איירי בהקדש מאי שייכא כאן מלתא דרבא גבי מתני' דמיירי בקונמות ונראה דרבא מיירי בקונמות והקדש דנקט לאו דוקא אלא כהקדש קאמר וא"ת אמאי נקט מלתא בקונמות כיון דבהקדש מצי למינקט וי"ל דבהקדש לא אמרי' מעל לפי טובת הנאה שבה אם אין בו שוה פרוטה דאין מועל בהקדש בפחות משוה פרוטה אבל בקונמות בכל דהו איכא איסור הנאה : ואמר ככר זו הקדש · בלשון זה אמר אע"פ שלא אמר לכשאזכה בה אפ"ה כי זכה בה הוי הקדש והואיל ודעתו לזכות בה וא"ת והא אין אדם מקדיש דשלב"ל ולא דמי לאומר הרי פסח קודשה לאחר שלשים דהויא קודשה התם בידו להקדיש מיד אבל הכא לאו בידו להקדיש מיד לכ"נ שנטלה וזכה בה ולאח"כ הקדישה ובא אדם אחר ונטלה ואכלה או הוא עצמו מתחילתו שזכה בה נטלה לאוכלה זכה בכולה והלכך הקדש נמי חל על כולה ולכך מעל לפי כולה ואם מתחלת נטילתה לזכות בה בכולה להוריש לבניו לחלוק להם או ליתנה למי שירצה ואין לו בה אלא טובת הנאה אבל גוף הדבר אינו שלו והקדש כמו כן שהרי אין אדם מקריב אלא מה שיש לו בה ולכך מעל לפי טובת הנאה שבה ול"נ דליכא דרבא לא משמע הכי דקאמר ככר זה הקדש ואחר מכאן נטלה לאוכלה משמע דהאי אחר שהקדים שלא זכה בה עני אחר מכיון שהקדישה לכ"כ דלעולם לא זכה בה עדיין בשעת הקדש וכי תימא אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם ועדיין לא זכה בה מיירי שהוא בתוך ארבע אמותיו וארבע אמות שלו קנו לו אי נמי כיון שבידו לזכות בה שהוא קרוב ממנה יותר משום אדם הוי חשיב שפיר דבר (שלא) בא לעולם כדאמר פרק האומר בקידושין (דף סב.) כל שבידו לאו כמחוסר מעשה דמי נטלה לאכלה כלומר אחר שזכה בה והקדישה כלפרישית שהיתה תוך ארבע אמותיו והקדישה אחר מכאן : נטלה לאוכלה מעל לפי כולה · לפי שנתכוון לשמות כולה מכשות הקדש ולכך מעל לפי כולה נטלה ע"מ להורישה לבניו א"כ לא נתכוון לשות בכולה ולכך לא מעל אלא לפי טובת הנאה ומידי דהוה אמשאיל קדוש של הקדש ובקע בו לא מעל אלא לפי טובת הנאה שבה : או דלמא עליך אמר ליה ועילויה דידיה שוויה הקדש · לפי ... עליך וקשה דא"כ מאי פריך בסמוך מפרה שאני נהנה לך הא לא אמר ליה ... מר דבסמוך פריך מנכסי עליך וכו' דהא מדגרסינן בסיפא או שינתנה לו במתנה ... משמע דאפרה קאי ולא אנכסים לכ"כ דגרס הכא או דלמא עילוייה שוויי' הקדש פשיטא דאע"ג*) דמהני במתנה אסור : אלא לאפוקי מאי לאפוקי דאי גנבה מיגנב ... אזמניה עליה · הכי גרים ר"ת וה"פ פשיטא דאסור כי יהבה ליה במתנה אלא ... ומה שאסר לענין מה אסרה עליו וכי תעלה על דעתך לומר שאסרה עליו לענין ... תימה דלא אסרה עליו אלא כשבא לידו בגניבה דאין זו סברא לומר דאסיק ... כן נ"ל ע"כ דאי ס"ד דבמתנה מותרת הא ודאי כל זמן שבידו לא הולך לאוסרה ... נ"ל דלענין גניבה אסרה עליו וזהו תימה כדפי' ומשני דאי אזמניה עליה זה בא ... אסיק אדעתיה שפיר ולעולם אימא לך דבמתנה מותרת ואע"ג שדחה סברא ... מ"מ רבא במילתיה דאמר רבא דאסור על ידי מתנה ולהכי פריך ליה :

*) נ"ל דיהביה

פי' הרא"ש

היתה לפניו ככר של הפקר · בתוך ד' אמותיו ואמר ככר זו הקדש וכיון שהוא בתוך ארבע אמותיו חל עליו הקדש כדאמרינן בפ"ק דב"מ (דף י.) דארבע אמות של אדם קונות לו בכל מקום : נטלה לאכלה מעל לפי כולה · דכיון שכוון לזכות בה הוציאה לחולין ומעל דמעילה היינו שינוי רשות שמתכוין לשנותה מרשות גבוה לרשות הדיוט ובלבד שיהא שו"ג ומשלם אותה ואת חומשה: להורישה לבניו מעל לפי טובת הנאה שבה · אבל לפי כולה לא מעל לפי שלא זכה בה אדם ולא יצתה מרשות הקדש דהא לא נתכוין לזכות בה אלא לצורך בניו נטלה ובניו נמי לא זכו בה למ"ד המגביה מציאה לחבירו לא קנה חבירו ולמ"ד נמי קנה הכא לא קנה משום דאיסורא לא ניחא להו דליקני וה"ה נמי אם נטלה לזכות בה לאחר או לזכות בה מיד לבניו אלא אורחא דמילתא נקט דכל עמל האדם לבניו והקשה ה"ר אליעזר ממי"ץ אמאי נקט ככר של הפקר נימא היתה לפניו ככר של הקדש ופי' בשם ה"ר יצחק בשככר של *)הקדש היתה רחוקה ממנו הרבה ואין אדם קרוב לה שיוכל לזכות אלא הוא ואמר לכשאזכה בככר זה תהיה הקדש וקמ"ל דחל עליה הקדש דכיון דבידו לזכות בו כדאמר בפרק אע"פ שדה זו משאכנסנה לך לכשאפדנה תקדוש דקדשה הואיל ובידו לפדות : נטלה לאכלה · ובעי למהדר ביה מעל דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט: מעל לפי טובת הנאה שבה · אם יש בה שוה פרוטה במה שבניו מחזיקין לו טובה שרלה לזכות בה לנכרס משלם פרוטה ומומשה להקדש : ככרי עליך ונתנה לו במתנה מהו · אי אמר ככר זה אפילו אי יהבה לאחר אסורה לו כדתנן לקמן בפרק השותפין (דף מו.) לבית זה שאני נכנס מת או שמכרו לאחר אסור וכיון דלא אמר זה אם נתנו לאחר פשיטא שמותר כדתנן לקמן לביתך שאני נכנס מת או שמכרו לאחר מותר ומיבעיא ליה אם נתנן למודר עצמו אי הוי כאחר דכיון דאמר ככרי ולא אמר זה דוקא כי איתיה ברשותיה אסור : או עליך א"ל ושוייה עליה כהקדש · לעולם אפילו לאחר שנתנה לו : א"ל פשיטא אע"ג דיהביה ליה במתנה אסור דעליך לעולם משמע : אלא ככרי לאפוקי מאי . כיון דאפילו נתנה במתנה אסור · לשון ככרי דמשמע כל זמן שהוא שלו דוקא : לאפוקי דאי גנבה מגנב · בתמיה שאם גנבה ממנו שמותרת לו לפי שיצתה מרשותו ולא נתנה לו במתנה ומ"ש מהשתא טעמא דשרית נגנבה אית לך למשרי נמי נתנה לו במתנה כך פירש ה"ר אליעזר ממי"ץ ולא נראה דאי לא נתייאש ממנו אכתי לא נפיק מרשותיה ואסורה לו ואי נתייאש ממנו הוי כמו נתנה לאחר אלא הכי קאמר ע"כ לאפוקי דאגנבה מגנב שיהיה מותר בתמיה הא לא ... שלא נתייאש ממנה אלא ע"כ למעוטי נתנה לו במתנה והוה מצי לשנויי למעוטי אם ... ליה לאפוקי דאזמניה עילויה · שאם הזמינו לאכול עמו והיה ככר מונח לפניה ... ככרי עליך ואם אמר ככר הוה משמע כל הככרות שבבית אהני הא דאמ ... שלפניהם אסר עליו ויש ספרים גורסים אי נמי דאזמניה עילויה ולאפוקי ד ... הוא וכגון שנתייאש הימנה אי נמי לאפוקי דאזמניה וקשה לי אמאי נקט ... שהיה ככר מונח לפניהם ואמר ככרי לאפוקי שאר ככרות ועוד מה שהשיב ... במתנה אסור היינו דוקא כשהככר מונח לפניהם דאיכא למימר דככרי אתי ... ונראה כפירוש הרב רבי יונה ז"ל וכגירסתו פשיטא דאי יהביה במתנה אסור ... לאפוקי מאי דאי שרית ליה אם נתנה לו במתנה היכי משכחת לה שאסרו ... בו כי אם הנאת אכילה ומסתמא המודר לא יאכלנה אלא כן יתננה לו המדי ... מגנב שאם גנב לו הככר אסור המודר להנות ממנו אי נמי דאזמניה ...

קונס

עליו האיסור שאסור להזמינו עליו שמיד כשהזמינו עליו הוא נהנה במה שהוא מכבדו ורוצה להאכילו אף על פי שעדיין לא אכיל :

*) נ"ל הפקר

קונס

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה נטלה וכו' שהחזיק בה קנאה ואח"כ הקדישה עסקינן דקודם לכן לא יכול להקדישה ואם אכלה מעל וכו' ע"מ להורישה לבניו לא מעל אלא לפי כנ"ל והד"א : (ב) ד"ה אלא הא קמבעיא ליה וכו' מי אמרינן כו' קאמר ליה ולאפוקי כנ"ל והד"א ·

עין משפט נר מצוה

ט א ב מיי' פ"ה מהל' נדרים הלכה ד סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רטז סעיף ס:

י ג מיי' פ"ד מהלכות מעילה הלכה ט:

יא ד מיי' שם הלכה י:

יב ה מיי' שם פ"ו הלכה יא:

גמרא

איתיביה אמר לו השאילני פרתך אמר לו קונם פרה שאני קנוי לך נכסי עליך אם יש לי פרה אלא זו השאילני קרדומך אמר לו קונם קרדום (א) שיש לי שאני קנוי נכסי עלי אם יש לי קרדום אלא זה ונמצא שיש לו בחייו אסור מת או שנתנה לו במתנה הרי זה מותר א"ר אחא בריה דרב איקא שניתנה לו על ידי אחר א"ר אשי דיקא נמי דקתני שניתנה לו ולא קתני שנתנה לו בעא מיניה רבא מרב נחמן יש מעילה בקונמות או לא אמר ליה תניתוה מקום שנוטלין עליה שכר תיפול הנאה להקדש למימרא כי הקדש מה הקדש יש בו מעילה אף קונמות יש בהן מעילה כתנאי *קונם ככר זו הקדש ואכלה בין הוא ובין חבירו מעל לפיכך יש לה פדיון ככר זו עלי (ב) להקדש ואכלה הוא מעל חבירו לא מעל לפיכך אין לה פדיון דברי ר' מאיר וחכ"א בין כך ובין כך לא מעל לפי שאין מעילה בקונמות א"ל רב אחא בריה דרב אויא לרב אשי ככרי עליך ונתנה לו במתנה מי מעל למעול נותן הא לא אסירא עליה למעול מקבל יכול דאמר היתירא בעיתי איסורא לא בעיתי אמר ליה מקבל מעל לכשיוציא שכל המוציא מעות הקדש לחולין כסבור של חולין הוא מועל אף זה מועל:

מתני'

רש"י

ה"ג קונם פרה שאני הנאה לך · והכי משמע קונם יהו עליך שאר פרות שיש לי שאני מהנה לך כלומר שאין לי פרה אחרת וזו שיש לי איני משאילך שזו לא רצה להשאילו והאחרות אסורות עליו בנדר או שאמר לו נכסי אסורין עליך אם יש לי פרה אחרת אלא זו ונמצא שיש לו פרה אחרת אסור לישאל (ג) ליהנות: קונם קורדום שיש לי שאיני קני· כלומר שלא קניתי קורדום אחר וזה איני משאילך שאני צריך לו או שאמר לו קונם נכסי יהו אסורים עלי אם יש לי קורדום אחר אלא זה ונמצא שיש לו קורדום אחר: בחייו אסור · בעל הקורדום אסור ליהנות מנכסיו כל ימי חייו אי נמי בחייו דמדיר אסורין נכסיו על המודר: מת · המשאיל: או שנתנה לו במתנה · למודר אמר לן המורה האי דקתני מת לא קאי אסיפא כלל דהיכי מצי קתני אסיפא [דהא] קתני נכסי עלי מת או שנתנה לו במתנה הרי זה מותר מי מותר הרי אנפשיה קאמר אלא ארישא קתני אהשאילני פרתך שאם מת המדיר מותר בפרה או בנכסים של מדיר דהא אמר נכסי (ד) ומאחר שמת לאו נכסיה דידיה אינון והכא נמי אם ניתנו לו במתנה ואמר לן המורה דה"ג שאני הנאה שאינו קנוי כינוי לשון בני אדם [הן] (הרי) דהכי היו נודרים בירושלים ובנדרים הלך אחר לשון בני אדם קתני שניתנו לו במתנה הרי זה מותר וקשיא לרבא דאמר אע"ג דיהיב ליה במתנה אסור: אמר לך רבא הכא במאי עסקינן כגון שניתנה לו על ידי אחר · שבעל הפרה נתנו לאחר ואותו אחר נתנו לשואל ולהכי מותר שכבר הוציאה משאיל מרשותו כשנתנה לאחר אבל היכא דאמר ליה ככרי עליך ולא נתנה לו על ידי אחר הואיל ולא יצאת מרשותו קודם לכן אסור ולא דמי להיכא דאיגנבה מיניה משום דהיכא דאיגנבה מיניה הואיל ושלא מדעתו דבעל הככר יצא מרשותו כעודה בידו דמי ואסור אבל היכא שנתנה לו במתנה על ידי אחר יצאת מרשותו מדעתו: ולא קתני שנתנה לו · דמשמע שהוא עצמו נתנו לו: יש מעילה בקונמות · היכא דאמר קונם ככר זה ואכלו מי הוי כהקדש מעליא דיש בו מעילה ומעל או לא: [תניתוה מקום] שנוטלין עליה שכר · ומודר היינו דאמר קונם ומדמי ליה להקדש: קונם ככר זה הקדש · שאמר בלשון הקדש ובלשון קונם והוא הדין נמי לא אמרה אלא בלשון קונם: בין הוא בין חבירו מעל · שהרי הקדישה סתם אכולי עלמא: לפיכך · הואיל ויש בה מעילה יש בה פדיון ויצאה לחולין דהוי כשאר הקדש: אמר זו עלי הקדש · כיון דאמר עלי עליה דידיה שוויה הקדש והוא מועל אם אכל חייב לשלומי: חבירו לא מעל · דלא אסרה אלא על עצמו וגבי חבירו הוי כחולין: לפיכך אין לה פדיון · שהוא עצמו אין יכול לפדותה לעולם שהרי אמר עלי ולא על אחר ואחר אין יכול למעול בה: בין כך ובין כך · בין אמר סתם בין אמר עלי לא מעל בין הוא ובין חבירו אף על פי שאמר הקדש כיון דאמר נמי קונם שאין מעילה בקונמות: מי מעל · אליבא דמאן דאמר יש מעילה בקונמות קבעי: הא לא אסירא עליה · דנותן: התירא ניחא לי דתיתיב לי איסורא לא בעיתי · כלומר דבתורת היתר קבלתיה ממך ולא בתורת איסור: וכסבור של חולין הן (ה) מעל· אעפ"כ הכי נמי אף זה המקבל אע"פ שסבור זה המקבל שהיתר הוא כי אכלה מעל:

מתני'

ר"ן

איתיביה וכו' השאילני פרתך הקנויה· פרה המונחת בפניהם: קונם פרה שאני קנוי עליך· קונם עליך פרתי זו אם אני קניתי אלא פרה זו או שאוסר עליו כל נכסיו אם יש לו פרה אלא זו: בחייו אסור · אם נמצא שיש לו פרה אחרת או קורדום אחר: מת או שנתנה לו במתנה הרי זה מותר· משום דכי מת או שנתנה לו במתנה לא פרתו ולא קרדומו ולא נכסיו הן וקס"ד שהמדיר נתן למודר ואפ"ה שרי °וקשיא לרבא דאסר: שנתנה לו על ידי אחר · שנתנו מדיר לאינש דעלמא ואח"כ נתנו זה למודר: דיקא נמי דקתני שניתנו לו · כלומר שכך היתה קבלה בידם לקרות נתנו בחירק אף על פי °שאין בכתיבה שום הפרש: ולענין הלכה קיימא לן אע"ג דיהביה ניהליה במתנה אסור דהכי פשט ליה רבא ואסיקנא דיקא נמי דקתני כו' וכתב הרשב"א ז"ל דכי היכי דיהבה במתנה אסור ה"ה אם לקחו מודר ממנו דחד טעמא הוא: יש מעילה בקונמות · האוסר דבר עליו בקונם ונהנה ממנו מי מחייב מעילה או לא מי אמרינן דעשאו כקרבן וחייב עליו אשם מעילה כנהנה מן הקדשים: תפול הנאה להקדש למימרא כהקדש· דאי לא דמי קונמות להקדש הוה ליה למימר יוליך הנאה לים המלח כדקתני בכל דוכתא אלא משום דבקונמות יש בהן מעילה כהקדש כיון דבהקדש עסיק תנא תפול הנאה להקדש: קונם ככר זו הקדש· שאסרה בקונם לכל כהקדש שהוא אסור לכל אדם: אכלה בין הוא בין חברו מעל · דיש מעילה בקונמות: לפיכך יש לה פדיון · דכיון דמתסר אכולי עלמא כהקדש תפיס פדיונו : ככר זו עלי הקדש אכלה הוא מעל · דנהי דלא מיתסרה אלא עליה כי מתהני איהו מינה מעל: חבירו לא מעל לפיכך אין לה פדיון · דכיון דחבירו לא מעל לא אלים כהקדש למתפס פדיונה: וחכ"א בין כך ובין כך לא מעל לפי שאין מעילה בקונמות· בין בקונם כללי שאסר לכל בין בקונם פרטי: ולענין הלכה קי"ל כר"מ דיש מעילה בקונמות דהא רב נחמן פשיט ליה לרבא ממתניתין שיש מעילה ובפ' שבועות שתים בתרא (דף כב:) נמי מפכינן דר"מ לרבנן הלכך קי"ל דיש מעילה וקי"ל נמי דקונם כללי יש לו פדיון ומסתפקא לי מאן דמעל בקונמות אי מישתרי ההוא קונם לבתר דמעיל כהקדש שיוצא לחולין ע"י מעילה: ככרי עליך ונתנה לו במתנה מי מעל · כלומר מי מעל בנתינה זו דכיון דיש מעילה כי היכי דאמר בהקדש *דנטל אבן או קורה של הקדש מעל אע"פ שלא הוציאה הכא נמי מכיון שזכה בה שייכא מעילה שיצאה מרשות אוסר ונכנסה לרשות מקבל: למעול נותן הא לא אסרה עליה · ומכאן תשובה להרמב"ן ז"ל שכתב (בפרק) המדיר את חבירו והאכילו לוקה משום לא יחל דברו כמו שכתבתי למעלה בפ' ואלו מותרים*: למעול מקבל יכול דאמר התירא בעינא איסורא לא בעינא · שאילו היה יודע שהוא של איסור לא היה רוצה לזכות בה ונמצא זכיה בטעות ואינה זכיה ואע"ג דבמוציא מרשות הקדש אפשר דאפי' בטעות מעל שאני הכא שהוא לא הוציאה אלא חבירו הוציאה וזה לא עשה אלא שקבלה: אמר ליה מקבל מעל לכשיוציא · כלומר מהשתא אין אחד מהם מועל מהנך טעמי דאמרת אלא מיהו לכשיוציא מעל נמי דגבי זכיה אמרינן דזכיה בטעות היא לכשיוציא לא אמרינן הכי מידי דהוה אכל מוציא מעות הקדש לחולין: ירושלמי נדר מן הככר מהו לחמם בו את ידיו ולא איפשיטא :

מתני'

[חגיגה י: וש"נ]

[דף טו. ד"ה הלכה]

מסורת הש"ס

שבועות כב. [ע"ש ובתוס' דשם ותוס' יבמות פח. ד"ה אי קסבר]

פירוש הרא"ש

קונם פרה שאני קנוי· כקונם יהא עליך· אם יש לי פרה אלא זו ולזו אני צריך ויש לו פרות אחרות ונאסרו נכסיו על המודר · או שנתנה לו במתנה הרי זה מותר· ותיובתא דרבא: שנתנה לו על ידי אחר· שנתנה לאחר והוא נתנה למודר: דיקא נמי דקתני שניתנה ולא קתני שנתנה לו · בעל פה היתה הגירסא שגורה בפיהם: למימרא כהקדש · כדפרישנא במתני' מדקתני דדוקא להקדש צריך ליתן השכר ואינו יכול להשליכו לאבוד אלמא כל הנאה שבאה לו ממנה הרי הוא הקדש ויש לו בה מעילה: ככר זה הקדש· פירוש הקדש גמור ומילתא דפשיטא היא ולא איצטריך להך בבא כלל אלא אגב סיפא נקט: הוא מעל· דקסבר יש מעילה בקונמות: אין לה פדיון · דאין בו מעילה לכל כמו הקדש דלא אלים למתפס פדיוניה: וחכ"א אחד זה ואחד זה לא מעל· בין הוא בין חבירו לא מעל דאין מעילה בקונמות: מי מעל · למאן דאמר יש מעילה בקונמות: למעול נותן· כמו הנותן הקדש בשוגג לחבירו דמעל: הא לא אסרה עילויה · ולא מצינו מעילה בדבר המותר לו לאדם: איסורא לא בעי דליקני · דכל מעילה בשוגג הוא ואילו הייתי יודע שהיא אסורה לא הייתי מקבלה אבל המוציא מעות של הקדש בשוגג מעל אע"פ שאילו היה יודע שהיה של הקדש לא היה רוצה לזכות בהם כיון שהוא עצמו לקחם כדי לזכות בהם אבל מה שנותן לו על ידי אחר מאי למימר איסורא לא בעינא למקני: מקבל מעל לכשיוציא· דכל דבר של הקדש א) אינו יוצא עד שימעול בו והכי אמרינן במעילה האומר לשלוחו תן דינר לחנווני ונזכר בעל הבית קודם שנתנו לחנווני חנווני מעל לכשיוציא:

א) נ"ל אינו מועל בו עד שיוציא·

מתני'

תוספות

קונם פרה שיש לי שאני הנאה לך נכסי עליך אם יש לי פרה אלא זו · שני נדרים הוו ואי קאמר שאומר לו קונם פרה שיש לי שאוכל ליהנות לך ממנה כלו' שאין לי פרה אחרת ואם יש לי תהא קונם עליך או שאמר בלשון הזה נכסי עליך קונם אם יש לי פרה אלא זו שאני עושה בה מלאכתי ונמצא שיש לו פרה אחרת ועתה נאסרה הפרה והנכסים עליו וגבי קונם נמי ה"פ כדפירשתי: מת או שנתנה לו במתנה מותרת· מת דתו לא מיקרו פרה וקרדום שלו וכן שנתנה לו במתנה מותרת וקס"ד שנתנה המדיר למודר ומשני שניתנה לו על ידי אחר לפירוש שני דלעיל ניחא דפריך מנתנה לו במתנה דאפרה ואקרדום קאי ואע"ג דלא אמר עליך אבל לפי' ראשון דלעיל דדייק מעליך קשה מאי פריך מנתנה לו פרה וקרדום הא לא אמר עליך וי"ל דלפי פירוש ראשון גרס שניתנו לשון רבים וקאי נמי אנכסים ודוחק הוא שבכל הספרים גרסי' שניתן לשון יחיד דמשמע דקאי דוקא אפרה ואקרדום לכ"ע כפירוש שני וא"ת אכתי היא גופה תקשה לך אמאי לא תנא שניתנו משום נכסים הלא מיירי מתנה גם מנכסים וי"ל מ"מ לא נחת לאשמועינן לאסריותא דפרה וקרדום שהיה רוצה לישאל ממנו היה עיקר הנדר וגם בכלל נכסים הם דמיתסר נמי בנדר נכסים: הוא מעל וחבירו לא מעל לפיכך אין לו פדיון וחכ"א בין כך ובין כך לא מעל· פירוש וחכמים לא קאי ארישא אלא קאי אסיפא דבעי למימר בין הוא בין חבירו לא מעל וקשה דלישנא דבין כך ובין כך משמע דקאי לכולה מלתא דר"מ ועוד משמע דאפילו לר"מ דיש בו מעילה מכל מקום אין לו פדיון וקשה בפרק האשה רבה (יבמות דף פח.) משמע האי יש בו מעילה משום דבידו לפדותו אלמא משמע דיש בו פדיה בקונמות וע"ק ברישא קאמר ככר זה הקדש מעל מאי קמשמע לן פשיטא דהקדש גמור יש בו פדיון ומעילה לכ"ע לכ"נ לפרש דרישא לא מיירי בהקדש ממש אלא בקונם בלשון הקדש שאסר הככר לכל כמו הקדש ולכך יש בו מעילה כיון שנאסר לכל כהקדש גמור ככר זה עלי הקדש דמיירי בקונם שאינו אסור לכ"ע אלא לדידיה לכך אין לו פדיון דהא דאמרינן בשיש בו מעילה משום שבידו לפדותו היינו קונם שאסור לכל כמו הקדש · וחכמים אומרים בין כך ובין כך כו' קאי אפילו ארישא משום דאין מעילה בשום קונמות וכיון שאמר הקדש בלשון קונמות אין מועלין :

מקריב

הגהות הב"ח

(א) גמ' קונם קרדום לי כצ"ל ותיבת שיש נמחק: (ב) שם ככר זו עלי הקדש כצ"ל ואות ל' נמחק: (ג) רש"י ד"ה ה"ג וכו' וליהנות: (ד) ד"ה או שנתנה לו וכו' נכסי עליך ומאחר שמת וכו' והכי נמי אם: (ה) ד"ה וכסבור של חולין הן אעפ"כ מעל הכא נמי:

גליון הש"ס

בהר"ן ד"ה מת וכו' וק' לרבא דאסר· ק"ל הא רבא פסק רק מכח הוכחה דאילו ככרי עליך לאפוקי מאי וכדפי' הר"ן לעיל וזהו שייך בככר דסתם הנאת ככר רק לאכילה וכמ"ש הרא"ש אבל הכא בפרה ובקורדום ל"ש הוכחה זו דבא לאפוקי בעוד שהכלה שלו אסור להשאילו ליהנות ממנה אם כן י"ל דרבא מודה בזה דמותר בנותן במתנה וצ"ע: בהר"ן ד"ה דיקא נמי וכו' שאין בכתיבה שום וכו' · וביותר בזה כתובות ב פ"כ:

מתני׳ *ותורם את תרומתו ומעשרותיו לדעתו ׳ומקריב עליו קיני זבין קיני זבות קיני יולדות חטאות ואשמות ׳ומלמדו מדרש הלכות ואגדות אבל לא ילמדנו מקרא אבל מלמד הוא את בניו ואת בנותיו מקרא:

גמ׳ איבעיא להו *הני כהני שלוחי דידן הוו או שלוחי דשמיא למאי נפקא מינה למודר הנאה אי אמרת דשלוחי דידן הוו הא מהני ליה ואסור ואי אמרת שלוחי דשמיא ׳שרי מאי ת"ש דתנן (א) מקריב עליו קיני זבין כו׳ אי אמרת שלוחי דידן קא מהני ליה וליטעמיך ליתני מקריב עליו קרבנות אלא מחוסרי כפרה שאני דא"ר יוחנן ׳הכל צריכין דעת חוץ ממחוסרי כפרה שהרי אדם מביא קרבן על בניו ועל בנותיו הקטנים שנאמר °זאת תורת הזב בין גדול בין קטן אלא מעתה לר׳ יוחנן °זאת תורת היולדת וגו׳ בין קטנה ובין גדולה *קטנה בת לידה היא והא *תני רב ביבי קמיה דרב נחמן שלש נשים משמשות במוך קטנה ומעוברת ומניקה קטנה שמא תתעבר ותמות ההיא זאת תורת היולדת בין פקחת בין שוטה שכן אדם ׳מביא קרבן על אשתו שוטה כדברי רבי יהודה *דתניא *)רבי יהודה אומר ׳אדם מביא קרבן עשיר על אשתו וכל קרבנות שחייבת שכך כותב לה ואחריות דאית ליך עלי מן קדמת דנא

ויקרא טו | שם יב

ר"ן

מתני׳ ותורם את תרומתו ואת מעשרותיו לדעתו · מפרש בגמ׳ לדעתו דמאן: ומקריב עליו · אי האי מדיר כהן הוא: קיני זבין וקיני זבות וקיני יולדות · לפי שכל אלו מביאין שתי תורים קראם כן: ומלמדו מדרש *דמלות לאו ליהנות ניתנו: ולא ילמדנו מקרא · בגמ׳ מפרש טעמא: גמ׳ איבעיא להו הני כהני שלוחי דידן הם · אע"ג דבפ"ק דקדושין (דף כג:*) אסיק רב הונא דשלוחי דרחמנא נינהו דאי ס"ד שלוחי דידן נינהו מי איכא מידי דאנן לא מצינן למיעבד ואינהו עבדי אפילו הכי בעי הכא למיפשטא *ממתני׳ או מברייתא: הא קמהני ליה · וכיון דעביד שליחותיה מהני ליה הוא דבשלמא אי שלוחי דשמיא נינהו אע"ג דשרי להו בהאי קרבן למיכל בקדשים אין זה אלא גרמת הנאה בעלמא ושרי: וליטעמיך · דבעית למיפשט ממתני׳ ליתני מקריב עליו קרבנות: אלא מחוסר כפרה שאני · כלומר ואדרבה תפשוט לאידך גיסא דכיון דתנא מחוסרי כפרה בלחוד דאין צריכין דעת משמע דוקא הני משום דכיון דאין צריכין דעת ודאי כהן לאו שליחותן קעביד אבל בשאר קרבנות הצריכין דעת שלוחי דידן נינהו דאי לא ליתני מקריב עליו קרבנות והוה רבותא טפי ומיהו לא מיפשטא בעיין לגמרי דאיכא למימר דתנא מחוסרי כפרה לאשמועי׳ רבותא דאע"פ שמתירו לאכול בקדשים שרי וכל שכן בשאר קרבנות ומדרבי יוחנן נמי דאמר הכל צריכין דעת לא מיפשטא בעיין לומר דשלוחי דידן נינהו דאיכא למימר דרחמנא שוינהו לכהני שלוחין כל היכא דאיכא דעת בעלים: חוץ ממחוסרי כפרה·זב וזבה ומצורע ומצורעת ויולדת ובכולהו כתיב תורת וקרי להו מחוסרי כפרה משום שאסורין ליכנס למקדש ולאכול בקדשים עד שיביאו כפרתן והני כיון דאין קרבן בא לכפרה אין צריכין דעת אבל כל שצריכין כפרה על חטא צריכין דעת: שנאמר זאת תורת הזב בין גדול בין קטן · וכי היכי דאדם מביא קרבן על בנו קטן שאין לו דעת הכי נמי שלא מדעתו על חבירו: אלא מעתה לרבי יוחנן · דס"ל דתורת אתי לרבויי קטן זאת תורת היולדת מאי איכא לרבויי אילימא בין גדולה בין קטנה והא תני רב ביבי וכו׳: משמשות במוך · חייבות לשמש במוך משום סכנה שמא תתעבר ותמות אלמא לא משכחת לה יולדת שהיא קטנה וכי תימא מאי קושיא הא אסיקנא בפ"ק דיבמות (דף יב:) דשמא תמות קאמר ואפשר נמי דלא מייתא איכא למימר מאן דסבר הכי התם ס"ל דבנים הרי הן כסימנים אי נמי עדיפי מסימנים הלכך גדולה היא ולא משכחת °קטנה שתלד: ההיא זאת תורת היולדת בין פקחת בין שוטה · שכן אדם מביא קרבן על אשתו כר׳ יהודה · כלומר אי לא אשכחן דאדם מביא קרבן על אשתו לא הוה מרבינן שוטה דלמאן קא מזהר רחמנא בשלמא בקטן לאבוה קא מזהר אלא שוטה למאן אבל השתא דאמר רבי יהודה דאדם מביא קרבן על אשתו איכא לאוקמי קרא דזאת תורת ליולדת שוטה שאין אנו צריכין דעתה אלא דעת הבעל כיון שהוא מביא קרבנותיה: ה"ג*) דתניא אדם מביא קרבן עשיר על אשתו וכל קרבנות שהיא חייבת א"ר יהודה לפיכך אם פטרה אינו חייב באחריותן שכך כותבת לו אחריות דאית לי עליך מן קדמת דנא· וה"פ אדם מביא קרבן עשיר על אשתו שאע"פ שכל אשה שיש לה בעל לא הויא עשירה שהרי כל מה שקנתה אשה קנה בעלה אפ"ה כיון שבעלה עשיר מביא בשבילה קרבן עשיר בקרבנות שהיא בעולה ויורד לפי שהבעל חייב בקרבנות אשתו וכן כל קרבנות שהיא חייבת למעוטי נדריה ונדבותיה ר׳ יהודה אומר לפיכך אם פטרה כלומר שגרשה אינו חייב באחריותן שכך כותבת לו בשובר שהיא עושה לו בשעת גירושין מכתובתה כותבת לו שהיא מוחלת כל אחריות שיש לה עליו מקודם לכן ויש בכלל לשון זה אפילו קרבנות דר׳ יהודה דריש לשון הדיוט ומהכא ילפינן לה בפ׳ המקבל(ב"מ קד.) והא דאמר הכא שכן מביא אדם קרבן על אשתו כר׳ יהודה לאו דוקא כר׳ יהודה דהא תני רישא סתמא אדם מביא קרבן עשיר על אשתו אלא משום דלא ידעינן מאן ניהו ת"ק ור׳ יהודה איירי בה תלינן לה לדידיה:

מתיב

רש"י

מתני׳ ותורם את תרומתו וכו׳ · מפרש בגמרא: [ומקריב עליו]· אם היה כהן אותו שנדר שלא יהנה ממנו יכול להקריב עליו קיני זבין וקיני זבות וכו׳: גמ׳ הני כהני · שמקריבין קרבנות: שלוחי דידן · דבעלי קרבן: הא קא מהני ליה: שליח לכפר כפרתו ואיהו הדירו שלא יהנה ממנו: אלא · מדקתני מקריב עליו קיני זבין וכו׳ ש"מ דשלוחי דשמיא נינהו: [וליטעמיך] · אם כן דשלוחי דשמיא נינהו ליתני סתם מקריב עליו קרבנות אלא מדלא קתני אלא קיני זבין וכו׳ ש"מ דשלוחי דידן נינהו ודקשיא לך הא קמהני ליה תריץ לא קמהני ליה דבמחוסרי כפרה שאני כי הני דמתני׳: דא"ר יוחנן הכל צריכין דעת · כל הקרבנות צריכין שיהו מקריבים בעלים חוץ ממחוסרי וכו׳: על בניו ועל בנותיו הקטנים · כשהן מחוסרי כפרה דכתיב זאת תורת הזב וגו׳ ונשים (ב) שמביא קרבן עליהן אע"פ שאין להם דעת הם הכי נמי גדולים אין צריכין להביא כפרתן לדעתן הלכך הואיל ומקריב עליו שלא לדעתו לא מהני ליה דהא לא ידע (ג) ומותר: אלא מעתה לר׳ יוחנן · דמפיק מזאת תורת הזב בין גדול בין קטן (ד) הכא נמי מאי למימר מהאי קרא נמי: שמא תתעבר ותמות · ודאי אלמא לאו בת לידה היא: אמר לך רבי יוחנן· ההוא זאת תורת היולדת לא מרבי לה לקטנה אלא בגדולה מיירי וקא מרבה אפילו יולדת שוטה: שכן אדם מביא קרבן עשיר אפילו על אשתו שוטה · אדם מביא קרבן עשיר על אשתו בין פקחת בין שוטה ולא אמרינן דאע"פ שנשאת לעשיר עניה היא דמה שקנתה אשה קנה בעלה אלא כל הקרבנות שחייבת מביא עליה: שכך כתב לה ואחריות כו׳ · דהכי משמע אחריותא עלי וכי היכי דהאי מביא קרבן על אשתו יולדת אפילו שוטה כך כל מחוסרי כפרה אין צריכין דעת ולעולם שלוחי דידן נינהו:

תורה אור

אם

תוספות

מקריב עליו קינין וכו׳ · אם היה המדיר כהן מקריב לזה המודר: לא ילמדנו מקרא · מפרש בגמרא דבלימוד מקרא נוטל שכר אבל מלמדו מדרש כמו ת"כ והלכות דאין נוטלין עליהם שכר ובגמ׳ מפרש טעמא דנוטלין שכר על המקרא ואין נוטלין שכר על המדר׳: אבל מלמד בניו מקרא · מצוה קא עביד ולא הוה אלא גורם הנאה בעלמא ואפילו במקום נמי דנוטלין שכר עליה דמ"מ לא היה המודר נותן שכר למלמד לבניו: איבעי׳ להו הני כהני שלוחי דרחמנא נינהו וכו׳ · ואי אמרת שלוחי[דידן] נינהו הא מהני ליה דעבד שליחותא· דודאי בופסקרבן מצוה קעביד מיהו כיון דהאי כהן שלוחו בזה אסור וה"נ אמרינן גבי תורם דאי אמרת צריך דעת הא קמהני ליה וה"נ אי שלוחי דידן נינהו אסור מיהו קשה אמאי לא פשיט ליה מההוא דפ׳ קמא דקידושין(דכג.) אמר רב הונא הני כהני שלוחי דרחמנא נינהו דאי ס"ד שלוחי דידן נינהו מי איכא מידי דאנן לא מצינן למיעבד ואינהו קא עבדי וי"ל דרוצה לפשוט ממשנה או מברייתא: ת"ש ומקריב עליו קיני זבים ואי אמרת שלוחי דידן הא קמהני ליה · ויש לפרש דלהכי לא מהני ליה ושמא נראה לו דמיירי במודר הנאה בכל כהני דהאי ודאי לא מצינו למימר כי בכה"ג שאני דהא לא ילטרך דעת בעלים ואותן הוו שלוחי דידן: כדרבי יוחנן · דאמר הכל צריך דעת בעלים אם מחוייב אדם עולה ושלמים אינו יכול לפטור אותו חבירו שלא מדעתו: שהרי מקריב אדם על בניו ועל בנותיו להתירן לאכול בקדשים דכתיב זאת תורת הזב בין גדול בין קטן וקטן לאו בר דעת הוא אלמא דאין צריך דעת בעלים להתירו לאכול בקדשים במחוסר כפרה: אלא מעתה לרבי יוחנן זאת תורת היולדת וכו׳ · קשה דבלאו רבי יוחנן בריית׳ היא בפ׳ בנות כותים (נדה דף לד:) דכתיב זאת תורת הזב בין גדול בין קטן: ומשני ההיא זאת תורת היולדת בין פקחת בין שוטה · שכך מצינו שאדם מביא קרבן על אשתו שוטה: מביא אדם קרבן עשיר על אשתו · אם היא חייבת קרבן לידה או מצורעת ואין יכול לומר עניה היא ואין לה כלום ׳כי שכך כתב לה בכתובתה דאחריות דאית לך עלי מן קדמת דנא דמשמע ליה אפילו בופסק ל"פ מנא ליה הא דמשמע שהוא חייב כל מה שמחייבת קודם מזה יש ללמוד דאדם חייב לפרוע חובות אשתו שהיא חייבת קודם שישאנה ולא נראה דבפרק יש נוחלין (ב"ב דף קלט.) איבעיא ליה אי בעל בנכסי אשתו לוקח הוי או יורש הוי דאי לוקח הוי לא יפרע לבעלי חובות של אשתו שלותה קודם ואפילו מנכסי מלוג שלה ואם יורש הוי יפרע מנכסי מלוג שלה כמו יורש שפורע חובות אביו מקרקעי ואם כן לא מיבעי אלא מנכסי מלוג שלה אבל מנכסים שלו לא יפרע שום דבר · והך בעיא דלוקח הוי או יורש הוי פסק רבינו שמואל בן בתו של רש"י קבלה מרבינו חננאל דיורש הוי וצריך הבעל לפרוע מנכסי מלוג שהכניסה לו אשתו והכי הלכתא שאדם פורע חוב אשתו שהיא חייבת קודם לכן אם יש מטלטלין או חובות כעין שהכניסה לו אע"פ שיורש אינו פורע ממטלטלין מיהו לאחר תקנת גאונים שתיקנו להיות עתה מטלטלין כמקרקעי וגובה כתובתה ממטלטלין אע"ג דממנה אין לגבות כ"א ממקרקעי כמו כן גם החובות נמי יתפרעו מן המטלטלין דכל הדין הנוהג בקרקעות נוהג במטלטלין והא דאמר הכא כל קרבנות שהיא חייבת דוקא קרבנות אבל חוב לא יפרע אלא ממה שהכניסה לו דכיון דיורש הוי ומטלטלין כקרקעות עתה שיעבודם על אותן נכסים אין יכולת ביד הבעל להפקיען אבל יותר ממה שהכניסה לו [אינו פורע] וקרבנותיה נמי דוקא קרבנות חובה אבל לא נדרים ונדבות ואם לאחר נישואין [נדרה קרבן] לא ישלם נדריה דאם לא כן יכולה להחריב בעלה · וכן משמע בירושלמי · גרסא אחרת אם פטרה אינו חייב וה"פ כל קרבנות שהיא חייבת כשהיא תחתיו חייב לפרוע ולפיכך אם פטרה שגירשה אינו חייב שכך כתבה בשובר של כתובה והתקבלתי כתובתי ואחריות דאית לי עלך מן קדמת דנא ולגירבא זו אינו חייב לשלם כלום מקודם נישואין:

פי׳ הרא"ש

מתני׳ ומקריב עליו קיני זבין וקיני זבות · כהן שהדיר את ישראל הנאה ממנו יכול להקריב קרבנותיו זב וזבה מביאין שתי תורין או שני בני יונה ביום טהרתם וכן יולדת עניה: ותורם תרומתו׳ בגמ׳ מפרש לה: גמ׳ אלא מחוסר כפרה שאני · דלא בעינן דעת הלכך לאו שליחותיה קא עביד כיון דיכול להקריב בלא דעתו אבל שאר קרבנות דבעי דעת שלוחי דידן נינהו ואסור: הכל צריכין דעת אם לאו בן חייב קרבן אין שמעון יכול להפרישו ולהקריבו שיפטר בו ראובן חוץ ממחוסר כפרה דגלי ביה קרא שהאב מביא על בניו להתירם בקדשים והכהן מקריבו אע"פ שאינו יודע שהוא של קטן: זאת תורת הזב בין גדול בין קטן · לענין קרבן כתיב וקטן לאו בר דעת הוא להביא קרבן אלא אביו מביא על ידו: קטנה בת לידה היא · וכיון דיולדת לא מצי למידרשיה לרבות קטנה גבי זב נמי לא דרשינן ליה לרבות קטן: שלש נשים משמשות במוך · צריכות לשום מוך באותו מקום לקלוט את הזרע שלא תתעבר: בין פקחת בין שוטה · נהי דלא מצינן לרבויי קטנה מרבינן שוטה דגם היא לאו בת דעת היא ובעלה מביא עליה בלא דעתה להתירה בקדשים כדברי רבי יהודה דאמר הבעל חייב להביא קרבנות אשתו הלכך אפילו שוטה נמי מביא קרבן עשיר על אשתו ולא מצי למימר עניה היא אביא עליה קרבן עני אלא כיון שהוא מחוייב להביא קרבנותיה והוא עשיר צריך להביא קרבן עשיר וכן כל קרבנות שהיא חייבת כשהיא מחוסרת כפרה או אכלה חלב או אם חייבת אשם אבל לא אם נדרה קרבן דאם כן תדור בכל יום כדי להקניטו: שכך כתבה לו כל אחריות דאית לי עלך מן קדמת דנא · כשהבעל מגרשה היא כותבת לו שובר שהיא פוטרתו מכל אחריות שהיה לה עליו אלמא כל דבר שהיה עליה באחריות היה הבעל חייב קודם שגירשה: *) לזרוק עליו מדם חטאתו ודם אשמו · האי דלא פריך ליה מחטאות ואשמות דמתניתין משום דתני ליה גבי קיני זבין וזבות הוה ידע דמתני ליה דאיירי במחוסרי

*) [שייך לדף שאח"ז]

עין משפט נר מצוה

יג א מיי׳ פ"ו מהלכות נדרים הלכה ו סמג לאוין רמב טור י"ד סימן רכא:

יד ב מיי׳ שם הלכה ה:

טו ג מיי׳ שם הלכה ז וסמג שם טוש"ע יו"ד סימן רכא סעיף ג:

טז ד מיי׳ שם הל׳ ה:

יז ה מיי׳ פ"א מהלכות מחוסרי כפרה הל׳ ה:

יח ו מיי׳ שם פ"ג הלכה ?

יט ז מיי׳ פ"י מהלכות שגגות הלכה ו סמג עשין ריז:

מסורת הש"ס

[יומא דף יט.]

יומא יט. קדושין כג:

[ועי׳ תוס׳ סנהדרין סט. ד"ה בידוע]

*יבמות יב: ק: נדה מה. כתובות לט. [תוספתא נדה פ"ב]

[סיומא דמילתא שכך כותב לה כו׳ ליתא במשנה לכך שפיר גרסי׳ דתניא]

*)נגעים פי"ד [מי"ב] ב"מ קד. נזיר כד. [תוספתא כתובות פ"ד]

---

*) [עיין היטב ברש"י ב"מ קד. ד"ה אדם מביא וכו׳ וד"ה ה"ג לה בת"כ וכו׳ תמצא מכוון כגי׳ הר"ן דהכא ועי׳ גי׳ הר"ש במשנה י"ב פי"ד דנגעים ועי׳ נזיר כד. אמר ר"ה רבנן היא דאי ס"ד ר׳ יהודה היא וכו׳ דתניא ר"י אומר אדם מביא קרבן עשיר וכו׳ ע"ש כל הסוגיא וצ"ע]:

הגהות הב"ח (א) גמ׳ דתנן ומקריב וכו׳ שלוחי דידן הוי הא קא מהני ליה: (ב) רש"י ד"ה על בניו וכו׳ ונשים נמי שמביא וכו׳ שאין להם דעת הוא הדין נמי נ"ב כלומר שלא לדעתן: (ג) בא"ד לא ידע המודר הס"ד: (ד) ד"ה אלא וכו׳ הכי נמי וכו׳ מהאי קרא הס"ד ותיבת נמי נמחק:

גליון הש"ס בהר"ן ד"ה ומלמדו מדרש דמצות וכו׳ · עיין ר"ה דף כח ע"א ובטורי אבן שם ד"ה ובשופר: ד"ה איבעיא להו וכו׳ ממתני׳ או מברייתא · עיין לקמן דף עב ע"א בר"ן ד"ה ולענין: ד"ה משמשות במוך וכו׳ קטנה שתלד · עיין בסדרי טהרה בתי׳ למסכת נדה דף נב ע"ב ד"ה ודע דמסקין:

תורה אור

מתיב רב שימי בר אבא אם היה כהן יזרוק עליו דם חטאתו ודם אשמו דם חטאתו של ויקרא יד מצורע ודם אשמו של מצורע דכתיב °זאת תהיה תורת המצורע *בין גדול ובין קטן תנן *הכהנים שפיגלו במקדש מזידין חייבין הא שוגגין פטורין *אלא שפיגולן פיגול אי אמרת בשלמא שלוחי דשמיא הוו היינו שפיגולן פיגול אלא אי אמרת שלוחי דידן הוו אמאי פיגולן פיגול לימא ליה שליחא שויתיך *לתקוני ולא לעוותי אמרי שאני גבי פיגול דאמר קרא °לא יחשב לו מכל מקום : שם ז גופא א"ר יוחנן הכל צריכין דעת חוץ ממחוסר כפרה שהרי אדם מביא קרבן על בניו ועל בנותיו הקטנים אלא מעתה יביא אדם חטאת חלב על חבירו °שכן אדם מביא על אשתו שוטה כר' יהודה אלמה א"ר אלעזר הפריש חטאת חלב על חבירו לא עשה כלום אשתו שוטה היכי דמי אי דאכלה כשהיא שוטה לאו בת קרבן היא ואי דאכלה כשהיא פקחת ונשתטית הא *א"ר ירמיה אמר ר' אבהו אמר רבי יוחנן אכל חלב והפריש קרבן ונשתטה וחזר ונשתפה פסול הואיל ונדחה ידחה אלא מעתה יביא אדם פסח על חבירו שכן אדם מביא על בניו ועל בנותיו הקטנים אלמה אמר ר' אלעזר הפריש פסח על חבירו לא עשה כלום אמר רבי זירא °שה לבית אבות לאו שמות יב דאורייתא ומכאי מדתנן *האומר לבניו הריני שוחט את הפסח על מי שיעלה מכם ראשון לירושלים כיון שהכניס ראשו ורובו זכה בחלקו ומזכה את אחיו עמו ואי אמרת שה לבית (א) דאורייתא על בישרא קאי ומזכי להו אלא למה להו דאמר להון אבוהון כדי לזרזן במצות *תניא נמי הכי מעשה היה וקדמו בנות לבנים ונמצאו בנות זריזות ובנים שפלים : ותורם את תרומותיו כו' :

איבעיא

רש"י

אם היה כהן · המדיר : יזרוק עליו דם חטאתו ודם אשמו · קתני סתם דמשמע כל חטאות ואשמות ואע"ג דלא מחוסרי כפרה נינהו : לא לעולם שלוחי דידן נינהו ומאי דם חטאתו ודם אשמו דקתני חטאתו של מצורע כו' · דהיינו מחוסרי כפרה וכו' וה"ה לגדול : מזידין חייבין · נשלם קרבן לבעלים : לתקוני שויתיך · שליח ולא לעוותי : אמרי · לעולם שלוחי דידן נינהו ולהכי פיגולו פיגול : לא יחשב לו · פיגול יהיה מכל מקום : אלא מעתה · יביא אדם אפי' חטאת חלב על חבירו שכן מביא קרבן על אשתו שוטה דמשמע כל קרבנות שהיא חייבת אפי' אם אכלה חלב : ומתרץ (ב) רבי יוחנן אשתו שוטה היכי דמי · שהיא מחויבת קרבן אי דאכלה כו' : פסול · הקרבן דהואיל ונדחה כשנשתטית דלאו בת קרבן היא ידחה התם נמי גבי אשה הואיל ונדחית בשעת אכילה נדחית מהכל ואין אדם מביא קרבן חלב על אשתו שוטה וליכא למירמא מהכא וכי קאמינא דלר' יהודה הא דמביא קרבן על אשתו שוטה כגון זבה או יולדת או מצורעת: וקפריך מו יביא אדם כו' · אלמה אמר ר' אלעזר הפריש פסח על חבירו שלא מדעתו כו' : אמר רבי זירא שה לבית אבות · דמשמע אדם מביא פסח ושוחט על בניו ועל בנותיו הקטנים : לאו דאורייתא הוא · (ג) להכי הפריש פסח על חבירו לא עשה ולא כלום : וממאי · דלאו דאורייתא הוא מדתנן וכו': ואי אמרת שה לבית אבות דאדם שוחט על בניו הקטנים דאורייתא: על בישרא קאי ומזכי להו · כלומר היאך יכול זה לזכות את אחיו מאחר שנשחט והא תנן (פסחים פט.) נמנין ומושכין ידיהן עד שישחט אלא אזמוני להו לאחר שחיטה לאו דאורייתא והך משנה משמע דבבניו קטנים מיירי: אלא הואיל ולאו דאורייתא הוא למה ליה לאבוהון למימר הריני שוחט את הפסח על מי שיעלה מכם לירושלים כדי לזרזן במצות : תניא נמי הכי · כדי לזרזן קאמר מדקאמר בנים שפלים ולא קאמר ובנים לא יצאו ידי חובתן מכלל דלא מחייבי מדאורייתא אלא לזרזן קאמר :

כיון

ר"ן

מתיב רב שימי בר אבא אם היה כהן זורק עליו דם חטאתו ואשמו· איכא מאן דאמר דמדאותיב רב שימי בר אבא מברייתא ולא אותיב ממתני' ש"מ דלא גרס במתניתין חטאות ואשמות ואי מהא לא איריא דהאי דלא אותיב ליה ממתני' משום דכיון דתנא להו בהדי קיני זבין ממילא מוכח דחטאות ואשמות דמצורע קאמר אבל מתניתא דתני סתמא זורק דם חטאתו ואשמו משמע ליה דבכל חטאות קאמר ואפי' הכי שני ליה דדם חטאתו ואשמו של מצורע קאמר : תנן הכהנים שפגלו במקדש וכו' א"ב שלוחי דשמיא נינהו היינו שפגולן פגול · דרחמנא שוינהו שלוחי לכל מילי: אלא א"א שלוחי דידן נינהו אמאי פגולן פגול· שוגג הוא [דקשה] ליה בשלמא במזיד נהי דשלוחי דידן נינהו פיגולן פיגול דכיון שמפגל במזיד אינו עושה שליחותו אלא אדעתא דנפשיה קעביד וקי"ל בפ"ב דחולין (דף מ·) דאדם אוסר דבר שאינו שלו על ידי מעשה אבל בשוגג אי שלוחי דידן נינהו אמאי פיגולן פיגול דהא כיון דשוגג הוא לאו אדעתא דנפשיה קעביד שמתכוין הוא לעשות שליחותו ולימא שליח שויתיך לתקוני ולא לעוותי ודחי' שאני גבי פגול דאמר קרא וכו' הלכך בעיין הכא לא איפשיטא ומיהו נהי דהכא לא איפשיטא לה מההיא דפ"ק דקידושין מוכח דשלוחי שמיא נינהו וכמו שכתבתי למעלה:גופא א"ר יוחנן הכל צריכין דעת וכו' · הקשו בתוס' התנן ומייתי לה בפרק האיש מקדש (קדושין נה.) בהמה שנמצאת מירושלים למגדל עדר זכרים לעולות כלומר ויקרבו אלמא אין צריכין דעת ותירצו דהתם שאני דכיון שנאבד דעת בעלים הוא שכל כהן שירצה להקריב יקריב: אלא מעתה יביא אדם חטאת חלב על חבירו אלמה אמר רבי אלעזר וכו' לא עשה ולא כלום · משום דאין דנין אפשר משאי אפשר:אשתו שוטה היכי דמי · כלומר לעולם בכי הא דנין אלא למאי דאמר לר' יהודה דאדם מביא על אשתו שוטה לא חטאת חלב קאמר אלא קרבן יולדת דחטאת חלב אי אפשר דהיכי דמי וכו' וכיון שהיא פטורה אי אפשר שיביא בעלה עליה:

אלא מעתה יביא אדם פסח על חבירו · לדידך דדנית אפשר משאי אפשר : לא עשה כלום · שצריך שימנה עמהם מדעתו : א"ר זירא שה לבית אבות לאו דאורייתא · לעולם בכי האי דנין ומיהו מפסח לא מצי למידק דשה לבית אבות לאו דאורייתא דמן התורה אין הקטנים צריכין להמנות בשה עם בני חבורה אלא אוכלין ממנו אף על פי שלא נמנו עליו דאף על גב דאין פסח נאכל אלא למנוייו ה"מ ברא[ו]יין להמנות אבל קטנים דלאו בני הכי לית לן בה : הריני שוחט את הפסח על מי שיעלה מכם ראשון לירושלים · אמר לבניו הריני עולה לירושלים ולאחר שאהיה שם אשחוט את הפסח על מי שיעלה מכם ראשון : על בשרא קאי · כשעלה זה כבר נשחט ואם כן היאך נמנה עליו והכתיב מהיות משה ודרשינן מחיותא דשה (פסחים פט.) : ומזכי להון · בתמיה היאך האב מזכה לאחד מבניו אחר שחיטה א"כ האי ומזכה להם אההוא בן שעולה ראשון קאי היאך מזכה לאחיו דבשלמא איהו זכי דאיכא למימר כיון שעלה ראשון הוברר שכשנשחט הפסח עליו נשחט אבל היאך מזכה לאחיו והכי מוכח סוגיין דפרק כל הגט (גיטין דף כה.): כדי לזרזן · שיהיו רגילין להזדרז במצות : ונמצאו בנות זריזות · ולא קתני בנות זכו אלמא לא נתכוין אלא לזרז בלבד :

איבעיא

ויקרא יד · שם ז · שמות יב

גיטין נג. מד: מנחות מט. [נ"ל ותני עלה כך איתא במנחות מט.]

[קדושין מב: וש"נ]

זבחים יב: כריתות. בסנהדרין מז. [הוריות יא.]

[פסחים פט. גיטין כה.]

פסחים פט. גיטין כה.

עין משפט נר מצוה

כ א מיי' פ"ט מהלכות טומאת צרעת הלכ' ה:

כא ב ג מיי' פ"ז מהל' חובל ומזיק הלכ' ד:

כב ד מיי' פט"ו מהל' פסולי המוקדשין הלכ' ז (ופ"ג מהל' שגגות הלכה ג) :

כג ה מיי' פ"ג מהל' שגגות הלכה ח [ופסק שחור וגראב"ד בכ"מ]:

כד ו מיי' פ"ב מהל' קרבן פסח הלכה ח וע"ש :

פי' הרא"ש

במחוסרי כפרה אבל ברייתא הוה סלקא דעתך דאיירי בכל חטאות ואשמות : הכהנים שפגלו· שחשבו באחת מארבע עבודות לאוכלו או להקריבו חוץ לזמנו או חוץ למקומו ותני עלה שוגגין פטורים אלא שפגולן פגול אלמא דהוי פיגול גמור מדאורייתא אבל ממתני' המ"ל דהוי פיגול דרבנן : אי אמרת בשלמא שלוחי דשמיא נינהו היינו דקתני שפגולן פגול · שהרי הפקיעה התורה קרבנו מרשות בעלים ונתנו לכהן מדלא בעינן דעת בעלים: אמאי פגולן פגול · הא אין אדם אוסר דבר שאינו שלו ואי משום דעשאו שליח לימא לתקוני שדרתיך כו' : המקריב *) לו לא יחשב לו מ"מ · ודרשינן בזבחים (דף כט:) קרי ביה לא יחשב אלמא מחשבת המקריב הויא מחשבה לפסול אע"ג דלאו דידיה הוא : אלא מעתה יביא אדם חטאת חלב על חבירו · דכיון דילפת אפשר מאי אפשר א"כ בחטאת חלב נמי ניליף ויביא חטאת חלב על חבירו ומשני בעל אשתו שוטה נמי אי אפשר להביא חטאת דכיון דלאו בר דעת היא לאו לאיתויי חטאת היא דאף פיקח שהפרים קרבן ונשתטה נפסל הקרבן ואין הבעל מקריב עליה אלא כשהיא מחוסרת כפרה להתירה בקדשים : שכן אדם מביא על בניו ובנותיו הקטנים · חבירו שכן אדם מביא קרבן על בניו כשהן קטנים וכו' אמר רבי זירא שה לבית לאו דאורייתא הוא · כלומר דקטנים אינם צריכים למנות דאם אוכלין מן הפסח לא הוי כנאכל שלא למנוייו דלא אסר רחמנא אלא להנהו דאיתנהו במצות תכוסו אבל אותם דלא שייך בהו לא איירי מידי דהוה אנשים דקשות כן שאע"פ שאין חייבות בפסח מותרות לאכול ממנו ואינו נקרא שלא למנוייו וכן בקטנים : על בישרא קאי ומזכה להון . בתמיה כלומר לאחר שחיטה יכול להמנות והא תנן (פסחים דף פט.) מושכין ידיהן עד שישחטו אבל לאחר שחיטה לא אלמא דהמנאת קטנים לאו דאורייתא ובניו דקטנים מיירי : בקטנים למה לי למימר להו׳ כיון דלא המנום. לזרזן : אע"פ שכן צריכין פסח כדכתיב שה לבית אבות ואין להם דעת להמנות ופסח אינו נאכל אלא למנויו אלא שהמנאת אביהם בלא דעתם הויא המנאה וה"ה ימנה חבירו על פסחו בלא דעתו: שה לבית לאו דאורייתא· הלכך לא ילפינן מהכא דגדול שהוא מחויב מן התורה שיוכל אחר למנותו בלא דעתו: על בשרא קאי ומזכה להו · הא תנן נמנין ומושכין את ידיהם עד שישחט דכתיב ואם ימעט הבית מהיות משה מהויתו של שה יכולין להתמעט ולהתרבות עליו ולא אחר שנשחט : בנות זריזות ובנים שפלים · ולא קתני בנות זוכות ובנים אינן זוכין :

ותורם

*) [נ"ל אותו]

כיון

תוספות

אם היה כהן · אותו המדיר ממנו זורק חטאתו ואשמו דמשמע ליה דמיירי בחטאת חלב ודם אלמא שלוחי דרחמנא נינהו וה"ה דמצי לאותובי ממתני' חטאות ואשמות : אמאי פיגולו פיגול לימא לתיקוני שדרתיך ולא לעוותי : אלמה אמר ר' אלעזר הפריש חטאת חלב וכו'· תימה מדרבי יוחנן גופיה תיקשי דהכל צריכין דעת וצ"ע וי"ל דמצינן למימר דר' יוחנן מיירי בכהן המקריב שצריך דעת בעלים : שוטה לאו בת קרבן היא · והא דאמר לעיל זאת תורת היולדת בין פיקחת בין שוטה מיהו איהו לא מצי מייתי : יביא אדם פסח על

כה א מיי' פ"ד מהל' תרומות הלכה ג סמג עשין קלד טור י"ד סימן שלא :

[ב"מ כב.]

כו ב מיי' פ"ו מהלכ' נדרים הלכה ו סמג לאוין רמב :

כז ג מיי' פ"ז מהלכות ערכין הלכה ד :

כח ד מיי' פ"א מהל' תמורה הלכה ד :

כט ה מיי' פ"ד מהל' תרומות הלכה ג :

ר"ן

איבעיא להו התורם משלו על של חבירו צריך דעתו או לא מי אמרינן כיון דזכות הוא לו לא צריך דעת · דזכין לאדם שלא בפניו ומסתמא הוי ליה כשלוחיה : **אילימא** לדעתיה דיליה · דהאי תורם מאן שוייה שליח דהא דרשי'* מה אתם לדעתכם אף שלוחכם לדעתכם : **אלא** לדעתו דבעל הכרי הא מהני ליה דעביד שליחותיה · וכל שעושה שליחותו הרי מהנהו : **אלא** אדעתא דנפשיה · דתורם ולא חשבינן ליה מהנה כיון דמדעתיה עביד ולא יהיב ליה מידי למודר ואתיא מתני' כחנן דלרבנן אי אפשר דלא גרע מפורע חובו דאסור לרבנן הרשב"א ז"ל ולי נראה אפי' לרבנן שרי דכיון דאסיק לקמן דתורם משלו על של חבירו טובת הנאה של תורם איכא למימר דתורם לתת לאותו כהן שהוא רוצה מתכוין ואדעתא דנפשיה קא עביד ובעל הכרי בגרמא דמדיר בעלמא מתהני : **אלא** לאו אין צריך דעת · ומאי דכתוב במקצת נסחי ואי אמרת צריך דעת הא קמהני ליה לישנא יתירא הוא דכבר אמרינן אילימא לדעתו של בעל הכרי הא קמהני ליה: **כדאמר** רבא באומר כל הרוצה וכו'· בבעיא דר' ירמיה בסמוך אמר הכי: **הכא** נמי באומר כל הרוצה לתרום יבא ויתרום · וכי האי גוונא מהני לגבי תרומה דבגלוי דעת בלחוד דניחא ליה סגי ולגבי מודר הנאה לא חשיב מהנה כיון דלא משוי ליה אידך שליח בהדיא ומיהו דוקא באומר כל הרוצה לתרום יבא ויתרום אבל אי אמר כל השומע קולי יתרום שליחות מעליא הוי ואסור במודר הנאה דהא אמרינן בפ' המדיר (כתובות דף ע:) כל השומע קולי יזון שליחותיה קעביד ומפקינן לה מדתנן בפ' התקבל (גיטין דף סו.) לגבי גט מהני אם אמר כל השומע קולי יכתוב גט לאשתי הלכך דוקא באומר כל הרוצה לתרום יבא ויתרום דלאו שליחות גמור הוא ומיהו כי אמרינן דלתרומה מיהא מהני דוקא דאמריה בהאי לישנא דהא לישנא מעליותא הוא ומש"ה נהי דלגבי מודר לא הוי שליחות לתרומה מיהת מהני אבל אי אמר כל התורם אינו מפסיד אפשר דאפילו לגבי תרומה לא מהני דלאו לישנא מעליא הוא כשיבא ויתרום והכי נמי מוכח דהא האומר כל הזן אינו מפסיד והלך אחד וזן אינו חייב לשלם דלא שוייה שליח כלל : **התורם** משלו על של חבירו טובת הנאה של מי · כלומר מי זכאי בנתינת תרומה זו תורם או בעל הכרי שתהא טובת הנאה שלו טובת הנאה שיתן לו ישראל דבר מועט שיתן אותה תרומה לבן בתו כהן דאילו כהן אסור ליה למיתב מידי לישראל כדי שיתן לו תרומתו דאפילו כהן המסייע בבית הגרנות (בכורות כו:) קרינן ביה שחתם ברית הלוי : **אי לאו** פירי דהדין · של תורם: **תבואת** זרעך ונתת · תלה הנתינה בבעל הזרע דהיינו בעל הכרי: **ואי** אמרת טובת הנאה לבעל הכרי הא קא מהני ליה · שמזכהו תורם לבעל הכרי ליתן אותה תרומה למי שירצה ושקיל מיניה טובת הנאה ונמצא מהנהו ממש: **המקדיש** מוסיף חומש · המקדיש בהמה לקרבנו של חבירו והוממה ורוצה לפדותה מקדיש קרוי בעלים לענין שצריך להוסיף חומש שהבעלים בלבד מוסיפין חומש כשפודין את קדשיהם : **המתכפר** עושה תמורה · כלומר אבל לענין תמורה הזוכה בה לצורך קרבנו קרוי בעלים ומתפיס תמורה בה אבל מקדיש לא ובתמורה יליף לה מקראי [ע"ש בתמורה יו: וצ"ע] : **טובת** הנאה שלו · של תורם ולפי זה קרא דכתיב עשר תעשר את כל תבואת זרעך ונתת אעשר תעשר קאי וה"ק עשר תעשר ונתת דמעשר זכאי בנתינה והכי מפרש לה במס' תמורה: **מקרא** מאי טעמא לא ילמדנו משום דקא מהני ליה · כשאינו נוטל ממנו שכר : **מדרש** נמי קא מהני ליה · מהאי טעמא גופיה :

אמר

גמרא

תורה אור

איבעיא להו התורם משלו על של חבירו צריך דעתו או לא מי אמרינן כיון דזכות הוא לו לא צריך דעת או דלמא מצוה דיליה היא וניחא ליה למיעבדיה ת"ש תורם את תרומותיו ואת מעשרותיו לדעתו במאי עסקינן אילימא (א) מן בעל הכרי על של בעל הכרי ולדעתו דמאן אילימא לדעתו דיליה מאן שוויה שליח אלא לדעתו דבעל הכרי הא קמהני ליה דקעביד שליחותיה אלא משלו על של (ב) הכרי ולדעתו דמאן אילימא לדעתו דבעל הכרי הא קמהני ליה אלא לאו לדעתיה דנפשיה (ג) ומשלו תורם על של חבירו וא"א צריך דעת הא קמהני ליה אלא לאו אין צריך דעת לעולם משל בעל הכרי על בעל הכרי כדאמר רבא באומר כל הרוצה לתרום יבא ויתרום הכא נמי באומר וכו' בעא מיניה רבי ירמיה מר' זירא התורם משלו על של חבירו טובת הנאה של מי מי אמרינן אי לאו פירי דהאיך מי מתקנא כריא דההוא או דלמא אי לאו כריא דההוא לא הויין פירי דהדין תרומה א"ל אמר קרא °את כל *תבואת זרעך ונתת איתיביה תורם את תרומותיו ואת מעשרותיו לדעתו ואי אמרת טובת הנאה דבעל הכרי הא קא מהני ליה אלא ש"מ טובת הנאה דיליה אמרי לא משל בעל הכרי על של בעל הכרי ולדעתו דבעל הכרי באומר כל הרוצה לתרום יבא ויתרום ת"ש *דאמר ר' אבהו אמר ר' יוחנן המקדיש מוסיף חומש ומתכפר עושה תמורה והתורם משלו על שאינו שלו טובת הנאה שלו : מלמדו מדרש הלכות ואגדות אבל לא ילמדנו מקרא : מקרא מ"ט לא ילמדנו משום דקמהני ליה מדרש נמי קמהני ליה אמר שמואל במקום שנוטלין שכר על המקרא ואין נוטלין שכר על המדרש מאי פסקא

הא

דברים יד

רש"י

כיון דזכות הוא לו · שמרויח שתורם עליו משלו ולא צריך ליתן לו כלום: **לא** צריך דעת · שזכין לאדם שלא בפניו: **או** דלמא · כיון דמצוה דיליה היא · דבעל הכרי ניחא ליה למיעבדיה שיקיים הוא את המצוה לפיכך צריך שיודיעו: **אילימא** · משל בעל הכרי על בעל הכרי: **אילימא** לדעתיה דיליה · לדעתו של תורם שלא הודיעו לבעל הכרי שהוא תורם עליו: **מאן** שוייה שליח · הא קיימא לן מה אתם לדעתכם אף שלוחכם לדעתכם : **הא** קא מהני ליה דעבד שליחותיה · ואיהו הדירו : **הא** קא מהני ליה · האי שתורם עליו : **אלא** לאו לדעתיה דנפשיה · שלא הודיע לבעל הכרי שהוא רוצה לתרום עליו : **וא"א** צריך דעת הא קמהני ליה · כיון שתורם עליו בידיעתו הא קמהני ליה : **אלא** לאו אין צריך דעת · ולהכי תורם עליו דכיון שתורם עליו שלא מדעתו לא מהני ליה כלל: **לעולם** משל בעל הכרי · מיירי ולדעתו דבעל הכרי ודקאמרת הא קמהני ליה דעביד שליחותיה ותריס : (ד) **באומר** כל הרוצ' לתרום יבא ויתרום · דכיון דלא שוייה שליח ממש טפי מאחריני ואחריני נמי יכולין לתרום כמותו לא מהני ליה כלל דאי לא תריס ליה האי תריס ליה איניש אחרינא ומהכא ליכא למשמע מינה כלל: **טובת** הנאה משל מי · אותה פרוטה שיכול לקבל מישראל אחר כדי ליתנה לבן בתו כהן משל מי היא : **אי** לאו פירי דהאי · דתורם לא מתקן כריא דההוא ותיהוי אותה פרוטה דתורם : **או** דלמא (ה) לא וכו' · ודבעל הכרי הוי טובת הנאה: **את** כל תבואת זרעך ונתת וגו' · שמע מינה דבעל הכרי היא טובת הנאה מדכתיב זרעך ונתת : **תורם** את תרומותיו ומעשרותיו לדעתו · של תורם וקס"ד דמשלו על של בעל הכרי הא קא מהני ליה דשקיל טובת הנאה : **אלא** · מדתורם לו שמע מינה דטובת הנאה של תורם היא : **אמרי** · לעולם מהא ליכא למשמע מיניה טובת הנאה של מי דהכא לא מיירי אלא בשל בעל הכרי ולדעתו דבעל הכרי ולהכי טובת הנאה שלו ואפילו הכי לא קא מהני ליה: **באומר** כל הרוצה כו' · כדאוקימנא לעיל : **המקדיש** · שפודה את הקדשו מוסיף חומש ולא אדם אחר כדכתיב ואם המקדיש יגאל את ביתו (ויקרא כז) : **ומתכפר** עושה תמורה · המפריש קרבן לפטור חובתו של חבירו המתכפר עושה תמורה באותו קרבן דהשתא הוי דידיה ולא המפרישו דמאחר שהפריש לצורכו קנאו המתכפר : **והתורם** וכו' טובת הנאה שלו · של תורם : **שנוטלין** שכר על לימוד המקרא וכו' · ולהכי לא ילמדנו מקרא בחנם לזה דקמהני ליה השכר שהיה לו ליתן אבל מלמדו הלכות בחנם דלא קא מהני ליה כלל : **מאי** פסקא · דבמנהגא תליא מילתא ולאו איסורא איכא אפי' למשקל שכר של המקרא תרין לא ודאי לאו שפיר עבד דשקיל כלל:

והא

מי · שיקבל שלא מישראל כדי שיתננה לבן בתו כהן : **את** כל מעשר תבואתך ונתת · קרי ביה ונתת : **ואי** אמרת טובת הנאה דבעל הכרי כו' · סד"א דאיירי בתורם משלו : **המקדיש** מוסיף חומש · כשפודה הקדשו אבל אם פדאו אחר אינו מוסיף חומש דכתיב יגאל ויסף חמישית כסף ערכך : **ומתכפר** עושה תמורה · אם ראובן הפריש קרבן להתכפר בו שמעון ממיר בו שמעון מומר אבל לא ראובן : **טובת** הנאה שלו · של התורם דכתיב מעשר מעשר משלו קרי ביה ונתת [וכן איתא בתמורה יוד·]: *) **מתני'** מלמדו מדרש · ספרא וספרי שהוא מדרש הפסוקים : **הלכות** · הלכה למשה מסיני : **ואגדות** · דברי חכמים שסמיכום על הפסוקים: בגמ' מפרש טעמא: **אבל** מלמד הוא את בנו מקרא · דמצוה קעביד ואע"פ שמצוה על האב ללמד מוגלא אחר שהיה מלמדו. בכל מילי דלא עביד לנפשיה דמודר בטעמא כל דהו אמר [illegible]

*) לעיל לה:

תוספות

ותורם תרומתו לדעתו · בגמ' מפרש לדעת מאן : **מי** אמרינן כיון דזכות הוא לא צריך דעת · דזכין לאדם שלא בפניו וזכיה מטעם שליחות שפיר הוי שליחותא והא דאמרינן בכל דוכתא דזכייה מטעם שליחות מהכא תניא ליה: **מאן** שוייה שליח. ואמאי תורם : **אלא** לדעתו דבעל הכרי הא קא מהני ליה דעביד שליחותיה · כיון דהוא ידע הוי כמו שמצוהו ואיכא איסורא ודאי אי לאו בדעתו לא הוה איסורא דמשום המצוה שרי אבל לדעתו דבעל [הכרי] מכי ידע ביה הוי כמו שמצוהו והוי שלוחו: **אלא** לאו אין צריך דעת · והא דאמרינן (בב"מ כב.) מה אתם לדעתכם אף שלוחכם לדעתכם י"ל דהיינו כשתורם משל בעל הכרי אבל בתורם משלו א"א אין צריך דעת וא"ת מיהו קשה לרב דהסיא דשוקל שקלו אמאי צריך לאוקמא בספרים ואבד אפי' בלא ספרים ואבד נמי דמצוה קעביד כי הכא צ"ע מיהו ק"ק מאי שנא גבי תורם דמצריך דעת לתרום אסור דשליחותיה קא עביד וגבי מחזיר אבידתו או ללמדו תורה אפילו לדעת יהא אסור כיון שאין מצוה לו ושמא יש לומר דבתורם בתרומה דהדבר תלוי בשליחות דאין יכול לתרום בלא דעתו ושייך ביה שליחותיה קעביד טפי מאבידה דמתני' וגם מצוה איכא פורתא למבין : **כל** הרוצה · אפילו אחר מני תרים ליה הלכך דעת איכא שליחותא ליכא : **משל** בעל הכרי · תימה דהכא משמע כיון דאמר כל הרוצה לתרום לא מהני ליה ובפרק המדיר בכתובות (דף ע:) גבי המדיר אשתו מליהנות לה עד ל' יום יעמיד פרנס ופריך ופרנס לאו שליחותיה קעביד ומשני באומר כל הזן אינו מפסיד ופריך וכי אמר הכי לאו שליחותיה קעביד והתנן מי שהיה מושלך בבור ואמר כל השומע קולו יכתוב גט לאשתו ומשני מי קאמר יזון כל הזן קאמר אלמא דאי אמר כל השומע יזון שייך למימר שליחותיה קעביד ויש לומר כל השומע משמע לשון שליחות ליווי אבל כל הרוצה אינו לשון ליווי כ"א מי שיחפוץ יתרום ור"י אמר דודאי סתם הוא דמיתסר אם אמר יזון דשליחותיה קעביד דקא מהני ליה שזן אשתו ומותר לה פרנסה דמצוה לפרנס אשתו אבל בשמעתא דתורם משל בעל הכרי ולא משלו ובדין הוא דאיסורא ליכא דאי משום דתורם ליה מצוה קעביד כדמהני ומחזיר לו אבידתו אלא משום דכיון דבתרומה צריך דעת הוי כמו שלוחו דמצווהו לך ותרום וכיון דרבנן הפקיעו תורת השליחות מיניה שפיר עביד [illegible] דאמרינן לעולם משל בעל הכרי וכדרבא ול"ק לעולם משלו וכדרבא אלא ש"מ דמשלו אפי' אומר כל הרוצה איסורא איכא כי הסיא דהמדיר שהמפרנס מפרנס אשתו משלו : **טובת** הנאה של מי · אמר דיעג כדי שיתן לבן בתו כהן : **איתיביה** תורם תרומותיו לדעתו · קס"ד השתא כדפירש לעיל משלו על של בעל הכרי קאמר וא"צ דעת ואי אמרת טובת הנאה של בעל הכרי מהני ליה בתר[illegible] שיתן לו ישראל · הכא במאי עסקינן דאמר כל הרוצה לתרום יבא ויתרום ומיירי דתורם משל בעל הכרי על של בעל הכרי : **המקדיש** בהמה על מנת שיתכפר בו חבירו המקדיש מוסיף חומש דתנן במקדיש דכתיב ואם המקדיש יגאל את ביתו ומתכפר עושה תמורה ובפ"ק דתמורה (דף י.) מפרש טעמא מקרא : **והתורם** משלו על של חבירו טובת הנאה שלו :

[נ"ל תבואתך וכן איתא בפי' הרא"ש דהכא ודע דדברי הר"ן בד"ה טובת הנאה עשר תעשר וכו' צ"ע טובא דבענין עשר תעשר לא כתיב ונתת כי אם באופן וכי ירבה ממך הדרך ונתתה בכסף וגו' ע"ש]

יומא נ: זבחים ו. תמורה [כו:] י:

פי' הרא"ש

כיון דזכות הוא לו · שהוא פוטר כריו בתבואתו לא צריך דעת דאנן סהדי דניחא ליה והוי כאילו עשאו שליח: **או** דלמא מצוה דיליה הוא וניחא למעבדה · ויותר הוא חפץ בתקנת ממונו מתוך שיעשה אחר מצותו הלכך טוב הוא ולא הוי שלוחו : **מאן** שוייה שליח הא אמרינן מה אתם לדעתכם אף שלוחכם לדעתכם : **אלא** לאו אין צריך דעת · דזכות הוא לו דאפ' [illegible] הוי [illegible] מ"מ [illegible] היה [illegible] מיקרי [illegible] לתרום יבא ויתרום · [illegible] ליכא : [illegible]

הגהות הב"ח (א) גמ' אילימא משל בעל הכרי על בעל הכרי ולדעתו כצ"ל ותיבת מן ותיבת של נמחק : (ב) שם אלא משלו על של בעל הכרי : (ג) שם אלא לאו לדעתיה דנפשיה ואי אמרת התורם משלו על של חבירו צריך דעת כצ"ל : (ד) רש"י ד"ה לשלם וד"ה באומר כד"א : (ה) ד"ה או דלמא אי לאו וכו' :

הא קמ"ל דאפילו במקום שנוטלין שכר על המקרא שרי למשקל על המדרש לא שרי למשקל מאי שנא מדרש דלא דכתיב ואותי צוה ה' בעת ההיא ללמד אתכם וכתיב ראה למדתי אתכם חוקים ומשפטים כאשר צוני ה' (א) מה אני בחנם אף אתם נמי בחנם מקרא נמי בחנם רב אמר שכר שימור ורבי יוחנן אמר שכר פיסוק טעמים תנן לא ילמדנו מקרא בשלמא למאן דאמר שכר פיסוק טעמים היינו דלא ילמדנו אלא למאן דאמר שכר שימור גדול בר שימור הוא בקטן קתני אי בקטן אימא סיפא אבל מלמד את בניו מקרא קטן בר בנים הוא חסורי מחסרא והכי קתני לא ילמדנו מקרא בקטן אם היה גדול מלמדו לו ולבניו מקרא מיתיבי תינוקות לא קורין בתחילה בשבת (ב) אלא שונין בראשון בשלמא למאן דאמר שכר פיסוק טעמים היינו דאין קורין בתחילה בשבת אלא למאן דאמר שכר שימור אמאי אין קורין בתחילה בשבת ואמאי שונין בראשון הא איכא שכר שימור דשבת וליטעמיך שכר פיסוק בשבת מי אסור הבלעה היא והבלעה מישרא שרי דתניא השוכר את הפועל לשמור את התינוק לשמור את הפרה לשמור את הזרעים אין נותנין לו שכר שבת לפיכך אם

רש"י

והא קא משמע לן מתני' דאפי' במקום שנוטלין שכר וכו' · ולהכי לא ילמדנו מקרא דהואיל ושרי למשקל שכר אם מלמדו בחנם מהני ליה מן השכר שהיה לו ליתן : רב אמר · מאי טעמא התירו למשקל שכר מן המקרא מפני שאין נוטלין שכר אלא על שכר שימור שמשמרין התינוקות שאין מניחין אותן לצאת ולעסוק בדברים בטלים ולא שכר לימוד המקרא וקטנים דצריכין שימור למדין מקרא ולא גדולים ולהכי לא ילמדנו מקרא לקטנים בחנם דהואיל ושרי למשקל עלייהו שכר קמהני (ג) השכר שהיה לו ליתן אבל מלמדו מדרש דקטנים אין לומדים מדרש אלא לגדולים וגדולים לית להו שכר שימור ולא קמהני להו כלל ולהכי שרי : ורבי יוחנן אומר שכר פיסוק טעמים · שקיל מנייהו שמלמדם ניקוד וטעמים וההוא שכר מצי למשקל ופיסוק טעמים אינו אלא במקרא ולהכי לא ילמדנו מקרא : (ד) בקטן · (משום דקא מהני ליה שמניח לו את השכר)(ה) תריץ מתני' דקתני לא ילמדנו מקרא בקטן משום דקא מהני ליה שמניח לו את השכר שהיה לו ליתן : והכי קתני לא ילמדנו מקרא לקטן · בחנם משום דקא מהני ליה שכר השימור אבל אם היה גדול מלמדו לו ולבניו מקרא גדול משום דאיהו לא צריך שימור ולא קמהני ליה ולבניו נמי הואיל ואביהן עמהם הוא משמרם וליכא שכר שימור : לא קורין בתחילה בשבת · אין מתחילין ללמדם בתחילה בשבת בדבר שלא למדו מעולם אבל שונין בראשון כלומר בדבר שלמדוהו כבר פעם ראשונה לומדים אותן פעם שניה בשבת ולהכי קתני בראשון דרבותא קמ"ל אע"פ שלא למדוהו התינוקות אלא פעם אחת שונין : בשלמא למאן דאמר שכר פיסוק טעמים · שרי למשקל : היינו דאין קורין בתחילה בשבת · דהואיל ומעולם לא למדו דבר זה אלא עכשיו אינו מלמדו אלא בשכר ואתי למשקל שכר בשבת אבל שונין דעביד ליה בלא שכר : אמאי שונין בראשון · אפילו שונין לא דהא איכא שכר שימור דשבת ואתי למשקל שכר בשבת : הבלעה היא · (ו) כדקתני ומישרי שרי : דתניא השוכר את הפועל · שנותן לו שכרו של כל יום : לשמור את התינוק · מטומאה : לשמור את הזרעים · לצורך העומר : אם

ר"ן

אמר שמואל במקום שנוטלין שכר על המקרא ואין נוטלין שכר על המדרש על המדרש לא שרי ליה למשקל · נראה בעיני דה"פ מדינא מותר ליטול שכר על המקרא ולא על המדרש כדמפרש ואזיל מיהו יש מקומות שמחמירין על עצמם שלא ליטול שכר אפי' על המקרא כדי שלא יבא ליטול מן המדרש ובאותן מקומות אפילו מקרא יכול ללמדו שהרי מכיון שהחמירו על עצמן למצוה אינן רשאין ליטול שכר והוה ליה מקרא כמדרש לכל המקומות אלא דמתני' מתוקמא במקום שנוטלין שכר על המקרא כלומר שלא החמירו על עצמן ואפילו באותו מקום על המקרא דוקא הוא דשרי למשקל ומש"ה לא ילמדנו דכיון שנוטלין עליה שכר אם מלמדו בחנם נמצא מהנהו אבל על המדרש לא שרי למשקל דמדינא אסור כדמפרש ואזיל הלכך כי מלמדו מדרש בחנם לא מהני ליה ולא מידי דאגרא לא מחייב ביה ולימוד גופיה נמי לאו הנאה הוא דמצות לאו ליהנות נתנו : ולענין הלכה קיימא לן הכי דעל המדרש לא שרי למשקל מיהו ה"מ שכר לימוד אבל אגר בטלה שרי והכי איתא בירושלמי דגרסינן התם יכול אף על מקרא ותרגום כן ת"ל חוקים ומשפטים חוקים ומשפטים אתם מלמדים בחנם ואי אתם מלמדים בחנם מקרא ותרגום וכן חמי מתניא כסבין אגריהון אמר ר' יודן בר' ישמעאל שכר בטלן הם נוטלין : מאי שנא מדרש דלא דכתיב ואותי צוה ה' בעת ההיא · האי קרא מייתי לאשמעינן דמשה נצטווה ללמוד תורה לישראל : וכתיב ראה למדתי אתכם חוקים ומשפטים כאשר צוני ה' · כלומר שצוני ללמוד בחנם דאי לא כאשר צוני אמאי קאי דליכא למימר בשכר דהיכי לימא כאשר צוני וכי צוהו בכך לא סגיא דלא ליסקול אגרא וליכא למימר נמי דכאשר צוני הכי קאמר כאשר צוני ולא מעצמי אני אומר דודאי ישראל לא היו מפקפקין בכך דהא כתיב בך יאמינו לעולם אלא ודאי ה"ק כאשר צוני ללמד בחנם : מקרא נמי בחנם · מהאי קרא גופיה : רב אמר שכר שימור · דמסתמא לומדי מקרא קטנים וצריכין שימור ומש"ה נהי דאגר לימוד אסור שכר שימור שרי : ורבי יוחנן אמר שכר פיסוק טעמים · שמלמדין להם טעמים דלאו מדאורייתא נינהו הלכך לא הוו בכלל חוקים ומשפטים ואיכא בין רב לרבי יוחנן ללמד מקרא לגדול דלא בעי שימור דלרב אסור דס"ל דפיסוק טעמים דאורייתא ולרבי יוחנן שרי משום שכר פיסוק טעמים הלכך לענין הלכה כיון דקיי"ל דרב ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן נקטינן דאפי' מגדול שרי ליטול שכר על המקרא וכך הם דברי הרמב"ם ז"ל בפ"ו מהלכות נדרים : תנן לא ילמדנו מקרא וכו' אלא למאן דאמר שכר שימור [גדול בר שימור] הוא · והא איהו נטר נפשיה : בקטן · דהוי האי מודר קטן דאף על גב דקטן אוכל נבילות אין ב"ד מצווין להפרישו אפילו הכי לא ספינן ליה בידים וכשמלמדו הרי הוא מהנהו : ואם היה גדול מלמד לו ולבניו מקרא · לו דלא בעי שימור לבניו נמי אע"ג דבעו שימור לא מתסר טפי מזן את בניו ואת בנותיו : מיתיבי תינוקות לא קורין בתחילה בשבת · מה שלא קראו מימיהם אלא שונין בראשון אם קראו פעם ראשונה לפני השבת שונין אותו בשבת אע"פ שהיא חזרה ראשונה : בשלמא למ"ד שכר פיסוק טעמים היינו דאין קורין בתחילה בשבת · לפי שעיקר השכר אינו אלא על קריאה ראשונה שטרחה מרובה ומש"ה אין קורין בתחילה בשבת דשכר שבת אסור אבל שונין בראשון משום דאחזרה לא שקלי אגרא : אלא למאן דאמר שכר שימור אמאי אין קורין וכו' · כלומר מאי איכא בין פעם ראשונה לשניה הרי השכר אינו אלא על השימור וכי היכי דאיכא שימור בתחילה הכי נמי איכא שימור כששונין : הבלעה היא · שמבליע שכר יום השבת בכלל שכר שאר הימים : לשמור את התינוק · שהיו מגדלין תינוקות בחצרות הבנויות על גבי הסלע מפני קבר התהום כדי שימלאו מים מן המעיין לקדש אפר הפרה : לשמור הפרה · פרה אדומה : את הזרעים · לצורך עומר היו משמרין אותם קודם הבאת העומר הכי מפרש לה רש"י ז"ל בפרק הזהב (ב"מ דף נח·) : לפיכך אם אבדו אינו חייב באחריותן · אם

תוספות

הא קמ"ל דאפילו במקום שנוטלין שכר על המקרא וכו' · מפרש ואזיל טעמא דמה אני בחנם דכתיב ראה למדתי אתכם ומסתמא משה לא נטל שכר מישראל שעשיר היה : שכר שימור · ש מ ש ת כ מלמד תינוקות שלא ילכו אנה ואנה אבל מדרש אינו צריך ללמוד כ"א לגדול שאינו צריך שימור כבן עשר לגמרא : שכר פיסוק טעמים · ושכר דפיסוק אינו צריך אלא מדרבנן ולא שייך לומר מה אני בחנם אף אתם בחנם : גדול בר שימור הוא · משמע ליה דמתניתין מיירי אף בגדולים : חסורי מיחסרא והכי קתני · וה"פ לא ילמדנו מקרא בגיגי [illegible]

פי' הרא"ש

במקום שנוטלין שכר על המקרא · ואם היה מלמדו בחנם הרי הוא מוחל לו על השכר ומהנהו : מאי פסקא · שלעולם נוטלין שכר על המקרא ולא על המדרש ולא קתני איפכא : מה אני בחנם · לוה אותי ללמד אתכם בחנם כמו שהוא למדני בחנם : שכר שימור · נוטלין על נערים קטנים שלומדים מקרא לשמרם שלא ילכו ברחובות ובשוקין ויזיקו ויחנכו לדברים רעים : שכר פיסוק טעמים · לנגן המקראות כהלכתן ולאו דאורייתא הוא [illegible]

עין משפט נר מצוה

ל א מיי' פ"א מהל' ת"ת הל' ז ופ"ו מהלכות נדרים הלכ' ז סמג עשין יב וסמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סי' רכא סעיף ב וסי' רמה סעיף ו :

לא ב מיי' פ"ב מהל' ת"ת הל' ב טוש"ע י"ד סימן רמה סעיף יד:

לב ג מיי' פ"ו מהל' שבת הלכ' כה סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סימן שו סעיף ד :

מסורת הש"ס

דברים ד · שם · בכורות כט. · ב"מ נח. [תוספתא דשבת פ"ח תוספתא ב"מ פ"ח]

תורה אור

[illegible]

הגהות הב"ח

[illegible]

אם אבדו אינו חייב באחריותן ואם היה שכיר שבת שכיר חדש שכיר שנה שכיר שבוע נותן לו שכר שבת לפיכך אם אבדו חייב באחריותן אלא גבי שבת היינו טעמא דאין קוראין בתחילה משום דיפנו אבהתהון דינוקי למצותא דשבתא ואיבעית אימא משום דבשבתא אכלין ושתין ויקיר עליהון עלמא כדאמר *שמואל שינוי וסת תחילת חולי מעיים ולמאן דאמר שכר פיסוק טעמים מ"ט לא אמר שכר שימור קסבר בנות מי קא בעיין שימור ולמ"ד שכר שימור מ"ט לא אמר שכר פיסוק טעמים קסבר (שכר) פיסוק טעמים דאורייתא הוא *דא"ר איקא בר אבין אמר רב חננאל אמר רב מ"ד °ויקראו בספר (נחמיה ח) תורת האלהים מפורש ושום שכל ויבינו במקרא ויקראו בספר תורת האלהים זה מקרא מפורש זה תרגום ושום שכל אלו הפסוקים ויבינו במקרא זה פיסוק טעמים ואמרי לה אלו המסורות אמר רבי יצחק מקרא סופרים ועיטור סופרים וקריין ולא כתיבן וכתיבן ולא קריין הלכה למשה מסיני מקרא סופרים (א) ארץ שמים מצרים *עיטור סופרים °אחר תעבורו °אחר תלך (בראשית יח, כד) °אחר תאסף (במדבר לא) °קדמו שרים אחר נוגנים (תהלים סח) °צדקתך כהררי אל (תהלים לו) *קריין ולא כתיבן [א] °פרת דבלכתו (ש"ב ח) °איש דכאשר ישאל איש בדבר האלהים (שם טז) °באים (ג) דנבנתה (ירמיה לא) °להדפליטה [ב] °את דהגד (ירמיה נ) °הוגד (רות ג) °אלי דהגורן °אלי דהשעורים הלין קריין (רות ג) ולא כתבן וכתבן ולא קריין °נא דיסלח (מ"ב ה) זאת

רש"י

אם אבדו · בשבת: אינו חייב באחריותן · הואיל ואינו שכיר ביום שבת: אם היה שכיר שבת · שנותנים לו ז' פשיטים שכרו לשבוע אע"פ שמגיע ליום שבת פשוט אחד כיון דכל יום שבת נבלע עם שכירות שאר השבוע זו היא הבלעה שהשכר שבת מבליע בתוך ימי השבוע נותנין (ג) שכר שבת דהבלעה שרי: אם אבדו · בשבת חייב באחריותן דהא נותנין לו שכר השבת: אלא גבי שבת·(ד) דקתני לא קורין בתחילה אבל שונין לאו משום שכר פיסוק ולא משום שכר שימור קאמר דהא שרי בהבלעה: דיפנו אבהתהון דינוקא למצוותא דלהון · שאם היו עסוקין להקרותן בתחילה בדבר חדש היו טרודין בהן ולא היו פנויין למצות שבת להתענג בו. אבל שונין הואיל וכבר למדוהו לא מיטרדי בהו: דיפנו · כדי שיהו פנויין : ויקיר להו עלמא · שכבד עליהם ללמוד מפני המאכל ולהכי אין קורין בתחילה בשבת דמצער להו : בנות · שמלמדין אותן תורה מי בעיין שימור איכהו לאו אורחייהו למיפק אבראי דכתיב כל כבודה בת מלך פנימה (תהלים מה) וליכא לאוקמא בה שכר שימור : שכר פיסוק טעמים דאורייתא הוא · ולא מצי למשקל עלייהו אגרא : אלו הפסוקים · עד היכן מסיים כל פסוק ופסוק ולהכי קרי להו שום שכל שיכול להשכיל בפסוק בין כל פיסוק ופיסוק: מקרא סופרים (ה) ארץ ארץ · כלומר מה שקורין ארץ ארץ דלא כתיבן ההברה דלא כתיבן יו"ד בין אל"ף לרי"ש ובין רי"ש לצד"י וכן נמי ארץ דלא כתיבן ב' אלפי"ן או ה"א סמוך לאל"ף ויו"ד בין רי"ש לצד"י וכן שמים דלא כתיבן שאמים אל"ף בין שי"ן למ"ם ובין מ"ם ליו"ד וכן מצרים : הלכה למשה מסיני · דנקראין הכי : עיטור סופרים אחר תעבורו · ולא כתיב תעבורו אחר והיינו עיטור שמעטרין הדיבור דהכי משמע יפה: קדמו שרים אחר נוגנים · ולא כתיב אחר נוגנים קדמו שרים: צדקתך כהררי אל · ולא כתיב כהררי אל צדקתך דהכי מסתבר טפי ובדווקא משתעי : איש דכאשר ישאל איש בדבר האלהים · באחיתופל כתיב : באים דונבנתה· [קרי ולא] כתיב : לה דפליטה · שניהן כתובין בירמיהו : את דהגד הוגד אלי (ו)·דכולהו הני קריין ולא כתיבן:וכתיבן ולא קריין נא דיסלח.דנעמן: זאת

ר"ן

אם נאבדו בשבת דכיון דלא שקיל אגרא בשבתא הוה ליה שומר חנם : אם היה שכיר שבת · שבוע אחת : שכיר . שבוע · שמטה אחת : נותן לו שכר שבת · כיון שלא הזכירו בפירוש אלא שהבליעו בכלל שאר הימים : לפיכך · כיון דהוי שומר שכר אם אבדו בשבת חייב באחריותן : דיפנו אבוהון דינוקא למצותא דשבתא · שאבות התינוקות פונין למצות שבת ומשתעשעין עם התינוקות ואם יקראו התינוקות לכתחילה יחושו לבטולם : ויקיר עליהון עלמא · על התינוקות שמתוך שאכלו יותר ממה שדרכן לאכול בחול אבריהם כבדין עליהן ואין יכולין ללמוד בתחילה שצריך עיון מרובה : גדול מי בעי שימור · בתמיה כך היא הגירסא במקצת נסחאות ואתי שפיר דה"ק סתמא דמתני' דקתני ולא ילמדנו מקרא בגדול היא מדקתני סיפא אבל מלמד את בניו דמאי דמשכינן לעיל חסורי מחסרא שינויא דחיקא היא אלא ודאי בגדול מתוקמא וגדול מי בעי שימור · ואיכא נסחי דגרסי בנות מי בעי שימור והכי פריך ודאי כל היכא דתנא תנא המודר הנאה מחבירו בין איש בין אשה משמע והיכי פסיק ותנא לא ילמדנו מקרא נהי דמוקמת לה בקטן תינח בנים קטנים דבעו שימור אבל בנות אפי' קטנות לא בעו שימור שאין דרכן לצאת לחוץ: קסבר פיסוק טעמים דאורייתא הוא · ואסור ליטול על לימודם שכר דכיון דמדאורייתא נינהו הוו להו כחוקים ומשפטים : מפורש זה תרגום · דמפרש ליה לקרא: ושום שכל אלו הפסוקים · נקודות המפסיקות בין פסוק לפסוק וקרי להו שום שכל שעל ידיהן אדם מבין המקרא כפי תנועת הטעמים כדאמר פרק קמא דחגיגה (דף ו:) נפקא מינה לפסוקי טעמי : המסורות · מה שנמסר במסרה : אמר רבי יצחק מקרא סופרים · הקריאה שמסרו לנו הראשונים שנקראו סופרים : ועטור סופרים · תיבות יתירות שנכתבו ליפות הלשון ונקראות עטור לפי שהן מעטרין את הלשון : קריין ולא כתיבן · תיבות הנקראות ולא נכתבות : כתיבן ולא קריין · שנכתבות ואינן נקראות : הלכה למשה מסיני · כך קבל משה בסיני ומסר לישראל : מקרא סופרים ארץ ארץ · שכשיש בו אתנחתא נקרא ארץ בקמץ : שמים מצרים · שאע"פ שאין בהם אל"ף נקראים כאילו היתה בהם : עטור סופרים אחר תעבורו אחר תלכו אחר תאסף קדמו שרים אחר נוגנים · כל הני אחר מיותרין הן ואינן אלא לתפארת הלשון דהוה ליה למכתב סעדו לבכם ותעבורו תסגר שבעת ימים ותאסף קדמו שרים נוגנים אלא שנכתבו לתפארת הלשון : צדקתך כהררי אל · הוה ליה למכתב צדקתך הררי אל כדכתיב משפטיך תהום רבה לומר שההרים הרמים כלומר המלאכים צריכין לצדקת השם אלא שכתב כהררי אל לתפארת הלשון ובדברי מורי ראיתי דעטור סופרים היינו שכותבין טעם מפסיק באחר כי היכי דליסתמע אח"כ תלך ואח"כ תעבורו ואחר כן תאסף קדמו שרים ואח"כ נוגנים צדקתך כהררי נפסק בטעם כהררי ממלת אל לומר שמלת אל הפוכה כאילו היתה בתחלת הפסוק ופירוש אל צדקתך נגלית כהרים שהם גלויים ואלמלא ההפסק היה במשמע אחר שתלכו אחר שתעבורו אחר שתאסף קדמו שרים אחר הנוגנים שהנוגנים קדמו להם צדקתך כהרים של אל וקרי ליה עטור סופרים משום דמעטרי לה למילתא בטעם הקריאה : קריין ולא כתיבן פרת דבלכתו · בשמואל הוא להשיב ידו בנהר פרת פרת קרי ולא כתיב : איש דכאשר ישאל · בשמואל נמי הוא גבי אחיתופל כאשר ישאל איש בדבר האלהים איש קרי ולא כתיב : באים דונבנתה · בירמיה הוא הנה ימים באים נאם ה' [ונבנתה] העיר וגו' באים קרי ולא כתיב : לה דפליטה· בסוף ירמיה בנבואת בבל יהי לה לפליטה לה קרי ולא כתיב: את דהגד הוגד· ברות ויען בועז ויאמר לה הגד הוגד (את) [לי כל] אשר עשית את חמותך האי את קרי ולא כתיב מיהו בספרים שלנו קרי וכתיב ואף במסרה לא מדכר ליה בהנך דקריין ולא כתיבן : אלי דהגורן. ברות נמי הוא ותאמר אליה את כל אשר תאמרי אלי אעשה והפסוק שאחריו ותרד הגורן ותעש ככל אשר צותה חמותה וקרי ליה אלי דהגורן אע"ג דההוא קרא ליכא הגורן כיון דסמוך ליה בפסוק דלאחריו : אלי דהשעורים · ברות נמי הוא ותאמר שש השעורים האלה נתן לי כי אמר אלי אלי קרי ולא כתיב: כתיבן ולא קריין נא דיסלח · במלכים בהשתחויתי בית רימון יסלח נא ה' לעבדך כתיב נא ולא מקרי : זאת

תוספות

שכר שבוע נותנין לו שכר שבת ואם אבדו חייב באחריותן · כדין שומר שכר דמחייב בגניבה ואבידה ואין להקשות מפני שמים הוא דקבלת שכר לאו מפני שמים : אלא היינו טעמא דאין קורין בראשון דיפנו אביהם של תינוקות ולאו משום שכר שבת כלל אלא אפי' כשאביהם של תינוקות מלמדין אותן בחנם שיהיה להם פנאי שיהא פנוים לסעודת שבת ואם יקראו בראשון ישהו שהייה מרובה וה"ה אם יש להם מלמד בשכר שאסור מהאי טעמא : אבל שונין בראשון · דאז ליכא שהייה כל כך כיון שמלמדים כבר : למצותיה · דשבתא : ואיבעית אימא · טעמא דאין קורין משום דבשבת אוכלים [illegible] ויקיר עלייהו עלמא כלומר שכבדין הם מפני שינוי ווסת דאין יכולין לעסוק ולמכות וללמוד בראשון : בנות מי בעיין שימור · ומתני' סתמא קתני בין בנים ובין בנות ובנות ליכא יונאכיות ולא בעיא שימור א"כ לא שייך בהן שכר שימור : שכר פיסוק טעמים דאורייתא · ואסור ליטול שכר עליהם : אלו הפסוקים · מקום שהפסוק מסיים שם : ואמרי לה אלו המסורות · מאן דאית ליה פיסוק טעמים לאו דאורייתא מפרש אלו המסורות חסירות ויתירות : מקרא סופרים ארץ ארץ · [שמשתנין] וכן שמים מצרים ; עיטור סופרים · דלכאורה משמע דאחר תעבורו ושבריה ואחר תאסף ואחר מסתבר אחר נוגנים ואחר משמע : פרת דבלכתו · להשיב ידו בנהר פרת פרת איתו כתוב ונקרא : איש דכאשר ישאל · פי' כאשר ישאל איש בדבר האלהים איש קרי ולא כתיב : באים דונבנתה · הנה ימים באים ונבנתה באים קרי ולא כתיב : את דהגד הוגד · הגד הוגד לי את אשר עשית : אלי דהגורן · אלי אם לא : נא דיסלח · בנעמן :

פי' הרא"ש

מפורש זה תרגום · שמפרש המקרא : ושום שכל אלו הפסוקים · שבשבילם מפסיקין בין דבר לדבר : ויבינו במקרא זה פיסוק טעמים · שעל ידי הניגון מבינין לחבר המקרא למעלה או למטה: אלו המסורות· חסרות ויתרות: מקרא סופרים ארץ ארץ · שמשתנה באתנחתא וכן שמים מצרים שאין קורין שמים מצרים בחירק: עטור סופרים· כמו רק הבמות לא סרו דמתרגמינן לא עטרו שהוסרו מן התיבות אותיות הראויות להכתב בהם : אחר תעבורו · היה ראוי לכתוב בוי"ו דהוה משמע סעדו לבכם ואח"כ תעבורו אבל השתא דכתיב בלא וי"ו משמע סעדו לבכם אחר שתעבורו וכן כולם : משפיך תהום רבה · היה ראוי לכתוב ומשפיך בוי"ו : פרת דבלכתו · בלכתו להשיב ידו על נהר פרת פרת לא כתיב וקרי : איש דכאשר ישאל איש בדבר אלהים · דאחיתופל : באים דונבנתה · הנה ימים באים ונבנתה : את דהגד הוגד לי · את אשר עשית דרות : לי דהשעורים · (את) שש השעורים [האלה] נתן לי : נא דיסלח' בנעמן כתיב: *) ידלוך דהדוכך · שתי פעמים וחד לא קרי : ממש דפאת נגב · ביחזקאל : אם דיגאל · ברות : לתלתא פסוקי · ויאמר ה' אל משה הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך וגו' :

*) שייך לדף שאח"ז

הגהות הגר"א

[א] גמ' ולא כתיבן פרת ט'. כ"ב ובספרים עוד ד' (וכ"ה במס' סופרים פ"ו ה"ח) כני דולא אנו (שופטים כ). כן דכן כמלך (ש"ב יח). צבאות דקנאת ה' (מ"ב יט). בניו של סנחריב (שם) : [ב] שם (את דהגד הוגד) תא"מ :

[כתובות ק: ב"ב קמו. סנהדרין ק:] מגילה ג. [מס' סופרים פ"ו ה"ח] רות ג [ערוך ערך עטר ב' ממלא פי' הגון מלה]

הגהות הב"ח

(א) גמ' מקרא סופרים אֶרֶץ אָרֶץ שָׁמַיִם מִצְרָיִם וכו' אחר תלכו אחר : (ב) שם באים דונבנתה : (ג) רש"י ד"ה אם היה שכיר וכו' נותנין לו שכר שבת : (ד) ד"ה אלא גבי שבת הא דקתני לא קורין בתחילה לאו משום וכו' שרי בהבלעה אלא כדי דיפנו אבהתהון דינוקי למצוותא דשבתא שאם היו וכו' בדבר קשה היה טרודין. כצ"ל והד"א ותיבות אבל שונין נמחק : (ה) ד"ה מקרא סופרים אֶרֶץ אָרֶץ כלומר וכו' וכן נמי אֶרֶץ דלא וכו' וכן שָׁמַיִם דלא וכו' וכן מִצְרָיִם : (ו) ד"ה את דהגד הוגד אלי דהגורן וכו' כולהו הני :

זאת המצוה ידרוך הדורך חמש דפאת נגב אם דכי גואל הלין כתבן ולא קריין *אמר רב אחא בר אדא במערבא פסקין להדין פסוקא לתלתא פסוקין ויאמר ה' אל משה הנה אנכי בא אליך בעב הענן אמר רבי חמא בר' חנינא לא העשיר משה אלא מפסולתן של לוחות שנאמר פסל לך שני לוחות אבנים כראשונים פסולתן שלך יהא אמר רבי יוסי בר' חנינא לא ניתנה תורה אלא למשה ולזרעו שנאמר כתב לך פסל לך מה פסולתן שלך אף כתבן שלך(א) משה נהג בה טובת עין ונתנה לישראל ועליו הכתוב אומר טוב עין הוא יבורך וגו' מתיב רב חסדא ואותי צוה ה' בעת ההיא ללמד אתכם ואותי צוה ואני לכם ראה למדתי אתכם חוקים ומשפטים כאשר צוני ה' אלהי אותי צוה ואני לכם ועתה כתבו לכם את השירה הזאת השירה לחודה למען תהיה לי השירה הזאת לעד בבני ישראל אלא פילפולא בעלמא *אמר ר' יוחנן אין הקב"ה משרה שכינתו אלא על גבור ועשיר וחכם ועניו וכולן ממשה גבור דכתיב ויפרוש את האהל על המשכן ואמר מר *משה רבינו פרסו וכתיב עשר אמות ארך הקרש וגו' אימא דאריך וקטין אלא מן הדין קרא דכתיב ואתפוש בשני הלוחות ואשליכם מעל שתי ידי ואשברם ותניא *הלוחות ארכן ששה ורחבן ששה ועביין שלשה עשיר פסל לך פסולתן שלך יהא חכם רב ושמואל *דאמרי תרוייהו חמשים שערי בינה נבראו בעולם וכולם נתנו למשה חסר אחת שנאמר ותחסרהו מעט מאלהים עניו דכתיב והאיש משה עניו מאד אמר ר' יוחנן כל הנביאים עשירים היו מנלן ממשה ומשמואל מעמוס ומיונה משה דכתיב לא חמור אחד מהם נשאתי אי בלא אגרא לאפוקי מאן דשקל בלא אגרא אלא דאפי' באגרא דילמא משום דעני הוה אלא מפסל לך פסולתן יהא שלך שמואל דכתיב הנני ענו בי נגד ה' ונגד משיחו את שור מי לקחתי וחמור מי לקחתי אי בחנם לאפוקי מאן דשקל בחנם אלא דאפילו בשכר דלמא דעני הוה אלא מהכא ותשובתו הרמתה כי שם ביתו *ואמר רבא כל מקום שהלך ביתו עמו אמר רבא גדול מה שנאמר בשמואל יותר משנאמר במשה דאילו במשה רבינו כתיב לא חמור אחד מהם נשאתי דאפי' בשכר ואילו גבי שמואל אפי' ברצון לא שכרו דכתיב ויאמרו לא עשקתנו ולא רצותנו וגו' עמוס דכתיב ויען עמוס ויאמר אל אמציה לא נביא אנכי ולא בן נביא אנכי כי בוקר אנכי ובולס שקמים כדמתרגם רב יוסף ארי מרי גיתי אנא ושקמין לי בשפלתא וגו' יונה דכתיב ויתן שכרה וירד בה וא"ר יוחנן שנתן שכרה של ספינה כולה אמר ר' רומנוס שכרה של ספינה הויא ד' אלפים דינרי דהבא וא"ר יוחנן בתחלה היה משה למד תורה ומשכחה עד שניתנה לו במתנה שנאמ' ויתן אל משה ככלתו לדבר אתו:

מתני' וזן את אשתו ואת בניו אע"פ שהוא חייב במזונותן ולא יזון את בהמתו בין טמאה בין טהור' ר' אליעזר אומר זן את הטמאה ואינו זן את הטהור' אמרו לו מה בין טמאה לטהורה אמר להו שהטהור' נפשה לשמי' וגופה שלו וטמאה נפשה

רש"י

זאת (ב) המצוה·כתיב בירמיה א]: ידרוך הדורך· כתיב (ג) וקראי לא גרס להו ידרוך דכתבן ולא קריין : דכי גואל אתה· ברות: חמש דפאת נגב · וטעמייהו לא מפרש ליה : ללמד אתכם · אלמא הקב"ה צוה ליתנה לישראל : כתבו לכם · אלמא שניתנה נמי לכן לישראל : למען תהיה לי לעד · שילמדו כל התורה וילמדו אותה אלמא לישראל נמי ניתנה : פלפולא בעלמא · להבין דבר מתוך דבר הוא דניתן למשה ונהג בה טובת עין ונתנה לישראל : פירסו · מכלל דגבור (ד) הוא וגוף גדול: ואימא דאריך היה וקטין · שלא היה גופני ולא היה בעל כח: ועוביין שלש · ואפי' הכי שיברן : ותחסרהו מעט · וזו היא אחת שאותה אחת היה הקב"ה יתירה עליו : אי בלא אגרא · מאי רבותיה : לאפוקי ממאן דשקל בלא אגרא· כל מי שהוא רוצה חמורו של חבירו בלא שכר ומאי מעליותא היא דלא הוה גזלן כ"ע נמי (ה) לא גזלין ניהו : דלמא · האי דלא שקיל אפי' באגרא לאו משום עושר דלמא משום דעני הוה ולא הוו ליה משואות ולהכי לא הוה צריך : אלא מהכא · שמעינן דעשיר היה מפסל לך : ביתו עמו · כלי תשמישו וזה היה מרוב עושר : לא חמור אחד מהם נשאתי · בעל כרחו אפי' בשכר הא ברצון בעלים היה שוכר ואילו גבי שמואל וכו' לא עשקתנו ולא רצותנו שלא היה שוכר לא באונס ולא ברצון : **מתני'** זן את אשתו ואת בניו של מודר : אע"פ · שהמודר חייב במזונותן כיון דלאו לפטומי עבידן ודי להן במאי שהוא מפרנסן לאו הנאה מרובה עביד ליה : ולא יזון את בהמתו כו' · הואיל ולפטומי עבידן עביד ליה הנאה מרובה : נפשה לשמים וגופה שלו · לאכילה משום הכי לא יזון אותה לפטומי שמהנהו הנאה מרובה : נפשה

ר"ן

זאת המצוה · בסדר ואתחנן כך מצאתי כתוב ולא נמצא בספרים שלנו : ידרוך הדורך · בסוף ירמיה ידרוך הדורך את קשתו ידרוך שני כתיב ולא קרי : חמש דפאת נגב · בסוף יחזקאל (והנה) [ואלה] מדותיה וגו' חמש מאות וארבעת אלפים חמש שני כתיב ולא קרי: אם דכי גואל · ברות ועתה כי אמנם כי אם גואל אנכי האי אם כתיב ולא קרי ובמסרה חשיב כל הני וטפי עלייהו אחריני מיהו לא חשיב *את המצוה אלא *את הנפש דכתיב בירמיהו *גבי צדקיה חי ה' אשר עשה לנו את הנפש הזאת : מתיב רב חסדא ואותי צוה ה' בעת ההיא · אלמא דהשם צוהו ללמד את ישראל ומפרקינן ואני לכם וקרא ה"ק ואותי צוה ה' בעת ההיא ואני נתתי את לבי ללמד חוקים ומשפטים : למען תהיה לי השירה הזאת לעד · ואי שירה לבדה קאמר מאי סהדותא איכא : פלפולא בעלמא · נתן לו למשה והוא נהג בו טובת עין לישראל : וכתיב עשר אמות ארך הקרש · אלמא משה גבוה עשר אמות היה וכיון שהיה גדול כל כך מסתמא גבור היה : אריך וקטין · ארוך בקומה וקטין בכח: חוץ מאחת· ידיעת הש"י על אמיתתו כדכתיב ותחסרהו מעט מאלהים : לאפוקי מאן דשקל בלא אגרא · וכי משתבח היה שלא נטל בלא שכר : אלא אפילו באגרא · שלא היה נהנה משל אחרים : אפילו ברצון · דזימנין מתרצו משום כסופא ולא ניחא להו : **מתני'** וזן את אשתו ואת בניו·אפי' כרבנן *אתיא דבתורת מצוה עסקינן ולא בתורת פרעון של בעל שחייב במזונותיהם ואע"ג דהמודר מתהני שאינו צריך לתת להם מזונות היא הנאה דממילא היא : ולא יזון את בהמתו בין טמאה בין טהורה · דמהנהו הוא ממש מפני שמעלה בדמים : ר' אליעזר אומר זן את הטמאה·כדמפרש ואזיל שכיון שאין בה למודר הנאת אכילה אינו נהנה במזונותיו של מדיר : וגופה שלו · לאכילה הלכך אי

פי' הרא"ש

פסל לך שלך יהא · ושל סנפריטון היה : טוב עין הוא יבורך · זה משה דכתיב ביה כי טוב הוא כי נתן מלחמו לדל אין לחם אלא תורה דכתיב לכו לחמו בלחמי ואין דל אלא ישראל שנאמר וידל ישראל עד מאד : למען תהיה לי השירה הזאת לעד · ואם לא ניתן להם תורה אלא שירה על מה העיד : פלפולא בעלמא · הבנה וחריפות והיינו כתבן שלך כי כל החכמה והשכל לנתוש בכתב התורה בעורות האותיות : אין הקב"ה משרה שכינתו · בקביעות : דאריך וקטין · אריך בקומה וקטין בכח תימה אמאי לא יליף מקרשים דכתיב ויפרש את המשכן [נ"ל קרשיו שמות מ] : חמשים שערי בינה ונתנו לו למשה חוץ מאחד · דכתיב מזוקק שבעתים : משום דעניו הוה · ומנהג חסידות היה שלא להטריח עליהם : ולא רצותנו · משמע אפילו מרצונו : ויתן שכרה · משמע של כל הספינה : **מתני'** וזן את אשתו ואת בניו אע"פ שחייב במזונותיהן · חייב אאשתו קאי אבל בניו מצוה הוא דאיכא כדתניא בכתובות בפ' נערה (דף מט·) מצוה לזון את הבנות קל וחומר לבנים דברי רבי מאיר מצוה לזון את הבנים וכל שכן לבנות ובקטנים ליכא לאוקמי דתקנת אושא היא (שם מט:) את בניו קטנים ולאו מתניתין היא ורבינו תם מוקי לה בגירש את אשתו והדירה ופסקה בהמתו בין טמאה ט'· דניחא ליה בפטומן וקא מהני ליה :*) נפשה לשמים · דלמלאכה קיימא פטומה : שאם ירצה מוכרה לעובדי כוכבים · לאכילה ונוטל דמיה בשביל פטומה :

*) שייך לע"ב

תוספות

זאת המצוה · פרשה ואתחנן ואינו כך בשום חומש : ידרוך הדורך · בירמיה : צדקתך כהררי אל · ולא קרי כהררי אל צדקתך וי"א הוי"ו מצדקתך *) שאמר אנחנו וצדקתך:[אותי צוה] · הכי אמר משה לישראל אותי צוה ואני לכם:למען תהיה השירה הזאת לעד בבני ישראל · ואי בשירה לחוד מאי עדות איכא : אלא פלפולא בעלמא· שיטת חריפות והבינה נמסר למשה רבינו ונהג טובת עין ואמר משה ט' : [וכתיב עשר אמות אורך הקרש] · אלמא ארוך היה וכיון דהיה ארוך גבור היה : עביין ג' · והולכך לחבמן בקרקע בכח גדול : אי בלא אגרא · מי הוא דשקיל בלא אגרא ומאי רבותא אלא אפילו באגרא לא שקיל דעשיר היה : דלמא משום דעני היה · ולא היה רוצה לשכור מהם : ביתו עמו · כלי תשמישו עמו ואינו נהנה משל אחרים: דאילו במשה כתיב לא חמור אחד מהם נשאתי · בעל כרחייהו מכלל דברצון שכרה ושמא לא היו רוצים ובושים לסרב מלהשכיר ואילו בשמואל כתיב רצותי משמע לא בקשתי לשכור ממנו ואפילו ברצוני : וזן את אשתו ובניו · אי אתיא כרבנן ניחא דמבריח ארי בעלמא הוא וכי אתיא נמי כרבנן ניחא שפיר דמיירי הכא ממזונות יתירות ואין נפרע [מבעלה] דכי פליגי רבנן היינו במפרנס שהם אע"פ שלא פי' לשם הלואה מ"מ לשם מתנה לא יהיב והוי לרבנן כמו יורד לתוך שדה חבירו שלא ברשות דנוטל מה שהשביח וחנן מחלק בין השביח להיכא דלא הוה אלא מבריח ארי מנכסי חבירו א"כ אם נותן מתנה לאשה דין הוא שאין יכול לתבוע לבעל כלום והכא מיירי שנותן מתנה לאשה ממכירי הבעל : לא יזון את בהמתו בין טמאה בין טהורה · משום דלפטומא עבידא והוי הנאה גמורה שנהנה מגופה וזו מפיכה : אמר להם כו' · שהטמאה נפשה וגופה לשמים שאינה יכולה ליהנות אלא בעוד נפשה בה הלכך לאו הנאה היא אבל טהורה נפשה לשמים כלומר אע"פ שנפשה לשמים גופה שלו לשחיטה :

*) נ"א שאומרים

עין משפט נר מצוה

לג א מיי' פ"ז מהל' יסודי התורה הל' ו:

לד ב מיי' פ"ז מהל' נדרים הל' ד סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רכא סעיף ג :

[נ"ל זאת] [נ"ל זאת] [סי' לא פסוק זה ע"ש סיפגן] [דלעיל לג: דפליגי של חנן] ברכות י: ע"ש

קדושין ל: · שבת נב: [פ"ש ומשם ליבנן] · [בכורות מד·] · [ב"ב יד·] · ר"ה כא: ע"ש

הגהות הב"ח (א) גמ' כתבן שלך ומשה : (ב) רש"י ד"ה זאת המצוה : (ג) ד"ה ידרוך כו' כתיב תרתי קראי ולא קרי' להו ידרוך שני דכתבן : (ד) ד"ה פירסו כו' דגבור היה: (ה) ד"ה לאפוקי וכו' כ"ע נמי לאו גזלנין ניהו :

הגהות הגר"א [א] גמ' זאת המצוה. נמחק וצ"ל את הנפש ובספריט עוד ג' אם דאמנון (ש"ב י"ג) · אם דבמקום (שם ט"ו) . אם דכאשר (ירמיה ל"ט · וכ"ה במ"ס פ"ו ה"ט) :

הגהות מהר"י לנדא א] רש"י ד"ה זאת המצוה · כתיב בירמיה · נ"ל את הנפש כתיב בירמיה (ל"ח ט"ז) ועי' בפי' הר"ן ד"ה אם דכי גואל :

נפשה וגופה לשמים אמרו לו אף הטמאה נפשה לשמים וגופה שלו שאם ירצה הרי הוא מוכרה לעובדי כוכבים או מאכילה לכלבים : גמ' אמר רב יצחק בר חנניה אמר רב הונא המודר הנאה מחבירו מותר להשיא לו בתו הוי בה רבי זירא במאי עסקינן אילימא בשנכסי אבי כלה אסורין על החתן הרי מוסר לו שפחה לשמשו אלא (א) בנכסי חתן אסורין על אבי כלה גדולה מזו אמרו זן את אשתו ואת בניו ואע"פ שהוא חייב במזונותן ואת אמרת מותר להשיא לו בתו לעולם בשנכסי אבי כלה אסורים על החתן ובבתו בוגרת ומדעתה תניא נמי הכי [א]המודר הנאה מחבירו אסור להשיא לו בתו אבל משיאו בתו בוגרת ומדעתה אמר רבי יעקב [ב]המדיר בנו לתלמוד תורה מותר למלאות לו חבית של מים ולהדליק לו את הנר ר' יצחק אמר [ג]לצלות לו דג קטן אמר ר' ירמיה אמר רבי יוחנן המודר הנאה מחבירו מותר להשקותו כוס של שלום מאי ניהו הכא תרגימו [ד]כוס של בית האבל במערבא אמרי [ה]כוס של בית המרחץ : ולא יזון את בהמתו בין כו' : תניא יהושע איש עוזא אומר [ו]זן עבדיו ושפחותיו הכנענים ולא יזון את בהמתו בין טמאה בין טהורה מאי טעמא עבדיו ושפחותיו הכנענים למנהרותא עבידן בהמה לפטומא עבידא : מתני' [ז]המודר הנאה מחבירו ונכנס לבקרו עומד אבל לא יושב ומרפאו רפואת נפש אבל לא רפואת ממון : גמ' במאי

רש"י

אי מפטם לה מהני ליה : והטמאה נפשה וגופה לשמים · שאין ט בה היתר אכילה ונמצא שאינו נהנה בפטומה : שאם ירצה הרי זה מוכרה לעובדי כוכבים · שאוכלין אותה וכשהיא מפוטמת לוקחין אותה ביותר או מאכילה לכלבים ונמצא נהנה בפטומה ורבוי בשרה ונ"ל דר"א לא שרי בטמאה אלא לזונה מזונות יתרים כדי לפטמה משום דס"ל דכיון דאינה עומדת לאכילה אלא למלאכה אין נהנין בעלים בפטומה דאדרבה מפנקא טפי ולא עבדא שפיר אבל במזונות הצריכין לכדי חייה לא שרי ר' אליעזר דבכי האי גוונא ודאי מהנהו ומשום דת"ק פסיק ותני ולא יזון את בהמתו בין טמאה בין טהורה דמשמע דבכולהו גווני דמתסר בטהורה מתסר נמי בטמאה מהדר ליה רבי אליעזר לא כי אלא איכא גוונא דזן את הטמאה אע"פ שאינו זן את הטהורה ונהי דתנא מסתם ליטניה סמיך ליה אמאי דאמרו לו ודקמהדר להו ר"א דמשקלא וטריא דידהו מוכח דר"א לא שרי בטמאה אלא במזונות יתרים כדי לפטמה ולא בכדי חייה וראיתי להרשב"א שכתב בהפך ולא נתחוורו דבריו : גמ' הרי מוסר לו שפחה לשמשו · דקס"ד דבבתו נערה עסקינן : אלא בשנכסי חתן אסורין על אבי כלה · וקמ"ל שאע"פ שנכסיו אסורין עליו מותר להשיא לו בתו אע"פ שיתחייב לזונה אחר כן ונמצא מהנהו : גדולה מזו אמרו זן את אשתו ואת בניו וכו' ואת אמרת מותר להשיא לו בתו · כלומר אם הוא יכול לזון את בתו בעודה ברשותו שהוא חייב במזונותיה כ"ש שיוכל לזון אותה אחר שנשאה שנתחייב במזונות אשתו ומאי קמ"ל רב הונא : ובבתו בוגרת · דלא איהו קמסר לה אלא היא עצמה · ומדעתה טעמא קא יהיב למילתיה כלומר מש"ה שרי דהא מדעתה היא דכיון שבגרה שוב אין לאביה רשות בה אי נמי כי קאמר מדעתה למעוטי דעתו דחתן שאם עשאו שליח לדבר עמה על עסקי נשואין אסור דהא קא מהני ליה : המדיר את בנו לת"ת · האב הדירו שלא יהנה אביו ממנו כדי שלא יתבטל מת"ת : מותר הבן למלאות לאביו חבית של מים ולהדליק לו את הנר · דמסתמא ממילי זוטרי כי הני דליכא בהו בטול למוד תורה לא אדריה והכי מוכח האי פירושא בתוספתא דבכורות (פ"ו) דתניא מעשה באחד שהדירו בנו לת"ת והדירו מלעשות מלאכה והתיר לו יוסי ברבי למלאות לו חבית של מים ולהדליק לו את הנר : ירושלמי במס' ביכורים תני המדיר את בנו לת"ת מותר למלאות לו חבית של מים ולהדליק לו את הנר רבי יעקב בר אידי בשם רבי יוחנן אף ליקח לו חפצים מן השוק מה פליגין כאן באיש כאן באשה אם היה אדם מסויים עשו אותו כאשה כלומר דאשה ואדם מסויים אין דרכן ליקח חפצים מן השוק ואנן סהדי דאדעתא דהכי לא אדריה אבל איש שאינו מסויים כיון שדרכו לילך בשוק אפי' בהני אדריה : מותר להשקות לו כוס של שלום · כלומר מותר לשמשו בכוס של בית אבל אי נמי של בית המרחץ מפני דרכי שלום שהיה דרכן בכך ומיהו דוקא האי כוס של מודר דלשמשו בכגון זה בלבד התירו דומיא דאידך דהמדיר את בנו לת"ת שהתירו לבן למלאות לאביו מים משל אב : את עבדיו ואת שפחותיו הכנענים · נ"ל דבמזונות יתרים קאמר ואדר"א קאי וה"ק ההוא שריותא דשרי ר"א בבהמה טמאה דהיינו מזונות יתרים כמו שפירשתי במשנתנו ליתיה דאפי' בהמה טמאה לפטומא עבידא ולמוכרה לעובדי כוכבים אבל בעבדיו ושפחותיו הכנענים מיהא איתיה דאינהו למנקרותא עבידן כלומר לנקר הבית ולתשמיש בלבד והיכא דגרסי למנהרותא כלומר שאין עומדין לאכילה אלא לנהירה בעלמא שבשבן מתין מניחין אותן ואין אדם אוכלן : מתני' נכנס לבקרו עומד אבל לא יושב · מפרש בגמרא : גמ' אי

ר"ן

נפשה וגופה לשמים · שאינה ראויה לאכילה לפיכך זן אותה דאינו מהנהו הנאה מרובה : מוכרה לעובדי כוכבים · וניחא ליה בפיטומא : גמ' על החתן · שהחתן הוי מודר : הרי מוסר לו שפחה לשמשו · ואמאי מותר : אלא בשנכסי חתן אסורין אל אבי כלה ואע"פ שהחתן מהנהו שזן את בתו אפי' הכי משיא לו את בתו ומשיב הש"ס משום הא לא צריך למימר דמותר להשיא את בתו : דגדולה מזו אמרו · בשנכסיו אסורים על המודר אמרו וזן את אשתו : אע"פ וכו' ואת אמרת וכו' · פשיטא דמותר דהא לא מהני כלל : לעולם בשנכסי אבי כלה אסורין על החתן · ודקאמרת הרי מוסר לו שפחה לשמשו תריץ בבתו בוגרת עסקינן שיכול להשיאו ומדעת עצמה דהואיל ואינו משיא אלא מדעת עצמה לאו הנאה דקא מהני ליה איהו אלא הנאה מועטת : תניא נמי הכי · דהנאה מועטת מותרת : המדיר את בנו · מנכסיו אם לא ילמוד תורה : מותר · האב למלאות כו' שהנאה מרובה נדר הימנו ולא הנאה מועטת וזו הנאה מועטת היא : כוס של בית המרחץ · הנאה מועטת היא : למנהרותא עבידן · לצורך עבודה עשויין ולא להתפטם : במאי

*)[עיין לדף שאח"ז]

פי' הרא"ש

הרי מוסר לו שפחה לשמשו · קא סלקא דעתך בקטנה או בנערה איירי שבידו למוסרה וגם מעשה ידיה שלו : גדולה מזו אמרו זן את אשתו ואת בניו · אע"פ שאינו נהנה מהם כל שכן שמותר לזון את בתו אם ישיאנה לו : בבתו בוגרת ומדעתה · ואע"פ שמשיאה עמה ואינה בוגרת על דעתו שרי : המדיר את בנו לת"ת · הדירו שלא יהנה ממלאכתו ותשמישו כדי שיהא פנוי לת"ת אלו מלאכות קטנות מותר לקבל ממנו כי אינן מבטלות אותו כ"כ מת"ת וי"מ שהדירו אביו שלא יהנה ממנו לפי שלא היה רוצה ללמוד מותר ליהנות מן האב בדברים קטנים הללו : כוס של בית האבל · שרגילין לשתות שם כדאמרינן (פסחים קי' כתובות ח:) עשרה כוסות בבית האבל ואם האבל מודר הימנו הנאה מותר להוליך שמה יין דמצוה קעביד ולא חשיב ליה הנאה כל כך לאבל כי מרובים השותים : כוס של בית המרחץ · מים חמין כדאמר בפ' כירה (שבת מא.) רחץ ולא שתה מים חמין דומה לתנור שהסיקוהו מבחוץ ולא מבפנים והנאה מועטת היא : עבדיו ושפחותיו למנהרותא עבידן · למראית העין לכבוד ולעמוד לפניו לשמשו ואינו חושש בפטומן : *)אפי' יושב נמי דהנאת כבוד לא חשיבא הנאה לאוסרה על החולה דמצוה קא עביד ואין החולה נהנה מדריסת הרגל אף על פי שלא נכנס להנאתו אלא לצורך החולה ואין הנאת דריסה שלו אפ"ה דבר תימה הוא לאסור דריסה זו : ובמקום שנוטלין שכר על הישיבה · והוא עושה בחנם ומוחל לו השכר ומהנהו : על העמידה לא בעי למשקל' דנראה כתנוה מאת ביקור ועל (ידי)הישיבה הוא דבעי למשקל כי טעל שכר שבתו ובטול מלאכתו : איבעיא

עין משפט נר מצוה

לה א מיי' פ"ז מהל' נדרים הל' ה סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רכא סעיף ג :

לו ב ג מיי' שם הל' יז סמג שם טוש"ע י"ד סימן רכג סעיף א :

לז ד ה ו מיי' שם הל' י סמג שם טוש"ע שם סימן רכא סעיף א :

לח ז מיי' שם הל' ח טוש"ע שם סעיף ד :

תוספות

הרי מוסר לו שפחה לשמשו · דקס"ד דאיירי בקטנה שניסת על ידו ואת אמרת דמותר להשיא בתו הא פשיטא דאסור : בבתו בוגרת דמדעתה · וקמ"ל אף על גב שהוא מדבר עמה ומשיא עלה לו להנאה לו הנאת דבור לא תקרי הנאה :

הגהות הב"ח

(א) גמ' אלא בשנכסי חתן :

לט א מיי' פ"ו מהל' נדרים הל' ח סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סי' רכא סעיף ד ·

במאי עסקינן אי בשנכסי מבקר אסורין על חולה אפילו יושב נמי אי בשנכסי חולה אסורין על המבקר אפי' עומד נמי לא אמר שמואל *לעולם בשנכסי מבקר אסורין על החולה ובמקום שנוטלין שכר על הישיבה ואין נוטלין שכר על העמידה מאי פסקא הא קא משמע לן דאף במקום שנוטלין שכר על הישיבה בעי למשקל על העמידה לא בעי למשקל ואיבעית אימא (א) כדרבי שמעון בן אליקים גזירה שמא ישהא בעמידה הכא נמי גזירה שמא ישהא בישיבה עולא אמר לעולם בשנכסי חולה אסורין על המבקר וכגון דלא אדריה מן חוותיה אי הכי אפילו יושב נמי הא אפשר בעמידה מיתיבי חלה הוא נכנס לבקרו חלה בנו שואלו בשוק בשלמא לעולא דאמר בשנכסי חולה אסורין על המבקר וכגון דלא אדריה מן חוותיה שפיר אלא לשמואל דאמר בשנכסי מבקר אסורין על החולה מאי שנא הוא ומאי שנא בנו אמר לך מתניתין בשנכסי מבקר אסורין על החולה ברייתא בשנכסי חולה אסורין על המבקר מאי פסקא אמר רבא(*אמר) שמואל מתניתין

רש"י במאי עסקינן · נכנס לבקרו: אפילו יושב נמי · יהא מותר שהרי נכסי חולה אין אסורין על המבקר ומותר ליהנות משלו: אי בשנכסי כו' · ולהכי אינו יושב בישיבה שלא יהנה משלו: אפי' עומד (ב) לא · דהנאה היא לו שנהנה: ובמקום שנוטלין שכר על הישיבה · שכר שהולך לבקר את החולה ויושב עמו לגוותא ומשכירין אותו: ואין נוטלין (ג)על העמידה · ולהכי אינו יושב שאם היה יושב עם המבקר בחנם מוותר היה לו שכרו ומהנהו אם לא יטול שכר אבל עומד הואיל ואין נוטלין שכר על העמידה מותר: מאי פסקא · דעל זה נוטלין שכר ולא על זה: על העמידה לא בעי למשקל· דערחי הוא דכך הוא (ד)בכל מקום ולהכי עומד אבל לא יושב דכיון דליכא שכר [על העמידה] לא מהני ליה כלל: ואיבעית אימא · לעולם בשנכסי מבקר אסורין על החולה ואפילו במקום שאין נוטלין שכר על הישיבה ודקאמרת אפי' יושב נמי כדקאמר רבי שמעון בן אליקים לקמן (דף מב:) לענין שביעי'(ה):גזירה שמא ישהא בעמידה הכא נמי שמא ישהא בישיבה · ושהייה דישיבה ודאי הנאה היא לחולה ולהכי לא ישב עמו ואי קשיא אפילו עומד נמי לא גזירה שמא ישהא בעמידה הא לא קשיא דהתם כיון דאכל מפירי דשדה איכא למימר דלמא אגב דאכיל שהייה תמן אע"ג דקאי והכא דלא אכל משום הכי קאי : (לא מצאתי יותר מזה הלשון וזהו אמר ליה) : *למכחרותא · לעבודתו והואיל וקי"ל יכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך איגה הנאה למודר אם זה מפרנס עבדיו : נפטומא עבידא · דטהורה לשחיטה וטמאה לעובד כוכבים : המודר הנאה מחבירו נכנס לבקרו עומד אבל לא יושב · כדמפרש לקמן : אפילו יושב נמי · להוי דהא מבקר מותר בנכסי חולה : אפילו עומד (ו) · דהא אסור בדריסת הרגל : לעולם בשנכסי מבקר אסורין על החולה · ומשום הכי עומד אבל לא יושב כדמפרש בגמרא : במקום שטולין שכר על הישיבה · דהיושב לפני החולה משתכר פורתא משום דקעביד ליה נוותא בעלמא והלכך בישיבה אסור משום דקא מהני ליה ההוא אגרא דניתיב לאינים אחרינא דיתיב קמיה : אבל בעמידה דמותר · משום דלא קמהני ליה ולא מידי דהא לא עביד למיתב אגרא אעמידה: מאי פסקא הא קמ"ל אע"ג דאיכא דוכתא שטולין שכר על הישיבה טולין אבל לא על העמידה (ז) והיינו טעמא דבעמידה מותר אבל לא בישיבה כדאמר ר"ש בן אליקים בשלהי פירקין גבי שביעית : (חס"ר כא"ן) שהרי עומד ואוכל · גזירה שמא ישהא בישיבה מרובה והוי הנאת חולה וא"ת נגזור בעמידה כי היכי דגזרינן התם בעמידה הא לא קשה דאילו התם (ח) גזרי' בעמידה אבל הכא דלא מטיא ליה הנאה בעמידה ליכא למיגזר שמא ירבה בעמידה אבל לא בישיבה שטח לו לזה ליסב גזירה שמא ישהא בישיבה : לעולם בשנכסי חולה אסורין על המבקר · (ט) וכשאין טולין שכר על העמידה ולהכי מותר בעמידה דהא לאו מן חוותיה נדר כדאמר לקמן כל המבקר את החולה גורם לו שיחיה ולהכי מותר : הא אפשר בעמידה · מבקרו בעמידה דמהא לא אדריה (י) אבל בישיבה אדריה : חלה הוא · המדיר מותר לבקרו : חלה בנו (כ) · מודר שואלו בשוק על עסקי בנו : היינו דשני בין הוא לבנו · דאילו בחלה הוא מותר ליכנס לשם דהא לא אדריה מן חוותיה אבל כשחלה בנו אינו נכנס לבקרו דהא ליכא חוותא דמדיר : אלא לשמואל דאמר כו' מאי שנא הוא · דמותר ומ"ש בנו דאסור הא בעמידה ליכא הנאה כלל אלא ודאי בנכסי חולה אסורין על המבקר מיירי וכדעולא וקשיא לשמואל : אמר לך שמואל כו' וברייתא · מודיגא דהכי הוא כדמוקי לה עולא בשנכסי חולה אסורין על המבקר מיהו בהא פליגנא עליה דאיהו מוקי לה בעומד אבל לא ביושב דהא אפשר בעמידה ואנא אמינא דברייתא אפי' יושב שפיר דמי דאמר דלא אדריה מן חוותיה ל"ש עומד ול"ש יושב ודיקא נמי מדקתני סתמא חלה הוא נכנס לבקרו אפי' יושב : מאי פסקא · דמתני' בשנכסי מבקר אסורין על החולה : מתני'

ר"ן אי בשנכסי מבקר אסורין על החולה אפילו יושב נמי · דעומד מאי טעמא שרית ליה משום דמבקר מצוה דנפשיה עביד וגהי דחולה מתהני ממילא שרי וכיון שכן אפילו יושב נמי אית לך למישרי מהאי טעמא : ואי בשנכסי חולה אסורין על המבקר אפילו עומד לא · שהרי נהנה בדריסת הרגל ומשום מצוה לית ליה לאתהנויי מאיסורא : דאפי' במקום שנוטלין שכר על הישיבה וכו' · נ"ל דה"פ דאיכא דוכתי שהחמירו על עצמן שלא ליטול שכר אפי' מישיבה אע"פ שהוא מותר משום דמצות ביקור די לה בעמידה ואפ"ה כדי שלא יבאו ליטול שכר על העמידה החמירו על עצמן שלא ליטול שכר אף על הישיבה ובאותן מקומות בין עומד בין יושב שרי דישיבה נמי לדידהו מצוה אלא אפי' במקום שאין מחמירין על עצמן אפ"ה על העמידה לא שרי להו למשקל ומש"ה פסיק תנא ותני נכנס לבקרו עומד בכולהו דוכתי דמצוה קעביד ואידך ממילא מתהני אבל לא יושב בכולהו דוכתי דמקום שאינמחמירין על עצמן בישיבה ליכא מצוה ונמצא חולה חייב בשכרו וכשאינו נוטל ממנו כלום נמצא מהנהו: ואי בעית אימא כדאמר ר' שמעון בן אליקים · לקמן בפרקין (דף מב:)וה"ק דיכא דמתניתין בכולהו דוכתי איתיה ואפילו במקום שאין טולין שכר לא על העמידה ולא על הישיבה וגהי דבההוא דוכתא מדינא בין עומד בין יושב שרי אפי' הכי גזרינן שמא ישהא בישיבה יותר מכדי הצורך ובכי האי גוונא בכולהו דוכתי לית להו למעבד הכי בלא אגרא אבל בעמידה לא גזרינן שמא ישהא דכיון שאתה מצריכו לעמוד אית ליה היכירא משא"כ בההיא דר"ש בן אליקים כמו שנפרש עלה דההיא בס"ד : עולא אמר לעולם בשנכסי חולה אסורין על המבקר · וכ"ת א"כ אפי' עומד ליתסר משום דלא אדריה מן חיותיה כלומר דמסתמא חולה כי אדריה למבקר לא אדריה במילתא דצריכא ליה כי הכא שהחולה נהנה ממנו בביקורו ואיכא נסחי דגרסי וכגון דלא אדריה מן חיותיה ולהך נסחא נמי לאו דבעי דאמר הכי בפירוש אלא דסתמא דמילתיה הכי איתא והכי מוכחא הך מיתיבי דמייתי בסמוך : מיתיבי חלה הוא נכנס לבקרו כו' · היינו דשאני בין הוא לבנו דחלה הוא נכנס לבקרו משום דמסתמא מן חיותיה לא אדריה וחלה בנו שואלו בשוק אבל אינו מותר ליכנס לביתו דאפשר דאפילו מן חיותיה דבריה אדריה והא מוכחא דכי אמרינן מן חיותיה לא אדריה מסתמא הוא דאמר הכי אף על גב דלא פריש דאי בעינן דפריש אכתי קשיא לעולא מ"ש הוא ומ"ש בנו אי פריש בתרווייהו שרי ואי לא פריש בתרווייהו אסור אלא ודאי בסתמא עסקינן וסתם הוי כמפרש לגבי דידיה אבל לא לגבי דבריה : אלא לשמואל דאמר בשנכסי מבקר אסורין על החולה מ"ש הוא ומ"ש בנו · כלומר דאדרבה בבנו שרי טפי שאינו מודר ממנו ואי מודר נמי מבנו מ"ש הוא ומ"ש בנו בתרווייהו אית לן למימר נכנס לבקרו עומד : אמר לך · שמואל אין ודאי דברייתא מתוקמא בשנכסי חולה אסורין על המבקר דמודינא בטעמא דידך דמסתמא מחיותיה לא אדריה ואמינא נמי טפי מינך דאפילו מישיבה לא אדריה ומשום הכי לא מוקמינא לאוקמי מתניתין כדמוקמית לה דהייט בנכסי חולה אסורין על המבקר דא"ה אפי' יושב נמי שרי דישיבה נמי דמבקר חיותיה דחולה הוא ולא אדריה : ולענין הלכה קיימא לן כשמואל דכיון דרבא מפרש מילתיה ואמר דמתני' דיקא ליה הכי הלכתא כוותיה הלכך בשנכסי חולה אסורין על מבקר בעי למשקל ואסור לעשות לו בחנם : דלא אדריה מחיותיה · כלומר היינו טעמא דעומד ואע"ג דאדריה מן ביתיה לא היה דעתו לאסור עליו ביתו לבא כאן בשביל חיותו לבקרו : אפשר בעמידה · והלכך בישיבה לא הוי חיותא שאפשר למבקר להיות בעמידה : חלה בנו שואלו בשוק · דאסור ליכנס בביתו [כיון שהדירו] וס"ד דברייתא מתפרשת כפי' דמתני' : בשלמא לעולא ניחא · דשרי לבקרו הוא ולבנו אסור אחיותיה דבנו אדרה אלא לשמואל כי היכי דלאביו שרי בעמידה ה"נ בנו מותר בעמידה : פסקת · הדבר [דמתני' בשנכסי] מבקר אסור וברייתא כשחולה אסור הוא ליה לשנות התנא הברייתא בענין דמתניתין : מתני'

[נראה כמיותר] ע"ך לעיל סוף העמוד

פי' הרא"ש איבעית אימא גזירה שמא ישהא בישיבה · ובשנכסי מבקר אסורין על החולה ואין טולין שכר לא על הישיבה ולא על העמידה ואם ישהא בישיבה איכא הנאה מרובה לחולה וצריך ליתן שכר למי שישהה אצלו כל כך : בשנכסי חולה אסורין על המבקר ולא אדריה מחיותיה · ולא היה בדעתו שלא יהנה ממנו בדבר שחיותו תלויה בו דהיינו ביקור חולה כי החולה נהנה מכל אדם המבקרו אבל שאר חיי נפש כגון אכילה ושתיה אינו יכול לקבל ממנו : היינו דשאני בין הוא לבנו · דמחיות בנו אדריה : מ"ש הוא ומ"ש בנו · למה לא יבקרנו מעומד הא מצוה קעביד וגם אין הנאתו אסורה על החולה : מאי פסקא · שדרך הברייתא לשנות בענין זה והמשנה בענין זה : מתני'

תוספות אפי' עומד · דקא מתהני מדריסת הרגל : במקום שנוטלין שכר על הישיבה · לכך אסור לבקר בחנם אבל בעמידה דאין נוטלין שכר עליה מותר בחנם דמצוה קעביד : על העמידה לא בעי למשקל · כיון דמצוה הוא ויש לו לעשות בחנם . על הישיבה

הגהות הב"ח (א) גמ' כדרבי שמעון בן אליקים. נ"ב סוף דף מב ע"ב : (ב) רש"י ד"ה אפילו עומד נמי לא : (ג) ד"ה ואין נוטלין שכר על העמידה וכו' שם המבקר מודר היה שוכרו ומהנהו : (ד) ד"ה על העמידה וכו' דכך הוא המנהג בכל מקום : (ה) ד"ה ואיבעי' אימא הד"א עם ד"ה גזירה וכו' הכא נמי גזירה שמא ישהא וכו' אגב דאכיל שהייה תמן אע"ג דקאי אבל הכא דלא אכל לא שהם תמן וקאי לא מצאתי יותר מזה הלשון וזהו לשון אחר למכחרותא כצ"ל ותיבות משום הכי ותיבות אמר ליה נמחק : (ו) ד"ה אפי' עומד נמי דהא : (ז) ד"ה מאי פסקא וכו' על העמידה הס"ד ואח"כ מ"ה ואב"א היינו טעמא וכו' גבי שביעית הס"ד ואח"כ מ"ה גזירה שמא ותיבות חסר כאן שהרי עומד ואוכל נמחק : (ח) בא"ד דאילו התם לא גזרינן בעמידה אלא משום שהרי עומד ואוכל אבל הכא דלא מטיא : (ט) ד"ה לעולם בשנכסי חולה אסורים על המבקר ולהכי מותר בעמידה כצ"ל ותיבות וכשאין נוטלין שכר על העמידה נמחק : (י) ד"ה הא אפשר בעמידה מבקרו בעמידה דמהא לא אדריה שאין נוטלין שכר על העמידה אבל בישיבה אדריה הס"ד : (כ) ד"ה חלה בנו של מדיר וכו' בנו הס"ד ואח"כ מ"ה שפיר · היינו :

עין משפט נר מצוה

כא א ב ג מיי' פי"ד מהל' אבל הל' ד סמג עשין מדברי סופרים ב טוש"ע י"ד סי' שלה סעיף ג :

כא ד מיי' פ"כ מהל' איסות הל' ד סמג לאוין פא טוש"ע אה"ע סימן קיג סעיף ד :

ר"נ

על המבקר נכנס לבקרו אפי' יושב דישיבה נמי חזותיה דחולה הוא ולא אדריה דבהכי ניחא ליה אבל חלה בט לא יכנס לביתו כלל אלא שואלו בשוק ומיהו דוקא היכא דאדריה חולה למבקר דאומדן דעתא הוא דמן חזותיה לא אדריה אבל היכא שהמבקר אסר על עצמו נכסיו של חולה לא יכנס לביתו כלל דבכי האי גוונא ליכא אומדנא הדין הוא דיכא דנכסי חולה אסורין על המבקר והיכא דנכסי מבקר אסורין על החולה נכנס לבקרו עומד משום דמחויב לעשות בחנם ומצוה דיליה קעביד ואידך ממילא קא מתהני אבל לא יושב ואפילו במקומות שמחמירין על עצמן שלא ליטול שכר אפי' על הישיבה משום גזירה שמא ישהא בישיבה · וכי אמרינן בנכסי מבקר אסורין על החולה דנכנס לבקרו עומד משום דמצוה דנפשיה קעביד ואידך ממילא מתהני הני מילי בכי האי גוונא דהנאה ממילא היא אבל היכא דיהיב ליה מידי כיון שהוא מהנהו ממש מיד ליד ולא גרמא היא אסור והייט דתנן לקמן בפרקין (דף מג·) המודר הנאה מחבירו ואין לו מה יאכל הולך אצל חנוני הרגיל אצלו ויאמר לו וכו' וכן היו מהלכים בדרך ואין לו מה יאכל נותן על גבי הסלע דוקא בכה"ג שרי אבל מידו לידו לא ואף על גב דמצוה קעביד וטעמא דמילתא כדאמרינן דדוקא הנאה דממילא שריא במקום מצוה אבל הנאה דבידים לא : ובני אדם מבקרין אותן · והייט דכתיב ופקודת כל אדם יפקד עליהם : שבעה דברים נבראו קודם שנברא העולם · כלומר שעלו במחשבה להבראות קודם שנברא העולם שא"א לעולם בלא הם וכדאמרי' שמחשבתן של ישראל קדמה לכל ועל כרחיך לא נברא העולם בלא גיהנם לצורך הרשעים : אי לא מקרב פומא להכא ליקרב · וקריבה בעלמא ליהא בכלל אין כל חדש : והא ברקיע קביעי · כדכתיב ויתן אותם אלהים ברקיע השמים וזבול למעלה מן הרקיע הוא כדאיתא בפ' אין דורשין (חגיגה יב:) : אם אתה עושה דין לבן עמרם · ממחלקותו של קרח ומשמע להו דהאי קרא במחלקותו של קרח מדרים משום דביליאת מצרים ובקריעת ים סוף משתעי בספר חבקוק וכתיב ביה מחצת ראש מבית רשע ומשמע להו דהייט קרח וכתיב בתריה שמש ירח עמד זבולה : כעישורייתא דרבי · שכל אחת נוטלת עישורה מנכסים שנותרו אחר שנטלה אותה שלפניה עישור שלה וכן נמי כל אחד מן המבקרין נוטל אחד מששים מן החולי שנשתר לחולה אחר שבקרו אותו שלפניו : ובבן גילו · שנולד המבקר במזלו של חולה : והוזרות כולם וחולקות בשוה · שכיון שבבת אחת באו ליטול אינו בדין שיהא חלקן של ראשונות יותר מן האחרונות :

בא"ש

רש"י

מתניתין קשיתיה · מדוקיא קא משמע ליה : מאי איריא דתני עומד אבל לא יושב · והרי(ג) אין מבקר אסור בנכסי חולה: אלא שמע מינה וכו' · וא"ת מאי טעמא דשמואל דמתרץ לה הכי לוקמא כדעולא הא לא קשיא דשמואל לא מוקי לה כדעולא דקסבר האי שיטיא דחיקא היא : ופקודת כל אדם · שבני אדם מבקרין אותן : לא ה' שלחני לזה · לפי שהיו עדת קרח מלעיגין עליו ואומרים שהיה משה אומר להם מדעתו בלא ציווי של מקום : ואם לאו · שאין גיהנם נברא עדיין : איני · מי מספקא ליה למשה: כי ערוך מאתמול תפתה· איזהו יום שיש לו אתמול ולא שלשום כלומר שהיה לו לפניו ולא לפני פניו הוי אומר זה יום שני שבו נברא גיהנם: אלא ה"ק· אי הכא אין לו פומא ואי לא מקרב הכא יקריבנו המקום : והא ברקיע קביעי · למטה מזבול כדאמרי' במסכת חגיגה(דף יב:): אם אתה עושה דין לבן עמרם· מקרח ועדתו : ובכל יום ויום· מאותו יום ואילך אינן יוצאין מפני שמשתחווין להם עובדי כוכבים עד שמורים בהן חיצים וחניתות: ואפי' גדול אצל קטן · שלא יאמר לא אבקר אלא גדול כמוני: אין לו שיעור· דמצוה בקטן כמו בגדול : ליעיילו שיתין ולוקמוה · יכנסו ששים בני אדם כאחת לבקרו ויטול כל אחד ואחד ששים בצערו ומיד מתרפא: כעישורייתא דבי רבי· דאמר מי שיש לו עשר בנות ובן אחד הראשונה נוטלת עישור נכסים והשניה במה ששיירה וכן לכולן ומפרש בהש"ס ירושלמי נמצאו בנות שנוטלות במנה תרי תילתי פחות ליבחר והאי תלתא ומוסיף ליבחר(ד)וגבי חולה נמי מבקר הראשון נוטל אחד מששים בחליו והשני א' מששים במה ששייר: ובבן גילו· בחור כמותו או זקן לזקן: והוזרות כולן וחולקו' בשוה· מילתא אחריתי(ה)דהיכא דילאו ליסא כאחת כל אחת נוטלת עישורה במה ששיירה חבירתה' ואז חולקות בשוה אבל כשבאו ליגשא זו אחר זו לא :

בא"ש

תורה אור

מתניתין קשיתיה מאי איריא דתני עומד אבל לא יושב שמע מינה דנכסי מבקר אסורין על החולה אמר ריש לקיש רמז לביקור חולין מן התורה מנין שנאמר °אם כמות כל האדם ימותון אלה ופקודת כל אדם וגו' מאי משמע אמר רבא אם כמות כל האדם ימותון אלה שהן חולים ומוטלים בעריסתן ובני אדם מבקרים אותן מה הבריות אומרים לא ה' שלחני לזה *דרש רבא °אם בריאה יברא ה' אם בריאה גיהנם מוטב תהיה אם לאו יברא ה' איני והא תניא *שבעה דברים נבראו קודם שנברא העולם אלו הן תורה ותשובה גן עדן וגיהנם כסא הכבוד ובית המקדש ושמו של משיח תורה דכתיב °ה' קנני ראשית דרכו וגו' תשובה דכתיב °בטרם הרים יולדו ותחולל וגו' °תשב אנוש עד דכא וגו' גן עדן דכתיב °ויטע ה' אלהים גן בעדן מקדם וגו' גיהנם דכתיב °כי ערוך מאתמול תפתה *כסא כבוד דכתיב °נכון כסאך מאז בית המקדש דכתיב °כסא כבוד מרום מראשון שמו של משיח דכתיב °יהי שמו לעולם וגו' אלא הכי קאמר אי איברי ליה פומא מוטב ואם לא יברא ה' והכתיב °אין כל חדש תחת השמש הכי קאמר אי הכא לא מקרב פומא להכא ליקרב דרש רבא ואמרי לה אמר ר' יצחק *מאי דכתיב °שמש ירח עמד זבולה שמש (א)וירח בזבול מאי בעיין והא ברקיע קביעי מלמד שעלו שמש וירח מרקיע לזבול ואמרו לפניו רבונו של עולם אם אתה עושה דין לבן עמרם אנו מאירים ואם לאו אין אנו מאירין באותה שעה ירה בהן חיצים וחניתות אמר להם בכל יום ויום משתחוים לכם ואתם מאירים בכבודי לא מחיתם בכבוד בשר ודם מחיתם ובכל יום ויום יורין בהן חיצין וחניתות ומאירים שנא' °לאור חציך יהלכו וגו' תניא ביקור חולים אין לה שיעור מאי אין לה שיעור סבר רב יוסף למימר אין שיעור למתן שכרה אמר ליה אביי וכל מצות מי יש שיעור למתן שכרן והא תנן *הוי זהיר במצוה קלה כבחמורה שאין אתה יודע מתן שכרן של מצות אלא אמר אביי *אפי' גדול אצל קטן רבא אמר *אפי' מאה פעמים ביום *אמר רבי אחא בר חנינא *כל המבקר חולה נוטל אחד מששים בצערו *אמרי ליה אם כן ליעלון שיתין ולוקמוה אמר ליה כעישורייתא דבי רבי *ובבן גילו דתניא *רבי אומר בת הניזונית מנכסי אחין נוטלת עישור נכסים אמרו לו לרבי לדבריך מי שיש לו עשר בנות ובן ואין לו לבן במקום בנות כלום אמר להן *ראשונה נוטלת עישור נכסים שניה במה ששיירה שלישית במה ששיירה וחוזרות וחולקות בשוה רב חלבו חלש נפק (ב) אכריז רב כהנא

רב

תוספות

מתניתין קשיתיה . והוזקק להעמידה בשנכסי מבקר אסורים על החולה : ופקידת כל אדם. שב"א מבקרין אותם :

[נ"ל תנא בקור חולים אין לו שיעור אפילו גדול אצל קטן ואפילו מאה פעמים ביום אמר ר"א ב"ח וכו']

מסורת הש"ס

סנהדרין קי' ע"ש · פסחים נד · [שם ע"ש ופס"ד] · [סנהדרין קי' ע"ש] · שם · אבות פ"ב משנה א · [ב"מ ל:] · [נ"ל א"ר אבוי ארבא] · כתובות סח:

פי' הרא"ש

מתני' קשיתיה · אמאי תני עומד אבל לא יושב דהכוויינו חזותיה ניהו וטעמא דעולא דקאמר משום דאפשר בעמידה לית ליה לשמואל : רמז לביקור

חולים מן התורה · פי' רמז מפורש דהא דדרשינן ליה [ב"ק ק: ב"מ ל:] מילנו בה איתו מפורש: ערוך מאתמול· היינו קודם שנברא העולם: תפתה. היינו גיהנם שכל המתפתה בילנו נופל שם: תשב אנוש עד דכא · ונקרא דקמיה כתיב בטרם הרים יולדו ותחולל ארץ ותבל : בת הניזונית מן האחים · בתנאי כתובה שבן כתב לה בנן נוקבן דיהוויין ליכי מינאי כו' : נוטלת עישור נכסים לפרנסת נשואיה : ובבן גילו · שנולד במזלו :

רב

הגהות הב"ח (א) גמ' שמש ירח בזבול : (ב) שם רב הלבו חלש נפק רב כהנא אכריז רב הלבו : (ג) רש"י ד"ה מאי איריא וכו' והרי מבקר אסור בנכסי חולה אלא כצ"ל וכד"א ותיבת אין נמחק : (ד) ד"ה כעשורייתא וכו' ומוסיף ליבחר לבן והכי נמי גבי חולה מבקר הראשון : (ה) ד"ה והוזרות וכו' אחריתי היא דהיכא :

רב חלבו באיש לא איכא דקא אתי אמר להו לא כך היה מעשה בתלמיד אחד מתלמידי ר' עקיבא שחלה לא נכנסו חכמים לבקרו ונכנס ר' עקיבא לבקרו ובשביל שכיבדו וריבצו לפניו חיה א"ל רבי החייתני יצא ר' עקיבא ודרש *כל מי שאין מבקר חולים כאילו שופך דמים כי אתא רב דימי אמר כל המבקר את החולה גורם לו שיחיה וכל שאינו מבקר את החולה גורם לו שימות מאי גרמא אילימא כל המבקר את החולה מבקש עליו רחמים שיחיה וכל שאין מבקר את החולה מבקש עליו רחמים שימות שימות ס"ד אלא כל שאין מבקר חולה אין מבקש עליו רחמים לא שיחיה ולא שימות *רבא יומא קדמאה דחליש אמר להון לא תיגלו לאיניש דלא לתרע מזליה מכאן ואילך אמר להון פוקו ואכריזו בשוקא דכל דסני לי ליחדי לי וכתיב °בנפול אויבך אל תשמח *וגו' ודרחים לי ליבעי עלי רחמי אמר רב כל המבקר את החולה ניצול מדינה של גיהנם שנאמר °אשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטהו ה' אין דל אלא חולה שנאמר °מדלה יבצעני או נמי מן הדין קרא °מדוע אתה ככה דל בן המלך בבקר בבקר וגו' *אין רעה אלא גיהנם שנאמר °כל פעל ה' למענהו וגם רשע ליום רעה ואם ביקר מה שכרו מה שכרו כדאמר ניצול מדינה של גיהנם אלא מה שכרו בעוה"ז °ה' ישמרהו ויחייהו ואושר בארץ ואל תתנהו בנפש אויביו ה' ישמרהו מיצר הרע ויחייהו מן היסורין ואושר בארץ שיהו הכל מתכבדין בו ואל תתנהו בנפש אויביו שיזדמנו לו ריעים כנעמן שריפאו את צרעתו ואל יזדמנו לו ריעים כרחבעם שחילקו את מלכותו תניא *ר"ש בן אלעזר אומר אם יאמרו לך ילדים בנה וזקנים סתור שמע לזקנים ואל תשמע לילדים שבנין ילדים סתירה וסתירת זקנים בנין וסימן לדבר °רחבעם בן שלמה אמר רב שישא בריה דרב אידי °*לא ליסעוד איניש קצירא לא בתלת שעי קדמייתא ולא בתלת שעי בתרייתא דיומא כי היכי דלא ליסח דעתיה מן רחמי תלת שעי קדמייתא רווחא דעתיה בתרייתא תקיף חולשיה *אמר רבין אמר רב מניין שהקב"ה זן את החולה שנאמר °ה' יסעדנו על ערש דוי וגו' ואמר רבין אמר רב מניין שהשכינה שרויה למעלה ממטתו של חולה שנאמר ה' יסעדנו על ערש דוי תניא נמי הכי *הנכנס לבקר את החולה לא ישב לא על גבי מטה ולא ע"ג ספסל ולא על גבי כסא אלא מתעטף ויושב ע"ג קרקע מפני שהשכינה שרויה למעלה ממטתו של חולה שנאמר ה' יסעדנו על ערש דוי ואמר רבין *אמר רב מטרא במערבא סהדא רבה פרת ופליגא דשמואל דאמר שמואל נהרא מכיפיה מתבריך ופליגא דשמואל אדשמואל דאמר שמואל אין המים מטהרין בזוחלין אלא

רש"י

באיש . חלה ואית דגרסי באש : כאילו שופך דמים . מפני שבני אדם שנכנסין לבקרו עושים לו לחולה כל צרכיו : לא שיחיה ולא שימות . שהרי אינו יודע בענייננו של חולה : דלא ליתרע מזליה . דדילמא מתגלגלא לאלתר אי נמי דלא ליסתפי מילי עילויה : מכאן ואילך . חזי דלא מתרפא אמר להו פוקו ואכריזו : ריעים כנעמן . שריפאוהו מצרעתו כגון אלישע דהוה נביא וזקן והשיאו עצה לנעמן : אם יאמרו לך נערים בנה . בית המקדש : וזקנים אומרים סתור . ואל תבנה : וסימן לדבר מרחבעם . דכתיב (מלכים א יב) ויעזוב את עצת הזקנים וגו' ונחרב בית המקדש על אותה עצה והמורה לא פירש בבית המקדש ואיכא ברייתא *דקתני בהדיא בבית המקדש : לא לסעוד . כמו (במדבר טז) ופקודת כל האדם מתרגמינן וסעודא : תלת שעי קמייתא רווחא דעתיה . כדאמר בעלמא (ב"ב טז:) אידלי יומא אידלי קצירא ודילמא אמר לא אצטריך למבעי רחמי עליה דאינו כל כך חולה : יסעדנו . כמו ולחם לבב אנוש יסעד (תהלים קד) : ומניין שהשכינה כו' שנאמר ה' יסעדנו . קרי ביה יסערנו אי נמי יסעדנו ממש שמסעד שכינה על ראשו כדאמרן בהדיא ששכינה שרויה למעלה ממיטתו : סהדא רבה פרת . כשנהר פרת גדול הוי עדות לגשמים שיורדין לא"י דא"י גבוה מכל הארצות ובאין גשמים וטפלין בפרת ומתגדל מהן והאי דאמרי' דנהר מתגדל ממי הגשמים הוי פלוגתא אדשמואל : נהרא מכיפיה מתבר'. שנובע מגדותיו ולא ממי גשמי': אלא

ר"ן

באיש . חלה : אין מבקש עליו רחמים לא שיחיה ולא שימות . נראה בעיני דה"ק פעמים שצריך לבקש רחמים על החולה שימות כגון שמצטער החולה בחליו הרבה ואי אפשר לו שיחיה כדאמרינן בפרק הנושא (כתובות קד.) דכיון דחזאי אמתיה דרבי דעל כמה זימנין לבית הכסא ואנח תפילין וקא מצטער אמרה יהי רצון שיכופו העליונים את התחתונים כלומר דלימות רבי ומש"ה קאמר דהמבקר חולה מועילו בתפלתו אפי' לחיות מפני שהיא תפלה יותר מועלת ומי שאינו מבקרו אין צריך לומר שאינו מועילו לחיות אלא אפי' היכא דאיכא ליה הנאה במיתה אפי' אותה זוטרתי אינו מהנהו : לא ליסעוד איניש . לא יבקר ופקודת כל האדם מתרגמינן וסיעדא : קצירא בתלת שעי קמייתא רווחא דעתיה . וכסבור המבקר שנתרפא ואין צריך לבקש רחמים עליו : בתרייתא תקיף חולשיה . וכסבור שהוא באפס תקוה ומתיאש מן הרחמים : לא ישב לא על גבי מטה ולא על גבי ספסל . איכא מאן דאמר דדוקא כשהחולה שוכב על גבי קרקע שנמצא מבקר גבוה ממקום שכינה : אמר ר' אבין אמר רב מטרא במערבא סהדא רבה פרת . כשיורד מטר בא"י מעיד עליו פרת בבבל שכל שהוא גדול בידוע שאע"פ שלא ירדו גשמים כאן ירדו גשמים בא"י ונפקא מינה שאסור לטבול בו לפי שאין מי גשמים הנוטפין מטהרין בזוחלין אלא באשבורן כלומר דקוו וקיימי כדתניא בספרי אי מה מעיין מטהר בזוחלין אף מקוה מטהר בזוחלין ת"ל אך מעין ובור מעיין מטהר בזוחלין ומקוה באשבורן הילכך כל היכא דאיכא למיחש שמא רבו נוטפין על הזוחלין אסור והיינו כשהנהר גדול הרבה אבל אם היה הולך לאטו או שלא נתרבה אלא מעט דליכא לספוקי ברביית נוטפין שרי כדתניא בתוספתא העיד ר' אלעזר בר צדוק על הזוחלין שרבו על הנוטפין שהם כשרים : ופליגא דשמואל דאמר שמואל נהרא מכיפיה מתבריך . מכיפיה משלעו כלומר ממקורו הוא מתגדל שאע"פ שאנו רואים שכשהגשמים יורדין נהרות מתרבים עיקר רבויין ממקורן הוא כדאמרי' בפרק סדר תעניות (דף כה:) אין לך כל טפח וטפח יורד מלמעלה שאין תהום עולה לקראתו טפחיים ונמצא שלעולם זוחלין רבין על הנוטפין דהא לטפח של גשמים איכא טפחיים דמעיין הלכך לשמואל מותר לטבול בנהרות לעולם אפי' כשראה לעין שנתרבו הרבה מחמת המטר : ופליגא דידיה אדידיה דאמר שמואל אין המים מטהרין בזוחלין . דאיכא למיחש לרבו הנוטפין : אלא

תוספות

לסעוד . אם יבקר לחולה . פוקד מתרגמינן וסעד : רווח נפשיה . החולה וסבור המבקר החולה שוכב לו חליו ונמנע מלבקש רחמים : בתלת בתרייתא תקיף חולשיה . ומסית מלבקש רחמים עליו : סהדא רבה פרת . שרבו מימיו מן הגשמים :

עין משפט נר מצוה

סב א מיי' פי"ד מהל' אבל הל"ד :
מג ב מיי' שם הל"ה סמג עשין מד"ס ב טוש"ע יו"ד סי' שלה סעי' ד :
מד ג מיי' שם הל"ו טוש"ע שם סעי' ג :

מסורת הש"ס

[תוספתא ע"ז פ"א]
ברכות נה:
נ"ל ובכשלו אל יגל לבך פן יראה ה' וגו' והשיב מעליו אפו
[לעיל כב.]
תהלים מא
[מגילה לא: תוספתא ע"ז פ"א]
מלכים א יב
שבת יב:
תהלים מא
שבת סה: בכורות נה :

פי' הרא"ש

רב חלבו באיש . פי' חלה כדאמרי' במה מדליקין (דף ל.) מן קדם באישא בשבת : שכבדו וכבלו לפניו . לפני החולה בלווי רבי עקיבא כי הנכנס לבקר את החולה מפקח כל צרכיו ומחיהו : אינו מבקש עליו רחמים לא שיחיה ולא שימות . וזו היא רעה גדולה שאם היה מבקרו היה מבקש עליו רחמים ואפשר שעת רצון הוא ותהיה תפלתו נשמעת ומניעות הביקור גורם שימות : דלא ליתרע מזליה . דנפל תורא חדדו סכיני (שבת לב.) ואולי בבקשה מועטת שיבקש שונאו לעתו יתוסף חליו : משכיל אל דל . משגיח אליו לבקרו ולפקח בצרכיו : שריפאהו מצרעתו . שהשיאוהו עצה לטבול בירדן : רחבעם בן שלמה . שהשיאוהו עצה לומר אבי יסר אתכם בשוטים ואני בעקרבים : לא ליסעוד . לא לפקוד : רווחא דעתיה . וסבור הוא שנתרפא ולא יתפלל עליו : תקיף חולשיה . וסבר הוא מסוכן שאין תפלתו מועלת לו : סהדא רבה פרת . כי מרוב גשמים שירדו בארץ ישראל גדל הנהר ורבה ורואין בני בבל ושמחים בטובת אחיהם : נהרא מכיפיה מתבריך . משלעו ומקדקדו מימיו גדלים כי רוב גדול הנהר מן התהום כדאיתא בתענית בפרק סדר התעניות (דף כה:) שאין לך טפח יורדת מלמעלה שאין לך טפחיים עולין כנגדה הילכך לא יגדל הנהר ממי גשמים שנופלין במקום אחד : אין המים מטהרין בזוחלין . דחיישינן שמא רבו עליו נוטפים שמי גשמים רבו על עיקר מי הנהר ונתבטלו ברוב ולא אמר קמא קמא בטיל שכל דבר שדרכו ליגדל וגם גדל בלי הפסק לא אמר קמא קמא בטיל כמו שנבאר לקמן בפרק הנודר מן הירק (דף נה:) וכיון דאינו בטל נהפכו כולם לנוטפים ותנן במסכת מקואות (פ"ה מ"ה) הנוטפין כמקוה ומקוה אינו מטהר בזוחלין [כו'] ת"ל אך חלק מעיין מטהר בזוחלין ומקוה באשבורן אבל מעיין לא אימעט מאשבורן דתניא בתוספתא (מקואות פ"ה) מעיין שמימיו מועטים וריבה עליו והרחיבו מטהר באשבורן ותנן נמי (שם פ"ד מ"ה) כל הימים כמקוה והימים ממעיטות הם באין והיינו פשטא דלשון מקוה משמע אשבורן ולא זוחלין כדכתיב יקוו המים אל מקום אחד אבל מעיין בין זוחל בין עומד במקום אחד נקרא מעיין ומ"מ אי לאו אך חלק הוה מקשינן מקוה למעין לטהר בזחילה :
אלא

אלא פרת ביומי תשרי בלבד *[א]אבוה דשמואל עבד להון מקוואות לבנתיה ביומי ניסן ומפצי ביומי תשרי: אמר *ר' אמי אמר רב מאי דכתיב °ואתה בן אדם עשה לך כלי גולה זו נר וקערה ושטיח

רש"י

אלא פרת ביומי תשרי בלבד. דכל ימות השנה רבין נוטפין על הזוחלין מן הגשמים שיורדין לתוכו ומן השלגים שמתפשרין כל ימות החמה אבל בתשרי כבר פסקו השלגים ונתפשרו טונן והלכו להן מטהרין הזוחלין ואין בנהרות אלא מימיו שנובעין בלבד: אבוה דשמואל. סבירא ליה כאידך דשמואל: ועביד להו לבנתיה מקוואות ביומי ניסן. לפי שביומי ניסן רבין נוטפין על הזוחלין מחמת הגשמים שהרי כל השלגים והקרח (א) שנתפשרו באין המים דרך ניטורות דהוו להו שאובין אבל לא באין דרך ניטורות אלא מאליהן שוטפין ובאין טובלין בהן כדאמר זבה ונדה ויולדת טבילתן במי מקוה של מ' סאה ואפי' מי גשמי' מכונסים שלא מצינו מים חיים אלא לזב בלבד שנאמר בו מים חיים והמפרש לא פירש הכי ולאו דוקא דכל נשים בזמן הזה זבות נינהו: מפני ביומי תשרי. שבתשרי מתמעטין הנהרות מן כל ימות השנה ומעלין טיט והיה נותן המפץ בקרקעית הנהר שלא יכנס הטיט ברגליהן ויהא חלילה: ושטיח

ר"נ

אלא פרת ביומי תשרי בלבד. לפי שאינו עת גשמים ולא זמן הפשרת שלגים ולא למיסר כל הנהרות חוץ מפרת אתא ולא למיסר נמי פרת בכל השנה אלא ביומי תשרי אתא דכיון דכולא חששא משום שמא ירבו נוטפים על הזוחלין היא כל שאנו בקיאים בפרת ביומי תשרי כמה היא עלייתו וכן בשאר נהרות ויודעין אנו בהם שלעולם אינו מתמעט משיעור כך ואפי' בעת יובש גדול כל שאין אנו רואים בו כי אם אותו שיעור למה נחוש לו הא ליכא למיחש לשמא ירבו נוטפין על הזוחלין אלא שמואל תרתי קמשמע לן חדא דנהרות שהן מכזבין מימיהן אין טובלים בהן לעולם דכיון שפעמים שמכזבים לעולם חוששין בהם לגשמים או להפשרת שלגים וכדתנן במס' פרה (פ"ח מ"ט) המים המכזבין פסולין אלו הם המים המכזבין המכזבין פעם אחת בשבוע והמכזבין בפולמוסיאות ובשני בצורת כשרין והכי פירושו דכל שמכזבין בלא טענה אע"פ שאין מכזבים אלא לעתים רחוקות פעם אחת בשבוע פסולין דחיישינן שמא מי גשמים הן ואין מטהרין בזוחלין אלא באשבורן אבל המכזבין מחמת טענה כגון בפולמוסיאות ובשני בצורת כשרין ומש"ה קאמר שמואל שאין המים מטהרין בזוחלין אלא פרת וכיוצא בו שאינו מכזב לעולם ולמעוטי מים המכזבין הוא דקאמר פרת ופרת וכיוצא בו קאמר וקאמר נמי דבפרת וכיוצא בו שאינו מכזב אינו מותר לטבול בו מן הסתם בכל השנה כולה מי שאינו בקי בו אלא ביומי תשרי בלבד לפי שביומי תשרי אינו עת גשמים ולא זמן הפשרת שלגים ולפיכך אפי' מי שאינו בקי בו אין לו לחוש שמא רבו עליו נוטפין אבל אין ה"נ דמי שבקי בפרת וכיוצא בו כל השנה כל שהוא רואה שלא נתרבה על מה שהוא זוחל בתשרי בכדי שיהא ראוי לחוש לרבוי נוטפין טובל בו בכל השנה וכן נמי אם רואה בתשרי שנתרבה כל כך עד שאפשר לו לחוש שמא רבו בו נוטפין אפי' בתשרי אינו טובל בו אלא שמואל סתמא קאמר דמי שאינו מכיר אפי' בנהרות שאין מכזבין יש לו לחוש כל השנה ברבייתן וביומי תשרי אין לו לחוש כן נ"ל וראיתי מי שכתב בהפך ולא נראו לי דבריו: אבוה דשמואל עביד להו לבנתיה מקוואות ביומי ניסן. שמפני שהיה חושש להפשרת שלגים לא היה מניחן לטבול בזוחלין: ומפני ביומי תשרי. בנהר היה נותנן תחת כפות רגליהן משום טיט דלא ליהוי חלילה א"נ לצניעותא בעלמא והיה מניחן לטבול בנהר משום דביומי תשרי ליכא למיחש *לזוחלין ומאי דקאמר ביומי ניסן מניסן ועד תשרי קאמר וכ"ש בימות הגשמים כך פירשו. ואין הלשון נוח לי דהוה ליה למימר עביד להו מקוואות לבנתיה כולה שתא ומפני ביומי תשרי לפיכך נ"ל דבנתיה דאבוה דשמואל בשתא לא היו טובלות בנהר משום צנעה אלא במקוואות שבבתיהן וביומי ניסן דרויח עלמא היו מתחילות לטבול בנהרות והיה מתקן להם אביהם שם בתחילת ניסן מקוואות שהיו טובלות בהן עד תשרי וביומי תשרי לא היה מצריכן למקוואות משום דליכא למיחש לנוטפין ולפיכך היה מתקן להן מפצי וכשעוברין ימי תשרי כבר היו חוזרות לטבול בבתיהם משום צנה: ולענין הלכה פסק ר"ת כשמואל דאמר נהרא מכיפיה מבריך דאע"ג דרב פליג עליה ורב ושמואל הלכה כרב באיסורי (בכורות מט:) ועוד דאבוה דשמואל נמי ס"ל כרב ואידך דשמואל נמי פליגא אדידיה אפ"ה קיימא לן כשמואל דתניא בבכורות בפ' מעשר בהמה (דף נה:) יובל שמו ולמה נקרא שמו פרת שמימיו פרין ורבין דברי ר' מאיר וחכ"א פרת שמו שמימיו פרין ורבין מסייע ליה לשמואל דאמר שמואל נהרא מכיפיה מבריך כלומר דנהי דשמואל אמר הכי בכל הנהרות דמכיפייהו מברכי והכא לא אמרינן הכי אלא בפרת אפ"ה מסייע ליה משום דכיון דפרת מבריך מכיפיה כולהו נהרות נמי מכיפיה דפרת הם מתברכים שהרי כל הנהרות מפרת הם נמשכים כדאמרי' התם בבכורות (דף נה.) הנודר ממי פרת אסור בכל מימות שבעולם דאפי' עיותא דמדליין סולמי דפרת נינהו הילכך ההיא מתני' מסייעא ליה לשמואל בין מדר' מאיר בין מדרבנן דרבנן נמי אמרי פרת שמו שמימיו פרין ורבין וכיון דר' מאיר ורבנן מסייעי ליה כותיה נקטינן ונמצא לפי דעת זה שלעולם טובלים בנהרות ואפי' כשמתברכין הרבה מחמת גשמים לפי שאין טפח יורד מלמעלה שאין תהום עולה לקראתו טפחיים וזהו דעת ר"ת ז"ל ומ"מ נ"ל שאף הוא ז"ל לא אמרה אלא בנהרות שאין מכזבין אבל מכזבין ליכא למימר בהו דמברכי מכיפייהו אבל ר"ח והרב אלפסי ז"ל פסקו כרב וכאבוה דשמואל דאין המים מטהרין בזוחלין אלא פרת ביומי תשרי בלבד וקא יהיב הרמב"ן ז"ל טעמא למילתייהו דאע"ג דאמר שמואל נהרא מכיפיה מבריך לא דחינן מימרא דאיסורא דהוו נהיגין בה הלכה למעשה כאבוה דשמואל דעבד לבנתיה מקוואות משום מימרא דאגדתא ושמואל נמי לאו לענין מעשה אמרה דכיון דאיהו נמי אמר אין המים מטהרין בזוחלין משמע דה"ק נהי דמדינא שרי להלכה איכא למעשה איכא למיחש °וכדאמר בעלמא השתא דאמר שמואל אסור ותנא דבי שמואל מותר שמואל הלכה למעשה אתא לאשמועי' ואע"ג דאמר ופליגא דשמואל אדשמואל היינו לומר דתרוייהו מימרי דשמואל לא קושטא אינון אלא חדא מינייהו דאי איתא לחדא ליתא לאידך אבל איהו לא פליג דידיה אדידיה אלא מיחש הוא דחייש הלכה למעשה וה"נ משמע בפ' תינוקת (נדה סז.) דמייתינן מילתא דאבוה דשמואל ולא מסיימינן עלה פלוגתא דבריה אלמא שמואל נמי למעשה חייש וכ"ת אמאי חייש כיון דר' מאיר ורבנן אמרי בברייתא דבכורות (דף נה:) דפרת מימיו פרין ורבין ורב ואבוה דשמואל נמי אמאי סברי דלאו מכיפיה מבריך איכא למימר דאינהו ידעי דאיכא תנאי בעלמא דלא סבירא להו הכי ועוד דאיכא נסחי דלא גרסי במילתא דרבנן שמימיו פרין ורבין אלא וחכ"א פרת שמו ותו לא ולפי זה סייעתא דמייתי התם לשמואל מדרבי מאיר הויא לא מדרבנן ואפ"ה שפיר דייק מדרבי מאיר כיון דרבנן לא פליגי עליה בהדיא לומר שאינו פרה ורבה ורב ואבוה דשמואל סברי דרבנן פליגי עליה ושמואל נמי מיחש הוא דחייש: נמצא עכשיו לפי דרך זה שהנהרות המכזבין אין טובלין בהן כלל שלעולם חוששין להן למי גשמים והפשרת שלגים ונהרות גדולים שאין מכזבין כל שהוא בקי בהן ויודע עיקר המשכתן בימי תשרי טובל בהן כל השנה כל שהוא רואה שאין לחוש שנתרבו נוטפין על עיקר המשכתן אבל כל שהוא רואה מתוך רבייתן שיש לחוש לכך אפי' ביומי תשרי אין טובל בהן ומי שאינו בקי בהן בכל השנה כולה צריך לחוש להן חוץ מיומי תשרי בלבד שבתשרי מן הסתם אין נוטפין רבין עליהן: מיהו איכא מאן דאמר דכי חיישינן לרבו נוטפין על הזוחלין דוקא לטבול במקום שלא היתה שם זחילתו של נהר קודם לכן אבל במקום שהיתה זחילתו מתחילה אע"פ שעכשיו רבו נוטפין על הזוחלין מותר לטבול בו ומוכח לה מדתנן בפ"ק דמקוואות (משנה ז) מעיין שמימיו מועטין שרבו עליו מים שאובין שוה למקוה לטהר באשבורן ולמעיין להטביל בכל שהוא ומדקתני שוה למקוה לטהר באשבורן אלמא מקום יש בו שאינו מטהר בזוחלין שאין עליו דין מעיין אלא הרי הוא כמקוה שצריך אשבורן והדר קתני ולמעיין להטביל בו בכל שהוא ובודאי מדקתני דשוה למעיין להטביל בו בכל שהוא ה"ה דמטהר בזוחלין כיון דתורת מעיין עליו וקשיא רישא אסיפא אלא ודאי ה"ק מעיין זה שרבו עליו מים שאובין מקומות יש בו שתורת מקוה עליהן וצריך אשבורן והיינו אותן מקומות שהוא זוחל בהן עכשיו מחמת רבוי הנוטפין ולא היה זוחל בו בתחילה ומקומות יש בו שלא נשתנה דינו מכמו שהיה אלא הרי הוא כמעיין להטביל בו בכל שהוא והיינו אותו מקום שאפי' מתחילה היה זוחל בו והאי דלא קתני ולמעיין להטביל בו בזוחלין אי נמי דליתני ברישא שוה למקוה שצריך שיעור נ"ל דתנא הכי לאשמועי' תרי דיני במקוה ובמעיין ובכל חד מכלל חבריה משמע דמדקתני רישא שוה למקוה לטהר באשבורן מכלל שאותו מקום ששוה בו למעיין דקתני סיפא אינו צריך אשבורן ומדקתני סיפא ולמעיין להטביל בו בכל שהוא דאותו מקום ששוה למקוה דקתני רישא צריך שיעורא: ומבל מקום למדנו מזו שיש מקום במעיין שאע"פ שנתרבה מחמת נוטפין תורת מעיין עליו והיינו המקום שהיה מהלך בו מתחילתו והכי איתא בתוספתא (דמקוואות פ"ס) דקתני התם מעיין שמימיו מועטין ורבו עליו והרחיבו מטהר

עין משפט נר מצוה

מה א מיי' פ"א מהל' מקוואות הל' יא ופ"ט שם הל' יג סמג עשין רמח טוש"ע יו"ד סי' קנא סעי' לג וסי' רא סעי' ב:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ועביד להו וכו' והקרח נתפשרו ובאין המים דרך וכו' אבל אם לא באין:

[נ"ל נוטפין]

גליון הש"ס

בהר"ן ד"ה ולענין הלכה וסי' וכדאמר בעלמא וכו'. שבת דף נד ע"א ביצה דף כט ע"א:

מסורת הש"ס

נדה סז. שבת סה. בכורות נה:

[בעין יעקב איתא רבין (אמר רב) וכן יתכן דל"ל ואמר רבין אמר רב]

פי' הרא"ש

אלא פרת ביומי תשרי. שהוא נהר גדול ואינו גדל אלא במטר מרובה אבל ביומי ניסן גדל פרת מרוב מטר של ימות הגשמים וכן נהרות קטנים גדלים אפילו ביומי תשרי ע"י מעט מטר ואי נהרא מכיפיה מבריך לא מיפסל הנהר ממי גשמים כי רוב גידולו ממקורו: מקוואות ביומי ניסן. לפי שנהר גדל מרוב גשמי החורף ורבו הנוטפים: ומפצי ביומי תשרי. היו טובלות בנהר והיו עושות מחצלאות שביטו' לצניעות א"נ תחת כפות רגליהם מפני הטיט שלא יטנף: כלי לשתות בו מים. אית דגרסי נר לאת בו שמן להאיר:

ושטיח °בחוסר כל א"ר אמי אמר רב בלא נר ובלא שלחן רב חסדא אמר בלא אשה רב ששת אמר בלא שמש רב נחמן אמר בלא דעה תנא בלא מלח ובלא רבב אמר אביי *נקטינן אין עני אלא בדעה במערבא אמרי דדא ביה כולא ביה דלא דא ביה מה ביה דא קני מה חסר דא לא קני מה קני אמר ר' אלכסנדרי א"ר חייא בר אבא אין החולה עומד מחליו עד שמוחלין לו על כל עונותיו שנאמר °הסולח לכל עוניכי הרופא לכל תחלואיכי רב המנונא אמר חוזר לימי עלומיו שנאמר °רוטפש בשרו מנוער ישוב לימי עלומיו °כל משכבו הפכת בחליו אמר רב יוסף לומר דמשכח למודו רב יוסף חליש איעקר ליה למודיה אהדריה אביי קמיה היינו דבכל דוכתא אמרינן *אמר רב יוסף לא שמיע לי הדא שמעתא א"ל אביי את אמריתה ניהלן ומהא מתניתא אמריתה ניהלן כי הוה גמיר ר' תלת עשרי אפי הילכתא אגמריה לרבי חייא שבעה מנהון לסוף חלש רבי אהדר ר' חייא קמיה הנהו שבעה אפידאגמרי' שיתא אזדו הוה ההוא קצרא הוה שמיע ליה לרבי כדהוה גרים להו אזל ר' חייא וגמר יתהון קמי קצרא ואתא ואהדר יתהון קמי רבי כד הוה חזי ליה רבי להוא קצרא א"ל רבי אתה עשית אותי ואת חייא א"ד הכי קא"ל אתה עשית את חייא וחייא עשה אותי וא"ר אלכסנדרי א"ר חייא בר אבא גדול נס שנעשה לחולה יותר מן הנס שנעשה לחנניה מישאל ועזריה של חנניה מישאל ועזריה אש של הדיוט והכל יכולים לכבותה וזו של חולה של שמים היא ומי יכול לכבותה וא"ר אלכסנדרי א"ר חייא בר אבא ואמרי לה אריב"ל כיון שהגיע קיצו של אדם הכל מושלים בו שנא' °והיה כל מוצאי יהרגני רב אמר מן הדין קרא °למשפטיך עמדו היום כי הכל עבדיך רבה בר שילא אמרו ליה שכיב גברא גבוה הוה רכיב גירדונא זוטרא מטא תיתורא איסתויט שדייה וקא שכיב קרי על נפשיה למשפטיך עמדו היום שמואל חזייה להוא (*קרוקיתא דעקרבא) יתיבא על אקרוקתא ועברה נהרא טרקא גברא ומיית קרי עליה למשפטיך עמדו היום אמר שמואל אין מבקרין את החולה אלא למי שהלצתו חמה לאפוקי מאי לאפוקי הא דתניא ר' יוסי בן פרטא אומר משום ר' אליעזר *אין מבקרין לא חולי מעיים ולא חולי העין ולא מחושי הראש בשלמא חולי מעיים משום כיסופא אלא חולי העין ומחושי הראש מ"ט משום דרב יהודה דאמר רב יהודה דיבורא קשיא לעינא [א] ומעלי לאישתא אמר רבא האי אישתא אי לאו דפרוונקא דמלאכא דמותא מעלי כחיזרא

רש"י

ושטיח. עור לאכול עליו: בלא מלח ובלא רבב. דמלפת בהו: רבב. שומן: דדא ביה כולא ביה. מי שיש בו דעת כמי שיש בו הכל שאינו נחסר כלום: דא קני מה חסר. מי שקנה דעת אינו חסר כלום: חוזר לימי עלומיו. דנעשה כתינוק שלא טעם טעם חטא: שנא' רוטפש. כלומר כשעת רטוב תורה אור ופש כמו [פרו ורבו מתרגמינן] פושו וסגו: מנוער. מן החולי ישוב כמו שהיה בימי עלומיו: כל משכבו הפכת בחליו. כל סדר הנעת למודו המסודר לו נהפך לו בחליו ומשכחו: תליסר אפי הלכתא. שהיה שונה למודו בי"ג פנים: שיתא אזלו ליה. ששכחם: קצרא. כובס: אתה עשית אותי ואת חייא. דגמר להו דכל המלמד את בן חברו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאו שנאמר ואת הנפש אשר עשו בחרן*: הכל מושלין בו. להמיתו אפי' זבוב אפילו יתוש: למשפטיך עמדו היום (א) כל עבדיך. דכיון שנשפט בישיבה של מעלה הכל נעשו עבדיו של הקב"ה ליפרע הימנו: גברא גבוה הוי רכיב גירדנא זוטא. פרדה קטנה: תיתורא. גשר: ואסתויט. נתפחדה הפרדה ושדייה מינה ושכיב ואע"פ שהפרדה נמוכה ואיהו היה ארוך כל כך דלא נפל אלא מעט מת: אקרוקתא. צפרדע ועקרב אינו יכול לשוט בנהר ונשאו צפרדע עליו להעבירו בנהר לנשוך את האיש: כי

ר"נ

מטהר באשבורן ואין מטהר בזוחלין אלא עד המקום שהיה יכול להלך מתחילתו והיינו כמי דתנן בפרק *ראשון דמקואות מעיין שהוא מושך כנגד רבה עליו מים והמשיכו הרי הוא כמות שהיה היה עומד ורבה עליו והמשיכו שוה למקוה לטהר באשבורן ולמעיין להטביל בו בכל שהוא וה"פ מעיין שהיה מושך מעט מעט כנגד זה שהוא שרך קטן מרובה הרגלים והמשיכו עכשיו בשטף אבל אינו נמשך אלא באותו מקום שהיה מהלך בו מתחילתו הרי הוא כמות שהיה וסיפא קתני דאם היה עומד כלומר שלא היה נמשך כלל ורבה עליו והמשיטו שני דינין יש בו דבמקום שלא היה מהלך מתחלתו שוה למקוה שצריך אשבורן וה"ה שאין מטבילין בו בכל שהוא ובמקום שהיה עומד מתחלתו שוה למעיין להטביל בו בכל שהוא ומינה שהוא מטהר בזוחלין נמצא לפי דעת זה שאפי' בזמן גשמים שהנהרות רבים אדם טובל בנהרות שאינן מכזבין באותן מקומות שהן נמשכין והולכין אפי' ביומי תשרי אבל באותן מקומות שנמשכים ומתרחבים יותר מהגשמים כל היכא דאיכא למיחש שרבו הנוטפין על הזוחלין אין טובלין בהם אבל היכא שרבו זוחלין על הנוטפין אפי' באותן מקומות שלא היה הולך שם מתחלתו טובלין בו והיינו ההיא דר"א בר צדוק שהעיד על הזוחלין שרבו על הנוטפין שכשרי' ומטהרין בזוחלין ובודאי אפי' במקום שנתרבה קאמר דאי באותו מקום בלבד שהיה מהלך מתחלתו מאי אסהדתי' פשיטא דהיכי תיסק אדעתין ששנים או שלשה טיפי מים יפסלו פרת מלטבול בו אלא ודאי כדאמרן וזהו דעת הראב"ד ז"ל: אבל דעת הרמב"ם ז"ל דכי קתני בכל הני דאע"פ שרבו עליו נוטפין דינו כמעיין דוקא כשרבו המים בגומת המעיין עצמו שאם הוא חשיבות מימיו ומבטלים כל המים הבאים עליהם אבל רבה במקום משך הנהר למטה כל שרבו נוטפין על הזוחלין נפסל כולו ולפי זה אתיא מימרא דשמואל כפשטה דאין המים מטהרין בזוחלין אפילו באמצע הנהר במקום שהיה מהלך בו בתחלה אלא פרת ביומי תשרי בלבד וכפי מה שפירש' למעלה ולפי זה הא דמפליג בתוספתא בין נתרחב ללא נתרחב נ"ל דאריבה בגומת המעיין קאי דאפי' הכי כל שרבו נוטפין אינו מטהר אלא במקום שהיה מהלך מתחלתו אבל במקום שנתרחב אינו מטהר אלא באשבורן ואע"ג דאיכא למימר איפכא דאריבה בהמשך הנהר קאי אבל ריבה בגומת המעיין אפי' בנתרחב כשר מינקט לחומרא עדיף ועוד דמשמע דתוספתא אגומא דמתני' קיימא מיהו סהדותא דרבי אלעזר בר צדוק אפי' לפי שיטה זו ודאי משמע דאפי' אמקום שנתרחב הנהר קאי דכל שרבו זוחלין כשר דליכא למימר דאריבה במקום משך הנהר קאי ואשמעינן רבותא שאע"פ שלא ריבה במקום גומת המעיין אלא במקום שנמשכו מימיו כשר דאכתי פשיטא וכי ג' טיפי מים יפסלו פרת: תנן במס' מקואות (פ"ה מ"ה) הנוטפין שעשאן זוחלין. כלומר שהמשיכן סומך אפי' מקל ואפי' קנה ואפי' זב ואפי' זבה כלומר גודר בפניהם באלו והוו להו כאשבורן ומטהרין ר' יוסי אומר אין מזחילין בדבר המקבל טומאה כלומר אין עושין בו גדר וקי"ל כר' יוסי ותנן נמי (שם מ"ד) שהימים מטהרין בזוחלין ותנן נמי (פרה מ"ח מ"ט ומקואות פ"א מ"ח) המים המוכין פסולין למי חטאת וכשרין לטבילה ומטהרין בזוחלין ואלו הם המים המוכים המלוחין והפושרין: ושטיח. עור לאכול עליו: ובלא רבב. שמן: דלא קני דעה מה קנה. מה יועיל לו כל מה שיקנה: חוזר לימי עלומיו. אחר שחלה ונתרפא מתחזק טבעו להיות יותר בריא ממה שהיה קודם חליו: שנאמר רוטפש. נוטריקון רטוב ופש: לומר דמשכח למודו. ימי עלומיו קדרים מענין העלמה: אייקר ליה לימודיה. הכביד עליו למודו ששכחו: תלת עשרי אפי. בי"ג פנים: קצרא. כובס: למשפטיך עמדו היום כי הכל עבדיך. כיון שלמשפטיך עמדו שהגיע קצם למות הכל עבדיך לקיים את דבר המשפט: שכיב ההוא גברא גבוה. אדם שהיה גבוה כלומר ארוך: רכיב גירדונא זוטרא. רוכב פרדה קטנה: תיתורא. גשר: איסתויט. אחזתה רוח שטות לאותה פרדה והשליכתו בנהר. איסתויט מלשון שטיא רוח של שגעון וכדאמר בעלמא שוטה הוא דנקטיה: אקרוקתא. צפרדע: שהלצתו. שלבשתו חמה כאדם המזדיין שע"י כלי זיין שעליו נקרא חלוץ: לאפוקי הא דתניא. דסבירא ליה לשמואל כי הך ברייתא דאין מבקרין להנך דקא מני ודשמואל כמי לאפוקי הני: משום כיסופא. דזימנין שצריך לנקביו ומכסיף: דפרוונקא. שליח שעל ידו מתים: *כחיזרא לדיקלא. הוצין שסביב הדקל שמשמרים אותו מבהמות וחיות: תרייקא. מרקחת מועיל וקורין לו תרייקא: חושלא דשערי. שעורים קלופים: דריש נפיא. בתחלת הרקדת הנפה: בורדם. תיבה אחת כשתי תיבות בור דם והוא חולי שמקלקל דם זלמטה: אין מבקרין אותו. משום דזימנין דצריך לנקביו ומכספי ליה: ואין מזכירין שמו. לומר פלוני חולה חולי בורדם דלאו לשון נקיה הוא: רפואת

ד"ה ושטיח: דברים כח | תהלים קג | איוב לג | תהלים מא | בראשית ד | תהלים קיט

מסורת הש"ס: [פירושו תמצא בפרש"י עירובין ס. ד"ה וכאמר] | וסנהדרין נט:] | [עירובין י. מא. סו: עג. פט: מכות ד. נדה נט. סג:] | [נ"ל עקרבא וכ"ה בע"י ובילקוט] | [ע"כ]

עין משפט נר מצוה: [נ"ע חמישי מ"נ] מו א מיי' פי"ד מהל' אבל הלכה ה סמג עשין מד"ס ב טוש"ע י"ד סי' שלה סעי' ח:

פי' הרא"ש

שטיח. עור ליתן עליו: דלא קני. דעה: שמשכח למודו. עלומיו קא דרש שנעלם ממנו למודו: תליסר אפי הילכתא. בי"ג פנים היה שונה הלכות: אתה עשית לחייא. כל המלמד חברו תורה [סנהדרין נט:] כאילו עשאו דכתיב ואת הנפש אשר עשו בחרן: ההוא גברא גבוה. אדם גדול וגבוה: רכיב גירדונא זוטא. פרד קטן: אסתויט. נבהל כמו [יומא כב:] חזא שיוטא בחלמיה: אקרוקתא. צפרדע: שהלצתו חמה: דיבורא קשיא לעינא. וכן נמי למיחוש הראש שגבע אחד להם: פרוונקא. שליח:

תוספות

שטיח. עור מבושל שאוכלין עליו ושאין אותו עובדי דרכים עמהם: דדא ביה. שיש בו דעה: דא לא קני. דעת מה קני: הסולח לכל עוניכי הרופא לכל תחלואיכי: חוזר לימי עלומיו. דבריא החולה כשנתרפא יותר מלפני שחלה: תליסר אפי הלכתא. י"ג פנים של הלכות משנה: אתה עשית את חייא. כלומר למדת לו: למשפטיך. כלומר כשעמדו בריותיך למשפטיך הכל עבדים לנבוא עליהם מה שאית: גברא רבה. אדם גדול: גירדנא זוטרא. פרד קטן: איטיוטי. נבעת. כמו *) קמא טיופא נקטיה בבא קמא (דף לז:): אקרוקתא. צפרדע: שהלצתו חמה. שהחזיקתו חמימותו ועדיין הוא חולה:

*) לפנינו שם שיוטא

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה למשפטיך עמדו היום כי הכל עבדיך:

הגהות הגר"א

[א] גמ' קשיא לעינא ולאשתא כצ"ל (ועי' בפירוש הרא"ש):

עין משפט נר מצוה

מז א מיי' פ"ז מהל' נדרים הל' חט טוש"ע יו"ד סי' רכא סעי' ד: מח ב ג ד ה ו ז מיי' שם הלכה ט טוש"ע שם סעי' ה:

גמרא

כחיזרא לדיקלי חד לתלתין יומין וכי תירייקי לגופא רב נחמן בר יצחק אמר לא היא ולא תירייקה *אמר רבה בר יונתן אמר רב יחיאל ערסן יפה לחולה לרפואתו מאי ערסן אמר ר' יונתן חושלא דשערי עתיקתא דריש נפיא אמר אביי בעיין בישולא כעין בישרא דתורא רב יוסף אמר סמידי דשערי עתיקתא דריש נפיא אמר אביי בעיין בישולא כבשרא דתורא א"ר יוחנן בורדם אין מבקרים ואין מזכירין שמו מ"ט א"ר אלעזר מפני שהוא כמעיין הנובע וא"ר אלעזר למה נקרא שמו בורדם שהוא כמעיין הנובע: ומרפאהו רפואת הנפש כו': היכי קתני אילימא *דרפואת נפש בחנם רפואת ממון בשכר ליתני הכי מרפאהו בחנם אבל לא בשכר *אלא רפואת נפש גופו רפואת ממון בהמתו א"ר זוטרא בר טוביה אמר רב אבל אומר לו סם פלוני יפה לה סם פלוני רע לה: **מתני'** *ורוחץ עמו באמבטי גדולה אבל לא בקטנה וישן עמו במטה ר' יהודה אומר *בימות החמה אבל לא בימות הגשמים מפני שהוא מהנהו ומיסב עמו על המטה ואוכל עמו על השולחן אבל לא מן התמחוי אבל אוכל הוא עמו מן התמחוי החוזר: **גמ'** תניא *לא ירחץ עמו באמבטי ולא ישן עמו במטה בין גדולה בין קטנה דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר *גדולה בימות הגשמים וקטנה בימות החמה מותר רוחץ עמו באמבטי גדולה *ומזיע עמו בקטנה אבל מיסב עמו על המטה ואוכל עמו על השולחן אבל לא מן התמחוי אבל אוכל *הוא מן התמחוי החוזר א"ר יוסי בר חנינא מן התמחוי החוזר לבעה"ב: **מתני'** *לא יאכל עמו מן האבוס שלפני הפועלים ולא יעשה עמו באומן דברי רבי מאיר וחכ"א עושה והוא ברחוק ממנו: **גמ'** בקרוב לא פליגי דאסיר (א) כי פליגי ברחוק ר"מ סבר גזרינן רחוק משום קרוב דקא מרפי לה לארעא קמיה *ורבנן סברי לא גזרי': מתני'

רש"י

כי מיזלא לדיקלא. כמו האטד שמקיף הדקל ומגין לפירות שאין יכולים למשמש בו כך מגינה על גופו של אדם: תורייקי. תירייק"א בלע"ז: חושלא דשערי. שעורים ישנים קלופים: דריש נפה. שמדובקין בנפה ובכברה כשמרקדין בהן: בורדם. בשמ"ך שילשול גדול שיוצא כל שעה כמעיין הנובע שאין לו שוליים ויוצאו ממנו כל המים ואית דאמרי בורדם במ"ס כמו בור שנובע דם ואית דאמרי מכה שקורין בו"ן מלנ"ט שיוצא נמי הימנו דם: מפני שהוא כמעיין הנובע. שקופץ מזה לזה ויש בו סכנה להזכירו: [היכי קתני]. מתני' ומרפאו רפואת נפש: בחנם. כלומר שאין לו הנאה אלא שמחזיק לו טובה בנפשו: רפואת נפש [גופו]. שאם חלה המדיר מותר למודר לרפאותו כדאמרינן לעיל דלא אדריה מן חיותיה: רפואת ממון בהמתו. שאם חלתה בהמתו אסור לרפאותה משום דקמהני ליה: אבל אומר לו כו'. דאמירה ולא כלום היא: **מתני'** ורוחץ עמו. המודר עם המדיר: אבל לא בקטנה. משום דקא מפשי מיא מיניה ומפיש נמי הבלא: אבל לא מן התמחוי. ביחד מפני שמרבה בעל הבית בשבילו: אבל אוכל הוא מן התמחוי החוזר לבעל הבית. כדמפרש בגמרא שדרכן לאכול מעט ומחזירו לבעל הבית שיש להן מאכילין הרבה וכיון דאין אוכל אלא מעט ומחזיר המותר לא מיתהני מיניה כלום אפי' אם אוכל חבירו פחות הימנו לא מיתהני דהא איכו אוכל אלא מעט והמותר מחזיר. ע"א לא יאכל עמו מן התמחוי דדרך בני הסעודה לאחר שאכלו כפי שובען מצניעין המותר ונושאים עמם לבתיהן דהתם לא יאכל עמו דשמא אחד מהן אוכל פחות מחבירו ולכשיביאו מותרן לבתיהן חולקין בשוה ונמצא זה משתכר במה שאכל חבירו פחות ממנו אבל אם דרך בני הסעודה לאחר שאכלו מחזירין מותרן לבעל הבית ושוב אין מוסיפין בקערות מותר לאכול עמו: **מתני'** לא יאכל עמו מן האבוס שלפני הפועלים. כלי גדול שנותן בו בעל הבית ירקות שאוכלין בו הפועלים יחד ומשום טעם דתמחוי: ולא יעשה עמו באומן. שלא יעמוד עמו במענה אחת מפרש בגמ': **גמ'** דקא מרפי לה לארעא קמיה. ונוח לו לחרוש אחריו: בקרוב כ"ע לא פליגי דאסור. לעדור (ב) דקא מרפיא ט': מתני'

[יומא מז.]
[פ"ז נז.]
[תוספתא פ"ב ע"ש]

ר"ן

רפואת נפש בחנם. ונפש דקתני פירושו רצון כדאשכחן אם יש את נפשכם (בראשית כג) כלומר שמרפאהו ברצון לבו ולא בשכר ומתוקמא מתני' בנכסי חולה אסורין על הרופא: אלא רפואת נפש גופו. ומתוקמא בנכסי רופא אסורים על החולה ומשום הכי לא ירפא בהמתו וכשיש שם רופא אחר דאי לא שרי לרפאותה *דהא תנן מחזיר לו אבידתו ואין לך השבה גדולה מזו אלא ודאי כשיש רופא אחר עסקינן ואפילו הכי מרפאהו רפואת נפש דהיינו גופו לפי שלא מן הכל אדם זוכה להתרפאות והכי איתא בירושלמי: אבל אומר לו סם פלוני יפה לה סם פלוני רע לה. דכיון דאיהו לא יהיב ההוא סם עליה שרי דהנאה ממילא אתיא ומינה דברפואת גופו אפילו לשום הסם בידיו שרי ומיהו דוקא שיהא משל מודר אבל משל מדיר לא דאפילו היכא דאין לו למודר ממה שיתרפא דמצוה קא עביד אפי' הכי כיון דיהיב ליה מדיליה מיד ליד אסור כי ההיא דמודר הנאה מחבירו* דבעי שיניח על גבי הסלע אבל לא שיתן מידו לידו ממש וכמו שכתבתי למעלה (דף לט:) ומיהו היכא דחולה אסר על עצמו נכסיו של רופא אפשר דאפילו הסם של רופא שרי *דמן חיותיה לא אדריה: **מתני'** ורוחץ עמו באמבטי גדולה. שכיון שהיא גדולה אין המים עולין על זה בשביל חבירו אבל לא באמבטי קטנה שמתוך שהיא קטנה כשרוחץ עמו מעלה המים עליו ומהנהו: רבי יהודה אומר בימות החמה. מילתא דתנא קמא מפרש ואזיל דכי קאמר וישן עמו במטה דוקא בימות החמה שאינו נהנה בחימומו אבל לא בימות הגשמים מפני שהוא מחממו ומהנהו כדכתיב (קהלת ד) אם ישכבו שנים וחם להם: ומיסב עמו על המטה. אפי' בימות הגשמים דכי האי גוונא ליכא חימום: ואוכל עמו על השולחן. ולא גזרינן דילמא אכיל ממנתיה דחבריה: אבל לא מן התמחוי. אם נותנים לשניהם קערה ביחד שאם האחד אוכל מעט והשני הרבה נמצא מהנהו משל חבירו: אבל אוכל עמו מן התמחוי החוזר. שחוזר לבעל הבית שהתמחוי גדול כל כך שאין יכולין לאכול כל מה שבתוכו ומותרה חוזר לבעל הבית ובכי האי גוונא לא מתהני חד מחבריה: לא יאכל עמו מן האבוס של פועלים. קערה גדולה שנותנין לפני הפועלים שמתוך שהם עמלים אוכלין הרבה ואובסין אותן כבהמות ומש"ה נקרא אבוס ואם אחד מהם אוכל מעט נמצא מהנה את חבירו ולפי שאין הפועלין מחזירין מן האבוס שלהם לבעל הבית לא תנא שריותא באבוס החוזר: באומן. שורת הכרם ומש"ה לא יעשה עמו שכשהוא חופר לפניו את הקרקע מהנהו דקא מרפי לה לארעא ואפילו רחוק ממנו אסר ר"מ דגזר רחוק משום קרוב כדאיתא בגמרא: וחכ"א עושה הוא רחוק ממנו. דלא גזרי רחוק אטו קרוב: **גמ'** תניא לא ירחץ עמו באמבטי ולא ישן עמו במטה בין גדולה בין קטנה. אתרווייהו קאי דגזר רבי מאיר באמבטי גדולה אף על גב דלא אהני ליה אטו קטנה דמהני ליה וגזר נמי במטה בין גדולה בין קטנה ואפילו בימות החמה אטו קטנה בימות הגשמים דמהני ליה ור' יהודה פליג בתרווייהו דגדולה אפילו בימות הגשמים שרי דלא גזרינן אטו קטנה וקטנה נמי נהי דבימות הגשמים אסור בימות החמה שרי דלא גזרינן ימות החמה אטו ימות הגשמים ומהא משמע דרבי יהודה דאמר במתניתין בימות החמה אבל לא בימות הגשמים פירושי קא מפרש מאי דקתני ברישא וישן עמו במטה וכולה מתני' כר' יהודה אתיא דאי לא תימא הכי הא דקתני סתמא וישן עמו במטה מני לא ר"מ ולא ר' יהודה אלא ודאי כדאמרינן: אבל לא מן התמחוי. שאוכלין בקערה אחת וחוששין שמא ימשוך ידו מלאכול לכבוד חבירו ונמצא מהנהו: החוזר לבעל הבית. שיש בו כל כך שמותרו חוזר לבעל הבית: בקרוב כ"ע לא פליגי דאסור. דמהני ליה לחבריה דמרפי ארעא קמיה כשחופר סמוך לו ואין הלה צריך לחפור בכח גדול: כי פליגי ברחוק. דכיון שהוא רחוק ממנו לא מרפי ליה לארעא: מתני'

[נקמן מג.]

תוספות

כי מיזלא לדקלא. שחריות שסביב לדקל מגין עליו כדקל בלע"ז טורק"א: דריש נפיא. סולת של שעורים: ואין מזכירין שמו. לפי שמתבייש החולה כשמזכיר: טול דם טור טבע דם מתחתונים: אילימא רפואת נפש בחנם. מיירי בנכסי חולה אסורין על הרופא לכך שכר אסור: אלא רפואת נפש גופו. ומיירי בנכסי רופא אסורים על החולה ורפואת גופו מותרת בנוטלין עליו שכר ומצוה קעביד: רפואת ממון בהמתו. דלא מצוה קעביד הא קמהני ליה אף כי אין נוטלין עליהן שכר ולא הוי כמו מחזיר אבידתו דמצוה להשיב לו אבידתו אבל אינו מצוה לרפא לו בהמתו: אבל אומר לו סם פלוני יפה לה. דדיבור שרי לאתויי ולהנאתו מדיבור וי"א רפואת נפש גופו דמיירי שנכסי חולה אסורין על הרופא ושרי לבטל בביתו דמן חיותו לא אדריה אבל לא רפואת בהמתו דמתהני מדריסת הרגל ואפי' גבי עורך בהמתו אדריה כדאמרי' לעיל אבל אומר לו לא בבית אלא בשוק ולפי' לאשון ניחא טפי דלפי' זה אמאי נקט אומר אפי' לרפואת בהמתו בידוע שלא בביתו שרי והו דמצי לפלוגי בין גופו לרפואת בנו: תניא לא ירחץ בין בגדולה בין בקטנה. קאי אאמבטי: גדולה. אם בימות הגשמים וכ"ש בימות החמה וקטנה בימות החמה אבל לא בימות הגשמים: מזיע בקטנה. שמאחר שאינו אלא מזיע לא מיתהני מיניה: מן התמחוי החוזר לבעל הבית. פי' במתנה: בקרוב כ"ע לא פליגי דאסור. דמרפה ליה ארעא קמיה וניחא לחפור בה יותר:

המודר

פי' הרא"ש

כי מיזלא לדיקלא. סיב הגדל סביב הדקל שמגין על הדקל: כתרייקי לגופא. טרייקא הוא סם עשוי מתערובת המינין: חושלא דשערי. שעורים קלופים: אין מזכירים שמו. שלא יתבייש החולה: רפואת נפש בחנם. שאדם עושה מנפשו ומרצונו בלא קבלת שכר [דמצוה] קא עביד ולא מהני ליה כיון דאין נוטל עליה שכר: רפואת נפש גופו. ובנכסי רופא אסורין על החולה דמצוה קא עביד ואין נוטלין עליה שכר: רפואת ממון בהמתו. דלא מצוה קא עביד וקא מהני ליה אף אם אין נוטלין עליה שכר ולא הוי כמחזיר אבידתו שהתורה לא צותה לרפאות בהמה של חבירו: מתני' ר"א באמבטי גדולה אבל לא באמבטי קטנה. ר"י לא נפרש דברי ת"ק אבל לא בקטנה אם אמבטי של מים המים מתרבין בשבילו ואם אמבטי של זיעה מרבין לו חום בשבילו: ומיסב עמו במטה. ולא חיישינן שמא יישן אצלו: ואוכל עמו על השולחן. ולא חיישי' שמא יאכל עמו דכיון שסדירו מסתמא שולחין זה את זה שפי משני אכסנאין על שולחן א' זה בשר וזה גבינה: מן התמחוי החוזר. מפרש בגמרא: אבוס של פועלין. כלי גדול כאבוס של בהמה אע"פ שיש בו מאכל הרבה לא יאכל עמו: לא יעשה עמו באומן. בשורת הכרמים לא יחפור עמו מפני שהוא מרפה את הקרקע ומהנהו: גמ' גדולה בימות הגשמים. מותר שהוא מתרחק ממנו ואין מתחממו וקטנה בימות החמה מותר מפני שהוא מצטער מפני החום: ומזיע עמו בקטנה. דבזיעה בעלמא אין תוספת חום: התמחוי החוזר לבעל הבית. לאחר שאכלו מה שבקערה מחזירין אותה לבעה"ב וממלא אותה עד שיאכלו כל שבעם הלכך אפילו אוכל יותר מחבירו אינו נהנה משל חבירו דבלאו הכי נותנין להם כל שבעם:

מתני'

הגהות הב"ח (א) גמ' בקרוב לא פליגי דאסיר דקא מרפי לה לארעא קמיה כי פליגי ברחוק ר"מ סבר גזרינן רחוק משום קרוב ורבנן סברי כצ"ל: (ב) רש"י ד"ה בקרוב כ"ע וכו' לעדור הס"ד ותיבות דקא מרפיא כו' נמחק ואח"כ נ"ל ד"ה דקא מרפיא:

גליון הש"ס בהר"ן ד"ה אלא רפואת כו' דהא תנן וכו'. תמיהני הא שם אין הטעם דמשום מצוה רשאי ליטול אלא משום דנותן לו את שלו ומונע רק לאחרים ליטלו והוי מכריז אחרי ולא מקרי מהנהו וזה שייך באבידה דבהשבתו אינו משביח באבידה עצמה אלא דמונע אחרים ליטלו אבל הכא דבהמתו חולה והוא מרפה אותה ומשביח נכסיו ועדיף ממפטם בהמתו ואסור וצ"ע: בהר"ן ד"ה אבל אומר לו וכו'. דמן חיותיה וכו'. כדלעיל דף לט ע"א:

מתני' *המודר הנאה מחבירו לפני שביעית אינו יורד לתוך שדהו ואינו אוכל מן הנוטות ובשביעית אינו יורד לתוך שדהו אבל אוכל הוא מן (א) הנטיעות הנוטות. ²נדר הימנו מאכל לפני שביעית יורד לתוך שדהו ואינו אוכל מן הפירות ובשביעית יורד ואוכל: **גמ'** רב ושמואל דאמרי תרוייהו (ב) נכסים אלו עליך לפני שביעית אין יורד לתוך שדהו ואינו אוכל מן הנוטות אע"פ שהגיע שביעית ואם בשביעית נדר אין יורד לתוך שדהו אבל אוכל מן הנוטות ור' יוחנן וריש לקיש דאמרי תרוייהו נכסי עליך לפני שביעית אין יורד לתוך שדהו ואין אוכל מן הנוטות הגיע שביעית אינו יורד לתוך שדהו אבל אוכל הוא את הנוטות לימא בהא קמיפלגי דרב ושמואל סברי *אדם אוסר דבר שברשותו אפילו לכשיצא מרשותו ורבי יוחנן ור"ל סברי אין אדם אוסר דבר שברשותו לכשיצא מרשותו ותיסברא מי איכא למ"ד אין אדם אוסר דבר שברשותו לכשיצא מרשותו (ג) א"כ ניפלגי בנכסים אלו וכ"ש בנכסי ותו הא תנן דאדם אוסר דבר שברשותו לכשיצא מרשותו דתנן **³האומר לבנו קונם שאתה נהנה לי מת יירשנו בחייו ובמותו

אם

מתני' המודר הנאה מחבירו לפני שביעית · שהדירו חבירו קודם שנכנסה שביעית: אין יורד לתוך שדהו · לאסור בדריסת הרגל: ואין אוכל מן הנוטות · מאותן פירות הנוטין חוץ לשדה שיכול ליקח מהן ואינו צריך ליכנס בתוך השדה ואע"ג דהן שביעית לא יאכל מהן כדאמרינן בגמרא אדם אוסר דבר שברשותו אפילו לכשילא מרשותו והאי נמי כיון דלפני שביעית הדירו חבירו כי אתי נמי שביעי' אסור בהן: ובשביעית · אבל אם הדירו בשביעית לא יורד לתוך שדהו: אבל אוכל הוא מן הנוטות · הואיל ולא הוי ברשותו השתא כי מדיר ליה ובגמרא מפרש אמאי אינו יורד ואמאי אוכל הא ארעא נמי דהפקר היא: נדר הימנו מאכל לפני שביעית · אבל לא נדר הימנו הנאה לכי מטי שביעית יורד ואינו אוכל דהא לא הדירו אלא מן מאכל אבל אינו אוכל כדפרישית לעיל דאדם אוסר דבר שברשותו אפי' לאחר שילא מרשותו: ובשביעי'. הדירו בשביעי': יורד ואוכל. דעכשיו ילא מרשותו ואית דמפרש המודר הנאה מחבירו לפני שביעית לא ירד לתוך שדהו לפני שביעית ולא יאכל מן הנוטות כיון דהדירו ובשביעית כלומר אם הגיעה שביעית לא ירד לתוך שדהו כו' ולישנא קמא עיקר: גמ' דאמרי תרוייהו נכסי אלו עליך · כלומר כל נכסי עליך בכל מקום שהן: ואין אוכל מן הנוטות. ואע"פ שהגיע שביעית ושל הפקר הן: ואם בשביעית נדר · דהשתא לאו ברשותו הוא ולא מצי מדיר לה מנייהו אוכל מן הנוטות: ר' יוחנן ור"ל דאמרי. הגיע שביעית אין יורד אבל אוכל מן הנוטות: אדם אוסר דבר שברשותו אפילו לכשילא מרשותו · דכיון דבשעה שאסר הויין ברשותיה אפילו לכי הגיע שביעית נפקן מרשותיה אפילו הכי אסורין עליו: ר' יוחנן ור"ל סברי אין אדם כו' · ומשום הכי כי הגיע שביעית דנפקא מרשותיה אוכל הוא מן הנוטות: ותסברא · דבהאי טעמא פליגי: ומי איכא למ"ד אין אדם אוסר כו' · ור' יוחנן ור"ל הכי סבירא להו: (ד) אם כן · דמשום האי טעמא פליגי ואמרי דאוכל הוא בשביעית: ליפלגי בנכסים אלו · אפי' היכא דאמר נכסים אלו עליך ולימרו ר' יוחנן ור"ל דאוכל בשביעית משום הטעם (ה) דאמר אין אדם אוס' דבר שברשותו לכשילא מרשותו כ"ש היכא דאמ' נכסי דמשמע כל זמן שהן ברשותו אלא מדלא פליגי בנכסים אלו אלא בנכסי ש"מ דלית להו האי סברא ועוד היכי מצי אמר לעולם דאין אדם אוסר דבר שברשותו לכשילא מרשותו והתנן דאוסר: האומר לבנו קונם שאתה נהנה לי · כלומר שאי אתה נהנה לי מכל נכסי: מת יירשנו · שלא אסר עליו אלא כל זמן שהנכסים שלו לפיכך יירשנו

אם

[לקמן מז.]   ב"ק קח: [לקמן מז:]

מתני' לא ירד לתוך שדהו · של מדיר דמודר אסור אפי' בדריסת הרגל כדתנן לעיל (דף לג:): ואינו אוכל מן הנוטות · מן הפירות הנוטות על הדרך סמוך לשדה: ובשביעית לא ירד לתוך שדהו · ואי בשביעית נדר לא ירד וכו' ובגמרא מפרש לה: גמ' ואף על גב שהגיע שביעית · דקסברי רב ושמואל דאע"ג דכולהו פירי דהפקרא נינהו אפילו הכי כיון שבשעה שהדירו היו שלו חייל איסורא אפי' בשביעית שיצאו מרשותו ומתני' תרי דיני קתני רישא אשמעינן דכיון שהדירו לפני שביעית חייל נדריה אפילו כי מטא שביעית וסיפא אשמעינן דאם בשביעית נדר נהי דלא חייל נדריה לגבי פירי דהפקרא נינהו לגבי ארעא מיהא חייל וכדמפרש בגמרא טעמא לקמן: ור' יוחנן ור"ל דאמרי תרוייהו וכו' אבל אוכל מן הנוטות · ולא מתסר בהו משום נדרא דמקמי שביעית: לימא בהא קמיפלגי דרב ושמואל סברי אדם אוסר וכו' ור' יוחנן ור"ל סברי אין אדם אוסר וכו'. נראה לי דהכי פירוש' דשמעתא דקא סלקא דעתין השתא דרב ושמואל ורבי יוחנן ור"ל כולהו אפירושא דמתניתין קיימי רב ושמואל מפרשי לה כדפרישית ור' יוחנן ור"ל מפרשי לה דחדא קתני וכולה כשהדירו לפני שביעית וקאמר דנדר זה שני דינין יש לו דלפני שביעית חייל נדרא לגמרי שאינו יורד ואינו אוכל אבל כשהגיע שביעית הותר מקצתו דנהי דאינו יורד בתוך שדהו משום דארעא אכתי ברשותי' קיימא כדפרישי' טעמא לקמן אפ"ה פירי שרו דהא בשביעית נפקי מרשותיה ואע"פ שהדירו בשעה שהיה ברשותו דהיינו לפני שביעית סברי ר' יוחנן ור"ל דאין אדם אוסר דבר שברשותו לכשילא מרשותו ונהי דרישא לא אשמעינן מידי דפשיטא דלפני שביעית אינו יורד ואינו אוכל סבירא להו דנקט רישא משום סיפא לאשמעינן דאע"פ שהדירו לפני שביעית שהיו פירות ברשותו אין איסורו חל לאחר שילאו מרשותו דהיינו בשביעית ומש"ה הוה סליק אדעתיה דר' יוחנן ור"ל סברי דאין אדם אוסר דבר שברשותו לכשילא מרשותו אפילו היכא דאמר נכסים אלו א"נ אפילו היכא דאמר בהדיא שהוא אוסר אותם אפילו לאחר שילאו מרשותו והוה סבירא לן הכי אע"ג דר' יוחנן ור"ל לא איירו אלא בנכסי משום דבשלמא אי אמרינן דרבי יוחנן ור"ל אמרי הכי בנכסים אלו איכא למימר דתנא רישא משום סיפא וכדפרישית ואע"ג דאמרי ר' יוחנן ור"ל נכסי לאו דוקא דאמר נכסי בלחוד אלא אנכסים אלו דאמרי רב ושמואל קיימי דבנכסים אלו דינו כנכסי וכמו שנפרש לפנינו דאם איתא דר' יוחנן ור"ל דוקא בנכסי קא אמרי א"כ מה אשמעינן תנא דמתניתין רישא ודאי לא צריכא לאשמעינן דלפני שביעית חייל נדרא לגמרי וכי תימא משום סיפא נקט לה לאשמעינן דכיון דמעיקרא אמר נכסי כשהגיע שביעית הותר מקצתו של נדר זה דהיינו לענין אכילה הא נמי לא צריכא לאשמעי' דפשיטא דבלשון נכסי לא משמע אלא בעוד שהיו ברשותו דגדולה מזו שנינו בפירקא דלקמן (דף מו:) ומייתינן לה בסמוך בשמעתין האומר לחבירו קונם לביתך שאני נכנס שדך שאני לוקח מת או שמכרו לאחר מותר וכיון דאפילו גבי נודר דליכא לספוקי דמצי אוסר אנפשיה נכסי חבירו אפילו לאחר שילאו מרשותו אמרינן דכי אמר ביתך לא משמע אלא בעוד שהוא שלו כ"ש לגבי מדיר דאיכא לספוקי אי מצי אסיר לבתר שילאו מרשותו דפשיטא מילתא דבלשון נכסי אינו אוסר אלא בעודן ברשותו דודאי כי אמר נודר ביתך או נכסיך וכי אמר מדיר ביתי או נכסי לשונות שוין הן הלכך אם איתא דר' יוחנן ור"ל דוקא בנכסי אמרי דאין אדם אוסר תנא דמתני' לא אשמועי' מידי לא ברישא ולא בסיפא וכ"ת כולה לאשמועינן דינא דשביעית אינו יורד לתוך שדהו נקט לה דלא תימא דהארעא נמי רחמנא אפקריה וקמ"ל דליתא משום טעמא דאמר לקמן לא מלית אמרת הכין דלמאי שנויה בנדרים אי הא דינא בעי למתני לעולא דאמר לקמן בעומדין אילנות על הגבולין ה"ל למתנייה גבי דיני ממונות א"נ בשביעית ואפי' לר"ש בן אליקים דאמר גזרה שמא ישהה בעמידה לא ניחא דכולה תני לה משום האי דינא דליתני שביעית גרידא אלא ודאי ר' יוחנן ור"ל אפילו בנכסים אלו ס"ל דאין אדם אוסר ואתיא להו השתא מתניתין שפיר דתנא רישא משום סיפא לאשמועינן דאפילו הדירו בלשון נכסים אלו אין נדרו חל לאחר שילאו מרשותו דלא תימא דכי היכי דאמר גבי נודר דכי אמר לבית זה שאני נכנס מת או מכרו לאחר אסור דמתסר עליה אפילו לאחר שילא מרשותו הכי נמי כי הדירו חבירו וא"ל נכסים אלו דליחול איסורא אפי' לאחר שילאו נכסים מרשות מדיר דליתא דה"מ בנודר עצמו דמצי אסר אנפשיה נכסי חבירו אפילו לאחר שילאו מרשותו הוו להו נכסי חבירו אבל מדיר לא דלאחר שילאו מרשותו הוו להו נכסי חבירו ואין אדם אוסר נכסי חבירו על חבירו ואתיא מתניתין שפיר. ומקשינן דאי איתא דר' יוחנן ור"ל סברי דאין אדם אוסר הוה להו לאיפלוגי בהדיא אפילו היכא דאמר נכסים אלו ועוד תנן דהיכא דאמר בהדיא אדם אוסר: אם מת יירשנו · דלאו מדידיה מתהני אלא מירושתיה דזכי ליה רחמנא: אם מת לא יירשנו · לאו דוקא לא יירשנו דנכסי ודאי

דידיה

מט א מיי' פ"ו מהל' נדרים הלכה יג:
נ ב מיי' שם הלכה טו:
נא ג מיי' שם פ"ה הל' ו סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סימן רסח סעיף ז וסימן רכג סעיף ב:

תוספות

המודר הנאה מחבירו לפני שביעית לא ירד לתוך שדהו · דדריסת הרגל אסורה ואינו אוכל אפילו מן הנוטות מוזלשדה דאינו צריך לירד ולאוכלם: **ובשביעית** · פי' אם הדיר בשביעית לא ירד לתוך שדהו ליקח מן הנוטו' (אבל) אם ילטרך לירד ולאכול אסור · ובגמ' פריך אמאי אסור לירד בו לצורך אכילה הא רחמנא אפקריה לשדה לכל דבר אכילה: **נדר** ממנו מאכל לפני שביעי' יורד לתוך שדהו · דאינו מודר אלא מדבר המביא לידי מאכל ואינו אוכל מן הפירות: **ובשביעית** יורד ואוכל · דהפקר הוא וקשה דלעיל (דף לג:) מיבעיא ליה אם מפסק ומיזיל בארעא אי הוי הנאה המביאה לידי מאכל וי"ל דבשביעית אף השדה הפקר לצורך אכילה דהכי מסיק בגמ' ולאידך נמי דמשני שמא ישהה בעמידה הכא לא שייך במודר מאכל דאי שהה אין בכך כלום: רב ושמואל אמרי נכסי אלו עליך לפני שביעית אינו אוכל מן הנוטות · ואף על פי שהגיע שביעית דכיון דאמר אלו אסורין עליו אפי' לאחר שנתנם או שהפקירם ולכך אסור בשביעית והשתא ס"ד דבלא אמר נכסיי אלו והגיע שביעית אסור לאכול מן הנוטות דאדם אוסר דבר שברשותו אף כשילא מרשותו ומתני' דקתני ובשביעי' אוכל בנוטות מיירי בהדירו בשביעית עלמה: רבי יוחנן ור"ש בן לקיש [אמרי] נכסי עליך אינו יורד לתוך שדהו כו' הגיע שביעית אוכל מן הנוטות · והפקר הן ולא אסרן אלא כי איתנהו לדידיה אבל אי יהבינהו [לא] דאין אדם אוסר בקונמות לכשילא מרשותיה וה"ה היכא דאמר נכסי אלו הגיע שביעית מותר בנוטות ופריך אם כן דלא אסר רבי יוחנן כלל לכשילא מרשותו אמאי לא אשמועינן למילתא באלו אלא אית להו אדם אוסר ועוד תנן דאדם אוסר לכשילא מרשותו: **מת** יירשנו · דנכסים לא ברשותו אוסרה ותו לא: בחייו ובמותו לא יירשנו · אלמא אוסר אחריו לאחר מותו שילאו מרשותו ומשני לה לעולם לא תפשוט מידי דהיכא דאמר נכסי אלו עליך שיאסרו לאחר שילאו מרשותו דשאני הכא שפי' בהדיא שיאסרו לאחר מותו:

מכל

פי' הרא"ש

מתני' ובשביעית · כשיגיע שביעית לא ירד בתוך שדהו אף על גב דרחמנא אפקרי' ובגמ' מפרש: אבל אוכל מן הנוטות · דהפקר הן: גמ' לימא בהא קא מיפלגי · רב ושמואל: נכסי אלו · לאו דוקא וה"ה אם אמר נכסי דבכל ענין אדם אוסר דבר שברשותו אפילו לכשילא מרשותו הלכך הא דקתני במתניתין ובשביעית אוכל מן הנוטות ע"כ איירי בנודר בשביעית והאי דנקט ר' יוחנן ור"ל נכסי לאו דוקא הה"נ נכסים אלו דבכל ענין אין אדם אוסר דבר שברשותו לכשילא מרשותו הלכך הא דקתני במתניתין ובשביעית אוכל (אף) מן הנוטות איירי אף בשהדירו לפני שביעית: א"כ לפלגו בנכסים אלו · דאמרי' אין אדם אוסר כו': דתנן האומר לבנו כו' · משנה היא בהגוזל קמא: בחייו ובמותו לא יירשנו · אלמא אדם אוסר נכסיו לאחר מותו אע"פ שילאו מרשותו: *) דהכי קאמר ליה בחייו ובמותו. אבל אי לא פרים אפילו אמר נכסי אלו אינו אוסר לכשילא מרשותו: מ"מ קשיא · ליפלגו בנכסים אלו: שדך שאני לוקח · היכא דאמר המודר שדך הוי כאומר המדיר נכסי לבית זה הוי כמו נכסי אלו: ולא פליגי · ורב ושמואל שאמרו נכסים אלו אמתניתין קאי וניחא להו לפרושי מתניתין דקתני ובשביעית אוכל מן הנוטות דהיינו נדר בשביעית ורבי יוחנן ור"ל ניחא להו לפרש הגיע שביעית:

ארעא

*) שייך לע"ב

הגהות הב"ח (א) במשנה אבל אוכל הוא מן הנוטות כצ"ל ותיבת הנטיעות נמחק: (ב) גמ' רב ושמואל דאמרי תרוייהו נכסי עליך כצ"ל ואות מ"ם ותיבת אלו נמחק וכן ברש"י: (ג) שם דא"כ ניפלגי: (ד) רש"י ד"ה וא"כ דמשום: (ה) ד"ה ליפלגי וכו' דאמרינן אין אדם וכו' וכ"ש היכא וכו' היכי מצו אמרי דלעולם אין אדם:

[דף מז:]

נב א ב מיי' פ"ו מהל' נדרים הלכה יג יד סמג לאוין רמב :
נג ג מיי' שם הל' יג :

נד ד מיי' שם הלכה טו סמג שם טוש"ע יו"ד סימן רכא סעיף ה :

אם מת לא יירשנו שאני הבא דקא א"ל בחייו ובמותו מכל מקום קשיא אלא בנכסים אלו כ"ע לא פליגי כי פליגי בנכסי רב ושמואל סברי ל"ש נכסים אלו ל"ש נכסי אדם אוסר ור' יוחנן ור"ל סברי נכסים (א) אדם אוסר נכסי אין אדם אוסר ומי איכא למ"ד ל"ש נכסים אלו ול"ש נכסי והא תנן *האומר לחבירו קונם לתוך ביתך שאני נכנס שדך שאני לוקח מת או שמכרו לאחר מותר לבית זה שאני נכנס שדה זו שאני לוקח מת או שמכרו לאחר אסור אלא [א]כי אמרי ר' יוחנן וריש לקיש בנכסי ורב ושמואל [ב]בנכסים אלו ולא פליגי: ובשביעית אין יורד לתוך שדהו כו': מאי שנא דאוכל מן הנוטות דפירי דהפקירא אינון ארעא נמי אפקרה אמר עולא בעומדין אילנות על הגבולים *ר' שמעון בן אליקים אמר [ג]גזירה שמא ישהא בעמידה: **מתני'** [ד]המודר הנאה מחבירו לא ישאילנו ולא ישאל ממנו לא ילונו ולא ילוה ממנו ולא ימכור לו ולא יקח ממנו:

גמ'

אם מת: ואם נדר בחייו ובמותו · כיון דמפרש במותו מת לא יירשנו אלמא דאדם אוסר דבר שברשותו לכשילא מרשותו לאחר מותו: שאני הכא (ב) דאמר בחייו ובמותו· אבל היכא דאמר בסתם אימא לעולם אין אדם אוסר וכו': מ"מ קשיא · כדאמרינן אי בהאי טעמא פליגי ליפלגו בנכסים אלו: אלא בנכסים אלו כ"ע לא פליגי · דמשמע נכסים אלו לעולם: כי פליגי דאמר נכסי · ר' יוחנן ור"ל סברי היכא דאמר נכסי אין אדם אוסר וכו' דנכסי משמע כל זמן שהן ברשותי ורב ושמואל סברי אפילו אמר נכסי (ג)(אמר) אדם אוסר דבר וכו': קונם לתוך ביתך שאני נכנס · כל זמן שהוא ביתך דהוי (ד) דומיא דנכסי עליך כיון שמת בעה"ב או שמכרו לאותו בית לאחר מותר ליכנס בו דהשתא אינו שלו אבל אמר לבית זה שאני נכנס דהוי משמע נכסיםאלו דקא אסר הבית עליו לעולם אע"פ שמת או מכרו לאחר אסו' ליכנס בו אלמא דשאני בין נכסי לנכסים והיכי קאמרי רב ושמואל ל"ש נכסי ול"ש נכסים דאדם אוסר וכו': אלא כי אמרי רב ושמואל: בעומדים אילנות על הגבולין· לחוץ שיכול לתלוש מן הפירות מבחוץ מש"ה אינו יורד דהא דרחמנא אפקריה לארעא גבי שביעית לצורך אכילה ועכשיו לא היה נכנס לצורך אכילה: ר"ש בן אליקים אמר · הא דקתני אוכל מן הנוטות ודאי כדקאמרת כגון דעומדין על הגבולין מבחוץ אבל אין עומדין על הגבולין משום שיכול להושיט ידו וליקח מבחוץ אינו יורד לתוך שדהו דאסור לו לירד לשם: גזירה שמא ישהא בעמידה · דלאחר שאכל עומד לו לשם וקמיתהני מנכסים דמדיר ואסור דהאי דאפקריה רחמנא כל זמן שהוא אוכל אז יכול לעמוד לשם דהפקר הוא אבל שלא לצורך אכילה לא אפקריה: **מתני'** המודר הנאה מחבירו לא ישאיל לו · שאלה בכלים הלואה במעות :

גמ'

דידיה הוו וכמו שנפרש בפירקין דלקמן* בס"ד אלא משום דתנא רישא יירשנו לומר שדינו כשאר היורשים אפי' ליהנות מן הנכסים תנא סיפא נמי לא יירשנו לומר שאינו מותר ליהנו' מירושתו ומ"מ שמעי' מהא דיכול אדם לאסור פירותיו על חבירו לאחר שילאו מרשותו ולא הוי כאוסר נכסי חבירו על חבירו: ומהדרינן שאני הכא דקא"ל בחייו ובמותו והשתא נקטינן דרגא ממאי דסבירא לן מעיקרא דהוה סבירא לן עד השתא דלא מהני שום לישנא למיסר לאחר שילאו מרשותו משום דהוו כנכסי חבירו על חבירו והשתא מודינן דכי מפרש לישניה מצי אסר מיהו אי מהך קושיא בלחוד הוה מצינן למימר דנהי דכי מפרש לישניה מצי אסר אפ"ה בלשון נכסים אלו לא משמע אלא עודן ברשותו דאע"ג דכי קאמר מדיר נכסים אלו וכי קאמר נודר ביתך זה לשבועות שוין הן ותנן לקמן גבי נודר דכי קאמר ביתך זה משמע אפי' לאחר שילאו מרשותו וה"נ הל"ל כי קאמר מדיר נכסים אלו כיון דמדיר נמי אי מפרש לישניה מצי אסר אפילו לאחר שילאו מרשותו אפ"ה לא דמי משום דכי אמר נודר בית זה משמע דגופיה של בית אסר אנפשיה אי משום דלא מקבל עליה ההוא ביתא אי משום דריע מזליה או מטעמא אחרינא הלכך שפיר משמע לישניה דלא תלי אסוריה בדאיתיה ממריה קמיה אבל כי אסר ליה מדיר נהי דא"ל נכסים אלו כל היכא דלא פריש בהדיא אפילו לאחר שילאו מרשותו לא משמע אלא כי איתנהו ברשותיה דמאי איכפת ליה אי מיתהני אידך במה שאין לו חלק ונחלה כלל הלכך כל היכא דלא פריש בהדיא אלא אמר נכסים אלו לא משמע אלא בעודן ברשותו ואתיא לן מתני' שפיר דהך דינא אשמעי' והוי רבותא טפי ותנא רישא משום סיפא אלא דאכתי לא ניחא לן דמ"מ קשה קושיא קמייתא דאם איתא דס"ל הכי לרבי יוחנן ור"ל הוו להו לאפלוגי אנכסי' אלו בהדיא.

ומהדרינן אלא בנכסים אלו לא פליגי דודאי אדם אוסר כי פליגי בנכסי דרב ושמואל סברי אפילו נכסי אדם אוסר וכי אמרי אלו לאו דוקא דפשיטא להו דכל היכא דאמר נכסי ־אפילו כי אמר אלו אין דינו אלא אנכסי ואפ"ה אדם אוסר אי משום דנכסי נמי לעולם משמע ואלו שהן עכשיו נכסי קאמר אי משום דכיון דחיילא עלייהו איסורא תו לא פקע ור' יוחנן ור"ל סברי דדוקא נכסים אלו אדם אוסר אבל נכסי אין אדם אוסר והשתא אתיא מתני' שפיר לר' יוחנן ור"ל כדאיתא לרב ושמואל דר' יוחנן ור"ל בנכסים אלו מוקמי לה ורישא רבותא קמ"ל דאע"פ שהגיע שביעית אינו יורד ואינו אוכל דאדם אוסר דבר שברשותו לכשילא מרשותו וסיפא רבותא קמ"ל דאם בשביעית נדר אין יורד לתוך שדהו וכי קאמרי ר' יוחנן ור"ל נכסי עליך וכו' לאו דמוקמי לה למתני' בנכסי אלא לרב ושמואל קמהדרי וה"ק להו אי בנכסי איירי תנא לא הוה תני הכי אלא הכי הוי דינא דלפני שביעית אין יורד ואוכל וכשהגיע שביעית אוכל ואי הכי לא אשמעינן מידי אלא ודאי מתניתין באומר נכסים אלו ומש"ה נדרא חייל אפילו לאחר שהגיע שביעית ומקשינן דה"א דלימרו רב ושמואל דאפי' כי אמר נכסי ליתסרו נכסים אפילו לאחר שילאו מרשותו דהא אפילו גבי נודר תנן דכי קאמר לביתך לא משמע אלא כל עוד שיהא שלו אבל לא לאחר שמכרו וכ"ש גבי מדיר דלא משמע כי אמר נכסי אלא בעוד שיהו ברשותו ומהדרינן אלא כי אמרי ר' יוחנן ור"ל בנכסי ורב ושמואל בנכסי אלו ולא פליגי כלומר דרב ושמואל מוקמי לה למתני' באומר נכסי אלו דכיון דאמר אלו אע"ג דאמר נכסי הרי כאילו אמר נכסים אלו ־ואסירי אפי' לאחר שהגיע שביעית ורישא רבותא קמ"ל ור' יוחנן ור"ל נמי הכי מוקמי למתני' וה"ק לא תיסק אדעתין דמתני' דקתני דאפילו הגיע שביעית אינו יורד ואינו אוכל מתוקמא אפילו בנכסי וטעמא משום דכיון דנחית בהו איסורא תו לא פקע דליתא אלא כל היכא דלא אמר אלא נכסי לא מתסרי אלא כי איתנהו ברשותיה אבל הגיע שביעית אוכל מן הנוטות דפקע להו איסורייהו הלכך ודאי מתני' לא מיתוקמא אלא בנכסי אלו ואע"ג דהאי דינא מלית למיגמרי' ממתני' דהאומר לחבירו קונם לביתך שאני נכנס וכו' א"ר יוחנן אמתני' לפרושה ולברורה דלא ניטעי בה משום דסתם מודר הנאה מחבירו בנכסי משמע כדתנן לקמן המודר הנאה מחבירו וכו' נותן לאחר לשם מתנה והלה מותר בה ואי באומר נכסים אלו אין הלה מותר בה כנ"ל פירושא דהאי שמעתא ולא ידענא אמאי נקט הש"ס במסקנא ר' יוחנן ור"ל מקמי רב ושמואל דה"ל למינקט רב ושמואל ברישא כדקמסדר להו למימרינהו מעיקרא מקמי ר' יוחנן ור"ל ונראה בעיני משום דכל שקלא וטריא דסוגיין נקטינן דר' יוחנן ור"ל קיימי אמילתייהו דרב ושמואל לאפלוגי עליה מש"ה כי הדרי למימר דלא פליגי מקדמינן לדר' יוחנן ור"ל מקמי רב ושמואל לומר דלאו אמילתייהו קיימי כלל ואית דגרסי הכא ורב ושמואל בנכסים אלו מיהו אפילו להך גירסא ה"ה בנכסי אלו דאדם אוסר שהולכין אחר לשון אחרון דאמר אלו והכי איתא בירושלמי ביתך זה משום מה אתה תופסו משום ביתך או משום זה ומסקנא משום זה: **ארעא** נמי רחמנא אפקריה · כלומר ללקיטת הפירות ולמה לא ירד לתוכה ללקוט פירותיה: **אמר** עולא בעומדין אילנות על הגבולין · אין הכי נמי דללקוט אילנות שבאמצע השדה מותר לירד לתוכה אבל ללקוט אילנות שעומדין על הגבולין לא דרחמנא לא אפקרה לארעא אלא ללקוט פירותיה הלכך כיון שאילנות הללו יכול ללקט אותם לא ירד: **ר"ש** בן אליקים אומר גזרה שמא ישהא בעמידה · ומש"ה אפי' ללקט אילנות שבאמצע השדה לא ירד לתוכה דנהי דמדינא שרי דארעא רחמנא אפקרה משום גזרה אסור ואע"ג דהכא גזרינן שמא ישהה בעמידה ולעיל (דף לט:) גבי חולה לא גזר שמואל אלא שמא ישהה בישיבה אבל בעמידה לא גזר דה"כ ליתסר לבקרו אפי' עומד התם הייט טעמא משום דכיון דדרך מבקר לישב ואתה מגריכו לעמוד אית ליה היכרא ולא ישהה בעמידה אבל הכא מאי היכרא אית ליה הא אין דרך ללקוט את הפירות אלא בעמידה ושייך למיגזר שמא ישהה: **מתני'** לא ישאילנו · מודר למדיר ובגמרא מפרש טעמא: **ולא** ישאל ממנו · מודר ממדיר דהא מתהני מיניה. שאלה שייכא במידי דהדר בעיניה כבהמה וכלים הלואה שייכא במידי דלא הדר בעיניה כהלואת מעות :

גמ'

תוספות

מכל מקום [קשיא] אי ס"ל דאין אדם אוסר דבר שלא ברשותו לשמעינן מילתיה באלו: אלא בנכסי אלו לא פליגי דאדם אוסר כי פליגי בנכסי דרב ושמואל סברי ל"ש נכסי אלו לא שנא נכסי אוסר. וקשה אמאי נקט במילתיה נכסי אלו הוה מצי למיפלך מהך ברייתא דלעיל קונם שאתה נהנה מת יירשנו אלמא בנכסי אינו אוסר או מהאי דלעיל (דף לה:) גבי קונדוס מת או נתנו במתנה מותר מיהו ניחא ליה טפי לאותובי ממתניתין דלקמן דדמי טפי לנכסי אלו דקתני: מי איכא למ"ד דבנכסי אדם אוסר. והתנן בפ' השותפין.מותר דלא נאסר אלא בשדהו ברשותו: **אלא** כי אמרי רבי יוחנן וריש לקיש בנכסי רב ושמואל בנכסי אלו · ולא פליגי: **מאי** שנא דאוכל מן הנוטות דפירי דהפקירא אינון ארעא נמי הפקירא הוא ואפקרה רחמנא לצורך אכילה ואמאי לא ירד בה לאכול מאותן שאינן נוטות: **בעומדים** על הגבולין · דיכול לאוכלן בלא ירידה בתוך השדה ולכך אמר דלא ירד לתוך השדה כיון דאפשר לאוכלם בלא ירידה אבל היכא דאין עומדין על הגבולין לעולם יורד ואוכל דרחמנא אפקריה · לאחר אכילה ולצורך אכילה אפקריה רחמנא שלא לצורך אכילה לא ואינו מותר אלא בנטעות שנוטות מחוץ לשדה ואינו נכנס לתוך השדה כלל: **המודר** הנאה מחבירו · שחבירו הדירו שלא יהנה משלו: לא ישאילנו חבירו דקא מהני ליה ולא ישאל מחבירו ובגמרא פריך הא לא מהני ליה למודר: **ולא** ילוה חבירו ממנו · ובגמרא פריך אמאי: **לא** ימכור לו חבירו · דאמרינן בשילהי פירקין לעיל (דף לג.) דמיתהני מוכר *)ללוקח ולכך אסור בין למוכר בין ללוקח :

*) נ"ל ולוקח אמר

פי' הרא"ש

ארעא נמי רחמנא אפקרי' · ליזל בתוך השדה כדי ללקט הפירו': בעומדין על הגבולין: ואינו צריך ליכנס בתוך השדה ואפשר לכל אדם אין לו רשות ליכנס כיון שיכול ליקח הפירו' או שמא אע"ג דלאיכא אחרינא מותר למודר אסור אבל ליקח פירות העומדין בתוך השדה יכול לירד: גזירה שמא ישהה בעמידה · יותר מכדי צורך לקיטת פירות הלכך לא יכנס לתוך השדה כלל ללקט הפירות: **מתני'** לא ישאל ממנו · מפרש בגמרא וכן לא ילוה ממנו: לא ימכור לו ולא יקח ממנו · בזבינא מציעא דאיכא הנאה לתרווייהו שוה בשוה אבל למכור לו ביותר וליקח ממנו בפחות מותר: *) קונם שאני חורש בה לעולם · אותה שביקש שישאילנה לו אסרה עליו: אם היה דרכו לחרוש הוא אסור וכל אדם מותרים · כי לפי רגילותו כיון לידור אם הוא אדם שהוא בעצמו רגיל לחרוש שדהו הוא אסור וכל אדם מותרין לחרוש שדהו באותה הפרה ואם אין דרכו לחרוש הוא [מותר] וכל אדם אסורים לחרוש בה שדהו :

*) שייך לדף שאח"ז

אלא

לקמן נח.

[לעיל לט.]

הגהות הב"ח (א) גמ' ור"י ור"ל סברי נכסים אלו אדם: (ב) רש"י ד"ה שאני הכא דמפרש ואמר בחייו: (ג) ד"ה כי פליגי וכו' אמרינן אדם: (ד) ד"ה קונם וכו' דהוי משמע דומיא דנכסים אלו וכו' רב ושמואל וכו' הס"ד ואח"כ מ"ה בשעומדין אילנות על הגבולין והפירות נטוין לחוץ שיכול וכו' לצורך אכילה אפקריה ועכשיו :

גמ' בשלמא לא ילונו דקא מהני ליה אלא לא ילוה הימנו מאי קא מהני ליה ובשלמא לא ילוה הימנו ולא יקח הימנו דקמיתהני מיניה אלא לא ישאל הימנו מאי קא מיתהני מיניה א"ר יוסי בר' חנינא כגון שנדרו הנאה זה מזה אביי אמר [א]גזירה *לשאול משום להשאיל וכן בכולהו גזירה : מתני' [ב]אמר לו השאילני פרתך אמר לו אינה פנויה אמר קונם שדי שאני חורש בה לעולם אם היה דרכו לחרוש הוא אסור וכל אדם מותרים ואם אין דרכו לחרוש הוא וכל אדם אסורין *[ג]המודר הנאה מחבירו ואין לו מה יאכל הולך אצל החנוני ואומר איש פלוני (א) נודר ממני הנאה ואיני יודע מה אעשה והוא נותן לו ובא ונוטל מזה היה ביתו לבנות גדרו לגדור שדהו לקצור הולך אצל הפועלים ואומר איש פלוני מודר ממני הנאה ואיני יודע מה אעשה והן עושין עמו ובאין ונוטלין שכר מזה [ד]היו מהלכין בדרך ואין לו מה יאכל *נותן לאחד לשום מתנה והלה מותר בה אם אין עמהם אחר מניח על הסלע או על הגדר ואומר הרי הן מופקרים לכל מי שיחפוץ והלה נוטל ואוכל ור' יוסי אוסר : גמ' אמר ר' יוחנן מ"ט דר' יוסי קסבר הפקר כמתנה מה מתנה עד דאתיא מרשות נותן לרשות מקבל אף הפקר עד דאתי לרשות זוכה מתיב ר' אבא והלה נוטל ואוכל ורבי יוסי אוסר א"ר יוסי אימתי בזמן שנדרו קודם להפקירו אבל

רש"י

גמ' בשלמא לא ילוט · מדיר למודר דודאי קמהני ליה הנאה מפורסמת : אבל לא ילוה ממנו · המדיר מן המודר : מאי הנאה · קא מטי ליה למודר ממאי דאוזיף למדיר : ובשלמא לא ילוה ממנו · מצי נמי למימר דקא מיתהני בכה"ג כגון דאוזפיה מעות הרשות וקא משלם ליה היאך יפות ולא יקח ממנו משכחת לה דקא מתהני בזבינא דרמי על אפיה : אלא לא ישאל ממנו · מאי הנאה מטי למודר כי משאיל לו כליו הא קא מפסית ודאי להאי כלי ולא מעלי ליה דסתם שאלה הכי הוא : כגון שנדרו זה מזה · דשניהם אסורים זה בזה : [ע"ז ו:] גזירה לשאול כו' · דאי שרית ליה לשאול אתי נמי להשאיל : מתני' אמר לו השאילני פרתך · לאו במודר ומדיר עסקינן : אינה פנויה · דמלאכתו היה עושה ונתעצב השואל כנגד המשאיל ואומר הואיל וסרבת להשאילה לי : קונם שדה שאני חורש (ב) · [כתובות ע: ע"ש] שלא אחרוש שדי בפרתך עולמית ואח"כ השאילה לו רואין אם הוא פרזי ודרכו לחרוש שדהו הוא אסור לחרוש שדהו באותה פרה : וכל אדם מותר · דודאי כי נדר אדעתיה דנפשיה נדר ולא אדעתא דעלמא וכל אדם מותרים לחרוש לו שדהו באותה פרה : ואם אין דרכו לחרוש · שיש לו אריסין החורשין בשבילו : הוא וכל אדם אסורים · [לקמן מח.] דודאי כי נדר אדעתא דכולי עלמא נדר : המודר הנאה מחבירו ואין לו מה יאכל הולך המדיר אצל חנוני וכו' ובא חנוני ונוטל מעותיו מן המדיר. אבל בפירוש אסור לומר לו דאם כן הוה ליה החנוני שליח ושלוחו של אדם כמותו : ור' יוסי אוסר.(ג) בה במניחו על הסלע או על הגדר : גמ' א"ר יוחנן מאי טעמא דר' יוסי · דלא חשיב ליה הפקר דקא אסר ליה ליטלו דכי מתהני מיניה ממש דמי ואסור : מה מתנה · לא זכי בה מקבל עד דאתיא (ד) לידיה : אף הפקר · נמי לא נפיק מרשות מפקיר עד דאתי לידי זוכה הילכך בהדי דשקיל ליה היאך מעל הסלע כמאן דשקיל ליה מידו ממש דמי ואסור : מתיב ר' אבא · ברייתא היא דקתני נמי מניח על הסלע והלה נוטל ואוכל (ה) : א"ר יוסי אימתי · אני אוסר בזמן שנדרו קודם להפקרו דהשתא מסתברא טעמא דאסור משום דכשהדירו מכל נכסיו הדירו ואפילו כי הפקירן אסור בהן : אבל

ר"ן

גמ' בשלמא לא ילוה ממנו ולא יקח ממנו ולא ישאל ממנו כלומר מודר ממדיר דקא מתהני מיניה ומשום הכי אסור אלא לא ישאילנו ולא ילונו ולא ימכור לו מאי קא מיתהני מיניה. נ"ל דמשמע ליה דמתני' בזבינא חריפא ומש"ה משמע ליה הכי ולא מוקי ליה בזבינא דרמי על אפיה וליפרוק איפכא א"נ בזבינא מציעתא ולא תקשי ליה מידי במכר משום דסבירא דכי היכי דבהני דקתני מקמי הא דהיינו לא ישאילנו ולא ילונו לא מהני מידי הכי נמי בלא ימכור לו לא מתהני מידי והיינו בזבינא חריפא ומש"ה פריך הכי: א"ר יוסי בר' חנינא כגון שנדרו הנאה זה מזה · וכי תימא אם כן מאי קמ"ל נראה דסתם לן כר"א דאמר ויתור אסור במודר הנאה ואע"ג דכבר סתם לן כוותיה בריש פירקין (דף לב:) קמ"ל דכל הני נמי לא גריעי מויתור ואסירי לר"א : אביי אמר גזירה לשאול משום להשאיל וכן כולהון גזירה · דמש"ה אסרינן נמי למכור לו אטו ליקח ממנו ואע"ג דתנן לעיל בפרק ד' נדרים (דף לא·) שאיני נהנה לישראל לוקח ביותר ומוכר בפחות שישראל נהנין לי לוקח בפחות ומוכר ביותר ואמרינן עלה בסוגיין דלעיל דכל היכא דהוי זבינא חריפא שרי מודר למכור למדיר ולא גזרינן כבר כתב *הרמב"ם ז"ל [נ"ל הרמב"ן · יעב"ץ] דהתם כיון דמכלהו ישראל נדר לא גזרינן עלה דאי גזרינן עלה ומצריכנא ליה ליהנות לעובדי כוכבים טריחא ליה מילתא אבל כאן שאינו אסור אלא להנאת חבירו בלבד מצי למיקם עלה דמילתא וגזרינן וא"ת והא אפי' במודר הנאה מחבירו בלבד תנן לקמן בפרק השותפין (דף מז:) הריני עליך חרם המודר אסור ומשמע אבל מדיר לא ואמאי הוה ליה למיתני שניהם אסורין ומשום גזירה י"ל דלאו קושיא היא דכי גזרי' הכא ה"מ בהני בלחוד דתנינן במתני' דלא משמע להו לאינשי דליתסרו במודר הנאה ואי עביד להו מודר למדיר אתי נמי למישקל להו ממדיר אבל בהנאה גמורה כאכילת פירות וכיוצא בה ליכא למיגזר הלכך לא מצי תני שניהם אסורין: מתני' קונם שדה שאני חורש בה לעולם · שואל אמר כך לחבירו מתוך שכעס עליו שלא רצה להשאילה לו : אם היה דרכו לחרוש הוא אסור וכל אדם מותרין · שכיון שהוא חורש אין במשמעות לשונו אלא חרישתו בלבד : ואם אין דרכו לחרוש הוא וכל אדם אסורין · שלא נתכוין לחרישתו כיון שאין דרכו לחרוש אלא שלא יהנה בחרישתו אכוין ומש"ה הוא וכל אדם אסורים לחרוש בשבילו כדי שלא יהנה בחרישתה : הולך אצל חנוני הרגיל אצלו · רבותא קמ"ל דאע"ג דרגיל אצלו ומקיפו תדיר לא אמרי' שליחותיה קעביד וכ"ש שאם לא אמר לאדם מיוחד אלא דאמר כל הזן אינו מפסיד שרי כדאיתא בפרק המדיר : ובא ונוטל מזה · אם רצה קאמר ולומר דאף על גב דלבסוף נוטל מזה ודעתייהו בהכי לאו שליחותיה קעביד דלא הוי שליח אלא באומר כל השומע קולי יזון כדאיתא בהמדיר (כתובות דף ע:) אבל ליכא למימר דכי קתני ובא ונוטל מזה מדינא קאמר דכי מחייב לשלומי אלמא שליחותיה קעביד ומהני ליה ואסור : היה ביתו לבנות · לא זו אף זו קתני ברישא אשמעינן דלצורך מזונות שרי וסיפא קמ"ל דאפילו לצורך בנין ביתו התירו : נותן לאחר משום מתנה · דלבתר הכי לא מתהני מיניה אלא ממקבל מתנה : והוא נוטל ואוכל · דלאו מדידיה מתהני אלא מהפקרא : ור' יוסי אוסר · בגמ' מפרש טעמא : גמ' מה מתנה עד דאתי מרשות נותן לרשות מקבל. שאם אמר הריני נותן מתנה זו לפלוני יכול לחזור בו עד שיגיע לידו של מקבל : אף הפקר עד דאתי לרשו' זוכה. שאינו [יוצא] מרשות בעלי' עד שיזכה בו אחר ואי בעי למיהד' מצי הדר הלכך כי זכי בה מודר ממדיר קא מתהני : שנדרו קודם להפקרו. שאסרו ואח"כ הפקירו : *) מה לי הפקירו קודם לנדרו · דהא כל זמן שלא זכה בו דמפקיר הוי ודינא הוא דליחול נדריה עליה ואמאי קתני ה"ז מותר : כל

*) [שייך לע"ב]

פי' הרא"ש

אלא לא ילוה ממנו מאי קמהני ליה . בשלמא לא ישאילנו דהא מהני ליה אלא לא ישאל ממנו מאי קמהני ליה בשלמא לא ילוה ממנו ולא יקח ממנו דקא מהני ליה אלא לא ישאל ממנו מאי קמהני ליה. ואיכא לפרש בשלמא לא יקח ניחא דקמהני ליה וכן קשיין דלא ילוה איכא לשנויי בדוחק שמא יפרע זוזי טבי ותקילי יותר מאותן שהלוה לו ונמצא נהנה מודר אלא לא ישאל הימנו שמחזיר לו החפץ בעין מה הנאה קא מטי ליה : גזירה לישאל אטו להשאיל וכן כולהון. האי כולהון לאו דוקא דלא קאי אלא ילוה : מתני' המודר הנאה מחבירו ואין לו מה יאכל . אורחא דמילתא : ובא ונוטל מזה . אם ירצה לתת לו אבל משום הכי אינו חייב לתת לו שהרי לא אמר לו שיתן דאם היה חייב לשלם לו על פי הדברים שאמר לו משום דמוכחא מילתא כשאמר לו איש פלוני מודר הנאה ממני ואין לו מה יאכל ואיני יודע מה אעשה לו דלשם כך אמר לו שיתן לו וכיון שהוציא ממון מידו על פי דבורו חייב לשלם לו אם כן היה אסור החנוני ליתן לו בשליחות המדיר : היה ביתו לבנות וגדרו לגדור . לא זו אף זו קתני : נותן לאחר לשום מתנה כו' . ודוקא באין לו מה יאכל התירו זה : ור' יוסי אוסר . בגמרא מפרש טעמא : גמ' מה מתנה עד דאתי מרשות נותן לרשות מקבל . כדאמרינן בכריתות (דף כד.) דהנותן מתנה לחבירו ואמר הלה אי אפשי בה הדרה למרה דברשות נותן היא עד שתבא ליד המקבל : אף הפקר כן . הלכך כי זכי ביה מרשותיה קא זכי וכאילו נותנו לידו : *) ומה לי הפקירו קודם לנדרו . הא ברשותיה קאי עד דאתי ליד הזוכה : אין

*) [שייך לע"ב]

תוספות

אמר לו השאילני פרתך אמר ליה אינה פנויה אמר השואל קונם שאני חורש בה לעולם אם היה דרכו לחרוש הוא אסור . דנתכוין לאסור אותו שדרכו לחרוש וכל אדם מותרין לחרוש בה לצרכו שלא נתכוין לאסור אלא על מי שדרכו לחרוש בה : *) בשלמא לא ילונו חבירו דמהני ליה למודר אלא לא ילוה הימנו מאי קמתהני מיניה המודר . ה"ג בסיפא בשלמא לא יקח הימנו ולא ילוה הימנו אלא לא ישאל אמאי לא בשלמא לא יקח דמתני' קושיא דאקשית דלא יקח איכא לשנויי בשינויא דחיקא דקמתהני מוכר בזבינא מציעא ולא ילוה דמיתהני מודר דכי הדר פרע מדיר פרעא ליה זוזי טבין ותקולי ומהני ליה אלא לא ישאילנו כלי או דבר שמחזיר בעין מאי מהני ליה מדיר : אמר אביי גזירה לשאול משום להשאיל למודר וכן כלהו לא ילוה הימנו גזירה שמא ילוה לו אבל לא יקח אסור מן הדין אטו ליקח בפחות כדמפרש בזבינא מציעא ומאי יש לפרש דלא יקח בפחות קאמר דהשתא נפסד המוכר אלא משום גזירה דגזרינן אטו יקח המודר בפחות דקמתהני ליה וקשה דהא תנן (לקמן מז:) האומר הריני עליך המודר אסור וכן סוף פ' ארבע נדרים שאיני נהנה לישראל לוקח ביותר דמודר מותר ליהנות ולא מדיר ולא גזרינן דלא יהנה פן יהנה ממנו הוא ות"ש דגזרינן לשאול אטו להשאיל ונראה לר"ת דרגילות הוא כשאדם משאיל לחבירו שחבירו משאיל לו יותר משאר דברים : המודר הנאה מחבירו ואין לו מה יאכל ילך וכו' . אורחא דמילתא קתני : הוא נותן לו ובא ונוטל מזה . אם ירצה דהא אין הפועלים יכולין לתבוע כלום : ביתו לבנות . שאע"פ שאין צורך מזון כל כך : נותן לאחר במתנה והלה מותר . ולא התירו אלא כשאין לו מה יאכל למדנו שכל הערמות אסורות בין ברבים בין ביחיד בנדרים שלא התירו אלא בשעת הדחק שאין לו מה יאכל · לשון הרב רבי אליעזר ממיי"ץ : הרי הן מופקרין כו' ורבי יוסי אוסר . מפרש בגמ' מאי טעמא דרבי יוסי קסבר הפקר כמתנה מה מתנה יכול לחזור עד דאתי לרשות מקבל ולא הוי כלום עד דאתי לידו אף הפקר עד דאתי לרשות זוכה דקודם לכן לא כלום הוא ודידיה הוא ולכך אסור לזכות בה המודר דבשעה שזוכה בו של מדיר הוא והפקר דוקא פליג רבי יוסי אבל אנותן במתנה לא פליג :

*) שייך לעיל

עין משפט נר מצוה

נה א מיי' פ"ו מהלכות נדרים הלכה טו :
נו ב מיי' פ"ח מהלכות נדרים הל' יב טוש"ע י"ד סי' ריח סעיף ס :
נז ג מיי' פ"ו מהלכות נדרים הלכה יב סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סי' רכא סעיף מ :
נח ד מיי' פ"ו הלכה יד טוש"ע שם סעיף ע :

הגהות הב"ח (א) במשנה אצל החנוני ואומר איש פלוני מודר ממני : (ב) רש"י ד"ה קונם שדה שאני חורש בה שלא : (ג) ד"ה ור' יוסי אוסר בכה"ג דמניחו : (ד) ד"ה מה מתנה וכו' דאתיא לידי מקב' אף הפקר כצ"ל והד"א : (ה) ד"ה מתיב וד"ה אמר רבי יוסי הד"א :

נט א מיי' פ"ב מהלכות נדרים הלכה יז סמג לאוין רמב טוש"ע ח"מ סימן רעג סעיף ט :

[פ"ט ע"ש]

אבל אם היה הפקירו קודם לנדרו הרי זה מותר ואי אמרת עד דאתי לרשות זוכה מה לי נדרו קודם להפקירו מה לי הפקירו קודם לנדרו הוא מותיב לה והוא משני לה °כל הנודר אין דעתו על מה שהפקיר מתיב רבא *מקצתן לראשון וכולן לשני ראשון קנה שני לא קנה אלא אמר רבא היינו טעמא דרבי יוסי גזירה משום *מתנת בית חורון תניא **המפקיר את שדהו כל שלשה ימים יכול לחזור בו מכאן ואילך אין יכול לחזור בו

אמר

ב"ב קמח:

כתובות עח. [לקמן מח. ב"ב קלד.]

[תוספתא מעשרות פ"ג]

ר"ן

כל הנודר אין דעתו על מה שהפקיר · אין הכי נמי דמאי הדר ביה דדיליה הוי ואי הוה אסר ליה לאותו דבר שהפקיר בפירוש חייל נדרו אלא הכא היינו טעמא משום דכל האוסר נכסיו סתם אין דעתו על מה שהפקיר: הכי גרסינן מתיב רבא מקלתן לראשון וכולן לשני שני זכה להשתעבד בראשון וברייתא היא בתוספתא דבבא בתרא* והכי פירושו מי שיש לו שני עבדים וכתב מקלת נכסיו לראשון ואח"כ נתן לשני לא קנה ראשון דדלמא בגופיה שייר וכיון שעצמו לא קנה נכסים נמי לא קנה דעבדא דקני נכסי הוא אבל שני זכה בעצמו ובנכסים וזכה נמי להשתעבד בראשון דלגביה ליכא שיורא ואי אמרת דאין דעתו על מה שהפקיר ה"נ אין דעתו על מה שנתן כבר: אלא אמר רבא טעמא דר' יוסי משום מתנת בית חורון אמר ומדינא ודאי אפילו לר' יוסי שרי דמכי אפקריה נפקא ליה מרשותיה אלא דכיון דאנן סהדי דלא אפקריה אלא כדי שיזכה מודר אי שרינן ליה אתי למישרי אפי' היכא דאמר בפירוש וכמעשה דבית חורון דתנן בפרקין דלקמן ואינן לפניך אלא כדי שיבא אבא ויאכל עמנו ומש"ה דוקא בנדרו קודם להפקרו אסור דאיכא למגזר אבל הפקרו קודם לנדרו שרי: תניא המפקיר את שדהו כל ג' ימים יכול לחזור בו · ראיתי שמועה זו שלא נתבררה יפה בדברי הראשונים ז"ל לפי עניות דעתי וכך נראה לי בפירושה כל שלשה ימים יכול לחזור בו מכאן ואילך אין יכול לחזור בו מדקא מפליג בסיפא דאם אמר תהא שדה זו מופקרת ליום אחד וכו' בין זכה ללא זכה דקתני שעד שלא זכה יכול לחזור בו ומשזכה אין יכול לחזור בו וברישא לא מפליג בהכי אלא תולה חזרה בקודם ג' ולאחר ג' ש"מ הכי קתני כל ג' ימים יכול לחזור בו מהפקירו ואפילו זכה אחר קודם חזרתו לא קנה ומפרש טעמא לקמן דמפקרין והדרין בהון דמשום דהפקר פטור מן המעשר היו הרמאין מפקירין שדותיהן כדי להפטר והיה דעתן בשעת הפקירן שיחזרו בהן ויזכו בהן ונמצא שלא היה הפקירן אלא להערמה בלבד ולפיכך הוצרכו לומר שאם יזכו בהם לא יהו כזוכים מן ההפקר והוצרכו גם כן לומר שאפילו יזכה בו אחר לא יקנה ויהא מפקיר יכול לחזור בו תוך ג' ואע"ג דלגבי אחר ליכא למיחש לרמאין אפ"ה אי לא הא לא קיימא הא שאם יראו הרמאין שכשיזכה בו אחר קנה לא ישמעו לדברי חכמים שהם לא יקנו דלימרו כי היכי דאחר זכי מהפקרא אנן נמי מהפקרא זכינן ועוד שכיון שנהגו הרמאין ברמאותן זה כל ג' ימים אינו מתברר שיהא הפקר דאיכא למיחש דלא מדעתייהו מפקרי אלא להערמה בלבד ולא הוי הפקר ולפיכך ראוי לומר דאפי' זכה בו אחר יכול מפקיר לחזור בו שעדיין לא נגמר הפקירו מכאן ואילך אין יכול לחזור בו ואפי' לא זכה בו אדם לא כל הימנו לחזור בו משום דלאחר שלשה תו ליכא למיחש לרמאין שכל שנעשה ההפקר ברמאות אין הבעלים מאחרין לזכות בו יותר מג':

ואי

רש"י

אבל אם היה הפקירו קודם לנדרו מותר · דמסתמא כי מדיר איניש על מה דאית ליה ברשותיה הוא דאדריה ולא על מה שכבר הפקיר ולהכי מותר ואי אמרת טעמא דרבי יוסי משום דלא הוי הפקר עד דאתיא לרשות זוכה מה לי נדרו קודם כו' הא כי נדר האי אכתי לא זכה ביה שום אדם ואמאי מותר: היינו טעמא דשרי דכל המדיר אין דעתו על מה שהפקיר. אלא על מה שעדיין ברשותו ולהכי מותר: מתיב רבא כו' מקלתן לראשון וכולן לשני · שכ"מ שכתב מקלת נכסיו לאחד והשאר כולן כתב לשני: ראשון קנה שני לא קנה · ואם עמד חוזר בשני ואינו חוזר בראשון לפי שכשכתב לראשון שייר לעצמו מה שנתן אחר כך לשני ומן השני חוזר דלא שייר כלום ומש"ה לא קנה ואי אמרת לא הוי מתנה עד דמטי ליד מקבל אמאי קנה ראשון טפי משני הא כיון דלא אתי לידיה לא הוי שלו וכי היכי דשל שני הוי שיור לראשון איכא למימר נמי דשל ראשון הוי שיור לשני הואיל וברשותו של נותן הן אכתי כל זמן דלא אתי לידיה דהאי אלא מדקנה ראשון ש"מ ליתא להא דר' יוחנן דאמר לא זכי מקבל עד דאתיא לידיה: אלא אמר רבא · לעולם קסבר רבי יוסי דמן התורה הויא (א) מתנה לאלתר אע"ג דלא אתי לרשות זוכה והואיל ומשעה שהפקירו הוי הפקר ומאי טעמא דר' יוסי דאסר הכא במתניתין: היינו טעמא דרבי יוסי · דלא אמר דליהוי הפקר: משום מתנת בית חורון. כדתנן בפרקין לקמן (דף מח.) דמוכחא מילתא דלא נתנה לחברו אלא בשביל שיבא אביו ויאכל והכא נמי אי אמרינן הוי הפקר כיון דאין שם אחר מיחזי דבשביל מודר ממש הפקיר והיינו דומיא דבית חורון הלכך (ב) אוקמינן אדרבנן דלא הוי הפקר עד דאתי לרשות זוכה ואית דמפרשי אלא אמר רבא לעולם לר' יוסי מדאורייתא לא הוי הפקר עד דאתי לרשות זוכה ולא דמי למתנה ומדרבנן הוא דהוי הפקר אע"ג דלא אתי לרשות זוכה כדאמרי' לקמן כדי שלא תשתכח תורת הפקר והכא במתני' כו': המפקיר את שדהו כל ג' ימים הראשונים יכול לחזור בו · בין אמר אין רצוני שיהא הפקר דחוזר בו ובין זכה בו איהו התוך ג' ימים ושם הפקר לא חייל ביה ולא פקע ליה מידי מעשר דהפקר פטור מן המעשר כדקאמרינן (שבת דף סח·) וגשמר פרט להפקר: מכאן ואילך אינו יכול לחזור בו · ופטור מן המעשר כל מאן דזכי ביה:

אמר

תוספות

ואי אמרת עד דאתי לרשות זוכה מה לי נדרו קודם להפקירו מה לי הפקירו קודם לנדרו · בכלהו ליתסר דהא ברשותיה קיימי: אין דעתו לאסור מה שהפקיר · הלכך הוי הפקירו קודם לנדרו שרי: מתיב רבא מקלתם לראשון וכולם לשני · פירוש המחלק נכסיו: ראשון קנה. דהוי מתנה במקלת של שכיב מרע דבעינן קנין ואם עמד אינו חוזר והשני לא קנה דהויא מתנה בכולה דחוזר כשעמד ומיירי הכא כשעמד ומשום הכי ראשון קנה דהוה מתנה במקלת · וע"כ כנמלך מפיקרא כי יהיב לראשון לא היה בדעתו ליתן כלל לשני דהכי אמר בפרק מי שמת (דף קמח:) המחלק נכסיו אם כנמלך עמד אינו חוזר אלא באחרון ואם כמחלק שמתחלה כי יהיב לקמא מאז היה בדעתו לחלק אף לשני עמד חוזר אף בראשון אם כן ע"כ כולן לשני דקאמר אף מקלת שנתן לראשון יהא נתון לשני הלכך כי אמר מקלתו לראשון לא היה בדעתו לומר ומקלתו לשני ושוב כי אמר וכולן לשני הוי נמלך דאי כולן לשני דקאמר היה רוצה לתת השאר שלא נתתי לראשון יהא לשני אם כן ראשון אמאי קנה שמא מתחלתו כי אמר מקלתו לראשון היה דעתו ליתן השאר לשני ומנלן שהוא נמלך והיה לו להזכיר אם כנמלך והוי כמחלק ונימא דאם עמד חוזר אלא ע"כ ר"ל אף מה שנתן לראשון ונמלך הוי אלמא דעתו על מה שנתן ה"נ נימא דעתו על מה שהפקיר.כך פר"ת · ויש ספרים דגרסי מקלתו לראשון לא קנה ורבינו נתנאל אמר דברייתא היא בתוספתא גבי עבדים דכתב לראשון מקלת נכסיו ולשני כתב כל נכסיו [ראשון] לא יצא לחירות כיון דשייר מנכסיו ושני קנה עצמו דהא לא שייר לכך משתעבד אף בראשון אלמא דעתו ליתן לשני אף מה שנתן לראשון דאל"כ לא קנה עצמו דהא שייר והוא עצמו כתנו לראשון והשתא אין לו כלום אלא ע"כ דעתו אמה שנתן כבר ה"נ נימא הכי: אלא אמר רבא משום מעשה בית חורון · בשלהי השותפין לקמן(דף מח.) ואסרו משום שלא היתה מתנה גמורה שלא גמר בלבו לתתה הכא נמי אין נראה הפקר שדומה כאילו לא הפקירו אלא כדי שיזכה בו המודר: תניא המפקיר שדהו כל ג' ימים יכול לחזור בו · וחייב במעשר האוכל ממנו דלא מכוין לדבר דהפקירו אינו הפקר כלל אע"פ שלא חזר בו נמי לא הוי הפקר וטעמא משום שאינו ידוע לכל ויודעין כל העולם דזה איסור שבל עליו וזה הפקר אינו מפורסם ולפיכך כל ג' ימים יכול לחזור בו בין זכה בו הוא בין זכה בו אחר ומש"ה חייב במעשר כיון דיכול לחזור ולכך גזרו מפני הרמאים דמפקרי והדרי בהו כדמסיק ועד שלשה ימים יש לחוש שמא יאמרו העולם הוא אוכל פירותיו המופקרים אבל לאחר שלשה לא גזרו דמכאן ואילך ידוע ההפקר ומועיל ההפקר אפילו לא זכה בו אדם ופטור מן המעשר אבל במתני' המודר מותר מיד כשהפקיר דהתם כמו שאינו ידוע ההפקר כן אינו ידוע שיזכו לטותיה דהכא אנו מתירין משום דידוע ההפקר לאחר שלשה ימים כמו איסור הטבל חייב במעשר וליכא למימר דזה מן החיוב על הפטור דמעשר הוא מיניה וביה :

אמר

פי' הרא"ש

אין דעתו על מה שהפקיר · ואף על גב דברשותו קאי בתר דעתא דנודר אזלינן ואין דעתו עליו: מקלתן לראשון וכולן לשני ראשון קנה שני לא קנה · שכיב מרע המחלק נכסיו ונותן מקלתן לראשון בקנין ואח"כ אמר וכולן לשני ראשון קנה ואם עמד אינו חוזר דמתנת שכיב מרע במקלת הרי היא כמתנת בריא אם לא צוה מחמת מיתה שני לא קנה דהוי מתנת שכיב מרע בכולה ואם עמד חוזר ומדקנה ראשון אלמא חשבינן ליה כנמלך דמעיקרא כשנתן לראשון לא היה דעתו ליתן לשני דאי חשבינן ליה כמחלק שמפיקרא היה בדעתו ליתן לשניהן אף ראשון נמי לא קנה דהא אמרי' בפרק מי שמת שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחרים רואין אם כמחלק מת קנו כולם עמד חוזר בכולם אם כנמלך מת קנו כולם עמד אינו חוזר אלא באחרון ומדחשבינן ליה כנמלך אם כן כולן לשני דקאמר קאי גם אמקלת שנתן לראשון כי היה בדעתו לחזור בו ממתנת הראשון אם היה יכול ומעיקרא כשאמר מקלתן לראשון לא היה בדעתו ליתן לשני ושוב נמלך לחזור בו מן הראשון וליתן הכל לשני דאי וכולן לשני דקאמר היינו מה ששייר מנכסיו שלא נתנם לראשון ראשון אמאי קנה אם עמד הרי חילק כל נכסיו והוי מתנת ש"מ בכולה אלא ודאי כשנתן לשני דעתו על מה שנתן לראשון ה"נ דעתו על מה שהפקיר וי"ס גורסין ומקלתן לראשון וכולן לשני זכה שני להשתעבד בראשון וברייתא היא שנויה בתוספתא בהכותב נכסיו לשני עבדיו בשני שטרות וכתב לראשון מקלת נכסיו ולשני כתב כל נכסיו ראשון לא יצא לחירות כיון דשייר ושני יצא לחירות וקנה כל הנכסים והראשון בכללם אלמא דעתו על מה שנתן כבר לראשון ונתן הכל לשני דאל"כ גם לשני הוי מתנה במקלת ולא קנה: משום מתנת בית חורון · לקמן בפרק השותפין ואסורים משום שלא היתה מתנה גמורה ה"נ אינו נראה הפקר גמור כי נראה שלא הפקירו אלא בשביל שיזכה בה המודר: כל שלשה ימים יכול לחזור בו · ולומר אני חוזר בי ממה שהפקרתי ושוב אין אדם יכול לזכות בו הלכך אפילו קודם שחזר בו אין שם הפקר עליו אם אכל ממנו אדם ולא כוון לזכות מן ההפקר חייב במעשר וכן אם הוא לקמן שלא לשם זכיה מן ההפקר אלא לשם חזרה חייב במעשר ומיהו אם זכה בהן הוא או אחר פטור מן המעשר ולא יוכל אחר כך לבעל ההפקר כיון שכבר בא ליד אדם בתורת זכיה מן ההפקר וכן מוכח בסיפא גבי הפקר לזמן דקתני זכה בה בין הוא בין אחר אין יכול לחזור בו וקאי נמי אהפקר ליום אחד אלמא אע"ג שלא עברו ג' ימים כיון שזכה בתורת הפקר אין בו חזרה ומיהו מלינן לפרש הא דקתני בסיפא מי שזכה בו לאחר שלשה קאמר כדפרי' ברישא ואשבת חדש ושנה קאי אי נמי בהפקר בלא זמן תקנו חכמים שלא יהא פטור מן המעשר אם זכה בו בתוך שלשה ימים מפני הרמאין ואם לא יזכה בו בתוך ג' ימים יהיה ההפקר קיים ואם זכה בו אחר כך פטור מן המעשר אבל בהפקר ליום אחד עקרו תקנת חשש רמאין כדי שלא לבטל ההפקר לגמרי: מכאן ואילך אינו יכול לחזור בו. דמיד כשהפקירו חל ההפקר ויצא מרשותו ואין לו כח לחזור בו ופטור מן המעשר והא דאמרינן ברישא דתוך שלשה ימים יכול לחזור בו מפני תקנת הרמאין שרגילין להפקיר פירותיהן ולחזור ולזכות בהם כדי לפטרן מן המעשר לכך תקנו חכמים דלא הוי הפקר עד אחר שלשה לפטרו מן המעשר אבל זה תקנו בכל הפקר שיוכל לחזור תוך שלשה כל זמן שלא זכה בו אחר ואע"ג דתקנת הרמאים מפרש לקמן אליבא דר' יוסי גם רבנן נמי אית להו הך תקנתא ואי תקשי לך לפי מה שפירשתי דאם זכה לאלתר בתורת זכיה פטור מן המעשר מאי אהנו חכמים בתקנתן וי"ל שהוא יראה שאם הוא ילקט מצד זה אחרים ילקטו בו מצד אחר אבל אם היה יכול לחזור בו מדבורו היה מפקירו וחוזר בו מיד :

אמר

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה אלא אמר רבא וכו' דמן התורה הויא הפקר לאלתר כמתנה אע"ג דלא אתי לרשות זוכה ודק"ל והואיל ומשעה: (ב) ד"ה היינו טעמא וכו' הלכך אמרו רבנן :

גליון הש"ס גמ' כל הנודר · עי' לקמן דף מו ע"ב בר"ן ד"ה ס"ד ועי' בנ"ק דף קנ ע"ב :

[א]אמר תהא שדה זו מופקרת ליום אחד לשבת אחת לחדש אחד לשנה אחת לשבוע (א) אחת עד שלא זכה בה בין הוא בין אחר יכול לחזור בו משזכה בה בין הוא בין אחר אין יכול לחזור בו רישא רבנן סיפא ר' יוסי אמר עולא [ב]סיפא נמי רבנן היא אי הכי אמאי עד שלא זכה בה בין הוא בין אחר יכול לחזו' בו שאני שנה ושבוע דלא שכיחי ר"ל אמר מדסיפא ר' יוסי רישא נמי ר' יוסי ורישא היינו טעמא דלא לישתכח תורת הפקר אי הכי אפילו מיום הראשון נמי ליהוי הפקר אמר רבה מפני הרמאין דמפקירין והדרין בהון אבל דאורייתא לא הוי הפקר ודלמא

רש"י

אמר תהא שדה · מופקרת לשבוע א' לשמיטה אחת (ב) עד שלא זכה בה בין הוא בין אחר יכול לחזור בו · אפילו בסוף שבת או בסוף חדש: משזכה בה בין הוא בין אחר · אפילו תוך שעה (ג) משהפקירו זכה בה שום אדם או הוא בעצמו לשום הפקר הוי הפקר דקסבר דלא הוי הפקר עד דאתי לרשות זוכה זכיה דידיה או דאחר לא חשיבא מידי עד דרפק בה פורתא כדאמר במסכת עירובין בפרק עושין פסין (דף כה·) בההיא איתתא דעבדא מחילה בנכסי הגר אתא ההוא גברא רפק בה פורתא ואוקמוה רבנן בידיה דההוא גברא: רישא רבנן וסיפא רבי יוסי · רישא דאמר משלשה ימים ואילך אפילו לא אתא לרשות זוכה אין יכול לחזור בו דהוי הפקר רבנן היא ובדין הוא דאפילו מיום ראשון הוי הפקר אלא מפני הרמאים כדאמר רבה לקמן לדברי הכל וסיפא רבי יוסי דאמר עד שלא זכה בה בין הוא בין אחר יכול לחזור בו דאמר דלא הוי הפקר מדאורייתא עד דאתי לרשות זוכה ומשום הכי קתני יכול לחזור בו כר"י: אמר עולא סיפא נמי רבנן היא · דודאי מדאורייתא אע"ג דלא אתיא לרשות זוכה הוי הפקר לאלתר ואפילו מיום ראשון והאי דאמר כל שלשה ימים יכול לחזור דלגביה לא חשיבא הפקר מפני הרמאין דלכולי עלמא אית להו דרבה דאמר מפני הרמאין דהדרי ומחזקי בהו (ד) ואמרינן דלא הוי הפקר עד שלשה ימים וסיפא דאמר עד שלא זכה בה לא הוי הפקר דמשמע עד דאתי לרשות זוכה היינו טעמא דשאני חדש ושנה ושבוע דלא שכיחן דאין דרכן של בני אדם להפקיר לזמן וכיון דזה שינה לכך אמרו חכמים דלא ליהוי הפקר לאפקועי ממעשר כל זמן דלא אתי לרשות זוכה: ר"ל אמר מדסיפא ר"י · דמשמע דלא ליהוי הפקר עד דאתי לרשות זוכה: רישא נמי · בתוך ג' ולאחר ג' רבי יוסי היא ורישא היינו טעם דלאחר ג' ימים אין יכול לחזור בו דהוי הפקר אע"ג דלא אתי לרשות זוכה (ה): משום דלא לישתכח תורת הפקר · דמדאורייתא ודאי לא הוי הפקר עד דאתי לרשות זוכה ולעולם כל זמן דלא אתא לידי זוכה לא הוי הפקר גמור וחייב חיוב דתרומה ומעשר והאי דאוקמוה רבנן אתורת הפקר לאו משום לאפקועי מתרומה ומעשר דכיון דמדאורייתא חייב דלאו הפקר הוא לא מפקעי ליה רבנן מתרומה ומעשר דלאו כל כמיניה אלא כדי שלא תשתכח תורת הפקר ומ"מ גבי שנה ושבוע כיון דלא שכיחי אוקמוה רבנן אדאורייתא דלא הוי הפקר עד דאתי לידי זוכה דלא גזרו ביה רבנן משום שלא תשתכח תורת הפקר: אי הכי אפילו מיום ראשון (ו) ליהוי הפקר · כדי שלא תשתכח כו': אמר רבה · בדין הוא דלהוי הפקר מדרבנן אלא מפני הרמאין דבעי לאפקועי שדותם מתרומה ומעשר ואפקרי להו ואי אמרינן דלאלתר הוי הפקר ופטור מן המעשר הדרי (ז) מחזקי בהו ואדהכי כל שלשה ימים לא הוי הפקר לגבי איהו דסברי מתוך כך אתי ומחזיק ביה והוי דיליה ומימנעי ולא מפקרי ולעולם אפילו לאחר שלשה ימים לא הוי הפקר מדאורייתא עד דאתי לרשות זוכה: ופריך אבל מדאורייתא לא הוי הפקר ודלמא

ר"ן

גמ' אמר תהא שדה זו מופקרת ליום אחד לשבת אחת וכו' עד שלא זכה בה בין הוא בין אחר יכול לחזור בו: רישא רבנן וסיפא רבי יוסי · קס"ד השתא דטעמא דרבי יוסי דאסר במתני' כדרבי יוחנן דאמר לעיל דהפקר כמתנה דעד דאתי לרשות זוכה לא נפיק מרשות מפקיר ומש"ה קאמר רישא רבנן וסיפא רבי יוסי ובהכי אתיא ליה כולה ברייתא שפיר דרישא קתני כל שלשה ימים יכול לחזור מפני הרמאין וכדפרישית מכאן ואילך אין יכול לחזור בו מדינא דס"ל לרבנן דהפקר מעידנא דאפקריה מפקיר נפק ליה מרשותיה וסיפא קתני דאם אמר תהא שדה זו מופקרת ליום אחד בכה"ג ליכא למיחש לרמאין דאי דעתיה בעידנא דאפקריה דליהדר וליזכי ביה לאלתר למה ליה להפקירו לזמן ידוע לאפקריה לגמרי דכיון דדעתיה למיהדר ולמזכי ביה לא נפקא ליה מידי אלא ודאי לאותו זמן שהפקירו גמר והפקיר בלא הערמה כלל ולפיכך משזכה בין הוא בין אחר אין יכול לחזור בו והא אתיא שפיר אפילו לרבנן מיהו מאי דקתני עד שלא זכה בה בין הוא בין אחר יכול לחזור בו רבי יוסי היא דס"ל דעד דאתי לרשות זוכה לא נפיק מרשות המפקיר דלרבנן כיון דאמרי דנפיק מרשותו היאך יכול לחזור בו ואין הכי נמי דכי קתני לרבי יוסי עד שלא זכה בה בין הוא בין אחר יכול לחזור בו לאו דוקא בהפקר שהוא לזמן כגוונא דסיפא דאפילו בהפקר עולמית דהיינו רישא דיכול לחזור בו עד שלא זכה בה ומיהו משום דבדינא דמשזכה בה אינו יכול לחזור בו לא שוו הפקר שהוא לזמן עם הפקר עולמית וכדכתיבנא ואצטריך למיתני ליום אחד לשבת אחת תנא נמי כההוא גוונא עד שלא זכה בה וכי תימא משזכה בה הוא דקתני דאינו יכול לחזור בו כלומר והוי הפקר אפילו לרבי יוסי ופטור מן המעשר היכי אתיא ליה שפיר דהא כיון דס"ל לרבי יוסי דהפקר עד דאתי לרשות זוכה לא נפיק מרשות מפקיר נמצא דכי הדר זכי ביה מדידיה קא זכי ולא מהפקרא דלעולם לא נפקא מרשותי' אפשר לומר דנהי דקסבר רבי יוסי דעד דאתי לרשות זוכה לא נפיק מרשות מפקיר אפילו הכי כי היכי דאי זכי בה אחר זכי מהפקרא ולא ממתנה כיון שהיה אפשר לאחר ג"כ לזכות בו הכי נמי כי הדר איהו גופיה וזכי ביה בפירוש מתורת הפקר ולא בסתם כי היכי דלא ניתלי בחזרה אף הוא עצמו זוכה מן ההפקר מיקרי כיון שעדיין לא חזר בו והיה אחר יכול לזכות בו דמה לי הוא מה לי אחר הלכך אי רישא רבנן וסיפא רבי יוסי מתוקמא ליה שפיר מיהו מילתא דתמיהא הוא היכי נקט לה תנא אליבא דתרי תנאי ומשום הכי מתרץ עולא ואמר דסיפא נמי רבנן היא וטעמא דעד שלא זכה בה בין הוא בין אחר דיכול לחזור בו משום דשאני שבוע ושבת דלא שכיחן כלומר דלא שכיח דמפקרי אינשי בכי האי גונא וכיון ששנה זה אמדינן לדעתיה דכיון שלא רצה להפקירו הפקר עולם ואכתי אגיד גביה אפילו באותו זמן שהפקירו לא ניחא ליה דליפוק מרשותיה עד דזכי ביה איניש הילכך סבירא להו לרבנן בהפקר שהוא לזמן מאי דסבירא ליה לרבי יוסי בהפקר עולמית ואתיא סיפא שפיר לרבנן כדמתוקמא לרבי יוסי שהרי בהפקר שהוא לזמן לא נחלקו: ור"ל אמר מדסיפא רבי יוסי רישא נמי רבי יוסי · ודקא קשיא לך אי הכי לאחר שלשה אמאי אין יכול לחזור בו היינו טעמא דלא לישתכח תורת הפקר כלומר אין הכי נמי דמדינא לרבי יוסי אפילו לאחר שלשה יכול לחזור בו אלא היינו טעמא דלאי

פי' הרא"ש

אמר תהא שדה זו מופקרת ליום א' לשבת אחת כו' · ואחר הזמן הזה אם לא יזכה בו אדם תהיה שלי כבתחילה: עד שלא זכה בו בין הוא בין אחר יכול לחזור בו · ולבטל ההפקר דלא יצאת מרשות המפקיר עד שיזכה בו אחר הלכך כיון שחזר בו פקע ההפקר וחייב במעשר: רישא רבנן וסיפא ר' יוסי. דלרבנן חל הפקר מיד ולר' יוסי עד דאתי לרשות הזוכה וכדמוקי ר' יוחנן פלוגתייהו בהכי הלכך · רישא רבנן כדפרישית דלאחר ג' אין יכול לחזור בו ותוך ג' ימים יכול לחזור בו מפני הרמאין וסיפא ר' יוסי דלא הוי הפקר עד דאתי ליד הזוכה הלכך כל זמן שלא זכה בו אדם יכול לחזור בו: עולא אמר סיפא רבנן היא · פירוש כמו רישא: ושאני הפקר לזמן דלא שכיח · הלכך הוי הפקר גרוע כיון שלא הפקירו לעולם ומודו רבנן בהא שלא גמר בדעתו שיהיה הפקר עד שיזכה בו אדם כי הוא מצפה שמא לא יזכה בו אדם בתוך זמן זה ויחזור אליו: מדסיפא רבי יוסי כו' רישא נמי ר' יוסי ט' דלא לישתכח תורת הפקר · ומן הדין לעולם היה יכול לחזור בו וחייבת במעשר דלא הוי הפקר עד דאתי לרשות הזוכ' אלא שתקנו חכמים דלאחר שלשה ימים לא יוכל לחזור כדי שלא תשתכח תורת הפקר שלא יטעו לומר אין הפקר פוטר כלל מן המעשר אפי' זכה בו אחר קודם חזרתו הלכך עשאוה הפקר דרבנן לפטרו מן המעשר ומיהו מדאורייי' מיחייב במעשר ונפקא מינה שצריך לעשר מיניה וביה ולא ממקום אחר עליו דעשאוהו הפקר מדבריהם כדי שלא תשתכח תורת הפקר ולרבא דס"ל דלר' יוסי נמי הוי הפקר לאלתר ולא פליגי ר' יוסי ורבנן בהפקר דאורייתא אלא דר' יוסי גזר מדרבנן משום מתנת בית חורון לדידיה מוקי לך ברייתא בין רבנן ובין ר' יוסי ושאני שנה ושבוע דלא שכיחי: אי הכי אפילו יום ראשון נמי · ליתקנו רבנן שלא יוכל לחזור בו כדי שלא תשתכח תורת הפקר כי במה שתקנו דלאחר ג' ימים אין יכול לחזור בו אין זו הוכחה שלא נשתכח תורת הפקר כי מילתא דלא שכיחא היא שיעמוד הפקר בלא זכיה שלשה ימים כי הכל ממהרין לזכות בו ואם באו לתקן שלא תשתכח תורת הפקר לר' יוסי היה להם לתקן אפילו תוך שלשה ימים נמי בשלמא לרבנן ניחא דוקא לאחר שלשה ימים מפני הרמאין: ומשני רבה דלר' יוסי נמי נתכוונו לתקן דמיום ראשון לא הוי הפקר מפני הרמאין וקשה דמה יכוונו הרמאין במה שיפקירו אליבא דר' יוסי והלא מן התורה חייבין לעשר ואפשר לפרש אליבא דר' יוסי כיון דתקון רבנן דלאחר ג' ימים אין יכול לחזור בו הפקר בית דין לענין ממון הפקר והזוכה בו הוא שלו ואפי' לקדש בו את האשה הלכך פטור מן המעשר לגמרי דהפקר גמור הוא · אבל מדאורייתא לא הוי הפקר סיומא דמילתא דר"ל הוא דקאמר דהפקר אינו אלא משום שלא תשתכח תורת הפקר אבל מדאורייתא לא הוי הפקר: ודילמא

כדפי': ריש לקיש אמר אפי' רישא אתיא כר' יוסי · דמחמיר במדיר הכא נמי חייב במעשר ובדין הוא דאפילו לאחר שלשה לא הוי הפקר עד דאתי לרשות זוכה משום רמאות אבל אמרו חכמים דליהוי הפקר לאחר שלשה כדי שלא תשתכח תורת הפקר והוי פטור מן המעשר: אי הכי אפי' מיום ראשון נמי · כיון דחיישינן לשלא תשתכח תורת הפקר ושביק שיטתו דלא חל עד דאתי לרשות זוכה היה לו לפטור מיום ראשון · בשלמא לעולא דמוקי לה כרבנן דאמרי כשיטתייהו דמודר שלא תשתכח מפני הרמאין דמדאורייתא לא הוי הפקר אלא נתנו הכתוב לחכמים ויש לנו לפרש הפקר דאורייתא במקום דלא אתי לידי רמאות דעיקר הפקר לא מצינו אלא בשביעית והתם לא אתי לידי רמאות דאינו יכול להחליף שביעיות ולומר דאתי שמית ודומיא דשביעית דלא אתי לידי רמאות כגון אמר שלשה הוי הפקר אבל תוך שלשה לא ור' יוסי אוסר במתניתין מפני רמאין תוך שלשה אבל לאחר שלשה יהנה המודר לא משום מתנת בית חורון אלא משום דאורייתא לא הוה הפקר כל כמה דיכול ליתי לידי רמאות כך פירש [illegible] (לעיל דף מג:) דהפקר אם היה קודם נדרו אז יכול ליהנות אבל לאחר לא יהנה לעולם אפילו לאחר שלשה ואם כן הכי תוך שלשה הואיל דהפקר מדאורייתא הוי הפקר ויש כח ביד חכמים לבטל ההפקר מפני הרמאין ומאי פריך ודילמא אתי לעשורי ודאי אינו חייב מן התורה אפילו תוך שלשה מאחר שהוא הפקר מפני הרמאים ומעשר מיניה וביה אבל לאחר שלשה מוכח מילתא דלאו רמאות הוא ואוקמוה רבנן אדאורייתא ובמתניתין דאוסר ר' יוסי במדיר משום דחיישינן לרמאות אבל כשהפקיר שם רמאות דאכן שהדי דלאו לרמאות קמיכוין אבל אין דין מדיר ודין הפקר שוין למדיר אם הפקירו קודם לנדרו מותר מיד שייך למיגזר וכן נדרו קודם אסור אף לאחר שלשה: ודלמא

עין משפט נר מצוה

ס א ב מיי' פ"ב מהל' נדרים הלכה יח סמג לאוין רמב טוש"ע ח"מ סי' רעג סעיף י:

תוספות

אמר שדה זו מופקרת ליום א' לשנה א' עד שלא זכה בו בין הוא בין אחר יכול לחזור בו · וחייב במעשר מדרבנן ובטל ההפקר ומעשר מיניה וביה ואתי נמי כר' יוסי דמחמירינן עליה וה"ה בלא זמן והאי דנקט זמן לרבותא נקטיה דאע"ג דלא שכיח גזר ביה משום מתנת בית חורון כך פי' הר"ר אליעזר ועוד נ"ל דנקט הפקר לזמן משום סיפא דאי משזכה בין הוא בין אחר אין יכול לחזור ואפילו תוך ג' ימים ודוקא משום דהפקר לזמן הוא אבל בסתם לא כדפרישית אבל האי דלזמן מוטעו מסתמא דעתו להפקר גמור דלא שייך למיגזר ועוד דדוקא זכה אחר אבל הוא לא ולהכי נקטיה ומשום דרישא נקט הוא הכא נמי נקטיה דכיון דאתי לרשות זוכה לא שייך למיגזר אבל אם הוא יזכה פטור שייך למיגזר: רישא רבנן וסיפא ר' יוסי. בתמיה: אמר עולא סיפא רבנן וכו' כיון דלא שכיח וגריעי מודו רבנן ואף על גב דלא מחמירין במודר הכא מחמירין טפי דאינו הפקר עד שיזכה בו אחר כדפרישית אבל כשזכה פטור מן המעשר אפילו תוך שלשה ואף ע"ג דברישא אמר חייב עד לאחר שלשה הכא הטעם

הגהות הב"ח

(א) גמ' לשבוע אחד עד: (ב) רש"י ד"ה אמר וכו' אחת הס"ד: (ג) ד"ה משזכה וכו' שעה אחת משהפקירו וכו' וזכיה דידיה: (ד) ד"ה אמר שלא וכו' ומחזקי בהו להכי אמרינן: (ה) ד"ה רישא נמי וד"ה משום הד"א: (ו) ד"ה אי הכי וכו' ראשון נמי להוי: (ז) ד"ה אמר רבה וכו' הדרי ומחזקי וכו' מתוך כך אתי אחר ומחזיק בהו והוי:

סא א מיי' פ"ב מהל' מתנות ענ"י הל' כז:

ודלמא אתי לעשורי מן החיוב על הפטור ומן הפטור על החיוב דאמרי' ליה כי מעשרת עשר מיניה וביה מיתיבי **א המפקיר את כרמו ולשחר עמד ובצרו חייב בפרט ובעוללות ובשכחה ובפיאה ופטור מן המעשר בשלמא לעולא דרבנן קתני לה ודאורייתא קתני לה אלא לריש לקיש אמאי פטור מן המעשר אמר לך כי אמרי אנא לר' יוסי הא רבנן היא

איבעית

ר"נ

דלאי אמרינן הכי אתו למימר דכי לא חזר בו נמי וזכה בו אחר לא מהפקרא קא זכי דכיון דמקמי דליזכי ביה היה יכול מפקיר לחזור בו אלמא ברשותיה הוה קאי ונמצא שאין זה זוכה מן ההפקר אלא מקבל מתנה וקא סברי דמחייב במעשר ואתו לעשורי ממקום אחר עליו והוה ליה מן החיוב על הפטור וממט על מקום אחר והוה ליה מן הפטור על החיוב להכי תקון שלאחר שלשה ימים לא יהא יכול לחזור בו כי היכי דמדרבנן להוי הפקר : אי הכי אפי' מיום ראשון להוי הפקר. כלומר הוה לן לתקוני דאפי' מיום ראשון להוי הפקר מהאי טעמא גופיה ומ"ש תוך ג' מאחר ג' ומפרקינן אמר רבא מפני הרמאין דמפקרין והדרין בהון כלומר שאפילו מתחלתן אינן מפקירין אלא כדי שיחזרו בהן ונמצא שאין הפקרן הפקר אלא הערמה בלבד ולפיכך כל ג' העמידו דבריהם על דין תורה אבל לאחר ג' ליכא למיחש להכי כדפרישית לעיל ואין ה"נ דהאי טעמא מפני הרמאין כי מוקמינן נמי בריש שמעתין רישא רבנן צריכין ליה כדפרישית לעיל אלא דכיון דהשתא דייקא טפי ברישא כי היכי דאפשר דתיקום כרבי יוסי מפרש לה נמי להאי טעמא ואין ה"נ דכי היכי דצריכין ליה לרבי יוסי כדי להעמידו על דין תורה צריכין ליה נמי לרבנן לאפוקי מדין תורה ולתקוני : ופרכי' אבל דאורייתא לא הוי הפקר ודלמא אתי לעשורי מן החיוב על הפטור · אמכאן ואילך אין יכול לחזור בו פריך דקאמר דנהי דמדינא לרבי יוסי יכול לחזור בו ולא הוי הפקר תקון רבנן דליהוי הפקר ובודאי שחייבוהו במעשר כיון דמדאורייתא לא הוי הפקר דנהי שהיו יכולים לפטרו °משום דהפקר ב"ד היה הפקר אפילו הכי לא באו חכמים להקל ולפטור מן המעשר מה שהוא חייב בו מן התורה וכיון שכן איכא למיחש דלמא אתי לעשורי מן החיוב על הפטור דאמר זוכה זה ודאי כיון שזכוני חכמים במה שזכיתי הפקר גמור היה וחזרה דאידך מדינא לא כלום הוא וזה שחייבוני במעשר אינו אלא מדבריהם מפני גזירת הרמאים שמעו חזרתו וחשבו שהיתה חזרה ואינה כלום שאילו כן היאך זכוני בהפקרו ואתי לעשורי מדבר זה שהוא סבור שיהא פטור על דבר אחר שהוא פטור מן הדין כגון חטין שגדלו בעציץ שאינו נקוב וסבור הוא דליהוו תרווייהו מדרבנן וליתא דמאי דזכי ביה זוכה מדאורייתא מחייב דכיון דחזרתו דמפקיר מהניא מדינא נמצא שאין זה זוכה מן ההפקר וכי מעשר מפירות הללו על אותן של עציץ שאינו נקוב הוה ליה מעשר מן החיוב על הפטור ובדין הוא דהוה מצי למיפרך דילמא אתי לעשורי מן הפטור על החיוב כלומר מפירות של עציץ שאינו נקוב על זה וחדא מנייהו נקט ובמאי דמפרקינן נמי מיפרקי כולהו פירכי דאמרי' כי מעשרת עשר מיניה וביה כלומר לא תעשר ממנו על מקום אחר ולא ממקום אחר עליו אלא עשר מיניה : מיתיבי המפקיר את כרמו ולשחר עמד ובצרו חייב בפרט ובעוללות ובשכחה ובפאה · משום דלאע"ג דהפקר פטור מכולהו וכדאמרי' בעלמא (שבת דף סח·) נשמר למעוטי הפקר אפי' הכי משום דבכולהו הני כתיב תעזוב יתירא מחייב בהו כל היכא שהחזיק בו הוא עצמו והכי איתא בפ' הגוזל (ב"ק לד:): ופטור מן המעשר · דכיון דלא כתיב במעשר תעזוב יתירא לא שנא הוא ולא שנא אחר פטור : בשלמא לעולא דרבנן קתני לה ודאורייתא קתני לה · כלומר דאע"ג דתקון רבנן דתוך שלשה יכול לחזור בו וכיון שכן כי זכה בה הוא מחייב במעשר מדרבנן אפילו הכי כי אתיא הך אליבייהו שפיר דפטור דקאמר מדאורייתא קתני אבל מדרבנן אין הכי נמי דמחייב : אלא לריש לקיש · דמוקים לה לאידך כר' יוסי הך היכי אפשר דתיתי אליביה דהא לרבי יוסי כיון דאמר דמפקיר יכול לחזור בו מדינא עד דאתי לרשות זוכה כשהשכים זה ובצרו אמאי פטור דכיון דלא פריש שהוא זוכה בו מן ההפקר נימא דמהדר קא הדר ביה ונמצא שמשלו בצר ולא מן ההפקר דנהי דסבירא ליה לרבי יוסי דאיהו נמי מצי זכי בתורת הפקר מהפקירא דנפשיה הני מילי כשפירש אבל כשבצר סתם כיון שבידו לחזור בו שלו הוא בוצר: אמר לך כי אמרי אנא לרבי יוסי הא רבנן היא · כלומר דנהי דאידך ברייתא מוקים לה כולה כרבי יוסי על כרחיך הא רבנן היא ולא רבי יוסי :

ואיבעית

רש"י

ודילמא אתי לעשורי מן הפטור על החיוב ומן החיוב על הפטור · דכיון דאמרת דכל שלשה ימים לא הוי הפקר לא מדאורייתא ולא מדרבנן ואמרינן ליה דליתרוס האי דהפקיר סבר המפקיר ודאי מדאורייתא הוי הפקר והפקר פטור מלאפרושי מיניה תרומה ומעשר אלא מדרבנן הוא דמחייבי לאפרושי מפני הרמאין ואתו לעשורי מן החיוב על הפטור דדילמא אית ליה עציץ שאינו נקוב דחייב לעשורי מדרבנן ולא מדאורייתא דלא קרינא ביה היוצא השדה ואמר האי מדרבנן והאי מדרבנן ומפריש מהאי דהפקר אהאי עציץ שאינו נקוב והתורה אמרה והרמותם ממנו מן החיוב על החיוב ולא מן הפטור על החיוב (א) מפני שנראה כפודה תרומה כאדם זה שפודה הקדשו במעות ותרומה ומעשר אין להם פדיון לעולם הלכך אפילו מן החיוב לא אמרו לתרום אלא מן המוקף ומ"מ אם תרם מזה על זה שלא מן המוקף תרומה הואיל שזה וזה חייב הוא. ל"א אם אמרת דמכאן ואילך אין יכול לחזור בו דמדרבנן הוי הפקר אבל מדאורייתא לא הוי הפקר השתא נמי אתי מיניה תורבא דהאי מפקיר סבר אפילו מדאורייתא הוי הפקר והאי דמחייב תרומה ומעשר מדרבנן הוא ואתי לאפרושי מן הפטור על החיוב. ע"א דילמא אתי לאפרושי מן החיוב על הפטור דאם היו מאה כורין כ' של חיוב וחמשים של פטור והפריש מן החיוב על הפטור כור דהשתא מפקע ליה לההוא כור מתורת חלה ואתי מיניה תורבא לעולם : לא אתי לידי תקלה דאמרי' ליה כי מעשרת מהאי הפקר מיניה וביה : מיתיבי המפקיר את כרמו ולשחר עמד ובצרו · וזכה ביה איהו עצמו : חייב בפרט ועוללות · כמו משאר כרם : ופטור מן המעשר · דחשבינן ליה הפקר והדהכי מיחייב (ב) מהני טפי ממעשר דכתיב בהו תעזוב יתירא כדאמרינן בב"ק בפרק הגוזל (דף לד.) שאני פרט דכתיב ביה תעזוב יתירה חד בפרשת אמור אל הכהנים וחד בקדושים תהיו דמשמע אפילו דהפקר חייב אבל במעשר דלא כתיב ביה תעזוב יתירא פטור מדאורייתא אבל מדרבנן חייב : בשלמא לעולא · דמוקים לברייתא דלעיל דקתני כל ג' ימים יכול לחזור בו דמדאורייתא הוי הפקר אע"ג דלא אתי לרשות זוכה אבל רבנן הוא דאמור דלא הוי הפקר עד לאחר שלשה ימים מפני הרמאין הא נמי דתני הכא פטור ממעשר והוי הפקר דאורייתא קאמר אבל מדרבנן חייב מפני הרמאין : אלא לריש לקיש · דאוקים לה לברייתא דלעיל אליבא דרבי יוסי דאמר ג' ימים לא הוי הפקר אפילו מדאורייתא (ג) דלאחר ג' ימים לא הוי הפקר אלא מדרבנן דגזרו שלא תשתכח תורת הפקר אמאי אם בצרו למחר פטור מן המעשר האמר ר' יוסי דאפילו מדרבנן לא הוי הפקר עד לאחר שלשה ימים : אמר לך ר"ל כי אמרי אנא לרבי יוסי · אבל הך דקתני ולשחר השכים ובצרו פטור מן המעשר (ד) : רבנן היא · דאמרי במתניתין לאלתר הוי הפקר אע"ג דלא אתי לרשות זוכה :

ואיבעית

חולין קלה: תמורה ו· ב"ק כח. ולה. נדה נא:

תוספות

ודלמא אתי לעשורי מן החיוב על הפטור · לפר"ת דתוך שלשה לא הוי הפקר ולעולא פריך דמוקי לה כרבנן דאמרי לעיל דמדאורייתא הוי הפקר ומדרבנן הוא חייב במעשר וכן בסיפא עד שלא זכה בה בין הוא בין אחר יכול לחזור בו ואם כן אתי לעשורי מן החיוב על הפטור אבל לפיר"י פריך לתרווייהו כיון דמדאורייתא הוי הפקר *) ומעשר מיניה וביה : המפקיר כרמו ולמחר השכים ובצרו חייב בפרט ובעוללות כו' ופטור מן המעשר. דכתיב ובא הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך יצא זה שידו וידך שוין ובשביעית נמי דרשינן דפטור מן המעשר דכתיב ואכלו אביוני עמך ויתרם תאכל חית השדה מה חיה אוכלת ופטור אף אדם אוכל ופטור ואיכא למימר תרווייהו צריכי אבל בלקט חייב משום דכתיב תעזוב יתירא כדאיתא בפרק הגוזל קמא (דף לד·) וקסבר דהא דתני הך ברייתא המפקיר שדהו תני ברייתא המפקיר כרמו אי רבנן אי ר' יוסי ולהכי פריך בשלמא לעולא רבנן קתני לה דפטור דקאמר מדאוריי' הוא ומדרבנן הוא חייב אלא ר"ש בן לקיש דמוקי הך דלעיל כרבי יוסי והך נמי כר' יוסי אמאי פטור מן המעשר ולפר"ת ניחא דהשתא מן התורה לעולא אמר דלא הוי הפקר אע"ג דאין למאותו ניכר הכא דעבד למאות ניכר דהשכים ובצרו לא כל שכן שיהיה חייב במעשר ואמאי פטור אבל לפר"י קשה מאי פריך דהא אמר לעיל לר' יוסי נמי מדאורייתא הוי הפקר ה"נ נימא הכי ויש ליישב דהכי פריך כיון דאמר לעיל קודם שאינו כמאותו דבטלו חכמים דבר תורה ומייבוהו במעשר וכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון מאיזה טעם לאו לאסור מפני הרמאין דמפקרי והדרי בהו ויבא הדבר לידי איסור דאורייתא לאכול דבר שאינו מתוקן הכא דלמאותו ניכר יש לו לאסור ולחייב מן התורה ומשני מי סברת דרבי יוסי היא רבנן היא דאמרי דלא הוי הפקר מפני הרמאין וא"ת אם כן לרבנן ליהוי חייב כיון דלמאותו ניכר וי"ל דהם מקילין ליגזור טפי מרבי יוסי דאמר לעיל היכא דזכה אחר הוי הפקר מדרבנן ולרבי יוסי אינו כן ואם איתא לרבי יוסי נמי הוי הפקר :

*) בדפו"י הגי' ומשני דמעשר מיניה וביה

הא

פי' הרא"ש

ודלמא אתי לעשורי מן החיוב על הפטור כו' · דכיון דאמרת מדאוריי' לא הוי הפקר אלא מדרבנן שלא תשתכח תורת הפקר אבל מדאורייתא לא הוי הפקר ניחוש דלמא אתי לעשורי ט' כי הוא סבור שהוא הפקר גמור ואתי לעשורי מיניה על עציץ שאינו נקוב ותאכיל טבל לכהן או מעציץ שאינו נקוב עליו ונמצא אוכל טבל ואם תאמר ואמאי לא פריך וליחוש שמא יאכלנו בלא מעשר כיון שהוא סבור שהוא הפקר ותירץ רבינו נתנאל דהא לא קשיא ליה דנהי דנכסי הפקר הוו לא גרע מלקט שכחה ופאה שעשאם גורן שהוקבעו למעשר ומסתמא עושה מהם גורן ולכל הפחות צריך לעשרן מטעם זה מדרבנן ולהך פירוש שפירשתי דלרבי יוסי נמי פטור מן המעשר לגמרי משום דהפקר ב"ד היה הפקר איכא לפרש מתוך שהוא יודע שאינו הפקר אלא מדרבנן איכא למיחש שמא יעשר ממנו על עציץ נקוב או מעציץ נקוב עליו : דאמרינן ליה כי מעשרת עשר מיניה וביה · ויותר היה לחכמים בענין זה (שים) לחוש שמא תשתכח תורת הפקר ממה שיש לחוש דלמא אתי לאפרושי מן החיוב על הפטור ויש ספרים גורסין ולרבנן אפילו מיום ראשון להוי הפקר לעולא דמוקי לה כרבנן מדינא לאלתר הוי הפקר אפילו מיום ראשון נמי מפני הרמאין כו' וגרסינן אבל מדאורייתא הוה הפקר ודלמא אתי לעשורי כו' בתוך שלשה הוא סבור שחייב במעשר מן התורה ויבא לעשר ממקום אחר עליו : המפקיר כרמו ולמחר השכים ובצרו · כלומר שחזר בו מן ההפקר ולא בתורת זכיה מן ההפקר ולאידך פירושא דאף בתורת זכיה חייב ניחא : חייב בלקט שכחה ופאה · ואע"ג דהפקר פטור מכל אלו בפ' הגוזל* בתרא (דף לד·) דרשינן תעזוב יתירה לחייב בהפקר כי האי ופטור מן המעשר כדין הפקר : בשלמא לעולא · דאוקי ברייתא דלעיל כרבנן הך נמי כרבנן ופטור מן המעשר מדאורייתא אלא לר"ל דמוקי הך דלעיל כרבי יוסי הך נמי כרבי יוסי היא ואמאי פטור מן המעשר הא לא הוי הפקר עד דאתי לרשות זוכה וא"ת ליתני דעמד ובצרו לשם זכיה ומיפטר אפילו לר' יוסי כדאמר משזכה בו בין הוא בין אחר אין יכול לחזור בו וי"ל דאי לשם זכיה היו פטורים נמי מן הפאה דתעזוב יתירה לא מהני לחייב בכהאי גוונא אלא היכא שחזר בו מהפקרו ולא בתורת זכיה ולא נהירא האי שנויא דלהיכא שחזר בו מהפקרו לא צריך קרא לרבי יוסי לחייב בלקט שכחה ופאה דאפילו במעשר נמי מיחייב ולמאי דפרישית דאפילו בתורת זכיה נמי מחייב ניחא : כי אמרי אנא לרבי יוסי · כי אי אפשר להעמיד הך ברייתא אלא כרבי יוסי והך רבנן היא :

איבעית

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה ודילמא וכו' ולא מן הפטור על החיוב ולא מן החיוב על הפטור מפני שנראה וכו' תורבא הס"ד ואח"כ מ"ה לעולם וכו' הפקר עשר מיניה וביה : (ב) ד"ה ופטור וכו' בהני טפי : (ג) ד"ה אלא וכו' ולאחר ג' ימים : (ד) ד"ה אמר לך וד"ה רבנן הד"א :

גליון הש"ס ר"נ ד"ה ופרכינן · משום דהפקר כו' · ויש לעיין ממתני' דפאה רפ"ו :

איבעית אימא הא דאפקריה באנפי תרין והא דאפקריה באפי תלתא דאמר ר' יוחנן משום רבי שמעון בן יהוצדק כל המפקיר בפני שלשה הוי הפקר בפני שנים לא הוי הפקר °ור' יהושע בן לוי אמר "דבר תורה אפילו באחד הוי הפקר ומה טעם אמרו בשלשה כדי שיהא אחד זוכה ושנים מעידין:

הדרן עלך אין בין המודר

רש"י

ואיבעית אימא · כי פליג ר' יוסי עלייהו דרבנן דאמרי לא הוי הפקר (א): כגון דלא אפקריה אלא באפי תרי · ואדהכי הכי קתני ר' יוסי במתניתין דאסור דלא הוי הפקר כל זמן דלא אתא ליד זוכה אבל היכא דאפקריה באפי בי תלתא הוי הפקר ואע"ג דלא אתא ליד זוכה וכי קתני דפטור מן המעשר דאפקריה באפי בי תלתא: ור' יהושע בן לוי אמר דבר תורה אפי' באחד הוי הפקר · דאע"ג דלא הגיע לרשות זוכה הוי הפקר לאלתר: ומה טעם אמרו כו' ושנים מעידין · דאי ליכא אלא תרי כי זכי חד מאן מעיד עליה דהלה הפקירו ולעולם לאלתר הוי הפקר והיינו כרבנן דרבי יהושע בן לוי סבירא ליה כרבנן:

הדרן עלך אין בין המודר

ר"ן

ואיבעית אימא הא דאפקריה באפי תרי הא דאפקריה באפי תלתא · כלומר הך מתניתא נמי דהמפקיר את כרמו כר' יוסי אתיא דעד כאן לא קאמר ר' יוסי דמפקיר יכול לחזור בו אלא דאפקריה באפי תרי · כלומר שאין שם שלשה דומיא דמתניתין דקתני דאין עמהם אחר ובהא בלחוד הוא דאסר ר' יוסי דסבירא ליה דכל כי ה"ג הפקר כמתנה דעד דאתי לרשות זוכה לא נפיק מרשות מפקיר וטעמיה משום דאין עמהם אחר א"נ דליכא בהדיה אלא תרי אדעתא דחד דמהנך בלחוד אפקריה דכל בי תרי ליכא קלא משום הכי דמי למתנה דכי היכי דבמתנה לא מפיק ליה מרשותיה אלא אדעתא דאידך ה"נ הכא לא מפקיר אלא אדעתא דאידך או אדעתא דחד מתרוייהו הילכך כי היכי דבמתנה לא נפיק מרשותיה עד דאתי לרשות מקבל ה"נ בהפקר כי האי דהפקר זה למתנה דמי ומתני' דהמפקיר את שדהו בכי האי הפקר מתוקמא ומשום הכי קתני דעד שלא זכה בין הוא בין אחר יכול לחזור בו אבל הך מתניתא דהמפקיר את כרמו מתוקמא דאפקריה באפי תלתא וכל היכא דאיכא תלתא אוושא מילתא ואדעתא דכולי עלמא אפקריה ולא דמי כלל למתנה הלכך אע"ג דבמתנה עד דאתי לרשות מקבל לא נפיק מרשות זוכה בהפקר כי האי אפי' ר' יוסי מודה דלאלתר נפיק מרשותיה: דאמר ר' יוחנן כל המפקיר בפני שלשה הוי הפקר · משום דאדעתא דכולי עלמא אפקריה: בפני שנים לא הוי הפקר · דכיון דליכא אלא אדעתא דידהו בלחוד אפקריה ודמי למתנה כן נראה לי פירושא דשמעתא כולה ויש במה שכתבתי קצת דברים שלמדתי מדברי הראשונים זכרונם לברכה: והך סוגיא כולה למאי דסלקא דעתיה מעיקרא דטעמא דרבי יוסי משום דקסבר הפקר כמתנה אתיא ור' יוחנן דאמר הכי לעיל הא איתותב וכיון שכן למסקנא דלעיל אדחיא לה כל הך סוגיא וקטינן לפירושא לברייתא דהמפקיר את שדהו אוקמתא דעולא דכולה רבנן היא ור' יוסי נמי היא דר' יוסי לא פליג עלייהו דרבנן בדינא דהפקר כלל והיינו טעמא דסיפא דקתני עד שלא זכה בה בין הוא בין אחר יכול לחזור בו משום דכיון דשבוע ושנה לא שכיחן לא נפיק מרשות מפקיר עד דאתי לרשות זוכה וכולה כדפרישית לעיל: ולענין הלכה בפלוגתייהו דר' יוחנן ור' יהושע בן לוי נקטינן כר' יהושע בן לוי דאמר דבר תורה אפי' באחד הוי הפקר ומה טעם אמרו בשלשה כדי שיהא אחד זוכה ושנים מעידים הילכך מדברי סופרים אינו הפקר עד שיפקיר בפני שלשה וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפ"ב מהלכות נדרים (הלכה טז): הדרן עלך אין בין המודר

תוספות

הא כגון דאפקריה בפני שלשה ואינו יכול לחזור בו · ודמי כאילו אתי לרשות זוכה והא דאית ליה דאינו הפקר עד דאתי לרשות זוכה באפי תרי דיכול לחזור בו דאמר רבי יוחנן בפני שנים איכא למיחש לרמאי וגם סתם הפקר מועיל אפי' שלא בפני שלשה: רבי יהושע בן לוי אומר דבר תורה אפי' באחד הוי הפקר · פר"ת דר' יוחנן סבר לה כרבי יוסי ורבי יהושע בן לוי כרבנן ומן התורה הוי הפקר לאלתר וזו היא כפר"ת דלעיל דמדאורייי' אמר רבי יוסי דלא הוי הפקר אבל לפר"י דלעיל מצי סבר כר' יוסי דלא פליג אר' יוחנן מידי (אלא) · מהכא שמעינן דדוקא [בקרקעות הוא דשייך] לתאות אבל במטלטלין הוי הפקר לאלתר אפי' בפני שנים ואפי' לפירוש ר"ת הלכתא כר' יהושע בן לוי דקיימי רבנן כוותיה ועוד ר' יהושע בן לוי ור' יוחנן הלכה כרבי יהושע בן לוי בכל מקום לשון הרב ר"א מדפסקינן בפ' תפלת השחר (ברכות כח:) דלית (ליה) הלכתא כוותיה אלא בתרי והתם מפרש להו אבל באחריני הלכתא כוותיה דרבי יהושע בן לוי דלא מצריך תלתא מדרבנן אלא גבי מעשר וכדפרישית טעמא שלא יפקיענו ממעשר אבל לא להפקיר כליו בשבת שלא יעבור על שביתת כלים וכן בהמתו לא בעי תלתא אלא כדפרים בינו לבין עצמו שפיר דמי כדאמר פ"ק דשבת (דף יח:) גבי כלים דמפקר אפקוריה וסתמא קאמר בכל ענייניס:

הדרן עלך אין בין המודר

פי' הרא"ש

איבעית אימא הא דאפקריה באפי תרי כו' · ואתי שפיר כרבי יוסי הא דקתני' במתני' דלא הוי הפקר עד דאתי ליד זוכה ה"מ באפי תרי אבל באפי תלתא כיון דהוי ההפקר מפורסם מודה רבי יוסי דיצא מרשותו והוי הפקר ופטור מן המעשר והשתא דאתית להכי נברייתא דלעיל מצי לאוקמי כרבי יוסי ודאפקריה באפי תלתא וריצא מפני הכרמאין: דאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוצדק כל המפקיר בפני שנים לא הוי הפקר · לענין זה שלא יוכל לחזור בו ומיהו הפקר הוי לאם קדם אחר וזכה בו זכה וזהו דוחק דלישנא דלא הוי הפקר משמע שאינו הפקר כלל ואי הוה מצי לפרושי הא דאפקריה באפי תרי דלא הוי הפקר כלל אז הוה ניחא ועתה חזר בו מהך טעמא דפרים רבי יוחנן לעיל טעמיה דרבי יוסי משום דהוי ברשות מפקיר עד דאתי לרשות זוכה אלא סבר דר' יוסי אוסר משום דהמפקיר בפני שנים לא הוי הפקר כלל ומיהו קשיא דרבי יוחנן גופיה פריש טעמא דרבי יוסי לעיל ואיכא למימר הא דידיה הא דרביה ורבי יהושע בן לוי דאמר דבר תורה אפילו באחד הוי הפקר דסבירא ליה כרבנן דלאלתר יצא מרשות מפקיר והר"ר אליעזר ממי"ץ פירש שמועה זו אליבא דרבנן המפקיר שדהו כל ג' ימים יכול לחזור בו וחייב במעשר מכאן ואילך אין יכול לחזור בו ופטור מן המעשר ואתיא כרבנן דאמרי במתני' דהוי הפקר קודם שזכה בו אחר ולא גזרינן להיות ברשותו לחייבו במעשר כי היכי דלא גזרינן במתני' להיות ברשותו לאסרו על המודר משום מתנת בית חורון ומיהו בתוך ג' סברי רבנן דחייב לעשר אם חזר בו משום שלא נתפרסם ההפקר ויאמרו העולם שהוא אוכל טבל ומיהו גבי נדרים לאלתר יצא מרשותו לפי שאינו ידוע לכל שהדירו ואע"פ שלא נתפרסם ההפקר גם הנדר אינו ידוע וליכא למיחש שמא יאמרו הוא נהנה מנכסי המדיר באיסור אבל איסור טבל ידוע לכל: עד שלא זכה בו בין הוא בתורת זכיה בין אחר יכול לחזר בו וחייב במעשר · דגזרינן שיהא ברשותו לחייבו במעשר עד שיבא ליד אחר כי היכי דגזרינן במודר משום מתנת בית חורון ור' יוסי היא והאי דנקט הפקר לזמן לרבותא נקטיה ואפי' בהפקר כי האי דלא שכיח גזר ר' יוסי כי היכי דגזרינן במתני' משום מתנת בית חורון: ומתמה רישא רבנן וסיפא ר' יוסי ומוקי לה עולא כולה כרבנן אי הכי אמאי עד שלא זכה כו' הא לא גזר במתניתין משום מתנת בית חורון ומשני שאני הפקר לזמן דלא שכיח ויבואו העולם לומר שאינו הפקר ואי פטרת ליה ממעשר יאמרו שטבל הוא אוכל לכך חייבוהו במעשר עד שיזכה בו אחר: רישא נמי ר' יוסי · והיינו טעמא דלא גזר להיות ברשותו ולחייבו במעשר כי היכי דגזר במודר משום דלא תשתכח תורת הפקר ואתי למימר הפקר חייב במעשר ולהכי אוקמא אחרי שלשה אדאורייתא ופטור מן המעשר כדי שלא יבא לידי מכשול שיטעו לומר הפקר חייב במעשר ולאו חכמים שיותר יש לחוש שלא תשתכח תורת הפקר ממה שיש לחוש לגזרת מתנת בית חורון: אי הכי מיום ראשון נמי · הוה לן לאוקמיה אדאורייתא משום הך חששא גופא בשלמא אי בעינן שלשה ימים כדי שיתפרסם ההפקר כדפרישית לעיל אלא כיון דמוקמת לה כרבי יוסי ואחר שלשה ימים עקרוה רבנן לחשש גזירת מתנת בית חורון ואוקמוה אדאורייתא משום דלא תשתכח תורת הפקר ואתי לאפרושי מן החיוב על הפטור אפילו מיום ראשון נמי הוה לן למיחש להכי כי עיקר זכיית הפקר הוא תוך שלשה דלא שכיח שיעמוד ג' ימים בלא זכיה והיה צריך לתקן בדבר המצוי ואין כו' · פי' מה שבתוך שלשה ימים לא הוי הפקר לאו משום גזרת מתנת בית חורון דאי הואי טעמא משום גזירה הייתו מפקיעין אותה גזירה משום חשש שלא תשתכח תורת הפקר כמו שאנו מפקיעין אותה לאחר ג' ימים אלא תוך ג' ימים לא הוי הפקר מדאורייתא מפני הרמאין שלא נמסר הדבר אלא לחכמים דעיקר הפקר ילפינן משביעית כדדרים בירושלמי והשביעית תשמטנה מה תלמוד לומר ונטשתה יש לך נטישה אחרת שהיא כזו ואיזו זו הפקר מה זו לעניים ולעשירים אף זו כו' ובשביעית דלית בה לרמאות והיכא דאיכא למיחש לרמאות כגון בתוך שלשה לא הוי הפקר אבל מדאורייי' לא הוי הפקר סיום מילתיה דרבה היא וכיון דמדאורייי' חייב במעשר משום שלא תשתכח תורת הפקר לא מפקעינן ליה ורבי יוסי אוסר במתני' תוך ג' מן התורה ולאחר ג' משום גזירת מתנת בית חורון: ודילמא אתי לעשורי מן החיוב על הפטור כו' · כי מוקמת לה כרבנן ותוך ג' חייב לעשר מדרבנן שלא נתפרסם ההפקר כדפרישית לעיל וכי מוקמת לה כרבי יוסי ועד שלא זכה בו אחר חייב לעשר משום גזירת מתנת בית חורון ניחוש דילמא אתי לעשורי כו': דאמרי ליה כי מעשרת עשר מיניה וביה · ויותר חשו חכמים לרבנן משום שלא נתפרסם ההפקר ואתו למימר קא אכל טבל ולר' יוסי משום גזירת מתנת בית חורון ממה שחשו דילמא אתי לאפרושי מן החיוב על הפטור: בשלמא לעולא · רבנן קתני לה ופטור מן המעשר מדאורייתא לאלתר אלא לר"ל דלר' יוסי לא הוי הפקר מן התורה תוך ג' ימים אמאי פטור מן המעשר: איבעית אימא הא דאפקריה באפי תרי כו' · דטעמא דר' יוסי דלא הוי הפקר תוך שלשה משום דאיכא למיחש לרמאות וכיון דאפקריה באפי תלתא והדבר מפורסם לכל ליכא למיחש לרמאות והוי כמו הפקר לאחר ג' הלכך לאלתר הוי הפקר: המפקיר בפני ב' לא הוי הפקר · לאלתר: דבר תורה אפילו באחד הוי הפקר · לאלתר כרבנן: ומה טעם אמרו בג' כדי שיהא אחד זוכה ושנים מעידין · ומתוך זה ילא בעל הבית להפקיר כדי להפקיע ממעשר וקי"ל בכל מקום הילכתא כריב"ל לגביה דר' יוחנן הלכך הוי הפקר מן התורה אפילו באחד והוא"ה אפילו בינו לבין עצמו הלכך בשבת יכול להפקיר כליו שלא יעבור על שביתת כליו וכן בהמתו אם השאילה לעובד כוכבים ולא החזירה לו קודם השבת אפילו בינו לבין עצמו: **הדרן עלך אין בין המודר**

עין משפט נר מצוה

סב א מיי' פ"ב מהל' נדרים הלכה טז סמג לאוין רמב טוש"ע ח"מ סימן רעג סעיף ז:

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה ואיבעית אימא הד"א עם ד"ה כגון וכו' ואדהכי קתני כנ"ל ותיבת הכי נמחק:

גליון הש"ס גמ' ור' יהושע כ"ל אמר · עיין שבת דף יח ע"ב תוד"ה דמפקרא · פסחים דף ד ע"ב תוד"ה דמדאורייתא ·

א א מיי' פ"ז מהלכות נדרים הלכה ד סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סימן רכו סעיף א וטור ש"ע ח"מ סימן קפ :

השותפין שנדרו הנאה זה מזה אסורים ליכנס לחצר. דקסבר האי תנא ויתור אסור במודר הנאה : רבי אליעזר בן יעקב אומר זה נכנס לתוך שלו וזה נכנס לתוך שלו · אוקימנא בגמרא בחצר שאין בה דין חלוקה אבל בחצר שיש בה דין חלוקה דברי הכל אסור ובפרק שור שנגח את הפרה (ב"ק דף נא:) אוקימנא פלוגתייהו ביש ברירה או אין ברירה דר"א סבר יש ברירה והאי לדנפשיה קא עייל והאי לדנפשיה קא עייל ורבנן סברי אין ברירה ותמהני נהי דקא סברי רבנן אין ברירה אמאי אסורין ליכנס לחצר דהא כיון דחצר שאין בה דין חלוקה היא ואין שותף יכול לכוף את חבירו לחלוק ולא לעכב עליו שלא ליכנס לחצר היאך הוא יכול לאסרה עליו הא אין אדם אוסר דבר שאינו שלו ואפילו נדרו ג"כ הן עצמן למה הן אסורים הרי כשכל אחד נכנס לחצר משלו הוא נהנה ולא משל חבירו כיון שאין הלה יכול לעכב עליו וכ"ל דהיינו טעמייהו דרבנן משום דכיון דאי אפשר לומר דכל חד קני לכוליה חצר קנין הגוף לעולם דאי [דמר לאו דמר] וא"א לומר ג"כ דבשעה שמשתמש בו איגלי מילתא למפרע דבשעת קניה קנה לה להאי שעתא קנין הגוף דאין ברירה אלא כל חד מהנך שותפין יש לו לעולם בחצר זה קנין הגוף דהיינו חלקו וקנין שעבוד בחלקו של חבירו שאין הלה יכול לעכב עליו מן הדין אע"ג דלא קני ליה גופא הלכך קסברי רבנן דאותו קנין שעבוד שיש לו על חלקו של חבירו קונמות מפקיעין אותו ומש"ה אסור דקונמות מפקיעין מידי שעבוד כדאיתא בסוף מכילתין ורבי אליעזר בן יעקב פליג עלייהו משום דסבירא ליה דיש ברירה ומש"ה אמרינן דכל שעה ושעה שנכנס לחצר בדנפשיה קא עייל וגוף החצר קנויה לו לגמרי לאותו תשמיש שאינו משתמש בה מקנין שעבוד אלא מקנין הגוף שכל שאני יכול לומר שיש לכל אחד קנין הגוף אין ראוי לומר שיהא קנין שעבוד שאין נקרא קנין שעבוד מה שהוא עומד כן לעולם בעל כרחו של כל אחד מהם ורבנן נמי לא דייני ליה כקנין שעבוד אלא מפני שאי אפשר להם לדונו כקנין הגוף דאין ברירה ובסמוך תראה עוד דעתי בברירה זו ומכאן נראה לי ראיה ברורה דמשכיר יכול לאסור ביתו על השוכר אע"פ שנחלקו בזה הראשונים וכמו שכתוב לפניו בסייעתא דשמיא אע"ג דמשכיר מדינא לא מצי לעכובי לאידך אפי' הכי מצי אסר ליה בקונם משום דקונמות מפקיעין מידי שעבוד ומשכיר נמי בקונם מפקיע מידי שעבוד השוכר אפי' היכא שהקדים השוכר דמי שכירותו למשכיר אע"פ שיש שאין סוברין כן כמו שכתוב לפניו בסייעתא דשמיא דהא הכא אין שותף צריך ליתן דמים לחבירו ואפילו הכי מצי אסר ליה אידך לרבנן מטעמא דכתיבנא דהא בהדירו זה את זה בעיא ולא איפשיטא היא בגמרא כן נראה לי ולפניו נאריך בדין זה בסייעתא דשמיא : **ואיבא** דמקשו כיון דפלוגתייהו דרבי אליעזר ורבנן ביש ברירה ואין ברירה היא דהכי אוקמא רבינא בפרק שור שנגח את הפרה (שם דף נא:) היכי פסקינן בגמרא כר' אליעזר בן יעקב דסבירא ליה דיש ברירה והא בפרק משילין (ביצה דף לח.) אסיקנא דכי לית ליה לרבי אושעיא ברירה בדאורייתא אבל בדרבנן אית ליה ואפסיקא הלכתא כר' אושעיא אלמא בדאורייתא אין ברירה וקשיא הלכתא אהלכתא תירץ ר"ת ז"ל דהכא הלכה כר' אליעזר ולא מטעמיה קאמרינן דאיהו סבר דיש ברירה וויתור אסור במודר הנאה ואנן סבירא לן דאין ברירה אבל ויתור סבירא לן דמותר במודר הנאה הלכך לאו בחצר שאין בה דין חלוקה בלבד איירי אלא אפי' יש בה דין חלוקה נמי שרי ולפי פי' זה אם נדרו הנאה בפירוש אפי' מדריסת הרגל אסורין ליכנס לחצר ורבינו יצחק ז"ל לא נראה לו דבריו דלא מסתברא לדחות כמה סתמות שנסתמו במכילתין כמאן דאמר ויתור אסור במודר הנאה וכולה פירקין דלעיל כותיה אזיל לפיכך תירץ הוא ז"ל דודאי קי"ל כמאן דאמר אפי' בדאורייתא יש ברירה מהא דשמעתין והא דאפסיקא הלכתא כר' אושעיא בפרק משילין ממאי דאמר דבדרבנן יש ברירה בלחוד הוא דאפסיקא הלכתא משום דאיהי היא עיקר פלוגתייהו התם וראיה לדבר מדתנן בתמורה בפ' כל *הפסולין גבי מחיר כלב וכן שני שותפין אחד נטל עשרה טלאים ואחד נטל תשעה טלאים וכלב א' שעם הכלב כולן מותרין שכנגד הכלב כולן אסורין ואקשינן עלה בגמרא ונשקול חד כנגד כלב ולשתרו איך אלמא אפי' בדאוריי' יש ברירה ולא מחוור דודאי בדאורייתא אין ברירה דהא קי"ל כשמואל דאמר (ב"ק סט·) האחין שחלקו לקוחות הן ומחזירין [זה לזה ביובל] וכדפסק רב נחמן כוותיה בפרק השולח (גיטין מח·) וטעמא דשמואל משום דקסבר אין ברירה וכדאיתא בהדיא בגיטין בריש פרק כל הגט (דף כה·) והאיה דתמורה לא קשיא דלאו אליבא דהלכתא פריך אלא אליבא דמאן דאמר בדאורייתא יש ברירה ובדרך אי אמרת בשלמא קא נסיב לה ודכוותיה בהש"ס טובא וכי תימא א"כ הדרא קושיא לדוכתה כתב הרב רבינו משה ז"ל בהלכותיו דלא דמיא הך ברירה דהכא לדעלמא דהכא לאו מידי דלא מתברר האידנא ומתברר למחר הוא דנימא אתבריר' מילתא למפרע אלא בדהשתא הוא דחצר שאין בה דין חלוקה הוא וכל חד משתמש בכולה וכיון דשותפין ניהו כי האי גוונא הוי תשמישתייהו מהשתא אמרינן כמאן דעייל בדנפשיה הוא ולא משתמש בדחבריה שאם תאסור עליו נמצא זה מוליא אותו מחלירו ואין אדם אוסר נכסי חבירו על בעליהן ובכי האי גוונא אמר התם בגמרא תדע דהא מיבעיא בעיא לה הכא בהדירו דלמא אפילו רבנן מודו ליה לרבי אליעזר בן יעקב משום דכאונסים דמו ולאו כל כמיניה דאסר נכסי חבירו עליו זה לשונו ז"ל ואינו נוח לי דאם איתא מאי ליסנא דאין ברירה ויש ברירה דאמרינן התם בפרק הפרה הרי אין טעמו של רבי אליעזר בן יעקב משום יש ברירה כלל אלא מפני שאתה אומר שמשעה ראשונה כל החצר קנוי לכל אחד מהם לפיכך נראין לי דברים כפשטן דברירה דהכא כברירה דעלמא אלא משום דהך ברירה עדיפא פסקינן הכא כר"א בן יעקב מיהו הכא נמי אנו צריכין לברירה דאיגלי מילתא למפרע כברירה דעלמא משום דליכא למימר אהאי חצר כולה דמר וכולה דמר דאי דמר לאו דמר ואי דמר לאו דמר אלא הכי קאמרינן ששותפין הללו בשעה שלקחו החצר על דעת כן לקחוה שבשעה שישתמש בה אחד מהם תהא כולה שלו לתשמיש ולפי שמשעה ראשונה אין אנו יודעין באי זה יום ובאיזו שעה ישתמש בו כל אחד מהם אנו צריכין לברירה לומר שעכשיו שאחד מהם משתמש בה הוברר הדבר למפרע שמשעה ראשונה קנה אותה כולה לשעה זו ובודאי יכול אדם להקנותה חדש אחד לראובן וחדש אחד לשמעון ובזמן כל אחד ואחד קנוי הוא לו לגמרי דהיינו נכסי לך ואחריך לפלוני אלא משום דהכא אין זמן כל אחד ואחד ידוע לא מהני אלא למאן דאית ליה ברירה דאמרינן דאיגלי מילתא דמשעה ראשונה קנו לזמנים הללו וכי תימא וכיון דברירה דהכא כברירה דעלמא דאיגלי השתא מאי דלא הוה ידיע לן בשעת קניה היכי פסקינן כרבי אליעזר בן יעקב כיון דבעלמא סבירא לן דבדאורייתא אין ברירה היינו טעמא משום דברירה דהכא עדיפא מברירה דעלמא דהיינו טעמא דאמרינן בעלמא דאין ברירה לפי שאין ראוי שיחול דבר על הספק ולפיכך האומר לסופר כתוב גט לאשתי ולאיזה מהן שארצה אגרש פסול לגרש בו לפי שיש ספק משעה ראשונה בעיקר הגט לשם מי חל וכן נמי אם בא חכם למזרח ערובי למזרח למערב ערובי למערב לא מהני משום דבשעת קניית העירוב לא היה מתברר כלל איזה מהן יקנה ולפיכך כיון דבכל חד מהנך עירובי איכא למימר שמא לא יקנה כלל אע"פ שלאחר מכן יתברר הדבר אין ברירה וכן נמי גבי האחין שחלקו כיון דמשעה ראשונה איכא לספוקי שמא לא יזכה בחלק זה כלל נמצא שהוא ספק גמור משעה ראשונה וכל כיוצא בזה אין ברירה אבל הכא עקרו של דבר מתברר משעה ראשונה ומיעוטו לאחר מכן לפי שאף משעה ראשונה אין אנו מסופקין שלא יזכה כל אחד מהם בכל גוף חצר זה ואין אנו מסופקים גם כן שמא אפילו ירצה לזכות פלוני לא יזכה בה שהרי משעה ראשונה אנו יודעין שעתיד כל אחד לזכות בכל גוף חצר זה ושיזכה בו כל שעה שירצה הלכך כיון שעקרו של דבר מתברר מתחלתו ומה שהוא מתברר לאחר מכן שלא נתבררה מתחלה אינו אלא מיעוטא דהייתו הזמן שרצה לזכות בגופה של חצר וזכה בה כל כהאי גוונא יש ברירה שאין המיעוט

השותפין *שנדרו הנאה זה מזה אסורין ליכנס לחצר ר"א בן יעקב אומר זה נכנס ^א^לתוך שלו וזה נכנס לתוך שלו ושניהם

גיטין לט: ב"ק נח: ב"ב מ:

השותפין שנדרו הנאה זה מזה · מפרש בגמ' אי בנדרו אי בהדירו מיירי : אסורים ליכנס לחצר · בחצר של שניהן דכל חד אסור בדריסת הרגל של חבירו וקא סבר אין ברירה דלימור האי לחלק חבירו עייל והאי לחלק חבירו עייל : ר"א בן יעקב אומר זה נכנס כו' · דקסבר יש ברירה :

ושניהם

[צ"ל האסורין (דף ל.)]

תוספות

השותפין אסורין ליכנס בחצר · דאדריסה קפדי ובפרק חזקת הבתים (דף נז:) מוקמינן ליה כרבי אליעזר דאמר דויתור אסור במודר הנאה : רבי אליעזר ב"י אמר זה מהלך בתוך שלו · דקסבר דיש ברירה והאי בדידיה קמהלך

והאי בדידיה קמהלך והכי מפרש בפרק שור שנגח את הפרה ומיהו ודאי אסור ליה לשמוש פירות בכל החצר אבל להלך בכולו מותר דאמר בכל דוכתא דקמהלך היינו חלקו :

פי' הרא"ש

השותפין אסורין ליכנס לחצר · דבחצר קפדי כולי עלמא אדריסת הרגל ואתיא אפילו כרבנן ובחזקת הבתים (דף נז:) אית דמוקי להך כר' אליעזר דאמר ויתור אסור במודר הנאה משום דשותפין לא קפדי אהדדי : רבי אליעזר אומר זה נכנס לתוך שלו כו' · דקסבר יש ברירה והאי מהלך בדידיה [והאי מהלך בדידיה] :

אם

*) אסורים להעמיד תנור ורחים כו' · דבכל הכי יכולין שותפין לעכב זה על זה כדאיתא בפרק חזקת הבתים הלכך לא דמי להלוך ולא שייך להתירו מטעם ברירה כיון דיכול לעכב עליו ואינו מעכב : היה אחד מהם

ושניהן

מודר הנאה מחבירו לא יכנס לחצר · משום דבעי למתני כופין נקטיה דכופין את הנודר למכור חלקו לחבירו דחיישינן כיון שרואה את חבירו נכנס גם הוא יעבור נדרו ויכנס אבל ברישא שניהם אסורים לא חיישינן שמא יכנסו : היה אחד מן השוק מודר כו' · משום רבותא דרבי אליעזר בן יעקב נקט ואף על פי שאין לו חלק בחצר מתירו ליכנס מטעם ברירה :

*) [שייך לדף שאח"ז]

עין משפט נר מצוה

ב א מיי' פ"ז מהלכות נדרים הלכה ד סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סי' רכו סעיף ב :
ג ב ג מיי' שם הלכה ס ו טוש"ע שם סעיף ה :
ד ד מיי' פ"ו מהלכות נדרים הלכה יג סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סי' רכא סעיף ו :
ה ה מיי' פ"ה שם הלכה ה ופרק ח הלכה יא סמג שם טוש"ע י"ד סי' רטז סעיף ד :
ו ו מיי' שם טוש"ע שם סעיף ה :

ב"ב נז:

ושניהם אסורים להעמיד ריחים ותנור ולגדל תרנגולים היה אחד מהם מודר הנאה מחבירו לא יכנס לחצר רבי אליעזר בן יעקב אומר יכול הוא לומר לו לתוך שלי אני נכנס ואיני נכנס לתוך שלך וכופין את הנודר למכור את חלקו היה אחד מן השוק מודר באחד מהם הנאה לא יכנס לחצר רבי אליעזר בן יעקב אומר יכול לומר לו לתוך של חבירך אני נכנס ואיני נכנס לתוך שלך המודר הנאה מחבירו ויש לו מרחץ ובית הבד מושכרין בעיר אם יש לו בהן תפיסת יד אסור אין לו בהן תפיסת יד מותר* האומר לחבירו קונם לביתך שאני נכנס ושדך שאני לוקח מת או שמכרו לאחר מותר קונם בית זה שאני נכנס שדה זו שאני לוקח מת או שמכרו לאחר אסור : **גמ'** איבעיא להו בנדרו פליגי הדירו זה את זה מאי מי אמרינן בנדרו הוא דפליגי אבל בהדירו זה את זה מודו ליה רבנן לראב"י דכי אנוסין דמו או דילמא אפילו בהדירו זה את זה פליגי רבנן ת"ש היה אחד מהן מודר הנאה מחבירו ופליגי רבנן תני נדור מחבירו הנאה הכי נמי מסתברא דקתני סיפא וכופין את הנודר למכור את חלקו אי אמרת בשלמא דנדר הוא היינו דקתני כופין אלא אי אמרת דאדריה אמאי כופין אותו הא מינס אניס אמר רבה אמר זעירי מחלוקת

רש"י

ושניהם אסורין (א) מלהעמיד ריחים ותנור · לקבוע ריחים ולגדל תרנגולים באותה חצר : הכי גרסינן היה אחד מהם מודר הנאה על חבירו כופין את הנודר · שהדיר את חבירו למכור את חלקו אתאן לרבנן דאמרי אסורים ליכנס לחצר : היה אחד מן השוק מודר מן א'. מן השותפים לא יכנס : **גמ'** בנדרו הוא דפליגי · היכא דנדרו שניהם זה מזה דזה אמר לחבירו קונם שאני נהנה לך וזה אומר קונם שאני נהנה לך דעכשיו נדרו זה מזה ממש והתם הוא דקא אסרי רבנן ליכנס לחצר דאיהו עצמו קאסר עליה אבל הדירו זה את זה דכל אחד הדיר את חבירו ואמר קונם שאתה נהנה לי קונם נכסי עליך דתרווייהו אנוסים דכל אחד אסר ליה חבריה שלא מדעתיה התם מודו ליה רבנן לר' אליעזר דזה נכנס לתוך שלו וזה נכנס לתוך שלו : או דילמא אפילו בהדירו [זה את זה] נמי פליגי · דלא שנא אנוסין ול"ש רוצין : ה"נ מסתברא · דבנדרו מיירי ובנדרו הוא דפליגי דקתני כופין את הנודר : אי אמרת בשלמא דנדרו · שנדר שלא יהנה מחבירו להכי כופין דאיהו הוא דאסר אנפשיה : אלא אי אמרת דהדירו חבירו אמאי כופין אותו · הא איהו לא פשע דמינס אנים אלא ודאי בנדרו פליגי : *כשיש בה כדי חלוקה · ארבע אמות לזה וארבע אמות לזה וטעמא דמאן דאסר הואיל ואפשר בחלוקה : אבל אין בה כדי חלוקה דברי הכל מותר · דמאי אפשר ליה למיעבד :
בדבר

לעיל מב:

ר"ן

שאין המיעוט המסופק מתחילתו ומתברר לאחר מכאן מעכב את הרוב שהיה ברור מתחלתו ומש"ה נהי דבעלמא סבירא לן דבדאורייתא אין ברירה פסקינן הכא כר' אליעזר בן יעקב דבכי הא יש ברירה ורבנן פליגי עליה דכיון דמכ"מ אתה צריך לומר שהוברר הדבר עכשיו שבשעה פלונית היתה קנויה לו לגמרי שלא היה מתברר זה מתחלה אפילו בכי האי גוונא אין ברירה וגמלא שאין לכל א' בחלקו של חבירו אלא קנין שעבוד שקונמות מפקיעין אותו כך נראה לי : ושניהם אסורין להעמיד ריחים ותנור ולגדל תרנגולין · דאע"ג דאמרי' בפרק חזקת הבתים *דשותפין אהעמדה כדי לא קפדי מ"מ אי קפדי יכולין לעכב זה על זה ואע"פ שדרכן לותר ויתור אסור במודר הנאה : היה אחד מהן מודר הנאה מחבירו וכו' · הך בבא לא אצטריכא לא לרבנן ולא לר"א בן יעקב דבין למר ובין למר מה לי נדרו שניהם מה לי נדר אחד מהם אלא משום סיפא נקטה דקתני וכופין הנודר למכור את חלקו דדוקא כשנדר אחד מהם משום דכיון דאיהו אסור וחבריה מותר חיישינן שמא יתקנא בחברו וישתמש בה אף הוא ולפיכך כדי שלא יכשל כופין אותו למכור אבל כשנדרו הנאה זה מזה דשניהם אסורין לא חיישינן דכל חד וחד מזדהר באסוריה וכן באוסר נכסיו על עצמו מהך טעמא גופא אין כופין אותו למכור דדוקא בשותפין שנדר אחד מהם הוא שכופין ואפילו לרבי אליעזר בן יעקב נמי דשרי ליכנס לחצר כופין אותו למכור דלדידיה נמי איכא למיחש שמתוך שרואה את חברו מעמיד ריחים ותנור והוא אינו רשאי יתקנא בו ויבא לעשות כן וכ"ת בשלמא לרבנן דאסרי ליה אפילו בדריסת הרגל איכא טעמא דשמא יתקנא לפי שהוא אסור בדריסת הרגל וחבירו מותר ואין בידו למחות אבל לרבי אליעזר בן יעקב מאי איכפת ליה בדריסת הרגל איהו נמי שרי ואי מקנא בחבריה בהעמדת ריחים ליעכב עליה דהא כי האי גוונא שותפין יכולין לעכב איכא למימר דכיון דהשותפין כי האי גוונא לא קפדי זילא ביה מילתא לעכובי דהא הך סיפא בנדרו זה מזה אוקימנא לה בגמרא וכיון שחבירו לא גרס לו איסור אלא הוא עצמו גרס שנדר למה יעכב חבירו מדבר שאין השותפין מקפידין בו הילכך לעכובי כסיפא ליה מילתא ומתוך שחבירו מעמיד ריחים יתקנא בו לומר אעשה כן גם אני : היה אחד מן השוק מודר מאחד מהם הנאה הרי זה לא יכנס לחצר · הך בבא לא תנא לה משום תנא קמא דלדידיה פשיטא אם על חבירו יכול לעכב על אחד מן השוק צריכא למימר אלא לאשמועינן רבותא דר' אליעזר בן יעקב תנא ליה דאפילו על אחד מן השוק אין שותף יכול לעכב ולפניו תרלה דעתי דאפילו לרבותא דרבנן תנא ליה מיהו כתב הרשב"א ז"ל דדוקא כשהוא נכנס לצורך השותף בין שהוא צריך לשותף או שהשותף צריך לו לפי שהחצר קנוי לכל אחד מהם ולכל מי שצריך להם אבל ליכנס בתוכו אחד מן השוק לעצמו שלא לצורך השותף אסור שאם הקנו זה את זה את החצר לדריסת רגליהם ולכל מי שצריך להם לא הקנו אותו לכל העולם אבל הרא"ה ז"ל כתב דבכל ענין שרי ולא נראו לי דבריו (א) : **גמ'** מי אמרינן בנדרו הוא דפליגי רבנן אבל בהדירו מודו ליה רבנן לר' אליעזר בן יעקב דכאנוסים דמו · כלומר דילמא כולהו סבירא להו דיש ברירה ומדינא אפילו בנדרו שרי אלא דרבנן סברי קנסינן להו ור' אליעזר בן יעקב סבר דלא קנסינן אבל בהדירו דלא שייך קנסא שרי מדינא דיש ברירה ואתיא הא דלא כרבינא דאוקי פלוגתייהו בפרק שור שנגח את הפרה ביש ברירה ואין ברירה או דילמא בהדירו נמי פליגי רבנן וכסבריה דרבינא התם : ת"ש היה אחד מהן מודר הנאה מחבירו ופליגי רבנן · וסתם מודר מחבירו קתני אלמא אפילו בהדירו פליגי : תני נדור מחבירו · כלומר דנודר נמי מודר קרי ליה דמודר משמע בין מפי עצמו בין מפי אחרים : אי אמרת בשלמא דנדר הוא היינו דכופין · לפי שהוא גרס לעצמו אלא אי אמרת דלא נדר הוא אמאי כופין הא מינס אניס ואם תאמר ולימא ליה לעולם בהדירו חבירו עסקינן וכי קתני כופין את הנודר את המדיר קאמר יש לומר דלא סבירא לן שיהא בדין לכוף אדם למכור את שלו מפני שאסר נכסיו על חבירו אבל לנודר עצמו ראוי לכוף דמה הנאה יש לו לאסור על עצמו נכסיו [של חבירו] ואיכא למיחש שמא יכשל ויש לתמוה על הרב רבינו משה בר מיימון ז"ל שכתב דלמדיר הוא שכופין שאע"פ שזה הוא דרך הירושלמי אין זה דרך הגמרא שלנו וכבר השיג עליו הראב"ד ז"ל ומיהו אם היה רגיל להדיר כופין אותו למכור והכי תניא בתוספתא (פ"ב) היה א' מהם רגיל להדיר הנאה על חלקו כופין את הרגיל למכור חלקו ומפרש בירושלמי דבתרי זימנין מיקרי רגיל דאמרינן התם עברת לך קמייתא ועברו עלך תניינא ועברו עלך מכאן ואילך או מכור חלקך או שרי נדרך ולא איפשטא בעיין אי פליגי רבנן אפי' בהדירו וא"ת וליפשוט ליה מדתנן לקמן (דף מז:) הריני עליך חרם ואת עלי שניהם מותרים בדבר של עולי בבל ואסורים בדבר של אותה העיר ואיזה דבר של אותה העיר הרחבה והמרחץ ובית הכנסת אלמא אפילו בהדירו פליגי תירץ הרב ר' יונה ז"ל דהתם הייט טעמא משום דאע"ג דמודר אנים כיון דנודר לא אנים ואסור שניהם אסורים דאי שרית מודר לא ניית נודר ומשום הכי לא פלוג רבנן :
מחלוקת

א) עי' פי' הר"נ עד סוף המתני' לקמן בע"ב ובדף מז.

פי' הרא"ש

אם יש לו בהם תפיסת יד · בגמ' מפרש כמה : אין לו בהן תפיסת יד מותר · דברשות השוכר קיימא ואין המשכיר יכול לאסרה עליו : מת או שמכרם לאחר מותר · דכיון דאמר ביתך שדך לא אסרם עליו אלא בזמן שהם שלו אבל אם אמר לבית זה או שדה זו אסרם עליו לעולם : גמ' בנדרו הוא דפליגי רבנן · דכיון דמדעתם נדרו הנאה זה מזה קנסו אותם ולא סמכינן אברירה אבל בהדירו דאנוסין היו סמכינן אברירה או דילמא אפי' בהדירו פליגי רבנן דלית להו ברירה : היה אחד מהם מודר כו' · משמע שחבירו היה מדירו : אלא אי אמרת דאדריה אמאי כופין · מה פשע המודר שיכפוהו למכור חלקו שאם אתה אומר כן כל אחד ידור חבירו כדי שיכפוהו למכור חלקו :

תוספות

ושניהן אסורין להעמיד שם ריחים ותנור ולהעמיד שם תרנגולין. דבכל הני יכולין למחות זה על זה בלא נדר כדאמר בפרק חזקת הבתים (ב"ב נז:) הלכך אסור לעשות עתה בחצר כשנדר דאם כן מהני ליה חבירו על שלא עיכב דדוקא דריסת הרגל אינו יכול לעכב כל כמה דלא חלקו וי"מ דכשהעמיד ריחים באים רוב עם לשם וממלא חלקו וחלק חבירו וכן לגדל תרנגולין דמתפשטין בכל החצר : היה אחד מהם מודר הנאה מחבירו · משום דבעי למתני כופין כו' דלא שייך למתני בשניהם מודרין וכופין הנודר למכור חלקו דחיישינן פן יעבור אבל ליכא דשניהם מודרין אין כופין משום דמנכר אבל הכא דאין אסור אלא האחד והשני מותר דחיישינן שמא יכנס המודר כשיראה חבירו נכנס ולכך כופין למודר *)והנא שמא יכנס קתני לה ולרבי אליעזר כיון דשניהם מותרין למה כופין : היה אחד מן השוק · הך בבא לר"א איצטריך [דסוד אמינא] דלא קא שרי ר"א אלא כשהחצר שלו דקמפסיד בדבר אבל אחד מן השוק ולא סמכינן אברירה כיון שאינו מפסיד כלום קמ"ל : אם יש לו תפיסת יד למשכיר אסור · דעדיין הוא ברשותו ומדידיה קמיתהני כיון דגם אחר שמשכיר יש לו בה תפיסת יד אבל כשאין לו בה תפיסת יד אינו ברשותו ואין לו בה כלום ואינו יכול ליאסר · ומכאן פסק ר"ת מי שמשכיר בית ואח"כ אסרו עליו דאין באיסורו כלום ומיהו יש לי לדחות דמיירי דאדריה סתמא דאין עליו תפיסת יד ואין דעתו לאסור מה שמשכיר אבל אם אסר בהדיא תלי אסרה וכ"ת בערכין (דף כא·) (כל) המשכיר בית לחבירו והקדישו הדר בו משלם ומעלה שכר להקדש ועל ההיא נמי קשה מההיא דפרק אף על פי (דף נט:) שדה שמשכנתי לך לכשאפדנה מיקדש שמע דקודש שפלאה לא קדשה ויש לומר דודאי מה שהבית שוה יותר מן השכירות קדוש אבל כנגדו חולין והוי שותפים המשכיר והמקדיש לכך מעל והיא דאע"פ ה"ק לכשאפדנה תיקדש כל השדה לגמרי אי נמי יש לחלק דודאי בהקדש גמור דאסר לכ"ע דודאי מאי מקדים המשכיר ובמשעתין דקאמר מותר מיירי שאסר בקונם בעלמא ואלומי אלימי לשיעבודא דשוכר כדאמר גבי שיעבודא דבעל והיא דאע"פ דאמר דלא קדשה עד שיפדנה מיירי שאסר בקונם בעלמא אבל אם הקדישה הקדש גמור אל ההקדש אם שוה השדה יותר על החוב ועוד יש לחלק דודאי הך דפרק אע"פ מיירי בב"ח כדתנן מוסיף עוד דינר ופודה כל הנכסים הללו אבל כאן דמשכיר מיירי בשוכר ומאי מקדים משום דסופו לחזור אליו אבל גבי חוב דלא תחזור לו לבסוף אם לא יפרע לו חובו לא מאי מקדים וירושלמי מחלק בהסיא דערכין בין הקדיש לו שכרו ללא הקדיש לו שכרו דודאי […] ואינו של משכיר כלל : [בנדרו הוא דפליגי] · בנדר מעצמו לכל אחד ואחד אסר נפשו שאמר קונם שלא אהנה ממך הלכך יש להחמיר וקנסו רבנן אבל הדירו כל אחד חבירו ליהנות משלו מודו ליה רבנן לר' אליעזר דכאנוסין דמו ולא מיתסרו דאית להו ברירה [ובנדרו] קנסו אבל בהדירו לא קנסו · וא"ע בהא דתנן האומר הריני עליך חרם ואת עלי שניהם אסורים בדברים של אותה העיר אלמא בהדירו נמי אסרו רבנן […] הכי אתה עלי חרם קנסינן ליה גם על חבירו דבכל מקום השוו חכמים מדותיהם ואסרו שניהם : או דילמא אפילו כשהדירו חבירו קנסו רבנן · אי נמי **)לית להו ברירה ומיהא כפ' שור שנגח את הפרה […] דיה דרבנן לית להו ברירה וצריך למימר דלית להו הך סוגיא (אלא בת"ש היה אחד מהם מודר ופליגי) : ת"ש היה אחד מהם מודר · משמע שחבירו הדירו ואסרי רבנן : תני נודר · שאסר עצמו מחבירו : אי אמרת בשלמא בנודר היינו דקתני כופין · דפושע שאסר עצמו מחבירו ויכול לבא לידי תקלה : אלא אי אמרת שהדירו אמאי אמר כופין. דכופין הנודר היינו המודר אמאי כופין המודר דמאי חטא :
מחלוקת

*) נ"ל ודיק קתני לה. **) נ"ל אית.

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה ושניהם אסורין להעמיד וכו' נמחק ותנור ולגדל :

מחלוקת (א) שיש בה כדי חלוקה אבל אין בה כדי חלוקה דברי הכל מותר א"ל רב יוסף הרי בית הכנסת דכמי שאין בו כדי חלוקה דמי ותנן שניהן אסורין בדבר של אותה העיר אלא אמר רב יוסף אמר זעירי ^א מחלוקת שאין בה כדי חלוקה אבל יש בה כדי חלוקה דברי הכל אסור אמר רב הונא הלכה כר"א בן יעקב וכן א"ר אלעזר הלכה כר' אליעזר בן יעקב: המודר הנאה מחבירו ויש לו שם מרחץ וכו': וכמה תפיסת יד אמר רב נחמן למחצה לשליש ולרביע אבל בבציר לא אביי אמר ^ב אפילו בבציר אסור היכי דמי דשרי דמקבל בטסקא:
האומר

רש"י

בדבר של אותה העיר · כדמפרש בית הכנסת והתיבה וכו': שאין בה כדי חלוקה · ומאן דאסר משום דכבית הכנסת דמי דקתני דשניהם אסורים ומאן דשרי הואיל ואי אפשר בחלוקה: אבל יש בה כדי חלוקה דברי הכל אסור · דסגי ליה בחלוקה: וכמה תפיסת יד · יש לו למדיר באותו מרחץ דליתסר ביה האי: אבל בבציר · מרביע לא חשיב תפיסת יד ומותר בו המודר וספרים דכתיב בהו בבלין משמע נמי (ב) בבלים ולית דגרסי בבילין כמו בילין של יוצר כדאמר בב"מ (דף עד.) שהיוצר עושה כמין בילים של חומר ומהם עושה קדרות והכי משמע ליה דאית ליה תשמישתא כלום אבל כדי להניח בילים של יוצר להתם לייבשם אין זו תפיסת יד: אביי אמר אפי' בבציר · מרביע הוי תפיסת יד ואסור בהם המודר והכי נמי איכא לפרש כל הני לישני: דמקבל בטסקא · שקיבלו השוכר לתת ממנו מס בכל שנה ושנה דהאי לא הוי תפיסת יד כלל:
ה"ג

ר"נ

מחלוקת בשיש בה כדי חלוקה · דרבנן אסרי משום דסברי אין ברירה ולא אמרי' הוברר הדבר כשמשתמש דגוף החצר קנוי לו לתשמישו משום דכיון שיש בה דין חלוקה בשעת קנייתן לא הוברר שיהא רשאי זה להשתמש בחלק זה דשמא לא יבא לחלקו ור"א סבר דאפי' בכי הא אמרינן ברירה לפי שבתחלה כשקנו אותה על דעת כן קנאוה שכל עוד שלא יחלוקו אותה יהא כל גוף החצר קנוי לתשמיש כל אחד מהם: אבל אין בה דין חלוקה דברי הכל מותר · משום דכיון דאין בה דין חלוקה והדבר ידוע שלעולם תעמוד בשותפות ושיש רשות לכל אחד מהם להשתמש בה כל שעה שירצה כ"ע מודו דיש ברירה לפי שרוב קניה זו הובררה מתחלתה ולא דמיא לשאר ברירות דעלמא וכמו שפירשתי אני במשנתינו: אמר ליה רב יוסף והא בית הכנסת דכמי שאין בו כדי חלוקה דמי ותנן שניהם אסורים בדבר של אותה העיר · ומפרש ואזיל בהא מתניתין דפרקין (לקמן מח:) דדבר של אותה העיר כגון בית הכנסת ובשלמא אי אמרת דבחצר שאין בה דין חלוקה פליגי הא מני רבנן היא אלא אי אמרת דבחצר שאין בה דין חלוקה דברי הכל מותר מתניתין אמאן תרמייה: אלא אמר רב יוסף אמר זעירי מחלוקת שאין בה כדי חלוקה · דרבנן סברי דאפי' בכי הא אין ברירה ור' אליעזר סבר דכיון שאי אפשר לאחד מן השותפין לעכב את חבירו מלהשתמש בו לעולם ולא לכופו לחלוק מתחלה ע"מ כן קנאוה שתהא גופה קנויה לגמרי לכל אחד לתשמישו בשעת תשמישו וכשמשתמש בה אמרי' הוברר הדבר למפרע שמתחלה היתה קנויה לו לשעה זו וס"ל לר' אליעזר דנהי דבעלמא אין ברירה בכי הא יש ברירה לפי שעיקר הקניה נתבררה משעה ראשונה: אבל יש בה דין חלוקה דברי הכל אסור · משום דכיון שחצר זו לחלוקה היא עומדת אי אפשר לומר שמתחלה קנאוה כולה כל אחד לתשמישו דשמא הא' יכוף את חבירו הלכך אפי' לר' אליעזר בן יעקב אסורין וכתב הרשב"א ז"ל דלא מיבעיא קודם חלוקה דאסורים אלא אפילו לאחר חלוקה נמי אסורין דליכא למימר כיון שחלקו הוברר הדבר למפרע שהוא חלקו המגיעו משעה ראשונה והוא לא נאסר אלא בחלק חברו דא"ה הויא ליה כך ברירה כשאר ברירות דעלמא וקי"ל בדאורייתא אין ברירה וכ"ת מ"מ הא קי"ל כשמואל דאמר (ב"ק ט.) האחין שחלקו לקוחות הן והרי זה כאילו לקחה ממנו ליתא דאפילו לקחה ממנו אסורה כדאמרי' לעיל (דף לג:) גבי ככרי עליך דאע"ג דיהבי' ניהליה במתנה כל היכא דלא אפסקיה אחר אסור ומכירה הרי היא כמתנה וכדתנן קונם ביתך שאני נכנס שדך שאני לוקח מת או מכרו לאחר מותר הא מכרו לו אפי' באומר קונם ביתך שאני נכנס אסור זהו דעת הרשב"א ז"ל אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפ"ז מהל' נדרים (ה"ד) היו שניהן שותפין בחצר אם יש בה דין חלוקה הרי אלו אסורים ליכנס בה. עד שיחלוקו ויכנס כל א' וא' לחלקו אלמא ס"ל ז"ל דלאחר חלוקה שרי וכ"ל בטעמו ז"ל דאע"ג דקיי"ל דבדאורייתא אין ברירה אפ"ה אנן סהדי שע"מ כן נשתתפו שלא יוכל אחד מהן לאסרה על חברו בענין שתהא נאסרת עליו לאחר חלוקה דא"ה אסר עליה נכסי דידיה ואינו בדין: **מתני'** *המודר הנאה מחבירו ויש לו מרחץ ובית הבד מושכרים בעיר · ויש לו למדיר מרחץ ובית הבד אלא שהשכירן לאחר: אם יש לו בהן תפיסת יד · למדיר אסור מודר ליהנות מהם דכיון דיש לו למדיר בהם תפיסת יד הוו להו כדידיה ובגמרא מפרש היכי דמי תפיסת יד: ואם אין לו בהם תפיסת יד מותר · דלאו מדידיה מהני אלא [מהסוכר] וכתב הרשב"א ז"ל דכי אמרי' דבשאין לו בהן תפיסת יד מותר דוקא כשהיו מושכרין כבר אבל השכירן לאחר מכן לא דאע"ג דתנן בסמוך לביתך שאני נכנס מת או מכרו לאחר מותר דוקא במכירה הוא דשרי אבל בשכירות לא דאם איתא דאפי' בשכירות שרי ליתני השכירן וכ"ש מכרן אלא ודאי כל שקדם נדרו לשכירותו אין האיסור מסתלק ע"י שכירות אבל מתני' בהשכירן כבר ולפיכך כל שאין לו בהן תפיסת יד אין האיסור חל עליהם: **גמ'** וכמה תפיסת יד אמר רב נחמן למחצה לשליש ולרביע · דכיון דבעל המרחץ משתכר כפי מה שהמרחץ מרויח הוה ליה כדידיה: אבל בבילים מותר · דרכן היה שבעל המרחץ משתכר בבילים שהבאים לרחוץ שם היו לוקחים אותם ממנו ומש"ה קאמר שאם אין בעל המרחץ משתכר בריוח המרחץ כלל אלא שייר לעצמו אותו ריוח של בילים [מותר] לפי שאינו מגוף המרחץ: אביי אמר אפי' בבילים אסור · דאפי' כה"ג מקרי תפיסת יד: היכי דמי דשרי דמקבל בטסקא · שאינו נוטל חלק הידוע בריוח המרחץ אלא שנותן לו שכר דבר קצוב לשנה וכל כה"ג אסתלק ליה בעל המרחץ ממרחצו לגמרי ואיכא למידק אמטתין ואפי' כה"ג היכי שרי דהא מ"מ גוף המרחץ של משכיר הוא ויכול לאסור אותו על השוכר עצמו כדאמרינן בערכין בפ' האומר משקלי עלי (דף כא:) המשכיר בית לחבירו והקדישו הדר בו מעלה שכר להקדש ומוקמינן לה כשהקדישו משכיר דשוכר מעלה שכר להקדש ואקשינן התם הדר בו מעלה שכר להקדש היכי דייר בו במעילה קאי אלמא יכול לאסרה על השוכר כיון שהגוף הקרקע שלו וכ"ש שיכול לאסרה על אחרים וכי אין לו בהם תפיסת יד אמאי שרי תרצו בתוספות דאין ה"נ שאם אסר אותו המרחץ בפי' חייל אסוריה כיון שהגוף שלו כי ההיא דפרק משקלי עלי שהקדיש הבית עצמו אבל הכא במודר הנאה מנכסיו סתם איירי ואין דעתו על מה שהשכיר ואי קשיא לך דהא לעיל בפרק אין בין המודר (דף מג:) הוה סלקא דעתך דאין דעתו על מה שהפקיר ואדחיה ליה איכא למימר דלא דמי דודאי כשאדם אוסר נכסיו סתם דעתו על כל מה שהוא ברשותו ולפיכך כיון שאין ההפקר עדיין הפקר ולא המתנה מתנה אף הם בכלל האיסור אבל מה שיצא מרשותו לשעתו בשכירות כיון דהשתא מיהת לאו ברשותיה קאי אין דעתו לאסרו ור"ת ז"ל תירץ דההיא דפרק משקלי עלי דוקא גבי הקדש ומשום דהקדש מפקיע מידי שעבוד אבל הכא גבי קונמות אע"ג דמפקיעין מידי שעבוד כדאיתא בפ' אע"פ (כתובות נט:) ובפרק בתרא דמכילתין (דף פו:) ה"מ בקונם כללי כעין הקדש אבל בקונם פרטי כיון דלא דמי להקדש אלמוה רבנן לשעבודיה דאידך דלא ליפקע ליה כי היכי דאמר התם דאלמוה רבנן לשעבודיה דבעל וכך הורה ר"ת ז"ל ואחרים תירצו דההיא דפרק משקלי עלי בשלא הקדיש שכרו למשכיר וכיון דלא סגיא שלא יתחייב השוכר לתת שכר להקדש נמצא שיש להקדש יד וזכות בכל הבית כמו שהיה למשכיר ולפיכך חל הקדש על הבית וכי דייר ביה במעילה קאי אבל מתני' כשהקדים שוכר למשכיר שכרו וכיון דאסתלק ליה משכיר לגמרי לא מצי אסר ובירושלמי נמי מפליג כה"ג בין הקדים לו שכרו ללא הקדים ובודאי דההיא דפרק משקלי עלי לא קשיא דהתם במשכיר בית סתם עסקינן וראיה לדבר דקתני התם נפל חייב להעמיד לו בית ואי בבית זה נפל אודא אלא ודאי בבית סתם עסקינן ומש"ה פרכינן היכי מצי דייר ביה במעילה קאי דכיון דלא השכיר לו בית ידוע אלא בית סתם ודאי מצי מקדים ליה משכיר ויהיב ליה לשוכר ביתא אחרינא אבל בבית זה ודאי לא מצי משכיר מקדים ליה דהא אע"ג דהקדש מפקיע מידי שעבוד ה"מ הקדש מזבח אבל הקדש בדק הבית לא כדעת רש"י ז"ל ושלא כדברי ר"ת ז"ל שהוא סובר שאפי' הקדש בדק הבית מפקיע מידי שעבוד וראיה לדבר מדאמר בפרק אע"פ ובסוף מכילתין הא לא דמיא אלא לאומר לחבירו שדה זו שמשכנתי לך לעשר שנים לכשאפדנה ממך תקדוש דקדשה אלמא דוקא לכשיפדנה אבל קודם לכן לא קדשה הילכך ההיא דפרק משקלי עלי לא קשיא כלל אמתניתין ומיהו הכתי מתניתין לא ניחא דהא קונמות כקדושת הגוף דמיין כדאיתא בפרק אע"פ (שם) ובסוף מכילתין ואמאי לא מפקיעין מידי שעבוד הילכך לא מפרקא מתני' אלא בחד מהנך פירוקא דכתיבנא ואני כבר כתבתי במשנתינו דאפילו קונם פרטי ואפי' הקדים שכר שוכר מצי משכיר לאסרו עליו ולדהיאך להו תרי פירוקי בתראי ואחרים תירצו עוד דהאי מושכרים דהכא לאו מושכרים כעין שכירות
אחר

תוספות

מחלוקת בשיש בו כדי חלוקה · דאז מתהני בחלוקה שיכול לכוף את חבירו לחלוק לכך לא קנאוה רבנן אבל אין בה דין חלוקה שאין יכול לכוף את חבירו קנסו רבנן: אמר רב הונא הלכה כרבי אליעזר בן יעקב · וקשה דבפרק בתרא*) פסקינן כרבי אושעיא דאמר בדאורייתא אין ברירה בדרבנן יש ברירה והכא דאורייתא הוא ומפרש ר"ת דהא דפסקי' כרבי אליעזר בן יעקב לאו מטעם דיש ברירה אלא משום דויתור מותר במודר הנאה וכשהדירו זה את זה מדריסת הרגל לא אסרו וה"כ לפי זה שאם אסרו עצמם בדריסה אסורין ליכנס לחצר ואדם מן השוק שאסר מותר ליכנס דויתור מותר ור"י פי' דפסקינן שפיר מטעמא דיש ברירה בביצה (דף לח:) לא פסיק כר' אושעיא אלא ממאי דאמר בדרבנן יש ברירה הילכך שותפין שנדרו דריסת הרגל מותרין בחצר ואדם מן השוק מודר הנאה מחבירו אסור ליכנס דויתור אסור דאשכחן סתמא בפרקין דלעיל דויתור אסור: למחצה לשליש ולרביע · שהמשכיר מקבל שליש הריוח ואין לשוכר כ"א ב' חלקים דכרשותו הוא מקבל ואסור: אבל בבציר · פירוש בפחות מותר: אביי אמר אפילו בבציר אסור כך הגירסא לאשונה: דמקבל בטסקא · פירוש שמקבל השוכר מן המשכיר בכך וכך לשנה ואיתא ספרים דגרסי אפילו בבלין פירוש קרקע היוצר כמו על הבלין של יוצר (ב"מ דף עד.) וגרסינן לייבשן במרחץ ואם רגילות להשכיר לייבש בלין של משכיר באותו מרחץ הוי תפיסת יד:

*) נ"ל בתרא דביצה

פי' הרא"ש

מחלוקת שיש בה כדי חלוקה · ד' אמות לכל א' כיון דאפשר בחלוקה לא סמכינן אברירה: מחלוקת בשאין בה כדי חלוקה · דכיון דאי אפשר לחלוק אית ליה לראב"י דסמכינן אברירה: למחצה לשליש ולרביע · שחולקים כך השכר ביניהן: אבל בבציר לא · אם יש למשכיר פחות משליש בשכר לא מקרי תפיסת יד ויש"ג אבל בבילים לא וה"פ אם שייר המשכיר לעצמו שיש לו כח ליבש בבית המרחץ בילים של יוצר כדאמרינן באיזהו נשך (ב"מ דף עד.) על הבילים של יוצר משיקטם בכבשן וכנגד זה מלאכה קטנה דבית הבד לא מיקרי בהם תפיסת יד: דמקבל בטסקא · שהשוכר נותן גם מס של המרחץ ובית הבד דהוי שכירות בריא' כדאמר בפרק הדר עם העובד כוכבים (עירובין דף סב.) היכי דמי שכירות בריאה במוהרקי ואטורגני פי' שנותן השוכר מס ואז נסתלק בעל הבית לגמרי ואית דגרסי בפסקא שנותן השוכר דבר קצוב למשכיר ואין לו בחלק שמרויח השוכר:

שייך למתני' דלעיל וצ"ע

מס

עין משפט נר מצוה

ז א מיי' פ"ז מהלכות נדרים הלכה ד סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רמו סעיף א:

ח ב מיי' פ"ו מהלכות נדרים הלכה יב סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סי' רכח סעיף ו:

הגהות הב"ח (א) גמ' מחלוקת כשיש בה: (ב) רש"י ד"ה אבל בבציר וכו' משמע נמי בבציר ולית וכו' והכי משמע ליה תפיסת יד דאית ליה:

האומר לחבירו וכו': בעי *אבימי קונם לבית זה שאתה נכנס מת או שמכרו לאחר מהו *אדם אוסר דבר שברשותו לכשיצא מרשותו או לא אמר רבא ת"ש *האומר לבנו קונם שאי אתה נהנה לי ומת יירשנו בחייו ובמותו ומת לא יירשנו [א]ש"מ אדם אוסר דבר שברשותו לכשיצא מרשותו שמע מינה: *תנן התם [ב]קונם פירות האלו עלי קונם הן על פי קונם הן לפי אסור בחילופיהן ובגידוליהן [ג]בעי רמי בר חמא אמר קונם פירות האלו על פלוני מהו בחילופיהן מי אמרינן גבי דיליה הואיל ואדם אוסר פירות חבירו על עצמו אדם אוסר דבר שלא בא לעולם על עצמו גבי חבירו הואיל *ואין אדם אוסר פירות חבירו על חבירו אין אדם אוסר דבר שלא בא לעולם על חבירו

או

רש"י

ה"ג בעי אבימי קונם בית זה שאתה נכנס ומת או שמכרו לאחר מהו: אדם אוסר דבר וכו'. ואפילו לאחר שמת או שמכרו לאחר הוי נמי אסור או לא: תנן התם. לקמן בפרק הנודר מן הירק (א): קונם פירות האלו עלי או קונם הן לפי או קונם הן על פי אסור בחילופיהן. אם נתחלפו בפירות אחרות ודבר שלא בא לעולם הוא: גידוליהן. שנטען והגדילו: על פלוני. שאסרן על חבירו: מהו. (ב) אי הוי אסור בחילופיהן כמו שהוא אסור אי לא מי אמרינן גביה דיליה כי אמר קונם הן לפי או על פי אסור בחילופיהן אף על גב דהוי דבר שלב"ל הואיל ואשכחן גבי דיליה כי האי חומרא דאיהו אוס' פירות חבירו עליו ואהכי מחמירי' לגביה דאוסר נמי עליו דבר שלב"ל אבל גבי חבירו הואיל ואינו אוסר פירות חבירו על חבירו דאי אמר לחבירו קונם פירות של פלוני עליך לא הוי כלום לא אמרינן נמי דאית בידו למיסר ליה בחליפין דהוי דבר שלא בא לעולם:

או

ר"ן

אחר דעלמא דהא אמרינן בגמרא היכי דמי דשרי דמקבל בטסקא ומקבל בטסקא לאו היינו שכירות אלא הקרקע הרי הוא של מחזיק לעולם ומורישו לבניו אלא שנותן דבר ידוע בכל שנה לבעלים הראשונים וכל כי האי גוונא קנין הגוף מיקרי ולא שעבוד בלבד שיפקיענו קונם והאי דנקט מושכרין במתניתין משום דטסקא זו כעין שכירות הוא שאם אינו פורע המוטל עליו שנה שנה הדרא ארעא למרא וכדאמרינן בעלמא (ב"מ ד' עג:) ארעא לטסקא משתעבדא ומלכא אמר דיהיב טסקא ניכול ארעא ואפילו הכי כיון דכל אימת דבעי למפרע לא מצי מסלק ליה אידך קנין הגוף יש לו בקרקע ומש"ה לא מצי אסר אבל בשכירות דעלמא מצי אסר כל זה פלפלו הראשונים ז"ל. ותמהני עליהם לפי שאני אומר להלכה דאפי' בשכירות דעלמא כל שאין לו למדיר תפיסת יד שרי מודר לאתהנויי ממרחץ ובית הבד שיש לו למדיר מושכרין בעיר דאע"ג דמן דינא ודאי דמשכיר יכול לאסור על השוכר ואפי' הקדיש השוכר למשכיר שכרו וכדפרישנא לעיל במתניתין דרים פרקא הני מילי כשאוסר אותם לשוכר או כשאוסר אותם על כל אדם שהשוכר בכלל משום דכיון דקונמות מפקעי מידי שעבוד אסתלק ליה שעבודא דשוכר לגמרי אבל לאסור אותו על אחר לא כל הימנו דכיון דאשתייר ליה שעבודא דשוכר כשהמודר נהנה לא ממדיר הוא נהנה אלא מן השוכר כנ"ל ודבר ברור הוא. ולפיכך אני אומר דכי תנן לעיל היה א' מן השוק מודר מא' מהם הנאה לא יכנס לחצר ר"א בן יעקב אומר וכו' לאו משום רבותא דרבי אליעזר בן יעקב בלחוד תנא ליה אלא לרבותא דרבנן נמי נקטיה דסד"א נהי דקסברי רבנן דשותף מצי אסר אחבריה ה"מ משום דמפקע מיניה קנין שעבוד וכדכתיבנא לעיל אבל לאחד מן השוק לא מצי אסר הך חצר שאין בה דין חלוקה דמאי א"ל כיון דשעבוד חבירך עדיין נשאר אצלו לתוך שלו אני נכנס ולא לתוך שלך קמ"ל דכיון דהך מדיר מצי קני ליה בהא חצר קנין גוף ופירות לא כל הימנו:

*מתני' האומר לחבירו קונם לביתך שאני נכנס. כלומר למה שאני נכנס בו: שדך שאני לוקח. כלומר אם אקחנו: מת או (ג) מכרן לאחר מותר. דביתך אמר והשתא לאו ביתיה הוא וה"ה דאי נתנן לאחר נמי שרי אלא להכי נקט מכרן לאשמועינן דדוקא מכרן לאחר אבל אמר ביתך שאני נכנס ומכרו לו אסור: קונם לבית זה שאני נכנס ושדה זה שאני לוקח מת או מכרו לאחר אסור. דכיון דבית זה קאמר שויה עילויה חתיכה דאסורא הלכך אפילו מכרו לאחר אסור והוי יודע דכי היכי דבית זה חמור מביתך לענין (ד) מכרן לאחר הכי נמי ביתך חמור מבית זה לענין נפילה דאי אמר ביתך שאני נכנס ונפל ובנאו אסור ליכנס בו דכל שהוא ביתך משמע ואי אמר בית זה ונפל אף ע"פ שחזר ובנאו מותר בו דכיון דנפל אזדא ואי אמר ביתך זה משום זה אתה תופסו בין לחומרא דמכירה בין לקולא דנפילה והכי איתא בירושלמי ביתך זה משום מה אתה תופסו משום ביתך זה נפל ובני הא לית הוא ושמעינן מן הדא האומר ליורשיו תנו בית חתנות לבני או בית ארמלות לבתי ונפל היורשים חייבים לבנותו בית זה ונפל אין חייבין לבנותו ומסתברא דכי אמרינן בביתך שאני נכנס דאי נפל ובני ליה אסור לאו דוקא נפל ובני ליה במקומו דה"ה אם בנהו במקום אחר אסור דכל שהוא ביתך קאמר והאי דנקט נפל ובני לרבותא נקטיה דבאומר בית זה אע"פ שחזר *) במקומו וכמדתו הראשונה מותר: גמ' בעי אבימי קונם לבית זה שאתה נכנס מת או מכרו לאחר מהו. כלומר דנהי דאמרי' במתניתין דבאומר בית זה מכרו לאחר אסור ה"מ באוסר על עצמו דמצי אסר אנפשיה בית זה בין שיהא שלו או שימכרנו לאחר אבל אחבריה נכסי דבית זה לעולם משמע וכדמוכחא מתניתין מיהו לא כל הימנו לאסרו לכשיצא מרשותו דה"ל נכסי חבירו על חבירו וה"ה דמבעיא ליה במפרש בית זה שאתה נכנס אפילו לאחר שיצא מרשותו דאפשר דלא מהני דאיהו לא מסתפק בלישנא דודאי פשיטא ליה דזה לעולם משמע וכדמוכחא מתניתין אבל עיקר בעיא היא אפילו כי בעי למיעבד הכי אי מצי עביד כיון דנכסיה השתא ברשותיה נינהו או לאו כיון דלאחר מכן נפקי מרשותיה והוי להו כנכסי חבירו על חבירו ומש"ה מייתי לה רב' ת"ש מדתנן בחייו ובמותו מת לא יירשנו דאלמא כי פריש מצי למיסר אפילו לאחר שיצאו מרשותו כיון דהשתא ברשותו נינהו וכיון דכי פריש חייל איסורא פשיטא ליה דזה כמפרש דמי דמתני' נמי הכי מוכחא ואע"ג דלעיל (דף מב:) דחינן שאני התם דאמר בחייו ובמותו כלומר דאע"ג דזה לגבי נודר עצמו לעולם משמע לגבי מדיר לא משמע הכי וכמו שפירשתי אני למעלה הכא לא ניחא לן בההיא דחיא ואמסקנא דלעיל סמכינן: והוי יודע דכי תנן הכא אם מת לא יירשנו לאו למימרא דכיון שנכסים אסורים לו בהנאה לא יזכה בהן דהא קתני בסיפא דההיא מתניתין בפרק הגוזל קמא (דף קט.) ויתן לבניו או לאחיו ואם אין לו לוה ובעלי חובין באין ונפרעין ואם לא זכה בגוף הנכסים היאך נותנן לבניו או לאחיו והיאך בעלי חובין באין ונפרעין אלא ודאי נכסים *דידהו נינהו אלא שאינו רשאי ליהנות מהן ואיידי דתנא רישא יירשנו לומר שמותר ליהנות מהן כשאר היורשין תנא סיפא נמי לא יירשנו ולאו דוקא וכ"ת היכי קתני נותנן לבניו או לאחיו בשלמא לוה ובעלי חובין באין ונפרעין שפיר דבעלי חוב לאו מדעתיה קא מיפרעו דליהוי פורע חובו באיסורי הנאה דבכה"ג ודאי אסור דנהי דאמרינן לעיל דמבריח ארי מנכסי חברו הוא היינו כשאחר פורע שלא מדעתו אבל מדעתו ודאי אסור דהוי מוליכן מרשות לרשות וגמלא מוטל אלא בעל כרחו ב"ד מגבין להן ואע"ג דאיהו ממילא מתהני לא איכפת לן אבל נותן לבניו או לאחיו היכי שרי והא מתהני מטובת הנאה דידהו ואסור כדאמרינן לעיל (דף לו:) גבי תורם משלו על חבירו וי"ל דלאו למימרא שיתנם להם ממש אלא שמרשה להם נוקים ואומר להם נכסי אלו אסר עלי אבא ואיני יודע מה אעשה בהם טלו לעצמכם ועשו מהם מה שתרצו וכה"ג לאו מתנה הוא אלא גוונא דהפקר וכן כתב הר"ם במז"ל בפ"ה מהל' נדרים (הל' ח) שצריך להודיעם אלו נכסי אבי שאסר עלי אבא עשאה הרמב"ם ז"ל כההיא דתנן לעיל מיניה הגוזל את אביו ומת וכו' לוה ובעלי חובין באין ונפרעין ואמרינן עלה בגמרא וצריך שיאמר זה גזל אבא: תנן התם. לקמן בפ' הנודר מן הירק (דף נז:): קונם פירות האלו עלי קונם הם על פי קונם הם לפי אסור בחלופיהן ובגדוליהם. כלומר כל שאמר א' מלשונות הללו חלופיהן וגדוליהן בכלל: בעי רמי בר חמא קונם פירות האלו על פלוני מהו בחלופיהן. לאו בקונמות בלחוד קא מבעיא ליה אלא בכולהו איסורי הנאה דעלמא נמי מספקא ליה והיינו דמייתי לקמן ת"ש מהמקדש בערלה ולאו להחליפן לכתחלה מיבעיא ליה דודאי כל שהוא אסור בהנאה אסור למוכרו ולהחליפו דאי לא תימא הכי מאי איכא דמים לחמץ בפסח ולשור הנסקל שיכול למוכרו לעובדי כוכבים ואמאי תנן שהגוזל פטור מן התשלומין אלא ודאי פשיטא ליה דלכתחלה אסור אלא בעבר והחליפן מספקא ליה ולאחר נמי לא מיבעיא ליה דפשיטא ליה דמותרין שאין לך תופס את דמיו אלא עבודת כוכבים ושביעית והיינו דתנן ומייתי לה בריש חולין (דף ד.) חמץ של עוברי עבירה אחר הפסח מותר מיד מפני שהן מחליפין אלא מספקא ליה אי מיתסרי למחליף מדרבנן בעלמא או לא והכי הוי עיקר ספיקיה מי אמרינן דכי תנן במתניתין אסור בחלופיהן ובגידוליהן היינו משום שכוונת הנודר בכך ולאו משום כוונתו הוא דוקא נודר אוסר עצמו בכך דנהי דחילופיהן כדבר שלא בא לעולם דמו לגבי דידיה מצי אסר אבל לגבי חבירו לא מצי אסר או דילמא דכי תנן במתניתין אסור בחילופיהן לאו בתר דעתיה אזלינן אלא דהכא הכי הוא דכל אסורי הנאה חילופין אסורין מדרבנן למחליף עצמו הלכך לא שנא הוא ולא שנא חבירו ותמהני אדבעי רמי במודר ליבעי לה בנודר עצמו ובמתניתין גופה אי טעמא דמתניתין משום כוונת הנודר אפילו החליפן אחר חילופיהן אסורין לו ואי משום דינא דאסורי הנאה דוקא בשהחליפן הוא אבל החליפן אחר מותר בחלופיהן וי"ל דפשיטא ליה לרמי דנודר אפילו החליפן אחר אסור בחלופיהן דכיון שפרט ואמר אלו שוינהו עליו כהקדש וכמו שנפרש בפ' הנודר מן הירק עלה דהא מתניתין בס"ד מיהו הא מיבעיא ליה מי אמרינן דאפילו בשהחליפן הוא צריך אלו דלא מיתסר בהו אלא משום שבכלל דבריו הוא או דילמא להחליפן הוא לא צריך אלו דחלופיהן כגדוליהן דמי הילכך אפילו במודר אסור וכי תנן אלו להחליפן אחר איצטריך מיהו אין ה"נ דהוה מצי למבעי בנודר עצמו היכא דלא אמר אלו והחליפן הוא עצמו מהו בחלופיהן דהיינו דיניה דמודר אלא דלישנא דמתניתין באלו עדיפא ליה כנ"ל ופשטינא לה מדתנן האומר לאשתו קונם שאני מהנה לך ומיירי בשהדירה בעודה ארוסה וכיון דהכתי לא משתעבד לה חייל נדרא °ומסתברא אפילו לאחר שנשאה דמשועבד לה °והכי מוכח בכתובות בפרק המדיר (דף ע:):

*) נ"ל שחזר ובנאו במקומו. יעב"ץ

לווה

תוספות

מת או מכרו לאחר מותר. לפי שלא נתכוין לאסור אלא בעודו שלו: שדה זה שאני לוקח בית זו שאני נכנס והבית שלו מת או מכרו מהו. מי אמרי' כיון דדידיה הוא אינו יכול לאסור אלא בעודו שלו דנהי דתנן בית זה שאני נכנס ומכרו אסור ה"מ כשמדיר עצמו מבית חבירו דעתו לאוסרו עליו (שהרי אסרו עליו) כשאינו שלו ומיבעיא לאבימי כשאמר בהדיא בחייו ובמותו: ת"ש כו'. הכא לא דמי שאני הכא דקאמר בחייו ובמותו כדאמר לעיל דהכא כי נמי אמר בחייו ובמותו מיבעיא ליה משום דאין אדם אוסר דבר שברשותו לכשיצא מרשותו: תנן התם. לקמן בפרק הנודר מן הירק: אסור בחילופיהן. אם מכרם או החליפם אסורין [דמיהן וחלופיהן] דחשבינן להן כהקדש ותופס דמיו וגידולי הקדש הקדש: אמר קונם פירות אלו על פלוני מהו בחילופיהן וה"ה דמיבעיא ליה (בשאר איסורין) אם מכר מהו. שיהנה המודר מן החילופין דמאחר אסור כי הוא דלעיל דאסור בחלופיהן וה"ה דמיבעיא ליה בשאר איסורי הנאה כגון ערלה וכלאי הכרם מדקמייתי למפשט בעיין ממתני' דמקדש בערלה וכלאי הכרם וליכא לפרושי דמיבעיא ליה באיסורי הנאה מהו בחילופיהן אם מותר למוכרם בתחילה דפשיט' דאסור כדמוכח פרק כל שעה (דף כח:) לת"ד לא תאכלו איסורי הנאה משמע מדאיצטרי' קרא למישרי נבילה למכרה לעובד כוכבים אלמא דאסור למכור איסורי הנאה משום דבשעת מכירה הוא נהנה מגוף האיסור וה"ל כשרשיפא מעלי איסור וגם אם מכרם בדיעבד פשיטא ליה דמותרין מן התורה כדמפרש בשלהי פרק שני דקדושין (דף נח.) דאין לך דבר שתופס דמיו אלא עבודת כוכבים ושביעית וקאמר התם דהוו להו שני כתובים הבאים כאחד ואין מלמדין מהם שאר איסורין וכי קמיבעיא אם החליפן אסורין מדרבנן כדקאמר במתניתין קונם פירות אלו עלי אסור בחילופיהן דחילופיהן כגידוליהן או שמא גבי דידיה הואיל ואדם אוסר כו' אבל גבי חבירו דאין אדם אוסר פירות חבירו על חבירו אין אדם אוסר דבר שלא בא לעולם על חבירו וה"ה בכל איסורי הנאה ושרי ונראה דלהכי לא קמיבעיא ליה בחליפין איסורי הנאה [לאסור לאותן] שלא החליפם דפשיטא דשרי כדאמר (חולין דף ד.) חמץ של עוברי עבירה אחר הפסח מותר מיד מפני שהם מחליפין ולא מיבעיא ליה אלא לאותו עצמו שהחליפן ומבעיא בהחלפתם אי קנסינן ליה ואסור ליהנות מדרבנן:

פי' הרא"ש

קונם לבית זה שאתה נכנס ומת או שמכרו לאחר כו'. ולא דמי לבית זה שאני נכנס דכיון דמודר קאמר זה פשיטא דלעולם אסריה עילויה דאיכא ברשותו ומה לי ברשות זה ניצאה מרשותו אבל הכא אע"ג דמדיר קאמר זה דילמא אין אדם אוסר דבר שברשותו לכשיצא מרשותו אבל לעיל בפ' אין בין המודר כו' לא מפליג בין היכא דקאמר מודר שלך ובין היכא דקאמר מדיר נכסי משום דאין חילוק ביניהם בדבר התלוי בלשון ומיירי כגון דאמרינן בפרקין לבית זה שאתה נכנס בחיי ובמותי ולהכי פשיטא ליה מהך מתניתין דהגוזל ולא דמי כדלעיל שאני הכא דקאמר בחיי ובמותי: אסור בחלופיהן. אם מכרן הדמים אסורין: ובגידוליהן. אם נטען הגדל מהם אסור דחשבינן ליה כהקדש: אוסר דבר שלא בא לעולם. דכיון שלא הוחלפו עדיין וכמו שאינו אוסר

פירות

עין משפט נר מצוה

ט א מיי' פ"ה מהלכות נדרים הל' ה טוש"ע יו"ד סי' רטו סעיף ו:

י ב מיי' שם הלכה טו סמג לאוין מב טוש"ע שם סעיף א:

יא ג מיי' שם הלכה טו טוש"ע שם סעיף ב [וברא"ש בפסקיו לקמן פ"ח סי' ה]:

מסורת הש"ס

[גירסת הרא"ש בפסקיו אביי] [לעיל מב.] [ב"ק קח: לעיל מב.] [כתובות נט.] [שייך למתני' דלעיל מו.] נ"ל דידיה

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה תנן התם כו' הירק. נ"ב דף נז.: (ב) ד"ה על פלוני וכו' מהו מי הוי וכו' אסור נמי או לא וכו' בחלופיהן דהוי: (ג) בר"ן ד"ה האומר וכו' או מכרו לאחר וכו' דאי נתנו לאחר וכו' נקט מכרו וכו' דדוקא מכרו: (ד) ד"ה קונם לבית וכו' לענין מכרו לאחר וכו' מבית זה לענין וכו' משום מה אתה תופסו משום ביתך או משום זה נפל ובני לית הוא נשמעינה מן הדא וכו' נפל ובני ליה לרבותא:

גליון הש"ס

בהר"ן ד"ה בעי רמב"א בסה"ד ומסתברא נ"ל ומהסרא: בא"ד והכי מוכח וכו'. עס מסקי' דנשאת סברה וקבלה וצ"ע:

יב א מיי' פ"ה מהל' אישות הל' א ב סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' כח סעיף כא כב:

יג ב מיי' פ"ה מהלכות נדרים ה"א סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רכד סעיף א:

או דילמא משום דחילופין כגידולין דמי לא שנא הוא ולא שנא חברו אמר רב אחא בר מניומי ת"ש °האומר לאשתו קונם שאני נהנה ליך לווה ובעלי חובין באין ונפרעין מ"ט בעלי חובין נפרעין לאו משום דחילופין לאו כגידולין דמי °אמר רבא דילמא לכתחילה הוא דלא ואי עבד עבד אלא ת"ש* אהמקדש בערלה אינה מקודשת *מכרן וקידש בדמיהן הרי זו מקודשת הכא נמי לכתחילה הוא דלא ואי עבד עבד:

מתני' *בהריני עליך חרם המודר אסור הרי את עלי חרם הנודר אסור הריני עליך ואת עלי שניהם אסורין ושניהם מותרין בדבר של עולי בבל ואסורים

רש"י

או דילמא. הכי קאמר דולאי אסור בחלופיהן (א) דומיא דגידולין ניגהו וכי היכי דאסור בגידולין הכי נמי אסור בחליפין: קונם שאני נהנה לך לווה ובעלי חובין באין ונפרעין · מבעלה דרצון הבעל הוא שילוו לה והא הכא (ב) דלוותה מאחרים דחילופי ממונו של בעל הוי ולא מיתסר אלמא דאין אדם אוסר דבר שלבנ"ל על חבירו דהא נפרעין מבעלה: לאו כגידולין דמי · ובגידולין אסור אבל בחליפין מותר: אמר רבא לעולם אימא לך דחליפין כגידולין דמו ומיתסרי ואהכי לכתחילה לא תלוה ותאכל אבל בדיעבד שפיר דמי והא דאמרינן בהך פירקא דלעיל (דף מג·) המודר הנאה מחבירו ואין לו מה יאכל טתן לזה ובא הלה וטטל מזה לא דמיא להא דהאי לא רמי עליה דהאי למיפרנסיה והאי דקיהיב להאי אימור לא משום מודר קא יהיב ליה אלא מתנה בעלמא הוא דקא יהיב להאיך אבל האי בעל דלמפרנסה קאי אימא (ג) דליתסר ליה לפרוע לבעל חוב לכתחילה הוא דלא: תא שמע · דמותר אפי' לכתחילה: המקדש בערלה · שהוא איסור הנאה אינה מקודשת: מכרן וקידש בדמיהן מקודשת · אלמא דחליפין לאו כגידולין דמו דגידולין אסור ובחליפין מסתרי: ה"נ · מיירי דלכתחילה לא ימכור ואם קידש בדמיהם מאי דעבד עבד: **מתני'** הריני עליך חרם · נכסי יהיו עליך חרם: המודר אסור · אבל המדיר מותר: והבור

ר"נ

לווה · כלומר האשה ובעלי חוב באין ונפרעין. דנהי דמתסרי עלה נכסי בעלה מיהו אכתי שיעבודה אנכסיה קאי הילכך בעלי חוב באין ונפרעין דאפילו לחנן דאמר דהמפרנס אשתו של חבירו הניח מעותיו על קרן הצבי ה"מ במעלה לה מזונותיה אבל כשהיא לוה חייבת היא במה שלוותה ובעלי חוב נפרעין מן הבעל דמוציאין מזה ונותנין לזה מדר' נתן ובזה יצאתי ידי חובתי מכל מה שהאריך הרשב"א בזה: מאי טעמא בעלי חובין באין ונפרעין לאו משום דחלופיהן לאו כגדוליהן דמו · דקס"ד דכיון דבשעה שהיא לווה משעבדת נכסי הבעל הרי היא כמחלפת נכסי הבעל בנכסי אחרים כיון דלבסוף בע"ח באין ונפרעין נהי דקא אמרינן מ"ט בע"ח באין ונפרעין לאו היא גופה קשיא לן דלדידהו ליכא איסורא כלל אלא הכי קאמר כיון דלבסוף בעלי חוב באין ונפרעין היכי שרית לה ללוות כך פירשו רבותי ולי נראה דה"ק אם איתא דחלופיהן כגדוליהן דמו היאך בעלי חובין באין ונפרעין דנהי דמדינא מוציאין מזה ונותנים לזה מדרבי נתן הכא אנן סהדי דלאדעתא דידה נחית ולאו אדעתא דבעל כי היכי דלא לעביד היא איסורא על ידייהו ונראה לי דלהכי פשיטא לה מהך ברייתא ולא פשיט מסיפא דמתני' דהאומר לבנו קונם שאתה נהנה לי וכו' דתנן בסיפא לווה ובעלי חוב באין ונפרעין משום דאיהו לא הוי כמחליף דהא מאי קני נכסי אבל אשה שאין לה קנין בלא בעלה סליק אדעתין דהויא כמחלפת נכסי הבעל ממש ומשני ודילמא לכתחלה הוא דלא ואי עבד עבד כלומר כשהוא בא להחליף איסור בהיתר לכתחלה בידים אסור והחליפין אסורין אבל זו בשעה שלוותה אע"פ שהבעל מתחייב אין כאן חליפי איסור ממש הילכך יכולה היא ללוות ולאכול ואע"פ שאח"כ נפרעין מן הבעל דיעבד הוא שנעשו חליפין למה שאכלה: ת"ש המקדש בערלה אינה מקודשת מכרן וקידש בדמיהן הרי זו מקודשת · דקס"ד דכיון שאסור ליהנות מן החליפין אפילו עבר ונהנה שהחליפן באחר דליהוי חליפי חליפין אסורין ומשום הכי קשיא ליה בשעבר וקידש בדמיהן למה היא מקודשת גמורה ואינה צריכה לקדש פעם אחרת דאי אסירי חליפין מדרבנן הוה לן לאצרוכה קדושי אחריני ואמרינן הכא נמי לכתחלה הוא דלא ואי עבד עבד כלומר לכתחלה הוא שאסור ליהנות מן החליפין אבל אם עבר ונהנה נהגה דחליפין מותרין: ולענין הלכה לגבי נודר עצמו דאמר אלו אפילו החליפן אחר נודר אסור בהן והיינו מתני' אבל כשהדירו אחר וכן נמי בנודר עצמו דלא אמר אלו מסתברא דלקולא נקיטי' דכיון דבכי האי גוונא גבי אסורי הנאה דעלמא ליכא למימר דחלופיהן כגדוליהן דמי אלא מדרבנן בעלמא וכדפרישית לעיל הוה ליה ספיקא דרבנן ולקולא ואפילו עבר והחליפן חליפין מותרין אבל הרב רבינו משה בר מיימון ז"ל כתב בפ' חמישי מהלכות נדרים (הלכה ט"ז) הרי גדוליהן וחלופיהן ספק לפיכך חברו אסור בגידולי פירות אלו וחלופיהן והרמב"ן ז"ל מסתם לה סתומי לקמן בפרק הנודר מן הירק: **מתני'** הריני עליך חרם · שתהא הנאתו עליו כחרם של בדק הבית ובגליל מיירי דסתם חרמים לבדק הבית (לעיל דף יח:): הרי את עלי · שיהא הנאת חברו עליו כחרם: מותרין בדבר של עולי בבל · שהפקירום עולי בבל לכל ישראל: ואסורין

תוספות

תא שמע האומר לאשתו קונם שאני נהנה לך ותלה הדבר בתשמיש שאמר הנאת תשמישך עלי אם תיהנה משלי דאל"כ כיון דמשועבד לה לא מצי מדיר לה אי נמי דאדרה כשהיא ארוסה (או) וניסאת: **לוה** ובעלי חובין נפרעין · כדאמר לותה ואכלה ועמדה ומיאנה אין לה מזונות הא לא מיאנה יש לה מזונות ואפילו לרבנן דחנן דאמרי הניח מעותיו על קרן הצבי ה"מ במפרנס אשת חבירו סתם אבל הלוה לה בתורת הלואה נפרע מן הבעל וא"ה ולרבנן דחנן היאך פורע חובה הרי אסור לפרוע נמי שמודר הנאה ממנו וי"ל דהיינו בפורע חוב חבירו שהוא יכול לתובעו ולומר פרע לי מה שפרעתי בשבילך והוי כאילו הלוהו ממש אבל באשתו אינו חייב לפרוע לו כלל מה שפרע בשבילה: **מאי** טעמא בעלי חובות חוזרין ונפרעין לאו דחילופין לאו כגדולין דמו · ושרו ליהנות למודר דאי אסורין א"כ מעות שמוסרין לה המלוים הוו חליפי מעות הבעל ומההוא דתנן (לעיל דף מג.) המודר הנאה מחבירו הולך אצל חנוני הרגיל אצלו וכו' לא מצי למיפשט בעיין דשם חנוני לית ליה למיתבע מידי מן המדיר הילכך מתנת חנם הוא דיהיב לחנוני ואם ירצה חנוני עדיין יוכל לתבוע מודר אבל הכא דבעלי חובות יש לו על הבעל שהבעל חייב במזונות אשתו א"כ מה שהם מלוים לה הוי ממש חליפי מעות הבעל: **דילמא** לכתחילה הוא דלא הא דיעבד עבד · כלומר לותה דוקא בדיעבד קאמר דאז בעלי חובין נפרעין אבל לכתחילה לא תלוה וכשלותה הרי זה דיעבד שאין זה חליפי איסור ממה שעדיין האיסור לא בא אבל מעיקרא סלקא דעתך דשרו רבנן ללוות בתחילה ולגרום דברים שיבא לידי איסור לכן פשיט מיניה דחליפי (טומאה) מותרין: **ת"ש** המקדש [בערלה] (בדמי ערלה פי' בדמים של ערלה) · או כלאי הכרם אינה מקודשת משום דאיסורי הנאה אינון ולא הוי ממון. מכרם וקדש בדמיהן בערלה וכלאי הכרם מקודשת דאינן תופסין דמיהן אלמא שרי לאיתהנויי בחליפין דאי אסור ליהנות היה לנו לומר דאסור לשהות עמה באותם קידושין: **ה"נ** הא לכתחלה הא דיעבד · כלומר אכתי איבעיא ליה אי מותר לכתחלה הוא או דוקא דיעבד אבל לכתחלה לא ואע"ג דעל ידי הקידושין הוא נהנה ממנה לכתחילה דוקא בקידושין שלא תקנו חכמים להפקיע הקידושין דכיון שהיא אשתו הוא חייב ליהנות ממנה אבל משאר הנאות אם אסור למוכרם אם לקח מן המעות כלי אסור ליהנות ממנו דאסור בחלופיהן קרינן ביה. מפירו"ש רבינ"ו שמעו"ן מקוצ"י: **הריני** עליך חרם המודר אסור · דהכי קאמר הרי ממוני אסור עליך. הרי אתה עלי חרם הכי קאמר הרי ממונך עלי כחרם · וחרם הוי הקדש דסתם חרם לבדק הבית: **ומותרים** בדברים של עולי בבל כגון בור שבאמצע הדרך שעשאוהו עולי גולה · לפי שהפקירוהו לכל ישראל ולא נתנוהו להם להיות שותפין (כך) [בו] לענין שיוכל האחד לאסור חלק חבירו: **בדברים** של אותה העיר · שהם דרים בה שהן (מפני) שותפין וזה אסור מפני חלקו של זה:

רחבה

פי' הרא"ש

פירות חבירו על חבירו דאיכא תרתי שהפירות אינן ברשותו וגם חבירו אינו ברשותו לאסור דבר עליו גם אינו יכול לאסור דבר שלא בא לעולם כיון דאיכא תרתי: או דילמא חליפין מיתסרי מידי דהוה אגידולים · אף על גב דליתנהו בעולם וגידולים פשיטא כיון דיונקא מגוף האיסור אין חילוק בינו לבין חבירו: לוה ובעלי חובין באין ונפרעין · אפילו לחנן דאמר הניח מעותיו על קרן הצבי הני מילי במפרנס מעצמו אבל לותה חייב הבעל לשלם כדאמרינן בכתובות (דף קז:) גבי ממאנת דאין לה מזונות כגון לותה ואכלה ועמדה ומיאנה משמע הא אם לא מיאנה חייב הבעל לשלם מה שלותה ואין זה כמו פורע חובו דאסרינן אליבא דרבנן דמיירי הכא דבשעה שלותה אמרה שלא יפרעו אלא מבעלה: לאו משום דחליפין לאו כגידולין דמו · דאיתלפו אותן מעות שקבל מן הבעלים שאסורין עליה וכיון שחייב הבעל לפרוע למלוה הרי נעשו ככר המעות שנותן לאשה חליפי קונם ומהא דתנן לעיל בפרק אין בין המודר (דף מג.) שמותר המדיר לפרוע לחנוני ולפועלים אינו יכול להביא ראיה דשאני התם דאין המדיר חייב לפרוע להם הילכך מה שהם נותנים לו למודר לא הוי ח[…] בעלמא יהבי למודר ומה שהמדיר נותן להם אינו אלא מתנה בעלמא דאי בעי לא יהיב ליה מידי: דילמא לכתחילה הוא דלא הא דיעבד עבד · הא דמיבעיא ליה אי חליפין אסורים הייט א[…] לכתחילה אסור להחליפן וליהנות מן הדמים אבל אם החליפן בדיעבד הדמים מותרים והכא בדיעבד קא[…] החובין באין ונפרעין ונראה לפרש דאפילו לכתחילה לוה כדמשמע לישנא דברייתא דק[…] לותה ותשיב ליה בדיעבד כיון שהמלוה נותן לה המעות קודם שקבל המורתו מן הב[…] בעלמא הוה ולא אסרו אלא היכא שהוא מחליפן ממש: אם מכרן וקידש בדמיהן מקוד[…] אסורי שרו דאי אסירי הא לא יהיב לה מידי ומשני הכא נמי כיון דמכרן בדיעבד שרו דמי[…] עליך חרם המודר אסור · אבל לא הנודר אע"ג דלא אמר ואנא עליך לא: שניהם אסורים […] אלא אגב דבעי למתני שניהם מותרים בדבר של עולי בבל לאשמועינן דהפקר ה[…] *) והבאר שבאמצע הדרך · שבין בבל לארץ ישראל ומלאוהו עולי גולה: הרחבה והשווקים · […] שנותנין בה ספרים: והספרים · שקנאום בני העיר ללמוד בהם: והכותב חלקו […] מפרש: אלא שהכותב לנשיא אין צריך לזכות · מפני כבודו של נשיא תקנו שיקנה […] זה: ואין לו מה יאכל · לעיל (דף מג.) קתני היה מהלך בדרך והכא קא משמע […] אם אין לו מה יאכל מותר: כל מתנה · שלא נגמרה שאם הקדישה אינה מקודשת […] ספרים גופי. שאם הקדישה מקודשת וה"פ שאינה מתנה לענין זה שאם הקדישה מקו[…]

*) [שייך לדף שאח"ז]

גמרא

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה או דלמא וכו' דדומיא דגידולין: (ב) ד"ה קונם וכו' והא הכא דמאי דלווה מאחרים חילופי ממונו: (ג) ד"ה אמר רבא וכו' אימא לך דליתסר וכו' דלכתחלה הוא:

גליון הש"ס גמ' האומר לאשתו קונם. עי' ב"ק דף קט ע"א תד"ה בע"ח: שם אמר רבא דלמא לכתחלה. עי' לקמן דף פג ע"א בהר"ן ד"ה דלמא מיין:

מסורת הש"ס: קדושין ט: [שם ע"ז נה סב.] לעיל ס. [נ"ב לס.]

ואסורים בדבר של אותה העיר ואיזהו דבר של עולי בבל "כגון הר הבית והעזרות והבור שבאמצע הדרך ואיזהו דבר של אותה העיר "כגון הרחבה והמרחץ ובית הכנסת והתיבה והספרים והכותב חלקו לנשיא ר' יהודה אומר אחד כותב לנשיא ואחד כותב להדיוט (א) מה בין כותב לנשיא לכותב להדיוט שהכותב לנשיא אין צריך לזכות להדיוט צריך לזכות וחכמים אומרים אחד זה ואחד זה צריכין לזכות לא דברו בנשיא אלא בהוה רבי יהודה אומר אין אנשי גליל צריכין לכתוב שכבר כתבו אבותיהן על ידיהן: **גמ'** אמאי מיתסר אמר רב ששת הכי קתני ומה תקנתן "יכתבו חלקן לנשיא *(רבי יהודה אומר אחד כותב לנשיא ואחד כותב להדיוט ומה בין כותב לנשיא לכותב להדיוט הכותב לנשיא אין צריך לזכות והכות' להדיוט צריך לזכות וחכמים אומרים "אחד זה ואחד זה צריכים לזכות לא דברו בנשיא אלא בהוה): ר' יהודה אומר אין אנשי גליל צריכין לזכות שכבר כתבו אבותיהן על ידיהן: תניא ר' יהודה אומר אנשי גליל *קנטרנין היו והיו נודרין הנאה זה מזה עמדו אבותיהם וכתבו חלקיהן לנשיא: **מתני'** "המודר הנאה מחבירו ואין לו מה יאכל *נותנו לאחר לשום מתנה והלה מותר בה מעשה *באחד בבית חורון שהיה אביו (ב) נודר הימנו הנאה והיה משיא את בנו ואמר לחברו חצר וסעודה נתונים *הינן לפניך אלא כדי שיבא אבא ויאכל עמנו בסעודה אמר אם שלי הם הרי הם מוקדשין לשמים א"ל *נתתי לך את שלי שתקדישם לשמים אמר לו *נתת לי את שלך אלא שתהא אתה ואביך אוכלין ושותין ומתרצין זה לזה ויהא עון תלוי בראשו (ג) *אמרו חכמים "כל מתנה שאינה שאם הקדישה תהא מקודשת אינה מתנה: **גמ'** מעשה לסתור חסורי מיחסרא והכי קתני *ואם הוכיח סופו על תחילתו אסור ומעשה נמי בבית חורון באחד דהוה סופו מוכיח על תחילתו אמר רבא לא שנו אלא דאמר ליה (ד) והינן לפניך אלא כדי שיבא אבא אבל א"ל שיהו לפניך שיבא אבא מדעתך הוא דא"ל לישנא אחרינא אמרין לה אמר רבא לא תימא טעמא דא"ל והינן לפניך הוא דאסור אבל א"ל הן לפניך שיבא אבא ויאכל מותר אלא אפילו אמר ליה הן לפניך יבא אבא ויאכל אסור מאי טעמא סעודתו מוכחת עליו ההוא

רש"י

והבור שבאמצע (ה) · כדמפרש בשלהי פרק בתרא דעירובין (דף קד·): בדבר של אותה העיר · דשל שניהן הן: והספרים · ספרי תורה ששניהן נתנו בהן מעות עם אנשי אותה העיר: והכותב חלקו לנשיא · בגמרא מפרש לה: שהכותב לנשיא א"צ לזכות · ע"י אחר אבל הכותב להדיוט צריך לזכות ובזה כח נשיא יפה מכח הדיוט: בהוה · שכן דרך לחלוק כבוד לנשיא: **גמ'** תניא רבי יהודה אומר אנשי גליל קנטרנין הן · כעסנים הן: וכתבו · מדבר של אותה העיר לנשיא כדי שיהו אלו ואלו מותרין בהן: מתני' המודר הנאה מחבירו ואין לו מה יאכל · הך מתניתין אייתי נמי לעיל באידך פירקין (ד' מג·) אלא דהתם לא נקט לה אלא משום דיוקא משום דבעי למיתנא עלה הפקר דפליג בה רבי יוסי: ויהא העון תלוי בראשו · שיהא אביו המודר הנאה אוכל על ידו: אמרו חכמים כל מתנה שאינה · כל כך ברשות המקבל שאם הקדישה אינה מקודשת אינה מתנה: **גמ'** מעשה לסתור · דברישא קתני המודר הנאה וכו' וקתני תקנתא דמצי למעבד כה"ג והדר תני מעשה וכו' לסתור דבריו הראשונים: חסורי מחסרא והכי קתני · במתניתין המודר הנאה וכו': ואם הוכיח סופו על תחלתו · שלא נתן לו אלא על מנת שיתן לזה ויאכל אסור ומעשה נמי וכו': לא שנו · דאינה מתנה אלא דאמר ליה (ו) והינן לפניך דמשמע דהכי א"ל והינן נתונין לך אלא על מנת שיבא אבא: אבל אמר ליה והן לפניך שיבא אבא ויאכל מדעתיה הוא דקא אמר ליה · דהכי משמע והן נתונים לך והם בדעתך שיבא אבא הוי דוקא לו: ע"א אמר רבא לא תידוק ותימא דאיכא חילוק בין והינן לפניך בין והן לפניך דודאי תרוייהו אסירי דהא סעודתו מוכחת עליו שלא נתן לו אלא על מנת שיבוא אביו ויאכל דה"ל כמ"ד והינן לפניך:

כיפי

ר"נ

ואסורין בדבר של אותה העיר · שהם דרים בה מפני שאין לאנשי עיר אחרת חלק בהן שהם יכולין למכרן ז' טובי העיר במעמד אנשי העיר והוו להו כשותפין שאוסרין זה על זה: והתיבה · שנותנין עליה ספר תורה לקרות והספרים שקורין בהן: והכותב חלקו לנשיא · מפרש בגמרא דה"ק מה תקנתן יכתבו חלקן לנשיא דבהכי שרי כדתנן נותן לאחר משום מתנה והלה מותר בה: שהכותב לנשיא אין צריך לזכות · שמיד שכתב לו שטר מתנה קנה אע"פ שלא זכה אדם בשבילו משום דיפה כח הנשיא: ולא דברו בנשיא אלא בהוה · שאין אדם סומך להקנות לאדם אחר דמספי שמא יאסרנו עליו ולפיכך נהגו לכתוב לנשיא שאין דרכו לאסור הנאתו על הבריות וקשה לי לרבנן דאמרי לאחד זה ואחד זה צריכין לזכות אם כן מאי קמ"ל מתני' הא תנן לה תרי זמני נותן לאחר משום מתנה והלה מותר בה בשלמא לרבי יהודה קא משמע לן דאינו צריך לזכות אלא לרבנן מאי קמ"ל ונראה בעיני דקמ"ל דאע"ג דאין הלה מסתלק ממה שנתן שעדיין משתמש בביהכ"נ כבתחילה שרי דלא תימא הערמה בעלמא היא ואסור ומתני' דקתני ואסורין בדבר של אותה העיר רבנן היא ולא רבי אליעזר בן יעקב כדאמר לעיל דבית הכנסת כחצר שאין בה דין חלוקה דמי הילכך כיון דאפסיקא הילכתא לעיל כר' אליעזר בן יעקב ליתא למתני' · ויש לתמוה על הרמב"ם ז"ל שפסק בפ"ז מהלכות נדרים (הל' ד ה ו) כרבי אליעזר בן יעקב ופסק נמי למתני' וכבר השיגו הרמב"ן ז"ל בהלכותיו היכי מזכי שטרא לבי תרי: המודר הנאה מחברו וכו' · הך מתני' תנן לה בפירקין דלעיל (דף מג·) ולא נשנית כאן אלא בשביל דבר שנתחדש בה שאם הוכיח סופו על תחלתו הערמה הוי ואסור: והיה משיא את בנו · מדיר היה משיא את בנו: כל מתנה שאינה שאם הקדישה אינה מקודשת אינה מתנה · כלומר דנהי דמתנה על מנת להחזיר שמה מתנה אע"ג דאם הקדישה אינה מקודשת וכדאמרינן בפרק יש נוחלין (ב"ב קלז:) דעל מנת שתחזירהו לי הקדישו אינו קדוש דמידי דחזי ליה קאמר ליה שאני התם דמ"מ לשעתה מתנה היא אבל מתנה זו של בית חורון אפי' לשעתה אינה שלא נתכוון להקנותה לו כלל אלא שתקרא על שמו כדי שיהא אביו מותר בה והיינו לישנא דמתני' דקתני כל מתנה שאינה שאם הקדישה אינה מקודשת וכו' ולא קתני כל מתנה שאם הקדישה אינה מקודשת וכו' משום דתנא הכי קאמר כל מתנה שאינה כלום כזו שהיא בהערמה שאם הקדישה אינה מקודשת אינה מתנה והכי איתא בירושלמי רבי ירמיה בעי וכי אין אדם נותן מתנה על מנת שלא יקדישנה כיני מתניתא כל מתנה שהיא בהערמה שאינה שאם הקדישה תהא מקודשת אינה מתנה: גמ' ומה תקנתן · שלא יהו אסורין: מעשה לסתור · לא לסתור ממש קאמר דהכא שאני דאמר ליה והינן לפניך אלא הכי פריך כיון דמעיקרא תנא שרי היכי מייתי עובדא לאסור לאורחיה דתנא למיתני מעשה לסיועיה למאי דתנא ברישא: ואם הוכיח סופו על תחלתו · שהוכיח סוף דבריו על תחלתן שאינן אלא הערמה וכגון מתנת בית חורון דאסיק למילתיה ואמר והינן לפניך אבל כל שלא אמר בפירוש אע"פ שהענין מוכיח בעצמו דלא יהיב ליה אלא כי היכי דליתהני מודר אפ"ה הויא מתנה: לא שנו אלא דאמר ליה *והינן לפניך · דהוי תנאי גמור אבל א"ל ויבא אבא מדעתך הוא דאמר ליה דלאו תנאה הוא ומתנה גמורה היא אלא דאי בעי עביד הכי וכדאמרינן בפיו"ט (ביצה כ·) בההוא דאמר הבו ד' מאה זוזי לפלניא ולנסיב ברתאי דאמר *רבא ד' מאה זוזי שקיל ברתיה אי בעי נסיב אי בעי לא נסיב: ל"א אמרי לה אמר רבא לא תימא טעמא דא"ל והינן לפניך הוא דאסור אלא אפילו יבא אבא ויאכל אסור מ"ט סעודתו מוכחת עליו · דנהי דבעלמא ויבא לאו תנאי הוא הכא שאני משום דאנן סהדי שאין אדם מכין סעודה לנשואי בנו ונותנה לאחר הלכך סעודתו מוכחת עליו דמאי דאמר ויבא אבא לתנאי גמור קאמר מיהו כתב הרשב"א ז"ל דדוקא כשאמר כן בשעת מתנה אבל לאחר מכן לא כיון דבשעת מתנה לא אמר מידי אבל הרב רבינו משה בר מיימון ז"ל כתב (בפ"ז מהל' נדרים הל' טו) דאפי' לאחר שעה אסור ואינה מתנה: ההוא

תוספות

רחבה ומכאן ובית הכנסת · אתיא כרבנן דאסרו בחצר דאין בו דין חלוקה ובכנסת · יש לדקדק בשם החכמה ולא בחמת קמהלך... [illegible]

פי' הרא"ש

גמ' אמאי מיתסר · כיון שהמדיר המודר כיון שכתב חלקו לנשיא : מעשה לסתור · מעיקרא ... מייתי עובדא לאסור: ואם הוכיח סופו על תחילתו · שלא היתה מתנה גמורה אסור: אבל אמר לו ... אבא מדעתו הוא דא"ל · תלה הדבר בו אם הוא רוצה פיים לאבא שיאכל עמך כי הכל שלך : ההוא

... ובדברים של אותה העיר ויש לחלק [במתנה] מיהו מן הבור באו סבר תנא דיש ברירה בהא שהוא מסלקו מחלק חבירו אבל להכנס בדבר שחבירו שותף ודאי לית להו ברירה וה"ה דשרי ... מותרין למלאות מבור שבעיר בפרק הדר (עירובין מה:) עוד נראה להר"ר שמואל מאוורי"א ז"ל דסוגיא דהתם סברה כסברא דרים פירקין דרבנן סברי שפיר דיש ברירה ולא אסרו אלא (בברירה) ... דוקא בדברים של אותה העיר אבל בדברים של עולי בבל לא רצו לקנות לפי שהוא לכל העולם: והתיבה · ארון שנותנין בו ס"ת: והספרים · היו רגילין לקנות ספרים משל צבור ללמוד בהם והכותב חלקו לנשיא · מפרש בגמרא דה"ק כילד תקנתם יכתבו חלקם לנשיא והא דלעיל גבי חצר לא קאמר הך תקנתא דהצר שהיא מיוחדת ממש אין תקנה לתת אותה לנשיא אבל הכא דמעיקרא נמי ... שאלו מיוחדים להם לא יפסידו אם יכתבו חלקם לנשיא שגם אחר כך יכולין לילך וליכנס שהנשיא לא יקפיד עליהן כיון שגם לו אינה מיוחדת שהרי היא לכל בני העיר ולנשיא לאו דוקא ה"ה אם לאחד ... לרווחא דמילתא נקט כדמוכח לקמן לא דברו חכמים אלא בהוה והטעם לפי שמולקים כבוד לנשיא א"נ כיון שאנו מתחילים לעשות תקנה בחלק זה יש לנו לעשות התקנה הטובה שנוכל ואם נתקן ... בני העיר שגם הוא ידיר אחד מחבירו הנאה אבל הנשיא אינו רגיל להדיר ולהקפיד על ישראל: אין צריך לקנות · דאלים כחו ולכך תיקנו שיכתוב לנשיא דאין צריך לקנות שאם יתקנו לכתוב לאחר פעמים ... אתי לידי תקלה: שכבר כתבו אביהם · כלומר זכותם כתבו לנשיא מדורות הראשונים: כל מתנה שאם הקדישה אינה מקודשת אינה מתנה · כלומר שאם הקדישה בעודה בידו אינה מקודשת אינה ... מיניה ואסור אביו ליכנס בחצר וא"ת והא אמר מתנה על מנת להחזיר שמה מתנה וי"ל דהתם כל כמה דלא החזיר הוי מתנה גמורה לכל מה שירצה אבל הכא אין בידו להקנותה לשום אדם דלא שיאכל אביו: אמאי מיתסר · בשביל שכתב חלקו לנשיא: עמדו אבותיהם · לאחר בית אבות שלהם והכריזום שיכתבו חלקיהם לנשיא: מעשה לסתור · דעד השתא לא אזינן מתנה גרועה: ... סופו על תחילתו · פירוש סוף דיבורו כגון שקיים ואינם לפניך אלא כדי שיאכל פלוני אבל אמר ליה והם לפניך שיבא אביו מדעתו קאמר ליה: סעודתו מוכיח עליו. שלא היה בדעתו ליתן כ"א שיבא אביו: ההוא

הגהות הב"ח

(א) במשנה ואחד כותב להדיוט שהכותב לנשיא אין צריך כצ"ל ותיבות מה בין כותב לנשיא לכותב להדיוט נמחק: (ב) שם במשנה שהיה אביו מודר הימנו וכו' וסעודה נתונים לך במתנה ואינן לפניך אלא וכו' אמר לו אם שלי וכו' א"ל לא נתתי את שלי וכו' אמר לו לא נתת לי את שלך: (ג) שם תלוי בראשו (אמרו חכמים וכו' אינה מתנה) תא"מ ונ"ב ס"א וכשבא הדבר לפני חכמים אמרו כל מתנה שאינה שאם הקדישה אינה מקודשת אינה ... דאמר ליה ואינן לפניך וכו' שיבא אבא וכו' אבל א"ל וכו' שיבא אבא וכו' מדעתך וכו' דא"ל ואינן לפניך הוא דאסור: (ה) רש"י ד"ה והבור שבאמצע הדרך כדמפרש: (ו) ד"ה לא שנו וכו' דאמר ליה ואינן לפניך אלא וכו' דמשמע דהכי אמר ליה ואינן נתונין וכו' והם נתונים לך ואם בדעתך שיבא אבא הוי קורא לו ע"א אמר וכו' חילוק בין ואינן לפניך בין וכו' כמאן דאמר ואינן לפניך:

עין משפט נר מצוה

יד א ב ג ד מיי' פ"ז מהל' נדרים ה"ב וה"ג סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סי' רכד :

טו ה ו מיי' שם הל' יד סמג שם טוש"ע יו"ד סי' רכא סעיף ט :

מסורת הש"ס

[מכאן עד אלא בהוה נראה מיותר]

[ערוך ערך קנתר איתא קנתרנין]

[לעיל מג.]

[כתובות עא. ב"ב קלד. לעיל מג:]

נ"א בהתנה ואינן לפניך

נ"א לא נתתי

נ"א לא נתת

נ"א וכשבא הדבר לפני חכמים

[גיטין סו. זבחים כ: סוטה כב:]

ס"א ואינן

[נ"ל רב פפא]

עין משפט נר מצוה

טז א מיי' פ"ח מהל' נדרים הל' ז סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סימן רכג סעיף ג:

יז ב טוש"ע ח"מ סימן קלה סעיף ס:

ההוא גברא דהוה ליה ברא דהוה שמיט כיפי דכיתנא אסרינהו לנכסיה עליה אמרו ליה ואי הואי בר ברך צורבא מרבנן מאי אמר להון (א) ליקני הדין ואי הואי בר ברי צורבא מרבנן לקנייה מאי אמרי פומבדיתאי קני על מנת להקנות הוא וכל קני על מנת להקנות לא קני ורב נחמן אמר קני דהא סודרא קני על מנת להקנות הוא אמר רב אשי ומאן לימא לן דסודרא אי תפיס ליה לא מיתפיס ועוד סודרא קני על מנת להקנות וקני מן השתא הלין ניכסין דהדין לאימתי קני לכי הוי בר בריה צורבא מרבנן לכי הוה הדר סודרא למריה אמר ליה רבא לרב נחמן והא מתנת בית חורון דקני על מנת להקנות הוא ולא קא קני ימנין אמר ליה משום דסעודתו מוכחת עליו וזימנין אמר ליה ר' אליעזר היא דאמר *אפילו ויתור אסור במודר הנאה תנן אמרו חכמים כל מתנה שאינה שאם הקדישה תהא מקודשת אינה מתנה כל לאיתויי מאי לאו לאתויי הא מילתא *דשריא(ג) בכיפי לא לאתויי לישנא בתראה דשמעתיה דרבא:

הדרן עלך השותפין

ר"נ

ההוא גברא דהוה ליה ברא דהוה שמיט כיפי דכתנא · שהיה גונב אגודות של פשתן: אמרו ליה ואי הוי בר ברך צורבא מרבנן מאי · מה תהא עליו למה לא יקנה אותם ואם תאמר דהא אע"ג דאסרינהו עליה הוה קני להו בר בריה דהא כתבינן לעיל דמאן דאסר נכסיה אבריה אע"ג דאינו רשאי ליהנות מהן אפי' הכי גוף הנכסים דידיה הוי דמכל מקום תנן נותן לבניו או לאחיו וכיון שכן בר בריה הוה ירית להו אי הוי צורבא מרבנן או ע"ה ומהיים נמי אי בעי למתנינהו לבריה מצי עביד כדתנן נותן לבניו או לאחיו וכדפירשנו לעיל (ד' מז:) י"ל דהך עובדא הכי הוי דלההוא גברא הוו ליה תרין בני חד דמעלי ואידך דהוי שמיט כיפי דכתנא והכירו בו דהוה בעי למתבינהו לנכסיה לההוא דמעלי ומשום הכי אמרו ליה אי הוי בר ברך צורבא מרבנן למה לא יזכה בנכסים ואהדר להו שפיר קאמריתו ליקני הדין פלגא ואי הוה בריה צורבא מרבנן ליקניה בריה לההוא פלגא ואי לא ליהוו כולהו להך ברא דמעלי: אמרי פומבדיתאי קני על מנת להקנות הוא ולא קני · דאע"ג דמתנה על מנת להחזיר שמה מתנה התם שאני דמכל מקום הרי הוא זוכה בה לשעתו ומשתמש ממנה אבל הכא דלא אקני ליה לבריה כי היכי דליזכי בהו כלל אלא כי היכי דליקנינהו לבריה כי הוי צורבא מרבנן לא קנה והך ברא דמעלי קני כולהו נכסי דהא כל היכא דהאי לא קני לאידך אקנינהו: ורב נחמן אמר קני על מנת להקנות קנה · אע"פ שלא נתן לזה כלל אלא כדי שיקנה לפלוני: דהא סודרא קני על מנת להקנות הוא · דכי יהיב קונה סודריה למקנה אינו מזכהו בו לשום דבר אלא שיהא לו בו קנין בכדי שיקנה לו קרקע שלו ואפי' הכי חשבינן ליה קנין שעל ידו קנה לוקח את השדה אלמא קנין כי האי קנה: אמר ליה רב אשי מאן לימא לן דסודרא אי תפיס ליה לא מתפיס · כלומר מנא לך דאי בעי מקנה לעכוביה לגמרי לא מצי עביד: ועוד סודרא קני על מנת להקנות מן השתא הוא · כלומר לכשתמצא לומר דסודרא קני על מנת להקנות הוא מיהו איכא ביה חדא למעליותא דהוי קני על מנת להקנות מן השתא מקמי דמהדר סודרא מקנה לקונה דשתם קנין מעכשיו הוא אבל הכא הלין נכסי לאימת קני לכי הוי בריה צורבא מרבנן דמסתמא כיון שלא הקנהו אלא להקנותם לבנו ודאי לא היה דעתו שיקנם עד אותה שעה דמאי לעביד בהו בנתיים: והדר · והוא שעתא הדר סודרא למריה · כלומר כלתה לה אותה הקנאה בין שהקנהו בקנין בין שהקנהו בחזקה ורב נחמן דאמר קני על מנת להקנות קנה נהי דמודה במקנה לאחר שלשים יום דלא קנה דאיהו גופיה אמר בפרק האשה שנפלו לה נכסים (כתובות פ"ב) דהאומר לחבירו משוך פרה זו ולא תקנה עד לאחר שלשים יום דלא קנה בעומדת באגם הוה ס"ד דרב נחמן דהכא כיון דלא אמר בהדיא דלא ליקני עד דהאי צורבא מרבנן ולכי הוי דמי ורב אשי דחי ליה דכיון שלא רצה להקנות אלא כי היכי דלקנייה לבר בריה מסתמא לא נתכוין שיקנה עד אותה שעה והיא שעתא כלתה לה קנייתו ומיהו כי אמרי' הכי דוקא בקנין *) ומשיכה וחזקה שאינן מתקיימין אבל בקנין שטר שהשטר קיים ועומד לכי הוי בר בריה צורבא מרבנן קני דהא המקדש את האשה בשטר ואמר לה הרי את מקודשת לי לאחר ל' יום מקודשת אם לא נאבד השטר ולא נתקרע וכן לענין הגט וכדאיתא התם הרשב"א ז"ל ולי נראה דהכא אפי' בשטר לא מהני דהאי גברא מלוה מחמת מיתה הוא ואי בשעתיה לא קני לאחר מיתה נמי לא קני דאין שטר לאחר מיתה *) והיכי דקא פליג רב אשי סתמא: אמר ליה רבא לרב נחמן והא מתנת בית חורון דקני ע"מ להקנות הוא ולא קני.דאי קני ליהוי מודר מותר בו דהא אפסקיה אחר: זמנין א"ל משום דסעודתו מוכיח עליו · שאין אדם עשוי ליתן לאחר סעודה שהכין לנשואי בנו הילכך לא הוי אלא הערמה ואסור כך פי' רבותי וקשה לי נהי דמוכחת עליו הא בהדיא אמר דלא יהיב מידי לבריה אלא לאקנויי לבר בריה ואפ"ה אקשינן דאם איתא דקני במתנת בית חורון הוה למשרי אע"ג דאמר ליה והינך לפניך דמ"מ כיון דקני הא אפסקיה אחר וכיון שכן מאי שני ליה סעודתו מוכחת עליו וכי מוכחת יותר ממאי דאמר בהדיא והינך לפניך וכ"ל דה"ק סעודתו מוכחת עליו דבעי מדיר דליתהני אבוה מסעודה דעביד איהו לבריה דהכי הוא אורחא דמילתא דלאיתהנויי אבוה מסעודה דאיניש אחרינא מאי נפקא ליה מינה הלכך סעודתו מוכחת עליו דלאבוה מדידיה מתהני אבל הכא אדרבה ניחא ליה להאי גברא דליתהני בר מאבוה שכך סדר נחלות ולא שתקפוץ נחלה ממנו לבן בנו: וזמנין א"ל ר' אליעזר היא דאמר אפי' ויתור אסור במודר הנאה · לאו דשייך הכא דין ויתור אלא דלדמיון בעלמא נקטיה דכי היכי דמחמיר ר' אליעזר בנדרים טפי מבדיני ממונות דאילו בדיני ממונות דריסת הרגל שריא ולית בה משום גזל ואילו מודר הנאה מחבירו אסור ליכנס בחצרו ה"נ נהי דקני ע"מ להקנות לענין דינא קני משום חומרא דנדרים אמרינן דלא קני: מאי לאו לאתויי הא מילתא דכיפי · דאפי' לענין דינא קני ע"מ להקנות לא קנה: לא לאתויי לישנא בתרא דשמעתיה דרבא · דאמר דאפי' יבא אבא ויאכל אסור משום דסעודתו מוכחת עליו:

*) נ"ל משיכה

*) נ"ל והיינו ולענין

רש"י

כיפי דכיתנא · שהיה גוזל אגילי פשתן ואית דאמרי שהיה משמט עצמו מללמוד תורה והיה עוסק באגילי פשתן: ואי הוה בר ברך צורבא מרבנן מאי · כלומר מה יהיה ומי יורש נכסיך: ליקני הדין דאי הוי בר בריה צורבא מרבנן וכו' · משום דאכתי לא הוי בר בריה בעולם והוה ליה מזכה לעובר והמזכה לעובר לא קנה: קני על מנת להקנות הוא · דברא בנכסי אביו לא צריך קנין הלכך מקני ליה לבריה אדעתא לאקנויי לבר בריה היא(ג): וכל דקני על מנת להקנות לא הוי קנין: דהא סודרא קני על מנת להקנות הוא · דהא לא(ד) מקני נותן למקנה כליו של קונה והא מקני ליה לדידיה דקא מקני ליה לההוא חפץ לקונה הכא נמי כי אמר על מנת להקנות קני: אי תפיס ליה לא מתפיס · בתמיה דאי בעי מקנה למישקל בכנפא דסודרא (ה) ולמיקניה למישקליה לדידיה ליכא מאן דמחי ליה: ועוד סודרא · לא דמי להיא כלל דאילו גבי סודרא כי תפיס ליה משמע דהכי אמר ליה קני השתא (ו) בשעת קנין על מנת להקנות וקני השתא הסודר ומקני ליה בשעת קנין החפץ אבל קני נכסי דהדין לאימת קא קני להו לכי הוי בר בריה צורבא מרבנן הלכך השתא נמי לא קני ואסור לקנות להן וכן בנו נמי לא קנה ואי בעי אביו יהיב ליה לנכסיה ולכל מאן דבעי: והא מתנת בית חורון דקני על מנת להקנות הוא ולא קני זימנין אמר ליה וכו' · דהתם הייטו טעמא דלא קני דסעודתו מוכחת עליו דודאי לא יהיב ליה אלא משום סעודה ואסור (ז) הואיל ומחזי דמיתהני מיניה הכא נמי כיון דקא בעי דיאכל אבא לא קנה אידך משום דקא מתהני אביו מיניה והכי אסור: לאו לאתויי הא מילתא דשדיא בכפילה · כלומר האי מעשה שמוטל בתנאי כפול דכפל לדיבוריה (ח) דאמר ליקני הדין ואי הוי בר בריה צורבא מרבנן ליקנייה לבריה דודאי לא קנה ואית דגרסי מאי לאו לאתויי הא מילתא דשמיט בכיפי מילתא דבית חורון דדמיא לאותו מעשה דכיפי דכתנא: לא לאיתויי לישנא בתרא דשמעתיה דרבא · דאמר לעיל אפי' א"ל והן לפניך שיבא אבא ויאכל דאסור אבל היכא דא"ל ליקני הדין דאי (ט) הוי בר בריה צורבא מרבנן לקנייה קני על מנת להקעת הוא:

הדרן עלך השותפין

[לעיל נב: וש"נ]

[נפרש"י והר"ן ז"ל דשריא בכפילה לא לאתויי וכו']

תוספות

דהוה שמיט כיפי דכיתנא · אגילי פשתן היה שמיט ומקלקל אותם: אסרינהו לנכסיה · הדירו שלא יהנה מנכסיו בחייו ובמותו: אמרו לו. לאביו למה אסרת בנך אחר מותך: אמר ליה ליקני הדין דאי הוה ברי' צורבא מרבנן ליקני. כלומר יקנה נכסי' הללו שאם יהיה בנו צורבא מרבנן יקנה אותם לו: קנה על מנת להקנות הוא · שהבן קונה לעצמו כדי להקנות לבנו ולא הוי כשאר זוכים בשביל חביריהם ומועיל דכל עיקר הזכייה אינה בשביל עצמו כי אם בשביל חבירו המקבל המתנה אבל הכא אמר ליה קנה כדי שתקנה לבנך כשיהיה צורבא מרבנן וגם לעצמו לא נגמרה המתנה ולא הויא לה כמתנה על מנת להחזיר דמסיק בקידושין (דף ו:) דמקנה בה קרקע לנותן דהתם נגמר המכירה כשאמר ליה הריני נותן לך דבר זה על מנת להחזיר ובכסף זה תקנה לי שדי אבל הכא מפרש בהדיא שאינו מקנה לו אלא ע"מ להקנות: ורב נחמן אמר קני · (והכא קני) ואע"ג דהשתא אין הבן בעולם ולא מחלק בין בא לעולם ובין לא בא לעולם ובין שמקנה לבן עצמו כדי להקנות לבנו: דהא סודרא · שקונין בו חליפין: קנה על מנת להקנות הוא · כלומר ורגילות הוא שהוא מחזיר לו הסודר ויודע הוא שלא יתקיים בידו וקני ליה שהרי יודע שמקנה הוא לו ע"י הקנין החפץ שלו וכמו כן [הכא על מנת] להקנות הוא אע"פ שלא תתקיים מתנה בידו קנה שפיר ויקנה אותה לבן: ומאן לימא לן דהך סודרא אי תפיס ליה לא מתפיס: כלומר מאן לימא לן דאי בעי לא פסיק ליה דילמא ודאי אי בעי פסיק ליה ומתנה מעליא היא (אבל) [ועוד] קני ע"מ להקנות ליכא לדמויי לסודרא

פי' הרא"ש

דהוה שמיט כיפי דכיתנא · גוזל תכשיטי נשים שעושין כיפי והם של פשתן כדאמרינן בשבת (דף נז:) כיפה של צמר: אסרינהו לנכסיה עלויה · בחייו ובמותו והעביר נחלתו ממנו ונתנה לאחיו: ואי הוי בר ברך צורבא מרבנן מאי · לא ירש חלק הראוי לאביו: אמר להון לקני הדין ט' · ע"מ שיקנה לבנו אי הוי צורבא מרבנן: כל קני על מנת להקנות לא קני · דכיון דהוא אינו קונה לעצמו לא חשיב להקנות לאחר זמן כיון דאינו זוכה לו עתה בקנין זה: דהא סודרא קני על מנת להקנות הוא · שהקונה מקנה סודרו למקנה שיתן לו חפץ אחר חליפי הסודר והוא אינו קונה הסודר אלא מחזירהו לקונה ומקנה לו החפץ וה"נ אע"פ שזה אינו קונה מה שנותנים לו יכול הוא להקנותו לאחר.

מאן לימא לן דהאי סודרא דאי בעי לא תפיס ליה · אלא ודאי מנהגא בעלמא הוא מה שנהגו להחזיר הסודר ואי בעי תפיס ליה דקני ליה לגמרי אבל הכא שהבן לא קנה כלום לא מצי לקנויי לבר בריה. הלין

[illegible] קונה בו מיד אבל *) כשיש תרתי לריעותא שאין המתנה נגמרה לו וגם אחר זמן לאו קנייה הוא ומטעם זה נראה דאפי' אם [illegible] סברא דפומבדיתאי והאי דקאמר הדרא סודרא למריה לאו דוקא אלא כלומר קניין שאינו גמור אינו מועיל להקנות בו לאחר [illegible] נכסיו לאחר שלשים יום דההיא שעתא דהל הקניין הדרא סודרא למריה כי ההיא דנתקרע או שאבד למאן דאמר לכשתתן [illegible] נתבטלה המשיכה ומיהו אם הקנה לו מעכשיו ע"מ שתחלה לאחר ל' ודאי נגמרה המתנה מיד קודם החזרת הסודר: [illegible] לא קנה דאי קנאה א"כ קנאה המקבל ובהיתר מקנה לה לאביו וא"כ אמאי אסרו' ומשני משום דסעודתו מוכיח עליו שלא [illegible] לא קנה ע"מ להקנות קני בעלמא משום דמקנה שפיר למקבל אך המקבל יקנה אותה לאחר אבל הכא אין דעתו להקנות [illegible]

הגהות הב"ח

[illegible]

גליון הש"ס

[illegible]

א א מיי' פ"ט מהלכות נדרים הלכה ה סמג לאוין רמב טור ש"ע יו"ד סי' רי"ז סעיף א:
ב ב מיי' שם הלכה ו טור ש"ע שם סעיף ב:
ג ג מיי' שם הלכה ז טוש"ע שם סעיף ח:

תורה אור

הנודר מן המבושל מותר בצלי ובשלוק אמר קונם תבשיל שאיני טועם אסור במעשה קדרה רך ומותר בעבה ומותר בביצה טורמוטא ובדלעת הרמוצה הנודר ממעשה קדרה אין אסור אלא ממעשה רתחתה אמר קונם היורד לקדרה שאיני טועם אסור בכל המתבשלין בקדרה:

גמ' תניא ר' יאשיה אוסר ואע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר שנא' ויבשלו (את) הפסח באש כמשפט לימא בהא קמיפלגי דרבי יאשיה סבר הלך אחר לשון תורה ותנא דילן סבר בנדרים הלך אחר לשון בני אדם לא דכולי עלמא בנדרים הלך אחר לשון בני אדם מר כי אתריה ומר כי אתריה באתרא דתנא דילן לצלי קרו ליה צלי ולמבושל קרו ליה מבושל באתרא דר' יאשיה אפילו צלי קרו מבושל והא קרא נסיב לה אסמכתא בעלמא: קונם תבשיל כו': והא מתבשיל נדר אמר אביי האי תנא כל מידי דמתאכל ביה ריפתא תבשיל קרו ליה והתניא הנודר מן התבשיל אסור בכל מיני תבשיל ואסור בצלי ובשלוק ובמבושל ואסור בהיטריות רכות שהחולין אוכלין בהן פיתן איני והא רבי ירמיה חלש על לגביה ההוא אסיא לאסיוה חזא קרא דמחת בביתיה שבקיה ונפק אמר מלאך מותא אית ליה לדין בביתיה ואנא איעול לאסאה יתיה לא קשיא הא ברכיכי הא באשוני רבא בר עולא אמר הא בקרא גופיה והא בגוויה דקרא דאמר רב יהודה לוליבא דקרא בסילקא לוליבא דכיתנא בכותחא ודבר זה אסור לאומרו בפני עם הארץ רבא אמר מאן חולין רבנן רבא לטעמיה דאמר רבא כמאן

*)[מנחות לט:] **)ר"ה טז. ע"ש

[חולין ל: וש"נ] [פסחים נ. וש"נ] [תוספתא פ"ג] דה"ב לה

רש"י

הנודר מן המבושל מותר בצלי ובשלוק · מבושל כראוי (א): שלוק · מבושל יותר מדאי: קונם תבשיל במשמע: מעשה קדרה רך · שיש בה רוטב: אבל לא בעבה · כגון דייסא: טורמוטא הרמוצה · מפרש בגמ': רתחתא · דבר שרותח כגון רוטב וכל דדמי ליה: היורד לקדרה · דמשמע בין לוגן בין רותח: אסור בכל המתבשלין · בין רך בין עבה: גמ' ר' יאשיה אוסר · בצלי ובשלוק דמתקרי נמי מבושל: הלך אחר לשון בני אדם · דאין דרכם לקרות לצלי מבושל: והא מתבשיל נדר · דמשמע בין רך בין עבה: האי תנא · דמתניתין דלא קרי לעבה תבשיל: בכל מידי דמתאכלא ביה ריפתא · דמלפתין בו את הפת קרי תבשיל: והא תניא · בניחותא: בהיטריות רכות · בדילועין רכות שהחולין אוכלין בהן פיתן: איני · מי אוכלין החולין מהן: חזא קרא דמחיתא · דלעת מונחת שם שהיה אוכל ממנה: לוליבא דקרא בסלקא · תוכו של דלעת יפה לאכול עם התרדין: לוליבא דכיתנא · תוכן של זרעוני פשתן יפים לאכלן בכותח: ודבר זה אסור לאומרו בפני עם הארץ · משום דדבר מעולה הוא לרפואה ואסור לומר להם שום דבר שיהנו ממנו ואית דאמרי דלא ניכלו טובא וליפסדו כיתנא: חולין רבנן · שעוסקין בתורה ואינם נהגים מן העולם ובאים לידי חולי:

מגלינן

ר"ן

ולענין הלכה בסודר קיימא לן כרב נחמן דסודרא קני על מנת להקנות הוא ולא מני מקנה לעטובי דאע"ג דרב אשי אמר ליה מאן לימא לן דסודרא אי תפיס ליה לא מתפיס דחויא בעלמא הוא דקאמר ליה ולא סבר לה דאיהו גופיה אמר בפ"ק דקידושין (ד' ו:) גבי האומר לאשה הרי את מקודשת לי במנה זה על מנת שתחזירהו לי דכולהו קני לבר מאשה גזרה שמא יאמרו אשה נקנית בחליפין ואי סלקא דעתך דאי תפיס מתפיס מאי גזרה דאי הכי נקנית היא בחליפין ואין לך [קנין] גדול מזה אלא ודאי רב אשי גופיה סביר' ליה דסודרא אי תפיס ליה מקנה לא מתפיס והכא דחויא בעלמא הוא דדחי ליה לרב נחמן מיהו נהי דלענין סודרא קיימא לן כרב נחמן לענין קני על מנת להקנות משמע דלא קי"ל כותיה דבהא רב אשי פליג עליה לגמרי משום טעמא דסודרא קני ע"מ להקנות מן השתא הוא אבל הכא הדר סודרא למרה אבל הרמב"ם ז"ל פסק בשתיהן כרב נחמן משמע דס"ל ז"ל דכיון דפרכא קמייתא דרב אשי דרך דחויא היא כדכתיבנא כל מאי דקאמר ליה נמי לדחויי מכוין ולאו לאיפלוגי עליה *והרמב"ס ז"ל בהלכותיו מסתם לה סתומי:

נ"ל והרמב"ן

הדרן עלך השותפין שנדרו

הנודר מן המבושל מותר בצלי ובשלוק · שאינם בכלל לשון מבושל · שלוק בשיל ולא בשיל דהכי דשלוק נמי משמע מבושל יותר מדאי כדאמרינן בפ' כל הבשר (חולין דף קי:) הכבד אוסרת ואינה נאסרת שלוקה אוסרת ונאסרת שלוק דהכא בשיל ולא בשיל הוא דבנדרים הלך אחר לשון בני אדם ותבשיל שנתבשל יותר מדאי בכלל מבושל הוא: אמר קונם תבשיל שאיני טועם אסור במעשה קדרה רך ומותר בעבה · מעשה קדרה כגון חלקא טרגים וטיסני וקאמר דאם הוא רך אסור אבל עבה מותר דהאי תנא כל מידי דמתאכלא ביה ריפתא תבשיל קרי ליה כדאי' בגמ' ומעשה קדרה עבה באפי נפשיה אכלי ליה בלא פת ואמרי' בגמ' דאסור בצלי ובשלוק דהא מתאכלא ביה ריפתא וכי קתני שאני טועם לאו דוקא דאמר הכי אלא לרבותא נקטיה לומר דאפילו אמר שאני טועם מותר בעבה ומפורש בירושלמי דכי היכי דבקונם תבשיל מותר בעבה הכי נמי נודר מן המבושל מותר בעבה: ומותר בביצה טרמיטא · מפרש בגמרא דשלקי לה במיא חמימי אלפא זימני ואלפא זימני במיא קרירי עד דמתזוטרא כדבלע לה ולא מתאכלא בה ריפתא ומשמע דדוקא בה הוא דשרי אבל כל שלא נתבשלה כל כך אסורה דהא מתאכלא ריפתא בהדה והכי איתא בירושלמי בשם רב חסדא אסור בביצה מגולגלת שכן דרך החולה לאכול בה פתו דאלמא כל שלא נצטמקה כל כך שהפת נאכלת עמה בכלל תבשיל הוא: גמ' תניא ר' יאשיה אוסר · דנודר מן המבושל אסור בצלי: ואע"פ שאין ראיה לדבר · שהצלי יהא בכלל מבושל זכר לדבר דכתיב ויבשלו (את) הפסח ופסח אינו נאכל אלא צלי וכתיב ויבשלו ומיהו לאו ראיה גמורה היא כדאמר במסקנא דבנדרים הלך אחר לשון בני אדם: ירושלמי אמר רבי יוחנן הלכו בנדרים אחר לשון בני אדם אמר ר' יאשיה הלכו בנדרים אחר לשון תורה מה נפיק ביניהון אמר קונם יין שאיני טועם בחג על דעתיה דרבי יוחנן אסור ביום טוב האחרון של חג על דעתיה דר' יאשיה מותר אף ר' יאשיה מודה שהוא אסור לא אמרה ר' יאשיה אלא לחומרין ע"כ ולפום גמרא דילן דאפי' ר' יאשיה מודה דאין הולכין בנדרים אלא אחר לשון בני אדם שמעינן מינה דבין להקל בין להחמיר האומר בחג יו"ט האחרון של חג בכלל: והא מתבשיל נדר · ואמאי מותר בעבה דהא תבשיל הוא: האי תנא כל מידי דמתאכלא ביה ריפתא תבשיל קרי ליה · אבל מעשה קדרה עבה דלא מתאכלא ריפתא בהדיה לא מיקרי תבשיל ואית דמפרשי דאסור במעשה קדרה רך קא קשיא ליה דלאו תבשיל הוא ושני דכיון דמתאכלא ביה ריפתא תבשיל קרי ליה: והתניא · בניחותא: ואסור בהיטריות רכות · דלועין קטנים: שהחולין אוכלין בהן פתן · מדקא יהיב טעמא לאיסורא מפני שהחולין אוכלין בהן פתן ש"מ דכל מידי דמתאכיל ביה ריפתא תבשיל מיקרי: איני · דדלועין יפין לחולה: ברביכי · מעלו: אשוני · קשין: בקרא גופיה · קשה: גוויה דקרא · מה שבתוכו מעלי: לוליבא דקרא · מה שבאמצע: בסילקא · יבשלו עם תרדין: לוליבא דכיתנא בכותחא · מה שבתוכו טוב לאכלו עם כותח: ודבר זה אסור לאמרו בפני עם הארץ · כדי שלא יעקרו הפשתן לכך: מאן חולין רבנן · אין הכי נמי דקרי בין רכיכי בין אשוני קשין לחולי וכי קתני שחולין אוכלין בהן פתן לאו חולין ממש אלא מאן חולין רבנן דאפילו בבריאותן הן תשושי כח מפני שהתורה מתשת כחם:

כמאן

תוספות

הנודר מן המבושל מותר בצלי ובשלוק · שלוק שאין מבושל יותר: קונם תבשיל שאני טועם אסור במעשה קדירה רך · מפרש בגמרא כל מידי שמטמנין בו פת לשרות קרוי תבשיל ומותר בעבה שאינו נאכל עם פת ול"ע אמאי שני למיתני שנין אחר מריש לפלוג בנודר מן התבשיל בלא שאומר שאני טועם ובשאר בני כנוס ושלוק ומליה נקט דווקא שאני טועם להוסיף בו איסור וי"ל רבותא נקטי' דאפ"ה מותר בעבה וברישא נמי למיתני מבושל שאני טועם מותר בצלי ובשלוק אלא לא היה חופש חידוש [כהאי] דמבושל לא משמע בשום ייתור צלי ושלוק: [טורמוטא והרמוצה] · מפרש בגמ': רבי יאשיה אוסר בצלי ואע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר · ולכך לא הוי ראיה דבנדרים הלך אחר לשון בני אדם: והא מן תבשיל נדר · ולכך לא הוי תבשיל כיון שהוא רך כמים בעלמא: בהיטריות · פירוש קרייאני: [איני] וכי קרי טובים לחולים וכו': ברביכי · מועילים לחולים: באשוני · פירוש קשות הם רעות לחולה שאינן מבושלות כצורך: בקרא גופה · פירוש היינו שבקרא קשה הוא ורע לחולה: בגוויה · רך שבתוכו יפה לחולה: לוליבא דקרא · כל דבר שהוא [רך] קרי לוליבא: בכותח · טוב ליתן בכותח: ודבר זה אסור לאומרו בפניהם · שמלעיגים עלינו ואומרין שאנו קובעים מילי דחוכא ואיטלולא בהש"ס ובקונט' פירש שאסור ללמוד להם שום תקנה ולא נראה: מאן חולין · דקתני לעיל שהחולין אוכלין כו': רבנן · שמתוך שעמלים בתורה הם חלשים אבל לחולין ממש לא מעלי: רבא לטעמיה · דרבנן איקרו חולים:

כמאן

פי' הרא"ש [שייך לעמוד שלפנים]

[illegible]

... בכפילה לשון המוכלך בכפל שכפל דבריו ואמר קני על מנת להקנות: ליטנא בתרא דרבא · ואפילו אמר וכן לפניך אסור: הדרן עלך השותפין

הנודר מן המבושל · שאמר קונם מבושל עלי: מותר בצלי ובשלוק · שלוק זה שנתבשל יותר מבושל כדאיתא בכל הבשר (חולין קי:) דכבד אוסרת ואינה נאסרת שלוקה אוסרת ונאסרת: אסור במעשה קדרה רך · מפרש בגמרא כל מידי דמיתאכל בפת מיקרי תבשיל: מותר בעבה · שנאכלת בלא פת: בביצה טורמוסא ובדלעת הרמוצה · מפרש בגמרא: מעשה רתחתה · דבר הנרתח והנגמר בקדרה: בכל המתבשל בקדרה · אפי' אינו נגמר בה: גמ' ויבשלו (את) הפסח · בדברי הימים כתיב: והא מתבשיל נדר · וכיון דרך הוא כמו מים בעלמא לא מיקרי תבשיל: דמתאכיל ביה ריפתא · שמורין בו הפת ואוכלין אותו: והתניא · בניחותא ומייתי ראיה מהיטריות דקות שהחולין אוכלין בהן פתן: הא ברכיכי · טובים: באשוני · קשים: בגוויה דקרא · הרך שבתוכו הוא טוב: לוליבא דקרא בסילקא · דבר רך קרי לוליבא שמלבלב ומצמיח טוב לתת אותו בסילקא: לוליבא דכיתנא · נותנין אותו במים עד שמלבלב ונעשה רך ואחר כך נותנין אותו בכותח: אסור לאמרו בפני ע"ה · שילעיגו על דברינו שדברים אלו אפילו הנשים יודעות אותן:

כמאן

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה הנודר וד"ה שלוק הד"א:

גליון הש"ס גמ' שנאמר ויבשלו (את) הפסח · קשה לי אמאי לא מייתי מקרא בתורה בפ' ראה גבי פסח ובשלת ואכלת וי"ל: שם ותנא דילן סבר בנדרים · לעיל דף ל ע"ב · ולקמן דף נא ע"ב: בהר"ן ד"ה ולענין הלכה וכו' דאי תפיס · עיין בתוס' קדושין שם ובדף כו ע"ב ד"ה אלא מאי לדמי:

תורה אור

כמאן מצלינן על קצירי ועל מריעי [כמאן כר' יוסי] מדאמר קצירי ומריעי שמע מינה קצירי קצירי ממש מריעי רבנן: ומותר בעבה: מתני' דלא כבבלאי *דאמר ר' זירא בבלאי טפשאי דאכלי לחמא בלחמא א"ר חסדא (א) דמשאיל להון להלין נקדני דהוצל הדין דייסא היכן מעלי למיכלה דחיטי בלחמא דחיטי ודשערי בלחמא דשערי או דלמא דחיטי בדשערי ודשערי בדחיטי רבא אכליה בחסיסי רבה בר רב הונא אשכחי' לרב הונא דקאכיל דייסא באצבעתיה אמ' ליה אמאי קאכיל מר בידיה א"ל הכי אמר רב דייסא באצבעתא בסים וכל דכן בתרתין וכל דכן בתלת אמר ליה רב לחייא בריה וכן אמר ליה רב הונא לרבה בריה מזמנים לך למיכל דייסא עד פרסה למיכל בישרא דתורא עד תלתא פרסין אמר ליה רב לחייא בריה וכן א"ל רב הונא לרבה בריה *כל מידעם לא תפלוט קמיה רבך לבר מן קרא ודייסא שהן דומין לפתילתא של אבר ואפילו קמי שבור מלכא פלוט רבי יוסי ורבי יהודה חד אכיל דייסא באצבעתיה וחד אכיל בהוצא א"ל דאכיל בהוצא לדאכיל באצבעתיה עד מתי אתה מאכילני צואתך אמר ליה דאכיל באצבעתיה לדאכיל בהוצא עד מתי אתה מאכילני רוקך רבי יהודה ורבי שמעון אייתו לקמייהו *בלוספיין רבי יהודה אכל ר' שמעון לא אכל א"ל רבי יהודה מאי טעמא לא אכיל מר אמר ליה ר' שמעון אלו אין יוצאין מבני מעים כל עיקר אמר ליה רבי יהודה כ"ש שנסמוך עליהן למחר רבי יהודה הוה יתיב קמיה דר' טרפון אמר ליה רבי טרפון היום פניך צהובין אמר ליה אמש יצאו עבדיך לשדה והביאו לנו תרדין ואכלנום בלא מלח ואם אכלנום במלח כל שכן שהיו פנינו צהובין אמרה ההיא מטרוניתא לרבי יהודה מורה ורוי אמר לה הימנותא בידא דההיא איתתא אי טעימנא אלא קידושא ואבדלתא וארבעה כסי דפסחא וחוגרני צידעי מן הפסח עד העצרת אלא °חכמת אדם תאיר פניו *אמר לי' ההוא צדוקי לרבי יהודה פניך דומין אי כמלוי רבית אי כמגדלי חזירין א"ל ביהודאי תרוייהו אסירן אלא עשרים וארבעה בית הכסא אית לי מן ביתא עד בי מדרשא וכל שעה ושעה אני נכנס לכל אחד ואחד ר' יהודה כד אזיל לבי מדרשא שקיל גולפא על כתפיה אמר גדולה מלאכה שמכבדת את בעליה רבי שמעון שקיל צנא על כתפיה אמר גדולה מלאכה שמכבדת את בעליה דביתהו דרבי יהודה נפקת נקטת עמרא עבדה גלימא דהוטבי כד נפקת לשוקא מיכסיא ביה וכד נפיק רבי יהודה לצלויי הוה מיכסי ומצלי וכד מיכסי ביה הוה מברך ברוך שעטני מעיל זימנא חדא גזר רבן שמעון בן גמליאל תעניתא ר' יהודה לא אתא לבי תעניתא אמרין ליה לא אית ליה כסויא שדר ליה גלימא ולא קביל

דלי

קהלת ח

ר"נ

כמאן מצלינן אקצירי ואמריעי · בכל ימות השנה : כמאן כר' יוסי · דאמר בפ"ק דר"ה (ד' טז) אדם נדון בכל יום דאילו לרבנן דאית להו דנדון בר"ה כיון שנגמר דינו אין תפלה מועלת להן: קצירי קצירי ממש. חולין ומיקרו קצירי לפי שנכנס קצרה מחמת חליים: מתני' דלא כבבלאי · מתני' דשרי עבה משום דלא מתאכלא בי' ריפתא : דלא כבבלאי · דאילו לבבלאי כיון דאכלי בהדי ריפתא תבשיל מיקרי ואסור: נקרני · שאוכלי' בנקיות לשון אחר נקדני שמדקדקים באכילתן וכדאמרי' בפ' שלשה שאכלו (ברכות דף נ׳) הנקדנים תופסין אותו בכך: דייסא· מאכל של חטים מבושלים: דחיטי בלחמא דחיטי · דרב חסדא מבני בבל היה שהיו אוכלים פת בדייסא : בחסיסי · קמח של קליות : עד פרסה · לך פרסה כדי לאכול דייסא : לפתילה של אבר · שאינו מתעכל : בהוצא · בקליפת עץ : מאבילני רוקך · שאין דרך לקנח הצואה לאחר שנתנה לתוך פיו כשמחזירה בקערה: מאבילני צואתך· צואה שתחת הצפרנים: בלוספיין· מין תאנים שקשין להתעכל : כ"ש שנסמוך עליהן למחר. שמתוך שאין מתעכלין מתעכבין במעים וכל זמן שעומדין שם זנין את הגוף: מורה ורוי· בעל הוראה ומשתכר שמתוך שראתה פניו צהובין היתה סבור' שנשתכר:כמגדלי חזירי'. שמתוך שמרויחין הרבה פניהם צהובין: גולפא · קנקן והיה מביאו לבית המדרש כדי שישב עליו : שמכבדת את בעליה · שלא היה יושב ע"ג קרקע:דהוטבי·גלימא חשוב:שעטני מעיל · שהיה חשוב בעיניו כמעיל :

דלי

רש"י

מצלינן אקצירי · רופא חולי עמו ישראל : מריעי · על פליטת סופריהן : מתניתין · דקתני דעבה לא מיתאכלא בריפתא: דלא כבבלאי · דמלפתי פיתן בדייסא דהוית עבה : נקדני · דייקנים במאכל : [היכן מעלי] · באיזה דבר מעולה אכילת הדייסא : דחיטי · יכול לאכלה בלחם של חטים ודייסא דשערי יכול לאכלה בלחם של שעורים : או דילמא · דייסא של חטים יפה לאכול בשל שעורים ושל שעורים בשל חטים ואית דגרסי נקרני מלשון כי קרן עור פניו (שמות לד) מלאים חכמה ומאירה פניהם שנא' חכמת אדם תאיר פניו:אכלה בחסיסי · היה מלפת פיתו בחסיסי ומפרש לה במסכת פסחים (דף מ:) קימחא דאבישונא קמח של קליות שעורים שלא הביאו שליש ומיבשין אותן בתנור וקלופין הן: מזמני לך לאכול דייסא עד פרסה · דע שאותו מאכל אינו סועד לבך אלא עד הילוך פרסה · ובשר השור עד שלש פרסאות: ע"א אי מזמני לך לאכול דייסא עד פרסה · לך אחר דייסא לאכול וטפי לא ולאכול בשר שור לך עד שלש פרסאות : כל מידעם לא תפלוט קמי רבך · לא תרוק רוק בפני רבך כדאמר במס' עירובין (דף נט·) הרק לפני רבו חייב מיתה שנאמר וכל משנאי אהבו מות אבל אם אכלת דלעת ודייסא ונזדמן לך הרוק בפיך פלוט בפני רבך וזרוק אותו לחוץ שיש בו סכנת נפשות שהן קשין לגופו של אדם כפתילה של אבר : ואפילו לפני שבור מלכא פלוט · ולא תתבייש: עד מתי אתה מאכילני רוקך· שהיה נותן הצואה בפיו ומדביק בו הרוק שבפיו ומחזירו בקערה: צואתך · עפרורית שבצפרניו : בלוספיין · תאנים שנתבשלו יותר מדאי : כיון שאין יוצאין מבני מעים(ג):כ"ש.דמעלו שנסמוך עליהן שאין אנו צריכים לאכול מאכל אחר למחר : מורה ורוי · אתה תלמיד בעל הוראה ואתה שיכור מפני שהיו פניו צהובין כל שעה : הימנותא בידא דההיא איתתא · אמונתי בידך שאיני שותה כל השנה יין אלא קידושא ואבדלתא : וחוגר אני צדעי · וקושר אני צדעי פדחתי משום מיחוש ראשי מפני ד' כוסות ששתיתי שאני חושש מהן מפסח עד עצרת : אי כמלוי ברבית כו' · שהן מרויחין ביותר ופניהן צהובין ויפין : תרוייהו · לגדל חזירין ולהלוות ברבית אסירי ליהודאי ודאי לאו מינייהו פני צהובין : שקיל גולפא · היה נושא הקנקן לבית המדרש לישב עליה : מלאכה שמכבדת כו' · דעכשיו ישב עליה בבית המדרש : נפקת נקטת עמרא · יצאת לשוק וקנתה צמר (ג) ועבדה גלימא : דהוטבי · ועשתה ממנו סרבל טוב : וכד נפקת · איהי לשוקא הות מיכסי ביה : (ד) ורבי יהודה כד הוה מצלי הוה נמי מכסי ביה : שעטני מעיל · שהיה להן חביב כל כך שלא היה להן אחר :

דלי

תוספות

כמאן מצלינן האידנא על החולים כר' יוסי · דאמר אדם נדון בכל יום דאילו למאן דאמר דנדון בראש השנה הוי תפלת שוא : מתני' דלא כבבלאי דאכלי דייסא בנהמא · וא"כ גם תבשיל עבה אסור לדידהו : היכא דמשאיל להני נקרני · פירוש מי ימצא שישאל להני נקיי הדעת כמו נקיר שמיה (פסחים קיא:) וכן נגנר הגירו (ביצה ח:) ויש מפרשין נקדני כמו (ברכות נ.) הנקדנין תופסים אותו ע"כ וכל המדקד' בדברי' נקרא נקדן: בחסיסי. קמח של קליות וכן פרש"י (פרק כל שעה ד' לט) ור"ת פירש קמח של עדשים ופירושו נראה יותר דלפרש"י היה לו לקרותו קימחא דאבישונא ועוד אמר פ' כל שעה תמחו ליה קדרה בחסיסי ואי קימחא דאבשונא הא אמר לעיל מיניה בההוא פירקא דאסור : לפלוט · כלומר אם יצטרך לרוק ירוק ואל יניח בשביל כבוד רבו : בלוספיין · מין תאנים רעים : כל שכן דנסמוך עליהם למחר · שלא יתעכלו מהר וכל זמן שהמאכל בתוך הבני מעיים הלב נסעד : וחוגרני צדעי · פירוש חוגר וקושר היה צדעיו לפי שהיה חש בראשו על היין ששתה בפסח : שקיל גולפא · לישב בבית המדרש : שמכבדת בעליה · שלא אצטרך לישב על גבי קרקע : שעטני מעיל · חשוב היה לו כמעיל :

דלי

פי' הרא"ש

כמאן מצלינן אמריעי ואקצירי כר' יוסי · דאמר אין אדם נדון בר"ה : מריעי רבנן · מרוב גרסתם חלשי : מתני' דלא כבבלאי · דלדידהו אפי' עבה מיקרי תבשיל : נקרני דהוצל · נקיי הדעת כמו המנקר תגרו : בחסיסי · קמח של קליות:באצבעתא בסים· האוכל באצבע אחד הוא טוב וכל שכן בשתי אצבעות או בשלש : למיכל דייסא עד פרסה · לך שמה : כל מדעם לא תפלוט · כל מאכל שאכלת אם אתה יושב לפני רבך ויש לך רוק בתוך פיך תבלעהו ולא תפלוט אותו לפני רבך : לבר מקרא ודייסא שדומין לפתילה של אבר · הבולע רוקו אחר שאכלם : מאכילני רוקך· הנדבק בצואה אבל אצבעו היה מקנח מן הרוק : מאכילני צואתך · שבין צפורן לבשר : בלוספיין· מין תאנים : מורה ורוי. בעל הוראה כמותך ישתכר : וחוגרני צדעי· מכאב הראש : שקיל גולפא אכתפיה·תבית לישב עליה בבית המדרש:נקטת עמרא·לקחה צמר: שעטני מעיל· שהיה חשוב עליו כמעיל :

דלי

[ביצה טז. ע"ש]

[תמיד כז:]

[נ"ל בלופסין ועי' לקמן נ: היה שמה וכו']

ברכות נה. ע"ש

הגהות הב"ח (א) גמ' אמר רב חסדא ליכא דמשאיל : (ב) רש"י ד"ה כיון שאין וד"ה כ"ש דמעלו סד"א : (ג) ד"ה נפקא וכו' לצמר הס"ד ואח"כ מ"ה ועבדה גלימא דהוטבי סד"א : (ד) ד"ה וכד נפקא וד"ה ור' יהודה הד"א :

דלי ציפתא ואמר ליה לשלוחא חזי מאי איכא מיהו לא ניחא לי דאיתהני בהדין עלמא *ר' עקיבא איתקדשת ליה ברתיה (דבר) דכלבא שבוע שמע (בר) כלבא שבוע אדרה הנאה מכל נכסיה אזלא ואיתנסיבה ליה בסיתוא הוה גנו בי תיבנא הוה קא מנקיט ליה תיבנא מן מזייה אמר לה אי הואי לי רמינא ליך ירושלים דדהבא אתא אליהו אידמי להון כאנשא וקא קרי אבבא אמר להו הבו לי פורתא דתיבנא דילדת אתתי ולית לי מידעם לאגונה אמר לה ר' עקיבא לאנתתיה חזי גברא דאפילו תיבנא לא אית ליה אמרה ליה זיל הוי בי רב אזל (א) תרתי סרי שנין קמי דר' אליעזר ור' יהושע למישלם תרתי סרי שנין קא אתא לביתיה שמע מן אחורי ביתיה דקאמר לה חד רשע לדביתהו שפיר עביד ליך אבוך חדא דלא דמי ליך ועוד (ב) [שבקך] ארמלות חיות כולהון שנין אמרה ליה אי צאית לדילי ליהוי תרתי סרי שנין אחרנייתא אמר הואיל ויהבת לי רשותא איהדר לאחורי הדר אזל הוה תרתי סרי שני אחרנייתא אתא בעשרין וארבעה אלפין *זוגי תלמידי נפוק כולי עלמא לאפיה ואף היא קמת למיפק לאפיה אמר לה ההוא רשיעא ואת להיכא אמרה ליה °יודע צדיק נפש בהמתו אתת לאיתחזויי ליה קא מדחן לה רבנן אמר להון הניחו לה שלי ושלכם שלה הוא שמע (בר) כלבא שבוע אתא ואיתשיל על נידריה *ואשתריי ואשתרי (ג) מן שית מילי איעתר רבי עקיבא מן כלבא שבוע מן אילא דספינתא דכל ספינתא עבדין ליה (ד) מן עינא זימנא חדא אנשיוה על כיף ימא אתא הוא אשכחיה ומן גוזא דזימנא חדא יהיב ארבעה זוזי לספונאי אמר להו אייתי לי מדעם ולא אשכחו אלא גוזא על כיף ימא אתיוה ליה אמרו ליה (ה) עביד מרנא עליה אישתכח דהוה מלי דינרי דזימנא חדא טבעת ספינתא (ו) וכולי עיסקא הוה מחית בההוא גוזא ואישתכח בההוא זימנא דמן *דסרוקיתא ומן מטרוניתא ומן

משלי יב

תורה אור

רש"י

דלי ליפתא. הגביה המחללת שהיה יושב עליה: ואמר ליה לשלוחא. דאזל לביתיה: חזי מאי איכא. ראה כמה עושר יש לי שנעשה לו נס ונתמלא כל אותו מקום זהובים: ואיתנסיבת ליה בסיתוא. בימות החורף: הוה גנו בי תיבנא. היו ישנים בין התבן שלא היו להם כרים וכסתות: קא מנקיט ליה תיבנא מן מזייה. היה מלקט התבן משערו: אי הוי לי רמינא לך ירושלים דדהבא. אם יהיה לי סיפוק שאתעשר אעשה לך ירושלים של זהב בתי נפש שמצויירת בכל ענייני ירושלים והיינו דאמרינן במסכת שבת (דף נט.) עיר ירושלים של זהב כדעבד ליה רבי עקיבא לדביתהו: אתא אליהו קרא אבבא וכו'. עבד הכי משום קורת רוח להן דלדידיה לא היה לו אפילו תבן כמו להם: שפיר עביד ליך אבוך. דאדריך מנכסיה: חדא דלא דמי לך. שהוא גרוע ממך ועוד שמניחך באלמנות חיות שהרי הניחך כמה שנים (ז): יודע צדיק נפש בהמתו. אית דאמרי דאיהי הות ידעה דר' עקיבא הוה ואמרה ליה דלא מיתגניא בעיניה ואית דאמרי דלא הות ידעה אלא הכי קא אמרה דלדיק לא מבזה לאינשי: שלי ושלכם שלה היא. על ידה הוא כל מה שלמדתי: מן שית מילי איעתר רבי עקיבא מן כלבא שבוע. דפליג ליה בנכסיה: ומן אילא דספינתא דכל ספינתא עבדין ליה מן עינא. עושין להן (ח) מן אותו ענין של איל ואית דגרסי מן עיינא היו עושין כמין ראש של עץ והיו נותנים בו כספים: אנשיוה על כיף ימא. ששכחו לאותו איל על שפת הים ומצאו רבי עקיבא: ומן גוזא. תיבה: ארבעה זוזי לספונאי. ליורדי הים לריוח: אייתו לי מדעם. הביאו לי שום דבר: (ט) מרנא עליה. ימתין אדונינו עליו עד שנביא לך יתר: דזימנא חדא טבעה ספינתא. וכל ממונא דהוה בספינתא הוה מונח בההוא גוזא: ומן מטרוניתא. שפעם אחת הוצרכו חכמים ממון הרבה לבית המדרש ושיגרו את ר' עקיבא אצל מטרוניתא אחת ולוה ממנה ממון גדול וכשנתנה לו אמרה לו מי יהיה לי ערב שתפרע לי לזמן קבוע אמר לה מי שתרצה אמרה לו הקב"ה והים שהיה ביתה על שפת הים אמר לה ר"ע כן יהיה כשהגיע הזמן חלה ר"ע ולא היה יכול להביא הממון יצתה אותה מטרוניתא על שפת הים ואמרה רבש"ע גלוי וידוע לפניך כי לך ולים הזה האמנתי מעותי הכניס הקב"ה רוח שטות בלבו של [בת] קיסר ונכנס' לבית גנזיו ונטלה קרטלית חרקה לים והשליכה הים לפתח ביתה של אותה מטרוניתא ונטלתה ולאחר זמן הביא לה ר' עקיבא הממון ואמר לה אל יחר ליך שלא הבאתי לך הממון בזמן שקבענו שחליתי אמרה לו יהא הכל שלך שממוני בא לידי בזמנו וספרה לו כל המעשה ונתנה לו מתנות גדולות ופטרתו לשלום:

ומן

ר"נ

דלי ליפתא. מחללת: חזי מאי איכא. מעשה נסים הוה נקיט: מן מזייה. היה מלקט התבן משערותיה: רמינא לך ירושלים דדהבא. תכשיט של זהב שירושלים מצוייר בה והכי עבד לה כדאיתא בפרק במה אשה (שבת דף נט.): אתא אליהו אדמי להון כאנשא. כדי לנחם אותם ולהראות להם שיש עניים יותר מהם: דלא דמי לך. שאינו דומה לך ממשפחה חשובה כמותך: ואת להיכא. שלא היו לה בגדים ראויים: יודע צדיק נפש בהמתו. יודע הוא זה שנצטערתי בשבילו: שלי ושלכם שלה הוא. תורתי ותורתכם בשבילה היא שנתנה לי עצה למיזל לבי רב: אילא דספינתא. בכל ספינה היו עושין דמות איל מעץ לנחש ולסימן שתהא הספינה קלה בהליכתה כאיל והיו ממלאין אותו דינרי זהב: ומן גוזא. תיבה העשויה להניע בתוכה ממון הספינה כדאמרינן (ר"ה ו.) בי גזא דרחמנא לשון אוצר: ומן מטרוניתא. פעם אחת הוצרכו ר"ע ותלמידיו מעות והלכו אצל מטרוניתא אמרה לו לר"ע הריני מלוה אותך ותהיה אתה לוה והקב"ה והים ערבים בדבר קבע לה זמן לפרעון וכשהגיע זמנה הלכה אותה מטרוניתא על שפת הים אמרה רבש"ע גלוי וידוע לפניך שר"ע חולה ולא היה בידו לפרוע חובו ראה שאתה ערב בדבר מיד נשטית בתו של קיסר ונטלה ארגז מלא אבנים טובות ודינרי זהב וזרקה לתוך הים והים הביאתו במקום שהיתה אותה מטרוניתא יושבת על שפת הים מיד נטלה אותו ארגז והלכה לה לימים נתרפא ר"ע ובא לו אצל ההיא מטרוניתא ומעותיו בידו לפרעון חובו אמרה לו חזרתי אצל הערב והוא פרע כל החוב והא לך מה שנתן לי יותר ומאותו ממון שהחזירה לו נתעשר ר"ע:

זמן

תוספות

דלי ליפתא. פירוש הגביה המחללת וסמך שימלא שם מעות הרבה בנס: גני בתיבנא. מחמת עוני: מנקיט ליה תיבנא. מתה שנאחז לו בשערו: רמינא ליך ירושלים דדהבא. וכן עשה כדאיתא בשבת (דף נט.): דלא דמי ליך. אינו ראוי והגון לך: אילא דספינתא. כל הספינות עושין להם איל של זהב: ומן מטרונים'. פעם אחת הוצרכו תלמידי רבי עקיבא למעות הלכו אצל מטרוניתא ללוות ממנה אמרה להם איני מאמנת אמר לה רבי עקיבא מי את חפצה שאתן ליך ערב אמרה לו מי שאמר והיה העולם וים הגדול וכשהגיע הזמן חלה רבי עקיבא ולא בא הלכה על שפת הים אמרה רבש"ע היום חלה רבי עקיבא עבדך והוא העמידך ערב לי מה עשה הקב"ה באותו היום נשטית בת קיסר ונטלה קופסא מליאה כסף וזהב והטילה לים וצפה ובא לאותו מקום ונטלה אותו ומצאה בה ממון גדול וכשנתרפא רבי עקיבא בא אצלה ואמר גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שחליתי באותו הזמן עכשיו הרי כל ממונך בידי וסיפרה לו כל המעשה והכניסתו בבית גנזיה ונתנה לו מתנות גדולות:

[בע"י ליתא]

[בערוך ערך סרק אורחת ישמעאלים תרגום ירושלמי סיען דסרקאי]

כתובות סג: [ע"ש כמה שינויים]

[בכתובות ליתא וכן משמע ביבמות סב: ע"ש]

פי' הרא"ש

דלי ליפתא. הגביה המחללת וסמך על הנס שירבה שם מעות: דכלבא שבוע. עשיר גדול היה כדאיתא בפרק הניזקין (גיטין דף נו.): רמינא לך ירושלים דדהבא. אם יהיה לי סיפוק אעשה ליך ירושלים של זהב עטרה הנקראת עיר של זהב וכן עשה לה כדאיתא בפרק במה אשה (ד' נט.): אתא אליהו כו'. כדי לנחמם מצער עניותם: מן עינא. עושין איל של זהב או פני אדם כמין הנאן: גוזא. תיבות עץ גדול: מן מטרוניתא. פעם אחת הוצרכו ישראל ללות מעות ולוה אותם ר' עקיבא ממטרוניתא אחת אמרה לו מי שאמר והיה העולם והים הגדול יהיו ערבים שלי כשהגיע זמן הפרעון חלה ר"ע הלכה ועמדה על שפת הים ואמרה ידעתי שאלמלא שמכבו אונס את ר"ע היה פורע בזמנו מי שאמר והיה העולם והים ישלימו ערבותם מה עשה הקב"ה שלח רוח שטות בבתו של קיסר ונטלה קופסא מלאה זהב ומרגליות ושלחה על פני המים והרוח הביאתה לפני אותה מטרוניתא ונטלתה וכשעמד ר"ע מחליו נטל בידו הממון והביאו לה אמרה לו כבר פרעו לי ערביך לקחה

הגהות הב"ח (א) גמ' אזל הוה תרתי סרי: (ב) שם ועוד שביק ליך ארמלות חיות: (ג) שם ואשתרי מן נכסים מן שית מילי: (ד) שם עבדין ליה חד מן עינא: (ה) שם אמרו ליה יעביד מרנא: (ו) שם טבעת ספינתא דמן דסרוקיתא וכוליה עיסקא וכו' בההוא זימנא ומן מטרוניתא כצ"ל: (ז) רש"י ד"ה חדא דלא וכו' שנים הס"ד ואח"כ מ"ה ואת להיכא שלא היה לה בגדים ראויים הס"ד: (ח) ד"ה ומן אילא וכו' עושין לגן ראש מן ענין של איל ואית דגרסי מין פנא היו עושין: (ט) ד"ה אייתו וכו' דבר הס"ד ואח"כ מ"ה יעביד מרנא:

ד א מיי' פי"ב מהל' שכירות הל"י סמג עשין פח טוש"ע חו"מ סי' שלז סעי' ע:

ומן אשתו של טורנוסרופוס ומן קטיעא בר שלום: רב גמדא יהיב ד' זוזי לספונאי לאתויי בהון מידעם לא אשכחו אתיוה ליה בהון קופא אישתמיט על (א) לחרתא חפרו בתריה אשכחוה דרביע על מרגלייתא אייתינון ליה כולהון *אמרה ליה בת קיסר לרבי יהושע בן חנניה *תורה מפוארה בכלי מכוער א"ל למדי מבית אבוך במה מניחין יין אמרה ליה במאני דפחרא אמר לה כולי עלמא בפחרא ואתון במאני דפחרא אתון אחיתון במאני דכספא ודהבא אזלת ורמת חמרא במאני דכספא ודהבא וסרי אמר לה אף אורייתא כן (ב) והאיכא שפירין וגמירין אמר לה אי הוו סנו הוו גמירין טפי ההיא דאתיא לקמיה דרב יהודה מנהרדעא לדינא ואיתחייבת מן דינא אמרה ליה שמואל רבך הכי דנן אמר לה ידעת ליה אמרה ליה אין גוצא ורבה כריסיה אוכם ורבה שיניה אמר לה לבזוייה קאתית תיהוי ההיא אתתא בשמתא פקעה ומתה: ומותר בביצה טורמיטא: מאי ביצה טורמיטא אמר שמואל עבדא דעביד לה שוי אלפא דינרי (ג) ומעייל לה אלפא זימני במיא חמימי ואלפא זימני במיא קרירי עד דמתזוטרא כי היכי דבלעיתה ואם אית (ד) כיבא סריך עלה וכד נפקא ואתיא ידע אסיא מאי סמא מתבעי ליה ובמאי מתסי שמואל הוה בדיק נפשיה *בקולחא עד דמסתרין אינשי ביתיה עליה שעריהון תנן התם *"היה עושה בכלופסין לא יאכל בבנות שבע לא יאכל בבלופסין מאי כלופסין מינא דתאיני דעבדין מנהון לפדי ההוא גברא דיהב עבדא לחבריה לאגמוריה אלפא מיני לפדי אגמריה תמני מאה אזמניה לדינא לקמיה דרבי אמר רבי אבותינו אמרו נשינו טובה אנו אפילו בעינינו לא ראינו רבי עבד ליה הלולא לר"ש *ברבי כתב על בית גננא עשרין וארבעה אלפין ריבואין דינרין נפקו על בית גננא דין ולא אזמניה לבר קפרא °אמר ליה אם לעוברי רצונו כך לעושי רצונו על אחת כמה וכמה אזמניה אמר לעושי רצונו בעולם הזה כך לעוה"ב עאכ"ו: יומא דמחייך ביה רבי אתיא פורענותא לעלמא א"ל לבר קפרא לא תבדיחן ויהיבנא לך ארבעין גריוי חיטי א"ל ליחזי מר

דכל

ר"ן

ומן אשתו של טורנוסרופוס. שהיה ר"ע מקפחו בקראי בפני קיסר ומקנתרו בדברים פעם אחת בא לביתו סר וזעף אמרה לו אשתו מפני מה פניך זועפים אמר לה מפני ר"ע שמקנטר אותי בכל יום בדברים אמרה לו אלהיהם של אלו שונא זמה הוא תן לי רשות ואכשיל אותו בדבר עבירה נתן לה רשות ונתקשטה והלכה לה אצל ר"ע כשראה ר"ע אותה רק שחק ובכה אמרה לו מה איטן הנך תלת מילין אמר לה שנים אפרש שלישי לא אפרש רקקתי על שבאת מטיפה סרוחה בכיתי על האי שופרא דבלי בארעא והוא שחק שלפה ברוח הקדש שעתידה להתגייר ולהנשא לו ולא רצה להודיעה אמרה לו כלום יש תשובה אמר לה הן הלכה ונתגיירה ונשאת לו לר"ע והכניסה לו ממון הרבה. האי דקטיעא בר שלום מפורש בע"ז (דף י:): *ודאמרן הכא דשמע אבוה ואתשיל על נדרה מפרש בכתובות בפ' אע"פ (דף סג.) דפתח ליה אילו הוית ידיע דהואי חתנך גוברא מרבנן מי אדרתיה אמר לו אפי' פרק אחד אפילו הלכה אחת. איכא לאקשויי היכי פתח ליה בהא פתחא והא נולד הוא ותנן לקמן בפ' פותחין (דף סד.) דאין פותחין בנולד כיצד אמר קונם שאני נהנה לאיש פלוני ונעשה סופר ואמר אילו הייתי יודע שיעשה סופר לא הייתי נודר יש לומר דשאני הכא דר"ע על דעת שיעשה סופר נשאה כדאיתא התם בפ' אע"פ בהדיא וכיון שכן לאו נולד הוא דשכיח טובא שילמוד פרק אחד והלכה אחת: רב גמדא וכו' קופא. קוף: אשתמיט. ברח ונכנס בתוך חור אחד: אייתינון ליה כולהון. ממדת חסידות ולא מן הדין: וסרי. נתקלקל היין: אי הוו סנו. טפי הוו גמירין שלא יהו נאים: כי היכי דבלע יתה. כשיעור שאדם יכול לבלעה כאחת בלא לעיסה: סריך עלה. הכאב היה נאחז ונסרך בבילה: וכד נפקא ואתיא. כשהיתה יוצאה מן הגוף: ידע אסיא מאי סמא מתבעי ליה. לפי מראה שבה היה מכיר הרופא באיזה סם יתרפא החולי: בקולחא. לא ידעתי מה הוא ולפי שלא היה בקי שמואל בבילה טורמיטא היה בודק עצמו בקולחא: עד דמסתרין אינשי ביתיה עליה שעריהון. שכל כך היה אותו קולחא בודק אותו עד שהיה שמואל מתעלף ואינשי ביתיה מתוך צערן היו סותרות קליעת שער שלהן: היה עושה בכלופסין. מין תאנים: לא יאכל בבנות שבע. מין אחר של תאנים ומש"ה לא יאכל שאין לו לפועל לאכול אלא מאותו מין ממש שעושה בו: לפדי. שם תבשיל של תאנים: אבותינו אמרו נשינו טובה. כדכתיב (איכה ג) נשיתי טובה היה תמה על שהוא כל כך במיני תענוג: נפקו על בית גננא דין להוצאת הנישואין:

דיקולא

רש"י

ומן אשתו של טורנוסרופוס. אדון אחד ששמו רופוס והיה מפטפט בדברי תורה כנגד ר"ע והיה ר"ע מנצחו בכל פעם והיה אותו אדון מתבייש ובא וסיפר לאשתו אמרה לו אני אפתהו ואכשילהו לפי שהיתה יפת תואר ביותר באתה אצלו וגילתה שוקה כנגדו ורק ר"ע ושחק ובכה אמרה לו מדוע עשית כן אמר לה השנים אומר לך מה שרקקתי בשביל שמטיפה סרוחה באת ובכיתי בשביל שיופיך עתיד לבלות בארץ ומה ששחק לא רצה לומר לה אעפ"כ הפצירה בו עד שאמר לה שעתידה להתגייר ותנשא לו אמרה לו וכי יש תשובה אמר לה הן ונתגיירה לאחר שמת בעלה ונשאת לו והביאה לו ממון גדול: מן קטיעא בר שלום. מפורש במסכת ע"ז בפ"ק (דף י:): קופא. קוף: על לחרתא. נכנס הקוף בחור אחד בקרקע: רביע. רובץ: הכי דנן. כמו שדנתני אתה בתמיה: ידעת ליה. מכרת אותו: ורבה כריסיה. בטן גדול יש לו: טורמיטא עבדא דעביד ליה. לההיא בילה טורמיטא שווי אלפא זוזי: עד דמתזוטרא. שמתמעטת כדי שיכול לבולעה שלימה: ואי אית ביה כיבא. במעיו סריך עליה על ההיא בילה וניכר בה: וכדנפקא ממעיו. שלימה ידע אסיא כו': הוה בדיק נפשיה בקולחא. היינו דומיא דבילה טורמיטא והיה מפספס כל מעיו אם יש בהן כאב והיה מתחלש ומתעלף כל כך עד שאשתו בוכה עליו ותולשת שערה מחמת דאגה: היה עושה. הפועל שמלקט לו בכלופסין: לא יאכל בבנות שבע. שלא הרשתו התורה לאכול אלא מאותו המין שהוא מלקט דכתיב כי תבא בכרם רעך ואכלת ענבים וגו' (דברים כג): לפדי. מיני מאכל: לאגמורי אלפא מיני לפדי. שילמדו לעשות אלף מיני מאכל: אזמניה לדינא. על מאתים מין שלא לימדו: אבותינו אמרו נשינו טובה. דכתיב נשיתי טובה (איכה ג) שראוה כבר אלא שעכשיו שכחוה אבל אנו לא ראינו טובה מעולם שאין אנו יודעים כמה מיני טעם יש בפירות כלומר דבר מופלא הוא שכל כך לימדו: לא אזמני' לבר קפרא. לפי שהיה איש בדחן ומתיירא שמא יעשה שום דבר שישחוק: אמר. בר קפרא לרבי אם לעוברי רצונו משפיע לו טובה כ"כ לעושי רצונו כו' שהיה מגנהו על שלא זימנו: לעושי רצונו. משפיע לו בעוה"ז טובה כ"כ שהתחיל לספר בשבחו בשביל שזימנו:

דבכל

תוספות

אשתו של טורנוסרופוס. שהיה ר"ע מקפח טורנוסרופו' לפני קיסר בקראי פעם אחת הלך לביתו זועף אמרה לו אשתו מפני מה פניך זועפים היום אמר לה מפני פלוני שמצער אותי אמרה לו אלהיהם של אלו שונא זימה תן לי רשות ואכשיל אותו בדבר עבירה והלכה וקישטה עצמה ובאת לפני רבי עקיבא כשראה אותה רקק ושחק ובכה אמרה ליה פרש לי שלשה דברים הללו אמר לה שתים אפרש והשלישית לא אפרש מה שרקקתי שאת טפית ובאת מטיפה סרוחה ופסולה מה שבכיתי על האי שופרא דבלי בארעא ומה ששחק לה לא פירש לה והוא שחק לפי שראה ברוח הקודש שעתידה להתגייר ולהנשא לו אמרה לו יש לי תשובה אמר לה הן הלכה ונתגיירה והכניס' לו ממון הרבה ונשאה: קטיעא בר שלום. פ"ק דע"ז (דף י:) מפ': קופא. קוף: לחרתא. לחור: דרביע. רבוץ: אייתינהו נהליה. מדת חסידות עשו לו ולא מן הדין אלא אמרו אחרי אשר על ידי גלגולו בא נתנו לו: אי הוי סנו. פי' מכוערין: טורמיטא. אין בו משמעות: דזוטרא. שיכול לבולעה: סריך עלה. כלומר הכאב נדבק עליה: בקולחא. היינו בילת טורמיטא והיתה בודקת כל גופו עד שהיה מפיג לנו: עד דמסתרין אנשי ביתי' עליה. מסירין שערן מרוב צער: עושה בכלופסין לא יאכל בבנות שוח. פי' בפועל קאמר שאמרה תורה שאוכל ואמר הכא שאינו אוכל אלא באותו המין וכלופסין אינו ממין בנות שוח ואע"ג שבניהם תאנים שני מינים הם: לפדי. תבשיל:

לתוך אחד מלאו רבוע על מרגליות ונתנו לו המרגליות לפנים משורת הדין: בכלי מכוער. שהיה שחור: (פיקקא) עד דמתזוטרא. עד שתקטין שיוכל לבלעה: בקולחא. היינו בילת טורמיטא והיה נתלש עד שבני ביתו מורטין שער ראשם עליו: בכלופסין לא יאכל בבנות שוח. פועל העושה מלאכה אלא בעל הבית אוכל במה שהוא עושה דכתיב כי תבא בכרם רעך וגו' ומוקמינן ליה בפועל ואמרינן בב"מ (ד' פט:) דאינו אוכל אלא מאותו המין שהוא עושה מלאכה וקמ"ל הכא דאע"ג דכלופסין ובנות שוח שניהם מין תאנים אפי' הכי חשיבי כשני מינין: דעבדין מנהון לפדי. מיני מאכלים: אנו אפילו בעינינו לא ראינו. שאין אנו יודעין לתקן כל כך מיני מאכלים:

דיקולא

מסורת הש"ס

תענית ז.

[ע' פרש"י ע"ז ד"ה פתי' אוכמא]

בערוך ערך קלח. מעים קלא של כרוב כפי' ובלנו [מעשרות פ"ב מ"ח]

[נ"ל בריה ולא אומניה לבר קפרא כתב. וכ"א בע"י]

[מכות כד:]

פי' הרא"ש

לקחה כדי טובה והמותר נתנה לו: ומן אשתו של טורנוסרופוס. שנתגיירה. ונשאה ר' עקיבא: ומן קטיעא בר שלום. בפ"ק דע"ז (דף י:) שממון כל ממונו לר"ע ותלמידיו: על לחרתא. נכנס הקוף

הגהות הב"ח (א) גמ' על לחרתא חפרו: (ב) שם אף אורייתא כן א"ל והאיכא: (ג) שם אלפא דינרי דמעייל לה: (ד) שם ואם אית ביה כיבא:

גליון הש"ס גמ' א"ל אם לעוברי רצונו כך. עיין בזה דבר נחמד בתשובת שבות יעקב ח"א סי' קפב:

תורה אור

דכל גריוא דבעינא שקילנא שקל דיקולא רבה חפייה כופרא וסחפיה על רישיה ואזל ואמר ליה ליכיל לי מר ארבעין גריוי חיטי דרשינא בך אחוך רבי א"ל לאו אזהרתך דלא תבדחן א"ל חיטי דרשינא קא נסיבנא א"ל בר קפרא לברתיה דרבי למחר שתינא חמרא בריקודא דאבוך ובקירקני דאמך בן אלעשה חתניה דרבי הוה ועשיר גדול הוה אזמניה לבי הילולא דרבי שמעון ברבי א"ל בר קפרא לרבי מאי °תועבה כל דא"ל רבי דהכין הוא תועבה פרכה בר קפרא א"ל פרשיה את א"ל תיתי דביתכי תירמי לי נטלא אתת רמיא ליה א"ל לר' קום רקוד לי דאימר לך הכי אמר רחמנא תועבה תועה אתה בה לכבסא אחרינא א"ל מאי °תבל א"ל כי עניינא קדמאה א"ל עיביד לי דאומר לך עבד אמר ליה תבל הוא תבלין יש בה מי שניא הדא ביאה מן כולהון ביאות אמר ליה ומאי °זימה אמר ליה עיביד כי עניינא קדמאה עבד ואמר ליה *זו מה היא לא יכיל בן אלעשה למיסבל קם ונפק הוא ואינתתיה מתמן מאי בן אלעשה דתניא *לא לחנם פיזר בן אלעשה את מעותיו אלא להראות בהן תספורת של כ"ג דכתיב °כסום יכסמו את ראשיהם תנא כעין לולינית מאי לולינית א"ר יהודה תספרתא יחידתא היכי דמי אמר רבא [א]ראשו של זה בצד עיקרו של זה והיינו תספורת של כהן גדול : ובדלעת הרמוצה : מאי דלעת הרמוצה אמר שמואל קרא קרקוזאי רב אשי אמר דלעת הטמונה ברמץ איתיביה רבינא לרב אשי *רבי נחמיה אומר דלעת ארמית היא דלעת המצרית כלאים עם היונית כלאים עם הרמוצה תיובתא:

מתני' *) [ב]הנודר ממעשה קדרה אין אסור אלא ממעשה רתחתא אמר קונם היורד לקדרה (א) שאני טועם אסור בכל הנעשה בקדרה : גמ' תניא *הנודר מן היורד לקדרה אסור ביורד לאלפס שכבר ירד לקדרה קודם שיורד לאלפס מן היורד לאלפס מותר ביורד לקדרה מן הנעשה בקדרה מותר בנעשה באלפס מן הנעשה באלפס מותר בנעשה בקדרה [ג]הנודר מן היורד לתנור אין אסור אלא בפת ואם אמר כל מעשה תנור עלי אסור בכל הנעשים בתנור :

מתני'

רש"י

דככל גריוא דבעינא. באיזה מדה שארצה אקח : חפייה כופרא. זיפתו מבחוץ כדי שיחזיק החטים : ליכיל לי. ימוד לי : דרשינא בך. כלומר שאתה חייב לי : שתינא חמרא ברקודא דאבוך. שאביך ירקד : ובקירקני דאמך. במזיגתה שאמך תמזוג לי הכוס : מאי תועבה. עשו שניהם : תרמי לי נטלא. תמזוג לי הכוס כמו אנטל : תועה אתה בה. כלומר שמניח את אשתו של היתר ותפס זו של זנות : כי ענייתא קמא. תיתי דביתכי תירמי לי ולדידיה א"ל קום רקוד לי : [מאי תבל. דכתיב] ואשה לא תעמוד לפני בהמה לרבעה תבל הוא (ויקרא יח) : וכי תבלין יש בה. כלומר יש בביאה זו טעם מבאחרות שמנחת בעלה ונרבעת לבהמה: זו מאי היא. ומפרש ביבמות (דף לז:) באיש הבא על נשים הרבה וכן אשה שנבעלה לאנשים הרבה ואינה יודעת מאיזה מהם נתעברה והולידה בת נמצא אב נושא את בתו ואח נושא את אחותו על זה נאמר ומלאה הארץ זימה כלומר זו מה היא שאין אדם יודע אותה אשה שהוא נושא אם מותרת לו אם לאו : לא יכיל בן אלעשה למיסבל. אותו זילותא של רבי לפי שהיה עשיר גדול ולא היה יכול לראות דבר של זילותא מחמיו : מאי בן אלעשה. כלומר מנין דהוה עשיר : תספורת יחידאה. שאין כמותה : פיזר מעותיו. שהיה נותן ממון גדול לספר שהיה מספר לו כתגלחת של כ"ג : הרמוצה קרא קרקוזאי. דלועין של אותו מקום שאין מתבשלין לעולם יפה : הטמונה ברמץ. *עפר של גחלים דלאו תבשיל הוא : כלאים עם דלעת הרמוצה. אלמא דהרמוצה לאו טמונה ברמץ אלא שם מקום הוא ומין זרעים הוא : מתני' ממעשה רתחתא. היינו דבר שנגמר בישולו בקדרה ואינו אלא מחמשת המינין לאפוקי דבר שאין גמר בישולו בקדירה עד שמבשלין אותו באילפס : בכל הנעשה בקדרה. אפילו מבושל באילפס אסור: גמ' ביורד באילפס שכבר כו'. הואיל וקודם שמניחו באילפס מבשלו בקדרה והדר מניחו באילפס כן היה מנהגן והוי יורד לקדרה ולפיכך אסור: מן היורד באילפס מותר ביורד לקדרה. קודם שירד לאילפס : מן הנעשה בקדירה. לגמרי כל בישולו שאינו יורד לאילפס כלל : מותר בנעשה באילפס. אע"פ שהיה קודם לכן בקדרה : מותר בנעשה בקדרה. בנגמר בקדרה :

מתני'

ר"ן

דיקולא רבה. סל גדול : חפייה בכופרא. שח אותו בזפת כדי שלא יצאו החטים מתוך נקבי הסל : וסחפיה על רישיה. הפכה על ראשה : ניכיל לי מר. ימדוד : חטים דרשינא. שהלויתיך ולבדיאותא קאמר : ברקודא דאבוך. שירקד אביך לפני כשאשתה : ובקירקני דאמך. שתהא אמך מקרקרת ומזמרת: מאי תועבה. דכתיב גבי משכב זכור: נטלא. כלי קטן : תועה אתה בה. שמניח משכבי אשה והולך אצל זכר : מאי תבל. דכתיב גבי אשה הנרבעת לבהמה : תבלין יש בה. בתמיה : מאי שנא הדא ביאה מכולהו ביאות. כלומר היאך מנחת בן מינה וילך אצל הבהמה : זו מה היא. לשון ספק שאין ידוע ממי היא מתעברת : תספורתא יחידתא. תספורת נאה : בצד עקרו של זה. מגמגם היה שלא יעלה אחד מן השערות על חבירו : קרקוזאי. על שם מקומן : דלעת ארמית היא דלעת המצרית. כלומר זו היא דלעת המצרית: והיא כלאים עם הרמוצה. אלמא לאו טמונה ברמץ קאמר אלא מין דלעת היא שנקראת רמוצה : מתני' הנודר ממעשה קדרה אינו אסור אלא במעשה רתחתא. מפרש בירושלמי איזהו מעשה רתחתא כגון חילקא טרגין וטסני סלת ואורז זריד וערסן והיינו דקאמר אינו אסור אלא ממעשה רתחתא ונקראת רתחתא על שם שצריך להרתיח ולבשל הרבה : גמ' שכבר ירד לקדרה קודם שירד לאילפס. כך היה דרכן במעשה אילפס שהיו מרתיחין אותו בקדרה רתיחה קלה: מן היורד לאילפס מותר ביורד לקדרה. קמ"ל דלא תימא כל שהרתיחו אותו רתיחה קלה כמו שירד לאילפס יורד לאילפס מיקרי מפני שהוא מוכן לכך אע"פ שעדיין לא ירד קמ"ל דלא כך נראה בעיני : מן הנעשה בקדרה מותר בנעשה באילפס. משום דנעשה גמר עשיה משמע ומשום הכי מותר בנעשה באילפס אף על פי שכבר ירד לקדרה משום דמ"מ גמר עשייתו לא היה בקדרה : מן הנעשה באילפס מותר בנעשה בקדרה. כלומר אף על פי שאחר מכן הורידו באילפס שרי כיון דנגמר עשייתו בקדרה היה כך נראה בעיני : הנודר מן היורד לתנור אינו אסור אלא בפת. דסתם יורד לתנור משמע פת ואם אמר כל מעשה תנור עלי אסור בכל הנעשה בתנור :

מתני'

עין משפט נר מצוה

ה א מיי' פ"ח מהל' כלי המקדש הל"ז :

ו ב ג מיי' פ"ט מהל' נדרים הל"ז טוש"ע יו"ד סי' ריז סעי' ג :

תוספות

טחייה כופרא. טחו בכופרא : דיקולא. סל גדול : דרשינא בך. שהלויתיך ומילי דבדיאותא היה אומר : ברקודא דאבוך ובקורקני דאימך. כמו מרקדים מלפניי"ד : תועה אתה בה. שמניחין נשותיהן והולכין אצל משכב זכור: תבלין יש בביאה זו שמניח הדא ביאה מכל ביאות : קרי קרקוזאי. דילועין של אותו מקום שאינו בכלל תבשיל : דלעת הטמונה ברמץ. אינו בכלל תבשיל : כלאים. מכלל דהרמוצה לא הוי טמונה ברמץ אלא על שם מקום הוא: הנודר ממעשה קדירה אינו אסור אלא במעשה רתחתא. דבר שנגמרה בקדירה ואין אסור [אלא] בדבר שנגמר בו : באילפס אסור בכל שמתבשל בקדירה ואפילו גמרו באילפס : תנא הנודר מן היורד בקדירה אסור ביורד לאילפס. אחר שירד לקדירה דיורד לקדירה משמע שירד תחלה לקדירה : מן היורד [לאילפס] מותר ביורד לקדירה. תחילה אע"פ שנגמר באילפס דיורד לעולם משמע על שם תחלת ירידתו ולא על שם סופו : מן הנעשה בקדירה. משמע הנגמר הלכך מותר היורד לקדירה תחלה ונגמר באילפס : מן היורד לתנור אינו אסור אלא בפת. דלא איקרי יורד בתנור אלא פת בלבד : כל מעשה תנור עלי אסור בכל הנעשה בתנור. ל"ע דמשמע דהחילוק בין יורד למעשה ואמאי תנא כל מעשה א"כ ברישא ליתני כל יורד :

פי' הרא"ש

דיקולא רבה וחפייה כופרא. לקח סל גדול וחפהו בזפת : ליכיל לי מר. ימדוד : בריקודא דאמך ובקרקני דאבוך. שתהא אמך מרקדת לפני ואביך מכרכר : תירמי לי נטלא. תמזוג לי הכוס: תועה אתה בה. שמניחין נשותיהן והולכין אחר משכב זכור : תבלין יש בה. נעשה עליו ביאה מגונה של בהמה : כסום יכסמו את ראשיהם. ככוסמת הזה שראשו של זה בצד עיקרו של זה ובכ"ג איירי מדכתיב בקרא ויין לא ישתו כל כהן מכלל דהך נמי בכל כהן איירי ועוד דבשיפא כתיב וראשם לא יגלחו והיינו בשאר כהנים : קרא קרקוזאי. דלועין של אותו מקום : ובדלעת הרמוצה. דלעת הטמונה ברמץ כל דלעת הטמונה ברמץ נקרא דלעת הרמוצה : כלאים עם הרמוצה. אלמא מין בפני עצמו הנקרא כן על שם שמאותן המינין רגילין לטמון ברמץ אבל שאר מיני דלועין אינם נקראים כך אפי' אם טומנין אותן ברמץ : (מתני') שכבר ירד לקדרה קודם שירד לאילפס. שמבשלין אותו קצת תחלה קודם שמטגנין אותו באילפס : מן היורד באילפס מותר ביורד לקדרה. כי היורד לקדרה אין דרך לתתו באילפס ויש מפרש אפי' אם אחר כך נתנוהו באילפס כיון שירד תחלה לקדרה כי היורד אילפס משמע שתחלת ירידתו לאילפס : מן הנעשה בקדרה מותר בנעשה באילפס. אע"פ שירד לקדרה תחלה כי הנעשה בקדרה משמע שנגמר בקדרה : מותר בנעשה בקדרה. אפילו ירד לאילפס תחלה :

מתני'

הערות בגליון

ויקרא כ · שם יח · שם · יחזקאל מד

[יבמות לז:]

סנהדרין כב:

צ"ל אפר יעב"ץ

כלאים פ"א מ"ה [במשנה דכלאים ליתא ועיין היטב בר"ש פ"א דכלאים מ"ב מה שהביא בשם ירושלמי ונוסחא כאן בסוגיא דהכא ר' נחמיה אומר דלעת מצרית כלאים עם הרמוצה תיובתא]

[תוספתא פ"ג ע"ש]

*) [פליאה כי כל המשנה הלזו כבר שנויה במשנה דלעיל מט. ובעל כרחך טעות איתרמי במשנה דלעיל והעיקר משנה מסודר הכא וכן נראה מתוך פירוש הר"ן או דמלת מתני' ומלת גמ' נדפס הכא בטעות אלא שכל דברים אלו הנודר ממעשה קדירה וכו' עד בכל הנעשה בקדירה פיסקא הוא ברה בשינויי פירושי רש"י במתני' דלעיל מט. ומה שפרש"י הכא במכוון אחר צריך פנים]

הגהות הב"ח (א) משנה שאיני טועם :

ז א מיי' פ"ט מהל' נדרים הל"ג טוש"ע יו"ד סי' רי"ז סעי' ג:
ח ב מיי' שם הל"ח טוש"ע שם סעי' יב:
ט ג ד ה מיי' שם טוש"ע שם סעי' יא:

ר"ן

מתני' מן הכבוש אין אסור אלא מן הכבוש של ירק. משום דכיון דאמר הכבוש משמע הידוע וסתמא דירק הוא: כבוש שאני טועם אסור בכל הכבושין. דכיון שהזכירו בלא ה"א הידיעה כל כבוש במשמע ודקתני שאני טועם לאו משום דאי לא אמר שאני טועם לא מיתסר בכל הכבושים דודאי כיון דאמר כבוש מיתסר בכולהו אלא לרבותא נקטיה דאפי' אמר שאני טועם אי אמר כבוש אין ואי לא לא וכולה מתני' בכי האי גונא מפרשא ברישא מן הללו דמשמע הידוע ובסיפא ללוי דמשמע כל ללוי ברישא המליח דמשמע הידוע ובסיפא מלוח דמשמע כל המלוחים ואית דמפרשי דלא הוי הפרשה דמתני' בין הכבוש לכבוש אלא סיפא דקתני בכל הכבושין משום דקאמר שאני טועם הוא ובכי האי גוונא נמי באינך כולהו: ירושלמי הוון בעי מימר מלוח לעולם הא לשעה לא אמר ר' יודן מן מה דתנינן* הרי עלי כבשר מליח וכיין נסך הדא אמרן מלוח לשעה מלוח הוא: גמ' דכבוש מאי דשלוק מאי וכו'. לפי פירוש הראשון שפירשתי במשנתינו שעיקר החילוק הוא אם הזכירו בשם הידיעה אם לאו הכא הכי מיבעיא ליה כי אמר דכבוש דשלוק בדל"ת אי משמע הידוע או לא ולפי פירוש אחרון שפירשנו דאיסורא דמתני' משום שאני טועם הוא הכא מספקא ליה אי אמר כבוש בלא שאני טועם היכי משמע וסלקא בעיין בתיקו ולחומרא: מתני' דג דגים שאני טועם אסור בהם בין גדולים בין קטנים. משום דאמר תרי לישני דג דגים דדג משמע גדול משום דנמכר בפני עצמו ודגים משמע קטנים לפי שאין נמכרים אלא ביחד: ומותר בטרית טרופה ובציר ובמוריים. טרית טרופה דג גדול טרוף דק דק ומשום הכי שרי משום דדג דגים שלמים משמע ולא טרופים וכל שכן שמותר בציר של דגים שהוא שומן היוצא מהן וקרבי דגים מעורבים בו וכל שכן שמותר במוריים שהוא שמנו של דג בלבד וזו וא"צ לומר זו קתני: הנודר מן הצחנה אסור בטרית טרופה. צחנה דגים קטנים הרבה מלוחים ויש מהם טרופין אלא שרובן שלמים וקתני דכיון שיש מהן טרופין אסור בטרית טרופה ומיהו בציר ומוריים מותר לפי שאין בהן חתיכות של דג אלא שמנו וקרביו: הנודר מן טרית טרופה מותר בציר ובמוריים. כ"ל דלא שייך למיתני הכא לא אסור בצחנה ולא מותר בה משום דבמקצתה מותר ובמקצתה אסור דכיון דבצחנה איכא שלמים וטרופים בשלמים שרי בטרופים אסור ומשום הכי לא תני הכא צחנה כלל ומותר בציר ובמוריים איצטריכא ליה למיתני דס"ד אמינא כיון דנדר מטרית שהיא טרופה דק דק יאסר אף בציר ומוריים קמ"ל: גמ' דג שאני טועם אסור בגדולים. משום דדג גדול משמע שנמכר בפני עצמו ובירושלמי מפרש דכל דג שהוא פחות מליטרא קטן מיקרי ומיהו בכגון זה הכל לפי המקומות: דג דגה שאני טועם אסור בין בגדולים בין בקטנים. דלא תימא מהדר הוא דקא הדר ביה דמעיקרא דבעי מיסר נפשיה בגדולים אמר דג ובסוף הדר ביה ואמר דגה קמ"ל דלא אמר הכי אלא מכולהו אסר נפשיה: דילמא פלטיה דג גדול ובלעיה דג קטן. ואע"ג דההוא נמי דבלעיה בסוף גדול מליטרא היה נקרא קטן בערך הראשון: אלא והדגה אשר ביאור מתה קטנים מתו גדולים לא מתו. בתמיה והא כיון שהיאור נהפך לדם ודאי מתו [להו] בין גדולים בין קטנים: אמר הרי עלי ציחן מאי. מי מיתסר בציר ובמוריים או לא דמשום הכי מיקרו דגים קטנים כבושין צחנה מפני שהציר היוצא מהן ריחו נודף מלשון ותעל צחנתו ומיבעיא ליה אי אמר ציחן דמשמע רבויא אי משתמע ביה נמי ציר ומוריים או לא: מתני' הנודר מן החלב מותר בקום. קום הייני מים היוצאין מן החלב וקורין לו סיר"ו: ר' יוסי אוסר. בגמרא מפרש טעמא: מן הקום מותר בחלב. לפום לישנא דמתני' משמע דר' יוסי נמי מודה בהא ומיהו *) בברייתא בגמרא פליג: הנודר מן הגבינה אסור בה בין מלוחה בין טפילה. דלא תימא מפני שרוב הגבינות מלוחות הן סתמא מלוחה משמע קא משמע לן:

*) [בברייתא שלפנינו לא נמצא ועיין בב"י סי' רי"ז ובתוס' י"ט]

גמרא

מתני' [א]מן הכבוש אין אסור אלא מן הכבוש של ירק כבוש (א) שאני טועם אסור בכל הכבושים מן השלוק אינו אסור אלא מן השלוק של בשר שלוק שאני טועם אסור בכל השלוקים: גמ' א"ל רב אחא בריה דרב אויא לרב אשי אמר דכביש מאי דשליק מאי דצלי מאי דמליח מאי היכן משמע תיבעי: מתני' מן הצלי אין אסור אלא מן הצלי של בשר דברי ר' יהודה צלי שאני טועם אסור בכל הצלויים מן המליח אין אסור אלא מן המליח של דג מליח שאני טועם אסור בכל המלוחים *דג [ב]דגים שאני טועם אסור בהן בין גדולים בין קטנים בין מלוחים בין תפלים בין חיים בין מבושלים ומותר בטרית טרופה ובציר (ב) הנודר מן הצחנה אסור בטרית טרופה ומותר בציר ובמוריים הנודר מטרית טרופה *אסור בציר ובמוריים: גמ' תניא* רבי שמעון בן אלעזר אומר דג שאני טועם אסור בגדולים ומותר בקטנים דגה שאני טועם אסור בקטנים ומותר בגדולים דג דגה שאני טועם אסור בין בגדולים בין בקטנים אמר ליה רב פפא לאביי ממאי דדג שאני טועם גדול הוא דכתיב °וימן ה' דג גדול לבלוע את יונה והכתיב °ויתפלל יונה אל ה' אלהיו ממעי הדגה הא לא קשיא דלמא פלטיה דג גדול ובלעיה דג קטן אלא °והדגה אשר ביאור מתה קטנים מתו גדולים לא מתו אלא דגה משמע גדולים ומשמע קטנים *ובנדרים הלך אחר לשון בני אדם: הנודר מן הצחנה כו': אמר ליה רבינא לרב אשי אמר הרי עלי ציחן מאי תיבעי: מתני' [ג]הנודר מן החלב מותר בקום ור' יוסי אוסר [ד]מן הקום מותר בחלב אבא שאול אומר [ה]הנודר מן הגבינה אסור בה בין מלוחה *וטפלה הנודר מן הבשר מותר

יונה ב
שם ב
שמות ז

רש"י

מתני' אינו אסור אלא בכבוש של ירק. דסתם כבוש ירק הוא אבל אמר כבוש שאני טועם הואיל ואמר כי האי לישנא אסור בכל הכבושין וה"ה בכל הנך אם אמר בשלוק סתם אינו אסור כו' דסתם שלוק שלהן אינו אלא בשר ודעתיה לא הוי אלא בשר דדרכו להתבשל הרבה ולהשלק: גמ' אמר קונם דכביש עלי או דשליק עלי מאי. מי אמרינן דכביש דמי כמ"ד הכבוש או דילמא דמי כמאן דאמר כבוש שאני טועם ואסור בכל הכבושין: תיבעי. כלומר תיקו: מתני' דג דגים שאני טועם. דג משמע גדול דגים משמע קטנים וכיון דאמר שניהם אסור בהן בין גדולים בין קטנים: ומותר בטרית טרופה. דג ששמו טרית ומוכרין אותו בחתיכות שלא נדר אלא מדג הנמכר שלם: ובציר. ששותין מקרבי דגים וכל שכן במוריים שאין שותין אותו אלא משומן של דגים: אסור בציר ובמוריים. דהני בכלל טרופין ניהו: גמ' הלך אחר לשון בני אדם. שקורין דג לגדול ודגה לקטנים להכי כי אמר דג מותר בקטנים וכי אמר דגה אסור בקטנים וכי אמר דג דגה אסור בשניהם: אמר הרי עלי ציחן. מי אמר דמדגים ממש קאמר ולא מדבר אחר או דילמא דמי כמאן דאמר מן הצחנה: מתני' מן הקום. מסג"ת הייני נסיובי דחלבא דקום אינו בכלל חלב: אוסר.(ג) דקא סבר יש בו לחלוחית חלב והוי בכלל חלב: מן הקום מותר בחלב. דברי הכל דחלב אינו בכלל קום:

תוספות

קונם מן הכבוש. שאמר קונם כבוש עלי אינו אסור אלא בכבוש של ירק דסתם כבוש משמע כבוש של ירק אבל לא כבוש שאני טועם כיון שאמר שאני טועם אסור בכל הכבושים: מן השלוק. סתמא הוי של ירק: דכבוש מאי. פירוש אם אמר קונם דכבוש עלי מאי כסתם כבוש דמי ואינו אסור אלא בכבוש ירק או דילמא כשאני טועם דמי ואסור בכל הכבושי': מן הצלי. סתמא הוי דבשר: מן המליח. סתם מליח הוי דג מליח: דג דגים שאני טועם. פירוש דג או דגים וכבי שמעון דאמר בגמרא דג גדולים משמע פליג אהא וי"א דג ודגים דאמר לתרוייהו: בטרית טרופה. מין דג גדול שחותכין וטורפין אותו ולא מיקרי לא דג ולא דגים אלא יש לכם שם בפני עצמם: טרית טוניג"א בלע"ז וי"מ שלך מותר בטרית שלא נתכוון אלא בדגים שלמים: ומותר בציר. אע"פ שדגים מעורבין בו וא"צ לומר מוריים שאין בו אלא שומן דגים: הנודר מן הצחנה. דגים טרופים כדאמר בפ"ז (דף מ') ובסנהדרין (דף מט') מוציאי ולחנתא טעים ופרים להו וי"מ דגים חתוכה בחתיכות קטנות הוי בכלל צחנה: ומותר בציר ובמוריים. דאין ניכר בהם טון אלא נמאסות הדגים: הנודר בטרית טרופה אסור בציר ובמוריים · טרופה ואין ין בהם רק ליחלוחית הדג ושומנו: תניא ר' שמעון אומר דג שאני טועם אסור בדג גדול כדכתיב וימן ה' דג גדול: דג דגה. פירוש שאמר שניהן בין גדולין בין קטנים במעי הדגה וכו' בנדרים הלך אחר לשון בני אדם. וקורין לקטנים דגה: הרי עלי [illegible]

פי' הרא"ש

מתני' אינו אסור אלא מן הכבוש של ירק דסתם כבוש הוא של ירק: כבוש שאני טועם כו'. דכיון דאמר שאני טועם וכן שלוק [illegible] מאי דשליק מאי. כלומר *) כבוש דמי או כאילו [illegible] פירושא מי הוי כבוש או כבוש: מתני' דג דגים [illegible] או דגים שאני טועם. או [illegible] דג [illegible]

אדר' שמעון דאמר בגמרא דדג דוקא גדול משמע וי"מ כשאמר שניהם דג משמע גדול ודגים לקודים שני דמשמע כל מיני דגים: ומותר בטרית טרופה. דג גדול ומחתכים לו שם בפני עצמו ואינו בכלל דג ולא בכלל דגים אי נמי לא היה דעתו כי אם על דגים ובציר. אע"ג דקרבי דגים מעורבים בו: והצחנה. תערובת מיני דגים טרופים נקרא בפ"ז (ד' מ') הסיא ארבא דצחנתא ובסנהדרין (ד' מט') אפי' לצחנתא טעים ופרים להו לצחנה: ומותר בציר ובמוריים. כיון דאין עיקר ממשות הדג מעורב בהם: הנודר מט [illegible]

*) [illegible]

[לעיל יח:]
[תוספתא פ"ג ע"ש]
[לקמן נג:]

[במשנה שבמשניות איתא נ"א מותר וכן גירסת הר"ן בפירושו אבל גירסת רש"י והרא"ש אוסר]

[לעיל נ: וש"נ]

[נ"ל בין תפלה ובין מלוחה היא[illegible] קאל מגלי מלח איננו פסוק ו' וכן בשבת קכה. בשר תפל ובנדה סא: דג תפל ובשארי דוכתי איתא תפל כתיב]

הגהות הב"ח (א) במשנה שאני טועם כל"ל וכן בכל העמוד: (ב) שם בטרית טרופה ובציר ובמוריים הנודר: (ג) רש"י ד"ה אוסר דקסבר יש בו:

מותר ברוטב ובקיפה · קיפה היינו דק דק של בשר שיורד לשולי קדרה: אמר רבי יהודה מעשה ואסר עלינו כו' · לסייע לר' יוסי מייתי הך עובדא: אמרו לו · בעלי מחלוקתו של רבי יוסי: כן הדבר · כמו שאתה מעיד אבל אין זו ראיה שלא אסר רבי טרפון אלא בזמן שאמר בשר זה עלי דכיון דאמר זה שויה אנפשיה חתיכה דאיסורא ואסור ביוצא ממנו: שהנודר מן הדבר · כלומר דבר זה: ונתערב באחר אם יש בו בנותן טעם · אם יש במין [האוסר] כדי ליתן טעם בשל היתר וכגון דליכא ששים בשל היתר ה"ז אסור: וקשיא להו לרבוותא ז"ל היכי אמרינן הכא דאם יש בו בנותן טעם אסור דמשמע הא אין בו בנותן טעם מותר והא נדרים דבר שיש לו מתירין הוא כדאמרינן לקמן בפרק הנודר מן הירק (דף נט·) משום דמצוה לאיתשולי עלייהו מדרבי נתן וקיימא לן דכל שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטיל ויש לומר דכי אמרינן אפילו באלף לא בטיל הני מילי מין במינו אבל הכא כי קתני ונתערב באחר שאינו מינו דומיא דביצים שנתבשלו עמו וכל שאינו מינו

מותר ברוטב · מרק: ובקיפה · מקפה עבה מתבלין פונדליר"ש בלע"ז: שנתבשלו · בתוכו בשביל רוטב שנכנס בבילה ובשביל טעם בשר שהיה בבלים: כן הדבר · שאסור (ג) כשאמר בשר זה עלי שיש בקדרה לכשאמר כן כל מה שיש בקדרה שיש בו טעם בשר אסור: שהנודר מן הדבר · כגון שאמר בשר זה עלי ונתערב כו' אבל כי לא אמר בשר זה עלי אלא קונם בשר עלי דמשמע בשר ממש מותר ברוטב ובקיפה: [נ"א שאמר]

מותר ברוטב ובקיפה ור' יהודה אוסר אמר רבי יהודה מעשה ואסר *עלינו רבי טרפון (א) בביצים שנתבשלו עמו אמרו לו כן הדבר אימתי בזמן *שיאמר בשר זה עלי שהנודר מן הדבר ונתערב באחר אם יש בו בנותן טעם אסור הנודר מן היין מותר בתבשיל שיש בו טעם יין אמר קונם יין זה (ב) שאני טועם ונפל לתבשיל אם יש בו בנותן טעם הרי זה אסור:

גמ' אפילו בדבר שיש לו מתירין בנותן טעם והיינו דתנן במסכת חלה (פ"ג מ"י) הנותן שאור מעיסת חטים לתוך עיסת האורז אם יש בה טעם דגן חייבת ואם לאו פטורה א"כ למה אמרו הטבל אוסר בכל שהוא במינו ושלא במינו בנותן טעם וטבל דבר שיש לו מתירים הוא ואפ"ה קתני דשלא במינו בנותן טעם וה"כ איתא בהדיא בירושלמי [דפירקין] דגרסי' תמן זה הכלל היה ר' שמעון אומר משום ר' יהושע כל דבר שיש לו מתירין כגון טבל ומעשר שני והקדש וחדש לא נתנו בו חכמים שיעור אלא מין במינו במשהו ושלא במינו בנותן טעם וכל שאין לו מתירין כגון תרומה וכו' מין במינו ושלא במינו בנותן טעם הלין נדרי מה את עביד לון כדבר שיש לו מתירין או כדבר שאין לו מתירין [מסתברא מעבדינן כדבר שיש לו מתירין] דתנינן תמן שהזקן עוקר הנדר מעיקרו וכו' והא מתניתא עבדא לון כדבר *[שיש] לו מתירין דתנינן שהנודר מן הדבר ונתערב באחר אם יש בו בנותן טעם אסור תפתר במין בשאינו מינו [בדבר *שיש לו מתירין] והרי זה מפורש כמו שכתבנו ולפיכך הקשו על הרב אלפס ז"ל שכתב בהלכותיו בפ' גיד הנשה בענין פת שאפאה עם הצלי בתנור דמאי דאמרינן דאסור לאכלה בכותח אף על גב דקי"ל דריחא לאו מילתא היא היינו טעמא משום דהוי דבר שיש לו מתירין דהא מצי למיכלה בהדי בישרא ומשום הכי אפילו באלף לא בטיל אלו דבריו ז"ל אלמא דסבירא ליה ז"ל דאפילו שלא במינו לא בטיל ואי אפשר כמו שכתבנו בראיות ברורות ואמרו שאפשר שסמך הרב ז"ל על אותה שאמרו בפ' מפילין (ביצה לט·) גבי האשה ששאלה מים ומלח לעיסתה הרי היא כרגלי שתיהן ופרכינן ואמאי ליבטל מים ומלח לגבי עיסה ופרקה רב אשי משום דהוה ליה דבר שיש לו מתירין ואפי' באלף לא בטיל והא מים ומלח לגבי עיסה מין בשאינו מינו הוא ואפי' הכי יהיב טעמא משום דהוה ליה דבר שיש לו מתירין אלמא אפי' שלא במינו לא בטיל ואי מהא לא איריא דשאני מים ומלח כיון דעיסה לא מתעבדא אלא בהו כמין במינו דמי תדע דאמרינן בריש שמעתא דהתם כי מקשינן וליבטל מים ומלח לגבי עיסה אמר להו ר' אבא הרי שנתערב קב חטים שלו בעשרת קבין של חבירו יאכל הלה וחדי ואחיכו עליה ואמר רבי אושעיא דשפיר עבוד דאחיכו עליה מאי שנא חטים בשעורים דלא קאמר להו דהוה ליה מין בשאינו מינו ובטל חטים בחטים נמי לר' יהודה הוא דלא בטיל לרבנן בטל מדקאמר ר' אושעיא הכי ולא קאמר הא מים ומלח לגבי עיסה חטים ושעורים הוא שמע מינה לחטים בחטים איכא לדמויי לפי שאי אפשר לעיסה בלא מים ומלח אלו דברי הראשונים ז"ל ולי נראין דברי הרב אלפסי ז"ל דכי תנן הכא דדבר שיש לו מתירין בשאינו מינו בטיל הני מילי כל שאסור עכשיו ועתיד להיות ניתר אחר זמן כנדרים משום דקא מיבעיא לי כיון דלרבנן בכולהו איסורי מין במינו בטיל כמו בשאינו מינו מה ראו חכמים לחלק בדבר שיש לו מתירין בין מינו לשאינו מינו ומאיזה טעם וכך נראה לי בטעמו של דבר דחזינא לרבנן ולר' יהודה דאיפלגו במין במינו אי בטיל או לא ואמרינן בפ' הקומץ רבה (מנחות כב·) דשניהם מקרא אחד דרשו דכתיב ולקח מדם הפר ומדם השעיר שאע"פ שדמו של פר מרובה קרי ליה דם השעיר אלמא לא בטיל וקסבר ר' יהודה דהיינו טעמא משום דמין במינו לא בטיל לפי שכל דבר שהוא דומה לחבירו אינו מחלישו ומבטלו אלא מעמידו ומחזקו ומשום הכי סבירא ליה לר' יהודה בכולהו איסורי דמין במינו לא בטיל ורבנן לא משמע להו הכי דמכל מקום מין במינו דאיסור והיתר אין דומין זה לזה כיון דחד אסור וחד שרי שאין ראוי לילך אחר דמיונן בעצם *אלא אחר חילוקן באיסור והיתר אלא היינו טעמא דדם הפר אינו מבטל דם השעיר משום דכיון דשניהן עולין כלומר שכשרים לזריקה אין מבטלין זה את זה דכי היכי דר' יהודה אזיל אחר דמיון העצם אזלו רבנן אחר דמיון ההיתר ולפיכך כל שחלוקין באיסור והיתר אפי' מין במינו בטיל דהוה ליה כמין בשאינו מינו ומשום הכי אמרינן דבדבר שיש לו מתירין נמי רבנן משום חומרא לדרבי יהודה דכיון שאין דבר זה חלוק מן ההיתר לגמרי באיסור והיתר שהרי אף הוא סופו להיות ניתר כמוהו אמרינן שאינו בטל במינו דאי הכי הוה דמו טובא חדא שהן שוין במין ועוד שאינן חלוקים לגמרי באיסור והיתר ומשום הכי לא בטיל אלא בשאינו מינו כדי שאותו חילוק שיש בין מינו לשאינו מינו ישלים אותו שווי שניתוסף כאן משום דבר שיש לו מתירין לפי שהחילוק שבין המינין סיבת הביטול והשווי גורם שלא יהו בטלין הלכך כל שהוא אסור עכשיו ואינו חסר מן איסורו אלא שעתיד להיות ניתר לאחר זמן אותו חסרון של איסור כיון שהוא מועט ראוי הוא שישלימנו אותו חילוק שיש בין מינו לשאינו מינו אבל כשיש לו עכשיו היתר כי ההיא דפ' מפילין שאף מים ומלח מותרין עכשיו במקום שרגלי שתיהן שוין בה הרי נתקרב הרבה היתר של עיסה למים ומלח שאף עכשיו שניהן מותרין וכיון שהיתרן קרוב אי אפשר לחילוק שיש בין מינו לשאינו מינו שישלימנו דהא הש"ס לרבנן חילוק דהיתר ואיסור עדיף להו מחילוק דמינו ושאינו מינו דבה הוא דפליגי עליה דר' יהודה הלכך דבר שהוא ניתר עכשיו כמים ומלח ראוי יותר שלא יתבטל לגבי עיסה אע"ג דהוי מין בשאינו מינו ממה שראוי שלא יתבטל דבר שהוא אסור עכשיו ועתיד להיות ניתר אחר זמן לגבי מין במינו ומש"ה נמי דמסקינן דדבר שיש לו מתירין בשאינו מינו בטל מפני שהוא אסור עכשיו אסיק רב אשי התם דמים ומלח שהן ניתרין עכשיו אינן בטלין לגבי עיסה אע"פ שהוא מין בשאינו מינו [והא] דאמרינן התם בריש שמעתא (לח:) [מ"ש] מחטים בחטים וחטים בשעורים הויא בעלמא ניהו דלא סלקן דהא אחיכו עליה כדאיתא התם ולמסקנא לא סמיך עלייהו רב אשי כלל אלא אסקה *דכיון דהוי דבר שיש לו מתירין שאף עכשיו יש לו שעת היתר אפי' בשאינו מינו לא בטיל ופת שאפאה עם הצלי בתנור להא דמיא שאף עכשיו יש לה היתר לאכלה שלא בכותח הלכך בדין הוא דאפי' בשאינו מינו לא בטיל ועוד דאפי' לא בעית למידק כולי האי זיל בתר טעמא הרי אתה רואה שכל שהוא מוסיף היתר החמירו בבטולו שמפני שעתיד להיות ניתר אמרו שלא יתבטל במינו וכיון שכן כל שהוא מוסיף עוד היתר שאף עכשיו יש לו שעת הכושר ראוי להחמיר בבטולו שלא יתבטל אפי' בשאינו מינו ומש"ה לא קשיא מסקנא דהכא דמסקינן דבר [שיש] לו מתירין בטל בשאינו מינו אמסקנא דפרק מפילין דאסיק רב אשי דאפי' בשאינו מינו לא בטיל ולא צריכינן לתרוצי לדחוקי כלל וההיא דפת שאפאה עם הצלי בתנור להההיא דפרק מפילין דמיא ולא עוד אלא דעדיפא מינה משום דאיכא למימר דכי מלינן לאחמורי אדבר שיש לו מתירין במינו לא מחמרינן עליה בשאינו מינו אבל בההיא דפת שאפאה עם הצלי בתנור דליכא לאחמורי עליה במינו דלא שייך כלל אי לא מחמרינן עליה בשאינו מינו נמצא שלא החמיר בו כלל ועלו דברי הרב אלפסי ז"ל נכונים בטעמם כן נראה לי עוד ראיתי שהקשו עליו מדאמרינן בסוף פרק הערל (יבמות פא:) גבי חתיכה של חטאת שנתערבה במאה חתיכות של חולין לא תעלה וקא יהיב רב אשי טעמא התם משום דהוה ליה דבר שיש לו מתירין וכל דבר שיש לו מתירין אפי' באלף לא בטיל ואסיקנא התם דהא דרב אשי בדותא היא ולמאן אי לכהן מישרא שרי אי לישראל לעולם אסור אלא דהא דרב אשי בדותא היא אלמא לא מיקרי דבר שיש לו מתירין אלא מאי דאסיר האידנא ולבתר זימנא שרי אבל האי פיתא בהדי בשרא לעולם שרי ואי בכותחא לעולם אסור ולא מיקרי דבר שיש לו מתירין כמסקנא דהתם ומיתחזי לי דהא דפרכינן עליה מיהא ודאי בדותא היא דהתם הכי קאמרינן דכיון לישראל לעולם אסור למה נחמיר אנו לישראל מפני היתרו של כהן אינו בדין אבל פת שאפאה עם הצלי בתנור כיון שיש לו ולכל אדם היתר בה עכשיו ראוי להחמיר בבטולה ודבר פשוט הוא:

גמ' דמשמע הוא וטעמא שהנודר מן הדבר שאמר דבר זה עלי וכו': הנודר ביין מותר בתבשיל · כרבנן דלר"י אסור: קונם יין זה וכו' · אסור אם יש בו בנ"ט · וא"ת כי נמי אין בו בנ"ט דקונמות הוי דבר שיש לו מתירין כדאמרינן בשילהי פירקין דלקמן וי"ל דהומר דבר שיש לו מתירין אינו נוהג אלא במין במינו אבל במין בשאינו מינו אפילו יש לו מתירין בטל בששים וכן משמע במתניתין דכלל (לקמן דף נח·): ורמינהו

עין משפט נר מצוה
י א מיי' פ"ה מהל' נדרים הלכה יא סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רטז סעיף ט:

כסס"מ. הגי' עלי

ס"א שאין · [נ"א שאין]

[דף נח.]

פי' הרא"ש
מותר ברוטב ובקיפה · היינו דק דק בשר ורוטב הנקפה בשולי הקדרה דמשמע בשר דוקא מה שנקרא בשר: ר' יהודה אוסר · דכיון שיש בו טעם בשר אסור: אימתי בזמן שאמר בשר זה עלי · דכיון דאמר בשר זה שויה עליה חתיכה דאיסורא ואסור בטעמו ובהנאתו אבל כשאמר קונם בשר עלי לא אסר עצמו אלא בדבר הנקרא בשר: מותר בתבשיל שיש בו טעם יין · כרבנן דרבי יהודה:

תוספות
אמר ר"י מעשה ואסר וכו' · פירוש דכי היכי דבשר שאיני טועם אסור ברוטב ה"נ אם אמר שאיני אוכל ובגמרא נמי הכי הוא כי קא מיבעי ליה בשאיני אוכל בשאיני טועם דוקא או לאו דוקא וכן לענין חלוק שאיני טועם: אמרו לו כן הדבר · שאסורין אפילו ביצים שנתבשלו עם הבשר ואימתי בזמן שאמר בשר זה עלי

הגהות הב"ח (א) גמ' רבי טרפון ביצים כצ"ל ואות ב' נמחק: (ג) רש"י ד"ה כן הדבר שאסור הס"ד ואח"כ מ"ה שאמר בשר זה עלי לכשאמר כן כצ"ל ותיבות שיש בקדרה נמחק:

גליון הש"ס בהר"ן ד"ה וקשיא להו כו' אלא אחר חילוקן באו"ה · עי' בהר"ן לקמן דף נט ע"ב ד"ה שאני גבי מעשר.

יא א טוש"ע י"ד סי' ריז סעיף יח :
יב ב ג מיי' פ"ה מהל' נדרים הלכה יג ופ"ט הל' יד סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רעז סעיף יב :

גמ' ורמינהו *מן העדשים אסור באשישים ור' יוסי מתיר לא קשיא *מר כי אתריה ומר כי אתריה "באתרא דרבנן קרו לחלבא חלבא ולקומא קומא באתריה דרבי יוסי לקומא נמי קרו ליה קומא דחלבא תניא הנודר מן החלב מותר בקום מן הקום מותר בחלב מן החלב מותר בגבינה מן הגבינה מותר בחלב מן הרוטב מותר בקיפה מן הקיפה מותר ברוטב אם אמר בשר זה עלי אסור בו וברוטבו ובקיפו הנודר מן היין מותר בתבשיל שיש בו טעם יין אמר קונם יין זה שאיני טועם ונפל לתוך התבשיל אם יש בו טעם יין הרי זה אסור : מתני' "הנודר מן הענבים מותר ביין מן הזיתים מותר בשמן אמר קונם זיתים וענבים אלו שאיני טועם אסור בהן וביוצא מהן : גמ' "בעי רמי בר חמא אלו דוקא או שאיני טועם דוקא אי ס"ד אלו דוקא שאיני טועם למ"ל הא קמ"ל דאע"ג דאמר שאיני טועם אי דאמר אלו מיתסר ואי לא לא אמר רבא ת"ש *קונם פירות האלו עלי קונם הן לפי אסור בחילופיהן ובגידוליהן הא ביוצא מהן מותר ה"ה דאפי' ביוצא מהן אסור והא עדיפא ליה לאשמועינן דחילופיהן כגידוליהן דמי ת"ש שאיני אוכל ושאיני טועם מותר בחילופיהן ובגידוליהן הא היוצא מהן אסור איידי דלא נסיב ברישא יוצא מהן לא נסיב נמי בסיפא יוצא מהן ת"ש אמר ר' יהודה מעשה ואסר רבי טרפון עלי ביצים שנתבשלו עמו אמרו לו (א) אימתי בזמן שאמר בשר זה עלי שהנודר מן הדבר ונתערב באחר ויש בו בנותן טעם הרי זה אסור באלו לא קא מיבעיא לן דדוקא הוא כי מיבעיא לן בשאיני טועם דוקא או לאו דוקא ת"ש *דג דגים שאיני טועם אסור בהן בין גדולים בין קטנים בין חיים בין מבושלים ומותר בטרית טרופה ובציר אמר רבא וכבר יצא מהן :
מתני'

רש"י

גמ' מן העדשים אסור באשישים· בלחם שמעורב בו קמח של עדשים דקסבר אשישים בכלל עדשים הם : ורבי יוסי מתיר · דלא הוי בכלל עדשים קשיא דרבי יוסי אדר' יוסי קשיא דרבנן אדרבנן דרבנן אסרי הכא ואמרי אשישים בכלל עדשים ובמתניתין שרו דקאמרי קומא לאו בכלל חלב הוא והכי נמי קשיא לרבי יוסי דהכא מתיר משום דסבירא ליה דאשישים לאו בכלל עדשים ובמתני' קאסר דסבירא ליה קומא בכלל חלב היא קיימא : קומא דחלבא · והואיל והוי בכלל חלב להכי אסור והכי נמי מתריצנא לברייתא באתריה דתנא קמא קרו ליה אשישים לפת של עדשים ובאתריה דר' יוסי לא קרו אשישים הלכך שרי ר' יוסי : מותר בתבשיל שיש בו טעם יין · שהרי לא נדר מטעמו של יין : מתני' קונם זיתים וענבים אלו שאיני טועם · הואיל ואמר (ב) טועם אסור בהן : וביוצא מהן · בשמן וביין : גמ' אלו דוקא · דמשום אלו אסור בהן וביוצא מהן או דילמא שאיני טועם דוקא דמשום דאמר שאיני טועם אסור בהן וביוצא מהן : אי ס"ד אלו דוקא · ושאיני טועם לאו · להכי תנא שאיני טועם למה לי : הא קא משמע לן דאע"ג דאמר שאיני טועם אי אמר אלו מיתסרי ביוצא מהן אי לא לא והכי נמי [אי הוי] אמרי' ואי אמרת שאיני טועם דוקא ואלו לאו דוקא למאי תנא אלו [והוה מתרצינן] הא קמשמע לן אע"ג דאמר אלו אי אמר שאיני טועם מיתסר ביוצא מהן אי לא לא מאי : פירות האלו · כיון דאמר אלו אסור בחילופיהן ובגידוליהן ודייקינן מיניה הא ביוצא מהן כגון סחט משקה מותר ושמע מינה דאלו לאו דוקא : תריץ לא תימא הא ביוצא מהן מותר אלא הוא הדין דאפי' יוצא מהן אסור דהא אלו קאמר ואלו דוקא והא דלא נקט בהדיא אסור ביוצא מהן : הא עדיפא לאשמועינן דחילופיהן · אע"ג דלא הוו גופייהו כגידולין דמו : שאיני אוכל ושאיני טועם · כגון דלא אמר (ג) אלו טועם משמע דמדידהו גופייהו קאמר לפיכך מותר בגידוליהן ובחילופיהן ודייקינן הא ביוצא מהן אסור דהא טועם מגופייהו קאמר אלמא דשאיני טועם דוקא : הוא הדין דאפי' ביוצא מהן מותר (ד) איידי דלא תנא ברישא יוצא מהן מותר· דעדיפא ליה נקט לא קתני בסיפא יוצא מהן : בזמן שאמר בשר זה עלי · דהוי כמ"ד אלו עלי וש"מ אלו דוקא : ומותר בציר · דהיינו ציר היוצא מהן אלמא דשאיני טועם לאו דוקא : אמר רבא · תריץ הא דקתני מותר בציר שכבר יצא מהן קודם שנדר ולהכי מותר אבל אם לאחר שנדר יצא מהן לעולם אימא לך דאסור ושאיני טועם דוקא :
מתני'

ר"ן

גמ' ורמינהו מן העדשים אסור באשישים ור' יוסי מתיר · אשישין אמרי בירושלמי דאיתן טלפחי דמגבלן ומטגנן בדבש ומדרבי יוסי קפריך דאיהו לרבנן לא קשיא דאע"ג דגבי חלב שרו בקום הייינו משום דקום לאו חלב הוא אבל אשישים אע"ג דמטגנן בדבש עדשים נינהו אבל דרבי יוסי אדרבי יוסי קשיא דאי הכא שרי משום דכיון דאית בהו רובא אשישין מיקריין כ"ש דלא ה"ל למיסר בקום שהוא ר"א לגמרי ומפרקינן דטעמא דרבי יוסי משום דבאתריה הוו קרו לקומא קומא דחלבא וכל שכן אביו עליו אסור אבל אשישים כיון שנשתנו ואין שם עדשים עליהן שרו ורבנן נמי משום הכי שרו בקום משום דבאתרייהו לחלבא קרו ליה חלבא ולקומא קומא וא"ת לר' יוסי תיקשי דנודר מן החלב אסור בקום לפי שעדיין שם חלב עליו דקומא דחלבא קרו ליה אלא נודר מן הקום אמאי אסור בחלב הא לא קרו ליה חלבא דקומא יש לומר דכיון דקרו לקומא קומא דחלבא הוו להו חלב וקום דבר אחד : *מתני' הנודר מן היין מותר בתבשיל שיש בו טעם יין · שאין במשמעות של נודר מן היין אלא כשהוא בעינו : קונם יין שאני טועם ונפל לתבשיל אם יש בו טעם יין הרי זה אסור · דכיון דאמר שאני טועם אסור אפי' ע"י תערובות דכיון שיש בו טעם יין הרי הוא טועמו בו : אמר קונם זיתים וענבים אלו שאני טועם אסור בהן וביוצא מהן · בגמ' מפרש איסורא אי הוה משום אלו או משום שאני טועם : גמ' בעי רמי בר חמא אלו דוקא או שאני טועם דוקא·ודאי פשיטא ליה לרמי בר חמא דבחד מינייהו סגי אלא דמספקא ליה אי אלו דוקא ולא שאני טועם דלא מהניא מידי או שאני טועם דוקא ואלו לא מהני כלל ואהדר ליה אי ס"ד אלו דוקא שאני טועם למה לי ובדין הוא דהוה מצי למימר ליה נמי אי שאני טועם דוקא אלו למה לי אלא דקמייתא נקט וה"ה לאידך : ומתרצינן הא קמ"ל דאע"ג דאמר שאני טועם אי אמר אלו מיתסר ואי לא לא ומינה נמי דאי שאני טועם דוקא הא קמ"ל דאע"ג דאמר אלו אי אמר שאיני טועם מיתסר ואי לא לא : ואיבא למידק היכי מספקא ליה לרמי בר חמא דליהוי שאני טועם עדיף טפי מאלו דהא אנן תנן איפכא קונם פירות אלו עלי אסור בחילופיהן ובגידוליהן שאני אוכל שאני טועם מותר בחילופיהן ובגידוליהן אלמא טפי עדיף אלו משאני טועם יש לומר כי עדיף ה"מ לגבי חילופיהן וגדוליהן דאיתנהו בכלל אלו כיון דיחדינהו שוינהו כהקדש וכמו שנפרש לפנינו בסיעתא דשמיא ומש"ה בדין הוא דליתסרו חלופיהן וגידוליהן כי היכי דאסירי בהקדש אבל כי אמר שאני אוכל שאני טועם לא משמע דליתסרו חלופיהן וגדוליהן דאדרבה הא אפקינהו שהרי כשאוכל חילופיהן וגידוליהן אינו טועם מהם כלל : אמר רבא ת"ש קונם פירות האלו עלי וכו' הא ביוצא מהן מותר · דס"ד דאי יוצא מהן אסור טפי הוי רבותא לאשמעינן דיוצא מהן אסור אע"פ שנשתנית צורת הפירות שאסר עליו מחילופיהן וגדוליהן שעדיין היא קיימת ומפיך ליה דאדרבה הא עדיפא ליה לאשמועינן דחילופיהן אע"פ שלא יצאו מגוף האיסור כגידוליהן דמו וכל שכן יוצא מהן שיצא מגוף האיסור ממש ובדין הוא דהוה מצי למיפשט בעיין ממתניתא דתניא לעיל בסמוך ואם אמר בשר זה עלי אסור בו וברוטבו ובקיפו אלא דממתניתין בעי למיפשטה : ת"ש שאיני אוכל וכו' הא ביוצא מהן אסור · דאי יוצא מהן מותר · ודאי לגבי שאיני אוכל שאיני טועם הויא רבותא טפי שריותא דיוצא מהן משריותא דחילופיהן וגידוליהן כדכתיבנא לעיל · ומהדר ליה דהא ה"נ אלא איידי דלא נסיב רישא יוצא מהן משום דאיסורא דחילופיהן הויא רבותא טפי לא נסיב סיפא יוצא מהן : תא שמע אמר רבי יהודה וכו' אלא באלו לא קמבעיא לן דדוקא הוא דמתניתין היא כי קמבעיא לן שאיני אוכל שאיני טועם דוקא הוא ומתני' או או קתני או לאו דוקא הוא והא קמ"ל דאע"ג דאמר שאיני טועם אי אמר אלו אין ואי לא לא ואתינן למיפשטה מדקתני ומותר בטרית טרופה ובציר אלמא שאיני טועם לאו דוקא : אמר רבא וכבר יצא מהן · לעולם שאיני טועם נמי דווקא ואי יצא לאחר מכן אין ה"נ דאסיר וכי תנן דשריין בשכבר יצא מהן קודם נדרו : ולענין הלכה באלו פשיטא לן דדוקא הוא ואסור ביוצא מהן בשאיני טועם מספקא לן ולא איפשיטא בעיין וכיון דלא איפשיטא משמע דנקטינן לחומרא · ואיכא מ"ד דהייט טעמא דאסור ביוצא מהן משום דכיון דנחית
כולי

תוספות

ורמינהו אסור באשישין · דפסולת עדשים(אינם) בכלל עדשים ורבי יוסי מתיר קשיא דרבי יוסי אדרבי יוסי ודרבנן אדרבנן : לא קשיא דבנדרים הלך אחר לשון בני אדם [ובאתרי' דר"י לקומא] קרו ליה נמי קומא דחלבא : מן הרוטב מותר בקיפה· דקדוקי בשר אף כי איכא נתינת טעם מן הרוטב דלא אסור אלא הקרוי רוטב בלבד ורבנן דפליגי אדרבי יהודה במתני' : בשר מותר ברוטב בשר זה אסור ברוטבו ובמקפה אי איכא נתינת טעם : אלו דוקא או שאני טועם דוקא · אמתני' בעי דקתני קונם זיתים אלו שאני טועם אסור בהם וביוצא מהם ומיבעי ליה מה שאנו אוסרין יוצא מהם איירי דאמר שאני טועם דוקא אבל אם לא אמר אלא קונם אלו עלי לא מיתסר אלא (ביוצא) מהם וא"ת היכי מצינו למימר דשאני טועם חמור מקונם אלו והא גבי חילופיהן וגדוליהן דמותר בהם [כשאמר שאני טועם] וכשאמר קונם פירות אלו אסור ויש לומר דשאני גבי חילופיהן שאינו תלוי באלו כלל אלא בהזכרה כשאמר שאני אוכל שאני טועם דלא נתכוון לאסור כ"א גופם לאכול ולא חילופיהן ובשלא הזכיר שאיני אוכל ואמר קונם עלי פירות כי נמי לא אמר אלו שוינהו עליה איסור בין הם בין חילופיהן אבל לענין יוצא מהם יכול להיות דאלים טפי ליאנא דשאני אוכלו שאני טועם מקונם אלו: דאי סלקא דעתך אלו דוקא שאני טועם ל"ל הא קמ"ל דאע"ג דאמר שאני טועם אי אמר אלו אין אי לא לא [הגה"ה ז"ו מגאה"י מגמ"ן] : ת"ש שאני אוכל ושאני טועם מותר בחילופיהן · נראה דקאי אקונם פירות אלו דאע"ג דאמר אלו כשאמר שאני אוכל מגרע ליה איסור הנאה דגלי אדעתיה שאינו אוסר אלא באכילה אע"ג דלענין יוצא מהם אהני שאני טועם להחמיר והאיה לדבר דהא שאני אוכל קאי נמי אפירות אלו לאידך בבא האומר לאשתו קונם מעשה ידיך אסור בחילופיהן ואיירי כגון דאמר אלו או שמא תמצאות הלשון כך כשאוסר מעשה ידיה כגון אם אמר פירות אלו וקתני עלה שאני אוכל שאני טועם מותר בחילופיהן ובגידוליהן ולפירוש זה ק' דדייקא הא ביוצא מהם אסור [דלמא] שאני הכא דקאמר אלו ושאני טועם ושמא מדלא נקט התנא בהדיא בסיפא קונם פירות אלו שאני טועם אלא נקט שאני טועם גרידא משמע דאפילו לא אמר אלו אשמעינן תנא דמותר בחילופיהן ואסור ביוצא מהם : ע"ד כא"ן הגה"ה מהר"ם ות"ה מגאה"י בפני"ם : ת"ש [קונם פירות שאלו עלי וכו'] הא ביוצא מהם מותר · דאי אסור ליתני אסור ביוצא מהם וכ"ש בחילופיהן דמשמע ליה דמסתבר טפי להתיר יוצא מהם מחילופיהן [ומשני] דהא"נ דיוצא מהם אסור ולרבותא נקט יוצא מהם ואשמועינן חלופיהן כגידוליהן ואסורין דאי תנא יוצא מהם אסור ה"א דחילופיהן דשרו הואיל ולא באו מגוף האיסור עצמו: ת"ש שאני אוכל שאני טועם ולא אמר אלו מותר בחילופיהן הא יוצא מהם אסור· אע"ג דלא אמר אלו דאי מותר ליתני יוצא מהם וכ"ש חילופיהם שאינם מגוף הפירות דהכי [משני] לעיל דחילופיהן עדיף לאשמועינן בהיתא לאיסורא מביוצא מהם וקשה לידחי במאי דסלקא דעתך בת"ש דלעיל דאדרבה מסתבר טפי לאיסורא חילופיהן מיוצא מהם וזיל הכא קמדמי ליה [וזיל הכא קמדמי ליה] ומשני איידי דלא נסיב רישא יוצא מהם כו' דהא שניא דהא עדיף ליה למיתני חילופיהן כגידוליהן לא נקט נמי בסיפא יוצא מהם ואע"ג דס"ה ודאי שרו בחילופיהן: בשר זה עלי כו' אסור בנותן טעם·ומדמי יוצא מהם לנ"ט דכי היכי דאסר אדעתיה כדאמר בשר זה עלי בנ"ט ה"נ אסור יוצא מהן וזה הייט כמו אלו אלמא דבאלו מיתסר יוצא מהן · ת"ש ומותר בטרית טרופה ובציר · וציר הייט יוצא מהן אלמא בשאני טועם גרידא מותר יוצא מהם : אמר רבא שכבר יצא · פי' אבל ציר דקתני הייט בציר שיצא מהם קודם נדרו ובההוא אינו נאסר אף בשאני טועם דוקא אבל ביוצא מהם אחר נדרו (אסור) אימא לך דאסור דשאני טועם דוקא ולא איפשיטא לן אי שאני אוכל דוקא הלכך בעל תורה הלך לחומרא ובשאני טועם גרידא אסור יוצא מהם ועוד נשמעינן שאם אדם אוסר שלא יאכל בשר עד זמן פלוני שאסור בכותב דהא בהא תליא דאי יוצא מהם אסור ה"ל נתינת טעם אסור דמדמה לה לגדדי:
סגור

פי' הרא"ש

ורמינהו מן העדשים אסור באשישים ור' יוסי מתיר · וקשה למרווייהו: ומשני מר כי אתריה כו' ובאתריה דר' יוסי לקומא קרו נמי קומא דחלבא · וכן בעדשים באתרא דרבנן קרו לאשישים · אשישים דעדשים אי נמי לרבנן דפסולת נקרא על שם העיקר ולרבי יוסי לא : אלו דוקא או שאיני טועם דוקא ·

[לקמן סג:]
[פסחים ג' וד"נ]
לעיל מז. לקמן נו' [נח.]
[לעיל נא:]
לעיל פ"א

הגהות הב"ח (א) גמ' אמרו לו כן הדבר אימתי בזמן : (ב) רש"י ד"ה קונם וכו' הואיל ואמר שאיני טועם : (ג) ד"ה שאיני אוכל ושאיני טועם כגון דלא אמר אלא שאיני טועם דמשמע דמדידהו · (ד) ד"ה הוא הדין וכו' מותר אלא איידי דלא :

עין משפט נר מצוה

יג א מיי׳ פ״ט מהל׳ נדרים הלכה יד סמג לאוין רמב טוש״ע יו״ד סימן ריז סעיף יג :

יד ב מיי׳ שם טוש״ע שם בהג״ה :

טו ג מיי׳ שם טוש״ע שם סעיף טו :

טז ד מיי׳ שם טוש״ע שם סעיף ח :

יז ה מיי׳ שם טוש״ע שם סעיף יד :

יח ו מיי׳ שם טוש״ע שם סעיף י :

[פ״ט מהל׳ נדרים הלכה יד]

יט ז ח מיי׳ שם הלכה ס טוש״ע שם סעיפים :

מתני׳ מן הסתוניות · היינו ענבים קשים שמניחן בכרם כל ימי הסתיו ועושין מהן חומץ : כל ששם תולדתו קרויה עליו · כגון חומץ זה שיוצא ממנו קרוי נמי על שם אמו חומץ סתוניות ולא חומץ סתם: נדר ממנו אסור ביוצא וכו׳· והכי נמי כי נדר בסתוניות אסור נמי בחומץ היוצא ממנו : וחכמים מתירין · וקא פריך בגמרא היינו תנא קמא דקתני מותר בחומץ סתוניות : גמ׳ נדר בו· בתמרים : אסור ביוצא ממנו· בדבש תמרים : כל שאין דרכו לאכול· כגון סתוניות דדרך היוצא ממנו לאכול והן עצמן אין דרכן לאכול· תנא קמא דמתניתין דאמר מותר בחומץ סתוניות לית ליה דרבי שמעון בן אלעזר אלא קסבר נדר בו אין אסור אלא בו אע״ג שאין דרכו לאכול וחכמים תנא בתרא אית להו דרבי שמעון בן אלעזר ודקתני וחכמים מתירים בו בגופו אבל ביוצא ממנו לא דאין אסור אלא ביוצא ממנו והיינו כר׳ שמעון בן אלעזר דאמר לא נתכוון זה כו׳ ורבי יהודה בן בתירא היה אוסר בו וביוצא הימנו : מתני׳ מן השמן · משמע שמן זית להכי מותר בשמן שומשמין: כרישין·(ב) קטנים : מותר בירקות השדה · דהיינו שם לווי ירק השדה ולא ירק סתם : גמ׳ מותר בשמן שומשמין · לפי שאין מצוי בא״י שמן שומשמין אלא שמן זית ובאותו שמן נדר : מזה ומזה · משמן זית ומשמן שומשמין : ספק איסורא לחומרא · ומשמן שמסתפקין בו נדר בין רב בין מעט : אסור בירקות הגינה · גרי״ס המור״ה במסכת״א ז״ו ומותר בירקות השדה* שעליהן סומכין בשביעית שהפקירו הגנות לעניים ואין מסתפקין אלא בירקות השדה :

[תוספתא פ״ג ע״ש]

[כתובות עג: וש״נ]

[נ״א ובשביעית אסור בירקות השדה שעליהן כו׳]

מתני׳ הנודר מן התמרים מותר בדבש תמרים מסתוניות מותר בחומץ סתוניות רבי יהודה בן בתירא אומר כל ששם תולדתו קרויה עליו ונודר הימנו אסור ביוצא הימנו וחכמים מתירים : גמ׳ [חכמים] היינו ת״ק איכא בינייהו הדא דתניא כלל זה אר״ש בן אלעזר כל שדרכו (א) לאכול ודרך היוצא ממנו לאכול כגון תמרים ודבש תמרים נדר בו [א] אסור ביוצא ממנו נודר מיוצא ממנו [ב] אסור בו כל שאין דרכו לאכול ודרך היוצא ממנו לאכול נודר בו אין אסור אלא ביוצא ממנו שלא נתכוון זה אלא ליוצא ממנו : מתני׳ הנודר מן היין מותר ביין תפוחים מן השמן מותר בשמן שומשמין מן הדבש מותר בדבש תמרים מן החומץ מותר בחומץ סתוניות מן הכרישין מותר בקפלוטות מן הירק מותר בירקות השדה שהוא שם לוויי : גמ׳ תניא *הנודר מן השמן בארץ ישראל מותר בשמן שומשמין ואסור בשמן זית ובבבל אסור בשמן שומשמין ומותר בשמן זית מקום שמסתפקין מזה ומזה אסור בזה ובזה פשיטא לא צריכא דרובא מן חד מסתפקין מהו דתימא איזיל בתר רובא קא משמע לן *ספק איסורא לחומרא הנודר מן הירק בשאר שני שבוע אסור בירקות הגינה ומותר בירקות השדה ובשביעית אסור בירקות השדה ומותר בירקות הגינה אמר רבי אבהו משום רבי חנינא בן גמליאל לא

כולי האי לדיוקא משמע לדעתיה אבל מאי דנפיק מינייהו וכי תימא תינח בשאני טועם כיון דלא צריך וקאמר אפושי איסורא הוא אבל שאני אוכל מאי איכא למימר דהא כיון דלא סגי ליה אם אמר קונם פירות האלו דאי הכי משמע בין באכילה בין בהנאה ואיהו לא בעי למסרינהו אלא באכילה הלכך כי אמר שאני אוכל ליכא שום הוכחה למיסר אפילו ביוצא מהן איכא למימר דכיון דהוה מצי למימר קונם פירות האלו באכילה עלי וקאמר שאני אוכל אף יוצא מהן משמע ואמרו לפי זה דבשבועה דלא מצי למימר באכילה עלי דלשון נדר הוא ועל כרחיה אית ליה למימר שאני אוכל לא מיתסר ביוצא מהן ואחרים אומרים זה הוא דעת הרמב״ם ז״ל *דלא שנא נדר ולא שנא שבועה דלאו משום יתורא דלישנא הוא אלא שהלשון בעצמו מוכיח כן דלשון שאני אוכל ושאני טועם משמע שאוסר כל אכילה וטעימה הבאה מהם: מתני׳ הנודר מן התמרים וכו׳ מסתוניות מותר בחומץ סתוניות · סתוניות ענבים שאינם מתבשלים ועומדים בימי החורף : כל ששם תולדתו קרויה עליו· כגון דבש תמרים וחומץ סתוניות : וחכמים מתירים · בגמרא פריך היינו ת״ק ואיכא למידק תנא קמא מני לא ר׳ יוסי ולא רבנן דהא אמרינן לעיל בפלוגתא דקום וחלב דכל היכא דקרו ליה קומא דחלבא אסור אפילו לרבנן ודבש תמרים וחומץ סתוניות ליתסר מהאי טעמא [י״ל] דלא דמי דאילו גבי קום דחלב הקום לא נשתנה מצורה לצורה דמעיקרא נמי כשהיה מעורב בחלב באותה צורה עצמה היה אבל הכא הרי נשתנה הגוף· הרשב״א ז״ל· ועוד דבקום כי קרי ליה קומא דחלבא מפני שעדיין תורת חלב עליו קרו ליה ולא להפריש בין זה לאחר שאין נקרא קום אלא זה אבל הכא כי אמרו דבש תמרים וחומץ סתוניות לא שיהא עדיין תורת תמרים וסתוניות עליהן אלא להפריש בין דבש תמרים לדבש אחר ובין חומץ סתוניות לחומץ אחר: גמ׳ חכמים היינו ת״ק איכא בינייהו הא דתניא כלל אר״ש [ב״א] כל שדרכו לאכול והדרך היוצא ממנו לאכול כגון תמרים ודבש תמרים נדר בו אסור ביוצא ממנו [ביוצא ממנו] אסור בו וכל שאין דרכו לאכול והדרך היוצא ממנו לאכול נדר בו אסור ביוצא ממנו · כך גרסינן בהלכות הרמב״ן ז״ל וה״פ דבהא פליגי ת״ק פליג אדרשב״א בתרוייהו דסבירא ליה לתנא קמא דבין דרכו לאכול בין אין דרכו לאכול אסור בו ולא ביוצא ממנו ורשב״א סבירא ליה דבשדרכו [לאכול] והדרך היוצא ממנו לאכול אסור בשניהם ובשאין דרכו לאכול והדרך היוצא ממנו לאכול אסור ביוצא ממנו ולא בו ובהא מפיך ליה לת״ק לגמרי ור׳ יהודה בן בתירא סבר לה כר״ש בדרכו [לאכול] והדרך היוצא ממנו לאכול דאסור בשניהם ופליג עליה בשאין דרכו לאכול והדרך היוצא ממנו לאכול דלרבי יהודה בן בתירא לא שני ליה ומיתסר נמי בתרוייהו ולרשב״א שני ליה ולא מיתסר אלא ביוצא ממנו ורבנן בתראי דמתני׳ היינו ר׳ שמעון בן אלעזר ושריותא דידהו קאי אאין דרכו לאכול דשרי הוא גופיה ומשמע לי דמשום הכי משמע ממלתייהו דאהאי גוונא מדקתני סתמא וחכמים מתירים דמשמע דאתרוייהו פליגי ובמאי [דשוו] ת״ק ור׳ יהודה לאיסורא שרו אינהו ומש״ה פשיטא דאסתוניות קאי דאיכא טעמא להיתרא דמשום שאין דרכו לאכול איכא למימר דלא נתכוון אלא ליוצא מהן דאתמרים דשוו נמי תרוייהו לאיסורא ליכא למימר דשרו רבנן בתראי מן התמרים דליסרי בתמרים גופייהו ליכא טעמא להיתרא: ולענין הלכה קיימא לן כתנא קמא דבין בתמרים בין בסתוניות אינו אסור אלא בהן אבל לא בדבש וחומץ שלהן: מתני׳ הנודר מן היין מותר ביין תפוחים · דכיון שיש לו שם לווי לא מיקרי יין סתם: מותר בקפלוטות · דלא הוי בכלל כרישין: מותר בירקות השדה · דסתם ירק לא משמע אלא ירק גינה: *)אספרגוס · מין כרוב הוא: אסור מן המקפה · תבשיל עב של גריסין ואסור משום דקרו ליה מקפה דגריסין: ר׳ יוסי מתיר · דבאתריה קרו למקפה מקפה ולגריסין גריסין: אסור בשום·משום דמקפה כולל כל דבר קפוי ועבה ושום נמי קרוי מקפה על שם שממחין אותו במעט מים ונאכל בכך: מותר לכוס חיים·שהכוסס אינו כוסס אחת אחת בפני עצמה אבל פת כיון שהוא גוף אחד חיטה מיקרי והכי איתא בירושלמי דגרסינן התם חטה ולא מר כן בתמיה אמר רבי יוסי ארמאה דבר נשא מחמי פיתא נקטה ומימר בריך דברא הדא חיטתא: גמ׳ מותר בשמן שומשמין · דבא״י אין מסתפקין כלל אלא בשמן זית: ספק איסורא לחומרא· וכיון דאיכא מיעוטא דמסתפקי מההוא מינא איכא לספוקי דלמא אפי׳ לאלו נתכוין: אסור בירקות הגינה · דסתם ירק של גינה משמע ולא ירק שדה שיש לו שם לווי מיהו אפ״ה הנודר מן היין אסור בחמרא מבשלא וכן כתב הרמב״ן ז״ל ולא דמי לירקות השדה דהני מינא אחרינא נינהו אבל חמרא וחמרא מבשלא חד מינא נינהו ומפני שנתבשל לא הפסיד שמו: בשביעית אסור בירקות השדה · אם נדר בשביעית א״א לומר שנתכוון לירק גינה דהא אין זורעין ולא נוטעין בשביעית אלא ודאי לירק השדה שעולה מאליו נתכוון:

*) מכאן עד סוף המתני׳ שייך לע״ב

אבל

תוספות

הנודר מן התמרים מותר בדבש· פירוש דאמר קונם תמרים עלי מותר בדבש היוצא מהם דדבש איקרי תמרים [לא איקרי] וקשה אמאי לא הגא הכא כדקתני בשאר בבי תמרים אלו שאני טועם אסור ביוצא מהם: בסתוניות · ענבים קשים ורעים לאכול מותר בחומץ היוצא מהן: כל ששם תולדתו עליו · פירוש שאינו מפסיד שמו הראשון כמו דבש תמרים ששם תמרים עליו נדר בתמרים אסור בדבש : וחכמים מתירין · בגמ׳ פריך היינו תנא קמא : מותר ביין תפוחים · דסתם יין דענבים קאמר: מותר בשמן שומשמין · דסתם שמן הוא שמן זית : מותר בדבש תמרים · דסתם דבש זהו דבש דבורים: מותר בחומץ סתוניות · דסתם חומץ מיין טוב שהחמיץ : מן הכרישין מותר בקפלוטות · אע״פ שממין כרישין הן באו שיש להן שם לווי: מן הירק סתם מותר בירק שדה · דסתם ירק של גינה : חכמים היינו ת״ק · דשרי בדבש תמרים איכא בינייהו דתניא כו׳ כל שדרכו לאכול כו׳ ומיירי שאין תולדתו עליו דאל״כ לית ליה [הנודר] בענבים מותר ביין וכל שאין דרכו לאכול כגון סתוניות שאין דרכן לאכול וחומץ שלהם דרכו לאכול: נדר בו אינו אסור אלא ביוצא ממנו · ת״ק לית ליה דרבי שמעון וחכמים אית ליה דרבי שמעון [ולאו לגמרי כר״ש סבירא להו] דודאי בדבש תמרים לא סברי כוותיה אלא בדינא דסתוניות וה״ק וחכמים מתירין בתמרים לאכול בדבש אבל בסתוניות לא שרינן ,בחומץ וקשה דהוה להו למיתני וחכמים אוסרין בסתוניות והר״ש פי׳ לפי מה שפירש דסתוניות אין דרכן ליאכל אלא היוצא מהם יש לפרש ת״ק ורבי יהודה בן בתירא לית להו דר״ש בן אלעזר דאסרי בתמרים ולא אסרי אלא ביוצא מהם וי״מ איכא בינייהו דת״ק נקט מן התמרים מותר בדבש משמע דדוקא בתמרים ובסתוניות שהם ראויין אסור בהם ומותר יוצא מהם הא נדר מדברים שאינם ראוים לאכול אסור בין בהם בין ביוצא מהם : בשאר שני שבוע אסור בירקות גינה ומותר בירקות שדה · דסתמא מירקות גינה נדר דירקות שדה יש להם שם של לווי בכל שאר שני שבוע ומציאה שמפיק לה דקתני מותר בירקות שדה אלמא אסור בירקות גינה אבל סיפא איצטריך ליה : בשביעית · פירוש שנדר בשביעית דירקות שדה מצויין בשביעית שבאות מאליהן אבל ירקות גינה אינם אין אלא על ידי זריעה הלכך סתם ירקות בשביעית ירקות שדה היא : בארץ ישראל · דסתם שמן שלהן של זית : מהו דתימא זיל בתר רובא · ולא נתכוין לאסור עצמו אלא באותו מין שמסתפק הרוב קמ״ל דגם אותו שמסתפקים המיעוט אסר עצמו : *) לא שנו דבשביעית מותר בירקות גינה משום דלא שכיחי שיאכלו ירקות גינה אלא במקום שאין מביאין כו׳ אבל במקום שמביאין שכיח הוא ירקי גינה ונתכוין לאסור ירקי גינה בשביעית : משום גוש · דדרך הירק להיות גוש תלוי בו ונזרו על גוש ארץ העמים : אספרגוס מין כרוב הוא ובכלל כרוב הוא : מן האספרגוס מותר בכרוב · דאמר כרוב אינם קרויין אספרגוס ·

[illegible]

פי׳ הרא״ש

א דאמרינן במתניתין אסור ביוצא מן הזיתים ן הענבים כי אמר נם זיתים וענבים ו שאני טועם במאי י האיסור מי אמרינן אלו הוי כמו בשר זה אסור ברוטבו וקיפו ולא הדין נמי ביוצא תנו או דלמא כשמיחד כ הנאסר זה מועיל אסור נתינת טעם אמרינן במתני׳ ודר מן הדבר ונתערב אמר אם יש בו בנותן ם אסור אבל לא אסור ביוצא מן הזיתים ן הענבים דמפקד קיד בתוכן ודבר אחר א אבל כי אמר שאני עם משמע כל מה אני טועם מהם : *) אני טועם למה לי · וא הדין נמי דמצי למיבעי אם שאני טועם דוקא אלו למה לי אלא בו פתח בראשון והוא הדין נמי דמצי מיבעי אם תרווייהו דוקא : הא ביוצא מהם מותר · דאי אסור ליתני יוצא מהן וכל שכן חילופיהן שבאו כא האיסור עצמו אבל יוצא מהם דבר אחר הוא : הא עדיפא ליה לאשמועינן דחילופיהן כגדוליהן

*) שייך לעיל נב ע״ב

הגהות הב״ח (א) גמ׳ שדרכו לאכול . וכן בכל העמוד : (ב) רש״י ד״ה כרישין קטנים קפלוטות גדולים הס״ד :

הגהות הגר״א [א] גמ׳ נדר בו אסור · [illegible] [ב] [illegible]

כ [א] [ב] [ג] [ד] מיי' פ"ט מהלכות נדרים הל' י טוש"ע י"ד סימן רי"ז סעיף י :
כא [ה] מיי' שם הלכה ט טוש"ע שם סעיף כ :
כב [ו] מיי' שם הלכה י טוש"ע שם סעיף כח:
נ"ל מזה ומזה
כג [ז] מיי' שם הלכה ט טוש"ע שם סעיף כ :
כד [ח] מיי' שם טוש"ע שם סעיף כא :

(גמ') לא שנו · דשביעית מותר בירקות הגינה אלא במקום שאין מביאין ירק מח"ל דכיון שאין מביאין ודאי לא נדר אלא מאותם שמסתפקים שם הייט מירקות השדה ולהכי מותר בשל גינה : אבל במקום שמביאין כו' אסור · אף בירקות הגינה הואיל ורגילין לאכול שם בין ירקות השדה בין ירקות הגינה דודאי אדעתא דהכי נדר : כתנאי כו' · לדעתא דמ"ד אין מביאין ירקות כו' לדידיה מותר בירקות גינה ואסור בירקות שדה דכיון דאין מביאין לאו עליה נדר ולמ"ד מביאין אסור אף בירקות גינה : משום גוש · שמא יש מעפר חולה לארץ בעיקרייהו וטמא משום ספק מת :

לא שנו אלא במקום שאין מביאין ירק מחוצה לארץ לארץ אבל במקום שמביאין ירק מחוצה לארץ לארץ אסור *כתנאי אין מביאין ירק מן חוצה לארץ לארץ רבי חנניה בן גמליאל אומר מביאין ירק מחוצה לארץ לארץ מ"ט דמאן דאמר אין מביאין *אמר רבי ירמיה משום גוש : **מתני'** [א]מן הכרוב אסור [א] באיספרגוס מן האיספרגוס מותר בכרוב [ב]מן הגריסין אסור במקפה ורבי יוסי מתיר [ג]מן המקפה מותר בגריסין [ד]מן המקפה אסור בשום ור' יוסי מתיר מן השום מותר במקפה *מן העדשים אסור [ב] באשישים ר' יוסי מתיר מן האשישים מותר בעדשים [ה]חטה חטין שאני טועם אסור בהן בין קמח בין הפת [ו]גרים גריסין שאני טועם אסור בהן בין חיין בין מבושלין רבי יהודה אומר קונם גרים או חטה שאני טועם מותר לכוס חיים : **גמ'** תניא ר' שמעון בן גמליאל אומר [ז]חטה שאני טועם אסור לאפות ומותר לכוס חטים שאני טועם אסור לכוס ומותר לאפות חטה חטין שאני טועם אסור בין לכוס בין לאפות [ח]גרים שאני טועם אסור לבשל ומותר לכוס גריסין שאני טועם אסור לכוס ומותר לבשל גרים גריסין שאני טועם אסור בין לבשל בין לכוס :

הדרן עלך הנודר מן המבושל

אבל במקום שמביאין ירק מח"ל לארץ אסור · כלומר אסור בשניהם דהוי ליה מקום שמסתפקין *זה מזה : משום גוש · חוששין להביאו משום טומאת דגוש הנדבק בו וגושא דארץ העמים טמא כדאיתא בפ"ק דשבת (דף טו:) : חטה שאני טועם אסור לאפות · דפת חטה מיקרי דחד גופא נמי הוא אבל חטים משמע לכוס מפני שאדם כוסס חטים חלוקין ביחד :

הדרן עלך הנודר מןהמבושל

מתני' אסור באיספרגוס · דהוי בכלל כרוב דמין כרוב הוא : מותר בכרוב · דאין כרוב בכלל איספרגוס (א) : אסור בשום · שנותנים ממנו בקדרה דהייט בכלל מקפה : מותר במקפה · דאין מקפה בכלל שום : אסור במקפה של גריסין : מותר בגריסין · ד"ה דאין גריסין בכלל מקפה : מן המקפה של גריסין : ר' יוסי מתיר · דקסבר אין מקפה בכלל גריסין : אסור בשום · של מקפה : אסור באשישים · בפת שמעורב בו קמח עדשים דיש בכלל עדשים אשישים : ומן אשישים כו' · דברי הכל היא : ר' יהודה אומר קונם גריס או חטה שאני טועם מותר לכוס · חטה וגריס (ב) שהם דלא אמר חטה חטין גריס גריסין דקסבר [ר"י גריס או חטה] מבושלים משמע חיין לא משמע ור' יהודה לא פליג עליה דתנא קמא : גמ' אסור לאפות · דאדעתא דהכי אמר חטה כדי לאפות דחטה גרגיר א' משמע ומגרגיר לא קאמר: חטין · משמע חיין: גריס · משמע מבושל (ג): גריסין · משמע נמי חיין :

הדרן עלך הנודר מן המבושל

סנהדרין יב: ע"ש

[שם]

[לעיל נב: ע"ש בר"ן פירוש על מלת אשישים]

תוספות

רבי יהודה אומר גרים או חטה שאני טועם מותר לכוס חיים · מדקאמר חטה וגרים סתם ולא אמר (חטה) חטין גריסין קסבר [חטה גרים] מבושלין משמע חיין לא משמע : חטה שאני טועם מותר לאפות · דחטה לא משמע אלא חיין חטין משמע לאפות ורבי שמעון ורבי יהודה לא פליגי דלתרוייהו גרים חטה מבושלין משמע ולא חיין גריסין חטין משמע חיין אבל לא מבושלים : הדרן עלך הנודר מן המבושל

פי' הרא"ש

[שייך לדף שלפניו] כגדוליהן · דיותר הוא חידוש מה שחילופיהן אסור דאין לך דבר שתופס את דמיו אלא קודש ומתהומרא שהחמירו חכמים באיסורי הנאה למי שהחליפן לכתחלה וא"ת אכתי ליתני חילופיהן ויוצא מהם לאשמועינן דחילופיהן כיוצא מהן וי"ל דחילופיהן וגדוליהן דמו להדדי דשניהם לא היו בשעה שאסרן עליו הלכך ניחא ליה למיתני חילופיהן כגידוליהן : תא שמע שאני אוכל שאני טועם כו' הא ביוצא מהם אסור · דאי מותר ליתני יוצא מהם וכ"ש חילופיהן לפי מאי דשני ליה דיוצא מהם עדיף מחילופיהן אפי' מגדוליהן עדיף בעי למימר השתא אלמא שאני טועם גורם לאסור היוצא מהם ואע"ג דמשמע פשטא דמתני' דקתני אריפא דאמר קונם פירות האלו והוסיף לומר שאני טועם וא"כ היכי דייק דשאני טועם גורם האיסור וי"ל דמ"ת דייק שפיר דאם איתא דשאני טועם אינו גורם האיסור אלא לשון היתר משמע דוקא מאלו איני טועם אבל מיוצא מהם אני טועם כמו בחילופיהן וגידוליהן אפי' כי אמר נמי האלו שאני טועם פרי : אידי דלא נסיב ריפא יוצא מהם: משום דעדיף לאשמועינן איסורא חליפין : ת"ש אמר רבי יהודה מעשה ואסר עלי כו' · ופשיטא ליה השתא דאין חלוק בין נתינת טעם ליוצא מהם כשמבורר הדבר הנאסר הכל אסור : ומותר בענבים עבופה ובליר · וליל הייינו יוצא מהן : על מנת שאני טועם · לאו דוקא : אמר רבא וכבר יצא מהן: קודם הנדר : *) מתני' סתוניות · ענבים רעים ונשארים בגפנים עד ימות הס[illegible] [illegible] תומך ואית דגרסי ספוניות כמו סופי ענבים : כל שאם תולדתו קרויה עליו · אף כי נשתנה מתחלה על שם עיקרו כמו דבש תמרים חומץ סתוניות : וחכמים מתירין · בגמרא [illegible] גמ' כל שאין דרכו לאכול ולכך היוצא ממנו לאכול · כגון סתוניות ת"ק פליג אדר"ש בין בדבש תמרים בין בחומץ סתוניות דרבנן שרו תרווייהו ואסרי סתוניות גופייהו ור"ש אוסר בדבש תמרים [illegible] ומתיר הסתוניות ורבנן בתנאי קיימי אהא דקאמר ת"ק מן הסתוניות מותר בחומץ סתוניות הא בסתוניות גופייהו אסור וחכמים מתירים סתוניות גופייהו : מתני' · מפני שהוא שם לווי · [illegible] ירקות שדה · אין קלוין ירק סתם והרוצה לומר ירקות שדה צריך לחבר שם לירק ולומר ירקות שדה וכן כולם : אבל בשביעית מתספק הענין לפי שאין ירקות גינה מצויין שאין גדלים בלא עבודה [illegible] שדה לפיכך בלשון העולם ירקות סתם הואי ירקות שדה : גמ' אבל במקום שמביאין ירק מחוצה לארץ אסור · אף בירקות גינה דכיון דמצויין שם דעתם גם עלייהו : משום גוש · עפר הנדבק [illegible] גזין עומהה על גוש עפר הבא מארץ העמים בפ"ק דשבת (דף טו:): מתני' אסור באספרגוס · הוא מין כרוב אבל אין כרוב נקרא על שמו : מן הגריסין אסור במקפה · ואפי' כי נתנן במקפה פליגן : ור' יוסי מתיר · דקסבר לא מיקרו גריסין אלא מקפה של גריסין והוא מן גריסין נדר : מן המקפה מותר בגריסין · דלא תימא כי היכי דנודר מן המקפה אסור בשום משום שדרך ליתן הדין נמי כי נדר מן המקפה יהא אסור בגריסין משום שדרך לעשות הגריסין מקפה קא משמע לן דלא דמי משום דשום רגילין ליתן בכל מיני מקפה כי נותן טעם והשום הוא המקפה אבל אי לגבן מקפה אלא מכמה מינים עושין מקפה : אסור באשישים · פסולת עדשים : חטה שאני טועם כו' · מייתור לשונו שהזכיר שתיהם נאסר בכל אי נמי כדמפרש רשב"ג בברייתא דחטה משמע לאפות וחטים משמע לכוס : גריס חטה שאני טועם מותר לכוס חיין · לא פליג אתנא קמא : הדרן עלך הנודר מן המבושל

*) ע"כ שייך לדף נ"ב : ומדבור זה עד ד"ה גמ' אבל וכו' שייך לע"א .

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה מותר בכרוב וכו' איספרגוס הס"ד ואח"כ נ"ל ד"ה אסור במקפה של גריסין הס"ד ואח"כ נ"ל ד"ה ר' יוסי מתיר דקסבר אין מקפה בכלל גריסין הס"ד ואח"כ נ"ל ד"ה מן המקפה הס"ד ואח"כ נ"ל ד"ה מותר בגריסין דברי הכל דאין גריסין בכלל מקפה הס"ד ואח"כ נ"ל ד"ה אסור בשום של מקפה הס"ד ואח"כ נ"ל ד"ה אסור בשום שנותנין וכו' בכלל מקפה הס"ד ואח"כ נ"ל ד"ה מותר במקפה וכו' בכלל שום הס"ד ואח"כ ד"ה אסור באשישים : (ב) ד"ה ר' יהודה וכו' לכוס חטה וגריס חיים כיון דלא אמר חטה חטין גרים גריסין קסבר חטה וגרים סתם מבושלים משמע חיין לא משמע כנ"ל : (ג) ד"ה גרים משמע מבושל גריסין משמע חיין גרים גריסין משמע נמי חיין והד"א :

הגהות הגר"א [א] משנה באספרגוס · נ"ב פירש רב האי גאון מין כרוב שבוררין אותו ביין ובלשון יוני יין של בקר נקרא אספרגוס (ועי' רב"י ברכות נ"א ע"א ד"ה אספרגוס) : [ב] שם באשישים · נ"ב בירושלמי אמרו [illegible] מקליין וטחינן ומגבלן בדבש ומטגנין :

הנודר מן הירק מותר בדלועין ורבי עקיבא *אוסר אמרו לו לרבי עקיבא והלא אומר אדם לשלוחו קח לי ירק והוא אומר לא מצאתי אלא דלועין אמר להם כן הדבר או שמא אומר הוא (א) לא מצאתי אלא קיטנית אלא שהדלועין בכלל ירק וקיטנית אינו בכלל ירק ואסור בפול המצרי לח ומותר ביבש :

גמ' הנודר מן הירק כו' : והא מן ירק נדר אמר עולא באומר ירקי קדירה עלי ודילמא ירק הנאכל בקדרה קאמר באומר ירק המתבשל בקדרה עלי במאי קא מיפלגי רבנן סברי כל מילתא דצריך שליחא לאמלוכי עלה לאו מיניה הוא ורבי עקיבא סבר כל מילתא דמימליך שליחא עלה מיניה הוא אמר אביי מודה רבי עקיבא לענין מלקות שאינו לוקה *תנן התם השליח שעשה שליחותו בעל הבית מעל לא עשה שליחותו שליח מעל מאן תנא אמר רב חסדא מתניתין דלא כרבי עקיבא *דתנן כיצד אמר לו תן בשר לאורחים ונתן להם כבד תן כבד ונתן להם בשר השליח מעל ואי רבי עקיבא הא א"ר עקיבא כל מילתא דמימליך עלה שליח מיניה הוא למעול בעל הבית ולא למעול שליח אמר אביי אפילו תימא רבי עקיבא
מי

רש"י

הנודר מן הירק וכו' ורבי עקיבא אוסר . דקסבר דילועין בכלל ירק : אלא דילועין . מכלל דלאו מיניה הוא : לא מצאתי אלא קיטנית . בתמיה כלומר להכי לא קאמר ליה אלא דילועין מכלל דדילועין מיניה הוא ולא מין קיטנית : פול המצרי לח . הוי מין ירק : ומותר ביבש . שהוא מין דגן : גמ' אמאי אוסר ר"ע הא מן ירק נדר . ודילועין לא איקרי ירק : ירקי קדרה עלי . ודילועין בכלל ירקי קדרה הן שהרי מתבשלין בקדרה : ודילמא . האי דקאמר ירקי קדרה עלי ירק הנאכל בקדרה עלי קאמר כגון שומים ובצלים שהן נאכלים בקדרה שנותנין אותן בקדרה כדי ליתן טעם בתבשיל : באומר ירק המתבשל בקדרה . דדילועין נמי הן מתבשלין בקדרה ונותנין אותן בשביל תבשיל אבל שומין אין נותנין אותן אלא בשביל טעם ולהכי ר"ע אוסר : דצריך שלוחא לאימלוכי עליה . כגון דילועין כי אמר לשלוחו קח לי ירק אינו מביא לו דילועין אלא אומר לו לא מצאתי אלא דילועין ומימליך עליה וקאמר ליה דרוצה אתה שאביא לך דילועין וכהאי גוונא לאו מיניה לפיכך כי נדר בירק מותר בדילועין : ורבי עקיבא סבר כו'. מדקאמר ליה לא מצאתי אלא דילועין ולא אמר לא מצאתי אלא קיטנית אלמא דילועין מין ירק הוא : מודה רבי עקיבא . אע"ג דאוסר בדילועין אם אכל דילועין אינו לוקה דקסבר ליכא מלקות דלא יחל דברו הואיל וצריך לאימלוכי ביה עלה : מתניתין . דמעילה דשליח מעל דלא כר"ע דקתני סיפא לא עשה שליחותו שליח מעל : אמר לשלוחו תן בשר לאורחים ונתן להם כבד שליח מעל . דלא עשה שליחותו דאין כבד בכלל בשר : ואי ר"ע . הא אמר כבד בכלל בשר הוי דמילתא דמימליך עלה שליח מיניה הוא וה"נ אע"ג דלא אימליך השתא אורחיה הוא לאימלוכי דכי אמר לו תן בשר לאורחין ולא היה לו בשר אלא כבד דרכו לומר אין לי אלא כבד וכמאן דמימליך דמי : למעול בעל הבית. דהא עשה שליחותו:
תריץ

ר"ן

הנודר מן הירק מותר בדילועין כו' . דלא הוי ירק אלא פרי ואית דמפרשי דסתם ירק נאכל כמות שהוא חי ודלועין אינן כן : והוא אומר לא מצאתי אלא דילועין . אלמא לא מיקרו ירק דאי מיקרו ירק יקחם : אמר להם כן הדבר . מזה אני מביא ראיה לאסור דלועין : אסור בפול המצרי לח . דכל שהוא לח ירק הוי : גמ' והא מן ירק נדר . לרבי עקיבא פריך היכי אסר בדילועין דהא מן ירק נדר ודילועין לאו ירק נינהו אלא פרי דבשלמא פול המצרי א"ל דכיון שעושים ממנו דגן כשהוא יבש ומקמי הכי לא עד היאך שעתא ירק הוי ולא פרי אלא דלועין קשיא ואף ע"ג דר"ע יהיב טעמא דמימליך עליה שליח לא סגי ליה ההוא טעמא כיון דמן ירק נדר ודלועין לאו ירק נינהו : אמר עולא באומר ירקי קדרה עלי . וכיון דמייתר לישניה למיכלל דלועין אתי כיון דמימלך שליחא עלייהו : ודילמא ירק הנאכל בקדרה קאמר . דכיון דדלועין ליתנהו בכלל ירק לית לך לרבוייהו מייתורא דלישניה אלא מאי דליכא לספוקי דמשתמע מיניה כגון שומים ובצלים הבאים להטעים את הקדרה אבל דלועין לא משתמעי מיניה דירקי קדרה להטעים את הקדרה משמע : באומר ירק המבושל בקדרה עלי . וכל כה"ג סבירא ליה לרבי עקיבא דכיון דדלועין ממליך שליחא עלייהו אסור בהן ורבנן סברי דכיון דצריך לאימלוכי עלייהו לאו מיניה הוא וקיי"ל כר' עקיבא כמו שנפרש לפנינו בס"ד הילכך נודר מן הירק אינו אסור בפרי האדמה אמר ירק קדרה עלי אסור בפירות האדמה הבאים להכשיר המאכל כשומים ובצלים ומותר בדלועין אמר ירק המתבשל בקדרה עלי אסור בכל פירות האדמה דמימלך שליחא עלייהו כי אמר ליה משלח ירק. ואית דמפרשי והא מן ירק נדר דסתם ירק נאכל כמות שהוא חי ואמר עולא באומר ירקי קדרה עלי דכיון דאמר הכי אפילו ירק המתבשל בכלל ודילמא ירק הנאכל בקדרה קאמר דכיון דסתם ירק נאכל כמות שהוא חי ואמר ירקי קדרה לרבויי אתא ירק הנאכל חי ובקדרה כגון שומים וחזרת אבל דילועין שאין נאכלין חיים כלל לא ופרקינן המתבשל בקדרה עלי דכיון דאמר המתבשל משמע הנך דבעו בשול טובא ואין דרכן לאכלן חיים כדלועין . ונמצא עכשיו לפי דרך זה דנודר מן הירק אסור בירק הנאכל כמות שהוא חי בלבד ומותר בכל מה שמתבשל אע"פ שלפעמים נאכל חי אמר ירקי קדרה עלי אסור אף באותן שנאכלין חיים ומבושלין אבל לא באותן שאין נאכלין אלא מבושלין אמר ירק המתבשל בקדרה אסור אף באותן שאין נאכלין בלא בשול : אמר אביי מודה ר"ע לענין מלקות שאינו לוקה . דכיון °דדלועין לא משתמעי בהדיא אלא מרבוייא דלישניה אע"ג דממליך שליחא עליה לא מתסרי בודאי אלא מספיקא הילכך לא לקי : תנן התם . מתני' היא במסכת מעילה (ד' כ.) : השליח שעשה שליחותו בעל הבית מעל. דאע"ג דקיי"ל אין שליח לדבר עבירה שאני מעילה דילפינן חטא חטא מתרומה כדאיתא בפ"ב דקדושין (דף מב:) : לא עשה שליחותו שליח מעל . דאדעתא דנפשיה קעביד : מאן תנא אמר רב חסדא מתניתין . כולה דלא כר' עקיבא כלומר מאן תנא הא דמפרש ואזיל דאמר לו תן בשר לאורחים ונתן להם כבד מיקרי לא עשה שליחותו דלא כרבי עקיבא דהא דתנן תן בשר לאורחים וכו' סיפא דהשליח שעשה שליחותו היא ומסיפא קאמר דאתיא דלא כר"ע דאילו רישא ודאי דברי הכל היא אבל סיפא דהויא פירושא דרישא דלא כרבי עקיבא דאי רבי עקיבא הא אמר דכל מילתא דמימליך שליח מיניה הוא והא עביד דמימליך מבשר לכבד הלכך עשה שליחותו מיקרי ולמעול בעל הבית דהכי דאמרינן לעיל דמודה רבי עקיבא לענין מלקות שאינו לוקה הא פרישית דדוקא במידי דלא משתמע אלא מריבויה כדלועין אבל כבד מכלל בשר בלא ריבויא הילכך כי אמר ליה בעל הבית תן להם בשר ונתן להם כבד למעול בעל הבית ולא למעול שליח :
מי

תוספות

הנודר מן הירק אסור בדילועין . והוא אומר לא מצאתי אלא דלועין . ואין לוקחם מיד אלמא לא קרי להו אינשי ירק : אמר להם כך הדבר . כלומר משם אני מביא ראיה : אסור בפול המצרי . דלכולי עלמא הוי בכלל ירק : ומותר ביבש . דלא מיקרי ירק : והא מן ירק נדר . ולמה אסור בדלועין שהם פירי : באומר ירקי קדירה עלי . כשדרכם לבשלם והני דרכם לבשלם : ודלמא ירק הנאכל בקדירה קאמר . כגון שומין ובצלים שהוא נאכל בקדירה כגון ליתן טעם בתבשיל : באומר ירק המתבשל בקדירה . מפני שהוא קשה וקסבר ר"ע דלועין בכלל ירק המתבשלים בקדירה : וצריך לאימלוכי . דאין לוקח אותן בשם(כיון)[עד] דאימליך עליה : מודה הוא לענין מלקות . בל יחל שאינו לוקה דמספקא ליה אי דלועין בכלל ירק ומספיקא [לא] אמר למלקיה : תנן התם . פרק בתרא דמעילה (דף כ:): בעה"ב מעל. דגמרינן חטא חטא מתרומה מה התם ע"י שליח אף הכא ע"י שליח אע"ג דבעלמא אין שליח לדבר עבירה: ונתן להם כבד . דכבד לאו מין בשר וכי אמר לשלוחו קח לי בשר ולא מצא אלא כבד לא מימליך עליה וכששולחו לבקש בשר אינו חוזר ואומר לא מצאתי אלא כבד אלא אומר לא מצאתי בשר כלל : מיניה הוא . ועשה שליחותו ולמעול בעה"ב וקשה דרבי עקיבא מודה דאין לוקה דמספקא ליה אי מידי דמימליך עליה מיניה הוא ונראה דלא קשה כלל דדוקא בדלועין דלאו ירק הוא אלא פירי מספקא ליה אבל במידי אחרינא פשיטא ליה דמימליך עליה ומיניה הוא וי"מ דהיינו הא דמשני מי לא מודה ר"ע דצריך לאימלוכי ביה ומן הדין הוא דאינו מינו ולהחמיר אר"ע [דמינו הוא] אבל לא למעול דהאמר לעיל שאינו לוקה וה"ה דא"כ שליח אמאי מעל כיון דמספקא ליה אם מינו [הוי או] אינו מינו א"כ עשה שליחותו ולכ"ע דודאי הפירוש כך הוא מי לא מודה ר"ע דצריך לימלוכי ביה דבשתא אין השליח לוקח אם אין שואל למשלח אם יחפוץ הילכך השליח לא נמלך לא הוי עשה שליחותו ולכך מעל השליח כי נמי הוי מינו לגמרי וקושיא דלמעול בעה"ב נתכן בעה"ס כמו שפירשתי והר"ס היה אומר דלמעול בעל הבית לאו דוקא אלא כלומר לא ימעול שליח וכדפרישית דשמא עשה שליחותו ומשני לא מודה דצריך לאימלוכי כדפרישית :
אסור

עין משפט נר מצוה

א א ב ג מיי' פ"ט מהל' נדרים הל' י [עי' כ"מ] טוש"ע יו"ד סי' ריז סעי' ד ה :
ב ד מיי' שם הל' ז טוש"ע שם סעי' ד:
ג ה ו מיי' פ"ז מהל' מעילה הל"א סמג עשין רי :

מסורת הש"ס

חולין קד. [מעילה כ:]

מעילה כ. כתובות לח: קדושין מב: חגיגה י:

[מעילה כ.]

פי' הרא"ש

הנודר מן הירק. והוא אומר לא מצאתי אלא דלועין . ואם מין ירק הוא למה לא לקחו : אמר להם כן הדבר . ומשם אני מביא ראיה שמה אומר לא מצאתי אלא קיטנית [illegible]

[illegible] לא המלכה לא בריך לן שהוא מינו : תנן התם. במעילה : השליח שעשה שליחותו [illegible] אע"ג דבכל התורה כולה אין שליח לדבר עבירה ילפינן לה במעילה חטא חטא מתרומה [illegible] שליח : מאן תנא . דסבר דבשינוי כל דהו משינה השליח נתבטל השליחות : ונתן להם [illegible] השליח מעל . והאומר לשלוחו קנה לי בשר ולא מצא אלא כבד נמלך אם יקנהו :
מי

הגהות הב"ח (א) במשנה במה אומר הוא לו לא :

גליון הש"ס בהר"ן ד"ה אמר אביי מודה וכו' דדלועין לא משתמעי . ע' חולין דף קד ע"א תד"ה הא עוף :

ד א ב מיי' פ"ט מהל' נדרים הל"ו סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סי' רי"ז סעי' ח [וכרב אלפס חולין פ"ח ד' רנז.]

מי לא מודה רבי עקיבא דצריך אימלוכי איתמר שמעתא קמיה דרבא אמר להון *שפיר אמר נחמני מאן תנא דפליג עליה דרבי עקיבא רבן שמעון בן גמליאל היא דתניא [א]הנודר מן הבשר אסור בכל מיני בשר ואסור בראש וברגלים ובקנה ובכבד ובלב ובעופות ומותר בבשר דגים וחגבים רשב"ג אומר הנודר מן הבשר אסור בכל מיני בשר ומותר בראש וברגלים ובקנה ובכבד ובלב ובעופות ואין צריך לומר בשר דגים וחגבים וכן היה רשב"ג אומר קרביים לאו בשר ואוכליהן לאו בר אינש (א) אוכליהן כבשר לענין זביני לאו בר אינש מ"ש בשר עוף לתנא קמא דאסיר דעביד שליחא דמימליך עליה בשר דגים נמי עביד שליחא דאי לא משכח בישרא מימליך עליה דאמר אי לא משכחנא בישרא איתי דגים וליתסרו אמר *אביי [ב]כגון שהקיז דם דלא אכיל דגים אי הכי אפילו עופות נמי לא אכיל דאמר שמואל *דמסוכר ואכיל בישרא דצפרא פרח לביה כצפרא ותניא אין מקיזין *לא על דגים ולא על עופות ולא על בשר מליח *ותניא הקיז דם לא יאכל לא חלב ולא גבינה ולא ביצים ולא שחליים ולא עופות ולא בשר מליח שאני עופות דאפשר על ידי שליקה (ב) *אביי אמר כגון דכייבין ליה עיניה דדגים קשין לעינים אי הכי אכיל דגים דהא אמר שמואל נו"ן סמ"ך עי"ן נונא סמא לעינים ההוא סוף אוכלא:

מתני'

ר"ן

מי לא מודה רבי עקיבא דצריך אימלוכי. הלכך לענין מעילת שליח ודאי כיון דצריך אימלוכי ולא ממליך אדעתא דנפשיה קעביד ובעל הבית נמי סמיך דכל כמה דלא מימליך לא יתן להם ככר הלכך לא עשה שליחותו אבל לענין נדרים כיון דבכלל ליסניה הוא דהא מימליך עליהם שליח נודר אמאי סמיך אלא ודאי בכולהו אסר נפשיה: איתמר שמעתא קמיה דרבא. מאי דמתרץ אביי מתניתין דמעילה אליבא דר"ע ואמר להון שפיר אמר נחמני היינו אביי וקרי ליה הכי לפי שנתגדל בבית רבה בר נחמני: מאן תנא דפליג עליה דרבי עקיבא וכו' ומותר בראש וברגלים וכו'. דכיון דצריך שליח לאימלוכי עלייהו ליתנהו בכלל בשר סתמא: כגון שהקיז דם. קודם נדרו וכיון שכן לא נתכוון לאסור בשר דגים דהא בלאו הכי לא אכיל מינייהו דהא קשו להקזה: אי הכי אפילו עופות נמי לא אכיל. וליסתרי בהו נמי ואמאי קתני אסור בעופות: דסבר. הקיזה של כתפים: דאפשר על ידי שליקה. כשהן שלוקים הרבה לא מזקי ליה: נו"ן סמ"ך עי"ן. סימן היה עושה מאותיות של אלפא ביתא: בסוף אוכלא. סוף האוכל: ולענין הלכה קיי"ל כרבי עקיבא דכל מידי דממליך עליה שליחא מיניה הוא דהא סתם לן תנא בפרק כל הבשר (חולין דף קד.) כרבי עקיבא אע"ג דלא ידעינן אי מחלוקת ואח"כ סתם או סתם ואח"כ מחלוקת אפ"ה נקטינן כוותיה הלא דמחמיר ועוד דהא מפרש בגמ' דמאן דפליג עליה דר"ע יחידאה הוא דהיינו רשב"ג וקיי"ל* הלכה כר"ע מחבירו הלכך הנודר מן הבשר אסור בכל מיני בשר ובעופות ובדגים כל שלא הקיז דם ולא כאיבין ליה עיניה מיהו דוקא באתרא דמימליך שליחא עלייהו אבל באתרא דלא מימליך עליה מותר דכל מידי דלא מימליך עליה לאו מיניה הוא וזה שלא כדברי הרמב"ם ז"ל שכתב בפרק תשיעי מהל' נדרים דדגים לא מתסרי אלא באתרא דמימליך שליחא עלייהו ועופות מיתסרי בכל דוכתא והוא מן התימה דבגמרא משוינן להו הילכך תרווייהו לא מיתסרי אלא באתרא דמימליך שליחא עלייהו וכשלא הקיז דם ולא כיבין ליה עיניה אבל הקיז דם וכיבין ליה עיניה אע"פ שאסור בעופות מותר בדגים מיהו כי אמרינן דמותר בדגים כשהקיז דם וכיבין ליה עיניה לא שנו אהדדי דכשהקיז דם לא שרי בדגים אלא דוקא באוסר בשר על עצמו ליום ההקזה בלבד דכי האי גוונא אין דגים בכלל משום דבלאו הכי לא אכיל מינייהו ההוא יומא אבל אי אסר עליה בשר שמנה ימים או יותר דגים בכלל דאע"ג דלא אילטריך למסרינהו להאי יומא משום אינך יומי אסרינהו ובדכיבין ליה עיניה אינו כן דאפילו באוסר לשלשים יום או יותר אין דגים בכלל שאין נומר שמפני הימים האחרים נדר שהרי אינו יודע מתי יתרפא שיצטרך לאסור דגים עליו הרשב"א ז"ל ולי לא שרי בדגים אלא אי נדר יומי דמוכחי לפום מאי דכיבין ליה עיניה דבלאו נדרא לא אכיל מינייהו: ומסתברא דבשר מליח אפי' ביומא דהקזה אסור דנהי דאין מקיזין על בשר מליח כיון דבשר ממש הוא ולא נריך שליחא לאמלוכי עליה כדגים מיתסר דיומא דהקזה לאו הוכחה מעליא הוא הלכך לא מהני אלא למידי דצריך שליחא מיהא לאמלוכי עליה כדגים אבל לגבי בשר מליח לא הוי הוכחה דאי לא תימא הכי אדקתני מותר בבשר דגים ליתני נמי ובבשר מליח דהוי רבותא טפי אלא ודאי כדאמרינן ולענין חגבים בכל דוכתא שרו דלא ממליך עלייהו שליח כלל מדאמרינן דגים נמי עביד שליחא דממליך עלייהו ולא אמר דגים וחגבים וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפרק הנזכר שבכל מקום מותר בחגבים:

מתני'

רש"י

תריץ מי לא מודה ר"ע דצריך אימלוכי. שליח בבעל הבית ואע"ג דס"ל דמיניה הוא במילתא דצריך לאימלוכי הכי איבעיא ליה למימר שליח לבעל הבית רוצה אתה שאתן להם ככר וכיון דלא מימליך לא עשה שליחותו ופשע ושליח מעל אע"ג דסבר דמין בשר הוי: לשמעתא. האי תירוצא דקא מתרץ אביי: בכל מיני בשר. בין בהמה ובין חיה: אסור בראש וכו'. דכל הני מיני בשר נינהו ואפילו כבד: רבן שמעון אומר מותר בראש וכו'. דקסבר לאו מינא דבשר הם אבל בקרביים הכל מודו דמין בשר הוו הואיל ואית בהו שומן טפי מכל הנך מראש והכבד והלב והיינו דפליג עליה דר"ע דקא סבר כבד לאו מין בשר ור"ע סבר מיניה הוא: וכן היה רבי שמעון אומר. שמעתא אחריתי קרביים לאו בשר ואוכליהן לאו בר נש הוא ואמרינן למאי הלכתא קרביים לאו בשר הוו הא אמרינן לעיל גבי נדרים אסור בכל מיני בשר ולא הוציא קרביים וקא מתרץ דהאי אוכליהן לאו בר נש לענין זביני שהקונה קרביים בדמי בשר שיכול לקנות הבשר וקונה קרביים לאו בר נש הוא דבטלה דעתו אצל בני אדם: דעביד שליח דמימליך עליה. דכי לא משכח בישרא מימליך עליה דבעל הבית ואמר לא משכחנא בישרא אלא בשר עוף ולהכי אסור דמיניה הוא: דגים נמי כו' וליתסרי. ואמאי מותר בבשר דגים: כגון שהקיז דם. בשעת הנדר דכיון דלא אכיל דגים בההיא שעתא לא נדר אדעתא דדגים ולא ממליך עליה כלל: אפי' (ג) דעופות נמי כו'. דלאו אדעתא דעופות נדר ולא מימליך עליה הוא וכיון דלא אכיל עופות השתא ליתסרי: שאני עופות שאפשר להו בתקנתא להקזה דאפשר לאכלן ע"י שליקה. אע"פ שהקיז דם ומידי דמצי למיכל בשום ענין נדר וממליך עליה ואסור: כגון דכייבין ליה עיניה. בשעת הנדר: דדגים קשין לעינים. וכל מילי דלא הוה מצי למיכל לא נדר אלא אדעתא דמידי דמצי למיכל ולהכי (ד) אדגים שרי ומן העופות אסור: נו"ן סמ"ך עי"ן כו' בסוף אוכלא. בסוף החולי שכבר עבר זמן מרובה שחשש בעיניו דהתם סם טוב לכאב העינים והאי דקא תני דגים קשים לעינים בתחלת אוכלא כשהתחיל לחשוש בעיניו ובשעת הנדר הוה תחלת אוכלא:

מי שמנית בשר וקונה אלו: כגון שהקיז דם דלא אכיל דגים. ומסתמא לא נדר אלא מדבר שדרכו לאכול ביום נדרו: ע"י שליקה. דלא פרח לבו אלא כשאוכלהו צלי: ההוא בסוף אוכלא.

[שבת עד.]

[במעילה כ: איתא רב פפא]

[ג"י הערוך בערך סכר ד' דמסובר וע' ע"ז כט. הלא לסיבורי]

[ע' תוספות ע"ז כט. ד"ה שני לדג]

ע"ז כט. ע"ש היטב

[במעילה שם איתא ר"פ וע"ש גם שאר שינויים]

[עירובין מו:]

תוספות

אסור בראש וברגלים. דסבר כרבי עקיבא דכל מאי דמימליך הוי מיניה: מותר בראש. דסבר כתנא קמא דרבי עקיבא דמימליך לא הוי מינו: לענין זביני [לאו איניש הוא] דמניק בשר וזבין קרביים: שהקיז דם. דקשיא לו הילכך מותר בדגים וחגבים: עופות נמי אין דרכם למיכל. ואמאי אסור בעופות: שאני עופות דאפשר ע"י שליקה. והא דאמר שמואל פרח לבו היינו ע"י צלי אבל דגים בין שלוק בין צלי קשה להקזה: סוף אוכלא. סוף החולי:

פי' הרא"ש

מי לא מודה ר"ע דצריך אמלוכי. ומטעם זה חשיב ליה מינו שהרי על דבר שאינו מינו כלל אינו נמלך ומכל מקום לענין שליחותו לא חשיב עשה שליחותו שהרי שינה שהרי דרך השליח לימלך עליו ואין לו לעשות בלא דעת המשלחו: מאן תנא דפליג עליה דרבי עקיבא. מה שם התנא דפליג על ר"ע במתני' אבל במעילה כולהו מודו: אסור בכל מיני בשר. בקר וצאן וחיה: לאו בר איניש הוא. אלא הדיוט: אוכליהון כבשר לענין זביני. כשפסק כאב המעי:

מתני'

הגהות הב"ח (א) גמ' ואוכליהן לאו בר אינש למאי הילכתא אוכליהן כבשר: (ב) שם רבא אמר כגון דכייבין: (ג) רש"י ד"ה אפילו עופות נמי וכו' דכיון דלא: (ד) ד"ה דדגים וכו' ולהכי בדגים שרי:

מתני' *הנודר מן הדגן אסור בפול המצרי יבש דברי רבי מאיר וחכ"א *אינו אסור אלא בחמשת המינין רבי מאיר אומר הנודר מן התבואה אינו אסור אלא מחמשת המינין אבל הנודר מן הדגן אסור בכל ומותר בפירות האילן ובירק: **גמ'** למימרא *דדגן כל דמידגן משמע מתיב רב יוסף °וכפרוץ הדבר הרבו בני ישראל [ראשית] דגן תירוש ויצהר וכל תבואת שדה *לרוב וגו' ואי אמרת דגן כל דמידגן משמע מאי *כפרוץ הדבר הרבו אמר אביי לאתויי פירות האילן וירק: ר' מאיר אומר הנודר מן התבואה וכו': אמר ר' יוחנן הכל מודים בנודר מן התבואה שאין אסור אלא מחמשת המינין תניא נמי הכי (א) שוין בנודר מן התבואה שאין אסור אלא מה' המינין פשיטא מהו דתימא תבואה כל מילי משמע קמשמע לן דלא משמע כל מילי מתיב רב יוסף וכפרוץ הדבר הרבו בני ישראל כו' אמר רבא תבואה לחוד תבואת שדה לחוד בר מר שמואל פקיד דליתנון תליסר אלפי זוזי לרבא מן עללתא דנהר פניא שלחה רבא לקמיה דרב יוסף עללתא היכי מיקריא אמר רב יוסף *מתניתין היא ושוין בנודר מן התבואה שאין אסור אלא מחמשת המינין א"ל אביי מי דמי תבואה לא משמע אלא מחמשת המינין עללתא כל מילי משמע אהדרוהו לקמיה דרבא אמר הא לא קא מיבעיא לי דעללתא כל מילי משמע הדא הוא דאיבעיא לי שכר בתים ושכר ספינות מאי מי אמרינן כיון דפחתן לאו עללתא היא או דילמא כיון דלא ידיע פחתייהו עללתא היא אמרוה רבנן קמיה דרב יוסף אמר וכי מאחר דלא צריך לן אמאי שלח לן איקפד רב יוסף שמע רבא *ואתא לקמיה במעלי יומא דכפורי אשכחיה לשמעיה דהוה קא מזיג קמיה כסא דחמרא אמר ליה הב לי דאמזיג ליה אנא יהב ליה וקא מזיג איהו כסא דחמרא כי קא שתי אמר הדין מיזגא דמי למיזגא דרבא בריה דרב יוסף בר חמא אמר ליה הוא נידו אמר ליה *לא תיתיב אכרעך עד דאמרת לי פירושא דהדין מילתא מאי דכתיב °וממדבר מתנה וממתנה נחליאל ומנחליאל במות א"ל כיון שעושה אדם את עצמו כמדבר שהוא מופקר לכל תורה ניתנה לו במתנה שנאמר וממדבר מתנה וכיון שניתנה לו במתנה נחלו אל שנאמר וממתנה נחליאל וכיון שנחלו אל עולה לגדולה שנאמר ומנחליאל במות ואם הגביה עצמו הקב"ה משפילו שנאמר °ומבמות הגיא ולא עוד אלא *) ששוקעין אותו בקרקע שנאמר °ונשקפה על פני הישימון ואם חוזר בו הקב"ה מגביהו שנאמר

דה"ב לא | במדבר כא | שם | שם

*) [גירסת הערוך בערך שקף ב' ששוקפין וכ"ה בשאלתות פרשת נשא סימן קכח].

רש"י

מתני' אלא מחמשת מינין. חטה ושעורה וכוסמין ושיפון ושבולת שועל: רבי מאיר אומר כו'. בהא ודאי מודינא לך שהנודר מן התבואה אינו אסור אלא מחמשת מינין אבל הנודר מן הדגן אסור בכל מין דמידגן (ב) משמע דבר שעושין ממנו כרי ופול המצרי יבש עושין ממנו כרי ולהכי אסור: **גמ'** למימרא דדגן. דכתיב בקרא כל מין דמידגן משמע וחייב במעשר מן התורה ואפי' משאר מינין מדקתני הנודר מן הדגן אסור בכל: וכפרוץ הדבר. כלומר קיבלו עליהם תקנתא של חזקיהו לעשר הכל כדכתיב הרבו בני ישראל וגו' אי אמרת בשלמא דדגן לא משמע אלא מחמשת מינין היינו דאתא קרא למימר הרבו בני ישראל דאפי' דבר שלא נתחייב במעשר מן התורה כגון שאר מיני דמידגני היו מעשרים כדי להחזיק בתקנה אלא אי אמרת דגן כל מיני דמידגן משמע מאי וכפרוץ הדבר הרבו כלומר מה הוסיפו על מה שכתוב בתורה: אמר אביי. (ג) כל דמידגן משמע ומאי וכפרוץ הדבר הרבו לאיתויי פירות האילן וירק דהרבו בו בני ישראל ליתן מהן מעשר דמדאורייתא לא מחייב במעשר אלא מידי דמידגן דלא משמע אלא מחמשת מינין: ותבואת השדה לרוב. אלמא דתבואה משמע כל מילי דהא דכתיב ותבואת השדה לאו מחמשת מינין (ד) דאיקרו תבואה: תבואה סתם לא משמע אלא מחמשת מינין תבואת השדה משמע כל מידי הגדל מן השדה: פקיד. צוה בצוואתו: היכי מיקריא. כלומר ממה אגבה אותו ממון: אלא מחמשת מינין. ואינו גובה אלא מחמשת מינין: עללתא. משמע כל מילי שעולה ומשבח ואפי' משאר פירות שמשבחין צוה לגבות מהן: אהדרוה לקמיה דרבא. לאותה תשובה: שכר בתים ושכר ספינות. גובה מהן או לא: מי אמרינן כיון דפחתן. שמתחסרין כל זמן שמתיישנין: לאו עללתא. מיקרו שאין עולה ומשביח ולא גבי מינייהו: או דילמא כיון דלא ידיע פחתייהו שעל יד על יד מתחסר ואינו ניכר פחיתותו להדיא והואיל ונוטל הימנו שכר עולה ומשביח הוי ויהבו ליה מההוא אגרא: אמרוה קמיה דרב יוסף. הא דאמר רבא דהא לא מיבעיא ליה דעללתא כל מידי משמע: דמי למזיגא דרבא. שכשהיה רבא עומד לפניו היה מוזג לו בענין זה: לא תיתיב אכרעך כו'. לפי שהגיס לבו שאל לו מקרא זה כדי להשפיל דעתו: כמדבר שהוא מופקר לכל. מלמד תורה בחנם לכל: נחליאל. (ה) נעשית לו התורה כמו נחלה: ששוקעין אותו בארץ. כמו (ו) המשקוף: חילקא

ר"ן

מתני' הנודר מן הדגן אסור בפול המצרי יבש. דכיון דמידגן שעושין ממנו דגן סבירא ליה לר' מאיר דדגן מיקרי: **גמ'** וכפרוץ הדבר. מקרא הוא בד"ה דבימי חזקיה לא היו זריזין להפריש תרומות ומעשרות עמד חזקיה ותקן שיביאו אותם בית ה' וכתיב וכפרוץ הדבר שנתחזקה וגברה תקנתו של חזקיה: הרבו בני ישראל וגו' ואי אמרת דגן כל דמידגן משמע מאי וכל תבואת השדה. דהא כל דמידגן הוו בכלל דגן ואם כן כל תבואת השדה בכלל: לאיתויי פירות האילן וירק. שאין עושין דגן מהן: הכל מודים בנודר מן התבואה וכו'. דאע"ג דתני לה במתניתין בלשון יחיד דברי הכל היא: מהו דתימא תבואה כל מילי משמע. מדמתרגמינן עללתא ועללתא משמע כל מילי כדאמרינן לקמן: בר מר שמואל פקיד וכו' עללתא היכי מיקריא. שלא היה לו לרבא ליטול אלא מעללתא שייחד לו [בר]מר שמואל: אינו אסור אלא בחמשת המינין. והוה סבירא ליה לרב יוסף דכיון דעללתא תרגום תבואה הוא חמשת המינין בלחוד משמע: עללתא כל מילי משמע. דעללתא לשון ביאה והכנסה ושבח: הדין מזגא דמי למזגא דבריה דרב יוסף בר חמא. דמזיג על חד תלתא מיא דרבא הוא דאמר* כל חמרא דלא דרי על חד תלתא מיא לאו חמרא הוא: מאי דכתיב וממדבר מתנה. נתכוון רב יוסף להזהיר רבא שיהא שפל רוח ביותר: כל

תוספות

מתניתין אסור בפול המצרי. דכל מידי דאידגן שמעמידין אותו בכרי נקרא דגן: וכפרוץ הדבר. פסוק הוא בדברי הימים שתיקן חזקיהו שיביאו המעשרות לאוצר לבית המקדש וכפרוץ תקנתו הרבו בני ישראל מעשר דגן תירוש ויצהר וכל תבואת שדה לרוב והשתא ס"ד דכל תבואת שדה כלומר כגון פול המצרי אסיפא דקרא סמיך דכתיב כל תבואת שדה לרוב ואי דגן כל מילי דאידגן משמע ל"ל למיכתב כל תבואת שדה ונהי דדגן דכתיב באורייתא מעשר דגנך לא משמע אלא ה' מינין מיהו ההוא דדברי הימים משמע כל מילי דאי בלשון ב"א משמע כל מידי דמדגן ההוא נמי משמע כל מילי: הכל מודים. אפילו רבנן שאין אסור אלא מה' מינין: מתיב רב יוסף. וס"ה לרבי מאיר דמתני' מותיב ואמר אביי לאיתויי פירות האילן וירק: תבואת שדה לחוד. דודאי משמע כל מילי: עללתא. כל מין דמידגן משמע: הא לא מיבעיא ליה. דכל פירות איקרי עללתא כל דבר אוכלין מקרי עללתא וכן שאר נכסים דעללתא מידי דהוא בעין משמע כי קמיבעיא ליה שכר בתים שכר ספינות מי אמרינן כיון דבתים וספינות פוחתים בכל יום ומשתנים לאו בכלל עללתא דעללתא משמע מידי דמשבח ולא מידי דפוחת: או דלמא כיון דלא ידיע פחתייהו פי' שפוחתין מעט מעט ולזמן מרובה ה"ל [מידי] דמשבח ואיקרי שפיר עללתא: שהוא מופקר לכל. שיהיה מלמד תורה לכל: ששוקפין. לשון אסקופה הנדרסת: חילקא

פי' הרא"ש

מתני' אסור בפול המצרי יבש. דדגן כל מיני דמידגן משמע שעושין ממנו כרי והנודר מן הדגן אסור בכל מיני קטניות שעושין מהם כרי: גמ' וכפרוץ הדבר. מקרא הוא בדברי הימים על חזקיהו שתקן לעשר מפירות ירק וכאשר נתחזקה התקנה הרבו בני ישראל להביא מעשר מכל: אי אמרת דגן כל דמידגן משמע. בלשון בני אדם: מאי וכפרוץ הדבר. רישיה דקרא נקט ומסיפיה קא פריך והאי ראשית דגן דכתיב בקרא היינו מה שבקרא דגן בלשון בני אדם ואי כל דמידגן משמע מאי האי כל תבואת השדה דכתיב בסיפיה דקרא ומה בא להוסיף: לאיתויי פירות האילן וירק. דליתנהו בכלל דגן ומיקרו תבואת השדה: (פיסקא) הכל מודים בנודר מן התבואה שאינו אסור אלא בחמשת המינין. דלא תימא לרבנן אע"ג דדגן לא משמע להו אלא חמשת המינין תבואה כל מילי משמע כדקאמר בתר הכי ותהיה סברת רבנן ורבי מאיר הפוכה בתבואה ודגן: דעללתא כל מילי משמע. שם דעללתא משמע כל דבר מעולה ומשובח: שכר בתים ושכר בהמות. כיון דפחתי

[מ"ק יג:] [עי' תוספות ר"ה יב. ד"ה תנא] [נ"ל ומעשר הכל לרוב וגו'] [בשאלתות פ' נשא סי' קכח איתא וכל תבואת שדה אמר אביי וכו' ובזה תבין פי' הר"ן ד"ה הרבו] [נ"ל מתניתא] עירובין מ. [ע"ש כמה שינויים] [קדושין לו: ושם נסמן ועי' תוס' נזיר כד: ד"ה אמר שמואל וכו' פירוש על זה] [שבת עז.]

הגהות הב"ח (א) גמ' תניא נמי הכי ושוין: (ב) רש"י ד"ה ר' מאיר וכו' בכל מין דמידגן דדגן משמע: (ג) ד"ה אמר אביי לעולם דגן כל דמידגן משמע הס"ד ואח"כ מ"ה מאי וכפרוץ וכו' מידי דמידגן הס"ד ואח"כ מ"ה דלא משמע כל מילי אלא: (ד) ד"ה ותבואת וכו' מחמשת מינין קאמר ואיקרו תבואה הס"ד: (ה) ד"ה נחליאל שנעשה לו: (ו) ד"ה ששוקפין וכו' כמו המשקוף. נ"ב ע"ל בפירושו סוף דף ט:

שנאמר °כל גיא ינשא תניא *הנודר מן הדגן אסור אף בפול המצרי יבש ומותר בלח ומותר באורז בחילקא בטרגים ובטיסני *[א]הנודר מן פירות השנה אסור בכל פירות השנה ומותר בגדיים ובטלאים ובחלב ובביצים ובגוזלות ואם אמר גידולי שנה עלי אסור בכולן *[ב]הנודר מן פירות הארץ אסור בכל פירות הארץ ומותר בכמהין ופטריות ואם אמר גידולי קרקע עלי אסור בכולן ורמינהי *[ג]על דבר שאין גידולו מן הארץ אומר שהכל נהיה בדברו *ותניא על המלח ועל הזמית ועל כמהין ופטריות אומר שהכל נהיה בדברו אמר אביי מירבא רבו מארעא מינק מאוירא ינקי ולא מארעא והא קתני על דבר שאין גידולו מן הארץ תני על דבר שאין יונק מן הארץ : **מתני'** [ד]הנודר מן הכסות מותר בשק וביריעה ובחמילה אמר קונם צמר עולה עלי מותר להתכסות בגיזי צמר (א)הפשתן עולה עלי מותר להתכסות באניצי פשתן ר' יהודה אומר [ה]הכל לפי הנודר טען והזיע והיה ריחו קשה אמר קונם צמר ופשתים עולה עלי מותר להתכסות ואסור להפשיל לאחוריו : **גמ'** תניא הנודר מן הכסות מותר בשק וביריעה ובחמילה ואסור בפונדא ובפסקיא ובסקורטיא ובקטבליא ואנפליא ופליניא ומכנסים וכובע מאי איסקורטי אמר רבה בר בר חנה כיתונא דצלא תניא *[ו]יוצאין בשק עבה ובסגוס עבה וביריעה ובחמילה מפני הגשמים אבל לא בתיבה ולא בקופה ולא במחצלת מפני הגשמים *הרועים יוצאין בשקים ולא רועים בלבד אמרו אלא כל אדם אלא שדברו חכמים בהווה : ר' יהודה אומר הכל לפי הנודר כו' : תניא *ביצד א"ר יהודה הכל לפי הנודר [ז]היה לבוש צמר והצר ואמר קונם צמר עולה עלי אסור ללבוש ומותר לטעון היה טוען פשתן והזיע ואמר קונם פשתן עולה עלי מותר ללבוש ואסור לטעון :

מתני'

תורה אור: ישעיה מ

רש"י

חילקא. חטה שנחלקת לשנים : טרגים . לשלשה : טיסני . לארבעה ולהכי שרי שכבר נשתנה החטה : אסור בכולן . דכולן גידולי שנה ניכהו : מותר בכמהין ופטריות . שגדלין נמי על העצים : אסור בכולן . דכמהין ופטריות גידולי קרקע ניכהו : זומית. שלמור"א בלע"ז : אומר שהכל נ"ב. מדקא חשיב בכלל שאין גידולו מן הארץ כמהין ופטריות אלמא דלאו גידולי קרקע ניכהו : מאוירא ינקי . שאין להם שרשים בארץ לפיכך אין מברכין עליהם פדבר שגדל מן הארץ : והא קתני על דבר שאין גידולו מן הארץ . והייט כמהין ופטריות אלמא אפי' מירבא נמי לא רבו מארעא : שאין יונק. דהייט כמהין ופטריות דמאוירא ינקי : **מתני'** חמילה . כעין יריעה היא : קונם צמר עולה כו' . משמע מלבוש של צמר : באניצי פשתן . דדייק ולא נפיץ : טען צמר ופשתן והזיע . מחמת המשוי : והיה ריחו קשה וכו' : ואסור להפשילן לאחוריו . לעשות משוי מאותן מינין דבענין שנלטער נדר דהייט לטעון ולא לכסות ולהכי מותר לכסות : **גמ'** פונדא . אזור חלול שחוגרין בו : פסקיא . פייסול"א : אסקורטיא . מפרש לקמן : קטבליא . מלבוש של עור קשה שלובש על האסקורטיא : אנפליא . הוס"ש בלע"ז של עור : פליניא . סינר : כיתונא דצלא. מלבוש של עור : (ב) סגוס עבה. מין שק הוא עבה טפי מיריעה : יוצאין בשבת . בכל אלו דברים : אבל לא בתיבה . שלא יכוף תיבה על ראשו ויצא דמשוי הוי : ומותר לטעון . שלא נדר אלא ממלבוש שהרי היה מצטער ממלבוש : והזיע . מכובד משוי : ואסור לטעון. שלא נדר אלא כפי שהגר לו המשוי הילכך מותר ללבוש :

מתני'

ר"ן

כל גיא ינשא . אע"ג דלא כתיב גבי האי קרא ומנחליאל במות דהא איהו בתורה והאי בנביאים אפי' הכי כיון דכתיב דהקב"ה משפילו כגיא מייתי ראיה שהמשפיל עצמו סופו לעלות כדכתיב כל גיא ינשא : ולענין הלכה בעיין דרבא לא איפשיטא הילכך לא גבי משכר בתים ושכר ספינות דיד בעל השטר על התחתונה אבל לגבי נדרים נקטינן לחומרא וכולן בכלל : תניא הנודר מן הדגן אסור אף בפול המצרי יבש. כיון דמדגן ור' מאיר קתני לה : חילקא . חטה נחלקת לב' : טרגים . אחד לג' : טיסני . אחד לד' הכי אמר בפ' מי שהפך (מו"ק דף יג:) : ואם אמר גדולי שנה עלי אסור בכולן . מיהו דוקא בשלא אסרן עליו אלא זמן שהוא יכול לעמוד בו אבל לעולם לא הוי נדרא כלל שאי אפשר לו לקיימו :

זמית . שלמור"א בלע"ז :

ומותר בכמהין ופטריות . דלאו פירות הארץ ניכהו מיהו בכלל גידולי קרקע איתנהו כדמפרש ואזיל : ועל כמהין ופטריות אומר שהכל נהיה בדברו . אלמא לאו גידולי קרקע ניכהו דהא תני ברישא דברייתא על דבר שאין גידולו מן הארץ אומר שהכל נהיה בדברו : מירבא רבו מארעא. ולפיכך כי אמר גידולי קרקע עלי אסור בכמהין ופטריות מיהו עיקר יניקתם מאוירא ינקי ומש"ה מברך עלייהו שהכל : תוספתא (פ"ד) הנודר מן התירוש אסור בכל מיני מתיקה ומותר ביין וגרסינן עלה בירושלמי כמאן דאמר הלכו בנדרים אחר לשון בני אדם כלומר שדרכן לקרות תירוש לדברים המתוקים ולא ליין ברם כמאן דאמר לא הלכו בנדרים אחר לשון בני אדם התורה קראה אותו תירוש תירושך זה יין הילכך אנן דמשתעינן בלשון לעז אם נדר מן התירוש בלשון הקדש אסור ביין ומותר בכל מיני מתיקה דהכן לא קרינן תירוש אלא ליין כלשון תורה ותנן בפ' בכל מערבין (עירובין דף כו:) הנודר מן המזון מותר במים ומלח והוינן בה מים הוא דלא איקרו מזון הא כל מידי איקרי מזון לימא תיהוי תיובתיה דרב ושמואל דאמרי תרוייהו אין מברכין בורא מיני מזונות אלא על ה' המינים בלבד אמר רב יוסף באומר כל הזן עלי דכה"ג אסור בכל דבר חוץ ממים ומלח אבל הנודר מן המזון אינו אסור אלא מה' מינין : **מתני'** מותר בשק וביריעה ובחמילה. דלא מיקרי כסות : מותר להתכסות בגיזי צמר . באינו במשמע [אלא] לבישה : הכל לפי הנודר . לפי מה שהיה ענין הנודר בשעת הנדר ועל איזה ענין נדר : **גמ'** פונדא. אזור חלול : סקרטיא קטבליא . כולם מיני מלבושים של עור וכדמפרש מאי סקרטיא כיתונא דצלא חלוק של עור שלובשים העבדנים על בגדיהם : יוצאין בשק עבה . בשבת ולא אמרינן משוי הוא ולא שק ממש אלא כעין שק דהא תני בסיפא הרועים יוצאין בשקים : תניא כיצד א"ר יהודה וכו' והצר . שהמלבוש היה צר ונצטער בו ומסתברא לי דברייתא פליגא אמתני' בסברא דרבי יהודה דתנא דמתניתין סבירא ליה דרבי יהודה מודה לת"ק דכל היכא דליכא הוכחה לבישה משמע ולא טעינה ורבי יהודה דברייתא משמע דסבירא ליה דלמשרי טעינה נמי בעי הוכחה אבל כל היכא דליכא הוכחה אסור אפילו בטעינה ומסתברא דכמתניתין קיימא לן הילכך סתמא לבישה משמע ולא טעינה אבל היה טעון ומתוך כך נדר אסור בטעינה ומותר בלבישה זהו מה שנ"ל ודברי הרמב"ם ז"ל אינם כן בפ"ח מהלכות נדרים (הלכה ח) :

מתני'

תוספות

חילקא . חטין כתושין חלוקין לשנים : טרגים . חד לתלתא : טיסני . חד לארבעה : אסור בכולן . דכמהין ופטריות בכלל גדולי קרקע הן : [מירבא רבו מארעא] . כמהין ופטריות ודאי מארעא רבו ושפיר מיקרו גידולי קרקע אבל היניקה שלהם אינה אלא מאויר קרקע ולא מברכין בורא פרי האדמה : שק יריעה וחמילה . אינן בגדים הם : מותר להתכסות בגיזי צמר . שלא נתכוון זה אלא לנגד אריג : הכל לפי הנודר . פירוש לפי ענין שהיה בשעת הנדר : היה טעון . פירוש מופשל לאחוריו כדרך נושאי משאות : מותר להתכסות . שלא נתכוון לאסור אלא בענין שהיה מצטער : ריחו קשה . שמלבושן גר לו אינו אסור לו אלא בלבישה : פונדא . אבנט חלול וככסות דמי : פסקיא . פיים"א : אנפליא . קלצו"ן : כיתונא דצלא. פירוש מלבוש עור ויוצאין בשבת להגין מן הגשמים : אבל לא בתיבה קטנה שעל ראשו דמשוי הוא : והזיע . מחמת כובד משאו וה"ה דכיפא מצי למיתני פשתן וכיפה נמי :

עין משפט נר מצוה

ו א מיי' פ"ט מהל' נדרים הל' יב טוש"ע יו"ד סי' ריז סעי' כב :
ז ב מיי' שם הל' יא טוש"ע שם סעי' כג :
ח ג מיי' פ"ח מהל' ברכות הלכה א סמג עשין כז טוש"ע א"ח סי' רד סעי' א :
ט ד מיי' פ"ט מהל' נדרים הל' טו טוש"ע יו"ד סי' ריז סעי' כז:
י ה מיי' פ"ח מהל' נדרים הל' ח סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סי' ריח סעי' א :
יא ו מיי' פי"ט מהל' שבת הל' יז סמג לאוין סה :
יב ז מיי' פ"ח מהל' נדרים הלכה ח סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סי' ריח סעי' א :

מסורת הש"ס

[תוספתא פ"ד מ"ק יג:]
[תוספתא ריש פ"ד]
[ברכות מ:]
שם
שם ולו.
[תוספתא שבת פ"ו]
[שבת סב. תוספתא שם]
[תוספתא פ"ד ע"ש]

פי' הרא"ש

שנאמר כל גיא ינשא וגו' . קרא אחרינא הוא ודריש ליה אהאי קרא זה שהושפל כגיא ינשא : ומותר באורז . דאין עושין ממנו כרי : בחילקא בטרגי' ובטיסני. חילקא חטה שנחלקת לשנים : טרגים לשלשה. טיסני לארבעה. ואע"פ שקודם שנחלקו היה אסור בחטים עתה שנחלקו ליתנהו בכלל דגן ולא אסר עצמו אלא במה שנקראת דגן : בכל פירות הארץ. פרי עץ ופרי האדמה : ועל הזומית . שלמור"א בלע"ז : מירבא מארעא קא רבו . מלחלוחית הארץ הם גדילים אע"פ שאינם נוגעים בקרקע : **מתני'** שק ויריעה וחמילה . מיני בגדים הם : מותר לכסות בגיזי צמר . שלא נתכוין אלא לבגדי צמר : הכל לפי הנודר . לפי שעת הנדר כיון שניכר שמחמת כובד משאו נדר מותר לכסות : **גמ'** פונדא ופסקיא וכן כל אלו מיני מלבושים הם יש שהם של עור ויש שהם של בגד : יוצאים בשקים . בשבת ואין בהם משום משוי כי דרך לצאת בהם מפני הגשמים והוא הדין בלא גשמים נמי שרו : אבל לא בקופה . דלאו דרך מלבוש הוא אלא משוי : היה לבוש צמר והצר כו' . מחמת כובד המלבוש : היה טעון פשתן והזיע . והוא הדין נמי אם היה טעון צמר והזיע :

מתני'

הגהות הב"ח (א) במשנה פשתן עולה : (ב) רש"י ד"ה סגוס עבה . נ"ב והוא מכר בפי"א דנגעים משנה י"א ושם משמע דהוא מין מרדעת :

מתני' הנודר מן הבית מותר בעלייה דברי רבי מאיר וחכמים אומרים *עלייה בכלל הבית [ב]הנודר מן עלייה מותר בבית: גמ' מאן תנא °בבית לרבות את[א] היציע בבית לרבות את העלייה אמר רב חסדא רבי מאיר היא דאי רבנן האמרי רבנן עלייה בכלל הבית למה לי קרא בבית לריבויא אביי אמר אפי' תימא רבנן בעיא קרא דסלקא דעתך אמינא °בבית ארץ אחוזתכם כתיב דמחבר בארעא שמיה בית עלייה הא לא מחבר בארעא כמאן אזלא הא *דאמר רב הונא בר חייא משמיה דעולא [ג]בית בביתי אני מוכר לך מראהו עלייה טעמא דא"ל בית שבביתי אני מוכר לך אבל בית סתם אינו מראהו עלייה לימא רבי מאיר היא אפילו תימא רבנן מאי עלייה *מעולה *שבבתים: מתני' הנודר מן המטה מותר בדרגש דברי רבי מאיר וחכ"א [ד]דרגש בכלל מטה הנודר מן הדרגש מותר במטה: גמ' מאי דרגש אמר עולא ערסא דגדא אמרו ליה רבנן לעולא הא *דתנן [ה]כשהן מברין אותו כל העם מסובין על הארץ והוא מיסב על הדרגש כולה שתא לא יתיב עלה ההוא יומא יתיב עלה מתקיף לה רבינא מידי דהוה אבשר ויין דכולה שתא אי בעי אכיל ואי בעי לא אכיל ההוא יומא אנן יהבינן ליה אלא הא קשיא דתניא דרגש לא היה כופהו אלא זוקפו ואי אמרת ערסא דגדא הוא והתניא *[ו]הכופה את מטתו לא מטתו בלבד הוא כופה אלא כל מטות שיש לו בתוך הבית הוא כופה הא לא קשיא מידי

המיוחדת

רש"י

מתני' מותר בעלייה· שאין עלייה בכלל בית : הנודר מן עלייה כו'· דברי הכל אין בית בכלל עלייה : גמ' ר"מ היא · דאמר עלייה לאו בכלל בית היא: דאי וכו' (א) · בבית ארץ משמע דמחובר בארעא הוי בית: עלייה דלא מיחבר בארעא לא הוי בכלל בית ארץ ולהכי בעי קרא לרבויי דהואיל דסמיכא אקירות הבית מטמאה : האומר לחבירו בית שבביתי אני מוכר לך מראהו עלייה · משום דאמר בית בביתי משמע עלייה בתוך ביתי : טעמא דאמר בית בביתי הא אם אמר בית סתם אין יכול להראות לו עלייה . דאין עלייה בכלל בית : לימא ר"מ היא · דאמר אין [עלייה] בכלל [בית]: אפי' תימא רבנן· לא תימא עלייה ממש (ב) מאי עלייה דקתני : מעולה שבנכסיו · הבית המשובח שבבתיו צריך ליתן לו היכא דקאמר בית בביתי אבל אי הוה אמר בית סתם היה יכול להראות לו עלייה ממש דעלייה בכלל בית: מתני' מותר בדרגש · דאין דרגש בכלל מיטה : דרגש בכלל מיטה · ואסור אבל הנודר מן הדרגש דברי הכל אין המיטה בכלל דרגש : גמ' ערסא דגדא · מיטה שעורכין אותה למזל ואין שום אדם ישן עליה : כשהן מברין אותו · *לכ"ג כשהוא (ג) אבל: כל העם כו' יתיב עליה · בתמיה מכלל דדרגש לאו ערסא דגדא הוא : אנן יהבינן ליה · משום דכתיב ויין למרי נפש ה"נ אף על גב דכולה שתא לא יתיב עליה השתא יתיב : לא היה כופהו · ממש הכרעים מלמעלה: אלא זוקפו · שמעמידו על שני כרעיו ודיו: ואי אמרת ערסא דגדא · דמיטה חשובה היא כ"כ אמאי אינצריך לכפותה: והתניא וכו' · וזו נמי הואיל ומיטה חשובה היא צריך לכפותה אלא שמע מינה דרגש לאו ערסא דגדא הוא :

ר"ן

מתני' מן הבית מותר בעלייה · דלרבי מאיר עלייה ליתא בכלל בית ורבנן פליגי עליה דסבירא להו דעלייה בכלל בית מיהו מודו דהנודר מן העלייה מותר בבית: דרגש· מפרש בגמ': *מותר ליכנס לתחומה · תוך אלפים אמה הסמוכים לעיר : לעיבורה · תוך שבעים אמה ושיריים סמוך לעיר : מן האגף ולפנים · מסתימת הדלת ולפנים אבל מה שעומד לחוץ כשהדלת נעולת מותר בו : גמ' בבית דכתיב בנגעי בתים דהיינו בבית ארץ אחוזתכם לרבות את היציע כך היא הגירסא בנסחאות ואמרו בתוספות דלא גרסי' ליה דהא בת"כ תניא איפכא בקירות הבית ולא בקירות היציע ולפיכך כתב הרב ר' משה בר שניאור ז"ל דלא גרסינן הכא יציע אלא נגוע כלומר בית נגוע במיני נגעונים ואצטריך לרבויי דסד"א נילף מנגעי בגדים שהנגועים אינן מטמאין בבגדים* דכתיב צמר ופשתים מה פשתים שלא נשתנו אף צמר שלא נשתנה קמ"ל רבויא : בבית ארץ כתיב · כלומר בית המחובר לארץ : מראהו עלייה· אם רצה מוכר אומר לו ללוקח עלייה מכרתי לך אע"ג דגריעא דיד לוקח על התחתונה : לימא ר"מ היא ולא רבנן · דלרבנן אע"ג דלא אמר בית בביתי אלא בית אני מוכר לך מראהו עלייה דהא לדידהו עלייה בכלל בית : מאי עלייה מעולה שבבתים · וה"ק מראהו עלייה ע"כ של מוכר דכיון דאמר ליה בית בביתי צריך לברור לו המעולה ודוקא דאמר בית בביתי הא אמר בית סתם לא אלא מראהו גרוע וכך מסקנא דהכא מחלפא אמסקנא דפ"ב דמנחות (דף קח:) דאמר התם שור בשורי הקדש הגדול הקדיש תור בתורי קאמר ואקשינן עליה מהא דאמר רב הונא בר חייא משמי' דעולא בית בביתי אני מוכר לך מראהו עלייה מאי לאו עלייה ממש ופרקי' לא מאי עלייה מעולה שבנכסיו מיתיבי בית בביתי אני מוכר לך כפל מראהו נפול עבד בעבדי אני מוכר לך מת מראהו מת ואם איתא ליחזי הי כפל והי מת אמר ליה לוקח קאמרת שחני לוקח דיד בעל השטר על התחתונה השתא דאתית להכי עלייה נמי דגריעא יד בעל השטר על התחתונה ולפום הך מסקנא דאמרי' דעלייה ממש קאמר דגריעא משמע דליכא לאוקמה לדרב הונא כרבנן דאם כן למה לי בביתי דקאמר אפי' בית נמי עלייה בכלל בית הוא ואי הכי אפשר דקיימא לן כר' מאיר מיהו כתב הרמב"ן דאפי' למסקנא דהתם הא דרב הונא כרבנן אתיא דאיכא למימר דהאי דנקט בית בביתי ולא נקט בית סתם לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא בית סתם דמראהו עלייה דגריעא אלא אפי' כי אמר בית בביתי דבכי האי גוונא למעליותא משמע כדאמרי' התם הגדול הקדיש אפי' הכי גבי לוקח מראהו עלייה דגריעא הילכך כיון דלפום מסקנא דהתם איכא למימר דמימריה דרב הונא כרבנן אתיא נקיטינן כוותייהו דעלייה בכלל בית וכן פסק הרמב"ם ז"ל [פ"ט מהלכות נדרים הלכה ט"ו] : ערסא דגדא · נוהגין היו להניח מטה למזל הבית גדא מזל ודומה לו בסוף פרק במה אשה יוצאה (שבת דף סז:) גד גדי וסנוק לא: כשהיו מברין אותו· לכהן גדול [נ"ל למלך] שאירע לו אבל ומתני' היא בפרק כהן גדול :כולה שתא לא יתיב עלה · עד עכשיו לא ישב על אותו מטה · שהרי מונחת היא לשר הבית והשתא דאבל הוא יתיב עלה מהיכא תיפוק לן: נוטל קרביטיו·

מתיר

תוספות

הנודר מן הבית מותר בעלייה · דעלייה אינה בכלל בית: בבית לרבות היציע בבית לרבות העלייה · הק' ה"ר יצחק הא דרשינן בקירות הבית ולא בקיר היציע ואמר הר"ס דהכא גרסינן איתא בת"כ וגרסינן לה הכי כנגע נראה לי ולא לאורי מכאן אמרו בית אפל אין פותחין לו חלונות לראות נגעו בבית להביא חצר הנגוע בבית להביא העלייה ולכך אצטריך לרבות נגוע לפי שמצינו בנגעים בבגד צמר או בבגד פשתים מה פשתן כברייתו אף צמר כברייתו והוציא את הצבוע לפי שהוקשו נגעי בתים ונגעי בגדים והייתי סבור למעט כותל צבוע אצטריך לרבויי ושמא ה"ג גרסינן בבית לרבות הצבוע · הא דאמר רב הונא פרק בתרא דמנחות (דף קח:) בית בביתי אני מוכר לך מראהו עלייה ואמר עלייה זו מכרתי לך טעמא דא"ל בית בביתי ולא בית סתם דמשמע בית חשוב אבל אם אמר בית סתם בית מכר לו וקשה דלעיל קאמר דעלייה דגריעה קאמר ויד בעל השטר על התחתונה א"כ מאי איריא בית בביתי אפילו בית סתמא נמי כיון דהטעם תלוי ביד בעל השטר על התחתונה וי"ל דלעיל נמי צריך לפרושי כיון דיד בעל השטר על התחתונה כבית סתם דמי ומראהו עלייה דגריעה והכי נקט דאף כי אמר בית בביתי מראהו גרוע וא"כ במשמעתא ניחא כי[נמי]מראהו עלייה דגריעה אתיא כרבנן וה"ה בבית סתם מראהו עלייה דעלייה בכלל בית ונקיט בית בביתי לרבותא דאפי' הכי מראהו גרוע והכא לא חש הש"ס לתרץ כמסקנא דהתם ותירץ כס"ד התם וה"ה נמי דלמסקנא דהתם נמי מפרשינן שפיר. הר"ס: מותר בדרגש· מפרש בגמרא ערסא דגדא ואינו בכלל מיטה סתם: ערסא דגדא·מיטה העשויה לכבוד ולמזל ואין יושבין עליה: אנן יהבינן · מי שמברין אותו : ואי אמרת ערסא דגדא אמאי לא היה כופהו. דבשלמא אי ערסא דגדא ניחא דלא בעי כפייה דדרגש הטור תלוי בלולאות ודיו שיזקוף ויקשרנו למעלה מארכובותיו ולא יוכלו לישב עליו : כל מטות שיש לו בבית · מפני כבודו :

פי' הרא"ש

מתני' הנודר מן הבית· שלא יכנס לבית: מותר ליכנס לעלייה · דלאו בכלל בית הוא : וחכמים אומרים עלייה בכלל בית · נראה דחכמים מודים בחדר ויציע דלא הוו בכלל בית דהמוכר את הבית לא מכר את החדר ואת היציע[ב"ב סא·] אלמא בלשון בני אדם לא הוו בכלל בית : גמ' לרבות את היציע · לגבי נגעים מיתניא : ר"מ היא · ולהכי איצטריך קרא לרבויי דבלשון בני אדם לא הוו בכלל בית : לימא ר"מ היא · דמשמע משום שאמר בית בביתי דמשמע בית כל דהו הא אמר בית סתם אינו יכול ליתן לו עלייה והיינו כר"מ דאמר עלייה ליתא בכלל בית דאי רבנן אפילו אמר לו בית סתם נמי : מאי עלייה מעולה שבבתים · ודאי אם א"ל בית סתם מראהו עלייה אבל השתא דאמר ליה בית בביתי האי לישנא משמע לאפוקי עלייה דגריעא משום עלייה וירידה וצריך ליתן לו המעולה שבין שני בתים דהיינו בית ועלייה מיהו בית הגרוע שיש לו יכול ליתן לו והכי מסיק בשלהי מנחות דיד בעל השטר על התחתונה : ערסא דגדא · מטה העשויה למזל הבית כדאיתא *) בפסחים גד גדי וסיעק לא כי ערא דעתירותא נקיר שמיה ומצוי בבית השומרים אותו בנקיות לכך מכינים תמיד מטה מוצעת לנקיות : כשהיו מברין אותו · גבי כהן גדול [נ"ל מלך] מיתניא כשהוא אבל ומאכילים אותו סעודה ראשונה : כל העם · המברין אותו : ההוא יומא · שיש לו להתנהג בהכנעה ובנזיפות יתיב עליה : דרגש לא היה כופהו אלא זוקפו · כלומר מניחו כמו שהוא זקוף ואין לפרש זוקפו על צדו דא"כ הוה ליה למימר זוקפו ודיו כדקאמרינן לקמן גבי מטה שנקליטיה יוצאין ועוד לקמן ניחא שמן הדין היתה צריכה כפיה אלא שאינו יכול מפני הנקליטין הקבועין בה אבל הכא יכפה אם היא עשויה כפיה ואם אינה עשויה למה צריך לזוקפה :

*) כך הובא בפסחים שייך אחר תיבת נקיר שמיה ע"ש קיא: וכאן נ"ל שבת סז·

מידי | דרגש

עין משפט נר מצוה

יג א ב מיי' פ"ט מהל' נדרים הל' טו טוש"ע י"ד סימן ריז סעיף כח : מתני' לקמן בע"ב

יד ג מיי' פכ"ח מהל' מכירה הל' יט טוש"ע ח"מ סימן ריד סעיף יב בהג"ה :

טו ד מיי' פ"ט מהל' נדרים הלכה טו :

טז ה מיי' פ"ז מהל' אבל הל' ח ופ"ב מהל' מלכים הלכה ד :

יז ו מיי' פ"ה מהל' אבל הל' יח סמג עשין דרבנן ב טוש"ע י"ד סימן שפז סעיף א :

הגהות הגר"א

[א] גמ' היציע . נ"ל הנגוע (ועי' ר"ן) :

מסורת הש"ס

מנחות קח:

[נגעים יב:]

[נ"א שבנכסים]

[נ"ל למלך]

סנהדרין כ' מ"ק כז·

[נגעים פי"א מ"ג]

שם ושם תענית ל:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ר' מאיר וכו' דאי וכו' הס"ד ואח"כ מ"ה בבית ארץ וכו' הוי בית עלייה דלא הס"ד: (ב) ד"ה אפילו תימא וכו' ממש אלא מאי עלייה דקתני מעולה הס"ד: (ג) ד"ה כשהן וכו' אבל כל העם וכו' הס"ד :

יח א ב מיי' פ"ה מהל' אבל הל' יח :
יט ג מיי' פ"ה מהלכות כלים הלכה א :
כ ד מיי' פ"ה מהל' אבל הלכה יח :
כא ה מיי' פ"ט מהל' נדרים הלכה טז טוש"ע י"ד סימן ריז סעיף כט :
נ"ל רשב"ג
כב ו מיי' שם טוש"ע שם סעיף ל :
כג ז מיי' פי"ד מהלכות טומאת צרעת הל' ה:

מידי דהוה אמטה המיוחדת לכלים דתניא אם היתה מטה המיוחדת לכלים אין צריך לכפותה אלא אי קשיא הא קשיא דתניא רשב"ג אומר דרגש מתיר קרביטיו והוא נופל מאליו ואי דרגש ערסא דגדא הוא קרביטין מי אית ליה כי אתא רבין אמר שאילתיה להההוא מרבנן ורב תחליפא בר מערבא שמיה דהוה שכיח בשוקא דצלעי ואמר לי מאי דרגש ערסא דצלא איתמר איזהו מטה ואיזהו דרגש אמר רבי ירמיה מטה מסרגין אותה על גבה דרגש מסרגין אותו מגופו מיתיבי *כלי עץ מאימתי מקבלין טומאה המטה והעריסה *משישופם בעור הדג ואי מטה מסתרגת על גבה למה לי שיפת עור הדג אלא הא והא מגופן מטה אעולי ואפוקי בבזיני דרגש אעולי ואפוקי באבקתא *א"ר יעקב בר אחא אמר רבי מטה שנקליטיה יוצאין זוקפה ודיו א"ר יעקב בר אידי אמר ר' יהושע בן לוי הלכה כרשב"ג :

מתני' הנודר מן העיר מותר ליכנס לתחומה של עיר ואסור ליכנס לעיבורה אבל הנודר מן הבית אסור מן האגף ולפנים : **גמ'** מנלן דעיבורא דמתא כמתא דמי א"ר יוחנן דאמר קרא °ויהי בהיות יהושע ביריחו וגו' מאי ביריחו אילימא ביריחו ממש והכתיב °ויריחו סוגרת ומסוגרת אלא ש"מ בעיבורה אימא אפי' בתחומה הא כתיב בתחומה °ומדותם מחוץ לעיר: הנודר מן הבית אינו אסור אלא מן האגף ולפנים: אבל מן האגף ולחוץ לא מתיב רב מרי °ויצא הכהן מן הבית *יכול ילך לביתו ויסגיר ת"ל °אל פתח הבית אי אל פתח הבית יכול יעמוד תחת המשקוף ויסגיר תלמוד לומר מן הבית עד שיצא מן הבית כולו הא כיצד עומד בצד המשקוף ויסגיר ומנין שאם הלך לביתו והסגיר או שעמד תחת השקוף והסגיר שהסגירו מוסגר ת"ל °והסגיר את הבית מכל מקום שאני גבי בית דכתיב מן הבית עד שיצא מן הבית כולו :

מתני'

תורה אור: יהושע ה | שם | במדבר לה | ויקרא יד | שם | שם

ר"נ

מתיר קרביטיו דהיינו לולאותיו בימי אבלו : קרביטין מי אית ליה· הרי כאלו מטות הוא עשוי : בשוקא דצלעי · מעבדי עורות: ערסא דגלא · מטה של עור ותולין רצועות בשפת העור סביב וכשרוצים לנטותו עונבין הרצועות באלוכות המטה וכשמתירין אותן נופל מאליו והן הן קרביטיו וכדי שלא יתקלקל העור בלחלוח הקרקע שלא היו ראשי כרעיו גבוהין מסרוגו למעלה אמר תנא קמא דאינו כופהו וקאמר *ר"ג דמתיר קרביטיו והוא נופל : מטה מסרגין אותה על גבה · החבלים מרכיבים על אלוכות המטה : דרגש מסרגים אותו מגופו · שיש נקבים באלוכותיו ותוחבים בהן ראשי רצועות התלויות בעור ועונבין ואין מרכיבין הרצועות ע"ג אלוכות המטה: והעריסה·עריסת תינוקות : משישופם בעור הדג · כדי להחליק האלוכות ליפותן : למה לי שיפת עור דג · והרי מכוסות הן תמיד בראשי החבלים המסורגין על גבי המטה : אעולי ואפוקי בבזעים · בנקבים של אלוכות מכנים ומוציא ראש החבל: באבקתא· לולאות תלוין בנקבי אלוכותיו ובהן מכניסין ראשי רצועות התלויות בשפת העור : שנקליטיה יוצאין · נקליטין ב' עצים ארוכין שמעמידין אותם במטה אחד במראשותיה ואחד במרגלותיה ומוצלין הן בראשיהן ומניחין קנה מזה ומזה ועליו פורסין הכילה ויש שמחברין אותן נקליטין למטה והיינו [יוצאים] שמחוברין ויוצאין מן המטה עצמה ואין יכול לכפותה מפני נקליטיה ומשום הכי זוקפה ודיו:מנלן דעיבורא דמתא כמתא דמי וכו' · אלא ש"מ בעיבורה תוך ע' אמה ושירים של יריחו היה יושב : הא כתיב בתחומה ומדותם מחוץ לעיר · אלמא תחום העיר חוץ לעיר מיקרי ואינו מן העיר: ילך לביתו ויסגיר · על ידי חבל ארוך : ת"ל אל פתח הבית· דמשמע שצריך לעמוד על הפתח בשעת הסגר : אי אל פתח הבית · כלומר אי כתביה לחודיה ולא כתב מן הבית ה"א שיעמוד על האסקופה תחת המשקוף ויסגיר להכי איצטרי' מן הבית ללמד שצריך לצאת חוץ לאסקופה שתחת המשקוף ומדאצרכיה הכי אלמא כל שתחת המשקוף אע"פ שהוא מן האגף ולחוץ הוי בכלל בית : שאני גבי בית· דכתיב קרא מן הבית עד שילא מן הבית כולו דכיון דכתב רחמנא מן הבית יתירא לרבויי יציאה אחרת אתא והיינו שילא מכל מה שתחת המשקוף דהא אי לא כתיב מן הבית אלא ויצא הכהן אל פתח הבית הוה אמינא דעומד תחת המשקוף ומסגיר אע"ג דכתיב ויצא דמן האגף ולחוץ כלחוץ· ומכאן לאותן שנשבעין לעמוד בבית אחד דמן האגף ולפנים מותרים מן האגף ולחוץ אסורין :
מתני'

רש"י

המיוחדת · ליתן עליה כלים והואיל ואין ישנים עליה אין צריך (א) לכפותה : קרביטין · לולאות שבו : קרביטין מי אית ליה· הכי קים להו דלא הוו להו קרביטין שאינה עשויה להתפרק אלא עומדת מוגלת לעולם : רבן שמעון-אומר אין צריך לזוקפה · אלא הוא האבל נוטל קרביטין והיא נופלת : דגלעי · מוכרי עורות : ערסא דגלא · של עור שישן עליה אבל אינה חשובה כל כך ולהכי הואיל ואינה חשובה לא היה כופה אלא זוקפה ודיו והלכך אמרי' במתני' דמותר בדרגש שאינה מטה חשובה וערסא דגלא אית לה קרביטין ופליג רשב"ג בגמרא ואמר דבעי כפיה כל כך שמתיר קרביטין והעור טפל מאליו לפי שיש רצועות סביב לעור ומותחין אותו בין אלוכות המטה וקושרין הרצועות באלוכות ושוכבין עליו וכשמתירין הרצועות והעור נופל אין לך כפיה גדולה מזו: מטה מסרגין אותה על גבה·שכורכין הבגד או העור שישנים עליו סביב אותם עלים שעומדים מראשותיו (ב) ומרגלותיו נקובים ומכניסין המשיחות שבבגד או שבעור לתוך אותן נקבים : משישופם בעור הדג · שמשפשף העלים של מטה האלוכות והקצרות בעור הדג כדי לעשותן לחובין וחלקים : למה לי שיפת עור הדג· והלא העור מכוסה מן החבלים או מן הבגד או מן העור : הא והא· מסתרגין (ג) מגופן : לעיולי ולאפוקי אבזויני · שמכניסין ראשי המשיחות שבבגד דרך הנקבים וקושרים זה בזה : אעולי ואפוקי באבקתא · שקושרין לולאות בעלי המטה מראשותיו וממרגלותיו ומכניסין ראשי משיחות בנקבים וקושרין בלולאות והיינו קרביטין: שנקליטיה יוצאין · כדאמרי' התם נקליטין שנים ואותה מטה אין אדם יכול לכפותה מפני נקליטיה אלא זוקפה על ב' מרגלותיה ומניחה ודיו : הלכה כרבן שמעון (ד) · דאמר מתיר קרביטין : **מתני'** לתחומה · בתוך אלפים אמה : לעיבורה · היינו פגום נכנס פגום יוצא של אותה העיר : **גמ'** אלא שמע מינה בעיבורה הוה קאי · וקרי ליה ביריחו: אימא ואפילו בתחומה · הוי בתוך העיר והאי דכתיב ויהי בהיות יהושע ביריחו בתחומה הוה קאי : תחומה אקרי חוץ לעיר דכתיב ומדותם מחוץ לעיר : מן האגף ולפנים · מן סגירת הפתח ולפנים אגף כמו (יומא יח·) הגפת דלתות אבל מן האגף ולחוץ על עובי המפתן אינו אסור : יכול ילך לביתו ויסגיר · ע"י שלוחו : ת"ל אל פתח הבית · של מנוגע צריך לעמוד : הכי גרסינן על השקוף · על עובי המפתן : עד שילא מן השקוף · דעל השקוף איקרי בית : בצד השקוף · מבחוץ מדקאמר עד שילא מן הבית כולו אלמא דשקוף נמי הוי בית והאי הנודר מותר מן האגף ולחוץ : שאני גבי בית וכו' · אבל גבי נדרים מותר מן האגף ולחוץ שקוף היינו אסקופה משקוף מה שעל הפתח :
מתני'

סנהדרין כ: כלים פכ"ו מ"א [עי' תוס' חולין כט: ד"ה לנקבים]
סנהדרין כ: [ע"ש] מ"ק כז: [ע"ש]
נגעים פי"ב מ"ו ת"כ פרשת מצורע חולין י:

תוספות

דרגש מתיר קרביטיו והעור נופל · קרביטיו לולאות שמחוברין במטה וקשורין בעור: ערסא דגלא · מטה של עור ותולין רצועות בשפת העור סביב וכשרוצין לנטותו עונבים הרצועות באלוכות המטה וכשמתירין אותם הוא נופל והם קרביטיו: **מטה** מסרגין הסירוגין על גבה על האלוכות הלכך כשכופין אותו הסירוגין גבוהים ואין יכולין לישב עליו: **דרגש** סירוגין מגופו· תחת האלוכות הלכך כי נמי כופהו הוא נמוך לישב עליו כאילו אינו כפוי לכך אמר דאינו צריך לכפותו ואית דגרסי איתמר נמי דדרגש אינו בר כפייה: **ל"ל** שיפת עור הדג· והלא אין יופיו נראה שהרי הן מכוסות בחבלים המסורגין על גבה:**בבזייני**· בנקבים.ובנקבים שבאלוכות מקלא אלוכות מגולות וצריכה שיפה: **באבקתא**· לולאות שיש לולאות תלוין בנקבי אלוכותיו ובהם מכניסין ראשי הרצועות התלויות בשפת העור: **שנקליטיה יוצאין**· שנקליטיה קבועים בכרעי המטה כדרכה:**זוקפה**. פורס בגד באותן לולאות שבראשי הנקליטין והוי כאילו כפוי שאינו ראוי לישיבה: **מותר** ליכנס לתחומה· דעד התחום אינו נקרא על שם העיר אבל עיבור נקרא על שם העיר: **מן האגף**. מקום הגפת הדלת: **אלא** שמע מינה בעיבורה קאי. וקרי ליה יריחו: ומדותם מחוץ לעיר אלפים באמה. אלמא תחום איקרי חוץ לעיר: **יכול** ילך לביתו ויסגור · ע"י שליח או על ידי חבל ארוך תלמוד לומר אל פתח הבית אי אל פתח הבית יכול יעמוד תחת המשקוף ויסגיר דליכא לקיומי בענין אחר שהכי צריך הוא לצאת מן הבית :
קונם

פי' הרא"ש

מידי דהוה אמטה מיוחדת לכלים: וכא דאמרינן שהופכין כל המטות המיוחדות לשכיבה ולישיבה: דרגש מתיר קרביטיו · לולאות שהוא קשור בהם בשוקא [ס"א דגלדאי] דגלעי. לנעיים הבקיאים במלאכת עור: ערסא דגלא · מטה של עור ולפי שהעור באלך פעמים מכפיה : מסרגין אותה על גבה · על גב האלוכות : מסרגין אותו מתוכו· המטה : משישופם בעור הדג · להחליקם ואז נגמרה מלאכתם לקבל טומאה : למה לי שיפת האלוכות מכוסות בסריגי המטה: אעולי ואפוקי בבזיוני · בנקבי האלוכות : באבקתא· באלוכה : שנקליטיה יוצאין · עץ יוצא מאמצע המטה א' במראשותיה ואחד במרגלותיה ו[...] עץ ארוך על שניהן ופורסין עליו סדין לאהל על המטה ואינם קבועין במטה ואם יש יוצאין מגופה וקבועין בה ואין יכול לכפותה מפני אותן נקליטין זוקפה על צדה ודיו : ליכנס לעיבורה · שבעים אמה ושירים שנותנים אותם עיבור לעיר ומהם והלאה מודדין [...] האגף ולפנים · ממקום הגפת הדלת : גמ' הכתיב ומדותם מחוץ לעיר · אלמא תחום [...] לעיר : יכול ילך לביתו ויסגיר · על ידי חבל ארוך או על ידי שליח : ת"ל אל פתח אי אל [...] יעמוד תחת המשקוף ויסגיר · דהיינו מן האגף ולחוץ אלמא קרינן ביה פתח ה[בית] :

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה המיוחדת וכו' לכפותה הס"ד ואח"כ נ"ל ד"ה רבן שמעון ב"ג אומר דרגש אין צריך וכו' נוטל קרביטיו והיא נופלת הס"ד ואח"כ נ"ל ד"ה קרביטין לולאות שבו ואח"כ ד"ה קרביטין מי אית ליה וכו' מוגלת לעולם הס"ד ואח"כ מ"ה דגלעי : (ב) ד"ה מטה מסרגין וכו' ומרגלותיו הס"ד ואח"כ מ"ה מגופו שאותם עלים נקובים ומכניסים : (ג) ד"ה הא וכו' מגופן הס"ד ואח"כ מ"ה עיולי ואפוקי בבזיוני : (ד) ד"ה הלכה כר' שמעון ב"ג דאמר :

מתני' *א קונם פירות האלו עלי קונם הן על פי קונם הן לפי אסור בחילופיהן ובגידוליהן (א) בשאני אוכל ושאני טועם מותר בחילופיהן ובגידוליהן בדבר שזרעו כלה אבל בדבר שאין זרעו כלה אפילו גידולי גידולין אסורין גהאומר לאשתו קונם מעשה ידיך עלי קונם הן על פי קונם הן לפי אסור בחילופיהן ובגידוליהן שאני אוכל שאני טועם מותר בחילופיהן ובגידוליהן בדבר שזרעו כלה אבל דבר שאין זרעו כלה אפילו גידולי גידולין אסורין דשאת עושה איני אוכל עד הפסח שאת עושה איני מתכסה עד הפסח עשתה לפני הפסח מותר לאכול ולהתכסות אחר הפסח שאת עושה עד הפסח איני אוכל ושאת עושה עד הפסח איני מתכסה עשתה לפני הפסח אסור לאכול ולהתכסות אחר הפסח *השאת נהנית לי עד הפסח אם הולכת את לבית אביך עד החג הלכה לפני הפסח אסורה בהנאתו עד הפסח לאחר

רש"י

מתני' בדבר שזרעו כלה· בקרקע וגדל כגון חטה וכיוצא בה דהיינו גידולין גמורין: אבל בדבר שאין זרעו כלה· כגון השומים והבצלים שאינו כלה בקרקע אלא שרשה וגדל בגופו: אפילו גידולי גידולין אסורין· דכגופייהו דמו: מעשה ידיך עלי· ונתנו לה פירות בשכר מעשה ידיה הואיל ואמר עלי אסור בחילופיהן וכו' אבל כי אמר שאיני טועם משמע מהן גופן איני טועם הלכך מותר בחילופיהן ובגידוליהן אם זרעו וצמחו: שאת עושה איני אוכל עד הפסח· דאמר הכי קונם עלי מה שאת עושה שאיני אוכל ממעשה ידיך עד הפסח או שאמר קונם שאת עושה שאיני מתכסה מכל מלאכתך עד הפסח: מותר לאחר הפסח· שהרי לא נדר מכל מה שתעשה אלא עד הפסח(ב): אפי' אחר הפסח אסור· לאכול ולהתכסות מכל שעושה לעולם שהרי לא קבע בו זמן: היה עומד באדר ואמר קונם שאת נהנית לי עד הפסח אם תלכי לבית אביך מעכשיו עד החג הלכה לפני הפסח אסורה בהנאתו עד הפסח:
הלכה

לעיל מו: נב: לקמן נס·
לעיל מו·

ר"נ

מתני' קונם פירות האלו עלי קונם הן על פי קונם הן לפי אסור בחילופיהן ובגידוליהן· משום דכיון שפרט הדברים האסורים עליו שויהו עליה כהקדש ומש"ה מתסר בחילופיהן ובגידוליהן כי היכי דחלופי הקדש וגדוליו אסירי דלא דמי לנודר סתם מן התאנים ומן הענבים שכיון שלא פרט ואסר עליו כל המין לא עשאם עליו הקדש שלא נתכוון אלא מאכילת אותו מין ומש"ה לא מתסר בחילופיהן ובגידוליהן אלא בפורט כי הכא דאמר פירות האלו והוא הדין נמי דאם אמר פירות מקום פלוני או פירותיו של פלוני דכיון שיחד הרי הוא כפורט ואסור בחילופיהן ובגידוליהן וכמו שנפרש במשנה שלפניו בס"ד וכי תימא היכי אמרינן דמאי דמתסר בחילופיהן ובגידוליהן משום פורט הוא והא בעי רמי בר חמא לעיל בפ' השותפין (דף מז.) קונם פירות האלו על פלוני מהו בחילופיהן וספיקיה דרמי בר חמא הוא אי טעמא דמתניתין משום כוונת הנדר הואי הלכך דוקא נודר אסור אבל מודר לא או דלמא דלאו משום כוונת הנודר הוא אלא משום דחילופיהן כגידוליהן דמו והוא הדין בכל איסורי הנאה שחילופיהם אסורים למחליף עצמו וכמו שכתבתי למעלה ובודאי אי טעמא דחילופיהן כגידוליהן דמו לאו דוקא באומר אלו דבכל איסורי הנאה נמי אסירי חילופיהן וכיון(להאי או דלמא)דאלו לאו דוקא כי נימא נמי דמשום כוונת הנודר הוא משמע דאלו לאו דוקא דהוא הדין באוסר בכלל דהא רמי בר חמא לא אסתפק באלו אי דוקא אי לאו דוקא יש לי לומר דלעולם אלו דוקא ואפילו נימא דטעמא משום דחילופיהן כגידוליהן דמו משום דההוא טעמא לא סגי אלא לאסרן על המחליף עצמו אבל לאסרן לאחר לא ומתני' פסיק ותני אסור בחילופיהן ובגידוליהן אפילו החליפן אחר והאי איסורא על כרחיך משום אלו הוא דהא חלופי איסורי הנאה כשהחליפן אחר לא אסירי ורמי בר חמא לעיל הכי קאמר פשיטא לי דכשהחליפן אחר משום אלו מתסר הלכך דוקא נודר אסור אבל מודר לא מיהו הא מיבעיא לי החליפן הוא אי מתסרי חליפין דוקא משום אלו דנימא דדוקא גבי נודר אבל מודר לא כי היכי דאמר כשהחליפן אחר או דלמא נהי דכשהחליפן אחר אסירי דוקא משום אלו כשהחליפן הוא לא צריך אלו דטעמא משום דחילופיהן כגידוליהן דמו לא שנא נודר ול"ש מודר ודקתני תנא אלו משום החליפן אחר נקט ליה דבלאו אלו לא מתסר בחילופיהן כן נראה לי וכבר כתבתי מזה למעלה: שאני אוכל שאני טועם מותר בחילופיהן ובגידוליהן· דהני דשאני אוכל שאני טועם מפיק איסורא אפי' הכי לא מיתסר בחילופיהן ובגידוליהן דהא כי אכיל חליפין וגידולין לא טעים הנהו פירות דאסר עליה: בדבר שזרעו כלה אבל דבר שאין זרעו כלה אפי' גידולי גידולין אסורין· אכולה מתני' קאי וה"ק מאי דאמרי' ברישא אסור בגידוליהן דמשמע דוקא בגידולי אבל בגידולי גדולין שרי הני מילי בדבר שזרעו כלה דבכי האי גוונא נהי דבגידולין דאסורים מיתסר דאע"ג דליכא מידי ממאי דאסר בגידולין דהא זרעו כלה אפי' הכי לא גרעי גידולין מחליפין דחליפין נמי אע"ג דלית בהו מידי ממאי דאסר עליה אפי' הכי אסירי מיהו בגידולי גידולין שרי דכיון דגידולין בדבר שזרעו כלה כחליפין דמו כי היכי דחליפי חליפין מותרין כדמוכח לעיל בהשותפין גבי מכרן וקדש בדמיהן מקודשת ה"נ גידולי גידולין שרי ומש"ה קתני ובגידוליהן דמשמע אבל גידולי גידולין לא משום דמיירי בדבר שזרעו כלה וכן נמי סיפא דשאני אוכל שאני טועם מותר בחילופיהן ובגידוליהן דוקא בדבר שזרעו כלה אבל דבר שאין זרעו כלה בין ברישא בין בסיפא אפילו גידולי גידולין אסורים משום דכיון דאין זרעו כלה הרי בגידולי גידולין הללו מעורב בהן מן האיסור הראשון ונדרים הוה להו דבר שיש לו מתירין כדאמרי' בגמרא וכל דבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטיל: האומר לאשתו קונם מעשה ידיך עלי וכו' אסור בחילופיהן ובגידוליהן· אשמועינן רבותא דמיחד פירותיו של פלוני כי הכא דיחד מעשה ידי אשתו כאומר אלו דמי ומתסר בחילופיהן ובגידוליהן ולא תקשי לך מעשה ידיה דבר שאין בו ממש הוא דאיכא לאוקמה באומר קונם ידיך למעשיהם אי נמי מעשה ידי אשתו לאחר שתעשה דבר שיש בו ממש הוא מיהו כתב הרב רבי יונה ז"ל דלא מתסר אלא בכנגד מעשה ידיה שאם אשתו טחנה ואפתה ומכרה לחם להיות מעות שכנגד טחינה ואפיה שלה ודכנגד חטים שלו: שאני אוכל שאני טועם מותר בחילופיהן ובגידוליהן· בהך סיפא נמי אשמועינן רבותא טפי ממתניתין קמייתא דאע"ג דאמר אלו כיון דאסיק דבוריה בשאני אוכל שאני טועם מותר בחילופיהן ובגידוליהן דהא מעשה ידי אשתו כאלו דמי וכדכתיבנא ואפילו הכי קתני עלה שאני אוכל שאני טועם מותר בחילופיהן ובגידוליהן דשאני אוכל שאני טועם לא מסתייה דלא מפיק איסורא לגבי חליפין וגידולין כי לא אמר אלו דאדרבה שרי בהו כי אמר אלו משום דבחליפין וגידולין ליכא טעמא דאיסורא הלכך כי אסיק דבוריה שאני אוכל שאני טועם למשריינהו אתא והיינו רבותא דהאי שאני אוכל דהך מתני' טפי משאני אוכל דמתני' קמייתא דשאני אוכל דרישא לא קאי אאלו ורבותא דידה לדבר בפרק הנודר מן המבושל (לעיל דף נב:) בעי למפשט בעיין דשאני אוכל דוקא מדקתני מותר בחילופיהן ובגידוליהן דמשמע הא ביוצא מהן אסור ואם איתא דשאני אוכל דרישא קאי אאלו היכי פשטינן מינה שאני הכא דאמר אלו אלא ודאי כדאמרן: שאת עושה איני אוכל עד הפסח וכו' מותר לאכול ולהתכסות לאחר הפסח· דלא מספקינן דלמא עד הפסח קאי על שאת עושה ואיני אוכל לעולם קאמר דאי הכי הוה ליה למימר שאת עושה עד הפסח איני אוכל כדקתני סיפא ומדלא קאמר הכי משמע דעד הפסח אאכילה קאי (נמי*): שאת נהנית לי עד הפסח וכו'· הך מתני' פרישנא לה לעיל בפרק ואלו מותרין(דף טו:) לרב יהודה כדאית ליה ולרב נחמן כדאית ליה:

*) רס"א מ"ו

גמ'

כד א מיי' פ"ה מהל' נדרים הל' יג טוש"ע י"ד סימן רטז סעיף א·
כה ב מיי' שם הל' יד טוש"ע שם סעי' ב:
כו ג מיי' שם הל' טו טוש"ע שם סעי' ג:
כז ד (מיי' פ"י מהל' נדרים הל' יב) טוש"ע י"ד סימן רכ סעיף כא:
כח ה מיי' שם הל' יב טוש"ע שם סעיף כב:

פי' הרא"ש

מתני' קונם פירות האלו עלי ט' אסור בחילופיהן ובגידוליהן· אם החליפן לכתחלה אסור המחליף בדמיהן מדרבנן אסרו דמי כל אסורי הנאה וגדולי קונם אסורים כגדולי הקדש והוא הדין אפי' לא אמר אלו דכיון דאמר קונם ולא הזכיר אכילה אסר עצמו בחלופין וגדולין והא דקאמר אלו משום דבעי למימר ובגידוליהן דאי אסר עצמו בכל הפירות מאי נפקא מיניה בגידולין של אלו בלאו הכי אסר עצמו בכל הפירות שבעולם אי לאו דאמרי בגדולין קודם שהגיעו לכלל פירות: שאני אוכל שאני טועם כו'· דלא אסר עליו אלא אכילה וטעימה מהם: אבל בדבר שאין זרעו כלה· כגון בצלים וכיוצא בהם אפילו גדולי גדולין הוו כמו גוף האסור כיון שאין הזרע כלה: קונם מעשה ידיך עלי· אסר כל מה שהיא עושה ומכינה לו לאכול ואם נטעה אילן הגידולין אסורין: שאת עושה איני אוכל עד הפסח כו' מותר לאכול ולהתכסות אחר הפסח· שלא אסר על עצמו מעשה ידיה כי אם עד הפסח ולא אמרינן עד הפסח לא קאי כי אם על שאת עושה אבל איסור אכילה וכיסוי הוא לעולם: שאת נהנית לי עד הפסח אם הולכת את לבית אביך עד החג· היה עומד אחר החג ואסר עליה הנאתו עד הפסח אם תלך לבית אביה עד החג:
לאחר
הכי: שאת נהנית לי עד הפסח אם תלכי לבית אביך עד החג· עומד בחודש אחד לפני הפסח ואמר קונם שלא תהא נהנית לי עד הפסח אם תלכי לבית אביך מעכשיו ועד החג והלכה לפני הפסח אסורה עד הפסח כלומר אם הלכה לבית אביה:

תוספות

קונם פירות האלו עלי ולא גרסי' פירות אלו: אסור בחילופיהן ובגידוליהן· דכיון דהזכיר קונם סתם ולא הזכיר אכילה אסר עצמו בין בחילופיהן בין בגידוליהן: שאני אוכל שאני טועם· לא אסר עצמו אלא בגוף הפירות: בדבר שזרעו כלה· הגידולין הוו כגוף אחר: אבל בדבר שאין זרעו כלה אפילו גידולי גידולין אסורין· כגון בצלים שאין הבצל כלה אלא מוסיף אחרים עליו הלכך גידולין כגופן: האומר לאשתו קונם מעשה ידיך· פי' אם תעשה לי מאכל אסור בחלופיהן אם הכינה לו מאכל והחליפן בפירות· בגידולין פי' בגידולי פירות שלקח מן החליפין: שאני טועם מותר בחליפין· שלא אסר עצמו אלא מהם אבל בדבר שאין זרעו כלה אסור בגידולי גידוליהן ומשכחת לה כגון שנטע אילן או זרע דבר שאין זרעו כלה ונמצא שהגידולין אסורין עליהן דהיינו כמו מעשה ידיה והלכך גידולי גידולין אסורין בדבר שאין זרעו כלה אבל בדבר שזרעו כלה הגידולין אסורין וגידולי גידולין מותרין: קונם שאת עושה איני אוכל עד הפסח· ממה שאת עושה והשמועינן דלא תימא דה"ק איני אוכל מכל מה שתעשה עד הפסח לעולם וכן כולם אשמועינן עד הפסח

הגהות הב"ח (א) במשנה שאני אוכל כצ"ל וכן בכל העמוד: (ב) רש"י ד"ה מותר וכו' עד הפסח הס"ד ואח"כ מ"ה אסור לאכול ולהתכסות אחר הפסח אפילו אחר הפסח וכו' מכל מה שעושה:

כט א מיי' פ"י מהל' נדרים הל' יג טוש"ע י"ד סימן רכ סעי' כג :

ל ב מיי' פ"ד מהל' שמיטה הל' כא ·

לא ג מיי' פי"א מהל' תרומות הלכה כב :

לב ד מיי' פ"י מהלכות נטע רבעי הל' טז סמג עשין קלז טוש"ע י"ד סי' רנד סעיף כב :

לג ה מיי' פ"ה מהל' כלאים הל' כד טוש"ע שם סי' רנו סעיף יח :

לד ו מיי' פ"ו מהל' מעשר הלכה ד :

(א)לאחר הפסח בבל יחל שאת נהנית לי עד החג אם הולכת את לבית אביך עד הפסח הלכה לפני הפסח אסורה בהנאתו עד החג ומותרת לילך אחר הפסח: גמ' האומר לאשתו קונם מעשה ידיך עלי קונם הן על פי קונם הן לפי וכו': ישמעאל איש כפר ימא ואמרי לה איש כפר דימא העלה בידו בצל שעקרו בשביעית ונטעו בשמינית ורבו גידוליו על עיקרו והכי קא מיבעיא ליה גידוליו היתר ועיקרו אסור (ג) כיון דרבו גידוליו מעיקרו אותן גידולי היתר מעלין את האיסור או לא אתא לקמיה דרבי אמי לא הוה בידיה אתא לקמיה דרבי יצחק נפחא פשט ליה מן הדא דאמר רבי חנינא תריתאה אמר רבי ינאי בצל של תרומה שנטעו ורבו גידוליו על עיקרו מותר א"ל ר' ירמיה ואיתימא רבי זריקא שביק מר תרין ועביד כחד מאן נינהו תרין דא"ר אבהו א"ר יוחנן ילדה שסיבכה בזקינה ובה פירות אע"פ שהוסיפה מאתים אסור וא"ר שמואל בר רבי נחמני א"ר יונתן בצל שנטעו בכרם ונעקר הכרם אסור הדר אתא לקמיה דר' אמי ופשיט ליה מן הדא דאמר ר' יצחק אמר ר' יוחנן ליטרא בצלים שתיקנה וזרעה מתעשרת לפי כולה אלמא אותן גידולין מבטלין עיקר דלמא לחומרא שאני אלא מן הדא דתניא רבי שמעון אומר

כל

ר"ן

גמ' איש כפר ימא · שהיה דר בכפר שהיה עומד על שפת הים : העלה בידו · העלה שאלה זו בפיו כדמתרגמינן ובידו רלפה ובפומיה ממלל (ישעיה ו): ורבו גדוליו על עיקרו · לאו רבייה בלחוד קאמר אלא רבייה שכולא בה במידי דאתי מעלמא היה בה כדי לבטל את האסור מיהו בגדולין מספקא ליה אי גדולי היתר מעלין את האיסור או לא וכ"ל דעיקר ספיקיה אי אמרינן דגידולין כיון שנמשכין ויוצאין מן העיקר שאינו כלה אי הוו להו כעיקר ואסירי אי הוו להו כהיתר ומעלין את האסור ובדין הוא דהוה ליה למיבעי גידולין עצמן שרו או אסירי מיהו הא בהא תליא דאי גידולי היתר מעלין את האיסור פשיטא דשרו ואי אין מעלין פשיטא דאסירי דאי שרו היו מעלין כך נראה בעיני ובסמוך תראה מה שהזקיקני לפרש כך : בצל של תרומה שנטעו ורבו גידוליו על עיקרו מותר · כלומר דלא הוי תרומה דאתו גידולין ומבטלין עיקר מיהו טבל הוי דהא בטלו גדוליו את העיקר ודקאמרינן מותר לומר דפקע שם תרומה מיניה ושרי באכילת ערלאי : שביק מר תרין · רבי יוחנן ורבי יונתן דסבירא להו דלא אתו גידולין ומבטלין עיקר: ילדה שסבכה בזקנה · ילדה שלא עברו עליה ג' שנים וקללה והרכיבה בנטיעה זקנה שעברו עליה ג' שנים ובה פירות שאילו לא היו בה פירות אמרינן בפרק משוח מלחמה (סוטה מג:) דילדה שסבכה בזקנה בטלה: אע"פ שהוסיף מאתים אסור · אע"פ שהוסיפו אותן פירות בגידולין מאתי' על מה שהיו קודם שסבכה אסור אע"ג דגידולין של היתר מזקנה קאתו וקיימא לן ילדה שסבכה בזקנה בטלה אפילו הכי כיון שפירות הללו כבר היו בה קודם שסבכה אין גידולין שבהם מבטלין עיקר: אף על פי שנעקר הכרם · וגדל אח"כ בהיתר אסור אלמא גידולין כיון שמן העיקר הם יונקין הרי הם כמוהו וגבי שביעית נמי לא שנא : שתקנה. שהפרים תרומתה ומעשרותיה : וזרעה. לפי שיש באותה ליטרא כמה בצלים והוא נוטעה אילך ואילך ושייך בה לשון זריעה : מתעשרת לפי כולה. לפי הגידולין והעיקר אלמא אתו גידולין המחויבין ומבטלין את העיקר הפטור ואף על גב דלעיל בסמוך אמר רבי אבהו משמיה דרבי יוחנן דילדה שסבכה בזקנה ובה פירות אע"פ שהוסיפה מאתים אסור דאלמא · לא אתו גידולין ומבטלין עיקר אמוראי נינהו ואליבא דר' יוחנן : דלמא לחומרא שאני · לעולם אימא לך דמדינא לא אתו גידולין ומבטלין עיקר דאדרבה הרי הם כמוהו אלא דהכא משום חומרא בעלמא אמרינן דמבטלין ובמה שפרשתי לא קשיא לן הא דמקשו הכא הא חומרא דאתי לידי קולא הוא דאי מעשר מינה ובה דלמא מעשר מן העיקר על הגידולין והוי מן הפטור על החיוב ואי מעשר עליה ממקום אחר הוה ליה מרבה מעשרותיו דלא קשיא כלל דהואיל דאין גידולין מעלין את העיקר הוו להו גידולין כעיקר כיון דמיניה רבו והך ליטרא עיקרה וגידולה פטירי מדינא וכי מעשר מינה ובה ליכא למיחש כלל:

כל

רש"י

הלכה אחר הפסח · והרי היא נהנית ממנו קודם הפסח נמצא עובר בלא יחל דברו במה שנהנית ממנו קודם הפסח שהרי הוא הדירה עד הפסח: ומותרת לילך אחר הפסח · שהרי לא הדירה אלא עד הפסח : גמ' העלה בידו בצל · ברייתא היא איבעי' היא דאיבעיא בבי מדרשא: שעקרו בשביעית ונטעו בשמינית · היכא דאמרי שעיקרו גדל בשביעית ונתגדל (ג)עד שרבו גידוליו על עיקרו: וקא מיבעיא ליה הכי. גידולין איתינהו היתר שגדלו בשמינית ועיקרו אסור בהנאה שהרי גדל בשביעית וחייבין בביעור (ד) וכיון דרבו גידוליו על עיקרו שהיו יותר מן העיקר אותן גידולי היתר מעלין את האיסור שמבטלין את האיסור כולו או לא : מותר · דגידולי היתר מבטלין את האיסור והכא נמי לא שנא : ילדה · של ערלה : שסיבכה · שהרכיבה בתוך אילן זקן של היתר והיו בה פירות הערלה : ואע"פ שהוסיפה · פירות לאחר שהרכיבה מאתים חלקים יותר ממה שהיתה בשעת הרכבה · אע"ג דשאר ערלה בטלה במאתים (ה) : אסור · אלמא דלא אתו גידולין דהיתר ומעלין את האיסור : ופשט ליה מן הדא · דמותר דהווין כמי תרין : ליטרא · ממש של בצלים : שתיקנה · שעישרה כהלכתה וזרעה וגדלה : מתעשרת לפי כולה · אע"פ שכבר עישר מן העיקר והעיקר קיים ואינו כלה צריך להפריש מן הגידולים ומן העיקר לפי שבטלו גידולים את העיקר (ו) הכא נמי ההוא בצל שהעלה ישמעאל גידולין מבטלין את העיקר : דלמא לחומרא שאני · כגון הכא גבי ליטרא בצלים דלחומרא קאמר דצריך לעשר משום דגדולין מבטלין את העיקר אבל לקולא כגון בעיא דישמעאל דהוי להתיר לא אמר:

כגון

[בכורות מב:]

סוטה מג: ע"ש מנחות סט:

מנחות סט:

שם ע.

תוספות

לאחר הפסח. אם נהנית לפני הפסח משלו הרי היא בבל יחל שהרי תלה שלא תלך: שאת נהנית לי עד החג אם את הולכת עד הפסח והיא עומדת בחדש אחד לפני הפסח: הלכה לפני הפסח אסורה להנות משלו עד החג ומותרת לילך לאחר הפסח · דבשלא הלכה לפני הפסח לא חל הנדר כלל: כפר ימא · יושב על שפת הים : כפר דימא. שם הכפר : העלה בידו בצל · שגדל בשביעית ועקרו בשביעית ויש לו דין פירות שביעית לענין ביעור ושאר דינין : ונטעו בשמינית · שכן דרך נוטעי בצלים שנוטע אחד והרבה גדלים ממנו והוא אינו כלה : והכי קמיבעיא לי' גידולי היתר הם דלא גזרו על גידולי שביעית להיות שביעית כמו שגזרו על גידולי תרומ' שבתרומה התמירו משום גזל השבט ועיקר אסור כפירות שביעית מי [אתו] גידולי היתר ומעלים את האיסור או לא דנהי דמדאורייתא בטל ברוב שמא חכמים התמירו כיון דעיקר חשוב ולא בטל ומדרבנן הוא דמיבעיא ליה והקשה הרב ר' אליעזר ממיץ אמאי לא הוי זה וזה גורם ומותר שהקרקע שהיא היתר והעיקר שהוא איסור גורמין לגידולין ותירץ דסבר זה וזה גורם (מותר) [אסור] וקשיא לה"ס דהכא חד גורם הוא דקרקע לא חשבינן לה לגורם דהיתר כדאמר פרק אלו טריפות (דף נח.) [ומודו] בבילה טריפה שהיא אסורה בדספקא מאכלא דחד גורם הוא והטעם משום דגורם דקרקע אינו מינו ואינו דומה לגורם דתרנגולת ולכך לא חשיב זה וזה גורם דדוקא גבי שאור של חולין ושל תרומה וכן גבי זבל של עבודת כוכבים דדמי אהדדי ולכן מפרש הר"ס דלא שייך זה וזה גורם [אלא] היכא דגורם דאיסור דהיינו עיקר מתבטל הוא בגידולים ואינו בעין שאינו ניכר לא שייך זה וזה גורם וכן בשאור של תרומה מיירי שהוא בעין: בצל של תרומה שנטעו. ולקמן מוקי לה בבצל דגידולי תרומה דגידולין מותרין: ורבו גידולים על עיקרו מותר· אלמא גידולי היתר מעלין עיקר דאיסור ואע"פ שאין זרעו כלה כמו בצל : ילדה שסיבכה בזקנה ובה פירות· שהם ערלה אפי' הוסיף במאתים דהיתר אסורים הפירות דעיקר חשוב ואינו בטל בתוספת היתר, דכל התוספת דמסיבוך ואילך מותרים דבטל בזקנה גם אילו לא היה בה פירות וסיבכה תהיה מותרת שמתבטלה בזקנה (אחר) [אלמא] גידולי היתר אין מבטלין עיקר של איסור: בצל שנטעו בכרם· ונאסר כדין כלאי הכרם ונעקר הכרם דהשתא מותרין כל הגידולין: אסור. אפילו הוסיפו מאתים על העיקר אלמא דעיקר האסור אינו בטל ה"נ בבצל דשביעית אינו בטל אלמא (אי) איכא [תרי] דאמרי דגידולי היתר אין מבטלין לעיקר דאיסור: ליטרא בצל שתיקנה· פירוש שעישרה מתרומות ומעשרות וזרעה: מתעשרת לפי כולה. ולא אמרי' דליטרא א' שעם הגדולין היה מן העיקר שהרי אין זרעו כלה וכבר היא מתוקנת משום דגידולי איסור מבטלין העיקר ה"נ נימא דגידולי שמינית מבטלין עיקר של שביעית: דלמא קתם לחומרא · דגידולי איסור מבטלין היתר אבל של היתר שמא לא יבטלו איסור:

כל

פי' הרא"ש

לאחר הפסח בלא יחל דברו · אם הלכה לאחר הפסח עוברת בבל יחל למפרע על מה שנהנית ממנו קודם הפסח : גמ' איש כפר ימא · היה בכפר שעל שפת הים : כפר דימא כך שם העיר : העלה בידו בצל · הלכה זו כדאמרי' בגיטין (דף סו:) ע הלכה העלה חנניה איש כפר אונו : גידוליו היתר ועיקרו אסור · פשיטא לי דגדוליו מותרין אפי' לא רבו כי העיקר אינו יכול לבטל הגידולין כדדרשינן בחולין כתיב המלאה וכתיב הזרע הא כיצד זרוע מעיקרו בהשרשה זרוע ובא הוסיף אין לא הוסיף לא אלמא אע"ג שגדל האיסור מעט מעט לא אמרינן קמא קמא בטיל וה"ה נמי גידולי היתר בעיקר האיסור לא בטלי כי קא מבעיא לי אם רבו גידולי היתר על העיקר אם מבטלין אותו ברוב ואע"ג דעיקר לא מבטל גידולין הייט משום שגידולין חשיבי שתמיד גדלין והולכין או דילמא כי היכי דלא מבטל עיקר לגידולין הכי נמי לא מבטלין גידולין לעיקר ולא דמי לשאר איסורין שמבטלין ברוב משום דהנך לא מתערבי לגמרי יחד אלא נתוספו גידולין על העיקר : בצל של תרומה · אף על פי שהוא דבר שאין זרעו כלה אם נטעו ורבו גידוליו על עיקרו שהבצל יכול לעלות [באחד ומאה] של הגידולין מותר אלמא גידולין מבטלי לעיקר : ילדה שסבכה בזקנה · ייחור של ערלה שהרכיבה בענף זקנה: ובה פירות · של ערלה : אף על פי שהוסיף מאתים של היתר אסור · וגידולי היתר לא מבטלי לאיסור : בצל שנטעו בכרם · ונאסר בהשתלה : ונעקר הכרם · אע"פ שהוסיף מאתים של היתר אסורה : ליטרא בצלים שתקנה · שהפריש ממנה תרומה ומעשרות והאי דנקט ליטרא שהמסתפק גורס לידע מה ניתוסף בהם : וזרעה מתעשרת לפי כולה · כי העיקר בטל בגידולין וחזר כולו להיות טבל : דלמא לחומרא · לחייבו במעשר מדרבנן ויעשר עליו מעציץ שאינו נקוב וכן התוספת הוי כטבל שנתערב בחולין וצריך לעשר עליו ממקום אחר מלקוח מן העובדי כוכבים למאן דאמר יש קנין או מעציץ שאינו נקוב כדאיתא בהקומץ רבה [מנחות נא:] אבל לא מן הדמאי כי כתרומה ממנו תרומה גדולה ומיהו לא דמי להך דקתם טבל שנתערב בחולין הוי רובא חולין ומדאורייתא בטלי אבל הכא דאיכא רובא תוספת מחייב מדאורייתא ונראה דאפילו למאן דאמר אין בילה בדבר היבש הכא מודה דיש בילה כי היניקה ולחלוחית הקרקע מבלבל ומערב יחד ותורם ומעשר מן החיוב שבו על החיוב שבו ומן הפטור שבו על הפטור שבו :

כל

הגהות הב"ח (א) במשנה אחר הפסח בלא יחל דברו שאת נהנית כצ"ל : (ב) גמ' וכיון דרבו גידוליו על עיקרו : (ג) רש"י ד"ה שעיקרו וכו' ונתגדל בה' עד שרבו : (ד) ד"ה וקא מיבעי' וכו' וחייבין בביעור הס"ד ואח"כ מ"ה וכיון וכו' האיסור כולו או לא הס"ד : (ה) ד"ה ואע"פ וד"ה אסור הד"א : (ו) ד"ה מתעשרת וכו' את העיקר והכי נמי :

כל דבר שיש לו מתירין כגון טבל ומעשר שני והקדש וחדש לא נתנו בהן חכמים שיעור וכל דבר שאין לו מתירין כגון תרומה ותרומת מעשר וחלה וערלה וכלאי הכרם נתנו בהם חכמים שיעור אמרו לו והלא שביעית אין לה מתירין ולא נתנו בה חכמים שיעור דתנן *השביעית אוסרת כל שהוא במינה אמר להן [א]אף אני לא אמרתי אלא לביעור אבל לאכילה בנותן טעם ודלמא הא נמי לחומרא שאני אלא מן הדא פשטה דתנן *בצלים שירדו עליהם גשמים וצמחו אם היו עלין שלהן שחורין אסורין הוריקו מותרין ר' חנניא בן אנטיגנוס אומר אם יכולין ליתלש בעלין שלהן אסורין וכנגדן למוצאי שביעית מותרין למימרא דגידולי היתר מעלין את האיסור ודלמא במדוכנין אלא מן הדא דתניא המנכש

רש"י

כגון טבל · שיש לו מתירין שמתקנו וניתר ומעשר (א) והקדש יש לו מתירין על ידי פדייה וחדש עומר מתירו להכי אפילו באלף לא בטלי דהא אפשר להו בתקנתא: נתנו בהם חכמים שיעור · דתרומה בטלה במאה וערלה במאתים: השביעית אוסרת כל שהוא במינה · שאם נתערבה סאה של חטין של שביעית באלף של היתר אינה בטלה: אמר להם אף אני לא אמרתי · שיהא שביעית אוסרת במינה כל שהוא: אלא לביעור · שאם נטל בצל של שביעית ונטעו בשביעית והוסיפה כל שהוא אותו כל שהוא מבטל את העיקר ומחייב כולו בביעור (ב) דמוצאי שביעית: אבל לאכילה · שאם נתערבו פירות שביעית בפירות שמינית לאחר שנתחייבו בביעור ולא ביערן דהשתא קיימי באיסור אכילה אינה אוסרת אלא בנותן טעם ואם אין בה בנותן טעם מתבטל ומדקתני לא אמרתי אלא לביעור דגידולין מבטלין את העיקר התם נמי בבעיא של ישמעאל גידוליו מבטלין את העיקר: הא נמי לחומרא · דהא דאמר לענין ביעור דגידולין מבטלין את העיקר היינו נמי לחומרא שכולן חייבין בביעור העיקר והתוספת אבל בעיא דישמעאל להיתר היא: בצלים · של שביעית שירדו עליהם גשמים בשביעית וצמחו מאיליהן בלא נטיעה: אם היו עלין שלהן שחורין · שמחמת שצמחו (ג) יש להן כח עוד ליגדל אסורין דודאי גדלי ממי שביעית וגידוליו מבטלין את העיקר: הוריקו · שהן כמו כמושין ירוקין והכסיפו פניהם מותרין שלא גדלו כלום בשביעית: אם יכולין ליתלש · מן הקרקע בעלין שלהן שכל כך יש להן כח בעלין שלהן שכשאוחז בעליהן שומט עיקרו עמו מן הקרקע אסורין דחשיבי גידולי שביעית: כנגדן למוצאי שביעית מותרין · שאם (ד) של שביעית וצמחו בשמינית ויש להן כח בעלין מותרין דגידולי היתר מבטלין העיקר של איסור והיינו להיתר כגון הך בעיא דישמעאל ומהא פשטה: ודלמא · לעולם אין גידולי היתר מבטלין את האיסור והכא היכי דמי במדוכנין כלומר האי דקתני וכנגדן למוצאי שביעית מותרין כגון שהודכו שכתשן במדוכה דליתנהו לעיקרן בעינייהו אבל בבעיא דישמעאל דאיתיה לעיקר בעין איכא למימר דלא בטלי:

בחסיות

ר"ן

כל דבר שיש לו מתירין כגון טבל · שנתערב בחולין ויש לו מתירין שיכול להפריש ממקום אחר ומעשר שני והקדש יש להם היתר בפדייה: וחדש · שהעומר מתירו: לא נתנו בהם חכמים שיעור · שאוסרים בכל שהוא במינן מיהו שלא במינן בנותן טעם כיון דהשתא אסירי כמו שכתבתי למעלה* ובפרק בתרא דמס' ע"ז* יהיב טעמא אחרינא לטבל דלא בטיל משום דכהתירו כך איסורו: וכל דבר שאין לו מתירין כגון תרומה ותרומת מעשר וחלה · דאע"ג דמצי לאתשולי עלייהו כיון דליכא מצוה למיעבד הכי לא מיקרו דבר שיש לו מתירים כדאמרינן לקמן: נתנו בהם חכמים שיעור · שאפי' נתערבו במינן בטלין תרומה ותרומת מעשר וחלה במאה ערלה וכלאי הכרם במאתים ובשאינן מינן כולן בששים: השביעית אוסרת בכל שהוא במינה · בין בתערובת פירות היתר בשל שביעית בין בגידולין כגון בצל שביעית שנטעו בשביעית: אמר להם אף הם לא אמרו אלא לביעור · אף הם לא אמרו שהשביעית אוסרת בכל שהוא במינה אלא לענין שצריך לאכול התערובת קודם הביעור דכיון שאפשר לאכלו ה"ל כדבר שיש לו מתירין: אבל לאכילה · כלומר אם נתערבו לאחר הביעור שאם יהו אוסרים תערובתן לא סרו באכילה בין במינן בין שלא במינן בנותן טעם אלמא גדולין אין נמשכין אחר העיקר להיות כמוהו דא"כ היאך תאסור שביעית בגידוליה אלא ודאי אין גידולין כעיקר הלכך מעלין והרי אתה רואה דסבירא לן דאי אין מעלין על כרחך גידולין כעיקר דאי לא היכי פסיט דמגדולין אסורין מעלין אלא ודאי כדפרשינן לעיל ודחי ליה דלמא הא נמי לחומרא אבל מדינא לעולם אימא לך שהגידולין הרי הן כעיקר הלכך אין מעלין אותו להתירו · ונראה בעיני דאף על גב דלעיל דחינן דלמא לחומרא בעינן למפשטה מהא דסליק אדעתין דליכא למידחי כי האי גוונא משום דבשלמא לעיל ליכא אלא חדא חומרא דמחמרינן דגידולין כמאן דאתו מעלמא דמי אבל הכא אי אמרינן לחומרא שאני מחמרינן תרי חומרי חדא דלביעור כיון דכיש לו מתירין דמי אוסרת בכל שהוא והא חומרא בעלמא הוא ועוד דגידולין שאינן דינן לאסור אפילו בכמה יאסרו בכל שהוא ואפילו הכי דחייה ודלמא הא נמי לחומרא שאני דתרי חומרי מחמרינן בה ואיכא נוסחי דגרסי אף אני לא אמרתי אלא לביעור והיינו הך דהכי קאמר להו רבי שמעון לא תותביתו לי מהך מתניתין דשביעית דהרי היא כאילו אומרת בפירוש אף אני לא אמרתי אלא לביעור: אלא מן הדא פשטה דתניא בצלים שירדו עליהם גשמים · בשביעית וצמחו אם היו עלין שלהן שחורין אסורין · לאו שחורין ממש אלא נוטים לשחרות שזה מוכיח שגדולן יפה ומקרקע שביעית נתגדלו ולפיכך אסורין: הוריקו מותרין · שכיון שהם ירוקים לאו מחמת יניקת הקרקע נתגדלו אלא מחמת הבצל עצמו: אם יכולין ליתלש בעלין שלהם אסורין · דבכי האי גוונא מוכחא מילתא שיניקתם יפה: וכנגדן למוצאי שביעית מותרין · משום דבעלין הללו ודאי רבו גידולין על עיקר הבצל המעורב בהן כך נראה בעיני אלמא אין גידולין נמשכין אחר העיקר דאדרבה מעלין אותו: ודלמא במדוכנין · שדך ושחק הבצלים וכיון דמדוכנין ניתהו גריעי ולא ממשכי גידולין בתרייהו:

המנכש

תוספות

כל דבר שיש לו מתירין כגון טבל · שנתערב בחולין דמאי מעשר עליו מדמאי או מעלין שאינו נקוב: ומעשר שני · דאפשר להעלותו ולאוכלו או לפדותו: וחדש · דהאיר המזרח מתיר: והקדש · דאי בעי פריק ליה: לא נתנו חכמים שיעור · ואסורין בכל שהוא ואין להקשות דבפ' בתרא דע"ז (דף עג:) אמר דבטבל שלא במינו בנ"ט י"ל דהא נמי דאמר שלא נתנו בו שיעור משום דיש לו מתירין היינו דווקא במינו אבל שלא במינו בטל וכן משמע לעיל גבי יין שהוא בנ"ט ואע"ג דהוי דבר שיש לו מתירין וא"ת פרק בתרא דמסכת ע"ז (שם) דקאמר חוץ מטבל ויין נסך דבמינו במשהו ופריך בשלמא עבודת כוכבים משום חומרא דע"ז אלא טבל מאי טעמא ומסיק כהיתרו כך איסורו פירוש דחיטה אחת פוטרת את הכרי ולימא טעמא משום דיש לו מתירין וי"ל דהתם בטבל שהלכו בעליו למדינת הים דאין לו מי יתירו אבל קשה למה לי טעם דיש לו מתירין תיפוק ליה משום דכהיתרו כך איסורו: וכל שאין לו מתירין כגון תרומה · ולקמן מפרש אמאי הוי אין מתירין: וערלה וכלאי הכרם נתנו בו חכמים שיעור · תרומה בק' ערלה וכלאים במאתים ומיירי במין במינו דבשאינו מינו אמרי' פ' גיד הנשה (חולין דף צט.) דתרומה בנ"ט: דתנן השביעית אוסרת בכל שהוא · והא דאיבעי' ליה לעיל אי גידולי דהיתר מבטלין לעיקר דשביעית י"ל דהכא מיירי בדבר לח אבל ביבש לא א"כ שמא גידולי חשיבי טפי ומבטלי עיקר: אמר להם שביעית אינה אוסרת בכל שהוא אלא לביעור פירות · פירש הרב רבי אליעזר כגון פירות ששית שנכנסו בשביעית וגדלו משהו וצריכין ביעור כפירות שביעית דגידולי איסור חשיבי ומבטלי לעיקר דהיתר אבל לאכילה כגון לאחר ביעור בפירות שביעית שנתערבו בפירות דהיתר אינו אוסר במשהו אלא בנותן טעם כשאר איסורין אלמא דגידולי שביעית מבטלין לעיקר דהיתר ה"נ נימא בבעיין דבצל דגידולי היתר מבטלי לעיקר דאיסור ודחי הא נמי לחומרא אלינן דגידולי שביעית מבטלין העיקר אבל להקל לא מבטלי גידולי דהיתר לעיקר דאיסור ומה שפירש אלא לביעור לענין פירות ששית שנכנסין בשביעית ק' להר"מ דתניא כל הספיחין מותרין חוץ מספיחי כרוב ומפרש נן דמיירי בספיחי ששית שנכנסים בשביעית אלמא דגידולי שביעית אינן אוסרין במשהו ונראה דשמא התם מיירי שנגמרו בששית ולא גדלו כלל בשביעית וספיחי כרוב אסורין כדמפרש שמא יקח מן העלין ויאמר מן האמהות לקחתי ועוד קשה להר"ם מהך דמעביר עלין נקוב בכרם אם הוסיף מאתים אסור לא הוסיף מאתים מותר אלמא דגידולי איסור אינם אוסרים במשהו וכן מצינו בהך דבצלים שירדו עליהם גשמים וצמחו הוריקו מותרין אלמא דגידולי שביעית אינם אוסרים במשהו לכך מפרש הר"ם דהכא מיירי בבצל שנעקר בששית ונטעה בשביעית ומכיון שהוסיף משהו נאסר כולו כמו כלאי הכרם דעיקרם נאסר דה"נ אמר התם זרעו מעיקרו בהשרשה כלומר כשתחלת זריעתו באיסור זרוע ובלא הוסיף אין לא הוסיף לא והכי נמי תחלת זריעתו באיסור היתה מיהו *)יש ליישב דלביעור קשה דהיה לו לומר לגידולין אין לו זריפה: בצלים של ערב שביעית: וירדו עליהם גשמים · בשביעית וצמחו: אם עלין שלהם שחורין · דדרכם להשחיר כשיורדין עליהם גשמים: אסורין · דבידוע שגדלו כולם בשביעית: הוריקו · לא גדלו כולם ומותרין: רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר · אף בלא הושחרו אם יכולין וכו' שגדלו כל כך אסורין דבידוע שגדלו כולם בשביעית: וכנגדם למוצאי שביעית מותרין · כלומר בצלים שבאים משביעית לשמינית אלמא דגידולי היתר מבטלין לאיסור: ודלמא במדוכנים · שדכו אותם במדוכה בשביעית ולא חשיבי ובטלים בגידולין אבל היכא דלא דכו מיבעיא לן אי בטלו אי לא בטלו:

*) [נ"ל לשון דלביעור קשה · יעב"ץ]

אלא

פירוש הרא"ש

כל דבר שיש לו מתירין · דכיון שיכול להתיר את האיסור שבו אמרו חכמי' דלא בטיל ודוקא במינו כגון טבל אם נתערב בחולין יש לו היתר לעשר עליו מעלין שאינו נקוב ומעשר שני להעלותו לירושלים או בפדיה: וכן הקדש · בפדיה: וחדש · שהאיר המזרח מתיר: שביעית אין לה מתירין · כל מה שגדל בשביעית צריך לבער: דתנן השביעית אוסרת · אין זה מלשון הברייתא אלא הש"ס קבעה בברייתא ובמשנה היא בסוף כלל גדול בשביעית והוא סיום דברי ר"ש: אף אני לא אמרתי אלא לביעור · כלומר שעומדין בקרקע ולא הגיעו לכלל אכילה כגון פירות ששית שנכנסו לשביעית וגדלו מעט חייבין בביעור כפירות שביעית דגידולי איסור חשיבי ומבטלין את העיקר: אבל לאכילה · שהביאה לבית לאכול ונתערבו פירות שביעית עם פירות שמינית בנותן טעם אלמא גידולי איסור אוסרים את העיקר בתוספת כל שהוא הכא נמי גידולי היתר מתירין את העיקר ברוב: ודלמא הכא נמי לחומרא · לאסור את העיקר בכל שהוא אבל גידולי היתר אינן מתירין את העיקר אפילו ברוב: בצלים שירדו עליהם גשמים · בצלים של ששית שנכנסו לשביעית וצמחו: אם היו עליהן שחורין אסורין · כשהבצלים גדולין עלין שלהן משחירין ונפשטין הלכך אם השחירו בידוע שגדלו מעט וגידולי איסור אוסרין את העיקר בתוספת כל שהוא: הוריקו מותרין · עמדו במקומם ולא השחירו: אם יכולין ליתלש בעלין שלהן · אע"פ שלא השחירו אם העלין שלהן חזקין שאוחזין בעלין ותולשין אותן מן הקרקע בידוע שגדלו בצלים מן הגשמים ונתחזקו שאלמלא כן היו העלין נפרכים: וכנגדן למוצאי שביעית מותרין · האי כנגדן לאו בשוה להם ממש דאילו גידולי איסור אוסרין בכל שהן וגדולי היתר אינן מתירין אלא ברוב אלא הכי קאמר וכנגדן למוצאי שביעית היתר מבטל האיסור והאי כדיניה והאי כדיניה ורבינו שמשון ז"ל פירש בפירוש המשנה דסיפא קאי אריפא בצלים של ששית שנכנסו לשביעית והשחירו עלין שלהן ונאסרו ועקרן וחזר ושתלן בשמינית והשחירו עלין שלהן חזרו להיתרן הראשון דעיקרו היתר ונאסר בתוספת כל שהוא הותר נמי בתוספת כל שהוא להצטרף עם העיקר לעוקרו מאיסורו ולחזור להיתרו הראשון: ודלמא במדוכנין · הא דאמר כנגדן למוצאי שביעית מותרין כגון שדרכן ועירבן יחד שגדולים והעיקר ובצלים בששים כשאר איסורין שבתורה אבל בלא דיכה לא חשבינן להו מעורבין לפי שכל אחד עומד לבדו ואינן מתערבין יחד:

המנכש

מסורת הש"ס

שביעית פ"ז מ"ז

[שם פ"ו מ"ג] לקמן נט.

עין משפט נר מצוה

לה א מיי' פט"ו מהל' מאכלות אסורות הל' ט ופ"א מהל' יו"ט הל' כ סמג לאוין קמא טוש"ע א"ח סי' תקיג סעיף א וטוש"ע י"ד סי' קב סע"א:

[נב · ד"ה וקשיא]

[דף עג: ע"ש בתוספות ד"ה טבל]

לו ב מיי' פט"ו מהלכות מאכלות אסורות הלכה יג:

לז ג מיי' שם הלכה ח ופ"ז מהלכות שמיטה הלכה כב:

לח ד מיי' פ"ד מהל' שמיטה ויובל הל' כ.

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה כגון וכו' ומעשר שני והקדש וכו' ולהכי אפילו: (ב) ד"ה אלא וכו' למוצאי שביעית: (ג) ד"ה אם היו עלין וכו' שצמחו מן הקרקע יש להן כח. (ד) ד"ה כנגדן למוצאי וכו' שאם היו של שביעית:

הגהות הגר"א [א] גמ' (אף אני) תא"מ:

גליון הש"ס גמ' והלא שביעית אין לה מתירין · קשה לי עדיין יקשה הא יין נסך דאין לו מתירין ואסור במינו במשהו · ומשום המן ליכא קושיא כל כך די"ל לומר דמה דגם בלאו מינו במשהו לא חשיב אבל מיין נסך קשה וצ"ע:

לט א מיי' פ"ו מהל' מעשר הלכה ד

המנכש · מלקט עלין יתרים : בחסיות · מפרש לקמן דחסיות דבר שאין זרעו כלה, כגון הלוף והשום והבצלים : אוכל מהם ערלאי · ולא חיישינן שמא קודם שזרעם הוטבלו למעשר דכיון דמעשר דידהו מדרבנן בעלמא הוא לא חיישינן להכי ועוד דכיון דקים לן בהאי כותי שלא עישר כדקתני ומעשרן ודאי מסתמא לא באו לידי גורן מחסיות אלא בשביל מעשר כך נראה בעיני : ומעשרן ודאי · דקים לן ביה שלא עישר : למוצאי שביעית מותר · לאכול אותן עלין שגדלו בשמינית דודאי גידוליהן רבין על עיקר איסור המעורב בהן ואחרים פרשו בדקים לן דהכי הוא ואין צורך : ודלמא בתערובת · כלומר שנתערבו מאיליהן אחר כך בחסיות אחרות : המנכש קתני · ובעוד שהוא מנכש משמע שתולש ואוכל אף על פי שאין כאן תערובת : ודלמא במדוכנין · שטוחן חסיות הללו קודם שנטען : חשוד קתני · ולא טרח בהכי הלכך אפשיטא לה בעיין דאתו גדולין של שמינית ומבטלין עיקר של שביעית : לימא תיהוי תיובתיה דרבי יוחנן ורבי יונתן · דרבי יוחנן דאמר לעיל ילדה שסככה בזקנה וכו' אסור ולרבי יונתן דאמר לעיל בצל שנטעו בכרם אע"פ שנעקר הכרם אסור אלמא סבירא להו דאין גדולין מעלין את העיקר : שניא שביעית הואיל ואיסורה על ידי קרקע · כדכתיב ושבתה הארץ בטילתה על ידי קרקע מה שאין כן ערלה דחסרון זמן גרם לה איסורא וכלאים נמי תערובת הוא דקא גרים : חייבת במעשר · היינו מעשר מן המעשר שהיתה חייבת בו קודם שזרעה ולא בטלה דפטירי בשביעית משום דהפקרא נינהו : ובשביעית · שצריך לבער את הכל קודם זמן הביעור : ואותה ליטרא מעשר עליה ממקום אחר · מעשר מן המעשר אבל מיניה וביה לא דכיון דליטרין דתוספת פטירי הוה ליה מן הפטור על החיוב :

מעשר

בחסיות · מפרש לקמן : אוכל מהן ערלאי · כמו שאר טבל גמור : ומעשרן ודאי · ולא דמאי דודאי כותי לא הפריש מעשר מהן כלל : רשב"א אומר כו' · טעמיה דנפשיה קאמר : אם ישראל חשוד על השביעית · שחשוד שטעם חסיות שביעית בשמינית (א) ישראל המנכש עמו בשמינית מותר לו לאכול מהן משום דגידולי היתר שגדלו בשמינית מעלין את האיסור : ודלמא· הא דרבי שמעון בן אלעזר דגידולי היתר מעלין את האיסור בדבר שזרעו כלה וקא פריך ומי מצית אמרת דבדבר שזרעו כלה מיירי והתניא ואלו הן חסיות הלוף לופיג"א מכלל דבדבר שאין זרעו כלה מיירי ואפ"ה מותר ושמע מינה גידולי היתר מעלין את האיסור ולעולם מהא פשטה : וקא פריך עלה דלמא מהא לא תפשוט דבמדוכנין קא מיירי ושמא כלו כשהן נידוכין דליתא לעיקר בעין שהוא מתכוין לכותשן כדי שיהו בטלין : תריץ הא לא מצית אמרת דחשוד על השביעית קתני · וכיון דחשוד הוא לא משגח ליה להאכילן נידוכים ושלימים מאכילן ולעולם תפשוט מינה דגידולי היתר מעלין את האיסור :

*המנכש עם הכותי בחסיות אוכל מהן אכילת עראי ומעשרן ודאי רבי שמעון בן אלעזר אומר אם ישראל חשוד על השביעית למוצאי שביעית מותר למימרא דגידולי היתר מעלין את האיסור ודלמא בדבר שזרעו כלה הא תניא אלו הן חסיות כגון הלוף השום והבצלים ודלמא במדוכנין חשוד על השביעית קתני ודלמא בתערובת המנכש קתני לימא תיהוי תיובתיה דרבי יוחנן ודרבי יונתן אמר רבי יצחק שניא שביעית הואיל ואיסורה ע"י קרקע בטילתה נמי ע"י קרקע הרי מעשר דאיסורו ע"י קרקע ואין בטילתו על ידי קרקע דתניא *ליטרא מעשר טבל שזרעה בקרקע והשביחה והרי היא כעשר ליטרין חייבת במעשר ובשביעית ואותה ליטרא מעשר עליה ממקום אחר לפי חשבון

אמרי

ודלמא בתערובת · שמעורבין אותן חסיות בין שאר ירקות של היתר ואוכלן על ידי תערובת משום הכי שרי הואיל דליתיה לעיקר בעין אבל אי איתיה (ב)כגון בעיא דישמעאל אמרי' דאין גידולי היתר מעלין את האיסור : לא סלקא דעתך המנכש קתני · באותו מין שמנכש עמו אוכל ולעולם פשטינא מהא דגדולי היתר מעלין את האיסור והואיל דאוקימנא דגדולי היתר מעלין את האיסור לימא תיהוי תיובתא דרבי יוחנן ורבי יונתן דאמרו אין מעלין : הואיל ואיסורו על ידי קרקע · דכתיב ושבתה הארץ (ויקרא כה) : בטילתו נמי על ידי קרקע · כי רבו גידוליו על עיקרו אבל ערלה דמיירי בה רבי יוחנן שאין איסורו אלא בשנים וכלאי הכרם אינה אוסרת מחמת קרקע אלא מיני תערובת זרעונין אוסרין מש"ה אין בטילתן

ע"י קרקע : הרי מעשר וכו' ליטרא מעשר טבל · ליטרא של טבל שהורם ממנו תרומה ומעשר ראשון אבל גבי לוי הוי טבל דאכתי לא תרם ממנו מעשר מן המעשר דהיינו תרומת מעשר וזרעה בקרקע כשאינה מעושרת: והרי היא כעשרה ליטרין· עם התוספת והעיקר שרבו גידוליו כ"כ: חייבת במעשר· (ג) כל עשר ליטרין : ובשביעית · נמי שהשביעית נוהגת בהן שהרי הוא כדגן מעושר בעלמא שזרעו חייב בכל : ואותה ליטרא· שזרע בן לוי כשאינה מעושרת אע"פ שעישרה עכשיו צריך לעשרה פעם שניה תרומת מעשר שהניח הלוי אשתקד שלא הפריש ממנה שבדין הוא שלא ישתכר בכך שזרעה כשאינה מעושרת: ומעשר עליה ממקום אחר· מפירות של אשתקד וזהו ממ"א ולא מפירות של שנה זו שאין מעשרין מן החדש על הישן ליסנא*)אחריכא ממ"א לא ידעינן מ"ר: לפי חשבון· יעשר הליטרא שהניח אשתקד אלמא דאין בטילת' ע"י קרקע דאע"ג שנזרעה חייב בתרומת מעשר וק' לר' אמי דפשיטא ליה דגדולי היתר מעלין את האיסור דהא חזינן הכא דחייב להפריש מעשר שלאותה ליטרה לפי חשבון:

*) [מלת אחרינא נדפס בטעות]

תרין

תוספות

אלא מן הדין המנכש עם הכותי · דבסתמא אם אינו פועל עמו במלאכה אינו אוכל דישראל מובדלים מהם: בחסיות · מפרש לקמן הלוף והשום והבצל· מנכש תולש אחד בינתים כדי שיגדלו יותר : אוכל מהם ערלאי · [ולא חיישינן] דלמא אותו שזרע הכותי נתחייבו והוקבעו למעשר והוו טבל וגידוליו טבל דמסתמא יש לנו לומר שאותם שזרע לא באו פני הבית והיה מותר לאכול מהם ערלאי: ומעשרן · אם לוקח מהן מן הכותי דכותים אינם מעשרים אפילו תרומה גדולה : אם ישראל חשוד על השביעית. ומנכש עמו במוצאי שביעית : מותר · אם אותם חסיות ששתם גדלו מקצתם בשביעית ונכנסו בשמינית מותר לאכול מהם דאף כי הוא חשוד ושמא נטעם בשביעית אתו גידולי דשמינית ומבטלין לאיסור: בדבר שזרעו כלה· כגון תבואה אבל בדבר שאין זרעו כלה מיבעיא ליה: והתניא וכו' השום · ושום אין זרעו כלה : ודלמא במדוכנין · שדכן בשביעית : הא חשוד קתני · ולא שכח להתירו כולי האי ואין לנו לומר שדכן : ודלמא בתערובת · הא דקתני למוצאי שביעית מותר לאכול עמו היינו בביתו פירות תלושין דאיכא למימר דאיכא רובא דפרי שגדלו כולם בשביעית ולא איירי כלל מפירות שנכנסו משביעית לשמינית : המנכש קתני · ואוכל מאותם המחוברות שגדלו בשביעית ואם כן על כרחך ההיתר משום *)שדותיו דגידולין : לימא תיהוי תיובתא דרבי יוחנן ורבי יונתן · דאמרי לעיל גבי ילדה שסיבכה בזקנה וגבי בצל שנטעו בכרם דגידולי היתר אינם מעלין האיסור : אמר רבי יצחק שאני שביעית הואיל ואיסור על ידי קרקע בטלה נמי על ידי קרקע · כלומר שביעית היתרו ואיסורו תלוי על ידי קרקע ואין התרת גידולין תלוי במעשה האדם דכי אתיא שמינית הם היתר אבל לעיל בהך דילדה שסיבכה בזקנה ההיתר תלוי במעשה האדם שסככה ודמי למבטל איסור בתחלה אבל שביעית *ממילא משתרין גידולין למוצאי שביעית וכן בהך דרבי יונתן דבצל שנטעו בכרם ונעקר הכרם ההיתר בא על ידי שנעקר הכרם ולכך לא מבטלת היתר לאיסור : והרי מעשר דאיסורו על ידי קרקע ואין התירו על ידי קרקע דתניא ליטרא מעשר טבל שנטעה והרי היא כעשר ליטרים חייבת במעשר ובשביעית ואותה ליטרא מעשר עליה לפי חשבון שהיתה שבולה לתרומת מעשר כלומר שהיא של מעשר ראשון והרי היא טבולה לתרומת מעשר וגידולין טבל גמור :

*) [צ"ל מטעם דגידולין · יעב"ץ]

מתיב

הלוף · מין קטנית הוא ואין זרעו כלה : ודלמא במדוכנין . שדכן וטרכן עם פירותיו טעם : חשוד קתני · ואין דרכו לטרוח ולבטל האיסור על ידי דיכה : ודלמא בתערובת במוצאי שביעית מותרין היינו לאכול עמו בביתו פירותיו תלושין ועירב כל פירותיו שאין בו טורח וכזב פירותיו של היתר הם : המנכש קתני · דמשמע שאוכל בשעת הוה מאי למנויי אקושיא דמדוכנין : לימא תיהוי תיובתיה דרבי יוחנן ודרבי יונתן גבי ערלה וכלאי הכרם דאין גידולי היתר מעלין את האיסור : שניא שביעית הואיל קרקע בטילתה נמי על ידי קרקע · כלומר בעודו מחובר לקרקע יוצא מהיתר לאיסור לשביעית וכן מאיסור להיתר משביעית לשמינית והואיל ואיסור והיתר מתערבין מעורבין וגדולי היתר מעלין את האיסור אבל ערלה וכלאי הכרם שאי אפשר להתיר והיתר מעלמו במחובר בלא מעשה ידי אדם כגון בערלה על ידי שסככה בזקנה עקירת הכרם לא חשבינן להו מעורבין ודמי למבטל איסור בידים הלכך אין גידולין מעלין את העיקר : והרי מעשר דאיסורו על ידי קרקע הוא · דהזורע שאין תבואה מתוקנת הרי ואין בטילתה על ידי קרקע · כשמתערבין ממילא גדילין מן העיקר : ליטרא מעשר

[illegible]

פירוש הרא"ש

המנכש עם הכותי בחסיות · ברייתא היא בתרומות בפ' [הזורע תרומה] · הזורע פשתן עוקר ותולש מהם להרחיב לנטעים כדי שיגדלו היטב:אוכל מהן אכילת עראי · כדין פועל שאוכל במלאכתו שהוא עושה ומותר לאכול עראי מדבר שלא נגמרה מלאכתו למעשר ולא חיישינן שמא כותי זרע טבל גמור וקיימא לן דגידולי טבל טבל ואסור אף באכילת עראי : ומעשרן ודאי אם בא לאכול מהם קבע או אם לקח מן הכותי דאינו מעשר מה שהוא מוכר : אם היה ישראל חשוד על השביעית · ויש לחוש שמא פירות אלו גדלו בשביעית: למוצאי שביעית מותרין · כי נתבטלו ברוב גדולי היתר ולאו דוקא חשוד והוא הדין נמי אם היו פירות שביעית ודאי אלא אורחא דמילתא נקט שביד חשודים נמצאים פירות שביעית דאי הוה אשכחן בודאי לא הוה מקילין בחשוד : כי קאמר ר"ש בדבר שזרעו כלה· כגון תבואה אבל בצל דישמעאל דאין זרעו כלה לא מבטלין גדולין את העיקר :

[illegible]

תוספתא תרומות פ"ח ע"ש

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה אם ישראל וכו' וישראל מכנס עמו בשמינית: (ב) ד"ה ודלמא וכו' אי איתיה בעין כגון בעיא: (ג) ד"ה חייבת במעשר כל עשרה ליטרין וכו' וחייב בכל:

אמרי מעשר דיגון הוא דקא גרים ליה מתיב רמי בר חמא *קונם פירות האלו עלי קונם הן על פי קונם הן לפי אסור בחילופיהן ובגידוליהן (א) שאני אוכל ושאני טועם מותר בחילופיהן ובגידוליהן בדבר שזרעו כלה אבל בדבר שאין זרעו כלה אפילו גידולי גידולין אסורין אמר רבי אבא שאני קונמות הואיל ואי בעי מתשיל עלייהו הוו להו כדבר שיש לו מתירין ואין בטיל ברוב והרי תרומה [א]דאי בעי מיתשיל עלה ובטלי ברוב *דתנן [ב]סאה תרומה טמאה שנפלה לפחות ממאה חולין תרקב הא למאה תעלה אמרי בתרומה ביד כהן עסקינן דלא מצי מיתשיל עלה אי הכי אימא סיפא אם היתה טהורה תמכר לכהן אלא בישראל שנפלו לו מבית אבי אמו כהן עסקינן [והא] קתני סיפא תימכר לכהן חוץ מדמי אותה סאה אלא אימא בשלמא קונמות מצוה לאיתשולי עליהן משום דרבי נתן *דאמר רבי נתן כל הנודר כאילו בנה במה והמקיימו כאילו מקטיר עליה (ב) °תרומה מאי מצוה לאיתשולי עלה גופא אמר רבי יוחנן ליטרא בצלים שתיקנה וזרעה מתעשרת לפי כולה יתיב *רבה וקאמר להא שמעתא אמר ליה רב חסדא *מאן צאית לך ולר' יוחנן רבך °היתר שבהן להיכן הלך אמר ליה מי לא תנן דכוותה *בצלים שירדו עליהם גשמים וצימחו אם

רש"י תרין מעשר · תרומת מעשר דיגון הוא [דקא גריס] ליה דלא מחייב בתרומת מעשר עד דמידגן והאי מאשתקד נידגנה הלכך מעשר עליה משל אשתקד ולא הוי איסורו על ידי קרקע הלכך לא הוי בטילתו ע"י קרקע: אפילו גידולי גידולין אסורין · אלמא דאין גידולי היתר מעלין את האיסור וקשיא לרבי אמי: ואין בטיל ברוב · כלומר ברוב מדתו בגדוליו רבים: הרי תרומה דאי בעי מיתשיל עלה · שאם היה בדעתו להפריש תרומה ומעשר על פירותיו מפירות קופה זו וטעה ונתן מקופה אחרת יכול לשאל עליה לפני חכם ולומר לו לא היה בדעתי ליתן מקופה זו אלא מזו ולא הויא תרומה ואפילו הכי בטלה ברובא דתנן וכו': תירקב · הכל שאין לה תקנה לא לכהן ולא לישראל: הא אם נפל למאה · תעלה סאה אחת והשאר מותר אלמא דבטלה ברוב דידיה כמו האי דהייט במאה ואכתי קשיא לרבי אמי מתני' דנדרים: (ג)[ומשני] הא תרומה בתרומה ביד כהן עסקינן · דמאחר שזכה בה כהן לא מצי מיתשיל עלה איגש ולא דמי לקונמות: תימכר לכהן · הרי ביד כהן היא ואין צריך לו למוכרה: אלא ביד ישראל עסקינן שנפלו וכו' · דלא מצי איהו מיתשיל עלה שכבר זכה בה כהן (ד): והא קתני סיפא אם היתה טהורה תימכר לכהן · שהרי ביד ישראל היא חוץ מדמי אותה סאה אם נפלה לו מבית אבי אמו כהן אמאי אמר חוץ מדמי אותה סאה אפילו אותה סאה נמי תימכר הואיל ובאתה לו בירושה: אלא · לעולם בתרומה ביד ישראל עסקינן ומצי מתשיל [עליה] ואפילו הכי בטלה ברובא (ה) והדרא קושיא לדוכתיה תרין הכי גרסינן אלא גבי קונמות מצוה לאיתשולי עלייהו וכמאן דאיתשיל עלייהו דמי והוה ליה דבר שיש לו מתירין ואין בטל ברוב: אבל תרומה מאי מצוה איכא לאיתשולי עלה · וכיון דלאו מצוה היא לא אתי לאיתשולי עלה וכדבר שאין לו מתירין דמי להכי בטיל ברובא: וזרעה מתעשרת לפי כולה · אפילו מן הליטרא של עיקר: היתר שבהן · אותה ליטרא של עיקר שהיתה מתוקנת: היכן הלך · הואיל ואיתיה בעין אין צריך (ו) לעשרם: בצלים · של שביעית וכו' לימא היתר שבהן העיקר שגדלו בשביעית להיכן הלך ותשתרי העיקר:

מעשר דיגון הוא דקא גריס ליה · שעל ידי דיגון מתחייב במעשר ולא ע"י קרקע: מתיב רמי בר חמא קונם פירות האלו עלי וכו' · לר' ינאי פריך דאמר לעיל בכלל של תרומה שרבו גידוליו על עיקרו מותר דאלמא סבירא ליה דכולהו גידולין אע"פ שאין איסורן ע"י קרקע מעלין את העיקר ומשום הכי פריך ליה מקונמות דאין מעלין והא דלא פריך לי' מברייתא דליטרא מעשר טבל דתניא לעיל בסמוך משום דממתני' אלימא ליה לאקשויי ועוד דמעשר פשיטא ליה דדבר שיש לו מתירין הוא: והרי תרומה דאי בעי מתשיל עלה · על ידי פתח או חרטה כשאר נדרים והא דלא פריך ליה אי הכי בכלל של תרומה נמי אמאי א"ר ינאי דגידולין מעלין אותו אי בעי מתשיל עליה והוי דבר שיש לו מתירין משום דמצי למדחייה דבישראל שנפלה לו מבית אבי אמו כהן עסקינן ומשום הכי פריך לי' מהך מתניתין דליכא למדחייה בהכי כך נראה בעיני: סאה תרומה טמאה · נקט תרומה טמאה לאשמועינן רבותא דריוקא דהא למאה אע"ג דטמאה היא תעלה: תירקב · דכיון דטמאה היא לא חזיא לכהן לאכילה ובהיסק נמי לא שריא דחיישינן לתקלה כדאיתא פרק קמא דפסחים (דף כ:): בתרומה ביד כהן · דכיון דזכה בה כהן שוב אינו יכול לישאל עליה: והא קתני סיפא תמכר לכהן חוץ מדמי אותה סאה · ואי דנפלו לו מבית אבי אמו כהן אמאי אינו מוכר אפילו אותה סאה: אלא קונמות מצוה לאתשולי עלייהו · וכיון שכן כאילו אתשיל עלייהו דמי: כל הנודר כאילו בנה במה · פירשתיו בפ' ד' נדרים (לעיל דף כב.): תרומה מאי מצוה לאתשולי עלה איכא · הלכך כיון שאין ההיתר בא מעצמו וליכא מצוה למעבד הכי לא מיקרי דבר שיש לו מתירין והקדש דקא מני לעיל בדבר שיש לו מתירין בהקדש בדק הבית עסקינן דעל כרחין לפדייה קאי: גופא ליטרא בצלים שתקנה וזרעה · כלומר שהפריש כל מעשרותיה מתעשרת לפי כולה ולא לפי גידולין בלבד דאתו גידולים ומבטלי עיקר לגמרי: וכי היתר שבהן להיכן הלך · נראה בעיני דהכי מקשה אפילו תימא דגידולין של היתר מבטלים עיקר של איסור התם היינו טעמא משום דכיון שרבו גידוליו על עיקרו נמצא שכשאוכל אינו טועם טעם האיסור כלל הלכך אף על פי שאיסור שבו מעורב בתוכו ולא אזל ליה לעלמא שרי אבל גבי מעשר כיון דלפי חשבון הטבל חייביה רחמנא לעשורי הכא אמאי מתעשרת לפי כולה וכי היתר שבהן להיכן הלך:
אם

אתוספת

תוספות מתיב רמי בר חמא קונם פירות הללו עלי קונם כו' · דכיון דאמר קונם שתמא אסרם עליו בהנאה בין בחליפין בין בגידולין: קונם שאני אוכל · לא אסר עצמו אלא בגופם והלכך בדבר שזרעו כלה הגידולין מותרין אבל בדבר שאין זרעו כלה אפילו גידולי גידולין אסורין אלמא גידולי היתר אינם מעליאת האיסור דאי מעלים גידולין אמאי אסורין הכי לא אסר עצמו אלא בגוף הפירות ולא אסר בגידולין וליתו גידולי היתר וליבטלו לעיקר אלא שמע מינה דגידולין לא מבטלין לעיקר הלכך העיקר מתפשט בגידולין ואסורין מטעם עיקר ועיקר חשוב ואינו בטל ונהי דודאי אינו מתיר ע"י קרקע כמו שביעית מכל מקום דמי לבטל ידי קרקע התירו ולא שייך לשנויי דיגון הוא דקא גריס ליה: א"ר [אבא] שאני קונמות הואיל ואי בעי מיתשל עלייהו והוי כדבר שיש לו מתירין ולא בטיל · ולכך לא מבטלי גידולי לעיקר והא דתנן לעיל (דף נב.) קונם יין ונופל לתבשיל אם יש בו טעם יין אסור ואם אין בו טעם יין מותר דבטל היינו משום דהוי מין בשאינו מינו דהאי דדבר שיש לו מתירין לא בטיל היינו מין במינו והא דמסיק רב אשי פרק בתרא דביצה (דף לט.) דמים ומלח לא בטילי בעיסה משום דהוי דבר שיש לו מתירין ואע"ג דלא הוי מין במינו יש לומר דהתם משום דאיכא נתינת טעם ולא בטלי: והרי תרומה כו' דתנן · ה"ה דהוי מצי למיפרך למאן דאמר תרומה אין לה מתירין: סאה של תרומה שנפלה לפחות ממאה תרקב · דאינה בטלה בפחות מק' ואסמכוה רבנן [אקרא דכתיב] תרימו ממנו מה שאתה מרים ממנו שנפל לתוכו מקדשו: א"ה · דמוקי להו ביד כהן אם כן איירי שהדימוע איבע בבית הכהן [אימא סיפא אם היתה טהורה] תמכר לכהן והא דידיה הוא אלא מיירי שהיא ביד ישראל וא"ה בישראל שנפלו לו תרומה מבית אבי אמו כהן דהשתא הוי דידיה: תמכר לכהן חוץ מדמי סאה · והא דידיה הוא אי מיירי שכן ביד הישראל ושפיר מצי מזבין לה אלא שמע מינה דמיירי בתרומה שהפריש ישראל ליתן לכהן: הכי גרסינן אלא בשלמא קונמות מצוה לאיתשולי עלייהו והוי דבר שיש לו מתירין: גופא כו' היתר שבהם להיכן הלכה · כלומר היתר שהיה בליטרא שעישר היכן הלך דסבירא להו דלא קאמר גידולי היתר מעלין את האיסור נגי לאוכוחי דגידולי היתר מעלין את האיסור מהאי דמנכש דלעיל:
אס

אמרי מעשר דיגון קא גרים לה · הא דאמרת דמעשר איסורו על ידי קרקע הא ליתא דתבואה הזרועה אינה חוזרת לטיבלה עד שתמרח בכרי הלכך אין איסורו על ידי קרקע ואינו בטל נמי על ידי קרקע דהעיקר והגידולין שלו איובן בשעת המירוח והיינו על ידי אדם: קונם פירות האלו · מפורש לתעלה: אבל בדבר שאין זרעו כלה אפילו גידולי גידולין אסורין · אלמא אין גידולי היתר מעלין את האיסור דאי מעלין אמאי אסור בגדולין הכי לא אסר עצמו אלא בגוף הפרי ולא בגדולים וליתו גידוליו [ויבטלו] העיקר אלא שמע מינה דלא מבטלי גידולין לעיקר הלכך טעם העיקר מתפשט בגידולין והכל אסור ונהי דלא דמי לשביעית לגמרי דאיסורייהו תלוי בקרקע מכל מקום תערובתו היא ממילא דעל ידי גידוליו מתערבין יחד מעצמן ולא דמי למעשר דאין איסורו כלל כשמחובר לקרקע אלא עד שעת דיגון: הוה ליה כדבר שיש לו מתירין ואינו בטל ברוב · דאפילו באלף לא בטיל: והרי תרומה דאי בעי מתשיל עלה · אף על גב דאי מתשיל עלה הדרא לטבלה מכל מקום מכלל תרומה יצאה ע"י שאלה: ובטלה ברובא דתנן סאה תרומה · מברייתא דלעיל הוה מצי לאתויי דקרי בהדיא לתרומה אין לה מתירין אלא דניחא ליה לאיתויי ממתני': שנפלה לפחות ממאה חולין תרקב · אין זה לשון המשנה ודרך הש"ס לקצר לשון המשנה ומביא מה שהוא צריך ממנה והא דלא אמרינן תשרף בירושלמי פריך לה אליבא דרבי יוחנן דאמר בפרק כל שעה דמדליקין בחטין של תרומה טמאה דלא חיישינן לתקלה ומשני דדמוע קיל להו לאינשי והכא חיישינן לתקלה דלמא אתי למיכל מיניה: הא למאה תעלה · דאפילו תרומה טהורה עולה באחד ומאה כדיליף לה בספרי מקל וחומר הא דמהדר לאקשויי ולא מקשי מכמה [משניות] ששנו בהם בפירוש שתרומה עולה באחד ומאה משום דכולהו איכא לאוקמינהו בתרומה ביד כהן אבל הכא אסיפא קסמיך דעל כרחך לא ביד כהן הוא: בתרומה ביד כהן דלא מצי לאיתשיל עלה · כיון דילאה מרשות ישראל וקיים בה מצות נתינה תו לא מצי לאפקועי שם תרומה מינה על ידי שאלה והרב רבי אליעזר ממיץ פירש דלא מצי למיתשיל עלה שהרי לא קרא עליה שם תרומה משמע דאכהן קאי אבל ישראל שהפרישה מצי מיתשיל עלה וצריך לומר לפירושו דאף על גב דיכול הישראל להחזירה לחולין הוי ליה דבר שאין לו מתירין דלא שכיח כלל שישאל עליה אבל כל זמן שהיא ביד ישראל זימנין דלית ליה הבואה לאכול ומתשיל עלה ומתקן לה ואכיל לה: אימא סיפא אם היתה טהורה תמכר לכהן · אלמא אכתי לאו ביד כהן הוא: תמכר לכהן · חוץ מדמי אותה סאה ואם נפלה לו מבית אבי אמו כהן אפילו דמי אותה סאה יכול ליקח דשלו היא: אלא אימא בשלמא קונמות מצוה לאיתשולי עלייהו · הלכך נקרא דבר שיש לו מתירין דסתמייהו עומדים ליבאל: היתר שבהן להיכן הלך · ולית ליה דגידולין מבטלין את העיקר:
מי

לעיל מו. נב: מ.
תרומות פ"ה מ"א
יבמות קט: גיטין מו: לעיל כב. ע"ש [לקמן ס:]
ב"ב רבא
[פסחים לג: שבועות י: מעילה יג:]
שביעית פ"ו מ"ג לעיל נח.

הגהות הב"ח (א) גמ׳ שאיני אוכל ושאיני: (ב) שם מקטיר עליה אבל תרומה מאי: (ג) רש"י ד"ה הא אם וכו׳ דנדרים הס"ד ואח"כ מ"ה אמרי הא: (ד) ד"ה אלא ביד ישראל וכו׳ בה כהן והיינו דקתני סיפא וכו׳ ישראל היא הס"ד ואח"כ מ"ה חוץ וכו׳ ואם נפלה: (ה) ד"ה אלא לעולם וכו׳ בטלה ברובא ולא הדרא קושיא: (ו) ד"ה היכן וכו׳ לעשרה הס"ד:

הגהות הגר"א [א] גמ׳ ברוב. נמחק (דהא בעינן ק׳ ומ"ש בשיטה מקובצת דחוק דהא הכל מדרבנן קמיירי דמדאורייתא אף דבר שיש לו מתירין בטל כמ"ש בב"מ נג.):

גליון הש"ס גמ׳ תרומה מאי מצוה · עי׳ ב"מ נג ע"א תוס׳ ד"ה הו"ל ועי"ק: שם היתר שבהן להיכן הלך · עי׳ בר"נ ע"ז דף סס"ו ע"א:

אם היו עלין שלהן שחורין אסורין הוריקו מותרין וכי שחורין אמאי אסורין לימא היתר שבהן להיכן הלך א"ל מי סברת על עיקר קתני אתוספת קתני אסורין אי הכי מאי אתא רשב"ג למימר דתניא רשב"ג אומר הגדל בחיוב חייב הגדל בפטור פטור תנא קמא נמי הכי אמר כולה מתני' רבן שמעון בן גמליאל קתני לה ועד כאן לא שמעת ליה לרבן שמעון בן גמליאל דלא קא טרח אבל היכא דקא טרח בטיל ברובא וכל היכא דקא טרח בטיל ברובא והרי ליטרא מעשר טבל דקטרח וקתני ואותה ליטרא מעשר (א) עליו ממקום אחר לפי חשבון שאני גבי מעשר דאמר קרא °עשר תעשר וגו' [דברים יד] (ב)והיתירא זרעי אינשי איסורא לא זרעי אינשי גופא א"ר חנינא תירתאה א"ר ינאי בצל של תרומה שנטעו ורבו גידוליו על עיקרו מותר למימרא דגידולי היתר

ר"ן

אם היו עלין שלהם שחורים וכו' · ומדקתני סתמא אסורין משמע שאסורין לפי כולן כפירות שביעית עצמן ואם איתא דאמרי' וכי היתר שבהן להיכן הלך לא הוי ליה למפסק ולמתני אסורין דהא אין תופסין דמיהן כשביעית עצמה שהרי אם החליף כנגד היתר שבהן איתו תופס דמיו אלא ודאי גידולין מבטלי ליה לעיקר לגמרי כאילו לא היה לפי שאף העיקר עצמו משתנה דרך גדילתו : ועד כאן לא שמעת לרבן שמעון בן גמליאל אלא היכא דלא טרח · כלומר אע"ג דלא מצינא למייתי סייעתא מהך מכל מקום לא קשיא לי דנהי דהכא אמרינן דגידולין לא מבטלי עיקר לגמרי הני מילי היכא דלא טרח לבטולי אבל היכא דקא טרח כי הכא דליטרא בצלים שזרעה בקרקע אתו גידולין ומבטלין עיקר לגמרי ולא תקשי לי אמאי דכתיבנא לעיל בריש שמעתין דסבירא לן דאי אין גידולין כעיקר פשיטא דמבטלין אותו והכא אמרינן דגדל בחיוב חייב אלמא אין גידולין כעיקר ואפילו הכי קתני גדל בפטור פטור אלמא אף על פי שאין גידולים כעיקר אין מבטלין אותו דהכא היינו טעמא משום דהיתרא לא בטיל שהאיסור דרכו להתבטל ולא ההיתר ועוד דלא טרח לבטולי עיקר אלא גידולין מאליהן באו ובדין הוא דלטעי' נמי כי בעי למפסק בעיין דבצל שעקרו בשביעית מבצל שנטעו בכרם ונעקר הכרם דמלי לדחויי שאני בצל שנטעו בכרם דלא טרח אלא דכיון דהך דיחויא לא סגי לגבי ילדה שסבכה בזקנה גבי בצל שנטעו בכרם נמי לא דחי ליה כן נ"ל : הרי ליטרא מעשר דקטרח · דהא טרח לבטולי עיקר בזריעה ואפילו הכי קתני אותה ליטרא מעשר עליה ממקום אחר לפי חשבון אלמא אע"ג דקא טרח היתר שבה לא בטיל דאי בטיל אמאי קתני מעשר עליה תבטל ההיא ליטרא לגבי גידולי שביעית : שאני גבי מעשר דאמר קרא עשר תעשר את כל תבואת זרעך דהיתרא זרעי אינשי דאיסורא לא זרעי אינשי · כלו' רחמנא אמר דאף זרעך שזרעת שהוא מתוקן כבר תחזור ותעשר דבטיל ליה עיקר לגבי גידולין ומדכתיב זרעך משמע דוקא דהיתרא דהכי ארחייהו דאנשי ובהיתרא קאמר דגידולין מבטלין עיקר אבל איסורא לאו זרעך מיקרי דלא זרעי ליה אינשי הלכך מזרעך משמע דבאיסורא לא אתו גידולין ומבטלין עיקר וקשה בעיני דהא כל הך שקלא וטריא בדבר שאין זרעו כלה היא ומדאורייתא ליכא מידי שאין זרעו כלה דליחייב במעשר וכיון שכן היכי דייק מזרעך דגידולין שאין זרעו כלה אין מעלין את העיקר דבדאורייתא לענין מעשר לא משכחת לה ונראה בעיני דקרא אסמכתא בעלמא הוא וטעמא הוא דקיהיב למילתיה דבדין הוא דלבטיל היתר דזרעי אינשי לגבי גידולין דאיסורא משום דהוה ליה תערובת היתר באיסור ודברים שאינם שוין מבטלין הן זה את זה אבל איסורא באיסורא כליטרא מעשר טבל בגידולים דהוו איסורא אי בשביעית משום איסור שביעית אי בשאר שני שבוע משום טבל איתו בדין שתהא לה בטלה אע"פ שאין האיסורין שוין מ"מ איסור באיסור הוא ודברים שהן שוין זה לזה לגמרי אין אחד מהם מבטל את חבירו וכמו שכתבתי בפ' הנודר מן המבושל (לעיל דף נג. ד"ה וקשיא) כן נ"ל ועדיין אין דעתי נוחה וצריך אני לעשות לי רב בזה : גופא אמר רבי חנינא תירתאה אמר רבי ינאי בצל של תרומה וכו' והא אנן תנן גידולי תרומה תרומה · אלמא גידולין נמשכין אחר העיקר והרי הן כמותו והיאך מעלין: *)בגידולי גידולין קאמרינן · כי א"ר ינאי בצל של תרומה לא שהיה הוא עצמו אלא מגידולי בצל של תרומה ומשום הכי גידוליו דהוו גידולי גידולין שרו ומעלין : הא נמי תנינא גידולי גידולין חולין . כלומר דלא הוו תרומה מיהו טבל הוו : טבל גידוליו מותרין בדבר שזרעו כלה · טבל שהוקבע למעשר כגון שנתמרח בכרי אסור לאכול ממנו עראי אם זרעו גידוליו מותרין לאכול ממנו עראי כל זמן שלא הוקבעו למעשר : אבל דבר שאין זרעו כלה גידולי גידולין אסורין · לאכול מהן עראי אפילו קודם הוא מירוח מפני אותו טבל שנתמרח כבר המעורב בהן וכל שכן גידולי גידולין של תרומה בדבר שאין זרעו כלה שאסורין : ה"נ התם דלא רבו גידולין על עיקרו הכא דרבו גידולין על עיקרו · כלומר כי אמרינן גבי טבל דגידולי גידולין אסורין מיירי בשלא רבו גידולי גידולין על העיקר דהיינו גידולין אבל הכא גבי בצל של תרומה מיירי כגון שרבו גידולי גידולין על הגידולין והקשה הרשב"א ז"ל מעיקרא כי אקשי ליה תנינא גדולי גידולין חולין הוה ליה לאקשויי אדרבה היכי שרי דהא בצל אין זרעו כלה ותנן דבדבר שאין זרעו כלה גידולי גדולין אסורין ותירץ דהכי קאמר אי אמרת דבצל נקט רבי ינאי לאו דוקא ולדמיון בעלמא נקטיה וכי קאמר מותר בדבר שזרעו כלה תנינא ומשום הכי כי אמר ליה דבדוקא נקטיה לאשמועינן אפילו דבר שאין זרעו כלה פריך ליה דלאו קושטא הוא דהא בדבר שאין זרעו כלה גידולי גידולין אסורין ושני ליה דברבו גידולי גידולין על הגידולין קאמר דמותר :

*)עיין לדף ס

הדרן עלך הנודר מן הירק

רש"י

אתוספת קתני · דאסורין לאכלן בשמינית דחייב לבערן אבל העיקר שרי דאמרינן היתר שבהן להיכן הלך : הגדל בחיוב · בשביעית חייב בביעור : והגדל בפטור · דזהו העיקר הגדל בששית פטור הכי נמי קאמר תנא קמא כו': תרין כולה מתניתין ר' שמעון בן גמליאל קתני לה והכי קתני שרשב"ג אומר הגדל כו'· ולעולם אמרי' היתר שבהם להיכן הלך:וקא מהדר גמרא (ג)לצול' ואפי' לר"ש לא אמרי' היתר שבהן להיכן הלך ועד כאן לא אמר רשב"ג הגדל בפטור פטור דאמרינן היתר שבהן להיכן הלך דלא קא בטיל היתר היכא דלא קא טרח כגון התם שירדו עליהן גשמים וצמחו מאיליהן אבל היכא דקא טרח כגון הכא דנטען כדקתני שתיקנה וזרעה הואיל ועבד בה מעשה גידולין של איסור מבטלין את ההיתר והוי הכל אסור להכי מתעשר לפי כולה : מעשר עליה לפי חשבון · ואף על גב דקא טרח לגבי שאר גידולין : היתירא זרעי אינשי · דבר שהוא מתוקן רגילים בני אדם לזרוע וסגי ליה בשני מעשרות במעשר ראשון ומעשר שני אבל דבר של איסור אין רגילין בני אדם לזרוע והואיל ואיהו קא זרע באיסורא שזרעה בלא תרומה ומעשר קנסינן ליה השתא שמעשר אותו עישור שהיה לו ליתן אשתקד שלא ישתכר בכך :

תרומה

דטרח לזרעה לא בטילא מדאורייתא : עשר תעשר את כל תבואת זרעך וגו' · שצריך לעשר את כל מה שגדל בשדה ולא יכנס מן התבואה שזרע שהיתה כבר מתוקנת דהדרא לטבלה ודוקא מתוקנת שדרך אדם לזרוע אבל איסורא דלא זרעי אינשי לא הדרא לטבלה :

תוספות

אם היו עלין [שלהן] שחורין אסורין · אף מה שגדלו בששית אלמא היתר דידהו פקע : אמר ליה רב חסדא מי סברת על עיקר קתני אסורין על תוספת קתני · אבל על עיקר מותר אם ניכר מן הגידולין : א"ה · דלת"ק אין איסור אלא בגידולין לבד מאי אתא למימר דתני ר"ג הגדל בחיוב חייב הגדל בפטור פטור רבן גמליאל [קאמר] אפי' עליהן שרי ואיכם. אסורין אלא הגדל בחיוב כלומר באיסור שביעית אבל הגדל בפטור כלומר בהיתר קודם שביעית ונהי דאין העיקר ניכר וכולו אסור מכל מקום נפקא מינה במה שהעיקר מותר שאינו צריך שעים רק מן הגידולין : ת"ק נמי הכי קאמר · בתמיה דלדידך דאמרת דלת"ק אינו אוסר אלא הגידולין : ה"נ כולה מתניתין ר"ג [קתני לה] (דלת"ק אינו אסור אלא גידולין) ועד כאן לא שמיע ליה לר"ג דלא טרח אבל טרח בטל ברוב כך השיב לו רבה דסבירא ליה דהתר פקע וקאמר דר"ג נמי דאמר גדלו בפטור פטור מודה הכא בליטרא בצל שתיקנה וזרעה שהיתר שבו פקע דהתם במילתי' דר"ג לא טרח בגידולין ומאיליהם הם באים הלכך לא חשיבי לבטל העיקר אבל בבצל דטרח בגידולין וחשיבם מבטלין את העיקר ואמר הר"ס דהאי טעמא דטרח ולא טרח היינו כדאמר במנחות פרק רבי ישמעאל (דף ע.) גבי הך דבצל שתיקנה דהכא דטרח בנטיעתו אבל התם בגידולין דשביעית לאו היינו נטיעתו כלו' אין הנטיעה באיסור שנערב שביעית נטועי' ובאים משביעית אבל הכא תחלת נטיעתה [באה בשביעית] לכך מבטלין גידולין לעיקר ודבר זה תגומגם דליתא להך מילתא דר"ג גבי הך ברייתא ואם היו שחורים עליהן : והרי ליטרא מעשר טבל · פי' לעיל אלמא אף על גב דלא קא טרח לא קמבטלי : שאני התם · בכך דקאמר דמתעשר לפי כולה דאמר קרא עשר תעשר את תבואת זרעך אלמא תבואה זרועה בעי לעשורי כל המעשרות וכך נמי שתיקנה הוי שהם זריעה דהיתירא זרעי אבל איסור לא זרעי שאין דרך לזרוע מעשר עצמו כשאינו מתוקן לתרומת מעשר ומינה לא איירי קרא הלכך לא בטל ולא בעי לעשורי כבתחלה כיון דטרח בטלה אבל בהך ליטרא שתיקנה דהיינו כדרך שבני אדם מוציאין לזריעה יש לנו להעמיד בזה קרא דעשר תעשר שצריך לחזור ולעשר כבתחלה : גופא אמר רבי חנינא טירתאה בצל של תרומה דהוי חולין ומותר לזרים :

פירוש הרא"ש

מי סברת על עיקר קתני על תוספת קתני · ואם היה ניכר העיקר בין התוספת היה מותר ואם נתערבו באחרים אין צריך לבטל אלא התוספת והוה מצי לאקשויי מההיא דמנכת דחזינן דגידולי היתר מעלין את האיסור והכל מותר : אי הכי מאי אתא רשב"ג למימר · דתניא רשב"ג אומר הגדל בחיוב חייב והגדל בפטור פטור לא מצינו רשב"ג חולק על משנה דבצלים יגנס לשון חיוב ופטור לא שייך למימר בשביעית אלא איסור והיתר וצריך לפרשו בדוחק דהכי פריך אי הכי דמפרשת דאיסור אתוספת קאי וסבר האי תנא דבנטע אחד יש איסור והיתר הא דקאמר רשב"ג גבי אילן שמקצתו עומד בארץ ומקצתו עומד חוצה לארץ דהגדל בחיוב חייב ובפטור פטור ואשמועינן דבאילן אחד יש איסור והיתר הא האי תנא נמי הכי אית ליה ומדקאמר התם רשב"ג אומר משמע דאיהו לחודיה ס"ל הכי : ת"ק נמי ה"ק · הא דקאמר ת"ק לאו דוקא אלא דהוזכר תחלה בכך שמעתין קרי ליה קמא : כולה מתניתא רשב"ג קתני לה · ודאי רשב"ג לחודיה הוא דאית ליה הך סברא וכל משנה שמתלא שנוי בה שאיסור והיתר גדילין במקום אחד רשב"ג קתני לה : ועד כאן לא שמעת ליה לרשב"ג כו'· שנויא אחרינא קא משני וה"פ הא דקשיא לך דהאי תנא דבצלים ורשב"ג אית להו חדא סברא ומדקתני רשב"ג אומר משמע דאיהו לחודיה אית ליה הך סברא ודאי רשב"ג לא סבר דהך תנא דבצלים דעד כאן לא שמעת ליה לרשב"ג דישנן לאיסור והיתר במקום אחד ולא מבטלי להדדי אלא היכא דלא טרח כגון באילן דאיירי ביה אבל בצלים דטרח לזרען חשו חכמים על טרחו וסבירא ליה הך סברא : ופריך מליטרא מעשר טבל · דאע"ג

והתנן

בצל של תרומה כו' מותר ·

בגידולי

הגהות הב"ח (א) גמ' מעשר עליה : (ב) שם היתירא זרעי : (ג) רש"י ד"ה וקא מהדר גמרא וקאמר לעולם אפילו לר"ש כו' פטור ואמרינן היתר כו' בטל היתר אלא היכא דלא כו' מאיליהן הס"ד :

היתר מעלין את האיסור *והתנן [א]גידולי תרומה תרומה בגידולי גידולין קאמרינן הא נמי תנינא [ב]גידולי גידולין חולין הא קמ"ל אפילו בדבר שאין זרעו כלה והתנן **[ג]הטבל גידוליו מותרין בדבר שזרעו כלה אבל דבר שאין זרעו כלה גידולי גידולין אסורין [ד]רבויא דרבו גידולין על עיקרו מותר קא משמע לן :

הדרן עלך הנודר מן הירק

קונם [ה]יין שאני טועם היום אינו אסור אלא עד שתחשך [ו]שבת זו אסור בכל השבת ושבת (א) שעברה [ז]חדש זה אסור בכל החדש ור"ה להבא [ח]שנה זו אסור בכל השנה וראש השנה לעתיד לבא [ט]שבוע זה אסור בכל השבוע ושביעית שעברה ואם אמר [י]יום אחד [כ]שבת אחת [ל]חדש אחד [מ]שנה אחת [נ]שבוע אחד אסור מיום ליום *[ס]עד הפסח אסור עד שיגיע עד שיהא אסור עד שיצא עד *לפני הפסח רבי מאיר אומר [ע]אסור עד שיגיע רבי יוסי אומר אסור עד שיצא : **גמ'** קונם יין שאני טועם כו' אמר רבי *ירמיה [פ]לכשתחשך צריך שאלה לחכם מאי טעמא אמר רב יוסף [צ]גזירה היום משום יום אחד א"ל

רש"י

תרומה . דאין גידולי היתר מעלין את האיסור : בגידולי גידולין קאמר . דהכי קאמר גידולי בצל של תרומה שנטעה ורבו גידוליו על עיקרו דהוו להו גידולי גידולין : תנינא וכו' . דגידולי גידולין של תרומה חולין : אפי' בדבר שאין זרעו כלה . כגון בצל גידולי גידולין מותר : בדבר שזרעו כלה . כגון חיטים גידולי גידולין דזהו השני : הריך רבויא של גידולי גידולין דרבו גידוליו על עיקרו מותר קא משמע לן . כלומר הא אתא לאשמועינן גידולי גידולין של בצל של תרומה ורבו אותן גידולין על עיקרו מותר דזהו השלישי :

הדרן עלך הנודר מן הירק

קונם יין שאני טועם היום . דמשמע כל זמן שהוא יום ותו לא : שבת זו . והיה עומד בשבת אסור בכל השבת בששת ימי השבוע : והשבת שעברה . כלומר (ב) בשבת שהוא עומד בה ולהכי קרי ליה שעברה לפי שהשבת זה אינו מתחשב אחר ימים הבאים אלא אחר ששת ימים שעברו : חדש זה . אמר קונם יין שאיני שותה בזה החדש והיה עומד באותו יום של ר"ח : אסור בכל החדש . בכל שלשים יום הבאים : [ק]וראש חדש להבא . כלומר (ג) ר"ח זה שהוא עומד לתוכו הוא נמנה עם ימים הבאים שהוא ראשון שלהם : וכן אם היה עומד בראש השנה ואמר קונם יין שאיני טועם שנה זו . אסור בכל השנה ואותו היום של ראש השנה שהוא עומד בו ולהכי קרי לעתיד לבא לפי שהוא נמנה לימים ולחדשים הנכנסים שהוא אחר זמן ולהכי קאמר לעתיד ולא קאמר להבא : ואם היה עומד בשנת השמיטה ואמר קונם יין שאיני טועם בשבוע זו אסור בכל השבוע הבא . (ד) ואותה שנה שביעית שהוא עומד בה נמנית לשבוע שעברה להכי קרי ליה שעברה : ואם אמר . שאיני טועם יום אחד (ה) מעת לעת שאם היה עומד בשעת הנדר בחצי היום אסור למחר עד חצי היום וכן אם אמר שבת אחד באיזה יום שעומד בשבוע אסור עד יום שמיני לאותו יום שנדר וכן בשנה אחת וכן בשבוע אחת אסור שנה שלימה ושבוע שלם מיום ליום : **גמ'** לכשתחשך . אע"פ שעבר היום : צריך שאלה לחכם . להתיר לו נדרו משום היכרא : גזירה היום אטו יום אחד . דאי אמרת לכשתחשך (ו) אע"פ שעבר היום הוי מותר אתו למימר נמי כי נדר יום אחד ועומד בחצי היום מותר לכשתחשך ואיהו לא הוי מותר עד מעת לעת הילכך צריך שאלה לחכם וכיון דבעי שאלה לחכם חכם חוקר כילד נדר ולא יבא לידי חילול נדר : אי

ר"נ

קונם יין שאני טועם היום אינו אסור אלא עד שתחשך . דכיון דאמר היום לא משמע אלא עד שיגמור אותו יום דהיינו עד שתחשך : שבת זו . אם נדר באחד מימי השבוע אסור בכל ימי השבוע ויום שבת עצמו בכלל איסור של שבוע שעבר דכי אמרי אינשי שבת זו דעתייהו על ימי החול הבאים ועל יום השבת : חדש זה . אם נדר באחד מימי החדש אסור בכל החדש וראש חדש להבא שאין ראש חדש שאחר ימי החדש מכלל האיסור אלא להבא הוא נמנה ומותר: שנה זו אסור בכל השנה . דהיינו עד ראש חדש תשרי אבל ראש חדש תשרי לעתיד לבא ואינו מכלל האיסור: שבוע זה . שני שמיטה זו אסור עד שישלמו ששה שנים של שמיטה ואסור גם כן בשנה השביעית שדינה כלשעבר זהו פירוש משנתינו. ואחרים פירשו שבת זו אסור בכל השבת כגון שעומד ביום השבת ונדר ואמר שבת זו וקתני דאסור בכל השבת הבאה ויום שבת זה שעומד בה עכשיו אע"פ שהוא מכלל שבוע שעברה והיינו דקתני והשבת לשעבר. חדש זה אסור בכל החדש וראש חדש להבא כגון דקאי בראש חדש וקתני דאסור בכל החדש הבא וביום ראש החדש עצמו שנדר והא פרכינן בגמרא פשיטא . שנה זו כגון שנדר בראש השנה אסור בשנה הבאה וביום ראש השנה עצמו שדינו כלהבא . שבוע זה אסור בכל השבוע ושביעית לשעבר כלומר דקאי בשנה השביעית ואמר שבוע זה וקתני דאסור כל שני שמיטה הבאים ובשנה השביעית עצמה שעומד בה אע"פ שנימנית מכלל שבוע שעברה ולפי האי פירושא נראה לי דמאי דקתני גבי שבת ושביעית לשעבר וגבי חדש ושנה להבא ולא קתני כולהו בלהבא לאשמועינן דינא דנודר באמצע זמנים הללו דבאמצע שבת ואמצע שביעית אסור בשבת ושביעית הבאים מה שאין כן בנודר באמצע החודש ואמצע שנה שמותר בראש חדש וראש השנה הבאים מיהו האי פירושא ליתיה דכיון דשבת זו או שבוע זה קאמר למה יאסר בשבת ושבוע הבאים הוה לן למימר שלא יאסר אלא ביום שבת ושנה שביעית שעומד בהן וכדאמרינן בפ"ק דראש השנה דהמודר הנאה מחבירו לשנה אפילו לא עמד אלא בכ"ט באלול כיון שהגיע אחד בתשרי עלתה לו שנה אלא פירושא קמא עיקר : ואם אמר יום אחד שבת אחת וכו' אסור מיום ליום . כלומר היקף אחד וביום אחד אסור מעת לעת : **גמ'** לכשתחשך צריך שאלה לחכם . אע"ג דמדינא כי אמר היום מותר לכשתחשך כדאמרינן במתניתין אפילו הכי מדרבנן צריך שאלה : אמר רב יוסף גזירה היום משום יום

גידולי גידולין אסורין גבי טבל היינו כל כמה דלא רבו גידולי גידולין על העיקר אבל הכא ברבו הלכך מבטלי גידולין לעיקר ובספרים כתוב ריבויא דרבו גידולין על עיקרו מותר קמ"ל ויש לפרש כדפרישית דמלתא דרבי חנינא מיירי דרבו גידולין על עיקרו :

דאפילו גידולי גידולין של טבל אסורים בדבר שאין זרעו כלה כל שכן של תרומה דהא בדבר שזרעו כלה גידולי תרומה תרומה וגידולי טבל חולין : רבויא דרבו גידוליו על עיקרו דמותר קמ"ל . דהא דאסור גידולי גידולין בלא רבו אבל רבו אפי' גידולין מותרין דגידולי היתר מעלין את האיסור :

הדרן עלך הנודר מן הירק

עד שתחשך . שכן דרך בני אדם כשאומרים היום רוצים לומר עד השלמת היום : שבת זו . עומד באמצע השבת ואמר שבת זו אסור בכל השבוע : והשבת שעבר . ואסור נמי ביום השבת כי הוא בכלל שעבר : חדש זה אסור בכל החדש . אם עומד באמצע החדש ואמר חדש זה אסור עד תשלום החדש ור"ח להבא ומותר בר"ח כי הוא נמנה עם החדש הבא וכן פי' שנה זו שאם נדר באמצע השנה אסור עד תשלום השנה ומותר בר"ה כי הוא נמנה עם העתיד לבא ולשון העולם לומר חדש הבא ושנה העתידה לבא : שבוע זו . היה עומד באמצע השמיטה ואמר שבוע זו אסור עד תשלום השמיטה והשביעית בכלל שמיטה שעברה וי"מ שבת זו כגון שעומד ביום השבת ואמר שבת זו אסור בכל השבוע הבאה וגם יום שבת זו שהוא עומד בו דלא תימא כיון שעבר מקצת היום וגם הוא משבת שעברה לא יאסר בו וכן אם עמד בר"ח ואמר חדש זה אסור בכל החדש וגם יום החדש נמנה להבא ואסור בו דלא תימא כיון שעבר מקצת היום אין דעתו עליו וכן אם עמד בר"ה ואמר שנה זו עלי אסור בכל השנה וגם ביום ר"ה וכן אם עמד בשנה דשמיטה ואמר שבוע זו אסור בכל שמיטה הבאה וגם בשנת השמיטה שהוא עומד בה ואע"פ שעברה מקצתה ולשון ראשון עיקר : אם אמר יום אחד שבת אחת שנה אחת שבוע אחד אסור מיום ליום. אם עומד באמצע היום ואמר יום א' אסור עד למחר כעת הזאת וכן אם עומד בח' בחדש ואמר חדש עלי אסור עד ח' לחדש הבא וכן בשנה וכן בשמיטה : **גמ'** לכשתחשך צריך שאלה לחכם . רבי ירמיה לאו לפרש מתני' קא אתי דמתני' שריא ליה לכשתחשך בלא שאלה אלא סברא דנפשיה קאמר שהחמיר וגזר גזירה זו להצריכו שאלה לכשתחשך ורב יוסף מפרש טעם גזירתו שאם תתירו לכשתחשך בלא שאלה אתי לאחלופי בנודר יום אחד להתירו לכשתחשך : ליגזור

קונם יין כו' שאני טועם היום אינו אסור אלא עד שתחשך . ולא אמר דאסור עד מעת לעת כמו בסיפא דאמר יום אחד : שבת זו . ועומד באמצע ביום ג' או ביום ד' אסור בכל השבת . כלומר כל ימי אותה השבוע עד סופה ושבת שעברה כלומר ושבת הבא עליו סוף השבוע אסור כמו כן דאף השבת משבוע שעבר ובגמ' פריך פשיטא : חדש זה . ועומד בט"ו ימים בעבת אסור בכל החדש עד סופו : ור"ח להבא . פי' ר"ח שבא של אחריו הייתו כלהבא ומותר בו שהוא [מחדש] הבא : שבוע זה אסור בכל השבוע . ועומד הוא באמצע השמיטה בשנה רביעית או חמישית לשמיטה אסור עד סוף השבוע: והשביעית שעברה · כלומר שנה השביעית שבאה היא כלשעבר שנמנית עם שמיטה שעברה ואסור בה פי' זה רהוט. וי"מ שבת זו ועומד ביום שבת ונודר בשבת זו אסור בכל השבת כלומר בכל השבוע הבאה ושבת שעברה כלומר ויום השבת שהוא נודר בו גם הוא אסור ואע"פ שאמת הוא שהוא משבוע שעבר הואיל ונדר בו אסור ובגמרא פריך פשיטא . חדש זה ועומד בראש חדש אסור בכל החדש ור"ח שהוא בו כלהבא כלומר אותו ר"ח שנודר בו אסור ולכך קרי ליה להבא שהוא עם ראש חדש הבא וכן גבי ראש השנה נמנה משנה הבאה לכך קרי ליה להבא לפי שהוא נמנה משנה הבאה . שנה זו ועומד בראש השנה · שבוע זו ועומד בשנה שביעית אסור בכל השבוע ובשביעית שעברה כלומר אע"פ שהיא מלשעבר אסור בה כיון שנודר בה : מיום ליום . כלומר עד שנה אחרת באותו יום וכן בשבוע אחרת לאותו יום שנדר : הנודר עד הפסח אסור עד שיגיע . דבלשון בני אדם עד ולא עד בכלל לכך אינו אסור אלא עד שיגיע : עד פני הפסח ר' מאיר אומר עד שיגיע . דס"ק עד לפני יום של פסח : ר' יוסי אומר עד שילא . דשמא ה"ק עד פני שעה אחרונה של יום אחרון של פסח דסבר דמתית אינש נפשיה לספקא ושמא נתכוון לומר פני שעה אחרונה : אמר ר' ירמיה לכשתחשך צריך

שאלה לחכם . ואינו מותר בלא שאלה ואע"ג דמן הדין היה מותר משהגיע זמנו גזירה אטו היכא דאמר יום אחד כלומר אי שרי ליה כשאמר היום לכשתחשך אתי למישרי כשאמר יום אחד ואז הוא אסור עד מעת לעת :
*) א"כ דחיים לאיחלופי ליגזר ביום אחד דליתסר אף כשהגיע מעת לעת עד הלילה שאמר עד מעת לעת משום היום דהיום הוא אסור עד הערב ומשני היום ביום אחד מיחלף ואתי למשרי כשנודר בבוקר ואומר קונם יום אחד עלי לכשתחשך שסבור שקיים נדרו לפי שעבר יום אחד אבל יום אחד בהיום לא מיחלף אם נתיר לו כשאמר יום אחד באמצע היום כשיבא מעל"ע לא יבא להתיר כשאמר היום באמצע היום שעדיין לא שמר לא מעל"ל ולא יום שלם:
*) שייך לע"ב
אמר

תוספות

בגידולי גידולין . כהן דבצל גופיה אי גידולין של תרומה: קמשמע לן רבי חנינא דאפילו דבר שאין זרעו כלה גידולי גידולין חולין : והתנן הטבל גידוליו מותרין לאכול אכילת ארעי בלא מעשר בדבר שזרעו כלה. כגון חיטין אבל דבר שאין זרעו כלה גידולי גידולין תרומה כמו טבל : ה"ג סתם דלא רבו הכא דרבו. פירוש הא דאמר

עין משפט נר מצוה

מב א מיי' פי"א מהל' תרומות הל' כא :
מג ב מיי' שם הל' כב :
מד ג מיי' פ"ו מהל' מעשרות הל' י סמג עשין קלה :
מה ד מיי' פי"א מהל' תרומות הל' כב :
א ה מיי' פ"י מהל' נדרים הל"א סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סי' רכ סעי' א :
ב ו מיי' שם הל' ג טוש"ע שם סעי' ג :
ג ז מיי' שם הל"ג טוש"ע שם סעי' ד :
ד ח מיי' שם הל"ד טוש"ע שם סעי' ו :
ה ט מיי' שם הל"ה טוש"ע שם סעי' ט :
ו י מיי' שם הל"א טוש"ע שם סעי' א :
ז כ מיי' שם הל"ב טוש"ע שם סעי' ג :
ח ל מיי' שם הל"ג טוש"ע שם סעי' ה :
ט מ מיי' שם הל"ד טוש"ע שם סעי' ו :
י נ מיי' שם הל"ה טוש"ע שם סעי' י :
יא ס ע מיי' שם הל"ז טוש"ע שם סעי' יא :
יב פ צ מיי' שם הל"ח טוש"ע שם סעי' א :

[נ"ל פני וכן גירסת רש"י והר"ן והרא"ש לקמן סא. וכן העתיקו הטא"ע יו"ד סימן רכ סעי' יא וכן הובא משנה זו בקידושין סד.]

מסורת הש"ס

תרומות פ"ט מ"ד [פסחים לד. שבת יז:]
פסחים לד. [תרומות פ"ט מ"ו]
[קידושין סד.] פרש"י ר"ן והרא"ש עד סוף המשנה תמצא לקמן סא ע"א
[בהרא"ש בפסקיו איתא א"ר ירמיה בר אבא לכשתחשך וכו' וכצ"ל וכדאיתא בסוגיין בע"ב ופי' הר"ן והרא"ש שם וכ"א ברשב"א]

פי' הרא"ש

והתנן גידולי תרומה [תרומה] . משנה היא בפ"ט דתרומות (מ"ד) ומפרש טעמא בפ"ק דשבת (דף יז:) דילמא משהי ליה ואתי לידי תקלה: הא נמי תנינא. אי איירי נמי בגידולי גידולין אכתי איכא לאקשויי מאי קמ"ל משנה שלימה שנינו גידולי גדולין מותרין סיפא דקך מתני' דגידולי תרומה תרומה היא : והא תרומה כו' . וכיון

הגהות הב"ח (א) במשנה ושבת (שעברה) תא"מ ונ"ב ס"א לשעבר וכן בסמוך : (ב) רש"י ד"ה והשבת שעברה כלומר ובשבת : (ג) ד"ה וראש חדש להבא כלומר וכראש חדש זה שהוא עומד בתוכו שהוא נמנה : (ד) ד"ה ואם היה וכו' ובאותה שנה וכו' שנמנית לשבוע : (ה) ד"ה ואם אמר וכו' יום אחד אסור מעת לעת : (ו) ד"ה גזירה היום וכו' לכשתחשך הוי מותר כצ"ל ותיבות אע"פ שעבר היום נמחק :

גליון הש"ס גמ' הטבל גידוליו מותרין . קשה לי הא בטבל ל"ש דגדוליו יבטלו דהא טבל בכ"ש והוי כמו נדרים דגדולי גידולין אסורין דאין לו ביטול דהוי דשיל"מ וה"נ טבל וצ"ע : **ברש"י** ד"ה ור"ח להבא . כלומר . עיין ר"ס דף טז ע"א רש"י ד"ה להבא :

יג א מיי' פ"י מהל' נדרים הל' ג סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סי' רכ סעי' ד:
יד ב מיי' שם הל"ג טוש"ע שם סעי' א:

א"ל (א) איהכי ליגזור ביום א' משום היום א"ל היום ביום אחד מיחלף יום אחד בהיום לא מיחלף אמר רבינא אמר לי מרימר הכי אמר אבוך משמיה דרב [יוסף] כמאן אזלא (ב) שמעתיה דרב ירמיה בר אבא כרבי נתן דתניא* רבי נתן אומר כל הנודר כאילו בנה במה והמקיימו כאילו מקטיר עליה: שבת זו אסור בכל השבת כולה: פשיטא מהו דתימא יומי דשבתא קאמר קמ"ל: חדש זה אסור בכל החדש ור"ח להבא: פשיטא כי איצטריכא *לחדש חסר מהו דתימא ראש חדש לשעבר הוי ולא ליתסר קמ"ל קרו אינשי ריש ירחא: שנה זו אסור בכל השנה כולה: איבעיא להו אמר קונם יין שאני טועם יום מאי דיניה כהיום או כיום אחד ת"ש ממתניתין קונם יין (ג) שאני טועם היום אין אסור אלא עד שתחשך הא יום כיום אחד דמי אימא סיפא אמר יום אחד אסור מיום ליום הא יום כהיום דמי °אלא *מהא ליכא למשמע מינה אמר רב אשי ת"ש קונם יין שאני טועם השנה נתעברה השנה אסור בה ובעיבורה היכי דמי

אילימא

רש"י

אי הכי ליגזור יום אחד. דליהוי אסור עד שתחשך למחר משום היום דאי אמרת עד מעת לעת אסור ותו לא אתו למישרי נמי כי עמד בשחרית ואמר היום אתי למישתי בחלי היום והוא אסור עד שתחשך: אמר ליה רב יוסף היום ביום אחד מיחלף. דאי שרית היום לכשתחשך בלא שאלה מיחלף ואתי למישרי יום אחד משתחשך דסבר יצא אותו היום שנדר בו כמו כן והוא אינו מותר אלא מעת לעת: יום אחד בהיום לא מיחלף (ד). דלא אסור לשתות למחר עד הלילה דלא אתי למישרי בהיום מחלי יום ואילך דליכא למיחש להכי דהכא לא גמר היום עדיין ומידע ידיע דאסור כל היום משום האי טעמא נמי לא מצרכינן שאלה לסוף מעת לעת דלא אתו למישרי מהיום מחלי יום ואילך דליכא למיחש בהכי כדאמרינן הכא לא גמר עדיין היום ומידע ידיע דאסור בכל היום: כמאן אזלא. הא שמעתא דאמר רב ירמיה דצריך שאלה לחכם שאין ניתר ע"פ עצמו כלל דמחמרינן עליה כמאן דלא עבד שפיר: כרבי נתן וכו'. הילכך צריך שאלה לחכם (ה) הואיל ועבד איסורא דמחמרינן עליה ואין מראין לו שקיים נדרו מעצמו אלא כשיתירו לו את נדרו ולא משום גזירה דרבינא לא סבירא ליה דרב יוסף וכל היכא דאיכא לאוקומי ביה שאלה מצריכינן ליה שאלה כגון הכא דאמר היום דאיכא למימר מעת לעת קאמר הילכך לכשתחשך צריך שאלה לחכם אבל כי אמר שבת וכולה מתניתין דליכא לאוקומי בהו שאלה דודאי לא משמע טפי אין צריך שאלה: יומי דשבתא קאמר. ימים דשבוע ולא דשבת עצמו: פשיטא. דיום ראש חדש נמי אסור שהרי יום ראש חדש נמנה לחדש זה הנכנס: כי איצטריך. למיתני במתניתין לחדש חסר בחדש שהוא שני ימים ראש חדש ויום ראשון של ראש חדש משלים לחדש מלא (ו) זה שעבר וזה הנכנס חסר הוא והוא נדר ביום ראשון של ר"ח: לחדש שעבר הוי. ולא ליתסר ביה: קמ"ל. (ז) אפילו הכי כיון דקרו ליה ריש ירחא אסור ביה נמי: דיניה כהיום. כאילו אמר היום לחוד ומותר לכשתחשך: או כיום אחד. ואסור מעת לעת:

אילימא

ר"ן

יום אחד. דאי שרית ליה לכשתחשך בלא שאלה אתי למיטעי נמי ביום אחד שיהא מותר לכשתחשך דלא משמע ליה דאיכא מידי בין יום אחד להיום: היום ביום אחד מיחלף. דאי שרית ליה כי אמר היום לכשתחשך בלא שאלה אתי למשרי נמי אפילו באומר יום אחד אבל יום אחד בהיום לא מיחלף דהא כי אמר יום אחד עמד באיסורו מעת לעת הילכך לא מיחלף ליה למשרי כי אמר היום קודם שתחשך: ומה שנהגו עכשיו בתענית יחיד דלא הוי אלא מלפרא ועד פניא ואפי' הכי לכשתחשך שריא ליה בלא שאלה ולא גזרינן משום יום אחד היינו משום שהדבר ידוע שדינו של תענית כך הוא ואין איסורו כשאר נדרים שכבר קבעו לו חכמים זמן הילכך אפילו שרית ליה לכשתחשך לא אתי לאחלופי בנודר יום אחד שדיני תענית ונדרים חלוקין הן ולא אתי לאחלופי זה כ"ל: וראיתי לרשב"א ז"ל כאן מה שלא נראה לעיני שהוא ז"ל כתב דהיינו טעמא דגזרינן בהיום משום שמקצת אותו יום הותר לו מתחלתו כאומר יום אחד וכיון דדמיין להדדי אתי לאחלופי אבל תענית דמתסר מתחלת היום לא דמי ליום אחד דמימר אמר להכי שריא הכא לכשתחשך לפי שנאסרתי בתחלת היום אבל ביום אחד שלא חל איסורו מתחלתו אינו בדין שהא מותר לכשתחשך והאי פירושא לא סגי לי דהא באומר היום שהצריכוהו לכשתחשך שאלה מי לא עסקינן דקאי בשעת המדר קודם שעלה עמוד השחר שנאסר מתחלתו כתענית יחיד אלא ודאי כדאמרן. ומהאי טעמא נמי המקבל עליו להתענות יום אחד בשבת אין מחייבין אותו שיתענה כ"ד שעות דודאי לתענית שאמרו חכמים נתכוון דהיינו מקודם שיעלה עמוד השחר עד שתחשך: כמאן אזלא שמעתיה דרב ירמיה בר אבא כרבי נתן. כלומר דמאי דמצרכינן ליה שאלה לחכם באומר היום לאו משום גזירה בלחוד דסבירא לן דלא שכיח כולי האי לאחלופי דמשום גזירה בלחוד נחמיר ביה ומיהו כיון דכי נדר לאו שפיר עבד כדר' נתן כהי דאי לא הוה שייך למגזר כלל לא מחמרינן עליה לאצרוכי שאלה דאי הכי בכלהו נדרים נמי כי מטי זמנייהו נימא הכי מיהו כל היכא דשייך למגזר כלל מחמרינן עליה וקנסינן ליה הילכך אם היה נדר מצוה כגון ללמוד ולקיים מצוה אינו צריך שאלה ומאי דמדמה רבי נתן נודר לבונה במה פירשתיו בפרק ארבעה נדרים (לעיל כב.) בסייעתא דשמיא: שבת זו אסור בכל השבת והשבת לשעבר פשיטא. דשבת דינו כלשעבר מהו דתימא יומי דשבתא קאמר. משום דכיון שימי החול קרו יומי שבת נימא שלהם לבדם נתכוין ולא לאסור על עצמו יין בשבת קמשמע לן. ולית דגרסי מהו דתימא יומי דמקמי שבתא קאמר קמשמע לן והיינו הך מיהו הך נסחא ליכא לפרושה כלל לפירוש שני שפירשנו במשנתינו בעומד ביום השבת עסקינן: כי איצטריך בחדש חסר. שהחדש שבא אחר חדש של נדרו הוי חסר ואם כן חדש שנדר בו הוה ליה מלא ועושין בחדש חסר שבא שני ימים ראש חדש ויום ראשון הוי למלאות חדש שעבר: מהו דתימא ראש חדש לשעבר. שהרי יום ראשון של ראש חדש למלאות חדש שעבר עושין אותו וסד"א ליתסר ביה קמ"ל הא קרו ליה אינשי ריש ירחא ומש"ה אע"פ שהוא מכלל חדש ראשון כיון דריש ירחא קרו ליה מותר בו דבנדרים הלך אחר לשון בני אדם: ומהא שמעינן דבשטרות נמי כשהוא כותב ביום החדש הראשון כותב ביום החדש פלוני ואין כותבו על שם חדש שעבר ואם עשה כן השטר מוקדם ופסול שהשטר נעשה בחדש השני ויאמרו שקודם לכן נעשה שאין יום ראשון של חדש שני נקרא על שם החדש שעבר בלשון בני אדם וביום החדש השני כותב ביום שני לחדש פלוני ומחרתו יום שלישי ואם יכתוב יום שני יפסל משום מוקדם דכיון דלענין נדרים אמרי' דיום ראשון דחדש חסר ריש ירחא קרו ליה הכי נמי דיינינן בשטרות דהא לקמן בסוף פרקין מדמינן שטרות לנדרים וכן בדין דשטרות וגיטין בלשון בני אדם הן בכל מקום מיהו כתב הרשב"א ז"ל בשם התוספות דבגיטין צריך לכתוב ביום שלשים לחדש תשרי שהוא ראש חדש מרחשון כדי להחמיר: איבעיא להו כו' דיניה כהיום. דלשתרי לכשתחשך או כיום אחד דליתסר מעת לעת: אסור בה ובעיבורה. נראה לי דרבותא דמתסר בעיבורה לנודר מתחלת השנה איצטריך דסלקא דעתך אמינא דלא ליתסר אלא בשנים עשר חדש כרוב שנים קא משמע לן דמתסר בשלש עשרה דאי בנודר בר"ח

שבט

תוספות

אמר רבינא כו' כר' נתן. וקנסא קנסינן ליה אף כי קיים נדרו עד שישאל לחכם ונראה דרבינא מוסיף על טעם דרב יוסף משום גזירה דבשאר נדרים לא קנסינן לשאול לחכם לאחר שנתקיימו אלא אית ליה טעמא דנדרים דגזרינן לעיל וקאמר דבהך טעמא דגזרי' לא סגי אם לא מטעם דקנסינן ליה כר' נתן שעבר על מה שקיימו: פשיטא. דאסור לשבת הבאה דבשבוע שעבר היא מהו דתימא יומא דשבת לא אסר עצמו אלא בימי המעשה שבשבוע ולא נתכוין לאסור בשבת קמ"ל ולפירוש שני דמתני' פריך פשיטא כיון דקאי בשבת דאסור בו ומשני מהו דתימא דיומי שבוע שעתידין לבא קאמר ולא יום השבת עצמו קמ"ל דכיון דקאי בשבת אמרינן דאף בשבת נדר וי"ל דהטעם לפי שבלשון בני אדם לקרות השבוע שבת וא"כ לשבוע הבא הוא מתכוין ולא לשבת לבד ומכל מקום כיון שעומד בשבת אמר שדעתו גם לשבת כדי שלא יהיה ספק בנדרו ויחול משעה שנדר: חדש זה פשיטא. דראש חדש נידון בחדש הבא ומותר בו כי איצטריך לחדש חסר כלומר נדר באמצע חדש מלא וחדש חסר אחריו של"ח שני ימים ויום ראשון הוא להשלים יום של חדש שעבר דקס"ד דאסור בו קמ"ל דהא קרו אינשי ריש ירחא ליום ראשון של ר"ח ובחודש הבא דיינינן ליה שאינו מנוי בלשון בני אדם בחדש שעבר ולפירוש אחר פשיטא כיון דעומד בר"ח דאסור בו לא צריכא אלא לחדש חסר שראש חדש שלו שני ימים ונדר ביום ראשון ר"ח שעבר ולא נתכוון אלא בימי של חדש שעבר קמ"ל דקרו אינשי ריש ירחא ואינו נמנה בחדש שעבר והילכך כי אמר חדש זה מיתסר ביה וניחא לחדש חסר לפירוש אחרון וכיון דקאמר דקרו ליה אינשי ריש ירחא א"כ כשכותבין כתובה או [illegible] ראשון של ר"ח כותבין יום פלוני שהוא ראש חדש ואין צריך לכתוב יום שלשים דהכי משמע [illegible] דתנן עד ר"ח אדר [עד ר"ח אדר] הראשון ומדמה בגמ' הך ברייתא דשטרות [לנדרים] אלמא [illegible] כדין נדרים דלשון בני אדם: פסק. ומיהו בגיטין טוב לכתוב שהוא יום שלשים לחדש [illegible] רבינו תם בכתובת בתו: דיניה כהיום. ומותר משתחשך או כיום אחד ואסור במעת לעת: [illegible] ליכא למשמע מינה. דלא ידעינן הי דוקא או רישא או סיפא: ת"ש קונם יין שאני טועם השנה [illegible] עד סופה. ולא מיום ליום הילכך עד ראש השנה ואף כי נתעברה כל השנה עד סופה נקראת שנה זו: למה ליה [למימר] · פשיטא דאסור בה:

הלך

פי' הרא"ש

ליגזור ביום אחד. שיהא אסור למחרתו עד שתחשך גזירה משום היום שמא יבא להתירו קודם שתחשך: [illegible]

פשיטא. שאסור בשבת הבא: מהו דתימא יומי דקמי שבתא קאמר ולא כוון [illegible] החול. ולאידך פי' פשיטא שהוא אסור גם בשבת שהוא עומד בה מהו דתימא יומי [illegible] קאמר ולא זה השבת: פשיטא. שהוא מותר בר"ח הבא: כי איצטריך בחדש חסר. [illegible] חסר הוא דאיצטריך דכיון דחדש הבא הוא חסר נמצא שזה הוא מלא שכן דרך [illegible] מלא ואחד חסר וכיון שזהו מלא ראש חדש הבא הוא שני ימים והראשון הוא לתשלום [illegible] בו: קא משמע לן דלא. דהולכין אחר לשון בני אדם וקרו ליה ריש ירחא. ולאידך פירוש [illegible] ביום החדש שהוא עומד בו בחדש חסר בחדש שנדר בו הוא חסר נמצא זה שעבר [illegible] שהוא עומד בו הוא לתשלום חדש שעבר ולא יאסר בו: קונם יין שאני טועם. [illegible] היום ואמר היום: אלא מהא ליכא למשמע מינה. דחד מינייהו דוקא ולא [illegible]

יבמות קט: ע"ש גיטין מו: ע"ש לעיל כב. נט.

[ברכות כה. וע"ש ועיין לקמן עג.]

הגהות הב"ח (א) גמ' א"ל אביי אי הכי ליגזור: (ב) שם משמיה דרב יוסף כמאן אזלא הא שמעתיה דר' ירמיה: (ג) שם שאני טועם ג"ב דף מו: (ד) רש"י ד"ה יום אחד בהיום לא מיחלף [illegible]

גליון הש"ס גמ' אלא מהא ליכא למשמע מינה. [illegible]

תורה אור

אילימא כדקתני למה לי למימרא אלא לאו *דאמר שנה אלמא שנה כהשנה דמי ויום נמי כהיום דיניה לא לעולם דאמר השנה ומהו דתימא הלך אחר רוב השנים ולא אית בהו עיבור קא משמע לן איבעיא להו אמר יין שאני טועם יובל מאי שנת חמשים כלפני חמשים או כלאחר חמשים ת"ש *דתניא פלוגתא דרבי יהודה ורבנן °וקדשתם את שנת החמשים שנה שנת החמשים אתה מונה ואי אתה מונה שנת חמשים ואחת מכאן אמרו יובל אינו עולה למנין שבוע רבי יהודה אומר יובל עולה למנין שבוע אמרו לו לרבי יהודה הרי הוא אומר °שש שנים תזרע שדך ואין כאן אלא חמש אמר להם לדבריכם הרי הוא אומר °ועשת את התבואה לשלש השנים הרי כאן ארבע אלא איכא לאוקמה בשאר שני שבוע דילי נמי איכא לאוקמה בשאר שני שבוע: עד הפסח אסור כו': למימרא *דרבי מאיר סבר *לא מעייל איניש נפשיה לספיקא

ויקרא כה | שם | שם | [לעיל יח.]

רש"י

אילימא כדקתני. דאמר השנה למה לי למימר פשיטא כיון דאמר השנה משמע (א) השנה זו קאמר ועיבורה נמי בכלל הוי: ולא אית בהו עיבור. ולא ליתסר בעיבורה קא משמע לן: היה עומד בשנה של יובל והיה אומר קונם יין שאיני טועם יובל מהו: שנת חמשים כלפני חמשים. ומותר (ב) נמי בשנת חמשים דאיהו לא קאסר עילויה אלא לאחר חמשים או בשנת חמשים נמי אסור דבשנת חמשים מתחיל יובל הבא: ואי אתה מונה שנת חמשים ואחת (ג). שלא תתחיל למנות ז' שנים של שמיטה הבאה בשנת היובל עצמה שלא תהא מונה אחת לשנת נ' ולשנה הבאה אחריה שנת נ"א שניה אלא לשנת חמשים ואחת תהא מונה אחת ושנת נ' עצמה נמנית ליובל שעבר שאין עולה למנין שבוע הבא כדאמרינן: יובל עולה למנין שבוע. דשנת חמשים עולה לכאן ולכאן: אמרו לו וכו'. אם כן שמנת יובל עולה למנין שבוע אינו אלא חמשה בשבוע ראשון של יובל שהשנה שהיא ראשונה שהיא יובל אסור לזרוע בה והשביעית נמי אסורה שהיא שמיטה ואינה אלא חמשה לזריעה: אמר להם לדבריכם הרי הוא אומר ועשת את התבואה לשלש השנים. שנה ששית ושנה שביעית ושמינית עד קצירתה ואי [נמי] אמרת (ד) אין יובל עולה למנין שבוע הרי כאן ארבעה שנים שצריכה לעשות לארבע שנים כיצד שנת מ"ח היא ששית ותבואה שלה צריכה לששית עצמה ולשנת ארבעים ותשע שהיא שמיטה ולשנת חמשים שהוא יובל ולשנת חמשים ואחת עד הקציר הרי ארבע שנים והאי פירכא לדברי הכל היא דלרבי יהודה נמי איכא למיפרך דאע"ג דאמר יובל עולה למנין מכל מקום אסור הוא בזריעה והוו נמי ארבע שנים: אלא. לדברי הכל ליכא לאוקמי להאי קרא אלא בשאר שני שבוע בשש השמיטות ולא בשמיטה שביעית של יובל ולא קשיא כלל לא לדידי ולא לרבנן לדידי נמי דפרכת לי שש שנים מוקמינן ליה לקרא בשאר שני שבוע בשאר שמיטין ולא בשמיטה ראשונה הסמוכה ליובל: מתני' *) אמר קונם יין שאיני טועם עד הפסח אסור עד שיגיע. לדברי הכל: עד שיהא אסור עד שיצא. דמשמע דאמר עד שיצא כל הפסח: עד פני פסח. משמע עד שיגיע ומשמע עד שיצא: עד שיגיע. דקסבר לא מעייל איניש נפשיה לספיקא

*) שייך למתני' דלעיל

ר"ה ט. ערכין יב:

ר"ן

שבט *פשיטא דהשנה עד ראש השנה משמע: ושמע מינה שנה כהשנה. דאי דיניה כשנה אחת לא מתסר בעבורה אלא בשנים עשר חדש כרוב שנים: מהו דתימא הלך אחר רוב שנים. דלית בהן עבור ונימא דאע"ג דאמר השנה לא ליתסר אלא כרוב שנים קמ"ל: ולענין הלכה כיון דבעיין לא אפשיטא נקטינן לחומרא דיום כיום אחד דמי ואסור מעת לעת: איבעיא להו אמר קונם יין שאני טועם יובל מאי. לאו דקאמר כהדין לישנא דהא כיון דלא אפשיטא בעיין דלעיל כי אמר יובל כיובל אחד דיניה ולא שייך למבעיא אי שנת חמשים כלפני חמשים או כלאחר חמשים אלא הכא באומר יובל זה עסקינן ולא דק בלישניה משום דעיקר בעיין ליתא אלא אי שנת חמשים כלפני חמשים שאיה כלל לחשבון יובל הבא שאין עושין שמיטה עד חמשים ושבע הילכך נודר דקאי באמצע יובל ואמר יובל זה מיתסר בה או כלאחר חמשים שאותה שנה עולה לחשבון שמיטה שלאחר חמשים ונודר מותר בה שאין שנת חמשים מכלל יובל שעבר: ולא שנת חמשים ואחת. שאין שנת חמשים נמנית לענין שמיטה עד שתהא נמנית בשנת החמשים של יובל שעבר ולשנה אחת של שמיטה שאחר אותו יובל: הרי הוא אומר שש שנים תזרע וכו'. דמשמע דלעולם קודם איסור שביעית מותר לזרוע שש שנים ולדבריך בשמיטה שלאחר היובל אינו מותר אלא חמש שנים שהרי היובל אסור בזריעה וכשיגיעו שש שנים תהא שנה ששית שנת השמיטה: לדבריכם. דסבירא לכו דקרא בכולהו שנים משמע הרי הוא אומר ועשת התבואה לשלש השנים ועל כרחין ליכא לאוקמיה בשמיטה של שנת מ"ט שהרי זרע של מ"ח צריך שיספיק מ"ח ומ"ט ונ' ונ"א עד הקציר של נ"א אלא איכא לאוקמיה בשאר שני שבוע שאינו סמוך ליובל מלפניו ובכי האי גונא סגי בשלש שנים שהזרע של ששית יספיק לששית ולשביעית ולשמינית עד הקציר: דילי נמי. האי קרא דשש שנים תזרע דקא מקשיתו לי מיניה איכא לאוקמה בשאר שני שבוע שאינו סמוך ליובל מאחריו: מתני' * עד הפסח אסור עד שיגיע. דלשון בני אדם משמע עד ולא עד בכלל: עד שיהא אסור עד שיצא. דמשמע עד שיהא כולו: עד פני הפסח ר' מאיר אומר אסור עד שיגיע. דסבירא ליה לרבי מאיר דנהי דאיכא למימר דעד פני עד רגע אחד שלפני סוף יום האחרון של פסח קאמר לא אמרינן דלא מחית איניש נפשיה לספיקא דיום שני ושלישי ושאר ימי הפסח וכי קאמר עד פני הפסח לפני יום ראשון קאמר: רבי יוסי אומר עד שיצא. דסבירא ליה דמחית איניש נפשיה לספיקא: *) עד הקציר עד הבציר עד המסיק אינו אסור אלא עד שיגיע. כלומר אפילו אמר עד שיהא וכדקתני טעמא: זה הכלל כל שזמנו קבוע. כלומר שיש להמשכתו זמן קבוע כגון פסח שקבעה בו תורה שבעה ימים כי אמר עד שיהא אסור עד שיצא דכיון דידע זמן המשך איסורו אוסר עצמו בו וכל שאין זמנו קבוע כגון קציר ובציר שאין להם זמן קבוע שיהו נמשכין אותו זמן ולא יותר אפי' אמר עד שיהא אינו אסור אלא עד שיגיע שאין אדם אוסר עצמו בזמן שאין לו קצבה: גמ' למימרא (מאי) דר' מאיר סבר לא מעייל איניש נפשיה לספיקא וכו'. כדפרשינן במתניתין: *) שתי כתי בנות. משתי נשים גדולה וקטנה לכל כת וכת: כולן אסורות. דאיכא לספוקי דילמא גדולה שבכת שניה קאמר אלמא מחית איניש נפשיה לספיקא: כולן מותרות. דלא מחית איניש נפשיה לספיקא וכי קאמר גדולה אמרינן דודאי גדולה שבגדולות קאמר: מוחלפת השיטה. כאן החליפו שטתן: והתניא. בניחותא: ולענין הלכה כיון דמפכינן להו וקיימא לן דר"מ ורבי יוסי הלכה כרבי יוסי נקטינן באומר עד פני הפסח שאינו אסור אלא עד שיגיע ואע"ג דבפ' האומר דקדושין רמינן נמי הני מתני' אהדדי ומסקי' התם (דף סה.) לעולם לא תיפוך דבמתני' לאו במעייל איניש נפשיה לספיקא פליגי אלא בלישנא בעלמא פליגי דר"מ סבר עד פני הפסח עד

*) [שייך לע"ב]

עין משפט נר מצוה

טו א מיי' פ"י מהל' נדרים הל' ד סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סי' רכ סעי' ו:

טז ב מיי' שם הל"ה:

יז ג מיי' פ"י מהל' שמיטה ויובל הל"ז:

תוספות

הלך אחר רוב שנים. ולא אית בהו עיבור והנודר בשבט ונאסר בחדש העיבור יהיה מותר בחדש אחד לפני ראש השנה קמ"ל דכולה עד סופה נקראת שנה: יין שאני טועם יובל. ה"ה דמצי למיבעי כי אמר היובל ומיירי [שעומד] באמצע היובל בשנה ומיתסר עד סוף היובל ומיבעיא כשהגיע שנת היובל כלפני חמשים ומיתסר או כלאחר ושרי אי נמי לפי' שני דפרישית במתני' עומד בשנת יובל עצמו מיבעי ליה אם נאסר בה דאי כלפני חמשים ולא נתכוון לאסור אלא במנויו הבא עליו: ת"ש. מפלוגתא דר' יהודה ורבנן דתניא שנת חמשים ואי אתה מונה שנת חמשים ואחת מכאן שאין שנת חמשים נמנית במנין שמיטה שאם היה נמנה א"כ היא אחת למנין שמיטה א"כ לת"ק שנת חמשים כלפני שהרי אינו נמנה לאחריו בשמיטה ולר' יהודה כלאחר חמשים: [ואין כאן] אלא חמש. כגון בשבוע ראשון שסמוך ליובל אחריו כשיגיע ה' שנים עם שנת היובל יהיה שמיטה ויובל אסור בזריעה ומשמע להו דקרא מיירי בכל השמיטות אף בשמיטה הסמוכה ליובל: לדבריכם. שאתם סבורים להעמיד המקרא אף בשמיטה הסמוכה ליובל הרי אמר ועשת את התבואה לשלש השנים ומיירי בכל שמיטה ושמיטה בשנה ששית מספקת לעצמה לשביעית ולשמינית עד אחר קציר והרי כאן ארבעה בשמיטה הסמוכה ליובל לפניה בשביעית ויובל אסורין בזריעה ועוד

פי' הרא"ש

למה לי למימר. פשיטא דחדש העיבור הוא בכלל השנה דבין פשוטה ובין מעוברת קרויה שנה: אלא לאו דאמר שנה. ואגב אורחיה קא משמע לן דשנה כהשנה ואינו אסור אלא עד תשלום השנה דאי הוי כמו שנה אחת כיון דנאסר עד תוך שנה אחרת בזמן הזה מאי נפקא מינה בעבורה: מהו דתימא הלך אחר רוב השנים. ולא היה בדעתו אלא עד תשלום*) אלול: יובל מאי. אם אמר יובל זה מותר בשנת היובל או לא: תא שמע. דפלוגתא דר' יהודה ורבנן היא: שנת חמשים אתה מונה ואי אתה מונה שנת חמשים ואחד. כלומר שנת חמשים אתה מונה לתשלום יובל שעבר ואי אתה מונה אותה להיות אחד ליובל הבא שתהא נקראת תחלת שנת השמיטה הבאה: ורבי יהודה סבר דיובל היא תחלת שביעית הבאה. הלכך לרבנן אסור בשנת היובל ולר' יהודה מותר: ואין כאן אלא חמש. בשמיטה ראשונה של יובל: אמר להם לדבריכם. דבעינן לפרושי דשבע שנים בכל השמיטות איירי ואמטו להכי אקשינהו לי תקשי נמי לדידהו ועשת את ששית הרי כאן ארבע: אלא כו'. ולא בכל שמיטות איירי כלומר אם שמקשין לי איכא לאוקמי בשאר שני שבוע שבאמצע היובל: למימרא [דרבי מאיר כו'] כד [illegible]

[illegible]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אלימא וכו' משמע השנה זו: (ב) ד"ה שנת חמשים וכו' ומותר בשנת נ' ותיבת נמי נמחק: (ג) ד"ה ואי אתה מונה שנת חמשים ואחת. נ"ב עיין מה שפי' רש"י בראש השנה דף ט: (ד) ד"ה אמר להם וכו' ואי נמי אמרת יובל אינו עולה למנין שבוע כצ"ל:

גליון הש"ס

גמ' דר"מ סבר לא מעייל. עיין לעיל דף יח ע"ב: בר"ן ד"ה אסור עד כו' פשיטא דהשנה. ע' רד"ק ירמיה כח ט:

לספיקא ורבי יוסי סבר *מעייל איניש נפשיה לספיקא ורמינהי *מי שיש לו שתי כיתי בנות משתי נשים ואמר קדשתי את בתי הגדולה ואיני יודע אם גדולה שבגדולות אם גדולה שבקטנות ואם קטנה שבגדולות שהיא גדולה מן הגדולה שבקטנות כולן אסורות (א) דברי ר"מ חוץ מן הקטנה שבקטנות רבי יוסי אומר [א]כולן מותרות חוץ מן הגדולה שבגדולות אמר רבי חנינא בר אבדימי אמר רב מוחלפת השיטה והתניא *זה הכלל כל שזמנו קבוע ואמר עד *לפני ר"מ אומר עד שיצא ורבי יוסי אומר עד שיגיע:

מתני' [ב]עד הקציר עד הבציר עד המסיק אינו אסור אלא עד שיגיע זה הכלל כל שזמנו קבוע ואמר עד שיגיע אסור עד שיגיע אמר עד שיהא אסור עד שיצא [ג]וכל שאין זמנו קבוע בין אמר עד שיהא בין אמר עד שיגיע אינו אסור אלא עד שיגיע [ד]עד הקיץ עד שיהא הקיץ עד שיתחילו העם להכנים בכלכלות [ה]עד שיעבור הקיץ עד שיקפלו המקצועות: גמ' [ו]תנא כלכלה שאמרו כלכלה של תאנים ולא כלכלה של ענבים תניא [ז]הנודר מפירות הקיץ אין אסור אלא בתאנים רשב"ג אומר ענבים בכלל תאנים מאי טעמא דתנא קמא קסבר תאנים מיקצצן בידא ענבים לא מיקצצן בידא רשב"ג סבר ענבים נמי כי מירדדן מיקצצן בידא: עד שיעבור הקיץ עד שיכפלו המקצועות: תנא עד שיכפילו רוב המקצועות

תנא

ר"ן

עד קמי פסחא משמע ורבי יוסי סבר עד דמתפני פסחא משמע ולפום ההיא סוגיא מתניתין כדקיימא קיימא ורבי יוסי סבר עד שילא אפילו הכי כיון דהך סוגיא איתמרא בסוגיא דנדרים משמע דאיכא למסמך עילויה טפי מההיא סוגיא דהתם דלאו בדוכתא איתמר ועוד דהא תניא כי הך סוגיא והוא דעת הרב רבינו משה בר מיימון זכרונו לברכה אבל הרב רבינו משה בר נחמן זכרונו לברכה פסק כסוגיא דהתם דלא איפוך דרבי יוסי אמר בעד פני אסור עד שילא ונקטינן כותיה: ירושלמי קבע זמן למשתה בנו ואמר קונם יין שאני טועם עד שיהא משתה בני כמי שזמנו קבוע או מאחר שיכול לדחותו כמי שאין זמנו קבוע ולא אפשיטא °ולחומרא: מתני' עד הקיץ עד שיהא הקיץ עד שיתחילו העם להכנים בכלכלות. קיץ זמן לקיטת פירות תאנים וקרי ליה קיץ לפי שקוצצין אותן ביד וקתני דכיון דאמר עד הקיץ או עד שיהא עד שיתחילו העם להכנים בכלכלות ולא יותר לפי שאין זמנן קבוע: עד שיקפלו המקצועות. הסכינים שהם מיוחדים לחתוך התאנים כשעושים מהן עיגולין נקראין מקצועות והכי אשכחן דקרי קרא לסכיני מקצועות דכתיב (ישעיה מד) יעשהו במקצועות ואף העיגולין עצמן נקראים כן על שמן: גמ' כלכלה של תאנים. שלפי שהן נקצצות ביד לקיטתן קרויה קיץ ולא כלכלה של ענבים משום דלא מקצצן בידא אלא על ידי סכין והאיא חתיכה מקריא: ענבים כי מירדדן מקצצן בידא. כשיבשו עוקצי הענבים אף הם נקצצין ביד מקרו:

מותרות

רש"י

לספיקא. דכיון דאיכא לספוקי אי משמע עד שילא או עד שיגיע ודאי בדליכא ספיקא הרהר בדעתו בשעת הנדר דהיינו עד שיגיע. ורבי יוסי אומר עד שילא. דסבר מעייל איניש נפשיה לספיקא דאיכא לספוקי שמא עד שילא קאמר: גמ' למימרא דרבי מאיר וכו'. כדפרישית: שתי כיתי בנות. משתי נשים שנשא זו אחר זו וכל אחת ילדה שתי בנות: כולן אסורות חוץ וכו' דברי רבי מאיר. דקסבר רבי מאיר מעייל איניש לספיקא דלא איזדהר האדם בשעת קידושין דלא ליתי לידי קלקול והואיל דלא ידעינן הי מינייהו קידש כולן אסורות: חוץ מן הקטנה שבקטנות. דלדברי הכל לית לה שם גדולה: רבי יוסי אומר כולן מותרות וכו'. דקסבר לא מעייל איניש נפשיה לספיקא: מוחלפת השיטה. כלומר אפיך מתניתין דנדרים ואימא לרבי מאיר מעייל איניש כו' (ב): והתניא. בניחותא דמוחלפת: זה הכלל כל שזמנו קבוע. כגון רגלים: עד שילא. דקסבר מעייל איניש נפשיה לספיקא: מתני' אמר קונם שאיני טועם יין עד (ג) הבציר. של ענבים: עד המסיק. לקיטה של זיתים: וכל שאין זמנו קבוע. כגון קציר ובציר דזמנין הוו בחריפי וזמנין הוו באפלי: עד הקיץ. עד שעת לקיטת תאנים או שאמר עד שיהא הקיץ שניהם משמע דאינו אסור אלא עד שיתחיל העם להכנים תאנים בכלכלות וזהו בתחילת הקיץ: אמר עד שיעבור הקיץ אסור עד שיוכפלו המקצועות. עד שמכפילין הסכינים שקצצו בהן התאנים ומצניעין אותן כמו מקפלין את הכלים (שבת דף קיג.) ענין אחר שיקפלו (ד) עד שחורזין אותן בקופין ועושין אותן שירטי"ט כמו ליטרא קליעות ולשון יכפילו על שם שמניחין זו על זו ותרווייהו שיעבור ויקפילו משמע בסוף הקיץ: גמ' ולא כלכלה של ענבים. משמע אף על פי שהבציר הוי סמוך לאחר לקיץ לא אמרינן שזה נתכוון לכלכלה של ענבים אלא ודאי אינו אסור אלא עד התאנים: ענבים בכלל תאנים. ואסור עד כלכלה של ענבים: ענבים לא מקצצו ביד אלא בסכין ולא דמו כלל לתאנים הלכך לא הוו בכלל תאנים: ענבים נמי כי מירדדן. כשמתבשלין יפה יפה שנושרין ענבים מן האשכול מקצצו נמי בידא כתאנים הלכך הוו בכלל תאנים: תנא הוקפלו רוב המקצועות. אותן תאנים שנשתיירו בשדות ובאילנות:

מותרות

עין משפט נר מצוה

יח א מיי' פ"ט מהל' אישות הל' ט סמג עשין יח טוש"ע אה"ע סי' לז סעי' יח:

יט ב ג מיי' פ"י מהל' נדרים הל' ט סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סי' רכ סעי' ג:

כ ד מיי' שם טוש"ע שם סעי' טז:

כא ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף יז:

כב ו מיי' שם טוש"ע שם סעי' טו:

כג ז מיי' פ"ט שם הלכה יב סמג שם טוש"ע י"ד סי' ריז סעי' כד:

תוספות

ורמינהו מי שיש לו שתי כיתי בנות משתי נשים. מכל אשה שתי בנות קטנה וגדולה משנה היא בקידושין פרק האומר (דף סד:) דסבר רבי מאיר דמתית איניש נפשיה לספיקא ושמא קרי לה לגדולה קטנה שבגדולות ורבי יוסי אמר וכו' דלא מעייל איניש נפשיה לספיקא וגדולה דקאמר גדולה ממש: מוחלפת השיטה. ואיפוך מתני' דר"מ לדרבי יוסי ודרבי יוסי לדר"מ: והתניא. בניחותא ולמאי דמסיק התם אביי בלישנא פליגי ואין צריך לומר מוחלפת השיטה: עד הבציר אינו אסור אלא עד שיגיע. וה"ה נמי אם אמר עד שיהא כיון דאין זמנו קבוע כדמפרש ואזיל: זה הכלל כל שזמנו קבוע כו' כמו בציר אמר עד שיהא אינו אסור אלא עד שיגיע לבד בפ"ב בקידושין (דף סד:) י"מ דקציר ובציר הוי זמנו קבוע ואין זמנו [קבוע] כגון דאמר עד שילך פלוני למקום פלוני שאינו יודע כמה יאחר ול"נ דהא אמר עד שיהא הקיץ עד שיתחילו לתת בכלכלות אלמא אינו אסור עד שילא ואין זמנו קבוע תפסינן ליה: קיץ. על שם שקוצצים התאנים. של תאנים נקרא קיץ על שם שנקצצת ביד. וענבים שנקצצין בסכין נקרא בצירה: ענבים נמי כי מירדדן. פירוש כשנתייבשו נקצצות ביד [נ"א] מיזרדן כמו חבילי זרדין: עד שיקפלו רוב המקצועות. סכינים שקוצצין בהם עיגולי תאנים והעיגולים עצמן נקראין קליעות:

משהוקפלו

מסורת הש"ס

[לעיל יט:]

קידושין נב: סד:

[תוספתא פ"ד פ"ט היטב קידושין סד:]

[בקידושין סד: איתא פני וכן איתא בתוספתא דמכילתין פ"ד]

פי' הרא"ש

לספיקא. ודבר המבורר לקרות פני הפסח קאמר והיינו עד שיגיע: ור' יוסי סבר מעייל איניש נפשיה. ליאסר בכל מה שיוכל להסתפק: עד הקציר כו' אינו אסור אלא עד שיגיע: בין שאמר עד שיהא [כו'] אינו אסור אלא עד שיגיע דכל הני אין זמנן קבוע כמה נמשכין ומפרש במר הכי כל שידוע זמן משיכתו ואמר עד שיהא עד שילא קאמר כי (אין) זמן הוייתו קצובה אבל דבר שאין זמן הוייתו קצובה אפי' אמר עד שיהא אין בדעתו להכנים עצמו באיסור זמן שאין ידוע לו כמה ימשך ועד שיגיע קאמר: עד הקיץ עד שיהא קיץ. גם קיץ אין זמנו קצוב הלכך בכל ענין עד שיתחיל קאמר והרב רבי אליעזר ממיץ דקדק מדקתני גבי קיץ עד הקיץ עד שיהא וגבי קציר ובציר ומסיק לא קתני עד שיהא אלמא דוקא קתני דקציר ובציר ומסיק זמן משיכתן ידוע כמו פסח ואי אמר עד שיהא עד שיעבור קאמר אבל קיץ אין לקיטת תאנים כאחת ואין קצב לזמן הקיץ: ודבר שאין זמנו קבוע. פי' אם תלה נדרו בלכת פלוני למקום פלוני או עד מלחמת פלוני שאין ידוע כמה יהיה באותו מקום וכמה תמשך המלחמה הילכך לא נתכוון לומר כל זמן היות פלוני באותו מקום וכל ימי היות המלחמה ולא נראה'האי פירושא כי הדבר ידוע שלפעמים ימי הקציר וימי הבציר מוקדמין ופעמים מאוחרין לפי ברכת השנים ועוד דמשמע דזה הכלל קאי אדברים השנויים במשנה והאי דלא קאמר בקציר ובציר ומסיק עד שיהא כיון דתנא אינו אסור אלא עד שיגיע הוי כאילו תנא עד שיהא דהכי משמע לישנא באיזה לשון שאמר אינו אסור אלא עד שיגיע: עד שיתחילו העם להכנים בכלכלות. לא שיקוט ערבי אלא עד שיקצצו הרבה ומכניסין בכלכלות: עד שיקפלו המקצועות. היינו סכינין שנקפלין ונכנסין לתוך קתיהם כגון תער ולאחר שעבר הקיץ מקפלין אותן ומצניעין אותן לשנה הבאה וע"ש כך נקראין התאנים אחר שדרסום בעיגול קליעות ויש מפרשים מקצועות היינו מעגלות שמייבשין עליהם התאנים בשדה ולאחר שמכניסין התאנים מקפלין המעגלות למחרם: הכל לפי מקום נדרו. ואם רוב תבואות המקום שעורים ועוד קאמר אם היה בהר ואם היה בבקעה גם בזה הולך אחר מקום נדרו: גמ' למימרא דר"מ סבר לא מעייל איניש נפשיה לספיקא. כדפריכינן במתני' דהכא פליגי: מי שיש לו שתי כתי בנות. משנה היא בקידושין בפרק האומר (דף סד:) כגון שנשא שתי נשים זו אחר זו והיה לו בנות מזו ומזו וכולן קטנות ובידו לקדשן: ואיני יודע. לא בררתי כוונתי: כולן אסורות. אף אמצעיות שבכתות דמעייל איניש נפשיה לספיקא ורבי יוסי סבר שאין דעתו אלא לדבר המבורר שאין להסתפק: והתניא. שמחליפו מתניתו ומתני' דקדושין דוקא: ולא כלכלה של ענבים. לקיטתן לא מיקרי קיץ דלשון קיץ משמע דבר הנלקט ביד: ורבן שמעון בן גמליאל סבר ענבים נמי כי מירדדן מיקצצן בידא. כשהם מבושלין עומדין לירדות מחוברן כמו הכודה חלות דבש: לישנא אחרינא מיזרדן. נתייבשו הזמורות עשות ליקצץ כדתנן בשבת חבילי קש וחבילי זרדין:

מותרות

הגהות הב"ח (א) גמ' כולן אסורות חוץ מן הקטנה שבקטנות דברי ר' מאיר ר' יוסי אומר כצ"ל: (ב) רש"י ד"ה מוחלפת וכו' לר' מאיר מעייל איניש וכו' ולר' יוסי לא מעייל איניש כו' הס"ד: (ג) ד"ה אמר קונם שאיני טועם יין עד הקציר של חטים ושעורים עד הבציר של ענבים: (ד) ד"ה אמר עד וכו' ענין אחר שיקפלו עד שחורזין התאנים בקליעות ועושין אותן שירטי"ט כמו ליטרא קליעות ולשון יקפילו על שם שמניחין אותן זו על זו ותרווייהו יכפילו ויקפילו שיעבור הקיץ משמע בסוף הקיץ כצ"ל:

גליון הש"ס בהר"ן ירושלמי קבע וכו' ולחומרא. עיין בהר"ן לקמן דף סג ע"ב ד"ה מחלוקת:

עין משפט נר מצוה

כד א ב ג מיי' פ"ג מהל' ת"ת הל' י ופ"י מהל' תשובה הלכה ד טוש"ע יו"ד סי' רמו סעי' כא בהג"ה :
כה ד סמג עשין ג :
כו ה מיי' פ"ו מהל' ת"ת הל"י סמג עשין ג טוש"ע יו"ד סי' רמג סעי' ה :

רש"י

מותרות משום גזל . שנתיאשו מהן הבעלים : ופטורות מן המעשר . משום דהפקירא נינהו : מרייהו . בעלים של תאנים : והוקפלו כו' . דשרו למיכל כל אדם : משום סניות מילתא . כלומר מרוע לב היה אומר כן ולא משום עין יפה דעדיין לא הפקירן : אשכחיה . לרבי טרפון גופיה דקאכיל מן התאנים דקסבר דהפקירא נינהו : אחתיה . לר' טרפון בשקא ההוא גברא שהיה משמרן : על דבר זה . שהציל עצמו בכבוד תורתו דקאמר אוי לו לטרפון: פריצים . שהוציאו מבית המקדש : ונעשו חול. ואף על פי כן נהרג עליהם בלשצר : אמאי ליערו . ההוא גברא לר' טרפון הא מהפקירא קא אכיל : וקא סבר היינו דגנבן . להכי לעריה : אי הכי אמאי ליער ר' טרפון נפשיה . כיון שתפסו כגנב מאי הוה ליה למעבד : היה לו לפייסו . בממון : לפעלם. לשם שמים : ודבר בהן לשם שמים . שתהא כל כוונתך לשמים : להיות עודר בו . להשתכר ממנו כדי לאכול : אלא קשיא דר' טרפון . (ח) אם שרי ליה לאיניש לאודועי נפשיה שהוא חכם במקום שאין מכירין אותו אמאי ליער נפשיה בשביל שהודיע לזה שהוא חכם: שרו לי תגראי. הקדימו דיני לשל אחרים בשביל כבוד תורתי: ובני דוד כהנים היו אלא מה וכו' :

לפתות

ר"ן

מותרות משום גזל . שמתיאשים הן ממה שנשאר בשדה אחר שקפלו והכניסו רוב המקלוטות : ופטורות מן המעשר . דכתיב (דברים יד) ובא הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך יצא הפקר שיש לו חלק ונחלה עמך : משום סניות מילתא הוא דקאמר הדין גברא. מפני רוע לב לומר כבר התרתם אותם לעצמכם : שמע ההוא גברא. הכיר שר' טרפון היה : שנשתמשתי בכתרה של תורה . שהניחו כשהודיעו שהוא ר' טרפון ולא הניחו אלא לכבוד תורתו : אי הכי ר' טרפון אמאי ליער נפשיה. אי אמרת בשלמא דלא הוה קפיד ההוא גברא אלא היא שעתא מש"ה הוה מלטער היאך לא הודיעו דבזמן שהוקפלו רוב המקצועות הפקרא נינהו ואי נמי לא ניית ליה דלישלם ליה ההוא פורתא אלא אי אמרת דכולה שתא הוו גנבי ליה עינבי מאי הוה ליה למעבד לר' טרפון וכי הוה ליה לשלומי דמי טובא דלא מחייב בהו ומסקינן דאין הכי נמי כיון דעשיר גדול היה מיהו דוקא בכי האי גוונא הוא דאסור משום דההוא גברא עדיין היה חושדו ולכבוד תורתו הוא שהניחו אבל ודאי לפטור עצמו בכבוד תורה במה שאינו חייב בו שרי כדאמרינן לקמן שרי ליה לצורבא מדרבנן למימר לא יהיבנא כרגא ושרי ליה נמי למימר שרו לי תיגראי ברישא שכיוצא בדברים הללו זכתה תורה לתלמידי חכמים כשם שזכתה לכהנים וללוים תרומות ומעשרות : קשרם על אצבעותיך . כלומר לא תכוין להגאתך אלא כדי שיהיו שגורין בפיך והוסיף על זה ואמר ענדם על גרגרותיך ואחר כך הביא ראיה שסוף הכבוד לבא שנאמר דרכיה דרכי נועם ואומר ותומכיה מאושר : לפעלם . לשם הקב"ה שפעלם ולוה עליהם : שנאמר ועבדך ירא את ה' . דאפשר דאליהו לא הוה ידע ליה : שרו לי תיגראי ברישא . התירו תגר שלי כלומר פסקו לי דיני תחלה : ובני דוד כהנים היו . שהיו חכמים והי' דינם ככהנים :

לפתות

תוספות

הוקפלו כו' מותרות משום גזל . שהבעלים מפקירין אותם : ופטורות מן המעשר . כהפקר : שנשתמשתי בכתרה של תורה . שהניחו אותו האיש בשביל כבוד תורתו : [א"ה אמאי ליער] . מאי הוה ליה למיעבד כיון שלא היה רוצה להניחו בענין אחר בשלמא אי הוה שביק ליה כי אמר הוקפלו רוב המקצועות ניחא שהיה מצטער על מה שלא אמר לו : לאהבה את ה' אלהיך . משמע מאהבת הבורא ולא לכבוד עצמך : שרו לי תגראי. כלומר פסוק דין שלי תחילה:

גמרא

תורה אור

תנא הוקפלו רוב המקצועות מותרות משום גזל ופטורות מן המעשרות רבי ורבי יוסי בר רבי יהודה איקלעו להתוא אתרא בזמן שהוקפלו רוב המקצועות רבי הוה קא אכיל רבי יוסי בר ר' יהודה לא אכיל אתא מרהון אמר להו אמאי לא אכלי רבנן הוקפלו רוב המקצועות הוא ואף על פי כן לא אכיל ר' יוסי בר ר' יהודה קסבר משום סניות מילתא הוא דקאמר הדין גברא רבי חמא בר רבי חנינא איקלע להתוא אתרא בזמן שהוקפלו רוב המקצועות הוה קאכיל יהיב לשמעיה לא אכיל אמר ליה אכול כך אמר לי רבי ישמעאל בר רבי יוסי משום אביו הוקפלו רוב המקצועות מותרות משום גזל ופטורות מן המעשר ר' טרפון אשכחיה ההוא גברא בזמן שהוקפלו המקצועות דקאכיל אחתיה בשקא ושקליה ואמטייה למשדיה בנהרא אמר (א) לו אוי לו לטרפון שזה הורגו שמע ההוא גברא שבקיה וערק אמר רבי אבהו משום ר' חנניה בן גמליאל כל ימיו של אותו צדיק היה מצטער על דבר זה אמר °אוי לי שנשתמשתי בכתרה של תורה ואמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן *°כל המשתמש בכתרה של תורה נעקר מן העולם קל וחומר ומה בלשצר שנשתמש בכלי קודש שנעשו (ב) כלי חול שנאמר °ובאו בה פריצים וחיללוה °כיון שפרצום נעשו חול נעקר מן העולם דכתיב °בה בליליא קטיל בלשצר המשתמש בכתרה של תורה שהוא (ג) חי וקיים לעולם על אחת כמה וכמה ורבי טרפון כיון דכי אכיל דהוקפלו רוב המקצועות הוה אמאי צעריה ההוא גברא משום דההוא הוו גנבי ליה ענבי כולה שתא וכיון דאשכחיה לר' טרפון סבר היינו דגנבן אי הכי אמאי ציער נפשיה משום דרבי טרפון עשיר גדול הוה והוה ליה לפייסו בדמים תניא °לאהבה את ה' אלהיך לשמוע בקולו ולדבקה בו °שלא יאמר אדם אקרא שיקראוני חכם אשנה שיקראוני רבי (ד) אשנן שאהיה זקן ואשב בישיבה אלא (ה) למד מאהבה וסוף הכבוד לבא שנאמר °קשרם על אצבעותיך כתבם על לוח לבך ואומר °דרכיה דרכי נועם ואומר °עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר רבי אליעזר בר ר' צדוק אומר *עשה דברים לשם פעלם ודבר בהם לשמם *°אל תעשם עטרה להתגדל בהם ואל תעשם קורדום להיות עודר בו וקל וחומר ומה בלשצר שלא נשתמש אלא בכלי קדש שנעשו כלי חול נעקר מן העולם המשתמש בכתרה של תורה על אחת כמה וכמה אמר רבא °שרי ליה לאיניש לאודועי נפשיה באתרא דלא ידעי ליה דכתיב °ועבדך ירא את ה' מנעוריו אלא קשיא דר' טרפון (ו) דעשיר גדול היה והוה ליה לפייסיה בדמים רבא רמי כתיב ועבדך ירא את ה' מנעוריו וכתיב °יהללך זר ולא פיך הא באתרא דידעי ליה הא באתרא דלא ידעי ליה אמר רבא °שרי ליה לצורבא מרבנן למימר צורבא מרבנן אנא °שרו לי תיגראי ברישא דכתיב °ובני דוד כהנים היו (ז) מה כהן נוטל בראש אף תלמיד חכם נוטל בראש וכהן מנא לן דכתיב °וקדשתו כי את לחם (ה') אלהיך הוא מקריב *ותנא דבי רבי ישמעאל וקדשתו לכל דבר שבקדושה

לפתוח

[עיין תוספות סוטה ד: ד"ה נעקר]
יחזקאל ז
דניאל ה
דברים ל
משלי ז
שם ג
[מס' ד"א זוטא פ"ב]
[אבות פ"ד מ"ה]
מלכים א' יח
משלי כז
שמואל ב ח
ויקרא כא
גיטין נט: מ"ק כח: הוריות יב:

פי' הרא"ש

מותרות מן הגזל . דמסתמא הפקירום הבעלים והפקר פטור מן המעשר : משום קניות מילתא . דבר שטי וגנאי היה לו אם לא יאמר להם שיאכלו ולא מנדיבות לב אמר כן : אוי לי שנשתמשתי בכבוד תורתי . על שנפטר מאותו האיש בשביל כבוד תורתו : בה בליליא . באותו הלילה שמתו בכלי בית המקדש הוא ושריו : אמאי לעריה ההוא גברא . דמסתמא כל בעלי כרמים בקיאין בדין זה : א"ה אמאי ליער נפשיה . דכיון דשמע שרלה להרגו על שגנב תאניו היה לו לירא שבודאי יעשה כן וא"ה אמאי מלטער והלא יפה עשה שהציל את עצמו מן המיתה ואף בלא מיתה נמי אמרינן לקמן שרי ליה לאיניש לאודועי נפשיה באתרא דלא ידעין ליה : ומשני כיון דעשיר גדול הוה היה לו לפייסו בדמים ולשלם לו כל התאנים שגנבו לו: עשה דברים לשם פעלם. לשמו של הקב"ה שפעל הכל למענהו : ודבר בהן לשמן . כל דבריך ומשאך בדברי תורה יהיה לשם התורה כגון לידע ולהבין ולהוסיף לקח ופלפול ולא לקנטר ולהתגאות : ולא תעשם עטרה להתגדל בהם . שתלמוד כדי להתעטר ולהתגדל : ולא קרדום לחתוך בהם . שתלמוד כדי שתהיה כלי מלאכתך להתפרנס בה : באתרא דלא ידעי ליה . כדי שלא יזלזלו בכבוד תורתו ויענשו : שרו לי תגראי ברישא . פסקו לי דיני כדי שלא אתבטל מלמודי : לכל דבר שבקדושה . בכל דבר שיהא גדול ומקודש :

לפתות

הגהות הב"ח (א) גמ' אמר אוי לו לטרפון כצ"ל ותיבת לו נמחק : (ב) שם קודש שנעשו חול כצ"ל ותיבת כלי נמחק וכן לקמן : (ג) שם בכתרה של תורה שהוא קיים לעולם ועד על אחת כצ"ל ותיבת חי ואות ו' נמחק : (ד) שם אשנה שאהיה זקן : (ה) שם אלא למוד מאהבה : (ו) שם דר' טרפון משום דעשיר גדול . (ז) שם ובני דוד כהנים היו וכי כהנים היו אלא מה כהן נוטל : (ח) רש"י ד"ה אלא וכו' דאם שרי ליה :

גליון הש"ס גמ' אוי לו שנשתמשתי . עיין ב"ק דף נט ע"ב ובמהרש"א ח"א שם : שם כיון שפרצום נעשו חול . עיין במס' ע"ז דף נב ע"ב : שם שרו לי תיגראי ברישא . עיין שבועות דף ל ע"א :

גמרא

תורה אור

*‏אלפתוח ראשון ולברך ראשון וליטול מנה יפה ראשון *אמר רבא שרי ליה לצורבא מרבנן למימר בלא יהיבנא אכרגא דכתיב °מנדה בלו והלך לא שליט למירמא עליהון (עזרא ז) וא"ר יהודה מנדה זו מנת המלך בלו זו כסף גולגלתא והלך זו ארנונא ואמר רבא גשרי ליה לצורבא מרבנן למימר עבדא דנורא אנא לא יהיבנא אכרגא מ"ט לאברוחי אריא מיניה קאמר רב אשי הוה ליה ההוא אבא זבניה לבי נורא א"ל רבינא לרב אשי האיכא °לפני עור לא תתן מכשול (ויקרא יט) א"ל דרוב עצים להסקה ניתנו: **מתני'** העד הקציר עד שיתחיל העם לקצור קציר חטין אבל לא קציר שעורין הכל לפי מקום נדרו אם היה בהר בהר ואם היה בבקעה בבקעה *עד הגשמים עד שיהו הגשמים ועד שתרד רביעה שניה רשב"ג אומר עד שיגיע זמנה של רביעה עד שיפסקו גשמים זעד שיצא ניסן כולו דברי ר' מאיר ר' יהודה אומר עד שיעבור הפסח: **גמ'** תניא *חהנודר עד הקיץ בגליל וירד לעמקים אע"פ שהגיע הקיץ בעמקים אסור עד שיגיע הקיץ בגליל: עד הגשמים עד שיהו גשמים עד שתרד רביעה שניה. רשב"ג אומר וכו': אמר ר' זירא מחלוקת דאמר עד הגשמים טאבל אמר עד הגשם עד זמן גשמים קאמר

מיתיבי

[עיין תוספות חולין סד"ה ועיין] ב"ב ח.

תענית ו:

[תוספתא פ"ד]

רש"י

לפתוח ראשון. לקרות בספר תורה: ולברך ראשון. בברכת המוציא ובברכת המזון: וליטול מנה יפה ראשון. כשחולק עם אחיו הכהנים בלחם הפנים (א): מנדה בלו והלך וגו'. מקרא הוא בספר עזרא: לא יהיבנא אכרגא. איני רוצה ליתן מס בשביל שאני חכם: עבדא דנורא. עבד של עבודת כוכבים פלונית אני ואיני רוצה ליתן מס. נורא שם עבודת כוכבים: אבא. יער: לפני עור. דאינהו קא עבדי מינה צורך עבודת כוכבים: להסקה ניתנו. וכמוכר להסקה דמי ולא לעבודת כוכבים: **מתני'** אמר קונם שאיני טועם עד הקציר. עד שיתחילו לקצור חטין קאמר ולא קציר שעורים וקציר שעורים הוי מוקדם: אם היה בהר. בשעת הנדר אע"פ שירד בבקעה אסור עד שיתחילו לקצור בהר: אמר קונם שאיני טועם עד הגשמים או שאמר שאיני טועם עד שיהו גשמים אסור עד שתרד רביעה שניה דגשמים משמע שנים: רביעה שניה. מפרש בגמרא: עד שיגיע זמנה של רביעה. אע"פ שלא ירדה כיון שהגיע זמנה מותר: אמר קונם שאיני טועם עד שיפסקו גשמים אסור עד שיצא ניסן כולו דברי ר' מאיר. רבי מאיר לטעמיה דאמר במסכת תענית בפ"ק עד מתי שואלין את הגשמים ר"מ אומר עד שיצא ניסן רבי יהודה אומר עד שיעבור הפסח ותו לא: **גמ'** מחלוקת דאמר עד הגשמים. דמר סבר עד זמנה ומר סבר עד שתרד: אבל אם אמר עד הגשם. דברי הכל עד זמן גשמים של רביעה ראשונה קאמר למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה (ב) *(עד שיגיע זמנה כו') דגשם חדא רביעה משמע:

הבכירה

ר"ן

לפתוח ראשון. בקריאת התורה שקורא ראשון: ולברך ראשון. ברכת המזון שהוא קודם לכל אדם: וליטול מנה יפה ראשון. אם בא לחלוק דבר עם ישראל עושה ישראל ממנו שני חלקים שוים וכהן בורר אי זו מהן שירצה: והלך זו ארנונא. סעודת המלך כשהולך ממקום למקום ארנונא בלשון יון סעודה. לשון אחר שותפות שיש לו למלך בבהמות דארנונא לשון שותפות מדכתיב (במדבר כא) כי ארנון גבול מואב בין מואב ובין האמורי: עבדא דנורא אנא. עבד לאש שהוא כהן לעובדי האש שעבדיו פטורים מכרגא ולא הוי כמודה בעבודת כוכבים דמוכחא מילתא דלא אמר הכי אלא לאפטורי מכרגא וכי קאמר צורבא מרבנן רבותא קאמר דאפילו צורבא מרבנן שרי ליה למימר הכי דהן סבורים לעבודת כוכבים והוא לבו לשמים כדכתיב ה' אלהיך אש אוכלה הוא: אבא. יער: זבניה לבי נורא. מכרו לעובדי האש שמציתין את האור בבית עבודת כוכבים שלהן: רוב עצים להסקה ניתנו. ואינו כמוכרו לעבוד עבודת כוכבים דהא איכא למיתלי בהתירא וכל היכא דאיכא למיתלי תלינן: **מתני'** עד הקציר עד שיתחילו העם לקצור קציר חטים. דהא הוא דחשיב להו לאינשי וקרו ליה קציר סתם: הכל לפי מקום נדרו. כלומר מסתמא בכל מקום מיקרי קציר קציר חטים אבל אם במקום נדרו הורגלו לקרות לקציר שעורים קציר סתם הכל לפי מקום נדרו וכן נמי אם היה בהר בהר אף בזה הולכין אחר מקום נדרו שאם היה בהר הולכין אחר זמן קציר של הר שאע"פ שאחר כן ירד לבקעה והגיע קציר של בקעה כיון שעדיין לא הגיע קציר של הר אסור עד שיגיע קציר של הר וכדאיתא בגמרא: עד הגשמים עד שיהו הגשמים עד שתרד רביעה שניה. ג' זמנים הן של גשמים וכל זמן קרי רביעה על שם שהגשמים רובעים על הארץ וקתני דמתסר עד שתרד רביעה שניה משום דסתמא שניה משמע שאינה מקדמת כל כך כרביעה ראשונה ולא מאחרת כל כך כשלישית מיהו לא בעי עד שתעבור אפילו כי אמר עד שיהו הגשמים משום שאין זמן קבוע: עד שיגיע זמנה של רביעה. אע"פ שלא ירדה עדיין דסבירא ליה דכיון דאין לירידתה זמן קבוע שהרי לפעמים מאחרת לירד אמרינן דבזמן ירידתה חל נדרו ולא בירידתה ממש כך נראה בעיני: עד שיצא ניסן כולו. דעד ניסן רגילין גשמים לירד: **גמ'** מחלוקת דאמר עד הגשמים. כלומר כי פליגי ת"ק ורשב"ג אי בעי עד שתרד ואי בעי כשהגיע דווקא דאמר עד הגשמים אבל אמר עד הגשם אפילו ת"ק מודה דעד זמן גשמים קאמר ולא מתסר אלא עד שיגיע זמן רביעה שניה: ומקשו הכא אמאי לא משמע ליה נמי לת"ק עד הגשם ירידה ממש כי היכי דמשמע ליה עד הגשמים ונראה בעיני דהיינו טעמא דמדינא עד שיגיע משמע דכי היכי דאמרינן דכל שאין זמנו קבוע כלומר שאין להמשכתו זמן קבוע לא מחית נפשיה לספיקא למיתסר ביה ומשום הכי אינו אסור אלא עד שיגיע הכא נמי כל שאין להתחלתו זמן קבוע שלפעמים מאחר הרבה בגשמים לא מחית נפשיה לספיקא ועד שיגיע זמן קאמר וראייה לדבר מדאבעיא לן בירושלמי קבע זמן למשתה בנו ואמר קונם יין עד שיהא משתה בני אי הוי כמי שזמנו קבוע או מאחר שיכול לדחותו ולעשותו לאחר זמן כמי שאין זמנו קבוע ובודאי דהכי איבעיא לן מי אמרינן דכיון דקבע לו זמן לא מסיק אדעתיה שידחה אותו הלכך אסר נפשיה עד שיהא ממש וכל שדחה אותו לאחר מכן אסור עד שיהא או דילמא דכיון שיודע היה שיכול לדחותו לא מחית נפשיה לספיקא הילכך אע"ג דאמר עד שיהא עד שיגיע זמן שקבע לו קאמר ולא עד שיהא ממש ומכאן אתה למד דכל שאין להתחלתו זמן קבוע עד שיגיע זמנו קאמר הילכך גשמים שאין לירידתן זמן ידוע מדינא כי אמר עד הגשם עד שיגיע זמן קאמר ובהא אפילו רבנן מודו מיהו בעד הגשמים הוא דפליגי דכיון דסגי ליה למימר עד הגשם ואמר עד הגשמים

עין משפט נר מצוה

כז א מיי' פ"ד מהל' כלי המקדש הל"ב:

כח ב מיי' פ"ו מהל' ת"ת הל' י סמג עשין ג טוש"ע יו"ד סי' רמג סעי' ה ו וטוש"ע חו"מ סי' קסג סעי' ה:

כט ג טוש"ע יו"ד סי' קנז סעי' ג בהג"ה:

ל ד מיי' פ"ט מהל' ע"ז הל"ז סמג לאוין מה טוש"ע יו"ד סי' קנא סעי' א:

לא ה מיי' פ"י מהל' נדרים הל"ט סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סי' רכ סעי' יב וסעי' יד:

לב ו מיי' שם הלי"א טוש"ע שם סעי' יח:

לג ז מיי' שם טוש"ע שם סעי' יט:

לד ח מיי' שם הל' י טוש"ע שם סעי' יג:

לה ט מיי' שם הלי"א טוש"ע שם סעי' יח:

תוספות

הנודר עד הקציר. ובמקומו יש קציר חטים וקציר שעורים עד שיתחיל קציר חטין דקציר המיוחד קאמר: הכל לפי מקום נדרו. כלומר מה שאמרנו קציר חטין היינו במקום שיש קציר חטין אבל אם אין במקומו אלא קציר שעורין [שעורין] קאמר ולא תלינן בקציר חטין דעלמא וגם לענין זה אזלינן אחר מקום נדרו שאם היה בהר קציר הר קאמר וכי נמי מטא קציר דבקעה אינו אסור עד קציר דהר: עד הגשמים שיהיו גשמים כולך עד שירד רביעה שניה. דבא"י לא היו יורדין גשמים כ"א ג' פעמים וקורין להם רביעות: רשב"ג אומר עד שיגיע זמנה של רביעה שנייה. כי נמי לא ירדה ובגמ' מפרש אימתי זמנה: עד שיצא ניסן כו'. דעד ניסן זמן ירידת גשמים: עבדא דנורא אנא. כלומר שהוא משועבד לכהנים של אותה עבודת כוכבים שעבדיהם פטורין מן המכס ואינו נראה כמודה להם שהדבר ידוע [דליפטור] ממס [אמר הכי]: האיכא לפני עור. שיעשו צלמים או בנין לפני עבודת כוכבים: רוב עצים להסקה. וכל היכא דאיכא למיתלי בהיתרא תלינן מכאן יש ללמוד שאסור לעשות מעות לצורך בנין עבודת כוכבים או לצורך תכשיטיה כ"ש נמכור להם משמשין ודברי תיפלות כגון גביעים מתכות וספרים והמונע יגלים: אינו אסור עד שיגיע בגליל. במקום שנדר: מחלוקת דאמר עד הגשמים. [בהא אמרינן עד] רביעה שנייה כדר למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה או עד שתרד או עד הזמן אבל אמר עד הגשם עד זמן קאמר פירוש רביעה ראשונה:

מיתיבי

פי' הרא"ש

לפתוח ראשון. להיות ראש המדברים בכל קבוץ עם לדבר ולדרוש תחלה: ולברך ראשון. בתורה ובברכת המזון וכשיושב בסעודה יביאו לו מנה יפה תחלה: מנדה בלו והלך. כורש מלך פרס צוה שלא ישאלו מס לאנשי כנסת הגדולה וכיון שמן הדין פטור שרי ליה למימר כדי שלא יגזלו ממונו: מנת המלך. קבוע על הקרקעות: זו ארנונא. שעור בהמות: עבדא דנורא אנא. עבודת כוכבים שעובדים לאש: לצורבא דרבנן. דלא חיישינן שמא יתפקר לגלגל יותר התירו לו לומר שהוא עבד של המשרתים העובדים עבודת כוכבים: הוה ליה אבא. יער: לפני עור לא תתן מכשול. דעובדי כוכבים מצווים על עבודת כוכבים ושמא יעשו ממנה צלמים והוי עבודת כוכבים: רוב עצים להסקה ניתנו. וכיון דאיכא למתלי שקנו לדבר היתר תלינן והכי אמרינן במסכת ע"ז: **מתני'** עד הגשמים עד שיהיו גשמים. באיזה לשון שאמר מותר כיון שהתחילו הגשמים לירד ברביעה שניה לפי שאין זמן קבוע למשך ירידתן ורשב"ג מיקל שאפי' ואמר עד זמן רביעה אע"פ שלא ירדו גשמים ובגמרא מפרש זמנן: *) עד ר"ח אדר אדר הראשון. עד סוף אדר אדר הראשון. ובאיזה לשון שאמר לעולם נקרא הראשון אדר סתם: **) אינו אסור אלא עד ליל פסח. שלא נתכוין לאסור עצמו בד' כוסות כיון שכל העולם שותין יין והא דאמרי' לעיל עד שיהא אסור עד שיצא היינו באחר דברים חוץ מיין: וכן באחר בערב יום כפור רגילין לאכול כדאמרינן (ברכות ח:) כל האוכל ושותה בט' בו מעלה עליו הכתוב כאילו התענה תשיעי ועשירי ותנן במסכת חולין (דף פג.) וכדברי רבי יוסי הגלילי אף ערב יום הכפורים בגליל וכן שום בע"ם כתקנת עזרא (ב"ק פב.): זהו כבודי. שמפרנס בני מעלי: ר"מ אוסר. לעיל פירשתי דר"מ מודה בריבא: את בת אחותו. שהיא בת גילו: שלא נתכוין זה אלא לשם אכילה ושתיה. ומיהו גם באכילה ושתיה מותר כיון שלא הוציאם מפיו ובנדר בעינן שיוציא בשפתיו כדכתיב כל היוצא מפיו יעשה ולא דמי לרישא דאיסור בכלל הנאות איתיה: **גמ'** אסור עד שיגיע הקיץ בגליל. דבתר מקום נדרו אזלינן ומסתברא דה"ה לקולא: מחלוקת עד הגשמים. דת"ק בעי ירידה של רביעה שנייה ורשב"ג סבר זמן רביעה שנייה דגשמים משמע לת"ק ירידת גשמים וגם משמע לשון רבים ומיעוט רבים שנים: אבל עד הגשם. לשון זמן גשם וגם משמע לשון זמן רביעה ראשונה:

*) מתני' לקמן סג. **) לקמן סג: עד סוף המשנה.

הבכירה

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה וליטול וכו' הפנים הס"ד ואח"כ נ"ל ד"ה לא יהיבנא וכו' חכם הס"ד ואח"כ מ"ה מנדה בלו וכו' עזרא הס"ד ואח"כ מ"ה עבדא: (ב) ד"ה אבל אם אמר וכו' ולמר כדאית ליה דגשם חדא רביעה משמע ועד שיגיע זמנה כו' הס"ד.

רש"י

הבכירה בג'. במרחשון: ברחש חדש כסליו. הוי רביעה אחרונה: לשאול. להתפלל על הגשמים: להתענות. לגזור תענית אם לא ירדו: ואמר ר' זירא לנודר. דהנודר (א) בין עד הגשם בין עד הגשמים אסור עד זמן רביעה שניה ומשמע בין שאמר עד הגשם בין דאמר עד הגשמים: ואמרינן עלה כמאן אזלא וכו' כמאן כרבי יוסי. דמיום י"ז עד יום כ"ג הוו שבעה ימים דאי ר' מאיר לא הוו אלא ה' ימים אלמא דאפי' רבן (ב) גמליאל דמקיל הכא גבי נדרים דאמר עד שיגיע זמנה של רביעה אע"פ שעדיין לא ירדה סבירא ליה אתה מונה ראשונה ושניה ולא ראשונה בלבד לא שנא דאמר עד הגשם לא שנא דאמר עד הגשמים וקשיא לר' זירא: אמר לך ר' זירא האי דאמר שניה לנודר היינו דאמר עד הגשמים. וגשמים תרתי משמע אבל אמר עד הגשם לעולם אימא לך עד זמן גשמים שהיא רביעה ראשונה קאמר ולא שניה: **מתני'** אמר שאיני טועם עד ראש חדש אדר. סתם אין אסור אלא עד ראש חדש אדר הראשון: **גמ'** מדקתני מתני' אינו אסור אלא עד אדר הראשון אלמא דכל היכא דקאמר עד אדר סתמא אדר הראשון משמע ולא שני: דתניא. הרוצה לכתוב בשטר אדר הראשון כותב בהדיא אדר הראשון אבל אם רוצה לכתוב אדר השני כותב סתם דברי ר"מ דסתם אדר השני משמע ולא הראשון: אדר השני כותב. בהדיא אדר השני דבסתם אדר הראשון הוא: אפילו תימא. מתניתין ר"מ ומתני' כגון דלא ידע דמיעברא שתא הילכך כי אמר סתם אדר הראשון משמע ולא השני שלא נתכוין אלא לאדר הסמוך לשבט ובריי' דקתני אדר השני כותב סתם כגון דידע דמיעברא שתא וכי אמר אדר סתם משמע אדר השני: והתניא

ר"ן

הגשמים סבירא להו לרבנן דלטפויי קאתי ורשב"ג סבירא לי' דאפי' בכי הא מוקמינן ליה אדיניה דלא דייקי אינשי בין גשם לגשמים וכי תימא אי בשאין להתחלתו זמן קבוע עד שיגיע זמנו קאמר וכדכתיבנא כי אמר עד הקציר אמאי מיתסר עד שיתחילו העם לקצור הוה לן למימר עד שיגיע זמן הקציר אע"פ שאין קוצרין עדיין דהא כי היכי דאין להמשכתו זמן קבוע ה"נ אין קבע להתחלתו והוה ליה כעד הגשם לאו קושיא היא דבגשם משום דידעינן זמנה של רביעה וכדתניא בסמוך אזלינן בתריה אבל קציר לא ידעינן זמניה שהכל הוא לפי הארצות שיש מבכרות ויש מאחרות הילכך כיון דלא ידעינן זמנה על כרחין אית לן למיזל אחר קציר ממש כנ"ל: מיתיבי וכו' בכירה ראשונה בשלשה בו. במרחשון: אפילה. אחרונה: אין היחידים מתענין. תלמידי חכמים המתענין ומתפללין על הגשמים כדתנן בפ"ק דתענית (ד' י.) התחילו היחידים מתענין: לשאול. ותן טל ומטר בברכת השנים: להתענות. אם לא ירדו: לנודר. שאם נדר עד הגשמים אסור עד רביעה שניה דסתם גשמים רביעה שניה משמע שאין מקדמת ולא מאחרת: כמאן אזלא הא דתניא רשב"ג אומר גשמים שירדו שבעה ימים זה אחר זה אתה מונה להם רביעה ראשונה ושניה כמאן כר' יוסי. דאמר בי"ז ובכ"ג דאילו לר"מ ליכא ז' ימים בין ראשונה לשניה ואילו לר' יהודה איכא טפי ורשב"ג לדבריהם דרבנן קאמר להו לדידי לא קפידנא בנודר בירידת גשמים כלל אלא בזמנן אלא לדידכו נהי דקפידיתו בירידה ממש אודו לי מיהת דאע"פ שהתחלת ירידתן היתה מתחלת רביעה ראשונה ולא פסקו אפי' הכי אודו לי דכיון שנמשכו עד רביעה שניה תורת רביעה שניה עליהן ושלים ליה זמן נדריה וקס"ד דבנודר עד הגשם עסקי' דהכי הוה אורחייהו דאינשי ואם איתא לדר' זירא דאמר דבעד הגשם כולהו מודו דעד שיגיע זמן קאמר היכי אמר להו רשב"ג אודו לי מיהת ומאי אריא ירדו אפי' לא ירדו כלל כיון דכי נדר עד הגשם אמר והגיע זמנה של רביעה שניה לכולי עלמא שלים נדריה ומתרלינן ההוא דאמר עד הגשמים כלומר אי אמר עד הגשם אין הכי נמי דלכולי עלמא בעד שיגיע זמן סגי אבל הכא במאי עסקינן דאמר עד הגשמים זהו הפירוש הנכון בשמועה זו אבל אחרים פירשו דמעיקרא ר' זירא ה"ק מחלוקת כלומר כי אפליגו במתני' ומיהו לכ"ע עד רביעה שניה מתסר למר עד שתרד ולמר עד שתגיע דוקא כי אמר עד הגשמים אבל אמר עד הגשם עד זמן גשמים קאמר דהיינו רביעה ראשונה למר עד שתרד ולמר עד שתגיע דוקא וכי אמר מחלוקת כאילו אמר לא שנו ומקשינן עליה מן רשב"ג דאמר אתה מונה בהן רביעה ראשונה ושניה אלמא אפי' אמר עד הגשם דקס"ד דבהכי עסקינן מיתסר עד רביעה שניה ומפרקינן ההוא דאמר עד הגשמים: **מתני'** קונם יין שאני טועם לשנה ונתעברה השנה אסור בה ובעבורה. כבר כתבתי למעלה דעיקר רבותיה דתנא דאפי' נודר מתחילת השנה כיון דאמר השנה לא אמרינן שנה אחת קאמר אלא אסור בה ובעבורה דהיינו י"ג חדש מיהו דוקא באמר השנה אי נמי שנה זו אבל באומר שנה אחת סתם אין חדש העבור בכלל אע"פ שאותה שנה שנדר בה מעוברת שהרי אם לא נהג באסורו שנה זו משלים לשנה הבאה הפשוטה ואע"פ שאסור לו לעשות כן בתחילה דאיכא בל תאחר כיון שאם איחר משלים בשנה אחרת הרי לא הוקבע נדרו בשנה זו שהיא מעוברת הילכך אפי' קיים אותה שנה זו אין חדש העיבור בכלל והוסיף עוד הרשב"א ז"ל דאפי' באומר שנה אחת מיום זה אין חדש העיבור בכלל והביא ראיה מדתנן בערכין פרק המוכר שדהו (דף לא.) המוכר בית בעיר חומה אינו מונה אלא משעה שמכרה לו שנאמר עד מלאת לו שנה תמימה כשהוא אומר תמימה להביא חדש העבור והאי מוכר בית בבתי ערי חומה כאומר שנה אחת מיום זה הוא דמשעת מכירה הוא מונה ואפי' הכי טעמא דרבי רחמנא הא לאו הכי מונה שנים עשר חדש ולא חדש העיבור וכתב עוד ז"ל דלפי זה הא דתנן בפרק השואל (ב"מ דף קב.) המשכיר בית לחבירו לשנה ונתעברה השנה נתעברה לשוכר באומר שנה זו או השנה הוא דלעולם יש לו לשוכר חדש העבור מיהו לא משכחת לה שיהו לו י"ג חדש אלא בעומד בראש השנה אבל בעומד באמצעה לא דאי אמר השנה או שנה זו אין לו אלא עד ראש השנה ואי אמר שנה אחת מיום זה אינו מונה אלא י"ב חודש מיום ליום אלו דבריו ז"ל ואינן נראין לי דודאי עיקר חדושיה דתנא לומר דבשנה מעוברת יש לו לשוכר שלשה עשר חדש ואם אמרת דלא משכחת לה אלא בעומד בראש השנה כל כי האי גוונא הוה ליה לתנא לפרושי ולא לסתום ולמפסק דיניה דנתעברה לשוכר ולא משכחת לה אלא באורחא דחיקתא לפיכך נראה לי דנודר ושוכר כל שקדם נדר ושכירות לחדש העבור ואמרו שנה אחת מיום זה מונין שלשה עשר חדש ואתא מתניתין דפרק השואל כפשטה וכי תימא אם כן תקשי ליה ההיא דערכין לאו ראיה היא כלל שאילו היה תנאי בין מוכר ללוקח בשנה מעוברת לומר אם לא תגאל מיום זה לשנה אחרת יהא חלוט אין הכי נמי דלהביא חדש העבור לא הוה צריך רבויא אבל הכא אין מוכר ולוקח מתנין כלל אלא תורה היא שפסקה להכי זמן בכל השנים שאם לא יגאל עד שנה יהא נחלט לכך אם לאו רבויא הוה אמינא דתורה זמן א' פסקה לכל הלוקחין דהיינו י"ב חדש דהוי שנה ברוב שנים והרי אתה רואה ברים פרקין דהכי דאפי' בעומד בשנה מעוברת ואמר השנה דאי לאו דאשמועינן תנא הוה אמינא הלך אחר רוב שנים דלא אית בהון עיבור וכל שכן התורה שלא דברה על שנה ידוע דאי לאו רבויא הוה אמינא דשנה ברוב שנים קאמר להכי אצטריך רבויא כן נראה לי והאי הוכך עוד לומר דאפי' בנדר שנה אחת סתם אסור בעבורה דמסתמא שנה זו משמע ואי פשע נמי קרוב אני לומר דאין לו תשלומין דמהשתא חייל נדריה ויתבאר ממה שכתבתי ברים מכילתין גבי בל תאחר דנזירות היכי משכחת לה כיון דאמר הריני נזיר הוה ליה נזיר וכו':

מיתיבי *איזוהי זמנה של רביעה הבכירה בג' בינונית בשבעה אפילה בעשרים ושלשה דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר בשבעה ובשבעה עשר ובעשרים ושלשה רבי יוסי אומר [א]בשבעה עשר ובעשרים ושלשה ובחודש כסליו וכן היה ר' יוסי אומר אין היחידים מתענין עד שיגיע ר"ח כסליו ואמרינן עלה בשלמא רביעה ראשונה לישאל שלישית להתענות אלא שניה למאי ואמר רבי זירא לנודר ואמרינן עלה כמאן אזלא הא דתניא *רשב"ג אומר גשמים שירדו שבעה ימים זה אחר זה אתה מונה בהן רביעה ראשונה ושניה כמאן כרבי יוסי [ב]ההוא דאמר עד הגשמים: **מתני'** [ג]קונם יין שאני טועם לשנה נתעברה השנה אסור בה ובעיבורה [ד]עד ראש אדר עד ראש אדר הראשון עד סוף אדר עד סוף אדר *הראשון: **גמ'** אלמא סתמא דאדר דקאמר ראשון הוא לימא מתני' רבי יהודה היא דתניא אדר הראשון כותב אדר הראשון אדר שני כותב אדר סתם דברי ר"מ ר' יהודה אומר *[ה]אדר הראשון כותב סתם אדר שני כותב תיניין אמר אביי אפילו תימא ר"מ [ו]הא דידע דמעברא שתא הא דלא ידע והתניא

עין משפט נר מצוה

לו א ב מיי' פי"ג מהל' נדרים הל' יא טוש"ע יו"ד סי' רכ סעי' יח:
לז ג מיי' שם הל' ו סמג לאוין רמב טוש"ע שם סעי' ז:
לח ד מיי' שם טוש"ע שם סעי' ח וע"ש:
לט ה טוש"ע אה"ע סי' קכו סעי' ו בהג"ה וטוש"ע חו"מ סימן מג סעי' כח:
מ ו מיי' פי"י מהל' נדרים הל"ו סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סי' רכ סעי' ח:

תוספות

מיתיבי איזהו זמנה של רביעה. כלומר ראשונה בשלשה במרחשון בינונית כו' אפילה פירוש אחרונה [בכ"ג] רבי יהודה אומר כו': אין היחידים מתענין. בפ"ק דתענית (דף י) מפרש מאן יחידים רבנן מתענין ומתפללין שירדו גשמי': רביעה ראשונה לשאול. לומר ותן טל ומטר שלא בגולה ובגולה כמו אנן אין שואלין עד ששים בתקופה: להתענות. אם לא ירדו: אלא שנייה. למה הוזכרה ואמר רבי זירא לומר שאם נדר עד הגשמים שניה קאמר ואמרינן עלה כמאן אזלא הא דתניא כו' וקשה לרבי זירא דאמר דברי הכל בין ת"ק בין רשב"ג דעד הגשם רביעה ראשונה קאמר והכא אומר עלה אתה מונה בהם באותן שבעה ימים וכרבי יוסי דאמר לעיל בי"ז בכ"ג דליכא אלא שבעה ימים ביניהם [ורבי זירא] נמי אמר דשניה לנודר דמשמע השתא דהכל שניהו לנודר אף היכא דאמר עד הגשם ומשני דאמר עד הגשמים וא"ת ורשב"ג אמאי נקט גשמים שירדו והא אף במתני' תנן עד שיגיע זמן של רביעה שניה וי"ל דנקט ירדו בשביעי רביעה ראשונה כדמפרש בפ"ק דתענית (דף ו:) לענין להלך בשבילי הרשות שהותרו כשירדו דוקא דבלא ירידה ודאי לא הותרו: אסור בה ובעיבורה. עד סופה דעיבורה הוי בכלל שנה ושנה: ר' יהודה אומר אדר ראשון כותב סתם אדר שני כותב תניין. וכר' יהודה: הא דידע דמיעברא שתא. דאז קרי לאדר שני סתם ומתני' בשאינו יודע בעיבורה עד אדר ואדר ראשון מיקרי אדר:

מסורת הש"ס

[תוספתא תענית פ"א] תענית ו. ע"ש

[תוספתא שם תענית שם ע"ש]

[illegible] שני

[תוספתא מגילה פ"א]

פי' הרא"ש

הבכירה בג' כו'. וכולם במרחשון: היחידים. ת"ח שמיוחדים במעשיהם: רביעה ראשונה לשאול. שאז מתפללין ותן טל ומטר חוץ מן הגולה: שלישית להתענות. אם לא ירדו גשמים: אמר ר' זירא לנודר. כדאמרי' במתני': ואמרינן עלה כו'. מייתי ראיה דאף לרשב"ג בעי זמן רביעה שניה בכל ענין דסלקא דעתך דאיירי אף בשאמר עד הגשם: כמאן כר' יוסי דאמר ראשונה בי"ז ושניה בכ"ג. והא דמצריך רשב"ג ירידת רביעה שניה לאו לנודר אלא שמאז אסור להלך בשבילי הרשות. ומשני ההוא דאמר עד הגשמים: גמ' אדר הראשון כותב. בשטרות ובגיטין אדר הראשון: הא דידע דמעברא. כשהוא יודע שהיא מעוברת סתם אדר שני משמע וכל כותבי שטרות מכירין בעבור השנה הילכך כותבין אדר סתם ומתני' בשלא ידע בעבורה:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ואמר ר' זירא לנודר דהנודר אסור עד זמן כצ"ל ותיבות בין עד הגשם בין עד הגשמים נמחק: (ב) ד"ה ואמרינן וכו' דאפי' רשב"ג דמיקל הכא:

והתניא *עד ר"ח אדר עד ר"ח אדר הראשון אם היתה שנה מעוברת עד ר"ח אדר השני מכלל דרישא לאו במעוברת עסקינן שמע מינה הא דפשיטא ליה דמעברא שתא הא דלא ידע: **מתני'** *ר' יהודה אומר קונם יין שאיני טועם עד שיהא הפסח (א) לא נתכוון זה אלא עד ליל פסח עד שעה שדרך בני אדם לשתות יין אמר קונם בשר שאיני טועם עד שיהא הצום אינו אסור אלא עד לילי צום שלא נתכוון זה אלא עד שעה שדרך בני אדם לאכול בשר ר' יוסי בנו אומר קונם שום שאני טועם עד שתהא שבת אינו אסור אלא עד לילי שבת שלא נתכוון זה אלא עד שעה שדרך בני אדם לאכול (ב) בשום *האומר לחבירו קונם שאני נהנה לך אם אין את בא ונוטל לבניך כור אחד של חטין ושתי חביות של יין הרי זה יכול להפר את נדרו שלא ע"פ חכם ויאמר לו כלום אמרת אלא מפני כבודי זהו כבודי *וכן האומר לחבירו קונם (ג) שאת נהנית לי אם אין את בא ונותן לבני כור של חטין ושתי חביות של יין ר"מ אומר אסור עד שיתן וחכ"א אף זה יכול להפר את נדרו שלא ע"פ חכם ויאמר לו הרי אני כאילו נתקבלתי (ד) היה מסרב בו לשאת בת אחותו ואמר קונם שהיא נהנית לי לעולם וכן המגרש את אשתו *אומר קונם אשתי נהנית לי לעולם הרי אלו מותרות להנות לו שלא נתכוון זה אלא לשום אישות היה מסרב בחבירו שיאכל אצלו *אמר קונם לביתך שאני נכנס טיפת צונן שאני טועם לך מותר ליכנס לביתו ולשתות ממנו צונן שלא נתכוון זה אלא לשום אכילה ושתיה:

הדרן עלך קונם יין

רש"י

והתניא. סיוע: הכותב עד ר"ח אדר. סתם עד ר"ח אדר הראשון קאמר מדקתני אם היתה שנה מעוברת וכו' מכלל דרישא דקתני עד ר"ח כו' לאו במעוברת עסקינן בתמיה הא מדקתני עד אדר הראשון מכלל דבמעוברת עסקינן ומאי שנא רישא ומאי שנא סיפא: אלא שמע מינה רישא דלא ידע דמיעברא שתא. וכי נדר נשם אדר הסמוך לשבט קאמר הילכך (ה) עד אדר הראשון וסיפא איירי בדידע דשתא מעוברת היא דהכי משמע אם היה יודע שהשנה מעוברת אסור עד ר"ח אדר השני: **מתני'** שלא נתכוון זה שלא לשתות אלא עד שעה שדרך בני אדם לשתות יין. דודאי רוצה הוא לשתות ד' כוסות של יין בלילי פסח שכל אדם שותין: אלא עד לילי צום. עד אותה לילה שיצום למחר ואותה הלילה מותר לאכול בשר: עד שעה שדרך בני אדם לאכול בשר. ורוצה לאכול עמהן: עד לילי שבת. ובלילי שבת מותר שדרך בני אדם לאכול שום. והיינו לילי שבת: זהו כבודי. שלא אטול ממך: ויאמר לו. המדיר הריני כאילו נתקבלתי מה שבקשתי ממך: הרי אלו מותרות ליהנות ממנו. שאר הנאה: אלא לשם אישות. שנדר שלא תהנה ממנו דרך אישות: שלא נתכוון זה. המסרב בו אלא לאכילה ושתיה המרובה וכי אמר זה קונם לביתך כו' לא נתכוון לידור הנאה ממנו אלא לאכילה ושתיה מרובה נתכוון:

הדרן עלך קונם יין

ר"ן

עד ראש חדש אדר עד ראש חדש אדר ראשון עד סוף אדר עד סוף אדר ראשון. כך היא עיקר הגירסא וטעמא משום דאדר סתמא ראשון משמע והיכא דגרסי עד סוף אדר עד סוף אדר שני דמשמע ליה דשני אדרים כחדש אחד הן הילכך כי אמר עד ראש מתסר עד ראש חדש אדר ראשון וכי אמר עד סוף מיתסר עד סוף אדר שני: **גמ'** אלמא סתמא דאדר ראשון הוא לגירסא קמא דכתיבנא במתניתין אתי שפיר דהא תנן דבין באומר עד ראש בין באומר עד סוף ראשון משמע ולאידך נוסחא נמי נראה לי דהכי קאמר כיון דכחדש אחד חשיב להו תנא אלמא כל מניינייהו דאדרים לאדר ראשון הוו ומני ר' יהודה היא דאמר אדר ראשון כותב סתם ואין הכי נמי אליביה דכשעומד בעשרה באדר שני אם רצה מונה לאדר ראשון אלא שכשהוא רוצה למנות לאדר שני כותב שני אבל כר"מ לא מתוקמא מתניתין דכיון דקאמר דסתם אדר שני משמע ולא ראשון אלמא [חדש] באפי נפשיה חשיב ליה *: והתניא בניחותא: מכלל דרישא לא במעוברת עסקינן. בתמיה והא תנא עד ר"ח אדר ראשון דמשמע דאיכא שני אלא ודאי כולה במעוברת עסקינן מיהו רישא מיירי דלא ידע בעבורה הלכך כי אמר עד ר"ח אדר עד ר"ח אדר ראשון משמע דהא לא ידע דאיכא אדר שני וסיפא דקתני ואם היתה השנה מעוברת ה"ק שאם היה יודע בשעת נדרו שהיתה שנה מעוברת כי אמר עד אדר אדר שני משמע ולאידך נסחא דגרסינן במתני' עד סוף אדר עד סוף אדר שני קשה בעיני כיון דמוקמי' למתני' בדלא ידע דמעוברת שתא אמאי מתסר עד סוף אדר שני: ולענין הלכה כיון דקי"ל (עירובין מו:) דר' מאיר ורבי יהודה הלכה כר' יהודה נקטינן דסתמא דאדר ראשון משמע הילכך מי שעומד באדר שני וכותב אדר סתם השטר מוקדם ופסול דסתם אדר ראשון משמע הילכך צריך הוא שיכתוב בחדש אדר שני ובאדר ראשון כותב סתם בין בגיטין בין בשטרות: **מתני'** שלא נתכוון זה אלא עד שעה שדרך בני אדם לשתות יין. דהיינו עד ליל הפסח דאזלינן בתר אומדנא שלא נתכוון ליאסר בלילי הפסח ביין אע"פ שלפי לשון נדרו משמע דאסור דהא אמר עד שיהא: עד שעה שדרך בני אדם לאכול בשר. דהיינו ערב יום הכפורים כדתנן בפרק אותו ואת בנו (חולין פג.) ר' יוסי הגלילי אומר אף ערב יוה"כ בגליל והא עדיפא מקמייתא שהרי אינו מגיע איסורו עד הצום וכי קתני עד לילי הצום לאו דוקא שהרי אוכל הוא מבערב אלא עד סעודה של לילי הצום קאמר: שדרך בני אדם לאכול שום בערב. מתקנת עזרא. ולענין הלכה כתב הרמב"ן ז"ל דלית הלכתא לא כאבא ולא כברא דרבנן פליגי עלייהו דעד כאן לא סתם לן תנא לא נתכוון זה אלא במילתא דמוכח כדקתני סיפא בהיו מסרבין אי נמי כי הא דתנן לעיל (נה:) טען והזיע דמודו בה רבנן משום דאומדנא דמוכח הוא וכדפרישית בדוכתה ומכי אודו ליה רבנן לר' יהודה בהני אתא איהו השתא ואוסיף אפילו בנודר עד שיהא פסח שאע"פ שמשמע עד שילא תולין בדבר להקל ואומרים שלא קבע לו זמן זה אלא כדי לקיים מצוה שעל היין בליל זה ואתא בריה ואוסיף נמי דאפי' בשום דליתיה אלא תקנת עזרא אומדין אותו בכך ואפשר נמי דאבא פליג על ברא מיהו רבנן ודאי לית להו לא כמר ולא כמר ולא משתמיט תנא וסתים כחמירתא אלא כקילתא והכו דלא להוסיף עלה ותנן נמי לעיל עד הפסח אסור עד שיגיע עד שיהא אסור עד שילא ומדלא הדר ותני קונם שאני אוכל ושאני הולך עד הפסח וקתני סתם ש"מ סיפא בתר רישא גרירא דקתני קונם יין אלמא קונם יין שאני טועם עד שיהא הפסח לרבנן עד שילא הוא הילכך הלכתא כוותייהו עכ"ל ז"ל אבל הרא"ה ז"ל כתב דהני נמי כיון דקתני להו גבי הלכתא פסיקתא דהיינו כולהו דיני דאומדנא דמייתי בתר הכי נמי הלכתא ניכהו ואע"ג דתנן לעיל עד שיהא הפסח אסור עד שילא אפשר דלא אקונם יין קאי ואי נמי אמרת דעלה קאי אגב גררא דהני אחריני תנא עד הפסח דהתם לא אתא לאשמועינן כוונת הלשון הילך הוא: האומר לחבירו וכו' זהו כבודי. וכיון דאומד מוכיח הוא שרי: ר"מ אומר אסור עד שיתן. וה"ה נמי דפליג אקמייתא דאסור עד שיטול והכי איתא בירושלמי כבר פרשתי משנה זו בפרק ארבעה נדרים (לעיל דף כד.) בארוכה בס"ד: לשאת את בת אחותו. משום דמצוה הוא כדאמרינן פרק הבא על יבמתו (יבמות סב:) הנושא את בת אחותו עליו הכתוב אומר אז תקרא וה' יענה: שלא נתכוון זה אלא לשם אכילה ושתיה. ולא שיהא אסור בכניסת הבית וטעימת טיפת צונן: תוספתא (סוף פ"ד) היה מסרב בחבירו שיאכל אצלו במשתה ואמר קונם ביתך שאני נכנס תוך המשתה אסור אחר המשתה מותר:

הדרן עלך קונם יין

עין משפט נר מצוה

מא א טוי"ד סי' רכ:
מב ב ג מיי' פ"ח מהל' נדרים הל"ד סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סי' רלב סעי' כ:
מג ד מיי' שם הל"ט וסמג שם טוש"ע יו"ד סי' ריח סעי' ג:
מד ה מיי' שם הל"י טוש"ע שם סעי' ד:

ע"כ שייך לע"א

[תוספתא פ"ד] [לעיל כד.] [שם וגיטין עד:] [ג"ג ואתר] לעיל כד.

תוספות

עד ר"ח אדר הראשון. דסתם אדר הוא אדר הראשון: שלא נתכוון זה אלא עד שדרך בני אדם לשתות יין. דהיינו עד לילי הפסח דבליל פסח יש לנו לומר שלא אסר עצמו: עד שיהא הצום. צום העשור: עד לילי הצום. דהיינו סעודה של יום הכפורים דרגילין לאכול בשר כדאיתא בחולין (דף פג.) רבי יוסי הגלילי אומר אף ערב יום הכפורים בגליל: שדרך בני אדם לאכול שום. דהיינו ליל שבת שהוא מתקנת עזרא שיאכלו שום בע"ש: האומר לחבירו כו'. דברים שבלב כי הני דמוכחי הויין דברים ואע"פ שלא פירש כמו שפירש חשבינן ליה: כור אחד של חטין וכו'. הני תרי בבי נתפרשו למעלה בפרק ארבעה נדרים (דף כד'): ר"מ אמר עד שיתן. אבל ברישא מודה דקאמר [אם] אין אתה בא ונוטל וזה רגילות שיאמר זה הוא כבודי ושיתרצה מעליא הוא אבל הכא אין רגילות לומר שתקבלתי מאחר שמפליגו שיתן לבנו: לשאת בת אחותו. אורחא דמילתא נקט כדאמר (יבמות סב:) הנושא בת אחותו עליו הכתוב אומר אז תקרא וה' יענה: שלא נתכוון זה להכנס לביתו אלא לאכילה ושתיה סעודה גדולה שמפליגו בדבר:

*) והתניא. בניחותא. מכלל דרישא לא במעוברת בתמיה הא ודאי במעוברת איירי דהא קתני עד אדר ראשון אלא ודאי במעוברת וקשיא רישא אסיפא אלא רישא דלא ידע דמעוברת סיפא דידע דמעוברת ונדר עד אדר שני וקאמר דאדר סתם של מעוברת היינו אדר שני דחדש העיבור אדר ראשון הוא ולא אדר שני חדש שהרי אדר הראשון משלמים יום שני מכ"מ ועוד דמגילה ופורים בשני אלמא ראשון חודש העיבור: **הדרן עלך קונם יין**

*) שייך לריש העמוד

פי' הרא"ש

מכלל דרישא לאו במעוברת עסקינן. אם כן מאי אדר ראשון דקאמר אלא ודאי ה"ק אם היה יודע שהיא מעוברת ורישא בדלא ידע:

הדרן עלך קונם יין

הגהות הב"ח (א) במשנה עד שיהא הפסח אינו אסור אלא עד ליל פסח שלא נתכוון זה אלא עד שעה שדרך כצ"ל: (ב) שם לאכול שום כצ"ל ואות ב' נמחק: (ג) שם האומר לחבירו קונם שאתה נכנס לי עד: (ד) שם היו מסרבין בו לשאת: (ה) רש"י ד"ה אלא שמע וכו' הילכך אסור עד אדר הראשון:

רבי אליעזר אומר פותחין לאדם בכבוד אביו ואמו וחכמים [א]אוסרין אמר רבי צדוק [ב]עד שפותחין לו בכבוד אביו ואמו יפתחו לו בכבוד המקום אם כן אין נדרים (א) [ג]מודים חכמים לר' אליעזר בדבר שבינו לבין אביו ואמו שפותחין לו בכבוד אביו ואמו ועוד אמר רבי אליעזר *פותחין בנולד וחכמים [ד]אוסרין כיצד אמר קונם (ב) שאני נהנה לאיש פלוני ונעשה סופר או שהיה משיא את בנו (ג) ואמר אילו הייתי יודע שהוא נעשה סופר או שהיה משיא את בנו בקרוב לא הייתי נודר קונם לבית זה שאני נכנס ונעשה בית הכנסת אמר אילו הייתי יודע שהוא נעשה בית הכנסת לא הייתי נודר רבי אליעזר מתיר וחכמים [ה]אוסרין: **גמ'** מאי אין נדרים אמר אביי [ו]אם כן אין נדרים ניתרין יפה ורבא

רש"י

רבי אליעזר אומר פותחין לאדם בכבוד אביו ואמו. (ד) שאומר לו אילו היית יודע שאומרים על אביך אוי לו לאב שגדל בן רשע כזה שהוא פרוץ בנדרים שכן רשעים דרכן לנדור כדאמרינן לעיל בפירקין קמא (דף ט.) ואם אמר לאו דאילו הייתי יודע לא הייתי נודר מתירין לו: וחכמים אוסרין. שאפילו אין דעתו להתחרט נותנים לו דעת (ה) להתחרט: רבי צדוק אומר עד שפותחין לו בכבוד אביו ואמו כו'. כלומר אם כן יכולים לפתוח לו בכבוד אביו ואמו פותחין לו נמי בכבוד המקום שיכולים לומר לו נמי שכנגד הקב"ה עושה שנודר ורשע הוא לשמים: אלא אם אתה אומר כן. שפותחין לו בכך: אין נדרים. בגמרא מפרש לה: בדבר שבינו לבין אביו ואמו. במה שהדיר והם צריכים לו להנאתו שפותחין לו בכבודם: פותחין בנולד. בדבר שלא היה בעולם בשעת נדרו (ו) ועדיין עתידין לבוא לעולם לאחר שנדר ומפרש כילד: ונעשה סופר. אית דאמרי תלמיד שהוא צריך לו ואית דאמרי לבלר שצריך לו נמי: או שהיה משיא. המודר את בנו ואמר אילו הייתי יודע כו' בקרוב זמן לא הייתי נודר: ונעשה. אותו בית: בית הכנסת. האי נולד ממש הוא: ר"א מתיר וחכמים אוסרין. דקסברי אין פותחין בנולד ובמס' נזיר בפ' ב"ש (דף לב:) מפרש דזכינהו חכמים לר' אליעזר והודה להם: גמ' מאי אין נדרים. דקאמר (ז) לן רבי צדוק לר' אליעזר אין נדרים: ניתרין יפה. כדפרשינן לעיל אפילו שאין דעתו להתחרט מתוך שמאיימין עליו כל כך משום כבוד אביו ואמו אומר שמתחרט אבל אין מתחרט לגמרי:

אין

ר"נ

רבי אליעזר אומר פותחין לו לאדם בכבוד אביו ואמו. שאומרים לו אילו היית יודע שמבזין אביך ואמך על שאתה קל בנדרים וכדאמרינן (סנהדרין נב.) דקרו לרשיעא בר צדיקא רשיעא בר רשיעא כלום היית נודר. לשון אחר שיאמרו שאתה למדת מהם שאף הם מזלזלין בנדרים: וחכמים אוסרים. בגמרא מפרש טעמייהו: אמר ר' צדוק עד שפותחין בכבוד אביו ואמו פותחין לו בכבוד המקום. כלומר רבי אליעזר כי היכי דשרי לפתוח בכבוד אביו ואמו שרי נמי לפתוח בכבוד המקום שאומרין לו אילו היית יודע כשנדרת שהיית מיקל בכבוד המקום דהא אמרינן בספרי שהוא כנודר במלך עצמו כלום היית נודר: אמרו לו אם כן אין נדרים. כלומר אפי' ר' אליעזר מודה לרבנן דבכבוד המקום אין פותחין דאם איתא דפותחין אין נדרים ובגמרא מפרש *מאי דבר שבינו לבין אביו ואמו כגון שאסרם בהנאתו ומיהו נהי דמסקינן הכא דאין פותחין בכבוד המקום דוקא בכבוד המקום הוא דאין פותחין משום דאם איתא דפותחין אין נדרים נתרים יפה כדאיתא בגמ' שאין שום אדם שיעיז פניו לומר שאפי' היה יודע שהוא מיקל בכבוד המקום היה נודר ואפי' לא היה נמנע לכך מתחלה ישקר לומר כן אבל בכבוד מצוה אחת פותחין וכדתנן לקמן (דף סה:) פותחין לו מן הכתוב בתורה אילו היית יודע שאתה עובר על לא תשנא את אחיך בלבבך כלום היית נודר משום דמצוה אחת כי הני דמני תנא לא חמירא להו לאינשי כולי האי ואי אפילו אדעתא דהכי היה נודר לא ישקר לומר אילו הייתי יודע שכן לא הייתי נודר והיינו כמי דתנן פותחין בשבתות: ירושלמי הכל מודים בכבוד רבו שאינו מעמיד דתנינן ומורא רבך כמורא שמים הלכך אין פותחין בו: גמ' מאי אין נדרים אמר אביי אם כן אין נדרים ניתרין יפה. שאפילו אם מתחילה לא היה נמנע מפני כבוד המקום לא יעיז פניו בכך לפני חכם וישקר ויאמר אילו הייתי יודע לא הייתי נודר נמצא שאין נדרים מותרין יפה ומשום הכי מודה רבי אליעזר לרבנן שאין פותחין לו בכבוד המקום ומיהו בכבוד אביו ואמו פליג דרבנן אסרי דסבירא להו לא שנא בכבוד המקום ולא שנא בכבוד אביו ואמו אין אדם מעיז הלכך אין פותחין ורבי אליעזר סבר בכבוד המקום הוא דאין אדם מעיז אבל בכבוד אביו ואמו מעיז הלכך פותחין:

ורבא

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"ו מהלכות שבועות הל' י ופ"ד מהל' נדרים הל' ה סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רכח סעיף יא:

ב ב מיי' פ"ו מהלכות שבועות הל' ה טוש"ע י"ד שם סעיף י:

ג ג (מיי' שם) טוש"ע י"ד שם סעיף יא:

ד ד ה מיי' שם הל' יב טוש"ע שם סעיף יב:

ה ו (מיי' שם) טוש"ע שם סעיף י:

מפרש לה הס"ד ומס"ד דבר שבינו כו'

מסורת הש"ס

נזיר לב:

פי' הרא"ש

רבי אליעזר אומר פותחין לאדם בכבוד אביו ואמו. ואומרים לו אילו היית יודע שיאמרו העולם לאביך ולאמך ראו גידולין שגידלתם כמה נכנס קל בנדרים ונמצאת מזלזל בכבודם כלום היית נודר: וחכמים אוסרים. דחיישינן שמא משקר כי הוא בוש לומר שלא היה מניח בשביל כבודם ונמצא שחכם מתיר נדר זה בלא חרטה ותיירי שאינו מתחרט מעיקרא דקי"ל פותחין בחרטה ואין צריך למצוא לו פתח כשהוא מתחרט מעיקרא: יפתחו לו בכבוד המקום. בא להקשות על דברי ר"א כי היכי דפותחין בכבוד אביו ואמו ולא חיישינן שמא ישקר יפתחו לו נמי בכבוד המקום ויאמרו לו אילו היית יודע שתקרא רע לפני המקום כלום היית נודר: אמרו לו. השיבו חכמים דרבי אליעזר מהא לא תסייען דאף ר"א מודה בהא דודאי ישקר דלא אליף איניש כולי האי שיאמר שלא היה מניח בשביל זה ולא דמי לרשב"ג *) דפתח להוא גברא ים בוטה כמדקרות חרב ולשון חכמים מרפא (לעיל כב.) דפתחינן בסיפיה דל' כגון התקיימו כאילו מקריב עליו קרבן דהיינו כבוד המקום דהתם אומר לו מן הפסוקים כהך דתנן במתני' (לקמן סה:) מעובר על לא תשנא ולא תקום ולא תטור אבל היכא שמזכיר לו כבוד המקום אז ודאי משקר: בדבר שבינו לבין אביו ואמו. כגון שהדיר אביו: ועוד אמר ר"א. קולא אחרת בנדרים פותחין בנולד כגון דבר שאינו מצוי ונולד ונתחדש אחר שנדר ואילו ידע מעיקרא שיתחדש דבר זה לא היה נודר: וחכמים אוסרים. דטעמא דחרטה משום שע"י חרטה נעקר הנדר מעיקרו ובדבר שאינו מצוי אינו נעשה נדר טעות מעיקרו כי בשביל זה לא היה מניח מלידור כי היה סבור שלא יבא לעולם: ונעשה סופר. תלמיד חכם והכל צריכין לו: והיה משיא את בנו. כגון שהדירו לזמן ולא היה סבור שישיא את בנו בתוך אותו זמן ויצטרך לילך לחופת בנו: גמ' א"כ אין נדרים נשאלין לחכם. דפתיחה דבכבוד המקום שייכא בכל הנדרים ואם יפתחו לו בכבוד המקום כשידור פעם אחת לא יבא לחכם להתיר לו אלא יפתח זה הפתח לעצמו והוא אינו יודע דהוא אינו מוחל אבל אחרים מוחלין לו:

*) [צ"ע נר"ג]

בשלמא

תוספות

רבי אליעזר אומר פותחין לאדם בכבוד אביו. כלומר אילו היית יודע שאומרים עליך לאביך ולאמך ראיתם בנכם קל בנדרים ויתביישו וי"מ שיאמרו העולם אוי לאב ולאם שהגדילו בן שקל בנדרים כזה: וחכמים אוסרין. דחיישינן שמא יתבייש ויאמר מדעת כן לא נדרתי וישקר: אמר ר"א בר צדוק. לאיים לדברי חכמים: עד שפותחין בכבוד אביו יפתחו בכבוד המקום. פירוש אילו היית יודע שקוראין אותך רע לפני המקום כלום היית נודר: אמרו לו אין נדרים. ובגמרא מפרש ליה: קונם שאיני נהנה לפלוני ונעשה סופר. וצריך לו לפי שהוא כותב שטרות העיר או שמשיא בנו וצריך ליכנס לביתו לחופת בנו: ואין חכמים מודים. בגמרא מפרש במאי פליגי: *) אמרו לו מת. ובגמרא פריך מת נולד הוא: ועוד אמר ר' [אליעזר]. קולא אחרת: מאי אין נדרים. אמר אביי אין נדרים נתרים יפה. כלומר שבלב מקיים הנדר ומחמת בושת אומר שלדעת כן לא נדר:

*) ד"ז שייך לקמן ס"ה א' במשנה קודם ד"ה כתולה

אין

הגהות הב"ח

(א) במשנה ומודים חכמים: (ב) שם שאיני נהנה כצ"ל וכן לקמן: (ג) שם את בנו בקרוב ואמר אילו הייתי: (ד) רש"י ד"ה ר' אליעזר וכו' שאומרים לו אילו היית יודע שיאמרו על אביך: (ה) ד"ה וחכמים וכו' לו דעת לומר שיתחרט הס"ד ואח"כ מ"ה אמר ר' צדוק עד וכו' א"כ שיכולים לפתוח וכו' בגמרא מפרש לה הס"ד: (ו) ד"ה פותחין וכו' בשעת נדרו עדיין ועתידין לבוא: (ז) ד"ה מאי וכו' דקאמר ליה ר' צדוק לר' אליעזר הס"ד:

תורה אור

ורבא אמר א"כ אין נדרים נשאלין לחכם תנן ומודין חכמים לרבי אליעזר בדבר שבינו לבין אביו ואמו שפותחים לו בכבוד אביו ואמו בשלמא לאביי דאמר אם כן אין נדרים ניתרין (א) הכא כיון דאיחצף ליה הא איחצף ליה אלא לרבא דאמר אם כן אין נדרים נשאלין לחכם הכא אמאי פותחין אמרי כיון דכל נדרי לא סגיא להון דלאו חכם הכא נמי פותחין: ועוד אמר רבי אליעזר פותחין בנולד כו': מ"ט דרבי אליעזר אמר רב חסדא דאמר קרא °כי מתו כל האנשים והא מיתה דנולד הוא מכאן שפותחין בנולד ורבנן מאי טעמייהו קסברי הנהו מי מייתי והא אמר ר' יוחנן משום ר' שמעון בן יוחי כל מקום שנאמר נצים ונצבים אינן אלא דתן ואבירם אלא אמר ר"ל שירדו מנכסיהן אריב"ל כל אדם שאין לו בנים חשוב כמת שנאמר °הבה לי בנים ואם אין מתה אנכי ותניא *ארבעה חשובין כמת עני ומצורע וסומא ומי שאין לו בנים עני דכתיב כי מתו כל האנשים מצורע דכתיב °אל נא תהי כמת וסומא דכתיב °במחשכים הושיבני כמתי עולם ומי שאין לו בנים דכתיב הבה לי בנים ואם אין מתה אנכי

תניא

שמות ד | בראשית ל | במדבר יב | איכה ג

ע"ז ה. ע"ש [לעיל ז:]

ר"נ

ורבא אמר אם כן אין נדרים נשאלים לחכם. אם כן דפותחין לו בכבוד המקום לא יהו נדרים נשאלים לחכם שכל אחד ואחד פותח פתח זה לעצמו שהרי פתח זה ראוי לכל הנדרים וקשיא לן אי מהאי טעמא מודה רבי אליעזר בכבוד המקום אמאי פליג בכבוד אביו ואמו דהא איכא למיחש נמי להאי טעמא ואפשר דס"ל לרבי אליעזר דאיכא נדרים דקילי כולי האי שאין לאביו ולאמו זלזול בהן והני ליכא למפתח בהו בכבוד אביו ואמו הלכך כיון דכל נדרים לא סגי להו בהאי פתחא בנדרים דסגי להו נמי פותחין כדמסקינן בשמעתין ורבנן סבירא להו דאם איתא דפותחין לכולהו נדרי סגי ואם כן אין נדרים נשאלין לחכם הלכך בכולהו אין פותחין: עוד אפשר לי לומר דה"ק אמר אביי א"כ אין נדרים מותרין יפה ומש"ה מודה ר' אליעזר לרבנן בכבוד המקום ופליג בכבוד אביו ואמו בההוא טעמא גופיה וכדכתיבנא לעיל דרבי אליעזר לא חייש לטעמא דאין נדרים מותרין יפה ורבנן חיישי ורבא פליג עליה ואמר אין בכבוד המקום קושטא קאמרת דאיכא למיחש לאין נדרים נתרין יפה ומשום הכי כולי עלמא מודו דאין פותחין בו אבל בכבוד אביו ואמו אפילו רבנן לא חיישי ביה לאין נדרים נתרין יפה דהא תנן דלכבוד מלוה את פותחין וכדכתיבנא במתני' וכבוד אביו ואמו נמי לא סגא אלא טעמייהו דרבנן דאסרי בכבוד אביו ואמו משום דאם איתא דפותחין כיון דבהאי פתחא סגי לכולהו נדרי אין נדרים נשאלין לחכם ור' אליעזר לא חייש להאי טעמא כלל: תנן ומודים חכמים לר"א וכו'. כיון דאיחלף ליה הא איחלף. כיון שמתחלה העיז פניו לאסרן בהנאתו איחלף וכשפותחין לו בכבודן לא משקר ומש"ה פותחין דליכא למיחש: הכא אמאי פותחין. והא איכא למיחש דכיון דידע דפותחין לו בכבוד אביו ואמו אף הוא יפתח לעצמו ולא ילך אצל חכם: כיון דכל נדרי לא סגיא להו בלא חכם. שהרי בשאר נדרים אין פותחין בהם בכבוד אביו ואמו ומתוך שאינו יודע למצוא בהן פתח צריך הוא שילך אצל חכם ה"נ פותחין שמתוך שהורגל לילך אצל חכם אף בנדרים הללו ילך אצלו: מתני' ועוד אמר ר' אליעזר פותחין בנולד. אע"ג דאפסקוה רבנן למלתיה דר"א ליכא למידק מאי ועוד אע"ג דדייק הש"ס הכי בפרק עושין פסין (עירובין דף כג.) דשאני הכא דהוי להתירא וכחא דהתירא אלים טובא ומשום הכי אף על גב דאפסקוה רבנן למלתיה קתני ועוד: וחכמים אוסרים. משום דפתח דשכיח הוא דמשוי ליה לנדר נדר טעות אבל נולד לא: ונעשה סופר. וצריך לו תמיד או שהיה משיא את בנו ורגילין לאכול בסעודת הנשואין: רבי אליעזר מתיר וחכמים אוסרין. משום דנקט בבי טובא הדר ותנא דבכולהו ר' אליעזר מתיר וחכמים אוסרין: גמ' מאי טעמא דרבי אליעזר. דאילו רבנן מסתבר טעמייהו כדכתיבנא במתני': כי מתו כל האנשים המבקשים את נפשך. אף על גב דיתרו השביע למשה כדכתיב ויואל משה לשבת את האיש ויתן לו את צפורה אפילו הכי משה רבינו לא היה נשבע אלא מתוך שהיה ירא מדתן ואבירם ולפיכך פתח לו הקב"ה כי מתו כל האנשים המבקשים את נפשך: ורבנן מאי טעמייהו. מאי עבדי בהאי קרא: קסברי הנהו מי מתו. בתמיה: כל מקום שנא' נצים ונצבים אינן אלא דתן ואבירם. נצים שני אנשים עברים נצים (שמות ב) נצבים כדכתיב (שם ה) ויפגעו את משה ואת אהרן נצבים לקראתם ולא ידעינן מאן ניהו אלמא אותן אנשים שהיו נצים שהלשינו למשה דתן ואבירם היו והם עצמם היו בעדת קרח ושמע מינה דלא מתו: אלא אמר ריש לקיש שירדו מנכסיהם. והכי מפרשי ליה רבנן להאי קרא דכי מתו: ארבעה חשובים כמת. כבר פרשתי בפ"ק (דף ז: ד"ה שנא') מנלן דירדו מנכסיהם טפי מחד מהנך ארבעה: ירושלמי ועוני לאו נולד הוא אמר רבי זעירא העניות מצויה ותהות לאו נולד הוא אמר רבי אילא התהות מצויה:

תניא

אותם שהיו נצבים פגעו במשה ואהרן וכל מקום לאו דוקא דאינו כתוב במקום אחר דאי משום דכתיב ודתן ואבירם יצאו נצבים הכי הוא מפרש בהדיא ולא איצטריך ליה: אלא שירדו מנכסיהם. ובנולד כי האי דפוטי מודו רבנן: ארבעה חשובים כמתים. ונפקא מינה למנבי עלייהו למתני:

דתנן

רש"י

אין נדרים נשאלין לחכם. שאומר בלבו מה לי לילך אצל חכם לא צריכנא דודאי מותר הוא דכל כך הנאהו ומתירו הוא בעצמו והתורה אמרה לא יחל דברו הוא אינו מוחל אבל אחרים מוחלים לו: בשלמא לאביי דאמר. היינו טעמא דרבנן משום דאין ניתרים יפה הכא מודו ליה לרבי אליעזר: דכיון דאיחלף. כולי האי מעיקרא דאדריה לאביו ולאמו מנכסיו הא איחלף ליה ועומד בחולפו כדמעיקרא ואי (ב) מתחרט ודאי חרטה ופיו ולבו שוין ואהכי מתירין לו בכך: אלא לרבא דאמר היינו טעמא משום דאין נדרים נשאלין לחכם. הכא נמי בנדרים שבינו לבין אביו ואמו אמאי מודו רבנן הא נמי לא אתו לשיולי לחכם ומתיר הוא בעצמו בכבוד אביו ואמו: אמרי כיון דשאר נדרים לא סגי. בלא שאלה לחכם משום דאין פותחין בכבוד אביו ואמו שלא יתיר (ג) עצמו הכא בנדר שבינו לבין אביו ואמו מודו רבנן דפותחין דבשביל האי נדר גרידא דפתחו בכבוד אביו ואמו לא אתי למימר אין נדרים נשאלין לחכם כיון דכולהו נדרים בעלמא נשאלין לחכם: כי מתו כל האנשים. לפי שנדר משה ליתרו שלא לשוב מצרימה בשביל אותן האנשים המבקשים את נפשו כדמפרש לקמן ויואל משה ופתח לו המקום בכך לך שוב מצרים ומותר גלך כדין שבשביל אותן שנדרת כבר מתים הן: ורבנן. דלא סברי ליה דפותחין בנולד אמרי לך ההוא לאו נולד הוא (ד) דהאי קמ"ל רחמנא כי מתו מי מתו אלא ירדו מנכסיהם והיינו כי מתו דהכי קאמר רחמנא הנהו כבר מתו באותה שעה קודם שנדרת ולא הוי נולד אהכי אשתרי בההיא חרטה אבל בנולד לאו היינו חרטה להתיר בה את הנדר: והאמר ר' יוחנן משום ר' שמעון בן יוחי כל מקום כו'. כולא תירוצא דרבנן היא: (ה) ואינו אלא דתן ואבירם. ולא מתו עד מעשה קרח אלא האי כי מתו שירדו מנכסיהן כבר בשעת הנדר דלאו נולד הוא והיו כמתים: במחשכים הושיבני כמתי עולם. כשאדם נתון במחשך ואינו רואה חשוב כמת:

אין

לשוב למצרים ופתח לו הקב"ה פתח שאם היה יודע שמתו שונאיו לא היה נודר ואע"פ מכל מקום עיקר הנדר היה משום דבלאו הכי לא היה רשאי לשוב למצרים מפני שונאיו מי מתו: כל מקום שנאמר נצבים אינם אלא דתן ואבירם. שכן מצינו בהם (במדבר טז) אשר הצו וכתיב (שם טז) יצאו נצבים הלכך שני אנשים עברים נצים היו דתן ואבירם וכן (שמות ה) ויפגעו

תוספות

אין נדרים נשאלין לחכם. אם פותחין בכבוד המקום בלא חרטה אחרת כל אחד ואחד יתיר נדרו בפ"ע ואתי לזלזולי: כיון דאיחליף אחליף. וליכא למיחש פן יהיה נלנו לקיים הנדר בכל ענין דכיון דהחליף כולי האי לא יתביים לומר שנדר בכל ענין כו': אלא לרבא דאמר אין נדרים נשאלין לחכם. לפי שאין החכם מוצא חרטה אלא מגוף הנדר הכא אמאי פותחין שהרי חרטה זאת אינה מגוף הנדר ויש לחוש דבכל נדרים לא ישאל לחכם: כיון דבכל נדרים לא סגי בלא חכם. דלא אסרו רבנן לפתוח בכבוד אביו ואמו כ"א בזה לא יטעה וילך אצל חכם: ועוד אמר רבי אליעזר. קולא אחרת בנדרים והכא לא פרכינן כיון דאפסקו רבנן אמאי תנא ועוד כדפריך פרק שני דעירובין (דף כג.) דכיון דקולא היא אית ליה שפיר למתני' ועוד דלא פריך הכי אלא גבי חומרא (אלא) לפי שאין חידוש להחמיר: פותחין בנולד וחכמים אוסרין. פי' דבשביל הנולד אין נעשה הנדר נדר טעות וטעמא דכל חרטה דע"י חרטה נעשה הנדר טעות ובטל מעיקרו: מאי טעמא דרבי אליעזר. דמסברא יש לנו לומר דאין פותחין בנולד: כי מתו כל האנשים. משה נדר שישב אצל חמיו במדין לפי שהיה ירא לשוב למצרים מפני דתן ואבירם ופתח לו הקב"ה פתח ממה שמתו ומיתה הוי נולד: ורבנן. פי' היכי סברי מתו בתמיה כל מקום שנאמר נצים כדכתיב שני אנשים נצים נצבים דכתיב ויפגעו את משה ואת אהרן נצבים וה"פ

פי' הרא"ש

בשלמא לאביי דאמר א"כ אין נדרים נתרין יפה. והיינו נמי טעמא דחכמים בכבוד אביו ואמו: הכי נמי כיון דאחלפיה אחלפיה. דכיון שהחליף פניו להדיר אביו ואמו ג"כ בשעת התרה נמי אם אין לו חרטה גמורה יחליף פניו ויאמר שלא היה מניח בשביל כבודם: הכא אמאי פותחין. הכי נמי איכא למיחש שיפתח לעצמו ומשני כיון דשאר נדרים אין פותחין בכבוד אביו ואמו לא אתי למטעי כי אין חלוק בנדרים וכמו שנדר אחר צריך לבא לפני חכם גם בזה ילך לפני חכם: מ"ט דר' אליעזר. דמסתבר טעמייהו דרבנן דפתיחת נולד לא הוי חרטה מעיקרא: כי מתו כל האנשים. משה נדר לשבת במדין ושלא נודר ואע"פ שנדר ליתרו חמיו

הגהות הב"ח (א) גמ' נתרין יפה הכא כיון: (ב) רש"י ד"ה דכיון דאיחלף וכו' ואי אמר דמתחרט ודאי נתחרט בלבו ופיו ולבו שוין: (ג) ד"ה אמרי וכו' שלא יתיר בעצמו: (ד) ד"ה ורבנן וכו' דהא קמ"ל וכו' אלא שירדו מנכסיהם וכו' והכי קאמר וכו' ואהכי אשתרי: (ה) ד"ה אינו אלא דתן וכו' בשעת הנדר והיו כמתים דלאו נולד הוא. הס"ד:

תניא *[א]המודר הנאה מחבירו אין מתירין לו אלא *בפניו מנה"מ אמר רב נחמן דכתיב °ויאמר ה' אל משה במדין לך שוב *מצרים כי מתו כל האנשים אמר לו במדין נדרת לך והתר נדרך במדין דכתיב °ויואל משה אין אלה אלא שבועה דכתיב °ויבא אתו באלה(א) °וגם במלך נבוכד נצר מרד אשר השביעו באלהים(חיים) מאי מרדותיה אשכחיה צדקיה לנבוכד נצר דהוה קאכיל ארנבא חיה א"ל אישתבע לי דלא מגלית עילוי ולא תיפוק מילתא אישתבע (ב) לסוף הוה קא מצטער צדקיהו בגופיה איתשיל אשבועתיה ואמר שמע נבוכד נצר דקא מבזין ליה שלח ואייתי סנהדרין וצדקיהו אמר להון חזיתון מאי קא עביד צדקיהו לאו הכי (ג) אישתבע בשמא דשמיא דלא מגלינא א"ל איתשלי אשבועתא [א"ל מתשלין אשבועתא] אמרי ליה אין אמר להו בפניו או אפילו שלא בפניו אמרי ליה בפניו אמר להון ואתון מאי עבדיתון מאי טעמא לא אמריתון (ד) לצדקיהו מיד °ישבו לארץ ידמו זקני בת ציון אמר רבי יצחק (ה) ששמטו כרים מתחתיהם: **מתני'** רבי מאיר אומר יש דברים שהן כנולד [ב]ואינן כנולד *ואין חכמים מודים לו כיצד אמר קונם (ו) שאני נושא את פלונית שאביה רע אמרו לו מת או שעשה תשובה קונם לבית זה שאני נכנס שהכלב רע בתוכו או שהנחש בתוכו אמרו לו מת הכלב או שנהרג הנחש הרי הן כנולד (ז) ואינו כנולד *ואין חכמים מודים לו: **גמ'** קונם שאני (נכנס לבית זה שהכלב) וכו' מת נולד הוא א"ר הונא נעשה כתולה נדרו בדבר ור' יוחנן אמר (ח) *כבר מת וכבר עשה תשובה (ט) קאמרי ליה מתיב

רש"י

אין מתירין לו. לנודר אלא בפניו של מדיר: במדין לך. מהו במדין לך אלא הכי קא"ל במדין נדרת לפני יתרו לך והתר בפני יתרו שאין מתירין לו לאדם אלא בפניו ויתרו הדירו למשה שלא לשוב מצרים מפני אותן אנשים המבקשים להורגו ואמר (י) רבי תלמיד חכם מיפר לעצמו: ארנבא חיה. שאינה מבושלת ואית דאמרי חיה ממש שאכל אותה כשהיא חיה: הוה מצטער צדקיהו בגופיה. שהיה רוצה לגלות הדבר (כ) שיהו מבזין אותו בני העולם: איתשיל אשבועתיה. נשאל על שבועתו: מאי עבדיתו. דשריתון ליה מ"ט לא אמריתון ליה לצדקיהו דלא מציתו למשריה אלא בפניו: מתני' שהן כנולד. דדמו לנולד אבל הן ממש אינן נולד ופותחין בהן: שאביה רע. תולה נדרו (ל) ברעות אביה מכלל דאי לא הוה רשע היה נושא אותה: או שעשה תשובה. דהיינו נולד פותחין בה ואומר לו בשעת חרטה אילו היית יודע שאביה עושה תשובה כלום היית נודר והוא אומר לאו וה"נ מכלב ונחש: גמ' מת נולד הוא. דהוי נולד גמור ומאי קאמר אינו כנולד: אמר רב הונא נעשה כתולה נדרו בדבר. ברשעת אביה דמשמע כל זמן שאביה בחיים דודאי אם אמר שאיני נושא את פלונית סתם ודאי כדקאמרת השתא דאמר שאביה רע לפי שהוא רשע אינו נושא את בתו ואהכי פותחין לו לומר אילו היית יודע שמת: ורבי יוחנן אמר. לא הוי נולד כלל דבשעה שנדר כבר מת (מ) אהכי פותחין לו דכבר מת בשעה שנדר והוה ליה בטעות והא דאמר במתני' שהן כנולד דדמו לנולד פורתא:

מתיב

ר"ן

תניא המודר הנאה מחבירו אין מתירין לו אלא בפניו. איכא מ"ד דדוקא כשהנדר לצורך חבירו כנדר שנדר משה ליתרו לישב עמו להנאתו וכשבועת צדקיהו לנבוכד נצר דמייתי בסמוך שהיתה לתועלתו כדי שלא יבזוהו אבל נדר שנדר שלא לצורך חבירו מתירין לו שלא בפניו ומסתברא דהא מילתא תליא במאי דפליגי בירושלמי בטעמא דאין מתירין לו אלא בפניו דאיכא מ"ד התם דטעמא דמילתא מפני הבושה כלומר שיתבייש מחבירו שהנדר היה להנאתו ועכשיו רוצה שיתירו לו והאי טעמא לא שייך אלא כשהנדר היה להנאתו הא לאו הכי משמע דמתירין אותו אפילו שלא בפניו מיהו איכא *דיהיב טעמא התם מפני החשד כלומר שחבירו שהוא מודר ממנו לא ידע בהתירו וכשהוא נהנה ממנו יחשדנו שהוא עובר על נדרו ולהאי טעמא אפי' נדר שהוא שלא להנאת חבירו אין מתירין לו אלא בפניו דאיכא חשדא ותו איכא בין הני תרי לישני דלמ"ד מפני החשד כל שהודיעוהו מתירין לו אפילו שלא בפניו דתו ליכא חשדא ולמ"ד מפני הבושה אפי' הודיעוהו דוקא בפניו דכל שלא בפניו ליכא בושה: והיכא דהוי בפניו ובעל כרחו של חבירו פשיטא דמתירין בנדר שאינו להנאתו של חבירו אבל בנדר שהוא להנאתו ודאי אין מתירין לו אלא מדעתו וכן כתב ר"ת ז"ל מיהו היכא שהתירוהו שלא מדעתו אי שרי נדרו או לא צריכא עיונא דבפרק השולח משמע דדיעבד הותר הנדר דאמרי' התם (גיטין לה:) גבי התקין ר"ג שתהא נודרת ליתומים וכו' ל"ש אלא שלא נשאת ופרכינן וליחוש דלמא אזלא לגבי חכם ושרי לה ואי דיעבד נמי לא מהני כי אזלא גבי חכם מאי הוי דהא נדר אלמנה להנאת יתומים הוא אלא ש"מ דאפי' להנאת חבירו כל שהתירוהו בדיעבד מותר וה"נ מדשרו ליה סנהדרין לצדקיהו ואי אפילו בדיעבד אינו מותר היכי הוי שרי ליה לצדקיהו לגלויי מילתא משמע דיעבד שרי וכ"ת אכתי קשיא דנהי דדיעבד שרי לכתחלה מיהו אסור והיכי שרו ליה סנהדרין לצדקיהו איכא למימר דלדבר מצוה מתירין ולצדקיהו הוה מצטער ביותר כשלא היה יכול לגלות ומתבטל ע"י כך ממלאכת שמים וגם מצות המלך שמצוה עליהם להתירו מצוה היא עליהם לקיים וכך תרצו בתוספות ומ"מ משמע דדיעבד מותר דאי לא מאי אהני ליה לצדקיהו מאי דשרו ליה וכדמוכח נמי ההוא דגיטין. ואחרים אמרו שאין אלו ראיות דלעולם אפילו דיעבד אינו מותר שהרי הכתוב צווח בצדקיהו ומעניש בדבר כדכתיב וגם במלך נבוכד נצר מרד אשר השביעו באלהים וכן כתב הראב"ד ז"ל ולא ורא' מה עלתה בו ובסנהדרין וההיא דגיטין נמי לאו ראיה היא דנדר אלמנה מכיון שנדרה ליתומים מה תועלת יש לתינוקות באיסור פירותיה ועוד דהכי קאמרינן דלמא אזלא לגבי חכם ושרי לה ותחשוב להיות מותרת ויתבאר הדבר במסכת גיטין בס"ד: מתני' יש דברים שהן כנולד ואינן כנולד. לפי שהוא כתולה נדרו בדבר דכיון דאמר שאביה רע משמע כל זמן שאביה רע ולפיכך כשמת או עשה תשובה שרי: גמ' נעשה כתולה נדרו בדבר. כדפרישית ומש"ה שרי אפי' בלא שאלת חכם והכי איתא בירושלמי דאמרינן התם מפני שהוא כתולה נדרו בדבר באומר קונם שאני נהנה לאיש פלוני כל זמן שהוא לובש שחורים לבש לבנים מותר רבי זעירא בשם רבי יוחנן אף הוא אינו צריך שאלה לחכם: ר' יוחנן אמר כבר מת וכבר עשה תשובה קאמרינן. כלומר שמת קודם נדרו והוה ליה נדר טעות ול"ע לרבי יוחנן היכי קתני יש דברים שהן כנולד דכיון דכבר מת לא דמי לנולד כלל:

תנא

תוספות

דתנן המודר הנאה מחבירו. שנדר בפניו שלא יהנה ממנו אין מתירין אלא בפניו לכאורה משמע דלפניו היינו דבעי מדעתו וקשה דהכא לא שייך שהרי נדר מעצמו שלא יהנה מחבירו ואין שום סברא שיצטרך דעתו להתיר נדרו לכ"נ דבפניו אינו אלא מפני החשד ואפילו בע"כ כיון שיהיה בפניו וכן משמע במדין לך והתיר נדרך אפילו בע"כ דיתרו ואתי סוגיא דהכא כטעמא דמפני החשד ובירושל' מפרש שני טעמים אחד מפני החשד שלא יחשדנו שעובר על נדרו ולא נשאל לחכם ולאותו טעם א"צ דעתו כדפרישית ועוד מפרש טעם אחר מפני בושה שאנו רוצים שיתבייש בפניו *) ומטעמי כטעמא דמפני החשד ודלא כפר"ת דגטין שמפרש בדבר שעשה לו טובה על ידי הנדר דהכא במודר הנאה איירי ולא קאמר המדיר חבירו: אמרו לו בפניו. וא"ת מה בדעתו של צדקיהו מה היתה מועלת לו ההתרה שלא בפניו וסנהדרין למה התירו לו וי"ל דצדקיהו היה מצטער ביותר על שלא היה מגלה השבועה והיה מתבטל ממלאכת שמים והוי כמו לדבר מצוה ועי"ל דמצוה על החכמים לעשות רצון המלך ולדבר מצוה מתירין כדפרישית:

כתולה נדרו בדבר. פירוש במה שהוא רע והוי כמפרש דלקמן שאביה קיים: רבי יוחנן אומר וכבר מת. והוי נדר בטעות ומותר בלא הפרה והכי קאמר ר"מ יש דברים שדומה לנולד דדומה כאילו מת אחר הנדר דאיכא למימעי ואפ"ה לא חיישינן וחכמים אוסרין דחיישינן דלמא מיחלף במת אחר שנדר וכן גזרינן כשעשה תשובה אטו היכא דלא עשה:

*) אולי צ"ל ומטעמין כטעמא

בשלמא

פי' הרא"ש

המודר הנאה מחבירו. פי' ה"ר אליעזר ממי"ץ שנדר לדעת חבירו אין מתירין לו אלא בפניו פי' מדעתו כמו אין חבין לאדם אלא בפניו דהיינו מדעתו דכיון דלדעתו נדר אין להתיר אלא מדעתו מיהו אם התירו שלא בפניו הויא התרה כדחזינן בצדקיהו שהיה צדיק גמור והתיר נדרו שלא בפני נבוכדנצר ואסור לחכם להתירו והם הוצרכו לעשות מפני אימת המלך וליתא דהמודר הנאה לא משמע כפירושו אלא משמע שנדר הנאה ממנו בפניו וצריך שיתירו לו לכתחלה בפניו ומפרש טעמא בירושלמי מפני החשד ומפני הבושה דכיון דחבירו יודע שנדר הימנו אם לא ידע כמו כן בהתרה יחשדנו שמזלזל בנדרו וגם צריך שיתבייש בפניו בהתרה וכשהוא בפניו מתירו בעל כרחו וא"צ דעתו: מתני' יש דברים שהם כנולד. נראים כנולד ואינן כנולד ופותחין בהן ואין חכמים מודין לו: אמרו לו מת. בגמרא פריך והא מיתה נולד הוא: גמ' מיתה נולד הוא. והיאך א"ר מאיר דפותחין במיתת אביה: נעשה כתולה נדרו בד"א. כאילו פירש כל זמן שאביה קיים הלכך לא הוי נולד אבל תנאי גמור לא הוי הלכך צריך התרה וכן משמע פשטא דמתני' מדקתני יש דברים שהם כנולד ואינם כנולד מכלל דפותחין לו ומתירים לו אבל בירושלמי גרס שמואל אמר משום נדר טעות כבר מת אב כבר מת כלב ר' אילעי בשם ר"א מפני שהוא כתולה נדרו בדבר באומר קונם שאני נהנה לפלוני כל זמן שהוא לובש שחורים ולבש לבנים מותר בו ר' זעירא בשם ר' יוסי אף הוא אינו צריך היתר חכם: וכבר מת. אמרו לו כבר מת אביה וכבר עשה תשובה הלכך הוי נדר טעות מעיקרא והכי [פירוש] דמתני' יש דברים שהם כנולד כלומר שאסרום חכמים כנולד אע"פ שאינן כנולד דגזר ר"מ מת כבר אטו לא מת ואין חכמים מודים לו דלא גזרינן מת כבר אטו לא מת הלכך נדר טעות הוא מעיקרא ואפי' התרה לא בעי:

בשלמא

עין משפט נר מצוה

ו א מיי' פ"ו מהלכות שבועות הל' ז ופ"ד מהל' נדרים הל' ה סמג לאוין רמא טוש"ע י"ד סימן רכח סעיף כ:

ז ב מיי' פ"ח מהלכות נדרים הלכה ב סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רלב סעיף יט:

[נ"א מצרימה]

מסורת הש"ס

[תוספתא פ"ב ע"ש]

[עי' תוס' סוטה לג: ד"ה איתבל]

[נ"א וחכמים מודים לו וכן העתיק הכ"מ]

[נ"א וחכמים מודים לו]

[עי' תוס' כתובות סג. ד"ה אדעתא]

הגהות הב"ח (א) גמ' אתו באלה וכתיב וגם במלך: (ב) שם אישתבע ליה לסוף: (ג) שם לאו הכי הוה דאישתבע בשמא דשמיא דלא מגלית א"ל איתשילית אשבועתאי אמר לסון מתשלין על שבועתא אמרי ליה: (ד) שם אמריתון ליה לצדקיהו: (ה) שם אמר ר' יצחק מלמד ששמטו: (ו) שם אמר קונם שאיני כצ"ל וכן לקמן: (ז) שם ואינן כנולד: (ח) שם ור' יוחנן אמר וכבר מת: (ט) שם קאמרינן ליה: (י) רש"י ד"ה במדין לך וכו' ואמר רבן גמליאל תלמיד חכם מיפר לעצמו: (כ) ד"ה הוה מצטער וכו' שיהו מבזין אותו: (ל) ד"ה שאביה רע תולה נדרו ברשעות אביה: (מ) ד"ה ור' יוחנן וכו' ואהכי פותחין לו דכיון דכבר מת בשעה שנדר הוה ליה טעות:

גליון הש"ס בר"ן ד"ה תניא וכו' דיהיב טעמא. עי' לעיל דף [illegible] ע"ב בר"ן ד"ה בזמן בפניו:

א מיי' פ"ח מהל' נדרים הלכה ג סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רלב סעי' ו :
ב מיי' פ"ו מהלכות שבועות הל' יא טוש"ע י"ד סי' רכח סעי' י :
ג טוש"ע שם סעי' ט:

מתיב רבי אבא *קונם שאיני נושא לפלונית כעורה והרי היא נאה שחורה והרי היא לבנה קצרה והרי היא ארוכה מותר בה לא מפני שכעורה ונעשת נאה שחורה ונעשת לבנה קצרה ונעשת ארוכה אלא שהנדר טעות בשלמא לרב הונא דאמר נעשה כתולה נדרו בדבר תנא תולה נדרו בדבר ותנא נדר טעות אלא לר' יוחנן דאמר כבר מת וכבר עשה תשובה למה לי למתני תרי זימני נדר טעות קשיא: **מתני'** ועוד אמר ר"מ פותחין לו מן הכתוב שבתורה ואומרין לו אילו היית יודע שאתה עובר על °לא תקום ועל לא תטור ועל °לא תשנא את אחיך בלבבך °ואהבת לרעך כמוך °וחי אחיך עמך *שהוא עני ואין אתה יכול לפרנסו אמר אילו הייתי יודע שהוא כן לא הייתי נודר הרי זה מותר: **גמ'** א"ל רב *הונא בר רב קטינא *לרבנן נימא כל דמעני לאו עלי נפיל מאי דמטי לי לפרנסו בהדי כ"ע מפרנסנא ליה א"ל אני אומר כל הנופל אינו נופל לידי גבאי תחלה: **מתני'** פותחין לאדם בכתובת אשתו ומעשה באחד שנדר מאשתו הנאה והיתה כתובתה ת' דינרים ובא לפני ר"ע וחייבו ליתן לה כתובתה אמר לו רבי ח' מאות דינרין הניח אבא נטל אחי ד' מאות ואני ד' מאות לא דיה שתטול היא מאתים ואני מאתים א"ל ר"ע אפי' אתה מוכר שער ראשך אתה נותן לה כתובתה אמר לו אילו הייתי יודע שהוא כן לא הייתי נודר והתירה רבי עקיבא: **גמ'** מטלטלי מי משתעבדי לכתובה אמר אביי קרקע שוה ח' מאות דינר והקתני שער ראשו ושער ראשו מטלטלי הוא ה"ק אפי' אתה מוכר שער ראשך ואוכל שמעת מינה (א) *אין מסדרין לבעל חוב אמר רב נחמן ברבי יצחק לומר

ויקרא יט, שם, שם, שם כה

ר"ן

תנא תולה נדרו בדבר. והיינו רישא דאביה רע ותנא נדר בטעות דהיינו סיפא נדר כעורה והרי היא נאה והא דלא אמרינן בסיפא גבי כעורה ונעשית נאה היינו טעמא משום דאדם רע עשוי לעשות תשובה ועשוי למות הלכך אומדים דעתו דכי אמר שאביה רע כל זמן שאביה רע קאמר משא"כ באשה כעורה שאין עשויה להיות נאה הלכך לא היה בדעתו שתהא מותרת לו לכשתהא נאה הרשב"א ז"ל אי נמי אי אמר הכי שאני נושא אשה פלונית שהיא כעורה כדקתני שאביה רע ה"נ דמשמע כל זמן שהיא כעורה אבל הכא כיון דלפלונית כעורה קאמר לא משמע כתולה נדרו בדבר החכם הותיק ר' שמואל בן החכם הגדול רבי יהודה בר חסדאי ז"ל: מתני' ועוד אמר ר"מ פותחין מן הכתוב בתורה. דאע"ג דאסקינן בפ' ארבעה נדרים (לעיל כב.) דלא פתחינן ביש בוטה כמדקרות חרב וכדשמואל דאמר כל הנודר אע"פ שמקיימו נקרא רשע וכדרבי נתן דאמר כל הנודר כאילו בנה במה דהתם שאני דהוו אומים גדולים ואי אפי' על דעת הכהן נדר יתביים לומר כן נמצא שאין נדריו נתרין יפה אבל הני דמני תנא הכא לא חמירי לאינשי כולי האי: גמ' ולימא כל דמיעני לאו עלי נפול. היכי קתני דפותחין לו שמא יעני ואי אתה יכול לפרנסו וקתני ליה בהדיא מן הכתוב בתורה דאלמא מחייב בהכי לימא ליה כל דמיעני לאו עלי נפל שאני מחויב לפרנסו לבדי מאי דמטי לי לפרנסיה בהדי כולי עלמא מפרנסנא ליה ורשאי הוא בכך אע"פ שאסר עליו נכסיו שהרי לא יתן בידו אלא ליד גבאי וכיון שאם רצה גבאי ליתן לאחר הרשות בידו שרי דהוה ליה כי ההיא דתנן (לעיל מח.) נותן לאחר משום מתנה והלה מותר בו: כל הנופל אין נופל לידי גבאי תחלה. אלא שואל מקרוביו ומתפרנס והיא שעתא קעבר אקרא דכתיב וחי אחיך עמך: מתני' פותחין לאדם בכתובת אשתו. שאומרין לו אילו היית יודע שיהא עליך לפרוע כתובתה כלום נדרת אי אמר לאו מתירין אותו: גמ' שמעת מינה מטלטלי משתעבדי לכתובה. פלוגתא היא דר"מ ורבנן (כתובות פא:): והא קתני שער ראשך ושער הראש מטלטלי הוו. ואמר לו ר"ע דמחייב לזבוני לפרוע כתובתה: הכי קאמר ליה אפי' אתה מוכר שער ראשך ואוכל. היא טורפת כל הקרקעות אפי' לא ישאר לך דבר אלא שתצטרך למכור שער ראשך לאכול: שמעת מינה אין מסדרים לב"ח. פלוגתא היא בפרק המקבל (ב"מ קיד.) איכא מ"ד דמניחין לו מטה ומפץ וכלי אומנתו °ומזון י"ב חדש דגמר מינה מיכה מערכין ואיכא מ"ד אין מסדרין ומדתנן הכא אפי' אתה מוכר שער ראשך ש"מ דאין מסדרין: *) לומר שאין מקרעים שטר כתובה. כלומר אין ה"נ דמסדרים מיהו ה"ק ליה אפי' אתה עושה לפנים משורת הדין ואינך רוצה בסדור לא תחשוב להפטר דלעולם אין קורעין כתובתה כדי שאם ימצא לך לאחר מכן תחזור ותגבה דנהי דתנן בערכין **) נתן סלע והעשיר אין לו עליו כלום וסדור מערכין גמרי' ליה ה"מ לענין סדור אבל לענין השג יד לא: ומדאמרי' הכא שמעת מינה מטלטלי משתעבדי לכתובה שמעי' מהא דלדידן דקי"ל דמטלטלי לא משתעבדי לכתובה אפי' מיניה דידיה לא משתעבדי וטעמא משום דאין זמן כתובה ידוע ושמא לא תגבה לעולם וכשהיא גובה אינה גובה אלא ע"י מיתה וגרושין הלכך לא סמכה דעתה אלא על הקרקע ומש"ה לרבנן הורע כחה של כתובה מחוב דעלמא אע"ג דמטלטלי דיתמי לבע"ח לא משתעבדי כי היכי דגבו מיניה אפי' מגלימא דעל כתפיה והכי מוכחא שמעתא דחבילה דבפרק האומר דקדושין (דף סה:) ולר"מ ***) עדיפא טפי כתובה מבעל חוב דעלמא דנהי דמטלטלי דיתמי לבע"ח לא משתעבדי לכתובה משתעבדי:

*) שייך לקמן דף סו ע"א **) [דף ז: נתן סלע והעשיר אינו נותן כלום] ***) [עי' תוס' כתובות סה: ד"ה ר"מ ובתוס' יבמות לט. ד"ה כתב]

רש"י

מתיב רבי אבא וכו' והרי היא נאה: אלא שהנדר בטעות. מעיקרא ולא הוי נדר: בשלמא לרב הונא. תנא רישא תולה (ב) נדר בדבר וסיפא תנא תולה נדר בטעות דאינו נדר: אלא לרבי יוחנן כו': מתני' על לא תקום ולא תטור. שאם בקשת ממנו כלי ולא השאילך והדרתו הנאתך או שעשה לך דבר שלא כהוגן ומתוך שנאה הדרתו והתורה אמרה לא תשנא את אחיך (ג) בלבבך התורה הזקיקתו לפרנסו ולאהבו ולהחיותו: שמא יעני ואי אתה יכול לפרנסו. מחמת נדרך: ואם אמר אילו הייתי יודע. בשעת הנדר בכל אזהרות הללו לא הייתי נודר: גמ' ונימא כל דמיעני. אמאי פותח לו שמא יעני לימא ליה מדיר לאו כל דמיעני נפול עלי לפרנסו ימטו לו גבאי לפרנסו ומאי דמטי לדידי למיהב לפרנסתו (ד) בהדי כ"ע מפרנסנא ליה. ואמאי מוזקק אני לפרנסו טפי משאר עלמא: הא נמי טעון דכל הנופל. בעניות אינו נופל לידי גבאי תחילה אלא קרובים מתגלגלין עמו: מתני' אתה מוכר שער ראשך. מפרש בגמרא: ואמר. הבעל אילו הייתי יודע כו': גמ' ש"מ. מדקאמר ח' מאות זוז הניח לנו אבא רצונה ליטול מאתים ש"מ דמטלטלי משתעבדי לכתובה והא קי"ל (כתובות פא:) דלא משתעבדי: אמר אביי. ה"ק קרקע שוה ח' מאות זוז כו': והא קתני אפי' אתה מוכר שער ראשך. ומשמע דקאמר אפי' אין לך להשלים כתובה אלא משער ראשך זקוק אתה למוכרו ולהשלים לה: ושער ראשו מטלטלי הוא. דכל העומד ליגזז כגזוז דמי: ה"ק. ר"ע אפי' אין לך מה לאכול אא"כ תמכור שער ראשך זקוק אתה ליתן לה כל הקרקע שיש לך: ש"מ אין (ה) מסדרין לבעל חוב. כלומר דהכל גובין ממנו ונותנין לבעל חובו מדקאמר ליה ר"ע אתה מוכר שער ראשך ותאכל והא קי"ל במס' ערכין (דף כג:) ובב"מ (דף קיד.) דמניחין לו כלי תשמישו ומטה ומפץ ושולחן ומזון ל' יום: הכי קאמר ליה אפי' אתה נותן לה כל אשר לך שאין לך לאכול אלא שער ראשך אין קורעין לה כתובתה עד שתפרע לה הכל משלם. ואית דאמרי אין מסדרין לבעל חוב אין עושין לו סדר של חוות שאין מניחין לו מה שסדרו חכמים כדאמרינן התם שמניחין לו כלי תשמישו ומטה וכו':

מתני'

[לקמן סו.]

תוספות

בשלמא לרב הונא כו'.

פי' הרא"ש

כ"ע מפרנסנא ליה. כלומר בשביל זה לא הייתי נמנע מלהדירו כי הייתי נותן לכיס צד
ומה שאני נותן יתנוהו לאחרים ויפרנסוהו ממה שאחרים נותנים: אינו נופל לידי גבאי
אדם מוטל על הקרובים תחלה לפרנסו עד שיעיינו הגבאין אם אין סיפק ביד הק
מתני' פותחין לו בכתובת אשתו. בפרעון כתובה אם נדר לגרשה: גמ' ש"מ מטלטלי
ופליגי בה ר"מ ורבנן בפרק האשה שנפלו (כתובות דף פא:) דרבנן אמרי כתובה גביעת מ
גביא ממטלטלי והכא קתני דגובה מד' מאות דינרין: ושער ראשו מטלטלי הוא. בעומד
קתני אפי' בעומד ליגזז: אפי' אתה מוכר שער ראשך. למזונותיך: שמע מינה
אין מעריכין אותו להניח לו מזונו של שלשים יום וכלי תשמישו כדתנן בפ' שו

(כתובות דף פא:) דרבנן סברי דכתובה גביעה מבע"ח ולא משתעבדי לה מטלטלי דאפי'
: אפי' אתה מוכר שער ראשך ואוכל. כלומר צריך אתה ליתן לה כל אשר לך ואפי'
ראשך למזונותיך אבל ודאי לפרוע הכתובה לא היה מוכר: ש"מ אין מסדרין לב"ח.
ק המקבל (ב"מ דף קיד.) דאיכא מ"ד מסדרין מניחין לו כלי תשמישו וכ"ש שער
שאין מקרעין כתובה. ומיפטר דלעולם יתחייב בה אף אם אין לו בלתי שער ראשו ונפקא
יפרענה כולה דלעולם מסדרין דנהי דטעמא דמסדרין דגמר מיכה [מיכה] מערכין
סלע והעשיר אינו נותן לו כלום י"ל דלענין השג יד לא גמרינן מערכין אלא
יב בקרא ואם מך הוא מערכך התייהו מערכך והלכך מדינא דב"ח י"ל דמסדרין אבל

מתני' אותן הימים. ימים טובים ושבתות שבהן מותר ושאר ימות השנה אסור: הותר הראשון הותר לכולן. כדאוקימנא בפ' ד' נדרים שתלאן כולן בראשון: אמר שאיני נהנה לזה קרבן ולזה קרבן צריכין פתח לכל אחד ואחד. אע"פ שאמר כל טעמיו בתוך כדי דיבור: גמ' אמר רבא. מתני' דמשוי חילוק בין היכא דאמר כולכם להיכא דאמר לזה קרבן ולזה קרבן: ר"ש היא דאמר (ב) עד שיאמר [שבועה] לכל אחד ואחד. דתנן במסכת שבועות היו חמשה תובעין אותו וכו' ר"ש אומר לעולם אינו חייב עד שיאמר לכל אחד ואחד שבועה לא לך ונמצא בכולן לשקר אבל אמר שבועה לא לך ולא לך אינו חייב אלא אחת להכי נמי מתני' היכא דאמר קונם שאיני נהנה לכולכם והותר באחד הותר בכולן: ותיפוק לי דאין רע. אמאי קא מהדר תנא דהיכא דאמרו לו והלא המיושן יפה למעיים דלא הוי נדר דמשמע דוקא יפה דאי לא הוי לא רע ולא יפה לא הותר ותיפוק ליה דלא הוי נדר דאינו רע וה"ל נדר בטעות: ועוד יפה קתני. והכי נמי גבי אשה (ג) זו לא מפני שהיא כעורה ונעשת יפה אה"נ או שחורה ונעשת לבנה אלא נאה ולבנה מעיקרא: וייפוה. שקישטוה והלבישוה ונראית יפה: מעשה לסתור. דרישא קתני אם היא נאה מעיקרא (ד) הוי נדר בטעות אבל אם נעשת נאה ע"י קישוט כגון הך דר' ישמעאל ה"ל נולד ואין פותחין בנולד והדר קא מפיק מעשה (הוא) אפי' היכא דנעשת נאה ע"י קישוט פותחין לו: חסורי מיחסרא והכי קתני. רבי ישמעאל אומר אפי' כעורה ונעשת נאה ע"י קישוט אינו נדר ופותחין לו ומעשה נמי וכו':

שן

תורה אור

לומר שאין מקרעין שטר כתובה: **מתני'** *פותחין בימים טובים ובשבתות בראשונה היו אומרים אותן הימים מותרין ושאר כל הימים אסורין עד שבא ר"ע ולימד שהנדר שהותר *מכללו הותר כולו *כיצד אמר קונם שאיני נהנה לכולכם הותר אחד מהן הותרו כולן שאיני נהנה לזה ולזה הותר הראשון הותרו כולן הותר האחרון האחרון מותר וכולן אסורין *(הותר האמצעי הימנו ולמטה מותר הימנו ולמעלה אסור) שאני נהנה לזה קרבן ולזה קרבן צריכין פתח לכל אחד ואחד *קונם יין שאני טועם שהיין רע למעיים אמרו לו והלא המיושן יפה למעיים הותר במיושן ולא במיושן בלבד הותר אלא בכל היין *קונם בצל שאני טועם שהבצל רע ללב אמרו לו הלא הכופרי יפה ללב הותר בכופרי ולא בכופרי בלבד הותר אלא בכל הבצלים מעשה היה והתירו ר"מ בכל הבצלים: **גמ'** הותר האחרון האחרון מותר וכולן אסורין מאן תנא אמר רבא *ר"ש היא דאמר עד שיאמר שבועה לכל אחד ואחד: קונם יין שאני טועם וכו': ותיפוק ליה דאין רע אמר ר' אבא ועוד יפה קתני: קונם בצל שאני טועם שהבצל וכו': ותיפוק ליה דאין רע אמר ר' אבא ועוד יפה קתני: **מתני'** פותחין לאדם בכבוד עצמו ובכבוד בניו אומרים לו אילו היית יודע שלמחר אומרין עליך כך היא ווסתו של פלוני מגרש את נשיו ועל בנותיך יהו אומרין בנות גרושות הן מה *ראתה אמן של אלו להתגרש ואמר אילו הייתי יודע שכן לא הייתי נודר ה"ז מותר: *קונם שאני נושא את פלונית כעורה והרי היא נאה שחורה והרי היא לבנה קצרה והרי היא ארוכה מותר בה לא מפני שהיא כעורה ונעשת נאה שחורה ונעשת לבנה קצרה ונעשת ארוכה אלא שהנדר טעות ומעשה באחד שנדר מבת אחותו הנייה והכניסוה לבית ר' ישמעאל וייפוה אמר לו ר' ישמעאל בני מזו נדרת אמר לו לאו והתירה ר' ישמעאל באותה שעה בכה ר' ישמעאל ואמר בנות ישראל נאות הן אלא שהעניות מנוולתן וכשמת ר' ישמעאל היו בנות ישראל נושאות קינה ואומרות בנות ישראל על ר' ישמעאל בכינה וכן הוא אומר בשאול °בנות ישראל (א) על שאול בכינה: **גמ'** מעשה לסתור חסורי מחסרא והכי קתני ר' ישמעאל אומר אפילו כעורה ונעשת נאה שחורה ונעשת לבנה קצרה ונעשת ארוכה מעשה באחד שנדר מבת אחותו והכניסוה לבית ר' ישמעאל וייפוה וכו'

תנא

מתני' פותחין בימים טובים. שאומרים לו אילו היית יודע שאסור להצטער בשבת היית נודר אי אמר לאו מתירין אותו: שכל נדר שהותר מכללו הותר כולו. ילפינן לה בירושלמי מדכתיב ככל היוצא מפיו יעשה דמשמע דוקא בשכולו קיים: כיצד אמר קונם שאיני נהנה לכולכם הותר אחד מהן הותרו כולן. למר במשנה ולמר במעמיד כדאי' בפ' ד' נדרי' (לעיל כו.): שאיני נהנה לזה ולזה. אוקי לה התם כגון שתלאן זה בזה ומש"ה הותר הראשון הותרו כולן שכולן היו תלויין בראשון: הותר האחרון האחרון מותר וכולן אסורין. שהראשונים אינם תלויין בו: שאני נהנה לזה קרבן ולזה קרבן צריכין פתח לכל אחד. דכל חד וחד הוי נדר באפי נפשיה: גמ' מאן תנא. דמדקתני לזה קרבן ולזה קרבן צריכין פתח לכל אחד ואחד אלמא דלעולם לא הוי פרטא אלא כי מדכר קרבן אכל חד וחד הא לאו הכי לא שנא אמר לזה ולזה בוי"ו או לזה לזה בלא וי"ו כללא הוי ומאן תנא אמר רבא ר"ש היא דאמר בפרק שבועת הפקדון (שבועות לח:) גבי היו ה' תובעים אותו ואמר לא לך לא לך דלעולם אינו חייב על כל אחד ואחד עד שיאמר שבועה על כל אחד ואחד הא לאו הכי בין בוי"ו בין בלא וי"ו כללא הוי: °ולענין הלכה קיימא לן כרבי שמעון דסתם לן תנא הכא כוותיה ובפרק האיש מקדש (קדושין מו.) נמי סתם לן כוותיה במתני' בהתקדשי לי בתמרה זו התקדשי לי בזו ואף על גב דבפרק הפקדון גבי שבועה לא לך איכא סתמא דלא כוותיה °ומה לי חד סתמא ומה לי תרי סתמי אפ"ה כיון דשקלי וטרו אמוראי אליבא דר"ש בסוגיא דקדושין נקטינן כוותיה וכן פסקו ר"ח והרמב"ן ז"ל: מתני' קונם יין שאני טועם שהיין רע למעיים הותר במיושן. בלא פתח כלל וכן נמי הותר בכופרי בלא פתח כיון דלא נתכוון מעולם למיושן ולכופרי וכבר כתבתי זה בפרק ד' נדרים (לעיל כו:) בס"ד: גמ' ותיפוק לי דאין רע. ל"ל למימר שהמיושן יפה למעיים אפי' לא יהא יפה כיון דלא הוי רע הותר במיושן שהרי הוא תלה נדרו שהיין רע למעיים: ועוד יפה קתני. חדא דאין רע ובהכי שרי ואין צריך לומר כשהוא יפה: מתני' פותחין לאדם בכבוד עצמו. המדיר את אשתו עד שיגרשנה פותחין לו בכבוד עצמו ובכבוד בניו ולא הייסי' שיסקר מתוך הבושה: לא מפני שהיא כעורה ונעשת נאה. דבכי האי גוונא לא שרי לפי שאינו כתולה נדרו בדבר כדפרישית לעיל ואפילו בפתחא נמי לא שרי דנולד הוא אלא שהנדר טעות ואינו צריך היתר חכם: גמ' מעשה לסתור. היאך מביא מעשה לסתור דבריו דמעיקרא קתני דכעורה ונעשת נאה אסור ובתר הכי קתני מעשה שהתירו ר' ישמעאל: חסורי מיחסרא והכי קתני. אפי' כעורה ונעשית נאה דס"ל דפותחין בנולד ועבד נמי עובדא ואפ"ה לא קיי"ל כוותיה אלא כרבנן דלא שרו אלא בנמצאת נאה:

שן

יא א מיי' פ"ו מהל' שבועות הל' יא סמג לאוין רמא טוש"ע י"ד סימן רטו סעיף ב וסי' רכט סעיף א:
יב ב מיי' פ"ח מהל' נדרים הלכה ו סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רכט סעיף א:
יג ג מיי' שם פ"ד הלכה יא סמג שם טוש"ע שם וע"ש:
יד ד מיי' שם פ"ה הל"ז סמג שם טוש"ע י"ד סימן רלב סעיף ט:
טו ה מיי' פ"ו מהלכות שבועות הלכה יא סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רכח סעיף ט:
[עמ"ש לעיל כו: על ה:ליון דלא גרסינן כל זה במשנה דהכא וכן בהרא"ש ליתא וע' תוי"ט]
טז ו מיי' פ"ה מהל' נדרים הלכה ג סמג שם טוש"ע י"ד סי' רלב סעיף ו:

תוספות

פותחין לאדם בימים טובים. כמי שנדר שלא לשתות יין עד שלשים יום אומרים לו אילו היית יודע שיש ביניהם שבתות וימים טובים מי היית נודר: נדר שהותר מקצתו הותר כולו: שאיני נהנה לזה ולזה. לעיל פרק ארבעה נדרים (דף כו:) אוקימנא דתלאן זה בזה דאמר קונם שאיני נהנה לפלוני לכך הותר הראשון הותרו כולן דתלויין בו הותר האחרון שאין האחרים תלויין בו: שאני נהנה לזה קרבן ולזה קרבן. דכיון דאמר קרבן לכל אחד וא' כל אחד נדר בפני עצמו ולא נתבטל נדר של חבירו ובגמרא מוקי לה כר"ש דאמר צריך שבועה לכל אחד ואחד דלרבנן דפליגי עליה כי נמי אמר קרבן שאני נהנה לזה ולזה הוי כל אחד קרבן: ר"ש הוא דאמר אינו חייב קרבן שבועה לכל חד וחד עד דאמר שבועה לכל אחד ואחד ורבנן פליגי דכי אמר שבועה לא לך ולא לך חייב על כל אחד ואחד והכי נמי בקרבן לקמן הוי כל חד נדר באפיה נפשיה: ותיפוק ליה דאין רע. פליך למה לי למימר שהוא טוב: ועוד יפה. כלומר חדא ועוד קאמר. דתקו בספ דלא גרסינן ליה: *) האי לזילותא מכוון. והכי אין [כאן] זילזול ומשני ד בכבוד עצמו ובכבוד אשתו. ולא אמרי' שיתביים ואמר לאו אדעתא דהכי נדרי: מותרין. בלא שאלה דהוי נדר טעות: לא מפני שנעשית לבנה. כלומר אז לא נולד: ומעשה. בגמרא פריך מעשה לסתור: וייפוה. מפרש בגמרא שעשה לה בכה ר' ישמעאל. מתוך רחמנות:

*) דבור זה שייך לע"ב.

פי' הרא"ש

לומר שאין מקרעין שטר כתובה. כלומר לעולם מקדרין לב"ח וה"ק ליה לעולם אתה חייב לפרוע לה כתובתה מכל נכסים שיבאו לידך ואפי' אתה מוכר שער לאשך בשביל זה לא תפטור מכתובתה וקמ"ל אע"ג דלענין סדור ילפינן בעל חוב מיכה מיכה מערכין והתם כתיב ואם מך הוא מערכך ודלמי' החייהו מערכך שמניחין לו כדי חייו ליפטר מכל חובו במה שידו משגת עתה ליתן כמו בערכין דתנן (ערכין כז:) נתן סלע והעשיר אין נותן לו כלום בהא מילתא לא ילפי' מערכין אלא חייב לפרוע כשתשיג ידו ליתן: מתני' פותחין בשבתות וימים טובים. אם נדר להתענות או שלא לאכול בשר לזמן אחד ואומרים לו אילו שמת אל לבך שבתות וימים טובים שבתוך הזמן כלום היית נודר ואין זה פותח בכבוד המקום: אותם הימים. שמצא להם פתח להתחרט החכם מתירן ושאר הימים שאין עליהם חרטה נשארין באיסורן: שהנדר שהותר מקצתו הותר כולו. אע"פ שלא מצא פתח על כולו דלא נדר מעיקרא אלא על דעת שנתקיים כולו נמצא התרת מקצתו פתח לכולו: קונם שאיני נהנה לכולכם הותר אחד מהם. ע"י חרטה בהתרת חכם או מעצמו כגון שהיה אביו אחד מהם: לזה ולזה. לעיל בפרק ד' נדרים (דף כו:) מוקי כגון שאסר על הראשון בקונם ואמר על השני ה"ז כראשון והשלישי כשני וכן כולם כי כולם תלויין בו: לזה קרבן ולזה קרבן. בגמרא מוקי לה כר"ש דאמר גבי היו ה' תובעין אותו וכפר ונשבע והודה דאינו חייב על כל אחד קרבן עד שיאמר שבועה לכל אחד ואחד אבל רבנן קאמרי אם אמר שבועה לא לך ולא לך הוי פרטא וחייב על כל אחד ואחד והוא הדין לא לזה ולא לזה כל אחד הוי נדר בפני עצמו: גמ' הא מני ר"ש היא. כדפרישית במתני': ותיפוק ליה דאינו רע. אין ישן ובצל כופרי קא פריך אמאי הוצרך לומר שהיין ישן טוב למעיים ובצל ואפי' לא יהו לא טובים ולא רעים מותר בהם כי לא נדר אלא מפני שהם רעים: ומשני חדא ועוד קאמר. חדא מפני שאינם רעים ומהאי טעמא לחודיה מותר בהם ועוד מפני שהן יפין: מתני' פותחין לאדם בכבוד עצמו ובכבוד בניו. כגון אם נדר לגרש את אשתו: מה ראתה אמן להתגרש. אם לא שמצא בה ערות דבר ונמצא שפוגם את בניו ולא חיישינן שמא יעקר כי יהיה בוש לומר שאינו חושש בכבוד בניו: מעיקרו. שבשעת הנדר היתה לבנה: ומעשה בר' ישמעאל. בגמרא פריך מעשה לסתור: וכן הוא אומר בנות ישראל על [נ"א אל] שאול בכינה: גמ' מעשה לסתור. וכי דרך התנא להביא מה שאמר מעיקרא וקאמר דוקא שהיתה כעורה וייפוה: והתירה ר' ישמעאל. דקסבר כיון שיכולין ליפותה לא היתה כעורה מעיקרא:

[לעיל כח. וגם איתא פותחין בשבתות ובימים טובים וכו' בפירוש הרא"ש דסכא]
[במשנה שבמשניות איתא מקצתו הותר כולו וכן איתא לעיל כה:]
[ברכות נח. ע"ש] (לעיל כו)
לעיל כו:
[לקמן סו: שבועות לח. קדושין מד. [מו.]
[נ"א ראה באמן]
לעיל סה:
שמ"ב א

הגהות הב"ח (א) במשנה בנות ישראל אל שאול: (ב) רש"י ד"ה ר' שמעון היא דאמר אינו חייב עד שיאמר: (ג) ד"ה ועוד יפה קתני והכי נמי גבי אשה הס"ד ותיבת זו נמחק וכ"כ פי' הא דתנן והרי היא שאינה כעורה ועוד שהיא נאה ואח"כ מ"ה לא מפני כו' ושייך למתניתין: (ד) ד"ה מעשה וכו' מעיקרא דהוי וכו' והדר קא מייתי מעשה דאפילו היכא כצ"ל ותיבת מפיק ותיבת הוא נמחק:

גליון הש"ס בר"ן ד"ה ולענין הלכה כו' ומה לי וכו'. כדאיתא בקדושין דף נד ע"ב:

א א מיי' פי"א מהלכות נדרים הלכה ט סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סימן רלד סעיף ס :

תנא שן תותבת היתה לה ועשה לה רבי ישמעאל שן של זהב משלו כי שכיב רבי ישמעאל פתח עליה ההוא ספדנא הכי בנות ישראל על ר' ישמעאל בכינה המלבישכן וכו' ההוא דאמר לה לדביתהו קונם שאי את נהנית לי עד שתטעימי תבשילך לרבי יהודה ולר"ש ר' יהודה טעים אמר ק"ו *ומה לעשות שלום בין איש לאשתו אמרה תורה שמי שנכתב בקדושה ימחה על המים המאררים בספק ואני על אחת כמה וכמה ר"ש לא טעים אמר ימותו כל בני אלמנה ואל יזוז שמעון ממקומו (א) ועוד כי היכי דלא לתרגלי למינדר ההוא דאמר לדביתהו קונם שאי את נהנית לי עד שתרוקי בו ברשב"ג אזלת (ב) ורקק אלבושיה א"ל רב אחא מדפתי לרבינא והא האי לזילותא קא מיכוין א"ל מירק על (ג) מני דרשב"ג זילותא רבתא היא ההוא דאמר לה לדביתהו קונם שאי את נהנית לי עד שתראי (ד) מום יפה שביך לר' ישמעאל בר' יוסי אמר להם שמא ראשה נאה אמרו לו סגלגל (ה) שמא שערה נאה דומה לאניצי פשתן שמא עיניה נאות טרוטות הן שמא אזניה נאות כפולות הן שמא חוטמה נאה בלום הוא שמא שפתותיה נאות עבות הן שמא צוארה נאה שקוט הוא שמא כריסה נאה צבה הוא שמא רגליה נאות רחבות כשל אווזא שמא שמה נאה לכלוכית שמה אמר להן יפה קורין אותה לכלוכית שהיא מלוכלכת במומין ושרייה ההוא בר בבל דסליק לארעא דישראל נסיב איתתא אמר לה בשילי לי תרי טלפי בשילה ליה תרי (ו) טלפי רתח עלה למחר אמר לה בשילי לי גריוא בשילה ליה גריוא אמר לה זילי אייתי לי תרי בוציני אזלת ואייתי ליה תרי שרגי אמר לה זילי תברי יתהון על רישא דבבא הוה יתיב בבא בן בוטא אבבא וקא דאין דינא אזלת ותברת יתהון על רישיה אמר לה מה הדין דעבדת אמרה ליה כך ציוני בעלי אמר את עשית רצון בעליך המקום יוציא ממך שני בנים כבבא בן בוטא:

הדרן עלך רבי אליעזר

*נערה המאורסה אביה ובעלה מפירין נדריה

הפר

ר"ן

שן תותבת. שנפלה שינה והושיבה שן אחרת במקומה: ימותו כל בני אלמנה. קלל הבעל שימות ותהא אשתו אלמנה ועוד קלל בניו שיקראו בני אלמנה לאחר מיתתו שימותו גם הם: והא האי לזילותא הוא דאכוון. וכיון שכן לרוק בגופו של רבן שמעון בן גמליאל נתכוון: על מנת שתראי מום יפה שביך. אסרה בהנאתו אם תוכל להראות שום דבר נאה בה לר' ישמעאל ברבי יוסי מום כמו מאום כדכתיב (איוב לא) ובכפי דבק מאום והוא כמו מאומה ושרייה שלא מצא שום דבר נאה ואית דגרסי עד שתראי מום יפה כלומר שתהא אסורה עד שתראה היא דבר נאה בגופה לר' ישמעאל וכשראה ר' ישמעאל שמה נאה לה התירה: סגלגל. עגול: טרוטות. עגולות: בלום. סתום כמו אוצר בלום (בבא בתרא דף נח.): כפולות. גדולות: שקוט. קצר כדתנן בבכורות (דף מג:) צוארו שקוט: צבה. נפוח: בוציני. תרגום של אבטיחים: שרגי. נרות דמתרגמינן בוציני: תברינהו אבבא. מתוך שהיה כעוס על מעשיה אמר לה דלתברינהו אדשא והיא חשבה שתשברם בראש בבא בן בוטא: שני בנים כבבא. כנגד תרין שרגי ואייתי הכא האי עובדא לאשמועינן חסידותיה דבבא בן בוטא כי היכי דאייתי הכא עובדא דרבן שמעון בן גמליאל ודרבי ישמעאל:

הדרן עלך רבי אליעזר

נערה המאורסה אביה ובעלה מפירין נדריה. אפילו נדרים שנדרה בעודה פנויה דארוס מיפר בקודמין בשותפותיה דאב כדאיתא בגמ' ונערה דנקט לאפוקי בוגרת שאין לאביה רשות בה ואינו מיפר נדריה וארוס נמי בלא שותפותיה דאב לא מצי מיפר אבל ה"ה נמי דבת י"א שנה שנדריה נבדקים דאב וארוס מפירין נדריה:

הפר

רש"י

שן תותבת. שנפלה שינה והושיבה שן אחר באותו מקום ועומד בפיטור: ועשה לה ר' ישמעאל שן. באותו מקום של (ז) זה משלו והיינו שייפוה: בכינה. עליו: ימותו כל בני אלמנה. כלומר ימות הבעל ותהא היא אלמנה ואח"כ ימותו בניה: (ח) לא יזוז שמעון ממקומו. שיטעום תבשילה והכי לא רצה לטעום כי היכי דלא לירגלי למידר שלא יהיו קלים בנדרים: האי לזילותא. דרשב"ג קמיכוון וכל כמה דלא ירקא באנפיה ממש ליכא זילותא ואי לא לא הוה מותרת דאיהו על דעת כן אמרה כדי לזלזלו: א"ל מירק (ט) לר"ג זילותא רבה היא. דאדם חשוב הוא: (י) מום יפה שביך. דמשום שהיה בה כ"כ מומין קאמר לה אם יש בה שום דבר יפה: שמא ראשה נאה. ולכך הדירה שתראהו לו: סגלגל. דומה לאניצי פשתן שראשין סגלגלים עגולין: טרוטות. רכות: בלום. סתום: צוארה שקוט. שראשה מונח בין כתיפותיה: אמר להן יפה אתם קורים אותה לכלוכית שהיא מלוכלכת במומין. זה השם יפה לה והיינו ודאי (כ) מום יפה שבה ועל דעת כן הדירה שתודיעני אותו דבר יפה דשמה יפה לה ששמה לכלוכית ואיהי נמי מלוכלכת. ע"א יפה אתם קורין אותה לכלוכית שהיא מלוכלכת במומין דכיון דאין בה דבר יפה להראות ודאי על דעת כן הדירה בעלה שהיה יודע שאין בה דבר יפה ואין יכולה להראות והואיל ואין בה שום דבר יפה נמצא שאין הנדר חל עליה: בשילי לי תרי טלפי. שני רגלי בהמה ובישלה ב' עדשים שלא היתה מכרת בלשונות שלהם בא"י לא היו טוענין כך ואית דגרסי בשילי (ל) טלופחי כלומר מעט עדשים שכן אדם נוהג לומר ואיהי סברה דשתי עדשים קאמר לה ובשלה לו שתי עדשים בלבד ולא רצתה לשנות על דבריו: ורתח עלה. למחר אמר אי אמינא לה נמי תרי תעביד לי (מ) כאיתמול ואמר לה בשילי לי גריוא מידה גדולה דסבר כי היכי דתטרח עלה דמילתא ולא תבשיל אלא כדי סעודה: תרי בוציני. לשון (נ) שני שרגי שני מנורות דתרוייהו נקראו בוציני בלשון ארמי: תברינהו על רישא דבבא. על ראש הפתח ומחמת כעס אמר לה ואיהי סברה דקאמר לה למיתבר יתהון על רישא דבבא בן בוטא דהוה יתיב תמן:

הדרן עלך רבי אליעזר

נערה המאורסה אביה ובעלה מפירין נדריה. ולהכי נקט נערה דדוקא נערה שהיא ברשות אביה (ס) כדאמרי' נמי במס' כתובות האב זכאי בקדושי בתו ובמעשה ידיה ובמציאתה ובהפרת נדריה בזמן שהיא נערה ומפיק לה מהאי קרא:

ספר

והבינה הדבר כפשוטו : אמר לה בשילי לי גריוא . כלומר הרבה : אייתי לי בוציני . אבטיחין מתרגמינן בוציני ובכתובות (דף פג:) בוצינא טבא מקרא : תרתין שרגין . ב' נרות שגם הם נקראים בוציני : תברי יתהון על בבא . טוס לשברם על הדלת והיא שברתם על ראש בבא בן בוטא שהיה גדול הדור : שני בנים כבבא . כנגד שני נרות : הדרן עלך רבי אליעזר

נערה המאורסה . בת י"ב והביאה ב' שערות קרויה נערה עד שיעברו עליה ששה חדשים משהביאה ב' שערות ואז קרויה בוגרת ויצתה מרשות אביה וימי משך נערותיה אביה ובעלה מפירין נדריה וכן בימי קטנותה בשנה הסמוכה לגדלות אם ידעה לשם מי נדרה דנדרה נדר מן התורה כדאיתא בפרק יוצא דופן דמופלא סמוך לאיש דאורייתא : *) והנ"ל שקיים אחד מהם . שאם קיים אחד מהם אין השני יכול להפר :

*) שייך לקמן

גמ'

תוספות

עד שתראי מום יפה. כלומר יפה מאום שום דבר יפה כמו ובכפי דבק מאום (איוב לא): סגלגל. עגול: טרוטות. פירושו עגולות: כפולות. פירושו גדולות: בלום. סתום: שקוט. קצר כדתנן בבכורות (דף מג:) צוארו שקוט: צבה. ונראה שהוא נפוח: ושרייה. שהיה בה דבר יפה ששמה הגון ויפה לה: בוציני. אבטיחים: שרגי. נרות דמתרגמינן בוציני: תברינהו אבבא. בכעס אמר לה לשבור אותם על הדלת והיא סבורה שאמר לה לשבור אותם על ראש בבא בן בוטא: שני בנים. כנגד שני שרגי:

הדרן עלך רבי אליעזר

נערה המאורסה אביה ובעלה מפירין נדריה. בשותפות ונערה הוי מבת י"ב שנים וששה חדשים ומשם ואילך היא בוגרת ולכך נקט נערה למעוטי בוגרת דבוגרת אינה עוד ברשות האב: אביה ובעלה מפירין נדריה. ובגמרא מפרש טעמא:

פי' הרא"ש

שן תותבת היתה לה. שנשבר אחד משיניה והושיבה לה שן של זהב במקומה: ימותו כל בני אלמנה. בני אלמנות אין לכם אב להדריכם בדרך ישרה ואינן בני תרבות כמו זה הנודר: ואל יזוז שמעון ממקומו. לזלזל בכבוד תורתו ולא דמי להשקאת סוטה שקינא לה בעלה לשם שמים על שראה בה שהיתה עוברת על דת יהודית: עד שתראי מאום שבך. כמו מאומה אם יש בך שום דבר יפה: סגלגל. עגול ומכוער הוא: דומה לאניצי פשתן. נפולות וכרוכות זו בזו: טרוטות. עגולות: בלום. סתום כוון ונראה סתום: כפולות. גדולות ונראות כאילו הן כפולות: שקוט. קצר כדתנן בבכורות גבי מומין צוארו שקוט: יפה אתם קוראין אותה לכלוכית. כלומר שמה נאה לה לפי מומין שבה: ושרייה. מפני ששמה שמנאה לה שהוא יפה לה: בשילי לי תרין טלפחין. כלומר דבר מועט שכן דרך לשון בני אדם לומר על דבר מועט א' או ב' והיא היתה סוטה

[שבת קטו. סוטה כג: מכות יא. חולין קמא.]

לקמן עד: יבמות כט: כתובות לט. מו: קדושין ד.

הגהות הב"ח

(א) גמ' שמעון ממקומו כי היכי כצ"ל ותיבת ועוד נמחק : (ב) שם ורקק אלבושיה ושרייה א"ל רב אחא: (ג) שם על מאניה דרשב"ג : (ד) שם שתראי מאום יפה שביך : (ה) שם סגלגל (שמא שערה נאה) ואח"כ וג"ב כפי' רש"י ל"ג ליה: (ו) שם תרי טלפחי רתח עלה: (ז) רש"י ד"ה ועשה לה וכו' של זהב משלו והיינו: (ח) ד"ה ימותו וכו' בניה סס"ד ואח"כ מ"ה ואל יזוז : (ט) ד"ה א"ל מירק לרשב"ג על מאניה זילותא רבתא היא דאדם : (י) ד"ה מאום יפה : (כ) ד"ה אמר להן וכו' והיינו ודאי מאום יפה שבה : (ל) ד"ה בשילי לי וכו' ואית דגרסי בשילי תרי טלופחי כלומר : (מ) ד"ה ורתח וכו' כאתמול ואמר וכו' ולא תבשל אלא: (נ) ד"ה תרי בוציני לשון אבטיחים מתרגמינן בוצינייא ואייתית ליה תרי שרגי שני מנורות כצ"ל : (ס) רש"י ד"ה נערה וכו' ברשות אביה דכתיב בנעוריה בית אביה וכדאמרינן נמי במסכת :

עין משפט נר מצוה

ב א מיי' פי"א מהלכות נדרים הי"ט סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סימן רלד סעיף ו:
ג ב מיי' שם הלכה כב טוש"ע שם סעיף לב:

משנה וגמרא

הפר האב ולא הפר הבעל ולא הפר האב אינו מופר ואין צריך לומר שקיים אחד מהן: **גמ'** היינו רישא אביה ובעלה מפירין נדריה °מהו דתימא או אביה או בעלה קתני קמ"ל: ואין צריך לומר שקיים אחד מהן: (א) למה לי למיתנא השתא יש לומר הפר זה בלא זה ולא כלום קיים אחד מהן א]למה לי (ב) צריכא למיתני כי איצטריך ליה כגון דהפר אחד מהן וקיים אחד וחזר המקיים ונשאל על הקמתו מהו דתימא מאי דאוקי הא עקריה *קמ"ל דמפירין שניהם בבת אחת: ונערה המאורסה אביה ובעלה מפירין נדריה: מנלן אמר *רבה אמר קרא [במדבר ל] °ואם היו תהיה לאיש ונדריה עליה מכאן לנערה המאורסה שאביה ובעלה מפירין נדריה (ג) אימא האי קרא בנשואה כתיב אי משום נשואה קרא אחרינא כתיב [שם] °ואם בית אישה נדרה (ד) אימא תרוייהו בנשואה וכי תימא תרי קראי בנשואה למה לי למימר *ב]שאין הבעל מיפר בקודמין

ולאו

רש"י

(ה) הפר האב. ביום שמעו: ולא הפר הבעל. אלא שתק מעת לעת: או הפר הבעל ולא הפר האב. דשתיקתו של זה מבטלת הפרתו של זה ואין צריך לומר היכא דקיים אחד מהן הנדר דהפרתו של זה אינה מועלת כלום: גמ' היינו רישא. דכיון דקתני אביה ובעלה מפירין נדריה ל"ל למיתנא תו (ו) הפר הבעל ולא הפר האב היינו רישא דזה מעכב על זה: מהו דתימא. דאי לאו דקתני הפר האב כו' הוה אמינא הא דקתני אביה ובעלה מפירין נדריה משמע או אביה או בעלה זה בלא זה להכי קתני סיפא דתרוייהו מפירין ביחד: ואין צריך לומר שקיים אחד מהם ל"ל למיתני כלל. ממילא ידענא דלאו כלום הוא דהשתא הפר זה בלא זה כו': כי איצטריכא ליה. למיתנא ואין צריך לומר שקיים אחד מהן: כגון שהפר האחד מהן. הנדר ובא האחר וקיימו וחזר המקיים ונתחרט ממה שקיימו ונשאל לחכם על הקמתו בו ביום ששמע וקיים דאי הואי הקמה דלא מצי מתיר ליה חכם (ז) אינו יכול להפר תו ואי לא הויא הקמה דמתיר ליה חכם מצי להפר ולהכי איצטריך למיתני שקיים אחד מהן: דמהו דתימא מאי דאוקים לאו קיום הוא. דהא עקריה בחרטתו והואיל דלאו קיום הוא הא דאיתשיל עליה כי הפר לה דמי ואינו צריך להפר יותר קמ"ל דלא הויא הפרה עד שיפרו שניהם בבת אחת שזה כמי יפר. ע"א מאי דאוקי הא עקריה ולאו קיום הוא דהא עקריה בחרטתו ומצי מיפר קמ"ל דלא הויא הפרה עד דמפירין שניהם בבת אחת ולא שיצטרכו להפר זה עם זה ממש בבת אחת אלא הכי בעי למימר כל שאילו רוצין יכולין להפר בבת אחת אף בזה אחר זה מפירין לאפוקי היכא דהפר א' וקיים אחד שאין המקיים יכול להפר בשעה שהפר זה עד שישאל על הקמתו דהא ליכא למימר דבבת אחת ממש בעינן דהא כתיב ביום שמעו דכל היום מותר להפר כדמפקינן לקמן: אמר קרא (ח) אם היו תהיה לאיש. לעיל מהאי קרא כתיב כי הניא אביה אותה וכתיב ואם היו תהיה לאיש וי"ו מוסיף על ענין ראשון וכי היכי דאב מבטל נדרי בתו בזמן שהיא ברשותו ה"נ מבטל עם הבעל כל זמן שהיא ארוסה דעדיין היא ברשותו: מכאן לנערה כו': ואימא. הדין קרא (ט) אם היו תהיה בנשואה כתיב שהבעל מיפר לה ולא האב ולא מיירי בארוסה: בנשואה לא מצית למימר דהא קרא אחרינא כתיב. לנשואה ואם בית אישה נדרה: ואימא תרוייהו. הני קראי מיירי בנשואה דבעל מיפר ואי אמרת תרי קראי בנשואה למה לי חד נומר לך שאין הבעל מיפר בקודמין. ואם היו תהיה לאיש אתי למילף שהבעל מיפר נדריה של נשואה ואם בית אישה נדרה משמע דאותן נדרים שנדרה בבית אישה מיפר בעלה אבל אם היו עליה נדרים קודם שנשאה כשהיתה ארוסה ונכנסה לא מצי מיפר:

ולאו

[גי' סילקוט רבא]
[גיטין לו: וש"נ]

ר"ן

הפר האב ולא הפר הבעל. בגמרא פריך היינו רישא: ואין צריך לומר קיים אחד מהן. שאין האחד יכול להפר ובגמרא פריך למה ליה למיתנא: גמ' היינו רישא אביה ובעלה מפירין נדריה. דמשמע דוקא כששניהם מפירין: מהו דתימא אביה או בעלה. ולא סגי ליה דליתני עד שיפרו שניהם דאי תנא הכי הוה אמינא דלא סגי בהפרת בעל עד דליפר אב אבל בהפרת אב לחודיה סגי א"נ איפכא וכדשקלינן וטרינן בהא לקמן במתניתין להכי תנא הפר האב ולא הפר הבעל הפר הבעל ולא הפר האב אינו מופר: קיים אחד מהן צריכא למיתני. בתמיה דאע"ג דאורחיה דתנא למתני זו ואין צ"ל זו הינו דוקא במילי דלא דמו להדדי דאע"ג דאתיא בתרייתא מק"ו מקמייתא תני לה אבל הכא חדא מלתא היא דהפר אחד וקיים אחד היינו ממש הפר זה בלא זה ועדיפא מינה: וחזר המקיים ונשאל על הקמתו. כדאמרינן לקמן דנשאלין על ההיקם מהו דתימא מאי דאוקי הא עקריה ובהפרה דמקיים לחודיה סגי דאידך כבר הפר קמ"ל דעד דמפירין שניהם בבת אחת כלומר שלא יפסיק בין אחד לחבירו דבר שהוא מעכב הפרה כגון הקמה דהאי דכיון דהיתה שעתא לאו בר הפרה הוא אפי' הך הפרה קמייתא דאידך בטלה לה וצריך שיהו מפירין עכשיו שניהם בבת אחת ומיהו בכהאי סגי שלא תאמר אין הפרה אחר הפרה וכיון דהפרה קמא איבטילא תו לא מצי מיפר דליתא וכן דעת הרמב"ן ז"ל אבל מדברי הר"ס במז"ל נראה דכל שחלה הקמה בין הפרה דחד להפרה דאידך שוב אין יכולין להפר ומיהו בבת אחת לאו דוקא דאפי' מיפר זה שחרית וחבירו ערבית סגי כל שלא הפסיק בינתיים דבר שהוא מעכב הפרה וכ"ת כיון דהאי דינא אתא תנא לאשמועי' מאי אין צריך לומר דקתני דמרישא משמע הכי אדרבה צריכא דיש לי לומר דתנא הכי קתני כיון דהפרה דחד בלא חבריה לאו כלום הוא א"נ לומר דבשקיים אחר הפרה קמייתא לאו מידי הוא וסמיך תנא דלשתמע ממלתיה דתו לא חזיא לצרופי דאי חזיא למה ליה למיתני א"נ לומר היינו כפרכא דגמרא והקשה הרשב"א ז"ל אמאי אמרינן דהפרה קמייתא בטלה לה דהא לבתר דאתשיל על הקמתו כיון דחכם עוקר את הנדר מעיקרו הרי הוא כאילו לא הקים כלל *וכדתנן בפרק האיש מקדש (דף נ) המקדש את האשה ע"מ שאין עליה נדרים ונמצאו עליה נדרים אינה מקודשת הלכה לפני חכם והתירה הרי זו מקודשת דחשבינן לה כאילו לא היה עליה נדרים כלל בשעת קדושין ה"נ לבתר דאתשיל נחזייה להאי גברא כאילו לא הקים מעולם ולדידי לאו קושיא היא כלל דקידושין מתוך שהוא מעשה גמור אע"ג דכל זמן שלא התירה לא חיילי כי התירה אמרינן דאיגלי מילתא דמעיקרא חיילי אבל הפרה דחד מהני קלשא לה מפי דבאפי נפשה לאו מידי היא אלא בצרופא דאידך ואפי' בצרופא דאידך לא מהני כל זמן שאינן ראוים להצטרף ביחד וכדתניא דהפר א' מהן ומת בטלה לה הפרתו הלכך כיון דהפרה דחד אפי' כי לא הקים חבריה קלישא טובא כל היכא דהקים כיון דההיא שעתא לא חזיא לאצטרופי בטלה לה לגמרי וכיון דלא חזיא ההיא שעתא לא חזיא נמי בתר זימנא: ונערה המאורסה דאביה ובעלה מפירין נדריה מנלן אמר רבה אמר קרא ואם היו תהיה לאיש וכו' מכאן לנערה המאורסה שאביה ובעלה מפירין נדריה. נראה לי דה"ק דכיון דלנשואה כתיב קרא אחרינא דהיינו אם בית אישה נדרה כדמפרש לקמן על כרחין האי בארוסה מתוקמא דתרי קראי בנשואה למה לי וכיון דבארוסה מתוקם על כרחין אית לן למימר דוי"ו מוסיף על ענין ראשון דלעיל מיניה כתיב וה' יסלח לה כי הניא אביה אותה ובתריה כתיב ואם ביום שמוע אישה יניא אותה לומר שאביה ובעלה מפירין נדריה ואתי שפיר בארוסה דכיון דבארוסה לא יצתה מרשות אב דין הוא דלא ליפר ארוס לחודיה ועל כרחין נמי הכי אית לן למימר דאי לא אמרי' וי"ו מוסיף על ענין ראשון וארוס לחודיה מיפר קרא דנשואה ל"ל השתא בארוסין מיפר לחודיה בנשואין מיבעיא וכי בשביל שנשאה הורע כחו והדר מקשי לפרושי מילתיה ומקשי אימא הדין קרא בנשואה כתיב לומר דבעל לחודיה מיפר דוי"ו מוסיף על ענין ראשון לא אמרינן ליה אלא כי מוכחי קראי הכי ואי מיתוקם בארוסה מוכחי כדכתיבנא אבל בנשואה לא מוכחי כלל אדרבה דינא הוא דבעל לחודיה מיפר

דכיון

[ג"י וכדתנא בפרק המדיר דף עד:]

פי' הרא"ש

גמ' מהו דתימא אביה או בעלה. והא דלא תני אביה ובעלה מפירין יחדיו אין זה לשון המשנה: ונשאל על הקמתו. כדאמרינן לקמן דנשאלין על ההקם: קמ"ל דעד דמפירין שניהם כאחת. כלומר שלא יהא הפסק שעה בין ב' ההפרות שלא היה האחרון ראוי להפר כגון הכא שקודם שנשאל לא היה ראוי להפר הלכך נתבטלה הפרתו ואפי' אם יפר הראשון עמו פעם שנית אינו מועיל וכן משמע לישנא דמתני' דמדמי הך קיים להפר א' ולא הפר השני ביום שמועתו דשוב אין תקנה ויש מפרשים יש תקנה אם יפר הראשון פעם שנית והראשון עיקר: ואם היו תהיה לאיש. ולעיל מיניה כתיב ואסרה אסר בבית אביה וגו' והניא ובתר הכי כתיב ואם היו תהיה ואתא וערבינהו להפרת אב ובעל יחד לומר ששניהם מפירין יחד לאשה זו שהיתה לאיש: ואימא הדין קרא בנשואה כתיב. וקאמר כאמנא דאב ובעל מפירין כאחד אבל נערה המאורסה לא יצתה מרשות האב: קרא אחרינא כתיב. ואם בית אישה נדרה הלכך על כרחך קרא קמא לארוסה: שאין הבעל מיפר בקודמין. נדרים שנדרה קודם שבאת לרשותו כדכתיב ואם בית אישה נדרה דוקא נדרים שנדרה בביתו:

ממילא

תוספות

הפר האב ולא הפר הבעל. ובגמרא פריך היינו רישא אביה ובעלה: גמ' למה לי למיתני השתא י"ל וכו'. וא"ת מ"ש דבכל דוכתא דתנא האי לישנא וא"צ"ל בפרק הזהב (ב"מ מ.) תנן ואין צ"ל חדשות בארבע ול"ע אם יצא בברייתא ולא במשנה וי"ל דמפום הכי פריך הכא השתא מפום דכיון דקיים אחד מהן הוי כמו לא הפר וכבר אמר לעיל כך אבל בדוכתא אחריתי כמו בהזהב לא אמר לעיל כל כך האי לישנא מפום הכי לא פריך: **וחזר** המקיים ונשאל וכו'. דאמר לקמן נשאלין על ההקם: **דמה** דהקים הא עקריה (הא) וסגי לה כשיפר לה עתה והפרת חבירו שבשעת הקם הפרה מלתא*) היא קמ"ל דעד שמפירין שניהם בבת אחת והפרה קמייתא שהיתה כשהקים חבירו אינו כלום דבעינן כשיפר האחד שחבירו לא יקים אבל ודאי לא בעינן שיפרו שניהם ביחד דה"ה אם הפרו זה אחר זה אם לא הקים: **מנלן**. דאב גרידא לא מצי מיפר: **אמר** קרא אם היו תהיה לאיש ונדריה עליה. והפרת נדריה כתובה למעלה דכתיב ואסרה אסר בבית אביה בנעוריה וכתיב ואם הניא אותה וכתיב בסמוך ואם היו תהיה לאיש אתא לך האי קרא וערבינהו לאב ולבעל ולקמן פריך אימא או אב או ארוס: **ואם** היו תהיה למה לי ש"מ לארוסה. ואי קשיא אימא דואם היו תהיה איצטריך לערבו עם האב וללמד דאפילו בנשואה בעינן הפרת האב הא לא קשיא דא"כ לא לכתוב ואם בית אישה בתר הפרת האב וכ"ש כולהו ואם היו תהיה למה לי שמע מינה לארוסה (כך פירש הר"ר אליעזר) וקשה דמכל מקום אימא דקרא דאם היו תהיה מיירי בין בנשואה בין בארוסה וקרא דבית אישה איצטריך לומר שאין מיפר בקודמין ויש לומר דאם היו תהיה לאו בנשואה מיירי דכיון דאין הבעל מיפר בקודמין דהא בהאי דאם היו תהיה כתיבי קודמין דכתיב ונדריה עליה (א"נ) [א"כ] על כרחך לאו בנשואה מיירי דהא אין הבעל מיפר בקודמין אבל האב מיפר בקודמין כדאמר בסמוך:

*) נ"ל מעלייתא

איבעיא

הגהות הב"ח (א) גמ' ואין צ"ל שקיים אחד מהן (למה לי למיתנא) תא"מ ונ"ב ס"א צריכא ליה למיתנא: (ב) שם קיים אחד מהן למה לי כי איצטריך ליה למיתני כגון כצ"ל ותיבות צריכא למיתני נמחק: (ג) שם ואימא האי קרא: (ד) שם ואימא תרוייהו: (ה) רש"י ד"ה הפר האב וד"ה ולא הפר וד"ה או הפר הד"א: (ו) ד"ה היינו רישא וכו' ל"ל למיתנא תו הפר האב ולא הפר הבעל הפר הבעל ולא: (ז) ד"ה כגון שהפר וכו' חכם תו אינו יכול להפר ואי לא הויא הקמה וכו' דמהו דתימא וכו' בבת אחת כלומר עד שזה נמי יפר כצ"ל והד"א: (ח) ד"ה אמר קרא ואם היו וכו' דהכי היכי כצ"ל והד"א עם ד"ה מכאן: (ט) ד"ה ואימא וכו' ואם היו:

גליון הש"ס גמ' מהו דתימא או אביה. עיין יבמות דף יא ע"ב תד"ה לאו:

הגהות מהר"ב רנשבורג א] גמ' השתא וכו' קיים אחד מהן למה לי צריכא למיתני. נ"ב עי' בירושלמי תירוצא אחרינא:

ד א מיי' פי"א מהל' נדרים הלכה יד סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רלד סעיף ס:

ולאו ממילא שמעת מינה (א) איבעית אימא דהויה קדושין משמע אימא אב לחודיה מיפר א"כ °ואסרה איסר בית אביה יניא אותה למה לי השתא י"ל במקום ארוס מיפר אב לחודיה שלא במקום ארוס מיבעיא אימא אב ליבעי ארוס וארוס לחודיה מיפר וכי תימא אב דכתב רחמנא למה לי מיבעי ליה דאי הקים הקים א"כ (ב) בית אישה נדרה למאי כתב ק"ו ומה במקום אב ארוס מיפר לחודיה שלא במקום אב מיבעיא (ג) אימא °אם בית אישה נדרה לומר *שאין הבעל מיפר בקודמין ומיניה [א]ארוס מיפר בקודמין אלא לאו משום שותפותיה דאב

דבי

במדבר ל | שם | [גיטין לה: וש"נ]

ר"ן

דכיון שנכנסת שוב אין לאביה רשות בה הלכך נימא דבנשואה בעלה לחודיה ליפר ובארוסה אב לחודיה ליפר דהא בארוסין לא נפקא מרשות אב. ומהדר ליה דליכא לאוקמה בנשואה דבנשואה כתיב קרא אחרינא אם בית אישה נדרה ותרי קראי למה לי וכדסליק אדעתיה מעיקרא אלא דהש"ס מפרש מילתיה קימעא קימעא: ואימא תרווייהו בנשואה. אבל בארוסה לא צריך בעל כלל וכ"ת תרי קראי למה לי לומר שאין הבעל מיפר בקודמין ולהכי הדר וכתב ואם בית אישה נדרה לאשמועינן שאין הבעל מיפר נדרים שקדמו לה קודם שנשאה: הא ממילא שמעת מינה. דבאם בית אישה לחודיה סגי דמשמע מיניה דבעל מיפר ושאינו מיפר בקודמין: ואיבעית אימא הויה קדושין משמע. הלכך על כרחך לא מצית אמרת דבארוסה אב לחודיה מיפר דהויה קדושין משמע אלמא בנערה המאורסה צריך בעל ולא סגי באב לחודיה וכ"ת נהי דהויה קדושין משמע נשואין נמי משמע דהא ביבמות (דף ס.) אמרינן דכהן מיטמא לאחותו ארוסה ומוקמי קרא דולאחותו הבתולה הקרובה אליו אשר לא היתה לאיש בשנכנסת אלמא הויה נמי נשואין משמע וכיון שכן נימא דבין בקדושין בין בנשואין אביה ובעלה מפירין נדריה ליתא דפשיטא לן דכיון שנכנסת שוב אין לאביה רשות בה ועוד דהא כתיב ואם בית אישה נדרה דאלמא בעל מיפר לחודיה: אימא אב לחודיה ליפר. נ"ל דאב לחודיה ליפר הוא דקשיא ליה דכיון דלא יצתה מרשות האב כדכתיבנא לעיל בדין הוא דמצי מיפר אבל ארוס לא וסמיכותא דואם היו תהיה היינו לומר דארוס בעי אב וארוס דכתב רחמנא לומר שאם הקים הוקם כדאמרי' בסמוך עליה דאב ואע"ג דכתיב עליה דאם היו תהיה לאיש וכו' ואם ביום שמוע אישה יניא אותה והפר את נדרה וכו' לאו למימרא דהפרתו תועיל כלל אלא שאם לא הפר ביום שמעו נמצא שהקים דלהכי בלחוד הוא דאוקמה ברשותא דארוס ולאו למידי אחרינא דכיון דלא יצתה מרשות אב אין לך לזכות בארוס אלא בפחות שבשיעורין: ומהדר ליה א"כ ואסרה אסר בבית אביה למה לי. כלומר אמאי טרח קרא לאשמועי' דבעודה פנויה מיפר אב לאשמועי' הכי בתר קרא דואם היו תהיה ותנא אמינא במקום ארוס אב מיפר לחודיה שלא במקום ארוס מיבעיא: אימא אב בעי ארוס אבל ארוס לחודיה ליפר. מכי חזא דמאי דסליק אדעתיה מעיקרא דנערה המאורסה לא יצתה כלל מרשות אב ליתיה דעל כרחין כשנתארסה אב לחודיה לא מצי מיפר מפיך ליה לפרכיה דכיון שכן אדרבה משמעותא דקראי דארוס עיקר ואב טפל לו דכיון דטרח רחמנא לאשמועינן דאב מיפר קודם שנתארסה מכלל דלאחר שנתארסה נפקא לה מרשותיה וכיון דכתב קרא בהדיא דארוס מיפר משמע דלחודיה מיפר ושותפותיה דאב דליתיה אלא משום וי"ו מוסיף על ענין ראשון מסתייך אי מוקמת ליה לומר שאם הקים הוקם דודאי פשטיה דקרא משמע דארוס לחודיה ליפר אלא דלא מצינן למימר דלא שייך אב בנדרי ארוסה אלא ארוס דאי הכי הפרת אב דכתב רחמנא למה לי וכיון שכן כל היכא דמוקמת ליה לאב במידי סגי לן ונוקמיה הכי לאם הקים הוקם ומהדרי' א"כ אם בית אישה נדרה למה לי ק"ו ולא מצי אמר דלהכי כתביה לומר שאם הקים אב לאחר שנכנסת לא הוקם דלהא ל"ל קרא דפשיטא לן שכיון שנכנסת שוב אין לאביה רשות בה ולא מצית נמי למימר דלהכי כתביה דאי לא הוה אמינא דבארוס אפי' הקים אב לא הוקם דלא מצי למימר דכיון דלא יצתה עדיין מרשות אב ומדינא הוה לן למימר דאב לחודיה מצי מיפר אי לאו פירכא דא"כ ואסרה בבית אביה למה לי לית לן לגרועי הניאה דאב אלא אמאי דמוכחא לן האי פירכא אבל לענין אם הקים הוקם דלא מוכחא לן לא: אימא אם בית אישה נדרה לומר שאין הבעל מיפר בקודמין. ולמיעוטא הוא דאיצטריך: ומיניה. כלומר ממאי דאמרת דבעל אינו מיפר בקודמין שמעינן שאין ארוס מיפר אלא בשותפותיה דאב דהאב וארוס מיפר בקודמין כדמשמע ונדריה עליה נדריה שהיו עליה כבר והיכי אפשר דארוס מיפר ולא בעל לאו משום שותפותיה דאב דמפר בכולה דגבי אב ליכא קודמין כנ"ל פירושא דשמעתא:

דבי

רש"י

ולאו ממילא. דלעולם אם היו תהיה אתי לנערה המאורסה ודאי כדקאמרת דתרוייהו בנשואה למה לי לא לכתוב אלא (ד) בית אישה לחודיה וממילא שמעת מינה דאינו מיפר בקודמין דמשמע אם בית אישה נדרה ולא מה שנדרה קודם לכן ואם היו תהיה למה לי תורה אור שדייה לארוסה שהבעל והאב מפירין נדריה: ואיבעית אימא. להכי לא מצית לאוקומא להאי קרא ואם היו תהיה אלא בארוסה דכתיב לשון הויה דמשמע קידושין כדאמרינן במסכת קידושין (דף ה.) ויצאה והיתה מקיש הויה ליציאה: ואימא. להכי (ה) סמוך הכתוב כי הניא אביה אותה ואם היו תהיה לאיש לומר דאב מיפר לחודיה לבתו ארוסה בלא הארוס: א"כ ואסרה איסר. דאתא לאשמועינן דאב מיפר בזמן שהיא ברשותיה (ו) שהיא נערה למה לי למכתב ממילא שמעינן דודאי מיפר דהשתא במקום ארוס שיש לו לארוס רשות בה האב מיפר לחודיה שלא במקום ארוס מיבעיא דאב מיפר לחודיה אלא ודאי להכי אתא קרא לומר דהאב מיפר עם הארוס: ואימא אב ליבעי ארוס. שאינו יכול להפר בלא ארוס כדקאמרת אבל ארוס מיפר לחודיה בלא אב: וכי תימא. אב דסמיך רחמנא (ז) לאם היו תהיה לו למה לי דדרשת לנערה דאביה ובעלה מפירין נדריה: מיבעי ליה דאם (ח) הקים. שיש לו לאב בכך רשות בה דאם הקים נדריה אין הארוס יכול שוב להפר אבל בלא הקמת אב מיפר בעל לחודיה: אם כן. דארוס לחודיה מיפר לא איצטריך לן קרא למימר דבעל מיפר נדרי אשתו דמק"ו הוא דנפקא מה אם בעודה ארוסה שרשות שניהן בה מצי למיפר ארוס לחודיה כשנכנסת שאין לאב רשות בה מיבעיא דמיפר בעל לחודיה אלא מדאיצטריך קרא למכתב ואם בית אישה נדרה שמע מינה דארוס במקום אב אינו מיפר לחודיה: ואימא. לעולם דארוס מיפר לחודיה ודקאמרת א"כ (ט) בית אישה נדרה למה לי לומר לך שאין הבעל מיפר בקודמין: ומיניה. כלומר (י) מיהא דאמרת דאיצטריך קרא להכי מיניה איכא למישמע נמי דלאו ארוס לחודיה מיפר דהשתא ומה בעל לאחר שניסאת לו אינו מיפר בקודמין במה שנדרה כשהיא ארוסה לו אינו יכול להפר עכשיו כשנכנסה כולה ברשותו: ארוס מיפר בקודמין. בתמיה בזמן שהיא ארוסה ולא נכנסה ברשותו היכי מצי מיפר לחודיה בהני נדרים שנדרה כשהיתה ארוסה: אלא לאו. האי דארוס מיפר: משום שותפותיה דאב. דמיפר בהדיה אבל ארוס לחודיה ודאי לא מצי מיפר:

בין

תוספות

איבעית אימא. לא מצית אמרת דהיו תהיה בנשואה מיירי דהויה קדושין משמע מדלא כתיב ואם תלקח לאיש: אימא. דלכך ע"כ כתוב פרשיות לומר דאב לחודיה מיפר בארוסה: אם כן ואסרה איסר דכתיב גבי פנויה למה לי השתא י"ל במקום ארוס מיפר כו'. ואם תאמר אי הוה שתיק מיניה דהיו תהיה לא ידענא דבמקום ארוס אב מיפר וי"ל לא ליכתוב אב אלא גבי ארוס אם היו תהיה ואמאי כתב גבי פנויה: ואימא אב ליבעי ארוס וארוס לחודיה מיפר. וכי תימא אב דכתב רחמנא למה לי. כלומר לענין מה שמכיה לקרא דהפרת האב גבי היו תהיה דמשמע דאב מיפר ומאי נפקא לן מינה בהפרתו כיון דבלא ארוס אינו מיפר וארוס בלא אב מיפר: מיבעי ליה דאם הקם הקים. האב והארוס מיפר דמוקם הנדר: אם כן בית אישה נדרה דמיירי בנשואה למה לי במקום אב ארוס מיפר לבדו שלא במקום אב מיבעי שיפר לבדו וקשה לימא דאימא דבית אישה איצטריך לומר דבנשואה אין האב מקים כמו בארוס ויש לומר דלהא לא איצטריך דפשיטא דבנשואה אין אב מקים אי נמי ממשמעותיה דקרא דגבי נשואה לא בהקים מיירי: אימא אם בית אישה נדרה לומר שאין הבעל מיפר בקודמין. ולעולם ארוס לחודיה מיפר: ומינה. כלומר מתשובתך אתה למד שאין ארוס לחודיה מיפר דלגבי נשואה אין בעל מיפר בקודמין וגבי ארוסה כתיב קודמין שמע מינה דמשום שותפות דאב הוא דבהכי יפה כחו דאב דמיפר בקודמין ובעל בלא אב אינו מיפר בקודמין:

בין

פי' הרא"ש

ממילא שמעת מינה. דנדרים שנדרה בביתו הוא מיפר ואם היו תהיה' למה לי ש"מ לארוסה וא"ת איצטריך ואם היו תהיה לנשואה לערב הפרת בעל בהדיה דאב לומר שאביה ובעלה מפירין יחד וי"ל א"כ לכתוב ואם בית אישה נדרה בתר קראי דהפרת אב וליפסוק מואם היו תהיה ומיהו אכתי קשה נימא דואם היו תהיה איירי בין בארוסה בין בנשואה ואם בית אישה נדרה איצטריך דאין הבעל מיפר בקודמין. וכ"ל לאו ממילא שמעת מינה כלומר כי מוקמת האי קרא לומר דאין הבעל מיפר בקודמין ממילא שמעת מינה כלומר דקרא דואם היו תהיה איירי בארוסה דהתם כתיב ונדריה עליה דמפר בקודמין הלכך ע"כ האי קרא איירי בארוסה וקרא דבית אישה בנשואה: הויה בקדושין משמע. מדלא כתיב תלקח או תנשא הלכך לא מצית לאוקמא בנשואה: אימא אב לחודיה מפר. כדהוה עביד מעיקרא ואיתרבי ארוס שגם הוא יפר לחודיה: א"כ ואסרה איסר בבית אביה למה לי. ליכתוב לקרא דואם היו תהיה שהאב מפר עם הארוס כל א' לבדו ומק"ו ידענא שמפר שלא במקום ארוס: אימא אב ליבעי ארוס. כמו שהוכחנו דע"כ לא מצי מפר לחודיה אבל ארוס לחודיה ליפר: וכ"ת אב דכתב רחמנא למה לי. צריך לערב הפרת אב בהדי ארוס כי מה תועלת יש בהפרתו הוא לבדו אינו יכול להפר והפרת הארוס מועיל בלא הפרת האב: ומשני נפקא מיניה בהערובתן. שאם קיים האב אין הבעל יכול להפר: ואם בית אישה נדרה למאי כתביה. הוי מצי למימר דאיצטריך לסלק הקמת האב דאי לא כתיב הך קרא ה"א דארוסה ונשואה שוין אלא דבלאו הכי פריך ליה שפיר: ואימא לעולם ארוס לחודיה מיפר. וכ"ת ואם בית אישה למה לי מק"ו דארוס שמעינן ליה איצטריך למימר דאין הבעל מפר בקודמין: ומשני ומיניה. כלומר מהא דדרשינן מינה דאין הבעל מפר בקודמין ממילא שמעת דארוס לחודיה אינו מפר דאי מפר לחודיה תקשי לך בעל אינו מפר בקודמין ארוס מיפר בקודמין בתמיה כלומר ע"כ ארוס מפר בקודמין כדכתיב ונדריה עליה וכי בשביל שנכנסה לגמרי לרשותו ונסתלק ממנו רשות האב הורע כחו שלא להפר מה שהיה מפר בתחלה לבדו אלא ע"כ מה שיפה כחו להפר כשהוא ארוס בקודמין היינו משום שותפותיה דאב שאין הארוס יכול לספר לבדו וכשנשאה שמפר לבדו אינו מפר בקודמין:

הגהות הב"ח (א) גמ' ואיבעית אימא הויה קידושין משמע ואימא אב לחודיה מיפר או ארוס לחודיה מיפר א"כ ואסרה איסר בבית אביה בניא אביה אותה למה לי השתא כצ"ל: (ב) שם א"כ ואם בית אשה: (ג) שם ואימא ואם בית אשה: (ד) רש"י ד"ה ולאו ממילא וכו' אלא ואם בית אשה נדרה לחודיה וממילא שמעת: (ה) ד"ה ואימא להכי סמך וכו' אותה לואם היו: (ו) ד"ה א"כ ואסרה וכו' כשהיא נערה: (ז) ד"ה וכי תימא אב דסמיך רחמנא לואם היו תהיה לאיש למה לי: (ח) ד"ה מיבעי ליה דאם הקים הקים: (ט) ד"ה ואימא לעולם וכו' א"כ ואם בית אשה: (י) ד"ה ומיניה כלומר מהא וכו' בקודמין דבמה שנדרה כצ"ל והד"א עם ד"ה ארוס:

דבי רבי ישמעאל תנא °בין איש לאשתו בין אב לבתו מכאן לנערה המאורסה שאביה ובעלה מפירין נדריה ולתנא דבי ר' ישמעאל (א) אם היו תהיה לאיש מאי עביד ליה מוקים לאידך *דרבא ורבא האי דתני דבי רבי ישמעאל מאי עביד ליה מיבעי ליה לומר שהבעל מיפר נדרים שבינו לבינה איבעיא להו בעל *מיגז גייז או מקליש קליש היכא קא מיבעיא לן כגון דנדרה מתרין זיתין ושמע ארוס והיפר להואכלתנוןאי אמרי' מיגז גייז לקייא אי אמרינן מקליש קליש איסורא בעלמא הוא מאי תא שמע **אימתי אמרו מת הבעל נתרוקנה רשות לאב בזמן שלא שמע הבעל קודם שימות או ששמע(ב)ושתק או ששמעוהפר ומת בו ביום זו היא ששנינו *מת הבעל נתרוקנה רשות לאב אבל

רש"י

בין איש לאשתו בין אב לבתו. (ג) ואיש דכתיבי בהאי קרא לא נריכי דאי משום איש לאשתו הרי כבר נאמר למעלה אלא מכאן לנערה המאורסה כו' דבין אב ובין איש מפירין נדריה דאיש מיפר חלקו באשתו ואב מיפר חלקו בבתו: (ד)כדאידך דרבה. דאמר לקמן (דף ע.) מקים קודם הויה שניה כו': דברים שבינו לבינה. כגון שלא אשמש מטתו ושלא אכחול ושלא אתקשט: מיגז גייז. מה שהוא מיפר קוצץ חצי של נדר ועוקרו לגמרי וחלק אחר כדקאי קאי עד דאתי אב ומיפר לאותו חלק: או מקליש קליש. דהפרתו פשטה בכולי נדר וקלש ליה במעט והנדר קל ממה שהיה עד עכשיו: כגון שנדרה בשני זיתים שלא תאכלם ושמע ארוס והיפר לה חלקו ואכלתן לזיתים: אי אמרת מיגז גייז. דכי שמע ארוס ומיפר חלקו הוי נדר מופר דהויא כאילו חלקו באמצע לשנים: לקיא. הא איתתא דאכלתן לזיתים משום לאו דלא יחל דכי אכלה להנך תרי זיתים חד הוה מותר בהפרת הארוס דמיגז גייז לנדרה ואידך אסור משום חלק האב דנמצא דאכלה זית שלם באיסור: ואי אמרת מיקלש קליש. דאינו חותך לשנים אלא למעט מיקל לה דלא הוי הנדר חמור כדהוה עד השתא הא (ה) כי אכלה הנהו תרי זיתי כיון שהנדר נקלש ומיקל ליה איסורא בעלמא הוא דעבדא ולא לקיא דהנדר אינו גמור: אימתי אמרו כו'. בגמרא קא נקט לה מתניתין: מת הבעל. כשהוא ארוס: נתרוקנה רשות לאב. כאדם שמריק יין מכלי אל כלי כלומר שילא כל הרשות מן הבעל ובא לרשות האב: בזמן שלא שמע בעל. את נדרה קודם שימות דביום שמעו בעינן וליכא: או ששמע והפר חלקו בו ביום. ששמע ואפילו שמע ושתק שלא הפר ולא קיים ולא הספיק להראות דעתו עד שמת בו ביום דהואיל ואכתי איכא שהות ביום דאי הוה בעל (ו) מלי מיפר איכא למימר דמיתה גרמה לו דדלמא אי הוה קיים אכתי הוה מיפר לה מיקמי דליעבר יומא ומת בו ביום קאי אשמע ושתק: זו היא ששנינו. על כל הני קאי: מת הבעל נתרוקנה רשות לאב. והאב עצמו מיפר כולו בזמן שלא היפר הבעל וכן בזמן שהיפר הבעל חוזר האב ומיפר את חלקו כדתנ' עלה במתניתין בזה יפה כח האב מכח הבעל שהאב מיפר בלא שותפות אבל הבעל אינו מיפר אלא בחיי האב:
אבל

ר"ן

דבי רבי ישמעאל תנא בין איש לאשתו בין אב לבתו מכאן לנערה המאורסה שאביה ובעלה מפירין נדריה. דמשמע ליה דבנערה המאורסה איירי מדכתיב בההוא קרא בנעוריה בית אביה ומדסמך אב לבתו בהדי איש משמע דאב ובעל מפירין נדריה: ולתנא דבי ר' ישמעאל אם היו תהיה מאי עביד ליה מוקים ליה כאידך דרבה. דאמר לקמן (דף ע.) מקים קודמי הויה שניה לקודמי הויה ראשונה ורבנן סבירא להו דתרתי שמעת מינה עיקר קרא לנערה המאורסה דאביה ובעלה מפירין נדריה ותרין הויות לאקושי שניה לראשונה וכ"ת כיון דתנא דבי רבי ישמעאל כוליה קרא דאם היו תהיה לאקושי הויות מוקי ליה ארוס מיפר בקודמין מנא ליה י"ל דמשמע ליה דלא בעי קרא דהכי דמיעט קודמין גבי בעל היינו משום דליתיה לאב ואין לך בו אלא מעוטו בלבד דוקא בשנשאת דלא שייך אב אין בעל מיפר בקודמין אבל ארוס דמיפר בשותפותיה דאב אפילו בקודמין מצי מיפר דלגבי אב ליכא קודמין. החכם הותיק ה"ר שמואל ז"ל: ורבה הא דתנא דבי רבי ישמעאל מאי עביד ליה. כלומר קרא דדרים מיניה תנא דבי רבי ישמעאל דתנא דיניה מאי עביד ליה: לומר שהבעל מיפר דברים שבינו לבינה. דנדרי עינוי נפש בהדיא כתיבי כל נדר וכל שבועת איסר לענות נפש ובין איש לאשתו אילטריכא לדברים שבינו לבינה ולקמן באידך פירקין (דף פא:) מפרש מאי ניהו וקשיא ליה לתנא דבי ר' ישמעאל דברים שבינו לבינה מנא ליה ואפשר דתרתי יליף מיניה. וכי היכי דבעל אינו מיפר בנדרי אשתו אלא נדרים שיש בהם עינוי ודברים שבינו לבינה הכי נמי אב אינו מיפר בנדרי בתו אלא אלו בלבד והכי איתא בספרי אין לי אלא בעל שאין מיפר אלא נדרים שבינו לבינה ונדרים שיש בהן עינוי נפש האב מנין הרי אתה דן וכו' לא זכיתי לדון תלמוד לומר אלה החוקים וגו' בין איש לאשתו בין אב לבתו על כרחין אתה מקיש את האב לבעל מה הבעל אין מיפר אלא דברים שבינו לבינה ונדרים שיש בהם עינוי נפש וכו' וגרסינן נמי בירושלמי כל נדר וכל שבועת איסר לענות נפש אישה יקימנו ואישה יפירנו אין לי אלא נדרים שיש בהן עינוי נפש דברים שבינו לבינה מנין בין איש לאשתו עד כדון בבעל באב מנין מה הבעל אינו מיפר אלא נדרים שיש בהם עינוי נפש ודברים שבינו לבינה אף האב אינו מיפר אלא נדרים שיש בהם עינוי נפש ודברים שבינו לבינה וזה שלא כדברי הר"ם במז"ל שכתב שהאב מיפר כל נדרי בתו: איבעיא להו בעל מיגז גייז או מקלש קליש. כלומר ארוס שאינו מיפר אלא בשותפותיה דאב כשמיפר חלקו מיגז גייז כלומר שחותך חצי הנדר לגמרי ומבטלו וחציו האחר נשאר חזק כבתחלה ולא אקליש ליה כלל או מקלש קליש דלא נימא תחתך חצי הנדר דלבטל ההוא פלגא ואידך פלגא כדקאי קאי אלא בהפרת הארוס מקלש הוא דקליש ליה כוליה נדר ודקא מיבעיא ליה בארוס ה"ה באב וחד מינייהו נקט: היכי קמבעיא לן. כלומר למאי נפקא מינה: דנדרה מתרין זיתים. ידועין ואכלתנון לתרווייהו: אי אמרת מיגז גייז לקיא. דנהי דבהפרת ארוס פקע איסור דחד זיתא אידך כדקאי קאי ולקיא עליה מיהו כיון דלא ידעינן הי מינייהו קאי באיסוריה לא לקיא עד דאכלה תרויהון: ואי אמרת מקלש קליש. ליכא מלקות דהא קליש ליה כוליה נדרא וליכא אלא איסורא בעלמא. ומקשו הכא למה לי תרין זיתין דנקט דהא בפ' שבועות שתים בתרא (שבועות דף כב.) א"ר פפא דבכל שהוא בקונמות לוקה י"ל משום דאיכא התם מאן דס"ל דאפי' בקונמות לא לקי עד דאיכא כזית נקט לה הכא הכי לרווחא דמילתא א"נ משום שבועה נקט לה °דבכלל נדר שבועה כדאמרינן לעיל נדר גדול נדר לאלהי ישראל ובשבועה בפחות מכשיעור ליכא מלקות א"נ דלוקה דקאמר הכא לוקה בקרבן קאמר לענין מעילה דלכ"ע °ליכא קרבן בפחות מכשיעור ואשכחן דכותיה כדאמרי' (ב"מ מג.) ילקה ביתר ובחסר-הרשב"א ז"ל: תא שמע אימתי אמרו מת הבעל נתרוקנה רשות לאב בזמן שלא שמע הבעל קודם שמת או ששמע והפר או ששמע ושתק ומת בו ביום. הא דקתני ומת בו ביום אשמע ושתק קאי דדוקא בו ביום דאכתי לא קיימיה בעל יכול האב להפר אבל מת ביום שלאחריו לא דהא קיימיה בעל דכיון שלא הפר גלי אדעתיה דמינח ניחא ליה הלכך אין האב יכול להפר דאע"ג דמכי מיית ליה בעל בטלה הפרתו והאב צריך להפר חלק הבעל עם חלקו אפילו הכי כיון שכבר הפר אי אפשר דלהוי גבי בעל כהקמה אע"פ שנתבטלה הפרתו דהא מ"מ גלי אדעתיה דלא ניחא ליה בההוא נדרא ומאי הוה ליה למעבד וה"נ מוכחא סיפא דקתני
אבל

תוספות

בין איש לאשתו בין אב לבתו מכאן וכו'. דמשמע ליה דבאשה אחת מיירי דקאמר דשתי רשויות עליה אב ואישה ולכתי איכא למיפרך ואימא בנשואה נמי מפירין אביה ובעלה ותרץ כדפרישנן לעיל מדכתיב בית אישה נדרה דקאמר שאינו מיפר בקודמין והכא לא כתיב ומיפר בקודמין שמע מינה דמשום שותפות דאב הוא דמיפר בקודמין: ותנא דבי ר' ישמעאל היו תהיה למה לי. כלו' לפרש דלא מגופא דקרא קא בעי דהא אילטריך למימר דמיפר בקודמין אלא פריך מסמיכות דקרא. למה לי כי נמי לא שמכם הכתוב ידעינן שפיר דאב ובעל לריכין להפר שניהם מקרא דבין איש לאשתו: מיבעיא ליה לכאידך דרבא דדריש לקמן מת הבעל נתרוקנה לרשות האב ומן הסמוכין דריש ליה ואם תאמר והא אילטריכא דהיו תהיה להא דרשה דלעיל שהבעל מיפר מן האירוסין וי"ש לומר כיון דהוה מצי למכתב היו וכתב תהיה שמע מינה דאתי לומר נתרוקנה רשות לאב: ורבא. דדריש ביה מילתיה לעיל הא דר' ישמעאל למה לי לומר שהבעל מיפר בדברים שבינו לבינה וכן בין אב לבתו לומר שיפר האב דברים שבינו לבין בתו דס"ד דאפילו מכל דבר כיון שאינו מפרש שום דבר שהוא מיפר קמ"ל דברים שבינו לבין בתו דוקא*) דדברים מעינוי נפש: איבעיא להו. ארוס דמיפר בלא אב מיגז גייז מה שמיפר מבטל וחצי הנדר נשאר על עומדו כאשר בתחלה או מיקלש קליש בהפרתו מקליש כל הנדר נתגרע כולו וה"ה דמצי למיבעי מאב אי מיגז גייז או מיקלש קליש בהפרתו כשמיפר בלא בעל:

היכא מיבעיא ליה. כלומר ונפקא מיניה כגון דנדרה מזיתים שאמרה שלא תאכל מכל זיתים אי אמרת מיגז גייז לקייא דאלי הנדר במקומו עומד ונשאר האיסור על העתיד ועובר בבל יחל ואי מיקלש קליש איסור בעלמא דנתגרע כל הנדר ואין כאן אלא איסור בעלמא: אימתי אמרו מת הבעל נתרוקנה לרשות האב כגון שלא שמע בעל או שמע והפר. דכיון דבעל לא קיים לה יפר האב אחר מות הבעל. אבל אם שמע ושתק וקיים בעל או שמע ושתק ומת ביום של אחריו דהוה הקמה אין יכול להפר כיון דקיים בעל:

*) נ"ל או דברים

פירוש הרא"ש

בין איש לאשתו בין אב לבתו. משמע דבאשה אחת איירי שרשות האב והבעל שולטין עליה ובין שניהם מפירין אבל כל חד לחודיה לא דמשמע שהיא בין שניהם והם שותפין בה ומיהו מצי לאקשויי אימא בנשואה נמי מפירין אביה ובעלה ואיכא לשנויי כדשנינן לעיל מדכתיב בנשואה בית אישה דאין הבעל מיפר בקודמין ובהך קרא דבין איש לאשתו לא מיעט קודמין ע"כ משום שותפותיה דאב מכלל דבעל מיפר לחודיה ולכך אינו מיפר בקודמין: ולתנא דבי רבי ישמעאל ואם היו תהיה לאיש מאי עביד ליה. מבין איש לאשתו שמעי' דבעל ואב מפירין אף בקודמין מדלא מיעט הכא קודמין כמו שמיעט בנשואה: מוקי ליה לאידך (דרבא) [נ"ל דרבה]. דדריש מיניה לקמן דנתרוקנה רשות לאב (ורבא) [נ"ל ורבה] סבר דתרתי ש"מ מוי"ו דואם שמעינן דעבדינהו קרא להפר שניהם כא' ומדכתיב שתי הויות שמעינן דנתרוקנה רשות לאב: שהבעל מיפר דברים שבינו לבינו. דבקרא אחרינא כתיב לענות נפש אישה יקימנו ולא שמעינן שהבעל מיפר אלא נדרי עינוי נפש כגון לא ארחץ לא אוכל ושמעינן מהאי קרא אף דברים שבינו לבינה אפילו אין בהם עינוי נפש כגון שנדרה שלא לעבדו ולשמשו וילפי' אב מבעל לנדרי עינוי נפש: בעל מיגז גייז או מקלש קליש. ארוס שמפר עם האב מיגז גייז ומסלק חצי הנדר בהפרתו וחצי הנדר נשאר באיסורו: או מקלש קליש. ומסיר חצי האיסור מכל הנדר והוא הדין נמי דמתבעיא ליה בהפרת האב אלא חדא מנייהו נקט: כגון דנדרה מתרין זיתין ואכלתינון לתרוייהו. א"א מיגז גייז נשאר זית שלם באיסורו ולוקה על אכילתו: א"א מקלש קליש. כיון שנקלש והוסר נסתלק המלקות והאי דלריך זית היינו נסתם אבל במפרש אמרינן בפ"ג דשבועות דאוסר עצמו בכל שהוא: בזמן שלא שמע הבעל. קודם שימות כו': נתרוקנה רשות לאב. כמו אדם שמריק שקו ונותן לחבירו כל מה שהיה בשק כן הבעל נשאר ריקן והורים לאב כל זכות שהיה לו בה:
אין

עין משפט נר מצוה

ה א מיי' פי"א מהל' נדרים הלכה י סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רלד סעיף י"א:

מסורת הש"ס

[לקמן ע. איתא דרבה ורבה וגירסת ילקוט רבא]

[נזיר יט. כה: לקמן עא:]

[תוספ' פ"ו] לקמן ע. עב. עח:

הגהות הב"ח

(א) גמ' ואם היו: (ב) שם קודם שימות או ששמע והפר או ששמע ושתק ומת בו ביום כצ"ל וכ"ב כך הוא לקמן תחלת דף ע"ב וכן הוא בפירוש: (ג) רש"י ד"ה בין איש וכו' לבתו איש ואב דכתיבי בהאי קרא וכו' איש לאשתו ואב לבתו הרי כבר נאמר: (ד) ד"ה לאידך דרבה וכו' קודמי הויה שניה: (ה) ד"ה ואי אמרת וכו' הא איתתא כי אכלה וכו' דהנדר אינו חמור הס"ד: (ו) ד"ה או ששמע וכו' הוה בעל קיים מצי מיפר:

גליון הש"ס

בהר"ן ד"ה ואי אמרת וכו' דבכלל נדר שבועה. עיין לקמן דף פ ע"ב: בא"ד ליכא קרבן בפחות מכשיעור. ק"ל הא לענין קרבן שיעורו בפרוטה כדין מעילה כדאיתא בשבועות דף כב ע"א ולא הוי כלל בכזית וצ"ע:

אבל אם שמע וקיים או ששמע ושתק ומת ביום של אחריו אין יכול להפר ואם איתא דשמע והפר נמי כי מת ביום של אחריו אינו יכול להפר לאשמועינן הכי בשמע והפר דכי מת ביום של אחריו אין יכול להפר והוי׳ רבותא טפי משמע ושתק אלא ודאי מדלא קתני הכי שמעת מינה דשמע והפר אפילו מת ביום שלאחריו נתרוקנה רשות לאב ומצי מיפר: שמע אביה והפר לה ולא הספיק הבעל לשמוע עד שמת האב זו היא ששנינו מת האב לא נתרוקנה רשות לבעל: חזינא להו לקמאי ז"ל דאמרי דמאי דקתני לא הספיק הבעל לאו דוקא ובכדי נסביה ובאידך בבי אחריני נמי הכי אמרי׳ ולא סליק להו פירושא לפום עניות דעתין ומשום הכי חזינא לפרושינהו להני בבי׳ והכי מתחזי לי דהאי דנקט ולא הספיק הבעל לרבותא נקטיה דאע"ג דלא נראו נדרים הללו לארום ולא זכה בהן וכדאמרינן לקמן אימא ה"מ בנדרים שלא נראו לארום דאלמא כל שלא נראו לו הורע כחו בהן וסד"א דכיון דאב הפר ובעל לא זכה כלל כי מיית ליה אקליש ליה האי נדרא טובא ולא משתייר ביה אלא פורתא וסד"א דלהוה פורתא תסגי ליה בהפרת בעל קמ"ל דאע"ג דהאי נדרא אקליש ליה טובא להווא פורתא נמי דמשתייר ביה לא מצי בעל מיפר וכי היכי דאשמעינן ברישא דאף על גב דלא אקליש נדר כלל דהיינו שמע הבעל ושתק דאפילו הכי אב מצי מיפר הכא נמי אשמעינן דאף על גב דאקליש ליה טובא בעל לא מצי מיפר: שמע בעלה והפר לה ולא הספיק האב לשמוע עד שמת הבעל זו היא ששנינו מת הבעל נתרוקנה רשות לאב· הכא נמי בהך בבא אשמעינן רבותא בהפר הבעל ולא הספיק [האב לשמוע] דאפילו הכי מת הבעל נתרוקנה רשות לאב ולא הספיק הוא דחדית הכא דאי לא הייני קמייתא וכי תימא אדרבה דהא אשמעינן רישא רבותא דבזמן ששמע הבעל ושתק אע"ג דלא אקליש ליה נדרא כלל נתרוקנה רשות לאב וק"ו השתא היכא דנדרה אכתי כדקאי קאי אב מצי מיפר היכא דאקלש ליה כי הכא דבעל הפר ולא נראו לאב עדיין דעדיפא ליה הפרת בעל מיבעיא דמצי אב מיפר דהא אמרת בבבא דשמע אביה דרבותא אשמעינן דאע"ג דהפר אב ולא הספיק הבעל לשמוע דאקליש ליה נדרא טובא לא מצי בעל מיפר ואי התם הויא רבותא ההוא גוונא דלא מצי בעל מיפר היכי להוי הכא רבותא ההוא גוונא גופיה דאב מצי מיפר איברא ודאי דהכי הוא ולא תקשי לך דאיכא למימר הכי ואיכא למימר הכי דכיון דהפרה דקמא מעליא הוא דהא לא נראו לשני אקליש ליה נדרא טובא ולא משתייר ביה אלא פורתא ולההוא פורתא סלקא דעתך אמינא דתסגי ליה בהפרה דאידך להכי אשמעינן רישא דאפילו בההוא פורתא לא נתרוקנה רשות לבעל ואיכא למימר נמי דכיון דהפרה דקמא מעליא היא כיון שהפר ולא נראו לשני ואקליש ליה נדרא טובא ולא משתייר ביה אלא פורתא דנימא דההוא פורתא כיון דקליש ליה טובא איתו כדאי להוריש לאב וכדקאמרי בית הלל לקמן בבבא בתרייתא דהך ברייתא דאין יכול להפר משום דכיון דקליש ליה נדרא טובא לא מצי אב למזכי ביה וה"נ נימא הכי קמ"ל דאפ"ה נתרוקנה רשות לאב משום דנהי דבעידנא דהפר לה בעלה הויא הפרתו הפרה מעליא לאקלושי נדרא טובא דהא אכתי לא הספיק האב לשמוע אפ"ה כשמת בטלה לה לגמרי ומש"ה חזי אב למזכי ביה משא"כ בבבא בתרייתא דכיון דאכתי איתיה לאב לא בטלה הפרתו וכיון דנדרא מקלש קליש לב"ה לא מצי זכי בחלקו של בעל וכי תימא א"כ מגינא אמינא איפכא דהייט טעמא בשמע אביה והפר לה ולא הספיק הבעל לשמוע עד שמת האב דלא נתרוקנה רשות לבעל דהייטו טעמא משום דאקליש נדרא טובא ולא מצי בעל למזכי ביה אבל היכא דלא הפר אב דאלים ליה נדרא זכי ביה בעל לא מצית אמרת הכי דאי היכא שלא הפר מצי זכי בעל כי הפר נמי בדין הוא דליזכי ביה דהא חזינא באידך בבא דאע"ג דהפר בעל ולא הספיק האב לשמוע מצי מיפר אב אלמא לא גרע דיניה דמאן דמצי מיפר משום האי אקלושי נדרא וכ"ת ה"מ אב דעדיף אבל בעל דגרע מגינא אמינא דמשום האי אקלושי הוא דלא מצי מיפר ואי לא קליש כלל מצי מיפר לא מצית אמרת הכי דלאי האי אקלושי דקאמרת מלתא היא אפילו אב נמי לא מצי (אב) מיפר דהא חזינן בסיפא דב"ה אמרי דמשום דקליש נדרא לב"ה אב לא מצי מיפר הלכך אי בשהפר א׳ מהם ומת ולא הספיק השני לשמוע קליש נדרא כי שמע בעל והפר ולא הספיק האב לשמוע היכי מצי אב מיפר אלא מאי אית לן למימר דכיון דמיית ליה ההוא קמא דהפר בטלה לה הפרה דיליה ומשום ההיא קלישותא לא גרע זכותיה דאידך וממילא שמעי׳ דכי תנא שמע אביה והפר לה ולא הספיק *האב לשמוע עד שמת האב דלא נתרוקנה רשות לבעל דכי נקט הפר ולא הספיק לרבותא נקטיה והה"נ דבשלא הפר אב לא נתרוקנה רשות לבעל וכן נמי בבבא דשמע בעלה והפר לה ולא הספיק האב לשמוע עד שמת הבעל לא מצית אמרת דמש"ה נתרוקנה רשות לאב משום דאקליש ליה נדרא ולא אשתייר ביה אלא פורתא דהא אשמועינן רישא דשמע הבעל ושתק ומת דלא אקליש ליה נדרא כלל דאפילו הכי כי מיית ליה בעל *נתרוקנה רשות לאב: שמע בעלה והפר לה ולא הספיק האב לשמוע עד שמת אין הבעל יכול להפר שאין הבעל מפר אלא בשותפות· בהך בבא אשמועי׳ רבותא טפי ממאי דאשמועינן בבבא דשמע אביה והפר לה דמסיק בה נמי מת האב לא נתרוקנה רשות לבעל דבשלמא התם איכא למימר דנהי דבעידנא דהפר לה אב הויא הפרתו הפרה מעליא ואקליש ליה נדרא טובא ולא אשתייר ביה אלא פורתא כיון דלא הספיק הבעל לשמוע אפ"ה מכי מיית ליה אב קם ליה נדרא כדמעיקרא דהא מכי מיית אב בטלה לה הפרתו ולית בה מששא ומשום הכי כיון דאלים ליה נדרא בדין הוא דבעל דלא נפיש חיליה לא מצי מיפר אבל הכא דאיקליש ליה האי נדרא דהא הפר בעל ולא הספיק האב לשמוע ואכתי נדרא בקלישותיה קאי דלא בטלה לה הפרת בעל דהא איתיה וס"ד אמינא כיון דקליש ליה ולא אשתייר ביה לאחר מיתת האב אלא פורתא לההוא פורתא תסגי ליה הפרת בעל קמ"ל דאפ"ה אין הבעל יכול להפר שאע"פ שלא זכה אב מעולם בנדרים הללו דהא לא נראו לו וקלישי להו נמי טובא דהא הפר להו בעל ואכתי איתיה אפילו הכי אין הבעל יכול להפר דמילתא פסיקתא היא שאין הבעל מיפר אלא בשותפות והייט דנקט האי לישנא ולא נקט לא נתרוקנה רשות לבעל כדקתני לעיל משום דבההוא דזכה בהן אב ואיבטילא לה הפרה דיליה שייך למיתני לא נתרוקנה דמשמע דזכה בהו אב ולא נתרוקנה רשותו אבל הכא אב לא זכה כלל והפרה דבעל איכא למימר דלא איבטיל כיון דלא מת ואפ"ה מילתא פסיקתא היא שאין הבעל מפר אלא בשותפות ואיכא בהך ברייתא עד השתא ארבע בבי תרי בנתרוקנה רשות לאב ותרי בלא נתרוקנה רשות לבעל ובכל חדא אשמועי׳ רבותא כדפרישית וכסדרייהו קתני להו נתרוקנה ולא נתרוקנה נתרוקנה ולא נתרוקנה כן נראה לי פירושא דהנך בבי:

שמע

אבל אם שמע וקיים או ששמע ושתק ומת ביום שלאחריו אין יכול להפר שמע אביה והפר לה ולא הספיק בעל לשמוע עד שמת האב *זו היא ששנינו *מת האב לא נתרוקנה רשות לבעל שמע בעלה והפר לה ולא הספיק האב לשמוע עד שמת הבעל *זו היא ששנינו מת הבעל נתרוקנה רשות לאב שמע בעלה והפר לה ולא הספיק האב לשמוע עד שמת *אין הבעל יכול להפר שאין הבעל מיפר אלא בשותפות

שמע

אבל אם שמע הבעל וקיים אע"פ שמת בו ביום או שמע ושתק כל אותו היום ומת הבעל ביום שלאחריו אין האב יכול להפר הואיל ועבר יום שמעו:

שמע

[לקמן ע.]

[נ"ל הבעל]

ס"א לא נתרוקנה

עין משפט נר מצוה

ו א מיי׳ פי"א מהלכות נדרים הלכה י סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סימן רלד סעיף טו:

ז ב מיי׳ שם טוש"ע שם סעיף יא:

ח ג מיי׳ שם הלכה יח טוש"ע שם סעיף טו:

תוספות

ה"ג שמע אביה והפר לה ולא הספיק הבעל לשמוע עד שמת האב אינו יכול להפר· נ"ע הבעל דלא נתרוקנה לרשות הבעל ולא סגי בהפרת אב והבעל אינו מיפר דבעינן אב קיים בשעת הפרת הבעל הלכך הפרה דאחר מיתת האב לא כלום היא ובהפרה שהפר האב לפני מותו לא סגי כיון דהבעל לא הפר: ה"ג שמע בעלה והפר לה ולא הספיק [האב] לשמוע עד שמת הבעל זהו ששנינו מת הבעל נתרוקנה רשות לאב· והיינו כמו רישא אלא ענין אחר הוא דהכא מת הבעל קודם ששמע [האב] שנדרה וניחא ליה למיתני בכל הענינים: שמע בעלה והפר לה ולא הספיק האב לשמוע עד שמת האב אין הבעל יכול להפר שאין הבעל מיפר אלא בשותפות· ודאי מרישא שמעינן לה אלא משום דבעי למיתני איפכא גבי האב תניא נמי הכי גבי בעל שמע אביה והפר לה ולא הספיק בעלה לשמוע עד שמת חוזר אב ומיפר חלקו של בעל וזה לא שמעינן מרישא דהכא הפר אב בחיי בעל ולא הועילה כלום אותה הפרה שוב לא תועיל הפרתו דלא מצינו ב׳ הפרות באדם אחד לכך אשמעינן דחוזר אב ומיפר:

פי׳ הרא"ש

אין יכול להפר· כיון שקיימו הארוס: שמע אביה והפר ולא הספיק הבעל לשמוע עד שמת האב זו היא ששנינו מת האב לא נתרוקנה רשות לבעל· ואינו יכול להפר חלקו מימה כיון שהאב הפר חלקו למה לא יפר הבעל חלקו אחר מות האב דהא דאמרינן מת האב לא נתרוקנה רשות לבעל היינו היכא דלא הפר האב והיה צריך הארוס להפר כל הנדר והוא אינו יורש זכות האב אבל היכא שכבר הפר האב חלקו למה יגרע כח הבעל במיתת האב שלא להפר חלקו וי"ל כיון דלא נגמרה ההפרה בחיי האב נתבטלה גם הפרת האב והוא צריך להפר הכל וכן מוכח מהא דקאמר שמע הבעל והפר נתרוקנה רשות לאב דמשמע דיורש רשות הבעל וצריך להפר כל הנדר מדלא קאמר מפר האב חלקו אלמא נתבטלה הפרת הארוס כיון שלא נגמרה כל ההפרה בימיו ה"נ נתבטלה הפרת האב: שמע הבעל והפר לה ולא הספיק האב לשמוע עד שמת הבעל זו היא ששנינו מת הבעל נתרוקנה רשות לאב· דאי מרישא אימא ה"מ היכא דשמע בחיי הבעל והוה ראוי להפר נדר זה בחיי הבעל הלכך כשמת יורש את זכותו קמ"ל דאפילו לא שמע האב בחיי הבעל נתרוקנה לרשותו: שמע הבעל והפר לה ולא הספיק האב לשמוע עד שמת האב אין הבעל יכול להפר שאין הבעל מיפר אלא בשותפות· וקמ"ל הך בבא דלא תימא דהא דאמרינן לא נתרוקנה רשות לבעל ה"מ היכא דלא שמע בחיי האב אבל היכא דשמע בחיי האב והיה ראוי להפר אם מת האב יפר הכל קמ"ל דאין הבעל מיפר אלא בשותפות אע"ג דהיה ראוי לומר בכאן נתרוקנה רשות לבעל ולהכי נקט לעיל לא נתרוקנה רשות לבעל והכא קאמר אין הבעל מיפר אלא בשותפות:

שמע

רש"י

שמע אביה והפר לה · בו ביום ולא הספיק הבעל לשמוע שיפר לה עד שמת חוזר (א) ומיפר חלקו של בעל ואין צריך להפר חלקו הואיל וכבר הפר: ב"ה אומרים אין יכול להפר · חלקו של בעל בלבד אא"כ חוזר ומיפר חלקו עמו משום דסבירא להו מקלים (ב) היכא דהפר חד בלא חבריה ואכתי הוי הנדר שלם אלא שאין איסורא חמור כבתחלה וכיון דאכתי הנדר שלם הוא מיבעי ליה לבטל חלקו וחלק הבעל דנתרוקנה רשותו לו: ובית שמאי סברי מיגז קא גייז · כי קדם האב והפר חלקו חתכו לשנים ונתבטל חציו ועדיין חציו קיים וכשמיפר עכשיו חלקו של בעל הוי כלו מופר: ש"מ · דתנאי היא ומקלש קלים כבית הלל: יש שאלה בהקם · שאם קיימו לה נדרה האב והארוס ונשאלו על הקמתן מהו מי יש שאלה ויכולין להפר לה או לא: יש שאלה בהפר · היכא דקיים האחד והיפר האחד יכול האחר לשאול על הקמתו במקום שהפר כבר השני והוי מופר(ג): ענין אחר יש שאלה בהפר כלו' את"ל יש שאלה בהקם מי הוי מופר הנדר באותה שאלה דהקמה דאין צריך לומר לה (ד) בהפרתו או אין שאלה בהפר דלא הוי מופר אא"כ מפר לה בעל או האב לאחר שנשאל דבאותה שאלה דהקמה לא הוי מופר לה: ת"ש נשאלין על ההקם · ללישנא קמא נשאלין על ההקם ומותרין להפר לה: ואין נשאלין על ההפר · דהיכא דקיים אחד והפר אחד אין נשאל (ה) אלא או כולו בשאלה או כולו בהפרה בעינן וללישנא בתרא נשאלין על ההקם ומותרין להפר לה אא"כ ואין נשאלין על ההפר דאין הנדר מופר במה שמתיר החכם לבטל ההקמה אא"כ מיפר לה בעל או אב לאח"כ. ע"א יש שאלה בהקם שקיים לה הבעל או האב הנדר ואח"כ הלך ונשאל עליו לחכם והתירו החכם (ו) מי אמרינן דכיון שקיים את הנדר שוב אין נשאלין עליו ולא הוי שאלה מעליא או דלמא כיון שהתירו חכם בטלה הקמתו וביטל הנדר: את"ל יש שאלה בהקם יש (לה) שאלה בהפר · כלומר במקום הפר שאם שמע את נדרה ולא רצה להפר אלא הלך ונשאל בו ביום על אותו נדר לחכם מאי מי אמרינן הואיל אם היא הולכת לחכם ונשאלת לו שיהא מתירה דהא לדברי הכל אם נשאלת לחכם יכול להתיר לה הכא נמי אם נשאל האב לחכם על נדר בתו יהא מותר הואיל ואי בעי מצי מיפר: ת"ש דאמר רבי יוחנן נשאלין על ההקם · באותו ענין שפירשתי ואין נשאלין על ההפר כמו כן: קיים ליכי · תרי זימני ונשאל על הקמה ראשונה וביטלה: מהו · כלומר הקמה שניה דלא נשאל עליה בטלה באותו שאלה אי לא: ת"ש דאמר רבא · בפ' ואלו מותרין (לעיל יח.) (ז) שבועה שלא אוכל שבועה כו' דאמר רבא אם נשאל על הראשונה שניה חלה עליו · ה"נ אם נשאל על הקמה ראשונה שניה חלה עליו: אמר קיים ליכי והדר אמר מופר ליכי · בתוך כדי דבור ובלשון הזה אמר בתוך כדי דבור ראשון ולא תיחול הקמה אא"כ חלה הפרה מהו · מי ביטל ההקמה וקיים ההפרה אי לא:

ת"ש

לקמן עח. · לקמן עט. · [לעיל יח. שבועות כז:]

גמרא

שמע אביה והפר לה ולא הספיק הבעל לשמוע עד שמת חוזר האב ומפר חלקו של בעל *א"ר נתן הן הן דברי ב"ש ב"ה אומרים אין יכול להפר ש"מ לב"ש מיגז גייז לב"ה מקלש קליש ש"מ בעי רבא יש שאלה בהקם או אין שאלה בהקם א]את"ל יש שאלה בהקם יש שאלה בהפר או אין שאלה בהפר ת"ש *דא"ר יוחנן נשאלין על ההקם ואין נשאלין על ההפר בעי רבה קיים ליכי קיים ליכי ונשאל על הקמה ראשונה מהו ת"ש *דאמר רבא אם נשאל על הראשונה שניה חלה עליו בעי רבה קיים ליכי ומופר ליכי ולא תיחול הקמה אא"כ חלה הפרה מהו

תא

ר"ן

שמע אביה והפר לה ולא הספיק הבעל לשמוע עד שמת חוזר האב ומפר חלקו של בעל · האי דקתני חוזר לא שיחזור להפר מה שהפר כבר דהיינו חלקו של אב אלא להכי תני חוזר משום שכבר הפר חלקו ועכשיו חוזר ומיפר חלקו של בעל ובהכי סגי ואין צריך שיחזור ויפר חלק עצמו משום דכיון דאיהו לא מת אע"ג דמית ליה בעל לא בטלה הפרה דאב: אמר רבי נתן הן הן דברי ב"ש · דקסברי דיכול האב להפר בכי האי גוונא ובהפרת חלקו של בעל בלחוד סגי משום דהפרה דאב כיון דלא מת לא אבטילא לה: אבל בה"א אין יכול להפר כלל · ואפי' חוזר ומפר חלקו וחלק הבעל וקא יהבינן טעמא משום דלב"ש מיגז גייז כשהפר האב תחלה הפר חלקו בלבד וחלק הבעל לא נגרע כלל אלא עדיין הוא קיים לגמרי וחשוב הוא להורישו לאב ולב"ה מקלש קליש כשהפר האב חלקו נגרע חלקו של בעל ואינו חשוב להורישו לאב דכיון דהאב אכתי איתיה הפרה דידיה לא בטלה לה ואכתי נדרא בקלישותה קאי וכיון דקליש ליה חלקו של בעל לא מצי מפר אב מיהו הני מילי בשלא נתארסה לאחר אבל נתארסה לאחר בו ביום אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה כדתניא לקמן (דף עא.) וכמו שנפרש עלה דהכיא בס"ד הדין הוא פירושא דהאי שמעתא דסמכא דעתין עלויה וחזינא לרבנן טובא מילי דלא נהירי ולא ברירי לן ולא חיישינא למכתבינהו: בעי רבה יש שאלה בהקם · אם קיים הנדר ונשאל בו ביום על ההקם מי מצי מפר בו ביום או לא אבל למחר פשיטא דלא מצי מפר דלא גרע מסתיקה · ואת"ל יש שאלה בהקם יש שאלה בהפר או אין שאלה נראה בעיני דאף על גב דבהפר לא שייך שאלה דבשלמא הקם כעין נדרא הוא אבל הפרה לא אפילו הכי מבעיא לן אי יש שאלה בהפר משום דהפרה והקמה איתקוש להדדי וכדאמרי' לקמן (עו:) שאני הכא דאמר קרא אישה יקימנו ואישה יפרנו את שבא לכלל הקם בא לכלל הפר לא בא לכלל הקם לא בא לכלל הפר ומשום הכי בעי את"ל דיש שאלה בהקם בהפר מהו מי אמרינן נהי דלא שייכא ביה שאלה אפילו הכי אמרינן דיש שאלה °דאיתקושי איתקוש או דלמא למילתא דהפרה דלא חזיא ליה לא איתקוש ומסקינן מדרבי יוחנן דלענין שאלה לא איתקוש: בעי רבה קיים ליכי ונשאל על הקמה ראשונה מהו · מי אמרינן כיון דבעידנא דאפיק הקמה שניה מפומיה לא חיילא תו לא חיילא או דלמא נהי דבההיא שעתא לא חיילא היינו משום דבההיא שעתא איתא להקמה קמייתא דלא שבקה ליה לבתרייתא למיחל אבל כי איתשיל אקמייתא משכחא בתרייתא רווחא וחיילא: ת"ש דאמר רבא אם נשאל על הראשונה שניה חלה עליו · לעיל בפרק ואלו מותרין (דף יח.) אמר רבא אמתניתין דשבועה שלא אוכל שבועה שלא אוכל והכא נמי כי מתשיל אהקמה קמייתא שניה חלה עליו: בעי רבה קיים ליכי ומופר ליכי ולא תיחול הקמה אלא אם כן חלה הפרה מהו · חזינא בהך בעיא ובמאי דפשטינן בה לקמאי ז"ל מילי דלא נהירי ומשום, הכי מפרשנא בה מאי דאיתחזי לי · לרבה פשיטא ליה דהקמה לא חיילא דממ"כ אי הפרה חיילא הקמה לא חיילא דכהי דלקמן (דף ע.) מספקא לן קיים ליכי שעה ומופר ליכי שעה אי חיילי תרוייהו או לא שאני התם שנתן קצבה להקמה והפרה

אבל

עין משפט נר מצוה

ט א מיי' פי"א מהלכות נדרים הלכה יט סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רלד סעיף טז:

י ב טוש"ע שם סעיף ה:

יא ג מיי' שם פי"ג הל' כ טוש"ע שם סעיף מט:

יב ד מיי' שם הלכה כב טוש"ע שם סעיף נ:

פי' הרא"ש

שמע אביה והפר לה ולא הספיק הבעל לשמוע עד שמת חוזר האב ומפר חלקו של בעל · כך לא שמעינן מרישא דכיון דהפר האב בחיי הבעל ולא הותרה באותה הפרה שוב לא תועיל הפרתו דלא מלינו שתי הפרות בחיים אחד קמ"ל: הן הן דברי ב"ש · דסבירא להו מיגז גייז וכשהפר האב נשאר חלק הבעל שלם באיסורו וזכה בו האב ומפר חלקו של בעל: אבל ב"ה סברי מקלים קלים · וכיון דלא אפשר דנשאר חלק הבעל שלם אין בו כדי להורישו לאב ולא תפסה בה זכיה ואין האב יכול להפר חלק הבעל ואע"ג דנתבטלה הפרת האב כיון שלא הפר הבעל מ"מ מיד כשהפר האב מקלים קלים חלק הבעל אבל בריסא דברייתא היכא דהפר הבעל ומת דנתרוקנה רשות לאב ומפר לכל ולא אמרינן מיד שהפר הבעל מקלים קלים חלק האב ושוב אין לו הפרה [כשמת] הבעל דדוקא היכא דמקלש קלים חלק הבעל על ידי הפרת האב אין האב יכול לזכות בו אבל בריסא שהאב קיים יכול הוא להפר חלקו אף על גב דמקלש קלים ואגב זה נמי מפר חלק הבעל: יש שאלה בהקם · אם אמר לה קיים ליכי ונשאל לחכם על הקמתו מה נאה ליה הפרה או לא מי אמרינן הא דכתיב ביה לא יחל דברו ודרשינן אבל אחרים מוחלין לו אבל קיום נדר של אמתו לא או דלמא קיום נדר כנדר דמיא: יש שאלה בהפר או לא · מי אמרינן כיון דיש שאלה בהקם הוא הדין נמי בהפר ואם הפר לה ונשאל לחכם על הפרתו חזר הנדר לקדמותו או דלמא נהי דיש שאלה להקם היינו משום דקיום נדר כנדר דמי אבל הפרה אין לה שאלה: קיים ליכי קיים ליכי שני פעמים · ונשאל על הראשונה מהו מי אמרינן ...ה דמי כי כבר נתקיים הנדר על ידי הראשון או דלמא השתא דנשאל על הראשון חל ...ל גם עליו: ת"ש דאמר רבא אם נשאל על הראשונה שניה חלה עליו · רבא אמרה ...נן בפ"ג דשבועות (דף כז:) *)שבועה שלא אוכל שבועה שלא אוכל ואכל אינו חייב אלא ... שבועה חלה על שבועה ואמר רבא אם נשאל על הראשונה חייב על השניה משום דשניה מתלא תליא וקיימא ולכי משכחת רווחא חיילא והוא הדין קיים ליכי קיים ליכי דשני ה... ...ן: קיים ליכי ומופר ליכי ולא תחול הקמה אלא אם כן תחול הפרה מהו · ודאי אם אמר קיים ליכי ומופר ליכי ולא אמר לא תחול הקמה אלא אם כן תחול הפרה פשיטא ...לה ושוב לא תחול הפרה ואפילו לרבי יוסי דאמר אף בגמר דבריו אדם נתפס והלו תרוויהו הכי מילי גבי עולה ושלמים דיכולין לחול שניהם אף זה אחר זה להביא בדמיו עולה ו... אבל הכא דאי אפשר לחול זה אחר זה מודה רבי יוסי דאמרינן תפוס לשון ראשון :

תוספות

אמר רבי נתן הן דברי ב"ש · אהך סיפא קאי ובה"א אינו יכול להפר האב ש"מ לב"ש מיגז גייז אב שמיפר חלקו וחלק הבעל כדקאי הלכך הורים לאב וב"ה סברי מיקלש קליש בהפרה דאב ונדר גרוע הוא הלכך אין יכול הבעל להורישו לאב דהכי נמי מיגז גייז לאיכא לבעל וי"מ דב"ה פליגי נמי ארישא דהפר הבעל ומת דאמר דמפר וב"ה אומרים אינו יכול להפר כיון דהפר בעל מיקלש קליש [ונחגרע] הנדר ולא יועיל להתבטל ע"י הפרה דאב גרידא ולב"ש מיגז גייז ונשאר נדר חשוב ומועיל לבטלו הפרה דאב ויכול להיות דלא פליגי ברישא משום דהפרת הבעל נתבטל לפי שאינו קיים בשעת הפרת האב אי נמי שבתחלה לא הפר האב מתוך שחלקו קיים יפר לו חלק הבעל: יש שאלה בהקם · אם הקים הבעל ושאל לחכם מהו שיוכל הבעל להפר ובו ביום מיירי דאי ביום של אחריו לא מועיל השאלה דמוקם [הנדר] לעולם [וכ"ש] כיון דקיים: יש שאלה בהפר · אם נשאל על הפרתו מי אמרינן שהנדר חזר לאיתנו או לא: ת"ש [דאמר ר"י] נשאלים על ההקם ואין נשאלין על ההפר: בעי רבה קיים ליכי קיים ליכי ונשאל על הקמה ראשונה מהו · מי אמר דיכול להפר לפי דהקמה שניה אינה כלום שהרי לא חלתה על הראשון או דלמא כי משכחת רווחא חיילא: ת"ש [דאמר רבא אם] נשאל על הראשונה כשנשבע ב' שבועות שלא יאכל ככר זה דשבועה שניה לא חלה מיד ומושבע ועומד מהראשונה שניה חלה עליו דכי משכח רווחא חיילא וה"נ כי משכח רווחא חיילא: קיים ליכי מופר ליכי ולא תיחול הקמה עד דחיילא הפרה מהו · מי חיילא בתרא או קמא אבל לא מבעיא ליה [אם אמר] קיים ליכי ומופר ליכי ולא אמר לא תיחול הקמה עד למחר וכו' דהא ודאי הקמה שאמר תחלה חלה ולא הפרה ולא תיבעי למ"ד תפוס לשון ראשון אלא אפילו לרבי יוסי דאמר אף בגמר דבריו אדם נתפס וחיילי תרוייהו גבי תמורת עולה ותמורת שלמים (תמורה דף כה:) היינו דוקא התם דיכולין לקיים שניהם אף זה אחר זה להביא בדמי חציה עולה וחציה שלמים אבל הכא דאי אפשר לחול זה אחר זה כיון דחל הראשון לא תחול אחריו שני :

*)[ע"ש סיטיב ובר"ן איתא על נכון וכן ברש"י שכתבו מרבא דלעיל יח.]

ת"ש

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה שמע אביה וכו' חוזר האב ומיפר חלקו : (ב) ד"ה ב"ה אומרים וכו' מקלים קלים היכא דהפר וכו' שאין איסורא חמור כצ"ל והד"א עם ד"ה וב"ש וד"ה ש"מ : (ג) ד"ה יש שאלה וכו' והוי מופר או לא הס"ד וכ"ב ע"ל סוף פרק פי' בעי"א ע"ב דף עט : (ד) ד"ה ע"א יש וכו' לומר לה הו בהפר או אין שאלה : (ה) ד"ה ואין נשאלין וכו' אין נשאל על הקמתו אלא או כולו בקיום או כולו (בהפרה) תו"מ וכ"ב פ"א בשאלה : (ו) ד"ה ע"א יש שאלה בהקם וכו' עליו לחכם והתירו החכם מאי מי אמרינן דכיון וכו' מאי מופר או לא הס"ד : (ז) ד"ה ת"ש דאמר וכו' מותרין אמר רבא שבועה שלא וכו' ואמר רבא :

גליון הש"ס

בר"ן ד"ה בעי רבה וכו' דאיתקושי איתקוש · עיין בר"ן לקמן דף סו ע"ב ד"ה למימרא :

הגהות מהר"ב רנשבורג א] גמ' יש שאלה בהקם או אין שאלה בהקם · נ"ב עמ"ש על הגליון לעיל דף סו ע"א וד"ק:

יג א מיי' פ"ב מהלכות תמורה הלכה ד סמג לאוין שמה:

יד ב מיי' פי"ג מהל' נדרים הל' כב סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רלד סעיף מג:

טו ג מיי' שם סמג שם טוש"ע שם סעיף מד:

[נ"ל דמש"ה]

תא שמע מפלוגתא דרבי מאיר ורבי יוסי *דתנן הרי זו תמורת עולה תמורת שלמים הרי זו תמורת עולה דברי רבי מאיר ורבי יוסי אומר אם לכך נתכוין מתחלה הואיל ואי אפשר לקרות שני שמות כאחד דבריו קיימין ואפילו רבי מאיר לא קאמר (א) דלא אמר לא תיחול זו אלא אם כן חלה זו אבל הכא דאמר לא תיחול הקמה אלא אם כן חלה הפרה ר"מ נמי מודה דהפרה חלה בעי רבה קיים ומופר ליכי בבת אחת מהו ת"ש דאמר *רבה כל (ב) דבר שאינו בזה אחר זה אפי' בבת אחת אינו בעי רבה קיים ליכי היום מהו מי אמרינן כמאן דאמר לה מופר ליכי למחר או דלמא הא לא אמר לה את"ל

תמורה כה: זבחים ג. [כ"ק עג:]

עירובין נ: קדושין נ:

אבל הכא שלא נתן קצבה פשיטא דאי הפרה חיילא הקמה לא חיילא וכדכתיבנא. ואי אמרת דהפרה לא חיילא מינה דהקמה נמי לא חיילא דהא אתני ואמר דלא תיחול הקמה אלא אם כן חלה הפרה · הלכך פשיטא ליה נרבה דהקמה לא חיילא אבל בהפרה הוא דמספקא ליה מי אמרינן כיון דאקדים ואמר קיים ליכי ובתר הכי אמר מופר ליכי משמע דאתני דתיחול הפרה בתר הקמה ולא תיחול הפרה אא"כ קדמה לה הקמה אלא *דממ"כ אתני לא תיחול הקמה אא"כ חלה הפרה ולא אתני נמי איפכא לא תחול הפרה אלא אם כן חלה הקמה משום דכיון דאקדים קיים ליכי למופר ליכי סמיך אלישניה דהקמה חיילא דברישא אדכר לה וליכא דליעכב עלה ואדרבה משום דחייש דחיילא הקמה כולי האי עד דלא שבקה רווחא להפרה אתני ואמר דלא תיחול הקמה אא"כ חלה הפרה והרי הוא כאילו התנה על שתיהן שיחולו הקמה בתחלה ואח"כ הפרה או דלמא כהי דאמר ומופר ליכי בתר קיים ליכי לאו דתחול הפרה בתר הקמה איכוין אלא משום דא"א לקרות שני שמות כאחד ומיהו האי גברא בהפרה קפיד דתחול דהא אמר דלא בעי דתחול הקמה אא"כ חלה הפרה ודעתו היה שיחולו כאחת מיהו משום דקפיד טפי דתיחול הפרה מהקמה אתני שאם חלות ההקמה מעכב חלות ההפרה דמגלי דעתיה דלא תיחול הקמה אבל אע"ג דחלות הפרה מעכב חלות הקמה לא אתני דלא תיחול הפרה הלכך הפרה חיילא הקמה לא חיילא: ופשטינן לה מפלוגתא דר"מ ורבי יוסי דאפליגו דומיא דהך גוונא בתמורה בפרק כילד מערימין (דף כה:) דתנן הרי זו תמורת עולה תמורת שלמים הרי זו תמורת עולה דברי רבי מאיר רבי יוסי אומר וכו' ואמרינן עלה בגמרא התם דהכל מודים באומר תחול

ת"ש · דכי האי גוונא פלוגתא דר"מ ורבנן במסכת תמורה בפ' כילד מערימין על הבכור: הרי זה תמורת עולה תמורת שלמים כו' דבריו קיימין · ויביא בדמי חליה עולה ובדמי חליה שלמים: ואפילו רבי מאיר · לא אמר תפוס לשון ראשון אלא דלא אמר לא תיחול זו אלא אם כן חלה שניה ועל מה נחלקו באומר (ג) תמורת עולה ותמורת שלמים רבי מאיר סבר דלמא מיהדר הוא דהדר ביה מתמורת עולה ואמר תמורת שלמים והואיל וכן תפוס תחלת דבריו והרי היא עולה: ור' יוסי סבר אי אמר תמורת עולה ושלמים הוה אמינא קדושה ואינה קריבה קמ"ל: אבל הכא דקאמר לא תחול כו' ודאי הויא הפרה כי ההוא טעמא דתמורה: קיים ומופר ליכי · ולא אמר ליכי בין קיים למופר מי אמרינן כיון דלא אמר קיים ליכי ומופר לכי הויא כמ"ד לא תיחול הקמה אלא אם כן חלה הפרה דכיון דלא אמר קיים ליכי גלי אדעתיה דבהפרה ניחא ליה או דלמא לא שנא וכמ"ד קיים ליכי ומופר ליכי דמי ולא תהוי הפרה: ת"ש דאמר רבה · [בקדושין] ואמעשר בהמה קאי: כל שאינו בזה אחר זה · כגון שאם קרא לעשירי עשירי וחזר וקרא לי"א עשירי אינו קדוש וקאמר (ד) אף בבת אחת שאם קרא לשניהן עשירי סתם אין האחד עשר קדוש ה"נ כיון דאינו בזה אחר זה שאם אמר לה עכשיו קיים ליכי ולאחר שעה אמר מופר ליכי אין בהפרתו כלום בבת אחת נמי כי אמר קיים ומופר ליכי אין באותה הפרה כלום אע"ג דבבת אחת קאמר קיים ומופר ליכי: היום מהו · מי אמרינן כיון דאמר היום כמאן דאמר היום יהא מקויים אבל למחר יהא מופר לה והוי מופר: או דלמא הא לא אמר לה · בפירוש מופר ליכי למחר:

אמר

זו ואחר כך תחול זו דברי הכל תפוס לשון ראשון דאפילו רבי יוסי מודה משום דאי אפשר דלבתר דחיילא תמורת עולה תחול תמורת שלמים לא תחול זו אלא אם כן חלתה זו תרווייהו קדשן משום דהתם אפשר לתמורת עולה ותמורת שלמים לחול כאחת דתרעה בהמה זו עד שתסתאב ויביא בדמי חליה עולה ובדמי חליה שלמים לא נחלקו אלא באומר תמורת עולה תמורת שלמים רבי מאיר סבר מדהוה ליה למימר תמורת עולה ושלמים ואמר תמורת עולה תמורת שלמים הוה ליה כאומר תחול זו ואחר כך תחול זו ור"י סבר דאפשר דמאי דקאמר תמורת עולה תמורת שלמים טעי דסבר אי לא אמינא תמורה אכל חד וחד לא חיילא תמורה אתרווייהו הלכך בודקין אותו אם אמר לעולה ושלמים נתכוונתי תרעה עד שתסתאב ותמכר ויפלו חצי דמיו לעולה וחצי דמיו לשלמים אלמא פלוגתייהו דרבי מאיר ורבי יוסי תליא במוציא שני שמות מפיו אי אמרינן שיחול השני אחר הראשון או שיחולו שניהם בבת אחת הואיל ואי אפשר לקרות ב' שמות כאחת ומש"ה אמרינן לרבי יוסי ודאי אפשיט בעיין דכי אמר ומופר ליכי לאו בתר הקמה קאמר אלא בבת אחת הלכך הפרה חיילא וכי תימא אפ"ה היכי חיילא דהא אסיקנא לקמן דכל שאינו בזה אחר זה אפי' בבת אחת אינו לאו מילתא היא דהא הכא לא מעכבא הקמה אהפרה דהא אתני ואמר לא תיחול הקמה הלכך לרבי יוסי פשיטא דהפרה חיילא ואפי' לר"מ נמי פשטינן הכי דאע"ג דאמר התם דכי אמר תמורת שלמים בתר תמורת עולה קאמר ולא חיילא הכא שאני דכיון דאמר לא תיחול הקמה אא"כ חלה הפרה גלי אדעתיה דאהפרה הוא דקפיד אהקמה לא הלכך כי אמר ומופר ליכי לאו בתר הקמה קאמר דהיכי תחול בתרה כיון שאי אפשר להקמה שתחול וכ"ת אמאי לא אמרינן ואפי' ר' מאיר לא קאמר אלא התם מדהוה ליה למימר תמורת עולה ושלמים ואמר תמורת שלמים הוה ליה כאומר תחול זו ואח"כ תחול זו וכסוגיא דהתם אבל הכא דליכא לישנא יתירא בבת אחת קאמר לאו מילתא היא דבשלמא התם כיון דאפשר לתמורת עולה ושלמים לחול כאחת כל היכא דליכא לישנא יתירא אמרי' דלבת אחת נתכוון אבל הכא שאי אפשר להקמה והפרה לחול כאחת אפילו בלאו לישנא יתירא אמרינן דלזה אחר זה אי לאו משום דאתני ואמר ולא תחול הקמה אלא אם כן חלה הפרה כנ"ל פירושא דשמעתא ופירושא תרילא ומעליא הוא: בעי רבה קיים ומופר ליכי בבת אחת מהו · כלומר דקיים לחודיה לאו כלום הוא וליכי הוא שכוללן שתיהן כאחת ואיכא נסחי דגרסי קיים ליכי ומופר ליכי בבת אחת מהו ולהנך נסחי בעי דלימא הכי בהדיא בבת אחת דמגלי בדעתיה שהוא רוצה שיחולו בבת אחת ונראה בעיני דבהכי מספקא ודאי אי אפשר לשניהם לחול כאחת מיהו נהי דאי חד מינייהו קדים אידך לא חייל כלל הכא דבבת אחת לגבי כל חד מנייהו אמרינן דקדים דחייל ואיכא למימר נמי דמאחר ולא קדים וכיון שאי אפשר לשניהם לחול כאחת מספקינן דלמא הקמה חיילא והו לא מצי מפר: ופשטינן לה מדרבה דאמר בפרק האיש מקדש גבי המקדש שתי אחיות כאחת דכיון דלא מצי לקדשינהו בזה אחר זה אפי' בבת אחת ליכא לחדא מינייהו ספק קדושין כלל הכא נמי ליכא לספוקי בהקמה ובהפרה כלל ומצי בתר הכי להפר ולקיומי כדבעי ולא נתחוורו לי דברי הר"מ במז"ל בזה בפרק האחרון מהלכות נדרים: בעי רבה קיים ליכי היום מהו מי אמרינן כמאן דאמר מופר ליכי למחר · דהכי קאמר קיים ליכי היום בלבד או דלמא הא לא אמר לה מופר ליכי למחר:

ואם

תוספות

ת"ש מפלוגתא דר"מ ור' יוסי פי' מפלוגתא דר' יוסי פשטינן בעיין נכ"ע: תמורת עולה ותמורת שלמים וכו' ואמר רבי יוסי אם לכך נתכוון מתחלה · כיון שבשעת תמורת עולה היה בדעתו לומר תמורת שלמים לאפוקי אם נמלך כדתניא בקיפא דמילתא הואיל וא"א לקרות שני שמות בב"א דבריו קיימין כגון דאמר בדמי חליה עולה ובדמי חליה שלמים ואפילו ר"מ לא אמר אלא דלא אמר לא תחול זו אא"כ חלה זו דבזה מודה דלא חלה הראשונה וחלה שניה אבל הכא כו' אפי' ר"מ מודה דחל הפרה והקמה לאו כלום הוא: קיים ומופר ליכי מהו · מי אמרינן דודאי כיון דבדיבור אחד קאמר שלא אמר קיים ליכי מופר ליכי חיילי תרווייהו או לא: כל שאינו בזה אחר זה · אם אמר קיים ליכי מופר ליכי דאין הפרה חלה אחר הקמה בב"א אינו לא לזה ולא לזה והוי כאילו שתק ובפרק שני דקידושין (דף נ:) גבי ב' אחיות אמרה רבה למילתיה וא"ת אמאי לא אמר הכי גבי תמורת עולה ותמורת שלמים אמר רבי מאיר תמכר ויבא בדמי חליה עולה ובדמי חליה שלמים (ה"ג ונ"ע דבברייתא תניא בפ' כילד מערימין (דף כו.) דלרבי מאיר כולה קרבה עולה) וי"ל דמ"מ ניחא לאביי דאמר כל לאוות מודה ר"מ דכיון דאי אמר לאוות הלו שניהם בבת אחת: בעי רבה קיים ליכי היום מי אמר כו' · דהכי משמע מקיים ליכי היום אבל למחר יהא מופר או דלמא לא אמרינן דדעתו לבטל כיון שאינו מפר בפירוש · אבל ודאי אי אמר קיים ליכי היום ומופר ליכי למחר מועלת הפרתו אלא [אמר] מופר ליכי למחר ולא אמר קיים ליכי היום מי אמרינן כיון דאמר לה מופר ליכי למחר מהיום קאמר לה וקיימה לנדרה או דלמא הא לא אמר לה קיים ליכי היום הלכך כי אמר מופר ליכי למחר מהיום קאמר לה דדעתו להפר מהיום אבל ודאי אי אמר קיים ליכי היום ומופר ליכי למחר לא אמרינן מהיום קאמר ואע"ג דמתחלה לא מבעיא ליה אלא משום דלא אמר קיים ליכי היום אבל אמר מופר ליכי למחר מועלת ההפרה והשתא פשיטא ליה דלא מועיל הפרה ודוחק דבעיא שניה את"ל הא לא קאמר לה משמע שגם בעיא דרבה לפי קבלה וי"ל דודאי מעיקרא קים ליה שפיר דאי אמר קיים ליכי היום מופר ליכי למחר לא מהני וה"פ בעי רבה קיים ליכי היום מהו כיון דאמר היום משמע אבל למחר יהא מופר ליכי למחר דדעתיה שתחול מהיום: לא מצאנו יותר תוספות מזה הפרק: הדרן עלך נערה המאורסה

פירוש הרא"ש

ת"ש מפלוגתא דר"מ ורבי יוסי · ממחלוקת של ר"מ ורבי יוסי תפשוט בעיין כדמפרש: דתנן הרי זו תמורת עולה כו' · משנה היא בפרק כילד מערימין (דף כה:): הרי זו תמורת עולה · דתפוס לשון ראשון מדלא קאמר תמורת עולה ושלמים: לכך נתכוון מתחלה · לאפוקי אם נמלך: דבריו קיימין · ותרעה עד שתסתאב ויביא בדמי חליה עולה וחליה שלמים: ר"מ נמי מודה דהפרה חלה · פי' ה"ר אליעזר והקמה לאו כלום היא וי"מ כיון דתלו שניהם לא ידעינן אי מוקם אי מופר: קיים ומופר ליכי בבת אחת · פי' כיון שלא אמר אלא פעם אחת ליכי היינו בבת אחת מי אמרינן תפוס לשון ראשון או דלמא כיון דאמרן בבת אחת חלה ההפרה ומבטלת ההקמה ולאידך פי' תלו שניהן ולא ידעינן אי מוקם אי מופר: כל שאין בזה אחר זה אפי' בבת אחת אינו · גבי מקדש ב' אחיות או אשה ובתה דאמרינן אין אחת מהן מקודשת ה"נ כיון דהפרה ליתא בתר הקמה גם בב"א ליתא והא דאמר בתמורה דאם אמר תמורת עולה ושלמים דתרווייהו תפסי אע"ג שאינן בזה אחר זה התם היינו טעמא הואיל ואיתיה לתלאין דאם אמר תקדש חליה לדמי עולה וחליה לדמי שלמים: בעי רבה קיים ליכי היום מהו · מי אמרינן כמאן דאמר מופר ליכי למחר דמי · דאל"כ אמאי אמר היום אלא לאו מיתורא דהיום יש לדקדק · היום יהיה קיים אבל למחר יהיה מופר והתחיל הפרה מהיום: או דלמא הא לא אמר מופר ליכי · ולעולם לא נאמרה הפרה מכלל לאו אם לא שיוציא ההפרה בפיו אבל אם אמר שתיקן קיים ליכי היום כדי לדקדק הא למחר יהיה מופר שהרי אמר בפירוש מופר ליכי למחר הלכך קיים כל היום קאמר:

הגהות הב"ח (א) גמ' ואפילו ר"מ לא קאמר אלא דלא אמר: (ב) שם דאמר רבה כל שאינו בזה כנ"ל ותיבת דבר נמחק: (ג) רש"י ד"ה ואפילו ר"מ וכו' באומר הרי זו תמורת עולה תמורת שלמים רבי מאיר סבר אמר תמורת עולה ושלמים דלמא מיהדר הוא דהדר וכו' ורבי יוסי סבר אי הוה אמר תמורת כנ"ל והד"א: (ד) ד"ה כל שאינו וכו' דאף בבת אחת:

תורה אור

*את"ל הא לא אמר לה מופר ליכי למחר מהו מי אמרינן למחר לא מצי מיפר דהא קיימיה לנדריה היום או דלמא כיון דלא אמר לה קיים ליכי היום כי קאמר לה מופר ליכי למחר מהיום קאמר ואם תמצא לומר אפילו הכי כיון דקיימו היום למחר כמאן דאיתיה דמי (א"ל) קיים ליכי שעה מהו מי אמרינן כמאן דאמר לה מופר ליכי לאחר שעה דמי או דלמא הא לא אמר לה אם תמצא לומר הא לא אמר לה מיהו אמר לה מאי מי אמרינן כיון דקיימו קיימו או דלמא כיון דכוליה יומא בר הקמה ובר הפרה הוא כי אמר מופר ליכי לאחר שעה מהני ת"ש *הריני נזירה ושמע בעלה ואמר ואני אין יכול להפר ואמאי נימא ואני דאמר הוא על נפשיה דהוי נזיר אבל הריני נזירה דילה (א)דשעה אחת קיימא לאחר שעה אי בעי ליפר אמאי אין יכול להפר לאו משום דכיון דקיימו קיימו לא קסבר כל ואני כמאן דאמר קיים ליכי לעולם דמי: **מתני'** *מת האב לא נתרוקנה רשות לבעל מת הבעל נתרוקנה רשות לאב בזה יפה כח האב מכח הבעל בדבר אחר יפה כח הבעל מכח האב שהבעל מפר בבגר והאב אינו מפר בבגר: **גמ'** מאי טעמא דאמר קרא (במדבר ל) בנעוריה בית אביה מת הבעל נתרוקנה רשות לאב מנלן אמר *רבה דאמר קרא (שם) ואם היו תהיה לאיש ונדריה עליה מקיש

אמר לה מופר ליכי למחר מהו · דהא קיימיה לנדריה היום דכיון דאמר מופר ליכי למחר אלמא דבהאי יומא דשמע ביה הוי נדר (ב) וקיומי קיימיה ותו לא מצי מיפר לה : או דלמא כיון [דלא]אמר(ג) ומופר ליכי בהדי קיים ליכי מהיום דשמע לה קאמר דתיהוי מופר : (ד)אם תמצא לומר כיון דקיימו היום · ולא חיילא הפרה עד למחר אלמא דבהאי יומא דשמע ניחא ליה דלקיים וכמאן דאיתיה לקיום דמי דקיימו בידים ולא הוי הפרה כלל : אמר לה קיים ליכי שעה אחת מהו : או דלמא הא לא אמר לה · מופר ליכי לאחר שעה אחת : אם תמצא לומר · דתיהוי קיום הואיל ולא אמר לה : מיהו אמר לה · מופר ליכי לאחר שעה מהו : מי אמרינן כיון · דאמר לה קיים ליכי שעה אחת דקיימו לעולם ושוב אינו מיפר או דלמא כיון דכוליה יומא דשמע ביה נדרה בר הקמה והפרה הוא שאם לא קיימו בשחרית וקיימו בערבית הוי מקויים וכן אם לא הפירו בשחרית והפירו בערבית הוי מופר דכל היום כשר להפרת נדרים וכי הדר ואמר מופר ליכי ליהוי מופר : ושמע בעלה ואמר ואני · כלומר ואני אהיה נמי כמותיך כיון דאמר הכי אינו יכול להפר נזירות אשתו : ואמאי נימא דהאי דאמר ואני אנפשיה הוא דאמר · דליהוי נזיר : אבל הריני נזירה דילה · דקאמרה איהי שעה אחת : קיימיה · בעל משום לאתפוסי בה דידיה : אבל לאחר שעה · דכבר חל נזירות עילויה : אי בעי למיפריה · אמאי אינו יכול להפר אלא כיון דקיימו משום לאתפוסי בה נזירות דידיה קיימו והכא נמי בנדרים כיון דקיים שעה אחת קיים לעולם ושוב לא מצי מיפר: לא · מהכא ליכא למשמע מינה (ה) טעמא דאינו יכול להפר דקסבר כל ואני כמאן דאמר קיים ליכי לעולם [דמי] ותו לא מצי מיפר אבל היכא דלא קיימו אלא שעה אחת וחזר והיפר לה בשעה אחרת תיבעיא לך : **מתני'** מת האב לא נתרוקנה רשות לבעל · דאין הבעל מיפר אלא בשותפות כדמפרש לעיל (דף סה:): מת הבעל נתרוקנה רשות לאב · כדמפרש בגמ': בזה יפה כח האב מכח הבעל· דנתרוקנה רשות לאב: שהבעל מיפר בבגר · כדאמרינן במסכת כתובות (דף מז) הגיע זמן ולא נשאו אוכלות משלו ואוכלות בתרומה וכל הנודרת על דעת בעלה נודרת שמאכילה הואיל והוי חייב במזונותיה כי נודרת יכול להפר לה : אב אינו מפר בבגר · כדכתיב בנעוריה ולא בבגרותה : **גמ'** בנעוריה בית אביה · כל זמן שהיא נערה שלא בגרה לא תצא מרשות אביה ואפילו היא ארוסה במשמע הלכך כי מת האב לא נתרוקנה רשות לבעל : אם היו תהיה לאיש · בשני הויות הכתוב מדבר:
מקיש

ואם תמצא לומר הא לא אמר לה · מהאי לישנא משמע דאילו אמר קיים ליכי היום ומופר ליכי למחר פשיטא ליה דמהני ובתר הכי משמע דלא מהני דהדר בעי מופר ליכי למחר מהו וכו' או דלמא כיון דלא אמר קיים ליכי היום כי אמר לה מופר ליכי למחר מהיום קאמר אלמא פשיטא ליה לרבה דאילו אמר לה קיים ליכי היום ומופר ליכי למחר לא מהני וקשיין אהדדי אלא דרבה בכולהו גווני מספקא ליה וכי קאמר את"ל הא לא קאמר לה לישנא [קטיע] נקט ואין הכי נמי דבעי למימר את"ל הא לא אמר לה ולא עוד אלא דאפי' אמר לא מהני : אם תמצא לומר כיון דקיימיה היום למחר כמאן דאיתיה דמי · משום דכיון דאמר מופר ליכי למחר מכלל דאוקמי' היום וכיון דאוקמיה היום למחר כמאן דאיתיה דמי דמחר אינו זמן הפרה : קיים ליכי שעה מהו · דלא דמי שעה ואחר שעה ליום ומחר משום דהכא כוליה יומא בר הפרה הוא : ואמר ואני אין יכול להפר · דכיון דאמר ואני שהתפיס בנזירותה גלי אדעתיה דניחא ליה וה"ל כאילו אוקמיה לנזירותה ומש"ה אינו יכול להפר ואמאי נימא ואני דאמר הוא על נפשיה דהוי נזיר כלומר דעתיה שיהא הוא נזיר ומשום הכי אתפיס בנזירותה אבל נזירות דילה נהי דעל כרחיך שעה אחת קיימיה דאי לא היכי מתפיס ביה לאחר שעה אי בעי ליפר אם איתא דכי אמר קיים ליכי שעה ומופר ליכי לאחר שעה מהני דודאי אי מהני לא שנא כי אמר הכי בבת אחת א"נ דאמר קיים ליכי שעה ולאחר מיכן אמר מופר ליכי אלא ודאי מש"ה אמרי' דאינו יכול להפר משום דכיון דקיימו קיימו : ודחינן מהא לא תפשוט דאה"נ דלאחר שעה מצי מיפר אלא דקסבר דכיון דאמר ואני סתמא כמאן דאמר קיים ליכי לעולם דמי ולא אפשיטא ולחומרא הלכך לא הויא הפרה : **מתני'** מת האב לא נתרוקנה רשות לבעל · שאין הבעל יכול להפר : שהבעל מיפר בבגר · בגמ' מפרש : **גמ'** מאי טעמא דאמר קרא בנעוריה בית אביה · מאי טעמא לא נתרוקנה רשות לבעל כמו לאב והיינו דאמר הכא מאי טעמא ולקמן בסמוך גבי מת הבעל נתרוקנה רשות לאב בעי מנלן : בנעוריה בית אביה · משמע אע"ג דליתיה לאב אכתי איתיה בית אביה : ואם היו תהיה לאיש · לעיל מיניה כתיב הפרה דאב וסמיך ליה ואם היו תהיה לאיש שתי הויות במשמע :
מקיש

סי' כ

לעיל סח: לקמן עב:

[לעיל סח: ושם איתא רבא]

טז א מיי' פי"ג מהל' נדרים הל' כב סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רלד סעיף מה :
יז ב מיי' שם טוש"ע שם סעיף מו :
יח ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף מז :
יט ד מיי' שם טוש"ע שם סעי' מח :
כ ה ו מיי' שם הל' יא טוש"ע שם סעיף נב :
כא ז מיי' פי"א מהל' נדרים הל' י סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רלד סעיף טו :
כב ח מיי' שם טוש"ע שם סעיף יא :
כג ט מיי' שם הל' ח טוש"ע שם סעיף ב:
כד י מיי' שם הל' ז טוש"ע שם סעיף א:

פי' הרא"ש

את"ל הא לא אמר · ולעולם לא אמינא הפרה מתוך הכלל : אמר מופר ליכי[למחר] מהו מי אמרי' מדקאמר מופר ליכי למחר כמאן דאמר קיים היום דמי דאם לא כן אמאי אמר למחר : או דלמא · כיון דלא אמר בפירוש קיים ליכי היום לא דייקי' ליה מכלל דכי אמר מופר ליכי למחר כאילו אמר קיים ליכי היום : קיים ליכי שעה(אחת) מהו מי אמרינן דהוי כאילו אמר שעה יהיה קיים ואח"כ יהיה מופר : או דלמא · אף בהא נמי לא אמרי' הפרה מתוך הכלל : היכא דקאמר קיים ליכי שעה ומופר ליכי אחר שעה מי אמרינן כיון דקיימו שעה מקויים הוא לעולם : או דלמא · כיון דכוליה יומא בר הקמה ובר הפרה הוא כל היום ברשותו להפר ולקיים הלכך לא הוי קיום אם לא שקיימו יום שלם ודאי אם אמר לה קיים ליכי סתם פשיטא דשוב אינו יכול להפר דהא כתיב אישה יקימנו דמיד שקיימו הוא מקויים לעולם ודוקא לשתיקה הוא דבעינן [יום שלם] אבל אם אמר בפירוש קיים ליכי שעה אחר שעברה השעה יכול להפר שכל היום הוא ברשותו לקיים ולהפר : ת"ש · דאם קיימו שעה אחת שוב אינו יכול להפר : הריני נזירה ושמע בעלה ואמר ואני · כלומר וגם אני נזיר : אינו יכול להפר · דכיון דאמר ואני גלי דעתיה דניחא ליה במאי דנדרה והוי קיום כאילו אמר לה יפה עשית דתנן במתניתין דהוי קיום : ואמאי נימא ואני דאמר הוא דאמר על נפשיה דהוי נזיר אבל הריני נזירה דילה שעה אחת קיימת לאחר שעה אי בעי למיפריה · כלומר נסי דאמרי' דכיון דאמר ואני הוי קיום מ"מ לא הוי קיום אלא לשעה אחת עד שיתפיס נזירותו והוי כאילו אמר קיים ליכי שעה אחת ומדלא מצי להפר תפשוט דכיון דקיימו קיימו : ומשני כל דאמר ואני כמ"ד קיים ליכי לעולם דמי · כיון דלא אמר בפי' שעה אחת כאילו אמר קיים ליכי סתם דהיינו לעולם : מתני' מת האב לא נתרוקנה רשות לבעל · ואין לה הפרה עד שתנשא : מת הבעל נתרוקנה רשות לאבי ומפר כל ימי נערותה : שהבעל מיפר בבגר · בגמרא מפרש : והאב אינו מיפר בבגר · כדכתיב בבית אביה בנעוריה :*)נתגרשה בו ביום · שמע האב שאם עבר היום שוב אין יכול להפר : אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה · שהארוס מיפר בקודמין: כל שלא יצאה לרשות עצמה· או בבגר או בנשואין : עד שלא סיתה בתו יוצאה מאצלו · קודם כניסת החופה וכן הארוס אומר לה באותה שעה שמכנסה לרשותו אינו יכול להפר שאין הבעל מיפר בקודמין : גמ' מ"ט · לא נתרוקנה רשות לבעל דהוה לן למגמר בעל מאב : דאמר קרא בנעוריה בית אביה · דמשמע בית אביה ולא בית בעלה : ומנא לן דנתרוקנה רשות לאב · דהוה מסתבר למימר כיון שיצאה מרשותו שעה אחת שלא היה יכול להפר לבדו שוב לא תחזור לרשותו :
מקיש

*) [מכאן עד סוף המשנה שייך למשניות דלקמן עמ' עב:]

הגהות הב"ח (א) גמ' הריני נזירה דילה שעה כצ"ל ואות ד נמחק : (ב) רש"י ד"ה אמר לה וכו' וקיימוה וכיון דקיימוה תו לא מצי : (ג) ד"ה או דלמא כיון דלא אמר קיים ליכי היום בהדי מופר ליכי למחר מהיום דשמע : (ד) ד"ה ואם תמצא לומר כיון דקיימו היום כלומר דלא חיילא : (ה) ד"ה לא מהכא וכו' דטעמא דאינו :

כה א מיי' פי"א מהל' נדרים הל' ח סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רלד סעיף ט :

מקיש קודמי הויה שניה לקודמי הויה ראשונה מה קודמי הויה ראשונה אב מיפר לחודיה אף קודמי הויה שניה אב מיפר לחודיה(א) אימא ה"מ בנדרי' שלא נראו לארוס אבל בנדרים שנראו לארוס לא מצי מיפר אב אי בנדרים שלא נראו לארוס מבנעוריה בית אביה נפקא : בזה יפה כח האב מכח הבעל כו' : ה"ד אילימא שקידשה כשהיא נערה ובגרה מכדי מיתה מוציאה (ב) ובגרות מוציאה מרשות אב מה מיתה לא נתרוקנה רשות לבעל *אף בגרות לא נתרוקנה רשות לבעל אלא שקידשה כשהיא בוגרת הא תנינא חדא זימנא *הבוגר' ששהתה י"ב חדש הא גופא קשיא אמרת הבוגרת ששהתה שנים עשר חדש בבוגרת למה לי שנים עשר חדש בוגרת בל' יום סגי לה תני *בוגרת ושהתה י"ב חדש מ"מ קשיא איבעית אימא הכא דוקא ובוגרת קתני התם משום דבעי איפלוגי ר"א ורבנן איבעית אימא בוגרת דוקא ואיידי דנסיב רישא בזה נסיב סיפא נמי בזה :

מתני'

מקיש הויה ראשונה לשניה · כלומר שדין שניה כדין ראשונה מה קודמי ראשונה אב מיפר לחודיה אף קודמי שניה נמי לאחר מיתת הבעל אב מיפר לחודיה : אימא ה"מ בנדרים שלא נראו לארוס · דומיא דקודמי הויה ראשונה שלא נראו לארוס כלל אבל בנדרים שנראו לארוס כלומר ששמע אותם קודם שמת לעולם אימא לך דלא מצי מיפר : ומהדרינן ליה בנדרים שלא נראו לארוס מבנעוריה בית אביה נפקא כיון דלא זכה בהן ארוס כלל והיקשא לנדרים שנראו לארוס אילטריך דאב לחודיה מיפר מיהו דוקא בשלא נתארסה אבל נתארסה הא תניא לקמן (דף עא·) בהדיא דהאביה ובעלה האחרון מפירין נדריה משום דלא דמי לקודמי הויה ראשונה : היכי דמי · שהבעל מיפר בבגר : מכדי מיתה מוציאה מרשות אב · דכיון שמת פקע זכותיה ולא מצי להורישו לבניו ונפקא לן מדכתיב והתנחלתם אותם לבניכם ולא זכות בנותיכם לבניכם בפ' נערה שנתפתתה (כתובו' מג·): ובגרות מוציאה מרשות אב · דכתיב בנעוריה בית אביה ולא בוגרת : אף בגרות לא נתרוקנה רשות לבעל · כיון דחל עליה [רשות האב] מקמי בגרות דהא כשקדשה נערה הות : אלא שקדשה כשהיא בוגרת · ובעית למימר דכיון שאין עליה רשות אב כל שהגיע זמן שנתנו לו חכמים לארוס וארוסה לפרנס את עצמן כיון דמכאן ואילך בעל חייב במזונותיה כדאי' בפ' אע"פ (שם נז·) יפר : הא תנינא חדא זימנא·בהאי פירקא ותרתי למה לי ומקמי דאסיק ליה לקושיא דייק בהך מתני' בתרייתא ומפרש לה למה לי שנים עשר חדש בשלשים סגי לה דרב הונא הכי ס"ל בפרק אע"פ (שם) שלא פסקו חכמים לבוגרת אלא שלשים יום ומכאן ואילך הבעל חייב במזונותיה וגהי דרב הונא איתותב התם מיהו התם נמי מסקינן דכל שעברו עליה י"ב חדש משבגרה אם נתקדשה לאחר מיכן אין לה אלא ל' יום ולא משכחת לה שיהו לה י"ב חדש אלא בנתקדשה ביום שהתחילה ליבגר ומש"ה מקשה היכי פסיק ותני בוגרת ששהתה שנים עשר חדש דבוגרת אין לה זמן קצוב שאי אפשר לפחות ממנו אלא שלשים יום אבל לא משכחת לה של שקדשה כשהיא בוגרת שתהא צריכה י"ב חדש אלא כשנתקדשה ביום ראשון לבגרותה ומשום האי אגפא דחיקא לא הוה ליה למתני בבוגרת י"ב חדש ומפרקינן תני בוגרת ושהתה י"ב חדש כלומר בוגרת כדינה שזמנה בחסר ויתר כדכתיבנא והנערה ששהתה זמן הקצוב לה דהיינו שנים עשר חדש הואיל ובעלה חייב במזונותיה יפר : מכל מקום קשיא · תרתי בוגרת למה לי : איבעית אימא · בוגרת דהכא דוקא והאי דקתני לה התם משום דבעי אפלוגי ר"א ורבנן ומש"ה הדר ותנא לה לאשמועינן דלאו דברי הכל היא וקשה בעיני לישנא דגמרא דקאמר בוגרת דהכא דוקא דאדרבה משנה בתרייתא דוקא ולגופה אילטריך לאשמועינן דלא נסמוך אסתמא קמא דהויא ליה סתם ואח"כ מחלוקת וג"ל דהכי קאמר בוגרת דהכא דוקא לאו דוקא אלא לומר מתני' בתרייתא בתר קמייתא גרירא דלא אתחיל בה תנא לאשמועינן דינא דבוגרת אלא בהאי מתני' קמייתא שרי למתנייה ובתר הכי באידך מתני' קמ"ל דלא נסמוך אסתמא קמא דלאו דברי הכל היא : ואיבעית אימא בוגרת דהתם דוקא· דהתם הוא שהתחיל התנא להשמיעט דין בוגרת דמתניתין קמייתא אין תורת סתם עליה אלא איידי דנסיב רישא בזו יפה כח האב מכח הבעל נקט נמי אליבא דחד תנא דבדבר אחר יפה כח הבעל מכח האב :

מתני'

מקיש קודמי הויה שניה · כלומר (ג) שמת ארוס ראשון וראויה להתקדש לאחר : לקודמי הויה ראשונה · שלא נתארסה לעולם והיא יושבת נערה בבית אביה מה קודמי כו' : הני מילי · דאב מיפר בקודמי הויה שניה בנדרים שלא נראו לארוס ראשון (ד)אי לא שמע להו הבעל קודם שימות דהיינו דומיא דקודם הויה ראשונה : אבל בנדרים שנראו לארוס· ששמע בהן קודם שימות ולא הספיק להפר אין האב מיפר עד שתחזור ותתארס שיפירו הוא ואחרון : וא"ת דבנדרים שנראו לארוס לא מצי מיפר לחודיה למה לי למיכתב ואם היו תהיה לאקושי הוויות להדדי: מבנעוריה נפקא · דמשמע כל כמה דיתבא בבית אביה מצי מיפר לה אלא מדקא מקיש הוויות להדדי ש"מ דומיא דקודם הויה ראשונה קאמר דמצי מיפר לחודיה (ה) בנדרים שלא נראו לארוס דומיא דהויה ראשונה · פי' אחר אבל בנדרים שנראו לארוס לא מצי מיפר אי ליכא ארוס אחרון הא לא מצית אמרת דלהכי אתי היקשא לרבות נדרים שלא נראו לארוס דהא מקרא אחרינא שמעינן ליה מבנעוריה נפקא דאמרי' כל שבח נעוריה לאביה שהאב זכאי בהפרת נדריה והלכך כי אתא ואם היו תהיה לאיש לנדרים שנראו לארוס הוא דאתא: היכי דמי דבעל מיפר בבגר : אי נימא שקדשה כשהיא נערה ובגרה · לאחר שנתארסה : מכדי מיתה מוליאה מרשות האב · שיכולה לקדש את עצמה אע"פ שהיא נערה : ובגרות מוליאה מרשות האב · דכיון שבגרה אין לאביה רשות בה לא לקדשה ולא למוכרה : מה במיתת האב לא נתרוקנה כו' : אלא כשקדשה כשהיא בוגרת · וקתני שאין האב מיפר אלא הבעל : הא תנינא חדא זימנא · בהך פירקין גופיה : בוגרת ששהתה י"ב חדש · משנתארסה ר' אליעזר אומר הואיל ובעלה חייב במזונותיה יפר דכמאן שנכנסה ברשותו דמי ואמרינן עלה הא גופא קשיא אמרת הבוגרת ששהתה י"ב חדש והלא דין שלה ל' יום דהכי תנן במסכת כתובות (דף נז·) נותנין לבתולה שנים עשר חדש לפרנס עצמה לקנות מלבושים ותכשיטין לצורך נישואין משתבעה הבעל להינשא ולאלמנה ולבוגרת ל' יום דבוגרת אית לה מלבושין ותכשיטין והכי נמי לאלמנה ואית להו רווחא טובא בשלשים יום וכולן אם הגיע זמנן כו' אלמא דבוגרת לא בעינן י"ב חדש : תני בוגרת וכו' · האי כי דיניה והאי כי דיניה יפר ומתני' דקתני שהבעל מיפר בבגר לאחר שלשים יום שתבעה לפרנס את עצמה הוא דקאמר : מ"מ קשיא · דתרי זימני למה לי למיתני דהבעל מיפר בבגר : איבעית אימא בזו דוקא· דהך רישא דמתני' (ו) קתני דהבעל מיפר דוקא קתני לה ובוגרת ושהתה גררא נסבא משום איפלוגי ר"א ורבנן : ואיבעית אימא בוגרת · דקתני בסיפא בפלוגתא דר"א ורבנן הוי דוקא והא דקתני שהבעל מיפר לאו דוקא : אלא איידי דנסיב רישא בזה יפה כח האב · (ז) איצטריך לה למיתני נסיב סיפא בזה יפה כח הבעל :

מתני'

לקמן עג: כתובות מג:

[עי' תוספות כתובות מג: ד"ה היוצאת]

פי' הרא"ש

מקיש קודמי הויה שניה לקודמי הויה ראשונה · אב מיפר לחודיה דכתיב ואסרה אסר בבית אביה והניא אביה אותה : אף קודם הויה שניה · אחר מיתת הארוס :

בנדרים שלא נראו לארוס · שלא שמעם הארוס ולא נראו להפר : מבנעוריה בית אביה נפקא · דמשמע כל ימי נעוריה היא ברשות אביה כל זמן שאין רשות אחר שולט עליה ולכל הפחות בנדרים שלא נראו לארוס וכי אילטריך ואם היו תהיה אף לנדרים שנראו לארוס : היכי דמי · שהבעל מיפר בבגר דמשמע ליה דאיירי קודם שתכנס לרשותו : אילימא דקדשה כשהיא נערה ובגרה · וכיון דפקע כח האב מיפר הארוס לבדו : מיתה מוליאה מרשות האב · דאין אדם מוריש זכות בתו לבנו : אלא שקדשה כשהיא בוגרת ואח"כ הגיע זמן · אע"פ שלא נכנסה לרשותו : הא נמי תנינא · דפלוגתא דר"א ורבנן היא והתם אילטריך למתנייה כרישא כיון דהכי בתר הכי פלוגתייהו : הא גופא קשיא · מהדר לתרוצי מתניתין והדר מותיב מינה אמרת הבוגרת ושהתה י"ב חדש משמע ליה פי' דמתניתין הכי הבוגרת וקטנה ששהתה וכל אחת מהן ששהתה י"ב חדש דע"כ י"ב חדש קאי נמי אבוגרת דאם לא כן לא פי' שיעור שהייתה ולאלתר לא מצית למימר דלא גריעא מאלמנה דבעיא ל' יום ופרכינן בוגרת שנתקדשה למה לה י"ב חדש משנתקדשה ולא בעי לתרגם כדמגי לה רב הונא בפרק אף על פי הבוגרת ששהתה ל' יום וקטנה ששהתה י"ב חדש משום דרב הונא איתותב התם הלכך תנבעי ליה לפרש י"ב חדש אבוגרת קאי : ומשני תני בוגרת ששהתה י"ב חדש · ומתני' חדא קתני ולא [illegible]

[illegible] סיפא דוקא ורישא אגב גררא נקטה :

הגהות הב"ח (א) גמ' ואימא ה"מ : (ב) שם מיתה מוליאה מרשות אב ובגרות מוליאה : (ג) רש"י ד"ה מקיש וכו' כלומר כשמת ארוס הראשון : (ד) ד"ה הני מילי וכו' ראשון שלא שמע כצ"ל ותיבת אי נמחק : (ה) ד"ה מבנעוריה וכו' מיפר לחודיה אפילו בנדרים שנראו לארוס לשון אחר בנדרים שלא נראו וכו' דהויא ראשונה אבל בנדרים כצ"ל ותיבות פי' אחר נמחק : (ו) ד"ה איבעית אימא בזו וכו' דקתני דהבעל וכו' והששהתה אגב גררא : (ז) ד"ה אלא וכו' דאיצטריך :

מתני' ׳נדרה והיא ארוסה נתגרשה בו ביום נתארסה בו ביום אפי' למאה אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה (א)*זה הכלל כל שלא יצאה לרשות עצמה שעה אחת אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה: גמ' מנלן דארוס אחרון מיפר נדרים שנראו לארוס ראשון אמר שמואל אמר קרא °ואם היו תהיה לאיש ונדריה עליה נדרים שהיו עליה כבר דלמא הני מילי שלא נראו לארוס ראשון אבל נדרים שנראו לארוס ראשון לא מצי מיפר ארוס אחרון עליה קרא יתירא הוא: תניא כוותיה דשמואל *נערה המאורסה אביה ובעלה מפירין נדריה כיצד ׳שמע אביה והפר לה ולא הספיק הבעל לשמוע עד שמת ונתארסה בו ביום ואפי' מאה פעמים אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה *שמע בעלה והפר לה ולא הספיק האב לשמוע עד שמת הבעל חוזר האב ומפר חלקו של בעל *א"ר נתן הן הן דברי בית שמאי אבל בית הלל אומרים ׳אין יכול להפר במאי פליגי בית

תורה אור

במדבר ל

[לקמן פט:]

[תוספתא פ"ו]

[לעיל סח: לקמן עג: עח:]

[לעיל סט:]

רש"י

מתני' אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה · אפי' מה שנדרה באירוסי ראשון : לרשות עצמה · שלא ניסת לאחד מהן או שלא בגרה בתוך הזמן אביה ובעלה כו': גמ' [ונדריה עליה] · קרא יתירא הוא דלא איצטריך למיכתב דליכתוב רחמנא ואם היו תהיה לאיש ונדריה או מבטא שפתיה אלא עליה מופנה משום נדרים שנראו לארוס הראשון דיכול להפר ארוס אחרון : תניא כוותיה דשמואל · דאפילו בנדרים שנראו לארוס ראשון מיפר בעל אחרון: ולא הספיק הבעל לשמוע כו'· דהייט לא נראו לארוס ראשון : שמע בעלה והיפר לה· דהשתא נראו לארוס ראשון : חוזר האב ומיפר חלקו של בעל · לפי שאין הבעל מיפר אלא בשותפות שבשעה שהפר עדיין לא שמע האב ובשביל הכי חוזר ומיפר חלקו של בעל עם חלקו : הן הן דברי ב"ש · דאפילו נדרים שנראו לארוס מיפר האב לחודיה:אבל ב"ה אומרים · אין אב יכול להפר לא חלקו ולא חלק חבירו עד שיהא ארוס אחד עמו הואיל ונראו לארוס : במאי פליגי · ב"ש וב"ה התם אמרי ב"ש גבי שמע אביה והיפר לה ולא הספיק הבעל לשמוע עד שמת חוזר האב ומיפר חלקו של בעל ומפרשינן התם אליבא דב"ש אינו צריך להפר חלקו אלא חלק הבעל בלבד וב"ה אומרים אין יכול להפר חלק הבעל בלבד אלא א"כ מיפר חלקו עמו והכא מוחלפת השיטה דב"ש סברי (ב) דשמע בעלה והיפר לה ולא הספיק האב לשמוע עד שמת הבעל וחזר האב ומיפר חלקו של בעל אינו הפרה עד שיכלול חלק הפרתו והפרת בעל בבת אחת והכא קאמרי ב"ה אינו יכול להפר כלל בלא ארוס אחרון אלא הכא בהא קמיפלגי דהוו נדרים שנראו לארוס כדקתני שמע בעלה והפר לה הכא קאמרי ב"ש

ר"ן

מתני' נדרה והיא ארוסה וכו' אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה · דארוס מפר בקודמין בשותפות והאי דנקיט נתגרשה בו ביום ונתארסה בו ביום משום דבשמע עסקינן דשמע ארוס או שמע אב ומש"ה דוקא בו ביום אבל ביום של אחריו לא דכיון דשמע חד מינייהו ולא הפר קיימיה לנדרה ובגמרא שקלינן וטרינן הי מינייהו שמע ארוס או אביה : זה הכלל כל שלא יצאה לרשות עצמה שעה אחת · שלא בגרה ולא נשאת דאי בגרה או נשאת יצאה מרשות אב וארוס לחודיה לא מצי מפר : גמ' מנא ה"מ דארוס אחרון מפר נדרים שנראו לראשון · דמדקתני נתגרשה בו ביום ונתארסה בו ביום על כרחיך בשמע עסיקינן דאי לא בו ביום למה לי ונהי דאיכא לדחויי דלמא מתני' בשמע אב ומש"ה קתני בו ביום אבל שמע ארוס לעולם אימא לך דארוס אחרון לא מצי מפר אפ"ה שמואל קיבלה מרבו דכי תנא בו ביום משום שמיעת ארוס תנא ליה ומש"ה אמר מנה"מ דהאי מנא ה"מ לאו הש"ס קאמר ליה אלא כולה מדברי שמואל היא וכאילו אמר הכי אמר שמואל מנא הני מילי דארוס אחרון מפר נדרים שנראו לראשון ודכותה בריש פרק אלו מציאות (ב"מ כא·) גבי פירות מפוזרים וכמה א"ר יצחק קב בד' אמות ומוכח התם דרבי יצחק גופיה בעי לה ושמעתא נמי מוכחא דדינא גופיה שמואל הוא דקאמר ליה ולאו ראיה דקרא בלחוד דאם איתא דדינא במתני' הוא ושמואל לא אמר מידי אלא דמוכח ליה מקרא היכי מייתי תניא כוותיה דשמואל מברייתא דנערה המאורסה וכו' דהא בברייתא לא מוכח ליה להאי דינא מהאי קרא דשמואל ואי האי דינא לא חזיא ליה שמואל אלא מתני' היא מאי אולמא דברייתא ממתני' אלא ודאי משום דדינא גופיה שמואל קאמר ליה דנהי דתני ליה אמתני' מיהו מתני' איכא לדחויה דבשמע אב עסקינן ומש"ה מסייעי ליה מברייתא דליכא לדחויי : ודלמא ה"מ בנדרים שלא נראו לארוס ראשון · שלא שמע אותם אבל בנדרים שנראו לארוס ראשון לא מצי מפר ארוס אחרון · דכיון דנראו לראשון לא נתרוקנה רשות לארוס אחרון אלא לאב כדמוכח לעיל (דף ע:) מהקישא דהוויות הילכך נימא דנדרים שנראו לארוס ראשון ארוס אחרון כמאן דליתיה דמי ומפר אב א"נ נימא דכיון דאיכא ארוס ולא מצי מפר אב נמי לא מצי מפר דבמקום ארוס אב לא מפר לחודיה : עליה קרא יתירא הוא · לומר כל נדרים שעליה ואפי' נראו לארוס ראשון : תניא כותיה דשמואל · דאפילו נדרים שנראו לארוס ראשון מצי מפר ארוס אחרון: שמע אביה והפר לה ולא הספיק הבעל לשמוע עד שמת ונתארסה בו ביום · מש"ה קתני בו ביום דאי נתארסה ביום שלאחריו כיון דכשמת בעל נתרוקנה רשות לאב ולא הפר בו ביום קיימיה לנדריה : אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה · פירשו קצת הראשונים ז"ל דהך בבא קמייתא דברי הכל היא דפלוגתא דב"ש וב"ה באידך בבא בלחוד היא ותמיהני לב"ה דסבירא להו מקלם קלים כיון דשמע אביה והפר לה ואיקלים ליה האי נדרא דאכתי איתיה לאב ולא בטלה לה הפרה דיליה היכי מצו אב וארוס אחרון להפר דהא אמרי ב"ה בההיא דלעיל דשמע אביה והפר לה ולא הספיק הבעל לשמוע עד שמת דאין האב יכול להפר ובכי האי גוונא לא אמרי' מת הבעל נתרוקנה רשות לאב משום דכיון דאיקלים ליה נדרא לא חשיבא להורישו לאב וה"נ כי איכא אב וארוס אחרון מאי שנא ונראה בעיני לפי דבריהם ז"ל דהיינו טעמא משום דלעיל דאיכא שינוי רשות דמנתיק ליה האי נדרא מארוס לאב כל היכא דקלים ליה לא מצי מנתיק אבל הכא דאיכא ארוס אחרון חזינן ליה להאי ארוס אחרון כברעיה דראשון וכיון דמארוס לארוס קאתי אע"ג דאקלים ליה נדרא מצי אב ובעל להפר דכי ה"ג לאו אינתוקי הוא : שמע בעלה והפר לה · הך בבא נמי בנתארסה מיירי דבגוונא דרישא קיימא ולא מפלגא בהדי רישא אלא דברישא הפר אב והכא הפר בעל:חוזר האב ומפר חלקו של בעל·דאב לחודיה מצי מפר אע"פ שנתארסה לאחר וכדמפ' טעמא לקמן·וכי קתני ומפר חלקו של בעל אין ה"נ דחלק עצמו נ"כ יפר האב דהא לא אצטריכא לתנא לאשמועינן דמילתא פשיטא היא שחלקו של אב*בלא הפרה לא פקע וחלקו של בעל הוא דאיצטריך ליה לאשמועינן דאע"ג דבעל כבר הפר חלקו אפ"ה חוזר האב ומפר אף אותו חלק עצמו של בעל משום דכי מיית ליה בעל בטלה הפרה דיליה:אבל ב"ה אומרים אין יכול להפר אב בלא ארוס אחרון·ואמרינן במאי קמיפלגי ב"ש סברי בנדרים נמי שנראו לארוס נתרוקנה רשות לאב ומש"ה כיון דלגבי האי נדר ארוס אחרון כמאן דליתיה דמי וכדמפרש בסמוך אב מצי מפר דלא תימא נהי דארוס אחרון כמאן דליתי' דמי מיהו כי נתרוקנה רשות דארוס ראשון לאב דוקא בנדרי' שלא נראו לארוס אבל נראו לא דליתא אלא אפי' נראו לו נמי נתרוקנה

נ"ל כהפרה דבעל לא פקע יעב"ץ

פי' הרא"ש

מנה"מ' דארוס אחרון מפר נדרים שנראו לארוס ראשון דמשמע ליה הא דקתני במתניתין בו ביום בשביל ארוס נקט דשמע ארוס ואם עבר היום הוקמו : עליה קרא יתירא הוא' דהוה מצי למכתב ואם היו תהיה לאיש ונדריה או מבטא שפתיה אשר אסרה על נפשה והוה שמעינן מיניה דארוס מפר בקודמין מדקאמר אשר אסרה דמשמע לשעבר למה לי למכתב עליה אלא לרבות אף נדרים שנראו לארוס ראשון : תניא כותיה דשמואל · דארוס אחרון מפר אף נדרים שנראו לארוס ראשון והא לא תקשי לך מתניתין היא דקתני בו ביום אלמא נראו לארוס ואמאי מייתי ליה סייעתא מברייתא הנ"ל תנינא להא דמ"ל משום דאיכא למימר דהאי דנקט בו ביום בשביל אב נקט כדמוקי לה בתר הכי והאי דקאמר מנה"מ דארוס אחרון מפר נדרים שנראו לארוס ראשון לאו משום דממשמעותה דמתני' שמעינן הכי אלא שמואל הוא דסבר הכי לדרש מיתורא דעליה*) ואפ"ה מתני' והך מה"מ ממילתא דשמואל היא כדאיתא בריש פרק אלו מציאות[ב"מ כא·]וכמה א"ר יצחק קב בד' אמות כדמוכח התם דר' יצחק גופיה בעי וכמה : תניא כוותיה דשמואל נערה המאורסה אביה ובעלה מפירין נדריה כיצד שמע אביה והפר לה ולא הספיק הבעל לשמוע עד שמת ונתארסה בו ביום אפי' לק' אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה · והא דקתני ולא הספיק הבעל לשמוע עד שמת מיירי דנתארסה לאחר דאי בו ביום אמאי קתני ולא הספיק הבעל אפי' שמע נמי : ונתארסה בו ביום · מילתא אחריתי היא ולא קאי ארישא אלא מיירי ששמע הבעל ומת ונתארסה בו ביום לאחר ואפי' ק' זה"ז אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה דארוס אחרון מפר נדרים שנראין לארוס ראשון והיינו תניא כותיה דשמואל: ה"ג שמע אביה והפר לה ולא הספיק הבעל לשמוע עד שמת הבעל חוזר האב ומפר חלקו של בעל והך סיפא הויא כמו רישא אלא דרישא איירי בדינא דאב וארוס אחרון וסיפא איירי בדינא דאב גרידא : אמר רבי נתן הן הן דברי ב"ש · קאי בין ארישא בין אסיפא דלב"ש מיגז גייז חלקו ונשאר חלק הבעל שלם להוריש לאחרון ברישא ובסיפא

*) נ"ל ומפרש הכי

הגהות הב"ח (א) במשנה זה הכלל נ"ב עיין לקמן דף פט סוף ע"א : (ב) רש"י ד"ה במאי פליגי וכו' דב"ש סברי היכא דשמע בעלה וכו' שמת הבעל חוזר האב וכו' בעל דאינו הפרה וכו' אלא בהא קמיפלגי הכא דהוו נדרים וכו' והיפר לה קאמר כצ"ל ותיבת הכא נמחק ב' פעמים :

עין משפט נר מצוה

כו א מיי' פי"א מהל' נדרים הל' יא סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סי' רלד סעיף יג וסעי' יז יח יט וע"ש :

כז ב מיי' שם הל' יד וסמג שם טוש"ע שם סעיף טז :

כח ג מיי' שם הל' יט טוש"ע שם סעיף יא וע"ש :

כח א מיי' פי"א מהל' נדרים הל' יז טוש"ע י"ד סימן רלד סעיף כ:

ר"נ

נתרוקנה רשות לאב ומש"ה נמי דהכא גרמו לארוס ראשון והפרה דיליה כמאן דליתא דמיא דמכי מיית ליה בטלה לה אפ"ה כיון דארוס אחרון לגבי האי נדרא כמאן דליתיה דמי מטעמא דנפרש בסמוך מגי אב מיפר: ומיגז גייז · לא הבנתי דברי הראשונים בזה אמאי מגי מפר אב לתודיה לבית שמאי דאמרי מיגז גייז טפי מב"ה דאמרי מיקלש קליש ועוד דאפי' אמרת מיגז גייז מ"מ מכי מיית ליה בעל תבריה לגזיזיה דהתניא בברייתא דלעיל(דף סח:)שמע אביה והפר לה ולא הספיק הבעל לשמוע עד שמת האב זו היא שאינו מת האב לא נתרוקנה רשות לבעל ואם איתא דהפרה דאב כדקיימא קיימא אמאי לא מגי מיפר בעל לאחר מיתת אב דנהי דלא נתרוקנה לו רשות אב אפ"ה אב גייז דיליה ובעל גייז דידיה אלא מאי אית לך למימר דנהי דמיגז גייז אפ"ה כי מיית ליה אסתקלא ליה גזיזא דידיה וה"נ מאי שנא וכ"ל דהייט טעמא משום דלב"ש דסבירא להו מיגז גייז כיון דכי הפר בעל אבטיל ליה פלגיה דנדרא לגמרי הרי מעשה שלו נגמר ואסתלק ליה ארוס לגמרי ונהי דכי מת ארוס בטלה לה הפרה דיליה מיהו מכיון דאסתלק ליה ארוס מהכא ותו לא חזי האי נדרא לארוס כלל קם ליה אב בלא ארוס והא פסקינן לעיל דכל היכא דליכא ארוס אב מיפר דמקים קודמי הויא שניה לקודמי הויא ראשונה אבל בהניא דלעיל דשמע אביה והפר לה אפי' אמרת דלמ"ד דמיגז גייז אסתלק ליה אב אפ"ה כי מת בעלה ליה הפרה דיליה וקם ליה ארוס לתודיה בלא אב ולא מגי מיפר היינו טעמייהו דב"ש דאמרי דאב מגי מיפר הכא בלא ארוס אחרון וב"ה סברי אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה דאין האב יכול להפר לבדו משום דלאו מיגז גייז דכשהפר בעל לא אסתקל פלגא דנדרא אלא כוליה נדרא הוא דאיקליש וקלישותא לאו מעשה גמור הוא ומש"ה לא חייל כלל עד דמצטרף ליה קלישות לאידך הלכך כל זמן שלא הפר האב לא אסתליק ליה ארוס מהאי נדרא ומש"ה זכי ביה ארוס אחרון זהו מה שנראה בעיני בזה אלא שעדיין קשה לי למה לן למימר בטעמייהו דב"ש בנדרים נמי שנראו לארוס נתרוקנה רשות לאב דכיון דלב"ש ארוס אחרון כמאן דליתיה דמי כ"ע מודו דאפי' נדרים שנראו לארוס כל היכא דליתיה לארוס נתרוקנה רשות לאב דלעיל נמי אליבא דכ"ע אמרינן ואימא ה"מ בנדרים שלא נראו לארוס אבל בנדרים שנראו לארוס לא מגי מיפר אב ומסקי' דליתא אלמא כ"ע מודו דנתרוקנה רשות לאב אפי' בנדרים שנראו לארוס ואמאי איצטריכינן למימר הכא הכי אליבא דב"ש ואפשר דהכי קאמרינן נהי דהכא איכא תרתי חדא דנראו לארוס ראשון ועוד דאיכא נמי ארוס אחרון וס"ד כיון דזכה בהן ארוס ראשון לא נתרוקנה בהם רשות לאב כל היכא דאיכא ארוס אחרון משום דאחרון כרעיה דראשון הוא בנדרים שזכה בהן ראשון דנהי דארוס אסתלק ליה מיהו כיון דאיתיה מעכב עליה דאב דאיהו נמי לא ליפר קמ"ל דליתיה מיהו כי קאמר לישנא דנמי לאו למימרא דהיכא דלא נראו אמרי' טפי דאב מיפר דאדרבה כי לא נראו לארוס ראשון לא נתרוקנה רשות לאב אלא משום דלענין זכיה דארוס עדיף נראו מלא נראו וכיון דעדיפא זכיה דארוס איכא למימר דאב לא מיפר וכדאמרי' לעיל ואימא ה"מ בנדרים שלא נראו אבל נראו לא מגי מיפר אב קאמר נמי דהכא משום הפרה דבעל הוא דגרע דיניה דארוס ולא משום נראו דלעולם זכיה דארוס עדיפא טפי בנראו מלא נראו ואם תרלה תפרש דמשום לאו דהיכא דליכא ארוס אחרון נקט נמי כיון *דבאיכא ארוס אחרון נראו רבותא הוא כדכתיבנא ככ"ל ומייתי מהך ברייתא תניא נמי הכי לשמואל משום דב"ה הא אמרי דאב וארוס אחרון מפירין נדרים שנראו לארוס ראשון ואפי' ב"ש נמי לא פליגי אלא בששמע בעלה והפר לה אבל שמע ולא הפר כולי עלמא מודו דאב וארוס אחרון מפירין נדריה זהו מה שנ"ל בשמועה זו על דרך קצת הראשונים ז"ל אבל בתוספות פירשו דכי אמרי' א"ר נתן הן הן דברי ב"ש אתרי בבי דברייתא קאי דהא הן דברי ב"ש ברישא דאביה ובעלה האחרון מפירין נדריה משום דכיון דאב מיגז גייז איידך פלגא דנדר חשיב ליה להורישו לארוס אחרון בהדי אב ובסיפא נמי אמרי' דחוזר האב ומיפר חלקו של בעל משום דס"ל דנדרים שנראו לארוס נתרוקנה רשות לאב ולא לארוס אחרון משום דסבירא להו דארוס אחרון כראשון כי היכי דארוס ראשון איט מיפר אלא נדרים שלא נראו לשום ארוס ה"נ ארוס אחרון דכיון שנראו לארוס ראשון כי מוריש להו ארוס לאב מזכה להון ולא לארוס אחרון וכי אמרי' ב"ש סברי בנדרים שנראו לארוס נתרוקנה רשות לאב יהיב טעמא למאי דאמרי ב"ש בסיפא דחוזר האב ומיפר חלקו של בעל כלומר דאב לתודיה שגי בלא ארוס מהאי טעמא וכי אמרי' תו ומיגז גייז יהיב טעמא למאי דאמרי' ברישא דאביה ובעלה האחרון מפירין נדריה דמשום דמיגז גייז הוא דאמר דמלו תרווייהו להפר דאי מקליש קליש כיון דאיקליש ליה נדר לא חשיב למזכי ביה ארוס אחרון בהדי אב והן הן דברי ב"ש וטעמן אבל ב"ה אומרים אין יכול להפר אתרתי בבי פליגי ואין יכול להפר כסברייהו דב"ש הוא דאמרי ב"ה בין ברישא בין בסיפא מיהו הא כדאיתא והא כדאיתא דברישא לב"ה אפילו אב בהדי בעל אין יכולין להפר כלל משום דכי הפר אב לאו מיגז גייז אלא מקלש קליש וכיון דאיקליש לא חשיב למזכי ביה ארוס בהדי אב והייט טעמייהו במאי דפליגי ארישא ובסיפא נמי פליגי אדב"ש דאין אב לבדו יכול להפר כדקאמרת דאפי' בנדרים שנראו לארוס ראשון זכי בהו ארוס אחרון וכי אמרי' וב"ה סברי אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה יהבינן טעמא למאי דפליגי אסיפא וכי אמרי' ולאו מיגז גייז יהבינן טעמא למאי דפליגי ברישא ומסיפא מייתי תניא נמי הכי מדב"ה לשמואל בלחוד זהו פירושם ז"ל ולהאי פירושא לא אתי לי שפיר לישנא דבנדרים נמי וכו' ואפשר דה"ק בנדרים שנעשו ברשות ארוס ראשון ונראו לו נמי שכל כך זכה בהן ארוס ראשון עד שנראו לו בכי האי גוונא לאב הוא מוריש אותן ולא לארוס והייט לישנא דבנדרים נמי ועדיין צל"ע: איבעיא להו גירושין כשתיקה דמיין או כהקמה דמיין · משום דכיון דידע ארוס דלבתר גירושין לא מגי מיפר ולא הפר קודם גירושין כמאן דאוקמיה לנדרא דמי כי היכי דאמרי' דמכי לא הפר ביום שמועה כמאן דאוקמיה דמי: כגון דנדרה ושמע בעלה וגרשה · האי בעלה דקאמרי ארוס דוקא הוא דאי בנשואה אפילו תמצא לומר דגירושין כשתיקה דמיין היכי מגי מיפר אי בשחזרה ונשאת אין הבעל מיפר בקודמין ואי דאהדרה בארוסין בלחוד כיון דארוס איט מיפר אלא בשותפות והכא ליכא אב דכיון שנשאת שוב אין לאביה רשות בה אפי' תמצא לומר כשתיקה דמיא לא מגי מיפר אלא ודאי בארוסה עסקינן :ואהדרה ביומיה· להכי נקט ביומיה דאי אהדרה למחר פשיטא דלא מגי מיפר כיון שעבר יומו של שמיעה ואע"ג דבסוף יומא ליתיה ברשותיה דבעל והא דהגרינן והדדה לאו דוקא הוא דהוא הדין אחר אלא מילתא דשכיחא נקט:

גמרא

בית שמאי סברי נדרים נמי (ג)שראוי לארוס נתרוקנה רשות לאב *ומיגז גייז בית הלל סברי אביה ובעלה אחרון מפירין נדריה ולא מיגז גייז: *איבעיא להו גירושין כשתיקה דמיא או כהקמה דמיא למאי נפקא מינה כגון שנדרה ושמע בעלה וגרשה ואהדרה ביומיה אי אמר מר כשתיקה דמי מצי מיפר לה ואי אמר מר כהקמה דמי לא מצי מיפר לה ת"ש

רש"י

ב"ש נתרוקנה רשות לאבי וצריך להפר שניהן בבת אחת (א) של ארוסו ושל בעל והתם הויין נדרים שלא נראו לבעל כדקתני שמע אביה והפר לה ולא הספיק הבעל לשמוע והתם קאמרי ב"ש מיגז גייז דהואיל והפר האב כבר לא אצטריך ליה להפר אלא חלקו של בעל וב"ה סברי (ב) נדרים שנראו לארוס ראשון הכא אביה ובעלה מפירין נדריה דהאב איט מיפר אלא עם ארוס אחרון אבל התם דהויין נדרים שלא נראו לארוס לא מיגז גייז אלא מיקלש קליש ומיפר חלקו וחלק הבעל:

[לעיל סח: וס"ט]

[ס"א דנליכא]

פי' הרא"ש

ובסיפא לאב גרידא אף בנדרים שנראו לארוס דבהם איירי ברישא דברייתא כדפרישית וב"ה סברי אע"ג דאביה ובעלה מפירין נדריה הכא לא מיפר לא ברישא ולא בסיפא אב לתודיה משום דלאב מקלש קליש חלק הבעל וכ"נ כן גירסא דהכן מרי בבי למה לי בחדא בבא שמעי' פלוגתיה דב"ש וב"ה מה לי אב ובעל ומה לי אב לתודיה ופ"ק הא דקאמר וב"ש סברי בנדרים נמי שנראו לארוס נתרוקנה רשות לאב כיון דבהכי לא פליגי ב"ש וב"ה ופ"ק שצריך לחלוק בבא אחת לשתים ואין הלשון משמע כן ונראה דס"ג וכן נמצאת הגירסא בכל הספרים שמע בעלה והפר לה ולא הספיק האב לשמוע עד שמת הבעל חוזר האב ומיפר חלקו של בעל דכיון שלא הפר האב בחיי הבעל נתבטלה הפרת הבעל כיון שלא נגמרה ההפרה בחייו כדפי' לעיל הלכך צריך האב לחזור ולהפר חלקו של בעל: א"ר נתן הן הן דברי ב"ש וב"ה איט יכול להפר · ולפי מאי דאסיק ואזיל ס"ל להש"ס דסיפא נמי בשנתארסה לאחר כמו ברישא ומה שלא פירשו התנא משום דארישא הוא סמיך ובהא פליגי ב"ש סברי כיון שנראו לארוס ראשון לא מגי ארוס אחרון להפר אלא נתרוקנה לאב בלבד וב"ה סברי אפילו נדרים שנראו לארוס ראשון אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה ואין האב יכול להפר לבדו והייט תניא כותיה דשמואל ממילתיה דב"ה ומיגז גייז מילתא אחריתי היא ומפרש לה שבשני דברים נחלקו ב"ש וב"ה כלומר וסברי מיגז גייז ולענין רישא דהך ברייתא הוא דקתני אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה הן הן דברי ב"ש דסברי מיגז גייז אבל ב"ה סברי מיקלש קליש ואין האב והארוס האחרון יכולין חלק ארוס הראשון אבל בסיפא לא שייך למימר מיקלש קליש כיון שהאב קיים כדפרישית לעיל ואי

הגהות הב"ח (א) בא"ד בבת אחת שלו ושל בעל והתם וכו' לשמוע קאמרי ב"ש כצ"ל ותיבת והתם נמחק: (ב) בא"ד וב"ה סברי הכא דהוו נדרים שנראו לארוס ראשון אביה ובעלה כצ"ל ותיבת הכא נמחק: (ג) גמ' נדרים נמי שנראו לארוס:

ת"ש *אימתי אמרו מת הבעל נתרוקנה רשות לאב בזמן שלא שמע הבעל או שמע והפר או שמע ושתק ומת בו ביום ואי אמרת גירושין כשתיקה דמו ליתני נמי (א) או שמע וגירש מדלא תני הכי ש"מ גירושין כהקמה דמו אימא סיפא [ג]אבל אם שמע וקיים או שמע ושתק ומת ביום של אחריו אין יכול להפר ואי אמרת גירושין כהקמה דמו ליתני ואם שמע וגירש אלא מדלא קתני הכי ש"מ גירושין כשתיקה דמו אלא *מהא ליכא למשמע מיניה אי רישא דוקא נסיב סיפא משום רישא אי סיפא דוקא נסיב *רישא משום סיפא ת"ש נדרה והיא ארוסה ונתגרשה ונתארסה בו ביום אפילו למאה אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה ש"מ גירושין כשתיקה דמו דאי בהקמה דמו מי מצי מיפר ארוס אחרון נידרי דאוקים ארוס ראשון הב"ע [ב]בשלא שמע ארוס ראשון אי הכי מאי איריא בו ביום אפילו לאחר מאה ימים נמי כשלא שמע ארוס ושמע האב [ד]דבו ביום הוא דמצי מיפר אבל מכאן ואילך לא מצי מיפר תא שמע *נדרה בו ביום גירשה והחזירה בו ביום אין יכול להפר שמע מינה גירושין כהקמה דמו אמרי הכא בנשואה עסקינן והיינו טעמא דאין יכול להפר משום *דאין הבעל מיפר בקודמין :

מתני'

רש"י

אי רישא דוקא נסיב סיפא משום רישא · כלומר לא תקשה סיפא לרישא אע"ג דמרישא שמעינן דגירושין כהקמה דמו ובסיפא שמעינן דכשתיקה דמו לא קשיין אהדדי דאימא רישא דוקא דגירושין כי הקמה דמו והאי דלא תני סיפא (ב) שמע וגירשה משום דלא נסיב לה אלא משום רישא ותנא לא בעי לאוסופי מידי בסיפא טפי מרישא : א"נ סיפא (ג) נמי דוקא · דגירושין כשתיקה דמו: הכא במאי עסקינן בשלא שמע ארוס ראשון · קודם שגירשה ואהכי מצי מיפר ארוס אחרון הא לאו הכי לא דגירושין כי הקמה דמו : מאי איריא · אי נתארסה לאחר בו ביום דמצי למיפר לה : אפילו לאחר מאה ימים נמי · אם נתארסה לאחר ליהוי ארוס אחרון מיפר הואיל ולא נראו לארוס ראשון : אין הכי נמי · אלא הב"ע בשלא שמע ארוס ראשון אבל שמע האב · והואיל דבו ביום שמע צריך להפר בו ביום כדכתיב ביום שמעו : הכא בנשואה עסקינן · הא דקתני גירשה והחזירה כגון שנשאת ונדרה וגירשה ביום ששמע והחזירה בו ביום דעכשיו יצאה שעה אחת לרשות עצמה ואע"פ שהחזירה נעשית כנשואה לאחר דלא מצי מיפר דעכשיו הן קודמין כדתנן (לעיל דף עא.) זה הכלל כל שלא יצאת לרשות עצמה שעה אחת אביה ובעלה מפירין נדריה הא יצאה לרשות עצמה אין מפירין משום דאין הבעל מיפר בקודמין:

מתני'

ר"ן

ת"ש אימתי אמרו מת הבעל נתרוקנה רשות לאב וכו' · פרשתי למעלה (דף סח.) : אימא סיפא · אדדייקת מרישא דגרושין כהקמה דמו [דייק] מסיפא דכשתיקה דמו : אי רישא דוקא · דלא מצי למיתני גרושין משום דכהקמה דמו נסיב סיפא משום רישא דלא בעי למיתנא בסיפא גוונא חדתא אלא לאפוכינהו לגווני דרישא אי סיפא דוקא דלא מצי תני בסיפא גירושין משום דכשתיקה דמיין נסיב רישא משום סיפא דלא בעי למיתנא ברישא אלא גווני °דמצי לאפוכי להו בסיפא: ת"ש נדרה והיא ארוסה וכו' ש"מ גרושין כשתיקה דמיין · דכיון דקתני בו ביום על כרחין בדאיכא שמיעה עסקינן וקס"ד דשמיעה דארוס היא ולהכי תנא בו ביום לאשמועינן דגרושין כשתיקה דמיין דאי שמיעה דאב היא מאי רבותא כי קתני בו ביום: ודחינן בשלא שמע ארוס ושמע אב ומשום שמיעה דאב הוא דקתני בו ביום ולאו לאשמועינן רבותא אלא דינא הכי הוא דכיון דאיכא שמיעה דאב דוקא בו ביום אבל למחר וליומא אחרינא לא: ת"ש נדרה בו ביום וכו' · וקס"ד דבארוסה עסקינן וקתני אין יכול להפר אלמא גרושין כהקמה דמיין והלכך על כרחך מתניתין דקתני בו ביום בשלא שמע ארוס ראשון ושמע אב עסקינן דאי שמע ארוס כיון שגרשה אפילו נתארסה בו ביום לא מצי מיפר : אמרי הכא בנשואה עסקינן · לעולם אימא לך דגרושין כשתיקה דמיין והכא היינו טעמא משום דבנשואה עסקינן או בתחילה או בסוף ומש"ה לא מצי מיפר דאין הבעל מיפר בקודמין הלכך אי ארוסה בתחלה ונשואה בסוף היא לא מצי מיפר דאין הבעל מיפר בקודמין ואי נשואה בתחלה וארוסה בסוף היא נמי לא מצי מיפר דכיון שנשאת פקע ליה אב וארוס אינו יכול להפר אלא בשותפות ונקט ליה לטעמא דאין הבעל מיפר בקודמין משום דהיינו טעמא מחמת שנסתלק לו אב דאי לאו הכי בעל גרע מארוס בתמיה : ולענין הלכה כתב הרמב"ן ז"ל כיון דבעיין לא אפשיטא נקטינן לחומרא דגרושין כהקמה דמו והיכא דנדרה ושמע בעלה וגרשה ואהדרה ביומיה לא מצי מיפר לה אבל הרשב"א ז"ל כתב דהני דבעיין לא איפשיטא מהנך מתנייתא דמייתי' עלה אפשיטא לה ממימריה דשמואל דאמר לעיל (דף עא.) מנא ה"מ דארוס אחרון מיפר נדרים שנראו לראשון דאלמא קבלה מרביה דכי תנן במתני' בו ביום משום שמיעת ארוס נקט ליה ולא משום שמיעת אב וכיון דשמואל אמר הכי לא שבקינן מאי דפשיטא ליה לשמואל משום מאי דאסתפקא להו בגמרא וכי תימא א"כ מ"ט לא [פשטינן] בעיין ממימריה דשמואל איכא למימר דממתני' או ממתניתא בעו למפשטה ולא ממימרא דאמוראי ודכוותה הא דבעיא לן לעיל בפ' אין בין המודר (דף לה:) הני כהני שלוחי דידן נינהו או שלוחי דשמיא ולא איפשיטא התם אע"ג דהוה ליה למפשטה ממימריה דרב *המתנה דאמר בפ"ק דקדושין (דף כג:) דשלוחי דשמיא הוו משום דממתני' או ממתניתא הוה בעי למפשטה ולא ממימרא דאמוראה והא נמי דכוותה :

מתני'

פי' הרא"ש

ואי תקשי לך אמאי נקט ונתארסה בו ביום כיון שלא הספיק הבעל לשמוע וצריך לפרש דבו ביום אמיתת הבעל קאי ולא איום הנדר וצריך האב להפר ביום מיתת הבעל דנתרוקנה רשות לאב ולגבי חלק הבעל הוה ליה כיום שמיעה דעתה נתרוקנה לרשותו להפר לה : ושמע בעל וגירשה והדרה ביומיה · ובארוסה איירי דאין הבעל מיפר בקודמין כדמסיקנא ובלא אהדרה נמי הוה מצי למימר דאי כשתיקה דמי נתרוקנה רשות לאב ומיפר והאי דנקט ואהדרה לאשמועינן **דוקא** דאהדרה ביומיה אבל אם עבר היום לא מצי מיפר אפי' הוו גרושין כשתיקה אע"ג דלא היתה תחתיו בסוף היום ומיהו בירושלמי דפרקין לא משמע הכי דגרים בירושלמי גבי פלוגתא דרבי יוסי בר"י ורבנן אי הפרת נדרים הויא מעת לעת או עד שתחשך דוקא נשתתק וחזר לדבורו על דעתיה דרבי יוסי בר"י נותנין לו כ"ד שעות ולרבנן לעולם הוא מיפר והולך עד שיחזור לדבורו לפני שקיעת החמה חזר לדבורו לפני שקיעת החמה שעה אחת שוב אינו יכול להפר אלמא שעות שאינן ראוי להפר אינן מן המנין *) : ואי אמרת גירושין כשתיקה דמו · כיון דקא חשיב כל הצדדין שיכול למצוא שנתרוקנה רשות לאב ליתני נמי או שמע וגירש : אי רישא דוקא · ומדלא תנא ושמע וגירש אלמא גירושין כהקמה והיה ראוי לשנותו בסיפא : אלא דנקיט סיפא משום רישא · פירוש אינו שונה אלא דבר וחלופו שמע וקיים כנגד שמע והפר ומת ביום שלאחריו כנגד שמע ושתק ומת בו ביום אבל לא רצה לשנות דבר חדש דלא שייך כלל ברישא : אי סיפא דוקא · וגירושין כשתיקה ומדלא תנייה היה ראוי לשנותו ברישא אלא דנקיט רישא משום סיפא : אלמא גרושין כשתיקה דמו · דס"ד מדנקט בו ביום דאיירי בששמע הארוס ומשני בלא שמע ארוס והאי דנקט בו ביום משום אב נקטיה דאי עבר יום שמיעה של אב לא מצי למתני אביה ובעלה מפירין נדריה : הכא בנשואה עסקינן · שהחזירה ונשאה : **) מהו שיפר בלא שמיעה · כגון שירא שמא נדרה אשתו ואמר אם נדרה יהו מופרין והוא הדין דבאב נמי מצי למבעי : והא לא שמע · אלמא דמהני הפרה בלא שמיעה: לכי שמע הוא דמיפר· פי' ה"ק אליעזר לכי שמע יפר לה והפרה דקתני בלא שמע לא מהניא מידי: א"כ לא שמע למה לי למימר· וכי מאחר דהפרתו לא מהניא למה לו להפר קודם ששמע : ומשני אורחא דצורבא דרבנן לאהדורי· שמתוך שהיא שומעת הפרה יוצאה מפיו היא סבורה שכבר הם מופרין ואומרת לו כך וכך נדרתי ואז הוא מפר ומיהו לקמן גבי פלוגתא דר"א ורבנן משמע דהפרה ראשונה מהניא מדקאמר דלמא מטרידנא ההיא שעתא ולא אוכל להפר ומועיל הפרה ראשונה ועוד דאי צריך להפר כשישמע לא הוו רבנן פליגי עליה הלכך נראה לי לכי שמע הוא דמפר לה כלומר לכשישמע תועיל הפרה שהפר כבר ומיהו בכל הספרים כתוב לקמן דאמר לכי שמענא והכא כתוב לכי שמע הוא דמפר ומשמע שצריך לומר הרי הם מופרין לכשאשמע ובע"א לא תועיל הפרה לר"א הלכך הויא נמי הפרה למפרע כיון שאמר בפירוש לכשאשמע אבל הכא אין האב אומר לה לכשאשמע שהרי היא עומדת מיד לצאת מרשותו והפרה זו לא תועיל לנדרים שישמע אחר שתצא מרשותו ואף על גב שנדרה כשהיתה ברשותו כיון דבאותה שעה לאו **בר** הפרה

*) [ע"כ שייך לדף הקודם] **) [שייך לע"ב]

הגהות הב"ח (א) גמ' ליתני נמי או שמע : (ב) רש"י ד"ה אי רישא וכו'. סיפא או שמע : (ג) ד"ה א"נ סיפא דוקא וכו' כשתיקה דמו וכו' כצ"ל ותיבת נמי נמחק

גליון הש"ס בהר"ן ד"ה אי רישא כו' דמצי לאפוכי להו כו'. תמוה לי הא א"נ מתני ברישא שמע ושתק וגרשה בו ביום הו"מ לאפוכי בסיפא שמע ושתק וגרשה למחר וכמו דקתני במיתה. וצ' יא"ר עיי' :

עין משפט נר מצוה

ל א ב מיי' פי"א מהל' נדרים הלכה טז סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רלד סעיף יא :

לא ג מיי' שם הלכה א טוש"ע שם סעיף יח :

לב ד מיי' שם פי"ב הלכה א טוש"ע שם וסעיף כא :

מסורת הש"ס

לעיל סח: ע. לקמן עג:

[ברכות כה. וש"נ]

[לעיל כח: וש"נ]

לקמן פט.

[גיטין לה: וש"נ]

[נ"ל הונא]

עין משפט
נר מצוה

לג א מיי' פי"ג מהל' נדרים הלכה כ סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סי' רלד סעיף י :

לד ב מיי' שם הלכה כא ופי"ב מהל' נדרים הלכה יג טוש"ע י"ד סימן רלד סעיף כב :

לה ג מיי' פי"ג מהל' נדרים הלכה ט סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רלד סעיף ל :

לו ד מיי' פ"א מהל' שלוחין הלכה א סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' קפב סעיף א :

מתני' ‏דרך תלמידי חכמים עד שלא היתה בתו יוצאה מאצלו אומר לה כל נדרים שנדרת בתוך ביתי הרי הן מופרין וכן הבעל עד שלא תכנס לרשותו אומר לה כל נדרים שנדרת עד שלא תכנסי לרשותי הרי הן מופרין שמשתכנס לרשותו אינו יכול להפר : גמ' בעי רמי בר חמא בעל מהו שיפר בלא שמיעה °ושמע אישה דוקא הוא או לאו דוקא הוא אמר רבא ת"ש דרך תלמידי חכמים עד שלא יצאת בתו מאצלו אומר לה כל נדרים שנדרת בתוך ביתי הרי הן מופרין והא לא שמע לכי שמע הוא דמיפר א"כ כי לא שמע למה ליה למימר הא קמשמע לן אורחיה דצורבא מרבנן להדורי ת"ש מסיפא וכן הבעל עד שלא תכנס לרשותו אומר לה הכא נמי דאמר לה לכי שמענא ת"ש *האומר לאשתו כל נדרים שתדורי עד שאבא ממקום פלוני הרי הן קיימין לא אמר כלום הרי הן מופרין רבי אליעזר אומר *מופר והא לא שמע הכא נמי דאמר לכי שמענא ולמה לי מן השתא לכי שמע ליפר לה קסבר דלמא מטרידנא ההיא שעתא תא שמע *האומר לאפוטרופוס כל נדרים שנודרת אשתי מכאן ועד שאבא ממקום פלוני הפר והפר לה יכול יהו מופרין תלמוד לומר °אישה יקימנו ואישה יפרנו דברי רבי יאשיה אמר לו רבי יונתן מצינו בכל התורה כולה *שלוחו של אדם כמותו ואפילו רבי יאשיה לא קאמר אלא *משום דגזירת הכתוב הוא אישה יקימנו ואישה יפרנו אבל דכולי עלמא שלוחו של אדם כמותו והא לא שמיע ליה

הכא

תורה אור: במדבר ל

מתני' דרך תלמידי חכמים וכו' · לפי שנערה המאורסה לאחר שנכנסת אי אפשר שתהא הפרה לנדריה דרכן של אב ובעל כשהן תלמידי חכמים להפר נדריה קודם שתכנס ובגמרא מפרש הך הפרה אי קודם שמיעה היא אי לאחר שמיעה : שאם תכנס לרשותו אינו יכול להפר · לפי שאין הבעל מיפר בקודמין : גמ' בעי רמי בר חמא בעל מהו שיפר בלא שמיעה · כגון שלא שמע ולא ידע כלל אם נדרה אם לאו מהו שיפר לה על הספק : כל נדרים שנדרת יהו מופרין · והאי בעל דקבעי רמי בר חמא ל"ש ארוס ולא שנא בעל ולא שנא באביה בכולהו מספקא ליה : ושמע אישה דוקא הוא או לאו דוקא · אלא אורחא דמילתא נקט : אמר רבא ת"ש דרך תלמידי חכמים וכו' והא לא שמע · דמדקתני כל נדרים משמע דלא שמע דאי שמעינהו הוה ליה למימר נדר פלוני ופלוני : לכי שמע הוא דמיפר · כשישמע אח"כ נדרים שנדרה תוזר ומיפר אותן : א"כ כי לא שמע למה ליה למימר · מה לו להפר על הספק הפרה שאינה מועלת כיון שסופו לחזור ולהפר כשישמע נדריה : אורחיה דצורבא מרבנן לאהדורי · דרכו של ת"ח לחזר עליה ולומר לה כל נדרים שנדרת הרי הן מופרים כדי להכניסה בדברים שמתוך כך היא טתנת אל לבה ואומרת נדר פלוני נדרתי והוא מפר וכי תימא למה לן לדחוקי נפשין בהכי לימא הכי דאמר לה לכי שמענא כלומר דקודם שמיעה אומר לה מופר ליהוי לכי שמענא ומהני דהכי מתרצא לקמן י"ל לא דמי דלקמן כי מתרצינן הכי ה"מ באומר לאשתו דלכי שמע נמי ברשותיה קיימא ומש"ה מהני אבל הכא דלכי שמע כבר יצאת מרשות אב שהרי נשאת כי אמר לה לכי שמענא מאי הוי הרי בשעת שמיעה אינה ברשותו : ת"ש וכן הבעל וכו' הא נמי לכי שמע והא קמ"ל דאורחא דצורבא מרבנן להדורי · כך היא הגירסא במקצת ספרים ולהאי גירסא הוה ליה פירוקא כי ההיא דלעיל ואיכא נסחי דגרסי הכי לכי שמענא דסבירא להו דנהי דכי היכי דאב לאחר שמיעה לא מצי מיפר הכי נמי בעל לאחר שמיעה לא מצי מיפר שאין הבעל מיפר בקודמין אפי' הכי נהי דגבי אב לא מצינן לתרוצי דאמר לכי שמענא גבי בעל מתרצינן הכי דאמר לה קודם שמיעה לכי שמענא תחול הך הפרה דבשלמא אב לא מצי עביד הכי משום דבכנוסין נפקא ליה מרשותיה לגמרי אבל בעל אדרבה בכנוסין עיילא ליה לרשותיה ומאי טעמא אמרינן דאין הבעל מיפר בקודמין משום דאסתלק ליה אב אבל הכא כיון דאב הפר תלקו קודם שנשאת ובעל נמי גרפה להפרה דידיה בהדי הפרה *דבעל קודם שנשאת נהי דכי חיילא לה הפרה דבעל אסתלק ליה אב אפילו הכי מיפר ואפשר נמי דלכי שמע מעשה שהפר לה הוא דחיילא הפרה דיליה ואיכא לרופא מעליא דאב בהדי בעל זה נראה לי לפרש לפי גרסא זו : ת"ש האומר לאשתו וכו' הרי הן קיימין לא אמר כלום · כדמפרש טעמא לקמן במתני' הרי הן מופרין ר' אליעזר אומר מופר וחכ"א אינו מופר : והא לא שמע · לאו מדר"א בלחוד פשטיה אלא אפילו מדרבנן דעד כאן לא פליגי רבנן עליה דר"א אלא משום דהכתי לא חיילי וכדקא מהדרי ליה איהו דכיון דלא באו לכלל הקם אבל הכא לכ"ע מהניא אע"ג דלא שמע אלמא ושמע אישה לאו דווקא : הכא נמי לכי שמע · ולאיך נסחי דגרסי לעיל הכא דאמר לכי שמענא גרסי הכא נמי דאמר לכי שמענא ולאיך פרשו בתוספות דלאו למימרא דהוא אומר סתם מופר ליהוי והנדר בטל מאליו כשישמענו אלא דאמר לה בהדיא בטל ליהוי לכי שמענא : ת"ש האומר לאפוטרופוס וכו' מכאן ועד שאבא · משאלך לדרך עד שאשוב והיינו ליסנא דמכאן ולא אמר מיום זה : ת"ל אישה יקימנו ואישה יפרנו · דכיון דכתב רחמנא אישה תרי זמני משמע דוקא אישה ולא השליח : מצינו בכל התורה שלוחו של אדם כמותו · וכדילפינן בפ' האיש מקדש (קדושין מא.) : והא לא שמע ליה · כלומר בעל אלמא לא בעיא שמיעה וכי תימא לעולם אימא לך דבעי שמיעה ושאני הכא דאיכא שמיעה דאפוטרופוס וכיון דשלוחו של אדם כמותו הוה ליה כאילו שמע בעל תרצו בתוספות בשם הרב רבי יוסף ז"ל דליתא דאם איתא דבעי שמיעה מי איכא מידי דבעל לא מצי מפר ושליח מצי משוי דהא מהאי טעמא גופיה אוקים לה להך ברייתא במסכת נזיר (דף יב:) כר"א דס"ל דאדם מיפר נדרי אשתו קודם שתדור דאי לרבנן היכי לימא רבי יונתן מצינו בכל התורה כולה ששלוחו של אדם כמותו מי איכא מידי דאיהו לא מצי מיפר כיון דהכתי לא נדרה אשתו ושליח מצי משוי הלכך שפיר מוכח דלא בעיא שמיעה דכי שמע אפוטרופוס מאי הוי כיון דבעל לא מצי מיפר דהא לא שמע שליח נמי לא מצי מפר :

הכא

מתני' דרך תלמידי חכמים וכו' · מפרש בגמרא : אם משתכנס לרשותו אינו יכול להפר · דאין הבעל מיפר בקודמין : גמ' מהו שיפר בלא שמיעה · שיאמר כל נדרים שנדרה אשתי יהו מופרים אע"ג שלא שמע בהן וה"ה נמי באב אי מצי למיפר בלא שמיעה : ושמע אישה דוקא הוא · דאינו מיפר אלא אם כן שמע : והא לא שמע · והיכי מצי מיפר להו : לכי שמע הוא דמיפר · דהא דמיפר להו לא משום דהשתא מיפר בלא שמיעה אלא לכי שמע ליה לנדר לאח"כ ליהוי מופר בהא הפרה שהיפר כל זמן שהיא ברשותו : א"כ · דהאכתי לא שמע ולא הוו מופרים בהפרה זו למה ליה למימר השתא הא לא מהני ולא מידי: להדורי · לחזור ולבדוק אחר בתו אם יש עליה שום נדר דליפר לה שלא תבא לידי מכשול : ת"ש האומר לאשתו וכו' הרי הן קיימין לא אמר כלום · דעדיין לא בא הנדר לעולם והיאך יכול לקיימו : כגון דאמר לה לכי שמענא · יהו מופרים : ומאחר דהפרה תליא בשמיעה למה ליה למימר השתא לכי שמע מפר לה: קסבר דלמא מטרידנא ההיא שעתא · בשעה שישמע הנדר שמא יהא טרוד ולא יפרט : אישה יפרנו · וגו' ולא שליח: ואפי' ר' יאשיה · אית ליה דשלוחו של אדם כמותו אי לאו משום דכתיב אישה יפרנו והיכי מצי משוי שליח כל זמן שלא נדרה הא לא שמע לנדרה אלא לאו ושמע לאו דוקא ואהכי מצי משוי שליח :

דאמר

מסורת הש"ס

לקמן עה. נזיר יב:

[ועי' תוספות כתובות עב. ד"ה יחזור]

נזיר יב: [ב"מ צו.]

שם

[ברכות לד: וש"נ]

[עי' תוס' ב"מ צו. ד"ה שליח]

[נ"א דאב]

פי' הרא"ש

ספרה הוא הלכך אין ההפרה שלמפרע מועלת וצריך להפר כשישמע: הריהן קיימין לא אמר כלום · דקים לן שלא היה בלבו לקיימו שמא מדור דברים שהוא מצטער ובוש פליהם ואינו חפץ בקיומן והוי כמו נדר בטעות: ר"א אומר מופר · דודאי בכל נדרים ניחא ליה שיהו מופרים: והא לא שמע · ורבנן לא פליגי עליה אלא משום שלא באו הנדרים לכלל הקם אבל בנדרים שעברו מודו דמיפר בלא שמיעה : ולמה לי מן השתא · מאחר דאין ההפרה מועלת עד שישמע למה צריך לומר לה תחלה שיהו מופרין כשישמע יפר לה : דלמא מטרידנא · ביום שמיעה ולא יהיה לי פנאי להפר לכך מפר מתחלה שתחול ההפרה למפרע : האומר לאפטרופוס · בין הקם לה לא אמר כלום שאפי' אם הוא בעצמו הקם לה נדרים העמידה ליגדר אינן קיימין : ואישה יפרנו · ולא השליח : שלוחו של אדם כמותו · בפ' האיש מקדש (קידושין מא:) יליף לה מקרא : והא לא שמיע ליה · ושמיעת האפוטרופוס אינה כשמיעת הבעל ואפ"ה שמעו שליח להפר דבמידי דממילא לא שייך מנוי שליחות ובנזיר מוקים לה כר"א דאמר בעל מיפר עד שלא נדרה וכיון דאיהו מצי מיפר מצי נמי מנוי שליח להפר נדרים של עתיד וכבר שנינו לעיל דלרבי אליעזר אין ההפרה מועלת עד ששמע הלכך פריך מי איכא מידי דאיהו לא מצי עביד ושליח מצי עביד דמכח הך פירכא מוקי לה הש"ס בנזיר כר"א :

דאמר

הכא נמי דאמר ליה לכי שמענא מיפר לה לכי שמע ליפר לה הוא סבר דלמא מטרידנא בעי רמי בר חמא חרש מהו שיפר לאשתו אם תמצא לומר בעל מיפר בלא שמיעה משום דבר מישמע הוא אבל חרש דלאו בר מישמע הוא היינו דר' זירא *דאמר רבי זירא *כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו וכל שאין ראוי לבילה בילה מעכבת בו או דלמא ושמע אישה לאמעכב אמר רבא ת"ש ושמע אישה פרט לאשת חרש שמע מינה איבעיא להו בעל מהו שיפר לשתי נשיו בבת אחת אותה דוקא או לאו דוקא אמר רבינא ת"ש *אין משקין שתי סוטות כאחת מפני שלבה גס בחבירתה ר' יהודה אומר לא מן השם הוא זה אלא משום שנאמ' *°והשקה אותה לבדה:

מתני'

דאמר ליה· לשליח לכי שמעתא לנדרה הפר לה: וקפריך· לכי שמע ליפר לה (א): הוא· הבעל סבר דלמא מיטרידנא: משום דבר מישמע הוא· וקרינן ביה ושמע אישה ולהכי מצי מיפר: היינו דר' זירא· דאמר במסכת מנחות בפ' המנחות והנסכים והכי הוא שאלו שאלה לעילא מדר' יהודה בר אילעאי מנין לאומר הרי עלי ששים ואחד עשרון שמביא ששים בכלי אחד ואחד בכלי אחד והכי תנינן במתני' מתנדב אדם מנחה של ששים עשרון ומביא בכלי אחד ואם אמר הרי עלי ששים ואחד מביא ס' בכלי אחד וא' בכלי א' פתח ר' יהודה בר אילעאי והתם מפרש כו' א"ל הרי הוא אומר כל מנחה בלולה בשמן וחריבה אמרה תורה הבא מנחה שיכולה להבלל וקים להו לרבנן דס' נבללין בכלי אחד ויותר אין נבללין כו' ופריך התם מאי טעמא משום דאין נבללין אלמא דבלילה מעכבת והתנן אם לא בלל כשר ומתרץ רבי זירא כי אמרינן דבלילה [אין] מעכבת בראוי לבילה כגון ששים עשרונים הראוי לבילה אם לא בלל כשר וכל שאין ראוי לבילה כגון ששים ואחד בילה מעכבת ומאחר דאין נבללין אין מביאין ה"נ גבי חרש כל הראוי לשמוע כגון שאינו חרש בדידיה אין שמיעה מעכבת ובעל מיפר בלא שמיעה ושאינו ראוי לשמיעה כגון חרש שמיעה מעכבת בו ולא מצי מיפר: או דלמא ושמע אישה לא מעכב· כלל: בבת אחת· בדיבור אחד: דוקא· יניא אותה ולא שתים בבת אחת: שתי סוטות כאחת· בשתי כוסות: שלבה גס בחבירתה· הואיל ויש (ג) לי חברתה *) אחרת מה בכך אם אסתה אני: והשקה לבדה· דוהשקה דוקא משמע אחת ולא ב':

*) [נ"ל אומרת]

מתני'

הכא נמי דאמר ליה לכי שמעתא· דאמר ליה לאפוטרופוס כל נדרים שתדור אשתי הפר ותחול הפרתה לכי שמעתא ואפוטרופוס נמי בהאי לישנא אמר לה לאשה מופר ליך לכי שמע בעליך אבל אמר לה סתמא לא דלא עדיף אפוטרופוס מבעל גופיה ובבעל גופיה בעי' דלימא בהדיא מופר לכי שמעתא כדפרישית לעיל: ופרכינן לכי שמע ליפר לה· דכיון דסוף סוף לא חיילא הפרה עד ששמע בעל ההיא שעתא ליפר לה איהו גופיה: סבר דלמא מטרידנא· ולא אהא זכור להפר נדריה והתם במסכת נזיר (ד' יב:) פרכינן למאי דמוקמינן התם הא מתניתא כר"א דאמר שהבעל יכול להפר נדרי אשתו אף על פי שלא חלו למה לי למנויי אפוטרופוס ליפר לה איהו כשילך ומשנינן סבר דלמא אשתליא או רתחנא או מטרידנא ההיא שעתא וא"ת וליפר לה איהו השתא וי"ל דלא ניחא ליה להפר נדריה שתדור בעודה אצלו דדלמא נדרה מידי דניחא ליה דתתסר ביה מיהו אכתי קשיא ליפר איהו מהשתא כל נדרים שתדור משעה שילך ועד שישוב והעלוה בצריך עיון ולי אפשר דבבעל חיים דלמא בעינא למיהדר בהפרה זו ולאי מיפר הוא מן השתא וכר"א דלא מצי הדר ביה וכי ממני אפוטרופוס כל שעתא ושעתא בידיה הוא דאי בעי למיהדר בשליחותיה דשליח מצי הדר והך בעיא אע"ג דלא מפשטא הכא מפשטא מבעיין דבסמוך דבעל מיפר בלא שמיעה וכדאפרש עלה בס"ד: בעי רמי בר חמא חרש מהו שיפר לאשתו· חרש המדבר ואינו שומע: משום דבר מישמע הוא· וכיון דראוי הוא לשמוע לא מעכב ביה שמיעה ומסקינן דבחרש מעכבא בי' שמיעה מדתניא ושמע אישה פרט לאשת חרש וכתב הרמב"ן ז"ל דדוקא חרש משום דלאו בר שמיעה הוא אבל אינים דעלמא דבר שמיעה הוא לא מעכבא ביה שמיעה דנהי דליכא למיפשט בעיין דלעיל מדתניא ושמע אישה פרט לאשת חרש דנימא מדנקט חרש משמע דהיכא דהוי בר שמיעה לא מעכבא ביה שמיעה דליתא משום דאיכא לדחויי דלמא משום אורחא דמילתא נקט חרש וה"ה דבעל בעלמא דאי לא תימא הכי לעיל אמאי לא פשטוה להאי בעיא מהך ברייתא אלא ודאי משום דאיכא לדחויי כדדחינן מיהו אפילו הכי כיון דקאמר רמי בר חמא את"ל בעל מיפר בלא שמיעה ומסמיך ליה נמי אדרבי זירא דאמר כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו משמע דהכי קיי"ל ועוד דפשטייהו דמתני' והך מתנייתא דלעיל בהכי רהטי ואע"ג דשנינהו אשנויי לא סמכינן וכן דעת הרמב"ם ז"ל: איבעיא להו בעל מהו שיפר לשתי נשיו בבת אחת· שאם נדרו שתיהן ואמר להן מופר לכון: אותה דוקא· ביום שמוע אישה יניא אותה והא דבעיא בבעל ה"ה באב דגבי אב נמי כתיב אותה: מפני שלבה גס בחברתה· שפעמים שחברתה טהורה והיא טמאה וכשתראה חברתה אומרת טהורה אני תגיס דעתה ולא תרצה להודות וימחק שם שנכתב בקדושה: לא מן השם הוא זה· לא מפני טעם זה אמרו דאין משקין שתי סוטות כאחת אלא משום שנאמר והשקה במפיק ה"א דהוה ליה כאילו כתב והשקה אותה ודרשינן אותה לבדה· ולענין הלכה איכא מ"ד דרבינא מדרבנן מוכח לה לבעיין דלא משמע להו אותה דוקא דהא יהבי טעמא מפני שלבה גס בחברתה הלכך נקטינן דבעל מיפר לשתי נשיו כאחת והכי איתא בתוספתא דמכלתין (רפ"ו) בפי' רבי יוסי בר' יהודה ורבי אלעזר בר' שמעון אומרים הפרת נדרים מעת לעת כיצד היו על אשתו או שהיו לו חמש נשים ונדרו כולן ואמר מופר לכן מופרין מופר ליך אינו מופר אלא לה ואין כן דעת הרמב"ן ז"ל משום דבפ"ק דסוטה (דף ח:) אמרינן דמאן תנא קמא ר' שמעון היא דדריש טעמיה דקרא ומה טעם קאמר מה טעם אותה לבדה מפני שלבה גס בחבירתה אלמא לכולי עלמא דרשינן אותה לבדה ובפ' טרף בקלפי (יומא מג.) נמי אמרינן דאותה דוקא דאמרינן התם אין שוחטין שתי פרות כאחת משום שנא' אותה ולא אותה ואת חברתה וכיון דבגמרין נקטינן דאותה דוקא לא איכפת לן במאי דתניא בתוספתא דדלמא משבשתא היא ולא מיתניא בי רבי חייא ורבי אושעיא וכן נראה לי דודאי פשטיה דאותה דוקא דסוגיין הכי מדאמרינן בפרק בתרא דמכלתין (דף פו:) עלה דמתני' נדרה אשתו וסבר שנדרה בתו וכו' למימרא דיניא אותה דוקא היא וכו' וקמה לן סוגיין הכי אם לא שתאמר דנהי דאותה דוקא לענין שידע מי נדרה לענין אותה לבדה לאו דוקא וכ"ל להלכה דכי היכי דאינו מיפר לשתי נשיו בבת אחת הכי נמי אינו מקיים לשתיהן כאחת דהא בההיא סוגיא דלקמן משמע דכי היכי דאותה דכתיב בהפרה דוקא הכי נמי לה דכתיב בהקמה דוקא וכמו שאכתוב באותה סוגיא בסייעתא דשמיא:

מתני'

פי' הרא"ש

דאמר ליה לכי שמעתא הפר לה· כלומר הפר לה וכשאשוב ואשמע נדרים תחול הפרתך למפרע: לכי שמע ליפר לה· מאחר שאין הפרה מועלת עד שישמע נדריה ל מ ה נ"ל לאפוטרופוס שיפר לה תחילה לכשישמע הבעל יפר לה: סבר דלמא מטרידנא· ש מ א כשאשמע נדרה אהיה טרוד ויעבור היום ולא אפר לה: חרש מהו שיפר לאשתו· בחרש דקרא קאי שמדבר ואינו שומע דכתיב ואני כחרש לא אשמע וכאלם לא יפתח פיו אבל חרש דרבנן ברמיזה לא מצי מפקע נדר דאורייתא ועוד שדינו כשוטה: כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו כו'· בפ' המנחות והנסכים (דף קג:) תנן דהנודר מנחה של ס"א עשרונים מביאם בשני כלים לפי שאין נבללים בכלי אחד יפה ופריך והתנן אם לא בלל כשר ומשני ר' זירא דראוי לבילה בעי ובכלי אחד שאינו ראוי לבילה בילה מעכבת בו: אמר רבא ת"ש ושמע בעלה פרט לאשת חרש· והא דלא מייתי רבא הך ברייתא למיפשט בעיא קמייתא דרמי בר חמא דדוקא אשת חרש מיעט קרא דלאו בר שמיעה הוא משום דדלמא הנא גופיה ליה באינים דעלמא אי בעי שמיעה וחרש דפשיטא ליה נקט: בעל מהו שיפר לשתי נשיו בבת אחת· וה"ה דמספקא ליה באב בשתי בנותיו והדא מינייהו נקט: אותה דוקא· הא דכתיב ואם ביום שמוע אישה יניא אותה מי דרשינן דוקא אותה ולא חברתה או לא דרשינן הכי: אין משקין ב' סוטות כאחת· אין מביאין לעזרה ב' נשים סוטות להשקותן ביחד: מפני שלבה גס בחברתה· ומפני עזות חברתה לא תודה: אלא משום שנאמר והשקה לבדה· והשקה מפיק ה"א וכאילו כתיב והשקה אותה ודרשינן ולא אותה וחברתה וליכא פלוגתא דתנאי היא:

ר"פ

מסורת הש"ס: ב"ב פא: מכות יח: מנחות יח: קג: קדושין כה. יבמות קד: חולין סג: מ"ס סו: | סוטה ח. [תוס' דנגעים פ"א תוספתא סוטה פ"א] | [בתוס' דנגעים פ"א הכי איתא רבי יהודה אומר וכו' אלא משום שנאמר והקריב אותה הכהן במדבר ה' פט"ז אחת הוא מקריב ואין מקריב שתים ע"כ וכן איתא בתוס' דסוטה פ"א ודע דרמב"ם פ"ד מהל' סוטה כתב שנאמר והעמיד אותה הכהן ועל כרחך טעות נפל בספר הרמב"ם כי לא נמצא פסוק זה ונ"ל והקריב אותה הכהן]

עין משפט נר מצוה:

לז א מיי' פי"ג מהל' מעשה קרבנות הל' ה:

לח ב מיי' פי"ב מהל' נדרים הלכה יג סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רלד סעיף כב:

לט ג מיי' שם הלכה יד טוש"ע שם סעיף כט:

מ ד ה מיי' פ"ד מהלכות סוטה הלכה ב:

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה וקפריך וכו' ליפר לה הוא הבעל ומשני סבר כצ"ל וסד"א: (ג) ד"ה שלבה וכו' ויש לה חבירתה וכו' אסתה גם אני:

גליון הש"ס גמ' שנאמר והשקה אותה. ע' סוטה דף ח. וברש"י שם ד"ה אותה:

מא א מיי' פ"א מהל' נדרים הלכה ח סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רלד סעיף ב וסעיף ס :

מב ב מיי' פ"ו מהל' אישות הלכה יז סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' נה סעיף ה :

מג ג מיי' שם הל' יז טוש"ע אה"ע שם סעיף ג :

מד ד מיי' פ"ח מהל' תרומות הלכה ס :

מה ה מיי' שם הלכה ז ופ"ו שם הלכה ג :

מתני' *(א) בוגרת ששהתה י"ב חדש ואלמנה ל' יום ר' אליעזר אומר הואיל ובעלה חייב במזונותיה יפר וחכ"א אין הבעל מיפר עד שתכנס לרשותו: גמ' אמר רבה ר"א ומשנה ראשונה אמרו דבר אחד דתנן *נותנין לבתולה י"ב חדש לפרנס עצמה *הגיע י"ב חדש אוכלת משלו ואוכלת בתרומה אבל היבם אינו מאכיל בתרומה עשתה ששה חדשים בפני הבעל וששה חדשים בפני היבם ואפילו כולן בפני הבעל חסר יום א' או כולן בפני היבם חסר יום א' אינה אוכלת בתרומה זו משנה ראשונה ב"ד של אחריהם אמרו אין האשה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה א"ל אביי דלמא לא היא עד כאן לא קא אשמעינן משנה ראשונה אלא למיכל בתרומה דרבנן אבל נדרים דאורייתא אימא לא ועד כאן לא שמעת ליה לר' אליעזר אלא גבי נדרים *כדרב פנחס משמיה דרבא דאמר כל הנודרת על דעת בעלה היא נודרת אבל תרומה אפילו מדרבנן נמי לא אכלה :

מתני'

ר"ן

מתני' הבוגרת ששהתה י"ב חדש · הא תריגלא לה לעיל בגמ' (דף ע:) בוגרת וששהתה י"ב חדש: הואיל ובעלה חייב במזונותיה · כדתנן בפ' אע"פ (כתובות נז.) דנותנין לבתולה י"ב חדש ולאחר מכאן חייב במזונותיה כדתנן(שם)הגיע זמן ולא נשאו אוכלות משלו: יפר·לבדו בלא שותפותיה דאב: וחכמים אומרים · היינו רבי יהושע דהוא בר פלוגתיה דר"א בכל דוכתא: עד שתכנס לרשותו · עד שתכנס לחופה: גמ' ר"א ומשנה ראשונה אמרו דבר אחד · דכשהגיע זמנה ליכנס ולא נכנסת כיון שחייב בעלה במזונותיה חשבינן לה כנשואה לקנות דברים ואע"פ שאינה בבית בעלה · ר"א הא דאמרן דאמר במתני' בעלה מיפר נדריה בלא שותפותיה דאב: היבם אינו מאכיל בתרומה · כדילפי' התם בפרק אע"פ (דף נח.) דקנין כספו אמר רחמנא והאי קנין דאחיו: עשתה ו' חדשים בפני הבעל · שעברו עליה ו' חדשים בחיי הבעל מאותן י"ב חדש שנתנו לה חכמים משעה שתבעה הבעל ליכנס: ואפילו כולן בפני הבעל חסר יום אחד בפני היבם · כך היא עיקר הגירסא ופרש"י ז"ל שם בפרק אע"פ דלאו דוקא חסר יום אחד דאפי' כולן בפני הבעל אינה אוכלת ברשות היבם וכדילפי' התם מדכתיב קנין כספו והאי קנין כסף אחיו הוא והאי דקתני חסר יום אחד דניחא ליה למיתני באשה שלא אכלה כלל ואין כן דעת ר"ת ז"ל אלא דוקא חסר יום א' אבל אם אכלתן כולן בפני הבעל אוכלת משל יבם דנהי דיבם אינו מאכיל מיהו לא מפסדא מידי מחמתיה והכי איתא בהדיא בירושלמי הגיע זמן ולא נשאו או שמתו בעליהן אוכלות משלו ואוכלות בתרומה: זו משנה ראשונה · דס"ל דאשה אוכלת בתרומה קודם שתכנס לחופה: בית דין שאחריהם אמרו אין אשה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה · ומפרשי התם טעמייהו °אי משום סימפון כלומר שמא ימצא בה מום ונמצא מקחו מקח טעות אי משום שמא תשקה כוס של תרומה לאחיה ולאחותה והא דלא הייתי הך סיפא ולא אייתי רישא דמתני' דקתני בהדיא נותנין לבתולה י"ב חדש ולאלמנה ל' הגיע זמן ולא נשאו אוכלות משלו ואוכלות בתרומה משום דהך סיפא מפרשה טפי הי משנה ראשונה והי משנה אחרונה ואיכא נסחי דכתיבא בהו כולה מתני' אלמא משנה ראשונה ס"ל כר"א דמכיון שבעלה חייב במזונותיה הרי היא קנת ברשות בעלה דמש"ה אוכלת בתרומה · דקס"ד השתא דאי לאו דמשנה ראשונה ס"ל כר"א אף על גב דאיסור תרומה בארוסה ליתיה אלא מדרבנן דגזור אי משום סימפון אי משום שמא תשקה כוס של תרומה לאחיה ולאחותה אפ"ה אי לאו דבמידי דאורייתא קיימא ברשות בעלה כר"א לתרומה נמי אע"ג דמדרבנן היא לא אוקמוה ברשותיה דחכמים עשו חזוק לדבריהם כשל תורה : אמר ליה אביי ודלמא לא היא עד כאן לא אשמעינן משנה ראשונה אלא למיכל בתרומה דרבנן · משום דכיון דמדינא ארוסה אוכלת בתרומה ורבנן הוא דגזור אי משום סימפון או משום שמא תשקה כל שחייב במזונותיה ליכא למיחש להכי ושרי דמשום סימפון ליכא דמקמי דיהיב לה מזונות בדיק לה ע"י קרובות כי היכי דלא ליסדי זוזיה בכדי ובדיקת חוץ שמה בדיקה ומשום שמא תשקה נמי ליכא דכיון דאיהו מפרנס לה דוכתא מייחד לה אבל נדרים דמדאורייתא אין ארוס מיפר אפי' לאחר שנתחייב במזונותיה אימא לך דלא מצי מיפר בלא שותפותיה דאב: ועד כאן לא שמעת ליה לר"א אלא גבי נדרים ולא משום דחשיב לה כנשואה אלא כדרב פנחס דאמר כל הנודרת על דעת בעלה היא נודרת הלכך ס"ל לר"א דכיון דאיהו מפרנס לה ודאי נדרה על דעתיה אבל בתרומה אפי' דרבנן לא אכלה דאיכא למימר דנהי נמי דהוא מפרנס לה איכא למיחש משום סמפון דקסברי בדיקת חוץ לא שמה בדיקה ולשמא תשקה נמי איכא למיחש דלאו דוכתא מייחד לה : והא דאמר דטעמא דר"א כדרב פנחס לאו למימרא דרבנן לית להו דרב פנחס דהא מסקי' בנדה בפרק יוצא דופן (דף מו.) בקטנה שהשיאוה אמה ואחיה דבעלה מיפר נדריה דאע"ג דנדריה חיילי מדאורייתא דהא קיימא לן דמופלא סמוך לאיש מדאורייתא כדאיתא התם ונשואי קטנה ליתנהו אלא מדרבנן אפ"ה אתו נשואי דרבנן ומבטלי נדרים דאורייתא מדרב פנחס אלמא רבנן נמי מודו בה אלא דבהא פליגי ר"א סבר כיון דאיהו מפרנס לה אינה [נודרת] אלא על דעתו ורבנן סברי מי לא מודית לן דאילו מפרנס לה אחר לא נדרה לה על דעתיה כי מפרנס לה ארוס נמי לא על דעתיה היא נודרת עד שתכנס לחופה ומיהו מכיון שנכנסה לחופה אפי' בחופה דרבנן כקטנה שהשיאוה אמה ואחיה מודו רבנן שעל דעתו היא נודרת ומש"ה אתו נשואין דרבנן ומבטלין נדרא דאורייתא וכדכתיבנא: ואיכא דילפי מהכא דמי שנדר על דעת חבירו ה"ז יכול להתיר נדרו שלא ע"פ חכם דכי היכי דאמרינן הכא דמש"ה מצי בעל לאודיה להפר משום דנדרה על דעתיה במפרש נמי על דעת חבירו מצי מפר דלא גרע מפרש דחבירו מסתם דבעל דהיינו טעמא הכא והתם משום דכנדר על תנאי דמי וזו אלי שגגת הוראה דהא אף ע"ג דאמר דעל דעת בעלה היא נודרת אפ"ה צריך בעל שיפר לה באותו לשון שקבלה לה תורה וגזירת הכתוב הוא ומש"ה אין כל הלשונות שוין בו וכדאמר לקמן (דף עז:) ולאי אמרת דבנודר על דעת חבירו נמי אידך מצי מיפר משום דכנדר על תנאי דמי הרי התרתו של בעל ואחר ראוי שתהא נאמרת בכל לשון אלא ודאי רב פנחס ה"ק נהי דהפרה דבעל גזרת הכתוב היא מיהו מש"ה זכתה תורה לבעל בהפרת נדריה משום דעל דעת בעלה היא נודרת הלכך כל שהיא נודרת על דעתו חיילא הך גזירת הכתוב דאמר רחמנא אבל נודר על דעת חבירו דלא חדית ביה רחמנא מידי ודאי לא מצי מיפר מיהו היכא דאתני בהדיא ואמר הריני נודר אם חבירי רוצה מצי חבריה למשרי ליה ואינו צריך לשון מיוחד אלא כל היכא

רש"י

מתני' הבוגרת והנערה ששהתה י"ב חדש ואלמנה ששהתה ל' יום: הואיל ובעלה חייב במזונותיה · כדאמרינן במס' כתובות בפ' אע"פ נותנין לבתולה י"ב חדש משתבעה הבעל לפרנס את עצמה וכשם שנותנים לאשה כך נותנים לאיש לפרנס את עצמו הגיע זמן ולא נישאו אוכלת משלו וכו' (ב) ובוגרת נותנין ל' יום כאלמנה: ר"א אומר יפר · כדאמר לקמן כל הנודרת על דעת בעלה נודרת: אין הבעל מיפר· יחידי עד שתכנס לרשותו: גמ' משנה ראשונה · בפרק אע"פ: היבם אינו מאכיל · לשומרת יבם מן האירוסין: עשתה ששה חדשים: שהיתה ארוסה לראשון ו' חדשים ולפני היבם ששה דהיינו י"ב חדש שנותנין לבתולה לפרנס את עצמה: ואפילו · עשתה כולן י"ב חודש לפני הבעל וחסר יום אחד אחרון לפני היבם אינו מאכילה בתרומה הא עשתה כולן י"ב חודש לפני הראשון ונפלה לפני היבם הואיל וכבר חייב הבעל במזונותיה מאכילה יבם בתרומה אף ע"פ שלא הכניסה ככנוסה דמיא וה"נ אמר ר"א הואיל ובעלה חייב במזונותיה יפר: ב"ד של אחריהן אמרו אין האשה אוכלת בתרומה כו' · והתם מפ' טעמא שמא ימזגו לה כוס בבית אביה ותשקה את אחותה: אלא בתרומה דרבנן · בזמן הזה דלא הוי אלא מדרבנן אי נמי בתרומה דרבנן כגון עציץ שאינו נקוב ופירות שנכנסו מח"ל: אבל נדרים דאורייתא · התם קא אמרי רבנן דאינו מיפר: וע"כ לא שמעת ליה לר"א אלא גבי נדרים·דהיינו טעמא דמשנתחייב (ג) יפר משום דרב פנחס וכו' והיינו לאחר שנתחייב במזונותיה אבל לגבי תרומה דיבם לא מבעיא בתרומה דאורייתא דלא אכלה אפי' עשתה י"ב בפני הבעל אלא אפילו בעציץ שאינו נקוב דתרומה דרבנן לא אכלה:

מתני'

לעיל ע: כתובות מ:

כתובות מ.

שם נ. מה: ע:

יבמות כט: נדה מו: גיטין סג: שבת מו: [לקמן עז.]

פי' הרא"ש

ר"א ומשנה ראשונה אמרו דבר אחד·דחשיב ליה ככנוסה משעה שחייב במזונותיה לר"א לענין הפרת נדרים ולמשנה ראשונה לענין אכילת תרומה והוי מצי לאיתויי מהא דתנן הגיע זמן ולא נשאו אוכלות משלו ואוכלות בתרומה: אין היבם מאכיל בתרומה· אפי' הגיע זמן בחיי הבעל ומת אין היבם מאכילה בתרומה כדאמרינן בכתובות (דף נח.) קנין כספו אמר רחמנא והאי קנין דאחיו הוא: חסר יום א' בפני היבם· וה"ה כולם בפני הבעל אלא שאז היתה אוכלת בחיי הבעל וניחא ליה למימר ביבמה דלא אכלה כלל: אלא למיכל בתרומה דרבנן · הא דאמר במשנה ראשונה דבהגעת זמן אוכלת בתרומה משום דליכא אלא איסורא דרבנן דדבר תורה ארוסה אוכלת בתרומה דקנין כספו היא אלא דגזרו רבנן משום סמפון או משום גזירה שמא ימזגו לה כוס ותשקה לאחיה ולאחותה ובהגעת זמן לא גזור אבל נדרים דאורייתא לא דאיכא איסורא דאורייתא אם הבעל מיפר לבדו בלא אביה אם אינה חשובה ככנוסה לא אמרינן דחשובה ככנוסה: דאמרינן כל הנודרת על דעת בעלה היא נודרת · מה שאמרה תורה דבעל מיפר נדרי אשתו משום דכיון שהאשה נזונית משל בעלה אינה נודרת אלא לפי דעתו ואילו פירשה אם לא יכלה לא יפה נדר הלכך בקל חשבינן לה ככנוסה לענין הפרת נדרים כיון דניזונית משלו אבל בתרומה אע"ג דליכא אלא איסורא דרבנן לא חשיב לה ככנוסה :

מתני'

הגהות הב"ח (א) משנה בוגרת ששהתה: (ב) רש"י ד"ה הואיל וכו' ולבוגרת נותנין: (ג) ד"ה ועד כאן לא וכו' דמשנתחייב במזונותיה דיפר משום וכו' י"ב חדש נמי :

גליון הש"ס בהר"ן ד"ה ב"ד שאחריהם · אי משום סימפון כו' · תמוה לי הא מבואר בסוגיא דכתובות דלכ"ע טעמא דמשנה אחרונה משום סימפון ופליגי רק בטעמא דמשנה ראשונה אי משום סימפון או משום שמא תשקה :

מתני' *שומרת יבם בין ליבם אחד בין לשני יבמין ר"א אומר יפר ר' יהושע אומר לאחד אבל לא לשנים ר"ע אומר לא לאחד ולא לשנים אמר ר"א מה אם אשה שקנה הוא לעצמו הרי הוא מיפר נדריה אשה שהקנו לו מן השמים אינו דין שיפר נדריה אמר לו ר"ע לא אם אמרת באשה שקנה הוא לעצמו שאין לאחרים בה רשות תאמר באשה שהקנו לו מן השמים שיש לאחרים בה רשות א"ל ר' יהושע עקיבא דבריך בשני יבמין מה אתה משיב על יבם אחד אמר לו אין היבמה גמורה(א) ליבם כשם שהארוסה גמורה לאישה: **גמ'** בשלמא *ר"ע סבר אין זיקה ור"י סבר [ב]יש זיקה אלא ר"א מאי טעמיה אי יש זיקה אין ברירה אמר ר' *אמי [ג]כגון שעשה בה מאמר ורבי אליעזר סבר לה כב"ש דאמרי מאמר קונה קנין גמור ורבי יהושע(ב) אומר לך ה"מ בחד יבם אבל בשני יבמין לא מי איכא מידי דכי אתי (ג) אחוהי אסר עליה בביאה או בגיטא ומפר ור"ע סבר אין זיקה ולר' *אליעזר דאמר מאמר לב"ש אין קונה אלא לדחות בצרה מאי איכא למימר הכא במאי עסקינן כגון שעמד בדין ואיתחייב לה מזונות *וכדרב פנחס משמיה דרבא דאמר כל הנודרת על דעת בעלה היא נודרת

תנן

רש"י

מתני' בין ליבם אחד · בין שזקוקה ליבם אחד בין לשני יבמין אמר ר' אליעזר יפר ומוקמינן ליה בגמרא בשעשה בה מאמר אחד מהן: ומה אשה שקנה הוא לעצמו · כגון הנושא אשה בעלמא: שהקנו לו מן השמים · יבמה שחייבו לו מן התורה: שאין לאחר רשות בה · המקדש אשה מן השוק לאחר שקידשה לא תפסי בה קידושי מאדם אחר והכי מצי מיפר: שיש לאחר רשות בה · שאם עשה בה מאמר יבם זה ובא אחיו אח"כ ועשה בה מאמר תפיס בה כדאמר (יבמות נ.) יש מאמר אחר מאמר: דבריך בשני יבמין · דבשני יבמין מצית למימר כי האי גוונא: מה אתה משיב על יבם אחד · בהא לא מצית למימר שיש לאחרים רשות בה הואיל וליכא יבם אחר ואת לא משוית חילוק בין יבם אחד לשני יבמין: א"ל אין היבמה גמורה לאישה · שאם בא עליה זר אין נסקל שאין בה לא דין ארוסה ולא דין אשת איש ואין חייבין עליה אלא לאו דלא תהיה אשת המת וגו' (דברים כה): כשם שארוסה · בעלמא גמורה לאישה שנסקלין על ידה: גמ' קסבר אין זיקה · ואפילו ליבם אחד אינה זקוקה דתיהוי כאשתו עד שתכנס לחופה: ור' יהושע סבר יש זיקה · ולהכי לאחד יפר אבל לשנים אינו מיפר דאין ברירה לאיזה מהן זקוקה ולאיזה מהן תתיבם אע"ג דאמרי' (יבמות כד:) מצוה בגדול לייבם מ"מ אם בא עליה קטן קנאה: לעולם קסבר ר"א יש זיקה · והיינו טעמא דאפילו לשנים יפר בשעשה בה האחד מאמר דהשתא יש ברירה ואליבא דב"ש דאמרי דמאמר קונה קנין גמור והיא כאשתו לכל דבר הלכך מיפר לה: ה"מ ביבם אחד · דיש זיקה: אבל בשני יבמין לא · קני מאמר דלאחר דעשה בה מאמר אילו אתי אחוה מצי לאוסרה עליו בביאה או בגיטא דיש ביאה וגט אחר מאמר: מי איכא מילתא וכו' · משום האי טעמא דאילו אית ליה אחא להאי יבם (ד) מצי מפיק לה מיניה בתר הכי שמקדשה או על ידי גט וביאה וקרו להנהו קדושי מאמר ולית בהו משום כולי האי: ולר' אלעזר בן פדת דאמר מאמר כו' אלא לדחות בצרה בלבד · שאם היו ב' נשים לזה שמת ושתיהן זקוקות ליבם ואי אפשר לייבם לשתיהן דבית אחד הוא בונה ואינו בונה שתי בתים (ה) ובהא מילתא קסברי בית שמאי דמאמר קונה דכשעושה בזו מאמר דוחה לצרה ומתירה לשוק אבל עדיין זו זקוקה לאחיו דמצי אסר לה עליה: מאי איכא למימר · אכתי תיבעי לך מאי טעמא דאמר ר"א אפילו לשנים יפר: כגון שעמד בדין · משעשה בה מאמר שזו תבעתו בדין מפני שלא היה מייבמה וחייבוהו בית דין ליגשא לה וברח [דאיחייב] לה במזונותיה ובהפרת נדריה וכדרב פנחס כו':

ר"נ

היכא דאמר אי אפשי סגי אע"ג דבהפרה לא מהני כדאיתא לקמן (עח.) זה נ"ל ועוד דנהי דאמרינן הכא על דעת בעלה לא קפדינן אלישנא אלא הכי קאמרינן דאין בלבה שיתקיים הנדר אי קפיד ביה בעלה אבל מאן לימא לן דעל דעת הכי משמע דנימא דנודר על דעת חברו מלי אידך למישרי ליה אלא ודאי כדכתיבנא:

מתני' שומרת יבם וכו' ר"א אומר יפר · מסקינן בגמרא דיפר בשותפות אב קאמר ובשעשה בה מאמר: רבי יהושע אומר לאחד ולא לשנים · משום דס"ל אין ברירה וכדמפרש בגמרא בס"ד: רבי עקיבא אומר לא לאחד ולא לשנים · דגריע ליה יבם מארוס ואפי' בשותפות לא מצי מיפר: ומה אשה שקנה הוא עצמו · שאינה שומרת יבם אלא הוא קדשה לעצמו הרי הוא מיפר נדריה בשותפות דאב: אשה שהקנו לו מן השמים · היינו שומרת יבם שהיא קנויה לו בלא קדושין שאסורה לכל אדם עד שיחלוץ לה אינו דין שיפר נדריה בשותפותיה דאב: עקיבא דבריך בשני יבמין · דכל אחד יש לו רשות בה: כשם שארוסה גמורה לאישה · מפרש בגמ': גמ' בשלמא ר"ע קסבר אין זיקה · שהיבמה זקוקה ליבם לא אלימא כארוסין ומשום הכי לא מצי מיפר: ורבי יהושע סבר יש זיקה · ואדרבה אלימא טפי מארוסין דהויא ככנוסה ומש"ה יפר יבם לחודיה דהשתא הכי קס"ד מיהו אין ברירה דהיכא דשני יבמין אין ברירה למי היא זקוקה ולמי תהיה לאשה ומש"ה אפילו שניהם אינן יכולין להפר דכיון דבשעת הפרתן אין ברור לנו מי הוא אישה אין הפרתן כלום דרחמנא אמר אישה יקימנו ואישה יפירנו דבעינן שיהא ידוע בשעת הפרה וכן כתב רש"י ז"ל בפרק ד' אחים (יבמות כט:) וסוגיא דשמעתא דהתם מסייע ליה וכ"ת היכי אמר דרבי יהושע סבר דזיקה ככנוסה דמיא דהא לא אשכחן דאמר הכי אלא רבי הושעיא אליבא דר"ש ואתותב התם ברים פרק כילד ביבמות (דף יט:) איכא למימר דלאו מגופיה דמילתא אתותב אלא למאי דמפרש לה אליבא דר"ש מיהו אנן מצינן למימר דס"ל לרבי יהושע ההוא טעמא אי נמי כי אמרינן רבי יהושע קסבר יש זיקה לאו למימר דליהוי ככנוסה אלא דהויא כארוסה ומיפר בשותפות ואף על גב דברים הך סוגיא סבירא לן דיפר לחודיה קאמר כדמוכח לקמן

הכי

פי' הרא"ש

מתני' שומרת יבם · מלפה וממתנת ליבם כמו ואביו שמר את הדבר ובגמרא מפרש פלוגתייהו: אשה שקנה הוא לעצמו · היינו ארוסתו הרי הוא מיפר נדריה בשותפות עם אביה: אשה שהקנו לו מן השמים · היינו יבמתו: אינו דין שיפר נדריה · עם אביה: שיש לאחרים רשות בה · שגם היא זקוקה לאחר אחיו: מה אתה משיב על יבם אחד · התשובה מובה על דברי ר"א שאמר שמיפר בב' יבמין מה אתה משיב על דברי שאני אומר לאחד ולא לשנים: אין היבמה גמורה ליבם · להתחייב מיתה הבא עליה: כשם שארוסה גמורה לאישה · לענין חיוב מיתה: גמ' קסבר אין זיקה · ולא חשיבא ככנוסה ואפי' בחד אחא: ור' יהושע סבר יש זיקה · ומן התורה חשובה ככנוסה ועדיפא מארוסה משום דלא מחסרא כניסת חופה מיהו אין ברירה כלומר הא דאמרי' שיש זיקה מדאורייתא היינו דוקא בחד אחא משום דחשיב כאילו כבר כנסה אבל בתרי אחי אין לברר למי תהיה ככנוסה הלכך אין זיקה כלל אע"ג דמצוה בגדול לייבם ה"מ למצוה בעלמא אבל מדאורייתא כמיא קמי תרוייהו ואם הלך הגדול למדינת הים כופין הקטן לייבם או לחלוץ: אלא ר"א · אפי' סבר יש זיקה כיון דאין לברר היאך יפר ואפי' שניהם ביחד אינן יכולין (לברר) [להפר] דכיון דלא חשיבא ככנוסה אפי' לאחד מהם וכאשה בעלמא היא לגבייהו: כב"ש דאמרי מאמר קונה קנין גמור · מן התורה דדרים ולקחה לו לאשה דע"י לקיחה נעשית אשתו: ור' יהושע סבר ה"מ בחד אחא כו' · ור' יהושע לא סבר כב"ש הלכך בחד אחא מיפר משום זיקה דחשיבא ככנוסה אבל בתרי אין זיקה ואפי' עשה בה מאמר כיון דאחוה מצי למיפסלה עליה בגיטא או בביאה לא מצי מיפר: ולר"א דאמר מאמר לב"ש אינו קונה אלא לדחות צרה · גבי הא דתנן בפ' ד' אחין שלשה אחין שנים מהם נשואים שתי אחיות ואחד מופנה מת א' מבעלי אחיות ועשה בה מופנה מאמר ואח"כ מת אחיו השני ב"ש אומרים אשתו עמו והלזו תצא משום אחות אשה וקאמר ר"א הא דקאמרי ב"ש דמאמר קונה מן התורה היינו דוקא לדחות הצרה אשת אחיו שנפלה עליו ונעשית לה צרה בנפילה זו אבל אי בעי לאפוקה בגיטא לא מצי דחליצה נמי בעיא דאהכי הך דרשא דפ"ק דקידושין (דף יד.) ויבמה ביאה גומרת בה ואין כסף ושטר גומרין בה לענין זה דלא מצי לאפוקה בגיטא: מאי איכא למימר · אמאי מיפר כיון דאינה אשתו גמורה: הכא במאי עסקינן שעמד בדין וברח כו' · ר"א דסבר דמאמר לב"ש אינו קונה להיות אשתו גמורה מוקי לה אפילו בלא מאמר דמאמר אינו מועיל לענין הפרת נדרים ומיירי בשעמד בדין וכגון שאחד מן היבמים הלך למדינת הים והעמידה אחד בדין וברח ופסקו לה מזונות משלו כדתניא ביבמות (ד' מא:) עמד בדין וברח ניזונית משל יבם:

ואי

עין משפט נר מצוה

מו א מיי' פי"ג מהל' נדרים הלכה כג טוש"ע י"ד סימן רלד סעיף ז:

מז ב מיי' פ"ב מהלכות יבום הלכה יד סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קסו סעיף ה:

מח ג מיי' פי"א מהלכ' נדרים הלכה כה סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רלד סעיף ז:

מסורת הש"ס

יבמות כב: · שם · פ"ש · [צ"ל אלעזר] · [לעיל עג: וש"נ]

הגהות הב"ח (א) במשנה אין היבמה גמורה (ליבם) תז"מ . וכ"כ ס"א לאישה וכן הוא לקמן דף ע"ה: (ב) גמ' ור' יהושע אמר לך: (ג) שם דכי אתי אחוה: (ד) רש"י ד"ה מי איכא וכו' דמצי מפיק: (ה) ד"ה ולר' אלעזר וכו' שתי בתים ובהא מילתא:

תנן אמר רבי אליעזר ומה אם אשה שקנה לעצמו הרי הוא מיפר נדריה אשה שהקנו לו מן השמים אינו דין שמיפר נדריה ואי בשעשה בה מאמר קנה לעצמו הוא שקנה לעצמו ע"י שמים תפשוט דבעי רבה *מאמר לבית שמאי אירוסין עושה או נשואין עושה תפשוט דנשואין עושה דאי אירוסין עושה הא תנן *נערה המאורסה אביה ובעלה מפירין נדריה אמר רב נחמן בר יצחק מאי יפר יפר בשותפות תניא נמי הכי כרבי אמי *שומרת יבם בין יבם אחד בין שני יבמין ר"א אומר יפר ורבי יהושע אומר לאחד ולא לשנים ר"ע אומר לא לאחד ולא לשנים א"ר אליעזר ומה אם אשה שאין לו חלק בה עד שלא תבא לרשותו משבאת לרשותו נגמרה לו אשה שיש לו חלק עד שלא תבא לרשותו משבאת לרשותו אינו דין שתגמור לו אמר לו ר"ע לא אם אמרת באשה שקנה הוא לעצמו שכשם שאין לו חלק בה כך אין לאחרים חלק בה תאמר באשה שהקנו לו מן השמים שכשם שיש לו עמה חלק כך יש לאחרים חלק בה אמר לו ר"י עקיבא דבריך בשני יבמין מה אתה משיב על יבם אחד א"ל כלום חלקנו על יבם אחד ועל שני יבמין בין שעשה בה מאמר בין שלא עשה בה מאמר וכשאר דברים כן נדרים בלשון הזה אמר בן עזאי חבל עליך בן עזאי שלא שימשת את ר"ע מאי

תניא

הכי פריך בשלמא רבי יהושע איכא לקיומי מילתיה דנימא דמפר בשותפות קאמר דיש זיקה וכארוסה חשיבא אלא רבי אליעזר מאי טעמיה אי נמי סבירא ליה יש זיקה והויא כארוסה או כנשואה אפילו הכי לשני יבמין לא סגי דאין ברירה ואי אין זיקה אפילו חד נמי לא יפר : אמר רבי אמי כגון שעשה בה מאמר · שנתן לה קדושין דקדושי יבם הכי מקרו : מאמר קונה קנין גמור · דהויא לה ככנוסה ומלי פטר לה בגיטא ולא בעיא חליצה ומש"ה מפר לנודיה : ורבי יהושע ה"מ בחד יבם · איכא למימר דמפר אי משום זיקה אי משום מאמר : אבל בשני יבמין לא · דאפי' סבירא לך כב"ש דמאמר קונה קנין גמור אפילו הכי מלי אחוה למיסרה עליה בגיטא או בביאה דהכי אשכחן ביבמות לרשב"ג דסבירא ליה דמאמר קונה קנין גמור כב"ש ואפי' הכי אית ליה דאחוה אסר לה [על היבם] בגיטא או בביאה וכיון שכן היכי משוית לה כנשואה או כארוסה הא מגרע גרעה דארוסה לא מלי איניש למיסרה על הארוס ואחוה מלי למיסרה על היבם : ור"ע סבר אין זיקה · דלא חשיבא ליה זיקה למיהוי אפילו כאירוסין : ולרבי אלעזר · דאמר בפ' ד' אחין מאמר לבית שמאי אינו קונה אלא לדחות בצרה כדתנן התם שלשה אחין ב' נשואין שתי אחיות ואחד מופנה ומת אחד מבעלי האחיות ועשה בה מופנה מאמר ומת אחיו השני ב"ש אומרים אשתו עמו והלזו תצא משום אחות אשה והיינו דקאמר ר"א לדחות בצרה כלומר לדחות את אחותה שלא תתיבם משום אחות זקוקה דמאמר עביד לה ככנוסה לענין זה אבל אינו קונה קנין גמור דאי בעי לאפוקה לא סגי לה בגיטא : מאי איכא למימר · היכי מלי מיפר כיון דלא קני לה קנין גמור : הכא במאי עסקינן כגון שעמד בדין וברח · ופסקו לה מזונות משלו כדתניא בהולך עמד בדין וברח ניזונת משל יבם דר"א ס"ל דכל שחייב במזונותיה יפר כדתנן לעיל* וכי תימא תינח לר"א לר' יהושע מאי איכא למימר דהא רבנן פליגי עליה דר"א במתני' דהבוגרת לעיל דסבירא להו אע"ג דמפרנס לה אינו זכאי בהפרת נדריה וסתם רבנן דפליגי עליה דר"א הייגו ר' יהושע דהוא בכל דוכתי בר פלוגתיה א"כ מ"ט דר' יהושע דאמר ביבם א' יפר איכא למימר משום דס"ל דיש זיקה וככנוסה דמיא א"כ רבנן דפליגי עליה דר"א במתני' דבוגרת לאו הייגו ר' יהושע ור"א ור' יהושע כולהו סבירא להו דבארוס כל שחייב במזונותיה יפר ובחד יבם (נמי) כשעמד בדין וברח ה"נ מיהו בשני יבמין ועמד חד מינייהו בדין וברח פליגי דר"א ס"ל האי יבם נמי כיון דעמד בדין וברח כארוס דמי ועל דעתו היא נודרת ור' יהושע סבר אין היבמה גמורה לזה כשם שהארוסה גמורה לארוס דארוסה לא מלי איניש למיסרה עליה דארוס הלכך כל היכא דאיהו מפרנס לה על דעתו היא נודרת אבל יבמה ליבם במקום שני יבמין כיון דאידך מלי אסר לה אינה רואה עצמה קנויה לגמרי ליבם זה שעמדה עמו בדין כדי שתהא נודרת על דעתו כן נ"ל* : תנן א"ר אליעזר וכו' · לר' אמי פרכינן דאוקמה בשעשה בה מאמר : קנה לעצמו הוא · במאמר שעשה בה : שקנה לעצמו ע"י שמים · דמקמי הכי הוי אגידא גביה משום זיקה : תפשוט דבעי רבה · לר' אמי דאוקמה בשעשה בה מאמר תפשוט דבעי רבה אירוסין עושה ובעיא מסירה לחופה ובלאו הכי לא קני לא ליורשה ולא ליטמא לה : או נשואין עושה · דאם בא עליה בלא חופה קני לה ליורשה וליטמא לה תפשוט מר"א דנישואין עושה דהא אמר ר"א יפר וקס"ד דמפר לחודיה בלא שותפות ומסקינן לעולם אימא לך דאירוסין עושה ומאי יפר בשותפות קאמר · והיכא למידק היכי הוה סליק אדעתיה מעיקרא דיפר לחודיה קאמר והא ממתני' משמע דבשותפות דוקא קאמר דא"ר אליעזר ומה אם אשה שקנה הוא לעצמו הרי הוא מפר נדריה אשה שהקנו לו מן השמים אינו דין שיפר נדריה והאי ק"ו לא סגי אלא להפר בשותפות דאפי' תימא דס"ל לר"א דמאמר נישואין עושה היכי מוכח לה מהאי ק"ו לר"ע דליפר לחודיה לימא ליה ר"ע אנא לא סבירא לי דנישואין עושה כדקאמרת אלא ודאי להפר בשותפות דייק ליה ר"א האי ק"ו דס"ל דלא גרע יבם מארוס והייגו נמי דקמהדר ליה ר"ע אין היבמה גמורה לאישה כשם שהארוסה גמורה לאישה דה"ג במתני' במקצת נסחי אלמא ר"א לא דייק ק"ו דידיה *לשוויה יבם כארוס והיכי קס"ד דלר"א מיפר יבם לחודיה איכא למימר דהוה סבירא לן דר"א לדבריו דר"ע הוא דקאמר והכי קאמר ליה נהי דלא סבירא לך דמאמר נישואין עושה אודי לי מיהת דיפר בשותפות דלא גרע יבם מארוס ואהדר ליה ר"ע אין מיגרע גרע שאין היבמה גמורה לאישה שאין חייבין עליה סקילה כנערה המאורסה וכדמפ' לקמן . ומקשו הכא תו למאי דמסקינן מאי יפר יפר בשותפות אמאי לא פרכינן מי קתני יפרו יפר קתני כדפרכינן ביבמות וי"ל דהתם הוא דפרכינן הכי משום דאכתי לא קים לן דאיכא לאוקמה בשעמד בדין וברח דבתר דאקשינן מי קתני יפרו יפר קתני מוקמינן לה התם בהכי אבל הכא דאתמר האי פרוקא לעיל אי הוה פריך ליה מי קתני יפרו ידע דהוה מוקי ליה בשעמד בדין וברח ומש"ה לא איכפת ליה לאקשויי :

ואי · אמרת טעמא דרבי אליעזר דאמר לשנים מיפר כגון שעשה בה מאמר הא דאמר שהקנו לו מן השמים קנה לעצמו הוא במה שעשה בה מאמר : או נשואין עושה · יורשה ומיטמא לה והבא עליה נידון בחנק דאי אירוסין (א) דלא פקעה זיקת אחיו לגמרי מינה היכי מלי יבם מיפר לחודיה : והא תנן נערה המאורסה וכו' · דכל זמן שהיא ארוסה אכתי שייך בה אביה : מאי יפר דקאמר ר"א (ב) בשותפות · עם אביה דלעולם אירוסין עושה : תניא כוותיה דר' אמי · דבעשה בה מאמר פליגי : משבאת לרשותו נגמרה לו . · מיפר נדריה הוא ואביה : אשה שיש לו חלק בה עד שלא תבא לרשותו . שהיא זקוקה לו עד שלא עשה בה מאמר : משבאת לרשותו · דעשה בה מאמר : אינו דין שתיגמר לו · דמפר נדריה : כך אין לאחרים חלק בה · קודם שתתארס לו : כך יש לאחרים חלק בה · לשאר יבמין : מה אתה משיב על יבם אחד · שאין אתה מודה לי עליו הואיל ואין לאחרים חלק בה כארוסה דמיא ומיפר לה : כלום חלקנו כו' · דודאי בין עשה בה מאמר בין לא עשה בה מאמר אינו חייב סקילה הבא עליה כנערה המאורסה הלכך אינו מיפר לא שנא יבם אחד ולא שנא שני יבמין דהכל דינו שוה דאין חיוב יותר הבא על שומרת יבם אחד מהבא על שומרת שני יבמין : וכשאר דברים כן נדרים · דכשם דלענין סקילה אין לה דין כנערה מאורסה כך בנדרים אינה גמורה לאישה להפר כנערה מאורסה והכי מפ' לקמן : שלא שימשת את ר"ע · שיודע לגלות כל כך ולהשיב תשובות מעולות : ומאי

פי' הרא"ש

תנן א"ר אליעזר כו' . אדרבי אמי דאוקמה בשעשה בה מאמר מהדר לפרוכי : שקנה לעצמו ע"י שמים · שהיתה כבר זקוקה לו : אירוסין עושה · ובעית מסירה לחופה : נישואין עושה · ואם בא עליה בלא חופה קנאה ומוציאה בגט : תניא כוותיה דר' אמי · דמפרש טעמא דבית שמאי משום שעשה בה מאמר : שאין לו חלק בה עד שלא תבא לרשותו · והיינו מקדש אשה : משבאת לרשותו · נגמרה לו להפר נדריה עם אביה : יבמתו · שהיתה זקוקה לו קודם שעשה בה מאמר אינו דין שיפר לה : כך יש לאחרים חלק בה · שהיא זקוקה גם לאחיו : שאר דברים לנדרים דמו · דלשאר דברים לא נגמרה להפרת נדרים נמי לא נגמרה לקמן מפרש מאי שאר דברים : חבל על בן עזאי · הרבה חבלה והפסד יש בדבר שתלמיד ותיק כבן עזאי לא שימש אדם גדול כר"ע : דקתני

יבמות כט: לעיל סז.   [תוספתא פ"י]   [דף עג:]   [ע"כ שייך לע"א]   [צ"ל לגא נשווים]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה או נשואין וכו' דהוי אירוסין עושה הוא : (ב) ד"ה מאי יפר דקאמר ר"א יפר בשותפות וכו' ולשנים :

מט א במיי' פי"ג מהל' נדרים הלכה ט סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רלד סעיף כח:

תורה אור

תניא כוותיה דר' אמי (א) דקתני בין שעשה בה מאמר ובין שלא עשה בה מאמר א"נ מרישא דקתני משנכנסה לרשותו נגמרה לו ואי דלא קדיש מאי נגמרה לו תפשוט מיניה כשעשה בה מאמר מאי וכשאר דברים כן נדרים דקתני אמר רבא הכי קתני אי אתה מודה שאין חייבין סקילה כנערה המאורסה אמר רב אשי מתני' נמי דיקא אין יבמה גמורה לאישה כשם שארוסה גמורה לאישה: **מתני'** *האומר לאשתו כל הנדרים שתדורי מכאן עד שאבא ממקום פלוני הרי הן קיימין לא אמר כלום הרי הן מופרין ר' אליעזר אמר מופר וחכ"א אינו מופר אמר ר"א אם הפר נדרים שבאו לכלל איסור לא יפר נדרים שלא באו לכלל איסור אמרו לו הרי הוא אומר °אישה יקימנו ואישה יפרנו *את שבא לכלל הקם בא לכלל הפר לא בא לכלל הקם לא בא לכלל הפר: **גמ'** איבעיא להו לר"א מיחל חלין ובטלין או דלמא לא חלין כלל למאי נפקא מינה כגון

ומאי תניא כוותיה (ב) · ממאי משכחינן הכא דתניא כוותיה דר' אמי דכשעשה בה מאמר פליגי: מדקתני ר"ע אומר כנוס חלקו בין יבם כו' בין שעשה בה מאמר כו' מכלל דשמעיה ליה לר"א דאמר דכשעשה בה מאמר יפר ואהכי מהדר ליה ר"ע הכי: א"נ מדקאמר ר' אליעזר ברישא משנכנסה לרשותו נגמרה לו אשה שיש לו חלק בה וכו' אינו דין שתגמר לו ואי דלא קדיש דלא עשה בה מאמר מאי נגמרה לו איכא: אי אתה מודה · שאפילו עשה בה מאמר שאין חייבין עליה סקילה כנערה המאורסה הלכך לגבי נדרים נמי לא הוי כארוסה ואהכי אינו יכול להפר לה: מתניתין נמי דיקא · כרבי אמי (ג) טעמא דר"ע דאמר בברייתא וכשאר דברים כן נדרים משום סקילה הוא דקאמר: דקתני אין היבמה גמורה לאישה · מדקא קרי לה ליבמה אשה אלמא כשעשה בה מאמר עסקינן ומדאמר הכי דאיכא נמי להקים לארוסה שמע מינה דמשום סקילה הוא דקאמר ר"ע דאינו מפר כשם שמפר לארוסה: מתני' הרי הן קיימין לא אמר כלום · דנדרים שלא באו לעולם אינו יכול לקיים: שבאו לכלל איסור · שכבר נדרה וקא חייל עלה אפילו הכי מפר כ"ש דמפר אותן שלא באו לכלל איסור כשיבאו דעדיין לית בהו ממשא אבל לענין קיום אי אפשר שיהו כך דנדרים שכבר באו לכלל איסור דין הוא שיקיים הלכך לא אמר כלום לדברי הכל: את שלא בא לכלל הקם · שעדיין לאו באו לעולם ואי אפשר לקיימו כדקתני דכי אמר הרי הן קיימין לא אמר כלום: אינו בא לכלל הפר · דאינו יכול להפר: גמ' מיחל חיילי · עלה ובטלי לאלתר משום (ד) דהפרה קודם לכן: או דילמא לא חיילי כלל · דהפרה דעבד קא מהניא דלא חיילא עלה שום נדר: דאי

תניא כוותיה דר' אמי · דאוקמה להא דר' אליעזר כשעשה בה מאמר: מה אשה שאין לו חלק בה עד שלא תבא לרשותו · דהיינו ארוסה: משבאת לרשותו · היינו משקדשה והיינו לישנא דמשבאת דאינו נשואין בלשון כניסה מדבר להו תנא כדתנן (לעיל עג:) עד שתכנס לרשותו: נגמרה לו · לענין הפרת נדרים דמפר בשותפותיה דאב: אשה שיש לו חלק בה עד שלא תבא לרשותו · דהיינו יבמה שהיה לו חלק בה משום זיקה קודם שעשה בה מאמר: משבאת לרשותו · דהיינו כשעשה בה מאמר אינו דין שתגמר לו ויהא זכאי יבם להפר נדריה בשותפות: כשאר דברים כן נדרים · משאר דברים אתה למד שאין היבם מפר נדריה שהרי לשאר דברים אינה כארוסה ואפילו עשה בה מאמר וכדמפרש לקמן אף להפרת נדרים כן שאינה כארוסתו ואינו מפר נדריה אפילו בשותפות: חבל עליך בן עזאי · על עצמו היה דואג מפני שלא שימש את ר"ע*: מאי תניא כוותיה דר' אמי · דאוקמה בשעשה בה מאמר היכא תניא כוותיה: דקתני בין שעשה בה מאמר · אלמא שמעיה ר"ע לר"א דבעשה בה מאמר מיירי: אי נמי מרישא · דקתני משנכנסה לרשותו נגמרה לו · האי לישנא לאו דוקא דהוה ליה לאתויי אשה שיש לו חלק בה עד שלא תבא לרשותו משבאת לרשותו אינו דין שתגמר לו אלא ריש מילתא נקט: מאי כשאר דברים כן נדרים דקתני · מאי ניהו אותן דברים דקא יליף נדרים מינייהו: שאין חייבין עליה סקילה · שאין חייבין על היבמה סקילה ואפילו עשה בה מאמר אלמא לא עדיף מאמר דיבמה כקדושין דארוסה: מתניתין נמי דיקא · דמחיוב סקילה קא מייתי ראיה: כשם שארוסה גמורה לאישה · דארוסה בסקילה אם זינתה. ולענין הלכה קי"ל כר"ע דאינו מפר לא לאחד ולא לשנים דאע"ג דקי"ל יש זיקה ולעיל פרישנא טעמא דר"ע משום דסבירא ליה אין זיקה איכא למימר ה"מ מקמי דאייתי לה הך ברייתא אבל בתר דאייתי לה חזינן דאפילו סבירא ליה לר"ע דיש זיקה מצי אמר דלא יפר לפי שאין היבמה גמורה לאישה שאין חייבין עליה סקילה כנערה המאורסה וכיון דקלסיה בן עזאי לר"ע וזכינהו לר"א ור' יהושע בדינא דלא אהדרו ליה מידי נקטינן כוותיה וכן פסק הרמב"ן ז"ל · ומסתפקא לי כיון דיבם לא מצי מפר אב במקום יבם מן הארוסין אי מצי מפר או לא ולא ידענא אכרעותא בהא מילתא מיהו מסתברא לי דנדרים שנדרה בבית אביה או בעודה ארוסה מצי מפר לה דהא כל היכא דליכא ארוס מת הבעל נתרוקנה רשות לאב והכא כיון דלא זכי יבם בנדרי יבמה כמאן דליתיה דמי וממה שפרשתי למעלה (דף עא:) בשם רבותי בעלי התוס' ז"ל בההיא דב"ש סברי בנדרים נמי שנראו לארוס נתרוקנה רשות לאב כ"ל כן דהא לפי פירושם ז"ל טעמייהו דב"ש משום דכיון דנראו לארוס ראשון לא זכי בהו ארוס אחרון ואע"ג דאיתיה לארוס אחרון כמאן דליתיה דמי כיון דכמאן דליתיה דמי קם ליה אב כאילו איתיה באפי נפשי' וליכא ארוס לדידן נמי ביבם כיון דלא זכי בנדרי ארוס ראשון אב מצי מפר·מיהו בנדרים שנדרה ברשות יבם אכתי מספקא לי·זהו מה שנראה לי בזה ולענין מעשה צריך עיון ובדיקה בדברי הראשונים ז"ל: מתני' האומר לאשתו וכו' מכאן ועד שאבא ממקום פלוני · מאותה שעה שאלך מכאן ועד שאבא ממקום פלוני · והיינו דקתני מכאן ולא קתני מיום זה לפי שאין דעתו אלא מיום שילך מכאן ומש"ה לא מפר לה מהשתא דחיישינן דלמא בעודו אצלה תדור נדרים שירצה בקיומן וכדפרישית לעיל (דף עג.) בההיא דהאומר לאפוטרופוס: הרי הן קיימין לא אמר כלום · דדוקא לענין הפרה אמר ר"א מופר משום ק"ו דידיה כדמפרש ואזיל *(ולענין הקמה אדרבה היא הנותנת) אם הפר נדרים שבאו לכלל איסור שהם חזקים ביותר שכבר חלו לא יפר נדרים שלא באו לכלל איסור ולא תמירי כולי האי אבל לענין הקמה אדרבה דנהי דאשכחן דנדרים שחלו דחמירי מצי לקיומי מאן לימא לן הכי בנדרים שעדיין לא חלו דלא אלימי: את שבא לכלל הקם · נדרים שלא חלו: לא בא לכלל הפר · דאע"ג דאיכא ק"ו בעל כרחך הקישן הכתוב: גמ' לר"א מיחל חיילין ובטלין · לר"א דאמר דמצי מפר נדריה קודם שתדור מי אמרינן דאותן נדרים שנדרה לאחר הפרה חיילי דהפרה לא מעכבא בהו ומיהו בטלי להו מיד או דלמא לא חיילי כלל כיון שהפר לה קודם שנדרה: *דאתפים אחרינא בהדין נדרא · כגון שנדרה היא בנזיר ובא אחר ואמר ואני כמוה אי אמרת חיילין ובטלין הויא תפיסותא · דנהי דבטילי להו מיד אפ' הכי כיון דחיילי מצי מתפים בהו דכי אמר ואני כמוה אהריני נזירה דקאמרה קאמר ואי לא חיילי ליכא חששא הלכך לא הויא התפסה · ומקשו הכא ואפי' תימא חיילין ובטלין היכי מצי מתפים מאי שנא ממאי דבעיא לן בריש מכילתין (דף יא:) היכא דמנח בשר שלמים לאחר זריקת דמים קמיה והתפיס ביה בשר אחר ואמר זה כזה דאיבעיא לן אי בדמעיקרא קמתפים ואסור או בדהיתרא דהשתא קמתפים ושרי ומסקנא דבהיתרא קמתפים איכא למימר דלא דמי דשאני התם דאמר זה כזה ומש"ה אמר דכמו שהוא זה עכשיו קאמר אבל הכא שזו אומרת הריני נזירה והאי מתפים בה ואמר ואני משמע ודאי דבנזירות דקאמרה קמתפים והכי מוכחא סוגיין דנזירות שנכתוב בסמוך בס"ד ומקשו נו הכא ונהי דחיילא התפסה מאי הוי נימא דכיון דאתפים בה כי אבטיל נדרא קמא אבטיל נמי האי דדינא דמתפים הכי הוא כדתנן בפ' מי שאמר (נזיר כ:) הריני נזיר ושמע חבירו ואמר ואני ואני כולן נזירין הותר אחד מהן הותרו כולן ולעיל נמי בפ' ד' נדרים (דף כו· וסוף במשנה) אמר דבשלאחן זה בזה הותר הראשון הותרו כולן ולאו קושיא היא כלל דלא איתמר הותר א' מהן הותרו כולן אלא בהיתר חכם שעוקר הנדר מעיקרו הלכך כל שהותר א' מהן נדר מעולם ובטלה לה התפסה דבתרא אבל בעל שאינו עוקר למפרע אלא מכאן ולהבא אע"פ שהותר הראשון אינך באיסורייהו *קיימי דאין התפסה שלהם בטלה בכך וגמרא היא בהדיא

[לעיל עג: נזיר יב:]

[לקמן עו:]

[ע"כ שייך לדף הקודם]

[כ"ה זו שיטת הרא"ש]

[שייך לע"ב]

הגהות הב"ח
(א) גמ' מדקתני בין שעשה: (ב) רש"י ד"ה ומאי תניא כוותיה דרבי אמי ממאי: (ג) ד"ה מתניתין וכו' דטעמא וכו' מדקא קרי ליבמה אשה אלמא וכו' ומדקאמר הכא דאיכא כצ"ל והד"א: (ד) ד"ה מיחל וכו' משום דהפר:

פי' הרא"ש
דקתני בין שעשה בה מאמר · מכלל דשמעיה ליה לר' אליעזר דאיירי בשעשה בה מאמר: דקתני משנכנסה לרשותו · דמשבאת' לרשותו אחר שכבר יש לו חלק בה היינו מאמר: מתני' הרי הן קיימין לא אמר כלום · כדפרישית לעיל דהוה ליה קיום בטעות לפי שיש נדרים שלא יתפרו ור' אליעזר ממיי' פירש כאן עוד טעם אחר שמקיים נדרים שלא באו לכלל איסור מאותם שבאו לכלל איסור מיהו לריכים אנו לטעם הראשון דהא בכלל שלא באו לכלל איסור שלא באו לכלל קיום והא דאמרו ק"ו אלא ע"כ משום דהוי כמו קיום בטעות · ... לא חיילי כלל · דאתפים

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה שאין וכו' משידור שאין אדם: (ב) ד"ה ע"א מ"ר ומה אדם שאין מעלה את: (ג) ד"ה מציל וכו' נגעו בטומאה: (ד) ד"ה ע"א ומה מקום שמעלה וכו' על סם שהחכם מתיר את הנדר כמקוה המטהר את הטמא והכי פירושו ומה חכם שמעלה הקמה וכו' קודם שתדור שלא יהא נדר אל כס"ד:

כגון דאתפיס אחרינא בהדין נדרא אי אמרת חלין הויא תפיסותא אי אמרת לא חלין לא איכא משמשא מאי ת"ש אמר רבי אליעזר אם הפר נדרים שבאו לכלל איסור לא יפר נדרים שלא באו לכלל איסור שמע מינה לא חלין מי קתני שאינן באין שלא באו קתני עדיין לא באו ת"ש *אמר להן ר"א ומה במקום שאין מיפר נדרי עצמו משנדר מיפר נדרי עצמו עד שלא ידור מקום שמפר נדרי אשתו משתדור אינו דין שיפר נדרי אשתו עד שלא תדור מאי לאו דאשתו דומיא דיליה מה [הוא] דלא חיילין אף אשתו נמי דלא חיילין לא הא כדאיתא והא כדאיתא ת"ש *אמרו לו לר"א ומה מקוה שמעלה את הטמאין מטומאתן אין מציל על הטהורים מליטמא אדם שאין מעלה את הטמאין מטומאתן אינו דין הוא שלא יציל על הטהורין מליטמא שמע מינה לא חיילין

אימא

ר"ן

בהדיא בריש פ' מי שאמר הריני נזיר (נזיר כא:) דגרס התם איבעיא להו בעל מיעקר עקר או מיגז גייז למאי נפקא מינה לאשה שנדרה בנזיר ושמעה חברתה ואמרה ואני ושמע בעלה של ראשונה והפר לה אי אמרת מיעקר עקר ההיא נמי אשתריא ואי אמרת מיגז גייז ההיא אשתריא וחברתה אסורה: ת"ש אמר להם ר' אליעזר אם הפר נדרים שבאו לכלל איסור וכו' ש"מ לא חיילין · נראה בעיני דמש"ה משמע ליה דלא חיילין נהי דלישנא דמתני' לא דייק הכי משום דבשלמא אי אמרת לא חיילין איתיה לק"ו דאי הפרה מבטלת נדרים שחלו כבר כ"ש דמעכבא שלא יחולו אבל אי אמרת דחיילין ובטלין מאי ק"ו כיון דחיילין הרי באו לכלל איסור· ומהדר ליה אם איתא כדקאמרת הוה ליה לתנא למיתנא שאין באין דהאי לישנא משמע דהפרה מעכבת בהו שלא יבואו והא לא קתני הכי דשלא באו קתני דמשמע דעדיין לא באו אלא שסופן לבא הלכך על כרחך תנא דמתני' סבר דחיילין ובטלין ואפילו הכי איכא ק"ו דאם הפרה מבטלת נדרים שבאו לכלל איסור ולא היתה הפרה עמהם כל שכן שיפר נדרים שעלו במומן עמהן דהיינו הפרת הבעל: תא שמע ומה במקום שאין מפר נדרי עצמו משידור · כדכתיב לא יחל דברו אבל אחרים מוחלין לו מפר נדרי עצמו עד שלא ידור כדאמרינן בפ' ארבעה נדרים (לעיל כג:) הרוצה שלא יתקיימו נדריו יעמוד בר"ה ויאמר כל נדרים שאני עתיד לידור יהיו בטלין: מאי לאו דאשתו דומיא דיליה · דבההוא גוונא גופיה דמתיר נדרי עצמו דהיינו שלא יחולו כלל דאין ר' אליעזר ק"ו לנדרי אשתו מה הוא דלא חיילין דאי הוו חיילין הוה צריך היתר חכם אף אשתו נמי דלא חיילי כלל: הא כדאיתא והא כדאיתא · אע"ג דר"א יליף ק"ו מנדרי עצמו לנדרי אשתו לאו דמדמי להו לגמרי דדידיה לא חיילי כלל ודאשתו חיילי ואפילו הכי שפיר יליף ק"ו · וקשה בעיני וליגמר נמי מק"ו דידיה שלא יחולו נדרי אשתו כלל כשם שאין חלין נדרי עצמו ונראה לי דלא מצי למידן הכי משום דבנדרי עצמו היינו טעמא דהיכא דאתני מעיקרא לא חיילי כלל משום דכיון דשכח תנאו בשעת נדרו ה"ל נדר בטעות ולא חייל כלל משא"כ בנדרי אשתו דליכא למימר הכי אלא מיהו לענין שיהו מופרין נדרי אשתו לאחר שיחולו שפיר איכא למידן ק"ו דכיון דבנדרי עצמו אשכחן דטעותא דקמי נדרו מבטל נדריו קודם שידור ואפילו הכי ההוא גוונא גופיה לא מבטל להו לאחר שידור דהא כל נדר שהוא *נדר בפתח נדר טעות הוא דמה לי אי מצינן למימר דאילו ידע מאי דאתני מעיקרא לא היה נודר ומה לי אי מצינן למימר אילו הוה ידע האי פתחא דידע השתא לא היה נודר דא ודא אחת היא אלא מאי אית לך למימר דנהי דבהאי גוונא אינו מתיר לעצמו לאחר הנדר כל שקדם ההוא גוונא גופיה לנדר הרי הוא מתיר לעצמו וכ"ש בעל דבדין הוא דנימא דבההוא גוונא דמפר לאחר שנדרה אשתו דהיינו שמפר נדריה מהפרה ואילך ולא עקר ליה מעיקרא מפר נמי עד שלא תדור שיהו חלין ובטלין כן נראה לי: תא שמע אמרו לו לר' אליעזר מקוה יוכיח שמעלה את הטמאין מטומאתן ואין מציל על הטהורים מליטמא · כך הגירסא במקצת הספרים ובפירוש הרב ר' ברוך ז"ל והכי אמרי ליה לרבי אליעזר היכי דנת קל וחומר שיותר הוא ראוי להתבטל מה שלא חל

איסורו

[ג"ל מיתר]

רש"י

דאי אתפיס אחרינא בהדין נדרא · כגון שנדרה בנזיר ואמרה הריני נזירה ושמע איש אחר ואמר ואני כמו כך: ואי אמרת חיילי הוי תפיסותא · וחייל נמי אאידך דאתפיס נמי בהדי האי נדר: ואי אמרת לא חיילי · כמי שלא נדרה דמי ולא חייל נמי אאידך דאתפיס ביה: [ש"מ] · מדקאמר שלא באו לכלל איסור שמע מינה לא חיילי כלל: מי קתני שאין באין · דמשמע אפילו לכשהיא נודרת: שלא באו קתני · משמע דעדיין לא נדרה אבל לכשיבאו כשתדור אכתי תיבעי לך אי חיילי אי לא: שאין מפר נדרי עצמו (א) משידור · שאין אדם מפר נדרים לעצמו אלא א"כ נשאל לחכם דכתיב לא יחל דברו (במדבר ל) *הוא אינו מיחל וכו': מפר נדרי עצמו עד שלא ידור · כדתנן בפרק ארבעה נדרים (לעיל כג:) הרוצה שלא יתקיימו נדריו יעמוד בראש השנה ויאמר כל נדר וכו': הא כדאיתא והא כדאיתא · נדרי עצמו לא חיילי כלל כי מבטל להו מראש השנה אבל נדרי אשתו כשהוא מקדים ומפר אותן חיילי ובטלי לאלתר הואיל ועל דעת בעלה היא נודרת ובברייתא מפרש אמרו לו לר"א אם אמרו בנדרי עצמו לכך הן בטלין כשהן באין לאחר מכאן שכן בידו להקים תאמר בנדרי אשתו שאינו יכול לקיים עד שלא תדור וכו': ת"ש אמרו לו לר"א מקוה יוכיח ומה מקוה שמעלה את הטמאים מטומאתן · שהטובל בו עולה מטומאתו: אין מציל על הטהורים מליטמא · שאינו יכול לטבול בו על מנת שאם יגע בטומאה לאחר כך שתועיל לו האי טבילה שלא יטמא אף בעל נמי אע"פ שמעלה נדר אשתו שנדרה מאיסור להיתר אינו יכול להציל על הנדרים שעתידה לידור שיהא מקדים להן הפרה · מדקאמרו ליה הכי על הטהורים שלא יטמא שמע מינה דלא חיילי דהכי שמיע להו מיניה דר"א דלא חיילי משום הכי קאמרי ליה בהאי לישנא על הטהורים מליטמא: אדם שאין מעלה את הטמא מטומאתו אינו דין שלא יציל על הטהורים מליטמא · הכי פירושו *אדם שאין מעלה את הטמאים מטומאה שאם בלע טבעת טמאה והקיאה דרך בית הריעי לא אמר דתיהוי ככלי גללין ותעלה מטומאתה: אינו דין שלא יציל על הטהורים מליטמא · שאם בלע טבעת טהורה כדי להקיאה דרך בית הריעי שלא תקבל טומאה לאחר כן מפני שהיא כגללים שאין מיטמא וכשם שאין מציל על הטהורים מליטמא כל עיקר כך לא יהא מועיל לו לארוס כשמפר לנדרי אשתו שעתידה לידור: ע"א מ"ר ומה אדם שאין (ב) מעלין את הטמאין מטומאתן · שאם בלע טבעת טמאה וטבל לאחר כן אינו מועיל לטבעת טבילתו דלטומאה בלועה לא מהני טבילה ואם הקיאה אחרי כן טמאה: מציל על הטהורים · שאם בלע טבעת טהורה ואח"כ נטמא מציל על הטבעת כיון דבלועה היא לא נטמאה: מקוה שמעלה את הטמאים מטומאתן · שאם טבלו בו טהורין אינו דין שיציל על הטהורין מליטמא דאפילו נגעו (ג) הטומאה לא יטמאו: ע"א ומה מקוה שמעלה וכו' הכי פירושו (ד) שעל סם ומה חכם שמעלה הקמה שקיים הבעל שמתיר לה אין מציל על אדם שאם ידור לא יהא נדר אדם שאינו מעלה הטמאין כו' כדפרישית בטבעת אף בעל נמי שאינו יכול להפר הקמתו אלא א"כ ישאל לחכם אינו דין שאינו מפר בנדרי אשתו קודם שנדרה שאינו מועיל כלום מה שהפר קודם שתידור שלא יהא נדרים:

אימא

[תוספתא פ"ו] [כריתות לב.] [תוספתא פ"ו ע"ש]

פי' הרא"ש

דאתפיס אחרינא בהדין נדרא · כגון שאמרה הריני אילה ושמע אחד ואמר ואני בתוך כדי דבור וכהי דבטליה לאלתר הייט בכדי שיוכל הבעל לומר מופר ליכי ובתוך זה אמר ואני א"כ כגון דאמר והריני בעיקרא ואי אל הנדר הוי נזיר אע"פ דנתבטל לאלתר ואע"ג דמיבעיא ליה לרמי בר חמא בפ"ק (דף יא:) גבי בשר שלמים אחר זריקה אי כדמעיקרא קמתפיס אי כדהשתא ה"מ בשתם אבל אם פי' כדמעיקרא פשיטא דחייל ואי (לאו) לא חייל כלל אפי' אמר מעיקרא לאו כלום קאמר דלא חייל נדר מעולם: ש"מ לא חיילי · מדקתני לא באו לכלל איסור: מי קתני שאינן באין · דהוי משמע אף אחר שתדור אותן אינן באין לכלל איסור כלל: שלא באו קתני · דמשמע שעדיין לא באו אבל עתידין לבא כשתדור אותם: במקום שאינו מפר נדרי עצמו משידור · דאמרי' הוא אינו מיחל אבל אחרים מוחלין לו: מפר נדרי עצמו עד שלא ידור · כדאמר בפ' ד' נדרים (דף כג:) הרוצה שלא יתקיימו נדריו של כל השנה יעמוד בר"ה ויאמר כל נדרים שאני עתיד לידור בזו השנה יהיו בטלין: מה דיליה לא חיילי · דאי חיילי לא מצי להתיר עצמו: הא כדאיתא והא כדאיתא · דיליה לא חיילי כלל אבל דילה חיילי ובטלי ולא תקשי לך היאך לא יהא הנדון דומה לראיה דהכי ילפינן דכיון דחזינן דמפר נדרי אשתו משתדור ואלים כחו יותר מבנדרי עצמו מעתה יש לנו לומר דעד שלא תדור נמי חיילי ובטלי כמו משתדור: אמרו לו לר"א מקוה יוכיח שמעלה את הטמאים מטומאתן · בטבילה ואינו מציל על הטהורים מליטמא שהרי טהור הטובל כדי להנצל מטומאה אם יגע בו שרץ אינה מועלת לו להנצל מטומאה · אף אני אביא בעל · אע"פ שמפר נדרי אשתו משתדור אינו מפר עד שלא תדור: שמע מינה לא חיילי · מדמייתו רבנן לר"א ראיה ממקוה שאינו מציל על הטהורים מלקבל טומאה מכלל דמעיקרא ליה לר"א דהוה אמר בנדרים שמבטל מפר לה לענין זה שלא יחולו כלל והשתא מייתי ראיה ממקוה דאע"ג דמועיל לטומאה שעברה אינו מועיל לטומאה שעתידה לבא שלא תחול עליו:

אימא

אימא סיפא אמרו לו לר"א אם מטבילין כלי טמא ליטהר יטבילו כלי(א) לכשיטמא ליטהר שמע מינה חיילין אמרי רבנן לא קיימי להון בטעמיה דר"א והכי קאמרי ליה מאי סבירא לך אי סבירא לך דחיילין ובטלין תהוי כלי תיובתך אי לא סבירא לך דחיילין תהוי מקוה תיובתך ת"ש אמר להם ר"א ומה זרעים טמאים [א]כיון שזורען בקרקע טהורין [ב]זרועין ועומדים לא כל שכן ש"מ לא חיילין ורבנן לא דרשי ק"ו והא תניא *יכול ימכור אדם את בתו כשהיא נערה אמרת ק"ו [ג]מכורה כבר יוצאה אינה מכורה אינו דין [ד]שלא תימכר

אין

רש"י

אימא סיפא אם מטבילין כלי טמא ליטהר יטבילו כלי טהור לכשיטמא · שיטהר ע"י טבילה זו דכוותיה גבי נדרים אם מפר אדם בנדרי אשתו לאחר שחלו עליה תאמר שיפר קודם שחלו לכשיחולו שיהיו מופרין אלמא מיחל חיילי והשתא קשיא רישא לסיפא : אמרי רבנן לא קים להו בטעמא דר"א וכו' והכי קאמרי ליה תיהוי כלי תיובתיך · מסיפא דברייתא דמכלי טמא יש תשובה להשיב דדייקינן מיניה דחיילי ולא בטלי ואי לא סבירא לך דחיילי אלא מעיקרא נמי לית בהו ממשא הוי רישא דמקוה תיובתיך דדייקינן מיניה דחיילי : כיון שזרען בקרקע טהורים · שעלו מטומאתן והזרעים טהורים : זרועים ועומדים · במחובר : לא כ"ש · שלא יקבלו טומאה שכל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע אף בנדרים מופרים ועומדים לא כ"ש דלא חיילי : ורבנן לא דרשי ק"ו · בתמיה כי האי גוונא דדריש ר"א בנדרים : יכול ימכור אדם את בתו כשהיא נערה · אין בין נערות לבגרות אלא ששה חדשים : מכורה כבר יוצאה · עכשיו כיון שהגיע ימי נערות כדאמרי' (קדושין ד·) ויצאה חנם אלו ימי נערות : אינו דין שלא תימכר · לאחר כשהיא נערה משום האי טעמא שאם מכורה כבר יוצאה עכשיו אף כאן נמי יהא יכול להפר לה קודם שנדרה הואיל ויפה כחו שאפי' לאחר שנדרה והגיע לכלל איסור יכול להפר לה ביום שמעו :

אין

ר"ן

איסורו עדיין ממה שכבר חל מקוה יוכיח שמטהר את הטמאים אחר שירדה להם טומאה ואינו מציל על הטהורים שאם טבל בעודו טהור לא מהניא ליה טבילה שלא יבא לידי טומאה אם יגע אחר כן בשרץ דאדרבה דרשינא בספרי והנוגע בנבלתם יטמא הלל אומר אפילו הם בתוך המים : ש"מ לא חיילין · דהא אמרו לו מקוה יוכיח שאינו מציל אלמא לפום ק"ו דר"א היה ראוי למקוה שיציל ולא יבא טובל לכלל טומאה כי היכי דבעל מעכב נדרי אשתו שלא יחולו ומקצת נסחי גרסי הכי ומה מקוה שמעלה את הטמאין מטומאתן אינו מציל על הטהורים מליטמא אדם שאין מעלה את הטמאים מטומאתן אינו דין שלא יציל על הטהורים מליטמא והכי פירושו ומה מקוה אע"פ שמעלה את הטמאים מטומאתן אין מציל על הטהורים מליטמא כדדרשינן והנוגע בנבלתם יטמא הלל אומר אפי' הם בתוך המים אדם שאין מעלה את הטמאים מטומאתן שאם בלע אדם טהור טבעת טמאה והקיאה עדיין טומאתה עליה אינו דין שלא יציל על הטהורים מליטמא שאם בלע טבעת טהורה ונכנס לאהל המת שלא יציל את הטבעת מלקבל טומאה ואפי' הכי מציל דטהרה בלועה לא מטמאה כדאיתא בפרק בהמה המקשה (חולין עא:) אלמא ליכא למידן ק"ו כי האי גוונא ממה שחל כבר למה שלא חל עדיין דהאי כדיניה והאי כדיניה ולאו בקולא וחומרא תלי הכא נמי אע"ג שבעל מפר נדרים שבאו לכלל איסור לא דיינינן ק"ו שיפר אותן שלא באו לכלל איסור ואיכא תו הכא גירסא אחריתא דגרסי הכי ומה אדם שאין מעלה את הטמאים מטומאתן מציל על הטהורים מליטמא מקוה שמעלה את הטמאים מטומאתן אינו דין שיציל על הטהורים מליטמא ופשוטה היא עם מה שכתבתי דה"ק ליה אי ק"ו דידך איתיה נדון נמי קל וחומר במקוה שיציל על הטהורים מליטמא ואפי' הכי את גופך מודית דלא דיינינן ליה דודאי מקוה אינו מציל אע"פ שמעלה בעל נמי לא מעכב חלות נדריה אע"פ שמפר אותן ונראה לי לפרש גירסא דנהי דהוה סגי להו לרבנן למידן כי האי גוונא מקוה שמעלה את הטמאין מטומאתן אינו דין שיציל על הטהורים מליטמא דק"ו דדאין ר"א במתני' בכי האי גוונא בלחוד איתיה ובכי הא בלחוד שפיר מוכחי רבנן לר"א דמהא ליתיה דידיה נמי ליתיה אפי' הכי אלומי הוא דמאלמי לפרכייהו ומרכבי ליה להאי ק"ו אתרי רכשי מחומרא וקולא דמאי דחייל ומאי דלא חייל דומיא דק"ו דדאין ר"א ומחומרא וקולא דאדם ומקוה ומוכח ליה דאע"ג דהאי ק"ו עדיף טפי מדידיה אפ"ה לא דיינינן ליה דאלמא ליכא למידן קולא וחומרא ממאי דחייל אמאי דלא חייל דהאי כדיניה והאי כדיניה וכל שכן דליכא למידן קל וחומר דר' אליעזר דקלים טפי אי נמי האי קל וחומר אתי למיפרך ק"ו דר"א דברייתא דמה במקום שאין מפר נדרי עצמו מבידור והוי האי ק"ו דומיא דההוא ממש : אימא סיפא אם מטבילין כלי ליטהר יטבילו כלי וכו' · רבנן נמי הוא דפרכי לר"א פירכא אחריתא דלפום קל וחומר דידיה הוה מצינן למידק דכיון שמטבילין כלי טמא ליטהר כ"ש שמטבילין אותו שלאחר שיטמא יעלה מטומאתו ואת גופך מודית דלא דיינינן כי האי גוונא אלמא ק"ו דידך ליתיה : שמע מיניה חיילין · מדאמרו ליה לכשיטמא ליטהר דאי לא הוה להו למימר יטבילו כלי שיציל עליו מליטמא כדאמרינן לעיל : אמרי · בני הישיבה דמהא ליכא למשמע מיניה : ת"ש אמר להן ר"א ומה זרעים טמאים כיון שזורען בקרקע טהורין · נפקא לן מדכתיב על כל זרע זרוע אשר יזרע טהור הוא : זרועין ועומדין · ונגעה בהם טומאה אחר מכן לא כ"ש שיהו טהורין ואתון מודיתו לי בהאי ק"ו דחיילא נהי דאית לכו בזרעים טמאים שנטהרו מטומאתן בזריעה זרועין ועומדין מנא לכו הלא ודאי ק"ו כי ה"ג מיניה וביה דייניתו ואמאי לא מודיתו לי בקל וחומר דמתני' : ש"מ לא חיילין · דודאי בזרעים טמאים הכי דיינינן שלא תחול בהם טומאה דאי חיילא במאי פקעה ור"א זרעים הוא דמדמה לנדרים אלמא ס"ל לר"א בנדרים דלא חייל : ורבנן לא דרשי ק"ו · אמאי פליגי עליה דר"א וכי לא מודו איהו נמי דדרשינן ק"ו ממה שחל על מה שלא חל והתניא דדיינינן ק"ו כי האי גוונא ונראה בעיני דמש"ה פריך הש"ס מהך ברייתא טפי מק"ו דזרעים דאמר להם ר"א משום דלא קים להו להש"ס דעתייהו דרבנן בזרועין ועומדין ומשום הכי פריך מהך ברייתא דליכא מאן דפליג עלה אי נמי אפשר דסבירא להו לרבנן דלזרועין ועומדין לא צריך קל וחומר דמקרא דעל כל זרע זרוע גופיה נפקי כך נראה בעיני : מכורה כבר יוצאה · בסימנין : שאינה מכורה · בעודה קטנה : אינו דין שלא תמכר · אחר שהביאה סימנין והכא נמי אית לן למדרש קל וחומר אם מפר נדרים שחלו אינו דין שיפר נדרים שלא חלו :

ומהדרינן

פי' הרא"ש

אימא סיפא אם מטבילין כלי טמא ליטהר יטבלו כלי לכשיטמא ליטהר · פי' אחר שיטמא יטהר בטבילה זו : ש"מ חיילי · מדקאמרי ליה רבנן לר"א לדבריך יטבילו כלי שאחר שיקבל טומאה יטהר בטבילה זו כמו בנדרי אשתו שאתה אומר שמפר לה נדרים של עתיד דבתר דפקעי חיילי: אמרי רבנן·דבי מתיבתא מתרלין דמסכתא אין להוכיח דרבנן לא קים להו בטעמא דר"א אי סבר דחיילי ובטלי אי לא חיילי כלל ומייתי לה תיובתא ממקוה אי סבר דלא חיילי ומטבילת כלי אי סבר דחיילי וגירסא זו לא נראה דהך פירכא גופה דפרכי רבנן מכלי אי סבר' דחיילי מצו למיפרך ממקוה אי סבר' לא חיילי מקוה יוכיח שאין מציל על הטהור מלקבל טומאה ואי סברת דחיילי ופקעי אהכי מקוה יוכיח שמעלה טמא מטומאתו ואינו מטהר את הטהור אם טבל במקוה לכשיטמא שיטהר ואמאי שבקי מקוה דאיירי ביה ונקטי כלי הלכך נראה כגרסת רבינו יצחק בר יהודה · ת"ש אמרו לו לר"א ומה אדם שאינו מעלה את הטמאין מטומאתן פי' אם בלע טבעת טמאה טמאה מת והזה ושנה וטבל והקיאה הרי היא כמו שהיתה ולא נטהרה בטבילה והזאת האדם שבלעה כדאיתא בפ' בהמה המקשה (חולין עא:) : מציל את הטהורים מליטמא · אם בלע טבעת טהורה ונכנס לאהל המת והקיאה לא נטמאת דטהרה בלועה לא מטמאה מקוה שמעלה את הטמאין מטומאתן הטובלים בו אינו דין שיציל על הטהורים מליטמא כגון אם עמד כל גופו במקוה ונגע בידו אחת בשרץ ובידו אחרת נגע בכלי שמקצתו חוץ למקוה יציל עליו שלא יקבל טומאה בעודו במקוה נטמא הכלי בעודו במקוה ובת"כ דרשי' והנוגע בנבלתם יטמא אפילו הוא בתוך המים וא"כ ה"נ לית לן למידן ק"ו אם מפר נדרים משנדור דבשביל זה יפר עד שלא תדור דמקוה יוכיח אלמא דר"א קאמר דלא חיילי דומיא דמקוה ומו מייתי ליה מכלי אי סבר דחיילי: ת"ש אמר להו ר"א ומה זרעים כו'· השיב להם ר"א שמצינו שדנין ק"ו כי ההוא דבנדרים דהא דקי"ל דזרעים זרועים אינן מקבלין טומאה לא אתיא אלא מהאי ק"ו מה זרעים טמאין כיון שזרען בקרקע טהורין כדתניא בתורת כהנים מנין לזרעים טמאים שזרען בקרקע שהן טהורים שנאמר על כל זרע זרוע אשר יזרע טהור הוא יכול אפי' לא השרישו ת"ל הוא בהוייתו יהא : זרועין ועומדין לא כ"ש · שלא יקבלו טומאה ומי היכי דאודיתו בהאי ק"ו אודו נמי בהא דאם מפר נדרים כו' : ש"מ לא חיילי · דומיא דזרעים דאינן מקבלין טומאה כלל : אמרת ק"ו מכורה כבר יוצאה · כדדרשינן בפ"ק דקדושין (דף ד·) ויצאה חנם אלו ימי נערות

מתני'

עין משפט נר מצוה

נ א מיי' פ"ב מהלכות טומאת אוכלין הל' יט :
נא ב מיי' שם הל' א :
נב ג מיי' פ"ד מהל' עבדים הל' ה סמג עשין פה :
נג ד מיי' שם הל' א :

מסורת הש"ס

ערכין כט:

הגהות הב"ח (א) גמ' כלי טהור לכשיטמא :

נד א מיי' פי"ב מהל' נדרים הל' טו. סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רלד סעי' כח:

נה ב מיי' שם הל' יח טוש"ע שם:

ר"ן

ומהדרינן אין בעלמא דרשינן ק"ו אלא דשאני הכא דאתא קרא ואפקיה ומקשו הכא א"כ דאי לאו קרא מודו רבנן לר"א בק"ו דידיה מאי מהדרי ליה מקוה יוכיח דהא איכהו גופייהו מודו ליה אלא דקרא קדרשי ואיכא למימר דהכי אמרי ליה לא תדתוק כפשך למדמי דרשא דילן משום קל וחומר דידך דמקוה יוכיח דאיכא למידן קל וחומר ואתא קרא ואפקיה דמקוה שאינו מציל מדרשא נפקא לן מדכתיב ונוגע בנבלתם יטמא הלל אומר אפילו הן בתוך המים ואדם שמציל על טהרה בלוטה מקרא נמי נפיק אלמא אתי קרא לאפוקי ק"ו וכי האי גוונא בהפר' נדרים נמי לא תפלוג אדרשא דילן לקיומי ק"ו(דילן)[דילך]דכי היכי דהתם את גופך מודית דאתא קרא ואפקיה הכא נמי אתא קרא ואפקיה ונהי דעד השתא הוה סברינן למימר דרבנן פרכי ליה דליכא למידן בכי האי גוונא קולא וחומרא כלל במסקנא דסוגין מסקי' דהכי קאמרי ליה מקוה יוכיח דאתי קרא ומפיק ק"ו כי האי גוונא: מתני' הפרת נדרים כל היום · יום השמיעה: להקל ולהחמיר · לאו דוקא להקל ולהחמיר דהא לא שייכא קולא וחומרא הכא אלא ה"ק פעמים שזמנו מרובה פעמים שזמנו מועט לאפוקי מעת לעת דלעולם זמנו שוה: נדרה בלילי שבת · ה"ה בחול והאי דנקט שבת מילתא אגב אורחיה קמ"ל דמפירין נדרים בשבת ואע"פ שאינן לצורך השבת וכדדייקינן בגמרא: נדרה בלילי שבת· בכניסתו מפר בלילי שבת וביום השבת עד שתחשך והיינו להקל: נדרה עם חשכה · שנדרה בשבת סמוך לחשכה מפר עד שלא תחשך והיינו להחמיר ובדין הוא דליתני אינו מפר אלא *(לכשתחשך) [צ"ל עד שתחשך] כיון דלהחמיר קתני אלא להכי תנא האי לישנא משום דשייך ביה טפי מאי דמסיים מלתיה שאם קודם חשכה לא הפר אינו יכול להפר דאשמועינן בהאי לישנא דמפירין נדרים בשבת אפילו שלא לצורך השבת לפי שזמנה עובר שאם קודם חשכה לא הפר שוב אינו יכול להפר: גמ' אמר קרא ביום שמעו · דמשמע יום השמיעה בלבד: דכתיב מיום אל יום · דמשמע מעת לעת שיעור שיש בין תחילת יום אחד לתחילת יום אחר דהיינו עשרים וארבעה שעות: הוה אמינא ביממא אין בלילה לא · דדילמא יום הכי משמע: כתיב מיום אל יום· דמשמע מסוף יום שלפני שמיעה עד סוף יום של שמיעה דהיינו נדרה בתחילת הלילה שמפר הלילה והיום עד סופו: מן חד בשבא לחד בשבא · דהכי משמע קרא מיום שמיעה עד יום כיוצא בו: כתיב ביום שמעו · דאינו מפר אלא יום שמיעה וכיון שכן על כרחיך כי כתיב מיום אל יום אינו אלא ליתן שיעור ארבעה ועשרים שעות: חביבי · ר' חייא שהיה דודו של רב וקי"ל הכי דהפרת נדרים כל היום ותו לא וכסתם מתני': חייא בר רב שדי גירא ובדיק · אגב גררא דרב מייתי הכא הא דחייא בר רב שדי גירא ובדיק בעוד שהיה מתעסק לירות חצים היה בודק אדם הבא לפניו להתיר נדרו שואלו אם מתחרט ומתירו דקסבר פותחין בחרטה ומשום הכי לא היה צריך עיון למצוא פתח: יתיב וקאים · שלא היה מדקדק בדבר אלא עומד ויושב כמו שהיה מזומן לו:

תנן

גמרא

תורה אור

אין בעלמא דרשי ק"ו ושאני הכא דאמר קרא °אישה יקימנו ואישה יפרנו *את שבא לכלל הקם בא לכלל הפר את שלא בא לכלל הקם לא בא לכלל הפר: מתני' *ᵃהפרת נדרים כל היום יש בדבר להקל ולהחמיר כיצד נדרה בלילי שבת יפר בלילי שבת וביום השבת עד שתחשך *נדרה עם חשכה מפר עד שלא תחשך שאם חשכה ולא הפר אינו יכול להפר: גמ' תניא *הפרת נדרים כל היום *רבי יוסי בר' יהודה ור"א בר' שמעון אמרו מעת לעת מאי טעמא דתנא קמא אמר קרא °ביום שמעו ורבנן מאי טעמייהו דכתיב °מיום אל יום ולת"ק הא כתיב מיום אל יום איצטריך דאי ביום שמעו הוה אמינא ביממא אין בליליא לא ᵇכתיב מיום אל יום ולמ"ד מיום אל יום הא כתיב ביום שמעו איצטריך דאי כתיב מיום אל יום הוה אמינא מחד בשבא לחד בשבא ליפר לה כתיב ביום שמעו א"ר שמעון בן פזי אריב"ל אין הלכה כאותו הזוג לוי סבר למיעבד כהני תנאי א"ל רב הכי אמר חביבי אין הלכה כאותו הזוג חייא בר רב שדי גירא ובדיקרבה ב"ר הונא יתיב וקאים

תנן

(מדבר ל) (שם) (שם)

רש"י

אין בעלמא דרשי קל וחומר · כי האי גוונא כדאשכחן לגבי נערה וזרעים טמאים: ושאני הכא · להכי לא דרשי בנדרים קל וחומר דאמר קרא וכו' הלכך לא מצי מפר אלא לאחר שנדרה שבא לכלל הקם: מתני' נדרה בלילי שבת · יכול להפר לה כל אותו ליל שבת ויום שבת והוא הדין נמי כי נדרה במ"ש סיפר כל אותו היום בא' בשבת אלא הא דנקט לילי שבת משום דאשמועי' במה שאמרו הפרת נדרים כל היום כלילי שבת ויומו שהלילה הולך אחר היום כדכתיב ויהי ערב ויהי בקר יום אחד אבל לא ליום ולילה שאם נדרה ביום ולא הפר לה שוב אינו יכול להפר לה משתחשך שאין הפרת נדרים אלא אותו יום שנדרה ומשחשכה כבר נכנס יום אחר: גמ' מיום אל יום · משמע מאותה שעה ביום זה עד יום המחרת באותה שעה: ביממא אין · דיום שמעו משמע יממא ולא לילה להכי כתיב מיום אל יום דמשמע יום שלם: הא כתיב ביום שמעו · דמשמע אותו היום בלבד ולא למחר: דאי מיום אל יום הוה משמע מחד בשבא לחד בשבא · דהכי משמע מיום אל יום שכמותו דהיינו שבוע שלם להכי כתיב ביום שמעו כיום אחד שלם מעל"ע: אין הלכה כאותו הזוג · רבי יוסי ור"א דאמרי מעת לעת: חייא בר רב הוה שדי גירא ובדיק · שלא היה מעיין כל כך בנדר אלא כמו שהיה עוסק במלאכתו שהיה יורה החץ מתוך כך בדיק ליה לנדר: יתיב וקאים· שלא היה יושב במקום אחד אלא עומד ויושב ובדיק ליה:

תנן

מסורת הש"ס

[לעיל עס:]

שבת קנד

לקמן עט:

[לקמן עז: שבת קנז:]

[תוספתא פ"ו ובשאלתות סימן קלו איתא הפרת נדרים כל היום דברי רבי ר"י בר יהודה ור"א בר"ש וכו']

פי' הרא"ש

מתני' הפרת נדרים· שאמרה תורה ואם ביום שמוע אישה יניא אותה: כל היום · עד שתחשך: ויש בדבר להקל ולהחמיר · כלומר פעמים מפר זמן קצר ופעמים זמן מרובה ולא שיש בדבר להקל טפי מת"ד מעת לעת: נדרה בלילי שבת כו'· האי דנקט בלילי שבת כלילי שבת ויומו כדכתיב ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד: הכי גרסי'(לקמן ע"ג:)במתניתא האומר לאשה כל נדרים שתדורי אי אפשי בהם אין כאן נדר לא אמר כלום יפה עשית אין כמותיך אם לא נדרת מדיכך אני דבריו קיימין דלענין הפרה אין מועיל אלא לישנא דקרא עד שיאמר מופר ליכי אבל לענין הקמה דאפי' שתיקה מועלת אם שתק כל היום קיום נמי מועיל בכל לשון אי נמי להכי בעינן דוקא מופר ליכי כדי ליתן חילוק בין הפרת הבעל להתרת חכם דהפרת בעל מכאן ולהבא בלא טעם כמו את בריתי הפר והכי גרסינן בירושלמי דפליגין ר' אבהו אומר בשם ר' יוחנן הבעל שאומר אין כאן נדר אין כאן שבועה לא אמר כלום וזקן שאמר מופר לך בטל לך לא אמר כלום אלא זה כהלכתו וזה כהלכתו הבעל אומר מופר לך בטל לך וזקן אומר אין כאן נדר אין כאן שבועה: לא יאמר אדם לאשתו בשבת מופר ליכי כדרך שאומר לה בחול · שצריך לשנות מפני כבוד השבת אלא אומר לה טלי ואכלי טלי ושתי ובגמרא מפרש: גמ' דכתיב מיום אל יום · פי' מיום זה ליום אחר דהיינו מעת לעת: דאי כתיב מיום אל יום · דהוה לילה בכלל הוה אמינא מחד בשבא לחד בשבא דמשמע מיום זה ליום אחר שדומה כזה: אין הלכה כאותו הזוג · משום דרבים נינהו אילטריך למיפסק דלא כוותייהו או משום דקרא כוותייהו דיקא דכתיב מיום אל יום · ויש ספרים גורסין הלכה כאותו הזוג · משום דבשילהי שבת גרסינן והלכתא הפרת נדרים מעת לעת ומפרשי סבר למיעבד כי הני תנאי פירוש תנא דמתני' ותנא קמא דברייתא דאמרי כל היום א"ל רב הכי אמר חביבי הלכה כאותו הזוג ואפי' אי גרסי' אין הלכה כאותו הזוג מלינן למימר דסתמא דהש"ס פליג אדריב"ל ובכל הספרים גרסי' הכא חייא בר רב [יש לפרש] כשהיתה אשתו נודרת לא היה מתיר מיד אלא היה שותק לקנטרה כאילו היה רוצה לקיים נדרה והיה זורק חץ בכותל לכוון בלב שיתיר לה למחרתו קודם שיגיע לאותו מקום: רבה בר רב הונא הוה קאי לידע מדה ללו לכוין בו למחרת אבל לספרים דגרסי' אין הלכה כאותו הזוג אין מקומו כאן אלא לקמן בשמעתין:

*תנן התם "מפירין נדרים בשבת ונשאלין לנדרים שהן לצורך השבת *איבעיא להו מפירין נדרים בשבת לצורך השבת או דלמא "אפי' שלא לצורך ת"ש דתני רב זוטי דבי רב פפי אין מפירין נדרים אלא לצורך השבת אמר רב אשי הא לא תנן הכי נדרה עם חשיכה מפר לה עד שלא תחשך ואי אמרת לצורך השבת אין שלא לצורך השבת לא מאי איריא חשכה אפי' בתוך היום אינו יכול להפר דשלא לצורך (א) תנאי היא *הפרת נדרים כל היום רבי יוסי ברבי יהודה ור"א בר' שמעון אמרו מעת לעת למ"ד כל היום אין טפי לא אפילו שלא לצורך השבת מפר למאן דאמר מעת לעת לצורך השבת אין שלא לצורך השבת לא "ונשאלין לנדרים שהן לצורך השבת *איבעיא להו כשלא היה להם פנאי או דלמא כשהיה להם פנאי "ת"ש דאיזדקיקו ליה רבנן לבריה דרב זוטרא בריה דרב זעירא אפילו בנדרים שהיה להם פנאי מבעוד יום סבר רב יוסף למימר נשאלין נדרי' בשבת ביחיד מומחה אין בשלשה הדיוטות לא משום דמתחזי כדינא א"ל אביי "כיון דסבירא לן אפי' מעומד אפי' בקרובים ואפי' בלילה לא מיתחזי כדינא אמר ר' אבא אמר רב הונא אמר רב הלכה מפירין נדרים בלילה והא מתניתין היא נדרה בלילי שבת אלא אימא הלכה נשאלין בלילה א"ל ר' אבא לרב הונא אמר רב הכי א"ל אישתיק *אמר ליה אישתיק קא אמרת או שתי קאמרת אמר רב איקא בר אבין איזדקיק ליה רב לרבה בקיטונא

רש"י

תנן התם · במסכת שבת בפרק בתרא : מפירין נדרים בשבת · בעל לאשתו ואב לבתו : ונשאלין · לחכם : שהן לצורך השבת · כגון שנדרה מאכילה או מתכשיטין : נדרה עם חשיכה · משמע אפי' נדרים שלא לצורך השבת דמסתברא מילתא הואיל ונדרה בשבת עם חשיכה דלאו לצורך השבת נדרה דאי משום עונג אכילה ושתייה כבר אכלה מבעוד יום ואי משום תכשיטי שבת נדרה ההיא שעתא לאו זמן תכשיט הוא דהא משחשיכה רגילים להפשיט תכשיטי שבת אלא ודאי בנדרה שלא לצורך שבת קמיירי וקתני מפר לה עד שתחשך ואי אמרת שלא לצורך השבת אין מפירין בשבת מאי איריא דקתני דמשתחשך אין יכול להפר אפי' כי נדרה בתוך השבת נמי אין יכול להפר שזה אינו לצורך השבת אלא (ב) דמדקתני דמפר לה עד שתחשך שמע מינה דמפירין אפי' שלא לצורך השבת וקשיא לרב זוטי דאמר אין מפירין אלא לצורך השבת : למ"ד כל היום אין טפי לא · הלכך אפי' שלא לצורך השבת מפר שאם אינו מפר עכשיו בשבת שוב אין יכול להפר : למ"ד מעת לעת קסבר שלא לצורך השבת אין מפירין · כשנדרה בשבת מפני שיכול להפר אחר השבת : כשלא היה להן פנאי · לישאל עליהן מבעוד יום הוא דקאמר דנשאלין עליהן בשבת : או דלמא אפשר לישאל עליהן מבעוד יום · נמי נשאלין עליהן בשבת : דאיזדקיקו ליה רבנן · שנטפלו חכמים כולן להתיר לו בשבת ואפילו בנדרים שהיה לו אפשר לישאל עליהן מבעוד יום : ביחיד מומחה · נרים הוא דנשאלין לו : אבל בג' לא · בין הדיוטות בין מומחין דכל בי תלתא מיתחזי כי דינא וקיימא לן דאין דנין בשבת : אפי' מעומד · כדאמר לעיל דרבה בר רב הונא הוה יתיב וקאים : ואפילו בקרובין ואפילו בלילה לא מתחזי כי דינא : והא מתני' היא · דקתני בהדיא מפירין בלילי שבת ומאי קמ"ל רבי אבא : אלא אימא נשאלין · נדרים לחכם בלילה : אמר רב הכי · דנשאלים נדרים בלילה : אמר ליה אישתיק · רב בשעה ששמע הדבר שתק : אמר ליה אישתיק קאמרת · כלומר מי קאמרת הוה אינש דאמרה קמיה דרב דנשאלין נדרים בשבת ושמע רב ושתק ומדאישתיק רב קאמרת דהכי סבירא ליה או דלמא הכי קאמרת דרב הוה שתי בההיא שעתא דאיתמר קמי' שמעתא ואת נפקת לברא מקמי דליפסוק למישתי ולא ידעת מאי מהדר :

והתניא

תנן התם · בפרק מי שהחשיך (שבת קנז·) : מפירין נדרים · בעל לאשתו : ונשאלים · נדרים לחכם : מפירין נדרים בשבת לצורך השבת · הא דקתני לצורך השבת אכולה מתניתין קאי דאפי' הפרה דוקא לצורך השבת או דלמא אפי' שלא לצורך השבת דלא קאי אלא אשאלה משום דכיון דצריך חכם או שלשה הדיוטות מיחזי כדינא א"כ שאין שעה עוברת לשאלה : אפי' בתוך היום נמי לא יפר דשלא לצורך הוא · דכיון דעם חשיכה נדרה מאי צורך שבת יש בהפרתה אלא ודאי אפי' שלא לצורך מפר לפי שהזמן עובר וכדקתני שאם חשכה ולא הפר שוב אינו יכול להפר וכדמסקינן בפלוגתא דהנך תנאי תליא : תנאי היא · ולא קשו מתניתין וברייתא דתני רב זוטי אהדדי דפלוגתא דתנאי היא למ"ד כל היום כולו טפי לא מפר אפי' שלא לצורך השבת דכיון שהזמן עובר הקילו להפר שלא לצורך משא"כ בשאלה דאפשר בחול למ"ד מעת לעת לצורך השבת אין שלא לצורך השבת לא כיון דאפשר בחול הלכך לענין הלכה לדידן דקיי"ל דהפרת נדרים כל היום ותו לא מפירין נדרים בשבת אפי' שלא לצורך השבת : אתבעי להון בשלא היה אפשר להן מבעוד יום · כגון שנדרה ערב שבת עם חשכה א"נ דלא אזדקיק לה חכם מבעוד יום ואסיקנא דאפי' בנדרים שהיה להן אפשר מבעוד יום נשאלין לצורך השבת : ביחיד מומחה אין בשלשה לא משום דמתחזי כדינא · וקיימא לן דאין דנין בשבת אבל ביחיד מומחה אפי' למאן דסבירא לי' דמאי מומחה סמוך וכמו שכתוב לפנינו בס"ד לא מנכרא מילתא ולא מחזי כדינא: כיון דסבירא לן אפי' מעומד ואילו לדינא אמר בריש פרק שבועת העדות (שבועות ל:) דישיבה בעיא: ואפי' בקרובין · שפסולין לדין : ואפי' בלילה · שאינה כשרה לדין : לא מחזי כדינא· : והא מתניתין היא · ומאי קא משמע לן רב : אלא אימא הלכה נשאלין נדרים בלילה · ואיצטריך לאשמועינן דאע"ג דבעינן חכם או שלשה הדיוטות דדמי לדינא אפילו הכי נשאלין בלילה : אשקיין קאמרת · רב הונא שאל את רבי אבא מה שאתה שואלני אמר רב הכי משום דס"ל הא שמעתא ולהשקות לי כוס קאמרת או אשתיקן קאמרת שאתה תמה היכי אמר רב הכי ונתכוונת לשתק אותי ולפי פירוש זה לא גרס ת"ש אלא הא דרב איקא מימרא באפי נפשה היא ואית דגרסי אמר רב הכי אמר ליה אשתיק א"ל אשקיין קאמרת או אשתקך קאמרת אמר ליה ת"ש דאמר רב איקא וכו' וה"פ אמר רב הכי רבי אבא שאל לרב הונא אם שמעה מרב בפירוש והשיב לו רב הונא דאיהו אמר קמיה דרב ורב שתק ושאל לו ר' אבא לרב הונא הא דשתק לך רב משום דאודה לדבריך כאדם האומר לחבירו אשקייך או דלמא האי דשתק לך משום שרצה לשתוק ולא חש להשיבך ומייתי ת"ש דרב גופיה עבד עובדא להתיר נדרים בלילה :

בקיטונא

פי' הרא"ש

תנן התם מפירין נדרים בשבת כו' · משנה היא בשילהי שבת : ונשאלין לחכם נדרים שהם לצורך השבת·כגון נדרי אכילה ושתיה : איבעיא להו מפירין נדרים בשבת לצורך השבת דוקא · ולצורך השבת דקתני בסיפא אתרוייהו קאי והאי דקתני בשבת בשבת תרי זימני מפרש טעמא בשילהי שבת משום דשאלה צריכה ב"ד והפרה אינה צריכה ב"ד : או דלמא אפי' שלא לצורך השבת · ומשום שזמנה עובר כשתחשך א"כ משום דבעל מפר בלא פתח ובלא חרטה בדבור בעלמא מפר אפי' שלא לצורך השבת : מאי איריא חשכה אפי' בתוך היום אינו יכול להפר · כגון סמוך לחשכה שאין לה שהות ביום עוד לאכול ולשתות אבל מרישא דקתני מפר לה עד שלא תחשך דמשמע סמוך לחשכה לא בעי למידק דאיכא לדחויי מפר מבעוד יום קאמר דאיכא שהות ביום לאכול אבל מסיפא מדקדק שפיר דמשמע דוקא חשכה הא ביום אפי' סמוך לחשכה מצי מפר : מ"ד כל היום אין טפי לא · שלא לצורך השבת כיון דאי אפשר להפר משתחשך הקילו חכמים להפר בשבת אף שלא לצורך : ולמ"ד מעת לעת לצורך השבת אין שלא לצורך לא · אם נדרה בשבת אינו מפר אלא לצורך השבת אבל אם נדרה בע"ש ושמע בעלה ולא הפר לה מפר בשבת אפילו שלא לצורך השבת ואע"פ שהיה יכול להפר מאתמול הא אמרינן לקמן דנשאלין על נדרים בשבת לצורך השבת אפי' בנדרים שהיה להם לישאל מבעוד יום הלכך ה"נ כיון דזמנו עובר אפי' שלא לצורך מפירין והך ברייתא דקתני אין מפירין אלא לצורך השבת אתיא כר' יוסי בר' יהודה ובנדרה בשבת: כשלא היה להם פנאי מבעוד יום · כגון שנדר בשבת או לא נזדמן לו חכם מע"ש : משום דמחזי כדינא · כיון שצריך שלשה ואין דנין בשבת : כיון דס"ל אפי' מעומד כו' · ודין דוקא מיושב וביום דכתיב ביום הנחילו את בניו וקרובים פסולים דכתיב לא יומתו אבות על בנים וכל הכשר לדון כשר להעיד : כאן לאוי לגרום הא דכתוב לעיל חייא בר רב שדי גילא ובדיק היה מורה הלים ובודק את הנודר אם נתחרט על נדרו · דס"ל אפי' מעומד דפותחין בחרטה כל דהו ואין צריך למצוא פתח לנדרו הלכך היה מתעסק בדברים אחרים בשעה שהיה מתיר נדר כי אין צריך ישוב הדעת אלא דרך עראי היה מתיר ואית דגרס שדי נרגא ובודק פירוש היה מתיר נדר ובודק סכין : רבה *)ורב הונא הוה יתיב וקאים · פירוש היה יושב ועומד שלא היה חושש ליסב בישוב הדעת אלא דרך עראי היה מתיר נדרים : אלא אימא הלכה נשאלין נדרים בלילה · וקמ"ל דלא חשיב כמו דין : אמר ר' אבא אמר רב הונא גרס ול"צ אמר רב : א"ל ר' אבא לרב הונא אמר רב הכי א"ל אשקיין קאמרת או אשתקין · א"ל רב הונא מקובל לך מה שאמרתי ואתה אומר להשקותי אם רב אמרה או אינו מקובל לך ואתה תמה אם רב אמרה ולהשתיקני אתה אומר :

*) נ"ל בר רב הונא

בקיטונא

הגהות הב"ח (א) גמ' דשלא לצורך שבת הוא תנאי היא: (ב) רש"י ד"ה נדרה וכו' אלא ודאי מדקתני דמפר :

עין משפט נר מצוה

נו א ב מיי' פ"ו מהל' שבועות הל' ו ופי"ג מהל' נדרים הל' ח ופכ"ד מהל' שבת הל' ו סמג לאוין סס ורמב טוש"ע א"ח סימן שמא סעיף א וטוש"ע י"ד סימן רלד סעיף כד :

נז ג ד מיי' פ"ו מהל' שבועות הל' ו ופכ"ד מהל' שבת הל' ו סמג שם וסימן רסח טוש"ע א"ח שם וטוש"ע י"ד סימן רכח סעיף ג :

נח ה מיי' פ"ו מהל' שבועות הל' ו סמג לאוין רמא רמב טוש"ע י"ד סימן רכח סעיף ג. [וברב אלפס שבת פכ"ד דף עב:] :

מסורת הש"ס

[שבת קנז·]

[שם פ"ט]

[שם ולעיל עו:]

שבת קנז·

[כתובות קד: ע"ש]

[illegible]

בקטנתא דבי רב עמד יחידי ובלילה אמר
רבה אמר רב נחמן *הלכה נשאלין נדרים
עמד יחידי ובלילה *ובשבת ובקרובים ואפי'
הוו להן פנאי מבעוד יום עמד *והתניא
יתיב ר"ג בן החמור ונתעשת וישב והתיר לו
נדרו רבן גמליאל סבר (ד) *פותחין בחרטה
מיעקר נדר בעקן ובעי עקי' *אתבי יתיב רב
נחמן סבר *אין פותחין בחרטה ואפילו מעומד
א"ל רבא לרב נחמן הוי מר ואי מרבנן דאתא
מבעיא ואמר אתוקש לה רבן לבריה
דרב הונא בר אבין ושרו ליה נדריה ואמר
ליה ת"ל ובעי הדמי על נפשך הטאה והתני
רב דימי אחוה דרב ספרא *כל הנודר *אע"פ
שהוא מקיים נקרא חוטא אמר רב זביד מאי
קרא *וכי תחדל לנדור לא יהיה בך חטא
הא לא חדלת איכא חטא תניא *האומר
לאשתו כל נדרים שתדורי אי אפשי שתדורי
אין זה נדר לא אמר כלום *יפה עשית ואין
כמוך ואם לא נדרת מדודאי דבריו קיימין
*לא יאמר אדם לאשתו בשבת מופר ליכי בטל ליכי כדרך שאומר לה בחול
אלא אומר לה טלי ואכלי טלי ושתי והנדר בטל מאליו א"ר יוחנן וצריך שיבטל
בלבו תניא בש"א בשבת מבטל בלבו בחול מוציא בשפתיו ובה"א *אחד זה
ואחד זה מבטל בלבו ואצריך להוציא בשפתיו א"ר יוחנן *חכם שאמר בלשון
בעל ובעל שאמר בלשון חכם לא אמר כלום והתני' *זה הדבר החכם מתיר ואין
בעל מתיר שבעל ומה חכם שאין מפר מתיר בעל שמפר אינו דין שמתיר ת"ל
זה

[illegible]

פי' הרא"ש

[illegible]

זה הדבר חכם מתיר ואין בעל מתיר תניא אידך זה הדבר בעל מפר ואין חכם מפר שיכול ומה בעל שאין מתיר מפר חכם שמתיר אינו דין שמפר ת"ל זה הדבר בעל מפר ואין חכם מפר *נאמר כאן זה הדבר ונאמר להלן °זה הדבר בשחוטי חוץ מה בשחוטי חוץ אהרן ובניו וכל ישראל אף פרשת נדרים אהרן ובניו וכל ישראל ומה כאן ראשי המטות אף להלן ראשי המטות בפרשת נדרים למאי הלכתא אמר רב אחא בר יעקב [א]להכשיר שלשה הדיוטות והא °ראשי המטות כתיב *אמר רב חסדא ואיתימא ר' יוחנן [ב]ביחיד מומחה ראשי המטות בשחוטי חוץ למאי הלכתא אמר רב ששת לומר [ג]שיש שאלה בהקדש לב"ש *דאמר אין שאלה בהקדש ראשי המטות דכתיב בשחוטי חוץ למאי הלכתא ב"ש לית להו גזירה שוה זה הדבר בפרשת נדרים למאי כתיב לומר חכם מתיר ואין בעל מתיר בעל מפר ואין חכם מפר זה הדבר בשחוטי חוץ למאי כתיב לומר [ד]על השחוטה חייב ואין חייב על המליקה אלא לב"ש להכשיר ג' הדיוטות מנלן נפקא להו מדרב אסי בר נתן דכתיב °וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל והתניא רבי יוסי הגלילי אומר מועדי נאמרו ולא נאמרה שבת בראשית עמהן בן עזאי אומר מועדי נאמרו ולא נאמר פרשת נדרים עמהן *רב אסי בר נתן קשיא ליה הא מתניתא אתא לנהרדעא לקמיה דרב ששת ולא אשכחיה אתא אבתריה למחוזא א"ל מועדי ה' נאמרו ולא נאמרה שבת בראשית עמהן והא כתיב שבת עמהן ותו מועדי ה' נאמרו ולא נאמרה פרשת נדרים עמהן והא מסיטרא כתיבא א"ל הכי קתני מועדי

רש"י

זה הדבר אשר צוה ה' · דברים ככתבן דאין בעל מתיר דכתיב אם הפר יפר אותם אישה : ת"ל זה הדבר · ולאו להפר לשון דיבור וחכם מתיר כדכתיב אלה ראשי המטות וכתיב לא יחל דברו אבל ראשי המטות מוחלין לו ומסיים הברייתא נאמר כאן ס' ונאמר בשחוטי חוץ מה להלן דבר אל אהרן ואל בניו ואל כל בני ישראל דכולהו מיחייבי משום שחוטי חוץ : אף בפרשת נדרים ס' · ולקמן מפרש למאי הלכתא : להכשיר ג' הדיוטות · בהפרת נדרים דאהרן חד ובניו חד וכל ישראל הרי תלתא ומדכתיב בהו כל ישראל שמע מינה להכשיר שלשה הדיוטות : והא ראשי המטות כתיב · בהפרת נדרים דמשמע מומחין : [ביחיד מומחה] · להכשיר בכן יחיד מומחה לרבים : ראשי המטות בשחוטי חוץ למאי הלכתא · דהא אקשינן להו להפרת נדרים : לומר שיש שאלה בהקדש · דפרשת שחוטי חוץ שייכא לגבי הקדש וקמ"ל ראשי המטות דנשאלין עליו דהקדש טעות איט הקדש : אין שאלה בהקדש · דהקדש טעות הוי הקדש : ב"ש לית להו ג"ש · ולא הוה כתיב ראשי המטות בשחוטי חוץ דלא גמרינן ג"ש : וקא מקשינן לב"ש למאי הלכתא כתיב זה הדבר בשחוטי חוץ: ולאו חייב על המליקה · שאם מלק עוף בחוץ אינו חייב : והכתיב שבת עמהן · בסמוך לאותו פסוק וידבר משה את מועדי ה' בפרשת אמור אל הכהנים וכתיב לעיל מינה מלבד שבתות ה' וגו' : והא · פרשת נדרים : מסיטרא כתיבא · בלד אותה הפרשה דפנחס כתיב פרשת נדרים :

צריכין

תוספות

ובירושלמי משמע דחכם נמי מצי קאמר אין כאן נדר אין כאן שבועה דגרס התם בעל שאמר בלשון חכם והחכם שאמר בלשון בעל לא אמר כלום אלא זה אומר כהלכתו וזה אומר כהלכתו הבעל אומר מופר ליך והזקן אומר אין כאן נדר אין כאן שבועה ולפי זה משמע לי דלישנא דמופר שייך מכאן ואילך ולישנא דמותר בדבר שהיה מותר מעיקרו : נאמר כאן זה הדבר · בפרשת נדרים : מה בשחוטי חוץ אהרן ובניו וכל ישראל · דהא כתיב ברים ההיא פרשה דבר אל אהרן ואל בניו ואל כל בני ישראל שכולן שוין בה אף בפרשת נדרים אהרן ובניו וכל ישראל דכולן כשרין להתיר את הנדר : ומה כאן ראשי המטות · בנדרים דראשי המטות כתיב בהו אף להלן בשחוטי חוץ ראשי המטות ומפרש לקמן למאי הלכתא : אמר רב אחא בר יעקב להכשיר שלשה הדיוטות · האי הדיוטות דאמרי' לאו כולהו הדיוטות כשרין אלא הנהו דכי מסברי להו מילתא סברי וכדכתיבנא בפרק ארבעה נדרים (לעיל כב· ד"ה והתם) והיינו דגרסינן בירושלמי שלשה שהן יודעין לפתוח מתירין הוקן ונראה בעיני דנהי דלא שוו נדרים לשחוטי חוץ דהא בשחוטי חוץ כולהו שוו ולא מוקמא גזרה שוה לא קשיא מידי דממילא משמע האי כדינה והאי כדיניה דהדיוטות דגריעי טובי האי דאפילו כי מסברי להו לא סברי שבי דבהתא ניהו ופשיטא דלא חזו להתיר נדרים דכיון דלא סברי כלל אפי' כשהן מתירין אינן יודעין מה מתירין : והא ראשי המטות כתיב · ומשמע אבל הדיוטות לא : ביחיד מומחה · דכיון דבג"ש מרבי הדיוטות וראשי המטות ממעט להו על כרחך אית להו לקיומי תרווייהו ראשי המטות ביחיד והדיוטות בשלשה וכי תימא תלתא מנא לך כיון דמפקת ליה מחד אוקמיה אתלתא כעין ב"ד : לומר שיש שאלה בהקדש · שאם הקדיש בהמה ושחטה בחוץ ואח"כ נשאל עליה פטור דכיון שיש שאלה בהקדש כאילו לא הקדישה מעולם דמי דחכם עוקר הנדר מעיקרו : לבית שמאי דאמרי אין שאלה בהקדש · בריש פרק ב"ש (נזיר דף ל:) דהקדש טעות הקדש וכיון שכן והאי לב"ש אין שאלה בהקדש דשאלה לא מהני אלא משום דהוה ליה כנדר טעות : ראשי המטות דכתיב בשחוטי חוץ למאי הלכתא · דכיון דילפינן גזירה שוה מנדרים הוו להו שחוטי חוץ כאילו כתיב בהו נמי ראשי המטות : זה הדבר · לב"ש דלא מוקמי לה לג"ש : לומר חכם מתיר ואין בעל מתיר וכו' וכי תימא ולב"ה דמוקמי לה לג"ש מנא להו הא אוכחא לנימא דמינה נמי ילפי לה דנהי דזה הדבר דנדרים לאו מופנה הוא כיון דזה הדבר דשחוטי חוץ מופנה הוא ליה מופנה מצד אחד ולמדין : זה הדבר דשחוטי חוץ למה לי · לב"ש דלית להו גזירה שוה : לומר על השחוטה הוא חייב · וב"ה נפקא להו מדכתיב אשר ישחט וכדאיתא בתורת כהנים : להכשיר ג' הדיוטות מנא להו · דהא לב"ה ילפינן להו מגזירה שוה דשחוטי חוץ : ולא נאמרה שבת בראשית עמהן · קס"ד עם פרשת המועדות : ולא נאמרה פרשת נדרים · עמהם עם המועדות : והא כתיב שבת בראשית עמהן · דבסדר אמור אל הכהנים כתיבא שבת ומועדות בתר הכי בחדא פרשתא : והא מסיטרא כתיבא · פרשת נדרים כתיבא בצלה פרשת המועדות דבסדר פנחס כתיבי כולהו מועדות ובתר הכי בראשי המטות פרשת נדרים · סטרא תרגום של קצה : *מועדי ה' צריכין קידוש ב"ד · כדכתיב אשר תקראו אותם קרי ביה אתם שצריכין ב"ד לקדש ראשי חדשים כדי לעשות המועדות בזמן : שבת בראשית אינה צריכה קידוש ב"ד · שאין ב"ד צריכין לקדש אחד בשבת כדי לעשות שביעי לו שבת והיינו דקתני מועדי ה' נאמרו לענין קודש ב"ד וכדפרישנא שבת בראשית לא נאמרה עמהן לאותו ענין של קידוש והיינו דקאמר בן עזאי מועדי ה' נאמרו לענין שצריך מומחין לקדש את החדש מפני המועדות אבל פרשת נדרים לא נאמרה עמהן לאותו ענין דמדכתיב אשר תקראו אותם ולמשה ולאהרן קאמר משמע דבעי תרי מומחין כותייהו ואין ב"ד שקול ומוסיפין עוד אחד הרי ג' וכיון דשבת ונדרים סמוכי למועדות וכתיב במועדות אלה למעוטא משמע דממעט להו כל חד וחד למילתיה שבת לקידוש ב"ד דאיהי קבעה אנפשה ונדרים לומר דלא בעי' בהו מומחין דאפילו בהדיוטות סגי : והא בפרשת נדרים ראשי המטות כתיב · אלמא הדיוטות אין כשרין להפרת נדרים : ביחיד מומחה · להכי כתיב ראשי המטות לאשמועינן דהיכא דהוי מומחה ביחיד סגי וממעוטא דאלה ילפינן דהיכא דהוו הדיוטות מתכשרי בשלשה ומשמע

פי' הרא"ש

ת"ל זה הדבר · חכם מתיר כדכתיב לא יחל דברו ודרשינן הוא אינו מיחל אבל אחרים מוחלין לו דמשמע שעושה דבריו חולין ומתירן מעיקרן : להכשיר שלשה הדיוטות · דכל ישראל כשרין להפר נדרים(וכו) [וכ'] ליכא למימר מדאיצטריך ראשי המטות להכשיר יחיד מומחה ובהדי הוו ב"ד שקול הלכך צריך שלשה ואפילו למאן דאמר מנים שלשה דיעה דין סוף ... מודה דבעי שלשה : ביחיד מומחה · והא דכתיב ראשי בלשון רבים מומחין דפלגא קאמר : לומר שיש שאלה בהקדש · שאם שחט קדשים בחוץ ונשאל על הקדשו נפטר מקרבן וכרת ... הרומה ומספר כדאמר לעיל בפרק הנודר מן הירק (דף נט·) ולב"ש דאמרי אין שאלה בהקדש · דקבילה להו דהקדש בטעות הקדש כדאיתא במסכת נזיר (דף לא·) ... בן ב"ש אומר הקדש הילכך לא מהניא שאלה דאפילו טעות ודאי הוי הקדש ול"ש בטעות שבל ידי הרעה יצא לחולין : ב"ש לית להו גזירה שוה · ולקמן בעי הדיוטות מנא להו ... חוץ להכשיר הדיוטות הוו ילפי נמי שחוטי חוץ מנדרים דאין ב"ש למתפס ... כל בשחיטה הוא חייב · אם שחט עוף קדשים בחוץ חייב ... מועדי

עין משפט נר מצוה

סו א ב מיי' פ"ו מהל' שבועות הל' א וב"ד מהל' נדרים הל' ה סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רכח סעיף א:

סז ג מיי' פי"ג מהל' נדרים הל' כב ... סמג לאוין ... טוש"ע י"ד סימן ... סעי' ג:

סח ד מיי' פי"ח מהל' מעשה הקרבנות הלכה יז:

מסורת הש"ס

ב"ב קכ: כל הסוגיא

ולקמן בסמוך פ"ב וב"ג

[ב"ב קכ. נזיר ס"ז]

[ב"ב קכא. איתא ר' יוסי]

עין נא"ע

סט א ב מיי' פ"א מהל' קדוש החדש הלכה ס והלכה ו :

ומשמע מהכא דיחיד מומחה דשרי נדרים דוקא סמוך כמומחה של מועדי ה' דהיינו משה ואהרן דאין הפרש בין זה לזה אלא שמועדי ה' צריכין שלשה מומחין ונדרים סגי ביחיד אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפ"ו מהל' שבועות (הלכה ה) דכל שהוא רב מובהק מתיר יחידי ולפ"ז אמרו דהא דפרכינן הכא והא בפרשת נדרים ראשי המטות כתיב לא פריך אמאי דאמר דפרשת נדרים אינה צריכה מומחה דראשי המטות לאו סמוכין משמע דבכל דוכתי דבעי מומחין אלהים קרי להו והכא כיון דלא כתיב בהו אלא ראשי המטות פשיטא דלאו מומחה סמוך קאמר אלא למאי דאמרינן דאפילו ג' הדיוטות פריך דהא ראשי המטות דלא משמע מומחין אפ"ה לאו הדיוטות נינהו ואמר רב חסדא ביחיד מומחה כלומר דגמיר וסביר ולדידי קשיא לי אי הכי ג' הדיוטות מנלן ממעוטא דאלה נימא נומחין הוא דלא בעי כמועדי ה' אבל תלתא דגמירי וסבירי בעינן וכדכתיב ראשי המטות וכי תימא אי הכי מעוטא דאלה למה לי דהא מראשי המטות כמי משמע דלא בעיא מומחין וכדכתיבנא ליתא דאי מיעוטא דאלה דכתיב במועדי ה' לא מצית מוקמת ליה למילתא אחריתי שפיר קאמר אבל כיון דמצית מוקמת ליה למעוטי שבת שאין צריך קידוש ב"ד תו לא מייתר לך מעוטא דאלה ומעוטא כמי שפיר מקיים לשבת בראשית ולפרשת נדרים דכתיב גבי מועדי ה' שאין אחד מהן שוה למועדות לקידוש ב"ד ולמומחין והכי נבעי בנדרים תלתא דגמירי וסבירי וניחא לי דאי הכי סמיכותא דנדרים למועדי ה' למה לי אלא ודאי כיון דאסמכינהו רחמנא גלי לן דמעוטא דאלה אנדרים נמי קאי ולמאי אי דלא בעי' מומחין מראשי המטות נפקא אלא ודאי דמשום סמיכותא משמע דלמעוט דנדרים נמי אתא והכי מדרים אלה דהיינו מועדות אפי' כשהן ג' צריכין מומחין דידהו דהיינו סמוכין אבל נדרים כל שהן ג' אינן צריכין מומחין דידהו דהיינו ראשי המטות דגמירי וסבירי אלא בחד מיניהו סגי כן נ"ל ומייתו ראיה להך סברא דלא בעיא סמוך מדאזדקיק ליה רב לרב חננאל יחידי והא רב לאו סמוך היה ואי מהא לא איריא דבירושלמי משמע שנטל רשות מן הנשיא דגרסי' התם מהו למנות הזקנים לדברים יחידים נשמעינה מן הדא רב מתני להתיר נדרים ולראות כתמים מן דדמך בעו גבי בריה מומי בכורות אמר איני מוסיף לך על מה שנתן לך אבא א"ר יוסי בר בון כולא יהב ליה לדון יחידי ולראות כתמים ולהתיר נדרים ולראות מומין שבגלוי מן דדמך בעו גבי בריה מומין שבסתר א"ל איני מוסיף לך על מה שנתן לך אבא ע"כ אלמא רב רשותא שקל ומש"ה איכא למימר דהוה מזדקיק יחידי ומיהו לא תימא דאדרבה האי ירושלמי דאייתי איפכא מוכח דסמוך בעינן דאי לא למה ליה לרב למנקט רשותא דלא קשי' דמש"ה נקטיה כי היכי דליהוי שרי נדרי בדוכתא דאיכא חשיבי מיניה ואי לאו רשותא לא יאי לתלמידא למשרא נדרא באתרא דרביה ומיהו עובדא אחרינא איכא בירושלמי דמשמע מינייהו דלא בעיא סמוך דגרס התם אמר קמיה דרבי יוסי רב הונא שרי נדרין ר' זירא בעא קמיה דר' יוסי רב הונא ראשי המטות בתמיה א"ל ואין לית רב הונא מאן איתן ראשי המטות ורב הונא ראש לראשי המטות אלמא רב הונא אע"פ שלא היה סמוך הוה שרי נדרין ביחיד וכי תימא רשותא נקט מריש גלותא אי הכי מאי קמתמה ר' זעירא רב הונא ראשי המטות בתמיה ור' יוסי נמי למה ליה לאהדוריה רב הונא ראש לראשי המטות תיפוק ליה דנקיט רשותא אלמא משמע דנהי דלא נקטיה משום דרב מובהק הוה הוה שרי ביחיד ורבינו שמואל ז"ל כתב בפרק י"ב כלשון הזה הכא נמי ביחיד מומחה בקי בגמ' כלומר רב מובהק וכבר כתבתי מזה בפ"ק דמכילתין* ובפרק ד' נדרים* בס"ד וקשה לי אי לא בעי מומחה אלא גמיר וסביר היכי הוה סבירא לר' זעירא דרב הונא לא מצי שרא נדרא ביחיד וכ"ל דכיון דראשי המטות כתיב משמע דהפרת נדרים נמסרה ליותר מובהקין שבדור והוה ס"ל לר' זעירא דרב הונא בדריה לאו בר הכי הוה ולפיכך אני אומר דלמאן דס"ל דלא בעינן סמוך כל שהוא רב מובהק בדורו מתיר יחידי והוצרכתי לכתוב זה מפני שראיתי מי שכתב דאפילו למאן דס"ל דלא בעי סמוך בזמן הזה ליכא מומחה דחזי להכי והביא ראיה מן הירושלמי דהוה מתמה מעיקרא אפי' ברב הונא ולא נ"ל כן אלא אי לא בעי סמוך כל היכא דגמיר וסביר והוי מראשי המטות לפום דריה סגי : א"ר יוחנן השותק על מנת למיקט · כדי להקניט אשתו שתהא סבורה שדעתו לקיים נדריה והוא אינו מתכוין לכך אלא שיפר לה לאחר מיכן : אימתי אמרו מת הבעל נתרוקנה רשות לאב · פירשתיה למעלה(דף סח·): מאי לאו בשותק על מנת למיקט · דכיון דפסק ותני שמע ושתק ומת ביום שלאחריו אין יכול להפר כל שתיקה במשמע אפילו ע"מ למיקט אלמא הך שתיקה נמי מקיימת : לא בשותק ע"מ לקיים · שיהא הנדר מקויים בכך כלומר שקיימו בלבו והיינו דפרכינן אי הכי היינו שמע וקיים ולא דמי האי שותק ע"מ לקיים דאמר הכא לשותק ע"מ לקיים דאמרינן לקמן(דף עט·) כדנפרש עלה דההיא ודכוותה אשכחן בהש"ס טובא תרי גווני בחד לישנא : אלא בשותק סתם · שלא גמר בלבו שיהא מקויים מעתה ולא שתק גם כן על מנת למיקט אלא שתק סתם : שהשתיקה

מועדי ה' *צריכין קידוש ב"ד שבת בראשית [ג]אין צריכה קידוש ב"ד מועדי ה' צריכין מומחה ואין פרשת נדרים צריכין מומחה אפי' בית דין הדיוטות והא בפרשת נדרים ראשי המטות כתיב *אמר רב חסדא ואיתימא רבי יוחנן ביחיד מומחה א"ר חנינא השותק על מנת למיקט מפר אפילו מכאן ועד י' ימים מתיב רבא *אימתי אמרו מת הבעל נתרוקנה רשות לאב בזמן שלא שמע הבעל או ששמע ושתק או ששמע והפר ומת בו ביום אבל שמע וקיים או ששמע ושתק ומת ביום של אחריו אין יכול להפר מאי לאו בשותק על מנת למיקט לא בשותק על מנת לקיים אי הכי היינו או שמע וקיים אלא בשותק סתם מתיב רב חסדא חומר בהקם מבהפר ובהפר מבהקם חומר בהקם קיים

צריכין קידוש · דכתיב (ויקרא כג) אשר תקראו אותם במועדם : שבת בראשית אין צריכה קידוש · דחיילא וקדשה מאליה : השותק על מנת למיקט · שאינו שותק כדי לקיים הנדר אלא שעושה כדי להקניטה ולהוכיחה כדי שלא תרגיל עוד בנדרים שהיא סבורה שהוא שותק על מנת לקיימו : אפי' מכאן עד י' ימים יכול להפר הואיל ולא היה דעתו לקיים : מאי לאו בשותק על מנת למיקט · וכגון דאמר לאחר דלמיקט עביד דכי מת ביום שלאחריו אין יכול להפר ותיובתא דרבי חנינא : לא בשותק על מנת לקיים · ולכך אינו יכול להפר : היינו או שמע וקיים · ותרי זימני למה לי : בשותק סתם · ולחומרא אזלינן :

ר"ה כה: ע"ש קכא· יבמות כה: ע"ש בכורות לא· ע"ש

לעיל סח· פ"י עפ"י

[דף ח: ד"ה ומחה]

[דף כג· ד"ה וספר]

צריכה קדוש ב"ד · שיקדשו ב"ד יום ראשון לעשות שבת ביום השביעי וכתיב מועדי ה' יתירא למעוטי שבת מקידוש ב"ד : מועדים צריכין מומחה ·דכתיב מועדי ה' אשר תקראו אותם קרי ביה אתם ומשה ואהרן מומחין היו : השותק ע"מ למיקט · להקניט ולצער אשתו אבל דעתו להפר : מאי לאו · הא דקתני שמע ושתק משמע בכל ענין אפי' שתק ע"מ למיקט : ומשני לא · דוקא בשותק ע"מ לקיים : אי הכי היינו שמע וקיים · דמשמע בכל מיני קיומין בין שאמר קיים ליכי בין ששתק ע"מ לקיים : אלא בשותק סתם · ולא גמר בלבו אם לקיים אם להפר אבל אם גמר בלבו ושתק כדי למיקט לא הוי קיום : *)קיים בלבו קיים הפר בלבו אינו מופר · כי צריך שיוציא הפרה בפיו אבל אם אמר בלבו קיים ליכי שוב אין יכול להפר והא דאמרי ב"ס לעיל שמבטל בלבו למאי דפרשינן דקאי אעלי ואכלי ניחא והר"א ממי"ץ פי' הפר בלבו היינו שחשב בלבו שיהא מופר אבל לא אמר בלבו מופר ליכי והולך לפרש לפירושו קיים בלבו קיים שחישב בלבו לקיים ושתק כל היום ומילתא דפשיטא היא דאפילו שתק סתם הוי קיום כ"ש שתק לקיים אלא אגב דבעי למימר הפר בלבו אינו מופר נקטיה ודוחק הוא דקיים בלבו קיים משמע דלאלתר הוי מקיים ואין יכול להפר דכתיב אישה יקימנו דמשמע מיד שקיימו הוי מקוים וכן אישה יפירנו מיד הוי מופר : היינו קיים בלבו · ס"ד דמש"ה מיכן לא שתק ע"מ לקיים היינו שאמר בלבו קיים ליכי והוה מצי למטוי בשותק ע"מ לקיים קאמינא אלא שלא חשש אלא למטוא לו שתיקה שהיא קיום אי נמי היינו דקא"ל בשותק סתם דשותק ע"מ לקיים קרו ליה סתם לגבי כלפי הכא דאמר בלבו קיים ליכי : ולוקי הא בשותק ע"מ לקיים והא בשותק סתם · אברייתא קא פריך כיון דליכא אלא תרי קתני מנלן למעוטי ע"מ למיקט לוקים קרא במתכר : ומשני קראי יתירי כתיבי ואם החרש יחריש : ואמאי ליהוי כשותק ע"מ למיקט · אם נדרה עם חשכה ולא הופנה להפר או הניח בשביל כבוד שבת ודעתו להפר אמאי הוי קיום : אבל איני יודע שיש מפירין · לא למד שהבעל יכול להפר נדרי אשתו : יפר · אחר כמה ימים דשתיקתו לא הוי קיום כיון דלא ידע שבידו להפר : אבל אינו יודע שזה נדר · לא ידע שנדר זה של עינוי נפש או לא ידע שהתפיסה באותו ענין שהוא נקרא נדר : רבי מאיר אומר לא יפר · דכיון דידע שיש מפירים קרינא ביה והחריש לה ביום שמעו : [רבנן סברי כיון דלא ידע שיש בידו להפר נדר זה או שהיה צריך הפרה לא קרינן ביה והחריש לה ביום שמעו] ואמאי ליהוי כשותק ע"מ למיקט ואמאי אמר ר' מאיר לא יפר טעמא דעתו להפר אלא שאינו יודע שבידו להפר ורבנן לא פליגי אלא דסברי דלא הוי שמיעה כלל : הדרן עלך נערה המאורסה

*) שייך לדף עט ע"א

פי' הרא"ש

מועדי ה' צריכים קידוש ב"ד · שמקדשין ב"ד ר"ח ניסן לעשות פסח בחמשה עשר בו : שבת בראשית · לפי שגם המועדים קרויין שבת להכי קרי ליה שבת בראשית : אין

תורה אור

*שהשתיקה מקיימת ואין שתיקה מבטלת °קיים בלבו קיים הפר בלבו אינו מופר 'קיים אין יכול להפר הפר אין יכול לקיים קתני שהשתיקה מקיימת מאי לאו בשותק על מנת למיקט לא בשותק על מנת לקיים היינו קיים בלבו קיים אלא בשותק סתם אשכחן חומר בהקם מבהפר בהפר מבהקם מנא לן (א) [ג] *אר"י נשאלין על ההקם ואין נשאלין על ההפר מתיב רב כהנא °ואם החרש יחריש לה אישה וגו' בשותק על מנת למיקט הכתוב מדבר אתה אומר בשותק על מנת למיקט או אינו אלא בשותק על מנת לקיים כשהוא אומר °כי החריש לה הרי בשותק על מנת לקיים הכתוב מדבר הא מה אני מקיים אם החרש יחריש לה אישה 'בשותק על מנת למיקט הכתוב מדבר תיובתא ולוקים הא בשותק על מנת לקיים הא בשותק סתם קראי יתירי כתיבי מתיב רבא *נדרה עם חשכה מפר לה עד שלא חשכה שאם לא הפר וחשכה אינו יכול להפר אמאי להוי כשותק על מנת למיקט תיובתא מתיב רב אשי *יודע אני שיש נדרים אבל איני יודע שיש מפירין יפר יודע אני שיש מפירין אבל איני יודע שזה נדר ר"מ אומר לא יפר וחכמים אומרים יפר ואמאי ליהוי כשותק על מנת למיקט תיובתא:

הדרן עלך נערה המאורסה

*ואלו נדרים שהוא מפר 'דברים שיש בהן ענוי נפש 'אם ארחץ ואם לא ארחץ אם אתקשט ואם לא אתקשט אמר

במדבר ל / שם

רש"י

קיים בלבו קיים הפר בלבו אינו מופר · והיינו חומר בהקם מבהפר: קיים אינו יכול להפר · אא"כ נשאל לחכם על הקמתו: הפר אינו יכול לקיים · קתני מיהת שהשתיקה מקיימת וכו': נשאלין על ההקם· שאם קיים לה לנערה המאורסה אביה או בעלה והלך השני ונשאל לו על נדרה של זו ואח"כ הלך זה שקיים ונשאל על הקמתו: ואין נשאלין על ההפר · אם הפר לה אחד מהן והלך חבירו ונשאל לחכם על חלקו אין זה שאלה לפי שאין נשאלין על נדר שאינו נדר כגון זה שמופר במקצת הוי נדר ואין נדר: כשהוא אומר · למטלה הימנו כי החריש לה (ב) הוי בשותק וכו': בשותק ע"מ למיקט · וכתיב בההוא קרא והקים את כל נדריה דשוב אינו יכול להפר: קראי יתירי כתיבי · מדכתיב החרש יחריש כמה פעמים ש"מ (ג) בשותק ע"מ למיקט אינו מפר: ע"א קראי כתיבי החרש יחריש וכי החריש הרי ג' חד בשותק ע"מ לקיים וחד ע"מ למיקט וחד בסתם: יודע אני שיש נדר · הרי ששמע באשתו שנדרה ולא הפר לה ואמר לאחר מכן יודע אני שיש נדר שאשה נודרת אסורה במה שנדרה: אבל איני יודע שיש מפירין · דאפשר בתקנה לכך לא הפרתי לה: יפר · דכיון דלא הוה ידע שיש מפירין מאי ה"ל למיעבד נעשה כמי שלא שמע: אבל איני יודע שזה נדר · חשוב וצריך לבטלו: ר"מ אומר לא יפר · דכיון דידע דנדרה ויש מפירין כשמיעה בעלמא דמי ואיבעי ליה למפר מעיקרא: וחכ"א יפר עכשיו · דכיון דלא ידע מתחלה דהאי נדר צריך הפרה כמי ששמע עכשיו דמי ולא לכתחלה:

לעיל סט: / לעיל עו: / לקמן פו:

הדרן עלך נערה המאורסה

ואלו נדרים שהוא מפר דברים שיש בהן ענוי נפש· כדכתיב לענות נפש אישה יקימנו ואישה יפרנו(במדב"ל): אמר

כתובות עא:

ר"ן

שהשתיקה מקיימת · כל ששתק כל יום שמיעה: קיים בלבו קיים · שאין צריך להוציא בשפתיו: הפר בלבו אינו מופר עד שיוציא בשפתיו · ונראה בעיני דילפינן לה משתיקה דיום שמעו שהיא מקיימת דטעמא מאי משום דכיון שעבר יום שמיעה ולא הפר גלי אדעתיה שהוא רוצה בקיומו של נדר אלמא כל שבלבו לקיימו סגי אלא דיהיב ליה רחמנא כל ההוא יומא להפרה משום דעד דערבא שמשא לא מוכח מידי שיהא רוצה לקיים דהלמא בתר הכי מפר לה כיון דבתר דעתיה בלחוד אזלינן °ומינה דכל שקיים בלבו קיים לאלתר דהוה ליה כאילו עבר יום שמיעה וכי אמרינן הכא הפר בלבו אין הפר דווקא דלא אמר לה טלי אכני אבל היכא דאמר לה הכי סגי וכדכתיבנא לעיל (דף עד:): קיים אין יכול להפר הפר אין יכול לקיים · להא מילתא לא חמירא הקמה מהפרה ולא הפרה מהקמה ולאו משום חומר נקטינהו אלא כיון דאשמעינן דיני הקמה והפרה מני הא נמי בהדייהו: מאי לאו בשותק על מנת למיקט · ואפ"ה קתני שהשתיקה מקיימת כל שעבר יום שמיעה: לא בשותק על מנת לקיים · שיהא הנדר מקויים מעתה: חומר בהפר מנלן · לאו דוקא מנלן דהא לא בעי אלא מאי ניהו אותו חומר של הפרה: נשאלין על ההקם· שאם הקים יכול לישאל עליו °באותו יום שמיעה ויכול להפר בו ביום: ואין נשאלין על ההפר· שאם הפר שוב אינו יכול לישאל לבטל אותה ההפרה: כשהוא אומר כי החריש לה הרי בשותק ע"מ לקיים· ע"מ לקיים לאח"ז שדעתו שיתקיים כשיעבור יום שמיעה אבל אין דעתו שיהא מקויים בשתיקה זו דאי הכי היכי מצי מפר בכל יום שמיעה ולא דמי האי שותק ע"מ לקיים דהכא להנהו שותק על מנת לקיים דלעיל: קראי יתירי כתיבי · תלתא קראי כתיבי החרש יחריש תרי כי החריש לה הא תלתא: מתיב רבא נדרה עם חשכה וכו' · אע"ג דאתותב חדא זמנא מותבינן עליה תו וכ"מ דהאי משכחינן פירוקא בהדיא דלעיל אכתי הויא הך תיובתיה: שאם לא הפר וחשכה אין יכול להפר· טעמא יהיב למאי דמפירין בשבת אפילו שלא לצורך השבת לפי ששעה עוברת כדפרישית לעיל(דף עו:): ואמאי ליהוי כשותק ע"מ למיקט · דאי אמר בשותק ע"מ למיקט מצי מפר לפי שאותה הקמה לא היתה על דעת שיתקיים הנדר כ"ש דאי הוו אמרי רבנן דאינו מפר נדרים שאינן לצורך השבת דהוה מצי להפר משחשכה דהא מאי דשתיק בשבת לאו משום קיום אלא מפני שלא היה יכול להפר אלא ודאי משמע דכל שתיקה מקיימת: מתיב רב אשי יודע אני שיש נדרים · שנדרים שנדרה אשתי הוו נדרים: אבל איני יודע שיש מפירין · ביום ששמעתי לא הייתי יודע שהבעל יכול להפר נדרי אשתו כלל: יפר · בתוך אותו יום שלמד שהבעל יכול להפר דההוא יומא ה"ל לדידיה יום שמיעה אבל עד השתא לא דלא מיקרי יום שמיעה אלא כשיודע דיני ההפרה: אבל איני יודע שזה נדר · שזה מן הנדרים שהבעל מפר: ר"מ אומר לא יפר · אחר יום שמיעה דכיון שיודע הוא שהבעל מפר נדרי אשתו מקרי יום שמיעה: וחכמים אומרים יפר · דכיון שלא ידע הפרת נדר זה לא מיקרי יום שמיעה ואם איתא דשותק ע"מ למיקט מפר אמאי אומר ר"מ לא יפר דהא איהו לא שתק אלא משום שלא היה יודע שיהא יכול להפר וליהוי כשותק ע"מ למיקט וע"כ לא פליגי רבנן עליה דר"מ אלא משום דסבירא להו דלא הויא שמיעה אבל אי הויא שמיעה מודו ליה דלא יפר אלא ודאי משמע דשותק ע"מ למיקט לא מצי מפר הלכך נקטינן דשותק ע"מ למיקט כשתם ולא מצי מפר אלא ביום שמיעה בלבד ושותק על מנת לקיים לאלתר שוב אינו יכול להפר ואפילו בו ביום:

הדרן עלך נערה המאורסה

ואלו נדרים שהוא מפר· שהבעל מפר וכן האב מפר לבתו: שיש בהן ענוי נפש· מפרש בגמ' דה"ה דמפר נמי דברים שבינו לבינה אלא דנקט הכי לפי שהוא(סובר) מפר אותן לגמרי בין לעצמו בין לאחרים מה שאין כן בדברים שבינו לבינה שאין מפר לאחרים אלא לעצמו: אם ארחץ אם לא ארחץ· בגמ' מפרש היכי קאמרה: אם אתקשט אם לא אתקשט· קשוט הפנים כגון כחול ופקוס דבהא הוא דסבירא להו לרבנן דמפר משום נדרי ענוי נפש אבל קשוט של מטה אפי' רבנן מודו לרבי יוסי דאין אלו נדרי ענוי נפש אלא דברים שבינו לבינה והכי נמי מוכח בגמ' דבקשוט הפנים אמרי' דקאמר דכוותיה דקתני שלא אתקשט בנפשו לכלוך הוא ואמר נמי מתקשטת ליה דכחול ופקוס דברים שבינו לבינה הוי רבי יוסי כלומר דאילו לרבנן נדרי ענוי נפש הוו והיינו מתני' אבל קשוט שלמטה מדברים שבינו לבינה הוי והכי איתא בהדיא בפ' המדיר(כתובות עא:)גבי בעניות שלא נתן קצבה: אמר

פי' הרא"ש

ואלו נדרים שהוא מפר· אב או בעל: שיש בהן ענוי נפש· דכתיב כל נדר וכל שבועת איסר לענות נפש אישה יקימנו ואישה יפרנו ואת הדין לאב כדדרשינן בספרי בין איש לאשתו בין אב לבתו מקיש אב לבעל מה בעל אינו מפר אלא נדרי ענוי נפש אף אב אינו מפר אלא נדרי ענוי נפש: אם ארחץ אם לא ארחץ· בגמ' מפרש היכי קאמרה: אם

תוספות

ואלו נדרים שהוא מיפר· בין אב בין בעל: שיש בהן ענוי נפש· (כדקתני) כדכתיב וכל שבועת איסר לענות נפש: אם ארחץ אם לא ארחץ· מפרש בגמ' מאי קאמר:

עין משפט נר מצוה

ע א מיי' פי"ב מהלכות נדרים הל' יח סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רלד סעיף כח:

עא ב ג מיי' שם פי"ג הל' יט סמג שם טוש"ע שם סעי' לח וסעיף מח:

[ג] מיי' שם הל' כ טוש"ע שם סעיף מט:

עב ד מיי' שם פי"ב הל' יח סמג שם טוש"ע שם סעיף כח:

א ה מיי' פי"ב מהל' נדרים הל' א סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רלד סעיף נה:

ב ו מיי' שם הלכה ה טוש"ע שם סעיף נח:

הגהות הב"ח (א) גמ' א"ר יוחנן נ"ב עי' לעיל דף סט: (ב) רש"י ד"ה כשהוא אומר וכו' לה הרי בשותק: (ג) ד"ה קראי יתירי וכו' דבשותק ע"מ למיקט נמי קאמר קרא אלמא בשותק ע"מ למיקט אינו מיפר:

גליון הש"ס גמ' קיים בלבו קיים · עיין לקמן דף פו ע"ב בהר"ן ד"ה למימרא: בהר"ן ד"ה הפר כו' ומינה דכל שקיים בלבו יק"ל הא קיי"ל דאף דדברים שבלב לא הוו דברים מ"מ היכא דמוכח וגלוי לכל הוי דברים כההיא דמברחת וכדומה א"כ מה ראיה דבשתק כל יום השמיעה דאנו דנין דמוכח שהוא רוצה בקיומו של נדר וגלוי לנו כוונתו מש"ה הוי קיום אבל בקיים בלבו שאינו גלוי לכל הוי ככל דברים שבלב דלא מהני ולע"ג: בהר"ן ד"ה נשאלין באותו יום שמיעה · וכ"כ תוס' כתובות דף עא ע"ב ד"ה אבל הכא:

ג א מיי' פי"ג מהל' נדרים הל' ז סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רלד סעיף ס :

ד ב ג מיי' שם הל' כ ג טוש"ע שם סעי' נס :

תורה אור

אמר רבי יוסי אין אלו נדרי עניי נפש ואלו הן נדרי עניי נפש [א]אמרה קונם פירות העולם עלי הרי זה יכול להפר פירות מדינה זו עלי יביא לה ממדינה אחרת פירות חנווני זה עלי אינו יכול להפר ואם לא היתה פרנסתו אלא ממנו הרי זה יפר דברי רבי יוסי :

גמ' נדרי עניי נפש הוא דמפר שאין בהן עניי נפש אינו מפר והא תניא °בין איש לאשתו בין אב לבתו מלמד שהבעל מפר נדרים שבינו לבינה [ב]אמרי הלין והלין מפר מיהו עניי נפש מפר לעולם אבל אין בהן עניי נפש כדאיתה תחותיה הויא הפרה מכי מגרש לה חייל עלה נדרה בדברים שבינו לבינה שאין בהן עניי נפש אבל יש בהן עניי נפש לא חייל עליה נדרה ודברים שאין בהן עניי נפש כי מגרש לה חיילא עלה והא תנן *ר' יוחנן בן נורי אומר יפר שמא יגרשנה ותהא אסורה לו אלמא כי מגרש לה ומפר לה מעיקרא הויא הפרה אמרי הלין והלין הויא הפרה [ג]אלא נדרי עניי נפש מפר בין לעצמו ובין לאחרים אין בהן עניי נפש לעצמו מפר לאחרים אינו מפר והכי קתני אלו נדרים שהוא מפר בין לעצמו ובין לאחרים נדרים שיש בהן עניי נפש: אם ארחץ : היכי קאמר אילימא דאמרה קונם פירות עולם עלי אם ארחץ למה לה הפרה לא תרחץ ולא ליתסרן פירות עולם (א) אלו עלה ועוד בהא לימא ר' יוסי אין אלו נדרי עניי נפש דלמא רחצה ואיתסרו פירות עולם עלה ואלא

במדבר ל

רש"י

אמר רבי יוסי וכו' · ובגמרא מפרש דאין עינוי נפש אלא כגון קונם שלא אוכל בשר ושלא אשתה יין וכדגרסינן במסכת כתובות בפרק המדיר לרבי יוסי ולרבנן דברים שאין בהן עינוי נפש כגון שנדרה שלא לאטול עמו בקערה דהיינו דברים שבינו לבינה בגמרא מפרש היאך מפירן בעל : פירות מדינה זו עלי · בקונם מפורש בברייתא דרבי חייא אם יש לו חלק בהן זהו עינוי נפש אין לו חלק בהן אין אלו עינוי נפש ויביא לה ממדינה אחרת: ואם לא היתה פרנסתו · של בעל אלא הימנו שהחנווני הזה מעלה לו מזונות הרי זה יפר דברי ר' יוסי דהיינו עינוי נפש: גמ' מדקתני ואלו נדרים שמפר וקמפרש בהו עינוי נפש מכלל דשאין עינוי נפש כגון דברים שבינו לבינה אינו מיפר : והתניא · בספרי בין איש לאשתו בין אב לבתו בנעוריה מה ת"ל אם לנדרים שיש בהן עינוי נפש הרי כבר נאמר לענות נפש אלא מלמד שהבעל מפר בנדרים שבינו לבינה : אמרי · הני והני בין נדרי עינוי נפש בין שבינו לבינה מפר : מיהו נדרי עינוי נפש מפר לעולם · אפילו לאחר שתצא מתחתיו שתתגרש או תתאלמן וה"ק מתני' אלו נדרים שהוא מפר לעולם : (ב)כי מגרש לה או תתאלמן · דנפקא מרשותיה : חייל עלה · בנדרים שבינו לבינה אבל יש בהן נו'הש"ס הוא דקא פסיט למילתא : ומי מצית אמרת דברים שאין בהן עינוי נפש כי מגרש לה דחיילי עלה והתנן · במתני' קונם שאני עושה לפיך כל מה שאני עושה להנאת פיך יהא עלי כקרבן : ר' יוחנן בן נורי אומר יפר דשמא יגרשנה ותהא אסורה לו · דבמה שנדרה השתא אין בדבריה כלום דאינה יכול' לאסור עליו מה שתקנו לו חכמים ממנה אבל אם יגרשנה מיד חל הנדר ותהא אסורה לחזור לו שהיא מודרת הנאה ממנו והיינו דברים שבינו לבינה וקא"ר יוחנן בן נורי יפר אלמא דכי מפר והדר מגרש לה תו לא חייל עלה נדר: אמרי הלין והלין · בין יש בהן עינוי נפש ובין אין בהן עינוי נפש הויא להו הפרה לעולם אפי' לאחר שתתגרש אלא דנדרי עינוי נפש מופרין לעולם בין לעצמו בין לאחרים בין יגרשנה ויחזירנה בין תנשא לאחרים: לעצמו מפר·כשיגרשנה ויחזירנה אבל ניסת לאחרים חיילי עלה : וקא מהדר אליבא דרבנן היכי קתני דאמרה אם ארחץ: אילימא דאמרה קונם פירות וכו' למה לי הפרה·דכיון דלא אמרה קונם פירות עלי סתם אלא תליא נדרה (ג) בהנאה אמאי מני מפר והא אפשר דלא הוי עינוי נפש דלא תרחץ ולא תתסר בפירות והשתא לא ס"ל דרחיצה עצמה הוי עינוי נפש: ועוד· אי דקאמרה כה"ג בהא לימא ר' יוסי אין אלו נדרי עינוי נפש כלל והא ודאי נדרי עינוי נפש הן : אלא

לקמן פה

ר"ן

אמר רבי יוסי אין אלו נדרי עניי נפש · מפרש בגמ' דלר' יוסי נדרי עינוי נפש הוא דלא הויין אבל דברים שבינו לבינה הויין : ואלו הן נדרי עינוי נפש · מסקנא דמילתיה דרבי יוסי היא : יביא לה ממדינה אחרת · דכיון דמותרת לאכול מפירות מדינה אחרת אין זה עינוי נפש : ואם לא היתה פרנסתו אלא ממנו · שחנווני זה מקיפו ולא ימצא אחר שיהא מקיפו ופעמים שאין לו מעות ונמצאת היא מתענה הלכך יפר ומסתברא דלר' יוסי נמי בנדרה מפירות מדינה שהיא דרה בה יפר דלא גרעה מדינתה מחנווני המקיפו וכי קתני יביא לה ממדינה אחרת בשלא נדרה מפירות מדינתה : דברי רבי יוסי · בגמרא מפרש למה לי כיון דברים מילתיה תנא אמר ר' יוסי : גמ' כי מגרש לה חיילי · ומתסרא בהו אע"פ שחזר ונשאה : והתנן רבי יוחנן בן נורי אומר יפר · מתניתין היא בהאי פרקא* וקתני רישא קונם שאני עושה על פיך אינו צריך להפר דהא משעבדא ליה ואלמוה רבנן לשיעבודיה דבעל שלא יפקיענו קונם ר' יוחנן בן נורי אומר יפר שאם לא יפר יחול הנדר כשיגרשנ' ותהא אסורה לחזור לו שמא יהנה ממנה ומש"ה יפר אלמא כי מפר לה מעיקרא אפי' בתר גירושין לא חייל נדרה ואע"ג דמעשה ידיה מדברים שבינו לבינה הוא : בין לעצמו · מהניא הפרה דיליה בין שהיא ראויה לעצמו של מפר : בין לאחרים · אפילו גרשה ונשאת לאחר : אבל אין בהם עינוי נפש אלא דברי' שבינו לבינה לעצמו מפר לאחרי' אינו מפר · דכיון שנשאת לאחר בטלה לה הפרה דיליה וחייל נדרה והכי קתני ואלו נדרים שהוא מפר בין לעצמו בין לאחרים דכיון דתני מפר סתמא הפרה עולמית משמע: היכי קאמרה · דלשון קונם לא שייך אם : אילימא דאמרה קונם פירות עולם עלי אם ארחץ למה לה הפרה לא תרחץ ולא ליתסרון פירות עולם עלה · דמדלא תני כגון שנדרה ברחיצה עצמה אלמא ברחיצה ליכא עינוי וכיון דליכא עינוי למה לה הפרה ומדאמרינן האי לישנא דלמה לה הפרה ואמרי' נמי לא תרחץ ולא ליתסרון פירות עולם עלה משמע דכל אימת דלא רחצה לא מתסרי עלה פירות ולא חיישינן שמא תרחץ ואיכא למידק דהא אמר רב יהודה לעיל פרק ואלו מותרין (דף יד:) קונם עיני בשינה היום אם אישן למחר אל יישן היום חיישינן שמא יישן למחר דבתנאיה לא מזדהר וה"נ אית לן למיחש דלמא רחצה ותתסר מהשתא בפירי לאו קושיא היא דהי אמרה בהדיא קונם פירות עולם עלי מהיום אם ארחץ ה"נ אבל כיון שתלתה נדרה בהם אין במשמע שתחול נדרה אלא לאחר שתעבור על תנאה : ועוד בהא לימא רבי יוסי אין אלו נדרי עינוי נפש דלמא רחצה ואתסרו פירות עולם עלה · לאו דינא דר' יוסי קא קשיא ליה דהיכי נקשי לרבי יוסי אמאי לא יפר דלמא רחצה דהא איפכא אקשינן לתנא קמא לא תרחץ ולא לתסרון פירות עולם עלה אלא לישנא קשיא ליה דקאמר אין אלו נדרי עינוי נפש דמשמע דלא פליג אמאי דחייש ת"ק דלמא רחצה אלא דקאמר דאפי' הכי אין אלו נדרי עינוי נפש והא ודאי קשיא דכיון דקמודה דלמא רחצה אעיקר נדרה הא אית בה עינוי נפש ואם איתא דלא מודה ליה דלמא רחצה הוה לן למימר אין יכול להפר משום נדרי עינוי נפש : ואלא

לקמן פה:

תוספות

ואמר] ר' יוסי אין אלו נדרי עינוי נפש · בגמרא מפרש: מלמד שהבעל מפר דברים שבינו לבינה· אם נדרה שלא לשמשו : מפר לעולם · גם כי שתגרש [וה"ק] אלו נדרים שהוא מפר [לה] הפרת עולם נדרים שיש בהן עינוי נפש : ר' יוחנן בן נורי אומר · מתני' היא בהאי פירקא (דף פה:) שנודרת קונם שאני עושה לפיך יפר שאם לא יפר שמא יגרשנה ותהא אסורה להחזיר שיחול הנדר דבל כמה שהיא תחתיו לא אלמוה לשעבוד דבעל אלמא כי מפר לה מעיקרא הוית הפרה אחר הגירושין : אלא נדרי עינוי נפש מפר בין לעצמו · שהיא תחתיו בין לאחרים אחר שתתגרש ותנשא לאחרים אבל דברים שבינו לבינה לעצמו מפר לאחרים אינו מפר כלומר כל מה דשייך לעצמו הוי הפרתו הפרה בין כשהיא תחתיו ובין [illegible]

דהשתא לא מצי אסרה עליה דבעל מעשה ידיה משום דמשעבדא ליה : שמא יגרשנה · ופקע שעבודיה ויחול הנדר ולא יוכל להחזירה הלכך מפר לה ומיקרי שפיר דברים שבינו לבינה כיון דאשתו היא השתא וכשיחזירנה יהיו דברים שבינו לבינה אלמא כי מפר לה השתא הוי הפרה לעולם : אלא נדרי עינוי נפש מפר בין לעצמו בין לאחרים · בין לעצמו כל זמן שהיא תחתיו בין לאחרים אם תגרש ותנשא לאחר : אין בהן [illegible]

פי' הרא"ש

אם לא היתה פרנסתו אלא ממנו · שהוא מאמינו עד שירויח ויפרע לו : גמ' מלמד שהבעל מפר דברים שבינו לבינה · וה"ה נמי אב והאי דנקט בעל משום דגבי בעל כתיב לענות נפש ומהכא קא מרבה אף דברים שבינו לבינה כגון שנדרה שלא לשמשו או שאר דברים שגורמים איבה בינו לבינה : כי מגרש לה חייל עלה נדרא · דהכי משמע ליה השתא לישנא דקרא בין איש לאשתו דוקא כל זמן שהיא אשתו : רבי יוחנן אמר יפר· אע"ג [illegible]

הגהות הב"ח (א) גמ' ולא ליתסרן פירות עולם עלה כצ"ל ותיבת אלו נמחק : (ב) רש"י ד"ה מכי מגרש לה וכו' חייל עלה נדרה בנדרי' כצ"ל והד"א : (ג) ד"ה אילימא וכו' תליא נדרה בהנאת רחיצה אמאי מני :

ה א ב מיי' פי"ב מהלכו' נדרים הל' ה סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רלד סעיף נט :

ואלא *דאמרה קונם הנאת רחיצה עלי לעולם אם ארחץ משום הכי מיפר לה דהיכי תעביד תרחץ מתסרא הנאת רחיצה עלה לא תרחץ אית לה ניוולא ורבי יוסי סבר אפשר דלא רחצה ולניוול לא חיישינן אי הכי ליתני הכי רבי יוסי אומר תנאי זה אין בו ענוי נפש אלא [ב]דאמרה הנאת רחיצה עלי לעולם אם ארחץ היום ורבי יוסי סבר *ניוול דחד יומא לא שמיה ניוול

שנית

רש"י

(א)אלא דאמרה קונם הנאת רחילה עלי אם ארחץ · פעם אחת שיאסרו לה לעולם כל הנאת רחילה כגון כיחול ופירכוס וסיכה שהן צרכי רחילה ואף רחילה עצמה : ואהכי מיפר דהיכי תעביד כו' · דקסברי רבנן דרחילה היינו ענוי נפש : ור"י סבר אפשר בלא רחילה ולניוול דרחילה לא חיישינן ואהכי קאמר דאין אלו נדרי ענוי נפש : אי הכי · הואיל דאוקמת (ב) נדרה ברחילה לרבי יוסי דלא חיים לניוול דרחילה דליכא ענוי נפש : ליתני הכי ר' יוסי אומר תנאי זה אין בו ענוי נפש · דהא כל הנדר הזה אינו אלא על תנאי (ג)בתנאי שעוברת עוברת על הנדר דאי אפשר בשום ענין להיות בו ענוי נפש (הואיל) דניוול הוא לה ולא הוי ענוי נפש לר' יוסי ואמאי קנסיב לה בלשון ענוי נפש דקאמר אין אלו נדרי ענוי נפש מכלל דר' יוסי סבר איכא ענוי נפש בהאי נדרא במקצת : אלא · לעולם לרבי יוסי רחילה נמי הויא ענוי נפש ומתניתין דהכא (ד) בהאי עסקינן כגון דאמרה אם ארחץ היום דהיינו טעמא דרבי יוסי דאמר אין אלו נדרי ענוי נפש דאפשר דלא אתיא לידי ענוי נפש דלא רחצה היום ולא מיתסרא הנאת רחילה עלה וליכא אלא ניוול דיומיה דמכאן ואילך רחצה כל אימת דבעיא והשתא ליכא למיפרך לר' יוסי ליתני תנאי זה דקאמר לר' יוסי ניוול רחילה לזמן מרובה הוי נדרי ענוי נפש ולהכי קתני בלשון הנדר והיינו טעמא דלא פריך הכא כדפרכינן לעיל לר' יוסי דלמא רחצה היום ומיתסרא הנאת רחילה עלה דר' יוסי חיים לניוול מרובה משום דהתם לא אמרה אלא אם ארחץ סתם ואיכא למיחש דדלמא רחצה אבל הכא דאמרה היום ותו לא ליכא למיחש לדלמא רחצה באותו היום והוא הדין דאפשר לאוקמה נמי דאמרה הכי בתירוץ זה קונם פירות עולם עלי אם ארחץ היום אלא משום דשבקה להיא ואיירי בהנאת רחילה מוקים זה נמי בהנאת רחילה :

[עי' תוספות כתובות עא: ד"ה ר' יוסי]

שנית

ר"ן

ואלא דאמרה הנאת רחילה עלי לעולם אם ארחץ · וכיון דקאמרה הכי רחילה ראשונה שריא לה אבל מההיא רחילה ואילך מתסרא ברחילה לעולם : לא תרחץ אית לה ניוול · דס"ל השתא דברחילה איכא ענוי נפש וכי תימא אי הכי אמאי נקט הכא דתליא נדרה באם ליתני קונם רחילה עלי איכא למימר דרבותא אשמעינן לתנא קמא דאע"ג דרחילה קמייתא שריא לה אפילו הכי יפר מהשתא : ורבי יוסי סבר אפשר דלא רחצה ולניוול לא חיישינן · דס"ל לרבי יוסי דברחילה לעולם ליכא עינוי נפש והקשה הרב ר' יונה דמשמע ודאי דסוגיין אתיא דלא כרבי נתן דס"ל דאין הבעל מפר אלא א"כ חל הנדר אלא כרבנן דפליגי בשילהי פירקין בנטולה אני מן היהודים אם משמשתו דרבי נתן אמר לא יפר וחכ"א יפר דאי כר' נתן התם נמי נימא היכי תעביד תשמש מתסרא הנאת תשמיש עלה לא תשמש הוו להו דברים שבינו לבינה כדאמרינן הכא אלא ודאי סוגיין דהכא דלא כר' נתן וכיון שכן מאי קמקשה בריש סוגיין למה לה הפרה לא תרחוץ ולא ליתסרו פירות עולם עלה דהא לרבנן מפר אע"פ שלא חל הנדר וי"ל דאין הכי נמי דתנא דמתניתין כרבנן ס"ל אלא מיהו כי אמרי רבנן דמפר אע"פ שלא חל הנדר ה"מ היכא שאי אפשר לה להגלל אפי' כי מזדהרא בתנאה מעינוי נפש או מדברים שבינו לבינה כגון נטולה אני מן היהודים אם משמשתו שאינה יכולה ליגלל מדברים שבינו לבינה אי נמי כגון שתלתה תנאה בדבר שהיא עשויה לעבור עליו כגון שאני נהנית לך אם עושה אני על פי אבא או ע"פ אביך דטריחא לה מילתא להזהר שלא לעשות על פיהם אבל היכא שתלתה נדרה בדבר שאינו לא מעינוי נפש ולא מדברים שבינו לבינה והוא דבר שאפשר לה לעמוד בו כרחילה דקס"ד בריש סוגיין דלית בה עינוי בכי האי גוונא אפי' לרבנן לא יפר ואי קשיא דהא תניא לקמן (פט·) אשת איש שאמרה הריני נזירה לכשאתגרש ר"ע אומר יפר משום דס"ל דבעל מיפר אע"פ שלא חל הנדר ואמאי הא התם אכתי לית לה לא צער עינוי נפש ולית בה נמי משום דברים שבינו לבינה לאו קושיא היא דהתם לאו בדידה קאי להגלל מעינוי נפש דדלמא מגרש לה בעלה אבל היכא דתליא נדרה ברחילה לפום מאי דקס"ד בריש סוגיין דרחילה לית בה עינוי נפש בדידה קאי : אי הכי ליתני הכי ר' יוסי אומר תנאי זה אין בו משום עינוי נפש · פי' הרב ר' יונה דהשתא דתנא אין אלו נדרי עינוי נפש משמע דמשום שאין הנדר עינוי נפש לא יפר אבל אי נדרה מידי דאית ביה עינוי נפש יפר וליתא דכיון דבתנאה ליכא עינוי נפש אפי' נדרה בפירות עולם לא יפר וכדאמרינן בריש סוגיין למה לה הפרה לא תרחץ ולא ליתסרו פירות עולם עלה : אלא דאמרה הנאת רחילה עלי לעולם אם ארחץ היום · דלתנא קמא ניוול דחד יומא שמיה ניוול ומש"ה יפר דהיכי תעביד וכדכתיבנא לעיל : ור' יוסי סבר ניוול דחד יומא לא שמיה ניוול · הילכך לא יפר דמאי מוקמא נפשה חד יומא ברחילה ותו לא מתסרא בה וליכא לאקשויי הכא כדמקשינן לעיל אי הכי ליתני ר' יוסי אומר תנאי זה אין בו עינוי נפש משום דאי הוה תני הכי הוה משמע עינוי נפש הוא דלא הוי אבל דברים שבינו לבינה הוי דהאי לישנא הכי משמע כדמוכח לקמן בהדיא וניוול דחד יומא לר' יוסי אפילו מדברים שבינו לבינה לא הוי כך פי' הרב ר' יונה ז"ל וכ"ת אכתי קשיא דכיון דר' יוסי לא פליג אלא אניוול דחד יומא אבל ניוול דלעולם מודי ביה דהוי עינוי נפש היכי א"ר יוסי אין אלו נדרי עינוי נפש דהא בעיקר הנדר עינוי נפש יש בו וכדמקשינן בריש שמעתין תירץ הרב ר' אליעזר דליתא דר' יוסי אגרחילה דלעולם נמי פליג והכי קאמרינן ר' יוסי סבר ניוול דחד יומא לא שמיה ניוול ולא חש תנא לאשמועי' בהדיא מידי אלא גדולה מזו קאמר שאין אלו נדרי עינוי נפש כלומר דרחילה גופה לית בה עינוי נפש כלל ולפירוש של הרב ר' יונה ז"ל אתי ליה שפיר טפי דבניוול דחד יומא פליג דאפילו משום דברים שבינו לבינה לית ביה וברחילה דלעולם פליג דאין אלו נדרי עינוי נפש מיהו דברים שבינו לבינה הוויין ומכללא משמע דכיון דאפילו ברחילה דלעולם ליכא עינוי נפש ממילא דחד יומא אפילו דברים שבינו לבינה נמי לא הוי זה נ"ל וסוגיין לקמן נמי מוכחא דלר' יוסי אפילו ברחילה דלעולם נמי ליכא עינוי דמקשינן דר' יוסי אדר' יוסי מדקאמר דכביסתם קודמת אלמא דס"ל דרבי יוסי במתניתין אכולה רחילה פליג דליכא עינוי דאי לא מאי קושיא :

שנית

תוספות

אלא דאמרה הנאת רחילה עלי לעולם אם ארחץ · פעם אחת דפעם ראשונה יכולה לרחוץ בהיתר : מיתסרא רחילה עלה · ועינוי נפש הוא דמהשתא סבר דרחילה הוי ענוי נפש דמתחילה נמי דקאמר לא תרחץ מפרש' למתניתין דתלה רחילה בפירות דאי לאו הכי לא הוי ענוי :

פי' הרא"ש

אלא דאמרה הנאת רחילה עלי לעולם אם ארחץ · וס"ל השתא דרחילה הוי ענוי ופעם אחת יכולה לרחוץ בהיתר ומאז והלאה תאסר ברחילה לעולם הלכך מפר לה כדאמר לרבנן דאמרי לקמן דבעל מפר אע"פ שלא חל הנדר ולר' נתן דאמר אינו מפר עד שיחול הנדר תרחץ ותאסר ואח"כ יפיל לה ור' יוסי סבר אפשר דלא רחצה ולניוול לא חייש דמניעת רחילה לא הוי ענוי נפש : אי הכי ליתני ר' יוסי אומר תנאי זה אין בו ענוי נפש · דהוה משמע הא לרבנן איכא ענוי נפש בתנאה ומש"ה מפר ומדלא תני הכי משמע דלרבנן אפי' ליכא ענוי נפש בתנאי כיון דבנדר איכא ענוי נפש תלי מפר וקאמר ליה ר' יוסי בנדר נמי ליכא ענוי נפש דרחילה לא חשיב ענוי *(ולמאי דמסקינן לעיל דמפר לא איכא ענוי נפש בתנאה אין מקיימינן ליה) והוה ליה למיתני תנאי זה אין בו ענוי נפש דמשמע דלרבנן כיון שיש בתנאי ענוי נפש מפר כי היכי דלא תטעי אליבא דרבנן למימר דאפי' ליכא בתנאי ענוי נפש כיון דבנדר איכא ענוי נפש תלי מפר והא לא שמעינהו דאמרי הכי הלכך הוי ליה למיתני תנאי זה כו' דמשמע מינה דלא תלי מפר אליבא דרבנן אלא היכא דאיכא בתנאה ענוי נפש : אלא דאמרה הנאת רחילה עלי [לעולם] אם ארחץ היום · דהשתא בתנאי דהיינו רחילת היום ליכא ענוי נפש אלא ניוול דקרו לה מנוולתא כדאמרינן בפרק המדיר (כתובות עא:) כגון דתלינהו לקישוטיה בהטמה דאמרה הנאת תשמישך עלי אם אתקשט ופריך לא תתקשט ולא תאסר ומשני א"כ קרו לה מנוולתא אלמא לר' יוסי אע"ג דקישוט לא הוי דברים שבינו לבינה אליבא דרב היכא דתלינהו לתשמיש בקישוט כיון דמניעת קישוט הוי ניוול תלי מפר ה"נ לרבנן כיון דתלינהו לרחילת עולם דהוי ענוי ברחילת היום דהוי ניוול תלי מפר ור' יוסי סבר ניוול דחד יומא לא תלי מיפר · ואי אפשר לומר כן דהא בפרק המדיר תוכח מהכא דלר' יוסי לא חביבא רחילת עולם ענוי ועוד דאכתי ליקשי ליה כדאקשי מעיקרא [illegible] ר' יוסי אין אלו נדרי ענוי נפש הא יכול נבא לידי ענוי נפש אם תרחץ ועוד דלקמן קאמר דשבועה שלא ארחץ לעולם לא הוי ענוי נפש לרבי יוסי ואין לפרש דלקמן קאמר שבועה שלא ארחץ היום דא"כ לרבנן [illegible] היום ענוי נפש והדרא קושיא לדוכתה ליתני ר' יוסי אומר תנאי זה אין בו ענוי נפש כי היכי דלא תטעי במילתיה דרבנן ועוד מדפריך לקמן דר' יוסי אדר' יוסי אלמא דר' יוסי סבר דאפילו ברחילת עולם ליכא [illegible] ור' יוסי סבר לא שמיה ניוול דחד יומא [illegible] והרב ר' אליעזר מיישב גירסת הספרים ור' יוסי לא מיבעיא ניוול דחד יומא דלא הוי ניוול אלא אפי' אמרה אם תרחץ היום תאסר לעולם נדר זה אין בו ענוי נפש ולהכי לא קאמר תנאי זה אין בו ענוי נפש : *אם לא ארחץ היכי דמי · בא"ה לשון אמרה שחל עלה איסור רחילה :

לא תרחוץ אית לה ניוול · כלומר ענוי נפש הוא ור' יוסי סבר אפשר דלא רחילה כלל גם אם רחצה פעם אחת ומיתסרא (בכלל)[בכל] רחילה לניוול כהאי לא חייש דרחילה לא הוי ענוי: ולתני הכי רבי יוסי אומר תנאי זה אינו ענוי נפש· כיון שיש ענוי נפש בקיום התנאי שגם קודם שעברה התנאי היא נמנעת מרחילה כדי שלא יחול עליה איסור רחילה הלכך היה לו להזכיר התנאי [ולא הנדר] או לא היה לו לומר רק ר' יוסי אומר לא יפר : אלא דאמרה הנאת רחילה עלי לעולם אם ארחץ היום · דלרבנן גם מניעה מלרחוץ היום ענוי הוא ומיפר : ור' יוסי ניוול דחד יומא לא שמיה ניוול · משמע דמניעות יום א' הוא דלא הוי עינוי אבל במניעת [עולם] הוי עינוי ולא יתכן דבפרק המדיר מוכח מיניה דלר' יוסי אמרי' רחילה אין בה עינוי ותו דלקמן פריך ממילתא דהכא דר' יוסי אמילתא דלקמן [גוף כולו] לכ"ע דאיכא צער ומאי פריך האמרת רבי יוסי לא אמר אלא ברחילת יום אחד ואית דגרסי ורבי יוסי לניוול לא חייש [כלל אפילו היכא] דמיתסרא לעולם ברחילה לא הוי ניוול דקים ליה להש"ס דברחילה ליכא עינוי לרבי יוסי כלל מדקאמר אין אלו נדרי עינוי נפש משמע שאפי' תעבור בתנאי אין עינוי נפש בנדר זה כלל והרב ר"א ממיץ גרס ורבי יוסי ניוול דיומיה לא שמיה ניוול · כלומר לא חש התנא להזכיר ניוול דיומיה לכך לא אמר אין בתנאי ענוי נפש שאין זה חידוש דדבר פשוט הוא אלא גדולה מזאת השמיענו אין נדר יכול להיות של ענוי נפש :

שנית

*) נ"א ואנן מסקינן לעיל היכא דליכא עינוי נפש בתנאי אין מיפר לה · **) שייך לע"ב

נמי

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה ואלא דאמרה וד"ה ואהכי קד"א : (ב) ד"ה אי הכי וכו' דנדרה ברחילה ולר' יוסי וכו' לניוול אדרחילה ליכא עינוי נפש : (ג) ד"ה ליתני וכו' ובתנאי שעוברת עוברת על הנדר ודאי אפשר וכו' [illegible]

ו א מיי' פי"ב מהל' נדרים הל' ה סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סי' רלד סעיף נט:

ז ב מיי' פ"א מהלכות שביתת עשור הל' ה:

תורה אור

שנית אם ארחץ אם לא ארחץ היכי דמי אלימא דאמרה תיתסר הנאת רחיצה לעולם עלי אם לא ארחץ היום למה לה הפרה תתסחי אמר רב יהודה דאמרה הנאת רחיצה עלי לעולם אם לא ארחץ במי משרה דכוותיה דקתני אם לא אתקשט אם לא אתקשט בנפט לכלוך הוא אמר [רב יהודה] *דאמרה הנאת רחיצה לעולם עלי אם ארחץ היום ושבועה שלא ארחץ הנאת קישוט עלי לעולם אם אתקשט היום ושבועה שלא אתקשט א"ל רבינא לרב אשי האי אלו נדרים ושבועות מיבעי ליה למיתני א"ל תני אלו נדרים ושבועות ואיבעית אימא שבועות נמי היינו נדרים דתנן *בנדרי רשעים נדר בנזיר ובקרבן ובשבועה ואמרו רבנן רחיצה אית בה ענוי נפש כי לא רחצה ורמינהי *[ג]אע"פ שאסור בכולן אין ענוש כרת אלא באוכל ושותה ועושה מלאכה בלבד ואי אמרת כי לא רחצה איכא ענוי ביום הכיפורים כי רחץ ליחייב כרת אמר רבא (א) מענינא דקרא גבי יום הכיפורים דכתיב °תענו את נפשותיכם [ויקרא טז] מילתא דידע עינויא השתא רחיצה לא ידע עינויא השתא גבי נדרים דכתיב °כל נדר [במדבר ל] וכל שבועת אסר לענות נפש מילתא דאתיא ליה לידי ענוי וכי לא רחצה אתיא לידי ענוי ורמי דרבי יוסי אדר' יוסי *מעיין של בני העיר חייהן וחיי אחרים חייהן קודמין לחיי אחרים בהמתם [ובהמת אחרים בהמתם] קודמת לבהמת אחרים כביסתן וכביסת אחרים כביסתן קודמת לכביסת אחרים חיי אחרים וכביסתן חיי אחרים קודמין לכביסתן רבי יוסי אומר כביסתן קודמת לחיי אחרים השתא כביסה אמר רבי יוסי יש בה צער גוף

רש"י

שנית אם ארחץ. (ג) זה דהוי ענוי נפש לרבי יוסי כדאית ליה ולרבנן כדאית להו: אם לא ארחץ דקתני היכי דמי (אלימא) דאמרה תיתסר הנאת רחיצה עלי לעולם אם לא ארחץ במי משרה · תרחץ איכא ניוול ואע"ג דרחצה מיהו משום דאין המים יפים ויש להן ריח רע הויא ניוול ור' יוסי סבר תרחץ ואין בכך כלום דבההיא יומא לא שמיה ניוול: דכוותיה גבי קישוט · דקתני סיפא אם לא אתקשט דאמרה תיתסר עלי הנאת קישוט כגון כיחול ופירכום אם לא אתקשט בנפט לכלוך הוא שהנפט מסריח: לעולם · כדאמר מעיקר' דאסרה הנאת רחיצה עלה לעולם ומתני' הכא קתני דהכי אמרה אם ארחץ (ג) [ושבועה שלא] ארחץ דאיתסר עלה רחיצה לגמרי אפי' בזימנא חדא ואי נמי דאמרה הנאת קישוט עלי לעולם כגון קישוט דבגדי לבעונין וקישוט בשמים אם אתקשט אפילו פעם אחת ושבועה שלא אתקשט כלל ורבי יוסי לטעמיה דלניוול לא חייש כלל וליכא ענוי נפש וליכא [לעיל פ:] למיפרך נמי כדפרכינן לעיל דליתני תנאי זה אין בו ענוי נפש דהכא ליכא [יומא עז.] תנאי כלל מדאתיא שבועה אבתריה ועקרה לה: אע"פ שאסור בכולן · בכל הני דאית בהו נד ענוי ברחיצה ובסיכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש המטה: אינו חייב עליהן כרת אלא על האוכל ועל השותה והעושה בו מלאכה · דלא חייבה תורה אלא בהני דכתיבי בהדיא (ד) גבי יום הכיפורים דכתיב תענו את נפשותיכם משמע שהנפש יודעת הענוי וזהו ענוי אכילה ושתיה דרגיל בהו וכיון דלא אכיל ההוא יומא ידיעה עינויה: רחיצה לא ידיעה עינויה · דלאו כל יומא רגיל למירחץ והשתא נמי כי לא רחיץ לא הוי ניכר הענוי: אבל גבי נדר [תוספתא ב"מ פי"א] דכתיב לענות נפש · משמע שעתיד לענות והיינו נמי רחיצה דאתיא לידי ענוי נפש ואהכי מיפר לה: מעיין של בני העיר · שמושך והולך לעיר אחרת ואין בו אלא כדי סיפוק שתייתן של בני אותה העיר הרשות בידן לסותמו שלא ילך לאותה עיר אחרת שלמטה הימנה לפי שהמים שלהן הם והמים ברשותן חייהן קודמין לחיי אחרים: ואם יש בה כדי חייהן של אלו ושל אלו ואין בה להסתפק ממה שנשאר מאותו מעיין אלא כדי בהמתן של בני אותה העיר: כביסתן וכביסת אחרים · אם יש בו כדי חייתן וכדי בהמתן של בני אותה העיר ואין במה שנשאר במעיין אלא כדי כביסת בגדיהן של בני העיר: חיי אחרים וכביסתן · שיש לבני העיר ולבהמתן להשקות ממעין אחד ואין כביסה להם אלא זה ואף חיי אחרים תלויין בו ואין בו אלא כדי שיעור של אחד מהן: חיי אחרים קודמין לכביסתן · ויניחוס לבני אותה עיר אחרת לחייהן ואל יכבסו בו בגדיהן: השתא כביסה · דבגדים קאמר ר' יוסי דאית ביה צערא ולהכי כביסת קודמת: גוף טנופת מיבעיא · דאית ביה ענוי כשאינו רוחץ:

ר"ן

שנית אם ארחץ · וכדפרקינן הנאת רחיצה עלי לעולם אם ארחץ אם לא ארחץ היכי דמי מה תלתה בענין זה: אם לא ארחץ במימי משרה · מים ששורין בהן פשתן שהן סרוחין ביותר דהיכי תעביד תרחץ במי משרה איכא ענוי לא תרחץ מתסרא הנאת רחיצה עלה: דכוותיה דקתני אם לא אתקשט בנפט לכלוך הוא · שהוא מטונף ומסריח וליכא בעלמא קשיא ליה היכי קרא ליה קישוט דאדרבה לכלוך הוא: אלא דאמרה הנאת רחיצה עלי לעולם אם ארחץ ושבועה שלא ארחץ · והשתא לא צריכי לאוקמה באומרת אם ארחץ היום אלא באומרת אם ארחץ סתמא דלעולם משמע דת"ק סבר דיש בה ענוי נפש ורבי יוסי סבר דלית בה ענוי נפש וליכא למיפרך השתא כדפרכינן ליתני רבי יוסי אומר תנאי זה אין בו ענוי נפש דלא אפשר למיתני הכי דהא קתני ושבועה שלא ארחץ דלית ביה [תנאי] ולא שייך למימר תנאי זה ונראה בעיני דלהכי נקטינהו תנא להני תרי גווני לאשמועינן רבותא דרבנן ודרבי יוסי דרבנן דאף על פי שלא חל הנדר לגמרי מפר ומשום רבותא דרבנן נקט מילתיה בתנאי ומשום רבות' דרבי יוסי נקט שבועה שלא ארחץ בלא תנאי ואע"ג דחיילא מהשתא לא מצי מפר דברחיצה לרבי יוסי ליכא ענוי כלל: אין ענוש כרת אלא על האוכל והשותה · דכתיב כל הנפש אשר לא תעונה והאבדתי איזה ענוי שיש בו אבוד נפש הוי אומר זו אכילה ושתיה ועל העושה בו מלאכה דכתיב בה כרת: כי רחץ ליחייב כרת · דהא לא מעני נפשיה ובדין הוא דמצי לשנויי ליה דנהי דרחיצה מיקריא ענוי אין חייבין עליה כרת דהא בעינן ענוי נפש שיש בו אבוד נפש ובענוי רחיצה ליתא אלא דרבא פרקה אפי' אליבא דהנהו תנאי דלית להו הך דרשא כדאיתא פ' יום הכפורים: מילתא דידיעה עינויא השתא · דהיינו אכילה דבאותו יום מינכר עינויא ורחמנא לא קפיד ביום הכיפורים אלא בענוי דמינכר בההוא יומא: גבי נדרים דכתיב כל נדר וכל שבועת איסר לענות נפש מילתא דאתיא ביה לידי ענוי · דקרא הכי משמע דכיון שנדרה מביאתה לענות נפש מיפר: ורמי דרבי יוסי אדר' יוסי · אבל דרבנן אדרבנן לא קשיא דנהי דמניעת רחיצת הגוף הוי ענוי בבגדים ליכא צערא כולי האי ועוד דאפילו תמצא לומר דאיכא צערא בכביסה כברחיצה אפילו הכי מצו אמרי רבנן דחיי אחרים קודמין אבל דרבי יוסי אדרבי יוסי קשיא דאי כביסה לדידיה אית בה צערא כולי האי עד [שכביסתן] קודמין לחיי אחרים כל שכן דסבירא ליה דברחיצת הגוף איכא ענוי נפש זה נ"ל: מעיין של בני העיר · היוצא בעיר חייהן וחיי אחרים חייהן קודמין לחיי אחרים שאם אינו מספיק לשתיית כולן שתייתן קודמת דחייהן קודמין כדדרשינן בריש פרק איזהו נשך (ב"מ סב:) מדכתיב וחי אחיך עמך: בהמתן ובהמת אחרים בהמתן קודמת · אם אינו מספיק לבהמת כולן: כביסתן וכביסת אחרים · כביסת בגדיהן: חיי אחרים וכביסתן · בני עיר אחרת צריכין אותו לשתייתן ובני אותה העיר לכביסתן בלבד חיי אחרים קודמין בני עיר אחרת קודמין לשתייתן מפני שיש בהן חיי נפש מה שאין כן בכביסה: רבי יוסי אומר כביסתן של אותה העיר קודמת לשתייתן של בני עיר אחרת · דסבירא ליה לרבי יוסי דכיון דבמניעת כביסה איכא צערא טובא חיי נפש הוא: השתא כביסה אמר ר' יוסי יש בה צער · כי ממנע ליה ולא כיבס:

תוספות

שנית אם ארחץ אם לא ארחץ היכי דמי · פיתול עליה איסור [רחיצה] בנדר: אם לא ארחץ במי משרה · ולכך [יפה] שאם תרחץ איכא ניוול: דכוותי' שלא אתקשט בנפט לכלוך הוא · ואינו קרוי קישוט אלא אמר כגון תרתי קתני [illegible]

[illegible] לתרץ דאמר קונם שלא ארחץ דא"כ הייט כמו ריפא כי לא כהנה אפילו ביום אחד דהא [illegible]ן לה: ורמינהו אע"פ שאסור בכולן · בתשמיש המטה בנעילת הסנדל ברחיצה וסיכה [illegible] ענוש כרת אלא על האכילה דהוי ענוי והוי בכלל כל הנפש אשר לא תעונה [ונכרתה] [illegible] רחיצה הוי עינוי אכילה נמי לחייב ביה"כ ותימה דבפרק בתרא דיומא (דף פד:) פריך [illegible] כדי אומר תענו את נפשותיכם איזהו ענוי שיש בו [אבידת נפש] הוי אומר זה אכילה [illegible] נמי נהי דמיקריא ענוי אין חייבין עליה ועוד קשה לה"ל שמואל מאיזוהו מאי דמתיב [illegible]א מקרי רחיצה ענוי א"כ אמאי מיתסרא דהתם נפקא לן איסורא מהאי קרא דענוי [illegible] ענוי מן התורה והכא דענוי הוא אסמכתא בעלמא דאיכרי ענוי וכך הוא למסקנא [illegible]

כתיב תענו את נפשותיכם מילתא דידיע עינויא השתא · שניכר שעינוי בו ביום דהיינו מניעת [illegible] אבל מניעת רחיצה אין שענוי ניכר בו ביום: אבל גבי נדר כתיב לענות נפש: משמע [illegible] לידי ענוי נפש והיינו רחיצה: מעיין של בני העיר · כגון שתי עיירות שמספקות מ[illegible] העליונים לעכב את המים עד שישתו דכתיב ומי אחיך עמך חייך קודמין לחייו ואחר שי[illegible] יעכבו העליונים עד שישתו בהמתן וכל שכן עד שיכבסו בגדיהן: רבי יוסי אומר כבי[illegible] אחרים · אלמא חשיב אפי' לכביסה לנער ומשני דאין ודאי חשיב לכביסה כפי לנער מרחיצה [illegible] פרנוביתא דריפא · מי שאינו מסרק ראשו ומנקהו מכנים ולכלוך מביא לידי שגעון [illegible] כדאמרינן בפ"ק דבבא בתרא (ד' טז:) באלמלא שתים תניקות תנותא אחת [illegible]

פי' הרא"ש

במי משרה · ששורין בהן פשתן והם סרוחין [illegible]

הגהות הב"ח (א) גמ' [illegible] (ב) רש"י [illegible] (ג) [illegible] (ד) [illegible]

גוף כולו לא כל שכן אמרי אין כביסה אלימא לר' יוסי דאמר שמואל האי ערבוביתא דרישא מתיא לידי עוירא ערבוביתא דמאני מתיא לידי שעמומיתא ערבוביתא דגופא מתיא לידי שיחני וכיבי שלחו מתם הזהרו בערבוביתא הזהרו בחבורה הזהרו בבני עניים שמהן תצא תורה שנאמר °יזל מים *מדליו שמהן תצא תורה ומפני מה אין מצויין ת"ח לצאת ת"ח מבניהן אמר רב יוסף שלא יאמרו תורה ירושה היא להם רב *ששת בריה דרב אידי אומר כדי שלא יתגדרו על הצבור מר זוטרא אומר מפני שהן *מתגברין על הצבור רב אשי אומר משום דקרו לאינשי חמרי רבינא אומר שאין מברכין בתורה תחלה *דאמר רב יהודה אמר רב מאי דכתיב °מי האיש החכם ויבן את זאת דבר זה נשאל לחכמים ולנביאים (א) ולא פירשוהו עד שפירשו הקב"ה בעצמו דכתיב °ויאמר ה' על עזבם את תורתי וגו' היינו לא שמעו בקולי היינו לא הלכו בה אמר רב יהודה אמר רב (ב) שאין מברכין בתורה תחלה איסי בר יהודה לא אתא למתיבתא דר' יוסי תלתא יומי אשכחיה ורדימוס בר' יוסי א"ל מאי טעמא לא אתי מר לבי מדרשא דאבא הא תלתא יומין א"ל כי טעמיה דאבוך לא ידענא היכא איתאי א"ל לימא מר מאי קא"ל דלמא ידענא טעמיה א"ל הא דתניא ר' יוסי אומר כביסתן קודמין לחיי אחרים קרא מנלן א"ל דכתיב °ומגרשיהם יהיו לבהמתם וגו' מאי חייתם אילימא חיה והלא *חיה בכלל בהמה היא אלא מאי חייתם חיותא ממש פשיטא אלא לאו כביסה דהא איכא צערא דערבוביתא: א"ר יוסי אין אלו נדרי עינוי נפש: איבעיא להו לר' יוסי מהו שיפר משום דברים שבינו לבינה ת"ש א"ר יוסי אין אלו נדרי עינוי נפש אבל דברים שבינו לבינה הויין דלמא לדידהו קאמר להו לדידי אפי' דברים שבינו לבינה לא הויין לדידכו דאמריתו הויין נדרי עינוי נפש אודו לי דאין אלו נדרי עינוי נפש מאי *רב אדא בר אהבה אומר מפר רב הונא אומר אין מפר

שלא

[במדבר כד: יזל מים · ירמיה ט: מי האיש החכם · שם: ויאמר ה' · במדבר לה: ומגרשיהם]

רש"י

כביסת בגדים אלימא ליה לר' יוסי ·דאית ביה יותר מרחילה : דאמר שמואל האי ערבוביתא דרישא· עפרורית שמתכנס לאדם בראשו שאינו רוחץ: מתיא ליה לידי עוירא· מסמא את עיניו:ערבוביתא דמאני· שטשא בגדים שאינו רוחצן עד שחורין הרבה : לידי שעמומיתא · שגעון וזו שעמומיתא קשה מכולן : ערבוביתא דגופא · זוהמא הבאה על בשרו של אדם מחמת זיעה שאינו רוחץ : הזהרו בערבוביתא · בהנהו דפרשי' : ושלא תלמדו תורה אלא בחבורה · שאין אדם מתפלפל אלא מתוך לימוד חבירו : והזהרו בבני עניים · שלא יהו קלים בעיניכם ללמדם תורה : ומפני מה תלמידי חכמים אין מצויין כו' ·שאין הדבר מצוי:שלא יהו אומרים· בני אדם תורה ירושה היא להם ואין אנו זקוקין ללמוד תורה: שלא יתגדרו · שלא יתגדלו שלא ינהגו שררה כשיראו שהן ואבותם ובניהם תלמידי חכמים יתגדרו כמו הניחו לו אבותיו להתגדר בו (חולין דף ז'): מפני שהן מתגברין · דודאי כל מי שהוא ת"ח ובנו ת"ח ודאי מתגבר : דקרו לאינשי חמרי · שאין נוהגין להן כבוד ומבזין אותן מפני תורה שבהם : נצתה כמדבר מבלי יושב·(ג)ישיבה של ת"ח:נשאל לחכמים· דכתיב מי האיש החכם לנביאים ומלאכי השרת דכתיב ואשר דבר פי ה' אליו ויגידה: שאין מברכין· כשמסכימין לתלמוד תורה ותלמידי חכמים (ד) בני תלמידי חכמים מתוך שהן זהירין לעסוק בתורה ורגילין בה אינן זהירין לברך כשפותחין לא מקיימא ברכתא [כדאמרינן בברכת התורה*] נהיה אנחנו וצאצאינו מלומדי תורה:ורדימוס בר' יוסי · הייט ר' מנחם בר' יוסי דמיתקרי בנן של קדושים(פסחים קד·): טעמא לא ידענא · דאמר למילתיה שאיני יכול לעמוד על סוף דעתו : אמר ליה דכתיב·גבי לוים ולכל חייתם: אילימא חיה ממש· שמתפרנסת משם : והלא חיה בכלל בהמה · כדכתיב זאת החיה אשר תאכלו מכל הבהמה (ויקרא יא) והואיל דכתיב לבהמתם למה לי חייתם : [אלא לאו כביסה הוי] חיותם ממש דכביסת בגדיהן הייט חיותם דאי לא מכבסי בגדיהן איכא צערא דחיותם הייט נמי ערבוביתא דאמר לעיל : איבעיא להו לרבי יוסי · דאמר שלא ארחץ שלא אתקשט אינם נדרי עינוי נפש ומשום נדרי עינוי נפש אינו מיפר : מהו שיפר משום דברים שבינו לבינה · שיהו מופרין לעצמו כדאמרן לעיל אבל אין בהן עינוי נפש מפר לעצמו משום דדברים שבינו לבינה הייט קישוט כל הגוף בין קישוט תכשיטין בין קישוט דהעברת שער באותו מקום דקישוט כל הגוף משמע : לדידכו דאמריתו · דרחיצה הוי עינוי נפש (ה) כו' אלא דברים שבינו לבינה דהא לא נדרה אלא מאותו מקום : מאי · כלומר אהכי מיבעי לן אי מפר אי לא :

שלא

ר"ן

גוף כולו לית בה צער · רחילה דהויא בכוליה גופא לית בה צער אלא לאו ודאי רחילה לר' יוסי הויא ניוול : כביסה אלימא לר' יוסי · מרחילה: ערבוביתא דרישא · °כשאינו מסרק ראשו תמיד ומתוך כך איכא ערבוביתא ברישא : מתיא לידי עוירא · מביאו לידי סמוי עינים שזוהמת הראש מכהה מאור עיניו: דמאני מתיא לידי שעמומיתא· כשיש בבגדיו ערבובית של זוהמא שאינו מכבסן תמיד ולובשן כשהן מזוהמין מביאו לידי שעמום ותמהון לב : ערבוביתא דגופא· כשגופו מזוהם שאינו רוחץ תמיד מביאו לידי שיחנא וכיבי אבעבועות המלאיבות ולאו יש רפואות אבל שעמום קשה מכן אלמא כביסה אלימא מרחילה : הזהרו בערבוביתא · כלומר הזהרו בתכבוסת וברחילה: הזהרו בחבורה · ללמוד תורה בחבורה שהתלמידים מחדדים זה את זה ואת הרב : הזהרו בבני עניים · להשתדל ללמדם תורה שמהן תצא תורה שאין להם עסק אחר ועוד שדעתם שפלה עליהם: לצאת מבניהם ת"ח · שעל הרוב אינם בני תורה: ירושה היא להם·לא ילמדו תורה מאחר שהם סומכים שירושה היא להם : כדי שלא יתגדרו על הצבור · שאם לא היתה תורה פוסקת מהם יגיס דעתם : שאין מברכים בתורה תחלה· תחלת עסקם בכל יום דהיינו לעסוק בדברי תורה והערב נא ואשר בחר: דבר זה נשאל לחכמים וכו' ולא פרשוהו · מדכתי' ויאמר ה' על עזבם את תורתי מכלל דליכא דידע להדורי טעמא אלא קודשא בריך הוא בלחוד ומצאתי במגילת סתרים שלה"ר יונה ז"ל דקרא הכי דייק דעל שלא ברכו בתורה תחילה אבדה הארץ דאם איתא על עזבם את תורתי כפשטא משמע שעזבו את התורה ולא היו עוסקין בה כשנשאל לחכמים ולנביאים למה לא פרשוהו והלא דבר גלוי היה וקל לפרש אלא ודאי עוסקין היו בתורה תמיד ולפיכך היו חכמים ונביאים תמהים על מה אבדה הארץ עד שפרשו הקב"ה בעצמו שהוא יודע מעמקי הלב שלא היו מברכין בתורה תחלה כלומר שלא היתה התורה חשובה בעיניהם כ"כ שיהא ראוי לברך עליה שלא היו עוסקים בה לשמה ומתוך כך היו מזלזלין בברכתה והיינו לא הלכו בה כלומר בכונתה ולשמה אלו דברי הרב החסיד ז"ל והם נאים ראויין למי שאמרם : טעמא דאבוך לא ידענא · דאמר כביסתן קודמת לחיי אחרים והא מסברא ליתא ולהכי בעי קרא מנלן : אלא לאו כביסה · וקרי ליה חייתם · ולענין הלכה קי"ל כרבנן דרחיצה וקישוט נדרי עינוי נפש הם ומפר בין לעצמו בין לאחרים דיחיד ורבים הלכה כרבים ועוד דמילתא דשמואל משמיה דלוי דלקמן כוותיהו שייכא כדנפרש עלה*בס"ד ואע"ג דאמר רב הונא כוליה פירקין ר' יוסי היא לא קי"ל כוותיה אבל הרמב"ם ז"ל פסק מדרב הונא כרבי יוסי דאין מפר אלא משום נדרים שבינו לבינה : איבעיא להו לרבי יוסי מהו שיפר משום דברים שבינו לבינה · ברחילה וקישוט דפליג עלייהו דרבנן מי אמר דדוקא משום עינוי נפש הוא דפליג עלייהו דלא מפר אבל משום דברים שבינו לבינה מודה ר' יוסי דמפר וכ"ש דלרבנן דאמרי עינוי נפש הוי מפר בין לעצמו בין לאחרים ולר' יוסי דוקא לעצמו מפר לאחרים אינו מפר דהא הוא דאיכא בין עינוי נפש ודברים שבינו לבינה כדאמר ברים פרקין : ת"ש דא"ר יוסי אין אלו נדרי עינוי נפש · ואם איתא דלר' יוסי אפי' משום דברים שבינו לבינה אינו מפר ה"ל למימר לא יפר מדקאמר אין אלו נדרי עינוי נפש משמע אבל דברים שבינו לבינה הויין : רב אדא בר אהבה אמר מפר · דאיכא קפידא לבעל בהכי :

שמת

תוספות

ערבוביתא דרישא · שאינו מסרק ראשו תמיד מייתי לידי טירלא פירוש לידי סימוי עינים : דמאני·שאינו מכבס בגדיו תמיד מביאו לידי שעמום : דגופא · שאינו רוחץ תדיר : מתיא לידי שיחנא וכיבי · כלומר כיבי ושעמום קשה מכאב שמין דשחין יש לו רפואה ושעמום אין לו רפואה ומשום הכי אמר רבי יוסי דכביסה קודמת לחייהם אבל רחילה אין בה צער כולי האי : הזהרו בערבוביתא · פירוש הזהרו בכביסה : הזהרו בחבורה · שתלמדו תורה בחבורה: ירושה היא להם · לתלמידי חכמים ואין אנו זקוקין ללומדה : כדי שלא יתגדרו על הצבור: שאין מברכין בתורה תחלה · כשהם מסכימים ללמוד תורה שאין מברכין לעסוק בדברי תורה והערב נא ואשר בחר:טעמא דאבוך לא ידעינן · כלומר מה טעם הוא דכביסה היא קודמת לחיי אחרים : אלא מאי לכל חייתם חיותם ממש · והאיכא צער דהפיפותא שמי שאינו רוחץ חופף ומצטער : *)קונם פירות העולם עלי יפר · דהוי עינוי : פירות מדינה זו·לא הוי עינוי שיכול להביא ממדינה אחרת:פירות חנוני זה אינו יכול להפר·שיכולה להסתפק מחנוני אחר : ואם לא היתה פרנסתו אלא ממנו · כלומר שאותו חנוני מקיף לה ורגיל אצלו מיפר דהוי עינוי נפש : לרבי יוסי מהו שיפר · ברחילה וקישוט משום דברים שבינו לבינה ונפקא מיניה בהא דלא הוי עינוי נפש כדאמר לעיל דדברים שבינו לבינה לעצמו מיפר לאחרים אינו מיפר : אין אלו נדרי עינוי נפש · ומדלא קאמר סתם רבי יוסי אומר לא יפר שמע מינה משום עינוי נפש הוא דלא יפר אבל מיפר משום בינו לבינה:

*)[דבורים אלו עד נר' שייכים להמשנה לעיל עט:]

[לקמן סב:]

מסורת הש"ס

[גרסת הע"י מדליו מדלים שמהן תוצא תורה]

[נ"ל שישא]

[גר' הערוך ערך גדר א' מתגדרין]

ב"מ פה: ע"ש

[ברכות יא:]

[מיר לה: זבחים קטו: חולין נט: עא: פד:]

[כתובות עא: ע"ש בתוס' ובמנחות נח: ד"ה ואיכא דאמרי כו' כתבו דזו מן הסוגיות הסותרות]

פי' הרא"ש

דמאני · מי שאינו מכבס בגדיו תמיד מייתי לידי שעמומית מתוך מתוך מדיר נפשם משועמם :דגופא מתיא לידי שיחני וכיבי · ושעמום יותר רע משיחני וכיבי : הזהרו בערבוביתא · כלומר הזהרו בכבוס בגדים ובחפיפת הראש וברחיצה למנוע מערבוביתא : הזהרו בחבורה · ללמוד תורה ברבים כי מתפקחין זה מזה אבל הלומד יחיד חרב על הבדים ונואלו : שלא יאמרו ירושה היא להם · שלא יאמרו אחרים ירושה היא להם לבני אלו ולא מצליחים אנו אם באנו ללמוד אי נמי שלא יאמרו בניהם אין אנו צריכין לעסוק בתורה ירושה היא לנו: שלא יתגדרו על הציבור · מתוך שהם ואבותיהם לומדי תורה ירצו להשתרר על הצבור : לפי שאין מברכים בתורה תחלה· לעסוק בדברי תורה והערב נא ואשר בחר בנו כשבאים ללמוד : נשאל לחכמים · דכתיב מי האיש החכם : לנביאים · דכתיב ואשר דבר פי ה' אליו ויגידה גו' את תורתי אשר נתתי לפניהם כלומר ברכה שעיתי לברך לפניהם : קרא מנא ליה· דמילתא דתמיהה להם ואי לאו דאית ליה קרא לא שמעינן : דכתיב ומגרשיהם יהיו לבהמתם ולרכושם ולכל חייתם · כלומר מים שבתוכן להשקות בהמתן וגם לכביסתן דליכא למימר לכל חייתם לשתיית אדם מדחשיב להו בהדי בהמתן דמים הראויין לשתיית בהמה אלא ודאי לכביסה קאמר וקרי ליה חייתם משום צערא דערבוביא והוי בכלל דומי אחיך עמך וי"מ דנפקא ליה מיתורא דלכל חייתם : איבעיא להו לר' יוסי מהו שיפר· רחילה וקישוט משום דברים שבינו לבינה ויפר לעצמו ולא לאחרים : ת"ש דא"ר יוסי אין אלו נדרי ענוי נפש · ודייק מדה"ל למימר ר' יוסי אומר לא יפר אלא ודאי ס"ק ענוי נפש לא הוי אלא דברים שבינו לבינה הוי :

לא

הגהות הב"ח (א) גמ' לחכמים ולנביאים ולמלאכי השרת ולא פירשוהו עד : (ב) שם אמר רב לומר שאין מברכין : (ג) רש"י ד"ה נצתה כמדבר מבלי יושב נ"ב לכאורה יראה שהיה גורס כך מבלי יושב במקרא זה וכן תרגם יונתן כ"ש נדיאת כמדברא מבלי יתיב אבל בספרים שלנו כתוב מבלי עובר ובלשון המפרש אפשר לומר שגם הוא היה גורס מבלי עובר אלא שעל נצתה כמדבר אמר שפי' כמדבר שאין שם ישוב כך כל א"י נחרבה שאין שם ישוב ור"ל ישוב של ת"ח דאילו ישוב של ע"ה לא היה לו לנביא להזכירו דמאי נפקא ליה מינה אם יש ישוב מהם אם לאו ואח"כ אמר הכתוב עוד דלא מבעיא שאין שם ישוב אלא אף מבלי עובר כמ"ש קודם זה כי נצתו מבלי איש עובר ולא שמעו קול מקנה מעוף השמים ועד בהמה נדדו הלכו כצ"ל לייסב המפרש אבל התרגום לא ידעתי ליישבו : (ד) ד"ה שאין מברכין וכו' ותלמידי חכמים מתוך שהן כצ"ל ותיבות בני תלמידי חכמים נמחק : (ה) ד"ה לדידכו וכו' נפש אודו לי דאין אלו נדרי עינוי נפש אלא דברים :

גליון הש"ס בהר"ן ד"ה ערבוביתא · כשאינו מסרק · עיין רבינו יונה פ"ב דברכות דף יא ע"ב ד"ה מתניתין רחץ וצע"ק :

עין משפט
נר מצוה

ח א מיי' פי"ב מהל' נדרים הל' ב סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רלד סעיף ס:
ט ב מיי' שם הל' יא טוש"ע שם סעיף ע וסעיף עב:
י ג מיי' שם הל' ו טוש"ע שם סעיף נט וסעיף סו:
נ"ל מפרש
יא ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף עג:
יב ה מיי' פ"ו מהל' אישות הלכה ג ·

[כתובות סא:]

[כריתות לב: חגיגה י:]

מסורת הש"ס

[תוספתא פ"ז]

לקמן פג:

נ"א אע"ג

לעיל טו:

נ"י שם וכתובות עא:

לעיל טו' פסחים נ

[מגילה כה:]

לקמן [פד'] נב

[נ"ל רבי מאיר]

[לעיל דף ח: ד"ה שמע]

תורה אור

שלא מצינו שועל שמת בעפר פיר תניא כוותיה דרב אדא בר אהבה *דברים שיש בהן עינוי נפש מפר בין בינו לבינה בין בינה לבין אחרים שאין בהן עינוי נפש בינו לבינה מפר בינה לבין אחרים אינו מפר כיצד "אמרה קונם פירות עלי ה"ז יפר *קונם שאיני עושה לפי אבא לפי אביך לפי אחי ושלא אתן תבן לפני בהמתך ומים לפני בקרך "אין יכול להפר שלא אכחול שלא אפקוס ושלא אשמש מטתי יפר משום דברים שבינו לבינה שלא אציע לך מטתך ושלא אמזוג לך את הכוס ושלא ארחץ לך פניך ידיך ורגליך "אין צריך להפר ר"ג אומר יפר שנא' °לא יחל דברו במדבר ל דבר אחר לא יחל דברו מכאן לחכם "שאין מתיר נדרי עצמו מאן שמעינן דאמר שלא אכחול ושלא אפקוס דברים שבינו לבינה הויין ר' יוסי וקתני דמפר משום דברים שבינו לבינה אמר מר ושלא אשמש מטתי יפר משום דברים שבינו לבינה היכי דמי אילימא דאמרה הנאת תשמישי עליך למה לי הפרה *הא משועבדת ליה אלא באומרת הנאת תשמישך עלי וכרב כהנא *דאמר רב כהנא הנאת תשמישי עליך כופה ומשמשתו הנאת תשמישך עלי יפר שאין מאכילין את האדם דבר האסור לו מאן תנא הא *דתניא דברים המותרים ואחרים נהגו בהן איסור אי אתה רשאי לנהוג בהם היתר כדי לבטלן (א) משום שנאמר לא יחל דברו דבר אחר לא יחל דברו מכאן לתלמיד חכם שאין מפר נדרי עצמו מני ר"ג היא בעא מיניה רבא מרב נחמן תשמיש המטה לרבנן עינוי נפש הוא או דברים שבינו לבינה אמר ליה תניתוה *ונטולה אני מן היהודים יפר

רש"י

שלא מצינו שועל שמת בעפר פיר· בעפר חפירתו(ב)דהואיל שהוא רגיל בה ומתגדל בתוכה עפר כך לא מצינו אדם שניזוק במקום שרגיל לדוש בתוכו שאין השטן מזיקו: דברים שיש בהן עינוי נפש מפר בין בינו לבינה כו' · כלומר כשהוא מפר לה הוו מופרים לעולם בין כל זמן שהיא תחתיו ובין בינה לבין אחרים אפי' לאחר שתתגרש ותנשא לאחר: שאין בהן עינוי נפש בינה לבין אחרים אינו מפר · כדמפרש בריש פירקין דלאחר שגרשה חלין עליה: כיצד · איזהו נדרי עינוי נפש שיהו מופרין לעולם אמרה קונם וכו': שאיני עושה לפי אבא · אינו לא נדרי עינוי נפש ולא דברים שבינו לבינה לכך אינו מפר לה: שלא אכחול ושלא אפקוס · דברים שבינו לבינה: שלא אשמש מטתך(ג)·כדמפרש לקמן: שלא אציע מטתך כו' אין צריך להפר · משום דרחמנא זכייה ליה בהני מלאכות: רשב"ג אומר יפר משום שנאמר לא יחל דברו · דאורייתא *דלאו כל כמינה לאפקועי שעבודו דבעל מינה והיינו כרב אדא בר אהבה דאמר דברים שבינו לבינה יפר: דבר אחר לא יחל דברו מכאן אזהרה לחכם שלא יתיר נדריו לעצמו: דברים המותרים ואחרים שנהגו בו איסור אי אתה רשאי לנהוג כו' מני(ד)רשב"ג היא·דאמר לעיל יפר לה הואיל ונהגה בו איסור והיא סבורה שתהא אסורה להציע לו מטתו ולמזוג כוס אינו רשאי לנהוג בהן היתר אא"כ מפר לה: משום שנאמר לא יחל דברו· דאינו רשאי לבטל דבריה ולנהוג בהן היתר אא"כ מפר לה: האומרת נטולה אני מן היהודים· מודרת אני מהם מתשמיש שלא יהנה שום יהודי ממנה:

ר"ן

שמת בעפר פיר · בעפר חפירתו שהוא דר בו תמיד שמתוך שהוא רגיל שם אינו נתקל בעפר של אותה גומא כך זה מתוך שהוא רגיל אינו חושש שמא תקשר לו נימא אם לא תרחץ: תניא כוותיה דרב אדא בר אהבה וכו' · מפר בין בינו לבינה כגון דאמרה קונם פירות בעלה עליה ובין בינה לבין אחרים שאסרה פירות אחרים עליה: קונם שאני עושה לפי אבא וכו' · מפרש והזיל דברים שאין בהם עינוי נפש ובינה לבין אחרים "ומפרש לה מקמי בינו לבינה משום דבבינו לבינה איכא פלוגתא דזימנין מפר וזמנין אין צריך להפר: שלא אתן תבן לפני בהמתך ולפני בקרך אין יכול להפר · משום דלא משעבדא ליה ואע"ג דבפרק אע"פ* אסיקנא דכופה ליתן תבן לפני בהמתו התם מיירי בשלא הכניסה לו ארבע שפחות דקיימא לן התם דיושבת בקתדרא ואינה חייבת לו בדברים הללו אפ"ה נדרה שלא אציע לך מטתך וכו' אין צריך להפר משום דקיימא לן התם אפילו הכניסה לו כמה שפחות מחוייבת בהכי לפי שהדברים הללו מביאין לידי קירוב הדעת: ר"ג אומר יפר · אע"ג דלא חייל נדרה אפ"ה צריך להפר מדרבנן שלא תקל בנדרים ותעבור על בל יחל והא אסמכתא בעלמא הוא: דבר אחר לא יחל דברו מכאן לחכם שאין מתיר נדרי עצמו · וכדדרשינן *הוא אינו מוחל אבל אחרים מוחלין לו וקשה בעיני מאי ד"א דהא ר"ג דאמר יפר משום לתא דבל יחל קאמר ולא מדרשא דקרא ומאי דבר אחר ונראה בעיני דר"ג דאמר יפר דברו קדרים דאפי' מידי דלא מיקרי נדר אלא דבר בעלמא אמר קרא דלא יחל דנהי דלא לקי עליה אפ"ה כיון דאפשר בהפרה בלא הפרה לא יחל והיינו דקאמר דבר אחר דהשתא דברו גופיה דדריש ר"ג להכי למידי אחרינא מדרים דחכם אינו מתיר נדרי עצמו ומדברו הוא דמשמע לן הכי: מאן שמעת ליה דאמר שלא אכחול ושלא אפקוס דברים שבינו לבינה הוי ר' יוסי · דאילו לרבנן משום נדרי ענוי נפש הוא דמפר: משום שנאמר לא יחל דברו מני ר"ג היא · דדרים דברו לומר דאפי' מידי שאינו נדר גמור אלא דבור בעלמא אפ"ה לא יחל כדי שלא יהגו קלות ראש בנדרים גמורים הכא נמי כיון שנהגו איסור בדברים המותרין הוה ליה לגבייהו כדברים האסורים · ומכאן היה אומר ה"ר יהודה הכהן ז"ל שאם נהג אדם שלא לאכול בשר ושלא לשתות יין בזמןמיוחד ושוב רוצה לשתות ייןאו לאכול בשר באותו הזמן צריך היתר. מתני' בנגעים(פ"ב מ"ה)כל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעי עצמו ר' יהודה אומר אף לא נגעי קרוביו כל הנדרים אדם מתיר חוץ מנדרי עצמו *ר' יהודה אומר אף לא נדרי אשתו שבינה לבין אחרים: וגרסי' בירושלמי(פי"א ה"י)נדרה אשה ושמע בעלה ולא הפר לה פשיטא שאינו מפר לה לענין הבעל מהו שיפר לה לענין הזקן מה אנן קיימין אי בנדרים שבינו לבינה נדרי עצמו הן אלא כינן קיימין בנדרים שבינה לבין אחרים ולאו ר' יהודה היא תנינן בשם ר"י ר' חייא תנא לה בשם חכמים ופסק הרמב"ן ז"ל כר' יהודה מדתני לה ר' חייא בשם חכמים וכתבתי מזה בפ"ק* בס"ד: ירושלמי קונם הנייתי על בני עירי אינו נשאל לזקן שיש שם הנאת בני עירי עלי נשאל לזקן שיש שם: בעא מיניה רבא מרב נחמן תשמיש המטה לרבנן ענוי נפש הוא · ונפקא מינה דמפר בין לעצמו בין לאחרים או דברים שבינו לבינה הוא ולעצמו מפר לאחרים אינו מפר: נטולה אני מן היהודים · שאסרה הנאת תשמישם עליה: *)אמאי תהא נטולה מן היהודים · דאם איתא דתשמיש ענוי נפש הוי מהגיא הפרתו בין לעצמו בין לאחרים: לרבנן תבעי לך · משום דנטולה אני מן היהודים ר' יוסי קתני לה ולדידיה ודאי לא הוי ענוי נפש וכדתניא בברייתא דלעיל: כוליה פירקין ר' יוסי היא ·
טולהו

*) [שייך לדף פא"ז]

תוספות

בעפר פיר · טמריקון עפר פיר כגון פירא דטורי (כתובות דף עט·) והכי קאמר לה יפר שבכך לא תתגנה עליו: שלא אתן תבן לפני בהמתך ולפני בקרך אינו יכול להפר · דלא הוי דברים שבינו לבינה דלא משעבדא ליה ותימה דבפרק אע"פ אבל כופה ליתן תבן לפני בקרו ותירץ ריב"א דהתם מיירי שלא הכניסה לו שפחות והכא מיירי דהכניסה לו חמש שפחות דקאמר התם דיושבת בקתדר' דיקא נמי דקתני שלא אמזוג כוסך דלהכי טפה אותה אפילו אם הכניסה לו מאה שפחות ולא תנא שלא אניק דהא לא משתעבדא ליה כיון דהכניסה לו מאה שפחות: רבן גמליאל אומר יפר שנאמר לא יחל דברו · כלומר אף על גב דמשעבדא ליה צריך הפרה מדרבנן שלא תקל בנדרים ותעבור על לא יחל: למה לי הפרה · הא משעבדת לבעל: מאן תנא דברים המותרים ואחרים נהגו בהם איסור אי אתה רשאי לנהוג בהם היתר לבטלם רבן גמליאל·דאמר לעיל צריך להפר מדרבנן ואף על גב דמשעבדא ליה ולא חייל נדרה אפ"ה צריך הפרה שלא תבא לעבור באיסור דלא יחל . תשמיש לרבנן עינוי נפש הוי כמו כיחול ופירכוס או דברים שבינו לבינה הוי ונפקא מיניה לדינא דלעיל דדברים שבינו לבינה אינו מיפר אלא לעצמו: נטולה אני מן היהודים · שאוסרת על עצמה אפילו תשמיש בעלה יפר ותהא נטולה מתשמיש היהודים אחרים אחר שיגרשנה:
שמע

פי' הרא"ש

לא מצינו שועל שמת בעפר פיר שלו · עפר הגומא שהוא גדל בו אינו מזיק לו כיון שהורגל · פיר כמו (כתובות עט·) פירא דטורי וכן זה האיש נמי אם אין אשתו רוחצת ומתקשטת ומעברת שער של אותו מקום כיון שהורגל בו אינו מזיק לו: שלא אתן תבן לפני בקרך ולפני בהמתך כו' · והא דאמרי' בפרק אף על פי (שם סא:) שאינו כופה ליתן תבן לפני בהמתו אבל כופה ליתן לפני בקרו הכא מיירי כשהכניסה לו ד' שפחות דיושבת בקתדרא וכן מוכיח סיפא דקתני שלא אציע לך המטה כו' אין צריך להפר ולא קתני שלא אניק את בנך משום דאיירי כשהכניסה לו ד' שפחות דאינה מחוייבת להניק אבל אלו מלאכות היא חייבת כדקתני התם אע"פ שאמרו יושבת בקתדרא אבל מצעת לו המטה ומוזגת לו את הכוס ומרחצת לו פניו ידיו ורגליו: ר"ג אומר יפר משום לא יחל דברו · כלומר אע"ג דמשועבדת לו ולא חל הנדר יפר שלא תבא לזלזל בנדר גמור ותעבור על לא יחל: מכאן לחכם שלא יתיר נדרי עצמו · דדרשינן לא יחל הוא דברו אבל אחרים מוחלין לו: דברים המותרין · שיודעים שהם מותרין ולהחמיר נהגו בהם איסור צריכין התרה מדרבנן שלא יבאו לזלזל בדברים האסורים ור"ג הוא דמחמיר לעיל בנדרים שמותרין להצריכם הפרה: תשמיש המטה לרבנן · כגון שאמרה הנאת תשמישך עלי עינוי נפש הוי ומפר אף לאחרים או דברים שבינו לבינה ומפר דווקא לעצמו אע"ג דגבי יום הכיפורים מקרי עינוי נפש ומייתי ליה מקרא אם תענה את בנותי קרא אסמכתא בעלמא הוא ומדרבנן הוא דאסור ומידי דהוה אנעילת הסנדל: נטולה אני מן היהודים · מופרשת אני מכל היהודים שאסרה הנאת תשמישם עליה: *)ר' יוסי קתני לה · כדמפרש דטוליה פירקין ר' יוסי היא ולדידיה הוי דברים שבינו לבינה כמו קישוט וכחילה ולרבנן קא מיבעי ליה דסברי דקישוט וכחילה הוי עינוי נפש מאי סבירי להו בתשמיש:
כל

*) שייך לדף פבי

הגהות הב"ח (א) גמ' היתר כדי לבטלן מני רבן גמליאל היא דתניא ר"ג אומר יפר משום שנאמר לא יחל וכו' נדרי עצמו בעא מיניה כצ"ל: (ב) רש"י ד"ה שלא מצינו וכו' הואיל שהוא: (ג) ד"ה שלא אשמש מטתך דאמרה הנאת תשמישך עלי כדמפרש לקמן הס"ד ואח"כ מ"ה שלא אגיע וכו' בהני מלאכות דאורייתא ולאו כל כמינה לאפקועי שעבודא דבעל מינה הס"ד ואח"כ מ"ה רבן גמליאל אומר יפר וכו' לא יחל דברו והיינו כרב אדא כצ"ל: (ד) ד"ה דברים וכו' מני רבן גמליאל היא דאמר;

יפר חלקו ומשמשתו ותהא נטולה מן היהודים ואי אמרת נדר ענוי נפש הוי אמאי תהא נטולה מן היהודים ש"מ דברים שבינו לבינה הויין לרבנן תבעי לך משום דנטולה אני מן היהודים ר' יוסי קתני לה דאמר רב הונא כוליה פירקין רבי יוסי היא ממאי כיון דקתני ר' יוסי אומר אין אלו נדרי עינוי נפש למה ליה תו למיתנא הרי זה יפר דברי רבי יוסי שמע מינה מכאן ואילך רבי יוסי היא אמר שמואל משמיה דלוי כל נדרים בעל מפר לאשתו חוץ מן הנאתי על פלוני שאינו מפר אבל הנאת פלוני עלי מפר תנן פירות מדינה זו עלי יביא לה ממדינה אחרת אמר רב יוסף דקאמרה שתביא ת"ש פירות חנוני זה עלי אין יכול להפר הכא נמי דקא אמרה שתביא אתה לא היתה פרנסתו אלא ממנו הרי זה יפר ואי אמרת דקא אמרה שתביא אתה אמאי יפר אלא מדסיפא דלא מייתי בעל הוי רישא דקא מייתיא היא אלא רישא אין יכול להפר ודקא מייתיא היא ומתני'

רש"י

יפר חלקו · שתהא מותרת לו : ותהא נטולה מן היהודים · לכשתתגרש שתהא אסורה לעלמא : ואמאי תהא נטולה מן היהודים · כשמגרשה והאמר לעיל דברים שיש בהן עינוי נפש מפר בין לעצמו בין לאחרים אלא מדקתני ותהא נטולה מן היהודים דאינו יכול להפר ש"מ משום דדברים שבינו לבינה הויין : לרבנן תבעי לך · אי עינוי נפש הוא אי דברים שבינו לבינה דמהכא ליכא למשמע מינה מידי אליבייהו : משום דנטולה אני מן היהודים רבי יוסי קתני לה דאמר רב הונא כוליה פירקין · כולהו סתמי דמתניתין ר' יוסי תני להו : ממאי מדקתני ר' יוסי אומר אין אלו וכו' למה לי תו למיתני הרי זה יפר דברי ר' יוסי · דלא צריך דהא אכתי ליכא מאן דפליג ש"מ דמכאן ואילך הויין כולהו סתמי כרבי יוסי : כל נדרים · של עינוי נפש : חוץ מן הנאתי על פלוני שאינו מפר · דלא הוי לא נדרי עינוי נפש ולא דברים שבינו לבינה : אבל אמרה הנאת פלוני עלי· שלא אהנה ממנו יפר דהוי ליה נדרי עינוי נפש : פירות מדינה זו עלי · היינו דומיא דהנאת פלוני עלי וקתני יביא לה ממדינה אחרת דאין יכול להפר : אמר רב יוסף · כי קתני יביא לה ממדינה אחרת דאמרה פירות מדינה זו שתביא מן השוק עלי אבל מה שמביאין לה אחרים או היא עצמה יכולה ליהנות מהן הלכך לא יפר דלא הוי עינוי כלל דלא אסרה לגמרי פירות המדינה עליה אלא אותן שיביא לה הוא אבל הנאת (א) פירות עלי דקאסרה על נפשה לגמרי בין ע"י עלמו בין ע"י אחרים התם הוי עינוי הלכך יפר : פירות חנוני · היינו דומיא דהנאת פלוני עלי וקתני לא יפר : הכא נמי כו' (ב) והא מדקתני סיפא אם לא היתה פרנסתו אלא ממנו · שהבעל אינו רגיל ליקח אלא מאותו חנוני ולא מאחר לפי שאינו מאמינו וזה אינו מאמין אלא לבעל ולא לשלוחו : הרי זה יפר · (ג) ויביא לה ומדהך רישא דקא אתיא איהי תו לא אפשר לאוקומה שתביא אתה דאם איתא דקא מייתי הוא מיתוקמא כשתביא והדר קושין לדוכתה : אלא · לעולם ודאי כדקאמרת רישא דקא מייתא היא ואפי' הכי לא קשיא ליה לשמואל דמתני' ר' יוסי היא : *ומאי אינו יכול להפר דקתני· (ד) ואע"ג דקאמר פירות מדינה זו ופירות חנוני זה סתם לאו למשמע דאינו יכול להפר לגמרי אלא אעינוי נפש קאמר אבל מפר משום דברים שבינו לבינה שאפשר לעצמו ולא לאחרים והא דאמר שמואל משמיה דלוי דהנאת פלוני עלי מפר בין לעצמו בין לאחרים רבנן היא דעינוי נפש הוי : כ"א אלא (ה) הא דקתני סיפא אם לא היתה פרנסתו אלא ממנו שהחנוני מהנהו לבעל בחנם הוי רישא דקתני פירות חנוני זה עלי כגון דקא מייתא היא כלומר דאורחיה דחנוני למיתב ליה בחנם ומאי איכא בין בבא דרישא לבבא דסיפא אלא בבא דסיפא הוי מן חנוני כדקתני אם לא היתה פרנסתו אלא ממנו ובבא דרישא לא רמיא פרנסתו עילויה אלא זימנא הוי דקא יהיב ליה מפירותיו וקאמר דאינו יכול להפר ואע"ג דהוי כמאן דאמר הנאת פלוני עלי והוי תיובתא דשמואל דאמר הנאת פלוני עלי מפר והא דקא מייתא איהי לאו דוקא דהוא הדין דקמייתי בעל אלא איידי דסיפא נקט בשל בעל נקיט ברישא בדידה וקאמר כגון דאתיא איהי : אלא רישא · דקתני פירות חנוני זה עלי רבי יוסי היא כדקאמר לעיל :

כולה

[*סייר נע"ב]

ר"ן

כולהו סתמי דהאי פירקא ר' יוסי קתני להו · דכיון דקתני ר' יוסי אומר אין אלו נדרי עינוי נפש ואיהו גופיה אמר אלו הן נדרי ענוי נפש למה ליה למיתנא תו הרי זה יפר דברי ר' יוסי אלא לאשמועינן דכוליה פרקין ר' יוסי היא ואכתי לרבנן תבעי לך דדלמא תשמיש עינוי נפש הוא ומפר בין לעצמו בין לאחרים : ולענין הלכה כיון דבעיין לא אפשיטא נקטינן לחומרא ואינו מפר אלא משום דברים שבינו לבינה ואיכא מ"ד דנהי דלא אפשיטא הכא אפ"ה אפשיטא לה ממימריה דשמואל דאמר בסמוך אבל הנאת פלוני עלי מפר ואי מהא לא איריא דכי קאמר מפר דברים שיש בהן ענוי נפש קאמר ואכתי מצינן למימר דתשמיש המטה אין בו עינוי : אמר שמואל משמיה דלוי כל נדרים בעל מפר לאשתו · והוא דהוו נדרי ענוי נפש : חוץ מהנאתי על פלוני · דהא לא הוי לה עינוי נפש:אבל הנאת פלוני עלי מפר דכיון דאית בה עינוי נפש אע"פ שלא נדרה אלא מאחר יפר: יביא ממדינה אחרת · אבל פירות אותה מדינה מיתסרי עלה ואינו יכול להפר וכ"ש באומרת הנאת פלוני עלי שאינו יכול להפר : דקאמרה שתביא אתה· כגון דקאמרה פירות מדינה זו עלי אם תביאם אתה אבל כשיביאם אחר לא אסרתם עליה וכיון דיש לה תקנה באותן פירות של אותה מדינה ע"י אחר לא דמי להנאת פלוני עלי דלית לה תקנה ליהנות מאותו פלוני וכ"ת א"כ הוה ליה למיתני יביא לה אחר מפירות אותה מדינה איכא למימר דמש"ה קתני יביא לה ממדינ' אחר' משום שאם לא היתה לה תקנה ע"י בעל אע"ג דאית לה תקנתא ע"י אחר מפר דהא רישא דאמרה קונם פירות עולם עלי דקתני הרי זה יפר באמרה שתביא אתה מתוקמא דומיא דסיפא ואפ"ה אע"ג דאית לה תקנתא ע"י אחר כיון דלית לה תקנתא ע"י בעל קתני הרי זה יפר משום דה"ל כאומרת הנאת פלוני עלי ומש"ה קתני סיפא יביא לה ממדינה אחרת לומר דטעמא דמלי מפר ברישא ליתיה בסיפא דאילו רישא משום דלית לה תקנה ע"י בעל מלי מפר אבל בסיפא כיון דאית לה תקנה ע"י בעל לא יפר : תא שמע מסיפא וכו' ה"ק דאמרה ליה שתביא אתה · ומש"ה כיון דאפשר לה לאתהנויי מפירות ההוא חנוני גופיה ע"י אחר ואיהו נמי מלי מייתי לה מדוכתא אחרינא אין יכול להפר : ואי אמרת דאמרה ליה שתביא אתה אמאי יפר · הא מלי לאתהנויי מההוא חנווני ע"י אחר אלא מדסיפא דקא מייתא היא הוי רישא נמי דקא מייתא היא כך היא עיקר הגירסא וה"פ מדסיפא דקתני הרי זה יפר מתוקמא ע"כ שאסרה עליה פירותיו אפי' היכא דקמייתא היא דאי לא אסרינהו עילוה אלא היכא דקמייתי להו בעל אמאי יפר אלא ודאי בכל ענין אסרה על עצמה רישא נמי דקתני פירות חנווני זה עלי אין יכול להפר בההוא גוונא נמי מתוקמא ואפ"ה קתני אין יכול להפר דהא ליכא מידי בין רישא לסיפא אלא דברישא מיירי שלא היתה פרנסתו ממנו בלבד וסיפא קתני אם לא היתה פרנסתו אלא ממנו ואיכא נסחי דגרסי אלא מדסיפא דלא מייתי בעל הוי רישא דקא מייתא היא והכל הולך לטעם אחד דה"ק מדסיפא ע"כ מיירי דמתסרא אע"ג דלא מייתי להו להנהו פירות בעל רישא נמי מיירי בההוא גוונא גופיה דאע"ג דמייתי להו היא גופה מתסרו עלה ואיכא תו נסחי אחרינא דגרסי מדסיפא דקא מייתי בעל הוי רישא דקא מייתי איהי וה"פ מדסיפא ע"כ בשאי אפשר לה ליהנות מאותן פירות אלא ע"י בעל כגון שאין התגווני רוצה להקיפה ע"י אחר אלא לו ובכה"ג אי אפשר לה ליהנות מן הפירות אלא אם תעבור על נדרה וע"כ לדידך דמוקמת ליה בדאמרה ליה שתביא אתה בכי ה"ג עסקינן דאי לא אמאי יפר רישא נמי דקא מייתא איהי דרישא נמי ע"כ דומיא דסיפא היא בשאי אפשר לה ליהנות אלא באיסור כגון שנדרה הנאת פירותיו ואפי' תקנס היא בעצמה וכל הנסחאות עולות לטעם אחד אלא דנסחא קמייתא מיחוורא טפי : אלא רישא אין יכול להפר ודקמייתא היא : כלומר אין ודאי קושטא קאמרת דרישא מיתוקמא בשאסרה עליה פירותיו של אותו חנווני אפי' כשתביאם היא ומיהו לא קשיא לשמואל דמתני' כולה ר' יוסי היא ולר' יוסי אין הכי נמי דאינו יכול להפר משום נדרי עינוי נפש ושמואל דאמר מפר סתמא ואפילו משום עינוי נפש משמע כרבנן ס"ל.

והאי

תוספות

שמע מינה דברים שבינו לבינה הוי · דאי עינוי נפש הוה מיפר אף לאחרים :(ואבתי) לרבנן תבעי לך · ומתניתין דנטולה אני מן היהודים רבי יוסי קתני לה דלדידיה פשיטא דדברים שבינו לבינה הוו כדאמר לעיל : כוליה פרקין רבי יוסי · כל סתמות השטויות בפירקין ממילתא דרבי יוסי קתני להו : למה לי תו למתני הרי זה יפר דברי רבי יוסי ש"מ מכאן ואילך רבי יוסי היא : כל נדרים של עינוי נפש חוץ מהנאתי על פלוני דלא הוי עינוי נפש אבל הנאת פלוני עלי מיפר דהוי עינוי נפש : תנן פירות מדינה עלי יביא כו' · ואינו יכול להפר ואמאי והא לא גרע מהנאת פלוני עלי : דאמרה ליה שתביא אתה · כלומר מתניתין מיירי דלא נדרה אלא מאותם שיביא הבעל דכיון דאיכא תקנה בהבאת

פי' הרא"ש

כל נדרים בעל מפר לאשתו · פירוש כל נדרים של עינוי נפש מפר ספרה גמורה : אבל הנאת פלוני עלי מפר· דהוי עינוי נפש שמא תצטרך ממנו : תנן פירות מדינה זו עלי יביא ממדינה אחרת · אלמא אפי' הנאת מדינה לא חשיב עינוי נפש דיכולה להביא ממדינה אחרת כ"ש הנאת פלוני יחיד : דקאמרה שתביא · דלא אסרה עליה אלא שהבעל מביא לה אבל היא או אחר יכולין להביא אבל פירות העולם אע"ג דאמרה שתביא הוי עינוי נפש כיון דאי אפשר לה ליהנות משום פירי שיביא הבעל וה"ה דמצי למתני יביא לה אחר מאותה מדינה אלא לרבותא קאמר אפי' אין לה אחר להביא אפשר שהבעל יביא לה ממדינה אחרת : ומדסיפא דקמייתי בעל הוי רישא דקא מייתא איהי · כלומר לפי מאי דמוקמת רישא דאינו מפר משום דאפשר בהבאת אחרים וע"כ סיפא דמפר משום דאי אפשר בהבאת אחרים דכיון דהחנווני נותן לה בהקפה לא יתנם אלא ליד הבעל אחרים ליכא עינוי דאפשר שאחרים יקנו ויתנו לה אבל שמואל מיירי שנדרה מפלוני לגמרי דהוא הדין דבמתניתין מלי למיתני תקנה דאחרים שיכולין לקנות לה אף מאותה העיר אלא אשמעינן רבותא דאף על ידי בעלה יכולה ליהנות על ידי פירות מדינה אחרת ולא הוי כנודרת הנאה מבעלה וריפא דאמרה קונם פירות העולם אע"ג דאמרה שתביא אתה בפירות מדינה כיון דאינה יכולה ליהנות מבעלה משום מקום הוי עינוי נפש : ת"ש תסיפא פירות חנוני זה אינו יכול להפר · ואמאי ליהוי כהנאת פלוני עלי : ה"נ שתביא אתה דהוי כהנאת אחרים : אם היתה פרנסתו כו' · ומדסיפא דמייתי בעל [דקתני] אם לא היה פרנסתו אלא ממנו פי' ולפי מאי דמוקמת פירות חנוני דאינו מיפר משום דאפשר בהנאת אחרים הך סיפא דקתני יפר ע"כ [בדאי] אפשר [אלא] על ידי הנאת הבעל שאין החנוני מקיף כ"א לבעל גופיה ולא ימסרם לאחר ומדסיפא דמייתי בעל רישא דמייתי איהי פי' מדסיפא דאי אפשר להביא הפירות אלא באיסור על ידי בעל רישא נמי פירות מדינה עלי מיירי בהך גוונא בין יביאם הבעל בין יביאם אחר וליכא בהו אלא הנאה דאיסור וקתני אינו מיפר וקשיא לשמואל דמוקי לה כשתביא אתה ועל כרחך לא מיירי הכי דאם כן אמאי מפליג בזה הענין דאם אין פרנסתו אלא ממנו דמיירי דליכא הנאה דהיתר [נפלוג] וניתני בפירות דאי אפשר בהן הנאה דהיתר כגון שאמרה כל פירות שיובאו מאותה מדינה יפר והכי משמעות הלשון מדסיפא דמייתי איהי באיסור רישא דמייתי בעל באיסור וה"ה דאסיפא גרידא בלא רישא מלי לאותובי כיון דבסיפא אי אפשר על ידי הנאת אחרים מאי איריא אין פרנסתו אלא ממנו כי נמי מתפרנס מאחרים יפר לשמואל אלא רישא דמייתי איהי באיסור כלומר שנדרה פירות מדינה לגמרי בין יביאם בעל בין יביאם אחר :

מתני'

עין משפט נר מצוה

יג א מיי' פי"ג מהל' נדרים הל' א סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רלד סעיף סו :

יד ב מיי' שם טוש"ע שם סעי' נח ועיין בכ"מ:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אמר רב יוסף וכו' אבל הנאת פלוני עלי דקאסרה על נפשה : (ב) ד"ה פירות וכו' הכא נמי כו' הס"ד : (ג) ד"ה הרי זה יפר ויביא לה ואי אמרת שתביא אתה כו' ומדהך סיפא דקא מתיא איהי תו לא אפשר לאוקמה רישא שתביא אתה והדרא קושיין לדוכתיה כצ"ל ותיבות דאם איתא דקא מייתי הוא מתוקמא כשתביא נמחק : (ד) ד"ה אלא לעולם וכו' דאע"ג דקאמר פירות וכו' סתם לאו למימרא דאינו יכול להפר [illegible]

[illegible]

טו א מיי' פי"ב מהל' נדרים הל' ו טוש"ע י"ד סימן רלד סעיף סג :

טז ב מיי' פי"ב מהל' נדרים הל' יט סמג לאוין רמב ·

ומתני' רבי יוסי היא דאמר רב הונא כוליה פרקין ר' יוסי היא ומאי אין יכול להפר משום עינוי נפש אבל מפר נדרים שבינו לבינה: אמר רב יהודה אמר שמואל נדרה משתי ככרות באחת מתענה ובאחת אין מתענה מתוך שהוא מפר למתענה מפר לשאינו מתענה ורב אסי אמר ר' יוחנן ^א מפר למתענה ואין מפר לשאין מתענה ואיכא דאמרי בעא מיניה רב אסי מרבי יוחנן נדרה משתי ככרות באחת מתענה ובאחת אין מתענה מהו א"ל מפר למתענה ואין מפר לשאין מתענה איתיביה *^ב האשה שנדרה בנזיר והיתה שותה יין ומטמאה למתים

הרי

רש"י

כולה פירקא ר' יוסי קתני לה · ואנא נמי הכי קא אמינא דכי אמרה הנאת פלוני עלי (א) מפר לעצמו אבל לא לאחרים כשאר דברים שבינו לבינה אבל לרבנן (אינו) יכול : באחת מתענה ובאחת אין מתענה · שאם לא תאכל האחת תהא רעיבה ואיכא עינוי ואם תאכל האחת תהא שביעה ושוב אין צריכה לשניה ולית בה בשניה משום עינוי : מתוך שמפר לאותה שמתענה · לפי שהוא עינוי נפש:מפר נמי לשאין מתענה·דבאותה הפרה שהפר למתענה עלתה הפרה נמי לאותה שאינה מתענה ומותרת בשניהן הואיל ונדרה ביחד ואית דמפרשי באחת מתענה שהאחת פת נקיה וטובה ואם אינה אוכלת ממנה איכא עינוי ובאחת אינה מתענה שהיא פת סובין ואינה חוששת ממנה וליכא עינוי אם לא תאכלנה אפי' הכי מותרת כשמפר למתענה : ואין מפר לשאינה מתענה · דאינו מופר בהפרת האחרת ויחזור ויפר לה אי אפשר לפי שאינן לא נדרי עינוי נפש ולא דברים שבינו לבינה אי נמי למ"ד כל כי האי גוונא הוי דברים שבינו לבינה ואי קשיא הא קי"ל נדר שהותר מקצתו הותר כולו הני מילי *בהפרת חכם דעדיפא אבל בהפרת בעל לא אמרינן הכי :

הספר

נזיר כא: פני

[נ"ל בהפרת]

ר"ן

והאי דאצטריך למימר הכא דאמר רב הונא כוליה פירקא רבי יוסי היא לאו משום הא מתניתין גופא דבהא הא מסיים בה דברי ר' יוסי אלא משום דחש הש"ס דילמא הוה פריך ליה מאידך מתניתין דקתני קונס שאני נהנית לבריות אינו יכול להפר וסתמא קתני ולא מפרש בה דברי ר' יוסי להכי הקדים ואמר ליה דכולה פרקין ר' יוסי היא וליכא למיפרך מינה כלל דשמואל דאמר כרבנן והאי דאיצטריכנא נמי לאורוכי ולמימר ומאי אין יכול להפר משום נדרי עינוי נפש אבל מפר משום דברי' שבינו לבינה אע"ג דלפרוקה לשמואל לא הוה מצטריך לן אלא למימר דהא מני ר' יוסי היא ושמואל דאמר כרבנן היינו טעמא משום דאם איתא דלר' יוסי לא מצי מפר אפי' משום דברים שבינו לבינה ליכא למימר דליהוי לרבנן נדר שיש בו עינוי נפש דהא ארחק ולא ארחק דלרבנן הוי עינוי נפש לרבי יוסי הוי דברים שבינו לבינה משום הכי אמרי' דלר' יוסי נמי דברים שבינו לבינה הוויין הלכך שפיר מצינן למימר דלרבנן מפר משום עינוי נפש:וכיון דאסיקנא דשמואל דאמר כרבנן נקטינן כוותייהו ואע"ג דכולה פרקין רבי יוסי היא לאו סתמי נינהו דכיון דקתני תנא דברי ר' יוסי יחידאה הוה ליה כאילו תנן בהדיא בכולהו מתניתין אמר ר' יוסי וכן דעת הרמב"ן ז"ל וכבר כתבתי זה למעלה(דף פא·)אבל אחרים אומרים דלמסקנא שמואל כר' יוסי מתוקמא והכי קאמר מתני' רבי יוסי היא ומאי אין יכול להפר משום נדרי עינוי נפש אבל משום דברים שבינו לבינה מפר ושמואל נמי משום דברים שבינו לבינה אומר דמפר וכרבי יוסי ולא נהירא דאם כן לא הוי לן למימר מתני' ר' יוסי היא דאמר רב הונא כוליה פירקין ר' יוסי דכיון דאמרי' דמתניתין דקתני לא יפר משום נדרי עינוי נפש קאמר ושמואל דאמר מיפר משום דברים שבינו לבינה בהכי סגי לן לפרוקה לדשמואל ומאי איכפת לן תו מתניתין מני אלא ודאי כדאמרן : אמר רב יהודה אמר שמואל נדרה משתי ככרות · כגון דאמרה שתי ככרות אלו עלי באחת מתענה שהיא פת נקיה ובאחת אין מתענה שהיא פת קיבר מתוך שהוא מפר למתענה מפני שיש בה עינוי נפש מפר לשאין מתענה אע"פ שאין בה עינוי נפש דכיון דשתיהן דבר אכילה מפר לשאין מתענה בגררא דמתענה ואפי' הפר סתם כל הנדר מופר : ורב אסי אמר רבי יוחנן מפר למתענה ואין מפר לשאין מתענה · משום דלית ליה הך גררא הלכך אפי' הפר בפירוש למתענה ואין מתענה אינו מופר לשאין מתענה כך פירשו רבותי ולא ראיתי לאחד מהם בגררא דשמואל טעם למה ונראה בעיני דשמואל ורבי יוחנן בהכי פליגי משום דקרא כתיב ואישה יפרנו ומפקינן מהאי קרא לקמן(דף פז·)דצריך הבעל שיפר כל הנדר דיפרנו כוליה משמע ואם הפר מקצתו אפי' מה שהפר אינו מופר שכך היא עיקר הגירסא בההיא שמעתא דלקמן וכמו שנכתוב עליה בסייעתא דשמיא משום הכי קאמר דכיון שנדרה משתי ככרות *הרי כנדר אחד וא"א לו להפר לחצאין דיפרנו כתיב משום הכי מתוך שהוא צריך להפר ויכול להפר למתענה משום עינוי נפש מפר נמי לשאין מתענה דאי אמרת לא מצי מיפר נמצא שאף הפרתו למתענה אינו כלום וכיון דרחמנא יהיב ליה רשותא להפר נדרים שיש בהן עינוי נפש על כרחיך מפר אף בשאין מתענה דמתענה בשאין מתענה תליא ואי אמרת לא מצי מפר איכא עינוי נפש ורב אסי אמר ר' יוחנן מפר למתענה ואין מפר למה שאין מתענה· דסבירא ליה דהכי דיפרנו אמר רחמנא דמשמע כוליה ולא פלגיה היינו לומר שצריך להפר כל הנדר שהוא יכול להפר דיפרנו דקרא אענוי נפש קאי הילכך כל שהפר כל מה שיש בו עינוי נפש בהכי סגי ויפרנו קרינן ביה ומשום הכי מפר למתענה ואין מפר לשאין מתענה וכי תימא א"כ דסבירא ליה לשמואל דיפרנו אכוליה נדר קאי ואפי' להאיך פלגא דליתיה מהנהו גווני דמצי בעל מפר וכדכתיבנא תקשי ליה מתניתין דתנן (לקמן צ:) נטולה אני מן היהודים יפר חלקו ותהא משמשתו ותהא נטולה מן היהודים ואמאי נימא כיון דיפרנו אמר רחמנא מתוך שמפר חלקו מפר נמי חלק היהודים דבלאו הכי לא אפשר איכא למימר דאפשר דסבירא ליה לשמואל דיפרנו דמשמע כוליה ולא פלגיה בעינוי נפש בלחוד הוא דכתיב ולא אשכחן ליה בדברים שבינו לבינה ובמתניתין דלקמן ובברייתא דמייתי עלה בגמרא בנדרי עינוי נפש נקיט לה ולא בדברים שבינו לבינה ומילתא דשייכא בטעמא היא דנדרי עינוי נפש משום קפידא דידה הוא דמצי מפר דעינויא גבה היא ומשום הכי אינו בדין שיפר לחצאין דהא מעני ליה טפי אבל דברים שבינו לבינה משום קפידא דבעל הוא הלכך במאי דלא קפיד לא קפיד ובמאי דקפיד שרי וזיל אדנפשיה כן נראה בעיני : איתיביה האשה שנדרה בנזיר וכו'

הרי

נ"ל הרי הן. יעב"ץ

תוספות

מתני' רבי יוסי היא· דמחמיר בהפרה אבל לרבנן מפר ושמואל כרבנן : דאמר רב הונא כולי' פירקין רבי יוסי [היא · והא] דאייתי הכא דרב הונא [אינו מן הצורך] דהא סיומא דמלתא דרבי יוסי בהך בבא דפירות מדינה זו וחנווני זה אלא משום דעל בבא דלקמן דשאיני נהנה לבריות דצריך לשנויי לשמואל כי הכא כמו שאפרש לקמן : ומאי אינו יכול להפר משום עינוי נפש·נראה לפרש דהיינו שינויא אחרינא והוי כמו אי נמי וה"פ אי נמי כרבנן מגית (למימר)לאוקומא מאי אינו יכול להפר דקאמר משום עינוי אבל מיפר הוא משום דברים שבינו לבינה קאמר וכיוצא תירוץ זה פירשתי פרק השואל (דף קא· ד"ה סברוה) גבי ומקבל כחוכר דמי דהוה כמו אי נמי : ע"א מהרב רבי יונה נ"ע מתני' רבי יוסי ושמואל כרבנן זהו עיקר ומאי אינו יכול להפר כו' האמת מסיק ה"ל לאוקמא מסקנא דהוה ס"ד דפירות חנווני אינו יכול להפר כלל והשתא מסיק דאפילו לר' יוסי אמת הוא דפירות חנווני עלי מפר מטעם דברים שבינו לבינה · ומיהו אין לתרץ בכך מילתא דשמואל דאמר הנאת פלוני עלי יפר דמה חושש בעל אם נדרה מאותו פלוני בשביל כך לא ימנע הבעל מלקחת ממנו כל מה שירצה ואשה תהנה מן הבעל בהיתר אבל כשנדרה פירות חנווני עלי לא יוכל הבעל ליקח ממנו ומיקרי בינו לבינה הכ"ל יונה נ"ע: אמר רב יהודה אמר שמואל נדרה משתי ככרות באחת מתענה · פת נקיה ובאחת אין מתענה פת של שעורים מתוך שמפר למתענה מפר לשאינו מתענה ואין להקשות מהאי דנטולה אני מן היהודים יפר חלקו דלא אמר מפר לגמרי דהיינו משום דברים שבינה לבינה וגזירת הכתוב היא בין איש לאשתו דלדידיה לחודיה מפר אבל הכא כיון דמפר מקצתו הופר כולו והא דתנן לקמן (דף פז·) נדרה מתאנים וענבים והפר לתאנים לא הפר לענבים ולא אמר הפר מקצתו הפר כולו היינו משום שמפר סתם ומועלת הפרה לכל הנדר וי"ע אם נדרה מפלוני [דבר עינוי נפש וגם דבר שאינו עינוי נפש אם אמרי' מתוך שמפר לדבר שמתענה מפר נמי לשאינו מתענה או אינו] מפר לשאינו מתענה דאינו עינוי לה דלא אמר נדר שהופר מקצתו הופר כולו :

פי' הרא"ש

ומדקיפא דאי אפשר להביא הפירות אלא בהבאת איסור דהיינו על ידי הבעל ליתא נמי מיירי שא"א אלא בהבאת איסור כגון דאסרה עליה אפילו דמתיא איהי דאי לא תימא הכי נפלוג בדידיה אפי' אין פרנסתו ממנו בין אמרה שתביא בין אמרה כל הבאות אלא ודאי ליתא נמי איירי דאסרה עליה כל מי שיביאם ואפי' הכי קתני אין יכול להפר וקשיא לשמואל ומשני דמתניתין ר' יוסי היא דמחמיר בהפרה אבל לרבנן מפר ושמואל דאמר כרבנן : דאמר רב הונא כוליה [פירקין] רבי יוסי היא · הא לא הוי צריך דבהדיא קתני אהך דברי ר' יוסי אלא משום דקשיא נמי לשמואל מהך דקתני קונס שאני נהנה לבריות לא יפר וצריך לשנויי ר' יוסי היא דכוליה פרקין רבי יוסי קתני לה : מאי אין יכול להפר משום נדרי עינוי נפש · שנויא אחרינא הוא ואפי' כרבי יוסי נמי אתיא ומפר הוא משום דברים שבינו לבינה ושמואל נמי מפר משום דברים שבינו לבינה קאמר · וכיוצא בזה פירש"י בפרק השואל (ב"מ דף קא· ד"ה יש קנין) ומקבל לאו כחוכר דמי ויש מפרשים דסיומא דשנויא היא ומתניתין רבי יוסי היא ואשמעינן דאע"פ שאינו מפר משום עינוי נפש מפר משום דברים שבינו לבינה ומ"מ מלתא דשמואל לא מיתרצא בהכי דמפר משום דברים שבינו לבינה דבשלמא פירות חנווני עלי הוי דברים שבינו לבינה משום דאפי' אם יקנה הבעל פירות ממנו אסורים לה שהרי אסרה עליה פירותיו ואפילו אם מכרן לאחר אסורה בהן אבל כשאמרה הנאת פלוני עלי מותרת בפירות שהבעל קונה ממנו דבזה אינה נהנית ממנו הלכך לא הוי דברים שבינו לבינה : באחת מתענה ובאחת אינה מתענה · כגון שהאחת היא פת נקיה ואחת פת קיבר ואינה רגילה לאכול פת קיבר אי נמי אין לה פת אחר לאכול היום והיא מתענה אם לא תאכל אחת מהן מתוך שהוא מפר למתענה מפר לשאין מתענה דכיון דנדר אחד הוא ואית ביה קצת עינוי אף בשני מפר אף לשני אבל בלא הפרה אינו מופר משום דהותר מקצתו דדוקא גבי התרת חכם הוא דאמרינן הכי משום דנעשה הנדר טעות מעיקרו הילכך כיון דהותר מקצתו הותר כולו שלא היה דעתו אלא שיהא כל הנדר קיים אבל הפרת הבעל שהיא מכאן ולהבא מה שהותר הותר והשאר עומד באיסורו והא דאמרינן בנטולה אני מן היהודים דמפר דוקא חלקו ולא אמרינן מתוך שמפר חלקו מפר גם לאחרים בין איש לאשתו כתיב דגזירת הכתוב הוא דוקא בינו לבינה הוא מפר ולא בינה לבין אחרים והא דתנן במתניתין הפר לתאנים אינו מופר עד שיפר אף לענבים מיירי כגון שפירש הפרה לתאנים אבל הכא מיירי שהפר בסתם :

האשה

הרי

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה כולה פירקא וכו' פלוני עלי נ"ב ר' יוסי מפר לעצמו וכו' אבל לרבנן יכול להפר אפילו לאחרים כשאר עינוי נפש כצ"ל ותיבת אינו נמחק והד"א :

הרי זו סופגת את הארבעים [א]הפר לה בעלה והיא לא ידעה שהפר לה והיתה שותה יין ומיטמאה למתים אינה סופגת את הארבעים ואי אמרת מפר למתענה ואין מפר לשאין מתענה דלמא מן יין דאית לה צערא הפר לה מן חרצן ומן זג לא הפר לה דהא לא אית לה צערא ותספוג את הארבעים אמר רב יוסף [ב]אין נזירות לחצאין א"ל אביי הא קרבן לחצי נזירות איכא אלא אמר אביי אין נזירות לחצאין [ג]ואין קרבן לחצאין מיתיבי *[ד]האשה שנדרה בנזיר והפרישה בהמתה ואח"כ הפר לה בעלה מביאה חטאת העוף ואינה מביאה עולת העוף ואי אמרת אין קרבן לחצי נזירות אמאי מביאה חטאת העוף ואלא מאי יש קרבן לחצי נזירות שלש בהמות בעי לאתויי חטאת עולה ושלמים אלא לעולם אין קרבן לחצי נזירות וחטאת העוף דמתיא משום דחטאת על הספק איתיביה *[ה]האשה שנדרה בנזיר ונטמאת ואחר כך הפר לה בעלה מביאה חטאת העוף ואין מביאה עולת העוף ואי אמרת מפר למתענה ואין מפר לשאין מתענה

דלמא

רש"י

הפר לה בעלה והיא לא ידעה כו' ·(א)ואמאי אינה סופגת אע"ג דהפר לה תספוג דהא אמרינן במס' נזיר בפרק מי שאמר הריני נזיר אישה הפרס וה' יסלח לה באשה שהפר לה בעלה והיא לא ידעה הכתוב מדבר שהיא צריכה סליחה וכפרה דקסבר בעל מיעקר עקר : ואי אמרת מפר למתענה ואינו מפר לשאינה מתענה (ב)· הא הוי נמי יין זג וחרצן דומיא דשתי ככרות דמתענה ליין ואין מתענה לזג וחרצן ואמאי קתני אינה סופגת את הארבעים דמשמע דמפר לה מכל וכל : דלמא מיין דאית לה צערא · דאית ביה משום עינוי הוא דהפר לה ולא מזג וחרצן אלא מדקתני אינה סופגת ש"מ דמיפר לה נמי מזג וחרצן באותה הפרה דיין וקשיא לר' יוחנן : אין נזירות לחצאין · כדאמרינן בפ' הריני נזיר מן הגרוגרות(נזיר יא·) והכי(ג) הוא אומר הריני נזיר על מנת שאהא שותה יין ומטמא למתים הרי זה נזיר ואסור בכולן ומפרש בברייתא מפני שהתנה על מה שכתוב בתורה הכא נמי כי מפר לה בעלה מפר הכל : אמר ליה אביי הא קרבן לחצי נזירות איכא · בתמיה דאי אמר הריני חצי נזיר מביא חצי קרבן והא קיימא לן דלא אשכחן נזירות לפלגא אלא אי לרבנן הוי נזיר גמור ואסור מכל אי לר"ש דפליג עלייהו לא הוי נזיר כלל דאמר אינו נזיר עד שיזיר מכולן ואי בעית למימר דיש קרבן לחצי נזירות אימא נמי דיש נזירות לחצאין אפילו לענין מלקות ואיכא לפרוכיה נמי כדמעיקרא : מביאה חטאת העוף · היום ואינה צריכה להביא עולת העוף והתם מפרש בגמ' למאי הלכתא מביאה חטאת העוף טפי מחטאת בהמה : מביאה חטאת העוף · משום נזירות שעשתה קודם שהפר לה בעלה דכיון דמפר(ד) בעלה הוה כחצי נזירות דאילו כי מפר בעל אינו מפר אלא מה שעתיד לבא אבל מעיקרא אינו מפר דקודם הפרה כדקאי קאי והתם במסכת נזיר קא דייק דבעל מיגז גייז והיכא דהפר לה ונמלאו דברים שעשתה קודם הפרה שנטמאת למתים סופגת את הארבעים : וחטאת העוף·אהכי מתיא (ה)דמשום הכי אינה צריכה להביא ולא כלום דהא הפר לה אלא משום דר' אלעזר הקפר דאמר הנזיר מביא חטאת על שציער עצמו מן היין ומביאה זו חטאת העוף נמי : על הספק · דאסור ליערה עצמה מן היין מתחלת הנדר עד שעת הפרה דאשכחן דחטאת העוף אתיא נמי על הספק דיולדת שהפילה ואין ידוע מה הפילה אם חתיכה אם ולד מביאה חטאת העוף והואיל דאשכחן בעלמא דחטאת העוף באה על הספק הכא נמי מתיא היא חטאת העוף : האשה שנדרה בנזיר כו' · אהכי קאמר דלמא מיין דאית לה צערא וכו' דלא אפשר למידק כדדייקינן לעיל :

דלמא

נזיר כא: כב·

[סס]

ר"נ

הרי זו סופגת את הארבעים · מפרשינן במסכת נזיר (כא·) דמשום גררא דסיפא נקטה:דלמא מיין דאית לה צערא הפר לה וכו' ·והאי דאמרי' דלמא *לאו דווקא דאפילו הפר לה בהדיא מזג וחרצן לר' יוחנן דאמר אינו מפר לשאין מתענה לא מהני משום טעמא דכתיבנא : ותספוג את הארבעים · ואם איתא דהכי הוא ה"ל לתנא לאשמועינן הך רבותא דאפי' הפר לה בעלה סופגת ואפילו בזג וחרצן : אמר רב יוסף אין נזירות לחצאין · דכיון דלא משכחת נזירות שלא יחול אף על זג וחרצן כי אמר רחמנא יפרנו דמשמע כוליה על כרחין אפילו על זג וחרצן קאמר : אמר ליה אביי הא קרבן לחצי נזירות איכא · בתמיה דמדקאמר' אין נזירות לחצאין ולא קאמר' אין חצאין בנזירות משמע דבנזירות עצמו הוא דליכא חצאין הא יש קרבן לחצי נזירות כגון שנדרה ומנתה ט"ו יום והפר לה בעלה ונמצא מבטל ט"ו יום הבאים אבל ט"ו יום שמנתה כבר לא נעקרו דקיימא לן בפרק מי שאמר הריני נזיר (נזיר כב·) דבעל מיגז גייז ומתמה אביי היאך תביא קרבן על מקצת מנין : אלא אמר אביי אין נזירות לחצאין ואין קרבן לחצאין·כי היכי דאין נזירות לחצאין שאי אפשר להפר מקצתו דהיינו יין ותאסר עדיין בזג וחרצן הכי נמי אין קרבן לחצאין דכל שהפר לה הבעל בתוך מנין נזירותה ונתבטל מנין אותן ימים הבאים שוב אינה מביאה קרבן בשביל מקצת מנין נזירות שמנתה כבר שלא אמרה תורה להביא קרבן לחצאין אלא על מנין נזירות שלם:מיתיבי האשה שנדרה בנזיר והפרישה בהמתה · כלומר שנטמאת כבר קודם הפרשתה של בהמה דכיון דקתני מביאה חטאת העוף ממילא משמע דנטמאה שאין נזיר מביא חטאת העוף אלא על עסקי טומאה והא דקתני והפרישה בהמתה היינו לאשם שכן נזיר טמא מביא בהמה לאשם ולרבותא נקטה לומר שאע"פ שהפרישה בהמתה קודם הפרה אפי' הכי אין מביאה עולת העוף משהפר לה ואי אמרת אין קרבן לחצי נזירות שמנתה כבר שכיון שלא השלימה מנין שלם אף מה שמנתה לא חשיב ולא מקרי נזירות אם כן אמאי מביאה חטאת העוף על טומאה שאירעה לה והא לא מקריא נזירות כלל: אלא מאי יש קרבן לחצי נזירות שלש בהמות בעיא לאתויי · אם לא נטמאת דהיינו חטאת עולה ושלמים והשתא שנטמאת יש לה להביא אשם ועולת העוף וחטאת העוף אי נמי אפי' נטמאת בעיא לאתויי שלש בהמות דכיון דבעל לאו מיעקר עקר אלא מיגז גייז מהפרה ואילך נמצא דחצי מנין נזירות שמנתה במקומו עומד ואי סלקא דעתך יש קרבן לחצי נזירות היה לה להביא קרבנות של נזירות, דטהרה אחר שתטהר כדאמרינן בנטמא אחר מלאת:משום דחטאת העוף אתיא על הספק·וכיון דקיל כולי האי דעל הספק נמי באה ואינה נאכלת אתיא נמי לחצי נזירות : איתיביה · לר' יוחנן פריך דאמר אין מפר לשאין מתענה : האשה שנדרה בנזיר ונטמאת ואח"כ הפר לה בעלה אין מביאה עולת העוף · דאין קרבן לחצי מנין של נזירות דכיון דהפר לה בטלו כל דיני נזירות מכאן ואילך :

מטומאת

עין משפט נר מצוה

יז א מיי' פי"ב מה' נדרים הל' יח סמג לאוין רמב :

יח ב מיי' פ"א מהל' נזירות הל' ט סמג עשין קכו :

יט ג מיי' שם פ"ח הל' יח :

כ ד מיי' פ"ט מהלכות נזירות הל' ט :

כא ה מיי' שם הל' יא [עי' מל"מ] :

תוספות

האשה שנדרה ס' סופגת כו' · בנזיר (דף כא:) מפרש למאי איצטריך ובעי למיפשט מיניה דאפילו הפר לה שוב סופגת משום דבעל מיגז מהפרה ואילך ושעת ההפרה היתה נזירה ולוקה נמי לאחר שהיפר : דילמא מיין וכו' · דלמא לאו דוקא אלא כלומר ודאי לא הפר לה מחרצן וזג דאינו מיפר לשאינו מתענה ותספוג ארבעים : אין נזירות לחצאין·שהרי כשאמרה הריני נזירה קבלה עליה כל דיני נזירות ובאומרו מופר ליך הפר הכל דודאי לעיל כשאמר מופר ליך הואיל ופירשה שתי ככרות כשני נדרים דמו : הא קרבן לחצי נזירות איכא · בתמיה [כגון] שנדרה בנזירות ל' יום והפר לה בט"ו ימים ה"נ שתביא אחר ההפרה קרבנות נזיר טהור ואם נטמאת בתוך הנזירות קודם ההפרה שתביא קרבן טומאה דהכי משמע ליה לישנא דרב יוסף אין נזירות ולא אמר אין קרבן : אלא אמר אביי אין נזירות [ואין קרבן] לחצאין · כיון שהפר חצי נזירות נתבטל [כולה ואין] מביאה קרבן לחצי נזירות שמנתה הואיל שנתבטל מכאן ואילך אע"ג דודאי לוקה בשתיית יין דקודם הפרה דאז היתה נזירה : האשה שנדרה בנזיר ונטמאת והפרישה בהמה לאשם והפר לה בעלה מביאה חטאת העוף כדין נזיר טמא שמביא אשם ועולת העוף וחטאת העוף ואינה מביאה עולה כדמפרש טעמא וקשה לענין מה נקט והפרישה בהמתה ולמה לא פירש אחר שהפרישה מה יעשה בה:ואי אמרת אין קרבן לחצי נזירות אמאי מביאה חטאת עוף אלא ש"מ דיש קרבן לחצי נזירות וקשה להר"ת דהא על כרחך אין קרבן לחצי נזירות דהא אמר פ"ד דנזיר(דף כח:)האשה שנדרה בנזיר והפר לה בעלה אם שלו היתה בהמה תצא ותרעה בעדר ואם משלה היתה חטאת תמות עולה תקרב עולה שלמים יקרבו שלמים אלמא חטאת תמות דאין קרבן לחצי נזירות וליכא למימר דהתם בנזיר טהור והכא בנזיר טמא דבסמוך מדמינן לקרבנות טהור : אלא מאי יש קרבנות לחצי נזירות איבעי ליה לאיתויי חטאת עולה ושלמים · אם לא נטמאת והכא שנטמאה איבעי לאיתויי אשם עולת העוף וחטאת העוף:אלא אין קרבן לחצי נזירות וחטאת העוף דמייתי משום דחטאת העוף בא על ספק·אין קפידא אם מביאתו הלכך הזקיקו שתביא חטאת העוף כדאמר בגמרא פ"ד דנזיר (דף כב·) כדרבי אלעזר הקפר דנזיר חוטא ובעי כפרה : מיתיבי האשה כו' ואין מביאה עולת העוף · דאין קרבנות לחצי נזירות דחטאת העוף דאתי על הספק מייתי כדמתרצינן ומשמע ליה דנזירות מופר מכאן ואילך לגמרי ומותרת לטמא למתים מדנקט ונטמאת ואחר כך הפר לה משום שאם נטמאת אחר שהפר אפילו חטאת העוף לא מייתי :ואי אמרת כו' מטומאת מת [דלית לה צערא] לא הפר לה ותהא אסורה גם אחר ההפרה לטומאה ואי קשיא אמאי אין מקשי אין נזירות לחצאין כדמשנינן לעיל ושמא לעיל היינו גבי חרצן דאי אפשר לנזירות בלא איסור חרצן אבל אפשר לנזירות בלא איסור טומאה הלכך טומאה יש לו דין בפ"ע והוי נזיר מטומאה לחודה אבל מ"מ קשה מברייתא דלעיל דאיירי בטומאה מאי למיפרך :

טומאת

פי' הרא"ש

הרי זו סופגת את הארבעים · משנה שאינה צריכה היא ובנזיר בעי למידק דבעל מיגז גייז משעת הפרה ואילך וסיפא קיימא אריפא ואע"פ שהפר לה סופגת את הארבעים על מה שעשתה קודם הפרה מה שאין כן בהפרת חכם ודאי לה לעולם בעל מיעקר קא עקר ולא קיימא סיפא אריפא ואגב דבעי למתני סיפא אינה סופגת קתני רישא סופגת : אינה סופגת את הארבעים · דהפרה בלא ידיעתה הויא הפרה : ודלמא מיין דאית לה צערא הפר לה כו' · האי ודלמא לאו דוקא אלא בודאי דינא הכי כיון דאינו מפר שאינה מתענה לא הפר לה על זג וחרצן שאינה מתענה בהם ואכתי נזירה היא לזג וחרצן ואמאי אינה סופגת הארבעים על טומאת מת : אין נזירות לחצאין · כשאמרה הריני נזירה חל עליה כל דין נזירות וכשאמר מופר ליכי מופר הכל ולא דמי לנדרה משתי ככרות דכשני נדרים דמו : הא קרבן לחצי נזירות איכא · אם נדרה נזירות והפר לה לסוף חמשה עשר יום הכי נמי שתביא קרבן טהרה על חצי נזירות שעבר או אם נטמאת קודם הפרה שתביא קרבן טומאה דהכי משמע ליה לישנא דרב יוסף מדקאמר אין נזירות ולא קאמר אין קרבן לחצאין : האשה שנדרה בנזיר ונטמאת · והפרישה בהמתה לאשם דנזיר טמא מביא אשם וחטאת העוף ועולת העוף קודם שיתחיל למנות נזירות טהרה : מביאה חטאת העוף · כדין נזיר טמא תימה אמאי נקט והפרישה בהמתה ואמאי לא פי' נמי מה יעשה בה : ואי אמרת אין קרבן לחצי נזירות אמאי מביאה חטאת העוף על טומאה·כיון שהפר לה: אלא מאי יש קרבן לחצי נזירות ג' בהמות בעיא לאתויי · אם לא נטמאת כדין נזיר טהור שמביא חטאת עולה ושלמים והכא שנטמאת תביא כל קרבנות טומאה: וחטאת העוף דמתיא משום דחטאת העוף בא על הספק · ביולדת שהפילה ואינה יודעת מה הפילה אם נפל הפילה וחייבת בקרבן או רוח הפילה ופטורה מביאה חטאת העוף מספק להכשירה בקדשים ואינה נאכלת ובנזיר מייתי לה מקמאי הלכך הכי נמי בקל חייבו להביא חטאת העוף וגם בעיא כפרה כרבי אלעזר הקפר דאמר נזיר חוטא הוא הכי מפרש ליה בנזיר : מביאה חטאת העוף על הספק · כדפרישית ומשמע דהנזירות מופר ומותרת ליטמא למתים מדקתני ונטמאת ואחר כך הפר לה : ואי אמרת מפר

למתענה

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה הפר לה בעלה והיא לא ידעה כו' דהא אמרינן במסכת נזיר כצ"ל : (ב) ד"ה ואי אמרת וכו' לשאינה מתענה אמאי אינה סופגת אע"ג דהפר לה תספוג הא הוי נמי יין וזג וחרצן דומיא כצ"ל : (ג) ד"ה אין נזירות וכו' והכי איתא התם האומר הריני נזיר : (ד) ד"ה מביאה חטאת העוף וכו' דכיון דמפר לה בעלה הוי כחצי נזירות דכי מפר לה בעל אינו וכו' קא דייק מהכא דבעל מיגז כצ"ל ותיבת דהתם נמחק : (ה) ד"ה וחטאת העוף אהכי מתיא משום דחטאת על הספק כלומר אינה צריכה להביא ולא כלום וכו' נמי על הספק דאיסור ליערה כצ"ל והד"א :

גליון הש"ס בהר"ן ד"ה דלמא וכו' לאו דוקא · וכן לעיל דף מז ע"ב אמר רבא דלמא לכתחלה ועיין חדושי רשב"א חולין דף לג ע"ב ד"ה דלמא ובתשובת רשב"א סימן תש"ו :

[illegible]

דלמא מין ראוי לה צערא הפר לה משמשת מת דלית לה צערא לא הפר לה אמרי משמשת מת נמי אית לה צערא דכתיב והחי יתן אל לבו ותניא היה ר' מאיר אומר מאי דכתיב והחי יתן אל לבו דיספוד יספדוניה דיבכון יבכוניה דיקבר יקברוניה:

מתני' קונם שאני נהנה לבריות אינו יכול להפר ויכולה היא ליהנות בלקט שכחה ובפאה קונם כהנים ולוים נהנים לי יטלו על כרחו כהנים אלו ולוים אלו נהנים לי יטלו אחרים:

גמ' אלמא אפשר דמתהנה מדידיה מכלל דבעל לאו בכלל בריות הוא אימא סיפא (ה) יכולה ליהנות בלקט שכחה ופאה אבל מדבעל לא אכלה אלמא בעל בכלל בריות הוא אמר עולא לעולם (ו) לאו בכלל בריות הוא ועוד אין יכול להפר מפני שיכולה ליהנות בלקט שכחה ופאה רבא אמר לעולם בעל בכלל בריות הוא ומה טעם קאמר מה טעם אין יכול להפר מפני שיכולה ליהנות בלקט שכחה ופאה ר"נ אמר לעולם בעל לאו בכלל בריות הוא והכי קתני נתגרשה יכולה ליהנות בלקט שכחה ופאה

אותובה

[illegible]

תוספות

[illegible]

פי' הרא"ש

[illegible]

הגהות הב"ח

[illegible]

איתיביה רבא לרב נחמן ובעל לאו בכלל בריות הוא *והתנן נטולה אני מן היהודים יפר חלקו ותהא משמשתו ותהא נטולה מן היהודים ואי אמרת בעל לאו בכלל בריות הוא נדרי עינוי נפש הן ויפר לה לעולם (א) אימא לך שאני הכא דמוכחא מלתא דעל היתרא קאסרה נפשה: יכולה ליהנות בלקט שכחה ופאה: ולא קתני ובמעשר עני והתניא *בברייתא ובמעשר עני *אמר רב יוסף ל"ק הא רבי אליעזר הא רבנן דתנן *ר"א אומר אין אדם צריך לקרות שם על מעשר עני של דמאי וחכ"א

רש"י

איתיביה רבא לרב נחמן · דאמר בעל לאו בכלל בריות הוא: ותהא נטולה מן היהודים · לכשתתגרש אסורה ליגשא דהכי קאמרה ונטולה אני מן היהודים שלא אהנה (ב) מתשמישו דהיינו דומיא דהנאת תשמיש עלי וכדרב דאמר כל כי האי גוונא חייל נדרא והפרה מיהדר לאיתויי תיובתא דרב נחמן אי אמרת בשלמא בעל בכלל בריות הוא אהכי יפר חלקו דכי אמרה נטולה אני מן היהודים הוי בעל בכלל ואיתסר ליה מתשמיש והוו להו דברים שבינו לבינה ואהכי יפר כל זמן שהיא ברשותו ולכי נפקא מיניה חיילא נדרא כשאר דברים שבינו לבינה היינו דקתני ותהא נטולה מן היהודים לכשתצא מרשותו של זה שאינה יכולה ליגשא לאחרים: אלא אי אמרת דבעל לא הוי בכלל בריות ותפשוט דכי אמרה ונטולה אני מן היהודים דלא הוי בעל בכלל (ג) משום דאמרינן נדרי עינוי נפש הוא הואיל ולכשתתגרש או תתאלמן לא תוכל להנאה לכל אדם אהכי קרי ליה מהשתא עינוי נפש אע"ג דהשתא כל זמן שהיא תחתיו אינו עינוי נפש דידה והואיל ועינוי נפש הוא אמאי יפר חלקו כשתצא מתחתיו חל הנדר ויפר לה לעולם כשאר נדרי עינוי נפש אלא ש"מ דבעל בכלל בריות הוא ובנדרים שבינו לבינה הוא מאן דפריך הכי ס"ל דאי לאו משום דבעל בכלל בריות הוא הוה אמינא דתשמיש דברים שבינו לבינה הוא אליבא דר' יוסי: שאני הכא דמוכחא מילתא דעל היתרא קאסרה נפשה · כלומר אבעל קאסרה נפשה משום דלדידיה היא דמשתריא אבל לשאר עלמא לא אצטריכא למידר דלא קא משתריא (ד) בהכי דאשת איש היא: והתניא בברייתא · בהך פירקין דבמעשר עני מצי לאיתהנויי: ר' אליעזר אומר · הלוקח פירות מעם הארץ בשנה השלישית ובא לו להפריש מעשר עני אינו צריך לקרות עליו שם מעשר עני דלמעשר ראשון ליכא למיחש דליתי לוי ראיה דלא יהביה עם הארץ וליתיב ליה ולתרומה ליכא למיחש דלא נחשדו עמי הארץ על התרומה דאית בה עון מיתה ומעשר שני ליכא בשנה השלישית אבל בתרומת מעשר מיחייב דלא נמדע בה עון מיתה אלא (ה) מהיקשא דתרומה גדולה והואיל ולא כתיב בה בפירוש מיתה מש"ה לא גיית ע"ה [להיקשא] ולא מפרים ממנה תרומת מעשר ועל (אותו) מעשר עני אין צריך לקרות עליו אפילו שם מעשר: וחכ"א

דעדר מוזרי היה לאחר שלשים ויש כאן אדם שבשעת נדרו הוא מוזרי היה ולאחר מכן קודם שלשים יום נעשה מושבי יבשה דתלי ליה האי דינא בפלוגתא דר' ישמעאל ור' עקיבא ולדידן קי"ל כר' עקיבא אסור בו כיון שהיה מוזרי הים בשעת נדרו ודכתיבנא הא ירושלמי בהלכות הרמב"ן ז"ל בפרק ארבעה נדרים ודכתיבנא לה נמי לעיל (דף ל.) וכיון דתלי ליה להאי דינא בפלוגתא דר' ישמעאל ור' עקיבא מיניה דכי היכי דבאותן שהיו בשעת נדרו יורדי הים ואח"כ נעשו יושבי יבשה אסור לר' עקיבא ומותר לרבי ישמעאל הכי נמי כי הוי איפכא דהיינו באותן בני אדם שהיו בשעת נדרו יושבי יבשה ולאחר מכן נעשו יורדי הים אסור לר' ישמעאל ומותר לר"ע ולפום האי פירושא דפרשי' לא אתי האי ירושלמי כגמרא דילן דהא הכא מסקינן דנשי דבעל לאו בכלל בריות בשעה שנדרה אפי' הכי כשנתגרשה אסורה בו מפני שחוזר להיות בכלל בריות אלמא לאו בתר אמירה בלחוד אזלינן וכי תימא רב נחמן מוקי לה למתני' כר' ישמעאל דאזיל בתר שעה שהנדר חל בה ומש"ה קתני דנתגרשה אסורה ליהנות מבעלה ליתא דהא סתם לן תנא בהאי פירקא כר"ע דתנן לקמן אמרה הריני נזירה לאחר ל' יום אע"פ שנשאת בתוך שלשים יום אין יכול להפר אלמא והאי כי קתני דנתגרשה אסורה לבעלה אפילו רבי עקיבא מודה בה הלכך להאי פירושא גמרא דילן לא אתי כירושלמי ונראה לי דליכא למיסמך בהא אגמרא דבני מערבא כיון דגמרא דילן פליגא עלה דלפום גמרין אסור בין בבני אדם שהיו בכלל לשונו בשעת הנדר בין בבני אדם שהיו בכלל לשונו לאחר מכן · וסבריה דר' עקיבא לא קפיד אהא מלתא כלל משום דהא מילתא תליא בלשון בני אדם ובגמרא דילן סברינן דבכלל לשון בני אדם טולהו בכלל ור"ע במילתיה בתר דעתא דקראי דייק ליה הכי דלא שייך התם לשון בני אדם כלל ובירושלמי לא סברי הכי אלא סברי דהנודר מיורדי הים והאי להנהו דהוו יורדי הים בשעת עיקר נדרו קא מכוין ומש"ה לית ליה למידק אלא לידע אימו שעה הוא עיקר נדרו אם שעת האמירה או שעת החלות ומש"ה אמרינן התם דתלי בפלוגתא דרבי ישמעאל ור' עקיבא · הלי הוא פירושא דירושלמי ומאן דלא מפרש ליה הכי לא סבר ליה מידי ובגמרא דילן סברינן דלא תליא בהא מלתא כלל אלא בלשון בני אדם שטלן בכלל ובריית' דמייתינן בפ"ק דב"ב דייקא נמי הכי דתניא התם (דף ח.) המודר הנאה מאנשי העיר ובא אדם אחד ונשתהא עמם כל ששהה שם שנים עשר חדש אסור ליהנות ממנו ומדקתני לה סתמא משמע ודאי אפילו בא לעיר אחר שנדר אסור בו וכ"כ הרמב"ם ז"ל סתם בפ"ט מהלכות נדרים (הלכה יז) כן נ"ל. ואפשר שהרמב"ן ז"ל לא חלק ולא הביאו בהלכותיו אלא נלמוד ממנו שאסור בבני אדם שהם בכלל לשונו בשעת אמירה אע"פ שאינן בכלל לשונו בשעת חלות הנדר דהאי דינא ליתיה בגמרא דילן אבל לא לסמוך על הירושלמי בהלכתיה ובטעמיה אי נמי דירושלמי גופיה לאותם בני אדם שהם בכלל בשעת חלות הנדר פשיטא ליה מלשון בני אדם בגמרא דילן אבל דאזיל אף בתר אמירה מפיק מדר"ע: איתיביה רבא לרב נחמן וכו' נטולה אני מן היהודים · שאסרה הנאת תשמיש עליה ואי אמרת בעל לאו בכלל בריות הוא למה לה הפרה דהא איהו לא הוי בכלל איסור: שאני הכא דמוכחא מילתא דאהיתרא קא אסרה נפשה · לעולם בעלמא לאו בכלל בריות הוא אבל הכא כשאוסרת עליה הנאת תשמיש ואומרת נטולה אני מן היהודים ע"כ דעתה הוא שיהא בעל בכלל איסורא דאהיתרא קאסרה נפשה דבאיסורא למה לה למיסר כבר אסורה ועומדת וכיון דלית לה היתרא אלא בתשמיש בעלה ע"כ עיקר נדרה הוא לאסור הנאת תשמישו הלכך הכא ודאי ע"כ בעל בכלל בריות הוא ואיכא נסחי דגרסי ואי אמרת בעל לאו בכלל בריות הוא נדרי עינוי נפש הוא ליפר לה לעולם וה"פ אי אמרת בשלמא דבעל בכלל בריות הוא וכי אמרה נטולה אני מן היהודים בעלה בכלל איכא לפרושי דכי אמרה נטולה אני מן היהודים מתשמיש קאמרה שבאה לאסור תשמיש בעלה המותר לה עם תשמיש כל היהודים ומש"ה יפר חלקו בלבד ואם תתגרש תהא נטולה מן היהודים משום דהוו דברים שבינו לבינה שאינו מפר לאחרים וכדאסיקנא לעיל אלא אי אמרת דבעל לאו בכלל בריות הוא וכי אמרה נטולה אני מן היהודים אין הבעל בכלל א"כ אי אפשר לומר דמתשמיש קאמרה דהא בלא נדרה נמי מיתסרא בהנאת תשמיש אלא ע"כ נטולה אני מהנאת פירותיהם קאמרה וא"כ נדרי עינוי נפש אינון יפר לה לעולם דהא אסיקנא ברים פירקין דמפר בין לעצמו בין לאחרים דליכא למימר נטולה אני מהנאת פירותיהם של יהודים בעודן שלהן קאמרה אבל אי זכין להו בעל מותרת בהן דא"כ אמאי יפר חלקו ומפרקינן שאני הכא דמוכחא מילתא דלהיתרא קאסרה נפשה דנטולה אני מן היהודים תשמיש משמע ולאו הנאת פירות וכיון דבעלמא בעל לא הוי בכלל בריות הכא הוי משום דמוכחא מילתא דאהיתרא דהיינו תשמיש דבעל קאסרה נפשה: אין אדם צריך (לתרום תרומת מעשר) [לקרות שם על מעשר עני] של דמאי · הלוקח מעם הארץ צריך לעשר ולתרום תרומת מעשר ונותנה לכהן ומעשר ראשון גופיה מעכבו

תוספות

ואי אמרת בעל לאו בכלל בריות הוא · כי נדרה נטולה אני מן היהודים פירוש מתשמיש היהודים משאר יהודים קאמרה ואמאי צריך להפר חלקו והא לא אסרה נפשה אלא משאר יהודים: שאני הכא דמוכחא מילתא · שמתכוונת לאסור עלמה מתשמיש כשמותר לה דהיינו תשמיש הבעל ולכך צריך להפר חלקו ואית ספרים דגרסי ואי אמרת בעל לאו בכלל בריות הוא נטולה אני מן היהודים לאו תשמיש קאמרה שהרי אסורה בתשמישם בלא נדרה אלא ה"ק נטולה הנאתי פירות היהודים שלא אהנה מהם אף כי לא יהא שלהם וא"כ הוי עינוי נפש דהא אמרינן (לעיל דף פב:) כשאין פרנסתו אלא ממנו יפר דהא ליכא למימר דאמרה קונם נהנה מן הבריות דוקא בעודו שלהם אבל מהם שיקח הבעל מהם שהנה א"כ אמאי יפר בעודה תחתיו אפי' בינו לבינה לא הוי כיון שיכול הבעל לזכות ממקום שירצה הכ"ל יונה נ"ע ויפר לה לעולם אף אחר שיגרשנה ואמאי הכא נטולה מן היהודים אלא לאו בעל בכלל בריות הוא וכי אמרה נטולה אני מן היהודים מתשמיש קאמרה והוי בינו לבינה ומשני שאני הכא דמוכחא מילתא דהשתא אסרה וכי נמי בעל לאו בכלל בריות בעלמא הכא הוי בכלל בריות והכי משמע לשון נטולה מבעל ומהשאר יהודים וקשה לפי סברת שמקשה מקשה כמו כן מאי הכא משמע דלאו בתשמיש נדרה ומאי ס"ק יפר ותעמוד תחתיו דלא תלא וקאי אמתנה לאבוה דאמר הלא: אין אדם צריך לקרות · אפי' שם דלהפרשה כלל למעשר עני של דמאי:

פי' הרא"ש

שאני הכא דמוכחא מילתא כו' · דבעלמא לא הוי בעל בכלל בריות הכא מוכחא מילתא דהוי בכלל יהודים שאינה צריכה לאסור עצמה אלא ממי שהיא מותרת לו ויש"ג ואי אמרת בעל לאו בכלל בריות הוא נדרי עינוי נפש אינון ויפר לעולם וה"פ דאי בעל לא הוי בכלל בריות א"כ נטולה אני מן היהודים לאו לענין תשמיש קאמרה דבלאו הכי אסורה להם אלא לענין הנאה קאמרה שאסרה הנאת עולם עליה והוו נדרי עינוי נפש ויפר לעולם ואמאי קאמר ותהא נטולה מן היהודים ואע"ג דאמרינן כיון דבעל לאו בכלל בריות הוא אינו יכול להפר אלא משום קונם שאני נהנה לבריות ומותרת בפירותיהן כדפי' לעיל אבל נטולה אני מן היהודים משמע מפירותיהן הלכך אסורה להם אף אם ימכרום לאחרים ומשמעו לא קשיא ליה דה"ק יפר חלקו שתהא מותרת ליהנות מן היהודים בעודה תחתיו ותעמוד אללו ותשמשנו: ומשני שאני הכא דמוכחא מילתא · כלומר לישנא דנטולה אני מן היהודים משמע דמתשמיש קאמרה ובעל הוא בכלל דאהיתרא קאסרה נפשה ולישנא קמא מרווח ופשוט יותר אלא דאפשר דקשה להו · משום דאיכא למימר דלעולם בעל לאו בכלל בריות הוא והאי דצריך להפר חלקו כדר"נ דלעיל גבי היכא שלא חלים ממתך וה"נ לפום ריהטא דמנחת בעל בכלל בריות הוא ולכך נדחקו למצות גירסא אחרת: אין אדם צריך לקרות שם למעשר עני של דמאי · הלוקח תבואה מע"ה צריך להפריש מעשר ראשון ומעשר שני מספק אבל מעשר עני אין צריך: וחכמים

לקמן צ: [לעיל פא:]

[תוספתא פ"ו]

[מכות טו: ע"ש]

דמאי פ"ד משנה ג מכות טו:

קורא

הגהות הב"ח (א) גמ' לעולם שאני הכא כצ"ל ותיבות אימא לך נמחק: (ב) רש"י ד"ה ותהא וכו' מהתשמישן דהיינו וכו' והוה לה דברים שבינו וכו' והיינו דקתני: (ג) ד"ה אלא אי אמרת וכו' דלא הוי בעל בכלל וא"כ בפ"כ יפר חלקו דקתני היינו לאחר שתתגרש משום דאמריק וכו' הואיל דלכשתתגרש וכו' וכשהוא מתחתיו וכו' ומאן דפריך הכי סבירא ליה וכו' דאמר לעיל. נ"ב תחלת דף פב: (ד) ד"ה שאני וכו' קא משתריא לגו דאשת איש: (ה) ד"ה רבי אליעזר וכו' אלא מהיקשא · נ"ב וכרים מסכת דמאי פירש הרב ברטנורה משום דתשה א' פוטרת כל הכרי ע"כ מפרים ע"ה תרומה גדולה ולא תרומת מעשר ·

כו א מיי' פ"ט מהל' מעשר הלכה ב ג סמג עשין קלו:

כז ב מיי' פ"ז מהלכות נדרים הלכה י:

כח ג מיי' פ"ב מהלכות גניבה הלכה ד:

וחכ"א *קורא שם ואין צריך להפריש מאי לאו למ"ד ספקו (א) טובל קסבר אית ליה טובת הנאה וכיון דאית ליה טובת הנאה לא מהניא ולמאן דאמר [אינו] קורא שם קסבר ספקו אינו טובל וכל שספקו אינו טובל לית ליה טובת הנאה ושרי ליה לאיתהנויי *אמר ליה אביי דכ"ע ספקו טובל ור' אליעזר ורבנן בהא קמיפלגי רבי אליעזר סבר לא נחשדו עמי הארץ על מעשר עני *כיון דאילו מפקר נכסיה והוי עני ושקל ליה הוא לית ליה פסידא ורבנן סברי נכסיה לא מפקר איניש דמירתת דלמא זכי בהו איניש אחרינא הלכך נחשדו רבא אומר ב'כאן במעשר עני המתחלק בתוך הבית דכתיבא ביה נתינה °ונתת ללוי לגר וגו' מש"ה אסור ליה לאיתהנויי כאן במעשר עני המתחלק בתוך הגרנות כיון דכתיב ביה °והנחת בשעריך שרי ליה לאיתהנויי: כהנים ולוים נהנין לי יטלו כו': אלמא *טובת הנאה אינה ממון אימא סיפא כהנים אלו ולוים אלו נהנין לי יטלו אחרים אבל להני לא אלמא טובת הנאה ממון אמר רב *הושעיא לא קשיא הא רבי והא ר' יוסי ב"ר יהודה דתניא *ג'הגונב טבלו של חבירו ואכלו משלם לו דמי טבלו דברי רבי רבי יוסי בר"י אומר אינו משלם אלא דמי חולין שבו מאי לאו בהא קמיפלגי
דרבי

[דברים כו] [שם יד]

מעכבו לעצמו אחר שהפרישו שהרי מותר לזרים והמוציא מחבירו עליו הראיה שלא הפרישו עם הארץ אבל מעשר עני אין צריך להפריש דסבירא ליה לרבי אליעזר דאפילו ודאי שלא הפרישו מן הכרי אינו טובל שיהא אוכלו במיתה הלכך אינו מפרישו מספק:

וחכ"א קורא שם. [דאם] ודאי לא הפרישו הוי טבל ויהא האוכל מן הכרי במיתה אע"פ שמתוקן לגמרי ואין צריך לתקן אלא להפריש מעשר עני הלכך מפרישו מספק דספקו טובל: קסבר ספקו אינו טובל. הוא הדין לודאי אלא משום דבספקיה נקטינן נקט ספקו וכיון דספקו אינו טובל קסבר לית בה טובת הנאה דטובת הנאה בטובל ואינו טובל תליא דכתיב ולא יחללו את קדשי בני ישראל את אשר ירימו ודרשינן *דבעתידים לתרום הכתוב מדבר ומדכתיב לא יחלל משמע דטובל [והני] דטבלי תלה הרמתן בבעלים לומר שטובת הנאה שלהם דכתיב את אשר ירימו וכמאן דכתיבא בהו נתינה דמי הלכך דוקא בדטבלי איכא טובת הנאה לבעלים אבל בדלא טבלי לא ומעשר עני למאן דאית ליה ספקו אינו טובל לית ביה טובת הנאה הלכך יכולה ליהנות ממעשר עני דהפקרא בעלמא הוא ומאן דאמר קורא שם קסבר ספקו טובל משום הכי צריך לקרות שם וכל שספקו טובל אית בה טובת הנאה דאיתיה בכלל ולא יחללו את קדשי בני ישראל וגו' הלכך כיון דאית ביה הנאה אסור לאתהנויי דמדידיה מתהני ולא מהפקרא כך פירשו רבותי ולא פירשו פלוגתא דטובל ואינו טובל במאי תליא וראיתי מי שנדחק בפירוש זה הרבה ובעיני נראה דמאן דסבירא ליה אינו טובל היינו טעמא משום דסבירא ליה אי אפשר שיהא הכרי עצמו חמור מפני מעשר עני המעורב בו יותר ממעשר עני עצמו דבשלמא תרומה בדין הוא שתהא טובלת דכיון שהיא עצמה אסורה ראוי הוא שתאסור תערובתה דכיון דעל כרחו צריך להרימה מן הכרי אינה מתבטלת שם ומש"ה אוסרת אבל מעשר עני שהוא עצמו מותר לזרים היאך יהא תערובתו חמור ממנו היינו טעמא דמאן דסבירא ליה אינו טובל ומאן דסבירא ליה טובל מפיק ליה מדרשא וכדתניא בפרק יש מותרות (יבמות פו:) יכול לא יהא חייב אלא על טבל שלא הורם ממנו כל עיקר הורם ממנו תרומה גדולה ולא הורם ממנו מעשר ראשון מעשר ראשון ולא מעשר שני ואפילו מעשר עני מנין תלמוד לומר לא תוכל לאכול בשעריך ולהלן הוא אומר ואכלו בשעריך ושבעו מה שעריך האמור להלן מעשר עני אף כאן מעשר עני ואמר רחמנא לא תוכל: אמר ליה [אביי] דכ"ע ספקו טובל. [אביי] אתא למדחי פירוקיה דרב יוסף למימר דאכתי קשו מתני' וברייתא אהדדי דכולי עלמא ספקו טובל אבל לא מצית למימר דכולי עלמא ספקו אינו טובל דאם כן מאי טעמייהו דרבנן דמצרכי לקרות שם: לא נחשדו עמי הארץ על מעשר עני דודאי מפרשי ליה כיון דלא מפסדי מידי דהא אי בעי לעכובי מפקרי נכסייהו וחזיא להו: רבא אמר. רבא אתא לפרוקי מתניתין וברייתא דלא קשיין משום דמתני' איירי במעשר עני המתחלק בתוך הבית דכיון שבעל הבית מחלקו ונותנו טובת הנאה שלו ומשום הכי לא קתני במתני' ומעשר עני דהא מיתסרא ביה וברייתא איירי במעשר עני המתחלק בתוך הגרנות שמניחו בגורן וכל הרוצה ליטול יטול והתם בספרי רמי כתיב ונתת ללוי ליתום ולאלמנה וכתיב והנחת בשעריך כאן בימות החמה כאן בימות הגשמים °וה"פ בימות החמה מניחו בגורן וכשמגיעין ימות הגשמים מחלקו בתוך ביתו ואית דמפרשי איפכא בימות הגשמים מחלקו בתוך ביתו והנותר ממנו בימות החמה שאחר ימות הגשמים מניחו בגורן: אלמא טובת הנאה אינה ממון. מדקתני דכהנים שנאסרו בהנאתו נוטלין תרומתן: הא רבי והא ר' יוסי בר' יהודה. רישא ר' יוסי בר' יהודה דס"ל דטובת הנאה אינה ממון וסיפא רבי דסבירא ליה דטובת הנאה ממון: משלם לו דמי טבלו. דמי חולין שבו ודמי תרומות ומעשרות לפי טובת הנאה שיש לו בהן
דסבירא

[סנהדרין פג. זבחים יא:]

וחכ"א קורא שם ואין צריך להפריש. אלא נותן עיניו בצד זה ואומר מכאן אני נוטל ואוכלו הוא בעצמו דהמוציא מחבירו עליו הראיה דאמר ישראל לעני אייתי ראיה דלא הפרישו עם הארץ ויהיבנא לך והכי אמרי' בפ' בתרא דסוטה (דף מח.) מעשר ראשון ומעשר עני

תורה אור

המע"ה: מאי לאו מ"ד ספקו אינו טובל. דהיינו ר"א (ב) אומר אינו צריך לקרות שם קסבר אפי' במעשר עני ודאי לית ליה טובת הנאה אלא כל עני שיבא תחילה יטלנו בעל כרחו והואיל דקיל כולי האי דאין ספקו טובל איכא נמי האי קילותא דאין בה טובת הנאה מה שאין כן בתרומה דספקה טבלה ויש בה טובת הנאה כדאמרינן אומר אדם לחבירו טול סלע זה ותן תרומתך לבן בתי כהן ולמאן דאמר קורא שם כולה מתניתין מתוקמא אליבא דחכמים: אמר ליה אביי דכולי עלמא ספקו טובל כו'. והלכך מתני' דלא קתני מעשר עני דברי הכל היא דכיון דספקו טובל בודאי אית ביה טובת הנאה ואהכי אינה יכולה ליהנות ממנו אבל ברייתא דקתני דאכלה נמי במעשר עני לא ר' אליעזר (ג) היא ולא רבנן: רבי אליעזר סבר לא נחשדו עמי הארץ על הפרשת מעשר עני. דודאי מפרשי ליה דלא איכפת להו דהדר קא אכלי ליה דכיון דאי בעי מפקר להו לנכסיה כו': רבנן סברי. ודאי נחשדו ולא מפרשי (ד) והא דאמר דמפקר להו לנכסיה הא לא עבדי דסבר אי מפקרנא לנכסאי דלמא אתי איניש אחרינא וזכי בהו הלכך נחשדו: במעשר עני המתחלק בתוך הבית. לאחר שהכניס תבואתו לאוצר ולא הפריש ממנה מעשר עני בגורן לפי שנאנס או שלא מצא עניים ליתן להם הלכך כי משכח עניים מיבעי ליה למיתב להו (ה) ובההוא מעשר כיון דכתיב ביה נתינה אית ביה טובת הנאה נמי כתרומה דכתיב בה נמי נתינה תתנו תרומה לכהן: והא דקתני בברייתא דיכולה ליהנות ממעשר עני באותו המתחלק בעוד שהוא בגורן דההוא כתיב ביה והנחת בשעריך דהיינו בשעת הגורן וההוא לית ביה טובת הנאה דהא איהו מנח ליה התם ושקיל ליה כל מאן דבעי ואהכי שריא לאיתהנויי ביה: יטלו בעל כרחו. מתנת כהונתם דלאו דידיה קא שקלי אלא דלהון אלמא מדקתני יטלו בעל כרחו דטובת הנאה דאית ליה אפשר למיתן לכהן וללוי אחר שמחזיק לו טובה לא הוי ממון ולא מיתחזי כמאן דמיתהני מיניה: אימא סיפא כו' יטלו אחרים. אבל להני מלי לעכב דלא שקלי אלמא טובת הנאה ממון: *) דרבי (ו) אומר. משלם לו דמי טבלו סבר דטובת הנאה שהיה שלו באותם מתנות בהאי טבל שהיה נותן לכהן שירצה הוי ממון ולהכי משלם לו דמי כולו:

*) שייך לדף שאח"ז

ורבי

[מכות יז. ע"ש]

[כריתות מז. וש"נ]

פסחים מו: ב"מ יא: קידושין נח: (חולין קלא.)

[בשאלתות פ' קרח איתא רב יוסף] קדושין נח: תוספתא דמעשר שני פ"ג

תוספות

קורא שם. ומפרישו לעצמו דהמוציא מחבירו עליו הראיה דשמא עם הארץ הפרישו ואין צריך להפרישו כלומר אין צריך לתתו לעני: ספקו אינו טובל. כלומר ספקו אינו אוסרו משום טבל דכי נמי לא הופרש מותר לאכול הימנו ולאו דוקא ספיקו דה"ה ודאי דהוי כדאמרינן לקמן ופלא [בהם] לא הכניס אין מוכלין התבואה וכיון דספקו אינו טובל ודאי לית ביה טובת הנאה ושרי לאיתהנוי ותימה מה ענין טובל אצל טובת הנאה דאילו דינא דטובת הנאה נפקא לן בפרק הזרוע (חולין קל.) דהך דכתיב בהו ונתת אית בהו טובת הנאה והכא לא כתיב ונתת ואומר הר"ס דודאי טובל דכתיב ולא יחללו את קדשי בני ישראל אשר ירימו ודרשינן (סנהדרין פג.) בעתידים לתרום הכתוב מדבר וכיון דכתיב בהו ירימו כמאן דכתיב ונתת דמי: ומ"ם צריך לקרות שם וכו'. מתניתין כרבנן וברייתא כר"א: דלמא דכ"ע ספיקו טובל. אבל אינו טובל לא מצי למימר דא"כ אמאי קורא שם: לא נחשדו וכו'. דאין לו הפסד: במעשר עני המתחלק בתוך הבית. דאמר בפרק הזרוע (חולין קל.) מעשר עני המתחלק בתוך הבית יש בו טובת הנאה דכתיב ביה נתינה דכתיב ונתת ללוי לגר וליתום ולאלמנה ובבית הגרנות כתיב והנחת בשעריך והיינו כמו תעזוב ור"ת מפרש דבספרי רמי להני קראי אהדדי כתוב אחד אומר ונתת וכתוב אחד אומר והנחת בימות החמה יניחנו בגורן אבל בימות הגשמים יניחנו בבית פן ימנף מן הגשמים הלכך אז מתחלק בבית ואז יש בו טובת הנאה לבעלים: אלמא טובת הנאה אינה ממון אימא סיפא וכו': [דרבי סבר] טובת הנאה ממון. ולכך משלם דמי תרומה שבו וליתא כרבי יוסי ברבי יהודה וסיפא כרבי:

פי' הרא"ש

וחכמים אומרים קורא שם. בצפונו או בדרומו וקביעות מקום הוי כהפרשה: ואין צריך להפריש. כי אין צריך ליתנו לעניים מספק: קסבר ספקו אינו טובל. אינו אוסר משום טבל והוא הדין נמי ודאי אינו טובל דאי הוה ודאי הוא הדין ספקו כמי דהא גזרו על הדמאי והאי דנקט ספקו משום דבדמאי איירי וכל שספקו אינו טובל אין בו טובת הנאה לבעלי' דכיון דיכול לאכול הטבל בלא הפרשת מעשר עני הוי כאילו לא כתיב בהו ונתת דאי בעי לא מפריש ולא יהיב הלכך לא חשיב טובת הנאה כי יהיב ליה: כאן במעשר עני המתחלק בתוך הבית. בספרי למי להני קראי אהדדי דכתיב ונתת וכתיב והנחת בשעריך הא כיצד בימות החמה שמונח בגורן קרינן ביה והנחת בשעריך ואין בו [טובת הנאה] בימות הגשמים צריך להביאו לבית שלא יפסד בשדה קרינן ביה ונתת ויש בו טובת הנאה:

דרבי

לא

הגהות הב"ח (א) גמ' מאי לאו למאן דאמר ספיקו אינו טובל קסבר לית ליה טובת הנאה וכיון דלית ליה טובת הנאה שרי ליה לאתהנויי ולמאן דאמר קורא שם קסבר ספיקו טובל וכל שספיקו טובל אית ליה טובת הנאה ולא שרי ליה לאתהנויי כצ"ל: (ב) רש"י ד"ה מאי לאו וכו' ר' אליעזר דאומר וכו' דקיל כולי האי דאין בה טובת הנאה איכא נמי האי קילותא דאין ספיקו טובל מה שאין כן בתרומה: (ג) ד"ה אמר ליה אביי וכו' לא רבי אליעזר. נ"ב כלומר ואכתי קשו מתניתין וברייתא אהדדי: (ד) ד"ה רבנן וכו' דהא דאמרת דמיפקר: (ה) ד"ה במעשר עני וכו' להו דבההוא מעשר וכו' שהוא בגורן דההוא לא כתיב ביה נתינה אלא והנחת בשעריך כצ"ל והד"א: (ו) ד"ה דרבי דאומר משלם וכו' שהיה לו באותם מתנות:

גליון הש"ס בהר"ן ד"ה רבא אמר וכו' וה"פ. עיין יבמות דף ק ע"א תד"ה מ"ע:

דרבי סבר טובת הנאה ממון ורבי יוסי בר רבי יהודה סבר טובת הנאה אינה ממון לא דכולי עלמא טובת הנאה [א]אינה ממון אלא הכא *במתנות שלא הורמו קא מיפלגי ואי טובת הנאה אינה ממון מה לי הורמו מה לי לא הורמו אלא היינו טעמא דרבי קנסוה רבנן לגנב כי היכי דלא ליגנוב ורבי יוסי בר ר' יהודה סבר קנסוה רבנן לבעל הבית כי היכי דלא לישהי לטיבליה רבא אמר שאני תרומה דהיינו טעמא דיטלו על כרחו משום דתרומה לא חזיא אלא לכהנים וכיון דקא אתי למיסרא עלייהו שויא עפרא בעלמא:

מתני' [ב]קונם שאיני עושה על פי אבא ועל פי אביך ועל פי אחי ועל פי אחיך אינו יכול להפר *שאיני עושה על פיך אינו צריך להפר רבי עקיבא אומר יפר שמא תעדיף עליו יותר מן הראוי לו *ר' יוחנן בן נורי אומר [ג]יפר שמא יגרשנה ותהי אסורה עליו:

גמ' אמר שמואל הלכה כרבי יוחנן בן נורי למימרא דקסבר שמואל אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם ורמינהי *המקדיש מעשה ידי אשתו

הרי

רש"י

ורבי יוסי סבר אינו ממון · ואינו משלם לו אלא דמי חולין שבו : במתנות שלא הורמו קמיפלגי · דרבי סבר כמי שלא הורמו דמיין ולהכי משלם לו דמי כולו ורבי יוסי סבר כמי שהורמו דמיין ואינו משלם אלא דמי חולין : ואי טובת הנאה אינה ממון · אפילו הויין כמי שלא הורמו אינו משלם לו דמי טבלו דהא לא מפסיד ליה ולא מידי : אלא · לעולם אימא לך דאינו ממון והיינו טעמא דרבי אע"ג דטובת הנאה אינה ממון אפי' הכי משלם לו דמי כולו משום דקנסו רבנן לגנב כי היכי דלא לגנוב : ור' יוסי סבר · אינו משלם אלא דמי חולין דחדא ועוד קאמר חדא דטובת הנאה אינה ממון ועוד לדבריך דאמרת טעמא משום קנס אדרבה לקנסיה לבעל הבית זה : כי היכי דלא לשהי לטיבליה · ולעולם אכתי רישא וסיפא דמתני' דקשיא אהדדי לא מיתרץ : רבא אמר · לעולם לא קשיא מתניתין וסיפא כדקתני דטובת הנאה ממון ורישא היינו טעמא דיטלו בעל כרחו : שאני תרומה משום דלא חזיא אלא לכהנים · וכיון דאתי למיסרה עלייהו שוייא להאי תרומה כעפרא בעלמא והואיל וכעפרא הויא לא מיתחלי בטובת הנאה ולהכי שקלי לה בעל כרחו : מתני' קונם שאיני עושה על פי אבא כו' אין יכול להפר · דלא הוי לא נדרי עינוי נפש ולא דברים שבינו לבינה : שאיני עושה לפיך אין צריך להפר · דלא אמרה כלום דלאו כל כמינה לאפקועי לבעל מה דזכי ליה רחמנא : ר' עקיבא אומר יפר שמא תעדיף עליו יותר מן הראוי לו · כדאמרי' במס' כתובות בפ' אע"פ (דף סד:) ומה היא עושה לו משקל חמש סלעים שתי ביהודה שהן עשר בגליל כו' והמותר שלה ואותה העדפה שמעדפת הואיל ושלה היא אוסרת עליו אם לא יפר : ר' יוחנן בן נורי אומר · להכי יפר שמא יגרשנה ותהא אסורה לחזור לו דאותה מלאכה שעושה אחר הגירושין כשתבא ברשותו אסור באותה מלאכה ובכל מעשה ידיה מגירושין ואילך וקסבר אדם אוסר דבר שלא בא לעולם כגון מעשה ידיה שעתידה לעשות דלכשתבא לעולם אחר גירושין אע"פ שלא בא לרשותו בעת שבא לעולם דהא מגורשת היא לכשבאה ברשותו שתכנס לו שיהא אסור ורבי עקיבא סבר בהא מודינא לך דאדם אוסר דשלב"ל היכא דהוי ברשותו לאלתר כשבא לעולם כגון העדפה אבל אין אדם אוסר דשלב"ל אע"פ שבא לעולם (א) אינן ברשותו אלא לאחר זמן לכשיבא לרשותו חל עליהן איסור כדפירשתי :

גמ'

ר"ן

דסבירא ליה דטובת הנאה ממון : אינו משלם אלא דמי חולין שבו · אבל לא דמי תרומות ומעשרות ואפילו לפי טובת הנאה שיש לו בהן דסבירא ליה דטובת הנאה אינה ממון : במתנות שלא הורמו קמיפלגי · דרבי סבר *כיון שלא הורמו תרומות ומעשרות הוו להו כחולין שבו דלאו כמי שהורמו דמיין ורבי יוסי סבר כמי שהורמו דמיין ואין לו בהם כלום ומשום הכי אינו משלם אלא דמי חולין שבו : מה לי הורמו מה לי לא הורמו · דכיון דטובת הנאה אינה ממון כי לא הורמו מאי הוי דהא פתיכי ביה תרומה ומעשר שאין לו בהן כלום : אלא היינו טעמא דרבי · השתא לא מיבעיא לן אי אית להו לתרוייהו טובת הנאה ממון או אינה ממון ואי אית להו טובת הנאה אינה ממון לרבי יוסי ברבי יהודה ניחא ורבי היינו טעמיה דקנסוהו רבנן לגנב לשלם טובת הנאה של תרומות ומעשרות לבעל הבית ואי סבירא להו טובת הנאה ממון לרבי ניחא ורבי יוסי ברבי יהודה היינו טעמיה דאינו משלם אלא דמי חולין שבו משום דקנסוהו רבנן שלא ישלם לו טובת הנאה שבתרומה ומעשרות: רבא אמר שאני תרומה · כלומר כולה מתני' אית לה דטובת הנאה ממון וסיפא ניחא דכהנים אלו יטלו אחרים ורישא היינו טעמא דיטלו בעל כרחו משום דתרומה לא חזיא אלא לכהנים שאי אפשר ליתנה לישראל הלכך כיון *(דמיסרה) עלייהו שויא עפרא (דאתו) בעלמא דאפקריה להאי טובת הנאה שיש לו בה : ומהא שמעינן שהאוסר הנאת פירות על עצמו יכולים אחרים ליטול אותן בעל כרחו ואינו יכול לעכב אע"פ שיכול לישאל על נדרו כיון דהשתא מיהא הא לא איתשיל מיהו היכא דאיתשיל חייבין לשלם דכיון דחכם עוקר הנדר מעיקרו כיון דאיתשיל הויין להו הנך פירי כאילו לא אתסרו עליה מעולם וא"ת אם כן היאך יטלו כהנים על כרחו למה לא נחוש דלמא מיתשיל ומתהני מדידיה לאו קושיא היא דהתנן *המקדש האשה על תנאי שאין עליה או עליו נדרים ונמצאו עליה או עליו נדרים אינה מקודשת ומדקתני אינה מקודשת משמע שאינה מקודשת כלל ויכולה להנשא לאחר אע"ג דתניא התם *הלכה אצל חכם והתירה וכן הוא שהלך אצל חכם והתירו מקודשת אלמא אע"ג דמצי מיתשיל וחיילי קדושי למפרע כל אימת דלא מיתשיל לא חיישינן דלמא מיתשיל הכא נמי דאם איתשיל עבדו כהנים איסורא למפרע כל אימת דלא איתשיל לא חיישינן להכי· הרשב"א ז"ל : ואני מסתפק בזה לפי שמשמע שאסרו על עצמו הפקירו וכל שזכה בו אחר קנה כזוכה מן ההפקר ואע"פ שאיסור שבו הלך ע"י שאלה קנין ממונו של זה אינו בטל שאיני מוצא שאלה בהפקר ומשום הכי יטלו על כרחו דאי לא ודאי כיון דנדרים לאיתשולי עלייהו קיימין דמשום הכי מיקרו דבר שיש לו מתירין בפרק הנודר מן הירק (לעיל דף נט.) חיישינן דלמא מיתשיל וכי תנן אינה מקודשת לא שתהא מותרת לינשא אלא דינא קתני ואפי' תימא כמי דמילתא פסיקתא קתני היינו טעמא משום דבדידה ליכא למיחש דלא מקלקלה נפשה ובדידיה לא אשכחינן בגמרא אינה מקודשת אבל הוא שהלך אצל חכם והתירו מקודשת לומר שהיא מקודשת גמורה אבל לא הלך איכא למימר דחיישינן כנ"ל : מתני' קונם שאני עושה ע"פ אבא · מה שאני עושה יהא לפי אבא בקונם : אינו יכול להפר · דאין אלו נדרי עינוי נפש ולא דברים שבינו לבינה : שאני עושה על פיך אינו צריך להפר · משום

תוספות

לא דכ"ע אינה ממון והכא במתנות שלא הורמו קמיפלגי · ומפרש בירושלמי בעגלין שנפלו לו מבית אבי אמו כהן מיירי ורבי סבר כמו שהורמו דמיא ורבי יוסי ברבי יהודה סבר לאו כמו שהורמו דמיא : ואי טובת הנאה אינה ממון מה לי הורמו ומה לי לא הורמו · [ובקידושין (דף נח:) משני דמיירי בישראל] שנפלו לו [טבלים] מבית אבי אמו כהן וצ"ע אמאי לא משני הכא כי התם וצריך לומר שהיה תופס אותו תירוץ לדוחק: אלא היינו טעמא דרבי דקסבר קנסו רבנן לגנבי *) דמש"ה מיפטר דטובת הנאה אינה ממון ורבי יוסי ברבי יהודה סבר קנסו רבנן לבעל הבית ואי קשיא לימא דאינו ממון ומיפטר גנב מש"ה לא קנים לגנב ויש לומר דהוי כמו תירוץ אחר [א"נ] דלכ"ע טובת הנאה [הוי] ממון ואפ"ה מיפטר דקנסו לבעל הבית והא דקאמר רבי סבר קנסו רבנן לגנב דסבירא ליה דלכ"ע טובת הנאה אינה ממון וכך היא הסוגיא סוף פרק שני דקידושין איבעית אימא אינה ממון וטעמא דרבי דקנסו לגנב ואיבעית אימא ממון וטעמא דרבי יוסי דקנסו לבעה"ב : רבא אמר · מתניתין אית ליה טובת הנאה ממון והיינו טעמא דמתניתין דיטלו בעל כרחו כיון דמיתסר עלייהו הוי עפרא בעלמא· כיון שאסר כל כהנים ולוים אם כן אסור הוא ליתן תרומותיו לשום כהן ואין לו בהם שום טובת הנאה שאינו יכול ליתנם לשום אדם ולעכבם לעצמו לא מצי ולכך אינו שלו ומותרין ליטלו בעל כרחו דהוי כמי שאינו שלו אבל בסיפא דמותר ליהנות למקצת כהנים הוי לו טובת הנאה בה ואסורין לבא וליטלה אותם כהנים שאסר: קונם שאני עושה לאבא ולאביך לא יפר · שאין זה נדר שבינו לבינה שאין לו לחוש אם יאסרו (חכמים) במעשה ידיה: על פיך אינו צריך להפר · דאשתעבדא ליה : יפר שמא תעדיף · ממה שפסקו חכמים דהיינו משקל חמש סלעים : רבי יוחנן בן נורי אומר אף בשביל עיקר מעשה ידיה צריך להפר שמא יגרשנה : למימרא דסבר שמואל אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם· שעדיין לא גירשה ועדיין לא באו לעולם מעשה ידיה שהיא מקדשה עתה:

שעה

*) נ"ל דהל"ס

פי' הרא"ש

דרבי סבר טובת הנאה ממון· הלכך צריך לשלם לו כל דמי הטבל : ור' יוסי בר' יהודה סבר לא הוי ממון · הלכך אינו חייב לשלם לו אלא דמי החולין: ואי אמרת טובת הנאה אינה ממון מה לי הורמו ומה לי לא הורמו· ומיהו בפ"ק [נ"ל בפרק שני דף נח:] דקידושין מוקי פלוגתייהו בהכי בישראל שנפלו לו טבלים מבית אבי אמו כהן למאן דאמר כמי שהורמו דמיין זכה בהן ואין צריך ליתנם לכהן ולמאן דאמר לאו כמי שהורמו דמיין לא זכה בהן וצריך לקיים מצות נתינה וסוגיא דהכא תמוה מאוד דעל כרחין המתרץ דמוקי פלוגתייהו במתנות שלא הורמו אי אפשר לפרשו אלא כדמפרש לה בקידושין וא"כ מאי מקשי ליה תו מה לי הורמו ומה לי לא הורמו וכדקתני בתוספתא דקידושין וכתב רבינו שהמקשה לא הבין דברי המתרץ ולא חש לפרש (אל) [נ"ל אליו] דבריו ואמר לו תירוץ אחר : ורבי יוסי בר' יהודה סבר קנסו רבנן לבעל הבית · תימה מה אנו צריכין לקנס זה כיון דטובת הנאה אינה ממון מן הדין מיפטר גנב ונראה דשינויא [אחרינא] הוא איבעית אימא דכולי עלמא טובת הנאה ממון וטעמא דרבי יוסי בר' יהודה דפטר לגנב משום דקנסינן לבעל הבית והכי איתא בקידושין בהדיא ולשנא דנדרים ניחא· רבא אמר שאני תרומה כו' · פירוש לעולם טובת הנאה ממון והאי דקתני מתני' דיטלו בעל כרחו חיישינן לטובת הנאה משום דכיון שאסר את כל הכהנים בהנאה אי אפשר ליטלו לשום כהן ממון טובת הנאה ואי אפשר לעכבו לעצמו הלכך הוי כאילו אינם שלו אבל סיפא כיון שיכול ליתנו לכהנים אחרים יש לו בהן טובת הנאה : מתני' קונם שאיני עושה על פי אבא כו' אינו יכול להפר · דלא הוי נדרים שבינו לבינה אם אסרה מעשה ידיה על אחרים : על פיך אינו צריך להפר · משום דמשעבדא ליה לבעל ואין יכולה לאסור את עצמה לשום מעשה [?] [?] לעבודה דבעל : שמא תעדיף יותר מן הראוי לו · בכתובות מפרש לה כמה היא עושה ומותר וגם מעשה יכולה להקדיש ומפרש לה התם בהעדפה שעל ידי הדחק וסבר רבי עקיבא דדידה הוי וחל עליו ושאינו דברים שבינו לבינה דאי אפשר להיות שלא יתערב בשלו : ר' יוחנן בן נורי סבר עיקר מעשה ידיה שמא יגרשנה ואז יחול הנדר ולא יוכל להחזירה : גמ' אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם · דהכי עדיין לא גרשה וגם לא נעשה מעשה בידים :

הרי

עין משפט נר מצוה

כט א מיי' פ"ה מהל' אישות הלכה ו :

[ועי' היטב קידושין נח: ותוספות ב"ב קנג: ד"ה וקסבר]

ל ב מיי' פי"א מהל' נדרים הלכ' יא סמג לאוין רמג טוש"ע י"ד סי' רלד סעיף ע :

לא ג מיי' שם הלכה י סמג שם טוש"ע שם סעיף עה וטוש"ע אה"ע סימן פא סעיף ב :

נ"ל דאתי למיסרא

[כתובות עב: ע"ש]

[שם עד: ע"ש]

מסורת הש"ס

[קדושין נח: ב"ב קנג: פסחים ל. חולין קל: בכורות יא.]

יבמות לג. כתובות נט. סו. עי' קדושין סג.

[לעיל עט:]

כתובות נח:

"הרי זו עושה ואוכלת והמותר (א) רבי מאיר אומר הקדש רבי יוחנן הסנדלר אומר חולין *ואמר שמואל "הלכה כר' יוחנן הסנדלר אלמא "אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם וכי תימא כי קאמר הלכה כר' יוחנן בן נורי על העדפה הוא דקאמר לימא הלכה כרבי יוחנן בן נורי בהעדפה אי נמי (ב) *הלכה כת"ק א"נ (אין) הלכה כרבי עקיבא אלא אמר רב יוסף שאני קונמות הואיל ואדם אוסר פירות חבירו עליו אוסר נמי דבר שלא בא לעולם עליו אמר ליה אביי בשלמא אדם אוסר פירות חבירו עליו שהרי אדם אוסר פירותיו על חבירו אלא יאסור דבר שלא בא לעולם על חבירו שהרי אין אדם אוסר פירות חבירו על חבירו אלא *אמר רב הונא בריה דרב יהושע "באומרת יקדשו ידי לעושיהן דידים הא איתנהו בעולם וכי אמרה הכי קדשה והא משעבדן ידיה לבעל דאמרה לכי מגרשה השתא מיהת לא מגרשה וממאי דכי אמרה הכי מהניא

אמר

ר"נ

משום דשעבודי משעבדת ליה ולאו כל כמינה דמפקעת ליה לשעבודי׃ רבי עקיבא אומר יפר שמא תעדיף עליו יותר מן הראוי לו · דקסבר ר"ע דהעדפה דידה היא וחייל עלה נדרה דהא לא משעבדא ליה ומשום הכי צריך להפר ומיהו מלי מיפר משום דברים שבינו לבינה ות"ק לא חייש להכי משום דסבירא ליה דהעדפה נמי דידיה הוי והאי העדפה היינו שתעדיף על מה שפסקו לה חכמים לעשות לבעלה דהיינו משקל חמש סלעים כדאיתא בפרק אע"פ (כתובות סד:)׃ רבי יוחנן בן נורי אומר יפר שמא יגרשנה ותהא אסורה לחזור לו · דסבירא ליה לר' יוחנן בן נורי כת"ק דהעדפה נמי דבעל הויא הלכך משום העדפה אין צריך להפר אלא שמא יגרשנה ויהא הנדר חל שמשגרשה אינה משועבדת לו למעשה ידיה ותהא אסורה לחזור לו לפי שנאסר במעשה ידיה ואי אפשר לו ליזהר שלא תטחן ושלא תאפה וכל שאר מלאכות השנויות במשנתנו שאשה עושה לבעלה ות"ק פליג עליה דר' יוחנן בן נורי אי משום דלא סבירא ליה דמהניא הפרה לכי מגרש לה אי משום דנדר גופה כיון דהשתא לא חייל לקמיה נמי לא חייל ופלוגתייהו בהעדפה אי דבעל הויא אי לא אוקימנא לה בכתובות (דף סו·) בהעדפה שעל ידי הדחק כדאיתא התם׃ גמ' אמר שמואל הלכה כר' יוחנן · דאמר יפר׃ למימרא דקסבר שמואל אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם · דאי לא כיון דהשתא לא חייל נדרה לקמיה נמי לא חייל׃ ורמינהו המקדיש מעשה ידי אשתו הרי זו עושה ואוכלת · איכא דמוקמי לה בפרק אע"פ (שם נח:) אפי' במעלה לה מזונות ואפי' הכי הרשות בידה לבטל הקדשו והרי זו עושה ואוכלת מדרב הונא דאמר התם יכולה אשה לומר לבעלה איני ניזונת ואיני עושה ומאן דפליג עליה דרב הונא התם מוקי לה למתני' בשאין מעלה לה מזונות ומשום הכי היא עושה ואוכלת*׃ והמותר · אם הקדיש מותר מעשה ידיה דהיינו יתר על חמש סלעים ביהודה כדאיתא התם׃ ר"מ אומר הקדש· מוקי לה שמואל התם [במעלה לה מזונות ואינו מעלה לה] מעה כסף שתקנו לה חכמים תחת מותר ור' מאיר דאמר הקדש לאו מחיים קאמר דהא לית ליה ביה מידי אלא הקדש לאחר מיתה קאמר שהבעל זכה בההוא מותר מדין ירושה וסבירא ליה לרבי מאיר דאדם מקדיש דבר שלא בא לעולם׃ רבי יוחנן הסנדלר אומר חולין · דסבירא ליה דאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם׃ וכי תימא כי קאמר הלכה כרבי יוחנן בן נורי על העדפה הוא דקאמר · במאי דפליג עליה דר"ע דאמר ר"ע יפר משום העדפה דסבירא ליה לר"ע העדפה דידה הויא ואיהו פליג עליה דמשום העדפה אין צריך להפר דהעדפה נמי דבעל היא בהא בלחוד הוא דאמר שמואל הלכה כרבי יוחנן בן נורי אבל במאי דאמר יפר לא סבירא ליה כותיה דודאי לא צריך הפרה דלא חייל נדרא כלל דאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם׃ לימא הלכה כרבי יוחנן בן נורי בהעדפה · הכי הוה ליה למימר דהלכה כרבי יוחנן בן נורי סתמא לאו בהעדפה בלחוד משמע אלא בעיקר מילתא דאמר יפר׃ אי נמי אין הלכה כרבי עקיבא · והא אתי שפיר דמשמע דלית הלכתא כרבי עקיבא במידי לא במאי דאמר יפר דהא אין צריך הפרה משום דאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם ולא במאי דקאמר דהעדפה דידה הויא דליתא אלא דבעל הויא׃ אי נמי הלכה כתנא קמא · דאמר אין צריך להפר דאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם זהו הפירוש הנכון אף על פי שלא פירש כן רש"י ז"ל בפרק אע"פ׃ שאני קונמות הואיל ואדם אוסר פירות חבירו עליו · מאי קא פרכת מהקדש לקונמות אף על גב דאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם אדם אוסר דבר שלא בא לעולם דאשכחן מילתא דאיתא בקונמות וליתא בהקדש שהרי אע"פ שאין אדם מקדיש פירות חבירו אדם אוסר פירות חבירו עליו וכיון שכן אדם אוסר נמי דבר שלא בא לעולם דהא פירות חבירו לדידיה כדבר שלא בא לעולם דמי דלית ליה בהו מידי׃ אמר ליה אביי בשלמא אדם אוסר פירות חבירו עליו שהרי אדם אוסר פירותיו על חבירו · אין ודאי קושטא קאמרת דפירות חבירו כדבר שלא בא לעולם דמי מיהו ממקום שבאת דאת לא משכחת בקונמות דאדם אוסר אלא היכא דהוי חד מינייהו ברשותיה או האדם הנאסר בהם ומשום הכי אדם אוסר פירות חבירו עליו דנהי שהפירות אינן ברשותו גופיה מיהא ברשותו הוא דכי היכי דאדם אוסר פירותיו על חבירו אע"פ שחבירו אינו ברשותו כיון שהפירות ברשותו דאלמא בחד מינייהו סגי ומהא שפיר איכא למילף דאדם אוסר דבר שלא בא לעולם דדבר שלא בא לעולם כפירות חבירו דמי׃ אלא יאסור דבר שלא בא לעולם על חבירו · דומיא דמתניתין שאוסרת מעשה ידיה שלא באו לעולם על בעלה הא לא מצית למיפשט לאיסורא אדרבה ממקום שבאת איכא למילף היתרא שהרי אין אדם אוסר פירות חבירו על חבירו ודבר שלא בא לעולם על חבירו כפירות חבירו על חבירו דמי׃ אלא אמר רב הונא בריה דרב יהושע באומרת יקדשו ידי לעושיהן וכו' · מתניתין היא דמוקמא בהכי הלכך כיון דידים איתנהו בעולם צריך להפר׃ וכי אמרה הכי קדשי · בתמיה והא משתעבדין ידיה לבעלה אפילו למאן דאמר אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם פריך דכי האי גוונא לא מהני דאפילו איהו לא קאמר אלא באומר בפירוש שיחול אותו דבר באותו זמן שאפשר לו לחול כההיא דתנן לאחר שאתגייר לאחר שיחלוץ ליך יבמיך אבל סתמא ודאי מהשתא משמע· ומפרקינן דאמרה לכי מגרשה ומשום הכי מהני שהרי פירשה דבריה שיחול נדרה בזמן שראוי לו לחול׃ השתא מיהת לא מיגרשה וממאי דכי אמרה הכי מהניא · כלומר תירלת למ"ד אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם דבהאי ליכא דקאמרה לדידיה ודאי מהני אבל למ"ד אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם אפי' אמרה הכי היכי מהני׃

אמר

רש"י

גמ' הרי זו עושה ואוכלת· לדברי הכל ואמרינן התם במסכת כתובות בפרק אע"פ דבשאין מעלה לה מזונות קא מיירי ואמרי' עושה ואוכלת פשיטא דכיון דאין מעלה לה מזונות ודאי עושה ואוכלת דממאי מתפרנסת ואמרי' סיפא איצטריכא ליה למיתני׃ והמותר ר"מ אומר הקדש · דקא סבר אע"ג דמעשה ידיה אינו יכול להקדיש הואיל ואינה ניזונית משלו מ"מ מותר על מזונותיה יכול להקדיש שיהא קדוש לאחר מיתתה׃ ור' יוחנן הסנדלר אומר חולין · דקסבר אין אדם יכול להקדיש דבר שלא בא לעולם לכשיבא לעולם לא יהא שלו אלא לאחר זמן׃ ואמר שמואל· התם הלכה כר' יוחנן הסנדלר (ג) דתקנו לה חכמים מעה כסף תחת מותר מעשה ידיה דאי במעלה לה אפילו בחייה שלו היא וקשיא דשמואל אדשמואל׃ וכי תימא כי אמר שמואל הלכה כרבי יוחנן בן נורי בהעדפה· כלומר הלכה כר' יוחנן ב"נ דאמר יפר והיינו טעמא דיפר משום העדפה ולא משום גירושין׃ לימא (ד) הלכה כרבי עקיבא· דמוקי לטעמיה משום העדפה אלא מדקאמר הכי ש"מ כדאשמעינן מעיקרא ולעולם קשיא דשמואל אדשמואל׃ אלא אמר רב יוסף· לעולם קסבר שמואל אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם׃ ושאני קונמות וכו' (ה) ה"ג אמר לי' בשלמא אדם אוסר פירות חבירו עליו די"ל יאסרו פירות חבירו עליו אלא יאסור דבר שלב"ל על חבירו שבאיזה ענין יש בו כח לכך שהרי אין בו כח לאסור פירות חבירו על חבירו להכי נמי פירות מעשה ידיה הויין של בעל והיאך יכולה לאוסרן עליו הואיל שלא באו לעולם׃ יקדשו ידי לעושיהן· דידים איתנהו בעולם דהיינו אוסר פירות חבירו עליו׃ ומי מקדשן והא משעבדן ידיה לבעל· דהשתא הוי דומיא דאוסר פירות חבירו על חבירו׃ דאמרה לכי מגרשה יקדשו· דכל זמן שהיא ברשותו אינו אוסרתן והכי אי לא מיפר מהשתא חיילא קדושה עלייהו ואי מגרשה והדר נסיב לה מיתסרן עליו מעשה ידיה׃ וממאי דכי אמרה הכי מהני · ואע"ג דאיתה תחת הבעל׃

אמר

תוספות

עושה ואוכלת · שאין מעשה ידיה קדוש על פיו ונפקא אע"פ (דף נח:) מפרש שמעלה לה מזונות ולא מעלה לה מעה כסף ומעה כסף תחת מעשה ידיה ומזונות תחת מותר׃ והמותר ר"מ אומר הקדש · [איכא] דאמר התם שאינו מעלה לה מעה כסף ולא מזונות ומותר אינו קדוש אלא לאחר מיתה והיקדוש אבל ומותר ר"ל מה [illegible]

פ"כ שייך לע"א

פי' הרא"ש

הרי זו עושה ואוכלת · בפרק אע"פ (נח:) איכא דמוקי לה במעלה לה מזונות ואין מעלה לה מעה כסף וקסברי דמעה כסף תחת מעשה ידיה ומזונות תחת מותר וכיון דאין מעלה לה מעה כסף עושה ואוכלת דאין יכול להקדיש מעשה ידיה׃ ומותר קאמר ר"מ דקדיש כיון דמעלה לה מזונות ורבי יוחנן הסנדלר קאמר חולין דאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם׃ וכ"ת כי קאמר שמואל הלכה כרבי יוחנן לאעדפה · כלומר בהא פליג אר"ע בהעדפה דסבר דהעדפה דבעל ומשום העדפה אין צריך [...]ר בדין דפליג רבי יוחנן ב"נ במתניתין אהכי עקיבא דאמר שמא תעדיף דסבר דהעדפה [...]י יוחנן בן נורי סבר דהויא לעצמו ובהך דינא פסק שמואל כר' יוחנן אבל ודאי לא סבר [...]דיה כלל דאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם׃ הכי גרים רבינו חננאל ולימא הלכה [...] להעדפה וא"כ אין הלכה כר' עקיבא א"כ הלכה כת"ק׃ שאני קונמות · דאמר רבי יוחנן דמיילי על דבר שלא בא לעולם מתוך שהוא תופס בדבר שאין סתם הקדש תופס דלאדם אוסר בקונם פירות [illegible]

הגהות הב"ח (א) גמ' והמותר (ר' מאיר) [illegible]

עין משפט נר מצוה

לב א ב מיי' פי"ג מהל' ערכין הלכה כח סמג עשין קלב טוש"ע אה"ע סימן פא סעיף ה׃

לג ג מיי' שם הלכה כו סמג שם טוש"ע ח"מ סימן ריב סעיף ט׃

לד ד מיי' פי"ב מהל' נדרים הלכה י סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סימן רלד סעיף עא וטוש"ע אה"ע סימן פא סעיף ג׃

מסורת הש"ס

[כתובות נט. ושם כל הסוגיא]

ס"א אין

[קדושין סג.]

*אמר ר' אילא ומהאילו [א]אומר לחבירו שדה זו שאני מוכר לך לכשאקחנה ממך תקדיש מי לא קדשה מתקיף לה ר' ירמיה מי דמי שדה זו שאני מוכר לך השתא בידיה היא אשה בידה להקדיש מעשה ידיה הא לא דמי אלא לאומר לחבירו [ב]שדה זו שמכרתי לך לכשאקחנה ממך תקדיש מי קדשה מתקיף לה רב פפא מי דמי גבי זבינא פסיקא מילתייהו גבי אשה מי פסיקא מילתא הא לא דמי אלא לאומר לחבירו [ג]שדה זו שמשכנתי לך לכשאפדנה ממך תקדיש מי לא קדשה מתקיף לה רב שישא בריה דרב אידי מי דמי שדה בידו לפדותו אשה בידה להתגרש הא לא דמיא אלא לאומר לחבירו [ד]שדה זו שמשכנתי לך לעשר שנים לכשאפדנה ממך תקדיש מי לא קדשה מתקיף לה רב אשי מי דמי התם קיץ אשה מי אית לה קיצותא אלא

רש"י

אמר ר' אילא ומה אילו אומר לחברו שדה זו שאני מוכר לך · כלומר שעדיין היא בידו להקדישה שלא החלטתיה לך מכל וכל : לכשאקחנה ממך · לכשאחזור ואקחנה ממך תקדיש : מי לא קדשה · מי לא חייל שם קדושה עלה לכשיקחנה מזה הכא נמי גבי האי איתתא כי אמרה יקדשו ידי לעושיהן לאחר שתתגרש דודאי חיילא עלייהו שם קדושה : מי דמי · כלומר מי דמיא מילתא דאשה למילתיה דהאי גברא הכא האי גברא דמזבן שדה זו אכתי בידיה היא שעדיין לא מכרה ודיקא נמי דקתני שאני מוכר לך ולא קתני שמכרתי להכי יכול להקדישה לכשתחזור ותבא לרשותו: אבל· הא איתתא כי מקדשא מעשה ידיה כלום יש בידה שום כח והלכך אף על גב דאמר גבי מוכר שדה שיכול להקדישה לכשתבא לרשותו גבי אשה לא אמר : אלא · הא דאשה לא דמיא אלא לאומר כו' וכי היכי דהתם לא קדשה משום דלא קיימא שדה ברשותיה שהרי כבר מכרה הכא נמי לגבי הך איתתא לא קדשי מעשה ידיה : גבי זבינא פסיקא למילתייהו · דגופה (א) לפירות בידא דלוקח : גבי אשה מי פסיקא מילתא· מי הויא גופה לבעל והתם גבי אשה דינא היא דתיקדוש : הא לא דמיא אלא לאומר לחבירו שדה זו שמשכנתי לך לכשאפדנה ממך תקדיש · דהתם אע"ג דלא קדשה השתא קדשה לקמיה הכי נמי גבי אשה : שדה בידו לפדותה · כל אימת דבעי אהכי מני לאקדושה מהשתא : אשה בידה להתגרש · בתמיה והואיל ואין בידה להתגרש לא חייל הקדש אמעשה ידיה לכשתתגרש : לאומר לחברו שדה זו שמשכנתי לך לעשר שנים וכו' מי לא קדשה · דהשתא אין בידו לפדותה עד עשר שנים ולכשיפדנה קדשה דחייל עלה קדושה מהשתא (ב) : הכא נמי גבי אשה אף על גב דאין בידה לגרש עצמה כי מיגרשא חיילא קדושה על מעשה ידיה : התם קיץ · גבי שדה איכא זמן קצוב לעשר שנים וכיון דאיכא זמן קצוב דמי כאילו יש בידו לפדותה לאלתר : אשה מי יש לה קיצותא · לידע אימתי תתגרש : אלא

ר"ן

אמר רבי אילא ומה אילו האומר לחבירו שדה זו שאני מוכר לך לכשאקחנה ממך תקדיש מי לא קדשה · הא דפשיטא ליה לרבי אילא דבה"ג קדשה לאו ממתני' וממתניתא שמיע ליה הכי אלא סברא דנפשיה קאמר דודאי קדשה ומדמי ליה הכי דנהי דודאי סבירא ליה דטעמא דקדשה מפני שברשותו היא עכשיו דהא כשמכרתי לך איהו גופיה מודה דלא קדשה אפ"ה סבירא ליה דקונם שאני עושה לפיך להא דמיא דלא דמי לאומר לחבירו שדה שמכרתי לך דלא קדשה משום דבזביני פסיקא מילתא כדאמרינן לקמן דגופא ופירא ביד לוקח מה שאין כן אשה דכיון דגופא בידה הוא ומעשה ידיה היא שמזכה בכל יום לבעל כשדה זו שאני מוכר לך עדיף מיניה שבידו להקדיש עכשיו קונם דאשה נמי אית ביה חד צד למעליותא טפי משדה משום דבשדה בין שעת הקדשו לשעה שיחול דהיינו לכשיקחנה יש זמן שהשדה יוצא מרשות מקדיש לגמרי גופא ופירא מה שאין כן גבי אשה שגופה לעולם ברשותה הוא ומשום הכי סבירא ליה דכי היכי דבשדה זו שאני מוכר לך לכשאקחט ממך תקדיש קדשה אשה נמי כי אסרה מעשה ידיה על בעלה לכי מגרשה חייל כך נראה בעיני ואפי' הכי אתקיף ליה רבי ירמיה דלא דמי דדלמא האי צד דאיכא בשדה למעליותא דמצי מקדיש לה מהשתא עדיף טפי מההוא צד דאיכא באשה דגופה בידה הוא דמאי נפקא מינה כיון דלא מציא לאסור שיחול איסורה עכשיו עד שתתגרש הא לא דמיא אלא לאומר לחבירו שדה זו שמכרתי לך לכשאקחנה ממך תקדיש דלא קדשה משום שאין בידו להקדישה עכשיו ואשה נמי דכוותה היא : מתקיף לה רב פפא מי דמי גבי זביני פסיקא מילתא · נהי דודאי שפיר קא דחית דליכא למיגמר אשה משדה זו שאני מוכר לך דלא דמיין כדקאמרת אפ"ה מאי דבעית למפשט לאידך גיסא דלא חייל קונם דידה משדה זו שמכרתי לך ליתא דגבי זביני פסיקא מילתא דגופה דשדה ופירא ביד לוקח ומשום הכי לא קדשה אבל גבי אשה כיון דגופה בידה הוא איכא למימר דקדשה ואדרבה איכא למיפשט הכא דקדשה מהאומר לחברו שדה שמשכנתי לך לכשאפדנה ממך תקדיש דקדשה משום דגופא דשדה ברשות מקדיש הוא אשה נמי דכוותה והאי דנקט לכשאפדנה ממך משום דהקדש דמים הוא זה ואינו מפקיע מידי שעבוד הלכך אין ההקדש חל עד שיפדנה והיא דאמרינן בפרק האומר משקלי עלי (ערכין כא.) גבי המשכיר בית לחבירו והקדישו משכיר הדר בו מעלה שכר להקדש ופרכינן עלה היכי דר ביה במעילה קאי כבר כתבתי בפרק השותפין (לעיל דף מו: ד"ה היכי) דלא קשיא דהיא במשכיר בית סתם היא ולא בית מיוחד ומשום הכי מצי משכיר להקדיש ונותן לו לשוכר בית אחר: מתקיף ליה רב שישא בריה דרב אידי מי דמי שדה זו בידו לפדותה · ומש"ה כי אמר לכשאפדנה ממך תקדיש קדשה דכל שבידו לאו כמחוסר מעשה דמי אשה בידה להתגרש בתמיה וכיון שאין בידה שיחול נדרה כשתרצה כי אמרה נמי לכי מגרשה לא חייל ומקשו הכא אשה נמי בידה היא שיחול נדרה כל שעה ושעה שתרצה דהא קיי"ל כרב הונא דאמר יכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניזונית ואיני עושה יש לומר דרבי יוחנן בן נורי דאמר יפר לאו משום מה שהאשה חייבת לעשות לבעלה בכל שבוע תחת מזונות קאמר דהיינו משקל חמש סלעים ביהודה שהם עשרה סלעים בגליל דאי משום הני בלחוד ליכא למימר שמא יגרשנה ותהא אסורה לחזור שהרי אפשר לבעל ליזהר ממנה בכך אלא הכא באוסרת כל הנאה שלה על בעלה עסקינן אפילו אותן שבע מלאכות שחייבת לעשות לו דהיינו טוחנת ואופה ומכבסת וכולהו אידך והיינו דקאמר ותהא אסורה לחזור לו שאינה יכולה לשמשו במלאכות הללו ומהני מלאכות לא כל הימנה להפקיע עצמה שאינן תחת מזונות שתאמר איני ניזונית ואיני עושה הלכך אין בידה להפקיע עצמה מהן שלא תעשה אותן לבעלה אלא לאחר שתתגרש ומשום הכי אמרינן אשה בידה להתגרש בתמיה : הא לא דמיא · פירוש אלא אי מדמית לה להא ודאי דמיא לאומר לחברו שדה זו שמשכנתי לך לעשר שנים תקדוש דקדשה אף על גב דאין בידו לפדותה קודם לעשר שנים אשה נמי אף על גב דאין בידה להתגרש קודם אסור : מי דמי התם קיץ · גבי שדה איכא קיצותא לפדותה דהיינו לאחר א] שנים עשר חדש ומשום הכי מצי מקדיש לה מעכשיו הכא לא קיץ גבי אשה לית ליה קיצותא דשמא לא תתגרש הלכך דין הוא דלא ליהוי הקדש כי מגרשה כיון שהקדישה בעודה תחתיו : אלא

עין משפט נר מצוה

לה א מיי' פ"ז מהל' ערכין וחרמין הלכ' כט :

לו ב מיי' פ"ז מהל' ערכין וחרמין הלכה כז סמג עשין קלב טוש"ע ח"מ סימן ריב סעיף ט :

לז ג ד מיי' שם הלכה כט :

מסורת הש"ס

שבועות כו.

פי' הרא"ש

צריך להפר אבל בהא דקאמר במעשה ידים לא סבר כוותיה הכי גרס ר"ת ולימא הלכה כר' יוחנן להעדפה אי נמי אין הלכה כר"ע אי נמי הלכה כת"ק: שאני קונמות · דחמירי טפי דכיון דאוסר פירות חבירו עליו דאינן ברשותו משא"כ בהקדש אוסר נמי דבר שלא בא לעולם : בשלמא אדם אוסר פירות חבירו עליו · אע"פ שהפירות אינן ברשותו : שהרי אדם אוסר פירותיו על חבירו · אע"פ שאין חבירו ברשותו : אלא יאסור דבר שלא בא לעולם על חבירו · דאיכא תרתי דבר שלא בא לעולם וגם חבירו אינו ברשותו : שאין אדם אוסר פירות חבירו על חבירו · כיון דאיכא תרתי שהדבר שנאסר אינו ברשותו וגם מי שנאסר עליו אינו ברשותו וקונמות דמתני' היא מקדשת מעשה ידיה שלא באו לעולם על בעלה : דידים איתנהו בעולם · וכל מלאכה שתעשה בידיה תהא קדושה : לכי מגרשה · ולאו

פקע שעבוד הבעל ולא הקדש : וממאי דכי אמרה הכי מהני · כיון דעתה אינה יכולה להקדישן ובפרק אע"פ גרסינן ומי איכא מידי דאילו השתא לא קדוש ולקמיה קדוש : *) א"ר [אילא] · אין הכי נמי דקדשה :
מי לא קדשה · אם מכרה וחזרה ולקחה: הא לא דמיא· מסקנא דפירכא היא: לכשאקחנה ממך דלא קדשה· למ"ד אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם: גבי זבינא פסיקא מילתייהו· שאין לו בה לא גוף ולא פירות:גבי
אשה מי פסיקא מילתא· הגוף הוא שלה אלא שמשועבד לבעל מעשה ידיה הלכך יכולה להקדישה: הא לא דמיא· מסקנא דאתקפתא היא: אשה אין בידה להתגרש · הלכך אי מדמית לה להא לא מצי לאקדושי :
הא לא דמיא · אלא להיכא שקבעו זמן למשכנתא שאין בידו לפדותו בתוך הזמן ואפילו הכי יכול להקדיש וה"ה באשה נמי : אשה מי אית לה קיצותא · לעולם אין בידה להתגרש :
שאני

*) ע"כ שייך לדף שלפניו

תוספות

אמר רבי אילא · שינויא הוא ומה אילו האומר לחבירו וכו' מי לא קדשה · אם מכרה וחזר ולקחה כיחול הקדש שהרי עכשיו שלו וכי היכי דאילו אקדיש השתא קדשה כי נמי אמר דקדוש לקמיה קדוש : הא לא דמיא · מסקנא דקושיא היא [לרב הונא בריה דר"י]: לכשאקחנה תקדיש דלא קדשה · למ"ד אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם : ומשני מי דמי גבי זבינא פסקה למילתייהו · שאין לו לא גוף ולא פירות ואין אדם מקדיש דבר שאינו שלו ולא דמי דהתם גופא ופירא בידא דלוקח הכא גופא בידה הוא : הא לא דמי · מסקנא דאתקפתא הוא : לאומר שדה שמשכנתי לך · סתם :
דקודשת

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה גבי זבינא וכו' ופירות בידא : (ב) ד"ה לאומר וד"ה הכא נמי הד"א :

הגהות מהר"ב רנשבורג א] בהר"ן ד"ה מי דמי כו' דהיינו לאחר י"ב חודש · נמחק מלות י"ב חודש וצ"ל עשר שנים :

לח א מיי' פ"ז מהל' ערכין הלכה יד ופי"א מהל' מלוה ולוה הלכה ו ופי"ב מהל' נדרים הלכה י סמג עשין לד וקלב טוש"ע ח"מ סי' קיז סעיף ז :

לט ב מיי' פ"ח מהל' עבדים הלכה יג ופ"ד מהל' נדרים הלכה י סמג עשין פו טוש"ע שם סעיף ו וטוש"ע י"ד סימן רסז סעיף סח :

מ ג מיי' פי"ב מהל' נדרים הלכה כא סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רלד סעיף לא :

אלא אמר רב אשי שאני קונמות דכי קדושת הגוף דמי וכדרבא *דאמר רבא [א]הקדש חמץ [ב]ושחרור מפקיעין מידי שעבוד אי הכי למה לי שמא יגרשנה (א) תני ועוד שמא יגרשנה: **מתני'** [ג]נדרה אשתו וסבור שנדרה בתו נדרה בתו וסבור שנדרה אשתו נדרה בנזיר וסבור שנדרה בקרבן נדרה בקרבן וסבור שנדרה בנזיר נדרה מתאנים וסבור שנדרה מן הענבים נדרה מן הענבים וסבור שנדרה מן התאנים הרי זה יחזור ויפר: **גמ'** למימרא דיניא אותה דוקא הוא

והא

ר"ן

אלא אמר רב אשי שאני קונמות דכקדושת הגוף דמיין · שהרי הן כקדושת המזבח דכי היכי דקדשי מזבח אין להם פדיון כך אין פדיון לקונם שיהא מותר למי שנאסר עליו וכיון דקונם קדושת הגוף הוא מפקיע מידי שעבוד שהיא משועבדת לבעל וקי"ל ומשום הכי פסק שמואל כרבי יוחנן בן נורי אע"ג דסבירא ליה לשמואל דאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם משום דידי אשה איתנהו בעולם ומגיא מקדשא להו בקונם שהוא מפקיע מידי שעבוד ולקמיה פריך אם כן מאי איריא שמא יגרשנה הא מהשתא חייל הקדש: דאמר רבא הקדש · כגון עשה שורו אפותיקי לבעל חובו והקדישו אחר כך למזבח מפקיע אותו הקדש שעבוד המלוה וגובה חובו ממקום אחר והוא כשר לקרבן ולא הוי גזל כיון דלא הוה קני ליה אלא לגוביינא בעלמא ודוקא קדושת הגוף אבל קדושת דמים לבדק הבית לא מפקעא שעבוד כדתנן בערכין בפרק שום היתומים (דף כג:) מוסיף עוד דינר ופודה את הנכסים הללו וכו' שאם הקדיש הלוה נכסיו שמוסיף המלוה דינר על הלואתו ופודה את הנכסים מפני מראית העין שלא יאמרו הקדש יוצא בלא פדיון וגובה חובו כך כתב רש"י זכרונו לברכה בפרק אף על פי אבל רבינו תם זכרונו לברכה חולק עליו שאפילו הקדש דמים מפקיע מידי שעבוד ואין כאן מקום להאריך: חמץ · ישראל שעשה חמצו אפותיקי לעובד כוכבים ועבר עליו הפסח איסור חמץ מפקיע שעבוד העובד כוכבים ואסור בהנאה והא דתנן בפרק כל שעה (פסחים ל:) עובד כוכבים שהלוה את ישראל על חמצו אחר הפסח מותר בהנאה מוקמינן לה התם כשהרהינו אצלו שמסרו אצלו במשכון: ושחרור · עשה עבדו אפותיקי ושחררו לוה משוחרר ומלוה גובה חובו ממקום אחר: אי הכי · דפקע שעבודא דבעל למה לי שמא יגרשנה מהשתא קדיש: ועוד שמא יגרשנה קאמר · מהשתא נמי קדיש דקונם מפקיע שעבודיה דבעל ולכשתמצא לומר דאלמוה רבנן לשעבודיה דבעל בעודה תחתיו דשויוהו כלוקח גמור ולא כמלוה אפ"ה יפר שמא יגרשנה והיינו דהתם פרק אע"פ פריק אלמוה רבנן לשעבודיה והכא לא אדכר ליה אלא ועוד שמא יגרשנה קאמר ודא ודא אחת היא וא"ת ואי אלמוה רבנן לשעבודיה דבעל דלא ליחול השתא הדרא קושיין לדוכתה כיון דהשתא לא חייל לקמיה היכי חייל דהשתא מיהת לא מיגרשא וי"ל דכיון דמדינא חייל אי לאו דאלמוה רבנן לשעבודיה כי אלמוה הני מילי דכל היכא דקיימא קמיה לא ליחול אבל נתגרשה כאילו חייל מעיקרא דמי כיון דמדינא ראוי לחול: מתני' נדרה אשתו וסבור שנדרה בתו · שאמרו לו שבתו נדרה ומתוך כך הפר או קיים: וסבור שנדרה בקרבן · שאמרו לו שאסרה עליה דבר אחד ואמרה שיהא כקרבן: הרי זה יחזור ויפר · דהקמה או הפרה קמייתא כיון דבטעות הוי לא מהני ולא מידי והכי איתא בתוספתא (פ"ז) בהדיא שאם הקים בטעות יכול להפר דתניא התם נדרה אשתו וקיים לה וסבור בתו נדרה הרי זה יפר וכו': גמ' למימרא דיניא אותה דוקא הוא · דכיון דכתיב אותה משמע שיפר לשם אותה שנדרה ולא שיטעה באשה אחרת וקשה לי כיון דמאותה מפיק לה תינח בהפרה דכתיב אותה אבל בהקמה מנלן הא דכתיבנא במתני' ואיתיה בתוספתא וכ"ת כיון דהקמה והפרה איתקיש וכדאמרי ליה רבנן לר' אליעזר בפירקין דלעיל (דף עה.) אמרו לו אשה יקימנו ואישה יפרנו את שבא לכלל הפר ור' עקיבא נמי לקמן (דף פז:) מקיש הפרה להקמה מה הקמה ממנו אף הפרה ממנו וכיון דאית לן בהפרה דאותה דוקא כמאן דכתיב בהקמה דמי לא ניחא לי דאפילו למאן דמקיש לאו לכל מילי איתקוש אלא דוקא למילי דמשתמעי מהאי קרא גופיה דאישה יקימנו ואישה יפרנו דהא אמרינן לעיל° חומר בהקם מבהפר קיים בלבו קיים הפר בלבו אינו מופר ואי לכל מילי איתקוש אמאי אלא ודאי אפילו למאן דמקיש לא איתקיש אלא במילי דההוא קרא גופיה דלאו היקשא הוא אלא סמיכותא בעלמא דאישה יקימנו ואישה יפרנו וכיון שכן תינח בהפרה דכתיב אותה הקמה מנלן ואפשר דלה דכתיב בהקמה כדכתיב כי החרים לה כאותה דמי ומשמע דוקא ומכאן נראה לי להלכה דכי היכי דפשיטא לעיל° דבעל אינו מפר לשתי נשיו כאחת דלאותה דוקא ה"נ אינו מקיים לשתי נשיו כאחת [דלה] דוקא וכמו שכתבתי למעלה (עג·) :

והא

רש"י

אלא אמר רב אשי · לעולם באומרת יקדשו ידי לעושיהם לכי מתגרשה כדתריצנא לעיל ודקאמרת כי אמרה הכי מי מהניא אין: שאני קונמות · היינו הקדש דכקדושת הגוף דמיא דלא סגי להו בפדיון כקדשי מזבח דאין להם פדיון: וכדרבא דאמר הקדש כו' מפקיעין מידי שעבוד · והקדש דקדושת הגוף קמיירי שאם היה לו בהמה ועשאה אפותיקי לבעל חובו ואחר כך הקדיש אפי' בשתא חיילא עלה קדושת הגוף ואין לו לבעל חובו שום שעבוד עלה והיינו טעמא משום דהוי דבר הראוי למזבח דחייל עלה קדושת הגוף אבל אם היו לו נכסים אחרים ששעבדן לבעל חובו ואח"כ הקדישן לא פקע שיעבודיה דבעל חובו הואיל ואין בהן אלא קדושת בדק הבית דלאו קדושת הגוף הוא דאתי בעל חובו וגבי ליה מהקדש כדאמרינן במסכת ערכין (דף כג:) מוסיף עוד דינר ופודה כל הנכסים האלו דבאותו דינר יכול לפדות אפילו שוה אלף זוז והתם מפרש האי דינר מאי עבידתיה גזירה שמא יאמרו הקדש יוצא בלא פדיון וכי האי דאמרינן במסכת יבמות (דף סו:) ההיא איתתא דעיילא לגברא איצטלא דמילתא שכיב ובעיא למישקליה בכתובתה אתו יתמי פרסוה אמיתנא אמר רב קנייה מיתנא ואיתסר בהנאה ולית ליה פדיון לעולם: חמץ · ישראל שלוה מן העובד כוכבים ועשה (לו) חמצו אפותיקי לעובד כוכבים והרי הוא ברשותו של ישראל והגיע ו' שעות אותו ישראל חייב עליו בבל יראה ובבל ימצא דאתי איסור חמץ ומפקע לשעבודא דעובד כוכבים מיניה וחייב לבערו: וכן שחרור · עשה עבדו אפותיקי ושחררו מפקיעו מיד שעבודו של זה והא איתתא נמי מציא לאפקועי שעבודו של זה קודם שתתגרש: אי הכי למה לי שמא יגרשנה · דמוקמית למתניתין שמא יגרשנה אפי' לא רצה לגרשה ליקדשו מהשתא ומשני אלמוה רבנן לשעבודא דבעל דלא אתי הקדש ומפקע לשעבודא מיניה: מתני' נדרה אשתו וסבור שהיא בתו · כששמע הנדר היה סבור שבתו היא נדרה והפר לשם בתו: נדרה בקרבן · לשום נדר: בנזיר · כגון דאמרה הריני נזירה: הרי זה יחזור ויפר · אפי' לאחר זמן: גמ' למימרא · דהאי דכתיב (במדבר ל) כי הניא אביה אותה דוקא אותה הוא דבעינא שיהא מפר לשם אותה הנודרת דוקא:

והא

תוספות

דקדושת הגוף כינהו · כקדושת מזבח לפי שאין להם פדיון: מפקיעין מידי שעבוד · דבעל: הקדש · עשה שורו אפותיקי והקדישו אין ב"ח גובה הימנו ורבא אזיל לטעמיה דאמר בעל חוב מכאן ולהבא הוא גובה ועד זימניה ברשות הלוה הוא ומצי מקדיש ליה ופרש"י דהיינו דוקא קדושת הגוף אבל קדושת דמים אמרינן בערכין דמוסיף עליו דינר ופודה כל הנכסים הללו ומפרש בערכין דמה"ת אינה צריכה פדיון אלא שלא יאמרו הקדש יוצא בלא פדיון: חמץ · עשה חמצו אפותיקי לעובד כוכבים ועבר עליו הפסח אסור דחמצו של ישראל הוא וכן עשה עבדו אפותיקי ושחררו: למה לי שמא יגרשנה · השתא נמי קדישי: אלומיה אלמוה רבנן לשעבודיה דבעל · בעודה תחתיו דשויה כלוקח גמור ולא כמלוה וכלאה דלא שייך למיפרך מי איכא מידי דהשתא לא קדיש [ולקמיה] קדוש דקדושה מיתלא תליא ואי פקע שעבודו דבעל חיילא קדושה הכא השתא (לא) סבירא לן דקדושה אינו יכול להפקיע שום שעבוד הוי קשיב [למיפרך] כיון דלא קדשה השתא לא קדשה לקמיה אבל השתא מפקעת אי לא דאלמוה אם כן לאחר שפקע יחול ההקדש: נדרה אשתו וסבור שנדרה בתו · והפר נדרה: בנזיר · שאמרה הרי עלי נזירות וסבור שנדרה בקרבן כלומר שאמרה דבר זה עלי כקרבן והפר הרי זה יחזור ויפר דכתיב יניא אותה ולא הפרה דטעות: למימרא דאותה דוקא · ולכך בעל צריך שידע נדר שנדרה:

והא

לא שייך לאקשויי מי איכא מידי דהשתא לא קדוש ולבתר הכי קדוש: מתני' הרי זה יפר · דהפרה ילין לה מקרא : גמ' למימרא דאותה דוקא · דכתיב יניא אותה דמשמע (שביד) [ס"א שמכיר] האשה הנודרת ומשמע נמי הא דכתיב והפר את נדרה שיכיר הנדר : והא

פי' הרא"ש

שאני קונמות דכקדושת הגוף דמי · דכי היכי דקדושת הגוף אין לה פדיון כך קונמות אין להן פדיון להתירן למי שנאסרו עליו דלא אלים איסורייהו לתפוס פדיונם כיון שלא נאסר כי אם על אדם אחד : הקדש חמץ ושחרור מפקיעין מידי שעבוד · אם עשה שורו אפותיקי והקדישו קדושת הגוף מפקיעו מידי שעבוד ובעל חוב יגבה חובו מנכסים אחרים רבא לטעמיה דאית ליה בפרק שני דפסחים (דף ל:) בעל חוב גובה מכאן ולהבא וברשות הלוה הוא עד שיטרפנו בעל חוב הלכך חל ההקדש ולא פקע על ידי טריפת בעל חוב כי היכי דלא פקע על ידי פדייה ודוקא הקדישו קדושת הגוף אבל קדושת דמים פקע על ידי טריפה כי היכי דפקע על ידי פדייה ואף על פי שהיה ברשות הלוה עד שעת טריפה לא היה יכול להקדישו כקדושת דמים אלא עד זמן שתצא מרשותו מידי דהוה אשדה מקנה שמקדישה עד היובל ולא חוזרת לבעלים אלא מוסיף דינר על הלואתו ופודה שלא יאמרו הקדש יוצא בלא פדיון : חמץ · ישראל שעשה חמצו לעובד כוכבים אפותיקי שאם לא יפדה אותו לזמן ידוע אחר הפסח שיהא של העובד כוכבים ועבר הזמן ולא פדאו אסור בהנאה כי ברשות ישראל היה עד זמן הפדייה ואיסור חמץ הפקיע שעבוד העובד כוכבים : ושחרור · שעשה עבדו אפותיקי ושחררו יצא לחירות ואינו חוזר ומשתעבד אם יטרפנו בעל חוב : ליקדש · מהשתא · [illegible] קונם פקע שעבוד הבעל : אלמוה רבנן לשעבודא דבעל · בעודה תחתיו דשויוה כלוקח [illegible] תלי וקאי הקונם עד אחר שנגרשה ולאוי היה עתה לחול אי לאו דאלמוה לשעבודיה דבעל הלכך להפרה בטעות לא הויא הפרה עד שיכוין להפר באשה שנדרה וגם ידע מה נדרה [illegible]

יבמות סו. פה: כתובות נט: גיטין מ: ב"ק פט:

הגהות הב"ח (א) גמ' יגרשנה (תני ועוד שמא יגרשנה) תא"מ · וכ"ב כפ' אע"פ גרסינן אלמוה רבנן לשעבודא דבעל כי היכי דלא תקדש מהשתא ומלשון הפי' נראה דהכי הוה גריס הכא :

גליון הש"ס בר"ן ד"ה למימרא אמרינן לעיל חומר וכו' · דף עט ע"א : בא"ד דכי היכי דפשיטא לעיל · דף עג ע"ב :

גמרא

ש"ב א

והא גבי קרעים דכתיב על על דכתיב °על שאול ועל יהונתן בנו ותניא אמרו לו מת אביו וקרע ואחר כך נמצא בנו יצא ידי קריעה אמרי לא קשיא הא בסתם והא במפרש והתניא [א]אמרו לו מת אביו וקרע ואחר כך נמצא בנו לא יצא ידי קריעה (א) [ב]אמרו לו מת לו מת וכסבור אביו הוא וקרע ואחר כך נמצא בנו יצא ידי קריעה רב אשי אמר כאן בתוך כדי דבור כאן לאחר כדי דבור [ג]הא דקאמרת יצא ידי קריעה שנמצא בנו בתוך כדי דבור [ד]הא דאמרת לא יצא ידי קריעה לאחר כדי דבור והתניא [ה]מי שיש לו חולה בתוך ביתו ונתעלף וכמדומה שמת וקרע ואחר כך מת לא יצא ידי קריעה אמר ר' שמעון בן פזי אמר רבי יהושע בן לוי משום בר קפרא [ו]לא שנו אלא שמת לאחר כדי דיבור אבל בתוך כדי דיבור (ב) כדבור דמי *[ז]והילכתא תוך כדי דבור כדבור דמי חוץ [ח]ממגדף °ועובד עבודת כוכבים [ט]ומקדש [י]ומגרש:

במדבר ל

מתני' אמרה קונם תאנים וענבים אלו שאני טועמת קיים לתאנים כולו קיים הפר לתאנים אינו מופר עד שיפר אף לענבים אמרה קונם תאנה שאני טועמת וענבה שאני טועמת הרי אלו שני נדרים:

גמ' מני מתניתין רבי ישמעאל דתניא °אישה יקימנו ואישה יפרנו אמרה קונם תאנים וענבים אלו שאני טועמת קיים לתאנים כולו קיים הפר

רש"י

והא גבי קרעים דכתיב על על · דמשמע שאם מתו לו שנים קרובים או שלשה שחייב לקרוע על כל אחד בפני עצמו: על שאול ועל יהונתן בנו ועל עם ה' דהיינו פרטא: ותניא מת אביו וקרע ואח"כ נמצא שהוא בנו · שמת ולא אביו יצא ידי קריעה דעל על לאו דוקא הכא נמי אותה לאו דוקא: כאן בסתם (תורה אור) כאן במפרש · גבי קריעה שקרע סתם שלא על אביו ולא על בנו אבל במתניתין כגון שהפר בפירוש לשם בתו והלכך כיון דנמצא שאינו כך צריך להפר לשם אשתו שנדרה: והתניא לא יצא ידי קריעה · וקשיין ברייתא אהדדי: והתניא · דמסייע לרב אשי: והלכתא תוך כדי דבור · דהחוזר תוך כדי דבור כדבור דמי לכולהו מילי: חוץ ממגדף · מברך את השם: ועובד עבודת כוכבים · האומר לעבודת כוכבים אלי אתה דלאדבור להודיה חייב: והמקדש · אשה והמגרשה אע"פ שחוזר בתוך כדי דבור אינה חוזרה: מתני' אמרה קונם תאנים וענבים שאני טועמת קיים לתאנים כל הנדר קיים · אף הענבים שאין יכול להפר שוב אפילו הענבים קסבר נדר שהוקם מקצתו הוקם כולו ובגמרא מפרש יקימנו יקים ממנו:

ר"ן

והא גבי קרעים דכתיב על שאול וגו' · והוה לן למימר דעל דוקא שיקרע לשם המת ולא שיטעה באחר ואפי' הכי תנא אמרו לו מת אביו וקרע ואחר כך נמצא בנו יצא ידי קריעה אלמא על לאו דוקא ה"נ לימא אותה לאו דוקא: לא קשיא הא בסתם הא במפרש · הא דתניא אמרו לו מת אביו וקרע יצא לאו דוקא בשאמרו לו בפירוש מת אביו אלא בשאמרו לו (בפי') מת וסבור אביו ונמצא בנו ובהא יצא ידי קריעה אבל במפרש שאמרו לו מת אביו וקרע על דעת כן לא יצא דעל דוקא וכי קתני אמרו לו מת אביו לאו דוקא: והתניא · בניחותא דדוקא בסתם יצא אבל במפרש לא יצא ומתני' דקתני ה"ז יחזור ויפר במפרש שאמרו לו בפירוש נדרה אשתו ונמצאת שהיא בתו דבכי האי ודאי לא מהניא הפרה: רב אשי אמר כאן בתוך כדי דבור כאן לאחר כדי דבור · רב אשי לא אתא לאפלוגי אהאי דינא דבסתם דודאי מודה ביה דיצא ידי קריעה דהא ברייתא מוכחא הכי בהדיא דבסתם יצא ובכה"ג נמי בנדרים מהניא הפרה והקמה אלא דכי היכי דלא נדחוק נפשין דברייתא דקתני אמרו לו מת אביו לאו דוקא פריק שינויא אחרינא דבמפרש נמי משכחת לה דיצא כל שהודיעוהו שהוא בנו תוך כדי דבור לקריעתו ובכה"ג נמי בהפרה והקמה דמתניתין דקתני יחזור ויפר כשאמרו לו אחר כדי דבור דהפרה ראשונה שהיתה בתו: והתניא · בניחותא: אבל בתוך כדי דבור אין חוזר וקורע · שאע"פ שבשעה שקרע עדיין לא מת ולא הויא קריעה כלל כיון שמת תוך כדי דבור כמאן דקרע השתא דמי כי קרע נמי בטעות שהיה סבור שמת לו מת אחר א"כ הקים או הפר בטעות כיון שידע תוך כדי דבור מהני: והלכתא תכ"ד כדבור דמי בר ממגדף ועובד עבודת כוכבים ומקדש ומגרש · ובפרק יש נוחלין *לא חשיב אלא תרי בר מעבודת כוכבים וקדושין ולא פליגי דמגדף בכלל עובד עבודת כוכבים ומגרש בכלל מקדש דאיתקש יציאה להויה מגדף היינו שאם גדף וחוזר בו תכ"ד לא הויא חזרה ועובד עבודת כוכבים שאם אמר לעבודת כוכבים אלי אתה וחזר בו לא הויא חזרה ומקדש ומגרש שאם קדש או גירש וחזר בו תוך כדי דבור לא מצי הדר ביה ולא ידענא מ"ש הני ומנא להו לרבנן הכי ונראה בעיני דבשאר מילי דלא חמירי כולי האי כשאדם עושה אותם לא בגמר דעתו הוא עושה אלא דעתו שיכול לחזור בו תוך כדי דבור אבל הני כיון דחמירי כולי האי אין אדם עושה אותם אלא בהסכמה גמורה ומשום הכי חזרה אפי' תוך כדי דבור לא מהני וראיתי לרבינו משה בר נחמן ז"ל בפרק יש נוחלין שכתב בשם ר"ת ז"ל *דתוך כדי דבור כדבור דמי תקנתא הוא דתקון רבנן משום תלמיד הלוקח מקח ופגע בו רבו שיוכל ליתן לו שלום והשוו מדותיהן בכל מילי בר מהני ולא ניחא לי וכי ב"ד מתנין לעקור דבר מן התורה לעולם בקום עשה בנדרים אלא ודאי כדאמרן: מתני' אמרה קונם תאנים וענבים אלו שאני טועמת קיים לתאנים כולו קיים · אפי' לענבים ואינו יכול לחזור ולהפר: אינו מופר עד שיפר אף לענבים · אינו מופר לענבים עד שיפר להם בפירוש אבל לתאנים שהפר מופר לשון אחר אינו מופר כלל אפילו לתאנים שלא כל הימנו להפר מקצתו: אמרה קונם תאנה שאני טועמת וענבה שאני טועמת הרי אלו שני נדרים · לאו למימרא שיהא צריך הפרה לכל אחד ואחד בפני עצמו דהא שני נדרים הפרה אחת להן וכדתניא בתוספתא (פ"ו) היו עליה חמשה נדרים הפרה אחת לכולן אלא לומר שאם הפר או קיים אחד מהם יכול לקיים או להפר את השני:

ב"ב קכט: ע"ש

[ב"ב קכט:]

[ועיין תוספות ב"ק עג: ד"ה כי ותוספות ב"ב קכט:]

עין משפט נר מצוה

מא א ב ג ד מיי' פ"ח מהל' אבל הלכה ח סמג עשין מדברי סופרים ב טור ש"ע י"ד סי' שמ סעיף כד [וברב אלפס מועד קטן פ"ג דף רלה וברא"ש סי' סט]:

מב ה ו מיי' שם טוש"ע שם סעיף כה:

מג ז מיי' שם הלכ' ח ופ"ב מהל' שבועות הלכה י ופ"ב מהל' עדות הלכ' ג ופ"ו מהל' נחלות הלכה ו יפ"ב מהל' תמורה הלכה ד סמג עשין לו קו ולאוין רמח טוש"ע י"ד סי' רלד סעיף לא לב לג וסי' שמ סעיף כד כה וטוש"ע ח"מ סי' כט סעיף א וסימן רפא סעיף ז:

מד ח מיי' פ"ב מהל' עבודת כוכבים הלכה ט [וברב אלפס ב"ב פ"ח דף ריג ע"ש וברא"ש שם סי' כו]:

מה ט מיי' שם פ"ג הלכה ד:

מו י מיי' פ"ז מהל' אישות הלכה כב סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' מט סעיף ב:

מז כ מיי' פ"ו מהל' גרושין הלכה פו סמג עשין נ טור ש"ע אה"ע סי' קמא סעיף נט:

תוספות

והא גבי קריעה דכתיב על שאול ועל יהונתן דמיניה שמעינן קריעה על כל מת ומת ותניא אמרו לו מת אביו וקרע ואח"כ אמרו שהוא בנו יצא ידי קריעה אף על פי שלא קרע על זה הכי נמי נימא דאותה לאו דוקא ואם הפר לאשתו ונמצאת בתו מופר: הא בסתם · הך קריעה דקרע סתם למי שהוא ומתניתין במפרש שאמר אני מיפר לאשתי: רב אשי אמר כאן שנמצא שהוא בנו תוך כדי דבור של קריעה דהוי כאילו לא קרע אלא לאחר שמיעה והא דתניא לא יצא ידי קריעה שנמצא לאחר כדי דבור: והתניא · בניחותא: אמר רבי שמעון בן פזי · מהא עיקר לאייתו וק"ק לישנא דוהא תניא דהא לא מייתי מידי אלא ממילתא דרבי שמעון בן פזי: והלכתא תוך כדי דבור כדבור דמי · פירש ה"ר אליעזר לא ידענא מנין לו ופירש דמדרבנן הוא כדי שישיב אדם וישאל בהפסק ממכרו ולא יפסיד וקשה דהא גבי דינין דאורייתא הוא כגון גבי מנחת חיטין מן השעורין וגבי שבועת העדות אמרינן ליה ונ"ל דהוי דאורייתא: מגדף ועובד עבודת כוכבים · אפילו חוזר בו תוך כדי דבור קטלינן ליה ומקדש אשה ואחר כך חוזר בו וכן מגרש ואחר כך מבטל הגט לאו כל כמיניה: קיים לתאנים קיים · דדרשינן בגמרא יקימנו יקים ממנו (הפר ממנו) הפר לתאנים אינו מופר כלל דהפרה במקצת לא הוי הפרה ואע"ג דאמר נדר שהותר מקצתו הותר כולו שאני בין הפרה להתרת חכם: הרי אלו שני נדרים · אם קיים לענבים לא קיים לתאנים: מני מתניתין רבי ישמעאל היא דתניא וכו' קיים [לתאנים] כולו קיים · דהכי משמע יקימנו יקים ממנו מדלא כתיב יקיים וכתיב יקימנו דרשינן מלפניו ולאחריו:

אבל

פי' הרא"ש

והא גבי קרעים דכתיב על על · דשמעינן מינה דעל כל מת צריך לקרוע מדכתיב על שאול ועל יהונתן ואפ"ה [אם] בשעת קריעה כוון לאביו ונמצא בנו יצא ידי קריעה אלמא אע"ג דכתיב על לא בעינן שיהא [יודע] בשעת קריעה על איזה מת קרע וה"ה נמי אותה לאו דוקא: כאן בסתם כאן במפרש · הא דקאמר יצא ידי קריעה בסתם איירי שלא פירש על אביו והא דקתני אמרו לו מת אביו וקרע לאו דוקא אלא אמרו לו מת לו מת וכסבור שהוא אביו כי הך ברייתא דמייתי בסמוך ומתניתין במפרש שמפר לאשתו ונמצאת בתו: והתניא · בניחותא: אמרו לו מת אביו וקרע ואחר כך נמצא בנו לא יצא ידי קריעה אמרו לו מת לו מת סתם וכסבור שהוא אביו וקרע ואחר כך נמצא שהוא בנו יצא ידי קריעה · ובכה"ג איירי בברייתא קמייתא: רב אשי אמר כאן בתוך כדי דבור כאן לאחר כדי דבור · הא דאמרת יצא ידי קריעה שנמצא בנו בתוך כדי דיבור והא דאמרת לא יצא ידי קריעה שנמצא לאחר כדי דבור · כך נמצאת הגירסא בספרים ולפי הגירסא שפירשתי והא תניא בניחותא נראה לי דלא גרסי הא דאמרת יצא ידי קריעה כו' דלא קשיא מידי מקריעה לקריעה אלא ה"ג רב אשי אמר כאן בתוך כדי דבור כאן לאחר כדי דבור ותו לא מידי ואמתני' קאי לשנויי מתניתין שנודע לו לאחר כדי דבור וגבי קריעה שנודע לו תוך כדי דבור ויש ספרים גורסים אמרו לו מת אביו וקרע ואח"כ נמצא בנו לא יצא ידי קריעה ולא גרסי הך סיפא אמרו לו מת לו מת וכסבור שהוא אביו כו' ופריך מהך ברייתא אברייתא קמייתא ומשני אמר רב אשי כאן תוך כדי דבור כו' הא דאמרת יצא ידי קריעה שנמצא בנו בתוך כדי דבור: מגדף ועובד עבודת כוכבים · אפילו חוזר בו בתוך כדי דבור קטלינן ליה וכן מקדש אם חזר בו ובטל הקדושין תוך כדי דבור וכן מגרש הגט לא מהנינן ביה: מתני' קיים לתאנים כולו קיים · דהקמה במקצת [הוי הקמה אבל הפרה במקצת] לא הוי הפרה ובגמרא מפרש טעמא ולא דמי לנדר שהותר מקצתו הותר כולו כדפרשינן לעיל: אמרה קונם תאנים שאני טועמת וקונם ענבים שאני טועמת כו' · כיון שאמרה פעמיים קונם הוי כל אחד נדר לבדו ובגמרא מוקי לה כר"ש דאמר גבי שבועת הפקדון דלא הוי פרטא לחייב קרבן על כל אחת ואחת עד שיאמר שבועה לכל אחד ואחד: גמ' דתניא אישה יקימנו · ודרש ר' ישמעאל כאילו כתיב יקים ממנו משמע אם הקים מקצתו קיים כולו אבל יפרנו ליכא למדרש הכי הלכך הפרה במקצת לא הויא הפרה: *) ר"ע מקיש הפרה להקמה · והפרה במקצת נמי הויא הפרה: ורבנן מקשו הקמה להפרה · כלומר יפרנו מגלה על יקימנו כי היכא דמיפרנו ליכא למידרש מיניה הפרה במקצת מיקימנו נמי לא דרשינן הקמה במקצת דאוקמיה דקרא למכתב הכי:

*) [שייך לע"ב]

מתני'

הגהות הב"ח

(א) גמ' לא יצא ידי קריעה (אמרו לו מת לו וכו' יצא ידי קריעה) תא"מ · וכ"ב מלשון הפירוש שאמר והתניא לא יצא ידי קריעה וקשיין ברייתא אהדדי נראה דלא היה גורס הך סיפא כלל וכ"כ הרא"ש בפירושו דיש ספרים דלא גרסי הך סיפא וכן גרסינן בסוף פ' אלו מגלחין וכך נראה מדברי הרמב"ם פ"ח מהל' אבל דבד"ה מת לו מת ממש וכך פסק הטור בי"ד בסי' ש"מ גבי דין קריעה אבל גבי הפרה לא פסק כך בסי' רל"ד וצ"ע ליישב דבריו וכבר כתבתיו בס"ד: (ב) שם אבל בתוך כדי דבור ח"ל לקרוע והלכתא תוך:

הפר לראשים אינו מפר עד שיפר אף לאחרונים דברי רבי ישמעאל רבי עקיבא אומר הרי הוא אומר אישה יקימנו ואישה יפרנו מה יקימנו ממנו אף יפרנו ממנו ורבי ישמעאל מי כתיב יפר ממנו ורבי עקיבא מקיש הפרה להקמה מה הקמה ממנו אף הפרה ממנו אמר ר' חייא בר אבא אמר רבי יוחנן זו דברי רבי ישמעאל ור' עקיבא אבל חכמים אומרים מקיש הקמה להפרה מה הפרה מה שהפר הפר אף הקמה מה שקיים קיים: אמרה קונם תאנה: אמר רבא מתני' רבי שמעון היא דאמר עד שיאמר שבועה לכל אחד ואחד: מתני' יודע אני שיש נדרים אבל איני יודע שיש מפירין יפר יודע אני שיש מפירין אבל איני יודע שזה נדר ר' מאיר אומר לא יפר וחכמים אומרים יפר: גמ' ורמינהי בלא ראות פרט לסומא דברי רבי יהודה רבי מאיר אומר לרבות את הסומא אמר

אמר רבא הבא מעניניה דקרא והבא מעניניה דקרא ר' יהודה סבר גבי רוצח כתיב °ואשר יבא את רעהו ביער כל דבר מיעל ליער וסומא נמי בר מיעל ליער הוא ואי אמרת בלא ראות לרבות את הסומא מיער נפקא ליה אלא שמע מינה בלא ראות פרט לסומא רבי מאיר סבר כתיב בבלי דעת כל דבר מידע וסומא לאו בר מידע הוא ואי אמרת בלא ראות פרט לסומא מבלי דעת נפקא ליה אלא שמע מינה בלא ראות לרבות את הסומא: **מתני׳** *המדיר הנאה *מחתנו והוא רוצה לתת לבתו מעות אומר לה הרי המעות האלו נתונין לך במתנה ובלבד שלא יהא לבעליך רשות בהן אלא מה שאת נושאת ונותנת בפיך: **גמ׳** אמר רב לא שנו אלא דאמר לה מה שאת נושאת ונותנת בפיך אבל אמר מה שתרצי עשי קנה יתהון בעל ושמואל אומר ²אפילו אמר מה שתרצי עשי לא קנה יתהון בעל מתקיף לה רבי זירא במאן

רש"י

כדכתיב ואשר יבא את רעהו ביער דהוה ידיע ליה (אבל) סומא אע"פ שלא ראהו ששם הוא על ידי שמיעה ידע שהוא לשם וימות דחייב גלות להכי איצטריך קרא בלא ראות פרט לסומא דאינו חייב גלות: רבי מאיר אומר בלא ראות לרבות את הסומא. שגולה דהא אינו רואה והיינו דאיצטריך קרא תורה אור לרבויי מי שהוא בלא ראות (א) בלא ראיית העין דלא אמר מקצת ידיעה בכלל ידיעה וכיון דהואיל ומקצת ידיעה לאו בכלל ידיעה לא יהא גולה להכי איצטריך לן ריבויא דקרא לחייבו גלות וקשיא דר"מ אדר"מ דבמתני' קאמר רבי מאיר מקצת ידיעה בכלל ידיעה ולא יפר והכא קאמר לה לא אמרינן מקצת ידיעה בכלל ידיעה: אמר רבא לא קשיא הכא מעניניה דקרא. גבי רוצח לאו במקצת ידיעה (ב) בכלל ידיעה פליגי אלא מדיוקא דקרא דדייק הכי: רבי יהודה סבר כל דבר מיעל ליער הוא. כל מי שיכול ליכנס ליער גולה ואפי' סומא במשמע ואתא בלא ראות דלא איצטריך דכי היכי דמתרבי מבלא ראות מתרבי נמי מיער והוי רבוי אחר רבוי ואין רבוי אחר רבוי אלא למעט ובלא ראות ממעט לסומא: כל דבר מידע הוא. כלומר כל שיש לו ידיעה כשזורק אבן להיכן נופלת וסומא לאו בר מידע הוא: ואי אמרת בלא ראות פרט לסומא. דאינו גולה הוי מיעוט אחר מיעוט מבלי דעת ובלא ראות ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות ואתא בלא ראות ומרבה סומא: **גמ׳** לא שנו. דיכול ליתן לה אע"ג (ג) דהוא מודר הנאה ממנו אלא דאמר לה בענין זה אין לך רשות בהן אלא מה שאת נושאת ונותנת לתוך פיך דכיון דאמר לה הכי לא קנה בעל ויכול ליהנות מהן דמשל אביו הוא אוכל: אבל אמר לה מה שתרצי עשי בהן. אע"ג דאמר לה שאין לבעליך רשות בהן דמי כמי שקנה הבעל מיד האב דיד אשה כיד בעלה וכמי שנתן לחתנו דמי שהרי הרשה לה בהן לעשות מהם כל דבר ואסור הבעל בהן: ושמואל [אומר אפילו] אמר לה מה שתרצי כו'. קסבר לא אמרינן יד אשה כיד בעלה:

ר"ן

אדרבה אתי שפיר דהכא והתם סבירא ליה דמקצת ידיעה לאו ככל ידיעה אבל ורבי מאיר אדרבי מאיר קשיא דהא ברישא מודה ר"מ דיפר ביום שלאחריו אע"ג דאיכא מקצת ידיעה דהיינו שודע שיש נדרים אלמא מקצת ידיעה לאו ככל ידיעה דמאי דאמר בסיפא לא יפר היינו משום דכיון שיודע שיש מפירין ידיעה גמורה חשיבא ליה אבל היכא דליכא אלא מקצת ידיעה כרישא לאו כידיעה חשיבא ליה והכא אמר לרבות את הסומא אלמא חשיבא ליה מקצת ידיעה ככל ידיעה וקשה לי מאי קושיא שאני הכא דקרא דייק הכי ולי קימא הכי פריך נגמר מינה א"כ מאי קא משני רבא הכא מעניינא דקרא ונ"ל דסבירא לן דלאו מקרא דייק הכי ר' יהודה ור"מ דקרא משמע הכי ומשמע הכי אלא מר אמר סבריה ומר אמר סבריה וכל חד מסמיך ליה אקרא באסמכתא בעלמא ומש"ה פריך מינה ומשני רבא דלאו כדקס"ד דכסברא בעלמא תלו אלא הכא מעניינא דקרא וליכא למימר נגמר מיניה דנדרים ורולא לא שייכי כלל ול"נ הכא מעניינא דקרא והכא מעניינא דקרא דליתיה בעיקר נסחי ולמאן דגריס ליה מעיקרא פרכינן נגמר מינה ומשני דהתם דייקי קראי הכי והכא דייקי איפכא: הבא מעניינא דקרא. לעולם לית ליה לרבי מאיר מקצת ידיעה ככל ידיעה ושאני הכא גבי סומא שהרג בשוגג דרבייה קרא בלא ראות פרט לסומא דמשמע שאינו רואה כאן אבל רואה במקום אחר: וסומא לאו בר מידע הוא. שאינו יכול לידע ולשין מקום חבירו ממש ואי אמרת בלא ראות פרט לסומא מבלי דעת נפקא ליה הילכך הוה ליה מיעוט אחר מיעוט ואינו אלא לרבות וכן סוגיא מיחלפא התם בפרק ואלו הן הגולין א] **מתני׳** המודר הנאה מחתנו והוא רוצה לתת מעות לבתו. הא דתני מעות משום דאי יהיב לה מזונות אין צריך לומר לה כלום לפי שאין לבעל זכייה בהן והיינו דתנן בפרק אין בין המודר (לעיל דף לג.) זן את אשתו ואת בניו ואף על פי שהוא חייב במזונותיהן. ואף על גב דאינו זן את אשתו ולא הגריסו לומר ובלבד שלא יהא לבעליך רשות בהן משום דכיון דאינהו זנה במקום הבעל לית ליה לבעל שום זכות באותן מזונות שהרי אפי' נתן לה הבעל מזונות הקצובין לה ולמלמה והותירה אין לו לבעל באותו מותר כלום וכדאמר בפרק מי שאמר הריני נזיר (נזיר דף כד:) °בדקמלה מעיסתה כל שכן בזונה אחר שאין לו לבעל שום זכות באותן המזונות הקצובין לה משום הכי תני והוא רוצה לתת לבתו מעות שיהו מצויין להוציא אותן בתפליה ובכי ה"ג יש לו לבעל זכות בהן וכדאיתא בפ' חזקת הבתים *) דאמרינן התם ילקח בהם קרקע והבעל אוכל פירות נמצא זה נהנה מחמיו שהדירו הנאה לפיכך צריך שיאמר לה הרי המעות האלו נתונים לך במתנה ובלבד שלא יהא לבעליך רשות בהן אלא מה שאת נותנת לפיך ודוקא דאמר לה הני תרי לישני אבל אמר אין לבעליך רשות בהן בלחוד לא מהני דמתני' רבי מאיר היא דאמר יד אשה כיד בעלה כדמוקי לה בגמרא וכי תימא אם כן כי אמר לה נמי אלא מה שאת נותנת לפיך אמאי מהני הייט טעמא משום דכיון שאין אשה זוכה בנכסים כלל עד שתתן אותם לתוך פיה הרי באותה שעה אין הבעל יכול לזכות בהן ולפי זה דוקא כי אמר לה מה שאת נותנת לפיך אבל אי אמר לה אלא מה שאת מתכסה וכיוצא בו לא מהני וקני יתהון בעל ואיכא מ"ד דהוא הדין בשיתן לה לאיזה דבר שיהיה דלא קנה יתהון בעל כיון שלא קנה לה לא הקנה לגמרי אלא לאותו דבר בלבד: **גמ׳** לא שנו אלא דאמר לה מה שאת נותנת לפיך. כלומר כלישנא דמתני' דאמר לה תרתי על מנת שאין לבעליך רשות בהן אלא מה שאת טעמת ונותנת לפיך בכי האי גוונא בלחוד הוא דלא קנה יתהון בעל משום שמה שתרצי עשי לא מהני

ספי

*) ב"ב דף נא: וע"ש תוס' ד"ה במתנה

תוספות

בבלי דעת. שאינו יודע שהאבן מגעו וסומא לאו בר מידע הוא שאינו יכול לכוין אם הבית פתוח אם לאו דאזיל רבי מאיר בתר משמעותיה דקרא כמו במתניתין דאמר לא קרינא כאן ביום שמעו והכריע הואיל ושכור שאינו יכול להפר: ואי אמרת כו'. אלא שמע מינה בלא ראות לרבות את הסומא דיותרא הוא לרבויי דודאי משמעותא לא משמע [הכי] ולפירוש זה לא גרסינן מה שיש במקצת ספרים והכא מעניניה דקרא ושמע מינה וי"ס דלא גרסינן: המדיר חתנו כו' נתונים לך במתנה. ואפ"ה דנהנה הוא בדבר אין זה אלא גורם הנאה כדתנן (לעיל ד' לג:) זן את אשתו ובניו: לא שנו אלא דאמר לה מה שאת טועמת ונותנת לתוך פיך. דלא הויא מתנה אלא לכל דבר הילכך אם אמר לה ע"מ שאין לבעליך רשות בהם לא קנה הבעל אבל אמר לה מה שתרצי עשי קני יתהון בעל וכי הדר אמר לה על מנת שאין לבעליך רשות בהם לא אמר (לה) כלום דיד אשה כיד בעלה דמיא שנתנה לה לעשות כל מה שתרצה קנאהם בעל אבל כי אמר לה מה שאת טועמת ונותנת לפיך דמתנה לא הויא גמורה לא אמרינן יד אשה כיד בעלה ופר"ת דהלכה כרב לגבי שמואל דהייט באיסורי והלכה כרבי מאיר דרב קאי סוטיה הלכתא בפ"ק דקידושין (דף כג: ד"ה ור"א):

עין משפט נר מצוה

נא א מיי' פ"ו מהל' נדרים הל' ז' ופי"ג שו"ע יו"ד סי' רכב סעיף ה:

נב ב מיי' שם ופ"ג מהל' זכיה ומתנה הל' י"ד סמג לאוין רמב וחשק סב שו"ע שם ושו"ע אה"ע סי' פה סעי' יא:

פי' הרא"ש

ומשני הכא מעניניה דקרא כו'. כלומר לעולם ר"מ אזיל בתר משמעותיה דקרא ואי לא כתיב אלא בלא ראות הוה ממעט סומא אלא משום דכתיבי תרי מיעוטי מרבה סומא הלכך גבי נדר נמי אזיל בתר משמעות דקרא וכיון שלא ידע שיש מפירין לא הוי קיום אבל סיפא כיון שידע שיש מפירין אע"פ שלא ידע שהוא נדר מכל מקום היה לו להפר ומה שכתוב בספרים והכא מעניניה דקרא רבי מאיר סבר ביום שמעו כו' גירסא שאינה נכונה היא: מתני' המודר הנאה מחתנו כו'. הרי מעות הללו נתונים לך במתנה ואע"פ שמתנו נהנה מהן שזן את אשתו שתנן לעיל וזן את אשתו: ובלבד שלא יהא לבעליך רשות בהן. הא לאו הכי הכור אע"פ שנותן לאשתו ולעיל דתנן דנותן מתנה לאחר מותר שהמודר ליהנות ממנו שאני הכא שהבעל זוכה בפירות המתנה שנותנין לאשתו הוי כאילו נתן לבעל: גמ' לא שנו אלא דאמר לה מה שאת טועמת ונותנת לפיך. הכי פירש מה שאמר בתחלה המעות הללו נתונין לך במתנה דלא הוי מתנה לכל דבר אלא למה שפירש הילכך אהני נמי מה שאמר ע"מ שאין לבעליך רשות בהן: אבל אמר לה מה שתרצי עשי. כיון דהויא מתנה לכל דבר קנה יתהון בעל ותו לא אהני מה שאמר ע"מ שאין לבעלה רשות בהן:

כמאן

מסורת הש"ס

דברים יט

[צ"ל לחתנו ופי' תוי"ט ומלאתי בתוס' קדושין כג: ד"ה ורבי אלעזר וכו' העתיקו משנה זו בזה"ל המדיר חתנו הנאה ממנו והוא רוצה וכו']

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה ר"מ וכו' לרבויי מי שהוא בלא ראות העין דלא אמר מקצת ידיעה לאו ככל ידיעה ונימא וכו' לאו בכלל ידיעה לא יהא גולה וכו' מקצת ידיעה בכלל ידיעה ולא יפר וכו' בכלל ידיעה כצ"ל ותיבות בלא ראות נמחק והד"א: (ב) ד"ה אמר רבא וכו' בכלל ידיעה פליגי אלא בדיוקא דקרא: (ג) ד"ה לא שנו וכו' אע"ג דהתם מודר הנאה:

גליון הש"ס בהר"ן ד"ה הנודר וכו' בדקמלה מעיסתה. ועיין בתוס' שם:

הגהות מהר"ב רנשבורג א] בהר"ן ד"ה וסומא כו' וכן סוגיא מיחלפא התם בפרק ואלו הן הגולין. נ"ב עי' ספר תמשה שיטות בחדושי ריטב"א למכות ס' ע"ב ותבין כוונת הר"ן במ"ש דכן סוגיא מסתמתחלפא שם

תורה אור

כמאן אזלא הא שמעתא דרב *כרבי מאיר דאמר יד אשה כיד בעלה ורמינהו *כיצד משתתפין במבוי ^א^מניח את החבית ואומר הרי זה לכל בני מבוי ^ב^ומזכה להן על ידי עבדו ושפחתו העברים ועל ידי בנו ובתו הגדולים ועל ידי אשתו ואי אמרת קנה יתהון בעלה עירוב לא נפיק מרשותיה דבעל אמר רבא אע"ג דאמר רבי מאיר יד אשה כיד בעלה מודה רבי מאיר לענין שיתוף דכיון דלזכות לאחרים הוא מיד בעלה זכיא איתיביה רבינא לרב אשי אלו שזכין להן [על ידי] בנו ובתו הגדולים ועבדו ושפחתו העברים ^ג^ואלו שאין זכין להן על ידי בנו ובתו הקטנים ועבדו ושפחתו הכנענים ואשתו אלא אמר רב אשי מתניתין בשיש לה חצר באותו מבוי עסקינן *דמגו דזכיא לנפשה זכיא לאחריני:

מתני' °ונדר אלמנה וגרושה יקום עליה כיצד ^ד^אמרה הריני נזירה לאחר שלשים יום אע"פ שנשאת בתוך ל' יום אינו יכול להפר

נדרה

(במדבר ל)

[קידושין כג:]

עירובין עג: ע"ש

גיטין סה.

[ב"מ יב:]

רש"י

כמאן אזלא הא שמעתא דרב. דמתרץ למתני' דיד אשה כיד בעלה: כרבי מאיר. דאמר בעלמא דיד אשה כיד בעלה: ורמינהו כיצד משתתפין כו'. במסכת עירובין וסתם מתני' ר' מאיר: אמר רבא דאע"ג דאמר רבי מאיר. בעלמא יד אשה כיד בעלה וכמי שנתן לחתנו דמי: מודה רבי מאיר לענין שיתוף דכיון דלזכות לאחרים הוא מיד בעלה זכיא. כלומר כיון דבעל דעתו הוי לזכות לאחרים על ידי אשתו נמי יצא מיד בעלה ואין לו רשות בהן כלום ואהכי מזכי להו על ידה אבל בעלמא כגון דיהיב מתנה לאשתו אימא לך דיד אשה כיד בעלה: אלו שזכין. גבי שיתוף מבוי קמיירי שמזכה משלו לכל בני מבוי: על ידי בנו ובתו הגדולים. שכבר יצאו מרשותו אבל לא על ידי בנו ובתו הקטנים שידן כידו וכן לא על ידי אשתו אלמא לר"מ אפילו על ידי שיתוף יד אשה כיד בעלה דמיא: אלא אמר רב אשי מתניתין. דלעיל דקאמר דיכול לזכות לכל בני מבוי על ידי אשתו: כשיש לה חצר באותו מבוי. לאותה אשה שאין חצרה זקוקה לבעלה דמגו דזכיא לנפשה להוא חצר זכיא נמי לאחריני את השיתוף: מתני' ונדר אלמנה וגרושה כיצד. באיזה ענין אמר קרא שנדר אלמנה וגרושה יקום עליה (א): אמרה הריני נזירה לאחר שלשים יום. ובשעת שנדרה היתה אלמנה או גרושה: אע"פ שניסת בתוך ל' יום. קודם שיחול הנדר עליה ואיכא למימר הואיל ולא חל הנדר עליה יפר לה בעל אפי' הכי אין יכול להפר דבתר אמירה אזלינן והוי להו קודמין ואין הבעל מפר בקודמין:

נדרה

ר"ן

טפי מאין לבעליך רשות בהן וכי היכי דאין לבעליך רשות בהן בלחוד לא מהני כי אמר להו לתרוייהו נמי לא מהני דחדא מילתא נינהו: ושמואל אמר אפילו אמר מה שתרצי עשי לא קנה יתהון בעל שמואל לא פליג אדרב בפירושא דמתני' דמודה ליה ודאי דמתניתין אי אמר מה שתרצי עשי לא מהני אלא בדינא הוא דפליג עליה דרב מוקי מתני' כרבי מאיר דאמר יד אשה כיד בעלה וסבר לה כוותיה ומשום הכי פסיק ואמר דאי אמר לה מה שתרצי עשי קנה יתהון בעל ושמואל ודאי מודה ליה דמתני' הכי קתני אלא דפליג עליה בדינא משום דסבירא ליה דהלכתא כרבנן דלא אמרי' יד אשה כיד בעלה הילכך אי אמר לה מה שתרצי עשי אי נמי ע"מ שאין לבעליך רשות בהן בלחוד דכי הדדי נינהו מהני: כמאן אזלא האי שמעתא דרב כר"מ. דאמר בפ"ק דקידושין (דף כג:) גבי עבד כנעני דיד עבד כיד רבו דמי וה"ה ליד אשה דהוי ידה כיד בעלה: כיצד משתתפין במבוי. מבוי שחצרות פתוחות לתוכו וכל אחת ואחת אוסרת להוציא כלים שבבתו במבוי דרך החצר עד שישתתפו כל החצרות במבוי: מניח את החבית. של יין שיהו הכל משותפין בו כדי שיהא המבוי רשות א' לכולן: ה"ז לכל בני המבוי. שיהא להם חלק וזכות באותה חבית: העברים. שיש להם יד: ואי אמרת קנה יתהון בעלה עירוב לא נפיק מרשותיה. דכיון דאין יד לאשה בלא בעלה עדיין החבית ברשותו ולא זכו בה בני המבוי: מודה ר' מאיר לענין שיתוף דכיון דלזכות לאחרים הוא כיון דנפיק מיד בעלה זכיא. דנהי דאמר רבי מאיר דאין קנין לאשה בלא בעלה ה"מ היכא דיהיב לה אחר מתנה אבל מודה הוא דבעל שנתן מתנה לאשתו קנתה ואין הבעל אוכל פירות כדאמרינן בפ' חזקת הבתים (ב"ב דף נא:) ולא שמעי' ליה לר"מ דפליג בהא הילכך ה"נ כיון דבעל מ"מ הא קמפיק ליה מרשותיה אע"פ שאינו נותן לה ממש אלא לזכות את אחרים מודה דזכיא. כך נראה בעיני: איתיביה רבינא לרב אשי. לאו לאותובי *) לרב קאתי דבלא רב נמי קשיא מתנייתא אהדדי אלא למדחי פירוקיה דרבא אתא למירמי מתנייתא אהדדי: בנו ובתו הקטנים. שאין להם יד ועבדו ושפחתו הכנענים ואשתו נמי ידן כידו ואמאי והאמר רבא דכל היכא דמזכה הבעל לאחרים ע"י יש לה יד: אלא א"ר אשי. כי קתני מזכה להן ע"י אשתו דוקא בשיש לה חצר באותו מבוי כגון שנפלה לה בירושה בעודה ארוסה והוא כתב לה בעודה ארוסה דין ודברים אין לי בנכסיך דבכי האי גוונא מהני כדאיתא בריש פרק הכותב (כתובות פג.) דמגו דזכיא לנפשה להתיר חצרה דבבעל שנתן מתנה לאשתו אפי' ר"מ מודה דיש לה יד וכדכתיבנא לעיל זכיא נמי לאחריני לכל בני המבוי: ולענין הלכה פסק הנגיד רבינו שמואל הלוי בשם רב עמרם גאון ז"ל דהלכה כשמואל דאע"ג דפלוגתייהו הכא לענין איסורא וקי"ל כרב באיסורי (בכורות מט:) אפ"ה כיון דעיקר פלוגתייהו בדינא תליא אי אמרינן יד אשה כיד בעלה או לא נקטינן כשמואל דהלכתא כוותיה בדיני ועוד דרב כר"מ ושמואל כרבנן הלכך נקטינן כוותייהו ועוד דסוגיין בעלמא כשמואל דעל מנת שאין לבעליך רשות בהן בלחוד מהני כדאמרינן פ' מי שאמר הריני נזיר (נזיר דף כד:) גבי הפרישה בהמתה אי מעלה היתה הבהמה דמקשינן מה שקנתה אשה קנה בעלה ומשני כגון שקמלה מעיסתה ואי נמי דאקני לה אחר מנה על מנת שאין לבעלה רשות בהן ובפרק בן סורר ומורה (סנהדרין דף עא.) נמי אמרי' אינו חייב עד שיאכל משל אביו ומשל אמו ופרכינן אמו מנא לה מה שקנתה אשה קנה בעלה ומשני כגון דאקני לה אחר ע"מ שאין לבעלה רשות בהן וכן פסק הרב רבינו משה בר נחמן ז"ל ולפי זה כי אמר לה על מנת שאין לבעליך רשות בהן בלחוד מהני אבל רבינו תם והראב"ד ז"ל פסקו כרב משום דפלוגתייהו הכא גבי נדרים דאיסורא נינהו וקיימא לן דהלכתא כרב באיסורי ולפי זה לא מהני אלא כי אמר לה על מנת שאין לבעליך רשות בהן אלא מה שאת נותנת בפיך והרמב"ם ז"ל *) מילע את הדרך שפסק כשמואל אלא שכתב דלשמואל נמי תרתי בעינן ע"מ שאין לבעליך רשות בהן ומה שתרצי עשי שהוא ז"ל מפרש דרב ושמואל בהא פליגי דרב סבר דהאי דנקט מתניתין שאת נותנת לפיך דוקא הוא ולישנא אחרינא לא מהני ביה דאי אמר נמי מה שתרצי עשי (לא) קנה יתהון בעל ושמואל סבר דלאו דוקא דהוא הדין מה שתרצי עשי ומיהו לכולי עלמא תרי לישני בעינן והקשו עליו וכי מאי מוסיף במאי דאמר לה תו מה שתרצי עשי הא אינו אלא כאומר ע"מ שאין לבעליך רשות בהן בלחוד ונראה לי דהיינו טעמא משום דכי אמר לה מה שתרצי עשי לדידה נמי לא יהיב לה לגמרי דנימא דאלתר זכה בהן בעל אלא הרי הוא כאומר לה לא יהו שלך אלא לאותו דבר שתרצי לעשות בהן בכל שעה ושעה וסבירא ליה לשמואל דכי היכי דמייחד לדבר אחד מיוחד מהני הכי נמי כיון דמייחד לאותו דבר שתרצה לעשות מהן כל שעה ושעה מהני שאין קנין חל אלא באותה שעה שתרצה לעשות בהן איזו דבר לאותו דבר בלחוד: מתני' ונדר אלמנה וגרושה יקום עליה כיצד אמרה הריני נזירה לאחר שלשים יום אע"פ שנשאת וכו'. דודאי קרא להכי אתא דאי בלא נשאת למה איצטריך קרא לומר דיקום עליה פשיטא מאן מפר לה אלא ודאי נשאת איצטריך לומר דכיון שנדרה בעודה אלמנה אע"פ שאמרה שיחול הנדר לאחר ל' יום כי נשאת לאחר מכן אינו מפר משום דבתר אמירה אזלינן שנדרה קודם שנשאת ואין הבעל מפר בקודמין: נדרה והיא ברשות הבעל וכו' הרי זה מופר. דבתר שעת אמירה אזלינן בין לקולא בין לחומרא:

נדרה

*) פ"ז מהלכות נדרים הלכה י"ז

*) נ"ל לרבא וכו' דבלא רבא

עין משפט נר מצוה

נג א מיי' פ"א מהל' עירובין הל"כ סמג עשין א טוש"ע או"ח סי' שסו סעי' ט:

נד ב ג מיי' שם טוש"ע שם סעי' י:

נה ד מיי' פי"ג מהל' נדרים הל' טז סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סי' רלד סעי' לה:

תוספות

כמאן אזלא הך שמעתא דרב כר"מ. דאמר פרק קמא דקידושין דיד עבד כיד רבו דמי ומשמע ליה לרבי [זיכא] דהכי נמי אמר גבי אשה ומתני' ר"מ דסתם משנה ר"מ: ורמינהו כיצד משתתפין במבוי. פירוש שיש הרבה חצרות פתוחות למבוי ואסורות לטלטל בתוכו להוציא ולהכניס בתוכו: מניח חבית של יין. ומזכה להם על ידי אשתו והוי כאילו הכא דיירי ואין אוסרין זה על זה: ואי אמרת יד אשה כיד בעלה כו'. אלא שמע מינה דר' מאיר לא אמר אלא בעבד אבל לא באשה וקשה לרב: כיון דלזכות אחרים מיד בעלה זכיא. כיון דבעל עצמו מזכה בהם ומסתלק עצמו מחלקו [זכיא כדאמרי' במתנת הבעל] שאין הבעל אוכל פירות: איתיביה רבינא לרב אשי. אמתני' דעירובין קאי ולא קאי אהך סוגיא כלל: ואלו שזכין. כלומר שמזכין על ידן וכו' ואשתו: בשיש לה בית בחצר. ואוסר ביתה על המבוי וצריך הבעל לזכות גם לעצמה והיא קונה כדאמר כיון דבעל יהיב לה מגו דזכיא לנפשה קניא לאחרינא בהכי מיירי מתניתין דעירובין וברייתא דאבל לא על ידי אשתו כשאין לה בית בחצר ואין זוכה לאחרים דלא הוי כאילו הבעל נותן לעצמה: ונדר אלמנה וגו'. קיימא מתניתין אקרא כיצד אמרינן פנויה שאמרה: אינו יכול להפר. דאמרינן דאזלינן בתר שעת נדרה ואז היתה אלמנה ובעל אינו מיפר בקודמין:

פי' הרא"ש

כמאן אזלא שמעתתא דרב כר"מ. דאית ליה בפ"ק דקידושין (דף כג:) דאין קנין לעבד בלא רבו וסבר רב דבאשה נמי קאמר ר"מ דאין קנין לאשה בלא בעלה: כיצד משתתפין במבוי. חצירות הפתוחות למבוי אוסרות זו על זו לטלטל מתוכן למבוי משום דחצירות מיוחדות לבעליהן והמבוי לרבים וגזרו חכמים דילמא אתי לאפוקי מרשות היחיד לרשות הרבים עד שישתתפו יחד ונראה כאילו דרין כולם יחד במקום שמונח שיתופן: מניח את החבית. של יין או של גרוגרות: ואי אמרת קנה יתהון בעל. דר"מ סבר יד אשה כיד בעלה: דכיון דלזכות לאחרים הוא מיד בעלה זכיא. דכיון דבעל גופיה מזכה להם ומסתלק ממה שזוכה כדאמרינן במתנה שהבעל נותן לאשתו קנתה ואין הבעל אוכל פירות: איתיביה רבינא לרב אשי. אמתני' דעירובין פריך ולא קאי אסוגיא דהכא: מתניתין בשיש לה חצר באותו מבוי. ואוסרת על בני המבוי וצריך הבעל לזכות גם לאשה אבל מתני' דעירובין מיירי בשאין לה חצר הילכך אין לה יד לזכות לאחרים: מתני' אינו יכול להפר. אע"פ שהנדר חל כשהיא תחתיו דבתר שעת הנדר אזלינן וכן בקיפה: *) נדרה בו ביום כו' והחזירה בו ביום. ואח"כ שמע את נדרה אינו יכול להפר כיון שיצאה לרשות עצמה בין נדרה להפרה דאין הבעל מפר בקודמים דינא הכי כדפירש באשה היושבת תחת בעלה ונדרה וגרשה בעלה והחזירה ואח"כ שמע אע"ג דהנדר היה בבית אישה אינו מפר כיון דהפסיקו גירושין בין נדר לשמיעה ומיהו מדנקט נדרה בו ביום משמע דאיירי בארוסה ואין האב והארוס מפירין אי גירושין הקמה דמו ואי גירושין לאו כהקמה דמו מוקי לה לעיל בנשאה:

*) שייך לדף פח"ו

גמ'

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה ונדר וכו' יקום עליה דכיון דאין לה בעל מי יפר לה אלא דאמרה הריני נזירה כצ"ל וסד"א:

נדרה והיא ברשות הבעל מפר לה כיצד *אמרה הריני נזירה לאחר ל' אע"פ שנתאלמנה או נתגרשה בתוך ל' הרי זה מופר *(ב)נדרה בו ביום ונתגרשה בו ביום החזירה בו ביום אינו יכול להפר זה הכלל כל שיצאה לרשות עצמה שעה אחת אינו יכול להפר: **גמ'** תניא *אלמנה וגרושה שאמרה הריני נזירה לכשאנשא ונשאת ר' ישמעאל אומר יפר ור"ע אומר לא יפר וסימנא יללי"י אשת איש שאמרה הריני נזירה לכשאתגרש ונתגרשה ר' ישמעאל אומר לא יפר °ורבי עקיבא אומר יפר אמר רבי ישמעאל הרי הוא אומר °ונדר אלמנה וגרושה וגו' עד שיהא נדר בשעת אלמנות וגרושין ר"ע סבר הרי הוא אומר °כל אשר אסרה על נפשה עד שיהא איסורי נדר בשעת אלמנות וגרושין אמר רב חסדא מתני' ר' עקיבא היא אביי אמר אפילו תימא רבי ישמעאל מתניתין תליא נפשה ביומי (א) ברייתא תליא נפשה בנישואין שלמו יומי ולא נתגרשה שלמו יומי ולא מיתנסבא *זה הכלל דקתני גבי נערה המאורסה לאיתויי הלך האב עם שלוחי הבעל או שהלכו שלוחי האב עם שלוחי הבעל בנערה המאורסה דאביה ובעלה מפירין נדריה זה הכלל דקתני גבי ואלו נדרים לאיתויי מסר האב לשלוחי הבעל או שמסרו שלוחי האב לשלוחי הבעל *שאין הבעל מיפר בקודמין: **מתני'** תשע נערות נדריהן קיימין בוגרת והיא יתומה נערה (ג) ובגרה והיא יתומה נערה

רש"י

נדרה והיא ברשות הבעל. שהיתה נשואה והפר לה בעל והשתא מפרש כילד נדרה אמרה הריני נזירה לאחר שלשים יום והפר לה בעל: אע"פ שנתאלמנה כו' הרי זה מופר. ואע"ג דאיכא למימר הואיל ובשעת הנדר דינו שיחול וכבר יצאה לרשות עצמה ולא תועיל בו הפרה להכי אשמעינן דהרי זה מופר דאחר שעת אמירה קאזלינן ואשמעינן היכא דבאה ברשות עצמה בשעת הנדר והיכא דהיא ברשות אחרים נמי: זה הכלל כל שיצאה לרשות עצמה. מפרש בגמ' לאיתויי מאי: **גמ'** רבי ישמעאל אומר יפר. דהפרה מועלת בו הואיל ולא חל הנדר עד שנכנסה לרשות בעלה: ר' עקיבא אומר לא יפר. דבתר קבלת הנדר אזלינן: וסימניך יללי"י. כלומר בבא ראשונה תני יפר והדר לא יפר בבא אחרונה תני לא יפר והדר יפר: אשת איש שאמרה. בזמן שהיא אשת איש כו': ר' ישמעאל אומר לא יפר. אין הפרה מועלת בו הואיל ובשעה שהנדר חל הויא ברשות עצמה: ר' עקיבא אומר יפר. דבשעת קבלת הנדר הויא ברשות הבעל: עד שיהא נדר. כלומר קיום הנדר: ורבי עקיבא סבר הרי הוא אומר כל אשר אסרה על נפשה שיהא איסור הנדר. קבלת הנדר (ג) והכי נמי דייקינן במתני' כל אשר אסרה ורבי עקיבא היא: אפי' תימא ר' ישמעאל. מתני' בדין הוא היכא דנדרה כשהיא אלמנה ותלתה נדרה בימים עד לאחר שלשים יום (ד) אהכי קאמר אינו יכול להפר דליכא למימר כל הנודרת על דעת בעלה היא נודרת דלא מסקא אדעתא דתיכנס בתוך הזמן אהכי אינו יכול להפר דאימור זימנין דשלמו כל ל' יום ולא נישאת וכי נדרה נמי ברשות בעלה ותלתה נדרה בימים דין הוא שיפר איכא למימר כל הנודרת כו' ולא מסקא אדעתא שתתגרש דזימנין דשלמו יומי ולא מיגרשא ואם הפר הרי זה מופר ודידי נמי היכא דתלתה נדרה בנישואין אהכי יפר דעל דעת בעלה נדרה והיכא דתלתה נדרה בגירושין ליכא למימר דתלתה עצמה בבעלה ואהכי לא יפר: זה הכלל דקתני. באידך פירקין (לעיל דף עא.) גבי נערה המאורסה זה הכלל כל שלא יצאה לרשות עצמה כו' לאיתויי הלך האב עם שלוחי הבעל דהתם לא יצאה לרשות עצמה דאביה ובעלה מפירין נדריה: זה הכלל דקתני הכא. גבי ואלו נדרים דמשמע דיוצאת לרשות עצמה לאיתויי מסר האב לשלוחי הבעל ולא הלך הוא עמהם דאותה שעה יצאה מרשות האב עד שהגיעה לרשות הבעל ויצאה לרשות עצמה ואין הבעל מיפר נדריה שאין הבעל מיפר בקודמין: **מתני'** ט' נערות נדריהן קיימין. שאין יכול להפר להן: בוגרת והיא יתומה. נערה בוגרת והיא יתומה.

ר"ן

נדרה בו ביום. ביום שנשאת וכדאוקים לה בפרק נערה המאורסה בשנשאת ונתגרשה בו ביום והחזירה בו ביום אינו יכול להפר שאין הבעל מפר בקודמין ואי הך חזרה דאירוסין בלחוד היא נמי אינו יכול להפר בשותפות האב דכיון שנשאת שוב אין לאביה זכות בה וכי קתני נדרה בו ביום לרבותא נקטיה דאע"ג דבו ביום היתה ברשות אביה קודם שנדרה אפי' הכי כיון שנשאת אין לה תקנה אפי' באותו יום עצמו: **גמ'** ר' ישמעאל אומר יפר. דסבירא ליה דבתר חלות הנדר אזלינן ולא בתר אמירה: רבי עקיבא אומר לא יפר. דאזלינן בתר אמירה: עד שיהא נדר בשעת אלמנות וגירושין. ונדר היינו חלות הנדר הילכך בין ברישא בין בסיפא בתר חלות הנדר אית לן למיזל: עד שיהא איסור הנדר. כשהיא אוסרת עצמה בנדר שהכל הולך אחר שעה שהוא נודר: מתניתין מני ר' עקיבא היא. דאזיל בתר שעת אמירה: אפי' תימא רבי ישמעאל. דכי אזיל ר' ישמעאל בתר חלות הנדר ה"מ כי תליא נפשה בנשואין או בגירושין הלכך כיון שאי אפשר לאמירת הנדר וחלות הנדר שיהו ברשות אחד ס"ל לרבי ישמעאל דאזלינן בתר חלות הנדר אבל מתני' דלא תליא נפשה אלא ביומי ואפשר דשלמו יומי ולא מנסבא שלמו יומי ולא מיגרשא ונמצא שתהא אמירת הנדר וחלותו ברשות אחד אפילו כשנשתנה הרשות שנשאת או נתגרשה מודה רבי ישמעאל דבתר אמירה אזלינן ולא בתר חלות כיון שבתחלתו היה ראוי הנדר לחול באותו רשות שהיה בשעת אמירה: ולענין הלכה קיימא לן כרבי עקיבא הילכך אפי' אומרת הריני נזירה לכשאנשא או לכשאתגרש בתר שעת אמירת הנדר אזלינן בין לקולא בין לחומרא: זה הכלל דקתני גבי נערה המאורסה. בפרקין דנערה המאורסה הוא דתנן זה הכלל כל שלא יצאה לרשות עצמה שעה אחת אביה ובעלה מפירין נדריה · לאתויי הלך האב עם שלוחי הבעל שאע"פ שהיא עם שלוחי הבעל כיון שאף האב או שלוחיו הלכו עמה לא יצתה מרשות אביה דאביה ובעלה מפירין נדריה: זה הכלל דקתני גבי אלו נדרים. כלומר בפרקין דהכא לאתויי מסר האב לשלוחי הבעל דכיון שמסרה להם שוב אין לאביה רשות בה דהוי לה הך מסירה כנשואין שהבעל מפר בנדרים שתדור מנשואין ואילך אבל נדרים שנדרה כבר לא שאין הבעל מפר בקודמין ובשותפותיה דאב נמי לא דבהך מסירה יצאה מרשות אביה ושוב אין לו זכות בה: **מתני'** תשע נערות נדריהן קיימין. הנך תשע כולהו איתנהו בכלל תלת דהיינו יתומה בחיי האב ויתומה ממש ובוגרת דבכל חד מהנך תלתא גווני היא יוצאה מרשות אביה ורבנן לא מנו אלא הנך תלתא דאמרן כדאיתא בגמרא אלא דרבי יהודה פליג רבי יהודה לא אמרה אלא לחדד בהן את התלמידים:

(רש"י) נערה כל חד מהני תלת גווני לתלתא ואמרינן בירושלמי שאף בוגרת והיא יתומה. שנדרה כשהיא בוגרת והיא יתומה בחיי האב כגון שנשאת ונתאלמנה או נתגרשה דכיון דנשאת שוב אין לאביה רשות בה: נערה ובגרה והיא יתומה. שנדרה כשהיא נערה ובגרה לאחר מכן והיא יתומה בחיי האב וכדכתיבנא: נערה

תוספות

אמרה הריני נזירה לאחר שלשים יום. פירוש אם אשה שאמרה כן ונתגרשה קודם שיגיעו שלשים יום הרי זה מיפר קודם שיגרשנה: נדרה וגרשה בו ביום והחזירה בו ביום. בפירקין דלעיל (דף עב:) מוקמינן לה בנשואה ואינו יכול להפר דאין בעל מיפר בקודמין ובגמרא מפרש [זה הכלל] לאיתויי מאי: תניא כו' לכשאנשא רבי ישמעאל אומר יפר. דאזלינן בתר שעתא דחייל הנדר: רבי עקיבא אומר לא יפר. דאזלינן בתר שעתא שנדרה: עד שיהא נדר. שיחול בעודה אלמנה וכיון דלא חל שניסת יפר: כל אשר אסרה על נפשה. בהאי קרא דנדר אלמנה כתיב שיהא איסור הנדר נזירות בשעת אלמנות דאזלינן בתר שעת הנדר: ברייתא תליא נפשה בנישואין. כלומר עד כאן לא קאמר ר"ש הריני נזירה לכשאנשא דיפר משום שאי אפשר לנדר לחול באלמנותה הילכך קרינא ביה נדר באלמנות: מתניתין תליא נפשה ביומי. ויכול להיות שישלמו הימים בעודה אלמנה וכן בסיפא איכא לשנויי בכה"ג: זה הכלל דקתני גבי נערה. בפירקין דנערה דלעיל דקתני כל שלא יצאה לרשות עצמה שעה אחת אביה ובעלה אחרון מפירין נדריה ולא אמרינן דמסירתה לשלוחי הבעל הוי קירוב דנישואין ויצאה מרשות אב: זה הכלל דקתני גבי נדרים. כלומר הכא

עין משפט נר מצוה

נו א מיי' פי"ג מהל' נדרים הל' יז סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סי' רלד סעי' לד:
נז ב מיי' שם פי"א הל' יב סמג שם טוש"ע שם סעי' יד:
נח ג מיי' שם פי"ג הל' יח סמג שם טוש"ע שם סעי' לה:
נט ד מיי' שם טוש"ע שם סעי' לד:
ס ה ו מיי' פי"א מהל' נדרים הלכה כב סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סי' רלד סעי' ח:

פי' הרא"ש

גמ' רבי ישמעאל אומר לא יפר. דאזיל בתר חלות ובאותה שעה גרושה היא: רבי עקיבא אומר יפר. דאזלי' בתר שעת הנדר: מתני' דתליא נפשה ביומי. דאמרה הריני נזירה לאחר שלשים יום ואפ"ה יפר דלאחר שלשים יום תהיה תחת בעלה הילכך מפר לה ואע"פ שנתאלמנה או נתגרשה הוי הפרה אבל כשאמרה הריני נזירה לכשאתגרש דאי אפשר לנדר לחול בעודה תחתיו לא מצי מפר והאי טעמא נמי שייך ברישא: זה הכלל דקתני גבי נערה המאורסה. לעיל בפרק נערה דקתני זה הכלל כל שלא יצתה לרשות עצמה שעה אחת אביה ובעלה מפירין נדריה: לאיתויי הלך האב עם שלוחי הבעל או שהלכו שלוחי האב עם שלוחי הבעל דלא יצתה מרשות האב ואם נדרה בדלך ונתגרשה ונתארסה אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה: זה הכלל דקתני גבי אלו נדרים. היינו הך דמתני' לאיתויי מסר האב לשלוחי הבעל כיון דיצתה מרשות האב ואם נתגרשה והחזירה אין לה הפרה [דמרשות] האב יצתה ואין הבעל מפר בקודמין: מתני' תשע נערות נדריהן קיימין. נערות לאו דוקא. ראשונה בוגרת והיא יתומה ונדרה אחר שנתיתמה. שנית בוגרת ומת אביה ואחר שנדר מת אביה. שלישית בוגרת ומת אביה נדרה כשהיא נערה ובגרה ואח"כ מת אביה · ד'

(ר"ן) לאיתויי מסר האב לשלוחי הבעל ונדרה וגירשה והחזירה דאין בעל מפר דיצאה כבר מרשות האב כיון שמסרה לשלוחי הבעל הרי הוא כאילו נכנסה לחופה: תשע נערות נדריהן קיימין · בוגרת והיא יתומה בוגרת ומת אביה נערה שלא בגרה ומת אביה נערה ובגרה ומת אביה נערה שמת אביה ומשמת אביה בגרה בוגרת ואביה קיים [נערה ובגרה ואביה קיים] נערה והיא יתומה [נערה בוגרת והיא יתומה] עד כאן הגי' · ה"פ ע' מיני נערות מיהו אין בהם חידוש בכולם אך השמיענו התנא בכל הנדרין שיוכל למצוא ובוגרת נמי בכלל נערות פי' בוגרת והיא יתומה ונדרה אחר שנתיתמה א'. בוגרת ומת אביה כלומר בוגרת שנדרה ואחר הנדר מת אביה ב'. נערה שלא בגרה ומת אביה פירוש נדרה כשהיא נערה ומת אביה אחר הנדר ובאתה לשאול על נדריה בעודה נערה ג'. נערה ובגרה ומת אביה פירוש נדרה כשהיא נערה ואח"כ בגרה ובאת

אחר שמת אביה דאביה מת אחר הנדר ד'. נערה שמת אביה פירוש נדרה כשהיא נערה ושוב אחר הנדר מת אביה ובגרה ואחר שבגרה באת לפניו לשאול על נדרה ה'. בוגרת ונדרה ואביה קיים ו'. נערה פירוש נדרה כשהיא נערה ובגרה אחר הנדר ואביה קיים ובאה לשאול בעוד אביה חי ז'. נערה והיא יתומה פירוש נערה שנתיתמה ונדרה אחר שנתיתמה ח'. נערה בוגרת והיא יתומה פירוש נדרה כשהיא נערה ובשעת הנדר היא יתומה ובגרה ובאת לשאול על נדרה אחר שבגרה הרי לך תשע נערות חלוקות ולא כלאי ג' כלאי ג' וכולן נדרן קיימין ואין אב יכול להפר:

רבי

הגהות הב"ח (א) גמ' מתניתין תליא נפשה ביומי שלמו יומי וכו' ולא מיתנסבא ברייתא תליא נפשה בנישואין זה הכלל כנ"ל: (ב) שם במשנה נערה (ובגרה) תו"מ וכ"כ ס"א בוגרת: (ג) רש"י ד"ה ור' עקיבא סבר וכו' קבלת הנדר ר' עקיבא היא הכי נמי וכו' אשר אסרה הס"ד: (ד) ד"ה אפילו וכו' ואהכי אינו וכו' דאיכא למימר כל וכו' הרי זה מופר וברייתא נמי היכי דתלתה:

גליון הש"ס גמ' ורע"ק אומר יפר. עיין לעיל דף פ ע"א בהר"ן ד"ה ור' יוסי:

[לעיל עב.] [תוספתא פ"ו] [לעיל עא.] [גיטין לו: וש"נ] במדבר ל ; שם

נא א מיי' פי"א מהל' נדרים הל' ט סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סי' רלד סעי' [illegible]:

נב ב מיי' שם [illegible]

נג ג מיי' [illegible]

רבינו נסים

נערה בשעה שנדרה שלא בגרה עדיין והיא יתומה בחיי האב והך תלתא יתומה בחיי האב כדאמרינן לקמן: בוגרת ומת אביה. שבשעה שנדרה היתה בוגרת ומת אביה דהיינו יתומה ממש והך תלתא נמי מת אביה כייל להו: נערה שמת אביה ומשמת אביה בגרה וכו'. הך תלתא דקתני בוגרת כדאמרינן לקמן: רבי יהודה אומר אף המשיא את בתו קטנה וכו'. ועדיין היא נערה אשמעינן דאפילו היתה קטנה כשנשאת יצתה מרשות אביה בשנשאו נשואין וכי קתני ועדיין היא נערה ה"ה נמי דאפי' היא קטנה כיון שנשאת אין לאביה רשות בה והאי דנקט נערה משום דנדרי קטנה אינם כלום: גמ' אבל חכמים אומרים שלש נערות נדריהן כו'. דהך תלתא כייל להו תנא דמתניתין אלא ר' יהודה לא אמרה אלא לחדד את התלמידים וכדכתיבנא במתני': מתני' קונם שאני נהנית לאבא ולאביך אם אני עושה על פיך שאיני נהנית לך אם עושה אני על פי אבא ועל פי אביך ה"ז יכול להפר. נראה בעיני דלא זו אף זו קתני דלאו הוא רישא בלחוד הוא דהבעל יכול להפר משום דמהנאתא מיתסרא לה בהנאת אביה משום מרה לו במה שתעשה לפיו משום הנאה וכיון דליכא בהדי מהך גווני מידי דגריע טפי מדברים שבינו לבינה מש"ה יפר דכיון שכן על הנדר מיקרי כיון שהוא יכול להפר שלא תאסר ליהנות בדברים שבינו לבינה אבל בשאני נהנית לך אם עושה אני על פי אבא ועל פי אביך דהנאה דידה ליה בה לא עינוי נפש ולא משום דברים שבינו לבינה סלקא דעתך אמינא דלא מצי מפר קמ"ל כיון דהנאה תלויה בדבר שהיא עושה לפטור עצמו שהוא אפשר לאשה שתעמיד עצמה שלא תעשה לאביו ולאביה הרי זה יכול להפר דקסבר הנאה דמתניתין הכי הוא נוגע בעל מפר *אע"פ שלא חל הנדר: גמ' תניא שאני נהנית לאבא ולאביך אם עושה אני לפיך וכו' נטולה אני מן היהודים אם משמשך רבי נתן אומר לא יפר וחכמים אומרים יפר. נראה לי דהאי דברייתא נמי נקט הני תרי גווני לרבותא תנא קמא לרבותא דרבנן ובתרא לרבותא דרבי נתן דבגוונא קמא נדרה בעינוי נפש ורבנן דסבירא להו בהנאת פלוני עלי עינוי נפש הוי וכדאמר שמואל אליבייהו לעיל בפירקין (ד' פב:) והנאה בדברים שבינו לבינה דהיינו אם עושה אני לפיך וסלקא דעתך אמינא כיון דהנאה בחד גוונא ונדרה בחד גוונא אפי' לרבנן לא יפר דהכא נדרה לא הויל קמ"ל דאפי' בכי האי גוונא לרבנן יפר והדר גוונא נטולה אני מן היהודים לרבותא דרבי נתן קא ליה דאע"ג דמתפסתא מיתסרא בדברים שבינו לבינה והנאה ונדרה בחד גוונא הוא דהכי תעביד תשמש מיתסרא בתר הכי בתשמיש לא תשמש איכא משום דברים שבינו לבינה וסלקא דעתך אמינא דאפי' רבי נתן מודה בכי האי גוונא דיפר דהא הנדר מיקרי קתשמש לך דאפי' הכי כיון שעדיין לא חל ממש לא יפר: ההוא גברא דאמר תיתסר הנאתא דעלמא עלי. שאסר על עצמו הנאת הבריות אי נסיבנא איתתא כי לא תנינא שהיה חושק ללמוד תורה קודם שישא אשה כדי שלא יתבטל מתורתו כדאמרינן בפרק קמא דקידושין (דף כט:) רחיים בצוארו ועוסק בתורה: רחיים בנפא ותובליא. [במקצת] ותרמיש שהשתדל בכל כחו ללמוד: ולא אמצי למתני. לא עלה בידו: ושבשיה. הטעהו שאמר שלא יהא נאסר לאחר מכן ואנסביה אתתא כדי שיחול הנדר:

ושרקיה

גמרא

נערה שלא בגרה והיא יתומה בוגרת ומת אביה נערה בוגרת ומת אביה נערה שלא בגרה ומת אביה נערה שמת אביה ומשמת אביה בגרה ואביה קיים נערה בוגרת ואביה קיים ר' יהודה אומר אף המשיא בתו הקטנה ונתאלמנה או נתגרשה וחזרה אצלו ועדיין היא נערה: גמ' א"ר יהודה אמר רב ז' דברי ר' יהודה אבל חכ"א *שלש נערות נדריהן קיימין בוגרת ויתומה ויתומה בחיי האב: מתני' *קונם שאני נהנה לאבא ולאביך אם עושה אני על פיך שאיני נהנית לך אם עושה אני על פי אבא וע"פ אביך הרי זה יפר: גמ' תניא שאני נהנית לאבא ולאביך אם אני עושה לפיך ר' נתן אומר לא יפר וחכ"א *יפר נטולה אני מן היהודים אם משמשך ר' נתן אומר לא יפר וחכ"א יפר ההוא גברא דאיתסר הנייתא דעלמא עליה אי נסיב איתתא כי לא תנינא הלכתא *רהיט בנפא ותובליא ולא אמצי למיתנא אתא רב אחא בר רב הונא *ושבשיה ואנסיב איתתא ושרקיה

רש"י

נערה שלא בגרה והיא יתומה בוגרת ומת אביה נערה בוגרת ומת אביה (א) ונערה שמת אביה ומשמת אביה בגרה בוגרת ואביה קיים ר' יהודה אומר כו'. בוגרת והיא יתומה בשעת הנדר היתה בוגרת וכבר היתה יתומה מבעלה כלומר יתומה דמתניתין יתומה בחיי האב כדמפרש רבנן בגמ' ויתומה דהיך למימר בבעל כהאב דיקא נמי היכא דקתני מיתת האב קתני לה בפירוש בוגרת ומת אביה: גמ' ז דברי ר' יהודה. דקתני הכא: אבל חכמים אומרים שלש נערות נדריהן קיימין בוגרת ויתומה ויתומה בחיי האב. ותלתא הכא דמתני' נכללות בהני תלת: מתני' קונם שאני עושה לאבא ולאביך. כלומר שאני עושה לכם יהא עליהם קונם: הרי זה יכול להפר. אע"ג דלאו נדרי עינוי נפש הוא דהא כל כמיניה לאפקועי משעבודא מינה הוי דברים שבינו לבינה הוא ויכול להפר כלומר ברשות בידו: גמ' ר' נתן אומר לא יפר. דקסבר הואיל ועדיין לא חל הנדר שכל זמן שלא עשתה לפי בעלה ולא שמשתו אינה אסורה לאביה ולאביו ולא יפר: וחכ"א יפר. אע"פ שעדיין לא חל הנדר עליה: ההוא גברא דאמר תיתסר הנייתא דעלמא עליה אי נסיב איתתא כי לא תנינא הלכתא. כלומר שיתסר הנאת עולם עלי אם אקח אשה עד שאשנה הלכות: רהיט בנפא ותובליא. נפא קרי סולם שעולין בו בחלק תובליא חבל שעולין בדקל ועושין להם למטה כמנעים שבהן התמרים ומעל על בני אדם הוא רך למעלה ולמטה לעסוק ולעסות הלכות ולא הוסתייעא מילתא והוה דמפרש דהיינו בנפא רך יותר למעלה ולמטה כאדם שעולה בחבל בחלון: תובליא. חבל כדאמרי' בבבא בתרא (דף נג:) מאן דנקט מגלית ותובליא ואמר איזיל ואגזר דיקלא דפלניא: ושבשיה ואנסביה איתתא

ושרקיה

[פי' לנטות ברא"ש דקל לנקום תמרים [illegible] ולא עלתה בידו [illegible] כלום. ערוך ערך נפא ב']

[פי' [illegible] ערוך ערך [illegible]]

תוספות

רבי יהודה אומר אף המשיא בתו קטנה. והמשמע לאותה נתגרשה ועדיין היא קטנה או נערה נדריה קיימין דהא היא יתומה בחיי האב בכלל הכ"מ: קונם שאני נהנית לאבא ולאביך אם אני עושה לפיך. אם אני מהנית לך אינו יכול להפר דאפילו דברים שבינו לבינה לא הוי שתעשה לפיו ולא תהנה לאבא ולאביו לנושן הרב רבי אליעזר ומורה הספרים כתוב יפר וכן נראה יותר דהכי נמי אמרי רבנן דפליגי אדרבי נתן בנטולה: ז דברי רבי יהודה. דכ"ל בשעה שהי נערות אבל חכמים אומרים שלשה לא תנינא אלא שלש דלא פליגי במידי: קונם שאני נהנית לאבא ולאביך אם אני עושה לפיך לא יפר. [illegible]

פי' הרא"ש

ד' נערה שלא בגרה ומת אביה נדרה כשהיא נערה ומת אביה ואח"כ בגרה ובאת לבעל על נדרה. ה' נערה שמת אביה ומשמת אביה בגרה נדרה כשהיא נערה וכבר מת אביה ואח"כ בגרה. ו' בוגרת ואביה קיים ונדרה. ז' נערה בוגרת ואביה קיים נדרה כשהיא נערה ובגרה. ח' נערה שלא בגרה והיא יתומה ובאת לבעל בשעה נערה. [illegible]

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה נערה (א) וכו' [illegible]

גליון הש"ס [illegible]

ושרקיה טינא ואתייה לקמיה דרב חסדא אמר רבא °מאן חכים למיעבד כי הא מילתא אי לאו דרב אחא בר רב הונא דגברא רבה הוא דקסבר דכי היכי דפליגי רבנן ור' נתן בהפרה הכי נמי פליגי בשאלה ורב פפי אמר מחלוקת בהפרה דר' נתן סבר אין הבעל (ישעיה כד) מיפר אא"כ חל נדר דכתיב °והפרה הלבנה ורבנן סברי "בעל מיפר אע"פ שלא חל נדר (איוב ה) דכתיב °מפר מחשבות ערומים אבל בשאלה דברי הכל "אין חכם מתיר כלום אא"כ חל נדר דכתיב (במדבר ל) °לא יחל דברו לימא מסייע ליה קונם שאיני נהנה לפלוני ולמי שאשאל עליו "נשאל על הראשון ואח"כ נשאל על השני ואי אמרת נשאל אע"פ שלא חל נדר אי בעי על האי ניתשיל ברישא אי בעי על האי ניתשיל ברישא ומי ידע אי האי קמא אי האי בתרא אלא לימא מסייע ליה קונם שאיני נהנה לפלוני הריני נזיר לכשאשאל עליו "נשאל על נדרו ואח"כ נשאל על נזרו ואי אמרת נשאל אע"פ שלא חל נדר אי בעי על נדרו איתשיל ברישא אי בעי על נזרו איתשיל ברישא ר' נתן היא אמר רבינא אמר לי מרימר הכי אמר אבוך משמיה דרב פפי מחלוקת בהפרה אבל בשאלה דברי הכל מפר ואע"פ שלא חל נדר דכתיב לא יחל דברו

למימרא

רש"י

ושרקיה טינא. טח פניו בטיט כדי שלא יכירהו רב חסדא כאילו היה אדם אחד (א) מהם שנדר שלא ישא אשה כדי שיתיר לו דאפשר אילו היה מכירו לא היה מתיר לו: מאן חכים למיעבד כי האי מילתא. שדקדק בכך שהשיאו אשה קודם שישאל על נדרו כדי שיחול הנדר עליו קודם שאלה דקסבר כרבי נתן

תורה אור

דאמר לא יפר הואיל ולא חל הנדר דרבי נתן דיינא הוא ונחית לעומקא דדינא*: הכי נמי פליגי בשאלה. שאין נשאלין לחכם עד שיהא הנדר חל עליו: דכתיב והפרה הלבנה. (ב) והא והפרה דמשמע אימתי הוי הפרה בזמן שחל בנה *בנה היינו נדר רבי נתן לטעמיה דאמר הנודר כאילו בנה במה והמקיימו כו' והיינו חל בנה חל בנין הנדר. ע"א מסיפיה דקרא והפרה הלבנה ובושה החמה כדכתיב והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתים וגו' דבההיא שעתא חפרה נהורא דהלבנה דעד השתא כי מלך ה' צבאות על ישראל ולא קודם שימלך וה"ה גבי נדר מכי חל עליה הוא דמיפר ולא קודם שיחול: דכתיב מפר מחשבות ערומים. דמשמע מפר אפילו מחשבה בעלמא אף ע"פ שלא חל הנדר עדיין: אבל בנדרים. שצריך שאלה לחכם דברי הכל אינו מתיר אא"כ חל הנדר כדכתיב לא יחל דברו דמשמע כל זמן שאין שם מעשה בנוי אלא דיבור בעלמא שעדיין לא חל הנדר לא יחל החכם והאי דדרשינן מיניה *הוא אינו מוחל אבל אחרים מוחלין לו בזמן שחל הנדר קאמר: לימא מסייע ליה. לרב פפי דאילו בשאלה דברי הכל אינו [מתיר] עד שיחול הנדר: קונם שאיני נהנה לפלוני ולכל מי שאשאל עליו. כלומר אם אשאל עליו לשום חכם להתיר לי יהא עלי קונם מה שאני נהנה לאותו חכם: ואי אמרת. דנשאלין לחכם עד שלא חל הנדר אי בעי למישאל על המודר ברישא מיתשיל אי בעי מיתשיל על חכם ברישא (ג): מאי נשאל דקאמר סתמא דמשמע או על החכם או על מודר: לימא מסייע ליה. מהכא קונם שאני נהנה לפלוני דחל עליה נדר לאלתר והריני נזיר לכשאשאל לחכם עליו: נשאל על נדרו. שחל עליו ואח"כ נשאל נמי על נזרו שלא חל עד שישאל עליו: ואי אמרת נשאל. לחכם נמי אע"פ שלא חל הנדר וכי היכי דפליגי בהפרה פליגי בשאלה ובדין הוא דלרבנן (ד) חל נזירותו: שאיל ברישא. דליזיל לחכם לישאל על נזירותו תחילה ואחר כך על נדרו:

למימרא

ר"ן

ושרקיה טינא. כדי להראותו שהוא צריך לבריות לאתר לכבוס בגדיו וקסבר כי היכי דפליגי רבנן ורבי נתן בהפרה פליגי נמי בשאלה דרבי נתן נמי ס"ל בשאלה דאין חכם מתיר אא"כ חל הנדר והיי דבמאי דפליגי ר' נתן ורבנן קיימא לן כרבנן דיחיד ורבים הלכה כרבים וכדבעינן למכתב קמן איהו לאפוקי נפשיה מפלוגתא הוא דעבד הכי והאי דלא קאמר רבא קסבר מחלוקת בהפרה אבל בשאלה דברי הכל אין חכם מתיר אא"כ חל הנדר וכדאמר רב פפי לקמן בסמוך לא תידוק מינה דמדלא אמר רבא הכי מכלל דלא סבר כרב פפי דליתא דההיא דרב פפי הילכתא היא וכמו שנכתוב לפנינו בסמוך בס"ד ורבא נמי אפשר דהכי סבירא ליה והאי דלא אמר הכי משום דמהאי עובדא ליכא למידק כולי האי דנהי דודאי איכא למידק מינה דרב אחא בר הונא לא סבירא ליה כמאן דאמר לקמן מחלוקת בהפרה אבל בשאלה דברי הכל חכם מתיר אף על פי שלא חל הנדר דאי הכי למה ליה לשבשיה מיהו ליכא למידק מינה דסבירא ליה דבשאלה דברי הכל אין חכם מתיר אא"כ חל הנדר דמנלן הא דאפשר דנהי דסבירא ליה דבשאלה נמי פליגי לאפוקי נפשיה מפלוגתא עביד הכי כך נראה בעיני וראיתי מי שכתב בהפך: ורב פפי אמר מחלוקת בהפרה וכו' דכתיב מפר מחשבות ערומים. אלמא שייכא הפרה במחשבה בלבד דאכתי לא חיילא: דכתיב לא יחל דברו. לא יעקור חלות [דברו] ודייקינן הא אחרים עוקרין אלמא אין חכם מתיר אלא אם כן חל הנדר: נשאל על הראשון. על המודר ומתוך כך נאסר על החכם שמתירו ולפיכך חוזר ונשאל עליו: אי בעי על האי מתשיל ברישא. ילך אצל חכם ויאמר אני הדרתי ראובן מנכסי והדרתי גם כן אותו חכם כשאשאל לפניו ועכשיו אני רוצה לישאל לפני פלוני חכם ומתחרט אני על מה שאסרתיו בהנאתי ומדלא אפשר למעבד הכי ש"מ דאין חכם מתיר אלא אם כן חל הנדר: ומי ידע הי קמא והי בתרא. הש"ס הוא דקא דחי למאן דמייתי הך סייעתא דמי ידע למאן קרי תנא ראשון או אחרון דילמא כי קתני ראשון ושני לשאלה קאמר שנשאל על אי זה מהן שירצה תחלה וההוא קרי ליה ראשון ואותו אחר שנשאל עליו אח"כ קרי ליה אחרון: הא רבי נתן היא. דאי ליה דבהפרה בעי' שיחול הנדר וכל שכן בשאלה דכתיב לא יחל אבל לעולם אימא לך דרבנן כי היכי דפליגי בהפרה פליגי נמי בשאלה: דכתיב לא יחל דברו. למימרא דלא הוי ביה מעשה לדברו דבר בעלמא משמע ולא חלות הנדר: ולענין הלכה קיי"ל כרבנן דפליגי עליה דרבי נתן ואמרי דבעל מפר אע"פ שלא חל הנדר חדא דיחיד ורבים הלכה כרבים ועוד דר' עקיבא דאמר (לעיל פס.) דאשת איש שאמרה הריני נזירה לכשאתגרש ונתגרשה דיפר על כרחיך הכי סבירא ליה דבעל מפר אע"פ שלא חל הנדר ועוד דסוגיין בריש פרקין בענין אם ארחץ אם לא ארחץ כרבנן שייכא וכדכתיבנא עלה דההיא ואע"ג דאמר רבא מאן חכים למעבד כי הא אי לאו רב אחא אלמא קלסיה משום דעבד כרבי נתן וכיון דקלסיה שמע מינה הילכתא כותיה לאו ראיה היא דמשום דאפיק נפשיה מפלוגתא הוא דקלסיה וכדכתיבנא לעיל וליכא למדחי כל הני ראיות משום הא דקלסיה רבא דאיכא למדחייה וכדכתיבנא הילכך נקטינן דבעל מפר אע"פ שלא חל הנדר וכן דעת הרמב"ן ז"ל: מיהו ה"מ בשנתלתה נדרה בדבר שהיא עשויה לעבור על תנאה דומיא דאם עשה אני על פי אבא ועל פי אביך דכיון שהיא מצטערת אם לא תעשה לפיכך כאילו עשתה דמי אבל תלתה תנאה בדבר שאינה עשויה לעבור עליו אינו מפר אלא אם כן חל הנדר והיינו דאמרינן בריש פרקין למה לה הפרה לא תרחץ ולא ליתסרון פירות עולם עלה

וכדכתיבנא

מסורת הש"ס

[ב"ק צ.]

נ"ל במה. יעב"ץ

[ברכות נב.]

עין משפט נר מצוה

סד א ב מיי' פ"ו מהל' שבועות הל' יד ופי"ג מהל' נדרים הל' כ"ב סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סי' רכח סעי' יז וסי' רלד סעי' סט:

סה ג ד מיי' פ"ו מהל' שבועות שם סמג לאוין רמח טוש"ע יו"ד סי' רכט סעי' ט:

תוספות

ושרקיה טינא. פי' טחו בטיט שלא יהנה מן העולם. א"נ יש לפרש שרקו כדי שלא יכירהו רב חסדא שהיה מתבייש על מה שלא קיים נדרו: מאן חכים כו'. שלא היה רוצה להתיר עד שהשיאו וחל הנדר: ה"נ בשאלה. דקסבר הלכה כרבי נתן: דכתיב והפרה הלבנה. פירש ה"ר אליעזר לא ידעתי לפרש היכי משמע ליה מהכא ונראה דלסימנא בעלמא נקטיה הש"ס והפרה בניינה בנין האיסור נראה הוא המקיימו כאילו בנה במה וסימנא בעלמא וטעמא מסברא במקום שאין איסורא לשון הר"ר אליעזר ואית ספרים דגרסי וטעמיה דרבי נתן משום דכתיב והפר נדרה אשר עליה דמשמע לאחר שיחול עליה הנדר יפירנו וטעמא דרבנן משום דכתיב מפר מחשבות ערומים משעת מחשבה קודם שיחול האיסור יפר וגם זה אמר הר"ר אליעזר דאינו אלא סימנא בעלמא משעת מחשבה קודם שיחול יפר והכי נמי מצינו פרק הדר [עירובין דף עג:] ודניאל בתרע מלכא דלא מייתי אלא סימנא בעלמא לומר דרבי יהודה בן בבא מתיר בעבדים ואע"ג דאינו סמתה האי טעמא דר' יהודה בן בבא: קונם שאני נהנה לפלוני ולמי שאשאל לחכם עליו. גם לחכם שאשאל עליו איאסר שלא אהנה ממנו: נשאל על הראשון. שאסר הנאתו עליו ואחר כך נשאל [על השני]ס"ד [דשני] רוצה לומר על החכם שני לאיסור: אי בעי אהא מיתשיל. כלומר ישאל על איזה שירצה תחילה: מי ידעינן הי קמא והי בתרא. דילמא נשאל על הראשון תחילה דקאמר היינו חכם וקרי ליה ראשון משום דהוי ראשון לשאלה ושני קרי לאחר משום דהוי שני לשאלה ראשון דנקט לאו דווקא וה"ה דמצי למדחי הא מני רבי נתן כדלדחי בסמוך: נשאל על נדרו. שכבר חל ואינו נשאל על נזירותו שהרי עדיין לא חל עד שישאל על נזירותו ויהנה מאותו פלוני: הא מני רבי נתן היא. אבל *) רבא יטל להיות דכי היכי דבהפרה מיפר אע"ג שלא חל בהתרת חכם נמי מתיר אע"ג שלא חל: אבל בשאלה ד"ה מתיר מיד. אע"פ שלא חל דכתיב לא יחל דברו למימר דלא הוי כמעשה כלומר מתיר מיד אע"פ שאין שם עדיין אלא דבור אמר הוא דלא יחל אבל אחרים מוחלין לו:

*) נ"ל לרבנן.

פי' הרא"ש

ושרקיה טינא. כי הפשיט בגדיו לפי שנאסר בהנאת העולם וטח אותו בטיט ואייתיה לקמיה דרב חסדא שיתיר לו נדרו: מאן חכים למעבד כי הא מילתא. שהטעהו לישא אשה כדי שיאסר ויתירו לו דקסבר דרבנן ורבי נתן פליגי נמי בשאלה וסבר רב אחא כרבי נתן: דכתיב והפרה הלבנה ובושה החמה. סימן בעלמא הוא ודרים והפרה כמו והפרה מתי יפר אחר שחל הבנין כדאמרינן הנודר כאילו בנה במה ויש"ג טעמא דרבי נתן משום דכתיב והפר את נדרה אשר עליה דמשמע איסור שיחול עליה: דכתיב מפר מחשבות ערומים. משעת מחשבה קודם שחל: שנאמר לא יחל דברו. וסמיך ליה ככל היוצא מפיו יעשה אחר שחל הנדר ובא לידי עשייה לא אמרינן הוא אינו מוחל אבל אחרים כו': ולמי שאשאל עליו. החכם שיתיר לי נדרי אהיה מודר ממנו: נשאל על הראשונה. על הנאת פלוני ואז נאסר בהנאת החכם וישאל עליו ומשמע אבל קודם שנשאל לראשון לא תהניה שאלה על נדר החכם: מי ידע הי קמא והי בתרא. מי יוכל לידע מלשון הברייתא אם פלוני

מיתיבי

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה ושרקיה וכו' אדם אחד שנדר כצ"ל ותיבת מהם נמחק: (ב) ד"ה דכתיב וכו' והאי והפרה הכי משמע אימתי: (ג) ד"ה ואי אמרת וכו' ברישא בס"ד ואח"כ מ"ה ומי ידע וכו' כלומר מאי נשאל על הראשון דקאמר סתמא הכי משמע או על חכם: (ד) ד"ה ואי אמרת נשאל וכו' דלרבנן על נזירותו מצי שאיל ברישא כצ"ל והד"א:

גליון הש"ס גמ' מאן חכים. כעין זה חולין דף קיב ע"א:

וכדכתיבנא עלה דההיא בס"ד ולענין שאלה קיימא לן כרב פפי דאמר מחלוקת בהפרה אבל בשאלה דברי הכל אין חכם מתיר אא"כ חל הנדר והכי פסקי רבוואתא זכרונם לברכה כוותיה לאומרא ואיכא מ"ד דאפי' הכי האומר קונם עלי דבר פלוני לאחר שלשים יום חל הנדר מיקרי וחכם מתיר דלא פליגי ר' נתן ורבנן אלא בתולה נדרו בהם שאפשר שלא יחול הנדר לעולם אבל תולה נדרו בימים כיון שסוף איסורו לחול אע"פ שלא חל עדיין חכם מתיר ואיכא מ"ד דאפילו בכה"ג כיון שמכל מקום עדיין איטו נאסר אין חכם מתיר וסברא קמא תריצא לי טפי: **מתני'** בראשונה היו אומרים שלש נשים יוצאות ונוטלות כתובה. מוקמינן לה בגמרא באשת כהן דאי באשת ישראל אי ברצון מי אית לה כתובה ואי באונס אמאי יוצאה דהא לא מתסרא על בעלה אלא לאו באשת כהן באונס דנהי דאסירא ליה אית לה כתובה דמצית למימר ליה אנא הא קאימנא וגברא הוא דנסתחפה שדהו שקדושת כהונתו גרמה לו שתהא אסורה לו דהא אונס בישראל משרא שרי הילכך מזלו גרם ומשום הכי יש לה כתובה: **השמים ביני לבינך.** מוכח בגמ' דהכי קאמרה ליה שאין שכבת זרעו יורה כחץ בשעת תשמיש ואינו ראוי להוליד ומתוקמא בבאה מחמת טענה דאמרה בעינא חוטרא לידא ומרא לקבורה הא לאו הכי אין בדבריה כלום דאמרי' לה זילי לא מפקדת כדאמרי' בפ' אע"פ (כתובות סד. ויבמות סה:) ואע"ג דאמרינן בהגדה שאמרה לו שרה אמנו לאברהם השמים ביני לבינך שנאמר ישפוט השם ביני ובינך דלמא היינו שהוא מרוחק ממנה לגמרי כגון שרה שהיתה טוענת על אברהם שריחקה מחמת הגר ובירושלמי נמי הכי משמע דאמרינן כמה דשמים רחיקא מן ארעא כך היא אתתא רחיקא מבעלה אפשר דלשון השמים ביני לבינך כולל הכל אבל הכא מוכח בגמ' שפירושו שאינו יורה כחץ וכי קאמרה ליה השמים ביני לבינך הכי קאמרה אלהים עד ביני ובינך דקושטא קאמינא שדבר זה אין יודע בו אלא השם: **נטולה אני מן היהודים.** שאסרה על עצמה הנאת תשמיש כל היהודים וכיון דמוכחא מילתא דתשמיש קשה לה וכאנוסה דמיא ומשום הכי כופין אותו להוציא וליתן כתובה: **חזרו לומר שלא תהא אשה** נותנת עיניה באחר ומקלקלת על בעלה. דשמא תלך למקום שאין מכירין בה ובנדרה ותנשא: **תביא ראיה לדבריה.** שנאנסה ובלאו הכי לא מתסרא אבעלה: **יעשו דרך בקשה.** מפורש בירושלמי יעשה סעודה ויפייס ועלה טובה קמ"ל: **ואיבא למידק אמתני'** כיון דמדינא דאמרה טמאה אני לך מיתסרא אבעלה כמשנה ראשונה משום שלא תהא נותנת עיניה באחר היאך התירוה וכי איסור שבה להיכן הלך א) יש מי שתירץ דאע"ג דמדינא אסירא שרו לה רבנן ומבטלי מילתא דאורייתא משום מגדר מילתא בקום עשה דגדר גדול גדרו בה שלא תתן עיניה באחר להפקיע עצמה מיד בעלה והרשות בידם לעשות כן כדאמרי' ביבמות (דף צ:) מגדר מילתא שאני והקשו על זה שאין ב"ד מתנין לעקור דבר מן התורה אלא בשב ואל תעשה אי נמי בקום עשה ולהוראת שעה בלבד כאליהו בהר הכרמל אבל לדורות לא ולדידי לא קשיא לי דכי היכי דאמרי' בכמה דוכתי (גיטין לג. וש"נ) דכל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש ואפקעינהו רבנן לקדושי מיניה ה"נ הכא כל שאמרה לבעלה טמאה אני אפקעינהו רבנן לקדושי מעיקרא ונמצא שבשעה שנאנסה פנויה היתה ומש"ה שריא לבעלה ואוכלת נמי בתרומה כדאמרי' בגמ' אלא שלפי זה מצטרך לומר דכי אמרי' הכי דוקא באומרת טמאה אני לך שנאנסתי ולכשר נבעלתי אבל באומרת טמאה אני לך שנאנסתי מנתין או ממזר אינה מותרת לבעלה ואינו במשמע ואחרים תרצו דמשנה ראשונה לא דינא קתני דמדינא ודאי אין האשה נאמנת לומר טמאה אני לך להפקיע עצמה מבעלה שהיא משועבדת לו אלא משום דהא מילתא דטמאה אני לך כסיפא לה תקינו במשנה ראשונה להאמינה דאי לאו דקושטא קאמרה לא הות מזלזלה נפשה למימר הכי ומכי חזו רבנן בתראי דאיכא למיחש לשמא תהא נותנת עין באחר אוקמוה אדינא: **גמ'** מהו שתאכל בתרומה. דדילמא לבעלה הוא דלא מהימנא כדי שלא תתן עיניה באחר אבל בתרומה מהימנא: **שלא להוציא לעז על בניה.** דכיון דחזו דאסרינן לה למיכל בתרומה סברי דכי אמרה טמאה אני קושטא קאמרה ומוציאין לעז על בניה: **אפשר דאכלה חולין.** דמימר אמרי תרומה הוא דלית לה: **השתא הוא דאתניסא.** אחר שנתארמלה אתניסא ונבעלה לפסול לה ופסולה מן התרומה:

א) [ועי' תוס' יבמות כה. סד"ה אמר רבי]

למימרא דלא הוה ביה מעשה מיתיבי קונם שאיני נהנה לפלוני ולמי שנשאל עליו נשאל על הראשון ואח"כ נשאל על השני אמאי אי בעי על האי ניתשיל ברישא ואי בעי על האי ניתשיל ברישא מי (א) יודע הי ראשון והי שני מיתיבי קונם שאיני נהנה והריני נזיר לכשאשאל עליו נשאל על נדרו ואח"כ נשאל על נזרו ואמאי אי בעי על נדרו ניתשיל ברישא ואי בעי על נזרו ניתשיל ברישא תיובתא: **מתני'** *בראשונה היו אומרים שלש נשים יוצאות ונוטלות כתובה האומרת טמאה אני לך שמים ביני לבינך ונטולה אני מן היהודים חזרו לומר שלא תהא אשה נותנת עיניה באחר ומקלקלת על בעלה *האומרת טמאה אני לך תביא ראיה לדבריה *השמים ביני לבינך יעשו דרך בקשה *ונטולה אני מן היהודים יפר (ב) לחלקו ותהא משמשתו ותהא נטולה מן היהודים: **גמ'** איבעיא להו אמרה לבעלה טמאה אני מהו שתאכל בתרומה °רב ששת אמר *אוכלת שלא תוציא לעז על בניה רבא אמר *אינה אוכלת אפשר דאכלה חולין אמר רבא ומודה רב ששת שאם *נתארמלה שאינה אוכלת מידי הוא טעמא אלא משום (ג) תוציא לעז על בניה נתארמלה ונתגרשה אמרי השתא דאיתניסא אמר רב פפא *בדיק לן רבא אשת כהן שנאנסה יש לה כתובה או אין לה כתובה כיון דאונס לגבי כהן כרצון לגבי ישראל דמי אין לה כתובה או דילמא מצי אמרה ליה אנא הא חזינא וגברא

למימרא דלא הוי מעשה. כלומר דלא הוה צריך למיעבד האי דעבד רב אחא בר רב הונא (ד) מההוא גברא דאתייה לקמיה דרב חסדא: מי קא ידעת הי הראשון. דילמא האי דקאמר דנשאל על הראשון על ההוא דלא חל הנדר אף נשאל עליו קאמר: [נשאל על נדרו וכו'] ואי אמרת דנשאל לחכם לדברי הכל אע"ג דלא חל הנדר הא מני דלא כרבי נתן ודלא כחכמים: **מתני'** יוצאות. בעל כרחו של בעל: טמאה אני לך. בא עלי אדם אחד וטימאני לך ובאונס קאמר באשת כהן דבאונס נמי אסורה לו ולהכי נוטלת כתובתה דלא פשעה דאי באשת ישראל אינה יוצאה דאנוסה מותרת לו כדנפקא לן (כתובות דף נא:) מוהיא לא נתפשה דאי ברצון קמיירי אפי' לישראל אסורה ואין לה כתובה דהא פשעה ובגמרא מפרש לה הכי: השמים ביני לבינך. שאינו מזריע דדבר זה אינו גלוי לבריות אלא לשמים: יעשו דרך בקשה. יבקשו הימנו שיפטרנה בגט כראוי ואין מכריחין אותו: **גמ'** מהו שתאכל בתרומה. כיון דלא מפקינא לה מיניה כל כמה דלא אתו סהדי דאמרי נאנסה (ה): דאפשר דאכלה חולין. דהואיל דאפשר בתקנתא לא ספינא לה תרומה: שלא תוציא לעז על בניה. דאי אמרת לא תאכל בתרומה אתו למימר דבניה פסולין מן הכהונה דהרי בני אנוסה נינהו שהרי נפסלה מן התרומה מחמת אונס: ומודה רב ששת דאי נתארמלה או נתגרשה. דהשתא ליכא לעז דמימר אמרי השתא לאחר גירושין הוא דאיתניסא: אשת כהן שנאנסה. בעדים *כו' מתני' לא מיתוקמא אלא באשת כהן שנאנסה ובין למשנה ראשונה ובין למשנה אחרונה יש לה כתובה:

גירסתי

גברא

עיניה באחר. וא"ת טמאה אני לך אמאי לא מהימנא הא שויתה נפשה חתיכה קידושין פרק האומר (דף סה.) קידשתני והוא אומר לא קידשתיך הוא מותר בקרובותיה ...יו ותירץ הרב רבי אליעזר דלא תימא זונה שהיא אסורה ליגשא לכהן דודאי הוא מוזהר ...ה מוזהרת עליו הילכך גם לדבריה אינה אסורה בו וקשה דקאמר פרק יש מותרות (דף פד:) ...זהר איהי מוזהרת וע"ק דאמר בגמרא דאוכלת בתרומה שלא להוציא לעז על בניה ואמאי

לכשתכנס לאחר תעלי מה שכתוב ליכי: נטולה אני מן היהודים. שאסרה הנאת עליה ואע"ג דאמרינן בפרק המדיר (ד' עא:) היכא דנדרה איהי דיוצאה בלא כתובה שיניה רש"י פירש ביבמות (דף קיב.) כיון שאסרה הנאת תשמיש של כל ישראל עליו קשה תשמיש לה וסברה משנה ראשונה דאפילו דברים שבינו לבינה לא הוי

...שויתה נפשה חתיכה דאיסורא ונראה לי דכיון דיש לחוש שמא נתנה עיניה באחר יש כח ביד חכמים לעקור דבריה מכל וכל בסברא גדולה כזאת ומיהו נראה דאף למשנה אחרונה ...על שמאמינה דאסורה לו דאיהו שויא לנפשיה חתיכה דאסורא ואפי' תחזור בה האשה ותאמר באונס היה ויש אומרים דמשמתינא ליה על שגרם שתיאסר אשתו עליו ועובר על חרם ...כלומר יבקשו ממנה שלא תאמר עוד כן משום דלא תהימנא עוד פר"ת ביבמות יבקשו רחמים מאת המקום שיהא להם בנים ולא מהימנא וא"ת והא סוף פרק הבא על יבמתו (ד ...פירוש שאין הזרע יורה כחץ איהי קים לה ביורה כחץ איהי מהימנא משום דאיהי קים לה ביורה כחץ ותירץ הרב רבי אליעזר דהתם קאי אנשאת לשלישי ולא היו לה בנים דאיירי בה לעיל וקאמר תנא בלא ...ה מיניה דאומרת שהיא רוצה לעמוד תחתיו דאז ליכא חששא דשמא נתנה עיניה באחר מהימנא ומיהו קשה א"כ היכי משכחת לה נישאת לשלישי תצא בלא כתובה לעולם תע... לו בנים מאשה אחרת ומיירי שמתו דאם היו קיימין לא אמר שמא והתם כי אמרה מיניה לאו כל כמינה וא"ת והא כל הני עובדי דמייתי פרק הבא על יבמתו מסיבה דיליה ...דבעינא חוטרא לידא ומרא לקבורה דקאמר כה"ג ודאי כפינן להוציא ויתן לה כתובה ואמאי ליחוש שמא נתנה עיניה באחר ואור"י דהתם איירי באדם עקור שיש קלא הוכחות בד... ...ם: יפר חלקו. דתשמיש הוי דברים שבינו לבינה הילכך מיפר לעצמו: ותהא נטולה מן היהודים: לכשתתגרש ותינשא לאחרים דלא מהניא הפרתו [אלא] לעצמו ואין לתמוה היאך חל ... ...ת איש והא אין איסור חל על איסור וי"ל דהאי איסור כולל מגו דאיתסר בתשמיש בעל שהוא היתר חל נמי על האחרים ול"ע למ"ד לעיל (דף פב:) טליה פירקין כר' יוסי דהא ... ...ונעשית אמותו דאמר כידון בזיקה ראשונה הבא עליו (יבמות דף לב:) ה"ל שמואל מאיור"ס ז"ל: אמרה לבעלה טמאה אני מהו שתאכל בתרומה. למשנה אחרונה מיבעיא ליה ד... ...סור לבעל ומיבעיא לענין תרומה אי מהימנא ליאסר בתרומה כדאמר ביבמות (דף לה:) דאפילו באונסי' אשת כהן אסורה לאכול בתרומה: שלא להוציא לעז. כיון שאינה אוכל... ...פשר דאכלה חולין. ולא ידגישו הטולם שמחמת זנות נמנעת לאכול בתרומה: שאם נתארמלה או נתגרשה. ויש לה בנים מן הכהן וקיימא לן בפרק יש מותרות (דף פז:) דאו... ...אכלו בלחמו קרי ביה יאכילו אמרינן השתא היא דאיתניסא כלומר השתא נבעלה לפסול לה שנפסלה מן התרומה: אשת כהן שנאנסה יש לה כתובה או אין לה כתובה. קשה ... שנתפתתה] (דף נא:) אמר חייב לפדותה אם נשבית אלמא אית לה תנאי כתובה ויש לחלק משום [דשבויה] ספק אבל אם נאנסה ודאי [אין] לה כתובה:

הגהות הב"ח (א) גמ' מי קא ידע הי ראשון: (ב) שם במשנה יפר חלקו: (ג) שם משום שלא תוציא לעז: (ד) רש"י ד"ה למימרא וכו' בההוא גברא: (ה) ד"ה מהו שתאכל וכו' נאנסה הס"ד ואח"כ נ"ל ד"ה דאפשר ואח"כ ד"ה ומודה רב ששת:

גליון הש"ס גמ' רב ששת אומר אוכלת. עיין סוטה דף ו תד"ה האומרת: בהר"ן ד"ה השמים ביני לבינך וכו' ואינו ראוי להוליד. עיין נדה דף מג ע"א תד"ה כראוי להזריע:

וגברא הוא דנסתחפה שדהו ואמרינן ליה (א) מתני' היא האומרת טמאה אני לך יש לה כתובה במאי עסקינן אילימא באשת ישראל אי ברצון כלום יש לה כתובה ואי באונס מי קא מיתסרא על גברא אלא באשת כהן אי ברצון כלום יש לה כתובה מי גרעה מאשת ישראל ברצון אלא לאו באונס וקתני יש לה כתובה איבעיא להו אמרה לבעלה גרשתני מהו אמר רב המנונא ת"ש האומרת טמאה אני לך דאפילו למשנה אחרונה דקתני לא מהימנא התם הוא דמשקרה דידעה דבעלה לא ידע בה אבל גבי גרשתני דידע בה מהימנא דחזקה אין אשה מעיזה פניה בפני בעלה אמר ליה *רבא אדרבה אפי' למשנה ראשונה דקתני מהימנא התם משום דלא עבידא לבזויי נפשה אבל הכא דומנין דתקיף לה מן גברא מעיזה ומעיזה מתיב רב משרשיא השמים ביני לבינך דמשנה ראשונה (ב) תיובתא דרבא הבא דלית לה כיסופא וקתני דמהימנא קסבר רבא התם כיון דלא סגי לה דלא אמרה (ג) אין יורה כחץ אי לא איתא כדקאמרה לא אמרה ליה השמים ביני לבינך דמשנה אחרונה תהוי תיובתא דרב המנונא והא הכא דידעה היא (ד) ובעלה ידע בה וקתני דלא מהימנא קסבר רב המנונא הכא נמי היא גופה אמרה נהי דבביאה ידע ביורה כחץ מי ידע ומשום הכי משקרא: ההיא איתתא דכל יומא דתשמיש מיקדמה משיא ידיה לגברא יומא חד אתיא ליה מיא למשא אמר לה הדא מילתא לא הות האידנא אמרה ליה א"כ חד מן נכרים אהלויי

רש"י

גרשתני (ה). מי מהימנא ואם אשת כהן אסור לו להחזירה: התם הוא. דמעיקרא משום (ו) דידע לה דבעלה לא ידע בה אי נטמאת אי לא [אהכי] אי אמרה טמאה אני לך לא מהימנא אבל היכא דאמרה גרשתני דידעה דבעלה ידע אי משקרא אי לא (ז) לא הוה אמרה הכי דחזקה דאין אשה מעיזה פניה בפני בעלה: אדרבה. לא (ח) מיבעיין למשנה אחרונה דלא מהימנא אלא אפי' למשנה ראשונה דקתני מהימנא לא הוי טעמא אלא משום דלא עבידא לבזויי נפשה דלימרה דנטמאה אי לאו דהכי הוא כדקאמרה: דזימנין דתקיף לה מן גברא. שניער לה בעלה ומעיזה פניה בפניו. ענין אחר דתקיף לה מן גברא שתוקף יצרה מן אדם אחר שנתנה בו עיניה ובשבילו מעיזה לומר לבעלה גרשתני: והא הכא דלית לה כיסופא. דבהא מילתא לא מבזיא נפשה ואפילו הכי קתני במשנה ראשונה דמהימנא והיכי אמר אפילו למשנה ראשונה כו': התם. נמי אית לה כיסופא דכיון דלא סגי לה דלא קאמרה גבי בי דינא אי יורה כחץ אי לאו דהכי הוא לא קאמרה ואהכי מהימנא: דהא הכא דידעה היא. דבעלה ידע דיורה כחץ וקתני לה לא מהימנא אלמא אשה מעיזה: דכל יומא. לאחר תשמיש מקדמה ומשיא ידא לגברא כדי לטהר ידיו לאחר תשמיש ואתא יומא חד ועבדא הכי אמר לה הדא מילתא דתשמיש לא הוי האידנא:
אהלויי

ר"ן

גברא הוא דנסתחפה שדהו. קדושת כהונתו גרמה לו כדפרישית במתני': איבעיא להו אמרה לבעלה גרשתני. ונתקרע הגט או שאבד מהו להאמינה ולהתירה ליגשא: דידעה דבעלה לא ידע בה. אם זינתה אם לאו ומשום הכי משקרא ולא מירתתא: התם דלא עבידא לבזויי נפשה. שבזיון ופגם הוא לה כשנאנסה הלכך אי לאו דקושטא הוה לא הות קאמרה: דתקיף לה מגברא. שעל ידי כעסה תתחזק מן הבעל להעיז פנים בו ולומר לו גרשתני: השמים ביני לבינך דמשנה ראשונה. שאמרו נאמנת תיובתיה דרבא דהאמר רבא דאפי' למשנה ראשונה כי אמרה גרשתני לא מהימנא: התם כיון דלא סגיא לה דלא אמרה אין יורה כחץ אי לא איתא כדקאמרה לא אמרה ליה. דכיון שהיא צריכה לברר דבריה כדאמרה השמים ביני לבינך וצריכה לומר בפירוש מה שהיא טוענת עליו דהיינו שאין יורה כחץ כסיפא לה מילתא ואי לאו דקושטא היא לא הות אמרה ואית דגרסי כיון דקא סגי לה כלומר אחר שמגלה בלבה לומר כך: והא הכא דידעה היא דבעלה ידע בה. דסלקא דעתך הכא דאיהו נמי קים ליה ביורה כחץ וקתני דלא מהימנא: נהי דבביאה ידע ביורה כחץ מי ידע. מהא משמע בההיא דהשמים ביני לבינך דתנן במתני' היינו יורה כחץ וכדכתיבנא: ולענין הלכה קיי"ל כרב המנונא דאשה שאמרה לבעלה גרשתני נאמנת דסוגיין בכוליה הש"ס כוותיה ומדמינן לה למתניתין ש"מ שלא להתירה בלבד ליגשא נאמנת אלא אף ליטול כתובה דומיא דמתני' דקתני יוצאות ונוטלות כתובה ועוד שהרי מספר כתובה נלמוד שכך כותב לה לכשתנשאי לאחר תטלי מה שכתוב ליכי כדתנן בהאשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים *כך כתב הרמב"ן ז"ל בהלכותיו מיהו איכא למימר דלית לן מדרש כתובה אלא בעיקר כתובה אבל בתוספת לא וכיון דמשום הכי מהימנא טפי כי אמרה גרשתני מכי אמרה השמים ביני לבינך משום דבגרשתני ידע בה בעלה ואינה מעיזה ובהשמים ביני לבינך דלא ידע בה מעיזה שמעינן מינה דבאומרת אינו נזקק עמי כלל כיון דבעלה ידע בה אפילו למשנה אחרונה מהימנא ויוציא ויתן כתובה אפילו לא אתיא מחמת טענה דבעיא חוטרא לידה ומרא לקבורה שהרי גדולה מזו אמרו* אי אפשי אלא אני בבגדי והיא בבגדה יוציא ויתן כתובה מיהו כתב ר"י ז"ל דדוקא כשהיא תובעת להתגרש הוא דאמרינן יוציא ויתן כתובה אבל תובעת כתובה לא מהימנא והביא ראיה מדאמר בפרק האשה *רבה האשה שאמרה מת בעלי נאמנת מת בעלי תנו לי כתובתי אינה נאמנת: ואיבא למידק אמתניתין דהכא משמע דמילתא דידע בעלה מהימנא משום דלא מחלפא ביה ודלא ידע בה בעלה לא מהימנא והתם בסוף פרק הבא על יבמתו גבי הא דתנן נשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה אינו רשאי ליבטל משמע איפכא דאמרינן התם* הוא אמר מינה והיא אמרה מיניה אמר רבי אמי דברים שבינו לבינה היא נאמנת מאי טעמא היא קים לה ביורה כחץ ואיהו לא קים ליה ביורה כחץ משמע דמשום דלא קים ליה מהימנא הא קים ליה לא מהימנא והכא אמרינן איפכא תירץ הרמב"ן ז"ל דלא דמיין אהדדי דהתם איהו הוא דקמפיק לה ומפסיד לה כתובתה הילכך אי תרוייהו קים להו ליכא למימר דאיהי מהימנא משום דחזקה אין אשה מעיזה בפני בעלה דכי אמרינן הכי היכא דאיהי בעיא לאפוקי נפשה מבעלה דאיכא העזה טובא ואי לאו דקושטא קאמרה אינה מעיזה אבל התם דאיהו בעי לאפוקה (נפשה) מעיזה ומעיזה אבל כיון דאיהי קים לה ואיהו לא קים ליה אינו בדין שיוציאנה ויפסיד כתובתה בטענת שמא: ההיא איתתא. אשת כהן היתה דאי אשת ישראל כיון שאפילו לפי דבריה סבורה היתה שהוא בעלה אין לך אונס גדול מזה ואונס בישראל מישרא שרי ולמה ליה לרב נחמן למימר עיניה נתנה באחר אלא ודאי כדאמרן: הא מילתא. תשמיש:
אהלויי

עין משפט נר מצוה

עו א ב מיי' פכ"ד מהל' אישות הל' יח כב סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' קטו סעי' ו וסי' קעח סעי' ט:

עא ג מיי' פי"ב מהל' גירושין הלכה ד [ופ"ד מהלכות אישות הלכה יג] סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' יז סעי' ג:

תוספות

גרשתני מהו. מי אמרינן דמהימנא או דלמא עיניה נתנה באחר: אבל היכא דידע בה מהימנא דאין אשה מעיזה פניה לומר דבר שקר מבעלה בפניו ומהכא שמעינן בכל דוכתא לרב המנונא דסבר באשה שאמרה לבעלה גרשתני נאמנת: תיובתא [דרבא]. דאמר לא מהימנא דהא הכא לית לה כיסופא שאין כאן הודאת [עבירה] וקתני דמהימנא: דלא עבידא לבזויי נפשה. פירוש לומר שהיא טמאה וזונה: קסבר התם כיון דלא סגי דלא אמרה. כלומר אחרי שהיא רוצה לומר דבר זה וגנות גדול כזה: קסבר רב המנונא נהי דבביאה ידע. כלומר נהי דיודע שפולט הזרע ביורה כחץ מי ידע ולכך מעיזה אבל לומר גרשתני דבעלה ידע אי משקרא מהימנא פסק ריצב"א דהלכה כרב המנונא דבכמה מקומות בש"ס מביא דבריו ובסוף גיטין (דף פט:) נמי אמר רב [הונא] אשה שפשטה ידה וקיבלה קידושין מאחר מקודשת מדרב המנונא ואידך כי אתמר דרב המנונא בפניו משמע שפשוט לכל דברי רב המנונא ומהימנא. ויש ללמוד על אשה שטוענת שבעלה אינו יכול להתקשות או שאינו בקי בדרך ארץ דנאמנת דבדבר שיש לו לבעל לידע אינה מעיזה פניה ויוציא ויתן כתובה ולא מיבעיא אי באה מחמת הטענה כגון דאמרה בעינא חוטרא לידא ומרא לקבורה אלא אפילו בלא טענה נמי יכולה היא לומר אינו מקיים מצות עונה וגדולה מזאת אמרו האומר אי אפשי אלא הוא בבגדו והיא בבגדה יוציא ויתן כתובה וכ"ש בזה ודווקא כשהוא מגרשה ואינה תובעת כתובתה אבל אם צועקת שרוצה לגרשה שיתן לה כתובה אינה נאמנת די"ל לאו שמא נתנה עיניה (באחר) בכתובה דהכי נמי מפרש בהדיא דרב המנונא דאי אמרה גרשתני ותנו לי כתובה אינה נאמנת אף ליגשא כדאמר בהאשה דהאשה שאמרה מת בעלי ותנו לי כתובה אינה נאמנת ליגשא וצריכה להביא ראיה לדבריה ואם טוענת האשה שאין זרעו יורה כחץ אינה נאמנת כמו למשנה אחרונה. כללא דמילתא כל מילי דיכול בעל לידע ומכחישתו נאמנת אבל במילי שאין בעל יכול לידע אינה נאמנת והילכך בטוענת שאינו יכול להתקשות יוציא ויתן כתובה ואומר ריצב"א דלא תטול רק מנה מאתים אבל תוספת אין לה כדאמר פרק אע"פ מן הנשואין גובה את הכל מן האירוסין אינו גובה אלא מנה מאתים שלא כתב אלא ע"מ לכונסה ובגמרא פסק הלכה למעשה כר"א ואיבעיא לן נכנסה לחופה ולא נבעלה מהו חיבת חופה קונה או חיבת ביאה קונה ועלתה בתיקו פר"י דכל תיקו דממונא המוציא מחבירו עליו הראיה ולא כרב אלפס דפסק כל תיקו דממונא יחלוקו ולכך אף כאן כיון דליכא חיבת ביאה אין לה תוספת דאף דקי"ל כי הטעלה תבועה כגמר ביאה לענין חיוב עריות הכא לענין חיבה לקנות תוספת אינה ביאה ואף מי שאינו בריא להתקשות אפילו למ"ד משמש מת בעריות חייב מ"מ אין כאן חיבת ביאה וגם מה שהכניסה בנדוניא לא תטול רק בנמצוס מה שבביאה אלא מה שרגילין לכתוב נדוניא דהגעלת ליה דכותבין יותר ממה שהכניסה לו דגם זה מן התוספת יש לה ולא תטול כך פסק ריצב"א בתשובות סתם דבריו:
אהלויי

מסורת הש"ס

יבמות קטז. כתובות כב: גיטין סד: ופט: [עיין תוספ' יבמות קטז. ד"ה ולטימנה]

[יבמות דף קיז.]

[כתובות מח.]

[נ"ל שם דף קיז.]

[יבמות דף סה.]

פי' הרא"ש

*) השמים ביני לבינך. מפרש בגמרא דאינו יורה כחץ כלומר שהדברים דקמי שמיא גליא ואינו יכול לברר ומיירי בבאה מחמת טענה דאמרה בעינן חוטרא לידא ומרא לקבורה דאי לאו הכי אמרי' לה זילי לא מפקדת אפריה ורביה: חזרו לומר שלא תהא אשה נותנת עיניה באחר. נתקלקלו הדורות והנשים שהיא משקרת להפקיע עצמה מתחת בעלה: תביא ראיה לדבריה. ולא מהימני לה בלא ראיה: יעשו דרך בקשה. יבקשו ממנה שלא תדבר עוד בו בירושלמי מפרש ויעשה סעודה ויפייס: יפר חלקו ותהא משמשתו. דהוי דברים שבינו לבינה ומפר לעצמו: מהו שתאכל בתרומה. למשנה אחרונה נהי דחשו חכמים שהיא משקרת ואינה נאמנת לאסור עצמה על בעלה לגבי אסור דידה דאסורה בתרומה לפי דבריה נאמנת או לא: אפשר דאכלה חולין. ולא ירגישו שמחמת איסור פורשת מתרומה**): אמר רב המנונא ת"ש דנאמנת: דלא עבידא לבזויי נפשה. לומר דבר של גנאי על עצמה אם לא היה אמת: דלית לה כסופא. לא נעשה בה דבר של גנאי: כיון דלא סגי לה דלא קאמרה אינו יורה כחץ. כי אינה רוצה להיות בלא זרע וצריכה היא לאמרו כדי שיגרשנה בעלה ותנשא לאחר אולי תבנה ממנו ואם לא היה אמת לא היתה מחלפת פניה לומר דבר זה: היא גופה אמרה נהי דבביאה ידע. וטועה היא וסבורה היא שאין הבעל מרגיש ביורה כחץ: מקדמה ומשיא ידיה לגברא. כשהיה משמש עמה בלילה היתה משכמת בבקר ונותנת לו מים לידיו:
*) שייך לעיל **) עד כאן
אהלויי

הגהות הב"ח

(א) גמ' מתניתין היא. נ"ב וכן יכול לפשוט מברייתא דקדשה בככר כו' הובא בב"ב פ' מי שמת דף קמה דמוכח שם ג"כ דאי אפשר לאוקמי הברייתא רק באשת כהן ע"ש: (ב) שם דמשנה ראשונה הסוי תיובתא דרבא והא הכא דלית לה: (ג) שם דלא אמרה אי יורה: (ד) שם דידעה היא דבעלה ידע: (ה) רש"י ד"ה גרשתני מהו מי וכו' כהן הוא אסור: (ו) ד"ה התם וכו' משום דידעה דבעלה כצ"ל ותיבת לה נמחק: (ז) בא"ד אי לא אי הות אמרה הכי מהימנא דחזקה: (ח) ד"ה אדרבה לא מיבעי למשנה:

אהלויי. נכרים מוכרי אהל: נפטויי. מוכרי נפט: מהדריק. שהיה נחבא שם תוחב אשה וכדאמר פ' הזהב (ב"מ דף מט:) דהרקיס באנדרונא: פרשיה. נואף לגנאה. פרק מחלה של הגנה והפגה: אירכוסי הוה מירכס. שהיה מחביא עצמו כדי שלא יראהו קטעו: בבלאי נבלא. בא מן שלפני הדלת והא דאמריה לגבי עממי לאו למימרא דבלאו הכי איתתא אסירא דליתא שאין האשה נאסרת על בעלה אלא בקינוי וסתירה או בעדי דבר ברור אלא דאי לאו משום הני טעמי היה רואי בעולת בוה לכל בעל נפש לחוש לעצמו כדי לגלות ידי שמים: אלהים משמים יאיר עינינו בתורתו כאור החמה שבעתים. ויזכנו לראות בבנין ירושלים אמן:

הדרן עלך ואלו נדרים
וסליקא לה מסכת נדרים

[עס נפטים איתא דהרקיס וב"ש רש"י שכתב דהרקיס סוגרו במסגר]

עב א טוש"ע אה"ע סי' קעח סעי' ו:

[תו' שטפות יבמות כה: ד"ה אמר רבי ותוס' כתובות סג: ד"ה אבל אמרה]

אהלויי דהוו הבא האידנא אי אנת לא דילמא מנהון אמר רב נחמן עיניה נתנה באחד ולית בה משמשא במלה ההיא איתתא דלא הוה בריחא דעתה בהדי גברא אמר לה האידנא מאי שנא אמרה ליה מעולם לא צערתן בדרך ארץ כי האידנא אמר לה לא הוה הדא מילתא האידנא אמרה ליה א"כ הלין נכרים נפטויי דהוו הבא האידנא אי אנת לא דילמא חד מנהון אמר (א) להו רב נחמן לא תשגיחון בה נותנת עיניה באחד הוא *ההוא גברא דהוה מהדריק בביתא הוא ואינתתא על אתא מריה דביתא פרשיה נואף להוצא ועריק אמר רבא איתתא שריא *אם איתא דעבד איסורא ארכוסי הוה מירכס ההוא נואף דעל לגבי דההיא אנתתא אתא גברא סליק נואף איתיב [*בבלאי] בבא הוה מתתן תחלי תמן ומעמינן חויא בעא מרי דביתא למיכל מן הנהו תחלי בלא דעתא דאינתתא אמר ליה ההוא נואף לא תיכול מנהון *דמעמינן חויא אמר רבא (ב) אינתתיה שריא אם איתיה דעבד איסורא ניחא ליה דליכול ולימות דכתיב °כי (ג) נאפו ודם בידיהן פשיטא מהו דתימא איסורא עבד והאי דאמר ליה דניחא ליה דלא לימות בעל דתהוי אינתתיה עליה °מים גנובים ימתקו ולחם סתרים ינעם קא משמע לן:

[עיין תוס' כתובות ט. ד"ה פתח]

[בבלאי בבא פי' של גבי ליפת כמבר במתתא בבלאי כמו שפי' אגלווא. עתוך ערך בב]

יחזקאל כג

משלי ט

אהלויי. מוכרי אהלות בשמים: נפטויי. מוכרי נפט: דהוה מהדריק בביתא. שהיה סגור עם אשה בבית: פרשיה נואף לגנאה. פרץ הגדר: הוה מירכס. בביתא היה מתחבא בבית שלא יראנו בו הבעל: בבלא דעתא דאיתתא. שאלו היתה יודעת תורה אוד לא היתה מניחתו לאכול: כי נאפו ודם בידיהן. דעתפים סורנין הבעלים: מהו דתימא איסורא עבד. הא בהדה והאי דקאמר ליה הכי משום דלא לימות דתיהוי איתתיה עליה כי מים גנובים ימתקו קמשמע לן דלא אמריק הכי ושרי:

הדרן עלך ואלו נדרים
וסליקא לה מסכת נדרים

הדרן עלך ואלו נדרים וסליקא לה מסכת נדרים

תוספות

אהלויי. מוכרין אהל: שמא פירש כשנה באחד. ומיירי באשת כהן דאי לאו הכי כשנה באחד אף בגיאת אותם בחוב בקבורה ששתה בפלא [אסורה]: נפטויי. מוכרי נפט והבעל היה כהן כדפרישית: דהוה מהדריק. נשמ ביחוד והביתו בהסתבל (דף מט.) דהרקיס באנדרונא: פרשיה נואף לגנאה ופרק. כלומר פרץ שמחילה דיקא כך כתוב בספרים. ובהמוך פירש א] א) דהוי נואף הבעל ופרק הבעל: איתתא שריא דאם איתא דעבד איסורא ארכוסי הוי מירכס. פירוש היה נטמן מפני הבעל שירגישו ביעמוס: בבלא דכפא. בכניסת ספתא: פניקא. (דמסס) נואף חטוב על שפיכת דמים: מים גנובים ימתקו. כדאמר בסנהדרין ניסל מסם בגלוי ונתן לשכבי פגרים קמ"ל דנואף איש יודע זה ונואף ליה דלימות בעל כדי שישאנה בפרהסיא:

פי' הרא"ש

אהלויי. מוכרי אהל ובשלום היה כהן ונאסרת עליו בזנונה: נפטויי. מוכרי נפט: מהדריק בביתא. סגור בבית כי הביא דאסתבל (ד' מט:) דהרקיס באנדרונא: פרשיה לגנאה. פרץ הסתבל: ארכוסי הוה מירכס. היה נטמן מפני הבעל: ניחא ליה דליכול ולימות. כדי שתהא מצויה לו בכל עת:

הדרן עלך ואלו נדרים וסליקא לה מסכת נדרים

הדרן עלך ואלו נדרים וסליקא לה מסכת נדרים

הגהות הב"ח (א) גמ' אמר רב נחמן כצ"ל ותיבת להו נמחק: (ב) שם אמר רבא איתתא: (ג) שם דכתיב כי נאפו הנה ודם כצ"ל וכן ברש"י:

הגהות מהר"י לנדא א) תוס' ד"ה פרשיה נואף כו'. ובהמוך פירש דהוי נואף בהלא לבעל ופרק בפני הבעל כצ"ל. כשאתם כה נאמר אה דאיסי אסם זה שלא אירכס מירכס דלאו פרץ מנואף ופרק כדי שיסיר. מלוה מפני הבעל ולמה ליה לשמתיה ולגן פירש שמתך שגבר היה שמואף נראה לבעל קודם שפרץ ופרק ושפיר קאמר דאי הוה גבר אסורא היה ארכוסי מירכס כדה שישמע הבעל ואלא דאיו:

הגהות מהר"ב רנשבורג א] תוס' ד"ה פרשיה נואף וכו' ובהמוך פי' דהוי נואף הבעל ופרק הבעל. פי' סבר מקום שמואל בספר הסדרים:

גליון הש"ס גמ' דמעמינן חויא. ע' שבת ד' קי ע"א במרש"י וליה:

אחר השלמת המסכת יאמר זה ויועיל לזכרון בעזרת השם יתברך:

*) **הדרן** עלך מסכת נדרים והדרך עלן דעתן עלך מסכת נדרים ודעתך עלן לא נתנשי מינך מסכת נדרים ולא תתנשי מינן לא בעלמא הדין ולא בעלמא דאתי:

יאמר כן שלש פעמים ואחר כך יאמר זה:

יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו שתהא תורתך אומנותנו בעולם הזה ותהא עמנו לעולם הבא **) חנינא בר פפא רמי בר פפא נחמן בר פפא אחאי בר פפא אבא מרי בר פפא רפרם בר פפא רכיש בר פפא סורחב בר פפא אדא בר פפא דרו בר פפא:

הערב נא ה' אלהינו את דברי תורתך בפינו ובפיפיות עמך בית ישראל ונהיה כולנו אנחנו וצאצאינו וצאצאי עמך בית ישראל כולנו יודעי שמך ולומדי תורתך: מאויבי תחכמני מצותך כי לעולם היא לי: יהי לבי תמים בחקיך למען לא אבוש: לעולם לא אשכח פקודיך כי בם חייתני: ברוך אתה יי למדני חקיך: אמן אמן אמן סלה ועד:

מודים אנחנו לפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו ששמת חלקנו מיושבי בית המדרש ולא שמת חלקנו מיושבי קרנות שאנו משכימים והם משכימים אנו משכימים לדברי תורה והם משכימים לדברים בטלים אנו עמלים והם עמלים אנו עמלים ומקבלים שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר אנו רצים והם רצים אנו רצים לחיי העולם הבא והם רצים לבאר שחת שנאמר ואתה אלהים תורדם לבאר שחת אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם ואני אבטח בך:

יהי רצון לפניך ה' אלהי כשם שעזרתני לסיים מסכת נדרים כן תעזרני להתחיל מסכתות וספרים אחרים ולסיימם ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך באהבה וזכות כל התנאים ואמוראים ותלמידי חכמים יעמוד לי ולזרעי שלא תמוש התורה מפי ומפי זרעי וזרע זרעי עד עולם: ותתקיים בי בהתהלכך תנחה אותך בשכבך תשמור עליך והקיצות היא תשיחך: כי בי ירבו ימיך ויוסיפו לך שנות חיים: אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד: ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום:

יתגדל ויתקדש שמיה רבא בעלמא דהוא עתיד לאתחדתא ולאחיא מתיא ולאסקא לחיי עלמא ולמבני קרתא דירושלם ולשכלל היכליה בגוה ולמעקר פולחנא נוכראה מארעא ולאתבא פולחנא דשמיא לאתריה וימליך קודשא בריך הוא במלכותיה ויקריה בחייכון וביומיכון ובחיי דכל בית ישראל בעגלא ובזמן קריב ואמרו אמן: יהא שמיה רבא וכו' יתברך וכו' על ישראל וכו' יהא שלמא וכו' עושה שלום וכו':

*) [פי' הגון פ"ו הגלה בספר סמיים שחיבר אחד הגאון מהר"ל מפראג בספר זכות ה"א פ"ג]: **) [נכיונה בסוף תשובת הרמ"א ז"ל וכן בסוף יש"ש בב"ק כספר המוסר של הנכרם שמם כללו]:

המתרגם

באור מלות הלועזיות שברשי ותוספות ממסכת נדרים

פ"ג דף כה ע"ב תוס' במרוף, פי' שהוא מנומר וכו' לי נראה לפרש במרוף פלא"ש וכו' (פלאַך, פלאַם):

פ"ד דף מא ע"ב רש"י תורייקי, תרייקא בלע"ז (טעריאַק, איין אריספיעלשליא שפעציץ צוזאַמענגעזעצטעס לאַטווערק), וכמו שפי' הרמב"ם שם (רפואה) עשוי מתערובת סמנין: בורדס, בסמ"ך וכו' ויש דאמרי בורדס במ"ס וכו' ויש דאמרי מכה שקורין בו"ן מלנ"ש (איינעבלאזמער אין האַלזע), עיין המתרגם ברכות מ' א' ד"ה אסכרה:

תוס' בחוורא לדיקלא, פתרונו שסביב לדקל מנין פלוי כדיק בלע"ז פוד"ק (מעהרערע אַן איינעם הויפטשטענגעל ואַבשטעהענדע צוויגע):

פ"ז דף נא ע"ב רש"י מן הקוס, מפנ"ש היינו נסיובי דחלבא וכו' (מאַלקען), עיין המתרגם פסחים מ"ב א' ד"ה נסיובי דחלבא, וכן פי' הר"ן קוס היינו מים היוצאין מן החלב וקורין לו הרי"ז (מאַלקען), ועי' המתרגם שבת נ"ב א' ד"ה המחבן:

תוס' קתם וכו' פרית פוגי"ש בלע"ז (געואַלצעטער מהן פיש):

דף נב ע"א רש"י ובקופה, מקפה שנה מהגלן פונגל"ש בלע"ז (דער אויס אטריינגען מהילע בעשטעהענדע באַרענאַמען), עיין המתרגם חולין נ"ז ב' ד"ה קופה:

פ"ז דף נה ע"ב זמית, מלמוריש בלע"ז, וכן נקטו הר"ן והרא"ש (זאלצבריהע), פרק ליר כפין מוריס, עיין המתרגם ברכות ל"ז א' ד"ה זמית: פסיקא, פייסול"ש (בינדע וויקעלבאנד): אנפליא, הוא"ש בלע"ז של סור (קאַמאַשען, שטיפעלעטען):

דף נה ע"ב הדילמא, הא וכו' והחנים וכו' כלוף ניפל"ש וכו' (וואַלפסבאַהנע):

פ"ה דף סא ע"ב אמר כד מישנור סקין אסור כד שיכפלו המקצועות, פה שמכפילין וכו' כין אמר שיקפלו כד שמורן אותן נקופן ומהפן אותן פירפי"ש וכו'. וחנו כני' שמרוך שהביא נ"כ פירוש זה ואומר (סוף ערך קפל) פי' שמורדין הקיפות נקיפתן שקורין פירפ"י (קראַצן, דיא אַנאַיינאַנדערזייהונג):

כל כנויי

א נדר דקרא היינו שאמר ככר זה עלי כקרבן : ד"ה (שאני) [כל כינויי] : דף ב

ב אמר קונם שאיני אוכל או שלא אוכל אל אכל לא בשינה כה"ג : (בא"ד) [ד"ה שאני אוכל] :

ג האומר שבועה שלא אוכל ואכלו חייב קרבן. בשבועת פיקדון ועדות וביטוי צריך הזכרת השם (בתוס' שלפנינו חילק בע"א). ד"ה ושבועות :

ד נדר חל אפי' באוסר עצמו על החפץ ושבועה אפי' אוסר הדבר עליו : (א) (ד"ה נדרים משמע איפכא): שם ע"ב

ה סתם נזיר רק ל' יום נדר בהתם אסור לעולם :

ו האומר אהא לא הוי יד מוכיח ולא חל וכן אמר הרי את מקודשת ולא אמר לי : ד"ה ואמאי : דף ה ע"ב

ז יש ליכתוב בגט וגם פטורין שיבוקין תירוכין ולורכים לוי"ו (ד"ה בגיטין פ"ה) :

ח לא יעשה כל שדהו פיאה : ד"ה מכלל : דף ו ע"ב

ט אין הפקר עד שיפקיר לעניים ולעשירים : ד"ה הפקר : דף ז

י אין לקרות ק"ש ולהתפלל בבית הכסא אף אין בו צואה ובמרחץ שאין בו אדם ואף בהזמנה מיתסר : (ד"ה יש יד לב"ה) [הזמינו] :

יא האומר לחבירו מנודה אני ממך נאסר בהנאתו דאין דרך לנדות עצמו : ד"ה מנודה אני לך :

יב המודר בחבירו בפניו אין (ב)מתיר אלא בפניו וכגון שעשה לו טובה או התנה עמו שיאסר אם לא יעשה כך וכך : ד"ה נידהו בפניו : ע"ב

יג מזכיר שם שמים לבטלה הוי חייב שמתא: (ד"ז בגמ'):

יד המנודה בשביל אפיקורתא לא יתירו תוך שלשים אבל לממון מיד יכולין להתיר : ד"ה אין בין :

טו שצריך לנדות את ת"ח ינדה את עצמו קודם לכן : ד"ה משמת :

טז האומר אשנה פ' זה או מסכתא זו הרי זה נדר ודוקא שאמר בלשון שבועה . ד"ה האומר אשנה : דף ח

יז האומר ק"ש כל היום מצוה קעביד ואם אינו לומד אלא פרק שחרית וערבית אינו עבירה : בא"ד :

יח (ג) דרך ליתן שלום לכל אשר ימצא. נידוהו בחלום (ד) צריך שיתירו לו עשרה שיזדמנו לו בדרך ולא בעיר : ד"ה והוא דמתני :

יט כל נדרים אדם מפר חוץ מנדרי [אשתו] . נדרים שבינה לבין אחרים אין הבעל מיפר תלמיד מתיר שמתא במקום רבו : ד"ה ש"מ :

כ האומר נדר רשעים עלי מביא קרבן האומר (ככר זו) עלי הוי יד : ד"ה כנדרי רשעים : דף ט

כא מי שלא יכול להתענות והפ"ה מתענה נקרא חוטא : ד"ה הריני בנזירות :

כב האומר אהא ונזיר עובר לפניו הרי זה נזיר אבל (לא) אמר הריני לא : בא"ד :

כג שבועה לא אוכל לך אסור לקרבן לא אוכל לך מותר :

כד מצוה לידור בשעת צרה :

כה נזיר קרוי חוטא וגם נאה וכה"ג שיושב בתענית בשבת ושכרן מרובה מעונשן :

כו כינוי נדרים אינן חלים בשאר לשונות כ"א אותן המפורשים בנדרים :

כז לחולין אי אמר בפתח לחולין משמע לא חולין יהא לפיכך לא אוכל לך ואסור ואי אמר בחטף מותר . ד"ה תנא אימרא : דף יא ע"ב

אלו מותרין

כח שנודר בתורה ואמר בה ומונחת בארץ לא אמר כלום אבל אמר במה שכתוב בה או נקיט לה בידיה אפי' אמר בה דבריו קיימין לפר"ת ולריב"ם בדנקיט בידיה מהני אם אמר במה שכתוב בתורה או באר‌עא בה ובמה שכתוב בתורה : ד"ה לא דמתחא : דף יד

כט נדרי שוא שאין יכול לקיים כגון נדר מכל פירות שבעולם היו מלקין אותו ועובר לאלתר:ד"ה ואי:דף טו

ל האומר שבועה שלא אוכל ככר זו אם אוכל זו ואכל תחילה התנאי בשוגג ואח"כ האיסור פטור אבל תחילה האיסור ואחר כך התנאי בשוגג חייב לפרש"י ור"ת ולפר"ח ולר"י פטור : (ד"ה דאי : דף ט"ו)

לא אסר נכסיו על בעל חובו בקונם אינו חל כלל.אלמוה רבנן שעבודא דב"ח והאשה :

לב אמר בלשון נדר שלא אשב בסוכה חל הנדר אמר בלשון שבועה ישיבת סוכה עלי לא חיילא : ד"ה הא דאמר : דף טז

לג חרמי כהנים אסורים קודם שבאו לידם : ד"ה ואם: דף יח ע"ב

לד נזיר עולם אינו מגלח ומיקל לעולם שלשה ענייני נזיר לעולם : (ד"ז בגמרא) דף יט

לה אין פותחין בחרטה לומר דעתך עלך שנדרת : ד"ה ומתמירין : דף כ

לו מי שנדר ועבר על נזירתו צריך לנהוג כימים שנדר וי"א בנזירות מרובה דין שלשים יום : ד"ה מי שנדר :

לז נדרים סייג לפרישות בנדר שכבר מושבע עליו כגון אשנה או אתן צדקה : ד"ה אל תהא :

לח אפילו באשתו טהורה אסור להסתכל באותו מקום ובאשתו נדה הויין ליה בנים שאין מהוגנין ובאשת איש אפילו באצבע אסור : (ד"ז בגמרא) :

לט ב"ד הנזקקין להתיר למי שעבר על נזירותו שמתינן להו (ג"ז בגמרא) :

מ מגלח טפה כלומר בנחת מעט מעט מסלק השדין : (ג"ז בגמרא) :

מא הצריכה לרצות מדבר עמה בענייני ריצוי : (ג"ז בגמרא) :

מב מותר לשמש פעמים שלא כדרכה אף פנים כנגד אחור : (ג"ז בגמרא) :

מג לא טוב לישא משוחררת וגריע מגיורת. גירש אשתו ונשא אחרת פליגי בה : (ג"ז בגמרא) :

ארבעה נדרים

מד ארבעה נדרים התירו חכמים אפילו הוציאו בלשון נדר נדרי זירוזין . ד"ה עד השתא : ע"ב

מה כל ארבעה נדרים אין צריכין שאלה בשואל ולא כרב אשי : (ג"ז בגמרא) : דף כא ע"ב

מו צריך לומר הנודר מתחרט אני מעיקרו ולא שיאמר מיכן ואילך אני מתחרט : ד"ה א"ל לך :

מז ביטל את נדרו כמו שאנו אומרים כל נדרי אף אין זכור בשעת הנדר נתבטל הנדר ואם זכור קלת הביטול וזכור לומר על דעת הראשונה נדרו בטל אבל אם אין זכור כלל מן הביטול אפילו לא אמר על דעת הראשונה בטל נדרו : ד"ה והכא אמר : דף כג

מח י"ל מיום כפורים זה עד יום כפורים הבא עלינו ולא לומר מיום כיפורים שעבר עד יו"כ זה. וצריך לפרש הנדר. כולהון דאיתרטנא בהון אומר אותו בקול רם ואומר אותו ג' פעמים ככתוב ונסלח לכל עדת וגו' שוגג צריך כפרה וסליחה . אין צריך לומר תוך

סט מהקנות קהלות וחרם ישוב.בכל נדרי אין מתיר נדר על דעת רבים וי"ל על דעת הקהל לכך אומר אותו ביום כיפורים שיש שם אסיפת עם . בא"ד :

מט נדרי הבאי אם לא ראיתי דבר גוזמא אבל אם

ע כיחש ונשבע עליו נדרו אסור : ד"ה נדרי הבאי : דף כ"ד ע"ב

נ אסור לידור נדרי הבאי . בא"ד :

נא בשבועה אפי' אמר עלי אסר נפשה מן הפלה ונדר להפך נדרה שלא לאכול כל פירות יום או יומים בזה

עב אין (ה) לגבות כתובתה :

נב מה שאומר על דעת בית דין היינו שאר בית דין ולא בית דין העליון :

נג להצריך נקיטת חפץ בשבועה דרבנן ודרכא דממונא :

עג נד על דעת רבים היינו שנים :

נה שבועה שאוסר נפשו על החפץ אין חל על דבר מצוה ונדר היינו שאוסר החפץ עליו שבועות שגגה גבי

עד ממון יש עונש כי יש לדקדק בממונאך פטור ממלקות ומעונש : (ד"ז בגמ') : דף כה

נו נדר ממאה בני אדם ולא ידע שאביו בתוכם הנדר בטל מאליו אבל נזכר שבת ויום טוב בתוכו פותחין

עה לו פתח להתיר נדרו . אין לפתוח לנודר בדבר עבירה :

נז באסמכתא מהני מעכשיו ולכן אומר בשידוכין

עו מעכשיו לא אמר מעכשיו אפילו ב"ד חשוב לא מהני : משחק בקוביי' קני . פיר' ר"ת דמקבלין בשידוכין בית דין חשוב ואין נראה כי גם קרובים יש עמהם אלא עושין כן לזכור התנאי ולפרסם .

עז קנו מיניה בבית דין חשוב מהני בלא אתפים זכותיה מעכשיו לא מהני בלא בית דין חשוב: ד"ה והלכתא :

עח דף כז ע"ב

נח דינא דמלכותא דינא . ד"ה במוכס : דף כח

נט נדר מחמת אונס ובלבו רק היום אותו יום מיהא אסור נדר סתם ואמר אחרי כן לכך נתכוונתי אם ת"ח הוא מותר ואם ע"ה הוא אסור . בא"ד :

ס דברים שנהגו הן דברים במקום דאיכא הוראה ואנן סהדי דה"ק . בא"ד :

סא הלוקח כלי מן האומן על מנת לבקרו ונאנס בידו

עט חייב בקיילי דמיהן מה שאין כן בב"ס :

סב יצר טוב ניתן במעי אמו שיודע כל התורה ובשעת לידה נכנס בו יצר הרע ואז מגרש את יצר הטוב עד שמתפקח ונכנס בו יצר טוב :

פ

אין בין המודר

סג גיזבר המסורות לו נכסי הקדש ונטל לבנותן תוך

פא ביתו לא מעל כי לא שינן: ד"ה נטלה : דף לד ע"ב

סד הקדיש דבר המופקר ונטלו ליתן לבניו בחייו לא מעל נטלו להורישן מעל : ד"ה להורים לבניו :

פב סה חייב אדם לזון בניו בני שש ושבע : (ד"ז בגמרא) · דף לה

סו בשבת דיבור של מצוה מותר דחפצי שמים מותרין

פג אבל שכר אסור ליטול : ד"ה ואי משום . ופשוט בגמרא .

פד דף לז

סז בשביעית אסור ליטול מן המשומר אך המשומר לצורך העומר מגלין לעולם שהוא שייך לעומר ופרש':

סח עיטור סופרים שהגיהו מה שתחילה היו הכפריים שאין מדקדק הלשון לומר ואחר תעבורו ואחר

פה נגונים ומשפטיך וגם שהיה ראוי לומר צדקותיך : ד"ה עיטור סופרים : ע"ב

סט הפקר עד שיפקיר לעניים ועשירים הפקר לצורך עני שאין לו לאכול מהני מדרבנן : (ד"ז בגמרא) : דף מד

ע הפקר כל שלשה ימים יכול לחזור בו : שם :

עא דבר שכל אחד אומר אני זכיתי בו בתחילה הוי דינא כל דאלים גבר :

השותפין

עב אין רשאין לחלק בית הכנסת . טול אתה שיעור ואני פחות שומעין לו לתנא קמא . פי' ר"ת משנת ראב"י קב ונקי. ק"ב פעמים הלכתא כמותו . ויתור מותר. במודר הנאה אין ברירה. ד"ה השותפין : דף מה

עג המשכיר בית לחבירו והקדישו המשכיר מעלה שכר להקדש הדירו בהתם אין דעתו על מה שהשכיר אך בהדיא אם פירש אסור : ד"ה אם יש : דף מו

עד האומר לאשתו קונם שאיני מהני לך ואין לה ואינה מספקת בטל הנדר ואפילו אמר לה כשמספקת ועכשיו אינה מספקת . לותה שלא לצורך מזונות בעל חוב נפרע מן הבעל : ד"ה לוה : דף מז ע"ב

עה המודר הנאה ואין לו מה יאכל אפילו לא בא בדרך נותן לאחר במתנה וזה נוטל : (ד"ז בגמרא): דף מח

עו הנודר מן התבשיל אסור (ו) בדק ומותר בעבה : (ד"ז בגמרא) : דף מט

הנודר מן המבושל

עז כשום יכסמו ראשיהם דווקא כהן גדול ושאר הפרשה אף בכהנים הדיוטות : (ד"ז בגמ') : דף נא

עח הנודר מן היורד לקדירה אסור ביורד לאילפס מן הנעשה בקדירה מותר בנגמר ונעשה באילפס מן הנעשה באילפס מותר במעשה קדירה אפילו היה שעה אחת בקדירה : (ד"ז בגמרא) :

הנודר מן הירק

עט (ז) מין של טריפה שנתערבו בשל כשירה בלא צלייה וביטול בטלה ברוב וכל דבר יבש בצונן תוך מחתיכה הראוי להתכבד וצריך עיון בהדרא דכותא עם שמנה שמא ראויה היא להתכבד :

פ (ח)(דבר שיש לו מתירין ממילא שעל ידי מעשה בלא בטיל אף בשאינן מינן) [אולי צ"ל אף דבר שיש לו מתירין ממילא שלא ע"י מעשה בטיל בשאינן מינן]. ד"ה כל דבר : דף נח

פא שביעית אינה (ט) לאכילה ולא לסחורה ולא לשריפה ולא לעשות מהן הפיקטוויזין ולא למלוגמא וכיוצא בזה : ד"ה אמר להם :

פב שביעית אינם נאסרין אלא הגדילין מן הקרקע ולא גידוליהן וכן המעשר ערלה וכלאי הכרם שעקרן ונטען אסור כל היוצא מהן : בא"ד

פג קונמות הוי דבר שיש לו מתירין דמצוה לשאול עליו כר' נתן דכל הנודר כו' : ד"ה אמר ר' שאני : דף נט

פד תרומה שלא במינו בנ"ט ובמינו תרומה ותרומת מעשר וחלה במאה ערלה וכלאי כרם (י) [במאתים]: בא"ד :

סליק פסקי תוספות ממסכת נדרים

נוסחאות כ"י (א) (כתוב בגליון) האומר לחבירו מודרני ממך מופרשני מרוחקני ממך אינו כלום ומותר לאכול ולדבר עמו ולילך בד' אמותיו . והרמב"ם כתב אמר לחבירו מודרני ממך משמע שלא ידבר עמו מופרשני ממך משמע שלא ישא ויתן עמו מרוחקני ממך שלא ישב בארבע אמותיו : (ב) מתירין : (ג) אין דרך : (ד) צריך שיזדמנו לו עשרה בדרך ולא בעיר : (ה) אין מועיל לגבות : (ו) ברך : (ז) דקין של טרפה : (ח) דבר שיש לו מתירין ממילא לא שע"י מעשה לא בטיל אף בשאינו מינו : (ט) אינו אלא לאכילה : (י) כ"ס בכ"י : סליק

לוח הסימנים למצוא בהרא"ש הדינים

כל כינויי פרק א

א כנויי נדרים ושבועות . שבועת עצמו אילו בשם ושבועות ב"ד בשם :
ב ידים שאינן מוכיחות . איזהו יד :
ג יד לצדקה :
ד מודרני לך או ממך :
ה מנודה או משמתינא או נדרינא ממך :
ו נשבעין לקיים המצוה. נשכים ושנה :
ז אי בעל נעשה שליח לחרטת אשתו . חכם מתיר שלא בפניו :
ח כנדרי רשעים . כנדרי כשרים כנדבותם . טוב שלא תדור :
ט כנויין לקרבן לחרם לנזירות לשבועות :
י נדר בא' מעניני קדשים. משמעות הלשון:
יא אי נדר על דבר שאין בו ממש :

ואלו מותרין פרק ב

א צריך שיאסור בדבר הנאסר ע"י קדושה פה . זה כזה עד מאה . חילוק למהפיס את אשתו בדבר האסור או פירות :
ב הנודר בתורה :
ג דברים שאין בהם ממש אסורין מדרבנן :
ד צריך ההרה על מנהג . קשה עיני בשינה היום אם אישן למחר או איפכא :
ה אסר עליו תשמיש אשתו :
ו חילוק בין לשון שבועה לנדרים :
ז נדרים חלים על דבר מצוה ולא שבועה :
ח נדר חל על נדר ולא שבועה אשבועה :
ט י סתם נדרים להחמיר ופירושן להקל :
יא קונסין לנהוג איסור כימים שעבר על נדרו . מאן דעבר אדרבנן :

ארבעה נדרים פרק ג

א נדרי זירוזין . אם אמר שנתכוין לנדר גמור . אף נדרים שאמרו מותרין לא ידור בהן כדי לבטלן :
ב מקקין לאלהי ישראל. פותחין בחרטה . נשבע בכתבי קודש. אי יש שאלה לשבועה:
ג הפרה בג' הדיוטות . וביחיד מומחה . והאידנא אין מומחה . איזהו פתח :
ד בטל כשאי בלבו :

ה הרוצה שלא יתקיימו נדריו :
ו קונם אם אין אתה מתארחת עמי והלה הקפיד הוי נמי נדרי זירוזין . נדרי הבאי ושבועות הבאי :
ז נדרי שגגות ושבועות שגגות :
ח נדר שהותר מקצתו ע"י פתח הותר כולו :
ט נדרי אונסין :
י דין אסמכתא :
יא מודרין להרגין ולמוכסין :
יב נדר מיורדי הים או מיושבי היבשה :
יג נדר מרואי חמה :
יד נדר משחורי הראש. מן הילודים. משובתי שבת מאוכלי השום מעולי ירושלים מבני נח מזרע אברהם :
טו מודר הנאה באיזה זכיה מותר :
טז נדר מישראל מגרים מכהנים מלוים :
יז מבני העיר מיושבי העיר מבנים מערלים מכמולים :

אין בין המודר פרק ד

א חילוק בין נדר הנאה לנדר שימנו מאכל . נדר הנאה המביאה לידי מאכל :
ב מודר הנאה מה הוא עושה לו :
ג הנאת חזרת אבידה :
ד שכרי עליך . על איזו לימוד נוטלין שכר . מודר הנאה אם זן לאשתו :
ה מודר הנאה איזו בת מיאו :
ו אב שנדר מבנו מה עושה לו :
ז מודר הנאה . השקאת כוס . מזונות עבדיו ובהמתו . ביקור חליו ורפואתו : מה שעושה עמו בחברותא . שנאתו בעת מיתתו . מעידו :
ח דין ביקור חולים :
ט קונם שדה שאני חורש בה :
י להנאותו ע"י אחר שאין שלוחו :
יא הפקר בפני ג' :

השותפין פרק ה

א שותפין שנדרו הנאה זה מזה או אחד מחבירו . ואם אחר מודר מהם :
ב מודר הנאה אם רוחץ במרחץ שיש לו מושכר ביד אחרים . אם יכול לאסור עליו בית שהשכיר לו . קונם לבית שאני נכנס או לבית זה :
ג הריני עליך חרם או את עלי :
ד אם אין למודר מה יאכל . מתנת בית חורון :
ה חליפין קני ע"מ להקנות הוא ואי תפיס לא מתפיס . המקנה דבר לאחר לי יום ז"ל מעכשיו :

הנודר מן המבושל פרק ו

א נדר מהמבושל או מתבשיל או מהמעושן :
ב נדר ממעשה קדרה מן היורד לקדרה . מהנעשה בקדרה . מהיורד לתנור . ממעשה תנור . מבכוש . משלוק . מצלי . מהמליח . דג דגה דגים :
ג נדר מחלב . מרוטב . מבשר . דבר שיש לו מתירין :
ד נדר מיין . מענבים . מזיתים . אם אמר אלו או שאני טועם :
ה נדר מתמרים מסתוונית . נדר מדבר אי שרי בחליפיו . מיין משמן מכרישין מירק מכרוב מאספרגוס מגריסין מעדשים :
ו חטה וחטין וחטה חטין גרים וגריסין וגרים גריסין :

הנודר מן הירק פרק ז

א נדר מן הירק . ירק קדרה . מבשר :
ב מתבואה . מעללאה מדגן . מפירות השנה . מגידולי שנה . מפירות הארץ . מתירוש . מתבלין :
ג מפת . מהמזון . מכסות . צמר ופשתן עולה עלי . מן הבית ומן העלייה :
ד נדר מן העיר מן הבית . מבני העיר מיושבי העיר. אינו נשאל לחכם שבעיר :
ה חליפין של דבר הנדור וגידוליהן.איסורי הנאה חליפי חליפין מותרין . שאת עושה איני אוכל עד הפסח . [שאת עושה] עד הפסח איני אוכל . שאת נהנית לי עד הפסח אם הולכת את לבית אביך עד החג:

קונם יין פרק ח

א שאני טועם היום . שבת זו . חדש זה . שנה זו . שבוע זה . אפילו ר"ח שני ימים יום ראשון הוא להבא וכן בשטרות . עד הפסח. עד שיהא. עד פני הפסח . עד הקציר עד הבציר עד הקיץ עד המסיק כל שזמנו קבוע ושאינו קבוע :
ב עד הגשמים עד שיפסקו . נתעברה השנה . עד ראש חודש אדר עד סוף אדר . תשרי ר"ה לנדרים . יום אחד בשנה חשוב שנה . אדר ראשון כותב סתם . שני כותבין תניין :
ג יין שאני טועם עד הפסח:
ד נדר מחבירו אם לא יקבל ממנו או אם לא יתן לו כך וכך :
ה היו מסרבין בו לישא בת אחותו או לגרש אשתו ואמר קונם שהיא נהנית לי . וכן סירב בו חבירו שיאכל אצלו ואמר קונם לביתך שאני נכנס :

רבי אליעזר פרק ט

א אין פותחין בכבוד אביו ואמו ובנולד • במאי פותחין . צריך לפרוט הנדר :
ב נדר על דעת חבירו אי צריך בפניו :
ג דברים שהן כנולד ואינן כנולד . פותחין מן הכתוב בתורה :
ד פותחין בכתובת אשתו . מסדרין לב"ח :
ה פותחין בשבת ויו"ט . באיזה ענין נדר שהותר מקצתו הותר כולו . קבלת תענית אינו חל על יו"ט הכתובי' במגיל' תעני':
ו פותחין בכבוד עצמו :
ז נדר טעות :

נערה המאורסה פרק י

א נערה המאורסה אביה ובעלה מפירין.קיים א' . ארוס מיפר בקודמין ולא הבעל :
ב בעל מיקלים קלים :
ג נשאלין על ההקם ולא על ההפר :
ד אמר שניהם קיים ומופר או קיים ליכי שעה ומופר לאחר שעה . מת האב לא נתרוקנה רשות לבעל מת הבעל נתרוקנה רשות לאב . ארוס אחרון והאב מפירין . גרושין הוי כהקמה :
ה חרש אינו מפר. בעל צריך לשמוע הנדר . אין הבעל מפר לב' נשיו כאחת :
ו אין הבעל מפר עד שתכנס לרשותו :
ז האומר לאשתו כל נדרים שתדור מכאן עד שאבוא ממקום פלוני הן קיימין או מופרין . משוי שליח להפר . הפרה רק ביום שמעו . מפירין בשבת אפילו שלא לצורך . בעל מפר שלא בפניה :
ח נשאלין מעומד בלילה בקרובים ובשבת אפי' אפשר מבע"י :
ט בעל צריך להזכיר לשון הפרה . והחכם לשון התרה . בשבת לא יאמר מופר ליכי אלא טלי ואכול ומבטל בלבו וכן כמול שני בשבי :
י מפר לנזירות אשתו ואינו יכול לכופה בלא הפרה ובעבד להפך :
יא בעל מינז גייז וחכם מיעקר עקר . שתק ע"מ למיקט הוי קיום :

אלו נדרים פרק יא

א חילוק בין דברים של עינוי נפש ובין דברים שבינו לבינה . דברים שבינה לבין אחרים אין הבעל מפר ולא מתיר . איזהו דברים עינוי נפש ובינו לבינה :
ב לאחר כדי דבור צריך לכוין לשם הנודר :
ג קיים מקצתו קיים כולו . הפר מקצתו אינו מפר כולו :
ד לא הפר בשביל שלא ידע שיש הפרה :
ה המודר מחתנו ורוצה לתת לבתו . כל הפרה תלויה בשעת הנדר :
ו הפרה קודם שחל הנדר והתרה עד שיחול הנדר :
ז האומרת טמאה אני השמים ביני לבינך נטולה אני מן היהודים :
ח אשת כהן שנאנסה . אשה שאמרה לבעלה גרשתני . ואם תובעת גם כן כתובתה :

סליק לוח הסימנים ממסכת נדרים

כל כינויי פרק ראשון נדרים

א [דף ב ע"א] כל כינויי נדרים כנדרים. חרמים כחרמים. שבועות כשבועות נזירות כנזירות[א]הא דתקינו כינויין לשבועות כי היכי דלא לימא שבועה לה'. א"כ משמע דשבועה וכינוי בלא הזכרת השם הויא שבועה וקשה דבפ' שבועת העדות משמע דלא הויא שבועה בלא הזכרת השם דתניא התם (דף לה:) יתן ה' אותך לאלה ולשבועה מה ת"ל לפי שנאמר ושמעה קול אלה נאמר כאן אלה ונאמר להלן אלה מה כאן בשם אף להלן בשם וכן בריש שבועות הדיינין (דף לח:) קאמר לימא כרבי חנינא דאמר בעינן שם המיוחד אפי' תימא רבנן דאמרי בכינוי [ב] אלמא לכולי עלמא אינה שבועה אלא בשם או בכנוי ותירץ ר"ת ז"ל דדוקא במושבע מפי אחרים דומיא דסוטה כמו שבועת העדות ושבועת הדיינין הוא דבעינן שם או כינוי לרבנן דרבי חנינא [ג] אבל שבועה שאוסר נפשו בלשון שבועה אפילו בלא שם ובלא כינוי מלי אסר נפשיה :

ב האומר לחבירו מודר אני ממך מופרש אני ממך מרוחק אני ממך שאני אוכל לך שאני טועם לך אסור מנודה אני לך ר"ע היה חוכך בזה להחמיר : גמ' [דף ב ע"ב] [ד] ואסיקנא תירוצא דמתני' הכי כל כינויי נדרים כנדרים וידות נדרים כנדרים ואלו הן ידות האומר לחבירו מודרני ממך וכו' [דף ג ע"א] וידות היכן כתיבן דכתיב איש כי יפליא לנדור נדר נזיר להזיר ותניא נזיר להזיר לעשות ידות נזירות כנזירות אין לי אלא בנזירות בנדרים מנין ת"ל לנדור נדר נזיר להזיר מקיש נדרים לנזירות מה נזירות עשה ידות נזירות כנזירות אף נדרים עשה ידות נדרים כנדרים : [דף ד ע"ב] האומר לחבירו מודרני אני ממך וכו' אמר שמואל בכולן עד שיאמר שאני אוכל לך שאני טועם לך אבל אמר מודרני ממך לא משמע דאמר איסור הנאה מאי טעמא דילמא מודרני ממך דלא משתעינא בהדך משמע מופרשני ממך דלא עבידנא משא ומתן בהדך משמע מרוחקני ממך דלא קאימנא בארבע אמות דילך משמע וכיון דמספקא לן אי לאיסור הנאה קאמר או להנך מילי דפרישנא הלכך איתו אסור לא בזה ולא בזה דאין הלשון מוכח לזה יותר מלזה והוי לתרוייהו ידים שאין מוכיחות וקסבר שמואל ידים שאין מוכיחות לא הויין ידים ואין לומר דמודרני ממך מוכח טפי לחד מהנך מילי מדמוכח לאיסור הנאה דאדרבה איפכא משמע מדקאמר ליה רב פפא לאביי לימא קסבר שמואל ידים שאין מוכיחות לא הויין ידים משמע דאי סבירא ליה דהויין ידים הוה אסור בהנאה אע"ג דלא אמר שאני טועם לך [ה] אלמא דיותר נוטה לשון מודרני לאיסור הנאה מלשאר מילי הלכך אם לא אמר שאני (א) טועם לך מותר לגמרי [דף ה ע"ב] ודייק רבא לאו דשמואל דאמר ידים שאין מוכיחות לא הויין ידים ממתניתין דקתני שאני אוכל לך שאני טועם לך ולא קתני שאני אוכל שאני טועם שמע מינה בעינן ידים מוכיחות אבל לא אמר לך בין אמר מודרני ממך בין אמר מודר אני ממך שאני אוכל לא משמע דאמר אסור אלא מודר אני ממך דלא משתעינא בהדך אי אכילנא היום או עד יום פלוני משמע ולא חייל נדר כלל דהוה ליה ידים שאין מוכיחות וכן הלכתא כדדייק רבא ממתניתין ואיתמר נמי ידים שאין מוכיחות אביי אמר הויין ידים רבא אמר לא הויין ידים והלכתא כרבא בכל דוכתא לבר מיע"ל קג"ם ואע"ג דבשילהי נזיר (דף סב. ע"ש) גרסינן איפכא אביי אמר לא הויין ידים רבא אמר הויין ידים גירסא דהכא עיקר כדפרישית בפרק קמא דקידושין (סימן ב) [ו] ושם הארכתי הלכך לא הויא יד עד דאמר מודרני ממך שאני אוכל לך [ז] ואם אמר שאני אוכל לך בלא מודרני ממך נראה דלא הוי יד דמודרני ממך הוא במקום קונם שאני אוכל לך אבל כשאומר שאני אוכל לך לחוד לאו כלום הוא אבל אם אמר אני נודר שלא אוכל עמך או שאוכל עמך לכאורה אפילו יד לא הוי דדוקא כשאמר מודרני ממך אסר על עצמו הנאת חבירו אע"פ שלא התפיס בדבר הנדור יד מיהא הוי (ב) אבל אם אמר אני נודר זה הלשון לשון שבועה הוא שאוסר את עצמו בשבועה [ח] ולא לשון נדר אם לא שנדר לעשות מצוה [ט] דבפיך זו צדקה ומיהו כיון דהאידנא מרגלא בפומא דאינשי למנדר בהאי לישנא אין להקל להם וצריך התרה כדי שלא ינהגו קלות ראש בנדרים :

ג [דף ז ע"א] בעי רבא יש יד לצדקה או אין יד לצדקה היכי דמי אי דאמר הדין זוזא ליהוי לצדקה והדין נמי ההיא לצדקה עצמה היא אלא כגון דאמר והדין ולא אמר נמי מאי והדין נמי לצדקה הוא דקאמר או דלמא והדין להוי לנפקותא בעלמא הוא דקאמר ודיבורא הוא דלא אסקיה ולא איפשיטא [י]ותיקו דאורייי' לחומרא :

ד [דף ה ע"א] אמר ר' יוסי בר חנינא מודר אני לך שניהם אסורין מודר אני ממך הוא אסור וחברו מותר [כ] והוא שאמר מודר אני לך מאכילה או מהנאה אבל בסתם הויין ידים שאין מוכיחות ולא הויין ידים :

ה [דף ז ע"א] מנודה אני לך רבי עקיבא היה חוכך בזה להחמיר אמר אביי מודה רבי עקיבא לענין מלקות דאיתו לוקה דאם כן ליתני רבי עקיבא מחמיר מהא שמעינן דידות נדרים כנדרים מדאורייתא ואפילו למלקות ולא אמרינן אסמכתא בעלמא הוא אמר רב פפא נדינא ממך דכולי עלמא אסור משמתינא ממך דכולי עלמא שרי במאי קמיפלגי [דף ז ע"ב] במנודה אני לך ר' עקיבא סבר לישנא דנדינא הוא ורבנן סברי לישנא דמשמתינן הוא והלכתא כרבנן דקי"ל הלכה כר"ע מחבירו ולא מחביריו ועוד קאמר ההוא גברא דאמר משמתינן מנכסי דבריה דרב ירמיה בר אבא אתא לקמיה דרב חסדא אמר ליה דחש לה להא דר"ע דקסבר במשמתינא פליגי והא דאמר במנודה אני לך [ל] ארישא דשאני אוכל לך קאי אבל נדינא לך לחודיה שרי דלא מוכח ולא עדיף ממודר אני לך הרמב"ן ז"ל [מ] וכן מסתבר :

ו [דף ח ע"א] אמר רב גידל אמר רב[נ]האומר אשנה פרק זה אשנה מסכת זו נדר גדול נדר לאלהי ישראל ואמר רב גידל אמר רב מניין שנשבעין לקיים המצוה שנאמר נשבעתי ואקיימה לשמור משפטי צדקך והלא מושבע ועומד מהר סיני הוא הא קמ"ל דשרי ליה לאינים לזרוזי נפשיה ואמר רב גידל אמר רב האומר לחבירו נשכים ונשנה פרק אחד עליו להשכים תחלה שנאמר ויאמר אלי בן אדם קום לא אל הבקעה ושם אדבר אותך וכתיב ואקום ואצא אל הבקעה והנה שם כבוד ה' עומד :

ז [דף ח ע"ב] רבינא הוה ליה נדרא לדביתהו . אתא לקמיה דרב אשי א"ל בעל מהו שיעשה שליח לחרטת אשתו אמר ליה אי מיכנפין אין ואי לא מיכנפין לא שמע מינה תלת שמע מינה בעל נעשה שליח לחרטת אשתו ושמע מינה ב"ג כי מכנפין אין כי לא מכנפין לא ושמע מינה לא איבעי ליה לאינים למישרי נדרא באתריה דרביה ג"ו ושמתא אפילו באתריה דרביה והקשה הר"ר אליעזר ממי"ץ (אפילו שליח) למה היא צריכה שליח רק שידע החכם שהנודר מתחרט יכול להתיר לו אפילו בלא דעת הנודר דהתרת החכם הויא כהפרת הבעל ותניא במסכת קידושין (דף פא.) אישה הפרם וה' יסלח לה במה הכתוב מדבר באשה שנדרה בנזיר ושמע בעלה והפר לה והיא לא ידעה [ס] ולא מלינו חילוק בין הפרת בעל להתרת חכם אלא בלשון ופירש הוא שאשתו של רבינא אמרה לו שיתיר לה נדריה [ע] דהלכה כרבנן דאמרי' בפרק שני דנגעים כל הנדרים אדם מתיר חוץ מנדרי עצמו והוא חלק כבוד לרבו והלך לפניו שלא מדעתה ושאל בעל מהו שיעשה שליח לחרטת אשתו [פ] להביא הדברים לפניו שלא מדעתה שמא אם היתה יודעת היתה מתביישת שאביא הדברים לפניך ואדעתא דהכי לא נתחרטה אמר ליה אי מכנפין אין כיון שאינך צריך לפרסם הדבר ולחזור אחריהם אינה מקפדת ואי לא מיכנפי ואתה צריך לחזור אחריהם ולפרסם הדבר היא מתביישת ואדעתא דהכי לא נתחרטה ורשב"ם הקשה אם מועיל היתר שלא בפני הנודר אמאי אמרינן בגיטין בפ' השולח (דף מו.) נדר שצריך חקירת חכם לא יחזיר משום דאין אדם רוצה שתתבזה אשתו בבית דין תשלח שליח ולא תתבזה ותירץ ר"ת דאף על ידי שליח יש ביזוי כדאמרי' בכתובות פ' אלמנה ניזונת (דף לז.) אלמנה מוכרת שלא בבית דין לפי שאין אדם רוצה שתתבזה אלמנותו בבית דין ואמאי תשלח שליח ויתנו לה רשות למכור אלא דודאי אף על ידי שליח יש ביזוי כל שכן הכא שאינה רוצה שתתבזה שיאמרו עליה שהיא נדרנית וכן הורה רבי שמשון ז"ל דאם שלח אדם חרטת נדרו בכתב לחכם דמתיר שלא בפניו והביא ראיה מההיא דהפרת בעל דפ' בתרא דקידושין (דף פא.) :

ח [דף ט ע"א] מתני' כנדרי רשעים נדר בנזיר ובקרבן ובשבועה כנדרי כשרים לא אמר כלום כנדבותם נדר בנזיר ובקרבן : גמ' מאן תנא דשני ליה בין נדר לנדבה לימא לא ר' מאיר ולא ר' יהודה דתניא טוב אשר לא תדור משתדור ולא תשלם וטוב מזה ומזה שאינו נודר כל עיקר דברי ר' מאיר ר' יהודה אומר טוב מזה ומזה נודר ומקיים [דף י ע"א] [צ] ואסיקנא דאתיא כר' יהודה וכי א"ר יהודה בנדבה אבל בנדר לא אמר והא קתני טוב מזה ומזה נודר ומקיים תני נודב ומקיים מ"ט נדר דלא דאתי לידי תקלה נודב נמי אתי לידי תקלה רבי יהודה לטעמיה דתניא רבי יהודה אומר אדם מביא כבשתו חולין לעזרה ומקדישה וסומך ידו עליה ושוחט ושמעינן מהא דלא מיבעי ליה לאיניש למינדר או לאשתבועי במידי אלא כדבעי למעבד מידי או אפילו למיתב זוזי לעניים ואפי' לפדיון שבוים וכיוצא בזה

תפארת שמואל

(א) טועם לך מותר לגמרי כו'. ולא כדברי רמב"ן שאמר מודרני ממך לבד משמע שלא ידבר עמו מופרשני ממך משמע שלא ישא ויתן עמו ומרוחקני ממך משמע שלא יעמוד בד' אמות ואמת שג"כ בגמרא מפרש כך לשונו בלא שאני אוכל לך מ"מ נ"ל כדברי הרא"ש כי בגמרא כך אומרים בלא שאני אוכל לך הוו ידים שאינן מוכיחות שיוכל לפרש כנ"ל ומאחר שאין מוכיחות הכל מותר : (ב) אבל אם אמר אני נודר זה הלשון לשון שבועה כו'. פי' ושבועה לא הוי שאמרה בלשון נדר ושבועה דאמר בלשון נדר משמע דלא הוי שבועה כמו שכתב הר"ן בריש נדרים וכן דעת ר"ת ור"י מגש והרשב"א אבל אין לפרש דמש"ה לא הוי שבועה מאחר שלא הזכיר שם וכינוי דזה אינו דהא ס"ל להמחבר דאפילו לא הזכיר שם וכינוי מ"מ הוי ידות שבועה ואסור כסוף פ' שבועות העדות ע"ש :

קרבן נתנאל

פרק א [א] הא דתקינו כינויי לשבועה כו'. בא ורא"ה לקמן דף י' לא מלינו טעם אלא לכינויי נדרים דלא לימא קרבן לה' אך משם תקים לכינויי שבועה כי היכי דלא לימא שבועה לה' · וכן בכינויי נזיר וחרם דכתיב בתורה שבועת ה' ובנזיר כתיב להזיר לה'. וכ"ה בתוס' ע"ש. ואין להקשות דכל זה נרים לקים דאמר לשון שבדו חכמים · אבל לר' יוחנן דקי"ל כוותיה דאמר לשון נכרים הוא כל זה איתו. דמ"מ ממאן דאמר לשון שבדו חכמים ש"מ דבשבועה לא צריך הזכרת השם. ובהא לא פליג ר"י על ר"ל מש"ה פריך שפיר מפ' שבועת העדות : [ב] אלמא לכ"ע אין שבועה אלא בשם או בכינוי. דאי לרבנן לא בעי כינוי וכמו שתי' הר"ן בריש מכילתין. א"כ ה"ל לשנויי אפי' תימא רבנן ולא בעי לא שם ולא כינוי. וכ"מ לאתפוסי חפצא בידיה : [ג] אבל שבועה שאוסר נפשו בלשון שבועה אפילו בלא שם . והר"ן מתמיה על תי' ר"ת מהא דאמרינן במסכת שבועות דף כ"ט דהמוציא אמן אחר שבועה כמוציא שבועה מפיו דמי ש"מ אפי' מושבע מעצמו נמי בעי שם דהא ילפינן מסוטה ע"ש. לק"מ אימתי כמוציא שבועה מפיו דמי . אם כששמע שבועה בשם מפי אחרים . אבל אם משביע אחרים בלא שם וענה אמן לא הוי כמוציא שבועה מפיו. וכל זה בעניית אמן . אבל במושבע מפי עצמו לא בעי לא שם ולא כינוי : [ד] ואסיקנא תירוצא דמתני' הכי. היינו כר' יוחנן דאמר לשון נכרים הוא . וכאיבעית אימא : ה"ג דלא משתעינא בהדך : [ה] אלמא דיותר נוטה לשון מודרני לאיסור הנאה . ויש לדקדק מנ"ל דיותר נוטה אימא הלשון אינו מוכיח לזה יותר מלזה . ונראה דשיעור דברי רבינו כך הוא . דבתחלה אמר דשניהם שווים והוי ידים שאינן מוכיחות בין לאיסור הנאה בין לשאר מילין ולא הוי ידים ע"ז אמר אין לומר דמודרני מוכח טפי לחד מהנך מילין מדקאמר תלמודא אבל אמר מודרני ממך לא משמע דאסור מ"ט מודרני ממך לא משתעינא בהדך כו' ולא קאמר דאיכא למימר הכי ואיכא למימר הכי . לזה אמר רבינו דע"כ איפכא משמע מדקאמר לימא קסבר שמואל כו' . ואי מוכח טפי לחד מהנך מילין א"כ הוי ידים מוכיחות לחד מהנך ולאיסור הנאה הוי ידים שאינן מוכיחות וא"כ אפילו שמואל דס"ל דידים שאין מוכיחות הוי ידים אין זה נגד ידים מוכיחות . אלא ש"מ דאין לזה הוכחה יותר מזה . והא דקאמר התלמודא מודרני ממך דלא משתעינא נ"ל סברא הפוכה דסברת תוך דלאיסור הנאה טפי משמע והולך התלמודא לפרש דלחד מהנך מילין נמי משמע וזה שכתב רבינו אלמא דיותר נוטה כ"ל סברת תוך . אבל באמת נוטה לזה כמו לזה ולתרוייהו הוי ידים שאינן מוכיחות ולא אסור לא בזה ולא בזה : [ו] ושם הארכתי . סי' ב' . שמוכח שם בנזיר דהגירסא נכונה שם כמו הכא ע"ש מלתא בטעמא . ומה שהב"ח מחמיר לענין קידושין ונדרים בסי' ר"ו הוא חומרא בלא טעם וכבר השיג עליו הש"ך שם : [ז] ואם אמר שאני אוכל לך בלא מודרני ממך נראה דלא הוי יד . פי' יד מוכיח . אבל יד שאינו מוכיח הוי . דהלת"ה בברייתא דקתני שאני אוכל לך אסור אמאן תרמי' . אע"כ דיד שאין מוכיח מ"מ הוי ובברייתא סבירא ליה כהך תנא דיד שאינו מוכיח הוי יד . אמנם כשמסרבין בו לאכול והוא אומר לא אכילנא וא"כ אומר שאני אוכל לך הוי יד מוכיח שאמר מה שאני אוכל משלך יהא בקונם כ"כ רי"ו נתיב ד' חלק ב' . ועיי' לקמן פ' שני סי' ו' : [ח] ולא לשון נדר . ואין בדבריו כלום כן דעת ר"ת ורשב"א והר"י בן מג"ש הביאו הר"ן לעיל דף ב' : [ט] דבפיך זו צדקה · דעכ"פ צריך לקיים מוצא שפתיו : [י] ותיקו דאורייתא לחומרא . כן כתב הרמב"ן והרשב"א והקשה עליהן הר"ן מסוגיא דהזרוע והלחיים דף קל"ד ומפ"ק דיומא דף ח דמשמע דספק עניים מקרי ספק ממונא ועוד הקשה בש"ך סי' רנ"ט ס"ק י"ד שהרשב"א בתשו"ת ס"ס תרנ"ו כ' אע"פ שזהו ספק הקדש אין אומרים ספיקא דאיסורא לחומרא חדא דהקדש עניים ממון דעלמא הוא ע"ש באריכות . וא"כ קשה הרשב"א דידיה אדידיה . גם מ"ש רבינו בפרק מי שמת סי' כ"ג בהקדיש כל נכסיו שספק שאין מבטלין שהקדש מטעם אחר ולא משום תיקו דאיסורא לחומרא. וא"כ דברי רבינו נמי סתרי אהדדי. ומה שתירץ הש"ך בזה דוחק . ע"ש מ"ש פלפלא חריפתא שם . ולבי אומר לי לקיים דברי חכמים וודאי הרמב"ן והרשב"א ורבינו כולם סוברים דספק הקדש עניים הוא ספק ממונא ולקולא. ומה שאמרו בספק יש יד לצדקה התיקו דאיסורא לחומרא היינו משום צריך לקיים מוצא שפתיו כמ"ש רבינו לעיל בש"ס ב' אם הוציא נדר בלשון שבועה דלא הוי יד ובשנדר לעשות מצוה דבפיך זו לצדקה שעכ"פ צריך לקיים מוצא שפתיו . וזה שייך דוקא בנודר עצמו כשבא לשאול לב"ד . משא"כ בתשובת הרשב"א ובפ' מי שמת איירי כשמת כבר העניים עומדים לדין עם היורשים ובוודאי אית לן למימר שים להם חזקת ממון ליורשים ועל העניים להביא ראיה . והא דלא מביא רבינו האיבעי' של הפקר. דמכללא שמעינן דגבי צדקה ספיקא לחומרא משמע גבי הפקר ספיקא לקולא . א"כ הפקר ולדקה שווין לקיים דבורו כמו שכתב הרמב"ם עי' פילפלא חריפתא פ' מי שמת סימן כ"ג : [כ] והוא שאמר מודר אני לך מאכילה או מהנאה כו' . יש כאן תימה דבתי הלא כשאומר מודר אני לך היינו נכסי ונכסיך . ובנכסים לא שייך הני מילי דלא משתעינא בהדך או עבידנא מו"מ בהדך וא"כ הוי ידים מוכיחות דמאכילה או מהנאה הוא נודר וברבינו אפשר לומר שקאי אמודר אני ממך שלא קאי אנכסים . לכך צריך לפרש מאכילה או מהנאה אבל קשה להגיה כל הספרים הטור והש"ע בסימן ר"ו . ולריכין לומר דלגבי נכסים הוי יד שאינו מוכיח וזה דוחק גדול . ולריך עיון שלא הרגיש בזה אחד מן המחברים מחברת הקודם אח"כ מלאתי בסמ"ג רמ"ב ובכרי"ו שכתב דין זה אמודרנא ממך והוא נכון : [ל] ארישא דשאני אוכל לך קאי . ובהא פליגי ר"ע ורבנן . ובנדינא כ"ע מודו בכה"ג אבל נדינא לחודא שרי . וס"ל להטור דברי לגמרי דלא הוי מנודה שיהיה אסור לישב בד' אמות . ואינו אסור באכילה ובהנאה . דלא הוי לשון נדר . דאינו מוכח לזה יותר מלזה והוי ידים שאינן מוכיחות ומותר לגמרי . אבל ר' ירוחם הביא בשם רבינו דאסור לישב בד' אמות דמנודה נדינא . וכ"ש שמתא . טפי מוכח דלענין הרחקה ד' אמות קאמר . רק לענין נדר הוי ידים שאינן מוכיחות וכ"פ בש"ע . ורמ"א שהגי' ס"ל כדעת הטור : [מ] וכן מסתבר . חזר רבינו בפסקיו. דבפירושו כתב להדיא דלא בעי' שאני אוכל בנדינא ממך דהוי טפי ממרוחקני ממך אליבא דשמואל : ה"ג ואמר ר"ג אמר רב מניין שנשבעין וכו' ואמר ר"ג אמר רב האומר אשנה וכו' :[נ] האומר אשנה פ' זה . פי' התוס' שאמר בשבועה אשנה פ' זה · אבל רבינו בפירושו מסכים לפי' ר"א ממיץ דאפילו בלא שבועה הוי נדר כמו נדר דלדקה . והא דפריך והלא מושבע ועומד הלא נדר אל על דבר מצוה עיי' בפנים : [ס] ולא מלינו חילוק בין הפרת בעל להתרת חכם . ויש לדקדק בשלמא הפרת הבעל מכאן ולהבא הוא מפר ולא צריך דעת אשה כלל. משא"כ בהתרת חכם נראה כמו דין דהא בעינן תלתא. מהיכא ילפינן דלא בעינן שהיא צריכה להיות בעצמה בפני החכם לשאול את פיה על הפתח או על החרטה. ותדע דאינם שניהם בנושא אחד. דהא בירושלמי מוכח דס"ל דאפי' ע"י שליח לא מהא דגרסי' בפ' נערה מאורסה מהו לסתיר ע"י תורגמן כמ"ש הר"ן . ובנזיר פ"ג מביא הך ברייתא אם שמע בעלה והפר לה והיא לא ידעה דהוי הפרה וא"כ קשיא אהדדי אלא ש"מ דיש לחלק בין הפרה להתרת חכם : [ע] דהלכה כרבנן . וק' הא רבינו לקמן פרק ואלו נדרים סי' א' מסיק דהלכה כר"י דאין יכול להתיר נדר אשתו . וי"ל דר"א ממיץ ס"ל דהלכה כרבנן . ואף לשיטת רבינו דהלכה כר"י דביתהו דרבינא לאו טולה נשי דינא גמירה וסברה היא דהלכה כרבנן : [פ] להביא הדברים לפניך . הלשון אין מכוון דפתח בלשון כשליחי המדבר וסיים שאביא הדברים לפניך . כמדבר בעדו . ומ"ק אי רבינא שאל לרב אשי אודות אשתו א"כ כשהשיב לו אי מכנפין אינה פרסום כ"כ אינה מקפדת. א"כ הרי רב אשי חכם מומחה דהרי רב מובהק וגמיר הוא כמ"ש רבינו בפרק שליחי סי' ג' דלא בעינן סמוך אמאי לא התיר רב אשי לחוד נידרא דדביתהו . וי"ל דודאי מקפדת היא לגלות נדרה בפני רב אשי אדם גדול כמותו . ולא התיר רב אשי אלא בפני שלשה הדיוטות מכונפין . ולפי הגהה זו ע"כ צ"ל כשבא רבינא לשאול לרב אשי . לא שאל על אשתו אלא על נדון בעל ואשה אחרים . וא"כ צריך להגיה וכצ"ל היתה מתביישת להביא הדברים לפניך : [צ] ואסיקנא דאתיא כר' יהודה כו' . וקשה דעפי הוי ליה לשנויא קמא דלר"מ מחלק בין נדר לנדבה ואתיא מתני' כר"מ דהא בכ"מ אוקי סתם מתני' אליבא דר"מ. ונראה שלמד זה מסוגיא דריש חולין אמר רב אחא בריה דרבא לרב אשי נודרין ונודבין לכתחלה בתמיה והא כתיב כי תחדל לנדור כו' עד ואפי' ר"י לא קאמר אלא בהרי זו אבל אמר הרי עלי לא . ש"מ דרב אשי ס"ל פי' בתרא לעיקר והיינו טעמא כמ"ש תוספת שם דלשינויא קמא אפי' בנדבה נמי שייך תקלה ועוד הקרא כי תחדל לנדור משמע טפי כשינויא בתרא ע"ש וכן בירושלמי מוקי מתני' כר"י ולשיטת הרמב"ן שהביא שם בחידושי רשב"א ניחא טפי שאומר דר"מ ור"י לא פליגי דתרוייהו מחלקין בין נדר לנדבה ומשמעות דורשין איכא בינייהו ע"ש וכן מוכח דקאמר ואי בעית אימא אפילו תימא ר"י כו' . משמע דמתני' אתיא בין

לר"מ

אי איתא להוא מידי בידיה ליתיב לי' מיד [ק] ואי לא ליפתוק עד דהוי בידיה ויהיב ליה ואם פוסקין לצדקה והוא צריך לפסוק עמהם יאמר בלא נדר ומיהו אם מצוה דגופיה היא מיחייב בה ורמי עליה כגון הא דאמר אשנה פרק זה ואשנה מסכת זו ויירא פן יתרשל בדבר וגם בידו לקיים הדבר שרי ליה למנדר ולזרוזי נפשיה כדרב גידל וכ"ש היכא דרגיל למישתלי ועבר על אחת ממצות לא תעשה או מתרשל בקיום עשה דשרי ליה ומצוה למינדר ולאשתבועי להחמיר עליו ולשמור ולעשות המצות ועל זה שנו חכמים נדרים סייג לפרישות. גרסינן בפרק שלישי דנדרים (דף כב.) אמר שמואל כל הנודר אע"פ שמקיים נקרא רשע אמר רבי אבהו מאי קרא וכי תחדל לנדור לא יהיה בך חטא ואתיא חדלה חדלה כתיב הכא כי תחדל לנדור וכתיב התם שם רשעים חדלו רוגז אמר רב יוסף אף אנן נמי תנינא כנדרי רשעים נדר בנזיר ובקרבן ובשבועה וגרסינן נמי בפרק נערה (דף עז:) אמר ליה רבא לרב נחמן חזי מר הדין מרבנן דאתי ממערבא ואמר איזדקיקו רבנן לבריה דרב הונא בר אבין ושרו ליה נדריה ואמרו ליה זיל ובעי רחמי על נפשך דחטית א"ל יאות (א"ל) דתני רב דימי אחוה דרב ספרא כל הנודר אע"פ שמקיים נקרא חוטא [ר] אמר רב זביד מאי קרא וכי תחדל לנדור לא יהיה בך חטא הא לא תחדל איכא חטא: תניא (לקמן דף כ.) [ש] לעולם אל תהי רגיל בנדרים שסופך למעול בשבועות אל תהי רגיל אצל עם הארץ שסופו להאכילך טבלים אל תרבה שיחה עם האשה שסופו בא לידי ניאוף. ירושלמי (פ"ק ה"א) אמר מוקש אדם ילע קודש ואחר נדרים לבקר [ת] איחר אדם את נדרו פנקסו היא נפתחת מעשה באדם שאמר הרי עלי עולה ושהה להביאה ושקעה ספינתו בים:

ט **מתני'** האומר קונם קונח קונס הרי אלו כינויין לקרבן פירוש למתפים בקרבן חרק חרך חרף הרי אלו כינויין לחרם. נזיק נזיח פזיח הרי אלו כינויין לנזירות. שבותה שקוקה [א] נדר במומי נדר במוהי הרי אלו כינויין לשבועה: [דף י ע"ב] **גמ'** [ב] תניא רבן שמעון בן גמליאל אומר אמר במומי לא אמר כלום במומתא לא אמר כלום [ג] מומי מומתא הרי אלו כינויין לשבועה: י **מתני'** לחולין שאוכל לך [א] לכשר לדכי טהור טמא נותר פיגול אסור כאימרא כדירים כעצים כאישים כמזבח כהיכל כירושלים נדר באחד מכל משמשי מזבח אע"פ שלא הזכיר קרבן הרי זה נדר בקרבן רבי יהודה אומר האומר ירושלים לא אמר כלום: [דף יא ע"א] **גמ'** סברוה מאי לחולין לא חולין ליהוי אלא קרבן מני מתניתין אי ר"מ הא לית ליה מכלל לאו אתה שומע הן דתנן (קידושין דף סא.) ר' מאיר אומר כל תנאי שאינו כתנאי בני גד ובני ראובן אינו תנאי [ד] אלא רבי יהודה היא: [דף יא ע"ב] תניא חולין שאוכל לך לא יהא קרבן בין שלא אוכל לך מותר לא חולין שאוכל לך אסור לחולין לא אוכל לך מותר רישא מני ר' מאיר היא דלית ליה מכלל לאו אתה שומע הן דאילו לרבנן כיון דאית להו מכלל לאו אתה שומע הן החולין כחולין שלא אוכל לך אסור דמשמע מה שלא אוכל לך יהא חולין הא מה שאוכל לך לא יהא חולין אלא קרבן [ה] אימא סיפא לחולין לא אוכל לך מותר והא תנן לקרבן לא אוכל לך ר' מאיר אוסר וקשיא לן הא לית ליה לרבי מאיר מכלל לאו אתה שומע הן ואמר ר' אבא נעשה כאומר לקרבן יהא לפיכך לא אוכל לך הכא נמי הכי קאמר לא חולין ליהוי (לך) לפיכך לא אוכל לך [ו] ושני רב אשי הא דאמר לחולין בשב"א הא דאמר לחולין בפת"ח דמשמע לא ליהוי חולין אלא קרבן הרב אלפס זכרונו לברכה כתב בתשובה דהלכה כרבנן דלא בעינן תנאי כפול לחולין בפת"ח שאוכל לך אסור דמשמע לא חולין יהא אלא קרבן. מה שאוכל לך וכן החולין חולין כחולין שלא אוכל לך אסור דמשמע מה שלא אוכל לך יהא חולין הא מה שאוכל לך יהא קרבן ובעל הלכות ור"י פסקו דהלכה כר"מ דבעינן תנאי כפול וכן עמא דבר ואע"ג דאמרינן בשילהי שבועת העדות (דף לו:) דר' מאיר אית ליה מכלל לאו אתה שומע הן באיסורא ונדרים איסורא הוא היה אומר ר"ת דנדרים איסורא דאית ביה ממונא הוא כיון דאמר [ז] שאוכל לך או אהנה ממך ועי"ל כיון דאמר בנדרים הלך אחר לשון בני אדם דין ממונא אית להו [ח] הלכך לחולין שאוכל לך מותר וכן לחולין החולין כחולין בין שאוכל לך בין שלא אוכל לך מותר אבל לא חולין שאוכל לך אסור אף לר' מאיר דהוי כאילו אמר קרבן מה שאוכל לך וכן לקרבן אם אוכל לך דאסור דנעשה כאומר לקרבן יהא לפיכך לא אוכל לך וכן לחולין בפת"ח לא אוכל לך אסור: [דף יג ע"א] **מתני'** האומר קרבן עולה ומנחה חטאת תודה ושלמים שאני אוכל לך אסור. ור' יהודה מתיר קרבן כקרבן הקרבן שאוכל לך אסור לקרבן לא אוכל לך רבי מאיר אוסר: **גמ'** והא תניא מודים חכמים לר' יהודה באומר הא קרבן הא עולה הא חטאת הא מנחה הא תודה הא שלמים שאוכל לך מותר שלא נדר זה [ט] אלא בחיי קרבן [דף יג ע"ב] לא קשיא הא דאמר הקרבן [י] והא דאמר הא קרבן בשתי מלות מ"ט בחיי קרבן קאמר וכן הלכתא: יא **מתני'** האומר לחבירו קונם פי מדבר עמך וידי עושה עמך ורגלי מהלכות לך אסור: **גמ'** ורמינהו חומר בנדרים מבשבועות וחומר בשבועות מבנדרים שהנדרים חלין על דבר מצוה כדבר הרשות מה שאין כן בשבועות חומר בשבועות שהשבועות חלות בין על דבר שיש בו ממש בין על דבר שאין בו ממש מה שאין כן בנדרים אמר רב יהודה באומר יאסר פי לדבורי ידי למעשיהן רגלי להילוכן [כ] כלומר נעשה כאומר

הגהות הגרי"פ [א] נ"ל לא כשר ולא דכי: [ב] נ"ל רבא:

דכיון שדעתו לאסור [ל] נעשה כמפרש כך. דיקא נמי דקתני פי מדבר עמך ולא קתני שאני מדבר עמך ונדרים שאין בהם ממש [מ] נמי עובר בבל יחל מדרבנן: ירושלמי (ה"ד) אתמר ידי עושה עמך אסור חרש עמו בקרקע עד כמה הוא אסור עד כדי שכרו או עד כדי שביית קרקע נדר עמו בתנור עד כמה הוא אסור עד כדי שכרו או עד כדי הגיית תנור [נ] ולא איפשיטא: **הדרן עלך כל כינויי**

פרק שני

א **ואלו** מותרין. חולין שאוכל לך כבשר חזיר כעבודת כוכבים כעורות לבובין כנבלות וטריפות כשקצים ורמשים כחלת אהרן וכתרומתו מותר האומר לאשתו הרי את עלי כאימא פותחין לו פתח ממקום אחר שלא יקל את ראשו לכך: [דף יד ע"א] **גמ'** מנהני מילי אמר קרא איש כי ידור נדר לה' עד שידור בדבר הנדור אי הכי אפילו בדבר האסור נמי דהא כתיב לאסור אסר הוא מיבעי ליה כדתניא איזהו איסר האמור בתורה אבל קרא דכי ידור נדר אתא לאשמועינן דאינו נדר עד שידור בדבר הנדור כהני דתנן לעיל (דף יג.) כקרבן נזירים דבר הנאסר ע"י קדושת הפה וכן אם נדר עליו ככר אחד בדבר הנדור וחזר ואמר על ככר אחר זה כזה וכן עד מאה כולן אסורין דמתפים בנדר כמוליא נדר מפיו דמי כדתנן בנזיר (דף כ:) מי שאמר הריני נזיר ושמע חבירו ואמר ואני ושמע חבירו ואמר ואני כולן אסורין [א] ואמרינן נמי לעיל בפרק קמא (דף יא:) בעי רמי בר חמא הרי עלי כבשר זבחי שלמים לאחר זריקת דמים מהו כגון דמנחית בשר זבחי שלמים לאחר זריקת דמים ומחית דהיתירא גביה ואמר זה כזה בעיקרא קא מתפים או בדהשתא קא מתפים אלמא מתפים בנדר כנדר דמי ועוד תניא איזהו איסר האמור בתורה אמר הריני שלא אוכל בשר ושלא אשתה יין כיום שמת בו אביו כיום שמת בו רבו כיום שנהרג בו גדליה בן אחיקם כיום שראיתי ירושלים בחורבנה ואמר שמואל [ב] והוא שנדור ובא מאותו היום [ג] והוא הדין נמי אם אומר הרי עלי יום זה כיום שמת בו אביו ולא הזכיר אכילת בשר ושתיית יין ותנן נמי הריני כזה הריני נזיר ואמר שמואל כגון שהיה נזיר עובר לפניו אבל אם נשבע על הדבר שלא יאכלנו ואמר על ככר אחר הרי זה כזה אינו נאסר דאמרינן בפרק שלישי דשבועות (דף כ.) מתפים בשבועה אביי אמר כמוליא שבועה מפיו דמי ורבא אמר לאו כמוליא שבועה מפיו דמי והיינו טעמא דהנדר חל על החפץ שאסר החפץ עליו בנדר וכי מתפים חפץ בחפץ חל הנדר כאילו התפיסו בקרבן אבל בשבועה הוא אוסר עצמו מן החפץ אבל גוף החפץ אין עליו נדר וקדושה הלכך אי אמר זה כזה לא אמר כלום · וכן נמי אם אמר שלא אוכל בשר כיום שמת בו אביו והוא היה מושבע על אותו היום לא אמר כלום דהא באותו יום מתפים ואותו יום ליכא בגופיה נדר ולא מידי: הרי את עלי כאימא פותחין לו פתח ממקום אחר ורמינהו הרי את עלי כאימא כבשר אחותי כערלה ככלאי הכרם לא אמר כלום אמר אביי לא אמר כלום מדאורייתא וצריך שאלה מדרבנן [ג] רב אמר הא בתלמיד חכם הא בעם הארץ דתניא הנודר בתורה לא אמר כלום ואמר ר' יוחנן וצריך שאלה לחכם ואמר רב נחמן ותלמיד חכם אינו צריך שאלה ודוקא המדיר אשתו ומתפים הנאתה בדבר האסור צריך שאלה [ד] שלא יקל את ראשו לכך ושמא יאסור את אשתו עליו אבל מתפים אכילתו והנאתו בדבר האסור לא בעי שאלה מדקתני סיפא דמתניתין הכי מכלל דרישא לא בעי שאלה והנודר בתורה אפי' בדנפשה בעי שאלה מאי טעמא בין בה למה שכתוב בה לא משמע ליה ואתי לאיחלופי: [דף יד ע"ב] ב **גופא** [ה] הנודר בתורה לא אמר כלום במה שכתוב בה דבריו קיימין בה ובמה שכתוב בה דבריו קיימין השתא במה שכתוב בה לחודה דבריו קיימין בה ובמה שכתוב בה צריכא למימר אמר רב נחמן לא קשיא הא דמחתא אורייתא על ארעא והא דנקיט לה בידיה מחתה על ארעא דעתיה אגוילים נקיט לה בידיה דעתיה על האזכרות שבה רישא קמ"ל אע"פ דמחתה על ארעא במה שכתוב בה מהני סיפא הא קמ"ל כיון דנקיט לה בידיה (א) אע"ג דלא אמר אלא בה כמאן דאמר במה שכתוב בה דמי ירושלמי (פ"א ה"ג) בתורה ה"ז מותר בכתוב בה הרי זה אסור בתורה הרי זה מותר בקדושת תורה במה שכתוב בה הרי זה אסור בקרבנות הכתובים בה: ג **מתני'** קונם שאני ישן שאני מדבר שאני מהלך האומר לאשה קונם שאני משמשך הרי זה בבל יחל דברו שבועה שאיני ישן שאיני מדבר שאיני מהלך אסור: [דף טו ע"א] **גמ'** היכי דמי אילימא כדקתני שאני ישן מי הוי נדר והתניא חומר בשבועות שהשבועות חלין בין על דבר שיש בו ממש בין על דבר שאין בו ממש משא"כ בנדרים ושינה דבר שאין בו ממש הוא אלא דאמר עיני בשינה מי שבקינן ליה דעבר עליה בבל יחל והאמר ר' יוחנן האומר שבועה שלא אישן שלשה ימים מלקין אותו וישן לאלתר ומשני לה רבינא לעולם כדקתני שאני ישן והא דקשיא לך דשינה דבר שאין בו ממש הוא מאי בל יחל מדרבנן ומי איכא בל יחל מדרבנן אין והתניא דברים המותרין ואחרים נהגו בהן איסור אי אתה יכול להתיר בפניהם משום שנאמר בל יחל דברו: ד [ו] **מכאן** היה אומר ה"ר יהודה הכהן ז"ל אם אדם נהג שלא לאכול בשר או שלא

קרבן נתנאל

לר"מ ובין לר"י: [ק] ואי לא ליפתוק עד דהוה בידיה וייטיב ליה. ולא נקבל עליו בנדר לכשיזדמן לו הפסס לתת לצדקה: [ר] אמר רב זביד מאי קרא. ושמואל יליף מהאי קרא דנקרא רשע ואלו ואלו דברי אלהים חיים אם נדר נדרי איסור ע"י רוגז והקפדה נקרא רשע שסופו למעול בשבועות · ואם נדרי מצוה שמה חוטא מקרי ולא רשע שסופו למעול בנדרי איסור וזה כוונת הב"י בסי' ר"ג כל הרגיל אפילו מקיים נדרו נקרא רשע וחוטא ודלא כט"ז שם שנדחק בזה: [ש] אל תהי רגיל בנדרים. אפילו נדרי מצוה וכ"ה בשו"ע סי' ר"ג: [ת] איחר אדם את נדרו. ושם קודם לזה אחר נדרים לבקר: אמר ר' ינאי שהתחיל לנדור פנקסו נפתחת וכדאיתא לקמן דף כ"ב. וכתב הט"ז סי' ר"ג ס"ק ב' דרבי ינאי סבר כר"מ. טוב מזה ומזה שאינו נודר כל עיקר ע"כ תיכף אחר הנודר פנקסו נפתחת ומאן דסבר כר"י אין מתבקר אלא בתר שאיחר נדרו. ולכאורה דבר נאה ומתקבל הוא. אבל אחר העיון זה ליתא דהא בירושלמי שם מוקי מתני' כר"י וכאיבעית אימא בש"ס דילן וא"כ לר"י צריך לחלק בין נדר לנדבה. עכ"פ נשמע לר"י נמי טוב כשאינו נודר כל עיקר. וא"כ הך דרשה דאיחר נדרו כמאן אתיא · וליכא למימר דקאי אנדבה דאפרים ולא אקריב הא מעשה דטבעה ספינה דמייתי עלה הוי בנדר דאמר עלי. אלא ע"כ צ"ל דדרשה שניה לר"י אזלא ודבר אחר ס"ל שאחר נדרו אין פינקסו נפתחת ומייתי סייעתא מהך עובדא דאמר הרי עלי עולה ומ"מ אין ספינתו נשקעת עד שאיחר נדרו: ה"ג כינויין לנזירות שבותה שקוקה נדר במומי הרי אלו כינויין לשבועה: [א] נדר במומי. וגי' רבינו בפרושו גרס במוהי וכן הוא ברמזים: [ב] תניא רשב"ג אומר אמר במומי לא אמר כלום כו'. מומי מומתא ובפירושו גורס במוהי לא אמר כלום מוהי מומתא. אמת הדבר מומי ודאי מליצו דהוי שבועה בב"מ דף פ"ה מומי עשובה דא. ומומתא בפרשה משפטים שבועת ה' מתרגם מומתא דה'. ואומי פי' התרגום סוף ויחי על וישבע יוסף. אבל בשו"ע ובטור סי' רל"ז אומתא הוי כינוי לשבועה תיבה זו לא מליצו בשום גירסא ובשום תרגום. ונראה דטעות נפל בספרים וצריך להיות מומתא: [ג] מוהי מומתא. פי' מוהי או מומתא: [ד] אלא רבי יהודה היא. והכי קתני בר"י אומר האומר ירושלים לא אמר כלום ש"ס. [ה] אימא סיפא לחולין לא אוכל לך. הא דלא פריך ממציעתא לא חולין שאוכל לך אסור הא ר"מ היא. וכ"ת דזה לא הוי מכלל לאו אתה שומע הן באמר שהוא מותר לא חולין ממילא משמע שהוא קרבן. הא ליתא דהא מש"ה אוקימנא מתני' דקתני לחולין (בפתח) שאוכל לך אסור דלא כר"מ · אלמא אפי' בהא צריכין למימר דהוי מכלל לאו אתה שומע הן. והתוס' ורבינו בפירושם מחלקין בין אמר לא חולין שאוכל לך · כיון שפירש בהדיא לא חולין ממילא נשמע דהוי קרבן ואין להבין החילוק זה. דהא גם אמר לחולין (בפתח) נמי ממילא ידעינן אם לא חולין היא הוי קרבן. והיכי פריך תלמודא הא ר"מ לית ליה מכלל לאו אתה שומע הן ונראה בסברתם דודאי בין אמר לא חולין או לחולין (בפתח) לא הוי במכלל לאו אתה שומע הן. אלא דהכי פריך סברוה מאי לחולין כו' כלומר לר"מ אפילו בנדרים לא סבירא לר"מ מכלל לאו אתה שומע הן מהך ברייתא דקתני בברייתא לחולין לא אוכל לך מותר ואתי' כר"מ דס"ל בקידושין לא אמרינן מכלל לאו אתה שומע הן. דמה דפריש פריש ומה דלא פריש לא דייקינן מדבריו לאו מהן. וכ"ש כשאומר לחולין (בפתח) שאוכל לך דלהוי מותר לר"מ דכוונתו היה מה שאוכל יהיה כחולין הידוע מש"ה אמר בפתח הלמ"ד מדלא פריש בהדיא בדבריו ואמר לא חולין שאוכל לך: [ו] ושני רב אשי. עיי' ר"מ פ"א דנדרים מה שכתב לתרץ קושיות הראב"ד ול"מ השיג עליו מסוגיא דרים פרק שני ואפשר לומר דסוגיא דהתם קאי אסברוה לדידהו קשה הך מתני' דפ' שני: [ז] שאוכל לך או אהנה ממך. דמיתסר מפנא עליה: [ח] הלכך לחולין שאוכל לך מותר. אפילו אומר לחולין בפתח: והנה רבינו השמיט בעי' דרמי בר חמא. אמנם מבואר בפרק שלישי דשבועות סי' ג' דבעיקרא קא מתפים וכ"פ הרמב"ם ומה שהביא הר"ן ראיה בשם הרמב"ן ממסכתא נזיר דבסיפתרא קא מתפים דהא הר"ן שם ריש שבועות בדברי טעם ע"ש: [ט] אלא בחיי קרבן. לאו דווקא דהא במנחה לא שייך בחיי מנחה. אלא ר"ל שנשבע בקרבן ובמנחה וזה אין כלום: [י] ה"ג והא דאמר הא קרבן בשתי מלות: ה"ג מהלכות עמך אסור: [כ] כלומר נעשה כאומר. דאי באומר להדיא קשה פשיטא מאי אשמועינן תנא דמתני': [ל] נעשה כמפרש כך · דסתם נדרים להחמיר עיין בר"ן: [מ] נמי עובר בבל יחל מדרבנן. והא דלא מתני' דמתני' בבל יחל קאמר. משום דמתני' מוכח באומר יאסר פי כמו דאמר דיקא נמי. ורשב"א אומר מדקתני אסור סתם ולא קתני הרי הוא בבל יחל. וליכא לתרוצי דע"כ צריך לאוקמיה שאומר יאסר פי דדיבור והילוך ומעשה ידיו הוי דבר שלא בא לעולם וקי"ל דאין אוסר דבר שלב"ל. דה"מ כשאוסר דבר על חבירו. אבל כשאוסר על עצמו הואיל ואדם אוסר פירות חבירו עליו אוסר נמי דבר שלב"ל. כן הוא להדיא לקמן דף פ"ה: [נ] ולא איפשטא. ולחומרא: **הדרן עלך כל כינויי**

פרק ב ה"ג כקרבן כאמרא כדירים: [א] ואמרינן נמי לעיל בעי רמי בר חמא. לפי מ"ש הר"ן דקרא לאסור איסר לאשמועינן דאע"ג דתלי נדרו בנדר שלא נאסר אלא לו לבדו דהיינו יום שמת בו אביו חייל נדרא. דאי לאו האי קרא ה"א כי ידור נדר עד שידור בדבר הנדור לגמרי שנאסר לכל אותו נדר כמו קרבן קמ"ל קרא דלאסור איסר ע"כ. דברי רבינו מהופכין דה"ל למכתב ראיה זו מדרמי בר חמא בתחלה קודם וכן אם נדר עליו ככר אחד. ומשום זה מוכרחין לומר דרבינו לא ס"ל כדברי הר"ן אלא דקרא לאסור איסר לאשמועינן דאפי' לא הזכיר דבר הנדור רק שאמר זה כזה. דאי לאו האי קרא ה"א כי ידור נדר עד שיפרוש הדבר הנדור שאמר כקרבן כדירים ככר זה עלי קמ"ל קרא דלאסור איסר ולפ"ז דברי רבינו מכוונים על אופניו: [ב] והוא שנדור ובא מאותו היום. כך פי' הש"ס למ"ד בסתירא קמתפים. אבל למאי דקים ליה לרבינו כדאמרן דבעיקרא קמתפים אינו צריך להגיה דברי שמואל שאמר והוא שנדר באותו היום. ונ"ל דבאמת אגב שיטפי' העתיק גירסא זו: [ג] והוא הדין נמי אם אמר עלי יום זה כיום שמת · דהא לפי מה דמיכן לרבא בשבועות דף כ' איזהו איסר נדר האמור בתורה אם נדר בפי' שלא אוכל בשר ולא אשתה יין כיום שמת בו אביו. אבל מתפים בנדר הוי יום זה כיום שמת בו אביו וכן כתב רש"י שם. ועוד דהא דקתני הריני שלא אוכל בשר הוא לשון שבועה ובפ"ק ס"ס ב' נדר בלשון שבועה אפילו יד לא הוי אלא ודאי שלא פי' כלל אכילת בשר אלא שאומר סתם הרי עלי יום זה כיום שמת בו אביו והוא כבר נדור מאכילת בשר ושתיית יין באותו יום אלא דברייתא מפרש ממאי קא נדר ופרושי בעלמא קאמר וכן בירושלמי להדיא איזהו איסר האמור בתורה האומר הרי עלי יום זה כיום שמת בו אביו. בכרתי מדברי פירושי רשב"א: ותנן נמי הריני. משנה א' דנזיר ותנן נמי לעיל דף ט' כנדרי רשעים הריני הרי זה נזיר ואמר שמואל כשנזיר עובר לפניו: ה"ג הריני כזה הרי זה נזיר: [ד] שלא יקל ראשו לכך ושמא. לכאורה שני טעמים הם ושלא יקל ראשו לכך כמו שכתב הר"ן דמתוך הקפדה ורוגז על אשתו רגיל לעשות נדרים ויקל ראשו להתפים אפי' בדבר הנדור יען בפירושיו לא יאות לו פי' הר"ן. ונ"ל דחד טעמא הוא כלומר שיקל ראשו בנדר גמור וע"כ לפעמים יאסור את אשתו עליו דלא יהא מצוי אצלו יחיד מומחה או שלשה הדיוטות ומשו על בימול פריה ורביה לילה אחת: [ה] הנודר בתורה. נודר לאו דווקא אלא נשבע ואומר בזה התורה שלא אעשה או אעשה דבר פלוני דהא מדקאמר דעתו אהזכרות שבה ואי בנדר הזכרות לאו דבר הנדור הוא. ובירושלמי קאי אמתפים בנדר בקרבנות שבתורה. ומפני זה נראה שדעת רבינו כהרמב"ם ושדין זה נוהג בין בשבועה בין בנדר: [ו] מכאן היה אומר הה"ר יהודה. וכ"כ הר"ן לקמן

תפארת שמואל

(א) אע"ג דלא אמר אלא בה כמ"ד במה שכתב בה דמי והא דקתני בה ובמה כו' פי' או במה כו':

לשתות יין בזמן מיוחד. ושוב דלא לשתות יין או לאכול בשר באותו הזמן צריך התרה ויפתח בחרטה שמתחרט שנהג. כך לשם נדר [ו] הכי נמי מסתברא מדקדקי לענין שבועה אסור ובהא קתני בל יחל ולא קתני אסור שמע מינה מדרבנן: איתמר קונם עיני בשינה היום אם אישן למחר אמר רב יהודה אל יישן היום שמא יישן למחר ורב נחמן אמר ישן היום ואין חוששין שמא ישן למחר ומודה רב יהודה באומר קונם עיני בשינה למחר אם אישן היום שיישן היום כי לא זהיר בתנאיה אבל באיסוריה מיזהר [ח] ומסתבר דהלכה כרב יהודה שהיה מופלג בחכמה טפי מרב נחמן וגם שהוא מחמיר וכולהו פירכי דפריך לרב יהודה יאות שני לאיש [ט] וגם רב נחמן שני אליבא דרב יהודה: ה [דף טו ע"ב] האומר לאשתו קונם שאני משמשך וכו'. והא מן התורה משועבד לה שנאמר כסותה ועונתה לא יגרע [י] באומר הנאת תשמישך עלי וכדרב כהנא דאמר רב כהנא הנאת תשמישי עליך כופין אותה ומשמשתו דשעבודי משעבדה ליה הנאת תשמישך עלי אסורה שאין מאכילין את האדם דבר האסור לו: ו מתני' קרבן לא אוכל לך הקרבן שאוכל לך לקרבן לא אוכל לך מותר [דף טז ע"א] שבועה לא אוכל לך השבועה שאוכל לך לשבועה לא אוכל לך אסור: גמ' מכלל דהשבועה שאוכל לך דלא אכילנא משמע. ורמינהו שבועות שתים שהן ארבע שאוכל ושלא אוכל שאכלתי ושלא אכלתי. [כ] ושני רב אשי שאוכל דמתניתין שאי אוכל אבל שאוכל דשבועות דאכילנא משמע (ד) ושלא אוכל [ל] דלא אכילנא משמע כאן במסרבין בו לאכול ואמר אכילנא או לא אכילנא כאן שאין מסרבין בו. [מ] והיינו טעמא דנדרים [נ] דאיסור חפצא הוא שאוכל הוא שלא אוכל מה שלא אוכל הוא. שבועות דאיסור נפשיה הוא שאוכל ושלא אוכל דעבידנא ודלא עבידנא קאמר: ז מתני' זה חומר בשבועות מבנדרים וחומר בנדרים מבשבועות. כיצד קונם סוכה שאיני עושה לולב שאיני נוטל תפילין שאיני מניח בנדרים אסור בשבועות מותר. שאין נשבעין לעבור על המצות: [דף טז ע"ב] גמ' רב כהנא מתני אמר רב גידל אמר שמואל מניין שאין נשבעין לעבור על המצות שנאמר לא יחל דברו דברו הוא דלא יחל אבל מיחל חפצי שמים מאי שנא נדר דכתיב כי ידור נדר לה' לא יחל דברו שבועה נמי כתיב או השבע שבועה לא יחל דברו. אמר רבא הא דאמר ישיבת סוכה עלי הא דאמר שבועה שלא אשב בסוכה כלומר נדר הוא אוסר את החפץ עליו ובענין אחר אינו נדר [ס] דאי אמר קונם שלא אשב בסוכה אפי' בדבר הרשות לא חייל. אבל שבועה חלה על הגוף (ה) ואפי' אם אמר ישיבת סוכה עלי אין השבועה חלה על החפץ אלא על האדם שנשבע שלא לעשות דבר זה. הלכך גבי נדר אינו נראה כנודר לבטל את המצוה שהרי לא קבל על עצמו כלום אלא אוסר את החפץ עליו ואין מאכילין לאדם דבר האסור לו אבל שבועה הוא אוסר את עצמו מלעשות הדבר וכיון שהוא מחוייב לעשות את המצות לאו כל כמיניה להפקיע את עצמו מחיוב המצוה. הלכך דרשינן לה' לפניו על נדר ולא לאחריו אשבועה: ח [דף יז ע"א] מתני' יש נדר בתוך נדר ואין שבועה בתוך שבועה. כיצד אמר הריני נזיר אם אוכל ואכל חייב על כל אחת ואחת שבועה שלא אוכל ואכל אינו חייב אלא אחת: גמ' אמר רב הונא לא שנו אלא דאמר הריני נזיר היום הריני נזיר למחר דמגו דמתוספא יומא יתירא חיילא נזירות על נזירות ושמואל אמר אפילו אמר הריני נזיר היום הריני נזיר היום נזירות חלה על נזירות [ע] והלכתא כשמואל דסוגיין דשמעתין אליביה: [דף יח ע"א] אינו חייב אלא אחת אמר רבא אם נשאל על הראשונה [פ] שניה חלה עליו: ט [דף יח ע"ב] מתני' סתם נדרים להחמיר ופירושן להקל. כיצד אמר הרי עלי כבשר מליח וכיין נסך אם בשל שמים נדר אסור אם בשל עבודת כוכבים נדר מותר ואם סתם אסור. הרי עלי כחרם אם כחרם של שמים נדר אסור ואם בשל כהנים מותר ואם סתם אסור. הרי עלי כמעשר אם כמעשר בהמה נדר אסור ואם בשל דגן מותר ואם סתם אסור. הרי עלי כתרומה אם כתרומת הלשכה נדר אסור ואם בשל דגן מותר ואם סתם אסור דברי רבי מאיר. *וחכמים אומרים סתם תרומה ביהודה אסורה ובגליל מותרת שאין אנשי גליל מכירין תרומת הלשכה סתם חרמים ביהודה מותרין ובגליל אסורין שאין אנשי גליל מכירין חרמי כהנים: י [דף כ ע"א] נדר בחרם ואמר לא נדרתי אלא בחרמו של ים. נדר בקרבן ואמר לא נדרתי אלא בקרבנות מלכים. הרי עצמי קרבן ואמר לא נדרתי אלא בעצם שהנחתי לי להיות נודר בו. קונם אשתי נהנית לי ואמר לא נדרתי אלא מאשתי ראשונה שגירשתי. על כולן אין נשאלין להן ואם נשאלו עונשין אותן ומחמירין עליהם דברי ר"מ. וחכ"א פותחין להם פתח ממקום אחר ומלמדים אותם שלא ינהגו קלות ראש בנדרים: סתם נדרים להחמיר ופירושן להקל יש מפרשים אע"פ שפירושם להקל אם לא פירש אזלינן לחומרא ולא נהירא דמה הוצרך לשנות ופירושן להקל ועוד מה קולא שייך כשפירש כיון שביאר היאך נדר לא שייך להזכיר קולא וחומרא ככל היוצא מפיו יעשה. ויש מפרשים אע"פ שסתם נדרים להחמיר היינו כשלא פי' מה היה בלבו אלא אמר כך נדרתי כמו שפירשוהו חכמים אנו מפרשים לחומרא [צ] אבל אם אמר הרי עלי כבשר מליח וחזר ואמר בלבו היה כבשר מליח של עבודת כוכבים אזלינן בתר פירושו להקל. ואם תיקשי לך דא"כ הוה ליה למימר כדקתני בסיפא נדר בחרם ואמר לא נדרתי אלא בחרמו של ים הכי נמי הוה ליה למתני נדר בבשר מליח ואמר לא נדרתי אלא בבשר מליח של עבודת כוכבים. וי"ל דלא דמי דהכא אין הלשון משונה זה מזה דהכל נקרא בשר מליח הלכך די בזה במה שאמר ופירושו להקל אבל לקמן שהוא משנה הלשון לגמרי שאין דרך לקרא לחרמו של ים חרם סתם ולקרבנות מלכים קרבן סתם הוצרך להאריך ולפרש דאפי' בכי האי גונא מהמנינן ליה. ולקמן נמי צריך שאלה אבל הכא מהמנינן ליה ולא בעי שאלה: גמ' על כולן אין נשאלין וכו' אמר מר ואין נשאלין להן והדר קתני ואם נשאלין נשאלו. אמר רב יהודה הכי קתני אין נשאלין אין צריכין שאלה. במה דברים אמורים בתלמיד חכם. ועם הארץ שבא לשאל עונשין אותו ומחמירין עליו בשלמא מחמירין עליו דלא פתחינן ליה בחרטה אלא עונשין אותו היכי דמי. יא כדתניא מי שעבר על נזירותו אין נזקקין לו עד שינהוג איסור כימים שנהג בהן היתר דברי רבי יהודה ר' יוסי אומר במה ד"א בנזירות מועטת אבל בנזירות מרובה דיו שלשים יום ודווקא בנזירות קאמר ר' יוסי שלשים יום לפי שיש קצבה לסתם נזירות שלשים יום. אבל בנדרים שאין להם קצבה [ק] מודה רבי יוסי שצריך לנהוג איסור כימים שנהג בהן היתר. ומעשה באחד שנדר מכל פירות [ר] חוץ מדגן ועבר על נדרו ימים רבים והתירו ולא החמירו עליו לנהיג איסור כימים שעבר משום שהיה בא לידי מכשול ולא היה יכול ליזהר כיון שאין לו אלא קנם בעלמא היכא דאיט יכול ליזהר אין להחמיר עליו ורבנן סברי אין עונשין אותו ואין מחמירין עליו אלא פותחין לו פתח ממקום אחר בין בפתח בין בחרטה ומלמדין אותו שלא ינהוג קלות ראש בנדרים דכי עונשין בשל תורה בנדרים אלו אין עונשין והיכא דאמור רבנן אין עונשין ואין נזקקין לו בי דינא דמזדקיק ליה לא עביד שפיר. רב אחא בר יעקב אמר היו משמתין ליה וה"ה למאן דלא פתח להני נדרים פתח ממקום אחר אלא מלמד אותו שהן מותרין והיו משמתין ליה דלא שפיר עבד: הדרן עלך ואלו נדרים

פרק שלישי

א [דף כ ע"ב] ארבעה נדרים התירו חכמים נדרי זירוזים נדרי הבאי נדרי שגגות נדרי אונסין נדרי זירוזין היה מוכר חפץ אמר קונם שאיני פוחת לך מן הסלע והלה אומר קונם שאיני מוסיף לך על השקל [דף כא ע"א] שניהם רוצין בשלשה דינרין. אמר ליה רבינא לרב אשי אמר ליה טפי מסלע ואמר ליה איהו בציר משקל נדרא הוי או זירוזין הוי ולא איפשיטא ולחומרא: [דף כא ע"ב] אמר רב יהודה אמר רב אסי ארבעה נדרים הללו צריכין שאלה כי אמריתה קמיה דשמואל אמר לי תנא תני התירו ואת אמרת צריכין שאלה לחכם רב יוסף מתני לה להא שמעתתא בהאי לישנא אמר רב יהודה אמר רב אסי אין חכם מתיר אלא כעין נדרים הללו קסבר אין פותחין בחרטה כל דהו אלא צריך החכם למצוא לו פתח לעקור הנדר מעיקרו כי לא נדר אדעתא דהכי ונמצא שלא היה נדר כעין ארבעה נדרים הללו שמעולם לא היה נדר והלכה כשמואל דארבעה נדרים הללו אין צריכין התרה כדמשמע לישנא דמתניתין דקתני התירו חכמים ועוד דרב יוסף מתני לישנא אחריתא ובירושלמי (הל"א) נמי גרסינן [א] כל הנדרים חכמים הם שמתירין ותנינן ארבע נדרים התירו חכמים ר' אליעזר בשם ר' חייא רבה אלו אינן צריכין היתר חכם ר"ש בר רבא בשם ר' יוחנן אלו אין צריכין היתר חכם רב ושמואל תרוייהו אמרי אין צריכין היתר חכם: תוספתא (פ"ד דמכילתין) אף נדרים שאמרו מותרין מניין שלא יהא אדם נודר בהן על מנת לבטלן תלמוד לומר לא יחל דברו לא יעשה דבריו חולין וגבי נדרי זירוזין גרסינן בירושלמי (שם) הדא דתימא כשאין מעמידין אבל אם היו מעמידין צריכין היתר חכם היה [ב] זה מעמיד וזה אינו מעמיד מאחר שבטל אצל זה בטל גם אצל זה [ג] וה"ר אליעזר ממי"ץ כתב ואם יאמר שלא נתכוון לזרז אלא לנדר גמור נתכוון הרי פיו ולבו שוין והוי נדר ורב הונא אמר פותחין בחרטה דההוא דאתא לקמיה דרב הונא אמר ליה לבך עלך אמר ליה לא ושרי יתיה ההוא דאתא לקמיה דרבה בר רב הונא אמר ליה אילו היה עשרה בני אדם שיפייסו אותך באותה שעה כלום נדרת אמר ליה לא והתירו קסבר אין פותחין בחרטה: תניא ר' יהודה אומר אומרים לו לאדם לבך עליך ואם אמר לאו מתירין אותו ר' ישמעאל בר' יוסי אומר משום אביו אומרים לו לאדם אילו היה עשרה בני אדם שיפייסוך באותה שעה כלום נדרת אם אמר לאו מתירין אותו [ד] מייתי הנהי דפליגי בפלוגתייהו דאמוראי: תוספתא (פ"ה)

קרבן נתנאל

לקמן דף פ"א: [ז] ה"ג מסתברא. אדלעיל קאי דמשני מאי בל יחל מדרבנן. ואין כאן מקומו: [ח] ומסתבר דהלכה כרב יהודה. עיין מ"ש בפרק המגרש סי' ב': [ט] וגם רב נחמן שני אליבא דרב יהודה. כ"ה גירסת רבינו בפירושיו: [י] באומר הנאת תשמישך עלי ואסור מדאורייתא כדאמר רב כהנא הנאת תשמישך עלי אסורה. וכל היכא דקתני אסור משמע שאסור מן התורה. וקשה הא במתני' תנא הכי זה בבל יחל דברו ורבינו לעיל בסי' ד' אומר כיון דקתני בל יחל ולא קתני אסור ש"מ מדרבנן. וניחא לי דקתני במתני' האומר לאשה קונם שאני משמשך כולל אשתו ואשה דעלמא. מש"ה באשה דעלמא הכי הוא בבל יחל דתשמיש דבר שאין בו ממש כמו הילוך ודיבור ואין בה אלא איסור דרבנן אמנם באשתו כיון דמשועבד לה ע"כ קאמר הנאת תשמישי עליך והנאה בא מגופו והוי כדבר שיש בו ממש. ואסור מדאורייתא. ומש"ה לא תני בהומר שבועה מבנדרים האומר שבועה תשמישי עליך שאסור מה"ת דאוסר בשבועה עצמו עליה ואל על דבר שאין בו ממש. משא"כ בנדר שאין בו אלא איסור בל יחל מדרבנן דהא באשתו אפילו בנדר אסור מה"ת ודייק דתנא דברים פירקין תני האומר לאשתו הרי את כאימא והכא תני האומר לאשה: ה"ג שאין מאכילין לו לאדם: [כ] ושני רב אשי שאוכל דמתני' שאי אוכל קאמר. ופריך פשיטא מהו דתימא מפקם לישנא. פי' והיה לו לומר שאוכל והיה מגמגם ואמר שאי אוכל. ואי אמר הכי מהימנא ליה קמ"ל כיון דהוליא בשפתיו שאי אוכל לא מהימנא ליה במאי דקאמר בתר הכי עכ"ל דייק רבינו במאי דקאמר בתר הכי. אבל אם אמר מיד לאחר הנדר מהימן דלא גרע אם הוציא בשפתיו פת חיטין ואומר פת שעורים דמהימן כדפסיק רבינו בפ' ג' דשבועות סי' י"ד ודלא כב"ח סי' רל"ז ס"ק י"ב שתי' בדוחק ע"ש: [ל] ה"ג דלא אכילנא משמע בין במסרבין בו לאכול ואמר אכילנא או לא אכילנא בין שאין מסרבין בו: [מ] והיינו טעמא דנדרים. אתא לתרץ אמאי בנדרים אם אמר לנ"ת קרבן שאוכל לך אסור דלא אכילנא משמע ובשבועות כשאומר שבועה שאוכל לך דאכילנא משמע ובס' תפארת שמואל הגיה דברי רבינו ומפרש. ושגג בזה כאשר יראה הרואה. והגהתי והפי"כן הוא בחידושי רשב"א ובבכי"יכותם: [נ] ה"ג דאיסור חפצא הוא שאוכל מה שאוכל הוא פי' קרבן מה שאני אוכל ממך או מה שאני אוכל לך: ה"ג סוכה שאני עושה לולב שאני נוטל תפלין שאני מניח: [ס] דאי אמר קונם שלא אשב בסוכה אפילו בדבר הרשות לא חייל כו' ואפילו אם אמר ישיבת סוכה עלי בשבועה. התוס' בפ"ג דשבועות דכ"ה לתירוץ ראשון משמע דאם אמר ישיבת סוכה עלי בשבועה חלה על דבר מצוה. ולתי' שני משמע דאם אמר אפילו קונם שלא אשב בסוכה נמי חייל על דבר מצוה כמ"ש תוס' בר"ה דף כ"ח ע"ש. וא"כ רבינו אדכבים אתרי רכבי שאומר בקונם שלא אשב בסוכה לא חייל אפילו דבר רשות כתי' א' ואם אמר ישיבת סוכה עלי בשבועה נ"כ לא חייל ע"ד מצוה כתי' שני. וזהו דעת שליטים. גם רבינו שם בפרק שליטי סי' י' מביא שם הני תרתי תירוצא של תוס'. ונראה דרבינו סובר אם אמר ישיבת סוכה עלי בשבועה אין השבועה חלה על החפץ. לקח מהא דאמרינן בשבועות יאסרו כל הפירות שבעולם עלי בשבועה. אבל בנדרים אם אמר קונם שלא אשב בסוכה לא הוי נדר כדכתב רבינו לעיל בפ"ק ס"ס ב' והא דאמרי' בפ"ק דף י"ב הריני שלא אוכל בשר פרוטי בעלמא היא בבריייתא ממאי נדר כי אין צריך לכך לישנא דדי אם אומר זה כזה כמ"ש רבינו בפ' זה סי' א' לכך מחלק בין נדר לשבועה. ומעשה זה השמיט רבי' שם בפ"ג דשבועות סי' י' בתי' השני דין לנדר. מהא דמחמרינן טפי בשבועה יותר מבנדרים דשבועה חמורה דכתיב ביה לא ינקה כדאיתא לקמן דף י"ח. ומ"ש בס' תפארת שמואל דבריו אין להם שחר עי' בפנים. עי' ב"ח סי' רל"ט ס"ק כ': [ע] והלכתא כשמואל דסוגיא דשמעתא כוותיה. חדא דפל רב הונא קאי בקשיא ממתני'. ועו דקאמר לימא מסייע לרבא. ומה בכך אם סיוע לרבא מברייתא דהא קים לן כרבא. אלא לפום דמסייע ליה לרבא ע"כ צ"ל דס"ל כרב הונא להכי פריך לימא מסייע ליה. דהא קים לן כשמואל ודחי תלמודא דלעולם ס"ל כשמואל וברייתא מוקי לה בבת אחת: [פ] שניה חלה עליו וצריך התרה על שבועה אחרונה. ואם התיר בפעם אחת שבועה לאשונה ושניה מהני בדיעבד כמ"ש הרמב"ם והפ"ז בסי' רכ"ט ס"ק י' תולק בזה והביא ראיה משור ורבינו בפירושו ואין הכרע למפיין ולא שבקינן מאי דפשיטא ליה להרמב"ם ונתפיס מה דמספקי' ליה בשור וברבי' ע"ש: [צ] אבל אם אמר הרי עלי כבשר מליח וחזר ואמר בלבו היה כבשר מליח של עבודת כוכביה אזלי' בתר פרושו להקל. ובטור סימן ר"ח אומר שאם פירושו נגד הרוב כגון שרוב קורין בשר מליח סתם של שלמים אינו נאמן וכ"כ הרמב"ם. וצריך לימוד מאין יצא להם דין זה דהא קתני סתם פירושם להקל. ונראה משום דקשה להו במתניתין דפריך הש"ס תרתי זימנין טעמא דאין מכירין הא מכירין אסורין. ולא פריך מרישא דקתני סתם תרומה ביהודה אסורה. ועוד דאם לא פליג ר' יהודה אלא נותר דבגליל מותרת א"כ הך דאמר ר"י סתם תרומה ביהודה אסורה אך למותר. לכך פתלו במה דאמר ר"י סתם תרומה ביהודה אסורה אפי' פירש שבלבו היה על תרומת גורן אינו נאמן ואסור ובהא פליג את"ק. וסיינו טעמא כמ"ש רשב"א והכ"ן שהיו רגילין הרבה בתרומת הלשכה ולא היו קוראין לתרומת הגורן תרומה סתם. וכיון שהוא אומר שדיבורו היה נגד הרוב אינו נאמן: ומש"ה לא פריך מרישא ומפ"ז מיושב דלא תקשי הדיוקים אהדדי דברישא אמר סתם תרומה ביהודה אסור הא שאר מקומות מותר והדר תני בגליל מותר הא שאר מקומות אסור דברישא מתמע שאר מקומות דפירושן להקל. ובסיפא דייק במקומות אחרים סתמא אסורין. כיון דמיעוטא קורין תרומות הלשכה תרומה סתם ואזלינן לחומרא דאמרינן בכה"ג סתם נדרים להחמיר כדאמרי' לקמן דף נ"ג גבי שמן מהו דתימא ניזיל בתר רובא קמ"ל ספק איסורא לחומרא. והסם גבי שמן נמי אם פירש ואמר בלבו היה על שמן שומשמין או שמן זית אם אין נגד הרוב מהימן והוא ע"פ שיטת הש"ך בסי' ר"ח ס"ק ג'. ודלא כפ"ז שם ס"ק א' שלפי פירושו משמע שגבי שמן אם פירש שלא היה כוונתו על שמן זה אינו נאמן והוא נגד השכל. וזה שהביא ראיה שם מקדשתי את בתי. מצאתי ברשב"א דהתם לא נחית נפשיה לספיקא משום דספיקא חמיר מודאי ע"ש. והכ"מ ושאר מחברים לא אמרו בו דבר בדברי הטור והרמב"ם והגלפ"ד כתבתי: [ק] מודה ר"י שצריך לנהוג כימים שנהגו בהן היתר. וכ"פ הש"ך סי' ר"ח ס"ק י"ג דלהאב"ד וריב"ש ותוס' המה מסכימים לדעת רבינו ודלא כרמב"ם שאמר די בשלשים יום: [ר] חוץ מדגן. דאי לא אמר הכי הוי נדר שוא ואינו נדר כלל: ה"ג והיכא דאמור רבנן אין נזקקין לו בי דינא: הדרן עלך ואלו מותרין

פרק ג ה"ג קונם שאני פוחת לך: ה"ג קונם שאני מוסיף לך: ה"ג אלא כעין ארבע נדרים: [א] כל הנדרים כו' קא סלקא דעתך דהך דתנן ארבעה נדרים התירו כלומר ארבעה נדרים יכולים החכמים להתיר ועל זה פריך הא כל נדרים חכם יכול להתיר: ה"ג תלוייהו אלו הן: [ב] זה מעמיד וזה אינו מעמיד. אלוקח ומוכר קאי. ובי' הר"ן היה מעמיד אצל זה ואצל זה אין מעמיד. ופי' היה מוכר חפץ לשנים והיה בדעתו לידור לאחד מהם בדוקא ולאחבירו כדי לזרז: [ג] ורבי אליעזר ממיץ כתב. מה שכתב רבינו בשם ר"א ממיץ פי' הר"ן כך דקאמר ירושלמי אם היו מעמידין צריכין היתר ולריכין לומר דהכי' מפרש הירושל' אם לא נתרצה בשלשה דינרין אלא מעמידין דבריהם זה בסלע וזה בשקל וכ"פ פשוט: [ד] מייתי תנאי דפליגי. והוי כמו שאמר כתנאי אלא שלשון נדרים

תפארת שמואל

(ג) ומסתבר דהלכה כרב יהודה שהיה מופלג כו'. וצ"ל דבנדרים דקילי לא מיזהר איניש בתנאי אבל לענין גיטין פסק הרא"ש דכל מידי שתלוי בידו של אדם לא חיישינן שמא תעביר על תנאו עיין בריש המגרש: (ג) וגם רב נחמן שני אליביה דרב יהודה. בספרים דידן לא נמצא כן ובפי' רבינו מצאתי שגרס ר"נ אמר לך ר"י הוא הדין דליתני מהנך וכו'. ולזה כיון הרב ז"ל: (ד) ושלא אוכל דלא אכילנא משמע. ואביי תי' כאן במסרבין בו וכו' (כנ"ל) עיין בפ"ג דשבועות שם והיינו טעמא דנדרים דאיסור חפצא הוא שאוכל הוא שלא אוכל וכו' ר"ל דהרא"ש מיישב מ"ש דבנדרים אמרינן דקרבן לא אוכל לך מותר ובשבועה לא אוכל לך אסור דעלה קתני להס"ד דמקשן דבזה חומר שבועה מבנדרים וכא לתרץ טעמיה בשלמא בנדרים דקאי אחפץ א"כ מה שאמר קרבן לא אוכל לך החפץ (שלא אוכל) הוא כקרבן (אבל מה שאמר שאינו קרבן) אבל בשבועות דאסור נפשיה שלא אוכל משמע דלא עבידנא ולא אוכל וק"ל: (ה) ואפי' אם אמר ישיבת סוכה עלי כו'. דהוי כלשון נדר אפ"ה לא מהני וכן הוא להדיא בטור יורה דעה ומכאן משמע דמהני לשון שבועה כשאומרו בלשון נדר והוי מהני אם לא שנשבע לבטל המצוה ולעיל ריש פ"ק (ע"א כתבתי ריש מסכתא זו) כתב דלא מהני בלשון נדר אם אמרו בלשון שבועה שהרי כשאומר נודר אני שלא אוכל כו' כמו שפירשתי לעיל. שאני התם שמזכיר ענין שבועה בלשון נדר מגרע הלשון משא"כ כשמהפך הענין ומעלה הלשון כשמזכיר לשון שבועה ודו"ק ומ"מ אין ראיה ברורה דמהני לשון שבועה בלשון נדר דשמא הכא בלשון את"ל קאמר את"ל דמהני בשאר דוכתי הכא לא מהני דלעולם נשבע על גופו לבטל המצוה וכ"ש הר"י קארו ז"ל:

אומרים לו אילו היה לך לב זה היית נודר: [ה] ההוא דאתא לקמיה דרב אסי א"ל כדו תהית כלומר בברור אתה תוהא על נדריך והיית רוצה שלא נדרת מעולם א"ל אין ושרייה (ויש ספרים דגרסינן א"ל אין ושרייה) ויש ספרים דגרסינן אמר ליה לאו בתמיה ההוא דאתא לקמיה דר' אלעזר אמר ליה בעית נדר כלומר לצוך כמו שנדרת ועכשיו אתה מתחרט ואתה רוצה שיתירו לך אם כן אין מתירין לך בחרטה כזו אלא א"כ אתה תוהא בעצמך על שנדרת כלל [ו] ותתחרט בעיקר הנדר: ב [דף כב ע"ב] אמר רב אסי אין נזקקין לאלהי ישראל חוץ מקונם אשתי נהנית לי אמר רבא אמר רב נחמן הלכתא פיתחין בחרטה ונזקקין לאלהי ישראל ובלבד שיתחרט מעיקרו שהיה רוצה שלא נדר מעולם. אבל אם הוא אומר שעתה הוא מתחרט אבל עד השתא ניחא ליה מה שנדר הויא לאו חרטה היא דבעינן שהחכם יעקור את הנדר מעיקרו כדתניא בפרק המדיר (דף עד:) מה בין חכם לרופא החכם עוקר את הנדר מעיקרו וכו' ותו רב נחמן גופיה אמר בסמוך שלא היה יכול למצוא פתח לרב סחורה ואי חרטה מכאן ולהבא הויא חרטה מה הוצרך לטרוח למצוא לו פתח והלא רב סחורה מתחרט היה ובא לפני רב נחמן למשרי ליה אלא ודאי לא היה מתחרט מעיקרו וזה ידע רב נחמן ולכך הוצרך למצוא לו פתח לעשות הנדר טעות מעיקרו ותו אי חרטה דמעכשיו הויא חרטה למה שואלין לנודר לבך עליך או כדו הוית פשיטא שהוא מתחרט דאם לא כן למה היה בא לפני החכם להתיר לו אלא ודאי צריך לשאל לו אם הוא מתחרט מעיקרו. ויזהר הנודר שלא יאמר כן אלא א"כ הוא ברור לו שהיה רוצה שלא היה נודר מעולם דאל"כ נמצאת ההתרה אינה התרה והוא באיסור הנדר כל ימיו וההוא דרבי גמליאל בעירובין [ז] פ' הדר עם העובד כוכבים (דף סד:) שירד מן החמור ונתעטף גרסינן התם קסבר אין פותחין בחרטה והיה צריך למצוא פתח לעשות הנדר טעות מעיקרו והיה צריך התבוננות ויישוב הדעת ולכך ירד מן החמור ונתעטף: כתב רב אלפס ז"ל אנן השתא אי עבידנא קרוב לדרב אסי עבידנא דאמר דאין חכם מתיר אלא כעין ארבע נדרים הללו ועוד כתב דלא מיזדקקי רבנן לשבועות אלא כדמתרמיא מלתא דאית בה תקנה או מצוה כגון עשיית שלום בין אדם לאשתו וכגון שלמה דגבורה ודכנשתא וכדומין לאלו מזדקיקין ליה במילי דמוכחן וברירין קרוב לכדרב אסי אבל פתחי כי ההוא דאתא לקמיה דרב הונא וכר' שמעון ברבי וכר' ישמעאל בר' יוסי וכדביתהו דאביי וכההוא דאתא לקמיה דר' אלעזר וכיוצא בה לא עבידנא. וחומרא בעלמא הוא מה שכתב משום דבימיו קילי נדרי וכן מוכח לשונו אנן השתא אי עבידנא אבל פסק הלכה הוא כאשר כתבתי. וכן היה מחמיר רב האי גאון וזה לשונו שכתב ושאלתם מי שנטל ספר התנונים או ספר ההלות וסליחות ושאר כתבי הקדש ונשבע שבועה באותה ספר אותה שבועה אם היא כשבועה בספר תורה וכיון שמתחרט ורוצה לחזור בה אם יש לה היתר אם לאו כך הראינו תן השמים ששבועה זו כשבועה בספר תורה מה ספר תורה יש בה שמות של הקדוש ב"ה אף ספר תהלות ותחנונים ושאר כתבי הקדש יש בהן שמותיו ויש בהן פסוקים של מקרא ולא עוד אלא כיון שכתוב בהן כל אותיות שבאל"ף בי"ת הרי אל"ף בי"ת מצטרפין האותיות שלהן לכמה שמות ולכמה גופי תורה ואין היתר לשבועה. ומי שילרו נתגבר עליו וקפץ ונשבע בתורה כשהספר בידו שאשה פלונית לא תהיה אשתו לעולם ואח"כ מתחרט על שבועתו ומקבץ בעלי תורה ומוסר להם טענותיו ושבועתו אם יש להם להתיר את שבועתו כדי לעשות שלום בין איש לאשתו או לא כך ראינו שבדורות האחרונים אין כח באדם להתיר שבועה כלל לא בארץ ישראל ולא בחוצה לארץ ושאמרת שכתוב בה"ג קבולות הנשבע על אשתו היה לוקה על שבועתו ומקיים את אשתו לא סבירא לן הכי ודברים בטילין הן ואין לחוש עליו אלא חייב לקיים ולגרש את אשתו ואל יחלל שם שמים בפרהסיא אלא יגרשנה לאלתר ויתן לה כתובה ואין בדבר זה משום לעשות שלום בין איש לאשתו ואי קשיא הא דאמרינן (מכות דף יא.) גבי סוטה ומה לעשות שלום בין איש לאשתו אמרה תורה שמי שנכתב בקדושה ימחה על המים הא לא קשיא דהתם להוציא מידי ספק ומידי אסורא אבל הכא מלתא אמר רחמנא לא תשא ואמר כי לא ינקה וכתיב נשבע להרע ולא ימיר הלכך יוציא ויתן כתובה ואין בו משום לעשות שלום בין איש לאשתו: ושאלתם מי שכעס ונשבע בעל פה בהזכרת השם ובתורה המונחת בארון אם יש רשות לחכם להתיר שבועה זו אם לא כיון שנשבע בעל פה כך ראינו מי שהזכיר את השם או את התורה המונחת בארון דאין רשות להתיר בין חכם גדול בין סופר אין להם רשות להתיר לא שבועה בספר תורה המונחת בארון ולא בשם הבורא ע"כ לשון רב האיי גאון ז"ל וכל אלו חומרות הן דהא אמרינן לעיל בפ"ב (דף יד:) דהנשבע בתורה ולא נקיט לה בידיה לא אמר כלום וקיימא לן נמי דנזקקין לאלהי ישראל וכן יש שאלה לשבועות כמו לנדרים דאתרווייהו כתב לא יחל ודרשינן הוא אינו מיחל אבל אחרים מוחלין לו וכן מצינו בלדקיהו שהשביעו נבוכדנצר בשם דכתיב וגם במלך נבוכדנצר מרד אשר השביעו באלהים ושרו ליה סנהדרין כדאיתא לקמן בפרק ר' אליעזר (דף סה.) ותניא (לקמן כח.) בית שמאי אומרים אין שאלה בשבועה וב"ה אומרים יש שאלה בשבועה ואמרינן נמי בשבועות (דף כח.) אמימר אמר אפי' אכלה כולה נשאל עליה אי בשוגג מחוסר קרבן ואי במזיד מחוסר מלקות וכן (בכתובות (דף עז:) גבי ר' יהושע בן לוי אי מתשיל אשבועתא אלא ודאי כל שבועות יש להן התרה מן התורה אלא שהחמירו בימי הגאונים ואמרו שלא להתיר שבועות ומתוך כך היו העולם נמנעין מלישבע ובעברי באלו הארצות וראיתי שהיו פרוצים בנדרים ובשבועות ורגילין הרבה לידור ולישבע ופרילי טפי שאם לא יתירו להם לא יבואו עוד לבקש התרה אלא יעברו במזיד כי נשבעין על דבר שאי אפשר להם לקיים אמרתי להתיר להם נדרים ושבועות: ג היתר נדרים בג' הדיוטות ואם היה מומחה אפילו ביחיד (לקמן עח. ב"ב קכ.) גרסי' בפ' כל פסולי המוקדשין (דף לו:) א"ר חייא בר אבא אמר רב עמרם שלשה [ח] מתירין את הנדר במקום שאין מומחה לאפוקי מדרבי יהודה דתניא רבי אומר הפרת נדרים בשלשה רבי יהודה אומר אחד מהם חכם במקום שאין מומחה כגון מאן רב נחמן אמר כגון אנא ר' יהודה אומר אחד מהם חכם [ט] מכלל דאינך כל דהו א"ר חנינא דמסברי להו וסברי ושמעינן מינה דבמקום שאין מומחה כגון רב נחמן דגמיר וסביר אפי' תלתא דלא גמירי ולא סברי שרו כדרא והוא דמסברו להו וסברו ומיהו במקום מומחה נמי כי שרו הדיוטות אישתרי ליה כדרא דלא אמרו אלא משום כבודו של מומחה [י] והאידנא אין מומחה שיתיר נדר ביחיד. ירושלמי (חגיגה פ"א ה"ח) [כ] שלשה שהן יודעין לפתוח מתירין כזקן:[ד' כג ע"א] דביתהו דאביי הוה לה ברתא הוא אמר לקריבי והיא אמרה לקריבה אמר לה תיתסר הנאתי עלך אי עברת על דעתאי ומינסבת לה לקריבך אזלת ואינסיבתא לקריבה אתא לקמיה דרב יוסף אמר ליה אילו הוית ידע דעברה על דעתך ומינסבא לה מי הדרת א"ל לא ושרייה מי שרי הכין כלומר לפתוח פתח מגוף הנדר אין דתניא מעשה באדם אחד שהדיר את אשתו מלעלות לרגל ועברה על דעתו ועלתה לרגל ובא לפני ר' יוסי ואמר לו אילו היית יודע שעוברת על דעתך ועולה לרגל מי אדרתה א"ל לאו ושרייה ר' יוסי: ד מתני' רבי אליעזר בן יעקב אומר אף הרוצה להדיר חבירו שיאכל אצלו אומר כל נדר שאני עתיד לידור הרי הוא בטל ובלבד שיהא זכור בשעת הנדר: גמ' מאי קאמר כיון דאמר כל נדר שאני עתיד לידור הרי הוא בטל לא שמע ליה ולא אתי בהדיה וא"ת מאי קשיא ליה לימא שביטל בלחש כדי שלא ישמע חבירו ופי' הר"ר אליעזר ממי"ץ דאם ביטל בהשאי אין ביטולו ביטול כיון דנדר בפתס אע"פ שחשב בלבו שנדר על דעת הגאו הוו דברים בלב ולא מוכיחים ולא הוו דברים [ל] אבל אם ביטל בפרהסיא הוו דברים שבלב דמוכיחין ומועלת מחשבתו לבטל הנדר הלכך פריך הש"ס לא שמע ליה ולא אכיל בהדיה [דף כג ע"ב] הכי קתני הרוצה שיאכל חבירו אצלו ומסרב ומדירו נדרי זירוזין הוו: ה והרוצה שלא יתקיימו נדריו כל השנה יעמוד בראש השנה ויאמר כל נדר שאני עתיד לדור כל השנה כולה הרי הוא בטל ובלבד שיהא זכור בשעת הנדר דבר מסוים נקט תחילת השנה וה"ה בכל עת שירצה ולכל זמן שיקבע זכור בשעת הנדר עקריה לתנאיה וקיים לנדריה אמר אביי תני ובלבד שלא יהא זכור בשעת הנדר רבא אמר לעולם כדאמרי' מעיקרא וכו' רבא לא פליג עליה דאביי במה שאמר שאם התנה ולא היה זכור התנאי בשעת הנדר שהנדר בטל אלא כדי שלא להגיה המשנה אוקמא בששכח מקצת התנאי והיה אור"ת ז"ל שעל פי הלכה זו נהגו לומר כל נדרי בליל יום הכפורים להתנות על נדרים של שנה הבאה שאם ידור האדם בכעסו ויהיה שכוח התנאי שלא יתקיימו נדריו ובשביל שביום הכיפורים מתקבלין כל העם לבית הכנסת נהגו לאומרו ביום הכפורים וגם מצינו בספר יחזקאל (מ') דקרי ליום הכפירים ראש השנה. והגיה ר"ת ז"ל במחזורים מיום כיפורים זה עד יום הכפורים הבא עלינו ולא כמו שהיה כתוב בהם מיום כפורים שעבר עד יום הכיפורים הזה והיו מתכוונים להתיר הנדרים אולי עברו עליהם ולהנצל מן העונש וזה אינו מועיל כי בהיתר נדרים בעינן שלשה או יחיד מומחה [מ] ועוד דאין החכם מתיר את הנדר בלא חרטה ועוד דקי"ל כרב פפא דאמר בפ' השולח (דף לה:) דלריך לפרט את הנדר ועוד החזן שאומר כל נדרי מי יתיר נדריו. [נ] וגם י"ל [ס] דנדרנא ודאישתבענא כלומר מה שאני עתיד לידור ולשבע [ע] וגם כולהון איחרטנא בהון כלומר אי אשכח ואדור מעתה אני מתחרט עליהם ומתנה שיהו בטלין ומה שאומרים אותה שלשה פעמים שכן מצינו שכל דברי חכמים משולשין מגל זו מגל זו מגל זו קופה קופה זו שבת זו שבת זו שבת זו (מנחות דף סה.) ומה שאומרים ונסלח לכל עדת בני ישראל לא שיהא צריך עתה כפרה אלא שאם ידור נדרים בזו השנה וישכח הביטול ולפעמים שאינו נזהר בנדרו ועובר עליו ואע"פ שכבר בטלו צריך הוא כפרה כדאמרינן בפ' בתרא דקדושין (דף פא.) זה שהיה סבור לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה שצריך סליחה וביטול זה אינו מועיל כי אם לנדר עצמו ושבועה שישבע מעצמו אבל נדר שחבירו מדירו ושבועה שחבירו משביעו [פ] או ב"ד או הקהל אין מועיל להם ביטול מיהו נראה כמנהג הקדמונים דלשון כל נדרי מוכיח שנתקן על הנדרים שעברו עליהם בשנה שעברה ומתירין אותן כדי להנצל מן העונש לכך אומר אותה ג"פ וגם אומר ונסלח לכל עדת בני ישראל כי צריכין כפרה אותן שעברו ומה שהקשה דבעינן חרטה אנן סהדי שכל מי שעבר על נדרו הוא מתחרט מעיקרו כדי להנצל מעונש ומה שהקשה דבעינן שלשה הדיוטות הרי כל הקהל אומרים אותו איש איש לבדו בלחש וגם החזן נמי הקהל מתירין לו והא דאמר רב פפא צריך לפרט הנדר [צ] הני מילי היכא שהנודר בא לפני החכם להתיר לו נדרו אולי נדר על דבר מצוה ולא יתיר לו החכם: ו [דף כד ע"א] נדרי זירוזין וכו'. תניא [ק] יתר על כן א"ר אליעזר בן יעקב האומר לחבירו קונם שאני נהנה לך אם אין אתה מתארח עמי ואוכל עמי פת חמה ושותה עמי כוס של חמין והלה הקפיד כנגדו אף אלו נדרי זירוזין ולא הודו לו חכמים [דף כד ע"ב] אמר רב הונא הלכה כר' אליעזר בן יעקב: מתני' נדרי הבאי אם לא ראיתי בדרך הזה כעולי מצרים אם לא ראיתי נחש כקורת בית הבד: גמ' הנא כשם שנדרי הבאי מותרין כך שבועות הבאי נותרות כך שנויה בתוספתא [ר] ויש ספרים דגרסי שבועות הבאי אסורות בירושלמי (ה"ב) איכא פלוגתא דגרס התם כשם שנדרי הבאי מותרין כך שבועות הבאי מותרות והא תני שבועות הבאי אסורות ר' ירמיה בשם רבי פדת כאן במעמידן כאן בשאין מעמידן פי' כשהוא מעמיד דבריו והומר שלא כוון להבאי אלא שראה ממש היינו דתני שבועות הבאי אסורות היכי דמי שבועות הבאי [ש] באומר יאסרו עלי פירות העולם בשבועה אם לא ראיתי וכו' כתב (הרמב"ס) [הרמב"ן] ז"ל פירי לא מיתסרו עליה דלא כוון דעתיה מעיקרא למיסרינהו עליה אלא אמר דהכי חזיא הלכך פירי לא מיתסרן עליה ומשום שבועת שוא לקי דתניא איזו היא שבועת שוא נשבע על דבר שאי איפשר

קרבן נתנאל

נדרים מבונה: ה"ג אומר לו אילו היה לב זה: [ה] ה"ג האי דאתא לקמיה דרב אסי. דהא רב אסי סבר אין פותחין בחרטה: [ו] ותתחרט בעיקר הנדר. ואם לא נתחרט צריך להתיר לו בפתח: [ז] בפ' הדר דף ס"ד. גם לקמן דף ע"ז נמי גרס רבינו ול"נ קסבר אין פותחין בחרטה: [ח] מתירין את הנדר במקום שאין מומחה. והגירסא שלפנינו שלשה מתירין את הבכור במקום שאין מומחה ושלשה מתירין את הנדר במקום שאין חכם. וכה"ג גירסת הרמב"ם כפי מה שמפרש הלחם משנה בפ' ו' מהל' שבועות להכי גבי נדרים יחיד רב מובהק מתיר הנדר. ולגבי בכורות סמוך בעינן או נוטל רשות מנשיא שהוא סמוך כמ"ש הרמב"ם בפ"ג מהל' בכורות. אבל גי' רבינו מומחה בנדר כי אפילו גבי בכורות לא צריכין מומחה וכ"כ תוספות שם ד"ה במקום שיש מומחה. וכאיתי בע"ז וש"ך סי' ש"ע בי"ד שהעתיקו בשם רבינו שצריך ליטול רשות מהנשיא המוסמך וזהו נקרא מומחה לגבי בכורות וזה ליתא דא"כ גבי נדרים נמי צריך להיות מוסמך דהא בתרווייהו תדא ליבנא נקט. והגב שיטפי' לא דייקי כי המה כאו בב"י שכתב על לשון הטור וכתב הר"ר יונה כו' כ"כ הרא"ש בשמו בפ' כל פסולי המוקדשין. וגם נתבאר כו' ויש עוד טעם אחר דמומחה היינו שנטל רשות מנשיא שבא"י ע"ש הבינו שכל זה מדברי הרא"ש. וליתא אלא שהרב"י כתב מדעתו שיש עוד טעם אחר כמ"ש הרמב"ם בפרק הנזכר: ה"ג לאפוקי מדרבי יהודה דתניא הפרת נדרים: ה"ג במקום שאין מומחה כגון מאן אמר רב נחמן: [ט] מכלל דאינך כל דהו. וקשה היכי פריך עלה מכלל דאינך כל דהו אימא לא אלא שפחותים מדרב נחמן ומפני קושיא זו נאדו התוס' ולא גרסו כלל כגון מאן אמר רב נחמן כגון אנא עיין בתוס' בכורות דף ל"ז ד"ה ר"י. נראה מלשונם שלא היה הגרסא בהיא ספרים כמו שהוא לפנינו במקום שאין מומחה כגון מאן זולת על דברי ר' יהודה אומר אחד מהם חכם כגון מאן אמר רב נחמן כגון אנא מש"ה שפיר הוקשה להם על גירסת הספרים. אבל לפי גירסת רבינו וכ"ה בש"ס שלפנינו לק"מ דהא ודאי רבי יהודה נמי מודה דיחיד מומחה דהיינו גמיר וסביר מהני להתיר דהא לרב נחמן גמיר וסביר מומחה מקרי א"כ הא דבעי לר' יהודה שלשה ואחד מהם חכם היינו פחות מרב נחמן שהוא גמיר וסביר מש"ה פריך שפיר ואינך כל דהו: [י] והאידנא אין מומחה שיתיר נדר ביחיד. כ"כ תוספות שם לפסק: [כ] שלשה שיודעין לפתוח. ונראה בעיני דנקט דלא שווי' נדרים לשמועי חוץ דהא בשמועי כולן שוין ולא מוקמי' ג"ש לק"מ דממילא משמע האי כדיני' והאי כדיני' דהדיוטות דגריעי כולי האי פשיטא דלא חזיא להתיר נדרים דאפי' כשהם מתירים אינם יודעים מה מתירין. הכ"ן דף ע"ח: [ל] אבל אם בימל בפרהסיא הוי דברים שבלב דמוכיחין. ואין להקשות אכתי מה לא שמע ולא אתי בהדיה יתנה בפרהסיא שלא בפניו ואח"כ ידירו. י"ל דבעינן שיאמר התנאי בשעת הנדר כמ"ש ש"ך בסי' רי"א ס"ק א' שאם יאמר התנאי מקודם אם נודר אח"כ מבטלו לתנאי ומה יועיל לו התנאי. ועפ"ז ניחא לפי ש"ך דהמקבן דהכל בבא אחת היא. קשה היאך מתוקמא הך סיפא ובלבד שיהא זכור בשעת הנדר. דהא שינויא דאביי ורבא לא שייכי בהך עניינא. אלא דש"ך דה"ק ובלבד שיהא זכור בשעת הנדר. כלומר, שיזכור התנאי בשעת הנדר דוקא: [מ] ועוד דאין החכם מתיר את הנדר בלא חרטה. היינו חרטה בעיקר הנדר כמ"ש רבינו לעיל סי' א' ב'. ואע"ג שאומר כולהון איחרטנא בהון מ"מ מה מועיל מי מגיד לנו שכל אחד מתחרט עיקר הנדר אבל אי קאי תנאי על להבא. אם יהיה מי פפושע ולא רוצה לבטל הנדרים אין מגרע לאחרים שאינם רוצים להיות נכשלים בעון נדרים: [נ] וגם י"ל דנדרנא. כלומר עוד הגיה ר"ת שצ"ל דנדרנא ודאישתבענא: [ס] דנדרנא ודאישתבענא. דנדרנא משמע שתי לשונות משמע לשבא ולשעבר כמו אתרי פי דאמרי' בברכות משמע לעבר ומשמע להבא כ"כ תוספות לאפוקי די נדרנא או די אשתבענא אין משמעות אלא לעבר כ"כ הב"ח דלא כב"י: [ע] וגם כלהון אחרטנא בהון. כלומר אי אשכח כו'. כפי מה שפי' רבינו גרסי' אחרטנא לפר"ת כמו למנהג קדמונים. אבל תוספות פי' פי' ר"ת אי חרטנא הוי כשכבר נתחרט דאין מועיל ביטול בר"ה אלא כשנתחרט עליו לאחר שנדר ע"כ ולפ"ז הגירסא אי חרטנא שתי תיבות. וסגי' בכל מחזורים כפי פי' רבינו כאן ובסוף יומא: [פ] או ב"ד או הקהל אין מועיל להם ביטול. וז"ל התוס' הראשונים טועים ושבורים שמתירין הנדרים משנה שעברה ולכך היו אומרים חוץ מתקנות קהלות ושבועות ב"ד. אבל השתא (כ"ל לפי' ר"ת) אין צריכין לזה דאנן אין מתירין אלא מה שאדם נודר בינו לבין עצמו וכו'. וקשה אמאי לא הביא רבינו ג"כ זה דר"ת הגיה המחזורים מה שכתוב בהן חוץ מתקנת הקהלות ושבועות ב"ד. וצ"ל דרבינו ס"ל להיפוך מדעת התוספות אדרבה לראשונים שאמרו כל נדרי כדי להנצל מן העונש ודאי דעתם היה לבטל אפילו תקנת הקהל וגזרות ב"ד. אבל לפי' ר"ת דמתני על להבא ה"ל לתקן חוץ מתקנת הקהל וכו'. ע"ז מתרץ רבינו דלפר"ת פשיטא א"ל לזה דאין הביטול מועיל לתקנת קהל וכ"כ הב"ח בפי' הסמ"ג והגהות מיימוני ע"ש: [צ] הני מילי היכא שהנודר בא לפני החכם כו'. אבל בליל יום הכפורים אין דעת הקהל להתיר נדר על דבר מצוה: [ק] יתר על כן. דה"א דלא זירוז הוא דאיכא למימר לאו כלבא אנא. כ"כ רבינו בפירושו. אע"ג דבמתנה מועטת לא שייך למימר לאו כלבא אנא. מ"מ צריכא רבה. איכא דס"ד דאפילו במתנה מועטת נימא הך סברא ועי' לקמן בפ' קונם יין סי' ד' מ"ש בזה: [ר] ויש ספרים דגרסי שבועות הבאי אסורות. כ"ה גיר' רבינו בפירושו וגי' ר"ת בשבועות דף כ"ט. וגירסת הרמב"ן ופי' הטעם דבנדרים איכא למימר שומשמני חזי ואסיק שמייהו עולי מצרים. אבל בשבועות אדעתא דידן משתבע משא"כ בנדרים ע"ד עצמו הוא נודר ושפתים יושק. כי ע"פ סברא זו מיושב היטב מה שהקשה רבינו בפירושו דהכא משמע דאם אמר אדעת קינה שומשמי נדר אינו נאמן והא בחרמו של יש ובקרבנות מלכים נאמן ותי' בדוחק. ולפי דבריו ניחא דהאי דאין נאמן אינו אלא בשבועות ולדברי הרמב"ן נ"ל דלא ס"ל שגוזמא קאמר. ותם יענה בנחש קורות בית הבד. נ"ל שפי' בו כמ"ש הר"ן. כיון דנדר בדבר שאי אפשר אין כוונתו לאסור הפירות ע"ש. ואין להקשות אם אין אומר סברת גוזמא א"כ בעולי מצרים נמי הוי נפר' כסברת הר"ן י"ל דא"כ תרתי בבי ל"ל. והתם בשבועות גמל הפורח באויר ונחש קורות בית הבד. נמל אשמועינן. דעל דעתיכו אישתבע דלא לימא עוף כזה ואסיק שמיה גמל. ונחש דהוי שבועות שוא: [ש] באומר יאסרו עלי פירות ולא כל הפירות. כגירס' שלנו ובסמוך יתבאר:

אפשר לו להיות אם לא ראיתי נחש כקורת בית הבד אם לא ראיתי גמל פורח באויר ואוקמא נמי באומר יאסרו כל פירות שבעולם עלי בשבועה אם לא ראיתי וכו' [ת] תימה מאי שנא דהא דפירי שרו משום דאמרינן בלשון הבאי דבר וידוע שלא היו כעולי מצרים אלא שכן דרך העולם להפליג כשרואין דבר משונה וגדול בהפלגה מפליגין אותו ביותר גדול הלכך פירי שרו דבלשון העולם היו כעולי מצרים אם כן מילקא נמי לא לילקי כיון דבלשון העולם אין כאן שבועות שוא נהי דאסור לישבע בכי ה"ג מלקות מיהא ליכא [א] ור"י חילק דהכא לא אמר כל פירות והתם אמר כל פירות הלכך הוי שבועת שוא דאי אפשר לו להיות בלא אכילת כל פירות כדאמר האומר שבועה שלא אישן ג' ימים הוי מכין אותו ויישן לאלתר והא דמפרש התם בשבועות שוא באומר יאסרו כל פירות שבעולם עלי אם לא ראיתי הוה מצי למימר באומר שבועה שלא אוכל כל פירות אלא אשמועינן דאע"ג שלא אסרם עליו אם ראה כעולי מצרים וס"ד אמינא דקרי לעם רב עולי מצרים כדאמרי אינשי קמ"ל דלא. אמר ליה רבינא לרב אשי דלמא הדין גברא שומשמני חזא ואסיק להו שמא עולי מצרים ושפיר קא משתבע [דף כה ע"א] א"ל כי קא משתבע אדעתא דידן משתבע ואנן לא מסקינן דעתיה אשומשמני ולא עביד איניש דמשתבע אדעתיה דנפשיה והתניא וכן מצינו במשה כשהשביע את ישראל בערבות מואב אמר להן הוו ידעין שלא על דעתכם אני משביע אתכם אלא על דעת המקום ועל דעתי שנאמר ולא אתכם לבדכם אנכי כורת את הברית הזאת ואת האלה הזאת מאי אמר להון לאו הכי אמר להו משה דלמא דקא עבריתון מילי וקא אמריתו להון על דעתיה לאפוקי מאי לאו לאפוקי דאי אסיקו לשמא דעבודת כוכבים אלהים לא עבודת כוכבים איקרי אלהים דכתיב ובכל אלהי מצרים ואסיקנא ולימא עבודת כוכבים ותורה כולה א"כ שש מאות ושלש עשרה מצות אלא מלתא דלא טריחא נקט ובשבועות (דף כט.) מסיק וליטעמיך לימא להו על דעתי על דעת המקום ל"ל אלא כי היכי [ב] דלא תיהוי התרה לשבועתייהו:

ז [דף כה ע"ב] **מתני'** נדרי שגגות אמר קונם אם אכלתי אם שתיתי ונזכר שאכל ושתה באיני אוכל ושאיני שותה ושכח ואכל ושתה קונם אשתי נהנית לי שגנבה את כיסי ושהכת' את בני ונודע שלא גנבה ושלא הכתה: ח **ראה** אותן אוכלין תאנים ואמר הרי הן עליכם קרבן ונמצאו אביו ואמו ואחיו והיו עמהם אחרים ב"ש אומרים הן מותרין ומה שעמהם אסורין וב"ה אומרים אלו ואלו מותרין: **גמ'** תנא כשם שנדרי שגגות מותרות כך שבועות שגגות מותרות היכי דמי שבועות שגגות כגון רב כהנא ורב אסי הדין אמר שבועה הכי אמר רב והדין אמר שבועה דהכי אמר רב וכל חד וחד אדעתיה שפיר קא משתבע [ג] ואי תלינהו לפירי בהדין שבועה לא מיתסרי. אמר רבה הכל מודים באומר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר כולכם אסורין חוץ מאבא דכולי עלמא לא פליגי דכולהון אסורין ואבא מותר לא נחלקו אלא באומר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר פלוני ופלוני אסורין ואבא מותר [דף כו ע"א] ורבא אומר הכל מודים באומר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר פלוני ופלוני אסורין ואבא מותר דכולן מותרין לא נחלקו אלא באומר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר כולכם אסורין חוץ מאבא והלכתא כר"ע וכב"ה דמתני' לרבא בכל עניין אמרינן נדר שהותר מקצתו הותר כולו אליבא דר"ע [ד] ולרבה דוקא בהחליף דבריו ואיכא לספוקי אם הלכה כרבא שהוא בתרא או שמא לגבי רבה רבו לית הלכתא כוותיה [ה] [א] ועבדינן לחומרא וצריך עיון לרבה אדם שנדר [ו] מששה דברים בשר ויין שלא היו לפניו והזכיר שניהן בין בשעת הנדר בין כשבא לפני החכם [ז] ומצא חרטה על אחד מהם מי אמרי' הכא מודה דהותר כולו כיון דלא שייך כאן החלפה דדוקא במידי דשייך כולכם וגם זה וזה בהא קאמר רבה דבעי החלפה או דלמא לא אמרי' הותר כולו אלא היכא שמחליף ואין חילוק [ח] והרמב"ם ז"ל כתב דלא אמרינן נדר שהותר מקצתו הותר כולו אלא גבי נדרי שגגות דמתני' כב"ה וגבי הא דתנן (לקמן דף סו.) פותחין בשבתות ובימים טובים עד שבא ר' עקיבא ולימד נדר שהותר מקצתו הותר כולו וכל דדמי להו דפתיח להו פתחא דכל נדרי דמשתרו בהכי דמו לנדרי טעות (בהכי) כיון דאמר אילו הייתי יודע וכו' [ט] אבל נדר שהותר מכללו בחרטה הא דמצא ליה חרטה מותר ואידך עומד באיסורא: ט [דף כז ע"א] **מתני'** נדרי אונסין הדירו חבירו שיאכל אצלו וחלה הוא או שחלה בנו או שעכבו נהר הרי אלו נדרי אונסין [י] מתני' (לעיל דף כד.) בדאדריה זמונא למזמינו ואמר ליה מזמנת לי ואמר אין נדר זה עליך ונדר וחלה הוא או שחלה בנו או שעכבו נהר הרי אלו נדרי אונסין הא לא חלה נדר הוי אבל אדריה מזמינא לזמונא נדרי זירוזין הוי ואע"ג דלא חלה וקי"ל כר"א בן יעקב (שם): **גמ'** ההוא דאתפיס זכותיה לבי דינא ואמר אי לא אתינא מכאן ועד תלתין יומין ליבטלו הנך זכוותיה איתניס ולא אתא אמר רב הונא בטלין זכוותיה א"ל רבא והא אונסא כתיב בדאורייתא ולנערה לא תעשה דבר וכי תימא קטלא שאני והתנן נדרי אונסין הדירו חבירו שיאכל אצלו וחלה הוא או שחלה בנו הרי אלו נדרי אונסין [דף כז ע"ב] ולרבא מאי שנא מההוא דיהיב גיטא לדביתהו ואמר אי לא אתינא מכאן ועד תלתין יומין ליהוי גיטא אתא ופסקיה מעברא ואמר חזו דאתאי חזו דאתאי ואמר שמואל לא שמיה מתיא והא מינס אניס שאני מעברא דאונסא דשכיח הוא והוה ליה לאיתנויי מעיקרא ומדלא אתני איהו הוא דאפסיד אנפשיה אבל עכבו נהר דמתני' היינו שגדל הנהר ממי גשמים והפשרת שלגים דאונסא דלא שכיח הוא ולא איבעיא ליה לאסוקי אדעתא ולרב הונא מכדי אסמכתא היא ואסמכתא לא קניא שאני הכא דמיתפס זכוותיה והא תנן מי שפרע מקצת חובו והשליש את שטרו ואמר אם לא אתן לו מכאן ועד שלשים יום תן לו שטרו והגיע זמן ולא נתן ר' יוסי אומר יתן ר' יהודה אומר לא יתן ואמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה אמר רב אין הלכה כר' יוסי דאמר אסמכתא קניא שאני הכא דאמר ליבטלו זכוותיה:

י **והלכתא** אסמכתא קניא והוא דלא אניס והוא דקני מיניה בב"ד חשוב [כ] יש מפרשים דקאי אההיא דרב הונא דאתפיס זכוותיה אבל אסמכתא דעלמא לא קניא ודייקי מדקבע ליה הש"ס הכא דאי קאי אשאר אסמכתא הוי ליה לרב אשי למיכתביה בפ' גט פשוט (דף קסח.) אפלוגתא דר' יהודה ורבי יוסי אלא ודאי לא מהני ב"ד חשוב אלא בהך דהכא דהויא מחילה ולאו ראייה הוא דמשום דאיירי לעיל באנים כתביה רב אשי הכא משום דבעי למימר והוא דלא אנים ובכל אסמכתות איירי והלכתא אסמכתא קניא פירוש כל אסמכתות כמו והלכתא בכפות (ב"ק דף יב.) דלא מיירי תחלה בכפות ה"נ לא קאי דוקא אאסמכתא דאיירי בה [ל] ולא קניא אסמכתא אפי' בקנין [מ] ומעכשיו אלא בב"ד חשוב דהא כל קנין הוי מעכשיו דאי לא קני מעכשיו לא הוי קנין כדאמרי' לקמן בפרק השותפין (דף מח.) לכי הוי בר בריה צורבא מרבנן הדר סודרא למריה אלמא קנין סודר לא מהני אי לא קני מעכשיו ואפי' הכי בעינן ב"ד חשוב הא לאו הכי לא קני וב"ד חשוב היה אומר רבינו מאיר הייתו הכי דגמירי דיני דאסמכתא וידעי דלא קניא אלא מכח הפקר ב"ד: וכללא דאסמכתא כל היכא דגזים אע"ג דבידו לעשות כמו (ב"מ דף קד.) אם אוביר ולא איעביד אשלם אלפא זוזי הוי אסמכתא דכיון דאמר מילתא יתירתא לא כוון להקנות אלא להסמיכו על דבר [נ] אבל היכא דלא גזים ובידו לעשות כמו אם אוביר ולא איעבד אשלם במיטבא לא הוי אסמכתא והיכא דלא הוי בידו כלל כמו משחק בקוביא שאין דבר לתלות בו לומר אדעתא דהכי התנה שהיה סבור שלא יבא לידי כך ודאי גמר ומקני ולא דמי לפרוותא דזיל שפט (ב"מ דף ע"ג:) דהתם מצוי הרבה יין לקנות אלא שאינו בידו לגמרי שמא לא ירצו אחרים למכור לו והלכך מעיקרא לא גמר ומקני דסבור שמא אמצא הרבה יין לקנות הוי אסמכתא וערבונות של שידוכין לקנוס החוזר בו אע"ג דגזים לא הוי אסמכתא דלית כאן מלתא יתירתא כי כדאי הוא שיתחייב החוזר בו הקנס שהתנו ביניהם לדמי בשת שבייש את חבירו והוי כמו אם אוביר ולא איעביד אשלם במיטבא: יא **מתני'** נודרין לחרמים ולהרגין ולמוכסין שהיא של תרומה אע"פ שאינה של תרומה שהיא של בית המלך אע"פ שאינה שלהן ב"ש אומרים בכל נודרין [דף כח ע"א] חוץ מבשבועה וב"ה אומרים אף בשבועה ב"ש אומרים לא יפתח לו בנדר ובית הלל אומרים אף יפתח לו ב"ש אומרים במה שהוא מדירו וב"ה אומרים אף במה שאינו מדירו כיצד אמרו לו אמור קונם אשתי נהנית לי ואמר קונם אשתי ובני נהנין לי בית שמאי אומרים אשתו מותרת לו ובניו אסורין ובית הלל אומרים אלו ואלו מותרין: **גמ'** ולמוכסין והאמר שמואל דינא דמלכותא דינא ומי שסכר המכס מן המלך אסור לגנוב לו המכס וכההיא דפרק חזקת הבתים (דף נה.) אריסא דפרסאי עד ארבעים שנין (שם נה:) ומלכא אמר מאן דיהב טסקא ליכול ארעא וגם כרגא דקרקפתא דאמר מלכא לא יהא בארעי אם לא יתן כך וכך והיינו טעמא דדינו דינא שארץ שלו היא ואף הדיוט שיש לו קרקע כך דינו שלא יהנה אדם מארצו אלא מדעתו ובקבלתו. אמר רב חיננא בר כהנא אמר שמואל במוכס שאין לו קצבה דבי רבי ינאי אומר במוכס העומד מאליו: שהוא של בית המלך היכי נדר אמר רב עמרם באומר יאסרו כל פירות עלי אם אינן של בית המלך [ס] כיון דאמר יאסרו אתסורי פירי דעלמא עליה [ע] באומר היום אי דאמר היום לא מקבל מיניה באומר בלבו היום ומוציא בשפתיו סתם ואע"ג דסבירא לן דברים שבלב אינן דברים [פ] לגבי אונסין אי אפשר דלא עקר ליה לנדריה (א) ירושלמי (ס"ה) תני תולין בעובד כוכבים ובשר אבל לא בישראל שבעלי זרוע מצויין ליפול [צ] דלא יפול ויגלגל עליה קדמיתא: יב [דף ל ע"א] **מתני'** הנודר מיורדי

הגהות הגרי"פ [א] ועי' היטב בהרא"ש פרק כלל גדול סי' ב' ומה שציינתי שם על הגליון :

תפארת שמואל

(א) ירושלמי תנינא וכו' דלא יפול ויגלגל וכו' ר"ל שלא יפול הבעל ויגלגל עליו המוכסין את"כ כל מה שתלה בשם בעל זרוע וק"ל :

קרבן נתנאל

[ח] **תימה** מאי שנא. ואין תימה על הרמב"ן דלשיטתו פירי לא מיתסרו דלא כיון דעתו מעיקרא : שאם כוונתו לאסור הפירות לא הוי לתלותו בתנאי כ"א במוחלט שהרי אף כשהתנה בכוונה בזה אין לתנאו עניין שהדבר ברור שלא ראה נחש ערוף ועיי' בזה באורך בר"ן וכ"כ הרשב"א בשם הרמב"ם : [א] **ור"י** חילק דהכא לא אמר כל הפירות כו'. תיובתא קא חזינא הכא דהא ר"י בשבועות דף כ"ט אומר אפילו אמר כל הפירות אם לא ראיתי לא הוי נדר שוא דגוזמא קאמר ואפילו בשבועות שגורס שבועות הבאי אסורות היינו מדלבנן משום חומרא דשבועות ואיך כתב רבינו בשם ר"י דשבועות כל הפירות אם לא ראיתי היה לוקי מדאורייתא. ועוד דבנדרים אפילו אמר כל הפירות אם ראיתי מותר משום דהוי גוזמא. א"כ היאך אמר כך שבועות הבאי מותרות בדלא אמר כל הפירות והא דומיא דנדרים קתני. והב"י וב"ח והאחרונים לא ידעו לבאר דברי רבינו בזה. ונלאה להגיה שצ"ל ור"ת חילק וכיון לרבינו תם שם בשבועות שאומר אם אסר כל הפירות אם לא ראיתי הוי נדר ושבועת שוא. וכמו שכתב רבינו בשם ר"ת בפרק המדיר סי' ג'. אך ר"ת לא ס"ל כך סברא דלגוזמא אמר אם לא ראיתי ורבינו ס"ל דלגוזמא קאמר כמו שפי' בפירושו. ועוד ר"ת ס"ל דשבועות ונדרי הבאי היינו שבועת שוא וזה ס"ל לרבינו לדוחק דהיאך תלה התנא בשבועות הבאי ה"ל למיתני נדרי שוא מותרות. ועוד ר"ת מפ' מתני' דהכא דווקא באוסר כל הפירות דהוי נדרי הבאי אבל אם אומר קונם ככר עלי לר"ת הוי נדר ורבינו ס"ל דלא הוי נדר. ועוד ר"ת גורס שבועות הבאי אסורות ורבינו גורס כך שבועת הבאי מותרת והלעת דברי רבינו כך הוא. ר"ת חולק שאומר באוסר עליו כל הפירות אם לא ראיתי דהוי נדר שוא. ומדברי ר"ת לקח רבינו דרך לעצמו ומפרש הסוגיא דהכא באוסר עליו מקצת פירות וכך שבועת הבאי מותרת דבתרווייהו אמרינן גוזמא קאמר. והא דתנן התם היה לוקה על שבועת שוא באומר אם לא ראיתי גמל ונחש. אע"ג דאיכא למימר גוזמא קאמר ובדוקא נשבע. היינו כיון דאמר יאסר כל הפירות עלי וא"א לו להיות בלא אכילת פירות הוי שבועת שוא. כמו לר"ת בפ' המדיר סי' ג' אמר קונם עלי כל הפירות אם אעשה דבר פלוני דלא חייל אע"ג דאפשר לו שלא לעשות אותו דבר מ"מ כיון שהוציא מפיו כל הפירות הוי נדר שוא. ה"ה הכא אע"ג דלגוזמא קאמר מ"מ כיון שהוציא מפיו כל הפירות הוי נדר שוא דמאי שנא. ומעתה אין להקשות מאי אמר כך שבועות הבאי מותרת. הא בנדר הבאי אפי' אמר כל הפירות לא חייל נדרא. ובשבועות באומר כל הפירות אסור משום שבועת שוא דבמתני' קתני נדרי הבאי מותרות. זה אינו אלא באוסר קצת פירות. דבאומר יאסר כל הפירות נדר שוא הוא ולא נדרי הבאי. וכל זה לר"ת. אבל ר"י בפ' המדיר דף ע"א ד"ה שלא תטעום אומר דאם אוסר עליו כל הפירות ותלה בתנאי הוי נדר גמור א"כ לשיטתו אין מקום למה שכתב רבינו והדברים ברורים למבין : [ב] **דלא** להוי התרה. עיין מ"ש רבינו שם סי' כ"ב כ"ג : [ג] **ואי** תלינהו לפירי בהדין שבועה לא מיתסרי. כי הוא מפרש כל מה דאמר בפירקין כך שבועות מותרות. היינו דלא מיתסרי הפירות ועיין בחידושי רשב"א בשמעתא בך שבועת הבאי מותרת: [ד] **ולרבה** דוקא בהחליף דבריו. שמעינן מהא דרבינו ס"ל כהרמב"ן ור"ן דאפי' במתני' דפותחין בשבתות וי"ט דהיו כולן בכלל ונשאל על א' מהן אפי' בכה"ג אם לא החליף לרבה לא הותרו כולן ולאפוקי מהך מ"ד דכי אמר דבמעמיד כולן אסורין דווקא דומיא דמתני' שלא היה יודע שאביו ביניהן הלכך כיון שהוא מעמיד אין כאן נדר שהותר מקצתו לפי שאביו היה לעולם בכלל אבל במשכון בכלל ונשאל על אחד מהן במתני' דפותחין כיון שהותר אחד מהן ע"י שאלה הותרו כולן. והר"ן הוכיח דליתא לכך דינא מהא דפריך מנדר מן הכלכלה ור"ע היא ופליגי רבנן. ואם איתא להא דינא ודאי פליגי רבנן דהא מעמיד בכה"ג הוי כמו החליף דמתני' כאם אותן אוכלין תאנים וכן מוכח בהא דקאמר מאן תנא להא דתנו רבנן נדר שמקצתו כו' לרבה לימא ר"ע וקיפא דברי הכל. הא לר"ע לא אתיא דבעינן זה שכללן יחד לא אמר ר"פ לרבה דבמעמיד כזה שהוא מותר ושני אסורין וכיון שכן ודאי קשה על מ"ש הש"ך בסי' רכ"ע ס"ק ד' בשם ד"מ והב"ח ועיקר. וסמכו דבריהם על סמיכה שאין בו ממש די"ל דהטור והמחבר ביארו חילוקי דינים בסי' רל"ב דבעינן החליף. כי איך מלאו לבם לחלוק על אבות עולם הרמב"ן ורבינו והר"ן ודבריהם מוכחין בסוגיא דשמעתתא ועיקר דבכה"ג נמי בעינן החליף: [ה] **ועבדינן** לחומרא. פה מלאתי און לי מה שהמלאתי בדעתי בסי' א' פ' השואל דשיטת רבינו ורי"ף בכך כללא מספק ובמילי דאסורא דאורייתא לחומרא ובמילי דרבנן לקולא גם בדיני ממונות קולא למוחזק: [ו] **מששה** דברים בשר ויין שלא היה לפניו. כך העתיק הב"י בסי' רכ"ע גם בכ' ירוחם כתיב י"ד חלק ז'. ותמהני על שני מאורות הגדולים איך העתיקו טעות גדול כזה. חדא למה כתב רבינו דוקא כשלא היה לפניו הלא אפילו כשמונחים לפניו פשיטא היה מקום לשאלתו. ועוד אם כשלא היה לפניו נדר בסתם בשר ויין. הלא בזה להדיא קתני במתני' פותחין בשבתות וי"ט אפי' לא נדר אלא מבשר ויין כמו שהביא ב"י שם בשם רבינו בפירושו. ע"כ נראה להגיה וצ"ל כשהיו לפניו ולכך לא נדר אלא מזה בשר ויין שהיה לפניו : [ז] **ומצא** חרטה על אחד מהן. ועיקר ספיקתו אם דבר שהותר בחרטה ואין בו החלפה אם אמרינן נדר שהותר מקצתו הותר כולו וע"ז מסיים והרמב"ן כתב כו' דמאי דמספקא ליה פשיטא להרמב"ן : [ח] **והרמב"ן** כתב. כצ"ל דהרמב"ם לא מחלק בכך וכן איתא בחידושי רשב"א דהרמב"ם סבר כתוס' דאפילו בחרטה אמרינן הותר מקצתו הותר כולו: [ט] **אבל** נדר שהותר בחרטה הא דמצא ליה חרטה מותר. והב"י בסי' רכ"ע אומר שרבינו בפירושו ס"ל כהתוס' וליתא דהתם איירי כשהותר המקצת ע"י פתח ואז אפי' למקצת שלא נתחרט הותר כולו כיון דע"י הפתח הותר קצת : [י] **מתני'** בדאדרי' זמונא למזמינא. הכי מוקי לה לעיל דף כ"ד: ה"נ והא אונסא דאורייתא הוא דכתיב ולנערה: [כ] **י"מ** דקאי אההיא דרב הונא. הוא דעת הגאון שהסכים עמו הרי"ף בפ' גט פשוט סי' י"ט: [ל] **ולא** קניא אסמכתא אפילו בקנין ובמעכשיו. וקשה דהא פריך בב"מ דף ס"ה ולמניומי דאמר אסמכתא לא קניא קשיא מתני' ומשני מתני' דאמר מעכשיו. אלמא במעכשיו אסמכתא קני'. כבר תי' רבינו בעצמו בפ' איזהו נשך סי' כ"ט דהך אסמכתא דהתם עדיפא ע"ש: [מ] **ומעכשיו** אלא בבית דין חשוב. עיין בח"מ סי' ר"ז בב"ח ס"ק י"ט שהאריך למעיינות שסובר רבינו דקנין ומעכשיו מבטל אסמכתא ונעלם ממנו דברי רבינו בשמעתתא. גם הט"ז בסעיף י"ד שם מסיק דלדעת רבינו צריך קנין ומעכשיו וב"ד חשוב ולפי דעתו שם כפי פירושו מ"ש הטור וכ"כ הרא"ש כוון לדעת הרא"ש בתו"ת ולא בפסקיו ע"ש באורך. וליתא לדבריו חדא דהטור בס"ס ע"ב כתב בדברי רבינו בפסקיו המה עיקר. ועוד דהא רבינו סובר דכל קנין סודר מעכשיו הוא. ומ"מ בעינן ב"ד חשוב. א"כ מה אהנית לן שהוא אומר מעכשיו מה לי חד פעם או שני פעמים והו דהתלמודא בשמעתתא כולל כלל דין אסמכתא לא איתהמיש התלמודא למימר והוא דקנו מיניה ומעכשיו וב"ד חשוב ודברי הסמ"ע וכפי פירושו בדרישה ופרישה המה ברורים למוצאי דעת: [נ] **אבל** היכא דלא גזים ובידו לעשות כו' לא הוי אסמכתא. ויש לדקדק הא בהלוהו על שדהו ואמר לו אם אי אתה נותן לי מכאן עד שלש שנים. בב"מ דס"ה. דפריך עלה דמתני' והא אסמכתא היא. ומאי פריך הא לא גזים ובידו לעשות. ומצאתי יישוב לזה בתוס' דף ס"ו ד"ה ומי אמר דחשיב כמו גזים לפי שאין אדם רגיל למכור קרקעותיו כלל ע"ש וכ"כ רבינו שם סי' כ"ט : ה"ג אע"פ שאינה בית המלך : **ואינה** נראה לי ראיה. לכאורה משמע דרבינו לא ס"ל הא חילוק דר"ת. אמנם בפרק חזקת הבתים סי' ס"ו פסק להדיא שם כדעת ר"ת. ומוכרחין לומר שאינו אומר להשיב על ר"ת אך על ראייתו אינה ראיה ועפ"ז ניחא מ"ש הטור בח"מ סי' שס"ט על דעת הרמב"ם וא"א כתב כסברא הראשונה. ודחק הב"י בדוחק גדול. ונעלם ממנו דברי רבינו בפ' חזקת הבתים : [ס] **כיון** דאמר יאסרו אתסרו פירי דעלמא. וקשה לפי מ"ש רבינו בפ' המדיר סי' ג' אם אמר קונם כל פירות שבעולם עלי אם אעשה דבר זה לא חייל הנדר ע"ש וא"כ מאי פריך. א"כ מצאתי קושיא זו בב"ח סי' רל"ב ס"ק ע"ז ותי' הב"ח הא דאמר כל הפירות היינו כשאומר בלשון שאין כל פירות העולם בכלל. אלא שאוסר על עצמו פירות האילן ופירות הארץ אך עדיין קשה הכל למה לא אוקי התלמודא דאיירי שאוסר על עצמו כל פירות שבעולם ולהכי לא מיתסרו פירות עליו . ומצאתי בתוס' שבועות שתים דף כ"ט דר"ת מפ' מתני' נדרי הבאי ושבועות הבאי באומר יאסרו כל פירות שבעולם עלי. א"כ לשיטתו א"א לאוקמי' מתני' נודרין להרגין בכה"ג. דא"כ לא ה"ל למיתני נודרין להרגין בנדרי אונסין. אך ה"ל להעמיד המתני' על נדרי הבאי. אך לפי מ"ש לעיל סי' ו' דרבינו לא פירש כפי' ר"ת נדרי הבאי. אך נדרי הבאי הוא מה שאומר בדרך גוזמא. א"כ לדידיה הקושיא במקומה עומדת. וי"ל דמש"ה מוקי לה באומר בלבו היום משום שבועה דהוי שבועת שוא ולוקה באוסר עליו כל פירות שבעולם ומה שתמה הרא"ש דמתיר אפילו שבועה במקום אונס היינו כשחושב בלבו היום. וכ"פ הב"י וש"ך בסי' רכ"ע. מכאן סתירה על מ"ש הש"ך בסי' רכ"ע ס"ק נ"א דאפילו שבועה מתהבא מעכשיו לגבי נודרין להרגין ע"ש אם כדבריו הקושיא במקומה עומדת ה"ל לאוקמי' מתני' באומר יאסרו כל הפירות שבעולם עלי בשבועה: [ע] **באומר** היום. וה"ה שאר ערמות על תנאי שחושב בלבו כדאי' בפוסקים : [פ] לגבי אונסין. ומה שיש לדקדק מזה מפת אימין והוציא בשפתיו פת סתם בפרק שבועות שתים סי' י"ד שם מקומו : [צ] ה"ג דלא יפול ויגלגל עליה קדמתא. ופירש

הים מותר ביושבי יבשה מיושבי היבשה אסור ביורדי הים בכלל יושבי יבשה לא כאלו ההולכים מעכו ליפו אלא ממי שדרכו לפרש: גמ' רב פפא ורב אחא בריה דרב איקא חד תני ארישא הנודר מיורדי הים מותר ביושבי היבשה הא ביורדי הים אסור לא כאלו ההולכים מעכו ליפו דאלו יושבי יבשה נינהו אלא במי שדרכו לפרש וחד תני לה אסיפא שיורדי הים בכלל יושבי היבשה הן לא כאלו ההולכים מעכו ליפו בלבד אלא אף מי שדרכו לפרש דסופו ליבשה סליק אבל הנודר מיורדי הים אסור בהולכין מעכו ליפו להך לישנא וכן הלכתא. ירושלמי (ה"ז) נדר מיורדי הים לאחר שלשים ונעשו בני יבשה בפלוגתא דר' ישמעאל ור"ע דר' ישמעאל אומר אחר הנודר ור"ע אמר אחרי האוסר וכאילו טלייתא צריכא פירוש אמר הנאת יורדי הים לאחר ל' יום עלי קונם מהו בבני אדם שהיו בשעת הנדר יורדי הים וקודם שחל הנדר נעשו יושבי היבשה וקאמר דפליגי בהו ר' ישמעאל ור"ע [ר] דלר' ישמעאל הולכין אחר שעה שהנדר חל ומותר בהן ולר"ע אחר שעת האמירה ואסור בהן ובאלין שיורדין לים לטייל שהולכין על שפתו ואין מפליגין [ש] צריכא רבה אם ישנן בכלל יורדי הים [ת] והלכה כר"ע:

יג [דף ל ע"ב] מתני' הנודר מרואי החמה אסור אף בסומין [א] שלא נתכוין זה אלא למי שהחמה רואה אותן מדלא קתני הנודר מן הרואין לאפוקי דגים ועוברים שאין החמה רואתן: יד הנודר משחורי הראש [ב] אסור בקרחין ובבעלי השיבות ומותר בנשים ובקטנים שאין נקראים שחורי ראש אלא אנשים דזימנין דמיכסו רישיהון וזימנין מיגלי אבל נשים לעולם מיכסו וקטנים לעולם מיגלו: הנודר מן הילודים מותר בנולדין ר"מ מתיר אף בילודים: גמ' ולא מיבעיא בנולדין אלא ממאן אסר חסורי מיחסרא והכי קתני מן הילודים מותר בנולדין מן הנולדים אסור בילודים ור"מ אומר אף הנודר מן הנולדים מותר בילודים כי היכי דהנודר מן הילודים מותר בנולדים דבנדרים הלך אחר לשון בני אדם למר הוי לישנא הכי ולמר הוי לישנא הכי. [ג] וחכ"א לא נתכוון זה אלא למי שדרכו להוליד לאפוקי דגים ועופות:

[דף לא ע"א] מתני' הנודר משובתי שבת אסור בישראל ואסור בכותיים [ד] מאוכלי השום אסור בישראל ואסור בכותיים מעולי ירושלים אסור בישראל ומותר בכותיים שאני נהנה לזרע אברהם אסור בישראל ומותר בעובד כוכבים אף בבני עשו שאני נהנה לבני נח מותר בישראל ואסור בעובדי כוכבים: טו שאני נהנה לישראל לוקח ביותר ומוכר בפחות שישראל נהנין לי לוקח בפחות ומוכר ביותר ואין שומעין לו שאיני נהנה להן [ה] והם לי יהנה לעובדי כוכבים: גמ' שאני נהנה לישראל וכו' אוקימנא למתני' בזבינא מציעאה דאיכא הנאה לתרוייהו אבל זבינא חריפא הנאת לוקח היא ושאני נהנה לישראל מוכר שוה בשוה ולוקח ביותר שאין ישראל נהנין לי מוכר ביותר ולוקח שוה בשוה וזבינא דרמי לאפיה הנאת מוכר היא ושאני נהנה לישראל מוכר בפחות ולוקח שוה בשוה שאין ישראל נהנין לי מוכר שוה בשוה ולוקח בפחות: טז תוספתא (פ"ב) הנודר מישראל [ו] אסור בגרים הנודר מן הגרים מותר בישראל הנודר מישראל אסור בכהנים ולוים מותר בישראל הנודר מן הכהנים מותר בלוים [ז] מן הלוים מותר בכהנים: יז תניא (ב"ב דף ח) המודר הנאה מבני העיר כל ששהה שם שנים עשר חדש אסור ליהנות ממנו מיושבי העיר עד ל' יום מותר ליהנות ממנו מכאן ואילך אסור [ח] הנודר הנאה מבנים מותר בבני בנים: [דף לא ע"ב] מתני' [ט] קונם שאני נהנה לערלים מותר בערלי ישראל ואסור במולי עובדי כוכבים שאני נהנה למולים אסור בערלי ישראל ומותר במולי עובדי כוכבים שאין הערלה קרויים אלא על שם שאר העובדי כוכבים שנאמר כי כל הגוים וגו': הדרן עלך פרק ארבעה נדרים

פרק רביעי

א [דף לב ע"ב] אין בין המודר הנייה מחבירו למודר הימנו מאכל אלא דריסת הרגל וכלי' שאין עושין בהן אוכל נפש המודר מאכל מחבירו לא ישאילנו נפה וכברה ורחים ותנור אבל משאילו חלוק וטלית ונזמים וטבעות וכל דבר שאין עושין בו אוכל נפש מקום שמשכירין כיוצא בו אסור: גמ' אלא דריסת הרגל מאן תנא אמר רב אדא בר אהבה ר"א היא דתניא ר"א אומר אפילו ויתור אסור במודר הנאה ואסור בכלים אע"פ שאין משכירין כיוצא בהן וכיון דסתם לן תנא כר"א הלכתא כוותיה דקיימא לן הלכה כסתם משנה [א] ועוד דסוגיא דלקמן בשותפין שנדרו כוותיה והאי דריסת הרגל דמתניתין אומר ר"ת דמיירי אף בבקעה בימות החמה דלא קפדי אינשי משום דקשיא ליה דהכא משמע דלרבנן לא קפדי אינשי אדריסת הרגל ולקמן (דף מה:) תנן השותפין שנדרו הנאה זה מזה אסורין ליכנס לחצר ואף ר"א [א] לא שרי אלא מטעם ברירה דכל אחד נכנס בשלו [ב] אבל לחצר של אחר אסור לכולי עלמא ותירץ דהכא איירי בבקעה בימות החמה וה"ת ולוקמא בחצר או בבקעה בימות הגשמים

ואפי' כרבנן וי"ל דא"כ אף במודר ממנו מאכל אסור משום דכיוצא בו משכירין והאי דמיבעיא לן לקמן בסוס לרכוב עליו מיירי בשאין משכירין כיוצא בו כגון אוהבים שמשאילין בהמתן זה לזה בחנם וכן טבעת לראות בו על כרחין מיירי דאין משכירין כיוצא בו דאי משכירין כיוצא בו אפילו בלא לראות תנן במתניתין דאסורים: לא ישאילנו נפה וכו' [דף לג ע"א] והא מן מאכל נדר ומסיק רבה באומר הנאה המביאה לידי מאכל עלי אמר רב פפא שק להביא לו בו פירות וחמור להביא עליו פירות ואפילו לגא בעלמא הנאה המביאה לידי מאכל הוא בעי רב פפא סוס לרכוב עליו וטבעת לראות בה מהו מיפסק ומיזל בארעיה מהו כולהו ניזיל לבית המשתה מיבעיא ולא איפשיטא: ירושלמי (ה"א) [ג] הניית מאכל מהו תני אבל משאילו קרדום סברת מימר בקרדום של ביקוע היפתר בקרדום של ניכוש [ד] ולית שמיע מינה כלום: ב מתני' המודר הנאה מחבירו שוקל לו את שקלו ופורע את חובו ומחזיר לו אבידתו מקום שנוטלין עליה שכר תפול הנאה להקדש ותורם את תרומתו ומעשר את מעשרותיו לדעתו ומקריב עליו קיני זבין וקיני זבות וקיני יולדות חטאות ואשמות ומלמדו מדרש והלכות ואגדות ולא ילמדנו מקרא אבל מלמד הוא את בניו מקרא וזן את אשתו ואת בניו אע"פ שהוא חייב במזונותיהם ולא יזמן את בהמתו בין טמאה בין טהורה: גמ' (א) ופורע לו את חובו [דף לג ע"ב] [ה] מוקי לה רבא כשהלוהו על מנת שלא לפרוע כלומר שלא יגבנו לפרוע אלא כשירצה יפרענו:

ג ומחזיר לו אבידתו. [ו] פליגי ר' אמי ור' אסי חד אמר לא שנו אלא כשנכסי בעל אבידה אסורין על מחזיר ואע"ג דקא מיתהני פרוטה דרב יוסף לא שכיח אבל נכסי מחזיר אסורים על בעל אבידה לא מהדר דקא מהני ליה וחד אמר אף כשנכסי מחזיר אסורין על בעל אבידה מהדר דכי מיהדר ליה מדעם דנפשיה קא מהדר והלכתא אף בשנכסי מחזיר אסורין על בעל אבידה מהדר וה"ה שניהם אסורין זה על זה דמאן דאמר לא מיהדר סליק ליה בקושיא: ד [דף לד ע"ב] בעא מיניה רב חייא בר אבין מרבא ככרי עליך ונתנה לו במתנה מהו ככרי אמר לו כי איתיה ברשותיה הוא דאסור או דלמא עליך אמר ועילויה שוייה הקדש אמר ליה פשיטא דאע"ג דיהיב ליה במתנה אסור דאי לא עליך [ז] לאפוקי מאי לאו לאפוקי דאי גנבה מיגנב אמר ליה לאפוקי דאזמניה עליה [דף לה ע"א] איתיביה השואלני פרתך הפנויה אמר ליה קונם פרה שאני קנוי לך נכסי עליך אם יש לי פרה אלא זו השואלני קרדומך קונם קרדום שיש לי שאני קנוי נכסי עליך אם יש לי קרדום אלא זה בחייו אסור במותו או שנתנה לו במתנה מותר אמר רב אחא בריה דרב איקא כשנתנה לו ע"י אחר אמר רב אשי דיקא נמי דקתני שניתנה לו ולא קתני שנתנה לו ש"מ וכיון דדייק רב אשי ממתני' כרבא הלכתא כוותיה: [דף לו ע"ב] ולא ילמדנו מקרא. מקרא מ"ט לא משום דקא מהני ליה מדרש נמי קא מהני ליה אמר שמואל במקום שנוטלין שכר על המקרא ואין נוטלין שכר על המדרש מאי פסקא [דף לז ע"א] הא קמ"ל אפי' במקום שנוטלין שכר על המקרא שרי למישקל על המדרש לא שרי למישקל מאי טעמא דלא דכתיב ואותי צוה ה' בעת ההיא ללמד אתכם חוקים ומשפטים כאשר צוני ה' אלהי מה אני בחנם אף אתם בחנם מקרא נמי בחנם רב אמר שכר שימור ר' יוחנן אומר שכר פיסוק טעמים וגרסינן בירושלמי (ה"ג) כתיב ראה למדתי אתכם חוקים ומשפטים מה אני למדתי בחנם אף אתם תהיו מלמדין בחנם יכול מקרא ותרגום כן תלמוד לומר חוקים ומשפטים חוקים ומשפטים אתם מלמדין בחנם ואי אתם מלמדין בחנם מקרא ותרגום וכן חמי מהנייה נסבון אגריהון אמר רבי יודן בר' ישמעאל שכר בטילה הן נוטלין והא דקתני מלמדו מקרא היינו אפילו אם ביקש ממנו שילמדו מותר ואע"ג דאוקימנא להא דתורם תרומתו באומר כל הרוצה לתרום יבא ויתרום הא אם אמר לו תרום אסור אלמא דאסור למיעבד שליחותיה אפילו במידי דלא עבידי למישקל עליה אגרא כגון קריאת שם תרומה וכן לעיל גבי ומקריב קרבנותיו אי אמרת שלוחי דשמיא נינהו שרי ואע"ג שמהנהו שמקריב קרבנותיו מלוה קא עביד ולא מיקרי הנאה מיהו אי שלוחי דידן נינהו קא מהני ליה דקא עביד שליחותיה אלמא אפילו היכא דמלוה קא עביד אי משוי ליה שליח אסור היינו דוקא בדבר שצריך דעת ושליחות כגון תרומה וקרבן אבל מחזיר אבידתו ומלמדו מקרא ומרפאו רפואת נפשות כיון דאין צריך דעת ושליחות אפילו אם מלוה לעשות לו מותר דאין איסור שליחות אלא בדבר שצריך שליחות והכי אמרינן גבי תרומה ואי אמרת צריך דעת הא קא מהניא ליה וכן גבי קרבן אי שלוחי דידן נינהו ואין הכהן רשאי להקריב קרבן אלא מדעת בעלים קא מהני ליה ואי שלוחי שמיא נינהו [ח] יכול הכהן להקריב מדעת בעלים ולא מיקרי הנאה והרמב"ן ז"ל פירש בענין אחר ואינן נראה והאידנא שנוטלין שכר אף על המדרש כמו שכתבתי בשם ר"י דמותר בבכורות בפ' עד כמה (בסימן ו) אף מדרש אסור. וזן את אשתו משמע דאתיא אפילו כרבנן מדלא קאמר ליה הא מני חנן היא כדאמר לעיל [ט] ואומר רבינו תם דמיירי כשזן את אשתו בפניו

הגהות הב"ח א ואף ר' אליעזר בן יעקב לא שרי אלא מטעם:

קרבן נתנאל

הרשב"א לפי שישראל כשהן בעלי זרוע מגוין ליפול ושמא אחר שילך מגדולתו יבא המוכס ויגלגל עליו את המכס שספסי"ד בשבילו כשהיה אלם: [ר] דלר' ישמעאל הולכין אחר השעה שהנדר חל · זהו לרב חסדא לקמן דף פ"ט דמוקי מתני' דהתם כר"ע אבל לאביי דמוקי מתני' דהתם כרי ישמעאל כיון דתליא ביומי של שלשים יומי ולא הוו יושבי יבשה: [ש] וצריכה רבה אם ישנו בכלל יורדי הים. וספיקא לחומרא: [ת] והלכה כר"ע. עיין לקמן בפרק ואלו נדרים ס"ס א' מה שכתבתי בזה: [א] שלא נתכוון זה אלא למי שהחמה רואה אותן. ומיהו בתבואה ופירות וכל דבר שאין בו רוח חיים שרי אע"ג דהחמה רואה אותן. דכיון שהזכיר רואי חמה משמע דוקא בעלי חיים שעשויין לראות חמה תוס' כלומר שנבראו תחת השמים לראות השמש להאיר להם · ודלא כמ"ז סי' ר"ג ס"ק ל"א שהבין דברי תוס' העשויין לראות החמה היינו שבעלי חיים נבראו להסתכל בהחמה. וזה פי' אין לו שמר מכ"מ אור חמה · ונראה עוד לפרש דבריהם ע"פ מ"מ בקהלת סי' ז' ויותר לרואי השמש. שקאי שם על הבריות שהחמה רואה אותן ולא קאי על הצמחים ואילנות. ובאמר שהנודר אומר לישנא דקרא קאי על בעלי חיים שהחמה רואה אותן. ועפ"ז נדקו דברי הטור דוקא שאמר לישנא דקרא רואי שמש. אבל אם אמר מרואי שמש סומין מותר ודלא כב"ח גם מה שהאריך הט"ז שם ס"ק ל' אין מן הצורך: [ב] אסור בקרחין ובעלי שיבות. מדלא נדר מבעלי שער · ש"ם. וקשה ע"ז סי' רי"ז ס"ק ל"ב איתא לא נדר הכי כדי להוציא בעלי שיבות ונדר משחורי ראש למעט נמי קרחין. ולק"מ דה"ק מדלא נדר מבעלי שער שחורי ראש: [ג] וחכ"א לא נתכוון זה אלא מי שדרכו להוליד. ופליגי את"ק ור"מ אפילו כשאומר מן הילודים אסור בשניהם. כך פי' רבינו בפירושו דלא כר"ן. משום דבלשון בני אדם דבילודים משמע בין אותן שנולדו בין שעתידין להוליד. א"כ בקרא נמי משמע העתידים להולד כדכתיב כל הבן הילוד היאורה תשליכהו: [ד] מאוכלי שום אסור בישראל ואסור בכותים. עיין תוי"ט: [ה] והם לי. וא"ת הא הנאתו הוא דשלב"ל ואיך אוסר דשלב"ל עי' תי' ברשב"א ור"ן: [ו] אסור בגרים. דהמה נמי נקראו זרע אברהם כדכתיב כי אב המון וגו' רבינו בפירושו · וב"ח וט"ז לא באו דבריו: [ז] מן הלוים מותר בכהנים. אע"ג דבכמה מקומות כהנים נקראו לוים כמ"ש רש"י ביהושע ג'. מ"מ בלשון בני אדם הכהנים לא נקראו לוים: [ח] הנודר מבנים מותר בבני בנים. ב"ב דף קמ"ג. ובב"י ור"מ רבקש הביאו בשם התוספתא הביאו הרא"ש ומעתה מה דתנן בב"ק דף ק"ט קונם אתה נהנית מבלי בחייו ובמותו אם מת לא יירשנו ויחזיר לבניו היינו בני הגדול ולא בני המדיר. ולדקו דברי רבינו פ' הגוזל עלים סי' כ"ט בריתא דקתני הגוזל את אביו ונשבע לו ומת אביו וא"כ הודה ה"ז משלם קרן ומומש לבניו או לאחיו היינו בני הגזלן. ודלא כמהרש"ל ביש"ש פ"ט סי' ס' שמסכים עם פרש"י לבניו של נגזל כמו בסיפא בקונס דלא יתן לבני מודר כלל דא"כ אין לך נסכה יותר מזה ע"ש. ונעלם ממנו הך ברייתא דהמודר מבנים מותר בבני בנים ואין נסכה. דמניח לפני בניו. והומר אבא מודר הנאה ממני. ע"כ אתם עשו בזה כרלונכם. והמה מאבי אביהם קזכו כמ"ש תוס' בפ' הגוזל: [ט] קונם שאני נהנה כו' ומסיים התנא גדולה מילה שדוחה שבת החמורה. ר' נחמיה אומר גדולה מילה שדוחה הנגעים והקשה בתוי"ט מאי מידוקא דר' נחמיה שלא אמר גדולה מילה שדוחה שבת שהיא איסור סקילה ומכ"ש שדוחה הנגעים איסור לאו. ולק"מ שמילה דוחה שבת בזמנה. וקמ"ל ר"נ שגדולה מילה אפילו שלא בזמנה דוחה נגעים כדאיתא ברמב"ם וש"ע: הדרן עלך ארבעה נדרים

פרק ד [א] ועוד דסוגיא דלקמן בשותפין שנדרו כוותיה. פי' דלקמן בדף מ"ו מוקי לה דפליגי ראב"י ורבנן בברירה. הא בחצר חבירו אסור משום דסברי תרוייהו כר"א דויתור אסור. מהא ממעי' דרבי' ס"ל דאפילו בחצר לא קפדי אדריסת רגל ותפבינן לויתור. וכן לקמן בפ' השותפין סי' כ"א מוטב דריסת הרגל בחצר לויתור והיינו משום דלא קפדי וקשה טובא דהא פסק רבי' פרק חזקת הבתים סי' י"ע כר"כ ולדידיה צ"ל דאפילו בחצר השותפין קפדי אדריסת רגל וכ"ש בחצר חבירו. א"כ דברי רבינו סתרי אהדדי. לכך אני אומר שיפה כוון הש"ך בסי' ק"מ בס"ק מ' שמחלק שם בדברי רבי' שגויה דרבינא התם וכן כנראה דאיך יחלוק על הרי"ף מבלי טעם ורבינא הוא בתראה. וא"כ לשיטיה דרבינא דריסת הרגל בחצר חבירו לא קפדי אלא דוויתור אסור במודר הנאה אבל הטור שם שכתב בשם הרא"ש אוקמתיה דרב נחמן קשה ג' קושיות הנ"ל וצ"ע: [ב] אבל לחצר של אחר אסור לכ"ע. ויש כאן תימה דאם מסכים רבינו עם דברי ר"ת א"כ מאי מייתי לעיל ראיה דהלכתא כר"א מסוגיא דלקמן בשותפין שנדרו. אימא התם שאני דבחצר קפדי אדריסת רגל ומנ"ל דוויתור בבקעה אסור · ועוד יבא לקמן בפ' השותפין שני קושיות שנתקשה מהרש"ל ביש"ש ב"ק פ"ה סי' ל"ב. ועי' לקמן סי' א' ממלא יישוב לכל זה: [ג] הנאת מאכל מהו. תנא לישנא קלילא אדריסת רגל ומג"ל דוויתור. ופירושו כאילו אומר מהו הניית מאכל כלומר עד היכן מקרי הנאת מאכל: [ד] ולית שמיע מינה כלום. דקרדום של ניכוש אין מתקן המאכל. ודומה לקערה וכוס. אבל קרדום של ביקוע מבקע עלים ומבשלים בו את המאכל ותיקון גדול הוא כמו קדירה ושפוד: [ה] מוקי לה רבא כשהלוהו ע"מ שלא לפרוע. והקשה ב"י בסי' רכ"א למה השמיט רבי' אוקמתיה דרב אושעיא דמוקי לה כחנן דהלכתא כוותיה. ותי' דנהי דהלכה כחנן דפורע חובו של חבירו אבל מעותיו מ"מ גבי מודר הנאה חשיב ליה רבא כמהנהו ואסור ולהכי לא בעא לאוקמיה מתני' כחנן אע"ג דהלכתא כוותיה ואוקמיה בע"מ שלא לפרוע והלכה כרבא דבתרא הוא ע"ש באריכות והסיגו הב"ח ול"מ דא"כ ה"ל לתלמודא לומר מהך טעמא דרבא לא אמר כרב אושעיא. ונ"ל דרבינו ס"ל כפר"ת כמו שהאריך בפ' שני דייני גזירות סי' ח' דרב אושעיא מוקי מתני' כחנן היינו מזון אשה וזהו פורע את חובו. אבל בשאר חובות אפי' כשהלוה ע"מ שלא לפרוע אסור לפרוע עבורו במודר הנאה. משום דקסיפא ליה מלתא. או גזרינן שלא לפרוע אטו לפרוע. ורבא פליג עליה בהא אלא כשלוה ע"מ שלא לפרוע אפי' רבנן מודו ומש"ה פסק רבינו דלענין זה הלכתא כרבא. ועיין עוד שם סי' י'. כיוצא בו דתנן אף בשאר חובות נמי הלכה כמותו היינו חובות דיהיב ע"מ שלא לפרוע. ומ"ש רבינו בפירושו דתנן אמר אפילו בפורע חוב. העתיק מפירש"י דכתובות וגם הולכין אחר פסקיו ולא אחר פירושיו. [ו] פליגי רב אמי ורב אסי חד אמר לא שנו כלישנא בתרא; אבל קשה זהו לדעת הרי"ף דבכ"מ דפליגי תרי לישני פוסק כלישנא בתרא. אבל לדעת רבינו בפ' בהמה המקשה סי' ו' ז' דבשל תורה הלך אחר המחמיר. א"כ ה"ל למפסק כלישנא קמא להחמיר שלא להחזיר כשנכסי בעל אבידה אסורין על המחזיר וכ"ל דרבי' לשיטתו אזיל דבפ' הכונס ופ' כל הנשבעין סובר כדעת התוס' דשומר אבידה שומר חנם הוי כרבה דלא הוי ש"ש משום פרוטה דרב יוסף. ומכאן ראיה מ"ש הטור בס"ס ע"ב דרבינו פסק כרבה. ודלא כב"י שם ובסי' רס"ז. שכ' דרבי' בפסקים מסופק אי ש"ח הוי אי ש"ש כרב יוסף. א"כ ס"ל להחמיר כאן לענין נדר מספיקא: [ז] לאפוקי מאי לאפוקי דאי גנבה. לכל הגירסות ופירושים שפי' רבי' ג"י זו אין מספיק אלא פי' הר"ן וחזר בפסקיו: [ח] יכול להקריב שלא מדעת בעלים. וקשה אם נאמר דשלוחי דשמיא לא צריך דעת. א"כ הא דאמר ר"י הכל צריכין דעת צ"ל דס"ל שלוחי דידן נינהו. ס"ל למפשט מדר"י דשלוחי דידן נינהו וע"ק דלר"י צ"ל דשלוחי דידן נינהו ובקידושין מסיק דשלוחי דרחמנא נינהו. מכל הלין נראה להגיה כמ"ש. ואי שלוחי שמיא נינהו יכול הכהן להקריב מדעת בעלים. זהו ראיה אלימתא. וכפי' ר"ן ורשב"א. ע"כ אין לגרוז מדעת כמ"א בסי' רכ"א ודלא כב"ח. דהא אם ילמוד עם בנו מדרש נמי שלוחי דשמיא נינהו ללמוד בחנם כדכתיב כאשר צוני: [ט] ואומר ר"ת וכו' ויש מפרשים כו'. ובסי' רכ"א כתב הטור וז"ל ואני תמה דכל זה אין צריך אלא לרבנן אבל לחנן מותר בכל ענין והלכתא כוותיה עכ"ל. והנה ליישב תי' בב"ח דמדרבנן נשמע לחנן. דלא תימא חנן לא פליג עליה דרבנן אלא כשזן אותם במזונות יתירים להכי כתב רבינו דבזה אפי' רבנן מודים. אך מ"ש ישוב בתי' ר"ת דחוק ודחוק ע"ש ס"ק ד'. ונראה לי שכוונת רבינו בזה שמסיק בפ' שני דייני גזירות סי' ח' כפי' ר"ת דקאמר ר' אושעיא הא מני חנן היא. כלומר במה דאיירי' בי' חנן היינו מזוי האשה

תפארת שמואל

(א) ופורע לו את חובו מוקי ליה רבא וכו'. מכאן משמע דפסק דלא כחנן מדהביא תי' אליביה דרבנן גם משמע דלחנן א"צ לפרוע אף בשאר חובות ועי' בזה בטור וב"י בסי' קכ"ח:

[י] דכיון שהוא במדינה ואינו אומר לו כלום דרך מתנה היא ואינו חייב לפרוע והנאה לא הוי דאילו לא היה זן אותה היתה היא מצמצמת ומתפרנסת ממעשה ידיה ויש מפרשים דמיירי כשהבעל זן אותה כראוי וזה מענגה במזונות יתירים וכן בהמתו על כרחך איירי במזונות יתירים דאי במזונות הצריכין לא הוה שרי ר"א דנהי דאינו חושש על פיטומה מ"מ בכדי חיותה צריכה לאכול:

ה [דף לח ע"ב] **אמר** רב יצחק בר חנניא אמר רב הונא המודר הנאה מחבירו מותר להשיא לו בתו. הוי בה ר' זירא במאי עסקינן אילימא כשנכסי אבי כלה אסורין על החתן הרי מסר לו שפחה לשמשו. אלא כשנכסי החתן אסורין על אבי כלה [כ] גדולה מזו אמרו זן אשתו ואת בניו ואף ע"פ שחייב במזונותיהן ואת אמרת מותר להשיא לו בתו. לעולם כשנכסי אבי כלה אסורין על החתן ובבתו בוגרת ומדעתה. תנ"ה המודר הנאה מחבירו אסור להשיא לו בתו אבל משיאו בתו בוגרת ומדעתה: ו **אמר** ר' יעקב בר אידי המדיר את בנו לתלמוד תורה מותר למלאות לו חבית של מים ולהדליק לו את הנר. ר' יצחק אומר אף לצלות לו דג קטן [ל] יש מפרשים [מ] שהאב המדיר את בנו שלא יהנה ממנו מותר האב לעשות דברים הללו שאין כוונתו אלא להנאה גדולה ודברים אלו לגבי הבן אינן חשובין [נ] ויש מפרשים שנדר האב הנייה מבנו כדי שלא יבטל מדברי תורה ומותר הבן לעשות דברים הללו שאין בהן ביטול תורה. כתב הרמב"ן ז"ל דמיסתבר כי האי פירושא בתרא משום [ס] דהנך מילי שימוש נינהו ודברים שהבן עושה לאב ואין במשמע שיתן כלום אלא שימלא וידליק ויצלה לו דג שלו. ועוד דלישנא דמדיר בנו לתלמוד תורה הכי משמע דמדירו כדי ללמוד. ועוד אי כשהאב מדיר את בנו [ע] מאי שנא הני. [פ] ואי אמרינן מחויתיה לא אדריה. הוה ליה למימר שיתן לו מזונות שהוא צריך להם בצמצום. אלא פירושא בתרא עדיף טפי ומסתבר. דאשכחן בתוספתא דבכורות (פ"ו) דתניא הכי מעשה באחד שהרצה את בנו ללמוד תורה והדירו מלעשות מלאכה התיר לו רבי יוסי ברבי למלאות לו חבית של מים ולהדליק לו את הנר. ירושלמי בשלהי מסכת בכורים (פ"ג ה"ז) תני המדיר את בנו ללמוד תורה מותר למלאות לו חבית של מים ולהדליק לו את הנר. ר' יעקב בר אידי בשם ר' יונתן אף ליקח לו חפצים מן השוק. [צ] מה פליגי [ק] כאן באיש כאן באשה. אם [ר] היה אדם מסויים עשו אותו כאשה. פירוש שאין דרכה של אשה לחזור בשוק לפיכך אם הדירה את בנה לתלמוד תורה מותר ליקח לה חפצים בשוק. וכן אדם חשוב שאינו רגיל ליקח חפצים מן השוק עשו אותו כאשה: ז **אמר** רבי ירמיה אמר ר' יוחנן [ש] המודר הנאה מחבירו מותר להשקות לו כוס של שלום. מאי היא הכא תרגמו כוס של בית האבל. במערבא אמרי כוס של מרחץ. ולא יזון את בהמתו. תנא יהושע איש עוזא אומר זן את עבדיו ואת שפחותיו הכנענים. ולא יזון את בהמתו בין טהורה בין טמאה. מאי טעמא עבדיו ושפחותיו [ת] למנהרותא עבידן בהמה לפיטומא עבידא: **מתני'** המודר הנאה מחבירו נכנס לבקרו עומד אבל לא יושב. ומרפאהו רפואת נפש אבל לא רפואת ממון. ורוחץ עמו באמבטי גדולה אבל לא בקטנה. ויישן עמו במטה. ר' יהודה אומר בימות החמה. אבל לא בימות הגשמים מפני שהוא מהנהו. ומיסב עמו על המטה ואוכל עמו על השולחן. אבל לא מן התמחוי. אבל אוכל עמו מן התמחוי החוזר: **גמ'** [דף לט ע"א] נכנס לבקרו עומד במאי עסקינן. אי בשנכסי מבקר אסורין על החולה אפילו יושב נמי. ואי בשנכסי חולה אסורין על המבקר אפילו עומד לא. אמר שמואל לעולם בשנכסי מבקר אסורין על החולה ובמקום שנוטלין שכר על הישיבה ואין נוטלין על העמידה. מאי פסקא. הא קמ"ל דאפילו במקום שנוטלין שכר על הישיבה הוא דבעי למישקל על העמידה לא בעי למישקל. אי בעית אימא כדאמר ר' שמעון בן אליקים גזירה שמא ישהה בעמידה הכא נמי גזרינן שמא ישהה בישיבה. עולא אמר לעולם כשנכסי חולה אסורין על המבקר ומחויתיה לא אדריה. אי הכי יושב נמי. הא אפשר בעמידה. תניא חלה הוא נכנס לבקרו חלה בנו שואלו בשוק [א] והיינו כעולא ומיירי בשנכסי חולה אסורין על המבקר חלה הוא נכנס לבקרו דמחויתיה לא אדריה אבל חלה בנו אינו נכנס כלל: תוספתא (פ"ב) המודר הנאה מחבירו מביא לו ארון ותכריכין חלילין ומקוננות שאין הנאה למתים מעידו [ב] עדות ממון ועדות נפשות חלה הוא נכנס לבקרו חלה בנו אינו נכנס לבקרו ושואל בשלומו:

ח [דף לט ע"ב] **תנא** ביקור חולים אין לו שיעור. מאי אין לו שיעור אמר אביי אפי' גדול אצל קטן רבא אמר אפילו מאה פעמים ביום רב חלבו באיש נפק אכריז רב כהנא [דף מ ע"א] רבי חלבו באיש ולא איכא דאתי אמר להון ולא כך היה מעשה בתלמיד אחד מתלמידי ר' עקיבא שחלה לא נכנסו חכמים לבקרו ונכנס ר' עקיבא לבקרו ובשביל שכבדו ורבצו לפניו חיה אמר ליה ר' החייתני יצא ר' עקיבא ודרש כל מי שאינו מבקר את החולה כאילו שופך דמים אמר רב שישא בריה דרב אידי לא לסעוד איניש קצירא לא בתלת שעי קמייתא ולא בתלת שעי בתרייתא דיומא כי היכי דלא ליסח דעתיה מרחמי בתלת שעי קמייתא רויחא דעתיה בתלת שעי בתרייתא תקף חולשיה אמר רבין אמר רב מנין לשכינה שהיא שרויה למעלה ממטתו של חולה שנאמר ה' יסעדנו על ערש דוי תנ"ה הנכנס לבקר את החולה לא ישב ע"ג מטה ולא על גבי כסא ולא על גבי ספסל אלא מתעטף ויושב על גבי קרקע מפני שהשכינה שרויה למעלה ממטתו של חולה שנאמר ה' יסעדנו על ערש דוי: [דף מא ע"ב] ומרפאהו רפואת נפשות אבל לא רפואת ממון. רפואת נפשות כגון גופו ובמקום שאין נוטלין עליה שכר רפואת ממון בהמתו אע"ג דאין נוטלין עליה שכר מ"מ הוא מהנהו אבל גופו מצוה קא עביד אמר רב זוטרא בר טוביה אבל אומר סם פלוני יפה לו ירושלמי (ה"ב) רבי יודן ור' יוסי [ג] חד אמר כאן במדירו מגופו כאן במדירו מנכסיו וחד אמר כאן בשיש לו מי שירפאנו כאן שאין לו מי ירפאנו אם יש לו מי שירפאנו [א] אפי' רפואת נפש לא ירפאנו שלא מכל אדם זוכה להתרפאות והא דמרפא בהמתו בשאין מי שירפאנה משום דהוי כמחזיר לו אבידתו דמצוה קעביד והלה במידי דנפשיה קא מיתהני וגמרא דילן נמי סברא הכין דקאמר רב אבל אומר לו סם פלוני יפה לה ואפשר דבעלים עבדי לה אבל אם ראה שבהמתו אחוזה דם ואם לא יקיז לה דם תמות מותר להקיז לה דם אבל גמרא דילן לא מפליג בין מדירו מגופו למדירו מנכסיו. ורוחץ עמו באמבטי תנא לא ירחץ עמו באמבטי ולא יישן עמו במטה בין גדולה בין קטנה דברי ר' מאיר ר' יהודה אומר גדולה בימות הגשמים וקטנה בימות החמה מותר. ורוחץ עמו באמבטי גדולה ומזיע עמו בקטנה והלכתא כרבי יהודה: **מתני'** לא יאכל עמו מן האבוס שלפני הפועלים ולא יעשה עמו באומן דברי ר' מאיר וחכמים אומרים עושה הוא ברחוק ממנו. ה' אמות ר' מאיר סבר גזרינן רחוק משום קרוב דקא מרפי לארעא קמיה. ורבנן סברי לא גזרינן. המודר הנאה מחבירו לא ישאילנו ולא ישאל ממנו. לא ילוונו ולא ילוה ממנו לא ימכור לו ולא יקנה ממנו. פריש לה אביי גזירה לשאול [ד] אטו להשאיל ולוות [ה] אטו להלוותו: ט [דף מג ע"א] **אמר** לו השאילני פרתך אמר לו אינה פנויה אמר לו קונם שדה שאני חורש בה לעולם אם היה דרכו לחרוש הוא אסור וכל אדם מותרין ואם אין דרכו לחרוש [ו] הוא וכל אדם אסורין: י **המודר** הנאה מחבירו ואין לו מה יאכל הולך אצל חנוני ואומר לו איש פלוני מודר הנאה ממני ואיני יודע מה אעשה לו הוא נותן לו ובא ונוטל מזה כלומר נוטל ממנו אם רוצה ליתן לו ואין איסור בדבר אבל אין לפרש ונוטל מזה מן הדין דכיון שאמר לו זה הלשון מוכח מלתא דלשם הלואה אומר לו והוא יפרע לו [ז] דאם כן היה אסור החנוני ליתן לו בשליחותו והא דקאמר ואין לו מה שיאכל [ח] אורחא דמלתא קאמר: היה ביתו לבנות וגדרו לגדור ושדהו לקצור הולך אצל פועלים ואומר איש פלוני מודר הנאה ממני ואיני יודע מה אעשה לו והם עושין עמו ובאין ונוטלין שכרו מזה ואסיקנא בפרק המדיר (דף ע:) דכ"ע דשרי ליה למימר כל הזן וכל המפרנס אינו מפסיד דלאו שליחותיה קא עביד ומתני' לא מיבעיא קתני לא מיבעיא כל הזן אינו מפסיד דלעלמא קאמר אבל חנווני הרגיל אצלו כמאן דאמר ליה זיל והב ליה דמי קמ"ל [ט] ודוקא כל הזן אבל אמר כל השומע קולי יזון אסור דאי אמר הכי שליחותיה קא עביד [י] היו מהלכין בדרך ואין לו מה יאכל נותן לאחר לשם מתנה והלה מותר בה ואם אין עמהם אחר מניח על הסלע או על הגדר ואומר הרי הן מופקרים לכל מי שיחפוץ והלה נוטל ואוכל ור' יוסי אוסר: **גמ'** [דף מג ע"ב] ואסיק רבא טעמא דר' יוסי [כ] משום מתנת בית חורון ורבנן סברי לא גזרינן:

יא [דף מה ע"א] **א"ר** יוחנן משום ר"ש בן יהוצדק המפקיר בפני ב' לא הוי הפקר בפני ג' הוי הפקר ור' יהושע בן לוי אמר דבר תורה אפי' באחד הוי הפקר ומה טעם אמרו בשלשה כדי שיהא אחד זוכה ושנים מעידין וקי"ל בכל דוכתא הלכה כר' יהושע בן לוי לגבי ר' יוחנן הלכך הוי הפקר מה"ת אפי' באחד וה"ה אפי' בינו לבין עצמו הלכך הא דאמרי' בפ"ק דשבת (דף יח:) גיגית שפוד נר וקדרה אפקורי מפקר להו שלא יעבור על שביתת כלים וכן בהמתו [ל] אם השאילה לעובד כוכבים ולא החזירה לו קודם השבת יכול להפקירה בינו ולבין עצמו כך פי' רבי' שמשון ז"ל בפ"ק דשבת ותמיה לי מנא ליה לרבי' שמשון דבינו לבין עצמו הוי הפקר הא לא קאמר ר' יהושע בן לוי אלא דבר תורה אפי' באחד הוי הפקר וסברא גדולה הוא לחלק בין הפקר בפני א' ובין הפקר בינו לבין עצמו דנהי דלא בעי רבי יהושע כדי שיהא אחד זוכה ושנים מעידין מכל מקום בעי הפקר שיוכל לצאת מרשותו דומי' דשביעית שיצא מרשותו ומופקר לכל דבינו לבין עצמו לעולם לא יצא מרשותו כיון שאינו הפקר ידוע לשום אדם אבל הפקר במטלטלי בפני אחד יכול אותו שהפקירו בפניו לזכות בו ויהא נאמן לומר הפקרת וזכיתי בו במיגו דנתת לי במתנה וטוב הוא שיפקירה בפני אשתו או בפני א' מבני ביתו ואפשר דטעמא דרבי' שמשון דאינו מחלק בין בפני אחד ובין בינו לבין עצמו משום דעיקר הפקר משביעית ילפי' כדדרים בירושלמי דשביעית (פ"ט ה"א) תשמטנה מה ת"ל ונטשתה יש לך נטישה שהיא כזו מה זו לעניים כו' אף זו וכו' ואיירי בהפקר קרקע דומיא דשביעית דלענין פטור מעשר איירי בהפקר וזה לא שייך אלא בקרקע הלכך אמר ר' יוחנן דצריך שלשה כדי שיהא א' זוכה ושנים מעידין דבענין אחר לא יוכל הקרקע [מ] לצאת מתחת ידו אם יכפור בהפקר וריב"ל דלא בעי שלשה א"כ לדידיה הוי הפקר אע"פ שאין הקרקע יכול לצאת מתחת ידו וא"כ אפי' בינו לבין עצמו ובאחד דקאמר לאו דוקא ואגב דקאמר ר' יוחנן בשנים לא הוה הפקר אמר איהו אפי' באחד ולעולם הוא הדין בינו לבין עצמו: **הדרן עלך אין בין המודר**

פרק חמישי

א [דף מה ע"ב] **השותפין** שנדרו הנאה זה מזה אסורין ליכנס לחצר. ר' אליעזר בן יעקב אומר זה נכנס לתוך שלו וזה נכנס לתוך שלו [דף מו ע"א] ושניהם אסורין להעמיד תנור וכירים ולגדל תרנגולים. היה אחד מהן מודר הנאה מחבירו לא יכנס לחצר. ר' אליעזר בן יעקב אומר יכול הוא לומר לו לתוך שלי אני נכנס ואינו נכנס לתוך שלך. וכופין את הנודר למכור חלקו. היה אחד מן השוק מודר הנאה מאחד מהם לא יכנס לחצר ר' אליעזר בן יעקב אומר יכול הוא לומר לתוך של חבירך אני נכנס ואיני נכנס לתוך שלך. הא דקתני וכופין את הנודר למכור חלקו משמע דקאי אף אדר"א בן יעקב דאע"ג דשרי למודר ליכנס מ"מ חיישי' שמא ישתמש בו תשמיש של איסור כגון במעמיד רחיים ותנור וגידול תרנגולין הלכך

הגהות הב"ח א הוא מותר וכל אדם אסורין: ב כגון העמדת רחיים ותנור:

הגהות הגרי"פ [א] נ"ל אפי' אם יש לו מי שירפאנו רפואת נפש ירפאנו וכן הביא הב"י סי' רכ"ב בשם רבינו:

קרבן נתנאל

האשה. אבל בשאר חובות אפילו לחנן אין המדיר פורע חובו של מודר. א"כ קשה לפי' ר"ת תרתי מתני' ל"ל דהא קתני סיפא וזן אשתו לזה כתב רבינו דע"כ ל"ל דמתני' דזן את אשתו לרבנן נמי אתיא מדלא קאמר הא מני חנן היא. וע"כ נ"ל כפי' ר"ת או כהיש מפרשים. א"כ מעתה לא תקשי לפי' ר"ת תרתי מתני' ל"ל דצריכי תרוייהו. דאי תני חד ה"א שאיירי בפניו או במזונות יתירים: [י] דכיון שהוא במדינה ואינו אומר לו כלום מתנה היא כו'. משא"כ שלא בפניו לא שייך היא מצמצמת דהא שלא בפניו אינו מוכח דלשם מתנה זנה דהא לא יוכל לומר לו כלום וכיון דלשם חוב הוא זנה וב"ד פוסקין לה מזונות. אף שתאמר שהיא מצמצמת מ"מ יכול לתובעו לבעל. מש"ה במודר הנאה אסור לפרוע לרבנן ודלא כב"ח סי' רכ"א שנתקשה בזה: [כ] גדולה מזו אמרו וזן את אשתו. מכאן הקשה הב"ח בסי' רכ"א ס"ק י' על הטור ז"ל ואם נכסי שמעון אסורין עליו מותר לישא בתו כו'. הא פשיטא היא דהא גדולה מזו אמרו וזן את אשתו ומיישב בדוחק. ונראה דלכאורה קשה מאי פריך גדולה מזו אמרו. אימא דבמתני' זן את אשתו הוי מוקי במזונות יתרים ורב הונא קמ"ל אפילו במזונות הצרכיים. וי"ל דהכי פריך ר"ז מדלא מוקי מתני' כחנן ש"מ דכדרבנן נמי אתיא ובמזונות יתירים ש"מ דלחנן אפילו מזונות הצרכים נמי איבד זה מעותיו וקי"ל כחנן לזה פריך לרב הונא. אבל הטור שפיר איכא למימר דצריך לאשמועינן דמותר לישא בתו ולפרנסה לקיום הגוף ולא למזונות יתירים: [ל] יש מפרשים. כמב"ם ורמ"י: [מ] שהאב המדיר בנו. ומלת לתלמוד תורה ה"פ על דבר ת"ת. כמו ולימטאל שמעתיך וישאלו אנשי המקום לאשתו וכהנה רבות: [נ] ויש מפרשים. הראב"ד ורשב"א והר"ן. ואין להקשות לשני פירושים להוי כנדרי זירוזין. די"ל דאיירי במעמיד דבריו: [ס] דהנך מילי שימוש נינהו. דאי אתא לאשמועינן שמותר להנות לו דברים קטנים הל"ל מותר ליתן לו מעות לקנות דברים קטנים. כי אין דרך האב לשמש לבנו: [ע] מאי שנא הני. עם היות שדברים קטנים הם בשוויי ממון. מ"מ תועלת הנאת הגוף שנהנה מאלו הדברים המה דברים גדולים: [פ] ואי אמרינן מחויתיה לא אדרי'. והיינו דווקא כשמדיר את בנו בשביל שלא עוסק בתורה שלא נדר הנייתו עליו מחמת שנאה. אבל בסתם כשנדר הנאה מבנו איכא למימר אפילו מחויתיה אדרי' כדתנן לקמן המודר הנאה מחברו ואין לו מה יאכל כו': [צ] מה פליגי. כלומר איך פליג ר' יונתן על הברייתא: [ק] כאן באיש כאן באשה. והכ"מ ול"מ מפרשים הירושלמי כפי' הרמב"ם וליתא דהא מעשה דתוספתא ע"כ איננו נמי מודים דא"א לפרש אלא כפי' הרמב"ן. ובירושלמי על הך שקלי' וטרי' מביא הך עובדא דר' יוסי ויגיד עליו ריעו. והמה לא לאו בגוף הירושלמי רק מה שמביא הר"ן ורבינו והעיקר כמ"ש הב"ח שהרמב"ם סובר מאחר שתלמודא דידן לא מייתי הך עובדא משמע דתלמודא דידן לא סבירא להך תוס' וירושלמי: [ר] היה אדם מסוים. בא ליישב מימרא דר' יונתן דקאמר אף ליקח לו ולא קאמר ליקח לה דקאי אאדם מסוים: [ש] המודר הנאה מחבירו מותר להשקות לו. משמע אפילו הכוס של חבירו. דבכוס של אבל מצוה קעביד. וגם רבים השותים והוי הנאה מועטת ובכוס של בית המרחץ. פי' רבינו כוס של חמין שהוא לרפואה לאחר המרחץ הוי הנאה מועטת. ומה שהתיר משום מצוה היינו משום דמצות לאו ליהנות נתנו ועי' בתוס' שבועות דף מ"ד ד"ה ורב יוסף: [ת] למנהרותא עבידן. כ"ה הגירס' לפי' רבינו בפירושיו ע"ש וכן הוא בערוך: [א] והיינו כעולא. ומ"מ אם נכסי מבקר אסורין על החולה קיים לן נמי כשמואל עומד אבל לא יושב וכ"פ הרמב"ם וש"ע: [ב] עדות ממון. דהוי מצוה ומידי דנפשיה קמהדר ולאו מידי יהיב ליה. כללא דנדרים היכא דהוי מצוה ומידי דנפשיה קמהדר. כגון להעיד עדות ומחזיר אבידתו שרי. והיינו בדוקא שא"א ע"י אחר כמ"ש רבינו בסי' ח' לענין רפואות ממון בשם ירושלמי. לכן אם אחר יודע עדות או שיש אחר שיכול להחזיר אבידה אסור למדיר להחזיר ולהעיד והיכא דהוי מצוה והנאה ממילא אתיא למודר מותר. כגון לבקר חולה או אין לו מה יאכל לקמן מניח על הסלע. אבל הנאה מיד ליד אפילו בדבר מצוה אסור. דהא נדרים חלין ע"ד מצוה. ובכלל זה תבין כל תנאי נדרים בפ' זה ובמקומות אחרים: [ג] חד אמר כאן במדירו מגופו. פי' בירושלמי פריך אהא דתנן מחזיר לו אבדתו ותמן תנינן אבל לא ריפוי ממון הא ריפוי ממון הוי כמחזיר אבידתו. ומוקי לה הא דתנן אבל לא רפואת ממון במדירו מנכסיו: [ד] אטו להשאיל. דוקא בכגון אלו דלא משמע לאינשי דהוי הנאה דדרכן לשאול ולהשאיל ללוות ולהלוות זה לזה. משא"כ לקמן בפ' השותפין סי' ג' בהנאה גמורה לא גזרינן ומה"ט לא קאמר ולא יקנה ממנו אטו למכור לו. דזה לא שכיח כ"כ. והא דלא יקנו ממנו ולא ימכור לו איירי בזבינא מציעא דהנאה לתרווייהו איתא כמ"ש רבינו פ"ג סי' ע"ו. ולפ"ז בפחות מותר לקנות ממנו. אבל אינך פוסקים ס"ל דבמקח נמי גזרינן ואפי' בפחות אסור: [ה] אטו להלוותו. אע"ג דהוי מצוה אם כסף תלוה. מ"מ הנאה מיד ליד אסור: [ו] הוא וכל אדם אסורין. חזר רבינו מהגירסא שבפירושו דגרס הוא מותר. ותמיה על הטור רכ"א שכתב הוא מותר. וברמז"ים פסק הוא וכל אדם אסורין: ה"ג דא"כ החנווני: [ז] דא"כ היה אסור החנווני. עי' תוס' גיטין דף ס"ו ד"ה כל השומע: [ח] אורחא דמלתא קאמר. א"כ אידי דסיפא: [ח] אורחא דמלתא קאמר. כ"כ תוס'. אבל בתוס' ב"ק דף ק"ע איתא דוקא אם אין לו מה יאכל ע"ש: ה"ג ונוטלין שכר מזה: [ט] ודווקא כל הזן אבל אמר כל השומע קולי יזון אסור. וה"ה אם אמר אם תזון לפלוני לא תפסיד אסור כ"כ רבינו בפ' המדיר סי' ד' וע"ש מה שכתבתי בזה: [י] היו מהלכין בדרך ואין לו מה יאכל. מדלא פי' רבינו בזה אורחא דמלתא קאמר ש"מ בדוקא קאמר וכ"כ רבינו בפירושו להדיא. ותוס' כתובות דף ע' ד"ה ספי הוכיחו דבבא זו נמי לאו דוקא ע"ש: [כ] משום מתנת בית חורון. פי' דגזר ר' יוסי משום מתנת בית חורון: [ל] אם השאילה לעובד כוכבים. אבל לנכרי אסור כ"כ רבינו בפרק קמא דשבת ס"ס ל"ד: ה"ג הפקרתי וזכיתי בו: ה"ג כדדרים בירושלמי ובשביעית: [מ] לצאת מתחת ידו אם יכפור. דהא אין לו חזקה שלש שנים ושטר אף שקרקע נקנית בחזקה אם נתן לו במתנה. מ"מ אין לו עדות שניתנה לו וקרקע בחזקת בעלים עומדת: **הדרן עלך אין בין המודר**

כופין את הנודר למכור חלקו ונאסר משום דפשע בין שהדיר א"ע מחלק חבירו בין שהדיר את חבירו מחלקו. והא דאוקמא הס"ס (לעיל בנודר)*[בנודר] מחבירו הנאה אבל במודר הנאה לא היינו כדי לדחות הא דבעי למפשט דבהדירו נמי פליגי [א] ולא קי"ל כהאי דיחויא אלא כרבינא דאמר בפרק שור שנגח את הפרה (דף נח:) דפליגי בברירה שלך בהדירו נמי פליגי ואין אנו צריכין להגיה המשנה אלא כמו שהיא שנויה היה אחד מהם מודר הנאה מחבירו כגון שהדירו חבירו שלא יכנס לרשותו כופין את הנודר למכור [ב] חלקו למודר משום דפשע וכדי שלא יכשל חבירו על ידו דהיינו ליה כי היכי דאסר חלק חבירו עליו דכייפינן ליה כדי שלא יכשל הוא כך חשו חכמים למכשול חבירו בפשיעתו כמו שחששו שלא יכשל הוא [ג] והא דקאמר מ"ש היה אחד מהם מודר מחבירו הנאה ובעי למיפשט דבהדירו נמי פליגי משום דמשמע ליה דיכול להיות דהיה אחד מהן מודר הנאה מחבירו כגון שהדירו חבירו ופליגי בברירה ולית להו טעמא דקנסא והא דקתני וכופין את הנודר לאו דוקא נודר אלא המודר שלא יבא לידי מכשול דלית ליה טעמא דקנסא אי פליגי בברירה ותדע דהכי הוא מדקאמר אלא אי אמרת דאדריה אמאי כופין אותו והא מינם אנים אלמא דכופין אותו הנודר קאי דאי אמדיר מי אנסו להדיר את חבירו ומשני תני נדור מחבירו הנאה [ד] לא שמגיה המשנה אלא שמשנה פי' המשנה היה אחד מהם מודר הנאה כגון שאסר נכסי חבירו עליו כופין את הנודר כדי שלא יבא לידי מכשול כך נ"ל לפרש סוגיא זו וכן משמע בירושלמי שיותר ראוי לקנוס הנותן לפני חבירו מכשול מהמביא את עצמו לידי מכשול דגרסי' בירושל' (ה"א) בתוך שלי אני נכנס ואיני נכנס בתוך שלך ולא אמרת כופין לא על הדא אתמרת אלא על הדא וכופין את הנודר למכור חלקו באומר הנייתי עליך אבל באומר הנייתך עלי לא אלמא דחיישינן טפי למכשול חבירו ממה שיכשל הוא עצמו בפשיעתו אלא דבהא פליג אגמ' דידן דגמרא דידן חייש' לתרוייהו. והרמב"ם ז"ל כתב בחיבורו (פ"ז ה"ה) על דרך הירושל' והרמב"ן ז"ל כתב דלא כייפינן אלא לנדור והוא נודר דאסר הניית חבירו עליו אבל לא המדיר את חבירו דחיישינן למכשול עצמו ולא למכשול חבירו וכאשר כתבתי כך נראה לי דיש לחוש למכשול חבירו בפשיעתו כמו למכשול עצמו ובתוספתא (פ"ב) שנינו היה אחד מהן רגיל להדיר אחרים הנאה על חלקו [ה] כופין את הרגיל למכור את חלקו פי' שניהם הדירו זה את זה וא' מהן רגיל כופין את הרגיל והאי כפיי' כשאמר אלירי [ו] אבל אומר חצר זה לעולם אסור: **גמ'** [דף מו ע"ב] אמר רבא אמר זעירי מחלוקת כשיש בה כדי חלוקה אבל אין בה כדי חלוקה ד"ה מותר אמר ליה רב יוסף הרי בית הכנסת דכמי שאין בה כדי חלוקה דמי ותנן שניהם אסורין בדבר של אותה העיר אלא אמר רב יוסף אמר זעירי מחלוקת כשאין בה כדי חלוקה אבל בשיש בה כדי חלוקה דברי הכל אסור אמר רב הונא הלכה כרבי אליעזר בן יעקב דשרי כשאין בה כדי חלוקה משום ברירה ואפילו הכי כשיש בה כדי חלוקה לא סמכינן אברירה [ז] כיון דיש לתקן בחלוקה וקשה דהכא פסיק כר"א בן יעקב ובשילהי מסכת י"ט (דף לח.) פסיק הש"ס כר' אושעיא דאמר בדרבנן יש ברירה בדאורייתא אין ברירה ורב נחמן נמי קאמר בריש האיש מקדש (דף מב:) האחין שחלקו הרי הן כלקוחות פחות מחמש נקנה מקח וכו' משום דאין ברירה וקי"ל הלכתא כרב נחמן בדיני ופסקינן נמי בפרק המוכר את הבית (דף סה.) דאחין שחלקו אין להם דרך זה על זה [ח] דמוכר בעין [א] רעה מוכר אלמא לקוחות הן והא דפסקינן בפרק בית כור (דף קז.) כרב דאמר בטלה מחלוקת לאו משום דיורשין הוו אלא משום דהוו כלקוחות באחריות וברוב ספרים בפ"ק דבבא קמא (דף ט.) כתוב יורשין והיה אומר רבינו תם הא דפסקינן הכא כרבי אליעזר בן יעקב לאו מטעמיה דאיהו סבר יש ברירה כדאיתא בפ' שור שנגח את הפרה (דף נא:) אלא משום [ט] דחשבינן לה ויתור כדאיתא בפרק חזקת הבתים (דף נז:) ומותר במודר ויתור הנאה ואע"ג דמשנת רבי אליעזר בן יעקב קב ונקי היכא דמוכחא לא סמכינן אהאי כללא ובתמורה בפ' כל האסורין (דף ל.) גבי השותפין שחלקו אחד נטל תשעה וכלב וא' נטל עשרה טלאים כולן אסורין משום מחיר כלב ופריך וניקו חד מנייהו להדי כלב ואיך נשתרו היינו מכח ברירה כדמוכח [נ] בפ"ק דבכורות (דף כ:) למאן דאמר יש ברירה פריך אע"ג דלית הלכתא הכי כדאשכחן בריש פרק ב' דכתובות (דף טו.) דפריך סתמא דהש"ס ומימא הלך אחר רוב נשים אע"ג דקי"ל כשמואל בריש המוכר פירות (דף צב.) דאין הולכין בממון אחר הרוב [י] ולפי הך פיסקא אם הדירו זה את זה מדריסת הרגל אסורין ליכנס לחצר דגלי אדעתייהו דקפדי אדריסת הרגל [כ] ואם הדיר בעל החצר אחד מן השוק מותר ליכנס לחצר דויתור מותר במודר הנאה ורבי' שמעון בשם ר"ת בסוף השולח (דף מח:) דהלכתא כדבדאורייתא יש ברירה כדמוכח הכא ובהיא דבית כור פסיק כרב דאמר בטלה מחלוקת והיא דתמורה והיא דפסיק במסכת יום טוב כרבי אושעיא דאמר בעולה מולחת פסיק כוותיה דקאמר בדאורי' אין ברירה אלא במאי דקאמר דברבנן יש ברירה פסיק כוותיה וה"ה בדאורייתא אלא במאי דאיירי התם במילי דרבנן קא פסיק והיינו דרב נחמן י"ל דהא דקאמר לקוחות הן לאו לקוחות ממש אלא כלקוחות לאורייתא דהכי פליג דליהוי כלקוחות לענין מחילה ואונאה וביטול מקח דאינן רוצין שיהו זה את זה וכן היא דמוכר את הבית לענין זה הן כלקוחות שדעתם להפסיק את מזה שלא יהא להם עוד שום עסק זה עם זה ולפום הך פיסקא שותפין שהדירו זה את זה מדריסת הרגל מותרין ליכנס להצר ואם הדיר אחד מן השוק אסור ליכנס לחצר דויתור אסור דטובא שתמות איכא לעיל דויתור אסור [ל] ומשום ברירה אין להתיר בשותפין בשיש דין חלוקה דלא שרי ר"א משום ברירה כיון שיש תקנה בחלוקה וכ"ש אינים דעלמא דלמה יכנס בחצר והא דשרי ר' אליעזר במתני' לאינים דעלמא צריך לומר דמיירי לצורך עסק א' מבני חצר ומצאתי כתוב בשם ה"ר שלמה בר אברהם הלרפתי ז"ל [מ] דהך ברירה לאו כברירה דעלמא הוא דנימא לבתר דפלגי איגלאי מלתא שזהו חלק הראוי ליפול בגורלו כדאמר גבי כתב גט לשתי נשיו לאיזו שארצה אגרש בו (גיטין דף כד.) דאע"ג דלא נתברר מעיקרא לשם מי נכתב ואח"כ כשיגרש בו האחת אמרי' הוברר הדבר למפרע דלשם זו נכתב וכן גבי ב' לוגין שאני עתיד להפריש הרי הן תרומה (דמאי פ"ז מ"ד) וכן האחין שחלקו יורשין הוו [נ] הכא לא שייך למימר לבסוף כשיחלוקו זה חלקו הראוי לו וכן דרך שהרי מותר לילך בכל החצר וכן חבירו אלא הכא היינו טעמא דשרי ר' אליעזר כשאין בה כדי חלוקה דמשום דכיון דע"כ שלחבירו קנוי לו החצר ללכת בכולו אין כח בידו לאוסרו עליו דהוי כאוסר על חבירו את שלו והיינו יש ברירה דקאמר דכל עידן דעייל בחצר רואין כאילו מקום דריסתו קנוי לו לבדו דעל תנאי זה נקנית להם החצר מתחלה כיון שאין חבירו יכול לכופו לחלוק וברירה זו מעיקרא קנין היא דהוי כמאן דזכי להיותה קנויה לכל אחד בפני עצמו בשעה שתדרוך בה כף רגלו בשעת דריסתו והיא דפרק שור שנגח דמיא להאי שסבור קנוי לו כולו להשתמש בו בשעת תשמישו [ס] אבל כשיש בו כדי חלוקה אסור דכיון דיכול לכופו מהני ליה הלה במה שאינו כופהו לחלוק ומניחו להשתמש בכל החצר: ב **מתני'** המודר הנאה מחבירו ויש לו מרחץ ובית הבד מושכרין בעיר אם יש לו בהם תפיסת יד אסור ואם לאו מותר [ע] מכאן הורה ר"ת ז"ל שהמשכיר בית לחבירו אינו יכול לאוסרו עליו דכיון שלא נשאר למשכיר תפיסת יד בבית אינו יכול לאוסרו עליו [פ] וכן משמע בכתובות פרק אע"פ (דף נט.) ולקמן בפרק בתרא (דף פו.) דקאמר שדה זו שמשכנתי לכשאפדנה ממך הקדוש דקדשה דמשמע עד שיפדנה אין לו כח להקדישה וקשה מהא דאמרינן בערכין פ' האומר משקלי (דף כא.) המשכיר בית לחבירו והקדישו הדר בו מעלה שכר להקדש ופריך היכי דייר ביה והא במעילה קאי [צ] אלמא יכול המשכיר להקדישו אחר שהשכירו [ק] הלכך נראה שיכול להקדיש מה שהבית שוה יותר מדמי השכירות אבל בשיעור דמי שכירתו אין חל הקדש דאין יכול להקדיש מה שאינו שלו וחלק השוכר וחלק הקדש מעורבין יחד הלכך פריך התם הא במעילה קאי והאי דנקט לכשאפדנה לפי שאין להקדיש הכל דאילו הקדיש מהשתא לא היה חל הקדש אלא על יתרון השוב [ר] והא דאמרינן הכא אין לו בהן תפיסת יד מותר [ש] [ת] לפי שאין דעתו על מה שהשכיר ונסתלק ממנו אבל אם אסרו בפירוש אסור אי נמי יש לחלק [א] דבהקדש ממש מצי להקדיש כי היכא דערכין [ב] והא דקאמר הכא דמותר משום דאסרו בקונם בעלמא [ג] ואלומיה אלמוה לשיעבודא דשוכר כדאמרינן (כתובות דף ע.) וכיון דמשועבד לה היכי מצי מדיר לה

הגהות הב"ח א בעל החצר את אחד מן השוק:

הגהות הגרי"פ [א] נ"ל יפה: [נ] נ"ל בפרק ט' דף נו:

קרבן נתנאל

פרק ה [א] ולא קי"ל כהאי דיחויא אלא כרבינא כו'. ואין אנו צריכין להגיה המשנה אלא כמו שהיא שנויה. ויש לדקדק דודאי מרבינא נשמע דבהדירו נמי פליגי. אבל המשנה מ"מ נ"ל תני נדור מהאי דקאמר ה"נ מסתברא וכו' ולא ניחא לתלמודא דידן לפרש המשנה ע"פ דרך הירושלמי. ויש לתרץ דע"כ נ"ל דרבינא מפ' המתני' כהירושלמי דכופין קאי נמי אהמדיר · דאלת"ה קשה דהא לרבינא בהדירו נמי פליגי ליתני פלוגתייהו בהדירו השותפין. ומה אית לך למימר דאי תני פלוגתייהו בהדירו ה"א בנדרו גם ר"א מודה דאסור דקנסי' ליה. זה אינו דהא סיפא קתני היה אחד מודר וכו' ע"כ איירי בנדור עצמו. דהא קתני וכופין את הנודר כמו שאמר התלמודא ה"נ מסתברא ואפ"ה פליג. ראב"י אלא ודאי ע"כ נ"ל דרבינא סבר כהירושלמי דהא דקתני וכופין יש לפרש נמי אהמדיר: [ב] **חלקו** למודר. במלאפוס: [ג] **ה"ג** וכדקאמר מ"ש. נ"ל דה"ג ומייתי ראיה דהפשטן נמי ס"ל דכופין קאי אמדיר וכ"כ תוס' דרבינא ס"ל כמ"ש ע"ש אלא שעל זה יש לפקפק אימא דהפשטן סבר הא דקתני היה א' מודר הנאה משמע בין שאוסר את חבירו בין שאוסר את עצמו א"כ שפיר קאמר מ"מ דבהדירו נמי פליגי והא דקתני וכופין קאי אהדא אנודר את עצמו. ע"ז מקיים רבינו ותדע דהכי הוא כו' אלמא דכופין אותו אנודר קאי דאי אמדיר מי אנסו כל זה מדברי הש"ס כלומר דמהך דכופין נשמע הא דקתני היה א' מודר אנודר קאי ואי נימא דהפשטן נמי ס"ל דהך כופין קאי אנודר אלא דהמדחה לא ניחא ליה בזה דהרישא קאי בין בנודר את עצמו ובין אמדיר את חבירו וסיפא דכופין קאי אהדא א"כ הכי הל"ל הכ"מ דקתני וכופין ומסתברא דקאי אכולה בבא דרישא. ומה האי דקאמר הא מינם אנים הפשטן נמי ידע מהאי סברא אלא ש"מ דהפשטן לא ידע תהך סברא אלא סבר דכופין אמדיר קאי והמדחה נאיד מזה דלא ס"ל דינא דהירושלמי: [ד] **לא** שמגיה המשנה אלא שמשנה פי' המשנה. דהא לפי מה שביאר אין זה אלא דיחוייא בעלמא. ואיך ילדק להגיה המשנה כדי שלא תפשוט האיבעי' וליכא למימר דסמך אהך דקתני וכופין. הא כבר ביאר רבינו דהפשטן סבר דהך וכופין קאי אהמדיר. אע"כ נ"ל דאינו אלא משנה פי' המשנה. והא דקאמר רבינו לעיל ואין אנו צריכין להגיה המשנה רצונו לתרץ פי' המשנה: [ה] **כופין** את הרגיל. ע"כ לשון תוספתא: [ו] **אבל** אמר חצר זה לעולם אסור כדתנן דף מ"ו. קונם לבית זה שאני נכנס לאחר אסור: [ז] **כיון** דיש לתקן בחלוקה. וא"ת מה תיקון בחלוקה עדיין צריכין לומר ברירה שהוברר הדבר שמגיע חלק זה לחלקו ויבוא בזה תמלא מה שכתב רבינו בסמוך סוף סימן זה: [ח] **המוכר** בעין רעה מוכר. ע"ש הוא דהא אליבא דשמואל קיימינן דאמר אין להם דרך זה על זה ומוכח שם בסוגיא דס"ל מוכר בעין יפה מוכר. מצאתי ביש"ש ב"ק פ"ה סי' ל"ב בהגה"ה: [ט] **דחשבינן** ליה ויתור. כדאיתא בפ' חזקת הבתים דמוקי רבינא שם מתני' דהכא כר"א דאמר וויתור אסור. וקשה דא"כ נשמע מן הדא דבין לראב"י ובין לרבנן ס"ל דוויתור אסור דהא ר"א לא שרי חצר השותפין אלא מטעם ברירה. א"כ לעיל ר"פ אין בין המודר דקאמר מאן תנא דוויתור אסור במודר הנאה ר"א היא משמע דרבנן פליגי עליה והא רבנן וראב"י ס"ל דוויתור אסור וכמו שהקשה רבינו בעצמו ר"פ אין בין המודר סי' א' קושיא זו ומחלק שם בין בקעה לחצר א"כ מ"מ דאפילו בחצר השותפין לא חשבינן לוויתור וכאן כתב רבינו דריסת רגל בחצר השותפין וויתור הוא. א"כ דברי רבינו סתרי אהדדי וביותר התם והכא הכל דברי ר"ת הם. קושיא זו מצאתי ביש"ש ב"ק פ"ה סי' ל"ב: [י] **ולפי** הך פיסקא אם הדירו זה את זה כו'. ועוד יש ל"מ דלפי הך פיסקא מותר אפי' בחצר שיש בו דין חלוקה וגם מותר להעמיד רחיים ותנור דבהעמדה כדי לא קפדי וויתור הוא: [כ] **אם** הדיר בעל החצר א' מן השוק מותר לכנס לחצר דוויתור מותר. ויש לדקדק מנ"ל דבחצר חבירו מותר אימא נר"ת דקי"ל כראב"י היינו בחצר השותפין כדאמר רבינא חצר השותפין דלא קפדי משמע הא בחצר חבירו קפדי. וי"ל דהתם בהעמדת בהמה דווקא איכפי אחריני קפדי אבל דריסת הרגל אפי' חצר חבירו חשבינן ליה וויתור כדמשני רב אדא לעיל ר"פ אין בין המודר ומוקי מתני' כר"א דאמר וויתור אסור. ש"מ דדריסת רגל חשבינן לוויתור וכ"כ הר"ן שם בשם הרמב"ן. גם פה ראיתי שהקשה מהרש"ל שם דהא רבינו מסיק לעיל ברים אין בין המודר בשם ר"ת דוקא בקעה בימות החמה מקרי וויתור הא בחצר קפדי איגשי אדריסת רגל ולאו וויתור הוא. ואבכר לך הך קושיות. דהאי שכתב רבינו לעיל ברים אין בין המודר אינו אלא לייסב רב אדא בר אהבה דמשני ר"א היא דאמר וויתור אסור במודר הנאה. ואליבא דרב אדא איכא למימר דלא ס"ל להלכה כראב"י דקי"ל כר' אושעיא דבדאורייתא לא אמרי' ברירה גם לא חשבינן לוויתור דלגבי חצר קפדי בדריסת רגל אפי' בחצר השותפין כדר"כ בפ' חזקת הבתים. אבל אנן לא קי"ל כרב אדא אלא כראב"י דאמר מותר לכנוס בחצר ולא מטעמיה אלא מטעם וויתור. אבל ראב"י ס"ל וויתור אסור דבהא לא פליג את"ק אלא מטעם ברירה ולדידן אמרי' הך מתני' דאין בין המודר אתי לכ"ע בין לר"א בין לראב"י ורבנן. וכ"כ רבי' לעיל פ"ד סי' א' וז"ל ועוד דהסוגיא דלקמן בשותפין שנדרו כותיה. וא"ת איך תמלא לומר שז"ש רבי' לעיל אליבא דרב אדא למאי נ"מ לדידן. וי"ל להורות דאפי' בקעה בימות החמה נמי חשבינן לוויתור. אע"ג דוויתור קל הוא ולא מתסר שום ממון: ה"ג דאינן רוצין שיהא זה את זה: [ל] **ומשום** ברירה אין להתיר משותפין כשיש בו דין חלוקה. ר"ל אם הדיר אחד מן השוק אין להתירו בחצר שאין בו דין חלוקה משום ברירה יותר משותפין בחצר שיש בו דין חלוקה ועי' ביו"ד סי' רכ"ו ס"ק כ"א בט"ז שמגיה ופירש פי' אחר ע"ש: [מ] **דהך** ברירה לאו כברירה דעלמא. למסקנא הכריע רבינו כאן דבדאורייתא אין ברירה וכ"פ בפ"ק דבבא קמא סי' ו' וכן משמע לשם בפרק שביעי דב"ב ס"ב דבדאורייתא אין ברירה. אך מה שכ"ל שם דוויתור מותר במודר הנאה חזר רבינו פה בשמעתין גם ברים אין בין המודר דקיימא לן וויתור אסור במודר הנאה · ומיהו בדבר שעומד להתברר כגון תנאי אם יחיה אם ימות אמרינן ברירה וכ"פ בפרק מי שאחזו סי' ע' כן דשמואל דאתקין בגיטא אם לא ימות אם ימות כו' ולכי מיית הוי גיטא. וכה"ג דייק התלמודא בפרק כל הגט דף כ"ו דרבי יוחנן סבירא ליה דיש ברירה. ולענין קדושין בהמקדש את האשה ואמר על מנת שירצה אבא אם התנאי עומד להתברר מקרי עי' ביש"ש בב"ק סי' הנ"ל ובהר"ן פרק כל הגט ובמה שכתב רבינו בפרק ג' דקידושין סי' ג' ע"ש: [נ] **הכא** לא שייך למימר לבסוף כשיחלוקו דזה חלקו הראוי לו. עיקר החילוק בין ברירה דהכא לברירה דעלמא לפי שהוא ספק מטעם ההבונה אבל הכא עיקר הדבר מתברר מטעם ההבונה ועיין דף מ"ה בהר"ן ע"ב מבואר יותר: [ס] **אבל** כשיש בו דין חלוקה אסור · כיון שיש תקנה בחלוקה לא אמרינן אחר כך הוברר הדבר למפרע שזה חלקו המגיע לו · ולפ"ז מן הראוי לומר שאפילו לאחר החלוקה אסורין · דהא בדאורייתא קיימא לן אין ברירה וכן הוא דעת הרשב"א. אבל הרמב"ם בפ"ז ורבינו סבירא ליה דלאחר החלוקה שרי · והיינו טעמא דאם תאמר אין ברירה אם כן מתחילה אין יכול לאסור עליו דהוי כמו אוסר על חבירו דבר שאינו שלו. ואם תאמר אם כן קודם החלוקה נמי שרי ממ"נ. על זה מקיים רבינו דקודם החלוקה היינו טעמא דאסור דכיון דיכול לכופו מהנה ליה הלה במה שאינו כופהו לחלוק ומניחו להשתמש בכל החצר: [ע] **מכאן** הורה רבינו תם. תמלא בתוספות בפ' זה: [פ] **וכן** משמע. דברי רבינו הם: [צ] **אלמא** יכול המשכיר להקדישו · דהקדש מפקיע מידי שיעבוד. הכי נמי קונמות מפקיע מידי שיעבוד: [ק] **הלכך** נראה שיכול להקדיש. כך תירץ רבינו תם שם בערכין: [ר] **והא** דאמרינן הכא כו' · דברי תוספות בפרק זה שהשיגו על רבינו תם אבל רבינו לא סבירא ליה הכי דאפילו אם אסרו בפירוש אינו יכול לאסרו עליו כמו שמסיק רבינו להלכה למעשה בפרק שור שנגח את הפרה סי' י'. ורבינו תפים הכא תירץ אי נמי יש לחלק כו' לעיקר שמקיים דברי רבינו תם ומ"ש רבינו הלכך נראה. אינו אלא בהא שיכול להקדיש המותר ולא כנגד השכירות והשוב: [ש] **לפי** שאין דעתו על מה שהשכיר. ואי קשה לך דהא לעיל דף מ"ג הוי סלקא דעתך דאין דעתו על מה שהפקיר ואידחיא ליה איכא למימר דלא דמי דודאי כשאדם אוסר נכסיו סתם דעתו על כל מה שהוא ברשותו ולפיכך כיון שאין ההפקר עדיין הפקר ולא מתנתו מתנה אף הן בכלל איסור · אבל מה שיצא מרשותו לשעתו בשכירות כיון דהשתא מיהת לאו ברשותיה קאי אין דעתו לאוסרו. ר"ן בשם התוספות: [ת] **לפי** שאין דעתו על מה שהשכיר. והא דשותפין שנדרו הנאה אסורין ואפילו רבי אליעזר דמתיר היינו מטעם ברירה. נימא שאין דעתו על חלק חבירו שיש לו בכל החצר שיעבוד. יש לומר דהוי כיש לו תפיסת יד ובכהאי גוונא דעתו לאוסרה עליו כדאמרן: [א] **דבהקדש** ממש מצי להקדיש. היינו המותר כמו שכתב רבינו לעיל הלכך נראה שיכול להקדיש מה שהבית שוה יותר וכן מסיק רבינו בפרק שור שנגח ע"ש: [ב] **והא** דקאמר הכא דמותר היינו מתני' המודר הנאה מחבירו. אע"ג דאינשי דעלמא לא שייך אלמוה מכל מקום שייך אלמוה בהשוכר. ומשום הכי יש לומר לתוך רשות השוכר אני נכנס ולא כהפרישה שמביא הט"ך בסי' רכ"א ס"ק ל"ט. ומלבד זה יש לומר דהטור שכתב בשם אביו דאפילו בקונם בפירוש שאינו יכול לאוסרה למודר הנאה מחבירו כיון לדברי רבינו בפרק שור שנגח את הפרה סי' י' דמסיק משום שכל הנאה לשוכר ואין הנאה שלו ע"ש: [ג] **ואלומיה** אלמוה לשיעבודא דשוכר. כמו בבעל חוב שאין יכול לאוסרה עליו בקונם דאלמוה שיעבודיה משום נעילת דלת דאם לא כן כל אחד יפקיע חוב ע"י קונם כמו שכתב רבינו בפרק אע"פ סי' ע"ז הכי נמי אלמוה בשוכר מהאי טעמא · ומשום הכי ניחא דבהקדש ממש יכול להקדיש ולא אמרינן אלמוה לשיעבודא דשוכר דהתם לא שייך לעשות תקנה דכל אחד יקדיש להפקיע השוכר מבית כיון דלמשכיר נמי אסור משום הקדש:

ורב

[ד] (א) והך דפ' אע"פ מיירי בב"ח וקדושת דמים לא מפקע מידי שיעבוד כדתנן (ערכין כג:) מוסיף עוד דינר ופודה הנכסים והא דערכין דמלי משכיר להקדיש משום דסופו לחזור אליו אבל גבי חוב שלא תחזור לו עד שיפרע חובו לא מצי מקדיש ובירושלמי (פ' מקום שנהגו ה"ט) מחלק בין הקדיש שכרו ללא הקדיש שכרו דכשהקדיש שכרו אינו ברשות המשכיר כלל ותמיה לי מה תלוי בהקדמות השכירות [ה](ב)דשכירות קרקע נקנית בשטר ובחזקה וזוזי הוא דמסיק ביה: **גמ'** היכי דמי אין לו תפיסת יד דמקבל בעסקא שהשוכר נותן המס של המרחץ ובית הבד: **מתני'** האומר לחבירו קונם לביתך שאני נכנס שדך שאני לוקח מת או שמכרו לאחר מותר קונם לבית זה שאני נכנס שדה זו שאני לוקח מת או שמכרו לאחר אסור: [דף מז ע"א] **גמ'** [ו]בעי אביי קונם לבית זה שאתה נכנס ומת או שמכרו לאחר מהו אדם אוסר דבר שברשותו לכשיצא מרשותו או לא אמר רבה ת"ש האומר לבנו קונם שאתה נהנה לי ומת יירשנו בחייו ובמותו אם מת לא יירשנו ש"מ אדם אוסר דבר שברשותו לכשיצא מרשותו [ז] ומיירי כגון דאמר לבית זה שאתה נכנס בחיי ובמותי ולהכי לא דחי ליה כדלעיל (דף מב.) שאני הכא דקאמר בחיי ובמותי: (ג) ירושל' (דפירקין ה"ב) ביתך זה משום מה אתה תופסו משום ביתך [ח] או משום זה [ט] נפל ובני לית הוא נשמעינן מן הדא האומר ליורשיו [י] תנו בית חתנות לבנו או בית ארמלות לבתו ונפל היורשין חייבין לבנותו בעיא ראשונה לא איפשטא [כ] ונראה דתלוי בפלוגתא דתפוס לשון ראשון: ג [דף מז ע"ב] **מתני'** הריני עליך חרם המודר אסור הרי את עלי חרם הנודר אסור הריני עליך ואת עלי שניהם אסורין ושניהם מותרין בדבר של עולי בבל [דף מח ע"א]ואסורים בדבר של אותה העיר איזהו דבר של עולי בבל כגון הר הבית והעזרות והבאר שבאמצע הדרך ואיזה דבר של אותה העיר הרחבה והמרחץ [ל] ובית הכנסת והתיבה והספרים והכותב חלקו לנשיא רבי יהודה אומר אחד כותב לנשיא ואחד כותב להדיוט מה בין כותב לנשיא לבין כותב להדיוט שהכותב לנשיא אין צריך לזכות והכותב להדיוט צריך לזכות וחכמים אומרים אחד זה ואחד זה צריך לזכות לא דברו בנשיא אלא בהווה: ד **המודר** הנאה מחבירו ואין לו מה יאכל נותן לאחר לשום מתנה והלה מותר בה מעשה בבית חורון באחד שהיה אביו מודר הנאה ממנו והיה משיא את בנו ואמר לחבירו הרי החצר והסעודה נתונין לך במתנה והן לפניך כשיבא אבא ויאכל עמנו בסעודה אמר לו אם שלי הן הרי הן מקודשין לשמים אמר לו לא נתתי לך את שלי שתקדישם לשמים אמר לו לא נתת לי את שלך אלא שתהא אתה ואביך אוכלין ושותים ומרצים זה לזה ויהא העון תלוי בראשו אמרו חכמים כל מתנה שאינה שאם הקדישה אינה מקודשת אינה מתנה: **גמ'** אמר רבא לא תימא טעמא דאמר ליה והן לפניך הוא דאסור אבל אם אמר לו יבא אבא ויאכל מותר אלא אפילו אמר ליה יבא אבא ויאכל אסור מאי טעמא סעודתו מוכחת עליו ירושלמי (פ"ז ה"ז) רבי ירמיה בעי מעתה אין אדם נותן מתנה לחבירו על מנת שלא יקדישנה לשמים כיני מתני' כל מתנה שהיא כמתנת בית חורון [מ] שהיתה בערמה שאינה שאם הקדישה אינה מקודשת אותה מתנה אינה מתנה וביאור דבר זה כתבתי בפ' יש נוחלין (סי' לח): ה [דף מח ע"ב] **ההוא** גברא דהוה בריה שמיט כיפי דכיתנא אסרינהו לנכסי עליה אמרו ליה דאי הוי בר בריך צורבא מדרבנן מאי אמר להון [נ] ליקני הדין ואי הוי צורבא מרבנן ליקנייה ניהליה אמרי פומבדיתא קני ע"מ להקנות הוא וכל קני ע"מ להקנות לא קני רב נחמן אמר קני ע"מ להקנות קני דהא סודרא קני ע"מ להקנות הוא אמר רב אשי ומאן לימא לן דאי תפיס ליה לא מיתפיס ליה ועוד סודרא קני ע"מ להקנות הוא מהשתא הלין נכסי לאימת קני כי הוי בר בריה צורבא מרבנן לכי הוי הדר סודרא למריה א"ל רבא לרב נחמן והא מתנת בית חורון דקני ע"מ להקנות הוא ולא קני זימנין א"ל משום דסעודתו מוכחת עליו וזימנין א"ל הא מני רבי אלעזר היא דאמר ויתור אסור במודר הנאה כתב הרמב"ם ז"ל[ס]דהלכתא כרב נחמן דסודרא קני ע"מ להקנות הוא [ע] כלומר מתנה ע"מ להקנות הוא כלומר מתנה ע"מ להחזירו ואע"ג דאמר רב אשי ומאן לימא לן דסודרא דאי תפיס ליה לא מיתפיס [פ] הא רב נחמן אמר דלא [צ] ועוד דהא רב אשי גופיה מידחא הוא דדחי ליה למימר דאיכא למימר הכי ולא תיקשי לפומבדיתא אבל איהו כרב נחמן קאמר דגרסינן בפ"ק דקדושין (דף ו:) גבי הילך מנה ע"מ שתחזירהו לי הלא אמר רב אשי בכולהו קני לבר מאשה גזירה שמא יאמרו אשה נקנית בחליפין [ק] שמעינן מהא דחליפין קני ע"מ להקנות הוא ואי תפיס לא מיתפיס וה"נ פסק הגאון בספ' מקח וממכר ונראה לי כפסק הגאון דקני ע"מ להקנות קני אבל בהאי עובדא דשמיט כיפי נראה דלא קני כדקאמר רב אשי לכי הוה בר בריה צורבא מרבנן הדר [ר] סודרא למריה דמלתא דפשיטא היא דהמקנה לחבירו שיקנה לאחר ל' יום צריך שיאמר מעכשיו ולאחר שלשים יום אבל אם אמר לאחר שלשים יום ולא אמר מעכשיו לא קני דלבתר תלתין יומין הדר סודרא למריה: **הדרן עלך השותפין**

פרק ששי

א [דף מט ע"א] **הנודר** מן המבושל מותר בצלי ובשלוק אמר קונם תבשיל שאני טועם אסור במעשה קדירה רך ומותר בעבה ומותר בביצה טרמיטא ובדלעת הרמוצה: **גמ'** תנא ר' יאשיה אוסר אע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר שנאמר ויבשלו את הפסח באש כמשפט לימא בהא קמיפלגי דר' יאשיה סבר הלך אחר לשון תורה ותנא דידן סבר בנדרים הלך אחר לשון בני אדם לא דכולי עלמא בנדרים הלך אחר לשון בני אדם ומר כי אתריה ומר כי אתריה באתרא דתנא דידן לצלי קרו ליה צלי ולמבושל קרי ליה מבושל ובאתריה דרבי יאשיה אפילו לצלי קרי מבושל והא קרא קא נסיב אסמכתא בעלמא הוא וכן כל נדרים לפי לשון אנשי המקום. ירושלמי (פ"ו ה"א) הנודר מן המבושל מהו שיהא מותר במעושן פי' שנתייבש בעשן ונאכל בלא בישול מהו שיהא מותר במטוגן מהו שיהא מותר בתבשיל שנתבשל בחמי טבריה הנודר מן המעושן מהו שיהא מותר במבושל: קונם תבשיל וכו' והא מן תבשיל נדר אמר אביי האי תנא סבר כל מידי דמיתאכלא ביה ריפתא תבשיל קרו ליה תנ"ה [א] הנודר מן התבשיל אסור בכל מיני תבשיל ואסור בצלי בשלוק ומבושל ואסור בחוטריות רכות שהחולים אוכלים בהן פתן. ירושלמי (שם) אמר רב חסדא אסור בביצה מגולגלת שכן דרך החולה לאכול בה פתו: ב [דף נא ע"א] **מתני'** הנודר ממעשה קדירה אינו אסור אלא במעשה רתחתא אמר קונם היורד לקדירה שאני טועם אסור בכל המתבשלים בקדירה. ירושלמי (ה"ב) איזה מעשה רתחתא כגון חלקא וטרגיז וטיסני סולת ואורז זריד וערסן: **גמ'** תניא הנודר

קרבן נתנאל

[ד] **והך** דפ' אע"פ מיירי בב"ת כו'. וקשה אמאי צריך לחלק בין ב"ת לשוכר הלא בפ' אע"פ ככר שניא ליה משום המותר והאי דערכין משום דמעורב חלק ההקדש וחלק השוכר דהא לפי מ"ש ע"כ התירוץ של אי נמי קאי אמותר ועוד תימה דהכא מסיק רבינו לחלק בין שכירות לב"ת ובפ' שור שנגח מסיק רבינו להדיא דבין בשכירות בין במשכון יכול להקדיש המותר א"כ מסקנות רבינו סתרי אהדדי ונראה לי שכוונת רבינו דמחלק בין חוב לשוכר. כדי שלא תקשי לך לר"ת אמאי אמר מכאן הורה שהמשכיר בית לחבירו אינו יכול לאסור הנ"ל נמי אינו יכול לאסור הלוה משכון שיש לו ביד המלוה דהא חד טעמא אית ליה לתרוייהו לזה מתרץ רבינו דר"ת מחלק בין הך דפ' אע"פ להך דערכין · א"כ בקונם שאין יכול לאסור המשכון סיותר מכדי הלואה על המלוה א"ל הוכחה דהא אפילו בהקדש אין יכול לאסור כיון שאין סופו לחזור משא"כ בהמשכיר בית יכול להקדיש המותר. לזה אמר הוראת ר"ת דבקונם מ"מ אין יכול לאסור עליו דאלמוה לשיעבודא דשוכר כך סלקה זו ליישב דברי ר"ת אבל רבינו תופס להלכה דלענין מותר אין חילוק בין שכירות למשכון וכדמסיק רבינו בפ' שור שנגח ע"ש: [ה] **דשכירות** קרקע נקנית בשטר ובחזקה. וקשה הא רבינו פסק בפ' השואל סי' ע"ו דשכירות נקנה בכסף בשטר ובחזקה. ותי' מהרש"ל בפ' הפרה סי' ל"ג דס"ק דמסקנא דהירושלמי שמחלק בין הקדיש ללא הקדיש איירי שהחזיק השוכר בבית או יש לו שטר. דאי לא קשה. פשיטא שיכול המשכיר להקדיש שהרי יכול לחזור בו ואף למכור ולהשכיר לאחרים אלא איירי בכה"ג שאין יכול לחזור בו. וא"כ בהקדיש לו שכרו וכו'. ומה מועיל קנין על קנין. וזוזי דהקדיש לו הינם באים לקנין אלא כמאן דמסיק בי' זוזי ע"כ. וקשה מאי פשיטא אימא דהשמועינן דהדר בו צריך להעלות שכר לכך תימא דלא להקדש דלא תימא דהוי כדר בחצר חבירו שלא מדעתו שאין צריך להעלות שכר כדאמרינן בב"ק דף כ' ע"ש הסוגיא. וע"ק דכאן דחה רבינו הך ברייתא דהירושלמי. ובפ' השואל ס"ס כ"ה קים ליה לדינא הך דהירושלמי ע"ש. ועוד יותר תמוה היאך שייך דרבינו ידחה ברייתא דהירושלמי משברא דנפשיה. ע"כ נראה שאין כוונת רבינו לדחות הירושלמי מהלכה. אך כוונתו לסתור תי' תוס' הך דפ' מקבלי עלי איירי בלא הקדיש לו שכרו הא החזיק בהבית כדקתני הדר בו מעלה שכר להקדש ואי לא מהני חזקה אפילו קנין שהקדיש לו שכרו נמי לא תהנה וזוזי הוא דמסיק ביה. אבל על הירושלמי ל"ק כלום דקתני ועמד והקדישו הרי זה דר בתוכו ואיכא לאוקמיה כגון שלא דר עדיין בתוכו ולא החזיק משום הכי שפיר יש לחלק בין הקדיש שכרו דעכ"פ שכירות קרקע נקנה בכסף אף שעדיין לא דר בו ובזה ניחא מה שלכאורה קשה מה הוסיף רבינו מאיר גם בהשואל שאומר ועוד כתב לי מורי רבינו מאיר. דחידש בזה אפילו בלא דר בו עדיין השוכר אך שהקדיש לו שכרו: **והנה** בש"ע י"ד סי' רכ"ה סעיף ז'. ויש אומרים שאפילו אם פירשו בפירוש אינו יכול לאסרו בלשון קונם. אם לא בלשון הקדש ממש. וזהו כמסקנת רבינו פה במשמעתין ובפ' הפרה. ומה שבלשון הקדש ממש יכול לאסרו היינו המותר וכ"כ הש"ך שם. וקשה בש"ך שם ס"ק מ"ה על המחבר דלא ה"ל למסתם. וה"ל לחלק דווקא כשהשכיר לו בית סתם אבל השכיר לו בית זה אין יכול להקדיש אפילו המותר. שכן הביא רי"ו חילוק זה בשם הרשב"א ורבי' יונה והריב"ש והר"ן. ומסתייע ליה מהירושלמי דאי כוונת רבינו היאך קאמר אימתי כשלא הקדיש לו שכרו הוי הקדש וכיון דהוי הקדש היכי מצי דייר ביה כדפריך בערכין הדר ביה במעילה קאי · ולי נק"מ דהתוס' בערכין מקשה הא קי"ל דאין מעילה במחובר ומאי פריך הדר ביה במעילה קאי. ותירצו דהך סוגיא פריך לרב דאמר תלוש ולבסוף חברו הוי תלוש ע"כ. ולכאורה דברי תוס' תמוהים דהא בפרק הנהנה דף כ' מסיק ליה לקיש דלענין מעילה תלוש ולבסוף חיברו לא הוי כתלוש ורב דס"ל דהוי כתלוש אינו אלא גבי ע"ז משום חומרא דע"ז · א"כ מאי פריך הכא לרב. וצ"ל דסוגיא דהכא איתיה לרב אתא בריה דרב איקא אליבא דרב דס"ל דלענין מעילה הוי כתלוש דהכא נראה לעיניים אסרה התורה · ולפי הגהה זו אין כאן קושיא על הירושלמי הדר ביה במעילה קאי דלהלכה קי"ל כריש לקיש וכ"פ הרמב"ם בפ' ה' מהל' מעילה ע"ש. ומ"ש הרמב"ם בהלכות ערכין פ' שמי המשכיר בית לחבירו והקדישו הרי זה קדוש ופקעה השכירות ואם דר בו השוכר מעל. אין הכוונה שמעל ומביא קרבן מעילה. אלא כלומר השוכר חוטא ונהנה מן ההקדש · ודלא כברכת הזבח במסכתא מעילה דף כ' שנתקשה בזה. ותדע דאי לענין קרבן מעילה קאמר השוכר מעל ה"ל לכתוב דין זה בהל' מעילה. תו הקשה הש"ך שם דלקמן סי' רנ"ח פסק רמ"א במשכון אפילו המותר אין יכול להקדיש וזהו דעת הרשב"א בשם ר"י שהביא רי"ו ותימה כאן לענין שכירות סתם דיכול להקדיש ולק"מ דלמי שמעיין ברי"ו נתיב י"ט חלק א' דלענין משכון הביא דעת רבינו יונה למסקנא. ולענין שוכר את הבית הביא דעת הרמב"ם להלכה שכתב בס' הפלאה המשכיר בית לחבירו והקדישו הרי זה קדוש כו'. ולכן דרך רמ"א בעקב של רי"ו. ועתה אשיב על ר' יונה והריב"ש דה"א לאוקמיה הך ברייתא דערכין בבית סתם דהא הרישא המשכיר בית ונתנגע ע"כ איירי בבית זה כמו שהוכיחו תוס' שם ד"ה אע"פ וזה הקשה מהרש"ל בספרו פ' הפרה והש"ך בנקודות הכסף עמד עליו בזה שאסור בהנאה אינו אלא בנגעי בגדים אבל לא בנגעי בתים. תמהני שהוא עצמו הביא דברי הירושלמי בסוף ערלה שמסיק שם אפילו המ"ד אם עשאו אבנים סיד אינו מטמאה דלא ס"ל דרם מטהרת. מ"מ אסור בהנאה דיליף מונתץ כך תיבץ שם ר' יוחנן ע"ש · ואם הך ברייתא ס"ל דאבנים המנוגעות אינם אסורים בהנאה קשה לר' יוחנן הך ברייתא. גם הש"ך מלכף דעת הרשב"א בשם רבי' יונה והריב"ש והר"ן והירושלמי לדעתו ולפי מ"ש אין לאיה מהירושלמי. והר"ן בעצמו שם חוזר מתי' זה ומתרץ בגוונא אחרינא. והנה לא פש לן דעת מבוררת שמקילין אך הרשב"א בשם ר"י והריב"ש. איך עלה על דעת להקל באיסור דאורייתא נגד כל הני רבוותא הרמב"ם ור"ת ורש"י דס"ל נגעי בתים אסור בהנאה והירושלמי סוף ערלה · והרשב"א בחדושיו ותשובתו והסמ"ג והמרדכי פ' המוכר את הספינה וריטב"א במסכת כתובות וכתב שכן דעת רבותיו. ואגודה מהל' מעילה. ויש"ש. ע"כ אין לזוז מפסק ש"ע ויאה לנו ג"כ מזה המשכיר בית לחבירו אם הקדיש שכרו אף שעדיין לא דר ביה בשותו בית מ"מ אין יכול להקדיש רק המותר מדמי שכירות וכן אין יכול למוכרה המשכיר כמ"ש רבינו מאיר בפ' השואל: [ו] **בעי** אביי. כך גירסת רבינו והגי' שלפנינו בעי אבימי. וגי' רבינו נכון דהא אבימי רבו דרב חסדא היה כדאיתא במנחות דף ו'. ואיך יפשוט רבה: [ז] **ומיירי** דאמר לבית זה שאתה נכנס בחיי ובמותי. דברי רבינו תמוהים חדא דאביי לא הזכיר בחיי ובמותי והמורא היה לו לפרש דבריו · ועוד קשה דהא לעיל בפ' זה תוך סי' א' כתב רבינו אם אמר תלך זה לעולם אסור. משמע אפילו לא אמר בחיי ובמותי. ע"כ נ"ל דכונת רבינו שאיבעיא דאביי הוי סתמא בכל גוונא בין באומר בחיי ובמותי ובין לא אמר בחיי ובמותי רק קונם לבית זה. וע"ז פשט רבה דעכ"פ בחיי ובמותי מוכח שאדם אוסר דבר שברשותו לכשיצא מרשותו אבל אי לא אמר בחיי ובמותי לא איפשיטא וכיון דמספקא לן עבדינן לחומרא בנדרים איסור דאורייתא. ומש"ה פסק רבינו בהלך זה לעולם אסור וכ"פ הב"ח וכ"כ לשון תוס' · אך קשה מאי קא מיבעי' ליה לאביי הא לעיל בפ' אין בין המודר דף מ"ב. מסיק דרב ושמואל ור"י ור"ל כולם ס"ל דאדם אוסר דבר שברשותו לכשיצא מרשותו ורש"י פי' בב"ק דף ל"ג דמאדם חשוב כגון רב פרכינן מיניה כאילו כתיב במשנה או בברייתא וא"כ אמאי לא פשיט אביי ורבה מאמוראי הקדמונים וביותר קשה לכל הפוסקים אמאי לא קבעו הלכה כמותם ולא הזכירו כלל מדבריהם. וכ"ל דוקא התם לענין שביעית יכול לאסור דבר שברשותו לכשיצא מרשותו. דבשביעית ג"כ עדיין ברשותו דהא אפקעתא דמלכא היא ולכ"ע יכול לזכות אף הוא כמו אחריני. משא"כ הכא קמבעיא ליה לאביי אם מכרו לאחר שיצא מרשותו לגמרי: [ח] **או** משום זה. ונפקא מינה אם מת ואם מכר לאחר: [ט] **נפל** ובני לית הוא. תו קמבעיא בין באומר ביתך בין באומר זה. אם נפל הבית והדר בני ליה אי מותר לכנוס בו אי לא. כך שיטת רבינו אבל הר"ן מפרש לה הכל באיבעיא חדא ועיין ב"י סי' רע"ז פירושו באורך. והגיה רבי' מפירושו דלפי גי' רבינו וכפי גירסתינו בירושלמי לא תני הסיפא בית זה ונפל אין חייב לבנותו. א"כ ליכא פשיטותא מהך ברייתא לפי' הר"ן. דלפי פי' ב"י עיקר פשיטותא מהך סיפא ועיקר חסר מן הספר: [י] **תנו** בית חתנות. ונדייק מינה הא אמר תנו בית זה בית חתנות לבנו ונפל אינו חייב לבנותו כ"כ הש"ך בסי' רע"ז ס"ק י"ד ודלא כב"ח דסבר אפילו בבית זה חייב לבנותו וזה ליתא כדאמר בב"מ דף ק"ג נפל אזיל ליה ודבריו כנוחים למבין ע"ש: [כ] **ונראה** דתלו בפלוגתא דתפוס לשון ראשון. דאפליגי בה אמוראי בפ' השואל דף ק"ב. ופסקו שם הרי"ף ורבינו דמספקא לן אי תפסינן לשון ראשון או לשון אחרון. וא"כ לגבי נדרים לאיסור דאורייתא נקטינן לחומרא. היכא דמת או מכרו לאחר אתה תופסו משום זה ואסור והיכא דנפל ובני ליה אתה תופסו משום ביתך ואסור: [ל] **ובית** הכנסת. מתני' רבנן היא ולא ראב"י כדאמר לעיל דף מ"ו ורבינו לעיל סי' א' דהכל"כ כחצר שאין בו דין חלוקה דמי. ולעיל פסקו כראב"י א"כ ליתא להאי מתני'. וכבר השיג הרמב"ן על הרמב"ם בפ"ז שפסק כראב"י ופסק נמי למתני' היכי מזכה שערה לבי תרי וליישב דברי חכמים נראה לדייק הא דקאמר הרי בה"כ דכמי שאין בו דין חלוקה דמי ולא קאמר הרי בה"כ אין בו דין חלוקה. א"ו דבה"כ נמי איכא למימר דיש בו דין חלוקה. אלא מחמת שאין דרכם לחלק וכן ספרים. וסברא זו הזכיר ג"כ בעל ע"ז בסי' רכ"ד עמוד עליו · וכיון שכן פריך בממ"נ אי מדמית בה"כ לחצר שאין בו דין חלוקה א"כ מתני' דלא כמאן. ואי מדמית לה לחצר שיש בו דין חלוקה א"כ כיון דפליגי בחצר שיש בו דין חלוקה מתני' אתיא דלא כהלכתא דהא קי"ל כראב"י. ומסיק דבחצר שיש בו דין חלוקה דברי הכל אסור ובה"כ ודומיהן דייקינן לה כחצר שיש בו חלוקה ואתיא מתני' כב"ע. ובתוי"ט תי' קושית הרמב"ן בדרך אחר ע"ש. וקשה לדבריו א"כ מאי פריך לעיל רב יוסף דף מ"ו. אימא בה"כ שאני דאפשר לכתוב לנשיא ואתיא כרבנן. ויש לייאב בתירוצו על פי הגהה ישוב שכתבתי: ה"ג לא תימא טעמא דא"ל והיכון לפניך אלא כדי שיבא אבא הוא דאסור אבל אם אמר ליה והיכון לפניך יבא אבא ויאכל: [מ] **שהיתה** בערמה שאינה. עיין ר"ן מתיבת שאינה אך למותר ומתרץ ע"פ הירושלמי הזה: [נ] **ליקני** הדין · פי' בן הגדול אי הוי בריה צורבא מרבנן ליקני בריה להאי פלגא. ואי לא להוי כולה להך ברא דמעלי'. כן פי' הר"ן. וא"כ הך ברא הגדול לא קני מידי לנפשי' אך קני ע"מ להקנות לבנו כי הוה צורבא מרבנן: ה"ג כתב הרמב"ן ז"ל: [ס] **דהלכתא** כרב נחמן דסודרא קני ע"מ להקנות הוא. ומ"מ הוי קנין א"כ ה"ל בהך עובדא דכיפי בר בריה קנה וכ"ה בר"ן בשם הרמב"ן: [ע] **כלומר** מתנה ע"מ כו' כלומר כו'. הלשון מגומגם: [פ] **הא** רב נחמן אמר דלא. ולא שבקינן מה דפשיטא ליה לרב נחמן משום מה דמספקא ליה לרב אשי: [צ] **ועוד** דהא רב אשי גופא · עיין בפ"ק דקידושין סי' ל"ה שכתבתי שם לשיטת רש"י דס"ל דרב אשי לא לדחויי קאמר: [ק] **שמעינן** מהא דחליפין קני ע"מ להקנות הוא ואי תפיס לא מיתפיס · דהא"ל אי תפיס מיתפיס מה שייך גזרה שמא יאמרו אשה נקנית בחליפין אימא יהיב לה בתורת כסף דהא יכול לקדש בכל שוה כסף והא בקנין כסף לא גזרינן שוה פרוטה משום פחות משוה פרוטה אבל אי תפיס לא מתפיס א"כ קנין חליפין לאו משום קנין כסף הוא. והוא קנין בפני עצמו כמו שנאמר וזאת לפנים בישראל לקיים כל דבר וגו' שלף איש נעלו. ובזה ודאי יש לגזור אטו חליפין פחות משוה פרוטה. דמ"ש אם הסודר שוה מאה כסף או פחות משוה פרוטה דהא היא לא יכולה לתפוס הסודר. ולקחתי פי' זה מדברי חדושי רשב"א בפ"ק דקידושין ע"ש: [ר] **הדר** סודרא למריה. ליתא דגמרא נקיט. אבל בהך עובדא דכיפי איכא למימר דהוי קנין אחר ולא בסודר וכ"כ הר"ן ודלא כב"ח סי' רכ"ג ס"ק ד' ע"ש: **הדרן עלך השותפין שנדרו**

פרק ו [א] **הנודר** מן התבשיל כו' ואסור בצלי בשלוק ומבושל. דיש חילוק בין מבושל ובין תבשיל דאפילו באותו מקום שלישנא בני אדם דצלי ושלוק לא קרי מבושל · מ"מ בלשון תבשיל כולל צלי ושלוק דמקממא הך ברייתא אתיא כתנא דמתני' ולא כר' יאשיה. וכ"ה בירושלמי להדיא הלכה א' דמבושל מותר בצלי ושלוק ותבשיל אסור בצלי ושלוק. וא"כ תמוה מאוד על הטור סי' רע"ז שמשום דין הנודר מן המבושל

תפארת שמואל

(א) **והך** דבפרק אע"פ מיירי בב"ת וקדושת דמים וכו'. עיין בתוס' דר"ל דאיירי וכו' והוי כקדושת דמים והר"ן דחה דברים אלו ע"ש ותמצא נחת: (ב) **דשכירות** קרקע נקנית בכסף ובשטר ובחזקה וכו'. ור"ל מיד כשהחזיק קנה כל משך זמן שכירות אפילו בלא מעות וק"ל: (ג) **ירושלמי** ביתך זה משום מה אתה תופסו וכו'. נראה דרבינו מפרש דתרתי מבעיא ליה חדא דאם אמר זה אי שרי במכרו ונתנו והדר בעי אי אמר קונם ביתך או בית זה אי נפל ובני אי שרי ליכנס או לאו ופשיט בעיא שניה דיש חילוק בין בית סתם לזה ובעיא ראשונה לא אפשיטא ולחומרא דמספקא לן אי תפיס לשון ראשון וכו' וכמ"ש פ' השואל וכ"פ הטוי"ד סי' רע"ז שוב מצאתי להב"י שם שכתב ג"כ כמ"ש ושמחתי והר"ן לא כ"כ וע"ש ודבריו צ"ע ליישב:

לנודר

מן היורד לקדרה אסור ביורד לאילפס שכבר ירד לקדירה קודם שירד לאילפס מן היורד לאילפס מותר ביורד לקדירה מן הנעשה בקדירה מותר בנעשה באילפס מן הנעשה באילפס מותר בנעשה בקדירה מן היורד לתנור אין אסור אלא בפת אם אמר כל מעשה תנור עלי אסור בכל הנעשין בתנור: [דף נא ע"ב] **מתני'** מן הכבוש אינו אסור אלא מן הכבוש של ירק כבוש שאני טועם אסור בכל הכבושים מן השלוק אינו אסור אלא [ב] בשלוק של ירק דברי רבי יהודה שלוק שאני טועם אסור בכל השלוקין מן הצלי אינו אסור אלא מן הצלי של בשר דברי רבי יהודה צלי שאני טועם אסור בכל הצלויין מן המליח אינו אסור אלא מן המליח של דג מליח שאני טועם אסור בכל המלוחין ירושלמי (ה"ו) סברין למימר מלוח עולם הא לשעה לא אמר ר' יודן ממה דתנינן (לעיל דף יח.) הרי עלי כבשר מלוח וכיין נסך הדא אמרה מליח לשעה מלוח הוא. [ג] דג דגים שאני טועם אסור בהן בין גדולים בין קטנים בין מלוחין בין טפלין בין חיין בין מבושלים ומותר בטרית טרופה ומותר בציר ובמוריים הנודר מן הצחנה אסור בטרית טרופה ומותר בציר ומוריים הנודר [ד] מטרית טרופה אסור בציר ובמוריים: **גמ'** (א) תניא ר' שמעון בן אלעזר אומר דג (דגים) שאני טועם אסור בגדולים [ה] ומותר בקטנים *[דגה שאני טועם אסור בקטנים ומותר בגדולים] דג דגה שאני טועם אסור בין בגדולים בין בקטנים דלשון בני אדם דג גדול משמע דגה משמע הקטנים. ירושלמי (ה"ז) איזהו גדול ואיזהו קטן רבא בר מר רב זעירא כל נון (ב) דהוא אכיל ליה פחות מליטרא [ו] לבי דדגא מטעים ליה ומסתברא הכל לפי שרגיל לקרות לו דג קטן: ג **מתני'** הנודר מן החלב [ז] מותר בקום רבי יוסי אוסר מן הקום מותר בחלב אבא שאול אומר הנודר מן הגבינה אסור בה בין מלוחה בין טפילה: [דף נב ע"ב] **גמ'** תניא הנודר מן החלב מותר בקום מן הקום מותר בחלב מן החלב מותר בגבינה מן הגבינה מותר בחלב מהן הרוטב מותר בקיפה מן הקיפה מותר ברוטב ואם אמר בשר זה עלי אסור בו וברוטבו ובקיפו: ירושלמי (ה"ח) מ"ט דרבי יוסי בקום שם אבוי קרוי עליו על דעתיה דר' יוסי הנודר מן היין אסור ביין מבושל חמרא מבשלא קרו ליה ובגמרא איתמר דרבי יוסי ורבנן מר כי אתריה ומר כי אתריה באתריה דרבנן קרו ליה לחלבא חלבא לקומא קומא באתריה דרבי יוסי לקומא נמי קרו קומא דחלבא ושמעינן מינה דאפילו לרבנן הנודר מן היין אסור ביין מבושל דחמרא מבשלא קרו ליה ואע"ג דתנן רבי יהודה בן בתירא אומר כל ששם תולדתו קרוייה עילויה אסור אף ביוצא ממנו [ח] ופליגי רבנן עליה. התם שם בנו הכא שם אביו הכי פריש לה בירושלמי: **מתני'** הנודר מן הבשר מותר ברוטב ובקיפה ור' יהודה אוסר אמר רבי יהודה מעשה ואסר עלינו ר' טרפון בבלים שנתבשלו עמו אמרו לו כן הדבר אימתי בזמן שאמר בשר זה עלי שהנודר מן הדבר ונתערב באחר אם יש בו בנותן טעם אסור וא"ת אפי' אין בו בנותן טעם ליתסר דקונמות הוי דבר שיש לו מתירין כדאמרי' בשילהי פירקין לקמן (דף נט.) וי"ל דהא דאמרינן דבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטיל [ט] ה"מ מין במינו אבל בשאינו מינו בנותן טעם כשאר איסורין והכי איתא בירושלמי (ה"ח) זה הכלל היה ר' שמעון אומר משום ר' יהושע כל דבר שיש לו מתירין כגון טבל [י] ומעשר שני הקדש וחמץ לא נתנו להם חכמים שיעור אלא מין במינו בכל שהו ושלא במינו בנותן טעם וכל שאין לו מתירין כגון חלה ותרומה וערלה וכלאי הכרם נתנו להם חכמים שיעור בין במינו ובין שלא במינו בנותן טעם ואלו נדרים מה את עביד להון כדבר שיש לו מתירין או כדבר שאין לו מתירין [כ] מסתברא מי עבדינן כדבר שיש לו מתירין התני תמן [כתובות עד:] שהחכם עוקר את הנדר מעיקרו כלומר וכיון שעוקר אותו מעיקרו נמצא שלא נאסר מעולם הוי דבר שיש לו מתירין אמרי אין עוקרו אלא מכאן ולהבא כלומר עיקר העיקור מכאן ולהבא שהרי היה אסור עד עתה ואע"פ שעוקרו מעיקרו מכל מקום היה אסור עד היום הלכך חשיב דבר שיש לו מתירין והא מתניתין עבדא לי' כדבר שאין לו מתירין דתנו תמן הנודר מן הדבר ונתערב באחר אם יש בו בנותן טעם אוסר תיפתר מין בשאינו מינו בדבר שיש לו מתירין: ד **הנודר** מן היין מותר בתבשיל שיש בו טעם יין אמר קונם יין שאני טועם ונפל לתבשיל אם יש בו בנ"ט ה"ז אסור הנודר מן הענבים מותר ביין מן הזתים מותר בשמן אמר קונם זתים וענבים אלו שאני טועם אסור בהם וביוצא מהן: **גמ'** בעי רמי בר חמא אלו דווקא או שאני טועם דווקא באלו לא קמבעיא ליה דדוקא הוא דתנן אמרו לו כן הדבר אימתי שאמר בשר זה עלי וכו' כי קא מיבעי ליה בשאני אוכל שאני טועם ת"ש דג דגים שאני טועם אסור בהן בין גדולים בין קטנים ומותר בטרית ובציר אמר רבא וכבר יצא מהם ולא איפשיטא הך בעיא הלכך אזלינן לחומרא ואם אמר שאני אוכל שאני טועם או אלו אסור ביוצא מהן וכן נמי בנתינת טעמו [ל] דהא מייתי ראייה מנתינת טעם ליוצא מהן והא דאמרי' במתני' הנודר מן הבשר מותר ברוטב היינו באומר קונם בשר עלי שלא כיון אלא במה שנקרא בשר: ה [דף נג ע"א] **מתני'** הנודר מן התמרים מותר בדבש תמרים מן הסתוניות מותר בחומץ סתוניות ר' יהודה בן בתירא אומר כל ששם תולדתו קרוייה עליו ונדר ממנו אסור אף ביוצא ממנו וחכמים מתירין: **גמ'** חכמים היינו ת"ק איכא בינייהו הא דתניא כלל אמר ר"ש בן אלעזר כל שדרכו ליאכל ודרך היוצא ממנו ליאכל כגון התמרים ודבש תמרים שנדר בו אסור ביוצא ממנו נדר ביוצא ממנו אסור בו וכל שאין דרכו ליאכל ודרך היוצא ממנו ליאכל נדר בו אין אסור אלא ביוצא ממנו [מ] ת"ק לית ליה דרשב"א לא באותה שדרכו ליאכל והיוצא ממנו לאכול ולא באותה שאין דרכו ליאכל ודרך היוצא ממנו ליאכל דהיינו סתוניות וחומץ סתוניות ורבנן בתראי אית להו דרשב"א באותה שאין דרכו ליאכל ודרך היוצא מהן ליאכל ומתירין בסתוניות ואוסרין בחומץ (הנודר שאני אוכל שאני טועם מותר בחילופיהן ובגידוליהן בדבר שזרעו כלה): **מתני'** הנודר מן היין מותר ביין תפוחים. הנודר מן השמן מותר בשמן שומשמין מן הדבש מותר בדבש התמרים מן החומץ מותר בחומץ סתוניות מן הכרישין מותר בקפלוטות מן הירק מותר בירקות שדה שהוא שם לווי: **גמ'** תניא הנודר מן השמן בא"י מותר בשמן שומשמין ואסור בשמן זית בבבל אסור בשמן שומשמין ומותר בשמן זית מקום שמסתפקין מזה ומזה אסור בזה ובזה פשיטא לא צריכא דרובא מחד מסתפקי מהו דתימא ניזיל בתר רובא קמ"ל [נ] ספק איסורא לחומרא: [דף נג ע"ב] **מתני'** הנודר מן הכרוב אסור באספרגוס מן האספרגוס מותר בכרוב מן הגריסין אסור במקפה ורבי יוסי מתיר מן המקפה [מותר בגריסין]· מן המקפה אסור בשום ורבי יוסי מתיר מן השום מותר במקפה מן העדשים אסור באשישים ור' יוסי מתיר מן האשישים מותר בעדשים ירושלמי (הל' יג) [ס] מ"ט דר' יוסי [ע] שם אביו עליו [פ] על דעתיה דר' יוסי הנודר מן היין מותר בקונדיטון [צ] אלמא דלרבנן אסור בקונדיטון: ו **חטה** חטים שאני טועם אסור בהן בין קמח בין פת גרים גריסין שאני טועם אסור בהן בין חיין בין מבושלין רבי יהודה אומר קונם גרים או חטה שאני טועם מותר לכוס חיין: **גמ'** תניא רבן שמעון בן גמליאל אומר חטה שאני טועם אסור לאפות ומותר לכוס חטים שאני טועם אסור לכוס ומותר לאפות חטה חטים שאני טועם אסור בין לכוס בין לאפות גרים שאני טועם אסור לבשל ומותר לכוס גריסין שאני טועם אסור לכוס ומותר לבשל גרים גריסין שאני טועם אסור בין לכוס בין לבשל: **הדרן עלך הנודר מן המבושל**

פרק שביעי

א [דף נד ע"א] **הנודר** מן הירק מותר בדילועין ור' עקיבא אוסר אמרו לו לרבי עקיבא והלא אומר אדם לשלוחו קח לי ירק והוא אומר לא מצאתי אלא דלועין אמר להם כן הדבר שמא אומר הוא לא מצאתי אלא קטנית אלא שהדילועין בכלל ירק ואין הקיטנית בכלל ירק ואסור בפול המצרי לח ומותר ביבש: **גמ'** והא מן ירק נדר אמר עולא [א] באומר ירק המתבשל בקדירה עלי במאי קמיפלגי רבנן סברי כל מילי דצריך שליחא לאימלוכי עליה לאו מיניה הוא ור' עקיבא סבר כל מלתא דמימלך עליה שליחא מיניה הוא אמר אביי מודה ר' עקיבא [ב] לענין מלקות שאינו לוקה [דף נד ע"ב] ומאן תנא דפליג עליה דר' עקיבא רשב"ג היא דתניא הנודר מן הבשר אסור בכל מיני בשר בראש וברגלים ובקנה ובלב ובעופות ומותר בבשר דגים וחגבים ורשב"ג אומר הנודר מן הבשר אסור בכל מיני בשר ומותר [ג] בראש וברגלים ובקנה ובלב ובעופות ואין צ"ל בבשר דגים ובחגבים וכן היה רבי שמעון בן גמליאל אומר קרבים לאו בשר הוא ואוכליהון לאו בר נש. הך פיסקא כתבתי בריש כל הבשר (סימן א):

ב [דף נה ע"א] **מתני'** הנודר מן הדגן אסור בפול המצרי יבש דברי ר"מ וחכמים אומרים אינו אסור אלא בחמשת המינין רבי מאיר אומר הנודר מן התבואה אינו אסור אלא בחמשת המינין אבל הנודר מן הדגן אסור בכל ומותר בפירות האילן ובירק: **גמ'** א"ר יוחנן הכל מודים בנודר מן התבואה שאינו אסור אלא בחמשת המינין תנ"ה ושוין בנודר מן התבואה שאינו אסור אלא בחמשת המינין בר מר שמואל פקיד דליתבון תריסר אלפא זוזי לרבא מן עללתא דנהר פניא שלחה רבא קמיה דרב יוסף עללתא היכי מיקריא אמר רב יוסף מתניתין היא ושוין בנודר מן התבואה שאינו אסור אלא בחמשת המינין בלבד אמר ליה אביי מי דמי תבואה לא משמע אלא חמשת המינין עללתא כל מילי משמע אהדרוה קמיה דרבא אמר הא לא מיבעיא לי דעללתא כל מילי משמע הדא הוא דמיבעי לי שכר בתים ושכר בהמות מאי מי אמרינן כיון דפחתי לאו עללתא היא או דלמא כיון דלא ידיע פחתייהו כי עללתא היא (ג) ומסתבר לי טעמיה דרב יוסף כיון דמתרגמינן תבואה עללתא והוא בלשון תרגום ליה הוי כאילו בלשון עברי נוה והזכיר תבואה ולמה (א) אשתנה הלשון לעשות [ד] משם העלם פעולה [ה] כדי להוציא

הגהות הב"ח א ולמה נשנה הלשון משם העלם:

תפארת שמואל

(א) **תניא** רשב"א אומר דג כו'. בגמ' גרס דג שאני טועם אסור בגדולה ומותר בקטנה דגה שאני טועם אסור בקטנה ומותר בגדולה דג דגה וכו' וע' בדברי רבינו בפי' הגמ' שם: (ב) דהוא אכיל ליה פחות מליטרא גבי דדגא וכו'. בירושלמי שלנו גרס פחות מליטרא כילכית מטעים ליה ור"ל כששיה שואל דגים קטנים פחות מליטרא אזי הוא נותן לו כילכית משמע שכילכת נקרא דג קטן והוא טהור ומכאן קשה על אותן המפרשים דס"ל דכילכת הוא דג טמא והוא טהור ועיין י"ד ול"ע: (ג) **ומסתבר** ליה טעמיה דרב יוסף. ומדברי ר"ן כ"ל דקי"ל בהא כרבא מדכתב דבעיין דרבא לא איפשיטא וכו' וטעמו נראה דגם ר"י לא מצינו שחלק עליו לאחר ששמע שרבא ס"ל דכל מילי משמע וק"ל:

קרבן נתנאל

לנודר מן התבשיל. וליכא למימר דס"ל דלדידן אין חילוק והולכין אחר לשון בני אדם. חדא דס"ל לחלק בתחלה ולכתוב דינא לפי הש"ס · ועוד שהטור מסיים אח"כ והרמב"ם סובר שהולכין אחר לשון בני אדם לפי המקום והזמן משמע מ"מ בתחלה הוא מדינא דהתלמודא והב"ח שם יגע לתרץ דברי הטור ולא הועיל ע"ש. ולפ"ד יש חסרון בטור: ה"ג הוון בעי מימר מלוח לעולם: [ב] **בשלוק** של ירק דברי ר' יהודה. כ"ה גי' תוס' וגי' הש"ס והירושלמי בשלוק של בשר: [ג] דג דגים שאני טועם אסור בהם בין גדולים בין קטנים. הר"ן פי' שאמר דג דגים. ורבינו פי' או דג או דגים: [ד] מטרית טרופה אסור בציר ומוריים. וגי' הר"ן מותר בציר ומוריים: [ה] ומותר בקטנים. דרשב"א פליג על תנא דמתני' אבל דגים רשב"א נמי מודה לת"ק דמשמע גדולים וקטנים. כ"כ ב"י וב"ח וכ"ה בטור ולענין דג שהוא גדול משמע דפוסק כרשב"א דרב פפא ואביי מקלי ומרי בדבריו: [ו] **לבי** דדגא מטעים ליה. והגי' שלפנינו וכ"ה ברשב"א כלכיד אנא מעים פי' כל הדג הזה שאני אוכל שהוא פחות מליטרא. כלכיד. הוא דג קטן שבבלי קוראו אימת כלכית על לוויתן בריח המוליא יין ומחליף ד' בתי"ו. כלומר טעם דג קטן ככלכית אני טועם. ויש לכוון גי' רבינו לדכלכית הוא גדל מאיליה בחביות של ציר דגים טהורים כדאיתא בפרק אין מעמידין דף ל"ט. וקאמר לבי דדגא מטעים כלומר ככלכית שגדולו בחביות של ציר אנא מטעים. ודגא הוא חביות. ומירושלמי הזה מקשין ע"פ הערוך שמפרש דכלכית דג טמא. דהכא משמע שהיו אוכלין אותו: [ז] **מותר** בקום היינו כסיובי דחלבא. וכסיובא דחלבא היינו מים המתמצין מקיפוי הגבינה וע"ש כך מיקרי קום שנוטף כשמעמידין הגבינה ונפרד מן הגבינה לצד אחר · כך פי' הערוך והר"ן ורבי' בפירושו. ועי' פ"א יו"ד סי' פ"א ס"ק י"ד עמוד עליו שהאריך בזה. והט"ז סי' פ"א ס"ק ח' מקשה לדעת יש מי שאוסר במימי חלב משום אבר מן החי · א"כ הא דפסיק סי' רי"ז נודר מחלב מותר בקום והיינו מי חלב ש"מ דאין בו איסור. ולא קשה מידי דקום היינו מים המתמצין כדפירשית. ומה שתירץ הט"ז דהא דקתני מותר בקום היינו להנאה. ליתא דהא כל הני מתני' קאי לענין היתר אכילה דהא מתני' לקמן דף נ"ג סתוניות כיון שאין דרכו לאכול דפליגי התנאים אם אסורים. ואם לענין איסור הנאה הוא עם היות שאין דרכו לאכול מ"מ אסורים להוי בהנאה: [ח] **ופליגי** רבנן עליה התם שם בנו הכא שם אביו. וקשה מאן רבנן דפליגי עליה אי חכמים דמתני' דר"י בן בתירא. א"כ חומץ סתוניות ודבש תמרים שם אביהם עליהם ואמאי קרי ליה שם בנו. ואמרתי לכאורה שקאי אחכמים דמתני' והכי קא מקשה דס"ל הנודר מסתוניות מותר בהן ואסור ביוצא מהן אמאי מותר בו הא שם בנו עליו. דבנו מיקרי חומץ סתוניות והמה סתוניות ע"ז תי' שפיר התם שם בנו והכא שם אביו אך הרמב"ם פסק כת"ק וכ"כ בטור וא"כ סותר דברי אביו ועי' בב"י סי' רי"ז שמיישב בב' אופנים ואין הכנה לתי' הראשון שכתב שם וז"ל שאע"פ שיצא הקום ממנו החלב עצמו שהוא אביו עודנו עומד ונקרא בשם הראשון כו' ע"ש. והלא אם הקום יוצא הנאמר בשם גבינה נקרא ולא חלב כדקתני הנודר מן החלב מותר בגבינה בין לחה בין יבישה תפלה ומלוחה. ותי' השני הוא לפי' הראב"ד ורבינו לא ס"ל פי' הראב"ד ומפרש הירושלמי חלב מקטרא. היינו מים היוצאים מחלב מקטרא ע"כ נראה לפרש הירושלמי ע"ד רבינו ע"פ מ"ש הר"ן דף נ"ג ד"ה וחכמים מתירים התם שם בנו כלומר היוצא מסתוניות. ונתמרים נקרא על שם הבן דבש וחומץ ולא שיהיה עדיין תורת תמרים וסתוניות עליהם. אלא נקראו כך להפריש בין חומץ סתוניות לחומץ אחר ודבש תמרים לדבש אחר. משא"כ בקומא דחלבא אין לומר להפריש בין זה לאחר שאין נקרא קום אלא זה וע"כ על שם אביו נקרא כן דעדיין תורת חלב עליו. וכוון פי' זה: [ט] **הני** מילי מין במינו. עיין בר"ן מילתא בטעמא ומפתים יוסק: [י] ה"ג מעשר שני והקדש וחדש. כ"ה בברייתא לקמן דף נ"ח וכ"ה בירושלמי. ובחמץ כל הפוסקים לא חשבו לדבר שיש לו מתירין. אך הרמב"ם לחוד מחשיב לדבר שיש לו מתירין: [כ] **מסתברא** מי עבדינן. בתמיה: [ל] **דהא** מייתי ראיה מנתינת טעם לפי מה שפי' רבינו בפירושו עדיפא מיניה הל"ל דנלמד בק"ו. דהא לפי ס"ד דרמי בר חמא מיבעיא ליה ביוצא ובמתני' אוסר רוטב והקיפה משום נתינת טעם: [מ] **ת"ק** לית לי' דרשב"א. וברמזים וטור וכן הרמב"ם פסקו כת"ק. נראה דהיינו טעמא דחכמים בתרא הוי כסתם יחידאה כר' שמעון בן אלעזר. וכתם דת"ק עדיף מיניה · [נ] **ספק** איסורא לחומרא. עיין מ"ש בפרק ב' סימן יו"ד: [ס] **מ"ט** דר' יוסי. קאי אכל הני בבא דר' יוסי מתיר וכשנודר מן החלב ר' יוסי אוסר בקום. דאילו רבנן ל"ק. דאע"ג דשרו בקום היינו משום דקום לאו חלב הוא. אבל הני כיון שגוף הגריסין והשום והעדשים בהן אע"ג שנשתנה שמם אסור אבל לר' יוסי פריך שפיר מכ"ש: [ע] **שם** אביו עליו. ומשני בקום מש"ה אוסר ר"י דשם אביו עליו שקורין קומא דחלבא. משא"כ בכל הני נשתנו שמם. והקשה הב"ח סי' רי"ז ס"ק כ"ח לפי מה שפי' רבינו בפירושו ר"י מתיר במקפה קשה לא מקרי גריסין אלא מקפה של גריסין והוא מן גריסין גדל א"כ ה"ל שם אביו עליו וע"ש שתי' בדוחק. ולפי מה שפירשתי לעיל תוך סי' ג' לק"מ דהוא שם בנו · והאי דקורין מקפה של גריסין להפריש בין מקפה אחר למקפה של גריסין: [פ] **על** דעתיה דר"י הנודר מן היין מותר בקונדיטין. כיון דנשתנה שמו: [צ] **אלמא** דלרבנן אסור בקונדיטין כיון דגוף היין מעורב בו · ומסיים הב"ח בס"ק הנ"ל ודלא כדעת הר"ן דמתיר בקונדיטין לפי פירושו בהירושלמי ומביאה ב"י. בתחילת כבודו ראה בב"י ותו גרסי' בירושלמי כו' סבר שהכל מלשון הר"ן. ואין זה אלא דברי ב"י. כי הר"ן לא הזכיר ירושלמי זה בכל המסכת ונהפוך הוא דהר"ן בדף נ"ב כשמתרץ רבנן אדרבנן משמע שרבנן אסרו בקונדיטין לפי פירושו. וכן העיקר כדעת זו דאסור בקונדיטין: **הדרן עלך הנודר מן המבושל**

פרק ז [א] **באומר** ירק המתבשל בקדירה עלי. ואם אמר ירקי קדירה עלי אסור בכבשים וכ"ש המתבשלים בקדירה כ"כ מהרש"ל ותפסו עליו הדרישה וט"ז דא"כ בדלועים נמי יאסר. דהא בירק המתבשל בקדירה אסור אף בדלועין. ולק"מ דבייתור לשון מה שאמר ירקי קדירה עלי איכא למימר די לנו לאתויי כל ירקי קדירה בין מכובשין וכ"ש מבושלין היינו ירקות אבל לא דלועין דמקרי פרי · ואא"כ מצאתי בחידושי רשב"א כדברי ותמוה שרבינו לא הזכיר דין זה באומר ירקי קדירה עלי: [ב] **לענין** מלקות שאינו לוקה. דספוקי מספקא ליה לר"ע והא דפריך לימעול בעל הבית. ה"ק דע"כ השליח אינו מעל להביא קרבן מעילה דהא לר"ע מספקא. ואי איסורא בעלמא תני תנא א"כ למעול בעה"ב נמי מספק: [ג] **בראש** וברגלים ובקנה ובלב. נראה דט"ס וצ"ל בקנה בכבד ובלב. כן הגירסא בשמעתא ובמעילה. ובב"ח סי' רי"ז אומר שלא היה בגירסת רבינו כבד ומש"ה השמיטו. ודבריו תמוהים דאי לא פליגי ר"ע ות"ק בכבד ולכ"ע אסור א"כ מתני' דמעילה אמאן תרמייה דקתני התם השליח מעל אמאי הא עשה שליחותו. והא ליכא למימר דלכ"ע מותר דלאו בשר הוא. א"כ מאי פריך מתני' דלא כר"ע הא בכבד כ"ע מודו דלאו בשר הוא: [ד] **משום** העלם פעולה. דכוונתו יהיה על שם עילוי ושבח: [ה] **כדי** להוציא ממון. משמע הא לענין נדרים אסור משום חומרא דאית לן למימר כל מילי משמע וכ"פ הרשב"א והר"ן. אבל הטור סימן רע"ז ורי"ז סוברים דאפילו לענין נדרים אין איסור אלא מחמשת המינין ועיקר כדעת הרשב"א ור"ן. וכן מוכח שמעתין דפריך פשיטא ומשני מהו דתימא תבואה כל מילי משמע ולכאורה תמוה מאי פריך ומאי משני וצ"ל דהכי משני מהו דתימא תבואה דמתרגמינן עללתא ועללתא כל מילי משמע · ש"מ דעללתא

ממין אבל הנודר מן הדגן אסור בכל [דף נה ע"ב] [ו] תניא מותר באורז בחלקא בטרגיז ובטיסני הנודר מפירות השנה אסור בכל פירות השנה ומותר בגדיים ובטלאים בחלב ובביצים ובגוזלות ואם אמר גדולי שנה עלי אסור בכולן הנודר מן פירות הארץ אסור בכל פירות הארץ ומותר בכמהין ופטריות ואם אמר גידולי קרקע עלי אסור בכולן: תוספתא (נדרים פ"ד) הנודר מן התירוש אסור בכל מיני מתיקה [ז] ומותר ביין [ח] הנודר מן התבלין אסור בחיין ומותר במבושלים ואם אמר הרי הן ע"פ הרי הן עלי אסור בהן בין בחיין בין במבושלין: ג הנודר מן הפת אינו אסור אלא מן הפת הבא מחמשת [ט] המינין בלבד ותנן נמי (בפ"א דחלה מ"ב) הנודר מן הפת ומן התבואה [י] אסור בהן [כ] הנודר מן הדגן אסור בפול המצרי יבש דברי ר' מאיר וחכמים אומרים הנודר מן הדגן אינו אסור אלא בה' מינין עד כאן לא פליגי אלא בנודר מן הדגן אבל מן הפת ומן התבואה ד"ה אינו אסור אלא בהני חמשת המינין ואיתמר עלה בירושל' (דמכלתין הל"ב וחלה פ"א) מה אנן קיימין אם באומר פת סתם אינו קרוי פת סתם אלא חטים ושעורים בלבד א"ר יוסי קיימינן במקום שאוכלין פת כל דבר אין לך קרוי פת סתם אלא מה' המינין בלבד: תנן בפרק בכל מערבין (דף ל.) הנודר מן המזון מותר במים ומלח והוינן בה מים ומלח הוא דלא איקרי מזון הא כל מילי מיקרי מזון לימא תיהוי תיובתיה דרב ושמואל דאמרי אין מברכין בורא מיני מזונות אלא על חמשת המינין בלבד אמר רב נחמן באומר כל הזן עלי: מתני' הנודר מן הכסות מותר בשק וביריעה ובחמילה אמר קונם צמר עולה עלי מותר לכסות בגיזי צמר פשתן עולה עלי מותר לכסות באניצי פשתן ר' יהודה אומר הכל לפי הנודר. טען והזיע והיה ריחו קשה ואמר קונם צמר ופשתים עולה עלי מותר להתכסות ואסור להפשילן לאחוריו: גמ' תניא כיצד אמר רבי יהודה הכל לפי הנודר היה לבוש צמר והיצר ואמר קונם צמר עולה עלי אסור ללבוש ומותר לטעון היה טעון פשתן והזיע ואמר קונם פשתן עולה עלי מותר ללבוש ואסור לטעון הא דקתני ברישא דברייתא [ל] היה לבוש צמר והיצר לאו דוקא אה"ה בנודר סתם שאין במשמע אלא ללבוש ומתני' נמי דייק דלא פליג רבי יהודה ארישא. כתב הרמב"ן ז"ל קא פסיק חד מרבוותא כרבי יהודה וכן מסתבר אע"ג דתני ליה כיחידאה לית לן ראייה דפליגי רבנן עליה ותנן נמי בכה"ג בפירקין דלעיל (דף נג:) ר' יהודה אומר קונם גרים וחטה שלא בא רבי יהודה אלא לפרש דברי חכמים ותנן נמי (לעיל נג.) אבא שאול אומר הנודר מן הגבינה אסור בה בין מלוחה בין טפלה ולאו פלוגתא היא ועוד הא סתם לן תנא הכל לפי הנודר דתנן באידך פירקין (דף סג:) שלא נתכוין זה אלא לשם אכילה ושתיה וה"נ אשכחן דאיתמר עלה בירוש' (פ' קונם יין הל"ב) א"ר יסא דרבי יהודה היא דר' יהודה דאמר הכל לפי הנודר: [דף נו ע"א] מתני' הנודר מן הבית מותר בעלייה דברי ר' מאיר וחכמים אומרים עלייה בכלל בית הנודר בעלייה מותר בבית: גמ' כמאן אזלא הא דאמר רב האומר בית בביתי אני מוכר לך מראהו עלייה לימא ר' מאיר היא אפילו תימא רבנן מאי עלייה מעולה שבבתים ודאי אי אמר ליה בית סתם מראהו עלייה אבל השתא דאמר ליה בית בביתי האי לישנא משמע לאפוקי עלייה דגריעא משום עלייה וירידה [מ] וצריך ליתן לו המעולה שבין שני בתים דהיינו בית ועלייה מיהו בית הגרוע שיש לו יכול ליתן לו והכי מסיק בשלהי מנחות (דף קח:) דיד בעל השטר על התחתונה: ד מתני' הנודר מן העיר מותר ליכנס לתחומה ואסור ליכנס לעבורה אבל הנודר מן הבית אינו אסור אלא מן האגף ולפנים: ירושלמי (פרק השותפין הל"ד) הנודר מן בני העיר ובא א' וישב בה ל' יום מותר בו מיושבי העיר ובא א' וישב שם שלשים יום אסור בו קונם הנייתי על בני עירי אינו נשאל לזקן שיש שם הניית בני עירי עלי נשאל לזקן שיש שם (א) אית תנויי תני אפילו על קדמית נשאל שאין זה [נ] כמפר נדרי עצמו: הנודר הנייה מן חבירו בפניו [ס] לא ישאל לו אלא בפניו שלא בפניו נשאל לו בין בפניו בין שלא בפניו: ה [דף נז ע"א] קונם פירות האלו עלי קונם הן לפי קונם הן על פי אסור בחילופיהן ובגדוליהן [ע] ובחלופי חילופיהן שאני אוכל שאני טועם מותר בחילופיהן ובגדוליהן בדבר שזרעו כלה אבל בדבר שאין זרעו כלה [פ] אפילו כל הגידולי גידולין אסורין. האומר לאשתו קונם מעשה ידיך עלי קונם הן לפי קונם הן על פי אסור בחילופיהן ובגידוליהן [שאני אוכל שאני טועם מותר בחילופיהן ובגידוליהן בדבר שזרעו כלה] אבל בדבר שאין זרעו כלה אפילו גידולי גדולין אסורין: גמ' (לעיל דף מז.) בעי רמי בר חמא קונם פירות האלו על פלוני מהו בחילופיהן מי אמרינן גבי דידיה הואיל ואדם אוסר פירות חבירו עליו אוסר דבר שלא בא לעולם גבי חבירו הואיל ואין אדם אוסר פירות חבירו על חבירו אין אדם אוסר נמי דבר שלא בא לעולם על חבירו או דלמא משום דחלופין כגידולין דמי לא שנא הוא לא שנא חבירו ובכל איסורי הנאה נמי מספקא ליה מדמייתי מתני' דערלה למיפשט בעיין. ולא מיבעיא ליה באיסורי הנאה אם מוכרים נכתחלה דפשיטא דאסור כדמוכח בפרק כל שעה (דף כא:) דלמאן דאמר לא תאכלו איסור הנאה משמע איצטריך קרא להתיר מכירת נבילה לעובד כוכבים אלמא דאסור למכור איסורי הנאה דמכירתן היינו הנאה כיון שמקבל דמיהם והוה ליה כנהנה מגופן ואם נמכרו בדיעבד פשיטא דמותרין מן התורה כדאמרינן ספ"ב דקידושין (דף נח.) [א] ובפ"ב דמסכת ע"ז דשביעית ועבודת כוכבים תופסין דמיהם והוו להו שני כתובים הבאים כאחד ואין שאר איסורין למדין מהן ומיבעיא ליה אי חליפין אסירי מדרבנן מידי דהוה אגידולין והוא הדין בכל איסורי הנאה דלא פלוג ודוקא לאותו שהחליפן קא מיבעיא ליה אי קנסינן ליה אבל לאדם

אחר פשיטא דשרי כדתניא (חולין דף ד.) חמצן של עוברי עבירה אחר הפסח מותר מיד מפני שמחליפין אמר רב אחא בר מניומי תא שמע האומר לאשה קונם שאת נהנית לי לוה ובעלי חובין באין ונפרעין ממנו מאי טעמא לאו משום דחליפין לאו כגידולין דמו דלמא לכתחלה הוא דלא ואי עבד עבד הכ"נ שעתא דמיתהנית לאו בחליפין ניכסו והשתא דבאין ונפרעין לא שקלא מינייהו מידי [צ] ובעיא לא איפשיטא: [דף נז ע"א] מתני' שאת עושה איני אוכל עד הפסח שאת עושה איני מתכסה עד הפסח עשתה לפני הפסח מותר לאכול ולהתכסות לאחר הפסח שאת עושה (לפני) [עד] הפסח איני אוכל שאתעושה עד הפסח איני מתכסה עשתה לפני הפסח אסור לאכול ולהתכסות לאחר הפסח שאת נהנית לי עד הפסח אם הולכת את לבית אביך עד החג הלכה לפני הפסח אסורה בהנייתו עד הפסח [דף נז ע"ב] לאחר הפסח בבל יחל דברו שאת נהנית לי עד החג אם הולכת את לבית אביך עד הפסח הלכה לפני הפסח אסורה בהנייתו עד החג ומותרת לילך לאחר הפסח. [ק] תריצנן לרישא דמתניתין לעיל בפרק שני (דף טו:) הלכה אסורה בהנייתה ולוקה לא הלכה אסורה חוששין שמא תלך והא דקתני לאחר הפסח בבל יחל אי מיתהניא קודם הפסח קאמר: הדרן עלך הנודר מן הירק

פרק שמיני

א [דף ס ע"א] קונם יין שאני טועם היום אינו אסור אלא עד שתחשך שבת זו אסור בכל השבת ושבת שעברה חדש זה אסור בכל החדש וראש חדש להבא שנה זו אסור בכל השנה וראש השנה לעתיד לבוא שבוע זו אסור בכל השבוע ושביעית שעברה. שבת זו [א] פירש עומד באמצע השבוע ואמר קונם יין שאני טועם שבת זו אסור בכל השבוע ויום השבת בכלל שבוע שעברה וכן כולם אלא שראש חדש וראש השנה הן להבא ומותרין ושנת שביעית כיום השבת ואסורה אם אמר יום אחד שבת אחת חדש אחד שנה אחת שבוע אחת אסור מיום ליום: גמ' אמר רב ירמיה בר אבא לכשתחשך צריך שאלה מאי טעמא אמר רב יוסף גזירה היום משום יום אחד. [דף ס ע"ב] אמר רבינא אמר לי מרימר הכי אמר אבוך משמיה דרב יוסף כמאן אזלא שמעתא דרבי ירמיה בר אבא כרבי נתן דתניא רבי נתן אומר כל הנודר כאילו בנה במה והמקיימו כאילו מקטיר עליה לאו מהאי טעמא לחודיה קאמר דא"כ בכל הנדרים נמי אחר שקיימם ניקנסיה להצריכו שאלה אלא להוסיף על טעמא של רב יוסף בא דמשום גזירה לחודא לא הוה מצריכינן שאלה אלא כיון דאיכא נמי הא דר"נ קנסינן ליה ונפקא מינה שאם היה נדר של מצוה כגון ללמוד ולקיים מצוה לא צריך שאלה. וראש חדש להבא פשיטא כי איצטריך בחדש חסר פירוש חדש הבא הוא חסר וחדש שעבר הוא מלא ועושין ראש חדש שני ימים יום הראשון למלאות חדש שעבר מהו דתימא ראש חדש שעבר הוי קמ"ל דלא דהא קרו ליה אינשי ריש ירחא הלכך בכתובות ובשטרות ביום ראש חדש הראשון כותבין ביום ראש חדש ואין צריך לכתוב ביום שלשים לחדש שעבר שהוא ראש חדש פלוני דכיון דקרו ליה אינשי ריש ירחא לענין שטרות אזלינן בתר לישני דאינשי וכן משמע לקמן (דף סג.) דתנן עד ראש חדש אדר הראשון ומייתי עלה בגמרא ברייתא דשטרות אלמא דין שטרות כדין נדרים בלשון בני אדם [ב] וכן כתב ר"ת בכתובות בתוס' [ג] ויש מחמירין לכתוב בגיטין יום שלשים לחדש פלוני שהוא ראש חדש פלוני. איבעיא להו קונם יין שאני טועם יום מאי דינו כהיום או דיניה כיום אחד ולא איפשיטא [ד] ואזלינן לחומרא: מתני' עד הפסח אסור עד שיגיע עד שיהא אסור עד שילא עד פני הפסח ר"מ אומר עד שיגיע רבי יוסי אומר עד שילא: [דף סא ע"א] גמ' למימרא דרבי מאיר סבר לא מעייל איניש נפשיה לספיקא ורבי יוסי סבר מעייל איניש נפשיה לספיקא [דף סא ע"ב] ורמינהו מי שיש לו שתי כיתי בנות משתי נשים ואמר קדשתי את בתי הגדולה ואיני יודע אם גדולה שבגדולות ואם גדולה שבקטנות ואם קטנה שבגדולות שאף היא גדולה מן הגדולה שבקטנות כולן אסורות דברי רבי מאיר חוץ מן הקטנה שבקטנות רבי יוסי אומר כולן מותרות חוץ מן הגדולה שבגדולות אמר רב הונא בר אבדימי [ו] אמר רב מוחלפת השיטה והתניא זה הכלל כל שזמנו קבוע ואמר עד פני רבי מאיר אומר עד שילא ור' יוסי אומר עד שיגיע ואע"ג דמסיקנא הכא איפוך ומייתי ברייתא לסייעתא [ז] לא קיימא לן הכי דאביי ורבא מפרשי בקידושין פרק האומר (דף סה.) דהכא בלישנא קא מיפלגי מר סבר עד פני הפסח עד קמי פסחא ומר סבר עד דמפני פסחא [ה] והלכה כר' יוסי וכדתנן במתני': מתני' עד הקציר עד הבציר עד המסיק אינו אסור אלא עד שיגיע זה הכלל כל שזמנו קבוע ואמר עד שיגיע אסור עד שיגיע עד שיהא אסור עד שילא וכל שאין זמנו קבוע בין שאמר עד שיהא ובין אמר עד שיגיע אינו אסור אלא עד שיגיע ירושלמי (ה"ד) קבע זמן למשתה בנו ואמר קונם יין שאני טועם עד שיהא משתה בני כמי שזמנו קבוע או מאחר שיכול לדחותו ולעשותו לאחר זמן כמי שאין זמנו קבוע ולא איפשיטא ואזלינן לחומרא. עד הקיץ עד שיהא הקיץ עד שיתחילו העם להכניס בכלכלאות עד שיעבור הקיץ עד שיקפלו המקצועות עד הקציר עד שיתחילו העם לקצור חטים אבל לא קציר שעורים הכל לפי מקום הנדר אם בהר בהר ואם בבקעה בבקעה: גמ' תניא נודר מפירות הקיץ אינו אסור אלא בתאנים: עד שיקפלו המקצועות תניא עד שהוקפלו רוב המקצועות. [דף סב ע"א] תניא הוקפלו רוב המקצועות מותר משום גזל ופטורות מן

הגהות הב"ח א ברישא דברייתא היה לבוש צמר והיזר לאו דוקא דה"ה בנודר:

הגהות הגרי"פ [א] נ"ל ובפרק ד' (דף כ"ד):

תפארת שמואל

(א) אית תנויי תני אפילו על קדמיתא נשאל וכו'. כצ"ל ר"ל אפי' הנייתי על בני עיר ולא הוי הזקן כמיפר נדרי עצמו וק"ל:

קרבן נתנאל

(א) כל מילי משמע לענין נדרים ובש"ע פסק דאינו אסור אלא מחמשת המינין. והאחרונים לא הרגישו מזה ועיי' בב"ח שם ס"ק ל"א שאומר מש"ה פסקינן דאינו אסור אלא מחמשת מינין דאין הלכה כאביי ורבא נגד רב יוסף כדם ע"ש באורך. זה ליתא דלפי מה שהוכחתי בכמה מקומות שרבינו מספקא בהאי כללא ולגבי אסורה קים ליה לחומרא: [ו] תניא מותר באורז בחלקא ובטרגיז. כתב הטור שם דילהא מהא"ש הרא"ש שפסק כר"מ. ולכאורה לקח זה מדהביא הך ברייתא דר"מ. ומשום זה אין ראיה דאיכא למימר מדר"מ נשמע לרבנן בחמשת מינין. ונראה מדהביא מותר באורז ושריותא דא אך למותר אי קים ליה לרבינו כחכמים · דהא בכל מינים אינו אסור כ"א בחמשת מינין ומ"ש אורז דנקט. ש"מ דפסק כר"מ וכ"פ הרמב"ן וכי"ו. אע"ג דיחיד ורבים הלכה כרבים. נראה טעמם מדשנה רבי במתני' תו אבל הנודר מן הדגן אסור בכל. אי ר"מ הא כבר תני לה. אלא ש"מ דלא סיומא דר"מ היא אלא סתם והוי ליה מחלוקת ואח"כ סתם הלכה כסתם. והב"ח שם ס"ק ל"ב כתב דטעמו כיון דרבא ס"ל דעללתא כל מילי א"כ בע"כ דס"ל כר"מ דאי הוי ס"ל כרבנן דאפילו דגן אינו אלא ה' מינין היכי ס"ד דעללתא משמע עפי כל מילי כו' ע"ש. ותמהני אם יצאו דברים אלו מפה קדוש · דרבא ס"ל דעללתא אינו שם הכלל כי אם פעולה לשון עילוי ושבח. ואיך מדמה מלת דגן לעללתא: [ז] ומותר ביין. ובזמנינו מותר במיני מתיקה ואסור ביין: [ח] הנודר מן התבלין אסור בחיין. היינו שומים ובצלים שבאו לתקן הקדירה כדאיתא בפסחים דף מ"ד: [ט] המינין בלבד · עכ"ל התוספתא: [י] אסור בהן. פי' בה' המינין: [כ] הנודר מן הדגן אסור בפול המצרי דברי ר"מ. כ"ה גירסת רבינו ומצינו חבר לגירסת הרב מברטנורה. אבל הגי' שלנו אינו כן. וע"ש בתוי"ט: [ל] היה לבוש צמר והיזר לאו דוקא. ר"ל כל הבבא לאו דוקא. דהא רבינו ס"ל דלא פליג ר"י את"ק ות"ק לא הזכיר לבוש ודלא כב"ח סי' רי"ח ס"ק א' וכ"פ הט"ז ע"ש: [מ] וצריך ליתן לו המעולה שבשני בתים. כ"כ תוס' שם במנחות ומ"ש ושמא לאפוקי יליע ע"ש · דלאפוקי יליע א"ל בית בביתי אפילו בית למוד לא משמע יליע כמ"ש רבינו בפירושיו. וכצ"ל לאפוקי עלייה וכ"כ לאן קדשים ע"ש · וכתבו כן להשוות הסוגיא דנדרים עם סוגיא דמנחות. וא"ת אכתי הסוגיות מחולקים דהכא מסקינן עלייה מעולה שבבתים והתם מסיק עלייה ממש. י"ל דהתם דכך דיחוי קאמר תלמודא אפילו תימא. תוס'. ועיין דרישה ח"מ סי' רי"ד ס"ק י"ח: [נ] כמיפר נדרי עצמו. ותו גרס עוד בבא נדר של רבים אין לו היתר. הנודר ברבים אין לו היתר ורבינו השמיטו. דהכא פסק להלכה בפרק השולח סי' ט' דבנדר ע"ד רבים אין לו הפרה. ונדר שהודר ברבים יש לו הפרה ע"ש: [ס] לא ישאל לו אלא בפניו. ואית מ"ד מפני הבושה עיין בר"ן בפ"ק דף ז' ע"ב: [ע] ובחלופי חלופיהן·ע"ש הוא. דהא רבינו כתב להדיא בפ' האיש מקדש סי' ל"א דחילופי חילופיהן מותר וכ"כ הר"ן והרשב"א בחידושיו וכן פסק בש"ע ודלא כט"ז סי' רט"ז ס"ק ב'. וכבר השיגו הש"ך בנקודת הכסף. וע"ש סי' ל"א מ"ש: ה"ג אפי' גידולי גידולין אסורין האומר: [פ] אפי' גידולי גידולין אסורין. קאי נמי ארישא כשאמר קונם פירות האלו. וכ"כ הר"ן. ועוד ק"ו הוא מה כשאומר שאני טועם דמותר בחילופיהן כמו שנפרש אפילו בדבר שאין זרעו כלה אסור בגידולי גידולין קונם פירות האלו שאסור בחילופיהן אינו דין שיהיה אסור בגידולי גידולין. וטעם אחד לכולן דהוי כגוף האיסור וכ"כ הט"ז וב"ח סי' רט"ז. וראיתי בש"ך שם ס"ק ו'. שלדעתו לאסור בחילופיהן בשאני טועם בדבר שאין זרעו כלה מטעם שכיון שהגידולין אסורין גם חילופיהן אסרו ע"ש. וליתא דא"כ בשאין זרעו כלה דאסרינן אפילו גידולי גידולין. ובריכן בחילופי חלופיהן ולא גזרינן הא אטו הא: [צ] ובעא לא איפשיטא ולחומרא. כן מוכח ממ"ש רבינו סי' ל"א בפרק שני דקידושין. ודלא כב"י סי' רט"ז שכתב דמדברי רבינו אין הכרע. וכ"פ הרמב"ם וש"ע. אבל הר"ן ורשב"א כתבו כן איבעיא לקולא כיון דספיקא דרבנן הוא. והרמב"ן מסתם סתומי כ"כ הר"ן. ואני מצאתי ברשב"א פ"ק דחולין דף ד' שסובר כדעת הר"ן ורשב"א ע"ש. ובאמת צריך טעם על מה שהחמירו הרמב"ם ורבינו בחלופי אסורי הנאה מ"ש משאר ספיקא דרבנן והכא לענין נדרים הייתי אומר דנדרים כ"ל דבר שיש לו מתירין ובדשיל"מ מחמרינן בספק כדקי"ל ביו"ד סי' ק"ב. אבל לענין חליפי שאר איסורי הנאה קשה למה מחמרינן. ושמא משום לא פלוג וצ"ע ועי' בי"ד סי' קל"ד וסי' תמ"ג בא"ח: ה"ג שאת עושה עד הפסח איני אוכל: [ק] תריצנן לרישא דמתני' לעיל בפ"ב דף ט"ו. לרב יהודה דקי"ל כוותיה כמ"ש רבינו שם סימן ד':

הדרן עלך הנודר מן הירק

פרק ח [א] פי' אם עומד באמצע שבת. ויש מפ' שעומד בשבת ואמר קונם שבת זו שאסור ביום השבת הזה וכל שבת ימי החול ושבת הבא. כאיד רבינו מפי' זה ועי' בחידושי רשב"א ור"ן טעם לזה: ה"ג צריך שאלה לאכס: [ב] ה"ג וכן כר"ת בכתובות בהו כ"ה בתוס'. אך יש טעות שם דכו"ל דברי ר"ת קודם הפסק. וכ"ה בתשובת רשב"א עיי' ב"י: [ג] ויש מחמירין · הא בדיעבד אם לא עשה כן הגט כשר. כ"כ הפוסקים: [ד] ואזלינן לחומרא. וכ"מ כשאומר שנה דאסור מיום ליום כשנה אחת. ואם עומד בר"ה כשאומר שנה אחת אין חדש העיבור בכלל אבל כשאומר שנה חדש עיבור בכלל מספק שמא שנה כהשנה · ועיין בש"ך סי' ר"ך ס"ק ט"ו: [ה] עד הפסח אסור עד שיגיע. ראיתי בב"ח סי' ר"כ ס"ק י"ג. לכשיגיע פסח צריך שאלה. מ"ע גזירה עד הפסח משום עד שיהיה פסח. ובעיני לא נהיר דין זה לחדש גזרות מה שלא נזכר בתלמוד ואין דומה למה שכתב הר"ב פרק כשאומר קונם יין שאני טועם שבת זו שצריך שאלה דכמו דגזרינן היום משום יום אחד ה"ה והוא הטעם דגזרינן שבת זו משום קונם יין שבת אחד גזרה זו נזכר בתלמוד. איברא בשאר דינים אין למדין מגזרה זו. דא"כ בכל נדרים לגזרו דלא ידעו איכשי להפרים בין נדר זה לנדר אחר: [ו] אמר רב מוחלפת השיטה · והקשה רשב"א דכיון דבדינא פליגי ולא בלישנא היאך אפ"ל נר"מ לאסור עד שילא והלא באומר עד הפסח כולהו מודו דאינו אסור אלא עד שיגיע וא"כ כ"ש עד לפני דעד לפני לא משמע אחר הפסח אלא לפני פסח ותי' בדוחק דהאי דקאמר לפני פסח הייט פרוס הפסח וכשיטת הירושלמי ע"ש. א"כ לשיטת הרמב"ם והר"ן דקים להו כאוקמתא מוחלפת השיטה וקי"ל כר"י דאמר עד שיגיע ואין אסור אלא עד פרוס הפסח. פי' חלוקה זו לא נזכר לא מיניה ולא מקלתיה בשום פוסק. אמנם נראה דלק"מ דלכך שינויא מוחלפת השיטה ר"י ור"מ ס"ל דעד לפני היינו לפני יום האחרון של פסח. אלא דאזלי לשיטתייהו ר"י סבר לא מחית נפשיה לספיקא ור"מ סבר מחית: [ז] לא קי"ל הכי. וכ"פ הרמב"ן וריטב"א וכ"פ הרא"ש בקידושין. אלא שסותר דבריו בנדרים שפסק שם עד לפני הפסח קמי פסחא וכן משמע כרשב"א בקידושין שסובר לדינא כדעת רבינו. ובש"ע שהזכיר דעת רבינו בשם יש מי שאומר ויש לחוש לחומרא לדעת הני רבוותא: [ח] והלכה כר"י וכדתנן במתני'. והברייתא מהפכינן לה מקמי מתני': ה"ג עד שיגיע אמר עד שיהא: ה"ג תניא עד שיקפלו רוב:

המעשר: [דף סב ע"ב] הכל לפי מקום הנדר תניא הנודר עד הקיץ בגליל וירד לעמקים אע"פ שהגיע הקיץ בעמקים אסור עד שיגיע הקיץ בגליל דבתר מקום הנדר אזלינן ומסתבר הוא הדין לקולא אם נדר בעמקים: ב **מתני'** עד הגשמים עד שיהו הגשמים עד שתרד רביעה שניה ר' שמעון בן גמליאל אומר עד שיגיע זמן רביעה עד שיפסקו הגשמים עד שילא ניסן כולו דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר עד שיעבור הפסח: **גמ'** אמר רבי זירא [ט] מחלוקת דאמר עד הגשמים אבל אמר עד הגשם עד זמן הגשמים קאמר והיינו עד שיגיע זמנה של רביעה ראשונה בארץ ישראל [י] דהיינו שבעה במרחשון ובגולה ששים בתקופה ושניה בארץ ישראל עד שבעה עשר ובגולה עד שבעים בתקופה הכל לפי מקום נדרו: [דף סג ע"א] **מתני'** קונם יין שאני טועם השנה ונתעברה השנה אסור בה ובעבורה עד ראש אדר עד ראש אדר הראשון עד סוף אדר עד סוף אדר הראשון ויש ספרים דגרסי עד סוף אדר עד סוף אדר השני ואותה גירסא נראה לי עיקר [כ] דלשני האדרים חשיב חד ירחא דלאידך גירסא ראש וסוף למה ליה [ל] בחדא סגי: גרסי' בפרק קמא דראש השנה (דף יב:) תניא באחד בתשרי ראש השנה לירקות ולמעשרות ולנדרים. ולנדרים למאי הלכתא לכדתניא המודר הנאה מחבירו [מ] לשנה מונה שנים עשר חדש מיום ליום ואם אמר שנה זו אפילו לא עמד אלא עשרים ותשעה באלול עלתה לו שנה ואפילו למאן דאמר יום אחד בשנה אינו חשוב שנה הכא לצעורי נפשיה קביל עליה והא אצטער. ואימא ניסן בנדרים הלך אחר לשון בני אדם והא דתנן הכא אסור בה ובעיבורה [נ] אם אמר [ס] שנה אחת אסור שלשה עשר חדש ולא אמרינן לא היתה דעתו על שנה מעוברת אלא כסתם השנים שהם שנים עשר חדש אלא בנדרים הלך אחר לשון בני אדם ובין פשוטה ובין מעוברת קרויה שנה [ע] ואם עמד בחורף ואמר בשנה זו אין אומרים הלך אחר הרוב שנים ורוב שנים לאו מעוברות נינהו ויעלה לו אדר שני במקום אלול וכי מטי זמן ראש חדש אלול ליתסרי קא משמע לן דהכי גרסינן בירושלמי (ה"ו) תשרי ראש השנה לנדרים שלא תאמר יעלה ראש החודש אדר תחת אלול ויהא מותר באלול לפום כן צריך למימר אסור בה ובעבורה: **גמ'** תניא אדר ראשון כותב אדר ראשון אדר שני כותב סתם דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר אדר ראשון כותב סתם שני כותב תניין [פ] והלכה כר' יהודה: ג [דף סג ע"ב] **מתני'** ר' יהודה אומר קונם יין שאני טועם עד שיהא הפסח אינו אסור אלא עד לילי הפסח שלא נתכוין זה אלא עד שעה שדרך בני אדם לשתות יין אמר קונם בשר שאני טועם עד שיהא הצום אינו אסור אלא עד לילי הצום שלא נתכוין זה אלא עד שעה שדרך בני אדם לאכול בשר ר' יוסי בנו אומר קונם שום שאני טועם עד שתהא שבת אינו אסור אלא עד לילי שבת שלא נתכוין זה אלא עד שעה שדרך בני אדם לאכול שום. הרמב"ם ז"ל כתב דאין הלכה כר"י ובנו וחילק בין לא נתכוין דהכא ללא נתכוין זה אלא לשם אכילה ושתייה דסוף פירקין ובין לא נתכוין דלעיל (דף נה:) דטעון והזיע ובעיני נראה שאין לחלק דגבי לביתך שאני נכנס וטיפת צונן שאני שותה אנן סותרין דבריו מפני כוונתו [צ] והנדר בטל לגמרי כל שכן שהלך אחר כוונתו לזמן נדרו והכוונה זו בריאה וטובה שאינו רוצה להיות נמנע מן המצוה: ד **האומר** לחבירו קונם שאני נהנה לך אם אין אתה בא ונוטל לבניך כור של חטים ושתי חביות של יין הרי זה יכול להפר נדרו שלא על פי חכם ויאמר לו כלום אמרת לי אלא משום כבודי זה הוא כבודי וכן האומר לחבירו קונם שאתה נהנה לי אם אין אתה נותן לבני כור אחד של חטים ושתי חביות של יין רבי מאיר אומר אסור עד שיתן וחכמים אומרים אף זה יכול להפר נדרו שלא על פי חכם ויאמר לו הריני כאילו התקבלתי: טעמא דאמר ליה זה כבודי הריני כאילו התקבלתי הא אי לא אמר הכי נדר הוי [ק] ולאו זירוזין הוי (א) מאי טעמא [ר] ברישא אמר ליה לאו כלבא אנא דמתהנינא מינך ולא מהנית מינאי בסיפא אמר ליה לאו מלכא אנא דמהנינא לך ואת לא מהנית לי. ירושלמי (הי"א) מה אנן קיימין אם זה אומר מפני כבודי וזה אומר מפני כבודך אמרתי דברי הכל מותר [ש] אלא כינן קיימין בסתם: ה **היו** מסרבין בו לישא את בת אחותו ואמר קונם שהיא נהנית לי לעולם וכן המגרש את אשתו ואמר קונם שהיא נהנית לי לעולם הרי אלו מותרות ליהנות לו שלא נתכוין זה אלא לשם אישות היה מסרב בחברו שיאכל אצלו ואמר קונם לביתך שאני נכנס טיפת צונן שאני טועם לך מותר ליכנס לביתו ולשתות ממנו צונן שלא נתכוין זה אלא לשם אכילה ושתייה [ת] וגם באכילה ושתייה הוא מותר שהרי לא הוציא בפיו ולא דמי לרישא דאישות בכלל הנאה היא: הדרן עלך קונם יין

פרק תשיעי

א [דף סד ע"א] **רבי** אליעזר אומר פותחין לאדם בכבוד אביו ואמו וחכמים אוסרין אמר רבי צדוק עד שפותחין לו בכבוד אביו ואמו יפתחו לו בכבוד המקום אמר ליה אם כן אין נדרים ומודים חכמים לרבי אליעזר בדבר שבינו לבין אביו ואמו שפותחין לו בכבוד אביו ואמו: **גמ'** מאי אין נדרים אמר אביי א"כ אין נדרים ניתרין יפה [דף סד ע"ב] ורבא אמר א"כ אין נדרים נשאלין לחכם: ירושלמי (ה"א) הכל מודים בכבוד רבו שאינו מעמיד דתניא ומורא רבך כמורא שמים הלכך אין פותחין: גרסינן לעיל בפרק ד' נדרים (דף כב.) בר ברתיה דרבי ינאי סבא נדר אתא לקמיה דר' ינאי אמר ליה אילו ידעית דהוו פתחין פנקסך וממשמשין בעובדך מי נדרת א"ל לא ושריא א"ר אבא מאי קראה ואחר נדרים לבקר ואע"ג דפתח רבי ינאי ליה אנן לא פתחינן ליה בהא ולא פתחינן בהדא אוהרניתא דאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן מאי פתח ליה רשב"ג להוא גברא יש בוטה כמדקרות חרב ולשון חכמים מרפא ולא פתחינן בהדא אוחרינתא דתניא ר' נתן אומר (כל) הנודר כאילו בנה במה והמקיימו כאילו מקריב עליו קרבן בסיפא לא פתחינן ברישא אביי אמר פתחינן רבא אמר לא פתחינן והלכתא לא פתחינן לא ברישא ולא בסיפא ולא פתחינן בהא דאמר שמואל כל הנודר אפי' מקיימו נקרא רשע: ירושלמי (שם) רבי ירמיה בעי את אומר פותחין לו בכבוד אביו ואמו דברים שבין אביו ואמו [א] ודכותיה יפתחו לו בכבוד דברים שבינו לבין המקום איזהו כבוד המקום כגון סוכה שאני עושה לולב שאני נוטל תפילין שאני נותן והיינו כבוד המקום [ב] משמע ליה דלנפשיה הוא דמהני כהדא אם צדקת מה תתן לו או מה מידך יקח כי ירבו פשעיך מה תעשה לו: **מתני'** ועוד אמר רבי אליעזר פותחין בנולד וחכמים אוסרין כיצד אמר קונם שאני נהנה לאיש פלוני ונעשה סופר או שהיה משיא את בנו בקרוב ואמר [ג] אילו הייתי יודע שנעשה סופר או שיהיה משיא את בנו בקרוב לא הייתי נודר קונם לבית זה שאני נכנס ונעשה בית הכנסת ואמר אילו הייתי יודע שנעשה בית הכנסת לא הייתי נודר רבי אליעזר מתיר וחכמים אוסרין: **גמ'** מאי טעמא דר' אליעזר אמר רב חסדא אמר קרא כי מתו כל האנשים המבקשים את נפשך והא מיתה נולד היא מכאן שפותחין בנולד ורבנן מאי טעמייהו הנהו מי מתו והאמר רבי יוחנן משמיה דר' שמעון בן יוחאי כל מקום שנאמר נצים ונצבים אינו אלא דתן ואבירם אלא שירדו מנכסיהם ועני חשוב כמת. ירושלמי (ה"ד) ולאו נולד הוא א"ר זעירא העניות מצויה ועוד שואל שם (ה"א) ותהות לאו נולד הוא א"ר זעירא התהות מצויים: (לעיל דף כג.) רבי שמעון בר' הוה ליה נדרא למישרי אתא לקמיה דרבנן אמרו ליה כמה זימנין אדעתא דהכי מי נדרת אמר להו אין הוו קא מצטערי רבנן מן שמשא לטולא ומן טולא לשמשא אמר ליה בטנית בריה דאבא שאול בן בטנית מי נדרת אדעתא דמיצטערין רבנן אמר ליה לא ושריוה (רבנן) ר' ישמעאל בר' יוסי הוה ליה נדרא למישרי אתא לקמיה דרבנן אמרו ליה כמה זימנין מי נדרת אדעתא דהכי אמר להו אין כיון דחזא ההוא קצרא דהוי קא מצטערין רבנן מחייה אמר להו אדעתא דמחיין קצרא לא נדרי ושרו ליה רבנן אמר ליה רב אחא מדיפתי לרבינא והא הוה ליה נולד ותנן אין פותחין בנולד אמר ליה לאו נולד הוא שכיחי אפקורתא דמצערי רבנן: גרסינן בפרק השולח (דף לה:) איבעיא להו צריך לפרט את הנדר או לא רב פפא אמר צריך ר"נ בר רב יצחק אמר אין צריך דאי אמרת צריך זימנין דגייז ליה לדיבוריה וחכם מאי דשמע מיפר ורב [פפא] אמר צריך משום איסורא והלכתא כרב פפא: ירושלמי (פ' השותפין ה"ד) חד בר נש נדר דלא מרווח אתא לגבי דרבי יודן בר שלום אמר ליה מאי אישתבעית אמר ליה דלא מרווחנא אמר ליה וכן בר נש עבד אמר ליה קוביוסטוס אנא אמר ברוך שבחר בהם שאמרו צריך לפרט את הנדר: ב [דף סה ע"א] **תניא** המודר מחבירו אין מתירין לו אלא בפניו מנהני מילי אמר רב נחמן ואיתימא רבי יוחנן דכתיב ויאמר ה' אל משה במדין לך שוב מצרימה אמר לו במדין נדרת לך והתר נדרך במדין דכתיב ויואל משה לשבת את האיש ואין אלה אלא שבועה דכתיב ויבא אותו באלה וכתיב וגם במלך נבוכדנצר מרד אשר השביעו באלהים ומאי מרדותיה דאתשיל אשבועתיה שלא בפניו המודר הנאה מחבירו פי' הרב ר' אליעזר ממי"ץ [ד] שנדר לדעת חבירו אין מתירין לו אלא בפניו פירוש מדעתו כמו אין חבין לו לאדם אלא בפניו דהיינו מדעתו דכיון דלדעתו נדר אין להתיר לו אלא מדעתו מיהו אם התירו שלא מדעתם הויא התרה כדחזינא בצדקיהו שהיה צדיק גמור והתיר נדרו שלא בפני נבוכדנצר ואסור לחכם להתירו והם הוצרכו לעשות מפני אימת מלכות ומקשינן מהא דאמרינן בפ' השולח (דף לה:) גבי אלמנה שנמנעו מלהשביעה והתקינו שתהא נודרת ליתומים ופריך עלה בגמ' וליחוש דלמא אזלא לגבי חכם ושרי לה והא אין מתירין אלא בפניו והיא נדרה ליתומים ושלא מדעתם לא הויא התרה ומתרצינן דבדיעבד הויא התרה כדפרישית [ה] ועוד היה אומר רבינו תם ז"ל דאין צריך בפניו היכא שהנודר עשה מדעתו ולא מחמת טובה שעשה לו אלא דוקא דומיא דמשה דמחמת הנדר נתן לו יתרו בתו וכן צדקיהו היה מסור ביד נבוכדנצר להורגו כדי שלא יתגלה קלונו ועל ידי השבועה הניחו [ו] ודוקא

הגהות הב"ח א שאני טועם עד שיהא הפסח אינו :

קרבן נתנאל

[ט] **מחלוקת** דאמר עד הגשמים. משמע שפסק כת"ק · וקשה דהא קים ליה לרבינו הך כללא דר"י כל מקום ששנה רשב"ג במשנתינו הלכה כמותו עיין בכללים. תי' הב"י כיון דר' זירא פרים מלתא דת"ק ש"מ דסבר כוותיה והלכתא כר"ז דחזינן דשקיל וטרי בשמעתין אליביה דר"ז : [י] **דהיינו** שבעה במרחשון. רבי' אזיל לשיטתיה בפ"ק דתענית סי' ד' דהלכה כר"ג דאמר בז' במרחשון שואלין את הגשמים. אבל על שמחבר קשה דבסי' קי"ז בא"ח פסק דשואלין מז' מרחשון. נמלא רביעה שניה י"ז בו. וביו"ד סי' ר"ך רביעה שניה כ"ג בו. והוא כדעת ר' יוסי. ע"ך שם. ונראה דאין דומה שאלה לנדרים. דלענין שאלה קים לן כר' יהודה כדפסק ר"א בתענית דף י' הלכה כר"ג ובנדרים קי"ל כר' יוסי דמתמרינן לנהוג נדרו עד רביעה שניה של ר"י. דהא רשב"ג אומר גשמים שירדו ז' ימים זה אחר זו'. ואמר מלתא אליבא דת"ק כמ"ש הרשב"א דלרשב"ג א"ל ירידה כ"א זמנה של רביעה ש"מ שמשמע מת"ק דס"ל לענין נדרים כר' יוסי. ותדע שיש לחלק דהא לכ"ע מפסיקין לשאול מיום ראשון דחג הפסח ולענין נדרים הפסק הגשמים למר עד שילא ניסן ולמר עד אחר הפסח : **ובגולה** ששים בתקופה. הכי איתא בפ"ק דתענית דף י': [כ] **דלשני** האדרים חשיב חד ירחא· קשה הא תינח לר"י דלא מחלק בין ידע דמעברא שתא או דלא ידע עד ראש אדר עד אדר ראשון ועד סוף אדר עד סוף אדר שני דלב' האדרים חשיב חד ירחא. אבל לר"מ ע"כ לא ס"ל שני אדרים לחד ירחא דהא בדידע דמעברא עד ר"ח אדר עד ר"ח אדר שני. א"כ כי לא ידע דמעברא אמאי אסור עד סוף אדר שני. וכן הקשה הר"ן על גי' זו וז"ל כיון דמוקמית ליה למתני' אליבא דר"מ בדלא ידע דמעוברת שתא אמאי מתסר עד סוף אדר שני ע"כ. ונראה דלר"מ היינו טעמא כשלא ידע דמעברא שתא. א"כ היה כוונתו על ראש אדר הסמוך לשבט וסוף אדר הסמוך לניסן. וכשידע דמעברא אדר שני הוא אדר סתם בין בראש בין בסוף : [ל] **בחדא** סגיא. היינו דליתני סוף. אבל אי תני ראש לא ידעינן סוף לפי מה דפרשתי : [מ] **לשנה** מונה שנים עשר חדש מיום ליום. ואיירי שאמר שנה אחת. דאי אמר שנה תפשוט מינה האיבעיא דלעיל דף ס' אי אמר קונם יין יום כמהיום דמי או כיום אחד דמי. הא אם אומר שנה כשנה אחת דמי ה"ה יום כיום א' דמי. רשב"א : [נ] **ה"נ** ואם אמר שנה אחת. והב"י והב"ח סי' ר"ך וכן בעל ת"ע דרך אחריהם וסוברים בדעתם שרבינו מפרש להא דקתני במתני' השנה היינו שנה אחת וגי' שלהם היה אם אמר שנה אחת. וזה ליתא חדא שהוא נגד הסוגיא לעיל דף ס"א אלמא שנה כהשנה דמי ויום כהיום דמי. ואי השנה שנה א' הוא א"כ דינו מיום ליום. ויום כיום א' דמי. והפשטן פושט דיום כהיום דמי להיפך. ועוד דמשני לעולם דאמר השנה ש"מ דאמר השנה ולא שנה אחת. וע"ק דרבינו בפירושיו שם מפרש להדיא דאמר השנה ואינו אסור אלא עד תשלום שנה דאי הוי כמו שנה אחת כיון דנאסר עד תוך שנה אחרת בזמן הזה מאי נפקא מינה בעיבורא ש"מ דמתני' לא איירי בשנה אחת דא"כ הוי משנה שאינה לריכה. לכן לריכין להגיה וכצ"ל ואם אמר שנה אחת. וכ"ת מאי קמ"ל מה השנה עיבור בכלל לכ"ש שנה אחת י"ל דלריך לאשמועינן לאפוקי דעת הרשב"א שאומר שנה אחת אין חודש עיבור בכלל עיין ר"ן. וכ"ז ניחא בפסקי רבינו· אבל על הטור והרמב"ם קשה מאוד למה השמיטו הן הדין דהשנה. וי"ל בדוחק דסמכו עצמם אזה שכתבו אם אמר היום אסור עד שתחשך כי היום יום זה משמע נקיט מיניה ה"ה אם אמר השנה שנה זו משמע· ובשנה זו כתבן דחודש עיבור בכלל ושנה אחת הוצרכו לכתוב דחודש עבור בכלל לאפוקי דעת הרשב"א אמנם סתמא דמתני' ס"ל לפשוט כשאומר שנה אחת דמהשתא אסור בנדרים כדאמר מן השתא מייל נזירות. וא"כ לא לריך התנא לאשמועינן דחדש העיבור בכלל. דהא אסור מיום ליום כמו שפירש רבינו לעיל בפירושיו. ודע לעיל דף ס"א יש טעות מה שכתב רבי' בפירושיו ד"ה מהו דתימא שנ"ל אלא עד תשלום אב : [ס] **שנה** אחת אסור שלשה עשר חדש. דמשתמא שנה זו משמע דהשתא מייל נדריה כדאמרי' ברים מכילתין דף ג' מן הסיא שעתיה ראוי לקבל נזירות. ודלא כרשב"א עיין ר"ן. והקשה הרשב"א אם אמר ת אם אמר שנה אחת ג"כ חדש עיבור בכלל א"כ ה"ל למיתני במתני' רבותא טפי שנה אחת חדש עיבור בכלל· אבל לפמ"ש רבינו לעיל דס"א לק"מ וז"ל שם ד"ה אלא לאו דאמר שנה ואגב אורחי' קמ"ל דשנה כהשנה ואינו אסור אלא עד תשלום השנה דאי הוה כמו שנה אחת כיון דנאסר עד תוך שנה אחרת בזמן הזה מאי נפקא מינה בעיבור דזה מלתא דפשיטא להכי לא לריך התנא לאשמועינן : [ע] **ואם** עומד בחורף. וקשה ה"ל למיתני רבותא טפי אפילו אם עומד בתחילת השנה ואמר שנה זו חודש העיבור בכלל· דוקא כשאומר שנה אחת כשעומד בר"ה אין חודש העיבור בכלל כמ"ש הסמ"ע עי' סי' ר"ך בס"ך ס"ק ע"ו. וי"ל בחורף הוי רבותא טפי. דאי כשעומד בר"ה ואמר שנה זו. על כרחך כוונתו על חודש העיבור מדקאמר שנה זו ולא אמר שנה סתם. משא"כ כשעומד בחורף צ"ל שנה זו· דאי הוה אמר שנה הוי משמע מיום ליום : [פ] **והלכה** כר' יהודה. עיין סי' ר"ך בש"ך ס"ק י"ז : [צ] **והנדר** בטל לגמרי· אזיל לשיטתו שכתב בסמוך סי' ה' דגם באכילה ושתיה הוא מותר. אבל לית הלכתא כוותיה כמו שאפרש : [ק] **ולאו** זירוזין הוי. והא קי"ל כראב"י לעיל פרק שלישי ריש סי' ו' דאמר המדיר את חבירו שיאכל אצלו הוי נדרי זרוזין : [ר] **ברישא** אמר לאו כלבא אנא. דהא דאמר ראב"י לעיל האומר לחבירו קונם שאני נהנה לך אם אי אתה מאכילני דהוי נמי נדרי זרוזין נימא דדוקא נדר מטעמא דלאו כלבא אנא· התם במתנה מועטת. אבל במתני' אם אין אתה נוטל לבנך כור חטים ושתי חביות של יין דמתנה מרובה אי לאו דעביד ליה נייח נפשיה טובא לא הוי יהיב ליה כ"כ מב"ס הוי נדר. וכ"פ הרמב"ם : [ש] **אלא** כינן קיימין בסתם. ועיין לעיל דף כ"ד בהר"ן פירוש על הירושלמי ודלא כב"י ס"ם כל"ב דא"כ במאי פליגי בסתם : [ת] **וגם** באכילה ושתיה הוא מותר. וכ"כ הטור אבל בש"ע לא פסק כן אלא כהרמב"ם דהא תרתי בכיימות בתוספתא דלא כרבינו. פ"ד דנדרים תניא מותר לכנוס ולרחוץ עמו בצונן ואסור לאכול ולשתות. תו היה מסרב שיאכל אצלו במשתה ואמר קונם ביתך שאני נכנס תוך המשתה אסור אחר המשתה מותר וכ"כ רי"ו· **הדרן עלך קונם יין**

פרק ט [א] **ודכוותיה** יפתחו לו. פי' הכי נמי נימא שיפתחו לו בכבוד דברים שבינו לבין המקום : [ב] **משמע** ליה לדנפשיה הוא דמהני. ומשני כלומר אינו נוגע בכבוד המקום כי לטובת עצמו הוא עושה אם מקיימם. והפוכו אם אינו מקיימם : [ג] **אילו** הייתי יודע שנעשה סופר לא הייתי נודר. היינו שאומר כן. אבל אין מתחרט על שעשה נדר דאם מתחרט על ידי נולד זה. בהא רבנן גם כן מודים דמתירים לו את הנדר וכ"כ הרמב"ם פ"ו וז"ל אבל אם ניחם הוא מעצמו מפני הנולד ונהפכה דעתו מתירים ע"כ. וכ"כ בפירוש המשנה ועפ"ז תירץ הב"י קושיות תוס' בפ' אע"פ ממתני' דהכא שנעשה סופר דהוי נולד והכן עובדא דר"ע דהמיו כלבא שבוע שרי נדריה על דהוי גברא רבא דהתם ניחם בעצמו ומתחרט : [ד] **שנדר** לדעת חבירו. פי' שנדר שלא יתיר נדר זה אלא כשחבירו נותן לו רשות : [ה] **ועוד** היה אומר ר"ת. לא מלינו תי' זה בתוס'. אך הרשב"א בחידושיו לגיטין הביא תי' זה בשם ר"ת. וכתב מהרש"ל שם שנראה שחסר תי' זה בתוס' שם. וכ"כ תוס' במכילתין ור"ת תי' בגיטין : [ו] **ודוקא** כי האי גוונא בעי בפניו. והך דיתומים אע"ג דהוי לטובתם נ"ל דבדיעבד הוי התרה. ולדעת מהרי"ק בתשובה דבדבר שהוא לטובת חבירו אפי' בדיעבד לא הוי התרה. נ"ל דהא דקאמר שטובה לטובת חבירו היינו שעדיין הוא לטובתו אם אינו מתיר את נדרו משא"כ גבי יתומים כיון שמשאה נדר· שוב אין בהתרתו רעה ליתומים. דהא מכיון שנשבעה נשבעה ואפילו באה להחזירה לכם הממון איסורה במקומו עומדת לפיכך מתירין

תפארת שמואל

(א) מ"ט ברישא א"ל לא כלבא וכו'. משמע דס"ל דאף למסקנא דקי"ל כראב"י קאי אלו התירוצים וכן הכריע הר"ן בשם הרמב"ן :

כי האי גוונא בעי בפניו. וכן מוכח בסוטה פרק ואלו נאמרים (דף לו:) דאמר ליה יוסף לפרעה אבי השביעני ואמר ליה זיל איתשיל אשבועתך [ז] אלמא היה יכול להתיר שלא בפני יעקב ואי לאו הלכתא לא הוה קבע ליה בהש"ס ולישנא דהמודר הנאה מחבירו [ח] לא משמע כפירוש זה מיהו צריך לפרש כן מדמייתי עלה ההיא דלדקיהו (א) ובירושלמי (פ' השותפין ה"ד) נמי איכא המודר הנאה מחבירו בפניו אין מתירין לו אלא בפניו [ט] מפני החשד מפני הבושה ולמעלה (בפ"ז סימן ד) כתבתי [י] וההיא משמע כפשטיה שנדר הנאה ממנו בפניו: ג **מתני'** ר"מ אומר יש דברים שהן כנולד ואינן כנולד ואין חכמים מודים לו ויש נוסחאות וחכמים מודים לו כיצד אמר קונם שאני נושא את פלונית שאביה רע אמרו לו מת או שעשה תשובה קונם שאני נכנס לבית זה שכלב רע בתוכו או שנחש רע בתוכו אמרו לו מת הכלב או נהרג הנחש הרי הן כנולד ואינו כנולד וחכמים מודים לו: **גמ'** מיתה נולד הוא אמר רב הונא נעשה כתולה נדרו בדבר ר' יוחנן אמר כבר מת וכבר עשה תשובה קאמרי ליה ואיתותב ר' יוחנן. ירושלמי (ה"ג) מפני שהוא כתולה נדרו בדבר כאומר קונם שאני נהנה לאיש פלוני כל זמן שהוא לבוש שחורים לבש לבנים מותר ר' זעירא בשם רבי יוחנן אף הוא אינו צריך היתר חכם [כ] וסוגיא דהש"ס משמע כאותה הגירסא וחכמים מודים לו וכן כתב הרמב"ם ז"ל (פ"ח הל"ב) כר"מ: [דף סה ע"ב] **מתני'** ועוד אמר רבי מאיר פותחין לו לאדם מן הכתוב בתורה ואומרים לו אילו היית יודע שאתה עובר על לא תקום ולא תטור ולא תשנא את אחיך בלבבך ואהבת לרעך כמוך וחי אחיך עמך שמא יעני הוא ואין אתה יכול לפרנסו ואמר אילו הייתי יודע כן לא הייתי נודר הרי זה מותר: **גמ'** א"ל רב [א] חנא בר רב קטינא לרבה ולימא כל דמיעני לאו עלי נפיל מאי דמטי ליה לפרנסו בהדי כולי עלמא מפרניסנא ליה אמר ליה כי תני מתני' בקרובים שאני אומר כל הנופל אינו נופל ליד גבאי תחלה: ד **מתני'** פותחין לו לאדם בכתובת אשתו מעשה באחד שנדר מאשתו הנייה והיתה כתובתה ארבע מאות זוז ובאת לפני ר' עקיבא וחייבו ליתן לה כתובתה אמר ליה רבי שמנה מאות דינרים הניח אבא נטל אחי ארבע מאות ואני ארבע מאות לא דיה שתטול היא מאתים ואני מאתים אמר לו רבי עקיבא אפילו אתה מוכר שער ראשך אתה נותן לה כתובתה אמר אילו הייתי יודע לא הייתי נודר והתירו רבי עקיבא: **גמ'** אפילו אתה מוכר שער ראשך וכו'. שמעת מינה אין מסדרין לב"ח אר"נ בר יצחק [דף סו ע"א] לומר שאין מקרעין שטר כתובה מדפריך הכא סתמא דהש"ס שמע מינה אין מסדרין ומשני רב נחמן בר יצחק דהוא בתרהא לומר שאין מקרעין וכו' משמע דהלכתא דמסדרין ודלא כרבינו תם שפוסק דאין מסדרין בפרק המקבל (סי' טז): ה **פותחין** בשבתות ובימים טובים בראשונה היו אומרים אותם הימים מותרין ושאר כל הימים אסורים עד שבא ר' עקיבא ולימד שהנדר שהותר מקצתו הותר כולו כיצד אמר קונם שאני נהנה לכולכם הותר אחד מהן הותרו כולן שאני נהנה לזה ולזה הותר הראשון הותרו כולן הותר אחרון האחרון מותר וכולן אסורין שאני נהנה לזה קרבן ולזה קרבן צריכין פתח לכל אחד ואחד. הא דקתני במתני' הותר הראשון הותרו כולם אוקימנא בפרק ארבעה נדרים (דף כו:) כגון שהלאן זה בזה דאמר פלוני ופלוני ופלוני ופלוני דיקא נמי [ל] דקתני עלה [נ] בברייתא הותר האמצעי הימנו ולמטה מותר הימנו ולמעלה אסור: **גמ'** צריכין פתח לכל אחד ואחד אמר רבא הא מני ר' שמעון היא דאמר עד שיאמר שבועה לכל אחד ואחד כתב הרמב"ן ז"ל אע"ג דקי"ל רבי יהודה ורבי שמעון הלכה כר' יהודה בהא כיון דסתם לן כרבי שמעון הלכה כוותיה ואע"ג דאין סדר למשנה ודלמא סתם וא"כ מחלוקת הוא הא אשכחן סתמא אחרינא כוותיה בפרק שני דקידושין (דף מו.) התקדשי לי בזו ובזו ואוקימנא כר"ש דהתם אזלא סוגיא כוותיה ושקלי וטרי אמוראי אליביה: גרסינן בפ"ק דתענית (דף יב.) יחיד שקיבל עליו תענית כל השנה כולה ופגעו בו ימים טובים הכתובים במגילת תענית אם נדרו קודם לגזירתינו תדחה (את) גזירתינו מפני נדרו ואם גזירתינו קדמה לנדרו ידחה נדרו מפני גזירתינו י"מ אע"ג דנדרים חלים על דבר מצוה כדבר הרשות וימים טובים ושבתות נמי צריכין פתח אפ"ה בימים אלו של דבריהם עשו בהם חזוק יותר משל תורה ויש מפרשים ידחה נדרו שילך אצל חכם ופותח לו בכך כשם שפותחין בשבתות ובימים טובים וכתב הרמב"ן ז"ל האי פירושא בתרא פירושא דמסתבר הוא אלא מיהו חזינן למקצת רבוותא דאמרי דהאי ידחה נדרו דקתני לאו נדר ממש הוא דהפקיה בלשון הרי עלי נדר אלא קבלת תענית בעלמא הוא וקבלת תענית לא חמירא כנדרים ממש למיעקר ימים טובים ואפילו דמגילת תענית כדאמרי' התם בפ"ק דתענית (שם:) גבי לוה אדם תעניתו ופורע וכי נדר הוא דלא סגי דלא משלם וכו' ואידך לישנא דקאמר לא יהא אלא נדר משמע דמכל מקום נדר גמור לא הוי הלכך הדחה קבלתו מפני גזרתינו: בירושלמי (פ' קונם יין ה"ב) נדר להתענות [מ] ונמצאו ימים טובים של מגילת תענית [נ] רבי חזקיה ור' יודן תרווייהו אמרין ור' ירמיה בשם רב חייא בר אבא ח"א מתענה ואינו משלים וח"א לוקה וא"ל היתר חכם פירוש לוקה מכת מרדות מדרבנן: ו **פותחין** לו לאדם בכבוד עצמו ובכבוד בניו [ס] ואומרים לו אילו היית יודע שלמחר יהו מדתו של פלוני כך הוא אומרים עליך כך הוא ווסתו של פלוני מגרש את נשיו ועל בנותיך יהו אומרים בנות גרושה הן ומה ראתה אמן של אלו להתגרש ואמר אילו הייתי יודע שהוא כן לא הייתי נודר ה"ז מותר: ז **קונם** שאני נושא לפלונית כעורה והרי היא נאה שחורה והרי היא לבנה קצרה והרי היא ארוכה מותר בה ולא מפני [שהיא] כעורה ונעשית נאה שחורה ונעשית לבנה קצרה ונעשית ארוכה אלא שהנדר טעות ומעשה באחד שנדר מבת אחותו הנייה והכניסוה לבית ר' ישמעאל וייפוה ואמר לו רבי ישמעאל בני מזו נדרת אמר לו לאו והתירו ר' ישמעאל: **גמ'** מעשה לסתור חסורי מיחסרא והכי קתני [ע] רבי ישמעאל אומר אפילו כעורה ונעשית נאה ומעשה בא לפני רבי ישמעאל כו': הדרן עלך רבי אליעזר

פרק עשירי

א [דף סו ע"ב] **נערה** המאורסה אביה ובעלה מפירין נדריה [דף סז ע"א] הפר האב ולא הפר הבעל הפר הבעל ולא הפר האב אינו מופר ואין צ"ל שקיים א' מהם:

גמ' למה ליה למימר ואין צ"ל שקיים אחד מהם השתא יש לומר הפר זה בלא זה ולא כלום קיים אחד מהם צריכא למימר כי אילטריך כגון שהפר אחד וקיים אחד וחזר המקיים ונשאל על הקמתו מהו דתימא מאי דאוקי הא עקריה קא משמע לן עד דמפירין שניהם בבת אחת כלומר שלא יהא הפסק ושעה בין שתי ההפרות שלא יהיה האחרון ראוי להפר [א] כגון הכא שקודם שנשאל לא היה ראוי להפר הלכך נתבטלה הפרתו ואפילו אם יפר הראשון עמו פעם שנית אינו מועיל ויש מפרשים דיש תקנה שיפר הראשון עמו פעם שנית וראשון עיקר. וכן משמע לישנא דמתניתין דמדמי קיים אחד מהם להפר [ב] ולא הפר השני ביום שמועתו דשוב אין תקנה. ונערה המאורסה דאביה ובעלה מפירים נדריה מנלן אמר רבה דאמר קרא ואם היו תהיה לאיש ונדריה עליה מכאן לנערה המאורסה שאביה ובעלה מפירין נדריה ואף נדרים שנדרה קודם שנתארסה האב והארוס מפירים אותן דהכי משמע לישנא דקרא ואם היו תהיה לאיש ונדריה עליה דארוס מיפר בקודמין משום שותפותיה דאב אבל נשאת אין הבעל מיפר נדרים שהיו עליה דאין הבעל מיפר בקודמין דכתיב אם בית אישה נדרה: ב [דף סח ע"א] **איבעיא** להו בעל מיגז גייז או מיקלש קליש היכי קא מיבעיא ליה כגון דנדרה מתרין זיתים [ג] ושמע ארוס והפר לה ואכלתינון אי אמרינן מיגז גייז לקיא אי אמרי' מיקלש קליש איסורא בעלמא הוא דאיכא תא שמע אימתי אמרו מת הבעל נתרוקנה רשות לאב בזמן שלא שמע הבעל קודם שמת או ששמע והפר או שמע ושתק ומת בו ביום זו היא ששנינו מת הבעל נתרוקנה רשות לאב ומיפר האב ביום שמועה [ד] ואינו צריך שיפר ביום ששמע הבעל דכיון שמת הבעל ביום שמועתו ירש האב זכותו ומיפר ביום שמועתו ולא נתקיים הנדר בשמיעת הבעל כיון שמת ביום שמועתו [דף סח ע"ב] אבל אם שמע וקיים או שמע ושתק ומת ביום שלאחריו אין יכול להפר שמע אביה והפר לה ולא הספיק הבעל לשמוע עד שמת האב זו היא ששנינו מת האב לא נתרוקנה רשות לבעל. תימה כיון דהפר האב חלקו למה לא יפר הבעל חלקו אחר מות האב דהאי דאמרינן מת האב לא נתרוקנה רשות לבעל היינו היכא דלא הפר האב והיה הבעל צריך להפר הכל והוא אינו יורש זכות האב אבל היכא שכבר הפר האב חלקו למה יגרע כח הבעל במיתת האב שלא להפר חלקו ויש לומר דכיון שלא נגמרה ההפרה בחיי האב נתבטל גם הפרת האב והיה הארוס צריך להפר הכל. שמע הבעל והפר לה ולא הספיק האב לשמוע עד שמת הבעל זו היא ששנינו מת הבעל נתרוקנה רשות לאב ומיפר האב חלקו וחלק הבעל אע"פ שהבעל הפר חלקו כיון שלא נגמרה ההפרה בחייו נתבטלה גם הפרתו וצריך האב להפר הכל [ה] שמע בעלה ולא הפר לה ולא הספיק האב לשמוע עד שמת האב אין הבעל יכול להפר שאין הבעל מיפר אלא בשותפותיה [דף סט ע"א] שמע אביה והפר לה ולא הספיק הבעל לשמוע עד שמת חוזר האב ומיפר חלקו של בעל אמר רבי נתן הן הן דברי בית שמאי אבל בית הלל אומרים אין יכול להפר שמע מינה לבית שמאי מיגז גייז לבית הלל מיקלש קליש שמע מינה: ג **אמר** רבי יוחנן [ו] נשאלין על ההקם ואין נשאלין על ההפר בעי רבא קיים ליכי קיים ליכי ונשאל על ההקם ראשון מהו ת"ש דאמר רבה אם נשאל על הראשונה שניה חלה עליו: ד **בעי** רבא קיים ליכי ומופר ליכי ולא תחול הקמה אא"כ חלה הפרה מהו [דף סט ע"ב] ת"ש פלוגתא דר' מאיר ור' יוסי דתנן הרי זה תמורת עולה תמורת שלמים הרי זה תמורת עולה דברי ר' מאיר ר' יוסי אומר אם לכך נתכוין תחלה הואיל ואי אפשר לקרות שני שמות כאחת דבריו קיימין ואפילו ר"מ לא קאמר אלא דלא אמר לא תחול זה אלא א"כ תחול זה אבל הכא דאמר לא תחול הקמה אלא אם כן תחול הפרה ר"מ נמי מודה דהפרה חלה פירש ה"ר אליעזר ז"ל ממי"ץ וההקמה לאו כלום הוא [ז] ויש מפרשים כיון דחלו שניהם לא ידעינן אם הוקם או מופר. בעי רבא קיים ומופר ליכי בבת אחת מהו תא שמע דאמר רבה דכל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו הלכך הכא נמי ליתא לא הקמה ולא הפרה: בעי רבא קיים ליכי היום מהו מי אמרינן כמאן דאמר מופר ליכי למחר או דלמא הא לא אמר לה [דף ע ע"א] ואם תמצא לומר הא לא אמר לה מופר ליכי למחר מהו מי אמרינן למחר לא מצי מיפר דהא קיימיה לנדריה היום או דלמא כיון דלא אמר קיים ליכי היום כי אמר מופר ליכי למחר מהיום קאמר לה [ח] את"ל כיון דמקיימיה היום למחר [ט] כמאן דאיתיה דמי קיים ליכי שעה מהו מי אמרינן כמ"ד מופר ליכי לאחר שעה או דלמא הא לא אמר ואת"ל הא לא אמר קיים ליכי שעה מופר

הגהות הגרי"פ [א] בגמ' איתא רב הונא: [ב] ע' מ"ש בס"ד בגמ' דף כו: על הגליון:

תפארת שמואל (א) ובירושלמי נמי איכא וכו'. אינו כך בירושלמי אלא דפליגי ביה ר"י ור"ל חד אמר מפני החשד וח"א מפני הבושה והכא בכדי כתב הרא"ש הני טעמי שהרי לא דייק מינייהו מידי וכדומה שמפי הוא ובפרק השולח ל"ה ע"ב כתב הרא"ש ועי' מה שהגהתי:

קרבן נתנאל

מתירין לה אפי' שלא בפניהם וכ"כ הר"ן ורשב"א בגיטין: [ז] **אלמא** היה יכול להתיר שלא בפני יעקב · אע"ג דאמר יעקב ואני נתתי לך שכם אחד על אחיך כיון שטרח בקבורתו. מ"מ בשעת שבועה לא אמר יעקב לו מתן שכר זה לא קבל טובה על השבועה: [ח] **לא** משמע כפי' זה. דמודר הנאה מחבירו משמע כמו שאר נדרים במס' זו. ולא ה"ל למסתם אלא לפרש המודר הנאה מחבירו לטובתו: [ט] **מפני** החשד מפני הבושה. דברי רבי' סתומים כאן ומפורשים בפ' השולח סי' מ' מפני החשד שלא יחשדנו אותו שנדר בפניו שמיגל נדרו בלא התרה ומפני בושה מפני שהנודר מתבייש מאותו שנדר בפניו כי הוא סבר שחילל נדרו ולהכי טעמא אף לכתחלה מתירין את הנדר שלא בפניו רק שמודיע לו ההיתר ועי' תוס' גיטין דף ל"ה שפי' מפני הבושה ע"ד אחר והוכרתו לזה כדי לפרש מה שמסיים שם בירושלמי ואתא סדא פלוגתא כהדין פלוגתא דתניא יום הכפורים כו' ע"ש. ולפי' רבי' לא שייך פלוגתא דר"ע ור"י בן בתירא להך פלוגתא מפני הבושה מפני חשד.. וצ"ל דהא דקאמר אתי' אלין פלוגתייהו כאלין פלוגתא. היינו פלוגתא די"כ אתי' כהא דפליגי שם תרתי מתנייתא אית תנויי תני צריך לפרוש את הנדר. סבר דצריך לפרוש חטאיו. כי כל הנודר נקרא חוטא וכאילו בנה במה ור"ע סבר אין צריך לפרוש את חטאיו סבר כהך ברייתא דא"צ לפרוש את הנדר ולא ס"ל להירושלמי הטעם דקאמר תלמודא דידן דצריך לפרוש את הנדר משום מלתא דאסורא: [י] **וההיא** משמע כפשטיה שנדר הנאה ממנו בפניו. אפי' שלא לדעת חבירו ואפי' שלא קבל טובה ממנו. אמנם טעמיה דגמרא דידן עיקר שאין להתיר לו אלא בפניו הייט מדעתו ומרצונו כשעשה הנדר מחמת טובה שעשה לו וכן מסיק רבי' בהשולח דף ל"ה ד"ה ליתום. ובספר תפארת שמואל יש גמגום: [כ] **וסוגיא** דהש"ס משמע כאותה הגי' וחכמים מודים לו. דפריך מת נולד הוא ומאי פריך לר"מ אימא הוא סבר כר"א דפותחין בנולד אלא ש"מ דחכמים מודים בזה ומש"ה פריך רבנן אדרבנן: [ל] **דקתני** עלה בברייתא. בגי' מתני' שלפנינו יש בבא זו. אבל טעות הוא וכן מוכח בנזיר דף כ"א דלא גרסינן בבא זו במשנה וכן לעיל מייתי ברייתא דתניא: [מ] **ונמצאו** ימים טובים של מגילת תענית. וקשה מאי מייתי ראיה למקצת רבוותא אימא כיש מפרשים הראשון דעשאו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה מש"ה א"צ פתח אבל מנא לן לחלק בין נדר לקבלת תענית. לכן נראה שעיקר חסר מן הספר דהכי איתא בירושלמי נדר להתענות ונמצאו י"ט ושבתות לוקה וא"צ היתר חכם נמצאו ימים טובים של מגילת תענית וכו'. וכן הוא לשון הר"ן בפ"ק דתענית וז"ל ושני תירוצים אלו נדחין מדאשכחן בירושלמי נדר להתענות ונמצאו י"ט ושבתות כו' הרי שאמרו כאן שא"צ היתר חכם. אלמא כי אמרי' ידחו נדרו לא בהיתר חכם אמרו · ובשבתות נמי אמרי' הכי אלמא דלא מפני שדברי חכמים צריכין חיזוק קאמרי' אלא עיקר של דברים דהאי נדר דקאמרי הכא דידחה לא נדר ממש הוא אלא קבלה דתענית לא חמירא כנדר גמור למיעקר י"ט ואפי' דמגילת תענית לפי שאינו אלא קבלה לדבר מצוה ולא נדר גמור ע"כ: [נ] ה"ג ר' חזקיה ור' יודן תרוייהו א"כ ירמיה בשם ר' חייא. וכן הוא בר"ן שם. [ס] ה"ג ואומרים לו אילו היית יודע שלמחר אומרים עליך כך היא ווסתו של פלוני. ומ"ש רבינו כך היא מדתו של פלוני ט"ס פי' סיה על הגליון: [ע] **רבי** ישמעאל אומר אפי' כעורה ונעשית יפה. ואין הלכה כר"י אלא צריך התרת חכם: הדרן עלך רבי אליעזר

פרק י [א] **כגון** הכא שקודם שנשאל לא היה ראוי להפר · וקשה דלאחר שהתיר החכם נחזייה להאי גברא כאילו לא הקים מעולם דהא חכם עוקר נדר מעיקרא כדאמרי' בכתובות דף ע"ב המקדש את האשה ע"מ שאין עליה נדרים ונמצאו עליה נדרים אינה מקודשת ותני עלה דף ע"ד הלכה אצל חכם והתירה מקודשת דחכם עוקר נדר מעיקרא והוי כאילו לא היתה עליה נדרים מעולם כשב"א. ותי' הר"ן בדוחק· ולי לק"מ לפי מ"ש תוס' שם ד"ה חכם דדוקא הלכה אצל חכם קודם שנודע לבעל · אבל לאחר ידיעת הבעל אע"ג שהלכה אצל חכם דקודם שהלכה הקידושין בטילין מיד שנודע לו דמומם שמא לא ימצא לה היתר ע"ש. וא"כ ה"נ כיון שנתקיים הנדר שעה אחת שוב אין יכול להפר אע"ג דנשאל על הקמה אע"ג דעוקר נדר מעיקרא. והתם שאני דאומדין דעתו שלא התנה אלא משום דסבר שלא ימצא לה היתר: [ב] **ולא** הפר השני ביום שמועתו. דאי ביום שמועתו אמאי לא יפר דבבת אחת לאו דוקא. אלא כ"ז שלא היה בין הפרה להפרה דבר המעכב הפרה. אפי' הפר זה שחרית וזה ערבית שני: [ג] **ושמע** ארוס והפר לה. וה"ה דמיבעיא ליה אם האב הפר ולא הארוס אלא חדא מינייהו נקט. ר"ן ורא"ש. ותמיה שלא ראה הירושלמי הל' א' פשיטא דא מלתא לא הפר האב את חלקו ועברה על נדרה לוקה. הפר האב ולא הפר הבעל מהו שתלקה. או מאחר שאם ימות הבעל נתרוקנה אצל האב אינו לוקה ע"כ. מעתה איכא למימר דלרבותא הוא דמיבעיא ליה אי אמרינן מקלים קלים אפי' כשהפר הארוס לחודיה: [ד] **ואינו** צריך שיפר ביום ששמע הבעל. לאפוקי דעת הרמב"ם וסמ"ג וסמ"ק דסבירי להו שצריכין האב והבעל לשמוע ביום אחד וכ"כ הב"י בסי' רל"ב ומהתימה על הטור שכ' והפי מסתבר מדעת עצמו ולא הביא דעת אביו הרא"ש · ב"ח: [ה] **שמע** בעלה ולא הפר לה. אתא לאשמועינן רבותא עפי דאע"ג דעדיין לא הפר הבעל וכוחו קיים ועוד לא שמע האב ולא נראה לאב ואיכא תרתי לטיבותא חדא דלא נראה לאב ועוד כוחו של בעל חזק קמ"ל דלא. לשון רשב"א. ומזה הטעם הגון לרבי' גי' זו ולא הפר · ורבי' קיצר בפירושיו שלא נתן טעם אלא במה דקתני שמע הבעל · ולשון הטור סי' רל"ז ואפי' שמע הבעל קודם שמת שהיה אפשר לו להפר או ששמע הבעל והפר חלקו ואח"כ מת האב אינו יכול להפר אח"כ חלק האב עכ"ל. משמע בששמע הבעל והפר הוי רבותא עפי משמע ולא הפר. נראה שהיה לו גירסת הר"ן שמע בעלה והפר לה ולא הספיק האב לשמוע: ולרבותא נקט והפר דה"א איקלש הנדר טובא וה"א תסגי ליה הפרת הבעל קמ"ל: [ו] **נשאלין** על ההקם. אפי' לאחר כמה ימים. טור. ויש קצת ראיה לדבריו מדלא פשיט האיבעיא ממתני' דרים פירקין ואנ"ל שקיים אחד מהם ואוקמינהו כגון שקיים אחד מהם והפר אחד מהם וחזר המקיים ונשאל על הקמתו. והיינו משום דממתני' ליכא למיפשט דאיכא לאוקמיה ביום שמועתו דוקא. אבל מדר"י פשט שפיר דאמורא צריך לפרש דבריו: [ז] **ויש** מפרשים. וסובר הטור סי' רל"ד שכך היא מסקנת רבי' כדרכו בספרו. ולאומרא הוי קיום: [ח] **את"ל** כיון דמקיימן היום כו'. וז"ל הרמב"ם פ' י"ג אמר לה מופר לך למחר אינו מופר שהרי קיימו היום דהרמב"ם אזיל לשיטתו דכל את"ל הוא פשיטות. ורבי' ס"ל כולהו לספק ובש"ע סי' רל"ד כתב ה"ס אמר לה מופר ליכי למחר אינו מופר ולא העתיק שהרי קיימו היום ולשון אינו מופר אית לפרש שאינו מופר ואינו קיים דספיקא הוא. ומש"ה הוסיף כמ"א וי"א דהוי קיום · והוא דעת הרמב"ם ומה בין ספק לודאי דהוי קיום אפרש לפניט:

ליכי לאחר שעה מאי מי אמרי' כיון דקיימו קיימו או דלמא כיון דכולי יומא בר הקמה ובר הפרה הוא כי אמר מופר ליכי לאחר שעה מהני [י] ולא איפשיטא ואזלינן לחומרא : **מתני'** מת האב לא נתרוקנה רשות לבעל מת הבעל נתרוקנה רשות לאב בזה יפה כח האב מכח הבעל בדבר אחר יפה כח הבעל מכח האב שהבעל מיפר בבגר והאב אינו מיפר בבגר : **גמ'** מת הבעל נתרוקנה רשות לאב מנלן אמר רבה דאמר קרא ואם היו תהיה לאיש ונדריה עליה [דף ע ע"ב] מקיש קודמי הוויה שניה לקודמי הוויה ראשונה מה קודמי הוייה ראשונה אב מיפר לחודיה אף קודמי הוייה שניה אב מיפר לחודיה ואימא ה"מ נדרים שלא נראו לארוס אבל בנדרים שנראו לארוס לא מצי אב מיפר לחודיה אי בנדרים שלא נראו לארוס מבנעוריה בית אביה נפקא : [דף עא ע"א] **מתני'** נדרה והיא ארוסה ונתגרשה בו ביום ונתארסה בו ביום אפי' למאה אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה זה הכלל כל שלא יצאת לרשות עצמה שעה אחת אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה : **גמ'** מנהני מילי דארוס אחרון מיפר נדרים שנראו לארוס ראשון [כ] אמר שמואל דאמר קרא ואם היו תהיה לאיש ונדריה עליה נדרים שהיו עליה כבר ודלמא ה"מ בנדרים שלא נראו לארוס הראשון אבל נדרים שנראו לארוס הראשון לא מצי מיפר ארוס אחרון עליה קרא יתירא הוא : [דף עא ע"ב] איבעיא להו גירושין כשתיקה דמו או כהקמה דמו . למאי נפקא מיניה כגון דנדרה ושמע בעלה (א) וגירשה [ל] ואהדרה ביומיה אי כשתיקה דמי מצי מיפר לה אי כהקמה דמי לא מצי מיפר לה [מ] ולא איפשיטא [נ] ואזלינן לחומרא : [דף עב ע"ב] **מתני'** דרך תלמידי חכמים עד שלא היתה בתו יוצאה מאצלו אומר לה כל נדרים שנדרת בתוך ביתי הרי הן מופרין וכן הבעל עד שלא תכנס לרשותו אומר לה כל נדרים שנדרת עד שלא תכנס לרשותי הרי הם מופרין שמשתכנס לרשותו אינו יכול להפר : ה **גמ'**(ב) בעי רמא בר חמא בעל מהו שיפר בלא שמיעה ושמע אישה דוקא או לאו דוקא [ס] ולא איפשיטא: [דף עג ע"א] בעי רמי בר חמא חרש מהו שיפר לאשתו [ע] את"ל בעל מיפר בלא שמיעה דבר מישמע הוא אבל חרש דלאו בר מישמע הוא היינו דר' זירא דאמר ר' זירא כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו או דלמא ושמע אישה לא מעכבא אמר רבא תא שמע ושמע אישה פרט לאשת חרש והאי דלא מייתי הך ברייתא למיפשט בעיא קמייתא דוקא חרש דלאו בר מישמע הוא אבל איניש דעלמא דבר מישמע הוא לא מעכבא שמיעה. משום דאיכא למימר לתנא גופיה מספקא ליה באיניש דעלמא ותנא חרש דפשיטא ליה. איבעיא להו בעל מהו שיפר לשתי נשיו כאחת אותה דוקא או לאו דוקא אמר רבינא תא שמע אין משקין שתי סוטות כאחת מפני שלבה גס בחבירתה רבי יהודה אומר לא מן השם הוא זה אלא משום שנאמר והשקה אותה לבדה ופשט רבינא מר' יהודה דאותה דוקא משמע ותנא קמא נמי לא פליג אדיוקא דאותה אלא טעמא דקרא קא מפרש ואמרינן בפ"ק דסוטה (דף ח.) דתנא קמא רבי שמעון הוא דדריש טעמא דקרא ומה טעם אמר קרא אותה לבדה שלא יהא לבה גס בחבירתה הלכך לכולי עלמא דוקא ואין אדם מיפר לשתי נשיו כאחת[פ] הרמב"ם ז"ל: ו [דף עג ע"ב]**מתני'**[צ]בוגרת ששהתה שנים עשר חדש [ק] ואלמנה שלשים יום ר"א אומר הואיל ובעלה חייב במזונותיה יפר וחכמים אומרים אין הבעל מיפר עד שתכנס לרשותו. [דף עד ע"א] שומרת יבם בין ליבם אחד בין לשני יבמין ר' אליעזר אומר יפר ר' יהושע אומר לאחד ולא לשנים ור' עקיבא אומר לא לאחד ולא לשנים והלכתא כר' עקיבא דבן עזאי סבר כוותיה ורבנן דמתניתין נמי אמרי אין הבעל מיפר עד שתכנס לרשותו אע"ג דהגיע זמן ואוכלת משלו : ז [דף עה ע"א] **האומר** לאשתו כל נדרים שתדור מכאן ועד שאבא ממקום פלוני הרי הן קיימין לא אמר כלום הרי הן מופרין רבי אליעזר אומר מופר וחכמים אומרים אינו מופר וכו' (לעיל דף עב:) תניא האומר לאפוטרופוס כל נדרים שתדור אשתי עד שאבא ממקום פלוני הפר לה והיפר לה יכול יהו מופרין תלמוד לומר אישה יקימנו ואישה יפירנו דברי ר' יאשיה אמר לו ר' יונתן מצינו בכל התורה כולה ששלוחו של אדם כמותו והלכתא כר' יאשיה ובנזיר(יב:)פריך ומי איכא מידי דאיהו לא מצי עביד ומשוי שליח ומוקי לה כרבי אליעזר אבל לרבנן כיון דאיהו לא מצי להפר כל זמן שלא נדרה גם שליח לא מצי משוי הלכך בנדרים העתידה לידור פשיטא דלא מצי לשויי שליח ואפילו בנדרים שנדרה כבר קאמר רבי יאשיה דלא מצי משוי שליח דקרא קדרים אישה יקימנו ואישה יפירנו והא דנקט שתדור ואליבא דרבי אליעזר ולא נקט שנדרה ואליבא דרבנן דאורחא דמילתא נקט אי נמי להודיעך כח דהיתירא אליבא דרבי יונתן וקיימא לן כרבי יאשיה דבשל תורה הלך אחר המחמיר הרמב"ם ז"ל וכן כתב ה"ר אלפסי ז"ל בפ' השואל [סי' תקיב] דאינן מופרין : [דף עו ע"ב] הפרת נדרים כל היום ויש בדבר להקל ולהחמיר כיצד נדרה בליל שבת מיפר בליל שבת וביום השבת עד שתחשך נדרה עם חשיכה מיפר עד שלא תחשך שאם לא היפר וחשכה אינו יכול להפר : **גמ'** תניא הפרת נדרים כל היום ר' יוסי ברבי יהודה ור' אלעזר בר' שמעון אומרים מעת לעת אמר רבי שמעון בן פזי אמר ר' יהושע בן לוי אין הלכה כאותו הזוג לוי סבר למיעבד עובדא כהני תנאי אמר ליה רב הכי אמר חביבי אין הלכה כאותו הזוג ואית ספרים דגרסי דהלכה כאותו הזוג משום דבשילהי מסכת שבת (דף קנז.) גרסינן והלכתא הפרת נדרים מעת לעת . ומפרשי סבר למיעבד כי הני תנאי כלומר תנא דמתניתין ותנא קמא דברייתא דאמרי כל היום אמר ליה רב הכי אמר חביבי הלכה כאותו הזוג ואפילו אי גרסינן אין הלכה כאותו הזוג מצינו למימר דסתמא דהש"ס [ר] פליג אדר' יהושע בן לוי ובכל ספרים גרסינן הכא חייא בר רב שדי גירא ובדיק רבה בר רב הונא הוה יתיב וקאים ולפי הספרים דגרסינן הלכה יש לפרש חייא בר רב כשהיתה אשתו נודרת לא היה מתיר לה מיד אלא היה שותק כדי לקנטרה כאילו היה רוצה לקיים נדרה והיה זורק חץ בכותל לכוין בגל שיתיר לה למחרת קודם שתגיע חמה לאותו מקום ורבה בר רב הונא הוה יתיב וקאים כדי לידע מדת לילו שיכוין בו אבל לספרים דגרסינן אין הלכה כאותו הזוג [ש] אין מקומו כאן אלא לקמן בשמעתין ורבינו חננאל ז"ל לא גריס במסכת שבת הלכתא הפרת נדרים מעת לעת וכן הרב אלפסי ז"ל לא גריס ליה ופסיק התם דהפרת נדרים כל היום וראוי להחמיר כמותם : תנן התם מפירין נדרים בשבת ונשאלין נדרים שהן לצורך השבת בשבת איבעיא להו מפירין נדרים בשבת לצורך השבת [דף עז ע"א] או דלמא אפילו שלא לצורך השבת ופשטינן תנאי היא למאן דאמר הפרת נדרים כל היום טפי לא אפילו שלא לצורך השבת למאן דאמר מעת לעת לצורך השבת אין שלא לצורך השבת לא ואם נדרה בערב השבת מפר לה בשבת אפי' שלא לצורך השבת דהא מסיקנא דנשאלין נדרים בשבת [ת] אפילו כשהיה להם אפשר*[לשאול] מבע"י והא דתניא אין מפירין נדרים אלא לצורך השבת כשנדרה בשבת ולמאי דפסקי' הפרת נדרים כל היום מפירין אפילו שלא לצורך השבת והיכא דנדרה שלא בפני בעלה ושמע בעלה והיפר לה והיא לא ידעה שהפר הפרתו הפרה דתניא *אישה הפרם וה' יסלח לה במה הכתוב מדבר וכו' ותנן נמי(נזיר כג:)האשה שנדרה בנזיר והיתה שותה יין ומטמאה למתים הרי זו סופגת את הארבעים הפר לה בעלה והיא לא ידעה שהפר לה והיתה שותה יין ומטמאה למתים (ג) אינה סופגת את הארבעים אלא תספוג מכות מרדות : ונשאלין נדרים שהן לצורך השבת איבעיא להו בשלא היה להם אפשר מבעו"י או אפילו כשהיה להן אפשר ת"ש דאיזדקיקו ליה רבנן לבריה דרב זוטרא בריה דר' זירא אפי' בנדרים שהיה להם אפשר מבעוד יום סבר רב יוסף למימר נשאלין נדרים בשבת ביחיד מומחה אין ובשלשה הדיוטות לא מ"ט דמיתחזי כדינא א"ל אביי כיון דסבירא לן אפי' מעומד ואפילו בקרובים ואפי' בלילה לא מיתחזי כדינא : ח [דף עז ע"ב] **אמר** רבא אמר רב נחמן הלכה נשאלין נדרים עומד יחידי ובלילה ובקרובים ובשבת ואפילו היה להם אפשר מבעוד יום ורב נחמן לטעמיה דאמר לעיל (דף כב:) פותחין בחרטה ולא בעי ישוב הדעת הלכך אפילו מעומד ורבן גמליאל דירד מן החמור סבר אין פותחין בחרטה ובעי ישוב הדעת למצוא לו פתח לנדרו ואליבא דהלכתא נמי מי שאינו מתחרט מעיקרא וצריך למצוא לו פתח [א] צריך ליתב כי צריך עיונא יתירא דמה שאינו מתחרט מעיקרא היינו לפי שהיה לו תועלת בנדר כגון שרצו אוהביו להעבירו על דעתו לאכול עמהם או להשיא בנו או בתו לפי דעתם וכיוצא בזה ובשביל הנדר נמלט מידם ולא היה רוצה עדיין שלא נדר הלכך צריך למצוא לו פתח שאילו היה יודע שיבא לידי כך היה נמנע מלידור אע"פ שהיה צריך לשמוע לקול אוהביו ולעבור על דעתו ואם הוא משקר לחכם אין התרת חכם כלום : ט **האומר** לאשתו כל נדרים שתדורי אי איפשי שתדורי אין כאן נדר לא אמר כלום יפה עשית אין כמותך ואם לא נדרת מדירך אני דבריו קיימין לא דקדק התנא יפה בלשונו בהא דקאמר שתדורי אלא שנדרת הוא דבעי למיתני דקי"ל כרבנן דאי אפשר להפר קודם שנדרה ואף אחר שנדרה שיזכיר הפרה אבל בקיום מועיל בלשון כל דהו שהרי אף אם שתק ביום שמעו הוי מקוים ולהכי בעינן דוקא מופר ליכי כדי ליתן חילוק בין הפרת הבעל להתרת חכם דהפרת בעל מכאן ולהבא ובלא טעם כמו את בריהי הפר והכי איתא בירושלמי דפירקין(ה"י)ר' אבהו בשם רבי יוחנן הבעל שאמר אין כאן שבועה [ב] אין כאן נדר לא אמר כלום הזקן שאמר מופר לך בטל לך לא אמר כלום אלא זה כהילכתו וזה כהילכתו הבעל אומר מופר לך בטל לך הזקן אומר אין כאן נדר אין כאן שבועה לא יאמר אדם לאשתו בשבת מופר ליכי בטל ליכי כדרך שאומר לה בחול אלא אומר לה טלי אכלי טלי שתי והנדר בטל מאליו א"ר יוחנן צריך שיבטל בלבו תניא ב"ש אומרים מבטל בלבו בשבת ובחול מוציא בשפתיו ובה"א אחד זה ואחד זה מבטל בלבו ואין צריך להוציא בשפתיו י"מ דפלוגתא דב"ש ובית הלל קאי אהיכא דאמר לה טלי ואכלי אבל היכא דלא אמר לה טלי ואכלי לא מהניא הפרה בלב אלא עם טלי ואכלי מועלת הפרה בלב לב"ש בשבת ולב"ה אפי' בחול ומלתא דר' יוחנן אתיא ככולי עלמא וה"ר אליעזר ממי"ץ ז"ל פי' דטלי ואכלי לאו הפרה היא אלא להודיעך שהפר בלבו דאי הויא הפרה אמאי קאמר ר' יוחנן וצריך שיבטל בלבו כיון דאמר לה טלי ואכלי בודאי חשב בלבו שיהא מופר שאינו רוצה להאכיל דבר האסור לה אלא ודאי בכי האי גוונא לא הוי הפרה ולכך אמר ר' יוחנן וצריך שיבטל בלבו כלומר שיאמר בלבו מופר ליכי [ג] אבל בשפתיו לא יוציא בקול רם כי ההיא דפ' היה קורא (דף טו:) לא יברך אדם ברכת המזון בלבו ואם בירך יצא דהיינו שבירך ולא השמיע לאזנו : י **מתני'** בנזיר (דף סא.) נשים ועבדים יש להם נזירות חומר בנשים מבעבדים שהוא כופה את עבדו ואינו כופה את אשתו חומר בעבדים מבנשים שהוא מפר את נדרי אשתו ואינו מפר נדרי עבדו הפר לאשתו הפר עולמית הפר לעבדו [ד] ויצא לחירות משלים את נזירותו עבר מכנגד פניו ר"מ אומר לא ישתה ר' יוסי אומר ישתה ות"ר למה רבו כופהו לנזירות אבל לא לנדרים ולא לשבועות והוינן בה מ"ש גבי נזירות ומאי שנא גבי נדרים ותירץ אביי דהכי קתני גבי נזירות למה צריך לכפותו לנזירות דכתיב ואמרת אליהם לרבות העבדים ואינו צריך לכפותו לנדרים וא"ל לכפותו לשבועות מאי טעמא אמר קרא להרע או להיטב מה הטבה רשות אף הרעה רשות יצא להרע לאחרים שאין הרשות בידו פי' אם נדר העבד או נשבע על דבר שיש בו עינוי נפש והא"ל בנדרים שיש בהן ביטול מלאכה לרבו דאין הנדר והשבועה חלין כלל אלא אוכל ושותה ועושה מלאכה דהרעת אחרים היא כי היכי דלא ליכחוש חיליה והיינו דקאמר א"ל לכפותו לנדרים ולשבועות דלא חל הנדר כלל אבל נזירות חלה עליו דכתיב ואמרת אליהם לרבות העבדים ואע"ג דחל עליו נזירות רבו כופהו לשתות יין דדרשינן לאסור איסר על נפשו מי שנפשו קנויה לו הוא בלא יחל דברו יצא עבד שאין נפשו קנויה לו שאינו בבל יחל דברו [ה] ואם אינו ענין לנדרים שאין הנדר חל כלל תנהו ענין לנזירות דאע"פ שהנזירות חל רבו כופהו לשתות יין ואינו עובר בבל יחל אבל אם נשתחרר משלים נזירותו אבל האשה אינו כופה אותה ואם נדרה שלא לאכול בשר ושלא לשתות יין ואמר לה לאי אכלי ושתי אינו הפרה ואפי' אם כפה אותה [ו] עד שיפר לה בלבו כמו שפי' ה"ר אליעזר ממי"ץ : יא [דף עח ע"א] **אמר** רבי יוחנן חכם שאמר בלשון בעל ובעל שאמר בלשון חכם לא אמר כלום דתניא זה הדבר חכם מתיר ואין בעל מתיר

תפארת שמואל

(א) וגרשה ולא אפשיטא ואזלינן לחומרא. והר"ן בשם הרשב"א כתב דמהא דשמואל דלעיל אפשיטא דגרושין כשתיקה דמי ע"ש: (ב) בעי רמי בר חמא בעל וכו' ולא אפשיטא וכו'. וצ"ע קצת כיון דדרך רבינו לפסוק כאת"ל ובבעיא שניה אמרינן את"ל בעל מיפר בלא שמיעה וכו' וכ"כ להדיא הר"ן בשם הרמב"ן:

(ג) אינה סופגת את הארבעים אלא תספוג מכת מרדות. אע"פ שהוא דעת ר"י שם סבירא ליה לסברתו דאף ת"ק ס"ל כן ור"י לפרושי ת"ק אתי ועי' כ"מ פי"ז מהלכות נדרים:

קרבן נתנאל

דאיתיה דמי. פי' הנדר יש דהא קיימיה לנדרה : [י] ולא איפשיטא ואזלינן לחומרא. פירשתי דנ"מ לענין אם קידש אשה ע"מ שאין עליה נדרים · ונמצא עליה נדר זה. אם אמרי' שקיים נדרה אינה מקודשת. ואם ספק הוא מקודשת מספק. ולא כהב"ח סי' רל"ד ס"ק ל"ה שאומר דנ"מ לענין מלקות. וכתב דלדידן ליכא נפקותא : [כ] אמר שמואל דאמר קרא. ובגמרא אומר תניא כוותיה דשמואל. ותמהני אמאי לא הביא רבי' הך ברייתא לדינא וניחא לי דרבי' אזיל לשיטתו בפירושו שמפרש הך דר' נתן הן כן דברי ב"ש. אבל ב"ה אומרים אין יכול להפר פליגי אתרתי בבא דקתני בברייתא מש"ה בבא קמייתא מבנה שאינה צריכה. דהא כבר פסק לעיל סי' ב' כב"ה דסבר מקלים קלים. ואידך בבא נמי א"ל. דהא מעמיה דב"ה דארוס מיפר אפי' נדרים שנראו לארוס ראשון וכבר פסק כשמואל בזה: [ל] ואהדרה ביומיה · וה"ה דמצי למבעי' בלא אהדרה אם האב יכול להפר נדר זה אם לא : [מ] ולא איפשיטא. וקשה הא כבר פסק רבינו כשמואל ושמואל ע"כ סבר גירושין לאו כהקמה דמי דהא קתני ונתגרשה בו ביום. ואי כהקמה דמי איך יכול הארוס האחרון להפר מה שקיים הראשון. וי"ל דבאמת הכי ס"ל לשמואל ולא קי"ל כותיה. ומה שפסק רבינו כשמואל אינו אלא בששמע הארוס ומת בו ביום. אבל לא בנתגרשה ועי' מהרש"א : [נ] ואזלינן לחומרא. כ"מ לענין מה שפרשתי למעלה בסמוך ע"ש : [ס] ולא איפשיטא. מ"מ אם שמע א"כ מהני הפרה קמייתא שאין צריך הפרה אחרת וכן מוכח בש"ס דקאמר לכי שמעינא מפר לה ופריך לכי שמע ליפר לה הוא סבר דלמא מטרידנא. פי' ולא יהיה זכור להפר נדריה וכ"כ רי"ו : [ע] את"ל בעל מיפר בלא שמיעה. נ"ע כיון דדרך רבינו לפסוק כאת"ל. א"כ אמאי כתב על האיבעיא קמייתא דלא איפשטא. תפארת שמואל. ואני כתבתי בכללים. דאין דרך רבינו לפסוק כאת"ל ושיטת הגאונים היא דפסקו כאת"ל ע"ש וכ"כ הב"ח בסי' רל"ב דרבינו לא קים ליה כהאי כללא : [פ] ה"ג הרמב"ן ז"ל. דהא הרמב"ם פסק דמיפר לשתי נשיו בבת א' : [צ] בוגרת ששהתה. כ"ה גי' רבינו. והפירוש עי' מ"ש רבינו לעיל דף ע' בפירושו ד"ה הא גופא אבל גי' הר"ן וכש"י ושהתה ע"ש : [ק] ואלמנה שלשים יום. היינו משעת תביעה כן מסיק רבינו בפ' אע"פ ס"ס י"א. והא דלא תני בתולה לאחר ששהתה שנים עשר חדש. י"ל דכ"ש מבוגרת דיצאת מרשות אביה ומ"מ אין הבעל יכול להפר לכ"ש נערה דעדיין ברשות אביה : [ר] פליג אדריב"ל. וגם אדרב וכ' חייא : [ש] אין כאן מקומו אלא לקמן בשמעתין. דף ע"ז בעניגא אי פותחין בחרטה דאי אין הלכה כאותו זוג ע"כ צריכין לפרש בדיק גירא כפי' הר"ן דפותחין בחרטה. דליכא לפרש כפי' רבינו. דא"כ הני אמוראי עבדו עובדא כמ"ד מעת לעת. וא"כ איך הביא התלמודא מעשה לסתור : [ת] אפי' כשהיה להם אפשר לשאול. אין ראיה משם אלא לצורך. ושיעור דברי רבינו כך הוא דמהתם נשמע אפילו בנדרים שהיה להם פנאי ואפילו שלא לצורך ילפינן כמו למ"ד כל היום דמפירין אפילו שלא לצורך. ה"ה למ"ד מעת לעת אם גמרה מעת לעת בשבת מפירין אפילו שלא לצורך : [א] ה"ג צריך ליתב כי צריך עיונא. ודלא כהכב"א עיין ר"ן · [ב] אין כאן נדר לא אמר כלום. מגמרא דילן לא נלמד אלא הבעל שאמר בלשון חכם שאמר מותר לך לא מהני דלשון מותר לא שייך אלא בחכם שמתיר שעושה האיסור הולין ובמולין שייך לומר מותר וכפי' הר"ן. אבל אין כאן נדר איכא למימר דמהני בלשון בעל. וכ"פ הרמב"ם. ולפ"ז א"א לפ' הברייתא אנדרים שנדרה כבר. דאמאי קתני אין כאן נדר לא אמר כלום וצ"ל כפי' ראשון שהביא הר"ן דכולה ברייתא קאי אהקמה ע"ש ולהכי מסתייע מהירושלמי דאם אמר הבעל אין כאן נדר לא הוי הפרה : [ג] אבל בשפתיו לא יוציא בקול רם. לכאורה אמרתי מה שהביא לר"א ממיך. לפרש שיאמר בלבו היינו שיוציא בשפתיו בלחש עכ"פ אפס לא בקול רם. היינו משום דקאי ברייתא דלקמן דף ע"פ הפר בלבו אינו מופר. אדר"י דאמר שהפרה בלב מהני · יען זה ליתא שראיתי בפירושי רבינו דף ע"ח בר"א ממיך מפרש הך דקתני בברייתא היינו שחשב בלבו שיהא מופר · אבל לא אמר בלבו מופר ליכי. מזה נראה שר"א ממי"ך ס"ל דמחשבה שבלב לא מהני אפילו כשחשב מופר ליכי · אלא צריך שיוציא בשפתיו כדקתני בברייתא דפרק היה קורא אם בכך בה"מ בלבו : [ד] ויצא לחירות . כן גי' רבינו והראב"ד . אבל הרמב"ם גורס יצא לחירות ועי' ב"י סי' רמ"ז . [ה] ואם אינו ענין לנדרים . כתב הב"ח ותוס' פירש דבפ"ק דנדרים דף ג' מקשינן נזירות לנדרים. ולא דק דתוספות כתבו כן לפי הס"ד דה"א נומר אם אינו ענין ומש"ה פריך א"ה גבי נדרים נמי פי' אע"כ נ"ל דגבי נדרים נמי הדין דאל"כ דיו לבא מן הדין להיות כנדון ולכך שפיר פריך א"ה אבל לתאי דמשני נ"ל דמוקמי' הקרא באם אינו ענין ולא מכח היקש כנ"ל דדיו לבא מן הדין להיות כנדון כמ"ש רבינו וק"ל : [ו] עד שיפר לה בלבו. אבל אם היפר בלבו כופה אותה ואין צריך לומר טלי ואכלי כשיטת רא"מ וע"ז כתב כמו שפי' הר"א ממיך :

[דף עט ע"א]בטל מיפר ואוקמה מיפר(נזיר כב.) ואשה שנדרה והתפיס אחר בנדרה כגון שאמר ואני הפר לה אב או הבעל היא מותרת והמתפיס אסור משא"כ בחכם לפי שהמתפיס עוקר את הנדר מעיקרא ומתבטלת גם התפיסה אבל בעל מיגז גייז מכאן ולהבא הוא עוקר הנדר וכן אם עברה על נדר ואח"כ [ז] הפר לה הבעל לוקה מה שאין כן בחכם (שם כ:) ואם התפיס בעלה בנדרה תו לא מצי מיפר דכמאן דקיים לה דמי: [דף עח ע"ב] אמר רבי חנינא השותק ע"מ למיקט מיפר אפילו מכאן ועד עשרה ימים ולית הלכתא כר' חנינא דמותבינן ממתני' ואפיסקא בכולהו תיובתא: הדרן עלך נערה המאורסה

פרק אחד עשר

[דף עט ע"א] **ואלו** נדרים שהוא מיפר נדרים שיש בהן עינוי נפש אם ארחץ אם לא ארחץ אם אתקשט ואם לא אתקשט [דף עט ע"ב] אמר רבי יוסי אין אלו נדרי עינוי נפש ואלו הן נדרי עינוי נפש אמרה קונם פירות עולם עלי הרי זה יפר פירות מדינה זו עלי יביא לה ממדינה אחרת פירות חנווני זה עלי אינו יכול להפר ואם לא היתה פרנסתו אלא ממנו ה"ז יפר דברי רבי יוסי: **גמ'** נדרי עינוי נפש אין נדרי דברים שבינו לבינה לא והתניא בין איש לאשתו בין אב לבתו מלמד שהבעל מיפר בדברים שבינו לבינה אמרי הלין והלין מיפר מיהו נדרי עינוי נפש מיפר לעולם [א] אבל אין בהן עינוי נפש כי אם איתא תחותיה הוא דמיפר כי מגרש לה חייל עליה נדרא. ודברים שאין בהן עינוי נפש כי מגרש לה חייל עליה נדרא והא תנן (לקמן דף פח.) קונם שאני עושה לפיך [ב] יוחנן בן נורי אומר יפר שמא יגרשנה ותהא אסורה לחזור לו אלמא כי מגרש לה והפר לה מעיקרא הויא הפרה. אמרי הלין והלין הוי הפרה אלא נדרי עינוי נפש מיפר בין לעצמו בין לאחרים אבל אין בהן עינוי נפש לעצמו מיפר לאחרים אינו מיפר פי' לעצמו מיפר כל מה דשייך לעצמו היינו הפרתו הפרה בין כל זמן שהיא תחתיו בין אם גירשה והחזירה הלכך אם גירשה [ג] כל זמן שהיא ראויה לשוב אליו לא חל הנדר ואם נשאת לאחר חל הנדר דלא מהני הפרתו לבטל הנדר אלא מן שגירשה ואם יחזירנה פקע הנדר [ד] דלא מצינו נדר שחל פעם ... לאחרים אינו מיפר כשאין תועלת לעצמו בהפרה אלא לאחרים והיינו אחר שנשאת לאחר והכי קתני אלו נדרים שמיפר בין לעצמו בין לאחרים נדרים שיש בהן עינוי נפש. תשלום סברייתא זו [ה] בספרי אין לי אלא בעל שהוא מיפר אלא דברים שבינו לבינה ודברים שיש בהם עינוי נפש ... מנין הרי אב מיפר ... תלמוד לומר אלה החוקים וגו' בין איש לאשתו בין אב לבתו על כרחיך הרי אתה מקיש את האב לבעל מה הבעל אינו מיפר אלא דברים שבינו לבינה ודברים שיש בהן עינוי נפש [ה] אף האב אינו מיפר אלא דברים שבינו לבינה ודברים שיש בהן עינוי נפש: [דף פ ע"ב] אם ארחץ סיפי קאמרה [ו] אמר רבא דאמרה הנאת רחיצה עלי לעולם [ז] אם ארחץ [היום] ובשבועה שלא ארחץ הנאת קישוט עלי לעולם ושבועה שלא אתקשט [ח] דרבנן סברי רחילה וקישוט עינוי נפש הוי [ט] ורבי יוסי סבר לאו עינוי נפש הוי. [י] כתב הרמב"ם ז"ל והלכתא כרבנן דיחיד ורבים הלכה כרבים ועוד[כ] דאמוראי אמרי כוותייהו ואע"ג דאמר רב הונא (לקמן דף פב:) כולה פירקין רבי יוסי היא ממאי דכיון דקתני ר' יוסי אומר אין אלו נדרי עינוי נפש לא למיתנא דברי רבי יוסי שמע מינה מכאן והלך רבי יוסי היא ... מיבעיא שלא ארחץ לעולם ושלא אתקשט לעולם דהוי עינוי נפש אלא אפילו שלא ארחץ ושלא אתקשט היום הוי עינוי נפש דניוול דיומיה שמיה ניוול: [דף פא ע"ב] תנינא דברים שיש בהן עינוי נפש מיפר בין בינו לבינה בין בינה לבין אחרים דברים שאין בהן עינוי נפש בינו לבינה מיפר בינה לבין אחרים אינו מיפר כיצד אמרה קונם פירות העולם עלי הרי זה יפר קונם שאני עושה לפי אביך לפי אחיך [ל] ושלא אתן תבן לפני בהמתך ומים לפני בקרך אינו יכול להפר (א) ושלא אכחול ושלא אפקוס ושלא אשמש מטתי יפר משום דברים שבינו לבינה שלא אציע מטתך ושלא אמזוג לך את הכוס [מ] ושלא ארחץ את פניך ידיך ורגליך אינו צריך להפר רבן גמליאל אומר יפר משום לא יחל דברו ד"א לא יחל דברו מכאן לחכם שאינו מתיר נדרי עצמו הכא נמי דקתני הכא שלא אכחול ושלא אפקוס דברים שבינו לבינה הוא ולא נפש ר' יוסי היא דאי רבנן עינוי נפש הוי וכן מסתבר דהלכה כרבנן [נ] אבל הרמב"ן ז"ל כתב דקישוט ותשמיש הוי דברים שבינו לבינה ומיפר לעצמו ואיפשר דסבירא ליה כיון דהש"ס מיבעיא ליה [ס] אליבא דרבי יוסי אי רחילה וקישוט הויין דברים שבינו לבינה ופליגי אליביה רב אדא בר אהבה ורב הונא והניא כותיה דרב אדא בר אהבה אלמא דהלכה כוותיה וזו אינה ראיה כל כך דהכי נמי בעא מיניה רבא מרב נחמן תשמיש המטה לרבנן עינוי נפש הוי או דברים שבינו לבינה הוי ובעי למיפשט ליה ממתני' נטולה אני מן היהודים יפר חלקו ודחי ליה דמתניתין דכולה פירקין ר' יוסי איתו ולא איפשיטא הבעיא הלכך נראה דהלכה כחכמים: תנן בפרק שני דנגעים (מ"ה) כל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעי עצמו ר' מאיר אומר אף לא נגעי קרוביו כל הנדרים אדם מתיר חוץ מנדרי עצמו רבי יהודה אומר אף לא נדרי אשתו שבינה לבין אחרים. ובירושלמי (פ' נערה המאורסה ה"י) גרסינן נדרה אשה ושמע בעלה ולא הפר לה פשיטא שאינו מיפר לה לענין הבעל מהו שיפר לה לענין הזקן מה אנן קיימין אם בנדרים שבינו לבינה נדרי עצמו הן אלא אנו קיימין בדברים שבינה לבין אחרים ולא רבי יהודה היא תנינן בשם רבי יהודה רבי חייא תני לה בשם חכמים שמעינן מהא דהלכה כרבי יהודה שאין הבעל מתיר נדרי אשתו [ע] מאי טעמא אשתו כגופו דמיא ואין חכם מתיר נדרי עצמו.[דף פב ע"א] אמר שמואל משמיה דלוי כל נדרים בעל מיפר לאשתו חוץ מהנאתי על פלוני שאינו מיפר אבל הנאת פלוני עלי מיפר ואותבי' עליה ממתניתין דתנן קונם פירות מדינה זו עלי יביא לה ממדינה אחרת ושני מתניתין ר' יוסי היא ושמואל דאמר כרבנן וכתב הרמב"ן ז"ל ושמעינן מהא דהלכתא כרבנן דליכא אמוראי דפליגי אדשמואל ולוי דאמרי כוותייהו ואע"ג דאיכא דמפרשי ומאי אין יכול להפר משום נדרי עינוי נפש אבל מיפר משום שבינו לבינה דשינויא אחרינא הוא ואתיא דשמואל אף כרבי יוסי [פ] מסתבר (אף) כאידך פירושא דסיומא דמלתא היא ואתיא דשמואל כרבנן: תוספתא (פ"ז) נדרה שלא תטעום אחד מכל המינים בין מאכל רע בין מאכל יפה אפילו לא טעמה אותו המין מימיה יפר אמרה קונם פלפלין שאני טועמת גלוסקין שאני טועמת אפילו לא הוי לה אותו המין מימיה יפר. [דף פב ע"ב] א"ר יהודה אמר שמואל נדרה משני ככרות באחת מתענה ובאחת אין מתענה מתוך שהוא מיפר למתענה מיפר לשאינו מתענה דכיון דנדר אחד ואית קצת עינוי אף בשני מיפר אף לשני אבל בלא הפרה אינו מותר משום דהותר מקצתו דדוקא גבי התרת חכם הוא דאמרינן הכי משום דעושה הנדר טעות מעיקרו הלכך כיון שהותר מקצתו הותר כולו [צ] שלא היתה דעתו אלא שיהא כל הנדר קיים והא דאמרינן (לקמן דף נ:) בנטולה אני מן היהודים דמיפר דוקא חלקו ולא אמרינן מתוך שמיפר חלקו מיפר גם לאחרים דבין איש לאשתו כתיב גזירת הכתוב היא דוקא בינו לבינה הוא מיפר ולא בינה לבין אחרים והא דתנן (לקמן דף פז.) במתני' הפר לתאנים אינו מופר עד שיפר אף לענבים התם כשפירש שהפר דוקא לתאנים אבל הכא מיירי שהפר סתם ור' אסי [ק] אמר רבי יוחנן מיפר למתענה [ר] ואינו מיפר לשאין מתענה והלכה כר' יוחנן ואע"ג דפריך ליה ממתניתין הא שני לכולהו: [דף פג ע"ב] **מתני'** קונם שאיני נהנה לבריות אינו יכול להפר ויכולה ליהנות בלקט ושכחה ופאה קונם כהנים ולוים נהנין לי יטלו בעל כרחו כהנים ולוים אלו יטלו אחרים: **גמ'** קונם שאיני נהנה לבריות אין יכול להפר אלמא איפשר דמיתזנא מן דיליה מכלל דבעל לאו בכלל בריות הוא אימא סיפא ויכולה ליהנות בלקט ושכחה ופיאה אבל מן הבעל לא אכלה אלמא בעל בכלל בריות הוא. אמר עולא לעולם בעל לאו בכלל בריות הוא וחדא ועוד קתני חדא דבעל לאו בכלל בריות הוא ועוד מפני שיכולה ליהנות בלקט שכחה ופאה רבא אמר לעולם בעל בכלל בריות הוא ומה טעם קאמר מה טעם אינו יכול להפר מפני שיכולה ליהנות בלקט שכחה ופאה ר"נ אמר לעולם בעל לאו בכלל בריות הוא וה"ק [ש] נתגרשה יכולה ליהנות בלקט שכחה ופאה (ב) והלכה כעולא וכרב נחמן דבעל לאו בכלל בריות הוא [ת] ואע"ג דרבא בתראה הוא מ"מ הלכה כרב נחמן רבו וכן כתב הרמב"ם ז"ל (פי"ב הל"ח) ודוקא משום עינוי נפש אין הבעל מיפר [א] אבל משום דברים שבינו לבינה מיפר: [דף פה ע"א] **מתני'** קונם שאני עושה ע"פ אבא ע"פ אביך או ע"פ אחי או ע"פ אחיך אינו יכול להפר שאני עושה על פיך אינו צריך להפר ר' עקיבא אומר יפר שמא תעדיף עליו יותר מן הראוי לו ר' יוחנן בן נורי אומר יפר שמא יגרשנה ותהא אסורה לחזור לו: **גמ'** אמר שמואל הלכה כר' יוחנן בן נורי והא אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם[דף פה ע"ב]אמר רב הונא בריה דרב יהושע באומרת יקדשו ידי לעושיהן וידים איתנהו בעולם והא משתעבדי לבעל[דף פו ע"ב]שאני קונמות דקדושת הגוף דמי וכדרבא דאמר רבא הקדש חמץ ושיחרור מפקיעין מידי שיעבוד והקדש מהשתא אלמוה רבנן לשעבודא דבעל: ב **מתני'** נדרה אשתו וסבור שנדרה בתו נדרה בתו וסבור שנדרה אשתו נדרה בנזיר וסבור שנדרה בקרבן נדרה בקרבן וסבור שנדרה

קרבן נתנאל

[ז] הפר לה הבעל לוקה . וכ"ה לענין פסולי עדות כדאיתא בח"מ סי' ל"ד . דאם עבר על עבירה שחייב מלקות פסול לעדות מדאורייתא: הדרן עלך נערה המאורסה

פרק יא [א] אבל אין בהן עינוי נפש כי אם איתא תחותיה הוא דמיפר [illegible] [ב] כל זמן שהיא ראויה לשוב אליו לא חייל הנדר [illegible] פרשה מעות וכן איתא בירושלמי בפירקין הלכה א': [ה] אף האב אינו מיפר אלא דברים שבינו לבינה ודברים שיש בהן עינוי נפש. כ"כ תוס' והרמב"ן והכ"מ. ודלא כהרמב"ם פי"א דס"ל דהאב מפר נדרי בתו [illegible] כמות לאב בזה יפה כח האב מכח הבעל · ואי כדברי הרמב"ם ה"ל לתנויי בזה שיפה כח האב שמיפר כל [illegible] [ו] אמר רבא. כ"ה גירסת רבינו בפירושיו. אבל גירסת' שלנו אמר רב יהודה: [ז] אם ארחץ היום ושבועה שלא [illegible] אם לא ארחץ. הנקוד ואם הוא בקובץ. ולשון שבועה הוא דהתרגום על וישבע ואומי: [ח] דרבנן סברי רחילה וקישוט עינוי נפש הוי. אפילו נדרה על יום אחד: [ט] ורבי יוסי סבר לאו עינוי נפש הוי. אפילו רחילה לעולם אך מ"מ מפר הבעל משום דברים שבינו לבינה אבל נדרה על יום אחד אפילו דברים שבינו לבינה לא הוי דניוול חד יומא לא שמיה ניוול כ"פ הר"ן ורבינו בפירושיו: [י] כתב הרמב"ם ז"ל. ע"ש הוא. וכל"ל כתב הרמב"ן ז"ל והלכתא כרבנן. אדא דהלשון מוכח כן. ועוד דהרמב"ם פי"ב מהלכות נדרים פסק להדיא כר"י דכיחול וקישוט הוי דברים שבינו לבינה: [כ] דאמוראי אמרי כוותייהו. היינו שמואל משמיה דלוי לקמן דף פ"ב וכמ"ש רבינו בסמוך בשם הרמב"ן ורבא ורב נחמן לקמן דף פ"א דבעא מיניה אי תשמיש המטה לרבנן הוי עינוי נפש או דברים שבינו לבינה וכמ"ש רבינו בסמוך בשם הרמב"ן: [ל] ושלא אתן תבן לפני בהמתך. והא דתניא בפרק אע"פ סי' כ"ו כופה ליתן תבן לפני בהמתו. היינו בהמה שהוא רוכב עליה ורבינו בפירושו תי' דהכא מיירי שהכניסה לו ד' שפחות דיושבת בקתדרא וכן תי' הר"ן: [מ] ושלא ארחץ פניך ידיך ורגליך א"צ להפר. מיהו יש להפר שמא יגרשנה. פרישה. והט"ז סי' רל"ד ס"ק ס"ג חולק על הפרישה. ואומר דלא מהני גירושין אלא במעשה ידיה הר"ן ע"ש · הנה הראיה שמביא לדבריו כבר השיגו בנקודת הכסף בדברים נכונים. ואני אומר שנעלם ממנו גמ' ערוכה בנדרים דף ע"ע דברים שבינו לבינה לעצמו מיפר לאחרים אינו מיפר כלומר כשיגרשנה והיתה לאיש אחר חל הנדר אפי' על בעל. ומה שהביא ע"ז סעד לדבריו דכיון דאין בידה להתגרש הוי דשלב"ל ולא יכולה לאסרה על הבעל במחילת כבודו שגג בזה בשלמא אם אמרה קונם מעשה ידי לפיך כוונתה דמעשה ידיה יהיה על בעלה כהקדש. מש"ס שפיר פריך דאין מקדיש דשלב"ל. איברא מה שאמרה קונם שלא אציע מטתך כוונתה יהיה עלי באיסור שלא אציע מטתך וא"כ אין צריך לומר אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם בכן הדין עם הפרישה. אח"כ מצאתי כמאיתי בהגהת הרא"ם בפרק אע"פ וז"ל ואפילו דשלב"ל יכול לאסור על עצמו ע"י קונם כמו שיכול לאסור פירות של חבירו עליו. אבל בהקדש גמור לא: [נ] אבל הרמב"ן כתב דקישוט ותשמיש הוי דברים שבינו לבינה. וע"ש הוא וצ"ל אבל הרמב"ם והוא בפרק י"ב דהא רבינו בסמוך מביא להדיא בשם הרמב"ן דפסק כחכמים. ובט"ז סי' רל"ד ס"ק מ"ע לא עיין בסוגיא מה שכתב רבינו והאמין לגרסת ב"י ומעות הוא כמ"ש הש"ך ולא"ת. ובגין דא לדקו דברי ב"ח שאומר מ"ם בש"ע סעיף כ"ע וי"א דרחילה וקישוט הוי דברים שבינו לבינה ע"ש הוא ע"ש. כי א"א לומר שכוון אאחר פוסקי' דפסקו כר' יוסי אפילו ברחילה כדאי' בריי"ו. דהא הב"י לא הביא שום פוסק זולת דעת הרמב"ן ורמב"ם: [ס] אליביה דר' יוסי אי רחילה וקישוט הויין דברים שבינו לבינה. לכאורה דברי רבינו תמוהין איך ס"ד דהך טעמיה דהרמב"ם. א"כ אמאי פסק הרמב"ם בפי"ב דרחילה הוי עינוי נפש ונלאתי ליישב לזה בל"מ דודאי רבי יוסי פליג ארחילה. אך ברחילה פסק הרמב"ם כרבנן באמר שאלו מתם עירבובא דגופא מייתא לידי שיחני וכיבי. והכי מוכח דר"י גופא פליג ארחילה דהא פריך בסוגיא וכתי דר"י אדרבי יוסי. ש"מ דר"י פליג אפילו ברחילה ודלא כר"י: [ע] מאי שנא אשתו כגופו דמי. ולפי טעם זה אין הבעל מיפר אפילו עם ב' הדיוטות דכי היכי דלאו מצטרף לשלשה להתיר נדרי אשתו דהרי שלשה במקום מומחה קיימי ואין שנים יכולין להתיר אלא עם השלישי וגמלא שהוא כאילו הוא לבדו התיר. וכ"כ הרמב"ן בשו"ת וכ"פ בש"ע ודלא כרבינו שמשון שאומר דוקא במורת זקן אינו יכול להפר מפני חשד · אבל בתלתא ליכא חשדא · ודוקא נקט בירושלמי זקן וחזר רבינו פה תמ"ש שם בנגעים בפירושו שהסכים עם רבינו שמשון: [פ] מסתבר כאידך פירושא. דאי אמרת דשינויא אחרינא הוא לא הוה לן למימר מתני' רבי יוסי היא. דכיון דאמרינן דמתני' דקתני לא יפר משום עינוי נפש אבל מיפר משום דברים שבינו לבינה ושמואל נמי דאמר מיפר משום דברים שבינו לבינה בהכי הוי סגי ומאי איכפת לן מו מתני' מני. ועוד דלא דמי דבשלמא פירות חנוני עלי הוי דברים שבינו לבינה דאפי' יקנה הבעל הפירות מחנוני אסורים לה שהרי אסרה עליה פירותיו אפילו מכאן לאחר אסורה בהן. אבל כשאמרה הנאת פלוני עלי מותרת בפירות שהבעל קונה מהם דבזה אינה נהנית ממנו הלכך לא הוי דברים שבינו לבינה: [צ] שלא היתה דעתו אלא שיהא כל הנדר קיים. אבל הפרת בעל שהיא מכאן ולהבא מה שהותר הותר והשאר עומד באיסורו: [ק] אמר רבי יוחנן היפר למתענה אינו מיפר לשאינו מתענה והלכה כר"י. כתב הטור לפי מ"ש רבינו בסי' ג' דהלכה כסתם משנה שאם היפר לתאנים ולא לענבים אפי' לתאנים לא הופר. נ"ל דאיירי הכא דהיפר סתם לשתיהם דאז אותה שמצטערת הופר. והש"ך בסי' רל"ז ס"ק ע"ז השיג בזה על הטור ואומר שזה דתיכן רבינו דשמואל איירי בסתם דוקא לשמואל. אבל לר' יוחנן בלא"ה לא קשה ע"ש. ואני אומר דלדקו דברי הטור. דבפסקים הקשה נמי רבינו ממתני' דלקמן היפר לתאנים. ומוקי לה בסתם. ואם דבריו אינם אלא לשמואל דבריו בפסקים אך למותר דהא קי"ל כר' יוחנן. ומה סר"ל לאשמועינן דר"י פליג עליה דשמואל אפילו בסתם. זה אינו דזה מוכח במשנתין דר"י פליג אפילו בסתם דאי ר"י דוקא במפרש פליג אבל בסתם מודה דמיפר אף לשניהם א"כ מאי קמותיב לר"י כל הני תיובתא התם איירי בהפר לה סתם. ור"י איירי במפרש. אע"כ צ"ל דר"י פליג אף בסתם: [ר] ואינו מיפר לשאינו מתענה. והא דקתני בתוספתא בין מאכל רע דהוי עינוי נפש. התם מאכל רע לבריות אבל טוב למאכל. אבל מצא"כ הככר הזה הוא פת קיבר ואין ראוי לאכילה. כך תירץ הט"ז ונכון. דלא כב"י שדחק בזה: [ש] נתגרשה יכולה להנות בלקט שכחה ופאה. עיין בר"ן דף פ"ד שהאריך בזה ודחה מהך שינויא דרב נחמן הך מימרא דהירושלמי נדר מיורדי הים לאחר שלשים יום ונעשה יושבי יבשה דתליא בפלוגתא דר"ע ור"י ע"ש. והנה רבינו פסק הכא כרב נחמן ולעיל בפרק שלישי סי' י"ב כתב הך דהירושלמי והוי תרתי פסקי דסתרי אהדדי. וכעין קושיא זו הקשה שם הר"ן על הרמב"ם ומה שתירץ הר"ן שם עולה ג"כ ליישב דברי רבינו ע"ש. וכן מוכח כדברי הר"ן דהא הרמב"ם ורבינו לא כתבו הדין בהיפך אם נדר מיורדי הים לאחר שלשים ועכשיו הוי' מיושבי יבשה ולאחר שלשים נעשה מיורדי הים דמותר בו דקי"ל כר"ע דאזלינן בתר אמירת הנדר. אלא ש"מ דבלשון בני אדם היה בכלל לשונו לאחר מכאן. ור"ע במילתא בתר דרבא דקרא דייקא לה הכי. וכן מוכח בדברי רבינו בפרק שלישי סי' י"ח הביא הך בריתא הנודר מאנשי העיר כל שהוא עם י"ב חודש אסור להנות ממנו וקתני סתמא אפילו בא לעיר אחר שנדר. כל זה ישוב נכון בהרמב"ם ורבינו. אבל על הש"ע יש תימה דפסק בסימן רי"ז סעיף ל"ב אם נדר מיורדי הים ובשעת הנדר היה מיושבי יבשה ולאחר שלשים נעשה מיורדי הים דמותר בו. וזה ליתא דבלשון בני אדם הי' אפילו לאחר מכאן כדמוכח במעתי' ומהך ברייתא דלעיל וצ"ע: [ת] ואע"ג דרבא בתראה הוא מ"מ הלכה כרב נחמן רבו. וקשה דבפ"ק דסנהדרין סי' ג' פסק כרבא נגד רב נחמן ע"ש. וע"פ מ"ש לעיל בפרק ארבעה נדרים סי' ח' ניחא דפסקי מספקא ליה לרבינו ופסק הכא לחומרא: [א] אבל משום דברים שבינו לבינה מיפר. יש כאן תימה רבתא דמי גרע הנאת כל הבריות מאם נדרה הנאת פלוני עלי דמסיק לעיל בסי' זה דהלכתא כשמואל ולוי דמיפר הבעל משום דהוי עינוי נפש. עיין ב"ח סי'

תפארת שמואל

(א) **שלא** אכחול כו' ושלא ארחץ וכו' א"צ להפר. דלא חל נדרה עתה אבל מ"מ יפר ועלה טובה הוא לו שמא יגרשנה ותהא אסורה לחזור לו כמו בקונם שאני עושה לפיך קי"ל כר"י בן נורי וקי"ל כנ"ל ובט"ז כתב ע"ז דברים שלא נ"ל ודו"ק: (ב) **והלכה** כעולא וכר"נ וכו'. וכ"כ הרמב"ם ז"ל משום עינוי נפש וכו'. נראה דהיינו דוקא לר"י דמתניתין דכוליה פרקין ר"י הוא אבל לרבנן דקי"ל כוותייהו מפר אף משום עינוי נפש וכמ"ש הר"ן גם הרא"ש כ"כ בפי' בגמרא דף פ"ג ע"ב וכמ"ש לעיל דקי"ל כשמואל וכ"כ הטור וב"י בסי' רל"ז ודלא כהגהת הטור בהרא"ש ודו"ק: סליק תפארת שמואל

בנזיר נדרה מן התאנים וסבור שנדרה מן הענבים מן הענבים וסבור שנדרה מן התאנים ה"ז יחזור ויפר ומיירי כגון דאמרו לו נדרה בתך והפר לה [ב] ונמצא שהיא אשתו לאחר כדי דיבור אבל נמצא בתוך כדי דיבור והוא רוצה גם בהפרת אשתו אע"פ שלא חזר והפר לה הויא הפרה [ג] ואם אמרו לו סתם נדרה אשה בביתך וסבור שנדרה בתו והפר ונמצא שנדרה אשתו אע"פ שלא נמצא אלא אחר כדי דיבור הרי זה מופר והוא שרוצה גם בהפרת אשתו:

ג [דף פז ע"א] **אמרה** קונם תאנים וענבים אלו שאני טועמת קיים לתאנים קיים כולו [ד] הפר לתאנים אינו מיפר עד שיפר אף לענבים אמרה קונם תאנים שאני טועמת וענבים שאני טועמת הרי אלו שני נדרים: **גמ'** מני מתניתין ר' ישמעאל היא דתניא אישה יקימנו ואישה יפרנו הרי שאמרה קונם תאנים וענבים אלו שאני טועמת קיים לתאנים קיים כולו [דף פז ע"ב] היפר לתאנים אינו מופר עד שיפר אף לענבים רבי עקיבא אומר מה יקימנו ממנו אף יפרנו ממנו אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן זו דברי רבי ישמעאל ור' עקיבא אבל חכמים אומרים מקים הקמה להפרה [ה] מה הפרה מה שלא הפר לא הפר אף הקמה מה שלא קיים לא קיים. רבינו משה בר מיימון (פי"ב הל"י) פסק כחכמים ויראה לי דהלכה כסתמא דמתני' דקי"ל סתם במתני' ומחלוקת בברייתא הלכה כסתמא דמתניתין: ד **מתני'** יודע אני שיש נדרים אבל איני יודע שיש מפירים [ו] יפר יודע אני שיש מפירים אבל איני יודע שזה נדר רבי מאיר אומר לא יפר וחכמים אומרים יפר: ה [דף פח ע"א] **המודר** הנאה מחתנו והוא רוצה לתת מעות לבתו אומר לה הרי המעות הללו נתונין לך במתנה ובלבד שלא יהא לבעליך רשות בהן אלא מה שאת נושאת ונותנת לפיך: **גמ'** אמר רב לא שנו אלא דאמר לה מה שאת נושאת ונותנת לפיך אבל אמר לה מה שתרצי עשי קנה יתהון בעל ושמואל אמר אפילו אומר מה שתרצי עשי לא קנה יתהון בעל בפ"ק דקידושין (סימן כט.) כתבתי מה שפסק ר"ת הלכה כרבי מאיר דאין קנין לעבד בלא רבו ואין קנין לאשה בלא בעלה וגם פסק כרב דהם אמר מה שתרצי עשי קנה יתהון בעל:

[דף פח ע"ב] **מתני'** ונדר אלמנה וגרושה יקום עליה כיצד אמרה הריני נזירה לאחר ל' יום אע"פ שנשאת בתוך שלשים יום אינו יכול להפר לה [דף פט ע"א] נדרה והיא ברשות הבעל מפר לה כיצד אמרה הריני נזירה לאחר שלשים יום אע"פ שנתארמלה או נתגרשה בתוך שלשים יום [ז] הרי זה מופר נדרה בו ביום נתגרשה בו ביום והחזירה בו ביום אינו יכול להפר לה זה הכלל כל שיצתה לרשות עצמה שעה אחת שוב אינו יכול להפר לה: **גמ'** זה הכלל דקתני גבי נערה המאורסה לאיתויי הלך האב עם שלוחי הבעל או הלכו שלוחי האב עם שלוחי הבעל דאביה ובעלה האחרון מפירין נדריה זה הכלל דקתני גבי ואלו נדרים לאיתויי מסר האב לשלוחי הבעל או שמסרו שלוחי האב לשלוחי הבעל שאין הבעל מיפר בקודמין: ו [דף פט ע"ב] **מתני'** קונם שאני נהנה לאבא ולאביך אם עושה אני לפיך שאני נהנה לך אם עושה אני ע"פ אבא ע"פ אביך ה"ז יפר דכיון שנאסרה בהנאת אביה ואבא [ח] אם היא עושה לו גנאי הוא לו והוי דברים שבינו לבינה: **גמ'** תניא קונם שאני נהנית לאבא ולאביך אם עושה אני לפיך ר' נתן אומר לא יפר וחכ"א יפר נטולה אני מן היהודים אם משמשך אני ר' נתן אומר לא יפר וחכמים אומרים יפר והלכתא כרבנן דיחיד ורבים הלכה כרבים ועוד דסתם במתני' ומחלוקת בברייתא היא והלכה כסתם ועוד סוגיין בריש פירקין (דף פ.) [י] גבי ארחץ ולא ארחץ אליבא דרבנן ואע"ג דאמרי' ההוא גברא דאמר תיהסר הניית דעלמא עלי אי נסיבנא איתתא כי לא תנינא הלכתא רהיט בגפא ותובילא ולא אימלי למיתנא אתא רב אחא בר רב הונא ושבשיה ואנסביה איתתא ואתייה לקמיה דרב חסדא אמר רבא מאן חכים למיעבד כי הא מילתא אלא רב אחא בר רב הונא דגברא רבה הוא וקסבר דכי היכי דפליגי רבי נתן ורבנן בהפרה פליגי נמי בשאלה דשמעת מינה דעבד עובדא כר"נ ההיא לא מכרעת דרבא שבחוהי שבחיה משום דעבד הכי לאפוקי נפשיה מפלוגתא ולאו למימרא דהלכה כר' נתן ועוד דרב פפא אמר מחלוקת בהפרה אבל בשאלה דברי הכל אין חכם מתיר אלא א"כ חל הנדר ופסקי רבוואתא כוותיה: [דף צ ע"א] ת"ר קונם שאני נהנה לפלוני ולמי שאשאל עליו נשאל על הראשון אותו פלוני ואח"כ נשאל על השני אותו חכם: [דף צ ע"ב] **מתני'** בראשונה היו אומרים שלש נשים יוצאות ונוטלות כתובתן האומרת טמאה אני לך השמים ביני לבינך ונטולה אני מן היהודים חזרו לומר שלא תהא אשה נותנת עיניה באחר ומקלקלת על בעלה אלא האומרת טמאה אני לך תביא ראיה לדבריה השמים ביני לבינך יעשו דרך בקשה נטולה אני מן היהודים יפר חלקו ותהא משמשתו ותהא נטולה מן היהודים: ח **גמ'** אמר רב פפא בדיק לן רבא אשת כהן שנאנסה יש לה כתובה או אין לה כתובה כיון דאונס לגבי כהן כרצון לגבי ישראל דמי אין לה כתובה או דלמא מצי אמרה ליה אנא חזינא [דף צא ע"א] וגבראי הוא דנסתחפה שדהו ואמרינן עלה מתניתין היא האומרת טמאה אני לך יש לה כתובה במאי עסקינן אילימא באשת ישראל ובמאי אי ברצון כלום יש לה כתובה ואי באונס מי מיתסרא על בעלה אלא באשת כהן אי ברצון כלום יש לה כתובה מי גרעה מאשת ישראל אלא לאו באונס וקתני יש לה כתובה. איבעיא להו אמרה לבעלה גירשתני מהו אמר רב המנונא תא שמע האומרת טמאה אני לך ואפילו למשנה אחרונה דקתני לא מהימנא התם הוא דמשקרא דידעה דבעלה לא ידע אבל גבי גרשתני דידע בה מהימנא דחזקה אין אשה מעיזה פניה בפני בעלה א"ל רבא אדרבה אפילו למשנה (אחרונה) [ראשונה] דקתני דמהימנא התם משום דלא עבידא לבזויי נפשה אבל הכא זימנין דתקיף לה בעלה מעיזה ומעיזה והלכה כרב המנונא מדפריך סתמא דהש"ס בפ' האשה שלום (דף קיז.) אהא דקאמר היכי דמי קטטה באומרת לבעלה גירשתני וניהמנה מדרב המנונא כו' וכן בפ' שני דכתובות (דף כב:) גבי אמרה נשביתי [י] דחיק לאוקומי לכולהו אמוראי דהתם כרב המנונא וכן בפרק התקבל (דף סד:) פריך על מילתיה דר' יוחנן מדרב המנונא [כ] וכן בסוף גיטין (דף פט:) מייתי לה הש"ס ואע"ג דרבא דחיי' למלתיה איפשר דלא פליג אלא דחויא בעלמא היא ואפילו אי פליג הלכתא כרב המנונא מכל הלין ראיות שהבאתי ועוד נ"ל טעם טוב דהלכתא כרב המנונא דאפילו למשנה אחרונה היא תובעת שיגרשנה בעלה וחיישינן שמא נתנה עיניה באחר ותנשא לו אחר שיגרשנה בעלה אבל ודאי חזקה שלא תאמר אשה לבעלה גירשתני להפקיע עצמה בטענת שקר מתחת בעלה להיותה באיסור אשת איש כל ימיה ואם תאמר והא אמרי' בשילהי הכותב (דף פט.) גבי היוצאה בגט אמר רב יוסף הב"ע כשאין שם עידי גרושין דמיגו דיכול לומר לא גירשתיה יכול לומר גירשתיה ונתתי לה כתובה והיאך יכול לומר לא גירשתיה כיון דמעיזה פניה לומר גירשתני מהימנא ויש לומר [ל] כגון דהוי קטטה ביניהם דאז לא מהימנא כדאיתא בפ' האשה שלום אי נמי מאחר שתובעת כתובתה אינה נאמנת דמחמת חימוד ממון היא אומרת כן כדאמרינן בפ' האשה שלום (דף קיז.) באתה לבית דין ואמרה התירוני לינשא מתירין אותה לינשא ונותנין לה כתובתה תנו לי כתובתי אף לינשא אין מתירין אותה והרמב"ם ז"ל (פ"ד מהל' איסות ופי"ב מהל' גירושין) כתב שנוטלת כתובתה מדמדמינן לה למתני' [מ] אלמא נאמנת אפי' לכתובה כדין משנה ראשונה ואיפשר [נ] דלא פליג על דברי ר"י שכתבתי דרוצה לומר כשלא תבעה כתובתה:

הדרן עלך ואלו נדרים וסליקא לה מסכת נדרים

קרבן נתנאל

סי' כל"ד ס"ק מ"ג שכתב לחלק ביניהם וע"ש. ולא חילוק ידענא שסברתו מלבד שדוחק הוא. גם שהיא מתנגדת לדברי רבינו ותוספות והר"ן והרשב"א שכולם עונים כא' הא דתני לעיל דף פ"ב דאמר רב הונא כולה פירקין ר' יוסי היא שהוא אך למותר דהא קתני מתני' לדברי רבי יוסי ומתרצי כי היכי דלא ליפרך מאידך מתני' דקתני קונם שאני נהנה לבריות שאינו יכול לספר אמימרא דשמואל ולוי ואי כדברי הב"ח הא לא קשיא מידי מהך מתני'. ע"כ המחוור בזה שכתב רבינו ודוקא משום עינוי נפש אינו מיפר אבל משום דברים שבינו לבינה מיפר שיום דברי רמב"ם שכתב כן והוא פסק כר' יוסי. נשמע דלרבנן מיפר משום עינוי נפש וזה נלמד מק"ו מנדרי הנאת פלוני עלי. וכמ"ש הר"ן דף פ"ב הא דמסיים התלמודא ומאי אין יכול להפר משום עינוי נפש אבל מיפר משום דברים שבינו לבינה דלפרוקא לא איצטריך לן הייתו טעמא דמשום אם איתא דלרבי יוסי לא מצי מיפר אפי' משום דברים שבינו לבינה ליכא למימר דלרבנן הוי נדר שיש בו עינוי נפש · משום הכי אמרינן דלר"י נמי הוי דברים שבינו לבינה הלכך שפיר מצינו למימר דלרבנן מיפר משום עינוי נפש. וכ"כ ב"י אך אסברא מילתא בטעמא. והטור לא הבין כך והנלע"ד כתבתי. וק"ק על דברי הר"ן דהא כחילה יום אחד לרבי יוסי לא הוי אפילו דברים שבינו לבינה כמ"ש הר"ן בשם ר"א ממיץ ורבנן משבינן לעינוי נפש ויש ליישב: [ב] **ונמצא** שהיא אשתו לאחר כדי דבור וקשה הא אפילו היה אשתו צריך שיחזור ויפר דהא קיימא לן צריך לפרש את הנדר. פרישה. והש"ך בסי' כל"ד ס"ק מ"ח אומר דלגבי הפרת הבעל לא צריכה לפרש את הנדר דכיון שלא מדעתה מיפר לה ע"ש: [ג] **ואם** אמרו לו סתם נדרה אשה בביתך וסבר שנדרה בתו כו' אחר כדי דיבור הרי זה מופר וכ"ה בפרק אלו מגלחין סי' קט"ז וכ"כ הרשב"א ותוס' ור"ן וריי"ו אבל הטור סימן כל"ד כתב בזה שאינו מופר. אלא בסתם הייתו שלא היה דעתו על בתו אלא סתם האשה שהיא בביתו דאז הוא מופר אפילו לאחר כדי דיבור והיה לו לטור גי' אחרת וכמ"ש הב"ח והש"ך שם ע"ש. וחפו להחמיר דכן דעת הרמב"ם והרמב"ן: [ד] **הפר** לתאנים אינו מופר עד שיפר אף לענבים· ואפילו לתאנים אינו מופר דאין הפרה במקצת. וכ"כ הטור בשם רבינו באמר שהוא פוסק כסתם מתני' וכן הוא פשוט לשון המשנה ועיין לעיל בפרק זה סי' א' מ"ש בזה: [ה] **מה** הפרה מה שלא הפר לא הפר. אבל מה שהפר הפר. כ"ה גירסת הרמב"ם. והא דתנן במתני' אינו מופר הייתו ענבים עד שיפר אף לענבים. זה ניחא לדעת הרמב"ם אבל לרבינו קשה שהביא הטור בשמו דאפילו לתאנים אינו מופר א"כ מאי האי דקאמרי חכמים מה הפרה מה שלא הפר לא הפר. הא אפילו מה שהפר לא הפר. מצאתי תירוץ בחידושי רשב"א מה דאמרי חכמים מה שלא הפר לא הפר לאו לדברי בר פלוגתייהו קאמרי. דהא לר"ע ודאי אינו כן דס"ל הפר כולו. אלא לדברי עצמן. כלומר כמו שאנו אומרים בהפרה שאם הפר הופר למה שהפר. אף לגבי הקמה כן אע"ג דכתיב יקימנו. ויש לנו כיוצא בו בתלמוד דאינו בונה על הודאת בר פלוגתיה אלא על הסכמת דברי עצמו כלומר כמו שאני אומר בזו כך אני אומר בזו: [ו] **יפר** וכו' וחכמים אומרים יפר. הייתו אפילו אחר כמה ימים דזהו יום שמעו כ"פ רבי שלהי נערה המאורסה וכ"פ בש"ע בסי' כל"ד: [ז] **הרי** זה מופר. כר"ע וכרב חסדא ועמ"ש בפ"ג סי' י"ב: [ח] **אם** היא עושה לו גנאי הוא לו. וכן מה שאינה רשאי לעשות לאביה ולאביו כדי שלא תאסר עליו גנאי הוא לו הלכך אינו מיפר לה לעולם אלא בעודה תחתיו. וכן הוא בטור. ותימה מה הוצרך רבינו לטעם זה הא פסק לעיל בסימן א' כשמואל ולוי הנאת פלוני עלי מיפר. וע"כ אי משום עינוי נפש או דברים שבינו לבינה ותיכן הל"ת בפי"ב דלפי מ"ש רבינו בפירושו דף פ"ב ע"ב לרבי יוסי הנאת פלוני עלי לא הוי דברים שבינו לבינה ומתני' כר' יוסי דהא כוליה פירקין ר' יוסי היא. מש"ה איצטריך לטעם זה. אבל קשה כל זה ניחא בפירושיו שכותב טעם זה. אבל בפסקיו שפוסק כרבנן דר' יוסי ולרבנן כפי מ"ש לעיל אפילו עינוי נפש הוי הנאת פלוני עלי. א"כ עדיין קשה מה הוצרך טעם זה בפסקיו. גם על הטור קשה שכתב ג"כ טעם זה כמו שהקשה הל"ת בעצמו והמחוור כמ"ש הש"ך בסי' כל"ד ס"ק מ"ה שהביא דעת רבינו יונה דכי אמרינן שהבעל או האב מפירים אפילו לא חל הנדר. דוקא כשתולה הנדרים בדבר שיש בו עינוי נפש או בדבר שבינו לבינה כגון האי שאני נהנה לאבא ולאביך אם אני עושה על פיך. או נטולה אני מן היהודים אם אני משמשך אבל אם תולה בדבר שאינו עינוי נפש ואינו בינו לבינה כגון קונם יין אם אלך למקום פלוני אינו מיפר עד שיחול הנדר כלומר אע"ג שעיקר הנדר הוא מעינוי נפש כמו קונם יין כיון שלא תלתה בדברים של עינוי נפש או בינו לבינה אינו יכול להפר עד שיחול. ומש"ה ניחא דברי רבי' והטור דהוי גנאי לו ומחשב לדבר שבינו לבינה מש"ה יכול להפר אע"פ שלא חל הנדר. ולפ"ז מוכח דרבינו וטור ס"ל כדעת רבינו יונה ודלא כדעת הרמב"ם פי"ב אמרה יין זה אסור עלי אם אלך למקום פלוני הרי זה מיפר אע"פ שלא חל הנדר. ולכן אין להקל כשלא חל הנדר אין הבעל והאב יכולין להפר כ"א כשתלתה שתנאי בדבר שיש בו עינוי נפש או דברים שבינו לבינה: [ט] גבי ארחץ ולא ארחץ. ושם כתב רבינו בפירושו דאתיא נמי כרבי נתן וחזר כאן בפסקיו: [י] דחיק לאוקמיה כולהו אמוראי דהתם כרב הונא. וקצת מרבוותא מייתי ראיה מסוגיא זו דלא קאמר רב הונא אלא שאם נשאת לא תצא. דאם איתא דרב המנונא אף להתירה לינשא לכתחלה קאמר היאך מצי למימר מאן דמתני לה אבישא אית ליה דרב המנונא דא"כ מאי אבישא נשאת אפילו לא נשאת תנשא לכתחלה. ומתני' קתני אם יש עדים שהיתה א"א אינה נאמנת. ועיין חדושי רשב"א בגיטין דף ס"ד שדוחה דבריהם: [כ] וכן בסוף גיטין מייתי לה הש"ס. דף פ"ט גם בזה צריך לדברי חדושי רשב"א: [ל] **כגון** דהוי קטטה ביניהם. עיין במ"ש בפרק האשה שלום סי' ו' ע"ש: [מ] **אלמא** נאמנת אפילו לכתובה. ועוד שהרי מספר כתובתה נלמד שכך כתב לה לכשתנשאי לאחר תטלי מה שכתב ליכי כדתנן באשה שהלכה. הרמב"ן · ודוקא בעיקר אבל לא בתוספת דמדרש כתובה ליתא אלא בעיקר כתובה. וכן כתב בעל העיטור: [נ] **דלא** פליג על דברי ר"י. עיין תוספות פרק הכותב דף פ"ט: הדרן עלך ואלו נדרים וסליקא לה מסכת נדרים

קיצור פסקי הרא"ש ממסכת נדרים

פרק א א כינויי נדרים כנדרים · כינויי שבועות כשבועות · והוי שבועה אע"פ שלא נשבע בשם ודוקא נשבע מעצמו אבל נשבע מפי אחרים כגון מפי ב"ד בעי בשם או בכינוי: ב האומר לחבירו מודרני ממך מופרשני ממך מרוחקני ממך אינו כלום ומותר לאכול עמו ולדבר עמו ולישא וליתן עמו ולעמוד בד' אמותיו אלא א"כ אמר אחד מאלו הלשונות ושאני אוכל לך אז אסור לאכול עמו אבל שאני אוכל לך לחוד או אפי' אמר אחד מאלו הלשונות שאני אוכל ולא אמר לך אינו כלום דקיימא לן ידים שאינן מוכיחות לא הוויין ידים ואם אמר אני נודר שלא אוכל עמך או שאוכל עמךאפי' יד לא הוו אלא שצריךלהחמיר ולהתיר לו כיון שרוב העולם רגילין לידור בכי האי גוונא כדי שלא ינהגו קלות ראש בנדרים · והרמב"ם כתב שהאומר לחבירו מודרני ממך משמע שלא ידבר עמו · מופרשני ממך משמע שלא ישא ויתן עמו · מרוחקני ממך משמע שלא ישב בארבע אמותיו · ועוד כתב הוא ז"ל האומר פירות פלוני אסורין עלי בכל לשון שיאסור עליו הרי אלו אסורין אע"פ שאין שם שבועה כלל ולא הזכרת שם ולא כינוי ועל זה נאמר לאסור איסר על נפשו שאסר על עצמו דברים המותרין לו · וכן אם אמר הרי הן עלי איסר הרי אלו אסורין: ג אמר הדין זוזא לצדקה והדין נמי או אפילו לא אמר נמי אלא והדין הרי זו צדקה: ד אמר לחבירו מודרני לך מאכילה או מהנייה שניהם אסורין זה לזה: מודר אני ממך מאכילה או מהנאה הוא אסור וחבירו מותר · ואם לא הזכיר אכילה או הנאה לא הוי יד כלל: ה אמר מנודה אני לך או משמתינא ממך אפילו הייס שאני אוכל לך [הרי אמר נדרינא ממך והייס שאני אוכל לך] אסור אבל לא הייס שאני אוכל לך הרי · והר"מ במז"ל כתב מנודה אני לך או משמתינא ממך אסור לישב בארבע אמותיו מנודה אני לך שלא אוכל לך אסור לאכול לו ואם אבל אינו לוקה ויראה שפוסק כרבי עקיבא ועוד כתב נדירנא לך ה"ז אסור ליהנות ויראה שרוצה לומר אפי' לא אמר שאני אוכל לך: ו מותר לישבע לקיים המצוה כדי לזרז עצמו · והאומר אשנה פרק זה הוי כמו נדר · והאומר לחבירו נשכים ונשנה פרק אחד עליו להשכים תחלה: ז החכם יכול להתיר הנדר אפי' אם הנודר שלא בפניו אלא ששלח חרטתו בכתב או על ידי שלוחו · ואשה שאמרה לבעלה להתיר לה נדרה אינו יכול לילך לפני אחר שיתיר לה כעובדא דדביתהו דרבינא אלא א"כ מכנפי: ח אדם כשר אין לו לידור או לישבע אפי' לצורך לצדקה אלא ימתין עד שיהיה לו ויתן אבל לדבר מצוה שלא יתרשל בה יכול לידור לקיימה [וכן אם רגיל לעבור על מצות לא תעשה יכול לידור בו] כדי לזרז עצמו · הלכך האומר כנדרי כשרים לא אמר כלום אבל אמר כנדר רשעים [ונזיר עובר לפניו הוי נזיר · כנדרי רשעים עלי חייב קרבן כנדרי רשעים עלי] שלא אוכל מזה הדבר אסור לאכול ממנו [ואם אמר נדבת כשרים עלי ונזיר עובר לפניו הוי נזיר כנדבת כשרים עלי אמר על ככר הוי נדר ואסור לידור אפי' אם מקיימו ונקרא רשע]: ט קונם קונח קונס כינוי למתפים בקרבן שאם אמר קונח ככר זה עלי אסור בו · שבותה שבוקה נדר במוהי כנויים לשבועה · וכן בכ"מ לפי מה שרגילין לכנות שם הוי כנוי אבל בכינויי כנויין מותרין: י לחולין שאוכל לך מותר וכן חולין החולין כחולין בין שאוכל לך בין שלא אוכל לך מותר לא חולין שאוכל לך אסור · וכן לקרבן לא אוכל לך וכן להולין בפתח לא אוכל לך אסור· הקרבן שאוכל לך אסור· וכן כעולה כתודה כמנחה כחטאת כשלמים. אבל הא קרבן לא אוכל לך מותר וכן בהא עולה ובאיך: יא קונם שאני מדבר עמך קונם שאני עושה עמך קונם שאני מהלך עמך או שאמר דבורי או עשייתי או הלוכי אסורים עליך אינו נדר מן התורה

התורה אלא שמדרבנן איכא בבל יחל: קונם פי מדבר עמך קונם ידי עושות לך קונם רגלי מהלכות לך אסור מה"ת וכ"ש אם יאמר יאסר פי לדבורי וידי לעשיהן ורגלי להילוכן:

פרק ב א אין דבר נאסר אלא א"כ תלה אותו בדבר הנאסר בקדושת פה כגון ככר זה כקרבן כאימרא. אבל אם אמר כעבודת כוכבים כבשר חזיר לא אמר כלום · וכן אם אסר עליו דבר כגון שתלאו בדבר הנדור ואמר על דבר אחר זה כזה אסור וכן עד מאה כולן אסורין וכן אם נדר עליו יום שלא לאכול בו ותלה אחר בו ואמר יום זה כזה אבל אם נשבע על יום אחד ואמר על יום אחר כזה לא אמר כלום · אמר לאשתו הרי את עלי כאימא כאחותי אע"פ שאינו נדר צריך שאלה בעמי הארץ וצריך לפתוח לו פתח ממקום אחר ואין די לו בחרטה אבל אם אמר על פירות הרי הן עלי כעבודת כוכבים לא אמר כלום · והרמב"ם ז"ל כתב שאף בפירות צריך שאלה בעם הארץ: ב נשבע בתורה והיא מונחת ע"ג קרקע בחבר אין צריך שאלה [נשבע במה שכתוב בתורה אף בחבר צריך שאלה] היתה בידו ונשבע בה בחבר נמי צריך שאלה והרמב"ם ז"ל כתב נשבע בתורה שהתפיס בה ממש וזכר לו הנדר בתורה שאמר פירות עלי כזו לא אמר כלום וא"צ שאלה לחכם אלא א"כ היה עם הארץ · נדר במה שכתוב בה ה"ז אסור שהרי כתוב בה איסר ונדר נטלה בידו ונדר בה ה"ז כמי שנדר במה שכתוב בה: ג אע"פ שאין נדרין חלין על דבר שאין ממש איכא בל יחל [מדרבנן]: ד אדם שנהג להתענות או שלא לאכול בשר בזמן ידוע ושוב רצה לאכול באותו זמן צריך התרה: אמר קונם עיני בשינה היום אם אישן למחר אל ישן היום שמא יישן למחר קונם עיני בשינה למחר אם יישן היום מותר לישן היום: ה אמר לאשתו קונם תשמישי עליך כופין אותו ומשמשתו שהרי הוא משועבד לה: הנאת תשמישך עלי אסורה לו שאין מאכילין לאדם דבר האסור לו: ו קרבן לא אוכל לך הקרבן שאוכל לך לקרבן שאוכל לך מותר · שבועה שלא אוכל לך השבועה או לשבועה שלא אוכל אסור אבל השבועה שאוכל דאכילנא משמע: ז נדרים חלין על דבר מצוה כדבר הרשות כגון סוכה שאני יושב וכו' וכן אם נדר להיות מתענה בשבת או בי"ט אבל נשבע [א] לישב בסוכה אינה שבועה: ח אמר הריני נזיר היום אם אוכל חזר ואמר הריני נזיר אם אוכל ואכל חלו עליו שתי נזירות אבל אמר שבועה שלא אוכל ככר זה ושבועה שלא אוכל ככר זה ואכלה אינו חייב אלא אחת ואם נשאל על הראשונה חלה עליו שניה: ט סתם נדרים להחמיר שאם תלה בדבר שמשמעו לאיסור ולהיתר תולין לאיסור ואם אמר שדעתו להיתר נאמן וא"צ שאלה: י נדר בחרם ואמר לא נדרתי אלא בחרמו של ים אם הוא תלמיד חכם א"צ שאלה ועם הארץ צריך שאלה שלא ינהוג קלות ראש בנדרים ומי שמורה לו שאין צריך שאלה היו משמתין ליה ומיהו בחרטה סגי: יא מי שנדר בנדר אחד ועבר עליו אין מתירין לו אלא א"כ ינהוג איסור כימים שנהג בהם היתר ואם יש מכשול בדבר כגון שנדר מדבר שאי אפשר לעמוד בו אין קונסין אותו לנהוג איסור כימים שנהג היתר:

פרק ג א המוכר חפץ לחבירו ואמר קונם ככר זו עלי אם אפחות לך מן הסלע והלה אומר קונם ככר זו עלי אם אוסיף לך על השקל ונתנו בשלשה דינרין לא נאסר שום אחד מהן שלא כוונו לשם נדר אלא לזרז וא"צ שאלה ומיהו לכתחלה אסור לידור כך ע"מ לבטלו אבל אם אמר איני פוחת לך ביותר מסלע והלה אומר איני מוסיף לך במעט יתר מן השקל ונתנו בשלשה דינרין אסורין: ב הלכתא נזקקים לאלהי ישראל ופותחין בחרטה אם מתחרט מעיקרו אבל אם אינו מתחרט אלא מעתה וניחא ליה בנדר עד עתה צריך למצא לו פתח ואין חילוק בין נדרים לשבועות אבל רב אלפס כתב שאין מתירים בלא פתח ודוקא לנדרים אבל לשבועות כלל לא [אם לא לדבר מצוה] והרא"ש נהג להתיר שבועות: ג היתר נדרים ביחיד מומחה דגמיר וסביר ואם אין מומחה בשלשה הדיוטות דמגמרי להו וסברי והאידנא אין מומחה שיתיר נדר ביחיד · במקום שצריך פתח פותחין אפי' בגוף הנדר כגון אילו ידעת שלא היית יכול לעמוד בו כלום היית נודר: ד בטל בחשאי בלבו כל נדר שעתיד לידור ונדר מיד אח"כ לא הוי בטול והנדר נדר אא"כ בטלו בקול בפרהסיא: ה הרוצה שלא יתקיימו נדריו כל השנה יעמוד בראש השנה ויאמר כל נדר שאני עתיד לידור זו השנה הרי הוא בטל ובלבד שלא יזכור לתנאו בשעת נדרו · והגיה ר"ת במחזור בכל נדרי מיום הכיפורים זה עד יום הכפורים הבא עלינו ודוקא בנדר ושבועה שבינו לבין עצמו אבל לשבועה שאחרים משביעין אותו כגון ב"ד או הקהל לא מהני: ו קונם שאני נהנה אם אין אתה מתארח עמי ואוכל פת חמה ושותה עמי כוס חמין והלה הקפיד כנגדו הוי נמי נדרי זרוזים: קונם עלי ככר זה אם לא ראיתי בכרך זה כעולי מצרים אינו נדר וכן אם אמר ואסר עלי ככר זו בשבועה אם לא ראיתי חמור פורח באויר אינו כלום · אבל אם אמר יאסרו כל פירות שבעולם עלי בשבועה אם לא ראיתי כעולי כו' · או שאמר שבועה שלא אוכל מכל פירות שבעולם הפירות מותרין והוא לוקה משום שבועת שוא: ז נדרי שגגות כגון קונם אם אכלתי ושתיתי ונזכר שאכל ושתה וכיוצא בזה מותר · וכן שבועת שגגות כגון יאסר עלי ככר זו בשבועה אם לא אמר פלוני כך ונמצא שלא אמר כך: ח ראה אותן אוכלין תאנים ואסרן עליהם ונמצא אביו ביניהם ואינו חפץ במה שהדיר לאביו כיון שהותר הנדר אצל אביו הותר אצל כולם · ודוקא כי האי גוונא דדמי לנדר בטעות [או נדר באחד משני דברים והתיר לו האחד ע"י פתח] אבל אם נדר משני נדרים והותר האחד [ע"י חרטה] לא הותר השני והאי נמי דוקא כשאמר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר פלוני ופלוני אסורים ואבא מותר [וה"ה נמי אם החליף דבריו מכלל לפרט] אבל אם אמר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר כלכם אסורין חוץ מאבא לא: ט אמר ראובן לשמעון הדירני מנכסיך אם לא אוכל עמך והדירו והלה או שעכבו אונס שאינו יכול לבא נדרי אונסין הוא ואינו נדר: י הלכתא כל אסמכתא קניא אי קנו מיניה בב"ד דגמרי דיני אסמכתא דלא קניא אלא מכח הפקר והוא דלא אניס ולעולם הוי אסמכתא בין אי גזים והוי בידו או אינו בידו ולא גזים אא"כ היה בידו ולא גזים והיכא דלא הוי בידו כלל כגון משחק בקוביא נמי לא הוי אסמכתא דגמר ומקני: יא נודרין להרגין שאומר יאסרו כל פירות שבעולם עלי אם אינו של תרומה ואומר בלבו היום ומוציא בפיו סתם דכי האי גוונא אזלינן בתר דברים שבלב וה"ה לישבע ויכול לפתוח לו בנדר ואפי' להוסיף ולאסור עליו יותר ממה ששאל ולמוכסין שמטעהו ליפטר מן המכס אם הוא מוכס העומד מאליו או אין לו קצבה הא לאו הכי אסור להטעותו כדי לגזלו דדינא דמלכותא דינא: יב נדר מיורדי הים אסור אפי' בהולכי מעכו ליפו ומותר ביושבי יבשה מיושבי יבשה אסור ביורדי הים אפי' אם אין דרכם להפליג ואפי' באותן שיורדים ליס למייל ואם אמר הנאת יורדי הים לאחר ל' יום עלי מי שהוא בשעת הנדר יורדי הים אסור בו אע"פ שאחר ל' יום משאל הנדר אינו מיורדי הים: יג נדר מרואי חמה אסור אף בסומים ואינו מותר אלא בדגים ועוברין: יד נדר משחורי הראש אסור בקרחים ובעלי שיבות ומותר בנשים ובקטנים · נדר מן הילוד יש אסור בכל ואינו מותר אלא בדגים ועוברים · נדר משובתי שבת או מאוכלי השום אסור בישראל ובכותיים מעולי ירושלים אסור בישראל ומותר בכותיים · מבני נח מותר בישראל ואסור בא"ה מזרע אברהם אסור בישראל ומותר בא"ה [ואפי' ישמעאל ועשו]: טו נדר הנאה מישראל אסור לקנות מהם או למכור להן זבינא מציעא דאיכא הנאה לתרוייהו אלא לוקח ביותר ומוכר בפחות ואם הדיר ישראל ממנו לוקח בפחות ומוכר ביותר ואם הוא זבינא חריפא הנאת לוקח הוא זבינא דרמי ליה על אפיה הוא הנאת המוכר לבד: טז נדר מישראל אסור בגרים מגרים מותר בישראל מישראל אסור בכהנים ולוים מן הכהנים ולוים מותר בישראל מן הכהנים מותר בלוים וכן להפך: יז נדר מבני העיר אינו אסור אלא אם שהו שם שנים עשר חודש · מיושבי העיר שהו שם שלשים יום אסור ליהנות ממנו · נדר הנאה מבנים מותר בבני בנים · נדר מערלים מותר בערלי ישראל ואסור במולי א"ה · נדר מהנמולים אסור בערלי ישראל ומותר במולי א"ה:

פרק ד א המודר הנאה מחבירו אסור בדריסת הרגל בשלו ואפי' בבקעה בימות החמה ואם נדר ממנו מאכל אינו אסור אלא לאכול משלו ואם אמר הנאה המביאה לידי מאכל אסור ליהנות הימנו בכל דבר שמשכירין כיוצא בו [ואפילו אין משכירין כיוצא בו] ויש בו שייכות מאכל כגון נפה וכברה וסוס לרכוב עליו וטבעת לראות בו בבית המשתה ומפסיק ועייל בארעיה לבית המשתה אסור: ב המודר הנאה מחבירו לרבנן לא יפרע חובו בשבילו אא"כ לוה ע"מ שלא לפרוע אלא לכשירצה ולחנן לפר"ת אף במזונות אשתו יכול לפרוע כגון שהלך למדינת הים ועמד אחד ופרנסה · ולפרש"י יכול לפרוע בשבילו כל מיני חוב וכן כתב הרמב"ם פורע חוב שעליו סתם ובכתובות פסקינן כחנן: ג ראובן ושמעון שהדירו הנאה זה מזה מותר כל אחד להחזיר אבדת לחבירו ובמקום שנוטלין עליה שכר תפול ההנאה להקדש: ד אמר לחבירו ככרי עליך אפי' נתנה לו במתנה אסור בה נתנה לאחר או שמת מותר בה · אפילו במקום שנוטלין שכר על למוד המקרא על המדרש אסור ליטול · הלכך המודר הנאה מחבירו אין מלמדו מקרא אבל מלמדו מדרש אפי' בקש ממנו שילמדו · והאידנא נהגו ליטול שכר אף על המדרש הלכך אסור במודר הנאה · המודר הנאה מחבירו זן את אשתו במזונות יתירים אם הבעל נותן לה לצרכה · ור"ת פי' אפי' מזונות הצריכין לה מותר בפני הבעל ולא יזון בהמתו בין טמאה בין טהורה אבל זן עבדו ושפחתו הכנענים: ה ראובן שאסר נכסיו על שמעון אסור להשיא בתו קטנה ונערה אבל משיאו בתו בוגרת ומדעתה ואם שמעון אסר נכסיו על ראובן מותר לישא בתו: ו האב שנדר שלא יהנה מבנו כדי שלא **לבטל** מלמודו מותר הבן למלאות לו חביות ולהדליק הנר ולצלות לו דג קטן ולקנות לו מן השוק חפצים אם הוא אדם שאינו רגיל בעצמו לקנות: ז המודר הנאה מחבירו מותר להשקות לו כוס של בית האבל ושל בית המרחץ · ראובן שאסר נכסיו על שמעון וחלה שמעון נכנס ראובן לבקרו עומד אבל לא יושב ומביא לו ארון ותכריכין ומעידו עדות ממון ונפשות ואם חלה בן שמעון נכנס ויושב ואם נכסי שמעון אסור על ראובן חלה הוא נכנס לבקרו עומד ולא יושב חלה בנו אינו נכנס כלל אלא שואל בשלומו בשוק: ח בקור חולים אין לו שיעור אפי' גדול אצל קטן ואפי' מאה פעמים ביום ולא יבקרנו לא בשלש שעות ראשונות ולא בג' אחרונות · ולא ישב ע"ג כסא וספסל אלא מתעטף ויושב ע"ג קרקע · ראובן שאסר נכסיו על שמעון וחלה אם אין דרך ליתן שכר לרופא יכול לרפאות אותו ואפי' אם יש לו רופא אחר אבל לא ירפא לבהמתו אפי' אין דרך ליתן עליו שכר אבל אומר לו סם פלוני יפה לה והוא עושה ואם אינו יודע לעשות ותמות אם לא יעשנו ה"ז מותר: המודר הנאה מחבירו יכול לישן עמו במטה גדולה בימות הגשמים ובימות החמה בקטנה ומסב עמו על המטה ורוחץ עמו באמבטי גדולה ומזיע עמו בקטנה ואוכל עמו בשולחן אבל לא בקערה אחת ואם דרך לחזור ולמלאותה כשאכלוה מותר · לא ישאילנו ולא ישאלנו ממנו לא ילונו ולא ילוה ממנו: ט ראובן שאל פרה משמעון ולא רצה להשאילה לו ובתוך כך אסר חרישתה עליו אם הוא רגיל לחרוש בעצמו הוא אסור וכל אדם מותר ואם אינו רגיל לחרוש הוא וכל אדם אסורין: י המודר הנאה מחבירו יכול לילך אצל פלוני הרגיל אצלו ולומר לו פלוני מודר הנאה ממני ואיני יודע מה אעשה והאחר נותן לו מותר לקבלו מזה אם ירצה ליתן לו ומותר לומר כל הזן אינו מפסיד אבל אסור לומר כל השומע קולו ילך ויזון אותו · היה שדהו עומד לקצור הולך אצל פועלים וכו' היו מהלכין בדרך ואין לו מה יאכל נותן לאחר לשם מתנה והלה מותר בה ואם אין שם אחר נותן ע"ג הסלע והלה בא ונוטלה: יא דבר תורה הוה הפקר אפילו בתל ומדרבנן בעינן ג' ופי' ר' שמשון דה"ה אפי' בינו לבין עצמו הלכך אם השאיל בהמתו או כליו לעובד כוכבים בשבת יפקירנו בינו לבין עצמו ולצאת מידי חשש יפקירנו בפני אשתו או בפני אחד מבני ביתו:

פרק ה א השותפין שנדרו הנאה זה מזה מותרין ליכנס בחצר דקי"ל יש ברירה ודוקא שאין בו דין חלוקה אבל יש בו דין חלוקה לא · וכש"כ אם היה א' מן השוק מודר מהם שלא ליכנס אלא לצורך א' מבני חצר אבל אסור להעמיד תנור וריחים ולגדל תרנגולין · היה אחד מהן מודר הנאה מחבירו אסור בהעמדת תנור וכיריים ומותר ליכנס כשאין בו דין חלוקה וכופין המודר למכור חלקו בין שהדיר עצמו מחלק חבירו או שהדיר את חבירו מחלקו: ב המודר הנאה מחבירו ויש לו מרחץ מושכר ביד אחרים אם יש לו בו תפיסת יד אסור ואם אין לו בו תפיסת יד שהשוכר פורע עליו אפילו המס מותר שאין דעתו לאסור מה שהשכיר הלכך המשכיר בית לחבירו ואסרו בפירוש אסור ודוקא במקדים ממש אבל קונם [אינו] יכול לאסרו לשוכר: קונם לביתך שאיני נכנס כל זמן שברשותו אסור אפילו נפל וחזר ובנה אותו [מת או שמכרו לאחר מותר · לבית זה שאני נכנס מת או שמכרו לאחר אסור] ואם אמר שניהם ביתך זה שאני נכנס אסור גם כן אפילו אמר המדיר קונם לבית זה שאתה נכנס ומת או מכרו אסור שאדם אוסר דבר שברשותו לכשיצא מרשותו [כגון שאמר בפי' בחיי ובמותי]: ג הריני עליך חרם המודר אסור הרי את עלי חרם הנודר אסור את עלי ואני עליך שניהם אסורין זה בזה ואסורין בכל דבר הפקר שיש לכל בני העיר חלק בו ותקנתם שיזכו חלקם שיש בו לאחר ומותרין [בדבר שהוא הפקר לכל ישראל]: ד המודר הנאה מחבירו ואין לו מה יאכל נותן לאחר לשם מתנה והלה מותר · ואם מתנתו מוכחת שאינו נותן לו אלא כדי שיהנה ממנו זה אסור: ה מקנה נכסיו לראובן בסודר על מנת להקנותן מיד קנה דקיימא לן סודר קני על מנת להקנות הוא ואי בעי לא מתפיס לה ואפילו הכי קני · אבל אם הקנה לו בסודר על מנת להקנותן לאחר שלשים יום לא קנה:

פרק ו א הנודר מהמבושל או שאמר קונם מבושל שאני טועם במקום שקורין לצלי מבושל אסור בו ואם לאו מותר בו שבנדרים הלך אחר לשון מקום הנדר · ואסור במעושן ובמטוגן ובבשול חמי טבריא והנודר מן המעושן אסור במבושל אפי' אמר קונם תבשיל שאני טועם אסור בכל מיני תבשיל שאוכלין בו הפת: ב הנודר ממעשה קדירה אינו אסור אלא במעשהו רתחתא וביורד לתוך האילפס · קונם יורד לתוך קדרה עלי אסור בכל המתבשלים בקדרה · [מן היורד לאילפס מותר ביורד לקדירה · מן הנעשה בקדירה מותר בנעשה באילפס מן הנעשה באילפס מותר בנעשה בקדירה מן היורד לתנור אין אסור אלא בפת ואם אמר מעשה תנור עלי אסור בכל הנעשה בתנור] מן הכבוש אינו אסור אלא בכבוש של ירק · כבוש שאני טועם אסור בכל [הכבושים · מן השלוק אינו אסור אלא בשלוק של ירק · שלוק שאני טועם אסור בכל] השלוקין · מן הצלי אינו אסור אלא בצלי של בשר צלי שאני טועם אסור בכל הצלויין · מן המליח אינו אסור אלא במליח של דג ואפילו אינו מליח אלא לשעה · מליח שאני טועם אסור בכל המלוחים: דג שאני טועם אסור בגדולים ומותר בקטנים דגים שאני טועם אסור בגדולים וקטנים מלוחין ותפלין חיין ומבושלין [ומותר בטרית טרופה ובציר ומורייס · הנודר מן הצחנה אסור בטרית טרופה ומותר בציר ומורייס · הנודר מטרית טרופה אסור בציר ומורייס]: ג הנודר מן החלב אם קורין לקום על שם חלב אסור בו ואם לאו מותר בו · נדר מן הקום מותר בחלב · מן החלב מותר בגבינה מן הגבינה מותר בחלב · מן הקיפה מותר ברוטב מן הרוטב מותר בקיפה · מן הבשר מותר בשניהם · ואם אמר בשר זה עלי כיון שיש ביניהן טעם בשר אסור בכולן [הא דאמרינן דבר שיש לו מתירים לא בטל הני מילי מין במינו אבל שלא במינו בנותן טעם]: ד קונם יין עלי מותר בתבשיל שיש בו יין קונם יין שאני טועם אם יש בתבשיל טעם יין אסור בו · קונם זיתים וענבים עלי מותר ביין ובשמן היוצא מהן קונם זיתים וענבים אלו עלי או שאמר קונם זיתים וענבים שאני טועם אסור אף ביוצא מהם וכן בבשר אינו מותר בנתינת טעמו אלא אם כן אמר קונם בשר עלי ולא אמר בשר זה ולא שאני טועם: ה הנודר מן התמרים מותר בדבש תמרים מן הסתוניות מותר בחומץ סתוניות [מן היין אסור אף בקונדיטון ובמבושל ומותר ביין תפוחים מן הדבש מותר בתמרים מן החומץ מותר בחומץ סתוניות] מן הכרישין מותר בקפלוטות מן הירק מותר בירקות שדה מן השמן אם ספוקו בשמן זית אסור בו ואם ספוקו בשמן שומשמין אסור בו ואם מסתפק בשניהן אסור בשניהן אף על גב דרובא מחד מסתפקי · מן הכרוב אסור באספרגוס מן האספרגוס מותר בכרוב: ו חטה וגרים שאני טועם אסור לאפות ולבשל ומותר לכוס · חיטין גריסין שאני טועם אסור לכוס ומותר לאפות ולבשל · חטה חטין גרים גריסין אסור בכל:

פרק ז א הנודר מן הירק אינו אסור אלא בנאכל חי ואם אמר ירק קדרה אסור אף בכבשין בקדרה ואם אמר ירק המתבשל בקדרה אסור בכל אפילו בדלועין דכיון דמימלך עליה שליח מיניה הוא הלכך הנודר מן הבשר אסור בכל מיני בשר אפילו בבשר דגים חוץ מבשר חגבים לבד: ב הנודר מן התבואה אינו אסור אלא בחמשת מינין וכן נמי אמר לשון עללתא מן הדגן אסור בכל [חוץ מאורז והילקא ומרגים וטיסני] · מפירות השנה אסור בכל פירות השנה ומותר בגדיים וטלאים והלב. ואם אמר גידולי שנה עלי אסור בכולן · מפירות הארץ אסור בכל פירות הארץ ומותר בכמהין ובפטריות ואם אמר גידולי קרקע אסור בכל · מן התירוש אסור בכל מיני מתיקה ומותר ביין · מן התבלין אסור בחיין ומותר במבושלין תבלין עלי אסור בכולן: ג הנודר מן הפת או מן המזון אינו אסור אלא בה' מינין ואם אמר כל הזן עלי אסור בכל חוץ מן המים ומלח · הנודר מן הכסות מותר בשק וביריעה ובחמילה היה טעון צמר או פשתן והזיע והיה ריחו קשה והיה אמר קונם צמר ופשתים עולה עלי מותר לכסות ואסור להפשיל לאחוריו ואם נדר מהם בסתם אסור לכסות ומותר להפשיל לאחוריו · הנודר מן העלייה מותר בבית מן הבית אסור בעלייה דעלייה בכלל בית הלכך אם מכר לו בית סתם יתן לו עלייה ואם אמר לו בית בביתי אהני האי לישנא שאינו יכול ליתן לו עלייה דגריע משום עליה וירידה מיהו הבית הגרוע שיש לו נותן לו: ד הנודר מן העיר מותר ליכנס לתחומה ואסור ליכנס לעבורה · מן הבית אינו אסור אלא מן האגף ולפנים · מבני העיר מותר במי שישב שם ל' יום · מיושבי העיר אסור בו · קונם הנאתי על בני עירי אינו נשאל לחכם שם · הנאת בני העיר עלי נשאל לחכם של שם: ה קונם פירות האלו עלי אסור בחילופיהן ובגדוליהן [וה"ה נמי אם לא אמר האלו אבל אמר שאני טועם מותר בחילופיהן ובגידוליהן] בדבר שזרעו כלה אבל אין זרעו כלה אפילו גידולי גידולין אסורין וכן הדין באומר לאשתו קונם מעשה ידיך עלי קונם פירות האלו [על פלוני] נמי אסור בחלופיהן וכן בכל איסורי הנאה אותו שהחליפן אסור בהן ואחר מותר · [שאת עושה איני אוכל עד הפסח עשתה לפני הפסח מותר לאכול אחר הפסח שאת עושה עד הפסח איני אוכל עשתה לפני הפסח אסור לאחר הפסח · שאת נהנית לי עד הפסח אם הולכת את לבית אביך עד החג הלכה לפני הפסח אסור בהנאה עד הפסח ואסור ליהנות לפני הפסח הלכה לאחר הפסח בבל יחל שאם תלך אח"כ העבור למפרע במה שנהנית קודם הפסח שאת נהנית לי עד החג אם תלך לבית אביך עד הפסח הלכה לפני הפסח אסורה בהנאה עד החג ומותרת לילך אחר הפסח]:

קונם

הגהות הגרי"פ [א] נ"ל שלא לישב.

פרק ח א קונס יין שאני טועם היום מותר לכשתחשך וצריך שאלה ואם נדר של מלוה א"צ [שאלה ומותר לכשתחשך בלא שאלה היה עומד באמצע שבוע ואומר] שבת זו אסור בכל השבוע וגם יום שבת הבא אסור · היה עומד בחודש ואמר חדש זה אסור בכל החודש ויום ר"ח מותר [אפילו הוא שני ימים ר"ח אע"פ שיום אחד של ר"ח הוא] מכלל החדש העבר · וכן בשטרות א"צ לכתוב אלא ביום ר"ח פלוני [ובנדרים ובשטרות הולכין אחר לשון בני אדם · היה עומד בשנה ואמר] שנה זו אסור בכל השנה וראש השנה מותר · שביעית זו אסור בכל השבוע ושנת שביעית נמי אסור ·] אמר יום אחד או יום שבת אחת חדש אחד שבוע אחד אסור מיום ליום [שאם נדר בחצי יום אסור עד למחר בעת הזאת וכן בכולם] : עד הפסח אסור עד שיגיע שיהא פסח או עד פני פסח אסור עד שיצא · עד הקציר או עד הבציר או עד הקיץ עד המסיק וכל דבר שאין זמנו קבוע [שאין משך זמנו ידוע אף] ע"פ שאמר עד שיהא אינו אסור אלא עד שיגיע וכל מקום זמן הנדר לפי מה שממהרין או מאחרין לקצור בו בשעת הנדר אפילו אם הלך אחר הנדר וסתם אחר קציר הוא קציר חטים: **ב** עד הגשמים בא"י עד ז' במרחשון ובגולה עד ששים בתקופה · עד שיפסקו הגשמים עד שיעבור הפסח · קונס יין שאני טועם השנה (או שנה) אם השנה שעומד בה מעוברת היא אסור י"ג חדשים מיום ליום ואם עומד בחורף ואמר שנה זו אסור עד תשרי ואין אדר שני עולה לו במקום אלול ואם עמד באלול אפי' ביום כ"ט (ימים) מותר ג"כ בתשרי : עד ר"ח אדר עד ר"ח אדר הראשון · עד סוף אדר עד סוף אדר שני ובגיטין ושטרות אדר ראשון כותב סתם · אדר שני כותב תניין : **ג** קונס יין שאני טועם עד הפסח אינו אסור אלא עד ליל הפסח · בשר שאני טועם עד הצום אינו אסור אלא עד ליל הצום **ד** האומר לחבירו קונס שאני נהנה לך אם אין אתה נוטל ממני כך וכך או קונס שאתה נהנה לי באם אין אתה נותן לי כך וכך יאמר הרי אני כאילו התקבלתי ואין צריך התרה וכן יאמר לחברו לא אמרת אלא לכבדני זהו כבודי שלא אקבל מתנה והנדר הותר : **ה** היו מסרבין בו לישא בת אחותו או שגרש את אשתו ואמר קונס שהיא נהנית לי לעולם מותרות ליהנות לו שלא נתכוון אלא לשם נשואין היה מסרב בחבירו שיאכל אצלו ואמר קונס לביתך שאני נכנס מותר ליכנס לביתו שלא נתכוון אלא לשם אכילה וגם באכילה ושתיה מותר עמו :

פרק ט א אין פותחין בכבוד אביו ואמו ולא בכבוד המקום ולא בכבוד רבו ולא כההיא דיש בוטה כמדקרות חרב ולא כההיא דכל הנודר כאילו בנה במה אבל אם הדיר אביו ואמו פותחין בכבודם · אין פותחין בנולד כגון קונס שאני נהנה לפלוני ונעשה סופר שאני נכנס לבית ונעשה בית הכנסת צריך להפר הנדר : **ב** נדר על דעת חבירו אין מתירין לו אלא לדעתו של חבירו ואם התירו לו שלא לדעתו הותר בדיעבד ודוקא שנדר על דעתו בשביל שגמלהו טובה · אבל אם מעצמו נדר על דעת חבירו מתירין לו שלא מדעתו : **ג** קונס שאני נושא לפלונית שאביה רע ואמרו לו מת או עשה תשובה שאני נכנס לבית פלוני שכלב רע בתוכו ואמרו לו מת הוי פתח ומתירין · וכן [אם נדר שלא להשאיל כליו לחבירו או שלא לשאול בשלומו] אומר לו אילו היית יודע שהיית עובר על לא תקום ולא תשנא את אחיך לא היית נודר הוי פתח : **ד** פותחין לאדם בפרעון כתובת אשתו שאם היית יודע שכתובתה מרובה לא היית נודר לגרשה · והלכתא מסדרין לבעל חוב : **ה** נדר להתענות כל ימי השנה ואומר לו אילו שמת לבך לשבתות או לימים טובים או לימים הכתובים במגילת תענית הוי פתח ומתירין לו והותר כל הנדר ודוקא בנדר גמור דאפקיה בלשון הרי עלי אבל אי אפקיה בלשון קבלת תענית אינו חל כלל לשבתות ולא לימים של מגילת תענית ואין צריך התרה · קונס שאני נהנה לכלכם הותר אחד מהן הותרו כולם · לזה קרבן ולזה קרבן צריך התרה לכל אחד ואחד ואם נדר מאחד ואמר על אחר יהא כפלוני ואפי' עד מאה כולן אסורין · הותר הראשון הותרו כולם · הותר האחרון הוא מותר וכולם אסורין · הותר האמצעי ממנו ולמטה הותר ממנו ולמעלה אסור : **ו** פותחין לאדם בכבוד עצמו שאם נדר לגרש אשתו שאומרים לו אילו היית יודע שלמחר יהו אומרים כך מדתו וכו' : **ז** קונס שאני נהנה לפלונית שהיא כעורה והיתה נאה נדר טעות הוא היתה כעורה ויפוה הוי נדר וצריך התרה :

פרק י א נערה המאורסה אביה ובעלה מפירין את נדריה ביחד ואפילו נדרה קודם שנתארסה אבל אם קיים אפילו חזר ונשאל על הקמתו אינו יכול להפר [פעם אחרת · נשאת הבעל מפר לבדו ואין מפר בקודמים] : **ב** הלכתא [אב או ארוס שהפירו שחלקו השני] מיקלש קליש מת הבעל קודם ששמע או שמע והפר או שתק ומת ביום שמועה נתרוקנה רשות לאב ומיפר ביום מיתת הבעל אבל קיים ומת או מת ביום שלאחר שמועה לא נתרוקנה רשות לאב הפר האב ומת קודם ששמע הבעל לא נתרוקנה רשות לבעל או שהפר האב ולא הספיק הבעל לשמוע עד שמת אין האב חוזר להפר חלקו של בעל : **ג** נשאלין על ההקם ואין נשאלין על ההפר [כיצד קיים נדר אשתו ונתחרט ונשאל לחכם מותר לו וחוזר ומיפר לה הפר לה ונתחרט אין משיבין עליו · ואם אמר קיים ליכי (מופר ליכי) קיים ליכי] ונשאל על הראשון השני חל: **ד** אמר קיים ליכי והיפר ליכי ולא תחול הקמה אלא אם כן חלה הפרה ההפרה חלה · קיים ליכי ומופר ליכי בבת אחת אין כאן לא הקמה ולא הפרה · אמר קיים ליכי היום או מופר ליכי למחר או קיים ליכי שעה מופר ליכי לאחר שעה בכולהו בעיא ולא איפשיטא ואזלינן לחומרא · מת האב לא נתרוקנה רשות לבעל מת הבעל נתרוקנה רשות לאב ומפר לבדו · ואם חזרה ונתארסה בו ביום אפילו למאה אביה וארוס האחרון מפירין נדריה ואפילו שמען הארוס ראשון קודם שמת · נדרה ושמע בעלה וגרשה וחזר בו ביום אינו יכול להפר דגרושין הוי כהקמה : **ה** חרש שאינו שומע אינו יכול להפר · ואפילו כל אדם נמי אם לא שמע הנדר אינו יכול להפר ואין אדם מפר לשתי נשיו כאחד [ולא האב לשתי בנותיו כאחת] : **ו** אין הבעל מפר עד שתכנס לרשותו ואפי' הגיע זמן כגון בוגרת שהשהה שנים עשר חדש ונתקדשה וכן אלמנה שנתקדשה ושהתה אחר הקידושין שלשים יום אינו מפר וכן שומרת יבם אפילו ליבם אחד אינו מפר ואפי' עשה בה מאמר : **ז** האומר לאשתו כל נדרים שתדורי עד שאבוא ממקום פלוני יהיו קיימין או מופרין לא אמר כלום ואינו יכול לעשות שליח להפר נדרי אשתו אפי' נדרה אותם כבר : הלכתא הפרת נדרים כל היום בין נדרה בסופו או בתחלתו ולא מעת לעת : הלכתא מפירין נדרים בשבת שלא לצורך השבת : הלכתא נדרה שלא בפני בעלה ושמע בעלה והפר לה והיא לא ידעה הויא הפרה : **ח** הלכתא נשאלין עומד יחידי בלילה בקרובים ובשבת ואפילו היה אפשרי להם מבעוד יום : **ט** אמר כל נדרים שנדרת אי איפשי בהם · אין כאן נדר · לא אמר כלום עד שיזכיר לשון הפרה · אמר יפה עשית אין כמותיך ואם לא נדרת מדירך אני הויא הקמה: אחד חול ואחד שבת אם אמר לאשתו טלי ואכלי טלי ושתי ובטל לה בלבו הויא הפרה ומיהו לדרך הוא לבטל בפירוש בחול· ובשבת לומר טלי ואכלי ולבטל בלבו : **י** האשה שנדרה בנזיר הבעל מיפר לה אבל אינו יכול לכופה עד שתעבור על נדרה ותשתה בלא הפרה ועבד שנדר שלא לאכול בשר ושלא לשתות יין אין הנדר חל עליו כלל ואם קבל עליו נזירות חל ואין האדון יכול להפר אבל כופהו לשתות יין ואם נשתחרר משלים נזירתו : **יא** [הבעל אומר מופר ליכי והחכם כשבא להתיר אומר אין כאן נדר ואם אמר] בעל בלשון חכם וחכם שאמר בלשון בעל לא אמר כלום · ואשה שנדרה והתפיס בה אחר והפר לה בעל או אב היא מותרת והמתפיס בה אסור מה שאין כן בחכם · ואם התפיס בעלה בנדרה תו לא מצי להפר · השותק על מנת למקנט הויא שתיקה ולא מצי מפר :

פרק יא א אלו נדרים שהאב ובעל מפירין נדרי ענוי נפש כגון שלא ארחץ ושלא אתקשט לא בכחול ולא בפקוס ולא אשמש מטתי או שאמרה הנאת רחיצה עלי אם ארחץ ואפי' לא אסרה עליה אלא יום א' באלו מפירין ומותרת לעולם · אבל דברים שבינו לבינה [כגון תשמיש המטה ושאר דברים הגורמים איבה בינייהו] מפירין ומותרת אף לאחר שתתגרש עד שתנשא לאחר אסורה: אמרה קונס פירות עולם עלי ואפילו קונס פירות זו עלי או אפילו פירות פלוני עלי אפילו אינו חנוני יפר ומותרת לעולם כרבנן דר' יוסי ואפילו נדרה ממין שלא טעמתו ולא היה לה לעולם יפר : ודברים שבינה לבין אחרים אין הבעל יכול להפר ואפילו להתיר כשאר חכם אינו יכול דאשתו כגופו [נדרה משתי ככרות בא' יש לה בו ענוי ובא' אין לה ענוי מיפר לאותה שיש לה ואין מיפר לאותה שאין לה ענוי] קונס שאני נהנה לבריות אינו יכול להפר וכל זמן שהיא תחתיו תהנה ממנו דלאו בכלל בריות הוא · נתגרשה תזון מלקט שכחה ופאה · קונס שאני עושה ע"פ אבא ואביך ואחי ואחיך אינו יכול להפר שאני עושה לפיך יפר שמא יגרשנה ותהא אסורה לחזור לו וכגון שאמרה יקדשו ידי לעושיהן : **ב** אמרו לו נדרה אשתו וסבור שנדרה בתו או שנדרה מהתאנים וסבר שנדרה מהענבים לא הויא הפרה עד שיכוין לנדר שנדרה ולמי נדרה ודוקא שלא נודע לו תוך כדי דיבור של ההפרה אבל נודע לו תוך כדי דיבור של הפרה והוא רוצה גם בהפרה זו הויא הפרה ואם אמרו לו נדרה אשה והפר הויא הפרה אע"פ של כוון בפירוש לזאת : **ג** אמרה קונס תאנים וענבים אלו שאני טועמת קיים לתאנים כולו קיים הפר לתאנים אינו מופר עד שיפר אף לענבים אבל אמרה קונס תאנים שאני טועמת וקונס ענבים שאני טועמת הוי שני נדרים ואם קיים זה לא קיים זה : **ד** אמר יודע אני שיש נדרים אבל איני יודע שהבעל יכול להפר או שזהו נדר שצריך הפרה ובשביל זה לא הפר לא הויא שתיקתו קיום : **ה** המודר מחתנו ורוצה לתת לבתו מעות אומר לה יהא מעות הללו נתונים ליך מתנה ובלבד שלא יהא לבעליך רשות בהם אבל אמר מה שתרצי עשי בהן קנה יתהון בעל · כל ההפרה תלויה בשעת הנדר אם בשעת הנדר היתה נשואה אע"פ שלא חל עליה עד אחר שנתאלמנה [כגון שאמרה הריני נזירה לאחר ל'] והיפר לה ונתאלמנה בינתיים מופר · היתה אלמנה בשעת הנדר אפילו לא חל עד אחר שנשאת אינו יכול להפר · נדרה בו ביום וגרשה בו ביום והחזירה בו ביום אפילו לא היתה נשאת תחלה אלא שמסר האב לשלוחי הבעל אין יכול להפר : **ו** קונס שאני נהנה לאבא ולאביך אם עושה אני לפיך או שאני נהנה לך אם אני עושה לפי אבא ולאביך יפר מיד משום דברים שבינו לבינה אע"פ שלא חל הנדר ודוקא בהפרה אבל בשאלה ע"י חכם אין מתירין עד שיחול הנדר : **ז** האומרת טמאה אני לך פירוש זניתי תביא ראיה לדבריה השמים ביני לבינך יעשו דרך בקשה נטולה אני מן היהודים יפר חלקו ומשמשתו ותהא נטולה מן היהודים : **ח** אשת כהן שנאנסה יש לה כתובה · האשה שאמרה לבעלה גרשתני נאמנת ויש לה כתובה · ואם היה קטטה בינו לבינה או אפילו שלום ושאלה גט וכתובה אף ליכנס אין מתירין אותה : סליק מסכת נדרים

ספר שדה צופים על מסכת נדרים

פרק א

דף ה ע"ב ידים שאין מוכיחות אביי אמר הויין ידים וכו'. הרא"ש בקידושין פי"א סימן ב':

דף ז ע"ב נידוהו בפניו אין מתירין לו אלא בפניו. הרא"ש במ"ק פ"ג סי' י"ד: שם שמעיה להך איתתא דאפקה הזכרת השם לבטלה שמתיה. הרא"ש במ"ק פ"ג סימן ו':

דף ח ע"א נידוהו בחלום צריך עשרה בני אדם להתירו לו. הרא"ש במ"ק פ"ג סי' ט"ו:

דף יא ע"ב בעא רמב"ח הרי עלי כבשר זבחי שלמים לאחר זריקת דמים. הרא"ש בנדרים פ"ב סימן א':

פרק ב

דף יד ע"ב הנודר בתורה לא אמר כלום. הרא"ש בנדרים פ"ג סימן ב': שם קונס שאני ישן וכו'. (ועיין בגמרא דף ט"ו ע"א היטב). הרא"ש בשבועות פ"ג סימן ב':

דף טו ע"א אלא דאמר קונס עיני בשינה. ואי דלא יהיב שיעורא מי שבקינן ליה וכו'. הרא"ש בכתובות פ"ז סימן ג': שם דברים המותרים ואחרים נהגו בהן איסור אי אתה רשאי להתירן בפניהם. הרא"ש בפסחים פ"ד סימן ג': שם אר"ח הלכה לפני פסח אסורה ולוקה. לא הלכה איסורא בעלמא. הרא"ש בנדרים פ"ז סימן ה':

דף טז ע"ב מ"ש נדר דכתיב איש כי ידור נדר וכו'. שבועה נמי וכו'. הרא"ש בשבועות פ"ג סימן ט':

דף כ ע"א לעולם אל תהי רגיל בנדרים שסופך למעול בשבועות. הרא"ש בנדרים פ"א סי' א': ע"ב ולא תתורו אחרי לבבכם מכאן א"ר אל ישתה אדם בכוס זה וכו'. הרא"ש במ"ק פ"ג סי' מ"ח: שם ד' נדרים התירו חכמים. הרא"ש בכתובות פי"א סימן ט':

פרק ג

דף כב ע"א כד בכתי' דר"י סבא אתא לקמיה דר"י סבא. הרא"ש בנדרים פ"ט סימן א': שם דא"ש אע"פ שמקיימו נקרא רשע. הרא"ש בנדרים פ"א סי' א': ע"ב רשב"י ס"ל נדרא למשרי. הרא"ש בנדרים פ"ט סימן א':

דף כג ע"א ראב"י א"ף הרוצה להדיר את חבירו שיאכל אצלו. הרא"ש ביומא פ"ח סי' כ"ח:

דף כה ע"א לא לאפוקי מקניא דרבא. הרא"ש בגיטין פ"ד סימן מ"ז:

דף כו ע"ב וסיפא כגון שתלאן זה בזה ואמר פלוני כפלוני וכו'. הרא"ש בנדרים פ"ט סי' ה':

דף כז ע"א ההוא גברא דאתפים זכוותא בבי דינא. הרא"ש בב"ב פ"י סי' י"ט: ע"ב והלכתא אסמכתא קניא והוא דלא אניס והוא דקני מיניה בב"ד חשוב. הרא"ש בקידושין פ"א סימן ל"ה. ובב"מ פ"ה סימן כ"ט: שם נודרין להרגין ולמוכסין ולחרמין שהיא תרומה. הרא"ש בשבועות פ"ג סימן י"ד:

דף כח ע"א כאומר יאסרו פירות העולם עלי אם אינן של בית המלך. הרא"ש בב"ק פ"י סימן י': שם בש"א אין שאלה בשבועה. הרא"ש בנדרים פ"ג סימן ב':

דף לא ע"א הלוקח כלי מן האומן לבקרו ונאנס בידו חייב. הרא"ש בב"מ פ"ח סימן י"ג: ע"ב הלוקח כלים מן התגר לשגרן לבית חמיו. הרא"ש בב"ב פ"ה סי' כ"א:

פרק ד

דף לג ע"א המודר הנאה מחבירו שוקל לו את שקלו ופורע את חובו וכו'. הרא"ש בסוכה פ"ב סי' ו': שם אלמא אברותי ארי בעלמא הוא ושרי. הרא"ש בכתובות פי"ג סי' ה' ובב"ק פ"ו סי' ו': ע"ב וחד אמר אפילו נכסי בעל אבידה אסורין על מחזיר מהדר ליה. הרא"ש בב"מ פ"ב סי' י"ד:

דף לה ע"ב אי אמרת שלוחי דידן הוי שא מהני ליה ואסור ואי אמרת שלוחי דשמיא שרי. הרא"ש בנדרים פ"ד סי' ד':

דף לו ע"ב כאומר כל הרוצה לתרום יבוא ויתרום. הרא"ש בנדרים פ"ד סי' ד':

דף לז ע"א רב אמר שכר שימור ורי"א שכר פיסוק טעמים. הרא"ש בבכורות פ"ד ס"ה:

דף לח ע"ב במערבא אמרו כוס של בית המרחץ. הרא"ש בברכות פ"ו סי' ל"ב:

דף לט ע"א עולא אמר לעולם בשנכסי חולה אסורין על המבקר וכגון דלא אדרי' מן חיותי'. הרא"ש במ"ק פ"ג סי' ח':

דף מא ע"ב אלא רפואת נפש גופו רפואת ממון בהמתו. הרא"ש בע"ז פ"ב סי' ח':

דף מב ע"ב שאני הכא דקא"ל בחיי ובמותו. הרא"ש בנדרים פ"ה סי' ב':

דף מג ע"א המודר הנאה מחבירו ואין לו מה יאכל. הרא"ש בכתובות פי"ג סי' א':

פרק ה

דף מה ע"ב השותפין שנדרו הנאה זה מזה אסורין ליכנס לחצר. הרא"ש בנדרים פ"ד סימן א':

דף מו ע"א המודר הנאה מחבירו ויש לו מרחץ ובית הבד מושכרין בעיר. הרא"ש בב"ק פ"ה סי' י': ע"ב אהר"י א"ז מחלוקת שאין בה כדי חלוקה (ועיין היטב). הרא"ש בב"ק פ"ה סי' י' (ויעו"ש בפלפולא חריפתא) ובב"ב פ"ג סי' ע': שם אר"ה הלכה כראב"י. הרא"ש בב"ק פ"ה סי' ח' ובב"ב פ"ז סי' ב':

דף מז ע"א בעי רמב"ח אמר קונס פירות האלו על פלוני מהו בחלופיהן. הרא"ש בקדושין פ"ב סי' ל"א ובנדרים פ"ז סי' ה':

דף מח ע"ב לכי הוי בר בריה צורבא מרבנן לכי הוי הדר סודרא למריה. הרא"ש בנדרים פ"ג סי' י':

פרק ו

דף מט ע"ב כד נפיק לשוקא מכסיא ביה וכד נפיק ר"י לגלויי הוי מכסי וגלי. הרא"ש בברכות פ"ט סימן ט"ז:

דף נא ע"ב אבא שאול אומר הנודר מן הגבינה אסור בה בין מלוחה וטפילה. הרא"ש בנדרים פ"ז סימן ג':

דף נב ע"א הנודר מן הבשר מותר ברוטב ובקיפה. הרא"ש בנדרים פ"ו סימן ד':

דף נג ע"ב רי"א קונס גרים או חטה שאני טועם מותר לכוס חיים. הרא"ש בנדרים פ"ז סי' ג':

פרק ז

דף נד ע"ב מאן תנא דפליג עליה דר"ע רשב"ג. הרא"ש בחולין פ"ח סימן ב':

דף נו ע"ב הנודר מן העיר מותר ליכנס לתחומה של עיר. הרא"ש בעירובין פ"ה סי' ג':

דף נט ע"א אר"א שאני קונמות הואיל ואי בעי מתשיל עלייהו ה"ל כדשיל"מ וכו'. הרא"ש בנדרים פ"ו סימן ג':

פרק ח

דף סב ע"ב ר' אשי ס"ל הכיא אבא זבני' לבי נורא. הרא"ש בע"ז פ"א סי' ט"ז:

דף סג ע"א עד ראש אדר. עד ראש אדר הראשון. הרא"ש בנדרים פ"ח סי' א': ע"ב שלא נתכוין זה אלא לשום אכילה ושתיה. הרא"ש בנדרים פ"ז סימן ג':

פרק ט

דף סה ע"א א"ל במדין נדרת לך והתר נדרך במדין. הרא"ש בגיטין פ"ד סי' ט': שם וגם במלך נבוכדנצר אשר השביעו באלהים חיים. הרא"ש בנדרים פ"ג סימן ב': ע"ב א"ל ר"ע אפי' אתה מוכר שער ראשך אתה נותן לה כתובתה. הרא"ש בכתובות פ"ה סימן י"א ובמס' קדושין פ"ג סימן י"ד:

דף סו ע"א פותחין בימים טובים ובשבתות. הרא"ש בנדרים פ"ג סימן א':

פרק י

דף סט ע"א בעי רבה קיים ליכי וכו' שנים חלה עלי' וכו'. הרא"ש בגיטין פ"ד סימן א':

דף עב ע"ב האומר לאפוטרופוס כל נדרים שנודרת אשתי וכו' הפר. הרא"ש בנדרים פ"י סימן ז':

דף עז ע"א מפירין נדרים בשבת. הרא"ש ביומא פ"ח סימן כ"ח: ע"ב ור"נ סבר אין פותחין בחרטה. הרא"ש בנדרים פ"ג סי' ב': שם הזי מר האי מרבנן דאתי ממערבא ואמר איזדקיקו לי' רבנן לברי' דרהב"א ושרי ליה נדרי'. הרא"ש בנדרים פ"א סימן א':

דף עח ע"א ארא"בי להכשיר ג' הדיוטות. הרא"ש בנדרים פ"ג סימן ג':

פרק יא

דף פב ע"א דאר"ה כולה פירקין ר"י היא. הרא"ש בנדרים פי"א סימן א':

דף פז ע"א א"ל מת אביו וקרע ואח"כ נמצא בנו יצא ידי קריעה. והלכתא תוך כדי דיבור כדיבור דמי. הרא"ש בב"ק פ"ז סימן ז': שם הפר לתאנים אינו מופר עד שיפר אף לענבים. הרא"ש בנדרים פי"א סימן א':

דף פח ע"א המדיר הנאה מחתנו והוא רוצה לתת לבתו מעות וכו'. הרא"ש בקידושין פ"א סי' כ"ט: ע"ב מתני' בשיש לה חצר בתוכה מבוי עסקינן דמגו דזכיא לנפשה וכו'. הרא"ש בעירובין פ"ז סי' א':

דף צ ע"ב בראשונה היו אומרים ג' נשים יוצאות ונוטלות כתובה. הרא"ש ביבמות פ"ו סימן ט"ו ובמס' כתובות פ"ה סי' ל"ד. ובקידושין פ"ג סי' ט"ז: שם נטולה אני מן היהודים יפר לחלקו. הרא"ש בנדרים פי"א סימן א': שם רש"א אוכלת שלא תוניא לעז על בניה. הרא"ש ביבמות פ"ב סימן א':

דף צא ע"א א"ל רבא אדרב' אפילו למשנה ראשונה וקתני מהימנא. הרא"ש ביבמות פט"ו סימן ו': סליק

הוגה ונתקן ע"פ הנדפס בפעם הראשונה בנאפולי שנת רנ"ב

פרק ראשון

כל כינויי נדרים כנדרים וחרמים [כחרמים] ושבועות כו': (דף ב)
כנדרי רשעים נדר בנזיר ובקרבן כו': (דף ט)

מודר אני ממך מופרש אני ממך מרוחק אני ממך אינם כנויי נדרים אבל הם חלקים ממיני הנדרים והם נקראים בלשונינו ידות ר"ל חלקים ושיעור זאת המשנה כך כל ידות נדרים וכל כנויי נדרים כנדרים ויבאר ידות נדרים והם מודר אני ממך מופרש אני ממך ויתבאר אחר כך כנויי נדרים כשיבאר כנויי חרמים וכנויי שבועות וכינויי נזירות · ואמרו שאיני אוכל לך שאיני טועם לך אינם מחלקי הנדרים אבל הוא מותנה עם חלקי הנדרים אשר זכר עד שיאמר מודר אני ממך שאיני אוכל לך ושאיני טועם לך מופרש אני ממך שאיני אוכל לך ושאיני טועם לך מרוחק אני ממך שאיני אוכל לך ושאיני טועם לך ואז יהיה אסור לאכול לו או לטעום לו אבל אם אמר לו מודר אני ממך בלבד אינו אסור עליו לאכול אצלו לפי שמשמעותו שלא ידבר עמו וכמו כן מופרש אני ממך משמעותי שלא ישא ויתן עמו ומשמעות מרוחק אני ממך שלא ישב עמו בד' אמות קרקע ולכך לא יהיה אסור מלאכול לו באמרו מאלה הדברים עד שיאמר שאיני אוכל · וענין אמרו חוכך בזה להחמיר שהוא היה קרוב לאסור אבל לא היה פוסק לגמרי · ומי שאמר מנודה אני לך שאיני אוכל לך או שאיני טועם לך לרבי עקיבא אסור לאכול לו או לטעום לו ואם עבר אינו חייב מלקות לפי שהוא אינו פוסק לגמרי לאסור אבל הוא קרוב לו : ונדרי רשעים הוא שיאמר כנדרי רשעים עלי אם אוכל לך ומפרש ואומר מה שהוא ממשמעותם הריני נזיר הרי עלי קרבן ושבועה וכשיאמר בזה הלשון מיד יתחייב באלו הענינים כולם אם עבר ואכל ר"ל יביא קרבן והוא עולה ויהיה נזיר לא פחות משלשים יום כמו שיתבאר בנזירות וילקה מפני שבועת בטוי כמו שיתבאר במסכת שבועות : כנדרי כשרים לא אמר כלום · לפי שהחסידים אינם מחייבים עצמן בנדר מפני שלא יכינו עצמם לעבירה והוא מה שאמר הכתוב לא תאחר לשלמו וכנדבותם נדר בנזיר ובקרבן ובתנאי שיאמר כך כנדבות כשרים ה"ז קרבן · והריני נזיר עלי שאיני אוכל לך · והחסידים גם כן אינם מתנדבין בקרבן ואפי' נדבה מפני שלא יתאחרו ויעברו על מה שנאמר לא תאחר לשלמו ואמנם היו מביאין הקרבן והוא חולין עד העזרה ושם יתנדב בו כל מה שירצה · והלכה כרבי עקיבא :

האומר לחבירו קונם קונח קונס הרי אלו כו': (דף י)

עיקר הפסדת אי זה לשון שיהיה אמנם הוא כשמתערב בו מאמר לשונות והשתתפות בו ואלו הכנויין כולם היו מצויין אצל העלגים מן העובדי כוכבים לשבשם הלשון המורגל להוצאת האותיות ממוצאם כמו הכושים והצרפתים וזולתם והועתקו אלו הכנויים אל ההמון עד שהיו אלו הכנויים מורים אצלם על מה שהיה מורה עליו הענין הראשון : במותא · כנוי מומתא שהוא תרגום שבועה :

האומר לא חולין לא אוכל לך לא כשר ולא כו': (ע"ב)

לא חולין לא אוכל לך · שכל מה שאוכל לך לא יהיה חולין והוא כאילו אמר כל שאוכל לך יהיה כקרבן · וכמו כן כשאמר לא כשר לא אוכל לך לא דכי לא אוכל לך לא טהור לא אוכל שיעור זה ופירושו כל שאוכל לך טמא עלי ופי' מה שאמר טמא נותר ופיגול שיאמר לו כך טמא שאוכל לך נותר שאוכל לך פגול שאוכל לך כאימרא שאוכל לך כדירים שאוכל לך כעצים שאוכל לך נאסר עליו באלה כולן לאכול עמו לפי שהוא עשה כל מה שיאכל לו כמו הדברים שהם איסורי הנאה : ואימרא הם ב' תמידים · ודירים מקומות שבעזרה · ועצים עצי מזבח · ואישים ר"ל כמו הדברים שנקרבין לאישים והם אימורי קדשים שאינן מותרין באכילה · ומשמשי המזבח הם יעיו ומזרקותיו ומזלגותיו ואם אמר כיעים שאוכל לך כמזרקות שאוכל לך עשאו כקרבן [וכאילו אמר כל שאוכל כקרבן] וכמו כן כשאמר כירושלים שאוכל לך · ואין הלכה כר' יהודה וזה הצד מהנדרים הוא הנרמז בפסוק באמרו לאסור אסר על נפשו ר"ל שיאסור על עצמו הדבר המותר ויעשנו כמו הדברים שהם אסורים לגמרי :

האומר קרבן עולה מנחה חטאת תודה כו': (דף יג ע"א)
האומר לחבירו קונם פי מדבר עמך ידי עושה כו': (שם ע"ב)

ר"ל ג"כ בזה הדבר כשאמר לו קרבן שאיני אוכל לך עולה שאיני אוכל לך וכו' שהוא אוסר אם יאכל לו שום דבר לפי שעיור זה הדיבור ופירושו שכל דבר שאוכל לך עשיתי אותו על עצמי כמו עולה או כמו חטאת או שלמים או תודה ור' יהודה אומר אינו אסור עליו שיאכל עמו לפי שעיור זה הלשון ופירושו שהוא נשבע בחיי הקרבן או בחיי התודה אם אוכל לך שום דבר ואין זה נדר : וכמו כן כשאמר קרבן כקרבן הקרבן שאוכל לך ענין זה הוא שוה כאילו אמר לו קרבן שאוכל לך או אמר לו כקרבן שאוכל לך ואסר עליו לפי שפי' זה כל שאוכל לך הרי הוא עלי כקרבן · אבל אם אמר לא קרבן לא אוכל לך לא אסר עליו האכילה לפי שפירוש זה הדבר בשביל הקרבן לא אוכל לך שום דבר ואין זה נדר ור' מאיר אומר שפירוש לא קרבן ג"כ שלא יהיה קרבן הדבר שלא אוכל לך אבל הדבר שאוכל לך לקרבן יהיה לפיכך לא אוכל לך אסור · והעיקר אצלנו שהנדרים אין חלין אלא על דבר שיש בו ממש וכבר ידעת שקונם מכנויי קרבן : ואם אמר קונם שאיני מדבר עמך או שאיני עושה עמך או שאיני מהלך עמך אינו אסור עליו זה לפי שהדבור ועיקר המלאכה שעושה בידיו אינו גוף שיעשהו כקרבן אבל אם אמר יאסר פי לדבורו וידי למעשהו ורגלי להלוכו אז יחול עליהן הנדר ולכך דקדק בזאת המשנה באמרו פי מדבר עמך ולא אמר שאיני מדבר עמך או שאיני עושה עמך ודע שאם אמר לכשאדבר עמך או אלך עמך או מכיוצא בזה מדברים שאין בהם ממש הרי עלי קרבן הרי הוא מחויב קרבן כשידבר עמו ולא נאמר על זה נדרים אין חלין אלא על דבר שיש בהם ממש שזה הולך בדרך השבועה אבל הנדרים שרמז עליהם הוא שיאסר עצם הפעולה או שיעשה איזה דבר שיהיה כמו קרבן זהו שלא יחול אלא על דבר שיש בו ממש אבל מי שאומר כל זמן שיהיה זה או אעשה זה הדבר הרי עלי קרבן מאיזה מין שיהיה זה הוא מחויב בדיבורו לפי שהוא מין ממיני השבועה ודע זה והבינהו היטב לפי שהוא מן המקומות המטעים בתכלית הטעות ואין הלכה כרבי יהודה ולא כר"מ:

פרק שני

ואלו מותרין חולין שאוכל לך כבשר כו': (שם)
קונם שאיני ישן שאיני מדבר שאיני מהלך כו': (דף יד ע"ב)
שבועה שאיני ישן שאינו מדבר שאיני מהלך כו': (דף טו ע"ב)

אמר הש"י איש כי ידור נדר לה' ובא בקבלה עד שידור בדבר הנדור ולכך אינו אוסר עליו האכילה באמרו הרי היא כבשר חזיר וכעבודת כוכבים ואסור עליו כשאמר כקרבן לפי שהוא יכול לידור קרבן ולומר על מה שירצה ה"ז קרבן ויהיה קרבן ואי אפשר שידור ויאמר על שום דבר ה"ז בשר חזיר או עבודת כוכבים ויהיה בשר חזיר או עבודת כוכבים וכ"כ לא כחלת אהרן ולא כתרומתו לפי שלא יתנדב אדם חלה ותרומה ויש בכאן קושיא גדולה וזו היא שהוא אמר בפרק הראשון שאם אמר חטאת שאיני אוכל לך אסור וידוע שהחטאת אינה באה בנדר ונדבה ותשובת זה שקרבן חטאת אע"פ שהוא עצמו אינו בא בנדר ונדבה הרי הוא בא מחמת הנדר שהרי הוא מבואר אצלנו נודרין בנזיר וכבר ידעת שהנזיר כשנשלמו ימי הנזירות יביא קרבן חטאת בכלל קרבנותיו ולכך עשינו קרבן חטאת כמו הדבר הנידר לה' לענין הנדרים ואם אמר לאשתו הרי את עלי כאימא אינו אסור מן התורה לפי שזה כמו האומר לחברו מה שאוכל לך כבשר חזיר אשר אמרנו שזה אינו כלום אבל אין אומרים לו אשתך מותרת לך שאין זה נדר אבל מראים שזה הדבור קיים שלא יקל ראשו לכך ופותחין לו פתח ממקום אחר ומתירים לו הנדר כמו שיתבאר במקומו בזאת המס' · כבר נתבאר לך בפ' שלפני זה (הל"ו) שהנדרים אין חלין אלא על דבר שיש בו ממש ושבועות חלות על דבר שיש בו ממש ועל דבר שאין בו ממש ולכך אמר קונם שאיני ישן שאיני מדבר ה"ז בבל יחל דברו ולא אמר ה"ז אסור שקונם מכנויי נדרים ואלו הדברים הם דברים שאין בהם ממש ולא יתחייב בהם שום דבר מדאורייתא אבל מדרבנן אסור ולכך אמר ה"ז בבל יחל דברו לפי שהוא מדרבנן שאמרו דברים המותרים ואחרים נהגו בהם איסור אי אתה רשאי לנהוג בהם היתר כדי לבטלן משום שנאמר לא יחל דברו ולכך אמר באלו הדברים ה"ז בלא יחל דברו ר"ל בזה שאלו הדברים אע"פ שהם בלתי חלות אחר שבני אדם מחשבין אותם נדרים הרי הן אסורות מטעם לא יחל דברו לפי מה שבא עליו הפי' אבל באמרו שבועה שאיני ישן כבר אמר בזה אסור כמו שהעיקר בידינו שבועה חלה על דבר שיש בו ממש ועל דבר שאין בו ממש ודע כי מי שנשבע שלא יישן ג' ימים רצופין לילה ויום מהם ה"ז לוקה ויישן כשירצה לפי שהוא נשבע על מה שאי אפשר ועוד יתבארו עיקרי עונש השבועות במסכת שבועות אבל בזאת המסכת יתבארו איזו מן השבועות והנדרים חלין ואיזו אינם חלין :

קרבן לא אוכל לך קרבן שאוכל לך לא קרבן כו': (שם)
שבועה לא אוכל לך שבועה שאוכל לך כו': (דף טז ע"א)
זה חומר בשבועות מבנדרים חומר בנדרים כו': (שם)

דע כי (שאני אוכל) [שאוכל] יורה אצלם שאוכל על כל פנים ומורה ג"כ שלא אוכל ומביא ראיה לזה הדברים הנמשכים אחר הענינים שאם היה מפייסו חבירו שיאכל ולא רצה ונשבע שבועה שאוכל לך או אסור עליו שיאכל לו שום דבר ומבואר הוא כי מה שאמר קרבן לא אוכל לך קרבן שאוכל לך הקרבן לא אוכל לך שאין כל זה מורה שהוא עושה כל מה שיאכל משלו כקרבן ואמנם פי' זה הדבור שהוא נשבע בקרבן וכאילו אמר בחיי הקרבן אם אוכל לך שום דבר ואמרו בנדרים אסור לפי שהוא אסר גוף הדבר שלא יתקיים המצוה אלא בהיותו דבר מותר כגון שיאסר סוכה זו עליו שחזרה ישיבתה עבירה שיהיה ענינו בה כמו מי שלא ימצא בליל הפסח אלא מצה שהיא אסורה עליו באכילה כגון שתהיה טבל או הקדש שאסור עליו אכילתן לפי שהוא מצוה הבאה בעבירה וזאת היא הסברא בהיות הנדרים חלים על כל דבר שיחייב איסור גוף זה הדבר בטול מצות עשה אבל כל זמן שמחייב עצמו קרבן כל עת שיעשה מצוה יוכל לקיים הנדר ולעשות המצוה כגון שיאמר קרבן עלי כל זמן שמניח תפילין ה"ז חל וכל זמן שיניח תפילין יתחייב קרבן ואמנם החומרא שהיא בשבועות יותר מבנדרים הוא מה שנקדם ביאורו :

יש נדר בתוך נדר ואין שבועה בתוך שבועה כו': (דף יז ע"א)

חייב על כל אחת ואחת הוא שיהיה נזיר שלשים יום אי אמר נזיר סתם כמו שיתבאר או הזמן שקבל ויביא קרבן נזיר עוד יתחייב בשנית ויביא קרבן וכמו כן השלישית והרביעית : ואמרו בשבועה אינו חייב אלא אחת שהוא לוקה מלקות א' בלבד אבל אם נשאל לחכם והותרה לו שבועה ראשונה יאסר הדבר שנשבע עליו אסור מצד השבועה השניה וכמו כן אם הותרה שבועה שניה אסור עליו לאכול מצד השבועה שלישית הלא תראה אמרו אינו חייב אלא אחת ולא אמר הרי זו שבועה אחת :

סתם נדרים להחמיר ופירושם להקל כיצד כו': (דף יח ע"ב)

כבר נתבאר שהנדר לא יהיה אלא בדבר שנדור ומעשר בהמה אע"פ שלא יבא בנדר אבל קדושתו בידי אדם כמו שנבאר במקומו ויש לו לאדם לעשות זאת הבהמה מעשר ותהיה קרבן ושאר הדברים מבוארים ואין הלכה כר' מאיר :

נדר בחרם ואמר לא נדרתי אלא בחרמו של ים כו': (דף כ ע"א)

חרמו של ים היא מצודת הציידים אמר הפסוק (חבקוק א) יגורהו בחרמו ויאספהו במכמרתו: ואמרו עצמי קרבן שיאמר לאחר עצמי עליך קרבן בענין שיאסר על זה הגאתו · ואמרו על כולן אין נשאלין להם רוצה לומר שהם אינם צריכים שאלה לחכם שיתירם לפי שהם אינן חלין [וזה כשהיה ת"ח] ואם היה עם הארץ מיד שיבא לשאול לנו ויבקש התרת אלו הנדרים ה"ז אין מתירין לו ואין פותחין לו פתח בחרטה וזהו ענין אמרו מחמירין עליהם ואם אנו רואין שעבר עליהם משמתים אותו וזה ענין אמרו ועונשין אותו וזה כולו נאיים עליהם זה דעת ר"מ · אבל חכמים אומרים מראין להם שהנדר קיים ומה שהם מסכימים בינם לבין עצמם אינו מועיל ופותחין להם פתח מטעם אחר ומתירים להם נדרים ואין הלכה כר' מאיר ·

פרק שלישי

ארבעה נדרים התירו חכמים נדרים כו': (שם ע"ב)
ראב"י אומר אף הרוצה להדיר את חבירו כו': (דף כג ע"א)

זרוזין ר"ל שהוא מתכוון בנדר לחזק ההסכמה בלבד · ונדרי הבאי הגוזמא וכבר הודעתיך פעמים הרבה שהסלע ארבע דינרים ושקל חצי סלע · ופי' דברי ר"א בן יעקב כך ר"א בן יעקב אומר הרוצה שיאכל חבירו ומסרב בו ומדיר בו הרי אלו נדרי זרוזין והרוצה שלא יתקיימו נדריו כל השנה כולה יעמוד בראש השנה ויאמר כל נדר שאני עתיד לידור כל השנה כולה הרי בטל ובלבד שיהיה זכור בשעת הנדר וענין זה הוא כשנשבע ונזכר שקדם זה התנאי בלבו וכונתו הרי בטל הנדר אבל אם נזכר מהתנאי אחר שינמר הנדר כשיעור זמן כדי שאלת שלום לרב או שנזכר מיד ואז הסכים לבטל התנאי שהתנה מתחלת השנה וקיים את הנדר הרי הנדר קיים וכמו כן יכול לומר כל נדר שאני עתיד לידור עד עשר שנים או איזה זמן שירצה וכמו כן זה הדין בשבועות והלכה כר"א בן יעקב :

נדרי הבאי אמר קונם אם לא ראיתי בדרך כו': (דף כד ע"ב)
נדרי שגגות אם אכלתי ואם שתיתי ונזכר כו': (דף כה ע"ב)

אם לא ראיתי הוא חיוב לא שלילה והרי הוא כאילו אמר שראיתי ואינו רוצה לומר כקורת בית הבד הגדולה לפי שזה נמצא ברוב ואין זה מן הגוזמא ואמנם רוצה לומר על צורתה ובריאתה וזה שקורת בית הבד היתה צורתה אצלם שהיה לה שטח פשוט וגבה משולש כמו שהולך ועולה נעשה דק כמו המצבה שעל הקבר וזאת הצורה אינה נמצאת בנחשים כמותה ממש ואמנם נמצא מה שקרוב לה וזהו אמרו כקורת בית הבד :

נדרי אונסים הדירו חבירו שיאכל אצלו כו': (דף כז ע"א)
נודרין להרגין ולחרמין ולמוכסין שהוא כו': (שם ע"ב)

זכר שני מינין מן האונסין אחד מהם שנשבע על דבר ונאנס או שהשביעו אנס ואם הודה לו על האמת הזיק לעצמו או לזולתו בממון או בנפשות פי' שאם ישביענו בשביל אחר כמו כן ישבע לו : ואמרו בית שמאי אומרים לא יפתח לו בנדר רוצה לומר לא ישבע עד שישביענו ולא יתחיל · ובית הלל אומרים יתחיל וישבע קודם שישביענו · וחרמין מפסיקי הדרכים · והגנבים ומוכסין ידוע ובתנאי שיהיה מוכס העומד מאליו אבל אם העמידו המלך הנה העיקר אצלנו דינא דמלכותא דינא ואין מותר לו לברוח מן המכס ואיך ישבע עליו ואין הפרש בזה בין מלך עובד כוכבים ומלך ישראל· ודע שאלו הארבעה נדרים כולם אין הפרש בהם בין נדר ושבועה ולכך אינן צריכין הפרה אלא נדרי זרוזין ולפיכך אין זה מותר בשבועות :

הרי נטיעות האלו קרבן אם אינן נקצצות כו': (דף כח ע"א)

ביאור זאת המשנה שהוא כשאמר הנטיעות האלו קרבן אם אינן נקצצות היום ועבר היום ולא נקצצו יכול לפדותן מיד ההקדש כדין קדשי בדק הבית כולם שנפדין מיד הנזכר אבל אם אמר הרי הנטיעות האלו קרבן עד שיקצצו אי אפשר לפדותן עד שיקצצו לפי שאם פדאן קודם קציצתן כשיצאו לחולין חזרו הקדש לפי שעשאן הקדש עד שיקצצו וכשנתקצצו אז יכול לפדותן ותצא לחולין אם פדאן אחר ואפילו קודם שנקצצו אינן חוזרות וקדושות אלא תצא לחולין וכן הדין בטלית ובכל הדומה לכן :

הנודר מיורדי הים מותר ביושבי היבשה כו': (דף ל ע"א)

מפרש נקרא יורד בים באניות הגדולות ומתרחק מן הארץ ריחוק גדול אבל מעכו ליפו הולכים על חוף הים וקרוב מן היבשה :

הנודר מרואי החמה אסור אף בסומין שלא כו': (שם ע"ב)
הנודר משחורי הראש אסור בקרחין ובעלי כו': (שם)

זה כולו מבואר והוא מדבר לפי המלות המפורסמות המורות אצלם באותו הזמן והעיקר בכל זה בנדרים הלך אחר לשון בני אדם :

הנודר מן הילודים מותר בנולדים מן הנולדים כו': (שם)

ילודים היו משמעותו באותו הזמן אצל ההמון אותם שנולדו ונולדים היה משמעותו העתידים להולד · ושיעור זאת המשנה כך הנודר מן הילודים מותר בנולדים מן הנולדים אסור בילודים רבי מאיר אומר אף הנודר בנולדים מותר בילודים כמו שהנודר בילודים מותר בנולדים וחכמים אומרים שפירוש נולדים מי שדרכו להוליד ר"ל בזה מי שדרכו להוליד כמותו כגון אדם והולך על ארבע מן החיות לא מי שדרכו להוליד בצים כמו רוב הדגים והעופות :

הנודר משובתי שבת אסור בישראל ואסור כו': (דף לא ע"א)

יתבאר לך בזאת המסכת שהיה מנהגם לאכול שום בערב שבת על כל פנים והיות הכותים מואסים לירושלים ומקללין אותה הרי הוא מפורסם בכל הארץ וטעם זה מה שנתבאר בעזרא כל שכן שלא יעלו שם לרגל :

קונם שאיני נהנה לבני נח מותר בישראל ואסור בעובדי כוכבים: שאיני נהנה לזרע אברהם אסור בישראל כו': שאיני נהנה לישראל לוקח כו': (שם)

מבואר הוא בלשון התורה שזרע אברהם על דרך כלל אמנם הוא זרע יעקב לבד וזהו מה שאמר לו הבורא (בראשית טו) כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם וזה לא היה אלא זרע יעקב ולכך מותר לו ליהנות ואפילו בעשו וישמעאל:

קונם שאיני נהנה לערלים מותר בערלי כו': (שם ע"ב)

זה גם כן מבואר שרוצה לומר במולים במי שמאמין בברית מילה וערלים מי שאינו מאמין בברית מילה · וי"ג בריתות הם מלת ברית ובריתי הנכפלים במצות הש"י לאברהם אבינו בברית מילה במעמד אחד בפני עצמו (בראשית יז) ואלו מניינם א) ואתנה בריתי ביני וביניך ב) אני הנה בריתי אתך ג) והקימותי את בריתי ביני וביניך ד) לברית עולם ה) ואתה את בריתי תשמור ו) זאת בריתי אשר תשמרו ז) והיה לאות ברית ביני וביניכם ח) והיתה בריתי בבשרכם ט) לברית עולם י) את בריתי הפר יא) והקימותי את בריתי אתו יב) לברית עולם יג) ואת בריתי אקים את יצחק· הנה אלו י"ג בריתות נכפלו בזה הדבר ואז נסתלק ממנו הדבור כמו שאמר אחר כן ויכל לדבר אתו ויעל אלהים מעל אברהם: והיותה דוחה את הנגעים כשיש נגע בצרעת בראש הזכרות יקצץ בעת המילה אע"פ שקציצת הנגעים מצות ל"ת שנא' (דברים כ"ד) השמר בנגע הצרעת וגו' רוצה לומר לא תקצצה ולא תכרות אותה אבל תסמוך על דברי הכהנים בלבד ובא אלינו בקבלה כל מקום שנאמר השמר פן ואל אינו אלא מצות לא תעשה:

פרק רביעי

אין בין המודר הנאה מחבירו למודר כו': (דף לב ע"ב)

וכל דבר שאין עושין בו אוכל נפש מקום כו': (דף לג ע"ב)

המודר מאכל הוא שיאמר לו הנאת מאכלך עלי ומיד יתחייב באלו הדינים המבוארים:

המודר הנאה מחבירו שוקל את שקלו כו': (שם)

שוקל שקלו שיתן בשבילו מחצית השקל שהוא מחויב בו לפי שאינו מגיע לו בזה הנאה לפי שאינו נותן לו שום דבר ואמנם מנע ממנו היזק ואינו אסור על ראובן כשנדר שלא יהנה ממנו שמעון שימנע שלא יגיע היזק לשמעון ואמנם אסור עליו שיהנהו במתכוון: ומחזיר לו אבדתו בין שהיו נכסי מחזיר אסורין על בעל אבדה או נכסי בעל אבדה אסורין על המחזיר לפי שהוא מצוה שהתורה מכריחתו עליה ואם היה מנהג שהמחזיר אבדה מקבל שום דבר הרי זה לא יקבל ממנו לפי שבזה המנהג יצא מדין התורה וכאילו החזירה מצד שיקבל ממנו ונמצא שזה שנשבע שלא יהנהו מהנה אותו מצד הדבר שהחזיר לו ואם הניח לו כמו כן השכר הידוע הרי זה מהנה אותו בזה השיעור שהניח לו לפיכך נוקחין השכר ממנו ותפול להקדש:

ותורם את תרומתו ומעשרותיו לדעתו כו': (דף לה ע"א)

וזן את אשתו ואת בניו אף על פי שהוא חייב כו': (דף לח ע"ב)

כבר בארנו (הל"ג) שאם פרע הוא בשבילו שום דבר המחויב בו ה"ז מותר ואינה נקראת הנאה אמנם היא הנייה בדרך מקרה לפי שהוא סילק ממנו היזק והספקת מזונות יש לו בזה קורת רוח אבל אינו מגיע לידו שום דבר: ואמרו לא ילמדנו מקרא זה הוא במקום שמלמדין בו תורה שבכתב בשכר אבל במקום שמלמדין תורה שבכתב בלא שכר מותר לו ללמדו מקרא ואין אנו צריכין להתנות שום דבר מזה בהלכות והגדות ומדרשות לפי שאינו מותר בתורתנו כלל ללמוד מין ממיני חכמת התורה בשכר שנא' (דברים ד) ואותי צוה ה' בעת ההיא ללמד אתכם בא בקבלה מה אני בחנם אף אתם בחנם ואמנם ללמוד תורה שבכתב בשכר במקומות שפשט המנהג בזה לפי שזה השכר הוא מדין למוד הטעמים והתנועות ומדין שמירת התינוקות שלא יהיו משולחים ונשחתים ואני תמיה מאנשים גדולים שעוור אותם התאוות והכחישו האמת ופסקו דין לעצמם ניטול שכר מן הדינים והלמוד ותלו בחבלי השוא ועוד יבא הענין בזאת הכונה במקום ידוע ממסכת אבות (פ"ד מ"ד): ואשר חייב שיהא אסור עליו לזון את בהמתו לפי שכל מה שהוסיפה בשמנוניתה ובכח הוסיפה בדמים · ורבי אליעזר אומר אחר שהבהמה טמאה אינה מותרת באכילה לפיכך אין לו תועלת בשמנוניתה ובתוספת בשרה · וחכ"א שהוסיפה בדמים או במשקלה אם שחטה ומכרה לכלבים ואין הלכה כר' אליעזר:

המודר הנאה מחבירו ונכנס לבקרו עומד כו': (שם)

ורוחץ עמו באמבטי גדולה אבל לא בקטנה כו': (דף מא ע"ב)

לא יאכל עמו מן האבוס שלפני הפועלים כו': (שם)

זה שנכנס לבקר הוא שאסר עליו שלא יהנה ממנו החולה: ואמרו אבל לא יושב זה הוא במקום שלוקחים שכר מן הישיבה רצה לומר שמקבל שכר מי שמבקר החולה בישיבתו עמו ומי שמרפא אותו או עושה לו צוות · לפיכך אם נכנס זה וישב ולא קבל שום דבר הרי נהנה בו החולה בדבר שיש לו דמים: ורפואת נפשו הוא שירפא גופו ורפואת ממון שירפא בהמתו ומותר לו להגיד מה שיועיל לבהמתו ואמנם אסור לו לרפאות בידיו ואין זה אסור לחולה עצמו לפי שהוא מצוה ר"ל חיוב הרופא מן התורה לרפאות חולי ישראל וזה נכלל בפי' מ"ש הפסוק (דברים כב) והשבותו לו לרפאות את גופו שהוא כשרואה אותו מסוכן ויכול להצילו או בגופו או בממונו או בחכמתו: ואמבטי כיור המרחץ · ואסור לרחוץ עמו בקטנה לפי שהוא מגביה המים עליו וזה הנאה הוא לו: ולא יאכל עמו בכלי אחד לפי שהוא חולק לו כבוד וישים חתיכת בשר טובה לפניו או יניחנה כדי שיאכלנה · זה הוא הטעם גם כן שלא יאכל עמו מן הסלין שממלאין מפירות לאכול מהם כל הפועלים ועל דרך משל כשנשבע ראובן שלא יהנה לשמעון ואכלו שניהם עם לוי וכשגמר ראובן לאכול מן הקערה החזירה ללוי אחר כך נתנו לוי לפני שמעון מותר לשמעון לאכול ממנו ולא נאמר שמא לא גמר ראובן אכילתו אלא כדי שיניח ללוי ממה שיתן לפני שמעון וזה הוא ענין אמרו אבל אוכל הוא מן התמחוי החוזר לבעל הבית: ולא יעשה עמו באומן שלא יקצור עמו בשורה אחת כדי שלא יקל עליו מה שיקצור בו בהיותו קוצר קרוב ממנו הוא מוצא מקום לילך וימצא מקום פנוי שיכול למהר מלאכתו וכבר נתבאר לך פי' לשון אומן בהרבה מקומות מזרעים (פאה פ"ד הל"ה) והלכה כר' יהודה ואין הלכה כר"מ:

המודר הנאה מחבירו לפני שביעית לא יורד כו': (דף מב ע"א)

נוטות פירות התלויין מן האילן הנוטים חוץ מן הפרדס וכבר ידעת בלא ספק שפירות שביעית הפקר ואין להם בעלים ואשר חייב שיהי' אסור על המודר ליכנס בשדה חבירו בשביעית לאכול מן הפירות לפי שהיא נדרסת לאכילת הפירות ולא נעשה גוף הקרקע הפקר וכשעומד זה לשם והוא אינו מתעסק באכילה וישהה לעמוד נמצא נהנה ממה שאינו שלו:

המודר הנאה מחבירו לא ישאילנו כו' ולא כו': (שם ע"ב)

א"ל השאילני פרתך אמר לו אינה פנויה אמר כו': (דף מג ע"א)

אסור על מי שאסר עליו שלא יהנה מפלוני שלא ילונו שמא ילוה ממנו וכמו כן שלא ישאילנו שמא ישאל ממנו ולא ימכור לו שמא יקח ממנו וזה ענין מאמרם כולה משום גזירה:

המודר הנאה מחבירו ואין לו מה יאכל הולך כו': (שם)

כל זה נמשך על העיקר שבארתי לך בזה הפרק באמרו שוקל לו שקלו ופורע לו את חובו שהוא כשנתן לו החנוני מה שנתן ואחר שעשו לו הפועלים מה שעשו חזרו כולם לו בעלי חובות והוא מה שנתן להם שכרן פרע לו חובו בלא ספק:

היו מהלכין בדרך ואין לו מה יאכל נותן כו': (שם)

ר' יוסי אומר אחר שאין בהם שליטי ה"ז המעשה דומה למתנה ולכך הוא אסור ואין הלכה כרבי יוסי:

פרק חמישי

השותפין שנדרו הנאה זה מזה אסורין כו': (דף מה ע"ב)

חצר נקרא רחבה של עיר שבבית ואלו השני שותפין אמנם הם שותפין בזה הבית לכל אחד ואחד מהם בית ידוע והמשותפין בזאת הרחבה שלפני הבתים והיא הנקראת חצר ואם אפשר שיחלקו זאת החצר והוא שיהיה בה ד' אמות לזה ולזה או יותר אחר שנניח לפני כל בית ארבע אמות כמו שיתבאר בבבא בתרא הכל מודים שהם אסורין ליכנס לחצר עד שיחלוקו ואמנם מחלוקת רבי אליעזר וחכמים בחצר שאין בית דין חלוקה · וכל זמן שאחד מן השותפין נשבע הוא בעצמו שלא יהנה בו חבירו הרי זה כופין אותו למכור אבל אם הדירו חבירו והוא שנשבע ראובן שלא יהנה בשמעון ה"ז אין כופין שמעון למכור לפי שהוא אנוס והוא אינו אותו שנדר והלכה כר' אליעזר בן יעקב · היה אחד מן השוק · כבר אמרנו שהלכה כרבי אליעזר בן יעקב:

המודר הנאה מחבירו ויש לו מרחץ ובית הבד כו': (דף מו ע"א)

תפיסת יד שישאר לו תשמיש בזה הקרקע כגון שישייר לעצמו שום דבר בזה הקרקע שלא ימכירנו ואפי' שייר בור מים בזה המרחץ או הדומה לזה ושאר הדברים מבוארים הם בעצמם:

הריני עליך חרם המודר אסור הרי את עלי כו': (דף מז ע"ב)

המודר אסור פי' שאם עבר המודר על הנדר הוא הנקרא עבריין כגון שנשבע ראובן שלא יכנס שמעון בביתו הרי שמחוייב שמעון שלא יכנס בבית ראובן שהרי נשבע על מה שהיה ברשותו לפיכך אם עבר שמעון ונכנס בביתו של ראובן הוא הנקרא עבריין וזהו פי' המודר אסור והבן זה הענין ועשה לו היקש שהשבועות והנדרים אדם מחוייב לקיימן ואפי' שהוא אינו הנשבע והנודר אבל נשבע עליו זולתו: וענין דבר של עולי בבל הדבר שיש בו שותפות לעולי רגלים והוא מה שזכר מהן אע"פ שהיא והבנין שלהם ממון כל ישראל ולכל אחד מהן יש בהן זכות אין זה כי אם זכות מעט מאוד שאין לאחר מהן שום רשות: ודבר של אותה העיר הדברים שהם בשותפות לכל אנשי המדינה כגון הרחובות והמרחצאות ומה שמגה · אבל מה שאמר זה כותב חלקו לנשיא פירוש לפי הענין הכותב כותב חלקו לנשיא וענין זה הדבר שאלו האנשים שאסר כל א' מהן הנאה לחבירו ואסר עליו ממנו באמרו כל אחד ואחד לחבירו הריני עליך ואת עלי הרי הם מחוייבים מפני זה שלא ישתמשו במקומות המשותפין לכל אנשי המדינה לפי שיש לכל אחד מהם זכות בהם ונמצא כל א' מהם נהנה בחבירו במה שמשתמש מרשותו ועל התחבולה שיש להן וכיצד יהיו מותרין שיכתוב כל אחד מהן חלק לנשיא וכל זכות שיש לו באלו המקומות המשותפין לכל ונסתלק חלקו מהם ולא נשאר לא' מהן זכות לא ברחובה ולא במרחץ ולא בבית הכנסת ולא במה שדומה להם ונמצאו שניהן נהנין כל אחד מהן בממון בני אדם וממון הנשיא לא בממון חבירו ור' יהודה אומר שהם ג"כ כשסלקו זכותם מאלו המקומות ונותנים לאחד מבני אדם שזה מותר אבל צריך שיאמר לאחד זכה לפלוני באלו הזכיות ויתן לו השטר ואנשי הגליל היו כותבין לנשיא כל המקומות המשותפין והדברים המשותפין כולן כדי שלא יבואו לעבור על הנדרים והשבועות כשהיו נשבעין זה מזה כמו שאמרנו ולא יהיו צריכין לכתוב לנשיא ולא להדיוט והלכה כחכמים:

המודר הנאה מחבירו ואין לו מה יאכל נותנו וכו': (דף מח ע"א)

זה המעשה לא זכרו לחזק הדבר שנקדם ואמנם זכרו לבאר מה שאנו אומרין והלא מותר בה שיהיה בתנאי שלא יבאר בעל המתנה שם האיש הזה והביא ראיה ממעשה בית חורון ודע שהוא אם נתן המתנה סתם בלא שום תנאי ואח"כ אמר לו לדרך מקרה רצונך שיבוא פלוני ויאכל עמנו הרי זה אסור לפי שהעיקר אצלינו אם הוכיח סופו על תחילתו אסור: ואמרו ג"כ בזה המעשה סעודתו מוכחת עליו ר"ל שרבוי הסעודה וההכנה מעיד שלא נתנה במתנה אלא שיאכל אביו ממנה:

פרק ששי

הנודר מן המבושל מותר בצלי ובשלוק כו': (דף מט ע"א)

מעשה קדירה הריפות והגרש וכיוצא בהן · ופירוש רך שאינו יכול לעמוד בעצמו ועבה שהוא עב שיכול לעמוד בעצמו ובילת תרמיסא בילה מבושלת במים חמים ומשמרין אותה שימור גדול שלא יקפה וקוראין אותה הרופאים נימרשת: ודלעת רמוצה מין מן הדלועין שאינה ראויה לאכילה עד שטומנין אותה באפר חם ושם האפר שנשאר בו חמימות רמץ וכבר בארנו זה כמה פעמים במסכת כלאים: מעשה רתחתה הוא המאכל שעושין מן הקמח ומן לביבות הפת במים רותחין והעיקר שנגררים אחריו אלו הדינים ונסמכים הוא מה שאמרו בנדרים הלך אחר לשון בני אדם וזה ג"כ תלוי לפי לשון הידוע והמורגל בין בני אדם שבאותו מקום שנשבע בו האדם ולפי מה שמורה עליו באותו הזמן ועל דרך משל אם היה המקום שנשבע בו קוראין באותו זמן מבושל לצלי ושלוק הרי הכל אסור עליו ואם אין קוראין מבושל אלא המבושל ממש הרי זה אסור עליו המבושל לבדו ועל זה תעשה היקש מכל מה שיש בזו המסכתא באמרו הנודר מכך אסור בדבר פלוני ומותר בפלוני לפי שכל זה אמנם אמרו התנא לפי מקומו ולפי לשונם באותו הזמן ולפי המפורסם אצל ההמון ומסר לנו זה על דרך הדמיון לפיכך הבן זה ולא נצטרך להחזירו במה שאנו עתידים לומר:

מן הכבוש אין אסור אלא מן הכבוש של ירק כו': (דף נא ע"ב)

מן הצלי אין אסור אלא מן הצלי של בשר כו': (שם)

כבר ידעת ההפרש שיש בין השם הידוע לשאינו ידוע לפיכך אם אמר מן השלוק בה"א הידיעה הרי זה מורה על השלוק הידוע והוא ברוב מן הירקות ואם אמר שלוק בלתי ה"א הידיעה הרי זה מורה על כל מה ששולקים אותו זה כלל ידוע בכל הלשונות שהשם שאינו ידוע כולל כל המינין על דרך כלל והשם הידוע פורש ולא תפשע בעיקר הידוע בנדרים הלך אחר לשון בני אדם ואין הלכה כרבי יהודה:

דג דגים שאיני טועם אסור בהן בין גדולים כו': (שם)

דע כי בלשוננו כשיתחבר שם האחד עם הרבים הרי זה מורה על הכלל ועל הפלגה ברבוי כגון הבל הבלים שיר השירים ואם אמר דג דגים כלל כל המינים כולו באיזה ענין שיהיה: ותפל הוא הדבר שאין בו טעם: וטרית טרופה מין מן הדגים מחותך לחתיכות קטנות מבואר בע"א: וציר ר"ל המים היוצאין מן הדגים המלוחין: ומורייס שם הוא הנקרא בלשון ערבי אלממאר"י ופעמים נעשה מן הדגים ועל זה המורייס הנעשה מן הדגים מדבר בזאת ההלכה: ואחנה ר"ל הדג הכבוש שכבר נתעפש והסריח מגזרת ותעל צחנתו:

הנודר מן החלב מותר בקום ורבי יוסי אוסר כו': (שם)

קום נקרא המים היוצאין מן הגבינה ובמערב אנו קורין אותה מים"א והלכה כאבא שאול:

הנודר מן הבשר מותר ברוטב ובקיפה ור"י כו': (דף נב ע"א)

רוטב הוא המרק קיפה הוא התבלין וחכ"א כשאדם נשבע על דבר ידוע ומפרש אותו ומיחדו הרי הוא עליו כמו הדבר האסור מעצמו ומטעים אותו כשנתערב במין אחר בנותן טעם כדין שאר האיסורין כולן מין במינו בכל שהוא ושלא במינו בנותן טעם אבל אם נשבע על מין מן המינין אינו אסור עליו אלא אותו המין בעצמו ובעינו בלתי תערובת זולתו כמו שבאר בזאת ההלכה באמרו הנודר מן היין ואין הלכה כר' יהודה:

הנודר מן הענבים מותר ביין מן הזיתים כו': (שם)

הנודר מן התמרים מותר בדבש תמרים כו': (דף נג ע"א)

תנא קמא אומר הנודר מן התמרים מותר בדבש תמרים לפי שהתמרים ראוין לאכילה ונאמר שהוא לא נתכוון אלא לעצמן כמות שהן וחכמים אומרים אפי' היה הדבר שנשבע עליו אינו ראוי לאכילה כלל שהיה לנו לומר שהוא לא נתכוון אלא על הדבר היוצא ממנו עם כל זה מותר ביוצא ממנו כגון הסתווניות והם הפירות שבימות הגשמים ושם ימות גשמים סתיו ואינם ראויין לאכילה ועושין מן הענבים שבימות הגשמים חומץ והלכה כחכמים:

הנודר מן היין מותר ביין תפוחים מן השמן כו': (שם)

שם לווי שם מחובר ר"ל שזה לא יודע אלא במה שנתחבר בו והוא אמנם נשבע בדבר שנודע בזה השם בלא שם מחובר: ושומשמין נקרא בערבי אלסמ"ס · וכרשין כרתי · וקפלוטות שם הכרתין שבארץ ישראל:

מן הכרוב אסור באיספרגוס מן האיספרגוס כו': (שם ע"ב)

אספרגוס קוראים המים ששולקים בהן הירקות אי זה ירק שיהיה והוא רוצה לומר בכאן באמרו אספרגוס המים ששולקים בו הכרוב · גריסין שם נופל על הפולים הטחונים · ומקפה שם התבשיל אי זה התבשיל שיהיה הלא תראה שהם קוראים תבשיל הפולין מקפה של גריסין ואשישין עדשים טחונים ואין הלכה כרבי יוסי בכל מה שאמר:

פרק שביעי

הנודר מן הירק מותר בדלועין רבי עקיבא וכו': (דף נד ע"א)

ר"ע אומר כל מידי דמימליך עליה שלוחיה מיניה הוא וחכמים חולקין בזה · והלכה כחכמים:

הנודר מן הדגן אסור בפול המצרי יבש דברי כו': (דף נה ע"א)

חמשת

המשת המינים הם החיטין והשעורים והכוסמין ושבולת שועל ושיפון. כוסמין מין חטים ושיבולת שועל ושיפון מין שעורים ופול המצרי מין ממיני הקטנית אינו נמצא אלא בארץ מצרים וכן קוראין אותו הרופאים הפול המצרי ואינו הפול הידוע אצל השמון והלכה כחכמים :

הנודר מן הכסות מותר בשק וביריעה כו' : (שם ע"ב)

שק ארוג במשוש שער · ויריעה בגד גס ועבה שאינו תפור · ותמילה מסך והיא אצל בני אדם בתכלית השובי מגין אדם בה ראשו מהמטר וכמו כן יריעה הנזכרת בכאן ור' יהודה אינו חולק אחר פשט הלשון אלא מביא ראיה מן הענין שנופל עליו הנדר ומאיזו סבה היה והלכה כרבי יהודה :

הנודר מן הבית מותר בעלייה דר"מ כו' : (דף נו ע"א)

הנודר מן המטה מותר בדרגש דברי רבי כו' : (שם)

הנודר מן העיר מותר ליכנס לתחומה של עיר כו' : (שם ע"ב)

דרגש מטה קטנה נותנין אותה לפני המטה הגדולה שנקראת מטה כמו הסולם שעולין בו אל המטה הגדולה וכבר בארנו בפ"ה ממסכת עירובין שהבתים ודומיהן ממקומות הדירה היוצאות חוץ מן המדינה אם היו קרובים מן המדינה ע' אמה או פחות מהם הרי הם מתחברות אל המדינה ונמדוד אותם כולם בריבוע ואז מודדין חוץ מן המרובע אלפים אמה לכל רוח והוא התום שבת הנקרא תחום העיר ואלו המקומות הנוספים שנתוספו אל המדינה כשנרבע מסוף הבתים היוצאים ממנה נקרא עבור העיר דהוא כמו המדינה ודינו כדין המדינה וכבר בארנו זה וציירנו בו צורה במקומו : ואגף הוא נטילת הדלת מגזירת יניפו הדלתות ואין הלכה כרבי מאיר בכל מה שאמר :

קונם פירות האלו עלי קונם הן על פי קונם הן כו' : (דף נז ע"א)

דבר שזרעו כלה הוא מה שנפסד זרעו בארץ ונאבד כמו החטה והשעורה ושאר הזרעים ודבר שאין זרעו כלה שיהיה הדבר שנשבע עליו בצל או שום או מה שדומה להם והוא כשזרע זה הבצל או זה השום בעצמו צומח ממנו מה שצומח וישאר הגרעין הזרוע קיים בארץ וכבר נתבאר זה בפ' התשיעי ממסכת תרומות וביאורו שם :

שאת עושה איני אוכל עד הפסח שאת עושה כו' : (שם)

זה כולו מבואר אינו צריך זולת תקון הקריאה ולהפסיק הדבור במקום שראוי להפסיק ולא דבר בו הש"ס כלל לרוב באורו ולא זכרו התנא אלא מצד הבבא האחת בלבד והוא מה שאמר ואחר הפסח כל יחל דברו שהוא אסור לו שאמר אחר שהיתה השבועה על דרך משל בשבש שלא תהנה בו עד הפסח אם תלכי לבית אביך מהיום ועד סוכות ועבר הפסח אניתנה שתלך לבית אביה שכבר עבר הזמן שהתנתי בשבועתי שהיא לא תהנה כשתלך לבית אביה ולמדנו שהענין אינו כן אבל הוא מחויב למנוע אותה עד תשלום הזמן שנשבע ואע"פ שנתבטל העונש שהתנה בו אם עברה אחר שעבר הפסח וזה הענין בלבד רצה להשמיענו אבל שאר הדברים הרי הם מבוארים :

פרק שמיני

קונם יין שאיני טועם היום אינו אסור כו' : (דף ס ע"א)

ענין אמרו ושבת שעבר שאסור עליו היין ג"כ יום השבת לפי שהוא נמנה עם הימים שעברו לפניו שאסר עליו בהן היין למה שאמר שבת זו וכמו כן הדין באמרו שבוע זה שנחשוב השביעית במדרגת מה שלפניה ואינו כן ראש חדש וראש השנה אבל מותר לו לשתות בהם ודע כי מי שנשבע שאינו טועם היום אינו מותר לו לשתות לכשתחשך עד שישאל לחכם וזה גזירה שמא ישבע פעם אחרת שאינו טועם יום אחד שהוא מחויב לשהות מעת לעת וישתה משתחשך לא יפריש בין אמרו היום או יום אחד וכמו כן כשאמר קונם יין שאיני טועם יום או שנה או שבת או שבוע דינו הוא כדין מי שאמר יום אחד או שבוע אחד או שנה אחת שצריך לשהות מעת לעת כשאמר יום ומיום ליום כשאמר שבוע או שנה או שבת ואם אמר חדש צריך לשהות שלשים יום שלמים :

עד הפסח אסור עד שיגיע עד שיהא אסור כו' : (שם)

עד הקציר עד הבציר עד המסיק אינו אסור כו' : (דף סא ע"ב)

קציר קציר חטים ובציר בצירת הענבים ומסיק חביטת הזיתים והלכה כרבי יוסי :

עד הקיץ עד שיהא הקיץ עד שיתחילו העם כו' : (שם)

עד הקציר עד שיתחיל העם לקצור קציר כו' : (דף סב ע"ב)

קיץ שם לימות החרב אבל היה מפורסם זה השם אצלם על זמן בשול התאנים וכשמתחיל זמן אכילתם וכך פירשו כי באמרו כלכלות רוצה לומר סלי התאנים . ומקצועות הם המחצלאות ששוטחין עליהם התאנים להצטמק וליבש ומה שאמרו עד שיקפלו רוב המקצועות רוצה לומר עד שמאספין בני אדם מה ששוטחין ומקפלין המחצלאות ממקומות השטיחה . ואמרו אם היה בהר ר"ל אם נדר בהר ימתין זמן הקציר או הבציר בהר ואף ע"פ שירד לבקעה וכמו כן אם היה בבקעה בשעת הנדר ימתין זה הזמן בבקעה ועל זה תעשה היקש בכל הנדרים והכל מודים שהוא אם אמר עד הגשם ימתין זמן הגשם לא ירידת המטר וכבר בארנו בפ' ה' מפאה (הל"א) שזמן רביעה שניה הוא התחלת זמן הגשם בא"י הוא בי"ז במרחשון וזה בשנה מבכרת אבל במאוחרת בר"ח כסליו ובבינונית בשלשה ועשרים במרחשון לפיכך זה שנשבע עד הגשם אסור עד ר"ח כסליו אלא א"כ ירדו גשמים בתחלת הזמן ואין הלכה כרשב"ג והלכה כר' יהודה :

קונם יין שאיני טועם לשנה נתעברה השנה כו' : (דף סג ע"א)

ר"י אומר קונם יין שאיני טועם עד שיהא הפסח כו' : (שם ע"ב)

ליל' צום רוצה לומר צום כפור והיה מנהגם לאכול השום בלילי שבתות בתחלת הלילה לפי שהיה מסייע להם על התשמיש לפי מאכלם ואוירם וכבר ידעת שעונת תלמידי חכמים מלילי שבת ללילי שבת מוסף עם היות השבת בעצמו מחויב בו העונג בכל צד מצדי ההנאה לבני אדם כולם ואין הלכה כרבי יהודה ולא כרבי יוסי בנו אבל העיקר מה שקדם מאמרו כל שזמנו קבוע אמר עד שיגיע אסור עד שיגיע עד שיהא אסור עד שיצא :

האומר לחבירו קונם שאני נהנה לך אם אין כו' :

מסרבין מפצירין ואמרו בת אחותו לפי שהוא נהוג ועוד שהיא מצוה וחייב אדם להשתדל בזה ואמר (ישעיה נח) ומבשרך אל תתעלם זה הנושא בת אחותו ואין הלכה כר"מ :

פרק תשיעי

רבי אליעזר אומר פותחין לאדם בכבוד אביו וכו' : (דף סד ע"א)

אמר ר' אליעזר שהוא כשאמרו לו אביו או אמו הכעסתנו בזאת השבועה שאינו צריך שאלה לחכם ולא הפרה ורבי צדוק אמר אם הדבר כן כבר ידוע שהקב"ה אינו הפך בשבועות ובכעס ולפיכך אומרים לו בכל שבועה שהקב"ה מואס ממך זה הכעס שהביאך לידי שבועה א"כ לא תהיה אצלנו שבועה בשום פנים שתצטרך שאלה לחכם כדי שיפר אותה והוא אמרם בפי' זה הענין א"כ אין נדרים נשאלין לחכם אבל חכמים אומרים על כל פנים צריך שאלה לחכם ויתיר לו נדרו והלכה כחכמים :

ועוד אמר ר' אליעזר פותחין בנולד כו' וחכמים כו' : (שם)

רבי אליעזר מתיר אחר השאלה לחכם ואפי' שהוא אינו מתחרט אלא שהכריחו הכרת הענין שנתחדש ודעתו וכוונתו שלא יתחדש זה הענין אלא שיתמיד על מה שנשבע וחכמים אוסרים שהם מצריכים החרטה עכ"פ על גוף הדבר שנשבע ושנוי הכוונה בו ואח"כ תועיל השאלה לחכם והתרה והלכה כחכמים :

ר"מ אומר יש דברים שהם כנולד ואינן כנולד כו' : (דף סה ע"א)

מפני שבאר בענין השבועה סבת שבועתו הרי הוא כמי שנשבע על תנאי ונתבטל התנאי שאינו חייב בשבועה וכאילו אמר שבועה שאיני נושא פלונית אא"כ אני בטוח מהיזק אביה וכן אמרו בש"ס נעשה כתולה נדרו בדבר ואינו צריך הפרה ועל זה כולם נסמכים עליו ועשה היקש עליו גם כן :

ועוד אר"מ. פותחין לו מן הכתוב שבתורה כו' : (שם ע"ב)

מה שאמר רבי מאיר הרי זה מותר אחר השאלה לחכם והיא הלכה אלא על כל פנים צריך שאלה לחכם והתרה וכמו כן צריך שיהיה נמצא שם זה האיש שנשבע שלא יהנה ממנו לפי מה שאמרו המודר הנאה מחבירו אין מתירין לו אלא בפניו והביא ראיה על זה ממה שנאמר (שמות ד) לך שוב מצרים אמר לו במדין נדרת לך והתר נדרך במדין דכתיב (שם ב) ויואל משה לשבת את האיש :

פותחין לאדם בכתובת אשתו ומעשה באחד כו' : (שם)

העיקר אצלנו מטלטלי לא משתעבדי לכתובה אלא בתקנת רבנן בתראי ולכך באר הש"ס שאיש שהארבעה מאה זוז שהיה לו אמנם היה לו קרקע שוה זה הסך ואמר לו אפילו לא ישאר לך שום דבר אחר פרעון הכתובה אלא על דרך משל שתצטרך למכור שער ראשך לצורך אכילה יש לך ליתן כתובתה ואינו רוצה לומר שיתן לה כתובתה מדמי המטלטלין :

פותחין בימים טובים ובשבתות בראשונה היו כו' : (דף סו ע"א)

כגון שנשבע שלא ישתה יין או שלא יאכל בשר כך וכך ימים לכך אומר אילו ידעת בשעת השבועה שהשבת או יום טוב שנכלל באלו הימים אתה מחויב בו באכילת בשר ושתיית יין לפי שנאמר (ישעיה נח) וקראת לשבת עונג כלום היית נשבע והוא אומר לא . מתירין לו שבועתו . ואמרו לזה קרבן ולזה קרבן אמנם זה מאמר רבי שמעון שאינו סובר ההלוקים עד שיאמר שבועה לכל אחד ואחד כמו שיתבאר בשבועות עיקר דעתי ואינה הלכה אבל כשאומר שאיני נהנה לזה ולזה צריכין פתח לכל אחד ואחד אחר (שלא) שהזכיר וא"ו הנוספת והלכה כרבי עקיבא:

קונם יין שאיני טועם שהיין רע למעיים אמרו כו' : (שם)

אמרו רע למעיים ורע ללב על דרך דמיון וכן נתבאר בש"ס ובא בדמיון מזמן הנדר ומן הדברים שנשבע עליהם ומן האדם שנשבע עליהם וכל זמן שאמר הנודר אילו ידעתי שהמיושן יפה הייתי מתנה על היין והייתי אומר ישן מותר והחדש אסור או שיאמר אילו ידעתי זה לא הייתי נשבע כלל הוא מותר בחדש ובישן בלא שאלה לחכם כמו שנזכר ואם אמר אילו הייתי יודע הייתי אומר כל יין עלי אסור חוץ מן הישן יהיה הישן לבדו מותר לו וזה היקש לכל הבבות :

פותחין לאדם בכבוד עצמו ובכבוד בניו כו' : (שם)

וצריך בכל זה הפרה אחר שאלה לחכם :

קונם שאני נושא את פלונית כעורה והרי היא כו' : (שם)

שהנדר טעות ואינו צריך שאלה לחכם ולא התרה ורבי ישמעאל חולק על זה הענין ואומר שאפילו היתה כעורה ונעשית נאה שהוא נולד שאינו צריך התרה והביא זה המעשה לדעת רבי ישמעאל וכן נתבאר בש"ס כשאמר והתירו רבי ישמעאל אינו רוצה לומר התיר לו נדרו אלא שהוא התיר והורה לו שלא חלה עליו השבועה או יהיה זה נולד שפתח לו והתיר כרבי אליעזר שכבר נקדם לך דעתו שהנולד אצלו פותחין בו ואין הלכה כרבי אליעזר :

פרק עשירי

נערה המאורסה אביה ובעלה מפירין כו' : (שם ע"ב)

מפני שאמר אביה ובעלה יובן מזה הדבור הבחירה או זה או זה ולכך חזר וביאר שכוונתו שיהיו שניהם . ואמרו ואין צריך לומר שקיים אחד מהם ואפילו חזר זה שקיים ונשאל לחכם ונתחרט על קיומו וחזר והפר לה לפי שעיקר אצלנו נשאלין על ההקם ואין נשאלין על ההפר וכשנשאל וחזר והפר לה אינו מופר עד שיפירו שניהם בבת אחת וראיה לזה הדין בנערה המאורסה שמשתתפין בדינה האב והבעל מה שאמר בין איש לאשתו בין אב לבתו בנעוריה בית אביה :

מת האב לא נתרוקנה רשות לבעל מת כו' : (דף ע ע"א)

הבעל אין לו רשות בהפר נדרים אלא אחר כניסתה לחופה אבל אחר מיתת הבעל וכשארה היא נערה בבית אביה הרשות ביד האב בהפרת נדריה למה שאמר בנעוריה בית אביה וזה לשון התורה שהאב לא יפר אלא בזמן הנערות אבל הבעל מפר לעולם וכבר בארנו בסוף פרק השלישי מכתובות מכמה שנים נקראת קטנה ומכמה שנים נקראת נערה ומתי תהיה בוגרות ודקדקנו כל זה עד שלא הנחנו בו ספק כלל ובקש אותו משם :

נדרה והיא ארוסה נתגרשה בו ביום נתארסה כו' : (דף עא ע"א)

הנדרים שנדרה בפני ארוס מפר אותם ארוס אחרון אחר שאינה ברשות עצמה לפי שהיא נשארה ברשות האב אחר היותה נערה :

דרך ת"ח עד שלא היתה בתו יוצאת כו' : (דף עב ע"ב)

העיקר אצלנו אין הבעל מפר בקודמין וכשנכנסה לחופה ויש לו לבדו רשות בהפר נדרים לעתיד ונתרוקנה רשות האב ואינו יכול להפר הנדרים שנדרה והיא ארוסה קודם שתנשא מפני שאינו יכול להפר לה בעוד שהיא ארוסה אלא בשותפות האב כמו שנתבאר ומכאן תדע שהבעל מפר בלא שמיעה לפי שהוא אמר בכאן יפר אף על פי שהוא לא ידע השבועה ולא שמע על איזה דבר נשבעה וכן באר הש"ס :

בוגרות ששהתה י"ב חדש ואלמנה ל' יום כו' : (דף עג ע"א)

כבר נתבאר בפרק חמישי מכתובות שהארוסה כשהגיע זמנה הנזכר ולא נשאת אוכלת משלו ויתבאר בזה הפרק שנערה מאורסה אביה ובעלה מפירין נדריה אבל הבוגרת לא כמו שבא העיקר בכתובות כיון שבגרה אין לאביה רשות בה ור' אליעזר אומר אחר שזאת הבוגרת יצאת מרשות האב ונתחייב בעלה במזונותיה כבר נתייחדה לרשותו ויפר והלכה כחכמים :

שומרת יבם בין ליבם אחד בין לשני יבמין כו' : (דף עד ע"א)

מאמר רבי אליעזר אמנם הוא ביבם שעשה מאמר ביבמתו לפי שר' אליעזר סובר דעת בית שמאי בכל דבריו כמו שבארנו כמה פעמים באמרם רבי אליעזר שמותי ובית שמאי אומרין מאמר ביבמה קונה קנין גמור ואין הדבר כן אלא כמו שנתבאר ביבמות : ומה שאמר רבי עקיבא אין היבמה גמורה לאישה לפי שדברי הכל יבמה ארוסה אין חייבין עליה סקילה כנערה מאורסה והלכה כרבי עקיבא :

האומר לאשתו כל הנדרים שתדורי מכאן עד כו' : (דף עה ע"א)

שבאו לכלל איסור רוצה לומר אחר שבועתה שחייב אותה זאת השבועה בלא ספקא אלא א"כ בטלו והפר לה והיאך לא יפר קודם חיוב והלכה כחכמים :

הפרת נדרים כל היום יש בדבר להקל כו' : (דף עו ע"ב)

מכאן תדע שהפרת נדרים אינו מעת לעת אבל ימתין בהם היום בלבד לפי שנאמר בו (במדבר ל) ביום שמעו ומה שאמר מיום אל יום ענינו שהוא מפר ביום ובלילה כשיזדמן כך ר"ל כשיהיה הנדר בלילה והפסר בו ג"כ מיום אל יום אם נשבעה בתחלת הלילה ואמר על דרך משל יום שבת להודיעך שהפרת נדרים מותר בשבת וכן העיקר אצלנו שהפרת נדרים מותר בשבת בין לצורך השבת בין שלא לצורך השבת אבל הם אמרו לא יאמר אדם לאשתו בשבת מופר לכי כדרך שהוא אומר בחול אלא אומר לה טלי אכלי טלי שתי והנדר בטל מאליו וצריך שיבטל בלבו ואם א"א לו שיבטל נדרה בשבת במעשה שיכריחנה לעשותו כמו שזכרנו יבטל בלבו לפי שכך הוא לשון התוספתא יבטל בלבו וא"צ להוציא בשפתיו בין בחול בין בשבת . וממה שצריך שתדעהו מה שאמרו קיים בלבו קיים ומה שאמרו הפר יכול לקיים ר"ל שאם הפר בלבו וחזר וקיים השבועה קיומו קיום כמו כן ואם שתק כששמע השבועה והיה כוונתו להכעים אותה על דרך השחוק ולא הפר באותו היום הרי הנדר קיים ולא יפר אחר כן ואע"פ שלא היה שתיקתו לקיום הנדר אלא כמשחק והוא מה שאמרו בספרי ואם החרש יחריש בשותק ע"מ לקיים הכתוב מדבר אבל מה שאמר הפר בלבו אין הפר שזה מורה שהוא צריך שיוציא בשפתיו בהפרה זה אינו סותר מה שאמר מבטל בלבו וא"צ להוציא בשפתיו לפי שהבטול קשה לבטל מן ההפרה לפי שענין ההפרה הוא שיתיר הקשר שקשר ונשאר הענין כמו שהיה בתחלה קודם שבועתה אם תרצה תעשהו ואם לא תרצה לא תעשהו הרשות בידה אין עליה מניעה והבטול הוא שיכריחנה לעשות הדבר שנשבעה שלא לעשותו כמו שבארנו אומר לה טלי אכלי טלי שתי ואינו צריך להוציא בשפתיו והבן זה ההפרש שיש בין הבטול וההפרה עד שלא יהיו הלשונות סותרים זה את זה שהוא ענין נפלא . אמנם היתר נדרים בשבת זה לא יהיה אלא בנדרים שהן לצורך השבת והעיקר אצלנו נשאלין לנדרים מעומד יחידי ובלילה ובשבת ובקרובי' ואפי' היה להם פנאי מבעוד יום ואמנם יתיר נדרים יחידי מומחה יתיר נדרים יחידי אבל הדיוטות לא פחות משלשה אם אמר החכם לאותו שמתיר נדרו מופר לך או מה שמורה על זה הענין או אמר הבעל לאשתו שרוי לך או משמעות זאת הכוונה הרי זה אינו כלום לפי שהם אמרו חכם שאמר בלשון בעל ובעל שאמר בלשון חכם לא אמר כלום ולשון ספרי חכם מתיר ואין בעל מתיר בעל מפר ואין חכם מפר לפי שענין הפרה בטול השבועה מעיקרא וכאילו לא היתה כלל וזה לא יעשנו זולתי האב והבעל לפי מה שנתבאר בתורה ובש"ס וענין השאלה לחכם שאנו קורין אותה היתר נדרים הוא שיתיר השבועה הנקשרת והמחייבת ויסתלק דינה מן העתיד וזה לא יעשנו זולתי חכם מומחה או שלשה הדיוטות כמו שזכרנו לפי מה שבאה לנו בקבלה לא יחל דברו הוא אינו מיחל אבל אחרים מוחלין

מוחלין לו וזה הענין אין לו ראיה בתורה וכן אמרו החכמי' עליהם השלום שזה הענין אין לו עיקר זולתי הקבלה והוא מה שאמרו היתר נדרים פורחים באויר ואין להם על מה שיסמוכו. ומעשה היתר השבועות לפי מה שמסרו חכמים לנו מן הרבים מן החכמים ולפי מה שראינו והתרנו בפני אבותינו לפי מה שהיו עושין הם ז"ל בפני אבותם ורבותם שזה אצלינו בערי המערב ר"ל היתר השבועות מעשים בכל יום לפי שבמקומינו אין נשבעין בהן מים הרשים ר"ל המינות והוא כמו שאגיד לך יבא האיש או האשה שלא הופר נדרה אל החכם או לשלשה הדיוטות ויאמר אני נשבעתי על ענין כך ואני מתחרט משבועתי ואומר לו מה הסיבה שהביאך שתתחרט ומודיען בנולד שנתחדש לו או פתח שנפתח לו כמו שנתבאר בפרק שקודם זה ואומר לו גדול הדיינין אילו ידעת בשעת השבועה שנתחדש עליך כך וכך או שהענין כך וכך כלום הייתה נשבע והוא אומר לא אבל אילו היה גלוי אצלי זה הענין אז לא הייתי נשבע ואומר לו אתה מתחרט על זאת השבועה והוא אומר כן והגדול מן הג' המכשאים הם אומר שרוי לך ומחול לך שרוי ומחול לך במתיבתא של מעלה ובמתיבתא' של מטה ככתוב (במדב' טו) ונסלח לכל עדת בני ישראל ולגר הגר בתוכם וגו' ואחר כן אומרים השנים הנשארים שרוי לך ומחול לך שרוי ומחול לך ואחר כך יחזור גדול הדיינים ואומר לא יהיה לך למנהג שתהיה פרוץ בנדרים ואם תכעום מכאן ואילך ותחזור לישבע אנו לא נתיר לך וזה ראינו אותו ועשינו בו מעשה והבן אלו הפסקים כולם ושמרם ותתנהג בהם :

פרק אחד עשר

ואלו נדרים שהוא מפר דברים שיש בהן כו' : (דף עט ע"א)
השבועות נקראו גם כן נדרים וכן אמרו בש"ס והביאו ראיה על זה ממה שאמר כנדרי רשעים נדר בנזיר ובקרבן ובשבועה ולכך אמרו בכאן אלו נדרים והביא דמיון מנזיר ודמיון משבועה אמנם דמיון הנדר באמרו אם ארחץ והוא שתאמר נדר עלי שלא ארחץ לעולם אם ארחץ והוא מה שאמר הנאת רחיצה עלי לעולם אם ארחץ היום ועל זה חולק רבי יוסי ואמר לא תרחץ היום נוול דיומא לאו שמיה נוול אחר שאמרה שבועה שלא ארחץ לעולם וזה הוא ענין אמרו אם לא ארחץ ולפי זה הפירוש גם כן מה שאמר אם אתקשט ואם לא אתקשט ואין הלכה כרבי יוסי :

ואלו הן נדרי עינוי נפש אמרה קונם פירות כו' : (שם ע"ב)
הכל מודים שנדרים שבינו לבינה יפר כגון שנשבעה על ענין מעניני הקשוט והפרנסה ומה שתלוי בענין התשמיש למה שאמר בין איש לאשתו אבל נדרי עינוי נפש יש בהם מחלוקת ומשא ומתן בש"ס בעניינים הכללים ושאינם כללים והעולמי' ושאינו עולמי ומה שהוא תלוי בבעל עצמו ומה שתלוי בזולתו והחילוק והפסק בכל זה שהוא יפר הכל על איזה צד שיהיה בין שיהיה עינוי נפש גדול או קטן או עולמי או שאינו עולמי בינו לבינה או בינה לבין אחרים וכמו כן כל מה שתלוי בענין הקישוט והוא מה שאמרו כל נדרים בעל מיפר לאשתו חוץ מהנאתי על פלוני שאין מיפר אבל הנאת פלוני עלי מיפר אבל נדרים שיש בהם עינוי נפש אם הפר לה הפר לכל אדם וכאילו לא נדרה מעולם ודברים שבינו לבינה אמנם ההפרה תלויה במה שמיוחד לו בלבד אבל לשאר בני אדם הנדר נשאר בתוקפו : ונתבאר לנו מזה המאמר שאין לך שבועה ולא נדר שתדור האשה שלא יוכל הבעל לבטלו לפי מה שיתחייב חוץ ממין אחד והוא שתשבע על איש אחד או אנשים הרבה שלא יהנו ממנה שזה לא יפר ואע"פ שיש קו' על זה המאמר ממשניות רבות ממשניות זה הפרק שמורה שהוא לא יפר במה שאפשר לו להחליט ולעשות תחבולה ובדבר שאין בו עינוי גדול יהיה התירוץ בזה דמה שאמר בזה הפרק כולו לרבי יוסי שאמרנו שאין הלכה כמותו והוא שאמרו כוליה פרקא רבי יוסי הוא והביאו ראיה על זה מה שחזר ושנה בסוף זאת ההלכה דברי רבי יוסי והוא כבר אמר בתחלה אמר רבי יוסי אין אלו נדרי עינוי נפש ואחר כך זכר הוא איזה הוא דבר שאלו עינוי נפש ולכך אמרו שהוא לא יחזור וישנה דברי רבי יוסי אלא להודיעך שכל מה שעתיד לומר הוא דעת רבי יוסי וזה הוא מה שאמרו שמע מינה מכאן ואילך רבי יוסי הוא ושמור זה :

קונם שאיני נהנה לבריות אינו יכול להפר כו' : (דף פג ע"ב)
כבר הודעתיך שזה כולו דברי רבי יוסי והוא דחוי שהוא יכול להפר כשנדרה שלא תהנה מפלוני לפי שזה מדברים שבינו לבינה לפי שבא לו טורח כשלא יגיע לה מאכל או כיוצא בזה מזה האיש וכל שכן כשנדרה שלא תהנה מכל הבריות ואמרו קונם כהנים ולוים נהנים לי אין זה תלוי בנדר אשה ואמנם הובאו בכאן לדמיון הדין ממה שאמר שמי שנדרה שלא תהנה מן הבריות יכולה היא להנות בלקט שכחה ופאה שזה ממתנות העניים אמר גם כן הנודר שלא יהנו ממנו הכהנים והלוים יטלו מתנותם ממנו אלא אם כן פרט כאלו שאם אמר כן יכול ליתנם לאחרים :

קונם שאיני עושה על פי אבא ועל פי אביך כו' : (דף פה ע"א)
פי' שאיני עושה לפי אבא שכל מה שאעשה לא יאכל ממנו אבא מאומה ר"ל שלא יהנה בו והרי הוא כאילו נדרה שלא יהנה יחיד או רבים במעשה ידיה וכבר בארנו במה שנקדם שזה הנדר לבדו אינו יכול להפר בו ואין שום חילק על זה אבל כשנדרה שלא יהנה בעלה במה שתעשה והוא מה שאמר שאיני עושה לפיך אינו צריך הפרה לפי שכל מה שהיא עושה זכה בו בעלה כמו שהעיקר בתורתנו שהאשה מעשה ידיה לבעלה כמו שנתבאר בכתובות ור' עקיבא אומר שצריך הפרה שמא תעשה יותר מהשיעור שיפסקו עליה בית דין שזה התוספת הוא שלה ויזכה בו ההקדש לפי שהענין בכאן באשה שאמרה יקדישו ידי לעושיהן ואומר ר' יוחנן בן נורי שהוא יפר זה שאם לא יפר יתקיים הנדר ואע"פ שמעשה ידיה לבעלה ויהיו משועבדין לפי שהעיקר אצלנו הקדש חמץ ושחרור מפקיעין מידי שעבוד ויתקיים זה הדבר ואע"פ שהיא תחת בעלה ולכך גם כן צריך להפר והלכה כר' יוחנן בן נורי במה שאמר יפר שמא יגרשנה אבל אם לא גרש לא יפקע ההקדש זה השעבוד בלב לפי שזה שעבוד מדבריהם עשו חזוק לדבריהם :

נדרה אשתו וסבור שנדרה בתו נדרה כו' : (דף פו ע"ב)
הרי זה יחזור ויפר לאחר שהפר על איזו כוונה שיהיה ואחר כך נתבאר שאין הדבר כן לא תועיל זאת ההפרה לפי שנאמר לא הניא אותה עד שתהי' ההפרה לה בעצמה ועל הדבר שנדרה עליו ושידע הנדר שנדרה והראיה ג"כ למה שאמר ושמע אביה את נדרה :

אמרה קונם תאנים וענבים אלו שאני טועמת כו' : (דף פז ע"א)
זאת המשנה היא ליחידים אבל דעת חכמים הוא מה שהפר הפר ומה שקיים קיים והלכה כחכמים ואפילו היה הנדר אחד ולא יהיה דין זה דין נדר שהותר מכללו הותר כולו לפי שהיתר נדרים אינו הפרת נדרים כמו שבארנו ובררנו בפרק שקודם זה :

יודע אני שיש נדרים אבל איני יודע שיש כו' : (שם ע"ב)
ענין זאת המשנה שהוא שמע נדר אשתו או בתו ולא הפר ביום שמעו אלא לאחר זמן מן הנדר ידע שיש לו רשות להפר או שזה הנדר צריך הפרה הרי זה יפר ביום ידיעתו במה שהיה מסופק ויחזור לו זה היום במדרגת יום הנדר והלכה כחכמים :

המודר הנאה מחתנו והוא רוצה לתת לבתו מעות כו' : (דף פח ע"א)
השמיענו בכאן שהוא אם התנה תנאי קיים ולא קנה הבעל ואם אשתו נהנית אינה הנאה לבעלה ואע"פ שהוא מונע ממנו בזה חיוב וטורח הרי נמשך על העיקר שבפרק רביעי מזאת המסכתא (הלכ' ג) :

ונדר אלמנה וגרושה יקום עליה כיצד אמרה כו' : (שם ע"ב)
מה שאמר השם יתברך ונדר אלמנה וגרושה אילו היה כפי פשוטו יהיה הדבר בטל ומי הוא שיפר והלא אין לה בעל אמנם הכוונה שהיא כשנדרה ואין לה בעל והתנית שהנדר יהיה לזמן פלוני אח"כ נשאת בזמן שהוא קודם מן הזמן שהתנית שיהיה הנדר בו והגיע זמן הנדר והיא בעולת בעל אינו יכול להפר והענין כולו מבואר :

תשע נערות נדריהן קיימין בוגרת והיא יתומה כו' : (דף פט ע"א)
תחילת מה שאתה צריך לידע שיתומה נקראת בכאן מי שנתגרשה בחיי אביה או מת בעלה ובתנאי שתהי' המיתה או הגירושין אחר הנישואין והוא שקורין אותה בהש"ס יתומה בחיי האב ואחר כן תדע כי באמרו תשע נערות רוצה לומר שהן היו נערות בשעת קבלת הקדושין וכל מה שמונה בהן בוגרת רוצה לומר שהיתה בשעת הנדר כבר בוגרת וכבר נתבאר בפרק שקודם זה שנערה מאורסה אביה ובעלה מפירים נדריה ושהאב אינו מפר בנגר ואביה ובעלה האחרון מפירין נדריה אם כשנתגרשה מן האירוסין אבל מן הנישואין הרי היא יתומה בחיי האב כמו שבארנו ונתבאר גם כן שהבעל לא יפר אלא משתכנס לחופה וצריך שתהיה זכור לכל זה. אמר שתשע נשים מאורסות נדריהן קיימין אמנם מצד מניעה שאין האב קיים או בהיותה יתומה בחיי האב שאין שם אב שיפר וההכרה שלהן אמנם הוא מן הבעל או האב או מצד היותה בוגרת שלא יפר לא בעל ולא אב כמו שהקדמנו. והראשונה מהן בוגרת והיא יתומה והיא שנתארסה ועודה נערה ואח"כ בגרה ונעשית יתומה בחיי האב והיא נדרה אחר כך הנה שנכללו ביחד שתי סבות המונעות ההפרה היותה בוגרת ויתומה בחיי האב. והשניה נערה ובגרה והיא יתומה וזה כגון שנשאת ונתגרשה וחזר וקדש אותה אחר הגירושין ואח"כ בגרה הרי זה לא יפר הנדר הראשון שנדרה והיא נערה שהיה מן הדין לפי מה שבארנו שיפר הוא ואביה לפי שהוא בעל אחרון לולי סבת חזרתה היותה יתומה ובוגרת וכוונת מה שאמרנו שאביה ובעלה מפירין הנדר שנדרה בפני בעלה ראשון כשהיא נערה בשעת הפרה. והשלישית נערה שלא בגרה והיא יתומה וזאת דוגמת הקודמת לה אלא שהיא נשארה בתוך זמן הנערות וחזרה סבת מניעת הפרת נדריה בשותפות האב והבעל היותה יתומה בחיי האב לפיכך אין לאב ולא לבעל דין שיפר נדריה עד שתכנס לחופה. והרביעית בוגרת ומת אביה והוא שהשיאה נערה כמו שבארנו ואין הפרש בין שנדרה ועודה נערה ולא שמע הבעל אלא אחר מניעת ההפרה מפני הבגרות או במיתת האב שכל אחד מהן בפרט סבת מניעת ההפרה או שהיה הנדר אחר הבגרות. והחמישית נערה ומת אביה והוא שנתן לה קדושין והיא אצלו ואז נדרה אחר כן תבגור וימות אביה וזאת הסבה היא שרמזנו עליה בסבה הקודמת לה. והששית נערה שלא בגרה ומת אביה זאת גם כן דוגמא לקודמת לה לבד שאין עמה אלא סבה אחת שמונעת ההפרה והיא מיתת האב. השביעית נערה שמת אביה ומשמת אביה בגרה אין בין זאת ובין החמישית אלא קדימת מיתת האב על הבגרות. והשמינית בוגרת ואביה קיים זאת נתקדשה נערה כמו שבארנו אבל בשעת הנדר היתה בוגרת. והתשיעית נערה בוגרת ואביה קיים והוא שיהי' הנדר בעוד שהיתה נערה ואח"כ תבגור ואביה קיים ואז שמע האב והבעל הנדר. הרי נתבאר לך שכל מה שזכר מאלו התשע נערות נערה בתחלת הבבא שהוא רוצה לומר שהנדר היה והיא נערה המאורסה אבל לא שמע עד שנתחדשה הסבה שמונעת ההפרה ובכל מקום שלא זכר בתחלה נערה רוצה לומר כשהנדר הי' אחר שיצאת מדין הנערות ואע"פ שהיא נערה בשעת הקידושין וכבר נתבאר בפרק השלישי מכתובות על איזה ענין נקראת נערה ובאיזה זמן ומתי נקראת בוגרת ונתקיים מזאת החלוקה שנערה המאורסה אם היתה בשעת הפרה עודה נערה ואביה קיים ונתגלגל מהיותה יתומה בחיי האב אז אפשר שיותר נדרה בשותפות האב והבעל כמו שבארנו ולא מנה זה התנא בכלל מה שמנה מן הנערות שנדריה קיימין יתומה מיוחדת רוצה לומר אם קדש יתומה בחיי האב אבל שתק ממנה ויהי' זה מורה שהיא מכלל הנערות שאין נדריהם קיימין אלא אביה ובעלה מפירין נדריה וזה אמנם הוא דעת רבי יהודה שאומר אף המשיא בתו והיא קטנה ונתאלמנה או נתגרשה וחזרה אצלו ועדיין היא נערה ואם נתארסה אחר כך אביה ובעלה מפירין נדריה ורבי מאיר סובר כרבי יהודה במי שקדש יתומה וחולק עליו במי שקדש נערה ואחר כך נעשית יתומה בחיי האב והיא השלישית מתשע נערות שרבי מאיר אומר נדריה קיימין ולכך נמנית בכלל תשע נערות וכן אמרו זו דברי רבי מאיר וחלק בה רבי יהודה עליו ואמר עדיין היא נערה ואביה ובעלה האחרון מפירין נדריה הראשונים וחכמים חולקין על זה ואומרים ג' נערות נדריהן קיימין בוגרת ויתומה בחיי האב והל' כחכמים ויהיה המגיע מזה שהיא אם נתארסה והיא נערה ונדרה והיא נערה ולא שמע האב והארוס אלא אחר שבגרה או שנעשית יתומה בחיי האב או מת האב ואז שמע הארוס הרי הנדר קיים ומה שהוא זולת זה אביה ובעלה מפירים נדריה :

קונם שאיני נהנית לאבא ולאביך אם עושה כו' : (שם ע"ב)
האמת אצלי שזה הנדר אמנם זכרו בזה המקום לפי שהוא נדר נערה המאורסה ואומר שהיא אם התנה בנדר שלא תעשה רצון אביה ובעלה וכל זמן שתעשה רצון אחד מהם לא תהנה מן האחר וזה הנדר אמנם יפר אותו אביה ובעלה יעלה על הדעת כשעושה רצון אחד מהם מהפר יאסר עליה ליהנות מן האחר ויהי' זה הנדר שלא תועיל בו ההפרה למדנו שהן מפירין כדין כל נדר ואפשר שיהיה זה הדין לכל אשה אשר תדור תחת בעלה :

בראשונה היו אומרים שלש נשים יוצאות כו' : (דף צ ע"ב)
טמאה אני לך רוצה לומר הוא שתאמר שהיא זנתה תחתיו וממה שכבר ידעת שאשת ישראל שזנתה ונתאמת זנותה בעדים כמו שנבאר בתחלת סוטה אי אפשר שתהיה זנותה אלא או באונס או ברצון וכשזנתה באונס הרי היא מותרת לבעלה כמו שבארנו בכתובות ואם זנתה ברצון אז תאסר לבעלה ואין לה כתובה אבל אשת כהן הרי היא אסורה לבעלה כל זמן שנבעלה בעילת זנות בין באונס בין ברצון כמו שנתבאר בכתובות וכמו כן הדין אצלנו באשת כהן שנאנסה הרי היא אסורה על בעלה ואף על פי שהתורה אסרה הרי הוא חייב בכתובתה מפני שהיא יכולה לומר אנא קא חזינא את הוא דנסתחפה שדך לפיכך מה שאמר בכאן בראשונה היו אומרים האומרת טמאה אני לך נוטלת כתובתה ויוצאה אי אפשר זה הדין באשת ישראל בשום פנים לפי שאם אמרה שנטמאת באונס הרי היא מותרת לבעלה ואם אמרה ברצון אין לה כתובה לפי שכל מי שמודה שהיא זנתה ברצון אבדה כתובתה וכל תנאי כתובתה ואין לה אפילו ממה שהביאה מבית אביה אלא מה שהוא בעין לא מנכסי מלוג ולא מנכסי צאן ברזל נוטלת מה שבפניה ויוצאת והבחירה לו אם רצה לגרש ואם רצה שתהיה תחתיו אחר שאין שם עדים כמו שמבואר בכאן וכמו שנבאר במסכת סוטה ולא נאמר לו אילו היית מכחיש אותה ומפני כך היית בא עליה א"כ אתה מחוייב בכתובתה לפי שהעיקר אצלנו פסק ומוסכם עליו בכל התורה דפלגינן דבורא רוצה לומר שאנו נאמינהו הדבר בעצמו לאיזה ענין שיהי' ולא נאמינהו לענין אחר וכבר נקדם לך מזה משלים במסכת יבמות לפיכך אין מאמרם בכאן בראשונה היו אומרים אלא באשת כהן שאמרה נטמאתי באונס שהם מאמינים אותה ואומרים שהיא אינה מותרת שיבא עליה ואסורה עליו וכן באר הש"ס ואחר שזכרנו זה הענין נגמור אותו דע שזה שנזכר עליו בהש"ס שהאשה כשאמרה לבעלה שהיא זנתה בפתוי או בטעות וכסבורה היא שהוא בעלה אנו אומרים שאינה נאמנת ונתנו טעם לזה שמא עיניה נתנה באחר זה מורה שאם היתה נאמנת אסורה עליו דין זה אינה אלא באשת כהן והמעשיות שהביא בהש"ס בזה הענין באשת כהן אבל אשת ישראל אפילו שנאמין אותה תהיה מותרת לפי שהטעות ופתוי חלק מן האונס בלא ספק. ואשיב לכוונת פירוש השמים ביני לבינך שהיא טוענת בענין שאי אפשר הידיעה אלא ליודע הנסתרות כגון שאומרת שהוא אינו שלם לתשמיש ואינו יורה כחץ אשר לא תתעבר ממנו בשום פנים והעיקר אצלנו היא קים לה ביורה כחץ הוא לא קים ליה לפי שהיא יודעת זה בהיותה מרגשת בו והוא אינו יכול לשער זה לפי שהוא לא ירגיש במה שמתחלק מגופו ולולי שאנו חוששין שמא עיניה נתנה באחר היינו מגרשין אותה ממנו והיינו מחייבין אותו כתובה ולפיכך אם הוא רוצה לגרשה ולהוציאה בלא כתובה אחר ששהה עמה עשר שנים ולא ילדה כמו שבארנו ביבמות יש בזה ג' דרכים אחד מהם שתאמר איני יודעת מה זאת הסבה רוצה לומר מניעת ההריון אם ממנו או ממנה הרי היא יוצאה בלא כתובה על העיקר בכל מקום שנפל בו הספק אוקי ממונא בחזקת מריה. והשני שתתאמת ותאמר שהסבה ממנו ולא ממני לפי שהוא אינו יורה כחץ הרי זה מחוייב כתובה אבל היה מחרים בשם מי שאינה יודעת אמתת הענין וטוענת ואינו יכול להשביעה היסת אחר שאינו יכול לומר שהוא יורה כחץ ואחר שאינו יודע אמתת הדבר. והשלישי שהוא מודה שהוא יורה כחץ וזה דין פשוט ואמרו יעשו דרך בקשה שתתפייס ותהיה מרוצה להשאר עמו ואין כופין על הגירושין בשום פנים וגם כן אין מכריחים שתשאר עמו ואין דנין לה דין מורדת מבעלה אבל מאריכין הענין וממצעין ביניהם על דרך השלום ואין פוסקין ביניהם דין עד שיתרצו שניהם על מה שיתרצו. ופירוש נטולה אני מן היהודים שהיא אסרה הנאת עצמה על כל היהודים ויהיו כולם מודרים הנאה ממנה. ואמרו יפר חלקו מאמר דחוי לפי שהוא מאמר רבי יוסי כמו שהודעתיך וכן באר הש"ס אבל חכמים אומרים שיפר הנדר כולו לפי שהוא מן נדרי עינוי נפש וכבר הודעתיך שנדרה אינו קיים בשום דבר מזה הענין אלא כשאומרת הנאתי על פלוני אבל כל היהודים יפר ובארנו שהלכה כחכמים :

סליק פירוש המשניות להרמב"ם מסכת נדרים

פ"ג מ"ב שאני אוכל כו'. רבותא יותר אשמעינן שאסור נדר לא היה שגגה. שנגה כו'. אף שנתעקר הנדר לא היה שוגג. ואף אוכל כו'. אף שלא אכל כלום נאסר: מ"ט מן הילודים מותר כו'. כתב הר"ן דילודים בלשון עבר כמו שמצינו בכתוב כמ"ש כל הבן הילוד כו' וכתיב כל העם הילודים במדבר כו'. ונראה היותר דילודים דמתניתין היו"ד כמ"ש ובלשון עבר ובלשון הווה נכלל כמו ד' נקבה שהוא נופל מבינוני פועל וביאור משמע במקום עבר ועתיד כמ"ש במשנה ובגדים כלך כו' שמשמע כמולד עכשיו ועדיין לא יצא אלא שנקרא ובנבואה דרכו לשמש במקום עבר ועתיד אבל ילודים בינוני פעול הוא שנגמר מעשה ועדיין קיים כמו אדם ילוד אשה (איוב י"ד. ושם ט"ו כ"ט) ואלה שמות הילודים אשר היו לו בירושלים דדברי הימים (א' י"ד) אבל בני קהלי שהביא הר"ן במרק ושלם וכן שמות הפועל וכמ"ש א"ע ורד"ק וכל המפרשים:

פ"ו מ"ג מן הכנות כו'. עיקרא דמילתא משום דה"א פירושא ממש כמות תירוש וכן נכונה וזה דמיכפיא (נגמ') הם אמר ביתוב תבגוש על לשון ידיע דגלי דכנות כו' ואלפי מעשם לאו דוקא וכן בכולי פרקין:

פ"ט מ"א א"כ אין נדרים. עיקרא דמילתא משום דברי ר' אליעזר היא:

פי"א מ"י תנא כו'. כל פרושונים לא יכדו כאן לפרושה דדברי ר' יהודה נמגיתין הוא תמוה דקאמר עדיין הי' ובנערה דקאמר ש דברי ר"י במתניתין לא מכר ר"י ועוד מאי אבל חכמים כו' מאי כ"מ מתא אבל עמין דמתניתין לא הוכיר כלל יתומה כמיי אב אלא ב' נערות לבד יתומה ומוגרת אלא דכה"א ג' אופנים. כבוגרת. בוגרת. נערה בוגרת. נערה שלא נבגרה. כיתומה. יתומה. מת אב האח"כ. קיים. ואם מפרש אנו בשלשה אב אנו בשלשה כן תבע אלא שלם מפרש נערה נוגרת אל מת כאב אח"כ יוכל נומר ב' אופנים מת ואח"כ נגרה או נגרה ואח"כ מת וכן עבר אלא שנערה שלא נבגרה ואביה קיים אין נדריה קיימין ואי"כ נמלאין תמה וכן תבע דמתניתין כהוויין וז"ש נריבא ושיא יתומה שמכבר סיא יתומה אבל נבגרה כאמצעית אמר ומת אביה ר"ל אמר סמך ובסיפא אביה קיים וכן דברי ר' יהודה ובלום אמר ר' יהודה אומר כמביא את כו' וכ"ה לנערה כו' עדיין היא נערה שר"ל שדינה ככל נערה שאביה מיפר לה ור' יהודה פליג ג"כ לענין כתובה בפ"ד דכתובות (פ"ט בנמ' מ"ג ב' ולי"ע) אף שיש לחלק וכל זה אמרו בגמרא ע דברי ר' יהודה שכן ב' נערות לבד אבל הכ"ה שלם כן כו' ולדבריהם הם שרבה אופנים תבעו דמתניתין ועוד שמפריך יתומה כחיי האב עם בוגרת ויתומה כחיי האב ואח"כ יתומה ובלשון ביתר יתומה בחיי האב ויתומה ובוגרת ונערה אופנים ולכן קיצר הגמ' כאן: סליק

חדושים והגהות

מהגאון החסיד כו' מרנא יעקב צבי יאליש זצ"ל בעהמ"ס מלא הרועים.

דף ז ע"ב רש"י ד"ה כ"מ שנתנו חכמים כו' ואתבי צריך לנדותו כו'. נ"ב ו"א דהא בכל עבירות צריך לנדותו כמ"ש הר"ן:

דף כה ע"א ר"ן סד"ה למקח וממכר אלא מילתא רבא. נ"ב ר"ל התנא אינו מתפים רק דבר גדול:

דף כו ע"א רש"י ד"ה בשלמא לרבה כו' לרישא כסיפא כו'. נ"ב ר"ל רישא דתני קונם שאני נהנה לכולכם מיירי כסיפא דאמר אח"כ קונם שאיני נהנה לא לזה ולא לזה וסיפא דרישא דתני שאיני נהנה לא לזה מיירי כרישא דאמר אח"כ שאיני נהנה לכולכם עיין בר"ן: **ע"ב** רש"י ד"ה והא אמרת כו' לא דייק סיפא כו'. נ"ב ר"ל דלא מקשה לי' מסיפא דסיפא רק מסיפא דרישא ואע"ג דגם מסיפא דסיפא יש להקשות מ"מ כיון דגם מסיפא דרישא ק' לא נסיר עד התם כמ"ש הר"ן תם מלת סיפא משמע לעיל על סיפא דסיפא וכאן על סיפא דרישא ועיין בר"ן הטעם:

דף לד ע"ב רא"ש ד"ה להורישה לבניו כו' דאיסורא לא ניחא להו דליקני. נ"ב לא ידעתי למה לי' לדחוקי הא בל"ז לא הקנה בניו שיקנו עכשיו וכמ"ש הר"ן ואפשר דס"ל דבגוף קנו מעכשיו ואינו יכול לאכלה או למוכרה אך ק' דהא אין כאן גוף ופירות רק גוף לחוד ואם הקנה להם הגוף מעכשיו מאי שייר לעצמו:

דף לה ע"ב רש"י ד"ה על בניו ועל בנותיו כו' תנשים. נ"ב צ"ל וכשם:

דף לו ע"א ר"ן ד"ה ולענין הלכה כו' וכן תמי מתניא. נ"ב קשיא הא שאנו רואין שהלומדין משנה נוטלין שכר:

דף לט ע"ב רש"י ד"ה מאי אריא כו' אין מבקר אסור בנ"ח. נ"ב ר"ל בבה"נ דהוא חוותיה ולא אדריה מן חוותיה: **שם** ד"ה אלא ש"מ כו' לוקמא כדעולא כו'. נ"ב ר"ל דלוקמא בשנכסי חולה אסורין על המבקר ולא אדרי' מן חוותי' ואי קשיא אפי' יושב נמי לוקמא כדעולא דיושב אסור משום דאפשר בעמידה וע"ז כ' דקסבר דשינויא דחוקא הוא וס"ל דלפי הסברא אף יושב מותר מה"ט דלא אדרי' מן חוותי': **שם** ד"ה כי ערוך כו' אתמול ולא שלשום כו'. נ"ב תמיהא דוהו למ"ד דגיהנם איברי בשני אבל לפי דמסיק בש"ס פסחים נ"ד דהללה קודם שנברא העולם [הרי] דיש אתמול קודם שנברא העולם וכן פרש"י בפסחים שם:

דף מד ע"א רש"י ד"ה אמר רבה כו' ואפקרי להו. נ"ב קשה דהא פי' לעיל דחייב בתרומה ומעשר ועי' ברא"ש: **ר"ן** ד"ה רישא כו' דלעולם נפקא מרשותי' א"ל. נ"ב אפשר לומר [או הוא ר"ת איכא למימר]:

דף מז ע"ב רש"י ד"ה אמר רבא כו' דהאי למיפתני'. נ"ב עי' ברא"ש:

דף נא ע"ב גמ' דכתיב וימן ה' דג גדול. נ"ב תימה דאדרבה מדאצטריך לפרושי גדול ש"מ דכ"מ שנאמר דג הוא קטן וכדייקינן מדכתיב עד א' הא כ"מ שנאמר עד הרי שנים ואפשר דוהו דוקא חכא דהתורה איירי בענין דינין אבל בספור מעשה ליכא למידק הכי: **שם** ד"ה דילמא פלפי' כו' ואע"ג כו'. נ"ב תימה דלפמ"ש לעיל דהכל לפי המקומות פשיטא דבים אף שבולע אדם יכול להיות קטן שבקטנים לערך דגי הים הגדולים טובא:

דף נב ע"ב ר"ן ד"ה קונם יין כו' דכיון דאמר שאני טועם אסור. נ"ב משמע דלא גרים יין זה רק יין סתם והאיסור הוא משום שאמר שאני טועם ועי' בלח"מ פ"ה מהל' נדרים דין י"א שתמה עליו דא"כ ליפשוט מהא בסמוך דשאני טועם דוקא דהא מדמה בסמוך נ"מ ליוצא מהן דפשיט מדר' טרפון וי"ל דוקא לענין אלו פשיט שפיר כמו דמלשון אלו משמע נ"מ ה"ה יוצא מהן דהא בתיבת אלו אינו מבואר טעם כמו שאינו מבואר יוצא מהן רק דדייק אלו דוקא א"כ מכלל זה הן הטעם הן יוצא מהן אבל בשאני טועם אין ראיה מדאוסר הטעם ה"ה יוצא מהן דו"א דבשלמא טעם מבואר להדיא דאומר שאני טועם אבל יוצא מהן אינו מבואר במשמעות לשון שאני טועם:

דף נג ע"א בר"ן (השייך לדף הקודם) כיון דהוי מצי למימר קונם פירות האלו כו'. נ"ב לאו דוקא דאי הוה אמר אלו הוה מותר ביוצא מהן דאלו דוקא ודילמא משום הכי לא אמר אלו שאינו רוצה לאסור יוצא מהן ואמר שאני טועם בלא אלו אלא כוונתו דהוה מצי למימר קונם ענבים עלי או תאנים: **ע"ב** רא"ש ד"ה ת"ש שאני כו' פשטא דמתני' דקאי ארישא כו'. נ"ב ר"ל דסיפא שאני טועם מותר בחליפין קאי ארישא דאמר אלו שאני אוכל וקמ"ל דשאני אוכל מגרע מה שאמר מתחלה אלו וכ"כ התוס' וע"ז מקשה דלפ"ז אין הוכחה מכאן שי"ל שאני טועם להדי' מותר ביוצא מהן ושאני הכא דאמר אלו וע"ז משני דאם איתא דשאני טועם אמרי' מותר ביוצא מהן א"כ אף אם אלו לגרע כח אלו דיהא מותר כמו לענין חלופין וגידולין דאלו להדי' אוסר ושאני טועם מגרע כח אלו:

דף נד ע"א ד"ה באומר ירק כו' תאכל חי ובקדרה. נ"ב כלומר שנאכל בין חיין ובין מבושלים: **ע"ב** רש"י ד"ה בסוף אוכלא. דהתם סם טוב כו'. נ"ב עי' במעילה (דף כ' ע"ב) שפי' שם בהיפוך דבסוף אוכלא קשי להו דגים ועיי"ש בתוס' שפי' עוד פי' תחלת אוכלא היינו שאין באין הדגים לעיקר סעודה רק לפני האוכל אוכלם ואח"כ אוכל בשר כאן בסוף אוכלא שהן עיקר הסעודה תחלתה וסופה או קשין כצ"ל כוונתם שם: [והביאו שם הגירסא בגולה במקום בסוף]:

דף נו ע"א רא"ש ד"ה ערסא תנא כו' כראי' בפסחים כו'. נ"ב זהו בשבת דס"ז אך ההוא דשרא דעתיותא יקיר שמי' הוא בפסחים בפ' ערבי פסחים: **שם** ד"ה דרגש כו' כמו שהוא זקוף ואין לפרש כו'. נ"ב עי' בגליון מ"ק כ"ז א' שהארכתי בזה:

דף נו ע"א ר"ן ד"ה שאני אוכל כו' דאדרבה שרי בהו כי כו'. נ"ב שרי בהו אף כי כו': **בסה"ד** שאני הכא דאמר אלי כו'. נ"ב עי' ברא"ש לעיל (דנ"ג ע"ב) דמוקי גם רישא באמר אלי ומיישב קושייתו: **רא"ש** ד"ה קונם פירות כו' בלא"ה אסר עצמו בכל הפירות שבעולם אי לאו דאמרי' כו'. נ"ב ר"ל דאף בלא אמר אלו רק סתם פירות. נ"ב בגידולין דהיינו גידולין שלא באו עדיין לכלל פירות שהן קטנים ואינן בכלל פירות אך קשה דלפ"ז הדרא קושי' לדוכתי' דלמה לי' אלו ועי' בר"ן שמיישב למה צריך אלו ובל"ז דבריו אין מובנים במ"ש בלא אלו אסר עצמו בכל הפירות א"כ לא הוה נדר כלל דהוא דבר שא"א להתקיים בלעדם וכמ"ש הר"ן לעיל וצ"ל דכוונתו בכל הפירות של אותו מין כגון אומר קונם ענבים או תאנים עלי: **ע"ב** רא"ש ד"ה לתוטרא כו' ומוהו לא דמי להך כו'. נ"ב ר"ל דכאן אין יכול לתרום מעציץ שאינו נקוב כיון דוהו מחייב מדאורייתא:

דף נח ע"ב ר"ן ד"ה חייבת במעשר כו' ולא בטלה דפטורי כו'. נ"ב דאי בטלה הוה פטור ממעשר:

דף נט ע"א ר"ן ד"ה וכי הותר כו' התם היינו טעמא כו'. נ"ב לפמ"ש בעמוד ב' דחוקא הותר מבטל איסור אבל אין איסור מבטל הותר דאין דרכו של הותר להתבטל בל"ז לק"מ: **ע"ב** רש"י ד"ה הותרא נתי אינשי כו' תרומה ומעשר. נ"ב תרומת מעשר: **ר"ן** ד"ה אם הוו כו' דהא אין תופסין דמיהן. נ"ב ר"ל דאין לומר דנקום אסורין לפי שאין ניכר ההותר שנתערב כולו עם האיסור דאבתי יכול למוכרן ואף דשביעית תופס דמיו מ"מ נגד ההותר יהי' דמיו מותר ואף שאין ניכר ההותר מ"מ יודע הוא כמה הוי' גדול קודם שביעית וידוע שנתגדל בשביעית שליש נמצא יש ב' שלישים הותר רק הפרי נופו א"י לאכול דאין ההותר מובדל מן האיסור שכל חלק וחלק ממנו גדול ונתערב עם ההותר. עוד כוון הר"ן בזה לפי מה שפי' ד"ה וכי הותר שבתן להוכן הלך דבאמר גידולין מבטלין העיקר רק דהתם לענין מעשר לא חייב לעשר על טור זה וא"כ מאי

מקשה מכאן הכא י"ל דלענין איסור אכילה אמרינן גידולין מבטלין העיקר וע"ז פי' דבאמת לענין אכילה י"ל כך דגידולין מבטלין רק דהאך פסיק ותני אסורין הרי יכול למוכרן חוץ מאסור שבהן:

דף סא ע"א רא"ש ד"ה ור"י כבר כו' אסור בשנת היובל כו'. נ"ב זהו לפי' הר"ן ולא לפי פי' המפרש והוא אליבא דפי' ב' שכ' הרא"ש בריש פרקין:

דף סד ע"א ר"ן ד"ה אמר ר' צדוק כו' כנודר במלך. נ"ב כנודר בחיי המלך והנשבע כנשבע במלך עצמו: **ע"ב** רש"י ד"ה ורבנן כו' הנהו כבר מתו כו'. נ"ב לפ"ז הוה מצי למימר מתו ממש רק דכבר מתו ועוד דאי כבר מתו הוי נדר טעות וא"צ שאלה ולקמן אי' דא"ל לך התר נדרך למדין ואפשר דהנודר בפני חבירו כיון דהוא משום השד כדאי' בירושלמי אף בבה"נ צריך להתיר בפניו משום השד: **ר"ן** (בסוף העמוד) ותהות לאו נולד הוא. נ"ב פי' ההרמה שהוא מתחיל עכשיו על נדרו הוה נולד וכן פי' הקרבן עדה שם אך תמיהא לי דנולד לא שייך אלא בפתח שאינו מתחרט ועיקר הנדר למפרע רק ע"י פתח אילו הייתי יודע שהוא כן לא נדרתי ולכך נולד דלא שכיח אנן סהדי שלא הי' מונע לנדור בשביל זה אבל חרטה למפרע בלי טעם כלל רק שמתחרט על עיקר הנדר ומה נולד שייך כאן:

דף סו ע"א רש"י ד"ה ר"ש הוא דאמר כו' שאני נהנה לכולכם והותר כו'. נ"ב ר"ל אף דאמר לא לזה כיון שלא הזכיר קרבן וכדפי' הר"ן: **רא"ש** ד"ה לומר כו' כדי חייו אבל לענין לפטר כצ"ל: **שם** ד"ה מעשה לפתור כו' „דוקא". צ"ל דאפי': **ע"ב** ר"ן ד"ה על מנת כו' שלא מצא שום דבר נאה. נ"ב ודמי לנהש בקורת בית הבד לעיל (דכ"ד ע"ב) עי"ש בר"ן הטעם:

דף סז ע"ב ר"ן ד"ה אימא אב בעי ארוס כו' אפי' הקים אב ולא הוקם. נ"ב אבל השתא דכ' נשואה וקשה השתא ארוסה כ"ש נשואה אלא ש"מ בארוסה מהני הקמת האב וקמ"ל בנשואה דלא מהני הקמת האב ואע"ג דהר"ן כ' מקודם דלהא א"צ קרא דפשיטא כיון שנשאת אין לאביה רשות בה אך עיקר כוון הכתוב להורות על ארוסה דמהני הקמת האב אך תימה דבל"ז ידעינן דמועיל הקמת האב דאל"כ אב דכ' רחמנא למה לי כדאמרינן לעיל [ונראה כוונת הר"ן למ"ש לעיל ע"א ד"ה ונערה כו' וע"כ נמי הכי א"ל למימר דאי כו']:

דף סט ע"א הרא"ש ד"ה שמע אביה כו' מרישא דכיון כו'. נ"ב מרישא דהוה אמינא דכיון כו': **ע"ב** בר"ן ד"ה והרי הוא כאילו התנה על שתיהן שיחולו הקמה בתחלה כו'. נ"ב וכיון דהקמה לא חל כנ"ל גם ההפרה לא חל:

דף ע ע"ב רש"י סד"ה ובנחת כו' ולא למוכרה. נ"ב אף נערה א"י למכור:

דף עא ע"א גמ' שמע אביה והפר לה ולא הספיק הבעל כו'. נ"ב י"ל דלרבותא נקים אף דקלוש טובא אעפ"כ אין יכול האב אח"כ להפר לבד וע"ד שכ' הר"ן (ד' פ"ח ב') במה דנקים התם לא הספיק לרבותא עי"ש ועוד קמ"ל אף דקלוש טובא והו"א דלא מצי להורישו לארוס אחרון קמ"ל דמצי להורישו לארוס אחרון: **רש"י** ד"ה במאי פליגי כו' והפרת בעל בבת אחת. נ"ב זה לא נשמע מדברי ב"ש תם א"צ לזה רק העיקר דהכא צריך האב להחזיר ולהפר חלקו של בעל אף שהפיר הבעל חלקו והתם א"צ האב לחזור ולהפר חלקו הואיל וכבר הפיר וההילוק ביניהם דהכא כיון דמת הבעל בטלה הפרתו משא"כ לעיל: **ר"ן** ד"ה שמע אביה והפר לה כו' ולא הפר בו ביום כו'. נ"ב תימה דהא לא הוה הכל להפר וכדס"ל לעיל לב"ה (דס"ם א') והלק של עצמו א"צ להפר דכבר מופר הוא דלכך ס"ל לב"ה קלוש הואיל וחלקו מופר [וי"ל משום דבבא דרישא אתיא לב"ע אף לב"ש]: **ד"ה** אביה ובעלה האחרון כו' וה"נ כי איכא אב וארוס אחרון מ"ש. נ"ב ונראה לתרץ כיון דארוס מיפר בקודמין א"כ זכתה לו התורה כאילו היה שם בשעת הנדר והיפר עם האב משא"כ באב לעיל דאף אם ניתן לו עכשיו הזכות שהיה לו מקודם הלא גם אז לא היה יכול להפר לבדו: **ע"ב** רש"י ד"ה ב"ש כו' של אותו ושל בעל. נ"ב תימה מה מגרע מה שנראה לארוס לענין הפרת הארוס אדרבה כיון דנראה לארוס ולא נראו לאב הוי הפרת הארוס הפרה אליבתא ולמה יצטרך לחזור ולהפר: **ר"ן** ד"ה וסיפא נייו כו' אב גייז דיליה ובעל גייז דידי' אלא כו'. נ"ב יש לחלק דלא זכתה התורה לארוס להפר כ"א בשותפות לכך כיון בשעת הפרתו אין האב קיים אף מחצה שלו א"י להפר אבל האב אף דבארוסה א"י להפר כ"א בשותפות היינו משום שאין לו בה אלא מחצה אבל המחצה שלו א"צ לשותפות שהרי מצינו שיש לו כח להפר לבדו: **שם** דאדרבה כי לא נראו לארוס ראשון לא נתרוקנה רשות לאב. נ"ב הוכא דאיכא ארוס אחרון:

דף עב ע"א רא"ש ד"ה ואי תיקשי לך אמאי נקט כו'. נ"ב עי' מש"ל (דע"א ע"א) דנתארסה מילתא אחריתי היא עיי"ש וצ"ל כיון דהשתא אסיק דהך בבא אליבא דב"ש אתי' תו א"צ לדחוק כדלעיל דהיא מילתא אחריתי ודו"ק:

דף עד ע"א גמ' אי יש זיקה אין ברירה. נ"ב וקשה דילמא ס"ל ר"א ברירה ועי' בביצה (דל"ד) במשנה דפני לי' לר"א באומר מכאן אני אוכל ומשמע דאית לי' ברירה וי"ל דוקא במוקצה דרבנן ס"ל ברירה אך י"ל דאפי' למאן דאית לי' ברירה אינו יכול להפר משום דבעינן שיהא ידוע בשעת הפרה וכמ"ש הר"ן:

דף עה ע"א רא"ש ד"ה הרי הן קיימין כו' שיקים נדרים שבאו לכלל איסור כו'. נ"ב כנ"ל לגרום שיקים נדרים שבאו לכלל איסור אבל לא אותן שלא באו לכלל איסור וע"ז קאמר דצריכין לטעם הראשון דהא רבנן לא ס"ל לחלק בין בא לכלל איסור וא"כ לדידהו מנ"ל דנדרים שלע"ל שלא באו לכלל הקם אך אין ראי' די"ל נ"ב ס"ל ק"ו רק דס"ל הוקשא עדיף מק"ו וכמ"ש הר"ן [אלא דמ"מ יקשה להס"ד לקמן בגמ' דרבנן לי"ל ק"ו]: **ע"ב** רא"ש סד"ה אין הלכה כאותו הזוג כו' לטון בו למחרת. נ"ב ולית להו להנהו אמוראי הך דאמר ר"ח לקמן ע"ח ב' השותק ע"מ למיקם יפר אפי' מכאן ועד י' ימים ובלא"ה אתותב שם ר"ח:

דף פא ע"ב ר"ן ד"ה משום שנאמר כו' פשיטא שאינו מפיר לה לענין הבעל כו'. נ"ב ר"ל בתורת הפרה ומבעי' אי יפר לה בתורת חכם: **שם** ולאו ר' יהודה היא. נ"ב ר"ל והחכמים פליגי עלי' והלכה כחכמים לו"א דר"ת תני לה בשם חכמים דלחכמים אינו מתיר נדרי אשתו:

דף פג ע"א ר"ן ד"ה אלא מאי יש כו' של נזירות דטהרה אחר שתטהר כו'. נ"ב צ"ע דנזירות דטהרה אינו מביא כא כשיכול לימנה והימים ראשונים יפלו והך איתתא אינה יכולה לימנות עוד נזירות טהרה כיון שבעל הפר לה:

דף פו ע"ב ר"ן ד"ה אלא אמר כו' כך אין פדיון לקונם כו'. נ"ב פי' דוקא בקונם פרטי כי הכא אבל קונם כללי דיש לו פדיון כמ"ש הר"ן לעיל (דל"ה ע"א) א"כ לא לפקע שעבוד ועי' לעיל (דמ"ו ב') שכ' בשם ר"ת בהיפוך דקונם כללי מפקיע שעבוד אבל קונם פרטי אינו מפקיע שעבוד דאלמוהו רבנן לשעבוד עיי"ש ועי' בספרי מ"ה: **שם** ד"ה גמ' למימרא כו' כי תחריש לה כאותה דמי. נ"ב וכדאמרינן בגם דכתיב לה לשמה ולפ"ז אפי' בסתם לא תועיל הקמה כמו בגם ובהפרה כ' הר"ן בסמוך (דפ"ז א') דמועיל בסתם: **רא"ש** ד"ה הקדש כו' דאית לי' בפ"ב דפסחים בע"ח נוכח כו'. נ"ב לדבריו למה דס"ל לאביי למפרע נוכח אין הקדש מוציא מידי שעבוד [ועי' תוס' גיטין דף מ' ע"ב ודף מ"א]: **שם** עד זמן שתצא מרשותו. נ"ב ר"ל עד שישרפו בע"ח: סליק

מסכת נדרים

במסכת זו לא ירדתי רק להגיה הטעיות מפני שהן רבות בג' הפירושים ויותר בדברי התוספות וע"כ מנעתי ידי מלחדש בה שום דבר חוץ מתיקון הטעיות כפי ע"ד:

דף ב בר"ן ועוד דלמ"ד כנויין לשון שבדו הם כו' הסם מהני ואיכא לאקשויי מדאמרי' בפרק שבועות כו' כמשביע סתם ומהני ולא כמשביע כו' כצ"ל: **ע"ב** בפירש"י דהיינו ידות ולכתחלה הוה ליה כו' וידות נדרים כנדרים הס"ד מיני' פתח ברישא הס"ד ואח"כ מ"ה ל"א אוושו כו' כצ"ל: בר"ן או השבע שבועה הס"ד ואח"כ מ"ה איידי דתנא נדרים כו' מנחת נסכים הס"ד כצ"ל: ברא"ש וכל שבועת איסר הס"ד:

דף ג ברש"י נדרים כנדרים והיקשא למה ליה כו' הד"א כצ"ל: ברא"ש במאי דסליק ומיהו כו' כדי נסבה דלמאן דאמר שבדו כו' הד"א כצ"ל: בר"ן נזירות כנזירות ולא גרסינן כינוי נזירות כנזירות כו' וק"ל כצ"ל: **ע"ב** ברש"י אית תנא דמפיק לידות כו' כצ"ל: ברא"ש בני אדם ומקים נזירות כו' הד"א· שנזר כו' ולא מסתבר כו' כצ"ל: בר"ן איכא למימר דהיינו למאן דס"ל לא כו' דהיינו ההבאה ואי אפשר לומר כו' כצ"ל:

דף ד ברש"י דכולי עלמא לאלתר הוי כצ"ל: ברא"ש דרוש דרש ואשם כו' הד"א כצ"ל: בר"ן ליכא בל תאחר הס"ד מאי בל תאחר איכא הס"ד קס ליה בבל תאחר הס"ד שלא הרהרה בדבר כלום כו' כצ"ל: **ע"ב** ברא"ש היא בפרק שלשה מינין הס"ד והאא קמשני בד"א קתני כצ"ל: בר"ן קאי דאי לא לא משמע אסר כו' בחד אסור דלא שוו כו' דשאני אוכל לך אוכל לך הל"ל כו' כצ"ל:

דף ה בגמרא עלי חרם הנודר אסור אבל מודר לא כו' באכילה הא מודרני כו' כצ"ל: ברא"ש ושלך שלך והא דקתני כו' כדפריך לקמן אי הכי לימא כו' הד"א ואני עליך לא לא אע"ג דאי כו' ואני עליך לא לא אהני לסתור כו' טעמא דפרים ואת עלי כו' ושני והדר תו פריך לשמואל הס"ד כצ"ל: בר"ן בהכי דהא מתני' היאך כו' נראה בעיני הס"ד ולא מחוורא הס"ד דאמר וכו' כלומר הד"א כצ"ל: **ע"ב** בר"ן לא הוויין ידים ואיכא לאקשויי מדאמרינן בפ' כו' מוכיחות נינהו דאיכא למימר הכי קאמר כו' כצ"ל:

דף ו בפירוש רש"י אמר לך אביי לעולם לא בעינן כו' דבר נמי אסור הס"ד כדמתרץ לעיל וכר' יהודה כו' כצ"ל: ברא"ש כגון שהיה ככר מונח לפניו כו' הלשונות הס"ד דלא חזי לקרבן הס"ד דרישא אדסיפא הס"ד ידים מוכיחות הס"ד כצ"ל: בר"ן מהך הפלאה גופה קאמרינן כו' אבל אמר הרי הוא שניהם כו' דהא ודאי יש שאינו כו' כצ"ל: **ע"ב** ברש"י דאמר ואת לא משום כו' כצ"ל: ברא"ש אי לאו היקשא הס"ד שני פרוטות ואי יש יד כו' מדידיה אדידיה הס"ד להוצאת בית הס"ד כצ"ל: בר"ן שטר או ביאה הס"ד לקידושין עצמן הן הס"ד פאה שבשדך הס"ד יד אפי' מוכח הס"ד כצ"ל:

דף ז בפירוש רש"י להכי אית לה יד כו' שיהא ודאי אסור הס"ד ואחר כך מ"ה לענין מלקות כו' כצ"ל: ברא"ש הועני עמך הס"ד בל תאחר הס"ד דמספקא ליה הס"ד איכא דלא תנא הס"ד כצ"ל: בר"ן ולא שייכא באם ת"ל הס"ד וכצ"ל: לשון הרחקה הס"ד ואח"כ מ"ה משמתינא מינך דכולי עלמא שרי דאפי' כו' כצ"ל: **ע"ב** ברא"ש דאין בושת ויש מפרשים דאין מתירין כו' כצ"ל: בר"ן את ה' אלהיך תירא הס"ד נדוי והיאך יהא חמור כו' לשבועת שקר הס"ד דבריהם נשמעים הס"ד כצ"ל:

ח"א דף ז ע"ב השומע הזכרת השם מפי כו' שם עניות מצויה כו'. ובתמורה מפרש אזהרתי' מאת ה' אלהיך תירא גו' ויש לפרש דסמיך אסיפא דקרא ובשמו תשבע דר"ל במקום חיוב שבועה אבל בלאו הכי תירא את ה' גו' מלהזכיר שמו: **ושאמר** שם עניות מצויה כו'. עי' בתו' ובר"ן ועי"ל לפי מה שפי' הרמב"ן דלא תשא שם ה' אלהיך גו' מדלא כתיב לא תשבע משמע נמי הזכרת שם שמים לבטלה ומסיים ביה כי לא ינקה ה' את אשר ישא גו' דהיינו שלא ינקה בלא עונש ומדקתם עונשו יש לנו לומר או עונש ממון דהיינו עוני או עונש מיתה ולהכל נימא דעונש עוני הוא ולכך סתם העונש ביה משום דעוני כמיתה אבל הרמב"ם בסוף הלכות שבועות כתב דאפי' להזכיר שם מן השמות לבטלה אסור כו' שנאמר ליראה את השם הנכבד והנורא גו' עכ"ל ולפי זה יש לפרש הא דקאמר דעוני מצויה מדכתיב לעיל מיניה בהוסר כל בספר גו' אם לא תשמור גו' ליראה את השם הנכבד אבל סוגיא דתמורה לא קאי הכי במסקנא אלא דאזהרתי' מאת ה' אלהיך גו' ודו"ק: **עניות** כמיתה שנאמר כי מתו כל האנשים גו'· יבואר לקמן פר"א:

דף ח בגמרא ואמר רב גידל כו' כצ"ל: ברש"י מלות לא ימוש וכיון דאי כו' כצ"ל· ברא"ש פטר נפשיה כו' מ"ה חיילא כו' כצ"ל: בר"ן באלהא דישראל ומש"ה קשיא לך כו' כצ"ל: **ע"ב** ברא"ש חכם ותיק וכיוצא בו יכול יחיד כו' בכנפי החמה הס"ד. בר"ן לגביה דלשרייה לך הס"ד שליח מן השמים הס"ד. בסוף פרק עד כמה כו' דמשמע סמוכים אלא בראשי המטות כו' כצ"ל:

ח"א דף ח ע"א מנין שנשבעין לקיים את המצוה שנאמר נשבעתי גו' והלא מושבע ועומד כו'· ואגופי' דקרא דכתיב נשבעתי ואקיימה גו' לא הוה קשיא ליה והלא מושבע ועומד כו' משום דאיכא לפרושי אה"נ אהך שבועה דהר סיני קאמר כבר נשבעתי בהר סיני ועתה אקיימה אלא ארב דמפרש לה אשבועה דהשתא פריך והא מושבע כו' ומשני דלא שבועה ממש קאמר אלא דהרי אינים לזרוזי נפשיה ובהכי יתיישב ההיא דבפ' המפלת תשבע כל לשון גו' זה יום הלידה שמשביעין אותו תהי צדיק ולא רשע כו' דשבועה זו למה והלא מושבע ועומד כו' אלא דהך שבועה נמי אינו אלא לזרוזי נפשיה ובמסכת נדה עי' תירוץ אחר בזה: **האומר** אשנה פרק זה כו' נדר גדול נדר לאלהי ישראל כו'· אבל שבועה שריא בהם ודאי דליכא לספוקי ביה דדעתו לשמים אלא בזה הלשון שאמר אשנה פרק זה כו' איכא לספוקי ביה לפי מה שאמרו לקמן פ' קונם יין לאהבה את ה' שלא יאמר אשנה שיקראוני רבי כו' הנה גם זה לא פירש דבריו ושמא טונתו שלא לש"ש ולא אל הנדר בדיבור בעלמא אלא במתפים בדבר נגדור ולהכי קאמר דאפ"ה נדר גדול נדר לאלהי כו' דמסתמא טונתו לש"ש ולא מחזקינן איניש ברשיעי ואל הנדר בדיבורא בעלמא לדבר מצוה כמו בצדקה ואין מתירין נדר כזה כדלקמן פרק ב': **ע"ב** וזרחה לכם יראי שמי גו' אלו בני אדם שיראים להוציא ש"ש לבטלה כו'. מבואר כי שמו יתעלה הוא קיום ויסוד העולם בס"י בעה"ז וביו"ד העה"ב והמוציא ש"ש לבטלה ה"ז הורס בניינו של עולם מתים כת בהנהגה של מעלה בעולם הגלגלים אשר ע"ז אמרו בפ' שבועת הדיינן שהעולם נזדעזע בשעה שאמר הקב"ה לא תשא גו' וע"כ הירא להוציא ש"ש לבטלה הוא מקיים הנהגת העולם בתנועת הגלגלים לפי טבע הבריאה לאדם וז"ש שמש צדקה ומרפא ומפרש לה הירגא דיומי תשי מפורש בפ"ק דיומא דחירגא הוא נסורת שמנסר גלגל החמה והוא כי החמה אין לה טבע החמום מצדה אלא מתנועת גלגל החמה כ"כ במרוצה בכ"ד שעות דטבע של כל תנועה שמתחמם ולהכי קרי ליה החם לא דכתיב כל דייכי אגעא כלא תשובין כי אין בחמה דבר מחם המביא חימום רק התנועה שאין בה ממש ולפי שרוב החולים צריכין לטבע החם כמאמרם אל תאכל לונן ואל תשכב כו' הנה לפי קירוב וריחוק תנועות גלגל חמה לנו באחד מד' עתי יום ושנה יעלה לפואות האדם וז"ש בפ"ק דב"ב כשמת אברהם אבינו שלה הקב"ה הרפואה בגלגל חמה ואדלי יומא אדלי קצירא כי בהיות אברהם מי ידע בסוד הרפואות דברים שגולייס והוא אבן טובה שהיה לו ושנפטר נגנז אותה החכמה ותלה הקב"ה רפואות האדם בגלגל חמה כפי קירוב וריחוק תנועתה כמ"ש וכמו שיבא מזה עוד במקומו שם ומענה אין כאן מקום למאריכת הרא"ש ע"ש ודו"ק:

דף ט בפרש"י רשעים הריני עלי והימנו כו' עלי קרבן כו' הד"א וכצ"ל: ברא"ש בכל הני הס"ד רשעים גרידא הס"ד ככר מונח לפניו כו' ר"ת דכולי מלתא כו' שלא תדור הס"ד ואחר כך מ"ה כי קאמר ר"מ בנדר כו' כצ"ל: **ע"ב** ברש"י בעזרה דהו לא אתי בה כו' ותהית כשהן כועסין כו' הד"א ובא למיסתר כל הני כו' כצ"ל:

ברא"ש תקלה למעול בה הס"ד בהאריך ימי טומאתו הס"ד כצ"ל: בר"ן א"א שיקרא נדבה הס"ד לידי תקלה הס"ד מלשון פתח כמים הס"ד מן העולם לילך אחרי הד"א כצ"ל:

ח"א דף ט ע"ב בא נזיר אחד מן הדרום כו'· יש לעיין מה לו להזכיר שבא מן הדרום גם שהיה רועה לאביו בעירו גם מה שפרש"י שפחז עלי יצרי להביאני לידי הרהור עבירה הוא דחוק מה ענין מתגאה לזה ונראה שרמז שבא מדרום שהיה חכם כמ"ש הרוצה להחכים ידרים ואמר שאעפ"כ היה רועה לאביו במצות כבוד אב ואמר גם בעירו במקום שהיה מכירין בו ובמעלתו ואמר מנורף לזה כשהיה מסתכל עצמו בבבואה שהיה גם יפה עינים פחז עליו היצר הרע להתגאות וכי איש כמוהו במעלת החכמה ויפה עינים יהיה רועה וז"ש שביקש לטורדו מן העולם לעבור על מצות כבוד אביו שנאמר בו למען יאריכון ימיך גו' ואמר מפני מה אתה מתגאה שלא להיות עוד רועה לאביך שסופך למות ע"י שתעבור מצוה זו של כבוד אב וסוא ענין מעשה אבשלום בעצמו שהיה מתגאה בשערו ומרד באביו כדאמרינן פ"ק דסוטה וזה שמסיים כאן להזיר לה' שהיה זה נזיר להתגלח לש"ם לקיים מצות כבוד אב ואמר נסתכלתי בבבואה שלי ופחז עלי יצרי ובקש לטורדני כו' הוא היצה"ר הוא מלאך המות וע"ז נאמר צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו הרשע הוא היצה"ר מסתכל וצופה ביופי הצדיק ובמעלותיו וע"י זה מבקש להביאו לידי מעשים רעים כדי להמיתו וקרוב לזה דרשוהו בפ"ק דקידושין ע"ש:

דף י גמ' וטעמא מאי תקינו כו' כצ"ל: ברש"י נודרין בהן הס"ד תקינו חכמים כנויין דלא לימא כו' הד"א כצ"ל: ברא"ש לשונות של כנויין גמרא לשון עובדי כוכבים כו' ונמלך מלגמור דבריו כו' משאר האותיות הס"ד ואח"כ מ"ה מאן דאמר כנויי כנויין כו' הלשון במקצת הס"ד אטו כנויין הס"ד כצ"ל: **ע"ב** ברש"י מי הוו כנויי כנויין אליבא כו' כצ"ל: ברא"ש שם של אדם הס"ד ואח"כ מ"ה במוהי לא אמר כו' שהבית היא משם התיבה ואין כו' והיינו טעמא דבמומתא אבל כו' כשרות ופסלות הס"ד ואחר כך מ"ה לא דכי לא מותר כו' נמי אסורין התנן כו' הד"א חוץ למקומן הס"ד כאישים כקרבנות ירושלמי כאם המזבח כו' ירושלמי כמזבח כקרבנות כו' כחומת ירושלים הס"ד ומזלגות הס"ד לא אמר כלום הס"ד (שרי רבי יהודה הס"ד חייב קרבן הס"ד מפרש טעמא הס"ד כצ"ל):

ח"א דף י וכי באיזו נפש חטא כו'. יבואר פ"ק דתענית ע"ש:

דף יא בפירש"י שיאמר כירושלים כלומר כקרבנות שבירושלים כך מלאתי מוגה: ברא"ש בכל מקום הס"ד יהא כהקדש הס"ד לא חולין ליהוי כו' מכלל ולא אמרי' דרישא קיימי הס"ד תחת הלמ"ד לא משמע לפרש לא חולין הס"ד לך יהא קרבן הס"ד לר"מ הס"ד כצ"ל: בר"ן דאיכא למימר הכי ואיכא למימר הכי אזלינן כו' האוסר וכי מתפים כו' לפי דעתי הס"ד בבא בתרא הס"ד דאתסר עליה הס"ד ר' יוסי אומר מכלל כו' הס"ד כצ"ל: **ע"ב** גמרא לך מותר לא חולין שאוכל כו' והתנן לקרבן לא אוכל כצ"ל: רש"י בין שלא אוכל כו' אוכל לך אבל כו' הד"א להטות ממנו הס"ד מפרש לקמן הס"ד דרבי אבא הס"ד מותרין אפי' לבעלים הס"ד דהיתירא ונותר ופיגול כו' כצ"ל: בר"ן משום דמשמע ליה לקרבן כו' הכי נמי לימא לחולין יהא כו' דאמר לא לחולין וכו' דכי אמר לחולין בשבא כו' פתוחה לא חלין קאמר כו' אין לחלין בלמ"ד כו' כמליעתא לחלין כו' דאיסורא דהיינו שלא אוכל לך שרי כצ"ל:

דף יב ברש"י בינתיים אכל ועכשיו כו' הד"א כצ"ל: ברא"ש בהו לא באיסור נותר ופיגול קא מתפים כו' הד"א עליו מעולם עד כו' דבעיקרא קא מתפים הס"ד כצ"ל: בר"ן לנודר מגבינה של עובדי כוכבים וסתם כו' כל מין שבא הס"ד כצ"ל: **ע"ב** ברש"י דאמר לא קידם כו' את תרומתי הס"ד כתרומתו הא קמ"ל כו' דהא מתפים ככר בתרומת לחמי תודה לאחר זריקת דם שהיא כו' אבל מין אחת יצא הס"ד ואח"כ מה"ד והא בעי כו' כצ"ל: ברא"ש לזריקה ונראה כו' הד"א בר קפנא הס"ד זריקת דמים וה"ה כו' כצ"ל: בר"ן מיני חלות הס"ד ורבוכה וכתיב והקריב כו' הד"א ואפ"ה ר' יהודה מתיר כו' כצ"ל:

דף יג ברש"י אלא בזריקת דמו הס"ד כהיכא דאמר כקרבן כצ"ל: ברא"ש לר' יהודה באומר הא קרבן כו' כצ"ל: בר"ן כ"ף הדמיון מחסר הס"ד כצ"ל: **ע"ב** ובברייתא דאמר הא קרבן דמשמע חיי הס"ד אהלך עמך הס"ד מדבר עמך ש"מ כו' הד"א:

סליק פרק כל כנויי:

ואלו מותרין פרק שני

במשנה וכתרומתו מותר האומר לאשתו הרי את עלי כאימא פותחין לו פתח ממקום אחר שלא יקל ראשו לכך כצ"ל: ברש"י האומר חולין שאני כו' דהייט הן מכלל לאו אלא כו' הד"א וכצ"ל: ברא"ש בפ"ק הס"ד חכמים עליו כנודר בתורה לע"ה כו' מכלל לאו כו' היכא דאמר לחולין כו' כצ"ל:

דף יד רש"י דלעיל לחולין שאוכל לך לא כשר כו' כצ"ל: ברא"ש דלא חייל מדרים מידור כו' לה' ומדרים נמי כו' בלא יחל דברו הס"ד בדבר האסור הס"ד כצ"ל: בר"ן בפירקין קמא דתנן לחולין שאוכל לך כו' איידי דקתני כו' פתח ביה הכי הס"ד מותרין כחולין כלומר כאומר כו' כצ"ל: **ע"ב** גמרא טולה נמי דנקיט כו': ברש"י בה ובמה שכתוב בה הס"ד וכל שכן כי אמר בה ובמה שכתוב בה הס"ד שהיא כתובה אי אמר כו' כצ"ל: ברא"ש על הזכרות שבה הס"ד ואח"כ מ"ה ואיבעית אימא כו' דקתני בה ובמה שכתוב כו' ובודאי ישן הס"ד בבל יחל למפרע הס"ד כצ"ל: בר"ן אבל סיפא כדנקט לה כו' תפלא חייל נדרא כו' כצ"ל:

דף טו ברש"י ישן דהא איתסר כו' אסור אלמא אית ליה כו' דיעבד אבל לכתחלה אין כו' ומי איכא בל יחל כו' לדרב יהודה הוה אסר לה כו' למפרע באיסורא הס"ד דהא עבר הס"ד כצ"ל: ברא"ש עובר בבל יחל הס"ד ואח"כ מ"ה אם תלכי לבית אביך עד כו' כצ"ל: בר"ן מלקין אותו משום כו' מותר לבא לידי ספק כו' לאשמועינן והכי קתני כו' רבינא אמר לעולם כו' כצ"ל: **ע"ב** בפרש"י דאבל אתמול אם הלך היום כו' נמי הלך הס"ד שאינו משמשה והא משתעבדא כו' הד"א קרבן הקרבן כקרבן שאוכל כו' כצ"ל: ברא"ש קא מתרץ הס"ד דמשעבד לה שחייב כו' דאין בו ממש הס"ד כצ"ל: בר"ן שתזהר מליהנות קודם הפסח כו' ואי מתירה לה לילך אתיא כו' כצ"ל:

דף טז ברש"י אלא הקרבן שאוכל כו' סיפא לקרבן לא אוכל כו' ליהוי קרבן מה שלא אוכל כו' משמע דאכילה קאמר הס"ד ואחר כך מ"ה רב אשי כו' דלא דודאי אסור הס"ד ליהוי אסור אי נמי כי אמר במתניתין כו' כצ"ל: ברא"ש דמשמע לא שבועה מה שלא אוכל לך הא מה שאוכל לך יהא כו' ואגב אידך אוקמיה כו' בתמי' הוא נשבע כו' כצ"ל: גמרא לקרבן יהא לפיכך לא אוכל לך לא קשיא כו' שלא אוכל שבועה דלא אכילה קאמר כו' כצ"ל: **ע"ב** בפרש"י מדאורייתא אסור וזה חומר כו' הד"א כצ"ל: ברא"ש דלא תמור בשבועה הס"ד יחל מדרבנן הס"ד ליהנות נתנו אמר הגאת כו' הד"א כצ"ל:

דף יז ברש"י מן לאו דשבועה הס"ד לא שנו דיש נדר כו' [בנדרים] וניתני יש נדר בתוך נדר כו' הד"א כצ"ל: ברא"ש נמי גבי נזירות הס"ד יום אחד ובהאי מגו כו' נזירות שלימה הס"ד לפלוני הס"ד עלי הענבים הס"ד קרבן דעתיה חלקיה כו' כצ"ל: בר"ן נפקא לן דבכה"ג מונה שני נזירות כו' נזיר היום נזירות חלה כו' כצ"ל: **ע"ב** ברש"י אמר לך רב הונא מתניתין כו' חלי שבועה ואין מביא כו' הד"א חלי שיעור הס"ד שיעור דשבועה חייב ס' דהריני נזיר למחר דקאמר כו' כצ"ל: ברא"ש הריני נזיר הריני נזיר אם אוכל ואכל דעתה חלו כו' כלאחת הס"ד שלשים יום הס"ד חדא נזירות היא הס"ד: בר"ן וחזר ואמר שבועה שלא אוכל ענבים כו' כ"ע יום מנדר השני כו' בתרא ואמר רבא דמגו כו' כצ"ל:

דף יח ברש"י ימי נזירות של שלשים יום הס"ד כצ"ל: ברא"ש משכחי רווחא חיילא הס"ד שניה רווחא חיילא הס"ד שני נזירות כו' דעתה לא כו' כצ"ל: בר"ן נמי אשבועה שמלות ושבועות כו' הריני נזיר היום הריני נזיר היום אין כו' כי מתחיל אראשונה כו' כצ"ל:

ע"ב בפירש"י דבדבר אוסור נדר להכל כו' וכבשר מלוח דע"ז מותר כו' נדרנא מותר הס"ד ואחר כך מ"ה ליסנא אחריתא סתם נדרים להחמיר כו' ניתן לפתוח בחרטה כו' קדשי קדשים הוא הס"ד

הס"ד שמעשר ותרומה בשבלין כו' דבר הנדור מעיקרא כו' כל"ל: ברא"ש תקריב מלח הס"ד לידי כהן הס"ד על דבר אסור הס"ד מעדים וחרמים הס"ד כקרבן על חבירו הס"ד עוטין ומתמירין עליהן בגמרא מפרש הס"ד אבל לא עוטין ולא מתמירין הס"ד נזיר שיש בכרי זה מאה כור כל"ל: בר"ן שיקרבו מתירין הס"ד ומש"ה שרי הס"ד חרם גבוה קאמר הס"ד בו מסיימן הס"ד כדאיתא בגמ' הס"ד פתח לנדרן הס"ד נדר הפסח הס"ד בשמה הוא הס"ד ש"ל דמעייל כו' כל"ל:

דף יט ברש"י בדבור המתחיל ספק מקשה כו' עיקר מן התורה לפי שלא מצינו טומאה כו' ספק הכהר הוא הס"ד ואח"כ מ"ה ליטמא טמא כו' כל עיקר תדע כו' הס"ד ואחר כך מ"ה טניחא למשאל לא קשיא דר"א הס"ד הא קשיא ספק משקין ליטמא טומאה כו': ברא"ש אלא על הודאי הס"ד יטנו בעזרה הס"ד כל"ל: בר"ן להקל ר"א הס"ד לממוט קשיא הס"ד בידיה הוא הס"ד אם נגע בהן הס"ד משקין ליטמא טמא הס"ד ליטמא טמא יש לומר דהכי פריך כו' מאה כור הס"ד דספיקא לחומרא הס"ד כל"ל: **ע"ב** גמרא א"ל רב הונא כו' כל"ל: ברש"י בליסכה נדר הס"ד חומרא יותר מודלי הס"ד נפשיה לספיקא הס"ד ואחר כך מ"ה [נזיר עולם] כו' וליכא למימרא דרבי יודה והס"ד רבי יהודה אומר ספק כו' הד"א הבורה אלמא הד"א מסיפא דסיפא הס"ד כל"ל: ברא"ש מעייל נפשיה לספיקא כו' כרבי יהודה הס"ד חולין לעזרה הס"ד מגלח לעולם הס"ד איכא למימר הס"ד חמור מודלי הס"ד אם יש בכרי כו' נפשיה לספיקא הס"ד בכרי ק' כור הס"ד נזיר ב' מבלה מתניתין הס"ד כל"ל: בר"ן הכא על הספק הס"ד לא מגי מגלח הס"ד מגלח בתחר הס"ד נזיר שמשון הס"ד ומילאו מגגב הס"ד אליבא דרבי יהודה הס"ד ואחר כך מ"ה אין אחד מהם כו' נזיר כותים הס"ד כל"ל:

דף כ ברש"י לא מדרי אלא בעלם כו' הד"א אם בהי ליטאל הס"ד ואחר כך מ"ה וחכמים אומרים פותחין כו' ראשון בנדרים הס"ד ואחר כך מ"ה וכולן אין נשאלין כו' על יס נהג היתר בנדר כו' כל"ל: ברא"ש דלא מסקר אין כו' אבל עם הארץ ולכך מפקר הס"ד או לבך עליך הס"ד קא משמע לן דאע"ג דלאו כו' עוטין אותו הס"ד לא עבר ועבר ביה לא כו' משמתינן ליה הס"ד וכן מעשר מפרים כו' כל"ל: בר"ן מ"י יום הס"ד ספיר כלומר דלא כו' כל"ל: **סליק פרק ואלו מותרין**

ח"א דף כ ע"א [illegible]

התורה כי לא הבינן למד והב' מתחה התורה מתמת עזותן כי יראת התורה היא על פניהם היא הבושה ודו"ק: **ע"ב** וא"ל כדי שלא אתן עיני כו' באין לידי ממזרות כו'. לאו ממזרות ממש קאמר אלא שכל מעשה הולך על הכוב אחר המחשבה ויהיו בניו אינן מהוגנין מדת ממזרים וק"ל: **בתי התורה** הזיכתך כו'. עי' פי' הר"ן ועי"ל מדאסרה התורה בערוה ב' משכבות דהיינו כדרכה ושלא כדרכה ע"כ דבאשה שאינה ערוה שרי וז"ש שהיכתך שאינך ערוה לו: **ולא תתורו** אחרי לבבכם וגו' שלא יתן עיניו כו' · פתח הלב וסיים בעין שהם ב' הרסורי עבירה ע"י שעינו מסתכל באשה אחרת נותן לבו עליה ובגדר ערוה מתעי קרא כדכתיב אשר אתם זונים גו' זנות ממש והבילית הוא גדר לערוה כהסיא עובדא דפרק הקומץ וז"ש לעיל דמלייני כמלאכי השרת בלילית כפרש"י שהוא גדר לערוה וק"ל: **וברותי** מכם המורדין והפושעים בי אלו בני ט' מדות כו' מדברי הרמב"ם פכ"א מהלכות א"ב דהטועה כן הבנים אינן הגונים אלא עזי פנים הן ומהן מורדין ופושעין ויסורי הגלות בוררין אותן עכ"ל: **אסנ"ת** משגע"ת בני אמה בני אנוסה כו' · מפי' הר"ן בני אנוסה גריעי טפי מבני אמה כו' ומתוך שב' אלו קרובים זה לזה חשיב להו כחד דהא ר"ל אמר ט' מדות ובפרטן אתה מולא עשרה עכ"ל אבל הרא"ש גרס בני אמה פי' שפחה משוחררת כו' עכ"ל וי"ל לדבריו דלכך נקט ט' בפרטן משום דסימניסון לא הוו רק ט' אסנ"ת משגע"ח דהא סי' א' מורה על אמה ועל אנוסה ובגירסת הילקוט לא הזכיר כלל בני אנוסה ובטור א"ה סי' כ"ה לא הזכיר בני אמה והוו שפיר ט' גם בפרטן וק"ל: **בני** שנואה כו' בני אנופה איני והא אמר רשב"ן א"ר"י כל אדם כו' והא דלא תקשי ליה נמי אבני שנואה דכתיב כי שנואה לאה גו' הא אוקמוה בפרק י"נ שבנואין מעשה עשו כו' ולא שהיתה שנואה ליעקב ע"ש: **בני נדוי כו'**. בטור י"ג בני נדה ולא משמע כן דלא חשיב הכא אלא הבנים שנולדו מדבר הקרוב לעבירה אבל בני נדה מאיסור כרת כשאר עריות וק"ל: **בני מריבה**. בטור י"ג בני מורדת ולפי גרסתינו י"ל דה"ל בכלל בני גרושה או בני שנואה דמ"ל שהוא שונאה או היא שונאתו דומיא דבני שכרות ויתר דברי המאמר פי' בב' הפירושים ובתוס' ודו"ק: **כל** שמשתו תובעתו כו' וכתיב יששכר חמור גרם כו'. הך סוגיא מייתי לה נמי פ"ב דערובין ומייתי התם קרא ותצא לאה גו' ותאמר אלי תבא גו' וניחא דהוה ס"ד שתבעתו לביאה ממש ומשני דאצטריך אריה ואלי תבא כי גו' לבא לאהלה כפי' הר"ן אבל הכא דמייתי קרא דחמור גרם ק"ק למאי מייתי לה המקשה דאדרבה מזה משמע שלא היתה תבעתו בפה אלא שהקב"ה סייעו כדאיתא פרק המפלת והעניין מבואר דהויי' לה בנים דהיינו זכרים ע"י שתבעתו היא ודאי מזרעת תחלה ויולדת זכר ובשכר התביעה לדבר מצוה הויי' לה בנים חכמים ונבונים כו' ושאמר ולא כתיב נבונים מזה מוכח דב' ענינים הן כפרש"י בחומש וכבר השיג הרא"ם על הרמב"ם דחשיב להו כחדא ודע דקאמר ולא כתיב נבונים הייתו בשביל שאר שבטים אבל שבט יששכר שהיה בדורו של משה היה בהו ודאי נבונים ודו"ק: **יששכר** חמור גרם כו'. עיין פירש"י אבל בפרק פי' בעסק המרגא כשהזר יעקב מן השדה ננן החמור ושמעה לאה ויצאה לקראתו וקראתו עכ"ל וק"ל: **סליק פרק ואלו מותרין**

ארבעה נדרים פרק שלישי

דף כא ברש"י אלא תלו נזירותן כו' ואסורים או לא דזרוזין כו' כל"ל: ברא"ש בגמרא מפרש לה גמרא אין כו' לאו דוקא הס"ד כל"ל: בר"ן לידור לא' מהם בדוקא ולחבירו כו' בשלשה דינרין ורצו כו' נדרו ולא לזרז והס"ד ואחר כך מ"ה ל"א א"ל טפי כו' בדוקא נדר הס"ד כל"ל: **ע"ב** ברש"י ועושין הרבה וזה כו' הד"א הלכך אסור באכילה ושתיה מרובה ומותר לשתות כו' נדרים אין אדם כו' מלטער אתה הס"ד כל"ל: ברא"ש בד"ה ה"ל אין שרייה ויש"נ כו' קאמר לא הס"ד ואיך מתרץ הס"ד כל"ל: בר"ן ולאו דוקא הס"ד טפת לונן לאו דוקא כו' בלא שאלה הס"ד ורב אסי לחוד הס"ד אין לך התר הס"ד שנדרתי מעולם הס"ד כרצונך הס"ד שכנות הס"ד כל"ל:

דף כב ברש"י פותחין אי לא הס"ד דהוה בארץ ישראל כל"ל: ברא"ש לבטא בשפתים הס"ד עליו גיהנם הס"ד שלומדין הס"ד כל"ל: בר"ן כדא"ל רבי ינאי הס"ד איהו אמאי דאסר כו' כל"ל: **ע"ב** ברא"ס כדתנן במתניתין הס"ד נדר במוהי הס"ד דלא טעימנא לך הס"ד שלא יאכל עמו הס"ד דאין נזקקין לך הס"ד במה אשה הס"ד כל"ל: בר"ן לו לאו השבע שבועה כו' זה נראה לי הס"ד נות לי הס"ד ואח"כ מ"ה אם נדרת במוהי לא כו' לשבועה הס"ד ואין נזקקין הס"ד ואח"כ מ"ה רב יוסף אמאי אמר כו' דלא ליכול הס"ד בתמיה הס"ד כל"ל:

ח"א דף כב ע"א אלו הוה ידעת דפתחין פנקסך כו' · באבות שנינו הפנקס פתוח והיד כו' היינו לגבי שככר חטאו כמ"ש לעיל מיניה הכל נתון בערבון כו' והכא ה"ק לגבי מי שכבר היה נדיק ע"י נדר שנדר זה הוא תחלת חטאו לפתוח בעבירה זו את פנקסו וממשמשין כו' וק"ל: **פתח** לי' ר"נ כו' יש בוטה כמדקרות כו' כל הבוטה כו'. מלת בוטה לא מלינו במקרא אלא לגבי נדר ושבועה כמו לבטא בשפתים מבטא שפתיה ויבטא בשפתיו גם אגל שפה לפי שדיבור החיצוני נקרא ע"ש השפתים שנדבר בלא כוונת הלב דהייט נדר ושבועה שהיוה נדר ולמהר מתחרט כמ"ש במשנתין לב זה פלך וז"ש כל הבוטה בנדר ושבועה ראוי לדוקרו כי היא בודאי בלא לב וכוונה ולשון חכמים שהוא דיבור הפנימי בכוונת הלב נקרא ע"ש הלשון הוא מרפא למגוא לו פתח וחרטה ככל הנך דמתניתין וק"ל: **הנודר** כאילו בנה במה כו'. מבואר בחידושינו ביבמות פ' ב"ש: **וכתיב** התם שם רשעים חדלו רוגז נראה לפרש דהוה קרא מהך ג"ש גופיה יתפרש לענין נדרים דרוב נדרים המדיר חבירו שלא יהנה חבירו ממנו או גם הוא מחבירו בא מתוך רוגז וכעס שיש לו עם חבירו כהך דלעיל אילו לא מרגזין לי כו' והיא ודאי מדת רשעים או מדת סדום היא שנקראו ג"כ רשעים כמאמרם באבות האומר שלי שלי ושלך שלך זו מדת סדום שלך שלי ושלי שלי רשע וז"ש כי שם במיתתם חדלו הרשעים מרוגז וכעס להדיר את חברו שלא יהנו זה מזה ולזה קאמר כנדרי כשרים לא אמר כלום שאין זה מדתם אלא מדתם שלי שלך ושלך שלך ודו"ק: **כל** הכועס כל מיני גיהנם שולטין בו. פי' ברא"ם וברי"ן ועוד נראה לדקדק מלשון כל מיני כו' דמיני אש של גיהנם מרתחי ביה כי הכעס מתולדות אש ולכך נקראת חימה ובת"ח אמרו אורייתא הוא דמרתחא ביה שנאמר הלא כה דברי כאש גו': **ואין** רעה אלא גיהנם שנאמר כל פעל גו' וגם רשע ליום רעה כו'. בע"פ מ"ב נפ"ק דב"ב שאמר איוב בראת צדיקים בראת ג"ע בראת רשעים בראת גיהנם כו' שהרכר אחר

בריאתו של הקב"ה דלא ה"ל לברוא הרשעים ולעומת זה הגיהנם ולכפל דעתו אמר שלמה כל פעל ה' למענהו להודיע גדולתו וגם הרשע ליום רעה שהוא גיהנם פעל למענהו להודיע גדולת משפטו שכל זה קילוסו כמפורש באגדת משלי ודו"ק: **ונתן** ה' לך שם לב רגז וכליון גו' איזה דבר שמכלה כו' · משום דלפום ריהטא לב רגז אין זה מן הקללות אבל הרוגז והכעס ממדות הרעות הוא וע"כ אמר דה"ק דמתוך לב רגז שיתן לך יבא לך קללה זו שהיא כליון עינים גו' ואיזהו דבר כו' וק"ל: **ונתן** ה' לך שם לב רגז בבבל כתיב כו'. כי הילה"ר שולט בח"ל יותר מבא"י והכעס הוא ממדות הילה"ר וזו כוונת הכתוב כי ידעתי את יצרו אשר הוא עושה היום בטרם אביאנו אל הארץ גו' ר"ל אחר שידעתי את יצרו אשר שולט בו ועושה היום במדבר בטרם אביאנו גו' ואין לי לפטוע אותם כ"כ אבל בבואם לא"י אם יעשו עוד רעות כזאת כראוי לפטוע יותר אחר אשר שאין היצר שולט בהם כ"כ בא"י וק"ל: **ע"ב כל** הכועס אפילו כו' שנא' כגבה אפו גו'. כבר אמרו בפ"ק דסוטה כל המתגאה כאלו עע"ז ואמר כאן המתגאה בגובה אפו דהיינו מתוך כעס בל ידרוש שהוא בלי טוגה ודרישה דמתוך כעס בא לידי שפות ואין אלהים בכל מזימותיו שאין השכינה חשובה שהיא כנגדו כמ"ש שויתי ה' לנגדי גו' וק"ל: **משכח** תלמודו ומוסיף כו' שנאמר כעס בחיק כסילים גו'. מדת החכמים גם כשכועסים עם חביריהם או תלמידיהן טוחן לרצות ומעבירין על מדותיהם אבל זה הכסיל אינו נוח לרצות והכעס מונח זמן רב בחיקו עם חביריו ותלמידיו וע"י זה הוא לומד בד בבד ומטפש כדאמרינן פ"ק דתענית חרב אל הבדים ונואלו כו' וז"ש וכסיל יפרוש אולת שע"י זה שאין לו חבר ותלמיד יפרוש אולת בתורה שאינו מכוין לפרש האמת כמ"ש שם הרבה למדתי מרבותי ויותר מחבירי ויותר מתלמידי כו' וק"ל: **בידוע** שעוונותיו מרובין כו'. דלפי פשוטו דבריו סותרין זה את זה שנאמר כי כעס בחיק כסילים גו' כמ"ש לעיל ועי' פרש"י רוב כעס הייט שחטאו וכעסו להקב"ה ועי"ל באותן שפרים שהן דברים של חכמה מפורש רוב שעם שכעס הקב"ה עליהן על שחטאו וק"ל: **כל** שהיא תפארת לעושיה כו'. ר"ל גם שהיא תפארת לעושיה כמ"ש אין כמה זימנין כו' בעי נמי תפארת לו מן האדם והכי לא היה לו תפארת מרב נחמן שא"ל כמה זמנין אדעתא דהכי נדרת עד דאיקפד וק"ל:

דף כג ברש"י וכל הני כו' רבנן לאו מלתא כו' כל"ל: ברא"ש האי עובדא הס"ד ואח"כ מ"ה ומי שרי כו' כל"ל: בר"ן דבי ר"ג הס"ד ניתר בו הס"ד דכל ה"מ הס"ד היכא דגמיר וסביר איהו כו' בטלו המזמן וכדין כל כל"ל: **ע"ב** גמרא דתנן האומר כו': ברש"י זכור התנאי הס"ד: ברא"ש זמן שיקבע הס"ד למה הוא נודר הס"ד ונדרו בטל הס"ד בנדרים אחרים הס"ד שייך למימר נדרי זרוזין הס"ד ואח"כ מ"ה הלכתא כו' כל"ל: בר"ן דקתני אף הס"ד ואח"כ מה"ד והרוצה ויאמר כו' הס"ד הנדר ומ"ה בטל כו' להאר מיכן אלא שלשונם כו' כל"ל:

ח"א דף כג משימשא למוצא ומעולא כו' · שמעתי שיש בארצות בונים לשם בתים חלון מקורה וחלון אינן מקורה מלמעלה ובשחרית ובערב כשהשמש אינו חם כל כך הם יושבים במקום שאינו מקורה ובלהרים שהשמש חם יושבים במקום המקורה וכן היה בנין בהמ"ד שלהן וז"ש שהיו מלמערין כל היום בבהמ"ד דהיינו משחרית שהיו בשמש עד שהיו פונים למולא ומלהרים שהיו פונים שוב לשימשא בערב וק"ל:

דף כד ברש"י ה"ז יכול המודר כו' הד"א ממש קא"ל דא"ל לאו כו' הד"א אנא כו' הס"ד מלכא כו' הס"ד זרוזין הוו המדיר כו' הד"א דהייטו נדרי זרוזין הס"ד כל"ל: ברא"ש אע"פ שכל פתח וחרטה כו' מוכחא טפי הס"ד דמתהנינא ממך כו' ממנו הרבה הס"ד מתנה מרובה הס"ד עליך דאזמניה כו' נתכוונו שניהם הס"ד כלבא אנא כו' הס"ד כל"ל: בר"ן מה שאני נהנה משלך הס"ד באידך ברייתא דמייתי כו' מפני כבודך הס"ד לא הלכת שא"א כו' לבקשת המזומן נדר המזמן כו' למימר הכי אלא האי יתר כו' כל"ל: **ע"ב** בגמרא ושמע מינה פליגי רבנן כו' כל"ל: ברש"י זרוזין ומותר הס"ד · קתני שבועת כו' הד"א כל"ל: ברא"ש וכן זה הוסיף כו' בית הבד לא אמרינן כו' לשון בני אדם הס"ד כך שבועת הבאי הס"ד שבועה לשקר הס"ד כמו בנדר הס"ד דנדר בחרמו של ים כו' בתר דעתיה הס"ד שיאסרו בידו הס"ד ועל דעתיה הס"ד ומופלג הס"ד תורה שבעל פה הס"ד מלות המלך הס"ד כל"ל: בר"ן מרובה הוא כמסקנא כו' ומה בין אוסר סתם כו' אף לשקר שמרתי הס"ד מותרות דשבועות שוא כו' הבאי של גוזמא מותרות כו' אינים ובדוקא קא משתבע כו' דאי אמידי דשייך כו' דכיון דגזים ואמר כו' כל"ל:

דף כה רש"י לבעל חובו אסקונדרי כו' הד"א הכא גבי שומשמי הס"ד נפשיה ומשום כו' דפלחי לאלוה הס"ד אלוה מעלמה הס"ד שם מלות הס"ד כל"ל: בר"ן דהכי גרסינן ואשתבע כו' אינגו פה כו' הס"ד על ע"ז הס"ד ואחר כך מ"ה המורה כו' כל המלוה הס"ד כל"ל: **ע"ב** ברש"י שבאמת נשבע הס"ד אביו ועם אחיו אחרים והס"ד אמר רבה הכל כו' הואיל ומעיקרא כו' הותר מקלתו הותר כולו הס"ד ואחר כך נמחק ומתחיל הדיבור דכולי עלמא לא נחלקו באומר כו' כל"ל: בר"ן אשתי נהנית לי כו' שבועה והוה רבותא כו' דתליא ביה פלוגתייהו כו' כל"ל:

ח"א דף כה שלא על דעתינו אנו משביעין כו' דאסיק להו לאסקונדרי כו' כל סוגיא זו עד סופה היא בשינוי קצת פ"ג דמסכת שבועות ושם יבואר:

דף כו ברש"י לא נחלקו אלא דהדר כו' לשון ראשון דאזלינן כו' הד"א נתפס דאמר כו' הד"א הותר כולו דזהו כו' הד"א לזה ולזה שפרטן הד"א והס"ד כב"ש וסיפא דסיפא כו' דרישא דתני הותר כו' כל"ל: ברא"ש בשלמא לרבה מוקי כו' סבירא ליה דבהחליף לשונו כו' וכן ר' עקיבא וכר כו' כל"ל: בר"ן הכי נמי שאף שדברו האחרון כו' גם כן עושים עיקר כו' דאמר כשהותרין כו' שותרין שיש לעשית כו' ביניהם אומרים שאילו כו' לזה ולזה משום הכי כו' לזה ולזה מאחר כו' קאמר הס"ד: **ע"ב** ברש"י עליה והא אמרת כו' הד"א אפילו ר"ע אבל כו' · כלל דסיפא דקתני כו' לזה והדר אמר כו' דאילו לרבה בכולהם כו' כרבי מאיר הס"ד הכל מותר דרבי מאיר כו' כל"ל: ברא"ש לשון החזרה הס"ד ביניהם ואמאי קתני כו' לא ידענא הס"ד דבריו ור"מ כרבי עקיבא כו' כל"ל: בר"ן וכולן אסורין הס"ד קאי רבי עקיבא היא הד"א קשיא ליה לא נטר כו' בשלמא לרבה כו' למליעתא סיפא הס"ד דמשום דהך מתניתא תני רבי מאיר כו' דמוקי רבי מאיר כבית שמאי כו'. שוא לעולם הס"ד כלומר במעמיד הס"ד כל"ל:

דף כז ברש"י בנות שוח בנות שבע הס"ד ופלוני ובנות שוח כו' מותרין ד"ה הס"ד מותר הותרו כולן הד"א והס"ד הוא מותר והן כו' והכי נמי קאמר כו' ד"ה הס"ד ואי לרבה שאמר כו' ד"ה היא הס"ד כל"ל והתנן כו' ופטור הס"ד ואחר כך מ"ה ולרבא כו' כל"ל: ברא"ש טובים הם הס"ד רבנן שרו הס"ד ואחר כך מ"ה לרבה כו' ד"ה לא מסכחת כו' בכל ענין הס"ד שהיה לו בהם הס"ד בכל ענין הס"ד הרי אלו נדרי כו': בר"ן אמר לזה ולזה הותר כו' הוא מותר וכולן כו' למדיר לאתויי דמאי כו' דאפסיד נפשיה הס"ד ליה דתפול קמי כו' קמי יבם הס"ד דיש טענת אונס בגיטין משני לה הס"ד אפילו בלא אונס לא כו' אהדריה הס"ד ליכא אסמכתא הס"ד ואחר כך מ"ה השלים כו' לא קניא הס"ד כל"ל: **ע"ב** ברש"י לאלתר יהיב כו' ולא ליהוי גיטא הס"ד אמאי הא אסמכתא הוא כו' הכי ואסמכתא לא קניא הס"ד זכותיה לב"ד כו' הד"א הויא אסמכתא ולא קניא כו' מתן לו שטרו הס"ד ואח"כ מ"ה והלכתא אסמכתא כו' מתפס והא כו' הד"א: ברא"ש וא"א לעבור בו כו' בפרק גט פשוט הס"ד אינו חוזר ולוה בו כו' שלא נפרע אינו כו' כתיבה ומסירה הס"ד אדרב רביה הס"ד עוד ואסמכתא כי האי כו' כל"ל: בר"ן לא יתן אלמא אסמכתא כו' וילא לריב הס"ד סגי הכא בקנין כו' אסמכתא ובמתפים זכותיה כו' אבל כאן שתלה כו' כל"ל:

דף כח ברש"י הוא בעלמו הס"ד דבהערמה נדר הס"ד אשבע לך הס"ד לך נדר הס"ד בשבועה הס"ד שבועה הס"ד: ברא"ש לא יפתח לו בנדר כו' אם כן יפתח דור לי בדבר זה הס"ד ואחר כך מ"ה וב"ה אומרים אף כו' קמשמע לן הס"ד לגזלו הס"ד דעת המלך הס"ד על נדרו הס"ד הוויין דברים הס"ד קא סמיך כו' כח דהיתרא הס"ד בספק לא יתלום מן כו' הויין דברים הס"ד ואח"כ מ"ה האלו קרבן כו' דהקדישן אולי יגזלו הס"ד כל"ל: בר"ן נדור לי הס"ד את הס"ד שהוא מדירו הס"ד בנדר לא יפתח הס"ד בשבועה יפתח הס"ד כל"ל: **ע"ב** ברש"י ואינן קדושות הס"ד ואח"כ מ"ה אין הכי נמי הוה ליה למתני אלא איידי כו' והס"ד ואח"כ מ"ה אם כן למה לי למימר כו' ולעולם בתמיה הס"ד כל"ל: ברא"ש דע"כ סיפה ליקנן כו' נדר טעות הס"ד טעמא במתניתין הס"ד לא פקעה הס"ד כל"ל: בר"ן אדעתיה דלא מתלגן כו' קדישי קמ"ל הס"ד חוזרות וקדושות הס"ד בקנה בחזקה אבל כו' וכדאמר רבי יוחנן כו' ואמר עד עולם ע"כ כו' פדיון כשיקללו דאי כו' כל"ל:

דף כט ברש"י להכי לאחר שלשים כו' כדאמר איהו כל"ל: ברא"ש הויה ליאה הס"ד הגוף אין חילוק הס"ד לאחר שלשים יום הס"ד היינו עולה דכולה כו' כל"ל:

ברש"י

ע"ב ברש"י הגוף ובין קדושת כו' לקדושת שלמים שהיא קלה הס"ד לאחר שלשים יום הס"ד ואח"כ מ"ה דהתם לא פקעה קדושת הגוף בכדי דמקודשת לאחר שלשים יום דכי לא כו' מעכשיו התם הד"א מעכשיו לאחר שלשים יום שלמים הוי עולה הס"ד לאחר שלשים יום שלמים ולא כלום כו' קמ"ל דדוקא כו' התם אי לא אמר מעכשיו כו' להדיוט וכיון כו' הד"א כצ"ל: ברא"ש יום שלמים הס"ד ואחר כך מ"ה דמקודשת אע"פ כו' הד"א כצ"ל: בר"ן שלמים לא הוי לאחר כו' דהא המקדש בשטר כו' מקשים פשיטא הס"ד האומר דקדושין הס"ד ותיהוי כמי כמסירה כו' כצ"ל:

דף ל ברש"י דמיא דאין חוזרות כו' שסופן לצאת הס"ד היבשה לא כאילו כו' הד"א כצ"ל: ברא"ש יחזרו ויקדשו הס"ד ואח"כ מ"ה מאי קא כו' אחרים פדאום כו' הד"א לכשיפדם ויהיו כו' אינה ברשותו כו' כצ"ל: בר"ן מעכשיו אבל במסירה כו' לרשותו לא חייל והס"ד מרשות הבעל לרשותה ואין כו' דהאי רבי אילא הוא כו' כי אמר הכא דפדאום כו' אף מעכשיו הוא יכול כו' ביורדי הים אפילו הם כו' היכי קאי הס"ד כדאיתא בגמרא הס"ד מפרש טעמא הס"ד בעתידין להוולד הס"ד אמאן קאסר הס"ד שובתי שבתות הס"ד בערבי שבתות הס"ד קאי ולקולא הס"ד כצ"ל: ע"ב בגמרא מעתה שני בניך וגו' כצ"ל: ברש"י רמ"א אף הנודר מן הנולדים כו' כי היכי כו' כצ"ל: ברא"ש בגמרא מפרש הס"ד עונת ת"ח הס"ד במקום ירושלים הס"ד מפרש בגמרא הס"ד לזרע ישראל הס"ד שומעין לו הס"ד מחמת מילה הס"ד י"ג פעמים ברית הס"ד ואפילו בשבת הס"ד יורדי הים הס"ד אים לאסה הס"ד אסר ה"ה דה"מ לאקשויי מאי אף הס"ד את השבת הס"ד כצ"ל:

דף לא במתניתין שאיני נהנה מישראל כו' כצ"ל: ברש"י לעלות לירושלים הס"ד משובתי שבת מלווה כו' הד"א לבקרו ולא הוו כנושא כו' כצ"ל הנאת לוקח הס"ד בשוה לא בזבינא כו' הד"א הנאת מוכר הוא הלכך מוכר בפחות כו' מוכר ביוקר הס"ד ולא יהיו הנך נהנין כו' כצ"ל: ברא"ש ולא הנאתו הס"ד ולא למשאיל הס"ד כצ"ל רמי על אפיה הס"ד שוה בשוה לא וכיון כו' לית ליה הנאה הס"ד כצ"ל: בר"ן על נכסיהם הס"ד שאם ימכור למודרים כו' לוקח הוא אוקמינן כו' כצ"ל: ע"ב במתניתין ואסור במולי עובדי כוכבים שאיני נהנה למולים אסור בערלי ישראל ומותר במולי עובדי כוכבים שאין כו' כצ"ל: ברש"י ולאכול בהליכה חייב כו' בההיא הנאה הס"ד כצ"ל: ברא"ש בשוכת הנאה שאיני נהנה כו' רוצה לכבדם הס"ד כצ"ל: בר"ן מני ספקתא הס"ד הנאת מוכר הס"ד מזבין ליה הס"ד על אפיה הס"ד למוכר הס"ד דשיפא אתיין הס"ד הנאת שלו הס"ד ומ"ה כשאסר הנאת כו' דמתניתין לית לה כו' דשמעתא הס"ד האחד בגליון הס"ד וכתבו בפ' מילה הס"ד כצ"ל:

ח"א דף לא ע"ב שנאמר כי כל הגוים ערלים גו' ואומר והיה הפלשתי הערל גו'. פי' פי' הר"ן תאי ואומר והוא דחוק ויש לפרש דמקרא קמא יש ללמוד במודר לערלים דלשון רבים גם המולים בכלל כדכתיב כל הגוים גו' אבל בנודר בלשון יחיד מערל זה אימא דאם הוא ימול אינו נקרא ערל ומייתי והיה הפלשתי הערל גו' ודוד לא ידע אם הוא נימול וכ"ת אולי עובדי כוכבים בכלל דמייך בהו ערלה אבל בנותיהן אינן בכלל וקאמר בנות הערלים דגם הבנות נתגנו הכי ע"ש אביהם וע"ז אר"א מאוסה היא הערלה שהרי גם המולים מהם נתגנו בשם זה לגנאי דומיא דכל בני ישראל ערלי לב דהיינו לגנאי כמפורש בקרא וק"ל: גדולה מילה שדוחה הנגעים כו'. לכאורה מלתא זוטרתי היא שדוחה נגעים לגבי שבת דקאמר לעיל מיניה. וי"ל לפי שר' ישמעאל שאמר גדולה מילה שנכרתו עליה י"ג בריתות עיקרה במילה בזמנה נאמרו ומקיים בהו את בריתי אקים את יצחק שנימול לח' וכן שדוחה שבת היינו דוקא מילה בזמנה וקאמר רבי נחמיה דגם מילה שלא בזמנה גדולה מיהת שדוחה נגעים וכן מ"ש גדולה מילה שאברהם לא נקרא שלם כו' במילה שלא בזמנה הוא וק"ל: לא עמדו לו כשנתרשל מן המילה כו'. וא"ת וכי חייב מיתה משום שנתרשל והרי אין בה רק עשה לאב וי"ל דעם שביביו נשערה מאד א"כ דעדיין מבני נח היה דאזהרתן זו היא מיתתן ע"כ מפענח רזי: אמול ואצא סכנה היא כו' ויהי ביום השלישי בהיותם כואבים כו'. ככל כתבנו בפ' הפועלים לשעת רש"י דכל ג' ימים הוא סכנה כמפורש בדברי הר"ן בפר"א דמילה וכן מוכיחין דבריו כאן וזה שהוצרכו המפרשים לפרש שנענש לפי שהיה סמוך למצרים ולא היה סכנה כלל באותו מועט הדרך ולדברי הרא"ם שכתב דביום הג' הוא יותר מסוכן ניחא שפי גם אם לא היה סמוך כ"כ למצרים אלא היה עוד ג' ימים למצרים לא היה כאן עוד סכנה בדרך אבל הסוגיא אינה מוכחת כן אלא כמ"ש הר"ן וכתב עוד הרא"ם ע"ק איך הותר לעבור על מצות עשה דמילה משום סכנה והלא עדיין לא נתנה התורה דכתיב וחי בהם ולא שימות בהם כו' עכ"ל והאריך ע"ש ולפי מ"ש התוס' בפ"ק בן סורר דאצטריך וחי בהם כי היכי דלא נילף שאר מצות מרוצח ונערה מאורסה ניחא דודאי מן הסברא לא ניתן שום מצוה שימות בהם אלא וחי בהם ובישראל אצטריך קרא וחי בהם כו' משום דלא נילף ליה מרוצח ונערה מאורסה ודו"ק:

דף לב ברש"י ולא נפיק מקרא הס"ד לימדן תורה הס"ד כצ"ל: בר"ן שיעזבם אלמא רוצה היה כו' ויתר הפקיר הס"ד כצ"ל: ע"ב ברש"י הוא אבר הס"ד ואח"כ מ"ה מעשרה שליטים שהן מועילים לגוף כו' הוציאה לכהונה הס"ד כצ"ל: בר"ן דבר מלוה הס"ד שנימול הס"ד על ידיהם הס"ד לאדוני דהיינו אברהם כו' במודר מאכל הנ"מ כו' קמ"ל הס"ד אגב ריפא הס"ד ואח"כ מ"ה מקום שמסכירין כו' זבינא דרמי על כו' כצ"ל: סליק פרק ארבעה נדרים

ח"א דף לב ע"א רשב"ג אומר לא למשה רבינו בקש כו'. יראה לפרש לדעתו שלא נתרשל משה במילת בנו מפני התנאי שהיה בינו ובין יתרו שא' מבניו לא ימול כדאמרינן במדרשות דא"כ כיון שלא בקש להרוג את משה ולא בלעו המלאך אלא התינוק אמאי קאמר ותכרות את ערלת בנה ולמה לא מלו משה גופי' דמלות אב היא אך אחר שראתה צפורה שהיה התינוק ניזוק בשביל המילה ותקח צפורה צור גו' ודקאמרינן פ"ב דע"ז דאתיא איהי ומתחלא ואתי משה ואגמרה א"ש נמי לר"ש בן גמליאל כשראה משה שרצונה לבטל התנאי ואתחלא אתי איהו ואגמרה משום דמילה פסולה באשה ומיהו האי שנויא אחרינא דאיכא התם הא דכתיב ותכרת גו' דאמרה לאיניש אחרינא ועבד המילה כולה ע"כ לאו לרשב"ג קאמר הכי דא"כ להאי שנויא נמי הכ"ל דאמרה ליה למשה ועבד אבל למ"ד למשה בלע ניחא שהוא לא היה יכול להתחיל דבלוע היה ודו"ק: מי קרוי חתן כו'. מפני שדומה הוא לו שמקרא צפורה למשה חתן שאישה הוא ולא חשנה אבל התינוק נקרא לה חתן שמחתנין אותו במלוה דאמונה שהיא המילה וק"ל: באר אף וחמה כו'. לפי שהם מלאכי השם ושלוחיו להפרע מהומאיו נגדו אמר ויבקש ה' המיתו ומלשון וירף ממנו אמרו שהיו מלאכי משחית כדכתיב רב עתה הרף ידך גו' ובמ"ר אמרו מדכתיב ויבקש ה' המיתו שהיה מלאך של רחמים ואע"פ כן ויבקש המיתו: בלעוהו ולא שייר ממנו אלא רגליו כו'. למדו לומר כן מדכתיב ותגע לרגליו ופירושו לפי הדרשה ותכרות את ערלת בנה ותגע הורה לא שכרתה ערלת בנה ממש אלא ותגע בצור בערלת בנה וכדאמרינן בפרק ב' דע"ז דאתיא איהי ואתחלה וכו' ואמר הכתוב שעשתה כן בשביל רגליו שראתה שהמלאך בלעו עד רגליו שהיא המילה ולמ"ד לרגליו במקום בשביל וכמוהו הרבה והוא מבואר במ"כ וכי מנין ידעה צפורה שעל עסקי מילה נסתכן אלא בא מלאך ובלע למשה מראשו ועד המילה כיון שראתה צפורה שלא בלע אותו אלא עד המילה הכירה שעל עסקי המילה הוא ניזוק וידעה כמה גדול כח המילה שלא היה יכול לבולעו יותר מכאן מיד ותכרות כו' ורש"י בחומש פי' שהיה בולעו מראשו ועד ירכיו וחזר ובלעו מרגלו ועד אותו מקום הבינה צפורה כו' עכ"ל דבריו מכוונים לדברי ש"כ דודאי בפעם ראשון דבלעו עד ירכיו מזה לא היתה יכולה להבין שעל עסקי מילה בא דאולי במקרה הוא כך אלא אחר שחזר ובלע אותו גם בפעם שנית עד אותו המקום ולא יותר מזה הבינה כמה גדול כח המילה שלא יוכל לבולעו יותר מכאן ועוד פרש"י בחומש וירף המלאך ממנו אז הבינה שעל עסקי המילה בא להורגו עכ"ל וכ' הרא"ם לא הבנתי מאמר הרב ז"ל כי אם כוון בזה לומר שבעת שהיה בולעו כו' לא הבינה שבא להורגו אלא חשבה שבא להורות לו שימול בנו לבד וכשהרף ממנו אז הבינה שבא להורגו על שלא מל אותו איך הבינה ממה שהרף ממנו שבא להורגו דלמא לא בא אלא להורות לו שימול את בנו כו' ועוד אחר שלא הבינה כו' עכ"ל עיין בדבריו באורך ועיין ישוב לזה בביאורי מהר"ן וגם אנן נימא בזה מלתא דרש"י ז"ל דקדק כן מדכתיב וירף ממנו אז אמרה חתן דמים למולות דמשמע מזה שאחר שהרף המלאך ממנו אז הבינה דבר נוסף ואמרה חתן דמים למולות והוא שמתחלה חשבה שעל כל פנים אף אם יהיה נימול על ידה יהרג משה בעונש שלא מל את בנו וזהו שהבינה שבלעו המלאך פעם אחר פעם עד המילה להורות לה שהוא נענש על שלא מל אותו שתימול היא אותו אבל אחר שראתה שתיכף בהתחלתה בכריתת ערלת בנה וירף המלאך ממנו אז אמרה והבינה דבר נוסף כי חתן דמים הוא למולות כי המלאך לא בא שיהרג ויענש משה עכ"פ אלא הצלתו תלוי בעסק מילת בנו שלא בא להורגו אלא אם יתעסק במילתו ואז ינצל אבל טרם שראתה שהרף המלאך ממנו לא חשבה שהצלתו תלוי במילת בנו אלא שעכ"פ יהרג משה על שלא מל אותו וע"כ לא אמרה אלא חתן דמים אתה לי ולא אמרה למולות ובזה יתיישב נמי מה שהקשה הרא"ם גם לפירש"י שפי' תרוייהו על דמי הריגה תרי זימנא חתן דמים ל"ל עכ"ל דלפי דברינו ודאי צריכי תרוייהו דלפי מה שחשבה בתחלה שעכ"פ יהרג משה לא אמרה אלא חתן דמים אתה לי עד אחר שהרף המלאך ממנו הבינה דבר נוסף בהצלתו תלוי במילת בנו ואמרה חתן דמים למולות ודו"ק: ביקש מבע"ה להורגן כו'. כי לפי דעתו באמר אמול ואצא סכנה היא

לו כו' לא היה משה ראוי ליענש בהתרשלות המילה וע"כ תשב כי לא בא בשליחות השם לעונשו ולהורגו ולזה בא להורגו ע"ד בא להורגך השכם להורגו עד שאמר לו הקב"ה הרף מאף ועזוב וגו' שקיים בהאי קרא אל תתחר אך להרע שאמר לו הקב"ה הרף מאף וגו' להורגם כי לא לחנם באו להורגך אלא בלוי שלי באו שאל תתחר להרע לעשות רע בהתרשלות מילת בנך: ויש אומרים לחימה הרגו. מה שיש לדקדק בזה מסכיא דפרק קמא דבבא בתרא שאמרו שם אף כופר חימה אינו טפס ע"ש בתוספות: חימה אין לי וגו'. פ"ה בישעיה חימה אין לי מי יתנני שמיר ושית במלחמה אפשעה בה אציתנה יחד ופי' לפי דרש דהכא חימה אין לי שהרגו משה מי יתנני אם היה לי חימה שלא הרגו משה הייתי פוקע פקיעה אחת הייתי שורפם כלם יחד: והכתיב כי יגורתי מפני האף והחמה תרי חימה כו'. ע"פ זה יתפרשו כל הני חימה דכתיבי במקרא בתר מעשה שהרגו משה לחימה למאן דסבירא ליה הכי והכוונה מבואר שבקש שטן להרוג את משה והוא השטן והוא המלאך המות הוא היצה"ר והוא נקרא ערל ואילו אף וחימה הם חייליו וגונדתו והם שני קליפי הערלה וכחם וע"כ באו הם להזיקו על שלא הפריד את קליפות הטומאות החיצונות אלו מבנו ואמר שבקש משה להרגן היינו לבטל כחן ע"י מילת בנו שיפרידן ממנו עד שא"ל הקב"ה כל זה אינו מועיל לבטל כחן אלא בצירוף שאל תתחר אך להרע שישמור האדם את עצמו מלעשות רע וי"א לחימה הרגו שהוא ביטל כחו במילת בנו בהפרידו ממנו ערלתו ואולי לפי שמשה לא מל מתחלה ועד סוף אלא שגמר המילה כדאיתא בפ"ב דע"ז ע"כ אמר שהוא הרג ובטל כח קליפה השניה שהוא חימה וכיון שלא התחיל לכרות קליפה ראשונה שהוא כח האף וצפורה דאתחלא וכרתה קליפה ראשונה כיון דאינה במצות המילה דמילה פסולה באשה גם היא לא בטלה כח האף וד"ל: שאין לך מי כו' כשאברהם לא נקרא תמים כו'. מבואר כמ"ש המורה פ"ט ח"ג כי לא נתנה מצוה זו להשלים חסרון יצירה רק להשלים חסרון המדות עכ"ל ולזה אמר שאין לך מי שהיו בו כל המעלות כאברהם שאין לך כו' אעפ"כ לא נקרא שלם ותמים במעלות המדות אלא עד שנימול ולזה אמרו כשא"ל הקב"ה היה תמים אחזתו רעדה כי חשב אברהם שמא יש בו דבר מגונה ומום ביצירה וכיון שא"ל אח"כ את בריתי גו' שהוא מום וגנאי הערלה נתקררה דעתו שאין מום זה חסרון ביצירה שכל אדם כן נברא אלא שזה הוא חסרון המדות ובהסתלקו אהיה שלם ותמים במדות וז"ש ג"כ כל המתמם ומשלים עצמו במדות כאברהם יש לו מעלה גדולה על יצירה כי השעה עומדת לו לבטל מזל שעה של היצירה כדלקמן באברהם וק"ל: גדולה מילה כו' שנאמר כי ע"פ הדברים האלה כרתי גו'. ר"ל שכל מצות התורה תלוין במילה וכיון שעדיין לא נימול אינו בכלל מצות התורה ולדרכה אסור ללמוד תורה ולשמור שבת כדאמרי' פ"ד מיתות ודו"ק: גדולה מילה שאלמלא מילה לא נתקיימו שמים וארץ גו'. ויש לדקדק [illegible]

משמע בהדיא דאינו ראוי להוליד כלל קאמר דהיינו שהוא מזוגן בטבעו ונראה להעמיד המאמרים כפשטן דהתם בנבואת בין הבתרים שהיה אברהם בן ע' ומזל שלו צדק היה מזוגן ולא היה ראוי להוליד כלל כי קאמר התם דהוציא הקב"ה אותו החוצה במזל צדק שהיה מזוגן במערב ואוקמיה במזרח שיהא ראוי להוליד ובלי שינוי נשתנה מזלו אז דהא לא נשתנה שמו עד אחר לידת ישמעאל אבל סוגיא דהכא דריש ליה מדשינה שמו אברם וקראו אברהם כדאמרינן בב"ר והוא אחר שנולד ישמעאל הוציאו פעם שנית ע"י שינוי שם אברם אינו ראוי להוליד בן אחר ליורשו אבל אברהם ראוי להוליד בן אחר ליורשו א"כ מקרא דוהיה תמים וסמיך ליה והיית לאב המון גוים כמפורש בסמוך ולא נקט הכא קרא דויוצא אותו החוצה הנאמר כבר בבין הבתרים אלא לסימנא בעלמא דכמו שהוציאו הקב"ה ממזלו כבר בהיותו בן ע' שנה שיהא ראוי להוליד כך הוציא אותו ממזלו בהיותו בן צ"ט שנה ע"י שינוי השם שיהא ראוי להוליד בן הראוי ליורשו וניחא דלא מייתי הכא הך דקאי צדק במערב כו' דהכא קם ליה צדק במזרח מכבר בין הבתרים ובפ"ק דר"ה דקאמר דשנוי השם של שרה גרם לשנות מזלה להוליד בן ה"ה דשינוי השם דאברהם גרם לו לשנות מזלו להוליד בן הראוי ליורשו כדקאמר בב"ר והכא אגא דעדיפא קאמר בר"ה דשינוי השם דשרה גרם לה להוליד גם שאינה ראויה להוליד כלל ואפילו למ"ד פ"ק דר"ה דשינוי מקום של אברהם גרם לו להוליד בן היינו בשינוי מזלו בראשונה כדמייתי התם מדכתיב לך לך והדר כתיב ואעשך לגוי גדול שבאותו מתכן היה בן ע"ה שנה ולא היה ראוי להוליד כלל ושינוי המקום גרם לו לשנות מזלו להוליד אבל הך דהכא להוליד בן הראוי ליורשו כשהיה בן צ"ט שנה גרם לו שינוי שמו כדאיתא בב"ר ולא גרם שינוי שמו שתלד כדאמר בר"ה ודו"ק: אין מזל לישראל כו' עיין בתוס' סוף מסכת שבת ובחידושינו סוף מסכת קידושין: כל המתמם עצמו הקב"ה מתמם כו'. כענין דלעיל ובסמוך באברהם שהיה תמים עם ה' לבטוח בו ולא שמע להאצטגנינים ולהוברי השמים והתמים הקב"ה עמו לשנות מזלו והיינו השעה עומדת לו כמ"ש מזל שעה גורם והקב"ה שינה מזל שעה שלו לטובה ומייתי מדכתיב גביה התהלך לפני והיה תמים שלא תשמע למעוננים וקוסמים ואח"כ והיית לאב המון גוים אע"פ שלפי מזלך אינך ראוי אלא לגוי אחד דהיינו ישמעאל וק"ל: כל המנחש לו נחש כו' אלא משום מדה כנגד מדה כו' בכל שאר דברים נמי ודאי דהקב"ה משלם מדה כנגד מדה כדאמרינן פ"ק דסוטה גם אינו דומה דהזר בו מקרא דמייתי כי לא נחש גו' אבל נראה דה"ק דמדה כנגד מדה נשמע מהאי קרא דכי לא נחש ביעקב גו' מדכתיב בתר הך נבואה ולא הלך כפעם בפעם לקראת נחשים גו' שמעינן דקודם שמע בנבואה שגם הש"י בפיו כי לא נחש ביעקב הלך לקללם ולהזיקם בנחשים שהיה סבור שהיו ביעקב מנחשים והיינו כל המנחש לו נחש ודו"ק: כל שאינו מנחש מכניסין אותו כו'. מסיפא דקרא קדריס כפירש"י דכתיב כעת יאמר ליעקב גו' דבר במלינו שנאמר לאברהם ע"י מלאך שנאמר כעת חיה וגו' ישאלו את יעקב ולישראל מה פעל אל באותו עת ולא ישאלו עוד את המלאכים כי הם יהיו לפנים ממחילתן ועיין בר"ן שגם זה מדה כנגד מדה ע"ש: מפני מה נענש אברהם כו'. כתב הרא"ם אע"פ שעבירת הפוגם מפורשת על אומרו במה אדע כו' עכ"ל ואין זה מוכרח דאמרינן בתוס' מגילה ותענית ובב"ר במה אדע גו' לא כקורא תגר אלא באיזה זכות כו' והכי סברי כל הני אמוראי דמתניתין דפליגי אדשמואל וק"ל: מפני שעשה אנגריא בת"ח כו'. וכה"ג אמרינן בפרק המקנא מפני שעשה אנגריא בת"ח כו' ושם דרש ליה במפורש מדכתיב אין נקי אבל הכא אינו מפורש מהיכא דריש ליה ועיין פי' הר"ן ויותר נראה לפרש דדריש ליה מדכתיב ילידי ביתו כמ"ש בערובין כל המלמד בן חבירו תורה כאילו ילדו: שהפריש מלהכניסם כו' שנאמר תן לי הנפש גו'. מלך סדום אמר כן לאברהם אלא שלא הי"ל לקבל דבריו להחזיר לו נפשות השבי שהרי זכה בהן מן ההפקר והיה לו להכניסן תחת כנפי השכינה אלו כמ"ש פ' חלק ואת הנפש אשר עשו בחרן אברהם גייר את האנשים ושרה גיירה את הנשים: (אמר המגיה מ"ו הגאון הגדול מוהרר"ש ז"ל קאיידינובר הקשה דע"פ חשבון המובא בתוס' פ"ק דברכות דף ז' בהכרת במה אדע קודם למלחמת המלכים דו"ק והשכה וא"כ איך עבירה זו הטניסתו להיות נופל בבמה אדע דקדים ול"ע): שהוריקן בתורה כו' והוריקן בזהב כו'. מפורש בבראשית רבה ר"ל אמר שהוריקן באבנים טובות כד"א ואבנותיה בירקרק חרוץ גו' שלא יהו לסוטין אחר הממון ויתעסקו בהצלת נפשות ר' לוי אמר בפ' שופטים הוריקן כד"א מי האיש הירא גו' ע"ש: א"ר אלעזר הוא דמושביניה הכי הוא והא דכתיב ענר אשכול וממרא יקחו חלקם יושבים על הכלים היו וכה"ג איתא בב"ר: בן ג' שנים שנאמר עקב אשר שמע גו' מושביניה כו'. נראה שתחלת ידיעתו להכיר בוראו היה בן ג' שנה מיהו לא נחשבו לו ימי תורה עד נ"ב שנים שאז גדלה ידיעתו לרבים כדאמרינן פ"ק דע"ז ב' אלפים ימי תורה גמירא דמתחילין מנ"ב שנין שנאמר בו ואת הנפש גו' והרמב"ם בספר המדע א"ד כתב בן מ' שנין הכיר אברהם את בוראו ע"ש וכבר השיג עליו הראב"ד מדהכא וק"ל: ע"ב השטן חושבניה כו'. שורשו שטן בלא ה' וכן נמצא בכמה מקראות בלא ה' אבל דרשו ליה השטן בה' משום דהיכא דמשתעי קרא במלאך המשחית כתיב השטן בה' בכל מקראות באיוב גם בזכריה לרמוז על שטן הידוע וע"כ גם הה' בכלל החשבון לרמוז דכל השנה שס"ד ימים הוא שטן הידוע להשטין נגד בוראו כמ"ש באיוב ובזכריה השטן בה' חוץ מיום א' בשנה דהיינו יוה"כ אין לו כח להשטין כמ"ש שישראל דומין אז למלאכים ואין להאריך וק"ל: בתחלה המליכו על רמ"ג כו' אלו הן ב' עינים כו'. עיין פי' התו' ופי' הר"ן ועוד י"ל כידוע שב' החושים שהם הראות והשמע משמשות למעלות דברים הרוחניים מה"כ בשאר החושי' שאינן משמשין רק לדברים הגופניים וע"פ מ"ש לעיל בפסוק והיה תמים שהמילה תשלמת האדם במעלות השכליות והמדות ולזה אמר כי במצות המילה השליטו גם על ב' החושים היותם רוחניי' דהיינו הראות והשמע מב' עינים ומב' אזנים להשתמש בהן כראוי למעלות האדם בשכליות ובמדות להיות שלם ותמים על ידיהם בכמ"ת אברים וניחא שהביא רש"י בפי' החומש דרשה זו על פסוק והיה תמים גו' ע"ש ודו"ק: עיר קטנה גו' זה הגוף ואנשים כו'. דלפי פשוטו ה"ל להזכיר שבא עליה מלך גדול באנשים רבים ותילותיו דאין מלך בלא עם כמו שהזכיר בעיר דאנשים בה מעט גם וסבב אותה ובנה גו' משמע שהוא עצמו סבב אותה ובנה עליה גו' בלי עם אין זה דרך המלך ולפי הנמשל מלך גדול זהו יצה"ר שהוא עצמו סובב העיר שהוא הגוף והוא עצמו בנה עליה גו' והאנשים פירש"י בס' קהלת לפי הנמשל שהם אבריו של אדם וכ"ה ברבתי אבל התרגום מפרש ליה לפי הנמשל היכמא דקלינן זכוותיה בגו לבא דאינשי כו' וע"ש בתרגום כל הענין מפורש לפי הנמשל גם שם ברבתי קהלת בע"א ע"ש: בחכמתו זו תשובה ומ"ט כו'. צ"פ מ"ש פ' היה קורא תכלית חכמה תשובה ומע"ט כו' שנאמר ראשית חכמה יראת ה' גו' לעושיהם לא נאמר אלא לעושיהם כו': מעשרה שליטין ב' עינים כו'. עיין פירש"י בספר קהלת ונראה לפי שעשרה אברים אלו כוללים הה' חושים ב' עינים חוש הראות וב' אזנים חוש השמע ב' ידים וב' רגלים וראש הגויה חוש המישוש הפה חוש הטעם וכל מעשה אדם המורגשים נעשים ונגמרים על ידם כי חוש הה' הריח באף אין בו צורך כ"כ

ל"כ למעשה ולרכי אדם ומלינו כמה בני אדם תותרין וע"כ י' אברים אלו נקראו בגוף שליטין וק"ל: בקש הקב"ה להוליא כהונה משם ע' בתו' תימה דאברהם נמי מזרעו של שם היה כו' ע"ש וכר"ת תירולים לזה ועוד נ"ל דה"פ להוליא כהונה משם היינו מבניו שילדו לו עוד ולא נתכהנו בניו שנולדו מקודם דכה"ג אמרו גבי פנחס דלא נתכהן עד משפה זמרי לפי שנולד מקודם שנתכהן אלעזר אבל כיון שהקדים כו' נתנה לאברהם שנולד מקודם: ושאל אברהם וכי מקדימין כו' אין זה מפורש שא"ל אברהם כן ושהוכיחו על כך אבל ממה שנטלה ממנו ונתנה לאברהם ולא נתנה לאחר למדו לומר משום דהוכיחו על כך ואפשר דקרא אתה כהן על דברתי מלכי לדק הכי מפורש על שדברת בשבילי למלכי לדק: וכי מקדימין ברכת עבד לברכת קונו. לפי הענין הל"ל לברכת רבו שהוא למון הנופל גבי שבלו אבל נקט הכי לפי שאברהם קנין אחד נלמד מהאי קרא ברוך אברם לאל עליון קונה גו'. והוא מבואר שברכה לקונה הוא שמשפיע לקנויו שהוא מקבל ברכת השפע ולאוי ודאי שיהיה ברכת המשפיע קודם לברכת מקבל השפע: שנאמר נאום ה' לאדוני שב לימיני כו' עיין ברא"ש ובר"ן ואולי נעלם מהם אגדה דפ' חלק דאליעזר אמר כן לשם אייתי הקב"ה לאדוני אברהם ואותבי' לימיני' כו' שנאמר נאם ה' לאדוני שב וגו' ופירש"י שם אליעזר אמר זה נאם ה' לאדוני אברהם שב גו' והיא תשובה יפה ונלחית להמתפקפקים במזמור הזה דאליעזר שפיר קרא לאברהם אדוני ודו"ק: סליק פרק ארבעה נדרים

אין בין המודר פרק רביעי

ברא"ש דגורס מקרו קמ"ל דה"ה ריחים ותנור והס"ד ואחר כך מ"ה אבל משאיל לו חלוק כו' מלתא דפסיקא נקט אסור למודר הנאה כיון שהוא מותר שלו אבל שוה כו' על אפיה וכיון דמחמיר כו' כצ"ל:

דף לג ברש"י יהא אסור הס"ד הכי או לא הס"ד: ברא"ש בלא אכילה הס"ד לבית המשתה הס"ד הספוד וקדירה הס"ד דאי לא נמלא מהנהו הס"ד כצ"ל: בר"ן עליו אלא הנאתו כו' ואמרינן הכא כו' למה יאסר הס"ד שרי אמר הנאה כו' בעלמא הוא הס"ד משאילה אלמא גרמא כו' בעלמא ניהו הס"ד לחומרא הס"ד ואח"כ מה"ד מקום שמשכירין טעמא הס"ד קמהדר ליה הס"ד בהלו מליאות הס"ד אם אינו מחזיר רולה כו' כצ"ל: **ע"ב** גמרא פליגי בה רבי אמי ורבי אסי כו' כצ"ל: ברש"י לגבות מן הלוה ולהכי כו' ממנו ואסיר הס"ד מהני ליה כלל הס"ד כצ"ל: ברא"ש קא יהיב ליה הס"ד באותה שעה הס"ד הנאה להקדם הס"ד ואחר כך מ"ה אחדא על דרך אחד כו' כצ"ל: בר"ן במתנה קיהיב כו' אילטריך לאוקמא למתני' בשלוה ע"מ שלא לפרוע כו' אבידתו מעליו והס"ד ואחר כך מ"ה דקא מהני ליה כו' שכר הוי הס"ד כצ"ל:

דף לד ברש"י אסורין על מחזיר כו' הד"א בעל אבידה מהדר כו' הד"א הנאה כלל הס"ד אבידה מהדר כו' הד"א והמחזיר אי אדם עשיר ואינו רולה כו' מהדר והכא ליכא כו' קתני דהתם דיפון כו' אבל הכא ליכא כו' כצ"ל: ברא"ש בעל אבידה אבל דבעל אבידה כו' בכל ענין בין כשנכסי בעל כו' האבידה ובין כשנכסי מחזיר כו' מחזיר הס"ד לא קאי אדנכסי מחזיר מותרין לבעל אבידה אלא בדנכסי בעל אבידה מותרין למחזיר והמחזיר אינו כו' כל ממונו כו' יכול לעכב כו' מה יעשה בו הס"ד ואחר כך מ"ה משום דקמהני ליה כו' מהדר ליה הס"ד כצ"ל: בר"ן אי מחזיר גברא יקרנא הוא כדפי' אבל בשנכסי בעל אבידה אסורין על מחזיר ל"ל כו' לא שייך יוקרנא כו' התלמוד מזבינא דרמי כו' אתיא לדידיה מתניתין כו' כותיה נקטינן כו' כצ"ל: **ע"ב** ברש"י בהפקר חלה קדושה כו' במתנה אסור הס"ד אסירא ליה הס"ד קנה חלקו כו' כצ"ל: ברא"ש ואת חומשה הס"ד לזכות בה אלא לצורך בניו כו' לפדות הס"ד למיהדר ביה מעל דאמירתו כו' להדיוט הס"ד נכנס מת או שמכרו כו' דלא אמר זה כו' ממי"ן ולא נראה כו' לאחר הס"ד לימא כגון שהיה כו' יהביה במתנה אסור כו' כי אם הנאת אכילה כו' כצ"ל: בר"ן ומ"ה מעל הס"ד ליתא דאיכא למימר דמשום כו' אסרה עליה הס"ד כצ"ל:

דף לה בגמרא השאילני פרתך כו' כצ"ל: ברש"י אסורין עליך אם יש כו' אמר לן המורה כו' נכסי עליך מת או כו' שמדיר מותר בפרה כו' במתנה אסור הס"ד על ידי אחר שבעל כו' הד"א מרשותו מדעתו הס"ד ליה להקדם הס"ד בתורת איסור הס"ד חולין הן מעל כו' הד"א כצ"ל: ברא"ש על המודר הס"ד דרבה הס"ד בפיהס הס"ד לו לאדם הס"ד ואחר כך מ"ה אסורה לא בעי כו' מעות של הקדש כו' כצ"ל: בר"ן פרה זו או שאסר כו' לרבא דאסר הס"ד זה למודר הס"ד מן הקדשים הס"ד לכל אדם הס"ד פדיונו הס"ד לרשות מקבל הס"ד ואלו מותרין הס"ד אלא שקבלה הס"ד טעמי דאמרת אלא כו' כצ"ל: **ע"ב** ברש"י בגמרא הס"ד יהנה ממנו הס"ד שמיא ניהו הס"ד לא ידע ומותר והס"ד כצ"ל: ברא"ש עניה הס"ד על ידו הס"ד קודם שגירשה הס"ד חטאות ואשמות הס"ד כצ"ל: בר"ן או מברייתא הס"ד ושרי הס"ד לריכין דעת משמע כו' דעת בעלים הס"ד לריכין דעת הס"ד מדעתו על חבירו הס"ד מיתה איכא למימר מאן כו' חייבת אמר רבי יהודה לפיכך כו' כצ"ל:

דף לו ברש"י אשמו קתני כו' הד"א פגול לא יחשב כו' הד"א חלב על חבירו שכן כו' דאורייתא הוא מדתקן כו' הד"א הקטנים דאורייתא הד"א קטנים מיירי הס"ד כצ"ל: ברא"ש דעת בעלים הס"ד על חבירו דכיון כו' אינך זוכין הס"ד: בר"ן ממתניתין משום דכיון כו' דאין דנין אפשר כו' כצ"ל: **ע"ב** גמרא מעשר תבואת זרעך ונתת וגו' כצ"ל: ברש"י שלא בפניו הס"ד דיליה היא דבעל כו' הד"א לאו פירי דהאי דתורם כו' שכר על המקרא תריך כו' כלל והא קמ"ל כו' הד"א כצ"ל: ברא"ש לא לריך דעת כו' ולא הוי שלוחו הס"ד מ"מ כיון שבלא כו' כצ"ל מפרש טעמא הס"ד לנפשיה דמודר לטעמא כו' כצ"ל: בר"ן בשלוחיכם לדעתכם הס"ד הרי מהנהו הס"ד מידי למודר ואתיא כו' מתהני הס"ד קא מהניא ליה הס"ד אבל אי אמר כו' ברית הלוי הס"ד כצ"ל:

דף לז רש"י בד"ה רבא אמר כו' ל"ל רב אמר מקרא הס"ד ואחר כך מ"ה בקטן תריץ כו' לו ליתן הס"ד והשאר נמחק: הרא"ש ומהנהו הס"ד: בד"ה מאי פיסקא כו' ולא קתני איפכא כצ"ל והס"ד שכר עליו הס"ד הנאה ממנו הס"ד: ובד"ה אם היה גדול כו' קא עביד אפילו בשי שמור כצ"ל כ"ל: בא"ד ולא מידי הס"ד: בד"ה היינו כו' הטעמים ועל שאר הלמוד כצ"ל להאריך בו הס"ד: בד"ה בנות כו' ברחובות ואמאי אנטריך כצ"ל: בא"ד אף בנות בכלל כצ"ל והס"ד; ר"ן בד"ה ולענין הלכה כו' התם יכול אף על מקרא כו' כצ"ל: הס מוטלין הס"ד תורה לישראל הס"ד ללמד בחנם הס"ד שימור הס"ד מהנהו הס"ד הזהב הס"ד באחריותן אם כו' הד"א: **ע"ב** רש"י בד"ה אלא כו' פיסוק ולא משום שכר שימור קאמר דהא כו' כצ"ל מיטרדי בהו הס"ד: בד"ה בנות כו' בה שכר שמור כו' כצ"ל משתעי הס"ד: ברא"ש את כו' דרוש לי כצ"ל: ר"ן מרובה הס"ד: בד"ה לדקדק כו' ופי' אל לדקדק כו' כצ"ל:

ח"א דף לז ע"א דכתיב ואותי לוה גו' וכתיב ראה למדתי גו' מה אני בחנם אף אתם בחנם כו'. אין לפרש מה אני למדתי בחנם מפי הקב"ה אף אתם בחנם דא"כ כאשר למדני ה"ל למכתב ועוד לאתי הכיא קרא קמא ואותי לוה ה' גו' אבל נראה לפרש דה"ק דכאשר לוני ה' משמע שלוני ללמד אתכם וקא פשיטא דאסור ליטול שכר על קיום המלוה ומשום דהיה אפשר לפרש למדתי אתכם מעלמי ככל אשר לוני בענין המלות ולא שלוני ללמד אתכם קמייתי קרא דמפורש ביה בהדיא דהלווי היה על הלימוד אותם דכתיב ואותי לוה ה' בעת ההיא ללמד אתכם גו' ומיהו לפי זה לא אנטריך לאתויי קרא דראה למדתי גו' דבקרא קמא מפורש טפי וי"ל דבעי לאתויי באידך קרא דהרב והתלמידים בכלל אזהרה זו בחנם ולא בשכר מדנקט בקרא ראה לשון יחיד ולמדתי אתכם לשון רבים דר"ל ראה אמר ליהושע ולמדתי לכלל ישראל דכלם באזהרה זו והר"ן כתב בזה פי' דחוק בכמה דברים ודו"ק: ע"ב מפורש זה התרגום כו' הוא תרגום אונקלוס שכבר ניתן מסיני ושכחום וחזרום ויסדום כדאמרינן ברפ"ק דמגילה: ואמר ושום שכל אלו הפסוקים כי פרבוב ענין מביא לטעות אבל ההפסק לפי ענינו משים שכל ותכמה לכל ענין: ואמר במקרא אלו פיסוק טעמים גם זה הוא דבר נוסף להפסיק הענינים להבינו וק"ל:

דף לח גמרא טובת עין כצ"ל: רש"י למשה וניהג כו' הד"א אגרא כל כו' הד"א: בא"ד חבירו בלא שכר כצ"ל אפילו כו' שופר ואלו הד"א: ברא"ש בד"ה דאריך וקטן כו' יליף מקרשים ויסם את קרשיו כצ"ל: בד"ה וזן כו' בניו קטנים ולאו כצ"ל: בא"ד ואהדר' ופסקה עמו לזון הס"ד: בד"ה את כו' וקא מהני ליה כצ"ל והס"ד: ר"ן ומשפטים הס"ד היה הס"ד. בלא שכר הס"ד: **ע"ב** רש"י בד"ה אלא בשנכסי חתן כצ"ל: ברא"ש ישיאנה לו הס"ד דעתו שרי הס"ד בפעומן הס"ד: ר"ן בד"ה וגיפה כו' מפסם לה כצ"ל בפעומה הס"ד עסקינן הס"ד: בד"ה אלא כשנכסי חתן כו' כצ"ל: בד"ה גדולה מזו כו' ואת אמרת כצ"ל: בא"ד אשתו מאי קמשמע לן רב הונא כצ"ל והס"ד: בד"ה ירושלמי כו' לא אדריה כו' כצ"ל משל אב הס"ד: בד"ה באומן כו' ומה"ד לא יעשה כו' כצ"ל:

ח"א דף לח ע"א במערבא פסקין לסדין פסוקא לג' ט' מפורש פ"ק דקידושין: **לא** העשיר משה כו' שלא תאמר שהעשיר משה משכר לימוד שנתנו לו שלמד לכל ישראל דהא אמר מה אני בחנם כו' כדאמרי' לעיל אלא שהעשיר מפסולתן ט' שנאמר פסל לך גו' מלת לך לא שייך על הלוחות גופייהו שלא למשה לחוד נתנו אלא שפסולתן יהיה לך ונראה שמלת פסל אינו נופל תגזרת פסולת בכ"מ דהייט דבר שפל לגבי עיקר דה"כ דבר הנקלך מבחוץ מן הלוחות שהיו שנפירין היה הפסולת מן עיקר הלוחות שהיה בפנים שניתן לכלל ישראל וק"ל: **שנאמר** כתוב לך פסל לך מה פסולתן ט'. דכתיב לך מגד עלמו אינו מוכרח להיות כתבן שלך אלא שיהיה הספר שאתה כותב משלך כמו ואתה קח לך סגל גו' וכן עשה לך שתי חלולרות שדרשו בו שיהיו משלך אבל גבי פסל לך שהיו שנפירינן א"א לומר בו משלך אלא שיהיה פסולתן שלך ה"כ כתוב לך שנא' בפ' הסמוכה לו נלמד מענין דר"ל נמי הכתב יהיה שלך שלא ניתנה תורה אלא למשה והוא נהג בה טובת עין ט' טוב עין הוא גו' וסיפא דקרא כי נתן מלחמו גו' היינו מלחמה של תורה ופרכינן ואותי לוה ה' גו' ללמד אתכם גו' הא ודאי דנתינת מלות התורה הוה לכלל ישראל ולא קאמר נמי מעיקרא דלא ניתנה אלא למשה כו' אלא דהייט לימודה מן הכתב לא יהיה אלא שלך ולכך לא פריך אלא מהני קראי ואותי לוה ה' ללמד גו' ראה למדתי גו' כאשר לוני גו' דמוכח דגם לימודה ניתן ג"כ לכל ישראל ומשני ואותי לוה ט' ופריך ועתה כתבו לכם את השירה דמשמע הלימוד מתוך הכתב ניתן ג"כ לכלל ישראל ומשני אלא פלפולא בעלמא שהוא הלימוד מתוך הכתב ע"י הבנת דבר מתוך דבר כפירש"י וכאילו הוא דבר מבחוץ הוא ניתן למשה ולזרעו לחוד דומיא דפסולתן שלך שהוא דבר מבחוץ ופי' הר"ן למען תהיה לי השירה הזאת לעד גו' ואי שירה לבדה קאמר מאי סהדותא עכ"ל והוא דחוק דודאי בשירה שמדברת בפורענות אם יעברו על התורה מקרי שפיר עדות להם ונראה דה"ק כיון דגם השירה שאינה רק לעד היא בכלל הכתיבה והלימוד כדכתיב ועתה כתבו לכם גו' ולמדה את בני גו' מכ"ש שמלות התורה שנלטוו הוא בכלל הכתיבה והלימוד לכלם וקרא ה"ק גם השירה שאין בה לורך כ"כ למלות התורה כתבו אותה בכלל התורה ולמדו אותה בכללה שגם יש לורך בה שתהיה לעד כו' ודו"ק: **וכולן** ממשה ט' כיון שהיו במשה אלו מעלות נימא ג"כ בשאר נביאים מדכתיב נביא מקרבך מאחיך כמוני גו' ולפי שאלו המעלות גבור חכם עשיר הם המעלות הגדולות בעיני הבריות כמ"ש החכם אבן תבון בהקדמת ח' פרקים ראוי שלא יחסר מהם נביא שלית השם והוסיף לו במדות שלא יתגאה בכל אלו ג' מעלות אבל עיקרן ג"כ עניו אבל אלו המעלות כמשה ואמרו חכם עדיף מנביא ודאי דכל נביא ג"כ חכם הוא אלא דה"ק דמעלת החכמה עדיפא מנבואה ופי"ל דחכם עדיף מנביא היינו בחכמת התורה משא"כ חכם דהכא היינו במילי דעלמא דומיא דאינך ועיין מ"ש בזה בפ"ק דב"ב וק"ל: **ודלמא** דאריך וקטין ט'. וכתב הרא"ש תימה אמאי לא יליף מקרשים ויקם את המשכן עכ"ל ולאו קושיא היא דע"כ פירושו נראה במקומו אבל הוא קם מאליו בנס מדכתיב לקתיה הוקם הוקם מאליו משמע כדאיתא בתנחומא ועיין פירש"י בחומש וק"ל: **דכתיב** ואתפוש בשני הלוחות גו' ואשברם ותניא כו' מהכיא דפ' כי תשא ויטלך מידיו את הלוחות וישבר גו' אינו מוכח שבכח השלכתו לארץ מידו נשברו אלא שאמר שהשליכן לארץ שברן בכלי ברזל אבל בהאי קרא שאינה לומר שתפשם בב' ידיו אחר שהיה נושאן בידו אחת משמע דלכך תפשן בב' ידיו כדי להשליכן בכח כדי לשברן בהשלכה זאת וזה מורה על גבורתו שברן בהשלכה בעלמא גם שהיו שנפירינון ועוביין ששה וק"ל: **חמשים** שערי בינה נתנו למשה חסר א' כו' בספ"ק דר"ה יליף ליה מדכתיב לארץ מזוקק שבעתים שבע שביעיות דהייט מ"ט שערי התורה ואחר כל החכמים לא הגיעו למעלה זו בחסר א' כדאמרי' בערובין במעלות תלמיד ר"מ שלא היה בדורו כמותו והיה יודע על כל דבר טומאה מ"ח טעמים ועל כל דבר טהרה כו' ע"ש: **שנאמר** ותחסרהו מעט מאלהים גו' כל אותו המזמור נדרש בפרק ר"ע על משה שנשעה שעלה משה למרום אמרו מה לילוד אשה כו' שנאמר מה אנוש כי תזכרנו גו' ע"ש: **אי** בלא אגרא לאפוקי ממאן כו': ולא ניחא ליה לתלמודא למימר דרבותי' דלא שקל אפילו כשהלך לנורכם כתרגומו ולא חמרא דחד מנהון שחרית וכפי' המפרשים דא"כ עיקר חסר מן הספר אך קשה דקאמר אלא אפי' באגרא מאי קאמר בהא להקב"ה שהיה לו עושר ולא היה לריך לחמורים כפי' התוספות והר"ן שפי' דאפי' באגרא שלא היה נהנה משל אחרים עכ"ל לא יתכן דא"כ מהיכא מוכח דעשיר היה גם קשה בשכר מאי הנאה איכא ואפשר לומר כפי' התו' שאמר להקב"ה כן מחמת שע"י שלא נטלתי חמור א' מהם אפי' בשכר רואים בעושרי שאיני לריך להם ואומרים עלי שאני מתכבר עליהם מחמת זה ופריך דלמא משום דעני הוה וקאמר להקב"ה מחמת שאיני שוכר מהם חמור משום עניות אומרים עלי שאין לאוי לעני כזה להתכבר עלינו ומסיק אלא מן פסל לך כו' וא"כ ע"כ דאמר לא חמור א' מהם היינו אפי' בשכר וכדקאמר לקמן בשמואל דאילו במשה כו' לא חמור כו' דאפילו בשכר וכן יש לפרש גבי שמואל ועי"ל דה"ק דאפי' בשכר לא לקחתי מהם בע"כ לנורכם כדרך השחוור ומ"ת שמפינן מיניה דעשיר היה שהיה לו לשכור חמור וגדול ממנו בשמואל דאפילו ברלון לא שכר מהם משום דשמא אין בלבם רלון גמור ופריך ודלמא משום דעני הוה ולא היה לו חמור משלו וקאמר דא"ה חמור לא נשאתי גו' דרך שחוור לנורכם מיהו לפי זה עיקר חסר גם מן התלמוד לפי זה ודו"ק: **שמואל** דכתיב הנני גו' ותמור מי לקחתי אי בחנם לאפוקי ממאן דשקל בחנם אלא ט' יש לדקדק דא"כ תקשי ליה דאמר נמי את מי עשקתי גו' וכי לאפוקי ממאן דעשק ומאי רבותא ויש ליישב דעושק היינו שכר פעולת אדם וכמ"ש לא תעשוק שכר שכיר גו' וקאמר את מי עשקתי מלתת לו שכרו על שעבד אללי אע"פ שהם חייבים לעשות עבודתי בחנם כמ"ש ביומא מכאן לת"ח שבני עירו מלווין לעשות מלאכתו ודו"ק: **ותשובתו** הרמתה כי שם ביתו כו' כל מקום שהלך כו' דלפי פשוטו דקאי ביתו אהרמתה לא ה"ל למכתב אלא ותשובתו לביתו הרמתה כמו ויבאו אל ביתם הרמתה גם לכאורה הפסוקים סותרים זה את זה שאמר והיה מדי שנה בשנה וסבב גו' ושפט את ישראל גו' דמשמע בסבובו שפט כל ישראל ובקרא דבתריה אמר ותשובתו הרמתה כי שם ביתו ושם שפט גו' דמשמע ברמתה בביתו שפטם וע"כ אמרו דכל השנה סבב ובסבובו שפטם ולא היה רק תשובת סבובו בכל שנה הרמתה וקאמר כי שם ביתו בכ"מ שהוא שם בסבובו שם שפטם ועי"ל דמשמע דשמואל לא היה לו שום בית ברמה דהא אמו חנה נדרתו וישב שם עד עולם דהייט נ' שנה שהיה מי מיום שנגמלתו ישב בבית ה' וע"כ אמר כי שם ביתו לא קאי רק על כל המקום שהיה סבובו שם שפט בו ישראל היה ביתו עמו ודו"ק: **ואילו** גבי שמואל אפי' ברלון כו' ולא רלותנו גו' דלפי פשוטו מלשון רלון יהיה חסר ל' שניה וע"כ דרשוה מלשון רלון ויש לדקדק אמאי לא מייתי קרא דלעיל מיניה דקאמר נמי שמואל את מי עשקתי ואת מי רלותי גו' וי"ל דהא נמי בכלל גדול שנאמר בשמואל יתר משנאמר במשה דלשמואל הודו כל ישראל על דבריו שא"ל לא עשקתנו ולא רלותנו שלא מלינו כן במשה שהודו על דבריו ודו"ק: **בוקר** אנכי ובולס שקמים דמתרגם ר"י ארי מרי גיתי כו' כפירש"י שם דאי בוקר רועה בקר ובולס שקמים פועל שמחפש שקמים קאמר קרא מאי לא נביא אנכי גו' שהרי נביא היה אלא דה"ק לא נביא שקר אנכי שמבקש שכר להנבא שהרי בוקר אנכי גו' דהייט שאני עשיר כדמתרגם ואינני לריך לשכר זה וק"ל: **ויתן** שכרה גו' והר"י שכרה של ספינה כולה כו' דהכי משמע ליפנא דשכרה ומה שנתן הוא כל שכרה יש לפרש כדרך הנורת שמקדים עלמו בדרכו והספן עדיין לא היה מוכן כ"כ ועדיין לא קיבל שכרו מאנשים שבאו לילך ג"כ תרשישה והוא הקדים לתת שכר כולם ולקבל אח"כ מהם השכר והכי משמע קרא שהקדים ומיהר את הספן דכתיב וימלא אניה באה תרשיש ויתן שכרה וירד בה גו' דמשמע מיד שבאה מתרשיש וקודם שירד בה לא נתן להשהותה שם ונתן שכרה והחזירה לילך לתרשיש וק"ל: **בתחלה** היה משה לומד ומשכחה עד שנתנה כו' לפי שא"א לדעת אנושי לקבל כל מלות התורה תוך זמן מועט כזה ארבעים יום כפירש"י בחומש ולהכי קאמר ר"י שהיה לומד ומשכחה שתקפה עליו משנתו אלא שמתנת אלהים היה לו שתקוים בידו ולא תשתכח וע"ז אמרו בשכר שקלאוך אדם לקחת מתנות נמדו לומר כן ע"פ מ"ש במדרש ככלתו חסר כתיב שנתן לו הקב"ה התורה כחתן הנותן לכלה הקידושין שנותן בעין יפה ומתנה שלא להחזיר וכן פירש"י בחומש אך מה שפירש הכלה היא התורה והחתן הוא ישראל אינו כן אלא בכ"מ הקב"ה נדמה לחתן וישראל לכלה ודו"ק:

דף לט רש"י לבקרו הס"ד שנהנה הס"ד: בד"ה ואין נוטלין כו' המבקר בחנם כצ"ל: בא"ד מותר היה לו שכרו כצ"ל: בד"ה גזירה כו' דאכל שהייה תמן אף על גב דקאי הכא דלא אכל כצ"ל עבדיו הס"ד לפטומא עבידא דטהורה כצ"ל לנכרי הס"ד לקמן הס"ד אפי' יושב כצ"ל חולה הס"ד: בד"ה לעולם כו' כשנכסי מבקר כצ"ל: בד"ה אפילו יושב נמי ליתא כו' כל זה נמחק ומתחיל הדבור במקום שנוטלין שכר כצ"ל: בד"ה אבל כו' אגרא אעמידה כצ"ל: בד"ה שהרי כו' התם גזרינן כצ"ל בישיבה הס"ד: בד"ה לעולם כו' המבקר שאין כצ"ל והוא דבור אחד מותר הס"ד אדר"י הס"ד: בד"ה חלה בנו מדיר כצ"ל לשמואל הס"ד: ברא"ש נהנה כו' דריסה זו הס"ד ומהנה הס"ד: בד"ה על העמידה לא בעי כו' כצ"ל: בד"ה א"א כו' וכשנכסי מבקר כצ"ל כל כך הס"ד: בר"ן מאיסורא הס"ד דהיא בס"ד הס"ד דבריה הס"ד: **ע"ב** גמרא מתניתין קתני' כו' כצ"ל וכן ברש"י ורא"ש: רש"י נכרא ניהגס הס"ד: ברא"ש לשמואל הס"ד: ר"ן בד"ה אי לא כו' בכלל אין כל חדם כצ"ל והס"ד:

ח"א דף לט ע"ב ובני אדם מבקרין אותן כו' דלפי פשוטו מלשון פקידה וגזירת בני אדם השנין כפול ולכך דרשו הפקידה דנקט הכא מלשון ביקור וקאמר אם הבריות אומרים לא ה' גו' דהשתא לא ה' שלחני קאי. שפיר על המבקרים שיאמרו עלי כן אבל במ"ר אמרו אם הכופרין עולין ומבקרין כו' אף אני כופר ואומר לא ה' גו' וק"ל: ז' דברים נבראו קודם כו' מפי' הר"ן כלומר שעלו במחשבה להבראות כו' עכ"ל ולא משמע כן בסוגיא דפ' מקום שנהגו דמוקי התם חללה קודם שנברא עולם ואור דידיה בשני בשבת ואור על המחשבה ואם על המחשבה אמר נמי הכא לא ה"ל לפלוגי התם בין חללה

הללו לאור שלא אלא דעלה במחשבה להבראות ולא נברא עד יום ב' כדמפליג גבי אור דידן אלא שהדברים כפשטן ואין בהם סתירה וק"ל: **תורה** מנין דכתיב ה' קנני ראשית גו' ר"ל גם לגבי אלו דחשיב הכא שהיו נ"כ קודם בריאת עולם התורה קדמה להם אלפים שנה והיתה לפניו כתובה אז באש שחורה ע"ג אש לבנה שהוא נסתר של התורה כולה שמותיו של הקב"ה והיינו שאז היתה ראשית דרכו שהוא דרך הנסתר: **תשובה** דכתיב תשב אנוש עד דכא ותאמר שובו גו' ר"ל בטרם הרים גו' דהיינו קודם שנברא העולם תשב אנוש עד גו' היינו אותן תתקע"ד דורות שהיו ראוין להבראות וראה הקב"ה שרשעים הם ולא תועיל להן התשובה וקמטו בלא עת כדאמרינן בחגיגה והיינו תשב אנוש עד שנדכאו מן הבריאה ומבריאת אדם ואילך ותאמר שובו בני אדם גו': **ג"ע** דכתיב ויטע ה' אלהים גן בעדן מקדם וכתרגומו מלקדמין דהיינו קודם בריאת עולם ולא כיאה להו לפרש בעדן מקדם במזרחו של עדן כמש"ה הגן כפירש"י בחומש דא"כ ה"ל למכתב בקדם בב' ולא במ': **גיהנם** כי ערוך מאתמול גו' פירש"י זה יום שני שיש לו אתמול ולא שלשום וכ"ה במדרשות דביום שני נברא גיהנם ולכך לא נאמר בו כי טוב וא"כ צ"ל קודם שנברא עולם דגבי גיהנם היינו קודם שנגמרה בריאת שמים וארץ דביום ב' נגמר בריאת שמים וארץ שבו נאמר יקוו המים מתחת השמים גו' ותראה היבשה ולכך נאמר בו ב' פעמים כי טוב: **כסא הכבוד** דכתיב נכון כסאך מאז כו' בפרק מקום שנהגו מייתי ליה כסא כבוד נמי מהאי קרא דמייתי גבי בהמ"ק כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו ופירש"י בספר ירמיה כסא כבוד שבמרום מראשית בריאת עולם הוא מכוון כנגד מקדשנו ונראה דר"ל מראשית בריאת עולם היינו שמקום מקדש היה תחלת בריאת הארץ כמ"ש אבן שתיה שממנו משתיתו של עולם ואמרו בחגיגה שהעולם מאמצעיתו נברא דהיינו ממקום מקדש שהוא אמצעיתו של עולם: **שמו של משיח** דכתיב יהי שמו לעולם גו'. לפי פשוטו המזמור נאמר על שלמה המלך אבל קרא דלעיל מיניה נדרש בסוף כתובות לימות המשיח יהי פסת בר בארץ גו' ויציצו מעיר גו' ואמר בהאי קרא מ"ש לא כעוה"ז עוה"ב עוה"ז נקרא בא"ד ועה"ב נקרא בי"ה וז"ש דאז לימות המשיח יהי שם הוי"ה שמו של הקב"ה רגיל לעולם שגם משיח יהיה נקרא בשם זה כמ"ש פ' הספינה משיח יהיה נקרא בשם הקב"ה שנאמר וזה שמו אשר יקראו ה' צדקנו אבל לפני שמש דהיינו קודם שנברא עולם לא היה נקרא שם משיח כולו בשם הוי"ה אלא ינון שמו ברמז ע"ש שהוי"ה יש בו י"ו וגם ב' נוני"ן תחת ב' ההי"ן שבשם ההויה ודו"ק: **והכתיב** אין כל חדש גו' וה"ה מעיקרא דקאמר אם בריאה גיהנם כו' ה"מ לאקשויי והכתיב אין כל חדש גו' וכ"ה בפ' חלק ולמאי דס"ד נמי השתא אי אבלי ליה פומא ה"מ נמי לאקשויי דהא בפרקי אבות חשיב פי הארץ בי' דברים שנבראו בע"ש בה"ש: **מלמד** שעלו שמש וירח מרקיע לזבול כו'. והיינו דבזבול שם עבודת הקרבנות מכוון כנגד העבודה שלמטה אשר קרח וסייעתו חלקו על אמתתה כדאיתא פ' אין דורשין בזבול מזבח בנוי ומיכאל כו' ע"ש: **בכבודי** לא מחיתם כו'. א"ל משה בזאת תדעון כי ה' גו' גם שלא יוודע להם ע"י המאורות ונקט בוקר ע"ש עיקר המאורות דכה"ג צ"ל לפי הדרש שהביא רש"י בחומש יכולים אתם להפוך בוקר לערב כך כו' ויש לכוון זה המדרש בקלת ע"פ אגדה דהכא וק"ל: **ובכל** יום ויום יורים בהם חצים כו' שנאמר לאור חציך גו'. בפרק חלק לא מייתי האי קרא אלא אמעיקרא שלא היו מאירים עד שיעשה הקב"ה דין לבן עמרם דבהכי כתיב האי קרא ואכל יום ויום לא מייתי ליה אלא דמסברא קאמר והאידנא לא נפקי עד דמחו להו וע"פ דברי האגדה יש לפרש שאמר משה בוקר ויודע ה' גו' ר"ל בוקר שלא יהיה השמש יוצא להאיר ויודע ה' כו' שהיה סבור שהקב"ה יסכים על ידם שלא להאיר בשביל כבודו אך אחר שראה משה שלא הסכים הקב"ה על ידם מטעם דקאמר בכבודי לא מחיתם כו': **בבקור** חולים אין לו שיעור כו'. בפי' הר"ש בריש מסכת פאה אמתני' דאלו דברים שאין להם שיעור כו' וא"ת וליתני ביקור חולים דאין לו שיעור כדאמרי' פ' נערה כו' ע"ש ודבריו אינן מובנים דאם ר"ל דלענין ממון יש לו שיעור מ"מ הא לענין כמה פעמים ביום קאמר הכא דאין לו שיעור וליתני ליה דומיא דתניא ת"ת אין לו שיעור מדכתיב והגית בו יומם ולילה ויש ליישב דביקור חולים הוא בכלל ג"ח דתניא התם וכה"ג מיישב שם הר"ש הא דלא תני נמי כבוד אב ואם ע"ש וק"ל: **נוטל** כו' מס' בצערו כו' א"ל א"כ ליעיילו כו'. פירש"י יכנסו ס' כאחד לבקרו כו' לאו דוקא כאחד דה"ה לנמנם שיבואו כאחד וכן מוכח למאי דמשני כשיעורייתא דע"כ קאמר הראשון נוטל א' מס' והשני ממה ששייר וכן הלא כפירש"י והר"ן ויש לגמגם למאי דמשני נמי כשיעורייתא מ"מ לעיילו ני' א"כ הרבה בני אדם עד שלא ישאר מחליו כ"א דבר מועט וי"ל דלהכי קאמר בבן גילו דלא ימצא לו כ"כ בני אדם שהם בני גילו ועי"ל דלא מעלין מחליו רק עד ס' אנשים כ"א חלק ס' ממה ששייר אותו שלפניו וענין שנוטל חלק א' מס' שהוא נקרא דבר מועט כדאמרינן בכל נתינת מעט א' בס' בטל דילפינן ליה מזרוע בשלה ודו"ק:

דף מ גמרא לא לסעור איניש כו' כצ"ל וכן ברש"י ורא"ש ור"ן: רש"י בד"ה כאילו כו' דמים מפני שבני כצ"ל לאלתר אי נמי הוא דבור אחד: בד"ה וזקנים אומרים סתור ואל תבנה כצ"ל: בד"ה ומנין כו' ביה יסעדנו כצ"ל: בד"ה סהדא רבה כו' פלוגתא אדשמואל כצ"ל: ברא"ש בד"ה אין המים כו' רבו על עיקר כצ"ל: רבינו נסים וסיערה הס"ד ואחר כך מ"ה קלירה בהלת כו' כצ"ל: בד"ה ופליגא כו' לעולם אפילו כצ"ל: **ע"ב** רש"י לכן מטהרין הד"א: רבינו נסים בד"ה ולענין הלכה כו' דלא גרסינן במלתא כצ"ל: בא"ד דרבנן פליגי כצ"ל והרחיב ומטהר הוא דבור אחד:

ח"א דף מ ע"א מאי גרמא אילימא כל המבקר החולה מבקש עליו רחמים כו' שיחיה ס"ד כו'. ק"ק מי יימר לן דלענין בקשת רחמים קאמר הכי ואימא דלענין כיבוד וריבוץ לפניו קאמר כל המבקר בכיבוד וריבוץ גורם לו שיחיה כדקאמר התלמיד לר"ע רבי החייתני וכל שאינו מבקר ולא כיבד וריבץ לפניו גורם לו שימות כדקאמר ר"ע כאילו שופך דמים ויש ליישב בדוחק דה"ל לרב דימי לפרש הכי דלענין כיבוד וריבוץ קא"ל: **אלא** כל שאין מבקר אינו מבקש רחמים לא שיחיה ולא שימות כו'. עיין פי' הר"ן ולפירושו חזר מהא דקאמר גורם לו שימות ואין נראה כן אלא דקאי כמ"ש גם הרא"ש בפירושו ונראה מעיקרא כל המבקר החולה הוא ודאי אוהבו של חולה ומבקש עליו רחמים שיחיה וגורם בתפלתו שיחיה וכל שאינו מבקרו ה"ז ודאי שונאו ומבקש עליו רחמים שימות שימות ס"ד דודאי מאן דסני ליה חדי בליביה' קאמרי' בסמוך אבל שיבקש רחמים שימות הא פשיטא דגם השונא אינו עושה כן ומשני אלא כל שאין מבקרו ה"ז ודאי שונאו ואינו מבקש רחמים לא שיחיה ולא שימות וה"ז גורם שימות שאילו לא היה שונאו היה מבקש עליו רחמים ואפשר שתפלתו היתה נשמעת בעת רצון כמ"ש הרא"ש ולפי דברינו ניחא דמייתי עלה מלתא דרבא מכאן ואילך כו' דמאן דסני כו' ומאן דרחים לי ליבעי רחמי כו' דמיירי בענין זה: **ושאמר** דלא ליתרע מזליה כו'. כענין שאמרו במ"ק ברית כרותה לשפתים ואל יפתח אדם פיו לשטן לומר שהוא חולה וק"ל: **שנאמר** אשרי משכיל אל דל ואין דל אלא חולה כו'. רוב מלת דל שבמקרא נאמר על עניות ממון אבל דל דהכא אלא חולה כו' ומשמע לו כן מדכתיב משכיל אל דל דליתן ממון לעני ודל אין צריך כ"כ השכל אלא לגבי חולה אמור דודאי צריך ביקור ולהשכיל יפה מה רפואה שהוא צריך שזהו עיקר הביקור חולים ומייתי שנאמר מדלה יבצעני בחולי חזקיהו כתיב שהיה מתפלל שיבצע אותו הקב"ה מן החולי אבל ת"י מדלה מלשון כוס ע"ש כפירש"י בספר ישעיה: **ואין** רעה אלא גיהנם שנאמר כל פעל גו' מבואר לעיל בפ' ד' נדרים ע"ש: **מה** שכרו בעוה"ז כו'. כיון שזה שבקרו החייהו בעוה"ז כדאמרן אינו דומה שלא יהיה לו שכר למבקר גם בעוה"ז ואמר ה' ישמרהו מיצה"ר שהוא אויב הפנימי שזהו מדה כנגד מדה שע"י שהחייהו ועמד מחליו נמחלו עונותיו כדלקמן גם המבקר זה לא יבא לידי עון ואמר החייהו מן היסורין דהיינו שלא ימות מתוך יסורין כמו שהחייה לחולה זה מתוך היסורין ואמר ואושר בארץ שהכל מתכבדין כו' כמו שהוא כיבד וריבץ לפני החולה ואמר ואל תתנהו בנפש אויביו דלפי פשוטו ה"ל למכתב ביד אויביו אבל בנפש הוא לשון רצון ודעת אויביו שהם משיאים עצה לאדם לפי דעתם הם ודאי אויביו של אדם כריעים של רחבעם שהיו משיאים לו עצה לפי דעתם לסתור עצת הזקנים אבל לזה המבקר גם שהיה גדול אצל קטן כדלעיל נעשה לו ריע טוב לבקרו ולרפאו במדה זו יזדמנו לו ריעים כמו של נעמן שא"ל דבר גדול דיבר אליך הנביא גו' רחץ וטהר ורש"י פי' ריעים כנעמן על אלישע והוא דחוק: **אם** יאמרו לך ילדים בנה וזקנים סתור כו'. הענין קשה לפום ריהטא בדבר שיאמרו הילדים בנה והזקנים היפך זה סתור ויש לפרש המשל כמי שיש לו בית חומה בנוי ורוצה לבנותה עוד בגובה עלייה עליה והילדים א"ל בנה שחומת הבית יכולה לסבול בנין העלייה וזקנים א"ל סתור חומת הבית כדי לבנותה יותר בעובי' שתהיה לה חוזק לסבול חומת העלייה שעליה ואמר שמע לזקנים כו' שזקנים אחי יותר בקיאים בדבר זה ולזה אמר כי בנין שאומרים הילדים היא סתירה גם לחומת הבית ושאומרים הזקנים סתירת חומת הבית ע"מ לבנותה יותר בעובי הוא בנין גם לחומה שעליה לעלייה וסימן לדבר רחבעם כו' שהזקנים יעצו לו סתירה להקל המשא מעל העם והילדים יעצו לו בנין שא"ל אבי העמיס עליכם עול כבד ואני אוסיף על עולכם גו' והיה עלתם סתירה שמרדו בו ישראל עי"ז ואילו שמע לזקנים היה לו בנין עולם כמ"ש והיו לך לעבדים כל הימים וק"ל: **לא** ליסעור איניש כו'. כמ"ש ופקודת כל האדם יפקד גו' ות"א וסערא דכל אנשא יסתער גו' ונראה שהוא לשון ראייה ופקוד בצרכי חולי כמ"ש לראות את הערים תרגום למסער ית קירווא ועיין בערוך בערך סער וכן פירש"י בפ"ק דשבת אהא דמנין שהשכינה סועד כו' דגרסינן סוער ברי"ש כלומר מבקר דפוקד תרגומו סוער ע"ש: **מנין** שהקב"ה זן את החולה כו'. ודאמרינן בעלמא איפתי' זנתיה היינו נמי שהקב"ה זן אותו דאש החולה של שמים הוא כדלקמן בשמעתין: **מנין** שהשכינה שרויה כו' בפ"ק דשבת גרסי' לי' בלשון אחר ע"ש: **ע"ב** עשה לך כלי גולה זו כו' כו'. דמשמע דכלים ידועים ומיוחדים הם הנעשים לגולים כמ"ש עשה לך כלי גולה גו' לפייסם אולי יראו גו' דהיינו שיביטו מזה הגלות וק"ל:

דף מא רש"י בד"ה חוזר כו' כלומר בשעת כצ"ל בי"ג פנים הס"ד: הרא"ש חמה הס"ד: רבינו נסים בד"ה ומ"מ כו' דאם היה עומד כצ"ל: בד"ה נמצא כו' יותר מהגשמים כצ"ל שיקנה הס"ד קודם חליו הס"ד רטוב ופת הס"ד בנהר הס"ד חלוץ הס"ד הני הס"ד: **ע"ב** רש"י הימנו דם הס"ד הנובע שקופץ הד"א: [כדמפרש] בגמ' שדרכן כו' המותר לא הוא דבור אחד: ברא"ש החולה דמלוה הוא דבור אחד עליה שכר הס"ד: בד"ה רפואות ממון כו' אף אם כצ"ל: בד"ה לא יעשה כו' שהוא מרפא את כצ"ל: בד"ה גדולה כו' הגשמים מותר כצ"ל: רבינו נסים על הרופא הס"ד בירושלמי הס"ד ברישא ויתן כצ"ל: בד"ה באומן כו' ומש"ה לא יעשה כו' כצ"ל:

ח"א דף מא ע"א ובחוסר כל כו' בלא נר כו' בלא אשה כו' כצ"ל ובחוסר כל קמייתא והיינו קרא קמא דכתיב ברעב ובצמא ובעירום ובחוסר כל גו' אבל קרא דבתריה כי תאכלם בחוסר כל גו' לא שייך למימר ביה בלא אשה דהא באשה קמשתעי ההוא קרא ולפי פשוטו ובחוסר כל היינו כל דבר אבל א"כ לא הוה אצטריך למכתב ברעב ובצמא ובעירום דהוה בכלל חוסר כל דבר ועכ"ל אמרו דחוסר כל הוא דבר פרטי אלא דבר שהכל צריכין לו למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה דבר הקדוי חסרון לכ"ע: **נקטינן** אין עני אלא בדעה כו' מלת עני ודאי ברוב נאמר על עני בממון אלא דר"ל אין עני דהכא דכתיב בחוסר כל אלא בדעה ועי"ל דה"ק אין מלת עני הונח באמיתת אלא על עני בדעה וכדמסיק אבל לגבי ממון איננו אלא בלשון מושאל וכדמסיק במערבא אמרי פל עני בדעה דלא ביה כו' דלא קני מה חסר כו' והענין כפול לרמוז בין בדברים הגופניים ובין ברוחניים כולן תלויין בדעה וק"ל: **אין** החולה עומד מחליו עד שמוחלין כו' והענין שאמרו שהיסורין ממרקין עונות של אדם ומייתי מקרא הסולח לכל עונכי הרופא גו' כי התחלאים באים ע"י חטא ואמר שע"י יסורי החולה סולח לו הקב"ה עונו ומרפא תחלואיו ומה"ט ראוי שיסמכו ב' הברכות אלו להדדי בי"ח ברכות אלא דגאולה מפסיק ביניהם מטעם שאמרו פ"ב דמגילה משום דעתידין ליגאל בשביעית וק"ל: **כל** המבקר הפכת בחליו אמר רב יוסף לומר דמשכה כו' כפירש"י וכ"ה הגירסא בכל הספרים ומלתא באנפי נפשיה הוא דדרים מקרא דתהלים אבל מפי' הרא"ש והר"ן נראה דל"ג האי קרא כלל ורב יוסף אקרא דלעיל דמייתי מספר איוב קאי דכתיב ישוב לימי עלומיו ומלשון העלמה ושכחת תלמודו כפי' הרא"ש והר"ן ואולי פירושם גם לפי גרסתם יש לקיים ישוב לימי עלומיו כפשטיה ישוב ע"י שכחת תלמודו לימי עלומיו ונערות שהיה אז בלי תלמוד וק"ל: **כי** הוי גמיר רבי י"ג אפי כו' אגמריה לרבי חייא ז' כו' בכמה דברים קדושים מצינו מספר הזה י"ג כגון י"ג מדותיו של הקב"ה וי"ג מדות שהתורה נדרשת בהם גם הרמב"ם הניח עיקרים כמנין זה ונאמר כן גם באותן ת"ע פנים שיש לתורה כדלעיל יש מהם י"ג פנים היותר עיקרים לקדושה בהם וכן מספר הז' הוא יותר מסוגל לקדושה בכל דבר כגון השבת והשביעית והיובל וספירת ז' שבועות ועוד הרבה במדרשות נאמר שכן גם באלו י"ג פנים יש ז' פנים היותר מסוגלים לקדושה וע"כ אגמריה אותן ז' מתחלה לרבי חייא וק"ל: **הוה** ההוא קצרא הוה שמע ליה לרבי כדהוה גריס כו'. אולי דהיינו ההוא קצרא דאמרינן בפ' הנושא גבי אשכבתיה דרבי כל יומא הוה אתי קמיה ההוא כובס ההוא יומא לא אתי כו' וק"ל: **גדול** נס שנעשה לחולה כו' וזו של חולה של שמים הוא מי יכול לכבותה כו'. דגם המים אין מכבין אותה כמ"ש באליהו ותפול אש ה' גו' ואת המים ליחכה וג"ת דבעי אפושי רחמים לעשות לו נס כזה א"כ לענין דמנכין לו מזכיותיו וק"ל: **כיון** שהגיע קצו של אדם כו' שנאמר והיה כל מוצאי גו' דכל מוצאי משמע דהרבה שלוחים למקום לקיים שליחותו וכך עלתה לו שנהרג ע"י קוצא למך נכדו ומייתי ליה נמי מן הדין קרא דהכל עבדיו לעשות שליחות לקיים ביה משפטיו שבכל יום ויום לרבי יוסי דאמר פ"ק דר"ה אדם נידון בכל יום ניחא כפשטיה למשפטיך עמדו היום שבכל יום ויום הוא גזר דין וקיצו של אדם ולמ"ד התם דאינו נידון אלא בר"ה ה"ק למשפטיך שבר"ה עמדו בכל יום שלוחיך לעשות בו דין שמים שנגזר עליו מר"ה ועמדו היום קאי גם על השלוחים לפעמים שהם רבים כההיא דעקרבא דיתבא על אקרוקתא וכן כי הכל עבדיך כמאמרם רבים שלוחים למקום וק"ל: **סליק פרק אין בין המודר**

דף מב גמרא שביעית יורד כצ"ל: רש"י אסור בהן הס"ד בשביעית יורד הד"א מרשותו הס"ד: בד"ה ואין כו' שביעית ושל הפקר הן כצ"ל והד"א מינייהו אוכל הד"א הנוטות הס"ד הנוטות הס"ד: בד"ה לפלגי כו' משום הטעם כצ"ל ירשנו אם הד"א: ברא"ש בד"ה מתניתין ובשביעית כצ"ל ובגמרא מפרש הס"ד דהפקר הן הס"ד: בד"ה אם כן כו' בנכסים אלו כצ"ל: ר"ן לקמן הס"ד שביעית הס"ד: בד"ה לימא דבנכסים אלו דינו נכסי כצ"ל: בא"ד אלא ודאי ר"י ור"ל אפי' כצ"ל אדם אוסר הס"ד רחמנא הס"ד: **ע"ב** גמ' ל"ש נכסים כו' סברי נכסים כצ"ל: רש"י אם מת הס"ד אוסר וכו' דנכסי כו' הד"א ושמואל הס"ד: ד"ה בעומדין כו' הגבולים לחוץ הד"א: בא"ד מ"ה אינו יורד דהא רחמנא כו' כצ"ל: ר"ן בד"ה אם מת כו' דלא פריש בהדיא אפילו לאחר שיצאו מרשותו כו' כצ"ל: בא"ד מ"ה נדרא חייל כו' כצ"ל: בא"ד ור"ל בנכסי כו' כצ"ל: בא"ד אלא דהיכא דלא כצ"ל: בא"ד אמר ר"י כצ"ל: בד"ה ר"ש כו' אסור ואע"ג כצ"ל: בד"ה ולא כו' מודר ממדיר כו' כצ"ל:

דף מג רש"י באותה פרה הס"ד בשבילו הוא הד"א המדיר אבל הד"א: בד"ה אמר רבי יוחנן כו' דמי ואסור כצ"ל: ברא"ש בד"ה קונם כו' אותה שבקש כצ"ל הפרה הס"ד: מטי לי' הס"ד: בד"ה גזירה כו' קאי אלא כצ"ל דמלתא הס"ד לידו הס"ד: ר"ן לרבי אליעזר הס"ד ואחר כך מ"ה אביי אמר כצ"ל: בא"ד שישראל נהנין לי כצ"ל בלבד הס"ד המדיר הס"ד מתנה הס"ד קמתהני הס"ד: **ע"ב** רש"י בד"ה היינו טעמא כו' הפקר עד דאתי כצ"ל: ברא"ש עליו הס"ד: בד"ה מקצתן כו' קנה ש"מ כצ"ל: בא"ד בכולה ואם עמד כצ"ל: בא"ד זכה שני להשתעבד בראשון כצ"ל ולא קנה הס"ד המודר הס"ד: בד"ה כל ג' כו' דקתני זכה כו' כצ"ל לגמרי הס"ד: ר"ן בד"ה תניא כו' שדותיהן כדי ליפטר כצ"ל:

דף מד רש"י בו אפילו הד"א אחר אפילו הד"א: בא"ד הפקר דקסבר כצ"ל: בד"ה רישא כו' לקמן לד"ה כצ"ל היא דודאי הד"א הפקר מפני הד"א: בא"ד דלמא אית להו דרבא כצ"ל הוי הפקר כצ"ל: בד"ה ומשום כו' ומעשר והאי כצ"ל: בד"ה אי הכי כו' ראשון לי הוי הפקר כצ"ל: בד"ה אמר רבה כו' המעשר הדרי כצ"ל ולעולם אפילו כצ"ל: ברא"ש בד"ה ושאני כו' הפקירו לעולם כצ"ל: ר"ן בד"ה ואי אמר כו' שדה זו כצ"ל נפיק מרשות כצ"ל דבדינא דזכה כצ"ל לא נחלקו הס"ד: **ע"ב** ברא"ש בד"ה ודלמא כו' שמא יאכלנו כצ"ל אחר עליו הס"ד: בד"ה בשלמא כו' הפקר עד דאתי כצ"ל: בא"ד הפאה דתעזוב כצ"ל מחייב ניחא הס"ד:

דף מה רש"י בד"ה ומה טעם כו' מאן מעיד כצ"ל: ברא"ש בד"ה דאמר רבי יוחנן כו' במעשר דגזרינן כצ"ל בו אחד הס"ד חורון הס"ד לעשורי כו' הס"ד הוי הפקר הס"ד: ר"ן בד"ה וא"א כו' אלא דאפקריה כצ"ל בהדיה אלא תרי כצ"ל: **סליק פרק אין בין המודר:**

השותפין פרק חמישי

ע"ב ברא"ש אהדדי הס"ד ואינו מעכב הס"ד: ר"ן הנאה הס"ד: בד"ה ר"א בן יעקב כו' לאידך אפילו כצ"ל שיעבוד ומשכיר כצ"ל: בד"ה ואיכא כו' למפרע אלא דכהשתא הוא דחצר כצ"ל יעקב משום ברירה כצ"ל:

דף מו רש"י לחצר הס"ד פליגי הס"ד ואח"כ מ"ה כשים כצ"ל: ר"ן בד"ה היה אחד מהם כו' הך סיפא בנדר זה מזה כצ"ל: ברא"ש כמה הס"ד עליו הס"ד: **ע"ב** גמרא דמי ותנן שניהן כצ"ל: רש"י בד"ה שאין כו' חלוקה ומאן דאסר כצ"ל הואיל ואי אפשר כצ"ל: בד"ה אבל כו' בו המודר כצ"ל: בא"ד נמי בבלים ואית דגרסי בבלן כמו בילין כצ"ל תפיסת יד הס"ד ואחר מ"ה אביי אמר והשאר נמחק: ברא"ש אברירה הס"ד: בד"ה מחלוקת דכיון דאי אפשר כצ"ל יעקב דסמכין כצ"ל תפיסת הס"ד: בד"ה דמקבל כו' במוהרקי ואבורגני כצ"ל השוכר הס"ד: ר"ן תפיסת יד הס"ד: בד"ה אביי כו' אפילו בבילים כצ"ל:

דף מז ר"ן דנפל אזדא כצ"ל ובני הא לית כצ"ל: בד"ה בעי כו' נכסי חבירו כצ"ל: בד"ה והוי כו' בית דין מגבין כצ"ל ממילא מתהני כצ"ל: בד"ה בעי רמי כו' איסור הנאה כצ"ל ולהחליפו דאי כצ"ל שנפרש בפ' כצ"ל דמשועבד לה כצ"ל: **ע"ב** ברא"ש בד"ה קונם כו' ולהכי פשיט כצ"ל בחיי ובמותי הוא סוף דבור אסורין הס"ד בהקדש הס"ד תרתי הס"ד: חבירו הס"ד מבעלה הס"ד: בד"ה לאו כו' דמו דאיחלפו כצ"ל ליה מידי הוא סוף דבור ממש הס"ד:

דף מח גמרא והינן כו' כ"ב ס"א ואינן: רש"י דערובין הס"ד: בד"ה ל"ש כו' ואין לפניך כצ"ל: ר"ן בד"ה והתיבה כו' לנשיא דבהכי כצ"ל מותר בה הס"ד הנשיא הס"ד ואסור הס"ד: בד"ה כל מתנה כו' דעל מנת שתחזירהו כצ"ל דמידי דחזי ליה קאמר שאני כצ"ל אסורין הס"ד ברישא הס"ד מתנה הס"ד: בד"ה ל"ש דה"ל ואינן כצ"ל: **ע"ב** רש"י בד"ה כיפי כו' שהיה משמש כצ"ל קנה הס"ד קנין הס"ד: בד"ה וכל דהא לא מקנה כצ"ל: בד"ה והא

מתנה

מתנת כו' ולא קני כצ"ל: בד"ה לאו כו' דשדיה בכפילה כצ"ל דכתנא הס"ד: ברא"ש בקנין זה הס"ד: בד"ה דהא כו' סודרו למקנה כצ"ל לאחר הס"ד בריה הס"ד: בד"ה הלין כו' הלכך ה"נ לא קני כצ"ל והס"ד: בד"ה והא כו' קני וילאו כצ"ל הבן הס"ד כלל הס"ד הגאה הס"ד להקטת הס"ד: ר"ן בד"ה אמרו ליה כו' נכסיה אבריה כצ"ל אקנינהו הס"ד לפלוני הס"ד קנה הס"ד: בד"ה וההוא כו' גופיה אמר כצ"ל סתמא הס"ד אחר הס"ד בנו הס"ד קני הס"ד: סליק פרק השותפין

הנודר מן המבושל פרק ששי

דף מט ברש"י ובשלוק הס"ד. ברא"ש נגמר בה ואחר כך נ"ל נרשם גמרא. באשוני קשים כצ"ל: ר"ן בד"ה הנודר כו' הוא דבנדרים הד"א: בד"ה אמר כו' חלקא סרגיז כצ"ל טרמיטא מפרש כצ"ל: בד"ה ירושלמי כו' האחרון של כצ"ל: בד"ה האי תנא כו' קדרה רך כצ"ל: **ע"ב** רש"י ראשי מפני הד"א מכשי בי' הס"ד ואחר כך מ"ה שעטני מעיל שהיה כו' כצ"ל: ברא"ש בד"ה כמאן כו' נידון בר"ה כצ"ל:

ח"א דף מט ע"ב כמאן מצלינן כו' ש"מ קלירי ממש מריעי רבנן כו' · מפירש"י נראה לכאורה דבב' ברכות מצלינן עלייהו קלירי ברכת רופא חולי עמו ישראל ומריעי רבנן ברכת על הצדיקים כו' על פליטת עמך ישראל אבל לא משמע כן דבהך דפליטת עמך ישראל לא הוזכר להתפלל על החולה כלל ועיקר החולים קאמר רבנן שנקראו מריעי והוא תרגומו של חולה אלא דודאי דברכת רופא חולי עמו ישראל כולל להתפלל על שניהם אלא דקאמר שהם צריכין לבקש רחמים עפי שהם צריכין חיזוק לפי שהם פליטת סופריהם ומתישין כחן בזה וק"ל: **בבלאי** טפשאי דאכלי לחמא בלחמא כו' . כיון דדייסא עבה ופת טעם א' להם נ"ל לאוכלן ביחד דכ"א נמי זה הטעם יש לו ולהכי מסתפק רב חסדא בבלאי אי אפילו דייסא דחיטי ופת דחיטי שהן מין א' מחזיק להו בב' טעמים כיון דזה מבושל וזה אפוי או דוקא דייסא דחיטי ופת דשערי שהן ב' מינים או בהיפך יש לו ב' טעמים להכי קאמר רב אכלה בחסיסי דודאי יש לו טעם אחר: **אמאי** קאכיל מר בידיה א"ל כו' · נראה דיש להסתפק בשאלתו אם ר"ל אמאי בידיה ולא בכף או אמאי בכולי ידיה ולא תסגי ליה באצבע א' או בב' וע"ז השיב לו דלכך לא אכלתי בכף משום דבשים באצבע ולהכי אכלתי בכל היד דבאצבע בשים וכ"ש בתרתין וכ"ש בג' ולא אתיא מלתיה כתנאי דאיכא למ"ד לקמן דאין לאכול באצבע משום דלמה אתה מאכילני נאמר דלא שייך אלא בשנים אוכלים מקערה א' מש"כ הכא שהוא לבד אכל: **למיבל** דייסא עד פרסא למיכל בישלא דתורא עד כו' · לפי פי' הראשון בר"ן בישלא דתורא הוא מחזיק הלב יותר וכדאמרינן פ' מרובה דלא אכלתי בישלא דתורא כפי' התוס' שם ומיהו הא דאמר מזמנין לך כו' לא משמע כפי' זה אלא כפי' שני בר"ן וק"ל: **שהם** דומין לפתילה של אבר כו' · הדמיון דאמרינן פ' ד' מיתות במצות הנשרפין שזורק פתילה של אבר לתוך פיו ויורד לתוך מעיו ושורפת מעיו וק"ל: **א"ל** דאכיל באצבעתי' לדאכיל בהוצא עד מתי אתה מאכילני רוקך כו'. מפי' הרא"ש אבל אצבעו היה מקנח מן הרוק עכ"ל ואשכחן רוב מאכלים מבושלים שאוכלים בכפות ונראה נמי דהני תנאי אילו היה להם כפות לא היו מדקדקין ומקפידים זה על זה ואפשר דכף נוח לקנחו מן הרוק וק"ל: **א"ל** ר"ש אנו אין יודעין מבני מעים כו' · א"ל ר"י כ"ש שנסמוך כו' · ודאמרינן בכמה דוכתין בל תשחית דגופא עדיף י"ל היינו למאן דאית ליה אבל ר"י לא הוה לי' כדלקמן: **ר"י** הוה יתיב כו' א"ל ר"ש היום פניך דומין א"ל כו' ואם אכלנום במלא כ"ש כו' עכ"ל לכאורה יש לדקדק דר"ש רק עם ר"י היה מדבר למה פניך לזוכין ורבי יהודה בתשובתו כלל אחרים עמו וי"ל דר"י מתוך חסידותו כידוע כל היכא דאמרינן מעשה בחסיד הוא ר"י בר אלעאי לא רצה לתלות הדבר בחכמתו כדמסיק חכמת אדם וגו' ולכך כלל עמו כלם שהיו אוכלין אתם עמו בהכי תרדי נעשו פניהם לזוכין וק"ל: **אמרה** ההיא מטרוניתא לר"י מורה ורוי כו' אלא חכמת אדם כו' · ילאה דר"י לא השיב לה אלא דלאו שיכור הוא ותלמודא הוא דמסיק לה וטעמא מאי אלא חכמת גו' אבל בהך עובדא דמיגא כו' ר"י בעצמו השיב לו טעמא מאי דכ"ד בית הכסא אית לי כו' ואפשר דבמלתא דעלמא אוקמיה למינא על שהיה חושבו למגדל חזירים הכנילים בבתי כסאות ונראה מליצתא דמורה ורוי שהוא קרוב למה שקראו אותו כל עולם מורי ורבי נשכה קראתו היא לגנאי מורה כבן סורר ומורה שהוא זולל וסובא דהיינו רוי וק"ל: **אלא** קידושא ואבדלתא וד' כוסות כו' · משום שאלו הן כוסות של ברכת המצוה ואע"ג דברכת המזון נמי בעי כוס ת"מ לאו ברכת המצוה הוא כהכי דלא ליסעוד ולא ליבריך בהמ"ז משא"כ הכי דמשב חיובא הם ולא סגי ליה בלאו הכי והא דא"ר יהודה גופי' בפ' ע"פ ושמחת בחגך אנשים בראוי להם ביין י"ל דלשתם אנשים קאמר דראוי להם יין ואין שמחה להם אלא ביין אבל ר"י יצא משתם אנשים שהרי לא היה ראוי לו כדקאמר חונקני לידאי מן הפסח כו' וק"ל: **גדולה** מלאכה שמכבדת כו' · ר"ל אע"פ שאסור לת"ח לעשות מלאכה בפני ג' כדאמרינן פ' י' יוחסין זו המלאכה של משא הכלים הותרה להם לפי שמכבדת כו' וק"ל: **וכד** נפיק ר"י לנלוויי הוה מכסי ביה כו' משום שכון לקראת גו' והוה מברך ברוך שעטני מעיל כו' · עיין בב' הפירושים וק"ק כיון דלאו מעיל היה מחזי כשיקרא גם אם היה חשוב לו כמעיל וי"ל דהוה האי גלימא שהיי כעין מעיל ואשמעינן אע"ג דאתתי' נפקא ביה לשוקא לית ביה משום לא ילבש גבר שמלת אשה דהיינו דוקא בגד העשוי מיוחד לאשה אבל בגד מעיל הוא מיוחד לשניהם בנקבות נאמר כי כן תלבשנה בנות המלכים מעילים ולגבי זכר תמצא הרבה במקרא ולית ביה משום לא ילבש גבר גו' ודו"ק: **גזר** רשב"ג תעניתא ר"י לא אתא כו' · רשב"ג נשיא היה אז וגזר תעניתא ודרכם היה להתאסף בכל תענית למקום הנשיא ואמר דר"י לא אתא משום דלא הו"ל כסויא ואפשר דההוא מעיל לא היה בידו דאתתי' הות צריכה ליה לנאת בו לשוק או שהיה מתביים לכסות שם בכסות מיוחד נמי לאשתו כמ"ש לעיל ולזה אמר דשדר לו גלימא כו' דהוא כסות מיוחד לאיש וק"ל:

דף נ גמרא איכא מיהו כצ"ל: **דסרוקיתא** נ"ב בערוך ערך סרק אורחות ישמעאלים ת"י סיען דסרקאי: רש"י מנכשי חדא הד"א: **ע"ב** גמרא בקולחא נ"ב בערוך בערך קלא היה משים קלא של כרוב בפיו ובולעו: רש"י אתיא כו' הס"ד: ר"ן בד"ה ודאמרן כו' אתת איכא לאקשויי כצ"ל:

ח"א דף נ ע"א ר' עקיבא איקדשת כו'. הך עובדא איתא נמי בפ' אע"פ בקצת שנוים ע"ש ומייתי לה הכא בדמיון זה דמייתי לעיל שהיה ר' יהודה ואשתו עניים ולא לנו להנות משל אחרים כך היו רע"ק ואיתתי' בת כלבא שבוע דבשתא הוה גנו בי תבנא כו' וז"ש אי הוה ספק לי כו' דהייתי מעלי אעשה לך ירושלים ולפי שהיא בעניה ראתה ליפותו בראשו ללקט התבן מתוך השער א"ל ליתן שכרה בעושרו לעשות על ראשה עיר ירושלים של זהב מצוייר כמפורש בסוף סוטה עיר של זהב היא עטרות כלות ותתנים ע"ש ועל שם הכתוב אם לא אעלה את ירושלים על ראש שמחתי ואע"ג דגזרו על עטרות כלות בפולמוס של טיטוס כמפורש סוף מסכת סוטה ור' עקיבא אחר החורבן היה מתלמידי ר"א ור' יהושע כבר כתבו התוס' בפרק במה אשה דלא גזרו אלא דוקא לחתנים ולכלות ולא לאחר כל אדם ע"ש ודו"ק: **שמע** כו' דקא"ל חד רשע שפיר עביד דלא דמי לך כו' · ר"ל דלא דמי לך בפשירות שהיא בת כלבא שבוע מעשירי ירושלים א"כ לא דמי לך בייחוס שר' עקיבא היה מבני גרים ובפ' אע"פ ליתא הא אלא הך בתרייתא קא"ל ההוא שבא עד כמה כו' וכן הא דקא"ל חד רשע ואת לשיכה כו' איתא בפרק אע"פ בלשון אחר דלטובתה א"ל שבבתא שאילי מאני כו' וק"ל: **יודע** צדיק נפש בהמתו · יש לפרש דה"ק יודע צדיק שאין לי בגדים חשובים ושהבטיחני כשיהיה ספק לו אף על בת נפש דהיינו ירושלים דהכא כפרש"י כאן ובפרק במה אשה ועיין בחדושי אגדות פ' אע"פ ע"ש: **מן** שית מילי איעתר רע"ק מן כלבא כו' · ר"ל דלא תימא מרבוי תלמידיו שזכר ונתעשר שלמדם תורה בשכר דודאי לא היה נהנה מתורתו אלא מן שית מילי כו' דהוו קצת בנס איתעשר כדמפרש וקרוב לזה אמרו בפ' ד' נדרים ממה נתעשר משה כו' כדמפורש שם וק"ל: **עביד** מרגא עליה כו' פירש"י ימתין אדוניו עליו כו' עכ"ל . והלשון דחוק ונראה לפרש לפי פי' הרא"ש דגוזא הוא חתיכת עץ גדול דא"ל שיעשה על חתיכת עץ זה את מלאכתו למה שהוא ראוי ועי"ז נבקע העץ אח"כ ואשתכח דהוא מלא דינרי וק"ל: **ומן** דקורתא כו' · בכל הפירושים לא כתבו כלום בזה ונראה דלא הוו גרסי ליה וכן מוכח דהא קאמר מן שית מילי כו' ואי הוה גרסי ליה הרי מן ז' מילי הוא דחשיב ויש לקיימו דמן דקורתא קאי אדלעיל דההוא גוזא דאשתכח בההוא זמנא דמן דקורתא הוה דהיינו משל ישמעאלים היה כמו אורחת ישמעאלים ת"י סיען דסרוקאי וק"ל: **ע"ב** אייתינון ליה טולהון כו'. פירשו בו מדת חסידות הוא ולא ממדת הדין וכלפי מ"ש בסוף קידושין הספני' רובן חסידים והיינו דהקוף עדיין לא בא לידו כדמשמע אייתינון ליה כולהון ודקאמר אתיוה ליה כו' לאו בידו ובשותו ממש קאמר וק"ל: **תורה** מפוארה בכלי כו' · עיקר הך מלתא מפורש פ"ק דתענית דאף ד"ת אין מתקיימין אלא במי שדעתו שפלה ואיש הנאה ויפה דרכו להגים דעתו כההוא עובדא דנזיר בפ"ק ועיין פירש"י פ"ק דתענית והתוס' כתבו שם הא דקאמר אילו הוה סנו הוי גמירי טפי פי' אם היו שונאים היופי היו חכמים ביותר עכ"ל כוונו ג"כ לזה דר"ל דודאי אין זה תלוי בטבע הבריאה שיהיה המכוער גמיר וסביר טפי מן הנאה ויפה אלא דה"ק אי הוה שונאין היופי ולא היו מגיסין דעתן מחמת יופיין הוו גמירי טפי מדהשתא וכן משמע הלשון אילו הוו סנו כו' מלשון שנאה ולא קאמר אילו הוו מכוערין הוו כו' ודו"ק: **א"ל** שמואל רבך הכי דנן כו'. פירש"י בתמיה ולולי פירושו נראה דבניחותא קאמרה דשמואל רבך נמי הכי דנן לי והשתא ניחא דקא"ל דא"כ ידעת את שמואל רבי דהכי דן אותך למה באת לפני תלמידו וקא"ל אין גוגא כו' וא"ל א"כ לבזויה קאתית לפני לפי דעתך דלא יפה דנך תהוי כו' וק"ל: **אבותינו** אמרו נשיטו טובה כו'. בפרק ב"מ מפרש ליה נשיתי טובה זו בית המרחץ כו' ועוד כמה דברים אבל לרבי לא משמע ליה לפרש כן דלא שייך בהו שכחה כי אם דהכא הרבה מיני לפדי דשייך בהו שפיר שכחה וק"ל: **עביד** ליה הלולא לר"ש בריה כתב על בית גננא כו': לא הזכיר מי הוא הכותב ובנוסחת ע"י ולא אזמניה לבר קפרא כתב על בית גננא כו' וקאי על בר קפרא שהוא הוא כותב על עצמו כן שבהלולא גדולה כזאת שהוליא רבי לא אזמניה לבר קפרא לבית גננא פי' הר"ן לסעודת נשואין ויותר נראה לפרשו כמשמעו שהוליא כן על בית חתנות דבנו וק"ל: **א"ל** אם לעוברי רלונו כך כו' · אינו דומה כפירש"י שהיה מנהגו כן על שלא זימנו אלא שהגראה דמעיקרא נמי כוונתו לשבח ועפ"ז ת"ש שיש אדם שזוכה לב' שלחנות העה"ז ולעה"ב כמו רבי ותבירו ויש לדיקים שאין זוכין רק לעה"ב אבל הרשעים אין זוכין רק לשלחן א' שבעה"ז ולזה אמר ברמז מעיקרא אם לעוברי רלונו בעה"ז כך כמו לעושי רלונו שהם רבי ותביריו כ"ש שיהיה לעושי רלונו כך בעה"ב שבזה יזכו עושי רלונו ספי מעוברי רלונו ולפי שהם לא הבינו כוונתו פי' לדבריו אח"כ אם לעושי רלונו בעה"ז כו' ודו"ק: **יומא** דמחייך ביה ר' אתיא פורענות' כו' · דרבי בעל יסורין הוה וכל שני יסורי דרבי לא אצטריך עלמא למטרא כדאמר פרק הפועלים ובר קפרא ודאי דהוה ידע זה אלא דהוא סבר על ידי שיגמחו יזכה לעה"ב כדאמרינן בתענית פ"ג הנך בני עלמא דאתי ניכהו דאינשי בדיחי הוו:

דף נא ברש"י קרי קרקוזאי הד"א: בד"ה כלאים עם דלעת כצ"ל ברמן אלא כצ"ל באלפס הס"ד מניחו באלפס כן כו' כצ"ל לכן בקדירה הד"א והס"ד: **ע"ב** רש"י אוסר דקא סבר כצ"ל: בד"ה מן כו' בכלל קוס כצ"ל: הרא"ש בד"ה דג כו' בגמרא דדג דוקא גדול כצ"ל שלמים הס"ד: ר"ן בד"ה כבוש כו' דמפרשי דלא הוי כצ"ל: בד"ה הנודר כו' מותר ובמקלתן אסור כצ"ל:

ח"א דף נא ע"א שקל דיקולא רבה כו' דכך בדיחותא ושחפיה על רישיה כו' · שלא יכירו רבי כמו שעושין בפורי' כדאמר פ' חלק גבי אחז אוכלא דקלרי שחף ארישיה שלא יכירו ישעיה ורבי ודאי הכירו בקולו וא"ל דכך בדיחות' לאו אזכרתך דלא תבדחן כו' ואין לך עלי אלו ת' גריווי חיטי שאמרת שהבטחתי לך בשכר שלא תבדחן כי אתה הבדחתני והשיב לו בר קפרא ג"כ דכך בדיחות שאין אני מבקש ממך שכר זה כלל אלא חיטין שהלוית ממני: **מאי** תועבה כו' · בכמה עבירות כתיב בתורה לשון תועבה אלא דה"ק דבכל עריות שנאמרו בתורה לא כתיב תועבה אלא במשכב זכור בין באזהרת' בפ' אחרי ובין במיתה בפרשת קדושים לומר לך במשכב זכור תועה אתה בה אבל בתבל ליכא לפרושי הכי דהא בכלתו נמי כתיב בפרשת קדושים תבל עשו גו' וי"ל דגבי ערות כלתו איכא לפרושי תלשון בלבול זרע האב וזרע הבן כפירש"י בחומש משא"כ גבי אשה הנרבעת מהבהמה דליכא לפרושי הכי קאמר תבלין יש בה כו' וכן בזמה בערוה ממש נמי מליגו האי לישנא גבי ערות אשה ובתה בין באזהרת' בפ' אחרי בין במיתה בפרשת קדושים אלא דאיכא לפרושי התם כפשוטו כתרגומו עלת חטאין אבל האי קרא דומלאה הארץ זמה דלא איירי בנתכוון לאיסור אלא בנושא בהיתר כדמפרש ביבמות באיש הבא על נשים הרבה כו' כפירש"י וקרא מפורש הכי ולא תזנה הארץ שהזהיר גם בנושא בהיתר נשים בהרבה מקומות שלא תזנה ע"י נשואין הללו הארץ שתהיה הארץ מלאה זמה דהכא ליכא לפרושי עלת חטאין דהא בהיתרא איירי: **ומ"ה** קאמר מאי זמה דכתיב הכא וקאמר דזו מה היא דיבא לידי ספק ממזרות הכי מפרש ליה רבא בפרק החולץ ודו"ק: **מאי** בן אלעשה דתניא לא לחנם פיזר כו' · לפירש"י דחוק דמאי אולמא ליה הך ברייתא מהך עובדא דלעיל דקאמר בהדיא בן אלעשה חתני' דרבי הוה ועשיר גדול הוה ונראה לפרש דה"ק מאי בן אלעשה אם עשיר גדול היה למה נקרא ע"ש אביו בן אלעשה ולא על שם עצמו וקאמר דתניא לא לחנם פיזר בן אלעשה כו' דדרך היורשים עושר מאביהם לוותר ולפזר מעותיהם כדאמרינן בפ"ק דשבת שליסית מאכל יורשין ופירש"י בדבר שלא עמלו בו ואמרינן פ' כיסוי הדם מי שהניח לו אביו מעות ורוצה לאבדן ישתמש בכלי זכוכית וישכור פועלים כו' ולכך נקרא בן אלעשה ע"ש אביו שעושרו היה בירושה מאביו וקאמר עליו גם שהיה בן עושר וירש מאביו לא היה מפזר מעותיו בחנם כשאר יורשים אלא דבן אלעשה גם שהיה ג"כ יורש לא פיזר בחנם אלא כדי לסראות כו' ודו"ק: **ע"ב** דלמא פלטי' דג גדול ובלעי' דג קטן כו' · והוא מבואר במדרש דדג גדול זכר היה והיה עומד יונה שם בריוח ולא נתן לב להתפלל רמז הקב"ה לדג והקיאו לתוך פיה של נקבה שהיתה מלאה עוברים והיה שם בדוחק שנאמר ויתפלל גו' ממעי הדגה עכ"ל רש"י שם ותה"ע נמי היה בתחלה בגדול ואח"כ בקטן כדאמר הכא וק"ק לפי המדרש וטעמו אמאי קאמר בתר הכי ויאמר ה' לדג ויקא את יונה אל היבשה הכ"ל ויאמר ה' לדגה גו' שהרי בדגה היה לבסוף ואם נאמר דשוב אח"כ כשהתפלל פלטו הדגה לתוך פה של הדג לא ידענא טעמו למה לא פלטו הדגה עצמה ליבשה ויש לייסב ודו"ק: סליק פרק הנודר מן המבושל

דף נב ברש"י מותר ברוטב מרק כצ"ל והס"ד ואחר כך מ"ה ובקיפ' מקפ' עבה מתבלין פיגדל"י בלע"ז כצ"ל והס"ד: ברא"ש בד"ה מותר כו' דק דק כצ"ל: בר"ן בד"ה וקשיא כו' דמלוה לאתשולי כצ"ל: בד"ה והיינו כו' מיהא לא ארי' כצ"ל: בד"ה ולי נראין כו' דאפי' לא מיבעית כצ"ל רב אשי בדותא היא ולמאן אי כצ"ל מתירין כמסקנא כצ"ל ודאי בדותא היא כצ"ל: **ע"ב** רש"י בד"ה ור"י מתיר כו' עדשים ובמתניתין כצ"ל קיימא הס"ד ואחר כך מ"ה קומא דחלבא והואיל כו' כצ"ל לברייתא באתרא הד"א דוקא הס"ד ואחר כך מס"ד ה"ה דאפילו כו' כצ"ל: בד"ה ומותר כו' דהיינו היוצאת מהן כצ"ל: ר"ן בד"ה ורמינהו כו' כ"ש דלא הוו ליה כצ"ל דקומא דחלבא כצ"ל: בד"ה ת"ש כו' באלו לא כצ"ל:

דף נג רש"י בד"ה וחכמים כו' דקתני מותר כצ"ל שומשמי הס"ד: **ע"ב** רש"י בד"ה כתנאי כו' אף בירקות גינה כצ"ל: בד"ה מותר כו' זה הדבור כולו נמחק גריסין הס"ד הכל היא הס"ד קאמר הס"ד מיין הס"ד מבושל הס"ד: בד"ה גריסין כו' משמע כצ"ל: ברא"ש דוקא הס"ד אחר הוא הס"ד: ר"ן מזה הס"ד: בד"ה משום כו' חששא דגוס כצ"ל משמע לטס הד"א: סליק פרק הנודר מן המבושל

הנודר מן הירק פרק שביעי

דף נד ברש"י ר"ע אוסר הס"ד: ברא"ש בד"ה אסור כו' כר"י והנודר כצ"ל עלי הס"ד: בר"ן אינו כן הס"ד יקחם הס"ד דלוען הס"ד נינהו הס"ד עלייהו הס"ד משמע הס"ד: בד"ה באומר כו' בהן ורבנן כצ"ל דקדושין הס"ד: **ע"ב** ברש"י הוי הס"ד: בד"ה אסור כו' האי מיני כצ"ל: ר"ן נפשיה הס"ד סתמא הס"ד בד"ה ומסתברא כו' עליה כדגים כצ"ל כדגים אבל כצ"ל:

ח"א דף נד ע"ב נון סמך עין נון סמא לעינים כו' · ועד"ז יש לפרש מ"ש זכרנו את הדגה גו' ועתה נפשנו יבשה אין כל בלתי אל המן עינינו ר"ל דאין לנו דבר שמועיל לנו המן לגבי דגים לק לענין תועלת העינים שהדגים מסמין את העינים ולא כן המן:

דף נה ברש"י מינים הס"ד תבואה הס"ד: ברא"ש בד"ה אסור כו' כרי והנודר כצ"ל המינין תבואה הד"א: **ע"ב** ברש"י מארעא הס"ד: ברא"ש לכסות ואח"כ נ"ל רשום גמרא שרו ואחר כך מה"ד אבל ומה שנרשם גמרא נמחק: ר"ן בד"ה תניא כו' דמתניתין סבירא כצ"ל:

ח"א דף נה ע"א עד דאמרת לי פירושא דהך מלתא מ"ד וממדבר מתנה גו' · דלפי פשוטו כמו שפי' התרגום ומדאתייהיבת להו נחתת עמהון לנחליאל כו' לא ה"ל למכתב נחליאל אלא ממתנה לנחל ומנחל לבמות כו' גם למה קרא הבאר מתנה טפי מן המן והענן דאמרינן ג' מתנות טובות נתנו כו' לכך דרשוהו על התורה כיון שעושה אדם עצמו כמדבר כו' דהיינו שתלמודו מתקיים בידו והכי מפורש בפ' כילד מעברין וכמ"ש לעיל פ' אין בין המודר גבי משה שבתחלה היה לומד תורה ומשכחה עד שנתנה לו במתנה ואמר ומשנתנה לו בענין זה שנתקיימת בידו נחלו אל שהאדם שזוכה לכך נקרא נחלת ה' כמ"ש יעקב חבל נחלתו ימלאהו בארץ מדבר גו' ומשנחלו אל ונקרא נחלת ה' עולה לגדולה שנאמר ומנחליאל במות כמ"ש גם בענין ישאהו על אברתו גו' ירכבהו על במתי גו' ואמר ואם הגביה עצמו כו' במות קמא דבקרא פי' שהקב"ה מגביהו אבל ומבמות בתרא ע"כ קרא מוקים אגפשיה דבהכי איירי אם הגביה עצמו יותר מדאי הרי הגאי שהקב"ה משפילו ואמר ולא עוד אלא שמוקפין כו' הוא רמז על כפול הענין שאמרו בו מאד מאד הוי שפל רוח ובפרק כילד מעברין הך מלתא ליתא: **ע"ב אם** תוזר בו כו' שנא' כל גיא ינשא. האי קרא לאו בעניגא דהכא כתיב אלא קרא הוא בישעיה אלא דה"ק גם שכבר כתיב ממדבר גו' ומנחליאל במות דמשמע שהקב"ה מזכהו ע"י התורה משפלות לגבוה היינו מעיקרא אבל מי שכבר הגביהו הקב"ה וע"י שהוא גבה עצמו ביותר הקב"ה משפילו אימא דלא יועיל לו חזרה שיגביהו שוב הקב"ה ולזה מייתי מקרא דישעיה דכתיב כל גיא ינשא מריבויא דכל דריש ליה דגם מי שהקב"ה השפילו ע"י שהיה מתגאה עצמו ביותר כשיחזור בו שוב ינשא לשעיד דבהכי איירי קרא וק"ל: סליק פרק הנודר מן הירק

דף נו ברא"ש בד"ה לימא כו' היא דמשמע כצ"ל: ר"ן בבית הס"ד בגמרא הס"ד בית הס"ד: בד"ה מאי כו' כיון דלפוס כצ"ל: **ע"ב** רש"י בד"ה מתניתין נ"ל מה"ד לתחומה ואח"כ מה"ד לעיבורא יכול לילך כצ"ל לעמוד הס"ד ולחוץ הס"ד ואחר כך מה"ד שאני גבי בית כצ"ל: ר"ן יושב הס"ד האסקופה תחת הד"א בית הס"ד: בד"ה שאני כו' וילא דמן כצ"ל כלחוץ ומכאן הד"א:

דף נז גמרא גידולי גידולין כצ"ל: רש"י בו זמן הס"ד: בד"ה אם כו' לבית אביך מעכשיו כצ"ל: ברא"ש בד"ה שאת כו' ולהתכסות אחר כצ"ל: ר"ן בד"ה מתניתין כו' וכיון דלהאי כצ"ל ואפי' נימא כצ"ל למעלה הס"ד עליה הס"ד שלו הס"ד: בד"ה שאני כו' אתא

והיינו

והיינו כצ"ל דשאני אוכל כצ"ל איתא בשאני אוכל כצ"ל אלא ודאי כדאמרן כצ"ל: בד"ה שאת כו' אינו אוכל כצ"ל קאי על שאת כצ"ל אאכילה קאי כצ"ל וכו' הס"ד: ע"ב גמרא אמר רבי יוחנן כצ"ל רבי שמעון אומר כצ"ל: רש"י טולן או הד"א לא הס"ד לאיסור הס"ד: בד"ה לישרא כו' שנישרה בהלכתא כצ"ל: בא"ד הגדולים ומן העיקר כצ"ל העיקר הכי כצ"ל: ברא"ש בד"ה לאחר כו' למפרע על כצ"ל: בד"ה איש כו' כפר דיוא כצ"ל: בד"ה גידולין כו' בעלי כי כצ"ל על תרומה אף כצ"ל: לעלות כתו וקשה כצ"ל בתוספתא: בד"ה דלמא כו' עובדי כוכבים למאן כצ"ל: ר"ן בד"ה ודבו כו' את האסור כצ"ל כך הס"ד ערלה הס"ד בעלה הס"ד: בד"ה אף על פי כו' על מה שהיו כצ"ל עיקר הס"ד שלא הס"ד ומעשרותיהם הס"ד זריעה הס"ד יוחנן הס"ד:

דף נח רש"י דמי במדוכתין הד"א בבעי' דישמעאל דלאיתיה לעיקר בעין כצ"ל: הרא"ש בד"ה כל כו' את האיסור כצ"ל: בד"ה אף כו' בביעור כפירות כצ"ל הסתירו הס"ד: בד"ה אם יכולין כו' שגדלו כלים כצ"ל דסיפא קאי כצ"ל כראשון הס"ד: ר"ן בד"ה וכל כו' מטה למעוטי כצ"ל לתומרא שאני כצ"ל הכי דמייה כצ"ל לביעור הס"ד עצמו הס"ד יפה הס"ד: **ע"ב** גמרא היתר מעלין כצ"ל: רש"י תפשו דבמדוכתין הס"ד: בא"ד לעיקר בעין כצ"ל וכיון דחשוד הוא כצ"ל: בד"ה ודלמא כו' לעיקר בעין כו' דעתך המתכש הס"ד: בא"ד האיסור לימא הד"א: בד"ה בטילתו כו' זרעונין אוסרין כצ"ל: בד"ה הרי כו' תרומה ומעשר כצ"ל כל כך הס"ד: בד"ה לפי כו' דפשיטא ליה דגדולי כצ"ל: הרא"ש בד"ה אוכל כו' גמר מלאכתו כצ"ל: בד"ה ולמ"ד אסור כו' דאי הוא כצ"ל: בד"ה ומהו כו' עליה עשויי מלוגרה כצ"ל תרומה ומעשר כצ"ל: ר"ן בד"ה בחשות דקים לן כצ"ל עשר הס"ד: בד"ה למולאי כו' עיקר איסור כצ"ל אחרות הס"ד שנטען הס"ד: בד"ה לימא כו' אסור אלמא כצ"ל העיקר הס"ד גרים הס"ד:

דף נט [illegible]

דף ס רש"י האיסור הס"ד: בד"ה בגידולי כו' דסק כצ"ל תולין הס"ד:

סליק פרק הנודר מן הירק

קונם יין פרק שמיני

ברש"י וכן כו' שהוא אחר זמן כצ"ל להבא הס"ד: הרא"ש תקלה הס"ד: בד"ה ס"כ כו' אבל רבו אפי' גידולין כצ"ל היום הס"ד השבועה הס"ד שעבר הס"ד: בד"ה חודש כו' שעומד באמצע החודש כצ"ל: בא"ד נמנה עם החודש הבא כצ"ל לבוא הס"ד עיקר הס"ד: ר"ן בד"ה שבוע כו' שישלמו שם שנים כצ"ל בד"ה ואחריו כו' השבת ונדר כצ"ל חודש להבא כצ"ל פשיטא הס"ד להבא הס"ד: בד"ה שבוע כו' לשעבר ובפי' כצ"ל עיקר הס"ד: **ע"ב** גמרא עד ראש ולא כצ"ל אינשי ריש ירחא כצ"ל יום כהיום הס"ד: רש"י בד"ה אי כו' היום ביום אחד כצ"ל לעת הס"ד: בד"ה כמאן כו' כלל דמחמירין כצ"ל סבר כרבי נתן כצ"ל איסורא דמחמרינן כצ"ל שאלה הס"ד חסר בחדש הד"א נמי הס"ד: הרא"ש בד"ה כמאן רב יוסף בא כצ"ל החול ולאידך כו' ירחא ואידך כצ"ל: ר"ן להיום הס"ד שבוע הס"ד עסקינן הס"ד: בד"ה איבעי להו כו' כהיום לדברי כצ"ל לכשתחשך או כיום א' כצ"ל:

דף סא רש"י הוי הס"ד עילוה אלא הד"א חמשים אסור כצ"ל ולכאן הס"ד ואחר כך מ"ה א"כ כו' בד"ה אלא חמשים כצ"ל: בא"ד ה"ל כו' וא"ו במרת אין כצ"ל הכל הס"ד הפסח הס"ד שילא הס"ד: הרא"ש ור' יהודה סבר כצ"ל: בד"ה עד כו' וקאמר רבי מאיר כצ"ל: ר"ן משמע הס"ד שנים הס"ד לעת הס"ד שעבר הס"ד יובל הס"ד בכלל הס"ד כולו הס"ד קאמר הס"ד שיתן הס"ד פסחא משמע הד"א: **ע"ב** רש"י קאמר גמרא למימרא כצ"ל: בד"ה חוץ כו' שבקטנות דלדברי כצ"ל: בד"ה מוחלפת כו' מאיר מעייל כצ"ל רגלים הס"ד בד"ה אמר כו' כמו מקפלין כצ"ל עד שחורץ אותן בקופיץ ועושין כצ"ל: ברא"ש שיגיע הס"ד: בד"ה עד הקיץ כו' ובציר ומסיק לא כצ"ל המלחמה ולא כצ"ל הכלל קאי כצ"ל אסור אלא כצ"ל: בד"ה למימרא כו' במתניתין דבהא כצ"ל: ר"ן בד"ה עד כו' הקיץ עד כצ"ל מקריא הס"ד ואחר כך מ"ה ענבים כו' והד"א:

דף סב רש"י להיות עודר כצ"ל: בד"ה אלא כו' לרבי טרפון דהא שרו לי' כצ"ל: ר"ן בד"ה שנשתמשתי כו' שהניחו כשהודיעו כצ"ל בד"ה א"ה כו' דאין ה"נ כצ"ל: **ע"ב** רש"י בד"ה להסקה כו' להסקה דמי ולא לע"ז כצ"ל אמר קונם כו' ניסן רבי יהודה כצ"ל: בד"ה מחלוקת כו' כדאית ליה דנשם כצ"ל והד"א: הרא"ש בד"ה עבדא כו' שעובדים לאש כצ"ל: בד"ה אסור כו' אזלי' ומסתבר כצ"ל סתם הס"ד ברישא הס"ד: ר"ן בד"ה עבדא כו' מדרבנן רבותא כצ"ל: בד"ה רוב כו' דהא איכא כצ"ל: בגמרא הס"ד קבוע הס"ד בעיני הס"ד: בד"ה ומקשו כו' שיגיע הכא כצ"ל לאחר זמן נמי כצ"ל:

ח"א דף סב ע"א קסבר משום הניות מלתא הוא דקאמר כו' · עיין בפירושים ועי"ל דה"ק קסבר דאמר משום הניות וכוע מלתא עליו אילו הוה קאמר דעדיין לא הפקירן היה צריך לעשרן דגם אם היה אומר שעשרן לא היה נאמן והיה צריך לעשרן דמאי וק"ל: **אוי לו** לטרפון שזה כו' · יש לעיין קצת בזה דלא היה לו לומר אלא טרפון אני לא תהרגני ויש לפרש דקאמר האי לישנא שהיה מצטער עצמו גם אלאחר מיתתו וע"פ מ"ש כל שחבירו נענש ע"י אין מכניסין אותו במחיצתו של הקב"ה ואם זה יהרגהו ודאי שיהיה נענש גברא ההוא ע"י וא"ל כן שיזהר ביותר מלהורגו וק"ל: **אמאי** לעריה ההוא גברא כו' · משמע דלאו עובד כוכבים הוה מדפשקיה וערק כשמשמע דר' טרפון הוא וכתב הרא"ש דמסתמא היה בקי בדין זה וא"ת א"כ מאי תירץ דהיה סבור דגנב לו ענבי דכולי שתא דמ"ת למה בא להורגו וכי לא ידע גם דין זה דאין לגנב דין מיתה מן התורה אלא דין כפל ואין זה נקרא בא במחתרת דאין לו דמים דהיינו בשעת גניבה אבל הכא השתא באוקפלו רוב מקלטות היה מותר בהן וי"ל דלא היה דעתו להורגו אלא שגזם לו למסדיי' בנהר כדי שיודה וישלם לו ענבים דכולי שתא וכן משמע לישנא דאמאי לעריה מיהו ר' טרפון ודאי שהיה סבור שבא להורגו כמ"ש אוי לו לטרפון שהרגו זה וניחא דפריך אי הכי אמאי ליצער נפשיה דבשלמא אי לא היה חושדו בגנב לו ענבי דכולי שתא אלא אההיא שעתא דהוקפלו רוב המקלטות גם אם היה נדמה לו לעובד כוכבים לא היה לו דין גנב עליו כיון דרובא היו מפקירין אז הענבים גם אם הוא לא הפקיר ולהכי היה מצטער עצמו שלא היה לו לירא שיהרגהו אלא שגיזם לו כך כדי שישלם לו מאי דקאכיל השתא אבל השתא דקאמרת דשמע מיניה שבא להורגו על שגנב ענבים דכולי שתא ודין מיתה יש לגנב בדיני עובדי כוכבים ושפיר היה לו לירא שיהרגנו בדיניהם ואמאי מצטער היה על שניצל מן המיתה ע"י דבורו שהודיע נפשיה ומשני דאפ"ה היה מצטער כיון דעשיר גדול היה יכול היה להציל עצמו בריבוי ממון גם מדין מיתה היה לו בדיניהם ויש לעיין בהא"ש ובר"ן בזה דרכים אחרים ודו"ק: **לאהבה** את ה' גו' שלא יאמר אדם כו' אשנה שיקראוני רבי כו' אלא למוד מאהבה כו' · כמה קראי מקמי דהאי קרא דכתיב בהו לאהבה את ה' גו' אלא דלא משמע בהו דאיירי בלימוד אלא בקיום המצות אבל בהאי קרא כתיב כי הוא חייך וארך ימיך גו' דמשמע לימודה וק"ל: **שלא** יאמר אשנה שיקראוני רבי כו' שנאמר קשרם על אצבעותיך כו' · פי' הר"ן דחוק ונראה דה"פ שלא יאמר אשנה שיקראוני רבי דהיינו שלא לשמה אלא למוד מאהבה דהיינו ללמוד ולקיים מצות בוראו שנאמר קשרם על אצבעותיך דהיינו שילכף מעשה אצבעותיו אל הלימוד ואומר עץ חיים הוא למחזיקים ולא ללומדיה לבד אלא שגם מחזיקים בהם לעשותם וקיים ותומכיה מאושר היינו סוף הכבוד שהוא אושר אמיתי וע"ז סמך מאמר עשה הדברים לשם פעלם דהיינו נמי לשם זה שתהיה פעלם דהיינו ללמוד ולעשות: **עשה** הדברים לשם פעלם ודבר בהם לשמם כו' ואל תעשם עטרה כו' ואל תעשם קורדם כו' · זכר כאן ארבע דברים בדרכי תלמוד השנים מהם בעשה והשנים בל"ת כי הלימוד נחלק לד' חלקים והכי' בהם אגד"ל אלו אותיות שיש למ"ד בכל אחת מהם האלף הוא הלומד כדי שיקראוני רבי ואלוף · הגימ"ל לשם גמול הבאת שכר בעה"ב · הדל"ת כדי לפרנס עצמו · הלמ"ד לומד לשמה לשם מצות הלמוד מאהבת ה' שצוהו על כך והנה השני' בשמה לשם גמול ולשם לימוד ומתוך שלא לשמה דהיינו לקבל פרס בא לשמה דהיינו ההיא דרב יהודה לעולם יעסוק אדם בתורה אפי' שלא לשמה שמתוך כו' כמ"ש התוס' בפ' היה קורא ופ"כ התחיל הכא עשה הדברים לשם פעלם שתקבל שכר פעולה שלהם ומתוך זה תבא לדבר בהם לשמה שהיא מעלה העליונה ואח"כ זכר בל"ת השנים שלא לשמה הגמורים אל תעשם עטרה כו' ואל תעשם קורדום כו' אשר עליהם נאמר במתניתין המשתמש בכתרה של תורה נעקר מן העולם ובעלמא אמרינן בהו טוב לו שלא נברא כמ"ש התוס' שם: **באתרא** דלא ידעי ליה דכתיב ועבדך ירא גו' · פי' הר"ן דאפשר דאליהו לא הוה ידע ליה עכ"ל אבל מדקאל"ל עובדיה לאליהו הלא הוגד לאדוני אשר עשיתי גו' משמע דהוה ידע ליה ואפשר מן השמועה שהוגד לו זה ודאי הוה ידע ליה אלא שלא הכיר בו שזהו וק"ל: **וכתיב** יהללך זר גו' הא באתרא דידעי ליה הא כו' · ושלמה לא סתם דבריו דכולה מלתא מפורש בהאי קרא וה"ק יהללך זר דהיינו ודאי בידעוך ולא דהיינו שלא ידעוך שלא יוכלו להללך אז שרי לפיך להודיעך וק"ל: **שרו** לי תיפלא בריפא כו' · פירש"י משום כבוד תורה והרא"ש פי' כדי שלא אבטל תלמודי ומההיא דכתובות פ"ב דהקדים רב נחמן דינו' דקריביה דרב ענן לדינא דיתמא משמע כפירש"י משום כבוד תורה דמשום ביטול תורה כפי' הרא"ש לא שייך בקריבי' דרב ענן ויש ליישב דודאי היכא דידעינן ליה יש לו להקדים דין ת"ח ואפילו דין קרובו משום כבוד תורה כההיא דהתם אבל היכא דלא ידעינן ליה ואיהו בעי לאודועי נפשיה לית ליה למימר משום כבוד תורתו אלא משום ביטול תורתו וק"ל: **ע"ב** שרי ליה לטרבא כו' דכתיב מנדה בלו והלך כו' · וכתבו התו' בפ"ק דב"ב לפי שהיו עסוקים במלאכת שמים בבנין בהמ"ק ה"ג לא הטילו מס על לומדי תורה עכ"ל וסמך נמי אקרא דמייתי התם גם כי יתנו גו' ואם מעט מהם יחילו ממשא כו' ע"ש: **בפירש"י** ליטול מנה כו' כשחולק עם אחיו הכהנים בלחם הפנים עכ"ל · פי' הת"ח שבכהנים וכהן דקרא דוקדשתו מיירי נמי בת"ח הנקרא כהן כמו ובני דוד כהנים אבל הרא"ש והר"ן פירשו כפשטי' דנוטל מנה יפה בחולק עם ישראל ובכהן דעלמא איירי ואפשר שרש"י דקדק לפרש כן מלישנא דקאמר לכל דבר שבקדושה ובחולק עם ישראל ליכא בדבר ההוא מחולק דבר קדושה וק"ל: **עבדא** דטרא אנא כו' : וכוונתו לשמים שהוא עבד ה' הנקרא אם אוכלה גו' והת"ח נקרא עבד ה' ולא ע"ה והר"ן פי' לרבותא נקט ת"ח ואין צורך וק"ל:

דף סג רש"י במרחשון הס"ד הגשמים הס"ד ירדו הס"ד: הרא"ש בד"ה כמאן כו' ושניה בכהן גדול כצ"ל: ר"ן במרחשון הס"ד מתענין הס"ד השנים הס"ד ואחר כך מ"ה להתענות כצ"ל: בד"ה לנודר כו' בי"ז ובכהן גדול כצ"ל: בא"ד הגשם כולהו כצ"ל: בד"ה קונם כו' טעמא דרבי כצ"ל השנה נתעברה כצ"ל: **ע"ב** רש"י בד"ה והתניא כו' ר"מ אדר כצ"ל וכו' מכלל כו' לאו הד"א: ר"ן לי' הס"ד בניחותא הס"ד: בד"ה מכלל כו' אדר ראשון כצ"ל שיהא הס"ד: בד"ה ולענין עד שיהא כצ"ל בס"ד הס"ד: בד"ה לשאת כו' תקרא וה' יענה כצ"ל: בד"ה תוספתא בחבירו שיאכל כצ"ל: סליק פרק קונם יין

רבי אליעזר פרק תשיעי

דף סד רש"י בד"ה ר"א אומר כו' אלו היית כצ"ל בכך אין הד"א נודר הס"ד: בד"ה ונעשה כו' האי נולד כו' כצ"ל: בד"ה ובמסכת כו' דזכינהו חכמים לר"א והודה כצ"ל: בד"ה מאי כו' אין מתחרט כצ"ל: הרא"ש מעיקרא כלום הס"ד במקום הס"ד: בד"ה לזה כו' שאסר על הראשון כצ"ל: בד"ה פותחין כו' בניו ולא כצ"ל לסתור הס"ד בד"ה להתיר כו' דהוא איתו כצ"ל: ר"ן בד"ה מאי אין כו' מפני כבוד כצ"ל פותחין ורבא הד"א: **ע"ב** רש"י בד"ה אין כו' כך הנאהו כצ"ל: בד"ה אמרי כו' דפותחין דבשביל כצ"ל: בד"ה ורבנן כו' לאו נולד כצ"ל: ברא"ש דשכיח הס"ד: ר"ן בד"ה עוד כו' אביו ואמו בההוא כצ"ל למיחש הס"ד חכם הס"ד: בד"ה ועוד כו' פסין דשאני כצ"ל ועוד הס"ד לא הס"ד הנשואין הס"ד במתניתין הס"ד בתמיה הס"ד: בד"ה ירושלמי רבי אילא כצ"ל:

ח"א דף סד ע"ב כ"מ שנאמר נצים ונצבים אינן אלא דתן כו' · שכן מליצו בדתן ואבירם בעדת קרח אשר הצו גו' וכתיב שם יצאו נצבים גו' ניחא נמי הא דכתיב פ' שמות שני עברים נצים גו' ויפגעו את משה ואהרן נצבים גו' ניחא נמי דתן ואבירם היו והם אשר נאמר עליהם כי מתו כל האנשים גו' שהם היו מבקשים נפשו של משה שהלשינו עליו ואמרו אליו מי שמך לאיש גו' וכתיב וישמע פרעה גו' · ושאמר שירדו מנכסיהם כו' ואפ"ג דעוד ג' חשובים כמת כדלקמן משמע להו דנעשו עניים כמפורש בג' המפרשים ובתוספות ע"ש: **שאין** לו בנים חשיב כו' ואם אין מתה אנכי גו' · דליכא לפרושי שאמרה ואם אין אמות אנכי מתוך צער על שאין לי בנים דא"כ לכתוב ואם אין אמות גו' אבל מתה הוא שם התואר ואם אין אני נקראת מתה על שאין לי בנים וק"ל: **מצורע** דכתיב אל נא תהי כמת · פירש"י בתומם מה מת מטמא בביאה אף מצורע כן והוא פ"פ הספרי אבל ממה שאמרו פ"ק דחולין ופרק ל"ה פי שנים ברוחך דגבי אלישע היינו שריפה לרעת נעמן שהיא שקולה כמת נראה דלענין שאין חייו חיין חשוב כמת וכן כל הנך דחשיב הכא לענין דאין חייו חיין קאמר וק"ל: **סומא** דכתיב במחשכים הושיבני כמתי עולם כו' · לכאורה בלא כר הל"ל דהיינו במחשכים הושיבני אבל מדמדמה ליה כמתי עולם משמע ליה דהיינו סומא דהוה נמי לעולם בחושך וק"ל:

דף סה גמרא ר' מאיר אומר כצ"ל כילד אמר כצ"ל כנולד ואין כצ"ל אמר כבר כצ"ל: רש"י בד"ה אתשיל כו' עבדיתון דשריתון כצ"ל: בד"ה מת נולד הוא דהוי נולד כצ"ל: בד"ה ור"י כו' לו דכבר מת בשעה כצ"ל: ברא"ש בד"ה מיתה נולד הוא והיאך א' ר"מ כצ"ל: ר"ן בד"ה והיכא כו' בנדר שאינו להנאתו של חבירו אבל בנדר כצ"ל: בא"ד אי שרי נדרו או לא כצ"ל: בא"ד ל"ש אלא כצ"ל אלמנה להנאת כצ"ל נוח בצדקיהו כצ"ל מה תועלת כצ"ל לחכם הס"ד: **ע"ב** גמרא נדר טעות קשיא כצ"ל: רש"י נודר הס"ד עלמא הס"ד בעניות איתו הד"א בגמרא הס"ד משתעבדי הס"ד: בד"ה ש"מ אין מסדרין כ"ב מפי' ישן מסיירין יום הס"ד: ברא"ש בד"ה בשלמא כו' חכם וסיפא כצ"ל: בד"ה מאי דמטי כו' הייתי נמלא כו' ל"ל נמנע: ר"ן א"כ אי אמר כצ"ל: בד"ה ועוד כו' במה דהתם כצ"ל אפי' על כצ"ל: בד"ה ולימא כו' כפל שאני כצ"ל ורבנן הס"ד כתובתה הס"ד: בד"ה ה"ק כו' היא טרפה כל כצ"ל לאכול הס"ד מסדרים הס"ד: בד"ה ומדאמרינן כו' דעלמא דנכי דמטלטלי כצ"ל:

ח"א דף סה ע"א דכתיב ויואל משה גו' ואין אלה אלא לשון שבועה כו'. מה שהוציאו מלת ויואל ממשמעו לשון רצון ללשון שבועה עי' בדברי הרא"ם ונ"ל דאין צורך אלא במדין לך גו' דמלת לך הוא יתור לשון לדרשא במדין נדרת לך שם והתר בפניו ושבועה זו לא הוזכרה מפורש בקרא וע"כ אמרו דודאי הוזכרה מדכתיב ויואל משה גו' שהוא לשון שבועה שאחר שנדר ליתרו לשבת עמו ולא ישוב למצרים נתן לו בתו לצפורה ומייתי דהוה לשון שבועה מצדקיהו דכתיב ויבא אתו באלה גו' וכמה קראי דכתיבי בתורה דכתיב בהו לשון אלה שהיא שבועה ולא מייתי אלא הך קרא דצדקיהו משום דבעי לאתויי דצדקיהו לא עשה יפה שהתירו לו שלא בפניו שלא עשה כמשה שדקדק להתיר לו בפני יתרו: **מאי** מרדותיה אשכחיה כו' · דאי כפשטיה שהשביעו שלא ימרוד מלהשתעבד לו כרוב מכד דקרא הא ודאי צדיק כצדקיהו כמפורש בפרק חלק ובהוריות שהיה צדיק גמור לא היה עובר על שבועה זו אבל שבועה זו דלא מגלית עלי שהיה מצטער צדקיהו בגופיה מתוך צערא דגופיה הוה סבר דשרי לו לגלות ע"י התרה אפי' שלא בפניו ועי"ל כדאמרינן פרק אין מעמידין היא מטרוניתא א"ל לר"י אשתבע לי דלא מגלית אשתבע לאלהא ישראל לא מגלינא למחר דרשה בבי מדרשא והכי אשתבע לאלהא ישראל לא מגלינא לעמיה ישראל מגלינא וה"נ הכא אשתבע ליה הכי לאלהא ישראל לא מגלינא מיהו משום חילול השם כיון דלא גלי ליה הכי מעיקרא התם דקאמר דגלי לה מעיקרא משום חילול השם הולכך להתיר נדרו ואפילו שלא בפניו כיון דשרי בדיעבד וק"ל: **דהוה** קאכיל ארנבתא כו'. דכך בעלי מלחמות שהם אכזריים ובעלי נפש היפה לאכול אינו מבושל ונא אבל הוסיף במזגו ומנהגו הרעה בארנבת מיד שגלד אותו בעודו בידו אכלו חי וזה ודאי מדת אכזר הוא ביותר ולא רצה לגלותו וק"ל: **מיד** ישבו לארץ ידמו זקני גו'. לפי פשוטו ה"ל למכתב ישבו בקמ"ץ תחת היו"ד וכן דמו בלא י' כמו בסיפא דהאי קרא העלו עפר גו' חגרו שק גו' אבל ישבו בצירי תחת יו"ד הוא לשון ציווי וכן ידמו שכ"כ א"ל שישבו לארץ וידמו תחת שאמרו להתיר נדרו בישיבה על כסאות ומפורש במדרש כמכד לצדקיהו כו' ושלא בשביל סנהדרין ולאה אותם אנשים של תורה והושיב אותם בקתדראות של זהב כו' כיון שהגיעו לפ' נדרים כו' א"כ התרתם לצדקיהו שבועתו ומשום לארץ כו' עיין ברש"י שם:

דף סו גמרא הותרו כולן שאיני נהנה לזה ולזה הותר הראשון הותרו כולן הותר האחרון האחרון מותר וכולן אסורין הותר האמצעי הימנו ולמטה מותר הימנו ולמעלה אסור כצ"ל: רש"י בד"ה ר"ש היא כו' אינו חייב עד שיאמר [שבועה] לכל אחד ואחד כצ"ל: בד"ה ותיפוק כו' יפה למעים כצ"ל הוי נדר דמשמע דוקא יפה דאי הוי לא רע ולא יפה לא הותר כצ"ל ואחר כך נ"ה ועוד יפה קתני ותיפוק ליה דלא הוי נדר דאינו רע וה"ל

נדר

נדר בטעות כצ"ל: בא"ד וה"נ כצ"ל מעיקרא הס"ד ואחר כך מ"ה וייפוה כצ"ל: בד"ה מעשה כו': מעיקרא הוי כצ"ל: בר"אש בד"ה מעשה כו' כעורה ויפוה כצ"ל: ר"ן אותו הס"ד קיים הס"ד נדרים הס"ד בראשון הס"ד בו הס"ד: בד"ה מעשה כו' שהתירו רבי ישמעאל כצ"ל: **ע"ב** רש"י בד"ה האי כו' דרבי שמעון בן גמליאל כצ"ל: בד"ה בשילי כו' הרי עלפי כצ"ל בלשונות שלהם כצ"ל: סליק פרק רבי אליעזר

ח"א דף סו ע"ב אלא שספניות מטולטן כו' דהס"ג אמרינן פ"ק דכתובות בשני בצורת שהיו פניהם שחורים כוס עליהן והאבילוס והשקוס כו' ע"ש: **ע"ב** פתח עליה ההוא ספדנא בנות ישראל על ר"י בכינה המלבישכן שני גו' דריש שני מלשון שן והמעלה עדי זהב גו' היינו השן זהב שעשה לה לעדי ולכך בעובדא דלעיל דלא איירי בעשה לה שן לא מייתי אר"י האי קרא דכתיב גבי שאול ומכאן יש קצת ראיה לפירש"י גבי שן תותבת שן זהב דפרק במה אשה דפליגי ר"י ורבנן אם שרי להוציאה בשבת דקאמר ל"ש אלא של זהב אבל של כסף ד"ה מותר משום דשל זהב חשיבא ואתי' לאתוי' אבל לפי רבותינו דשל זהב משונה במראה משאר שיני' ודלמא מבזו לה כו' אבל של כסף דומה כו' דא"כ ר"י הכא דעביד לה של זהב ליפותה עפי ה"ל למעבד של כסף דאדרבה ע"י של זהב מבזו לה ודו"ק: **אמר** ימותו כל בני אלמנה ואל יוגו כו' ע"פ מ"ש פרק ב"מ בעון נדרים אשתו של אדם מתה שנאמר למה יקח משכבך מתחתך ובעון נדרים בניו מתים שנאמר וחבל את מעשה ידיך גו' וזה שנדר הנאה מאשתו בזילותא דרבנן לאוי ודאי שימותו בניו כשאר נודרים וגם ימות הוא גופיה תחתיה על שנדר הנאה ממנה בזילותא דרבנן ותשאר היא אלמנה ודו"ק: **עד** שתראי מום יפה שבך כו' מכל הפירושים נראה שפי' מום מלשון מאומה ונראה לקיים כמשמעו מלשון מום ממש כלומר עד שתראי לו מום היותר יפה שבך שיש בו קצת יפוי וכל הני מומין דחשיב ודאי דאית בהו מומין שהן מומין לכהונה כגון עיניה טרוטות חוטמה בלום צוארה שקוע אבל כל אידך דחשיב הכא גם דלענין מומי כהונה לא מקרי מומין במסכת בכורות בעיני אדם מקרו מומין כדקאמר הכא והשתא ניחא דשם מכוער נמי מקרי מום בעיני הבריות כדקאמר גבי ר"מ דדייק בשמי' דכידור וקאמר הכא דבאותו מום שהוא שמה לכלוכית מלא דבר יפה דשמה נאה לה ותה המום שהוא שמה הוא יפה ונאה לה יותר מכל מומין שבה וק"ל: **ההיא** בר בבל דסליק לא"י ונסיב איתתא כו' נראה מדהזכיר שהיו האיש והאשה מב' מדינות שכל מה שעשתה מכוונתו לא היה אלא מתוך שינוי לשונות של ב' המדינות שאמר לה תרי טלפוחי שכן בבבל היה לשונם לומר על המיעוט תרי ולא בא"י ולכך הב"נס תרי תמש וכן גריוא ודאי משמע מדה גדולה ומדה קטנה כדמוכח לעיל בפרק הנודר מן המבושל דקא"ל כבי לבר קפרא יהיבנא לך ד' גריוי וקא"ל גריוא דבעינא כו' שקל דיקולא כו' ה"נ איהו לפי לשון מדינתו היה מתכוין אמדה קטנה ואיהי הבינה מדה גדולה וכן בלשון בוצינא היו משנין בלשון לפי לשון מדינתם וכן בבבא אפשר דבא"י לא היו קורין אלא דלת או דשא ומיהו יש לדקדק שאמר דיתיב בבא בן בוטא אבבא כו' מה לו להזכיר שישב אבבא ויש לייחס משום דיתיב בבא בן בוטא בקרוב בפני ספתח משבה דכוונתו עליו אבל אילו לא הוה יתיב שם ודאי דלא היתה טועה לומר כן דכוונתו על בבא בן בוטא וק"ל:

סליק פרק רבי אליעזר

נערה המאורסה פרק עשירי

ר"ן בד"ה נערה כו' דבת שניס עשר שנה ל"ל י"א:

דף סז רש"י לנערה כו' הס"ד באורסה הס"ד: בד"ה שאין כו' וכנסה לא כצ"ל: בר"אש קמ"ל כו' הפסק שעה כצ"ל: ר"ן רישא הס"ד מפירין הס"ד: בד"ה מהו כו' אביה או כצ"ל מיניה הס"ד: בד"ה וחזר כו' לאשמועינן מאי אין כצ"ל נריכא דיש לי כצ"ל כלל בשעת כצ"ל חזיא ההיא שעתא כצ"ל: בד"ה ונערה כו' מלתיה ומקשי כצ"ל: **ע"ב** גמרא אב לחודיה מיפר כצ"ל וכ"ב לפי ר"ן בקודמין ומיניה כצ"ל: רש"י בד"ה ולאו ממילא כו' למה לי לא כצ"ל האורס הס"ד לחודיה הס"ד בקודמין הס"ד ואחר כך מ"ה ומיניה כצ"ל: בד"ה ארוס כו' לחודיה בהני נדרים שנדרה כשהיתה כצ"ל: בר"אש בד"ה ממילא כו' מינה נדרים שנדרה כצ"ל: ר"ן בד"ה ואימא כו' הבעל מיפר נדרים כצ"ל בקודמים הס"ד לחודיה הס"ד: בד"ה אימא כו' מיפר אף כצ"ל מיבעיא הס"ד: בד"ה אימא אב כו' דאי הכי הפרת בעל ל"ל אב: בא"ד לגרוע הניאה דאב כצ"ל לן לא הס"ד דאצטריך הס"ד:

דף סח בר"אש בד"ה א"א מיקלש כו' דשבועות דאוסר כצ"ל: ר"ן נדרים הס"ד קודמין החכם כצ"ל: בד"ה ורבה כו' מיניה תנא כצ"ל ליה הס"ד: בד"ה לומר וקשיא לי כצ"ל: בד"ה וכי היכי כו' האב מנין כצ"ל נקט הס"ד מינההס"ד: בד"ה היכי קמיבעיא כו' דבכלל נדר שבועה כצ"ל דקתני אבל הד"א: **ע"ב** ברש"י אבל כו' שמת בו ביום כצ"ל: בר"אש בד"ה שמע כו' דהא דאמרינן כצ"ל האב והוא כצ"ל: בד"ה שמע הבעל כו' לאב דאי מרישא אימא ה"מ כצ"ל שמע הבעל והפר כצ"ל: בא"ד לעיל לא כצ"ל: ר"ן בד"ה שמע אביה כו' לבעל חזינא כצ"ל: בד"ה שמע בעלה כו' ואיכא למימר כצ"ל דהפרה דקמא כצ"ל דב"ה אמרי דמשום כצ"ל כלל דאפי' הכי כצ"ל לא נתרוקנה כצ"ל:

דף סט ברש"י בד"ה וב"ה חלקו וחלק כצ"ל בד"ה יש כו' האב והארוס לה או לא הד"א לא הס"ד: בד"ה ת"ש כו' ומותרין להפר לה כצ"ל: בד"ה ואין כו' כולו בשאלה כצ"ל: בד"ה ע"א ביום על כצ"ל דבור ובלשון כצ"ל: בר"אש לן הס"ד: בד"ה אבל איפשר דנשאר כצ"ל: בד"ה קיים כו' נתפס וחלו כצ"ל: בא"ד להביא בדמיו כצ"ל: **ע"ב** רש"י ראשון אלא הד"א שלמים ר"מ הד"א: בד"ה ור"י סבר אי אמר תמורת כצ"ל למחר הס"ד ליכי למחר הד"א: בר"אש בד"ה תא שמע כו' ורבי יוסי ממחלוקת כצ"ל אמר בפרק ל"ל בפי': ר"ן משמע דאינון ל"ל דאתני': אומר ומופר כצ"ל:

דף ע רש"י בד"ה את"ל כו' דבהאי יומא כצ"ל מהו הס"ד: בד"ה מי אמרינן כו' דטליה יומא כצ"ל לעיל הס"ד ואחר כך מ"ה מת הבעל וכל הדבורים השייכים למתני' ואחר שנכנס גמרא מ"ה בנעוריה כצ"ל: בר"אש בד"ה ואת"ל למחר כמאן דאמר כצ"ל: בד"ה א"ד כיון כצ"ל: בא"ד בכלל דכי כצ"ל הכלל הס"ד האב הס"ד בעלה הס"ד: ר"ן בד"ה ואת"ל ואין הכי נמי כצ"ל מהני הס"ד הפרה הס"ד הוא הס"ד: בד"ה מ"ט כו' רשות לבעל כמו לאב כצ"ל וכ"ב מלאתי מוגה: **ע"ב** רש"י כו' הס"ד: בד"ה ואי אמרת כו' לארוס לא מצי כצ"ל לחודיה למה הד"א ראשונה הס"ד ואחר כך מ"ה פי' אחר אבל כו' כצ"ל אי נימא שקידשה כצ"ל עלה הא הד"א הבעל להכנסה כצ"ל: בד"ה וא"א כו' דקתני בסיפא כצ"ל ורבנן הוי כצ"ל: בר"אש לארוס הס"ד להפר הס"ד שנראו לארוס כצ"ל והס"ד לבנו הס"ד פלוגתייהו הס"ד: בד"ה הא גופה כו' לא כן לא כצ"ל בבגרותה ואלמנה כצ"ל: ר"ן לחודיה הס"ד: בד"ה אימא כו' ובעלה האחרון כצ"ל בוגרות הס"ד הוות הס"ד: בד"ה הא כו' משבגרה אם נתקדשה לאחר מכן כצ"ל ויתר כדכתיבנא כצ"ל יפר הס"ד:

דף עא רש"י אחרון הס"ד: בד"ה ב"ה וכו' והיפר לה ולא כצ"ל ואמרינן ב"ש הד"א: בר"אש בד"ה מה"מ כו' נקט דשמע כצ"ל: בד"ה עליה קרא כו' ואפ"ה מתניתין כצ"ל וכמה הס"ד ואחר כך מ"ה ת"כ דשמואל נערה המאורסה כצ"ל דשמואל הס"ד: ר"ן לדהויה הס"ד: בד"ה ודלמא כו' לעיל מהיקשא כצ"ל לחודיה הס"ד אחרון הס"ד לנדריה הס"ד בעל הס"ד: בד"ה אבל כו' ב"ש סברי נדרים כצ"ל: **ע"ב** גמרא נדרים נמי כצ"ל לאב ומיגז כצ"ל: רש"י בד"ה ב"ש ט' של אותו ושל בעל והתם כצ"ל: בא"ד אלא עם ארוס אחרון כצ"ל: בר"אש בד"ה אמר רבי נתן כו' וב"ה מה לי כצ"ל הפסיק אב כצ"ל מאי דאסיק כצ"ל דארישא הוא סמיך כצ"ל ברייתא הוא כצ"ל: ר"ן מפר הס"ד ומיגז כו' הבנתי דברי כצ"ל דאסתלק ליה ארוס מהכא ותו לא חזי האי נידרא לארוס כלל כצ"ל כיון דבדאיכא ט' כ"ל בדליכא אחרון כראשון כצ"ל הוא דאמר כצ"ל קלוש קלוש ונראו כו' וכיון דאיקלים כ"ל דפליגי ברישא ומסיפא מייתי תניא כצ"ל דמי הס"ד: בד"ה כגון כו' מאי מפר כצ"ל עסקינן הס"ד:

דף עב גמרא רשות לאב כצ"ל: רש"י בד"ה הב"ע כו' שנירשה ואהכי כצ"ל לה אפילו הד"א נמי אלא הד"א: בר"אש לה הס"ד המנין הס"ד ברישא הס"ד סיפא הס"ד ונשאה הס"ד: בד"ה מהו כו' שמיעה כגון שירא כצ"ל למבעי הס"ד שמיעה הס"ד מידי הס"ד: בד"ה אם כן כו' לכי שמע הוא דמפר לה כלומר לכשישמע תועיל כצ"ל: ר"ן דמו הס"ד: בד"ה ת"ש כו' דשמיעה דארוס כצ"ל מפר הס"ד: בד"ה ולענין כו' ממימרי' דשמואל כו' ולי נראה דלאו ראיה ממימרי' דשמואל דלא נחית למימר אלא דארוס אחרון מפר אף בנדרו לראשון ואיכא לאוקמי במת הארוס ראשון אבל בגרושה מלי שמואל נמי סבר דלא מלי מפר ומשום דגירושין כהקמה תדע דהא מייתינן לעיל ת"כ מברייתא לשמואל ולא נ"ייתינן לה הכא אהך אבעיא וה"ט משום דהך ברייתא בארוס ראשון איירי אבל בגירש מצי למימר דלא מפר משום דגירושין כהקמה ובהא ניחא מה שהקשה הר"ן לעיל אמאי לא אייתי ראיה לשמואל ממתניתין דבגוונא דמתניתין דאיירי בגירש לא נחית שמואל למימר דאף בנדרו לראשון דמצי אחרון להפר משום דאפשר דגירושין כהקמה הוא והיינו אבעיא דהכא וק"ל: בא"ד לא פשיט כצ"ל: בא"ד ולא ממימרא כצ"ל: **ע"ב** גמרא לכי שמע כצ"ל א"ל רבי יוחנן כצ"ל: רש"י בגמרא הס"ד שמע והא הד"א להו הס"ד: בד"ה לכי שמע כו' כל זמן כצ"ל מופרים בהפרה הד"א מידי הס"ד: בד"ה להדורי' כו' שלא תבא כצ"ל לקיימו הס"ד: בר"אש לכשישמע הס"ד בטעות הס"ד מופרים הס"ד: בד"ה והא כו' שישמע למה כצ"ל לה הס"ד למפרע הס"ד קיימין הס"ד השליח הס"ד מקרא הס"ד: בד"ה והא כו' שעשאו שליח כצ"ל: ר"ן שמיעה הס"ד הספק הס"ד: בד"ה כל כו' שנא באביה כצ"ל ליה הס"ד: בד"ה ושמע כו' אורחא דמלתא כצ"ל ופלוני הס"ד אותן הס"ד נדריה הס"ד במתניתין הס"ד: בד"ה והא לא שמע כו' אפילו מרבנן כצ"ל חיילא וכדקא כצ"ל היקש אבל הכא כצ"ל דוקא הס"ד ואחר כך מ"ה ה"כ לכי שמע כצ"ל ולאיך פירושי כצ"ל מאליו כשישמענו כצ"ל זה הס"ד מקדש הס"ד: בד"ה והא כו' דליתא דאם כן כצ"ל בעיא דכי כצ"ל:

דף עג רש"י בד"ה דא"ל כו' לכי שמעתא כצ"ל מיטרידנא הס"ד: בד"ה הייט כו' שאלה לעילא מדר' כצ"ל אחד ואחד בכלי אחד כצ"ל חרס בדידיה כצ"ל או דלמא ושמע כצ"ל: בר"אש בד"ה לכי שמע כו' שמא כשאשמע כצ"ל: בד"ה אלא כו' וחברתה ולימא כצ"ל: ר"ן שמעתא הס"ד: בד"ה ואפוטרופוס כו' בעי' דלימא כצ"ל גופיה הס"ד שומע הס"ד מופר לכון כצ"ל והס"ד: בד"ה לא מן כו' ליה כאילו כתיב כצ"ל: בד"ה ולענין הלכה כו' לה ואין כן כצ"ל: **ע"ב** גמרא הבעל חסר יום אחד או כונן בפני היבם חסר יום אחד כצ"ל: רש"י בד"ה אבל כו' לא שמעת ליה כצ"ל: בר"אש בתרומה הס"ד הוא הס"ד כלל הס"ד בד"ה אלא כו' לאחיה ולאחותה כצ"ל ככנוסה הס"ד: ר"ן מאלו הס"ד דאב הס"ד: בד"ה א"ל כו' ודאי נדר על דעתיה כצ"ל:

דף עד גמרא ולרבי אליעזר כצ"ל: רש"י מפר הס"ד לחופה הס"ד: בד"ה אלא כו' אפשר ליבם כצ"ל: בד"ה מאי כו' וברא דאיחייב לה כצ"ל: בר"אש אביה הס"ד קודם ד"ה קסבר נרשם (מתני') [גמר']: לחלוץ הס"ד לגבייהו הס"ד אשתו הס"ד מפר הס"ד ואחר כך מ"ה ולרבי אליעזר כצ"ל: בא"ד לדמות הכרה כצ"ל אחין ג' אחין כצ"ל גמורה הס"ד ואחר כך מ"ש הב"ע שעמד כצ"ל: ר"ן בס"ד הס"ד: בד"ה אשה כו' עד שיחלוץ כצ"ל בה הס"ד: **ע"ב** גמרא קנה לעצמו כצ"ל: רש"י פליגי הס"ד מאמר אינו הד"א יבמין הס"ד: בר"אש לפרוכי הס"ד לו הס"ד: ר"ן זיקה והוי כצ"ל יפר הס"ד מקרו הס"ד לחודיה הס"ד: בד"ה ור"י כו' הארוס ואחוה מצי למיסרה על היבם כצ"ל והס"ד כאירוסין הס"ד: בד"ה ולר"א כו' אחין שני נשואין כצ"ל נמור הס"ד מאמר הס"ד זיקה הס"ד מאמר הס"ד:

דף עה גמרא אי נמי מרישא דקתני כצ"ל: רש"י פליגי הס"ד כו' בין הד"א הכי הס"ד ואחר כך מ"ה א"נ כצ"ל: בד"ה מתניתין כו' מדקא קרי ליבמה אישה כצ"ל: בא"ד הכי דאיכא כצ"ל אותן שלא הד"א: בר"אש מאמר הס"ד אשה הס"ד אביה הס"ד לה הס"ד לאחיו הס"ד עקיבא הס"ד מגומר הס"ד: ר"ן ארוס הס"ד: בד"ה משבאת כו' היינו משקדשה כצ"ל לרשותו הס"ד אשה שיש לו כצ"ל בשותפות הס"ד כוותיה הס"ד מיירי הס"ד נקט הס"ד מנייהו הס"ד: בד"ה מתני' כו' דמחייב סקילה כצ"ל: בד"ה כשם כו' מפר מיהו כצ"ל לאפוטרופוס הס"ד אלימי הס"ד שחלו הס"ד: **ע"ב** רש"י ביה הס"ד איסור ש"מ הד"א כלל הס"ד נודרת הס"ד: בד"ה שלא כו' קתני משמע כצ"ל וכו' הס"ד ואח"כ מ"ה מיפר כצ"ל: בד"ה הא כו' אשתו שאינו כצ"ל: בד"ה אין מליל כו' מנת שאם כצ"ל: בא"ד מדקאמרו כצ"ל: בד"ה אינו דין כו' לו לארוס כצ"ל ע"א מ"ר כצ"ל: בר"אש בעיקרא ואי כצ"ל בסתם אבל כצ"ל דחייל הס"ד מעולם הס"ד מדקתני לא כצ"ל אסור הס"ד ואחר כך מ"ה מי קתני כצ"ל אותם הס"ד: בד"ה במקום כו' מפידור דאמר הוא כצ"ל בטלין כצ"ל: ר"ן בטלין הס"ד כלל הס"ד:

דף עו גמרא ובטלין תהוי כלי תיובתיך אי לא ס"ל דחיילין תהוי מקום תיובתיך כצ"ל: רש"י בד"ה אינו דין כו' יוצאה עכשיו כצ"ל: בר"אש בד"ה אמרי' כו' תיובתא ממקום כצ"ל: בא"ד דחיילי וגירסא זו כצ"ל יהודה ת"ם כצ"ל כלל הס"ד: ר"ן ראוי למקום שיגיל כצ"ל: בא"ד לפרכינהו ומרכבי ליה כצ"ל לעיל הס"ד חיילי הס"ד בעיני הס"ד סימנין הס"ד: **ע"ב** רש"י בד"ה נדרה כו' היום כליל כצ"ל למחר הס"ד: בר"אש בד"ה נדרה כו' שבת כצ"ל נדר לא הד"א לעת הס"ד ואחר כך מ"ה דאי כתיב כצ"ל: בד"ה אין הלכה כו' דברייתא דאמרי כצ"ל: בד"ה א"ל כו' דתלמודא פליג כצ"ל: בא"ד הספרים גרסינן הכא חייא בר רב כצ"ל: ר"ן בד"ה ומהדרינן כו' קרא לאפוקי כצ"ל בגמרא הס"ד בלבד הס"ד לאשתו הס"ד לחכם הס"ד השבת הס"ד:

דף עז רש"י שתחשך וא"א הד"א עליהן מבעוד הד"א בלילה הס"ד: בר"אש השבת הס"ד: בד"ה מאי אריא כו' לחשיכה לא בעי למידק דאיכא כצ"ל מפר הס"ד לצורך הס"ד: ואח"כ מ"ה ולמ"ד מעת לעת לצורך השבת אין שלא לצורך לא אם נדרה כצ"ל: בא"ד ואף על פי שהיה יכול כצ"ל בשבת הס"ד בשבת הס"ד נדרים הס"ד: ר"ן לשאלה הס"ד כדינא הס"ד טובא הס"ד: בד"ה אסקין כו' לו רבי אבא כצ"ל: **ע"ב** רש"י בד"ה רבן גמליאל כו' מתחרט על כך כצ"ל: בד"ה ורב נחמן כו' מחריטנא שרינן כצ"ל אי אפשי כצ"ל: בר"אש בד"ה שיכול כו' ועוד אי לאו כצ"ל: ר"ן המדרש הס"ד: בד"ה ה"ג כו' מתוך הנדר ולפי שצריך לעיוני כצ"ל: בא"ד להתירו לא כצ"ל: בד"ה תניא האומר כו' אבל בהפרה כצ"ל:

דף עח רש"י הברייתא נאמר הד"א נדרים הס"ד: בר"אש חוץ הס"ד: ר"ן בד"ה נאמר כו' בשהן מתירין כצ"ל מתירין הס"ד לא הס"ד ב"ד הס"ד מעיקרו הס"ד המטות הס"ד ואחר כך מ"ה זה הדבר לב"ש והשאר נמחק ולמדין הס"ד סגי הס"ד: **ע"ב** רש"י לי הס"ד: בר"אש להפר הס"ד לקיים הס"ד קיום הס"ד: בד"ה קיים בלבו כו' הוא דקיים כצ"ל מקוים ואין כצ"ל מופר הס"ד ליכי הס"ד יחרים הס"ד קיים הס"ד להפר הס"ד: בד"ה אבל כו' דידע שאין כו' דידע שיש כצ"ל כ"ל: בא"ד שמעו ורבנן כו' נמחק מורבנן עד ביום שמעו: ר"ן מראשי המטות נפקא אלא ודאי דמשום כצ"ל: בא"ד מזדקק יחידי כצ"ל מקיימת הס"ד: בד"ה לא בשותק כו' עלה דההיא כצ"ל ליסנא הס"ד:

דף עט רש"י קיים אינו כצ"ל וכו' הס"ד נדר הס"ד: בד"ה קראי כו' למנקט אינו מפר כצ"ל והשאר נמחק שמע הס"ד: ר"ן בשפתיו הס"ד: בד"ה הפר כו' אזלינן ומינה כצ"ל לעיל הס"ד שמיעה הס"ד מעתה הס"ד הפרה הס"ד ביום הס"ד: בד"ה וחכמים כו' למיקט כשתם כצ"ל: סליק פרק נערה המאורסה

ואלו נדרים פרק אחד עשר

ע"ב במתניתין נפש ואלו הן נדרי עינוי נפש אמרה קונם פירות העולם עלי הרי זה יכול להפר פירות מדינה זו עלי יביא לה ממדינה אחרת פירות חנוני זה עלי אינו יכול להפר ואם לא היתה פרנסתו אלא ממנו הרי זה יפר דברי רבי יוסי כצ"ל: בגמרא מגרש לה כצ"ל: רש"י בעל הס"ד אחרת הס"ד דרבנן היכי הד"א: בר"אש כי מגרש לה כצ"ל: בד"ה אין בהן כו' שהיא תחתיו כצ"ל: בד"ה ועוד כו' מיפר כיון כצ"ל: ר"ן הויין הס"ד היא הס"ד נפש הס"ד הוא הס"ד:

דף פ רש"י בו עינוי הד"א: בר"אש נפש הס"ד: בד"ה אלא כו' כגון דתלינהו כצ"ל היכא דתלינהו כצ"ל נפש הס"ד רחילה הס"ד לה הס"ד לעולם הס"ד: ר"ן בד"ה א"ה יפר

יפר וכדאמרינן כל"ל עלה הס"ד: בד"ה אלא כו' יומא שמיה כל"ל: **ע"ב** רש"י ניוול הס"ד לה הס"ד ברחילה כו' הסנדל ובתשמיש המטה כל"ל הענוי וזהו אכילה הד"א עינויה הס"ד: ר"ן עלה הס"ד הוא הס"ד: בד"ה אלא כו' מלתא בתגלחי כל"ל כלל הס"ד כרת הס"ד הכפורים הס"ד הוא הס"ד:

דף פא רש"י תורה אלא הד"א: בא"ד אלא מתוך לימוד חבירו כל"ל שבהם הס"ד חכמים הס"ד לחכמים דכתיב הד"א דעהו הס"ד: בד"ה א"ל כו' גבי לוים ולכל כל"ל והד"א בנדיהן איכא הד"א: בד"ה אבעיא להו לרבי יוסי כל"ל: בא"ד נפש ומשום נדרי כל"ל לעיל אבל הד"א מקום הס"ד: ברא"ש שמעינן הס"ד חייתם הס"ד: ר"ן ניוול הס"ד: בד"ה מקיא כו' מכסה מאור כל"ל לב הס"ד עליהם הס"ד הוויין הס"ד: **ע"ב** גמרא שלא מלינו כו' בכתובות פרק המדיר איתא איפכא: רש"י כו' אין הד"א מלאכות הס"ד: בד"ה רבן שמעון בן גמליאל לאפקועי שעבודו כל"ל: ברא"ש ורגליו הס"ד יחל הס"ד לו הס"ד הפרה הס"ד הסנדל הס"ד עליהם הס"ד: ר"ן בד"ה ת"כ כו' נפש ובינה כל"ל להפר הס"ד הדעת הס"ד: בד"ה ד"א כו' דנהי דלא כל"ל: בא"ד אחריכא מדרים כל"ל הכי הס"ד דמפר הס"ד: בד"ה משום כו' ליה לגבייהו כל"ל מפר הס"ד עליה הס"ד לאחרים הס"ד דלעיל הס"ד הוא כולהו הוא דבור אחד:

ח"א דף פא ע"א הזהרו בבני עניים כו' שנא' יזל מים מדליו גו' · בפרק חלק דרשוהו לענין מלוכה וכת"א אבל הכא דרשוהו לענין תורה שנקראת מים כמ"ש הוי כל צמא לכו למים ופי' יזל מים שהיא התורה מן הדלים שיהיה זרעו של הדלים במים רבים דהיינו ת"ח וק"ל: **מפני** שהן מתגברין על הצבור כו' · בערוך גרס נמי הכא מתגדרין ויש לפרש דבהא פליגי דמ"ד כדי שלא כו' לאו משום עונש אלא להלינן מעבירה הוא שלא יבואו לידי גידול ומ"ד משום עונש עבירה הוא על שהיו מתגברין על כו' וק"ל: **דקרו** לאנשי חמרי כו' משום דקרו להו חמרי · כאילו הם בטבע הבריאה אינן ראוים לחכמה כבריאת החמור הזה וע"כ אין בניהם ת"ח דאילו לפי דעתם ולפי טבע הבריאה המוליד מוליד בדומה וכיון שהם ת"ח אמאי אין בניהם ת"ח וק"ל: **שאין** מברכין בתורה תחלה · עיין בפירושים ועי"ל כלפי מה שאמרו בפרק בני העיר כל ת"ח שמברך לפניו כהן ע"ה אותו ת"ח חייב מיתה שנאמר ולמשנאי גו' והיינו שאין הת"ח מברכין בתורה תחלה ומניחין לברך לפניהם כהן ע"ה והיינו דדרים ליה הכא מלא הלכו בה שהרואה ת"ח שפל לפני ע"ה אומר אין נחת רוח בתורה כפירש"י שם והשתא הוה שפיר מדה כנגד מדה שאין מצויין בני ת"ח להיות ת"ח · ובפרק הפועלים דרים ליה מאשר נתת לפניהם כנוי דלפניהם יתפרש כפשוטו לפי דרכינו:

דף פב גמרא ריסא אין כל"ל: רש"י הוויין הס"ד היהודים הס"ד רבי הד"א דפליג ש"מ הד"א: בד"ה כל כו' ענוי נפש כל"ל: בד"ה ומאי כו' לא רמיא כל"ל איהי הס"ד: ברא"ש אחרת כ"ש הד"א: בד"ה ומדסיפא כו' משום דאפשר כל"ל דמפר משום דא"א כל"ל: ר"ן בד"ה ולענין הלכה כו' אפ"ה כל"ל יפר הס"ד להפר הס"ד: בד"ה ת"ש כו' דאפשר לה כל"ל דקמתיה הוא דאי לא אסרינהו עילוה אלא היכא כל"ל: **ע"ב** רש"י בד"ה כוליה כו' לאחרים כשאר כל"ל למתענה הס"ד: בד"ה ואין כו' אמרינן הכי כל"ל: ברא"ש בד"ה ומדסיפא כו' קתני אין יכול להפר כל"ל:

דף פג רש"י יוחנן הס"ד למתים סופגת הד"א: ברא"ש סופגת הס"ד הפרה הס"ד טומאת מת הס"ד דמו הס"ד בה הס"ד לה הס"ד טומאה הס"ד בנזיר הס"ד: ר"ן נקטה הס"ד דכתיבנא הס"ד וחרלן הס"ד קאמר הס"ד: בד"ה מיתיבי כו' העוף אלא כל"ל והשאר נמחק כלל הס"ד מלאת הס"ד: **ע"ב** ברא"ש לעיל הס"ד לסיפא הס"ד ואחר כך נרשם גמרא: בד"ה אימא כו' וי"ל דלעיל כל"ל עליו הס"ד: בד"ה ואפילו כו' דפירות מדינה כל"ל ופיאה הס"ד מפר הס"ד עליו הס"ד: ר"ן רבי יוסי הס"ד היא הס"ד:

דף פד רש"י בד"ה ואי אמרת כו' אנטריכא למדיר כל"ל: בד"ה רבי אליעזר כו' ומעשר שני כל"ל: ברא"ש בד"ה אין אדם כו' אבל מעשר עני כל"ל: ר"ן בד"ה ואי אומר כל"ל [כו'] אדם כו' בגמרא כל"ל איסור הס"ד: **ע"ב** גמרא ספקו טובל כל"ל קסבר ספקו אינו טובל וכל שספקו אינו טובל כל"ל אבל להני כל"ל: רש"י רבנן הס"ד נחשדו הס"ד: בד"ה במעשה כו' דההוא כתיב כל"ל ממון הס"ד: ברא"ש בד"ה קסבר כו' ודאי אינו טובל כל"ל: ר"ן שם הס"ד תרומתן הס"ד:

דף פה גמרא אמר שמואל כל"ל: ברא"ש בד"ה דרבי כו' דמי הטבל כל"ל החולין הס"ד: בד"ה ואי אמרת כו' דקדושין וכתב כל"ל אחר הס"ד אחרים הס"ד דבעל הס"ד בשלא הס"ד הפרה שמא הד"א: ר"ן ממון הס"ד: בד"ה במתנות כו' להו כחולין כל"ל: בד"ה רבא כו' טעמא דיעלו כל"ל: בד"ה ומהא כו' מיהו היכא כל"ל לבינה הס"ד להפר משום הד"א: **ע"ב** גמרא והמותר רבי מאיר אומר כל"ל: רש"י למתני והמותר ר' מאיר כל"ל והד"א דקא סבר כל"ל: בד"ה וכ"ת כו' לימא הלכה כל"ל עליו הס"ד מקדשין והא הד"א: ברא"ש בד"ה הרי כו' מעלה לה מעה כל"ל לעולם הס"ד: בד"ה וכ"ת פליג ארבי עקיבא כל"ל: ר"ן לשעבודיה הס"ד פי הס"ד יפר הס"ד ואחר כך מ"ה למימרא דקסבר כו' כל"ל: בא"ד חייל נדרו כל"ל ואוכלת הס"ד לעולם הס"ד: בד"ה אמר ליה אביי כו' אוסר פירות כל"ל:

דף פו רש"י דאשה לא הד"א: בד"ה גבי אשה כו' אשה דינא כל"ל: ברא"ש בד"ה שאני כו' בהקדש אוסר כל"ל אחד הס"ד: ר"ן בד"ה אמר רבי אילא כו' מפני שברשותו כל"ל: בא"ד לעולם ברשותה כל"ל: בא"ד דלא מלי כל"ל: בד"ה מתקיף ליה כו' היכי דר כל"ל: בד"ה הא כו' להתגרש קודש אסור כל"ל: **ע"ב** ברא"ש בד"ה הקדש כו' היובל ואז כל"ל חוב הס"ד הבעל הס"ד מקרא הס"ד: ר"ן הקדש הס"ד להאריך הס"ד שעשה חמלו הד"א במשכון הס"ד אחר הס"ד: בד"ה למימרא כו' ואפשר דלה כל"ל:

דף פז גמרא דמי והלכתא תוך כדי דיבור כדיבור דמי כל"ל אף לעובדי כוכבים כל"ל: רש"י בד"ה ותניא כו' קריעה דעל על לאו דוקא ה"ג כל"ל: בד"ה כאן כו' לשם אשתו שנדרה כל"ל: ברא"ש דוקא הס"ד: בד"ה כאן כו' אביו וקרע לאו כל"ל קמייתא הס"ד: בד"ה רב אשי כו' דבורא והא כל"ל: בא"ד דבור וגבי כל"ל: בא"ד בנו בתוך כל"ל דבור הס"ד ואחר כך מ"ה מגדף ועע"ז אפילו חוזר בו תוך כדי דבור קטלי' ליה כל"ל ביה הס"ד ואחר כך מה"ד קיים לתאנים כל"ל לעיל הס"ד: **ע"ב** גמרא מתניתין רבי שמעון היא כל"ל: בר"ם דף נמחק גמרא לעובדי כוכבים הס"ד: ואחר כך מ"ה קונם כל"ל לאוין הס"ד ורשם גמרא כולו הס"ד ואחר כך מ"ה ולרבי עקיבא ורבי ישמעאל כל"ל יפרעו מי הד"א: בד"ה זו כו' עקיבא דתרווייהו כל"ל: בד"ה רבי מאיר כו' טעמא אי נדר כל"ל שמיעה ככל שמיעה כל"ל: בד"ה וחכמים אומרים אינה ככל כל"ל בד"ה ורמינהי [כו'] לקול הברה כל"ל: ברא"ש לקיים אבל ידע כל"ל והשאר נמחק: ר"ן איתקום הס"ד: בד"ה יפר כו' מכן כשנודע כל"ל: בד"ה רבי מאיר כו' אינו מפר כל"ל מכאן ולהבא כל"ל: בד"ה רבי מאיר כו' שאינו יודע כל"ל:

דף פח רש"י מיעוט מבלי הד"א: ברא"ש אשתו הס"ד: בד"ה ובלבד כו' ולעיל דתנן כל"ל לבעל הס"ד: ר"ן בד"ה הנודר כו' דאיהו זנה כל"ל: **ע"ב** ברא"ש בד"ה כולד כו' הרבים עד כל"ל בסיפא הס"ד בשנשאה הס"ד: ר"ן בד"ה ל"ש ליה דהלכתא כל"ל מהני הס"ד: בד"ה ולענין הלכה כו' בעלה ומשני כל"ל: בא"ד דאמר לה תו כל"ל בקודמין הס"ד:

דף פט רש"י בד"ה וסימנך כו' יפר והדר כל"ל יפר והדר כל"ל למימר כל כל"ל: ברא"ש היא הס"ד בריסא הס"ד נדריה הס"ד: בד"ה מתני כו' אחר שנתייתמה שנית כל"ל: ר"ן גמרא רבי ישמעאל אומר כל"ל אמירה הס"ד למיזל הס"ד אמירה הס"ד: בד"ה אפילו כו' אפילו כשנשתנה כל"ל: **ע"ב** רש"י בד"ה קונם כו' יהא עליהם כל"ל: בד"ה תובליא כו' אזיל ואגזר כל"ל: ברא"ש אחר ד"ה נערה ל"ל מ"ה שלשה כו' עד דמתניתין בכלל הס"ד ואחר כך מ"ה קונם כו': בא"ד לבינה לא הוי כל"ל: בד"ה רבי נתן כו' דכל זמן שלא כל"ל הנדר הס"ד: בד"ה וחכמים אומרים כו' הנדר דאם כל"ל: בד"ה תחסר כו' נדר שוא דאפשר כל"ל: ר"ן כיילא להו כל"ל והס"ד להו הס"ד: בד"ה מתניתין כו' מלי מפר קמ"ל כל"ל תניא שאני כל"ל: בא"ד דהיכי תעביד תשמש כל"ל: בא"ד לא תשמש כל"ל:

דף צ גמרא עליו נשאל כל"ל: רש"י דדינא הס"ד שיחול הס"ד עדיין הס"ד: בד"ה אבל כו' לא חל כל"ל: בא"ד אינו מוחל אבל כל"ל: בד"ה לימא כו' לרב פפי כל"ל בריסא הס"ד: בד"ה נשאל כו' על נזרו כל"ל: ברא"ש נתן הס"ד עליה הס"ד כו' הס"ד ממנו הס"ד ההכס הס"ד: ר"ן בד"ה ושרקיה כו' מינה דרב כל"ל חיילא הס"ד הנדר הס"ד אחרון הס"ד דברו הס"ד: בד"ה ולענין כו' שייכא וכדכתיבנא עליה דההיא כל"ל: בא"ד כי הא אי לאו רב אחא כל"ל: **ע"ב** גמ' דאכלה חולין כל"ל: רש"י קאמר הס"ד: ברא"ש בסמוך הס"ד שיחול ואחר כך נ"ל נרשם מתני': ר"ן דההיא בס"ד כל"ל: בד"ה מתניתא כו' וגברא הוא כל"ל כתובה הס"ד ותנשא הס"ד: בד"ה וא"ל כו' לא ולדידי כל"ל מהימנא הס"ד בניה הס"ד: בד"ה אפשר כו' דמימר אמרי כל"ל לה הס"ד:

דף צא גמרא מלתא לא הות כל"ל: רש"י כו' הס"ד דינא אי הד"א לה הדא הד"א: ברא"ש ויפייס הס"ד לעלמו הס"ד ואחר כך מ"ה מהו כל"ל: בא"ד אסור דידה כל"ל לא הס"ד בתרומה הס"ד דנאמנת הס"ד ואח"כ מ"ה דלא עבידא לבזויי נפשה כל"ל אמת הס"ד נגלאי הס"ד: בד"ה היא גופה כו' דבביאה ידע כל"ל: בא"ד הבעל מרגיש כל"ל: ר"ן ליגשא הס"ד קאמרה הס"ד גרשתני הס"ד מהימנא הס"ד: בד"ה התם כו' איתא כדקאמרה כל"ל כך הס"ד ואחר כך מ"ה והא הכא דידעה הא כל"ל: בא"ד הכא דאיהו כל"ל מהימנא הס"ד ואח"כ מ"ה נהי כל"ל: בד"ה ולענין כו' בבגדו היא בבגדה כל"ל כדאמרן הס"ד: **ע"ב** גמרא הדא מלתא כל"ל אמר להו רב נחמן כל"ל: רש"י עלויה כי הד"א: סליק פרק ואלו נדרים

ח"א דף צא ע"ב דכתיב כי נאפו ודם בידיהם פשיטא כו' כל"ל: מ"ד כו' מים גנובים ימתקו גו' · כתבו התוס' כדאמר בסנהדרין ניטל טעם ביאה וניתן לעוברי עבירה עכ"ל אבל הכא א"א לפרש כן דודאי שלמה לא אמר האי קרא אלאחר החורבן ובחידושינו סוף פרק בן סורר יפורש ע"ש: קמ"ל כתבו התוס' קמ"ל דנואף אינו יודע זה וניחא לה דלימות בעל כדי שישאנה כו' עכ"ל. וליכנא דתלמודא בפרק זה בורר לא משמע כן דקאמר קמ"ל דכמה דקיימה הכי שכיחא טפי וא"כ יודע זה דמים גנובים גו' ניחא ליה דלימות בעל ותהיה שכיחא ליה ודו"ק: סליק פרק ואלו נדרים

חדושי הלכות כל כנויי פרק ראשון נדרים מהרש"א

בעזרת אלהי צבאות · אתחיל להגיה פי' התוס' באשר הכה מלאי טעיות:

כל כנויי פרק ראשון

דף ב ע"ב בד"ה ומ"ש גבי נזיר כל"ל להזכירם הס"ד:

דף ג ע"ב בד"ה בל תאחר כו' רב אחא בר יעקב כל"ל: בא"ד ליה ולפי' א' רב כל"ל:

בד"ה מידי כו' מלתיה דחייפין כל"ל:

דף ד ע"א בד"ה וכי פליגי כו' איכא אי כל"ל דמהרה הס"ד: בד"ה דלא מתפיס כו' אלב האמור בהדיא כל"ל: **ע"ב** בד"ה אמר שמואל ט' למודיה אבל שאני כל"ל: בא"ד ממך באומר כל"ל: בד"ה מיתיביה כו' מדקאמר אסור אכל חד משמע כל"ל: בא"ד קתני דסיפא כל"ל: בא"ד למודיה אמר כל"ל: בא"ד למודיה לא אסר אפי' אמר אחריו כל"ל כבר אמר הס"ד: בד"ה אי הכי ט' אמר שאני אוכל כל"ל: בד"ה אי הכי היינו כו' וי"ל דהכי כל"ע ליה הכי הס"ד ואחר כך מ"ה אלא ה"ק כל"ע: בא"ד אסורים אבל כל"ל:

דף ה ע"א בד"ה תנן כו' ומשני דפריש כל"ל אמר הכי הס"ד: **ע"ב** בד"ה לימא כו' מדקאמר מודרני כל"ע: בד"ה ואמאי כו' ניחא דפריך כל"ל קסבר שמואל כל"ל ומשני לא שמואל כל"ל: בד"ה מתניתין אוכל לך משמע כל"ל דאי לא אמר כל"ל ממילא לך כל"ל מהני הס"ד: בד"ה ליתני שאני אוכל שאני כו' כל"ל: בא"ד אסור בלא כל"ל. ניחא כדפריך כל"ל חבירו יהא כל"ל או שאיני כל"ל נמאי דפריך משני שמואל כל"ל דברייתא שניה כל"ל לא משני כל"ל יד ואינו כל"ל מוכיח שפיר כל"ל כ"ע מיהו כל"ל: בד"ה ע"כ כו' וי"ל דלא כל"ל י"ל דלך כל"ל:

דף ו ע"א לאביי הס"ד ומ"ה אמר לך כו' אי לא כל"ל בכלל דהכי כל"ל קאמר הס"ד ומ"ה והא כו' אמר עלי כל"ל כלום דמשמע הד"א דיודע דאי אפשר כל"ל: בד"ה הכי כו' כי אמר הכי כל"ל: בד"ה (רבא) [א"ל] כו' ואביי אליבא כל"ל: בד"ה ע"כ כו' ל"ע בתוס' כל"ל: **ע"ב** בד"ה יש יד לקידושין תימה כל"ל: בא"ד ידעינן יד כל"ל: בא"ד לקרבנות וי"ל כל"ל בגיטין [כו'] אי לא (כו') הס"ד: בד"ה א"ד כו' ואת חזאי קאמר כל"ל: בא"ד ליה למיתלי במלתא כל"ל: בא"ד שאמר בפירוש כל"ל אמר לחבירתה כל"ל הכי ואת כל"ל אחריתא לומר כל"ל אמר ואת. בתוס' פי' כל"ל לא קאמר כל"ל ליה ואת כל"ל וכ"ע הס"ד: בד"ה חדא כו' משום דמירמא כל"ל: בד"ה בעי כו' יד לפאה כל"ל רב פפא הס"ד: בד"ה כי כו' אי נמי משום כל"ל: בד"ה מכלל כו' פיאה תימה כל"ל לעצמו ועוד כל"ל דרב פפא ומכלל משמע כל"ל לעצמו שמשייר כל"ל לעצמו כיון כל"ל חיוב אי כל"ל ואמר וכיון כל"ל:

דף ז ע"א בד"ה ואת"ל כו' ההיקש אלא כל"ל: בד"ה יש יד לבית הכסא כל"ל לדבר ק"ש כיון דבית הכסא כל"ל ולדקה דמבל כל"ל: בד"ה הזמינו כו' התם בעי' דרבינא כל"ל ואע"ג דרבינא כל"ל: בד"ה מנודה כו' כמו כי כל"ל · ומכוחק מהגאתו הס"ד והשאר נמחק ואח"כ מ"ה מודה ר"ע כל"ל הלשון הס"ד ממך הס"ד: בד"ה משתנה כו' את"ל שמנדה כל"ל: **ע"ב** בד"ה במאי פליגי כו' מהגאתו דאין כל"ל: בד"ה נידהו כו' דכתו שביישו כל"ל עשרה הס"ד לנדותו הס"ד: בד"ה אין בין כו' אע"פ כל"ל מחביריו הס"ד:

דף ח ע"א בד"ה מושבע כו' פי' בתוס' כל"ל: בד"ה האומר כו' בנוי אם כל"ל והא דתנן כל"ל פטור דוקא כל"ל המשנה הס"ד: בד"ה עליו כו' שכינה והקדים שכינה על ידו כל"ל: בד"ה נליך כו' ואז הוא באותו בית דין כל"ל עשרה שכינה שרויה כל"ל כ"ב עיין ל' הרא"ש וחס"ד ואח"כ מ"ה והוא דמתנו כל"ל: בא"ד ביניהם ואי ליכא דמתנו אפילו תנו כל"ל: (בא"ד) [בד"ה עד דמיקלפי וכו'] עשרה דמתנו כל"ל: **ע"ב** בד"ה ש"מ דרביה הס"ד: בד"ה וש"מ כו' יהיה פנוי כל"ל: בד"ה ויחיד כו' שמתא אגב דאיירי בשמתא מסיקנא כל"ל כדר דבנדר כל"ל שלשה מתירין כל"ל להתיר ביחיד מומחה כל"ל איזור הס"ד ואחר כך מ"ה אנו כל"ל:

דף ט ע"א בד"ה מתניתין כנדרי כל"ל מפרש בגמרא הס"ד: בד"ה כנדרי כו' הכ"ל אליעזר שאפילו כל"ל: בד"ה כנדרי רשעים כו' ככר שלפניו כל"ל קאמר אי נמי כל"ל לפניו או מקריבין כל"ל לענין קונם כל"ל דעלי יד לקרבן כל"ל משמעות אנדרי הפסוק כל"ל משום [איירי בתוספתא] הס"ד: בד"ה הריני כו' כשקובע זמנו ומפרש כל"ל: **ע"ב** בד"ה כהלל כו' כגון שאוסר ככר כו' בעזרה גם כל"ל:

דף י ע"א ד"ה נדבה [כו'] מרבי יהודה [חסידים] הראשונים וכו' מהאי כל"ל והד"א כדלעיל הס"ד ומ"ה רבי יהודה כו' מביא כבשתו כל"ל אלא בכה"ג לכ"ש בנדר כל"ל קמ"ל וא"ת והא בתוספתא קתני ר' יהודה אומר טוב מזה ומזה שמע מיניה דלענין איסורא קאמר וי"ל דלעולם פלה טובה קמ"ל הך ברייתא ולא משום איסורא קאמר ואיידי דאיירי רבי מאיר כל"ל גר' מאיר בנדבה כל"ל והס"ד ואח"כ מ"ה אדם מביא כבשתו מדנקט לשון נקבה אלמא דבשלמים איירי כל"ל: בא"ד (רבה) [דאיסורא] רכיב עליה כל"ל: בד"ה אמר אביי כו' ור' אליעזר הקפר כל"ל: בא"ד אלא שיטה אחד דכולהו סבירא להו נזיר חוטא כל"ל: בד"ה כולן כו' להוכיח דטמאה כל"ל · כדפירש הס"ד ומ"ה דנזירות כו' · (בטומאה הס"ד) בטמאה הס"ד דוקא הס"ד: **ע"ב** בד"ה איבעיא להו תפיזתנה כל"ל: בא"ד שיש עיינין כו' ירלה לי מימי"ן: בד"ה ר"ש בן גמליאל אומר כמוהי כל"ל שלמה פר"י כל"ל נדר במוהי כל"ל שאמר במוהי בבי"ת כל"ל · ארשב"ג דהכא כל"ל חולין הס"ד: בד"ה ולא כשר כל"ל לא כשר כל"ל פסול וכשר כל"ל. אביו הס"ד ומ"ה כדירים כל"ל כדיר של עלים ולפי שב' ענייני דיר הם כל"ל כאישים כו' ובירושלמי כל"ל:

דף יא ע"א ד"ה שכרוה כו' שכרוה דבאמר כל"ל: בד"ה דאי כו' כיון שאוסר כל"ע. בד"ה כולה ט' שמא נותר פיגול נמי כל"ל: בא"ד קאמר דבעי כל"ל: בא"ד דבר אבל כל"ל כו' כ"ף והוי לשון כל"ל: בד"ה והתניא כו' דאף ירושלים כל"ל: בא"ד הנדור רק אין כל"ל: **ע"ב** בד"ה תניא כו' אמר כלום כל"ל דומיא לא חולין כל"ל:

דף יב ד"ה והא נותר כו' לייתו אגב כל"ל מיתסר אלמא במעיקרא מתפיס כל"ל והד"א: בא"ד משמע דלא בא ליפשוט הבעי' ויש לומר כל"ל: בא"ד מאי איריא למימר כל"ל: בד"ה אבל כו' קמ"ל דבמעיקרא בקדושת כל"ל · וא"ת מ"מ כל"ל דמי הכא כל"ל. כי תלינין תלינן כל"ל. האסור דהשתא וכו' דמעיקרא ולפי כל"ל פ"ג הס"ד: ד"ה [לאו וכו'] יום כחד בשבת כל"ל: בא"ד אביו אין לו משמעות כלל קודם כל"ל · להתיר הס"ד: **ע"ב** נותר הס"ד ואחר כך מ"ה הקמ"ל. דתרומת לחמי תודה כלל היא הס"ד מינין הס"ד ואחר כך מ"ה לימא כתנאי כו' אלא כל"ל והד"א:

דף יג ע"א בד"ה תנא כו' לך אמאי משמע כל"ל: בא"ד לא אוכל לא אימרא כל"ל: בא"ד הא דאמר כל"ל נמי לקרבן כל"ל כ"ף הס"ד ואח"כ מ"ה [ר"י מתיר]: בד"ה הקרבן כקרבן קרבן אוכל לך אסור כל"ל: בא"ד כבר אשמעינן כל"ל: בא"ד ולא מיפרש קרבן יהא כל"ל: **ע"ב** בד"ה כא

הא דאמר כו' נשבע הא דאמר כצ"ל אע"ג דבשבועה
הוה הוי כצ"ל : בד"ה קתני כו' לר"א מכלל וכו'
כצ"ל ופי דע"כ למאי כצ"ל הוי לקרבן כצ"ל המתרץ
א"כ גם כצ"ל מכלל לאו כו' ודאי דר"מ מיירי
כצ"ל לשינוי' דאמר כצ"ל אמאי קתני כצ"ל רבי
מאיר אוסר דאף על גב דרבי מאיר לית ליה כצ"ל
וכו' הס"ד : [ד"ה באומר] דמיירי בהכי כצ"ל יאסר
פי לדבורי כצ"ל כו' הס"ד ואחר כך מ"ה ידי לעופיהם
ומ"מ מ"ל כצ"ל :

פרק ואלו מותרין

דף יד ע"א בד"ה אידי כו' זימנא פ"ק תניא
אגב גררא ול"נ כצ"ל : בד"ה ה"א
כו' מדרבנן ומי כצ"ל : בד"ה הויא מיבעי ליה
כצ"ל : בא"ד לה בשבועות כצ"ל ובנדר לא כלום
כצ"ל ואף הוליאו כצ"ל שבועה בכפילות כצ"ל :
בד"ה ה"נ כו' ואחותו של הכפל כצ"ל : בד"ה רבא
אמר כו' דאין חילוק בין כצ"ל : ע"ב בד"ה הא
דמחתה כו' בה ה"ק כצ"ל בסילווא הס"ד :
דף טו ע"א בד"ה ואי כו' אל דהכא מדמי
נדר כצ"ל לקיים הס"ד : בד"ה
כי קתני כו' וי"ל דהאי נמי כצ"ל אכם הס"ד :
בד"ה תנן כו' קונם תשמישך כצ"ל שהרי לא תלך
כצ"ל תאסר הס"ד : ע"ב בד"ה כי קתני (כו') דאי
איתהני כצ"ל גופא לא כצ"ל : בד"ה הלך כו'
איתהני אלא כצ"ל דאי איתהני כצ"ל : בד"ה מתני'
כו' וי"ל כצ"ל :
דף טז ע"א בד"ה זה חומר כו' מכלל דנדר הוא
כצ"ל ומשני אסיפא כצ"ל כדאמר
רבינא ונבי כצ"ל וכו' דלעס האי ודאי כצ"ל היכא
מתרלינא כצ"ל ליתנא דתני כצ"ל הספר דהתם איכא
כצ"ל יחל ועל זה כצ"ל מבנדרים דבשבועות כצ"ל :
ע"ב בד"ה הא דאמר כו' שבועה שלא כצ"ל וא"ת
אדמפליג[כצ"ל]דסתם נדרים האפך כצ"ל קאסר נפשי'
כצ"ל שבועה לא משום כצ"ל עליה דבודאי כצ"ל :
דף יז ע"א בד"ה (חד) [יש] כו' בתר הכי כצ"ל
דקאמר דנזירות כצ"ל תרתי בחד כצ"ל תרתי
קאמר כצ"ל בנזירות אאתע"א הד"א והס"ד : בד"ה
הריני כו' בזה שמסרבין כצ"ל שבועה נקטיה נמי
כצ"ל גבי מירות כצ"ל:ע"ב בד"ה אילימא למחר כצ"ל
דטועה גבי שבועה כצ"ל סיפא דגרסינן כדפריך
כצ"ל כלל באכלים כצ"ל היום ומחר כצ"ל שאומר שלא
אכל כצ"ל אכל כצ"ל ענבים אני כצ"ל שניה כדפרש'
אלא אפילו לא אכל כ"א כצ"ל קרבן מחייב כצ"ל כזית
תאנים כצ"ל והיכי קרי ליה אכי שיעור כצ"ל אחד
דא"כ כצ"ל דחייל אענבים וכו' כצ"ל דקאמר היום
ומחר כצ"ל שלשים ואחד היה כצ"ל מיום אחד
ואם כצ"ל אחת והס"ד :
דף יח ע"א בד"ה אלא כו' תומרות אמרות והכא
כצ"ל בשבועת שקר כצ"ל היא הס"ד :
בד"ה לימא כו' היום אלא רוצה שלא תאא כצ"ל :
בד"ה שקבל כו' ומאי עלמה לו כצ"ל : ע"ב בד"ה
סתם כו' דבר פירוש שנתכוון לתה כצ"ל והאמרינן
לכ"ע מתמרינן כצ"ל שאמר שנתכוון כצ"ל : בד"ה
ואם כו' והלא עשירי כצ"ל ומשני לה הס"ד להקל
ור"א הד"א : בא"ד דאפילו בכותב כצ"ל :
דף יט ע"א בד"ה ור"ש כו' והלא חולין בעזרה
הוא כצ"ל הריני נזיר נדבה כצ"ל(כ"ל)
והס"ד : בד"ה אלמא כו' ספק מספק כצ"ל במתניתין
שהנדר כצ"ל : ע"ב בד"ה על כו' עולות ושלמים
כצ"ל דנזיר דליכא כצ"ל מכל מקום לא מלי כצ"ל
יכול לדחות לאו דהקפה כצ"ל מודאי הס"ד : בד"ה
רב אשי כו' דנזיר שמשון כצ"ל דרב אשי דאברייתא
כצ"ל אברייתא דקתני כצ"ל שמשון קאי כצ"ל בה
רבי שמעון כצ"ל ותנא נמי נזיר שמשון כצ"ל דהרי
אף על גב דאין כצ"ל :
דף כ ע"א בד"ה כולן כו' שאם נהג כצ"ל היה
חושבו נדר כצ"ל אותו לנהוג כצ"ל
תרפה נמולה כצ"ל אני מודה לך כצ"ל דהכי לא
נדר כצ"ל א"כ אמאי שבק כצ"ל לאו נדרת ועל
כצ"ל כבשר אימא כצ"ל כרבי יהודה כצ"ל והס"ד :
בד"ה אמר מר כו' הוא מדתני כצ"ל לשאל אבל
כצ"ל : בד"ה מי שנזר כו' אבל בשאר נדרים כצ"ל רבי
יוסי ל' יום כצ"ל דר' יהודה רבנן כצ"ל בתומרותיו
או שמא לא כצ"ל בגזירותיו אלא כצ"ל :

פרק ארבעה נדרים

ע"ב בד"ה עד השתא כו' המותרים במתפים בדבר
הנדור ובמתפים בדבר כצ"ל כדפריך לקמן אנדרי
אונסין משום כצ"ל שוין ונדרי הד"א :
דף כא ע"א בד"ה מספיקא כו' בג' דינרין
כצ"ל יתן לו בב' דינרין כצ"ל :
ע"ב בד"ה ורב יוסף כו' נדרים אין צריכין כצ"ל
בחרטה זו הס"ד :

דף כג ע"ב בד"ה רבא אמר כו' אמר בשעת
כצ"ל מיבטל נדרים כצ"ל ורבא פליג
כצ"ל כרבא דקי"ל כצ"ל כדפרי' במתני' כצ"ל
הראשונה איכפל תנא כצ"ל זה ועוד הד"א מקלת
לכ"כ הד"א שעברה ומופין חדא כצ"ל כ"ל כרב פפא
דהוא כצ"ל ועוד דנדר עלמה אי אפשר כצ"ל
בכל נדרי אף כצ"ל משום דבנדרים קיימין קתני
כצ"ל ואין תנאי בשבועות כצ"ל ביטול בר"ה כצ"ל
נדריו הס"ד : בד"ה אי תבעי כו' דמי נדרי זירוזין
דהכא לנדרי כצ"ל לכך לא כצ"ל זירוזין והוי כצ"ל
ליה אסהיא כצ"ל וכו' דפשיטא כצ"ל :
דף כד ע"א בד"ה [מי] למזמנא אמר הד"א :
ע"ב [ד"ה נהם] ככלל הס"ד :
ד"ה אלא כו' בשבועות פירשו כצ"ל :
דף כה ע"ב בד"ה נדרי שגגות כו' היום ונזכר
שאכל כצ"ל דאמרינן בתנאים לאו
כצ"ל : בד"ה קונם כו' לפרש שפי' אם כצ"ל :
בד"ה פותחין כו' כולו דקאמר כצ"ל : בד"ה עד שנא
כו' ור"ע בהא דפותחין כצ"ל : בד"ה לא נחלקו
כו' פרע באיסור וכלל בהיתר כצ"ל נראה כעוקר
כצ"ל :
דף כו ע"א בד"ה מיתיבי כו' קאי אשעת חזרה
ולאצטריך כצ"ל ולזה תרווייהו כצ"ל
פלוגתא דר"ע כצ"ל : ע"ב בד"ה ולרבה כו' ור"ע
דסיפא כצ"ל : בד"ה איתיביה כו' גרסי' לרבא כצ"ל :
בד"ה מאי כו' לעיל כצ"ל דרבנן כצ"ל ולזה הס"ד
ואח"כ מ"ה לא באומר כצ"ל :
דף כז ע"א כל הכלכלה אסורה כצ"ל הייתי אומר
תאנים כצ"ל וכו' הס"ד : בד"ה אי
לרבה כו' קאמר דלרבה כצ"ל זכוותיה בבי דינא
כצ"ל : בד"ה והא אונס כו' אמרינן איבעי כצ"ל
מיירי הא באונסא כצ"ל ליה לאיתנויי וא"כ אונס
כצ"ל גמ ובשמעתי' כצ"ל לא איבעי' כצ"ל ליבטלי
זכוותיה כצ"ל ליבטלן זכוותיה כצ"ל : ע"ב בד"ה
ולרב הונא.בשמוך כר' יהודה כצ"ל: בד"ה דהא (כו')
מתפים זכוותיה כצ"ל מכוון הס"ד : בד"ה שאני כו'
ליבטלו זכוותיה כצ"ל : בד"ה והלכתא כו' הדרי
קודרא כצ"ל וכבר הדרה כצ"ל והא דמשמע כצ"ל :
דף כח ע"ב בד"ה אמר בר פדא כו' שעה נקלטו
כצ"ל פקעה בכדי כצ"ל לעולם הס"ד:
דף כט ע"א בד"ה דאמר לדמי כו' התם בתם
כצ"ל : ע"ב בד"ה לימא כו' פדא
מקדושת כצ"ל הגוף לא פקעה כצ"ל ומעכשיו
הס"ד ואח"כ מ"ה או דלמא כצ"ל וג"ב מדיבור זה
עד דבור שלמים לאחר שייך לפ' אין בין המודר :
ע"ב בד"ה לבר פדא כו' משום דבידו כצ"ל לקדש
א"נ כצ"ל כ"ל דהוזרות וקדושות כצ"ל וכו' הס"ד :
דף ל ע"א בד"ה פדאן כו' שלו אשה נמי כי
אתרים שקונה עלמה כצ"ל שיגרשנה
השתא כצ"ל : בד"ה הנודר כו' מותר בו כצ"ל היה
התם כצ"ל כלל דבנדרים כצ"ל אדם הס"ד קאי הס"ד
ואחר כך מ"ה אלא במי כצ"ל · במים כצ"ל והס"ד :

פרק אין בין המודר

דף לב ע"ב בד"ה אין כו' ולא ישאילנו נפה
כצ"ל שלא ישאלנו כצ"ל שלא ישאל
דהנאה כצ"ל אחר אפיה ודישול כצ"ל : בד"ה מקום
כו' שנהנה השוכר כצ"ל מאכל הס"ד ואחר כך מ"ה
אפילו ויתור שמותר לו כצ"ל :
דף לג ע"ב בד"ה אכן אומר כו' ובמקלות תוזרין
כצ"ל מבריח ארי כצ"ל ואין מתהו
כצ"ל:בד"ה דמהני כו' מלי לדיין כצ"ל לפיכך לא כצ"ל:
דף לד ע"א בד"ה ה"ג כו' שכר א"כ נהנה
מן המחזיר והוא מודר הנאה ממנו
אשמעינן במתני' כצ"ל : בד"ה היכי כו' גנאי
מלערכנו כצ"ל : ע"ב בד"ה סיפה כו' אלא כהקדש
כצ"ל שבה אם אין כצ"ל : בד"ה ואמר כו' דמי
לאומר הרי כצ"ל מתחלת נטילת' כצ"ל אין אדם
מקדש כצ"ל לאוכלה משמע כצ"ל אמות שלו קנו
כצ"ל טובת הנאה דמידי כצ"ל שבה הס"ד :
דף לה ע"א בד"ה הוא מעל כו' פדיון ומעילה
כצ"ל שאמר הקדש כצ"ל: ע"ב בד"ה
אבפיא לאו כו' אמרת שלוחי כצ"ל דעבד שליחותו
כצ"ל גבי תורם כצ"ל לא פשיט כצ"ל : בד"ה ת"ש
כו' קתהני ליה וקי"ל כצ"ל הנאה בכל כצ"ל למימר
בכה"ג הס"ד ות"ה שאני כו' ואותן מאי הוי שלוחי
דידן כצ"ל והס"ד : בד"ה שהרי כו' לאכול בקדשים
כצ"ל : בד"ה מביא כו' שיאכנה ולא נראה כצ"ל
דבר ואהך כצ"ל דאמר הכא כו' כצ"ל עתה שעבודה
כצ"ל בירושל' גירס' אחרת כצ"ל :
דף לו ע"א בד"ה אם היה כו' ניכהו וה"ה כצ"ל
ואשמו הס"ד : בד"ה אלמא כו' תקפי

דהכל כצ"ל: בד"ה(ושמה) [יביא]וא"כ זירא שה כצ"ל
למנוייו דלא כצ"ל מיירי מידי הד"א : בד"ה על כו'
אלמא דהתנאת כצ"ע מיירי הס"ד: בד"ה בקטנים כו'
דלאו נמנוהו כצ"ל תורם הס"ד : ע"ב בד"ה איתיביה
כו' משלו על כצ"ל :
דף לז ע"א גדול בר שימור הוא כצ"ל : בד"ה
היינו כו' שבת ואי משום כצ"ל: בד"ה
הבלעה כו' אם שוכר ליומי אין נותנין לו שכר כצ"ע :
ע"ב בד"ה אלא כו' בראשון דיפנו כצ"ל שיהיו להם
כצ"ל שיהא פנוים כצ"ל : בד"ה אבל כו' טעמא
דאין קורין כצ"ל : בד"ה בנות כו' ובנות ליכא כצ"ע
שימור הס"ד : בד"ה אלו כו' ואמרי לה כצ"ל
דאורייתא מפרש כצ"ל : בד"ה טימור כו' ושכרוה
ואחר כצ"ל כתיב הס"ד ואח"כ מ"ה באים דנכנתה
כצ"ל כתיב הס"ד : בד"ה את דהגד סוגד עסית
הס"ד ואחר כך מ"ה אלי דהגורן כצ"ל :
דף לח ע"א חומש הס"ד כו' הס"ד היה הס"ד
ואח"כ מ"ה עביין ג' כצ"ל היה הס"ד :
[ד"ה] ואלו במשה כתיב כצ"ל : בד"ה וזן כו' אחיה
כהנן כצ"ל השביח להיכא כצ"ל : בד"ה לא יזון כו'
גופה לשמים כצ"ל : ע"ב בד"ה בוגרות כו' הכאת
דבור כצ"ל :
דף לט ע"א בד"ה דלא אדרים מחיותיה כו'
דעתו לאסור כצ"ל לבא כאן בשביל
חיותו לבקרו כצ"ל והס"ד הלה בנו שואלו כצ"ל
בשלמא לעולא ניחא דהרי לבקרו כצ"ל אחיותיה דבנו
כצ"ל ה"נ בנו כצ"ל :
דף מא ע"א מליסר אפי הלכתא כצ"ל משנה
הס"ד : בד"ה למשפעין כו' עבדיך
להביא כצ"ל : בד"ה גברא כו' איזיוטי נבעת כצ"ל :
ע"ב מורקא הס"ד : בד"ה ואין כו' בור טבע דס
מתחתונים כצ"ל והס"ד : בד"ה תניא כו' קאי
אאמבעי כצ"ל : בד"ה בקבוב כו' דאסור דמרפה
כצ"ל :
דף מב ע"א בד"ה הנודר כו' לירד ולאוכלם
כצ"ל והס"ד : בד"ה ובשביעית
כו' בשביעית ירד כצ"ל : בד"ה נדר כו' שדהו
דאינו כצ"ל הפירות הס"ד : בד"ה ר"י ור"ל כו'
וה"ה היכא כצ"ל : ע"ב ולא פליגי הס"ד ·
אפקר' הס"ד :
דף מג ע"א בד"ה (המודר) [אמר] בו' קונם
שאיני חורש בה לעולם אם כצ"ל :
[בד"ה הכי הן] זוכה דקודם הד"א : בא"ד דוקא
פליג כצ"ל : ע"ב קיימי הס"ד : בד"ה מתיב כו'
יתיב לקמא כצ"ל : בד"ה אלא כו' גמורה שלא כצ"ל :

פרק השותפין

דף מה ע"ב בד"ה השותפין כו' בחלר דאדריסה
כצ"ל הנאה הס"ד : בד"ה ר"א כו'
שלו דסבר כצ"ל חלקו הס"ד :
דף מו ע"א בד"ה היה כו' דלא כו' אבל ליתא כצ"ל
קמ"ל הס"ד : בד"ה אם יש כו'
ברשותו ומדידיה כצ"ל:בד"ה ומכאן כו' דאין באיסורו
כצ"ל המשכיר ובשמעתיה כצ"ל : בד"ה בנדר כו'
מיתסרי דאית כצ"ל אותה העיר כצ"ל דכיון שאמר
כצ"ל ליה גם על חבירו דבכ"מ כצ"ל רבנן כו' לית
להו כצ"ל דרבנן לית להו ברירה וצריך כצ"ל אמאי
אמר כופין דכופין כצ"ל והד"א והשאר נמחק :
ע"ב בד"ה מחלוקת כו' שיכול לכוף כצ"ל: בד"ה אמר
רב הונא כו' דהא דפסקי כצ"ל זה שאם אמרו כצ"ל :
דף מז ע"א בד"ה מת או כו' אלא בעוד שלו
כצ"ל : בד"ה אמר כו' מדקמייתי
למפשט כצ"ל : ע"ב הדבר בתשמיש כצ"ל לה לא
מלי מדיר לה א"כ כצ"ל : בד"ה לוה כו' ולרבנן
דתנן כצ"ל באשתו אינו חייב כצ"ל · הבעל הס"ד :
בד"ה ת"ש כו' בדמי ערלה פי' בדמים כצ"ל : בד"ה
בדבלים כו' חלקו של זה כצ"ל והס"ד והשאר נמחק :
דף מח ע"א ברירה הס"ד : בד"ה והכותב כו'
גבי חלר כצ"ל נמי אין כצ"ל לנשיא
א"כ כצ"ל ישראל הס"ד :

פרק הנודר מן המבושל

דף מט ע"א בד"ה ומותר כו' לאכל (על)
[עם] כצ"ל :
דף נא ע"א כלאים מכלל כצ"ל והד"א באילפס
הס"ד : ע"ב בד"ה קונס כו' כבוש
משמע כבוש כצ"ל הכבושים הס"ד ירק הס"ד
דבשר הס"ד לתרוייהו הס"ד : בד"ה בערים כו'
מין דג כצ"ל דגים אלא כצ"ל : בד"ה ערית כו'
בדגים שלמים כצ"ל והס"ד : בד"ה ומותר כו' בו
ואין כצ"ל : בד"ה והנודר כו' הדג ושומנו כצ"ל
ואחר כך מ"ה קוס והשאר נמחק : בד"ה קוס כו'

בכלל קוס וי"מ הנודר כצ"ע : בד"ה הנודר מ'
דסבר היא ופעמא כצ"ל והס"ד אסור הס"ד :
דף נב ע"ב בד"ה מ"מ כו' פוטס גרידא כצ"ל :
אסור דמדמה לה כצ"ל :

פרק הנודר מן הירק

דף נד ע"א ד"ה (וצריך) [מיטה] כו' (עליה)
[לא] מודה כצ"ל : ע"ב בד"ה
אסור כו' ר"ע דכל כצ"ל דסבר כת"ק דר"ע כצ"ל :
בד"ה עופות כו' ואמאי אסור כצ"ל :
דף נה ע"א בד"ה וכפרוץ כו' אלא ה' מינין
כצ"ל בני אדם כצ"ל : בד"ה מהיב
כו' לאתויי פירות האילן וירק כצ"ל : ע"ב בד"ה
סק כו' להתכסות בגיזי למר כצ"ל : בד"ה פונדא כו'
הוא והזיע כצ"ל [והד"א] :
דף נו ע"א בנים (להביא) [לרבות] עליה כצ"ל :
בד"ה הא דאמר כו' שמתחזנה אם כן
כצ"ל: ע"ב ירימו הס"ד : לעיל הס"ד : בד"ה
שאני כו' והלכך גידולי כצ"ל :
דף נז ע"א בד"ה קונס כו' ספסק ואמר כצ"ל :
בד"ה ילדה כו' פי' שכן כצ"ל :
ע"ב בד"ה ליפרא כו' זרעו כלה וכבר כצ"ל :
דף נח ע"א בד"ה כל דבר כו' דאי בעי פריק
כצ"ל שהוא אין להקשות כצ"ל תרומה
בק' וערלה כצ"ל : בד"ה אמר להם כו' דדרכם
להסתיר כצ"ל : בד"ה רבי תניא כו' שגדלו
כל כך כצ"ל : ע"ב טולה בשמינית כצ"ל כ"ל :
דף נט ע"ב בד"ה ת"ק כו' במלתיה דר"ג כצ"ל :
דף ס ע"א בד"ה ה"ג כו' דלא כט הכא דכט
כצ"ל :

פרק קונם יין

בד"ה קונם כו' דאמר יום אחד כצ"ל והס"ד
ואח"כ מ"ה שבת זו כצ"ל היא כלשבר כצ"ל :
דף סא ע"א בד"ה יין כו' טועם יוכל כצ"ל :
בד"ה ת"ש כו' שמיטה שהם כצ"ל :
בד"ה הנודר כו' אסור אלא כצ"ל : ע"ב בד"ה עד
הכציר כו'אסור אלא כו' עד שיהא כצ"ל קבוע כו' כצ"ל:
דף סב ע"ב בד"ה רוב עלים כו' שאסור לשלות
מצות כצ"ל : בד"ה מחלוקת כו'
עד הגשם עד כצ"ל :
דף סג ע"א בד"ה להשמעות כו' הוקא דבלא
ירידה כצ"ל בתמיה הא הד"א אלא
ודאי כצ"ל : ע"ב בד"ה כור כו' · אבל ברישא כצ"ל :
וזה הא רגילות כו' זה הוא כבוד כצ"ל :

פרק רבי אליעזר

דף סה ע"א בד"ה דתנן כו' בפניו ושמעתי כצ"ל:
בד"ה כתולה נדלו בדבר פי' כצ"ל :
ע"ב מעות וה"נ הד"א קמ"ע יש כצ"ל ושני הס"ד :

פרק נערה המאורסה

דף סז ע"ב בד"ה איבעית אימא פי' דהויא
קדושין כצ"ל : בד"ה מיבעי ליה כו'
מת הבעל נתרוקנה רשות לאב כצ"ל:
דף סח ע"א בד"ה איבעיא להו כו' דמפר בלא
אב כצ"ע גיין לקמא כצ"ע :
ע"ב בד"ה ה"ג כו' בעל שמע כצ"ל וזה לא שמעינן
כצ"ל : כ"ל הבעל כדקאי כצ"ע האב מתוך כצ"ל :
דף סט בד"ה בעי כו' מיבעי לת"ד כצ"ל :

פרק ואלו נדרים

דף עט ע"ב בד"ה היכי קאמר כו' יפר
וקאמר כצ"ל :
דף פ ע"א [ד"ה ור"י] דהכי רבי יוסי כצ"ל אם
ארחץ כצ"ל והרב רבי אליעזר ממ"ץ
נרס כצ"ל : ע"ב בד"ה ורמינהו כו' וא"כ רחילה נמי
כצ"ל ורחילה לא ידיעה כצ"ל : בד"ה פביסתן כו'
משום דאית כצ"ל :
דף פא ע"ב בד"ה שלא אמן כו' בקמו ומי' כצ"ל :
דף פב ע"א בד"ה ת"ש כו' מקיף כ"א לבעל כצ"ל:
דף פג ע"ב בד"ה קונס כו' בלקט לא כצ"ל :
שמותרת אלא כצ"ל.גופיה מתזן כצ"ע :
בד"ה נתגרשה כו' תשמיש הבעל כצ"ל :
דף פד ע"ב בד"ה לא נתמדו כו' אז יניחו כצ"ע
הגשמים יניחו כצ"ל הנאה איגה כצ"ל:
דף פה ע"ב בד"ה חולין אבל ודאי כו' הכי גרס
כצ"ל להעדפה א"כ כצ"ל :
דף פז ע"ב בד"ה בלא רלות כו' · דמתני'
נמי אמאי כצ"ע והשאר נמחק :

הדרן עלך ואלו נדרים. וסליקא לה מסכת נדרים

גליון מהרש"א על מסכת נדרים

מאת הרב הגאון מוהר"ר שלמה איגר זצ"ל

דף ב ע"א בר"ן ד"ה כל. זהו נדר האמור בתורה. ועי' לקמן דף יד. כתב דהיכא דמתפיס הוא מדין יד. ועי' מ"ש בפ' שבועות שתים בדף כ"ד סוף ע"א סיפוך דברים אלו אלא דעיקר הנדר הוא בהתפסה וכאומר ככר זה עלי אסור נאסר מדין ידות. ועי' במל"מ פ"א מנדרים הלכה ז' כאומר ה"ז אסור עלי כתויר. דלמ"ש הר"ן כאן דאסור עלי הוא עיקר נדר. גם זה נאסר מיד כשאמר הרי זה אסור עלי משא"כ בשהוא מדין יד לא היה נאסר כיון שהוא הפיק לדבורים. ועי' לקמן בגליון דף י' ע"ב. ועי' בהר"ן לקמן דף ע' א' ד"ה כשהיה נזיר. ועי' מל"מ הנ"ל וק"ל א"כ דוקא באומר ה"ז עלי צריך לתפוס בדבר הנידר וא"כ מאי אע"פ שכתב הר"ן דהא הר"ן הכא ס"ל דעיקר הנדר הוא בלא התפסה. ובש"ע רסי' ר"ד כתב דשניא עיקר הנדר כמ"ש הר"ן כאן ועי' א"ר כאן ועי' ברא"ש: שם ד"ה ושבועות. דאי בשהזכיר את השם. עי' מהרא"ם בהלכות: **ע"ב** גמ' דמיתסר חפצא עליה. עי' ב"י ביו"ד סוף סי' ר"ו ומ"ש עליו בעל משנה למלך פ"א מנדרים סוף הלכה א': פי' הרא"ש ד"ה לאפוקי אינו נאסר היין עליו. עי' רש"י נזיר ריש דף ד': בא"ד אלא בגופו תלוי הנזירות. והרשב"א בתשו' כתב דנזיר נמי אוסר חפצא עליו כדין נדרים וכן מעין דברי הרי"ף פ' שבועות שתים דף רל"ד שכ' דמתפיס בשבועה לא הוי כמוצא שבועה מפיו אבל מתפיס בנדר חל נדרים כדתנן הרי שאמר הריני נזיר ושמע חבירו ואמר ואני הרי כולם נזירים ועי' תשו' מהריב"ל ח"א כלל ו' סי' ל"ח וסי' כ"ג עלה ל"ה ע"ד:

דף ג ע"ב גמ' הר יחל דנדרים משכחת לה. עי' בהר"ן לקמן דף ח. ד"ה והלא מושבע ובהר"ן כאן ד"ה אמר מר כו' דהיכא בל יחל לחודה. ובתוס' שבועות כ: ד"ה קונמות ובגליון שם: שם דאמר לא איפטר מן העולם. עי' מג"א סי' תקס"ח ס"ק י"ג: בר"ן ד"ה בל תאחר. קס ליה בבל תאחר לאלתר. עיין תוס' ישנים ד"ה אלא בל יחל. ועוד י"ל דאי מאחר כו': תד"ה מידי דהוה. א"כ לאו היינו בל תאחר. אינו מובן כ"כ יפה דהא גם כאומר לא אפטר מן העולם עדיין אינו נזיר עד שיקבל עליו נזירות. וכמ"ש באשר"י וכן כתב בה"ר. וא"כ נימא דעובר רק על בל תאחר דנדר:

דף ד ע"א ר"ן ד"ה הואיל. עובר בבל תאחר ולקי. שהרי איתר נזירות טהרה. ועושה מעשה (לשון הרמב"ם פ"ה מנזירות הלכה כ"ה): **ע"ב** גמרא והתניא איפכא. עי' גליון התוס' מדף ה: ד"ה ליתני: ר"ן ד"ה קשיא לה. כגון אכילת פסחים. עי' בפי' הרא"ש: שם ד"ה תיתי. ואין עונשין מן הדין. אבל הקישא כמאן דכתיבא בהדיא דמי. תוס' לעיל דף ג. ד"ה אין לי אלא בנזירות:

דף ה ע"ב תד"ה ליתני. והקשה רשב"א א"כ לא מצינו ידים ורגלים. דהא"ל דדוקא במסרבין בו לאכול וכדאוקימנא לקמן טז. דא"כ לעיל דף ד דמקשה על שמואל לכוכיה דתרתי קתני. מודרני ממך לחוד ושאני אוכל לך לחוד נמי במסרבין וא"כ מאי מקשה על שמואל הא ודאי במסרבין בו ואמר מודרני אסור. והטעם דדין אי לקמן דאמר שבועה יש לפרש שנשבע לאכול אבל בנדר דאמרינן מלת קונם ל"ש קונם שיאכל דאין נדר בעשה. ול"ש לומר קונם שאעשה (רשב"א לעיל דף ד: ד"ה אי הכי):

דף ו ע"א ר"ן ד"ה ורבא אמר לך. אע"פ שהלשון אינו מוכיח מהני. אבל אילו לא הוי ידים היה דומה כעין סברת הר"ן בגיטין מב. גבי האי דאמר חצי דאף דודאי לא כוון כ"א לחצי האחר (דלא כרש"י שם) מ"מ כל שטר לעצמו אינו מוכיח דנפק מיניה כולו אלא מספר שני הוא מוכח ואין עבד משתחרר בשטר חבירו: **ע"ב** בר"ן ד"ה מגו. י"ל דשאני גט. עי' בס' אבני מלואים על אה"ע סי' כ"ז ס"ק י"א:

דף ז ע"א גמ' משמתינא מינך לכולי עלמא שרי. עי' בב"י סוף סימן ר"ו ובמל"מ פ"א מנדרים סוף הלכה פ': ר"ן ד"ה ולענין הלכה בקידושין. שהסכים ג"כ לזה הרשב"א ז"ל. בב"י יו"ד סי' רנ"ט הביא תשו' הרשב"א שפסק כבעי' דש"מ שהקדיש כל נכסיו בפרק מי שמת. דלקולא עבדינן דמקרי ס' ממון ובש"ך הקשה דנראה כסותר דבריו בכאן. ועי' מהרי"ט ח"ב סי' קכ"ד. ועי' בפ"נ בב"מ ו. ד"ה ואת"ל תקפו א' בפנינו א"מ מידו: בא"ד אלמא טעמא דבחזקת חיוב קיימא. ובירושלמי מפרש דכתיב לא תטה משפט אביונך בריבו. בריבו אי אתה מטהו אבל אתה מטהו במתנותיו. ועי' מהרי"ט ח"א סי' ל"ט בדף א' עלה כ"ב ע"ב: **ע"ב** גמ' משמית נפשיה בריש'. היה מרחיק עצמו ד' אמות מחבירו. תוס': פי' הרא"ש. ד"ה מהו דתימא. כי היכא דמלינו גבי הפרת נדרים. עי' רש"י לקמן ריש דף ס"ה ובגליון:

דף ח ע"א גמ' מניין שנשבעין לקיים את המצוה. עי' בב"י חו"מ סי' ק"א ד"ה כתב הר"ר שלמה בר"ש בר צמח: שם דאי בעי פטר נפשיה בק"ש. וכן למ"ד ק"ש דרבנן. ובשכבך ובקומך בד"ת הוא דכתיב ברכות כ"א. ר"ל ג"כ דחייב ללמוד מה בשכבו ובקומו לא שיהיה חייב ללמוד כל היום. ועי' ברבינו יונה שם. ובתשו' ש"א דיני ק"ש סי' א': ר"ן ד"ה והלא מושבע (ב') ליתיה לעולם באעשה. עי' גליון לעיל ג' כ': **ע"ב** ר"ן ד"ה כשם. אלא שראיתי לרשב"א. חלק ג' סי' שנ"א ובש"ע סי' ר"י ס"ב: שם ד"ה בעל. שסולא אדם חרטת נדרו. ולא פסקינן כוותיה ט"ז יו"ד סי' רכ"ח ס"ק כ': שם ד"ה שמע מיניה. דהכא שאני משום דאשתו כגופו. וכן קי"ל בש"ע סי' רל"ד סעיף כ"ז:

דף ט ע"א ר"ן ד"ה כשהיה. דהריני לא גרע מאהא. עי' תוס' נזיר כ. ד"ה האומר: בא"ד דאי אמר כנדרי כשרים הריני. עי' בהר"ן ריש מסכתין ובגליון: **ע"ב** בר"ן ד"ה כהלל. על בהמה המונחת בעזרה. אבל אינם נודרים אף שהבהמה עומדת בעזרה דחששין דלמא תמצא טריפה או תפסל בעבודה. הרשב"א: שם ד"ה מביאין. אף קרבנותיהם אינם רצון. ר"ל דתוהין על מנין שנזירות ואין שקרבן בא אלא על נזירתו מש"ה הוה כעין חולין בעזרה. אבל בהבאת הקרבן עצמו הא לא גרע מכפוסו להביא חטאת דאמן שהדי דלנסוף ברצונו הוא משום אגב אונסא דמצוה. הרשב"א:

דף י ע"ב בר"ן ד"ה לחולין. (בסופו) שמתפיס בדבר שאסור. עי' בגליון לעיל דף ב: . ומ"מ באומר ה"ז אסור עלי סתם נאסר. וא"כ צ"ע מה שקשה הר"ן כאן. מל"מ פ"א דין י"ח:

דף יא ע"א ר"ן ד"ה טהור. וטעמיה דכל דלא אמרינהו בכ"ף. עי' נזיר דף ט' ריש ע"א בתד"ה הריני: שם ד"ה לית ליה מכלל לאו. ונדרים נמי ממונא אית בהו. ובשבועה באמת גם ר"מ מודה דמכלל כו' הר"ן לקמן ט"ז א': **ע"ב** גמ' מאי בעיקרו קא מתפיס. עי' בש"ע יו"ד סי' רע"ו ס"ו ובלח"מ פרק א' סוף הלכה ו' מנדרים:

דף יב ע"א גמ' ושוא שנדור באותו היום. עי' גליון הר"ן ע"ב: בר"ן (ברחש עמוד) דמתפיס בתרומת לחמי תודה. גליון הר"ן ריש דף י"ג: שם ד"ה דקאי בחד בשבת. דאי באומר בפירוש. עי' גליון הר"ן לקמן י"ג א' סוף ד"ה ולענין הלכה: בא"ד בעיקרו מתפיס ואסור. עי' גליון גמרא ריש דף י"ג תיבת ותנאי: שם סד"ה ומשני. דמתפיס בנדר הוי ואסיר. אף בלא מחית קמיה דומיא דלוס גדלים. עי' גליון לקמן בסמוך: **ע"ב** בר"ן ד"ה לימא. כל שאמר סתם בעיקרו קמתפיס. ודוקא כשהעיקר אסור דאורייתא כגון שנדר מנבילה וא"כ התפיס בו אבל כשעיקר דרבנן כגון שנדר שלא לאכול בלוס גדלי' וא"כ התפיס בו אמרינן בדהשתא קמתפיס. עי' ש"ע סוף סי' רע"ו וברים פ"ג דשבועות מובא בהר"ן לעיל סוף ע"א:

דף יג ע"א רש"י ד"ה ואמר זה כזה. לאחר זריקת דמים. והרמב"ם פ"א הע"ו מנדרים כפי הבנת בעל לח"מ דרך אחר לו דמאן דשרי סבר בעיקרו קמתפיס היינו כשנולד קודם שהקדישו ומאן דאסר סבר כדהשתא. ומיירי בדמחית קודם זריקת דמים. דאי אחר זריקה ממנ"פ. אי בעיקרו ואי כדהשתא אינו דבר הנדור. וכמ"ש הר"ן סוף דף י"א: בר"ן ד"ה מיבעי ליה לפי שמתמת נדרו הוא בורר והרמב"ם פ"א הלכה י' כתב משום דאפשר לנודר להביא אותה מחמת נדרו שהנודר בנזיר מביא חטאת ואם נטמא מביא אשם. וניחא דלטעם הר"ן מקשה גם בחלת אהרן ותרומה יהיה מתפיס בה. ועי' להראב"ד בהשגות שם הל' י"א טעם אחר עוד. ועי' בלח"מ שם. ועי' בהר"ן ריש דף י"ב: שם סד"ה ולענין. הא לאו הכי בהיתרא מתפיס. ודעת הרמב"ם לא כן. ועיין בהר"ן פ"ג דשבועות עלה רל"ד ע"ד דשאני גופות מחולקים וא"ת דביום שמת בו אביו איכא נמי ימים מחולקים י"ל דדמיונו של יום כולל את הכל. א"נ כיון דמזכיר בפירוש יום שמת בו אביו משמע דבעיקרו קא מתפיס. ועי' בהר"ן לעיל י"ב א' ד"ה והוא שנדר: **ע"ב** גמ' מה שאין כן בנדרים. ברמב"ם סוף פ"ג מנדרים ובפירושו למשניות סוף פ"א מבואר דגם אם תלה בתנאי בדבר שאין בו ממש לא חייל נדרי' וכ"כ בתשו' ג"ו חיו"ד עלה קכ ד"א ע"ב: ר"ן ד"ה באומר. ומשמע נמי דקאי אפה. עיין ספר אבני מילואים ח"ב סימן ע"א סעי' ב': בא"ד ופירושן נעשה כאומר. ובח"ר תירץ דהכא שאני ככתוב בגליון לקמן טו א': שם ד"ה כחלת שאע"פ שחל איסור. עי' מהרי"ט ח"א סימן נג עלה לו דף א' ע"ב: שם סד"ה האומר כדאיתא בגמרא. ועל הרמב"ם שפסק גם ברישא דצריך שאלה ככר חמה עליו הכ"מ שהוא נגד הגמרא לקמן: תד"ה ידי לעושיהם. וי"ל דהא"כ. בח"ר לקמן ע"ו ב' ד"ה באומר הנאת תשמישך לידך לומר דכמו דאין הנדר חל על דבר שאין בו ממש. ה"נ אינו חל על דבר שלב"ל. ומאי דמקשה כאן מאין בו ממש ה"ה דהוה"ל דשינה הוי דשלב"ל. וע"ש:

דף יד ע"א ר"ן ד"ה אמר קרא. נראה בעיני דה"פ. עי' מ"ש בגליון בדף ב.: **ע"ב** גמ' הנודר בתורה לא אמר כלום. עי' מסכת דרך ארץ פרק הנכנס לבית: שם קתני במה שכתוב בה דבריו קיימין. עי' פרק שבועת העדות ל"ה א' מתני' משביע אני כו' מצוה אני כו' וגמרא אר"י כו' בשבועה האמור בתורה ועי' בח"ר ריש מסכתין ד"ה שבועות כשבועות:

דף טו ע"א גמ' ומאי בל יחל מדרבנן. בח"ר סוף פ"ק דמסכתין כתב דזה רק באוסר על עצמו. אבל האוסר דבר אין בו ממש דשלב"ל על אחרים. ליכא ביה דרבנן ומיישב בזה קושית הר"ן שם: שם שנאמר לא יחל דברו. עי' בהר"ן לקמן דף פא ע"ב ד"ה משום: ר"ן ד"ה רבינא. איכא בל יחל מדרבנן. וה"ה בדשלב"ל. רשב"א ספ"ק וכן מסתבר דהא שינה והלוך מלבד שאין בו ממש. גם שלב"ל הוא. וכן מפורש יותר בח"ר לקמן ע"ו ע"ב ד"ה באומר הנאת תשמישך עלי. וע"ש דמנדר דבדבר שלב"ל חייל מדאורייתא. ועי' בתוס' דף י"ג ב' ד"ה ידי לעושיהם (והם סוף עלה כ"ה): שם ד"ה הלכה. אלמא אין האוסר עובר כלל. וי"ל דמעילה שאני דבעי דומיא דהקדש דאסירא עליו וכ"מ מלשון הרא"ש לקמן ע"ש ועי' לח"מ פ"ה דין א': תד"ה רבינא אמר. ומיהו גבי קונם שאני. לשיטתייהו לעיל סוף דף יג ד"ה ידי לעושיהם. דנדר חל על דבר שלב"ל ועדיין קשה הא הוי דבר שאין בו ממש ועי' בזה בחידושי רשב"א דף ע"ו ע"ב ד"ה באומר הנאת תשמישך עלי שהאריך בזה: **ע"ב** ר"ן ד"ה ומותרת ליילך. ולא חיישינן שמא. בתוי"ט בהאי מתני' ס"פ ז' מדייק מהתוס' דסברי דחיישינן ואסורה ליילך אא"כ לא הלכה קודם פסח: שם ד"ה והא מן. אי מתהני גופיה בהדיה. והרשב"א תירץ דל"ש כאן מצות צ"ל ניתנו כי אפשר לו לקיים המצוה באשה אחרת ועי' עליו בשעה"מ ריש הלכות שופר: בא"ד אבל לא בימות החמה. ובשם המאירי כתבו דהתם היינו טעמא שמתהנה אחר שכבר יצא ידי המצוה:

דף טז ע"א גמ' היו מסרבין בו לאכול. עי' גליון התוס' מדף ה' ע"ב ד"ה ליתני: מתני' קונם סוכה שאני עושה. עי' תומים סי' כ"ז סק"ה: **ע"ב** גמ' אים כי ידור נדר לה'. עי' נזיר דף ב', גבי נזיר נמי הכתיב לה'' וע"ש דף ג' סוף ע"ב: שם וכי מצות ליהנות ניתנו. עי' תוס' ר"ה דף כ"ח ע"א ד"ה המודר. ובהר"ן לעיל סוף דף ט"ו. ועי' ס' מחנה אפרים הלכות נדרים סק"ה ובשעה"מ ריש הלכות שופר ובשמיני מהלכות לולב: ר"ן ד"ה על סיפא. והאי דלא דייקינן נמי. ולאידך שינוי דמיירי בקונם עיני בשינה צ"ל דאדיוקא קאי דבלא אמר עיני אסור רק מדרבנן. תוס': שם ד"ה הא דאמר. ואין מאכילין את האדם דבר האסור. בפירוש המשניות לרמב"ם דומה למי שאין לו אלא מצה של טבל והקדש שהיא מצוה הבאה בעבירה. עי' תוי"ט פ"ט דנזיר מ"א ד"ה שהוא כופה. דזהו נמי טעמא דאין עבד יכול לאסור עצמו בשבועה. ובנדר (אם אין בו עינוי נפש) יכול לאסור על עצמו: שם ד"ה אמר רבא. אבל כשמזכיר החפץ. עי' בהר"ן לקמן דף כ"ז ע"א ד"ה האומר לאשתו. ועי' לעיל ספ"א ועי' בס' אבני מלואים סי' פ"א סעיף ב':

דף יז ע"א ר"ן ד"ה שבועה. ותו לא חיילא עליה שבועה שניה. ובהא ודאי ל"א כיון דכזית אסור עליו אהסירא קא משתבע כמו בנזיר (שבועות כ"ב ב') ועי' מהרי"ט ח"א סי' כ"ג עלה ל"ו ד"א סוף ע"א: תד"ה יש נדר. דאין איסור [חל] על האיסור. וכ"ה בהר"ן לקמן י"ח א' ד"ה הלכך: **ע"ב** ר"ן ד"ה תנן. דמגו דחיילא שבועה על ענבים. אף דכשנשבע שלא אוכל תשע ועשר אינו חייב על שבועה שניה. וה"נ אי תאנים לא אכל תאנים וענבים נמי לא אבל צ"ל התם איכא איסור שבועה בכל ע' שיאכל מהן. משא"כ הכא דעל ענבים לא היה איסור שבועה וה"ה נמי בלא אוכל ט' אלו. וחזר ונשבע שלא יאכל יו"ד. ע"י מגו. תוס' שבועות ריש דף כ"ט: בא"ד בהעלם שבועה לאשונה. ועי' בתוס' לא מבעיא באכל תאנים וחזר ואכל תאנים וענבים דחייב ב' אלא גם בלא אכל באכילה שניה מחייב ב':

דף יח ע"א ר"ן ד"ה הילכך. אינו חייב אלא אחת. וכ"ה בתוספות דף י"ז א' ד"ה יש נדר: **ע"ב** ר"ן ד"ה סתם. בסתמא להחמיר. ולוקין עליו. תוס': שם ד"ה ופירושן. סומכין על דבריו. בתשובת בן לב ספר שני סי' כ"ב נסתפק אם זהו דוקא בדבר שבין אדם לקונו. או אפי' בדבר שנוגע לחבירו. ובחלק ג' סי' ל"ו כתב בפשיטות דאפילו נשבע לחבירו כל שלא השביעו על דעתו נאמן לומר לכך נתכוונתי ועי' שם עוד בסי' ע"ז ובסי' קי"ז ועי' מהרי"ט ח"א סוף סי' י"ד דאף אם ב' עדים מכחישים אותו במה שטוען שלא הוציא השבועה מפיו נאמן. כמו גבי אמרו לו שניים אכלת חלב. ועי' בש"ך יו"ד סי' רל"ב ס"ק כ"ז כ"ח:

דף יט ע"א ר"ן ד"ה ואלו. שצריך לגלח על הבאת קרבנותיו. עי' בתוס' שכתבו דלא מצי מגלח משום דעביד הקפה. ונפקא מינה בין הטעמים באשה שנדרה דלטעם התוס' גבי אשה אין ספק תמור מודאי. וצ"ע דהא ר"י לא חילק בין איש לאשה. ועי' שעה"מ פי"ב מהל' עבודת כוכבים ה"א: בא"ד י"ל הני מילי בדיעבד. ור"י פירש דלא מצי לגלח משום דעבד הקפה וכמ"ד הקפת כל הראש שמה הקפה. תוס': **ע"ב** גמ' תניא נזיר שמשון. עיין מהרי"ט ח"א סי' י"ט: שם ר"ן ד"ה והתניא. באומר הריני נזיר שמשון. צ"ע על רש"י מכות דף כ"ב א' גבי יש תורש תלם א' דמוקי בנזיר שמשון ופירש שם דהיינו שקיבל נזירות ע"י מלאך. ולא פירש כפשוטו דאמר הריני נזיר כשמשון ויותר קשה אי ע"י מלאך ממש והוא לא נדר אמאי לקה ועי' מזה תשובת מהרי"ט חיו"ד ח"ב סק"ד ד"ה איברא: שם ד"ה אין. ולא שיקבל אותו על הספק. והעיקר משום דהוי אסמכתא. עי' תוס' פרק זה בורר דף כ"ה א' ד"ה ההיא. ועי' מהרי"ט ח"א סי' י"ט בדף ט' ע"ג ד"ה ועל מה ובחלק ב' חיו"ד סי' כ"ה: בא"ד דהאומר הריני נזיר שמשון. וא"ת הא ר"ש סבר דנזיר שמשון לא אמר כלום. וי"ל כו' תוס':

דף כ ע"א רש"י ד"ה ועבר על נזירתו. דהסבור בטעות. בת' מהרי"ט ח"א סוף סי' א' תמה מנ"ל לרש"י דבשוגג קנסינן ליה והר"ן בתשו' לא כתב כן וכתב שאולי טעמי' דרש"י משום דמייתי לה על הרי את כאימא. ולפ"ז בת"ח גם לרש"י לא קנסינן בשוגג ובש"ע סימן ר"ח פסק דדוקא במזיד: **ע"ב** ר"ן ד"ה המורדים. הוו מורדין ופושעין. משמע דהכנים נקראו מורדין אבל הראב"ד בשער הקדושה מפרש שהבועלים כן נקראים מורדים ופושעי'. ב"י א"ח סי' ר"מ ד"ה וכל אלו:

דף כא ע"א ר"ן ד"ה ושניהם רוצין. שדרכן של מוכר ולוקח בכך. עי' לקמן כ"ח א' בהר"ן ד"ה היכי נדר: שם ד"ה גרסינן. שהרי עיקר משמעות נדרים. עיין בב"י יו"ד סימן קס"א עלה קכ"ז ע"ג ד"ה כד"א בשאין הרבית וכד"ה שאחריו דעדים שנאנסו לחתום על שטר שיש בו רבית דמ"מ הוי שטר במה שלא נאנסו דהיינו הקרן לטרוף בו ממשעבדי: שם כפי' הרא"ש ד"ה מותר ליכנס. וכש"כ שמותר באכילה ושתיה. ר"ל חוץ לביתו. מהרי"ט ח"א סי' כ"ה: **ע"ב** ר"ן סד"ה ונקיטינן לחומרא. הרמב"ם השמיט אבעי' זו: שם ד"ה אין חכם. ונמצא נדרו בטעות. מכאן הוכיח המבי"ט בתשובה דנדר הניתר ע"י פתח א"צ התרה מדאורייתא אלא מדרבנן כיון דאינו ברור כל כך כמו הארבעה נדרים ונידד לומר דגבי נזירות שמשון דאין לו התרה אוקמוה אדאורייתא כשמצא פתח וניתר בלא כלום. ועי' מהרי"ט ח"א סי' י"ט עלה י' בדף א' ריש ע"ב:

דף כג ע"ב גמ' ונלבד שלא יהא זכור. עיין בהגהות שנדפסו ברמב"ם סוף הלכות שביתת עשור:

דף כד ע"א ר"ן ד"ה הריני. אבל אין הכנים סמוכים. נסתפק בכן לב ספר ג' סימן ע"ח אם האפוטרופוס ברשות ב"ד יכול לומר הריני כאילו התקבלתי: בא"ד דדוקא בקיום מעשה. צ"ע בב"י סי' רכ"ח עלה ר"י ע"ג והביאו הט"ז שם ס"ק י"ז: בא"ד (בסופו) ככר כבלם רצונו. עי' בגליון לעיל דף כ"א ע"ב דנדר הניתר ע"י פתח א"צ התרה כלל מדאורייתא ולפי זה מה שהוצרך משה להתיר נדרו אף דפתח לי' הקב"ה כי מתו כל האנשים צ"ל דמ"מ משום שנשבע ליתרו היה צריך התרה. ולדעה זו דיכול למחול יוקשה מה דאמר ליה במדין לך והתר נדרך לקמן דף ס"ה א'. למה ליה להתרה כלל כיון דנתרצה לו יתרו סגיא. ועי' מהרי"ט ח"ב יו"ד סי' כ"ו. וכן לב ספר ג' סי' ע"ח וספר ד' סימן כ"ד: **ע"ב** ר"ן ד"ה נדרי הבאי. שהרי אף כשהתנה בכיוצא בזה. עיין גיטין פ"ד א' ת"ר ה"ז גיטך ע"מ שתעלי לרקיע:

דף כה ע"ב ר"ן ד"ה וכ"ה אומר. ומשום הכי בקונם אשתי נהנית. עי' מהרי"ט ח"ב חיו"ד סי' כ"ז ד"ה וגבי נדרי שגגות ובחלק א' סי' ס"ח ד"ה ומעתה. ובדבורים שאח"ז:

דף כז ע"א מתני' והלה הוא. עי' ב"י יו"ד סימן רל"ב עלה רי"ג ע"ג ד"ה כתב הריב"ן וברמ"א שם סעיף י"ב וסעיף ט"ו: שם גמ' עד תלתין יומין. עי' בס' פ"י כתובות דף ב' ע"ב על רש"י ד"ה מת הוא דאינו גט: שם וכי תימא קטלא שאני. עי' ת' מהרי"ט ח"א ס"א: שם ר"ן ד"ה נדרי אונסין. אבל כל שנאנס קנת. דל"ל דהכא מיירי באונס גמור דא"כ ת"ל דליכא אדם בשבועה כדאיתא פרק שבועות שתים דבאוכל ככר התנאי בשוגג לא נאסר בככר שאסר עליו. ובמהרי"ט ח"א ס"א (ד"א עלה א' ע"ב) כתב דתנאי בשוא"ת שאני והביא ראיה מסכא וקשה מאי ראיה דלמא הכא משום דאינו אונס ממש: **ע"ב** פי' הרא"ש ד"ה ר' יוסי. ויגבה כל חובו מבני חרי. עי' ש"ך חו"מ סי' נ"ה סק"ס: בא"ד והאי פי' ניתא טפי. עי' ש"ך סי' נ"ה סק"ו:

דף כח ע"א גמ' וה"ה אומרים אף בשבועה. בירושלמי אף בשבועה דלשעבר דבשעה שנשבע יוצא לשקר ש"ך סי' רל"ב סקל"א. ועי' ת' הרא"נ"ח סוף ס"ג: שם שיתסרו עליה כל פירי. עי' מרדכי פרק אלמנה ניזונת סי' רכ"ד: שם כאומר בלבו היום. ומה"ת גם בל"א בלבו אין שבועה. מהר"ל בן חביב סכ"ז מובא בת' בית שלמה עלה י"ח סוף סי' ז': שם לגבי אונסין שאני. וכאמר לא על דעתך כו' עי' תוס' שבועות כ"ז ב' ד"ה גמר: ר"ן ד"ה במוכס. וכי אמרינן דינא דמלכותא. עי' במל"מ פ"ה מגזילה ואבידה הלכה י"א: שם ד"ה היכי. אין דברים שבלב מבטלין. עי' בהר"ן ריש דף כ"א: בא"ד מפני שמתכוון לומר. עי' פ"ב דנזיר י"א ריש ע"א: **ע"ב** גמ' אמר בר פדא. עי' קצות סי' קי"ז סק"ב:

דף כט ע"א ר"ן סד"ה וכתב הרשב"א ולבסוף כמה יקנה. והיינו נמי טעמא דבעי למנקט הא דר' אושעיא לקמן (דף ל') בשתי פרוטות. רשב"א:

דף ל ע"א גמ' תיפשוט דבעי רב הושעיא. עי' בגליון לעיל בסמוך: שם הנותן שתי פרוטות לאשה.

עי' בשעה"מ פ"ז מאישות הלכה י"ד: ר"ן ד"ה הכא שאני. לאחר שלשים יום יכול לחזור בו. מכאן סעד מהר"ם בן חביב (בתשובת גינת ורדים ח"א חיו"ד כלל ב' ס"ב עלה ק"י ד"א ע"ב) דעת החכם מוהר"ם שריליו דהנשבע לעשות אחר זמן. א"צ התרה דאתי דבור ומבטל דבור וייסב הסוגיא שקשה עליה בנזיר י"ד א' וע"ש עלה קי"ג ע"ג שנדחו דבריו: שם ד"ה לא שנו. כשהכניסום אחרים לרשותו. זולת כמפרש שיקדשו גם לזה דלא הוי כאומר שדה זו שאני מוכר לך לכשאקחנה ממך תיקדש דקדשה.ח"ר: **ע"ב** מתני' מן הנולדים אסור מן הילודים. מכאן הוכית הרשב"א בחידושיו לעיל ע"ו ב' ד"ה באומר הנאת תשמישך עלי. דאף דאין נדר חל על דבר שאין בו ממש כי אם מדרבנן מכל מקום על דשב"ל חל מדאורייתא כאוסר על עצמו:

דף לג ע"א מתני' ומחזיר לו את אבידתו. עי' לקמן בהר"ן מ"א ע"ב ד"ה אלא רפואת נפש גופו: **ע"ב** תד"ה דמהני ליה כמבריח הארי מעל עצמו. לע"ק בע"ז דף י"ג א' תד"ה ינית נמצא נהנה. ועיין בחדושי שם על הר"ן בע"ז שם:

דף לד ע"א ר"ן ד"ה איכא. וממחזיר לו אבידתו מדיר למודר. צ"ל מודר למדיר: **ע"ב** ר"ן ד"ה בעא מיניה. ביתך זה שאני נכנס. לקמן איתא בית זה. ועי' בהר"ן מ"ז א' ד"ה קונם לבית זה דביתך זה הוא איבעיא בירושלמי:

דף לה ע"א גמ' איסורא לא בעיתי. עי' ת' רשב"א בב"י חו"מ סוף סי' קע"ז וראייתו מכאן קשה להבין ועי' ת' זרע אברהם עלה ל"ג ע"ג: ר"ן סד"ה למעול בפרק ואלו מותרים. דף ט"ו סוף ע"א ע"ש בגליון:

דף לח ע"א גמ' ועשיר וחכם ועניו. עי' שבת צ"ב ובגליון שם:

דף מא ע"ב ר"ן ד"ה רפואת. ונפש דקתני פירושא רצון כדאשכחן. יודע צדיק נפש בהמתו. אל תתנני בנפש צרי. ונפשו אותה ויעש. אין נפשי אל העם הזה. ונפש בוגדים חמס: שם אלא רפואת נפש גופו. וכן ברזל באה נפשו. חנם חפרו לנפשי. והקיץ וריקה נפשו:

דף מב ע"ב ר"ן סד"ה אם ביתך זה משום מה אתה תופסו. מובא בהר"ן לקמן מ"ז ע"א ועי' שם בגליון: שם ד"ה ארעא. כלומר לנקיטת הפירות. עי' בס' אבני מלואים על אה"ע סי' ע"ב סק"ב עלה ז' ע"ג ד"ה אלא דאיכא למידק: שם ד"ה ר"ש. אפילו עומד התם. כעין זה בהר"ן שבת פרק מי שהחשיך עלה ע"ג ע"ב ד"ה רב כו' והוי יודע:

דף מה ע"ב מתני' זה נכנס לתוך שלו. עי' תשובת מהר"ם דיבוטין סי' כ"ד: שם ר"ן ד"ה השותפין. שאין הלה יכול לעכב עליו. עי' קצות החושן ריש סימן קי"ח וסי' קע"א סק"א:

דף מו ע"ב ר"ן ד"ה אבל. אך סהדי שע"מ כן. עיין חולין דף מ"א א' בגליון על תיבות שותפות בגוס:

דף מז ע"א ר"ן ד"ה קונם לבית. והכי איתא בירושל' ביתך. פי' הירושלמי איך נפשטה האיבעי' והרי שם לא אמר רק זה לחוד. עי' בב"י הל' נדרים סי' רע"ז עלה קנ"ז דף א' ע"א דעיקר הפשיטות דלא תלינן דזה שאמר היינו למעוטי בתים אחרים וממילא בביתך זה. ע"כ בא במלת זה למעט נפל ובנאו. וקק"ל דמ"מ נימא דבא למעט תרוייהו. במלת ביתך למעט מת או מכרו. ובמלת זה למעט נפל ובנאו. גם למה למפשט מן בית חתנות לבני הא גם מקונם בית זה דמותר בנפל נמי הו"מ למפשט דלא תלינן דלמעוטי בתים אחרים אתי. ודע שדעת רמב"ם שמשום ביתך אתה תופסו לקולא ולחומרא. ודעת הרא"ש דהוי ספק בכל שני לשונות הסותרים אי תפיס ל"ר או ל"א. וכ"ז בב"י שם: בא"ד משום ביתך. או משום זה" כן הגי' בב"י סי' רע"ז דף א' ע"א ריש עלה קנ"ז. ע"ש: שם ד"ה והוי יודע. לא יזכה כהן. עיין קדושין י"ז ב' ואי ס"ד דאורייתא. ועיין בהר"ן לקמן דף פ"ה ע"א ד"ה ומהא שמעינן: בא"ד והא מתני' מטובת הנאה. בכסף משנה פ"ה הלכה ו' כתב דדוקא בממון המותר לו הוי טובת הנאה אבל כמודיעם שהממון אסור לו אין טובת הנאה כלל. וכ"כ בב"י יו"ד סי' רע"ז עלה קנ"ז דף א' קרוב לסוף ע"ב:

דף מח ע"ב ר"ן ד"ה אמרו ליה וכדפרשנו לעיל. בלח"מ פ"ה ה"ז פירש ע"פ משמעות דברי הר"ן דלענין היתר בר ברי' באמת לא שאלו. אלא השאלה היה אם גם בריה יהיה מותר אם יהיה בר בריה נורבא מרבנן: שם ד"ה אמרי. התם שאני. עי' בטור יו"ד הלכות עבדים סי' רס"ז בדין עבד אי קונה עצמו בחליפין ע"ש ריש עלה רמ"א:

דף מט ע"א בר"ן ד"ה ולענין הלכה. דיהויא בעלמא הוא. וכ"כ הרא"ש כאן בפסקיו ועמ"ש שם בקדושין ד"ו וצ"ע ועיין שעה"מ פ"ה מאישות הכ"ד עלה כ"ו ע"ב בדף א': בא"ד אין לך קנין גדול מזו. בתוס' רי"ד קדושין דף ו' מפרש משום קושיא זו דמיירי שם במתנה ליתן לה מנה ומקנה הסודר שלא יוכל לחזור אבל אם מתרצית להתקדש בהסודר לבד מקודשת מטעם אי תפס מתפס:

דף נב ע"א בר"ן ד"ה וקשיא. דתזינא לרבנן ולרבי יהודה. עי' בשו"ת בשמים ראש סימן ב' בהגהת כסא דהרסנא: בא"ד אין דומין זה לזה כיון דחד אסיר. בספר כו"פ סי' ק"כ סק"ד ד"ה אמנם. הבין בכוונתו דבתר שמא דקורים לזה איסור ולזה היתר אזלינן. ודפיל"מ גם כן קורין לו היתר: **ע"ב** מתני' אסור בפן וכיוצא מהן. עיין חולין ק"כ א' הטמאים כו' ובחדושי רשב"א שם:

דף נג ע"א מתני' מותר בדבש תמרים. וכש"כ בשל גיזין ולרעין דיש לו שם לווי כדאיתא בכורות ז' ב'. ורבותא אשמע בדבש תמרים דבמקרא אין לו שם לווי דכתב ארץ זבת כו'. תשו' גינת ורדים חלק א"ח כלל א' סימן כ"ט:

דף נה ע"ב גמ' אסור ללבוש ומותר לטעון. כיון דשני עניים הם אבל אסור בשל נמר רחב. תשו' הריב"ש סי' קפ"ה (ועי' תשו' שער אפרים סי' ס"ג ריש עלה כ"ז. וע"ש דגם בתקנות אזלי' בתר הסיבה שבגללה נתקן וכ"כ בתשו' רשד"ם בא"ח. ומהר"ש הלוי ס"ח עלה ח' ד"א ע"א). וכן בהיה טעון דסיפא אסור לטעון אף במשא קטן שאינו מזיע תחתיו. דדוקא בב' ענינים חלוקים הולכים בתר כונה. תשו' הריב"ש הביא הב"י סי' תרי"ת ד"ה כתב הריב"ש:

דף נז ע"א ר"ן ד"ה האומר. דבר שאין בו ממש הוא. עי' לעיל דף ט"ז סוף ע"ב בהר"ן: **ע"ב** ר"ן ד"ה ילדה. דילדה שסככה בזקנה בטלה. אבל ילדה בילדה שנטע ראשונה לסייג וקורות לא בטלה כיון דאי

דאי ממנך עלה לפירות תהיה גם היא אסורה. ובהר"ן בע"ז עלה סנ"א סוף ע"ב כתב דהוי כאחוטה שאינה בטילה בנבילה כיון דאפשר למבטל להיות כבטל ועמ"ש שם בגליון: שם פי' הרא"ש ד"ה גידולין. לא אמרינן קמא קמא בטיל. נר"ת הטעם כיון דגדל תמיד בלי הפסק. תוס' בבכורות כ"ב ע"ב ובב"ק ק' ע"ב :

דף נח ע"א ר"ן ד"ה וחדש. דהתירו כך אסורו. וע"ש בתוס' דף פ"ג סוף ע"ב : שם ד"ה אמר להם. הוה ליה כדבר שיש לו. עי' ש"ע א"ח סי' ש"כ ס"ב ובמג"א שם סק"ה וכאן בהר"ן בדבור שקודם לזה „שהיה שנטעו בשביעית" ועי' בזה בסי' שעה"מ פ"ה מיו"ט הלכה כ' עלה מ"ו ד"א סוף ע"ב :

דף נט ע"א גמ' הוו להו כדבר שיש לו מתירין. ודוקא באוסר על עצמו אבל באוסר על אחרים לא הוי דשיל"מ דהא אין בידם לאתשולי. מהרי"ט ח"א ס"ה. והראב"ד הקשה מ"מ יהיה מותר משום זו"ג ועי' בב"י סי' ז' עלה קנ"ו ריש ע"ד שתי' ומ"ש בגליון. ובגליון ש"ע שם ריש סימן. עמ"ש בגליון לעיל נ"ז ב' בשם הר"ן בע"ז ולכאורה ה"נ אפשר למבטל להיות כבטל אם יאסרהו בקונם ול"ש להתיר מטעם זו"ג וכדאי' בהר"ן שם. דזו"ג מטעם ביטול. גם עכ"פ כיון דזו"ג מטעם ביטול הא דשיל"מ לא בטל. ואולי זהו כוונת הכ"מ פ"ה מנדרים בתי' השני : שם בתרומה ביד כהן עסקינן. מכאן למד בנ"י פ' גט פשוט עלה ר"מ ע"א דהקדש דאתי ליד גזבר ליתא בשאלה. ועי' ש"ך חו"מ רנ"ה ס"ו ד"ה ולפי. ובד"ה שאחריו הקשה א"כ גם בלא אתי ליד גזבר נמי הא אמירה לגבוה כו' וע"ש ומ"ש שם בגליון : שם רש"י ד"ה תירקב. שאין לה תקנה. עי' ט"ז יו"ד סי' שכ"ג ריש ס"ק ב' ותשו' חות יאיר ריש סי' ק"ל עלה קכ"ב א' :

דף ס ע"ב גמ' איבעי להו אמר קונם יין. עי' בר"ה י"ב ע"ב ת"ר המודר הנאה ועי' תשו' בן לב ספר שני סי' כ"א עלה י"ב דף א' ע"ב :

דף סא ע"א ר"ן ד"ה עד שיצא. דמשמע עד שיצא. עי' רש"י קדושין ס"ד ע"ב ד"ה עד הפסח :

דף סג ע"א ר"ן ד"ה קונם יין. אין חדש העיבור בכלל. עי' תשו' בן לב ספר שני סכ"א עלה י"ב דף ב' ע"ג : ע"ב גמ' קונם אשתי נהנית לי. עי' מהרי"ט ח"א סי' ז' סי' כ"ד וסי' כ"ה : שם הרי אלו מותרות. עמ"ש גליון לעיל כ"ה ע"ב :

דף סד ע"א גמ' אם כן אין נדרים ניתרין. עי' מהרי"ט ח"א סי' י"ט עלה י"דף א' ע"ב :

ע"ב פירוש הרא"ש ד"ה אלא. לאו נולד הוא דשכיח. ורש"י פי' וכ"פ הרמב"ם שירדו מנכסיהם קודם השבועה. ומשמע במהרי"ט ח"א סי' א' דגם הם סוברים דעניות שכיחא אלא דס"ל דמ"מ הוי נולד :

דף סה ע"א גמ' אין מתירין לו אלא בפניו. עי' תשו' מהרי"ט ח"א ס"א ד"ה ועוד נראה : שם דהוה קאכיל ארנבא. עי' ס' אמרי שפר להרא"נ"ח פ' דברים על פסוק ישבו לארץ עלה פ' סוף ע"ד: שם מה נולד הוא. עי' תוס' ישנים פ"ק דיומא די"ג ובשעה"מ פ"ד מהל' סוכה : רש"י ד"ה במדין. ת"ח מיפר לעצמו. עי' תשו' זרע אברהם עלה מ"ה ריש ע"ג בביאור דברי רש"י : ע"ב גמ' בהדי כ"ע מפרנסנא. עי' מהרי"ט ח"א ס"ה ועי' תשו' רא"נ"ח בתשו' מים עמוקים סי' נ"ג עלה כ"ד ע"א : שם כל הנופל אינו נופל. ש"ע יו"ד סי' רנ"ז ס"ח :

דף סו ע"א גמ' שהנדר שהותר מכללו. דלא נדר מעיקרו אלא ע"ד שיתקיים כולו. נמצא התרת מקצת פתח לכולו. ברטנורה : שם קונם יין שאני טועם. עי' מהרי"ט ח"א סי' ס"ח :

דף עה ע"א מתני' הרי הן קיימין לא אמר כלום. עי' נזיר סוף משנה דריש פר' ד' ובגליון שם:

דף עח ע"א ר"ן ד"ה אמר. בדבר שהיה מותר מעיקרו. עי' בפירוש המשנה להרמב"ם משנה אחרונה פרק י' ובש"ע סימן רל"ד סעיף ל"ז וש"ך שם סעיף נ"א ס"ק ס"ד :

דף עט ע"ב ר"ן ד"ה אילימא אין במשמע שתחול נדרה. מיהו דוקא היכא דעדיין יש מקום לנדרה לחול שתהיה אסורה בפירות אחר שתרחוץ אבל באומר קונם לאכול ככר זה אם אוכל זה א"ת שלא נאסר אלא לאחר שיתקיים התנאי נמצא שהיה אפשר שיתקיים תנאו ולא יחול נדרו כלל דהיינו אם יאכל האיסור בראשונה הילכך אמדינן דעתיה שכוונתו כ"ז שיהיה התנאי קיים אף לבסוף מ"מ יחול נדרו. וגבי גט באומר ה"ז גיטך אם לא באתי מכאן עד י"ב חודש דקי"ל במת תוך יב"ח דאינו גט משום דדעתו שיחול אחר קיום התנאי. היינו משום כל דמגרש בקושי מגרש ודעתיה שיחול רק אחר קיום התנאי עכ"ל הר"ן שבועות בדף כ"ח ע"א :

דף פ ע"ב גמ' כביסתן קודמת לחיי. עי' בב"ש סי' פ' ס"ק ט"ו :

דף פא ע"א גמ' שאין מברכין בתורה. ומדעונשה גדול כ"כ מוכיח בזה בתשו' שאגת אריה סי' כ"ד דבה"ת הוי דאורייתא : ע"ב ר"ן ד"ה משום הכא נמי כיון שנהגו. עי' לעיל ט"ו א' : בא"ד באותו הזמן צריך היתר. ק' הא הר"ן ס"ל כרשב"א דלמנהג א"צ התרה כמ"ש בב"י יו"ד סי' רי"ד וכתבתי בזה בתשו' לק"ק קראטאשין כסלו תר"ו : שם ד"ה ירושלמי. קונם הניתי. עי' ב"י יו"ד סי' רכ"ח ד"ה מ"ש קונם הנאתי כו' ועי' ט"ז שם:

דף פג ע"ב גמ' דיספוד יספדון ליה. עי' עקידה שער כ"ב עלה מ"ו ע"ג :

דף פד ע"א גמ' דעל היתרא קאתרה. עי' פ"ג דשבועות דף כ"ב ב' בעי ר' אשי כו' כי קא מתכבא אהתירא כו' או כו' שמע מיניה : שם ר"ן ד"ה ואני אומר בפלוגתא דר' ישמעאל ור"ע. לקמן פ"ס א' : תד"ה ואי אמרת. אלא מאחר יהודים. וגם אחר יהודים לא התול כלל כיון דאין איסור מע"א. עי' תוס' דף ל"ב. ד"ה יפר חלקו :

דף פה ע"א ר"ן ד"ה ומהא שמעינן. עי' בהר"ן לעיל דף מ"ו ע"א ד"ה והוי יודע : בא"ד דילמא מיתשיל ומיתהני אדידיה. עי' בהר"ן לעיל ל"ט ע"א ד"ה בתרומה ובתוס' בב"מ דף ו' ריש ע"ב מ"ש אי נמי כו'. ועי' ש"ך סי' רנ"ה עלה תפ"ד סוף ד"ה ואין להקשות :

דף פז ע"א גמ' אבל בתוך כדי דבור כדבור דמי. עי' בב"ק ע"ג וב"מ שם ד"ה ר' יוסי אומר : שם ומקדש ומגרש. לפי' הרשב"ם בב"ב ריש דף ק"ל חומרא דרבנן הוא. ועי' חמ"ח סי' מ"ט סק"ב. וע"ש סי' נ"א ס"ק י"ב ובב"ש שם ס"ק ט"ו. ועי' בב"י אה"ע סוף סי' קל"ד. ובמהרי"ט ח"א סי' קל"ח בדף נ"ט ע"ב עי' בב"י חו"מ סי' רע"ו אות י"ח בשם הנמוקי יוסף ב"ב עלה רי"א סוף ע"ב וסי' רנ"ה בש"ך סק"ה. ובס' אבני מלואים סימן ל"א ס"ק ט"ו וס"ק י"ט על דברי הב"ש שם ס"ק י"ג וסוף ס"ק-ט' זכקלות סי' כ"ח עלה י"ד ע"א דף א' : ר"ן ד"ה לא קשיא. כשאמרו לו בפירוש. בנמוקי יוסף (פ' ואלו מגלחין והביאו הש"ך יו"ד סי' ש"מ ס"ק ל"ח) נתן טעם משום דאין ברירה וצ"ע: שם ד"ה והלכתא. לא בגמר דעתו הוא עושה. עי' רמב"ם פ"ב מהל' שבועות סי"ז וסי"ט. ועי' נזיר ט' א' רש"י ד"ה אלא ב"ש משמע דתכ"ד מטעם טעות אתינן עליה : בא"ד אלא בהסכמה גמורה. עי' ב"י חו"מ סימן ר"ז דף רע"ד דלרמב"ם הא דאין בגיטין וקדושין משום אסמכתא הוא נמי מהאי טעמא. עיין בב"ש סי' ל"א ס"ק י"ג ובגליון שם :

דף פח ע"א גמ' אפילו אמר הם שתרצי עשי. עי' בשעה"מ פ"ז מנדרים ובס' אבני מלואים ח"ב סי' פ"ה :

דף פט ע"ב ר"ן ד"ה ובשביה שלא יהא נאסר. עי' מהרי"ט ח"א סי"ט עלה י' דף א' ע"א :

דף צ ע"ב מתני' האומרת טמאה אני לך. עי' במרדכי פ' האומר בקדושין מ"ש במעשה באחד שרצה לאסור אשתו עליו שאמר שראה שזינתה : שם יעשו דרך בקשה. עי' תשו' בן לב ספר ג' סי' ג' : ר"ן ד"ה מיהו. אלא כאולה נדרו. אף אם קיומו של הנדר הוא בשב וא"ת כגון קונם אם לא אלך לזמן פלוני עי' מהרי"ט ח"א ס"א. מיהו בש"ע סי' רכ"ח סי"ז פסקינן דגם במתוסר זמן לבד אינו מתיר : בא"ד אין חכם מתיר. וק' מנזיר ריש דף י"ד אמ"ל הכא כיון דאפשר לאתשולי תיילא. וא"ל דלא אתשיל עד יבא יום כ' הא א"א לנמנם וחל נזירות הראשון תי' מהרי"ט ח"א ס"א : שם ד"ה והיכא. שאין ב"ד מתנין לעקור דבר מן התורה. עיין בתשו' כב"מ פרק א"ב סי' נ"ז. ועי' תשו' נ"ז ח"א חיו"ד כלל ב' סי' ד' דכל שאין אסורו מגופו אלא בא ע"י מעשיו של אדם או דבורו אמרינן לב ב"ד מתנה על כך ומיירי שם לעבור בקום ועשה : בא"ד שהיא משועבדת לו. עי' שעה"מ פ"ט מאישות הט"ו ד"ה עוד כ' הרב : תוס' ד"ה והא נטולה. מגו דאתחל בתשמיש בעל. ור"ל בהאסרה תשמיש עליה דהא"כ גם על בעלה אינו חל כיון דמשועבדת לו. ועי' בח"כ נדרים ע"ו ע"ב ד"ה ואמר רב כהנא. ודברי רשב"א שם ק"ק במ"ש דבאשה שאמרה הנאת תשמישי על כל היהודים. ל"א דחל על בעלה מטעם כולל (דדוקא על מצוה חל נדר ושבועה בכולל לא על שעבוד) וק' מאי כולל איכא הכא. הא גם לאחרים אינו חל כ"א מטעם מגו דחל על הבעל. ומצאתי כעין זה לא"א מ"ו זצוק"ל בכתבים חלק א' (סימן קס"ח בין ב' חלאי לבנה) שהקשה על הב"ח כזה :

דף צא ע"א גמ' השמים ביני לבינך. עי' תשו' בן לב ח"ג סי' ק"ב ועי' בחמ"ח סי' מ"ו ס"ק י"ז ועי' תשו' הכ"ל חלק הכ"ל סי' ג' ועי' בב"ש סי' ע"ו ס"ק ל"ב. ובס' פ"ה ס"ק ל' : ע"ב גמרא ארכובי הוה מירכם. עי' תוס' פ' אע"פ ס"ג ע"ב ד"ה אבל ובשעה"מ פ"ט מאישות הט"ו עלה מ"ב ע"ג ד"ה כן אמת : בהרא"ש פי"א סי' ח ועוד נראה לי טעם טוב. עי' תשו' בן לב ח"ג סי' ק"ב ועי' בש"ע אה"ע בח"מ סי' מ"ו ס"ק י"ז. ובגליון שם :

פי' המשניות להרמב"ם פי' המשנה בדף ע"ו ב' שענין הפרה ביטול השבועה מעיקרא. דברי תימה הן ועי' בכ"מ ריש פי"ג מנדרים כי גם בס' היד שם כתב כדברים אלו : סליק

חדושים והגהות למסכת נדרים

מאת הג"מ ברוך פרענקל תאומים זצ"ל מלייפניק

דף ט ע"ב רש"י ד"ה נדבה נמי. אבל בבל תאחר. נ"ב יעוין בספר צאן קדשים למס' זבחים דף ב' ע"א ד"ה קרי ליה :

דף יד ע"ב ר"ן ד"ה ואלא דאמר. ואע"ג דבנדר לא. נ"ב יעוין תוס' גיטין דף לה ע"א ד"ה ונודרת :

דף טו ע"ב ר"ן ד"ה והא מן התורה. מכל מקום אי מתהני. נ"ב יעוין בר"ן לאלפסי פ' גה"נ דין שתכ"ג :

דף כד ע"א תוס' ד"ה אדם. איסור דאורייתא מיהא איכא. נ"ב יעוין תוס' נזיר דף כ"ד ד"ה שלאחר מיתה. ותוס' תמורה דף ג' ע"א ד"ה לא. ובפסחים דף כ"ז ע"ב [ד"ה] בעלי שלמים :

דף כח ע"ב ר"ן ד"ה נקנו. לא פקעה קדושתן. נ"ב יעוין חולין דף קל"ט ע"א במקדיש תרנגולת ומרדה :

דף כט ע"א גמ' ולמחר הי את אשתי. נ"ב יעוין קדושין דף נ"ט ע"ב קדושי שני במאי פקעה ובדף ס' ע"א עולא אמר ר"י אפילו מאה תופסין בה: ר"ן ד"ה אמר ליה. ולמחר הי את אשתי. נ"ב יעוין קדושין דף נ"ט ע"ב : שם דהכל קנין שאינו עולמית. נ"ב יעוין שו"ת הרא"ש סי' ל"ה דין ב' : ד"ה תנא נמי קדוש קדושת הגוף. נ"ב יעוין תוס' ב"ק דף לג ע"ב ד"ה משום ותוס' זבחים דף קי"ג ע"ב. ובמ"ל פ"ה מהלכות עירובין : בהרא"ש ד"ה מי נפקא אם אמר היום. נ"ב טעות נפל כאן וצ"ל היום הי את אשתי ולמחר את אשתי כיון שפסקה כו' :

דף לב ע"א גמ' תימה אין לי. נ"ב יעוין ע"ז דף ד' ע"ב תוס' ד"ה תימה אין לי :

דף לד ע"ב גמ' ככר זו הקדש. נ"ב יעוין תוס' גיטין דף ל"ב ע"ב ד"ה מ"ש : ר"ן ד"ה אמר רבא. הייל ומקדיש זה. נ"ב יעוין חולין דף ל"ט ע"א ד"ה בני מוקדשים היכא דמי : שם ומלי למיעבד הכי. נ"ב יעוין ב"ב דף ע"ט ע"ב ד"ה אימור :

דף לה ע"א גמ' לפיכך אין לה פדיון דברי ר"מ. נ"ב יעוין לעיל דף כח ע"ב ודף כ"ט בר"ן ורשב"א : ע"ב גמ' הכא נצריכן דעת. נ"ב יעוין במיי' פי"ד מהלכות מעה"ק הלכה י' ובעירובין דף כ"ח

דף לו ע"א גמ' אלמה אמר ר"א הפריש פסח על. נ"ב יעוין ירושלמי רפ"ח דפסחים ורפ"ב דקידושין : גמ' שה לבית אבות. נ"ב בילקוט פ' בא מובא שה לבית לאו דאורייתא וכ"כ בפי' רש"י כאן ולא כאשר הגי' לפנינו בגמ' לבית אבות ל"ד. דבית אבות לא קאי על קטנים כ"א שה לבית: ר"ן ד"ה אלא מעתה. דהגית אפשר מצאי אפשר. נ"ב יעוין יבמות דף מ"ו ע"ב, והכסמן שם : ע"ב גמ' צריך דעתו או לא. נ"ב יעוין תוס' בכורות דף י"ח ע"א ד"ה הפודה :

דף מח ע"א ר"ן ד"ה כל מתנה. אע"ג דאם הקדישה. נ"ב יעוין שו"ת הרא"ש כלל ל"ה דין ב' :

דף נט ע"א גמ' בתרומה ביד כהן עסקינן. נ"ב יעוין תוס' עירובין דף ל' ע"ב ד"ה תרומה. ויעוין תוס' פסחים דף מ"ו ע"ב ד"ה הואיל :

דף סו ע"א גמ' הותר אחד מהן הותרו כו'. נ"ב יעוין מס' שבועות דף כ"ז ע"ב תוס' ד"ה הכי השתא

דף פח ע"א ר"ן ד"ה המודר. וכדאמר בפ' מי שאמר. נ"ב דף כ"ד ע"ב ויעו"ש בתוס' :

דף פט ע"ב גמ' מהו שתאכל בתרומה. נ"ב יעוין תוס' סוטה דף ו ע"ב ד"ה האומרת טמאה : ר"ן ד"ה נטולה. ובנדרה ותנשא. נ"ב וכן הוא בפי' רש"י יבמות דף קי"ב ע"א : ד"ה והיכא למידק דמדינא ודאי אין האשה נאמנת. נ"ב יעוין קדושין דף י"ב לאו כל כמינך. ובתוס' רי"ד שם:

דף צ ע"ב תד"ה תזרו לומר. ותירץ הרב ר' אליעזר. נ"ב יעוין כוונתו בחדושי רשב"א :

דף צא ע"א גמ' אין יורה כתך. נ"ב יעוין תוס' ב"ב דף ה' ע"ב מי אמרינן : ע"ב גמ' פרטיה טולף להוצא וערק. נ"ב יעוין תוס' כתובות דף י"ג ע"א ד"ה מעלה ודף ס"ג ע"ב תוס' ד"ה אבל : שם מים גנובים ימתקו. נ"ב יעוין סנהדרין דף כ"ו ע"ב : סליק

חדושים והגהות מהגאון הגדול כו' מוהר"ר משה סופר זצ"ל

(בעהמ"ח שו"ת חתם סופר).

דף ג ע"א בתוס' ד"ה ומאי שנא וכו' דלית בי' ידות. עיי' לקמן ז' ע"א ר"ן ד"ה ספקר וכו' וצ"ע. ע"ב גמ' ככר זו אוכל. משכחת לי' כגון דאמר קונם ככר זה עלי אם לא אוכל זה. ואכל הקונם תחילה ומעתה אם לא אכל התנאי עובר בבל יחל :

דף טו ע"ב בר"ן סד"ה וכא מה"ת המודר הנאה. וע"ש באבני מלואים שבטורי אבן ועי' מי' ליטב"א בסוכה ל"ה ד"ה איכא נוסחא וכו' :

דף כג ע"א בר"ן ד"ה ויתר נדרים אמר ר' חייא. וע"ש תוס' ד"ה ססק :

דף מה ע"ב בר"ן סד"ה ואיכא דמקשו ומיעוטו לאמר מכן וכו'. וצ"ל דלא דמי להא דבילה ל"ט ע"ב משום דסתם ממלא מים והולך לו ולא ישובו בתוכו המים עוד אבל הכא הבאר לעולם עומד ודמי להא דבור דפ' שור שנגח [את הפרה] דמיירי לענין הבור שהיא לעולם עומדת והבירור רק בזמן אבל לענין המים הנשאבים שייך ברירה גמורה ומשו"ה פריך בבילה מאהים שחייבים בקלבון וסברת הר"ן הלזו מוכחת שם במתני' ל"ז ע"א כלים המיוחדים וכו' ושאין מיוחדים וכו' וק"ל. אבל הא בוודאי ל"ע שם ל"ט ע"ב דקאמר לרחוץ ה"נ וכו' מר מדידיה קא ממלא וכו' וצ"ע הא להר"ן טפי י"ל ברירה בלרחוץ מבממלא :

דף מה ע"ב בר"ן ד"ה והיא שעתא אמר בפ' האשה. פ' הכותב פ"ו ע"ב דצריך שיעמוד בהגה. ואנן קי"ל בפרק האשה שנפלו וכו' כנ"ל עי' חי' רשב"א כאן ואלה דבריו לע"ג :

דף נט ע"ב בר"ן ד"ה שאני גבי מעשר שאין זרעו כלה. דרך זריעה. אבל ודאי דרך שתילה משכחת שבולת חטין במנחות ע' ע"א אלא קרא מזרעך מיירי ולא משתילה כ"כ יעב"ץ ח"א סס"י ו' דלא כתוי' דף רי"ג שנדחק בזה מאד :

דף פח ע"ב בר"ן ד"ה ולענין הלכה דאע"ג דפלוגתייהו. עיין מ"ש הרא"ש פ"ד וס' סי' ד' :

דף צ ע"ב בר"ן ד"ה ואיכא למידק ואפקעינהו רבנן. ואפ"ה כשתאמר ג"כ נטולה אני מן היהודים מכבר מ"מ יפר חלקו ולא נימא אינו מיפר בקודמים דמ"מ ע"ד בעלה נודרת עיין לבון רש"י כדם מ"ו ע"ב ד"ה ע: דעת ור"ס כדר' פינחס וק"ל : סליק

הגהות הגאון המובהק כו' מוהר"ר זאב וואלף בהג"מ שמואל הלוי זצ"ל מבאסקוויץ (בעהמ"ס סדר משנה על הרמב"ם).

דף לח ע"א גמ' אלא על גבור. עיין תוס' סוטה דף י"ז ע"ב ד"ה כתבו על שני וכו' :

דף מה ע"ב בר"ן ד"ה ר"א בפ' כל הפסולין. נ"ל כל האיסורין דף ל' ע"א: שם רב נחמן כותים בפרק הכולת הך מימרא דשמואל היא בב"ק דף ט' ע"א ובב"ב דף ק"ז ע"א ופסק רב נחמן הוא בקדושין דף מ"ב ע"ב ובגיטין דף כ"ח ע"א ובדף מ"ה ע"א מימרא דרב אסי א"ר יוחנן : סליק

הגהות בן אריה

מהרב הגאון כו' מוהר"ר זאב בן אריה זצ"ל אבד"ק גאלדינגען וטעלז.

דף [illegible] ע"ב רש"י בריש העמוד ד"ה שהנזירות כו' במס' נזיר בפ' מי שאמר הריני נזיר מחלוקת ר' יוחנן ור"ל. אלה התיבות מוקפות ונ"ב שייך זאת לקמן בעמוד שבצדו. בדף שאח"ז (דף ד ע"א) בשורה ראשונה שברש"י שבעמוד הנ"ל ד"ה לענין מלקות. וכן נ"ל שם לענין מלקות פליגי. במס' נזיר בפ' מי שאמר הריני נזיר (דף טו) מחלוקת ר' יוחנן ור"ל למאן דאמר כו' :

דף ו ע"א רש"י ד"ה דבריו קיימין כו' עלי דבריו קיימין. נ"ב ע' תשובת מנחם עזריה סי' כ"ו :

דף ז ע"ב תד"ה אין בין נידוי כו' ה"מ לענין מנודה. נ"ל לענין ממונא :

דף ח ע"ב ר"ן ד"ה ושמתא כו' דאמרינן בירושלמי. נ"ב חגיגה פ"ק ע"ש :

דף ט ע"ב רש"י ד"ה נדבה נמי כו' בי גזא דרחמנא איתא. נ"ב עי' ר"ה דף ו' וצ"ע. ועי' פנים מאירות סי' לט :

דף י ע"א גמ' ר' יהודה לטעמי' דאמר אדם כו'. נ"ב תוספתא פ"ב דחולין :

דף כ ע"ב ר"ן ד"ה מגלה כו' שהתירו לה כו'. נ"ב וע"ע ר"ן ריש הל' נדה שהאנשים בשבועות [ושם איתא הנוסחת שהתירו לו לאיש לגלות כמו שמוגה כאן] : שם בגמ' בני אימה בני אנוסה. נ"ב עי' בבעל הטורים פ' ואתחנן על פסוק כבד את אביך כו' ובטור או"ח סי' ר"מ ועי' הגירסא בבה"ג סוף הל' נזיר :

דף כב ע"ב ר"ן ד"ה נדרת כו' סי' מכיר בדרב ספרא כו' ונדפס בגלדו נ"ל רב שחורה כו'. נ"ב ובספר הישר לר"ת ד' טו גרס ג"כ רב ספרא כמה פעמים [וא"ל להגיה בהר"ן שי"ל שגם גרסתו כן היתה] :

דף כט ע"ב ר"ן ד"ה הכא שאני כו' ובמציאה מתוך פרה זו כו' דאי קיימא בהגה לא קנה ובעומדת בחצירו קנה כו' ונדפס בגלדו לא נמצא שם. נ"ב ואולי כוונתו לב"מ דף לד ע"ש [א"ס דאיתא שם סמוך לגנבתה א"כ כו' דקיימא בהגה כו' ע"ש]:

דף ל ע"ב ר"ן בריש העמוד ויתבאר בפ' בתרא דמכילתין. נ"ב בדף פ"ד :

דף לח ע"ב ר"ן ד"ה שאם ירצה כו' מפנקא עפי ולא עבדא שפיר. נ"ב פ' שבת נ"ד א' :

דף לט ע"ב גמ' שבעה דברים קדמו לעולם כו' כסא כבוד כו'. נ"ב ע' דרשת מהרא"נ"ח פ' בראשית :

דף מ ע"א גמ' ובשביל שכיבד וריבץ כו'. נ"ב בבה"ג הל' הספד איתא ובשבילו כיבדו וריבצו לפניו ומי'. ועי' שאילתות פ' אחרי מות סי' לג :

דף נט ע"א הרא"ש ד"ה בתרומה ביד כהן כו' והרא"מ פי' דלא מני כו'. נ"ב עי' תוס' עירובין ל' ב' ד"ה תרומה :

דף סב ע"ב רש"י ד"ה ליטול מנה יפה כו' כשחולק עם אחיו הכהנים בלחם הפנים. נ"ב וכן פי' בנימוקי יוסף סוף מ"ק. ונ"ל לפירושם דקאי על כהן גדול כדתנן ביומא דף י"ד א' וע"ע לשון הר"ן פ' הקורא את המגילה עומד [שכתב שם להדיא בכהן גדול] ולשונו שם תמוה במה שכתב דקרא בכהן גדול כתיב ע"ש וע"ש שם וכמ"ש שם על הגליון :

דף סה ע"א גמ' ואין אלה אלא שבועה דכתיב [יחזקאל יז] ויבא אותו באלה וכתיב [דה"ב לו] וגם במלך נבוכדנצר מרד כו' כנ"ל וכן הוא בשבועות לו א' וברא"ש כאן ע"ש :

דף עח ע"ב בר"ן דיבור הראשון דבירושלמי משמע שנטל רשות מן הנשיא כו'. נ"ב חגיגה ס"א ה"ח. ומ"ש בר"ן רב מתני להתיר. נ"ל רב מניתי' רבי להתיר :

דף פג ע"א גמ' מיתיבי האשה שנדרה בנזיר והפרישה כו'. נ"ב עי' נזיר כ"ב : ע"ב ר"ן ד"ה ויבולה ט' דכתיב בהו תעזוב ולא כתיב בהו נתינה כנ"ל ותיבת יתירה נמחק. ונ"ב עי' חולין קל"א :

סליק

הגהות וחדושים על מסכת נדרים

מאת הרב הגאון הגדול כו' מוהר"ר שמואל שטראשון זצ"ל מווילנא.

דף ב ע"א ר"ן בריש מתניתין ותמוה לאי גוונא תנא מרמיס הכא כו'. נ"ב דלא לקמן בגמרא אמרינן וכיון דתני תכנוין תני לכולהו: שם עיקר הנדר הוא שיאמר דבר זה אסור עלי וכין שהתפיסו כו'. אבל בפרק שבועות שתים בתרא דמתפיס בשבועה כתב דמתפיס אינו [illegible]

דף ג ע"א גמרא מיפתח פתח בכינויי לאורייתא כו'. [illegible] מדרבנן ודרבה גמורה היה כדמוכח לקמן אלא הואיל ואתינן מפולפין בקרא נקרא לא מיקרי דאורייתא ושייכא להרמב"ם בריש הלכות אישות מקורא לקדושי כסף דברי סופרים וע"ש במ"מ ובכ"מ: שם מקיים כו'. מה נזירות שהוא בו ידות כו' אף נדרים כו'. בחו"ע הקשה דל"ל הקישא נלפיה במה מצינו כו' ע"ש. ותמיהני דנעלם מכת"ר דהר"ן עמד בזה לקמן (דף ד ב) בד"ה תיתי במ"מ מנדרים ותירץ דבולה לרבות אף למלקות ע"ש. ובזה מיושב ג"כ מה שהקשה עוד דמאי מיבעיא ליה בנדקה הא איכא למילף במ"מ (ול"י מדוע שביק בעיא דפאה הקודמת) די"ל דע"כ לא מבע"ל אלא אי ילפינן לה מקרבנות מסיקא ללקות על בל תאחר. דידה (עי' ר"ן ד' ד ד"ה הואיל וכך) למ"ד דלוקין על לאו שאב"מ או דהיכא רק מן במ"מ ואין לוקין על הב"מ דידה כיון דעיקרה אינו אלא מן במ"מ. ובין בדבר דבקדושין קאמר א"ד ואת מזאי כו' ולא תפסי בה קדושין. ובפאה ולדקה לא מקיים ולא הויא פאה ולדקה. כה"ג נכון לשיטת הר"ן אבל מהר"ן עצמו בד"ה ולענין הלכה מוכח דמפרש דלענין הדין גופיה מיבעיא ליה אם יש יד או לא. ואולי י"ל דע"כ לא ילפינן במ"מ אלא קדושין דדמיא לנדרים דאסר לה אכ"ע כהקדש כדאיתא בריש קדושין אבל פאה ולדקה לא מצי למילפינהו במ"מ: ר"ן ד"ה דכתיב נזיר להזיר נ"ל כדכתיב: ד"ה לנדור נדר מע"ל. ובריש א"נ אמרינן מילתא דאתיא בג"ש ערק כו' לא נתנה שם כן בהדיא וע"ש (סא) ובתד"ה ג"ש לא לריך: ע"ב גמרא לימא קרא ליזור (ר"ל מבנין הקל כמו לנדור) מאי להזיר דהוא מהפעיל דענינו להזיר לאחרים להורות דנזירות חל ע"כ דהיינו שמזיר לנזיר ודברי הר"ן בזה מגומגמין: שם בל יחל דנדרים מ"ל כגון דאמר כ"ז אוכל ולא אכלה. עי' גה"ש מה שהעלה בל"ע. גם אנכי עמדתי בעיון זה בעוד שלא יצא עדיין לאור והמרכתי ליישב דמ"ל כגון שאמר קונם ככר זו עלי אם לא אוכל זו ואכל לנדריה בריש ואם לא יאכל לתנאיה עובר בבל יחל למפרע עי' לקמן (עו) בסוגיא דקונם עיני בשינה היום אם אישן למחר. וענ"ל לפי שיטת הר"ן בריש מכלתין דאם אמר דבר זה אסור עלי גם הוא מעיקרי הנדר (אף בלתי התפסה) כמו כן יוכל לחייב א"ע בקום ועשה בדבורא בעלמא אך ד"ז לריך תלמוד וגם הוא נגד דברי הר"ן עצמו לקמן (ח) בד"ה והלא (הב'): ר"ן ד"ה ואית תנא ואע"ג דמעברנא ל"ב למידרש מלהזיר תלתי כל"ל: ד"ה ב"ת דנזירות דכיון שהתנה כו'. משמע דה"ק הרי עלי כו'. בענין שלא יהא חטא כו'. לכאורה אין זה בידו דאפי' אם יתחיל למנות מיד שמא ימות ערס כלות מנין נזירותו ועי' ברא"ש:

דף ד ע"א גמרא כי דרוש ידרשנו אלו חטאות ואשמות. נראה דהש"ס כוון ג"כ לשיטתא דשם עולות ושלמים ול"ל דתובה כפרש"י ותוס' שם ולכן גם עולה ושלמים דנזיר ילפינן משם. והרא"ש לא תכר לייתב רק הוכחת חטאת ואשם וע"ש בתוס': ר"ן בהרה"ע. ובדין הוא דה"מ כבא לאוקמי באומר קודם שיעברו ב' שנים אהא נזיר כו'. לכאורה גם זה הוי כמו לא אפטר מן העולם כו' דדלמא מיית בתוך הב' שנים ולא יוכל לקיים נדרו ויש לחלק: ד"ה חיילא עליה נזירות. ולענין מלקות הוא דפליגי אי לקי על אכילת ענבים כו'. התוס' שם (יז) ד"ה הנה"ה כתבו דביין ותגלחת אפי' לר"ל לקי ול"פ אלא אטומאה וכן מעין דברי התוספות כאן וכ"ב מפירוש הרא"ש והמפרש. ולפי' הר"ן דבעוד שהוא בבה"ק משמע דלא חיילא עליה נזירות רק דכשילא לא יצטרך לקבל עליו מחדש. קשה דאם כן שפיר הוה בב"ש: ד"ה חטאת חלב אתיא לכפרה אי להתירו ביין אין זו מלוה כו'. לכאורה הא"ל דאם גלח על אחד משלשתן יצא: רא"ש דרוש ידרשנו. וכופין אותו להביאן. לכאורה קשה דאדרבה איפכא תנינא בערכין (כא) חייבי חטאות ואשמות אין ממשכנין אותן חייבי עולות ושלמים ממשכנין אותן ועי' תוספות ר"ה (ו) ד"ה יקריב. ואולי כוונתו לאפוקי עולות ושלמים דאין כופין אותו מידור להביאן והוא כפרש"י בר"ה: ע"ב גמ' ועוד אסור אסור ל"ל. לפמש"כ התוס' בבכורות (לא ב) דהיכא דוכתי מוכח דל"פ כה"ג יל"פ הכא דל"פ אלא אברייתא בברייתא דאדרבה מותר ה"ע למתני בקיפא ודלא כפירוש הרא"ש והר"ן לעיל בד"ה ומתרץ דס"ק. ונ"ל דכ"ה דעת התוספות דכאן כדפריכים ומש"כ בדבריהם אברייתא ע"ש ונ"ל אבתרייתא: ר"ן בהס"ע וכמש"כ למעלה הוא (ג ב) בשם הרמב"ן:

דף ה ע"א רא"ש ד"ה והא מהניתין ממך. והדר מו פריך לשמואל הס"ד ומה"ד א"ה ניתא שמואל: ד"ה אבל אמר. והיינו אוסר עצמו מהנאתו עד שיאמר גם שאני אוכל לך. הלשון אינו מדויק דמשמעו דאבל אם אמר גם שאני אוכל לך אסור גם בהנאתו וז"א כדלעיל: באו"ד דהא בתר הכי א"ע ר"פ לאביי כו'. ליתא לפנינו אלא סתמא דגמרא קאי: ע"ב גמרא דתנן גופו של גט כו' רי"א ודן כו'. נשמע כאן ע"י שמעתיקים וגם פטורין כדאיתא לקמן ועי' תוס' שם בגיטין ובמש"כ שם (פה ב): ר"ן ד"ה רי"א ודין. והכי נמי מוכח בפ"ק דקדושין דשמואל הכי ס"ל דאמר כתב כו' כנ"ל:

דף ו ע"א רא"ש ד"ה והא מפני שהוא יד לקרבן קאמר משמע דפשיטא ליה דיד לקרבן הוי וליכא לספוקי במידי אחרינא. וכ"כ עוד בסה"ד. וקשה דא"כ אמאי קרי ליה יד שאינו מוכיח הא מוכח ומוכח: באו"ד דהמקדיש קרבן אומר הרי זה כו' כנ"ל: ד"ה הרי זו חטאת. דאילו אשם סתם כנידר ונידב הוא כו' ופירושו לשם אשם סתם דהיינו א"ת כו'. ק"ל דלא הביאו האחרונים בשו"ע יו"ד סימן ה' דלפסק הרמ"א שם דהשוחט לשם אשם תלוי שחיטתו פסולה דאפילו אמר סתם לשם אשם גם כן פסול. אבל אנכי תמה בדברי הרא"ש הללו דע"כ כוונתו דכיון דקתני הדיוקים אהדדי ריבא דוקא ודייקינן הא סתמא נעשה כמו שאומר בפירוש לשם א"ת כדמשני הש"ס בכ"ד. והרי אדרבה במשנה שם תני הא דהשוחט לשם א"ת בריבא והדר תני לשם אשם ודאי וכן העתיק שם בפסקיו. וע"ק מאי דוחקיה לאוקמי סתמא דברייתא כר"א ולא כחכמים. והרמב"ם ור"פ פסקו כחכמים: ע"ב ד"ה אלא כגון דאמר לה לאשה. לאו משום דמספקא ליה כו' דאי מספקא לן בהאי מוכח שפי כו' כ"ג דל"ל: ד"ה או דלמא לנפקותא. לפנינו ליתא בגמרא: ד"ה מכלל דכי אמר בסופו. והוי כאילו אמר ודון נמי כנ"ל:

דף ז ע"א גמ' מכלל דפשיטא ליה לרבינא דיש זימון לבה"כ כו'. מכאן מוכח דהא דקי"ל שם דבה"כ אע"פ שפינהו מן הגואה אסור הוא אפי' לא אזמניה מעיקרא דאל"כ הא איכא למימר דבעייתו דכאן הוא אם א"כ פינהו: שם אמר אביי מודה ר"ע כו'. כה"ג איתא לקמן (נד): רא"ש ד"ה מעמך דבכולהו כתיב את העני עמך. הלשון מגומגם. ולשון הפ"י בר"ה שם מתוקן: ד"ה משמתנא. א"נ בלשון התנן עם בבל כו'. נראה למחוק תיבת בבל כי ר"ע לא היה בבבל: ר"ן ד"ה אלמא קסבר במשמתנא פליגי. דס"ל דטעמא דר"ע דכיון כו' כשמותת לאסור הנאה בה. נראה מלשונו דלטעם זה אף בשאינו אומר שאני אוכל לך דאל"כ לא הוי אסור בהנאה: ד"ה ירושלמי. דאלמ"ה היכי אמרינן משמיתנא מינך לר"ע שרי. לכאורה ה"ג דהירושלמי ס"ל כר"מ: ע"ב גמ' ש"מ שלם. בגה"ש הקשה דאמאי לא אמר נמי ש"מ דאם לא נדהו הוא בעצמו יהא בנידוי. תמוה דזה לא מוכח כלל מהאי עובדא: ר"ן ד"ה או מיתה. והקשו בתוס' כו' דאמרינן בפ"ק דקדושין תזיותו לההוא גברא כו' כנ"ל. ויש לעיין קצת מדוע לא הביא מעובדא הקודמת שם דההוא דקא זרע זרעים בהדי הדדי ע"ש: באו"ד ופירש דהה"כ אלא כו' דאם לא נדהו הוא עצמו יהא בנידוי. ק"ק דלפ"ז מ"ק ר"א ש"מ שמותא הזכרת השם לריך לנדותו דמאי קמ"ל בזה: רא"ש ד"ה נדהו שלא בפניו. ולכאי פירושא אם הפירו לו שלא בפניו אינו מותר כנ"ל וכ"ה בב"י סי' של"ד ופליג בזה על הר"ן: ד"ה שרי לנפשיה. שלא יכשלו אנשי ביתו בדברים אליו. מוכח דגם אנשי ביתו מחויבים לנהוג בו נידוי. ולע"ע דבמו"ק סי' ל"ס סבירא דעת הלאב"ד שכן דעת המנדים שלא למנוע מתמו משמים בני ביתו: שם ויבא זכאי ויטיל שיב כנ"ל. עי' יומא (מג ב):

דף ח ע"א גמרא האומר אשכים ואשנה פרק זה כו' והלא מושבע ועומד כו'. לכאורה אינו מובן דכי מושבע על פרק זה או מסכתא זו דוקא. אח"ז מלאתי בריטב"א וכ"י שנדחקו לכוון זה בתירוץ דאי בעי פטר נפשיה בק"ש כו': שם מאי קמ"ל דאפי' זרוזי בעלמא. ליסנא דאפי' מגומגם. ומפירוש הרא"ש משמע דגרים מאי קמ"ל דשרי ליה לאינש לזרוזי כו': ר"ן בהר"ע ואפשר לדחות דאיש זה כו' במעודה לעיר אחרת כו'. ק"ל דמ"מ יקשה איך פשיט שם מהא דישראל במדבר שמתו מפותיהן דיקשה לר"ע דתיפוק ליה דיאסרו מחמת קירוב נשותיהן בתוך ד' אמותיהן: ד"ה והלא ודאי לא איצטריך כו' שהיא חלה לגבי בל יחל. ובגה"ש הביא דעת הרמב"ן שאינה חלה כלל ולכאורה במכות (כב) מבואר להדיא דאינה חלה אפילו לענין בל יחל פ"ש אולם כמש"כ התוס' בשבועות (כ"ד כז) לחלק לריב"ל יתיישב גם דעת הר"ן. וכן לפמש"כ הר"ן בשם הרז"ה שם רפ"ג גבי ביום שמת בו אביו פ"ש יש לחלק דדוקא לגבי קיום מ"ע חל איסור בל יחל דשבועה מפני שחידש בשבועתו איסור לאו משא"כ בלא תעשה בי"ע דמעיקרא נמי הוי באיסור לאו א"כ לא חידש מידי בשבועתו להכי לא חיילא כלל ואדרבה לדעת הרמב"ן ק"ק דכיון דאין השבועה חלה כלל אמאי שרי לזרוזי נפשי' הרי היא שבועת שוא ועוד מאי זירוז איכא בה כיון דלא חלה כלל: ד"ה והלא (הב') ואמרי' נמי בר"פ ארבעה נדרים הסיא דאתאי כו' כנ"ל: רא"ש ד"ה והלא (הב') היינו בנדר גמור שמתפיס בדבר הנדור כ"כ דל"ל: ע"ב גמרא ש"מ תלת ש"מ בעל נעשה כו' וש"מ כי מיכנפן כו' וש"מ לא שרי וכו' כ"כ דל"ל שדכן וכ"ה בפי' הרא"ש ובפסקיו: ר"ן ד"ה בעל. דלא הכמה למישמע היליסתון. נראה פירושו לשון קולסי דאיתא בב"ק (דף פג) וע"ש בתוס': ד"ה ש"מ לא יתאי. ומוכח בירושלמי דהלכה כר' יהודה עי' לקמן (פא ב) בדבריו: ד"ה ושמתא. וכ"כ מוכח בבכורות כו' ג' מתירין את הנדר במקום כו' כנ"ל:

דף ט ע"א בהר"ן ד"ה כנדבותם. שאין הכשרים נשבעין לעולם ואע"ג כו' דלזרוזי נפשייהו נשבעים לדב"מ כו'. לכאורה מאי קושיא הא התם היינו דוקא לדב"מ. ואולי משמע ליה דהכא אפי' היה מונח לפניו דבר איסור וכשיעתו שם דלענין בל יחל חייל. ואין זה סתירה למש"כ שם בישוב דבריו מהא דמכות די"ל דהכא בשהיה מונח לפניו הוי שיעור דלכ"ע חייל כמש"כ התוס' בשבועות (כב ב). ולהרז"ה שכתבתי שם י"ל באיסור שאין בו מלקות כגון שהוא בא מכלל עשה וכדומה: גמ' הימנו בשבועה דלמא הימנו דאכילנא קאמר א"כ דאמר הימנו שלא אוכל. מבואר דבעינן שיאמר בפירוש שלא אוכל. ותימה על השו"ע שכתב בד"ה כנדרי רשעים (הב') וכן אם אמר כנ"ל הימנו משמע שלא אוכל. ונראה למחוק תיבת משמע: שם א"ה מאי למימרא מ"ד הא לא מפיק שבועה כו'. משמע דל"פ אלא משבועה. והוא דבאיך י"ל דקמ"ל דאף בכה"ג אם הקדים לומר כנדרי כשרים לא"כ כדכתב הר"ן. אבל בשבועה ל"ל הכי דהא אפי' בכנדבותם לא חיילא. וזה לא תני לה בהדיא: ר"ן ד"ה כשהיה נזיר עובר. אי לאו דאמר כנדרי רשעים לא משמע כו' כנ"ל. ומלת עלי למחוק: שם רי"א טוב מזה ומזה. לא תהא שבור שבשעת נדרך אתה מוסיף זכות ואח"כ כו' או נאנסת כו'. ואע"ג דאמרינן חשב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשה מעלה עליו כאילו עשה (ברכות ו) היינו דוקא בלא נדר. ועוד חשב קאמר ומחשבה בנדרים ושבועות א"כ עד שיוליא בשפתיו כדאמר שמואל בשבועות (כו ב): רא"ש ד"ה עלי בקרבן. חייב להביאה עולה. כן אם היתה נקבה הרי לא חזיא לעולה אלא דל"ל אם הוא זכר חייב להביאו לעולה דוקא אע"ג דלא פריש עי' שקלים פ"ד מ"ז בדברי ר' יהושע: ע"ב ר"ן ד"ה נדבה נמי דלמא פשע ומאחר כו' משלש רגלים. ל"ד דגם ברגל אחד יעבור בעשה: רא"ש ד"ה ומשני תני נדב. אבל לעולם לא קרי לנדבה נדר כ"כ דל"ל:

דף י ע"א ד"ה נדר כנזירי. ומשום דכנזירי איטו מענין שבועה שבוקה משמע דכן היתה גירסתו במשנה שבוקה וכ"ה בהרי"ף ובריטב"א ובשו"ע רל"ז סעיף י'. אבל השו"ע העתיק דבריו כגירסת המשנה שלפנינו שקוקה וכ"ה בפסקיו: ע"ב גמרא תני ר"י מנזקנא מנזחנא מפזחנא כ"כ דל"ל. דבכולהו הוו ג' אותיות כנויי השלשה (דאיטון נזק נזח פזח בלי יו"ד הנחה) באמלען. ובראשן וסופן אותיות השימושיות: שם אבע"ל מיפחזנא מאי מינחזנא מאי מינקזנא מאי כ"כ דל"ל דהיינו בכולן בשירוש ב' אותיות האחרונות ובמאי דסיים פתח: שם מהו אמר שמואל כו'. עמש"כ בזה בזבחים (ג) בס"ד: ר"ן ד"ה וכ"ה סברי. וקי"ל כריו"ח דאמר לשון אומות הן. ונראה דכ"מ לדינא הוא דלר"ל אסור לכתחלה להתפיס נדר בלשון קרבן ולריו"ח שרי: ד"ה תניא. דאילו אמר שבועה שקוקה כו' כנ"ל: במשנה ד"ה לחולין. דאסכתן דכי גבי היתר כו' כנ"ל: [באו"ד כדאמרי' (עדיות פ"ח). והרע"ב ליין למס' ע"ז. ועי' מש"כ בתמורה (יט ב)]: באו"ד וכ"ת אלא אסור משום איסור קאמר כו' וה"ל כמתפיס בדבר האסור כו'. תימה דהא כתב בריש מכלתין דכשאומר דבר זה אסור עלי נקרא עיקר נדר אע"פ שלא התפיסו ומה לי אסור או לא מותר כיון דהאי תנא אית ליה מכלל לאו אתה שומע הן וכן אפילו לפמש"כ בשבועות שהבאתי שם יד מיהא הוי אח"ז מלאתי להמל"מ בפ"א מהל' נדרים הי"ח שעמד בזה: רא"ש ד"ה באחת מכל משמשי המזבח. הרי נדר זה בקרבן כאילו התפיס בקרבן ושם נודר בקרבן מתפיס כנ"ל בבית"ן:

דף יא ע"א בהר"ן ד"ה ותנא במתניתין תלת דיני. א"כ טעמא דר"י כו' דמי אימרא קאמר וכן בשאלה. והקשה התוי"ט עליו מאי חיים שייך בהו ועי' לקמן מ"ד בדבריו ד"ה ר"י מתיר (הא') אבל לדבריו שם יקשה הא פיגול ונותר ג"כ מתקיים. ול"כ דחיים יאמר ג"כ על הבריות כמו עד היום (יהושע ה) ע"ש בביאור ועי' בברכות (כ ב) תד"ה מודים דכלי שלם נקרא גם כן חי ולכן גם על עץ שייך לומר כן מפני שמתקיים זמן ארוך אפילו בתלוש ערס ירקב משא"כ בשר כמו שאמר אנטונינוס (סנהדרין לא ב) אפשר חתיכה של בשר עומדת ג"י בלא"מ ואינה מסרחת. ומה שנקרא בלשון חז"ל (וכן בתרגום) בשר חי קודם שנתבשל זהו ע"ד השאלה והרחבת הלשון עמש"כ לקמן (מט) וענ"ל דהר"ן ע"ש ונ"ל משום דבלא כ"ף חי קרבן קאמר. כי לא בא לתרץ רק קרבן עולה כו' שהזכיר בואם תקשה עלי אבל אימרא כו' וכן מנחה אין שמו מורה על שם איסור כי גם מתנה נקראת מנחה כמו תנחה לעשו אחיו וכיוצא אך ק"ק מנחבח דלא מצאנוהו אלא על הקרבת קרבן עליו ואולי משותף הוא גם למקום שמותעין בו חולין כמו שם בית המטבחים ובמקרא הכינו לבניו מטבח: ד"ה כאימרא. כשלהבות כו'. לכאורה קשה מהא דאיתא בבילה (לט) במשנה דשלהבת של הקדש אין מועלין בה. ואולי משום דמדרבנן מיהא אסור ענ"ל דשם איירי בשלהבת לחוד אבל כשהיא קשורה בגחלת מועלין בה כדמחלק שם לענין הולאת שבת וכ"כ הט"ז ביו"ד סימן קמ"ב לענין שלהבת עבודת כוכבים: ד"ה אלא ר"י. גבי מולית אם אשתו משום איילונית כ"כ דל"ל ע"ש: באו"ד אפ"ה בעי לאוקמי כר"י דאיירי בה כו'. לכאורה אדרבה הא מקשה מדקיפא ר"י ליתא לאו ר"י. וי"ל דלא מקשה כן אלא על הא דאפקה מר"מ דסתמי מתני' כוותיה (וגם בר פלוגתיה דר"י הוא) אבל אם נצטרך לאוקמה כתנא אחר יותר טוב לאוקמה כתנא דאיירי בה אפילו בדוחק ובזה לא נצטרך לדברי התוס' במגילה (יט ב) ד"ה ודלמא. וכן א"ש פרש"י שם (רים דף כ) מהג"ע של המהרש"א. דהא כדאיתא כו' דמשני שם אינו רק בכדי לאוקמי כר"י דאיירי בה: רא"ש ד"ה אלא ר"י היא דהוא בר פלוגתיה דר"מ. קשה דלא שייך לומר כן אלא היכא דלא נזכר בר פלוגתיה בשם אבל בזה מפורש בשמו ר"מ כ"ג: ע"ב ר"ן ד"ה וא"ר אבא. ולמאן דגרים בלא ו' א"ש עפי כו' ה"ג נימא לחלין יהא כו' כנ"ל: ד"ה דמתית. ומתית דהתירא גביה כנ"ל: ד"ה בעיקרו קא מתפיס. תו אקשינן והא איכא נמי מזה ושוק כו'. כאן י"ל דאיירי דמתית רק הבשר הנאכל לבעלים לבד. והקושיא איכה אלא על הא דאמר אי דקאמר בהדין ליסנא דהיינו הרי עלי כבשר זבחי שלמים כו': בסה"ד וה"ע נמי דמתפיס בחלת אהרן כו'. עי' למוטו לקמן רפ"ב ד"ה כחלת אהרן (ובדף יד) ד"ה מתבעי:

דף יב ע"א גמרא בנותר של עולה. לכאורה משמע דאף אם אמר סתם נותר תלינן ליה בנותר של עולה כדין סתם נדרים דלהחמיר כמש"כ הר"ן והרא"ש במשנתנו. ומה שלא התוס' דא"כ מאי פריך ליתני כבשר עולה (כ"ה גירסתם וגירסת הרא"ש וכמון) ע"ש. י"ל דר"ל ג"כ דאמר סתם כקרבן לאחר זריקת דמים ונתלה נמי בעולה: שם כחלת אהרן כו' מותר. הא דלא מיקרו דבר הנדור עי' בר"ן ובא"ש ותוס' (ועל טעם הרא"ש והתוס' ק"ל דהא קי"ל כפ"ק דתרומות דאם תרם מדבר שנ"ב מלאכתו ע"ד שלג"מ תרומתו תרומה. וכן בטבל שלא ראה פני הבית תורמין אפי' לכתחלה עי' תשובת ש"א סימן נ"ז. וכן אמרו בירושלמי א"א לגורן שתעקר קודם שנתרמה תרומה והגי מותרין קודם הרמה). והנה המתפיס בבכורים לטעם התוס' והרא"ש היה אסור דהרי אינן אוסרים את הגורן. ולטעם הר"ן אני מסתפק כיון דבשעת הפרשה אסורין לכל דהרי הן חוץ לחומה. ואפי' בירושלים קריאה או הנחה מעכבת בהו כדאיתא בפ"ג דמכות. א"ד שרי כמו המתפיס בחרמי כהנים. עי' לקמן (יח ב) ובהרא"ש שם. אבל גם שם משמע דאם אמר בפירוש קודם שיבואו ליד כהן אסור וא"כ ה"ה בבכורים. אבל נראה כיון דאמרינן במכות (כ"ד יט) שא"ת עליהן עד שיראו פני הבית. ואמרינן שם שבחוץ הרי הן כחולין לכל דבר א"כ הפרשה אינה אוסרת ולכן המתפיס בהן בכל ענין מותר לכ"ע. וכ"כ ממאי דלא חשיב בפרק ב' דבכורים מ"ד דיש בבכורים מה שא"כ בתו"מ שהמתפיס בהן אסור: רא"ש ד"ה והא נותר ופיגול. וכבר יצא הזבח מידי מעילה. לכאורה תימה דהא במעילה (ג ב) אר"ג א"כ זריקת פיגול אינו מוציא מידי מעילה. אולם במנחות (מז ב) קאמר ולאו איתותב דר"ג א"כ. אבל משמע דל"ק דאיתותב אלא בהא דקאמר אינו מביא לידי מעילה וע"ש בתוספות: ד"ה ה"ד לאו דקנדר בההיא חד בשבא כו'. היא גירס' נכונה ועי' בתוספות שנדחקו מחד ביעוד הגירסא שלפנינו: באו"ד לא שאמר כן בפירוש אלא אמר כאמד בשבת והכי הוא כמו שאמר כחד בשבא שמת כו'

כ"כ דל"ל : ע"ב גמ' הא קמ"ל תמורה [illegible] . [illegible]

[illegible]

דף יג ע"א גמ' [illegible]

[illegible]

פרק ב ע"ב ר"ן ד"ה [illegible]

דף יד ע"א ד"ה [illegible]

דף טו ע"א גמרא [illegible]

[illegible] בל יחל לקי הנהנה מן ההקדש כמש"כ ברים הל' מעילה . אך כעת ל"מ לא' מן המחברים שיאמר שהנהנה מהקדש ילקה גם משום בל יחל אף במקדים עצמו : בא"ד ומפרש התם לאיסור בל יחל קאמר כו' שהאחרים לוקין כו' . הלשון תמוה דהתם מוכח דלמ"ד דאחרים לוקין לא משבש להברייתא אלא כדקתני לאיסר ולבל יחל ע"ש : רא"ש ד"ה הלך ה"ס בבל יחל . דכיון דקתני אבל ה"ס בבל ילך ממילא כו' כנ"ל : ע"ב גמ' א"כ ה"ס אפילו לא הלכה אסורה . בתור"ע לקמן ספ"ז העלה בלע"ג דהא כל אם כלאחר דמי וכמש"כ הר"ן לקמן (עט ב) בד"ה אילימא (וכ"מ להדיא בגיטין ע"ב במשנה ובגמרא ע"ש) . ול"נ דהא אמר אביי (בגיטין שם) דאם שתי לשונות במשמע ע"ש . והיכא דמוכח דמעתה קאמר ה"ס כמו שאומר בפירוש מעכשיו וכדמוכח להדיא מרישא דמתניתין . וכ"כ הר"ן בשבועות פ"ג בסוגיא דשבועה שלא אוכל ככר זו אם אוכל זו . לכן גם בנידון שלפנינו דהרי אזינן דרולה לקונסה שאם תלך לב"א שתאסר בהנאתו עד החג . ואם נאמר שלא כיון רק מאז שתלך , לא יהיה הקנס שוה. דאם תלך מיד תאסר משך רב יותר[ו]מאשר תלך לאחר זמן. לכן אמדינן דעתיה דמעכשיו קאמר ויהיה המשך זמן הקנס שוה לעולם. ועי' בש"א סי' ל"ג דמחלק כה"ג בהא דקי"ל דע"מ כאומר מעכשיו דמי. דהיכא דמוכח אמרינן דכוונתו על לנבא מעת דיתקיים התנאי : ר"ן ד"ה אבל ה"ס בבל ילך . והוה מפרשינן לה לבולה בברייתא הכי כו' כנ"ל : ד"ה והא מה"ת משעבד לה בגופו . מ"מ אי מתהני גופיה בהדי קיום מלוה כו' כנ"ל : רא"ש ד"ה אר"כ . אליבא כו' . לפנינו ל"ג ר"כ כלל : ד"ה והא מה"ת כו' . דבור זה הוא משובש וכ"נ להגיהו . משום דפשיטא ליה דאיירי באוסר התשמיש עליה בגופו דאמר לה קונס גופי שאני' משמשך ומשום דכבר כו' :

דף טז ע"א גמרא אמר אביי שאוכל ב' לשונות במשמע. כה"ג משני בגיטין (לב . עב) : רא"ש ד"ה זה אומר . טעמא כו' מפרש בגמרא הס"ד ואח"כ צ"ל ניון גמ' : ד"ה שבועות ב' . ומריבוי דקרא דכתיב בהדיה כו' כנ"ל : ע"ב גמ' א"כ וכי מצות ליהנות נתנו . ק"ל נהי דקיום המצוה לאו הנאה היא . מ"מ כיון דזולת המצוה יש לו גם הנאת הגוף שיושב בצל ליתסר כמו הנודר הנאה מן המעיין איגו טובל בו בימות החמה וכמש"כ הר"ן לעיל (טו ב) . ואולי משום דמסתמא יש לו דירה שדר בו כל השנה . לכן דומה למש"כ הר"ן לקמן (לא ב) בזביגא דרמי על אפי' דכיון כו' מצוי הוא תמיד ללוקח ואינו נהנה במקחו ע"ש : ר"ן ד"ה אלא א"ר . וא"ת כו' הא דבר שאב"מ הוא . ואע"ג דכתב לעיל (טו ב) בד"ה והא תה"ת . וא"ת והא כו' לית ביה ממשא כו' וי"ל כיון כו' דחכמים מתנין לעקור כו' בשוא"ת ע"ש . הכא לא ק"ל אלא היכי מוקי לקרא בהכי . אבל באמת משמע מדבריו דהכא אפי' מדרבנן לא חיילא . וכ"מ מלשון הש"ך סי' רט"ו סק"ג . וצ"ל לחלק דהתם עכ"פ אל הנדר על שלא בשעת עונה . אבל הכא ע"כ לא אסר עליו אלא ישיבת סוכה של מצוה בחג דאל"כ אף בשבועה היה חל ע"י כולל כמו שהביא הרי"ף בשם הירושלמי בספ"ג דשבועות וע"ש בר"ן . ועמש"כ בחדושי להרמב"ם פרק ד' מהלכות שבועות הלכה י' : בא"ד גבי מקדיש מע"י אמתו דמוקמינן באומרת יקדשו כו' כנ"ל :

דף יז ע"א ד"ה כיון . וק"ל מו דאי תלי (כנ"ל) כו' הלכך כו' על כל זית וזית שבו תלה נזירותו וכי אכיל טובא כו' ומתרין ביה בין כל זית וזית כו' חייב על כל אכילה ואכילה. מדבריו למדנו בנשבע שאם ילך לבית פלוני יתן לצדקה כך וכך . והלך כמה פעמים חייב לתת על כל פעם ופעם סך הקצוב ואות דהתרו בו בין כל הליכה והליכה . אבל תימה בעיני ד"ז שיהא תלוי בהתראה דוקא דמשמע מדבריו דלא סגי בלא"ה אף שיודע בעצמו שתלה נזירות באכילת כל זית וזית . ולכאורה משמע בנזיר פ"ב מ"ח באומר כשיהיה לי ולד אהיה נזיר דלא הוה נזיר אלא בולד הראשון (ועי' בתמורה ר"פ כילד מערימין במשנה . ובב"ב ק"מ ב' במשנה ובגמרא ובפי' רשב"ם ונ"י שם) וא"כ ה"ה בנידון דידן . אולם יש לחלק דהתם תלה בדבר הבא מאליו . אבל הכא דתלה במעשה דידיה וביותר שכוונתו היתה למיגדר מלתא דהילוך לבית פלוני . איכא למימר דרצונו היה על כל פעם ופעם שילך יתן הקנס. ועוד נלע"ד בשנים לב לדקדוק התוי"ט שם במ"ז בד"ה כשאהא. דנ"ל דמשום דינא דמשנה הסמוכה דאמרן דמ"מ אלא בולד הראשון . להכי נקיט כשאהא דמשמעו בראייה ראשונה דלידה . אמנם בגיטין (עו) במשנה וגמרא ובפרש"י והר"ן מוכח דאמרינן דאין דעתו רק על פעם הראשון וצ"ע לדינא : ע"ב ד"ה אלא פשיטא . וא"ת ומאי קושיא נהי כו' לא חיילא שניה כו' . ועי' ג"כ לקמן (יח) בד"ה טיפא מסייע ליה . ולע"ד דמקשה כאן אפי' לרבא משום דליפנא דברייתא משמע דאילו לא איתשל לא עלתה לו וצריך למנותה מחדש : רא"ש ד"ה והפרים קרבן . דאפי' גלח והקריב קרבן כו' כ"כ דצ"ל ע"ש בגמרא :

דף יח ע"ב גמרא אר"ז ל"ק הא ר' אלעזר כו' ר' אלעזר אומר לא הקדים כו' כנ"ל בל"י כדמוכח לקמיה . וכן לקמן (יט) בר"ן ד"ה ועל מפקה נ"ל כולם בל"י : ר"ן ד"ה נדר בחרם . והאי דנקיט כו' ולא נקיט להו כו' רבותא כו' . לכאורה י"ל דדוקא בהני גווני הוא דמחמרינן בע"ה אבל במפרש דכוונתו היתה על חרמי כהנים לא מחמרינן עלייהו : רא"ש ד"ה שאין אנשי גליל . וכשנורין שאין כו' ע"ד אסור . משמע דחרמי כהנים מיקרי דבר האסור .. ותימה דעד שלא באו ליד כהן מיקרו דבר הנדור וכמש"כ בעצמו לעיל . ומשבאו ליד כהן חולין גמורין הן כדאיתא בערכין (כ"ד כט) :

דף יט ע"א גמ' ומי ס"ל לר"א ליממא עמא כנ"ל : ר"ן ד"ה ותני עלה סיפא דמתניתין כו' . אף דאשכחינן טובא כי האי ליטנא על מאי דאיתא במשנה גופה . ביומא (סע ב) סוטה (מא) כתובות (נע) סוכה (יז ב) קדושין (יב) נדה (יד ב) מעילה (ג) ב"מ (פ) . (ונראה הא דמתק רש"י במגילה (כד) מלת עלה משום דתביא שם גם הריפא) . מ"מ לא נמצא זה בנוסחאות שלפנינו בגי' המשנה . ונראה דקאי אהא דספק בכורות כו' . ומדמסיים המע"ה משמע דדוקא לענין מה שבינו לכהן הוא דספקן להקל אבל לענין איסורייהו לא . ולא מייתא הא דקתני עלה אלא לרווחא דמילתא . ובזה א"ש הא דאיתא בב"מ (ו ב) מתניתין היא כו' ותני עלה כו' : ד"ה ליממא . כלומר כו' . משמע קצת מלשונו דאם אלו המשקים שאירע בהם ספק טומאה ושמאגום מספק חזרו ונגעו בבירור בדבר אחר טהור הסני עמש"כ לקמי' בסמוך . ועמש"כ בר"פ ב דעשרות בס"ד : ד"ה ועל משקה . דאיכא למימר דר"א מחמיר בספק אפי' בדרבנן . וצ"ל דמ"מ לענין לטמא אחרים לא החמירו בספיקן . ואם נפרש

דספק לטמא אחרים הייגו דאותן משקין שמתאגום מספק נגעו בדבר אחר בודאי . כמ"ש לעיל א"ש דכה"ג קרינן ספק ספיקא בכתובות (יד) לפי' לשון דרש"י שם בד"ה תרי ספיקי ע"ש . אבל ק"ל דמשמע הכא דלפי האמת כ"ה דר"א מחמיר בספק דרבנן . רק דס' נזירות להקל לא מצי אתיא כוותיה . ובפסחים אסיק בקושיא לרב מהא דוכן אר"א . וי"ל דגם זה הוא משניות שמתחלפות אשר מניגו בכ"מ : בסה"ע אלא א"כ הקריב חטאת ועולה ושלמים כנ"ל . לכאורה קשה מהא דספק נזיר טמא (נזיר נט ב) דמגלח לכתחלה על העולה לבדה ע"ש . וי"ל דהתם הוה כדיעבד הואיל דאין לו תקנה אחרת אבל לידור לכתחלה בספק אינו רשאי . ועוד דשם יביא עכ"פ שאר קרבנותיו אח"כ אבל הכא לא יוכל להביאם לעולם. ולי ה"נ דהכא משום איסור הקפה אתינן עלה דהתם (נז ב) מוקי לה שמואל באשה וקטן דוקא. שוב ראיתי שכוונתי בזה לדברי התוס' . אבל קשה דהא יכול להתנות ולומר אם היה בו מאה כור הרי אני נזיר מדבורי הראשון ואם לאו הריני מקבל עתה נזירות מחדש וכדאר"ש שם (ר"ד יג) . אכן כבר הקשו זה התוס' שם (ח) ותירצו שפיר ע"ש ולתירוצם לא נצטרך שוב לדברי הר"ן : רא"ש ד"ה אימא סיפא . סיפא דספק נזירות הוא כנ"ל : ע"ב גמרא להודיעך כחו דר"ש כו' . בתוס' הקשו (לפי' דהסיפא קאי על הויא דנזיר שמשון) דהא ר"ש ס"ל דנזיר שמשון לא"כ . ול"נ ליישב דהא טעמא דר"ש מבואר שם (ד' ב) משום דשמשון לא היה נדור בנזיר והוה כמתפיס בדבר האסור . ולכן ז"א אלא באומר הריני כשמשון לבד אבל אם אמר הריני נזיר כשמשון לכ"ע אסור וכמש"כ המל"מ פ"א מהל' נדרים ה"ז בשם מהרלנ"ח באומר לאשתו הרי את אסורה עלי כאמא . ואף שנמגם עליו המל"מ ואמר שזה תלוי במחלוקת אם אומר דבר זה אסור עלי בלא התפסה אם זה הוא מעיקר הנדר או מדין יד . הכא בנזירות לכ"ע באומר הריני נזיר הוא עיקר נזירות . אבל יש לעמוד בה נרגא . דהרי מייליה דהמל"מ הוא דמדמה לה לאומר הרי עלי מנחה מן השעורים דדיניה דיביא מן החטים . ור"ש פליג גם בזה מפני שלא התנדב כדרך המתנדבים (מנחות קג) : רא"ש ד"ה מביא ג' בהמות . ומגלח בכל נזירות שאינו ספק כ"כ דל"ל :

דף כ ע"ב ר"ן ד"ה התורה התירתך . וכ' הרמב"ם כו' כנ"ל : רא"ש ד"ה בני נידוי . ואסורין בתה"מ . במו"ק (טו ב) היא בעיא דלא איפשטא :

פ"ג דף כא ע"א ר"ן ד"ה שלא נתכוון זה אלא לשם כו' כנ"ל : רא"ש בסה"ע נראה דל"ל שפי מיותר מסלע מופלג משקל : ע"ב ד"ה וכ"ה סבר פותחין בחרטה . כ"ה הגי' לפניו בגמרא וכמו שהעתיק בפסקיו ע"ש וכ"ה גי' הרי"ף והרמב"ן :

דף כב ע"א גמרא אילו הוה ידעת דפתחין פנקסך כו' מי נדרת אמר ליה לא כנ"ל : ר"ן ד"ה ולא פתחין . אין פותחין כו' שא"ר בר בר חנה כנ"ל : ד"ה ההוא שעתא . ועה"י לא נתקדש כו' . עמש"כ במ"ר במדבר פ"ז אות יח : ע"ב ברה"ע ד"ה אר"א . נהי דים שאלה מיהו מדרבנן אין נזקקין כו' כ"כ דל"ל : בא"ד א"כ כו' . ולב"ה יש שאלה כו' מיהו לכתחלה א"כ . כן אפשר ליישב ליסנא דים שאלה דל"ל דיעבד. אבל זה אוקימתא דר"א לקמן לפרש ליסנא דברייתא דבה"א אף יפתח לו בשבועה וזהו ליסנא דלכתחלה ע"ש בפירושו : ד"ה א"ר אר"כ . אבל עיקר שבועה בשם או בכינוי הוא . לעיל ברים מכלתין מסיק דלרבנן לא בעי לא שם ולא כינוי : בא"ד אבל ר"ה גאון כו' אבל פתח כי ההוא דאתא לקמיה דרב . לפנינו בגמרא לא נמצא . ודברי הריטב"א בזה צ"ע . וברא"ש הגירסא דר"ה . ולפנינו איתא דהתיר בחרטה . וצ"ל להגיה דרבה בר ר"ה :

דף כג ע"א ד"ה והתיר נדרים בסופו . ומסתברא כו' דמשמע הא במקום שיש חכם א"ת כו'. בירושלמי ס"פ נערה המאורסה ג' שיודעין לפתוח מתירין כזקן סברין מימר במקום שאין זקן רבנן דקסרין אפי' במקום שיש זקן . וזה איסתמיע מהמו"י בתשובה קכ"ע : ד"ה וכיון דאמר כל נדר . דכיון דקתני אף כו' ולאו משום תנאי שהתנה דא"כ מאי אף כנ"ל : ע"ב רא"ש ד"ה תני ובלבד שלא יהא זכור בשעת הנדר כנ"ל : ד"ה תנא קא מסתם. דקתני ובלבד שיהא זכור כו' . מוכח להדיא דמפרש דהא דאמר אביי תני ובלבד כו' אין רצונו לשבש המשנה אלא ר"ל דתפרש כן הכוונה ועמש"כ בשבועות (כז) בס"ד :

דף כד ע"א גמ' ת"ש נדרי אונסין הדירו חבירו שיאכל אצלו כו' . לפמש"כ הר"ן לעיל בר"פ מהירושלמי דבמעמידין דבריהם לריכין היתר אכם קשה דניתא דהכא מיירי במעמיד דבריו . וכן יש לדחות כזה ב' פשיטות הראשונות : ר"ן ד"ה כלום אמרת . ואמרי' בירושלמי דר"ת דפליג באידך בבא דמייתינן כו' כנ"ל : ד"ה מי סברת . כלומר לבקשת המזמן נדר המזומן כו' ונדר המזומן ואלה כו' כנ"ל : ע"ב ד"ה נדרי הבאי בסופו . וצ"ת התם כפולי מגרים כו' דעל הגוזמא קושטא קאמר . ביבמות (קטז) ובמכות (ה) איתא גמלא פרחא . אך מלת באויר ליתא שם . אמנם עכ"פ שייך קצת לומר עליו בדרך גוזמא פורח באויר ולהכי אשמעינן דאפ"ה חייב עליו משום שבועת שוא : רא"ש במשנה . לא אמרי' ודאי לא היה כך כו' כנ"ל . או דצ"ל דעתו היה כך כמו שהוא אומר כו' : ד"ה אדעתא דידן איסתבע . ואע"ג דבמתניתין מהימנינן ליה כו' . לכאורה מאי קמדמה נדרים לשבועות הא גם כאן בנדרים מותר . וי"ל :

דף כה ע"א גמ' ואיסתבע דפרעיה כל מה דהוה ליה בידיה . אע"ג דהוא עצמו הודה במקצת. יתכן דרבא פסיק ליה דזה שהודה ישלם לו וכן עשה טרם שנשבע :

דף כו ע"א ר"ן ד"ה ורבא אמר . ור"י ס"ל דה"ז תמורת שלמים . משמע דלר"י ה"ז ת"ש לבד . וכ"מ מדבריו לקמן שכת' וב"ה ס"ל כר"י דאמר כשמותרין דבריו זא"ז הולכין אחר גמר דבריו . וז"א כדמוכח התם דלר"י הוה אליה תמורת עולה ואליה ת"ש וכפרש"י שם דס"ל דאף בג"ד אדם נתפס כדאמרי' במנחות (קג ב) : ד"ה איתיביה . הילכך בבא קמא דמתניתין קמ"ל כו' כנ"ל . וכן לקמן (בע"ב) נריך להגיה כן ב"פ . ואולי הואיל דמשנה זו איגה במקום שלפנינו קרי לה ברייתא. [ויתורץ בזה תמיהת רש"ל בעירובין (לו) על רש"י ותוס'. ושוב מצאתי כן ברים קיצור כללי המשנה בד"ה אשכחן ע"ש] וכ"ה בכ"מ ברש"י ותוס' ולא נצטרך להגיהם כמו שהגיה הגרי"פ וכן אנכי במקומות רבות עמש"כ ביומא (ו ב) ולכן אינו מוכרח ג"כ מש"כ הגרי"פ כאן להוכיח מפי' הרא"ש דלא היה גורס במתניתין דלקמן הותר האמצעי כו' . ואי משום ליטנא דקאמר דקתני עלה ג"כ אינו הכרע כמו שהבאתי לעיל (יט) . וכן מפסקיו אין ראיה דשם אינו אלא מעתיק לשון הגמרא דהכא : ע"ב גמ' בסה"ע נדר מן הכלכלה והיו בה בנות שוח כו' הייתי אומר תאנים כו' . מכאן ראיה למה שפי' הגר"א בפ"ב דמעשרות מ"ד דהא דתנן שם בפ"א מ"ה כלכלה (סתם) עד שיחפה כו' . דהיינו של תאנים . ודלא כהגהת ר"י פרענקיל שם : ר"ן ד"ה אלא סיפא . וכ"ב דה"ע דכי אמרינן בשלמא לרבה קרינן מליעתא רישא כו' . לכאורה ה"ת לפרושי גם בשלמא לרבה דקרי למליעתא סיפא כמבואר למעיין . וי"ל : רא"ש ד"ה א"ה הי דין . בלשון אחר גרסינן הוא דין כו' כנ"ל :

דף כז ע"א ר"ן ד"ה ולענין הלכה (שבדף הקודם) . ולאו אפלוגתא דפותחין דר"ע דאפי' אמשנה פליגי כנ"ל : גמרא א"ל רבא אונס הוא . עי' בתוס' שכ' וא"ת כו' א"כ אונס דשכיח ולא שכיח הא נמי איבעיא ליה לאתויי כדמוכח בכתובות גבי גט . וכוונתם למש"כ שם (ג) בד"ה א"ד לנ"ק דרבא ע"ש . אבל תימה דז"א אלא גבי גיטין ומשום לנועות ופרוצות . אבל בד"ת מהני אונס כזה לבטל התנאי . ומשמעות הכא דאזלא לנ"ב דרבא כמש"כ הר"ן אפי' בגיטין מהני אונס כזה כמבואר בתוס' שם . וראיתי להש"ך יו"ד סי' כל"ב סק"כ שכ' דדבריהם הוא לפי שמדמה הש"ס ממון לגיטין ובגיטין קי"ל דאפי' שכיח ולא שכיח לא הוה אונס . ותמוה דלפי שמדמה הש"ס אדרבה גם בגיטין הוה אונס : ר"ן ד"ה אם לא אתינא . ואמר להם אם לא באתי מכאן כו' כנ"ל : ד"ה ודלמא אונס דמגליא שאני . וה"ה דה"מ לשנויי כו' משום דאין אונס בגיטין כו' . תמוה דהא לנ"ב דרבא ברים כתובות יש אונס בגיטין וא"כ מוכרח לתרץ כן כדי שלא תקשה להנהו ליטנא : רא"ש ד"ה וכ"מ קטלא שאני . דכתיב כו' והצילו העדה וגו' א"כ קטלא מידי כו' כ"כ דל"ל ועי' בתוס' : ע"ב ר"ן ד"ה והלכתא. דאי אונס גמור קאמר פשיטא . ל"י מאי פשיטותיה דהלא ר"ה סבר דאין טענת אונס בזה אפי' באונס גמור מדמקשה ליה רבה מקרא דולנערה . וטעמו כדפי' לעיל בד"ה וכ"מ : בא"ד למתניתין דהמדיר כנ"ל : רא"ש ד"ה מכדי אסמכתא. כדמסקינן בפ' ג"פ הס"ד ואח"כ מה"ד רי"א יתן : בא"ד כדאמר בשמ"א מוקדם כנ"ל :

דף כח ע"א במשנה ובה"א אלו ואלו מותרים . לכאורה לדידהו מותר בלא"ה מטעם שאומר מקלתו וכמש"כ הר"ן בר"פ בשם הירושלמי גבי נדרי זרוזין היה מעמיד אצל זה כו' ע"ש . ועי' לעיל (כה ב . כו) פלוגתא דרבה ורבא . ויל"פ דגם ב"ה מודה דלכתחלה אסור להוסיף אף דהרי לפתוח דהא גרע הואיל דגלו דעתייהו שאינן חפצים יותר . או מטעם הרא"ש . וכ"מ מדנקט פלוגתייהו בלשון דיעבד : גמ' לגבי אונסין שאני . ברא"ש בפסקיו ובר"ן ספ"ג דשבועות אתא דגמר בלבו נריך שיוליא בשפתיו גי' אחרת בכאן : ע"ב ר"ן ד"ה וכ' הרשב"א כו' לך חזק וקני שדה זו מתהא כו' כנ"ל

דף כט ע"א ד"ה ה"נ דאמר לדמי . דקי"ל שמתפים תמימין לב"ה מידי מזבח ל"י . הוא בתמורה (לג ב) . ועפי' ה"נ לאתויי הא דהקדים זכר לדמיו קדוש קדושת הגוף שם (יא ב) : ד"ה אא"כ הדא בקדושת הגוף . דל"ד אשה להקדש משום דאין אישות לתלאין כנ"ל : רא"ש ד"ה כל ל"י עולה . והה"נ אם אמר כו' דכיון שיש כו' כנ"ל : ע"ב גמ' יתיב ר"א ורי"ל בר' . אולי נ"ל בר' יוסף כבגיטין (יא ב) : ר"ן ד"ה אר"פ . ועוד שקדושת שלמים מיד שחלה כו' תנאה קדושת עולה כו' . ר"ל אף אם הקדים לומר שלמים כל ל"י כיון דבתכ"ד אמר לאחר ל"י עולה . הוה כאילו אמר ב' המאמרים ביחד הואיל דתכ"ד כדבור דמי : בא"ד ולא תימא כו' קמ"ל כיון שבתכ"ד אמר מעכשיו שלמים כו' . דקדק לומר תכ"ד דלאחר כ"ד לא מהני דל"ת הדר ביה כדלקמן דאמירתו לגבוה כמסירה וכפי' הר"ן שם :

דף ל ע"ב גמ' מ"ע מדל"ק מן הרואין . ק"ל דלמא כנה להוליא אף הני שמש דבכורות (ס"ד מג) במשנה . ומש"כ הט"ז ביו"ד בסי' רי"ז סק"ל בביאור דברי התוס' דעוברין רואין החמה ע"פ האגדה דפ"ג דנדה דמביט מסוה"ע ועד סופו . לא מחוור כלל . דהיא אינה הבמה

תושית

תוספות . ול"נ איפכא דעובר היה מתועב אף אם אומר מן הרואים שתם . ובקושיית התוס' לחמוק תיבת עוברים וכן היא מקובבת כד"ח : במשנה מן הילודים כו' . עי' פירוש הגר"א ביו"ד סי' רי"ג סקת"א דר"ל בניקוד שו"א מורא"ק דהוא בינוני פעול . ולא כמשמעות הר"ן שהיה קורא בניקוד חיר"ק וחול"ם ע"ש : רא"ש ד"ה ולא מיבעיא בנולדים כו' . ה"ה דה"מ לאקשויי מאי אף . ול"נ דאי משום זה הת"ל דקאי אריפא : ד"ה ל"נ זה אלא במי כו' . ופליגי אתרוייהו . ופסק השור כחכמים . שמש"כ בפ"ז (ו ב) : ד"ה מאי אריא . השבת הס"ד :

דף לא ע"א במשנה מאוכלי שום כו' . השוי"ע כ' של"י מדוע השמיטו הרמב"ם . ואנכי תמה עליו מדוע לא הרגיש שהרמב"ם השמיט כל עיקר תקנת עזרא באכילת שום אלא ברור משום שכ' בפ"ד מהל' דעות ה"ע שלא לאכול שומים אלא מעט ואחר ימים הרבה ובימה"ח לא יאכל מהן כלל . ול"נ דתקנת עזרא לא היתה אלא לזמנם ועי' יש"ש שם במרובה . ולכן נפל דין זה בבירא : ע"ב ר"ן במשנה ד"ה שהיא שקולה כו' . שנאמר הנה דם הברית . לפנינו ליתא במשנה כלל . רק בברייתא לקמן ומקרא דכי ע"פ הדברים האלה וגו' : רש"י בסה"ע וכתיב בתריה ואתנה כו' . השוי"ע הקשה עליו ופי' בע"א . ולא זכר שכ"ה לקמן בברייתא :

דף לב ע"א גמרא ופליגא דר' אלעזר דא"ר אלעזר כו' כצ"ל . ועמש"כ בשבת (סג) : ע"ב השטן בחושבניה שס"ד . יומא (כ) ופ"ש : שם ובנה עליה מצודים גדולים אלו עונות ומצא בה איש מסכן חכם כצ"ל . והמעותים נמשכו מפסוקי (ז כו : ד' יג) : שם החכמה תעוז לחכם זו תשובה כו' כצ"ל : ר"ן ד"ה כלא הגויים . שנימול . ול"נ לפרש דר"ל תאות המשגל דאינה ברשותו ש"א דלפעמים כשרואה אשה יפ"ת נכנס בלבו הרהור עבירה :

פ"ד במשנה אבל מאכיל לו חלוק וטבעת כו' . לקמן בגמרא הגי' טלית קודם לטבעת וכ"ה בהר"ן כאן ובפסקי הרא"ש ובמשנה שבירושלמי והיא יותר נכונה :

דף לג ע"א גמרא ואפילו נגא בעלמא . נ"ל דשב על חמור ור"ל ל"מ להביא עליו פירות אלא אפילו נגא לצורך הנחת פירות בתוכה נמי אסור ולא כמשמעות המפרש . ותמיהני על הרמב"ם ושו"ע שהשמיטו כוותא דנגא : ר"ן ברס"ע אלמא דוקא שותפין הוא דלא קפדי הא איניש דעלמא קפדי . וכ"ה בלשון הרמב"ן שמביא בסמוך . ומלשון זה קייעתא למש"כ בש"ד במגילה (ח) דשותפין לא קפדי אפי' אאינשי אחריני : במשנה וכל דבר שא"ע בו אוכל נפש . נ"ל דזה שייך לסוף משנה דלעיל ופורע ואח"כ כולל : שם מקום שמשכירין כיוצא בהן אסור . וכתב השוי"ע בשם רש"י ותוס' והרא"ש במגילה דהיינו בשוה פרוטה . ועמש"כ בסוכה (כז ב) . ועי' לקמן (מו ב) אבל בנזיר לא גי' המפרש ותוס' והרא"ש . ואולי נריך ג"כ שיוכל לקנות ממנה מאכל כזית דאין אכילה פחותה מכזית לחכמים דרפ"ג דשבועות ואי משום חצי שיעור עמל"מ רפ"ד מהלכות שבועות . ואפשר דמאכל מיקרי אפי' פחות מכזית : במשנה הב' שוקל לו את שקלו . וכ' השוי"ע פירש הרע"ב דמצוה כו' כן כ' הרא"ש כו' וק"ל כו' . ואישתמטתיה דזהו מלשון הגמ' בכתובות בשלמא שוקל כו' מצוה קעביד . וע"ש בפרש"י ותוס' . והר"ן שפירש לקמן בגמרא בד"ה אלמא אכרותי דקאי ג"כ אשוקל דלכאורה הוא נגד הגמרא הנ"ל . נ"ל דס"ל מדל"ק הכא נמי בשלמא כו' כהתם משמע דאתרוייהו קאי ופליגי הסוגיות אהדדי כמו דפליגי לקמן בטעמא דרב הושעיא ל"א כרבא וכדפי' הר"ן שם : רא"ש ד"ה אלמא אכרותי אכרי בסופו . פורע חובו נמי א"ח לשלם . ואי מחיל לו לא נמצא מהנהו כ"כ דל"ל וכדלקמן בדבור הסמוך : ע"ב גמרא מ"ח לא שנו כו' אבל נכסי בעל אבדה כו' דקא מהני ליה פרוטה דר"י . הפוסקים ל"פ כוותיה עי' לקמן בר"ן ובפסקי הרא"ש . ולכאורה נ"ל להביא ראיה לדבריהם מר"ה (כח) א"ר המודר הנאה מחבירו מותר לתקוע לו תקיעה ש"מ וכן פוד שם כיוצא בזה . ועי' שבועות (מד ב) תד"ה וכ"י : ר"ן ד"ה אפילו תימא . כדתניא בהזהב בני העיר ששלחו את שקליהם כצ"ל . והיא משנה ברפ"ב דשקלים : ד"ה גזירה . וכמו שפרש"י ז"ל בפ' שני ד"ג דאי לותה ואכלה היא נפרעת מבעלה ובע"ח גובה ממנה כ"כ דל"ל . ופרש"י הוא שם במשנה על דברי חנן : רא"ש ד"ה מהני ליה פרוטה דר"י . דאמר בפ' אלו מציאות כו' כצ"ל . אבל גם שם ליתא לטעמא משום דלא קבעי למיתב כו' רק בהכונס (נו ב) : ד"ה אחדא . דאי בשכר פסימא . ק"ק מאי פסיעותא . הלא בזביני מציעי אסור במודר הנאה ללוקחו בשוה אע"ג דיכול ללוקחו במק"א . כמ"כ באבדה דאולי אין שם אחר ואם לא יחזיר תאבד לגמרי :

דף לד ע"א ר"ן ד"ה תנן בסופו . שאותו שכר כבר היה תלוי בידו . ק"ל דהא שכר השבה לא תלי בקיל אלא כמו שהיה בטל מאותה מלאכה דעסיק בה פי' תוס' ב"מ (סח) ד"ה ונותן . ושכר כזה אינו תלוי . כי מי פתי יסור הנה לשכור אדם כזה שמתעסק במלאכה שמרויח בה הרבה לעסוק במלאכה שמכרה מעט . וכמ"כ למאן דמפרש שיהב בטל לגמרי . וי"ל : ע"ב גמרא א"ר היתה לפניו ככר של הפקר כו' . עי' במפרשים . ועמש"כ בזה שיטה חדשה בב"מ (מס) . ועתה הדרנא בי . תמצאני שראיתי בירושלמי פ"ד דפאה ופ"ח דגיטין ר' הושעי' בעי (על פסוק והנה בעניי הכינותי כו' זהב כו') מה אנן קיימין אם בתוך ד' אמות עשיר הוא ואם חוץ לד"א יש אדם מקדים דבר שאינו שלו כו' . הרי מבואר דאין יכול להקדים דבר הפקר . וצריך לחלק דשאני הקדש דכתיב ואיש כי יקדיש את ביתו דמשינן מה ביתו שלו כו' . ולכאורה קשה לפי' הר"ן דכאן דמקדיש זה לא זכה בו מעולם א"כ מאי ק"ל לרב הושעי' אם בתוך ד"א עשיר הוא . הא מ"ל בשלא נתכוון לזכות לעצמו אלא להקדש . ולגי' הירושלמי בפ"א דב"מ ע"ש א"ש : ר"ן ד"ה אמר רבא . כיון דמקמי הקדש שלו היתה . וכן לקמן כתב ומקדיש זה לא זכה בו מעולם כו' . ול"י מנ"ל דבעינן תנאי זה כיון דיליף ליה מגזבר ובדידיה אף שלא היה מעולם שלו לא מעל : בא"ד דס"ל כמגביה מציאה לחבירו דקנה חבירו . עי' תוס' (ב"מ שם) ד"ה איתיביה שכ' דהכא ס"ל דל"ק חבירו : בא"ד אבל מ"מ מעל לפי טובת הנאה כו' ובניו מועלין לכשיוציאו . מזה ראיה למש"כ בתוס' קדושין (נד ב) בד"ה לא אמרו נגד המהרש"א שם : ד"ה בעא מיניה . דבעי למיתנא שיפא בית זה כו' שדה זה כצ"ל . ועמש"כ הר"ן לקמן (מז) במשנה ד"ה קונם לבית :

דף לה ע"א ד"ה דיקא . שכן שיתה קבלה כו' . וכ"פ הרא"ש . ולע"ד אינו מן הצורך דמגופה מוכח דהקריאה היא שֶׁנִּתְּנוּ (ובגמרא שנתנה ע"ש ול"ל שנתנו כמש"ה בהר"ן). הנו"ן שא' מדוקה . ומובנו לרבים נסתרים וכולל כל הני דלעיל פרה נכסים וקרדום . משא"כ אם נקרא שֶׁנָּתַנוּ בשו"א קמץ וחולם שהוא כינוי ליחיד נסתר ע"כ לא יהיה קאי רק אקרדום ואינך שייך : ע"ב במשנה אבל לא ילמדנו מקרא (היינו במקום שנוטלין עליה שכר כדאוקמיה שמואל בגמרא) אבל מלמד הוא את בניו מקרא (ואת בנותיו ליתא בגי' הרא"ש בפסקיו ובהל' הרי"ף והרמב"ן ולקמן בגמרא (לז) וכ"נ להדיא בפי' הרא"ש שם ד"ה בנות וכ"מ שם (ע"ב) בהר"ן ד"ה גדול ועתוי"ט) . וכ' התוי"ע בשם התוס' משום דאין המודר חייב לתת שכר מלמד לבניו . ותמיהני עליו איך לא הביא דעת הרמב"ם בפ"א מהל' ת"ת הל"ג שכ' שחייב אדם לשכור מלמד לבנו . וכן שם בה"ז וחייב ללמדו בשכר עד שיקרא תורה שבכתב כולה . וכ"פ הטוש"ע סי' רמ"ה . והכמ"א הוסיף שם דכייפינן ליה כו' ע"ש . ולפע"ד דלכאורה קשה הא דאיתא לעיל דאם נכסי מחזיר אסורין על בעל אבדה במקום שנוטלין עליה שכר אסור להחזיר לו בחנם . מ"ש מפורע את חובו אליבא דחנן דרשאי וה"ה אם יש לו חוב בעצמו עליו יוכל למחול לו כמש"כ הבאה"ע בסי' רכ"א סק"ה . ומדוע לא יכול למחול לו השכר . אלא דפתרון הדברים דלא שרי אלא דוקא היכא שאינו מהנה לו כלום בנתינת איזה דבר לידו בשעה שהוא מבריח את האחרי מעליו וכלשון הרמב"ם בפ"ו מהל' נדרים ה"ד . וכן פורע חוב שעליו שהרי לא הגיע ליד ראובן כלום אלא מונע ממנו התביעה . ולכן להחזיר לו אבידה אף דזה גופא לא מיקרי הנאה דשלו הוא מ"מ קרינן ביה שהגיע לידו כלום בשעה שמוחל השכר (ולא דמי לחזרת המשכון דהרי בשו"ע שם . דשם מוחל לו החוב קודם חזרתו . אבל הכא באותו העת שמשיב לו אז מתחיל החוב דשכרו והמחילה עליו) . ולכן אסור ללמד אותו בעצמו מקרא דמיקרי הגיע לידו כלום . אבל לבניו שאינו מגיע לידו כלום רק שמצילו מהשכר ה"ל כמו מוחל את חובו דשרי . ומזה נראה דמה שהביא התוי"ע לקמן מ"ד מהכ"י על הא דשרי לומר לו שם פלוני יפה לה כו' דבמקום שנוטלין עליה שכר אסור . אינו מוכרח כיון שאינו מגיע לידו כלום וכן בשו"ע השמיטו . ואולי דהאמירה אליו הוה כמו שמגיע לידו מאומה כמו כבית דברים שאסור בש"פ א"כ : גמרא מ"ש דתנן מקריב עליו קיני זבין כו' . הא דלא מפרש הש"ס דהטונה הוא שהמדיר יכול להביא משלו קרבנות אלו בעד המודר וכמו שוקל לו את שקלו כו' . דא"כ הל"ל מביא . לא מקריב : ר"ן ד"ה אלא מת"כ מאי . ומדריו"ח נמי כו' לא מיפשטא כו' דשלוחי דידן ניהו . תימה דריו"ח מיירי במפרים קרבן משלו על חבירו . אבל כהן המקריב איכא למימר דאין צריך דעת בעלים כי שלוחי דרחמנא ניהו : ד"ה הכי גרסינן בסופו . והא דאמר כו' כר"י ל"ד כר"י דהא תני רישא סתמא כו' . תמיהני דהרי בנזיר (כד) איתא להדיא דחכמים פליגי עליו בזה. ועתוי"ע פ"ד דנגעים מי"ב ד"ה וכן בסופו שכ' דהרמב"ם לא הביא דבר זה דר"י בחבורו משום דס"ל דלרבנן א"ח בקרבנותיו . אבל איסתמיטתיה שהביאו בפ"י מהל' שגגות ד"ו וכ"ע הכ"מ אע"ג דר"י קתני לה משמע דליכא מאן דפליג עלי' . ודע דהלכה זו מהרמב"ם נשמטה מהתוי"ע גם בד"ה מביא אדם . ושם כבר הושג מהתוי"ח : רא"ש ד"ה הכל צריכין דעת . אע"פ שאינו יודע שהוא קטן כ"נ דל"ל : ד"ה בין פקחת . הילכך אפי' שוטה נמי הס"ד ומה"ד מביא כו' :

דף לו ע"א גמרא אלא מעתה יביא אדם חטאת חלב ע"ח שכן כו' . נראה דר"ל משום דכתיב בפ' שלח תורה אחת כו' לעושה בשגגה ונדרוש בין פקחת ובין שוטה . ותשני אי דאכלה כשהיא שוטה כו' . ר"ל דאין סברא שיתחייבה הכתוב על עשייתה בהיותה שוטה דבשלמא זבה ויולדת קרבנן אינו בא על מעשיהן . ואינו אלא להתירה בקדשים . ואין לומר דבא הכתוב לרבות שמביאה הקרבן בזמן שטותה (כמו זבה ויולדת) על מה שעברה בהיותה פקחת . משום דבקרא כתיב תורה אחת כו' לעושה דמשמע לרבות לכל העושין דוקא : ר"ן ד"ה גופא . בהמה שנמצאת מירושלים כו' כצ"ל : רא"ש ד"ה המקריב . אלמא מחשבת המקריב כו' כצ"ל : ע"ב גמרא איבעי"ל התורם משלו על ש"ח צריך דעתו או לא . עי' ב"ק (סח ב) תד"ה הוא : שם אלא משלו על של בעל הכרי כצ"ל : שם אמרי לא משל בעל הכרי כו' באומר כל הרוצה כו' . מהר"ן ד"ה כדאמר לבא מוכח דגרים כאן אמר רבא : ר"ן ד"ה ה"נ . דהא אמרינן בפ' המדיר כל השומע קולי יזון כו' כצ"ל : שם ומפקינן לה כו' דגבי גט מהני כו' הלכך דוקא כו' דלאו שליחות גמור הוא . מוכח מדבריו דגבי גט לא מהני כל הרוצה כו' . ותמיהני דזהו דעת הרמב"ן שהביא בגיטין שם אבל הוא ז"ל תמה עליו שם ומסיק דכל הרוצה שליחות גמור הוא אפי' לגט . אלא לענין מודר הנאה לא חשיב הנאה כיון שלא יחדו . ומה שהקשה הב"ש בסי' קמ"א ס"ק כ"ז דא"כ מאי פריך בהמדיר על הא דמדיר הנאה יכול לומר כל הזן אינו מפסיד מהא דכל השומע קולי יכתוב כו' . לק"מ דע"כ ל"א דלא חשיב הנאה אלא רק זה מאי דעביד המדיר למודר רצונו כענין דשמעתין . אבל בהמדיר דאינש דעלמא יזון ממש להמודר ודאי חשיבא הנאה מהמדיר למודר כיון דהמדיר חייב לשלומי לההיא הזן את המודר ע"י מאמרו לפי מאי דס"ד דלשון לא יפסיד הוא ג"כ שליחות לענין גט כמש"כ הט"ז ביו"ד סי' רכ"א ס"ק ל"ז . ובזה חילקו התוס' כאן . ולפ"ד הר"ן דשם נראה דהכא שרי אפילו לאומר כל השומע קולי יתכוס : בסה"ד וה"נ מוכח דהא האומר כל הזן אינו מפסיד כו' א"ח לשלם כו' . וכ"כ בהמדיר . מבואר כדברי הט"ז שם בב"ק ל"ו ודלא כהפרישה והש"ך שם סק"נ . ולפלא בעיני שנעלמו מכולם דבריו אלו . ועוד מוכח מדבריו באומר כל הרוצה לזון דחייב לשלם מדמהני לענין שליחות דתרומה דהא תלי להו אהדדי . וכש"כ כל השומע קולי יזון דמהני כזה אף לשליחות דגט וקייעתא להט"ז שבב"ק ל"ז : רא"ש ד"ה את כל מעשר תבואתך ונתת . הכוונה על ר"פ דכי תכלה בכי תבוא . ומה שהעלה הגרי"פ גי' הר"ן בנ"ע ע"ש . לק"מ דכיון דנתנה התורה רשות לבעל התבואה לפדותו ע"כ שלו הוא . דאי דשל מעשר לא היה יכול הבעה"ב לפדותו כדמוכח במרובה (סע) בהא דפריך מלנועין על ריו"ח : ד"ה ואי אמרת עה"כ . ס"ד דאיירי בתורה כו' כצ"ל : ד"ה אבל מלמד . ואע"פ כו' שמא כו' שהיה מלמדו דכל מילי כו' כצ"ל :

דף לז ע"א ר"ן ד"ה וכתיב ראה למדתי . כאשר צוני כו' ללמד (כ"כ דצ"ל וכן בסה"ד) בחנם כו' . והוא ע"ד דרשה וזבחת כאשר צויתיך מלמד שנשחטו כו' חולין (כח) : ע"ב ד"ה פטור . אחר תלך כצ"ל והוא בבראשית (כד נה) : ד"ה לדקדק . ובדברי מורי כו' שעם מפסיק באחר כו' ואח"כ תעבורו . לפנינו תלת אחר דאחר תעבורו דר"פ וירא הוא בטעם מונח דהוא משרת . ולפלא שלא העיר עליו המ"ש בזה : ומש"כ המ"ש בס"פ בהעלותך ע"ד הר"ן שפי' דהאי אחר תאסף הוא שבסוף בהעלותך . ותמה עליו דבכה"ס כתיב ואחר כו' וא"כ אין לטעות לפרש אחר שתאסף . וכוונת הש"ס ע"כ לאחר תאסף דפ' מטות ע"ש . וקיים ובתחילה מכבוד הר"ן כו' . נ"ל דמה שכתב הר"ן בתחלת דבריו תסגר שבעת ימים ותאסף היינו לפי' של עצמו דודאי טפי משתבר לפרש על האי דבהעלותך דקדים . אבל לפירוש מורו גם הר"ן יודה דכוונת הש"ס להאי דפ' מטות : בא"ד ואלמלא הפסק היה במשמע אחר שתלך כצ"ל : ד"ה לה דפליטה . יהי לה פליטה כו' כצ"ל : ד"ה את הנגד . הגד הוגד לי כל אשר כו' כצ"ל : ד"ה אלי דהגורן . ותאמר אליה כל אשר כו' כצ"ל : רא"ש ד"ה פרת . להשיב ידו בנהר פרת כו' :

דף לח ע"א ר"ן ד"ה זאת דהמצוה . ע"ש הוא וצ"ל ואת דהמצוה וכ"ה בתוס' . והגה"ה דלקמיה בד"ה אם עשתה : ד"ה ממש דפאת . בסוף יחזקאל ואלה מדותיה כו כצ"ל : ע"ב גמרא עבדיו כו' למנחרותא עבידן . נל"פ בלשון תמיה וכי למנחרותא עבידן ר"ל נגחרן ולאכלן :

דף לט ע"ב גמרא בהמ"ק דכתיב כסא כבוד מרום מראשון וגו' כצ"ל . וה"ה דהוה מצי למילף גם כסא הכבוד מהאי קרא וכ"ה בפסחים וכבר העיר בזה הרש"א בח"א : שם שאין אתה יודע מתן שכרן ש"מ . נראה דמפרש דלכן תהיה זהיר במצוה קלה שאין אתה יודע גודל מתן שכר שלה שאין לו שיעור :

דף מ ע"א ר"ן ד"ה אר"א אמר רב בסופו . כדתניא בתוספתא העיד כו' . לפלא בעיני שהביא מהתוספתא דהלא כדברים האלו נאמרו ג"כ במשנה בעדיות פ"ז מ"ג ובמקואות פ"ה מ"ה בשם ר' צדוק : ע"ב ד"ה אלא פרת בסופו . דמי שבקי בפרת וכיוצא בו כל שהוא רואה כו' כצ"ל . ומלות כל השנה ליתנייהו בהר"ן דפ' בתה אשה : ד"ה נמצא עכשיו בסופו . ומדקדקתי שיפא ולמעיין להטביל בו בכ"מ תכלל דאותו מקום כו' כצ"ל וכ"ה בשם : גמרא א"ר אמי א"ר כו' . עי' בהגרי"פ גי' ע"י והיא נכונה . דלגי' שלפנינו קשה סמיכת זה המאמר לכאן :

דף מא ע"א ברס"ע באוסר כל . דברים (כ"ח מ"ח) ופי' רש"א בח"א : ר"ן ד"ה איסתויע . וכדאמר בעלמא קיוסא הוא דנקטי' . ב"ק (לז ב) : ע"ב גמרא ברס"ע כי תילייקי כצ"ל בנ"ו : במשנה ויפה עמו במטה . תמ"כ התוי"ע ור"מ ור"י הלכה כר"י תמה בתור"ע דהא קי"ל הלכה כר"מ בגזירותיו . תמיהתו איכה אלא על לשונו אבל לענין דינא ודאי ה"ל כסתם משנה כיון דלא הובאה בה דעת ר"מ . אולם בדינא דעביית אומן דבמשנה הסמוכה שפסקו ג"כ דלא כר"מ ודאי קשה ואולי הואיל דבכולן חד טעמא הוא משום גזירה . כיון דבדינא דלעיל לית הלכתא כוותי' ה"ה הכא : ר"ן ד"ה אבל לא מן המתחוי . נמצא מתהני משל חבירו כצ"ל : רא"ש במשנה ד"ה רי"א . אם אמבטי של זיעה מרבים לו הוא בשבילו . תימה דבברייתא קאמר ר"י בפירוש דלהזיע מותר אף בקטנה . והא דנראה מדבריו שגירסתו היתה ורוחץ עמו באמבטי ר"י"א באמבטי גדולה כו'. לא מצאתי גירסא זו בשום מקום וכן בפסקיו העתיק כגי' שלפנינו :

דף מב ע"א ד"ה לימא בהא קא מיפלגי . רב ושמואל דאמרי נכסי אלו ל"ד כו' כצ"ל וסד"א : בא"ד הלכך הא דקתני כו' אוכל מן הנטועות כו' כצ"ל ומלת אף למחוק : ד"ה א"כ ליפלגו . אוסר כו' הס"ד . ומה"ד דתנן האומר כו' : ד"ה בחייו . אע"פ שיצא מרשותו הס"ד . ומה"ד דהכי קאמר ליה כו' : ע"ב גמרא אמר עולא בעומדין אילנות על הגבולין . מו"ק (ס ב) : במשנה המודר הנאה מחבירו לא ישאילנו כו' . עי' תוי"ע שהבין דהמודר פירושו שהדירו חבירו וכן הביא בשם התוס' . וכתב דלרבותא נקטה המשנה בכה"ג דאע"ג דהמודר לא פשע גזרינן עליו שלא ישאיל . והקשה על הרע"ב דאסברה בנודר . ואזיל בתר איפכא . דהגזירה הוא נוגע טפי להמדיר שלא יוכל לשאול מן המודר דבר המצטרך לו . ולהמודר אין זה הפסד כלל . וכ"כ בעצמו לקמן פ"ה מ"ד בד"ה המודר הנ' . דבמדיר מסתבר יותר לגזור עליו . ולפ"ז אדרבה הרע"ב אסברה ברבותא טפי . ומליסנא דהמודר אין הכרע כמש"כ הר"ן לקמן (מו) בד"ה תני נדור ע"ש וכ"כ שם הרא"ש בפסקיו בעין זה . ואולי הרע"ב בדוקא נקט נודר דאילו במדיר לא שייך למיגזר דלמא ישאיל למודר וכן באינך דכיון דהדירו מסתמא שונאו ואינו חפץ שיהנה ממנו המודר ואיך נחוש שיעשה לו טובה וישאילנו . ותדע שכן דעתו מדכתב לקמן פ"ה מ"ה בסופה כל שותף ידיר א"ח כו' כדי שיכופו אותו למכור לו חלקו . הוסיף תיבת לו על לשון הרא"ש שם ש"מ דס"ל דל"ג בזה :

דף מג ע"א גמרא אלא לא ילוה ממנו מאי קמהני ליה כו' . ק"ל אלמה לא דהא כיון דהדירו מסתמא הוא שונאו . ונהנה בזה שהוא צריך לקבל ממנו טובה כמו שאמר שלמה אם רעב שונאך האכילהו לחם וגו' כי גחלים אתה חותה על ראשו (משלי כ"ה) : ר"ן ד"ה בשלמא . דכי היכי דבהכי כו' לא מתהני מידי כו' כצ"ל : ד"ה אביי אמר גזירה להשאיל משום לשאול כצ"ל : רא"ש ד"ה אלא לא ילוה ממנו . בשלמא כו' ולא יקח ממנו דקא מהני ליה כו' . נראה דר"ל דאף דלכאורה המוכר המודר (אף דמוקי לה במתני' בזבינא מציעא) לא נהנה מאומה דהתם מוכר עגל (ברכות ה) דאמרי אינשי זבין אוביד (ב"מ נא) . וכן אה"כ והמוכר אל ישתאבל (יחזקאל ז) כפרש"י שם . מ"מ י"ל דקמהני ליה דמוכר שחורתו כיון שעומד לכך : ד"ה גזירה לישאל כו' . דלא קאי אלא אלא ילוה כצ"ל : במשנה ד"ה היה בינו לבנות . לא זו א"ז קתני . לכאורה סותר א"ע למש"כ ברישי המשנה דאין לו מה יאכל אורחא דמלתא : ע"ב ד"ה מקלתן . אלא ודאי כשנתן לשני דעתו פל מה שנתן לראשון ה"נ דעתו על מה שהפקיר . המ"ל דכש"כ הוא דמה התם אינו יכול לחזור בו מהראשון אמרינן דדעתו על מה שנתן לו כש"כ הפקר דיכול לחזור ודאי דעתו גם עליו : בא"ד וי"ם גורסין מקלתן לראשון כו' כצ"ל : ד"ה כל ג"י יכול לחזור בו . וכן אם הוא לקטן כו' אלא לשם חזרה כו' . לכאורה גם בו הל"ל סתמא שלא לזכות מן ההפקר דהוה רבותא טפי דאע"פ שלא חזר מן ההפקר מ"מ אין שם הפקר עליו : בסה"ע וי"ל שהוא יכא שאם הוא ילקוט תלד זה אחרים ילקטו בו תלד אחר יקשה דהתנן בב"ב (נה) המחזיק בנכסי הגר החזיק בשדה החזיק בכולה. וא"כ אם רפיק בה פורתא יקנה את הכל (ועי' לשון הסמ"ע סי' רע"ג סקי"ג) וגם סוף דבריו מגומגמין :

דף מד ע"א ד"ה אמר תהא שדה זו מופקרת ליום א' . ואחר הזה"ז אם לא יזכה כו'. משמע דאם זכה בה אדם בתוך הזמן ה"ה שלו לעולם . ולכאורה מדוע לא נפרש דלא זכה בה אלא עד כלות הזמן ואח"כ תחזור לבעלים וכדלעיל (כח ב) בהקדש לעולה . ואפי' לבר פדא שם אינו אלא בהקדש כדאמר שם קדושה שבהן להיכן הלכה . ואולי כיון דהפקר בעינן דומיא דשמיטה לב"ה כדאיתא בירושלמי רפ"ו דפאה . ובשמיטה מי שזכה בפירותיה הם שלו לעולם . אבל א"כ אפי' לא זכה נתי וכדתנן בנות שוח שביעית שלהם שניה . והאיתי בסמ"ע שם ס"ק יד שכ' דהפקר לזמן ילפינן משמיטה דג"כ לא הוה הפקר אלא לשנה א' . ותמוה דאדרבה פירות דשביעית הוויין הפקר לעולם וכדאמרן : ע"ב ר"ן ד"ה א"ה אפי' מיום ראשון . ולפיכך כל ג' העמידו דבריהם על ד"ת . וכן בסה"ד כתב דכי היכי דלריכין ליה לר"י כדי להעמידו על ד"ת . משמע דמפרש דכל ג"י דיכול לחזור היינו דוקא בדלא זכה בה אחר. ולא כמש"כ בריש הסוגיא דאפי' בזכה בה אחר : ד"ה ופרכינן . וזה שחייבוהו במעשר אינו אלא מדבריהם מפני גזירת הרמאים כו' . נ"ל דע"ם הוא ונ"ל הרואים :

פ"ה דף מה ע"ב ד"ה ואיכא דמקשו . דהא קיי"ל כשמואל כו' . נראה למחוק תיבות ומחזירין זל"ז ביובל . או דל"ל כר' יוחנן וכן בסמוך . ועי' לקמן (מו ב) בד"ה אבל יש בה דין חלוקה : שם וכדפסיק ר"נ כוותיה בפ' השולח . שם ליתא . ואולי נ"ל בפ' האיש מקדש (מב ב) : בא"ד כתב הרב ר"מ ז"ל בהלכותיו (הוא הרמב"ן) כו' דהכא לאו כו' דנימא איתברירא מלתא

מילתא למפרע דלהשתא היא אלא דמלך שאין בה ד"ת כו' וכיון דמותפין כה"ג כו' כ"ה הלשון שם : באי"ד שאם מאסור עליו נמצא כו'. נראה דל"ל ואם מאסור כו' :

דף מו ע"א במשנה אין לו בהם תפ"י מותר. עתוי"ט מה שהביא בשם הרא"ש דב"ק וכ"פ ולפ"ז יל"פ כו' כמש"כ הר"ן כו'. במחכ"ת ל"ד בזה דלהרא"ש אין חילוק בין אוסר על שותפו לבין על אחר. רק דמחלק בין משכיר דמכר הנאתו לכן א"י לאסור אפילו על השוכר גופיה. לבין שותפין דהנאתו תחת ידו יכול לאסור אפי' על אחר ואין שום רבותא באמר ספי מבשותף : ר"ן ד"ה סני נדור. כלומר כו'. עי' ב"ק (מט ב) מד"ה ומני ובמה שלייכתי שמה. ועי' גם כן מש"כ בשבועות (מז) בתד"ה תני בס"ד : ע"ב ד"ה אבל יש בה דין חלוקה. וכ' הרשב"א כו' דאפי' לקחה ממנו אסורה כו' וכדתנן קונם ביתך כו' הא מכרו לו כו' אסור. ואנכי תמה דהתם אסר עליו ביתו לכן אסור כ"ז שהוא ביתו. אבל הכא דלא אסר רק הנאתו ודאי מותר ע"י מכר כדאיתא לעיל (לא) במשנה שאני נהנה מישראל לוקח ביותר כו' אלא מטעם אחר אסור דכיון דהמודר לא שרי ליקח אלא ביותר ולמכור בפחות והכא תרווייהו מודרים אין תקנה ועי' נ"י בשם הריטב"א דהרשב"א אוסר מעין טעם שכתבתי. ואולי דהרשב"א מפרש דהנאה ל"ד אלא דאסר גם נכסיו עליו. וכמ"ק מהא דאסר אביי במרתק אפי' אין לו תפ"י אלא בכלים : בסה"ד שע"מ כן נשתתפו שלא יוכל א' מהן לאסרה ע"ח כו'. קשה בנדרו זה מזה דבהכי איירי מתני' מא"ל : ד"ה הוכי דמי. שאינו נוטל חלק ידוע כל"ל : רא"ש ד"ה אבל בגליר לא. אם יש למשכיר פחות מרביע כו' כל"ל : ד"ה דמקבל בעסקא בסופו. ואין לו חלק במה שמרויח השוכר כל"ל :

דף מז ע"א גמרא הואיל ואדם אוסר פירות חבירו ע"ע כו'. לקמן (פה ב) : ר"ן ד"ה בפי רמי. ואמאי תנן שהגוזל כו'. ל"מ זה במשנה. ולשון רש"י חולין (ד ב) ד"ה מפני. ותנן האוכל תרומת חמץ בפסח כו' : באי"ד והיינו דתניא ומייתי לה כו' כל"ל : בסה"ע ופשטינא לה מדתניא האומר כו' כל"ל : שם וכיון דאכתי כו' הייל נדרא ומיתסרא אפילו כו' כל"ל וזהו ג"כ כוונת גס"ש : ע"ב גמ' ת"ש האומר לאשתו קונם שאני נהנה לך כו' כל"ל : ר"ן ד"ה ת"ש המקדש בסופו. דחליפין מותרין. נראה דל"ל דחלופי חליפין. וכן מצאתי אח"כ בביאורי הגר"א ז"ל סי' רמ"ז סק"ג. וגי' שלפנינו יש ג"כ לכוון ע"ז דר"ל דחליפין של אותן חליפין דאיירי בהו ועי' לקמן (נט ב) בר"ן ד"ה בגידולי גידולין קאמרינן : רא"ש ד"ה קונם לבית זה שאתה כו'. אבל לעיל כו' לא מפליג כו'. דבכי תימה הן דאדרבה התם מייתי מק"ו כיון דאפילו בדקאמר מודר שדך אינו אסור במת כו' כמ"כ כשאמר מדיר נכסי וכדפירש הר"ן שם : באי"ד ומיירי כגון דאמר אפילו לבית כו' בחיי ובמותי כ"כ דל"ל. ור"ל דהאיבעיא שלו הוא אפילו אמר בפירוש בחיי ובמותי ועי' בר"ן : ד"ה אוסר דבר שלא בל"ע. נראה דהגליון צ"ל אין אוסר דבר שלבל"ע : ד"ה לאו משום דחליפין. דאיחלפו אותן מעות על מה שקבל כו' כ"כ דל"ל : ד"ה דלמא לכתחלה. היינו אם לכתחלה אסור כו' עי' מל"מ פ"ה מהלכות אישות הל"א : ד"ה הריני עליך חרם. אע"ג דלא אמר ואת עלי לא כל"ל :

דף מח ע"א במשנה שהכותב לבניה א"ל לזכות. עתוי"ט שכתב הטעם דזה אין לך מגדר מילתא גדול מזה כו'. ותמוה דהכי יש תקנה דיזכה לבניה או לאחר. ועוד דמשום חששא שמא יעבור על נדרו תקנו דיעבור בודאי וכעין זה הקשה הש"א בתמו' ד' בסופה. ולענ"ד דלפמש"כ התוספות בבכורות (יח ב) ד"ה אקנויי בתירוץ הראשון א"ל לכ"ז אלא מדינא קנה הבניה דמשום כבודו גמר ומקני. ועמש"כ שם ראיות לסברת התוס' בס"ד : שם וחכ"א אחד זה כו'. בתוי"ט חכמים היינו ת"ק כו'. תמוה דאדרבה ת"ק אומר דוקא בניה. אבל נראה דר"י וחכמים פליגי בפירוש דברי ת"ק דלר"י דוקא בניה נקיט והיינו בלא זכיה. ולחכמים ל"ד אלא לדבר בהוה. וכה"ג מלינו בכות עי' פסחים (קטז ב) במשנה וחותם בגאולה כו' ובפירוש רשב"ם ובתוספות. ועי' תו"ק כד. תוספות ד"ה עלרת כו' וחכ"א. ובזבחים פג. ד"ה המזבח : ר"ן ד"ה והתיבה. שנותנין עליה ס"ת לקרות. תימה דבכ"ת פירושה שמניחין בתוכה ספרים. ומה שקורין עליה נקרא בימה או כורסיא עי' ר"פ בני העיר בגמרא : ד"ה ולא דברו בנשיא. ויש לתמוה על הרמב"ם כו'. עתוי"ט ישוב לזה. וכן הש"ז בסימן רכ"ד תירלו ובאופן אחר. ואנכי רמזתי ג"כ ישוב לו ביומא (יב ב) ע"ש. ודע דלהכב"א שהביא הש"ז שם וכן לו עלמו איסתמיטו דברי התוספות בד"ה והכותב חלקו לבניה שכתבו טעם נכון מדוע לא תני תקנתא דכתיבה לבניה לעיל בחבר :

דף מט ע"א ד"ה ולפנין. והכא דחויא בעלמא הוא דדחי לר"כ כל"ל :

פרק ו גמ' שנאמר ויבשלו הפסח. בגה"ש הקשה מדוע לא מייתי קרא דובשלת ואכלת דפרשת ראה. ונ"ל לייתב דאיתא בספרי שם (פיס' עו) דאע"פ שחייב על אכילתו כשהוא מבושל מ"מ על בישולו אינו חייב. ולזאת א"ש דל"א הכתוב וגלית משום דהוה משמע דמצוה לצלותו וא"כ אם היה מבשלו היה עובר על לאו הבא מכלל עשה והתורה לא רצתה לתת שום אזהרה ע"ז לכן השתמשה בזה בלשון מושאל על גמרו של דבר כמו כי בשל קציר (יואל ד') וחז"ל השתמשו בו הרבה לכוונה זו כמו בישול פירות ומפני שם המושאל הזה ודאי לא יאסר בצלי כמו דלא נאסר בענבים מפני קרא דהבשילו אשכלותיה ענבים. וכן שם הלב הנחתו הראשונה היה על שומן בע"ח והושאל אח"כ על מיטב כל מין כמו חלב יצהר חלב תירוש ודגן. והי מפני כן הנודר מחלב יאסר בכל הנקראים חלב (אך זה י"ל דשרו מטעם אחר מפני שיש להן שם לווי כדלקמן (נג) במשנה ועמש"כ שם) אבל מהאי קרא דויבשלו הפסח שפיר מישתמע דס"ת לתיכתב ויצלו ונכון בעז"ה : שם והא בגוויה דקרא. ק"ק לפ"ז מדוע הרה אף שאשיא ברלותו קרא בביתו דרי"כ דילמא לגוויה הוא דבעי לה : ר"ן ד"ה ירושלמי בסופו. דבין להקל כו' האומר בחג יו"ט האחרון ש"ח בכלל. ר"ל כגון באומר אם לא אעשה דבר פלוני בחג יאסר עלי פרי פלוני. ועשהו בי"ט האחרון הותר לו הפרי וכדומה : ע"ב גמ' הר"ח איכא דמשאיל להון כו' כל"ל וכן העתיקו התוספות : ר"ן ד"ה דייקא. מאכל של חטים או שעורים מבושלים כ"כ דל"ל :

דף נ ע"א גמ' ומן דקרוקיתא. עי' רש"א בח"א ובהגהת הב"ח : ע"ב ר"ן ד"ה ודאמרן. אילו הות ידיע דהוה מתנך כו' כל"ל :

דף נא ע"א גמרא א"ל לא אזהרתך דלא תבדחן. פירוש וא"כ אבדת החטים דלא קיימת התנאין (וכן פירש בח"א) א"ל איתי דרפינא קא נסיבנא. ור"ל כדאיתא בבילה (כ) ההוא דא"ל הבו ליה ארבע מאה זוזי לפלוני ולינסיב ברתי דאר"פ ארבע מאה שקיל וברתיה ע' אי בעי לא נסיב. אבל גם זה לא היה רק ע"ד בדיחותא דהרי מסיק שם דאי אמר איפכא לא : ע"ב רא"ש ד"ה דכיס מאי. ולאידך פירושא כו' פירוש זה נחסר לפנינו בשגגת המעתיק. וכוונתו לפירוש הראשון דהר"ן :

דף נב ע"א במשנה ור' יהודה אוסר. גירסת הר"ן ור' יוסי אוסר : שם אמר קונם יין זה שאני טועם כו'. בפסקי הרא"ש ל"ג מלת זה. וכ"כ להדיא גירסת הר"ן לקמן ע"ב בד"ה קונם יין. ולכאורה קשה לפ"ז בעיין דרמב"ח בשאני טועם אי דוקא אי ל"ד. ואולי יין שאני דגופו ממש נתערב ועמש"כ בסמוך : ר"ן ד"ה מותר ברוטב. קיפה הייתו דק דק של בשר כו'. והרע"ב פירש רוטב הנקפה כו' והקשה עליו התוי"ט דהא הואיל ונקפה גרוע מרוטב עלמו ומאי קמ"ל כו' ואינו קושיא כ"כ די"ל דמשום דר"י דאוסר נקיט ליה וכן לרבנן באומר בשר זה : ד"ה וק"ל לרבוותא. דתנינן ממן שהזקן עוקר הנדר מעיקרו. ל"י מהו שתלה בזה דנראה דאף אם לא יתיר אלא מכאן ולהבא מיקרי דשיל"מ ופירוש הק"ע מגומגם בזה : באי"ד הרי שנתערב קב חטים שלו בעשרה קבין חטים ש"מ כו' כל"ל : באי"ד דהא לרבנן חילוק דהיתר ואיסור עדיף להו כו' כל"ל. ומלת הש"ס למחוק :

דף נג ע"א ברה"ע בר"ן וכ"ת תימה בשאני טועם כיון דל"ל כו'. בתוי"ט הניחו בל"ע דדלמא אמר הכי כדי לאסור עלמו בכל שקוא ע"ש. ובקל י"ל דא"כ הל"ל שאני אוכל כ"ש. ונל"ל דכמו דהנודר ממרית מרופה אסור אפי' בליר ומוריים לעיל לגירסת הוס"פ אע"ג דמרית מרופה הדג בעין אלא שמתוך ובליר ליתא אלא טעמו מ"מ אמדינן דעתו דכיון דדייק כולי האי דעתי' לאסור אף טעמי' לבד. ואף לגי' הר"ן שם דמותר בליר. הא כתב שם דקד"א כיון כו'. לכן הכא נמי כיון דדייק טולי האי לאסור בכ"ש דעתו אפי' בטעמו ויולא ממנו. ועכ"ל דטעם ודאי נכלל בשאני טועם וכי אילטריך ליה ליולא מהן. וכ"ת מדלא איבעי' ליה לרמי אמתני' דלעיל דאיירי בטעם אלא אמתני' דהכא דאיירי ביולא מהן (עי' תוס' ברכות (לט) ד"ה מיא דסילקא) ולכן ודאי אמרינן כיון דדייק לאסור אף הטעם דעתיה ג"כ על היולא מהן : **במשנה** הנודר מן התמרים מותר בדבש תמרים. בתוס' הקשו אמאי לא תני תמרים אלו כו' אסור ביולא מהן. ולענ"ד דהכא מותר אפי' באומר אלו דבחולין (קכ ב) מסקינן דבאיסור דאיתו בא מאליו ילפינן משקין היולאין מהן שיהו כמותן מתרומה או מבכורים וחד מהנך ע"ש. ובתרומה ובכורים גופייהו ק"ל כר' יהושע שם דאינו אלא בזיתים וענבים בלבד וכן בערלה ע"ש ודיו לבא מה"ד להיות כנדון ואף דבערלה ותרומה משמע בפי"א דתרומות דאף שאר משקין אסורין מיהא מדרבנן (עי' בפירוש הרא"ש שם) אפשר דבנדרים לא החמירו. אולם לקמן ר"פ קונם משמע דאדרבה בנדרים מחמרינן טפי ע"ש בר"ן ד"ה כמאן אזלא. אך ת"ת נכי דמדרבנן אסור כיון דל"ד להנהו דלעיל דמיתסרן מה"ת להכי לא תני לה : ר"ן ד"ה חכמים הייגו ת"ק. נדר בו אסור ביולא ממנו [וביולא ממנו] אסור בו וכל שאין כו'. כן הגיהו והוסיפו בד"ח. ולי ה"ל יותר גי' הישנה רק להוסיף ו' ומכל"ל ואסור בו לולי שראיתי ברמב"ן עלמו הגי' כאשר הוגה. ועי' בהרע"ב בפירוש הב' והוא מפירוש הרמב"ם. וע"ש דנראה מדבריו דל"ג בדברי ת"ק משקוניות מותר במוחץ שקווניות דהן עלמן אין דרכן לאכול כמו שכתוב שם ובכזה ס"ל לת"ק דאסור ביולא מהן. ולכן ל"ד הרע"ב בהביאו פירושו על הגי' שלפנינו. וכן ל"ד התוי"ט בהביאו דברי התוס' ליתר ביאור לפי' זה. ולא העיר דלהתוספות שקווניות דרכן להאכל ומוכרח להגירסא שלפנינו : גמ' מקום שמתפקין מזה ומזה אסור. משמע דטעם התירא דריפא הוא משום כיון דאין מתפקין מאידך ודאי לא היתה כוונתו עליו הואיל דבלא"ה לא אכיל מיניה וכדלקמן (נד ב) לענין דגים בהקיצ

דם או דכייבין ליה פיניה. ועפס שהוא שם לווי לא קאי אלא אדסמיך ליה ודלא כפי' הר"ן והרא"ש : ע"ב ר"ן ד"ה אבל. דה"ל מקום שמתפקין מזה ומזה כל"ל : **במשנה** מן הכרוב אסור באיספרגוס. בהרע"ב כ' פירוש אחר דהוא המים שמלקו בהן הכרוב. וכ' התוי"ט ולריך לחלק כו' ע"ש דמשמע דדעתו לחלק בין שליקה למליחה אבל מה יענה בהא דלעיל בהנודר מן הבשר דמותר ברוטב והיינו אפי' ע"י בישול כדמוכח מהא דפליג ר"י והביא ראיה מדאסר ר"ע בילים שנתבשלו עמו לכן העיקר כמו שסיים ואפשר דבלשון ב"א כו'. וכ"כ הט"ז סימן רי"ז ס"ז : רא"ש ד"ה ע"מ שאני טועם. לאו דוקא. נראה דע"מ הוא ט"ס ול"ל תחתיו אלמא והד"א : ד"ה המה מים שאני טועם כל"ל :

פ"ז דף נד ע"א במשנה מותר בדלועין ור"ע אוסר. ופסק הרמב"ם בפירושו כחכמים. וכתב התוי"ט אבל בחבורו פ"ט פסק כר"ע. לא פסק כר"ע אלא בפלוגתא דהנודר מן הבשר דלקמן (בע"ב) אבל בהך דהכא אדרבה כתב שם בהל' י בהא הנודר מן הירק מותר בדלועין. ונדחקו שם הכ"מ והל"מ. ונ"ל כיון דהא דפסקינן כר"ע הוא תפסיקא כמש"כ הר"ן לקמן והרא"ש בר"פ כל הבשר. ולכן בדלועין דלר"ע גופיה מספקא ליה כמש"כ הר"ן. גם התוס' בר"פ כה"ב כתבו דלא אסר אלא מדרבנן לכן הוי כעין ס"ס להר"ן. וספיקא דרבנן להתוס' משא"כ גבי בשר דלר"ע אסור בודאי כמש"כ הר"ן לקמן והתוס' כאן פסקו לחומרא. והשתא דאתינן להכי דיש חילוק בין בשר לדלועין. י"ל דת"ק דהכא דמתיר בדלועין מודה בבשר דאסור וכהאי מתניתין דר"פ כה"ב ולא סתרי אהדדי ולכן פסק הרמב"ם כתרווייהו. ובזה א"ש מפי הא דקאמר מאן תנא דפליג עליה דר"ע כו' ר"ל בבשר דהא ת"ק דמתניתין איכא למימר דמודה בבשר וא"כ לר"א מתניתין דתפילה תני. ותמני רשב"ג היא וג' מחלוקת בדבר. ומדויק היטב ליגנא דהיא. דר"ל מתניתין דתפילה. וסוגיא דר"פ כה"ב דמוקי למתני' דהתם כר"ע דוקא הוא דלא כאביי. והרמב"ם פסק כותיה דסוגיא דדוכתא עדיפא ונכון בעז"ה : **גמרא** אמר אביי מודה ר"מ כו'. כה"ג אמר עליו לעיל (ז) : ר"ן ד"ה ואית דמפרשי המתבשל משמע הכך דבעי בישול טובא. מלת טובא נראה מיותר : ע"ב ד"ה ולענין הלכה. דמאן דפליג עליה דר"ע כו' רשב"ג. וקי"ל הלכה כר"ע מחבירו. בשלהי הוריות מוכח דרשב"ג היה חבירו דר"מ. ור"מ היה תלמיד ר"ע :

דף נה ע"א רא"ש ד"ה מאי כפרוץ הדבר. והאי ראשים דגן דכתיב בקרא היינו מה שנקרא דגן בלשון בנ"א. משמע דר"ל דרש"י נכתב על לשון בנ"א וכ"מ יותר בתוס'. וקשה מר"פ דלעיל דמייתי ר' יאשיה קרא דרש"י ואפ"ה הוה ס"ד דאזיל בתר לשון תורה. וכן במסקנא אמרינן שם דקרא אסמכתא בעלמא : ד"ה שכר בתים. כיון דפתחי שלפעמים נסכרים בזול. ולענ"ד כל"פ דפתחן ר"ל דהבתים והספינות גופייהו מיפתחן ברוב ימים (וכה"ג לפי גירסתו בהמות דמיזקני). משא"כ קרקע דהארץ לעולם עומדת : ר"ן ד"ה עללתא היכי מיקריא. שייחד לו בר מר שמואל כל"ל : גמ' בהס"ע ולא עוד אלא שעוקרין אותו בקרקע שנאמר ונשקפה כו'. לפמש"כ מחקרי הלשון דזתכינו דאותיות הסמוכות לפעמים מתחלפות זו בזו (וכמ"ק מלשון הרמ"א ביו"ד סוף סי' רפ"ח ע"ש) יל"פ כאן דדרים ונשקפה כמו ונשקעה. ובמפרש נראה דע"ס נפל בו ול"ל כמו השקוף עי' לקמן (נו ב) בפירושו בהס"ע : ע"ב הנודר מן פירות הארץ אסור בכל פירות הארץ (בברכות ליתא מלת בכל) ופירש הרא"ש פרי העץ כו' וכ"פ אחריו הטוש"ע סי' רי"ז. והב"י כתב ע"ז ופשוט הוא תדלא הוליא אלא כמהין כו'. ולי ל"ע דהא במשנה ר"פ כ"ת איתא על פירות האילן הוא אומר בפה"ע כו' ועל פירות הארץ הוא אומר בפה"א. וכן עוד שם לקמן ועל פירות הארץ בפה"ע ל"י. הרי דבלישנא דתנאי אין נכלל בפירות הארץ רק פרי האדמה ולא של עץ (ועמש"כ שם (מ) ד"ה מאן תנא) וראיית הב"י במחכ"ת הג' אינו. דכמיסין כו' גדילין בקרקע. ובב"י שם הביא תוספתא הנודר מן ספרי כו' ומותר בפירות אילן ותמה עלה ע"ש. ולכאורה הכ"ל דל"ל בתוס' הנודר מפירות הארץ כו' וכמש"כ ודלא כהרא"ש. אבל האמת יורה דרכו דל"ל ואסור בפירות האילן כי כן הוא בירושלמי בפרקין סוף הל' א' ע"ש ובק"ע : ר"ן ד"ה תוספתא הנודר מן הפירות כו' וגרסינן עלה בירושלמי כמ"ד הלכו בנדרים אחר לשון בנ"א. התוס' זו הובאה ג"כ בגמרתינו יומא (עו ב) ומסיק עלה ג"כ מטעם דבנדרים הלך אחר לשון בנ"א : רא"ש ד"ה עיסוי. ולא אסר עלמו אלא במה שנקראת חטה א"כ הא דקאמר מותר מיירי שנחלקו כו' כל"ל : **במשנה** באניצי פשתן. לשון המפרש דדייק ולא נפיץ. והעתיקו התוי"ט. וק"ל דתמשמע הא דייק ונפיץ אסור. מ"ש מגיזי למר דמותר מטעם דל"כ אלא לבגד. ועוד דמוכח להדיא בסוכה (יב ב) דאניצי לפרש"י הוא דדיק ונפיץ. ולפירוש התוס' הוא מסוה. ודייק ולא נפיץ הוסני קרי ליה ע"ש : שם רי"א כו' טען והזיע כו' מותר להתכסות. נ"פ דר"ל ללבוש וכן בלשון מקרא וערום יכסה בגד (יחזקאל יח) ועוד רבות. ואם כסות לראיה ומיושב הל"ע דתור"ע ע"ש :

דף נו ע"א רא"ש ד"ה וחכמים. נראה דחכמים מודים בחדר ועליה כו'. שמש"כ ע"ד אלו בר"פ המוכר את הבית בס"ד : ד"ה ר"מ היא. דבלשון בנ"א לא הוו בכלל בית. ק"ל דלפ"ז המ"ל דאתיא אפי' לרבנן ובלשון תורה אולי דלא הוה בכלל בית אבל בנדרים דהולכין בהם אחר לשון בנ"א ובאתרייהו הוו ק"ל בית לכן אסרוה : ע"ב **במשנה** ואסור ליכנס לעיבורה. הרע"ב פירש הבתים כו' וכ"מ בפי' הרמב"ם. ולשון המפרש ג"כ פגום נכנס כו'. (אבל שאר המפרשים וכן הפוסקים סתמו דבריהם) וכ"ל דאפי' לר"מ בפ"ה דעירובין דנותנין קרפף לעיר אף שאין שם בית מ"מ הכא יודה דאם אין שם בית מותר דאמרינן שם טעמיה מקרא דמקיר העיר והולה כו' ע"ש א"כ מזינן דמיקריא חולה ולא עיר ממש : רא"ש בהס"ע אלמא קרינן בהפתח הבית כ"כ דל"ל :

דף נז ע"א במשנה מותר לאכול ולהתכסות אחה"פ. פתוי"ט שדקדק מלשון הרא"ש דעה"פ קאי נמי על מה שאת עושה. ספי ה"ל להביא מלשון הר"ן שכתב דעה"פ אאכילה נמי קאי : שם הלכה לפני הפסח אסורה בהנאתו עה"פ. מש"כ התוי"ט ולוקה על הנאתו שלמפרע. ל"י מי דחקו להכנס במשעול צר במחלוקת דהתראת ספק (עי' שבועות כח ב) אכליה לאיסוריה והדר אכליה לתנאיה פלוגתא כו' למ"ד הת"ס כו') הלא בפשטיה משמע דאם נהנית אחר שהלכה לוקה. וזהו אליבא דכ"ע. ועוד דאם תפרש דלוקה למפרע א"כ מאי איריא הלכה לפני הפסח אפי' אחה"פ קודם שהגה נמי : ר"ן ד"ה בדבר שזרעו כלה. מיהו בגידולי גידולין שרי כו' כי היכי דחליפי חליפין מותרין כדמוכח לעיל כו'. ל"ע דהתם בשארי הה"כ או במדיר. אבל בנודר כי היכי דתמיר מינייהו לענין אם החליפן אחר ה"כ איכא למימר לענין חליפי חליפין : רא"ש ד"ה קונם פירות האלו. אם החליפן. לכתחלה אסור התחליף כו' כ"כ דל"ל להפסיקן. ור"ל דדוקא לכתחלה אסור ליהנות בחילופן אבל אם שוב החליף או קנה באותן הדמים דבר מה מותר בהנאתו דזה הוה חליפי חליפין עי' בק"כ אות ע"ז. ודלא כמשמעות התוי"ט. ודקדוק הב"י שהביא. הוא ממש"כ אסור המחליף דמשמע דוקא כשהחליפן הוא בעלמו : באי"ד וגדולי קונם אסורים כגדולי הקדש. וכ"כ הר"ן. ותימה דהתנן פ"ט דתרומות מ"ד גדולי הקדש חולין. וזה אינו ענין לפלוגתא דכפ"ג דמעילה מ"ו כמובן. (ועי' בתרומות שם מה שתמהתי על פי' הרע"ב). וכן הרמב"ם בפ"ה מהל' מעילה הי"א פסק לנא דתרומות. ובפלוגתא דכפ"ג דמעילה פסק כמ"ד דמועילין בכן. והתוי"ט במעילה שם הביא ראיה לפסק הרמב"ם מהמשנה דלפנינו ולא זכר מהמשנה דתרומות ולפ"ג : באי"ד וה"ה אפי' ל"א אלו כו'. והעתיקו התוי"ט בלי חולק. אמנם הר"ן כתב דבאינו פורש מותר בחלופין. וכ"כ הב"י ל"ס רמ"ז דהר"ן חולק בזה על הרא"ש וכן התוי"ט במשנה דלקמן. והמור השמיט דעת אביו בזה וכן בש"ע לא הזכירו. והט"ז שם סק"ד כתב ג"כ להחירא וכן הט"ז שם. ומש"כ בשם הרא"ש ג"כ להחירא תמוה. ולכאורה דעת הרא"ש תמוה דהא אפי' במשקין היולאין מהן תנן בפרק דלעיל מותר וכש"כ חילופיהן. ועי' לעיל (נג ב) בפסיקות בעיא דרמב"ח. ולשון הטו"ע שם כרה"ם ואפ"ל במשקין היולאין מהם ועי' בב"י שם. ואולי לדעת הרא"ש אם קמצן הוא בעלמו אסורין דומיא דחליפין דאסורין למחליף עלמו ול"ע. והנה לענין דינא נראה דלא פליגי. דהרא"ש לא כתב לאסור בלא אלו אלא לשיטתו דאף בחלו לא מיתסר אלא למחליף עלמו. ובזה גם הר"ן מודה אם נתפוס בעיא דרמב"ח לחומרא (כדפסק השו"ע בסעיף ב) כמבואר בדבריו כאן ובהשותפין. והאחרונים ל"ד בזה. גם מש"כ הש"כ בסק"א דדעת הסמ"ג בשם ר"י כהרא"ש דאפי' בחלו לא מיתסר אלא למחליף עלמו. נמשך אחר הב"י שם שכ' ע"ד הסמ"ג ואין דעת הר"ן כן. אבל במחכת"ה ל"ד. שהרי הסמ"ג לא כתב אלא על בעיא דרמב"ח. וגם הר"ן כתב כן דבעייתו איננה אלא למחליף עלמו. ולכן גם מש"כ הש"כ בסק"ז במדיר שאסור בכל אופן כמו שאסר על עלמו. ל"ד דהא בהחליפן אחר יש חילוק ביניהן לדעת הר"ן : ע"ב ר"ן ד"ה בלל של תרומה. ודקאמרינן מותר לומר כו' ופרי באכילת ערלי. ה"ה באכילת קבע לאחר שעשר : ד"ה אף על פי שהוסיף מאתים. אע"ג דגידולין של היתר דמזקינה קאתו דקי"ל כו' כל"ל : ד"ה שתקנה. שייך בה לשון זריעה כל"ל בלא ו' : רא"ש ד"ה גידוליו היתר. כי העיקר אינו יכול לבטל הגידולין כו' אלמא כו' לא אמרינן קמא קמא בטיל. קשה א"כ אפי' לא הוסיף נמי יאסר :

דף נח ע"א גמרא א"ל והלא שביעית אין לה מתירין כו'. בגה"ש הקשה מיי"כ דאין לו מתירין ואוסר במינו במשהו. ואני תמה דהלא בפ"ז (פג ב) מפרש הגמרא הטעם בשלמא יי"נ משום חומרא דעבודת כוכבים כו'. והאי כללא דר"ש אינו אלא בכגון אלו דחשיב דלא אתיר כעבודת כוכבים. ושביעית פשיטא דלא תמירא גם כן כעבודת כוכבים להכי הקשו ליה מינה. ונ"ל דמאי דהדיא הש"ס שם בטבל טעם דהסתירו כך איסורו ולא הסתפק בטעמא דר"ש כאן. מפני דא"כ למה פרטה הברייתא טבל טפי מכל איסורי דתשיב הכא ר"ש וכגון נדרים. אלא ודאי התם טעמא אחרינא ובאין לו מתירין ובגוונא שהמלילו התוס' שם דומיא דיי"נ. ועי' בכ"מ פט"ו מהל' מ"א הל"ב ותראה שנעלמה מכמ"ס סוגיא שלפנינו ודברי הר"ן לעיל (נב) : ר"ן ד"ה השביעית. בין בתערובות פירות היתר בשל שביעית כו' כל"ל : ד"ה אלא מן הדא פשטה דתנן בצלים כו' כל"ל : רא"ש ד"ה אף אני לא אמרתי. כגון פירות שבית שנכנסו לשביעית כו'. לי לע"ג מסוגיא דר"ס (טו) ושם (ע"ב) ריו"ח ור"ל אמרי תרווייהו כו' כי אתי רבין הריו"ח אתרוג כו' ע"ש היטב : ע"ב ר"ן ד"ה ואותה ליטרא. דכיון דליטרין דתוספת פטירי כו'. לכאורה זה סותר לפירושו לעיל דאין לחלק בין גידולין להעיקר דאי אין מעלין ע"כ

גם

גם הם כמוהו . וי"ל דהיינו הא דמקשה דמכאן מוכח דאף דגידולין היתר מ"מ אין כח בהן לבטל העיקר כיון דמיניה קא רבו . אבל קשה דהכי משמע דגם התרלן מודה ליה בסברא זו . ולמה לא תרץ ליה שאני טבל דדבר שיש לו מתירין הוא . ועוד ה"ל לתרץ כדלקמן (נט ב) שאני גבי מעשר כו' ואיסורא לא זרעי אינשי : רא"ש ד"ה המנכש . ברייתא היא בתרומות בפ' הזורע פשתן . ה"ס בתוספתא שם בפ"ח המתחיל כן . רק שנשתבשה שם ע"י המעתיקים . והמגיה כאן טעה : ד"ה ומעשרן ודאי . אם בא לאכול מהן קבע כו' . ק"ק דמאי קמ"ל פשיטא דלא עדיף כיון דעתה הוא תולשן מן המחובר. ומש"כ בדבור דלעיל כדין פועל שאוכל כו' תמוה דהא תניא בב"מ (פט א) יצא המנכש כו' אין פועל אוכל בהם : ד"ה ודלמא במדוכנים . שדרכן ועירבן עם פירותיו כו' . תימה דהא לעיל פי' דכיון שדרכן בטילין גידולין לגבי ג"כ . ועוד מדפריך אח"כ ודלמא בתערובות דהיינו דעירבן עם שאר פירותיו מכלל דפירכא קמייתא היא בדלא עירב . וצ"ל למחוק תיבות עם פירותיו : ד"ה שניא שביעית . אבל ערלה כו' שא"א שתתערב כו' במחובר כו' . קשה אלמה לא כגון שחנטו קודם ט"ו בשבט דשנת ד' ואח"כ גדלו הרבה ועי' ר"ס (ר"ד יד. וטו ב) :

דף נט ע"א גמ' אלא כישראל שנפלו לו טבית אבי אמו כהן כו' והא קתני כו' חוץ מדמי אותה סאה כו' . ק"ל מדוע לא אוקמיה כגון שהפריש ישראל תרומה ומת . והיורש ודאי אינו יכול לאיתשולי עלה כיון דהוא לא הפריש . וכן פשיט ליה להרב בעל מנחת אהרן בסנהדרין (ס ב) דאפי' בן אינו נשאל על קרבן אביו שמת וצ"ע : ר"ן ד"ה והרי תרומה. משום דתלי למדמייה דבישראל שנפלה לו טבית א"א כהן . לכאורה כמ"ש בתרומה ביד כהן ומותר דקאמר ר"ל בימי טומאתו . ואולי משום דזה הוה דשיל"מ כשיטהר . והא דאמרינן ביבמות (פב) על הא דר"א אי לכהן מישרא שרי ולא תפני כשנטמאת . דהמעת שאני דאפשר שתבוא לידי נותר טרם שיטהר : ד"ה סאה . נקט תרומה טמאה לאשמועינן רבותא כו' . תימה דהא איצטריך לגופיה לאשמועינן חילוק בין טמאה לטהורה דבטמאה תרקב (ולא שורף כדינה משום דדמוע קיל וחיישינן לתקלה כמ"ש הרא"ש) ובטהורה תמכר כו'. ואולי כוונתו על הגמרא דנקטא להקשות מטמאה ולא מקשה מכמה משניות כו' כמש"כ הרא"ש : רא"ש ד"ה בתרומה ביד כהן . אבל כ"ז שהיא ביד ישראל זימנין דל"ל תבואה לאכול ומיתשל עלה כו' . ע"כ צ"ל דהחולין שנתקנו ע"י תרומה זו נשרפו או שנאבדו . דאי כשאכלן א"כ כשיתשל עלה אכל טבל למפרע . עי' רמ"א ביו"ד ר"ס שכ"ג ובש"ך שם סק"ו . וצ"ע למה לא מוקי הש"ס בכה"ג דכבר אכל החולין דתו ל"מ למיתשל : [ודע דק"ל על הרמ"א דאפילו קיימת העיסה מ"מ אי איתשל עלה נמצא דעבר למפרע אבל לא תשא בהברכה שבירך על הפרשתה . וכן קשה בגמרא דקאמר והרי תרומה דאי בעי מיתשל עלה (וכ"ה בר"ד) והרי יעבור על לא תשא למפרע · ולפמש"כ התוס' בתענית (דף יא ע"ב) וכן הרא"ש שם בפי' י"ז לענין תפלת עננו דאפי' אכל אח"כ לא מקרי שקרן כיון דאז היה בדעתו להתענות א"כ י"ל ה"ה לענין ברכה לבטלה ועי' לשון הר"ן בפ"ב דשבת בזה . והא ל"ק מש"כ התוס' בכריתות (יג ב) ד"ה ארבע . שנשחטו ונזרקו דמים כהלכתא ליתא בשאלה . ותיפוק ליה דאפי' בנשחטו לחוד. משום דיעבור למפרע על שחיטת חולין בעזרה . דש"ה שיגלגל ע"י זה מאיסורים חמורים טומאה . נותר . מעילה . והי' כ"ל מזה דכשיפריש עתה מחדש לא יצטרך לברך דיוצא בהברכה שבירך בהפרשה ראשונה . אע"ג דלא נעשה המצוה אז . מ"מ חשב לעשות והוה כהתחלת מצוה . ואף שעסק אח"כ בענינים אחרים ואפי' שהה איזה ימים בינתיים (דכ"מ מלשון הרמ"א ומהגמרא) מ"מ דומה למפסיק באמצע המצוה דאינו חוזר ומברך. וכמו בסוכה דאיכא למ"ד בסוכה (מה ב) דאינו מברך אלא יום ראשון ושני לכל שבעת הימים . ובזה יש ליישב דעת השל"ה שהביא המ"א בסי' קס"ז ס"ק ע"ז ממה שהעלה עליו המ"א בצ"ע : ואגב עיוני ראיתי בפ"ת ביו"ד שם שכתב בשם שאילת יעב"ץ דדייק מלשון רמ"א שכתב ואם חזרה ונתערבה בעיסה ולא קאמר בעיסתה . דדוקא שנפלה בעיסה אחרת הוא דבטלה אבל באותה עיסה שהופרשה ממנה אינה בטלה . והנה מהש"ך שם נראה להדיא שלא הבין כן בדברי הרמ"א שהרי כתב ואע"ג דהשתא כו' אבל למפרע חלה כו' ע"ש . וכ"מ מהא דירושלמי שמסמיך שיעור ביטול דתרומה במאה אקרא דאת מקדשו ממנו דבר שאתה תורם ממנו שאם נפל לתוכו מקדשו והיינו משום דליכא אלא צ"ט הא במאה בטל . ודע עוד מש"כ הש"ך שם סק"ה בשם הד"מ שהביא ממהרי"ו בעיסה שנתבטלה בלא הפרשת חלה ביטול אח"כ חלה תועלת שיהיה בעיסה מאה נגדה וגם הד"מ לא חלק עליו אלא בחלת חו"ל דמדרבנן לא מחמרינן שתאסר למפרע כו' ע"ש. אנכי תמה דאפי' חלה דאורייתא הלא אינה קדושה אלא משעת הפרשה אבל לא למפרע . והלא תרומת יין דמפריש אחד מחמשים ול"א דמדמע למפרע . ועי' בר"ש פ"ז דדמאי מ"ה שהביא מהירושלמי מה אנן קיימין אם באומר מכבר . משקה מעורב הוא . אם באומר לכשאשתה כו' ע"ש . משמע דכשאומר לכשאשתה ליכא חשש עירוב] : ע"ב ר"ן ד"ה הרי ליעלא מעשר דקטרת . אלמא אע"ג דקא מרח איסור שבה לא בטיל כצ"ל : רא"ש ד"ה א"ה מאי אתא רשב"ג . הא דקאמר רשב"ג גבי אילן שמקצתו כו' . הוא בגיטין (כב) . וקשה הא רבי דפליג עליה שם אמר נמי טבל וחולין מעורבין זה בזה . הרי דגם הוא ס"ל דבאילן אחד יש איסור והיתר כתנא דהכא דהא משמע בפי' בד"ה מי סברת דגם הכא אינן ניכרים האיסור והסיתר כ"א בפ"ע. ובל"ז פירושו דחוק מאד :

דף ס ע"א גמרא והתנן הטבל כו' אבל דבר שא"ז כלה ג"ג אסורין . בגה"ש העלה בצ"ע דמאי פריך מטבל שאני טבל דהוה דבר שיל"מ ע"ש . וכמו כן קשה בפסחים (לד) דפריך כה"ג ע"ש . ול"כ דהש"ס מפרש דהא דתני אבל דבר שאז"כ כו' קאי נמי על מתניתין דלעיל (מד) ג"ת תרומה וג"ג חולין דומיא למה שפי' הר"ן לעיל (נז) במשנה ע"ש ודלא כפי' הר"ן והרא"ש דפריך מכח כש"כ ועמש"כ בתרומות שם : רא"ש ד"ה והתנן הטבל גידוליו מותרין כו' כצ"ל : ד"ה רבויא דרבו . דהא דאסור גידולי גידולין בלא רבו כו' כצ"ל :

פרק ח במשנה חדש זו . במשניות ובירושלמי הגי' זה וכן בגליון המפרשים כאן וכן עיקר . כי בכל התקנה הוא בל"ז . וכנ"ל לקמן בפיסקא שבגמרא : שם יום אחד כו' אסור מיום אל יום . נ"ל משום דבנדרים הולכים אחר לשון בנ"א . אבל בל"ת אינו רק עד שתחשך . ולהיה לדבר אותו ואת בנו דכתיב בו יום אחד ודינו כמבואר ביו"ד סי' טז ס"ד : והנה אם אמר שלשים יום משמע לי מסוגיא דנזיר (ה . ו) ומפי' התוס' שם דמקצת יום למ"ד ככולו . וכן יום שעומד בו עולה ליום אחד דומיא דנזיר שם · (ובחדש אחד כ' הש"ך בסי' ר"כ סקי"ג דמונה מעת לעת) . ונראה דה"ה אם אמר שני ימים עולה לו יום זה ליום אחד ולמחר עולה לו ג"כ מקצת היום ככולו . אך לפ"ז אם נדר סמוך לשקפע"ה יהיה אסור יום אחד משני ימים וזה תימה : גמרא נזירה היום משום יום אחד . והרע"ב שכתב משום יום סתם ל"ד דיום סתם גופיה הוא בעיא דלא איפשטא לקמן . וזה הוא מאמר מחלט : ר"ן ד"ה ואחרים פי' . ולפי האי פי' כ"ל כו' לאשמעינן דינא דנודר באמצע זמנים כו' . ק"ל דהאי כ"ת הוה ג"כ בגוונא דאיירי מתניתין דבשבת ושבוע אסור ג"כ ביום שבת ושביעית הבאים . ובחדש ושנה מותר בר"ח ובר"ה העתידים : בא"ד מיהו האי פירושא ליתא כו' דהמודר כו' לשנה דאם אמר לשנה זו אפי' לא עמד כו' כצ"ל . והנה ליפני דמתניתין אסור בכל השבת וכן בכולן משמע כפירושם . דלפירוש הראשון אינו אסור בכל השבת כי מה שעבר אין ואינו אסור אלא מיום שעומד בו עד תשלום השבוע וכן כולן . ולענין קושייתו נ"ל נפרך דהכא את"ל דלא אסר עליו אלא יום השבת ושנת השביעית שעומד בהן הל"ל היום . שנה זו . או השנה (עי' ש"ך סי' ר"כ סק"ט) משא"כ התם איכא למימר משום דהיה רוצה להאסר אף ביום למ"ד דאלול אם יהיה מעובר וכנון בעז"ה : ע"ב גמרא בהס"ע א"ל אי הכי כו' . נראה שהוא ר"מ אמרו ליה ור"ל בני הישיבה . ואמר להם היום ביום א' מיחלף כו' : שם כי איצטריכא לחדש חסר כו' . פי' הר"ן והרא"ש דחוק דמאי פסקא דאטו לא משכחת לה תרי חסירי בהדדי דהתנן בפ"ב דערכין אין פוחתין מד' חדשים המעוברין . הא ד' עבדינן והוו להו ח' חסרים ועכ"פ יהיו ב' חסרים בהדדי זא"ז . אבל מדברי הרמב"ם בחבורו משמע שמפרש דהחדש שנדר בו הוא חסר ומ"ד כיון דלא ידע בשעת נדרו היכא חסר דעתו היה שיהא אסור גם ביום למ"ד . פי' לקמן (סג) הא דלא ידע וכמש"כ שם בס"ד . ונראה דלזה כיון גם הרע"ב ע"ש ודלא כהתוי"ט : שם אר"א ת"ש קונם יין שאני טועם השנה נתעברה כו'. היא משנה לקמן (סג) עמש"כ שם : ר"ן ד"ה שבת זו . דכיון שימי החול קנו ימי שבת כו' כצ"ל : ד"ה ומהא . אם עשה כן השטר מוקדם ופסול כו'. לכאורה אינו מובן דכיון דכתבו ע"ש חדש העבר ע"כ כתב ביום למ"ד לחדש א"כ מובן לכל שנכתב ביום א' דר"ח . וע"כ כ"ל אם כתבו סתם בשלהי חדש העבר : בהס"ע דאי בנודר בר"ח שבת פשיטא כו' . לפמש"כ לקמן (סג) בגמרא בסס"ע בס"ד אין כאן פשיטא : רא"ש ד"ה אבל בהיום . כי פחות כו' א"א לפרש היום כ"כ דל"ל : ד"ה קמ"ל דלא . ולאידך פי' כו' . קשה לפי' זה היום הש"ס ק"ל אינשי ריש ירחא . דהא בשבת זו אסור ביום השבת אע"ג דאינו נקרא ריש שבוע הבא : ד"ה קונם . כגון כו' ואמר יום כ"כ דל"ל :

דף סא ע"א ר"ן ד"ה וא"ת שנה . דאי דיניה כשנה אחת לא מיתסר בעבורה . לכאורה סותר א"ע למש"כ לקמן (סג) בסוף המשנה ואני מוכרח עוד לומר דאפי' בנודר שנה אחת סתם אסור בעבורה. וכבר הרגיש עליו הש"ך בסי' ר"כ סקט"ו ומיישב דהכא מיירי בעומד בר"ה ושם בעומד באמצעה ומ"מ שפיר החילוק . אבל קשה דא"כ איכא למימר דלעולם דיניה כשנה אחת ומיירי בעומד באמצע השנה . וי"ל : ד"ה איבעיא לכו . ולא שייך למיבעיא אי שנת חמשים כלפני חמשים כו' . כוונתו דליתא כלפני חמשים כו' משמע דהבעיא היא אם אסור בשנת היובל עצמה או לא ואי דיהיה כיובל אחד ועומד באמצע יובל . בשנת היובל עצמה ודאי אסור . והכ"מ אינו רק באיזו שנה יכלה נדרו : רא"ש ד"ה מ"ד הלך אחר רה"ש . אלא עד תשלום אלול . נראה ע"ש וצ"ל עד תשלום אב או תחלת אלול : ע"ב ד"ה עד הקציר כו' אלא עד שיגיע . אפי' שאמר עד שיצא כו' כצ"ל : בא"ד עד שיצא קאמר כי זמן הווייתו קצובה אבל דבר שאין זמנו קבוע שאין הווייתו קצובה כו' כצ"ל : ד"ה ודבר שא"ז קבוע בסופו . דהכי משמע ליישנא באיזה לשון שאמר כו' . כ"ל דכלפי דתני במשנה הקדומה דבפסח יש חילוק דעד הפסח עד שיגיע ובעד שיצא עד שיצא . להכי תני אבל עד הקציר כו' אינו אסור אלא עד שיגיע וכ"ל דבהם אין חילוק אלא לעולם אינו אלא עד שיגיע . ובעד הקיץ דתני ביה בהדיא עד שיצא משום דאפסקיה מהקודם בזה"כ : ר"ן ד"ה עד שיקפלו . דכתיב יעשהו במקצועות ישעיה מ"ד :

דף סב ע"א גמרא אמר להו אמאי לא אכלי רבנן. יתכן דגם רבי הפסיק כבר לאכול טרם בואו : שם קסבר משום סגיות מילתא ט' . כה"ג בב"מ (כב) : שם שרי ליה לצורבא מרבנן למימר למ"כ אנא שרו לי כו'. זה שרי אפי' באתרא דידעי ליה דומיא דכהן דשרי ליה למימר כהנא אנא הבו לי מת"כ : ר"ן ד"ה משום סגיות כבר התפס כו' כצ"ל : ד"ה קטרס . והוסיף ע"ז ואמר ענדם על גרגרותיך . כלהם מזה שהיה גירסתו בגמרא קשרם על לבך והוא שם (ו כא) כי כן כתיב בסופו ענדם כו'. וממקרא זה מוכח ג"כ הא דסוף הכבוד לבוא כי בפסוק דלאחריו כתיב בהתהלכך תנחה אותך ט' : ע"ב ד"ה ומקשו הכא . שלפעמים מאחר הרבה בגשמים כצ"ל בכ"ף :

דף סג ע"א ד"ה כמאן אזלא. וקס"ד דבנודר עד הפסח עסקינן דהכי הוה אורחייהו כו' וזהו דוחק. ולעד"נ דכוונת המקשה להוכיח היפך דברי ר"ן דאדרבה דבעד הפסח מודה רשב"ג דעד שתכלה דלכן אמר אתה מונה בהן ר"ר ושניה . דהיה דוחק לו לומר דלדבריהם דרבנן קאמר כתנו דמסיק לדברי המתרן : רא"ש ד"ה אר"ז לנודר. מייתי ראיה דאף לרשב"ג בעי זמן רביעה שני' ט' . אולי כוונתו כיון דמוכח דאף רשב"ג אית ליה זמני דרביעה ור"ז גופי' אמר דזמנה דשני' נ"מ לענין נדר א"כ מוכח דגם רשב"ג ס"ל זמן רביעה שני' בנדר ודוחק . ועמש"כ בזה בתענית בס"ד : במשנה קונם יין לשנה כו' . במשניות וברא"ש הגי' השנה . ולמשנה זו כיון הש"ס לעיל (ס ב) וכ"מ מהר"ן : גמרא בסה"ע . הא דלא ידע . וע"כ ליתא ג"כ דלא ידע ומ"ם . וכ"ל דמשום דהשנה אין לה משמעות אחרת כי אם עד תשרי הבא . משא"כ אדר יל"פ אדר הראשון אפי' נר"מ דמ"מ שם אדר עליו : ר"ן במשנה והאי מוכר בית בבתי ע"ח כאומר (כצ"ל) שנה כו' ואפ"ה טעמא דרבי דחמנא כו' . והא דמוכח בר"ה (ו ב) דגם שנה דבכור דלא כתיבא בה תמימה אפ"ה פירושה לרבנן כדא"ל ולרבי כדא"ל בבתי ע"ח . היינו משום דילפי' שנה שנה מהדדי כמש"כ התוס' בערכין שם . משא"כ נדר ופירות שנה דידהו הוא לשון בנ"א : ע"ב במשנה קונם בשר שא"ע עד שיהא הצום כו'. כולם הבינו דהכוונה על יוה"כ ונדחק הר"ן בפי' לילי צום . ול"כ דעל אחד מד' תעניות קאמר (לבד מיוה"כ) וכ"כ המפרש ועל אותו שיבוא ראשון קאמר . ודרכן היה בלילה שקודם התענית להרבות בסעודה ולאכול בשר כדי שיקל עליהם התענית למחר עי' רא"ש בפרק יום הכפורים סי' כב : ר"ן סד"ה שדרך בנ"א . לא אתא אלא לאשמעינן כו' כצ"ל :

פרק ט דף סד ע"א במשנה ועוד אר"א פותחין בנולד וחכ"א . ופי' הרא"ש דבדבר שאינו מצוי כו' . וכ"כ הר"ן לקמן (בע"ב) בפי' המשנה משום דפתח דשכיח הוא דמצוי כו' . וכן על הא דמשני הש"ס לקמן לרבנן דהאי כי מתו כו' היינו שירדו מנכסיהם הביא הר"ן ירושלמי ועוני לאו נולד הוא אר"ז העניות מצויה · ולעיל (כג) האי לאו נולד הוא דשכיחי כו' . הרי הכי חזינן דבנולד דשכיח פותחין ואמרינן דאדעתא דהכי לא נדר אבל בלא שכיח אמרינן דלא היה מניח מלידור בשביל זה כמ"ש הרא"ש . וק"ל דזה היפך מסוגיא דריש כתובות דאמרינן שם ודלמא אונס דשכיח שאני ר"ל דלכן לא מבטל התנאי . וע"ש (ג) בתד"ה אי"ד הב' עניני אונס . וכן לענין נדרים גופייהו לעיל (כז ב) פי' הרא"ש בד"ה שאני מעברא . ועכבו נהר דמתני' היינו כו' דלא שכיח . אמנם למתבונן גם יש לחלקם בכמה אנפי וכמ"ל . ולא כתבתי אלא לעורר המעיינים : ודע דק"ל במה שפסק השו"ע או"ח סי' תרנ"ח ס"ד בנתנו ע"מ להחזיר ונאנס מידו דל"י . דלכאורה אם הוא אונסא דלא שכיח נימא דאדעתא דהכי לא אתני . ולא תקשה עלי מהא דגיטין (עד) ה"ז גיטך ע"מ שתתני לי כו' ומת כו' לא נתנה זקוקה ליבם . אע"ג דמיתה אונסא דלא שכיחא כדמוכח בסוגיין . דש"ה דקפיד ואמר לי. וי"ל גם הפסק דהשו"ע הנ"ל משום דהתם להרווחה דידיה קמכוון שנלכך לו האתרוג לצאת בו עי' בגיטין שם (בע"ב) ולכן הוה קפידא אף בנאנס : ר"ן ד"ה א"ל א"כ אין נדרים . ובגמרא מפרש מאי קאמר כצ"ל והס"ד ומה"ד בדבר שבינו כו' : ע"ב ד"ה עוד אפשר . ותש"ה מודה ר"א לרבנן בכבוד המקום ופליגי בכבוד או"א כו' כצ"ל :

דף סה ע"א גמרא דכתיב ויבא אותו בבלה וכתיב וגם במלך כו' כצ"ל . ופסוק הראשון הוא ביחזקאל לז : רש"י ד"ה בתדין . ואמר רבי ת"ח יפר לעצמו . עי' שעה"מ פ"ו מהל' שבועות הל"ה : במשנה ואין חכמים מודים לו . בהגרי"פ כ"א וחכמים מודים לו כו' . גם הרא"ש בפסקיו הביא גי' זו (וכ"ה הגי' בירושלמי) וכ' וסוגיא דהגמרא משמע כגי' זו . וכ' הק"נ דכוונתו מהא דפריך הגמרא מת נולד הוא . ומאי פריך דלמא ר"מ ס"ל כר"א דפותחין בנולד . וזה אינו כלום . דהגמרא פריך שפיר על שאמר שהן כנולד . הרי מת נולד גמור הוא . ותו מ"ק ואינן כנולד . למה הרי נולד הוא אלא דפותחין בנולד לפי סברתו . אבל כוונת הרא"ש דלגי' ואין חכמים כו' קשה דמאי פריך לריו"ח ל"ל למיתני תרי זימני נדר טעות . הא איצטריך לאשמעינן דהתם מודו ליה כמו שהקשו התוס'. וכ"כ הלח"מ רפ"ח מהל' נדרים . אולם לפי' הרא"ש כאן דלריו"ח ר"מ מחמיר . ודאי אין מקום לגי' וחכמים מודים לו . דא"כ מאי פריך ל"ל תרי זימני כיון דכך דהכא לאיסורא ודהתם להתירא . ויש לדחוק דהכי פריך דכיון דאמר ואינן כנולד והיינו משום נדר טעות רק דהכא גזרו ממילא מוכח דהיכא דליכא למיגזר כהתם הוה נדר טעות : שם מת הכלב או שנהרג הנחש . וכתב התוי"ע משום דגבי נחש שכיחא טפי הריגה . ונראה לאיה מסנהדרין (טו ב) א"ב נחש . פי' דלר"ע כל הקודם להרגו זכה ע"ש : גמרא אר"ה נעשה כתולה נדרו בדבר וריו"ח אומר כבר מת כו' . ותפסו הפוסקים כר"ה. וכ' הגר"א ז"ל בסי' רל"ב ס"ק כד דבירושלמי איתמר כר"ה כמש"כ הר"ן והרא"ש. ולכאורה תמוה דהרי שם איתא דשמואל אמר כבר מת ור"א בשם ר' אלעזר מפני שהוא כתולה כו' . והלא ר' אלעזר תלמיד שמואל כדאיתא בעירובין (סו) ואין הלכה כתלמיד נגד הרב . ואולי כוונתו דעל הא דר"א אר"ז בשם ר' יוחנן (כ"ה הגי' בירושלמי שלפנינו וכן העתיקו הר"ן והרא"ש בפסקיו ולא כמו שהוא בפי' בשם ר' יוסי) אף הוא א"ל היתר חכם . אבל גם מזה אין הכרע די"ל דקאי אתרוייהו : שם וריו"א כבר מת . ופי' הרא"ש דלפ"ז פי' דר"מ יש דברים שהן כנולד ר"ל דדינן כנולד כו' . לכאורה קשה כיון דבזה ר"מ מחמיר איך תני אח"כ ועוד אר"מ פותחין לו כו' דהרי שם הוא מיקל וכמו שהקשו התוס' במגילה (כא) . ולזה י"ל דס"ל כמש"כ התוס' בעירובין (כג) דהיכא דתרווייהו מענין אחד אע"ג דלא שוו תרווייהו לחומרא תני ועוד . אבל ק"ל דהא בהאי לישנא מצינו לו בשבועות (פ"ו) יש דברים שהן כקרקע ואינן כקרקע כו' והתם א"א לפרש כה"ג דהא מקיים שם דמחייב בשבועה . וי"ל ע"פ מש"כ התוס' בב"ב (ס"ד יא) ובש"ת דמליצו שהלשון שוה והפי' משתנה : ע"ב ר"ן ד"ה תנא תולה . והא דל"א בסיפא גבי כעורה ונעשית נאה האי טעמא כצ"ל וכ"ל דהוה כתולה נדרו בדבר . והתוי"ע שם במחכ"ת ל"ד שכתב וא"ת מ"ש מהאומר שאביה רע כו' דהוי נדר טעות . דנדר טעות לא הוי אלא היכא דהכר מת . והתם נמי שרינן בסיפא נאה מעיקרא : בא"ד א"כ אי אמר הכי שאני כו' כצ"ל וכ"ה בתוי"ע שם : ד"ה וליתא. וקתני ליה בהדי מן הכתוב בתורה כצ"ל : ד"ה ש"מ אין מסדרין . ומזון למ"ד יום וכסות שנים עשר חדש כצ"ל : רא"ש ד"ה ומעל ראשו מטלטלי הוא. בעומד ליגזז. הן זה פלוגתת רשב"ג ות"ק בסנהדרין (מו) בברייתא ולתנא קמא לאו כגזוז דמי . ובנזיר (נא) נשאר בבעיא ע"ש וצ"ע :

דף סו ע"א במשנה והלא המיוחן יפה כו' . בפ"ו דב"ב מ"ג איתא דיתן מגל אשקלון ומיוחן מג"ש . ולכן תימה על הרמב"ם והרע"ב והשו"ע שכ"ד בלישנייהו ונקטי ישן תחת מיוחן : גמרא הותר הראשון האחרון מותר וכולן אסורין וכו' מאן תנא כצ"ל דעיקר המטרה הוא על בבא דאחריה שאני נהנה לזה קרבן כו' כמו שפי' הרא"ש והר"ן . וכתב התוי"ע דרישא דתני שאני נהנה לכולכם כו' אתיא כרבנן כו' דאי כר"ש ליתני רבותא טפי שאני נהנה לזה כו' . וא"כ מתני' תברא מי ששנה זו לא שנה זו . וזהו דוחק דכל כי האי ה"ל לגמרא לפרושי . וגם הר"ן כ' דקתם לן תנא הכא כר"ש כו' ומה לי חד סתמא כו' . משמע דכאן לא סתם כרבנן . אבל בשבועות (לח) דייק ריו"ח שם ממתניתין כעין דיוק התוי"ע הכא ודחינן ליה כל האומר ולא לך כאומר שבועה שאין לכם בידי דמי ע"ש . וה"נ נאמר כאן דלזה ולזה ולזה או לזה לזה כאומר לכולכם דמי . גם מש"כ עוד דלדעת הרמב"ם דלזה ולזה הוא כמו שתלאן זב"ז אתיא רישא כר"ע אפי' כר"ש . תמוה דלר"ש מ"מ ה"ל למיתני ברישא רבותא דלזה לזה : רא"ש ד"ה ותשני חדא ועוד קאמר . חדא מפני שאינן רעים כצ"ל : ד"ה מעשה לסתור . וקאמר (כ"ל ותשני) דוקא שהיתה כעורה וייפוה התיר רי"ש כו' כצ"ל . ונראה דלא היה לפניו הגירסא בגמרא רק רי"ש אומר אפילו כעורה ונעשה נאה כו' וכן העתיק בפסקיו . ועי' בפי' הרע"ב שכתב ג"כ בשחורה ונעשית לבנה . ול"כ דגם בקצרה ונעשית ארוכה סובר רי"ש דזה לא נקראת קצרה מעיקרא . דאיגלי מילתא למפרע שלא הגיעה אז עדיין לשנות הגדלות :

פרק י דף סז ע"א במשנה ולא הפר הבעל . פרש"י אלא שתק מעל"ע . וכ"מ מפי' הרא"ש בד"ה קמ"ל . ק"ל דהא זה הוה קיום כדכתיב הקים אותם כי החרים לה ביום שמעו וא"כ מאי קאמר מו ומאי ל"ל שקיים א' מהן הלא היא היא . וכן הגמרא לא מקשה אלא השתא כו' . ול"כ דר"ל דעדיין לא עבר יום שמעו דהשני וקמ"ל דאינה מותרת בהפרת האחד אע"פ שעדיין לא נתקיים מהשני . וכ"מ לקמן בגמרא ואדרבה לתודי' מפר וכ"מ אב כו' דאם הקים הקים : גמ' כי איצטריך לי' כו' וחזר המקיים ונשאל על הקמתו כו'. לכאורה אף בלא נשאל איצטריך לאשמעינן דקיומו קיום דשוב א"י להפר דס"ד אמ"ה דכמו דאין כח באחד לבדו להפר כן אין לו כח לבדו להקים . וי"ל : ר"ן ד"ה וחזר המקיים . אצ"ל דבשקיים אחד הפרה קמייתא לאו מידי הוא כצ"ל : בא"ד ולדידי לאו קושיא היא כו' עד קיומא . מדבריו נ"ל דבפשוטים דאב לתודיה מפר או בנשואה דבעל לתודי' מפר . אם קיים והפר ואח"כ נשאל על הקיום דא"ל להפר שנית . וכ"ה בשו"ע סי' רל"ד סכ"ב מתשו' הרשב"א (ועי' בהגהת הגרע"א שם סעיף מ"ע) ובש"ך שם סקנ"ו נראה דיש ע"ש ול"ל הפרתו הראשונה כו' קודם השאלה כו'. וכן בט"ז שם ס"ק כ"ה ע"ש בליונו ול"ל על דין הב' כיון שעבר יום שמיעה א"י להפר : רא"ש ד"ה מ"ד . והא דלא תני אביה כו' יחדו . לכאורה אי הוה תני הכי ה"א דבעינן שיפירו בב"א ממש או בתכ"ד של חבירו עי' ב"מ (לד ב) תד"ה אלא אביו :

דף סח ע"א גמרא דבי ר"י תנא בין איש לאשתו כו' מכאן לנערה המאורסה כו' . גם מכאן קשיא למה שהבאתי בסנהדרין (נא ב) בשם חדושי הרא"ש ע"ש : שם או שמע והפר או שמע ושתק ומת בו ביום כו' כצ"ל ונראה מדברי הר"ן והמפרש וכ"ה לקמן (עב) וכ"ה הב"ח : ר"ן ד"ה

ולתנא

ונתנא דבר"י. והכה ס"ל דתרתי ש"מ כו' כצ"ל : בא"ד וכ"ת כיון דתנא דבר"י כו' ארוס מפר בקודמין מנ"ל. לכאורה תימה דהא שם כתיב ונדריה עליה דמשמע נדרים שהיו עליה כבר כדכתב לעיל בד"ה ומיני'. ואולי כוונתו כיון דלתדבר"י עיקר קרא אתי לארוס שני איכא למימר דונדריה עליה היינו דוקא שנדרה בהיותה ארוסה לראשון. אבל מה שנדרה בעודה פנויה תחת רשות אביה לבדו אין כח לארוס בהם כלל : ד"ה ורבה. כלומר קרא כו' דתני לי' מאי עביד ליה כצ"ל : ד"ה לומר. וקשה לי לתדבר"י כו' כצ"ל : בא"ד וכי היכי דבעל אינו מפר כו' ה"נ אב כו' והכי איתא בספרי כו' וגרסינן נמי בירושלמי כו' שלא כדברי הרמב"ם כו'. ועי' בכ"מ. ואולי הרמב"ם מפרש הא דספרי וירושלמי דוקא בארוסה וכתדבר"י דמוקי להאי קרא דבין איש לאשתו כו' בארוסה דכיון דהאב אין יכול להפר לבדו כי אם בשותפת הארוס. והוא אין בו כח להפר אלא בעינוי נפש ובדברים שבינו לבינה. ממילא גם האב כן. אבל בפנויה דהאב מפר לבדו לעולם מפר כל הנדרים וכלישנא דקרא דכתיב ביה כל נדריה כו' ועי' לח"מ : ד"ה ואי אמרת מיקלש ט'. א"נ כו' בקרבן קאמר כו' דלר"ע ליכא קרבן בפחות מכשיעור. מה שהקשה בגה"ש דלענין קרבן שיעורו בפרוטה כו'. עמש"כ בפסחים (לג) בתד"ה אף ביטול דבריו בס"ד : ע"ב ד"ה שמע בעלה. דעדיפא ליה הפרת הבעל מיבעיא כו' כצ"ל : בא"ד קמ"ל דאפ"ה נתרוקנה רשות לאב משום דנסי דבעידנא כו'. לכאורה החילוק פשוט דהכא משום דחלק הקלוש בעלה של אב ולא מחמת ירושה דנאמר דאין בו כדי להוריש והוה כמו הפר הבעל עד שלא שמע האב אע"ג דקלים ליה שובא מ"מ אח"כ כשישמע האב (בו ביום אפילו לדעת הרמב"ם בפי"ב מהל' נדרים הי"ז) יוכל להפר חלקו. ולע"ד ה"נ דהכך בהא דבמלה לה הפרה דבעל וצריך האב להפר גם חלק הבעל דה"ה משמעות לשון נתרוקנה דזכות הבעל ניטל ממנו וניתן לאב עי' בפי' הרא"ש לעיל (ע"א) בסופו :
בסה"ד גי' ס"א לא נתרוקנה הלקוחה מהמהרש"א אינה מובנת :

דף סט ע"א גמרא אר"נ כו' בס"א א"י להפר. עי' בטוש"ע סי' רל"ד סי"ו דעת הרמב"ן דאם מת הארוס בו ביום ששמע האב גם לב"ה האב חוזר ומפר ועט"ז שם טעמו. ובש"ך שם ס"ק ל"ב יש ש"ס ותחת בעל נ"ל אב : ר"ן ד"ה בעי רבה יש שאלה בהקם. אבל למחר פשיטא דל"ת מפר דלא גרע מהתיקה. ולהתוס' בכתובות (עא ב) לא ברירא להו הא מילתא. והטוש"ע שם סתמו דיוכל לישאל אפי' לאחר כמה ימים ולהפר ביום השאלה וע"ש בש"ך ס"ק ס"ג טעמה. ומשמע דבעל שתיקה לתודה לכ"ע. אין נשאלין וכ"מ מלשון הר"ן דזה פסיקא ליה. ולשונו בכתובות שם (ר"ד לז) ובשתיקה ודאי לא שייך שאלה. ובפניותי ל"י מדוע לא דכיון דהכתוב אומר הקים אותם כי החרים כו' הרי דמטעם הקמה קאתי עלה ובהקמה גופא מהני שאלה : והנה אם יכולה נילך לפני חכם להתיר לה אחר קיום בעלה איתא שם בהג"ה חילוקי דעות. וק"ל לדעת המתיר לשון הכתוב כל נדר כו' לענות נפש אישה יקימנו. דמשמעו הא שאינו לענות נפש לא מהני קיומו. ולמאי. הוא אינו יכול להפירו אף בלתי קיומו. ועכ"כ ר"ל לענין התרת חכם מכלל דבעינוי נפש מהני קיומו לענין זה. גם ק"ל ממ"כ הרמ"א שם ואם אינו ביום שמעו יתיר לה ג"כ חכם. ומשמע שהבעל יפר לה ג"כ אחר שישאל על הקמתו וכ"כ שם הש"ך להדיא. הפרת הבעל נ"ל. הלא טעם האוסרין הוא משום דנודרת ע"ד בעלה כמש"כ שם הט"ז. והואיל ובא ונשאל על הקמתו הרי חפץ בהתירה. ומי גרע מעד"ל עי' סי' רכ"ח סכ"א ובש"ך שם סקנ"ט. וי"ל. ואכמ"ל : רא"ש ד"ה שמע אביה והפר לה כו'. הך לא שמעינן מריישא כו'. לכאורה בפשוט י"ל דבא בזה לאפוקי מדר"נ אליבא דב"ה : ע"ב ד"ה א"ד הא לא אמר כו'. אבל אם אמר שמיסן כו' עד סופו. אודה ולא אבוש שלא יכולתי להלום דבריו אם לא בהגה"ה רבה :

דף ע ע"א גמרא מי אמרי' למחר נ"מ מיפר דהא קיימי' לנדרי' היום. הא דל"ק הכא כלישנא דלעיל דהוה כמאן דאמר קיים ליכי היום. נ"ל משום דקי"ל בס"פ קיים בלבו קיים. הפר בלבו אינו מופר. והא לא מיבעיא ליה דבאמרו היום יהיה כך דפשיטא דכוונתו דלמחר לא יהיה כן וכן אם אמר למחר יהיה כך ודאי כוונתו דהיום לא יהיה כן. ובבעי' דאמונה מספקא ליה אם דיינינן הכוונה כאמירה כיון שבאה מכח מאמרו שאמר היום (כמו דאמרי' מכלל לאו אתה שומע הן אע"פ דדברים שבלב אינן דברים) וזהו שאמר שם כמאן דאמר כו' א"ד הא לא אמר. אבל הכא קאמר בהחלט דהא קיימיה מפני שכוונתו ברור שהיה כן ולא גרע מקיום בלב. רק דמספקא ליה כיון דלא אמר כו' (ר"ל בפירוש) כי קאמר כו' מהיום קאמר ודו"ק : שם א"ל קיים ליכי שעה כו'. מה שמסובב מיבות א"ל בעי' שמחיקה הוא לג"ל כי הוא ל"ת אמר לה כבאיך : שם מיהו א"ל מאי. ר"ל שאמר לה בחד זימנא ובי' הרא"ש בפסקיו קיים ליכי שעה מופר ליכי לאחר שעה. ופשיט ליה מהא דהרי' נזירה כו' אין יכול להפר. דהיינו אח"כ. מ"מ דכי הדדי נינהו. והנך רואה דמש"כ הט"ז בסי' רל"ד ס"ק מ"א הוא מוכרח מהגמרא : שם מ"ע דא"ק בנעוריה בית אביה. עי' ר"ן ורא"ש. דרשה זו מתפרשת יפה לתדבר"י לעיל (ר"ד סח) דמפרש ריש' דקרא בנערה המאורסה שאביה ובעלה מפירין ועי"ז מקיים בנעוריה ב"א דאף שאין האב אין כח בארוס להפר לבדו : ע"ב והב"א בוגרת דוקא ואיידי כו'. וכתב התוי"ט ומש"ה לא הוי סתם ואח"כ מחלוקת דהא פוסקין לקמן כחכמים. ולכאורה תמוה דהא סתם ואח"כ מחלוקת ג"כ א"ה כסתם. וכבר עמד עליו בזה התו"ח. אולם דבריו יתכנו למש"כ התוס' ברים ביצה (ב ב) ד"ה גבי. דבכה"ג הוה כרבים נגד רבים (דלא כמש"כ בפ' י"ג). וא"כ לא ה"ל לפסוק כחכמים דהא הוי רבים נגד רבים. אבל הוא עצמו לא כתב כן בפ"ו דערכין מ"ג בסופה נגם הכ"מ :

דף עא ע"א ר"ן ד"ה מנה"מ. דנהי דתלי ליה אמתניתין כו' כצ"ל : רא"ש ד"ה ת"כ דשמואל. אלא שמואל הוא דסבר הכי לדרש מיתורא דעליה ומהמתני' והך כו' כצ"ל : ד"ה ת"כ דשמואל נערה כו'. והא דקתני כו' מיירי דנתארסה למחר. לכאורה תמוה דא"כ הרי קיים האב חלקו של בעל דנתרוקן לו מיד במיתתו ולא הפר בו ביום וכמש"כ הר"ן. וזה דוחק לומר דכוונתו בלא ידע האב במיתתו. אבל עיין לקמן (ר"ד עב) בדבריו דמוכח דהשתא מפרש דבו ביום קאי אמיתה והאירוסין. ובו ביום פירושו ביום שנדרה ולכן אמר דבלא שמע איירי דנתארסה למחר למחרת יום נדרה אבל שמיתה היתה ג"כ ביום מחר : ע"ב ר"ן ד"ה איבעי להו נישואין כו'. דכיון דידע ארוס כו' כי היכי דאמרי' כו'. נ"ד לגמרי דבנישואין איכא למימר שסמך שיפר אח"כ האב לבד כי אתרוקן רשותו אליו : ד"ה והדרה ביומיה. ואע"ג דבסוף יומא ליתיה ברשותיה דבעל. לכאורה יפלא דהלא אם שמע אחר נישואין וקיים והדרה אפי' למחר נראה פשוט דיכול להפר כל יום אירוסין האחרון כי שמיעתו וקיומו דאחר נישואין דלא היתה אז ברשותו כלל ודאי לאו כלום הוא. וכן אפי' שמע קודם נישואין ואחר נישואין קיים והדרה ביומיה נראה גם כן דיכול להפר והרי השתיקה היא מטעם קיום כמש"א בכתוב הקים אותם כי החרים לה ביום שמעו. והשתיקה דסוף היום הוא הקיום והרי אז לא היתה ברשותו. והנה אם מת ביום שמועתו מתמע בברייתא דנתרוקן לאב אף אם לא שמע עד יום מחר. וכ"מ לשון הטוש"ע בסי' רל"ד סעיף א' שכתב מפר האב לבדו ביום שמעו והטור מסיים להדיא אפי' לא שמע ביום שמת הבעל. וכן אם נתארסה לאחר אפי' למחר ושמעו אז האב והארוס מפירין יחד וזה מבואר בטוש"ע שם סי"ז. אבל בנתגרשה ונתארסה אפי' את"ל דגירושין כשתיקה אינן יכולין להפר אלא אם נתארסה בו ביום דכן מוכח ממה דבעינן למיפשט ממתני' דגירושין כשתיקה ואפ"ה קתני ונתארסה בו ביום דוקא. וכ"מ מלשון הר"ן שכתב דה"ה אחר. אבל בלא נתארסה יוכל האב להפר אפי' אם לא שמע עד יום מחר דכ"מ ממש"כ הרא"ש והא דנקט והדרה לאשמעינן כו'. וכ"מ מהר"ן דלא כתב אלא ה"ה אחר. ולא כתב דה"ה בלא נתארסה כלל. ע"כ משום דבזה לא בעינן ביומיה וטעם החילוק בין אב לארוס נראה משום דארוס הוה ככרעיה דאבוה כמש"כ הר"ן לעיל כנ"ל אחר העיון :

דף עב ע"א ד"ה אי סיפא דוקא. דלא כו' אלא גוונא דמלי לאפוכי כו'. הגה"ש העתיק דבריו בשמיט ע"ש. ולענ"ד דבשלמא אי גירושין כהקמה ה"ל למיתנא בסיפא דאפי' גרשה בו ביום הוה הקמה · אבל אי כשתיקה דמיא ולא הוה הקמה אלא בגירשה ביום שלאחריו לא שייך למתניה דכיון דתני זה במת ממילא ידעינן דה"ה בגירשה אבל ברישא ודאי ה"ל למיתנא לאשמעינן דאינה כהקמה. ולי קשה על הא דקאמר אי רישא דוקא להכי לא תני לה בסיפא דהוה גוונא מדתא דלכאורה גירושין הוה ניגוד מיתה דקתני ברישא כמו מיתה ביום של אחריו דתני מפני שהוא ניגוד למת בו ביום : ד"ה אמרי. הלכך אי ארוסה בתחלה ונשואה בסוף כו' דאין הבעל מפר בקודמין. משמע אבל אם לא גירשה ונשאה אח"כ מפר נדרים שנדרה בעודה ארוסה לו כי זה אין נקרא קודמין. וכמ"ק בפירוש הרא"ש לעיל (ע) ברים המשנה ולקמן (פח ב) בהס"ע. והא דדנך ת"ח כו' דבמשנה הסמוכה הוא משום נדרים דקודם אירוסין. אבל לא כן לשון הרמב"ם בפי"א מה"נ ה"כ וכ"א והטוש"ע סי' רל"ד ס"י. ועי' ש"כ שם סקי"ח ועט"ז סק"ע וצ"ע בזה : רא"ש ד"ה ושמע בעל וגירשה והדרה ביומיה. אבל כו' אע"ג דלא היתה תחתיו בסוף היום (וכ"כ הר"ן) ומיהו בירושלמי דפרקין לא משמע הכי כו'. ופשוט דלכן השמיטוהו הפוסקים הואיל דגמרתנו פליגא עליה. וזה איסתמיט מהסמ"ע שתמה על הפוסקים שלא הביאוהו להלכה : ד"ה ומשני אורחא כו'. ועוד דאי צריך כו' לא הוו רבנן פליגי עליה כצ"ל : ע"ב גמרא האומר לאשתו כ"כ שתדורי מכאן עד שאבא כו' כצ"ל : ר"ן ד"ה בעי רמב"ח וד"ה כל נדרים צ"ל הד"א : ד"ה ת"ש האומר לאשתו. כדאפרש טעמא כו' כצ"ל : ד"ה והא לא שמע. דע"כ ל"פ רבנן כו' דכיון דלא באו לכלל היקם אבל כו' משמע לכאורה דבהיקם פשיטא דלא בעינן שמיעה דלא כתיבא ביה שמיעה. ואולי ר"ל דכיון דלא מצינו דפליגי רק בדלא חיילי משמע דבחיילי גם רבנן מודו דמיקם ומפר דומיא דשמע נ"ד. וכן מסתבר דהא לרבנן איתקשו אהדדי. אבל לטעם הרא"ש דלהכי לא יוכל לקיים משום דהוי קיום בטעות ורבנן מקשי הפרה להקמה א"כ בלא שמע נמי. וצ"ל בכוונתו אם פרט איזו נדר שמקים או מפר. ועמש"כ לקמן (עה) : ד"ה הכא נמי לכי שמע כו'. תימה דגי' זו ודאי אין לה קיום כלל בכאן דא"כ אמאי פליגי רבנן וכדכתב הרא"ש. וצ"ל דט"ס הוא וכצ"ל הכא דאמר לכי שמעתא ואין חילוק בין הגירסאות אלא בתיבת נמי. וצ"ל ג"כ צפי' בתוס' כו' ולמחוק תיבת ולאיך : רא"ש ד"ה כאומר לאפוטרופוס. בין הקם לה כו'. נראה למחוק מלת בין :

דף עג ע"א ר"ן ד"ה סבר דלמא מעבידנא. ולי אפשר כו' ואי מפר לה מן השתא וכרא"ה ל"ת סדר ביה. ק"ל כיון דאמר לכי שמעתא דמי למקדש אשה לאחר ל' יום דקי"י כריו"ח בקדושין (נט ב) דמוזכת. ואפי' ר"ל ל"פ שם אלא משום דהשיב נתינת מעות כמעשה אבל דבור גרידא כי הכא מודה דאתי דבור ומבטל דבור. וצ"ל דלדבריו דכאן אזלי לפמש"כ לעיל בד"ה ת"ש וכן הבעל בסופו דלכי שמע משמע שהפר לה חיילא ההפרה ודמיא להא דשמואל שם דלאחר ל' פקעי קדושי שני כו' ע"ש : בסה"ד נ"ל וכדאפרש עלה בס"ד : ד"ה משום דבר משמע הוא בסופו. ועוד דפשטייהו דמתניתין ומתנייתא כו' כצ"ל ותיבת והכך למחוק : ד"ה לא מן הסם. וכפ' טרף בקלפי נמי אמרינן דאותה דוקא כו'. ולי עוד ראיה מחולין (כט ל) מזבחו שלא יהא אחד שוחט שני זבחים כאחת. וגם חכמים דשם מודים בזה ע"ש והוא דומה לדרשה דהשקה : ע"ב במשנה ומכ"א כו' עד שתכנס לרשותו. ופי' הר"ן שתכנס לחופה. והטור סי' רל"ד בא"ר יותר דבמסר האב לשלוחי הבעל אינו מפר עדיין והביאו שם הטוש"ע בהג"ה וי"א (אבל הר"ן נראה דל"ד נקט חופה דלקמן (פט) בד"ה זה"כ דקתני גבי א"נ. משמע להדיא דה"ה במסר) והב"י תמה עליו דלישנא דמתניתין עד שתכנס לרשותו ובמסר כבר נכנסה לרשותו. וכוונתו נראה להא דכתובות (מט) ארנב"י אף אנן נ"מ הבא על א"א כיון שנכנסה לרשות הבעל לנשואין כו' נכנסה לרשות הבעל בעלמא ר"ל אפי' מסר לבד ע"ש. אבל לפלא שנעלם מעינו הגדולה התוספות שם (מח) ד"ה לעולם דמחלקי בין לישנא דכיון שנכנסה ללישנא מעד שתכנס דעד יש במשמעו עד שתכנס לחופה. עד שרי"ה או חייא ב"ר רבו לדייק מלשון זה (ולפי גי' עד שתכנס לרהב"ע) דמתני' דמסירה לא מהני (דמש"כ המהרש"א שם בתוס' דפרכי מברייתא לא מחוור דא"כ עפי ה"ל ליפרוך מליפנא דמתניתין שם (נז) ב"ד של אחריהן אמרו אין האשה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה) והכי קי"ל שם דבתרומה אינה אוכלת במסירה : וב"ל דהטור למד דין הפרה מתרומה (כדרבה בכאן דמשוה להו אהדדי וגם אביי לא אמר אלא לדאויא בעלמא) דכמו דחיישינן לשמפון בתרומה במסר כמו כן לענין הפרה. וכ"כ המורמ"ם שם בפשיטות על פרש"י בד"ה מסירתה לכל. ולפ"ז נדרים שנדרה אחר המסירה יכולין להפר הבעל והאב בשותפות תמ"כ דאם לא ימצא שמפון הפרת הבעל למודה הני. ואם ימצא הני בהפרת האב לחוד (ודעת לנכון נקל לחלק בין זה להא דכתב הר"ן לקמן (עד) לענין ב' יבמין דבעינן שיהא ידוע בשעת הפרה ע"ש) אבל נדרים שקודם המסירה לא דדלמא לא ימצא שמפון ובעל אינו מפר בקודמין. ולפמש"כ י"ל דגם הרמב"ם לא יחלוק על הטור בזה דז"ל בפי"א מה"נ הכ"ב מסר האב כו' ולא הבעל יכול להפר שאין הבעל מפר בקודמין. ומזה דייקו דמשמע הא בנדרים שנדרה אחר שנמסרה יכול להפר עי' בהגר"א סקכ"א. דא"ל דאתי לאפוקי דאותן יכולין להפר בשותפות כנ"ל. או אפי' אם הפר הבעל לחודיה אם לא ימצא בה שמפון יהיו מופרין למפרע. אבל באמת הרמב"ם בפ"ו מהל' תרומות ה"ג ובפ"א ה"ז הביא הטעם על הא דאינה אוכלת עד שתכנס לחופה. משום גזירה שמא תאכיל כו' והשמיט טעם דשמפון. ולכאורה תמוה דהא מוכח להדיא בכתובות (נח) דלר"ע למשנה אחרונה הטעם משום שמפון. והה"נ הקשו התוס' שם (מח ב) על פרש"י. וכן תמה בגה"ש לקמן על הר"ן (והיסתמיסתיה בתחכ"ת שכן גם דעת רש"י והרמב"ם) ואולי סמכו על סוגיא דקדושין (ר"ד יא) דפשטה משמע דטעם מ"א משום דעולא דהיינו שמא ימזגו כו'. ועתוס' שם שנדחקו בזה : ר"ן ד"ה וחכ"א. דהוא בר פלוגתיה דר"א בכ"ד כצ"ל : ד"ה ואפי' כולן בפני הבעל. ואין כן דעת ר"ת כו' אבל אם כולן בפני הבעל ואכלה אוכלת כו' כצ"ל. ומש"כ דנהי כו' מיהו לא מיפסדא מתחתיה. ר"ל ת"מ כח זה יש בידו שלא תפסיד מיהא זכות אכילתה שהיתה לה כבר מבעלה : ד"ה ואיכא דילפי. במפרש נמי כו'. מה שהניחו בד"ה עה"ג הוא נ"ל : בא"ד נהי דהפרת הבעל גזה"כ היא כו' אבל הנודר ע"ד חבירו דלא הדיא כו'. תימה דלפ"ז מאי מהני בנדרה על קטנה. דהלא מדאורייתא ה"ל כאחר. וכן לר"א לפי מאי דדחי אביי דגם הוא חיים לשמפון מאי מהני הא דנודרת על דעתו :

דף עד ע"א גמרא דכי אתא. אתוסי אסר עליה בביאה או בגיטא. ל"י אמאי שביק חליצה : ר"ן ד"ה רי"א. וכדאפרש בגמרא בס"ד כצ"ל : ד"ה וריו"ס יש זיקה. כן כ' רש"י ז"ל בפ' ד"א כצ"ל ע"ש בפרש"י : רא"ש בסה"ע וכגון שא' מן היבמין הלך למדה"י כו'. לענ"ד יל"פ שהשמידה לגדול האמין בדין וכדתנן בפ"ד דיבמות לא כנו מוזהרין אלא גדול כו' : ע"ב ר"ן ד"ה ור"י הכ"מ בחד. דהכי אשכחן ביבמות לר"ב כצ"ל :

דף עה ע"א גמרא א"כ מכישא דקתני משנכנסה לרשותו כו'. לפמש"כ הר"ן לעיל בד"ה משנאת לרשותו. נראה להגיה כאן משנאתה : ר"ן ד"ה ה"ס קיימין ל"א כלום. דנהי דאשכחן דנדרים שהלו כו' מאן לימא לן כו'. עטור"ע מה שהשיג עליו בזה"ע. והן הן הדברים שהאריכו בפי' הרא"ש. אבל בספרי ר"פ מטות (כפי' גי' הילקוט הישרה) יליף מקרא דלאסור איסר על נפשו דאינו יכול לקיים נדר אשתו עד שלא תדור ע"ש. ותימה שהיה בהעלם עין מהראשונים. וגם מבואר שם דבלא קרא הל"ל מק"ו דיכול לקיים ודלא כהר"ן. ועל פי' הרא"ש דהטעם הוא משום דהוה קיום בטעות כו'. ק"ל דא"כ אם פירש הקיום על איזה נדרים פרטים ליהוי קיום וזה אינו במשמע. ועק"ל הא דתנן לעיל (עב ב) דמהני באומר כ"כ שנדרת כו' ה"ה מופרין וקס"ד דרבא שם בלא שמע. והא בכי הא קיום לא מהני לסברת הרא"ש ורבנן סברי את שבא לכלל הקם כו' : רא"ש ד"ה ה"ס קיימין לא"כ. והרא"ש פי' כו' טעם אחר דא"א לנו ללמוד שיקיים נדרים שלא באו לכלל איסור מאותם שבאו לכלל איסור מיהא צריכים אנו לטעם הראשון כו' כצ"ל. או דכצ"ל דא"ת דהוי קיום לכתוב רחמנא הקיום באותן שלא באו לכלל איסור ונילף שיקיים כו' וכ"ל בק"ו. ובזה א"ש מש"כ א"כ דהא רבנן כו' דהא לא אמרו ק"ו : ע"ב ד"ה הא כדאיתא. דיליה לא חיילי כלל אבל דילה חיילי כו' כצ"ל : ר"ן ד"ה הא כדאיתא. וקשה בעיני ולגמור נמי מק"ו דידיה שלא יחולו כו'. לכאורה י"ל משום דיו דמהיכא תיתי ממה שמפר נדרה מתחדור והתם חיילי ובטלי : בא"ד כיון דבנדרי עצמו אשכחן דתנאי דקתי נדרו כו' כ"נ דצ"ל :

דף עו ע"א ברה"ע דבעינן בהפרה מוסגוע כו' כצ"ל : ד"ה זכוין ועומדין. ואתון מודיתו לי בהאי ק"ו דאי לא נסי כו' כצ"ל : רא"ש ד"ה ש"מ חיילי בסופו. דבתר דחיילי פקעי כצ"ל : ד"ה אמרי רבנן. ובי' זו ל"נ כו' דפרכי רבנן מכלי אי סבר דחיילי כו' כצ"ל : ד"ה מניא את הטהורים. כגון כו' ונגע ידו אחת בשרץ ובידו אחרת נגע בכלי כו'. תמוה דהא הנוגע בשרץ או אפי' בנבלה א"מ כלי אפי' בחבורין כדאיתא ברים כלים ובפ"ה דזבים מ"י. ולהגיה במת מ' בשרץ יקשה דהא בטומאת מת לא נעשה במקוה לתודה אלא בהצטרפות הזאה ג' וז'. וא"כ איך נוכל למילף דמקוה לבדה תציל מלהטמא. לכן נראה להגיה בזב וכיוצא בו. אבל ל"כ דכ"מ דלא ליבעי הערב שמש : ודע שראיתי חידוש גדול בכ"מ פ"ו מהל' אה"ט סה"ז דאפי' פי' מתמתאיו בעודו האדם או הכלי במקוה עדיין טמאים ומטמאין עד אחר עלותם מהמקוה וכן מעין שם דברי הרמב"ם והוא פלא : ע"ב ד"ה ויש בדבר לסקל. ולא שיש בדבר לסקל מפי ממ"ד תעל"ע. לכאורה יש ויש לענין שיוכל להפר אפי' נדרים שלא לצורך השבת כדדייק ר"א לקמן ממתניתין. אבל למ"ד מעל"ע לצורך אין שלנ"ל לא כדמסיק שם :

דף עז ע"א גמרא וא"א כו' שלנ"ל השבת לא מאי איריא חשכה כו'. עי' במפרשים. ולכאורה יש לפרש דבחשכה הלא שוב אין בו צורך שבת. ובכה"ג אפי' בתוך היום א"י להפר : ר"ן ד"ה מפירין נדרים בשבת. א"ד כו' כיון דצריך חכם כו' (וכה"ג פירש הרא"ש). דהכבעי' היא אפי' למ"ד מעל"ע יש ג"כ מקום לומר דמפירין אף שלנ"ל ודלא כהתרת חכם מטעם הנזכר. אבל למסקנא דתליא בפלוגתא מפך זמן הפרה ע"כ הטעם משום שעה עוברת כהא"נ ולחנם העלהו כתור"ע בסוף שבת בצ"ע : ע"ב גמרא א"ר אר"נ הלכה כו' ובקרובים. לכאורה בכדי נקטי' דמשנה ערוכה היא בספ"ב דנגעים כה"כ אדם מתיר חוץ מנדרי עצמו ואפי' ר"י ל"פ שם אלא בנדרי אשתו : ר"ן ד"ה תניא האומר. ואליבא דר"א שאמר בעל מפר כו'. הוא במשנה לעיל (עה) : רא"ש ד"ה חכם. כמו את בריתי הפר כצ"ל : ד"ה שיכול. ועוד אי לאו מיעוטא כו' מנ"ל דחכם אינו מפר. לפמש"כ רש"י בבכורות (כח) ד"ה שאינו עמון לפניו וע"ש בגה"ש. אין זה קושיא ועמש"כ בפרש"י דזבחים בכ ד"ה ועל היסוד :

דף עח ע"א גמרא דכתיב וידבר משה כו' ותניא ריסג"א כו' כצ"ל. הן מהרי"ן בד"ה שבת ברא"שית שכתב וכתיב במועדות אלה למעוטא. וכן בד"ה ביחיד מומחה הזכיר כמה פעמים מיעוטא דאלה. מוכח דהיה לפניו הגי' כאן קרא דאלה מועדי ה' כו' וכ"ה גי' הרשב"א בב"ב וכמו שהעירותי שמה. ועמש"כ שם : ר"ן ד"ה לומר על שאיעה הוא חייב. וב"ה כ"ל מדכתיב אשר ישמע וכדאיתא בת"כ. וכן הביא הרא"ש. וכן איתא בזבחים (קז) אליבא דר"ע. וק"ק דרי"ש דדרים שם מזה הדבר אתי כב"ש וכן ב"ע דהכא : רא"ש ד"ה להכשיר ג' הדיוטות. וב' ל"נ מדאיצטרך כו'. מלת וב' הוא תיקון מאיזה מגיה. ושפי מסתבר להגיה וא' : בא"ד ואפילו לשמואל כו' אבל לאיסורא מודה כו'. עמש"כ בס"ד בב"ב שם על פי' הרשב"ם בזה : ד"ה ולב"ש בסופו. וכ"ש בשבועות ע"ש. הרעה דלא יצא לחולין כצ"ל : ע"ב גמרא איתמי כו' או שמע ושתק כו'. עמש"כ לעיל (סח) : ר"ן רב מניתיה רבי כו' מן דדמך בעא גבי בריה כו' כצ"ל :

דף עט ע"א ד"ה ואמאי ליהוי כשותק כו'. דאי אמרת כו' מאי מפר לפי שאותה השתיקה כו' כצ"ל :

פרק יא ואלו נדרים שהוא מפר כו'. פי' בתוי"ט מה שהביא בשם הר"ר ישמעאל דקרא דכל נדריה (דמשמע דאב מפר אף נדרים שאין בהם ע"נ) היינו קודם שנתארסה. והקשה (דספרי) אתי לנתארסה ומת הבעל כו'. וק"ל דהא לעיל (ע ב) אמרי' מקים קודמי הויה שניה לקודמי ראשונה. אח"ז מצאתי קושיא זו להלח"מ ברפי"ב מה"נ ולהגר"א בסי' רל"ד ס"ק ק"ע. ועק"ל דמאי מקשה שם איתא ה"נ בנדרים שלנ"נ לארוס כו'. הל"ל דזה נ"ל מסיקתא דע"כ איירי לאחר שנתארסה לדברי הרי"א : ר"ן ד"ה שיש בהן ע"נ. אלא דנקט הני לפי שהוא מפר כו' כצ"ל ומלת סובר למחוק : ע"ב במשנה פירות מדינה זו עלי יביא כו'. לקמן (פב ב) מסקינן דר' יוסי דוקא קאמר לה אבל לרבנן גם זה מיקרי עינוי נפש. ולכן תמוהין דברי הרע"ב שפסק כרבנן ואפ"ה חשב זה בדברים שבינו לבינה · ואולי מפרש שם כפי' הרא"ש בפי' הא דקאמר ומאי א"י להפר כו' הוא שנויא אחרינא

ור"ל דגם רבנן מודו לר"י בהא שאינו נדר פ"ב והא דאמר מותר בהנאת פלוני שלי דמשר הוא משום דקנרים שניט לבנים. אבל מדברי גופיה בהנאת המחנה מותר לה דמ"ל דלבבון זה נדר דס"ל. ותם שתפס מניו הפתו"ש במש"כ בהלכת מתכול כו' הוי ג"כ דברים שבלב. דהא כיון דמשמעה קאמר ולא הוה דברים שבלב"ב : גמרא ... ר"ן ד"ה אולימא בפשו. כיון שהנאתו נדרה ... : ד"ה ואוד בפשו ... כצ"ל והפ"ד :

דף פ ע"א גמרא. א"ם ליתני הכי רי"א ... עי' ר"ן והרא"ש. אבל אי תני הכי ... בפ"ב דיפר. ... : רא"ש בהס"ע ... פ"מ תקון : שם ... : שם בהתחלת ... כמו ... כפנים מתקיים הוא ...

דף פא ע"א רא"ש ד"ה ... ר"ן ד"ה ... : ע"ב גמ' ... : ר"ן ד"ה ... : שם : ד"ה מתני' ...

דף פב ע"א ד"ה ולענין הלכה. ... כצ"ל ... : רא"ש בהס"ע ...

דף פג ע"א גמ' ... ר"ן ... : שם ... : רא"ש ד"ה ... : ד"ה ...

דף פד ע"א ...

אף לדידיה שרי. ובהדי קרבן שם בירושלמי פ"ג הטעם בנ"ע שהר"ן הותר את עצמו במש"כ לעיל (ל) למש"כ לקמן (פע) ע"ש. ונראה דאיסתמיטתי' כ"ד הר"ן שלפנינו אשר אליהם כוון במש"כ לעיל ויתבאר בפ"ב דמכלתין. והוא דימה שכיוון למש"כ לקמן (פע). וכן תמה אני על הב"י והבאים אחריו ביו"ד סי' רי"ז שלא הביאו דעת הר"ן הלזו כלל וסתמו לדינא להפך : בא"ד ולדידן דקי"ל כר"ע אסור כו' ובדכתיבא הא ירושלמי בהל' הרמב"ן כו' כצ"ל : בא"ד דהא התם לן תנא בהאי פירקא כר"ע כו'. לכאורה תמוה דדלמא סבר ר"נ כאביי לקמן (פע) דמוקי למתניתין אף כרי"ש אבל ז"א דהירושלמי ע"כ לא סבר כאביי דלדידיה כיון דהיה אפשר שלא יעשה מיושבי יבשה קודם לי אף כרי"ש יודה דאזלינן בתר אמירה דומיא דמתניתין דלקמן : בסה"ד א"כ כו' כגמרא דינן כצ"ל : רא"ש ד"ה אימא סיפא. וי"ל דלעיל דאסרה פירות חנווני עלה כו' כצ"ל : ד"ה נתגרשה. יכולה לאסרו עליה לאח"ז כצ"ל :

דף פד ע"א ד"ה ש"ה דמוכחא כו'. אבל נטולה כו' משמע מפירותיהן הלכך אסורים לה אף כו' כצ"ל : ע"ב גמרא כאן במ"ע המתחלק בתוך הגרנות כו'. וכ' התוי"ט והא כו' משמע דמתחלק בגורן כו' אלא לכל הבא צריך לחלק לו בע"כ. וק"ק מהא דתנן התם מ"ו היה מגיל נוטל מתנה טו' ע"ש : ר"ן ד"ה קסבר ספיקו אינו טובל. משום דס"ל א"א שיהא הכרי עצמו חמור כו' יותר מת"ע עצמו. כה"ג אמר עולא בבכורות (ע ב) אליבא דר"ש יש לך דבר שפדיונו מותר והוא אסור : רא"ש ד"ה קסבר. דאי הוה ודאי טובל ה"ה ספקו כצ"ל :

דף פה ע"א גמרא שאני תרומה דה"ע דיעלו ע"כ כו'. ור"ל דלעולם טו"ה ממון. ועי' תוי"ע בשם הכ"מ. וק"ל דהם איתא לחילוקיו ה"ל להש"ם למדחי הא דרב הושעיא דע"כ ל"א ריב"י אלא בעלמא אבל הכא לענין נדר מודה דאסור מהך טעמי. ולעד"נ לחלק דדוקא הנאה שיש לבעה"ב לתתן לכל מי שירלה הוא דאינה ממון כהיא דקדושין דגם האשה המתקדשת לא תהיה לה בזה אלא טו"ה זו בלבד. אבל ההנאה שמגיע להמקבל כי הכא חשיבא ממון כיון דיכולין אח"כ למכרן. ופלוגתת ריב"י ורבי הואיל דהגנב אכלו לא דמיא דהכי הגיע לו הנאה גמורה. ומדוייק הגי' דכאן ואכלו ובתוספתא בפ"ג דמע"ש האוכל טבל ש"ח. ובקדושין ליתא למלת ואכלו. ואולי שתי ברייתות נינהו. והש"ם מייתי התם הסיא בברייתא דוקא משום דהם מיירי בטו"ה הקטנה כדאמרן. ומתורץ בזה תמיהת הרא"ש כאן דל"מ לתרולי הכא בשנפלו לו מבית אבי אמו כהן דא"כ למאי נקט ואכלו. וכן מתורץ קושיית הש"א בתשו' ע"ז בשתירת דברי ר' יהושע אהדדי ע"ש. דהתם בב"מ להזוכים דאיכא טו"ה הגדולה הוה ממון אף לר' יהושע. ושם משמע דעיקר הקפידה דליהוי ממון

אינה רק לגבי הקונה מדאמר טו"ה א"מ לקנות כו' ולי"א להקנות. ולא נצרך ג"כ לאריכת דברי הש"ך בחו"מ סי' ש"כ ונכון בס"ד : ולפ"ז יצא לנו דין מחודש דישראל שקדש בת כהן במתנות כהונה דהיינו הזרוע כו' מקודשת דלדידה הוי טו"ה הגדולה דהוי ממון דקי"ל (חולין קלב) כהן ואפילו כהנת ואפי' היא אשת ישראל. ואע"ג דהוא לא נתן לה מידי דטו"ה שלו שהקנה א"מ מ"מ מקודשת כיון דבאה הנאה לה מחמתו כמש"כ הר"ן בקדושין גבי מכרן וקדש בדמיהן. וה"ה במקדש בתרומה ע"י אב כהן בקטנה או בנערה. מש"כ התוי"ט בשה"ד דלהר"ן יעלו דוקא כו' : עמש"כ שם (קט) : ר"ן ד"ה ומהא שמעינן. וא"ת א"כ כו' דילמא מיתשל ומתהני מדידיה. לכאורה תמוה דאי מיתשל א"כ לא יהיו אסורים. ומשמע דמשום איסור הנדר קאתי עלה. וי"ל דכוונתו דיתשל על קלמן ובגוונא דלא יותרו כולן כגון במעמיד או ע"י הרעה לדעת הרמב"ן שהביא לעיל (ר"ד כז) : בא"ד דהתנן המקדש האשה ע"מ שאין עליה או עליו נדרים ונמצאו עליה או עליו נדרים א"מ. מלות או עליו ליתא במשנה וכמש"כ בעצמו לקמן : ד"ה ואני מסתפק שאיני מוצא שאלה בספקר כצ"ל : בא"ד ובדידי' לא אשכחינן בגמרא א"מ רק אבל כו' כצ"ל והוא בכתובות (עה) : רא"ש ד"ה ואי אמרת טו"ה א"מ כו'. וכדקתני בתוספתא דקדושין. כ"ל למחוק ג"ת אלו : ד"ה שמא תעדיף. בכתובות כו' ומפרש לה התם בהעדפה שע"י הדחק. הוא שם (סו) : ע"ב ר"ן בהס"ע ולאו כל כמינה דמפקע כו' כצ"ל : ד"ה ריב"כ. ות"ק פליג עלי' כו' דלא ס"ל דמהניא הפרה לכי מגרש לה. והא דפריך לעיל בר"פ בפשיטות ודברים שאין בהם ע"כ כי מגרש לה חיילה עלה מדריב"כ דהכא. אע"ג דרבנן פליגי עליה בזה. היינו משום דע"כ ל"פ אלא היכא דהשתא בעודה תחתיו לא חיילי עליה כלל. אבל התם מודו דמיגו דמהני הפרה לעודה תחתיו מהני נמי לאחר שתתגרש. אבל קשה דלכאורה האי גוונא דמתני' תליא בפלוגתת רי"ש ור"ע דלקמן (פט) דלר"ע יכול להפר אף בכה"ג. ויש לחלק דהתם עכ"פ יוכל להיות הנדר הזה ג"כ בעודה תחתיו. אבל הכא א"א שיחול הנדר הזה מעתה : ד"ה וכי אמרה הכי קדשי. כהסיא דתנן כו' לאחר שיחלוץ לך יבמיך כצ"ל : רא"ש בהס"ע בהא דפליג אר"ע כצ"ל :

דף פו ע"א ר"ן ד"ה מי דמי התם קיץ. דהיינו לאחר עשר שנים כצ"ל ע"ב ד"ה למימלא. דלאו היקשא היא אלא סמיכותא בעלמא כו'. ל"י אמאי אינו היקש גמור. והתוס' בסוכה (לא) כתבו דהיכא דכתיבי בפסוק אחד נקרא היקש. ובב' מקראות נקרא סמוכין. והכי הוכחתי מסנהדרין (פה ב) ומכריתות (כב ב) דהיכא דאיכא ו' מוסיף על ענין ראשון אף בב' פסוקים נקרא היקש. והכא איתנייהו לתרוייהו. ואין לי פתרון לדבריו זולת ע"פ שיטת רש"י בסוכה שם דגם היקש לא ניתן לדרוש מעצמו : בא"ד ואפשר דלה דכתיב בהקמה כו'. חכם עדיף מנביא כי כן הוא בספרי ע"ש : ודלא כהמפרש הז"א שילא מפשוטו ופירשו לענין הפרה. ונראה שלשון יחזור ויפר דהם הטעהו. אבל שם בשמוך איתא ג"כ זה הלשון אחר קיום "נדרה וקיים וחזר והפר". וכן גם במשנה מקיים יחזור ויפר והר"ן מפרש לה אקיום קודם כמי. ודע דגם בגיטין (כד ב) דרשינן לה לשמה וממעטינן מזה כתב לגרש אה"נ לא יגרש בו את הקטנה. ולכן תמיהני מדוע לא השמיטו התנא הכא כבותא עפי בשתי נשיו או בשתי בנותיו בנדרה זו ושבר שנדרה זו. וכן הפוסקים לא כתבו רק כלשון מתנתנו : רא"ש ד"ה ליקדש מהשתא וד"ה אלמוה. נראה שהיה לפניו הגירסא כאן כדאיתא בכתובות (נע ב) :

דף פז ע"א גמ' והתניא מי שיש לו חולה כו' ואמר רשב"פ כו' כצ"ל בו' וכ"ה בהרי"ף : ר"ן ד"ה והלכתא בסופו. בקום עשה כנדרים כצ"ל בכ"מ :

דף פח ע"א ד"ה הכא מעניתא דקרא. דרבייה קרא הס"ד ומה"ד בלא כאות : ע"ב גמ' ורמינהו כילד משתתפין כו'. ופי' המפרש וסתם מתני' ר"מ. ולכל"פ דפריך לרב דיליף אשה מעבד לר"מ והא כאן תני דמזכה לבן ע"י אשתו. וע"י עבדיו הכנעניים תני סיפא דלא אלמא דאפילו ר"מ מודה באשה. אבל נראה כשאינו מזכה להן רק לצורך בני מבוי דומה לאלא מה שאת נו"כ בפיך דמתני' (וביותר לסותה"ד שהביא הר"ן דס"ה כשיחדן לאיזה דבר שיהיה). וכזה כ' התוס' בקדושין (כד) בשם ר"י דיש חילוק בין עבד לאשה וא"כ מאי פריך. וי"ל משום דהא דאדם יכול לזכות לחבירו אינו אלא מטעם דמיגו דזכי לנפשי' כו' להכי פריך שפיר דאיך תזכה לאחרים אם אינה יכולה לזכות לעצמה : שם א"ר אע"ג כו' מודה ר"מ דכיון כו' מיד בעלה זכיא. עי' פי' הר"ן והרא"ש. ור"ל אבל בנותן מתנה לעבדו לא קנה כמש"כ התוס' שם בקדושין : ר"ן ד"ה איתיביה. למדחי' פירוקי' דרבא אתא כצ"ל : ד"ה אלא אר"א. דמיגו דזכיא לנפשה כצ"ל : רא"ש ד"ה מתניתין. דעירובין בשיש לה אגר כו' אבל מתניתא מיירי בשאין כו' כצ"ל : במשנה ד"ה נדרה בו ביום. ומיהו מדנקט נדרה בו ביום משמע דאיירי באחרוסה כו'. ר"ל דלהכי שפיר נקט בו ביום פי' ביום דנתארסה דאילו נדרה ביום דלפני יום שנתארסה ואביה שמע ביום נדרה ה"ל יום האירוסין אחר יום ששמעו ואפי' לא נתגרשה א"י להפר :

דף פט ע"ב במשנה רי"א אף המשיא כו' ועדיין היא נערה כצ"ל בוי"ו לפירוש הר"ן והרא"ש וכמו שהעתיק הר"ן :

דף צ ע"א גמרא קונם שא"כ לפלוני ולמי שאשאל עליו כו'. לכאורה איך יתכן שיאסרו עליו שניהם. והייתי רוצה לפרש דר"ל דמיד שישאל לחכם אף קודם שיתירנו יאסר בהנאתו. אך מלשון הרא"ש והר"ן מוכח להדיא דר"ל אחר שיתירנו. ולשון השו"ע בסי' רכ"ע ס"ש או לחכם שישאל כו'. וגי' זו נכונה מאד. אבל לשון הטור שם ולא לחכם. והב"י לא העיר שם מאומה. ועוד תמיהני על הרא"ש בפסקיו שהעתיק הברייתא כגי' שלפנינו לדינא וכן הטור דהא בירושלמי דמכלתין פ"ה ה"ד איתא דאינו נשאל על הב' וא"ת תני נשאל כו' ובין על הב' (והוא כברייתא שלפנינו) ומוקי לה דא"כ על הב' כר"ע לעיל (פט) ע"ש. וכיון דאנן קי"ל כר"ע. ובפלוגתא דר"ם ורבנן פסק הרא"ש לעיל (בפ' ר"א ס"ה) כר"ם דכזה נקרא כללא וכן הטור שם ובהותר האחד הותרו כולם וא"כ גם הכא ה"ל לפסוק דא"ל לישאל על הב'. ולשון הרמב"ם בפ"ו מהל' שבועות הס"ו שלא יהנה לפלוני שלא יהנה לחכם כו'. ונראה שבכוונה הוסיף שלא יהנה גם אלל חכם בכדי דליהוי פרטא אף לר"ש כמש"כ הר"ן כה"ג לעיל (פז ב) בד"ה אמר רבא ודלא כפי' הרא"ש שם במשנה ועי' ש"ך שם סק"ו. ועכ"ל דאף לפי' הרא"ש א"ש שהרי כ' שלא יהנה לחכם בלא ו' ואיהו פסק בפ"ד מה"כ הי"א דלזה לזה צריך פתח לכאו"א וכון בטז"ה : ר"ן ד"ה דכתיב לא יחל דברו. לא יעקור חלות דברו. נראה דמפרש דתלת יחל משמעת לשתים ללשון חילול וללשון תחלת וכמו שהבאתי כה"ג בק"א להע"א בסוף ר"ה בד"ה מאי עבידתי' : ע"ב ד"ה חזרו לומר. דשמא תלך כו'. א"כ חשדינן לה שתעבור על נדרה. ולמה לא פי' שתלך אצל חכם ויתירנה. ועי' בגיטין (לה ב). ואולי גם הוא כוון לזה שתתיר שם נדרה. וכאן היא בושה או יראה שמא יקלקלנה ע"ש (מ"ו) : ד"ה ואיכא למידק. ולדידי ל"ק לי כו' אפקעינהו רבנן לקדושי מעיקרא כו'. נשאלתי אם תאמר ג"כ נטולה אני מן היהודים איך יפר לה חלקו כיון דאפקיעינהו לקדושין א"כ אינו בעלה. והשבתי מהא דר"פ כל הנודרת ע"ד בעלה היא נודרת יבמות (ס"ד כט) וש"ד טובא ועי' מש"כ לעיל (עג ב) בסופו : רא"ש בהס"ע. והברה מ"ר כו' דאפשר שיגרשנה. ולי תמוה דלפ"ז בטלת כל דיני דברים שבינו לבינה. והרי ריב"כ אמר לעיל (פה) יפר שמא יגרשנה ותהי אסורה עליו ול"א לא יחזירנה וכש"כ שלא נאמר שיגרשנה. וטעם מ"ר פשוט דכיון דמסתמא תשמיש קשה לה מה יועיל בהפרתו : תוי"ט ד"ה ותהא בסופו. והא דאמר חמותו ונעשית א"א נידון כו' כצ"ל עי' סנהדרין (פא). ועמש"כ בס"ד ביבמות (לב) ע"ד תוי"ט בכאן :

דף צא ע"א ר"ן ד"ה ולענין הלכה. ומדמדמין לה כו' כצ"ל : ע"ב גמ' כי נאפו ודם בידיהן כצ"ל והוא ביחזקאל (כג לז) ולהגהת הב"ח איסתמיט פסוק זה :

סליק מסכת נדרים. בעזרת יוצר הרים.

הגהות וחדושים למסכת נדרים

מאת הרב הגאון האמתי מופת הדור מוהר"ר צבי הירש חיות זצ"ל אב"ד דק"ק זאלקווא והגליל.

דף ב ע"א ר"ן ד"ה ושבועות כשבועות וכו' הכי הטונה אמן כתולה שבועה מפיו דמי. כ"ב עי' מחנה אפרים הל' נדרים סי' ג' : ע"ב ר"ן ד"ה איידי דתני נדרים וכו'. דנדר שאמרו בלשון שבועה יד מיהא הוי. כ"ב עי' ר"ן לקמן דף ד' סוף ע"ב דאפי' הזכיר קונם כיון שאמר לשון שאיני הוי שבועה בלשון נדר ע"ש :

דף ג ע"א רש"י ד"ה מאי איכא למימר. תרוייהו כו' מדרשה אתיין דמדרבנן. כ"ב אע"ג דע"כ ידות מדאורייתא לכ"ע ואף למלקות ג"כ כמ"ש הר"ן לקמן ד' ע"ב. וכן מבואר ברמב"ן הל' נדרים מהך דלקמן ז' ע"א מנודה אני לך מודה ר"ע לענין מלקות: מכלל דידות למלקות [וכ"כ הר"ן שם] מ"מ דבר הנלמד מי"ג מדות דעת הרבה חכמים דלא נקראו בלשון חז"ל רק דברי סופרים. אע"פ דדינם דין תורה כמ"ש הרמב"ם פ"א מהל' אישות לענין קידושי כסף. ובכ"ז לכל דבר דינו דין תורה. ועי' ספר המצות שורש שני והשגות רמב"ן שם. ועי' רש"י (גיטין לג ע"א כתובות ג ע"א) דזה דעת המפרשים דפירשו תינח קידש בכסף דאינו רק מדרבנן · ואולם שם כ"מ לדינא דאם אינו רק דרבנן שייך הם אמרו והם אמרו. אבל כאן דאין נפקא מינה לדינא רק להקדים נופל עליהם איידי דאתיא מדרשא חביבא : ע"ב רש"י ד"ה ה"ג לאלתר באותה שעה כו' היינו אל אתר בידות. כ"ב עיין הגהות מהרי"ב שהגיה שנ"ל והכי מפרש בירושלמי. ומצאתי בירושלמי פ"ק דברכות מובא בתוס' (ברכות י"א ע"ב) ד"ה שכבר נפטר באהבה רבה. דאמרו בירושלמי והוא שנה אל אתר היינו שלומד מיד :

דף ד ע"ב ר"ן ד"ה תיתי במה מלינו וגבי ידות לא הקשה דלמלקות נמי איתא ואין עונשין מן הדין. כ"ב לשיטות מהרש"א (סנהדרין ס"ד ע"ב) דטעמא דאעמ"ה. הוא כמ"ש הסמ"ג בטעם הדבר דהמעביר כל בניו למולך פטור מפני דגדול עונו מכפר עליו. ה"כ בקל ומוחמר כיון שהלמד יש בו צד חמור · אפשר דלא נפטר בעונש של המלמד שהוא קל נגדו ע"ש. וזה לא שייך רק בק"ו אבל במ"מ שהלמד והמלמד שוין. ואין כאן צד חמור שוב עונשין מן הדין. ועי' הליכות אליהו. ופרי מגדים בפתיחה כוללת לאו"ח. ובס' גנת וורדים. ובספר פחד יצחק. ובמשנה למלך פ"ב מהל' נזירות הלי"ז. שהאריכו בזה אם עונשין על מה מלינו או לא. וטעמא דמ"ד דא"ע משום דאין עונשין על הדרשות. והא דלקי כאן משום ידות היינו משום דנלמד מהקש והקש לאו מי"ג מדות. רק הוי כמפורש בקרא. עי' (פסחים כא ע"א) והאי מילף הוא הקישא הוא. וביותר מבואר (סנהדרין עג ע"א) אע"ג דאין עונשין מן הדין הקישא הוא ע"ש. ועי' כללים שבסוף ספר באר יעקב כלל ע"ז שהאריך בענין אין עונשין מ"ה אי שייך גם במ"מ ופלפל בדברי הלב די נוטין ע"ש :

דף ו ע"א גמרא הכ"ז מעתתי אם היה מחויב השלמת דבריו קיימים. נ"ב פי' יו"ד סי' ר' ובפ"ז וש"ך שם ע"ש:

דף ז ע"א גמרא בפיך זו צדקה. נ"ב ובמ"ם (ר"ה ו' ע"ב) דריש ה' אלהיך אלו צדקות וכבר כתבתי מי שהתעורר בזה · ובאמת מדוע נקט הש"ס דר"ה שני למודים על צדקה. ועי' פ"י ובס' טורי אבן. דצריכין חד לאמר ולא אפרים. וחד לאפרים ולא אקריב. וכאן דמיירי דאמר סלע זו לצדקה. דהוי אפרים ולא אקריב נקט בפיך. שהוא מאוחר במקרא. המורה דגם בכה"ג שהפריש לצדקה עובר בבל תאחר: רש"י ד"ה בפיך זו צדקה דכ' יצא מפי לצדקה. עיין (ר"ה ו' ע"א) דשם לא פרש"י מאומה. רק התוס' שם ד"ה בפיך הביאו מקרא זה וכבר ידענו דספי' לנדרים אינו מרש"י. והר"ן והרא"ש אינם מביאים בשום מקום במסכת זו. וכן הרמב"ן והריטב"א והנימוקי יוסף לא הזכירו פי' זה. מפני שלא היה לפניהם: ר"ן ד"ה ולענין הלכה דספק ממון הוי קולא לנתבע. נ"ב עי' מרדכי סוף חולין דכ' דמאי מתנות עניים כיון דכתיב עני ורש הצדיקו. אין הולכין אחר הרוב ע"ש. ועי' טורי אבן בחי' לר"ה י"ד ע"א וכן בהשמטות התשובות אבני מלואים. ובתשובה בס' ברוך טעם באריכות במה שנוגע לזה. ועיקר סברתו כיון דכתב הר"ם מפליאה והש"מ פ"ק דב"מ סוגיא דתקפו כהן מביאו. דכל דפרים אינו ודאי רק ספק שהתורה אותרה. וכאן גלי תורה עני ורש הצדיקו. להורות דבזה אין ספק כודאי. ועי' מ"ש הרב משנה למלך פ"ד מהל' מתנות עניים: ע"ב ר"ן ד"ה שנאמר כי מתו כל האנשים וכו' וליכא למימר שהיו מצורעים דהכי כתיב בקרב כל ישראל. נ"ב דבריו צע"ג דהכי קי"ל (הוריות י' ע"א) דמצורע לפני הדבור אינו מטמא בנגעים. רק משעת הדבור ואילך. ודתן ואבירם היו מצורעים קודם מתן תורה. ומפ"ז גם אח"כ כשניתנה תורה היו יכולין להיות בקרב המחנה. ולא הצריכו לשלחם חוץ לג' מחנות כשאר מצורע וצ"ע. ואולי דרק לענין טומאה אינו מטמא לפני הדבור. אבל לענין שלוח חוץ לג' מחנות דקי"ל בדד ישב שאינו יושב אף עם שאר מצורעים. ראינו שאינו נוגע לעניני טומאה. וא"כ אף נגוע שקודם הדבור היה נשתלח חוץ לג' מחנות. ועי' רא"ם לקמן ס"ד סוף ע"ב שכ' ג"כ כשיטת הר"ן כאן:

דף ח ע"א גמרא והרי מושבע ועומד ואין שבועה חלה על שבועה. נ"ב בקמייתא דר"נ בנשבעין לקיים את המצוה לא מקשה הש"ס. רק מושבע ועומד ולא הביא הך דאין שבועה חלה על שבועה. ועי' ט"ב מהדו"ק חא"ח סי' ל"ח שהתעורר כיוצא בזה. אכן המעיין בתוס' כאן וכן בריטב"א בחי' לנדרים על הל' הרי"ף. שכ' מדקאמר נשבעין לקיים המצוה. ול"א מנין שחלה שבועה לקיים המצוה. מכלל דאין חייב בשבועות כמוי [אף] אם עבר. רק דאין כאן שבועת שוא. ומפ"ז לא הקשה מטעם דא"ם חלה ע"ש. דבאמת שבועה לא חלה. רק דהקשה דלמה לא נתחייב משום שוא כיון דהכל מושבע ועומד. אבל באידך דר"נ דנקט נדר גדול נדר דמשמע דנדר חל. מקשה ג"כ דהכי א"ם חלה ע"ש. ולענין הך דהכי לנזוזי נפשי' עי' לחם משנה פ"ה מהל' נזירות ה"ט ועי' שו"ת מהרי"ק שורש קמ"ה: ע"ב ר"ן ד"ה כשם שאי אפשר לתבן בלא בר. וצ"ע במי שנדוהו בחלום. נ"ב עי' חי' הר"ן (סנהדרין ל' ע"א) דהכי קי"ל התם באמר לו בעל החלומות מעות אלו מעשר שני א"צ לחוש דדברי חלומות לא מעלין ולא מורידין. ועי' (גיטין נב ע"א וסוף הוריות) ותי' אע"ג דד"ח לא מעלין ולא מורידין. בכל זאת צריך לחוש דהכי ראיתו דמן השמים הרחיקוהו. משא"כ בנדר בחלום. ועי' תשובות תשב"ץ ח"ב סי' קכ"ח קכ"ט. ותשובת רשב"ם סי' שכ"ז: ר"ן ד"ה בעל מהו שיעשה שליח לחרטה וכו' אבל איש אחר לא. נ"ב אולי הטעם בזה כמ"ש רוב הקדמונים דאינו מועיל שליחות לנזירות. ולנדרים ולהקדשות. וכ' הרב מחנה אפרים הטעם בשם מהרי"ט דהוי מילי דלא נמסרו לשליח. כמו שהארכתי בחי' לנזיר י"א ע"א. ה"נ אין נופל שליחות לחרטה דהכי אין מוסר להשליח רק מילי. אבל אשתו נחשבת כגופו. ואין זה בתורת שליחות. ועי' רא"ב"ד הל' עדות ורא"ם ספ"ק דמכות. על הא דאמרו (סנהדרין י' ע"א) דאשתו כגופו. היינו כיון דהוי גופו אינו בתורת עדות. ולא שייך עדות שבטלה מקצתו בטלה כלו ע"ש:

דף ט ע"ב גמ' (לא חיישינן לתקלה) [דלמא אתי לידי תקלה]. נ"ב אע"ג דאיתא (יומא ס"ו ע"א פסחים כ ע"ב) דתקלה הוא פלוגתא דתנאי. אם חוששין או לא. וכאן פשיטא לי' להש"ס דחוששין לתקלה. וצ"ל דהתם דהתקלה הוא שיעבור על האיסור בקום ועשה. אזי איכא דלא חשש דודאי יזכור. אבל כאן תקלה דבל תאחר. עובר בשב ואל תעשה לכ"ע חששו. ועל מ"ש רש"י כאן ד"ה נדבה דגבי נדבה לא שייך בל תאחר. כבר תמהו כלם הרי בר"ה מבואר דבנדבה ג"כ ישנו ב"ת. ועי' שו"ת שבות יעקב ח"ב ובשו"ת פנים מאירות מ"ש בזה. ועוד קשה לשיטת רש"י דתקלה דכאן היינו גיזה ועבודה. א"כ תליא שוב במעשה ותליא בפלוגתא התנאים בפסחים וביומא. וכאן אמרו בפשיטות דכ"ע חוששין לתקלה:

דף י ע"א גמ' אמר אביי שמעון הצדיק ור"ש וכו' כולן ס"ל נזיר חוטא. עי' תשובת הרשב"א סי' תל"א שהקשה ע"ד הרמב"ם בהל' דעות שפסק דנזיר הוא חוטא הרי בשיטה אמר כאן. ולית הלכתא כשיטה. וכ"ל דכאן כל אלו התנאים לאו בחדא מחתא מחתינהו. דלשמעון הצדיק דוקא נזיר טמא מקרי חוטא שהוסיף ע"י ריבוי ימי הטהרה. ולר"א הקפר אף נזיר טהור הוא חוטא ע"י שמגף עצמו. ומפ"ז לא נקרא שיטה. ובעיקר ענין זה דאין הלכה כשיטה. נתבאר באריכה בס' יד מלאכי סי' כ"ז ל"ח ל"ט ע"ש. דהביא בשם הרמ"ע מפאנו לשון דאמרו דבר אחד אפשר דהלכה כוותייהו. אבל כלהו ס"ל הוא שיטה גמורה ע"ש. ולענין קו' הרשב"א נ"ל לומר לענ"ד כיון דאשכחו (נזיר יט ע"א) דגם ר' ישמעאל בר"י בן ברוקה ס"ל כר"א הקפר דנזיר חוטא. וכאן השמיטו את ר"י (בר' יוסי) [בריב"ב] א"כ לא הוי שיטה גמורה: שם לשון שבדו להם חכמים. וכן הוא אומר בחודש אשר בדה מלבו. נ"ב כאן זו איננו מכיר דאין מכאן ראי' על כינויין. וכ"ל דהוא הוספה על הגליון מן איש אחד. אשר ציין לו בגליון להבין תיבת בדו שנזכר בדברי ר"ל. אבל אין ענין לגוף הדבר. ועי' בתוס' כאן שכ' על וכן הוא אומר בחודש אשר בדה מלבו. דהכ"ג לא אשכחן. היינו לא מצינו ד"ז שתהיה הראיה על הבנת הלשון. ועי' רא"ם לעיל ג' ע"א ד"ה לשון שבדו: ר"ן ד"ה נדר במוהי (לא אמר כלום) היינו בתמה. נ"ב הרבה פעמי' מצינו בש"ס משה שפיר קאמרת והכוונה שנשבעו ביקרו של משה. ועי' למב"ס ספר המצות מ"ע ז'. וז"ל ומזה הצד תשבע אומתינו בשם משה רבינו. מה נכבד שמו כאילו הנשבע נשבע באדון משה ע"ש. ועי' נודע ביהודא מהדו"ק תנינא חיו"ד סי' קנ"ג מה שהתעורר ע"ד רש"י (ביצה ל"ח ע"ב) ד"ה משה שפיר קאמרת. היינו נשבע בשם משה. ובשאר מקומות פרש"י דשמו היה משה:

דף יב ע"א ר"ן ד"ה דקאי כחד בשבת וכו' יום שנהרג בו גדליה אילטריך לו דהוי כדבר הנדור. נ"ב עיין ספר המצות להרמב"ן שורש א' דאם כל איסורי דרבנן המה בכלל לא תסור. מדוע יהיה איסור דרבנן דבר הנדור ולא דבר האסור. ועי"ם מה שתי' לזה אולם מה שהסביר הרב מגילת אסתר דמתפיס באיסור דרבנן מקרי בעצמו דבר הנדור. הנה לא ראיתי דברים יותר זכים. דבודאי גם איסור דרבנן מקרי דבר האסור. רק היכא דנשבע על איסור דרבנן. וא"כ התפיס בו דבר אחר הוי התפסה. כיון שעכ"פ אסור ג"כ מטעם שבועה. אבל באיסור דרבנן גרידא בלא נדר לא מהני התפסה. וראיתי שכבר תפסו הרב אבני מלואים ח"ב בשו"ת סי' י"ד. ועי' ספר מחנה אפרים הל' נדרים ס"י שהאריך בזה:

דף יד ע"א גמרא הא בת"ח הא בעם הארץ. נ"ב ה"פ מצינו בענייני הוראות חילוק בין ת"ח לע"ה. עיין (ב"מ ע"א ע"א) דת"ח שרי בלקיחת רבית מעובד כוכבים. ועי' (ב"מ ע"ה ע"א) ת"ח מותרים להלוות זא"ז ברבית. מטעם דמידע ידעי דרבית אסורה ומתנה דיהבי אהדדי. ועי' תוס' (ב"ק ל"ט ע"ב) ד"ה מנעך דרב המחמיר בעם הארץ בחטא למעלה מעבעת הגדולה. ועיין (מנחות צ"ט ע"ב) אפילו לא קרא [אלא] ק"ש שחרית וערבית קיים לא ימוש וד"ז אין לאומרה לפני עם הארץ ובספרי האלכתי:

דף טו ע"א רש"י ד"ה ומי איכא בל יחל מדרבנן דמלקין ליה מדרבנן. נ"ב לא ידעתי אגב נזכר כאן דלוקין על בל יחל. ועוד הרי בכ"מ קי"ל דבעבר על איסור דרבנן לוקין מכות מרדות כמ"ש הרמב"ם פ"א מהל' שבת ובשאר דוכתי ועיין תשובת רשב"ם סי' תר"י באריכות מענין מכות מרדות: ע"ב גמ' הלכה אסורה לא הלכה לא. נ"ב שמעתי להקשות לשיטת הר"ן לקמן ע"פ ע"ב ד"ה אילימא דאמרה קונם דהקשה דהרי בתנאי לא מזדהר וכו'. לאו קושיא הוא כיון שתלתה נדרה באם. אין במשמע שתחול נדרה אלא לאחר שתעבור על תנאה ע"ש. וא"כ אין מקום לקו' הש"ס כאן דבלא הלכה ולא עברה על התנאי אין חלות לנדר כלל. שוב ראיתי בשו"ת חת"ס סופר מה שדחק לתרץ את זה. אולם עדיין לא הפלה ארוכה. וגם בריטב"א בחי' על רי"ף נדרים ראיתי דבר תמוה. וז"ל על הא דסבר ר"י דבתנאה לא מזדהיר. ואע"ג דשינה למאר קום ועשה. ולא חיישינן בקידושין וגיטין לבטול תנאי בידים. שהאומר הרי גיטך ע"מ שלא תשתי יין וכו' תנהא לאלתר וכו' קא סבר ר"י דשינה דבר שאין בידו. וממילא אתי וחיישינן שמא תאנסו שינה עכ"ל. וא"כ היכי מקשה הש"ס לא הלכה לא והרי לא חיישינן לבטול בידים רק בשינה ולא בשאר דברים וצ"ע: ר"ן ד"ה והא מה"ת משעבד לה וא"ת והרי מצות לאו ליהנות ניתנו י"ל דזה הוי הנאת הגוף בהדה. נ"ב אולם ברשב"א תירץ דאפשר לקיים פ"ו בא"ה אחרת ע"ש. ומשמע דהוא ס"ל דאף הנאת הגוף בהדה אמרינן מלנ"ל. ועיין שער המלך ה"ל סוכה דהאריך הרבה בזה. ולשיטת הרשב"א נ"ל דהא דמודר הנאה מן המעיין דאסור לטבול בימות החמה. משום שההנאה אחר עשיית המצוה ע"ש מה שהביא בשם ספר מעשה רוקח. והטעם דס"ל להנהו פוסקים דאף בהנאת הגוף בהדי' אמרינן מלנ"ל. י"ל כמו שהקשה הגאון בעל טורי אבן לשיטת הר"ן חולין פרק גיד הנשה. דבאיסור אכילה דוקא שייך פסיק רישי' ולא באיסור הנאה. וא"כ היכא דאיכא מצוה והנאת הגוף בהדיה שוב הוי דבר שאינו מתכוון. דהרי מתכוון רק למצוה. ואף דאי אפשר דלא מתהני גופו. מ"מ במידי דהנאה ל"ש פסיק רישי'. ומפי מורי הגאון מהרא"ז מרגליות ז"ל שמעתי. דפלוגתתם תליא בסברת התוס' שכ' (פסחים מ"ו ע"א) ד"ה לא תקרא לה שם. דמ"ד נדרים ונדבות אין קריבים ביו"ט. אע"פ שיש בהם אכילת אדם. מ"מ מחשיב עקרו לגבוה. ורק כהנים משלחן גבוה זכו. ומפ"ז אסור לשוחטם ביו"ט. ומ"ד קריבים ביו"ט סבר עיקר שחיטת נדרים ונדבות לצורך אדם הם ע"ש. וה"נ בזו היכי דאיכא מצוה והנאת הגוף. מאן דשרי סבר עיקר הטעים היא המצוה ולאו ליהנות נתנו. ומאן דאסיר סבר עיקר הטעים להנאת הגוף והמצוה באה ממילא ובכה"ג אסור ליהנות. ועיין אבני מלואים סי' כ"ח ס"ק הת"ך באריכות בעניינים אלו ומה שהתעורר בסתירת דברי הרשב"א והר"ן:

דף טז ע"ב גמרא הא דאמר הנאת סוכה עלי וכו' מצות ליהנות נתנו. נ"ב עיין תוס' (ר"ה כ"ח ע"א) ד"ה המודר דבישיבת סוכה יש הנאת הגוף בהדי עשיית המצוה. א"כ באמר שלא אהנה בסוכה יאסור אע"ג דמלנ"ל מ"מ נהנה מן הצל. ועיין נ"ב מהדו"ת חאו"ח סי' קל"ג שהתעורר בזה. וכתב דע"כ כאן מיירי באמר בפירוש שלא אהנה מסוכה דמצוה. דאל"ה הא בכולל. והיכא דאומר שלא אהנה מסוכה כוונתו רק על המצוה ולא על הצל ע"ש. ועי' שו"ת שאגת אריה סי' ס' מה שהביא בשם הרא"ב"ן ובמה שנוגע לסוגיין:

דף יז ע"א ר"ן ד"ה יש נדר בתוך נדר וכו' (דאם לא חייל) דאם לא תחול בשעתו אין תחול אח"כ. נ"ב כן הוא (כתובות נ"ט ע"א) מי איכא דהשתא לא חייל ולבתר' חייל ע"ש:

דף כ ע"ב רש"י ד"ה דמלייני כמלאכי השרת שמשפשים בגילית. נ"ב עיין (שבת כ"ה ע"ב) כך היה מנהגו של ר"י בן אלעאי ע"ש מביאין לו וכו'. ומתעטף ויושב בסדינין המצויינין דומה למלאך ה' צבאות. אולי היה בגמרא שלפניו הגי' לפני רש"י דמלייני כמלאכי השרת: ר"ן ד"ה בני אימה לשון יראה שמטילין אימה על אשתו. נ"ב ולפני הרא"ש היתה הגי' כאן בני אמה, ומפרש בני שפחה משוחררת. אולם ברמב"ם פ"ה מהל' דעות הל"ד. שכ' ולא תהיה ישינה ולא יאנוס אותה. ע"כ גרס כגירסת הר"ן. ומ"ש הרמב"ם ולא תהיה ישינה. לפנינו לא נמצא כן בסוגיין. אכן התוס' במס' (נדה י"ב ע"א) ד"ה בין ישנות. הביאו דבישנה אסור לבא עליה כדאמרינן (נדרים כ' ע"ב) ובאמת לא נמצא כן לפנינו. וכבר התעורר בזה הרב מהרי"י ברלין ז"ל בגליון שם בנדה. אולם נמצא כן במס' כלה ושם נמנו בני עשרה מדות כמו שהתעורר מהריב"ל שם:

דף כב ע"ב גמרא אלמלא (לא) חטאו ישראל לא ניתנו להם רק ה' חומשי תורה וספר יהושע לבד. נ"ב לכאורה קשה הרי כמה הלכתא גמירתא למדו חז"ל מדברי נביאים. דיני אבלות למדו חז"ל (מועד קטן ע"ו ודף כ"ז) מקרא דיחזקאל. הרבה דיני תפלה למדו חז"ל מדברי עלי. ותשובת חנה. (ברכות ל"א ע"ב) ודיני קריעה וניחום אבלים למדו מן איוב. וכבר אמרו בירושלמי פ"ה דסוטה ר' יוחנן אמר איוב ישראל היה ומעולי גולה היה. לפום כן ילפינן מיניה הלכות אבל ע"ש. וא"כ אפי' אם לא חטאו ישראל ולא הוצרכו לתוכחת מוסר. עכ"פ דינים חדשים הנלמדים מן הנביאים היה נחוץ להודיעם. אולם האמת כדברי הרמב"ן בס' המצות שוף שורש שני. דכל הנהו הלכות הנלמדות מדברי נביאים כלם הלכות מסיני הם. כמ"ש (סנהדרין כ"ב ע"ב תענית י"ז ע"ב) דמקשה הגמרא על דינים שלמדו מיחזקאל ועד דאתי יחזקאל מאן אגמריה. היינו בע"כ לא היה יחזקאל המחדש בדבר. דהרי אין נביא רשאי לחדש. ומשני הש"ס הלכתא ניהו ואתי יחזקאל ואסמכינהו אקרא. דבכה"ג לא חידש הנביא מאומה דהרי מקודם לכן היו נוהגים מתורת תורה שבע"פ עכ"ל הרמב"ן. וא"כ כל אלו הדינים והלכות שלמדים מדברי נביאים. בע"כ כבר היו מקובלים באומה בהלכה מסיני וא"ש דברי הש"ס כאן דאלמלא (לא) חטאו ולא הוצרכו לדברי נביאים משום תוכחת מוסר. לא היה ניתן להם רק ה' חומשי תורה וס' יהושע · ואי משום הלכות הנלמדים מדברי נביאים. בע"כ לאו חדשות המה. דהרי בלא"ה אין נביא רשאי לחדש. ואם שכתבו הלכות בספר חוקה. הנה בהעדר ספרי הנביאים היו נוהגות עכ"פ מתורת תורה שבע"פ, וכמו שהיו נוהגים קודם שנכתבו דברי הנביאים:

דף כג ע"א גמ' מעשה באדם אחד שהדיר את אשתו מלעלות לרגל כו'. ובא לפני ר' יוסי והתיר. נ"ב אע"ג דר"י לאחר חורבן היה. ובזמן ר' מאיר ור' יהודה. דור שני אחר חורבן הבית. בכל זאת הוכחתי במ"א. דאף אחר החורבן היו נוהגים לעלות לרגל קודם להתפלל בירושלים במקום המקדש. כמו שמצינו בבראשית רבה פ' בא ר' ישמעאל בר"י עלה למצליי בהדין פלטניטם. ועי' ג"כ מדרש קהלת פיסקא שלח לחמך וגו' דר' אלעזר בן שמוע הוי מטייל על ימא כו'. ארעת ענתה דישראל סלקין לרגלא בירושלים. ורא"ש ידענו דהיה תלמיד ר"ע (רש"י כתובות מ' ע"א) ור"ע היה בחורבן ביתר. נ"ב שנים אחר החורבן. ומכ"ש דבימי רא"ש כבר נחרב המקדש בירושלים. ובכל זאת עלו לרגל. ואולי הקריבו קרבנות במקום המקדש לפי ההלכה (מגילה י' ע"א זבחים ס"ב ע"א) מקריבין אע"פ שאין בית. ועוד נמצא בסדר הדורות בשם ספר מעשיות דרבינו נסים דר"מ עלה לירושלים בכל פעם. ופ"א אירע לו ענין רע. ועי' (חולין מ"ח ע"א) שעלו בני אסיא ליבנה ג' רגלים ופעם שלישית התירו להם. הרי שהיה דרכם לעלות לרגל ג"כ. לשאול ספקות בתורתם אשר נולדו להם. ועי' רא"ם כאן דהתעורר בזה. וכ' אף הנשים היו רגילות לעלות לשמוע הדרשות ולראות בכבודם של תורה ע"ש. וא"צ דהיה קשה להרא"ם דהכי עליה לרגל מ"ע שהז"ג ונשים פטורות. וכמו שהביאו התוס' (עירובין צ"ו ע"א) דאשתו של יונה הושבה. דז"א דהא כאן מדבר ממקומו של ר' יוסי. ור"י ס"ל נשים סומכות רשות. ולשיטתו אין מעכבים הנשים מן מ"ע שהז"ג עיין (ר"ה ל"ג ע"א). א"ו דהיה קשה להרא"ם דבזמן ר"י לא היה נוהג עליה לרגל דכבר נחרב הבית. וכ' הרא"ם דהיו עולים לשמוע לשם ספקות הוראה. ונשים הולכות לראות כבוד התורה. ועי' ברכות ספ"ב בתוס' מכבוד התורה שנעשה בשבתא דרגלא: ע"ב רא"ש ד"ה הלכתא כוותיה אע"ג דמשנת ראב"י קב ונקי. הכא מסתבר טעמא דרבנן. נ"ב מכאן משמע דאף נגד רבים הלכה כראב"י. ועיין תשובת הרא"ם כלל ל"א סי' י"א וכ"פ הרא"ם עצמו חולין פא"מ לענין אפרוח שלא נפתחו עיניו דאסור כראב"י. דהלכתא כוותיה גם נגד רבנן דפליגי עליו ע"ש. ועי' טו"ז יו"ד רש"י ע"ז ונקודות הכסף שם. ועי' באריכות ס' יד מלאכי סי' תי"ז שהאריך הרבה להוכיח דאפי' בברייתא ואפילו נגד רבים הלכה וא"כ"ת להאריך. ועי' ג"כ סדר הדורות ערך ראב"י:

דף כח ע"א ר"ן ד"ה במוכס העומד מאליו דוקא במלכי אומות אבל במלכי ישראל כולם שותפים. נ"ב עיין (סנהדרין כ"ח ע"ב) מימרא דשמואל דכל האמור בפרשת המלך מלך מותר בו. וע"כ משום דינא דמלכותא. ועיין (שבועות ל"ה ע"ב) אמר שמואל מלכותא דקטלא חד משיתא לא מענשי. ומייתי ראיה מקרא דהאלף לך שלמה. ועיין שו"ת מקום שמואל סי' א'. וע"כ מדינא דמלכותא נגע בה. ושמואל לטעמי'. הרי דגם במלך ישראל שייך דינא דמלכותא דינא. ועי' רמב"ם פי' המשניות דכתב בפירוש דאין הפרש בין מלך ישראל למלך אומות בזה ע"ש, והתוס' והר"ן דכ' דבמלך ישראל ל"א דינא דמלכותא דינא. ע"כ יפרשו דמימרות אלו דשמואל בסנהדרין ושבועות. לאו מטעם דינא דמלכותא הם רק מטעם דשאני הכא דגלי קרא:

דף ל ע"ב גמ' אנשים זימנין דמכסי וזימנין דמגלי לא קפדי. נ"ב עי' טו"ז או"ח סי' ח' ס"ק ג'. לענין איסור גילוי הראש. ולא התעורר מסוגיין דמבואר דאנשים זימנין דמגלי לא קפדי [ועי' בהגר"א שם ס"ק ו]. וכן מה שאמרו דנשים מכסו לעולם משמע דאף בבית אסור לנשים לילך בגילוי הראש ועי' מג"א או"ח סי' ע"ה דלא התעורר מסוגיין: רא"ש ד"ה אסור בישראל וגרים בכלל ישראל. נ"ב בפירוש אמרו בירושלמי פ"ק דמס' בכורים ר' יהודה אומר גר מביא וקורא מ"ט כי אב המון גוים נתתיך. לשעבר היית אב לארם. מכאן ואילך אתה אב לכל הגוים. וכ"פ הרמב"ם בפ"ד מהל' בכורים. ועי' שו"ת שאגת אריה סי' מ"ע. ועי' טו"ז יו"ד סי' ר"ז ס"ק ל"ח. שהתעורר ע"ד תרן שכ' בש"ע דאסור בגרים. וכתב שלא ידע המקום. ונעלם ממנו דברי הרא"ם כאן. ואולי מפני שדברי הרא"ם נדפסים על המשנה בעלה הקודם. היו נעלמים ממנו. ועי' ג"כ תוס' (חגיגה ג ע"א) ד"ה אברהם שהי' תחלה לגרים ובהגהותי לשם:

דף לא ע"א גמ' והא איכא ישמעאל כי ביצחק יקרא לך זרע. והאיכא עשו ביצחק ולא כל יצחק. נ"ב עיין משנה למלך פ"י מהל' מלכים ושו"ת שאגת אריה סי' מ"ט. לשיטת הרמב"ם פ"י מהל' מלכים דבני קטורה חייבים במילה. וע"כ דנקראו בני אברהם. א"כ הנודר לזרע אברהם דאמרה המשנה דמותר בכל אומות. הרי אסור בבני קטורה. ותירצו דבנדרים כיון דקי"ל דלא נחתי איניש לספיקא. וכיון שכ' הרמב"ם שם דהיום נתערבו ב"ק בישמעאל. ומפ"ז אינו אסור בהם דאין דעתו על הספק ע"ש. ומפ"ז נ"ל לתרץ הגי' שהביא הריב"ש סי' נ"א. דאומרים במוסף של ר"ה. ועקדת יצחק לזרעו של יעקב ברחמים תזכור. והריב"ש דחה משבע זו מכח משנתנו. דבני עשו אינם בכלל זרע של יצחק. ועי' ש"ע או"ח ר' ר"ה סי' תקצ"א. אבל לפי הנ"ל ניחא משבע ברכה זו. דהרי ב"ק באמת בכלל זרע אברהם. רק דגבי נדרים כיון דנתערבו לא נחית לספיקא. אבל בנוסח התפלה כיון דישנם עכ"פ בעולם וליכא ספיקא אצל השי"ת. ומפ"ז צריך להוציאם מכלל הברכה וז"ב מאד, וא"ל דבני קטורה המה רק בני אברהם. ואיך שייך שזכות עקדת יצחק יגן עליהם והם אינם בני יצחק. וי"ל דס"פ מצינו בתפלה וזכור לנו עקדה שעקד אברהם וכבש רחמיו. הרי דעקדת יצחק הוא ג"כ מצד מעשיו של אברהם. וגם ב"ק בכלל זה שאברהם זוכה להם. ועיין מג"א שם סי' תקצ"א. דהקשה להריב"ש דמכאן ליכא הוכחה רק דבני עשו אינם בכלל זרע אברהם. אבל עדיין לא נשמע דאינם בכלל זרע של יצחק. אבל לפי הנ"ל ניחא דעיקר זכות העקדה שמזכירין הוא. מפני מעשיו של אברהם. ועי' מג"א שם שהתעורר מדברי הירושלמי. ובאמת י"ל דהרמב"ם בהל' נדרים כ' טעם אחר. דמפ"ז אין עשו בכלל זרע אברהם, דכ' בברכת יצחק וברכת אברהם אביך. ועיין לח"מ בהל' נדרים שהתעורר על הרמב"ם בזה. אבל לפי הנ"ל ניחא דמן קרא כי ביצחק יקרא לך זרע. לא משמע רק דאין בני עשו בכלל זרע אברהם. אבל עדיין הוא בכלל זרע יצחק כקו' המג"א. אבל מקרא דברכה שלא ברכה אלא בברכת אביו. נמי שאין בכלל ברכת אביו אינו בכלל בנו. כמ"ש המג"א מפני דכ' ליצחק לזרעך אתן את הארץ. ולעשו לא נתן כלום וזה נכון: ע"ב משנה גדולה מילה שדוחה את הנגעים. נ"ב אחרי שהקדימה המשנה דברי ר"י גדולה מילה שדוחה את השבת דהוא בסקילה. איך אמר אח"כ שדוחה את הנגעים דאינו רק ל"ת גרידא הנאמר בנגע צרעת ועיין מהרש"א ח"א שהתעורר בזה, ונ"ל דהנה במילה שדוחה שבת. ע"כ אינו מטעם עשה דוחה ל"ת דהכי אין עשה דוחה ל"ת שבכרת. כדאמרי' ביבמות בסוגיא דעליה. וע"כ הא דכתבה בתורה ביום אפי' בשבת, בזה להראות דלענין מילה לא נאמר דין

משנה . כמו בקרבנות בשבת דאינו בכלל דחיה לענין קרבנות לא נאמר שמירת שבת . משא"כ בדחיית מילה לגבי לרעת . דאינו רק ל"ת גרידא ועדיין קשה מה אמר גדולה מילה שדוחה הנגעים . ומאי עדיפא למילה דהכי כבר"א ק"ו שבת דוחה ל"ת . ועי' (כתובות מ' ע"א) [illegible] דאמרינן עשה דוחה ל"ת [illegible] בלרעת [illegible] [ועי' כתוס' (כתובות מ' ע"ב) [illegible]] [illegible]

דף לב ע"א גמרא מיד [illegible] [illegible]

(חולין ס"ה ע"א) בכך דאין לו כרעים . והתוס' התעוררו שם מהך אמר לא יעדה . ואמר לא חומה . וכלם קרי וכתיב הם . ועי' תוס' (סנהדרין ד' ע"א) בכך דיש אם למקרא . ומה שהתעורר מהרי"ב דהגירסא בע"י ר' לוי . עיין ירושלמי פ"ז דשבת גם הם הגירסא . וז"ל אמר לוי כל המנחם סופו לבא עליו שנאמר כי לא נחם ע"ש . ודע כי ר' לוי הנזכר במדרשות וירושלמי . הוא מאוחר ללוי בר סימי חברו של רב ותלמידו של רבי. הנזכר בהגדה כתובות בפ' הנושא במיתתו של רבי ע"ש : שם בן ג' שנה הכיר אברהם את בוראו . כ"ב אולם ברמב"ם פ"א מהל' עבודת כוכבים כ' דבן מ' שנה הכיר את בוראו ועיין השגת הראב"ד ומגדול עוז וכ"מ שם : רש"י ד"ה מפני שנתעסק במלון ואותו התינוק לא היה באותה שעה אלא בן שמונה ימים. כ"ב כבר התעוררו כלם א"כ איך אמרו קודם לזה . אמול והלא סכנה הוא לנולד . הרי לא הגיע הזמן . וצ"ל דהלא נמהלו קודם הזמן מפני מחשש אולי כשיגיע הזמן לא יהיה לפניו מקום למול . ועי' ביו"ד סי' רס"ב ס"א במהלו תוך ח' יצא ועי' ש"ך שם : ע"ב ר"ן ד"ה השטן בגי' שס"ד. וחד יומא דהיינו יוה"כ לית לי' רשות לאסטוני' . כ"ב כן הוא (יומא כ ע"א) :

דף לג ע"א ר"ן ד"ה אפי' ויתור וכו' . אבל רבנן דפליגי סברי דכל היכי [דלא] אסר אלא הנאתו כה"ג וכו' דמידי דלא קפדי לא מקרי נהנה . כ"ב עיין טורי אבן בחי' (מגילה ח' ע"ב) דהקשה אמו באיסור הנאה כי לא קפדי מי שרו. הרי בע"ז הדין שלא יעבור תחתיה . וכן בבית המקדש אסור לישב בצילה . וכל אלו לא קפדו ומ"מ אסור . ומפ"ז פי' דמידי דלא"ק נמי דמקרי נהנה ומ"מ אין דעת המודר ע"ז . וברשב"ם (ב"ב נ"ז ע"ב) מבואר יותר דהוי כמו שהפקירו לכל ע"ש :

דף לד ע"ב ר"ן ד"ה אמר רבא הכל של ספקר שהיתה תוך ד"א . ומקדים זה לא זכה בו ובשביל הקדם זכה . כ"ב עיין שו"ת בית אפרים חיו"ד סי' ס"ו . דאיך מקשה הש"ס (חולין קל"ט ע"א) מוקדשין היכי דמי אי דחזי לכן ואקדשי' . היא כי יקדיש ביתו וכו' . והרי תמכחת בכה"ג שהיתה בד"א שלו . וזכה בשביל הקדש . וע"ש שכ' לתרץ דכאן ע"כ דאמר שיהיה הקדש לכשאזכה בו . דמגד מגביה לחברו לא מהני אם לא עשה מעשה הזכיה ע"ש :

דף לה ע"ב ר"ן ד"ה ותלמדו מדרש דמלות לאו ליהנות נתנו . כ"ב עיין טורי אבן בחי' (ר"ה כ"ח ע"א) דאיך יפרנס האומר דהנאת המלוה מחשבה הנאה. את משנתנו זו דלאינו דמותר ללמדו מדרש . דאע"פ שמהנהו מה שמזכהו במלוה מלות לאו ליהנות נתנו . ותי' כיון שכלם אסורים לקחת שכר למוד. א"כ לא חשיבי הנאת מלוה דהלי יתנלא אחר אשר יזכהו במלוה ע"ש : ר"ן ד"ה איבעי לכו אפ"ה בעי למפשט מתשנה או מברייתא . כ"ב עיין לקמן ע"ב ע"א ר"ן ד"ה ולענין הלכה . כ' ג"כ כה"ג דעדיפא לש"ס לפשוט מן המשנה או מברייתא . והביא ג"כ מהך דהכא :

דף לח ע"א גמרא (ואימא) השירה לחודה. כ"ב עיין שו"ת שאגת אר"י סי' ל"ד. לענין הא דלמדו (סנהדרין כא ע"ב) דמלוה לכתוב לו ס"ת. דכ' ואתם כתבו לכם את השירה הזאת. וכ' הרמב"ם רפ"ז מהל' ס"ת משום דאין כותבין פרשיות פרשיות . וכאן משמע דשירה זאת משמע כל התורה . דכ' למען תהיה השירה הזאת לעד . ואי שירה לבדה מאי סהדותא ע"ש . וע' תוס' כאן ועי' ס' מעיין החכמה להרב בעל עצי ארזים שהאריך ג"כ מסוגי' דהכא ואכ"מ :

דף לט ע"ב גמרא רמז לביקור חולים מן התורה . כ"ב הרמב"ם בס' המלות שורש ג' כ' דלשון רמז היינו רק אסמכתא . ובכל זאת מה שאמרו בלשון זה דין תורה יש לו . מטעם הלכה מסיני כמו (מו"ק ה' ע"א) רמז לציון קברות מה"ת . וכן (סנהדרין פ"א ע"ב) רמז לשני קברות לב"ד דכ' תמותת רשע רעה . ופרש"י עיקר הדבר הל"מ . ובכ"ז שאל הש"ם היכי רמיזי מקלת. ועיין רמב"ן בהשגות שם שכ' להשיג על רבינו מהך דרמז לעדים זוממין שלוקין מן התורה . ודברי הרא"ם כאן תמוהים שכתב רמז (שכ') פי' רמז מפורש דהא דדרשינן מילתו בה אינו מפורש עכ"ל . ומה יעשה באלו שהזכרנו שאינם רק רמז לחוק . כמו דהך דתמותת רשע רעה. או הך רמז שהזכירו שם בסנהדרין. דרמז לגונב את הקסוה שנאמר ולא יבאו לראות כבלע את הקודש. וגם זה אסמכתא לתוקה :

דף מ ע"ב ר"ן ד"ה ולענין הלכה לא דחינן מימרא דאיסורא משום מימרא דאגדתא . כ"ב הנה בירושלמי פ"ק דחגיגה ופ"ב דפיאה . כתבו לנו חז"ל כלל גדול . דאין למדין מן האגדות . ועי' שו"ת נו"ב מהדו"ת חיו"ד סי' קס"א . ועיין ספר באר יעקב ח' אהע"ז סי' קי"ט. לחלק בין אגדות הנזכרות בגמרא ובין אגדות הנאמרות במדרשות . ועי' תוס' (מכות ח"ח ע"א) ד"ה ולית הלכתא . שכ' תימה דבב"ב פ' נ"א אמרינן הלא דמימא לבסתי"ז אבל לתפלה לא . והיה אומר ר"ת דאין הלכה כן לפי שחולק על גמרא שלנו. כלומר דרק מפני שחולק על התלמוד . אין הלכה כמדרש . אבל זולת זה גם דברי המדרשות הלכות קבועות המה . ובתי' דרכי הוראה באתי במספק על כל נעלם בענין זה :

דף מה ע"ב ר"ן ד"ה השותפין וראיה לדבר מהך דתמורה ונשקל חד לגבי כלב אלמא בדאורייתא יש ברירה וכו' והשוא דתמורה לאו אליבא דהלכתא . כ"ב עיין מג"א או"ח סי' קנ"ב ס"ק מ"ז. מ"ש על הרמב"ם ובפשיטות יש לתרץ דהתם קשה מ"מ יהיה אסור כל אחד משום ספק מחיר כלב. כיון כל דפרים מזובא פרים או דיבטל מה הנאסר (בטל) [בע'] היתר. וע"כ צ"ל דגבי בע"ח חשיבי כקבוע דרבנן . וכן לא שייך אצלו ביטול . עיין תוס' סוף מעילה ובמשנה למלך סוף הל' מעילה בשם' להרב מהר"א אלפנדרי מבואר דמה"ת כל דבר נתבטל ברוב ורק הא דבע"ח או ד"ת. או דבר שבמנין דלא בטל איתו רק מדרבנן . וכיון שכן שוב בדרבנן קי"ל יש ברירה . ופשוט והארכתי בזה בחי' :

דף מז ע"א גמרא קונם פירות אלו עליו מהו בחילופיהן . כ"ב לטעם שכ' הר"ן ספ"ב דקדושין. ובסוגיא דתמלא של עובדי עבירה (חולין ד' ע"ב) דמפ"ז מכרן וקידש בדמיהן מקודשת . הייט דאיסור הנאה אין שוה ממון . והלופין אלו אינם דמיהן של איסורי הנאה . רק נתן לשם מתנה . ועיין משנה למלך פ"ה מהל' אישות הל"ז . וזה שייך דוקא באיסור הנאה לכל העולם . אבל באיסור הנאה דנדר . דאינו אסור רק אליו לבדו . וא"כ חלופים אלו הם חלופים גמורים . תמורת הדבר שנדר ואיך בעי הש"ס לקמן לפשוט מהך דמכרן וקדש בדמיהן מקודשת . דשם הטעם דאינם דמיהם . מפני דאסור לכל העולם וגם להמחליף והמעות הללו מתנה או גזל. אבל כאן החליפין תמורת הדברים שאסר עליו . שוב מלאתי בספר המלך הלכות חמץ פ"א הלכה ב' מה שהתעורר בשם הרשב"א בענין כיולא בזה ע"ש :

דף מט ע"ב גמרא ר"ש הוי שקיל לגא אכתפי' אמר גדולה מלאכה שמכבדת את בעליה . כ"ב שמעתי להקשות דהרי ר' שמעון בן יוחאי אומר אפשר אדם זורע בשעת זריעה [וכו'] תורה מה תהא עליה (ברכות ל"ה ע"ב) הרי שעוגה הי' את המלאכות . ואין שלימות אצלו רק שלימות התורה לבד . ואולם אין בזה שום סתירה קו' . דהרי הך דעשה לגא היה ג"כ בשביל התורה . שעשה את הלגא לישב עליה בבית המדרש . ולא היה לריך לשבת על הקרקע . ותדע דהרי הרמב"ם בפי' המשנה פ"ד דאבות . על ולא קרדום הביא לאיות שגדולי החכמים היו עוסקים במלאכה הביא מן (גיטין ס"ז ע"א) דאמרו גדולה מלאכה שמחממת את בעליה.ולא מכאן מכלל דכאן עשה בשביל למוד התורה. ואמר לשון שמכבדת דעושה מכובד שלא היה יושב ע"ג קרקע :

דף נ ע"א גמרא מיהו לא ניחא דלתסני בהדין עלמא . כ"ב מפני שהדין אצלנו דאסור להנות מן מעשה נסים . עי' (תענית כד ע"ב) מייתי תלא והוי שמידי , א"ל לא תזבנון דמעשה נסים הוא. ועי' בש"י (תענית כ"ה ע"א) ד"ה עד שנטלו ממנו נר להבדלה . הדליק נר אחר וגר של מעשה נסים כבה ע"ש : ע"ב גמ' אם לעוברי רצונו כך . כ"ב עיין כיולא בזה במדרש תולדות פס"ה על קרא וירח את ריח בגדיו : עובדא דיוסי בן יועזר דג"כ אמר בתחלה אם כך למכעיסיו ק"ו לעושי רצונו . הדר אמר אם כך לעושי רצונו ק"ו למכעיסיו ע"ש . ועיין עוד ירושלמי פ"ב דמועד קטן מענין החידה אשר שאל בר קפרא לבן אלעשה ורבי כעס עליו עי"ז ע"ש :

דף נב ע"א ר"ן ד"ה וקשי להו לרבוותא וכו' מין במינו דאיסור והיתר אין דומים זה לזה כיון דחד אסור וכו' . כ"ב כבר התעוררו דלשיטת הר"ן דדשיל"מ ל"ב הוא מטעם מין במינו. ומה נעשה בספק בדשיל"מ ג"כ אסור . וכן אפי' ש"ס דעת קלתם דל"מ בדשיל"מ . וצ"ל דבאלו מודה הר"ן . דע"כ טעמא משום עד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר . ודע דלשיטתו דמפ"ז מודים רבנן דבעולין אין מבטלים זא"ז מפני דאין הולכין רק אחר דמיונן באיסור והיתר . כ"ל דזה הטעם ג"כ הא דקי"ל (פסחים קע"ו ע"א) דמלות אין מבטלות זא"ז . אע"ג דשם פסח ומרור מין בשאינו מינו , מ"מ כיון דהכניסה שוים בזה . דבשו שיצאו בהם ידי מלוה הוי מין במינו . וכן הא דקי"ל (זבחים עט ע"א) דאיסורין אין מבטלים זא"ז . ג"כ מטעם זה דשוו בדמיון בשם המופשט לענין איסור תורה . וכ"כ הר"ן בעלמו לקמן נ"ט ע"ב ד"ה שאני גבי מעשר שמיים בזה"ל מ"מ איסור באיסור הוא . ודברים שהן שוים זה לזה לגמרי . אין אחד מהם מבטל את חברו . כמ"ש פ' הנודר מן המבושל עכ"ל . והרווחנו בזה ליישב קו' התוס' (מנחות כב ע"א) ד"ה מכאן לעולין שאין מבטלין זא"ז . דהקשו ת"ל משום דאין מלות מבטלות זא"ז אבל לא מטעם עולין . אבל לפי הנ"ל ניחא . דלסברת דטעם דעולין דאין מבטלין זא"ז הוא מטעם מב"מ . וזה הטעם ג"כ למלות דהא דמלות אין מבטלין זא"ז . לא ידענו רק מקרא דולקא מדם הפר ומדם השעיר . דעולין אין מבטלין וכלם מטעם דהוי מב"מ . וזה אמת :

דף נז ע"ב גמרא בצל ורבו גדולין על העיקר אם מבטלין העיקר או לא . כ"ב ע"כ כאן מיירי דלא ניכר העיקר . דאל"ה אין זה בכלל ביטול . דהרי קי"ל ניכר האיסור אינו בטל . ועי' תוס' כאן דהקשה ר"א ממין דמאי בעי הש"ס כאן . הרי זוה"ג קי"ל דמותר . וכאן הקרקע הוא היתר . ותירלו דכאן שאינו ניכר ואינו בעין ומתבטל הוא בגדולים . ל"ש דין זוז"ג ובאסור של תרומה דאמרינן זוה"ג מותר . ע"כ מיירי שהוא בעין עכ"ל . וכיון דהבלל שהוא העיקר אינו בעין ואינו ניכר . וגם הגדולים אינם ניכרים בפ"ע . רק ידענו שאותה הבלל הוסיפה א"כ ע"י גדולים . וא"כ איך שייך ביטול לשיטת המרדכי סוף חולין גבי יבמה שרקקה דם דמפ"ז אינו בטל מטעם הרוק ברוב דם , כיון שתחלת ביאתו לעולם ע"י תערובות . וכאן ג"כ הגדולים בעלמם לא היו ניכרים לעולם בפ"ע . רק באו בתערובות וא"ל כיון דהיתה הבלל ניכרת מקודם שזלעה בקרקע . אע"ג דעתה אינה ניכרת לא מקרי תחלת ביאתה ע"י תערובות כמ"ש הרב המשנה למלך בשם מהר"א אלפנדרי פ"ג מהל' מטמאי משכב ה"א לתרץ הקו' על חכמי אשכנז דס"ל דחלב יולא נתבטל בשמ"ך . אע"ג דתחלת ביאתו לעולם ע"י תערובת מ"מ היה ניכר בפ"ע במעי אמו ע"ש. דז"א דאדרבה כיון דאיסור ניכר . והיתר אינו ניכר בודאי אינו בטל . דהרי בלא"ה הקשו המפרשים עי' כרתי ופלתי סי' ק"ב דהרי אדרבה קי"ל באו"ח סי' ש"כ וביו"ד סי' ק"ב . בענבים בגגית אף דהוי דבר שיש לו מתירין בטל כיון דאיסור לא היה ניכר . ופרשו דאזלינן בתר מבטל , וגבי ענבים בגגית דהיתר המבטל הי' ניכר והאיסור לא הי' ניכר בכה"ג אף דשיל"מ בטל. משא"כ כאן ביבמה שרקקה דם דהבטל והמבטל לא היו ניכרים מקודם ושניהם באו בתערובות . בכה"ג אין מועיל ביטול בשום פעם ע"ש . וא"כ לאו ק"ו הוא . ומה התם דהבטל ג"כ לא היה ניכר . בכ"ז כיון דהמבטל לא הי' ניכר מקודם אינו בטל . מכ"ש כאן דהאיסור היה ניכר . והגדולים באו עתה על ידי תערובות . ואינו ניכר עתה מי ההיתר או העיקר . פשיטא דאינו בטל וצ"ע : ומ"ש הרא"ש כאן דגדולים בעלמם מותרים ול"א קמא קמא בטל . עיין (תוס' בכורות כ"ב ע"ב) ד"ה יתיב מ"ש בזה שנוגע לסוגין . ועיין שו"ת כ"ב מהדו"ת חיו"ד סי' נ"ה :

דף נט ע"ב ר"ן ד"ה ועד כאן לא שמעת לרשב"ג וכו' משום דהתירא לא בטיל שהאיסור דרכו להתבטל ולא ההיתר . כ"ב דבריו לע"ג דהרי קי"ל דגם היתר נתבטל ברוב איסור . עיין (מנחות כ"ב ע"א) ושתופה בטלה בנבילה ע"ש . ועי' משנה למלך ספ"ז מהל' מעילה , שהביא בשם תהרי"ט לאהלין כמו דקי"ל איסור נהפך להיות היתר . כן קי"ל היתר נהפך לאיסור . ועי' פרי מגדים יו"ד בפתיחה לשער התערובות . ואולי מפ"ז דקדק הר"ן שהאיסור דרכו להתבטל :

דף סב ע"ב גמרא שרי ליה לאורבא מדרבנן למימר עבדא דנורא אנא . כ"ב עיין תשובות הרשב"א סי' פ"ד שכ' דשרי ליה למימר לשון מסופק . והוא מכוון לשמים כמו שמלינו (ע"ז י"ז ע"ב) דאר"א בן תרדיון נאמן עלי הדיין ע"ש : שם והאיכא לפני עור סתם עלים להסקה קיימו . כ"ב עי' יד מלאכי סי' שמ"א דהתעורר כיון דאמרינן (ע"ז ו' ע"ב) דלא אסור אלא בקאי בתרי עברי דנהרא . דאין אפשרות לקחת בעלמו וא"כ אין מקום לקו' הש"ס כאן דהרי בלא ר' אטי היו יכולים לקנות עלים אחרים . ותי' דכיון שכ' הרא"ש והר"ן כיש שבת דזה דוקא לענין איסור תורה אבל בדרבנן עובר משום דמסייע ליה. אף שהי' יכול לקנות מאיש אחר ע"ש. ומדוקדק מה דקאמר והא איכא לפני עור ולמה לא מקשה הש"ס והא עבר על לפני עור אלא ודאי דאיסור תורה ליכא כאן רק עכ"פ איסור דרבנן [ועי' בהגר"א יו"ד סי' קנ"א ס"ק א'] :

דף סה ע"א גמרא מיד ישבו לארץ ידמו שעשו כרים מתחתיהם . כ"ב עי' מדרש קינות פ' ב' פיסקא ישבו לארץ מבואר הענין בארוכה . דהושיבום בקתדראות ואח"כ הורידן לארץ . ויתכן הלשון שעשו כרים מתחתיהם . דמנהג אנשי מזרח שיושבים בספסלים קטנים ועליהם כרים וכסתות וכיון שחרה אפו של נבוכדנצר בהם . שמטו מהם הכרים אשר ישבו עליהם ועי' מהרש"א ח"א כאן :

דף סו ע"ב גמרא עד שתטעימי תבשילך לר"י ולר"ש ר"י מעים . כ"ב עיין ירושלמי פ"ק דסוטה ובויקרא רבה סדר לו פ"ט עובדא דר"מ דהניח לרוק על עיניו . כדי לעשות שלום בין איש לאשתו. ג"כ (מהם) [מהק"ו] דר' (ישמעאל) [יהודה] דשם הגדול נמחה על המים. ולאיתי לחכם אחד שהקשה דלמה לא רצה ר"ש לאכול הרי לאינו במדרש חזית פיסקא נגילה ונשמחה בך.איך גם ר' שמעון הטריח עלמו לעשות שלא כהוראה כדי לעשות שלום בין איש לאשתו. וצ"ל דבנדרים כיון דאפשר להתיר הנדר ולעקרו ע"י שאלת חכם . בכה"ג הדין נותן שלא להרגילם בנדרים . ולמחות בידם שלא יבלעו זממם :

דף סח ע"א ר"ן ד"ה וא"א מיקלא קלים וכו' לוקה בקרבן ואשכחן דכוותי' ילקה בחסר ויתיר . כ"ב משם אין ראיה דילקה קאי על תשלומין. ואם קרבן היינו ג"כ תשלומין דמי הקרבן. א"כ הביא מתרחק לחמו ובפיכום אמרו (כתובות מ"ו ע"א) מאי לוקה ממון . ובש"ס שם לא הביאו מהך דילקה בחסר ויתיר רק מתשנה מפורשת בערכין ע"ש :

דף עב ע"ב רא"ש ד"ה והא לא שמיע ליה ושמיעת אפוטרופוס אינה כשמיעת הבעל דבמידי דממילא לא שייך מינוי שליחות . כ"ב עי' קצות החושן סי' קפ"ב מ"ש להסביר ש"י סברא זו ענין שמלינו דבמלות שבגוף אין מועיל שליחות . ולא מלינו שיאמר אחד לחבירו שב בסוכה עבורי הנח תפילין עבורי עי' תוס' רי"ד רפ"ב דקידושין. ועי' רמב"ם בשו"ת שלו המכונה פאר הדור סי' כ"ב מובא בלח"מ פ"א מהל' שופר ובשו"ת ר"מ אלשקר סי' א' ע' י' להוכיח דע"כ מלות יום תרועה יהי' לכם היינו שתיעה. דאי ס"ד דהתקיעה היא המלוה א"כ לא היה אחד יכול להוליא חברו במלות שופר וכל יחיד ויחיד יהיה חייב לתקוע דבמלות שבגוף אין נופל ענין שליחות . והטעם דאינו מוליא חברו במלות שבגוף דנחשב כמידי דממילא במה שיד השליח כידו . והא דש"ץ מוליא עם שבשדות אע"פ שלא שמעו . ואיך יכול לעשות שליח על השמיעה הרי הוי מידי דממילא . וצ"ל דעם שבשדות דאניסו ואין אפשרות להם שיבאו לבית הכנסת הקילו חז"ל ועיין (ר"ה ל"ה ע"א) ואכ"מ להאריך :

דף פה ע"א גמרא משום דתרומה לא חזיא רק לכהנים וכיון דאסרה עלייהו שוייה עפרא. כ"ב עיין מחנה אפרים ה' טובת הנאה דלמי דרבא אדרבא דכאן משמע דרבא ס"ל טובת הנאה ממון . ובש"ם (ב"מ י' ע"ב) ס"ל לרבא טובת הנאה אינה ממון לקנות בחליפין . וצ"ל לתרץ דהכה בלא"ה הקשה הרשב"א כאן דלמה אמרינן שוי' עפרא הרי אפשר למכור את טובת הנאה לישראל והישראל ימכור לכהן אחר . דהרי לא אסר עליו רק הכהנים . וצ"ל לתרץ דאע"פ דקי"ל עס"ת בכל זאת אין זה רק קנין פירות וקי"ל ק"פ לאו כקנין הגוף דמי . וא"כ אינו במכירה ורק לכהן יכול למכור מפני שיש לכהן קנין הגוף בהם . אבל נישראל אסור דאין לו חלק בגוף רק קנין פירות במובת הנאה ולכ"ע אינה ממון ואינו במכירה לקנות אותו . וכן התם בב"מ אמר שפיר אע"ג דטה"נ מ"מ אין זה רק ק"פ ולא אלים לקנות בחליפין משא"כ באגב קרקע דמתנה אלימתא ושוב קנה ק"פ אג"ק . ועיין ש"ך חו"מ סי' ר"ג ובספר המלך פ"ה מהל' אישות הל"ו ובחי' האמרכתי הרבה ואכ"מ . ועל מ"ש הר"ן כאן בשם הרשב"א דמי שנדר הנאה אע"ג דאי' בחלה שווי' כהפקר עי' תשו' הרשב"א סי' תר"ב מה שהאריך בפרט זה דאם אסר הנאה על התשה וא"כ קדשה אות' ומובא ג"כ (כאן ז') [בא"ע] סמי' כ"ח ועי' במפרשים אחרונים מה שהאריכו בזה :

צבי הירש חיות חופ"ק זאלקווא והגליל .

הגהות וחדושים למסכת נדרים

מאת הג"מ יוסף חנינא ליפא מייזליש זצ"ל (בעהמ"ס שו"ת תפארת יוסף וכו').

דף ב ע"א ר"ן ד"ה כל כנויי כו' דאי ר"ל לא מחייב עלייהו קרבן הו"ל הניחא כו'. נ"ב ומאי דאמרי' לקמן גבי נדרים הניחא משום דכאן משני תנא פתח בכינויין דאורייתא והיינו כדמדייק הר"ן לקמן דפתח בדברים הפשוטים יותר ע"כ מקשי שפיר הניחא אף דלר"ל ג"כ דאורייתא עכ"ז לא הוי דברים הפשוטים יותר וכמ"ש כן הר"ן לקמן משא"כ בנזיר דמשני פתח בעיקר קרבן לא יכול הגמ' להקשות לר"ל כיון דלר"ל ג"כ מחייב עלייהו קרבן מתוך דהוי דאורייתא:

דף ז ע"ב גמ' א"ר חנין א"ר עד אמר ר' אבא כו'. נ"ב עיין בר"ן ובפי' הרא"ש ובאמת בשבועות הוא איכא בלא"ס אזכרות טובא אך הרדב"ז פי' תכ"ח כ' דע"כ כאן הפי' אף באמר בלשון נדר חייב נידוי משום מוציא ש"ש לבטלה:

דף ח ע"ב רש"י ד"ה תירגא. והיינו לא דכתיב כו'. נ"ב דברי רש"י א"מ מה נעי בזה ולמאי הביא האי קרא וכל דיירי ארעא כלא חשיבין וכ"ה בזה בס' נ"ז אולם נ"ל דהרא"ש הקשה מדוע לא קאמרי דחמה גופא מסי. גם דייקתי ע"מ דקאמרי אלו בני אדם שהיו יראים להוציא ש"ש מדוע לא קאמרי סתם אלו ב"א שאין מוציאין ש"ש לבטלה גם הלא באמת איסור גמור איכא להוציא ש"ש לבטלה. ע"כ נ"ל דזה כוונת הגמ' דקאי על אותן בני אדם שהן יראים להוציא ש"ש מגד שנחשב בעיני עצמו כלא. ומתיירא להזכיר ש"ש מחמת פחד שאינו כדאי להזכיר ש"ש ופחד הש"י לנגד עיניו תמיד מחמת גודל שפל ערך שהוא בעיני עצמו ע"כ הוא השכר מדה כנגד מדה שנתרפא בזכרורי שמש דמיקרי לא כמבואר ביומא ד"כ וע"כ הביא המקרא וכל דיירי ארעא כלא חשיבין דמחמת דנחשב בעיני עצמו כלא ע"כ נתרפא בתירגא דיומא דמיקרי לא:

דף יא ע"ב גמ' בעי רמב"ח כו'. נ"ב עי' בשו"ת הרדב"ז ח"ג סי' תי"ג שביאר הענין כי לכאורה אינו מובן הבעיא הא אמ"ד לבטלה וא"כ איך י"ל דמותרת כמוה קאמר דבלא"ה מותר:

דף יד ע"ב בפלוגתא דר"י ור"נ. נ"ב עי' בשו"ת הרדב"ז סי' ת"ל דכ' דפלוגתייהו רק בקובע זמן לאיסורו ולתנאו כמו הכא. אבל בל"ק זמן כמו קונם אי אתה נהנה לי אם תעשה דבר פ' לכ"ע מותר להנות ממנו ואף אם עשה אח"כ לא עבר למפרע כיון דכוונת המודר הי' רק לאסרו להבא ולא למפרע [ועי' ר"ן לקמן ע"ט ב' ד"ה אילימא]:

דף מח ע"א ר"ן ד"ה ואסורין בדבר של אותה העיר שהם דרים בה מפני שאין לאנשי עיר אחרת חלק בהן כו' והו"ל כשותפין. נ"ב עיין בס' נדרי זרוזין ח"ב דתמה ע"ד הר"ן דא"כ מאי פריך הש"ס בבילה דל"ט ע"ב וא"א בירא דשותפי אמאי מותרין בשל עולי בבל והתנן השותפין שנדרו הנאה זמ"ז אסורין ברחוץ בכור והרי מאי קושי' בשלמא בשל עולי בבל נשי דהוי בירא דשותפי מ"מ יש גם לאחרים חלק ואין יכולין למוכרן לכך א"י לאסור בקונם. אבל בשל שותפין כיון דיכולין למכור לכך אסורין לרחוץ עי"ש שהניח בצ"ע. ולדעתי לק"מ דאטו קאמר הר"ן דמפני שיכולין למכור ע"כ אסור דהאיזה שייכות יש מכירה לאיסור הרי הר"ן קאמר רק דמפני שיכולין למכור ע"כ הוי כשותפין וממילא אסור ככל שותפין שנדרו הנאה זמ"ז. והיינו דהר"ן אזיל למסקנא דגמ' בבילה שם דבדבר של עולי בבל אמרי' בירא דהפקירא נינהו. וכן משמע בהר"ן שכ' בד"ה מותרין בדבר של עולי בבל שהפקירום עולי בבל לכל ישראל ובפי' הרא"ש מפורש יותר שכ' בד"ה שניהם אסורין הא לא איצטריך אלא אגב דבעי למיתני שניהם מותרין בדבר של עולי בבל לאשמועינן דהפקר הוי ולא דשותפין. וע"כ קאמר הר"ן הטעם מדוע בדבר של אותה העיר לא הוי בירא דהפקירא הרי ג"כ של רבים נינהו והוא הפקר לכל אנשי העיר ע"כ קאמר הטעם דבשל אותה העיר כיון דיכולין למכור ז' טובי העיר ע"כ הוי כשותפין אבל במקום דבלא"ה הוי כשותפין בודאי ל"ל להאי טעמא דהר"ן הכלל שהם בכלל שותפין דאסורין בדבר השותפות א"כ שם בבילה מקשה הגמ' שפיר דקאי לס"ד דגם של עולי בבל הוי בירא דשותפין א"כ אמאי מותר הרי תני סתם דשותפין אסורין בדבר השותפות א"כ אי גם בזה הוי שותפין מדוע מותרין דמה לנו אי יכולין למכור או לא הרי רק צריך לה"ע שנימא דמתו"ז שותפין הוי וא"כ אי אמרינן דבלא"ה הוי שותפין א"כ מדוע מותר וזה ברור: שם סד"ה ולא דברו בנשיא כו' ויש לתמוה על הרמב"ם כו'. נ"ב ועיין בש"ע יו"ד סי' רכ"ד ובט"ז שם ובלח"מ וכולם כתבו שהיא קושי' נוראה ודחקו ליישב. והנה אתן תודות לאל אשר אחר לפי מה שדייקתי בלשון הרמב"ם נלענ"ד ברור שת"ל מקום הניחו לי להתגדר בזה כי נלענ"ד ברור שהרמב"ם למד טעם אחר ופי' אחר בדברי ראב"י לא כמו שלמדו כל הראשונים וממילא יהיו עולין דבריו כהוגן ולא יצטרך לומר דהסתם מתני' דבהכ"נ לא אתי כראב"י אשר לפי"ז יהי' קשיא הלכתא אהלכתא ולפמ"ש באמת אותי' מתני' יהי' ג"כ אתי' כראב"י. והוא דהנה כל הראשונים ז"ל למדו בטעם ראב"י דס' זה נכנס לתוך שלו כו' דהוא מטעם דס' יש ברירה ומש"ה אמרי' דכל שעה שנכנס לחצר בדנפשי' קא עייל דהכי קאמר רבינא בב"ק דנ"א. ומתו"ז הי' קשה לרבותינו הראשונים ז"ל שם טובא אשר פסקינן' כראב"י והרי אנן קי"ל דבדאורייתא אין ברירה ועיין ר"פ השותפין בר"ן וברמב"ן לפ' נדרים שהאריכו בזה לתרץ דל"ד ברירה דהכא לברירה דעלמא ועי"ש בטעמם. אולם בדעת הרמב"ם נ"ל דלמד טעם אחר ופי' אחר בדברי ראב"י אשר לא יהי' תלי כלל דין ראב"י בדין ברירה דעלמא והוא דהרי ראב"י קאמר רק דינו זה נכנס לתוך שלו וזה נכנס לתוך שלו אבל שניהם אסורין להעמיד בחצר רחיים ותנור ולגדל תרנגולים. עכנ"ל דלמד דראב"י מתיר רק לכ"א ליכנס לביתו שיש לו בחצר דדריסת הרגל של כ"א לביתו הוא דרך החצר ולביתו שפיר מותר כ"א ליכנס דרך החצר אף דקי"ל דאין ברירה דכיון דביתו של כ"א אינו בשותפות. ואטו ע"י שאסרו זא"ז הנאה של חבירו נוכל לאסור בדבר שהוא שלו לבד ולא של שותפות דהרי אף דהחצר הוא בשותפות עכ"ז הדריסת הרגל של כ"א לביתו הי' רק לכ"א לבדו דכ"א הי' לו בחצר זכות דריסת הרגל לביתו וכיון דהבית הוא רק של כ"א בלבד לא נוכל לאסור לכ"א הנאה זו שצריך כ"א לדריסת הרגל לביתו דאינו של שותפות. דהלא הדריסת הרגל של כ"א לביתו הוא כולה שלו והאיך יוכל לאסור עליו שלא יהי' יכול להשתמש כ"א. וזה כוונת ראב"י זה נכנס לתוך שלו וזה נכנס לתוך שלו. והכוונה דזה מותר ליכנס לתוך ביתו שהוא שלו דרך החצר וזה מותר ליכנס לביתו שיש לו בהחצר דכיון דמוכרח ליכנס לביתו דרך החצר א"כ זה שייך לביתו והוי כביתו דלא נוכל לבטל הנאת תשמישי ביתו שהוא שלו בלבד ע"י שאסר עליו הנאה של חבירו דהכתי לא נוכל לאסור עליו הנאת ביתו ובהכי יהי' מיושב קושי' הר"ן אהך דשניהם אסורין להעמיד רחיים ותנור ולגדל תרנגולים בחצר שתמה דהרי אמרי' בפ' חזקת הבתים דשותפין אהעמדה כדי לא קפדי. ובעת ניחא מאד דזהו טעם אחר דבגוף החצר שאינו שייך להבית באמת אסורין להשתמש כיון דהחצר הוא של השותפות. ומעתה עמוד וראה אשר כדברי שהם מבוארין ממש בלשון הרמב"ם שהסור פ"ז מהל' נדרים הל' ד' דכ' בזה"ל היו שניהם שותפין בחצר כו' ואם אין בה דין חלוקה כל א' ואחד נכנס לביתו והוא אומר בתוך שלי אני נכנס ובין כך שניהם אסורין להעמיד רחיים ותנור ולגדל תרנגולים בחצר הרי דבההיתר לא מזכיר כלל לומר דמותרין ליכנס לחצר רק כתב דכ"א נכנס לביתו. והיינו כמ"ש דמותרין ליכנס כ"א לביתו שיש לו באותו חצר דהאומר בתוך שלי אני נכנס. כיון דביתו בחצר ונכנס לביתו דרך החצר א"כ כ"א רק בתוך שלו נכנס דדריסת הרגל שייך לבית דמוכרח ליכנס דרך החצר לביתו א"כ הדריסת הרגל הוי כביתו. אבל תשמישי עצמיות החצר באמת אסורין שניהם להשתמש כיון דפסקינ' דאין ברירה וממילא ניחא היטב דשפיר פוסק הרמב"ם כסתם מתני' דבהכ"נ אסורין שניהם ליכנס דהבהכ"נ הרי הוא תשמישין בעצמיות הדבר של השותפות. וזה הרי גם בחצר אסור דתשמישי עצמיות של החצר שהוא של השותפות הרי גם שם אסור ושם רק מותר מה שצריך כ"א להליכת ביתו שהוא שלו בלבד ושפיר ניחא מה דפסקינ' הלכה כראב"י והלכה כסתם מתני' דהמתניתין דבהכ"נ שפיר אתי כראב"י ומאי דפריך לעיל ר"י לרבה דקאמר מתחלה דמחלוקת ראב"י ורבנן הוא בי"כ כדי חלוקה אבל באין בה כדי חלוקה ד"ה מותר. ומקשה ר"י והרי בהכ"נ דכמי שאין בה כדי חלוקה דמי ותנן שניהם אסורין בדבר של אותה העיר דזה שפיר ניחא דלמאי דלמדו דפלוגתייהו הוא רק ביש בה כדי חלוקה א"כ ממילא לא יכול לומר דטעמא דראב"י הוא רק דמותר ליכנס לביתו בשביל שלא נוכל לבטל תשמישי הנאת ביתו שהוא שלו בלבד דז"א דהרי אפשר שיחלוקו החצר שיהי' חלקו של כ"א לפני ביתו כדין יש בה כדי חלוקה דנותנין ד' אמות לכל בית א"כ ממילא הי' נ"ל דמטעם ברירה אנו מתירין ושפיר קשה מבהכ"נ. אבל למסקנא דמסקינן דרק באין בה כדי חלוקה מחלוקת א"כ נ"ל לומר מטעם ברירה רק סתם דכ"א מותר ליכנס לתוך שלו היינו לביתו דכיון דמוכרח כ"א ליכנס דרך חצר השותפין לביתו דאין בה כדי חלוקה שיהי' ד' אמות לכל בית כדין חלוקה והלא כ"א רק בתוך שלו נכנס דזה שייך לביתו אבל בבהכ"נ דמשתמש בתשמישי עצמיות השותפות שפיר אסור ודו"ק. ואח"כ שמתי עיני בפי' המשניות להרמב"ם ושמחתי מאד שנראה בהדי' כמ"ש דכ' שם בפי' המתני' דהשותפין בזה"ל חצר נקרא רחבה של עיר שסביבות כו' ולכל א' וא' מהם בית ידוע והמשותפין בזאת הרחבה שלפני הבתים הוא הנקראת חצר. ואם אפשר שיחלוקו החצר והוא שיהי' ד' אמות לזה כו' אחר שנניח לפני כל בית ד' אמות הכל מודים שאסורין ליכנס לחצר עד שיחלוקו ואמנם מחלוקת ראב"י וחכמים הוא בחצר שאין בה דין חלוקה עכ"ל. הרי דלא נזכר כלל טעמא דברירה ועיקר מדייק שיש לכל א' מהן בית ידוע והן רק שותפין בהחצר שלפני הבית. ועיקר החילוק בין יש בה כדי חלוקה לא"ב כ"א הוא בשביל שאפשר שיחלקו ויניח לפני כל בית ד' אמות ונראה בהדיא דעיקר דמתיר ראב"י באין בה כדי חלוקה הוא בשביל שא"א לחלוק שיהי' לו ד' אמות מיוחדים לביתו ומוכרח להלוך לביתו דרך חצר השותפין ע"כ אין אוסרין עליו הליכה לביתו כיון דביתו הוא רק שלו בלבד וכיון דמוכרח להלוך לביתו דרך כל החצר השותפות א"כ נגד ההליכה של כ"א לביתו הוא רק שלו דשייך לביתו ובתוך שלו נכנס. והנני נותן הודאה להשי"ת שהנחני בדרך האמת:

דף נד ע"ב ר"ן ד"ה ולענין הלכה כו' שלא כדברי הרמב"ם כו' והוא מן התימה דבגמרא מפורש לנו. נ"ב ולענ"ד ניחא דבאמת צריך להבין מהכ"ת להגמ' להשוות הדדי ולומר דטעמא דת"ק בבשר עוף הוא משום דמימלך עלייהו ולהקשות מתו"ז קושי' מ"ש בשר עוף כו' בשר דגים נמי כו' והרי יש לומר דבשר עוף תמיד הוא בכלל בשר יותר מדגים כמו נגד בשר בחלב וכדומה עכצ"ל דגמרא דייק זאת מלשון הת"ק דקאמר בזה"ל אסור בכל מיני בשר ואסור בראש כו' ובעופות דמזה מוכח דעופות לאו בכלל מיני בשר הן דטעמא רק משום אמלוכי דאל"כ כיון דקאמרי דאסור בכל מיני בשר למה צריך שוב להוסיף ואסור בעופות וע"כ דעופות לאו בכלל איסור מיני בשר הן וטעמא דעופות הוא רק משום אמלוכי. אבל לבתר דמסיק הגמ' דמיירי כגון בהקיז דם דלא אכיל דגים ופריך א"ה אפילו עופות נמי לא אכיל ומשני שאני עופות דאפשר ע"י שליקה וא"כ באמת מה"ט דמיירי בהקיז דם אין עופות בכלל מיני בשר ומוכרח לאשמועינן דאסור גם בעופות אף בהקיז משום דאפשר ע"י שליקה אבל לעולם בלא הקיז באמת עופות בכלל מיני בשר הן ומיושב קושית הר"ן על הרמב"ם שפיר ודו"ק:

דף נט ע"א גמ' תרומה מאי מצוה לאתשולי עלה. נ"ב עי' בשו"ת שער אפרים שהקשה מזה על הרשב"א דדקדק דבמודר הנאה מאתרוג ל"א הואיל דא"כ תרומה טמאה נמי והרי אמרי' הכא דבתרומה ליכא מצוה ועיין בשו"ת שב יעקב ובשו"ת בשמים ראש בהגה"ה שם: **סליק**

הגהות וחדושים מהרב הגאון המובהק כו' מוהר"ר יחיאל בה"ר שלמה היילפרין זצ"ל אבד"ק מינסק (בעהמ"ס סדר הדורות).

דף כב ע"ב גמ' אמר רב אדא ברבי חנינא. נ"ל שצ"ל אחא וכ"ה בע"י:

דף כח ע"א גמ' אמר רב חיננא אמר רב כהנא נ"ל ר"ח בר כהנא וראיתי ענין הכוא ב"ק קי"ג ר"ח בר כהנא וסנאני:

דף עז ע"א גמ' אמר רב איקא בר אבין איזדקיק ליה רב לרבה בקיטונא דבי רב. נ"ע. ובס' יוחסין איזדקיק ליה רב לרב חננאל:

דף עח ע"א גמ' אסי כ"נ. קשיא ליה הא מתני' ובשבת נ"ג א' אסי ובפרק י"נ קכ"א א' יוסי בר נתן ובפרק הרואה ס"ב ע"א איסי ובלי ספק הכל אחד ונ"ע איזה יכשר:

הגהות מהג"מ שמחה מדעסוי זצ"ל

דף ב ע"א ר"נ ד"ה כל כנויי כו' ובהני כנויין פליגי ר"י ור"ל. נ"ב דף י ע"א: **ע"ב** גמ' (חדא) מגו מאי כו'. נ"ב מפי' ר"נ משמע דל"ג לה תיבת חדא אבל הרא"ש גרס לה וכן רש"י ז"ל:

דף יב ע"א ר"נ ד"ה דקאי כחד בשבת כו' כיום אחד בשבת (ראשון של ניסן) נ"ב צריך למחוק: בא"ד אלא ודאי כו' (ראשון של ניסן) נ"ב ג"ז יש למחוק:

דף יג ע"א גמ' ל"ק הא דאמר לא למימרא כו'. נ"ב עי' במתני' דבסמוך בר"נ ובריש דף טז בר"נ: ר"נ במתני' סד"ה הקרבן כו' דנשבע בחיי קרבן שלא יאכל. נ"ב עי' בדף טז ריש ע"א בר"נ:

דף טז ע"א גמ' ל"ק הא דאמר לקרבן הא דאמר. נ"ב עי' דף יא ע"ב: שם היו מברכין ביה כו' ואמר (לא) אכילנא. נ"ב לפי גרסתנו לעיל יש למחוק ועי' פירוש הרא"ש והר"נ:

דף כא ע"ב ר"נ ד"ה כדי תהית מלשון תוהא. נ"ב קדושין דף מ':

דף כב ע"ב ר"נ ד"ה אמר רבא אר"נ. קרוב לדרב אסי כו' דאמר. נ"ב דף כא ע"ב:

דף כה ע"א במשנה אמר (לו). נ"ב מהגמ' והר"נ משמע דלא גרס תיבת (לו):

דף כח ע"ב גמ' והא קתני לה. נ"ב כמו דיקא נמי: שם אלא כגון דאיכא דליקה. נ"ב נ"ל כן לר"נ ולרא"ש: ר"נ ד"ה אין להם פדיון כו' איכא מ"ד. נ"ב פלוגתא זו היא ברשב"א ודעה אחת היא דעת הרשב"א ודעה ב' היא רבינו יונה: ד"ה היכי נדר כו' לקיניה הן עומדות. נ"ב כשיוקינו רשב"א:

דף כט ע"א ר"נ ד"ה וכי קדושה שבהן כו' והתנן בפרק הנודר. נ"ב דף נז ע"א:

דף לב ע"א רא"ש ד"ה זה יצה"ר כדכתיב מלך כו' וד"ה ויש מסכן כו' כדכתיב טוב כו'. נ"ב קהלת ד': ד"ה אפילו ויתר כו' דהיינו זכינה. נ"ב לעיל דף לא ע"א:

דף לג ע"א ר"נ ד"ה גזרה שלא כו' דא"כ הו"ל למימר נכה לי כו'. נ"ב נ"ל לפרש דלישנא הב לי משמע שלא חדתא דבתחלה סבר המלוה דהדר בה בחנם ועכשיו קאמר הלוה הב לי משא"כ אם דר בה ברבית ה"ל למימר נכה לי דזה שחדוש דבתחלה בשכר רבית דר בה [ועי' שו"ת קדושת יו"ט סי' לד]:

דף לד ע"א ר"נ ד"ה תנן מקום כו' דרמי על אסיה דאמר לעיל. נ"ב דף לא ע"א: **ע"ב** גמ' מאי לאו. נ"ב הר"ן והרא"ש ל"ג זה:

דף מב ע"ב בר"נ וכמו שנפרש בפרקין דלקמן. נ"ב דף מז ע"א:

דף מג ע"א בר"נ ד"ה בשלמא לא ילוה כו'. נ"ב הר"נ ז"ל היה לו גירסא אחרת דלא כגירסא שלנו:

ע"ב ר"נ ד"ה הניח המפקיר כו' ומפרש טעמא לקמן מפני שהאין דמפקרין כצ"ל:

דף מה ע"ב ר"נ ד"ה ואיכא דמקשי כו' ואין אנו מסופקים ג"כ שמא אפילו ירצה לזכות בשעה פלוני כצ"ל:

דף מז ע"א ר"נ ד"ה בעי רמי בר אבא כו' דאלת"ה מאינו כו'. נ"ב יש סוכתה גדולה מזו מדאצטריך לכתוב גבי נבילה או מכור לנכרי [וכ"כ התוס']: **ע"ב** ר"נ ד"ה מאי טעמא כו' ולא פשטו מסיפא דמתני'. נ"ב בב"ק דף קט ע"א: סד"ה ולענין הלכה כו' לקמן בפ' הנודר מן הירק. נ"ב עי' בר"נ בקדושין סו"פ האיש מקדש ובריש חולין מ"ש בזה בשם רש"י ורמב"ן:

דף מח ע"ב ר"נ בד"ה אמרו ליה כו' דידיה הוי (דמכל מקום). נ"ב נ"ל דמשום הכי:

דף נא ע"ב ר"נ ד"ה דכבים מאי כו' אי אמר דכבוש בלא כו' כצ"ל וכן הוא בתוס':

דף נז ע"א ר"נ ד"ה קונם פירות כו' לעיל בפ' השותפין. נ"ב דף מז ע"א: **ע"ב** גמ' אמר ר' ינאי כצ"ל ש' על עיקרו מותר. נ"ב עי' דף ס ע"א:

דף נט ע"א ר"נ ד"ה מתיב רמי כו' ועוד דמעשר טבל פשיטא כצ"ל: **ע"ב** ד"ה ה"ג סתם כו' כגון שרנו. נ"ב וכשיעור ביטול דהוא מאה:

דף ס ע"א גמ' ולא לתסר. נ"ב הר"נ והרא"ש גרסי ולתסר:

דף סו ע"א גמ' קמ"ל עד דמפירין שניהם בבת אחת. כצ"ל וכ"ג רש"י ור"נ ורא"ש: ר"נ ד"ה ומזר המקיים כו' דאי חזיא למה לי כו'. היינו רישא כפרכא. כצ"ל:

דף סט ע"א ר"נ ד"ה מכית בעלה האחרון כו' בהסיא דלעיל דמשמע. נ"ב דף סט ריש ע"א: **ע"ב** ד"ה מיגז גייז כו' דהתניא בברייתא דלעיל. נ"ב סח ע"ב: שם והא פשטינן לעיל. נ"ב דף ע ע"א: שם אבל בהסיא דלעיל דמשמע כו'. נ"ב דף סח ע"ב: שם דלעיל נמי כו'. נ"ב דף כ ע"ב: שם וכיון דאקלים לא תשוב למזכי ביה כו'. נ"ב כיון דהכתי איתא לאב שהפר עי' במ"ש הר"ן ע"א בד"ה אביה ובעלה ס':

דף עה ע"א ר"נ ד"ה דאתפיס כו' ומסקנא דבהיתירא קמתפיס כו'. נ"ב בהר"נ דף יג ע"א:

דף פב ע"ב גמ' אבל מפר משום נדרים. כצ"ל וכ"ג הר"נ:

דף פד ע"ב גמ' משו"ם אסור ליה. נ"ב טוב להגיה לה במקום ליה:

דף פו ע"ב ר"נ ד"ה אבל חכמים כו' לפיכך נראה. נ"ב עי' פג ע"ב: **סליק**

הגהות וחדושים דברי נחמיה להג"מ נחמיה בירך זצ"ל מדובראוונא (בעהמ"ח שו"ת דברי נחמיה).

דף ח ע"א בר"ן ד"ה והלא מושבע. לכאורה מ"ש הר"ן דשבועה לקיים המצוה חל למלקות עכ"פ היינו דוקא לקיים מ"ע אבל לקיים מצות ל"ת לא. וכמ"ש הרז"ה בהדיא בפ"ג דשבועות. וזהו מתני' דף י"ז דאין שבועה בתוך שבועה וכדפי' הר"ן בהדיא לענין מלקות. והטעם יש לומר משום דלענין מצות ל"ת לאו מקרא דלהרע או להיטיב אתיין עלה אלא דגם בעלמא אין איסור חל על איסור (דילפינן מתרומה טמאה עי' תוס' שבועות דף כ"ז) וגם ר"י בן בתירא מודה בזה כמ"ש התוס' בשבועות שם. רק בקיום מ"ע דס"ל לריב"ב דחל וק"ו הוא. ופליגא רבנן עליה מקרא דלהרע כו'. עפ"ז ס"ל להר"ן והרז"ה ז"ל דאינו כ"א לענין קרבן דאיידי ביה קרא הנ"ל. וא"כ היינו דוקא בשנשבע שלא לאכול דהוי מצות ל"ת כו'. ולפי"ז בנשבע לאכול דהוי כמ"ע שבועה חל על שבועה לענין מלקות (אלא שלפי"ז נ"ע קצת ליפלוג בשבועה גופה ויתורץ כמ"ש הר"ן נד"ה ולר"ה) אך לפי מ"ש הר"ן פ"ג דשבועות גבי כיום שנהרג בו גדליה. דריב"ב פליג גם בקיום מצות ל"ת א"כ משמע ודאי דרבנן גם בהא רק מכח הדרשה דלהרע או להיטיב אתו עלה. לפי"ז נראה דגם במצות ל"ת ראוי שיחול שבועה למלקות להר"ן (והרז"ה נ"ל דס"ל כמ"ש התוס' כנ"ל) וא"כ נ"ל דהא דאין שבועה בתוך שבועה גם למלקות היינו רק משום דאין כאן מוסיף כלל. משא"כ בשבועה לקיום שאר מל"ת מוסיף קרבן כמ"ש הר"ן שם לריב"ב. ולפי"ז בשבועה תוך שבועה אין חילוק בין לא אוכל לאוכל בשניהם לא חל אף למלקות וכן משמע בהדיא בתוספתא רפ"ב דשבועות. ואולי גם הרז"ה יודה בזה לדינא. אך לפי"ז נ"ע במ"ש הר"ן ד' י"ח דאין שבועה חל על נדר גם בעלמא למה לא יחול למלקות ודוחק גדול לומר דכוונתו רק לקרבן אבל למלקות באמת חל וכדמשמע לכאורה ממ"ש אינו עובר משום לא יחל (והיה ראוי קצת שיאמר אינו אלא לאו א'). ונראה דכאן תור בו ממה שכתב בשבועות דריב"ב פליג גם במל"ת כו'. שבועה אחר שבועה. (א) א' שהראשונה (עקרי) בכן והשני' בלאו ובלי כולל. (ב) כנ"ל וככולל. (ג) שגם הב' בכן ובלי כולל. (ד) כנ"ל וככולל. (ה) שהא' בלאו והב' בכן ובלי כולל. (ו) כנ"ל וככולל. (ז) שגם הב' בלאו ובלי כולל: (ח) כנ"ל וככולל. וכ"ז א' כשהא' שבועה דאורייתא מפורשת. ב' כשהיא דאורייתא אבל מדרשא כמו יד וכה"ג. (והשניה מפורשת). ג' כשהא' דרבנן (והב' דאורייתא ונ"ע) נמצא בשבועה אחר שבועה כ"ד פרטים [כוונתו דג' פרטים האחרונים כל א' כולל ח' הראשונים והו"ל ג' פרטים ח' דהיינו כ"ד]. (ב) נדר אחר נדר ככל האופנים הנ"ל. (ג) נדר אחר שבועה ככל הנ"ל. (ד) שבועה אחר נדר ככל הנ"ל. (ה) שבועה על דבר מצוה כעין כל הנ"ל. (ו) נדר על דבר מצוה ג"כ כעין כל הנ"ל. ודרבנן כגון דבר שלא בא לעולם שבועה אחר שבועה. וכשהראשונה דאורייתא מפורש (או כשעכ"פ שהניהן שוין) פרט א' לכ"ע. השניה שבועת שוא ואינה חל כלל משום שבועת ביטוי (וא"ל התרה) ומחויב לקיים הא'. (ואם נשאל על הא' יש לעיין משנה וגמ' שבועות כ"ט וטוש"ע סי' רל"ח סט"ז והטעם כמש"ת כלל ס' פרט א') פרט ב'. פרט ג' אינו מפורש בגמ' והא א"ל שיהיה דינו כמו בכלל ס' פרט זה שית' דלדעת הרז"ה והר"ן חל גם הב' למלקות (וכ"מ אולי אם יכול להתיר בב"א) אך בתוספתא רפ"ב דשבועות נראה מבואר שדינו שוה כמו בפרט ד' שית' וצ"ל דכאן גבי שבועה אחר שבועה שאני דאין השניה מוסיף כלום משא"כ גבי שבועה על מצות מוסיף קרבן ומטעם זה הוא דס"ל לריב"ב דחל לגמרי ע"כ אף רבנן לא אתי עלה כ"א מדרשה דלהרע שאינו כ"א גבי קרבן. [נראה כאן חסר עוד]:

דף צ ע"ב ר"ן סד"ה והיכא למידק. כשיפה לה. זה מעין הא דאמרינן ביבמות פ"ק הבע"י [סה:] נפשה בעקרתה לא מחזקה כו' בנפלי לא מחזקה: **סליק**

הגהות מהג"מ אליעזר לנדא זצ"ל. דף מז ע"ב פי' הרא"ש ד"ה דילמא כו' הא דמיבעיא ליה אי חליפין כו'. זה סותר למ"ש הרא"ש בפסקיו הנודר מן הירק סי' ה' ע"ש: **סליק**

הגהות וחדושים למסכת נדרים

מאת הגאון המובהק נודע ביהודה כו' מרנא יעקב עמדין זצ"ל בהרב הגאון רשכבה"ג צבי אשכנזי זצ"ל

דף ז ע"א תוס' ד"ה תבעי וכו' ולשון מסכת נדרים משונה כנ"ל : **ע"ב** גמ' אמר רב תלמיד חכם מנדה לעצמו ומפר לעצמו פשיטא . נ"ב תמיהא כיון דמנודה אני לך אסור מדין ידות נדרים היכי מצי למשרי לנפשיה מי לא תנן כל הנדרים אדם מתיר חוץ מנדרי עצמו : ר"ן ד"ה ואם לא נדהו וכו' אלא ראוי להתנדות . נ"ב דבר זה צריך ביאור דהא ודאי מיירי דלא הוה איכא אחרינא בהדיה דא"ה ההוא נמי (נידוי) [מנודה] הוא ומי ינדה אותם. ונ"ל שהשומע ולא נדה הוא חייב לנדות את עצמו כענין מר זוטרא חסידא דבסמוך כי מחייב בר בי רב שמתא כו' : ד"ה או מיתה וכו' ואמרה ליה אי הוי ההוא גברא בשמתא . נ"ב וההוא דקטל חמרא בגינתא ורבינא דאורי באתרי דסמכי [עירובין דף סג.] ודכוותה טובא : תר"ה שכ"מ שהזכרת השם וכו' וכלתו ואת עליו ואכניו כנ"ל :

דף ח ע"א גמ' אבל מתנו ולא תנו לא ואי ליכא . תי' לא נמחק . ונ"ב שמא הוא ר"ת ליסנא אחרינא : ר"ן ד"ה (הנמעל"ד) וכי עייל וכו' ומיהו הראב"ד ז"ל כתב דאשתו אינה חייבת לנהוג בו נדוי וכו' ואפשר לדחות ראי' זו כו'. נ"ב אפשר לדחותה באופן אחר פשוט דלעולם שאף גם אשתו חייבת לנהוג בו נדוי היינו כשיודעת שהוא מנודה מיהו כי לא נודעה ודאי לא מחייביה גם אינו חייב להגיד לה . דומיא דהיה דקי"ל במי שמת לו מת שמחוייב להתאבל עליו אין חייבין להודיעו וכ"ז שלא הודיעו מותר בכל כדאיתא ביו"ד (סי' ת"ב) ה"נ דכוותה לא איסי ולא איסו מתסרן קמי ידיעה שנתנדה והיינו בעי דמנודה מהו כתש"ה כגון דלא ידעה אשתו אלא איהו לחודי' . ומ"ז אב"א חיים לתומרא אף בלא ידעה א"ד מפשט פשיטא ליה א"כ כה"ג דמשמית נפשיה תם לה עפי דקרוב הדבר להשמע ולהזדקק לאשתו . וטעמו דהראב"ד לא ידענא מאי האי דקאמר דאשתו אינה חייבת משום דכגופו חשיבא . ותמיה לי למאי מהניא להך סברא והא איהו גופי' מי חייב דאל"כ מאי אהני נידוי ולא היה מקום לכל הבעיות דפו"מ מנודה מהו שחייב ומלינו כר"א [ב"מ דף נט:] כשהודיעוהו שחבריו בדלים ממנו מיד כשמט וישב לו על גבי קרקע . ואדרבה אי כגופו דמיא . יש סברא יותר להתיר לו תש"ה ודוק : **ע"ב** גמ' בעל מהו שֶׁיַּעֲשֶׂה שליח להרעת אשתו כנ"ל : שם אמר ר' חייא אריכא אמר ר' אחא כנ"ל : רש"י ד"ה ויחיד מומחה כו' דלא בעי עשרה . נ"ב שמא נ"ל שלשה דלא בעי עשרה אלא בנדוי דתלוס : ר"ן ד"ה כשם שא"א וכו' שמעשה בא לפניו והצריכו היתר . נ"ב טעמו משום דאין רואה אלא הרהורי לבו כדאיתא [בברכות פרק הרואה] א"כ כבר גמר בלבו וכתיב כל נדיב לב : ד"ה בעל מהו וכו' דלא תכמה למשמע לשון סוריסטין . נ"ב לא היתה מכרת בלשון סורסי שהוא תרגום שבו היו מדברים החכמים בא"י שיתירו לה: תום' ד"ה ויחיד מומחה וכו' אגב דאיירי בשמתא כנ"ל : תוס' ד"ה ויחיד מומחה כו' אין אדם רוצה שתתבזה אשתו בכ"ד גבי נדר שצריך כנ"ל : ד"ה ופליגא דרשב"ל וכו' פליג אדרשב"ל כנ"ל :

דף ט ע"א ר"ן ד"ה כנדרי כשרים וכו' לפי שאין הראשונים נודבים כנ"ל :

דף י ע"א רש"י ד"ה תקינו חכמים וכו' נדרים הייג לפרישות שתקנו אלו כנוים . נ"ב מלתא בעלמא ולאו היינו פירושא דהסיא אלא כי ההוא נזיר דשמעון הצדיק : בראש ד"ה נדר כמוהי וכו' וע"כ לאו נדר גמור הוא דאין נדר אלא מתפיס בדבר הנדור כנ"ל : **ע"ב** גמ' תני מפסח . נ"ב מפירוש הרא"ש נראה דגרס רבנן מפסח : ר"ן ד"ה לחולין שאוכל וכו' כולהו בפתחות הלמ"ד . נ"ב תמהתי מאד מאין בא להם למפרשים שהסכימו לדעת אחת בכך כי אין תנועת הפת"ח מושכת אל"ף ולא נחות אבל יבא אחריה דגש ויורה על ה"א הדעת ומדוע לא נאמר דבקמץ קרינן להו שהוא מושך אלף נחה ויבא לא כבאמרים : בראש ד"ה ירושלמי כמזבח כו' כקרבנות ההיכל . נ"ב פר ושעיר יוה"כ ופרים ושעירים הנשרפים שדמן טעון הזיה על הפרוכת : בא"ד כקרבנות ירושלים . נ"ב שלמים ובכור ומעשר ופסח הנאכלים בכל העיר :

דף יב ע"א [illegible]

דף יג ע"א [illegible]

דף יד ע"א [illegible]

דף טו ע"ב [illegible]

דף טז ע"א [illegible]

דף יז ע"ב [illegible]

דף יט ע"ב [illegible]

דף כ ע"א [illegible]

דף כא ע"ב [illegible]

דף כב ע"א [illegible]

דף כג [illegible]

דף כד ע"ב [illegible]

דף כה ע"א [illegible]

דף כו ע"ב [illegible]

דף ל ע"ב [illegible]

דף לא ע"א [illegible]

דף לב ע"א גמ' שנאמר תן לי הנפש והרכוש קח לך . נ"ב וכתיב בתריה הרמותי ידי וגו' אם אקח מכל אשר לך . ויש לדקדק בזה דהא לא קאמר אלא מכל אשר לך ונפש לאו דיליה היא דעובדי כוכבים אינם קונים זא"ז לגופו כדאיתא בהשולח [דף לח.] הא ודאי לא אהדר ליה נפשות דלאו דיליה נינהו וי"ל דעכ"פ אשתו ובניו החזירו שהם ודאי נכללים בכל אשר לך והא איהו תן לי הנפש קא"ל ולא מיאן גם בזה הא מיהו נפשות ביתו השיב לו לפחות וגם זאת לא היה רשאי :

דף לג ע"ב גמ' על מחזיר לא קא מהדר ליה. נ"ב ל"ע היכי דמי אי באבדה גמורה שחייב להחזיר מד"ת וכדמשמע מליסנא דתלמודא דקאמר דכי מהדר ליה מדעם דנפשיה קמהדר ליה וכ"מ נמי מפרוטה דר"י א"ה מי מצי לעכובי אבדתו לעבור על ד"ת והו דא"כ פשיטא דמתהני מיני' ודוחק לומר (חסר כאן איזה תיבות) טובא. ואי בדלא מחייב לאהדורי כגון המציל מזוטו של ים כה"ג רחמנא זכי ליה ומאי פרוטה דר"י איכא מתנה בעלמא הוא דיהיב ליה . ותו קפי' רישא דל"ס אלא בנכסי מחזיר אסורין כו' דהא ודאי מתהני ליה ולא מדעם דנפשיה קמהדר. וי"ל אב"א באבדה שחייב בה ד"ת ודקאמר השתא דלא קמהדר הייתו איהו גופיה לא מהדר ולא מצי לקיומי מצוה בגופיה . אלא אי איכא אחריני קרי להו ואינהו מהדרי לי'. ואי ליכא אחריני ודאי לא מצי שביק לאבדה וכי טרח בה נמי לא מעכב לה גביה אלא מהדר ליה ע"י אחרים או קורא לבעל אבדה שיטלנה . וא"ל אם לא מצא מי שישיבנה אלא הוא שמין שכרו מה שמרוית פרוטה דר"י ואותה הנאה תפול להקדש דרחמנא חייביה לקיומי מצוה . ואב"א אי בכל תורה איירי מתני' אפ"ה דבכל גוונא מהדר איכא דכ"ע וליכא טנדקי למפטרי מחיובא דרמי רחמנא עליה. אלא הכ"ע באבדה דרחמנא פריי' והפ"ה מצוה לאהדורי לפנים משורת הדין ולא יהא אלא צדקה וג"ח . נמי מיפטר מפרוטה דר"י כי עסיק בה . ודאוקימנא למתני' בנכסי מחזיר אסורין כו' דמהדר ליה מדעם דנפשי מתוקמא כשהדירו מנכסיו בלבד ולא אסר שנאתו עליו וטרח בהשבת האבדה ע"מ שלא לזכות בה לעצמו אלא לבעל אבדה . ודוק זה נראה נכון : רש"י ד"ה דברי הכל היא כו' דאי מתני' כהנים גדולים כנ"ל : שם ד"ה פרוטה דרב יוסף כו' דליהבי שביק . נ"ב נראה דלא ניחא ליה לפרושי דלא שכיח עני כי לא יחדל אביון ובגמ' רפ"ק דר"ה (דף ו ע"א) לענין ב"ת צדקה עובר עליה לאלתר

דהא קיימי עניים : ר"ן ד"ה גזירה שלא לפרוע כו' ומריקו ליה מאי דשוי חמי . נ"ב פירוש וניכה לו מה שראוי לתת בשביל שכירות שהיה שרוי בביתו :

דף לד ע"א גמ' בנכסי בעל אבדה אסורים על המחזיר כנ"ל : שם אלא בנכסי בעל אבדה אסורים על מחזיר כנ"ל : שם וחד אמר אפי' נכסי מחזיר אסורים על כנ"ל : **ע"ב** גמ' א"ל עלוי' שְׁוָיָה הקדש כנ"ל :

דף לה ע"א גמ' דיקא נמי דקתני שנתנם לו . נ"ב דכוותה בכתובות [דף ב ע"ב] לא נשאו לא קתני כו' : רש"י ד"ה יש מעילה וכו' מי הוה כהקדש מעליה (כך היה בנוסחתו) והגי' עלו' כנ"ל אבל בנוסחתינו מעליא : בראש ד"ה מקבל מעל כשיוציא כו' אינו יוצא לחולין עד שימעול כנ"ל : **ע"ב** במתני' ומלמדו מדרש הלכות ואגדות ולא ילמדנו מקרא כנ"ל ותי' אבל נמחק : תוס' ד"ה שהרי מקריב כו' אלמא דאין צריך דעת בעלים כנ"ל :

דף לו ע"א רש"י ד"ה פסול הקרבן וכו' כשנשחטה דלאו בר קרבן הוא כנ"ל :

דף לז ע"א ר"ן ד"ה ור' יוחנן אמר כו' נקטינן דאפי' מגדול שרי ליטול שכר על המקרא כנ"ל : **ע"ב** רא"ש ד"ה מקרא סופרים וכו' שאין קורין שמים מצרים בחיריק . נ"ב נ"ל בפת"ח :

דף לח ע"א גמ' אימא דאריך וקטין . נ"ב כלומר דק הגוף ודל בשר . שהוא חסר כח . גם אינו נאה . אם אין גופו עב ורחב לפי ארכו וקומתו ואם איבריו מתיחסים לפי גבהו הרי הוא כעור ובעל מום : בראש ד"ה טוב עין וכו' שנאמר וידל ישראל מאד כנ"ל ותי' עד נמחק : שם ד"ה אין הקב"ה משרה שכינתו . בקביעות . נ"ב לכאורה כמדומה נתכוון להשמר מתמת אותה שאמרו מתחרב בהמ"ק נטלה נבואה מנביאים וניתנה לשוטים . איברא ההוא לאו השראת שכינה אלא הגדת עתידות בעלמא אלא נראה משום הגר ולבן ואבימלך ובלעם ודכוותייהו קאמר : **ע"ב** גמ' ואת אמרת להשיא לו בתו . נ"ב קשיא היכי מצי להשיא לו בתו קטנה או נערה הא צריך לקבל קדושיה וממונא קמהני ליה חתן הנודר לאבי כלה המודר מנכסיו ועל כרחינו נ"ל שאינו מותר להשיאו אלא בקדושי ביאה בלבד אבל לאוקמי כאמר לאי וקבלי קדושייך . אתיין לפלוגתא דאיכא דס"ל דלא אתיא בקטנה דלית לה יד : שם במערבא אמרי כוס של בית המרחץ . נ"ב הכי אמר ר"י כפב"מ (דף כה ע"ב) אקרא דותזנח משלום נפשי זה בית המרחץ : ר"ן ד"ה מותר הבן כו'. מעשה באחד שהדירו בנו לת"ת. נ"ב נ"ל שהקנה : **ע"ב** גמ' אם בריאה גיהנם מוטב אם לאו כנ"ל ותי' תהי' נמחק : שם הכי קאמר אי לא מקרב כנ"ל ותי' הכא נמחק :

דף מ ע"א רש"י ד"ה לא לסעוד כו' מתרגמינן וסעודא . נ"ב בנוסחי דידן איתי' ברי"ש וסערא . וכן פוקד עון גו' ת"א מסער ברי"ש :

דף מא ע"ב גמ' כמזרא לדקלא כנ"ל : רש"י ד"ה אבל אוכל הוא מן התמחוי כו' לבעל הבית שיש לו אוכלין הרבה כנ"ל : בראש ד"ה רפואת ממון כו' שהתורה לא נותה לרפאת כו' . נ"ב בדאפשר ע"י אחר :

דף מב ע"ב ברא"ש ד"ה בעומדים על הגבולין כו' אבל לוקח פירות העומדים בתוך השדה אינו יכול לירד כנ"ל :

דף מג ע"א ר"ן ד"ה בשלמא לא ילוה כו' משום דסבירא ליה דכי היכי כנ"ל : שם ד"ה אביי אמר כו' כבר כתב הרמב"ן ז"ל כנ"ל :

דף מה ע"א תוס' ד"ה ר' יהושע בן לוי כו' גבי כלים דמפקר להו אפקרי כנ"ל : **ע"ב** ר"ן ד"ה ואיכא דמקשי כו' ונשקול חד כנגד כלם ולשתרו אידך אלמא כנ"ל : בהרא"ש ד"ה אסורים להעמיד כו' מטעם ברירה כיון דיכול לעכב עליו כנ"ל :

דף מו ע"א רש"י ד"ה ה"ג היה אחד מהם כו' כופין את הנודר . המדיר את חברו כנ"ל : ר"ן ד"ה ושניהם אסורים להעמיד כנ"ל : **ע"ב** ר"ן ד"ה אם יש לו בהן תפיסת יד כנ"ל :

דף מח ע"ב גמ' רבי יהודה ורבי שמעון אייתו לקיימהו בגלוספנין . נ"ב נראה דהיינו גלופסין דלקמן (דף נ ע"ב) וכן מצאתי בערוך : שם וכד נפיק רבי יהודה לגלויי הוה מיכסי . נ"ב עמ"ש בס"ד בהגהותי ליו"ד סי' קס"ב : שם אמרינן ליה לא אית ליה כסויא . נ"ב ואע"ג דהוא גלימא דהוטבי' דלמא הסיא שעתא לא שכיחא ליה . א"נ אע"ג דנפיק בי' לגלויי' בבי כנישתא דלא נפישא בה אינשי משא"כ ביומי דתעניתא דאיכא כנופיא טובא וכ"ע לא ידעי ביה ברי"י דעני וחסיד הוא לבד לאו אורח ארעא למיפק בבי"מ : ר"ן ד"ה דהיטי בלחמא . דהיטי דרב חסדא מבני בבל היה . נ"ב דאר"ז הני בבלאי דאכלי נהמא בנהמא :

דף נ ע"א גמ' ואתשל על נדריה ואשתריי . תי' ואשתריי נמחק : **ע"ב** תנן התם . נ"ב ברייתא היא : שם היה עושה בגלופסין . נ"ב בערוך גריס בגלוספין בבי"ת כדלעיל (דף מ"ט ע"ב) וכמ"ש שם : שם אם לעוברי רצוני כך . נ"ב שמא נתכוון בזה לומר שאינו רוצה שיהנה ת"ת מסעודתו וכדאשכחן כיוצא בזו בסעודה שעשה א"א ביום הגמל את יצחק שמתוך כך מצא השטן מקום לקטרג :

דף נא ע"א גמ' א"ל תיתי דביתכי . נ"ב שמא משום שמחת מצוה דחתן וכלה שרי וס"ל כאידך דמוהל הכל לשם שמים : שם תנא כעין תספורת גולייית כנ"ל : שם כלאים עם הרמונים . נ"ב נראה בעיני דרבינא לא פליג בליסנא דהרמונים דפרושו הטמונה ברמון שוב ראיתי ברא"ש כך : רש"י ד"ה הטמונה ברמון אסר של גחלים כנ"ל : **ע"ב** רש"י ד"ה אינו אסור כו' דהתם כנוס כנ"ל :

דף נב ע"א ר"ן ד"ה וקשיי' להו לרבותא כו' והא מתניתא עבדא לון כדבר [שיש] לו מתירין . נ"ב מלאה טעות הוא זה ונ"ל שאין לו מתירין וכן בסמוך: שם בא"ד תפתר במין בשאינו מינו [כדבר שיש לו מתירין]. נ"ב התוספות שבמסגרת צריך תיקון . ונ"ל שצריך להוסיף בלשון וכנ"ל תפתר בשא"מ אבל במין במינו כדבר שיש לו מתירין הוא : שם בא"ד בסופו אלמא לא מיקרי דבר שיש לו מתירין . נ"ב באמת הך קושי' מעלה ארוכה לקודמת דהכי הוא ודאי פשיטא דלאו דבר שיש לו מתירין ממש הוא אלא לדוגמא בעלמא נקט הרי"ף וסברא הוא כיון דאפשר בהתירא הכי עדיף מהיות טוב כנ"ל וקמהדר אטעמא דדמי קצת כדי לקיים דברי חכמים וא"נ לדחוקי כנ"ל :

דף נג ע"א גמ' כל שדרכו להאכל ודרך היוצא ממנו להאכל כו' כל שאין דרכו להאכל ודרך היוצא ממנו להאכל כנ"ל : רש"י ד"ה כרישין קטנית . נ"ב שבוש : **ע"ב** רש"י ד"ה אסור באשישים שמעורב בו כנ"ל :

דף נה ע"א במתני' וחכמים אומרים אינו אסור כו' . נ"ב עי' פ"ק דחלה מ"ב : ר"ן ד"ה בר מר שמואל וכו' אלא מעלליתא שיהא לו מר שמואל כנ"ל והס"ד : **ע"ב** גמ' ואנסיליא ופמליניא כנ"ל : ר"ן ד"ה כל גיא יִנָּשֵׂא כו' גבי האי קרא דמנהליאל במות כנ"ל :

דף נו ע"ב גמ' ואפיקי באבקתא . נ"ב נ"ל פירושו כמו האביק שבמרחץ פ"ו דמקואות . עמ"ש שם : ר"ן ד"ה בשוקא דגלי כנ"ל : שם ד"ה ערסא דגלא כו' אינו כופהו וקאמר רשב"ג דמתיר כנ"ל :

דף נח ע"א תוס' ד"ה אמר להם שביעית אינה אוסרת כו' והכי נמי תחלת זריעתו באיסור היתה ומיהו לשון דלביעור קשה כנ"ל :

דף ס ע"ב גמ' פשיטא מהו דתימא יומי דשבתא . נ"ב רא"ש גרס יומי דקמי שבתא וכן לר"ן י"ג כן : שם חדש לשעבר הוי ולא ליתסר . נ"ב פי' הרא"ש קמא והר"ן נ"ג לי' : שם קמ"ל קרו לי' אינשי כנ"ל : ר"ן ד"ה ומה שנהגו כו' אותו יום הותר לו. תי' לו מוקף : שם ד"ה שבת זו כו' דכיון שימי החול קרוי יומי שבת כנ"ל : שם ד"ה ומשה שמעינן . נ"ב נ"ע :

דף סב ע"א גמ' בכלי קדש שנעשו כלי חול. נ"ב תימה הא תנן התם אין מועל אחר מועל אלא בבהמה ובכלי שרת : שם אבן . נ"ב לתלמידים : **ע"ב** ר"ן ד"ה עבדא דנורא אנא וכו' וכי קאמר נורבא מרבנן רבותא קאמר . נ"ב איכא למימר דוקא נורבא מרבנן שרי לא לאינש אחרינא והיינו משום דאית ביה תרתי למעליותא חדא דקושטא הכי הוא שהוא עבדה ועוד דלבו וכוונתו זכה לשמים . מאי דלא"ה באינשי דעלמא דכוותה אשכחן טובא דשרו לנ"ת דוק ותשכח (עמ"ש באבן בוחן שלי) ואע"ג דבכמה מילי מחמירין לת"ת ואדם חשוב : שם ד"ה זכני' לבי נורא מכרו לעובדי האש. עמ"ש בגיטין (דף יז ע"א) :

דף סד ע"א במתני' רבי אליעזר אומר פותחין לאדם בכבוד אביו כו' ועוד אמר רבי אליעזר פותחין בנולד כו' . נ"ב ר"א לטעמיה צריך היה לאותו דבר שהדירו אביו מנכסיו קודם שנעשה סופר כדאיתא בפר"א : ר"ן ד"ה אמרו לי' לרבי אליעזר כנ"ל . ונ"ב נראה שנ"ל נדוק וגרסא אחרת הי"ל במשנתינו שאינה כן בספרנו וכן גרסת הר"ן אמרו לו א"כ :

דף סה ע"א גמ' שהשביעו באלהים מאי כנ"ל ותי' חיים נמחק : רש"י ד"ה במדין לך כו' ואמר רבי תלמיד חכם מפר לעצמו . נ"ב זו טעות שלא נזכר זה אלא לענין נדוי של עצמו (פ"ק דף ז ע"ב) אבל [לא] בנדרים שבפירוש שנינו (ספ"ב דנגעים) כל הנדרים אדם מתיר חוץ מנדרי עצמו ואמרי' נמי לא יחל הוא אינו מוחל כו' כ"ש נדר התלוי בדעת אחרים מאן ס"ד דלשרי לנפשיה . איברא דהוה ק"ל מאן שרי ליה למשה במדין ויתרו עדיין לא נתגייר . ולא מלתא היא דכה"ג אפי' עובד כוכבים מתיר ומיחל דמה שאסר עליו והשביעו לטובתו ולהנאתו א"נ התרה כדתנן ס"פ דפרקין דלעיל ה"ז יכול להפר את נדרו שלא ע"פ חכם (ועי' י"ד הרכ"ת סל"ט וס"ס רל"ב) וה"נ בכה"ג אילו איהו גופיה הוה מחיל על כבודו ושרי ליה הוה משתרי שלא ע"פ חכם ויתרו נמי דכוותה מרצונו מחל והתיר לו נדרו ושבועתו . מאחר שלדעתו ולהנאתו נדר ונשבע יכול לבטלו ל"ש ישראל ל"ש עובד כוכבים זה פשוט : ר"ן ד"ה תניא המודר כו' שיתביים מחברו שהנדר היה כנ"ל : ד"ה והיכא דהוי בפניו כו' וראה מה עלתה בו . נ"ב זו אינה הוכחה דאע"ג דדיעבד מותר מ"מ ח"ס היה בדבר דכוותה אשכחן טובא והא דוד שלא חטא בב"ש אפ"ה אפרעו מיניה טובא . ואפילו במילי דקיל טפי אמרי' בכמה דוכתי אדם חשוב שאני . גם הקב"ה מדקדק עם הצדיקים כו' :

דף סו ע"ב גמ' ועשה לה ר' ישמעאל שן של זהב . נ"ב נ"ל פירושו שהיה יקר כשל זהב מחמת המלאכה או שמא היו שאר שיניה. כגון הזה או נפה כולן זהב כי שן אחת זהובה בין שאר לבנות אינו נוי ועוד למה לא עשה של כסף : שם עד שתראי מום יפה שבך . נ"ב ראית הלב נמי במשמע כמו ראית דקראי טובא וש"פ שלשון ב"א כמו כן הוא : שם אמרו לו סגלגל . נ"ב עגול ככדור :

דף עא ע"א ר"ן ד"ה תוזר האב כו' דמלתא פשיטא היא שחלקו של אב בהפרה דבעל לא פקע כנ"ל :

דף עג ע"א ר"ן ד"ה בעי רמי בר חמא כו' חרש המדבר ואינו שומע . נ"ב נראה דדחקו לפא משום דבחרש גמור ליכא למיבעי מידי אם יתיר לה ברמיזה כשם שכונס ברמיזה ומוציא ברמיזה משום דקדושין איש אלא מדרבנן אבל בנדרים דאשתו פקחת דאורייתא נינהו ולא ס"ד דלפקע להו ושוב ראיתי בפירוש הרא"ש שכ"כ:

דף עד ע"א ברא"ש ד"ה מה אתה משיב כו' שאמר במפר בבי' יבמין כנ"ל : שם ד"ה ולר' אלעזר כו' לענין זה דלא מצי לאפוקי בגט כנ"ל :

דף עח ע"ב גמ' ואין נדרים צריכין מומחה ותי' פרשת נמחק : שם ע"מ למקט . נ"ב נ"ל שהוא מענין ונקטתם בפניכם מחסרי נו"ן הקו"ף (חסר) :

דף פ ע"ב רש"י ד"ה מעיין של בני העיר כו' שהמים שלהם הם והמעיין ברשותן כנ"ל : רא"ש ד"ה דאמר שמואל שאלמלא שתים יונקות מגומא אחת כנ"ל :

דף פא ע"א גמ' ומפני מה אין מצויין ת"ח . נ"ב עמ"ש ברים הפועלים : שם אמר רב מאי דכתיב . נ"ב עיין סולם בית אל :

דף פה ע"א ר"ן ד"ה רבא אומר כו' דכהנים אלו יטלו אחרים ורישא כו' הויא עפרא בעלמא כנ"ל : שם ד"ה ואני מסתפק בזה כו' שאינו מוצא שאלה כהפקר . נ"ב אע"ג דתורת נדר הוא ודאי דלא יחל דברו

עלם

שלא זה אין לספקר שורש אמר מן התורה מ"מ אין לו פתרה הסו"ל נדר עד"ר שלמותנן נדר : ע"ב גמ' אלא יאסור דבר שלא בא לעולם . פי' אלא מוקף :

דף פח ע"א ר"ן ד"ה ועניין דלא שכיח כו' דלא אמר נמי מה שהניי שני לא קנה יתכון כעל . נ"ב אלא קנס ש"מ לדעתי [לולי ע"ש הוא וז"ל אלא ע"ס סוא] :

דף צ ע"ב גמ' באלמנה ומגרשת. נ"ב לע"ד טעות הוא וצ"ל לכתחילה דלא כל לו דרוך גלמרה דכלומר מידי דהוי אתגרשה דלא אכלה וליכא לעז וק"ל ואע"פ שמדברי המפרש נראה דגרס לה מעיקרא נמי ומפרש כפשוטו שיהוש הוא בודאי סליק אדעתא שתהא גרושה אוכלת בתרומה . ואפי' תימא דאיכא לעז אטו מש"ה נתיר התרומה לזרים . ודוקא באלמנה אצטריך לאשמועינן כיון דמן התורה אכלה . וגם חכמים לא האמינוה ולא איתרעא ליה בדיבורא קס"ד ליחוש ללעז משא"כ בגרושה מאן האי דלא תא לקמחיה דניחוש ללעז וזה פשוט א"כ איכא לאוקמי בגרושה בת כהן שאינה חוזרת לתרומת בית אביה : ר"ן בד"ה (הנמעל"ד) מיהו הני מילי כו' וסברא קמא תרילא לי עפי כנ"ל : שם ד"ה ואיכא למידק וכו' ולכשר נבעלתי אבל באומרת . נ"ב כיון דאשת כהן היא אפי' מגוית לה פמי' לא שריא ליה תו אי נבעלה לפסול שעשאה זונה :

דף צא ע"א ר"ן ד"ה ואיכא למידק כו' אבל התם דאיכי בעי לאפוקה מעיזה ומעיזה כנ"ל : **ע"ב** גמ' דכתיב כי נאפו בידיהן כנ"ל . וכ"ב אע"ג דקרא בנואפות כתיב . היינו נמי פירושא דקרא שם בידיהן על נואף מסבבות כמיתה לבעליהן שהוא עושה הטוב בעיניהן :

פסקי תוס' בסי' מז אפי' לא אמר על דעת ראשונה בטל נדרו כנ"ל ולקמן סימן מח נמחק זאת ושם צ"ל הדבור י"ל מיום : בסי' נז הי' מחק בקוביא קנו מוקף :

ברא"ש פ"ד סי' יא וטוב הוא שיפקירם בפני אחתו . נ"ב לא ידעתי מה יועיל הרי יד אשה כיד בעלה ותו קשיא דידיה אדידיה דהא איהו כתב בפ"ב דבילה אפי' בעל אינו מזכה ע"י אשתו ע"ש וכ"ש להפקיע איסור דאורייתא על ידה וי"ל קנא עיין שלהי מכלתין (פה) ודוק : שם וזה לא שייך אלא בקרקע . נ"ב נ"ל דוחק גדול כי גם בשביעית אינו הפקר אלא הגדיל בה ואפי' האילנות לא נתנו להשתה לאכלה אמר רחמנא הפירות בלבד . ואע"ג דכל המחובר בפירות שהגיעו להקצר לא אמרינן כקרקע דמי אלא כקצורים דמיין ואין ראיה ללקטן ולאכלן אלא אם נתבשלו כדתנן פ"ד דשביעית מאימתי אוכלין פירות האילן בשביעית :

קיצור פסקי הרא"ש פ"ב סי' ח עד יום הכפורים הבא עלינו . נ"ב הסמיע דעת אביו הרא"ש שאינו מסכים בכך ומסתבר כוותיה דלא כר"ת :

פ"ד סי' ה ואם שמעון אסר נכסיו על ראובן מותר . נ"ב ר"ל שמעון (והוה לו לעמוד בד"מ שהתחיל בו ולומר בקיצור אבל ראובן מותר ליטא בתו של שמעון אלא ל"ד ואצריך להפך השמות הנה : בסי' ז אלא שאל בשלומו בשוק . נ"ב גם כאן בכדי טרח וכן היה צריך לומר בדרך קצרה ואם נכסי שמעון אסורין עליו אבל הוא בנו כו' וטוב מזה ומזה לאחוז בלשון רבו לישנא דגמ' דדייק טפי :

פ"ה סי' ב אבל קונם אינו יכול לאסרו לשוכר כנ"ל :

פ"י סי' י אינו יכול לכופה שתעבור כנ"ל ותי' עד נמחק :

פי' המשניות להרמב"ם פ"א משנה א . מודר אני ממך כו' הרי זה קרבן הריני נזיר שאני אוכל לך כנ"ל ותיבת עלי נמחק :

פ"ב משנה א . אמר הסי"ת כו' ותשובת זה שקרבן הטאת . נ"ב לא היה צריך לכך דהא בהדיא שני ליה תלמודא (ספ"ק דף יג ע"א) דקרבן לעולם מקרי דבר הנדור מפני שהבהמה מותרת היתה והוא מקדישה בפיו הוי מתפיסו בנדר שע"י דבורו נאסר ולכל אדם אסור ע"י כך משא"כ בחלה ותרומה אי משום דע"פ דבורו לא קאסר מידי שגם קודם שפרשתם היו אסורים משום טבל ולא אסר בכך אלא התיר השיריים באכילה כפירוש הרא"ש א"נ משום דלא נאסרו בדבורו אלא לזרים ונשארו בהתירם לכהנים מש"ה לא מקרי הנדור כדפרים הר"ן . ולפ"ד הר"ס תיקשי ליה אשם דמקרי נמי דבר הנדור כדאיתא בהדיא בגמ' ספ"ק וא"א לשבב הבאתו אלא ע"י נדר נזיר אכרא בהו"ת ס"א דתקתי ליישב זה :

פ"ג משנה ט הנודר מן הילודים . כל המשנה עם הפירוש נמחק :

פ"ד משנה ד זה שנכנס כו' או עושה לו כוות . נ"ב נראה שצ"ל או ה"ל כויה שעושין למשוך לאות כבדות חוץ לגוף או יהיה כוותי מלשון ארמית כוותא שהוא החלון והיא היא שר"ל פתיחה בבשר זרועו שתזוב הלחה משם החולה :

פ"ה משנה א השותפין . אגר נקרא רחבה שלפני הבתים כו' אמנם הם שותפין בזה החצר כו' והם שותין בזאת כנ"ל :

משנה ג הריני עליך כו' המודר אסור כו' אבל מה שאמר והכותב חלקו כנ"ל :

פ"ו משנה ג דג דגים כו' דע כי בלשוננו כנ"ל : שם ואם אמר דג . נ"ב לפ"ד צ"ל פתות אנ"ל כמ"ש בלא"ש אלא הוא מוכרת וקמון :

פ"ט משנה ו פותחין כו' כגון שנשבע כו' שאינו נהנה לזה ולזה כנ"ל . נ"ב כ"ה גרסתו בלא וי"ו :

פ"י משנה ז הפרת נדרים כו' מכאן תדע כו' לפי שהביטול קשה . עיין בסגת הר"א בחבור : שם בא"ד ובשבת ובקרובים . נ"ב בנדרים שהן לצורך השבת : שם בא"ד לפי שענין הפרה בטול השבועה מעיקרא . נ"ב כל מ"ש כאןהסוף דקי"ל מיגו גייז וחכם עוקר הנדר מעקרו שוב ראיתי בכ"מ שנדחק בזה לבאר דעתו באופן שלא תחול הסתירה :

פי"א משנה י תשע נערות כו' תחלת מה כו' מפירין נדרי' שנדרה בפני הראשון כנ"ל : סליק

מצפה איתן

הגהות וחידושים מהגאון הגדול וכו' מו"ה אברהם זצ"ל (בעהמ"ס משכיל לאיתן וכו') עם תוספות מרובה מבי"ק על הנדפס בש"ס זיטאמיר.

דף ב ע"א תוס' ד"ה כל כו' ולמ"ד לשון שבדו חכמים קשה דה"נ כנויין נזיר בדו חכמים והאיך יביא קרבן . על לשון שבדו חכמים . ור"ל דהא קמייתי חולין בעזרה וכמ"ש בריש נזיר . ולכאורה לק"מ דהא ססוא ע"ד הוא ר"ל ואיהו אזיל לטעמיה בנזיר (דף כט.) גבי האיש המדיר בנו בנזיר שהוא מדרבנן ופריך התם הא קמייתי חולין בעזרה ומשני דקסבר חולין בעזרה לאו דאורייתא ולפ"ז א"ש אי ס"ל כר"ל דמייתי קרבן על לשון שבדו חכמים : **ומה** שכתבו התוס' דמנדרים לא קשה אי עבר על כל תאמר על לשון שבדו חכמים יש להמוה דגם מנדרים קשה למ"ד יש מעילה בקונמות לקמן (דף לה.) ובשבועות (דף כב.) והכי קיי"ל . ולפמ"ש ה"נ י"ל דס"ל כר"ל כמאן דמפיק דלרבנן דר"מ ס"ל יש מעילה בקונמות ולרבנן חולין בעזרה לאו דאורייתא דסתם חכמים דר"מ היינו ר' יהודה כמ"ש תוס' בכתובות (דף לס.) ואיהו ס"ל חולין בעזרה לאו דאורייתא ברפ"ב דפסחים (דף כ"ב): ר"ן ד"ה ושבועות כשבועות כו' דההיא דאמרי' דשבועת העדות בעיא שם ר' חנינא בר אידי היא דגמר אלה אלה משבועה אבל רבנן לא בעו לא שם ולא כינוי . בס' מחנה אפרים ה' שבועות תמה ע"ד הר"ן מסוגיא דר"פ שבועת הדיינין דאיתא שם היכי משבעינן לי' אמר ר"י אמר רב משביעין אותו בשבועה האמורה בתורה שנאמר ואשביעך בה' וגו' וקאמר כמאן כר"ת ב"א דאמר בעינן שם המיוחד ומשני אפי' תימא רבנן דאמרי בכנוי כו' משמע דלרבנן נמי בעינן כנוי . והנה כבר קדמוהו התוס' כאן בראיה זו ומ"מ נראה דאין תפיסה בזה על הר"ן ע"פ מ"ש בסוף דבריו וז"ל וכי תנן התם ובכל הכינויין הרי אלו חייבין לאו דבעי' שם או כנוי אלא לומר דמשביע בכנוי כמשביע סתם ומהני ולא כמשביע בשמים ובארץ דתנן התם דפטורין עכ"ל . ולפ"ז ל"ק נמי מההיא דר"פ שבועת הדיינין דהא דקאמר אפי' תימא רבנן דאמרי בכנוי לאו למימרא דלרבנן בעינן כנוי ובלא"ה לא מחייב אלא לרבותא נקט כנוי לומר דאע"פ שהזכיר כנוי חייב ולא אמר דכנוי הוי כשמים וארץ וכ"ש דמשביע סתם חייב והוא ממש כמ"ש הר"ן אמתני' דפ' שבועת הדיינין ה"נ איכא לפרושי בסוגיא דגמ' דר"פ שבועת הדיינין כנ"ל . ועפ"י מ"ש א"ש ג"כ מה שתמה הרא"ש בפרשה א"ש ע"ד הרא"ש דמשמע מדבריו דשבועה סגי בכ"ת בלא שם ואיך נעלם ממנו הסוגיא דפ' שבועת הדיינין דלא סגי בלא שם או כינויו . ולא נזכר הרא"ש מדברי הר"ן דכ"כ והו"ל לתמוה גם עליו אבל א"ש כמ"ש : **ע"ב** ר"ן ד"ה איידי כו' י"ל דהכי לישנא לאו דוקא כו' והכיא נמי דאמרי' אכילה משתיהן עלי שבועה לאו דוקא דאמר בהאי לישנא אלא דאמר שבועה שלא אוכל שתיהן כו' . ולפ"ד ה"נ צ"ל בהא דלקמן (דף כ"ד ע"ב) באומר יאסרו כל פירות העולם עלי בשבועה :

דף ד ע"א גמ' האי הידוש לחומרא הוא . וקשה הא דבר שיצא לידון בדבר החדש לא גמר ליה מכללי' וכדאי' בזבחים (דף מט.) וי"ל דבק"ו מיהא גמר וכמ"ש תוס' ביומא (דף מ' ע"ב) וא"כ כיון דלחומרא הוי כאן ק"ו וכמ"ש הרא"ש ילפינן שפיר וכה"ג איתא נמי בחולין (דף נח.) דילפינן חומרא מדבר שהוא חידוש לקולא מפני שהוא ק"ו וגמר כללא מיניה גבי ביטול איסורי' מזרוע בשילה דנזיר דכללא מהחדש ילפינן טפי מאלו החדש מכללו . והא דבמ"ק (דף ח.) לא ילפינן מחידוש אף בק"ו י"ל דהתם לא הוי דבר החידוש בכללו מעולם דאיירי גבי טומאת נגעים דבית דלא היתה ודאי בכלל נגעי אדם ולכך לא ילפינן מיניה נגעי אדם ולא דמי לשאר דבר שיצא לידון בדבר החדש דאי לא יצא הוי בכלל הראשון משא"כ גבי נגעי בתים דאי לא יצא בפירוש לא היתה כלל בכלל נגעים : ר"ן ד"ה אפי' מן חרצן כו' וקשה אכתי תיתי קרבן נזיר במה הצד מחטאת חלב ושלמים כו' דהיקשא עדיפא דכל מה הצד כל דהו פרכינן . משמע מדבריו דס"ל דגבי ב"ת ל"מ לעולם דאל"כ הל"ל דמש"ה אינטריך קרא דאלו משום דילפי' במה הצד לא נקי וכמ"ש הר"ן בסמוך אהא דאמר ל"ל היקשא תיתי במ"ת . אבל התוס' כתבו שם דמש"ה ל"פ דל"ל היקשא גבי ב"ת דא"ע מה"ד והיינו דנסי דב"ת הוי לאו שאב"מ כמ"ש הרמב"ם בהל' מעס"ק והכי איתא בתוספתא דמכות מ"מ י"ל דל"ת כגון שטימא א"ע ועי"כ מאחר הנזירות שהרה וכמ"ש הרמב"ם בהלכות נזירות . אבל הר"ן לא ס"ל הכי ולפ"ד קשה דמאי יענה לקושיית התוספות גבי ב"ת : בר"אש ד"ה וכי פליגי כו' א"כ איסור מלקות איכא . עיין נזיר (דף יז.) ובתוס' שם (סוף ע"א): **ע"ב** ר"ן ד"ה תיתי במה מצינו מנדרים הא דהקשי הכי גבי הפרה ולא אקשי לעיל גבי ידות הך פירכא משום דידות למלקות נמי מייתי להו ואין עונשין מן הדין . וכה"ג כתבו ג"כ התוס' . וראיתי לבעל משנה למלך בפ"ב מהלכות נזירות שתמה מהא דאמרי' בזבחים (דף קז.) א"כ לא יאמר בזריקה ותיתי מביאה כו' ואם כדברי התוס' והר"ן אימא דאצטריך לומר בזריקה כדי לחייבו כרת על הזריקה בתוך דגבי כרת נמי אמר א"ע מה"ד דהיינו במה מצינו . וא"כ די"ל דסוגיא דזבחים אזלא אליבא דמ"ד דס"ל דעונשין מה"ד וכדאיתא בספ"ת דסנהדרין (דף עד.) ופ"ג דמכות וכי היכי דס"ל דעונשין מדין ק"ו ה"נ עונשין מדין מה מצינו או מבנייא . ובזה י"ל נמי מאי דהקשה הפ"י על דברי התוס' מהא דאמר בקידושין (דף נז ע"ב) מה שלי בשלך אסור אף שלך בשלי אסור אי מה שלי בשלך ענוש כרת אף שלך בשלי ענוש כרת כו' והשתא איך ס"ד דענוש כרת במה מצינו . ולפמ"ש א"ש דה"נ הסוגיא דקידושין אתיא למ"ד עונשין מה"ד . ושוב ראיתי שכן מוכח להדיא בירושלמי שלהי ע"ז דלמ"ד דאין עונשין מה"ד קושטא דלא ילפי' לכרת וה"נ י"ל בהך דזבחים . ומה שהקשה שם עוד הפמ"ל אדברי הר"ן דכאן שהוא סותר דבריו ממ"ש במולין פ' ג"ה גבי טעם כעיקר דילפינן מגיעולי עובדי כוכבים לר"ע מבנין אב לא אמרינן א"ע מה"ד . עיין בשעה"מ ה' חמץ שכתב ליישב :

דף ו ע"ב רא"ש ד"ה מנין שאם רצה לעשות כל שדהו כו' . עיין בסמ"ג לאוין רפ"ד :

דף ז ע"ב ר"ן ד"ה שנאמר כו' ול"ל נמי שהיו מצורעין דהא כתוב בקרב כל ישראל וליכא למימר שנתרפאו במ"ת דהא אמרי' שחזרו לזוהמן במעשה העגל . וכ"כ התוס' כאן ובפ"ק דע"ז . ותמה ע"ז בס' שאילת שלום מהא דאיתא בהוריות אדם כי יהיה בעור בשרו לנגע נרעת מן הדיבור ולהלן . וא"כ שפיר איכא למימר שהיו מצורעין במצרים ואפ"ה היו יושבין בתוך המחנה דכיון שהיו מצורעין קודם הדיבור לא היו מטמאין . וקושיא זו ראיתי בס' לקוטי שושנים . וגם בשו"ת פני אריה כתב בפשיטות דאותן שחזרו לזוהמן במעשה העגל לא היה נכון טומאה . ובס' שאילת שלום כתב דהסברא נותנת דכיון שנתרפאו במ"ת וכשחטאו בעגל חזרו לזוהמן הוי כפנים חדשות כאילו נתהוו לאחר מ"ת אפס א"א לומר כן דא"כ הא דכתיב כי יהיה פרט לנגעים שקודם הדיבור היכא משכחת לה ע"כ . אבל נראה דנ"א דע"כ לא ממעטינן מצורע דקודם הדיבור מטומאה אלא בנצטרע מאליו לאחר מ"ת קודם שנאמרה פ' טומאת נגעים . משא"כ אותן שנעשו מצורעים מחמת חטא העגל ודאי היה בהן טומאה אע"פ שהיה קודם שנאמרה פ' נגעים והיו צריכין שלוח מן המחנה . ואין מגלתי לזה במדרש ילמדנו פ' מצורע וז"ל מנין שבעל שהעידו ישראל עדות שקר ואמרו אלה אלהיך ישראל לקו בצרעת שנאמר וישלחו מן המחנה ע"כ . וכ"מ להדיא ברבה פ' נשא סי' ז' וסי' י"ג ובפסיקתא רבתי פ' ז' וז"ל מהיכן באה עליהם הצרעת ממעשה העגל ולפיכך אמר ה' למשה הפרש מצורעים שביניהם ע"כ . וכיון שהיו צריכין שלוח מן המחנה ודאי שהיו מטמאין . ולפ"ז א"ש דברי התוס' והר"ן . ועוד י"ל דבלא"ה א"ש דאפילו נימא דהיו דתן ואבירם מצורעים דקודם הדיבור ומש"ה היו יושבים במחנה אפ"ה אין לומר דקרי להו מתים מחמת צרעת כזו שאין בה טומאה דהא כתב בס' בית לוי פ' חלק דלא חשיב מצורע כמת אלא אותו שאין לו טהרה עולמית :

דף ח ע"א גמ' מנין שנשבעין לקיים את המצוה שנאמר נשבעתי ואקיימה . פי' במצות עשה אבל במצות ל"ת איתא בהדיא בספרי פ' ואתחנן וילפי לה מאברהם ובועז ודוד ואלישע שנשבעו ליצרם :

דף ט ע"ב רש"י ד"ה נדבה נמי . כי אמר ה"ז קרבן אתי בהו לידי תקלה לידי גיזה ועבודה אבל בכל תאחר לא כו' . והוא תמוה דבנדבה נמי איכא בל תאחר . ועיי' מ"ש בזה בס' פ"מ סי' כ"ו ובס' ל"ק ריש זבחים ובשו"ת מקום שמואל ובס' עמק הלכה :

דף י ע"א ר"ן ד"ה כולן כו' מיהו לא אמרו ממש דבר א' דלשמעון הצדיק דוקא נזיר טמא הוא שנקרא חוטא כו' ולר"א הקפר אפי' נזיר טהור נקרא חוטא כו' . כ"ה בנזיר (דף יט.) ועיין תוס' סוטה (דף טו.) וב"ק (דף נא) . ועיין מ"ש הלחם משנה פ"ג מהל' דעות : תוס' ד"ה אדם כו' ותימה דמאי תקלה שייך בשלמים וכלא אין מעילה בשלמים וי"ל דנסי דמעילה ליכא איסור דאורייתא מיהא איכא כדאמר בר"ה (דף כח) כו' . בס' טעם המלך ה' לולב כתב שאינו יודע מאי איסור דאורייתא יש בנהנה בקדשים קלים קודם זריקה . ולא ראה מ"ש בשעה"מ ה' חמץ שהוא משום איסור בל יחל דאיכא אף בקדשים קלים מחיים דעדיין לא הוברר חלק בעלים :

דף יד ע"ב רא"ש ד"ה הנודר בתורה . האי נודר לאו דוקא אלא נשבע ותני לשבועה בלשון נדר כדתנן לעיל בפ"ק (דף י) נדר כמוהי. לאו מפיו אנו חיין דתלמוד ערוך הוא ברפ"ב דמכילתין (דף פ ע"ב) דשבועות הייא נדרים ומייתי מדפנן לעיל כנדרי רשעים נדר בנזיר ובקרבן ובשבועה ומשנה ע קודמת למתני' דנדר במוסי שכתב הרא"ש . וכה"ג ק"ל ע"ד הר"ן לעיל (דף ח.) ולקמן (דף סח) שהביא ראיה דשבועה בכלל נדר ולא זכר כנ"ל : רש"י ד"ה קונם עיני בשינה כו' דאם יישן הוא למחר לוקה הוא על מה שישן אתמול . וק"ל דז"א רק למ"ד התראת ספק שמה התראה כמו שמתבאר מתוך שמעתתא דככרות דספ"ג דשבועות (דף כח) דאמר התם גבי שבועה שלא אוכל ככר זו אם אוכל זו אכלי' לתנאיה והדר אכל לאיסורא מתייב אכלי' לאיסורא והדר אכליה לתנאי' פלוגתא דר"י ור"ל למ"ד ה"ס שמה התראה חייב למ"ד לאו שמה התראה פטור. ופרש"י אכלי' לתנאי' והדר אכלי' לאיסורא חייב מלקות כו' דכשאכל שני' התרו בו התראת ודאי אל תאכל זו שנשבע עליה ונאסרה אכלי' לאיסורא והדר אכלי' לתנאיה כו' האי התראת ספק דהתראה בשעת אכילת איסור בעינן ואין כאן אלא ה"ס אל תאכלנה שמא תאכל את השני' ונמצאת עובר על זו למפרע ע"כ . ולפ"ז ה"נ גבי קונם עיני בשינה היום אם אישן למחר בעינן התראה בשעת שינת איסור דהיינו שינת היום ואין כאן אלא ה"ס שמא יעבור על תנאו ויישן למחר ונמצא עובר על שינת היום למפרע ולמ"ד ה"ס ל"ש התראה אינו לוקה כמו באכליה לאי' והדר לתנאי' דה"נ יום של האיסור קודם ליום של תנאו וכיון דבעינן התראת היום אינו אלא ה"ס דשמא יישן למחר ואפשר שלא יעבור על תנאו ולא יישן למחר . וי"ל ע"פ מ"ש התוס' ריש שבת (דף ד' ע"א) בד"ה קודם דלא הוי ה"ס אא"כ שמחוסר מעשה ושמא לא יעשה מעשה המביאו לחיוב מלקות כההיא דשבועות דכשמתרין בו בשעת אכילת האיסור עדיין מחוסר מעשה אכילה של תנאי קודם שיתחייב מלקות משא"כ אם אינו מחוסר מעשה לא הוי ה"ס . ולפ"ז י"ל דהכא גבי שינה לא מקרי מחוסר מעשה דרגילות הוא לאדם שתחטפנו שינה ממילא וא"כ לא הוי התראת ספק . [אמר נפתלי בן הגאון המחבר ז"ל יש להסביר יותר דלא מקרי מחוסר מעשה משום דאפשר דהשינה עצמה שהוא יישן היום תתמשך עד יום המחרת . ולא איירי כשהולך לישון סוף היום שקרוב הוא שיישן גם מקצת על יום המחר . והיא שינה אחת ואינו מחוסר מעשה] :

דף טו ע"א תוס' ד"ה תנן כו' תימה הא משעבד לה ואיך מצי מדיר לה . י"ל כדמשני סגמ' גופה בכתובות מתני' דר"פ המדיר דאיירי שהדירה בעודה ארוסה שעדיין אינו מעובד לה . וכ"כ הר"ן לקמן (דף מז סע"א) אברייתא דהתם . וגם התוס' כ"כ (דף כ"ה) עי"ש . וכל"ל במתני' דס"פ (דף כ) ובעובדא דגמ' (דף כג) גבי דביתהו דאביי דאמר לה תתסר הנאתי עלך וכן בהנהו עובדא דאיתא ס"פ ר"א (דף סו ע"ב) דהוא דאמר לדביתהו קונם שאי את נהנית לי : ר"ן ד"ה הלכה כו' . כלומר לוקה היא אבל הוא אינו לוקה כו' אבל הרמב"ם ז"ל כתב לוקה היא כו' . נראה דאף הר"ן לא קאמר אלא דהוא אינו לוקה משום בל יחל אע"פ שהסנה אותה אין האיסור עובר אלא הנאסר . אבל מודה הר"ן דאיכא איסור על המדיר להסנות אותה משום לפני עור . ויש לי לה"ר ממ"ש הר"ן לקמן (דף לג.) אהא דמוקי הא דתנן לא ילמדנו מקרא דאיירי דמודר הוא קטן וז"ל ואע"ג דקטן אוכל נבלות אין ב"ד מצווין להפרישו אפ"ה לא ספינן לי' בידים וכשמלמדו הרי הוא מהנהו ע"כ . משמע בהדיא דאיכא איסור על המדיר להנות להמודר בידים אע"פ שהוא קטן וכ"ש בגדול . ובזה נדחה מ"ש בס' מחנה אפרים שיש ראיה לדעת הרמב"ם מהא דלקמן (דף פת.) גבי המדיר הנאה מחתנו והוא רוצה לתת לבתו מעות כו' דמשמע שם שיש איסור על המדיר ליתן לחתנו המודר . ולפמ"ש אין משם ראיה להרמב"ם ולא קושיא להר"ן דמ"מ איכא איסור לכ"ע על המדיר להנות המודר ע"י מעשיו משום דנותן לפניו מכשול . ובחיבורי להרמב"ם כתבתי ליישב דעתו ז"ל וגם הבאתי שם ראיה לדבריו :

דף טז ע"ב גמ' הא דאמר ישיבת סוכה עלי . והקשה הרשב"א בחידושיו דאמאי אסור לישב בסוכה ליתי עשה דסוכה ולדחי ל"ת דלא יחל דברו . ותירץ דנדרים עשה ול"ת הם עשה ככל היוצא מפיו יעשה ל"ת לא יחל דברו . ויש להקשות על דבריו מפ"ק דיבמות (דף ה) דאיתא התם דגבי נזיר אתא עשה ודחי ל"ת ועשה משום דקילי דאיתא בשאלה וא"כ נדרים נמי קילי . ושוב ראיתי דכדברי הרשב"א כאן כתב ג"כ בס' החינוך פרשה יתרו והקשה עליו שם בעל משנה למלך מההיא דיבמות וגם הפ"א הקשה כן סי' ס"א ע"ד הרי"ף בשבועות . ועיין מ"ש בזה בס' שער המלך בהלכות נדרים ושם מסיק דטעמא דאין עשה דנדרים נדחה משום שפשע כשנדר דומה למ"ש התוס' בעירובין (דף ק) וכ"כ בעל פמ"ג בס' שושנת העמקים :

דף יח ע"א גמ' כגון שקבל ב' נזירות בבת א' . וק"ל הא קי"ל דכל שאינו בזה אחר זה אף בבת א' אינו והכי איתא נמי לקמן במכילתין (דף סס) :

דף כ ע"א גמ' שסופך להאכילך תרומה . עיין ברא"ש דלא נקט כאן טבל . ול"נ דגם בע"ה שאינו כהן ליכא חשש דאיתא טבל דאורייתא דקי"ל רוב ע"ה מעשרין הן ואינו אלא דמאי דמדרבנן דקיל אבל גבי כהן דיש לו תרומה איכא איסור תורה לזר. ועוד דאף אם הוא ג"כ כהן איכא למיחש שתהיה התרומה טמאה וזה חמור מחשש טבל שהוא דמאי וכדמוכח ביבמות (דף קיד) : ר"ן ד"ה אל תהי כו' דכתיב ביה לא ינקה . עיין שבועות (דף לט.) : **ע"ב** רש"י ד"ה בני ערבוביא כו' או בן שבעה לאחרון . עיין רש"י יבמות (דף מב.) : רא"ש ד"ה בני אמה כו' שטופה בזמה . עיין בהוריות (דף יג ע"א) :

דף כב ע"א גמ' שנודר כאלו בנה במה . י"ל דנפקא ליה הא מגז"ש דחדלה דגבי נודר כתוב חדלה כדאמר בסמוך ולקמן (דף עז) וגבי במה כתיב חדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו כי במה נחשב הוא ודרשינן בפ"ב דברכות (דף יד) ובפ"ק דסוטה (דף ד ע"ב) אל תקרי במה אלא במה : **ע"ב** גמ' שערכה של א"י הוא . פי' שיעורה בארכה ורחבה כמה . וכ"מ לענין קביעת ערי מקלט דכתיב ושלשת את גבול ארצך וא"כ צריך לדעת מדת א"י . וכה"ג י"ל הא דבכורות (דף נה) וגם שיעורה בגובה מבואר בס' יהושע איזהו הגבוה מכולן וכ"מ לביהמ"ק כדאיתא בזבחים : שם נפק רב סחורה ופתח פתחא לנפשיה . עיין מ"ש הר"ן (ריש דף כג) ולפ"ד הרשב"א הובא בשעה"מ דע"י פתח מפר לעצמו א"ש ועיין לקמן (דף סה) :

דף לא ע"ב ר"ן ד"ה שאני כו' דכלהו אפי' מולים נקראו ערלים כדכתיב כי כל הגוים ערלים אע"ג דאית בהו מולים . וק"ל דמשמע דמדכתיב כל משמע ליה כולן והרי קי"ל דרוב ככלו בכה"ת כולה ואף היכא דכתיב בהדיא כולו אמרינן דרובו ככולו וכדמוכח בפ"ב דע"ז (דף לו.) דאמר התם אין גוזרין גזירה על הצבור אא"כ רוב הצבור יכולין לעמוד בה ויליף לה מדכתיב במארה אתם נוארים ואותי אתם קובעים הגוי כלו אי איכא גוי כולו אין אי לא לא . ומיהו ברוב סגי ואע"ג דכתיב כלו וא"כ קשה הא דהכא דמכ"ל דכל הגוים ערלים כולן ממש קאמר . וכן ק"ל אהא דתניא בשלהי ערכין (דף לב) משגלו שבט ראובן וגד וחצי שבט מנשה בטלו יובלות שנא' וקראתם דרור בארץ לכל יושביה בזמן שכל יושביה עליה ולא בזמן שגלו מקצתן. והשתא מנ"ל דכל דוקא ומשגלו מקצתן בטל יובל אימא דברוב יושביה סגי . וכן קשה בזבחים (דף כה) דאמר התם א"ר יהודה אמר רב השוחט צריך שיקבל כל דמו של פר שנאמר ואת כל דם הפר ישפך ופריך והא בשיריים כתיב ומשני אם א"ע לשיריים דהא ליתא לכוליה דם וכו' ופרש"י שכבר נותן ממנו על הקרנות ע"כ . וקשה דאימא דכל כדם ישפך בשיריים קאי ולרוב קרי כל דמסתמא ע"י מתן אצבע לא נתמעט הרוב . וי"ל דש"ה בההיא דע"ז גבי הגוי כלו דאיצטריך למיכתב כולו משום רוב דאילו מדכתב גוי לא שמעינן רוב דהא שבט אחד נמי איקרי גוי וכיון דאיצטריך משום רוב מש"ה אמרינן דכל היינו רוב משא"כ הכא בקרא דכל הגוים ערלים דלא איצטריך משום רוב דהן ערלים ודאי מש"ה אמרי' דכל ממש הוא . וכן בההיא דזבחים לא איצטריך משום רוב למכתב כל כיון דמסתמא איכא רוב כמ"ש . ולכך דריש ליה לקבלה וכל ממש . וה"נ י"ל בההיא דערכין דמשום רוב יושביה לא איצטריך למכתב לכל יושביה אלא יושביה סתם והוי ידעינן דבעינן רוב יושביה עכ"פ דאל"כ לא לכתוב כלל יושביה אלא וקראתם דרור בארץ ומדכתיב יושביה שמעינן רוב וא"כ ע"כ כי כתב רחמנא לכל ממש קאמר . ול"ד להגוי כלו דאיצטריך למכתב משום רוב . ובזה נדחה מ"ש בספר החיים אהא דאמרי' בר"ה מלוך על כל העולם כלו דאיצטריך לומר ב' פעמים כל דאי הוי אמרינן פעם א' כל אפשר דהיינו רוב והביא ראיה מהוריות ומיבמות (דף כז.) ועפ"י מ"ש ל"ד דעולם סתם נמי משמע רוב וא"כ פ"א כל היינו ממש :

דף לב ע"א גמ' אנגריא בתלמידי חכמים . סוטה (דף י) : שם והא בלמ"ד אל"ף כתיב . לכאורה קשה מהא דסוטה (דף לא) דגם לא בא' משמע הן כמו בוי"ו . וי"ל ע"פ מ"ש התוס' בחולין (דף סס) ד"ה אע"פ : **ע"ב** ר"ן ד"ה שתי עינים כו' ובאזניו ישמע כו' . עיין תנחומא פרשה תולדות : רא"ש ד"ה שתי כו' שהקב"ה מוסרו בידו . עיין בבא בתרא (דף יז) :

דף לה ע"ב גמ' אלא מעתה כו' קטנה בת לידה היא . בס' סדרי טהרה בנדה הקשה לפמ"ש התוס' פ"ק דיבמות דדוקא בן קיימא אינו יולדת אבל נפל אפשר דיולדת א"כ משכחת קטנה יולדת דמייתי קרבן וכגון שהפילה דלענין קרבן אין חילוק בין נפל לבן קיימא. ול"נ דבאתי קטנה באינה ראוים כלל להוליד בן קיימא ולא

פרכינן נדל רק בשאמו ראויה לבן קיימא וכי היכי דממעט בנדם (דף כ ע"ב) וכת"כ ולד שא"ר לקיום נשמתו מתמת עלמו כגון שחסר וה"ה כשא"ר לקיום מחמת אמו :

דף לו ע"ב גמ' התורם משלו על של חבירו נריך דעת או לא מי אמרינן כיון דזכות הוא לו לא נריך כו'. והקשה בתר"ש והא שליחות לאו מדין דניחא ליה הוא אלא גזירת הכתוב הוא דמה אתם לדעתכם אף שלוחכם לדעתכם ולא מהני מאי דניחא ליה כל שלא עשאו שליח בפירוש שיתרום וכדמוכח בפ"ק דחולין גבי האומר לשלוחו נא ותרום ותרם איכא אתריכא לאו כלום הוא ואע"ג דניחא ליה שיתקנו את כריו. אלא י"ל דדוקא כשתורם משל בעל הכרי דלאו זכות גמור הוא בעינן שיהא השליח לדעתו אבל כשתורם משלו זכות גמור הוא ובכה"ג לא בעינן לדעתכם אלא בגלוי דעת לבסוף דניחא ליה סגי והוא בכלל אתם לדעתכם דאנן סהדי דהוי ניחא ליה בשעה שנעשה שליח. וכ"מ בתה"ד סי' קפ"ח וכמ"ש בחי' להרמב"ם :

דף מד ע"א רא"ש ד"ה ומשני רבא כו'. והאפשר לפרש אליבא דר' יוסי כיון דתקון רבנן דלאחר ג' ימים אין יכול לחזור בו ט' שילך פטור מן המעשר לגמרי דהפקר גמור הוא. ונראה דהיינו טעמא דאליבא דר"ל קיימינן והיכו ס"ל בס"פ הערל (דף פא) אליבא דר' יוסי דתרומה בזה"ז דרבנן. ולשיטתו א"ש דלא מחייב כלל במעשר אליבא דר' יוסי בהפקר דרבנן כיון דגם חיוב דמעשר בזה"ז אינו אלא דרבנן הם אמרו והם אמרו וא"כ שפיר ירויתו הרמאין במה שיפקירו. ומש"ה בתוך ג' ימים לא הוי הפקר אפי' בדרבנן וחייב במעשר אבל לאחר ג' הוי הפקר מדרבנן גם לענין דפטור ממעשר מה"ד. והא דקאמר בסמוך דכיון דמדאורייתא לא הוי הפקר איכא למיחש דילמא אתי לעשורי מן הפטור על החיוב אע"ג דבאמת פטור לגמרי מלעשר מ"מ איכא למיחש שיעשר משום דאמרי' שאינו הפקר רק מדרבנן וכה"ג כתב הרא"ש ליישב לפי פירושו ע"ש :

דף מו ע"ב גמ' הלכה כראב"י. וק"ל דהאי איצטרכו הנך אמוראי למפסק כאן הלכה כראב"י הא בכ"מ קי"ל דמשנת ראב"י קב ונקי. וכה"ג הקשו התוס' בבכורות (סוף דף כג) אהא דפסק כראב"י בעירובין (דף סב) וביבמות (דף ס) וכתבו שיש מקומות דלא מסתבר כוותיה ולכך הוצרך למפסק הלכה וכ"כ הרא"ש אסוגיא דמכילתין לעיל (סוף דף כ"ג) ומיהו בכאן י"ל דה"ט דאיצטריך למפסק כוותיה דסתם מתני' דלקמן (דף מח) כרבנן דקתני דאסור המודרים ליכנס לביהכ"נ שבאותה העיר ובהכ"נ הוי כתאר שאין בה דין חלוקה כדלעיל בסמוך וא"כ הוי מחלוקת ואח"כ סתם דלא כוותיה דראב"י וע"כ איצטריך למפסק כותיה. וגם הסיא דערובין כתבתי ליישב בחידושי שם בס"ד :

דף מז ע"א גמ' האומר לאשתו קונם שאני נהנה לך לוה ובע"ח באין ונפרעין ממנו. כתב הר"ן לעיל סע"א דאיירי שהדירה בשודה ארוסה דהכתי לא משועבד לה ומש"ה חייל נדרה ומתפרא אפי' לאחר שנשאה דמשועבד לה והכי מוכח בכתובות פ' המדיר. ולכאורה הוא תמוה מאד דהא בכתובות התם לא אסקי הכי במסקנא אמתני' דהמדיר את אשתו מליהנות לו דמוקי לה כחד שינויא דאיירי שהדירה כשהיא ארוסה ונשאת הא סברה וקבלה ופרש"י יודעת היא שנאסר עליו לזונה וניסת לו ומשני דאמרה כסבורה אני שאני יכולה לקבל עכשיו אין אני יכולה לקבל ופריך עלה אימור דאמרי' הכי גבי מומין לענין מזוני מי אמרי' הכי ופרש"י לענין מזוני מי אמרי' סבורה הייתי יודעת היא שאי אפשר לה בלא מזונות. ומסיק דמתורצתא כדשני התם מעיקרא. ומוקי מתני' דהמדיר בנשואה אחריני כגון שקבע זמן ולא כשאו וכ"כ בחי' הרשב"א כאן. וא"כ אדרבה מוכח דלפי המסקנא ליכא לאוקמי קונם אשתי שאני נהנה לך כו' דאיירי שהדירה בשודה ארוסה ואח"כ נשאת דא"כ לית לה מזונות כלל דאמרי' דסברה וקבלה ולא מצ"ל כסבורה הייתי שאני יכולה לקבל כו' שהרי יודעת שא"א לה בלא מזונות ואמאי קתני לוה ובע"ח באין ונפרעין ממנו הא בכה"ג אינו חייב במזונותיה. וי"ל דהר"ן אינו מפרש כפרש"י שם דטעמא דמסיק דגבי מזונות אמרי' דסברה וקבלה וא"י לומר כסבורה הייתי כו' משום דאי אפשר לה בלא מזונות דז"א לדעת הר"ן דס"ל דאף לכתחלה רשאי ללוות כמו שמבואר מדבריו לקמן וא"כ אפשר לה שתלוה ובע"ח יפרע מן הבעל ואמאי נימא דסברה וקבלה שלא תזון מידו אלא ע"י שתלוה מאחר ויפרע ממנו וא"י לומר כסבורה הייתי שאני יכולה לקבל כו' גבי מזונות כמו גבי מומין וה"ט דקי"ל דמהני תנאי גבי מזונות לפטור את הבעל מהיובו כמו בכל דבר שבממון כדאיתא בפרק אע"פ (דף נו) וכיון שהדירה מהנאה ממנו בשודה ארוסה ונשאת אח"כ מסתמא נשאת לו אדעתא דהכי שלא תזון מידו רק ע"י אחר ולא גרע מאילו התנה עמה שלא יתחייב כלל במזונות ולא דמי למומין דשם לא מהני תנאי ואפי' קבלה עליה המומין בפירוש יכולה למימר כסבורה אני שאני יכולה לקבל ועכשיו אין אני יכולה לקבל דהכי אמר ר"מ גבי מומין במתני' דס"פ המדיר אבל גבי מזונות דמהני תנאי כשהתנה שלא לזונה כלל ה"נ מהני כשנשאת אדעתא שלא תזון ממנו רק ע"י אחר בכה"ג כשהדירה כשהיא ארוסה כנ"ל : ר"ן ד"ה ולענין הלכה כו' מסתברא דלקולא נקיטי' דכיון דבכה"ג גבי איסורי הנאה לא הוו תליפין כגדולין אלא מדרבנן וה"ל ספיקא דרבנן ולקולא. וגם הרשב"א בחי' כ"כ. ולכאורה יש להקשות ע"ז דהא מסיק רב אשי בפ"ק דביצה (דף ד) גבי ביצה שנולדה ביו"ט דספיקה אסורה משום דה"ל דשיל"מ וכל דבר שיל"מ אפי' בדרבנן לא בטיל ופרש"י דכי היכי דלאתמור בביטולה ה"נ אחמור מס"מ בספיקה וא"כ איך כתב הר"ן דספיקא דרבנן לקולא גבי נדרים הא גבי דשיל"מ אחמור בספיקו אפי' בדרבנן ונדרים ה"ל דשיל"מ כשאלה כדאיתא לקמן (דף נט). ונראה דדוקא בספיקא דעובדא כההיא דביצה ספק נולדה ביו"ט או בחול הוא דקאמר רב אשי דאחמור נמי בספיקא משא"כ בספיקא דדינא בפלוגתא דרבוותא או באיבעיא דלא איפשטא אזלינן לקולא בדרבנן אף בדשיל"מ. וכ"כ בספר"ת בהל' יו"ט ובשאגת אריה סי' ל' וכן הוכחתי בחידושי שלהי שבת :

דף מט ע"א גמ' לא קשיא הא בבלילי כו'. עיין ברכות (דף ל"ז ע"ב) : ר"ן ד"ה ואע"פ שאין ראויה לדבר כו' ומיהו לאו ראויה גמורה כדאמר במסקנא דבנדרים הלך אחר לשון ב"א. וק"ל דא"כ למאי דס"ד דר' יאשיה סבר דהלך אחר לשון תורה תקשי דהאי לא הוי ראויה גמורה. אלא י"ל מ"ש הראב"ן בדיני כתל סי' י"ז שמולק אמפרש דקרי הנא לצלי בישול וה"ר מפסת לא דמי דהתם כתיב כמשפטו ומורה על ויבשלו דהוא צלי דזהו משפטו אבל היכא דלא מוכח בשול ממש הוא דהל"כ ס"ל למימר ליסנא דלא לטעו בו ע"כ. ולפ"ד א"ש הא דקתני הכא דלאו ראויה גמורה היא אף לפי הס"ד וע"ד זה י"ל ג"כ הא דאיתא במכילתא פ' משפטים בפסוק ונמלא בידו ופי' נמלא בידו אין ידו אלא רשותו ואע"פ שא"ר לדבר זכר לדבר שנא' ויקח את כל ארצו מידו. ולכאורה אינה היא ראיה גמורה כך משום דס"ה דאין לומר ידו ממש וכדאיתא בגמ' דב"מ (דף ט) ולזה נתכוון במכילתא. ומיהו בירושלמי ר"פ הזורק איתא דר' ישמעאל יליף מקרא דויקח בידו הוא רשותו : **ע"ב** גמ' אמרה הסיא מטרוניתא לר' יהודה מורה ורוי. עיין מנחות (דף קד) :

דף נה ע"א גמ' תבואת שדה לחוד. משמע דתבואה סתם לא משמע אלא מחמשת מינין אף בלשון מקרא ולאו דוקא בנדרים שהולכין בהן אחר לשון ב"א מדמותיב עליה רב יוסף מקרא והוצרך לשנויי דהתם תבואת שדה כו'. וק"ל מהא דאמר בערכין (דף י"ד ע"ב) מכר אילנות אין נגאלין פחות משתי שנים מ"ט שני תבואות אמר רחמנא והני כמי תבואות נינהו. והשתא היכי הוו אילנות בני תבואות הא לא מקרו תבואה אף בלשון מקרא רק חמשת מיני דגן כדמוכח במשמעתין. וכן ק"ל ממ"ש התוס' בר"פ חזקת אהא דתנן גבי שדה אילן כנס את תבואתו דהיינו ענבים וקרי להו תבואה כדכתיב ותבואת הכרם : וי"ל דתנן פ"ז דכלאים תבואה שיבשה כל צרכה וענבים שבשלו כל צרכן אין מתקדשות. ופי' הרמב"ם והוא כשיטע גפן בתבואה שיבשה כל צרכה או זרע תבואה בכרם שבשלו ענביו כל צרכן אין מתקדשות והטעם דכתיב פן תקדש המלאה הזרע ותבואת הכרם ואם הגיעה לתכלית שלימותה לא יקראו אז תבואת הכרם ומלאת זרע אלא ענבים וחיטים ע"כ. ולפ"ז דענבים לא מקרו תבואת הכרם אלא בשעדיין לא בשלו כ"צ אבל כשבשלו כ"צ מקרו ענבים א"ש הא דקאמר כאן דהנודר מתבואה אינו אסור אלא מה' מיני דגן דסתם נודר הוא מדבר הראוי לאחר שבישל כ"צ ובכה"ג לא מקרו תבואה רק ה' מינין ומותיב עלה מקרא דגבי מעשר דקרי לשאר מינין תבואת שדה והתם נמי לאחר שבישלו כ"צ איירי. אבל בהסיא דערכין לא איירי לאחר שבישל כל צרכו דקרא דשני תבואות הוא מוכר לך לא קפיד אלא אעיקר זמן גידול התבואה שמוכר לו על שתי שנים וכל זמן הגידול גם פירות אילן מקרו תבואה כנ"ל. ולכך גם אילנות הוו התם בכלל שני תבואות. (ומיהו בת"כ פ' קדושים גבי כ"ר משמע דקודם עונת מעשרות לא מקרו תבואה וכ"מ בפ' בהר גבי שביעית). ועפ"ז א"ש ג"כ הסיא דב"ב ר"פ חזקת דקרי לענבים תבואה דהתם נמי גבי חזקה איירי בענבים שעדיין לא בשלו כ"צ וקמ"ל דלא בעינן לענין חזקה דוקא פירות גמורים שנתבשלו כ"צ אלא כל שהביאו שליש סגי וכדמשמע שם גבי אכלה שתת :

דף נו ע"ב משנה הנודר מן הבית אסור מן האגף ולפנים. עיין פי"ב דאהלות :

דף נז ע"ב גמ' א"ר ינאי בצל של תרומה שנטעו ורבו גידוליו על עקרו מותר. וק"ל דמאי פשוט מבצל של תרומה אבצל של שביעית דגבי תרומה אין בבצל חיוב מה"ת רק מדרבנן בעלמא כמו שמבואר מדברי הר"ן לקמן בשמעתין (דף נ"ח ע"ב) ולא מבעיא לדעת הפוסקים דלא מחייבי בתרומות ומעשרות מה"ת רק דגן תירוש ויצהר ולא שאר כל המינין אלא דאף לדעת הרמב"ם וסייעתו דס"ל דגם שאר מינין מחייבו מה"ת מ"מ בבצל נראה דלכ"ע אין בו חיוב תו"מ מה"ת משום דהוא נקרא ירק כמו שמבואר מפרש"י ותוס' והר"ן בריש פרקין (דף כ"ד) וכ"כ הר"ש פ"א דפאה. וגם נקרא תבלין כמ"ש הב"י ביו"ד סי' רי"ז וקי"ל דתרומת ירק ותבלין דרבנן כדאי' בזבחים (דף ע"ו). וזה דלא כמ"ש בס' עט"ר בפ"ו דברכות דשום ובצל חייבין בתו"מ מה"ת לדעת הרמב"ם וליתא. וא"כ אין ראיה מדר' ינאי דהתיר גבי בצל של תרומה דאינו אלא מדרבנן לבצל של שביעית דנוהג בו דין שביעית מה"ת דגם ירקות נוהג בהן שביעית מדאורייתא. ועוד ק"ל אהא דקאמר בסמוך דהא דר' ינאי פליג אדרבי יוחנן דאסר גבי ערלה הא שאני ערלה דאסורה מה"ת. וי"ל דהכא פשיט לה לשביעית בזה"ז ולמ"ד דאינו אלא מדרבנן והכי אית ליה לרבי ינאי גופיה דשביעית בזה"ז דרבנן וכמ"ש רש"י בסנהדרין (דף כו) ולפי שיטתו דרבי ינאי פשוט כאן מדידיה דכי היכי דמתיר גבי בצל של תרומה ה"נ מתיר גבי שביעית בזה"ז כיון דלדידיה תרווייהו דרבנן : ועפ"ז א"ש ג"כ דקאמר ר' ינאי פליג אדר' יוחנן דאיהו ג"כ ס"ל דתרומה בזה"ז דרבנן דבערלה קדושת הארץ כמ"ש תוס' ביבמות (דף פ"ב ע"ב). וכ"כ הכ"מ לדעת הרמב"ם ספ"א דתרומות. וא"כ ה"ה דלדידיה ערלה בזה"ז אף בח"ל דינה כדין ערלה בח"ל דקי"ל דספיקה מותר וכמ"ש המ"ל פ"י דה' מ"א. ובספר פ"י פ"ב דפסחים כתב דהיינו אפי' למ"ד דערלה בח"ל הלכה למשה מסיני. וא"כ כיון דר' יוחנן אסר גבי ערלה בזה"ז ה"נ דאוסר גבי תרומת בצל דרבנן. ולא מבעיא למאי דקאמר בפ' ר' ישמעאל (סוף דף ס"ט) דפשיטא ליה לר' יוחנן דאסור ודאי דאוסר ג"כ באיסור דרבנן אלא דאף למאי דקאמר התם דאפשר דמספקא ליה לר' יוחנן ולחומרא דוקא קאמר דאזלינן בתר עיקר ולא לקולא. אפ"ה לא ס"ל להחמיר מספק גבי ערלה בזה"ז טפי מבשאר איסורי דרבנן כיון דקי"ל ספיקא לקולא וכיון דבספק זה נראה לי' לר' יוחנן להחמיר גבי ערלה בזה"ז מאיזה טעם ה"נ יש לו להחמיר ולאסור ספק זה בדרבנן. וטעמו של דבר כתבתי בחי' למנחות בס"ד :

דף נח ע"א תוס' ד"ה כל כו' טבל שנתערב בחולין דמאי מעשר עליו מדמאי. עיין משנה למלך פ"ה דתרומות :

דף סב ע"א גמ' כיון שפרסום נעשו חול. עיין ע"ז (דף כ"ג ע"ב) :

דף סה ע"א רש"י ד"ה במדין כו' תלמיד חכם מיפר לעצמו. בסוף ס' זכרון יוסף תמה דהא כתיב לא יחל דברו ודרשינן הוא אינו יחל כו' ותירוצו דחוק. וכן הקשה בשעה"מ ותי' ע"פ מ"ש בחי' רשב"א דדוקא בהרטה לחוד הוא דאמרי' דאין מיפר לעצמו. אבל ע"י פתח יכול להתיר לעצמו וכאן היה ע"י פתח. ונעלם ממנו מ"ש בתשובת מהרי"ט ח"ב סי' כ"ו בשם הרשב"א דכל נדרים שהן בשב ואל תעשה לא מצי להתיר שלא ע"פ חכם דל"ש לומר כאילו התקבלתי לפיכך צריך להתירו בפניו ומדעתו וביאר שם דדוקא בנדר שתלה בעצמו אמרי' דכי יש לו פתח דאדעתא דהכי לא נדר א"צ התרת חכם מה"ת משא"כ גבי יתרו שהשביע למשה על דעתו ל"מ פתח בלא התרת חכם ומדעתו. וא"כ לא מיתרצא פרש"י דכאן במ"ש השעה"מ. ועיין ברדב"ז סוף ח"ב הא דאין פותחין בנולד דוקא אחרים ודוקא שאינו מתחרט אלא מהנולד ואילך אבל אם מתחרט מעיקרו או שפתח מעצמו ש"ד :

דף עו ע"ב גמ' אין בעלמא דרשי ק"ו ושאני הכא דא"ק אישה יקימנו ואישה יפירנו את שבא לכלל הקם בא לכלל הפר את שלא בא לכלל הקם לא בא לכלל הפר. פי' הר"ן דהיינו שהשיבו רבנן לר"א בברייתא מקוה יוכיח דהתם את גופך מודית דאתא קרא ואפיק מק"ו דמה שמעלה את הטמאין מטומאתן לא תציל את הטהורין מלטמא דנפקא מקרא דכתיב ונוגע בנבלתם יטמא אפילו הוא בתוך המים. ולא נתבאר מ"ט דר"א בזה דהתם מודה דלא דרשינן ק"ו משום דאתא קרא ואפקיה וגבי נדרים פליג אדרבנן וס"ל דדרשינן ק"ו כה"ג ולא אמר דאתא קרא ומפיק מיניה. וי"ל דלא דמי דההוא קרא דנוגע בנבלתם מיותר הוא ולא אתא כך לאפוקי מק"ו והא ודאי דקרא שהוא מיותר לכ"ע מפיק מק"ו אך היכא דהקרא אינו מיותר רק להכי אלא דאיצטריך נמי לר"א איכא פלוגתא אי אמר דאתא נמי לאפוקי מק"ו א"כ כיון דאיכא לאוקמא קרא לר"א לא מפיק מק"ו אלא מוקמינן ליה לר"א ואי היקשא הוא עבדינן ליה למחצה ולא מפיק מק"ו. ודבר זה מתבאר מדברי התוס' בב"מ (דף קיד) ובשיטה מקובצת שם. ולפ"ז י"ל דהיינו פלוגתייהו דר"מ ורבנן כאן אי אתא היקשא דאקים רחמנא הפרה להקמה ומפיק מק"ו דהך היקשא לא מייתר להכי דאיצטריך להא דלקמן (דף פ"ז ע"ב) ולכן ס"ל לר"א דכיון דאיכא לקיומא לתרווייהו להיקשא ולק"ו מוקמינן לתרווייהו ורבנן ס"ל דאפי' בכה"ג אמרי' דאתא היקשא ומפיק מק"ו ולא עבדינן היקשא למחצה כדי לאוקמא לק"ו :

דף עח ע"א ר"ן ד"ה זה הדבר כו'. וכדאיתא בתורת כהנים זבחים (דף ק"ז) :

דף עט ע"ב ר"ן ד"ה אילימא כו' דאי אמרה בהדיא קונם פירות עולם עלי מהיום אם ארחץ הכי נמי אפ"ל כיון שתלתה נדרים בהם אין במשמע שתחול נדרה אלא לאחר שתעבור על תנאה. ובחידושיו לשבועות (דף כח) כתב הר"ן לחלק בזה דדוקא בדבר הנמשך גם אחר התנאי כדהכא דאף אם לא תיתסר בפירות עולם קודם שתרחץ תאסור אח"כ כשתרחץ ותקיים תנאה מש"ה אמרי' דבסתמא לא אסרה עלה אלא לאחר התנאי אבל כשלא נדרה רק מדבר אחד כדהתם גבי נשבע שלא אוכל ככר זה אם אוכל זה אמרי' שדעתו היה שאם יקיים התנאי יחול הנדר למפרע אע"פ שלא אמר בפירוש מהיום. והכי א"ש דלא תקשי מההיא סוגיא אדכאן עי"ש. ועיין בספר בית מאיר ר"ס קמ"ה שהוקשה לו כן ונעלמו ממנו דברי הר"ן הנ"ל :

דף פא ע"א גמ' ומפני מה אין מצויין ת"ח לנאת ת"ח מבניהן כו' בנו"ב מה"ת בהקדמה נתקשה בזו שהוא מתנגד למ"ש במתניתין דעדיות דהאב זוכה לבן בחכמה. ונעלם ממנו הא דאיתא בירושלמי פ"א דקידושין ובילקוט תהלים ל"ז דמפרש דזוכה לבן בחכמה דהיינו מ"ש ולמדתם אותם את בניכם משמע שהוא מאי שמחוייב האב ללמד לבנו. וא"כ אינו ענין להא דהכא כלל : **סליק בס"ד**

מסכת **מראה כהן** נדרים

מהגאון המובהק וכו' מו"ה **בצלאל הכהן** זצ"ל מו"ץ בווילנא.

דף ב ע"א ברש"י ד"ה כל כנויי. או קונם. וכ"ב לכאורה אינו מובן מ"ש רש"י דאם כינה לקרבן בהני לשונות דהלא לא הזכיר כאן אלא קונם לחוד מלישני דכינוי. וגם מה לו להזכיר כאן החילוק בין שאני בין שאיני גם לספרים אחרים דגרסי בתחילה שאני אוכל לך יש לדקדק במה דנקט רש"י באוכל שאני ובנהנה שאיני אם לא שנאמר דבאמת דלהגירס' הס"א נ"ל בתרווייהו שאני וגם לקמן ליתא האי ליסנא בשאני נהנה ושאיני נהנה ולכן לולי דמסתפינא הייתי אומר כי ט"ס נפל ברש"י ונ"ל במקום קונם קונם הסני קונם בסמ"ך ונ"ל בתרווייהו או שאני או שאיני ורש"י לא נחית אלא למינקט ליסנא דכינויין דהוא קונם וקונם ונקט תרי מתלתא הנזכר לקמן י' ע"א במשנה וע"ז כתב דאם כינה לקרבן בהני לשונות וכו'. ובש"ס פפד"א מצאתי דהגי' שם בתרווייהו שאני נהנה וא"פ ודאי דנ"ל בחדא מינייהו קונם וכמש"כ בעז"ה : **שם** בר"ן ד"ה כל. וכל שאמר כן הרי הוא אסור כאילו אמר קרבן עלי ככר זה. וכ"ב עי' לקמן דף י"ג דבלא כ"ף הדמיון לר"י מותר והאיך כתב כאן למילתא פסיקא דבקרבן עלי ככר זה אסור ועי' במש"ל בפ"א מהל' נדרים הלכה י"א סוף ד"ה ודע הרביעי: **ברא"ש** ד"ה כל נדרים עיקר נדר וכו'. וכ"ב תיבת נדרים הוא תחה"ד : **שם** ובפ"ג דשבועות דף כ': **בתוס'** ד"ה כל וכו' כעיקר הלשון. וכ"ב ועי' תוס' נזיר ד"ה נזיר: **ע"ב** בגמ' פתח בכינויין. וכ"ב נזיר ב' כל הסוגיא עי' שם כמה שטיים : **שם** בגמ' במה מדליקין. וכ"ב עי' בר"ן ר"פ קמא דשבת וקנ"ע : **שם** ולא מנחילין. וכ"ב נ"ל כו' ועי"ע תוס' נזיר ב' ד"ה מיר : **ע"ש** והאסורות לבעליהן. וכ"ב נ"ל כו' : **ע"ש** שמן ולא לבונה. וכ"ב נ"ל כו' : **שם** תנופה ולא הגשה. וכ"ב במשנה דמנחות איתא יש טעונות הגשה ואינן טעונות תנופה הגשה ותנופה תנופה ולא הגשה כו' ואלו טעונות הגשה ואינן טעונות תנופה וכנ"ל גם במכילתין : **שם** בגמ' במה בהמה. וכ"ב ועוד מצינו בחולין פ"ת במה מכסין ובמה אין מכסין וקתני מכסין וכו' ועוקצין פ"ג יש צריכין הכשר כו' : **שם** בר"ן ד"ה איידי. מהני מדין יד. וכ"ב עי' לקמן ז' ע"א בר"ן : **שם** בר"ן ד"ה טעונות. בפ' היה מכיא. וכ"ב דף יד: **ע"ש** בר"ן ד"ה טעונה הגשה. היינו מנחת חוטא. וכ"ב לאו דוקא דעשר מנחות הן כדקתני התם ונקט האחרת שבכולן ובזה ניחא מ"ש רש"י בד"ה הלו : **שם** בתוס' ד"ה ומאי שנא גבי נדר. וכ"ב נ"ל מיר : **בא"ד** וי"ל דכיון. וכ"ב עי' לקמן בר"ן דף ז' ע"א ברא"ש הדף ונ"ע ועי"ע לעיל בר"ן ב' ע"א בסד"ה איידי ובתוס' לקמן י"ד ד"ה האומר ולקמן דף ע"ז : **שם** בתד"ה ההוא דסליק דקתני נדר בנזיר כו'. וכ"ב ד"ע כנדבותם נדר בנזיר ובקרבן : **שם** בתד"ה ים מותרות ומשני בבמה בהמה וכו'. וכ"ב כ"ז לפ"ד ע"ס הוא כי אין לזה מובן וכנ"ל לפי סוגיא דנזיר ומשני גבי בהמה דאיסורא איידי בבמה הוא מפרש היתירא ברישא ע"כ וב' תיבות באידך ענין מיותרין הן כן נ"ל בעז"ה :

דף ג ע"א בר"ן ד"ה משום דאוושן. בבהמה יוצא וכו'. וכ"ב ע"כ שייך לע"ב : **שם** בר"ן ד"ה הבעל מיפר וכדאיתא בספרי. וכ"ב גם לקמן דף ע"ט ולכן קנ"ע שלא הביא הגמר' : **ע"ב** ברש"י ד"ה שהנזירות חל במס' מיר עד וכים לקים. וכ"ב כל זה אכ"מ ושייך ברא"ש הדף הסמוך ברש"י :

דף ד ע"א בתוס' ד"ה וכי פליגי. משום כל תאחר דתגלחת. וכ"ב משום הוא תחילת הדיבור והאי ליסנא דמשום ליתא בגמ' לעיל אלא עובר בבל תאחר דתגלחת וכ"כ המהרש"א דטעות הס"ד : **שם** בתוס' ד"ה דלא מתפיס. האמור בהדיא בחולין וכו'. וכ"ב עי' דף מ"א : **שם** בתוס' ד"ה אידוש לחומרא כגון גבי עד. וכ"ב עי' תוס' סנהדרין כ"ז ד"ה אין לך ובתוס' מו"ק ח' ד"ה נפקא ליה : **שם** בר"ן ד"ה הואיל ואם גלח וכ"ב שייך לע"ב : **שם** ברא"ש ד"ה דרש ידרשנו דרש. וכ"ב ועי' תוס' ר"ס ה' ד"ה אלו : **ע"ב** בתוס' ד"ה וכי גילח. וכ"ב נ"ל ואם גילח : **שם** בתוס' ד"ה מיסיבי שאני אוכל לתודיה אמר. וכ"ב נ"ל אסור וכ"כ מלשון הר"ן ז"ל שוב ראיתי שגם במהרש"א יש ט"ס : **בא"ד** תימ' שהרי שאני אוכל לך לתודיה אמר. וכ"ב ס"ג נ"ל אסור :

דף ה ע"א בגמ' שאני טועם לך ושאני אוכל לך. וכ"ב נ"ל שאני אוכל לך ושאני טועם לך : **שם** ברש"י ד"ה הריני עליך חרם שאני אוכל לך. וכ"ב אינו מובן ואולי נ"ל שאת לי : **שם** ברא"ש ד"ה והא מתני' ממך קתני א"ה נימא. וכ"ב הוא תחה"ד : **ברא"ש** ד"ה אבל אמר מודרני ממך. א"ל רב פפא לאביי. וכ"ב ט"ס הוא דליתא הכי אלא סתמא דגמר' הוא דקאמר הכי ונפל הטעות מסוגיא דקדושין ה' ולקמן ו' דאמר לי' ר"פ לאביי הכי אבל התם ביד דקדושין מיירי ואין זה ענין לנידון דידן : **ברתוס'** ד"ה והא מתני' דממך תנן. אלא שמואל. וכ"ב הוא תחה"ד : **שם** ד"ה אי הכי לימא. אלא אי איתמר. וכ"ב הוא תחה"ד : **ע"ב** בגמ' אגרת שבוקין. וכ"ב עי' תוס' גיטין פ"ט ד"ה ר"י וז"ל בספרים לא היה כתוב גט פטורין כו' ומיהו בפ"ק דנדרים דף ה' כתוב בספרים נמי גט פטורין פ"כ ועי' לקמן איתא להדיא הכי ולכן נראה דגם הכא נ"ל כן וכמו שהעידו התוס' (דאף שיש לומר דמ"ש התוס' הוא על מה שמביא הש"ס בסמוך מ"מ אין סברא דבסוגיא חדא הגירסות מתחלפות) : **שם** בר"ן ד"ה אמר רבא מודרני ממך שאני אוכל לך. וכ"ב טעות או נ"ל שאני אוכל בלא לך וכן העתיק הכ"מ בלא תיבת לך אבל בכל הדפוסים מצאתי זה הטעות : **שם** ברש"י ד"ה מתניתין קשיתיה. ליתני שאני. וכ"ב תיבת ליתני הוא תחילת הדיבור : **שם** בתוס' ד"ה ליתני שאני. ולא שאני אוכל לך וכו'. וכ"ב בלא וכו' : **בא"ד** ברייתא דלא מוכיחות. וכ"ב דלא מצינו : **בא"ד** נ"ע לשמואל כשאני אוכל בלא מודרני. וכ"ב נ"ל אוכל לך בלא :

דף טו ע"א בר"ן ד"ה הלכה כתב וודאי עבר וכ"ב בהגהות מהרי"ב דנ"ל עביד. וכ"ב אכן באמת וודאי נ"ל עבר ברי"ש ואולי נפל הטעות כי בש"ס פפד"א ראיתי כתוב שם והמודר נמי וודאי סבי' ואפשר דהמגיה הגיה דנ"ל וודאי עביד ובדפוס נפל הטעות והדפיסו בפנים עבר ברי"ש ובהגה"ה בדלי"ת וכמו שהוא לפנינו בפנים עבר ברי"ש בלי ספק דכנ"ל : **ע"ב** בגמ' ד"ה אסר רבא הוא הדין וכו'. וכ"ב ברש"י איתא ר' אבא וכ"ה לעיל ע"א ואף אם נגרוס רבא אין זה סותר כלל לסוגיא דגיטין פ"ד דאין הכרע כלל מהתם אי ס"ל לרבא כר"י או כר"כ ע"ש : **שם** בר"ן ד"ה אבל כדמוכח שמעתא דבכורות. וכ"ב נ"ל בככרות : **שם** ברא"ש ד"ה אמר רב נחמן אליבא דר"י. וכ"ב וכ"כ בפסקיו ס"ד דלהכי הלכה כר"י משום דר"כ בר פלוגתיה מתרץ אליבא דר"י אבל לפנינו בסוגיא לא נזכר ר' נחמן כלל בשום תירוצא דמתרץ לר"י וצ"ע ואולי היה גירסתו כאן במקום אמר לך ר"י אמר רב נחמן :

דף כה ע"א בגמ' אלא על דעתי ועל דעת המקום. וכ"ב נ"ל על דעת המקום ועל דעתי וכן הוא בשבועות כ"ט ל"ע : **שם** ברש"י ד"ה לא לאו לאפוקי. דאיכהו לא מצי לאפוקי. וכ"ב לא הוי מצי : **בא"ד** דהא עובד כוכבים. וכ"ב אינו מובן ואולי נ"ל אלא : **בר"ן** ד"ה אלא אמר רבא לאו אמר רב עמרם. וכ"ב לפנינו בסוגיא ליתא כל זה ואולי כן היה גירסתו : **שם** ד"ה למקח ולממכר. דהגינא גמל וכו'. וכ"ב שבועות כ"ט : **ע"ב** ברש"י ד"ה לא נחלקו ופלוני דסברי ב"ה הוה. וכ"ב נ"ל סברי ב"ה דהוי : **בראש** במתני' ד"ה קונם. שיהיה שהדם. וכ"ב שבועות כ"ו וע"ש ד' כ"ח בתוס' ד"ה כשם :

דף לח ע"ב [ודברי התוס' שייכים לדף כב ע"א] בתוס' ד"ה ורב יוסף דבטל סופרים הלך אחר המקל. וכ"ב קשה לי הא אפילו בשל תורה קי"ל יחיד ורבים הלכה כרבים ובנזיר י"א מסקינן דרבנן כשמואל ור"ש כרב אמי וא"כ ודאי דהלכה כשמואל ול"ע שוב מצאתי בע"ה בהגהות מיימוני ברפ"ד מה' נדרים שכ"כ ע"ש :

דף מט ע"א בגמ' ויבשלו את הפסח. וכ"ב עי' במכילתא סדר בא פ' ו' דגרסינן התם ובשל אין בשל אלא צלי שנאמר ובשלת ואכלת במקום כו' ואומר ויבשלו את הפסח מכאן היה ר' יאשי' אומר הנודר מהמבושל אסור בצלי ע"כ וע"ש בא"נ דנפק"ל מהאי קרא דבשל מבושל לחייב על הצלי ומבושל יחד בפסח ע"ש במפרש :

סליק בס"ד

מאת הג"מ יוסף שליט"א חופק"ק ווילנא.

דף ב ע"א ר"ן ד"ה ושבועות כו' תירץ ר"ת כו'. נ"ל די"ל דכוונת ר"ת דדוקא היכא דב"ד משביעין אותו התם צריכין שם או כנוי משא"כ בשבועות בטוי דנשבע ברצונו אין מכריח אותו לא בעי שם דאינו דומיא דסוטה וכן משמע ברא"ש ז"ל דכן כוונת ר"ת ז"ל ועיין ר"ש שבועות הדיינין בתוס': ע"ב גמ' מ"ש גבי נזיר דלא קתני להו לכולהו ומ"ש גבי נדרים דקתני לכולהו. צ"ע דהא אפ"ל דהא ידות נדרים ילפינן מנזיר וכדאיתא לקמן משו"ה אצטריך למתני הכא נזיר אך די"ל דקושית הגמרא למאן דלא יליף מנזיר: שם גמ' מ"ש דגבי נזיר דלא תני לכולהו ומ"ש גבי נדרים דתני להו לכולהו. ק"ל דמאי קושיא דהא נדרים קודם נזיר וכיון דתני גבי נדרים נ"ל למיסדר גבי נזיר והא דפריך ג"כ בריש שבועות כה"ג התם הא שפיר פריך דהא שבת קודם שבועות ע"כ הו"ל למתני גבי שבת לכולהו ועי' כתובות (דף עב) הכא כתובות איצטריך ותנא קידושין אטו כתובות: שם בר"ן ד"ה איידי בסופו לאסור „שבועה" על עצמו. נ"ל דתיבת „שבועה" מיותר אלא דבנדר רוצה לאסור על עצמו ואמר לשון שבועה וצ"ע בהגהות:

דף ג ע"א גמ' לנדור נדר כו' מקיש נזירות לנדרים. לכאורה תקשה מאי נ"מ אי מקשינן נדרים לנזירות או הפכא אך די"ל עפ"י מה שכתבו התוס' יומא (לד ב) ד"ה ורבי אומר של ערבית משל שחרית נ"מ שלא היו נשכים אלא אחד למ"ד ערבית משל שחרית עיקר וא"כ גם הכא נ"מ אם ילפינן נדר מנזיר א"כ נזיר עיקר וא"כ כשיש יד שיכולים לתלותו לנזיר ולנדר תלינן בנזיר ולמ"ד איפכא וכזה א"ש מה דאיתא בכמה מקומות טרח [illegible]

יד א"כ מאי מקשה הגמרא ולדידי נ"ע דמאי מקשה דהא להר"ן לא מיקרי ידים רק עיקר מוכיח א"כ קושית הגמרא שפיר למה קאמר ר"פ ידים שאינם מוכיחות הכי הו"ל למימר לימא קסבר שמואל יש ידים לקידושין למה לי להזכיר שאינן מוכיחות אמת שגם בשיטה מקובלת הקשה ג"כ כמו כן אולם שם הקשה למאי דקאמר דהיכא דנתן לה בפרוטה בכמו זה יש יד מוכיח הקשו שפיר א"כ מוכרח ר"פ לומר ידים שאין מוכיחות אבל לפי מש"כ הר"ן דהיכא דנתן לה הפרוטה מיקרי עיקר מוכיח לא ידים אין קושיא כלל: שם גמ' חדא מגו מאי דס"ל. מדברי הר"ן נראה דל"ג תיבת „חדא": שם בר"ן ד"ה יש יד לנדקה כו' דהנך תרתי בעיא לאו בהדדי איתמר. נ"ל דצ"ל לאו אהדדי איתמר וכדאיתא קידושין (דף סה) שמעתתא אהדדי איתמר: בא"ד דבעה"כ חייבי כו' ולא נראה לי כו'. נ"ל די"ל דשונהם דכפיה מחויב להפריש משא"כ בצדקה דאינו מחויב אלא ליתן ולא להפריש:

דף ז ע"א גמ' יש יד לצדקה. רעק"א ז"ל הקשה בגליון דהא צדקה מחויב ג"כ באמירה בעלמא כמו נדר וא"כ נילף במה מצינו כמו שכתב הר"ן לעיל ד"ה יש יד לקדושין ונ"ל די"ל דהכא בעה"כ באומר סלע זו לצדקה וקי"ל ערכין (דף ו) האומר סלע זו לצדקה עד שלא באה ליד הגבאי מותר לשנותו משבאה ליד גבאי אסור לשנותו וע"ש בפירושים וא"כ ג"כ מחוסר מעשה אולם גבי הפקר לכאורה קשה אך די"ל דקאי אליבא דר' יוסי דס"ל לקמן (דף מג) עד דאתא לרשות זוכה ע"ש ועוד אפ"ל דבהפקר כיון דגם הוא בעצמו יכול לזכות לא נגמר בדיבורו כיון דיכול בעצמו לזכות: שם גמ' להפקר היינו צדקה. נ"ל משום דהפקר ליכא למבעיא אלא אם נקרא צדקה דהא לא אתקש כלל ע"כ פריך כיון דע"כ ס"ל דהפקר בכלל צדקה א"כ למה למבעיא לך כלל ותירץ דהא"ל מיבעיא לי': שם גמ' בעי רבינא יש יד לבה"כ כו' מכלל דסבר יש הזמנה והא בעי רבינא יש הזמנה. ק"ל דלכאורה אי אין הזמנה צריך הזמנה ומעשה כדאיתא סנהדרין דבעינן נר בי' ואזמני' וא"כ גם אם אין הזמנה מ"מ נ"מ אם יש יד לבה"כ או אי עשה כן מעשה אפילו לשעה נאסר דהא הוה כמו נר בי' ואזמני' משא"כ אם אין יד לא הוה הזמנה וא"כ גם מתמת המעשה לא נאסר דהא לפום האי סברא בהכ"ם לא חמיר משאר דברים וא"כ מאחר שנטל ממנה מותר אם אין יד:

דף ט ע"ב רש"י ד"ה נדבה נמי כו' אבל בבל תאחר לא. נראה דס"ל לרש"י ז"ל דהא דאמר ר"ש (דף ו) דבין אמר ולא אפריש בין אפריש ולא אקריב עובר בבל תאחר היינו דוקא באומר הרי עלי דאע"ג דאפריש מ"מ הוא חייב באחריותו אם תאבד ע"כ עובר בבל תאחר משא"כ בנדבה באומר הרי זו דאין עליו שום חיוב לא מחייב כלל בבל תאחר ועמ"ש:

דף י ע"ב גמ' לימא כתנאי בית שמאי אומרים כנויי כנויין אסורין. ק"ל דמאי שייך כתנאי כיון דב"ש במקום ב"ה אינה משנה ויותר קשה דהו"ל להקשות עוד א"ר יוחנן לימא דר' יוחנן כב"ש ס"ל דהא כה"ג בכר מקשינן ביבמות (יוד) ראש השנה (דף יג) ועוד במקומות אחרים וי"ל משום דהוה"ל דר' יוחנן מהפך הברייתא דב"ש מתירין וב"ה אוסרין ולא תקשה מידי דהא כה"ג קאמרינן קידושין (דף מג) ובזה נ"ל דניחא לשון הגמרא מ"ד כנויי כנויין אסורין קסבר כו' ולא קאמר פשוט ב"ש סברי כו' וב"ה סברי כו' ולמה לי' לשנות בלשון ארוכה דהא כה"ג קאמרינן בסוף דב"ש סברי וב"ה סברי וכה"ג מצינו דהר"ן ז"ל ג"כ דקדק גיטין (דף יז) בפלוגתא דריו"ח דאמר משום בת אחותו אלא ע"כ דכה"ג דהוי יכול לתרץ דריו"ח מהפך הברייתא לכן הוצרך לומר בסתם מאן דס"ל אסור כו' משא"כ בתירוץ דאמר לא דכו"ע סברי לשון ט' וב"ה סברי בהכי נמי משמעי שמזכיר להדיא ב"ש וב"ה ועוד נ"ל די"ל דהתם בקידושין משו"ה אמרינן היפוך משום דאל"כ הו"ל ב"ש לקולא דס"ל דסגי בעד אחד ושלית וב"ה סברי בשלשה ע"ש בתוס' ובדף (ג) תוס' ד"ה ב"ש: שם גמ' מ"ד כנויי כנויין כו'. צ"ע דכל הסוגיא אזלא לכאורה אליבא דב"ש דס"ל כנויי כנויין אסורין דלב"ה דס"ל דמותרין הא לא שייך למבעיא:

דף יא ע"א רש"י ד"ה עד שידור וד"ה האומר כו' צריך להיות מקודם הדיבור האומר כירושלים ואח"כ מ"ה עד שידור ודלא כהב"ח ז"ל:

דף יד ע"ב גמ' מחתא על ארעא דעתא אגוילי. נראה לי דאע"ג דגם הגווילין קדושים כיון דהכתב נכתב עליהם מ"מ כיון דמסקינן שבת (דף קטז) דמקום הכתב לא קמבעיא לן דאגב הכתב הוא דקדוש ואי אזל הכתב אזל לי' קדושתי' א"כ אם דעתי' על הגווילין לא חל כלל:

דף טז ע"ב בגמ' חומר בשבועות מבנדרים. מכלל דנדר הוא והא מותר קתני אסיפא כו'. עי' בהר"ן והרא"ש ז"ל דדחקו עצמם בקושיא זו הרבה ועוד ק"ל דהא בב"מ (דף נז) קאמרינן דרבית ואונאה להדיוט ואין רבית ואונאה לגבוה זה חומר בהדיוט מהקדש כו' והא התם שרי רבית בהקדש לגמרי ולולי דבריהם ז"ל נראה לי דיש לפרש הסוגיא דקושית הגמרא הכי מדקתני לה חומר בשבועות מבנדרים א"כ משמע דנדר מיהא הוי והא כיון דקתני קרבן דלא אוכל לך הא קרבן לא אוכל מותר משום דלא הוה נדר כלל ובשבועות בהאי לישנא הוה שבועה דהא אין לשון שבועה ונדר שוין ולפי"ז הא משנה שפיר הוה נדר אלא משום דלא חל על דבר שאין בו ממש שייך למתני חומר:

דף יז ע"א במשנה הריני נזיר אם אוכל כו' חייב שתים. בגמרא מקשינן על ר"ה ממתניתין ושוב מקשינן וקא מתרצינן שקיבל עליו שתי נזירות בבת אחת וק"ל דמאי קא מקשה ממתניתין כיון דאיכא למימר דמתניתין נמי היינו בבת אחת דהא כיון שאמר הריני נזיר אם אוכל א"כ כיון שאכל הא חלים עליו שתי הנזירות בבת אחת וי"ל דסוגיא דילן אזלא אליבא דרבא דאזינא דס"ל בזבחים (דף כט) דאף אם אמר לתאות ג"כ פליגי ופרש"י והתוס' דאף אם אמר שיאכלו שניהם לתאות בכ"ז הדבור הראשון חל מעיקרא וא"כ לא קשה מידי אבל אי קש' לי הא ק"ל דהא הרא"ש ז"ל בסוף הסוגיא על הא דקא מתרצינן שקיבל עליו שתי נזירות בבת אחת כתב כגון שאמר הריני נזיר הריני נזיר אם אוכל וא"כ לפי דבריו מאי מקשה ממתניתין אך די"ל דס"ל להרא"ש ז"ל דמתניתין דאמר הריני נזיר הריני נזיר אם אוכל אינו מתחייב על אכילה אחת שתי נזירות כי אם על שתי אכילות ע"כ מקשה שפיר ממתניתין אך דה"א דס"ל להרא"ש ז"ל דהשתא חזר בי' ממה שהקשה ממתניתין גם ק"ל דכשקיבל עליו שתי נזירות בבת אחת והתיר אחת א"כ מתילא גם השני' בטל דהא קי"ל דנדר שהותר מקצתו הותר כולו וצ"ל דשאני הכא שקיבל עליו שני נדרים ולפי פירושי הי' יותר נכון לכאורה. ע"ב גמ' מיתיבי מי שנזר שתי נזירות ומנה את הראשונה כו' ס"ד אילימא דאמר הריני כו'. ק"ל דהא בנזיר (פ"ג) קאמרינן דמי שאמר הריני נזיר מגלח יום ל"א ואם גלח יום ל' יצא א"כ הא אפשר לאוקומי גם הכא דאמר הריני נזיר היום הריני נזיר למחר והפריש קרבן ביום ל"א כדינו ואח"כ נשאל על הראשונה ועלתה לו גם עבור השני' דהא חזינן דבדיעבד גם אם הביא ביום שלשים יצא ורק דגזרינן אטו אם אמר בפירוש שלשים או אם אמר שלמים כדמבואר נזיר אחר נזיר (דף ה) אבל הכא לכאורה גם לכתחילה הא יכול לגלח השני' ביום שלשים דהא ידע דלכתחילה צריך להמתין עד יום שלשים ואחד דהא לא הפריש הקרבן עד יום ל"א ועוד יותר ק"ל לפי מה שפירש הרא"ש ז"ל דמיירי אם גם כבר גילח א"כ הא אין גדול מזה ועי' נזיר יוד בתוס':

מהג"מ שלמה הכהן שליט"א מו"ץ בווילנא:

דף ב ע"ב בגמ' איידי דתנא נדרים דמיתסר חפצא עליה. נ"ב נראה דסייט בנדרי איסור אבל בנדרי צדקה או בנודר להקדיש לגבוה אדרבה עיקר הנדר חל על גופו דמשעבד נפשו לעשות הדבר ולפיכך חל הנדר אפילו על דבר שלב"ל וכמו שכתב הרמב"ם ז"ל בפ"ו מהל' ערכין משום דגופו ישנו בעולם אבל בנדרי איסור אינו שייך שיאסור גופו מלאכול דלא שייך שעבוד על שב ואל תעשה ודו"ק ובחידושי הארכתי בזה:

דף ו ע"ב בר"ן ד"ה או דילמא והדין לנדקה קאמר או דילמא. נ"ב תיבת או עס"ה וצ"ל מ"מ דילמא:

דף ז ע"א בר"ן ד"ה ולענין הלכה. מה עבדין ליה רבנן. נ"ב ועי' במו"ק דף ט"ז דמפקינן מהך קרא דכ"ד בימים הקדמונים היו מפקירין לנכסיו אם לא סי' לייה דינא ועי"ש ברש"י ולפי זה לא מוכח מידי דמנודה ב"ד אסור להנות מנכסיו וכן איתא באמת שם ע"ז דמנודה שונה ושונין לו וכו' וסוגה בדברי הר"ן בסמוך וקנ"ע במה שהוצרך הר"ן לדחוק ולייישב הסוגיא דילן דהתם משום דהוא נידוי מב"ד הגדול שאני דהא לפי שיטת ש"ס דילן לא מיירי התם מדין נידוי כלל וע"כ צ"ל דהירושלמי פליג על ש"ס דילן בזה ובחידושי הארכתי בזה בעז"ה:

דף ח ע"א בר"ן ד"ה וכלא מושבע. שהיא חלה לגבי כל יחל. נ"ב והרמב"ן במלחמות בשמעתת פ"ג והריטב"א כאן וכן הרב המאירי ז"ל כאן חולקים ע"ז וס"ל דלא חלה שבועה לקיים את המצוה כלל אפילו לענין הלאו דבל יחל אלא דקמ"ל דאין בו איסורא משום שבועת שוא ומוציא שם שמים לבטלה כיון דמושבע ועומד קמ"ל דלא דכל לזרוזי נפשיה שרי ומיהו מסיק הבעל המאור ז"ל דדוקא היכא דקיים המצוה אח"כ באמת אבל בלא קיים עבר למפרע משום שבועת שוא והיה לוקה בזמן הבית ע"ש ותמהני דהא הוה התראת ספק דדילמא יקיים שבועתו ויש להאריך בזה ואכ"מ: שם בר"ן ד"ה אלא. ולא הוי מזכיר שם שמים לבטלה. נ"ב וכ"ה בהדיא בשאילתות דרב אחאי גאון ז"ל בפרשת יתרו סוף שאילתא כ"ג ועי"ש בספר העמק שאלה: ע"ב בר"ן בד"ה ש"מ. י"ל דאפ"ה בהדי אחריני וכו'. נ"ב וכ"ה דעת הר"ש בנגעים שם וכ"כ הרב המאירי ז"ל לקמן בפ' ואלו נדרים בשם קצת רבני צרפת וכ"כ הרא"ש בפירושו לנגעים שם אבל בהג"ה שנדפס אצל הר"ש בנגעים חולק ע"ז דאפילו עם אחרים אינו יכול להתיר וכן מסיק כאן הר"ן וכ"ה ברא"ש בפסקיו וכ"כ גם מפירושו כאן וכמו שכתב הגר"א ז"ל בביאוריו בסי' רל"ד ס"ק ק"ו וכ"פ בשו"ע שם: ע"ש בר"ן ד"ה ושמתא. אמרו ליה רבנן לרב הונא וכו'. נ"ב בירושלמי שלפנינו הגי' לרב ייסא ועי"ע בר"ן לקמן ע"ת דהביא שם גי' אחרת בירושלמי והוא יותר נכון מבכאן:

דף יא ע"א בר"ן ד"ה אלא ר"י מוציא את אשתו משום נדר. נ"ב עי' בגליון המשניות להגרע"א ז"ל כאן שכ' דצ"ל משום איילונית והוא שם בגיטין דף מ"ו ע"ב: ע"ש בר"ן ד"ה טהור דתי אימרא קאמר וכן בשארת. וכ"כ דעת הר"ן כדעת הרא"ש בפירושו לקמן ד' ט"ז דכל דבר שיש בו ממשות שייך לומר עליו דנשבע בחיים וכמו שפי' התוס' יו"ט כאן דבריו במשנה ב' ד"ה ור"י מתיר וא"כ אפילו כעלים וכדירים נמי י"ל דנשבע בחיי עלים והדיר משא"כ בפגול וטמא ונותר דעלם הטומאה והפיגול אין בו ממשות לא בעי כ"ף הדמיון אפילו לר"י:

דף יב ע"א בר"ן ד"ה ומשני. לא חייל נדרא. נ"ב הך לא חייל לאו דוקא דהא אפילו על איסור דאורייתא חייל נדר אלא ר"ל דקמתפי' בזה לא מקרי מתפים בנדר וכן כתבו התוס' בשבועות שם דף כ' ע"ב ע"ש:

דף טו ע"א בר"ן ד"ה הלכה. אבל הרמב"ם כתב לוקה הוא וכו'. נ"ב קצת תימה א"כ מצינו דזה נהנה וזה מתחייב ובש"ס בקידושין דף מ"ג אמרינן דלא מצינו בכל התורה כולה דזה נהנה וזה מתחייב ויש ליישב ודו"ק: ע"ב בגמ' באומר הנאת תשמישך עלי. נ"ב עי' ברב המאירי לנדרים כאן שכ' דלאו דוקא שאמר כן בהדיא אלא כיון שאמר קונם שאני משמשך נעשה כאומר הנאת תשמישך עלי דשאני משמשיך שתי לשונות משמע אחד לאסור הנאתה עליו ואחד לאסור הנאתו עליה וסתם נדרים להחמיר:

דף יז ע"א במשנה יש נדר בתוך נדר. נ"ב עי' בשו"ת הרי"ף והובא בבעה"ת שער ס"ד ובב"י חו"מ סי' כ"ט שכ' פירוש חדש במשנה זו ועי"ש בתומים מה שהכריח להרי"ף לפרש כן: ע"ב בר"ן ד"ה תנן. ואמר רבה וכו'. נ"ב נ"ל דהוא התה"ד וצ"ל והאמר רבה שבועה וכו' מגו דחיילא וכו' כצ"ל וכן היה גירסתו בגמ' כדברי רבה וכן כתב בפי' הרא"ש כאן דכך היה כתובה בספרים ודלא כגי' דילן:

דף יח ע"ב בגמ' הא ר' אליעזר. נ"ב נראה דצ"ל אלעזר בלא יו"ד וכן בסמוך בברייתא ר' אליעזר אומר לא הקדיש את הכוי צ"ל ר' אלעזר וכן הגיה בהגהות הגאון הגדול מוהרש"ם זצ"ל והדבר מוכרח להגיה כן מדמקשה הש"ס לקמן מר"א על ר"א דאמר אין טומאה למשקין כל עיקר מהא דתניא בתוספתא דטהרות ספק משקין ליטמא טמא דברי ר"מ וכן הי' ר"א אומר כדבריו והתם בודאי ר' אלעזר בר שמוע הוא דלא שייך לומר דר"א בן הורקנוס דהוא תנא קדמון הרבה דורות קודם ר"מ מסכים לדברי ר"מ. ואין לומר דהקושיא הוא באמת מר' אליעזר דכוי אדר"א דאמר דאין טומאה למשקין כל עיקר ושניהם הוא ר' אליעזר ולא מקשה באמת מהא דמסיים דר"א אמר כדבריו ויסתלק בזה קושיית הר"ן דהא ליתא דא"כ מאי הוצרך כלל להביא הא דר"א אמר כדבריו הא במשנה לא הוזכר כלל ועוד דבפסחים מקשי מר"א אדר"א אלמא דחד תנא הוא והלכך ע"כ דעס"ה כאן וצ"ל אלעזר: שם בפי' הרא"ש ז"ל ד"ה לפי. שאין לשון חרם נופל על לשון איסור. נ"ב נראה דצ"ל אלא על דבר איסור:

דף יט ע"א בר"ן ד"ה ליטמא. והא סיפא דמתני' וכו'. נ"ב בהגהות מהרי"ב ז"ל הגיה דצ"ל רישא ונלענ"ד אין צורך להגיה כלל דבאמת גם ברישא תנן שם ואלו ספיקות שטהרו חכמים וכו' ספק נזירות לנקל ושפיר כתב הר"ן דספק משקין הוא סיפא: ע"ש בר"ן ד"ה ואלו. לפי שצריך לגלח על הבאת קרבנותיו וכו'. נ"ב ולא אמר דאינו יכול לגלח דשמא אינו נזיר ועובר על לאו דהקפה דהתינח איש אשה מאי איכא למימר ועוד דלמ"ד הקפת כל הראש לא שמה הקפה מה"ל להכי פירש משום הקרבן:

דף כד ע"א בגמ' רמ"א עד שיתן. נ"ב לקמן דף ס"ג ע"ב הגי' רמ"א אסור עד שיתן וכ"ה ג"כ בגיטין דף ע"ד ע"ב: בר"ן ד"ה כלום. דפליג באידך ברייתא. נ"ב צ"ע דהא משנה היא לקמן ס"ג ע"ב: ע"ש בר"ן מפני כבודך. נ"ב נראה דצ"ל מפני כבודי וזה אומר מפני כבודך דכו"ע לא פליגי דשרי וכ"ה בירושלמי וכ"ה הלשון ברמב"ן בהלכותיו סו"פ קונם יין:

דף מה ע"ב בר"ן ד"ה השותפין. אלא דכהשתא וכו'. שם ברמב"ן איתא למפרע דכהשתא הוא אלא חצר וכו' וכיון דשותפין כה"ג הוי וכו' ותיבת ניכהו ליתא שם וכצ"ל: ע"ש בר"ן דודאי קי"ל כמ"ד וכו'. והריטב"א ז"ל בחידושיו כאן תירץ דוויתור נמי דאסור לר"א אינו אלא מדרבנן וא"כ לק"מ וכ"מ לדידיה אם פירש בהדיא דאוסר גם דריסת הרגל דהוי דאורייתא קי"ל באמת דאסור לכנס משום דאין ברירה ומדברי הרמב"ם שהובא בר"ן לקמן דף מ"ו מבואר תי' אחר משום דאנן סהדי שע"מ כן נשתתפו שלא יוכל לאסור על חבירו ולפיכך אינו יכול לאסור על חבירו אפילו ביש בו דין חלוקה לאחר שנחלק ואף דהתם הוי ככל ברירות דעלמא ובזה נסתלק מה שתמה עליו הרמב"ן והר"ן לקמן מ"ח מהא דפסק דאמורים בדבר של אותה העיר ע"ש ולהנ"ל לק"מ דהתם לא שייך אנן סהדי ע"ש ודו"ק:

דף מז ע"ב בגמ' קונם שאני נהנה ליך. נ"ב נ"ל שאני מהנה ליך וכ"ה בר"ן אכן ברא"ש בפסקיו מצאתי גי' נפלאה האומר לאשתו קונם שאת נהנית לי ע"כ וזו גי' נכונה מאד ודע דגי' הרמב"ן בהלכותיו בפ' הנודר מן הירק האומר לחבירו קונם שאני נהנה ליך וכתב הריטב"א שם דלא גרסינן כגי' דילן האומר לאשה דהא לא מצי מדיר לה כיון דמשתעבד לה ע"כ ומיהו הר"ן ז"ל כבר יישב זה לעיל דמיירי דנדר בעודה ארוסה וכ"כ הריטב"א שם דיש ליישב כן מיהו לפי גירסא זו תהדר קושית הר"ן ז"ל לדוכתיה דלמה אינו מביא ראיה ממתני' שהביא לעיל בהאומר לבנו וצ"ע ובחידושי הארכתי בזה בעז"ה:

דף מח ע"א בר"ן ד"ה כל מתנה שאינה כלומר. נ"ל כלום וכן העתיק התוס' יו"ט:

דף מט ע"א ברש"י שלוק מבושל יותר מדאי. נ"ב וכן פירש"י בחולין ק"ח ומוכרח כן בש"ס שם אמנם הגר"א ז"ל בביאוריו ליו"ד סי' ע"ג הוכיח מהירושלמי דתרומות להיפך דשלוק הוא פחות ממבושל ע"ש:

דף נב ע"ב בר"ן ד"ה ולמינהו. י"ל כיון דקרו. נ"ב נראה דמשום זה פירש הר"ן לעיל גבי אשישים משום דעדשים ניננו דאם נימא כפי' הרא"ש משום דבאתריה דת"ק היו קורין לאשישים אשישים דעדשים א"כ הנודר מן האשישים יהי' אסור גם בעדשים אלא ע"כ דלא קרו להו אשישים דעדשים ומיהו הר"ן בעצמו לקמן נ"ג ע"א ד"ה אסור מן המקפה כתב דמשום הכי אסור במקפה לת"ק משום דקרי ליה מקפה דגריסין וא"כ איפכא נמי לתסר ומיהו יש ליישב ועי' בר"ן לקמן נ"ג ד"ה וחכמים מתירים ודו"ק:

דף נג ע"א בר"ן ד"ה חכמים סיינו ת"ק נדר בו אסור ביוצא ממנו. נ"ב נ"ל אינו אסור אלא ביוצא ממנו כצ"ל וכ"ה בהלכות הרמב"ן ז"ל:

דף נז ע"ב בגמ' רשב"א אם ישראל וכו'. נ"ב במשנה שם ליתא להך סיומא דרשב"א אבל הוא בתוספתא דתרומות פ"ח ועי"ש דיש שם קצת ט"ס וצ"ל כמש"כ בכאן אך דמש"כ כאן בדברי רשב"א אם ישראל באל"ף ט"ס וצ"ל עם ישראל בעיי"ן וכ"ה שם בתוספתא וקאי אדברי ת"ק דאמר במנכש עם הכותי אוכל מהן וכו' משום דאינו אלא מדרבנן ורשב"א מוסיף דאף במנכש עם ישראל חשוד על השביעית דהוא איסור דאורייתא אפ"כ מותר למוצאי שביעית ע"ש: שם ברא"ש ד"ה המנכש. נ"ב צ"ל בפ' הזורע פשתן של תרומה עוקר וכו' ומש"כ ברא"ש עוקר ותולש וכו' הוא סי' על המנכש וכו':

דף סב ע"ב ברש"י ד"ה וליטול. כשחולק אחיו הכהנים נ"ל עם אחיו הכהנים וכן פי' בר"י בסוף מ"ק ואכן הדבר תמוה דמאי שייך כלחם הפנים דנוטל מנה יפה ראשון הלא כולם הם כהנים ולפני מי יטול קודם וכבר תמה ע"ז המהר"מ בגליון האלפסי במו"ק שם ושוב מצאתי בספר יבין שמועה על גיטין דף נ"ט ע"ב שהעיר ג"כ על דברי רש"י ז"ל כאן ותי' היטב אמנם ברש"י בגיטין שם פי' כשחולק עם ישראל וכמו שפי' הר"ן והתוס' הכא וכן כתבו התוס' במו"ק ושוב ראיתי דקצת יש מקום ליישב ד' רש"י עפ"י דברי הר"ן בפ' הקורא עומד דנראה דמפרש הך קרא דוקדשתו דקאי אכה"ג דמצוה לכהנים הדיוטים שיקדשו לכה"ג שיטול מנה יפה ראשון וכמו דאיתא ביומא דף י"ז דנוטל ד' או ה' ממעשה דלחם הפנים אכן עדיין צ"ע דלמ"ל קרא דוקדשתו תיפוק לי מקרא והיתה לאהרן ולבניו ודרשינן מחצה לאהרן ומחצה לבניו וצ"ע ובחידושי הארכתי בזה:

דף עא ע"ב בר"ן ד"ה והדרה ביומיה. והא דאמרינן והדרה לאו דוקא. נ"ב אבל הריטב"א ז"ל בחידושיו כאן כתב דדוקא הוא משום דלאחר אסורה ליארס בו ביום דהא קי"ל כר"מ דאף ארוסות לא יתארסו עד ג' חדשים והא דבמשנה איתא ונתארסו בו ביום לאחר נ"ל דמתני' אתיא באמת כר' יוסי דארוסות ינשאו והנשואות יתארסו כ"כ הריטב"א שם ונראה דמזה ראיה דקי"ל דמונין לגט משעת נתינה דלהגי' דילן בגמ' בגיטין דף י"ח דהילכתא דמונין משעת כתיבה הדרא קושיא לדוכתיה דלמה נקט והדרה דוקא הא משכחת לה דתתארס לאחר נמי בו ביום אפילו לר"מ כגון דנתאחר ג' חדשים בין כתיבה לנתינה וביום הנתינה שמע הנדר ואח"כ נתארסה לאחר בו ביום וצ"ע ועי' בביאורי הגר"א ז"ל באה"ע בסי' י"ג ס"ק י"ב דהביא לדברי הריטב"א הנ"ל והביא מזה ראיה דכמחזיר גרושתו א"צ להמתין ג"ח:

דף צ ע"ב בר"ן ד"ה השמים ישפוט השם ביני וביניך. דילמא הייט. נ"ב תיבת דילמא ט"ס וצ"ל והיינו והכל הוא מן הקושיא וגם מש"כ כגון שהיה נ"ל כמו שהיה: שם בתוס' ד"ה אהלויי. ובערוך פירש דהיה נואף הבעל וכו'. נ"ב עי' בהגהות הגאון בעל נו"ב ז"ל דהגיה דהי' נואף נראה להבעל וערק מפני הבעל ועי' בשו"ת מים חיים דהגיה דהכא נואף לבעל וערק הבעל: סליק

דף יח ע"א גמ' ליסנא אחרינא תיובתא הוא דליכא כו'. לכאורה תקשה דמאי יש נפקותא בין שתי הלשונות אך כ"ל די"ל דכ"מ דללישנא קמא דאמר אם נשאל על הראשונה שני' חלה א"כ הא משמע דעתה לא חל כלל אלא לכשישאל וא"כ כ"מ דאם רצה מקודם לשאול דאינו יכול כיון דקי"ל דאין נשאלין על הנדר קודם שיחול משא"כ ללישנא בתרא דדייק תיובתא הוא דליכא הא שבועה איכא א"כ משמע דגם עכשיו ישנה לשבועה א"כ הא שפיר יכול לשאול מקודם על השני' והא דלא קאמרינן בגמרא הכי משום דפלוגתא היא לקמן ועי' בשו"ע סי' רכח וסי' רלב:

דף כו ע"ב גמ' איתיבי' רב אדא בר אהבה לרבא קונם בגל שאני טועם כו'. עי' בר"ן וברא"ש שדחקו מאד בזה היאך הקושיא הוא לרבא וכ"ל דיש לפרש הסוגיא לולא דבריהם בפשוטו הכי דהמקשה הוה ס"ל דקאי ארישא כיצד אמרו נדר שהותר מקצתו כדמשמע פשט המשנה ומפרש הרישא דמתניתין מחלוקת ר"ע ומשנה ראשונה וע"ז מקשה לרבא דבשלמא לרבה ניחא דמיירי במשנה דבהא הוי פלוגתא דרע"ק ומשנה ראשונה משא"כ לרבא דס"ל דהפלוגתא הוא דוקא במעמיד א"כ מסתמא מתניתין דקונם בגל ג"כ קאי במעמיד וא"כ קשה היאך התירו ר"מ הא מסתמא ס"ל כב"ש וכדפירשו הר"ן והרא"ש ועי"ז משני שפיר דמתניתין דקונם בגל איירי במשנה ור"מ לא קאי לפרושי פלוגתא דרע"ק ומשנה ראשונה רק במאי דכולהו מודי וע"ז מסיים שפיר ור"מ אליבא דרע"ק ואליבא דרבנן ודו"ק:

דף כט ע"א גמ' א"ר מי קא מדמית קדושת דמים לקדושת הגוף. ק"ל דהא סוף מסכתין (דף פה) וכן כתובות (דף נט) מסיק הגמרא דקונמות כקדושת הגוף דמי וכתב שם הר"ן ז"ל משום דאין להם פדיון וי"ל דיש לחלק בין קונם כללי לקונם פרטי ומ"מ צ"ע דהא הר"ן ז"ל הכא כתב דוודאי פקע ואולי דבר פלא ס"ל דקונמות קדושת הגוף נינהו ע"כ ס"ל דלא פקע בכדי ומתרץ לברייתא שפיר כרבא: **ע"ב** רש"י ד"ה הניחא למ"ד כו'. ק"ל דהא מפורש בקידושין (פ"ג) דהאומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר למ"ד ובא אחר וקדשה בתוך שלשים דמקודשת לשני ופלוגתתם היכא דלא קדשה וחזרה בה אי אתי' דבור ומבטל דבור אבל מעשה בוודאי מבטל וי"ל דכוונת רש"י היכא דגרשה השני בתוך למ"ד דחזרי והלו קדושי ראשון למ"ד אינה חוזרת ועיין בר"ן שם רפ"ג:

דף ל ע"ב גמ' ומותר בנשים ובקטנים שאין נקראים שחורי הראש אלא אנשים. עי' ביאה ריש פ' משילין השחור והזוג של ספרים ופי' שם רש"י ז"ל מפני שמשחיר את השער היינו שמשפיל את השער ע"ש וא"כ הי' מקום לומר דג"כ לכך נקראים שחורי הראש מפני שדרכם לגלח את השער ועי' בפי' הר"ן ז"ל: **שם** גמ' א"ל ר"פ לאביי אלא מעתה דכתיב הנה בן נולד לבית דוד יאשיהו שמו וכו' והא עדיין מנשה לא בא. עי' בפרש"י ז"ל ואפ"ל דנקט לישנא דאיתא בברייתא יבמות (דף מט) ע"ש בתוספות ועוד אפ"ל דלהכי נקט מנשה משום דמצינו בכמה מקומות בנביאים דנקט עבר במקום עתיד וכדפרש"י בנביאים משום דהדבר ברור דוודאי יבא ע"כ כותבין בלשון עבר כאילו כבר נעשה אבל ממנשה פריך שפיר דהא אילו לא עשה חזקי' תשובה לא הי' נולד מנשה וכדאיתא יבמות (דף מט) ובתוס' שם א"כ לא שייך למכתב בלשון עבר כאילו ברור אלא ע"כ הוא לשון הבא: **שם** גמ' והכ"א לא נתכוון זה אלא ממי שדרכו להיוולד לאפוקי מאי לאפוקי דגים ועופות. מכאן כ"ל להביא ראי' שלא כשיטת הרי"ף והרמב"ם דס"ל דדג עמא אינו מטיל ביצים כלל אלא גם טמא מטיל ביצים הוא וכשאמר מן הנולדים אין כוונתו על מטילי ביצים אף שאח"כ מולידים:

דף לג ע"א אלמא אברותי ארי בעלמא הוא ושרי מאן תנא כו'. ק"ק אמאי לא מוקמינן הא דפורע חובו שחוזר ומשתלם ממנו וכן שוקל לו שקלו ג"כ כשחוזר ונפרע ממנו וקמ"ל דאע"ג דמגילו שאין המלוה תובע ממנו וכן גבי שקלים דממשכנין וכדאיתא ריש שקלים משיבו במקדש התחילו למשכן ואעפ"כ מותר שאין זה חשוב הנאה שמהנה אותו אלא כמברית ארי' כיון שאין נותנין לו להדיא ועי' קדושין (דף ו) דהנאת מלוה מקודשת ע"ש בפרש"י ותוס': **ע"ב** גמ' רבא אמר אפילו תימא דברי הכל כו'. בר"ן רצה ליישב מאי רבותא וצ"ע דהא י"ל דרבותא היא דלא גזרינן אטו לפרוע וכדסבר ר' אושעיא באמת וכדמסיק בסוגיא ונראה דק"ל דמאי קאמר רבא וכדברי הכל הא להאי אוקימתא הוי דוקא כרבנן דלתנן ליכא רבותא כלל ע"כ אמר דגם לתנן הוה רבותא דהא מ"מ אפשר דהוי פרע ועי' כס"ג ב"מ (דף פב):

דף לה ע"א גמ' איתיביה אמר לו השאילני פרתך כו'. עי' בגליון שהקשה מאי מקשה לי' דלמא גבי ככרים ס"ל לרבא דאף היכא שנתנו לו במתנה אסור דאל"ה ככרי למאי קאמר וכפי' הר"ן ע"ש ולא ידעתי מאי קשיא לי' דהא הר"ן פירש כן מעיקרא אבל לאחר שאמר לי' לאפוקי דאי אזמני' לי' ומ"מ לא חזר רבא מפשטותי' א"כ הא תינן דלאו משום האי טעמא הוא אלא דלשון ככרו משמע אף שנתנו לו במתנה וע"כ מקשה שפיר: **ע"ב** בפירוש הרא"ש ז"ל ד"ה הכהנים שפגלו כו' אבל ממתניתין הומ"ל דהוי פיגול דרבנן. כ"ל די"ל כפשוטו דמתניתין דהומ"ל דאע"ג דמצי למימר לי' לתקוני שדרתיך מ"מ הו"ל כמשנה בשליחותו ושוב לא הוה שליח וא"כ הקרבן ממילא פסול כיון דאמרינן דשלוחי דידן הוי ושפיר קתני שוגגין פטורין מלשלם דהא קרבן פסול הוא אבל מברייתא פריך שפיר דקתני אלא שפגולו פגול דמשמע דחייבין כרת והא כיון דשלוחי דידן נינהו ושינה השליחות א"כ הא הזבח פסול שנשחט בלא דעת הבעלים אבל לא פיגול אולם לפי"ז היו יכולין להביא מהא דכל הזבחים שנשחטו שלא לשמן דכשרים אלא שלא עלו לבעלים לחובה דאמאי כשרים כיון דלא היו שלוחים כלל לשלא לשמן וא"כ ממילא פסול הקרבן וא"א לומר דהוה מוקמי שהבעלים בעצמם שחטום:

דף לו ע"א גמ' אלא א"א שלוחי דידן הוו כו' לימא לי' לתקוני שדרתיך ולא לעוותי'. ק"ל מכאן על מה שכתב הר"ן בחולין דהא דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו לא מיירי בשחיטה דבשחיטה אע"ג דאין יכול לאוסרה אבל בכ"ז הא איהו מתירה וא"כ תקשה מאי האי דמקשינן הכא דלימא לי' כו' דהא בכ"ז איהו מתירה וי"ל דפריך הכא על לשון אלא שפגולו פגול דמשמע דחייבין ג"כ כרת וע"ז פריך שפיר דלימא לי' לתקוני שדרתיך כו':

דף לז ע"ב גמ' עטור סופרים. עי' בר"ן ועי' במד"ר פ' אמרו סרס המקרא לדקדק על המשפטים כמו ההרים על התהום:

דף לח ע"א במשנה וזן את אשתו ובניו. הרא"ש ז"ל פירש דמיירי שזן אותה בפניו דאל"כ הי' חייב לשלם והקשה עליו הב"י למה הביא זה דהא כיון דקי"ל כחנן א"כ מאי נ"מ בזה וכ"ל די"ל דנ"מ היכא דזן אותה אביה כדאיתא בירושלמי הביאו הר"ן כתובות (מח) דחייב לשלם שלא עלה על דעתו שתמות אשתו ברעב מ"מ הכא שזן אותה בפניו מותר ואף למאי שפסקו שם דאף אב אינו גובה הוא רק מספיקא א"כ לגבי נדרים אסור מספיקא חוץ בפניו ועי' היטב מזה: **ע"ב** גמ' אבל משיאו בתו בוגרת ומדעתה. ק"ל לר"ל דס"ל קידושין (דף מד) דנערה יכולה לקבל קידושין בלא דעת האב א"כ הא יכול הי' לומר בבתו נערה ומדעתה וי"ל דאעפ"כ הוה אסור דהא מסר לו שפחה לשמשו דאם הי' רוצה הי' מקדשה לאחר בלא דעתה:

דף מ ע"א גמ' ואל יזדמנו לו רעים כרחבעם שחילקו מלכותו. כ"ל לפרש עפ"י הא דסנהדרין (דף מח) במרכבה ולהלן אומר וכל מרכב ע"כ שייך שפיר דלא כנעמן שריפאו אותו אלא אדרבה כרחבעם שהחלו אותו:

דף מג ע"ב גמ' מתיב רבא מקנתן לראשון וכולן לשני ראשון קנה ושני לא קנה. עי' בר"ן וברא"ש שדחקו הרבה. וכ"ל דיש לפרש הסוגיא עפ"י פשוטו דראשון מש"ה קנה משום דהוה מתנה במקנת ושני לא קנה כלל אף לכשמת וא"כ מוכח שפיר דאם כוונתו ג"כ על המקנת שכבר נתן א"כ הוה לו כמו קני את וחמור וכמבואר בחו"מ (סי' רט) דאם הקנה לו דבר שבא לעולם עם דבר שלא ב"ל דיי"א דלא קנה כלל אבל אם נאמר דאין דעתו על מה שכבר נתן א"כ אמאי לא קנה השני:

דף מה ע"ב במשנה השותפין שנדרו הנאה זה מזה כו'. הר"ן ז"ל תמה הרבה על הפוסקים יעו"ש וכ"ל די"ל דהא דס"ל כר"א דאפילו ויתור אסור במודר הנאה אינו אלא מדרבנן וא"כ הא בדרבנן שפיר אמרינן דיש ברירה ורא' לדברי מהא דסוף פרקין דקאמרינן דר"א היא דס"ל דאפילו ויתור אסור וכתב ע"ז הר"ן ז"ל דמדמתמיר כל כך גם בקני עמ"ל מחמיר א"כ הא משמע מזה דאינו אלא חומרא:

דף מו ע"ב גמ' אבל בבאיר לא. מדברי הרמב"ם ז"ל נראה דהי' גורס אבל בבור לא. פי' בור מים:

דף מז ע"א בר"ן ד"ה בעי כו' ואמאי קתני שהגוזל פטור מתשלומין. האי לישנא ליתא במתניתין וכ"ל דכוון לפסחים (לב) האוכל תרומת חמץ בפסח במזיד פטור מדמי עצים וכן רש"י ז"ל חולין (עב) הביא מזו המשנה: בא"ד בסופו ופשטינן לה מדתניא האומר לאשתו קונם כו'. רעק"א ז"ל בגליון הקשה דהא בכתובות מסקינן דסברה וקיבלה ע"ש וכ"ל דלא קשה מידי דהא הא דקאמרינן התם סברה וקיבלה הא רק שאינו מחויב לגרשה אבל במזונותיה הא חייב ורא' לדברי מהא דכתבו התוס' הגיע זמן ולא נשאו כו' ונראה לפרש הגיע זמן ולא נישאו כלומר הא דתקן יעמיד פרנס שהגיע זמן ולא נישאו קאי אבל כשנדר הא עדיין לא הגיע הזמן ולפיכך הרי חל הנדר הרי מבואר כדברי דאעפ"י שהדירה מ"מ במזונותיה הוא חייב אח"כ וא"כ הא נשאת ג"כ חייב במזונותיה ורק דפרנס הוא דאינו מחויב להעמיד וכן להוציא אחר שלשים יום אחר דידעה שאינו יכול ליתן לה מזונות וסברה וקבלה אבל בכ"ז כשלותה בעלי חובות לאין ונפרעין ולא מבעיא למ"ד מזונות דאורייתא אלא אפילו למ"ד מזונות דרבנן בכ"ז לא נקראת מחילה כלל הדע דהא אם ימצא פתח לנדרו הא אין סברא לומר דאינו חייב ליתן לה מזונות מתחת שמחלה לו: **ע"ב** בר"ן ד"ה ולענין הלכה כו' הו"ל ספיקא דרבנן ולקולא. ק"ל דהא קונמות הוה דבר שיל"מ ומחמרינן גם בספיקא דרבנן וכדקא אמרי' ביצה (ד) וי"ל דמ"מ הכא כיון דהבעיא לאו בנדרים לחוד אלא בכל איסורי הנאה א"כ ממילא כיון דבכל איסורי הנאה פסקינן לקולא אין סברא לומר להחמיר בנדרים יותר מאיסורי הנאה.

דף מח ע"ב בר"ן ד"ה וההוא שעתא וכו' ולי נראה דהכא אפילו בשטר לא מהני דהאי גברא מגוה מחמת מיתה הוא וכו'. ק"ל דא"כ למאי אבעיא לי' למימר קני ע"מ להקנות דהא מגוה מחמת מיתה קנה בדיבור בעלמא אף במקנת וצ"ל דלאו בדוקא קאמר מגוה מחמת מיתה אף באמת כוונתו לאחר מיתה אבל ק"ל דהא לכאורה הכא לא מהני מגוה מחמת מיתה דהא קי"ל ב"ב (קנח) דהמזכה לעובר לא קנה רק בשכ"מ הואיל ודעתו של אביו קרובה אצל בנו ואפ"ל דזהו דוקא בנו אבל לא בן בנו גם י"ל עפ"י פי' הרשב"ם דדוקא המזכה לעובר משא"כ אם לא נתעברה עד גם ר"נ ס"ל התם גופי' דקנה:

דף מט ע"א גמ' שנאמר ויבשלו. רעק"א ז"ל הקשה בגליון דאמאי לא הביא מתורה דכתיב ובשלת. וכ"ל די"ל עפ"י הא דאיתא בתוס' דע"כ לא הביא מדגך דכתיב בתורה משום דבתורה בוודאי לא משמע אלא חמשת המינים ורק מדברי סימים קא קשיא לי' דהא אי בלשון ב"א דגנך כל מילי משמע גם בד"ה כל מילי משמע א"כ גם כאן אין מקום לקושיתו ז"ל דהא על לשון ב"א הוא דמביא הראי':

דף נו ע"ב גמ' הכתיב בתחומה ומדותם מחוץ לעיר. צ"ע דהא גם עיבור לעיר דרשינן עירובין (נז) מקיר העיר וחוצה תן חוצה ואח"כ מדוד א"כ הא גם עיבור נקרא חוצה.

דף נז ע"ב גמ' אתא לקמי' דרי"ל נפחא וכו' אמ"ל רי' ואיתימא ר"ז. כס"ג ביצה (כז):

דף נט ע"א גמ' כל דבר שיש לו מתירין כו' וכ"ד שאין לו מתירין כו'. רעק"א ז"ל הקשה והא איכא יין נסך דאוסר בכ"ש כמינו. וכ"ל דיש לתרץ דלא ק"מ דלא חשיב רק דברים שאוסרים במשהו משא"כ ביין נסך הא אינו אוסר רק לפי תבית כדקאמרינן בע"ז (עג) דהא איכא דברים המשובים טובא דקא חשיב שאוסרין בכל דהו ואעפ"כ לא קא חשיב להו בכאן א"כ ג"כ יין נסך אתרי דג"כ אינו אוסר רק בשיש בו חשיבות לא קא חשיב דהא רק מטעם חשיבות נגעו בה אבל אי קשה לי הא ק"ל דהא התוס' ז"ל כתבו שיש טבל שאינו בכלל יש לו מתירין ואעפ"כ אוסר במשהו משום דכהתירו כך איסורו א"כ אמאי לא חשיב גם טבל כשאין לו מתירין וי"ל כיון דככר חשיב טבל כל המינים הם בכלל ועי' בר"ן:

דף ס ע"ב ר"ן ד"ה היום ביום אחד מתלף כו' ומה שנהגו עכשיו בתענית יחיד כו'. כ"ל דלא קשה דהא בשבת ובתענית כתב הר"ן ז"ל גופי' גבי לוה תעניתו ופורע דקבלת תענית לא דמי לנדר אלא קי"ל מנדר דמשו"ה יכול ללוותו ולפרוע א"כ לפי"ז הא י"ל דאם גזרו בנדר לא גזרו בתענית ואפשר דאם קיבל בנדר להתענות היום צריך שאלה:

דף סג ע"ב בר"ן ד"ה שדרך ב"א כו' כתב הרמב"ן ז"ל כו' לא הזכיר לן תנא אלא במילתא דמוכח כדתני סיפא היו מסרבין. צ"ע דהא בירושלמי על מתניתין דהיו מסרבין מפורש א"ר ר"י הוא דאמר הכל לפי הנודר וכן המגרש אשתו ר"י היא משמע דפליגי רבנן על ר"י גם בדין דהיו מסרבין והיאך כתבו דאודו לי' רבנן:

דף סט ע"ב גמרא בעי רבה קיים לכי כו'. צ"ע דהא לרבה פשיטא לי' וא"ל דנ"ל רבא דהא גם לרבא פשיטא לי' ג"כ דהא בקידושין (דף נ ע"ב) קאמר רבא גופי' ומתניתין כדרבה שאמר כל שאינו בזה"ז כו' ואולי י"ל דלנתר הכי שמעה: **שם** רש"י ד"ה כל שאינו כו' כגון שקרא לעשירי ולי"א. ק"ל דהא בעירובין ובקידושין איתא דמעשר בכמה נקרא דאיתא בזה"ז משום דאיתא בטעות אם טעה וקרא לעשירי תשיעי ולי"א עשירי עש"ס: **שם** בפי' הרא"ש ד"ה או דלמא כו' אבל אמר שתיהם קיים לכי היום כו'. מתוסר הבנה ונראה דחסר תיבת לא וכוונתו לתרץ קושית הר"ן ז"ל אמאי לא בעי כשאמר קיים ליכי היום ומופר לכי למחר ע"ז אמר דבשלמא אם אמר קיים לכי היום לחודי' אפ"ל דכוונתו למעוטי דלמחר הוא מופר והא דאמר קיים היום למעוטי למחר ואין כוונתו דקיים לכל היום משא"כ כשאמר קיים היום מופר למחר אין כוונתו במאי דאמר היום למעוטי למחר דהא בפירוש אמר מופר למחר אלא כוונתו במה שאמר היום לכל היום וא"כ בוודאי אין יכול להפר למחר:

דף עג ע"ב בר"ן ד"ה ב"ד של אחריהם אמרו כו' ומפורש שם טעמא אי משום סמפון אי משום דעולא כו'. רעק"א ז"ל בגליון הקשה דלמשנה אחרונה הא ליכא מאן דס"ל משום דעולא. תמהני דהא בקידושין (דף י"ח) איתא בתוס' דגם למשנה אחרונה ס"ל נעולא דאי לאו שתקנו מעיקרא דלא תיכול שמא תשקה לא הייתי גוזרין משום סמפון לחודא דהא לא שכיחא ברוב נשים אך אחרי שאסורה לאכול עד הגעת זמן שמא תשקה אסרו גם בהגיע זמן עד שתכנס לחופה משום סמפון דבדיקת חוץ לא מקרי בדיקה:

דף עה ע"ב גמ' אמר לכן ר"א ומה במקום שאין מפיר נדרי עצמו מפיר כ"ע עד שלא ידור כו'. ק"ק לפי' הר"ן והרא"ש ז"ל דהיינו הא דאיתא לעיל (דף כ"ג) הרוצה שלא יתקיימו נדריו עומד בר"ה כו' דהא הרמב"ם ז"ל והביאו בשו"ע פסק שצריך דוקא בתכ"ד של נדרו להזכיר התנאי בפיו או בלבו שנודר על דעת הראשונה א"כ מאי ק"ו הוא דהא בתכ"ד אם רוצה הא יכול לחזור גם מנדרו וכדאיתא סוף מכלתין וגם לאותם המפרשים דבעינן תכ"ד שמזכר התנאי ג"כ קשה דהא בכ"ז אינה ראי' כ"כ דאם"ד לא חלין כלל למה צריך להזכיר התנאי ואם לאו בטל התנאי אחרי שלא חל הנדר כלל וצ"ע בפוסקים:

דף עו ע"א בר"ן ד"ה זרועין ועומדין כו' ק"ו "דתיילא" נסי כו'. צ"ל "דאי לא" נסי: **ע"ב** גמרא אין בעלמא דרשינן ק"ו ושא"ה דאמר קרא אשה כו'. הר"ן והרא"ש דחקו למה אהדרו ר"א ורבנן אהדדי וכ"ל די"ל עפ"י הא דכתבו התוס' ז"ל ב"מ (דף קיד) דהקישא עדיפא מק"ו היכא דליכא אמאי לתלות ההיקש אבל היכא דאיכא למיתלי ההיקש למידי אחרינא ק"ו עדיפא וא"כ הכא איכא למיתלי הקישא למידי אחרינא כדאיתא לקמן (דף פ"ד) וא"כ שפיר אהדרי לי' רבנן לר"א דהא הזינן דהק"ו אינו פשוט כל כך דהא גבי מקוה לא דרשינן ק"ו כה"ג ור"א אהדר להו דהא הזינא לגבי זרעים דרשינן ק"ו כה"ג א"כ הא יכולין לתלות הקישא לד"א ודרשינן א"כ הק"ו:

דף עז ע"ב גמרא א"ל רבא לר"נ הוי מר האי צורבא מדרבנן כו' בעי רחמי על נפסך דתטאת דתני רב דימי כו'. לפי גרסתינו הלשון הוי מר אינו מובן אולם בהשר"י ז"ל פ"ק (סי' ח') בתר דתטית אמ"ל יאות אמ"ל דתני רב דימי כו' ולפ"ז שפיר דרבא תמה על מה דאמרו לי' דליבעי רחמי והדר לי' ר"נ דשפיר א"ל דתני רב דימי: **שם** ר"ן ד"ה ור"נ. כתב הרשב"א כו'. נ"ע דבירושלמי סוף פרקין איתא ריב"ל התיר בפלוגם אמר ריב"ב ובלבד בנדרים הקלים אבל כשנתרים בפתח נריכים עטיפה יעו"ש:

דף עח ע"א ר"ן ד"ה מועדי כו'. "קרי בי' אתם". מיותרים וסייכים לקמן קודם למשה ואהרן קאמר וכן ברא"ש ז"ל:

דף עט ע"א גמרא מתיב רב כהנא ואם החרים יחרים לה כו' מתיב רבא נדרה עם חשיכה כו' מתיב רב אשי יודע אני שיש נדרים. הר"ן ז"ל דחק דלהעפ"י דאיתותב חדא זימנא מותבינן עלי' וכ"ל די"ל עפ"י פשוטו ולתרץ דכולהו נריכי דאי הוה מקשי רב כהנא מואם החרים כו' אזי הוה אפשר לתרץ דהברייתא אזלא כמ"ד לא דברה תורה כלשון בני אדם אבל ר' חנינא ס"ל כמ"ד דברה תורה כלשון ב"א ע"כ מקשה רבא ממתניתין דנדרה עם חשיכה דהא כאן סתם מתניתין היא ולא יפלוג ר"ח על סתם מתניתין אבל בכ"ז אפשר היה לומר דר' חנינא ס"ל דלא כמתניתין ואולי מגא תנא אחרינא דסבירא לי' כוותי' ע"כ מקשה עליו רב אשי מהא דיודע אני שיש נדרים דהא כאן ר"מ וכר פלוגתי' דהוא ר"י כמבואר לקמן (דף פ"ז) תרוייהו ס"ל דאינו יכול להפר אע"ג דהזינן דהם גופייהו תרוייהו ס"ל דברה תורה כלשון ב"א דהא ר"י ס"ל בע"ז דרשה המול ימול ור"מ ג"כ ס"ל בכריתות (דף י"א) גבי לא נפדתה דס"ל לאחרים דברה תורה ועיין סוטה (דף כ"ד) בתוס' ד"ה ר"י ובכ"ז לא קשה מסם יעו"ש:

דף פא ע"ב גמ' שלא אכחל וכו' ושלא אשמש יפר והא משעבדי' לי' כו'. ק"ל דמאי קושיא היא דילמא אזלא לה כר' יוחנן בן נורי דס"ל (דף פ"ה) יפר שמא יגרשנה ותהא אסורה לו וגם הא איפסק הילכתא כוותי' וי"ל דא"כ למה קתני בסיפא שלא אגיע לך מטתך א"ל להפר דגם שם יפר שמא יגרשנה:

דף פג ע"ב גמרא אמר רבא לעולם בעל בכלל בריות הוא ומה טעם קאמר מה טעם אינו יכול להפר מפני שיכולה להנות בלקט כו' ק"ל דהא קי"ל מה שקנתה אשה קנתה בעלה ומציאתה ג"כ לבעלה א"כ היאך תהנה מהם אחרי שהם של בעל ואין לומר דמציאה היא דוקא דבר הפקר משא"כ הכא דא"כ מאי מקשה התם בב"מ אדשמואל דס"ל קטן לית לי' זכי' מהא דפסיק כר"י דס"ל דילקט בנו אחריו דלמא לקט שאני ממציאה וגם אין לומר דהא בעלה עשיר הוא וא"כ היאך יזכה בלקט שלקטה היא דא"כ בכ"ז מאי מקשה התם בב"מ דהא אביו שם בעל השדה הוא וגם אין לומר דכיון שאם יזכה הבעל לא תוכל היא לזכות בהם לכן באמת אינו זוכה הוא כלל דהא להלן גבי המדיר הנאה מחתנו לא משמע כן ואולי סוגין כר"ע דס"ל דמציאתה שלה דכתובות: **שם** ר"ן ד"ה ובעל לאו בכלל בריות הוא כו' ואפ"ל דהירושלמי לי"ק אלא לחומרא כו'. כ"ל די"ל דהירושלמי לשיטתו הביאו הר"ן ז"ל דף מ"ע דאזלינן בתר לב"א רק לחומרא:

דף פד ע"ב גמרא הגונב טבלו של חבירו. ק"ק אמאי לא קא מוקי דפלוגתייהו בטבל שלא נתמרח עדיין או דשלא ראה פני הבית עדיין שיכולין לאכול עראי בלא מעשר:

דף פה ע"א גמרא רבא אמר כו' וכיון דאתא למסרי' עלי' כו'. הרמב"ם ז"ל פסק כמתניתין ופסק דטהא"מ ועיין בכ"מ וכ"ל די"ל דכיון דלא קאמר לעולם טה"מ דמשמע דס"ל דלאו בטובת הנאה שייכי אלא אע"ג דטהא"מ מ"מ כיון דבידו לתתה לכל מי שירצה הנאה מיקרי אם נותן לזה הכהן ועיין חולין (דף קלא) דאפילו למ"ד טהא"מ אין יכול לטלה בע"כ והא דהמקבל תלה בטה"מ היינו משום רישא:

שם ר"ן ז"ל גבי כהנים ולוים נהנים לי יטלו בע"כ והקשה ז"ל ודילמא מיתשיל ונמצא דנהנה מדידי' וצ"ע דמאי מיתשל אם על הנדר א"כ ג"כ אם נהני מדידי' לא עבדו איסורא דהא היו מותרין להנות ממנו ואם ישאל על התרומה חדא דא"כ בכל תרומה ניחוש דילמא מיתשיל והוי טבל ועוד דהא איתא לעיל (דף כ"ט) הכא בתרומה ביד כהן עסקינן דלא מצי מתשיל וע"ש בפירוש הר"ן ז"ל ודוחק לומר משום דהתם מוקמינן מגות נתינה ואפ"ל דהכא חיישינן דלמא מתשיל לאחד או לשני כהנים והנשארים ישארו באסורן וגם זה דוחק דהא קי"ל נדר שהותר מקצתו הותר כולו וי"ל דבתרעה איירי וכהרמב"ן ז"ל דס"ל דלא הותר כולו ועוד י"ל דכוונתו דנהנו מדידי' הוא לאסור גזל אף שיכולים לשלם כעת:

דף פו ע"א גמרא אשה בידה להתגרש אע"ג דהא יכולה לומר מאים עלי וכדהקשו תוס' כתובות (ס"ג ב') וי"ל דמ"מ לא מיקרי בידה כיון דצריכין לכופו ואפ"ל דבזה מחולקין ר"פ ור"ש דר"פ ס"ל נתינה בע"כ לא הוה נתינה דזה לא נקרא בידו ור"ש ס"ל דהוה נתינה בע"כ נתינה ע"כ פריך מי דמי שדה בידו לפדותו ועיין גטין (דף עה) בתוס' דגבי פרעון אי הוה נתינה: **ע"ב** משנה נדרה אשתו וסבור שנדרה בתו וסבר אשתו כו'. ק"ל דלמאי איצטריכו זוגא זוגא דמ"ל רישא ומה לי סיפא וכ"ל דיש לתרצה עפ"י שיטת הרמב"ם ז"ל הביאו הר"ן ז"ל כתובות (דף סח) דאב מיפר כל נדרי בתו אפי' שאין בהם ענוי נפש ע"כ צריך למתני תרוייהו דאי תנא נדרה אשתו וסבר שנדרה בתו ה"א התם הוא דיחזור ויפר משום דלא איכפת לי' אי הוה ענוי נפש דהא יכול להפר אפי' דלאו ענוי נפש משא"כ באשתו דאינו יכול להפר אלא ענוי נפש או שבינו לבינה ע"כ צריך לחזור ולהפר אבל להיפך אימא אין צריך לחזור וכן להיפך נדרה בתו וסבור שנדרה אשתו ה"א התם הוא דאעפ"י שקיים יכול לחזור ולהפר כמו שכ' הר"ן ז"ל משום דגבי בתו הוי יותר קפידא מדיכול להפר אפילו נדרים שאין בהם ענוי נפש ע"כ קיום אשתו אינו נחשב לקיום וכיון דתנא דבר והלופו ע"כ גם באיפך שני בנות תנא ג"כ דבר והלופו ומ"מ צ"ע אמאי לא תנא במתניתין נדרה אשתו זאת וסבור שהיא אשתו השני' וכן בבתו: **שם** ר"ן ד"ה אלא אר"א כו' למי שנאסר עליו. ק"ל דהא הר"ן ז"ל גופי' פסק לעיל (דף לה) דקי"ל דקונם כללי יש לו פדיון ולומר דהכא בקונם פרטי הוא משום הכי מפקיע מידי שעבוד הא אדרבה לעיל (דף מו ע"ב) כתב להיפך דהא דאמרינן בפ"ב במכלתין דקונמות מפקיעין מידי שעבוד ה"מ קונמות כללי כעין הקדש אבל בקונם פרטי לא א"כ קשה דהא הכא הוא קונם פרטי דקונם שאני עושה על פיך ואולי י"ל דזהו גופי' תירוץ הגמרא הוא כיון דאינו אוסרת רק על הבעל ע"כ אלמוה ע"ש מ"מ הא הזינן דבקונם כללי מפקיע מידי שעבוד ועיין שבועות (דף כב) דמשמע דרע"ק ורבנן ס"ל דיש להם פדיון והכי איירי ג"כ רעק"ק במתניתין ואפ"ל דכיון דאשכחן קונם דאין להם פדיון גם קונם כללי מיקרי קדושת הגוף: **שם** ר"ן ד"ה ושחרור כו' ושחררו משוחרר ובע"ח גובה ממקום אחר. ק"ל למאי פירש כן דהא בפירוש אמרו גיטין (דף מ ע"ב) אלא מפני תיקון העולם כופין את רבו וכותבין שטר על דמיו ומסיק שם הגמרא דהעבד כותב שטר שלא יאמר לו עבדי אתה ורשב"ג פליג התם וס"ל דמזיק שעבודו חייב ומ"מ משמע דרבנן אין חייב לו כלום להמלוה ואפשר לחלק דהתם איירי באפותיקי מפורש והכא איירי באפותיקי סתם ע"ש (דף מא) וצ"ע:

דף פח ע"א גמרא המודר הנאה מחתנו ורוצה לתת לבתו מעות אומר לה כו' ובלבד שלא יהא לבעלך רשות בהן. ק"ל למה לי למימר הכי הא אמרינן ב"מ (דף לו ע"ב) מאן נמעול בעל דהתירא כ"ל דליקני איסורא לא ניחא לי' דליקני א"כ ג"כ הכא אמאי לא נימא דאיסורא לא ניחא לי' דליקני וא"כ ממילא נשאר לגבי האשה ודוחק לומר דכיון דאין קנין לאשה בלא בעלה א"כ אם נימא דלא קנה הבעל גם האשה לא תקנה והוא רוצה להקנות לה שתשאר שלה לעולם ולא יוכל לחזור בו ומכש"כ להרמב"ם ז"ל דס"ל דהמדיר לוקה: **בסוף** המסכתא הביאו התוס' בשם הרי"ף שכל תיקו תולקין. וק"ל דהא בב"ק (דף ס"ב) הביאו התוס' בשמו להיפך דכל תיקו לקולא ורק בשם רב האי ז"ל כתבו דתולקין: **סליק בס"ד**

יפה עינים על מסכת נדרים

הגהות וחדושים מאת הג"מ אריה ליב יעלין אבד"ק בילסק (בעהמ"ס מצפה אריה וכו')

דף ב ע"א כל כנויי נדרים · עי' ר"ן שכתב דעיקר הנדר. הוא באוסר עליו בין שהתפיסו בין בלא התפיסו ועי' מל"מ ריש הל' נדרים שהביא דברי הר"ן בשבועות רפ"ק דעיקר הנדר הוא בהתפסה ועש"ק בירושל' כאן הל' א' ד"ה לוקין שתמה מה שלא הביאו מהירושלמי דפלוגתא דר' יוחנן ור"א היא דלר' יוחנן אין לוקין על האיסרות ולר"א לוקין אלמא דלשון איסר בלא התפסה הוא במדרגה שניה ולר' יוחנן אין לוקין ובענ"ד יש לראות הלא גם להר"ן שבפ"ג דשבועות מ"מ לקי משום יד וכידו וכיוצא איתא בירושלמי נזיר פ"א הלכה א' דגם לר' יוחנן לוקה ועי"כ דרק בלשון איסר פליגי ר"י ור"ל משום דלשון איסור משמע כדבר האסור מה"ת ע"כ בעי התפסה בדבר הנדור אבל אמר בלשון נדר ל"ב התפסה ועפ"ז יש ליישב הסתירה שבר"ן עוד יתכן לומר עפמ"ש בירושלמי הלכה א' ויימר כאותו היום היינו דל"ב שיאמר לשון איסור או נדר ביום שמת בו אביו אלא מתפיס סתם ג"כ מהני ועי' רש"י שבועות דף כ ע"ב שכתב דלרבא ל"מ התפסה כו בלא לשון איסור אבל הר"ן ס"ל דמהני ועי' ר"ן רפ"ג דשבועות ולפ"ז י"ל דבשבועות שם מיירי הר"ן בהתפסה בלשון איסור ובקרבן וע"ז קאמר דעיקר נדר הוא בהתפסה כזו ולזאת מסיק דגם בלא לשון איסור מועיל התפסה אבל אין לומר דהתפסה בלא ל' איסור יהיה עיקר נגד סתם נדר או איסר בלא התפסה ובהכי מיירי כאן הר"ן וא"ש : ונזירות כנזירות · במד"ר פ"י ספרי נשא כב : שם בר"ן דר' יוחנן אמר · בירושלמי נזיר פ"א הלכה א' נתחלפו המ"ד לר' יוחנן לשון חכמים ולר"ל לשון אומות ומ"מ איתא בירושל' שם דלרבי יוחנן לוקין על הכנויין אלמא דגם למ"ד לשון חכמים הו"ל ד"ת ורא"ה לדברי הר"ן : ויש הוכחה לזה בירושלמי · נראה דהיינו ממ"ש בירושל' נזיר פרק א' הלכה א' דר' יוחנן ס"ל דאין להוסיף על מה שמנו חכמים ור"ל דפליג עליה וס"ל לשון אומות ס"ל דיכול להוסיף כל מה שנקרא בלשונם ע"ש ועי' ירושלמי כאן פ"א הלכה ב' : ע"ב ר"ן ד"ה איידי ובירושל' · בפרקין הלכה א' וגירסתנו בירושל' משונה מאשר מובא בר"ן דלפנינו ליתא שם עוד מ"ד כשיטת ר' יודן כ"א ר' יודן לחודיה פליג עם ר' יוסי והו"ל חד וחד גם בדברי ר' יודן יש שינוי דהר"ן כתב דבין נדר בל' שבועה ובין שבועה בל' נדר אינו כלום ושם איתא בנדרים אסור ובשבועות מותר ופי' הק"ע משום דשבועה יד לנדר ואין נדר יד לשבועה [ועי' ר"ן לק' סוף דף ד' שכתב גם כן דשבועה הו"ל יד לנדר ועי' תוס' שבועות דף כה ע"א ד"ה משא"כ וכתשו' ר"מ אלשיך סי' ק"ג שפי' לתי' השני בתוס' שם דשבועה בלי נדר מהני ונדר בל' שבועה ל"מ ובענ"ד כ' דגם לתי' השני יש נדר בל' שבועה ושבועה בל' נדר רק כשאמר בל' שבועה נקרא שבועה אף שאמר הפך זה עלי בשבועה ובאמר בל' נדר הו"ל נדר לאתפוסי תפלא אף שהיים הלכה על עצמו] ועי' ברמב"ן פ"ב שהביא הירושל' ושם איתא בל' הירושל' ג' מחלוקת בדבר ור' יודן סבר בנדרים אסור ובשבועות מותר ור' מונא סבר בין בנדרים בין בשבועות איסר הרי היא [עלי] מותר [נראה שצ"ל אסור] שבועה הרי עלי אסור הרי [היא] עלי שבועה מותר והיינו דס"ל דל"מ נדר בל' שבועה ולא שבועה בל' נדר ור' יוסי סבר בין בנדרים בין בשבועות אסור ומ"מ מסיק הרמב"ן גם לר' יודן דאין נדר אלא בל' נדר ונראה דפלוגתייהו בל' איסר הוא דר' יודן ס"ל כרבא בשבועות כ' ע"א וכר' ירמיה כאן בירושל' דלשון איסר אם אמרו בשבועה נדון כשבועה ור' מונא ס"ל דלא נדון איסור כשבועה ובשבועות פליגי בזה דלר' יודן הרי עלי לא הו"ל ל' שבועה כ"א מתסר תפלא עליו הו"ל נדר ע"כ מותר דבעינן שיאמר הריני בשבועה או הריני נשבע ור' מונא ס"ל דכיון דלא הזכיר הרי היא או ה"ז לא משמע איסור תפלא כ"א שמקבל עליו שבועה ותרווייהו ס"ל דאין נדר בלשון שבועה ולא שבועה בלשון נדר וכן י"ל לפי הגירסא שלנו רק שיש לתקן הלשון ועכ"פ לפי הנ"ל אתי שפיר גם לגירסת הרמב"ן דרבים הם ובעיקר הענין ע"ע מירושל' נזיר פ"א הל' ב' דשם סתים דמתורת יד בין נדר בלשון שבועה בין שבועה בלשון נדר מהני ועש"ק שם והר"ן והרמב"ן לא הביאוהו כלל :

דף ג ע"א לשון אומות הן · עי' ירושלמי כאן הלכה א' ונזיר פ"א הלכה א' ועמש"ל ב' בר"ן ולקמן דף י' ע"א : ותניא נזיר להזיר · במד"ר פ"י ספרי נשא כ"ב וירושלמי כאן הלכה א' ושם עד כדין כר"ע דדריש לשונות רבויין כר' ישמעאל ומשני מכל היוצא מפיו יעשה וכל ק' ע"ב וממסקנת הירושלמי מוכח דגם רי"ש דריש כפל לשון לנזירות תלה על נזירות ולא ס"ל בכה"ג ד"ת כלב"א משום דאין דרך להקדיש הפעולה לסמקור כמ"ש הר"ן והקושיא עד כדין כר"ע כו' קאי אהא דר"ע דריש מכי ידור נדר לנדרים מהשבע שבועה לשבועות ד לר"ע א"ל ג"ש נדר נדר ולר' ישמעאל דנפקא ליה מככל היוצא דלא הוה רק בנדרים בעי ג"ש לנזירות והרס וה"כ בסוגיין לר"ע א"ל ג"ש: בבל יחל ובבל תאחר · ספרי נשא שם ובמטות קנג: ד"ת כל' ב"א · עמ"ש ברכות דף לא : ע"ב שהנזירות חלה על הנזירות · במד"ר פ"י ספרי נשא שם וירושל' כאן הל' א' נזיר פ"א הלכה א' ועש"ק שם ועי' ירושלמי מ"ק פ"ג ה"ה ונזיר פ"ג ה"ב : ר"ן ד"ה והיתא בירושלמי · הל' א' וכמ"ש הר"ן דבליזור לא ניתא ליה לסירושלמי לומר תרתי ש"מ ק"ל דהא בירושלמי איתא גם גבי נזיר להזיר לר"ע תרתי ש"מ נזירות חלה על נזירות ואידך שכנויי נזירות כנזירות ונראה דכן כוונתו דלר' ישמעאל דדריש נזיר להזיר לנזירות חלה על נזירות לא דריש עוד כנויין מזה משום דאף דבזה ל"א ד"ת כלב"א מ"מ לא דרשינן כ"א חדא מלתא ור"ע דדריש שם תרי מילי הוא דס"ל דל"א ד"ת כלב"א ע"כ גם אם היה כתוב להזיר נזיר כדרך הכתוב בכ"מ ג"כ הוין דרשינן ומדשני קרא לכתוב נזיר להזיר ש"מ תרתי וע"כ לר' ישמעאל לא דריש כ"א חדא אבל סבבלי ס"ל גם למ"ד ד"ת כלב"א למדרש תרתי ודריש מליזור להזיר והוא דלא כהירושלמי : מן כל היוצא · ה"נ בירושלמי הלכה א' : אסורה לאכול בתרומה מיד · ירושלמי גיטין פ"ג ה"ג :

דף ד ע"א הניחא למ"ד · פלוגתא דר"י ור"ל היא ג"כ בירושלמי נזיר פ"ג הלכה ה' : חידוש הוא · עי' ירושלמי תרומות פ"ו הלכה א' כתובות פ"ג הלכה א' סוטה פ"ג הלכה א' נזיר פ"ו הלכה א' ובש"ק שם ד"ה הרי בשר ומ"ש בפסחים מד ע"ב : ע"ב מופרשני ממך · ה"נ בירושלמי הלכה א' ובספי"א : בר"ן ד"ה אלא לעולם בשהזכיר קונם כו' הו"ל יד לנדר · עי' ירושלמי הלכה א' דשם קשה לפרש בשהזכיר קונם או שבועה ע"ש ובק"ע ובפ"מ וע"כ הר"ן מפרש גם שם בשהזכיר קונם :

דף ה ע"א שניהם אסורים · ה"נ בירושלמי הלכה א' והכא דחי לדר"י בר' חנינא ובירושלמי קס הך דריב"ח ועי' במס"פ שם : מופרשני ממך דלא עבידנא כו' · בירושלמי הלכה א' משמע דמופרשני ממך כל איסורי הנאה קאמר ועי' ספי"א: ע"ב ר"ן ד"ה ר' יהודה כמ"ש וכ"ת א"כ היכי מקפינן כו' · לפי מ"ש התוס' גיטין דף יג ע"א ד"ה והא לא מסך דשמואל לא מוקי מתני' כיהודה אף דפסק כותיה ל"ק קושית הר"ן דשפיר מקשה אמאי דחיק שמואל כו' והוצרך לתרץ דמתני' משמע ליה כר' יהודה :

דף ו ע"א מפני שהוא יד לקרבן · בירושל' הל' א' איתא הכי גם על שאיני אוכל שהוא יד לקרבן ולפי' הר"ן מיירי באמר קונם ועמש"ל ד' סוף ע"ב : ע"ב כל שדהו פאה · עי' תוספתא פ"א דפאה ובירושל' שם הל' א' מובא בהרא"ש ותוס' ועוד מביא בתוס' ירושל' פ"ג דפאה דבעינן שהתחיל לקצור והוא בה"ז שם והיו יכולים להביא הך דפ"ק הל' א' דמוקי לבדיא בהתחיל לקצור דהיכא שיור מה שקצר ומ"ש בתוספתא שם אין שוטה כל שדהו פאה היינו בלא התחיל לקצור ולא מתחייב עדן בפאה ועי' מה"פ שם :

דף ז ע"א טעמך זה לקט · ספרי תצא רס"ד ירושל' ר"ה פ"א הלכה א' : ר"ן ד"ה ולענין קמה בחזקת חיוב קיימא אלמא טעמא כו' · עי' ע"א ר"ה דף י"ד ובאבני מלואים שם שכ' דלא כהר"ן בדיוקו אלא דטעמא דרישא דוקא דבעינן חזקה לפטורא רק שהוקשה לו מכמה דוכתי דתפסי' ספק במת"כ לקולא ובענ"ד נראה עפמ"ש בספרי תצא רפ"ג שספק לקט לקט מטעם שהוא בחזקת עניים מקרא נגר ליתום ולאלמנה יהיה ובעפ"ב נקרא מוציא מחברו ועליו הראיה כמבואר שם משא"כ במת"כ דלא כ' קרא כ"א ונתת הו"ל בחזקת בעפ"ב וזהו שיתכן בכוונת רבא קמה בחזקת חיובא קיימא דהו"ל בחזקת עניים כנ"ל וזה עולה בקנה אחד עם מ"ש בירושל' ספ"ד דפאה לחלק בין גר כו' להאי דינא דספק לקט ועי' שנ"א ספ"ד דפאה מ"ש להשוות הירושל' עם הבבלי אולם עם הספרי הנ"ל יומעט יותר ועי' מכילתא משפטים פ"כ פ' ודל לא תהדר ופ' לא תטה : ר"ן ד"ה ירושל' · כאן פ"א ה"א : ע"ב הזכרת השם · עי' ירושל' ברכות פ"ו הלכה א' ובתמורה ד' ע"ב : שנאמר כי מתו · עי' ירושל' פ"ט הלכה ב' ובב"ר פע"א שמ"ר רפ"ה איכ"ר פ"ג פסוק במחשכים פדר"א פ"מ תנחומא צו י"ג : ר"ן ד"ה או בירושלמי · מ"ק פ"ג הלכה א' :

דף ח ע"א שנשבעין לקיים את המצוה · עי' ספרי ואתחנן ל"ג הצדיקים משביעים יצרן ועי' רו"ר פ"ס : דאי בעי פטר נפשיה בק"ש · ה"נ בירושל' ברכות פ"א הל' ה' דמאן דמקיים שבע ביום הללתיך היינו ק"ש וברכותיה כאילו קיים והגית בו יומם ולילה : ע"ב ר"ן ד"ה בעל בירושלמי פ' נערה · הל' א' : ר"ן ד"ה ש"מ ומוכח בירושל' · פ"י ה"א והכוכחה היא מדאיתא ר' חייא תני לה בשם חכמים היינו לסך דר' יהודה וכ"כ הרמב"ן מובא בר"ן לקמן פ"א ע"ב ועי' רא"ש פי"א סי' י"א : ר"ן ד"ה לשמת' בירושל' · חגיגה פ"א הלכה א' כאן פ"י ה"א : מוציא חמה מנרתקה · עי' בב"ר פ"ו ופס"ו קה"ר פ"א שוח"ט י"ט פדר"כ כ"ט ועיין אג"ב פ"כ :

דף ט ע"א הריני עלי וסימני · בירושלמי הלכה א' שמואל אמר לנדרין היא מתני' או כנדר או בקרבן או בשבועה ר"ז אמר כו' כיני היה לפניו אשכול אחד ובא אחד ואמר הריני נזיר ממנו כו' ובא אחר ואמר הרי עלי קרבן כו' ובא אחר ואמר הרי עלי בשבועה כו' ובא אחר ואמר מה שאמרו שלשתן עלי לא נמצא זה נדור בנזיר ובקרבן ובשבועה : דברי ר"מ רי"א · בירושל' הלכה א' נתחלפו המ"ד דר"מ לר"י ודר"י לר"מ ומוקי שם מתני' כר"י ומפרש דר"י לא אמר רק בנדר כמו כאן לר"מ וכן בתוק"ר פל"ו פלוגתייהו כבירושל' ובספרי תצא רס"ה כבבלי : ע"ב אר"ש הצדיק מימי לא אכלתי · במד"ר פ"י ספרי נשא כ"ב ובירושל' כאן הלכה א' נזיר ספ"א מוכח דאפי' אשם נזיר טהור לא אכל ומוקי לה כר"ש דאמר נזיר חוטא הוא וכלקמן י' ע"א ושם בשיטה א' ל"ד כמ"ש הר"ן ובירושל' הוא דוקא ועי' במד"ר פ"י דר' ישמעאל דריש מאשר חטא על הנפש היינו מה שטמא א"ע : כל אשמות נמי · ה"נ מקשה בירושל' מחטאת חלב ודם : וכשהן מטמאין · בירושל' שם מתוך שנודרין מתוך הקפידה הם תוהין ומשום דקאי שם גם בנזיר טהור ע"ש :

דף י ע"א אדם מביא בכשתו · ויק"ר פל"ז : רי"א חסידים הראשונים · ה"נ בירושל' כאן הלכה א' נזיר פ"א הלכה ה' ושם ר"י הוא המ"ד טוב מזה ומזה שאינו נודר כל עיקר וא"כ מוכרח דמחלק בין נדר לנדבה : רש"א · שם : ר"א הקפר ברבי · במד"ר פ"י ע"ש ר"א סתם ספרי נשא ל' בלא שם האומר: שציער עצמו מן היין · בירושל' כאן הלכה א' ונזיר פ"א הלכה ה' בדברי ר"ש : ר' יוחנן אומר ל' אומות · בירושלמי כאן הלכה ב' ונזיר פ"א הלכה א' נתחלפו כמ"ד דר"ל ס"ל ל' אומות ור"י ס"ל לשון חכמים ועמש"ל דף ב · ע"ב בש"א כנויי כנויין אסורין · ה"נ בירושלמי נזיר פ"א הלכה א' : מפחזנא מאי · בירושל' שם תניב ליה בין כנויי כנויין ור' יוסי האמורא פליג וס"ל דכל הני הם כנויין ממש וס"ד כנויי כנויין כגון האומר עלי לפרים כו' פלוגתא דר"מ ורבנן בנזיר דף ב' ע"א : דאמר מוהי · עי' ירושל' סוף הלכה ב' :

דף יא ע"א אי ר"מ לית ליה מכלל לאו · לפי הגי' הכתובה לפנינו בירושל' קדושין פ"ג ה"ג איתא דר"מ ס"ל בכל אתר מכלל לאו אתה שומע הן רק בקדושין משום חומר עריות ובדבר שבממון להוציא צריך תנאי כפול ועי' תוס' גיטין דף ע"ה ע"א ד"ה לאפוקי שהגיהו הירושל' שצ"ל בכל אתר לית ליה ע"ש אבל גם בשבועות פ"ד הלכה י' ופ"ז הלכה א' ובעירובין פ"ג הלכה ה' מבואר דלר"מ אית ליה מכלל לאו כו' וכ"ה כאן בס"ד ולהגם נדחק הק"ע לכוין עם האמור כאן דל"ל לר"מ מכלל לאו כו' ולהגי' שם מאחר דמכל המקומות הנ"ל מוכח דס"ל לסירושל' דאית ליה לר"מ מכלל לאו כו': רמ"א כל תנאי · ירושל' עירובין וקדושין שם ונזיר פ"ב ה"ד ובדמאי פ"ז הלכה ז' נזכר פלוגתא דאמוראי בזה ושם אינו ענין לזה כמ"ש הפ"מ דמ"ד דא"צ לכפול התנאי הייתי שא"צ תנאי כלל ומ"ד צריך לכפול צריך תנאי : רי"א כירושלים · ירושל' ה"ג : ע"ב חולין כחולין · ירושל' ה"ד ושם נשתבש שכתוב חליל החליל וצ"ל כבכאן או חלין כגי' הבר"ן : וקשיא לן הא לית ליה מכלל לאו · הירושל' ס"ל דר"מ אית ליה מכלל לאו כו' ומתוקמא מתני' לקרבן לא אוכל לך כפשטי' :

דף יב ע"א בנותר של עולם · עי' ירושל' הלכה ג' : איזהו איסר האמור בתורה · ירושל' כאן הל' א': כיום שנהרג בו גדליה · בירושל' שם כיום שנהרג בו פלוני ופי' הק"ע ת"ת גדול ואם כן לא שייך הא דאמר הגמ' בבבלי רפ"ג דשבועות יום שנהרג בו גדליה איצטריכא ליה ע"ש : והוא שנדר באותו היום · בירושל' שם ע"ש ר' בא בשם ר' יוחנן ורב : כחלת אהרן · ירושל' פ"ב ה"ד : כתרומת לחמי תודה · ירושל' שם : ע"ב תרומת הלשכה אסור · שם בירושל' ומתני' היא לקמן דף יח :

דף יג ע"א כי ידור נדר · בירושל' פ"א הלכה א' דריש הכפל לשון לכנויי נדרים ודבר הנדור דריש לי' מתיבת לה' והכא דמרבה מלה' כל דבר האסור הוא ג"כ משום שמצוה להקדישו כמ"ש הר"ן ועי' נזיר ד' ע"ב : שמצוה להקדישו · עי' ערכין ד' כ"ט ובש"ק פ"ב ה"ד ד"ה תד : לקרבן לא אוכל לך · במשנה שבירושלמי איתא לא קרבן והירושלמי לטעמי' דס"ל דאית לי' לר"מ מכלל לאו כו' כמש"ל י"א : מודים חכמים לר"י · ה"נ בירושל' הלכה ד' ומשמע דאינו מחלק בין הקרבן לסא קרבן ומקשה שם מ"ש לרבנן קרבן הו"ל כאומר כקרבן ולא כאומר הקרבן וגבי שבועה אמרו דהו"ל כאומר השבועה ולא כאומר כשבועה ומשני דס"ל להטיל לחומרא : ע"ב נעשה כאומר · לסירושל' דס"ל לר"מ דאית ליה מכלל לאו כו' א"צ לאוקמי בכך ולזאת גריס במתני' לא קרבן ועמ"ש דף י"א ע"א וע"ב : יאסר פי לדבורי . ה"נ מוקי בירושל' ה"ס : כחלת אהרן · עי' לעיל דף ב' : אי ר"מ הא ל"ע · עמש"ל דף יא. :

דף יד ע"א כי ידור נדר · עמש"ל ד' י"ג : איזהו איסר · עמש"ל ד' י"ב : בבשר אימא · ירושל' כאן פ"ב הל' א' ושם מיבעיא ליה אי מתפים דבר אחר באימא כגון ככר וכיוצא וקאמר דפליגי רב ושמואל בזה ע"ש הגירסא שמובא בש"ק בשם הרשב"א : הנודר בתורה · עי' ירושל' פ"א ה"ג : ע"ב ר"ן ד"ה ה"נ מן הירושלמי · פ"א הלכה ג' : קונם שאני משמשך · בירושלמי הלכה א' פליגי בזה רב ושמואל רב אסר ושמואל שרי : אל ייטן היום · ה"נ מוכח בירושל' פ"ז ה"י :

דף טו ע"א מלקין אותו וישן לאלתר · בירושלמי כאן הלכה א' איתא גם באכילה כן רק דבאכילה ממתינין לו עד שיאכל ולא לוקה וי"ג באכילה ז' ימים ועש"ק ומה"פ ובירושלמי סוכה פ"ס הלכה ב' מכר סך דשינה לחוד : דברים המותרין ואחרים נהגו בו איסור · ירושל' כאן הלכה א' ע"ש תני דבי רב ומוכח שם דהכי נדרים דבמתני' ג"כ הו"ל אחרים נוהגין בו איסור ע"כ ה"ס בבל יחל : לא הלכה איסורא בעלמא · ה"נ בירושל' פ"ז ה"י וסי"א דאסורה מיד : ע"ב והא משתעבד לה מדאורייתא · עי' ירושל' הל' א' דשמואל אמר מותר ופי' הק"ע משום דמשתעבד לה ל"מ נדרים ומ"ש כל יחל הוא כאלו כל יחל היינו לכתחלה שאין לנדור זאת לשוא להחל דברו וקאי על ואלו מותרין דרישא וגם לרב אינו כ"א מדרבנן משום דאחרים נהגו בו איסור צריך שאלה כנ"ל ע"א : קרבן לא אוכל לך · עמ"ש לקמן דף ט"ז :

דף טז ע"א מני מתני' ר"מ היא · עי' פרש"י וגי' סב"א והכונה הוא מדתני קרבן לא אוכל לך ולא תני ג"כ קרבן שאוכל לך ש"מ דקרבן הוי כקרבן דלא כר' יהודה אבל במשנה שבירושל' הלכה ב' גריס קרבן לא אוכל לך וקרבן שאוכל לך הו' מותר א"כ אתיא ע"כ כר' יהודה וא"ש מה דקשיא לא קרבן לא אוכל לך נותר ובפ"א ה"ד לגי' הירושל' איתא שם לא קרבן לא אוכל לך ר"מ אוסר דלהירושל' ר"מ ס"ל מכלל לאו כו' והכא תנא אחרינא בשיטת ר"י וס"ל דל"א מכלל לאו כו': שבועה לא אוכל לך · בירושל' הלכה ב' איתא ולמה לא תנינן שבועה לא אוכל לך מותר ופי' ספ"מ דפעמים גם שלא אוכל לך דאכילנא משמע כל ק' בגמ' לרב אסי וק"ל דהא מותר משמע שמותר לו בין שלא לאכול אבל בשנאמר דאכילנא משמע הוא מושבע לאכול ואין שייך ע"ז מותר ונרא' עפמ"ש בפ"א ה"ד דבשבועה בין אמר שבועה או השבועה אסור אבל אם אמר כשבועה א"ז כלום וכ"ה כאן לגי' הק"ע בה"ב וע"ז קשיא ליה למה לא מסיק במתני' כשבועה לא אוכל לך מותר דל"ה שבועה כלל שאסר במתני' מלבאר זאת משא"כ בנדרים אם אמר כקרבן הוי אסור לכ"ע וע"ז משני דלא תני רק חומר בשבועות מבנדרים ובזה הוי איפכא דנדרים חמיר משבועות [וזהו דמסיק וסברינן מימר שבועה לא אוכל לך דברי חכמים פי' חכמים דר"מ היינו ר' יהודה דלדידים בנדר אם אמר קרבן בלא כ"ף כקרבן הוי נדר וזהו חומר בשבועות מבנדרים דאלו לר"מ גם קרבן הוי נדר ואין כאן חומר בשבועות ע"כ בנא זו היא לר' יהודה והא שבועה הוא ג"כ לר"מ לשיטת הירושל' דהקרבן לכ"ע ל"ה נדר ובשבועה הוי השבועה לשון מעליותא כנ"ל פ"א ה"ד וזהו דקאמר דשבועה לא אוכל לך הוא דברי חכמים דר"מ ואינך הם דברי ר"מ ג"כ] ומוכח מזה דהירושל' מפרש זה חומר קאי אלפניו ולא כדמפרש בבבלי לק' ע"ב דקאי אלפני פניו : בנדרים אסור · בירושל' פ"א הלכה א' ונזיר פ"א ה"ב נדרים חלים על האיסורין ואין שבועות חלות על איסורין ועי' כאן ה"ג שבועות פ"ג ה"ה ועי' כ"י פ"א ה"א שהאריך לדעת הירושל' דגם על קיום מצוה להמנע מאיסור חל נדרים והוא דלא כשיטת הבבלי : ע"ב אבל מחל הוא לחפצי שמים · בירושל' הלכה ב' ע"ש תני ר' ישמעאל כל היוצא מפיו ולא היוצא מפי שמים : יכול נשבע לבטל · ת"כ ויקרא חובה פרשה ט' :

דף יז ע"א מה הטבה רשות · ירושל' כאן הלכה ב' שבועות פ"ג הלכה ה' : ע"ב מינו דחל שבועה על ענבים · עי' ירושל' נזיר פ"א ה"ב דבכולל חל שבועה על איסורין ובשבועות פ"ג ה"ג והלכה ד' פלוגתא דר"י ור"ל בזה דלר' יוחנן בכולל חל על איסורין ור"ל ס"ל דאפילו בכולל אינו חל שבועה על האיסורין ועי' ירושל' כאן ה"ג פלוגתת חיסה עם אבימי אחוה : עלתה לו שנים בראשונה · עי' ירושל' נזיר פ"ג הל' ב' ועי' תוספתא ספ"ב דנזיר ומ"ש בשבועות דף כח :

דף יח ע"א שהנזירות חלה על נזירות · במד"ר פ"י ירושל' פ"א הל' א' נזיר פ"א הלכה א' ועי' ירושלמי מ"ק פ"ג הל' ה' נזיר פ"ג ה"ב : עלתה לו שניה . עי' מש"ל י"ז : כגון שקבל עליו שתי נזירות בבת אחת · בירושל' נזיר פ"ג הל' ב' שאיל אם בב"א הלא נדר שהותר מקצתו הותר כולו וצ"ע מאי דניחא ליה כאן בזה : ע"ב כבשר מליח · בירושל' כאן הל' ד' ופ"ז ה"ג מוכית מזה דמליח לשעה נקרא מליח דמלח דקרבנות לא היה כ"א לשעה כשמעלן ע"ג המזבח : ספק נזירות להקל · במתני' פ"ד דטהרות נשנית סתמא ובירושל' נזיר פ"א הל' א' הוא ע"ש ר' יהודה וא"כ אפשר לתרץ דהכיא ר' יהודה היא ומתני' דהכא ר"מ היא וכן מסיק בבבלי לקמן דף י"ט ע"א דר' יהודה היא וממקום אחר ולפמ"ש בירושל' נזיר פ"ב הל' ה' דר' יהודה לא אמר כ"א בסוף אבל בתחלה אף ר"י מודה דלהחמיר יש לתרץ דהכא לכתחלה והאי דבטהרות להקל היא בסוף אולם ק"ל מהא דספ"ס בירושל' נזיר טעמא דר"י דס"ל כר"ע דלא נתנה נזירות אלא להפלאה א"כ נוטה הסברא דבתחלה דספק אם ירד לתורת חיוב י"ל ספיקו להקל שאינו בהפלאה אבל בספק שבסוף אחר שנתחייב יש להחמיר ע"כ צלא דמספיקא ס"א להגיה שם דל"ל בספק לא אמר ר"י אלא בתחלה [דבעינן הפלאה] אבל בסוף אף ר"י מודה ושם בנזיר פ"ב הל' ה' הו"ל במתני' בסוף כיון שכבר קבל עליו הנזירות וע"ז משני דבזה גם ר"י מודה למיזל לחומרא : הקדיש את הכוי · בירושל' ספ"ב דבכורים ת"ק ס"ל לא הקדיש את הכוי ורבי מאיר [כ"ה לגי' הר"ש שם] ס"ל הקדיש את הכוי :

דף יט ע"א ספק משקין ליטמא · ירושל' חגיגה פ"ג הלכה א' : וכן היה רא"א כדבריו · בכל הספרים כאן ובפסחים דף טו איתא ר' אלעזר וע"פ הר"ן יש לגרוס ר' אליעזר דהוא ר"א דגבי לא הקדיש את הכוי ושם כתוב ר' אליעזר ודוחק דר' אליעזר שהיה לפני ר"מ וכתב עליו וכן היה אומר כדברי ר"מ גם פירושו דחוק דהא בלא"ה קשיא דר"א אדר"א כמ"ש הר"ן בעצמו ופירושו בזה דחוק כמ"ש בזה בפסחים דף טו ע"א ולאשר שפה הוא עיקר הענין אבנה לכתוב בקיצור דבענ"ד עיקר הקושיא היה מדסיים עלה דספק נזירות להקל בברייתא ספק משקין כו' דברי ר"מ ומסתמא כולה ר"מ היא ור"מ ס"ל בירושל' בכורים פ"ב הלכה ו' ע"פ גירסת הר"ש דהקדיש את הכוי ונסתר תי' הגמ' דלעיל ר"א היא דס"ל לא הקדיש את הכוי אך דלא תימא דר"מ לא קאי תתימתו רק על סיפא ספק משקין ע"ז הביא וכן היה רא"א כדבריו וקשיא דר"א אדר"א ומזה מוכרח דר"מ קאי על כל המתני' דהם דבריו ובשביל זה קאמר רא"א כדבריו ל' רבים לכלול גם אינך ספיקי ספק נזירות וספק בכורות ובדין משקין לא קאי כ"א אלטמא אחרים טהור ובפסחים מתרץ שם אחדא ומקשה והא כדבריו קאמר קשיא ולכל קשיא יש תירוץ וזהו התירוץ בשביל אינך ספיקי ומוכרח דר"מ קאי על כל המתני' והוא ס"ל הקדיש הכוי כנ"ל : רא"א אין טומאה למשקין · ת"כ שמיני פרק ט' : דכן ממש · עי' ירושלמי חגיגה פ"ג הל' א' ומ"ש בפסחים דף טו ע"א בזה : הא ר' יהודה · עמש"ל דף יח ע"ב דמהירושל' נזיר פ"א הל' א' פ"ב ה"ה פ"ה ה"ד מוכח דהך דספק נזירות להקל ר' יהודה היא : ע"ב ר' יהודה משום ר"ט · ה"נ בירושל' לקמן פ"ג הל' א' נזיר פ"ס ה"ד : אימא סיפא · ה"נ מקשה בירושל' כאן ה"ד דיוקא דרישא אדסיפא ומשני ר' אלעזר שם כהכא דתרי תניין אינון ור' ירמיה מתרץ כמ"ד סתם חרמים לבדק הבית [ופלוגתא היא בערכין דף כח ע"ב ובספרי קרח קי"ז ועי' ת"כ בחקתי פרק י"ב] ברם כמ"ד סתם חרמים לכהנים אפילו בגליל יהא מותר ר' יוסי בשם ר' הילא בגליל ע"י שרגילין בחרמו של עכן את אומר אסור הו' דמוקי מתני' כמ"ד סתם חרמים לכהנים ע"כ במקום שמכירין היינו שאין רגילים בחרם עכן נשאר על הדין דסתם חרמים לכהנים : ר"ן ד"ה הא · עש"ק ה"ד ד"ה אבל :

דף כ ע"א כימים שנהג בהם היתרי בנזיר לב. פלוגתא דר' יהודה ור' יוסי דר' יהודה ס"ל כהכא ור' יוסי פליג ואמר דיו שלשים יום · וברש"י שם בל"א בשם התוספתא כדברי ר' יוסי בד"א בנזירות מועטת אבל במרובה דיו ל' יום ובירושלמי נזיר פ"ס ה"ב איתא בדברי ר' יוסי בספק בד"א בנזירות מרובה כו' ויבואר בנזיר בס"ד : שהבושה מביא לידי יראת חטא · עי' במד"ר פ"ח דב"ר פ"ע אג"ש פכ"ח שוח"ט סי' א' וסימן י"ז ירושלמי קדושין פ"ד הלכה א' מכילתא יתרו בחדש פ"ט : ע"ב ארשב"ג א"ר יונתן כל אשה · בילקוט בראשית ל"א ד"ה אלף ע"ט ליתא א"ר יונתן : ארבעה נדרים · ירושל' חגיגה פ"א הלכה ח' :

דף כא ע"א ר"ן ד"ה גרסי' בירושל' · כאן הל' א' ושם איתא דר' אמי פתר לה למתני' כר' טרפון ואפי' במעמידין וא"כ הבבלי דמוקי כר' טרפון לזאת לא מוקי באין מעמידין ואפשר דרבא קאמר שניהם רוצין קתני היינו הך דירושלמי באין מעמידין : דאמר משום ר"ט · ירושלמי נזיר פ"ס ה"ד ונזכר כאן ס"א : ולשתות צונן · לפי' הפ"מ בירושל' ספ"ח מוכרח שם דרק על סעודה זו נשבע אבל סעודה אחרת מותר ועמ"ש לקמן דף ס"ג ע"ב לדעת הרא"ש דגם בסעודה זו מותר לאכול שלא הזכיר אכילה בנדרו לבאר הירושל' עפ"ז אבל רבו החולקים על הרא"ש : ע"ב צדיקים אומרים מעט · במד"ר פ"כ אדר"נ פי"ג תנחומא וירא : א"ר יהודה אמר רב אסי · בירושל' הל' א' רב ושמואל תריהון אמרין אלו בן צריכין התר חכם הכיב אסי לא מצינו פתח לנדרים אלא מכאן וסגי' הק"ע בל' הראשון כרב ושמואל אין צריכין התר חכם ועפ"ז הוא שוה להבבלי כדעת שמואל דא"צ שאלה לחכם ורב אסי ס"ל דצריך שאלה ולהפ"מ שהגיה הגיר' ככתבה נתחלף דעת שמואל אך דעת רב אסי גם לדידי' היא כבכאן ופי' דקאי על ר' אלעזר שם דאמר א"צ ופליגי עליה ע"ש ועמ"ש לקמן דף כד ע"א דלענ"ד פי' רב אסי שם דא"צ היתר חכם ונתחלפו דעת שניהם מכאן להסם ע"ש מ"ש בפי' הירושל' עפ"ז : כדו תהית · בירושל' נדרים פ"ט הלכה א' כה"ג ע"ש ר' יוחנן : אתאי לקמיה דר' יוחנן · ה"נ בירושלמי פ"ט הלכה ז' :

דף כב ע"א ראוי לדוקרו בחרב · ויק"ר פל"ז ועי' ירושל' פ"ט הל' א' ובע"ז פ"א הלכה ט' פתח ר"נ לנדר פתח בזה ובירושל' פ"א הל' א' ב"ר פס"א תנחומא ויצא ח' איתר נדרו פנקסו מתבקרת: ר' נתן אומר הנודר כאלו בנה במה · בירושל' פ"ט הל' א' ר' יונתן פתח בזה ושם מוכח דבמה היינו לע"ז מדמקשה עלה ע"ז בסקילה ונדרים בלאו : ר"ן ד"ה הנודר בירושל' · פ"ט הל' א' : ע"ב אין מקקין לאלהי ישראל · עי' ירושלמי פ"א הלכה א' : ר"ש ברבי הו"ל נדרא · עי' ירושלמי פ"ט הלכה א' ושם הטריח המתיר להנודר מטולא לשמשא ובזה מצא לו פתח לנדרו :

דף כג ע"א אף הרוצה · בירושל' הלכה א' אית תניי תני הרוצה אית תניי תני אף הרוצה מאן דתני הרוצה מסייע לר' אימי [כגי' הק"ע] והיינו דמוקי למתני' כר' טרפון ורא"בי לא ס"ל כר"ט ומאן דתני אף הרוצה והיינו דגם ראב"י מודה לסיפא הוא כר' בא דמוקי לרישא דברי הכל ובאין מעמידין דהכא בבבלי

שבבבלי פשיטא ליה דרישא לאב"ה היא ומבעי' אי פליגי רבנן עליה : ע"ב כל נדר שאני עתיד · עי' ספרי מטות קנ"ג [illegible]

דף כד ע"א

[illegible]

פשוט הנהוג בין כ"ה : ע"ב שבועות הכאי אסורין · ספרי מטות קנ"ג ובירושל' כאן הל"ב תני הדא מותרין ותני הדא אסורין ומוקי שם במיתל שבועה על נכסיו נכסיו אסורין ללקות אינו לוקה ולפ"ז הכא דמיירי לאסור נכסיו שפיר תני אסורין אבל לגי' הרשב"א מובא בק"ע ובמס"פ בהפך נכסיו מותרין וללקות לוקה ע"כ לגרוס הכא מותרין וכגי' הר"ן והרא"ש גרים אסורין :

דף כה ע"א

שלא על תנאי שבלבך · בירושל' כאן הלכה א' ובסוטה פ"ז הל' א' איתא שאין תנאי בשבועות ורק מפני הסדיוטות שחושבים שיש תנאי בשבועות : והא הכוא תוי' · ה"נ מקשה בירושלמי הלכה ב' ובשבועות פ"ג הל"ח ומשני שם במרובע קאמרי' דאין מרובע בבריות ועי' מעשרות פ"ה הלכה ג' : ובלע יתהון · בירושל' כאן הל"ב ושבועות פ"ג הל"ח דהוא בלע גמלים וקרוניות ועשו גמלים מעורות ממולאים בתבן וגמלים לוחשות כמו גמלים נכנים לעיניו ובלעם והתלקחה האש בקרבו ואכלתו : ע"ב ר"ן ד"ה כשם בירושל' · הל"ב ונ"ל דס"ל כגי' הרשב"א נכסיו מותרין וללקות לוקה דאלו לגירסתינו נכסיו אסורין ועמש"ל דף כ"ד ע"ב : נדר שהותר מקצתו · ירושל' ברכות פ"ה הל"ב תענית פ"א הל"א כאן פ"א הל"א פ"ג הל"ב פ"ה הל' ד' נזיר פ"ג הל"ב והכא בבבלי מדמי לזה פלוגתא דב"ש וב"ה כר"ע ובירושל' כאן הל"ב אמר דהכא משום נדר טעות שאני ועי' ר"ן שכתב דגם כאן אינו מדמה אותם כי אם דשני הפלוגתות שייכים בדין נדר שהותר מקצתו :

דף כו ע"א

תפוס ל' ראשון · ירושלמי דמאי פ"ז הל"ו : ברא"ש ד"ה ופלוגתא מדלא קאמר ותמורת שלמים בוי"ו · בירושלמי שם איתא הפלוגתא בל' ותמורת שלמים לר"מ תפוס ל' ראשון ובתשובה כתבתי להשיב להשואל בדברי הרא"ש הא הכא קאי לרבא ורבא הלא ס"ל בזבחים דף ל' ע"א עדיין היא מחלוקת דבעי שם בגמ' תמורת עולה ושלמים מהו להגות · מהו ואמר אביי שם בהא מודה ר"מ ורבא אמר עדיין היא מחלוקת וא"כ לרבא בתמורת עולה ושלמים פליג ר"מ וס"ל תפוס ל"ר ומהרא"ש מוכח דמודה ר"מ בדאמר בוי"ו והשבתי לו עפמ"ש התוס' בתמורה דף כ"ו ע"א לר' יצחק ב"ר יוסף דבתחים עולה והניה שלמים דאין דבריו סותרים זא"ז נתפס ל' ראשון ובתמורת עולה ושלמים דהוי סתירה זה לזה אמרי' דכונתו מתחלה לשניהם דאין דרך אדם לסתור דבריו תכ"ד וזה הסברא הוא ג"כ לרבא ומאי דקאמר עדיין היא מחלוקת לא קאי כ"א אלהגות והא בעי' דלהגות הוא באת"ל בתמורת עולה ושלמים חלו שניהם והארכתי בזה בדברים המסתעפים לפי' זה ואכמ"ל ומהירושלמי דמאי שם מוכח דגם בוי"ו פליגי כנ"ל : נדר שהותר מקצתו · עמש"ל כה : ע"ב הותר האמצעי · ירושל' פ"ט הל"ו ונזיר פ"ד הל"א וברייתא היא: ר' נתן אומר· ירושל' לקמן פ"ט הל"ו :

דף כז ע"א

והתנן נדרי אונסין · לפי' הק"ע ופ"מ בה"ג הוי טעם אחר במתני' משום דהוי כנדרי זרוזין או משום דיכול לומר זהו כבודי ע"ש ומ"ש בפנ"א : אם לא באתי · עי' ירושל' גיטין פ"ז ומ"ש בכתובות דף ב ע"ב : ע"ב ואסמכתא לא קני · בירושלמי גיטין פרק ה' הלכה ח' וב"ב פרק י' הלכה ה' קרי ליה עלומים ע"ש ומ"ש בב"ב דף קסח ע"א :

דף כח ע"א

להודיעך כמן דב"ה · ה"נ בירושל' הל"ד דלב"ה גם בשבועה יכול לפתוח ומייתי ברייתא תני ר' ישמעאל כו' : אין שאלה בשבועה · בירושלמי פי"א הל"א פלוגתא דר"י ור"ל בזה ע"ש : הרי נטיעות הללו · ירושלמי קדושין פ"ג הל"ה : ע"ב דאתא זיקא נפישא · בירושל' כאן הל"ה מוקי בשקוצי' שמלך עוברים לקצן תאנים לפנות מקום : דאיכא דליקה · ה"נ בירושל' כאן הל"ה וקדושין פ"ג הלכה ה' : אמר בר פדא · בירושלמי שם הוא ע"ש חזקיה ודעת עולא הוא ע"ש ר' יוחנן והכא בבבלי מוכרח דר' יוחנן ס"ל כבר פדא מדקאמר לקמן דף ל' ע"א ל"ש אלא שפדאן הוא שהוא לדעת בר פדא :

דף כט ע"א

ר"ן ד"ה וכתב [המתחיל בדף כ"ח ע"ב] בירושל' · דפרקין הל"ה וקדושין פ"ג הל"ה ומ"ש דהלו פלוגתא דבר פדא ועולא כו' שם בירושל' לא נזכר שמות בר פדא ועולא אלא כונת הר"ן כמאי דמתרץ לר' יוחנן דאין להם פדיון דאח"כ היינו א"ל פדיון ע"כ פדאן טרם קצצתן הם פדויין ותלוי פלוגתא דבר פדא ועולא בפלוגתא דחזקיה ור' יוחנן שם : ר"ן ד"ה א"ל בירושל' פ' האומר · קדושין פ"ג הל"א : ע"ב לא פקעה קדושה בכדי · עי' ירושל' פסחים פ"ד הל"ט אין הקדש יוצא בלא פדיון : דאמירתו לגבוה עי' ירושלמי גיטין פ"ז הל"ג קדושין פ"א הל"ו פ"ג הל"א :

דף ל ע"א

שתי פרוטות · בירושלמי כאן הל"ה קדושין פ"ג הל"ה ושם נשאר באבעי' ויתכן דזה עצמו מבעי' לי' אי דומה לפדאן הוא או לפדאן אחרים : הכי א"ר יוחנן פדאן הוא · בירושל' שם ע"ש ר' יוסי ור' יוחנן ס"ל שם פדאן פדויין כמש"ל דף כח ע"א : חד מתני אריפא · בירושל' הל"ו מתני' בין אריפא בין אסיפא ויתכן דגם הכא לא פליגי : ר"ן ד"ה דהלין ובירושל' · כאן הל"ו : ע"ב שם בר"ן ובירושל' · שם ובהלין עלייתי' צריכה : אסור מן הילודים · במשנה שבירושל' ליתא זאת כ"א מן הנולדים ר"מ מתיר אף בילודים וחכ"א לא נתכוין כו' וא"כ א"צ לדחוק כמ"ש הר"ן דחכ"א היינו לפרש טעמא דת"ק דלא ליהוו כב' מחלוקת ולגי' הירושל' ליכא במתני' כ"א ב' ר"מ וחכמים וטעמייהו מפרש שם בה"ז דר"מ מסתייע מקרא שני בניך הנולדים שנולדו כבר וחכמים ס"ל דגם שיולדו משמע כמ"ש הנה בן נולד : אחר ל' ב"ה · ירושלמי עירובין פ"ג הל' ה' ועי' לקמן רפ"ו בבלי וירושלמי פלוגתא דר' יאשיה ורבנן ועי' ירושלמי פ"ו הלכה ג' ופ"ז הלכה א' פ"ח הלכה א' נזיר פ"ז הלכה ט :

דף לא ע"א

ביצחק ולא כל יצחק · ה"נ בירושלמי הל"ח ושם ר"ה אמר בי"ת תרי מי שנוחל שני עולמים כו' ע"ש : לוקח בפחות · עי' ירושל' רפ"ה : ע"ב ראבע"א מאוסה · מכלתא יתרו פ"א : שלש עשרה בריתות · בירושל' הל"ט א"ר יוחנן בר מריי' כתיב ביום ההוא כרת ה' את אברם ברית כו' עד ואת בריתי אקים את יצחק י"ג בריתות : ר' יוסי אומר גדולה מילה · במכילתא שם ריש"ג . לא נקרא שלם · מכלתא שם ב"ר פמ"ו : שאלמלא היא · מכלתא בשלח פ"ג תנחומא לך כ' : ריבב"א גדולה כו' כשנתרשל · מכלתא יתרו פ"א שמ"ר פ"ה וירושלמי כאן הלכה ט' : א"ר ח"ו · בירושלמי א"ל יוסי וכ"ה במכלתא שם וכן הגי' בב"ח כאן :

דף לב ע"א

רשבג"א לא למשה · מכלתא יתרו שם וירושלמי הלכה ט' : ולא נקרא תמים · ב"ר פ' מ"ו : שאלמלא · עמש"ל דף ל"א ע"ב : הסתכלתי במזל · עי' ב"ר פמ"ד פדר"א פכ"ז פס"ר פמ"ג תנחומא חיי סי' ו' : כל המנחש לו נחש · עי' ירושל' שבת ספ"ו : מכניסין אותו במתילם · עי' במד"ר פ"כ דב"ר פ"א תנחומא בלק י"ד פס"ר פל"ה ירושלמי שם : דחושבני' הכי · ב"ר פמ"ג ופמ"ד ויק"ר פכ"ח במד"ר פי"ח אג"ב פי"ג פדר"א פכ"ז תנחומא לך י"ג ל"ב מדות מדה כ"ט : בן שלש שנים · ב"ר פ"ל ופס"ד ופל"ה במד"ר פי"ח אסת"ר פ"ו שהש"ר פ"ו פס"ר פכ"א ובכולהו איתא פלוגתא ולחד מ"ד בן מ"ח שנה הכיר תנחומא לך ב' בכר א' בן ג' שנים : ע"ב בתחלה המליכו · תנחומא קרח סי' י"ב : מיד נתנה לאברהם · עי' ב"ר פמ"ו ופל"ה ויק"ר פל"ה :

דף לג ע"א

הנאה המביאה לידי מאכל · בירושל' הל"א מוקי במודר הנאת מאכל : ואפילו לנא · בירושל' הל"א תני אבל משאילו כוסות ועש"ק שכתב דהירושל' לשיטתו דמפרש דמיירי באומר הנאת מאכלך עלי ע"כ התיר כוסות וכ"ה במגילה פ"א הל"ז אבל הבבלי דמיירי בהנאה המביאה לידי מאכל גם כוסות אסור ע"ש : ושוקל את שקלו · עי' ירושל' כתובות פי"ג הל"ב : ע"ב דיהיב לי' ע"מ שלא לפרוע · בירושלמי כתובות פי"ג הל"ב וכאן הל"ב אפילו בבע"ת דוחק ואפילו לבני כהנים גדולים ועי' תוקפות כתובות דף כד ומש"ש : מי שהלך למדינת הים · ירושלמי כתובות שם ובפ"ד הל"ו : ר"ן ד"ה גזירה בירושל' פ' איזהו נשך · הלכה א' :

דף לד ע"א

בשלמא למ"ד · עי' בר"ן וגי' רש"י כבגמ' ובירושלמי כתובות פי"א הלכה ב' וכאן הלכה ב' מקשה ולא נכסי מחזיר אסורין על בעל האבדה ופי' הק"ע ופ"מ ולמה לא יטול שכר זה המחזיר כא נכסי בעל האבדה אינן אסורין עליו ומשני בשנכסי זה אסורין על זה ונכסי זה אסורין על זה ואם כן ס"ל להירושלמי דאף בשנכסי בעל האבדה אסורין על המחזיר מהדר ומפרש שהמחזיר רוצה לקבל שכר ומשום דנכסי בעל אבדה אסורין עליו לא יטול :

דף לה ע"א

קונם קדוש שיש לי · ירושל' פ"א הל"ב ושם היא בשינוי : לפיכך יש לה פדיון · ה"נ בירושל' כאן הל"ב כתובות פי"ג הל"ב כל הברייתא פלוגתא דר"מ ורבנן : ר"ן ד"ה ירושלמי · שם : ע"ב ומקריב עליו · ירושל' פסחים פ"ח הל"ג כתובות פי"ג הל"ב כאן הל"ב : חוץ ממחוסרי כפרה · ה"נ בירושל' פסחים פ"ח הל"א סוטה פ"ב הל"א : שמא תתעבר ותמות · עי' ירושלמי יבמות פ"א הל"ב סוטה פ"ב הלכה א' פסחים רפ"ח דתלוי בשתי שערות ומובא בתוס' יבמות דף י"ב ע"ב : רי"א אדם מביא קרבן · ת"כ מצורע נגעים סוף פ' ד' כל שהביא הר"ן ובירושל' יבמות פט"ו הל"ג סוטה פ"ב הל"א כתובות פ"ד הל"א כגי' הגמ' שבכאן ועש"ק יבמות שם ד"ה תני : וכל קרבנות שחייבת · עי' במד"ר פ"ט :

דף לו ע"א

הפריש קרבן על חברו לא עשה · ירושל' פסחים פ"ח הל"א ובנזיר פ"ב הל"ה לענין קרבן נזיר : הפריש קרבן ונשתטה · בירושל' גיטין פ"ז הל"א הוריות פ"א הל"ב פלוגתא דר"י ור"ל לר"י נדחית תפלתו ולר"ל לא נדחית ואח"כ מהליף דר"י לדר"ל דלא תקשה דר"י אדר"י ע"ש : הפריש פסח על חברו · ירושל' פסחים פ"ח הל"א קדושין פ"ב הל"א : כדי לזרזן · בירושל' פסחים פ"ח הל"ג א"ר יוחנן לית תני שוחט אלא מפריש ולמה תני שוחט כדי לזרזן : ע"ב טובת הנאה של מי · בירושל' כאן הל"ג פלוגתא דר' אבהו

ור"ג דר' אלכסו פ"ד של מתקן ור"ג פ"ג של בעל ספיקות · אינהו · [illegible]

דף לז ע"א

[illegible]

דף לח ע"א

[illegible]

דף לט ע"א

[illegible]

בפסחים שם : כמא כבודי · ה"ס ג"כ בב"ר פ"א ובתנחומא נשא י"א ושו"ט ל"ג פדר"א פ"ג אבל בגמ' פסחים דף נד ע"א כשס"ק ובהמ"ק נפקי מחד קרא כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשינו : בק"ח אין לה שיעור · עי' ירושלמי תרומות פי"א הל"ה דמסייע לזה ממתני' שם וע"ג התולים ע"ש : שאין אתה יודע מתן שכרן · בירושל' פאה פ"א הלכה א' קדושין פ"א הלכה ז' כדי שיהו עושין אותם באמונה : נוטל אחת מששים · ויק"ר פל"ד שו"ט מ"א ושם איתא דבעינן שיהו אוהבים אותו כנפשו ומשמע ג"כ דבהו ל"א כעשורייתא דבי רבי כ"א נוטלים כ"א חלק ס' עד בלי הותר לו מאומה :

דף מ ע"א

כל המבקר את החולה · עי' ויק"ר פל"ד : ששכינה למעלה · עי' שאלתות אחרי : ע"ב זו נר וקערה וטעיה · באיכ"ר פ"א זו חמת וטעיה וקערה :

דף מא ע"א

דדא בי' כולא בי' · ויק"ר פ"א במד"ר פי"ט קה"ר פ"ז תנחומא ויקרא א' חקת סימן ו' ועי' במד"ר פכ"ב זכה בחכמה זכה בכל פדר"כ פ' פרה ועי' מדרש שמואל פ"ח : עד שמוחלין לו · ירושל' ברכות פ"ב ה"ג שו"ט ק"ג ע"ש : בבל מוחלין בו · ב"ר פ"י שמ"ר פ"י ויק"ר פכ"ב קה"ר פ' ויתרון ארץ פדר"א פמ"ט : קרוקתא דעקרבא · ב"ר פ"י קה"ר פ"ה : ע"ב ומזיע עמו בקטנה · ה"נ בירושל' ה"ד : מן התמהוי החוזר · שם :

דף מב ע"א

ור"י ור"ל דאמרי תרווייהו · בירושל' הל"ו פליגי ר"י ור"ל וס"ל לר"ל כדעת רב ושמואל כאן : בחייו ובמותו · עי' ירושל' ב"ק פ"ט הל"א כאן פ"ה ה"ק דדוקא דאמר תריהון הא אמר במותי לחוד או בחיי לחוד אין נאסר לאח"מ משום דאין אדם אוסר לאחר שיצא מרשותו כ"א בשהאל לאסור בעודן ברשותו : ע"ב ולא פליגי · בירושל' מוכח דפליגי וקאמר דאתיא דר"ל כר' יוסי לקמן דף מ"ג ע"א דר' יוסי אוסר להמודר בספקיר המדיר משום דנדרו קודם להבקרו ודאי דהכא הפקר תורה שאני : גזרה שמא ישהה · ירושל' הל"ו ולעיל הל"ד לקמן פ"ה הל"א : לא ישאילנו · ירושל' פ"ה הל"א :

דף מג ע"א

ואיני יודע מה אעשה · ירושל' כתובות פ"ז הל"א ושם מסיק הלשון יעמיד פרנס ועי' ירושל' כאן הלכה ח' דקאמר הטעם משום שאינו יכול התנווני להוציא ממנו בדין דהיינו שאינו אומר להתנוני תן לו דבכה"ג הוי מתחייב בדין ואסור וכן העמדת פרנס מיירי בכה"ג שלא תן לו : עד דאתי לרשות אכה מהירושל' דמאי פ"ג הל"ב פסחים פ"ב הל"ב מוכח דתפס כן למסקנא בטעם ר' יוסי ועפ"ז נראה בפי' סוגית הירושל' פאה פ"ו הא וכאן הי' כפי' הק"ע כאן דכל השקלא וטריא דר"ז ור' שמעון דיינא הוא אליבא דר' יוסי והמסקנא דלא תשו לרמאין היינו דאין הטעם דר' יוסי משום רמאין אלא מס"ת ל"ה הפקר עד דאתי לרשות הזוכה : אימתי בזמן שקדם נדרו · לעיל הל"ו כאן הל"י פסחים פ"ד הל"ט : ע"ב כל הנודר אין דעתו · ה"נ משני בירושל' הל"י לדעתו דס"ל בדעת ר' יוסי דל"ה הפקר כ"ז שלא בא ליד הזוכה : שלשה ימים יכול לחזור בו · ה"נ בירושלמי פאה פ"ו הלכה א' כאן הלכה י' ושם פי' הפ"מ כר' מאיר וסק"ע פירש כרבי יוסי וכ"נ נכון ועפנ"א בפאה שם :

דף מד ע"א

ליום אחד לשבת א' · ירושל' פאה שם כאן הל"י : סיפא נמי רבנן · ה"נ להפ"מ בדעת הירושל' שם : רישא נמי ר' יוסי היא · ה"נ להק"ע בדעת הירושל' שם : ע"ב ופטור מן המעשר · עי' ספרי ראה ק"ט ובירושל' מעשרות פ"א הל"א אר"ת הפקיר קמה וחזר תכה בו הפרים ממנו תרומה הרי זה תרומה הפקיר שבלים וחזר וזכה בהן ותרם אין תרומתו תרומה ע"ש : ר"ן ד"ה מיתיבי דהפקר פטור · עי' ת"כ קדשים פ"א וירושלמי פ"א דפאה הל"א ופ"ג הל"ג :

דף מה ע"א

בפני שלשה הוי הפקר · ירושל' כאן הל"י וכ"ה בירושל' שביעית פ"ט הל"ד חמא לך תלתא רחמין כו' ושם דהיכי דמפיק לשוקא לב' בפני שלשה דהו"ל המקום להפקר ויתכן דגם לר"י מיקרי מוציא מרשותו בכה"ג :

דף מו ע"א

ושניהם אסורים להעמיד · ירושל' ב"ב פ"ג הל"ז ועמ"ש דף כ"ז ע"א שם : ר"ן ד"ה הי' מיהו כתב הרשב"א דדוקא כו' לצורך השותף · עש"ק כאן הל"א דהכריח כן מהירושל' וממ"ש עמד א' מהן ומכר חלקו אף ראב"י מודה וע"כ היינו שלא לצורך השותף ותמה על מה שלא הביאו את הירושל' לסעד ע"ש ד"ה עמד · ובענ"ד אין ראיה מהירושל' דהלא הירושל' קאי בי"ש בהחצר כדי חלוקה כמ"ש תלוקה במסיפא מודו רבנן ועלה אמר דבמכר לאחר מודה ראב"י דרק בשותפים שהיו מתחלה שקנו יחד שלא ע"ד לחלוק אף שיכולים כ"א לכוף להב' לחלוק מ"מ כיון שקנו אדעתא דהכי כ"ז שלא חלקו יש בו מדין ברירה וכ"א בשלו משתמש אבל במכר א' מהם לאחר אחר בודאי ידרוש חלוקה ועמו אין שייך ברירה אחרי שלא דבר עמו הפני כלל להתנהג כך בלא חלוקה ע"כ אינו יכול לומר בשל חברי אני נכנס אף בעת שהוא צריך להשותף ולפ"ז הוא דין אחר ואינו שייך כלל לדין הרשב"א לסעדו : ר"ן ד"ה הא"ב מירושל' · היינו דשם מבמע כהרמב"ם דמוקי הא דכופין באומר הנייתי פליך אבל הנייתך עלי לא בדא א"כ מוכח דלהמדיר הוא דכופין ועש"ק ומ"י אך לפי הגיר' שלפנינו ענין אחר הוא דמקשה שם לתוך שלי אני נכנס כו' ואת אמרת כופין פי' כיון שיכול לכנס לחצר אין ריעותא כלל להמודר ולמה כופין ומשני לא על הדא אתאמרת אלא על הדא לתוך תברך אני נכנס ולא לתוך שלך עליה כופין כו' והיינו בסיפא דהי' אחד מן השוק מודר הנאה דאף דיכול לכנוס מ"מ יכול שותפו לומר שהוא מונע אנשים מתוך ביתו שלהם נוקפם מלילך אף במותרים וכדמוקי בס"ב שרגיל להדיר אנשים ולזאת כופין אותו למכור וע"ז הייס דדוקא באומר הנייתי עליך היינו שאחד מהשותפים הדיר לאחד מן השוק אבל היכי שהאחד מן השוק אמר הנאתך עלי אפילו היו כן שנים או שלשה אין זה השותף פושע כלל בזה ואין כופין : שם בר"ן ומפרש בירושל' · הל"ב ועמ"ש בסמוך לפ"ז דקאי שם על מדיר א' מן השוק ומש"ם לא תני כופין הוא בדרך בתמיה [לא כפי' הפ"מ] והיינו דהא תני בזה כופין כמ"ש בהל"א לגירסתינו ומשני דהיינו במודרן ברגיל להדיר אנשים כנ"ל : ע"ב אבל יש בה כדי חלוקה ד"ה אסור · בירושלמי הלכה א' משמע דגם ביש בה כדי חלוקה פליגי ועש"ק : למחצה ולשליש · ה"נ בירושלמי הלכה ג' :

דף מז ע"א

ר"ן ד"ה קונם בירושל' · כאן הל"ג וגי' הרא"ש בפסקיו משונה מגי' הר"ן ופירושו דהרא"ש מפרש דהו"ל תרי בעיות והראשונה לא נפשטה ועי' תפארת שמואל ובש"ק ומס"פ ד"ה גמעינה : בחייו ובמותו · עמש"ל דף מ"ב ע"א : ע"ב מכרן וקדש בדמיהן מקודשת · בירושל' קדושין פ"ב הל"א מפרש טעמא משום דאין זה דמיהן והו"ל כגזל בידו ומסיים עלה ז"א מקדשין בגזילה ועי' מס"פ שם ומוכח מהירושלמי כר"ן פ"ק דחולין : לכתחלה הוא דלא · לכאורה לפי הענין אין מדויק הלשון דהלא הפשיטות היא לקולא ויאות הדיחוי דלמא דוקא דיעבד אבל לכתחלה לא ועי' מגפה אריה הנדפס דכ"ו מש"ש בס"ד ושם מבואר טעם הר"ן דפסק האבעי' לקולא והתוס' דתפסו לחומרא עי' חולין דף ע"ב ויישוב דעת הרמב"ם בפ"ח מהל' מאכלות אסורות הל' ט"ז שפסק חליפי אסוה"נ ודמיו מותרין ובנדרים פ"ה הל"ז פסק דאסור והניח הלה"מ בנ"ע וישבתי ע"פ הירושל' הנ"ל דאין דמים לאסור הנאה וזה אין שייך כ"א בדבר האסור לכל אבל בשאינו אסור כ"א לאחד הספר דהופס דמיו וזהו האבעי' כאן בנדרים דאין איסורו כ"א לאחד ויש לו דמים ומאי דפשיט ממקדש בערלה היינו משום דס"ל דהחליפין אסורין עכ"פ להמחליף עצמו מדרבנן כבתוס' חולין שם ובר"ן כאן וא"כ יש דמים להחליפין והקדושין דהם חליפי החליפין יש לאסרם ומדמותר שם דאינו תופס דמיו ה"נ בדאורייתא' בנדרים וע"ז דחי דלמא לכתחלה הוא דלא פי' דלמא באמת גם החליפין עצמן אינם אסורים להמחליף כ"א לכתחלה הוא דלא יחליף אבל בדיעבד אין איסור בהחליפין ע"כ אין שייך שם איסור בת"ח וא"כ בנדרים דאסור לאחד בלבד יש לאסור חלופיהן דבכהאי גוונא יש דמים ונתפסו החליפין והוא כפסק הרמב"ם ועוד הארכתי שם ואכמ"ל :

דף מח ע"א

גמ' כגון הרחבה · בירושל' הלכה ה' שאין דרך הרבים מפסקתה ע"כ נחשבה לאותה העיר אבל דרך הרבים מפסקתה הו"ל בכלל של עולי בבל : ר"ן ד"ה כל מתנה בירושל' · כאן הלכה ז' :

דף מט ע"א

ר"ן ד"ה הנודר שלוק דהכא בשיל ולא בשיל · הוא דלא כפרש"י והרא"ש שפי' גם כאן מבושל יותר מדאי ועש"ק הל"א ד"ה הנודר שהקשה להר"ן מהירושל' דמקשה מהא דנזיר פ"ו הל"י מבשל את השלמים או שולקן ולהר"ן שלא יכול לתרץ דהתם שלוק יותר מדאי ע"כ הו"ל בכלל בישול ע"ש מה שתירץ בזה אך קשה לי מהא דפי' דתרומות דאר"י שם על המתני' לית כאן ככבשים אלא נשלקים אלמא דשליק פחות מכבוש וכ"ש מבישול והר"ש כתב שם דהירושל' מחולק עם הבבלי בפי' מלת שלוק ועכ"ב יו"ד סימן כ"ו שכתב דגם בירושל' שלוק יותר מבישול ור' יוחנן דאמר לית כאן ככבשים היינו בנכבשים אין רבותא כ"כ דמותר אלא אפילו נשלקין רק במ"ש לפרש דקאי אחגבים טמאים שכבשן שבמשנה ט' שם משום דציר חגבים טמאים אין בהם איסור · ק"ל דא"כ הו"ל להירושל' למימר לית כאן שכבשן אלא ששלקן וכתבתי בתשובה דקאי אמתני' כל הנכבשים והא דגם נשלקים מותר נראה משום דבמין במינו היכי שהורס האיסור אין איסור בפליטתו דא"ב משום נו"ט והא דבעינן ס' אינו כ"א משום גזרה אטו אינו מינו ובהורס האיסור לא גזרי' וכ"ה סברת השואל בת"ל סי' כ"א ואף דהט"ל הלך עליו מ"מ באיסור דרבנן כבתרומות דתרומת ירק מדרבנן אפשר דמודה והארכתי בזה ואכמ"ת ועכ"פ שזה אפשר להשוות התלמודים : ר"ן ד"ה ומותר בירושל' · כאן הל"א : שם ד"ה ר' יאשי' אוסר · מכלתא בא פ"ו : ואע"פ שאין ראיה · עמ"ש שבת דף פ"ב ע"א : דר' יאשיה סבר הלך אחר ל' תורה · בב"ר נ"ד איתא ר' יאשי' אמר הלכו בנדרים אחר שיחת ב"א ומוכרח כהדיחוי דכ"ע אחר ל' ב"א : ר"ן ד"ה ירושל' · כאן הל"א עירובין פ"ג הל"א נזיר פ"ז הל"ט ועש"ק נזיר שם שהקשה בהא דקאמר נודר מן

סתו

סתם ביניסון דאמאי לא קאמר גלי ושלוק א"כ ולא סכנתי קושיתו הא כאן איתא לסדיא ברייתא ר' יאשי' אוסר וקאי אגלי ושלוק כפרש"י והר"ן קילר במאי דלא סיים שלוק דהא לטעם ר' יאשי' דאזיל בתר ל' תורה מוכח דשלוק ג"כ הוי בישול כמ"ש בקרא הזרוע בשלה ומ"מ תקן או שולקן כדמוכיח כן בירושלי' שם וא"כ אין בזה חידוש לומר מה נפיק מביניסון ובירושלי' תמוה בלא זה דקאמר דפליגי ר' יוחנן ור' יאשיה הא ר' יאשי' תנא הוא ואיך יפלוג ר' יוחנן עמו רק דצ"ל לומר הלכה כת"ק וכהא' דר' יוחנן קאמר בנדרים הלך אחר ל' ב"א לכ"ע גם לר' יאשי' וכמסקנא כאן וסתמא דירושלי' או שהסבר שם סמ"ד פליג עליה ואמר דלר' יאשי' ס"ל הלך אחר ל' תורה וע"ז שואל מה נפיק ביניסון דבין כך וכך גם לר' יוחנן לר' יאשי' אסור בגלי ושלוק מה נ"מ בטעמי' ע"כ אמר דמן סתם ביניסון ודתי זאת כבירושלי' מוכח כר"ן: אחר ל' ב"א · ירושלי' שם וכאן הל"ג פ"ז הל"א פ"ח הל"א: בחמריות רכותי · ס"ג בירושלי' הל"א וסם שהרופא אוכל בסן פתו: ע"ב א"ל הסיא מטרוניתא לר' יהודה · ס"ג בירושלי' שבת פ"ח הל"א פסחים פ"י הל"א שקלים פ"ג הל"ג ותשובתו כבכאן תכמת אדם תאיר פניו ועי' קה"ר פ"ח פס"ר פי"ד פדר"כ פ' פרה ובבבלי ברכות דף נ"ס ע"א סתשובה למטרוניתא כבכאן ותשובתו לסלדוקי מהכהכ"ס ע"ס:

דף נ ע"א

איעתר ר"ע · כן נזכר בירושלי' פאה פ"ד הל"ו שנעשה עשיר: ע"ב מאי כלופסין מינא דתאני · ה"ג מוכח בירושלי' מעשרות פ"ב הל"ד דמוקי לה שם דסס ביתור אחד עם בנות שבע ובנות שבע ידוע שהוא מין תאנים ועי' תוס' ר"ה דף י"ד ע"ב: אבותינו אמרו כשיני · איכ"ר פ"ג קס"ר פ"א: רבי עבד ליה הלולא · בקס"ר פ"א עובדא זו בשינוי: אם לעוברי רצונו כך · ב"ר פס"ה:

דף נא ע"א

דלעת הטמונה ברמן · ס"ג בירושלי' כאן הל"א ובכלאים פ"א הל"ב ע"ש ר' חנינא: איתיבי' רבינא לרב אשי ר' נחמיה אומר · בירושלי' כלאים שם מפרש בתר הך דר' נחמי' שטומנין אותה כרמן דמרה היא וממתקין אותה וא"כ באמת היא מין אחרת שאין לאוכלה כך בלא הטמנה ברמן מחמת מרירותה וגם לתנא דמתני' אין הרמוזה סתם דלעת מדהוצרך לסמייענו דאינן כלאים: כלאים עם סיונית · ירושלי' שם ובכלאים פ"ב הל"א: ר"ן ד"ה מתני' בירושלי' · כאן הל"ב: אסור ביורד לאלפס · ס"ג בירושלי' הל"ב ושם ע"ס במ"ש היורד ללפת ונ"ל ללפס והיינו לאלפס: ע"ב ר"ן ד"ה ירושלי' · לעיל פ"ב הל' ד' וכאן פ"ו הל"ג: אסור בציר ומוריים · במשנה שבירושלי' איתא מותר וכגי' הר"ן: רשבא"א דג · ס"ג בירושלי' הל"ג: ר"ן ד"ה גמ' ובירושלי' הל"ג: ובנדרים הלך אחר ל' ב"א · ערובין פ"ג הל"א כאן פ"ו הל"א וה"ג פ"ז הל"א פ"ח הל"א נזיר פ"ז הל"ט וכאן ס"ג מקשה ממתני' דהכא לר' יוחנן דס"ל בנדרים הלך אחר ל' ב"א דאיכא ב"א שאולחים להביא דג ומביא כלבית ומשמע דקושיתו הוא אמ"ש דג מותר בקטנים אך אחר העיון נמלא שינוי בירושלי' בברייתא דרשב"א דהכא תני . דג דגה אסור בין בגדולים בין בקטנים ושם איתא תחת זה דגים אסור בין כו' וא"כ ע"ז שפיר מקשה הא ל' ב"א דגים הם דוקא קטנים שנקנים הרבה בב"א ובזה מיושב מה שמתחיל הענין בטרית שאינה טרופה ועסיק בקושי' על דגים קטנים והשתא ניחא דטרית שאינה טרופה הוא דג גדול כמ"ש הר"ן וע"ז מקשה אמאי אסור בדג גדול ויש להגי' לפ"ז במש"ש לית ב"נ מימר לחברי' זבין לי נון שנ"ל נוני והוא זבן לי' כלבית גם בהך דר' אבין שם יש להגיה דשם מייתי הך דהנודר מטרית טרופה מותר בציר ומוריים והוא ט"ס וצ"ל תחת זה הנודר מן הלתנה אסור בטרית טרופה כו' · וע"ז מדייק מדקאמר מותר בציר ומוריים ש"מ טרית אף שאינה טרופה אסורה והא ל' ב"א לתנה הוא רק טרית טרופה וע"ז משני תמן קריין לטרית לתנה היינו אף שאינה טרופה קורין ליה לתנה וכן יש לתרץ הך דדגים דסם קורין גם לדגים גדולים דגים:

דף נב ע"א

ר"ן ד"ה וקשיא בירושלי' דפרקין · ס"ד: ע"ב באתרי' דר' יוסי כו' קומא דהלכא · בירושלי' כאן הל"ד והל"ז והל"ע מוכח דלא מפרש מר כי אתרי' כ"א דגם במקום סת"ק קרי לי' קומא דהלכא וכהא פליגי ת"ק סבר דלא אזלי' בתר שם אביו ור' יוסי ס"ל דאזלי' בתר שם אביו ועי' בק"ע בהל"ע שפי' דחוק ויותר נראה פי' הפ"מ שם ע"ש: ר"ן ד"ה גמ' בירושלמי · כאן הלכה י':

דף נג ע"א

אסור ביוצא בו · בירושלמי הל"ו סגירס' מותר ביוצא בו נדר ביוצא בו מותר ועי' הגהות הגר"א [ותמהני על הגהת הגר"א בתוספת' פ"ג שכתוב שם מותר והגיה הגר"א אסור וכאן הגי' מותר] ומ"ש לפרש ע"פ הגירס' ותכמים מתירים קאי על אותן שאין דרכן לאכול דמתירין גופייהו דלא כת"ק וריב"בי זכו לפי מאי דתפסו דסתווניות אין דרכן לאכול הן עצמן אבל לפמ"ש בירושלי' שם דאין דרכן לאכול היינו זרעוני גינה י"ל דת"ק ס"ל דדוקא בדבר שדרכו ליאכל מותר ביוצא ממנו אבל באין דרכן לאכול אסור ביוצא מהן ות"ק היינו רשב"א ותכמים מתירין ביוצא מהן אף שאין דרכן לאכול וא"ש דפלוגתייהו ביוצא מהן דמיירי בי' וגם תנא בתרא לטפויי קאתי כפי הכלל וריב"ב ס"ל דתלי בשם תולדתו עליו לאסור אף בדרכן לאכול ביוצא מהן ועמ"ש לקמן בסמוך: ר"ן ד"ה ותכמים מתירין ואיכא למידק כו' · לפמ"ש בירושלי' הל"ז לחלק בין דר' יוסי לדריב"ב דקומא דהלכא שם אביו עליו והך דריב"ב שם בנו עליו ופי' הק"ע דלא פליג ריב"ב כ"א בדבש תמרים שהתמרים עצמן קרוין דבש בקרא ארץ זית שמן ודבש א"ל לדברי הר"ן ולפ"ז יש סעד לפירושם הנ"ל דלפירושם דקאי אסתווניות להתיר הם עצמן יקשה השתא כיון דריב"ב לא מיירי כלל בסתווניות איך שייך ע"ז ותכמים מתירין הו"ל למסמך ד' תכמים להת"ק ולומר ותכמים מתירין הן עצמן ואוסרין היוצא מהן ולפמש"ל א"ש: ומותר בירקות השדה · בירושלי' שביעית פ"ו הל"ד מסיים מפני שיש לו שם לווי וכבר"ן כאן: ומותר בירקות הגינה · בירושלי' שביעית שם בשביעית אסור אף בירקות השדה וכאן בירושלי' הל"ח ליתא תיבת אף אבל גם הא דמותר בירקות הגינה ליתא: ר"ן ד"ה אסורי אסור בתמרה מבשלא · בירושלי' הל"ד איתא דרק לר' יוסי דס"ל שם אביו עליו אסור אבל לרבנן מותר והר"ן כתב לשיטת הבבלי דס"ל דגם רבנן ס"ל שם אביו עליו ובקוס ה"ע מסום דלא קרו לי' באתרייהו קומא דהלכא וע"ל כ"כ ע"כ: ע"ב אבל במקום שמביאין כו' אסור · פרש"י והר"ן אסור בשניהם ובירושלי' שביעית פ"ו הל"ד איתא היא שביעית היא אחר שני שבוע וע"כ להתיר בירקות השדה דלהירושלמי גם במקום שאין מביאין מחו"ל אסור בשניהם כנ"ל ע"א: רחבב"א מביאין · עי' ירושלמי פאה פ"ס הלכה א' שביעית פ"ו הלכה ד' פ"ז הלכה א' תרומות פ"ו הלכה ג' שקלים פ"א הל"ב וכאן הל"ח שהתיר רבי להביא ירק מחו"ל: תני' רשבג"א תיטה · בירושלמי הלכה י"א ע"ש ר' יהודה:

דף נד ע"א

והלא מן ירק נדר · ער"ן שפי' דאי לאו בכלל ירק הוא לא מהני מימלך עלי' ונראה דא"ז כ"א כהו"א אבל למסקנת הגמ' גם מה שאינו בכלל לר"ע הוי מיני' כל מה דמימלך עליה שליח לזאת הוצרך הגמ' לקמן ע"ב לאוקמי הא דהולין ר"פ כל הבשר מותר בבשר דגים וחגבים בהקיז או דכתיב ליה עיניס אבל להירושלמי דרך אחר דלא מוקי הך דהולין בהקיז או דכתיב עיניס ע"כ מקשה משם אי נימא דפלוגתא דר"ע ורבנן הוא במימלך אמאי מותר שם בדגים וחגבים [וא"נ כהפ"מ דלא מסתבר ליה דפליג ר"ע ע"ז כ"א מדאסר בעופות ש"מ דר"ע היא דממלך מיניה הוא] ע"כ משני דפלוגתייהו הוא אי דלועין בכלל ירק ולאו דבזה בלחוד פליגי דהלא אמר אח"כ ואתיא יתידאי דהכא כסתמא דתמן ויתידאה דתמן: סתמא דהכא דהוא לענין הנודר מן הבשר אי מותר בבשר כבד ואין שייך זאת לפלוגתא דדלועין בכלל ירק וע"כ דבעינן ג"כ לסברא דממלך וממלך לחוד ל"מ אם אינם בכלל ע"כ הונא לו מתני' דהולין דמותר בדגים וחגבים משום דאינם בכלל ל"מ ממלך עוד נראה שינוי בין הבבלי לירושלי' בברייתא דפלוגתא דת"ק ורשב"ג אי מותר בכבד דבבבלי לקמן ע"ב איתא בדברי רשב"ג ומותר בבשר עופות ובירושלי' ליתא זאת · וא"כ להירושלי' בשר עופות ע"כ הוו בכלל בשר בל' ב"א ול"ב לטעם ממליך כלל דהא רשב"ג ס"ל דהיכי דממליך ל"ס בכלל להקרא מינו דלזאת מותר בכבד וע"כ דעופות א"צ לטעם מימלך ובזה יצא כנוגה לדקת הרמב"ם פ"ט מנדרים מקושית הר"ן עליו לקמן ע"ב מה שפסק דבעופות אסור ודגים וחגבים תלוי אי ממליך דהוא דלא כסוגית הגמ' דלהכ"ל י"ל דתפס גי' הברייתא כבירושלי' דקי"ל לרשב"ג אסור בעופות אף דלא ס"ל סברת ממליך ודגים וחגבים תלוי בממליך ובזה תפס שיטת הבבלי דגם שאינם בכלל מהני ממליך וע"פ גיר' הירושלי' הנ"ל תתישב מתני' דהולין כרבנן דר"ע דבעופות אסור גם בלא סברא דממליך ולא קשה ליפא לסיפא כדמקשה הגמ' בחולין ואפשר דמטעם זה בחר הרמב"ם בגי' הירושלי': ע"ב ומותר בראש וברגלים ס"כ מוכח בירושלי' הל"א דברי רשב"ג ושם ליתא עופות להיתר אדרבה משמע לאיסור מדוקע בריש דבריו אסור בכל מין בשר ועי' מש"ל ע"א: ר"ן ד"ה ולענין שלא כדברי הרמב"ם · עי' מש"ל ע"א בישוב דעת הרמב"ם:

דף נה ע"א

ושוין בנודר מן התבואה · עי' ירושלמי חלה פ"א הל"ב וכאן הל"ב מדייק ממתני' דתלה דהא דהר"מ הנודר מן הפת ומן התבואה כו' והכ"א הנודר מן הדגן אינו אסור אלא בהן דמשמע דפליגי אר"מ בתבואה ומשני דקאי אדיוקא דר"מ דאמר דוקא תבואה והם ס"ל דגם דגן ל"ה כ"א מה' מינים: שעושה אדם א"ע כמדבר · תנחומא חקת כ"א: ע"ב ומותר בגדיים · ירושל' הל"א: ואם אמר גדולי שנה · שם: ר"ן ד"ה תוספת' בירושל' · שם: ורמינהו · לפי הירושל' לעיל פ"ו הל"א ערובין פ"ג הל"א נזיר פ"ז הל"ט לא קשה הך רומי' דבירושל' שם מוקי להא דהנודר מן המזון כר' יאשי' דהלך אחר ל' תורה להומרא כדכתיב בר ולחם ומזון אבל לענין ברכה אזלי בתר ל' ב"א והבבלי לשיטתו לעיל דף מ"ט ע"א דמוקי גם לדר' יאשי' דס"ל אחר ל' ב"א: הכל לפי הנודר · מוכח בירושלמי פ"ה הל"ח: ואסור בפונדא · ירושל' כאן הל"ג ושם אמר הנודר מן המלבוש אסור בכל מלבוש ומותר בכלו:

דף נו ע"א

לרבות את סיליע · ת"כ מצורע נגעים פרשה ס' ושם איתא הגבוע כגי' הרמב"ם שבר"ן: דרגש א"ל לכפותו · בירושלי' סנהדרין פ"ב הל"ד הלא אמרה דרגש י"ב משום כפית המטה ועמה"פ שם ומ"ש ביפ"ע סנהדרין דף כ' ע"א ועי' ירושלי' ברכות פ"ג הל"א מע"ק פ"ג הל"ס כאן הל"ס: ע"ב רשבג"א · בירושלי' שם רשב"א: א"ר ירמי' · בבבלי סנהדרין דף כ' ע"ב א"ר ירמיה א"ר יוחנן ובירושלי' שם כבכאן: משישופם בעור · שם: הא והא מגופן · בירושלי' שם א"ר אלעזר תפתר בהלין ערסייתא קסרייתא דאיתא לכון עקבין: א"ר יוחנן דאמר קרא · ס"ג בירושלי' הל' ו' ע"ש ר"י בר' שלום ושם ר' אבין בשם ר' אחא דומה לאיש זו ·

דף נז ע"א

אבל בדבר שאין זרעו כלה · עי' ירושלמי שביעית פ"ו הל"ג וספ"ו דתרומות ופ"ט שם הל"ב וכאן פ"ו הל"ד: ע"ב אתא לקמיה דר' אמי · בירושל' שביעית פ"ו הל"ג ר' אמי הוא מהאוסרין וס"ל דל"מ רבוי הגדולין ע"ש: ר"ח תריתאה · ה"ג בירושל' ספ"ז דתרומות בשם ר' ינאי כבכאן: ילדה שסככה בזקנה · ובה פירות כמ"ש הר"ן ועי' ירושל' ערלה פ"א הל"ג דכן מוכרח ועי' מה"פ שם ד"ה ילדה: וארשב"נ א"ר יונתן · בירושל' כלאים פ"ה הל"ו ושביעית פ"ו הל"ג וספ"ו דתרומות ערלה פ"א הל"א כאן פ"ו הל"ד ע"ש ר"ז א"ר יונתן: מתעשרת לפי כולה · ירושל' שביעית פ"ו הל"ג ערלה פ"א הל"ג ע"ש ר' יסא אמר ר' יוחנן ויש שינוי ממקום למקום דבשביעית איתא כיון שהשחירו מתעשרת לפ"כ ובערלה איתא כיון שהבריטו ולכאורה הנכון כבשביעית דהלא איתא שם את"כ ר"ח בשם ר' יוחנן בגל כו' כיון שהבריטו כו' ובמאי פליגי וע"כ בזה פליגי דמר אמר כיון שהשחירו ומר אמר כיון שהבריטו אך הגר"א הגי' בשביעית הך דר"ח בשם ר' יוחנן תחת מתעשרת לפ"כ לכתוב אסור ואשביעית קאי וא"כ אמר זה לענין מעשר וזה אמר לענין שביעית:

דף נח ע"א

כ"ד שיש לו מתירין · ירושל' כאן פ"ו הל"ד ובשביעית פ"ו הל"ג. אף אני לא אמרתי אלא לביעור · עי' רא"ש בפירושו שפי' שעומדין בקרקע וכן פי' הר"ש בפ"ו דשביעית דלביעור היינו לגדולין לפירות שיכנסו משסית לשביעית ובירושל' שביעית שם מקשה מזה לר' הילא ור' אמי דאמרי דל"מ ריבוי סתדש לפירות שביעית שנכנסו לשמינית ומתרץ אליבייהו תפתר בתערובת אבל בגדולין חומר היא בגדולין מוכח דהספי' הוא דהוכחת הירושל' להיתר ממ"ש אבל לאכילה לא דהיינו פירות שביעית שנכנסו לשמינית לא נאסרו באכילה וע"ז משני דהיינו בתערובת אבל בגדולין משביעית לשמינית ל"מ גדולי היתר דשמינית לבטל דחומר היא בגדולין וכאן לא נחית לחילוק זה ועי' ירושל' בכורים פ"ב הל"ב דשם איתא סברא להקל בגדולין יותר מתערובת לענין ביטול מעשר שני בירושלים דתערובת יש בעינן וגדולין כבר בטלו והוא הפך מסברת הירושל' בשביעית לר' הילא ור' אמי: אם יכולין להתלש · הרמב"ם בפי' המשנה בשביעית פ"ו גרים אם אין יכולין להתלש ע"ש

סירוסו לגי' הר"ש כבכאן ע"ש: ודלמא במדוכנין · עי' ירושל' שביעית פ"ו הל"ג בשבדא דר' אבסו אף אמי לא סתרתי אלא במדוכנין והפ"מ הגי' שם במרוכנין ע"ש ובמה"פ פ"ס הל"ב שם ד"ה ר' יוסי וגי' הר"ש במדוכנין ולפ"ז מוכח שם דר' הילא ור' אמי אסרי אף במדוכנין: ע"ב שניה היא שביעית · חילוק זה נ"ל גם בירושלי' דלא תקשה דר"ז אדר"ז בשביעית פ"ו הל"ג דלענין שביעית שנכנס למנ"ש אמר אם רבה החדש מותר ובכל ה"כ אמר אין גדולי היתר מעלים וע"כ לחלק כבכאן: מעשר עלי' ממקום אחר · בירושלמי תרומות פ"ט הל"א איתא בזה"ל ואותו מעשר ראשון שלהן שהוא מפריש על תרומ"ע ועל מה שנטע ופי' הפ"מ דמפריש ממע"ר של הגדולין תרומ"ע עליה ועל מה שנטע והכא איתא דמפריש ממקום אחר ולפרש"י שכתב הטעם משום דהגדולין הם משנה החדשה ומה שנטע הוא משנה העברה ואין מעשרין משנה לשנה י"ל דהירושלמי שם מיירי בבצלים שיכולן לנטען באותה שנה ע"כ יכול לתרום מהגדולין על העיקר ולהר"ן שכתב משום דהגדולין הם פטורין נראה דהיינו משום דמפרש דמיירי בשביעית דפטור ממעשר והו"ל מפטור על החיוב ע"כ בירושלמי שלא נזכר שם שביעית גם הגדולין חייבים ויכול להפרים מהגדולין על מה שנטע אך להרא"ש שפי' באחר שני שבוע ומטעם דמעשר ראשון עתה מהליטרא שנטע היה מדרבנן ע"כ לריך להפרים תרומ"ע ממע"ר הטבול לתרומ"ע מה"ת קשה מהירושלי' ועי' תוספתא פ"ח דתרומות דשם הגי' הגר"א וכן נ"ל גם בירושלמי להשוות התלמודים להגיה ממקום אחר כהגהת הגר"א בתוספתא:

דף נט ע"א

קונמות הואיל ואי בעי. בירו' כאן פ"ו ה"ד דן ג"כ קונמות לדשיל"מ ומקשה שם מהך מתני' דלעיל דף נב ע"א שהנודר מן הדבר ונתערב בנו"ע ומשני משום דהוי אינו מינו: כל הנודר כאלו בנה במה. עי' לעיל דף כב ע"א: תרומה מאי מגוס· עי' מרכבת המשנה פי"א מהל' תרומות הל' כ"א שכתב בדעת ר' מנא שבירושל' פ"ט מתרומות סוף ה"ב שהתמיר בתרומה יותר מבטבל לענין רבי' דס"ל דתרומה הו"ל דשיל"מ . ויסב בזה ד' הרמב"ם שלא פסק כר' מנא והסיר בזה השגת הראב"ד . ועיין בשביעית פ"ו הל"ג וכאן פ"ו הל"ד שנמנה בפירוש תרומה בין הדברים שאין להם מתירין . ואפשר לומר דמוקי לה בתרומה ביד כהן: ע"ב הוריקו מותרין . בירושלמי שביעית פ"ו הל"ג מתקן [למתני' כיני מתני' שחורין אסורין ירוקין מותרין וכ' דכונתו כמסקנת הגמ' דגם בעוד שיש שחורין שהם אסורין סירוקין שניכרין שהם מכבר משסית מותרין ולא נאסרין: הגדל בתיוב . ירושלמי ערלה פ"א הל"א ואין זה סוף המשנה דלעיל כמ"ש הרא"ש ע"ש: ר' תנינא תורתאה . ע"ל דף נז ע"ב:

דף ס ע"א

אבל דבר שאין זרעו כלה . עי' פ"מ בירו' לעיל פ"ו הל"ד שפי' בברייתא שם ותני עלה בד"א בדבר שזרעו כלה כו' לא קאי כ"א אטבל לחוד וקשה דהלא בירו' שביעית פ"ו הל"ג מקשה מברייתא זו על ר"ז דס"ל כיון שרבה החדש מותר לענין שביעית ומשני לא אמרו אלא לקדושת שביעית לביעור אבל לאכילה כיון שרבה החדש מותר . ולפירושו אין שייך כלל הקושיא והתירוץ שוב ראיתי בתרומות פ"ט הל"ב במה"פ שם ד"ה ותני עלה שהגיה שם לפרש דקאי על כל הנך דתשיב במתני' שם ובברייתא שגדוליהן חולין דבדבר שאין זרעו כלה אפילו גדולי גדוליהן אסורין ולא הזכיר דלפ"ז יש לתקן גם פירושו בנדרים וגירסתו שם דשם פי' כפי מ"ש בירושלמי והא מתניתא אמרה דקונמות הו"ל דבר שאין לו מתירין דלפירושו בנדרים עיקר הראי' הוא ממה שגדולי הקדש הדומים לקונמות מותרין אף בדבר שאין זרעו כלה [ותמוה לפ"ז ג"כ מה שהוצרך כלל הירושלמי שם להביא האי ותני עלה כו'] ולפמ"ש הפ"מ בתרומות שם דקאי האי בד"א כו' על כל שגדוליהן חולין וגם הקדש גדולי גדוליו בשאין זרעו כלה אסורין א"כ הוי ראי' להפך דהו"ל כדשיל"מ וצריך להגי' מתחלה שם והא מתני' עבד לון כדשיל"מ כמו שהגי' הק"ע שם ותימה שלא העיר הפ"מ במה"פ לשנות ספי' והגירסא לפמ"ש בשביעית: דרבו גדולין על עיקרו מותר . גי' הר"ן סתם דלא רבו כו' ע"ש ועי' ירושלמי ספ"ז דתרומות דמקשה ר"ז על ר"ת תורת' בדבר שזרעו כלה מותר בשרבה החדש ודכותה באין זרעו כלה ר"ז כדעתי' כו' משמע דר"ת כדעתי' א"ש . והיינו דקושית ר"ז היא מהברייתא דתנא שם גם שאר איסורים ספיחי שביעית וכיוצא דגדוליהן חולין ולשיטת ר"ז דס"ל דגדולי כלאים אסור ע"כ מפרש גדוליהן חולין היינו באופן שרבה ומועיל ביטול וא"כ באין זרעו כלה ל"מ ביטול ע"כ מקשה אבל ר"ת תורת' ס"ל דכל הני דגדוליהן חולין הוא אפילו בלא רבי' וא"ש דבאין זרעו כלה בעי רבי' וסגי ברבי' וכן בגדולי גדולין דאיתא דהוו חולין בזרעו כלה פי' בלא רבי' ובא"ז כלה סגי ברבי' ובזה ניחא דלא תקשה למאי דפשיט לעיל דבשביעית שהיה ע"י קרקע גידוליו מעלין אותו ושם בהברייתא איתא ספיחי שביעית ועלה קאי דבשאין זרעו כלה אסור די"ל דמיירי בלא רבי' ומשום דבזרעו כלה גדוליו חולין אפילו בלא רבי' ובמס"פ שביעית פ"ו ה"ג תי' להבבלי הברייתא דהאי בד"א כו' לא קאי אספיחי שביעית ונמשך אחר פירושו בנדרים פ"ו הל"ד וכבר כתבתי בסמוך לעיל דאינו נכון וכמ"ש הוא בעצמו בתרומות פ"ט הל"ב דע"כ אכולהו קאי האי בד"א כו' רק נ"ל דמיירי בלא רבי' וכדמשני כאן . ולר' יותנן ור' יונתן דס"ל בערלה וכלה"כ דל"מ רבי' י"ל לחלק בין גדולים הראשונים לשניים דהם לא התמירו כ"א בגדולין הראשונים אבל בשניים דבדבר שזרעו כלה מותרין לגמרי בגדולי גדולין . בדבר שא"ז כלה מהני רבי' וכבתרומה דגדולי גדולין חולין בזרעו כלה . בא"ז כלה סגי ברבי' ול"ק קו' ר"ז בירושלמי דהא מיירי שם בגדולין הראשונים וא"ש: ר"מ אמר עד שיגיע . לק' פ"א ע"ב מסיק דמתולפת השיטה מחמת היפוך סברתם גבי קדושין וכ"ה בירושלמי כאן הל"ב קדושין פ"ג ה"ט: ע"ב כאלו בנה במה . עמש"ל כב: אסור בה ובעבורה . בירושלמי ה"א ג"כ מדייק פשיטא ובעי להוכיח מזה דניסן ר"ה לנדרים ודתי להשרי ר"ה והרבות' היא דלא נימא דסגי ביב"ח כרוב השנים כדמשני כאן:

דף סא ע"א

פלוגתא דר' יהודה ורבנן . עמ"ש בר"ה דף ע ע"א דלהירושלמי שיטה אחרת בזה דס"ל דגם לר' יהודה אין שנת היובל עולה כ"א לענין שמטה נחשב כמנין שנות השמטה אבל ליובל נמנה תמשים שלמות ועיין ירושלמי קדושין פ"א הל"ב: ע"ב מוחלפת השיטה . ירושלמי כאן הל"ב קדושין פ"ג הל"ט ע"ש ר' יותנן: ולא כלכלה של ענבים . ס"ג בירושלמי הל"ד משום דאין דרך לעשות בא"י למוקים מענבים:

דף סב ע"א

ר"ם אסכתי' הכוא גברא. הלי עובדא איתא בירו' שביעית פ"ד הל"ב בשינוי דשם בשנת שביעית הלך בשדה שלו ונתכבר לאכול שלא בטובה לתומרא כב"ש ותשיב שם שני דברים שעשה ר"ט כב"ש ונסתכן כאן ובק"ש בפ"ק דברכות: שלא יאמר אדם אקרא. ספרי עקב מח ועי' ספרי האזינו ש"ו פ' יערוף אם עשית ד"ת לשמם כו': ע"ב ולברך ראשון עי' ירושלמי ברכות פ"ה הל"ד וגיטין פ"ה הל"ט: ר"ן ד"ה ומקשו בירושלמי . כאן ס"ג ועיין רא"ש סימן א' שהביא ג"כ הירושלמי אבל שם הוא לענין עד שיעבור או עד שיגיע באמרו עד שיהא דיש חילוק בזה בין זמנו קבוע א"ל ככ"ל פא ע"ב במתני': עד שיגיע הקיץ בגליל . ירושלמי הל"ד: עד זמן גשמים קאמר . הר"ן פי' עד זמן רביעה שני' ורש"י והרא"ש פי' רביעה ראשונה והרמב"ם פ"י מנדרים פי' רביעה האחרונה ובירושלמי כאן ה"ה עד זמן רביעה אחד ופי' הק"ע רביעה ראשונה והפ"מ גרים אחר והיא אחרונה כד' הרמב"ם ועיין ירושלמי שביעית פ"ט ה"ה וער"ן לק' סג . מ"ש בשם אחרים:

דף סג ע"א

הבכירה בשלשה. ס"ג בירו' תענית פ"א הל"ג: אתה מונה בהן ראשונה ושניה.ירושל' שביעית פ"ט הל"ס כאן הל"ה וער"ן שפי' דלדבריהם דרבנן קאמר ול' בענ"ד לפי ד' הרמב"ם שמפרש דזהו ג"כ כונת רשב"ג במתני' בהה"ג שירדו זא"ז דלא נימא דעדן היא רביעה ראשונה מאחר שלא נפסקו הגשמים וע"ז אהרשב"ג דכיון שהגיע זמן השני אתה מונה ראשונה ושני' ע"כ פסק הרמב"ם עד שתרד רביעה שני' ומיושב קו' רבים למה פסק כת"ק נגד הכלל הלכה כרשב"ג במשנתינו ועב"י יו"ד סימן רכ ובש"ך כאן ולהנ"ל א"ש דגם דעת רשב"ג הוא כן: כמאן כר' יוסי . עמ"ש תענית ו': אסור בה ובעבורה . ירושלמי כאן ה"א הבאתיו לעיל ס' ע"ב וכ"ה בה"ו ומוכח ברא"ש סימן ד': כותב אדר הראשון . ירושלמי שקלים פ"א הל"א מגילה פ"א הל"ס: הא דידע דמיעברא . לפי' הפ"מ מוקי בירושלמי שעברוה אחר נדרו אבל עברוה קודם לנדרו לא בדא וסק"ע מגי' שצ"ל בהפך הדא בשעברוה קודם נדרו כו' ומפרש דקאי על אסור בה ובעבורה ע"ש: ע"ב ר"ן ד"ה ולענין הלכה כר' יהודה. וכ"פ הרא"ש והרמב"ם פסק כר"מ ועש"ך יו"ד סימן רכ סקי"ז ובתו"מ סימן מג ואה"ע סימן קכ"ו: ר"ן ד"ה שדרך אבל הרא"ה. וכ"פ הרא"ש והרמב"ם פסק כהרמב"ן ועש"ך ומה"פ ה"ז: ר"ן ד"ה ר"מ בירושלמי . ה"ד: אף זה יכול לספר . עי' ירוש' פ"ג הל"א ומש"ל כד: שלא נתכוין זה . עי' רא"ש שכתב דמותר ג"כ לאכול שלא פי' בפיו אכילה ועפ"ז יש לכוין מ"ש בירושלמי הל"ע א"ר יוסי הד"א הכן דמשבע לחברי' דלא הכן לאכל והכן עבר דהיינו בכה"ג דמתני' דמותר ג"כ לאכול אף שנראה כעובר על דבריו רבים הקשו על הרא"ש מהתוספות ששם מפורש שאסור לאכול ועפ"מ ספי' הירושלמי בסעודה אחרת ע"ש:

דף סד ע"א

ר"ן ד"ה ירושל'. כאן הל"א: ונעשה בהכ"נ . בירו' כאן הל"ב ומגילה פ"ק הל"א מוכיח מזה דכנעשה לשם אגר והקדישה לבהכ"נ קדשה ע"ש: א"ב אין נדרים נתרין יפה . בירושל' סתום הדבר ויש לפרש כאבי' או כרגא: ע"ב כ"מ שנאמר נלים . שמ"ר פ"ה תנחומא שמות י' פדר"א פ"מ תנדב"א ח"א פי"א: כל אדם שאין לו בנים . ב"ר פמ"ה ופע"א תנחומא נו יג: ארבעה חשובין כמת . ב"ר פע"א שמ"ר פ"ה איכ"ר פ"ג פ' במחשכים תנחומא נו יג ועי' ירושלמי כאן הל"ב: ר"ן ד"ה ירושלמי . אינו במקום א' הך דעיני היה בס"ד וכך דתהוס לאו טלד הוא בס"א . ובס"ב ר"א למד ממשה דפותחין בנולד דמפרש כי מהו היינו מיתה ממש וא"כ הוי ראי' לר"א כ"ה לגי' סק"ע ופ"מ ופירושם ותמוה מפדר"א שם דאמר וכי מתים היו ע"כ נ' כגי' הכתובה ור"א ס"ל עניות גם כן הוי כנולד:

דף סה ע"א

במדין נדרת. שמ"ר פ"ד: ר"ן ד"ה תניא בירושל'. כאן פ"ה הל"ד ועי' ברא"ש מה שהביא בשם הירושל' מענין לריך לפרט הנדר והוא בירושל' שם וביומא ספ"ח: אין אלה אלא שבועה . ירושל' סוטה פ"ב הל"ה נדרים פ"א הל"ב שמ"ר פ"א תנחומא שמות יב ספרי דברים ד' והתחנן נז מכילתא יתרו פ"א אג"ש פט"ז: קאביל אהגבא . איכ"ר פ"ב תנחומא והתחנן א' ועי' פס"ר פכ"ו: ואין הכמים מודים לו . במשנה שבירושלמי והכמים מודים לו: בתולה נדרו בדבר . בירושלמי ה"ג ע"ש ר' אילא בשם ר' לעזר ומוכח כר"ן כאן והא דמסיק ר"ז בשם ר' יוחנן הכא בבבלי דעת ר' יוחנן אינו כן: כבר מת . בירושלמי שם הוא דעת שמואל כן: ע"ב מטלטלי מי משתעבדי לכתובה . ה"ג מקשה בירושלמי ה"ה ולסק"ע מתרץ אומרים לו שיתן דהיינו מני' גובין אפי' מטלטלי ומשמע שלא בכפי' רק אומרים לו . והפ"מ מסבב כוונת הירושלמי למ"ש בבבלי פ"ה:

דף סו ע"א

נדר שהותר מקצתו . עמש"ל כה: לזה קרבן ולזה קרבן . עי' ירושלמי שבועות פ"ה הל"ד גיטין פ"ט הל"ו קדושין דף כ"ב הל"א נזיר פ"א הל"ב ומ"ש ביפ"ע שבועות לח ע"א: עד שיאמר שבועה. עי' ירוש' נזיר פ"ד הל"ג: ע"ב שן של זהב . ירושלמי הל"א: ומה לעשות שלום . עי' ירושלמי שבת פט"ז הל"א סוטה פ"א הל"ד במד"ר פי"א דב"ר פ"ה ספרי נשא מב:

דף סז ע"א

ונשאל על הקמתו. בירו' היא מפרש בכה"ג שמת הבעל דנתרוקנה רשות לאב כלק' אבל בהקים הבעל ומת ל"מ תו הפרת האב אף דהשתא כולה דאב: א"ק ואם היו תהי' . ס"ג בירו' הל"א ועי' ספרי מטות קנג וקנו: ע"ב ארום מפר בקודמין . בירושלמי הל"א מוכיח מלשון הכתוב ונדריה עלי' דמשמע שיש נדרים עמה מקודם ומזה מוכרח דמיירי בארוסה דאלו בנשואה הלא אין מפר בקודמין ועיין ספרי מטות קנג פלוגתא דר' יאשי' ור' יונתן ויש להסב כונת ר' יונתן לזה ובקג"ה שם פ' ואם בית אישה ע"ש ר' ישמעאל כדברי ר' יאשי' מיתור הכתוב אם היו תהי' דככר כתב ואם בית אישה ובקנ"ו מפיק ר' ישמעאל מקרא בין איש לאשתו בין אב לבתו דאבי' ובעלה מפירין נדרים ועי' לקמן דף סח ע"א:

דף סח ע"א

דבי ר' ישמעאל תנא בין איש . בירו' הל"א הוא ע"ש ר"א ואם היו תהי' מוקי לה בבוגרת והבעל לבדו מפיר: שהבעל מפר נדרים שבינו לבינה . ה"ג בירו' הל"א לרבנן דפליגי על ר"א ולר"א אמר דתרתי ש"מ והיה להר"ן ד"ה לומר לסייע דבריו מהירושלמי ועש"ק ד"ה אית לי': בעל מיגז גייז בירושלמי כאן הל"א איתא פשיטא הדא מלתא לא הפר האב את חלקו ועברה על נדרה לוקה הפר האב ולא הפר הבעל מהו שתלקה · והכא מבעיי' לי' בהפר הבעל ולא האב ופשיט מהפר האב ולא הבעל דהירושלמי יש לחלק בזה ועש"ק ד"ה פשיטא שכתב דחלוקים התלמודים בזה ובענ"ד הירושלמי לשיטתו דס"ל בהפר האב ומת הבעל לב"ה א"צ להפר ונתרוקנה רשות לאב אבל להבבלי דס"ל לקמן סט ע"א דלב"ה בכה"ג אינו יכול להפר א"כ לא נתרוקנה רשות לאב אחרי הפרתו ע"כ הו"ל דמיון שפיר ועמ"ש בזה עוד לקמן דף סט ע"א: ר"ן ד"ה לומר . בספרי מטות קנה: שם בירושלמי פי"א הל"א: ע"ב שמע אביה והפר לה . עי' ירושלמי הל"ב: נתרוקנה רשות לאב . עי' ספרי מטות קי"ג: שמע בעלה והפר לה

לס. בירושלמי שם הוון בעון מימר דוקא הפר לה כו' ופשיט דאפילו לא הפר לה הבעל רק שלא שמע או ששמע ומת בו ביום נתרוקן רשות לאב והיא בבא דרישא:

דף סט ע"א בה"א אינו יכול· בירושלמי שינוי גדול דשם בה"א איתא לב"ה א"צ להפר ולב"ש צריך להפר וקשה לשבש שם ולהשותו לפה ונולא דמשתפינה ס"א מילתא אדתא דא"ר נתן דהכא קאי על בבא דשמע הבעל והפר ומת דלב"ה בזה א"י להפר לבדו דס"ל דמה שנראו לארוס זכה בהן בעלה ומקלים קלים בהפרתו ע"כ א"י האב להפר לבדו עד שיארסנה ויפר בשותפות עם הארוס האחרון וכדמוכח הך דר' נתן לקמן דף ע"א דקאי על בבא דהפר הבעל ע"ש ובירושל' קאי על בבא דהפר האב דבזה אמרינן א"צ להפר כיון שכבר הפר ולב"ש צריך להפר משום חלקו של בעל דרק דידיה בייז וא"ש בזה כדף סח דפשיט אבעי' בבעל מבבא דהפר הבעל ואזדא לה הקושיא דלעיל דף סח ע"א מהירושלמי: בעי רבא יש שאלה בהקם· ה"נ מבעיא בירושלמי הלכה א' ולפי הס"ק שם משמע דלא אפשיטא: שני' הלה עליו· עי' ירושלמי נזיר פ"ג הלכה ב': ע"ב רבי יוסי אומר אם לכך נתכוין· עי' ירושלמי דמאי פ"ז הלכה ו' ועמ"ש בב"ק דף ע"ב ע"ב ולעיל דף כ"ו ע"א:

דף ע ע"א קיים ליכי לשעה מהו· בירושלמי הלכה א' קיים ליכי במנחה קיים לעולם: כמאן דאמר קיים ליכי· עי' ירושלמי נזיר פ"ד הלכה א': מת האב לא נתרוקנה· עי' ספרי מטות קנ"ג קנ"ד: מת הבעל נתרוקנה· ספרי שם ומכלתא משפטים פי"ז: ע"ב קודמי הוי' שני'· עי' ספרי מטות קנ"ד פ' ונדר אלמנה: ה"מ בנדרים שלא נראו לארוס· בירושל' הל"ב בעי ופשיט דגם בנדרים משנתארסה אמרי' נתרוקן רשות לאב ע"ש: וקדושה כשהיא בוגרת· משמע דה"ה כשקדשה אחר שמת אביה הבעל לחודיה מפר וכ"ה בירושל' הל"א ובשו"ע יו"ד סימן רל"ה פסק דאינו מפר ועש"ך שם ד"ה יתומה:

דף עא ע"א נדרה והיא ארוסה· עי' ירושל' הל"ב: אביה ובעלה האחרון· ירושל' הל"א: נדרים שהיו עליה כבר· עי' ירושל' הל"א דמקשה לר"א מה מקיים ונדריה עליה לגי' הק"ע ונראה פירושו דכיון דמוקי לה בבגר איך יזכה בקודמין דבשלמא לרבנן זוכה ע"י שותפתא דאב ומשני דיותר מסתברא בבגר להפר בקודמין שלא זכה בהן האב ע"ש: שמע אביה והפר לה· עי' ר"ן ולפי גיר' הירושלמי לעיל לב"ה אין צריך להפר אתי שפיר דהכא ביש עוד ארוס עמו צריך להפר: הן דברי ב"ש· עי' ירושל' הל"א ומש"ל דף סט:

דף עב ע"ב דרך ת"ח· ירושל' הל"ב: האומר· לאפוטרופוס· ספרי מטות קנ"ג וקנ"ד: דר"ע שלוחו של אדם כמותו· עי' ירושל' פ"ב דקדושין הל"א ורבע אדוניו וכו' ולא בנו אדוניו ולא שלוחו הויין סבריו מימר שלוחו של אדם כמותו אלא שמיעט הכתוב אית תניי תני לרבות ורבע לרבות את השליח עד כדין כר"ע כר' ישמעאל אדוניו כל שבא מחמת אדוניו ופי' הפ"מ דהיא פלוגתא דר"ע ור' ישמעאל והק"ע תלי לה בפלוגתא דר' ישמעאל ור"ע אמרי' ד"ת כלב"א ויש להבין איך שייך ייתור ורבע לר' ב"א ונראה דה"פ דלר"ע דדרים שמר ימירנו הפר יפר לרבות את השליח מוכח מזה דבכ"מ אין שלוחו של אדם כמותו ע"כ א"ש דאצטריך ורבע לרבות שליח אבל לר' ישמעאל דלא דריש כפל לשון אין לו הוכחה דאין שלוחו של אדם כמותו ולמה איצטריך ורבע ומשני דלא נדרוש ורבע לזה כ"א מלשון אדוניו ממילא משמע שהשליח הוא במקום אדוניו ול"ל באמת לדרש ורבע:

דף עג ע"א כל הראוי לבילה· ה"נ בירושל' בכורים פ"א הל"ו הראוי לקרי' וביבמות פי"ב הל"ד והל"ו לענין קרי' דתלילה: פרט לאשת חרש· ספרי מטות קנ"ד ובקנ"ג שם לענין האב פרט לחרש: ע"ב עשתה שתה חדשים· ירושלמי כתובות פ"ה הל"ד: זו משנה ראשונה· עי' ספרי קרח קי"ז: ועד כאן לא שמענו לר"א· בירושל' כאן הל"ו טעמי' דר"א דכמזוזות הדבר תלוי:

דף עד ע"א כגון שעשה בה מאמר· עי' ירושל' יבמות פ"ב הל"ג ושם איתא דר"א בן ערך ס"ל מאמר קונה קנין גמור יותר מלב"ש ועי' בירושל' שם פ"ב הל"א ופ"ד ה"ז ופ"ו הל"ד פ"ה הל"א קדושין פ"א הלכה א' ובכולם לר"א בן ערך קונה קנין גמור רק כאן פ"י הל"ו לענין נדרים גם לר"א בן ערך ל"מ מאמר ע"ש ועפ"ק ד"ה א"ל: ע"ב ומה אם אשה שאין לו חלק בהן· ירושלמי כאן הלכה ו':

דף עה ע"א האומר לאשתו כל הנדרים· עי' ספרי מטות קנ"ג ע"פ הגהת הז"א: הרי הם מופרין· ספרי שם: ע"ב במקום שאין מפר נדרי עצמו· ספרי מטות קנג וירושל' הל"ז ושם הטיבוהו מה לנדרי עצמו שאם רוצה להקים מקים משא"כ בנדרי אשתו אם הקים קודם שנדרה אינה הקמה: ומה מקום· שם בירושלמי:

דף עו ע"ב את שבא לכלל הקם· ה"נ בירושל' הל"ז: ריבר"י והאבר"ש אמרו מעל"ע· בספרי מטות קנ"ו הוא ע"ש רשב"י ובירושל' כאן הל"ח כבכאן: ולת"ק הא כתיב מיום אל יום· בירושל' שם משני תפתר שנתחתן באמצע היום וחזר לדבר ביום אחר משלים זה היום שהתחיל לדבר ואף שאינו ביום שמעו ולריבר"י והאבר"ש משלים עד כ"ד שעות:

דף עז ע"א תנאי היא· גם בירושל' הל"ח תלי דין הפרת נדרים בשבת דת"ק וריבר"י: אפילו מעומד· בירושל' הל"ח פלוגתא בזה: נשאלין בלילה· ירושל' שם בק"ו מהפרה דכ' בי' יום ומ"מ מפירין בלילה כ"ש התרה: ע"ב מן החמור ונתעטף· ויק"ר פל"ז ירושל' ע"ז פ"א הל"ט וכן יש בירושל' כאן הל"ח פי"א הל"א מ"ד דבעי עטיפה ועפ"ק כאן ד"ה אין נשאלין: נקרא תוטא· ירושל' פ"א הל"א ועמש"ל דף ס' ע"א וע"ב: האומר לאשתו· בירושלמי נזיר פ"ד מפורש שנדרה כבר וע"כ כפי' השני שבר"ן ושם איתא גם כן לשון שנדרת: חכם שאמר בלשון בעל· ה"נ בירושלמי כאן הלכה א' ובנזיר פ"ד הלכה ב': חכם מתיר כו'· ספרי מטות קנ"ג:

דף עח ע"א נאמר כאן זה הדבר· ת"כ אחרי פ"ו: ראשי המטות· עי' ירושל' פ"ג הל"א פ"ט הל"א חגיגה פ"א הל"ח: ר"ן ד"ה אמר ר' אחא בירושלמי· כאן הל"ה חגיגה פ"א הל"ח ושם אפילו במקום שיש זקן: ב"ש דאמר אין שאלה בהקדש· בבלי וירושלמי רפ"ה דנזיר תרומות פ"ג הלכה ד': ריהב"א מועדי ה'· ת"כ אמר פי"ב פי"ז: ע"ב השותק ע"מ למיקט· בספרי מטות קנ"ד קנ"ו מבואר דהוי תריסה כבריית לק' ע"ט: ר"ן ד"ה ביחיד דבירושל'· חגיגה פ"א הל"ח כאן הל"ח:

דף עט ע"א קיים א"י להפר· ספרי מטות קנ"ג קנ"ד: נשאלין על ההקם· בירושל' הל"ח אבעיא היא ולא אפשיטא לפי' הק"ע ועש"ק: ואם החרש כו' למיקט· ספרי מטות קנ"ד וקנ"ו: שאם לא הפר והשכה· עי' ספרי מטות קנג: ע"ב אמרה קונם פירות העולם· כפרי מטות קנ"ה: בין איש לאשתו כו' מלמדין ה"נ בירושל' הל"א ומקים שם גם דהאב שאין מפר כ"א שיש בהם עינוי נפש או בינו לבינה וכ"ה בספרי מטות קנ"ה מובא בר"ן לעיל דף ס"ח ע"א ד"ה לומר: מכי מגרש לה חייל עלה נדרא· ה"נ בירושלמי הל"א לדעת ר"ז דס"ל דת"ק ור' יוסי פליגי לת"ק אין מפר לעולם בדברים שבינו לבינה ולר' יוסי מפר לעולם ומוקי הך דר"י בן נורי דמקשה כאן מיניה כר' יוסי אבל לת"ק אינו מפר לעולם ועמ"ש לקמן בסמוך: והא תנן ריב"נ· בירושלמי אמר ע"ז לר"ז דר' יוסי וריב"נ שניהם אמרו ד"א ולת"ק באמת אינו מפר לעולם בדברים שבינו לבינה ודברי ר' הילא שם בירושל' אין להם פי' במה פליג שם על ר"ז והק"ע השמיט מלפרשם והפ"מ פי' דלר' הילא גם לר' יוסי אין להם הפרה לעולם וא"כ ריב"נ הוא דלא כחד ומוכן דדוחק הוא גם מ"ש בירושלמי שם לר' הילא ואלו הן נדרי עינוי נפש דברי הכל ובדברי ר"ז איתא דר' יוסי היא אין לזה הבנה דהא מסיק עלה במתני' דברי ר' יוסי ועוד מה שהם עינוי נפש לר' יוסי כ"ש לת"ק ומה זה שייך לפלוגתת ר"ז ור' הילא בדברים שבינו לבינה אי מפר לעולם ונראה דהכוונה היא על כל הפרק כדברי ר"ה לקמן דף פ"ב ע"א דכולה פרקין רבי יוסי היא וגם הך משנה בסיפא קונם שאני עושה כו' שבדף פ"ה לקמן דברי ר' יוסי הם וריב"נ כשיטת ר' יוסי ור' הילא ס"ל דלכ"ע בינו לבינה מפר לעולם וזהו דמסיק לר' הילא דסיפא ד"ה היא ולר' הילא הוי החילוק בין עינוי נפש ובין שבינו לבינה דבזה שבינו לבינה אינו מפר כ"א לעצמו ולא לאחרים משא"כ בעינוי נפש מפר גם לאחרים וזה נראה בכונת תיבת מהו שבירושלמי בדברי ר' הילא שהכנים בדין המשנה לת"ק דכן כוונתו אלו הן נדרי עינוי נפש שהוא מפר אם ארחץ כו' מהו פי' שמפר לגמרי עד שלא נשאר מהנדר מאומה גם לאחרים ולר' יוסי אין מפר כ"א לו: בהא לימא ר' יוסי· ה"נ מקשה בירושלמי הלכה א' עיין שם:

דף פ ע"א הנאת רחיצה עלי לעולם· עי' ירושלמי הל' א' אופן תירוצו שם: ע"ב ושבועה שלא ארחץ· עי' ירושלמי הלכה א' פלוגתא דר"י ור"ל אי מהני הפרה גם לשבועה דר"ל ס"ל דל"מ: ורמי דר' יוסי אדר' יוסי· ה"נ מקשה בירושל' כאן הל"א: מעין של בני העיר· ירושל' שם ובשביעית פ"ח הל"ה ושם איתא עוד בבא חיי אחרים ובהמתן חיי אחרים קודמין:

דף פא ע"א איסי בר יהודה· בירושלמי שביעית פ"ח הל"ה וכאן הל"א יהודה איש סוסי עבד טמר במערתא תלתא יומי בעי מיקם על הדין טעמא מנין שחיי עיר הזאת קודמין כו' ויש שינוי מבכאן דהכא מסופק בטעם ר' יוסי והתם בגוף הדין דחיי העיר הזאת קודמין שהוא לכ"ע מתפש הטעם והקרא דמייתי שם הוא לפי הענין שם: אבל דברים שבינו לבינה הויין· ה"נ תפיס בירושל' הא דלר' יוסי הויין מדברים שבינו לבינה: ע"ב שלא מצינו שועל שמת· כה"ג בירושל' כתובות פ"ז הל"ג: תניא כותיה דרב אדא· ועכ"ז סוגיא דכתובות דף ע"א ע"א אזלא לר"ה דלר' יוסי אינו מפר בנדרי הנאת קיטוט ע"ש: שאין מתיר נדרי עצמו· ספרי מטות קנ"ג ירושלמי פ"י הל"ז: כופה ומשמשתו· ירושלמי כאן הל"א ע"ש רב הונא וכ"ה בנזיר פ"ט הל"א: ואחרים נהגו בו איסור· בירושל' פ"ב הל"א ע"ש תני דבי רב: נטולה אני מן היהודים· ירושל' סוטה פ"א הל"ג ונזכרה לעיל פ"א הל"א: ר"ן ד"ה וגרסי' בירושלמי· ע"ש הרשום פ"י הל"י וצ"ל הל"ח:

דף פב ע"א כולי' פרקין ר' יוסי היא· עמש"ל ע"ט ע"ב: אמר שמואל כל נדרים· ה"נ בירושל' הלכה ב' ומקשה ממתני' כבכאן ומשני פתר לה כר' יוסי וכדמסיק כאן: ע"ב ובאחת אין מתענה· בירושלמי הלכה ב' איתא ע"ש ר' יוחנן בשם ר' ינאי גם בנדרה מן הרעה לחוד מפר חברייא אמרין מפני עינוי נפש שלה ר"ז ור' הילא תריהון אמרין מפני עינוי נפש שלו שע"י נדרה תאכל מהיפה ולא ישאר לו ושוי מדברים שבינו לבינה ע"ש והכא מוכח דבנדרה מן הרעה לחוד ודאי אינו מפר והוא דלא כבירושלמי:

דף פג ע"ב דספר יספדוני· ירושלמי כתובות פ"ז ה"ה: ועוד א"י להפר· ה"נ בירושלמי כאן ה"ג לפי' הק"ע: ר"ן ד"ה ואני אומר בירושלמי פ"ג הל"ג:

דף פד ע"א נטולה אני מן היהודים· עי' לעיל פ"א ע"ב: ובמעשר עני· בירושלמי כאן הל"ג לית כאן מעשר עני מעשר עני ניתן בזכיה ואלו בעזיבה פי' דלקט שכחה ופאה נאמר בהן תעזוב ואין לו בהם טוה"נ משא"כ במע"ע נאמר ונתת: ע"ב למ"ד ספקו טובל· עי' ר"ן ד"ה ודאי וכ"ה במכות דף י"ז ועי' ירושלמי דמאי פ"ד הל"ג דמפרש פלוגתא דר"א ורבנן דר"א סבר דכמיתה ע"כ לא נחשדו ורבנן סברי דאינו כ"א בלאו והוא דלא כחד מהאוקימתו' דהכא דהא דמוקי כאן פלוגתייהו בנחשדו אי לא הוא מטעם אחר דאי בעי מפקר נכסי': טוה"נ· בירושלמי דמאי פרק ו' הלכה ג' כאן הלכה ג' קדושין פ"ב הלכה ט' פליגי ריב"א ור' יוחנן דריב"א ס"ל אדם נותן מעשרותיו בטוה"נ ור' יוחנן ס"ל אין לו בהם טוה"נ ומקשה ממתני' דהכא ומשני שאין רוצה ליתן לשום כהן ועי' לקמן דף פה ע"א כיון דאסר עלייהו הנאתו הויא כהפקר מאחר דלתי' כ"א לכהנים:

דף פה ע"א ר"ן ד"ה ומהא· מה שהקשו הרשב"א והר"ן בקדושי אשה בתנאי שאין עליה נדרים למה לא חיישינן שמא תשאל עליהן עי' תוס' כתובות דף עד ע"ב ד"ה הכא שכתב דאחר שידע הבעל מנדריה ל"מ התרתה לעשותה למקודשת ול"ק לפ"ז קושיתם ומוכח דלא ס"ל להרשב"א והר"ן כהתוס' ועי' מש"ש דמהירושלמי כתובות פ"ז הלכה ז' קדושין פ"ב הלכה ד' ג"כ מוכח דלא כהתוס': ריב"נ אומר· עמש"ל ע"ט ע"ב: ע"ב ריהב"נ אומר חולין· לפי הירושלמי בכתובות פ"ה הלכה ה' פ"ו הלכה א' כאן הלכה ד' טעם ריהב"נ הוא משום דס"ל דהמותר שלה ופלוגתתן מתיים אין ראיה דיסבור ריהב"נ אין אדם מקדיש דשלב"ל אך הכא לשמואל שפיר קשיא דאיהו ס"ל בהדיא בכתובות דפלוגתייהו בשלב"ל וכשיטת ר' יוחנן בירושלמי ועיין רש"י כתובות נט ע"א ומ"ש ביפ"ע שם נח ע"ב:

דף פו ע"ב ושחרור מפקיעין· עי' ירושלמי יבמות רפ"ז ובש"ק שם ד"ה מתני' ופסחים פ"ב הלכה ב' וגיטין פ"ד הלכה ד': נדרה אשתו והשכור· ספרי מטות קנג: יחזור ויפר· בירושלמי הלכה ה' לפי' הפ"מ גם אם הקים בטעות ל"ה הקמה:

דף פז ע"א הא בהדיא כמפרש· בירושלמי מע"ק פ"ג הל"ז אפילו אמרו לו מפורש מת ראובן ונמצא שמעון יצא ידי קריעה רק מחלק דבאם סבור שהוא מת וקרע והיה חי ומת אח"כ אינו יוצא ידי קריעה מה שקרע בעוד שהיה המת חי ע"ש: ונתעלף· ה"נ בירושלמי מו"ק שם ובברכות פ"ב הלכה א': תב"ד· ירושלמי דמאי פ"ג הלכה ו' ועמ"ש בב"ק דף ע"ג: אמרה קונם תאנים· ספרי מטות קנ"ה: ע"ב דברי ר' ישמעאל רע"א· ספרי מטות קנ"ה ובירושלמי כאן הלכה ו' ע"ש אית תניי תני: עד שיאמר שבועה· עיין מה שכתבתי לעיל דף סו ע"א:

דף פח ע"א ר' יהודה סבר גבי רוצח· עיין מכות דף ט ע"א בשינוי קצת טעם פלוגתתם ועי' ירושלמי מכות פ"ב הלכה ה' ומגילה פ"ד הלכה ז' ומ"ש במכות שם וטעם פלוגתתם כאן במתני' לא באר הגמ' ועי' ירושלמי הלכה ז': ר"ן ד"ה מתני' אין לו לבעל באותו מותר· כלום כ"ס לענ"ד מבואר בירושלמי כתובות פ"ה הלכה ה' ע"פ באורי שם ועמ"ש בכתובות דף נח: אמר רב לא שנו כו' לפיך· ה"נ בירושלמי הלכה ח' ובקדושין פ"א הלכה ג' לפי' הפ"מ ועי' גיטין פ"ח הלכה א' דשם מבואר הלכה כן שאומר שניסה ע"מ שאין לבעליך רשות בהן ואין לך אלא מה שאת נותנת לפיך: ע"ב כמאן אזלא· בירושלמי כאן הלכה ח' קדושין פ"א הלכה ג' תני ולא ליך ומוקי לה כר"מ ועי' נזיר פ"ד הלכה ד' ובמס"פ שם ד"ה במשלטת: דר"מ דאמר יד אשה· ירושלמי מעשרות פ"ד הלכה ג' ערובין פ"ז הלכה ו' כאן הלכה ח' גיטין פ"ח הלכה א' קדושין פ"א הלכה ג' ונזכר בכתובות פ"ו הלכה א':

דף פט ע"א לכשאנשא ונשאת· ר' ישמעאל אומר· פלוגתא זו בירושלמי פ"ג הלכה ו' וכאן הלכה ו' והל' ט' והוזכר גם כן לעיל פ"ה הלכה ד' ובסך דה"ו כאן יש לעיין במש"ש אמרה קונם תאנים שאני טועמת ועוד ענב פלוגתא דר' ישמעאל ור"ע ופי' הק"ע ופ"מ דלר' ישמעאל הו"ל שני דברים ולר"ע הו"ל נדר א' וקשה הא לעיל פ"ז ע"ב איתא דר"ע ס"ל דגם בנדר א' ל"ב שיפר כולו ולמקצת השפר מופר ואין נ"מ לדידיה בין שהם שני נדרים או נדר א' ודוחק לומר דהק"ק לר"ע אליבא דיני' דר' ישמעאל דבעינן שיפר כולו בנדר א' ונראה דלענין התרת חכם קאמר דלר"ע הותר מקצתו הותר כולו ואי הוו שני נדרים לא הותר השני ובאור דבר הספק במאמר ועוד ענב פי' הק"ע שאמרה ועוד ענב אחר שלשים יום מלבד שיהיה להגיה קשה מה שהפס לר"ע דאזיל בתר שעת איסור הו"ל נדר א' היכי פשיטא ליה בזה כיון שאמרה לתאנים בפ"ע איני טועמת הו"ל כאמרה לכ"א איני טועמת דהו"ל שני נדרים ע"כ נראה דזהו עצמו תוכן הספק דכיון דלענבים לא הזכירה פעם שני איני טועמת ונמשך אחר אמירתה בפעם הראשון הו"ל כאלו כללה שניהם בבת אחת א"ד כיון דאמרה תאנים שאיני טועמת נגמר נדר תאנים ושוב אין מתחבר עמו נדרה שאחר כך להיותם כאחדים· ולפ"ז הוי איפכא אי כימא בתר חלות הנדר שחל אח"כ בהוכא לפני תאנים וענבים ואז נודע שלא אמרה שתי פעמים כי אם פעם אחת הו"ל סוף דבריו מוכיחים שכוונה לאחדם יחד נדונים לאחד ומאן דאזיל בתר שעת האיסור נאסרה בתאנים קודם ואח"כ בענבים והו"ל שני נדרים וזה דלא כהפ"מ דמהפך בזה: מתני' רבי עקיבא היא· הכי נמי מוקי בירושלמי הלכה ט': ר"ן ד"ה מתני' בירושלמי· כאן הלכה י': ע"ב רבי נתן אומר לא יפר· ירושלמי כאן הלכה י"א:

דף צ ע"א דרבי נתן סבר אין הבעל מפר אלא אם כן חל הנדר· לכאורה היא עצמה פלוגתא דרבי ישמעאל ורבי עקיבא לעיל דף פ"ט ע"א ולמה נשנה הפלוגתא פעמים בתנאים שונים ונראה דפלוגתא דרבי ישמעאל ורבי עקיבא הוא ענין אחר דהתם לענין הדין היכי שיש שינוי בדין מזמן הקבלה לזמן חלות הנדר איך לדון אבל זמן ההפרה שניהם מודים ומסתמא ס"ל כרבנן דמצי להפר אף קודם שחל אך מירושלמי הלכה ט' מוכח לענ"ד דפליגי רי"ש ור"ע גם בזה אי מהני הפרה קודם חלות הנדר או דתרוייהו ס"ל דלא חל ההפרה מקודם דאיתא שם היה נדר ואיסר כאחת [פי' שיהיה הדין שוה בין למ"ד דאזלינן בתר חלות הנדר בין בתר שעת אמירה] היך עבידא אמרה הריני נזירה לאחר שלשים יום ושמע בעלה ולא הפר לה ונרשה והחזירה בתוך שלשים יום הרי נדר ואיסר כאחת ופי' הק"ע פשיטא דמפר והפ"מ פי' דמבעי' ליה בזה וקשה כיון דשמע ולא הפר לה ולא היו הגרושין והחזרה באותו יום הו"ל קיום לר"ע דאזיל בתר שעת האיסור ולהק"ע איך פשיטא ליה דמפר ולהפ"מ מאי מבעיא ליה ולר' ישמעאל דאזיל בתר חלות בודאי מפר וע"כ לומר דגם לרבי עקיבא אינו כ"א לענין חילוק דין ככ"ל אבל ל"ה הפרה עד שחל וכן ל"ה קיום טרם חלות הנדר כיון דלא מצי מפר ובענ"ד נראה להגיה שם ושמע בעלה והפר לה דלרבי עקיבא הו"ל הפרה הראשונה הפרה ולרבי ישמעאל מצי בנשואין השנים להפר דהו"ל כנדרה בתר נשואין שנים בעת שחל הנדר ואם כן פליגי בזה רבי ישמעאל ורבי עקיבא ל"ה הפרה קודם שחל ולרבי עקיבא הו"ל הפרה אולם למ"ש הר"ן ד"ה ולענין דר' נתן לא קאמר כ"א בתולה נדרו בדבר אחר שאפשר שלא יחול הנדר כלל אבל באומר לשלשים יום מצי להפר אתי שפיר דס"ל גם כן כרבי עקיבא והכא בכה"ג דאפשר שלא יחול כלל שאני ויש לפ"ז הוכחה לסברת הר"ן מירושלמי: ע"ב בראשונה היו אומרים· ירושלמי סוטה פ"א הלכה ג': ונטולה אני מן היהודים· ירושלמי לעיל פ"א הלכה א': ר"ן ד"ה השמים ובירושלמי כאן הלכה י"ב: רב ששת אוכלת בתרומה· עי' ירושלמי כאן הלכה ב' דמתחלה אמר אסורה לאכול בתרומה ואח"כ מייתי עובדא קמיה ר' חגי' דהתירה לאכול בתרומה: ר"ן ד"ה חזרו ותנאה· בני' שאלל הרי"ף איתא על ידי היתר חכם רק במקום שנדרה באמרה שאינה יכולה לסבול בושה היא לחזור מדבורה ולעשות שאלה לחכם ובמקום אחר תשאל על נדרה וכן יתכן בכונת הר"ן ולא באיסור קאמר ובתשובה האריכתי ואכ"מ:

דף צא ע"א אמרה לבעלה גרשתני· מהירושלמי יבמות פט"ו הלכה א' משמע דאינה נאמנת ועש"ק שם ועמ"ש יבמות דף קטז ע"א להשוות התלמודים עפמ"ש הרא"ש וש"פ דתובעת כתובתה אינה נאמנת ובירושלמי מבואר הלשון בתובעת כתובתה: ר"ן ד"ה ואיכא למידק· בתשובה האריכתי בדבר הסתירה מיבמות לכאן והכמ"ל: ע"ב סליק נואף· בירושלמי תרומות פ"ח הלכה ג' ע"ז פ"ב הלכה ג' העובד' בשינוי דהכא קרי ליה נואף והתם הוא עני שהאשה היתה בעלת לדקה והאכילתו ובבוא בעלה יראה מתרעומת בעלה שהאכילתו שלא מדעתו והעלתו בחדר העליה שלא יראהו הבעל והתם מקשה מחשש יחוד ומשני כי הכא: **סליק**

חדושים והגהות מהרב הגאון האמתי כו' מוהר"ר משה בר' אברהם ז"ל (בעהמ"ס תפארת למשה).

דף ח ע"ב גמ' וש"מ כי מיכנפינן אין אי לא מכנפי לא ושמחה כו' כצ"ל:

דף י ע"ב ברא"ש ד"ה מסור. לפי שהתחיל בכ"ף ספסיק כו'. נ"ב ר"ל כאמר' כו' משא"כ פיגל כו' בלא כ"ף עי' ר"ן:

דף יב ע"א ברא"ש ד"ה ה"ד. אלא אמר בא' בשבת אע"ג דאיכא כו' כצ"ל והשאר נמחק:

ע"ב ברש"י ד"ה תרומתו. לאחר זריקת דם שהיא מפורשת ויש עליה שם תרומה כתרומת הכהן תשובה ולעולם כו' כצ"ל והשאר נמחק:

דף יג ע"א ברא"ש ד"ה הא לאימרא בפתח ולאימרא שלא אוכל כו' דהוי כמו לתולין שאוכל לך לא כמו כו' כצ"ל:

דף יד ע"ב רש"י ד"ה אבל. וכ"ש כי אמר בם וכמה כו' סיפא מיירי בדנקיט כו' כצ"ל:

דף טז ע"א בגמ' ולא שני ליה הא קרבן אימא כו' כצ"ל: שם אכילנא אכילנא ותו תמר שבועה כו' היו מסרבים בו לאכול ואמר אכילנא אכילנא כו' שבועה דלא אכילנא קאמר כו' כצ"ל: ברש"י ד"ה מתניתין. אלא קרבן שלא אוכל כו' כצ"ל:

דף יט ע"ב ברא"ש ד"ה מביא. אבל נזירתו אינו פוסק ואסור ביין כו' כצ"ל:

דף כ ע"א גמ' שהו לי מלאכי שרת בומים מפני מה הוי שמסתכלים באותו מקום אלמים שנושקים באותו מקום חרשים שמספרים בשעת תשמיש חגרים שמהפכים שלחן כו' כצ"ל: ע"ב גמ' זו דברי ר' יוחנן בן דהבאי אבל חכמי' אומרים כל מה שאדם רוצה לעשות באשתו עושה כצ"ל:

דף כז ע"א ברש"י ד"ה חוץ מאחד כו' בכולהם קמיירי מדקתני חוץ כו' ומדסיפא קמיירי בכולהם רישא לא איירי אלא כו' כצ"ל: ע"ב בר"ן ד"ה ונמצא עכשיו כו' מעכשיו דמי א"כ דכיון דב"ד כו' כצ"ל:

דף כח ע"ב בגמ' ליתני קדושת איידי דבעי כו' כצ"ל:

דף לג ע"א רא"ש ד"ה מכלל דרישא כו' אוכל נפש אסור למודר כצ"ל: שם ד"ה אלמא אברוחי כו' אינו חייב לשלם דאילו חייב לשלם ומחיל לו נמצא מהנהו כצ"ל:

דף לד ע"א בר"ן ד"ה תנן כו'. ליקח ממנו שכרו דהא דמי לזבינא כו' כצ"ל:

דף לה ע"א ברא"ש ד"ה אין לה פדיון כיון דאין כצ"ל:

דף מו ע"ב ברא"ש ד"ה דמקבל. ואין לו חלק במה שמרויח כו' כצ"ל:

דף מז ע"ב ברא"ש ד"ה קונם. כגון דאמר בהדיא לבית זה שאתה כו' כצ"ל:

דף נא ע"ב ברא"ש ד"ה דכבים מאי דשליק נמי כאילו אמר כבוש דמי או כאילו אמר נמי כו' מי הוי כבוש או כהכבוש כו' כצ"ל:

דף נב ע"ב ברש"י ד"ה קומא. קרו ליה אשישים של עדשים כו' לא קרו אשישים של עדשים הלכך כו' כצ"ל: ד"ה שאיני. דהא טועם מגופייהו אלמא כשאני כו' ס"ה ביוצא מהן כו' שיוצא מהן אסור דעדיפא כו' כצ"ל: בר"ן ד"ה אמר רבא כו' שעדיין היא קיימת ומפרק ליה כו':

דף נג ע"א ברש"י ד"ה אסור במסכתא זו דאסור בירקות כו' כצ"ל: בר"ן ד"ה חכמים כו'. דהאי גוונא קאי מדקתני כצ"ל: ע"ב ברא"ש ד"ה ת"ש וכו' יוצא מהן אלמא שאני טועם כו' כצ"ל:

דף סה ע"ב בר"ן ד"ה שמעת. ומזון שלשים יום וכסות שנים עשר חדש וכו' כצ"ל:

דף סו ע"א ברש"י ד"ה ותיפוק. לא רע ולא יפה הותר ה"נ גבי בצל כו' כצ"ל: ד"ה ועוד. פלונית אשה זו לא מפני כו' כצ"ל: ברא"ש ד"ה לומר וכו' כדי חייו וה"א לפטר כו' והעשיר אינו נותן לו קמ"ל הא מלתא כו' כצ"ל: שם בד"ה מעשה וכו' דוקא שהיתה נאה מתחלה ויפה כו' כצ"ל:

דף סו ע"א בר"ן ד"ה וחזר. אין נ"ל דקתני דמשמע דמרישא שמע כצ"ל:

דף סט ע"א בהרא"ש ד"ה שמע. לא שמעינן מרישא הא דכיון כצ"ל: ע"ב שם ד"ה או. שתיהם קיים דאמרי' דאמר ליכי כו' קיים כצ"ל:

דף עא ע"א בר"ן ד"ה מנה. אלא כוליה מדברי שמואל היא כצ"ל:

דף עח ע"א בהרא"ש ד"ה להכשיר כו' להפר נדרים ובחד ליכא כו' כצ"ל:

דף פ ע"א בהרא"ש ד"ה אי. דמסקינן לעיל דמפר לה היכא עינוי נפש בתנאה אי מקיימי' ליה כו' כצ"ל:

דף פג ע"א ברש"י ד"ה הפר. שהיא צריכה סליחה וכפרה הס"ד ואח"כ נ"ל ד"ה ואי אמרת כו' והשאר נמחק כו' כצ"ל:

דף פה ע"א בר"ן ד"ה אלא. טעמא דר' השתא לא מפסיק לן אי הו' כצ"ל: שם ד"ה ומיהא דלמא מיתשיל ומיתהני מד"ה כו' כצ"ל. נ"ב י"ל ואסור משום גזל טובת הנאה דדלמא לא ניחא לי' ליתן לדידהו רק לאחרים טובת הנאה ממון אבל משום אי' נדרו ליכא כיון דאיתשל ודו"ק: ברא"ש ד"ה ואי. ומה לי לא הורמו ונדקתי בתוספות דקדושין כו' ולא תם לפרש לו דבריו

כו' כנ"ל: ע"ב בפרש"י ד"ה יקדשו ידי כו' דהיינו אוסר פירותיו על חבירו ומי מקדשין כו' כנ"ל:

דף פט ע"א בהרא"ש ד"ה תשע. שלישית נערה בוגרת כו' כנ"ל:

הגהות על תוספות נדרים

דף ב ע"א ד"ה כל כו' זהו שם טפל כדאמרינן כו': ע"ב ד"ה נדרים כו' כי ידור לה' דמשמע הד"ל כנ"ל: סד"ה ולפרוש כו'. לשבש ריש המסכתא כנ"ל: ד"ה יש כו'. ומשום גבי בהמה דאסורה איידי בהמה הוא מפרש היתירה ברישא כנ"ל:

דף ג ע"א ד"ה וידות כו'. מסיקא נפקא הס"ד ואח"כ ד"ה לעשות כו': ד"ה אי כו'. שם דבר ברישא כמו כנ"ל:

דף ד ע"א ד"ה משום כו'. לאחר ל' יום אי לא גילח כנ"ל: ד"ה דלא וכו'. הא אמרי' בהדיא כנ"ל: ע"ב ד"ה והרי כו'. לקרבן נזיר הא איתא בכלל כנ"ל: ד"ה אי הכי כו' לאשמועינן דבעי' עד כו'. וכן משמע מדקא משני וכבר אמר נודרני ממך משמע כנ"ל:

דף ה ע"א ד"ה והא כו'. אכתי דשמואל קשה דאמר כנ"ל: ע"ב ד"ה ואמאי כו' דחיקא הוא דמוטב לאוקמי כר"י ולא כרבנן דהוא לא ס"ל כו'. ידים גרועות דאהא משמע כו' כנ"ל: ד"ה ליתני כו' מהך ברייתא דלא משכחת פלוגתא כו' ופר"י דמתני' שאמר כו' לפי שרישא חסר ומוכיח לשונו כו' דטעמא דשמואל משום יד שאינו מוכיח נאמר כנ"ל: סד"ה ע"כ כו'. דהכא עיקר כדמוכח התם כנ"ל:

דף ו ע"א ד"ה הכי הוא כו'. לא הוי יד כלל דהכי כו' כנ"ל: ד"ה ע"כ כו'. שמגרשה בגט ותרווייהו איתניהו כו' כנ"ל: ע"ב ד"ה בעי כו'. הבעיא ולא בהאיך כנ"ל: ד"ה מכלל כו'. שיתחיל לקצור קודם שיתחייב כו' כנ"ל:

דף ז ע"א ד"ה מנודה כמו מורחקני ממך דטפי משמע ליטנא כו' כדמסיק בגמ' הס"ד ואח"כ צ"ל מודה ר' עקיבא שאינו לוקה דא"כ ליתני ר"ע מתמיר שתלמודא דדייק כו' משנוי הלשון אסור להתמיר כנ"ל: ע"ב ד"ה אין כו' לכפרה בעלמא לאיים עליו כו'. עבירות ודי לאול כנ"ל:

דף ח ע"א ד"ה מושבע כו'. ולא יקיים הא א"כ כנ"ל: ע"ב ד"ה ש"מ כו'. ושים לכנופי לא שמתא כו' כנ"ל: ד"ה ויחיד כו' דאיירי בשמתא מסיקנא כו' מכנפי אין דמשמע דצריך כו' בבית דין גבי נדר' שצריך כו'. ע"י שליח לבד לכך כנ"ל: ד"ה ופליגא כו'. דמוקי לה כנ"ל:

דף ט ע"א ד"ה כנדרי רשעים כו'. בקרבן ממש וצריך להביא קרבן כנ"ל:

דף י ע"א ד"ה דנזירות כו' אבל נדבת כשרים כו' אע"ג דבלשון נדר הוא דכל כנ"ל:

דף יב ע"א ד"ה לאו. וי"ל דלשון כיום שמת אביו לא משמע כלל כנ"ל: ע"ב ד"ה הקמ"ל כו' כלומר כתרומתו היא:

דף יג ע"א ד"ה הקרבן כו' דלא בעי קרבן כו'. אשמעינן וי"ל דאשמעינן דוקא כנ"ל:

דף יד ע"א ד"ה איידי כו'. אגב גררא ועוד נראה דלאו כנ"ל: ד"ה ההוא כו' איסור שלא יאכל ככר זה כו' הטילו הכתוב בין כו' ע"י שבועה כמו דדרש מכפילות דנדר משום כנ"ל:

דף טו ע"א ד"ה תנן כו' בדבר שאפשר לקיים כנ"ל: ע"ב ד"ה הלכך כו'. הספר הלך אין מהלך לא כנ"ל:

דף יז ע"ב ד"ה אילימא כו' מוסיף אלא יומא יתירא כו'. אילימא דאמר היום ולמחר דכוותיה כנ"ל: ד"ה והאמר' קרי ענבים אלו כו' שכך משמע דהפרים קרבן דלא כו' וחזר ואמר תאנים כו' דחזר ואמר תאנים כו'. שלא יהא חייב אלא על אחת כו' לצירף האחרים ה"ל יום הראשון כנ"ל:

דף יח ע"א ד"ה אלא כו' בשבועת שוא כתיב כנ"ל: ע"ב ד"ה ואם כו' מתפיס דבריו הכא דתלה כו'. ליד הכהנים שהן כנ"ל: ד"ה ואם של מעשר בהמה נדר כנ"ל: ד"ה והתנן כו' והכא ל"ש כנ"ל:

דף יט ע"א ד"ה ור"ש כו' אבל הכא כו' מאה כור וא"ת א"כ כנ"ל:

דף כ ע"א סד"ה וחכמים כו' או ע"י תרטה דכהו הכית וכן כנ"ל: ד"ה אמר מר אין נשאלין לשון נדרים משונה. נ"ב ר"ל דלא הל"ל אמר מר אמתני': שם דמקיל דאין כנ"ל: ע"ב ד"ה נדרי כו' והכאי לשון תורכה כנ"ל ער"ן:

דף כא ע"א ד"ה רבא כשרולים בג' אלא שהיו מזרזים ואין כנ"ל: ע"ב ד"ה אלא כו' ואומר לו אדעתא כנ"ל: ד"ה ורב יוסף נתחלפו השורות וכצ"ל הלכתא דנדרים א"נ שאלה דבשל סופרים הלך אחר המקיל ורב יוסף מתני לקולא אפילו לרב וכן פסק כו':

דף כג ע"א ד"ה רבא כו' דבר שנדר שרוצה הוא כו' שיהא צבור לתלות כדעת הראשונה כו'. אע"ג שעכשיו מבטל כיון שלא ידע כו' כנ"ל: סד"ה תנא כו'. כל נדרי שהוא בתרגום אין כנ"ל:

דף כד ע"ב ד"ה נחש כו'. משום דלא עבידי אינשי כנ"ל:

דף כה ע"ב ד"ה שגנבה אין לפרש אם גנבה את כיסי כו'. נ"ב אלא נתינות טעם אמר בשביל שגנבה כו' לא תאמי אפ"ה כשנודע שלא גנבה הוי טעות: ד"ה אמר כו'. ולא כהליף את לשונו אין נראה עקירת כנ"ל:

דף כו ע"א ד"ה מיתיבי כו'. א"כ ליפני דכולהם דרשא כנ"ל: ע"ב ד"ה מאי כו' והתיר ר' מאיר וקשה לידך כו'. לשון ראשון ולרבה קשיא טפי דלדידי' כנ"ל:

דף כז ע"א ד"ה לא כו'. שאמר הייתי אומר כל כנ"ל: ד"ה והא כו'. ליבטלו דכוותיה משמע שמודה כנ"ל: ע"ב ד"ה והלכתא כו' וגם אין מקנים לשום כו'. בושתו הוא ולא גוזמא כמו כנ"ל:

דף כח ע"א ד"ה ב"ה כו'. דהכא בנדר להורגי' אי נמי כנ"ל: ע"ב סד"ה ה"ג כו'. כל קדושת דמים כנ"ל: ד"ה היכי כו'. אינם קדושות ואין לך נשאל דאינם כנ"ל: ד"ה אין כו'. שאין מועיל להם פדיון ומקשה ולעולם אין להם פדיון: ד"ה אמר עולה כו' אילטרך לעולה וכיון שנקצצו כו' ולא יתר או יאמר איכן כו' שנקצצו אבל מדאמר הרי נטיעות קרבן עד שיקצצו אז משמע כנ"ל:

דף כט ע"א ד"ה שור זה כו'. יום להקריבו מקריבו כנ"ל: ע"ב ד"ה אמר וכו' לכן נראה להר"ר אלחנן דרשא כגון דאמר הכי כנ"ל: ד"ה לב"פ כו'. הרי זה הקדש ולאחר שאפדנו יהא הקדש כו' הימים דאיסי אשתו כו' השתא מיהא בשעת כו':

דף ל ע"א ד"ה פדאן כו'. מיהא מאי מקדש לה מדעתיה כנ"ל: ד"ה הנודר כו'. תדיר היה כנ"ל: ע"ב ד"ה אנשים כו'. ואע"ג דאיכא איסור לינך בגילוי ראש מ"מ כמה פעמים כנ"ל: ד"ה קטנים ואין אידוש כשהוכר שחרות כנ"ל:

דף לב ע"ב ד"ה ג' עינים כו'. הברית ונדרש על כנ"ל:

דף לג ע"ב ד"ה תנן. וא"ת בפורע חובו אמאי מיקרי מבריח כו'. וא"ת וא"כ אמאי הוי מבריח כו'. במשכון מפייסינא ליה ומהדר משכוני כנ"ל: ד"ה דמהני כו'. ישיב לו ויפיל הנאה כנ"ל:

דף לד ע"ב ד"ה היתה לפניו ככר של הפקר ואמר ככר זו הקדש כנ"ל: ד"ה ואמר כו'. הרי בהמה קדושה כנ"ל: ד"ה להורישה כו' דהאי אחר שהקדישה נטלה שלא זכה בו עד אחר מכאן שהקדישה כו'. שפיר דבר שבא לעולם כנ"ל: ד"ה א"ל כו' סברא לומר דאסיק אדעתיה כו' ס"ד דבמתנה מותרת כו'. ולהכי פשיט ליה כנ"ל:

דף לה ע"א ד"ה קונם כו'. וגבי קונם קדוש נמי כנ"ל: ד"ה מת כו' לאשמועינן אלא שריותא כנ"ל: ד"ה הוא כו' דאפי' לר"מ דיש כו'. משמע הא דיש בו מעילה כנ"ל: ע"ב ד"ה מביא כו'. אע"ג דמדינא אין לגבות כו' נדרים ונדבות ואפי' לאחר נשואין כו'. והכי משמע בירושלמי ל"א גרסה לה גירסא אחרת אם פטרה כנ"ל:

דף לו ע"א ד"ה אלמא כו'. תיקשה דאמר הכל צריכין כנ"ל: ע"ב ד"ה אלא כו' גבי תורם דאי צריך כו' אפי' לדעת הוא מותר כיון כו'. דבתורם שאני דבתרומה הדבר תלוי כנ"ל: אי אתיא כמאן ניחא דמברית אחרי כו' ממזונות יתירות או נפרש כו' דהכי פליגי כו' מכל מקום לא לשם מתנה כו' מנכסי חבירו אבל אם נותן כו' מתנה לאשה מכח הבעל לא כו' כנ"ל:

דף לז ע"ב ד"ה אבל כו'. ככר ואיבעית אימא כו' כנ"ל והשאר נמחק: ד"ה בנות כו'. ובנות אינם יונאניות כנ"ל:

דף מב ע"א ד"ה רבי וכו'. לאשמעינן למלתא באלו ועוד תניא כו' כנ"ל והשאר נמחק: ד"ה מת ירשנה כשישנה ברשותו אוסרה כנ"ל: ע"ב ד"ה מכל וכו'. דאין אדם אוסר דבר שלו לכשיצא מרשותו לאשמועינן כנ"ל: ד"ה אלא וכו'. שאת נהנה מת ירשנו כו' כנ"ל: ד"ה אלא כי אמר ר' יוחנן כו' כנ"ל:

דף מג ע"א ד"ה אמר וכו'. לעולם ואם היה דרכו לחרוש כנ"ל: ד"ה בשלמא וכו'. וקושיא דאקשה כנ"ל: ד"ה אמר וכו'. מן הדין אם אינו לוקח כנ"ל: שם המודר אסור משמע אבל מדיר לא עי' ר"ן: ד"ה ראשון וכו'. אלא באחרון ואם כי מחלק אם כנמלך ואם כמחלק כו' כיון דשייר מנכסיו שני קנה אלא ע"כ אמרי' שדעתו אמה שנתן כו' כנ"ל: ע"ב ד"ה תניא וכו'. שהוכל ממנו ואפי' [אינו מתכוון] לזכות דכיון דהפקירו כו':

דף מד ע"א ד"ה אמר וכו'. יכול לחזור בו ובטל ההפקר וחייב במעשר מדרבנן ומיניה וביה ואתי כר' יוסי כו' כנ"ל והתיבות הפוכים: ד"ה א"ה וכו' בשיטתייהו דלא חיישינן שלא תשתכח כו' לא הוי הפקר לא נתנו כו' אבל לאחר כן לא כו' לאחר שלשה וע"כ פי' ר"י תוך שלשה הועיל ההפקר דמאורייתא כו' הרמאין משום הכי פריך כו' הרמאים ומשני מעשר מיניה כו' דין מדיר ודין הפקר כו' מיד דלא שייך כנ"ל: ע"ב ד"ה ודלמא וכו' לפר"ת דתוך שלשה לא הוי הפקר מדאורייתא לעולא פריך כו'. נ"ב היינו פי' הר"ר אליעזר: שם לפר"י פריך אתרווייהו כנ"ל: ד"ה השכים כו' אי רבנן אי ר' יוסי כו' מדאוריי' ומדרבנן ה"נ יהיה חייב כו' מן התורה לעיל אמר דלא כו' שיהא חייב כו' הוי הפקר במדיר ולר' יוסי כנ"ל:

דף מה ע"א ד"ה הא וכו'. דאתי לרשות זכה דאפקרי' באפי תרי כו' וגם לר"י התם כנ"ל: ד"ה רבי. אלא מדאורייתא ומהא שמעינן כו'. קרקע דהוי מהדרי ושייך כנ"ל: ע"ב ד"ה השותפין וכו'. בתאר דכיון דאדריה קפדי כנ"ל:

דף מו ע"א ד"ה היה וכו'. ולכך כופין למודר שמא יכנס ותנא קמא קתני להו כנ"ל: ד"ה אם כו' רביע אם בא' שהשכר כו' תפיסת יד מותר דאין דעתו כו'. והוי שותפים השוכר והמקדיש כנ"ל: ד"ה בנדר וכו' דכיון שנדר שאמר כו'. אע"ג דאונס דמכל מקום כנ"ל: ד"ה אלא אי אמרת שהדירו אמאי כופין כו' כנ"ל והשאר נמחק: ע"ב ד"ה מחלוקת וכו' דאז מתחילי בחלקו שיכול לכוף את חבירו לכך קנסו רבנן כו'. את חבירו לא קנסו רבנן כנ"ל: ד"ה אמר וכו' בתרא דכולה פסקינן כו'. לפי' זה אם אסרו עצמם בפי' בדריסה כו' כנ"ל:

דף מז ע"א ד"ה אסור וכו'. אסורים להמוכר להנות מהם כנ"ל: ד"ה אמר וכו'. מהו בחילופיהן אם מכר כו' לאותם שלא החליפם כנ"ל: ע"ב ד"ה ת"ש וכו' דמשעבד לה לא מצי מדיר לה אא"כ כו'. ארוסה ואח"כ נשאת כנ"ל: ד"ה לוה וכו'. מזונות לתנן דאמר כנ"ל: ד"ה דלמא וכו' איסור ממש שעדיין כו'. דחליפי הנאה מותרין כנ"ל: ד"ה הכא וכו'. לכתחילה או דוקא דיעבד כנ"ל: ד"ה בדברים וכו'. שותפים בכך כו' כנ"ל:

דף מח ע"א ד"ה אסור וכו'. ויש לחלק כשממלא מים הוא מסולק כנ"ל: ד"ה והכותב וכו'. מבני העיר אפשר שגם הוא כנ"ל: ע"ב ד"ה קנה וכו' וגם עכשיו לאו נגמרה וכו' תקנה לי שדך אבל הכא מפרש כנ"ל: ד"ה ורב וכו'. לעולם כיון שמקנה לבן עצמו כנ"ל: ד"ה הכא וכו'. הרי נקנה הוא כו' וכמו כן ע"מ להקנות כנ"ל: ד"ה הלין וכו'. וגם הוא אחר זמן כהכרח דפומבדיתא ומהוא שמעתין אורי כנ"ל: ד"ה והכי וכו'. להקנות קנה הכא לא קנה כנ"ל: ד"ה לאיתויי וכו'. אי הוי בר ברי לורבא כנ"ל:

דף מט ע"א ד"ה הנודר וכו' שלוק זה מבושל כו'. יותר משאר בישול: ד"ה ומותר וכו' ובשאר דברים כגוש כו'. אידוש גבי מבושל דלא משמע ושליק טרמיטא כנ"ל: ע"ב ד"ה אי היכא וכו' מפרשי' נקדני כמו הנקדים תופסים כו' כנ"ל:

דף נב ע"א ד"ה קונם וכו'. וי"ל דחומרא דבר שיש לו כנ"ל: ע"ב ד"ה מן. מותר בקיפה דק דק כשר כו' כנ"ל: ד"ה אלו וכו'. והא גבי חליפי כנ"ל: ד"ה ת"ש וכו'. מחילופיהן ה"ה דיוצא מהם כנ"ל: ד"ה ת"ש וכו' דהכא פשיט לעיל כו'. לאיסורא וכ"ש ביוצא כנ"ל: ד"ה אמר וכו'. נתינת טעם אסור דמדמה להו בהדדי כנ"ל:

דף נג ע"א ד"ה נדר וכו' ת"ק לית לי' כו' דר"ש ולאו דוקא דודאי בדבש תמרים לא סברי כו' אלא אדינא כו'. גופייהו וחכמים אית להו דרשב"א ולא אסרי כו'. ביוצא מהם וחכמים מתירים באינם כנ"ל: ע"ב ד"ה הכי. חיטין גרס גריסין כנ"ל:

דף נד ע"א ד"ה ודלמא. בקדרה כדי ליתן כנ"ל: ד"ה וצריך. עלי מיני' הוא כנ"ל: ד"ה ונתן. אלא כבד מימלך כו' מנאתי בשר כלל כו'. לא מנאתי אלא כבד מיניה הוא כנ"ל: ד"ה מיניה. למעול דהא אמר כו' הרי אם מינו כו' וקושיא דנמעול בה נתרץ כמו שפירש כו'. כלומר לא ננעלו כנ"ל: ע"ב ד"ה אסור כו'. דסבר ר' גמליאל דכל כנ"ל:

דף נה ע"ב ד"ה מירבא כו'. אבל הואיל דיניקא שלהם כו' כנ"ל: ד"ה שק כו'. ותמילה מיני בגדים הם כנ"ל: ד"ה אבל. על ראשו דמשוי הוא כנ"ל:

דף נו ע"א ד"ה בבית כו'. הקשה הר"ר יצחק בת"כ כנ"ל: שם להביא הנוגע בבית כנ"ל: ד"ה הא וכו' תחתונה בבית הסם נמי מראהו כנ"ל: שם והא דנקט בבתי דאף כנ"ל:

דף נז ע"א ד"ה שאת כו'. עד הפסח ואם הלכה כנ"ל: ע"ב ד"ה והכי. שביעית להוי שביעית כנ"ל: שם זה וזה גורם ואסור הקרקע כו' כנ"ל: שם היכא דגורם דאיסור הוא בעין אבל הכא דגורם האיסור דהיינו עיקר כנ"ל: ד"ה אסור. אלמא תרין דאמרינן דגדולי היתר כו':

דף נח ע"א ד"ה לא כו' דהא נמי דאמר הכא שלא כו'. משמע לעיל גבי קונם יין שהוא בנ"ט כו' כנ"ל: ד"ה וכל. אין לו מתירין כנ"ל: ד"ה וערלה. תרומה במאה וערלה במאתים כנ"ל: ד"ה אמר. כגון לאחר ביעור פירות כו' מיהו לשון דלביעור קשה כו'. לגדולין או לזריעה כנ"ל: ד"ה אם. דדרכם להשיר כשיורדים כנ"ל: ד"ה רבי. אם יכולין לתלות שגדלו כל כך כנ"ל: ע"ב ד"ה ומעשרן אם לקח כנ"ל: ד"ה ודלמא בתערובות. הוכי דפרי או שגדלו כולם בשביעית ולא כנ"ל: ד"ה המנכש. משום שריותא דגדולין כו' כנ"ל:

דף נט ע"א ד"ה קונם. ידי קרקע מעצמו ולא שייך כנ"ל: ד"ה והכי. דהוה מצי למיפרך מברייתא דלעיל דקרי לתרומה כנ"ל: ד"ה א"ה. בבית כהן מאי תמכר לכהן כו' כנ"ל: שם ואפילו הכי א"ה בישראל כו'. דהך ישראל אמאי תמכר לכהן כנ"ל: ד"ה תמכר. והא דידיה הוא ושפיר מצי מזבין כו' והשאר נמחק: ד"ה גופא. דלא קאמרינן גדולי כנ"ל: ע"ב ד"ה א"ל. אם ניכר בין הגדולין כנ"ל: ד"ה א"ה. דאפי' עליהם שתורים אינם אסורים כנ"ל והשאר נמחק: ד"ה ה"ג. מביאה לידי מעשר לכך כו': ד"ה הכי כו'. אע"ג דקטרת כו' כנ"ל: ד"ה שאני. לא בטל ובעי לעשורי כבתחלה ולא א' כיון דטרח כנ"ל:

דף ס ע"א ד"ה בגידולי גידולין. דהך בגל גופיה כנ"ל: ד"ה ה"ג. גידולי גדולים אסורים ותרומה כנ"ל: ד"ה שבת. כמו כן דיום השבת כו': ע"ב ד"ה א"ה. שאחר מעת לעת כו'. ואתי טעי בשנודר כו': ד"ה אמר. אלא אית לי טעמא דגזרינן דלעיל כו' כנ"ל: ד"ה חדש זה. ונדר ביום א' מדר"ח שעבר ולא נמנה אלא כנ"ל: ד"ה פסק. שלשים לחודש תשרי וכן כתב כו' כנ"ל:

דף סא ע"א ד"ה יין. שאינו טועם יובל ה"ה כנ"ל: ד"ה ת"ש. כלאחר חמשים א"כ אינו אלא חמש כגון והד"א כו': ע"ב ד"ה ורמינהי. בפרק האומר בקדושין כנ"ל: ד"ה עד. כל שזמנו אינו קבוע כו':

דף סב ע"ב ד"ה הכל. דבקעה אסור כו': ד"ה עד. עד שיהיו גשמים עד שירד כו' כנ"ל:

דף סג ע"א ד"ה אלא כו' ולהכי מייתי ואמרינן עלה כו' דהכל ענין שניה לנודר כו'. ירדו בשביל רביעה ראשונה א"נ כדמפרש כו' כנ"ל: ד"ה הא. בעיבורא ואסר עד אדר אדר ראשון כו' כנ"ל: ע"ב ד"ה האומר. חשבינן ליה כור אחד כנ"ל:

דף סד ע"א ד"ה א"ל. א"כ אין נדרים כו': ע"ב ד"ה כיון. לא סגי בלאו הכי דהא אסרו כנ"ל: ד"ה ועוד. גבי תומרא לפי שאין כנ"ל: ד"ה פותחין. וטעמא דבעינן תרטה כנ"ל:

דף סה ע"א ד"ה כתולה. כדמפרש כל זמן כנ"ל: ד"ה אלא נעשית נאה דלא שכיח כו'. עשה תשובה אח"כ הוי נולד כנ"ל: ד"ה מוכר. מטלטלי אפי' מיני כנ"ל: ד"ה וש"מ שער ראשו לומר שאין כו' והד"א: שם דמסדרין דגמרינן ממיכה דערכין כו'. אבל בדינה דהשג יד לא נשוה לערכין כו':

דף סו ע"א ד"ה שאני. נתבטל נדר אחד של חבירו קיים ובגמ' כו' כנ"ל: ד"ה ר"ש. בקרבן לזה ולזה הוו כל חד כנ"ל:

דף סז ע"א ד"ה ואם. לארוסה ואקשינן אימא כו'. דא"כ לכתוב ואם בית כו':

דף סח ע"א ד"ה היכא. כגון דנדרה מב' זיתים כו'. ונשאר האיסור על האחד ועובר בבל כו' כנ"ל: ע"ב ד"ה ה"ג כיון דאז הבעל לא היפר כו' כנ"ל: ד"ה שמע. וזה לא שמעינן מרישא דהאי דהכא כנ"ל:

דף סט ע"א ד"ה אמר רבי נתן. וחלק הבעל כדמעיקרא קאי הלכך כו' להורישו לאב דאי הכי כו' לא נגרע חלק בעל כו' יפר גם חלק הבעל כנ"ל: ד"ה יש שאלה בהקדש. לא הועיל שאלה דבשתיקה מוקם לעולם וכיון כנ"ל: ע"ב ד"ה תמורת. כיון דבשעת שאמר תמורה כנ"ל: ד"ה קיים מופר ליכי כנ"ל: ד"ה כל שאינו בזה"ז. תמורות שלמים דר' יוסי אמר תמכר כו' ה"ג בברייתא כילד כו' לאביי דאמר בלחמות מודה כו' חלות שניהם בזה"ז חלות נמי כנ"ל: ד"ה בעי רבה כו' היום מאי מי אמר כו' למחר קיים היום כו' ודוחק דבבעי שני' אמרינן אם כו' לפי סברא דוי"ל כנ"ל:

דף עט ע"ב ד"ה ר' יוסי אי אין אלו כנ"ל:

דף פ ע"א ד"ה מיתסרא רחיצה עלה. והוי עינוי נפש דהשתא ס"ל כנ"ל: ד"ה לא הרחץ. לניוול לא חיים כנ"ל: ד"ה ור' יוסי. אבל במניעת רחיצה עולמית הוי עינוי כו' לא חיים אפי' היכא דמיתסרא כו' לא הוי עינוי דקים ליה כו' תעבור התגלחי כו' כלל והרב ר' אליעזר מייסב גירס' הספרים ור' יוסי כנ"ל: ע"ב ד"ה ורמינהו. שיש בו איבוד נפש הוי אומר כו' דהאי מקשה אי לא לא מקרי כנ"ל: ד"ה דכתיב. יהיה ניכר עינוי כנ"ל: ד"ה מעיין. כגון ב' עיירות שותות מאות' מעיין כנ"ל:

דף פא ע"ב ד"ה שלא אתן. הכניסה לו ד' שפחות דקאמר התם דיושבת כו' כנ"ל:

דף פב ע"א ד"ה אם היתה. דליכא הנאה הצריך לחלוק ונתני כנ"ל: שאינו פרנסה ממנו ומבעלה כנ"ל: ע"ב ד"ה ומאי. כרבנן מצי למתני לאוקמי ומאי כנ"ל: ד"ה אמר. מופר לגמרי דהתם משום דברים כנ"ל: ד"ה האשה. מההפרה ואילך עד ההפרה כנ"ל:

דף פג ע"א ד"ה דילמא. הפר לה מהרכן דהא אינו מיפר כנ"ל: ד"ה ואי אמרת. מטומאת מת לא הפר לה כנ"ל: ד"ה קונם. דלא הוו עינוי נפש וקשה לשמואל כנ"ל: ע"ב ד"ה אלמא בפירי חנוני הסי' של חנוני כו' מדלא קתני התרה אלא בהם כנ"ל: ד"ה נתגרשה. דהוו בכלל בריות ויכולה לאסור כנ"ל:

דף פד ע"א ד"ה שאני. לאו בכלל בריות נדרי עינוי נפש הן ויפר לעולם דנטולה אני מן כו' דמוכחא מלתא דהתירה אסרה כו'. א"כ מאי ותהא משמשתו כנ"ל: ע"ב ד"ה ספיקו. דס"ה וודאי דהוי כעירב לקט ופאה בהם ולא הניחם דאין טובלין כנ"ל:

דף פה ע"א ד"ה לא. ומפרש בקדושין. לאו כמי שהורמו דמיין כנ"ל: ד"ה אלא מש"ה לא מיפטר אף דטובת כנ"ל: ד"ה קונם. אסורים במעשי ידיה כנ"ל ותי' חכמים נמחק: ע"ב ד"ה שאני קונמות. ובלשון הקדש אינו אוסר ה"נ אוסר דהש"ל מה שאין כו'. על נפשה ואביי מותיב בשלמא אדם כנ"ל: ד"ה בשלמא. אינו ברשותו ה"ה אעפ"י כו' וקונם דמתני' כנ"ל: ד"ה באומרת שהמלאכה כמי שהיה בעולם כנ"ל:

דף פו ע"א ד"ה אמר רבי אילא ניחול הקדש עכשיו בידו שהרי עכשיו כנ"ל: ע"ב ד"ה הקדש ועד היא זימני' ברשות כו' ומפרש בערכין דמן הדין אינו צריכה כנ"ל: ד"ה אלומיה. דעד השתא ס"ל דקדושה כנ"ל:

דף פז ע"א ד"ה והלכתא. לדי שישיב אדם שלום וישאל כנ"ל: ד"ה קיים. יקיים ממנו הפר לנאחים כו' כנ"ל: ד"ה מני מתניתין. כתב יקימנו דרשינן מ' לפניו ולאחריו כנ"ל: ע"ב ד"ה אבל חכמים אומרים. מה הפרה מה שהפר מיפר אף הקמה כו':

דף פח ע"א ד"ה המדיר. כדתנן וזן את אשתו כנ"ל: ע"ב ד"ה כמאן. משמע לי' לרב דס"ע אמר כו': ד"ה כיון. כדאמר במתנה שהבעל נותן לאשתו ואין הבעל אוכל פירות כנ"ל:

דף פט ע"א ד"ה עד. דלא אל עד שניסת יפר כנ"ל: ד"ה כל שיהא אסור הנדור בשעת אלמנות כו' כנ"ל: ד"ה זה הכלל מפירין נדריה לאתויי הלך האב כו' ולא אמר דמסירו' לשלוחי כנ"ל: ד"ה תשע. ומת אביה נערה שלא בגרה כו' ואביה קיים נערה ובגרה ואביה קיים נערה ובגרה והיא יתומה נערה והיא יתומה כו' אך השמיענו מתני' בכל הגדדין כו' שנתייתמה א' בוגרת ומת כו' מת אביה ב' נערה שלא בגרה כו' ג' נערה ובגרה כו' ד' נערה שמת כו' ו' נערה בוגרת כו' ז' נערה והיא יתומה כו' ח' נערה בוגרת כנ"ל: ע"ב ד"ה תניא. הרב ר' אליעזר מב' טעמי כנ"ל: ד"ה רהיט מרא ותובלי כלים שמובילין כנ"ל: ד"ה שבשיה כלומר הטעהו אל תישא אשה כו' ולא תיאסר כנ"ל:

דף צ ע"א ד"ה דכתיב. בנין שאיסור עד הוא דהמקיימו כאילו כו' וטעמא מסברא לשון הר"ר אליעזר כו'. ואע"ג דאינו נתינת טעם מ"ע דר"י כנ"ל: ד"ה מי ידע הי קמא כנ"ל: ד"ה הא מני. אבל רבנן יכול להיות כנ"ל: ע"ב ד"ה ותהא. דלא מהני הפרה אלא לעצמו כנ"ל: ד"ה אשת. אבל אם נאנסה וודאי מיבעי אי יש לה כתובה כנ"ל:

דף צא ע"א ד"ה קסבר. נתנה עיני' בכתובתה כו'. בתשובו' וסתרו דבריו כנ"ל: ע"ב ד"ה שמא. דאי לאו נ"ל עיניה כו' באחר הא הוי כטיהא אונס כיון שסבורה כנ"ל: ד"ה דהוא. נסגר בייחוד כנ"ל: ד"ה פרטיה. פי' דחזי נואף הבעל כנ"ל: ד"ה בבא נחבא בכניסת כנ"ל: ד"ה פשיטא. דמסתמא שאף חשוד כו' כנ"ל:

בפסקי תוספות סי' כ"ה מיר קרוי הוטא וגם נקרא קדוש וכה"ג כו' כנ"ל:

ברא"ש פ"א סי' י' וכן לקרבן לא אוכל לך אסור כו' כנ"ל:

פ"ב סי' א' דתנן לעיל כקרבן כדירים דבר הנאסר כו' הריני כזה הרי זה נזיר כו' כנ"ל:

פ"ה סי' א' האחין שחלקו יורשים הוי דלבסוף שיחלקו אמרינן דזה חלקו הראוי לו והכא לא שייך לומר כן שהרי מותר לילך כו' כנ"ל: ס"ס ב' ונפל חייבי' היורשים לבנותו בית זה נפל אזדי לי' ובעי' ראשונה לא פשטה כו' כנ"ל: סליק בס"ד

*) מפתחות להמפרשים וההגהות שנלוו לסוף המסכת

ההגהות והפירושים לא נדפסו על סדר הראוי לפי ערך כבוד המחברים רק לפי מקרי הדפוס.

מסכת
נזיר
מן
תלמוד בבלי

עם פירוש רש"י, תוספות, ותוספות ישנים, ופסקי תוספות, רבינו אשר, קצור פסקי הרא"ש לבנו רבינו יעקב בעל הטורים ז"ל, והגהות אשר"י מהג"מ ישראל מקרעמז ז"ל, ופירוש המשניות להרמב"ם ז"ל. פירוש רבינו שמשון משאנץ ז"ל ופירוש רבינו אשר ז"ל למשניות סדר זרעים וטהרות. מבוא התלמוד לרבינו שמואל הנגיד הלוי ז"ל, ועליו נלוה קצור כללי התלמוד מלוקט מספרי הכללים ע"י הג"מ יהודה אריה ליב ז"ל דיין בפפד"מ. מסורת הש"ס, עין משפט (מראה מקומות הדינים בפוסקים הראשונים), ונר מצוה (סמני מנין הדינים שנסמנו בעין משפט), ותורה אור, כל אלה סידר וחיבר הג"מ יהושע בועז ז"ל בעה"מ שלטי הגבורים להרי"ף. חלופי גרסאות. הגהות לש"ס והוספות במסורת הש"ס ועין משפט להג"מ יוסף שמואל ז"ל אבד"ק פפד"מ (כמש"נ בש"ס אמ"ד ופפד"מ בשנות תע"ד—תפ"א), והגהות ותוספות מראה מקומות להג"מ ישעיה (פיק) ברלין ז"ל אבד"ק ברעסלויא, ומוקפים בחצאי רבוע.

ועליהם נוספו

א) ספר חכמת שלמה (מהרש"ל) להג"מ שלמה לוריא ז"ל.
ב) חדושי הלכות } (מהרש"א) { להג"מ שמואל אליעזר הלוי
ג) חדושי אגדות } { אידלש ז"ל אבד"ק אוסטרא.
ד) מאיר עיני חכמים (מהר"ם לובלין) להג"מ מאיר מלובלין ז"ל.
ה) חדושי הלכות מהר"ם שיף להג"מ מאיר שיף ז"ל אבד"ק פולדא. ועליו באור והגהות מהג"מ מרדכי מארדוש ז"ל אבד"ק פאריצק.
ו) מעדני יום טוב {בתחלה נקרא מעדני מלך} {על הרא"ש למסכת ברכות והלכות קטנות} {להג"מ יום טוב ליפמאן הלוי העליר ז"ל (בעה"מ תוספות יו"ט).
ז) דברי חמודות {בתחלה נקרא לחם חמודות} {וחולין ובכורות ונדה}
ח) פלפולא חריפתא על הרא"ש סדר נזיקין.
ט) תפארת שמואל (השלם) על הרא"ש, להג"מ אהרן שמואל קאיידנוור ז"ל (מהרש"ק).
י) קרבן נתנאל על הרא"ש לסדר מועד ונשים, להג"מ נתנאל וייל ז"ל אבד"ק קארלסרוא.
יא) חסד אברהם פי' על שמונה פרקים להרמב"ם ז"ל, מהג"מ אברהם הלוי הורוויץ ז"ל (אביו של בעל השל"ה).
יב) מסורות חדשות (הגהות בעל הלבוש) להג"מ מרדכי יפה ז"ל אבד"ק פוזנא. עם תקונים והגהות מהג"מ מרדכי זאב הלוי איטינגא ז"ל וגיסו הג"מ יוסף שאול הלוי נאטאנזאהן ז"ל אבד"ק לבוב (בעלי מפרשי הים).
יג) הגהות הב"ח להג"מ יואל סירקש ז"ל אבד"ק קראקא (בעהמ"ס בית חדש).
יד) הגהות הגר"א להג"מ אליהו ז"ל הגאון מווילנא (הוגהו ונתקנו ע"פ כי"ק מגליון הש"ס שלמד בו וזכינו למסכתות רבות ממנו).
טו) מראה יחזקאל הגהות להג"מ יחזקאל הלוי לנדא ז"ל אבד"ק פראג (בעהמ"ס נודע ביהודה כו').
טז) מעשה ר"ב הגהות להג"מ בצלאל רנשבורג ז"ל (בעהמ"ס הורה גבר).
יז) גליון הש"ס להג"מ עקיבא איגר ז"ל אב"ד דק"ק פוזנן.
יח) גליון מהרש"א הגהות לבנו הג"מ שלמה איגר ז"ל אבד"ק פוזנן.
יט) הגהות הג"מ שאול קאצנעלנבוגן ז"ל מווילנא.
כ) הגהות הג"מ אלעזר לנדא ז"ל אבד"ק בראדי (בעהמ"ס יד המלך).
כא) חדושי והגהות הרש"ש להג"מ שמואל שטראשון ז"ל מווילנא, עם הוספות מכי"ק. וההשמטות שנשמטו ממקומן הושבו עתה למקומותיהן, ומוקפות בחצאי רבוע.

(ועוד נוספו בו מעלות ותוספות רבות על כל ספרי הש"ס בלעדו כמש"נ בש"ס תוצאת דפוסנו משנת תקצ"ה, ותוצאה השניה משנת תרי"ט).

ועל כל אלה הוספנו בו שתים ושבעים הוספות חדשות ומפורשות בשערים למסכתות הקודמות

ווילנא
בדפוס והוצאות האלמנה והאחים ראם
שנת תרמ"ד לפ"ק

ТАЛМУДЪ ВАВИЛОНСКІЙ.
Томъ XII. Отдѣлъ II.
Съ Варшавскаго изданія 1879 года, съ прибавленіями.
1884.

Дозволено цензурою. — 17 Августа и 17 Октября 1883 г. и 12 Марта 1884 г. Вильна.

ВИЛЬНА.
Типографія Вдовы и братьевъ Роммъ.
Жмудскій переулокъ домъ № 2631.

כל

א כינויי נזירות כנזירות *ב האומר אהא הרי זה נזיר או אהא נאה נזיר ג נזיק נזיח פזיח הרי זה נזיר ד הריני כזה ה הריני מסלסל הריני מכלכל הרי עלי לשלח פרע הרי זה נזיר הרי עלי ציפורים ר"מ אומר נזיר וחכמים אומרים ו אינו נזיר: **גמ'** מכדי תנא בסדר נשים קאי מאי טעמא תני נזיר תנא אקרא קאי (דברים כד) °והיה אם לא תמצא חן בעיניו כי מצא בה ערות דבר וה"ק מי גרם לה לעבירה יין וקאמר *כל הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין פתח בכינויין ומפרש ידות אמר רבא ואיתימא כדי חסורי מיחסרא והכי קתני כל כינויי נזירות כנזירות וידות נזירות כנזירות ואלו הן ידות האומר אהא הרי זה נזיר *ולפרוש כינויי ברישא תנא מהדוא דסליק ההוא מפרש ברישא כדתנן *במה מדליקין ובמה אין מדליקין ומפרש אין מדליקין ברישא *במה טומנין ובמה אין טומנין ומפרש אין טומנין ברישא *במה אשה יוצאה ובמה אינה יוצאה ומפרש לא תצא אשה ברישא *והתנן במה בהמה יוצאה ובמה אינה יוצאה ומפרש יוצא גמל ברישא *יש נוחלין ומנחילין נוחלין ולא מנחילין מנחילין ולא נוחלין לא נוחלין ולא מנחילין ומפרש אלו נוחלין ומנחילין ברישא אלא לעולם תני הכי ותני הכי אלא התם דאיסורא דנפשיה הוא מפרש איסורא דנפשיה ברישא גבי בהמה דאיסורא אידי בהמה הוא דאתי מפרש היתירא ברישא

גבי

תורה אור

רש"י

כל ° א) כינויי נזירות כנזירות · כל המקבל עליו נזירות באותו לשון שבדו להן חכמים הרי הוא נזיר כמו ב) אם אמר הריני נזיר ואלו הן כינויי נזירות ג) נזיק נזיח פזיח מי שאמר הריני נזיק או שאמר הריני נזיח או פזיח הרי הוא נזיר משום הלין טעמי אית דאמרי לשון שבדו להן חכמים הן ואית דאמרי דהני כינויין לשון אומות הן (א) ד) אי משום דכי מחקת לרגל דקוף דנזיק ודופן דח' דנזיח וגגו דפ"א דפזיח ודופן ח' שבו משווית ליה נזיר: **האומר** אהא · אע"פ שלא הוציא בשפתיו נזיר: הרי זה נזיר · דידות נזירות כנזירות וכשם שאוחז אדם בבית יד של כלי ומגביה את הכלי עצמו כך זה כיון דאמר אהא ה) או שאמר אהא נאה הרי זה נזיר וטעמא דכולה מתניתין מפרש בגמרא: **גמ'** מ"ט תני נזיר · דמאי איריא מילי דנזיר בסדר נשים: תנא אקרא קאי וכו' · ובדין הוא דהוה ליה למיתנייה לבתר סוטה אלא אידי דתנא כתובות דעיקר סדר נשים (ב) ותנא ביה פרק המדיר תנא ליה נדרים לבתר כתובות והדר תנא נזיר ו) דמסמיך ליה קרא לנדור נדר נזיר וגו' והדר תנא סוטה דאמר מר כל הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין ז) היינו כדאמרינן בסוטה (דף ז:) בתי הרבה יין עושה כו': פתח בכינויין · דקתני כל כינויי נזירות כנזירות: ומפרש ידות · האומר אהא: תנא מהוא דסליק כו' · אורחא דתנא מהוא דסליק מתחיל לפרושי ברישא כדתנן כו': אלא לעולם תני הכי ותני הכי · ומסתברא טעמא דהתם ח) גבי במה בהמה יוצאה (ג) אידי בהמה הוא דאתי שאסור לגמל לצאת (*באפסר) אבל הוא אינו חייב ט) בדבר שאינו ראוי לה הלכך קליסא איסורא ולהכי מפרש התירא ברישא:

וגבי

תוספות

כל כינויי נזירות כנזירות · כל דבר שאינו עיקר שמו כן נקרא כינוי לחול עליו נזירות לכל דבר כאילו אמר בשם העיקר דהיינו אהא נזיר ומהני למיהוי נזיר כי אמר הכינויין אהא נזיק או נזיח או פזיח כמו בשם העיקר והם נקראין כנויין: **האומר** אהא הרי זה נזיר · ובגמרא מפרש דאיכא הוכחה כמו שנזיר עובר לפניו וזה נקרא ידות נזירות שלא גמר דבורו ומהני לחול עליו כל דיני נזירות כאילו גמר דיבורו כאדם האוחז בבית יד של כלי ומגביהו בכך כאילו אוחז בכלי: **או** אהא נאה · גם זה נקרא ידות נזירות ובגמרא °מפרש אמאי לא ערבינהו למיתנינהו לבבא אחת וליתני הכי האומר אהא או אהא נאה הרי זה נזיר*: **נזיר** נזיק נזיח פזיח הרי זה נזיר. לפי שרצה לפרש כל הכנויין פתח ואומר נזיר וכו' כלומר נזיר הוא עיקר השם הכתוב בתורה שעל ידי לשון זה חל עליו שם נזירות וה"ה אם אמר בלשון הכנויין כמו נזיק נזיח פזיח ורישא דמתניתין אתא לפרושי דקתני כל כינויי נזירות כנזירות ובכינויין נחלקו האמוראים בפ"ק דנדרים (דף י.) ר' יוחנן אומר לשון אומות הם פירוש שלש לשונות אלו משבעים לשונות הם ואם תאמר ולרבי יוחנן מאי איריא הנך ג' לשונות בכל ע' לשונות נמי אם קבל עליו נזירות באחד מהנך הלשונות חייל עליה הנזירות וי"ל דה"נ דגם בשאר לשונות אם מכירם ומבינם ומתכוין לקבל עליו נזירות הוי נזיר אבל מהני ליתני דמתניתין כי אמר נזרו באחד מן שלש לשונות הללו חייל עליה נזירות (נהי) נמי כי אין מתכוין משום דדמי טפי ללשון תורה מלשונות אחרים ור"ל פליג התם ואמר לשון שבדו חכמים מלבם והתם פריך אמאי בדינהו ותקינהו רבנן לשון כנויין והשיב דזימנין דבעי למימר לה' קרבן ואמר לה' גרידא ומפיק שם שמים לבטלה ולכך תקנו כנויין שלא הורגל הלשון לומר לה' קונם וא"ת ולר"ל איך יביא קרבן על ידי לשון שבדו חכמים הא קמייתי חולין בעזרה ויש לומר כיון דמתכוין לנדור בנזיר ויודע שלשון זה בדו חכמים לנדור בהם בנזיר קבלה גמורה היא כאילו אמר בלשון הכתוב בתורה א] והר"ר יחיאל פירש דר"ל לאו לענין קרבן קאמר אלא לענין מלקות דלקי אם עבר על נזירותו שקבל בלשון שבדו חכמים: **האומר** הריני כזה · בגמרא מוקי לה דנזיר עובר לפניו ולגופיה לא איצטריך דהא מרישא שמעינן אפילו כי לא אמר אלא אהא ונזיר עובר לפניו דהוי נזיר אלא לדיוקא איצטריך טעמא דאמר כזה הא האומר הריני אפילו נזיר עובר לפניו °לא מהני דטפי משמע אהא כזה מן הריני כי לא סיים כזה: **הריני** מסלסל הריני מכלכל · הני לאו ידות נזירות נינהו דאם כן ליתנינהו לעיל בהדי ידות אלא כיון דגמר דבורו אלא שלא פירש להדיא אנזירות ואנן הוא דמפרשינן דיבוריה משמע דנזירות בא לומר כי אמר הני לשונות ותפיס בשעריה כדמפרש בגמרא: **מאי** טעמא תני נזיר · פירוש בסדר נשים (ד) בסדר קדשים הוה ליה למיתנייה שהוא הלכות קרבנות ומשני תנא אקרא קאי והיה אם וגו' מי גרם לה לעבירה יין כלומר מי גרם לה שזינתה יין הלכך (ה) תני אותה מסכתא בסדר נשים וקאמר כל הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין סיום הדבר שאמר תחלה מי גרם לעבירה יין כלומר וכגון הוא שתשמר עצמה מן היין אבל לא בנדר ושוב מוסיף לומר שכל הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין כנזיר ולכך שנה נזיר בנשים שגם הוא הבועל נבדק כמו הנבעלת כדאיתא בסוטה (דף כז:) שהבועל נבדק כמו הנבעלת ובנדרים לא בעי מ"ט תנא בנשים משום דעיקר פרשת נדרים בפרשת אשה כתיב ולא הוה מצ"ל טעמא כדקאמר בריש סוטה (דף ב:) כדפריך (ו) מכדי תנא מנזיר קסליק מאי שנא דקתני סוטה ומשני התם אידי דתנא בכתובות פרק המדיר את אשתו (דף ע:) תנא נמי נדרים ואידי דתנא נדרים תנא נמי נזיר דדמי ליה א"כ ה"נ ליתני הכא דלכך שנאן בסדר נשים וי"ל משום דלא מיסתבר ליה דאגב נדרים ליסבק לסדר קדשים שכולו קרבנות ורארי נזיר לשנות התם טפי ואדרבה אגביה ה"ל למיתני נדרים התם לכך צ"ל טעמא דתנא אקרא קאי וקשה דלמה לו להאריך (ז) לשונו ולומר כל הרואה סוטה כו' ומה ענין זה לזה לכן צ"ל דמאי דקאמר תנא אקרא קאי אינו ר"ל אקרא דכתיב בפרשה אלא ר"ל אקרא קאי דכתיב בסוף המגרש במסכת גיטין (דף צ.) דכתיב והיה אם וגו' ועתה ניחא שפיר מאי דכתב נזיר בסדר נשים דמי גרם לעבירה יין וכו' אבל מ"מ קשה אמאי תנא נזירות אגל סוטה היה לו לכותבו אחר גיטין ומשום הכי קאמר דכל הרואה סוטה בקלקולה יזיר וכו' וגם זה עבירה ובטעמא דהכא לחוד לא סגי דא"כ ליתני סוטה ברישא והדר נזיר כסדר הפרשה לכך צריך טעמא דהתם דאגב המדיר תנא נדרים ואגב נדרים תנא נזיר והדר חוזר לסוטה שהוא עיקר מסדר נשים: **אלא** לעולם תני הכי והכי · ובכולהו איכא טעמא התם דאיסורא דנפשיה פי' התלויה באדם עצמו כגון הדלקה והטמנה ובמה אשה יוצאה מפרש איסורו ברישא וגבי בהמה דאיסור דבהמה מפרש היתר ברישא: (ח) *) **אלא** [הכא] לפרוש כנויי ברישא · כלומר במאי דפתח בין הכנויין ובין הידות איסורא דנפשיה הוא: **ידות** הואיל ואתיין מדרשא חביבא ליה · דדרשינן בפרק קמא דנדרים (דף ג.) נזיר להזיר לה' לעשות ידות נזירות כנזירות: **בעיקר** קרבן · דהיינו הכנויין שאינן צריכין לדרשה דקבלת נזירות גמור הוא אלא שאמר בלשון כנוי לימא

*) מכאן שייך לע"ב

[עיין תוס' ע"ב ד"ה אמר שמואל]

פי' הרא"ש א)

כל כנויי נזירות כנזירות. כל שאינו עיקר השם מיקרי כנוי כמו המכנה שם לחבירו: האומר אהא ה"ז נזיר · לאו לפרושי כנויי קא אתי אלא יד לנדר הוי כמו האוחז הכלי בבית יד שלו הכלי עולה עמו. ה"נ לאו נדר ממש הוי אלא משמעות קצת לשון נדר ורבינהו קרא למהוי נדר ממש. האומר [אהא] נאה ה"ז נזיר · אף זה נמי יד הוי וגריעא טפי מהאומר אהא בלא נאה דהאומר אהא ונזיר עובר לפניו יש במשמעותו לשון נזירות יותר מאהא (במ') [נאה] אבל האומר אהא נאה לא מהני אם נזיר עובר לפניו דאתנאה במצות משמע ובעי' דוקא תפיס בשערו כדמפרש בגמ' ומתני' לא זו אף זו קתני · ותימה אמאי לא כללינהו בהדי הדדי וליתני האו' אהא או אהא נאה ה"ז נזיר · ושמא משום דבתרי גווני איירי רישא בנזיר עובר לפניו.וסיפא בתפוס בשערו: נזיק נזיח פזיח ה"ז נזיר היינו כנויי נזירות · ובנדרים מפרש טעמא דכינויין [מתני'] הריני נזיר וכו' כולה מתני' מפרש טעמא בגמרא: **גמ'** מכדי תנא בסדר נשים קאי מ"ש תני נזיר וראוי היה לסדרו בסדר קדשים משום הבאת קרבנות ואע"ג דבפ"ק דסוטה קא יהיב טעמא אמאי תנא נזיר בתר סוטה ומפרש אידי דתנא כתובות ותנא המדיר תנא נדרים ואידי דתנא נדרים תנא נזיר דדמיא לנדרים וקתני סוטה לבדר' כל הרואה סוטה בקלקולה וכו' אותו הטעם אינו מספיק אלא על סדר המסכתות אחר שנתברר לנו מטעם דהכא שראוי לסדרו בסדר נשים ולעקרו ממקום שהיה ראוי יותר [illegible]

[קדושין ס:]
[ברכות סג. סוטה ב.]
[נדרים כ: ע"ש]
[שבת כ:]
[שם מו:]
[שם נא.]
[שם נא: במתניתין]
[ב"ב קח.]

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"א מהל' נזירות הל' ח סמג עשין קי:
ב ב מיי' שם הל' ו:
ג ג מיי' שם הלכה ח:
ד ד מיי' פ"ב שם הל' ד:
ה ה מיי' שם פרק א הלכה ו:
ו ו מיי' שם הל' [illegible]

נוסחת רבינו יהודה בן רבינו נתן

א) בכ"י כתוב כתלמוד כנוי לנזירות פירוש מסכת נזיר לרבינו יהודה ברבינו נתן ז"ל [illegible] ב) (נזיק נזיח פזיח) [illegible] ג) [illegible] ד) [illegible] ה) [illegible] ו) בפרק במה בהמה יוצאה [illegible] כ"ל [illegible] דנפקא [illegible]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כל כינויי וכו' לשון אומות הן משום כנ"ל ותיבת אי נמחק: (ב) ד"ה תנא אקרא וכו' סדר נשים היא ותנא: (ג) ד"ה אלא וכו' במה בהמה יוצאה איסורא אידי: (ד) תוס' ד"ה מאי טעמא וכו' דבסדר קדשים וכו': (ה) בא"ד הלכך קבעה אותה מסכתא: (ו) בא"ד כדפריך התם מכדי וכו': (ז) בא"ד להאריך בלשונו: (ח) ד"ה אלא לעולם וד"ה אלא הכא לפרוש כד"א:

המגרשים ע"י ערות דבר מגרשים וע"י קלקול של ערות דבר חייב אדם להזיר עצמו: פתח בכנויין ומפ' ידות בנדרים נמי פריך ותו ידות אינשי שכח התנא להזכיר ידות ברישא: (לא) [אלא] התם איסורא דנפשיה דנפשיה חמיר עלויה מפ' (אסור) [איסורא] ברישא ובנדרים ליתא להך טעמא אלא מעיקרא פריך מיש נוחלין ומיש מותרות לבעליהן ומיש טעונות שמן ולבונה ומיש טעונות הגשה ומיש בבכור לנחלה ומשנ[illegible] מפ' ההיא דפתח ברישא והדר תו פריך מבמה בהמה:

א) פי' זה הובא בשם הגדולים בח"א ד"ה רבינו אשר וז"ל שם ופירש על התלמוד כפי' מס' נדרים הנדפס ואני ראיתי פירושו לנזיר כתיבת יד עכ"ל.

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] בתוס' ד"ה נזיר נזיק נזיח פזיח הרי זה נזיר וכו'. והר"ר יחיאל פירש דר"ל לאו לענין קרבן קאמר אלא לענין מלקות · כ"כ וכ"ה בירושלמי דנזיר דף א ע"א וכן כתבו התוס' בנדרים דף ג ע"א בד"ה אלא למ"ד כו':

גליון הש"ס

בספר שם הגדולים להגאון מוה' חיים יוסף דוד אזולאי באות ס' כתב בשם הרב יד מלאכי [illegible] תוס' ד"ה או אהא נאה ובגמרא מפרש · נ"ל אפרש: תוס' ד"ה האומר הריני [illegible] ר"נ נדרים דף ט' ע"א ד"ה כשהיה:

ז א מיי' פ"א מהל' נזירות הלכה ו:
ח ב מיי' פ"א מהל' נדרים הל' כג סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סימן רו סעיף א:
ט ג ד מיי' פ"א מהל' נזירות הלכה ה ו:
י ה מיי' פ"ז מהל' ס"ת הלכה ד ופ"ז מהל' לולב הלכה ו סמג עשין כה ולאוין שסד טוש"ע א"ח סי' תרנו:
יא ו מיי' פ"א מהל' נזירות הלכה ו:

תורה אור

גבי יש נוחלין נמי מפרש עיקר נחלה ברישא אלא [הבא] לפרוש כינויי ברישא אלא היינו טעם ידות *הואיל ואתיין ליה מדרשא חביבין ליה וליפתח בהון ברישא תנא כי מתחיל מתחיל בעיקר קרבן ולענין פירושי מפרש ידות ברישא: האומר אהא הרי זה נזיר: *דלמא אהא בתענית קאמר אמר שמואל *כגון שהיה נזיר עובר לפניו *לימא קסבר שמואל ידים שאינן מוכיחות לא הויין ידים אמרי (א) בזמן שנזיר עובר לפניו ליכא לספוקא במילתא אחרינא אבל (ב) ודאי אין הנזיר עובר לפניו אמרינן דלמא אהא בתענית קאמר ודלמא לפוטרו מן קרבנותיו קאמר דקאמר בלבו אי הכי מאי למימרא מהו דתימא בעינן פיו ולבו שוין קמ"ל: אהא נאה נזיר: ודלמא אנאה לפניו במצות *כדתניא °זה אלי ואנוהו (ג) אנאה לפניו במצות אעשה לפניו סוכה נאה לולב נאה ציצית נאה אכתוב לפניו ספר תורה נאה ואברכנו בשיראין נאים אמר שמואל שתפוס בשערו ואמר אנאה נזירא מילתא דעבירה ואמרי' ליה נאה

אין

שמות טו

לימא קסבר שמואל ידים שאין מוכיחות לא הויין ידים · פי' דאי סבירא ליה דהוין ידים למה לי' לשמואל לאוקמי מתני' בנזיר עובר לפניו אפי' אין נזיר עובר לפניו נמי דכשאמר אהא יד מיהא הוי דטפי משמעו אקבלת נזירות דראוי לחול לאלתר אפי' אכל ושתה ביין כל היום מאלי היום ואילך יכול להיות נזיר מקבלת תענית דאם אכל כבר לא יוכל להתענות עד למחר וליכא דאהא משמע דאהא נזיר לאלתר הלכך יד הוי ואי לא בעי שמואל ידים מוכיחות אפילו אין נזיר עובר לפניו נמי: ה"ג אמרי אין בזמן שהנזיר וכו'. כלומר אין ודאי שמואל סבירא ליה ידים שאין מוכיחות לא הויין ידים ובנזיר עובר לפניו ליכא לספוקי דהויין ידים מוכיחות אבל אין נזיר עובר לפניו דלמא אהא בתענית קאמר כלומר ולא הויין ידים מוכיחות: ויש ספרים דגרסי אמרי לא (ו) בזמן שאין הנזיר עובר לפניו (ז) והכי פירושו לעולם שמואל לא בעי ידים מוכיחות ובזמן שנזיר עובר לפניו ליכא לספוקי דיד מיהא הוי אין נזיר עובר לפניו דלמא אהא בתענית קאמר פירוש ואפילו יד לא הוי ולגירסא זו מסיק הכא דשמואל לא בעי ידים מוכיחות (ח) והתם דקאמר הרי את מקודשת אע"ג דלא אמר לי הרי היא מקודשת לו ופריך למימרא דסבר שמואל ידים שאין מוכיחות הויין ידים והא תנן האומר אהא הרי זה נזיר ומוקי לה שמואל בשנזיר עובר לפניו הא אין נזיר עובר לפניו לא אלמא קסבר שמואל ידים שאין מוכיחות לא הויין ידים ומשני התם אלא באומר מקודשת לי אלמא מסיק התם לשמואל מהכא דידים שאין מוכיחות לא הויין ידים להכי גרסינן אמרי אין והשתא הכי לימא היינו כשהוא לימא שבגמרא שכן הוא עומד ודכוותה איכא לקמן (דף כט:) לימא הני תנאי כי הני תנאי ועומד כן וכדמפרש: ודלמא לפוטרו מקרבנותיו · המוטלין עליו להביא כשישלים נזירותו ולא נתכוון כלל לקבל עליו על עצמו נזירות: דקאמר בלבו · להיות נזיר ומ"מ בעינא נמי דנזיר עובר לפניו דקבלה שבלב הוא כלום דגבי נזיר (פ) כתיב כי יפליא שיפרש בפיו אבל כי נזיר עובר לפניו ופירש בשפתיו אהא ובלבו חשב להיות נזיר מחשבת הלב מגלה כאילו אמר בפיו אהא נזיר כזה שעובר לפניו: (י) מהו דתימא בעינא פיו ולבו שוין קמ"ל · הכי גרסי' ולא גרסינן דלא בעינא דהוי משמע דלא בעינן פיו ולבו שוין וזה אינו דכל נדר בטעות לאו נדר הוא דהא נתכוון לומר מעשר ואמר תרומה או איפכא על פירות שלפניו לא אמר כלום ועוד קשה למה לי עובר לפניו הא הוי נזיר כיון דחשב בלבו ולא בעינן פיו ולבו שוין אלא ה"פ מהו דתימא בעינן פיו ולבו שוין והכא כי לא הוציא בפיו אהא נזיר בפירוש אע"ג דנזיר עובר לפניו ואמר בלבו נזיר (כ) דאין זה פיו ולבו שוין קמ"ל דמחשבת הלב מגלה אדיבורו דאהא כי נזיר עובר לפניו דאהא נזיר קאמר וכהאי גוונא הוי שפיר פיו ולבו שוין: ודלמא אהא נאה לפניו במצות · בשאר מצות כדתני' כו' ומנלן למימר דקיבל עליו נזירות: אמר שמואל שתפוס בשערו. כלומר אהא נאה במצוה התלויה בשיער כגון נזירות והכא ליכא למטעי בלא תפס בשערו ובנזיר עובר לפניו דהכא דטוב שלם קאמר אהא נאה ואי לא תפס בשערו אפי' כי נזיר עובר לפניו משתמע שפיר אהא נאה בשאר מצות כמו אנזירות ולעיל נמי דפריך ודילמא אהא בתענית ליכא למטעי בשתפס בשערו בלא נזיר שבר לפניו דלעולם משתמע שפיר אהא בתענית כי אין נזיר עובר לפניו אע"ג דתפיס בשערו והשתא אתי שפיר דמתניתין פלגינהו בתרי בבי האומר אהא הרי זה נזיר או אהא נאה אע"ג דתרוייהו ידות ניניהו משום דמפרשי בתרי טעמי: ואמאי נאה הא מילתא דעבירה היא ואמרי' ליה נאה · פירוש הנודר בנזיר עושה עבירה וקרינן ליה נאה וי"ג מלתא עבידא וכי מעשה הגון וכשר לעשות כן הא עבירה היא ומשני אפילו לר' אלעזר הקפר כו' דילמא אתי למיעבר על נזירותו לשתות ביין כי ארכו לו הימים אבל טהור לא חוטא קרי ליה וקשה דבעלמא אייתי לר' אלעזר אפילו אנזיר טהור על שם שציער עצמו מן היין קרי ליה חוטא וי"ל דטהור נמי קצת קרי ליה חוטא ומכל מקום המצוה רבה על החטא ולכך קרי ליה נאה מידי דהוה *) מהתענה תענית חלום בשבת דיש לו מצוה לבטל החלום וקצת עבירה עשה שהתענה בשבת שהרי צריך לישב בתענית למחרת השבת לכפר על שהתענה בשבת אבל נזיר טמא דהמגלא קרייה חוטא לפי שהוא סותר את נזרו וצריך לחזור לנזירתו וכבד בעיניו המעשה ותוהה על הראשונות *): **). הריני כזה נמי דתפיס בשערו הרי נזיר · יש ספרים דכתיב בהן הריני כזה לא אמר אכן טעות הוא שהרי במתני' תני בהדיא אמר הריני כזה וטעה הסופר טעה במאי דכתב בתר הכי א] אמר שמואל בשנזיר ט' פי' דס"ד דאין נזיר עובר לפניו אלא דתפיס בשעריה דומיא דמתני' דלעיל אהא נאה דאוקמינן בתפיס בשעריה לחוד ולכך פריך הריני כזה לא משמע מידי דנזירות אף על גב דתפיס בשעריה ומשני שמואל הכא נמי כשנזיר עובר לפניו והשתא אין צריך לומר דתפיס בשעריה:

*) [וע"ע תוס' ב"ק צא: ד"ה אלא ותוספות תענית יא. ד"ה אמר] **) שייך לדף ג.

וגבי יש נוחלין נמי. משום דעיקר נחלה הוא מפרש עיקר נחלה ברישא(א): אלא (ד) [הכא] לפרוש כינויי ברישא אלא היינו טעמא. דמפרש ידות ברישא דהואיל ואתיין ליה מדרשא כדאמרי' בפרקא קמא דנדרים נזיר להזיר לעשות כינויי נזירות כנזירות וידות נזירות כנזירות: חביבין ליה. ותני להו ברישא ואי אמרת כינויי נזירות נמי אתיין ליה מדרשא (ב) כדקתני עלה לעשות כנויי נזירות כנזירות הא לא הוי (ג) מדקא הדר ותני בההיא ברייתא גופא דנדרים אין לי אלא בנזירות בנדרים ט' ומקיש נדרים לנזירות מה נזירות עשה בו ידות נזירות כנזירות אף (ד) כן בנדרים ולא חשיב בהדייהו כינויי נזירות אלמא (ה) ברישא לא אתא אלא משום ידות נזירות כנזירות וכינויי נזירות אגב גררא נסבא: וליפתח בהו ברישא. וליתני ידות נזירות כנזירות וכל כינויי נזירות כנזירות: תנא כי מתחיל [מתחיל] בעיקר קרבן ברישא · כגון בכינויי נזירות שהן ענין לשון נזיר כדפרישנא לעיל: ולענין פרושי מפרש ברישא ידות. דאתיין מדרשא ובפ"ק דנדרים פריך הניחא למ"ד כינויין לשון אומות הן ולהכי פתח בכינויין ברישא דעיקר הן אלא למ"ד לשון שבדו להן חכמים להיות נודר בו מאי איכא למימר ליפתח בידות ברישא הואיל ואתיין מדרשא ומשני מי קתני ידות במתניתין כלל אלא חסורי מחסרא לה ותני ידות להא מלתא נמי תרין לה ואקדים נמי ותני ידות ברישא כל ידות נדרים כנדרים וכל כינויי נדרים כנדרים ולהכי מפרש ידות ברישא והדר כינויין: האומר אהא הרי זה נזיר ואמאי דלמא אהא בתענית קאמר: נימא דקסבר שמואל ידים שאין מוכיחות ו) · כלומר מדקא מוקים לה שמואל כגון שהיה נזיר עובר לפניו הא לאו הכי ליכא לספוקי בנזיר כלל דקסבר ידים שאין מוכיחות לא הויין ידים והא איפכא שמעינן ליה בפ"ק דקידושין דאמר שמואל האומר לאשה הרי את מקודשת הרי את מאורסת הרי את לאנתו הרי זו מקודשת ואע"ג דלא אמר לי: אמרי · לעולם קסבר שמואל ידים שאין מוכיחות הויין ידים ז) כגון גבי אירוסין וקידושין כיון דמדבר שם אירוסין וקידושין הוי הוכחה במקצת והכא היינו טעמא דבעינן להיות נזיר עובר לפניו משום דאיכא למימר אהא בתענית קאמר ח) ולא הוי הוכחה כלל דליכא למיקם עלה דמילתא אי אמר בתענית או בנזירות ולא הוי נזיר דלא נתנה נזירות אלא להפלאה עד שיפרש שנאמר (במדבר ו) כי יפליא לנדור ומתרגמינן ארי יפרש: [דילמא וכו'] · אפי' כי נזיר עובר לפניו אמאי הוי נזיר ודילמא לפוטרו מקרבנותיו קאמר והכי משמע אהא אני במקומו להקריב קרבנותיו: הכא במאי עסקינן כגון שאמר שבלבו היה לקבל עליו נזירות: אי הכי · דנזיר עובר לפניו וקאמר נמי בלבו ט) מאי למימרא פשיטא י) אדעתא דנזיר קאמר: בעינן שיהא פיו ולבו שוין · דבעינן שיהא מוציא בשפתיו מה כ) שיהרהר בלבו: קמ"ל · דלא בעינן ובלבד שיהא נזיר עובר לפניו הא אם אין נזיר עובר לפניו ואע"ג דאמר בלבו כיון דלא הוציא בשפתיו לא הוי מוכחא מילתא: האומר אהא נאה הרי זה נזיר · דמשמע ל) הכי קאמר שיהא שערו מגודל ונאה: מ) נזירא מילתא דעבירה (ה) ואמרי' ליה נאה · בתמיה ואי אמר אהא נאה במילתיה דנזירות מי הויא נזירות מילתא דטי דאמרי' לי' זיל ותיהוי נזיר והגאה:

אין

*) [כרתות נא:]

ממאי

מסורת הש"ס

[יבמות כ: וש"נ]

קדושין ה:

[שם וש"נ נדרים ס:]

שבת קלג: ע"ש סוכה יא: מכילתא פ' בשלח

נוסחת הריב"ן

הגהות הב"ח

פי' הרא"ש

הואיל ואתיין מדרשא חביבי' ליה אבל כנויין לא אתיין מדרשא אלא ברמש' שעמייהו בנדרים לר"י בראית ליה ולר"ל בראית לית · והתם פריך

למה לי נזיר עובר לפניו בלבו להודיה קני · אלא ה"פ מהו דתימא בעי' שיפרש בפיו בהדיא קמ"ל כיון דנזיר עובר לפניו קרי ביה פיו ולבו שוין אבל אם אין נזיר עובר לפניו אפי' אמר בלבו הוה כך כיון דלא מוכחא לא קרי' ביה פיו ולבו שוין. ודילמא אתנאה לפניו במצות קאמר ונזיר ודאי לא הוי ואפי' ספק כדפרשתי לעיל: אמר שמואל שתפוס בשערו · אבל נזיר עובר לפניו לא מהני אלא דוקא כשאומר אהא דאיכא לספוקי או בתענית דמשמע יהא גופי מתענה או נזיר · וכיון דנזיר עובר לפניו מוכח שהוא רוצה שיהיה גופו כמותו · אבל אהא נאה דאיכא לספוקי בלשון נאה אם להתנאות בשערו ולגדלו כדין נזיר קאמר או להתנאה במצות אין הוכחה במה שנזיר עובר לפניו כיון דאין הספק אלא בלשון נאה אבל במה שתפוס בשערו איכא הוכחה דלהתנאות בשערו קאמר ולא בעי' שיאמר בלבו היה דהוכחה גמורה הוי מה שתפוס בשערו אבל אין תפוס אפי' יאמר בלבי היה לא מהני דלא מקרי פיו ולבו שוין כיון דליכא הוכחה כלל · הדא מילתא דעבירה ואמרי' לי' נאה · כלומר אסור הוא לנזיר כדאמרינן פ"ק דנדרים כנדרי רשעים נדר בנזיר ובקרבן כנדרי כשרים לא אמר כלום · ואית דגרסי הדא מילתא דעבידה דאמרי' ליה נאה · כלומר מי הוי דבר שרגילים לעשות וראוי לעשות דקרי ליה נאה:

א) חסר כאן וצ"ל אין הפירוש דקמ"ל דלא בעינן דודאי בעינן ועוד אי לא בעי וכו'.

הגהות מהר"ב רנשבורג א] בתוס' ד"ה הריני כזה כו' וטעה הסופר טעה במאי דכתב בתר הכי עכ"ל · נ"ב כאן סס"ד ואח"כ מה"ד אמר שמואל וכו' ועי' בספר אורח מישור פירוש דברי התוס' ויש לפירוש רש"י

(א) אין דאפילו *לרבי אלעזר הקפר דאמר נזיר חוטא הני מילי גבי נזיר טמא דאיידי דבעי מיסתר דאמ׳ רחמנא °והימים הראשונים יפלו כי טמא נזרו התם הוא דלמא אתי למיעבר על נזירותיה *אבל נזיר טהור לאו חוטא קרי ביה: הריני כזה: נהו נמי דתפוס בשערו א]הריני *כזה לא אמר שמואל לבגין שהוה נזיר עובר לפניו: הריני מסלסל: ממאי דהדין סלסול שערא (ב) *כדאמרה ליה ההיא אמתא דבי רבי להחוא גברא עד מתי אתה מסלסל בשערך אימא תורה דכתיב °סלסלה ותרוממך אמר שמואל °הבא נמי שתפוס בשערו: הריני מכלכל: ממאי דהדין כילכול שערו הוא *כדתנן סוד ר׳ יהודה אומר כדי לסוד כילכול ואמר רב בת צידעא (ג) אימא מזון עניי כדכתיב °ויכלכל יוסף את אביו ואת אחיו אמר שמואל °הבא נמי שתפוס בשערו: הרי עלי לשלח פרע הרי זה נזיר: ממאי דהדין שלוח ריבויא הוא דכתיב °שלחיך פרדס רמונים אימא מידי דעבורי כדכתיב °ושולח מים על פני חוצות תנא פרע פרע יליף כתיב הכא °קדוש יהיה גדל פרע וכתיב התם גבי °כהן הדיוט °ופרע לא ישלחו ואובעית אימא האי שילוח מים נמי ריבוי הוא (כדמתרגם רב יוסף) דכד משקן ליה מיא (ד) לפירא ורבי: הרי עלי ציפרין רבי מאיר אומר נזיר: מאי טעמא דרבי מאיר אמר ריש לקיש ציפרין סמוכין לשער קבל עליו דכתיב °עד די שעריה כנשרין רבה וטפרוהי כצפרין רבי מאיר סבר מתפיס איניש במידי דסמיך ליה ורבנן

תוספות

ממאי דהדין סלסול שערא הוא · דלשון זה נופל אהפוך שיער דנימא נזירות קביל עליה ואימא תורה להפך בתורה:

הבא נמי תפוס בשעריה · דמשמע שפיר הריני מהפך במצות התלויה בשער:

שילוח רבוי הוא · לשון גידול כמו שלחיך פרדס רמונים ואימא מידי דעבורי הוא שקיבל עליו לגלח ולהעביר השיער לכשיגדל:

תנא פרע פרע ילוף · לאו אתנא דמתני׳ קאי אלא אתנא דסנהדרין (דף כב:) דקאמר כהן הדיוט צריך לגלח אחת לשלשים יום ויליף פרע לא ישלחו מנזיר דכתיב גדל פרע מה להלן שלשים יום כמנין יהיה אף בכהן הדיוט שלשים יום וקאמר לא ישלחו והכא הכי פירושא תנא פרע פרע יליף בעלמא אלמא דשילוח הוי לשון גידול ואם תאמר ולייתי מקרא דכתיב בכהן הדיוט ופרע לא ישלחו ואמאי ג״ש לגלח לי ונראה לי דמקרא דכהן הדיוט לא משמע דלא ישלחו הוי גידול אלא דהוי יומי וכיון דלא אמר בפירוש הריני נזיר הוי יומי אלא שילוח פרע אין כאן קבלת נזירות אבל כי גמרינן כהן הדיוט מנזיר דשילוח הוי מגדל שלשים בג״ש וקאמר הרי [עלי] לגלח כלומר אמר הרי עלי לגלח פרע שלשים יום ומשתמע שפיר דנזירות קביל עליה להכי מייתי ג״ש והוצרך כי אמר הרי עלי לשלח פרע אבל אמר הרי עלי פרע בלא שילוח לא משמע מידי דפרע הויא לשון גילוי כמו ופרע ראש האשה (במדבר ה):

משקין ליה מיא לפרי ורבי · פירוש גדל הפרי וקשה דאשכחן הרבה שילוח שהוא לשון גידול אלא לשון העברה כמו שלא השלח (דברים כב) ושלח יעקב מלאכים (בראשית לב) ויש לומר דלא מייתי מהנך קראי הוה מצי ליה כדלעיל תנא פרע פרע יליף ולא בא לפרש אלא למקרא דאורבינן מיניה ושולח מים ...

צפורים הסמוכין לשער קיבל עליו ...

רש״י

אין דאפילו לרבי אלעזר הקפר דאמר נזיר חוטא · ולא מיקרי נזיר א) דכתיב וכפר עליו מאשר חטא על הנפש (במדבר ו): הני מילי גבי נזיר טמא · שטומאה דאיידי דבעי מיסתר ימים הראשונים ומיהדר ומיתני ומטא אתרויה אריכא ליה מילתא: ב) דילמא אתי למיעבר על נזירותיה · כדאמר בפרק קמא דנדרים (דף ט:) ...

הרי עלי לשלח פרע הרי זה נזיר · הריני מסלסל משמע דליתעביד מידי דליתי סלסול בשערו ...

צפורי נזיר מצורע קביל עליה · פירוש מצות טהרות וקיימא נמי ...

תורה אור

ורבנן סברי לא מתפים איניש במידי דסמיך ליה ר' יוחנן אמר דכ"ע לא מתפים אלא היינו טעמא דר"מ דחיישינן שמא צפורי נזיר טמא קיבל עליו מכדי חיישינן קאמר דלמא צפורי נדבה קיבל עליו א"כ הרי עלי קן מבעי ליה ודלמא הרי עלי צפורי מצורע קאמר כגון שהיה נזיר עובר לפניו ודלמא נזיר טמא ולפוטרו מן קרבנותיו קאמר כגון שהיה נזיר טהור עובר לפניו מאי בינייהו איכא בינייהו כגון דאמר ציפרין הסמוכין לשער עלי לר' יוחנן אע"ג דאמר הכי אי נזיר עובר לפניו אין אי לא לא לרשב"ל אע"ג דאין נזיר עובר לפניו מי איכא למ"ד לא מתפים איניש במילתא דסמיך ליה והתניא *האומר ימין הרי זו שבועה מ"ט לאו משום דכתי' °וירם ימינו ושמאלו אל השמים וישבע בחי העולם (דניאל יב) אמרי לא משום דימין גופיה איקרי שבועה דתניא א) מניין לאומר ימין שהיא שבועה שנאמר °נשבע ה' בימינו (ישעיה סב) ב) ומניין לאומר שמאל שהיא שבועה שנאמר °ובזרוע עוזו: **מתני'** ג) הריני נזיר מן החרצנים ומן הזגים ומן התגלחת ומן הטומאה הרי זה נזיר וכל דקדוקי נזירות עליו: **גמ'** מתני' דלא כר' שמעון דתניא ר"ש אומר *אינו חייב עד שידור מכולם ורבנן אמרי *אפילו לא נזר אלא בחד מנהון הוי נזיר מ"ט דר"ש אמר קרא °מכל אשר יעשה מגפן היין (במדבר ו) מחרצנים ועד זג ורבנן מ"ט אמר קרא °מיין ושכר יזיר (שם) ור' שמעון נמי הכתיב מיין ושכר יזיר ההוא מיבעי ליה * ד) לאסור יין מצוה כיין הרשות מאי היא ה) קדושתא ואבדלתא

הרי

הרי עלי קן מיבעי ליה · דדרך נודבי נדבת עולת העוף לומר בלשון קן: **צפורי** מצורע קאמר · כלומר להתחייב בקרבן מצורע ולהביא תחתיו צפורים ולהצריכו לו לטהרתו ואפילו אין מצורע עובר לפניו דאי אפשר דליכא פה מצורע דטעון צפורים ולא נזירות וגם דצפורי שייכי שפיר גבי מצורע: **כגון** שהיה נזיר עובר לפניו · והיה סבור אפילו נזיר טמא לפניו ולהכי פריך ודלמא לפורין דקאמר לפטור נזיר טמא העובר לפניו מקרבנותיו ומשני כגון שנזיר טהור עובר לפניו ויודע זה הנודר דטהור הוא וקאמר הרי עלי צפורים ואכתי קשה נימא דצפורים דקאמר היינו דאם יטמא זה הנזיר העובר לפניו שיביא תחתיו צפורים וצריך לדחות ולומר כגון דאמר בלבו להיות שייך למנות נזירות דשייכא ביה ציפורים אם יטמא ולעיל כי פריך ודלמא צפורי מצורע קאמר לא מצי לשנויי כגון דאמר בלבו דדיבוריה מישתמע טפי אצפורי מצורע (טפי) מנזירות משום דנזירות טריחא ליה וחמיר עליה לקבל ועוד דלשון צפורים כתובין אצל מצורע כדפרישית ולא אצל נזיר אלא תורים ואפי' קאמר בלבו אין כח במחשבת הלב להכריע דיבוריה לנזירות דאין זה פיו ולבו שוין אבל הכא אע"ג דנזירות חמיר עליה וטריחא ליה כיון דנזיר שהוא עובר לפניו *אין סברא שיקבל עלין נזירות לפורים טמא שדבר זה איטו בעולם עדיין והדבר שקול לכך מהניא מחשבת הלב לומר דנזירות קביל עליה וחשיב שפיר פיו ולבו שוין וכן לעיל כי אמר אהא טפי משמע הלשון אנזירות ולומר כמוהו לאלתר אע"ג דטריחא ליה וחמיר עליה מלומר אהא תחתיו בקרבנותיו לאחר זמן כשישלים והדבר שקול לכך מחשבת הלב מכרעת הדיבור לנזירות והרי פיו ולבו שוין וקשה דהספר לא הזכיר כאן כלל דקאמר בלבו לכן נראה למהר"ף דלהיה תחתיו אין סברא לומר דאם יטמא קאמר שיתחייב בצפורין הואיל והשתא טהור הוא ודבר זה לא בא לעולם כלל וא"כ סברא לומר דנזירות קביל עליה דדבר זה מבורר לפניו ויש בידו לקבל לאלתר אע"ג דחמיר וטריחא ליה ולעיל כי פריך ממצורע התם נמי הדבר מבורר לפניו דודאי יש מצורע בעולם הצריך לפרים: **מאי** בינייהו · כלומר מאי בינייהו בפי' דמתני' בין לר"ל בין לר' יוחנן אליבא דר"מ וא"ת ולישני דאיכא בינייהו היכא דאמר לפורים סתמא קביל עליה דלר"ל אליבא דר"מ מהא לחוד לא הוי נזיר אם לא הזכיר גם סמוכין לשער כדפירש ר"ל במילתיה לפורים סמוכין לשער קביל עליה ולר' יוחנן דלא הזכיר במילתיה סמוכין לשער כשיקבל עליו לפורים סתמא בלא סמוכין לשער הוי נזיר ועוד היא גופה תיקשי לר"ל למה ליה סמוכין לשער בצפורים סתמא לחוד סגי לר"מ למיהוי נזיר שהרי מתניתין לר"מ לא הזכיר אלא לפורין לחוד לכ"נ לפרש דלר"ל אליבא דר"מ בצפורין סתמא הוי נזיר כשנזיר עובר לפניו דוקא והא דנקט ר"ל במילתיה סמוכין לשער להשמיענו דכי אמר לפורים סמוכין לשיער דבלא נזיר עובר לפניו נמי הוי נזיר בהכי וא"ת כיון דלר"ל כשיקבל לפורים סתמא לא הוי נזיר אם לא כשנזיר עובר לפניו אליבא דר"מ הוי ליה להש"ס להזכיר נזיר עובר לפניו במילתיה דר"ל כמו במילתיה דרבי יוחנן וי"ל דלכך הזכיר טפי במילתיה דר' יוחנן ממילתיה דר"ל משום דר' יוחנן פסיקא ליה דאף כשאמר לפורים הסמוכין לשיער עלי לא הוי אלא כשנזיר עובר לפניו ולר"ל הוי נזיר כשאמר לפרים הסמוכין לשיער אפילו אין נזיר עובר לפניו והשתא ניחא דפריך מאי בינייהו דלכולהו אף בשלא הזכיר לפורין סמוכין לשיער אלא לפורים סתמא הוי נזיר כי נזיר עובר לפניו ואי אין נזיר עובר בצפורים סתמא לחוד לא היה נזיר לכולהו והשתא נמי ניחא דלר"ל בצפורים סתמא לא מיחייב משום דסמוכין לשיער בקרא דא"כ ליחייב נמי כי אמר נשרין וטופרין דסמיכי טפי לשיער בקרא מצפורים · כך שיטת הר"ף נ"ע: הגה"ה **היכא** דאמר לפורים סמוכים לשיער קביל עליה · ר"ל שקיבל עליו דבר הסמוך לצפורים דהיינו גידול שיער אבל כי אמר הרי עלי לפורים ולא אמר לפורים סמוכין לשיער חייל עליה נזירות משום דמשתמע שנדר דבר שיכול לבא לידי חיוב לפורים דהיינו נזיר כשנזיר עובר לפניו דוקא ומשום הכי לא מהני הרי עלי נשרין דליכא דנשרין לא משמע שום לשון נזירות כן נ"ל הגה"ה והר"ר שבתאי כתב שיטה זאת מאי בינייהו בפירוש דמתני' דודאי נראה ליה דר"ל לא קאמר אליבא דרבי מאיר דבלפורים סתמא מיחייב בנזיר דאיכא למיפרך כל הני פירכי דפריך לעיל לר' יוחנן וע"כ יפרש המשנה כמו ר' יוחנן דגם לא יוכל לפרש המשנה שאמר בפירוש לפורים הסמוכים לשיער עלי דהא מתני' סתמא קאמר לפורים עלי הילכך ע"כ כרבי יוחנן מפרש ובנזיר עובר לפניו והוא טהור וע"כ פריך מאי בינייהו בפירוש דמתני' ונראה שנתכוון להבין כמו שפירשתי בתחילה: **האומר** ימין הרי זו שבועה. ימין שלא אוכל ככר זה וה"ה שמאל כדלקמן א] פירוש התפילין מדהזכיר ימין תחילה: **מן** החרצנים ומן הזגים. או או קתני כדמוכח בגמרא: **וכל** דקדוקי נזירות עליו. משום דנזיר שמשון מותר ליטמא למתים קאמר' הכא וכל דקדוקי נזירות עליו:

ורבנן סברי לא מתפים אינש במידי דסמיך ליה · ולא אמרי' שבדעתו היה לומר גידול שער אי נמי דמפרש בהדיא ואע"ג דנזיר עובר לפניו: ור' יוחנן אומר דכ"ע לא מתפים · אינש במידי דסמיך ליה: אלא היינו טעמא דר"מ דחיישינן · כי אמר הרי עלי ציפורין דדלמא קאמר שבדעתו לקבל עליו מידי דזימנין דמייתי עליה לפורים דהיינו נזירות דלכי מיטמא מייתי לפרים בנזיר טמא כתיב וכי ימות מת עליו בפתע פתאום כו' וביום השמיני יביא שתי תורים והזיר לה' את ימי נזרו וגו' (במדבר ו): מכדי חיישינן קאמר · כלומר דלא הוי נזיר אלא משום דאמרי' שמא לפרי נזיר טמא קבל עליו ואי בתר חששא א) אזלינן ליחוש דילמא לפרי נדבה קיבל עליו ולא ניתנה נזירות אלא להפלאה ואמאי קאמר ר"מ דהוי נזיר כלל: א"כ · דבעי למימר לפרי נדבה הוה אמר הרי עלי קן ב) דקן משמע לפרי נדבה אבל כי אומר הרי עלי לפורים לא משמע לפרי נדבה כלל הלכך מדקאמר לפורין ליכא לספוקי אלא בלפורי נזיר: ודלמא · מקבל עליו הורת ליפורי מצורע לטבול החיה בדם השחוטה ולשלחן ולעשותן כהלכות לפרי מצורע והך פירכא דפרכינן השתא קא פריך בין לרבי יוחנן בין לר"ל דמכדי לפרים סתם קאמר הא איכא למיחש נמי ללפורי מצורע: ודלמא נזיר טמא · הוה וקאמר לאיתויי לפורים ולפוטרו הוא במקומו (א): כגון שהיה נזיר טהור עובר לפניו · דלאו בר אתויי ג) הוא והלכך כי אמר לפורין לא אמר אלא אדעתא דליהוי נזיר כמותו: מאי בינייהו · בין לרבי יוחנן בין לר"ל לא מיתרלא שמעתא אלא כגון שנזיר טהור עובר לפניו משום דאית ליה למיפרך בה כל הני פירוקין ד) ותריצנא כגון דנזיר טהור עובר לפניו עסקינן מה לי אי משום לפרין סמוכין לשיער אי משום לפרי נזיר טמא אי משום הכי אי משום הכי הוה ליה נזיר: איכא בינייהו כגון דאמר לפרין סמוכין לשיער · ר' יוחנן סבר אע"ג דאמר הכי לא מוכחא מילתא דלקבולי עליה נזירות הוא דקאמר אלא לקבל עליו לפרין סתם בלא נזירות אי לאו דנזיר עובר לפניו: לריש לקיש · כיון דאמר בהדיא לפורין סמוכין לשיער מוכחא מילתא דמשום נזירות קאמר ואף על גב דאין נזיר עובר לפניו דמיתפים אינש בשיער דסמיך ליה וכמאן דאמר הרי עלי לגדל שיער דמי: האומר ימין · שלא אוכל ככר זה הרי זו שבועה: מאי טעמא לאו משום דכתיב וירם ימינו ושמאלו אל השמים וישבע בחי העולם · דקא מתפים ימינו לישבע דסמיך ליה: (ב) ה) לא. ימין שאוכל ככר זה כאומר שבועה שאוכל ככר זה דמי שנאמר נשבע ה' בימינו ו) בימינו אמר ונחשב כשבועה: שנאמר ובזרוע עוזו. מדכתיב ימינו וכתיב ובזרוע עוזו אלמא דזרועו היינו שמאלו והכי נמי אמרי' בפרק קמא דמסכת ברכות (דף ו.) מנין שהקב"ה מניח תפילין דכתיב ובזרוע עוזו ואין עוזו אלא תפילין כו' ותפילין בשמאל קיימי: **מתני'** אמר הריני נזיר מן החרצנים או שאמר הריני נזיר מן הזגין כו' הרי הוא כמי שאמר הריני נזיר סתם שמקבל עליו כל דקדוקי נזירות: **גמ'** אפילו לא נזר אלא מאחד מהן. או מן חרצן או מן זג הרי זה נזיר וכל דקדוקי נזירות עליו: מכל אשר יעשה. ז) משמע שצריך שיהא נוזר מכל אשר יעשה שאינו נזיר אלא א"כ נוזר מכולם: אמר קרא מיין ושכר יזיר. דמשמע דאפילו ח) דלא נזר אלא מיין לחודיה הוי נזיר מכולם: לאסור יין מצוה כיין הרשות מאי היא קדושתא ואבדלתא ט). מי חייל עליה איסור נזירות:

והרי

עד

פי' הרא"ש

מכדי חיישי' קאמר ודלמא נדבה קבל עליו שנדר להביא ב' תורים נדבה. א) לכאורה משמע צפורי ולא נזיר וק' כיון דחיישי' קאמר ליחייב נמי בנזיר' מיהו איכא למימר כיון דהדבר שקול לא מחייב בנזיר דספק נזיר להקל. ומיהו קשה דמשמע דלא קשה ליה אלא משום דחיישינן קאמר אבל אי הוי ודאי ניחא ליה ואמאי אדרבה כ"ש דקשה טפי ואמאי הוי ודאי דלמא נדבה קאמ' הלכך נראה לפרש דלמא צפורי נדבה קאמר ויביא מספק זה וזה כיון דחיישי' קאמר אבל אי הוה אמר ודאי לא הוה קשיא ליה שיביא שניהם וג"ל דעל כרחי' חיישי' דקאמר לאו משום ס' דאי אפשר לעשותו נזיר מס' ולהביא קרבנותיו לעזרה ב) ומצי' כיוצא בזה חיישי' להקל דחשבי' ליה כודאי אבל לא לענין נזירות דספק נזירות להקל: א"כ הרי עלי קן מבעי ליה · שכן דרך הנודרים לומר ובנדרים הלך אחר לשון בני אדם: ודלמא צפורי מצורע קבל עליו לפטור מצורע שחייב להביא למהרתו · לפי' קמא להתחייב ולפרושי דוקא צפורי מצורע · וק"ל אמאי שביק נזיר דקיימי' בזה ונקט צ"מ ליפרך דלמא לפטור נזיר טמא מצפורי' קאמר · ולהך פירוש דלתחייב זה בזה קאמר איכא למימר דלא ניחא ליה למימר להתחייב שתים מתורת נזיר חדא להיותו נזיר דאמרי' צפורי נזיר טמא קבל עליו ועוד לפטור נזיר מקרבנותיו הלכך ניחא ליה למפרך מצפורי מצורע · ולפי' איכא למימר דניחא ליה טפי למיפר' מצפורי מצורע שמביא ב' צפורים מנזיר שמביא תורים ובני יונה: ות' לישני ג) לי הב' בלבו · וי"ל דלא מהני כיון דצפורים משמע הכי והכי ולא מוכח טפי לנזיר: כגון שהיה נזיר טהור עובר לפניו · ואיהו לא מחייב להביא צפורים הלכך ע"כ ה"ק הרי עלי דבר שאם אטמא אתחייב להביא צפורים. ות' דלמא ה"ק הרי עלי לפטור זה מצפורים אם יטמא · וי"ל דבכי האי גוונא מהני אם אמר בלבו היה כך משום דיש לנו לפרש דבריו בענין זה שחייב עצמו ודאי מהשתא · ולא שקבל עליו דבר שאם יארע במקרה שיתחייב הלכך לא מפרש' דברי' אלא להיותו נזיר או לפטור מי שנתחייב כבר קרבנו'. לר"ל אע"ג דאין נזיר עובר לפניו · דכיון דלדידיה אהני טעמא דסמוכים(הוא)[אף]דלא פי' בהדיא להיותו נזיר אם נע"ל. אם פי' בהדיא לא בעי נע"ל · אבל לר"י סמוכים לא מהני מידי הלכך בעי' לעולם נזיר עובר לפניו: האומר ימין הוא שבועה · אם אמר ימין שלא אוכל דבר זה ואכלו לוקה · לאו משום דכתיב וירם ימינו וישבע · ומנין לשמאל שהיא שבועה דכתיב ובזרוע עוזו · ומדכתיב בימינו מכלל דבזרוע עוזו היינו שמאל ואמר' נמי פ"ק דברכות מנין שהקב"ה מניח תפילין דכתיב ובזרוע עוזו ואין עוז אלא תפילין דכתיב ה' עוז לעמו יתן וגו' ותפילין דשמאל הוו: הריני נזיר מן החרצנים ומן הזגים ומן התגלחת ומן הטומאה ה"ז נזיר. פי' אם הזיר בא' מכל אלו ה"ז נזיר וכל דקדוקי נזיר עליו כאילו אמר הריני נזיר בסתם · ומשום דבעי למתני בתר הכי דנזיר עולם ונזיר שמשון אין כל ענין נזיר עליהם תנא הכא כל דקדוקי נזירות עליו: אינו חייב עד שיזיר מכולן. פי' עד שיאמר הרי' נזיר בסתם ואם בא להזכיר צריך שיזכיר כולם. ומיהו מודה ר"ש בהריני מסלסל ומכלכל דהתם לא התיר כלום אע"ג דלשון גדל שער הן הוי כאילו אמר הריני כאותו שרגיל לגדל שער והוי כאילו אמר הריני נזיר בסתם: אמר קרא מכל אשר יעשה מגפן היין מחרצנים ועד זג וכיון דכתיב מכל אשר יעשה מגפן היין למה לי תו למכתב מחרצנים ועד זג לומר שאם בא לפרש צריך לפרש הכל וכיון דקפיד קרא אחרצנים וזג ה"ה נמי אתגלחת וטומאה: ורבנן אמר קרא מיין ושכר יזיר · וכיון דכתיב מכל אשר יעשה מגפן היין מיין ושכר למה לי לומר לך דאפי' נזר מיין לחודיה הוי נזיר דיין ושכר חד הוא:

א) אולי צ"ל לכאורה משמע דמקשה דדילמא לפורים קיבל עליו ולא נזיר. ב) אולי צ"ל אלא הוי ודאי נזיר ומלינן וכו' דחשבי' ליה כוודאי ומקשה דילמא לפורים נדבה וכו' אבל לענין נזירות. ג) אולי צ"ל לשני ליה דכך אמר בלבו.

טו א ב מיי' פ"ב מהל' שבועות הלכה ו סמג לאוין רמא טוש"ע יו"ד סימן רלז סעיף ח:

טז ג מיי' פ"א מהל' נזירות הלכה ט:

יז ד מיי' פ"ז מהל' נזירות הלכה יא סמג לאוין רכ:

[תוס' נדרים פ"א]

לקמן יא: לח: [נדרים ו']

[לקמן יא: נדרים ה.]

לקמן ס. מה.

נוסחת הריב"ן

א) אלא: ב) תיבות (דקן משמע כו' נדבה כלל) ליתא בכ"י: ג) לפרין הוא: ד) וכיון דנזיר טהור ותיבות ותריצנא כגון ליתא בכ"י: ה) מפני לאומר ימין: ו) בימינו וגו' בימינו: ז) תיבות (משמע כו' אשר יעשה) ליתא בכ"י: ח) לא: ט) כלומר קס"ד דהאי דאמר לאסור יין מצוה דקדושתא ואבדלתא קאמר והיכי חייל כו' ותיבות מי ליתא בכ"י:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ודלמא נזיר וכו' במקומו הס"ד ואח"כ מ"ה כגון שהיה נזיר טהור עובר לפניו דלאו בר איתויי לפרים הוא כצ"ל והד"א: (ב) ד"ה מאי טעמא וכו' דסמיך ליה הס"ד ואח"כ מ"ה לאומר ימין שאוכל:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה האומר ימין וכו' וה"ה שמאל כדלקמן עכ"ל. נ"ב כאן הס"ד ואח"כ מה"ד ובזרוע היינו שמאל דעוזו פי' התפילין אי נמי מדהזכיר ימין תחלה עכ"ל וכצ"ל אורח מישור:

הרי מושבע ועומד עליו מהר סיני אלא כי הא דאמר רבא *שבועה שאשתה וחזר ואמר הריני נזיר אתיא נזירות חיילא על שבועה ורבנן נמי הא מיבעי ליה לאסור יין מצוה כיין רשות א"כ לימא קרא מיין מאי ושכר שמעת מינה תרתי ור"ש היינו טעמא דכתב שכר לאלופי שכר למקדש דכתיב °יין ושכר אל תשת אתה ובניך אתך מה גבי נזיר יין הוא דליתסר אבל שאר משקין לא אף גבי מקדש נמי יין הוא דליתסר אבל שאר משקין המשתכרין לא ולאפוקי מדר' יהודה *דתניא *ר' יהודה אומר אכל דבילה קעילית ושתה דבש וחלב ונכנס למקדש חייב איבעית אימא ר"ש לית ליה איסור חל על איסור *דתניא ר"ש אומר האוכל נבילה ביום הכפורים פטור ולרבנן נמי הכתיב °מכל אשר יעשה מגפן היין אמרי לך רבנן התם לימד על איסורי נזיר שמצטרפים זה עם זה ור"ש לית ליה צירוף *דתניא ר"ש אומר (א) כל שהו למכות לא אמרו כזית אלא לענין קרבן:

מתני' הריני כשמשון כבן מנוח כבעל דלילה כמי שעקר דלתות עזה כמי שנקרו פלשתים את עיניו הרי זה נזיר שמשון:

גמ' למה לי למיתנא כל הלין צריכי דאי אמר הריני כשמשון הוה אמינא שמשון אחרינא קמ"ל כבן מנוח ואי תנא כבן מנוח הוה אמינא איכא דמיתקרי הכי קמ"ל כבעל דלילה וכמי שנקרו פלשתים את עיניו:

מתני' מה בין נזיר עולם לנזיר שמשון נזיר עולם הכביד שערו מיקל בתער ומביא שלש בהמות ואם נטמא מביא קרבן טומאה נזיר שמשון הכביד שערו אינו מיקל ואם נטמא אינו מביא קרבן טומאה:

גמ' נזיר עולם מאן דכר שמיה חסורי מיחסרא והכי קתני האומר הריני נזיר עולם הרי זה נזיר (ב) מה בין נזיר עולם לנזיר שמשון נזיר עולם הכביד שערו מיקל בתער ומביא שלש בהמות ואם נטמא מביא קרבן טומאה נזיר שמשון הכביד שערו אינו מיקל בתער ואינו

א) והרי מושבע ועומד ג) עליו מהר סיני הוא · דכתיב זכור את יום השבת לקדשו זוכרהו על היין אין לי אלא בכניסתו ביציאתו מנין ת"ל כו' (*פסחים דף קו) וקי"ל דנשבע לבטל את המצוה פטור דלא אתיא שבועה ומבטלה מצוה וא"ת הא תנן (נדרים דף טז· שבועות דף כה·) חומר בנדרים מבשבועות שכן הנדר חל על דבר מצוה כדבר הרשות דאיש כי ידור נדר לה' כתיב אפילו במידי דלה' ג) נמי לא קשיא דהא לא הוי אלא כגון דאמר ישיבת סוכה עלי דאוסר אותה עליו ואין מאכילין את האדם דבר האסור לו אבל אם אמר קונם שלא אשב בסוכה אין בדבריו כלום והכי מסקינן לה בנדרים בפרק ואלו מותרין (דף טז:) : אלא כי הא דאמר רבא שבועה שאשתה וחזר ואמר הריני נזיר אתיא נזירות חיילא על שבועה · והיינו דקאמר לאסור יין מצוה דנשבע לשתות כיין הרשות וכי תימא מאי שנא נשבע מפי עצמו מנשבע מהר סיני הכי אמרינן ליה בהדיא במס' שבועות (דף כט·) שבועה שאוכל ככר זו וחזר ואמר שבועה שלא אוכלנה על הראשונה חייב משום שבועת בטוי ועל השניה חייב משו' שבועת שוא והתם מפרש טעמא ומיהו איכא לן למשמע מינה ד) דקאמר חייב על השניה א] אע"ג דהוי נשבע לבטל את המצוה דנזירות נמי חיילא אהאי דנשבע לשתות יין: מאי ושכר ש"מ תרתי· לאסור יין מצוה כיין הרשות וכי לא נדר נמי אלא מחד מינייהו דהוי נזיר מכולהו : אף גבי · כהן הבא למקדש כי שתה יין הוא דליתסר אבל כי שתה שאר מילי דמשכרין לא ולאפוקי מדר' יהודה כו' : קעילית · שם מקום : איבעית אימא · היינו טעמא דר"ש דאמר אינו חייב בנזירות עד שיזיר מכולן בסתם דאמר הריני נזיר דר"ש לטעמיה דלית ליה איסור חל על איסור וה"נ כי אסר עצמו מן החרצנים ומן הזגין ה) וחיילא עליה נזירות לא אתי אידך פלגא דתגלחת וטומאה ה) וחיילא עילויה אי נמי כי הזיר עצמו מן היין לא אתי איסור תגלחת וטומאה וחייל אאיסור יין לשווייה נדר גמור : ומנא תימרא דר"ש לית ליה איסור חל על איסור דתניא ר"ש אומר האוכל נבילה ביום הכפורים וכו' · דלא אתי איסור יום הכפורים וחייל אאיסור נבילה דלא אמרינן מיגו דאתא יום הכפורים ואיתוסף איסורא לגבי שאר מילי איתוסף נמי לגבי נבילה ור"ש לטעמיה דאמר במסכת כריתות (דף כג·) דאפילו איסור חמור לא אתי וחייל על איסור קל והכי ו) פרישנא לה במסכת ז) [יבמות] (דף לג:) ובמסכת שבועות (דף כד·) : לימד על כל איסורי נזיר שמצטרפין זה עם זה · לכזית שאם לא אכל בין חרצן וזג אלא כזית בלבד חייב מלקות:ור"ש. דלא דריש ביה האי טעמא אלא עד שיזיר ח) כו' אזיל לטעמיה דלא מצריך ליה האי קרא משום צירוף דלר"ש לית ליה צירוף דקסבר ר"ש אפילו לא אכל אלא כל שהוא חייב דעובר בלאו האמור בו מחרצנים ועד זג לא יאכל דתניא ר"ש אומר כל שהוא למלקות ט) לא אמרו שיעור אכילה לכזית אלא לענין קרבן ולענין שאר איסורין שחייבין על י) שגגתו חטאת כגון חלב ודם וחמץ בפסח אבל גבי נזיר כי עבר על נזירותו ואכל זג או חרצן דמילקא הוא דלקי ולא הוי חייב קרבן בכל שהוא מחייב ולא בעינן ביה צירוף הלכך הואיל ולא מיצטריך כ) משום צירוף ל) מייתר ליה קרא להכי טעמא דאינו חייב עד שיזיר מכולן: מתני' הריני כשמשון (ג) מ) או כבן מנוח או כבעל דלילה או שלא אמר כבעל דלילה אלא אמר כשמשון או כבן מנוח כמי שעקר דלתות עזה או שלא אמר דלתות עזה אלא אמר כשמשון כבן מנוח כמי שנקרו פלשתים את עיניו : הרי זה נזיר שמשון · צריך לנהוג בעצמו בנזירות שמשון ולקמן מפרש היכי הוי : גמ' דאי אמר כשמשון ותו לא ה"א שמשון אחרינא קאמר להכי אמר כבן מנוח ואי הוה אמר נמי כשמשון כבן מנוח בלבד ה"א איכא אינים אחרינא דאתקרי נמי הכי או בן מנוח או שמשון בן מנוח לה"ק בהדייהו כבעל דלילה או כמי שנקרו פלשתים את עיניו או כמי שעקר דלתות עזה דמיגליא מילתא דלא הוה אחרינא : הריני נזיר עולם הרי זה נזיר · נ) כל ימי חייו דכי אמר הריני נזיר עולם משמע דנזירות קבל עליו עד עולם ס) לפיכך כיון שהגיע ל' יום שיש לו כובד שיער מיקל בתער ע) ומגלח כל ל' ול' (ד) : ומביא · לכל תגלחת ותגלחת ג' בהמות חטאת ועולה ושלמים כמו שנאמר בענין : ואם נטמא מביא קרבן טומאה · כבש בן שנתו לאשם ושתי תורים או שני בני יונה אבל המקבל עליו נזירות שמשון הרי זה נזיר עולם ולעולם אינו מיקל בתער : ואם נטמא אינו מביא קרבן טומאה · שכן מלינו בשמשון שנטמא למתים כדמפרש לקמן : מני

) עד שיזיר מכולן · או יאמר סתמא דמשמע כל מילי דנזירות קיבל עליה ואם בא לפרש חרצן וזג צריך לפרש כולם גם תגלחת וטומאה : מכל אשר יעשה מגפן היין · אלמא דמכולהו צריך להזיר וא"ת ולכתי תגלחת וטומאה לא שמעינן וי"ל כיון דגלי לן ביין ה"ה שצריך לקבל גם תגלחת וטומאה ונפקא לן מלישנא דקרא מכל : מיין ושכר יזיר · משמע אפילו בחד הוי נזיר דהא כבר כתיב מכל אשר יעשה מגפן למה לי למיכתב מיין ושכר אלא לאשמועי' דאפי' לא נדר כי אם בחד מהני דחייל נזירות עליו ואפילו כשבא לפרש דהכא חרצן וזג לא כתיבי : לאסור יין מצוה כיין הרשות · כלומר מקרא יתירא דמיין ושכר יזיר : מאי היא קידושא ואבדלתא מושבע ועומד מהר סיני הוא · דקדוש היום דאורייתא ואיך תחול עליו נזירות וקשה דאדרבה להכי איצטריך קרא מיותר לומר דחייל עליה נזירות ועוד קשה מאי משני בתר הכי כגון שנשבע לשתות וחזר ונדר בנזיר דאתיא נזירות וחייל אשבועה מ"מ תקשי לו הרי מושבע ועומד מהר סיני כלומר דאין מושבע ועומד גדול מזה שנשבע לשתות ועוד קשה דקדוש היום לאו דאורייתא הוא דנהי נמי דכתיב זכור ודרשינן זוכרהו על היין אסמכתא הוא °לכ"נ לר"ת דגרסינן בתמיה וכי מושבע ועומד מהר סיני כלומר ל"ל קרא מיותר לאסור יין מצוה וכי מושבע וכו' דנהי דקידוש היום דאורייתא על היין לאו דאורייתא ב] דזוכרהו על היין אסמכתא והשתא משני כגון שנשבע לשתות וקמ"ל קרא יתירא דחייל עליה אע"ג שנשבע לשתות : לאלופי למקדש · מהכא (ה) והיינו חייב למקדש אלא היין ושכר ולאפוקי מרבי יהודה כו' : ר"ש לית ליה איסור חל על איסור · פירוש בעלמא כדתניא כו' ואי לאו קרא הכא ה"א היכא דנשבע שלא לשתות ושוב הזיר בנזיר ושתה ביין לא חייב אנזירות קמ"ל קרא יתירא דמיין ושכר דאם נשבע שלא לשתות כוס זה ונדר בנזיר ועבר ושתה הכוס דלקי תרתי משום שבועתא ומשום נזירות ולא תימא כדקאמר רבא לעיל שבועה שאשתה אלא תוכל לתרץ אפילו שבועה שלא אשתה כדפירשתי : ורבי שמעון לית ליה צירוף · כלומר אין צריך יתור לצירוף דאפי' בשאר איסורים כחלב ודם מחייב בכל שהו ולא אמרו כזית אלא לקרבן והכא לא שייך צירוף לקרבן שקרבן נזיר אינו בא על ששתה יין אלא מלקות והקרבן בא על השלמת נדרו : מה בין נזיר שמשון לנזיר עולם · וא"ת שאלה איכא בינייהו דנזיר שמשון ליתא בשאלה ונזיר עולם איתא בשאלה כדאי' בפ' בתרא דמכות (דף כב·) גבי חורש תלם אחד וי"ל מילתא דליתא בנזירות לא קתני ואם ישאל על נזירות אז לא הוי נזיר וה"ק מה בין נזיר שמשון כו' כשעניהם נזירין: *כשמשון כבן מנוח כבעל דלילה · אבל כשמשון לחודיה או כבן מנוח לחודיה לא סגי עד שיאמר שלשתן כדמוכח בגמ' מכאן ואילך גריס ר"ת וכמי שעקר דלתות עזה בוי"ו וכמי שנקרו פלשתים את עיניו דאו או קאמר כלומר או שיאמר כמי שעקר או כמי שנקרו כו' ג] דאי אמר כבעל דלילה לחוד או כמי שעקר דלתות עזה לחוד או כמי שנקרו פלשתים את עיניו לחוד דהוי נזיר שמשון דבהא ליכא למיטעי : נזיר עולם מיקל · ולא מגלח לגמרי כאבשלום שלא גלח לגמרי שהרי נתלה בשערו : ומביא ג' בהמות · בשעה שמיקל הלכה למשה מסיני ואסמכתא מאבשלום דאמר אשלם נדרי חטאת עולה ושלמים כנזיר טהור קרבן טומאה שתי תורים ואשם : קרבן

פי' הרא"ש

אלימא קדושתא ואבדלתא מושבע ועומד מהר סיני הוא דכתיב זכור את יום השבת לקדשו ודרשינן בערבי פסחים זכרהו על היין · וקשה נהי דקידוש הוי דאורייתא כדאי' בברכו' נשים חייבות בקידוש היום דבר תורה מיהו קידוש על היין לאו דאורייתא דמקדשין על הפת במקום שאין יין והאי דדריש זכרהו על היין אסמכתא בעלמא הוא · ועוד אבדלתא מאי איכא למימר ע"כ לאו דאורייתא הוא.ועוד מאי קאמר אלא כי הא דאמר רבא שבועה שאשתה וכו' ואמאי חזר בו מקדושא ואבדלתא כי היכי דחל נזירו' על שבועה ה"נ חל על מצות קידוש · ונ"ל דהא ל"ק דלהך פירושא לא גריס אלא וה"נ כי הא דאמר רבא כלומר כי היכי דאמר רבא דנזירו' הלה על שבועה ה"נ הלה על מצות קידוש · ור"ת גריס קדושא ואבדלתא מושבע ועומד מהר סיני הוא בתמיה ואמאי צריך קרא למימר שנזיר נאסר ביין קידוש והבדל': ואיבעית אימא ר"ש לית ליה איסור חל על איסור פר"ת ומשכר יתירא שמעינן ליה דנזיר ששתה יין בי"ה אין חייב משום י"ה דלא אתי איסור י"ה וחיילא אאיסור נזיר · ומהכא יליף ר"ש בכל דוכתא דאין איסור חל על איסור דהכי משמע פשטא דקרא מיין ושכר יזיר ה"ק משום נזיר חייב על יין ושכר ולאו משום איסור אחר דלא אתי איסור אחר והייל עלויה. וקשה דבפ' כל הבשר דריש שמואל דאין איסור חל על איסור מקרא דומתו בו בי יהללוהו הדריש הבא מיין ושכר דגבי נזיר חל איסור על איסור דאם אמר שבועה שלא אשתה יין ואמר הריני נזיר אתיא נזירות וחיילא אשבועה ולוקה שנים דהכי משמע פשטא דקרא : הרי'

עין משפט נר מצוה

מכאן עד ד"ה מאי היא בדף לעיל ג:

יח א מיי' פ"ח מהלכות נזירות הלכה יח סמג לאוין רג:

יט ב מיי' פ"ה מהל' נזירות הלכה א סמג שם:

כ ג מיי' פ"א מהלכות ביאת מקדש הל' א סמג לאוין שם:

כא ד מיי' פ"ה מהל' נזירות הלכה ג:

כב ה מיי' פ"ג מהל' נזירות הלכה טו סמג לאוין רמג:

כג ו מיי' שם הל' יב:

[יומא עו. סנהדרין סו: שבועות כג. כריתות יג:] [כריתות מט:]

שבועות כד. פסחים לו. קדושין עז: [כריתות כג.]

[מעילה יח. מכות יג. שבועות כב:]

[וע"ע תוס' פסחים קו: ד"ה זוכרהו וכו' ועוד מליט למימר כו']

מסורת הש"ס

[בפסחים ליתא וגם בשאר דוכתי לא נמצא עי' במגיד משנה ריש פ' כ"ט בהל' שבת ובמגדול עוז שם]

[בכריתות מסיק הש"ס כמאן אזלא הא דתניא אכל דבילה כו' כמאן כר' יהודה וגם בבכורות לא תניא הך דר' יהודה אומר ועי' ברש"י ובעי"ק ובתוספתא דכריתות פ"א תניא ר' יהודה אומר על היין במיתה ועל המשכרין באזהרה לפיכך אם אכל דבילה קעילית או ששתה חלב ודבש הרי זה לוקה ארבעים]

נוסחת הריב"ן

א) והא : ב) היכא עליו ליתא בכ"י : ג) דלה' הוא נמי : ד) מדקאמר: ה) חיילא : ו) פרישית : ז) (כתובות): ח) מכולן : ט) ולא : י) שגגתן : כ) אצטריך חרצנים משום: ל) דמייתר : מ) הריני כשמשון (או) כבן מנוח (או) כו' כשמשון (או) הכי תיבות או ליתא בכ"י : נ) (כל ימי חייו) ליתא בכ"י : ס) לפיכך כיון [illegible]

הגהות הב"ח

(א) [illegible]

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] [illegible]

עין משפט נר מצוה

כד א מיי' פ"ג מהל' נזירות הלכה יג:
כה ב מיי' פ"א מהל' נדרים הלכה יג סמג לאוין רמב:
כו ג מיי' שם סמג שם טוש"ע יו"ד סי' רד סעיף א וסעיף ב:
כז ד מיי' שם הלכה י:
כח ה ו מיי' פ"א מהל' בכורות הלכה ד סמג עשין ריא טוש"ע יו"ד סי' שו סעיף א:
כט ז מיי' פי"ג מהל' נדרים הל' כג טור שו"ע יו"ד · סי' רג סעיף ז:
ל ח מיי' פ"ג מהלכות נזירות הלכה יב:

[נ"ל דתניא] נדרים יג:

שם יג. ע"ש ערכין כט.

[תוספתא פ"ד ונדרים ט:]

גמרא

ואינו מביא קרבן טומא' קרבן הוא דלא מייתי אבל נזירות חיילא עליה מני מתני' לא רבי יהודה ולא ר"ש דתניא *ר' יהודה אומר נזיר שמשון ^אמותר ליטמא למתים שכן מצינו בשמשון שנטמא ר"ש אומר האומר נזיר שמשון לא אמר כלום שלא מצינו בשמשון שיצאת נזירות מפיו מני אי ר' יהודה האמר אפילו לכתחילה ומתניתין קתני אם נטמא אי ר' שמעון האמר לא חיילא עליה נזירות כלל לעולם ר' יהודה היא ואיידי דקתני גבי נזיר עולם אם נטמא תנא נמי גבי נזיר שמשון אם נטמא לימא בפלוגתא דהני תנאי קמיפלגי *דתנן *הרי עלי כבכור רבי יעקב אוסר ור' יוסי ^במתיר מאי לאו ר' יהודה סבר לה כר' יעקב דאמר לא בעינן דבר הנידר ור' שמעון סבר לה כר' יוסי דאמר בעינן דבר הנידר לא דכולי עלמא ^גבעינן דבר הנידר ושאני גבי בכור דכתיב ביה °לה' *לרבות את הבכור ור' יוסי אמר לך ההוא לה' מיבעי ליה לרבות חטאת ואשם ומה ראית לרבות חטאת ואשם ולהוציא את הבכור ^דמרבה אני חטאת ואשם שכן מתפיסן בנדר ומוציא אני את הבכור שאין מתפיסו בנדר ור' יעקב אמר לך בכור נמי מתפיסו בנדר הוא *דתניא של בית רבינו אמרו מנין לנולד לו בכור בתוך עדרו ^השמצוה עליו להקדישו שנאמר °הזכר תקדיש ור' יוסי אמר לך נהי דמצוה להקדישו אי לא מקדיש ליה ^ומי לא קדוש גבי נזיר נמי הכתיב °לה' ההוא מיבעי ליה לכדתניא *אמר שמעון הצדיק מימי לא אכלתי אשם נזיר טמא חוץ מאדם אחד שבא אלי מן הדרום יפה עינים וטוב רואי וקווצותיו סדורות לו תלתלים אמרתי לו בני מה ראית לשחת שער נאה זה אמר לי רועה הייתי לאבי בעירי והלכתי לשאוב מים מן המעיין ונסתכלתי בבבואה שלי ופחז יצרי עלי וביקש לטורדני מןהעולם אמרתי לו ריקה מפני מה אתה מתגאה בעולם שאינו שלך שסופך להיות רמה ותולע' העבודה שאגלחך לשמי' עמדתי ונשקתיו על ראשו אמרתי לו ^וכמותך ירבו נזירים בישראל עליך הכתוב אומר °איש כי יפליא לנדור נדר נזיר להזיר לה' ושמשון לאו נזיר הוה והכתיב °כי נזיר אלהים יהיה הנער מן הבטן התם מלאך הוא דקאמר ומנלן דאיטמי למתים אילימא מדכתיב °בלחי החמור הכיתי אלף איש דילמא *גרויי גרי בהו ולא נגע בהו אלא מהכא °ויך מהם שלשים איש ויקח את חליצותם דילמא אשלחינון ברישא והדר קטלינן °ויך ויקח כתיב ודילמא גוססין שוינן אלא גמרא גמירי לה ונזיר עולם היכא כתיב דתניא *רבי אומר ^חאבשלום נזיר עולם היה שנאמר °ויהי מקץ ארבעים שנה ויאמר אבשלום אל המלך אלכה נא ואשלם את נדרי אשר נדרתי לה' בחברון ומגלח אחד לשנים עשר חדש שנא' °ויהי מקץ ימים לימים

ויליף

במדבר ו | דברים טו | במדבר ו | במדבר ו | שופטים יג | שם טו | שם טו | שם יד | שם יד

רש"י

מני אי רבי יהודה הא אמר דמותר לכתחילה · ליטמא ומתני' קתני אם נטמא בדיעבד אבל לכתחילה לא: תנא נמי גבי נזיר שמשון אם א)· וה"ה נמי (א) לכתחילה מותר: הרי עלי · ככר זו כבכור: רבי יעקב אוסר. דלא בעינן שיהא איסורו בדבר הנידר כגון *(חטאת) ב)ושלמים (דהא כתיב איש כי ידור נדר לה' לרבות דבר האסור כגון בכור): רבי יהודה סבר לה כר' יעקב דאמר לא בעינן דבר הנדור · הכי נמי כי אמר הריני נזיר שמשון הוי נזיר ואע"ג דשמשון לא יצא נזירות מפיו: ור"ש · דאומר לא הוי נזיר סבר לה כר' יוסי דאמר מותר משום דלא ג) התפיס אלא בבכור דלא הוי דבר הנדור שהרי קדושתו מרחם: ושאני גבי בכור · דהיינו טעמא דרבי יעקב משום דכתיב לה' איש כי ידור נדר לה' לרבות את הבכור: לרבות חטאת ואשם · דכי אמר ככר זה עלי כחטאת וכאשם אסור: מרבה אני חטאת ואשם שכן מתפיסן בנדר · שאינו מביא חטאת ואשם עד שיהא מחויב להן ויאמר זהו לחטאתי ולאשמי: שאין ד) מתפיסו את הבכור בנדר · ה) דנדור ועומד מרחם הוא אבל גבי נזיר דכו"ע בין לר' יעקב בין לר' יוסי בעינן דבר הנדור וכי אמר הריני נזיר שמשון לא אמר ו) ולא כלום: גבי נזיר ז) נמי · בין לר' יעקב בין לרבי יוסי אמאי בעינן דבר הנדור הא כתיב ביה לה' להזיר ח): לא אכלתי [אשם] נזירות מעולם · משום ההוא טעמא דאמרי' לעיל דכשהן ט) מטמאין ורבין עליהן ימי טומאה הן מתחרטין י) ומביאין חולין לעזרה: ופחז · ומהר עלי יצרי והביאני לידי הרהור: לשאוב מים מן כ) *)הגיע גרסי' שכן הוא לשון המשנה ופי' מן המעיין: עליך אמר הכתוב איש כי יפליא לנדור נדר נזיר להזיר לה' · דמשמע שנודר לשם שמים: ושמשון לאו נזיר ל) הוא והא כתיב כי נזיר אלהים מ) · וקא ס"ד דמנוח קאמר להא מילתא דהוה ליה דבר הנדור דאדם מדיר את בנו בנזיר: מלאך הוא דקאמר · כי נזיר אלהים יהיה הנער מן הבטן אבל מפי נ) מנוח לא יצא: דילמא גרדויי גרד להו · מחתך חתך בהן אבל הוא גופיה לא נגע בהו: ויך ויקח כתיב · דמשמע ויך והדר ויקח: גוססין שוינהו · ובהדי דהוו גוססין אשלחינהו ולא איטמי בהו: ונזיר עולם היכא כתיב · שמיקל בתער ומביא שלש בהמות: ה"ג דתניא רבי אומר אבשלום נזיר עולם היה שנאמר ויהי מקץ ארבעים שנה ס) ומגלח היה אבשלום לשנים עשר חדש ע) דבכך הוה ליה כובד ובציר מהכי לא ה"ל כובד דכאיש גבורתו (שופטים ח) אבל שאר פ) נזירי עולם מגלח א' לל' יום צ) דהוי ליה בהכי כובד:

*) נ"ל סעין

תוספות

קרבן הוא דלא מייתי · פירוש נזיר שמשון אבל נזירות חייל עליה כלומר לענין שאסור לטמאות למתים לכתחילה: שלא מצינו בשמשון שיצא נזירות מפיו · כלומר לא נזר בנזיר אלא מבטן אמו היה נדור בנזיר ממילא ואנן בעינן שידור בדבר הנדור כמו הריני כזה שנדר בנזיר כדדרשי' (נדרים דף יד·) כי ידור נדר עד שידור בדבר הנדור: הרי עלי כבכור. פי' ככר זה כבכור: לא דכ"ע · כלומר א] כ"ע אי אמר כעולה וכשלמים הוי דבר הנדור אבל בכור קדוש מרחם אמו רבי יהודה סבר לה כרבי יעקב דאמר לא בעינן דבר הנדור ואם אמר הריני כשמשון הוי נזיר אע"ג דנזיר שמשון לאו נדור הוה אלא קדוש מבטן אמו כבכור: לא דכ"ע בעינן דבר הנדור בעלמא לגבי נזירות ושאני הכא דכתיב לה' · כי ידור נדר לה' לרבות את הבכור כלומר שהוא לה' ממילא אפילו [הכי] הוי נדור: לרבות את החטאת ואשם דסד"א עולה ושלמים הבאים נדבה הוי דבר הנדור אבל בחטאת ואשם הבאים בחובה לא מיקרי דבר הנדור קמ"ל לה' דמרבי כל מילי דהוי לה': שמצוה לקדש. פירוש בכור תקדיש ולומר תוקדש בבכורה אע"פ דקדיש מרחם: מי לא קדוש. הלכך לאו דבר הנדור הוא כיון דאינו אלא מצוה בעלמא: גבי נזיר נמי הכתיב לה' · וכי היכי דמרבי ר' יעקב בכור מלה' ה"נ נרבה נזיר שמשון מלה' דכתי' בנזיר: לא אכלתי אשם נזירות · אבל שאר אשמות היה אוכל אבל אשם נזיר היה קשה בעיניו לאוכלו לפי שאינו בא אלא בנזיר שנטמא וכיון שנטמא הי' דואג פן מתחרט על נדרו שהימים הראשונים נופלין ומביא חולין בעזרה: עליך הכתוב אומר להזיר לה' · כלומר שתחילת נדרו לגמרי לש"ש ולא היה דואג שיתחרט אע"פ שנטמא אבל שאר נודרים שאמר נודרי' בעת צרה או על עבירה שבידן כדי להצטער ולכפר על עונם וכשמתרבים הימים עליהם ממה שגמרו בדעתן קרוב להיות תוהא על הראשונות: שמשון לאו נדור הוה · פירוש לא נדור נזיר הוה והא כתיב כי נזיר אלהים יהיה כו' · וקס"ד שהמלאך היה אומר לאביו שיזירנו לכשיולד כדאמרי' לקמן (דף כח:) האיש מדיר בנו בנזיר: התם מלאך הוא דקאמר ליה · בנבואה ולא יצא נזירות לא מפי אביו ולא מפי שמשון: גרויי גרי. לשון חצים כלומר מרחוק זורק בהם והרגם: דילמא גוססין שוינהו · לאו דוקא גוססים כי נזיר אסור ליגע לגוסס אלא כלומר קרוב לגוססין: אלא גמר'. פירוש דגמרי' דקטלינהו ממש והדר שלוחי שלחינן ואפי' למאן דאמר (יבמות סא·) קברי עובדי כוכבים אינן מטמאין באהל במגע מיהא מטמאין: ונזיר עולם היכא כתיב · כלומר שמותר להקל ומייתי מאבשלום שהיה מיקל למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה: את נדרי אשר נדרתי · וסתם נדר משמע ליה נזירות ועוד אחר שלא היה מגלח אלא מימים לימים *משמע שהכביד עליו שערו מכלל דנזירות נדר:

נ"ל משום

תיו

פי' הרא"ש

הרי עלי כבכור · אם אמר הרי עלי ככר זה כבכור ר' יעקב אוסר · ס"ד דלא בעי' שיתפיס בדבר הנדור · אלא אפי' התפיס בדבר האסור כגון בכור שקדושתו מרחם אסור: מאי לאו ר' יהודה ס"ל כר' יעקב דשמשון נמי לא נדר בנזיר אלא ע"פ המלאך היה נזיר: לא דכו"ע בעי' דבר הנדור שאני גבי בכור דכתיב לה' · ומרבינן מיניה בכור דהוי כעין דבר הנדור דדמי לקדשים · וכן ר' יהודה נמי מרבי' לה' דכתיב גבי נזיר שמשון דדמי לשאר נזירים א"נ דר' יהודה סבר דשמשון קבל עליו נזירות כשהגיע לכלל ענותיו כי כן צוה לו המלאך · א"נ מנוח הדירו כדאמרי' האיש מדיר את בנו בנזיר: שכן מתפיסין בנדר(נזיר) דאע"פ שבאין חובה מ"מ צריך להקדישן: מימי לא אכלתי אשם נזיר טמא דמתוך שרב' עליו ימי נזירותו מתחרט וקרבנותיו קרובין להיות חולין בעזרה: מלאך הוא דקאמר אבל מנוח לא הדירו: אילימא [מדכתיב] בלחי החמור הכיתי אלף איש · נ"ל דמהאי קרא לא מייתי מידי דבאותה שעה באו עליו פלשתים והוצרך לעמוד על נפשו: ודילמא גרויי גרי בהו · כלומר זרק בהם החץ והרגם והחץ כזורק חץ:

*) ודילמא גוססים שוינהו ואפי' למ"ד פ' ג' מינין דנזיר אסור ליגע בגוסס · הכא לאו גוססים ממש אלא סמוכים לגוססים · ונ"ל לחלק בין גוסס בידי שמים לגוסס בידי אדם: ואשלם את נדרי אשר נדרתי וגו' היינו קרבנות נזירותו · ויליף ימים ימים מבתי ערי חומה דכתיב התם ימים תהיה גאולתו:

(זה ההגה היתה כתובה מן הצד בספר שממנו הועתק זה). *) נראה דדעתו לחלק דגוסס בידי אדם חשוב כמי שפי מגוסס בידי שמים וצ"ע דבפ' הנשרפין דף עח אמרי' דלרבנן דהלכתא כוותייהו גוסס בידי אדם חשיב גברא קטילא משא"כ בגוסס בידי שמים · א"ע:

מסורת הש"ס

נ"ל עולה
כמ"א ל"ג
[תוספתא פ"א]

נוסחת הריב"ן

א) אם נטמא דיעבד: ב) או שלמים וכמוסגר פה גרים ליה בכ"י: ג) התפיסו: ד) מתפיס: ה) דקדוש: ו) תיבת ולא ליתא בכ"י: ז) דכ"ע: ח) להזיר לה': ט) תוסים נודרים וכשהן מטמאין: י) ונמצאו מביאין: כ) (הגיע): ל) הוא: מ) יהיה הנער וגו':נ) מפיו נמי: ס) שנה וגו': ע) (דבכך הוה כו' דכאיש גבורתו) ליתא בכ"י: פ) נזיר: צ) (דהוי ליה בהכי כובד) ליתא בכ"י:

[נדרים יג. ע"ש]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה תנא נמי וכו' דלכתחלה מותר:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] בתוס' ד"ה הרי עלי כבכור פי' ככר זה כבכור לא דכ"ע כלומר וכו' · נ"ב כאורה מיסור מוחק תיבות לא דכ"ע ושהם ממנו דבור אחר עד אבל בכור קדוש מרחם אמו ואח"כ מס"ד ר' יהודה סבירא ליה·ומיהו נלענ"ד דגם לפי הנוסחא שלפנינו כאן יהיה סוף הדבור אנ"ל מרחם אמו ואח"כ מס"ד ר' יהודה סבירא ליה וכו' וכך ד"ה רבי יהודה ס"ל הוא רק מהופך ושייך קודם ד"ה לא דכ"ע ולפ"ז אנ"ל שהוא טעות ולחנם כתב הגורה מיסור דהג"ה"ת דפוס פפד"מ שלפנינו היא טעות:

גליון הש"ס

גמ' ויך ויקח כתיב · עיין בפירוש רש"י בחומש שמות ז' כ' ולקמן דף יט ע"א:

[גירסת הערוך ערך גרד א' גורדויי גרדי בהון והוא לא נגע בהון · פי' הוא הבקיע ראשם בראש הלחי ומושך ידיו ואינו נוגע בהן ועי' פרש"י]

[תוס' סוטה פ"ג ע"ש] שמואל ב טו

תורה אור

וילף ימים ימים מבתי ערי חומה מה התם י"ב חדש אף כאן י"ב חדש ר' נהוראי אומר מגלח אחת לל' יום רבי יוסי אומר מגלח מערב שבת לערב שבת שכן מצינו בבני מלכים שמגלחים מע"ש לע"ש מאי טעמא דרבי יליף מבתי ערי חומה והא רבי הוא דאמר *אין ימים פחותין משנים האי גזירה שוה משום כובד גמיר ובשני ימים ליכא כובד ואימא ב' שנים דכתיב °ויהי מקץ שנתים ימים דנין ימים שאין עמהן שנים מימים שאין עמהן שנים ואל יוכיח זה שיש עמו שנים ואימא ל' יום דכתיב °עד חדש ימים דנין ימים שאין עמהם חדשים מימים שאין עמהם חדשים ואל יוכיח זה שיש עמו חדשים ואימא מהכא °מימים ימימה וגו' דנין ימים מימים ואין דנין ימים מימימה ומאי נפקא מינה והא *תנא דבי ר' ישמעאל °ושב הכהן ובא הכהן זו היא שיבה זו היא ביאה הני מילי היכא דליכא דדמי ליה אבל היכא דאיכא דדמי ליה מדדמי ליה ילפינן *איכא דאמרי מנא ידעינן דכל תלתא ירחין חד זימנא דילמא ארבעה זימני בשתא (א"נ) ארבעה ירחין חד זימנא תרין ירחין בחד זימנא רבי נהוראי אומר מגלח אחת לשלשים יום מאי טעמא גבי כהנים משום דאיכא כובד ה"נ איכא כובד ר' יוסי אומר מגלח מערב שבת לערב שבת מאי איכא ביניה לשאר אחוהי יום טוב שחל להיות באמצע שבת דאחוהי מגלחין הוא לא מגלח אי נמי לגלוחי מן צפרא דמעלי שבתא אחוהי מגלחין איהו לא מגלח עד פניא *הני ארבעים שנה מאי עבידתייהו ר' נהוראי אומר משום רבי יהושע לקץ מ' שנה ששאלו להן מלך *תנא אותה שנה ששאלו להן מלך היא שנת עשר לשמואל הרמתי: **מתני'** *סתם נזירות ל' יום: **גמ'** מנהני מילי אמר רב מתנא אמר קרא °קדוש יהיה יהיה בגמטריא תלתין הוו *בר פדא אמר כנגד נזיר נזרו האמורים בתורה ל' חסר אחת ורב מתנא נמי נילף מנזיר נזרו אמר לך ההוא לדרשה °מיין ושכר יזיר *לאסור יין מצוה כיין רשות °כי יפליא לנדור נדר נזיר להזיר מלמד שהנזירות חלה על נזירות ובר

רש"י

וליף מבתי ערי חומה · דכתיב בהו ימים תהיה גאולתו מה להלן י"ב חדש כדמפרש ביה קרא ואם לא יגאל עד מלאת לו שנה תמימה : רבי נהוראי אומר · אבשלום היה מגלח אחת לל' יום : שכן מליצו בבני מלכים א) שכן נוהגים: והא רבי הוא דאמר. במס' ערכין (דף לא·) ימים תהיה גאולתו אין ימים פחותים משנים · שאם בא לגאלה בתוך יום ב) שמשכנה לו אינו יכול לגאלה עד שיעברו עליו ב' ימים לפי שאין מקרא יוצא מידי פשוטו והכא נמי מאי חזא רבי (א)מההוא ג"ש מה להלן י"ב חדש כו' נגמר מהאי טעמא ונימא נמי דאבשלום מגלח היה לשני ימים : האי ג"ש · דגמיר מבתי ערי חומה : משום כובד הוא דקא גמיר ג) · דכתיב ביה באבשלום כי כבד עליו וגילחו : ובשני ימים ליכא כובד · ומשום הכי לא גמיר מיניה : ולימא דשתי שנים · משמע האי מקץ ימים לימים אשר יגלח דשתי שנים נמי איקרו ימים כדכתיב ויהי מקץ שנתים ימים : ולימא שלשים יום · דשלשים ד) איקרו ימים כדכתיב עד חדש ימים : ולימא מהכא מימים ימימה · תלכנה בנות ישראל לתנות לבת יפתח ד' ימים בשנה דהייט יום א' לשלשה חדשים הכא נמי נימא דמגלח היה אבשלום לג' חדשים. לתנות לשון תאניה ואניה (איכה ב) : ושב הכהן ובא הכהן זו היא שיבה זו היא ביאה · מה ביאה מביתו של כהן לבית המנוגע חולץ וקוצה וטח ונותן שבוע להסגירו אף כאן בשיבה אף ה"נ כיון דכתיב מימים ימימה ליהוי נמי כמאן דאמר ימים : א"ד · ה) לא ילפינן מההוא קרא דכתיב בבת יפתח דמנא ידעינן דמתלתא ירחין לתלתא ירחין הוי חד זימנא : דילמא · האי דקאמר ד' ימים בשנה הכי הוי לסוף ד' ירחין חד זימנא ולתרין [ירחין] חד זימנא ולארבע ירחין חד זימנא ולתרין ירחין חד זימנא דהייט נמי ארבע זימנין והילכך הואיל ואיכא למימר הכי ו) ואיכא למימר הכי שבקינן ההוא קרא דלא מפרש וגמרינן מקרא דמפרש דהייט מבתי ערי חומה : גבי כהנים · הדיוטים : מידי הוא טעמא · דאמרינן דמגלחין בשלשים יום אלא משום דאיכא כובד שיער והוה ליה ניוול הכא נמי איכא כובד ומשום הכי היה אומר רבי נהוראי דאבשלום היה מגלח לאחר שלשים יום : לדברי רבי יוסי דאמר שמגלח מערב שבת לערב שבת מאי היכרא איכא בין דידיה דהוי נזיר לשאר אחין הא איהו נמי נוהגין להסתפר בכך : איכא בינייהו בזמן שחל יו"ט להיות באמצע שבת דאחין מגלחין בערב יום טוב והוא אינו מגלח עד ערב שבת ואי קשיא לך ולרבי ז) מאי שנא אבשלום משאר נזירי עולם דמסתפרים אחת לל' יום משום דלגבי דידהו הוי כובד ורבי מתרץ לטעמיה דאבשלום הואיל ובעל כח הוה לא הוה כובד לדידיה עד שנים עשר חדש כי כאיש גבורתו ולרבי יוסי הואיל ח) דאורחייהו דבני מלכים להסתפר מערב שבת לערב שבת הוה ליה כובד כשאר ט) אחין אבל לשאר אינשי ליכא כובד עד ל' י) : הני מ' שנה · דכתיב ויהי מקץ מ' שנה : מאי עבידתייהו · והלא לא היו למלכות כ) בית דוד אלא ל"ז : לקץ מ' שנה ששאלו להם מלך · ל) היא שנת עשר לשמואל הרמתי שאבשלום היה יודע שעתיד דוד מ) למלאות מ' שנה וכשנתמלאו מ' שנה ששאלו ישראל מלך מיום ליום אחר שמלכו שמואל ושאול דהייט בתחילת המלכות ועלתה לשניהן לפי שעדיין לא יצא טיבעו של שאול בעולם ואף טיבעו של שמואל בעולם שהיה נקרא מלך לא פסק ושתים שמלך שאול בעצמו בחיי שמואל כמו שלמדנו [בסדר עולם] שלא מת שמואל לפני נ) שאול אלא ד' חדשים ול"ז שמלך דוד וטעה אבשלום ואמר עכשיו הגיע הקץ של אבא ואלכה לחברון להסב לי שם המלוכה ואם נפש אדם לומר מנין אתה אומר שאותה שנה שמלכו שמואל ושאול שהיתה בתחילת מלכות של שאול ושמואל לא מת לפני שאול אלא ד' חדשים מכאן אתה למד שבאותו יום שעלתה חנה לשילה ס) דכתיב ועלי הכהן יושב על הכסא (שמואל א א) ע) באותו יום נתמנה לשופט והייט דכתיב פ) ישב על הכסא ולמדנו שבאותה שנה נתעברה חנה וילדה שמואל ונאמר בו בשמואל (שם) וישב שם עד עולם עד עולמו של יובל נ' שנים ושתי שנים שגמלתו אמו הרי לך שנים של שמואל נ"ב שנים ועלי כמה שנים נתמנה על ישראל מ' שנה וכשהיה לו לעלי ארבעים שנה בן כמה שנים היה שמואל הוי אומר בן ל"ט שנה שלריך אתה להוליא שנה אחת לעיבורו כמה נשתיירו לו משנותיו של שמואל י"ג לא מהן עשר שמלך שמואל אחר מיתתו של עלי ונשתיירו צ) להן ג' שנים זו היא ק) שאמרו אחת שמלך שאול ושמואל ושתים שמלך שאול בעצמו : בר פדא אמר כנגד נזיר נזרו ונדר ר) נדרו . האמור בפ' נזיר שהן ל' חסר אחת לנדור נדר נזיר להזיר יזיר נזרו נדר נזרו יזיר הזירו נזרו נזרו והזיר נזרו נזרו הנזיר נזרו נזרו הנזיר נזרו הנזיר ידור נזרו נדרו ידור נזרו הרי ל' חסר אחת נזר אלהיו לא קחשיב לפי שאינו לשון נזירות אלא לשון עטרה כמו התרגום : נזיר להזיר מלמד שהנזירות חלה על נזירות · שאם אמר הריני נזיר אם אוכל ככר זו וחזר ואמר הריני נזיר אם אוכל ככר זו ואכלה מונה שתי נזירות דאף על גב דככר אחד הוא חלה נזירות על נזירות וכיון דהכי אתו לדרשה ולא למניינא אתריני נמי לאו למניינא אתו :

תוספות

אין ימים פחותים משנים · דדריש מימים תהיה גאולתו שאין המוכר יכול לגאול בפחות משני ימים. (והא א"ר כו') הכי נמי דבכל ב' ימים יקל שערו ומשני דבב' ימים ליכא כובד ומסתמא לא נתקבל ג"ש אהני אלא ממשמעות דימים דהייט שנה תהיה גאולתו שגואל אחרי ב' ימים כל השנה כדכתיב בתריה ואם לא יגאל עד מלאת לו שנה תמימה אלמא דכל השנה גואל : **תלכנה** בנות ישראל לתנות לבת יפתח ד' ימים בשנה · ומשמע בסוף כל ג' חדשים הלכו לראות ומשני מנא ידעי' דמחלקין השנה בשוה דילמא תרין ירחין בחד זמנא וד' ירחין בחד זמנא וב' ירחין בחד זמנא [וכו'] וכיון דהכי הוא לא ידעינן מהיכא נילף דלית לן למילף ממקום שיכול להיות שאין הדבר *(עוד) להכי ילפינן מבתי ערי חומה: **מ"ט** גבי כהנים [דאיכא] כובד · וא"ת והא כהני' עצמם ילפי' (תענית יז.) מפסוק נזי' פרע פרע דמקילין אחת לשלשים יום °וא"כ נילף נזיר עולם מסתם נזיר דהוי שלשים יום וי"ל דלא מיסתבר ליה ללמוד קדושת עולם מקדושת שעה ולהכי יליף מכהנים אע"ג דלמד מן הלמד משום דכהנים נמי קדושת עולם הוו : **מאי** איכא ביניה לשאר אחוהי · וא"ת ונימא דאיכא בינייהו קרבנות דהוא מביא ולא הן וי"ל דה"ק מאי איכא ביניה בתגלחת דקאמר קרא ויהי מקץ ימים אשר יגלח *משום דבתגלחת היה מאחר : **הני** (מקץ) מ' שנה למאי. פי' דליכא למימר למ' שנה (למאי) למלכות בית דוד דלאו מרד אבשלום דהא משמע קראי דהיה מלך ה' שנים אחר מעשה זה ג' של רעב ואחד שמנה ישראל ואחד שהעמיד משמרות ומשני מקץ מ' שנה ששאלו להם מלך (אלו) שמרדו במלכו של עולם תלה מרידת [אבשלום בשאלתם להם מלך א] שהיה שנת עשר] לשמואל ובחצי י"א העמיד מלך ומלך חצי י"א וב' שנים הרי ד' שנים לשאול ובתחלת ל"ו למלכות בית דוד היא שנת מ' לשאלה ואח"כ מרד אבשלום והשנה ההיא היה שנת רעב וגם אותה שנת מ' לשאלה ואפי' מרד בתחלת שנת מ' לשאלה ולאו דוקא מקץ מ' שנה: **סתם** נזירות שלשים יום · ובגמרא מפרש טעמא : **בר** פדא אמר כנגד נזירות האמורין בתורה שהן ל' חסר אחתי פירוש כתובים בפרשת נזיר וכנגדן מוסף

פי' הרא"ש

מה להלן י"ב חדש דכתיב עד מלאת לו שנה תמימה · והא [רבי הוא] דאמר התם בערכין אין ימים פחותים משנים שאין המוכר יכול לגאול תוך ב' ימים · ודריש ימים כפשטיה לתחלת גאולה · ודריש לי' שנה לסוף גאולה משום דכתיב עד מלאת לו שנה תמימה גאולה. א) ד' ימים בשנה והיינו מג' חדשים לג' חדשים : זו היא שיבה זו היא ביאה · מה ביאה חולץ וקוצה וטח ונותנלו שבוע אף שיבה חולץ וקוצה [וטח]וניתןלו שבוע אע"ג דלא דמו תיבות להדדי כיון דמשמעותן חד קא דריש ליה בג"ש : דילמא ד' ירחי חד זימנא ותרי ירחי חד זימנא · ב' ימים הראשונים היו מארבע חדשים לד' חדשים וב' האחרונים מב' חדשים לב' חדשים · הלכך שבקינן קרא דלא מפרש וילפי' מקרא דמפרש : מ"ט גבי כהנים משום דאיכא כובד וכו' וכהנים גופיי' ילפי' פרע [פרע] מנזיר דמגלחים לל' יום בסנהדרין פ' כ"ג והא דלא יליף נזיר עולם מסתם נזיר משום דהתם דין הוא דמגלח משום דשלמו ימי נזירותו הלכך יליף מכהן דלא פסקה כהונתו ומגלח : מאי איכא בינייהו לשאר (דחוקי) [אחוהי] היה מצ"ל דאינהו מצו לגלחו במספריים ואיהו דוקא בתער.ואיהו דוקא מיקל והם יכולים לגלח הכל. אלא בסתם גילוח שרגילין בני מלכים לגלח קא בעיא מאי בינייהו ואין דרכם לגלח הכל וגם במספריים · והא דלא קאמר שהוא מביא ג' בהמות כשהוא רוצה לגלח כדין סתם נזיר שאינו מגלח אלא בשער הבאת קרבנותיו איכא למימ' דהיינו האי דקא' מגלח עד פניא · ולאו דוקא פניא אלא דלא מגלח עד הבאת קרבנותיו:מאי עבידתיהו מאיזה חשבון היתה המרידה:לקץ מ' ששאלו להם המלך · מרדות של אבשלום וישראל שמרדו במלכות בית דוד מנה ממרדות ישראל שמרדו במלכות של עולם ושאלו להם מלך : סתם נזירות ל' יום · אם אמר הריני נזיר בסתם ולא פי' כמה צריך לנהוג נזירות ל' יום ובגמ' מפרש מנ"ל : הריני נזיר אחת גדולה וכו' · בין שאמר הריני נזיר גדולה ובין שאמר הריני נזיר קטנה ובין שאמר הריני נזיר מכאן ועד סוף העולם נוהג נזירות ל' יום ולא אמרי' כשאמר אחת גדולה ינהוג נזיר יותר מל' וכשאמר נזיר קטנה ינהוג פחות מל' · וכן כשאמר מכאן ועד סוף העולם [יהיה נזיר עולם]: י ה י ה בגימטריא תלתין הוו.יראה דגמרא גמירי לה ואסמכוה אקרא גימט' דלאו מי"ג מדות היא שהתורה נדרשת בהן : כנגד נזיר נדרו נזרו יזיר וכו' ול' חסר א' הם לבד מנזר אלהיו על ראשו

עין משפט נר מצוה

לא א מיי' פ"ג מהל' נזירות הלכה יב :
לב ב מיי' שם הל' א סמג לאוין רמג :
לג ג מיי' שם הל' ז והל' י :

מסורת הש"ס

[ערכין לא.]

ערכין לא. מכות יג: חולין פה. יבמות יז: נדה כב: יומא ב: הוריות ח: שבועות ד. מה. בכורות לב.

תמורה יד:

שם וסדר עולם פי"ד

לקמן לט. נדרים ה: תענית יז. סנהדרין כב. מ"ק יט.

[פי' תוספות תמורה י. ד"ה איתמר]

לעיל ג: וש"נ

נוסחת הריב"ן

א) כלומר שכן : ב) יום עצמו : ג) גמיר לה כדכתיב: ד) דשלשים יום: ה) להכי לא : ו) (ואיכא למימר הכי) ליתא בכ"י : ז) ולר' יוסי: ח) ואורחייהו: ט) אחיו : י) ל' יום : כ) (בית) ליתא בכ"י : ל) שהיא : מ) למלוך : נ) לפני מות שאול : ס) לשילה ועלי יושב על כס"ל: ע) שבאותו : פ) יושב : צ) (להן) ליתא בכ"י : ק) שאמרנו : ר) נזרו :

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה והא ר' כוא וכו' דההוא ג"ש :

דלא קחשיב דלשון כתר ונזר הוא כדמתרגמינן כלילא : ורב מתנא נילף מנזיר נזרו דמסתברא ספי דכלהו איכתבי למניינא מלמדרש גי' מלה : הנהו נזיר נזרו לדרשא אתא. קצת מינייהו ודרשינן להו הלכך לאו למניינא איכתיבו : ב) מדהנהו למניינא כולהו למניינא דהנהו לאו לדרשא מגלי על אינך דכמו דהנך למניינא אינך נמי למניינא ותרתי שמעי' מינייהו :
א) נראה דצ"ל ואימא מהכא מימים ימימה תלכנה בנות ישראל וגו' ארבע ימים בשנה · ב) שייך לע"ב ·

אלא

הגהות מהר"ב רנשבורג א] תוס' ד"ה הני (מקץ) ארבעים שנה למאי וכו' תלה מרידת [אבשלום בשאלת להם מלך] · נ"ב כאן הס"ד ואח"כ מה"ד שהיא [שנת יוד] א"מ :

גליון הש"ס תוס' ד"ה מ"ט גבי כהנים · וא"כ נילף וכו' · ק"ל הא פשיטא דאין ללמוד נ"ט מנזיר סתם דסתם פסק נזירתו ונ"ע עדיין נזירתו עולם אלא דילפינן מתלה כהן מנזיר פרע פרע דגבי כהן שיעור ל' יום ואמרי' הטעם גבי כהן משום כובדו וידעי' דשיעור טובד ל' יום וזהו העיקר מה דרלינו למילף שיעורא דכובד כמה הוי ומה שייכות למילף ענין זה מנזיר סתם :

ובר פדא אמר לך ליכא חד מינהון דלאו לדרשא אלא מדהוא למניינא כולהו נמי למניינא תנן סתם נזירות שלשים יום בשלמא לרב מתנא ניחא אלא לבר פדא קשיא אמר לך בר פדא איידי דאיכא יום תלתין דמגלח ומביא קרבנותיו משום הכי תנא שלשים *תנן מי שאמר הריני נזיר מגלח יום שלשים ואחד בשלמא לרב מתנא ניחא אלא לבר פדא קשיא אמר לך בר פדא אימא סיפא אם גילח ליום שלשים יצא אלא סיפא מסייעא ליה רישא נעשה כאומר שלימין ולרב מתנא קשיא סיפא קסבר *מקצת היום ככולו (א) תנן הריני נזיר שלשים יום אם גילח יום ל' לא יצא באומר שלימין *תנן מי שנזר ב' נזירות מגלח את הראשונה יום ל' ואחד והשניה ליום ששים ואחד בשלמא לרב מתנא ניחא אלא

סתם נזירות כ"ט יום אע"ג דתמלא שלשים וכשאתה יורד למניינם יש לומר דנזר אלהיו על ראשו לא הוי ממניינא דהוא לשון כתר כדמתרגמינן כלילא: הנהו לדרשא · וכיון דאתיין לדרשא לא מצטרפין למניינא ומנינן להו כ"ט: מלמד שהנזירות חל על הנזירות · ודאי נראה דאם אמר הריני נזיר ונזיר לא איצטריך דמישתמע שפיר כשישלים נזירותו הראשון דמתחיל ומונה נזירות שני וכי איצטריך קרא להיכא °דאמר הריני נזיר היום ונזיר דהוה לן למימר לא חייל עליה אלא חד נזירות כיון דאמר היום להכי איצטריך קרא מיותר שהנזירות חל על הנזירות: הואיל ואיכא חד מינייהו דלאו לדרשא או אחד או עשרה ולאו דוקא חד מדהוא למניינא כולהון למניינא וכהי דאיכא בהו דרשא מכל מקום אתו למניינא: תנן סתם נזירות שלשים יום וכו' אלא לבר פדא קשיא · דמשמע שהתנא משך נזירות דאורייתא אתא לאשמועינן ומשני כיון דאיכא יום תלתין דמגלח ומייתי קרבנות ואסור לשתות ביין וליטמא למתים עד שמביא קרבנותיו משום הכי [תני] תלתין יומין דמשך הנזירות עד תלתין יומי כי לכתחילה אי אפשר להביא קרבנותיו בכ"ט אפילו לבר פדא אלא ביום שלשים (הויא ליה [כפרה], דאפילו נזיר טהור קרא חוטא הוא שציער עצמו מן היין): מגלח לשלשים וא' יום כו' אלא לבר פדא קשה. דהוה ליה לגלח ביום [ל'] דשלמו נזירות בכ"ט יום: אמר לך בר פדא אימא סיפא ואם גילח ביום שלשים יצא אלא סיפא מסייעא ליה · ורישא דקאמר לכתחילה כשיאמר שלשים יום שלימין להיות נזיר אי אפשר לו לגלח ביום שלשים וגזרו חכמים כשאומר נזיר סתם דלכתחילה לא יגלח אלא ביום שלשים וא' אבל בדיעבד אם גילח ביום ל' יצא שכן דינו דאורייתא דסתם נזיר יגלח ביום שלשים ואם תאמר אמאי איצטריך למימר גזירה אטו היכא דאמר שלימים לימא גזירה אטו היכא דאמר שלשים יום בלא שלימים דהכי מוכח בסמוך בפירקא שניה דלבר פדא דלית ליה מקצת היום ככולו כי אמר שלשים דמדאורייתא צריך לגלח ביום ל' ואחד יש לומר דמשום דשני לקמן לרב מתנא באומר שלימים דהתם ליכא לשנויי בלישנא אחרינא דאשמועינן כשאמר לשון מיותר ל' יום כאילו אמר שלימין [דבזה] מקצת היום ככולו, ואיצטריך דאומר שלימים קמשני נמי בהא לישנא לבר פדא: ולרב מתנא קשיא סיפא קסבר מקצת היום ככולו · הילכך אם גילח ביום שלשים יצא כיון שעשה מקצת היום בנזירות ומיהו לכתחילה לא יגלח אלא ביום שלשים ואחד ולבר פדא לית ליה מקצת היום ככולו דא"כ אפילו ביום כ"ט אם גילח יצא א] והתנא אמר ביום שלשים אם גילח יום שלשים יצא: תנן הריני נזיר שלשים יום אם גילח יום שלשים לא יצא. בשלמא ב] אי דוקא יום שלשים לבר פדא דלית ליה מקצת היום ככולו ניחא אע"ג דלעיל קאמר אם גילח יום שלשים יצא התם הוא דסתם נזירות קביל עליה דהוי כ"ט אבל הכא דאמר שלשים יום משך נזירות כל שלשים יום הלכך אם גילח ביום שלשים לא יצא דלית ליה מקצת היום ככולו אלא לרב מתנא קשה דאע"ג דאמר ל' יום הא סבירא ליה [דאמרינן] מקצת היום ככולו ואם גילח ביום שלשים אמאי לא יצא ומשני באומר שלימים פירוש אף על גב דמתניתין סתמא קתני [שלשים] יום אפילו הכי כיון דאמר שלשים יום לישנא יתירא הוא דאפילו סתם לרב מתנא הוי שלשים יום וכי אמר הריני שלשים יום הוי כאילו אמר שלימים וליכא למימר מקצת היום ככולו ולכך אם גילח ביום שלשים לא יצא: ואת השניה ביום ס"א בשלמא לרב מתנא ניחא · כשיגלח הראשונה ביום שלשים ואחד נגמר נזירות ומתחיל נזירות שני בו ביום מידי דהוי אאדם שמקבל עליו נזירות בחצי היום שעולה לו אותו יום ליום שלם הלכך ביום ס' כלו ב' נזירות ובס"א מגלח על השניה ונמצא דכל תגלחת ביום שלשים וא' וכ"ת סוף מאי קמ"ל מתני' לרב מתנא הא ברישא קתני בהדיא דלכתחילה צריך לגלח ביום ל' ואחד הא לא קשיא דסיפא אתא לאשמועינן דיום ל' עולה לכאן ולכאן כדמסיק לקמן בשינוייא אליבא דרב מתנא והא לא שמעינן מרישא אלא לבר פדא קשה מרישא שמגלח על הראשונה ביום ל' [ואחד] ועל השניה ביום ס' [ואחד] ואע"ג דאקשינן לבר פדא מרישא כי האי וכבר שני ליה מדרבנן גזרו דלכתחילה צריך לגלח ביום ל' ואחד ואם כן מאי [הדר] פריך ליה דכך הש"ס כן להקשות כעין קושיא ראשונה ולתרצו כעין תירוץ ראשון ובלבד שישמיענו קצת חידוש מה שלא שמענו ברישא וה"נ איכא קצת חידוש בסיפא לבר פדא שאין ברישא כדנפקא לן לקמן במסקנא דתירוצא דמשמיענו דמקצת היום ככולו לבר פדא בתחילת הנזירות כאדם שמקבל עליו נזירות בחצי היום אע"פ שאותו חידוש לא נתפרש בסיפא לבר פדא צריכין אנו למימר שהש"ס סומך על כך: עוד סיגנון אחר בשלמא לרב מתנא ניחא (הא) כלומר הא דקתני שמגלח כל נזירות ביום שלשים ואחד דהיינו הראשונה ביום שלשים ואחד והשניה ביום ס"א ואע"ג דשמעינן מרישא דמגלח ביום שלשים ואחד סיפא איצטריכא ליה לאשמועינן דיום שלשים עולה לכאן ולכאן לב' נזירות כדמסיק לקמן אלא לבר פדא קשיא אף על גב דלבר פדא נמי צריך לגלח ביום שלשים ואחד מדרבנן כדשני לעיל מכל מקום תיקשי לבר פדא מייתור המשניות.

ובר פדא אמר לך. אטו מי ליכא חד מינייהו דלא אתא לדרשא: אלא מדהוא למניינא הנהו נמי דלדרשא אתי להו למניינא (ב): תנן מי שאמר הריני נזיר מגלח (ג) לשלשים ואחד יום בשלמא לרב מתנא · דאמר שלשים היינו דקאמר שמגלח [יום] א) שלשים ואחד דהיינו לאחר מלאת ימי נזרו: אלא לבר פדא · דאמר עיקר נזירות לא הוי אלא כ"ט ב) בשלשים איבעי ליה לגלח: הכי גרסינן אלא רישא נעשה כאומר שלימים:(ד) אמר לך בר פדא · רישא דתני שמגלח לשלשים ואחד: נעשה כאומר שלשים יום שלימים. ולכתחילה מגלח ליום שלשים ואחד וכיון דלא אמר בהדיא שלימים אם גילח ליום שלשים יצא: ג) דקסבר מקצת היום · שעבר מיום שלשים כמי שעבר כולו דמי והאי דמגלח לבתר הכי נעשה כמי שגילח ליום שלשים ואחד ואם תאמר הואיל ולבר פדא נמי צריך להמתין ד) עד יום שלשים ואחד מאי איכא בין רב מתנא לבר פדא איכא ה) דלבר פדא אם נטמא ביום שלשים אחר מלאת קרינא ביה ושוב אינו סותר את (ה) נדרו ולרב מתנא דאמר אין עיקר נזירות פחות משלשים יום סוף מלאת קרינא ביה וצריך למנות פעם שניה אי נמי היינו דאיכא בינייהו שאם אמר הריני נזיר ו) כ"ט ימים מגלח לכתחילה ליום שלשים אליבא דבר פדא ולרב מתנא הולך ומשלים כל ל' שאין שום נזירות פחות מל' יום ואינו מגלח עד ל' וא': והא ז) תנן גילח (ו) יום ל' לא יצא באומר שלימים · (ממש) דצריך לו להשלים כל מה שנזר ח) ולגלח אחר מלאת דהוה ליה כמי שסדר לגלח מאה יום דמונה מאה יום מיום ליום והדר מגלח איכא דגרסי לה בלישנא אחרינא רישא באומר שלימין ומפרש לה רישא לבר פדא לא קשיא כגון דאמר הריני נזיר שלשים יום דצריך למנות ט) לכתחילה שלשים ולגלח ביום שלשים ואחד הא סתמא אם גילח יום שלשים יצא וסיפא דקתני י) לא יצא באומר שלימין ופרושי מפרש לה לרישא מי שאומר הריני נזיר מגלח לשלשים ואחד ואימתי אמרו שצריך לגלח ביום שלשים ואחד כ) בזמן שאמר הריני נזיר שלשים יום ואם אמר שלשים יום שלימין אם גילח ביום שלשים לא יצא: תנן מי שנזר שתי נזירות מגלח את הראשונה ליום שלשים ואחד והשניה ליום ס"א · דלכי גילח ביום שלשים ואחד לראשונה לאלתר נכנסה לו נזירות שניה באותו יום עצמו ונמצא דכי מגלח נמי בשניה ל) ביום ס"א קאים ליה ביום שלשים ואחד: בשלמא לרב מתנא ניחא אלא לבר פדא · למה לי כולי האי בששים חסר אחד סגי: אמר לך בר פדא אימא סיפא אם גילח (ז) מ) ביום שלשים כו' · אלמא דלא הוי עיקר נזירות אלא שלשים חסר אחד: אלא סיפא מסייעא ליה · לבר פדא מדקאמר שאם גילח את הראשונה ליום שלשים שפיר דמי ורישא דקתני שלשים ואחד נעשה כאומר שלימין אבל היכא דפריש הריני נזיר שלשים יום חסר אחד מגלח לכתחילה ליום שלשים דעיקר נזירות אינו אלא שלשים חסר אחד
אבל

פי' הרא"ש

אלא לבר פדא קשיא · ד"ל חסר א' סגי א) דמגלח ומביא קרבנותיו ואסור ביין ובטומאה עד שיביא קרבנותיו והויא ליה כפרה דנזיר טהור נמי בעי כפרה על שציער עצמו מן היין משום הכי קתני ל' לפי שגם ביום ל' אסור עד שיגלח ויביא קרבנותיו והשתא לבר פרא סתם נזירות כ"ט יום ומגלח ביום ל' ובמסקנא לא קאי הכי: בשלמא לרב מתנא ניחא כיון דסתם נזיר ל' יום אינו מגלח עד שישלים כל ימי נזירותו · אלא לבר פדא קשיא דמיום כ"ט שלמו ימי נזירותו וביום ל' יגלח והוה מצי לשנויי לאלתר נעשה כאומר שלימים אלא ניחא ליה לאקשויי מסיפא ולאוכוחי דע"כ אמרינן הכי: אם גילח יום ל' יצא · ואם איתא דנזיר ל' יום אמאי יצא כיון דאכתי לא שלים נזירותיה · אלא סיפא ע"כ מסייע ליה לבר פדא · הילכך רישא אית לך לפרושי דנעשה כאומר שלימים · כלומר אע"ג דסתם נזירות כ"ט יום גזרו חכמים בין שאמר הריני נזיר סתם ובין שאמר הריני נזיר כ"ט יום שיהא נזיר ל' יום לפי שמנהג הזה הוא בבני אדם מאחר שסתם נזיר הוא סותר למניין ל' רק חסר יום א' הנודר נזירות מפרש ל' יום שהוא מנין שלם לכך גזרו בכולן ל' יום ויגלח ביום ל' וא' · אבל אם גילח ביום ל' יצא' והאי דקאמר באומר שלימים לאו דוקא דלבר פדא לית ליה מקצת היום ככולו אלא הכי קאמר נעשה כאומר דבר שמשמע שלימים והיינו ל' יום: קסבר האי תנא מקצת היום ככולו וכיון שנהג מקצת נזירות ביום ל' אם גילח בו ביום יצא · ומי' לכתחילה אמרו חכמים שלא יגלח בו ביום כיון שהוא ממנין נזיר והשתא ליכא מידי בעיקר נזיר בין רב מתנא לבר פדא דלתרוייהו מדאורייתא מגלח ביום ל' ומדרבנן אינו מגלח אלא עד יום ל"א אלא בהא פליגי דלבר פדא מיום כ"ט שלמו ימי נזירותו ואם נטמא יום ל' קודם הבאת קרבנותיו אינו סותר מדאורייתא אלא מדרבנן ואינו מביא קרבן · ולרב מתנא יום שלשים מן המנין אלא דמקצת היום ככולו ואם נטמא קודם הבאת קרבנותיו סותר מדאוריי' ה"מ דוקא קאמר בר פדא נעשה כאומר שלימים היינו דוקא היכא דקאמר הריני נזיר בסתם אבל אם אמר הריני נזיר כ"ט יום מגלח ביום ל' איכא בינייהו טובא · אם גילח יום ל' לא יצא · בשלמא לרב מתנא ניחא אלא לבר פדא קשיא ומשני הכא ודאי דאמר שלימים · פי' כיון דאמר ל' יום הוי כאילו אמר שלימים.
אית ספרים דגרסי וכי ולא נהירא הא גירסא דהיאך קאמר לרב מתנא ניחא דהא הך מתני' סיפא דהך מתני' דאוקי לה רב מתנא דסבר מקצת היום ככולו · והיאך ניחא ליה דסיפא פליגא ארישא וסברה דלא אמרי' מקצת היום ככולו · הילכך נראה כגירסת הספרים דגרסי' בשלמא לבר פדא ניחא דכיון דאמר הריני נזיר ל' יום אם גילח ביום ל' לא יצא דלית ליה מקצת היום ככולו אלא לרב מתנא דסבר דסתם נזירות ל' יום ואפ"ה אם גילח ביום ל' יצא משום דמקצת היום ככולו מה לי אמר הריני נזיר סתם ומה לי אם אמר הריני נזיר ל' יום כיון דמקצת היום ככולו ומשני באומר שלימים שאמר בפירוש הריני נזיר שלשים יום שלימים דהשתא לא מצי למימר מקצת היום ככולו כיון שפירש שלימים · ואית ספרים דגרסי נעשה כאומר שלימים · פי' כיון דסתם נזיר ל' יום למה לו לפרש ל' יום אלא ודאי כיון שאמר ל' יום נעשה כאומר שלימים: מי שנזר ב' נזירות כגון שאמר הרי עלי ב' נזירות: והשניה ליום ששים וא' דהיינו ביום שלשים וא' דאחר שגילח ביום ל"א והתחיל בו ביום לנהוג נזירות אותו מקצת היום נעלה לו למנין שלשים:
א) נראה דצ"ל איידי דאיכא יום תלתין דמגלח ומביא קרבנותיו וכו' ·

מסורת הש"ס
לקמן טז.

נוסחת הריב"ן

הגהות הב"ח

הגהות מהר"ב רנשבורג א] תוס' ד"ה ולרב מתנא קשיא סיפא וכו' והתנא אמר ביום שלשים אם גלח יום שלשים יצא עכ"ל · נ"ב אם גלח ביום שלשי' יצא דוקא יום שלשים כצ"ל · א"מ: ב] ד"ה תנן הריני נזיר שלשים יום אם גלח יום שלשים לא יצא בשלמא אי דוקא יום שלשי' · נמחק תיבות אי דוקא יום שלשים:

גליון הש"ס תוס' ד"ה מלמד · דאמר הריני נזיר היום · ועיין נ"ל ונזיר ביום:

אלא לבר פדא קשיא אמר לך בר פדא אימא סיפא ואם גילח את הראשונה ליום שלשים מגלח את השניה ליום ששים אלא סיפא מסייעא ליה רישא (א) באומר שלימים ולרב מתנא קשיא סיפא אמר לך רב מתנא כדקתני סיפא יום שלשים עולה לכאן ולכאן מאי היא *מקצת היום ככולו הא אמרה חדא זימנא מהו דתימא ה"מ לענין חדא נזירות אבל לשתי נזירות לא קמ"ל *תנן אם גילח יום ששים חסר אחד יצא שיום שלשים עולה לו מן המנין בשלמא לרב מתנא ניחא אלא לבר פדא למה לי הא אמר שלשים חסר אחד אמר לך אנא נמי אהא סמכי *תנן מי שאמר הריני נזיר נטמא יום שלשים סותר את הכל בשלמא לרב מתנא ניחא אלא לבר פדא קשיא

אמר

אבל לשתי נזירות לא אמרינן דליהוי יום אחד עולה למנין נזירות ראשונה ונזירות שניה קמשמע לן דעולה לכאן ולכאן: תנן אם גילח לס' חסר אחד יצא · שיום שלשים עולה א) לכאן ולכאן: בשלמא לרב מתנא · דאמר אין נזירות פחותה מל' יום ואינו מגלח עד יום ל"א להכי איצטריך לן הא מתניתין ב) דיום שלשים עולה לו מן המנין לכאן ולכאן דכי גילח הראשונה ביום שלשים עולה לו אותו ג) יום לכאן ולכאן ונתחלה ד) מבו ביום נזירות שניה וכי עברו עליו ס' חסר אחת נעשה עליו יום ה) כ"ט בתשלום ל' ו) מקצת היום ככולו: אלא לבר פדא · למה לי למיתנא שיום שלשים עולה לו מן המנין הא הוי נזירות משלשים חסר אחד: אמר לך בר פדא · אנא דאמינא דאין עיקר נזירות אלא כ"ט יום אהא סמכי דגמירנא להא מתניתין וחזינא ביה דתני שאם גילח יום ששים חסר א' יצא שיום שלשים עולה לו מן המנין ומשום דבתחילה כי גילח ביום שלשים עולה לו לכאן ולכאן ז) ולא משום דאמרינן מקצת היום ככולו ונעשה כמי שגילח ביום שלשים ואחד אלמא דסתם נזירות לא הוי אלא כ"ט ח) ומשו' הכי אמינא לעיל שאם גילח ביום ל' יצא אבל טעמא דהא מתניתין לא הוי כדאמרת משום דמקצת היום ככולו: תנן מי שאמר הריני נזיר נטמא יום שלשים סותר את הכל בשלמא לרב מתנא · דאמר דאין נזירות פחות משלשים משום הכי כי נטמא ביום שלשים בתוך מלאת קרינא ביה וסותר את הכל ואי קשיא לך הא תריץ רב מתנא לעיל דאמר מקצת היום ככולו (ג) הכא נמי נימא מקצת היום ככולו ואם נטמא ביום שלשים לא יהא סותר כלום הא לא קשיא דאמר לך רב מתנא הא תנא קמא דרבי אליעזר סבר לא אמרי' מקצת היום ככולו דהכי קא מתרצינן קסבר רבי אליעזר מקצת היום ככולו מכלל ט) דתנא קמא דר' אליעזר סבר לא אמרינן מקצת היום ככולו: אלא לבר פדא · דאמר אין עיקר נזירות אלא כ"ט יום אמאי סותר הא י) ניטמא אחר מלאת ימי נזרו:

אמר

המשניות דאע"ג [דחדשה] בסיפא דקתני ואם גילח הראשונה ליום שלשים מגלח השניה לכתחילה ליום ששים אלמא דסוף יום שלשים עולה לו למנין נזירות שני ומקצת יום חשיב כיום שלם והא לא שמעינן מרישא דאדרבה ס"ל לבר פדא דלא אמר מקצת יום ככולו בסוף נזירות וחשבינן ליה כאדם המקבל נזירות בחצי היום הא לא חשיב חידוש למקשה דפשיטא שאדם מקבל נזירות בחצי היום [ומשני סד"א ה"מ] שלא היה עסוק בנזירות תחילה וניכר לכל נזירותיו אבל הכא דנהג נזירותיו עד חצי היום אימר לא יעלה לו דאינו ניכר נזירותו קמשמע לן דאפי' הכי עולה לו לכאן ולכאן: הגה"ה אמר לך סיפא מסייעא ואם גילח הראשונה ליום שלשים מגלח השניה ליום ששים · אלמא דמשך הנזירות כ"ט יום [לכך אמר] דבדיעבד אם גילח הראשונה ביום שלשים יצא ורישא דלכתחילה צריך לגלח ביום שלשים ואחד נעשה כאומר שלימים ומדרבנן בעלמא דגזרינן סתם נזירות אטו היכא דאמר שלימים דאז צריך לגלח לשלשים ואחד כדתני נמי ארישא:

ולרב מתנא קשיא סיפא · דקתני אם גילח ראשונה ליום שלשים אלמא דביום שלשים מצי לגלוחי אמר לך רב מתנא סיפא יום שלשים עולה לכאן ולכאן פירוש משום א] הכי דיום שלשים יש לומר הראשונה שלשים יום דילא משום דמקצת היום ככולו ועולה לו מקצתו לנזירות ראשונה הלכך נזיר בדיעבד יצא ולכתחילה בעינן ל"א יום (שלימים) דמשך נזירות שלשים יום כדתני נמי ארישא ומה שמגלח השניה לכתחלה ליום ששים משום דסוף סוף עולה להתחלת נזירות שני מידי דהוה אאדם דמקבל נזירות בחצי היום ונמצא דיום שלשים הויא להתחלת נזירות שני להכי מגלח השניה לכתחילה ליום ששים ופריך לרב מתנא מאי קמ"ל תנא דאמר מקצת היום ככולו הא מרישא שמעינן ליה דקתני מי שאמר הריני נזיר מגלח יום שלשים ואחד ואם גילח ביום שלשים יצא מטעם דמקצת היום ככולו לרב מתנא ומשני דמרישא לא שמעינן אלא דמקצת היום שלשים עולה לו לנזירות אחת שנדר אבל לב' נזירות כמו בסיפא שעולה תחילת שלשים יום לסוף נזירות ראשון לכאן ולכאן [לא] ואם תאמר ולבר פדא נמי תקשה מאי קא משמע לן דאי אתא לאשמועינן דאם גילח הראשונה יום שלשים דילא הא ברישא קתני לה בהדיא אם גילח יום שלשים יצא וצריך לומר לבר פדא נמי איכא חידוש בסיפא מאי דלא שמעי' מרישא דקתני אם גילח הראשונה ליום שלשים דמגלח השניה ליום ששים לכתחילה דנזירות שני התחיל ליום ל' אחר תגלחת ראשונה וקמ"ל דאותו סוף היום עולה למנין נזירות שני נמצא כי יום ששים הוי שלשים ואחד להתחלת נזירות שני ואע"ג דלא אמרי' מקצת היום ככולו לבר פדא ביום שלשים להשלים נזירות שעבר מודה הוא דמקצת היום מהני להתחיל נזירות שני מידי דהוה אקיבל נזירות עליו בחצי היום דפשיטא דעולה לו ליום שלם והא לא שמעינן מרישא ואיכא קצת חידוש בדבר דס"ד כשאינו עסוק בנזירות וניכר לכל נזירותיו אז הוי מקצתו ככולו בתחילת נזירות אבל הכא דנהג נזירות עד חצי היום אימא לא יעלה דאינו ניכר [קמ"ל] ב] אם גילח ליום ששים חסר אחד יצא שיום ל' עולה לו מן המנין כלומר לכאן ולכאן: תנן אם גילח יום ששים חסר אחד יצא בשלמא לרב מתנא ניחא · פירוש שהתנא צריך לאשמועינן ולומר דיום ל' עולה לכאן ולכאן שהרי תגלחת ראשונה היתה ביום ל' וכן תגלחת שניה שהיתה ביום ששים חסר אחד היא ביום ג] שתמלא הנזירות יום ל' שגילח בו בראשונה ולכך צריך ליתן טעם לדבריו ולומר שיום ל' עולה לו מן המנין כלומר לכאן ולכאן אלא לבר פדא למה לי הא אמרי' משך נזירות כ"ט יום ולמה לו לתנא להאריך וליתן טעם לדבריו *)[שיום ל'] עולה לו מן המנין הא ודאי כל תגלחת היתה ביום שלשים ופשיטא דילא בדיעבד כיון דלא בעינן מדאורייתא אלא כ"ט יום: אמר לך בר פדא [אנא נמי] אהא סמכי · כלומר מכאן אני מדקדק דמשך נזירות כ"ט יום דקתני דיום שלשים עולה לו מן המנין דמשמע דעולה לו למנין אחרון אלמא דאין עולה למנין ראשון כמוכר לעיל דכיון דתנא מיקל בו כל כך להחשיב יום לכאן ולכאן: נטמא יום ל' סותר הכל בשלמא לרב מתנא ניחא · פירוש שנטמא בתוך נזרו וקשה ולרב מתנא מי ניחא הא אמרינן לעיל ולרב מתנא איניבא דתנא קמא דמקצת היום ככולו אם כן כי עשה מקצת יום נשלם יום מזירותו ולא יסתור אלא [ז'] ויש לומר כי אמרי' מקצת היום ככולו היינו לענין תגלחת והבאת קרבנותיו דאם גילח ביום שלשים בדיעבד יצא אם לא נטמא אבל נטמא ביום שלשים קודם תגלחת והבאת קרבנותיו לא אמרינן מקצת היום ככולו להחשיב כנטמא ביום שלשים ואחד אלא ודאי נטמא נזרו וסותר הכל כיון דלא השלים כל נזירותיו בטהרה ואם תאמר תקשי לרב מתנא נמי הא דלקמן בההוא פרקא דתנן הריני נזיר מאה אם נטמא יום מאה סותר הכל מאה ואחד סותר ל' יום ואמאי והא כשלם נזרו אפי' לרב מתנא לא יסתור אלא ז' ויש לומר דה"נ קאמר בשלמא לרב מתנא ניחא בין רישא דנטמא ביום שלשים דסותר הכל מדין תורה וסיפא דקתני נטמא יום מאה ואחד דקאמר דסותר שלשים יום מאה ואע"ג דכבר נשלם נדרו הוי דרבנן מפני שיום מאה ואחד שהוא יום הבאת קרבנותיו גזרינן אטו יום שלשים דסתם נזירות שהוא (תגלחת) מן התורה דהתם סותר כל שלשים יום למפרע מדין תורה ומהשתא לרב מתנא ניחא בין רישא ובין סיפא כדפרישית °ונראה דיום שלשים ואחד נמי סותר כל שלשים אטו יום שלשים והכי משמע לקמן דקאמר נטמא לל' ואחד סותר הכל ד] אלא לבר פדא קשה בין רישא בין סיפא אמאי סותר שלשים יום בין [שנטמא [ביום] שלשים ובין] שנטמא ביום מאה ואחד הרי כשלם נדרו לגמרי ודוחק לו לומר דכי נטמא ביום שלשים סותר מדרבנן דמדרבנן צריך לנהוג נזירות ל' יום כדאמרי' לעיל לבר פדא דסוף סוף נטמא יום **)ס"א לא היה ראוי לגזור אטו נטמא יום ל' כיון דהיא גופא דרבנן ומשני אמר לך בר פדא סיפא כותי דקתני ר"א אומר אינו סותר כלל אלא [שבעה] פי' אינו סותר כלל למפרע נזרו דהא השלים נזרו בכ"ט יום וכי נטמא ביום ל' סותר מיהא ז' שאין יכול להביא קרבנותיו עד שיטהר מטומאה זו שצריך להזות שלישי ושביעי להביא קרבנותיו בטהרה והיינו סותר שבעה שאסור לשתות ביין וליטמא למתים עד שיביא קרבנותיו ואם תאמר אכתי בר פדא שביק רבנן ועביד כר' אליעזר ויש לומר דבר פדא סבירא ליה דמדרבי אליעזר משך נזירות כ"ט יום הכי נמי לרבנן דבמשך נזירות לא אשכחן דפליגי אלא בסתירה דלר' אליעזר אינו סותר אלא שבעה ולרבנן שלשים והאי דסותר שלשים לרבנן אינו אלא מדרבנן בעלמא דגזירה מדרבנן היכא דאמר נזירות סתם אטו היכא דאמר שלשים יום שלמים דאז ודאי סותר הכל לכו"ע דהא נטמא בתוך ימי נזרו ורבי אליעזר לא גזר לכך אינו סותר אלא שבעה והיא דלקמן נטמא יום מאה ואחד דסותר שלשים צריך לדחות לבר פדא ולומר דהא נמי דרבנן היא וכולה חד גזירה היא דאי לא הא לא קיימא הא דאם לא יסתור שלשים כשנטמא יום ק"א יבואו לומר כמו כן שלא יסתור שלשים כשנטמא ביום שלשים:

קסבר

*) נ"א שאמאי לא **) נ"א ק"א

אלא לבר פדא קשיא יגלח את הראשונה ביום שלשים והשניה ביום ס' וכי היכי דפריך לה מרישא ומשני לה הכי נמי פריך ומשני מסיפא והכי אורחא דתלמודא בכמה דוכתי דפריך מכמה משניות אע"ג דחד שינויא לכולהו: מאי היא מקצת היום ככולו הא אמרה רב מתנא חדא זמנא דרישא דמתני' שני לה הכי דסברא מקצת היום ככולו ותימה לבר פדא (לב"ר) נמי תקשי לך מאי קמ"ל דאמרינן נעשה כאומר שלמים הא אמר חדא זמנא וי"ל דלבר פדא ניחא דשמעי' מינה דאותו יום שהוא מגלח לנזירות ראשונה עולה לו למנין נזירות שניה וקמ"ל דאע"ג דאין תחלת היום עולה לו בסוף הנזי' סוף היום עולה לו בתחי' הנזי'. אלא לרב מתנא כיון דשמעינן דמקצת היום עולה לו בסופו כ"ש שסוף היום עולה לו בתחלתו ולא שמעינן שום חידוש מהך סיפא מהו דתימא ה"מ לענין חדא נזירות כגון שיעלה תחלת היום בסוף הנזירות או סוף היום בתח' נזי' אבל יום ל' שגילח (לא יעלה) [שעולה] לו תחילת היום לסוף נזי' ראשונה אימא לא יעלה לו סוף היום לתחלת נזי' אחרונה דחד יומא לתרתי נזי' לא מפלגי' קמ"ל שיום ל' עולה לו מן המנין: אלא לבר פדא למה לי הא אמר ל' חסר אחד דס"ד דה"ק שיום ל' עולה לו לכאן ולכאן כדפריש לה רב מתנא לעיל ולבר פדא מה צריך יום ל' למנין הראשון הא אמר ל' חסר אחד אמר לך בר פדא אנא נמי אהא (סמכינן) [סמכי] מכאן אני לומר דסתם נזירות כ"ט יום מדקאמר שיום ל' עולה למנין הב' אלמא נשלמה נזירות הא' [דאל"כ] תו לא מצי למהוי מחשבון נזי' הב' דלא אמרינן מקצת היום ככולו ונמצא שכל היום כולו צריך להשלים נזי' א': בשלמא לרב מתנא ניחא כיון דסתם נזי' ל' יום אם נטמא ביום ל' קודם הבאת קרבנותיו סותר הכל דהא דאמר רב מתנא מקצת היום ככולו היינו לאחר הבאת קרבנותיו אבל קודם הבאת קרבנותיו אכתי הוי נזיר מדאורייתא וסותר הכל אלא לבר פדא דאמר סתם נזי' כ"ט יום מדאורייתא אמאי סותר דפשיטא דנזיר שהשלים נזירותו ואחר מלהביא קרבנותיו שאינו סותר אם נטמא:

הגהות הב"ח
(א) גמ' רישא (כאומר שלמים) תא"מ ונ"ב גי' רש"י נעשה כאומר שלמים: (ב) רש"י ד"ה תנן וכו' והכא קמא וכו' מכלל דתנא קמא דגבילה ליום ס"ד

ולעיל ה: וש"נ
לקמן טז.
ג"ז שם

נוסחת הריב"ן
א) עולה מן המנין: ב) דמשמע לן דיום: ג) היום: ד) בו ביום: ה) כ"ט: ו) ומקצת: ז) (ולא משום כו' ככולו) ליתא בכ"י: ח) כ"ט יום: ט) דת"ק לא ס"ל הס"ד ואח"כ מה"ד אלא כו': י) איטמי:

גליון הש"ס
תוס' ד"ה נטמא יום שלשים · ונראה דיום ל"א וכו'. עי' לקמן י"ד ע"ב תד"ה לוקה ודף טז ע"ב תד"ה נטמא:

הגהות מהר"ב רנשבורג
א] תוס' ד"ה ולרב מתנא קשיא סיפא וכו' מש"ה וכו' בדיעבד יצא עכ"ל · מן תיבת משום עד תיבת יצא נמחק · ונ"ב מש"ה אם גלח בראשונה יום ל' דיצא משום דיום ל' י"ל מקצת יום ככולו ועולה מקצתו לנזירות ראשונה כלכך בדיעבד יצא כצ"ל א"מ: ב] בא"ד בסופו אם גילח ליום ס' חסר א' יצא שיום ל' עולה לו מן המנין כלומר לכאן ולכאן · נ"ב כ"ז נמחק א"מ: ג] תוס' ד"ה תנן אם גלח יום ששים חסר אחד יצא וכו' שתמלא · נמחק תיבת שתמלא ונ"ב שתמו: ד] ד"ה נטמא יום ל' סותר הכל וכו' ונראה דיום שלשים ואחד נמי סותר כל שלשים אטו יום שלשים והכי משמע לקמן דקאמר נטמא לל' ואחד סותר הכל עכ"ל מן תיבת והכי עד תיבת הכל נמחק · ונ"ב דבריהם תמוהים לכאורה דלא נמצא לקמן הכי · ועוד דמאי משמע אם נמצא כך להדיא ונ"ל להתוס' לפ"ז כולי כך מילתא · ובאורח מישור ראיתי שהגיה כאן בזה"ל והמ"ל לקמן דקאמר נטמא לל' סותר הכל כצ"ל והס"ד ואח"כ מה"ד אלא סותר הכל אלא לבר פדא עכ"ל הא' וקילר במובן · ולולא אחרי העיון הדק היטב הבנתי דטעות נפל כאן בדפוס דבספרים היה כתוב והמ"ל לקמן וכו' והוא לאשי תיבות והוא מלי למימר וכו' והכוונה דלקמן דף טז ע"א דקאמר במתני' נטמא יו' כוי מלי למתני נמי נטמא יום שלשים ואחד סותר הכל וכמ"ש גם התוס' לקמן דף טז ע"ב בסוף ד"ס נטמא ביום ק"א וכו' והמדפיס טעה בראשי תיבות בל והמ"ל וסים סבור שיסים והכי משמע לקמן וחשב להקן ותקנתו קלקלתו ולפיכך הלכתי לבאר הדבר באר היטב והאמת הגהתו דבעל א"מ הנ"ל מוכנת ודו"ק:

תורה אור

אמר לך בר פדא אימא סיפא רבי אליעזר אומר אינו סותר אלא שבעה (א) אי סלקא דעתך שלשים בעינן נסתור כולהו קסבר רבי אליעזר *מקצת היום ככולו *תנן הריני נזיר מאה יום נטמא יום מאה סותר את הכל רבי אליעזר אומר אינו סותר אלא שלשים יום ואי סלקא דעתך סבר רבי אליעזר מקצת היום ככולו נסתור שבעה ואי לא סבר מקצת היום ככולו ליסתור כולהו לעולם לא אמרינן מקצת היום ככולו אי הכי ליסתור כולהו אמר ריש לקיש היינו טעמא דרבי אליעזר אמר קרא °זאת תורת (במדבר ו) הנזיר ביום מלאת ימי נזרו *התורה אמרה נטמא ביום מלאת תן לו תורת נזיר לימא כתנאי °עד מלאת הימים (שם) שומעני מיעוט ימים שנים ת"ל קדוש יהיה גדל פרע אין גידול שער פחות משלשים דברי רבי יאשיה רבי (ב) יונתן אומר אינו צריך הרי הוא אומר עד מלאת הימים אי אלו הן ימים שצריכין למלאות הוי אומר שלשים מאי לאו רב מתנא דאמר כרבי יאשיה ובר פדא דאמר כרבי יונתן אמר לך רב מתנא כולי עלמא שלשים בעינן והכא *בעד ועד בכלל פליגי רבי יאשיה סבר עד ולא עד בכלל ורבי יונתן סבר עד ועד בכלל אמר מר אי אלו הן ימים שצריכין למלאות הוי אומר שלשים ואימא שבת מי איכא חסירותא ואימא

קסבר רבי אליעזר מקצת היום ככולו · השתא חוזר לרב מתנה וליישב דברי רבי אליעזר אליבא דתנא קמא כי היכי דלרבנן משך נזירות שלשים יום ה"נ לרבי אליעזר דאדרבה מדרבנן [נשמע] לר' אליעזר דבמשך נזירות לא פליגי וכ"ת א"כ לר' אליעזר נסתור כל שלשים יום קסבר רבי אליעזר מקצת היום ככולו ואפילו נטמא קודם הבאת קרבנותיו לאחרי שעשה מקצת נזירות ביום שלשים ואח"כ נטמא חשיב כנטמא ביום שלשים ואחד על כן אינו סותר אלא ז' תימה דאמרינן לקמן והימים הראשונים יפלו מכלל דאיכא אחרונים וזה אין לו אחרונים וי"ל דהאי סברא לא מהניא אלא דלא סתר מאה אבל שלשים מיהא סותר ורבנן סברי לא אמרינן מקצת היום ככולו היכא דנטמא קודם הבאת קרבנותיו ולהכי סותר כל שלשים יום ובהא פליגי רבנן ור' אליעזר אליבא דרב מתנא: תנן הריני נזיר מאה יום נטמא יום מאה סותר את הכל רבי אליעזר אומר אינו סותר אלא שלשים ואי ס"ד סבר ר' אליעזר מקצת היום ככולו לסתור ז' · לרב מתנא פריך א] ואי ס"ד [לאו] מקצת היום ככולו כלומר לבר פדא ליסתור כולהו כל ק' יום: אמר ריש לקיש · ב] כבר פדא ולא אמרינן מקצת היום ככולו וכ"ת אמאי אינו סותר כולהו אמר ר"ל כו' אמרה תורה נטמא ביום מלאת דהיינו ביום ק' שהוא יום מלאת נזרו תן לו תורת נזרו כלומר שיעשה עוד תורת סתם נזירות שלשים יום וגזירת הכתוב שלא יסתור כולו וא"ת לבר פדא לרבי אליעזר כי נטמא יום ל' אמאי אינו סותר אלא ז' נסתור שלשים כדריש לקיש תן לו תורת נזיר וי"ל דהתם אחר מלאת הוא לבר פדא שהרי סתם נזירות הוי כ"ט לבר פדא ואם תאמר התינח לבר פדא אלא לרב מתנא דקאמר לרבי אליעזר מקצת היום ככולו אף בנטמא קודם הבאת קרבנותיו ביום ק' לא נסתור אלא ז' וצריך לדחות ולומר דעתה איירי בשאמר הריני נזיר מאה יום שלמים דהשתא ליכא למימר מקצת היום ככולו כיון דאמר שלמים ומ"מ אינו סותר כולם מדרשא דריש לקיש דכי נטמא ביום מלאת גזירת הכתוב שלא יסתור אלא שלשים וקשה דבמתני' סתמא קתני ק' יום ולא קתני שלמים ועוד אדמפלגי לר' אליעזר בין נטמא ביום שלשים דאינו סותר אלא ז' לנטמא ביום ק' דסותר שלשים ליפלוג לעולם בנטמא ביום ק' עצמו במה דברים אמורים כשאמר שלמים שלשים אבל לא אמר שלמים לא סתר אלא ז' דמקצת היום ככולו ונראה למהר"ף דמתניתין איירי דאמר מאה יום ולא אמר שלמים ודקשיא לך לרב מתנא אליבא דר' אליעזר כיון דאמרינן דמקצת היום ככולו אף בנטמא ביום ק' לא נסתור אלא ז' לא תיקשי דאמר ר"ל ותירוץ זה מסיק לשניהם דגזירת הכתוב הוא לסתור שלשים דע"כ ביום מלאת קאי כי נטמא ביום ק' אע"ג דמקצת היום ככולו לא נימא כאילו נטמא יום ק"א אחר מלאת דאינו סותר אלא ז' דהא אם לא נטמא היה צריך להשלים נמי כל יום ק' אם כן יום מלאת הוא וגזירת הכתוב כי נטמא ביום מלאת שיסתור ל' יום ואם תאמר ברישא נמי כי נטמא ביום ל' לר' אליעזר אמאי אינו סותר אלא ז' יסתור כל שלשים שהרי נטמא ביום מלאת ויש לומר דמשמעות דקרא משמע דאיירי במפרש נזירותו ולא בסתם נזיר מדקאמר נטמא ביום מלאת תן לו תורת נזיר פירוש סתם נזירות מכלל דעד השתא לאו בסתם נזירות קיימא אבל כי נדר נזירות סתם בהא לא איירי כלל שאם נטמא ביום מלאת שנתן לו עוד תורת סתם נזיר דודאי לא יהבינן ליה שלשים כיון דאיתא לרב מתנא ג] ולבר פדא דנזירות הוי כ"ט להכי אינו סותר אלא ז' (בו) לר' אליעזר אבל בסיפא איירי כשנדר בפירוש שלשים אז לא הוי נמי סתם נזיר דהא פירש שלשים יום ובההיא מודה רבי אליעזר כי נטמא ביום שלשים דסותר שלשים דבדידיה נמי איירי קרא דזאת תורת הנזיר: שומע אני מיעוט ימים שנים · ויהיה סתם נזירות ב' ימים תלמוד לומר קדוש יהיה גדל פרע ואין גידול פחות משלשים יום כמנין [יהיה]: שהן צריכין למלאות הוי אומר [שלשים] · כלומר חדש שפעמים משלשים יום ופעמים חסר א': מאי לאו רב מתנא כרבי יאשיה · דדריש יהיה ובר פדא כר' יונתן דדריש מעד מלאת ולא עד בכלל דהיינו כ"ט יום אמר לך רב מתנא דכו"ע שלשים כוותיה דרבי יאשיה סבר בכל דוכתין עד ולא עד בכלל הילכך [יהיה] איבעי למימר ורבי יונתן סבר בכל דוכתין עד ועד בכלל ולא איצטריך דרשא דיהיה אלא מעד מלאת נפקא ולבר פדא צריך לומר תנאי היא: ואימא שבת · שהשבת ממלא השבוע: מי איכא חסירותא · הא כל ימי השבועות שלמים בשבת אבל החדשים יש מלאים ויש חסרים: ואימא

אמר לך בר פדא אימא סיפא ר' אליעזר אומר אינו סותר אלא ז'. כנגד אותן ימים שמונה בהן שלישי ושביעי מחמת טומאה: ואי ס"ד דבעינן שלשים ניסתור כולהו · אלא לאו א) דאין עיקר נזירות [לר"א] אלא כ"ט יום ומאי טעמא דר' אליעזר דאמר דסותר ז' משום דצריך לגלח לאחר שהזה עליו שלישי ושביעי מחמת טומאה כדמפרש ביה קרא ביום השביעי יגלחנו ובדין הוא דאינו צריך לסתור מהן כלום שהרי עברו עליו כ"ט יום בטהרה אלא משום דהשתא נתגלח על הטומאה וקים להו לרבנן דאין שיער מתגדל כדי לכוף ראשו של זה בלד עיקרו של זה בפחות מז' ימים ולהכי אמר רבי אליעזר דצריך שיהא סותר ז' ומונה ז' אחרים כנגדן והכי נמי מפרש טעמא דרבי אליעזר לקמן ואי קשיא אמאי לא מתרץ בר פדא הכי ב) כרישא מאי טעמא סותר את הכל משום דנעשה כאומר שלמין היינו טעמא דלא מתרץ לה הכי דקסבר דכיון דנטמא לאחר כ"ט יום לא מדחינן ליה מקרבן כולי האי עד שלשים אחריני דילמא אתי למיעבר על נזריה ואתי לידי תקלה: ג) ל"א רבי אליעזר אומר אינו סותר אלא ז' דבעי הזאה שלישי ושביעי ואח"כ יביא קרבן נזיר בטהרה אלמא קסבר דעיקר נזירות שלשים חסר א' ובדין הוא דאינו סותר כלל והאי דסותר ז' כדי שיביא קרבנו בטהרה: לא לעולם אימא לך דסבר רבי אליעזר שלשים בעינן כו' ורב מתנא אמר לך לעולם אימא לך לר' אליעזר לא הוי נזירות פחות משלשים יום והאי דאמר אם כן ניסתור להו לכולהו היינו טעמא דלא סתר להו דקסבר מקצת יום שלשים שעבר עליו בטהרה ככולו דמי: תנן הריני נזיר מאה יום נטמא יום מאה סותר את הכל · ואפי' לבר פדא הואיל ד) דקאמר מאה יום שלמים משמע: ואי ס"ד דסבר ר' אליעזר מקצת היום ככולו לסתור ז'. ותו לא כי נטמא ביום ק' שהרי כבר עבר נזירותו כשנטמא ה) ולדבריך אי לא סבר מקצת היום ככולו ניסתור להו לכולהו ואמאי קאמר אינו סותר אלא שלשים: לעולם לא סבר מקצת היום ככולו · והאי דקאמר אינו סותר אלא שלשים יום מסייע ליה לבר פדא והאי דקאמר אי לא סבירא ליה דמקצת היום ככולו ואכתי לא ו) שלימין אמאי לא סתר לכולהו אמר ריש לקיש היינו טעמא דרבי אליעזר כו': זאת תורת הנזיר ביום מלאת ימי נזרו ז) · בין לנזירות שלשים בין לנזירות מאה תן לו תורת נזיר דהיינו שלשים והיינו דקאמר אינו סותר אלא שלשים: ח) אלו הן ימים שצריכין למלאות הוי אומר ל' · דחדשה של לבנה אינו אלא כ"ט וחצי ופעמים שהוא צריך להשלים למנין שלשים לאפוקי שאר ימים של עשרים ושל ארבעים שאין צריכין למלאת ט) דמשמע דתיהוי נזירות באותן ימים שצריכין למלאות כמה הן (הרי) כ"ט: רבי יאשיה סבר · דהאי דכתיב עד מלאת עד ל' משמע ולא י) שלשים בכלל להכי איצטריך גדל פרע שאין גידול שיער פחות משלשים: ורבי (ג) יונתן סבר עד ועד בכלל · ולא איצטריך לן מגדל פרע כ) דאלו מעד מלאת הימים נפקא: אמר מר אי אלו הן ימים שצריכים למלאות הוי אומר שלשים · דמשמע דתהוי נזירות סתם שלשים יום: ואימא שבת · כדי שבוע הוי סתם נזירות דהוי ל) ששה ימים מ) אתי יום שביעי וממלא לה נ) לשבוע ואימא דעד מלאת הימים עד מלאת ס) שבוע קאמר: ע) מאי חסירותא איכא · דבעי השלמה טולהי שבועי כי הדדי נינהו ומשום הכי ליכא למימר דאיירי בהו קרא אבל חדש דאיכא חסירותא דאיכא חסר ואיכא מלא פ) איכא לך למימר האי לחדש הוא דאתא קרא: ואימא

אמר לך בר פרא אימא סיפא וכו' ואי ס"ד ל' יום בעינן נסתור כולהו: אינו סותר אלא שבעה. כלומר אינו סותר כלל אלא ממנין ז' ימי טומאתו ואז יביא קרבנותיו ואע"ג דטמא משלח קרבנותיו שאני נזיר דכתי' [ונתן] על כפי הנזיר וכיון דסבר ר"א סתם נזי' כ"ט יום מסתמא רבנן לא פליגי עליה בעיקר משך ימי נזירות אלא דבהא קמפלגי דרבנן סברי סותר ביום ל' נזירות אטו היכא דאמר הריני ל' יום דסותר הכל מדאורייתא ומביא קרבן טומאה והיינו דפרישי' לעיל דליכא מידי בין רב מתנא לבר פרא אלא דלרב מתנא אם נטמא ביום ל' קודם הבאת קרבנותיו סותר מדאוריי' ומביא קרבן · ולבר פרא אינו סותר אלא מדרבנן: ואי ס"ד קסבר ר"א מקצת היום ככולו נסתור ז' פי' לא לסתור כלל ופריך ואי לא סבר מקצת היום ככולו ניסתור כולהו כיון שנטמא ביום אחרון של נזירותו: אמרה תורה נטמא ביום מלאת תן לו תורת נזרו · כלומר לעולם לית ליה מקצת היום ככולו אלא גזירת הכתוב הוא דאם נטמא ביום אחרון של נזירותו אפי' אם נזר נזירות מרובה אינו סותר אלא ל' יום כתורת סתם נזירות לכאורה איתותב רב מתנא דלא משני תלמודא אלא אליבא דבר פרא ואיכא למימר דרב מתנא מוקי לה באומר שלמים: שומע אני מיעוט ימים ב' דסתם נזירות אינו אלא ב' ימים ת"ל גדל פרע ואין גידול פרע פחות מל' יום דהכי משמע כמנין יהיה גדל פרע: אלו הן ימים שצריכין מלאת אלו ימי החודש שפעמי' הם כ"ט ופעמי' מ[מ]לאים את החודש ועושים אותו מל' יום · ובר פרא כרבי וה"ק עד מלאת עד אותו היום שממלאים את החודש ולא יום מלאת בכלל · ור' יאשיה נמי אית ליה עד ולא עד בכלל ולהכי דריש ליה מקדוש יהיה ומשני תרוייהו סברי ל' יום: ואימא (מה) שבת שהוא משלים ששת ימי המעשה להיותם נקראים שבוע: מי איכא חסרונא לישנא דמלאת משמע שפעמים בא למלאת החסרון כגון חודש שפעמים הוא מכ"ט אבל בימי השבוע ליכא חסרון:

הגהות הב"ח
(א) גמ' ואי סלקא דעתך שלשים: (ב) שם דברי ר' יאשיה ר' אומר אינו צריך וכו' ורבי סבר עד כצ"ל: (ג) רש"י ד"ה ורבי סבר וכו' מגדל פרע דאפילו מעד מלאת ·

[לעיל ה: וש"נ] לקמן טו.

[לקמן כ.]

[ברכות כו: עירובין סב: פסחים קיז: ר"ה ל: סוכה מח: מנחות סח: חולין מו. נד: ערכין יח. נדה נח.]

נוסחת הריב"ן
א) ד"ה דאין עיקר נזירות אלא כו' ותיבת לר"א ליתא בכ"י: ב) רישא: ג) מן ל"א ר"א כו' עד שלשים בעינן כו' ליתא בכ"י: ד) וקאמר: ה) ולטעמיך: ו) לא שלימו להו ק' אמאי כו': ז) התורה אמרה נטמא ביום מלאת בין לנזירות כו': ח) ואיזו הן: ט) למלאת הס"ד ואח"כ מה"ד מאי לאו רב מתנא דאמר כרבי יאשיה דאמר בכדיא אין גילוח פחות מל' יום ובר פדא דאמר עד ימים שצריך למלאות דמשמע דתהוי נזירות שצריכין למלאות כמה הם הרי כ"ט הס"ד ואח"כ מה"ד ר' יאשיה כו': י) יוסלי: כ) דהא: ל) ששת: מ) ואתי: נ) לשבעה: ס) ימי שבוע: ע) איכא חסירותא דבעי' השלמה: פ) אית לך למימר משום האי לחודיה הוא דאתא קרא:

הגהות מהר"ב רנשבור"ג
א] תוס' ד"ה תנן הריני נזיר וכו' לרב מתנא פריך. נ"ב כאן הס"ד ואח"כ מה"ד ואי לא סבר מקצת היום ככולו וכו' עכ"ל וכנ"ל א"מ: ב] ד"ה אמר ר"ל כבר פדא · נ"ב אמר ר"ל לעולם כבר פדא: ג] בא"ד נשמע כיון דאיתא לרב מתנא · נ"ב מקצת היום ככולו:

עין משפט נר מצוה

לד א מיי' פ"ח מהלכות קדוש החדש הל' כ:
שנה הוא י"ב חדש כל"ל וי"ג ופשוטה הוא י"ב

לה ב מיי' פ"ג מהל' נזירות הלכה א סמג לאוין רמג:

לו ג ד מיי' שם הל' ה:

לז ה מיי' שם הל' יא:

לח ו מיי' שם הל' ח:

ואימא שנה מי מנינן ליומי והא *רבנן דקיסרי אמרי "מנין שאין מונין ימים לשנים שנאמר °לחדשי השנה חדשים מחשבין לשנים ולא ימים לשנים: **מתני'** "אמר הריני נזיר אחת גדולה הריני נזיר אחת קטנה אפילו מכאן ועד סוף העולם נזיר שלשים יום: **גמ'** אמאי והא מכאן ועד סוף העולם קאמר הכי קאמר אריכא לי הדא מילתא כמכאן ועד סוף העולם תנן *"הריני נזיר מכאן עד מקום פלוני אומדים כמה ימים מכאן ועד מקום פלוני פחות משלשים יום נזיר שלשים יום ואם לאו נזיר כמנין הימים ואימא הכא נמי אריכא לי הא מילתא כמכאן ועד מקום פלוני אמר רבא "שהחזיק בדרך ולידהוי כל פרסה ופרסה אמר רב פפא באתרא דלא מני פרסי ולידהוי כל אוונא ואוונא מי לא תנן *הריני נזיר כעפר הארץ וכשער ראשי וכחול הים הרי זה נזיר עולם ומגלח אחד לשלשים יום כל מילתא דאית ביה קיצותא לא קתני והתניא *"הריני נזיר כל ימי חיי הריני נזיר עולם הרי זה נזיר עולם אפילו מאה שנה אפילו אלף שנים אין זה נזיר עולם (א) אלא נזיר לעולם רבה אמר שאני שערות הואיל ומובדלות זו מזו גבי יומי נמי הא כתיב °ויהי ערב ויהי בקר יום אחד התם לאו דמפסקי מהדדי הוא מאי קאמר יממא ולילייא חד יומא הוא ולעולם לא מפסקי מהדדי רבא אמר למה לך אקשויי כולי האי שאני התם דהא קתני הריני נזיר אחת: **מתני'** "הריני נזיר ויום אחד הריני נזיר ושעה אחת הריני נזיר אחת ומחצה ה"ז נזיר שתים: **גמ'** למה לי למיתנא כל הני צריכי דאי תנא הריני נזיר ויום אחד הכא הוא דאמרי' אין נזירות ליום א' אמטו להכי קמני תרתין אבל הריני נזיר ושעה אחת לימני ל' ואחד יום קמ"ל

ואי

רש"י

ואימא שנה · שצריכה למלאות דפעמים א) יהיה שנ"ג ופעמים שנ"ד ופעמים שנ"ה: מי מנינן · שנה לימים ב) הכא כתיב עד מלאת (ב) ימי חדש הוא דמנינן לימים ומשום הכי אמרינן דבשלשים של חדש איירי קרא אבל לא לשנה שאין מונין לה לימים אלא לחדשים: **מתני'** אמר הריני נזיר אחת קטנה · לא תהא פחותה משלשי' יום (ג) ואפילו אמר הריני נזיר יום אחד הרי זה נזיר ל' יום לפי שאין נזירות פחותה משלשים או שאמר הריני נזיר אחת גדולה אפילו אמר שתהא גדולה מכאן ועד סוף העולם הרי זה אינו נזיר אלא שלשים יום כדאמר בגמ' דאי אמר הכי משמע דאמר אריכא עליה הדא נזירות דשלשים ג) כמכאן עד סוף העולם: **גמ'** ד) אם יש מהלך עד אותו מקום פחות משלשים יום הרי זה נזיר שלשים יום · דלעולם אין נזירות פחות משלשים ואם יש משם עד מקום פלוני יותר ממהלך ל' יום כגון ארבעים יום או נ' יום הרי זה נזיר כמנין הימים דהוי כמאן דאמר הריני נזיר עד מ' יום או עד נ': ואמאי אימא הכא נמי · כי אמר מיכן ועד מקום פלוני ה) דמשמע כמאן דאמר אריכא לי הדא מילתא דנזירות דשלשים יום כמהלך נ' דמכאן ועד מקום פלוני: אמר ו) רבא · התם ליכא למימר הכי דכשהחזיק בדרך כבר עסקינן דהואיל והחזיק בדרך וקאמר מכאן ועד מקום פלוני מוכח מילתא דאדעתא דליהוי נזיר כל זמן שיהא בדרך קאמר ועוד כיון דהחזיק בדרך ליכא למימר דאריכא ליה מילתא ז) כמכאן ועד מקום פלוני דהא חזינן ח) דלא אריכא ליה דרך דהחזיק בדרך כבר: וקפריך אמתני' גופא דמכאן ועד מקום פלוני ולהוי כל פרסה ופרסה חד נזירות דדלמא האי דקאמר מכאן ועד מקום פלוני כל מנין פרסאות ט) מכאן ועד מקום פלוני קבל עליו נזירות של (ד) י) שלשים ויהא מגלח בסוף כל שלשים כ) ויביא שלשה בהמות ואי הוה עד התם מאה פרסאות ליהוי נזיר מאה נזירות: וליהוי כל אוונא ואוונא · דאיכא ממקום פלוני עד כאן כאילו קבל עליה חדא נזירות לכל אוונא דאי הוו עשרים אוונות ליחייב בכל עשרים של שלשים שלשים דמילתא דעבידא היא דמנו איניש אווני כמה אוונות יש מכאן ועד מקום פלוני דבכל מקום מנו אווני מחוז של כרך שכונן תלויין לכרך ולשם השר תדיר ולשם פורעין המס ואוונא לועזין בני אדם קונטרד"א וכמו תאנת שילה (יהושע טז) וכמו תאנתה מי ישיבנה (ירמיה ב): ל) מי לא תנן · בכי האי גוונא: הריני נזיר כעפר הארץ וכשער ראשי הרי מ) (ה) נזיר לעולם · ומגלח אחת לשלשים יום דמשמע דאמר הרי עלי נזירות כמנין שיער ראשי נ): כל מילתא דאית ביה קיצותא · כגון מכאן עד מקום פלוני לא קתני דליהוי כמאן דמקבל עליה נזירות שיהא מגלח בסוף כל שלשים ושלשים אלא כמאן דמקבל עליה חדא נזירות אריכתא ס) עד מקום פלוני: והתניא · דמסייע הריני נזיר כל ימי חיי וכו' (ו) ע) [ואם] אמר הריני נזיר עד מאה שנה או עד אלף שנים אין זה נזיר עולם שיהא מגלח בסוף פ) השלשים: אלא נזיר לעולם · דכחדא נזירות אריכתא דמי ואינו מותר בתגלחת כל ימיו אבל היכא דלית ביה קיצותא כגון כשיער ראשי וכחול הים דאין לדבר קיצבה איכא למימר דלהכי אמר הכי דנזירות הרבה קבל עליו כמנין שיער ראשו צ) והוא מגלח אחת לשלשים יום: ק) רבה אמר שאני שערות הואיל ומובדלות זו מזו · איכא למימר דלמנין שערות קיבל עליו נזירות הרבה ולכך מגלח אחת לשלשים אבל ר) אוונא ופרסי ליכא למימר הכי דהא ליתנהו מובדלות זו מזו דסלקא דעתא חד הוא איכא למימר חד נזירות אריכתא קיבל עליו כשיעור הימים שמיכן עד מקום פלוני: גבי יומי נמי · כי אמר כמכאן עד מקום פלוני אימא נמי כמנין הימים קיבל עליו נזירות של ש) שלשים דהא יומי מיפסקי מהדדי כדכתיב ויהי ערב ויהי בקר יום אחד: התם · דכתיב קרא יום אחד לאו משום ת) דאיפסקו מהדדי אלא האי דקאמר שהוא יום אחד א) דקיימא לן דליליא ויממא חד הוא שהלילה הולכת אחר היום ולעולם לא מיפסקי מהדדי ומשום הכי ליכא למימר כדאמרינן אלא חדא נזירות אריכתא כמיכן ועד מקום פלוני קיבל עליו: רבא אמר למה לך לאקשויי כולי האי שאני התם · טעמא מאי אמר כמ"ד אריכא לי מילתא (ז) ב) מיכן ועד סוף העולם ואינו נזיר אלא שלשים דהא קאמר אחת דמשמע חדא נזירות היא בלבד הוא דקאמר והואיל דקאמר חדא לא אפשר דלא ג) אמרינן דהכי משמע האי דקאמר מיכן ועד סוף העולם (ח) ד) אבל היכא דקאמר מיכן ועד מקום פלוני ולא אמר אחת לא אפשר דאמינא לך דקביל עילויה בליר ה) דמהלך הימים דאיכא מאותו מקום עד אותו מקום פלוני: **מתני'** אמר הריני נזיר ויום אחד · (ט) נזיר שתי נזירות דכיון דאמר הריני נזיר חיילא עליה נזירות ראשונה וכי הדר ואמר ו) יום אחד או שעה אחת או אחת ומחצה שבנזירות חיילא עליה נזירות שניה וחייב שתים ז) דקאמר ועוד מחצה דכי אמר הריני נזיר אחת חל עליו נזירות אחת וכי חזר ואמר ומחצה חל עליו נזירות שניה אבל אם אמר הריני נזיר שלשים ואחד או שלשים ושתים כיון שפירש אינו נזיר שתים אלא כמנין הימים שקבל עליו: **גמ'** למה לי למיתנא כל הני · דמחייב בה בנזירות שתים ליתני חדא ומינה ידענא לאחריני: צריכי · דאי הוה תני הריני נזיר ויום אחד הוה אמינא הכא הוא דאמרינן דמחייב בשתי נזירות דכי אמר הריני נזיר חיילא עליה נזירות ח) והאי דהדר ואמר ויום אחד אדעתא דנזירות אחריתי קאמר ליה לפי שאין נזירות ליום אחד דהוי כמאן דאמר הריני נזיר יום אחד דחיילא ט) עליה נמי נזירות שלשים: אבל כי אמר הריני נזיר ושעה אחת · אימא דתיהוי כמ"ד שלשים ואחד קמ"ל:

ואי

תוספות

ואימא שנה · דיש שנים מלאים ומרובים בימים כשהחדשים מלאים ויש פחותין כשהם חסרים: שנים מי מונין לימים · בתמיה א] *(ושיטה הוא וכו') חדשים אתה מחשב לשנים וכשהן מעברין מוסיפין חדש ולא ימים כ' או ט"ו והכא כתיב עד מלאת הימים הלכך ודאי בחדש מיירי:

הריני נזיר אחת גדולה הריני נזיר אחת קטנה · כלומר לא שנא כי אמר גדולה ולא שנא כי אמר קטנה ואפילו אמר מכאן ועד סוף העולם לא הוי נזיר אלא שלשים יום וגדולה דקאמר כלומר גדול עלי הנזירות דטריחא עלי או קטנה כלומר דלא טריחא עלי כלל ואפי' מכאן ועד סוף עולם בגמרא מפרש דטריחא ואריכא לי מלתא כמכאן ועד סוף העולם:

ואמאי והא מכאן ועד סוף העולם קאמר · פירוש וליהוי נזיר לעולם ומשני הכי קאמר הריני כלומר אריכא לי האי מילתא כו' לעולם חד נזירות קביל עליה לקולא דהכי משתמע טפי דאם הוא ר"ל מכאן ועד סוף העולם היה לו להזכיר מנין סוף העולם דיודע הוא שפיר דהעולם יש בו חמש מאות מהלך והיה לו לומר חמש מאות שנים ולפיכך אזלינן לקולא כ"כ:

מכאן ועד מקום פלוני אומדים כמה ימים עד מקום פלוני פחות משלשים יום נזיר שלשים יום · פי' דלא גרע מקיבל נזירות יום אחד דהוי נזיר שלשים יום ואם לאו הוי נזיר כמנין הימים או מ' או נ' יום ואמאי ה"נ נימא אריכא לי מילתא כמכאן ועד מקום פלוני ולא יהיה אלא ל' יום ואפילו יהיה נ' יום עד מקום פלוני [ומשני] כשהחזיק בדרך וקבל עליו דמסתמא מפני אונסי הדרך קבל עליו נזירות להנצל מסכנת הדרך לפי מהלך הימים עד מקום פלוני:

וליהוי

פי' הרא"ש

ואימא שנה · שפעמים צריכין למלאות חסרון השנה בימים יש פעמים השנה היא שנ"ג ימים ופעמים שנ"ד ופעמים שנ"ה והוה מצי לשנויי תפשת מרובה לא תפשת שנה מי מנינן לימים אין משלימין השנה בימים כי החדש פעמים ממלאין אותו ופעמים מחסרין ומתוך זה יגיעו ימי השנה לשנ"ג או לשנ"ד או לשנ"ה אבל משלימים אותה בחדש שפעמים מעברין אותה ומוסיפין עליה חדש כדאמרי רבנן התם דקסברי דחדשים אתה מונה להשוות שנת הלבנה לשנת החמה וממתינים עד שיגיע

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] בתוס' ד"ה שנים מי מונין לימים בתמיה (ושיטה הוא וכו') נ"ב ושיטה הוא כצ"ל ועי' א"מ:

הגהות הב"ח

(א) גמ' אין זה נזיר עולם (אלא נזיר לעולם) תא"מ ונ"ב זו היא גי' רש"י אבל מדברי הרמב"ם פ"ג דנזיר מבואר דל"ג ליה: (ב) רש"י ד"ה מי מנינן וכו' מלאת הימים חדש: (ג) ד"ה אמר וכו' דאפילו אמר וכו' פחותה מל' יום או: (ד) ד"ה וקפריך וכו' של שלשים שלשים ויהא: (ה) ד"ה הריני וכו' הרי זה נזיר: (ו) ד"ה והתניא וכו' חיי כו' הס"ד ואח"כ מה"ד אפי': (ז) ד"ה הכא אמר וכו' שאני התם כו' טעמא וכו' כמכאן ועד כו' חדא נזירות בלבד הוא כצ"ל ותיבת היא נמחק: (ח) בא"ד ועד סוף העולם כמכאן ועד סוף העולם אבל היכא: (ט) ד"ה אמר הריני נזיר ויום אחד נדר שתי נזירות וכו' או אחת ומחצה שבנזירות חיילא עליה נזירות שניה וחייב שתים דכי אמר הריני:

ראשו ומגלח כל ל' יום ומביא קרבנותיו: כל מלתא דאית ליה קיצותא ... עד מקום פלוני לא אמרי' שיקבל עליו נזירות כמנין הימים שמכאן ... שאין לו קצבה אין לומר שיקבל עליו נזירות א' כמנינן כי אין להם ... א' נזירות א' וי"מ דאמתני' דמכאן ועד סוף העולם קא פריך דנימא ... מהלך ימים כמכאן ועד סוף העולם ומפ' דאית ליה קיצותא דמהלך ... והתניא בניהותא הריני נזיר כל ימי חיי הריני נזיר עולם ה"ז נזיר ...

בין שאמר הריני נזיר עולם הוא נזיר עולם ומיקל בתער ומביא קרבן משום דלית ליה קיצותא ק' שנה או אלף שנים אע"ג דלא יאריך כל כך ימים כיון דאית ליה קצותא הוא ... אמרינן הדא נזיר' קיבל עליו: שאני שערות הואיל ומובדלות זו מזו' הלכך אמרינן דנזירות כמנין שערות קבל עליו אבל מכאן ועד מקום פלוני סרגא דארעא חד הוא ופריך יומי נמי ... קבל עליו שאני התם דקתני הריני נזיר אחת אפירכא [קמייתא] קאי דפריך והא עד סוף העולם קאמר ומשני דהא דקתני ברישא א' גדולה ואחת קטנה אחת קאי נמי אסיפא דקאמר ... הלכך נזיר אחת קבל עליו אלא דאריכא ליה מלתא כמכאן ועד סוף העולם: הריני נזיר ויום אחד הריני נזיר ושעה אחת הריני נזיר א' ומחצה ה"ז נזיר שתים [באחד] מאלו ... נזירות ומגלח לסוף שלשים ונוהג נזירות אחרת דכיון דאמר הריני נזיר קבל עליו נזירות אחד וכי אמר תו ביום אחד הרי יש כאן נזירות אחרת דאין נזירות פחות מל' יום וכאילו ...

א) וכן פרש"י במגילה דף ה · ב) מסוף לשון רבינו כאן נראה דגריס ולהוי כל יומא ויומא חד נזיר וצ"ע ·

ואי תנא שעה אחת משום דלא נחית לדוקא אבל אחת ומחצה דנחית לדוקא אימא לא לימני תרתי קמשמע לן כולהו נזיר שתים:

מתני' הריני נזיר שלשים יום ושעה אחת נזיר שלשים ואחד יום שאין נזירות לשעות:

גמ' אמר רב לא שנו אלא דאמר שלשים ואחד יום אבל אמר שלשים [יום] ויום אחד נזיר שתים רב סבר לה כרבי עקיבא דדריש לישנא יתירא *דתנן לא את הבור ולא את הדות אע"פ שכתב לו עומקא ורומא וצריך ליקח לו דרך דברי ר"ע וחכ"א א"צ ליקח לו דרך ומודה רבי עקיבא בזמן שאמר לו חוץ מאלו שאינו צריך ליקח לו דרך:

מתני'

וליהוי כל פרסה ופרסה · אמתני' פריך כי אמר מכאן ועד סוף העולם נחשוב כמה פרסה עד סוף העולם למנין שהעולם מהלך חמש מאות שנה ושמא דמנין נזירות קביל עליה כמנין פרסאות לחומרא א] ולא מצינן לפרושי להקל ואין להקשות אם כן היה לו [לומר] מנין סוף העולם דניחא ליה טפי שיהא כל פרסה ופרסה בפני עצמו שיוכל לגלח עצמו בסוף כל שלשים יום אבל אין לפרש ולומר דקאי ופריך למאי דמסיק מיניה דכיון דטעמא הוי משום דהחזיק בדרך אין בדעתו להיות נזיר כי אם בהיותו בדרך לכך צריך לפרש דקאי אמתני' ומשני באתרא דלא מני פרסה דליכא למימר דכמנין פרסה קביל עליה ופריך ולהוי כל אוונא ואוונא כמנין מהלך ימים שעד סוף העולם קביל עליה נזירות מי לא תנן הריני נזיר כשער ראשי כו' הרי זה נזיר לעולם כו' אלמא נזירות הרבה קביל עליה ולא מפרשינן למילתיה לקולא למימר הריני נזיר שלשים יום וכשיער ראשי דקאמר כלומר אריכא לי האי מילתא (דקאמר) כאילו אמרתי הריני נזיר כמנין שיער ראשי ומשני כל מילתא דאית ליה קיצבתא לא קתני פירוש האומר הריני עד סוף העולם אית להו קיצבתא דמהלך העולם חמש מאות שנה [ואם] נזירות במנין קביל עליה ה"ל לפרש להדיא אחרי שיש להם מנין ולכך י"ל דחד נזירות קביל עליה אבל שיער ראשי ועפר הארץ וחול הים אין להם קיצבה ומנין [רוצה] לומר דבמנין שיער ראשו קביל עליה נזירות ומה שלא פירש לפי שלא ידע מנין השיער : **והתניא** · בניחותא שיש חילוק בין קיצבתא ובין לא קיצבתא כל ימי חייו או נזיר לעולם אין לו קיצבה שאינו יודע ימי חייו וה"ז נזיר לעולם כאבשלום ומיקל ומביא ג' בהמות למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה לעיל (דף ד:) אפי' ק' שנה ואפילו אלף שנה ומסתמא לא יחיה כל כך וה"ל כל ימי חייו [ואפ"ה] חלוק בדינו דאין זה נזיר לעולם כאבשלום להקל אלא נזיר עולם נזיר ארוך עד יום מותו וא"ת ב] כיון [דמחלק] מתניתא [בין דלית ליה] קיצבתא לאלף שנים דאית להו קיצבתא א"כ גם במתניתין יהיה נזיר ארוך עד יום מותו כמו באלף שנים וי"ל דשאני הכא דאמר הריני נזיר אלף שנים ולא אמר מכאן משמע נזירות ארוך קביל עליה אבל במתניתין אמר מכאן ועד סוף העולם דמשמע טפי אריכא ליה מילתא כמכאן ועד סוף העולם [מלומר] דנזירות ארוך קביל עליה מדלא אמר הריני נזיר עד סוף העולם ולא מייתי מהך ברייתא אלא דאיכא חילוק בין מילתא דאית ליה קיצבתא [למילתא דלית ליה קיצבתא] דשלשה ענייני נזיר [יש] אמר כשיער כעפר כחול נזיר לעולם נזירות אחר נזירות ומגלח כל שערו בין *נזירות ומביא קרבנותיו אמר כל ימי חייו נזיר לעולם [הרי זה] נזיר לעולם כאבשלום ולא מגלח לגמרי אלא להקל למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה, ומביא ג' בהמות אמר מאה שנה או אלף שנה הרי זה נזירות ארוך עד יום מותו ואינו לא מגלח ולא מיקל ולא מביא קרבן כל ימיו : ג] **הואיל** כו' · ואינו יומי מובדל זו מזו וי"ל דנזירות קביל עליה שאין אוונות מובדלות זו מזו ופריך גבי כו' יום אחד מדקרי ליה יום אחד משמע להבדילו מיום קאתי א"כ מהלכין הימים ומובדלים גם הם ומשני הכי קאמר יממא ולילא חד יומא פי' הערב שלפני היום לענין שבת ויו"ט ולא לאפוקי מיומא דבתריה קאתי אלא כל הימים נוגעים זה בזה : **שאני** התם דקתני הריני נזיר אחת · דמשמע ליה דקאי ארישא דקתני הריני נזיר אחת גדולה או אם אמר הריני נזיר אחת מכאן ועד סוף העולם כיון דאמר הריני נזיר ואחת *אריכא ליה ואמרינן דאריכא ליה מילתא כמכאן ועד סוף העולם ואמוראי קמאי לא משמע להו דקאי מכאן ועד סוף העולם אאחת : **הריני** נזיר ויום אחד · וסמך נזיר בדיבורו אבל היום ואבל השעה הוי כאילו אמר הריני נזיר ונזיר יום אחד או נזיר שעה *או נזיר מחצה שלא היה יכול לקרב תיבת נזיר יותר אבל מחצה שלא היה יכול לומר הריני נזיר ומחצה דלא משמע מידי על מה מחצה על כן אמר נזיר אחת ומחצה וחשוב כאילו פירש ונזיר ומחצה פירוש חצי נזירות ואם אמר בפירוש הריני נזיר יום אחד ואפילו שעה אחת הוי נזיר שלשים יום שאין נזירות ליום אחד וכל שכן לשעה הלכך הוי נזיר שתים : **הריני** נזיר ויום א' הכא הוא דאין נזירות ליום א' · פי' דחשבינן ליה כאילו אמר הריני נזיר ונזיר יום א' ואילו אמר הריני נזיר ונזיר יום אחד ואין נזירות ליום אלא ל' יום להכי מני תרתי נזירות אבל אמר הריני נזיר ושעה אחת כאילו אמר נזיר שעה אחת למנין ל' (ואחד) דס"ד דדי לנו מאותה שעה לעשות יום ומצרפינן בהדי ל' יום ויהיה ל"א יום קמ"ל כיון דיש להוסיף על דבורו טפי נזירות שלם : **ואי** תנא שעה אחת משום דלא נחית לדוקא · פי' דבר שאינו יכול להיות שאין נודרין שעות וכיון שיש להוסיף על דבורו טפי נזירות שלם אבל אחת ומחצה דנחית לדוקא שיכול להיות נזיר אימא לא לימני תרתי אלא מ"ה הוי קמ"ל דבכולהו נזיר שתים : **הריני** נזיר שלשים [יום] ושעה אחת · ומעתה לא קיימא דבור דנזיר השעה והוי נזירות ל"א יום שאין הנזירות לשעות ומאותה שעה נעשה יום והוי כאילו אמר הריני נזיר שלשים ואחד יום דודאי חייל עליה ל"א יום דיום אחד מצטרף שפיר בהדי שלשים יום למיהוי נזיר כל ל"א יום והוא הדין אם אמר הריני נזיר שלשים (יום) ויום אחד דלא הוה נזיר אלא ל"א יום כיון שהפסיק בתיבת ל' דארישא קאי אלא דנקט אחד מן הדינין וממאי דסליק חילק דהיינו דקאמר לעיל הריני נזיר ושעה אחת והוא הדין שיש לחלק ארישא דמתניתין דקאמר הריני נזיר ויום אחד : **לא** שנו אלא דאמר ל"א יום · פי' [אז] לא הוי נזיר אלא ל"א יום אבל אמר שלשים יום ויום אחד נזיר שתים לפי שייתר בלשונו ב' פעמים יום וכדמפרש ואזיל דסבר לה כר"ע וק"ק דבמתניתין לא קתני האי לישנא ל"א יום אלא ל' ושעה אחת וי"ל דבמתניתין פירש לישנא דסליק היינו הריני נזיר [ושעה] אחת (יום) והוא הדין דברישא נמי כי אמר הריני נזיר ויום אחד דהוי נזיר שתים [אי אמר] הריני נזיר [ל'], ויום אחד דהפסיק בתיבת שלשים בינתיים דלא הוי נזיר אלא שלשים ואחד יום והאי דקאמר רב לא שנו שאינו מפרש להדיא ודייק ליה מדיוקא : **לא** את הבור כו' · שאינו בכלל בית וצריך מוכר זה ליקח לו דרך לבור מן הלוקח שמכר לו בעין יפה ולא שייר לעצמו : **אין** צריך ליקח לו דרך · דבעין רעה מוכר ושייר לעצמו דרך : **חוץ** מאלו וכו' · שייתר בלשונו שבלאו הכי לא מכר את הבור אלא לשייר לעצמו דרך קמיכוין : *)**הריני** נזיר כשער ראשי וכעפר הארץ וכחול הים הרי זה נזיר לעולם ומגלח אחת לשלשים יום · פירוש נזירות הרבה קיבל עליו כעפר הארץ וכחול הים ומגלח ביום שלשים ומביא קרבנותיו : **אין** זה מגלח אחת לשלשים יום · פירוש רבי סבירא ליה דנזירות מרובה קביל עליו עד יום מותו עד שיאמר בפירוש נזירות כדמסיק ואי זהו מגלח אחת לשלשים יום האומר הרי עלי נזירות כשער ראשי וכעפר הארץ וכחול הים :

*)שייך לדף ת.

הריני

ואי תנא שעה אחת · התם הוא נמי אה"נ דלא נחית לנזירות דוקא למהוי שלשים יום ושעה אחת לפי שאין א) נודרין לשעות להכי הוא דאמר דמחייב בשתי ב) נזירות : אבל היכא דאמר נזירות אחת ומחצה דנזירות נחת לדוקא אימא דלא לימני תרתי אלא מ"ה ימים בלבד: קמ"ל דבכולהו חייב תרתי (א) והיכא דאמר ברישא הריני נזיר סתמא חיילא עליה נזירות ג) וכי הדר ואמר או יום אחד או שעה אחת או נזירות ומחצה כיון דקיבל מקצתה ד) כמי שקיבל את כולה דמי וחייב בב' ה) נזירות : **מתני'** האומר הריני נזיר שלשים יום ו) ושעה אחת · נעשה כאומר ל"א יום ואינו חייב אלא ל"א יום בלבד : **גמ'** אמר רב · ז) האי דדייקי' ממתני' דכי אמר שלשים יום ושעה נעשה כמי שאמר ל"א ואינו חייב בנזירות אלא ל"א בלבד: לא שנו אלא דאמר ל"א יום · אבל אמר הריני נזיר שלשים יום ויום אחד כיון דאמר לישנא יתירא הוי נזיר שתים דרב סבר לה כר"ע דדריש לישנא יתירא דתנן המוכר ח) בית לחבירו והיה לו שם בור ודות לא מכר את הבור ואת הדות אע"פ שכתב לו עומקא ורומא : וצריך · לו למוכר ליקח לו דרך לילך לבור ודות שלו או יפרח באויר דברי רבי עקיבא דקסבר (ב) בעין יפה הוא מוכר ולא שייר דרך לעצמו : וחכמים אומרים אינו צריך ליקח לו דרך · דאמרינן כשם ששייר את הבור ואת הדות לעצמו כך שייר לו דרך : בזמן שאמר לו · מוכר בפירוש חוץ מאלו בור ודות כיון דאמר לישנא יתירא דהא אפילו לא אמר חוץ לא הוו מכורין להכי אמר חוץ לשייר לו את הדרך :

מתני'

עין משפט נר מצוה

לט א מיי' פ"ג מהל' נזירות הלכה ד :

מ ב מיי' שם הל' ח :

מא ג ד מיי' פכ"ה מהל' מכירה הלכה ג סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' ריד סעיף ג וסעיף יא :

פי' הרא"ש

יום כיון דאין נזירות פחות מל' יום וכן נמי הריני נזיר ושעה א' וכן נמי הריני נזיר א' ומחצה מפרשי' לה הריני נזיר א' והריני נזיר מחצה: [מתני'] הריני נזיר ל' יום ושעה אחת נזיר ל"א יום' שאין נוזרים שעות דכיון דהזכיר ל' הוי כאילו אמר ל' וא' יום דלא אמרי' דיום א' הוי נזיר בפני עצמו כיון דבעי לצרפו למנין ל' שהזכיר תחלה ושעה א' הוי כיום א' דאין נודרין שעות אבל אמר הריני נזיר ושעה אחת לא רצה להוסיף [רק] נזירות אחרת שאין מונין נזירות לשעות אלא לימים ולא בא להוסיף כי אם יום א' (פי' ימים לשעות) והוי כאילו אמר ל"א יום: לא שנו אלא [דאמר] ל"א יום כלומר הא דאמר במתני' אם אמר הריני נזיר ל' יום ושעה שהוא נזיר ל"א יום לפי שאין נודרים שעות והוי כאילו אמר ל"א יום דווקא דאמר ל' ואחד יום דומיא דל' יום ושעה אבל אמר ל' יום ויום א' מייתור לשונו דאמר יום יתירא קאמר רב הכי: לא את הבור ולא את הדות אם מכר לו בית סתם לא מכר את אלו · בור בחפירה ודות בבנין א)ושניהם לבינו שמים ושחין · וצריך ליקח לו דרך דמוכר בעין יפה מוכר ולא שייר לו דרך ורבנן סברי מוכר בעין רעה מוכר: בזמן שא"ל חוץ מאלו א"צ ליקח לו דרך דכיון דלא הוה צריך לשייר אלו ושייר לישנא יתירא לשייר לו דרך קא אתי וה"ה דרבנן סברי דלישנא יתירא לשיורי קאתי אלא דליכא מידי לשיורי ונקט ר"ע דאיהו בפי' קאמר דלמפיי' קאתי ואע"ג דרב פסיק התם הלכה כחכמים דמוכר בעין רעה מוכר מ"מ בלישנא יתירא לא פליגי כדפרישית א) אולי צ"ל ובניהם לאו בידי שמים עיין.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה קמ"ל וכו' דהיכא דאמר : (ב) ד"ה וצריך וכו' דקסבר מוכר בעין יפה :

מסורת הש"ס

ערכין יט. ב"ב סד. קלא:

נ"א אחר

נ"א פריחה

נ"א אבל

נוסחת הריב"ן

א) נודרין : ב) נזירות : ג) נזירות ל' : ד) כאילו קבל כולה : ה) נזירות : ו) ל' יום ויום א' ושעה כו' : ז) דהאי : ח) שדה.

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה וליהוי כל פרסה ופרסה וכו' לחומרא ולא מצינן נמחקו תיבות ולא מצינן וכ"ב ומצא כן כצ"ל א"מ : ב] ד"ה והתניא בניחותא שיש חילוק וכו' וא"ת כיון [דמחלק] מתניתא [בין דלית ליה] קיצבתא עכ"ל מן תיבת כיון עד תיבת קיצבתא נמחק וכ"ב וא"מ גרים כיון דמדמי מתני' קיצבתא : ג] ד"ה הואיל וכו' ואינו יומי מובדל זו מזו וי"ל דנזירות קביל עליה שאין אוונות מובדלות זו מזו עכ"ל כל זה נמחק · ג"ב הואיל ומובדלות זו מזו וי"ל דנזירות הרבה קביל עליה מכל"כ אוונות שאין מובדלות זו מזו כצ"ל א"מ ·

מב א מיי' פ"ג מהל' נזירות הלכה יח : נ"ע לפנינו
מג ב מיי' שם הלכה יט:
מד ג מיי' שם הל' ט :
מה ד מיי' שם הלכה ז':
מו ה מיי' שם פ"ג הלכה ט :

מתני'

מתני' *א הריני נזיר כשער ראשי וכעפר הארץ וכחול הים הרי זה נזיר עולם ומגלח אחת לשלשים יום רבי אומר אין זה מגלח אחת לשלשים יום ואיזהו מגלח אחת לשלשים האומר הרי עלי נזירות כשער ראשי וכעפר הארץ וכחול הים *ב הריני נזיר מלא הבית או מלא הקופה בודקין אותו אם אמר אחת גדולה נזרתי נזיר ל' יום ואם אמר סתם נזרתי רואין את הקופה כאילו היא מלאה חרדל ונזיר כל ימיו *ג הריני נזיר מכאן עד מקום פלוני אומדין כמה ימים מכאן עד מקום פלוני אם פחות מל' יום נזיר ל' יום ואם לאו נזיר כמנין הימים הריני נזיר כמנין ימות החמה ד מונה נזירות כמנין ימות החמה אמר רבי יהודה מעשה היה כיון שהשלים מת :

גמ' רואין את הקופה כאילו מלאה חרדל ונזיר כל ימיו ואמאי וליחזייה כאילו מלאה קישואין ודלועין ותיהוי ליה תקנתא אמר חזקיה במחלוקת שנויה ור"ש היא דאמר אדם מכניס את עצמו לדבר שספיקו חמור מודאי דתניא *הריני נזיר ע"מ שיהא בכרי זה מאה כור והלך ומצאו שנגנב או שאבד ר"ש אוסר *שספק נזירות להחמיר ר' יהודה ה מתיר שספק נזירות להקל רבי יוחנן אמר אפילו תימא רבי יהודה התם לא נחית ליה לנזירות הכא נחית ליה לנזירות במאי לסלוקיה מיניה אמאי לא ליחזיה לקופה כאילו מלאה קישואין ודלועין ותיהוי ליה תקנתא *הא ס"ד נזירות הוא דקביל עילויה דר'

רש"י

מתני' שאומר הריני נזיר כשער כו' · א) [דאמרינן] נזירות כשער ראשו קבל עליו והרי זה נזיר עולם לפי ששערות ראשו מרובין משני חייו ויהא מגלח כל ימיו אחת ב) בסוף שלשים ויביא קרבן: רבי אומר אין זה מגלח אחת ג) לשלשים · והאי דקאמר (א) כשער ראשי חדא נזירות אריכא קבל עליו כשיעור שער ראשו ואינו יכול להשלימה ואינו מגלח לעולם : אלא איזהו שמגלח אחת לשלשים יום זה שאמר הרי עלי נזירות כשער ראשי · דהואיל ואמר (ב) עלי נזירות משמע דקא מפליג בין נזירות לנזירות ויהא מגלח בסוף כל שלשים ומביא קרבן : בודקין אותו אם אמר אחת גדולה נזרתי הרי זה נזיר שלשים יום · ותו לא והא דאמר מלא הבית משמע כאילו אמר אריכא לי מילתא כמלא הבית או כמלא קופה : ואם אמר סתם נדרתי · נעשה כאילו אמר מלא חרדל ונעשה כל ימיו נזיר דאמרינן נזירות כמנין גרעיני חרדל שבו קבל עליו ואין להם הפסקה כל ימיו :

גמ' ואמאי וליחזייה · להיא קופה כאילו מלאה קישואין ואי מחזקא מינייהו י' נימא די' ד) נזירות של שלשים שלשים קבל עליו : ותיהוי ליה תקנתא · אחר אותם עשרה ה) נזירות לשתות ביין : אמר חזקיה במחלוקת שנויה · דאיכא מאן דסבירא ליה (ג) ו) כוותיה ומתני' ז) לא תני הכי : ר"ש היא דאמר אדם מכניס עצמו לדבר שספקו חמור ח) מודאי · דאילו נזיר ודאי מגלח ומביא קרבן ונאכל ואילו על ספיקו לא מלי ט) מגלח דהכי מפרש באלו מותרים במסכת נדרים : הריני נזיר כו' ר"ש אוסר · שחייב בנזירות י) דהואיל דהוי ספק אי הוו ביה מאה כור אמרינן דהוי ביה ודאי מאה כור וליהוי נזיר שכל ספק נזירות להחמיר א] דספיקו בנזיר חמור מודאו ב] דאילו ודאי שלא היו בו מאה כור לא הוי נזיר השתא דהוי ספק אמרינן דנזיר הוא הכי נמי במתניתין כ) דהואיל דספקא הוא דלא ידעינן אי אדעתא דמלאה קשואין אי ל) בחרדל קאמר אמרינן ביה ספק נזירות להחמיר וכמאן דמלאה חרדל קאמר ואין לו תקנה אבל אליבא מ) דמ"ד שכל ספק נזירות להקל לדידיה אמרינן רואין אותה כאילו מלאה קשואין : ר' יוחנן אמר אפילו תימא כר' יהודה · דהתם טעמא מאי אמר ר' יהודה דספק נזירות להקל דדלמא לא הוו ביה מאה כורין ולא נחית ליה לנזירות כלל ומספיקא לא אמרינן ליה דליהוי נזיר כי היכי דלא לייתי חולין לעזרה לכי משלים נזירותו (ד) : אלא הכא כיון דנחית ליה לנזירות · אי משום מלאה קשואין אי משום מלאה חרדל נזירות נ) חיילא עליה ממה נפשך וכיון דנחית לנזירות במאי לסלקיה ס) מש"ה אית לן למימר דנזירות כמנין גרעיני חרדל קיבל עליו ולעולם כל ימיו יהא אסור ביין : אמאי לא ליסלקיה נימא דליחזיה כאילו מלאה קישואין · ולכי משלים ליה נזירות כמנין קישואין שיכולין ליכנס בתוך הקופה ומייתי ליה קרבן ע) הוי כמסולק ועומד דכלא נחית ליה לנזירות דמי ותיהוי ליה תקנתא: הא · לא מגיא אמרת פ) דנזירות קבל עליו : דרבי

תוספות

הריני נזיר מלא הבית מלא הקופה · פירוש בית ריקנית או קופה ריקנית *לפנים בודקין אותו אם אמר אחת גדולה נדרתי נזיר שלשים יום פי' נזירות אחת נדרתי והא דקאמר מלא הבית דאריכא ליה מילתא [כו'] ואינו נזיר אלא שלשים יום [ואם אמר סתם] נדרתי רואין הקופה כאילו מלאה חרדל ונזיר כל ימיו לרבנן דלעיל נזירות אחר נזירות ולרבי נזירות ארוך :

מכאן ועד מקום פלוני פחות מל' יום נזיר שלשים יום · מידי דהוה אאומר הריני נזיר יום אחד דהוי נזיר ל' יום ואם לאו נזיר כמנין הימים וכדפרישי' לעיל דמיירי כשהחזיק בדרך:

כמנין ימות השנה מונה נזירות כמנין ימות השנה · דהיינו שס"ה חדשים יהיה נזיר נזירות אחר נזירות ומגלח בינתיים ומביא קרבן כיון דקאמר כמנין משמע נזירות ולא נזירות ארוך :

אמר רבי יהודה מעשה היה וכיון שהשלים מת · רבי יהודה לסיועי' לתנא קמא קאתי וקאמר מעשה היה וחייבוהו חכמים נזירות הרבה וכיון שהשלים כולו מת :

וליחזייה כאילו היא מלאה קישואין ודילועין ותהוי ליה תקנתא · אמתני' קא פריך דקאמר רואין כאילו היא מלאה חרדל ואין לו תקנה והוא הדין דמצי למיפרך וליחזי כמאן דמלי בלק ולא נתכוון זה אלא לנזירות אחד [וניקל] עליה וקצת קשה דהיאך ניקל עליה מספק ויש לומר דהתם תנן במסכת טהרות (פ"ד מ"ז) ספק נזירות להקל וא"ת והא לעיל גבי מכאן ועד סוף העולם פריך לחומרא ויש לומר דהתם לא ידע שום לד דמצי למימר לקולא בלישנא דמכאן עד סוף העולם ולפום ריהטא משמע דנזירות קבל עליה מכאן ועד סוף העולם ולכך פריך לחומרא ממשמעות לשונו אבל הכא קס"ד דאין אדם מכניס עצמו לדבר דספקו חמור מודאי שעל ידי ספק יהיה חמור לו מאילו קבל עליו נזירות ודאי כמו שאם בבירור לחרדל נתכוון מונה נזירות אחר נזירות לעולם ומגלח בין כל אחת ואחת ומביא קרבן והשתא דאיכא לספוקי [דלקישואין או] לבלק נתכוון מסיגלה פעם אחת שוב לא יאכל עד שיביא קרבן וקרבן אינו יכול להביא דשמא לבלק נתכוון לחד נזירות וקמייתי חולין בעזרה:

שיהא בכרי זה מאה כור ומצאו שנגנב · ואין אנו יודעין אם היו בו מאה כור אם לאו ר"ש אוסר דספק נזירות להחמיר דחיישינן דלמא היו בו מאה כור · *ולקמן מפרש תקנתא[ה] לר"ש דאומר קודם שיתחיל למנות ימי נזירותו אם היו בו מאה כור והריני נזיר מדבורי הראשון הנה אשלים נדרי ומביא קרבנותיו ואם לא היו בו מאה כור ואם כן בדבורי לא היה בו ממש הריני נודר בנזיר מעכשיו ויהיה נזיר שלשים יום ויביא קרבנותיו ואין כאן חולין בעזרה כי הוא נזיר שלשים או מכח דיבור הראשון או מכח דיבור השני ואם תאמר ומאי ספקו חמור מודאי הרי הוא נפטר בנזירות אחת ובקרבן אחד כאילו בודאי היו בו מאה כור ויש לומר דיכול לבא לידי חומרא כגון אם נטמא קודם שהתנה דהשתא הוי ספק נזיר טמא ואין לו תקנה דלא יוכל להביא אשם טמא על הספק שלא היו בו מאה כור וקא מייתי חולין בעזרה ואסור ביין ובתגלחת לעולם [דשמא] נזיר הוא ואינו יכול לפטור מנזירותו אם לא בהבאת אשם טומאה וזה אין בא על התנאי אבל נטמא אחר שהתנה אז הוה ודאי נזיר טמא ומייתי אשם טומאה והדר משלים נזירותו :

רבי יהודה מתיר שספק נזירות להקל · דהוא לא קיבל עליו אא"כ ימצא בו מאה כור וכן במתני' רואין אותה כאילו מלאה בלק ויפטר בנזירות אחת:

אפי' תימא רבי יהודה התם לא נחית לנזירות כלל · כלומר אין להטיל עליו נזירות דשמא לא היו בו מאה כור:

הכא נחית לנזירות במאי לסלוקיה מיניה · כלומר במתניתין על כרחין חייב לנזירות אחת ואפילו אי בלק אמר וכיון שירד לנזירות אינו יכול להסתלק כמו שמפרש והולך ופריך אמאי אינו יכול להסתלק ליחזי כאילו היא מלאה קישואין או מלאה בלק ותיהוי ליה תקנתא דסלקא דעתך דנזירות קביל עליה כלומר יגלח ממה נפשך לסוף שלשים יום ויביא קרבן דאי חדא נזירות קביל עליה שפיר קמגלח ואי כמי חרדל קביל עילויה מצי לגלוחי אחר שלשים יום דקא סלקא דעתך אי אמר חרדל לנזירות קביל עליה כלומר הרבה נזירות ולא נזירות אחת ארוך וכיון שיגלח לסוף שלשים שוב לא תטיל עליה נזירות לרבי יהודה דמאן לימא לן דחרדל קביל דלמא בלק והשלים נדרו והשתא דמי להסית דכרי דאמר רבי יהודה מתיר ואמאי אינו יכול להסתלק ומשני רבי יהודה סבר לה כרבי*] דהאמר *)חרדל הך נזירות ארוך קביל עליה ועד יום מותו לא מצי לגלח הלכך הכא ע"כ נחית לחד נזירות ואפילו אי בלק קביל וכיון שאתה מורידו לנזירות אפילו לרבי יהודה תו לא מצי להסתלק דשמא חרדל קביל עליה וכדון עד יום מותו נזירות חד וארוך ולא דמי להסית כלל דאינו יורד לנזירות לרבי יהודה :

*) נ"ל חד נזירות ורבי

פי' הרא"ש

הריני נזיר כשער ראשי וכו' הרי זה נזיר עולם ומגלח א' לשלשים יום· כי קיבל עליו נזירות כמנין שער ראשו וכל ל' ול' הוי נזיר בפני עצמו ומגלח בכל יום ל"א ומביא קרבנותיו ובו ביום מתחיל נזירות ואינו שותה יין ואינו מטמא למתים לעולם ולא כנזיר עולם דלעיל דנזיר אבשלום דמיקל בתער דווקא ולא במספרים ופליגי לענין אם מגלח לשנה או לל' יום או לז' ימים ואם רצה אינו מגלח ואינו מביא קרבן אבל נזיר עולם (בתרא) [דהכא] צריך לגלח ולהביא קרבנותיו משלשים לל'· והא מספקא לי אם ירצה לעמוד בנזירותו בלא הבאת קרבן זמן גדול ורק שלא יעבור בבל תאחר על קרבנות שנתחייב אם הרשות בידו מידי דהוה הנזירות שהשלים ימי נזירותו שיכול להשהות קרבנותיו ובלבד שלא יעבור בבל תאחר· או דלמא כיון שקבל עליו נזירות כל ימיו חייב הוא להשלים נזירות זו מיד ולהתחיל אחרת והדעת נוטה כך כיון שכל ימיו הוא מחייב נזירות אין לו לאחר מלהשלים כל מה שיוכל· ועוד יש דין ג' לנזיר עולם אם אמר הריני נזיר ק' שנה או אלף שנים הוא נזיר לעולם ונזירות א' יש לו כל ימי חייו ואינו מגלח לעולם אם לא נטמא כדקתני בברייתא בגמ' אין זה נזיר עולם אלא נזיר לעולם: ר' אומר אין זה מגלח א' לשלשים יום דסבר ר' דנזיר אחד ימים כמנין שער ראשו קבל עליו ואיכא לאיסתפוקי אם יש לו דין נזיר עולם דאבשלום או דין נזיר לעולם ואין נ"ל ספק כיון דנזיר אחת כמנין שערות קבל עלויה חד נזיר הוה כאומר ק' שנה: האומר עלי נזירות כשער ראשי· דנזירות מופסקות קבל עליו כשער ראשו: אם אמר א' גדולה נזרתי· כלומר נזירות א' קבלתי עלי ונראת לי גדולה כמלא הבית· ואם אמר סתם נזרתי לא היה בלבי אלא מה שידונו חכמים לשוני· ונזיר כל ימיו בגמ' מפרש לה· עד מקום פלוני מפורש למעלה : מונה נזירות כמנין ימות (השנה) [החמה] שס"ה נזירות כמנין ימות החמה ודוקא דאמר כמנין ימות החמה אבל אם אמר כימות החמה חד נזירות קבל עילוהי שנה א' כיון דאית ליה קצותא כדדייקינן לעיל מברייתא דאלף שנה והא דלא דייק מהך מתני' דאמר כמנין הא לאו הכי לא אמרינן נזירות קבל עליה כיון דאית ליה קצותא· משום דאיכא למימר דאתיא (הוא) כרבי או כר' יהודה דסברי דאפילו כשער ראשו חד נזירות קבל עליו אבל לרבנן לא שאני להו בין איכא קצותא לליכא קצותא: ואמאי וליחזייה כאילו היא מלאה קשואים ודלועין· דספק נזירות להקל ולא ימנה אלא אחת כמנין קשואים מלא הקופה ואם היא מחזקת פחות מל' ימנה נזיר א' ואם היא מחזקת מ' או חמשים ינהוג נזירות כמנינם:אדם מכניס עצמו לדבר שספקו חמור מודאי· דסבר ספק נזיר' להחמיר' ואפילו בדבר שספקו חמור מודאי מכניס עצמו לכל חומר הספק כגון בהך מתני' שאם ודאי כחרדל היה מגלח מל' לל' ועכשיו שהוא ספק שמא מלאה קשואים קאמר אינו מגלח אלא פעם אחת א' נזירו' ראשונה אם מחזקת הקופה פחות מל' מגלח ביום ל"א ואם מחזקת יותר משלשים מגלח סוף ששים וא' ושוב אינו מגלח כל ימיו דשמא כחרדל קאמר ונזיר עולם הוי ואינו יכול לגלח מל' לל' דשמא בקשואים קאמר ואינו מביא קרבן דהוי חולין בעזרה ואע"ג דעולה ושלמים מצי לאתויי ולהתנות בנדבה חטאת אינה באה נדבה ואינו יכול לגלח בלא הבאת קרבן: ר"ש אוסר שספק נזירות להחמיר ואע"ג דספקו חמור מודאי דאילו היה בו ק' כור היה נזיר ומגלח לשלשים יום ועכשיו אינו מגלח לעולם שאינו מביא קרבנותיו בספק ותימה ולמה ספקו חמור מודאי יאמר אם לא היה בו ק' כור הריני נזיר וי"ל דמ"מ הוא חמור שאם נטמא קודם שאמר תנאי זה אינו יכול להביא קרבן טומאה וכן במתני' יכול לקבל עליו נזירות כמנין חרדל אלא שאם נטמא אחר שהשלים נזירות של קשואים קודם שקיבל עליו נזירות כחרדל אינו יכול להביא קרבן טומאה: ר' יהודה מתיר שספק נזיר' להקל דלא מעייל נפשיה לספק חמור ואינו נזיר כלל שכך היה דעתו שאם לא יוכל לברר הדבר שלא יהיה בדבורו: התם לא נחית לנזירות· כלומר התם לא נחית ליה לנזירות דשמא לא היה בו ק' כור ומספק לא מחתינן ליה לנזיר כי לא היה דעתו ליכנס לספק חמור: הכא נחית ליה לנזירות או של קשואים או של חרדל במאי לסלוקיה מיניה הרי כל ימיו עומד בספק זה והיאך נוכל לסלקו: אמאי לא לחזייה כאילו היא מלאה קשואים ותהוי ליה תקנתא· למה אתה אומר שעומד כל ימיו בספק זה ואין לו תקנה הרי אחר שעברה נזירות של קישואים יכול לגלח דס"ד נזירות של חרדל קבל עילויה ואחר שגילח לנזירות של קשואים נסתלק מספק קישואים ואין עליו עתה אלא ספק חרדל ולא נחת אכתי לנזיר ומספיקא לא מחתינן ליה דספק נזירות להקל· סבר

נוסחת הריב"ן

א) אומרים : ב) נ"י יום: ג) נ"י יום : ד) נזירות : ה) נזירות : ו) כוותך : ז) דלא : ח) מודאו : ט) נגלח : י) הואיל : כ) הואיל : ל) חרדל : מ) דמאן דמתיר: נ) דמיילא עליה במאי לסלקיה : ס) לסלקיה מיניה הכא אית לן למימר כו' : ע) ומייתי ליה קרבן תיהוי ליה תקנתא כצ"ל ושאר ליתא: פ) דנזירות:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה רבי אומר וכו' והאי דקאמר הריני נזיר כשער ראשי:(ב) ד"ה אלא וכו' דהואיל ואמר הרי עלי : (ג) ד"ה אמר חזקיה וכו' דסבירא ליה כותיה ומתניתין דלא תני הכי : (ד) ד"ה ר' יוחנן וכו' לכי משלים נזירותו אבל הכא כצ"ל והד"א :

גליון הש"ס

תוס' ד"ה שיהא בכרי ולקמן מפרש · דף יג ע"א ולב ע"ב :

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה הריני נזיר וכו' ר"ש אוסר וכו' שכל ספק נזירות להחמיר דספיקו עכ"ל נ"ב ואע"ג דספיקו : ב] בא"ד חמור מודאו דאילו ודאי נ"ב

לעיל ז.
(נ"י שם)
[תוס' פ"ב] לקמן לד. נדרים יט. ע"ש
[לקמן יג.]

עין משפט
נר מצוה

מז א מיי' פ"ג מהל' נזירות הלכה יא :

גירסת א"מ ס"ש

מח ב מיי' שם הל' ח :

מט ג מיי' פי"ד מהל' צרעת הלכה ו :

דר' יהודה סבר לה כרבי דתנן רבי אומר אין זה מגלח אחת לשלשים יום ואיזהו שמגלח אחת לשלשים יום האומר [הרי] עלי נזירות כשער ראשי וכעפר הארץ וכחול הים ורבי יהודה מי סבר לה כרבי והתנן הריני נזיר כמנין ימות החמה (א) וכו' א"ר יהודה מעשה היה וכיון שהשלים מת אא"ב נזירות קא מקבל עליה היינו טעמא דכיון דהשלים מת אלא א"א חדא נזירות קבל עילויה מי הוי השלמה כלל ועוד מי סבר לה כרבי והא תניא רבי יהודה אומר הריני נזיר מנין הילקטי קיץ ומנין שבלי שמיטה מונה נזירות כמנין הילקטי קיץ וכמנין שבלי שמיטה מנין שאני ומי שאני ליה לרבי מנין והתניא*הריני נזיר כמנין ימות החמה מונה נזירות כמנין ימות החמה כימי הלבנה מונה כימי הלבנה רבי אומר עד שיאמר נזירות עלי כמנין ימות החמה וכמנ' ימות הלבנה רבי יהודה סבר לה כותיה בחדא ופליג עליה בחדא סבר לה כותיה בחדא (ב) *נזירות קביל עילויה ופליג עליה בחדא דאילו רבי יהודה שני ליה מונה ורבי לא שני ליה מונה: *ת"ר *הריני נזיר כל ימי חיי הריני נזיר עולם הרי זה נזיר עולם אפילו מאה שנה אפילו אלף שנים אין זה נזיר עולם אלא נזיר לעולם: ת"ר הריני נזיר ואחת *מונה שתים ועוד מונה שלש ושוב מונה ארבע פשיטא מהו דתימא ושוב כי כולהו והויא ליה שית קמ"ל דלא: *ת"ר הריני נזיר סומכוס אומר הן אחת דיגון שתים טריגון שלש טטרגון ארבע פונטיגון חמש: *ת"ר *בית עגול דיגון טריגון פונטיגון אינו מטמא בנגעים טטרגון מטמא בנגעים מ"ט למטה הוא אומר °קיר קירות (ויקרא יד) למעלה הוא אומר קיר קירות הרי כאן ארבע:

הדרן עלך כל כנויי

ורבי יהודה מי סבר ליה כרבי · דהאומר חרדל והתנן הריני נזיר (מן החרגין) כמנין וכו' אמר רבי יהודה מעשה וכו' אי אמרת בשלמא נזירות הרבה קביל עליה *דכיון שהשלים מת כלומר נראה טפל בו לשון השלמה שהרבה נזירות שחייבוהו חכמים כיון שהשלים אותם מת אלא אי אמרת חדא נזירות ארוך קביל עליה מי הויא השלמה כלל פי' מי שייך ביה לשון השלמה כלל והרי הוא נזיר נזירות אחת שלא יגלח כמנין ימות החמה ואין שייך בו לשון השלמה כלל א] (אלא מאי) לרבי יהודה נזירות הרבה קביל עליה הייט טעמא מכיון שהשלים ב] את [שאחר] שלשים יום מת כמו מילתא דת"ק דאמר מונה מנין נזירות כמנין ימות החמה אלא אי אמרת חדא נזירות מי הויא השלמה דידיה [כהשלמה דת"ק] ואם כן הוא מעשה לסתור ומדמייתי ר' יהודה בתר מילתא דת"ק ומעשה וכו' מכלל דמייתי ראיה למילתיה דת"ק ג] כמו שכתבתי · (הגה"ה): מנין הילקטי · כשמייבשין התאנים עושין תילין תילין מתאנים ליבש עד אין מספר ומנין שבילי שמיטה וכן בשמיטה אין השדות זרועות ומרבין בהן שבילים: מונה נזירות מנין הילקטי קיץ · אלמא נזירות הרבה קביל עליה לר' יהודה ומשני מנין שאני פי' ודאי כי אמר מנין נזירות קביל עליה אבל כי אמר כחרדל או כהילקטי ולא הזכיר מנין חד נזירות ארוך קביל עליה כרבי: ומי שאני לרבי מנין · היה סובר כיון דר' יהודה כרבי סבר ליה ושני ליה בין אמר מנין בין לא אמר מנין ה"נ שני ליה לרבי ומש"ה פריך רבי אומר עד שיאמר נזירות עלי כמנין ימות החמה אלמא דלשון כמנין בלא נזירות לא משמע לרבי אלא חד נזירות ארוך ומשני ר' יהודה סבר לה כוותיה בחדא דחד נזירות קביל עליה כי אמר חרדל ופליג בחדא דר' יהודה שני ליה מנין ורבי לא שני ליה מנין: הרי זה נזיר · כאבשלום ומיקל למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה. ס' וכדפירשנו לעיל: אמר מאה שנה אלף שנה נזיר לעולם ואינו מגלח ואינו מיקל עד יום מותו: נזיר ואחת מונה שתי נזירות · לפי שהוסיף לומר ואחת ועוד מוסיף ומונה שלשה כשאמר נזיר ואחת ועוד ושוב [ארבע] ומקשה פשיטא מהו דתימא ושוב כי כולהו ומני שית קמ"ל דלא: [הריני] נזיר סומכוס אומר הן אחת · פי' אם אמר הן הוא אחת כדאמרן בעלמא (שבת דף נא:) שכן בלשון יוני אחת קורין היכ"א: דיגון שתים · בלשון יון טריגון שלש טטרגון ד' פונטיגון ה' כמו בלשון יון': בית עגול · דהואיל ואין לו ד' זויות אין מטמא בנגעים כדמסיק מקיר קירות והייט טעמא דכולהו:

הדרן עלך כל כנויי

דרבי יהודה סבר לה כרבי · דאמר במתני' כי אמר הריני נזיר כשער ראשי אין זה מגלח אחת לשלשים יום משום דנזירות אריכתא קביל עילויה ולעולם אין לו תקנה שהרי שערות ראשו מרובין משני חייו ה"נ הריני נזיר מלא הקופה נזירות אריכתא קביל עילויה ואינו מגלח ומביא קרבן בסוף כל שלשים א) וכיון דהואיל חד נזירות משיך כמלא הקופה לא מצית אמרת דליחזייה כאילו היא מלאה קישואים ולכי משלים נזירות כמנין קישואים שיהלין ליכנס לתוכה לייתי קרבן דהואיל ועייל נפשיה לנזירות ואיכא למימר דחדא נזירות אריכתא כמנין חרדל קיבל עליו לא מייתי קרבן מספיקא דדלמא פגע לאיתויי חולין לעזרה והלכך לרבי יהודה נמי לא מצי לסלוקי נפשיה מנזירות דלייתי קרבן ומש"ה לית ליה תקנתא: ומי סבר לה ר' יהודה כרבי (ג) והתניא הריני נזיר כמנין ימות החמה מונה ב) נזירות כמנין ימות החמה · שיהא מונה שס"ה נזירות של שלשים ג) ונמצא שיהא נוהג נזירות שלשים שנה: אמר רבי יהודה מעשה · באחד שאמר הריני נזיר כמנין ימות החמה וכיון שהשלים ד) נזירותו לסוף שלשים שנה מיד מת אי אמרת בשלמא נזירות של שלשים ה) קיבל עליו כמנין ימות החמה משכחת לה דכיון שהשלים מת: אלא אי אמרת דחדא נזירות של שס"הו) קיבל עליו וכל חדא וחדא תהוי שס"ה ימים וצריך ז) דיהוי נזיר שס"ה פעמים שס"ה ימים כמנין ימות החמה וכדברי רבי דאמר דאין זה נזיר שיהא מגלח בסוף שלשים אלא כל שס"ה ימים יהא נוהג ח) נזירותו: מי הוי השלמה כלל · בשני דרבי יהודה מי הוי אינים דחיי כולי האי (ד) כשס"ה ימים [שס"ה פעמים] שצריך לנהוג נזירות בעצמו אלא מדקאמר ר' יהודה כיון שהשלים מת ש"מ ט) לא ס"ל כר'· ליסנא אחרינא והתניא הריני נזיר כמנין ימות החמה כלו' כל זמן שהחמה זורחת דהייט עד סוף העולם: מונה נזירות כמנין ימות החמה · כלומר כל ימיו יהא מונה נזירות של ל' י) ומגלח ומביא קרבן וא"ר יהודה מעשה באחד שהזיר בכך וכיון שהשלים מת אי אמרת בשלמא נזירות של שלשים כ) קיבל עליו הייט דקאמר כיון שהשלים מת דכל קרבן וקרבן דמייתי לסוף תגלחת חשיבי ליה כמשלים אלא אי אמרת דחדא נזירות קיבל עילויה ל) עד ימות עולם ואסור לגלח כל ימיו מאי השלמה איכא הכא הא אכתי אילו הוה קיים הוה מיבעי ליה למיקם בנזירות ועוד מי סבר לה כרבי: והתניא בהדיא רבי יהודה אומר הריני נזיר כמנין הילקטי קיץ · כמנין שבילים שעושים מ) קיילי תאנים בין הקציעות נ) כדי שיהו מהלכים בינתיים ולא יהו נדרכים ברגל: וכמנין שבלי שמיטה · דבשנת השמיטה אין השדות נזרעות ומניחין בהן שבילים של אשתקד ולפי שהן מועטין ונוח למעתן וכל ס) העם עושה שבילים בתוכו ואין בעל השדה מעכב על ידו: מונה נזירות כמנין הילקטי קיץ ובשבילי שמיטה · ויהא מגלח כל ל' ול' ע) למנין הילקטי קיץ פ) אע"ג דלא אמר נזירות עלי אלמא לית ליה לרבי יהודה הא דרבי דאי לרבי אי הוי התם מאה לקיטי קיץ צריך להיות מונה נזירות אריכא מאה פעמים צ) מאה יום או נזירות אריכא מאה יום: מנין שאני · דהיכא דאמר כמנין ימות החמה או כמנין הילקטי קיץ אפילו רבי מודה דנזירות קביל עליה ומגלח אחת לשלשים והייט נמי דקאמר רבי יהודה לעיל כיון שהשלים מת אבל גבי קופה דנזירות אריכא קביל עליה אפילו רבי יהודה מודה דספק נזירות להחמיר וכדפרישנא: רבי אומר עד שיאמר נזירות עלי כמנין ימות החמה · לא יהא מגלח אחת לשלשים הא ק) לא אמר נזירות אלא הריני נזיר כמנין ימות החמה חדא נזירות ר) הוא קביל עליה כמנין ימות החמה עד עולם כדלעיל או לאידך ליסנא שס"ה פעמים שס"ה ימים: שני ליה מונה · דמנין שני ליה והוי כמ"ד נזירות עלי: אפילו מאה שנה אין זה נזיר עולם אלא זה נזיר לעולם · דחדא נזירות אריכתא הוא דהויא משום דלאית ליה קיצותא כדאמרינן לעיל: הריני נזיר ואחת מונה שתים · (ה) ש) כי אמר ואחת כמאן דאמר ונזירות אחרת דמי: האומר הריני נזיר ואחת ועוד · מונה שלש נזירות אמר הריני נזיר ואחת ועוד ושוב מונה ארבע: מהו דתימא · (ו) הא האי דקאמר ושוב משמע כאילו אמר ושוב ליהוי עלי נזירות כי הנך דאמרינן והויין להו שית קמשמע לן: סומכוס אומר · הריני נזיר הן חייב בנזירות אחת ואם אמר הריני נזיר דיגון מונה ב' טריגון מונה ג' טטרגון מונה ד' פונטיגון מונה ה' שכן מונין בלשון יון ואשמעינן דבכל לשון יכול אדם לקבל עליו נזירות ת): בית עגול · שאין לו זויות או בית דיגון שאין לו אלא שתי זויות או א) טריגון שאין לו אלא שלשה או פונטיגון שיש לו חמש זויות אין מטמא בנגעים טטרגון שיש לו ארבע זויות מטמא: מ"ט למטה הוא אומר קירות · ואם פשה הנגע בקירות הבית ולמעלה הוא אומר · והנה הנגע בקירות הבית מדהוה ליה למיכתב בתרווייהו קיר (ז) וכתב קירות דמשמע חד תרי אלמא ד' בעינן כדמדכר להו בליסנא דקרא ומראיהן שפל מן הקיר לא קא חשיב אלא הני דכתיב בהו ליסני יתירי קחשיב: הדרן עלך כל כנויי

הריני

תורה אור

פי' הרא"ש

סבר לה כרבי דאמר נזיר א' קבל עליה הלכך לא יצא מספק קישואים שאינו יכול לגלח*) לסוף דשמא כמלא חרדל קאמר וכל ימיו היה נזיר ומכאן מוכח דלרבי אינו מגלח כל ימיו דאל"כ פסיק מניה נזירות דקישואים:אא"ב נזירות קבל עלויה היינו טעמא דכיון דהשלים מת כלו' ניחא דמייתינן ליה מלתיה דר' יהודה על מלתיה דרבנן דהשלמה דידי' כהשלמה דרבנן: מי הוי השלמה כלל וא"כ הוי מעשה לסתור דבכל אתר דמייתי מעשה לסועי מעשה ולא לסתור: הלקטי קיץ · מיבשי תאנים עושין שבילין בין הקציעות כמו בשלהי שבת כמין הלקטי קטנה היתה פי' שביל ור"ת פי' הלקטי קיץ כמו תל המתלקט כמין כלים של קציעות ושבילי שממה בשביעית השדות הפקר והכל נכנסין בהם ומלאה שבילין: מונה נזירות כמנין הלקטי קיץ והוי נזיר כל ימיו:מנין שאני כיון שאמר כמנין ימות החמה כמנין הלקטי ודאי נזיר קבל עילויה: אבל אם אמר כימות החמה או כהלקטי קיץ חדא נזירות אריכתא קבל עליה:ס"ל כותיה בחדא וכו' ושלשה מחלוקות בדבר לרבנן בין אמר כמנין בין לא אמר כמנין נזירות קבל עליו היכא דלית ליה קיצתא ולר' לעולם חדא נזיר ולר' יהודה שני ליה בין מונה בין לא מונה : הריני נזיר ואחת מונה שנים וכו' א'ועוד מונה ג' א'ועוד ושוב מונה ד' ומגלח בכל א' ומביא (קרבנו) קרבן : מהו דתימא ושוב ככולהו נ"ל דה"ה דהוה מצי למימר מהו דתימא ועוד כי כולהו ומונה ד' אלא אבתראה נקט:דיתון ב' אם אמר הריני דיתון ב' דיתון שאין לו אלא ב' זויות טריתון ג' זויות פרטיתון ד' זויות:קיר קירות הוה מצי למכתב קיר וכתיב קירות והנה הנגע בקירות הבית והנה פשה הנגע בקירות הבית ומראהו שפל מן הקיר לא דריש דלגופא איצטריך ותימה דהא דרשינן מקירות איזה קיר שהוא בקירות הוי אומר זה קרן זוית וי"ל דאי לא אתא אלא לדרשא דהכא לכתוב ד' פעמים קיר ומדכתיב קירות דרשי' מניה איזהו קיר שהוא בקירות וליכא למימר דכולא להך דרשא איצט' וי"ל דא"כ בחד קירות סגי : סליק פרקא

א) ר"ל שאינו יכול לגלח אחר נזירות דקישואין ·

מסורת הש"ס

[תוספת' פ"א ע"ש שרכין ע: ע"ש]

גי' א"מ חדא נזירות

לעיל ז. תוספתא פ"א

[תוספ' רפ"א ע"ש] כ"ג קסה: ע"ש

נגעים פי"ב מ"א [ב"ג סס ע"ש תוספתא דנגעים פ"ו]

נוסחת הריב"ן

א) שלשים יום:ב) מיזירות: ג) שלשים : ד) מיזירותיו : ה) שלשים שלשים : ו) שס"ה ימים: ז) דליהוי : ח) מירות : ט) דלא : י) שלשים שלשים : כ) שלשים שלשים: ל) כל : מ) מקיילי : נ) תיבת כדי ליתא בכ"י: ס) אדם: ע) מנין: פ) ואע"ג : צ) שלשים יום: ק) הא אם לא : ר) מירות אריכא הוא דקביל עליה: ש) דכי: ת) לקבל עליו נזירות מדתני הין מונה אחת דיגון מונה שתים וכו' מפי רבי הס"ד : א) או בית טריגון :

הגהות הב"ח

(א) גמ' כמנין ימות החמה מונה נזירות כמנין ימות החמה אמר רבי יהודה : (ב) שם סבר לה כוותיה בחדא חדא נזירות וכו' שאני ליה וכו' לא שאני ליה : (ג) רש"י ד"ה ומי סבר וכו' והתנן הריני : (ד) ד"ה מי הוי וכו' כשס"ה פעמים שס"ה ימים שצריך וכו' ליסנא אחרינא והתנן הריני כצ"ל והד"א עם ד"ה מונה וכו' למיקם בנזירות הס"ד ואח"כ מ"ה ועוד וכו' כרבי והתניא הר"א :

(ה) ד"ה הריני וכו' דכי אמר : (ו) ד"ה מהו דתימא האי כצ"ל ותיבת הא נמחק : (ז) ד"ה ולמעלה וכו' דמשמע חד כדמדכר להו בליסנא דקרא ומראיהן שפל מן הקיר וכתב קירות וכו' ד' בעינן הס"ד ואח"כ מ"ה לא קא חשיב וכו' ליסני יתירי הוא דקחשיב :

הגהות מהר"ב רנשבורג א] תוס' ד"ה ור"י מי סבר ליה כרבי וכו' ואין שייך בו לשון השלמה כלל · נ"ב כאן הס"ד ואח"כ מה"ד הג"ה לא"כ נר"י וכו' והוא פי' אחר על אח"ב א"מ : ב] בא"ד הייט טעמא מכיון שהשלים את [שאחר] שלשים. נמחקו תיבות מה שאחר ונ"ב בש"ה כצ"ל א"מ : ג] בא"ד בסופו מכלל וכו' כמו שכתבתי נ"ב אבל נראה כאן שכתבתי עי' א"מ ·

הריני *נזיר מן הגרוגרות ומן הדבילה בש"א נזיר ובה"א *אינו נזיר אמר רבי יהודה אף כשאמרו ב"ש לא אמרו אלא באומר הרי הן עלי קרבן: גמ' הריני נזיר מן הגרוגרות ומן הדבילה ב"ש אומרים נזיר ואמאי °מכל אשר יעשה מגפן היין אמר רחמנא ב"ש סברי לה כר"מ דאמר *אין אדם מוציא דבריו לבטלה וב"ה סברי לה כרבי *יוסי דאמר בגמר דבריו אדם נתפס והאי *נדר ופתחו עמו הוא (א) ובית שמאי נמי נדר ופתחו עמו הוא אלא ב"ש סברי לה כרבי מאיר דאמר אין אדם מוציא דבריו לבטלה וכיון דאמר הריני נזיר הוה ליה נזיר כי קאמר מן הגרוגרות ומן הדבילה לאיתשולי הוא דקאתי וב"ש לטעמייהו דאמרי *אין שאלה בהקדש וכיון דאין שאלה בהקדש אין שאלה בנזירות ובית הלל סברי כר"ש דתנן *ור"ש פוטר שלא התנדב כדרך המתנדבים

מתני'

תורה אור: במדבר ו

הריני נזיר מן הגרוגרות וכו' בש"א נזיר · דכיון דאמר הריני נזיר חל עליה נזירות וכי הדר ואמר מן הגרוגרות ומן הדבילה לא אמר כלום : ובה"א אינו נזיר · דכיון דאמר מן הגרוגרות לא שייך שום נזירות בגרוגרות ודבילה: א"ר יהודה אף ב"ש לא אמרו · שיהיה בו שום נזירות כלל (ב) אלא לפי מה שאמרו שחוששין א)לדבריו בזמן שאומר ב) הריני נזיר מן הגרוגרות ומןהדבילה והרי הן עלי קרבןכלומר ג)שאסורין עליו כקרבן שיהיה נדור מלאכול מהן אבל משום מירות אין חוששין בו כל עיקר: גמ' ולדברי ב"ש אמאי הוי נזיר · בתמיה מכל אשר יעשה מגפן היין אמר רחמנא דליהוי נזיר אבל מגרוגרות ודבילה דלאו מגפן היין הוא לא: ב"ש אית להו כר"מ דאמר אין אדם מוציא דבריו לבטלה(ג)·ערך ד) כלי עלי אדם יודע שאין ערך ה) לכלי וחייב בכל ו) דמי ערכו אף ה"נ כי אמר הריני נזיר מן הגרוגרות יודע הוא שאין נוזרין מן הגרוגרות ואין מוציא דבריו לבטלה ומקבל עליו נזירות גמורה:וב"ה·דאמרי אינו נזיר סבירא להו כרבי יוסי דאמר במס' תמורה בפ' כילד מערימין (דף כה:) דבגמר דבריו אדם נתפס וכיון דאמר בגמר דבריו מן הגרוגרות ומן הדבילה תפוס לשון אחרון ולא חיילא עליה כלל וא"ת הא אמר ר' יוסי דאף בגמר דבריו אדם נתפס ומדקאמר אף ליהוי נזיר משום דתפוס לשון ראשון הא ל"ק דהיכא א"ר יוסי אף בגמר דבריו אדם נתפס כגון שהיתה לו בהמת חולין ורוצה להמיר אותה על שתי בהמות קדשים שלפניו אחת עולה ואחת שלמים ואמר זו תמורת עולה ותמורת שלמים דכיון דאפשר לקיים דבריו הראשונים והאחרונים תמכר ויביא בדמי חציה עולה ובדמי חציה שלמים (ד) אמרינן דאף בגמר דבריו אדם נתפס שכן היתה כוונתו מתחלה לכך לשם עולה ולשם שלמים אלא שלא היה יכול להוציא את שניהם מפיו בבת אחת ואמר בזו אחר זו אבל גבי נזירות ליכא למימר הכי הוה ליה האי נדר ופתחו עמו שלא הזיר אלא מן הגרוגרות והואיל דלא חייל עליה נזירות בגרוגרות אין בדבריו כלום ואינו נזיר כלל: ולב"ש נמי· כיון דהאי נדר פתחו עמו (ה) אמאי הוי נזירות כלל הא פתחו עמו דאינו רוצה להיות נזיר אלא מן הגרוגרות וכל היכא דפתחו עמו אפילו ר"מ מודה: אלא ב"ש סברי לה כר"מ · ז) ומש"ה כיון דאמר הריני נזיר הוה ליה נזיר ודאי והאי דלבתר הכי אמר מן הגרוגרות לאיתשולי הוא דקאתי דקאמר כשנזרתי לא נזרתי אלא מן הגרוגרות ומיהו *אפ"ה מותר ביין דב"ש סברי אין שאלה בטעות להקדש ולא לטעות בנזירות דכהקדש דמי כדכתיב קדוש יהיה גדל פרע (במדבר ו) : וב"ה סברי כיון דלא הזיר כשאר הנוזרין שאין נוזרין אלא מן היין אין שום נזירות חל עליו דאית להו כר"ש דתנן כו' ח) לבסוף קתני לה : (ו) ט) מתני' דקתני לב"ה דאפי' נדור לא הוי : *ב"ש דסברי נדור מן הגרוגרות ונזיר מן היין סברי להו כר"מ דאמר אין אדם מוציא דבריו לבטלה וכיון דאמר הריני נזיר ה"ז נזיר והוי נמי נדור מןהגרוגרות דסברי לה כר' יהודה דאמר י) שאוסרין עליו כקרבן ומתני' קתני דב"ש סברי נזיר ותו לא: ובה"א נדור· מן הגרוגרות ודבילה ואינו נזיר מן היין משום דנדר ופתחו עמו הוא ומתניתין קתני דבית הלל אומרים אינו נזיר דבין לרבי יהודה בין לתנא קמא דידיה אליבא דבית הלל אינו נדור ואינו נזיר : לישנא אחרינא אמרי לה כו' (ז) נדור ואינו נזיר ותנא קמא דר' יהודה אמר דנזיר אליבא דב"ש והיינו דלא כרבי נתן :

אמר

הריני נזיר מן הגרוגרות ומן הדבילה בש"א נזיר · כל דין נזירות עליו והאי דנקיט לפרושי ולא פירש מיוחא מגפן היין ובגמ' מפרש טעמא· בתוספתא (ריש פ"ב) כינויי כינויין בש"א נזיר וב"ה אינו נזיר איזה כינויי כינויין האומר הריני נזיר מן הדבילה ולמה קרי ליה כינויי מה שייך דבילה בנזירות וי"ל דבירוש' קרי לדבילה תירוש: אמר ר' יהודה אף כשאמרו ב"ש לא אמרו אלא באומר הרי עלי קרבן· רבי יהודה פליג אתנא דמתניתין אליבא דב"ש וקאמר דלא הוי נזיר לדין נזירות כיון דלא נדר מאסר יוצא מגפן היין אלא נדור הוי מן הגרוגרות ומן הדבילה כאילו אמר הרי הן עלי כקרבן וא"ת והא איהו נזיר קאמר ואיך יהיה נדר וי"ל דנזיר לשון הפרשה וכאילו אמר הריני פרוש מן הגרוגרות וא"ת והא בנדרים (דף יג.) מוכח לרבי [יהודה] אמר קרבן לא הוי נדר בקרבן עד שיאמר כקרבן בכ"ף וי"ל דה"מ כשלא אמר עלי אלא ככר זה קרבן אבל כי אמר ככר זה עלי קרבן א"צ לומר כ"ף: אין אדם מוציא דבריו לבטלה· נחלקו בערכין (דף כ. ע"ש) בהאומר ערך כלי עלי דאין ערכין לכלי רבנן פטרי ליה מכלום ור"מ פליג ואמר אדם יודע שאין ערך לכלי וגמר ואמר לשם דמים ונותן דמי הכלי להקדש לפי שאין אדם מוציא דבריו לבטלה וה"נ אדם יודע שאין נזירות בגרוגרות וגמר ואמר לשם נזירות יין וב"ה סברי לה כר' יוסי דאמר בגמר דבריו אדם נתפס והאי נדר ופתחו עמו הוא דר' יוסי בהאומר הרי זו תמורת עולה תמורת שלמים תרעה עד שתסתאב ותמכר וחצי דמיה לעולה וחצי דמיה לשלמים ה"נ בגמר דבריו שאמר גרוגרות נתפס וכיון שאין נזירות בגרוגרות לא הוי נזיר ואע"ג דבתחלה אמר הריני נזיר חזר בתוך כדי דבור ואמר מגרוגרות ובגמר דבריו אדם נתפס כאילו נדר ובתוך כדי דבור מצא פתח לו וחרטה דכיון שנדרו ופתחו עמו לא חל כלל וא"ת והאמר ר' יוסי בגמר דבריו אדם נתפס הוי פי' אף בגמר דבריו אדם נתפס והוי תמורת עולה ותמורת שלמים וה"נ נתפוס לשון ראשון כמי דקאמר נזיר ויהיה נזיר מיין *ונזיר מן הגרוגרות וי"ל דהכי מפורש בתמורה (דף כו.) היכא דדבריו סותרין זה את זה וליכא למימר דסיפא לפרושי תחלת דבריו קאתי הלכך חיילי ב' הלשונות לר' יוסי והוי תמורת עולה ותמורת שלמים אבל במתני' איכא למימר דסיפא לפרושי רישא כלומר (כיון) האי דקאמר נזיר לאו מיין קאמר אלא מגרוגרות והלכך גמר דבריו עיקר הן ליתפס בהן ולא בתחילת דבריו והכי מתיישב לי דלא תקשה מדר' יהודה אדר' יהודה דר' יהודה אית ליה במתני' דנזיר הוי מגרוגרות ולא נזיר מיין אפי' לב"ש ואמאי והא שמעינן ליה לרבי יהודה דפליג אדרבי יוסי בההיא דתמורה (ג"ז שם) וקאמר תפוס לשון ראשון ה"נ נתפוס לשון ראשון וליהוי נזיר מיין אלא ודאי דוקא בתמורה פליגי דהדברים סותרין זה את זה וליכא למימר דדיבור האחרון מפרש אבל הכא ודאי דאיכא למימר לפרושי קאתי י"ל דודאי דלפרש בא ולומר לאו איין נדרתי וניחא נמי דלא קאמר דב"ש סברי כר' יהודה דאמר תפוס לשון ראשון עיקר להכי הוי נזיר מיין אלא ודאי לא שייכא ההוא פלוגתא להכא וא"ת ואמאי קאמר ב"ה כר' יוסי לימא דסברי ב"ה כרבנן דר"מ בערכין (דף כ.) דאמרי אדם מוציא דבריו לבטלה וי"ל דלא ניחא ליה לאוקמי ההיא פלוגתא דר"מ ורבנן כפלוגתא דב"ש וב"ה דא"כ ר"מ כב"ש להכי קאמר ב"ה כר' יוסי ומעתה אפילו א] דערכין יכול לסבור דב"ה דמתני' מטעמא דקאמר דבגמר דבריו אדם נתפס וא"ת ולר"מ מ"ש דבערך כלי מתחייב דמים מטעם דאין אדם מוציא דבריו לבטלה לעולם וי"ל דלא דמי דהתם נהי דאין שייך ערך לכלי דמים מיהא שייכא ביה והאדם זה נתכוון ליתן להקדש מה שיוכל הלכך נותן דמיו וקרי להו ערך לדמי הכלי משום דערך האדם נמי הוי דמים להכי קרי דמי כלי ערך אבל גרוגרות לא שייך בהן לשון נזירות כלל וע"כ הוציא דבריו לבטלה וה"ק הריני נזיר ולא מיין אלא מגרוגרות וסיפא לפרושי תחילת דבריו קאתי הלכך לאו כלום קאמר: לאיתשולי קאתי· לאו דוקא לאיתשולי דהא לא בא לשאלה אלא מתחרט וחוזר בו כאדם שבא לשאול לחכ' על נדרו מחמת חרטה שהחכם מוצא לו פתח וחרטה והוי כנדר טעות ובטל : אין שאלה לנזירות · דנזירות כהקדש דכתיב קדוש יהיה גדל פרע וא"ת תיפוק ליה ב] דאין בו חרטה ותירץ (דשניהם) [דס"ל] דשני הכא דתוך כדי דיבור הוא ואין צריך חרטה וב"ש *)דהקדש טעות הוי הקדש ולהכי לב"ש לא מהני ביה שאלה וה"נ לא מהני שאלה בנזיר דאקרי קדושה דכתיב קדוש יהיה וא"ת ומה לו להאריך כל כך ולחזור ולומר ב"ש כר"מ סבירא להו כי פריך ליה מעיקרא ולב"ש נדר ופתחו עמו הוא לישני ליה לאלתר ב"ש לטעמייהו דאין שאלה כו' וי"ל דסד"א דלא אמרינן ב"ש כר"מ ס"ל וחזר בו משום האי קושיא שהקשה הש"ס וא"כ שוב אין יכול לתרץ ולומר דקסבר דאין שאלה דלא אמרינן אין שאלה אלא היכא דחל הקדש רגע אחד שוב אין מועיל בו שאלה אבל הכא נדרו ופתחו עמו הוא ולא חל עליה נזירות אפילו רגע אחד להכי חוזר ולומר בית שמאי כרבי מאיר דאמר אין אדם מוציא דבריו לבטלה והרי חל הנדר רגע אחד וכי אמר מגרוגרות הוה ליה כבא לאיתשולי**) (וכל שכן) דאין שאלה להקדש : ובית הלל כרבי שמעון דפוטר שלא התנדב כדרך הנודבים · לקמן מייתי פלוגתא הרי עלי מנחה מן השעורין יביא מן החיטין ור"ש פוטר

*) גירסת א"מ לטעמייהו . **) גירסת א"מ וב"ש ס"ל .

[לקמן י. מנחות קג.]

[ערכין ה. וש"נ]

[פסחים עג: וש"נ]

[לקמן יב: מנחות קג.]

[נדרים עח. ב"ב קכ:]

פסחים עג: מנחות קג. [ערכין כ.]

נ"ל שאלה

שייך לע"ב

א א מיי' פ"א מהלכות נזירות הלכה י :

פי' הרא"ש

הריני נזיר מן הגרוגרות בש"א ה"ז נזיר בגמ' מפרש טעמא אמר ר"י אף כשאמרו ב"ש לא אמרו אלא באומר (הריני לי) [הרי הן עלי] קרבן דלא נחלקו ב"ש וב"ה לענין נזיר דמודה ב"ש דלא הוי נזיר ולא נחלקו אלא באומר בלבי היה שיהיו הגרוגרות עלי קרבן ב"ש סברי דהוי נדור מן הגרוגרות וב"ה סברי דלא הוי נדור ות"ק סבר א) אפילו אם אמר בלבו היה הוי נזיר כיון שהוציא נזיר מפיו ונדור לא הוי אע"ג דאמר דלהא איכון דברים שבלב אינם דברים הואיל והוא משנה מה שהוציא מפיו ולב"ה לא הוי לא נזיר ולא נדור' ואמאי בני הישיבה היו תמיהים היאך הוי נזיר לב"ש הא כתי' מכל אשר יעשה מגפן היין: כר"מ דאמר אין אדם מוציא דבריו לבטלה בערכין פ' האומר משקלי עלי קא' ר"מ האומר ערך כלי זה עלי או ערך פחות מבן חדש נותן דמים ומפרש טעמיה משום דאין אדם מוציא דבריו לבטלה יש לנו לומר שטעה וכסבור היה שיש נזיר בכה"ג: כר' יוסי דאמר אף בגמר דבריו אדם נתפס גבי ה"ז תמורת עולה תמורת שלמים דקאמר ר' יוסי תרעה עד שתסתאב ויביא בדמיה חציה עולה וחציה שלמים דכיון דמתחלה היה בדעתו לומר שתיהן חייל שתיהן הכא נמי מתחלה היה דעתו לומר הריני נזיר מן הגרוגרות והוי נדר ופתחו עמו עם הנדר אמר פתח של היתר וגלה לנו שאין בדעתו לידור כלל כי אמר דברי' שאינן כי אין נזיר מן הגרוגרות: ולב"ש נדרו ופתחו עמו' דנהי דאית להו דאין אדם מוציא דבריו לבטלה מ"מ מה שהוציא מפיו מן הגרוגרות מאי קא עברת ובמאי דיינת ליה דלא דמי לאומר ערך כלי ופחות מבן חדש עלי דהתם מתוך שאין אדם מוציא דבריו לבטלה מתרצינן לדיבוריה דערך דקאמר היינו דמים אבל הכא מן הגרוגרות דקאמר דיינינן (דמאס) [דסתר] לי' ומשני מתוך שאין אדם מוציא דבריו לבטלה מראשית דבריו דאמר הריני נזיר הוי נזיר ומה שאמר מן הגרוגרות דיינינן ליה בחורה שרצה למצוא פתח שאלה לנדרו כאדם המתחרט על נדרו ובא לפני חכם ופותח בפתח של חרטה לשאל על נדרו גם זה נתחרט בתוך כדי דיבור ואמר דבר שיהא ניכר בזה שסותר מה שאמר הריני נזיר ולא אזלינן בתר סיפא דמילתי' דב"ש לטעמייהו דאמר לקמן [ברפ"ה] דהקדש בטעות הקדש דילפינן מתמורה הלכך לא שייך בה שאלה וה"ה חזרה וכן נמי בנזיר דכתיב ביה קדוש יהיה ואף בתוך כדי דיבור אין יכול לחזור בו הלכך הוי נזיר: וב"ה סברי כר"ש גבי הרי עלי מנחה מן השעורים דקאמר פוטר שלא התנדב כדרך המתנדבים הכא נמי לא

נוסחת הריב"ן

א) בדבריו : ב) (הריני כו' הדבילה) ליתא בכ"י: ג) שאוסרן : ד) זה : ה) לזה : ו) (דמי) ליתא בכ"י: ז) ומיהו: ח) ובסוף: ט) (מתניתין כו' לא הוי) ליתא בכ"י: י) שאוסרן עליו כקרבן בס"ד ואח"כ מה"ד מתניתין קתני לב"ה דאפי' נדור לא הוי ולישנא אחרינא אמרי לה ר' נתן אומר כו' ובס"ד ואח"כ מ"ס אמר הרי עלי והשאר ליתא :

הגהות הב"ח

(א) גמ' ולבית שמאי נמי : (ב) רש"י ד"ה א"ר יהודה וכו' שום נזירות כלל בזמן שאומר הריני נזיר מן הגרוגרות ומן הדבילה אלא שאמרו שחוששין לדבריו לפי מה שאומר הרי הן עלי קרבן נ"ב פי' שאומר עתה בלבי היה או שיהיו הגרוגרות עלי קרבן : (ג) ד"ה ב"ש אית להו וכו' דבריו לבטלה דהאומר ערך זה עלי וכו' וחייב בכל דמיו אף ה"נ נ"ב ועי' ערכין דף ה ע"א ת"ר המעריך פחות מבן חדש ר"מ אומר נותן דמיו וחכ"א לא אמר כלום במאי קמיפלגי ר"מ סבר אין אדם מוציא דבריו לבטלה וכו' ופליגי נמי התם בכלי וע"ש עוד דף כ ע"א : (ד) ד"ה וב"ה דאמרי וכו' חציה שלמים התם אמרינן וכו' דליכא למימר : (ה) ד"ה ולב"ש נמי וכו' עמו הוא אמאי : (ו) ד"ה וב"ה סברי וכו' קתני לה בס"ד ואח"כ מ"ס ב"ש סברי נדור : (ז) ד"ה לישנא אחרינא אמרי לה כו' ב"ש סברי נדור ואינו נזיר וכו' והיינו דלא כר' נתן ומתניתין קתני לב"ה אינו נזיר אבל נדור מיהא הוה ולישנא אחרינא

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה אין אדם מוציא דבריו לבטלה וכו' וי"ל דלא ניחא ליה וכו' ומעתה אפילו ר"מ דערכין יכול לסבור כב"ה דמתני' מטעמא דקאמר וכו' כצ"ל : ב] ד"ה אין שאלה וכו' וא"ת תיפוק ליה דאין בו חרטה ותירץ דשניהם ס"ל נמחק מתיבת דאין עד תיבת ס"ל וכ"כ דאין פותחין בחרטה וי"ל דאיכא מ"ד דפותחין ותירץ לשניהם ועוד י"ל דהאי הכא הוא ואין צריך רק חרטה כצ"ל ועי' א"מ שהגיה כך על פי התוס' דמנחות דף קג ע"א ועוד הגיה שם בדרך אחר אבל זה נראה בעיני :

א) נראה דצ"ל ות"ק סבר ואפילו אם אמר דבלבו היה לקרבן מ"מ הוי נזיר כיון שהוציא וכו'

מתני' דלא כי האי תנא דתניא רבי נתן אומר בש"א נדור ונזיר ובה"ה אומרים *נדור ואין נזיר ב"ש סברי לה כר"מ וכר' יהודה וב"ה סברי לה כרבי יוסי לישנא אחרינא אמרי לה רבי נתן אומר בית שמאי אומרים נדור ואינו נזיר ובית הלל אומרים לא נדור ולא נזיר ב"ש כרבי יהודה וב"ה כר"ש תנן התם *האומר הרי עלי מנחה להביא מן השעורים יביא מן החיטים קמח יביא סולת שלא בשמן ולבונה יביאנה בשמן ולבונה חצי עשרון יביא עשרון שלם עשרון ומחצה יביא שנים ר"ש [ג]פוטר שלא התנדב כדרך המתנדבים מאן תנא דכי אמר הרי עלי מנחה מן השעורים מביא מן החיטים *אמר חזקיה במחלוקת שנויה °וב"ש היא לאו אמרי ב"ש כי אמר מן הגרוגרות ומן הדבילה הוי נזיר הכי נמי כי אמר מן השעורין מביא מן החיטים ורבי יוחנן אמר אפילו תימא דברי הכל [ג]באומר אילו הייתי יודע שאין נודרין כך לא נדרתי כך אלא כך אמר חזקיה לא שנו אלא שאמר מן השעורים אבל אמר מן העדשים לא מייתי ולא כלום מכדי חזקיה כמאן מוקים לה למתני' כבית שמאי והא עדשים לגבי מנחה כגרוגרות לגבי נזיר דמו וקאמרי בית שמאי הוי נזיר הדר ביה חזקיה ואמאי הדר ביה אמר רבא מתני' קשיתיה מאי איריא דתני מן השעורים ליתני מן העדשים אלא סבר חזקיה כי קאמרי ב"ש התם כרבי יהודה ורבי יוחנן אמר אפילו מן העדשים והא רבי יוחנן הוא דאמר באומר אילו הייתי יודע שאין נודרין כך לא נדרתי כך אלא כך לדבריו דחזקיה הוא דקאמר את מ"ט קא הדרת בך משום דלא קתני מן העדשים דלמא לא מיבעיא קאמר לא מיבעי' כי אמר מעדשים דמייתי מנחה מעלייתא דאיכא למימר מיהדר הוא דהדר ביה ותפוס לשון ראשון אלא (א)כי אמר מן השעורין ודאי דהכי קאמר אי קדשה כמנחת העומר או

פוטר וא"ת למה הוצרך לומר ב"ה כר"ש לימא ב"ה לטעמייהו דאמרי יש שאלה להקדש וי"ל משום דאכתי לב"ה נהי דנזיר מיין לא הוי נדור מיהא ליהוי מן הגרוגרות להכי קאמר כר"ש דפוטר לגמרי שלא התנדב כדרך המתנדבים שאם בא להיות נדור מן הגרוגרות הל"ל בלשון קונם כדרך הנודרים: ב"ש סברי כר"מ · דאמר אין אדם מוציא דבריו לבטלה להכי הוי [נזיר וכרבי יהודה] דמתני' דאמר נדור הוי וב"ה סברי כר' יהודה דמתני' דנדור מיהא הוי ולא כר"ש דפטר לגמרי: ב"ש כר' יהודה · ונדור מיהא הוי וב"ה כר"ש ואפילו נדור לא הוי: יביא מן החיטין · שאין מנחה באה שעורין אלא א] דחוטא ומנחת קנאות: יביא עשרון שלם · שאין מנחה פחותה מעשרון והוי טעמא דכולהו: לאו אמרי ב"ש מן הגרוגרות ומן הדבילה הוי נזיר · אע"ג דגרוגרות לא שייכי לנזירות כלל מטעמא דפרישית לעיל משום דאין אדם מוציא דבריו לבטלה ה"נ מן השעורין אע"ג דלא שייכי שעורין למנחה יביא חיטין דאין אדם מוציא דבריו לבטלה: באומר אילו הייתי יודע כו' · בבי"ת גרסי' באומר כלו' באומר בפירוש אילו הייתי יודע שאין נודרים שעורין כו' אבל טעיתי לומר דנודרין שעורין כמנחת חוטא [ב] וקנאות ואולי זה הייתי נודר חטים להכי מייתי חטין וכן בקמח טעה במנחת קנאות [ג] ובשמן ובלבונה וכן בחצי עשרון לא ידע שצריך להביא עשרון שלם: לא שנו אלא מן השעורים · דמצי למיתלי בטעות כיון דאיכא אוחרי דהויין משעורים אבל מן עדשים לא מייתי כלום דליכא למיתלי בטעותא דליכא של [עדשים]: מכדי חזקיה כמאן מוקי לה מתני' · דמנחות כב"ש כו' ואומרים ב"ש דהוי נזיר מטעם דאמרי' אין אדם מוציא דבריו לבטלה א"כ אפי' עדשים לייתו חיטין: הדר ביה חזקיה מההיא · פי' ממאי דאוקי לה מתני' דמנחות כב"ש ומוקי לה כרבי יוחנן ובאומר: מתניתין קשיתיה כו' ליתני מן העדשים · כלומר אי מתניתין כבית שמאי ומטעם דאין אדם מוציא דבריו לבטלה ליתני עדשים דהוי רבותא טפי: *התם [אלא התם קאי] משום טעותא הוא ובאומר אילו הייתי יודע הלכך כי אמר שעורים איכא למימר דטעה דים מנחה באה שעורים אבל בעדשים ליכא למיטעי דאין מנחה באה מהם כלל ולא גרס הכא בספר קסבר חזקיה בית שמאי כר' יהודה ובמנחות פ' המנחות והנסכים (דף קג.) לא גרסינן ליה והתם גרים אלא ש"מ משום דהוא בשעורים טעי בעדשים לא טעי ורבי יוחנן אמר [כו'] [ד] דאיכא למימר מיהדר הוא דקמיהדר ביה דדיבור האחרון סותר הראשון דכשאמר מנחה משמע מנחה כשרה מסולת וכי הדר אמר מעדשים הדר מדיבור ראשון ותפוס לשון ראשון: אלא כי קאמר מן השעורין ה"ק לא בא לסתור דבריו הראשונים דאמר הרי עלי מנחה [אלא] לפרש ולומר (כיון) שאמר מן השעורין ואפשר ליקדוש*) במנחת העומר ובמנחת סוטה תיקדוש ואי לא אפשר לה ליקדוש במנחה לא יתחייב במנחה אחרת קמשמע לן דמייתי חיטין ולעולם כבית שמאי ומשום דאין אדם מוציא דבריו לבטלה:

*) נ"ל כמנחת העומר וכמנחת

פרה

אמר הרי עלי מנחה להביא קמח מביא סולת · או שאמר הרי עלי מנחה בלא שמן ולבונה כו' : מי לא אמרי ב"ש · דאע"ג דלא קביל לשום נזיר אלא מן הגרוגרות הוי נזיר מן היין הכא נמי כי אמר מן השעורין מייתי לה מסולת של חיטים כהלכתה : ור' יוחנן אמר אפילו תימא דברי הכל· דאפי' ב"ה מודו בהא דיביא מן החיטים אע"פ שלא התנדב אלא מן השעורים כגון שאמר לכך התנדבתי שעורין שהייתי סבור שמביאין מנחה מהן אבל אילו הייתי יודע שאין נודרין אלא חיטין לא נדרתי שעורין הלכך א) (ב) גמר בנפשיה לאיתויי מידי דבר חיובא להכי יביא מן החיטין : אלא בזמן שהתנדב מן השעורין · דהתם הוא הואיל ומנחת סוטה ומנחת העומר מן השעורים קמייתי להו דממיט קרב לגבי מזבח להכי הוא דאמר דחל עליה נדבת מנחה ויביא מן החיטים : אבל אמר מנחה מן העדשים · שאין במינו קרב לגבי מזבח לא מייתי ולא כלום : מכדי חזקיה כמאן מוקי לה למתניתין · דמנחות כבית שמאי : והא עדשים לגבי מזבח כגרוגרות לגבי נזיר דמו · וכי היכי דהתם אמרי בית שמאי דהוי נזיר הכא נמי כי אמר מן העדשים יביא מן החיטין : הדר ביה חזקיה · דאמר לעיל ב"ש היא דלא אמרי ב"ש מן הגרוגרות הוי נזיר ב) אלא טעמא דמוקי לה כב"ש דסבר לה כרבי נתן כלישנא בתרא דאית להו לב"ש דנדור ואינו נזיר כר' יהודה דאמר באומר הרי הן עלי כקרבן דגרוגרות ודבילה כולהו בני נדר נינהו וכי היכי דלהלן אמרי ב"ש דהוי נדור משום דבני נדר נינהו הכא נמי כי אמר מן השעורין הואיל דבני הקרבה נינהו במנחת העומר ובמנחת סוטה להכי הוא דאמרינן דמביא מן החיטין : ואמאי הדר ביה · חזקיה מההיא לוקמא כמעיקרא כת"ק דאמר האומר מן הגרוגרות הוי נזיר גמור אע"ג דנזיר אין אסור בגרוגרות ולוקמא למתניתין דמנחות באומר הרי עלי עדשים (ג) מביא מן החיטין אע"ג דעדשים אינן ראויים לגבי מזבח מידי דהוי אגרוגרות לגבי נזיר דהוי נזיר גמור : מתניתין · דמנחות קשיתיה (ד) אם איתא דלית להו לב"ש נדור ואינו נזיר דלא סבירא להו כר' יהודה דאמר באומר הרי הן עלי קרבן דגרוגרות ודבילה בני נדר נינהו אלא נזיר הוי וכי היכי דלהלן אמרי ב"ש דכי אמר הריני נזיר מן הגרוגרות הוי נזיר מן היין גבי מנחות מאי איריא דאמר מן השעורין דאי דבר הראוי לגבי מזבח ליתני מן העדשים דהא עדשים לגבי מזבח כגרוגרות לגבי נזיר דמי אלא מתני' דמנחות כב"ש ולא תני בה מן העדשים אלמא דלא הוי טעמא דיביא מן החיטין אלא משום דהתנדב מן השעורין דבני הקרבה נינהו ודכוותה נמי גבי נזיר כי אמר הריני נזיר מן הגרוגרות לא הוי נזיר אלא נדור משום דבני נדר נינהו ג) לב"ש אית להו ד) כר' יהודה ומתני' דמנחות כב"ש ולא כב"ה כלל (כלל) דאי כב"ה הא אמרי דאפילו נדור לא הוי משום דבלשון נזירות קא נדר הכא נמי כי אמר מן השעורים לא יביא מן החיטין שלא התנדב כדרך המתנדבין : ור' יוחנן אמר אפילו מן העדשים · יביא מן החטין : והא א"ר יוחנן כו' · וכדמוקים לה בכגון דקא טעי אלמא דבמידי דטעי בה כגון שעורין משום דבני הקרבה נינהו (ה) ה)[קא מוקי] מתני' דמנחות אבל לא בעדשים לאע"ג דאמר אילו הייתי יודע שאין נודרין כך לא מסגינן ביה דסתמא דמילתא דבשעורין הוא דקא טעי אבל לא בעדשים : לדבריו דחזקיה · ו) קא"ל ר' יוחנן והכי קא"ל מ"ט הדרת בך משום דלא קתני ביה עדשים: דלמא לא מיבעיא קאמר' (ו) דלא תימא דכי אמר מן העדשים דמייתי מנחה מעלייתא משום דאיכא למימר דכי אמר הרי עלי מנחה מנחה מעלייתא קבל עילויה והא דאמר בתר הכי מן העדשים משום דקא בעי למיהדר ביה קאמר דמידע ידע דמן העדשים אין מביאים כלום והרי לפטור עצמו קאמר ותפוס לשון ראשון ויביא מן החיטין : (ז) אלא כי אמר מן השעורין · ודאי דלית לך למימר הכי דהואיל ובמינו קריבין דלהקריב קאמר והכי קאמר אם אפשר דקדשה כמנחת העומר וכמנחת

ב א מיי' פ"א מהלכות שילות הלכה י ועיין שם בכ"מ :

ג ב ג מיי' פי"ז מהלכות מעשה קרבנות הלכה ט וע"ש בכ"מ :

פי' הרא"ש

לא נדר כדרך הנודרים שאינו נזיר מן הגרוגרות: בש"א נדור ונזיר פי' נדור או נזיר אם אמר לא היה בלבי לנזיר אלא שיהו עלי קרבן הוי נדור ואם לא אמר כלום הוי נזיר דסבר כר"מ וכר' יהודה וב"ה סברי כרבי יהודה דמתיר אליבא דב"ש והיינו דלא כת"ק ודלא כר' יהודה: קמח יביא סולת קמח שאינו מנופה יביא סולת מנופה: יביא שמן ולבונה שאין מנחת נדבה בא בלא שמן ולבונה: חצי עשרון יביא עשרון שאין מנחה בא פחות מעשרון הוץ ממנחת חביתין: באומר אילו הייתי יודע שאין נודרים כך וכו' ואיכא למימר שטעה לפי שיש מנחה באה שעורים מנחת העומר ומנחת קנאות אבל במתני' במאי איכא למטעי דלא שייך כלל גרוגרות לנזיר: אבל אמר מן העדשים לא אמר כלום דבהא לא טעי איניש דאין מנחה באה עדשים: הדר ביה חזקיה לגבי ר' יוחנן ה"ג לתני מן העדשים ול"ג קסבר חזקיה ב"ש כר' יהודה ובמנחות פ' המנחות ל"ג ליה והכי גרים התם אלא ש"מ משום דטעי הוא בשעורים טעי בעדשים לא טעי ויש לישב גירסת הספרים דגרסי אלא קסבר חזקיה כר' יהודה ומוקי למתני' כר"ש והכי פי' הדר ביה חזקיה ממאי דאוקי מתני' כב"ש אליבא דת"ק דאמר הוי נזיר דא"כ אפי' מן העדשים נמי: אלא סבר כר' יהודה דאמר א) פליגי וכי היכי דמן הגרוגרות ומן הדבילה הוי נדור ומפרשי' דבעי למימר שיהא מופרש מהן משום דשייך בהו איסור נדר ה"ה נמי הרי עלי מנחה מן השעורים יביא חטים כיון דיש מנחה דבאה שעורי' אבל אמר מן העדשים לאו כלום קאמר דאין מנחה באה עדשים אבל לב"ה כי היכי דמן הגרוגרות לא הוי נדור ה"ה מן השעורים לא יביא חיטים והא דר' יוחנן הוא דאמר באומר אילו הייתי יודע וכו' ובעדשים לא טעו אינשי כי היכי דלב"ה מן הגרוגרות לא הוי נדור ונזיר אפילו אי אמר אילו הייתי יודע וכו': לא מיבעיא מן העדשים דמייתי מנחה מעלייתא דליכא למימר שהיה דעתו לומר מתחלה מן העדשים אלא ודאי מתחלה נתכוון לומר מנחה מעלייתא ומהדר קא

א) נ"ל דאמר דבאומר הרי הן עלי קרבן פליגי:

מנחות קג.

[עם כל סוגיא ע"ש]

נוסחת הריב"ן

א) הלכך הואיל דגמר : ב) הוי נזיר דלית ליה לחזקיה האי סברא דהוי נזיר אלא טעמא כו' ג) דב"ש : ד) דרבי יהודה : ה) קאמר למתניתין : ו) קאמר :

הגהות הב"ח

אחרינא אמרי לה ר' נתן אומר כו' דאפילו נדור לא הוי הס"ד ואח"כ מ"ה אמר הרי עלי : (א) גמ' ותפוס לשון ראשון אלא אפי' כי אמר מן השעורין אימא ודאי דהכי קאמר : (ב) רש"י ד"ה ור' יוחנן וכו' הלכך כיון דגמר נפשיה : (ג) ד"ה ואמאי הדר וכו' דמביא מן החיטין : (ד) ד"ה מתני' וכו' דאם איתא וכו' גבי מנחות נמי כי אמר מן העדשים מייתי מן החיטים מאי איריא דתני מן השעורין דהוי דבר וכו' דבני נדר נינהו לב"ש דאית להו : (ה) ד"ה והא אמר וכו' דבני הקרבה נינהו קתני למתניתין : (ו) ד"ה דלמא לא מיבעיא קאמר דלא מיבעיא כי אמר : (ז) ד"ה אלא אפילו כי אמר מן השעורין דלית לך למימר הכי ואדרבה ודאי דלהקריב כצ"ל והד"א עם ד"ס וכמנחת סוטה .

גליון הש"ס

גמ' וב"ש היא קשה ליה טעמא דב"ש דאין שאלה בהקדש וזהו שייך בהריני נזיר דהוא נתפס בקדושה אבל הכא באומר הרי עלי מנחה דלא הקדיש עדיין ולא חייל הקדש על שום דבר רק שקיבל עליו להביא מנחה והוי רק נדר בעלמא ובפשוטו נראה דבאומר הרי עלי להביא עולה דמודה ב"ש דיש לו התרה :

הגהות מהר"ב רנשבורג א] תוס' ד"ה יביא מן החטין וכו' אלא דחוטא · מלת דחוטא נמחק ונ"ב זה טעות דמנחת חוטא ג"כ באה מן החיטין דוקא אלא אלא כצ"ל אלא דעומר ומנחת קנאות או נ"ל עומר · פורת מיסור : ב] ד"ה באומר אילו הייתי יודע וכו' כמנחת חוטא נמחק מלת חוטא ונ"ב עומר : ג] בא"ד וכן בקמח טעה במנחת קנאות ובשמן ובלבונה ומנחת קנאות כצ"ל א"מ : ד] ד"ה התם משום טעותא הוא וכו' ור' יוחנן אמר וכו' נ"ב כאן הס"ד ואח"כ מה"ד דאיכא :

או כמנחת סוטה תקדוש אי לא לא קמ"ל דמייתי מן החיטים: **מתני'** אמר אמרה פרה זו הריני נזירה אם עומדת אני אומר הדלת הזה הריני נזירה אם נפתח אני בש"א נזיר ובה"א אינו נזיר אמר רבי יהודה אף כשאמרו ב"ש לא (א) אומרים אלא באומר הרי פרה זו עלי קרבן אם עומדת היא: **גמ'** פרה מי קא מישתעיא אמר רמי בר חמא הכא במאי עסקינן כגון שהיתה פרה רבוצה לפניו ואמר כסבורה פרה זו אינה עומדת הריני נזיר מבשרה אם עמדה מאליה ועמדה מאליה והלכו ב"ש לשיטתן וב"ה לשיטתן בית שמאי דאמרי* מן הגרוגרות ומן הדבילה הוי נזיר הכא נמי כי אמר מבשרה הוי נזיר וב"ה אומרים לא הוי נזיר והא אמרוה ב"ש חדא זימנא אמר רבא תרתי תלת וכן תני ר' חייא תרתי תלת וכן א"ר אושעיא תרתי תלת וצריכי דאי איתמר בהא גרוגרות ודבילה התם הוא דאמרי ב"ש הוי נזיר משום דמיחלפן בענבים אבל בשר בענבים לא מיחלף ואי איתמר בשר הכא הוא דאמרי ב"ש הוי נזיר בבישרא וחמרא אבל גרוגרות ודבילה לא קמ"ל ואי איתמר הני תרתי הני הוא דקאמרי בית שמאי אבל דלת אימא מודו להו לבית הלל ואי תנא דלת בהא קאמרי בית הלל אבל בהך תרתי אימא מודו להו לבית שמאי קמשמע לן דלא אמר רבא מי קתני אם עמדה מאליה אלא אמר רבא כגון שהיתה פרה רבוצה לפניו ואמר הרי עלי קרבן בשלמא פרה בת קרבן היא אלא דלת בת קרבן היא אלא אמר רבא כגון שהיתה פרה רבוצה לפניו ואמר

וכמנחת סוטה תקדוש ומייתינן לה מן השעורין ואי לא לא מייתינן כלל: קמ"ל · דאפ"ה יביא מן החיטין ולעולם לא מצית למידק מתני' דכי אמר מן העדשים לא מייתי ולא כלום: **מתני'** א) אמרה פרה · בגמרא מתרלינן כגון שהיתה פרה רבולה לפניו ואמר כמדומה לי כסבורה פרה ב) שאינה עומדת לעולם ע"י אדם הריני נזיר ממנה מבשרה אם ג)(ג) נתקיים מחשבתה שתהא עומדת מאליה אלא אני אלך ואעמידנה ד) ב"ש לשיטתן דאמרי כי אמר מן הגרוגרות הוי נזיר הכא נמי כי אמר הריני נזיר הוי נזיר וכי אמר מבשרה לאיתשולי קאתי ואין שאלה בנזיר וב"ה אמרי ה) אי אמר מבשרה כגרוגרות דמי ולא הוי נזיר ולגבי דלת כגון שהיה דלת נעול לפניו ואמר כמדומה אני שסבור הדלת הזה שאין נפתח ע"י אדם הריני נזיר מנסריו אם תתקיים מחשבתו שיפתח מאליו ונפתח מאליו וב"ש הלכו לשיטתן דכי אמר הריני נזיר הוי נזיר דאין אדם מוציא דבריו לבטלה וכי אמר מנסריו לאיתשולי הוא דאתי ואין שאלה בנזיר: א"ר יהודה · לא אמרו ב"ש שיהא נזיר [כלל שכן] לא דברו אלא לענין נדר שאם אמר הריני ו) נדור מבשרה והרי פרה זו עלי קרבן אם עומדת היא מאליה (ג) ז) ועומדת מאליה דהוי נדור הימנה ואינו נזיר: **גמ'** כסבורה פרה זו · היינו דקתני אמרה פרה שכן מליט (ד) מהמחשבה ח) שהוליא הכתוב בלשון אמירה כגון ודובר אמת בלבבו (תהלים טו) ויאמר עשו בלבו (בראשית כז) ט): הריני נזירה · ה"א יתירה משמע הימנה: הא אמרוה ב"ש חדא זימנא · י) דאם אמר הריני נזיר מן הגרוגרות דהוי נזיר וה"ה נמי לכי אמר הריני נזיר מבשרה ל"ל למתנייה: תרתי תלת · קתני פרה דלת כ) וגרוגרות וכולהו לריכי וכו': ל) משום דמיחלפן בענבים · דפירא בפירא מיחלף ואית להו לבית שמאי דכינויי כינויי נזירות כנזירות (ה) מדתני בברייתא: ואי איתמר בשר · לאודיה ה"א הכא הוא דאמרי ב"ש דהוי נזיר דבישרא וחמרא אורחייהו דאינשי דאמרי בהדי הדדי ואמטו להכי איכא למימר כי אמר מבשרה כמ"ד *מיין דמי: אבל גרוגרות ודבילה · דלאו בהדי יין ניניהו אימא דלא תיהוי להו שם כינוי קמ"ל: ומי קתני אם עמדה מאליה · אם עומדת סתם קאמר בין מאליה בין ע"י אחרים: אלא אמר רבא כגון שהיתה פרה רבולה לפניו ואמר הרי עלי קרבן · כלומר שהיתה פרה רבולה לפניו ואמר כסבורה פרה זו שאינה עומדת (ו) מעכבת אני כאן שלא תעמוד לעולם ואפילו על ידי אדם: ואמר הרי עלי קרבן · כלומר שהזיר עצמו ממנה אם לא יעמידנה מ) ועמדה מאליה א]:

[לעיל ט.]

פרא מענבים

כ"א וליגלו

פרה זו · כגון שהיתה פרה רבולה לפניו משמע ליה דהיתה רבולה מדקתני אם עומדת אני לשויא דרמי בר חמא יש לפרש לישנא דמתני' הכי אמר פי' אמר אדם הרואה הפרה הרבולה (הא מדקתני הריני עומדת מכלל דרבולה היא) ב] אמר אמרה פרה זו (פי' סבורה פרה זו) כלומר סבורה פרה זו בלבה מה שהיא רבולה ומסתמא מחשבה זו בלבה מחמת שרבולה כ"כ שאינה יכולה לעמוד מאליה ולא שהפרה עלמה מחשבת כן שהרי אין לה דעת לסבור ולחשב אלא כלומר בני אדם העוברים ורואים אותה רבולה כל כך בכח סבורים בלבם לומר כן ולפי שהרואה הפרה חושב כלבנו על הפרה לפיכך תולה המחשבה בפרה עלמה כמו והאניה חשבה להשבר (יונה א) ולא שהאניה חשבה כן אלא האדם הרואה האניה חושב עליה להשבר ותולה הפסוק המחשבה באניה ה"נ תולה המחשבה בפרה הריני נזיר אם עומדת הריני מוסב על האדם המקבל עליו הנזירות להכי קאמר הריני נזירה מפיק ה"א הריני נזיר מבשרה אם עומדת ורמי בר חמא מוסיף על לשון המשנה אם עומדת מאליה כי מאליה אינו מלשון המשנה אני צריך לדחוק ולפרש שמוסב על האדם המקבל הנזירות וה"ק אם עומדת מאליה אני נזיר מבשרה ואע"ג דכבר אמרה הריני נזירה כפל מלה הוא על האדם המקבל הנזירות לכן נראה למהר"ף נ"ע דלפום ריהטא דמתני' משמע שהפרה עלמה אמרה הריני נזירה אם עומדת אני היה נופל בטוב בלשון ולכך נשנית במשנה לשון אני אבל לשויא דרמי בר חמא לא היה לריך לשנות אני שכבר אמרה הריני נזירה ויתור לשון הוא אלא שהמשנה שויה כאילו הפרה מדברת וכי היכי דמיירי לישנא דמתני' אפרה ה"כ יש לפרש אדלת · והר"ר יוסף איש ירושלים פירש דה"פ דמתני' אמר פירוש אמר האדם כשראה פרה רבולה כמדומה אני דאמרה פרה זו הריני נזירה אם עומדת שהיא תואבת לעמוד ואינה יכולה וברלון תדור נזירות אם תעמוד אני אשלים לה דבריה כי הריני נזיר מבשרה אם תעמוד וכולה מתניתין אמלתא דפרה והש"ס מוסיף בה מילתא דאמר האדם וקלת לתמוה על שטה זו דאי איירי שהאדם אומר בפירוש הריני נזיר מבשרה אם היא עומדת א"כ הוי כוליה ענייגא דאמרה פרה בכדי דאין דיבורה מועיל כלום ונראה לפרש שאין האדם אומר כלום רק שהיה מספר מילתא דפרה ולא שייך בה נזירות רק שתהא מופרשת לאיסורא שלא יהנה מבשרה הלכך כשאדם מספר לפניהו כך בדעתו לקיים עליו שיהיה נזיר מבשרה ופליגי ב"ש וב"ה כאילו אמר האדם בפירוש אני נזיר מבשרה אם תעמוד ומיהו ל"ע דמאי פריך והאמרי ב"ש חדא זימנא [הא] איצטריך לאשמועינן אע"ג דלא הזכיר כלל נזירות ג] והלכו בית שמאי לשיטתן דכי היכי דלא שייכי גרוגרות לנזירות ואפ"ה נזיר הכי נמי לא שייך בשר לנזיר: **תרתין** תלת · כלומר בב' בג' מקומות בגרוגרות ובפרה ובדלת ולריכי כדמפרש ואזיל דאי איתמר בגרוגרות משום דמחלפי בענבים דתרווייהו פירי ניניהו ושמא בדעתו היה לומר ענבים ועלה בפיו גרוגרות ובשר וחמרא זו היא עיקר הסעודה ומיחלף בלשון בני אדם זה לזה וא"ת וליפלוג בבשר [וחמרא] בלא עמידת הפרה *(ולא נומר) לשיטתו וי"ל דאה"נ אלא אגב אורחיה קמ"ל דכוונתו שעמדה ר"ל מאליה ד] לקמן מפרש שזהו בכלל קושית הש"ס דפריך אשינויא דרמי בר חמא: **מי** קתני מאליה · אם עומדת קתני דודאי אי הוה מאליה במתני' מפורש הייתי מודה לדבריך אך מדלא קאמר מאליה ש"מ דליכא לפרושי בדידך דאי בדידך ליתני הריני נזיר מבשרה ולא ליתלי נזירות בהעמדה [ולכן הקשה] לו שמוסיף על הלשון המשנה מאליה [אבל] הא לא קשיא מאי דמוסיף רמי בר חמא ועמדה מאליה שזה הלשון אין לריך להוסיף אלשון המשנה אלא עיקר הדבר במה שתולה נדרו לריך לשנות התנא ומה שעשתה הפרה אחרי כנא"ל לשנות אלא בעל פה אומר איך נעשה המעשה אחרי כן דודאי שתלה נדרו בעמדה הפרה מאליה דלא הוי נזיר אם לא עמדה מאליה ולכך הולרך לפרש ועמדה וליכא לפרש בין מאליה בין מאחרים שאין דרך בני אדם לתלות בדבר שיודע שיעשה שאם דעתו להיות נזיר למה תלה בשום דבר וא"ת ומאי קשיא ליה מי קתני מאליה והא כמה משניות דמשנינן חסורי מיחסרא והכי קתני וי"ל דה"מ היכא דמוכח החסרון אז יש כח להוסיף על לשון המשנה אבל לפי' דרמי בר חמא לא מוכח כלום דבמשנה חסר מאליה כיון דאינה תולה מחלוקת התנאים כלל בעמידת הפרה אלא כל המחלוקת בנודר מן הבשר אי חייל עליה נזירות לכל מילי אי לא לכך פריך מי קתני מאליה דאין לו להוסיף על לשון המשנה כיון דלא מוכח מפלוגתא דתנאי דחסר כלום: **הרי** עלי כקרבן · פי' הפרה ור"ל ה] אם עמדה אם לא עמדה כדמסיק לקמן אלא דלא שבקיה לסיומי למילתיה עד דפריך ליה: *)**ב"ש** סברי תורפיה דהוא גברא משום [אוקמה] בידיה הוא ואם לא עמדה ר"ל אם לא העמידה (והכא) [והא] לא אוקמה וחייב להביא קרבן וב"ה [סברי] אם לא עמדה כלל משום דרבולה והא קמתה וכיון דקמתה אינו חייב להביא קרבן וא"ת והא בלישנא דמתני' קתני הריני נזירה והיכי משתמע קרבן וי"ל דה"ק הריני מביאה בקרבן נזירות אם לא עמדה ואע"ג דקרבנות נזיר אינם באים מבהמה גסה [ה"מ] חובותיו של נזיר אבל היו רגילים להביא נדרים ונדבות עם קרבנות נזירות ואותם באים אף מבקר ואין הכל לפי נדרו ונדבתו: ואמר

*) שייך לע"ב

הדר ביה: ה"ג אמר אמרה פרה זו הריני נזירה אם עומדת אני אמרה הדלת הזו הריני נזירה אם נפתחת אני הדלת לשון נקבה כדכתיב הדלת תסוב על צירה ובגמ' מפרש לכולה מתני': ואמר כסבורה פרה זו אינה עומדת כמו והאניה חשבה להשבר כלומר לפי ענינה אינה יכולה לעמוד והיינו אמר אמרה פרה זו דמתני' שאמר האדם סבורה פרה זו שאינה עומדת ואני אומר הריני נזיר מבשרה אם עומדת אני (אומר כן) ועמדה מאליה ופליגי בית שמאי וב"ה בפלוגתא דרישא מן הגרוגרות ור' יהודה קאמר דלא פליגי בנזיר אלא כשפירש דבריו ואמר שלא נתכוון אלא לאסור הפרה עליו כקרבנות"ם' וליתני הריני נזיר מבשר פרה זו וי"ל דנקט פרה רבוצה לאשמועינן כשהוא אומר בלשון הזה יש במשמעות שתעמוד מאליה אבל אם בעמידת אדם לא הוי נזיר לב"ש וכן בדלת אם אמרה לפי ענינה של דלת שלא תהא נפתחת הריני נזיר ממנה אם נפתחה היא ונפתחה על ידי הרוח כן פי' המפרשים והלשון רחוק דמשמע דלישנא דמתני' דכל מתני' מאמר הפרה הוא ופי' ר' יוסף קלצון אמר האומר כסבורה פרה זו שאינה יכולה לעמוד ותאיבה היא לעמוד וברצון תדור נזיר אם תעמוד בלשון משל אדם הנודר בעת צרה ואני משלים הפצת הריני נזיר מבשרה אם עומדת היא וכל לישנא דמתניתין מאמר הפרה הוא והתלמיד הוסיף בה פי' מאמר דאדם וקצת קשה אם אמר האדם בפירוש הריני נזיר מבשרה א"כ כל מאמר דפרה דמתני' בכדי נקטינן דאין דיבורה מועיל כלום ועוד דבור האדם חסר במתני' ונראה לפרש שהאדם לא קבל עליו נזירות בפי' אלא מספר מאמר הפרה שמתוך שתאיבה לעמוד ברצון קאמרה הריני נזירה אם עומדת אני ונזירות לא שייכבה אלא שתהא מופרשת ואסורה שלא יהנו ממנה וכשהוא מספר דברים הללו הוי כאילו אמר הוא הריני נזיר מבשרה דבענין אחר למה לו לאמר דברים הללו אלא שבלבו לקיים מה שהוא מספר מאמר הפרה' ומיהו תימה מאי פריך והא אמר ב"ש חדא זימנא הא טובא איצטריך הך דפרה לאשמועינן דהוי נזיר אע"ג דלא הזכיר נזירות ושמא קשה לו למה הוצרכו ב"ה לחלוק כיון דהוות פלוגתא דרישא: תרתי תלת הוצרך להשמיענו מחלוקתן בג' בבות הללו כדמפרש ואזיל: משום דמחלפי בענבים ואיכא למימר שהיה סבור לומר מן הענבים ונפל בפיו גרוגרות: בשרא וחמרא מצוין הן ביחד וזוללי בשר וסובאי יין ועבדי אינשי דטעו ומחלפו להו: אמר רבא מי קתני עמדה מאליה הא אמרת דעיקר חידושא דמתניתין הא דתנן רבוצת פרה לאשמועינן דוקא עמדה מאליה וא"כ ה"ל למתני בפי' עומדת מאליה וליכא לפרש בין עמדה מאליה בין עמדה ע"י אחרים דא"כ אמאי תנא כלל רביצת פרה ליתני האומר הריני נזיר מבשר פרה ועוד דבר ברור הוא שתעמוד ע"י עצמה או ע"י אחרים ומה לו לתלות נזירותו במאי שהוא יודע בבירור אם הוא רוצה להיות נזיר יאמר בלא תנאי הריני נזיר: כגון שהיתה פרה רבוצה לפניו ואמר הרי עלי קרבן וה"פ דמתני' סבורה פרה שאינה יכולה לעמוד ותאבה לידור שאם תעמוד בין מאליה בין ע"י אחרים שתכנס לעזרה ויקריבוה לקרבן נזיר ואע"פ שאין מביא פרה לקרבן חובה מ"מ היו רגילין להביא יום תגלחתן קרבנות נדבה עולה ושלמים כדכתיב מלבד אשר תשיג ידו כפי נדרו והוא משלים דבריה ואומר הרי עלי קרבן נזיר ולאידך פירושא הוי כאילו אמר הרי עלי קרבן נזיר לב"ש הוא נזיר ולב"ה אין בלשון זה משמע נזירות ולפירוש קמא תמיה אם אמר בפירוש הרי עלי קרבן נזיר אמאי לא הוי נזיר לב"ה: אלא דלת בת קרבן היא' לא שייך בה למימר שיעשה קרבן הריני

נוסחת הריב"ן
א) (אמרה פרה בגמרא מתרלינן) ליתא בכ"י ומתחיל הדבור כגון כו': ב) פרה זו: ג) תתקיים: ד) והלכו ב"ש: ה) כי: ו) נזיר: ז) ועמדה: ח) שהוליאה: ט) ויאמר המן בלבו (אסתר ו): י) דאמרי: כ) והיאך אידך דגרוגרת: ל) גליון ענין אתר ולריכי דאי אתמר גרוגרת כו' וכי היכא דהיכא דאמר מן הענבים הוי נזיר אף כשאמר מן הגרוגרות ודבילה נמי משום דפירא ניניהו אבל היכא דאמר הריני נזיר מבשרה אימא לא להוי נזיר לא להוי נזיר דליכא למיגזר דאי האי לא הוי נזיר האי דנזר מן הענבים נמי לא להוי נזיר דליכא למיגזר גבי בשר הכי דבשר בענבים לא מתחלף ואי אתמר בשר הכא הוא דאיכא למגזר משום בשרא ותמרא ואי אתמר הני תרתי בגרוגרות ובשר דהאי פירא דפירא הוא ואתי לאחלופי בגרוגרות ובשרא וחמרא דמתכלי ביחד להכי גזרי ב"ש בהני תרתי דהוי נזיר אבל דלת כו': וכן תני ר' חייא בתוספ' דידיה דבתרתי תלת בכל אלו גרוגרות ודבילה ופרה ודלת נוהג טעם זה · תוספות משום דמחלפן כו' כן איתא בכ"י: מ) אם לא יעמידנה הס"ד:

הגהות הב"ח (א) במשנה כשאמרו ב"ש לא אמרו אלא: (ב) רש"י ד"ה אמרה פרה וכו' אם תתקיים מחשבתה וכו' ואעמידנה והלכו ב"ש לשיטתן דאמרי כי אמר הריני נזיר מן הגרוגרות: (ג) ד"ה א"ר יהודה וכו' היא מאליה ועמדה מאליה דהוי: (ד) ד"ה כסבורה וכו' שכן מלינו מחשבה כנ"ל ותיבת מה נמחק: (ה) ד"ה משום דמיחלפן וכו' כנזירות כדתני בפ"ק הס"ד: (ו) ד"ה אלא וכו' שאינה עומדת מתעכבת אני:

הגהות מהר"ב רנשבורג א] רש"י ד"ה ואמר הרי עלי קרבן וכו' אם לא יעמידנה ועמדה מאליה ב"ש סברי תורפיה דהאי גברא וכו' נ"ב סד"א: ב] תוס' ד"ה פרה זו וכו' הא מדקתני הריני עומדת מכלל דרבולה היא נ"ב זה נמחק א"מ: ג] בא"ד אע"ג דלא הזכיר כלל נזירות נ"ב כאן הס"ד ואח"כ מה"ד והלכו: ד] ד"ה תרתין תלת כו' ולקמן בד"ה מי קתני ובעמוד ב' בד"ה ואמר אפרש כנ"ל · א"מ: ה] ד"ה הרי עלי כקרבן פי' הפרה ור"ל אם עמדה אם לא עמדה ר' תיבות מן אם עד עמדה נמחקו ונ"ב אם לא העמידה וכדמסיק לקמן כנ"ל א"מ:

ואמר הריני נזיר מיין אם לא עמדה ועמדה מאליה בית שמאי סברי תורפיה דהאי גברא משום אוקמה בידיה הוא והא לא אוקמה ובית הלל סברי (א) משום דרביעא הוא והא קמת אי הכי אימא סיפא אמר רבי יהודה אף כשאמרו בית שמאי לא אמרו אלא באומר (ב) הרי הן עלי קרבן פרה מי קא מתפיס בה מידי אלא כגון דאמר הריני נזיר מבשרה אם לא עמדה ועמדה מאליה בית שמאי סברי תורפיה דההוא גברא משום אוקמה בידיה הוא והא לא אוקמה ובית הלל סברי תורפיה דהאי גברא משום דרביעא והא קמת וב"ה סברי אי לא קמת הוי נזיר והאמרי מבשרה לא הוי נזיר לטעמייהו דב"ש קאמרי לדידן אפי' לא קמת נמי לא הוי נזיר לדידכו דאמריתו הוי נזיר אודו לן מיהת דתורפיה דהדין גברא משום דרביעא והא קמת ובית שמאי לאו תורפיה דהאי גברא משום אוקמה בידיה הוא והא לא אוקמה:

מתני'

פי' הרא"ש

הריני נזיר מיין אם לא עמדה וה"פ סבורה פרה זו שאינה עומדת לא ע"י עצמה ולא ע"י אחרים ואמר הריני נזיר מיין אם לא תעמוד ותימה אם עומדת קתני וי"ל דהא לא קשיא לית דומנין שמדלג התנא)או האח' אבל עמדה מאליה שהוא עיקר החידוש ה"ל למתני' ולפי' בתרא א"צ להגיה המשנה וה"פ סברה פרה זו שאינה עומדת שאינה רוצה לעמוד ודומה הוא שתאמר ברצון הריני נזיר אם עומדת אני ולשון משל כאדם המסרב לעשות דבר ואמר אהא נזיר אם אעשנו וסברי בית שמאי דהמספר דברי פרה הוי כאילו הוא אומר הריני נזיר אם לא אעמידנה לפי שהוא כועס עליה לפי שאינה רוצה לעמוד ואומר בלבו אדרבה אני אעמידנה ואם לאו אהא נזיר ועמדה ע"י עצמה או שהעמידה אחר וזה קורא מאליה כיון שהוא לא העמידה ב"ש סברי תורפיה דההוא גברא אוקמא בידיה גלוי דעתו כמו מניחה במקום התורפה ותורף שהוא גלוי השטר ועיקרו והא לא אוקמה דמעצמה עמדה או אחרים העמידוה וב"ה [סבר] לא היה דעתו אלא שתקום והא קמת ולא הוי נזיר: מי קמתפיס בה מידי מה שייך לומר בדעתו היה שתאסר הפרה עלי כקרבן הא לא מתפיס בה מידי אלא אמר בפירוש הריני נזיר מיין: אלא כגון דאמר הריני נזיר מבשרה אם לא עמדה וה"פ ג)פרה זו בלבד שאינה עומדת לא מעצמה ולא ע"י אחר הריני נזירה מפיק הי נזיר מבשרה אם לא עמדה ולאידך פירושא כסבורה פרה זו שאינה עומדת שאינה חפצה לעמוד ומסרבת ואומרת אהא נזיר מופרשת ואסורה שלא יהנו ממנה וכשהוא מספר דבר זה בדעתו שיהא נזיר מבשרה אם לא יעמידנה א"נ מיירי שאמר בפי' הריני נזיר מבשרה אם לא עמדה ואין לתמוה כיון דאמר בפי' הכי אמאי תנא כלל רביצת הפרה דמשום דפליגי ביה ב"ש וב"ה במאי תורפי דההוא גברא נקטיה והשתא פליגי נמי בפלוגתא דהריני נזיר מן הגרוגרות ופריך לב"ה הא לא קמת הוי נזיר והא מבשרה קאמר ומשני לטעמיהו דבית שמאי קאמר

א) נראה דצ"ל שמדלג התנא תיבת לא אבל עמדה וכו' ועי' בתוס' ד"ה ב"ש: ב) נראה דצ"ל כסבורה פרה זו שאינה עומדת וכו' הריני נזיר מבשרה וכו':

ואמר הריני נזיר מיין אם לא וכו' · מתני' דקתני הריני נזירה פי' הריני נזיר מיין כך בשבילה ועמדה מאליה זה אינו מוסיף על לישנא דמתני' אלא לא בלבד דבלשון המשנה אם עמדה והוא מוסיף תיבת לא אלא ממילא אמר שכך נעשה המעשה שעמדה מאליה:

ב"ש א] תורפי' דההוא גברא משום אוקמה ב] בידיה והא לא אוקמה· פי' תורפיה גילוי דעתו כלומר ב"ש סבירא להו כי אמר האדם כי האי לישנא דעתו לומר כן העולם סבורים שהפרה רבוצה כל כך בחוזק שאין אדם יכול להעמידה הריני נזיר כלומר אע"פ שאין רצוני להיות נזיר דטריחא לי הריני נזיר אם לא עמדה פי' ג] אין כח בידי להעמידה בכח ואם לא עמדה משם לא כ"ש אם יעמידנה ולבסוף נעשה מעשה שלא טרח בה ולא יגע בה להעמידנה ועמדה מאליה ב"ש סברי אם לא יעמידנה קאמר והא לא אוקמה הלכך חייל נזירות דהא מדין נזיר *וב"ה סברי אם לא עמדה משום דרבוצה היא בכח כלומר אהא נזיר אם [לא] תעמוד והיא קמתה הלכך לא חייל עליה נזירות וא"ת והשתא נמי תקשי מידי אם לא עמדה קתני וי"ל דכמה משניות משובשות ומשנינן להו בחסורי מחסרא ד] דהכי תולה רבא פלוגתא דתנאי בעמידת הפרה וא"א לו לפרש פלוגתא דתנאי בעמידת הפרה אם לא יוסיף לא בגירסת המשנה והוי מוכח דחסר לא כאן דאי אפשר לו לפרש פלוגתייהו בע"א אבל לשטיא דרמי בר חמא איט תלוי מחלוקת התנאים (כלומר) [כלום] בעמידה אלא בנודר מן הבשר אי חייל עליה נזירות אי לא ולדידיה ודאי קשה מידי מאליה קתני דלא מוכח מפלוגתא דתנאי דחסר מאליה ולכך אין לו כח להוסיף על לשון המשנה וא"ת וליפרוך ליה בהדיא למה לי פרה רבוצה לתנא זה אם עמדה מאליה ליפלוג בהדיא בנודר בנזיר מן הבשר אי חייל עליה נזירות וליזלו ב"ש לשיטתן וב"ה לשיטתן וי"ל דה"נ פריך מידי מאליה קתני ולא הוקשה לו עיקר קושיא זו אלא נגלגל עליו ונומר כיון דאיכא פלוגתא דתנאי כלל בעמידת הפרה אין לך כח להוסיף על לשון המשנה מאליה וכיון דתנאי לא פליגי בעמידת הפרה א"כ תקשי לך טפי (א"כ) למה לתנא להזכיר כלל בעמידת הפרה ליפלגו בנודר מן הבשר וליזלו לשיטתן ולא הזכיר קושיא דמאליה אלא להזכיר לו דפלוגתא דתנאי לא תליא בעמידת הפרה כלל ומעתה תקשי לך קושיא חזקה טפי דליפליגו בבשר להדיא וליזלו לשיטתן: אימא סיפא· מי קא מתפיס בה מידי· כלומר אמאי פליג רבי *את"ק דהפרה לא הויא אלא כקרבן בעלמא הרי לא התפיס בלשונו קונם לומר פרה זו כקונם או כקרבן אלא נזיר מיין להדיא אם לא עמדה כו' ה] אלא ה"ג כגון דאמר הריני נזיר [מבשרה] אם לא עמדה ועמדה מאליה וכו' והשתא נחלקו בלשון כדפרישית לעיל ונחלקו נמי כי נדר מן הבשר אי הוי נזיר לכל מילי וא"ת והשתא כיון דאוקי רבא פלוגתייהו בעמידת הפרה למה לו להגיה ולהוסיף תיבת לא על לשון המשנה והא יכול לפרש בלא הגהה ותוספת כגון דאמר הריני נזיר מבשרה אם עמדה והעמידה ב"ש משמע להו אם עמדה אם אעמידנה בכח ידי וכן עשה טרח ויגע להעמידנה בכח הלכך הוי נזיר מבשרה וכיון דחייל נזירות אבשרה חייל נמי אכל מילי דב"ש לשיטתן וב"ה סברי אם עמדה מאליה משמע והוא העמידה ולא עמדה מאליה ולא חייל נזירות אפי' אבשרה י"ל דא"כ אלא *)ודאי לא הוו פליגי ב"ה לומר דלא ליהוי נזיר דכיון דקאמר יהיה נזיר אם (אמר) עמדה משמע בכל ענין שתעמוד בין ע"י עצמה בין ע"י אחרים הוי נזיר ועי"ל דאין דרך הנודרין לומר בהאי לישנא לב"ש שתלה נזירותו אם עמדה פירוש אם אעמידנה דטרח בה בעל כרחו להעמידה כדי שיחול עליו נזירות דכיון דהפי' להיות נזיר [לימא] בהדיא הריני נזיר למה תלה נדרו בעמידת הפרה אבל בלשון זה דרך העולם לידור אהיה נזיר אם לא עמדה פירוש אם לא אעמידנה כלומר אע"פ שאיני נזיר ברצון הריני מקבל עלי נזירות אם לא יהיה לי כח להעמידנה ו] אהיה נזיר לא שאני חפץ בנזירות להכי מוסיף על לשון המשנה לא כדי לפרש בלשון שרגילות לומר ולידור וא"ת ומאי קא עביד לריטתא לעיל מתרצין תלת והא בהא נחלקו כאן מחלוקת חדש באם לא עמדה ז] מאליה ח] י"מ דשמא כל התירוצים שתירץ הש"ס בשם רבא לא תירץ מעולם ולית ליה בתרי ותלת ולא תירץ רבא כ"א תירוץ אחרון מבשרה אם לא עמדה אבל תירוצי קמאי לא רבא תירץ אלא משום דהקשה ארמי בר חמא הוזכר בש"ס בשמו דה"נ אשכחנא ביבמות פרק החולץ (דף לה:) דקאמר מיתיבי הכונס ובביאה לא פליג כלל עליה דהא קאמר בתר הכי בביאה דכ"ע לא פליגי וכן לקמן פ"ג (דף יז.) ובלישנא דבית שמאי סברי תורפיה דההוא גברא וכו' לא שמעינן הא פלוגתא מגרוגרות ויש לומר דע"כ פליגי נמי בנודר מן הבשר דאם לא כן ליפלגו מן היין בהדיא בעמידת הפרה ומדרבי יהודה מוכיח דלא בנודר מן היין פליגי דהא לא הוה פליג רבי יהודה אלא על כרחך הנודר מבשרה והלכו לשיטתן והא קא עביד לריטתא לעיל ומכל מקום גם בעמידת הפרה פליגי דאם כן ליפלוג בבשר להדיא למה לי להזכיר פרה אם עמדה במתני' אלא ע"כ גם בעמידת הפרה נחלקו ואם תאמר ומאי דוחקיה למימר ובית הלל סברי תורפיה דההוא גברא כו' ולריך לומר דבית הלל לטעמייהו דבית שמאי קאמרי לימא דב"ה [סברי] דלא הוי נזיר במה דנזיר מן הגרוגרות וי"ל דע"כ ב"ה אתי לפלוגי נמי בעמידת הפרה דאי בנודר מן הבשר ולטעמייהו ליפלגו בבשר לחודיה דליכא למימר שנה עמידת הפרה לאשמועינן טעמא דבית שמאי דהוי נזיר מבשר כי תלה נדרו בעמידת הפרה וכי *טעמא דב"ש לחוד אתא לאשמועינן אלא על כרחך טעמא דב"ה אתא לאשמועינן כי תלה נדרו בעמידת הפרה דלא חל נדרו אפילו על הבשר וא"ת סוף סוף מאי נפקא מינה לבית הלל והלא אפי' כשנזר זה ט] [מן] הבשר לא חייל אכל מילי דנזירות כדמשמע להו בגרוגרות וי"ל דנפקא מינה היכא דנדר מן היין בפי' ותלה נדרו בעמידת הפרה דלא חייל עליה נזירות דלבית הלל משמע להו משום דרבוצה היא והא קמתה:

*) נ"א דהא

הריני

ב"ש סברי תורפיה דהאי גברא כו' · כדלקמיה מוקי לה ואמר לנו המור"ה אע"ג דלא (ג) תני לה רבא בהדיא בהך קמייתא באם לא עמדה ועמדה מאליה דבדין הוא דהוה ליה למיתני הכי כדקאמר לה נמי בהאידך תירוצא דמתרץ לה אלא א) אמורא דמסדר הש"ס כיון דשמעיה לרבא דאמר מילתא דאית בה פירכא לא ב) אנחית לסיומיה למילתיה ופריך ליה כדפריך בשלמא פרה בת קרבן היא והדר מחליף שיטתו ג) דמעיקרא דמוקי לה בכגון דאמר הרי עלי קרבן ד) והדר מוקים לה בכגון דאמר הריני נזיר מיין ומסיים למילתא: *בשלמא פרה בת קרבן היא · בשלמא לגבי פרה אית מוקמת לה בכגון דקאמר הרי עלי קרבן דהוי נזיר (ד) דהואיל דבת קרבן היא כלומר דקא שייכא בכלל קרבן אע"ג דבקרבן נזיר לא שייכא איכא למימר כאומר הרי עלי קרבן נזירות דמי והוי נזיר אלא לגבי דלת היכי קים להו לב"ש הכי בשלמא גבי גרוגרות איכא למימר הואיל ופירי הוא מיחלפי בענבים ויש בלשון הזה לשון נזירות אלא לגבי דלת כי קאמר הרי היא עלי קרבן אם לא נפתח מי שייך בקרבן נזירות כלל: אלא אמר רבא כגון שהיתה פרה רבוצה לפניו · ואמר כסבורה פרה זו שאינה עומדת לעולם לא מאליה ולא ע"י אדם: ואמר הריני נזיר מיין אם לא עמדה· ומתני' דקתני אם עומדת הכי משמע היא סבורה שתהא מתעכבת שם הריני נזיר אם תתקיים מחשבתה שתהא עומדת שם אלא אני אעמידה ועמדה מאליה ומתני' ליכא לאקשויי השתא כדמקשינן לעיל מידי אם עמדה מאליה קתני דהא רבא גופיה לא שני ליה הכא בין עמדה מאליה בין עמדה ע"י אחרים: ובהא פליגי דב"ש סברי תורפיה דהאי גברא עיקר של זה לא הות אלא אדעתא דאיהו לוקים לה בעל כרחה והאי דקאמר אם לא עמדה אם לא אעמידה במשמע והלכך כיון דלא אוקמה הוי נזיר ה): ואמר הריני נזיר מיין כו' · לא איצטריך (ה) למימר אלא הריני נזיר אלא משום דמשני לעיל מבשרה אמר הכא מיין לאפוקי משטיא קמייתא ו) א] וקא מהדר ליה רבי יהודה לתנא קמא לא כשאתה סבור דבמתפיס בפרה ליהוי נזיר כך אמרו ב"ש אלא אף כשאמרו ב"ש דמיתפס בה לא אמרו אלא באומר הרי פרה זו עלי קרבן דהוי נדור ואינו נזיר אבל בדלת לא פליג ר' יהודה דהא לא שייכא לישנא דנדרים גבי דלת כלל: וב"ה אמרי · (ו) ז) טעם משום דקמת לא הוי נזיר הא אם לא קמת הוי נזיר: והאמרת· לב"ה דכל היכא דאמר הריני נזיר מבשרה לא הוי נזיר דומיא דמ"ד הריני נזיר מן הגרוגרות דלא הוי נזיר: לטעמייהו דב"ש קאמרי להו לדידן כו':

מתני'

נוסחת הריב"ן

א) תנא דמסדר תלמודא כיון כו': ב) אנחיה: ג) (דמעיקרא) ליתא בכ"י: ד) הרי עלי קרבן שמוקים: ה) בכ"י כתוב כאן בזה"ל גליון ואי קשיא הא לא קתני מתני' אם לא עמדה אלא אם עומדת אני הא לא קשיא בין עומדת אני לאם לא עמדה ליכא דוקיא כ"כ אבל בתר עמדה לאוסופי מאליה איכא דלא קתני במתניתין לא מוספינן וב"ה סברי תורפיה דהאי גברא משום דהוא דרבצה קמיה ולא היה סבור דתיקום מהתם לעולם וכי נדר נזירות אדעתא דקיימה רביעה קאמר ואילו היכא דקמת לא חייל עליה נזירות·תורפיה כגון מקום הזמן ומקום המורף כלומר שהוא עקרו של שטר ואית דגרסי תורפיה דהאי גברא גילוי דעתו של זה ומשמע כגון אם היתה מונחת במקום המוצנע יניחנה במקום התורפה· אי הכי דמזיר עצמו מן היין אימא סיפא אמר ר' יהודה אף כשאמרו ב"ש לא אמרו אלא כאומר הרי עלי קרבן שנודר הימנה אם עומדת למ"ל לר' יהודה למהדר לת"ק ממידי דפרה דאילו ת"ק מי קא מתפיס בה מידי בפרה דקא מהדר ליה ר' יהודה לא כשאתה סבור שנודר הימנה והא ת"ק אמר דהאי מתפיס ביין וכל היכא דמתפיס ביין מי איכא למ"ד דלא הוי נזיר אלא כגון דאמר הריני נזיר מבשרה כו' הס"ד ואח"כ מה"ד ואמר הריני נזיר כו': ו) מטויא קמייתא מפי המורה: ז) טעמא·

גליון הש"ס

תוס' ד"ה אימא סיפא וכו' טעמא דב"ש אתי לאשמועינן · ק"ל הא לפי קושית התוספות ליכא פלוגתא ביסוד זה דאם לא העמידה ועמדה מאליה דמיקרי נתקיים התנאי גם לב"ה ואם היה אומר הריני נזיר מיין הוי נזיר א"כ הך חידוש הוא להלכתא ולא שייך בזה טעמא דב"ש לחוד אתי לאשמעינן וצ"ע:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה ואמר כו' וקמהדר ליה כ"כ עיין א"מ : ב] תוס' ד"ה ב"ש סברי תורפיה דהאי גברא משום [אוקמה] בידיה הוא עכ"ל נ"ב עיין א"מ לעיל ע"א בתוס' ד"ה הרי עלי והכל הוא דבור אחד לפי הגהתו עם זה הדבור יעו"ש : ג] בא"ד פי' אם אין כח בידי להעמידה בכח ואם לא עמדה משם לא כל שכן אם יעמידנה מן תיבת אם לא עד תיבת יעמידנה נמחק וכ"ב ואם לא עמדה משמע לב"ש אם לא יעמידנה כנ"ל א"מ : ד] בא"ד ומשנין להו חסורי מיחסרא דהכי נמחק תיבת דהכי וכ"ב דהא : ה] בד"ה אימא סיפא וכו' אם לא עמדה וכו' נ"ב נלע"ד דכאן הס"ד ואח"כ מה"ד אלא ה"ג וכו' : ו] בא"ד כלומר אע"פ שאיני נזיר ברצון הריני מקבל עלי נזירות אם לא יהיה לי כח להעמידנה ואם יהיה לי כח להעמידנה לא אהיה נזיר כצ"ל א"מ : ז] בא"ד והא בהא נחלקו כאן מחלוקת חדש באם לא עמדה ועמדה כצ"ל : ח] בא"ד י"מ דשמא כל התירוצים עד וכן לקמן פ"ג דף יז כ"ז מוסגר והוא הגה"ה מחכם אחר שלא מדברי התוספות הללו וקודם תיבות י"מ צ"ל הג"ה ואחרי תיבות לקמן פ"ג דף טז ויז צ"ל עד כאן הג"ה א"מ : ט] בא"ד וא"ת סוף סוף מאי נפקא מינה לבית הלל והלא אפילו כשנזר זה על הבשר לא חייל אכל מילי דנזירות נ"ב ר"ל בין נזירות מיין בין נזור מבשר כמו בס"ל גבי גרוגרות ואם כן מאי נפקא מינה דתלה בעמידת הפרה א"מ :

הגהות הב"ח

(א) גמ' וב"ה סברי תורפיה דהאי גברא משום דרביעא : (ב) שם אלא באומר הרי פרה זו עלי קרבן וכו' מי קא מתפיס בה מידי נ"ב פי' הלא לא מתפיס בפרה אלא בנדר מן היין וא"כ קשה אמאי פליג ר' יהודה דשפיר קאמר ת"ק דלב"ש הוי נזיר ומהדרינן אלא דמתפיס בפרה דקאמר לאו הריני נזיר מבשרה וכו' כדלעיל אלא דקאמר אם לא עמדה : (ג) רש"י ד"ה ב"ש סברי וכו' אע"ג דלא קאמר לה רבא בהדיא בהך קמייתא אם לא וכו' מאליה בדין הוא דהוה ליה למימר הכי וכו' קרבן היא וכו' והדר מחליף : (ד) ד"ה בשלמא וכו' דהוי נזיר הואיל כצ"ל ואות ד' נמחק : (ה) ד"ה ואמר הריני וכו' לא איצטריך ליה למימר וכו' קמייתא הס"ד ואח"כ מ"ה אלא כגון דאמר הריני נזיר מבשרה וכו' וקא מהדר ליה וכו' ליהוי נזיר לא כך אמרו : (ו) ד"ה וב"ה אמרי טעמא :

מתני' מזגו לו את הכוס ואמר הריני נזיר ממנו ה"ז נזיר מעשה באשה אחת שהיתה שיכורה ומזגו לה את הכוס ואמרה הריני נזירה ממנו אמרו חכמים לא נתכוונה זו אלא לומר הרי הוא עלי קרבן: גמ' מעשה לסתור אמרת רישא הרי זה נזיר והדר תני מעשה באשה אחת אלמא בהאי הוא דאסור הא יינא אחרינא שרי חסורי מיחסרא והכי קתני מזגו לו את הכוס ואמר הריני נזיר ממנו הרי זה נזיר ואם שיכור הוא ואמר הריני נזיר ממנו אינו נזיר מ"ט כמאן דאמר הרי עלי קרבן הוא וכ"ת לימא הכי סבר מייתין לי אחרינא ומצערן לי אימא להו הא מילתא דפסיקא להו ומעשה נמי באשה אחת:

מתני' הריני נזיר על מנת שאהא שותה יין ומיטמא למתים הרי זה נזיר ואסור בכולן יודע אני שיש נזירות אבל איני יודע שהנזיר אסור ביין הרי זה אסור ור' שמעון מתיר יודע אני שהנזיר אסור ביין אבל סבור הייתי שחכמים מתירין לי מפני שאין אני יכול לחיות אלא ביין או מפני שאני קובר את המתים הרי זה מותר ור' שמעון אוסר: גמ' ולפלוג נמי רבי שמעון ברישא אריב"ל חלוק היה ר"ש אף ברישא רבינא אמר ברישא לא פליג ר"ש מאי טעמא משום דהוה ליה מתנה על מה שכתוב בתורה *וכל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל ור' יהושע בן לוי אמר לך [האי] על מנת כחוץ דמי תניא כוותיה דרבינא *אמר הריני נזיר על מנת שאהא שותה יין ומיטמא למתים ה"ז נזיר ואסור בכולן מפני שהוא מתנה על מה שכתוב בתורה וכל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל: יודע אני שהנזיר אסור ביין: והאמרת רישא אסור ורבי שמעון מתיר אימא נמי הרי זה אסור ור"ש מתיר ואיבעית אימא לעולם לא תיפוך התם

רישא

רש"י

מתני' אמרו חכמים · כיון דשיכורה היא ואינה זקוקה לשתיה נראין הדברים שלא נתכוונה זו לקבל עליה א) זה לשם נזירות אלא לומר יאסר עלי כוס זה כקרבן ואינה אסורה אלא בכוס יין זה בלבד: גמ' וכ"ת · אי לאו (א) דנתכוונה לקבל עליה נזירות אלא להיות נידורה ממנו לימא הכי בהאי לישנא ב) הרי הוא עלי קרבן להכי הוא דלא אמרה הכי דסברה אי אמינא הכי סבירא להו שלא אסרתי עלי אלא כוס זה בלבד ומייתו לי כוס אחרינא ואמרי לי אשתי וקא מצערין לי ג) דשתויי אנא ולא מצינא למשתי לי אימא להו בהאי לישנא דפסיקנא להו מילתא דהואי אסירא נמי בכסא אחרינא ותו לא מייתין לי ומעשה נמי באשה כו': מתני' הריני נזיר על מנת שאהא שותה יין ד) · וקיבל עליו את השאר: הרי זה נזיר · ואסור בכולן שכל דקדוקי נזירות עליו: אבל אם אמר יודע אני שיש נזיר בעולם ואיני יודע שנזיר אסור ביין ואמר הריני נזיר הרי זה אסור בכולן והיינו רבנן (ב) דאמרי אפילו לא ה) נדר אלא מחד מינייהו הוי נזיר בכולם: ורבי שמעון מתיר · דהואיל שלא קיבל עליו אלא חצי הנזירות שלא היה יודע שהנזיר אסור ביין הרי זה מותר בכולן ור' שמעון לטעמיה דאמר אינו אסור עד שיזיר מכולן: ואם אמר יודע אני שנזיר אסור ביין אבל סבור הייתי · כשהוזרתי מן היין שיהו חכמים מתירין לי מפני שאיני יכול לחיות בלא יין: או יודע אני שהנזיר אסור לקבור מתים וכשקבלתי עלי נזירות סבור הייתי שיהו חכמים מתירין לי מפני שאומנתי לקבור מתים הרי זה מותר דאיגלאי מילתא למפרע דמעיקרא לא קביל עילויה נזירות מיין ומטומאת מתים ולא קיבל עליו אלא חצי נזירות: ור"ש אוסר · וטעמא ו) מפרש בגמ': גמ' וליפלוג נמי ר"ש ברישא · כי היכי דפליג ר"ש ז) אודע אני שיש נזירות דלא חייל עליה נזירות משום דלא קיבל כל דקדוקי נזירות: חלוק היה ר"ש אף בראשונה · (ג) ח) דראשונה נמי קאמר ר"ש ט) כיון דאמר על מנת שאהא שותה ביין ומיטמא י) למת לא נדר אלא בתגלחת לבד ור"ש לטעמיה דאמר אינו נזיר עד שיזיר מכולן: רבינא אמר ברישא ודאי לא פליג ר"ש · דאילו התם כיון דאמר הריני נזיר קיבל עליו כל תורת נזיר והאי דאמר ע"מ הוי ליה כ) מתנה על מה שכתוב בתורה (ד) ואין בתנאו כלום והוה ליה נזיר גמור דהוי ליה כמי שאמר על מנת שאין לך עלי שאר כסות ועונה שאין בתנאו כלום ל) ויתחייב לה בכולן: וריב"ל אמר לך · ברישא נמי פליג ר"ש דהאי ע"מ כחוץ דמי כיון דקבל עליו נזירות במקצת לא הוי מתנה על מה שכתוב בתורה דאילו לגבי מאן דאמר ע"מ שאין ליך עלי מ) לא שאר ולא כסות ולא עונה לא קיבל עליו כלום אבל הכא קבל עליו במקצת ומשום הכי הוי תנאו קיים ואינו נזיר לפי שאין דבריו הראשונים כלום משום דלרבי שמעון לא הוי נזיר עד שיזיר בכולן: תניא כוותיה דרבינא · דאפילו במקצת (ה) נ) קא חשיב ליה מתנה: ור"ש אוסר והאמרת רישא ר"ש מתיר · דהאי נזירות קיבל עליו ואין ס) נודרין לחצאין:

רישא

תוספות

הריני נזיר ממנו · פי' נזיר מן הכוס הרי זה נזיר פי' כל דין נזירות עליו: מעשה באשה אחת ואמרו חכמים לא נתכוונה זו אלא לומר הרי עלי כוס זה כקרבן · ולא נאסרה אלא באותו כוס בלבד ובגמ' פריך מעשה לסתור: ואם שכור הוא הוה כאומר עלי כקרבן: פי' שדרך בני אדם להפציר בשכור שישתה ועתה אינו רוצה לשתות ואומר נזיר הוא לסלקם מעליו שאם לא יאמר נזיר הוא ירא שיביאו לו כוס אחר לכך אומר נזיר לסלקם לגמרי מעליו אבל כשאינו שכור אין דרך להפצירו ולכך אומר דנזיר מכולהו ומעשה נמי באשה אחת וכו': על מנת שאשתה ביין כו' ה"ז נזיר ואסור בכולן · איכא למ"ד בגמ' משום דהוי מתנה על מה שכתוב בתורה [דכי אמר] הריני נזיר הוי נזיר לכל מילי וכי מטיל בה תנאי אין בתנאי כלום ואפי' ר"ש מודה ברישא כההוא לישנא דתניא כוותיה: אבל איני יודע שנזיר אסור ביין · כלומר שאר הלכות קבלתי עלי לבד מאיסור יין שלא קבלתי לפי שלא ידעתי שנזיר אסור ביין לרבנן הוי נזיר לטעמייהו דלעיל דאפי' לא נדר אלא מחד הוי נזיר ור"ש מתיר ואזיל לטעמיה דאמר (לעיל דף ג:) עד שיזיר מכולן: יודע אני שהנזיר אסור ביין אבל אני סבור הייתי שהחכמים מתירין מפני שאיני יכול לחיות אלא ביין או מפני שאני קובר את המתים · כלומ' שאני צריך לטמאות בהם וליטפל בהן בשכר מחמת דוחקי ולכך לא היה בדעתי לקבל איסור יין או טומאת מתים (ה"ז מותר) וכן הוא אומר שלא קבל עליו איסור יין או טומאת מתים ה"ז מותר ור"ש אוסר ובגמ' פריך דאיפכא הוה ליה למיתני: אף בראשונה · והא דקתני ר"ש [מתיר] קאי א] בתרי [בבי]: דהוי מתנה על מה שכתוב בתורה · דכשאמר הריני נזיר חייל עליו נזירות לכל מילי וכי אמר ע"מ מטיל התנאי על מה שכתוב בתורה ובטל התנאי וא"ת °ותיפוק ליה דנזירות אי אפשר לקיים ע"י שליח דאמר בהמדיר (כתובות עד.) דבעינן תנאי דומיא דבני גד ובני ראובן שנתקיים המעשה ע"י יהושע שהיה שליח משה והתם מהני תנאה לבטל המעשה ולא בעלמא וי"ל •אחרי שאחרים יכולים להביא קרבנות תחתיו נחשב כאילו כל המעשה יכול לעשות ע"י שליח וא"ת הא אמרינן (במנחות קט.) הריני נזיר לגלח בבית חוניו יגלח בבית המקדש גילח בבית חוניו יצא ואמאי הא הוי מתנה על מה שכתוב בתורה והל"ל בחוניו לא יצא וי"ל דמשמעות לשונו הרי הוא שנים משמע ב] מקדש ואז גילח בחוניו לא יצא ומשמע נמי שאינו מכוין כי אם לנטורי ואז גילח בחוניו יצא ובמקדש הוי חולין בעזרה ונזירות מתלא תליא וקאי אי מגלח במקדש גליא מלתא דלנזירות מעלייתא איכוין ועל מנת דאמר לא כלום הוא ואם גילח בחוניו גליא מילתא דלנטורי מכוין: האי ע"מ כחוץ דמי · כאילו אמר הריני נזיר מכל מלתא חוץ מן היין דלא הוי נזיר לר"ש דבעינן עד שיזור מכולן וא"ת והא מקדש את האשה ע"מ שאין לה עליו שאר כסות ועונה הויא מקודשת והתנאי בטל (קדושין דף יט:) ולא אמר כחוץ דמי וי"ל דגבי קדושין שאני דאפילו אמר בפירוש חוץ משאר לא מהניא ליה דבורו דאין קדושין לחצאין וכי אמר הרי את מקודשת [מקודשת] וכי אמר חוץ משאר לאו מידי קאמר ולכך חייב בכולן אבל גבי נזיר ילפינן לעיל (דף ג:) מקראי דצריך שיזיר מכולן דאם נדר מאחד מהם לא הוי נזיר: תניא כוותיה דרבינא *) דהא אמר על מנת חשבינן ליה תנאי ולא כאומר חוץ: *) סיפא דנדר מכולהו ואיתשיל מהדא · והיינו דקתני אבל סבור הייתי שחכמים מתירין לי (ויתירו לו) היין או לטמאות למתים שאינו יכול לחיות בלא יין או שלא יטפל בקבר למתים שזהו פרנסת ביתו: לרבנן כיון דנשתרי ליה חדא משום הכי מישתריא ליה לכולהו דכאיסורו כך היתירו כשם שנאסר בתחילת הנזירות בחד מעכייני נזירות כן ניתר בסוף הנזיר בחד וכמו דפליגי התם פ"ג דנדרים (דף כה:) גבי מצא אוכלים תאנים ואמר קונם הפירות עליכם ונמצא אביו אחד מהן והתיר נדרו ופליגי אי הותרו כולן או לא ה"נ סברי רבנן ואפילו למ"ד לא הותרו כולן משום דהוי ג] נדר ושבועה אבל הכא כיון דתחילה הוי נזירות ד] על אחד ה"נ סוף נזירות ור"ש ס"ל אפי' למ"ד הותרו כולן מ"מ הכא כיון דאין נזירות ה] באה לו עד שיפרש מכולן כמו כן צריך שאלה לכולן והני דנשאל האחד לא הותר השני:

עין משפט נר מצוה

ד א מיי' פ"א מהלכות נזירות הלכה יא סמג לאוין רמג:

ה ב מיי' שם הל' יב:

ו ג מיי' שם הלכה יג:

ז ד מיי' שם הלכה יד:

ח ה מיי' שם הל' טו:

ט ו מיי' שם הלכה יג:

פי' הרא"ש

מזגו לו את הכוס ואמר הריני נזיר ממנו ה"ז נזיר ואפי' לר"ש דאמר עד שיזיר מכולן הכא מודה כיון דלא הזכיר בהדיא יין דלא גרע מידות נזירות: וכ"ת לימא הכי סבר מייתי' [לי] אחרינא ומצערו לי שכן דרך להפציר בשיכור להוסיף על שכרותו· אבל אין דרך להפציר כ"כ באדם שאינו שכור הלכך אם אין דעתו לנזיר [הו"ל] לומר הרי עלי קרבן: ה"ז נזיר ואסור בכולן· רבנן לטעמייהו דאמרי לעיל אפילו לא נדר אלא מן החרצנים נזיר מכולן: אבל איני יודע שהנזיר אסור ביין ואיני מקבל עלי ליאסור ביין· ונ"ל דלא זו אף זו קתני דרישא שהוא יודע שנזיר אסור ביין ודאי אמרינן דאין נזיר לחצאין ואסור בכולן אבל בסיפא הוי כמו נדר בטעות דאילו היה יודע שהנזיר אסור ביין לא היה מקבל נזירות: אבל סבור הייתי שחכמים מתירים וכו'· ס"ד דה"ק סבור הייתי שחכמים מתירים לי אף אם הייתי מקבלו ולכך אינו מקבלו עליה ולהכי פריך בגמ' והא אמרת רישא [אסור ור"ש מתיר] משום דהוי מתנה על מה שכתוב בתורה כיון שאמר בלשון על מנת דמיד כשאמר הריני נזיר חל עליו כל דין נזיר וכי קאמר תו על מנת ומטיל תנאי בנזירותו לא מהני א) דמתנה על מה שכתוב בתורה הוא [האי] ע"מ כחוץ דמי וכי היכי דבחוץ לא הוי נזיר בע"מ נמי לא הוי נזיר: תניא כותיה דרבינא וכו' מפני שמתנה על מ"ש בתורה והיינו כר"ש דאי לרבנן אפילו אמר חוץ מן יין הוי נזיר: והא אמרת רישא אסור ור"ש מתיר ס"ד שבשעת נזירותו לא קבל עליו יין·

א) כתוב מן הלד הג"ה וז"ל משמע שהלשון לא בדקדוק וקרסי' מאמרו*) הריני נזיר ע"מ וכו' ונ"ע דלפי מה שכתב הרא"ש ז"ל בפ"ק דנדרים והביאו מרן ז"ל ביו"ד סימן ר"ד דגם בנדרים ושבועות נוהג משפט התנאים א"כ אמאי נקט תלמודא משום דהוא מתנה עמ"ש בתורה ותיפוק לי' דס"ע מעשה קודם לתנאי· אי"ש *) אינו מוכרח ועיין היטב במ"מ בפ"ו מהל' אישות ס"ד·

[ב"מ לד. קדושין יט: וש"נ]

[תוספתא פ"ב]

נוסחת הריב"ן

א) עליה שום נזירות: ב) לישנא דאמרת: ג) וקא מצערין לי אימא להו: ד) וקבל עליו שאר דקדוקי נזירות או ע"מ שאטמא למתים וקבל עליו כו': ה) נזר: ו) וטעמא מאי מפרש: ז) ביודע: ח) דבראשונה: ט) דכיון: י) למתים: כ) כמתנה: ל) ונתחייב בכולן: מ) ע"מ שאין ליך עלי שאר כסות ועונה: נ) כי קא חשיב: ס) נוזרין:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה וכי תימא אי לאו דנתכוון לקבל עליו נזירות אלא להיות נידור ממנו וכו' דלא אמר הכי דסבר אי אמינא: (ב) ד"ה אבל וכו' והיינו רבנן דפ"ק סוף דף ג דאמרי אפי' לא נזר אלא: (ג) ד"ה חלוק וכו' דבראשונה נמי: (ד) ד"ה רבינא וכו' דאין בתנאו: (ה) ד"ה תניא וכו' במקצת נמי קא חשיב:

י א ב מיי' פ"ג מהלכות שבועות הלכה א ופ"ד מהלכות נדרים הלכה ג ופ"ב מהלכות נזירות הל' א סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סימן רלב סעיף א:

יא ג ד ה מיי' פ"ח מהל' נזירות הל' יט:

רישא כגון דנזר מחדא לרבנן *דאמרי דאפי' לא נזר אלא מאחת מהן הוי נזיר ואסור *לר' שמעון דאמר עד שיזיר מכולם מותר סיפא דנדר מכולהו ואיתשיל מחדא לרבנן דאמרי אפילו לא נזר אלא מאחת מהן הוי נזיר כי מתשיל מחדא מינייהו אישתרי לרבי שמעון דאמר עד שיזיר מכולם כי מתשיל נמי מההוא עד דמתשיל מכולהו משום הכי קתני ור"ש אוסר ואב"א בנדרי אונסין קא מיפלגי ובפלוגתא דשמואל ורב אסי דתנן **ארבעה נדרים התירו חכמים נדרי זירוזין נדרי הבאי נדרי שגגות נדרי אונסין *ואמר רב יהודה אמר רב אסי ארבעה נדרים הללו צריכין שאלה לחכמים כי אמריתה קמיה דשמואל אמר לי תנא קתני התירו חכמים ואת אמרת צריכין שאלה לחכמים רבנן סברי כשמואל ור"ש כרב אסי: **מתני'** הריני נזיר ועלי לגלח נזיר ושמע חבירו ואמר ואני ועלי לגלח נזיר אם היו פקחים מגלחין זה את זה ואם לאו מגלחין נזירים אחרים: **גמ'** איבעיא להו שמע חבירו ואמר ואני מהו ואני אכוליה דיבורא משמע או דלמא אפלגיה דדיבורא משמע את"ל אפלגיה דדיבורא משמע ארישא או אסיפא תא שמע ואני ועלי לגלח נזיר אם היו פקחים מגלחין זה את זה מדקאמר ואני ועלי ש"מ ואני אפלגיה דדיבורא (א) אמרי אין אפלגיה דדיבורא משמע מיהו ארישא או אסיפא מינה מדקאמר ועלי לגלח ש"מ ואני על תחילת דיבורא משמע א"ל רב הונא בריה דרב יהושע לרבא ממאי דהכי (ב) לעולם אימא לך ואני אכוליה דדיבורא ואי משום ועלי מאי קאמר ועלי בהא מילתא דאי לא תימא הכי דקתני סיפא *הרי עלי לגלח חצי נזיר ושמע חבירו ואמר ואני עלי לגלח חצי נזיר התם מי איכא תרתין מילי אלא מאי קאמר עלי בהא מילתא הכא נמי כי קאמר עלי בהא מילתא א"ל רבא הכי השתא אי אמרת בשלמא רישא צריכא סיפא לא צריכא תני סיפא דלא צריכא משום רישא דצריכא אלא אי אמרת רישא לא צריכא סיפא לא צריכא תני רישא דלא צריכא ותני סיפא דלא צריכא אמר ר' יצחק בר יוסף אמר רבי יוחנן *האומר לשלוחו

צא

ולרבי שמעון · פי היכי דבתחלת הנזירות צריך שיזיר גם בסוף הנזירות צריך לשאול ולהתיר כולו: **ואי** בעית אימא בנדרי אונסין: זה חשיב אונס שאינו יכול לחיות בלא יין: **נדרי** זירוזין · כגון שהמוכר אומר קונם ככר זה עלי אם אתן לך חפץ זה בפחות מד' דינרין ה"ז נדרי זירוזין או קונם ככר זה עלי אם אתן לך יותר משני דינרים ורצון שניהם לקנות בג' דינר ה"ז נדרי זירוזין ג] ואין צריכין עוד שאלה למ"ד מדרבנן: **נדרי** שגגות · קונם ככר זה אם אכלתי היום ושכח שאכל היום: **נדרי** אונסים · מפרש בנדרים (דף כז.) כגון שהדירו חבירו שיאכל אצלו ביום פלוני ואירע לו אונס שלא יכול לבא אצלו אם צריך לשאול על אותו נדר מדרבנן פליגי בה אמוראי התם: **נדרי** הבאי · מפרש התם פי' בנדרים (כה:) וא"ת ומי דמי התם בשעת הנדר לא ידע האונס דהא סבור לילך ולאכול וגמר ונדר ולהכי צריך לשאול מדרבנן למ"ד אבל הכא בשעת הנדר ידע האונס ומסתמא לא גמר ונדר ואיכא למימר דלכ"ע לא בעי שאלה ומפ' ר"ת דמתניתין כמי איירי שהאונס בא אחרי כן כגון דבשעת הנדר היה בריא וחזק ויכול לחיות בלא יין ולבסוף החלים או תחלה היה עשיר ולא היה צריך ליטפל למתים ולבסוף העני אי נמי מייתי ליה דין זה ד] היכא דאין פיו ולבו שוין דפליגי בהא התם אמוראי אי בעי שאלה מדרבנן והכי נמי פליגי הכא: הגה"ה וכמו כן במתניתין פיו היה להיות נזיר מיין אבל לבו לא היה ומה דאמר אבל כסבור הייתי ה] בלבי כשעשיתי הנדר: **הריני** נזיר ועלי לגלח נזיר · כי הריני נזיר בעצמו חייב בנזירות ולהביא קרבנותיו ועלי לגלח נזיר אחר ולהביא קרבנותיו השתא נזירות חייל עליה ועתה צריך לגלח נזיר אחר ולהביא קרבנותיו ושמע חבירו ואמר ואני פירוש ואני ועלי לגלח נזיר אחר חייל עליה [נזירות] וגם תגלחת של נזיר אחר: **ואם** היו פקחין מגלחין זה את זה · פירוש כל אחד ואחד יעשה נזירותו שלשים יום ומביא קרבן בעבור חבירו ומפטרי מידי דהוה אחינם בעלמא אם היה מביא קרבן עבורו שפטר וגם זה נפטר ממה שנדר לגלח לאחר שהרי גלח לאחר כמלא כי כל אחד לא יביא אלא קרבן א' ואפ"ה [יצא] נמי ידי ו] נדרים שהרי בלאו אחר עשה נזירות שלשים יום וגילח לחבירו: **ואם** לאו שאין להם פקחות זה אלא כל אחד הביא קרבן לעצמו צריך לגלח לנזיר אחר ולהביא קרבנותיו תחתיו: **ושמע** חבירו ואמר ואני · ולא [אמר] עוד [מהו] על כוליה דיבור של הראשון משמע וחייב השני להיות נזיר ולגלח או דלמא על פלגיה דיבורא משמע ולא קבל עליו השני אלא או נזירות או תגלחת לאחר: **מדקאמר** ואני ועלי ש"מ · אם לא אמר שני הדבורים דפלגא דדיבור' משמע: **ומינה** · כלומר גם זה תיפשוט ממתניתין, מדקאמר ועלי לגלח ש"מ ואני על תחילת דיבורו משמע: **לעולם** ואני אכוליה דיבוריה משמע ואי משום ועלי מאי קאמר ועלי בהך מילתא · כלומר ומה שקבלתי כבר נזירות תגלחת לאחר כמו דרך בני אדם לכפול (על) לשון והוא הדין דאם לא אמר ועלי דמחייב בנזיר ותגלחת אדיבור קמא: **ושמע** חבירו ואמר ואני ועלי לגלח חצי נזיר מי איכא תרתי מילי והרי הראשון לא קבל עליו אלא דבר אחד: **משום** רישא דצריכא · דאיצטריך למיתני ועלי לאשמועינן דואני לא קאי אלא אפלגא דדיבוריה ותנא סיפא דעלי אע"ג

דלא

רישא כגון דנזר מחדא כו' א] ואילו (ג)(א) לרבנן ברישא דרישא מודה ר"ש לאסור אע"ג דלא נדר בכולהו משום דהוי ליה מתנה על מה שכתוב בתורה ותנאו בטל: **ואיתשיל** מחדא · דקאמר אבל סבור הייתי שחכמים מתירין ב) ולרבנן דאמרי אפילו כי לא נזר אלא באחת מהן הוי נזיר הכי נמי כי מיתשיל אחד מינייהו אישתרי נמי אכולהו והלכך הוא מותר: (ד) ולר"ש דאמר · לעולם אינו נזיר עד שיזיר מכולן בבת אחת כגון דאמר הריני נזיר סתם הכי נמי לכי מיתשיל אכם אחדא מינייהו לא מפקע נזירותיה מיניה עד דמיתשיל אכולהו והלכך הואיל דלא איתשיל אלא חדא משום הכי אוסר ר"ש: **איבעית** אימא בנדרי אונסין קא מיפלגי · במתניתין (ה)הואיל דנדרי אונסין הן הואיל דאין יכול לחיות בלא יין או שאין קוברין באותו מקום אלא זה ל"א דבמתני' להכי קרי להו אונסין דלבו אונסו שהוא סבור שיתירו לו חכמים דבכה"ג קרי ליה אונס כדאמרי' כמו במס' שבועות (דף כו.) דרב כהנא ורב אסי מר משתבע דהכי אמר רב ומר משתבע דהכי אמר רב וכי הוה אתי רב ואמר כחד מינייהו א"ל אידך ואנא בשיקרא אישתבעי א"ל רב לבך אנסך ומיפטרת: וקמיפלגי בפלוגתא דשמואל ורב אסי דתנן בפ"ד נדרים במסכת נדרים ד' נדרים התירו חכמים וכו' והתם מפרש להו: רבנן סברי דאין צריך שאלה כשמואל ומשום הכי שרי: ור' שמעון ג) כרב אסי · דאוסר בלא שאלה לחכם ומשום הכי מיתסר כל זמן שלא התירו לו: **מתני'** אמר הריני נזיר ועלי לגלח נזיר · ואני במקומו של נזיר אחר להביא קרבנותיו ביום תגלחתו: אם היו פקחין מגלחין זה את זה · מביא זה קרבנותיו של זה וזה קרבנותיו של זה ויהו פטורים מלהביא קרבן אחר ואם לאו כל אחד ואחד מביא קרבנותיו שלו וצריכין להביא כל אחד ואחד קרבנות של נזיר אחר: **גמ'** איבעיא להו אמר הריני נזיר ועלי לגלח נזיר ושמע חבירו ואמר ואני ולא אמר תו מידי: מהו · מי אמרי' האי דאמר ואני אכוליה דיבורא משמע והוי נזיר ומיחייב לגלח נזיר אחר: או דלמא הא דאמר ואני אפלגא דדיבוריה משמע · דחדא מינייהו הוא דקביל עילויה או נזירות או לגלח אבל אתרוייהו לא משמע: ארישא או אסיפא · ארישא משמע ואני בנזירות כמותך או אסיפא משמע ואני ד) אגלח נזיר כמותך: מדאמר ואני ועלי · מדקתני לתרוייהו ש"מ דהאי דאמר ואני לא קאי אלא אפלגא ה) דיבוריה ומינה מדקאמר עלי לגלח ש"מ ואני אתחלת דיבוריה קאי והכי משמע ואני בנזירות כמותך ועלי לגלח נזיר כמותך: וממאי דהכי הוא · כדקאמרת דואני אפלגא דדיבוריה קאי דלמא אכוליה דיבוריה קאי ואי אמרת לי כיון (ו) דאני אכוליה דיבוריה ו) משמע עלי למה לי איהו ודאי לא ז) מילטריך אלא פירושי קמפרש למילתא דמשמע כמו דאמר עלי בהא מילתא: דאי לא תימא הכי · דפירושי קא מפרש לה אלא דואני קאי אדיבורא דרישא ועלי אדיבורא דסיפא סיפא דמתניתין דקתני הרי עלי לגלח כו' התם למה לי כו': אי אמרת בשלמא רישא · דתני ועלי צריכא לך למימר משום דקא מקבל בה בדיבורה ב] (דסיפא) אהכי תנא בסיפא (ז) אידך מתניתין עלי דלא צריך אלא אי אמרת דעלי דרישא לא צריכא דהא קאי ואני אכוליה דיבוריה השתא איכא למימר מי עבידת כי הא מילתא ח) למיתני תנא עלי ברישא דלא צריכא וסיפא דלא צריכא אלא לאו שמע מינה ואני אפלגא דדיבוריה קאי שמע מינה:

לא

[לעיל ט:]
[לעיל שם וש"נ]
נדרים כז: [שבועות כח.]
[נדרים כח.]
[לקמן יב:]
גיטין סה. ע"ש

נוסחת הריב"ן
א) לרבנן: ב) מתירים לו: ג) ור"ש אוסר בלא: ד) לגלח: ה) אפלגא ומינה: ו) קאי: ז) אלטריך: ח) דלימא:

פי' הרא"ש

סיפא דנזר מכולהו ואיתשיל מחדא קיבל עליו נזירות בסתם ואח"כ בא לפני חכם ונתחרט על איסור היין או על טומאת מתים ואמר כסבור הייתי שחכמים מתירים לי שא"א לי להיות בלי יין או בלי לטמא למתים לרבנן סוף נזיר כתחילת נזיר כמו בקבלת נזירות אם קיבל עליו דבר אחד חל עליו כל תורת נזיר ה"ה נמי סוף נזיר אם נשאל על א' הותר הכל הכא) מודה מטעמא דפרישי' דסוף נזיר כתחלת נזיר ור"ש נמי סבר סוף נזיר כתחלת נזיר ואפילו למאן דאית לי' נדר שהותר מקצתו הותר כולו הכא מודה כי היכי דבתחלת נזיר אינו נזיר עד שיזיר מכולן ה"נ לענין חרטה לא הותר עד שיתחרט על כולו: ד' נדרים התירו חכמים נדרי זירוזים מפרש התם היה מוכר חפץ ואמר קונם שאיני פוחת לך מן הסלע והלה אומר קונם שאיני מוסיף לך על השקל ושניהם רוצי' בג' דינרים שניהם מותרים שכל אחד נתכוון לזרז חבירו ולא היה פיו ולבו שוין לשם נדר: נדרי שגגות כגון קונם אם אכלתי ושתיתי ונזכר שאכל ושתה לא הוי נדר דאמרינן האדם בשבועה פרט לאנוס ובשעה שנדר היה סבור שלא אכל ולא היה בדעתו לידור ואנוס הוא מחמת שכחה: נדרי הבאי קונם אם לא ראיתי בדרך הזה כעולי מצרים אם לא ראיתי נחש כקורת בית הבד אינו נדר שכן דרך אנשים כשרואים דבר מופלג ומשונה מוסיפין עליו שפת יתר ומדברי' לשון הבאי וגוזמא: נדרי אונסים הדירו חבירו שיאכל אצלו והלה הוא או שחלה בנו או שעכבו נהר כיון שעכבו אונס לא הוי נדר דאדעתא דהכי לא נדר: ד' נדרים הללו צריכים שאלה לחכם ולא בפתח חרטה דכל נדר נמי ניתר ע"י חרטה אלא אע"ג דלא נדרים נינהו צריך לילך לחכם ויתיר לו שלא יקיל ראשו בנדרים ובמתני' נמי אנוס הוא שאינו יכול להיות בלא יין ושלא לטמא למתים רבנן סברי כשמואל דלא בעי שאלה ור"ש אוסר עד שיתיר לו כרב אסי וק"ק דלא דמי לנדרי אונסי' דהתם בשעה שנדר לא ידע באונס שאירע לאחר מכאן אבל הכא בשעה שנדר ידע זה האונס ותירץ הר"מ דמ"מ טעמא דמתני' כמו טעמא דנדרי אונסים דהתם בשעה שנדר הוי טעמא משום דאין פיו ולבו שוין דאדעתא דאונס לא נדר · במתני' נמי בשעה שקיבל עליו נזירות לא היה בדעתו לאסור עצמו ביין כי אם שאר דברים ולא היה פיו ולבו שוין הלכך לרבנן לא בעי שאלה ואע"ג דאי הוה אמר [illegible]

הגהות הב"ח
(א) גמ' ואני אפלגיה דדיבורא משמע אמרי וכו' או אסיפא ומינה: (ב) שם ממאי דהכי הוא לעולם וכו' אכוליה דדיבורא משמע ואי משום: (ג) רש"י ד"ה רישא וכו' ואילו ברישא דרישא מודה ר' שמעון לרבנן לאסור: (ד) ד"ה ואיתשיל הד"א עם ד"ה ולר' שמעון וכו' אלא אחדא: (ה) ד"ה איבעית אימא וכו' במתניתין דנדרי כצ"ל ותיבת הואיל נמחק: (ו) ד"ה וממאי וכו' כיון דואני אכוליה דיבורא משמע ועלי וכו' דאמר ועלי: (ז) ד"ה אי אמרת וכו' כסיפא דאידך וכו' איכא למימר מי עביד תנא כי הא מילתא למיתני עלי ברישא כצ"ל:

הגהות מהר"ב רנשבורג
[illegible]

צא וקדש לי אשה סתם (א) *אסור בכל הנשים שבעולם *חזקה שליח עושה שליחותו וכיון דלא פריש ליה הא לא ידע הי ניהו קדיש ליה איתיביה ר"ל לרבי יוחנן *ב קן סתומה שפרחה גוזל אחד מהן לאויר העולם או שפרחה לבין חטאות המתות או שמת אחד מהן יקח זוג לשני ואילו קן מפורשת אין לו תקנה ואילו שאר קינין בעלמא מיתקנן ואמאי לימא כל חדא וחדא דלמא האי ניהו אמר ליה קאמינא אנא אשה דלא ניידא ואמרת לי את איסורא דנייד וכ"ת הכא נמי נייד אימור בשוקא אשכח וקדיש התם הדרא לניחותא גבי קן מי הדרא אמר רבא ג ומודה רבי יוחנן באשה שאין לה לא בת ולא בת בת ולא בת בן ולא אם ולא אם אם ולא אחות ואף על פי שהיתה לה אחות ונתגרשה לאחר מכאן דההיא שריא מאי טעמא דבההיא שעתא דקא"ל הוה (ב) נסיבן לגברי כי משוי שליח במילתא דקיימא קמיה במילתא דלא קיימא קמיה לא משוי שליח תנן הריני נזיר ועלי לגלח נזיר ושמע חבירו ואמר ואני ועלי לגלח נזיר אם היו פקחין מגלחין זה את זה ואם לאו מגלחין נזירים אחרים בשלמא בתראה איכא קדמאה קמיה אלא קדמאה מי איכא בתראה קמיה אלא

רש"י

לא יקדש לי אשה סתם · שלא פירש לו באיזו עיר ואיזו אשה : חזקה שליח עושה שליחותו · והלך וקידש לו אשה וכיון שלא פירש לו הי מינייהו קדיש ליה ולא ידע איזו קידש לו ואי הדר איהו ואזיל ונסיב איתתא דלמא זו היא אמה או בתה או אחותה של אותה האשה שקידש לו שלוחו והן כולן אסורות לו כדאמר התם *(קדושין דף נ) המקדש את אשה אוסר עליו שבע עריות : קן סתומה · אחד מחייבי קינין כגון הזב והזבה יולדת ומצורע שהפרישו להן שתי תורין או שני בני יונה ועדיין לא קראו להן שם איזו לחטאת ואיזו לעולה ופרח גוזל אחד מהן לאויר העולם א] או שפרחה לבין חטאות מתות כגון שהיו שם א) מה' חטאות המתות כגון חטאת שכיפרו בעליה כו' ונתערבה ביניהן ואין ידוע איזו היא דאין לה שום תקנה: יקח גוזל לשני · ואח"כ יפריש אחד לחטאת ואחד לעולה : (גליון להכי קאמר בין חטאות המתות דאילו נתערבה בין חטאות חיות והנך חטאות דידיה נינהו מצי למיסב חד מינייהו ועביד ליה זוג להאי והא דלא נתערב הוה ב) קריב לה עולה) : ואילו קן מפורשת · שפרח אחד מהן ואינו יודע איזו ג) היא אין לו תקנה לפי שאין יודע איזו לחטאת ואיזו לעולה ד) ואע"ג דפירש כיון דלא הוי תרווייהו קמיה לית בהו היכרא דלא ידע אי האי שני הוי חטאת או עולה : ואילו שאר קינין דעלמא מתקן ואמאי לימא · לכל מאן דמייתי קינין הייט האי דפרח לפלוני אתמול ונמצא מתכפר בקרבן חבירו דהא אמרת שהוא אסור בכל הנשים שבעולם : אמר ליה אמינא לך אנא אשה דלא ניידא · דכל כבודה בת מלך פנימה והואיל דקביעה הוה ליה כמחצה על מחצה ואסור ואת מותבת לי מאיסורא דנייד דאיכא למימר דהתם בדין הוא דליתסרו משום דאית בה טעמא דכל דפריש מרובא דהיתירא פריש : וכי תימא גבי אשה נמי איתור · האי בעל אשכחיה להאי איתתא בשוקא דניידא וליתסרי בה דכל דפריש מרובא פריש אכתי לא דמי דאילו איתתא הדרא לניחותא כיון דעיילא לביתה הויא לה קבועה אבל גבי קן לעולם הויא לה איסורא דניידא: ומודה ר' יוחנן באשה שאין לה בת כו' ולא אחות · פנויה ואע"פ ה) וכו' דלאחר מכן הויא לה חדא מהני קרובותיה פנויה כיון דבזמן שמינה זה שלוחו היתה האחת נשואה והאחת פנויה ובא זה ו) וקידש את הפנויה אין חוששין לומר שמא שלוחו בא לכאן וקידש את אחותה לאחר שנתגרשה ונמצא זה פוגע באחותה ויש בו משום איסור שתי אחיות דסתמא דמילתא כי משוי איניש שליח במילתא דקיימא קמיה בלא איסורא אבל במילתא דלא קיימא קמיה כגון זו דבההיא שעתא דקא משוי שליח להאי הוה מינסבא לגברא לא משוי איניש שליח: בשלמא בתרא · להכי מגלח את הראשון ז) דזה קאים קמיה האיך נזיר קדמאה ואיכא למימר דהואיל וקאים קמיה נתחייב בקרבן תגלחתו(ג): אלא קדמאה · אמאי מגלח את השני והא בההיא שעתא לא הוה האי נזיר קמיה ואת הוא דאמרת ח) מילתא דלא קאים קמיה דאיניש לא מסיק אדעתיה לקבולי עילויה ט) ואמאי אמרת דמגלחים זה את זה : הכי

תוספות

דלא לריכא אלא לישא : **אסור** בכל הנשים שבעולם · וא"ת וכ"ע יאסרו לישא נשים דשמא זאת היא שנתקדשה ע"י שליח ולר"ת דנשים אלמנות לומר לא נתקדשתי תינח גדולות קטנות שאינן יודעות אם אביהם קבל עבורן קדושין מאי איכא למימר וכבר מת אביה וי"ל דמדאורייתא אפילו הוא שרי לישא דאזלינן בתר רובא [מלומר] מקרובות המקודשת היא ואינו אלא קנסא בעלמא שעשה שליח סתם ולא פירש לו קדש לפנוית ולדידיה קנסו ולאחריני לא קנסו [וא"ת] וליהוי איסורא דאורייתא דהויא ליה קבוע וכל קבוע כמחצה על מחצה דמי וי"ל דלא אמרינן קבוע כמחצה דמי אלא כשהאיסור ניכר לעצמו וההיתר ניכר לעצמו אבל כשאין האיסור ניכר לעצמו לא אמרינן קבוע* :

קן סתומה · דזב וזבה ויולדת שמביאין חטאת העוף ועולת העוף וסתומה פירוש זב וזבה שהבעלים לא פירשו בשעת לקיחת בעלים איזהו לעולה ומש"ה נקט סתומה *דאי מפורשת היה צריך להאריך ולפרש איזהו פרח העולה [או] החטאת ולהכי קיצר בלשונו ואמר דפרח אחד מהם :

ואילו שאר קינין בעלמא מתקן ואמאי לימא כל חדא וחדא הוא · [דלמא] אותו שפרח כלומר והוקבע כבר לראובן ואיך יצא שמעון בו ידי חובתו וא"ת והא כבר פירשנו דלעלמא לא קנסו ויש לומר דמשמע ליה דשאר קינין דעלמא אפי' לראובן מיתקן אם יצטרך לקן אחד [לזיבה אחרת] ואמאי הא קנסו לדידיה ה"נ יקנסוהו שלא שמר קיניה ולומר שזה פרח מקן הראשון והוקבע לזיבות ראשון:

אשה דלא ניידא · והוי דלא קבוע לגמרי כדפ"ל מ"מ דמיא קצת לקבוע ויש להחמיר : **בשוקא** אשכח וקדיש · °כלומר היכא דנ"לא אותה בשוקא היה לנו לומר שיוכל לקדשה דלא קביעה הויא וה"נ לא הוה קבוע : **התם** הדרא לניחותא · ודמי לקבוע :

באשה שאין לה בת כו' · פי' כגון *[שמגלו] שליח בר"ח ניסן אלל כל קרובותיה שרלויה רחל זו לאסור מקודשיה הוו נשואות בר"ח ניסן כשעשהו שליח ואע"פ שנתגרשו קודם יום הקדושין מותרת רחל זו למשלח כדמפרש טעמא דמשעה דקאמר הויין נסיבן :

בי מצוי איניש שליח במילתיה דקיימא קמיה · כלומר [אין] דעתו שיקדש לו אשה שנתגרשה אחרי כן הלכך אפילו אם קידש אחת מקרובותיה של רחל לא נאסרה רחל בקידושין שהוא ב] עשאו שליח לכך לא חלו קדושי קרובי רחל והשתא קס"ד דאין דעת האדם אלא במידי דקאי קמיה לכך פריך אמתני' בשלמא ג] מתני' בתראה איכא קדמאה קמיה שנדר כבר ואיכא למימר דדעתיה עליה ולכך פוטר עצמו בקרבנות הראשון אלא קדמאה מי איכא בתראה כשנדר הראשון וא"כ לא היה בדעתו עליו להביא קרבנות ואיך יפטר מנדרו בהבאת קרבנותיו של שני: **בן מן** · כלומר היכי דמי שלא היה לה אחות ועתה יש לה ומן הדין הוה ליה לומר היכי דמי אלא משום דלשון נזיר משוגה ויש ליישב הלשון דמאי טעמא דלעולם הוה ידע שפיר דמיירי כגון דנסיבן לגברי מכל מקום עתה שנתגרשו יש לנו לספק ולאסור מספק *ומשני כי מצוי איניש שליח במילתיה דאיהו מצי עביד וכו' פי' ודאי דעת האדם אפילו במידי דלא קאי קמיה והלכך הראשון נפטר בגילוח השני אבל שליחותא* (בעא) דלא מצי איניש מצוי שליח אלא במילתיה דמצי עביד נפשיה בשעה שעושה שליח דהא נסיבי' לא מצי לשוויה שליח לקדש לו אף כשתתגרש ואף קדשה השליח אינה מקודשת ואם תאמר דהא מעשים בכל יום שהאשה אומרת לחבירתה לושי לי קמח והפרישי חלה בעבורי וגם תלמידים של בית רבן אומרים כן ואיך נעשה שליח בדבר הזה הא בשעה שעושה אותה שליחות לא היתה יכולה בעצמה להפריש חלה מקמח זה שאינו בר חיובא שאין מפרישין חלה מקמח ואומר רבינו תם דיש בידה להביא עיסה מגולגלת ולומר עיסה זו תהא חלה על קמח לכשיהיה גילוש ודברים שבידה קיימים דאין זה דבר שלא בא לעולם כיון שבידה ללוש ולגלגל העיסה קרוי שפיר בא לעולם כיון שבידה לעשות כדאמר פרק האומר לחבירו (קדושין דף סב:) פירות ערוגה זו תלושה יהא תרומה על פירות ערוגה זו מחוברת לכשיתלשו ונתלשו דבריו קיימין דכל שבידו לעשות לאו כמחוסר מעשה דמי ובידו לתולשם ומכל מקום בהאי טעמא לחודא לא סגי לן למימר דמצי למיעבד שליח כאן כיון דבידו ללוש ולגלגל °מדאמר פרק רבן גמליאל (יבמות דף נב.) האומר לחבירו כתוב גט להרוסתי לכשאכניסנה אגרשנה הרי זה גט מפני שבידו לגרשה מיהא אם ירצה ובעי התם ליבמתו מהו ומאי קא מיבעיא ליה והא בידו לבא עליה ולגרשה אלא ודאי כיון דהשתא לא מצי לגרשה לא מצי משוי שליח כיון דמחוסר מעשה לבא עליה הכא נמי כיון דהשתא איהו לא מצי להפריש איגו קרוי בידו מה שבידו ללוש ולגלגל לענין זה שיוכל לעשות שליח כיון דמחוסר לישה וגילגול : טעמא

עין משפט נר מצוה

יב א מיי' פ"ט מהלכות אישות הלכה ו סמג עשין מח טור ש"ע אה"ע סימן לה סעיף יא:

יג ב מיי' פ"ט מהלכות פסולי מוקדשין הל' ו:

יד ג מיי' פ"ט מהלכות אישות הל' ח סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן לה סעיף יא [ובהרי"ף פ"ב דקדושין דף כא וברא"ש שם סימן יח]:

[וע"ע בתוס' גיטין סד. ד"ה אסור]

[כתב הת"ט במס' קינין פ"ב משנה א נראה דהתוס' לא גרסי בגמ' קן דהאי קן מפורשת אין לו תקנה עכ"ל]

גי' א"מ מתיב כו' אבל כל כו'

מסורת הש"ס

[ריש מסכת דרך ארץ]

[עירובין לז. גיטין סד. חולין יב.]

קינין פ"ב מ"ה

נוסחת הריב"ן

[illegible]

הגהות הב"ח

(א) גמ' אשה סתם ואסור בכל הנשים: (ב) שם הוה נסיבן לגברי כי משוי: [illegible]

גליון הש"ס

[illegible]

הגהות מהר"ב רנשבורג

[illegible]

פייך לע"ב

צ"ל בענין אחר

פי' הרא"ש

כגון שאמר הריני נזיר לזמן ידוע שאז יתחיל נזירותי וקודם הגעת הזמן [illegible] אסור בכל הנשים שבעולם [illegible] קן סתומה [illegible] איזו לעולה [illegible] או שפרח לבין חטאות המתות כגון שמתו בעליהן או נתכפרו באחרות דהלכה למשה מסיני שימותו וה"ה דהוה מצי למתני קן מפורשת כגון שפירש איזו לעולה ואיזו לחטאת אלא שהיה צריך לפרש ובלבד שיכיר הנשארת אם היא חטאת או עולה דאם אינו מכירה אינו יכול ליקח לה זוג דאינה ראויה להקרבה שהעולה נעשית למעלה והחטאת למטה ולא רצה להאריך ותנא קן סתומה וגם אורחא דמלתא שאינו מכיר אם עולה אם חטאת כשנאבד זוגה אלא כשהם בידו אז נקיל להכירם א"נ נקט קן סתומה משום סיפא פרח לבין הקרבנות פסול ופוסל א' כנגדו ואם היה

מפירש היה פוסל שנים *עשר: ואילו שאר קינין דע"ל מא מתקנן ולא פסלינן כל קינין שבעולם דדלמא זו שפרחה היא אחת מהן ונמצא מתכפר בקרבן חבירו: אמינא לך איסור דניחא דבשעה שקדשה השליח היתה נחה וקבועה בביתה הלכך היתה חשובה בין כל הנשים שבעולם · כמחצה על מחצה ואילו עשאו שליח לקדש לו נשים הרבה וקידש חצי הנשים שבעולם היו נאסרות כל הנשים משום ספק קרובות אפילו אי ניידי משום דרוב של הנשים אסורות עליו מטעם ספק קורבה השתא נמי נאסרות כל הנשים כיון שהאוסר קבוע אע"פ שאין הנאסר קבוע : ואת אמרת לי איסורא דנייד העוף הפורח הוא נד בעולם וכיון דלא הוי קבוע אין לו כח לאסור דבטל הוא ברוב קינין שבעולם אבל אי הוי קבוע הייבינן כאילו הוי קינין שבעולם אסורים כדהעיבינן דאשה המקודשת כאילו קדש חצי הנשים שבעולם וכי תימא הכא נמי דנייד דאימר בשוקא אשכח וקדיש דהוחמרא יתירא היא לאסור כל הנשים שבעולם והיה לנו לתלות שמא בשעה שקדשה לא היתה קבועה ולא היתה כחצי הנשים שבעולם הדרה לניחותא אחר שקדשה וכיון דקבועה היא חשתא חשובה כחצי הנשים אבל עוף אין לו קביעות אפילו כשחוזר לקנו דתדיר נודד ממקומו ופורח מקן לקן ואין לו קביעות מקום : שאין לה לא בת דניחוש לחמות וגם לא בת בת וגם לא בת בן דניחוש לאם חמיו ואם חמותו ולא אם דניחוש לבת אשתו

אלא הכי קאמר אי משכחנא דהוי נזיר אגלחיה הכא נמי הכי קאמר ליה אי משכחת דמיגרשה קדיש לי אמרי לא משוי איניש שליח אלא במילתא דמצי עביד השתא במילתא דלא מצי עביד ליה השתא לא משוי (א) ולא ת"ש *האומר לאפוטרופוס שלו כל נדרים שתדור אשתי מכאן עד שאבוא ממקום פלוני הפר לה והפר לה יכול יהו מופרין ת"ל °אישה יקימנו ואישה יפירנו דברי ר' יאשיה ור' יונתן אומר מצינו בכל מקום *ששלוחו של אדם כמותו טעמא דאמר רחמנא אישה יקימנו ואישה יפירנו הא לאו הכי אפוטרופוס מיפר ואילו גבי דידיה *תניא [ב]האומר לאשתו כל נדרים שתדורי מכאן ועד שאבא ממקום פלוני יהו קיימין לא אמר כלום הרי הן מופרין ר"א אומר מופר וחכ"א [ג]אינו מופר קס"ד כי אמר רבי יאשיה אליבא דרבנן דאמרי לא מצי מיפר ואי לאו דאמר רחמנא אישה יקימנו ואישה יפירנו אפוטרופוס הוה מיפר ודלמא אליבא דרבי אליעזר דאמר מצי מיפר אי הכי למה לי לשוויי שליח ליפר לה איהו קסבר דלמא משתלינא או רתחנא או מיטרידנא: **מתני'** *הרי עלי לגלח חצי נזיר ושמע חבירו ואמר ואני עלי לגלח חצי נזיר זה מגלח נזיר שלם וזה מגלח נזיר שלם דברי רבי מאיר וחכמים אומרים [ד]זה מגלח חצי נזיר וזה מגלח חצי נזיר: **גמ'** אמר רבא [ה]הכל מודים כל היכא דאמר חצי קרבנות נזיר עלי חצי קרבן מייתי קרבנות חצי נזיר עלי כוליה קרבן בעי איתויי מאי טעמא דהא לא אשכחן נזירות לפלגא וכי פליגי בלישנא דמתני' פליגי ר"מ סבר כיון דאמר הרי עלי איחייב אכוליה קרבן נזירות וכי קאמר חצי נזירות לאו כל כמיניה ורבנן סברי [א]נדר ופתחו עמו הוא: **מתני'** [ו]הריני נזיר לכשיהיה לי בן ונולד לו בן הרי זה נזיר נולד לו בת טומטום ואנדרוגינוס אינו נזיר אם אמר [ז]כשיהיה לי ולד אפילו נולד לו בת טומטום ואנדרוגינוס הרי זה נזיר הפילה

א) לעיל ע. מנחות פא: קג. ב) נ"א כשאראה

טעמא דכתב רחמנא אישה יפירנו · ניחא ליה לאתויי גם לר' יאשיה למדר' יונתן מלי לאתויי [בהדיא]: הרי הן קיימין לא אמר כלום · דהקמה בטעות הוא דשמא [תדור] בדבר שא"א ליה להקים: **ליפר** לה הוא פירוש כשילא מביתו: **דלמא** מישתליגנא· לשון שגגה או מיטרידנא מן הדרך ולכך רוצה למנות אפוטרופוס ואותו אפוטרופוס יהיה מיושב בדעתו וא"ת ואכתי ליפר לה איהו מעכשיו שהרי הוא זוכר עתה ומיושב בדעתו וי"ל דאינו רוצה לומר שיהא מופר אלא נדרים שתדור מכי יסע ואילך אבל לא נדרים שלפני נסיעתו שזה קלא קשה אבל קשה דלימא לה השתא כל נדרים שתדורי מכשאסע עד שאשוב יהו מופרין ב] וי"ל דמתוך כך תפול קטטה ביניהם שזה קשה לה לעולם ובנדרים מיבעיא לן אי בעלה מלי מיפר בלא שמיעת קול וגם הפרה דשליח [איכה] מועלת עד דשמע הבעל הנדר דהכי מוקי לה התם (דף עג:) ולפי' זה נפרש ליפר לה איהו פירוש כשיסע יפר לה בעלה ותועיל ההפרה לכשיבא הבעל וישמע הנדר ואם ימתין להפר עד שישוב וישמע שמא יהיה טרוד לכשישמע וישתוק מלהפר ולכך פריך ליפר לה מהשתא ותועיל ההפרה כשישמע ובשלמא אי סבר כרבנן ניחא [דלא] מלי מיפר ומשני דלמא טרידנא כשירצה ליסע כדפרישית ע"כ הגה"ה: **ושמע** חבירו ואמר ואני · בכדי נקט דהא בראשון נמי פליגי: **אמר** רבא הכל מודים באומר חצי קרבנות נזיר עלי חצי קרבן מייתי · כיון שתלה החצי בקרבן שאמר חצי קרבנות ודאי פלגא דקרבן ג] שיחד [תיבת] חצי מתיבת נזיר: קרבנות חצי נזיר עלי קרבן שלם בעי ליה לאתויי: **מאי** טעמא דלא אשכחן נזירות לפלגא· דכיון דסמך תיבת חצי אצל ד] נזיר (מתיבת) משמע מדיבורו דחצי אנזירות קאי ואין חייב שום חצי נזיר בעולם: **כי** פליגי בלישנא דמתני' ה] [באומר] הריני נזיר וכיון דאמר הרי עלי לגלח ומיחייב בכוליה קרבן לר"מ דתפוס לשון ראשון וכי אמר חצי נזיר לא כל כמיניה והוי כאומר קרבנות חצי נזיר עלי דמייתי קרבן שלם וקשה אמאי קאמר האי לישנא כיון דאמר עלי איחייב [בכוליה] לימא להדיא דדמי ו] [כאומר] קרבנות חצי נזירות רבנן סברי נדרו ופתחו דהוי כאומר חצי קרבנות נזיר עלי וי"ל דהא דאמר רבא קרבנות חצי נזיר עלי דכולה בעי איתויי משום דחצי קאי אנזיר אבל משמע להו במתני' דלישנא דחצי קאי אעלי וכמי שאמר חצי קרבנות נזיר עלי: **הריני** נזיר כשיהיה לי בן · פירוש הודאה ושבח להקב"ה שחנני וזכני ונולד לי בן *הריני נזיר בגמרא פריך פשיטא: **בת** טומטום ואנדרוגינוס אינו נזיר · דזה לא מחשיבו אהא נמי פריך בגמ' פשיטא אבל אמר בלשון זה כשתהא לי ולד אפי' טומטום ואנדרוגינוס הרי זה נזיר אהא נמי פריך בגמרא פשיטא: *)**הפילה** אשתו ולא ידעינן אי נפל הוא או בן קיימא הוא וכלו לו חדשיו או שמת במעי אמו איכו נזיר ובגמ' מוקי לה כר' יהודה דסבר לא מחית איניש נפשיה לספיקא ז] וספק נזיר הוי דלמא בן קיימא מה שהפילה הלכך טוב להתנות ולומר אם בן קיימא הריני נזיר חובה מדבורי הראשון ואם איני בר קיימא כגון דלא כלו לו חדשיו ולא היה בדיבורי הראשון כלום הריני נזיר נדבה כלומר מעתה הריני מקבל עלי נזירות [ומונה] נזירות ומביא קרבנותיו ומותר ביין ומגלח שאם לא התנה כן כל ימיו היה מקולקל לר"ש דמספיקא לא מלי מגלח ויאסר כל ימיו ביין ובתגלחת ובטומאה ור"ש לא פליג אהא דנולד לו בן טומטום וכו' דליכא לספוקי דכשאמר כשיהיה לי בן ודאי לא היה דעתו אלא לבן ודאי ולא לטומטום ולא פליג ר"ש אלא היכא דהפילה בן זכר דמספקא ליה דשמא הוה בן קיימא והוי בן גמור והוא הדין דמילתיה דר"ש קאי ארישא היכא דאמר הריני נזיר כשיהיה לי בן והפילה כו':

*) עייך לדף יג.

הכי קאמר אי משכחנא כו': דמלי עבד ליה איהו גופיה השתא · כגון באיתתא דשריא ליה לאפוקי היכא דבההיא שעתא לא משתריא ליה: (הפר לה והיפר לה · שלוחו של אדם כמותו): שתדורי מכאן עד שאבא כו' · קס"ד דכי א"ר יאשיה אין אפוטרופוס מיפר אליבא דרבנן דאמרי גבי דידיה דבעל דאיהו נמי לא מלי מיפר: ואי לאו דאמר רחמנא ואישה יפירנו אפוטרופוס הוה מיפר · ואע"ג דבעל לא מלי מיפר השתא אלמא במילתא דלא מלי איניש למיעבד השתא משוי ליה שליחא): אי הכי · דמלי מיפר למה ליה לשוויי שליח ליפר לה בעל לאלתר: סבר · האי בעל לא צריכא להפר לה אלא בשעה שאלא לדרך דלמא בההוא שעתא מישתליגא או מטרדינא או רתחנא הלכך קאמר לאפוטרופוס דליעבד איהו: **מתני'** הרי עלי לגלח חצי נזיר · דאמר הרי עלי להביא חצי קרבנותיו של גילוח נזיר אחד: זה מגלח נזיר שלם וזה מגלח נזיר שלם · שלא מצינו ב) נזיר לחצאין ג) ולא קרבן לחצאין והוא סבר אין אדם מוציא דבריו לבטלה: וחכ"א ד) יביאו שניהן קרבנותיו של נזיר אחד ויהיו פטורין שהרי לא ה) נזרו כל אחד אלא חצי נזיר: (ב) **גמ'** אמר רבא ה"ג הכל מודים כל היכא דאמר חצי קרבנות נזיר עלי וכו' כוליה קרבן בעי לאיתויי מ"ט דהא לא אשכחן נזירות לפלגא כי פליגי בלישנא דמתני' היכא דאמר הרי עלי לגלח דר"מ סבר כיון דאמר הרי עלי לגלח איחייב אכוליה קרבן דנזיר והאי דהדר אמר חצי נזיר לאו כל כמיניה ורבנן סברי כל כה"ג נדר ופתחו עמו הוא ובין שניהם מביאין קרבן דנדר אחד הוא ואיכא ספרים דלא כתיב בהו הך דאמר רבא אלא הכי כתיב בהו קרבן בעי איתויי כלומר נזיר מיהא לא מיפטר בקרבנותיה דהגהו"ל דכל חד וחד קיבל עילויה פלגא דנזירות ותו לא ו) אשכחן נזירות לפלגא והאי דקא ז) מייתי ליה איכהו לייתי ליה משום נדבה כי פליגי בלישנא דמתני' כגון דאמר הרי עלי לגלח ולא אמר בהדיא חצי נזירות עלי דר"מ סובר כיון דאמר הרי עלי לגלח ח) אכוליה קרבן נזירות ומיפטר ביה נזיר בהאי קרבן נזירות והאי דהדר אמר חצי נזירות מיהדר הוא דקא בעי ולאו כל כמיניה ורבנן סברי נדר ופתחו עמו הוא א] ולא מיפטר נזיר בקרבנותיו דהאיך ט) ושניהם מיהא קרבן אחד בעי איתויי [ל"א] אילו אמר אחד בלבד הרי עלי לגלח חצי נזיר אפילו רבנן מודו דקרבן שלם בעי איתויי מ"ט דהא לא אשכחן נזירות לפלגא כי פליגי י) אלישנא דמתני' דאיכא תרי דבין שניהם מביאין קרבן שלם ר"מ סבר כי אמר הרי עלי מיחייב אכוליה קרבן וכי הדר אמר חצי נזיר לאו כל כמיניה דתפוס לשון ראשון הלכך זה מגלח נזיר שלם וזה מגלח נזיר שלם ורבנן סברי כיון דתרי איכון לא הוי קרבן לחצאין והוי נדר ופתחו עמו דכי אמר לגלח חצי נזיר כ) פירוש עלי דאמר לכתחלה הלכך זה מגלח חצי נזיר וזה מגלח חצי נזיר דכיון דבין שניהם מביאין קרבן שלם לא הוי קרבן לחצאין ל): **מתני'** נולד לו בת או טומטום ואנדרוגינוס הרי זה נזיר · דולד מיהא מיקרי: הפילה

תורה אור

עין משפט נר מצוה

טו א מיי' פי"ג מהלכות נדרים הלכה ט סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רלד סעיף נ:

טז ב ג מיי' שם טור ש"ע שם סעיף כח:

יז ד מיי' פ"ח מהלכות נזירות הלכה כ:

יח ה מיי' שם הל' יח:

יט ו מיי' שם פ"א הל"ו:

פי' הרא"ש

במה דלא קיים קמיה אלא מאי קאמר אי משכחנא דהוי נזיר מגלחנא ליה אפילו אם ידור אחר קבלת נדרו דמסיק איניש (שפירש) אדעתיה במאי דלא קיים קמיה)השתא במילתיה דלא מצי עביד לא משוי שליח ולעולם מסיק איניש אנפשיה במאי דלא קיים קמיה ואפ"ה לא הוי שלוחו אפי' אם פירש לו בפירוש דכל מילתא דלא מצי איהו למעבד השתא שאם היה אומר לה הרי את מקודשת לי לאחר שיגרשך בעליך לא הויא מקודשת דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם הלכך אי אמר נמי לשלוחו קדשנה לי לאחר שתתגרש לא הוי שלוחו:ת"ל אישה יקימנו ואישה יפירנו מיתורא דקרא דריש דלא מצי משוי שליח טעמא דאמר רחמנא אישה יקימנו ואישה יפירנו [הא] לאו הכי וכו' הוה מצי לאקשויי ממלתיה דרבי יונתן אלא דניחא ליה לאקשויי מתרווייהו: יהון קיימין לא אמר כלום דאגן סהדי דלא אמר בלבו לקיים לה כל נדריה דשמא תדור דבר שהוא גנאי לו וקשה בעיניה אם יתקיים:הרי הם מופרים' ר' אלעזר אומר מופר דאין אדם חפץ באשה נדרנית וניחא ליה שכל נדריה יהיו מופרים וחכ"א אינו מופר מפ' בנדרים טעמייהו משום דכתיב אישה יקימנו ואישה יפירנו כל שאינו בכלל הקמה אינו בכלל הפרה קס"ד דבני הישיבה שרצו להקשות מכאן דכי אמר רבי יאשיה אליבא דרבנן דאמרי לא מצי מיפר דאי אליבא דר' אלעזר אמאי משוי שליח להפר יפיר לה הוא בעצמו אלמא מלתא דלא מצי איהו למעבד משוי שליח ומשני לעולם ר' יאשיה אליבא דר"א והא דקשיא לך אמאי אינו מיפר לה בשעה שמחזיק בדרך דלמא משתילינא או ריתחנא או מטרידנא הלכך ממנה שליח יום או יומיים קודם הליכתו והא ליכא למימר אמאי לא יפיר לה באותה שעה כל נדרים שתידור מאותה שעה עד שישוב מן הדרך לפי שכל זמן שישנו בעיר אינו רוצה שיהו מופרים עד שישמע את נדרה דשמא תדור נדר שהוא חפץ [בו] ומיהו קשה יפיר לה משעת הליכתו עד שישוב כמו שאומר לשליח טרם לכתו להפר לה משיחזיק בדרך עד שישוב וי"ל דלא משוי שליח אלא בשעת הליכתו דלא מסיק ארעתיה קודם לכן ואותה שעה דלמא מטריד ולא יוכל להפר בפניה ואע"ג דמשמע בנדרים שיכול להפר אפילו שלא בפניה מ"מ הוא ירא שמא תעבור על נדרה ואע"פ שהפר לה כיון שלא ידעה יש לה עונש כנתכוון לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה הלכך ניחא ליה טפי שיפר לה השליח בפניה: היכא דאמר חצי קרבנות נזיר חצי קרבנות בעי אתויי כיון דאמר חצי קרבנות יפרע לנזיר אחד דמי חצי קרבנותיו אבל אם אמר קרבנות חצי נזיר כיון דלא אשכחן חצי נזיר הוי כאילו קבל עליו קרבנות נזיר שלם' רבי מאיר סבר כיון דאמר הרי עלי איחייב בכוליה קרבן נזירותיה דרבי מאיר לטעמיה דאית ליה תפוס לשון ראשון וכי אמר הרי עלי לגלח הוי כאילו אמר תגלחת שלימה של נזיר וכי אמר תו חצי נזיר דמשמע דמגלח קאי אחצי נזיר כלומר חצי קרבנות נזיר עליה לאו כל כמיניה דתפוס לשון ראשון דהרי עלי לא כלום קאמר בלא סיום דבריו ורבנן סברי נדר ופתחו עמו והוי כאומר חצי קרבנות נזיר עלי והכי קאמר הרי עלי חצי תגלחת נזיר ולא דמי לקרבנות חצי נזיר דמשמע תגלחת שלימה אבל אם אמר הרי עלי חצי קרבנות נזירות לא שייך הכא לשון

א) נראה דצ"ל אלא במילתא דמצי עביד השתא במילתא דל"מ עביד וכו'

מסורת הש"ס

נדרים עב: [ב"מ ט.]

נוסחת הריב"ן

א) בכ"י כתוב כאן בזה"ל גליון מצינו בכל מקום ששלוחו של אדם כמותו שנאמר ושחטו אותו כל עדת ישראל וכי כל הקהל שוחטין אותו אלא מכאן ששלוחו של אדם כמותו אף בהפרה נמי יהא שלוחו של אדם כמוהו דמלי מיפר ואפי' לרבי יאשיה טעמא דאמר רחמנא כו': דלמא היאך דאמרת השתא דאי לאו דכתיב אישה יפרנו הוי אמר ר"יאשי' דאפוטרופוס מיפר דלמא אליבא דר' אליעזר קאמר דבעל מלי מיפר מהשתא ומשום דבעל מיפר מהשתא מלי נמי לשוייה שליח עס"ד ואח"כ מה"ד מתני' זה מגלח כו':ב) שלא מצינו שיהא אדם נזיר: ג) ולא קרבן לחצאין ליתא בכ"י: ד) יבואו שניהם ויביאו קרבנותיו של נזיר אחד ויהיו: ה) נדרו: ו) ולכן לא אשכחן: ז) מייתו ליה איכהו לייתו: ח) מחייב אכוליה: ט) דהיאך ושניהם מפי המורה נ"א קרבן בעי אתויי אילו אמר אחד בלבד הרי עלי כו': י) בלישנא דמתני' כו' דר"מ סבר: כ) פרש: ל) בכ"י כתוב כאן בזה"ל גליון ואי לא הוי חד דאמר עלי לגלח חצי נזיר ילך לנזיר אחר ויביא בעבורו חצי קרבנותיו ויהא קרבן שלם בין שניהם ואי קשיא הא אמרינן לעיל היכא דאמר הריני נזיר מן הגרוגרות דאמרי בית הלל נדר ופתחו עמו הוא ופטור מכולן והכי אמרי רבנן נדר ופתחו עמו חייב להביא חצי קרבן תרין התם להכי פטור משום דפתח הוא במידי דלא שייך בנזיר כגון גרוגרות דלא שייכי בנזירות אבל הכא דשייך ספתח בנזיר כגון הכא מודו כולהו דחייב מפי רבי:

הגהות הב"ח

(א) גמ' השתא לא משוי שליח ולא: (ב) רש"י ד"ה וחכמים וכו' נזיר הס"ד ואח"כ מ"ה ה"ג אמר רבא הכל מודים וכו' פלגא דנזירות ולא אשכחן וכו' הרי עלי לגלח איחייב אכוליה קרבן וכו' בעי אתויי לישנא אחרינא קרבן בעי איתויי אילו אמר אחד בלבד וכו' לכתחלה הוא הלכך וכו' לחצאין הס"ד ואח"כ מ"ה אפילו טלד:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה אמר רבא וכו' ולא מיפטר נזיר בקרבנותיו דהאי אורח מישור: ב] תוס' ד"ה דלמא וכו' וי"ל דמתוך כך תפול קטט כ"כ עיין א"מ: ג] ד"ה אמר רבא וכו' ודאי פלגא דקרבן שיחד תיבת חצי מתיבת נזיר וכו' עד נזיר נמחק וכ"כ שיחד חייב מלי מחייב בנדר כצ"ל א"ע: ד] ד"ה מאי טעמא וכו' דכיון אצל נזיר מתיבת וכו' תיבות נזיר מתיבת נמחק וכ"כ אצל תיבת נזיר משמע מדיבורו דחצי פליגי בלישנא דמתני' דהוי כאומר כצ"ל: ו] בא"ד לימא להדיא דדמי לאומר כצ"ל: ז] ד"ה הפי ור"ש חייש לספיקא כצ"ל א"מ:

תורה

הפילה אשתו אינו נזיר ר"ש אומר יאמר אם היה בן קיימא הרי אני נזיר חובה ואם לאו הרי אני נזיר נדבה [א]חזרה וילדה ה"ז נזיר ר"ש אומר יאמר אם הראשון בן קיימא הראשון חובה וזו נדבה ואם לאו הראשון נדבה וזו חובה: **גמ'** האי מאי למימרא משום סיפא בת טומטום ואנדרוגינוס אינו נזיר פשיטא מהו דתימא לכשאבנה הוא דקאמר קמ"ל דלא: ואם אמר כשיהיה לי ולד כו': פשיטא מהו דתימא ולד דמיחשב ביני אינשי בעינן קמ"ל: הפילה אשתו אינו נזיר: מאן קתני לה *רבי יהודה דברי הוא: ר"ש אומר יאמר אם היה בן קיימא הריני נזיר חובה ואם לאו הריני נזיר נדבה: בעא מיניה רבי אבא מרב הונא הריני נזיר לכשיהיה לי בן והפילה אשתו והפריש קרבן וחזרה וילדה מהו אליבא דמאן אי אליבא דר"ש מאי תיבעי ליה הא *אמר ר"ש ספק נזירות להחמיר ואלא אליבא דרבי יהודה דאמר ספק נזירות להקל מאי קדוש או לא קדוש מאי נ"מ לגיזתו ולעבוד בו [ב]תיקו בעא מיניה בן רחומי מאביי הריני נזיר לכשיהא לי בן ושמע חבירו ואמר *ועלי מהו אדיבוריה משמע או אגופיה משמע [ג]את"ל אגופיה משמע אמר הריני נזיר לכשיהא *לי בן ושמע חבירו ואמר ואני מהו אנפשיה קאמר או דילמא ה"ק רחימנא לך כוותיך [ד]את"ל כל באנפיה כסיפא

הפילה אשתו אינו נזיר. דדילמא האי דהפילה לא הוה בן קיימא שלא כלו לו חדשיו ולא ולד הוי וספק נזירות להקל: ר' שמעון אומר. אין דרך זו מוליאתו מידי נזירות: אלא (א) אם היה בן קיימא הריני נזיר חובה ואם לאו הריני נזיר נדבה. דקסבר ספק נזירות להחמיר: חזרה וילדה. לאחר שהפילה: הרי זה נזיר. דהשתא מיהא ולד הוא דאית ליה וחיילא עליה נזירות: ר"ש אומר. שמא הראשון הוה בן קיימא וחל עליו נזירות והשתא כי ילדה לא חייל נזירות ואם כדבריך יעשה נמלא זה מביא חולין לעזרה אלא יחזיר וימנה נזירות שנייה ויאמר אם הראשון שהפילה היה בן קיימא נזירות הראשונה חובה וזו נדבה ואם לא היה בן קיימא נזירות הראשונה נדבה וזו חובה: **גמ'** האי מאי למימרא. דכי נולד לו בן הרי זה נזיר: מהו דתימא. האי דקאמר לאו משום בן דוקא והאי דאמר בן לכשאבנה ממנה הוא דמשמע כגון ואבנה גם אנכי ממנה (בראשית ל) וכי נולד בת או טומטום ואנדרוגינוס נמי ליהוי נזיר קמ"ל דלא: ולד דמיחשב ביני אינשי קאמינא. דהיינו בן ותו לא קמ"ל דבת וטומטום ואנדרוגינוס נמי איקרו ולד: ר' יהודה. דאמר לעיל דספק נזירות להקל כדאמרי' בפ"ק (לעיל ד' ח.) דתניא הריני נזיר ע"מ שיש בכרי זה ק' כור והלך כו' ר' יהודה מתיר דספק נזירות להקל: והפריש קרבן וחזרה וילדה מהו. מי הוי קדוש או לא: אליבא דמאן. קמיבעיא לך אי אליבא דר"ש פשיטא דהוי קדוש דהאמר ספק נזירות להחמיר וקודם שילדה אשתו נמי הוי נזיר: אלא אליבא דר' יהודה דאמר ספק נזירות להקל מאי. מי אמרינן כיון שהפרישו בשעה שהפילה ולא חיילא עליה א) נזירות כלל לא הוי קדוש כלל ומיבעי ליה למיהדר ולקדושי: מאי נפקא לך מינה. ב) אי הוה קדוש או לא דהא ילדה וחיילא עליה נזירות: נפקא מינה לגיזתו ולעבוד בו. והכי קא מיבעיא ליה אי אמרת משעה שהפריש תחילה כשהפילה הוה ליה קדוש הוה ליה אסור בגיזה ועבודה אלא אי אמרת דלא חיילא עליה נזירות אלא משעה שחזרה וילדה הוה ליה מותר בגיזה ובעבודה מאי תיקו: ושמע חבירו ואמר ועלי מהו אדיבוריה. דההוא גברא קאי ומשמע ועלי להיות נזיר כשיהיה לך בן או ג) דילמא אגופיה משמע אנפשיה דהכי משמע ועלי נמי להיות נזיר כשיהי' לי בן: ד) ושמע חברו ואמר ואני מהו אנפשיה קאמר. ומשמע כי קאמר ואני נזיר כשיהא לי בן: או דילמא. אדיבורא דחבריה קאי ומשמע כאילו אמר ואני רחימנא ליה לאותו בן כוותיך ואהא נזיר לכשיהא לך בן (ב) ה) ואהא לעיל נמי כי קא מיבעיא ליה ועלי מאי טעמא לא מיבעיא ליה ו) בהאי לישנא הא לא אפשר דלאו לישנא מתרלתא היא ז) דלימא ועלי לאוהבו כמותך: ואם תימצי לומר כל באנפיה. בין אמר ועלי בין אמר ואני כסיפא ליה מילתא להדורי ליה למימר ח) לכשיהא לי בן אהא נזיר דאי אדעתא לקבל עליו נזירות כשיהא לו בן למה לו להזיר בפני זה יזיר בינו לבין עצמו אלא מדקאמר ליה באנפיה איכא למימר דהכי אמר ליה אף אני אהא נמי נזיר כשיהא לך בן: *) אמר הריני נזיר לכשיהא לפלוני בן ושמע חבירו ואמר ואני. וה"ה דקא מיבעיא ליה ועלי (ג) ט) ול"א מ"ה: מאי. מי י) אמר כיון דשלא בפניו דאבי הבן קא מהדר ליה לא כסיפא

*) שייך לע"ב

חזרה וילדה. פי' מהריון אחר ולד קיימא הרי זה נזיר ודאי לרבי יהודה א] וילדה זו ולד קיימא דממה שהפילה תחילה אפי' ספק נזיר לא וכאילו לא הפילה כלל: **רבי** שמעון אומר יאמר וכו'. דלר"ש מעת שהפילה הוי ספק נזיר הילכך יתנה עתה בלידה זו ויאמר אם היה הראשון בן קיימא נמלא שילא נדרו מנזירות ראשון ונזירות של לידה אחרונה נדבה או שמא הראשון נפל היה והנזירות הראשון נדבה היתה ועכשיו בלידה זו מוטלת עליו נזירות של חובה שנדר בנזיר שיהיה לו ולד לכך נריך להתנות דלא סגי ליה בנזירות הראשון דשמא נדבה היתה: **לכשאבנה** הוא דקאמר. ולא בן ממש קאמר אלא ל' בנין כמו ואבנה גם אנכי ובכה"ג בנוי: **ולד** דחשיב ביני אינשי. דבת נמי לא מיחשבא וכל שכן טומטום ואנדרוגינוס קמשמע לן: **לר'** יהודה ב]. בברייתא דאיתניא לעיל פ"ק (דף ח.) דקאמר נגנב אינו נזיר הוא דקאמר לעיל דנזיר דברי דלא הוי נזיר כלל לר' יהודה אבל לא רלה לומר ר' יהודה דהפלאה הוא דאם כן אפילו היה הולד בן קיימא אינו נזיר כיון דבשעת הנדר לא היה הולד בעולם כנ"ל: **והפילה** אשתו והפריש קרבן. פי' לנזירותו וילדה פירוש מאותו הריון עלמו ולד קיימא דהשתא יש הוכחה גדולה מדהאי בר קיימא הנפל [הוה] נמי בר קיימא וכלו לו חדשיו דטיפה היא נחלקת לשתים הילכך הלה קדושה על קרבן שהפריש כשהפילה שוב לא ג] הקדים אותם הבהמות דאפילו לר' יהודה דאמר לא מחית איניש נפשיה לספיקא הכא דאיכא הוכחה גדולה קדוש הקרבן ליאסר בגיזה ובעבודה או דילמא ד] כי ה"ג דאיכא הוכחה לר' יהודה דלא מחית איניש לספיקא לא הלה הקדושה על הקרבן כלל מכח הפרשה ראשונה דשמא מקלת הטיפה נקלטה מיד ומקלת הטיפה השניה לא נקלטה עד אחר שני ימים או ביום ג' וההוא נפל (כך מסיק הש"ס ואזיל דלר"י קמבעיא ליה ה] דאי אליבא דר' שמעון הא אמר ספק נזירות להחמיר דבלא ילדה נמי הוי קדוש מספק והשתא נמי כי ילדה אינו אלא ספק אלא אליבא דר' יהודה דאי לא ילדה חולין הוא והשתא כי ילדה ליה מי הוי קדוש מספק וכדפי': **ונפקא** מינה לגיזתו ועבודתו [ולא] דלילקי אהאי משום דליכא ו] כי הך סברא דולד אחרון משוי ליה בספק דאי מספקא ליה להש"ס דשמא לילקו בודאי מדשני בר קיימא הראשון אינו נפל א"כ לר' שמעון נמי מלי למיבעי למלקות דאי לא ילדה ליכא קדושה ודאית אלא הוי ספק לר' שמעון והשתא דילדה יקדש בודאי אלא ש"מ דלא משמע ליה להש"ס דלקי דקדושה ודאית אין בו כי נמי ילדה אפי' לר"ש. ע"כ הגה"ה): **ושמע** חבירו ואמר *ועלי היכא דאמר ואני ועלי מדבוריה משתמע כלומר גם אני נודר בנזיר כשיהיה לי ז] בן: **את"ל** הך אגופיה משתמע. הואיל ואמר ועלי היכא דאמר ואני מהו אנפשיה קאמר כלומר אפי' בשאמר ואני אגופיה מישתמע או דילמא רחימנא לך כוותך לכשיהיה בן קיימא: **את"ל** כל באנפיה כסיפא ליה מילתא. דילמא מסתמא ה"ק דרחימנא לך כוותך: א] **אמר** לאובן הריני נזיר כשיהיה ללוי בן. ושמע שמעון ואמר ואני מי ב] שאמר שלא בפניו אנפשיה קאמר או דילמא ה"ק רחימנא ליה לפלוני כוותך: **הריני** נזיר ונזיר כשיהיה לי בן. דהשתא [כשקיבל] נזירות דנפשיה ברישא והתחיל ומונה את שלו שהרי קבלו מתחילה קודם נזירות דבנו ובמלאת ימי נדרו מגלח ומביא קרבנות לנזירות דנפשיה ואחר כך מונה את של בנו וכן כשישלים את נזירות בנו יגלח ויביא קרבן לנזירותו: **הריני** [נזיר] כשיהיה לי בן ונזיר. דהשתא קבל נזירות דבנו ברישא ונזיר מלבד נזירות דבנו קיבל עוד נזירות אנפשיה התחיל מונה את שלו ונולד לו בן פי' עד שלא השלים מניינו מניח את שלו ומונה את של בנו כיון דקבל עליו תחילה נזירות של בנו הוא זקוק למנותם מיד כשיוולד ואחר שהשלים נזירות בנו ישלים נזירות של עלמו ואחר כך יגלח על שתיהם ומביא שתי קרבנות אחד לנזירות בנו ואחד לנזירות עלמו אבל לא יגלח אחר שהשלים נזירות [בנו] דאם כן היאך ישלים נזירותו נמלא כי לא יוכל לגלח בהשלמת נזירותו דאין גידול שיער פחות משלשים יום וכי דאם נדר נזיר מרובה שהיה נשאר אחר נזירות דבנו שלשים יום דאז היה יכול לגלח לנזירות בנו ולהשלים נזירותו ולשוב ולגלח מ"מ במתניתין דמיירי בסתם נזירות דהוי שלשים יום הילכך אם יגלח ח] לנזירות בנו לא יוכל לקיים מלות גילוח אנזירות דנפשיה לכך לא יגלח עד שישלים שתי הנזירות ויביא שתי קרבנות:

הריני

א] שייך לע"ב. ב] נ"ל אמריך.

עין משפט נר מצוה

כ א מיי' פ"א מהל' נזירות הל' ז:
כא ב מיי' פ"ט מהל' נזירות הל' ג:
כב ג ד מיי' שם פ"ב הל' ה:

פי' הרא"ש

חזרה וילדה אחר שקיבל עליו נזיר והביא קרבן הרי זה נזיר שמחמת הנפל לא חל עליו נזיר ולר"ש צריך להתנות כבראשונה שמא הא' היה בן קיימא. ומודה ר"ש בילדה טומטום דלא הוי נזיר אע"ג דהוי ספק זכר ספק נקיבה דלספק' כזו לא מחית נפשיה שלא היה דעתו על טומטום כלל: מהו דתימא לכשאבנה קאמר. כלומר בן דקאמר לשון בנין כמו ואבנה גם אנכי ממנה: דחשובי ביני אינשי ובת טומטום ואנדרוגינוס לא חשיב: ר' יהודה דברי הוא. ברייתא דאיתינן לעיל. והפילה אשתו והפריש קרבן וחזרה וילדה. פי' בו ביום ומסיק דמבעי' ליה אליבא דר' יהודה דאמר על נפל לא הוי א) נזיר. והיא לא חזרה וילדה פשיטא דלא הוי קידושי. אבל השתא דילדה בו ביום איכא הוכחה דהוי בן קיימא שאין אשה מתעברת וחוזרת ומתעברת וטפה אחת נחלקת לשנים. או דלמא זה נגמרה צורתו לז' והראשון נגמרה צורתו לט' ולא כלו חדשיו ולא קריש והגוזז ועובד בו פטור. אבל לר' שמעון כיון דממה נפשך חייב למנות נזירות ולהביא קרבן קדוש. ואע"ג דאי בעי לא יקבל עליו נזירות ויעמוד בספק זה לעולם ולא יגלח ולא יביא קרבן נמצא שאין בהפרשה זו כלום. מ"מ כיון שהפריש קרבן עלה בדעתו שרוצה לקבל עליו נזירות והוי כאומר הרי אלו בהמות קדושים לקרבן נזיר שאקבל עלי דמסתבר דקדשי. א"נ כמו שחייב להיות נזיר מספק כמו כן חלה קדושה על קרבן מספק ואסור בגיזה ועבוד': אדיבוריה משמע. כלומר ועלי נמי להיות נזיר כשיהי' לך בן גם אני מקבל עלי נזירות כשיהיה לי בן. ואת"ל דועלי ודאי אגופי משמע. דמשמע על גופי נדר כמו שקבלת עליך ואני מהו דואני איכא לפרושי אני דומה בנדר זה. כל באנפיה כסיפא ליה מלתא. אם לא יעשה לו נחת רוח להראות שהוא חפץ בטובתו:

א) נ"ל על נפל לא הוי נזיר ואם לא חזרה וילדה פשיטא דלא קדיש.

נוסחת הריב"ן

א) (נזירות) ליתא בכ"י: ב) פ"נה השתא מיהא קדוש הוא דהא ילדה כו': ג) או בגוף שמעשה ומשמע דקאמר ועלי להיות נזיר: ד) (ושמע חבירו כו' לי בן) ליתא בכ"י: ה) וא"ת: ו) מיבעי ליה הכי דדלמא ועלי אדבוריה משמע הא כו': ז) דדלמא: ח) למימר ליה: ט) ולא מפי המורה: י) אמרינן:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אלא ימנה נזירות ויאמר אם היה בן קיימא: (ב) ד"ה או דילמא וכו' לך בן וא"ת לעיל נמי: (ג) ד"ה אמר הריני וכו' וה"ה דקא מיבעיא ליה ועלי אלא חדא מהם נקט הס"ד:

גליון הש"ס

גמ' ר"י דברי הוא. עי' לקמן דף לד ע"א תד"ה אלא ר"י וצ"ע:

ס"א ואני

ס"א לך

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה חזרה וילדה פי' מהריון וכו ודאי לר' יהודה וילדה. תיבת וילדה נמחק וכ"כ מלידה זו וכו' אפי' ספק נזיר לא הוי וכו' כנ"ל: ב] ד"ה לר' יהודה וכ"כ רבי יהודה דברי וכו' כנ"ל: ג] ד"ה והפילה אשתו והפריש קרבן וכו' הלכך חלה קדושה על קרבן שהפריש כשהפילה שוב לא הקדים אותם הבהמות. מלות הקדים אותם הבהמות נמחקו וכ"כ יקדים אותה בהמה כנ"ל. א"מ: ד] בא"ד או דילמא אפי' כי האי גוונא כנ"ל: ה] בא"ד ומקלת הטפה לא נקלטה עד אחר שני ימים או ביום ג' וההוא נפל כך מסיק הש"ס ואזיל דלר"י קמבעיא ליה עכ"ל. נ"ב כאן הס"ד ואח"כ מה"ד אי אליבא דר"ש: ו] ד"ה ונפקא מינה לגיזתו ועבודתו [ולא] דללקי אהאי משום דליכא כי הך סברא דולד אחרון משוי ליה בספק. מן תיבות כי עד בספק נמחק וכ"כ את בהך סברא דולד אח"כ למשוי ליה כודאי כנ"ל. א"מ: ז] ד"ה ושמע חברו ואמר ועלי וכו' גם אני נודר בנזיר כשיהיה לי. מלת לי נמחק וכ"כ לך בן כנ"ל לענ"ד וכפרש"י וכא"מ הגיה לו: ח] תוד"ה הריני נזיר וכו' הילכך אם יגלח כשישלים כנ"ל:

*הריני נזיר כשיהיה לי בן. פירוש דסתם נזירות דהוי שלשים יום ונזיר מאה יום נזירות דנפשיה והשתא כמי קבל נזירות דבנו ברישא והתחיל למנות נזירות דנפשיה ק' יום ונולד לו בן עד שבעים ויום שבעים כמי בכלל לא הפסיד כלום פירוש [ג] אחרי שנזירות בנו של שלשים יום מובלעים תוך ק' יום עדיין דפירש *ולא הני ק' יום עולים לנזירות דבנו וגם למאה יום דנפשיה דאף ע"ג דמיד כשנולד בנו צריך להניח את שלו ולמנות של בנו שהרי קיבלו תחילה כדאמר לעיל אפ"ה כיון דשל בנו מובלעין בתוך המאה יום עולים לשל בנו ולשלו וישלים מאה יום ויגלח על

כסיפא ליה מילתא. ואנפשיה קאמר דהאי נזיר כשיהא לי בן: או דילמא הכי א"ל רחימנא ליה לפלוני כוותיך. לכשיהא לו בן אהא נזיר כמותך תיקו: מתני' אמר הריני נזיר מעכשיו ונזיר לכשיהא לי בן התחיל מונה את שלו ועד שלא השלים את שלו נולד לו בן והלה עליו נזירות שהזיר על בנו א] לכשיהא לו (א): משלים את שלו. לפי שקיבלו עליו תחילה ואח"כ מונה נזירות שהזיר על בנו *דכיון שחל עליו של בנו עד שלא השלים נזירות שלו נעשה כנזירות אחת ולכך אינו יכול לגלח א): אבל אם אמר הריני נזיר כשיהא לי בן ונזיר דמשמע (ב) ל' מעכשיו התחיל

כסיפא ליה מילתא אמר הריני נזיר לכשיהא לפלוני בן ושמע חבירו ואמר ואני מהו מי אמרינן שלא בפניו אנפשיה קאמר או דילמא הכי קאמר ליה רחימנא ליה כוותיך ״תיבעי:

מתני׳ ״הריני נזיר ונזיר כשיהיה לי בן התחיל מונה את שלו ואח"כ נולד לו בן משלים את שלו ואח"כ מונה את של בנו הריני נזיר כשיהיה לי בן ונזיר התחיל מונה את שלו ואח"כ נולד לו בן מניח את שלו ומונה את של בנו ואח"כ משלים את שלו:

גמ׳ בעי רבא אמר הריני נזיר לאחר עשרים יום ומעכשיו מאה יום מהו ״כיון דהלין מאה בעשרין לא שלמין לא חיילין או דילמא כיון דאית ליה גידול שער לבסוף חיילין ותיבעי ליה נזירות מועטת חדא מגו חדא קא מיבעיא ליה את"ל

את"ל נזירות מועטת כיון דעשרה יומין הוא דיתרין לא סליק ליה הלין עשרה ודאי נזיר מאה יום כיון דאית ליה תמנין יומין לבסוף סלקין ליה או לא ואת"ל חיילי אמר הריני נזיר לאחר כ' יום ומעכשיו נזיר עולם מהו מי חיילא עליה [א]או לא את"ל הכא כיון דאפשר לאיתשולי חיילא אמר הריני נזיר שמשון לאחר עשרים יום ומעכשיו נזיר סתם מהו הכא לא אפשר לאיתשולי מי חיילא [ב]או לא אמר כמשה בשבעה באדר מאי פשוט מינייהו קדמייתא *הריני נזיר לאחר עשרים יום ומעכשיו מאה יום [ג]מונה עשרים ואח"כ מונה שלשים ואח"כ מונה שמונים כדי להשלים נזירות ראשונה נטמא בימי בנו רבי יוחנן אמר [ד]סותר ריש לקיש אמר אינו סותר רבי יוחנן אמר סותר [ה]חדא נזירות אריכתא היא ריש לקיש אמר אינו סותר נזירות דידיה לחוד ודבריה לחוד

נטמא

רש"י

את"ל נזירות מועטת כיון. דאינו מתחיל מעכשיו למנות לא מייתרי ליה מהאי נזירות אלא עשרה ימים ולא הוי בהן כדי גידול שיער דאין תגלחת פחות משלשים: לא סלקין ליה הלין עשרה. למנין נזירות דהא לית בהו גידול שיער הילכך לא חיילי ליה מעכשיו אלא לאחר עשרים יתחיל למנות שתי נזירות ויהא מגלח בינתים ואי אמרת תפשוט ממתני' דקתני מניח את שלו ומונה את של בנו ואח"כ משלים את שלו ואע"ג דלא מייתרי משלו אלא עשרה ואפי' הכי חיילי הא לא א) דמי דאינו התם כיון דאמר הריני נזיר סתם לכשיהא לי בן לא נחית למניינא דלא קאמר אימת (אי לאחר עשרין וחמשה) (א) הילכך האי דסדר ואמר הריני נזיר דינא הוא דליחול עליה לאלתר דדילמא לא יהא לו בן עד לאחר שלשים דלא מייתרי כלל ואיסתכח דמלאלתר הוה ליה למימני נזירות שלו א"כ זמנין דלא יספיק למימני את שלו קודם שנולד לו בן כיון דאי אפשר ליה בגילוח כדפרישי' לעיל גבי מתני' כנזירות אחת דמי אלא הכא דקא נחית ליה למניינא דאמר לאחר עשרים איכא לך למיבעי בהכי בעיין כיון דעשרים יומין כו': ואת"ל. היכא דאמר (ב) מעכשיו ב) מאה כיון דאפשר למימני מעכשיו עשרים ולאחר דמונה ליה שלשים אפשר למיהדר ולמימני תמנין משום דאיכא גידול שיער לבסוף חיילי להו מהשתא אכתי תיבעי לך הא אמר הריני נזיר לאחר עשרים ומעכשיו נזיר עולם מהו ג) כיון דלנזירות עולם לית ליה הפסק דהיכא דאמר מעכשיו מאה יום הוא דאיכא למימר דמונה עשרים ואח"כ מונה שלשים ואח"כ מונה שמונים דודאי חיילא עליה לאלתר מכי אמר מאה יום משום דכיון דאית להו הפסק לסוף מאה הילכך הכא נמי אפשר למפסקינהו מתוכן אבל הכא דאמר מעכשיו נזיר עולם דנזיר עולם אין לו הפסק והאי דמגלח משלשים לשלשים הייני טעמא משום כובד ולא משום דליהוי הפסק וכיון דאין לו הפסק לא פסקינן להו מתוכן וכיון דלא אפשר בלא הפסקה לא תיחול עליה נזירות כלל עד לאחר עשרים דלימני שלשים של נזירותו ברישא: ואת"ל. לענין כולהו שאילתא לענין נזירות מועטת ד) לנזירות מאה או לנזירות עולם (ג): כיון דאפשר ליה לאיתשולי. אההוא נזירות שקבל עליו לאחר עשרים ניחלו להו כולהו מהשתא אכתי תבעי לך אמר הריני נזיר שמשון לאחר עשרים יום ומעכשיו נזיר סתם מהו: הכא. בנזיר שמשון דלא אפשר לאיתשולי עליה משום דשמשון לא הוה נדור אמרינן כיון דלא אפשר לאיתשולי עליה אנזיר שמשון לא חיילא ההוא נזירות סתם (ד) ה) דהואיל דסוף עשרים לא שלמי או דילמא חיילא: אמר הריני כמשה בשבעה באדר. דמשמע כמשה שנפטר בשבעה באדר א] ושוב לא שתה יין מי הוי לשון נזירות או לא: נטמא בימי בנו. האי דאמר הריני נזיר כשיהא לי בן ונזיר סתם התחיל מונה את שלו ועד שלא השלים את שלו נולד לו בן מניח את שלו ומונה את של בנו ואם נטמא בתוך ימים הללו ו) שמנה לבנו: ר' יוחנן אמר סותר. אף אותן ימים שמנה כבר על שלו ב] דכיון ז) דאפילו מנה את שלו אינו מגלח בינתים כנזירות אריכתא דמי וסותר את הכל: וריש לקיש אמר אינו סותר. את שלו דנזירות דידיה לחוד ודבנו לחוד:

נטמא

תוספות

ליה. כלומר תחילה שאל בנזירות מועטת ושוב שאל בנזירות מרובה באם תמצא לומר דאפילו את"ל דנזירות מועטת לא חיילא כיון דעשרה יומין לבד הוא לא סלקי הנך עשרה שישלים אחר עשרים לאיצטרופי לעשרים שספר מתחילה משום דהנך עשרה לא חזו לנזירות לחודייהו ולהכי לא ניחא ליה להפסיק נזירותו אלא אלו עשרים יום רוצה שיהיו פנויים ויהיה מותר ביין ובתגלחת וליטמאות למתים אכתי מיבעי ליה לנזירות מרובה דמאה יום כיון דאי חיילא השתא כ' יום אכתי פשו להו פ' יום אחר נזירות דל' יום דחזו לנזירות לחודייהו ומצטרפי שפיר להני עשרים יום להשלמת ק' יום וימנה [כ'] יום ושוב מונה ל' יום ומגלח ויביא קרבן ושוב מונה פ' יום להשלים המאה יום ויגלח שנית ויביא קרבן ולא קפיד אהפסקת נזירות או דילמא אפ"ה לא חיילי כיון דלא שלמי מאה יום בהנך [כ'] יום ואין רצונו להפסיק נזירותו ומסתמא בשעת קבלה היה בדעתו [בכ'] יום קמאי יהיה מותר ביין ובתגלחת ובטומאה ואחרי כן יעשה שלשים יום ויגלח ויביא קרבן ושוב יעשה מאה יום רצופין ויגלח ויביא קרבן: הגה"ה ול"ע אי מצי למיבעי היכא דאמר הריני נזיר מאה יום ונזיר לאחר עשרים יום דהשתא הקדים המאה יום [אי אמרת] חיילי מהשתא אי לא [ושמא] דה"ה דמצי למיבעי הכי וחדא מנייהו נקט. הגה"ה:

אמר הריני נזיר לאחר עשרים יום ומעכשיו נזיר לעולם. דדינו אם הכביד שערו דמיקל ומביא שלש בהמות:

מי חיילא. נזירות עליה מהשתא או לא את"ל דבין נזירות מועטת ובין נזירות מרובה מהשתא חיילא משום דכי מטו עשרים ויחול נזירות לא הוי הפסק כולי האי שהרי דמי הוא לנזירות דמאה אבל הכא אי חיילא מהשתא נזיר עולם נזירות דאחר עשרים אינו כיוצא בו כלל והוי הפסק הילכך לא הוי נזיר עולם כלל עד שישלים נזירותיו ובהנך עשרים קמאי יהיה מותר ביין ובתגלחת ובטומאה או דילמא דמ"מ יחול מהשתא נזיר לעולם וכי אתו עשרים ימנה נזירות שלשים יום ומגלח למ"ד נזיר עולם מיקל אחר שלשים יום או אחר *[ש"א] למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה (לעיל דף ה.) ג] דהזיא לנזירות עולם שהתחיל ולא חשיב הפסקת נזירותו כיון שבידו לשאול על נזירות של שלשים יום והיה עושה נזירות עולם לפניו בלי הפסק הילכך ד] אסר אפילו לא שאל על נזירות [דל' יום] יחול עליו נזיר עולם מהשתא וה"ה דמצי ה] למיבעי אי אמר הריני נזיר לאחר כ' נזיר עולם ומעכשיו נזיר סתם: **ואת"ל** הכא ודאי כיון דאפשר לאתשולי אנזירות שיחול לאחר עשרים יום הכא ו] חיילא נזיר עולם ומהשתא יכול לשאול אנזירות דבתר עשרים ולא תהיה הפסק כלל בתוך נזירות דנזיר עולם:

אמר הריני נזיר כשמשון לאחר עשרים יום ומעכשיו נזיר סתם. הכא ודאי לא אפשר לאתשולי אנזירות שמשון שיחול עליו אחר [עשרים] הילכך לא יחול עליו סתם נזירות בהנך עשרים כלל הואיל ולא מצי להשלים בהנך עשרים סתם נזירות דהויין שלשים יום ויהיה מותר ביין ולטמאות למתים בהנך עשרים ואח"כ יתחיל נזירות שמשון ז] [וידחה] סתם נזירות כיון דלא אפשר להשלימו קפיד אהפסקת נזירותו או דלמא סוף סוף חייל עליה סתם נזירות בתוך עשרים יום והכי דלא מצי לגלח לסוף עשרה דלאחר עשרים דהא חל נזירות שמשון מ"מ כל דין נזירות שיכול לנהוג ינהוג כגון איסור יין וטומאת מתים ח] ולאחר עשרים יפסיק נזירות זה ויתחיל נזירות שמשון דלא קפיד ט] אפי' אהפסקת נזירותו אבל לא מצי למיבעי היכא דאמר הריני י] סתם לאחר [כ'] ומעכשיו נזיר שמשון דכיון דמצי לאתשולי אסתם נזירות לאחר עשרים ישאל עליו ולא יהיה הפסק בנזירות שמשון והך בעיא לא מצי בעי בנזיר עולם כגון דאמר הריני נזיר עולם לאחר [עשרים] ומעכשיו נזיר [סתם] דודאי חייל עליה נזיר סתם מהשתא כיון דאפשר איתשיל אנזיר עולם הבא לחול עליו אחר עשרים שישאל עליו וישלים סתם נזירות דדוקא אנזיר שמשון מיבעיא דלא אפשר לאיתשולי עליה וה"נ משמע בפ"ג דמכות (דף כב.) אמתני' דיש חורש תלם אחד דנזיר שמשון לא אפשר לאתשולי נזיר עולם אפשר אתשולי: **אמר** כמשה בז' באדר מהו. דביום הוולדו דהיינו בז' באדר שמחו שמחה גדולה וביום מותו בז' באדר מסתמא רבים נדרו בנדר ורבו נזירים בישראל מחמת לער והוא אמר בסתם אהא היינו כמו שהיה דורו של משה בז' באדר ביום מותו ונזירות קבל עליה או כיום הוולדו קאמר ושמחה קבל עליה וק"ק למ"ד (זבחים דף קיז.) נדרים ונדבות לא קריבין בבמה א"כ אותם שנדרו בנזיר בפטירת משה רבינו הא היו נזירים כל ימיהם ולא יכלו להקריב קרבנות דקרבן נזיר נידר ונידב הוא °ולא היה היתר גם בשילה וכן קשה מן נזירות דאבשלום*: **פשוט** מיהא קמייתא הריני נזיר וכו'. נטמא בימי בנו. אמתני' קאי דתנן מניח את שלו ומונה של בנו לריש לקיש נפקא מינה לענין דאם נטמא בימי בנו אינו סותר את שלו ולר' יוחנן נמי דסותר הייני דוקא כשפוסק מניינו כ] והניח את שלו ומונה את של בנו ועומד באמצע מניינו אז דסותר את של בנו סותר נמי את של מניינו לפי שלא השלים מניינו ואילו היה מונה שני מניינים אחד לו מסויים לעצמו ושוב היה מונה לבנו לעצמו ונטמא בימי בנו לא היה סותר מנין של עצמו ל] לגמרי עד שלא התחיל מנין של בנו וריש לקיש אמר אינו סותר אלא נזירות של בנו אבל מה שמנה משלו תחילה אינו סותר אבל ברישא דמתני' דקתני הריני נזיר ונזיר כשיהיה לי בן דמונה את שלו ואח"כ את של בנו דאם נטמא בימי בנו ד"ה אינו סותר אלא של בנו דכבר נסתלק לגלח את שלו: **חדא** נזירות אריכתא היא. שהרי אינו מגלח [אלא] לאחר שישלים שלו ושל בנו ובאמצע נזירותו הוא עומד אבל ודאי נטמא בימי השלמה שלו אינו סותר אלא אותו שלו ולא של בנו: ב"ש הג"ה:

נטמא

עין משפט נר מצוה

כו א מיי' פ"ד מהל' נזירות הל' ח וע"ש בכ"מ:
כז ב מיי' שם הל"ט וע"ש:
כח ג מיי' שם הל' ו':
כט ד ה מיי' שם הל"ג:

מסורת הש"ס

פ"א מ"ט
[תוספתא פ"ב]

נוסחת הריב"ן

א) דמיין: ב) מונה: ג) נזיר עולם מהו מי אמרינן כיון דלנזירות עולם לית ליה הפסק לא תיחול עליה נזירות מעכשיו כלל עד לאחר כ' דלמני ל' של נזירותו ברישא דאי אמרת דתיחול עליה מעכשיו כי מטו להו לא אפשר ליה בלא הפסקה משום דקאמר ברישא הריני נזיר לאחר כ' ובהפסקה לא אפשר ליה משום דלא מייתרו ליה מהכא תגלחת כדי גידול שער סלכך לא חיילי להו מעכשיו או דלמא לא: ואת"ל כו' ובשאר ליתא: ד) או לנזירות: ה) הואיל דבסוף: ו) שמונה: ז) דכיון דאינו מנה את של בנו אינו מגלח:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לא סלקין וכו' אימת אי לאחר עשרין וחמשה ואי לאחר שלשים הילכך האי דסדר ואמר וכו' בן וכיון דאי אפשר וכו' כנזירות אחת דמי אבל הכא דקא נחית וכו' כיון דעשרה יומין כו': (ב) ד"ה ואת"ל היכא דאמר ומעכשיו וכו' לית ליה הפסק ליכא למימר דמונה כ' ואח"כ ל' דהיכא דאמר ומעכשיו: (ג) ד"ה ואת"ל לענין כו' ד"ה עם ד"ה כיון וכו' ניחלו להו לכולהו: (ד) ד"ה הכא בנזיר וכו' נזירות סתם הואיל דלסוף עשרים:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה אמר כמשה וכו' ולא היה היתר וכו'. ע' מס' שמחות בזה בס' בתי כהונה ח"ב בסוף הספר בדרושיו דף כב ע"ג:

[וע' היטב תוס' זבחים קיז. סד"ה ר' שמעון ותוס' תמורה יד: ד"ה שמי מכהן]

פי' הרא"ש

דוקא ההפסקה גורמת: ה"ג אמר הריני נזיר לאחר [כ'] יום ומעכשיו נזיר עולם מי חיילא עליה או לא. את"ל הריני נזיר לאחר [כ'] יום ומעכשיו ק' יום חיילי שאני התם דאע"ג דחיילי ק' יום מעכשיו אפשר לו לקיים כל משפט נזיר' שלאחר כ' יום כי אחרי ההשלמה של נזירות ק' יגלח ויביא קרבנותיו של ק' ושל נזיר שלאחר כ'. או לאידך פי' יגלח אחר נזירות שלאחר כ' ויביא קרבן ויגלח שנית אחר השלמת הק' אבל הכא אי חייל נזיר עולם מיד שוב לא יגלח לעולם. ומיירי כגון דאמר ומעכשיו נזיר לעולם דאותו אינו מגלח לעולם. אבל נזיר עולם מיקל בתער. למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה לעיל בפ"ק. ואת"ל כיון דאפשר לאתשולי חיילא. כלומר לא תמנע נזיר לעולם מלחול לאלתר משום בטול נזירות שלאחר כ' דכיון דאפשר לאתשולי על נזיר שלאחר כ' אמרי' כשאמר ומעכשיו נזיר לעולם היה בדעתו שיחול מיד ועל נזירות שלאחר כ' ילך אצל חכם ויתיר לו והרי הוא כאילו קיים אמר הריני נזיר שמשון לאחר כ' יום ומעכשיו נזיר סתם מהו מי אמרי' יתחיל למנות מעכשיו נזיר סתם ולאחר כ' יפסיק נזירותו ויתחיל נזיר שמשון ולא יגלח לעולם או דלמא כיון דאינו יכול להשלים נזירותו וגם אין שאלה לנזיר שמשון כדאיתא פ' בתרא דמכות לא חיילא עלי' כלל נזיר של ל' יום. וי"מ הריני נזיר לאחר כ' יום ומעכשיו נזיר עולם דדינו דהכביד שערו מיקיל בתער ומביא ג' בהמות מי חיילי. את"ל דבין נזיר מרובה בין נזיר מועטת חיילי. וכי מטו כ' יום מפסיק. שאני התם דלא הוי הפסק כולי האי דדומה הוא לנזיר א' דבני חדא בקתא אינון. אבל הכא אי חייל מהשתא נזיר עולם כיון דנזיר [עולם] אינו כיוצא בו כלל הוי הפסק א): כולי דדומה הוא לנזיר א' הילכך לא חייל נזיר עולם עד אחר שישלים נזירותו שלאחר כ' יום או דלמא אפ"ה חייל מהשתא וכי מטו כ' יום יפסיק וימנה נזירותו ויגלח ויחזיר לנזיר עולם כיון דאפשר לאתשולי אנזיר דלאחר כ' ולא הוי הפסק כלל. וה"ה דהוי מצי למבעי הריני נזיר עולם לאחר כ' יום ומעכשיו נזיר סתם דמצי נמי לאתשולי אנזיר עולם: אמר כמשה בז' באדר מהו. מי אמרינן דהוי קבלת נזירות דמסתמא ביום שנפטר משה רבינו

רבו

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה אמר הריני כמשה בז' באדר וכו' ושוב לא שתה. מלת שתה נמחק וכ"ב שתו יין כצ"ל וכוונתו כהתוס' ד"ה אמר כמשה א"מ: ב] ד"ה ר' יוחנן וכו' דכיון דאפילו מנה. נמחקו וכ"ב דאינו מניח את שלו וכו' כצ"ל א"מ: ג] תוס' ד"ה מי חיילא וכו' דהזיא. מלת דהזיא נמחק וכ"ב דדמיא כצ"ל א"מ: ד] בא"ד בלי הפסק הלכך אסר. מלת אסר נמחק וכ"ב אמרינן כצ"ל: ה] בא"ד וה"ה דמצי למבעי כ"כ עי' א"מ: ו] בד"ה ואת"ל הכא וכו' חיילא נזיר עולם דמהשתא כצ"ל: ז] ד"ה אמר הריני נזיר כשמשון וכו' ואח"כ יתחיל נזירו' שמשון וידחה. מלת וידחה נמחק וכ"ב מדהל כצ"ל ור"ל דאותן כ' יום יהא מותר ביין וטומאה וגילוח ואחר כ' יתחיל סתם נזירות ל' יום ומדהל הסתם נזירות א"כ יחול נזירות שמשון וכמ"ש תוס' לעיל ד"ה בעי רבא ובד"ה הדא מגו חדא א"מ: ח] בא"ד ואח"כ יפסיק נזירות זה כצ"ל: ט] בא"ד ויתחיל נזירות שמשון דלא קפיד אפי' אהפסקה. תיבות אפי' אהפסקה נמחקו וכ"ב אגילוח בהפסקה כצ"ל ור"ל דאחר כ' ימים יסיים סתם נזירות דהיינו עוד י' ימים באיסור יין וטומאה רק שלא יגלח בסוף ואח"כ דהיינו אחר אותן י' ימים יתחיל נזירות שמשון. ואע"ג דאינו יכול לקיים מצות גילוח בסוף נזירות שלו מ"מ אינו קפיד על זה אלא מה שיוכל לקיים מקיים ודו"ק א"מ: י] בא"ד אבל לא מצי למיבעי היכא דאמר הריני נזיר סתם כצ"ל: כ] ד"ה פשוט מיהא קמייתא וכו' כשפוסק מניינו והניח תי' והניח נמחק וכ"ב ומניח כצ"ל: ל] בא"ד לא היה סותר מנין של עצמו שהרי השלים מנין של עצמו לגמרי כצ"ל א"מ:

א) נראה דצ"ל הוי הפסק הלכך לא חייל נזיר עולם וכו' וכ"ה בתוס' ד"ה מי חיילא.

לא א מיי' פ"ו מהל' נזירות הל' י:
לא ב מיי' פ"ו מהל' נזירות הל"ט:
לב ג מיי' שם פ"ח הל' ה:
לג ד (מיי' שם פ"ו הל"ד):

נטמא בימי צרעתו. אמר הריני נזיר מהיום והתחיל למנות נזירות א) [שימי] חלוטו אינו עולה לנזירות וגם אינו סותר כדלקמן בפרק מי שאמר (דף יז:) ונטמא במת בימי חלוטו לר"ל אינו סותר הימים הראשונים שמנה לנזירותו קודם ימי צרעתו וכשיטהר מצרעתו יגלח ויביא קרבנות מצורע ויחזור וישלים מנין נזירות כמו שפסק ור' יוחנן אומר סותר דהא בנזירות קאי ועדיין לא מנה המאה וכשיטהר מצרעתו צריך למנות כל ימי נזירותו: וצריכא. לאשמועינן פלוגתייהו בבנו ובצרעתו: נטמא ביום גידול שיער. פי' אמר הריני נזיר שלשים יום וכשמנה כ' מנזירותו גילחוהו ליסטים על כרחו דהשתא לא יוכל לגלח ביום שלשים לנזירות ולהביא קרבנותיו עד אחר שלשים יום מיום...

נטמא בימי צרעתו. היה נזיר ונצטרע ובימי צרעתו נטמא למתים: ר' יוחנן אמר סותר. את הקודמין דהא אכתי קאי בנזירות הואיל א) דכי נתרפא מצרעתו משלים מה ג) שכבר מנה קודם שנצטרע: ריש לקיש אמר אינו סותר. דימי צרעת לחוד הואיל ואין עולין לו למנין ימי נזרו והימ"ן שונה להני תרתי דרבי יוחנן וריש לקיש בטעמא אחריכא ולא המגור"ס חז"ל ג) להיו"ת כדבר"י הימ"ן דבין כי נטמא בצרעתו ובין בנזירות בנו דהואת אידך נזירות נזיר מאה מיירי לפי שלא מלינו גידול (א) פחות משלשים...

תורה אור

נטמא בימי צרעתו ר' יוחנן אמר א) סותר ריש לקיש אמר אינו סותר רבי יוחנן אמר סותר דהא בנזירות קאי ריש לקיש אמר אינו סותר צרעת לחוד ונזירות לחוד וצריכא דאי איתמר בהך קמייתא בההיא א"ר יוחנן סותר שם נזירות אחת היא אבל בהא אימא מודה ליה לריש לקיש דנזיר לחוד וצרעת לחוד ואי איתמר בהא בהא קאמר ר"ל אבל בהך אימא מודה ליה לר' יוחנן צריכא נטמא ביום גידול שער רב אמר ב) אינו סותר אפי' לר' יוחנן דאמר סותר הני מילי היכא דקאי בנזירות גידול שער מישלם נזירות הוא ושמואל אמר סותר אפי' לריש לקיש דאמר אין סותר התם שתי נזירות הכא חדא נזירותא אמר רב חסדא הכל מודים שאם קדש שער בדם אין לו תקנה אליבא דמאן אי אליבא *דרבי [לקמן מו.] אליעזר כיון דאמר תגלחת מעכבת תוך מלאת היא ולסתור אלא אליבא דרבנן [מו: מז. סא.] ג) האמרי תגלחת לא מעכבת לעולם אליבא דרבנן ומאי אין לו תקנה ד) אין לו תקנה למצות גילוח אמר ר' יוסי ברבי חנינא נזיר שכלו לו ימיו לוקה על הטומאה ואינו לוקה על התגלחת ולא על היין מאי שנא טומאה דלקי דאמר קרא °כל ימי הזירו לה' לרבות ימים שלאחר מלאת כימים שלפני מלאת אי הכי אתגלחת נמי ליחייב דהא אמר רחמנא °כל ימי נדר נזרו תער לא יעבור על ראשו לעשות ימים שלאחר מלאת כימים שלפני מלאת ותו °כל ימי נזרו מכל אשר יעשה מגפן היין לעשות ימים שלאחר מלאת כימים שלפני מלאת שאני

שאני הכא דאמר רחמנא °וטמא ראש נזרו מי שנזרו תלוי לו בראשו מיתיבי "נזיר שכלו לו ימיו אסור לגלח ולשתות יין ולטמא למתים ואם גילח ושתה יין ונטמא למתים ה"ז סופג את הארבעים תיובתא:

מתני' "הריני נזיר לכשיהא לי בן ונזיר מאה יום נולד לו בן עד שבעים לא הפסיד כלום לאחר שבעים סותר שבעים שאין תגלחת פחות משלשים יום:

גמ' אמר רב יום שבעים עולה לכאן ולכאן תנן נולד לו עד שבעים לא הפסיד כלום ואי סלקא דעתך עולה לכאן ולכאן איתגורי מיתגר אלא בדין הוא דלא ליתני עד שבעים ומשום דקתני סיפא אחר שבעים סותר שבעים קתני רישא שבעים ת"ש מסיפא נולד אחר שבעים סותר שבעים °מאי אחר אחר אחר אבל אחר ממש מאי הכי נמי דלא סתר אי הכי מאי איריא דתני נולד עד שבעים לא הפסיד כלום אפי' אחר שבעים נמי הא אמרת לא סתר אלא ש"מ אחר ממש וכן מתני' לרב שמע מינה ורב כמאן אמרה לשמעתיה אילימא כאבא שאול *דתנן *"הקובר את מתו שלשה ימים קודם לרגל בטלה ממנו גזירת שבעה "שמנה ימים קודם לרגל בטלה ממנו גזירת שלשים ומותר לספר ערב הרגל ואם לא סיפר ערב הרגל אסור לספר אחר הרגל אבא

שאני הכא. גבי טומאה טעמא מאי הוא דלוקה דכתיב וטמא ראש נזרו מי שנזרו תלוי לו בראשו דמשמע שתלה הכתוב את הטומאה במי שעדיין לא נתגלח ואפי' לאחר שכלו לו ימיו א) כל זמן שלא גילח שערו שנזרו על ראשו מי שכבר כלו ימי נזירותו ואין נזרו תלוי אלא בראשו: אם גילח ושתה יין ונטמא תורה אור למתים סופג את הארבעים. אלמא [במדבר ו] דגמרי ימי ימי לרבות ימים שלאחר מלאת ותיובתא לר' יוסי בר' חנינא: מתני' הריני נזיר כשיהיה לי בן ונזיר מאה יום. והתחיל למנות את שלו אם נולד לו בן עד ע' יום ב) צריך להניח את שלו ולמנות את של בנו: לא הפסיד כלום. דשלשים יום הוא דמייתרי ליה ממאה אלא מניח את שלו ומונה את של בנו ומגלח ומונה שלשים כדי להשלים מאה שלו ומגלח דבשלשים אית בהו כדי גידול שער: אבל אם נולד לו לאחר ע'. דלא מייתרי להו שלשים ג) דלית בהו גידול שער שאין תגלחת פחות מל' יום הלכך סותר את הכל ומתחיל למנות את של בנו ומגלח ואחר כך מונה מאה שלו וה"מ בנזירות מרובה אבל בנזירות מועטת אינו סותר כלל כדתנן לעיל מניח את שלו ומונה את של בנו ואחר כך משלים את שלו ואינו סותר וטעמא מאי כדאמרן שאין תגלחת בינתים וכחדא נזירות אריכא הוא: גמ' אמר רב. נולד לו בן ביום ע' עולה לו לכאן ולכאן אותו יום עולה לו למנין ע' ולמנין של בנו ד) דשלשים דלבנו נמי מתחיל למנות בו ביום וכן כשבא להשלים מאה שלו שלאחר נזירות של בנו אין צריך למנות אלא כ"ט: ה) איתגורי מיתגר. דעולה לו לכאן ולכאן שאינו צריך להשלים (א) אלא למאה בלבד ועוד ו) שנזירות של בנו מתחיל מבו ביום צריכא למימר דלא הפסיד כלום: אלא בדין הוא דלא ליתני עד שבעים ומשום דקתני סיפא כו'. הך אלא נשתנה מכל אלא שבש"ס והכי משמע אלא משום דקתני סיפא אחר ע' תנא ליה רישא עד ע' ובדין הוא דלא ליתנייה כלל דהא אמרינן דאפילו איתגורי מיתגר. ואית ספרים דכתיב בהו ז) בדין ליתני עד ע' כו' אלא משום דקתני סיפא לישנא דהפסיד דקתני אחר ע' סותר תנא נמי רישא [עד ע'] דאינו סותר ח): ת"ש נולד אחר שבעים סותר ע'. ואי איתא כדקאמרת ט) אמאי סותר כיון דמתחיל למנות מבו ביום לבנו ויום שלשים דבנו עולה לו לכאן ולכאן אכתי פשו להו שלשים יום כדי גידול שיער: מאי אחר. דקתני אחר אחר דהיינו ע"ב דאפילו י) אי אמרת דעולה לכאן ולכאן אכתי לא פשו להו אלא כ"ט יום ואין תגלחת פחות משלשים יום: מאי איריא דקתני. רישא עד ע' לא הפסיד כלום אפילו לאחר ע' ביום ע"א נמי לא הפסיד דהא אמרת דלא סתר אלא ש"מ אחר ממש ביום ע"א דקתני סותר משום דלא אמרינן שהוא עולה לו לכאן ולכאן: א] וכן מתניתין לרב. כ) וכן לענין זה קשיא מתניתין לרב ש"מ: ורב כמאן אמרה לשמעתיה. ואי קשיא למה לי ל) מיבעיא הכי הא אשכחן בפ"ק דתני יום שלשים עולה לכאן ולכאן דילמא מתני' דהתם לא מתרצא כרב מתנא אלא כבר פדא דאמר אין סתם נזירות אלא כ"ט מ): ג' ימים קודם לרגל בטלה ממנו גזירת שבעה. שאין צריך להשלים אחר הרגל ז' ימי אבילות דכיון דעיקר האבילות דהיינו ג' ימים ראשונים כדאמרינן במועד קטן הוו קודם לרגל ביטל הרגל את האחרונים: ואם קברו ח' ימים נ) לפני הרגל. כיון דיום אחד של שלשים היה קודם הרגל ביטל הרגל ממנו גזירת שלשים: ומותר לספר ערב הרגל. משום כבוד הרגל: אסור לספר אחר הרגל. עד שלשים: אבא

אסור לגלח. פי' קודם זריקת דמים שהרי מלותו לגלח על הדמים ואם גילח על אחד משלשתן אמרינן לקמן דיצא:

אמר רב יום שבעים עולה לו לכאן ולכאן. פי' נולד לו בן ביום ע' מקצת היום שקודם הלידה עולה למנין המאה והרי עשה ע' יום מן המאה (שהוא יום ל"א) ומקצת היום שאחר הלידה עולה לתחילת הנזירות ולא ימנה נזירות בנו אלא עד כ"ט יום הרי ביום ל"ט דשלו ל' לבנו וכ"מ השתא שיום ע' עולה לכאן ולכאן שיוכל לגלח ביום המאה שהוא יום ל"א לבנו מתוך שאותו תגלחת עולה לנזירות בנו מן הדין שהוא יום [ל"א] לבנו עולה כמי אותו תגלחת גם לנזירות דנפשיה שהוא מאה יום אע"פ שאם לא נולד לו הבן לא היה יכול לגלח על נזירתו אלא ביום ק"א השתא כשנולד הבן יכול לגלח ביום [ק'] כדפרישית וא"ת ומאי סברא היא כיון דאם לא נולד לו בן לא יכול לגלח עד יום ק"א דהא לא מצי לגלח עד יום ק"א לנזיר נזירות דנפשיה השתא נמי לא יגלח עד יום ק"א ויש לומר דהא [דלא] מצי לגלח ביום ק' לא הוי אלא מדרבנן כדפירשנו בפ"ק (דף ו.) דמדאורייתא מצי לגלח ביום ק' דמקצת היום ככולו אלא דרבנן גזרו דלא מגלח עד יום ק"א אטו היכא דאמר שלימים והכא אוקמיה אדין תורה כשנולד לו בן שיוכל לגלח ביום מאה כיון דלנזירות ב] דבנו קא הוי יום ל"א ויכול לגלח לנזירות דבנו ביום [ק'] הלכך גם לנזירות דנפשיה עולה התגלחת של יום ק':

נולד הבן עד ע'. עד ועד בכלל: לא הפסיד כלום. ואי ס"ד עולה לו לכאן ולכאן איתגורי מיתגר והוי ליה למיתני במתניתין הרויח ג] בריוח הבן דאי לא נולד לו הבן לא מגלח אלא עד יום ק"א והשתא לפי דברי רב מגלח ביום ק' נמלא שהרויח בלידת הבן ומאי קאמר לא הפסיד: אלא בדין הוא דלא ליתני עד ע' לא הפסיד כלל. כלומר מן הדין לא היה לו לשנות בזה הלשון לא הפסיד אלא אדרבה ה"ל למיתני הרויח ומשום דקתני סיפא לאחר שבעים סותר פי' כי מפסיד בלידת הבן תני נמי רישא עד שבעים לא הפסיד כלום וה"ה אפי' ברישא הרויח בלידת הבן ובמקצת ספרים אין כתוב אלא רק בדין הוא דלא ליתני עד שבעים ולא הפסיד ד] והוי כמו וכו': ת"ש מסיפא נולד לו לאחר שבעים סותר. פי' מפסיד וסבירא ליה דלאחר שבעים הוי פי' ביום שבעים ואחד ואמאי מפסיד כלום לרב בלידת הבן והא יום הלידה עולה לכאן ולכאן עולה נמי לתחילת הנזירות דבן נמלא כי ל' יום דבן כלים ביום ק' ויכול השתא לגלח ביום ק"א והשתא כי נולד הבן ביום ע"א יגלח ביום ק"א הרי לא הפסיד כלום: מאי אחר דמתני' דקתני סותר אחר אחר. פירוש שנולד ביום ע"ב דהשתא לא יכול לגלח אלא ביום ק"ב והפסיד בלידה: אבל אחר ממש מאי דהיינו ביום ע"א הכי נמי לא סתר כו' אלא ש"מ אחר ממש: וכן מתני' לרב ש"מ. פי' ממתני' יש להוכיח דלא כרב דסבירא ליה למתני' דיום הלידה אינו נחשב לנזירות הבן כמו דנחשב לנזירות דידיה למאה יום שהוא נגרר ונחשב אחר ימים שעברו דהיינו לנזירות דידיה ולא דמי למאי דפרכינן במתני' דאי נולד הבן ביום ראשון לנזירות דעולה לשניהם דודאי כיון שהוא תחילת נזירות לזה כמו לזה למה יעלה לאחד טפי מלשני אבל הכא דהוא התחיל לנזירותו כבר זה ימים רבים סברא הוא דיום לידה יהיה נחשב ונגרר אחר ימים שעברו דהיינו לנזירות דנפשיה ונזירות הבן יתחיל מיום שאחר הלידה ואם תאמר והא תנן לקמן ומייתינן לה בפ' קמא (לעיל דף ו.) דיום שלשים עולה מקצתו לראשון ומקצתו לנזירות שני אלמא דיום ל' עולה לכאן ולכאן וי"ל דשאני התם דאותו יום בין שתי נזירות וראוי להחשיבו תחילתו (לו) לנזירות ראשון וסופו לנזירות שני משום דכיון דהביא קרבנותיו א"כ נגמר נזירתו דין הוא שיתחיל נזירות השני מיד מידי דהוה אמקבל נזירות בחצי היום דאותו יום עצמו עולה למנין נזירות אבל הכא דיום לידה דהיינו ע"א עומד באמצע נזירות דידיה ובהתחלת נזירות דבריה ראוי להחשיבו כולו לנזירות דידיה אחר ימים שעברו משום דגם הוא מחשבון ק' יום וכיון שאותו יום ע"א נחשב אחר ק' שוב אין למנותו שיהיה חשוב כיום שלם להיות נחשב נזירות אחד לכך אינו עולה לבנו לתנא דמתני': ורב כמאן אמרה. כיון דתנא דמתניתין לא סבר לה כוותיה:

אילימא כאבא שאול כו' בטלה הימנו גזרת שבעה. ה] תוך ז' שיהיה אסור בנעילת סנדל ובתשמיש המטה ומיהו לאו הילכתא הכי דבמ"ק (דף כ.) הכי מסקינן אפי' שעה אחת קודם לרגל בטלה הימנו [גזירת] שבעה [שמונה] ימים קודם לרגל בטלה הימנו גזירת שלשים לענין תספורת הואיל ומתחיל יום אחד מדין שלשים קודם לרגל ומותר לספר ערב הרגל משום כבוד הרגל ואי לא סיפר ערב הרגל אסור לספר אחר הרגל דלא ניתן לדחות אלא מפני כבוד הרגל והואיל ולא חילק כבוד לרגל לא יועיל לו הרגל להפסיק וישלים אחר הרגל: אבא

לד א מיי' פ"ד מהל' נזירות הל' יב: לה ב מיי' שם הל' יד: לו ג (מיי' פ"י מהל' אבל הל' ג סמג עשין דרבנן ג טוש"ע יו"ד סי' שצט סעי' ו וטוש"ע או"ח סי' תקמח סעי' ז): לז ד (מיי' שם הל' ה סמג שם טוש"ע יו"ד שם סעי' ג וטוש"ע או"ח שם סעי' ח):

פי' הרא"ש

אמר רב יום שבעים עולה לכאן ולכאן. אם נולד לו בן עד יום ע' ויום ע' בכלל יום לידת הבן עולה לכאן ולכאן. כיצד נולד לו בן יום ע' אותו היום עולה לו לשנים ותחלתו קודם שנולד לו הבן עולה לנזי' כאלו השלי' ע'. וסופו עולה לו לנזירות בנו ומונה ל' יום עד יום (זה) [ק'] ומגלח ביום ק' דהיינו ל"א לנזירות בנו ויום ק' לנזירותו הוי כמו יום ק"א דכיון דיום ע' עולה גם לנזי' בנו חשוב כשני ימים לענין נזירותו. והיינו טעמא משום דמדאורייתא מותר לגלח ביום ק' דמקצת היום ככולו. ומדרבנן הוא דאצטריך לאם תוני [עד] יום ק"א והכא אוקמו' אדאורייתא ולאידך פירושא יום ע' מתחיל נזי' בנו ומגלח יום ק' שהוא יום ל"א לנזי' בנו ומשלים ל' לנזירותו נמצא שהרויח יום א'. ולפי' קמא תימא הוא שיום א' באמצע עולה לו לשנים: אתגורי אתגור. וה"ל למתני הרויח יום א'.

אבא שאול אומר "אפי' לא סיפר קודם הרגל מותר לספר אחר הרגל שכשם שמצות שלשה מבטלת גזירת שבעה כך מצות שבעה מבטלת גזירת ל' מ"ט דאבא שאול לאו משום דקסבר שביעי עולה לכאן ולכאן דלמא עד כאן לא קאמר אבא שאול אלא באבילות ז' דרבנן אבל בנזיר דאורייתא לא אלא רב דאמר כר' יוסי *דתניא ר' יוסי אומר שומרת יום כנגד יום ששחטו וזרקו עליה בשני שלה ואח"כ ראתה הרי זו אינה אוכלת ופטורה מלעשות פסח שני מ"ט דר' יוסי לאו משום דקסבר *מקצת היום ככולו [א] ממאי ודלמא משום דקסבר מכאן ולהבא הוא מטמא ומי סבר ר' יוסי הכי *והתניא ר' יוסי אומר זב בעל שתי ראיות ששחטו וזרקו עליו בשביעי וכן שומרת יום כנגד יום ששחטו וזרקו עליה ואח"כ ראו אע"פ שמטמאין משכב ומושב למפרע פטורין מלעשות פסח שני מאי למפרע מדרבנן הכי נמי מיסתברא דאי ס"ד מדאורייתא אמאי פטורין מלעשות פסח שני לעולם אימא לך טומאה דאורייתא תהום דזיבה התירו *ואף רבי אושעיא סבר למפרע מדרבנן *דתניא רבי אושעיא (א) אמר (אבל) הרואה זב בשביעי שלו סותר את שלפניו ואמר ליה ר' יוחנן לא נסתור אלא יומו מה נפשך אי סתר כולהו סתר אי לא סתר לא נסתור ולא יומו אלא אימא לא נסתור ולא יומו וא"ל

רש"י

אבא שאול אומר אפילו לא סיפר ערב הרגל מותר לספר אחר הרגל. פליג את"ק דסבר דרגל מבטל בכל [ענין] ופליג באחריתי שכשם שמצות [ג'] מבטלת גזירת ז' כך מצות ז' מבטלת גזירת ל' ופליג את"ק דמצריך ח' [א] לאו משום דקסבר יום ז' עולה לו למנין שבעה ומקצתו עולה למנין ל' אע"פ שעומד באמצע אבילות: אלא באבילות דרבנן. דמן התורה אינו אבל אלא יום ראשון כדכתיב* ואחריתה כיום מר אבל בנזירות דאורייתא דדרשינן מקרא דבעינן ל' יום לא אמרי' דמקצת יום עולה לו לכאן ולכאן: ששחטו וזרקו עליה בשני. שחל בערב פסח ושחטו עליה הפסח ואח"כ ראתה הרי זו אינה אוכלת בלילה בפסח לפי [שהיא] נטמאה [ב] ופטורה מלעשות פסח שני דבשעת שחיטה טהורה היתה: מאי טעמא דר' יוסי (הגלילי) לאו משום מקצת היום ככולו. ומכאן ולהבא היא מטמאה *(דאתמול) כמאן כי בשעת שחיטה וזריקה היתה טהורה גמורה דמכאן ולהבא היא מטמאה ולא למפרע וכי הדרא הזיא מטמאינן לה מכאן ולהבא ולמחר תעשה שימור גמור למקצת יום זה שנטמאת אלמא דיום שני זה מקצת יום חשבינן ליה יום טהור דליהוי שימור ליום שאתמול הילכך שחיטה וזריקה בטהרה היה ומקצתו חשבינן ליה יום טומאה דליהוי יום של מחר שימור להאי מקצת יום אבל רבנן פליגי ומטמאי למפרע וחשבינן זה היום כולו טמא [כיום] של אתמול ורב דאמר כר' יוסי ואע"ג דהכא נמי היה סברא לחשבת יום כולו טמא כיום שלפניו כסברא דרבנן אפ"ה ר' יוסי מחשיבו לכאן ולכאן והיינו כסברת רב וזו שכתוב בספרים ודילמא משום דקסבר לא גרסינן ליה דאי לאו הכי מה מהני שאינו מטמא למפרע: זב בעל שתי ראיות. דאילו בעל שלשה לא חזי למיכל [ג] [לאחר דראה שלישית] עד יום ח' שיביא קרבנותיו וביום ח' לא מצי למיקטע ואח"כ ראה מטמא משכב ומושב למפרע דמיום ז' ואילך פסק מסתירה ומשכב ומושב דמאתמול שאחר הטבילה עד הנה טהורין ואפי' ראה היום ביום ח' לא מטמא למפרע: אע"פ שמטמאין משכב ומושב למפרע. ואפילו טבל בשביעי משכבות דלאחר טבילה טמאין [ד] סתר מניינו והרי הוא כתחילתו דכתיב וספרה לה שבעת ימים והרי אין כאן ז' ימים ומדקתני בשמירת יום למפרע טומאה אלמא לא אמר מקצת יום ככולו וקשיא דר' יוסי אדר' יוסי ומשני למפרע מדרבנן אבל מן התורה טהורה: הכי נמי מסתברא וכו'. ודחי אימא לך טומאת התהום דזיבה התירו כלומר אימא לך שמטמאין למפרע מדאורייתא ופטורין לעשות פסח שני דהלכה למשה מסיני [ה] דטומאה דמת הותרה לעושי פסח והאי תנא ס"ל דאפי' טומאת התהום דזיבה הותרה לעושי הפסח: התהום. פי' דבשעת שחיטה ...

תוספות

אבא שאול אומר כו'. מצות אבילות הנוהגת שלשה ימים הראשונים כיון שנעשאם קודם הרגל בטל הימנו גזירת ז' לגמרי כך מצות ז' כיון שנעשו קודם הרגל שוב הרגל מבטל גזירת ל' לגמרי. גזירת ל' גלוח וכיבוס: מ"ט דאבא שאול. דאמר דיום ז' מבטלת גזירת ז' ול' והא לא שימר עדיין מיום ל' כלום קודם הרגל אפי' יום אחד דבשלמא לת"ק דאמר שמנה היינו משום דיום שמיני עולה למנין ל' אלא לאבא שאול מ"ט לאו משום דקסבר (א) דיום שביעי עולה לכאן ולכאן למנין ז' ולמנין ל' וכמאן דעבר עליו יום אחד מגזירת ל' דמי ומש"ה מתבטלת: (ב) אלא באבילות (ג) דרבנן. דעיקר אבילות אינו אלא יום אחד דכתיב (עמוס ח) ואחריתה כיום מר אלא רבנן תקנו ז' דסמכו אקרא (ג) כדכתיב (בראשית נ) ויעש לאביו אבל שבעת ימים אבל נזירות דאורייתא בחושבנא דיומי (ד) דל' יום בעינן כדכתיב (במדבר ו) יהיה לא אמר דיום אחד עולה לכאן ולכאן: ששחטו וזרקו עליה בשני שלה. שכבר ראתה ביום שמיני (ג) (ה) עד שלא ראתה ביום ...

וא"ל רבי יוסי קאי כותיך דאמר מכאן ולהבא מטמא והא רבי יוסי למפרע הוא דאמר מאי למפרע מדרבנן ורבי יוסי מכדי סבר *מקצת היום ככולו זבה גמורה דמייתא קרבן היכי משכחת לה כיון דחזיא בפלגיה דיומא אידך פלגיה דיומא סליק לה לשימור אב"א דקא שפעה תלתא תלתא (א) יומי בהדי הדדי ואב"א דחזיא תלתא יומי סמוך לשקיעת החמה דלא הואי שהות (ב) דסליק ליה למניינא:

הדרן עלך הריני נזיר

מי *שאמר הריני נזיר מגלח יום שלשים ואחד ואם גילח ליום שלשים יצא הריני נזיר שלשים יום אם גילח ליום שלשים לא יצא *מי שנזר שתי נזירות מגלח את הראשונה יום שלשים ואחד ואת השניה יום ששים ואחד *ואם גילח את הראשונה יום שלשים מגלח את השניה יום ששים ואם גילח יום ששים חסר אחד יצא וזו עדות העיד רבי פפיים על מי *שנזר שתי נזירות שאם גילח את הראשונה יום שלשים מגלח את השניה (ג) ליום ששים ואם גילח ליום ששים חסר אחד יצא שיום של שלשים עולה לו מן המנין מי שאמר הריני *נזיר נטמא יום שלשים סותר את הכל רבי אליעזר אומר אינו סותר אלא שבעה הריני נזיר שלשים יום נטמא יום שלשים סותר את הכל הריני נזיר *מאה יום נטמא יום מאה סותר את הכל ר"א אומר אינו סותר אלא שלשים נטמא יום מאה ואחד סותר שלשים יום רבי אליעזר אומר אינו סותר אלא שבעה:

גמ' מי שאמר הריני נזיר ונטמא יום שלשים סותר את הכל רבי אליעזר אומר אינו סותר אלא שבעה קסבר

רבי יוסי קאי כותיך: ורבי יוסי מכדי סבר מקצת היום ככולו. דכל הני דקא משנינן לעיל דמכאן ולהבא מטמא שינויי דחיקי נינהו ומיהו שמעתין איתא כרב: זבה גמורה. דבעינן ג' ימים רצופים כדאמר (א) מי תלה הכתוב את הזבה בימים היכי משכחת לה: (ד) והא כיון דחזיא בפלגיה דיומא. ביום שני מחצות ואילך אידך פלגא דמבקר עד חצות עולה לה לשימור כאילו נשמר יום אחד בטהרה והוה לה הפסק: ע"א א] ור' יוסי מכדי שומרת יום כנגד יום ב) כיון דקאמר דטעמא הוי משום דמקצת היום ככולו ג) וכך שמעתי כאן מפ"י המור"ה ב] אבל בכילד צולין במסכת פסחים שמעינן דמכאן ולהבא קמיבעיא לן דלר' יוסי זבה גמורה היכי משכחת לה ולא מפ"י המור"ה: איבעית אימא בשופעת. פל ד) היום [תלתא יומי] בהדי הדדי: ואיבעית אימא. שלשה יומי בין השמשות סמוך לשקיעת החמה דכי ראתה בשבת אחר שקיעת החמה הוי טמאה כל יום ראשון וכי חזרה וראתה ביום ראשון שנית סמוך לשקיעת החמה הויא טמאה כל יום שני וכן שלישי דלא הויא שהות דטהרה בינו וביני כלל ולא הוי סליק למנייהא דשומרת יום כנגד יום דהא לא הואי שהות:

הדרן עלך הריני נזיר

מי שאמר הריני נזיר מגלח יום שלשים ואחד. לרב מתנא כדאית ליה ה) דאנזירות סתם קאי ואין נזירות פחות מל' יום ולבר פדא כדאית ליה דמוקי לה (ה) כגון דנעשה כאומר שלימים וכולה מתני' ו) הכי מפורש בפ"ק לרב מתנא כדאית ליה ולבר פדא כדאית ליה: **גמ'** ר"א אומר אינו סותר אלא שבעה. כדי שיביא קרבנו בטהרה וכדפרשינן בפרק קמא לבר פדא כדאית ליה. דקסבר

זבה גמורה היכי משכחת לה. דמכאן ולהבא מטמינן לה וכל יומא טומאה בפני עצמה היא וכיון דחזיא היא בפלגא דיומא אידך פלגא דיומא הוא קא סליק לה לשימור ואע"פ שלא טבלה בינתים ג] מכי ראתה ביום י"א וביום י"ב וביום י"ג וביום ט"ו דלא הויא זבה ואע"ג שלא טבלה בינתים דבעינן שתראה ג' ימים רצופים: הלשון ק"ק אמאי קאמר אידך פלגא דיומא דבקיצור הוה מצי למימר אידך יומא סליק ליה שימור ובדוחק יש לפרש ד] ראתה י"א דכיון דחזיא ביום ב' בפלגא דיומא אידך פלגא דיומא שהיה לפני שראתה סליק ליה שימור וקשה ואמאי לא משכחת לה דרואה שלשה לילות דהשתא היא טמאה בתחילת היום ופי' בקונטרס בכילד צולין (פסחים דף פא.) לפי הדברים למ"ד מקצת היום ככולו ותחילת הלילה תהא נמי ככולה לספירה ובתחילת הלילה סליק לה שימור ואין צריך עלות השחר: *ולי נראה דמשנה שלימה היא בפרק תינוקת (נדה דף עב.) ושוין ברואה ה] יום י"א וטבלה לערב [ושמשה] שמטמאין משכב ומושב למפרע ומוכח התם דתחילת הלילה לא הוי שימור ונראה לר"ת דכי היכי דלר' יוסי תחילת יום הוי שימור ה"נ ראתה בלילה סוף היום דלמחר שאינה רואה עולה לשימור דכך לי סוף היום כתחילת היום ובהכי ניחא ליסנא כיון דחזאי בפלגא דיומא ו] אידך פלגא דאותו יום עצמו בסופו הוה ליה שימור וצ"ל דודאי בזבה גדולה לא אמר ר' יוסי דיום שלישי יהיה ממנין של ז' של טהרה דהא בפרק תינוקת (שם ד' סט. ושם) קאמר דכותאי יום שפוסקת בו מונה אותו למנין ז' והטעם דמליגו דבסוף הספירה מקצת היום ככולו דזב וזבה טובלין ביום הילכך בזבה קטנה ז] דתחילת הספירה מקצת היום ככולו אבל בתחילת ספירת זבה גדולה שזקוקה לספור ז' או לא אמרי' בתחילת ספירת' ז' נקיים מקצת היום ככולו: והא דעביד ק"ו (ר"ה דף י.) ומה נדה שאין תחילת יום ח] כסופו דטבלה בלילה מהני סוף יום כתחילתו דלא בעיא כ"א ט] ז' ימים ויום שפוסקת בו [שנה] שתחילתו עולה בסופו אינו דין שסופו עולה בתחילתו לימא זבה גדולה תוכיח דתחילת יום כסופו דטובלת ביום וסופו לאו כתחילתו אלא ודאי רבא לא עביד הקל וחומר אליבא דר' יוסי י] ומיהו לפירוש רש"י ניחא דלא מצי למימר זבה תוכיח*):

ומשני דחזיא שלשה יומין סמוך לשקיעת החמה דלא הוי שהות דסליק לה למנייתא. לפי [שהם] מסובבין בטומאה בתחילת היום ובסופו וליכא בהם שימור כלל וכן יום שלישי טמא בתחילתו והרי שלשה ימים רצופין טמאין דמקצת יום שלישי ככולו ואין בהן שימור בינתים:

הדרן עלך הריני נזיר

מי שאמר הריני נזיר מגלח יום שלשים ואחד. בפרק קמא (לעיל דף ה:) מייתינן ליה ופי' רב מתנא ובר פדא כדאית להו: **שיום** ל' עולה לו מן המנין. לרב מתנא עולין למנין ימי נזירות דראשון דמדאורייתא ל' וכן למנין שני עולה לו מדאורייתא דבעינן שלשים דאורייתא ולבר פדא אין צריך למנות נזירות ראשון שכבר נשלם מיום כ"ט ותגלחת ראשונה נעשית ביום ל' כדין תורה ודקאמר במתניתין דיום ל' עולה לו מן המנין היינו לענין נזירות שני כדי שגם תגלחת שניה תהיה ביום ל' שהרי גילח ביום [ששים] חסר אחד: **הריני** נזיר נטמא יום ל' סותר הכל. לרב מתנא סותר מן התורה ומביא קרבן טומאה וחוזר ומונה שלשים יום נזירות טהרה ולבר פדא סותר הכל מדרבנן דיום כ"ט נשלם הנזירות וסותר מדרבנן גזירה להיכא דאמר הריני נזיר ל' יום ואינו מביא קרבנות נזיר טמא: **רבי** אליעזר אומר אינו סותר אלא שבעה. לבר פדא לא גזרינן ולרב מתנא אליבא דר"א ס"ל מקצת היום ככולו ואפילו נטמא קודם הבאת קרבנותיו ורבנן אית להו דלא אמרי' מקצת היום ככולו אלא היכא דהביא קרבנותיו בטהרה ביום ל' דילא כאילו הביאם ביום ל' ואחד: **הריני** נזיר ל' יום נטמא יום ל' סותר את הכל. ולא פליג ר"א לרב מתנא דאמר דסתם נזירות ל' יום והכא מיתורא דליפנא דקאמר ל' הוי כאילו אמר שלימים הילכך אפי' לר"א דאמר דמקצת היום ככולו סותר הכל (ולבר פדא דלית ליה מקצת היום ככולו) דהכא אמר ל' הוי ממנין הנזירות כיון שפירש ל' יום וא"ת מ"מ אמאי סותר הכל לר"א הא לר"א דריש לקמן בברייתא דהריני נזיר מאה יום ונטמא יום מאה יכול יסתור הכל ת"ל והימים הראשונים יפלו מכלל דאיכא אחרונים וזה אין לו אחרונים וה"נ כי נטמא ביום ל' אין לו אחרונים והל"ל דלא סתר הכל וצ"ל דכיון דאמר ל' א"כ יום ל' הוי יום מלאת ודרשינן וזאת תורת הנזיר ביום מלאת נטמא ביום מלאת תן לו תורת נזיר ולקמן נמי בברייתא גבי נטמא בסוף מאה לא קממעט להו מוהימים יפלו אלא דאינו סותר כל מאה אבל שלשים יום ודאי סותר כדקתני בסמוך במתני' נטמא יום מאה דלר"א סותר שלשים אבל ברישא כי אמר הריני נזיר סתמא דקאמר ר"א אינו סותר אלא שבעה כי נטמא ביום שלשים לבר פדא ניחא משום דמיום כ"ט פסק מנין נזירותו ויום שלשים אינו יום מלאת כיון דלא אמר שלשים בפירוש וגם לת"ק דסותר אינו אלא מדרבנן לבר פדא ולא מייתי קרבן טומאה ולרב מתנא נמי דקאמר מקצת היום ככולו הילכך יום ל' אינו יום מלאת דהוי כאילו כלה כל אותו יום [כיון] דעשה מקצת בנזירות אבל בסיפא מחשב כאילו אמר שלימים לרב מתנא לא אמרינן מקצת היום ככולו הילכך הוי ספיר יום שלשים מלאת דלכך סותר לר' אליעזר מדרשא דזאת תהיה תורת הנזיר ולתנא

*) [וע"ע תוס' פסחים פא. ד"ה א"נ וכו' ומש"כ שם על הגליון]

פי' הרא"ש

ור' יוסי מכדי קסבר מקצת היום ככולו זבה גמורה היכי משכחת לה. כיון דהואי בפלגא דיומא סליק לה שימור כשראתה ביום א' וביום ב' תחלת יום ב' הוי שימור ליום ראשון וטהרה מאותה ראיה וכשרואה אח"כ מכאן ולהבא היא מטמא ולא מצטרף בהדיה יום ראשון להיותה זבה: כגון ששפעה ג' ימים ולא היה לה טהרה בינתיים לשימור: ואי בעית אימא כגון דהואי ג' יומי סמוך לשקיעת החמה. שהתחילה קצת מבעוד יום וראתה עד הלילה נמצאת בכל יום טמאה תחלתו וסופו ולא סליק לה שיעור:

סליק פירקא

מי שאמר הריני נזיר מגלח ליום ל"א. לרב מתנא דאמר סתם נזי' ל' יום הילכך מגלח יום ל"א. ולבר פדא סתם נזי' כ"ט יום והיה לו לגלח יום ל' אלא כדמפרש לעיל נעשה כאומר שלימים: ואם גלח יום ל' יצא לבר פדא ניחא דמדאורייתא דינא הכי לגלח יום ל' ולרב מתנא מפ' לעיל משום דמקצת היום ככולו. הריני נזיר ל' יום אם גילח יום ל' לא יצא. אף בר פדא מודה בהא כיון דאמר ל' יום דבעי' ל' יום שלימים: מי שאמר הריני נזיר ונטמא יום ל' סותר את הכל. לרב מתנא סותר מן התורה ומביא קרבן טומאה לבר פדא סותר מדרבנן אטו היכא דאמר ל' ואינו מביא קרבן טומאה: ור' אליעזר אומר אינו סותר אלא ז' דלא גזר. ולרב מתנא משום דסבר מקצת היום ככולו. ורבנן לית להו מקצת היום ככולו אלא אחר שהביא קרבנותיו: הריני נזיר ל' יום ונטמא יום ל' סותר הכל דכיון דאמר ל' יום בעי' שלימים ולא אמרי' מקצת היום ככולו: ר"א אומר אינו סותר אלא ל' כדדריש לעיל נטמא ביום מלאת תן לו תורת נזי': נטמא יום ק' וא' סותר ל'. מדרבנן גזרו שיסתור יום תגלחת אטו יום ק' ולא גזרו שיסתור אלא כסתם נזיר. וה"ה (א) סתם נזיר שנטמא ביום ל"א הוי כנטמא יום ק"ב שאינו סותר: [ר"א אומר] אינו סותר אלא ז' ר"א לטעמי' דאפי' ביום ל' לא גזרי':

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"ד מהל' נזירות הל"א סמג עשין קנו:
ב ב מיי' שם הל"ג סמג שם:
ג ג מיי' פ"ו שם הל"ג:
ד ד מיי' שם הל"ד:

מסורת הש"ס: לעיל ס: וש"נ | לעיל ס: | שם | שם ו. | גם זה שם | גם זה שם | שם:

נוסחת הריב"ן

א) מר: ב) בין: ג) היום ככולו א"כ משום דקסבר דמכאן ולהבא היא מטמאה זבה דמתייא קרבן היכי משכחת לה וה"נ מיבעיא לן בכילד צולין דאליבא דר' יוסי דאמר דמכאן ולהבא היא מטמאה זבה גמורה דמתייא קרבן היכי משכחת לה הס"ד והשאר ליתא: ד) כל שלשה גבי הדדי ולהכי"א דהואי כל תלתא יומי סמוך לבין השמשות לשקיעת החמה דכי ראתה בשבת בסמוך לשקיעת החמ' הויא טמא' כל יום ראשון וכן כי ראתה ביום ראשון בסמוך לשקיעת החמה וביום שני בשקיעת החמה הויא לה טמאה כל הלילה וכל היום דהיום הולך אחר הלילה והויא לה זבה גמורה משום דלא הוה לה שהות דטהרה ביני וביני כלל וסלקי לה למנייא דשומרת יום כנגד יום וכ"ן שמעג"ו כא"ן מפ"י המור"ה אבל בכילד צולין במסכת פסחים שמעתי דהואיל ובין השמשות ספק יום ספק לילה ואינו יודע אם בין השמשות יום הוא הלכך הואיל וראתה כל בין השמשות בג' ימים בין אם אתה אומר שבין השמשות לילה או אתה אומר שהוא יום הוו להו תלתא יומין רצופין שלא היתה לה שעת הטוהר כלל הס"ד והשאר ליתא בכ"י: ה) דבנזירות: ו) דהכא:

הגהות הב"ח (א) גמ' תלתא יומי. נ"ב עיין בנדה דף נג: (ב) שם דלא הואי שהות דלהוי סליק ליה למנייהא: (ג) במשנה מגלח את השניה יום ששים ואם וכו' שיום שלשים עולה כצ"ל ותיבת של נמחק: (ד) רש"י ד"ה זבה וד"ה והא הד"א: (ה) רש"י ד"ה מי שאמר וכו' דמוקי לה דנעשה כאומר וכו' מתניתין דהכא מפורש בפ"ק כצ"ל ותיבת כגון נמחק:

הגהות מהר"ב רנשבורג א] רש"י ד"ה והא כיון וכו' ור"י מכדי שומרת יום כנגד יום. וכ"ב וכוונתו בזו לפר"ת בתוס' כאן: ב] בא"ד אבל בכילד צולין במס' פסחים שמעינן דמכאן ולהבא. נ"ב ר"ל כיון דבפסחים שם מפורש להדיא דפריך לר"י למאי דסבר מכאן ולהבא וכו' א"כ גם כאן הפירוש כן ואין צורך הסתה לא"ש רש"י בד"ה ור"י מכדי וכו' שדבריו שם הם רק לפירוש המורה ולכן חזר בו רש"י עכשיו ודו"ק: ג] תוס' ד"ה זבה גמורה וכו'. ואע"פ שלא טבלה בינתיים מכי ראתה ביום י"א וביום י"ג וביום ט"ו. מן תיבת מכי עד ט"ו נמחק. וכ"ב כמו ראתה ביום א' וביום ג' וביום ה' ר"ל תוך אחד עשר יום שבין נדה לנדה ראתה כן עכ"ל א"מ: ד] בא"ד ובדוחק יש לפרש ראתה י"א. ראתה י"א נמחק וכ"ב דאתא למימר ראתה יום א' כצ"ל א"מ: ה] בא"ד ושוין ברואה יום. מלת יום נמחק. וכ"ב תוך י"א כצ"ל: ו] בא"ד אידך פלגא דאותו יום עצמו. נ"ב וזהו ג"כ כוונת הענין אחר שפרש"י בשם המורה יעו"ש ודו"ק: ז] בא"ד הלכך בזבה קטנה בתחילת וכו' כצ"ל: ח] בא"ד ומה נדה שאין תחלת יום עולה בסופו דטבילה כצ"ל: ט] בא"ד דלא בעיי כ"א ז'. נמחק אות ז'. ג"כ ו' יומים כצ"ל: י] בא"ד ומיהו לפי' רש"י. נ"ב עי' על דבריהם בזה באריכות בא"מ:

א) אולי צ"ל וה"ה בנזיר ל' יום שנטמא ביום ל"א שסותר את הכל אבל סתם נזיר שנטמא וכו'

קסבר ר"א *כל אחר מלאת שבעה סותר הריני נזיר שלשים יום ונטמא יום שלשים סותר את הכל לא פליג ר"א דאמר שלימין הריני נזיר מאה יום ונטמא יום מאה סותר את הכל ר"א אומר אינו סותר אלא שלשים וכולה כדהוינן בה אליבא דבר פדא ורב מתנא: **מתני'** °מי שנזר והוא בבית הקברות אפי' *היה שם ל' יום אין עולין לו מן המנין ואינו מביא קרבן טומאה ייצא ונכנס עולין לו מן המנין ומביא קרבן טומאה ר"א אומר לא בו ביום שנאמר °והימים הראשונים יפלו עד שיהו לו ימים ראשונים: **גמ'** איתמר °מי שנזר והוא בבית הקברות ר' יוחנן אמר *נזירות חלה עליו ור"ל אמר אין נזירות חלה עליו ר' יוחנן אמר נזירות חלה עליו סבר מיתלא תליא וקיימא כיון דמשכחא טהרה חיילא ור"ל אמר אין נזירות חלה עליו אי הדר ואמר חיילא עליה ואי לא לא איתיביה ר' יוחנן לר"ל מי שנזר והוא בבית הקברות אפי' היה שם שלשים יום אין עולין מן המנין ואינו מביא קרבן טומאה קרבן טומאה הוא דלא מייתי הא מיחל חיילא עליה א"ל אינו בתורת טומאה ואינו בתורת קרבן איתיביה *מי שהיה טמא ונזר אסור לגלח ולשתות יין וליטמא למתים ואם גילח ושתה יין ונטמא למתים ה"ז סופג את הארבעים אי אמרת בשלמא חיילא היינו טעמא דסופג את הארבעים אלא אי אמרת לא חיילא אמאי סופג את הארבעים הכא

תורה אור: והימים הראשונים יפלו כי טמא נזרו (במדבר ו)

רש"י

דקסבר ר' אליעזר אחר מלאת הוא שאין נזירות אלא כ"ט ולכך אינו צריך לסתור אלא ז' א) וכדאמרינן נמי קים להו לרבנן דאין תגלחת כדי לכוף ראשו לעיקרו בפחות מז' יום ולרב מתנא כדאית ליה דטעמא דר' אליעזר משום דמקצת היום ככולו: נטמא יום שלשים סותר את הכל ולא פליג ר' אליעזר דהא קאמר שלימין. ואפילו לבר פדא דאכתי תוך מלאת קרינא ביה: נטמא ביום מאה סותר את הכל. דתוך מלאת קרינא ביה: רבי אליעזר אומר לא סותר אלא שלשים. כדאמר ר"ל בפ"ק (לעיל ד' ו:) דטעמא דר' אליעזר משום דקאמר קרא זאת תורת הנזיר ביום מלאת התורה אמרה נטמא ביום מלאת תן לו תורת נזיר ואפי' בנזירות מרובה: וכולה. טעמא דמתניתין עד השתא כדהוינן בה אליבא דבר פדא ורב מתנא בפ"ק (ד"ס וד' ו) ב): **מתני'** מי שנזר והוא בבית הקברות אפי' הוא עומד שם שלשים יום אין עולין לו מן המנין. כלומר אין עולין לכך ג) שהא חלה עליו אותו נזירות שקיבל כשנטמא ואין מביא קרבן טומאה: ד) יצא ונכנס. כגון שהזה ושנה וטבל כדמפרש בגמרא ואח"כ נכנס עולים לו למנין נזירות דכיון [שהזה] ושנה וטבל ביום שביעי שלו מביא קרבן על הטומאה: רבי אליעזר אומר לא בו ביום. כשהזה ושנה וטבל אם נכנס ה) אינו מביא קרבן טומאה עד ו) שיעבור עליו ב' ימים ז) בטהרה שנאמר והימים הראשונים יפלו אימתי לכשאני קורא ח) מקרא זה שיהיו לו ימים הראשוני' ט) דטהרה ואין ימים פחותים משנים: **גמ'** איתמר מי שנזר והוא בבית הקברות ר' יוחנן אומר נזירות חל עליו דקסבר דהאי מאן דמקבל נזירות בבית הקברות מיתלא תליא וקיימא וכיון דמשכחת טהרה דהיינו לאחר שילא והזה ושנה וטבל חיילא עליה אע"ג דלא הדר אמר אני אקבל עלי מה שאמרתי כשהייתי עומד בבית הקברות: ור"ל אמר. אי הדר אמר אהא כמו שקבלתי י) בבית הקברות חייל עליה ואע"ג דלא כ) מפרש אהא נזיר ואי לא לא שאם נטמא למתים ושותה יין אין בכך כלום: א"ל. מסקנא דמתניתין בהכי הוי דמי שנזר בבית הקברות אינו בתורת טומאה ואינו בתורת קרבן טהרה ליסתור ולהביא קרבן טהרה לפי שאין נזירות חל עליו כלל: מי שהיה טמא ונזר. דהיינו נמי מי שעומד בבית הקברות:

הכא

תוספות

ולתנא קמא דאמר הכל סותר בנזיר סתמא לרב מתנא הוי מן התורה דהוי ממנין הנזירות ומקצת היום ככולו א] דאמרי רבנן היכא [דלא] נטמא: הגה"ה ובסיפא דהריני נזיר מאה יום ונטמא יום מאה סותר [שלשים] לרבי אליעזר מדרשא דזאת תהיה וגו' וה"ל לרב מתנא מאי שנא מרישא כי נדר סתם ונטמא יום שלשים דחשבינן ליה לרבי אליעזר אליבא דרב מתנא כנטמא אחר מלאת ומשום מקצת היום ככולו הכי נמי כי נדר מאה יום נחשביה ליום מאה כאחר מלאת דנימא מקצת היום ככולו (הריני נזיר מאה דליכא יתור) ותירצו התוספות לעיל (דף ו:) דמיירי דאמר הריני נזיר מאה יום שלימים ובזה ניחא דהשתא ליכא למימר מקצת היום ככולו ב] בסיפא והסוגיא מתיישבת בפ"ק (שם) דמייתי הך דנזיר ג] שלשים ונטמא יום שלשים כו' סותר הכל בשלמא לרב מתנא אלא כו' א"ל בר פדא אימא סיפא ר' אליעזר אומר אינו סותר כי אם ז' והשתא היכי מוכח לעולם אימא לך מסך נזירות ל' והא דאינו סותר כי אם ז' לר"א [משום] דאין כאן ימים אחרונים ולרב מתנא נמי מאי דוחקיה דסבר דמקצת היום ככולו לימא טעמא דר"א משום דליכא ימים אחרונים ולמאי דפריש' ניחא דאם היה יום שלשים ממנין הנזירות לבר פדא ולרב מתנא נמי אי לאו דאמרינן מקצת היום ככולו היה סותר הכל מדרשא דזאת תורת הנזיר ע"ד כא"ן הגה"ה: זאת הגה"ה ממורי רבינו יצחק בהר' יצחק זצ"ל. נראה דלכ"ע בין לרב מתנא ולבר פדא קרא דזאת תורת הנזיר וקרא דימים הראשוני' איירי במאה שלימים. נראה דלפי הגה"ה זאת ר"ל דלא בנזירות מועטת דרשא דזאת כדפריש' בפ"ק (גם זה שם) בשם מהר"ף כ"ע וכן דרשא דקרא דמן הימים הראשונים מכלל דאיכא אחרונים [לא] דרשינן בנזירות מועטת אלא בנזירות ארוך דלמאה יום ובהכי נמי מתיישב הסוגיא: *) **הריני** נזיר מאה יום נטמא יום מאה סותר הכל. שהוא אחרון של נזירותו ולרבנן לא אמרינן מקצת היום ככולו היכא דנטמא ולא הביא קרבנותיו: **ולר"א** אליעזר אינו [סותר] אלא שלשים. מן הדין היה לו לסתור הכל לבר פדא דלא אמרינן מקצת היום ככולו ולרב מתנא נמי פרשינן בפ"ק דאמר שלימים והיה לו לסתור את הכל אלא מדרשא דזאת תורת הנזיר גזירת הכתוב הוא דאינו סותר אלא ל' יום ד]: **נטמא** ביום ק"א סותר שלשים. מדרבנן בעלמא הוא ולכך אינו סותר אלא שלשים דהואיל ויום ק"א יום תגלחת ויום הבאת קרבנותיו גזרי' אטו היכא דנטמא ביום שלשים היכא דאמר הריני נזיר סתמא והוי ה] (כמו) יום שלשים יום תגלחת מה"ת לרב מתנא משום דאמר מקצת היום ככולו ולבר פדא שמיום כ"ט נשלם הנזירות וביום שלשים מגלח מה"ת ואם נטמא ביום שלשים סותר לרב מתנא מה"ת וגזרי' יום ק"א אטו יום שלשים ולבר פדא ביום שלשים סותר מדרבנן אטו היכא דאמר הריני נזיר שלשים וכן נטמא ביום *אחד ומאה שהוא יום תגלחת גזרו אטו יום ל' דאי לא הא לא קיימא הא שגם יום ל' הוא יום תגלחת וה"ה לעיל הוה מצי למיתני הכי גבי °הריני נזיר נטמא יום ל"א דסותר הכל מדרבנן [אבל] ודאי נטמא יום ק"ב אינו סותר שלשים רק [שבעה] שיטהר ויביא קרבנותיו: **ור"א** אומר אינו סותר אלא ז'. דלא גזר יום ק"א אטו יום ל' דביום ל' גופיה לא סתר לר' אליעזר ו] ואע"ג דלבר פדא דאמר הריני נזיר סתמא ונטמא יום *אחד דנזירותו פסק כבר מיום כ"ט ויום ל' הוי תגלחת מה"ת אבל יום ל' ואחד הוי יום דבתר תגלחת והוי [כמו] ק"ב: **מי** שנדר והוא בבית הקברות. וה"ה אם היה טמא ונדר ובגמ' מדמה להו: **ואפי'** היה שם ל' אין עולין לו מן המנין. לענין דמונה והולך דאינו מביא קרבן טומאה דרחמנא מיעטיה מקרבן [כדמפרש] בגמרא אבל הא פשיטא דהימים אינן עולין דאפי' מנה בטהרה ונטמא סותר את הראשונים וכ"ש שאין עולין לו כי טמא מעיקרא: **יצא** ונכנס עולה לו מן המנין. מפרש בגמ' יצא ונכנס והזה ושנה ונכנס בו ביום שטבל בשביעי עולין מן המנין לענין זה כשנטמא סותר אותו מנין ומתחייב (אותו) קרבן טומאה דבאותו יום עצמו מתחיל נזירות טהרה ובגמרא פליגי ר' יוחנן ור"ל כשנטהר אם צריך לחזור ולקבל נזירות או סגי ליה במה שקיבל בימי טומאתו: **ר"א** אומר לא בו ביום. כלומר אם נכנס בו ביום שנטהר אין מביא קרבן טומאה עד יום שני שהתחיל הטהרה שנאמר והימים הראשונים יפלו דבעינן בסותר שיסתור ב' ימים דאז מביא קרבן טומאה וה"ה דמצי למיתני פלוגתייהו בנזיר טהור שנטמא ביום ראשון של קבלת נזירותו ז] וביום נטמא בתחילה דלרבנן מביא קרבן טומאה ולר"א אינו מביא קרבן טומאה אלא מונה ז' ימי טומאה ומזה ושונה וטובל ומונה כ"ט יום ליום הראשון שמנה ומגלח ביום ל' שהוא ל' ואחד לנזירותו: **גמ' קסבר ר"א כל אחר מלאת ז' סותר. ולכך אומר דהריני נזיר סתם ונטמא יום שלשים [דאינו] סותר דלאחר מלאת הוא לרב מתנא משום דאמר מקצת היום ככולו ולבר פדא מיום כ"ט נשלם נזירותו: **לא** פליג ר"א דאמר שלימים. לרב מתנא חשיב ליה כאילו אמר שלימים ולא אמר מקצת היום ככולו הילכך סותר הכל ולבר פדא נמי כי אמר שלשים בפירוש חשיב כאילו אמר שלימים דלא אמר מקצת היום ככולו הילכך לא פליג ר"א כלל: **רבי** יוחנן אמר נזירות חלה עליו. לכל מילי ולוקה, בעודו שם אטומאה אם התרו בו לצאת ממנו (יוצא) ואתגלחת ואשתיית יין וכשיטהר אין צריך לחזור ולקבל עליו נזירות: **מיתלא** תליא וקאי. ח] ומ"מ נ"ל דאסור: וכי משכחת טהרה חייל. פירוש דין נזירות טהרה לענין הבאת קרבן. מיתלא תליא וקאי עד שילא משם ויטהר וכי יטהר חייל ממילא עליה לענין הבאת קרבן ובקיצור הוה מצי למימר דחייל עליה נזירות מהשתא ולקי על תגלחת ויין וטומאה: **ור"ש** לקיש אמר אין נזירות חייל עליה. בעודו טמא עד שיטהר ואז יצטרך לחזור ולקבל עליו הנזירות ובקונטרס פי' דבקבלה מועטת סגי ט] לומר יחול עליו הנזירות אומר הריני כמו שנדרתי ובפ"ק דנדרים (דף ד.) אמרי' לר"ל דעובר בבל תאחר אם אינו מקבל נזירות עליו מיד כשיטהר: **קרבן** טומאה הוא דלא מייתי. דמעטיה קרא לקמן הא מיחל חייל עליה נזירות לענין דלקי אטומאה אתגלחת ואיין: **א"ל** אינו בתורת טומאה. דלא חייל נזירות כלל:

*) מכאן עד ד"ה מי שנדר שייך לע"א. **) שייך לעיל קודם ד"ה מי שנדר

הכא

עין משפט נר מצוה

ה א מיי' פ"ז מהל' נזירות הל"ח:
ו ב מיי' שם הל"י:
ז ג מיי' שם הל' ז ח:
ח ד מיי' שם ה"ז:

פי' הרא"ש

[מתני'] מי שנזר והוא בבית הקברות אפי' שהה שם ל' יום וכו' ואינו מביא קרבן טומאה דכי כתיב קרבן טומאה בנזיר טהור שנטמא כתיב. וה"ה טמא שנזר: יצא ונכנס כלומ' והזו עליו ג' וז' [וטבל] ומיד אחר הזאה וטבילה מתחיל נזירותו. אם נכנס בבית הקברות אפי' בו ביום מביא קרבן טומאה: ר"א אומר לא בו ביום. שנאמר והימים הראשונים יפלו לאשמועינן דסותר כל מה שמנה: איתמר מי שנזר והוא בבית הקברות ר"י אומר נזירו' חלה עליו ליאסר ביין ותגלחת ואם א"ל אל תנזור ונזר או אחר שנזר התרו ביה לצאת ולא יצא לוקה אבל קרבן נזי' לא מייתי כל זמן שלא חלה עליו נזי' טהרה. מיתלא תליא וקיימא. נזירות טהרה תלויה ועומדת ולכשיצא מיד תחול ואינו צריך לקבל עליו שנית. ור"ל אמר אי הדר אמר חיילא עליו לכשיצא ויטהר. ומיהו מוטל עליו לצאת ולקבל כדמוכח פ"ק דנדרים וכן א) לר' יוחנן כדי שיחול עליו נזי' טהרה. ונראה דלר"ל נמי אינו צריך קבלת נזי' גמורה אלא אומר הריני בנזיר: הא מיחל חיילא. דאי לא חיילא מה שייך למתני אינו מביא קרבן טומאה הא לא חלה עליו נזי' כלל: א"ל אינו בתורת טומאה ואינו בתורת קרבן. וה"ק אין עולין לו מן המנין ב) לנזי' כלל שאם נטמא אח"כ אע"פ שטהר לא לקי ואינו מביא קרבן טומאה עד שיטהר ויקבל עליו נזי':

נ"ל מאה ואחד

נ"א ל'

גליון הש"ס

גמ' מי שנזר וכו'. עיין נדרים דף ד ע"א: תוס' ד"ה נטמא כו' הריני נזיר נטמא יום ל"א. ע' לעיל ו' ע"א הד"ה נטמא ודף יד ע"ב ד"ה לוקה:

מסורת הש"ס

לקמן לט: מז. סג:

נוסחת הריב"ן

א) כדי שיביא קרבנו בטהרה וכדאמרינן נמי כו': ב) בכ"י כתוב כאן בזה"ל. גליון נטמא יום ק' וא' קודם שיקריב קרבנותיו סותר לפי שצריך לגלח תגלחת טומאה לאלתר ואח"כ מגלח תגלחת טהרה בסוף ל' יום שאין תגלחת טהרה פחות מל' יום הלכך סותר ל' יום ותו לא משום דהוי מיד שכלו לו ימיו וה"ה כי נטמא יום ל"א סותר את הכל ולר' אליעזר סותר ז' והכי תנינן בתוספתא ר' אליעזר אומר אין סותר אלא ז' דקסבר כל אחר מלאת ז' ותו לא כדי שיקריב קרבנותיו בטהרה דקסבר רבי אליעזר כי נטמא אחר מלאת אין צריך לגלח תגלחת טומאה אלא מונה ז' ומגלח תגלחת טהרה: ג) שהא נזירות חלה עליו כדי להביא קרבן טומאה על שנטמא בבית הקברות הס"ד והשאר ליתא: ד) בכ"י איתא בזה"ל יצא ונכנס אבל אם יצא והזה ושנה וטבל מיד חלה עליו אף אותו נזירות שקבל כשנטמא שאם לאחר מכאן נכנס שלין לו למנין נזירות מכיון ששנה וטבל ביום שביעי שלו שמביא קרבן על הטומאה הס"ד והשאר ליתא בכ"י: ה) (אינו) ליתא בכ"י: ו) שיעברו: ז) ב' ימים ויהא עומד בשלישי שנאמר והימים כו': ח) קורא כל מקרא: ט) הראשונים הס"ד והשאר ליתא בכ"י: י) עלי: כ) אמר:

הגהות מהר"ב רנשבורג

(כתוס' שמעבר לדף) א] בא"ד ומקצת היום ככולו דאמרי רבנן היכא דלא נטמא. מן תיבת דאמרי עד תיבת נטמא נמחק. וצ"ב לא אמרי רבנן כצ"ל א"מ: ב] בא"ד הגה"ה ובסיפא וכו' ובזה ניחא דהשתא ליכא למימר מקצת היום ככולו בסיפא והסוגיא. מלת בסיפא ואות ו' מן תיבת והסוגיא נמחק וצ"ב ובהכי הסוגיא מתיישבת בפ"ק (שם) כצ"ל: ג] בא"ד דמייתי הך דנזיר שלשים. נמחק מלת שלשים וצ"ב סתם כצ"ל: ד] ד"ה ולר"א אינו סותר וכו' אלא מדרשא דזאת תורת הנזיר גזירת הכתוב הוא דאינו סותר אלא שלשים יום מכי נטמא יום מאה כצ"ל א"מ: ה] ד"ה נטמא ביום ק"א סותר שלשים וכו' היכא דאמר הריני נזיר סתמא והוי נמי כצ"ל: ו] ד"ה ור"א אומר אינו סותר וכו' דביום שלשים גופיה לא סתר לר"א ואע"ג. נמחק ואע"ג וצ"ב ואפי' לבר פדא באמר הריני נזיר סתמא ונטמא יום ל' דנזירותו כצ"ל: ז] ד"ה ר"א אומר לא בו ביום וכו' ביום ראשון של קבלת נזירותו וביום נטמא. תיבת וביום נטמא נמחק וצ"ב וכיון דנטמא כצ"ל א"מ: ח] ד"ה מתני' תלי וקאי ומ"מ נ"ל תיבות ומ"מ נ"ל נמחק. וצ"ב ומש"ה ס"ל דאסור כצ"ל א"מ: ט] ד"ה וריש לקיש אמר כו' ובקונט' פי' דבקבלה מועטת סגי לחול עליו כצ"ל:

א) ר"ל דגם לר"י איכא לאו דבל תאחר מלבד כלאו דטומאה. ב) אולי צ"ל דלא חייל נזירות כלל שאם נטמא:

הכא במאי עסקינן ביוצא ונכנס איתיביה *אין בין טמא שנזר לנזיר טהור שנטמא אלא טמא שנזר שביעי שלו עולה לו למנין ונזיר טהור שנטמא אין שביעי שלו עולה לו למנין ואי ס"ד לא חיילא אמאי עולה לו מן המנין *אמר מר בר רב אשי מיחל כ"ע לא פליגי דחיילא אלא כי פליגי למלקי רבי יוחנן סבר כיון דחיילא לקי ור"ל סבר לא לקי וחיילא איתיביה ר' יוחנן לר"ל מי שנזר והוא בבית הקברות אפילו היה שם שלשים יום אין עולין לו מן המנין ואינו מביא קרבן טומאה קרבן טומאה הוא דלא מייתי הא מילקי לקי עליה בדין הוא דליתני אינו לוקה אלא משום דקא בעי למיתנא סיפא יצא ונכנס עולה לו מן המנין ומביא קרבן טומאה תנא רישא אינו מביא קרבן טומאה ת"ש אין בין טמא שנזר לנזיר טהור שנטמא אלא שטמא שנזר שביעי שלו עולה לו מן המנין ונזיר טהור שנטמא אין שביעי שלו עולה לו מן המנין הא למלקות זה וזה שוין א"ל לא לתגלחת זה וזה שוין אבל לענין מלקות מאי זה לוקה וזה אינו לוקה ליתנייה בתקנתיה קא מיירי בקלקוליה לא קא מיירי תא שמע מי שהיה טמא ונזר אסור לגלח ולשתות יין ואם גילח ושתה יין ונטמא למתים הרי זה סופג את הארבעים תיובתא *בעי רבא (א)נזיר והוא בבית הקברות מהו בעי שהייה למלקות או לא היכי דמי אילימא דאמרי ליה לא תינזור למה לי שהייה נזיר (ב) מאי טעמא לא בעי שהייה דקא מתרי ביה ה"נ קא מתרי ביה

אלא

רש"י

הכא במאי עסקינן ביוצא ונכנס. שיצא והזה בשלישי ובשביעי וטבל והדר אמר הריני נזיר א) והדר נכנס סופג את הארבעים ולאפוקי מדר' אליעזר דאמר לא בו ביום כו' אבל אי לא הדר ואמר אינו אסור לגלח וכו' שאין נזירות חלה עליו: טמא שנזר. כגון שהיה עומד בבית הקברות ונזר: שביעי שלו עולה לו למנין. דכיון דטבל והוי טהור מתחיל למנות מבו ביום לפי שאינו מביא קרבן: ונזיר טהור שנטמא אין שביעי שלו עולה לו מן המנין. אע"פ שטבל והוא טהור עד יום שמיני שמביא בו קרבנותיו כדאמרינן בפ' ג' מינין (לקמן דף מד:) סדר תגלחת כיצד היה מזה בשלישי ובשביעי ומגלח בשביעי ומביא קרבנותיו בח': מיחל דכולי עלמא לא פליגי. דכיון דמסכתת טהרה חיילא ממילא: אלא כי פליגי למילקי ר"י סבר כיון דחיילא לקי. אפילו אטומאה דמעיקרא דנזר בבית הקברות ור"ל סבר אע"ג דחיילא שהוא צריך לשמור מכל דקדוקי נזירות לא לקי אפילו אטומאה דבסוף אי לא הדר ואמר: הא למלקות זה וזה שוין. ששניהם לוקין על הטומאה ולדקדוקי נזירות: אימא לתגלחת זה וזה שוין. ששניהם מגלחין ביום שביעי שלהן: ליתנייה. אין בין טמא שנזר כו' אלא שטמא שנזר שביעי שלו עולה לו מן המנין ואינו לוקה וטהור שנזר אין ז' שלו עולה לו מן המנין ולוקה: בתקנתיה קמיירי. אימת מתחילין למנות זה משביעי וזה משמיני אבל קלקוליה דלוקה לא קמיירי א] ב) ואמר לן רבי דהכי נמי מצי למיתני אלא טמא שנזר אין מגלח תגלחת טומאה ונזיר טהור שנטמא מגלח ג) בז' וטמא שנזר אין מגלח בשביעי אלא תנא שביעי שלו וכל ד) מילי כדמפרש לקמן: ת"ש מי שהיה טמא ונזר אסור לגלח ולוקה. וש"מ דכיון דחיילא עליה נזירות דהוי אסור לגלח לוקה ותיובתא דר"ל וביוצא ונכנס לא מצי לתרץ ליה כדלעיל דהא אוקימנא דמודי ר"ל דחיילא וקאי ליה באיסורא אבל מילקי לא לקי ואילו הכא ה) משמע דכיון שאסור לוקה אע"ג דלא הדר ואמר: בעי רבא. הואיל דאמר ר' יוחנן דלוקה ותנן במתניתין כוותיה: בעי שהייה למלקות. דלא נילקי עד דלישהי ביה כדי שיעור השתחויה ו) כדמפרש במס' שבועות בפרק ידיעות הטומאה (דף יז.): נזיר. טהור הנכנס בבית הקברות מ"ט לא בעי שהייה דקא מתרו ביה אל תכנס לבית הקברות הכא נמי מתרו ביה לא תינזור ושהייה למה לי:

אלא

תוספות

הכא במאי עסקינן ביוצא ונכנס. ביוצא מן הטומאה והזה ושנה וטבל וקיבל עליו נזירות פעם אחרת ושוב נכנס לטומאה [והא] קמ"ל הסיא ברייתא דאע"ג דלא הדר ואמר הריני נזיר אלא אמר יחול עלי נזירות דהוי נזיר ולקי כדפי' לשם בקונטרס אי נמי י"ל דקמ"ל ברייתא (דמיירי) [דמיד] כשיטהר מוטל עליו לקבל נזירות מיד ועובר בבל תאחר אם אינו נזיר מיד: אין בין נזיר טמא. שנדר בעודו טמא לנזיר טהור שנטמא אלא דנזיר טמא שביעי עולה לו מן המנין כשהזה ג' ושנה בז' וטבל יום ז' ב] למנין נזירות טהרה לפי שאין צריך להביא קרבן בח' על טומאתו ומיד כשהזה ושנה וטבל ראוי לחול עליו נזירות לאלתר והוי דבעי הערב שמש והיך יחול עליו נזירות יש לומר דטבול יום קליפא טומאתיה ולא מעכב מלחול נזירות עליו: ונזיר טהור שנטמא אין שביעי עולה לו מן המנין. למנין נזירות טהרתו וצריך להביא חטאת העוף ועולת העוף ואשם בשמיני וכתיב (במדבר ו) וקדש ראשו ביום ההוא דבאותו יום מתחיל למנות נזירות טהרה מוקמינן ליה ג] דלא חייל עליה נזירות דטהרה עד יום ח' ואי ס"ד לא חיילא אמאי עולה לו מן המנין כיון דלא הדר קביל עליה נזירות וה"ת [וליתני] דהדר וקיבל כדשני לעיל ביוצא ונכנס ויש לומר דא"כ ה"ל לאיתויי זה בעי למיהדר ולנדור וזה לא בעי למיהדר ולנדור כיון דהאי תנא נחית לפרושי הכא ד] בין זה לזה וה"ה דמצי למיפרך לר' שמעון ב"ל [ליתני] זה שותה ביין ומיטמא דלא לקי וזה לקי ה] כדפירש הקונטרס ונראה לומר דלא קשה דמצי לשנויי דבקלקולא לא מיירי האי דינא אלא דין דנטמא באונס ולרבי יוחנן לא קשה [דליתני] זה מביא קרבן על טומאתו וזה אין מביא קרבן דהיינו המנין משום איתויי קרבן: הג"ה מיחל דכ"ע דחייל. ולכשיטהר אין צריך לחזור לידור בנזיר דחייל עליו מנזירות ראשון וניחא השתא דשביעי עולה לו מן המנין ואפילו לא יחזור ויקבל והוא הדין נמי דמודה ר' שמעון בן לקיש ו] (נמי אם שותה יין) דלקי תוך ימי טומאתו אשתיה ואתגלחת וכי פליגי למלקי פירוש אטומאה לחוד אי התרו בו אטומאה ר' יוחנן סבר כיון דחיילא נזירות [לשאר] מילי אשתיית יין ואתגלחת [חיילא] נמי אטומאה אם התרו בו ללאו ולא יצא דרחמנא לא מעטיה אלא מקרבן לחודיה לקמן ולא ממלקות דטומאה ור"ש בן לקיש סבר אע"ג דחיילא לשאר מילי ליין ולתגלחת לא לקי אטומאה דכיון דמיטעיה רחמנא מקרבן טומאה מיטעיה מכל דין טומאה אף ממלקות: קרבן טומאה הוא דלא מייתי הא מילקי לקי. אטומאה לאלתר אפילו תוך שבעה שמבקש לטהר ז] לענין ליטהר עצמו ולעשות נזירות דטהרה דאי [לא] לקי הוה ליה למיתני במתני' ואינו לוקה: משום דקתני סיפא כו' ומביא קרבן טומאה. דהתם לא שייך למיתני דלוקה אטומאה דתני מביא קרבן טומאה לכך לא תנא לעיל ואינו לוקה הטומאה (וזה אינו לוקה): הא למלקות זה וזה שוין. מדלא תני זה לוקה וזה אינו לוקה אטומאה: לא הא לתגלחת זה וזה שוין. י"מ דלקי אתגלחת [ולא נהירא דלימא] לתגלחת ויין זה וזה שוין כיון דבאיסור תגלחת קמיירי לכן נראה לי הא לתגלחת פירוש למנות תגלחת לענין שמגלח בשביעי לטהרתו אע"ג דלקמן בעיא היא ואיפשיטא דנזיר טמא דמעיקרא אינו מגלח בשביעי לטהרתו אפ"ה לא קפיד לשנויי הכי [דבלא"ה] איתותב רבי שמעון בן לקיש בסוף: בתקנתא קמיירי. מתי יתחיל מנין לנזירותו והוא נטמא בשוגג בקלקולא לא קמיירי שמקלקל עצמו במזיד דהיינו קלקול גופיה ח] דגם לר"ל אסור לטמאות אפילו בתוך [שבעה] דאם לא כן ליתני זה מותר לטמאות וזה אסור לטמאות דהא לאו קלקולא הוא: הג"ה מי שהיה טמא ונדר. היינו בנזיר והוא בבה"ק ואם גילח ושתה יין ונטמא למתים סופג הארבעים ומשמע דאף תוך ז' לוקה ואם תאמר וליטני ליה ביוצא ונכנס ושנה וטבל כדשני לעיל אהך גופא י"ל דמשמע ליה טומאה דומיא דגלוח ושתיית יין דחייל עליה בימי טומאה כדמסיק ליה מיחל דכ"ע חיילא דומיא דהכי מלקות דטומאה אפילו לא נטהר חייל עליה בימי טומאתו לכך איתותב אבל בלשון ראשון הוה מצי להו כולהו ר' שמעון ב"ל גילוח ושתיית יין לטומאה לכך הוה שייך לשנויי לעיל ביוצא ונכנס:

בעי שהייה למלקות. כי היכי דבעינן שהייה בפ"ב דשבועות (דף יז) גבי מקדש [או לא]: אילימא דאמרי ליה לא תנזור. והוא עומד בבית הקברות למה לי שהייה פשיטא דלקי בלא שהייה דנזיר טהור מאי טעמא דלא בעי שהייה ולא משכחת ליה [כלל] דבעי שהייה משום דקמתרין ביה שלא יטמא והוא נזיר טהור הכא נמי מתרין ביה שלא ידור בו בנזיר והוא עובר לקי כמו היכא דהוה טהור ומתרין ביה שלא יטמא ולאו האי כלאו שאין בו מעשה הוא במה שאינו יוצא משם כשנודר בנזיר: דלאו שיש בו מעשה הוא במה שמקבל נזירות ט]

אלא

פי' הרא"ש

הכא במאי עסקינן ביוצא ונכנס שיוצא מן הטומאה ע"י הזאה וטבילה וקיבל עליו נזירות ונכנס וקמ"ל אע"ג דלא קבל עליו קבלה גמורה אלא אמר הריני נזיר (בנזירות) [הוי נזיר]: אלא טמא שנזר ז' עולה לזמן המנין לפי שאינו צריך להביא קרבן ומתחיל למנות מיד אחר שהזה וטבל אבל נזיר טהור שנטמא אינו מתחיל למנות עד אחר הבאת קרבנותיו דכתיב וקדש ראשו ביום ההוא ואי ס"ד לא חיילא אמאי עולה לו מן המנין הא אין עליו נזירות כלל עד שיקבל. וכ"ת דמיירי בשקבל עליו א"כ ליתני שזה צריך לחזור ולידור וזה אין צריך. מיחל כ"ע לא פליגי דחיילא ואינו צריך לקבל עליו שנית וגם לוקה על התגלחת ועל היין: כי פליגי למלקי. פי' על הטומאה: ר' יוחנן סבר כיון דחיילא. ללקות על היין ועל התגלחת לקי נמי על הטומאה כי היכי דאינו מביא קרבן טומאה: והא דאותביה ר"י לר"ל לעיל תלמודא הוא דמותיב לפי מה דהוה ס"ד דפליגי וכהנה רבות בתלמוד: א"ל לא לתגלחת זה וזה שוין. פי' לגלח א"נ ללקות על התגלחת וה"ה על היין: אבל לענין מלקות. פי' על הטומאה. בתקנתא מיירי בקלקולא לא מיירי. פי' להורות לנו תקנתו מתי יתחיל ימי נזירותו. אבל לא מיירי בקלקול להשמיענו הדין אם יעשה עבירה שיטמא למתים או ישתה יין ויגלח: ה"ז סופג את הארבעים תיובתא. והכא ליכא לשנויי ביוצא ונכנס דמשמע נטמא דומיא דגלח ושתה יין דמיירי אפילו בלא יוצא ונכנס: בעי שהייה למלקות. שיעור שהייה המפורשת (בז') [בשבועות] למי שנטמא באונס בעזרה שאינו חייב כרת אלא אם כן שהה שיעור השתחואה והלכה למשה מסיני הוא: אי דאמרו ליה לא תנזור למה לי שהייה. כיון דבמזיד

עין משפט נר מצוה

ט א מיי' פ"ו מהל' נזירות הל' ז:

י ב מיי' שם הל' ט וע"ש בכ"מ:

מסורת הש"ס

[לקמן יח.]

[נדרים ד]

[שבועות יז. ע"ש ובתוס' שם ד"ה צריך]

נוסחת הדיב"ן

א) הריני נזיר ונכנס: ב) בכ"י כתוב כאן גליון ואמר לן רבי: ג) מגלח תגלחת טומאה דנזיר טהור שנטמא מגלח בז' כו': ד) מיליה כדמפרשינן: ה) תנן: ו) כדי שיעור השתחויה מויכרעו לסיפיה דקרא כדמפרש כו':

הגהות הב"ח

(א) גמ' בעי רבא. נזר והוא בבית הקברות: (ב) שם נזיר טהור מ"ט לא:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה בתקנתיה קמיירי וכו' ואמר לן רבי דהכי נמי מצי למיתני אלא טמא שנזר. נ"ב עיין ה"מ דזה דוקא לפי' קמא בתוס' ד"ה לא הא וכו' ודו"ק: ב] תד"ה אין בין נזיר טמא וכו' כשהזה ג' ושנה בז' וטבל יום ז' עולה כצ"ל: ג] ד"ה ונזיר טהור שנטמא וכו' דבאותו יום מתחיל למנות נזירות טהרה מוקמינן ליה לקמן כצ"ל: ד] בא"ד כיון דהאי תנא נחית לפרושי הכא מאי איכא כצ"ל: ה] בא"ד זה שותה ביין ומטמא דלא לקי וזה לקי כדפי' הקונטרס. מלות כדפי' הקונטרס נמחק וכ"ב כדפריך לקמן כצ"ל ועי' ה"מ ודו"ק: ו] ד"ה שנה"ס מיחל דכ"ע דחייל וכו' וה"ס

גליון הש"ס גמ' אמר מר בר רב אשי. עיין נדרים דף ד' ע"א:

... דלקי כצ"ל: ז] ד"ה קרבן טומאה הוא דלא מייתי הא מלקי לקי אטומאה לאלתר אפילו תוך שבעה שמבקש לטהר עצמו כצ"ל: ח] ד"ה בתקנתא קמיירי וכו'. דהיינו קלקול גופיה בדאסור ליה וכו' כצ"ל

אלא כגון *שנכנס בשידה תיבה ומגדל ובא חבירו ופרע מעליו מעזיבה כי גמירין שהייה בבית המקדש אבל אבראי לא או דלמא *לא שנא תיקו בעי רב אשי נזר והוא בבית הקברות טעון גילוח או לא כי בעי תגלחת טהור שנטמא דקא מטמא לנזירותיה אבל טמא שנזר לא או דלמא לא שנא ת"ש מי שנזר והוא בבית הקברות אפילו היה שם שלשים יום אינו עולה לו מן המנין ואינו מביא קרבן טומאה קרבן טומאה הוא דלא מייתי אבל גלוחי בעי מה טעם קאמר מה טעם אינו מביא קרבן טומאה משום דלא בעי גלוחי ת"ש *אין בין טמא שנזר לנזיר [לקמן יח.] טהור שנטמא אלא טמא שנזר שביעי שלו עולה לו מן המנין ונזיר טהור שנטמא אין שביעי שלו עולה לו מן המנין מאי לאו הא לתגלחת זה וזה שוין לא הא למלקות זה וזה שוין אבל תגלחת מאי זה מגלח וזה אינו מגלח ליתנייה תנא שביעי שלו וכל מילי ת"ש °אין לי אלא ימי טומאתו שאין עולין לו מן המנין ימי חלוטו מנין ודין הוא מה ימי טומאתו מגלח ומביא קרבן אף ימי חלוטו מגלח ומביא קרבן ומה ימי טומאתו אין עולין לו מן המנין *אף ימי חלוטו אין עולין לו מן המנין לא אם אמרת בימי טומאתו שכן מבטל בהן את הקודמין לפיכך אין עולין לו מן המנין תאמר בימי חלוטו שאינו מבטל את הקודמין לפיכך עולין לו מן המנין אמרת ומה נזיר בקבר ששערו ראוי לתגלחת אין עולין לו מן המנין ימי חלוטו שאין ראוי לתגלחת לא כ"ש שאין עולין לו מן המנין מאי לאו תגלחת טומאה לא תגלחת טהרה הכי נמי מסתברא דאי

אלא כגון שנכנס בשידה תיבה ומגדל. תחילת כניסתו במקום טמא בהיתר ולא נקי אכניסה א) [אלא] כי מתרין ביה שילא בשידה וכו' פרע לו עליו המעזיבה מספקא ליה דלמא [לא] בעי שהייה או דלמא ל"ש דכל היכא דאירעה טומאה התם בעי שהייה: ובא חבירו ופרע מעליו המעזיבה. דווקא באונס דאי מרצונו אי נמי אם הוא עצמו פרע כי האי גוונא לא איבעיא לן אי בעי שהייה דבפ"ב דשבועות (דף יז:) קאמר אהך בעיא דנזיר טמא או דילמא באונס גמירי לה שהייה ל"ש בחוץ ול"ש בפנים: הנה"ה טעון גילוח או אין טעון גילוח. פי' תגלחת דטומאה ביום שיולא ויטהר מטומאה דקרבן ודאי לא בעי כדתנן במתני' דמיעטיה קרא לקמן אבל בתגלחת מספקא ליה אי בעי לגלח בלא קרבן טומאה או לא דלא בעי גילוח בלא קרבן: הגה"ה אבל תגלחת של טהרה ודאי בעי כשימנה נזירות של טהרה יגלח ויביא קרבנות טהרה כדין נזיר טהור: קרבן טומאה הוא דלא מייתי. דמיעטיה קרא לקמן (דף יח.) הא גלוחי בעי מדלא קאמר ואינו מגלח בשביעי שלו: מה טעם קאמר. כלומר כיון דתנן אינו מביא ממילא ידעינן דאינו מגלח דהא בהא תליא דהפסוקים קרובים זה לזה אע"ג דגילוח ביום ז' וקרבן טומאה ביום שמיני משמע ליה דכיון דאינו מביא קרבן טומאה דאינו מגלח: הא לתגלחת זה וזה שוין. פירוש תגלחת דטומאה מדלא תנא זה מגלח וזה אינו מגלח: תנא שביעי שלו וכל מילי. וכיון דתנא שביעי שלו עולה לו מן המנין היינו משום שאינו מביא קרבן וממילא ידעינן דאינו מגלח כיון דאינו מביא קרבן: ימי טומאה שאין עולין לו מן המנין. פירוש כשנטמא במת שהרי אם מנה בטהרה כמה ימים ונטמא סותר אפילו מנין הראשון כדכתיב והימים הראשונים יפלו וכ"ש ב] שאותן ימים אין עולין לו כדכתיב וכפר עליו וגו' והיינו כשיטהר וקדש ראשו ביום ההוא שיתחיל מנין נזירות טהרה: ימי חלוטו שיושב מתוך למחנה והחליטו ומנה מקצת נזירות שקבל עליו קודם שנצטרע ושוב נרפא וגילח לצרעתו מנין שיחזור למנות להשלים נזירות למנין שמנה קודם לצרעת וימים שבימי חלוטו לא יעלו לו מן המנין נזירות אבל ימי הסגרו דודאי עולין לו לפי שאין זקוק לגלח כמו מוחלט ואין ג) [נחשב] לימי טומאה כמו מוחלט: הגה"ה אף ימי חלוטו. שוין לימי טומאתו ד) דאין עולין לנזירות ה"נ ימי חלוטו אין עולין לו לנזירותו: לא אם אמרת בימי טומאתו שכן מבטל בו את הימים הקודמים. כדכתיב והימים הראשונים יפלו וא"ת והיא גופא נילף בהאי דיהא דימי חלוטו יבטלו הקודמים וי"ל דהיכא מיעוטא לקמן בפ' שלשה מינין (דף מד:) על טומאתו סותר ואינו סותר על תגלחת הכי נמי מיעוט ונימא דאינו סותר על החלטו: נזיר בקבר ששערו ראוי לתגלחת. ודמי לנזיר אין עולין לו מן המנין ימי חלוטו שאין שערו ראוי לתגלחת ולכך לא דמי [לנזיר] לא כל שכן שאין עולין לו מן המנין: מאי לאו תגלחת דטומאה [לא תגלחת דטהרה]. והכי קאמר [ומה נזיר בקבר] ששערו ראוי לתגלחת דשיער שעליו עומד להתגלח לכי ישלים נזירות דטהרה שהרי אינו מגלח בשביעי אין עולין ימי חלוטו שאין שערו עומד להתגלח לנזירות טהרה שהרי זקוק לגלח לכשיתרפא מצרעתו לא כל שכן שאין עולין לו:

אלא. היכי דמי שאילתא דרבא: כגון שנכנס בשידה תיבה ומגדל. בבית הקברות שמפסיק בינו לבין הטומאה א) וגדר בעודו בשידה שהוא טהור ואח"כ בא חברו ופרע את המעזיבה ב) שהוא תחתיו שהיתה השידה מעל ראשו: ה"ג כי גמירי שהייה בפנים אבל אבראי לא. כי גמירי שהייה כשנטמא בבית המקדש ג) בפרק ידיעות הטומאה נטמא בבית המקדש ושהה כדי השתחויה חייב: אבל אבראי. כגון בבית הקברות לא בעי שהייה וכיון שפרע מתחתיו את המעזיבה אע"ג דלא שהה חייב: או דילמא לא שנא. דהכא והכא בעי' שיעור ד) כדי השתחויה תיקו: בעי רב אשי נזר והוא בבית הקברות טעון גילוח. ביום השביעי שלו או לא: קרבן טומאה הוא דלא מייתי. משום דלא מייתי קרבן אלא מאן דמטמא ליה לנזירותיה אבל גילוח בעי: מה טעם קאמר. (א) ה) אינו מביא קרבן ו) לפי שאינו מגלח: מאי לאו הא לתגלחת זה וזה שוין. דזה וזה מגלחין בשביעי שלהן: לא למלקות זה וזה שוין. וכדר' יוחנן לעיל: ליתנייה תנא שביעי שלו וכל מילי. ז) דהכי משמע שביעי שלו עולה לו מן המנין לפי שאינו מביא קרבן ומה טעם אינו מביא קרבן לפי שאינו טעון גילוח טומאה בז' וזה אין שביעי שלו עולה לפי שיש לו לגלח בשביעי ולהקריב קרבן בשמיני ומאותו יום שמקריב קרבן חל עליו נזירות כדכתיב (במדבר ו) וכפר עליו מאשר חטא על הנפש וקדש את ראשו ביום ההוא ח) דמשמע מאותו יום ואילך נזירות דטהרה. ת"ש אין לי. שלא יהו עולין לו מן המנין: אלא ימי טומאתו. כדכתיב והזיר לה' את ימי נזרו וקדש את ראשו ביום ההוא דמשמע מאותו היום ואילך שהביא קרבנותיו (ב) ט) יתכפר ויתחיל למנות לימי נזרו: ימי חלוטו מנין. שאם נצטרע בימי נזירותו והוחלט שלא יהו עולין למנין נזירותו: י) מה ימי טומאתו מגלח. תגלחת טומאה ומביא קרבן לפרים: אף ימי חלוטו. דכתיב וגלח המטהר את בגדיו וגלח את כל שערו (ויקרא יד) וכתיב וביום השמיני יקח שני כבשים וגו' אין עולין לו: שכן מבטל בהן את הקודמין. כדכתיב והימים הראשונים יפלו: תאמר בימי חלוטו שאין מבטל בהן את הקודמין. כגון בנזירות מרובה כדלקמן בפרק כהן גדול ונזיר (דף נו:) תנן לה והואיל ואינו מבטל את הקודמין יהו עולים לו ימי חלוטו מן המנין: אמרת ומה נזיר בקבר. נזיר והוא בבית הקברות ששערו ראוי כו': מאי לאו תגלחת דטומאה. דכיון שהזה ושנה וטבל מגלחין אותו וש"מ דטעון גילוח והכי משמע מה נזיר בקבר ששערו ראוי לתגלחת כ) ז' אין עולין לו מן המנין ימי חלוטו שאין שערו ראוי לתגלחת טומאה אלא לתגלחת נגעו לא כל שכן דאין עולה לו: לא תגלחת דטהרה. שאם לא נכנס לקבר א"כ נכנס לקבר ונטהר ואח"כ השלים ימי נזרו שהוא טעון גילוח לסוף שלשים דהכי משמע ששערו ראוי לתגלחת טהרה שאין מגלח תגלחת טומאה אלא תגלחת לסוף ל) מיירי מ) אבל בימי חלוטו נ) אינו מגלח תגלחת טהרה אלא תגלחת נגעו לסוף ז':

דאי

עין משפט נר מצוה

יא א מיי' פ"ו מהלכות נזירות הלכה ח ופ"ה שם הל' יט וע"ש בכ"מ:

יב ב מיי' פ"ז שם הלכה ט:

פי' הרא"ש

טמא עצמו: ופרע עליו המעזיבה. כמו ופרע ראש האשה. שגלהו מתחתיו שהסיר את מעזיבת השידה ולא מצי למימר כגון שנכנס לבית הקברות שוגג והתרו בו לצאת. דאמרינן בשבועות כי גמירי שהייה (באולם) [באונס] הוא דגמירי: קרבן טומאה הוא דלא מייתי אבל גלוחי מגלחי מדלא קתני אינו מגלח דהוי רבותא טפי: מה טעם קאמר. כלומר כיון דתנא אינו מביא טומאה ממילא ידענא דאינו מגלח דהא בהא תליא: תנא ז' וכל מילי. כל דבר שתלוי בטהרת ז' דהיינו תגלחת וקרבן: אין לי אלא ימי טומאה. פי' טומאת מת שאין עולין לו מן המנין דכתיב והימים הראשונים יפלו וכ"ש שאין ימי טומאתו עולים: ימי חלוטו מנין. אם נחלט בצרעת בימי נזירותו: ימי חלוטו מגלח ומביא קרבן לצרעתו: תאמר בימי חלוטו שאין מבטל בהם את הקודמים. והא ליכא למימר דהיא גופה נילף מבנין אב שיהיה סותר הקודמים. דהא אמרינן לקמן פ' ג' מינין [דף מד] [וטמא ראש] נזרו טומאת סותרת ואין תגלחת סותרת. וה"ה נמי דאמרינן טומאת מת סותרת ואין טומאת צרעת סותרת: אמרת ומה נזיר בקבר ששערו ראוי לתגלחת נזיר מאי לאו לתגלחת טומאה. כלומר שיגלח לסוף ז' כדין נזיר שנטמא ומחמת שיש לו דין נזיר אחר לענין תגלחת כדין נזיר: לא לתגלחת טהרה. ששערו ראוי להתגלח אחר שישלים נזי' טהרה וכ"ז אינו מגלח אפ"ה אינן עולים ימי חלוטו שאין שערו ראוי לתגלחת נזיר אלא לתגלחת צרעתו שהוא טעון העברת שער קודם שיתחיל למנות נזי'

מסורת הש"ס

לקמן מג.

[לקמן יח.]

נוסחת הריב"ן

א) ונזר: ב) המעזיבה מעל הקבר שהוא טו': ג) כדתנן בפרק: ד) (כדי) ליתא בכ"י: ה) מ"ט אינו כו': ו) קרבן טומאה: ז) וכל מילי דטמא שנזר ישביעי שלו כו': ח) ביום ההוא ומונה מאותו היום ואילך: ט) ונתכפר לו יתחיל: י) (מה ימי טומאתו כו' אין עולין לו) ליתא בכ"י ומה"ד מה לשבעת ימי טומאתו אין עולין לו שכן מבטל כהן: כ) לתגלחת טומאה לסוף ז': ל) לסוף ל' מיירי: מ) תאמר: נ) שאינו:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מה טעם קאמר. מה טעם אינו מביא: (ב) ד"ה אלא ימי וכו' שהביא קרבנותיו ונתכפר יתחיל למנות:

גליון הש"ס

גמ' אין לי אלא ימי טומאתו. עי' לקמן דף ט ע"א:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה אלא וכו' ולא נקי אכניסה וכו' כצ"ל: ב] ד"ה ימי טומאה שאין עולין לו מן המנין וכו' כדכתיב והימים הראשונים יפלו וכ"ש שאותן. מלת שאותן נמחק וכ"ב שמנין אותן כצ"ל: ג] בא"ד לפי שאין זקוק לגלח כמו מוחלט ואין נחשב. מלת נחשב נמחק וכ"ב שוה כצ"ל: ד] ד"ה אף ימי חלוטו שוין לימי טומאתו דאין. מלת דאין נמחק וכ"ב מה ימי טומאתו אין כצ"ל:

דאי ס"ד תגלחת טומאה ימי חלוטו מי לא בעי תגלחת לא תגלחת דנזירות קתני ת"ש (במדבר ו) °וטמא ראש נזרו [א]בטהור שנטמא הכתוב מדבר שהוא טעון העברת שער והבאת ציפרין ולפטור את הנזיר בקבר [ב]שאין טעון העברת שער והבאת ציפרין והלא דברים ק"ו ומה טהור שנטמא טעון העברת שער והבאת ציפרין מי שהיה טמא מתחלה אינו דין שיהא טעון העברת שער והבאת ציפרין ת"ל וטמא ראש נזרו במי שהיה טהור ונטמא הכתוב מדבר שיהא טעון העברת שער והבאת ציפרין ולפטור את הנזיר בקבר ש"מ מאן תנא הא דת"ר *אין בין טמא שנזר לנזיר טהור שנטמא אלא שטמא שנזר שביעי שלו עולה לו מן המנין ונזיר טהור שנטמא אין שביעי שלו עולה לו מן המנין א"ר חסדא רבי היא דאמר רבי אין נזירות טהרה חלה אלא עד שמיני דאי תימא ר' יוסי בר' יהודה היא האמר נזירות דטהרה משביעי הוא דחיילא *מאי רבי ומאי ר' יוסי ברבי יהודה דתניא (שם) °וקדש את ראשו ביום ההוא [ג]ביום הבאת קרבנותיו דברי רבי ר' יוסי בר' יהודה אומר ביום תגלחתו והא דתנן *[ד]נזיר שנטמא טומאות הרבה אינו מביא אלא קרבן אחד מאן תנא אמר רב חסדא ר' יוסי בר' יהודה היא דאמר נזירות טהרה משביעי חיילא ומשכחת לה כגון שנטמא בשביעי וחזר ונטמא בשביעי (ומני ר' יוסי בר' יהודה היא) (ס"א ל"ג) כיון דלא יצא שעה הראויה להביא קרבן אינו חייב אלא קרבן אחד דאי תימא רבי היא אי דנטמא בשביעי וחזר ונטמא בשביעי (וחזר ונטמא בשביעי) כולהו טומאה אריכתא היא ואי דנטמא בשמיני וחזר ונטמא בשמיני הרי יצתה שעה שראויה להביא קרבן מאי טעמא דרבי אמר קרא (שם) °וכפר עליו מאשר חטא על הנפש והדר וקדש את ראשו ורבי יוסי ברבי יהודה אם כן לימא קרא וקדש את ראשו ביום

(במדבר ו) | לעיל יז: | [כריתות כ:] | כריתות ט.

רש"י

דאי סלקא דעתך תגלחת טומאה ימי חלוטו מי לא בעי תגלחת. והכתיב וכבס המטהר את בגדיו וגו' והכא דיכא דקא מייתי ומה נזיר בקבר כו' היכי קאתי והא זה וזה ראויין לתגלחת: לעולם אימא לך תגלחת דטומאה א)כיון שהוזה ושנה וטבל מתגלח בשביעי שלו והאי (א) דקא פריך ימי חלוטו שאין שערו ראוי לתגלחת בתגלחת דנזירות קאמר דאילו נזירות בקבר כשהוא (ב) מגלח מעכשיו מתגלח על נזירות אבל נזיר מצורע כשמתגלח תחילה מתגלח על שנתרפא מצרעתו והכי קתני ימי חלוטו שאין ראוי לתגלחת טומאה דנזיר אלא לתגלחת דצרעת לא כל שכן שאין עולין מן המנין דנזירות דטהרה ולעולם אימא לך היכא דנזר והוא בבית הקברות טעון גילוח דטומאה: תא שמע וכי ימות מת עליו בפתע פתאום בטהור שנטמא כו': נזיר בקבר. שהיה טמא מתחילת ב) נזירות: אינו דין כו'.(ג) ג) מדקתני ולפטור את הנזיר בקבר שאין טעון העברת שער שמע מינה דאין טעון גילוח ד) שער ש"מ: אלא (ד) טמא שנזר שביעי שלו. שטובל בו עולה לו מן המנין דהואיל ה) ואינו בר קרבן מתחיל למנות מבו ביום: ונזיר טהור שנטמא אין שביעי שלו עולה לו מן המנין. דאין לו טהרה עד יום שמיני ו) שמביא קרבנותיו כו': דתניא וקדש את ראשו. שיתחיל למנות לענין נזירות ביום הבאת קרבנותיו שהוא שמיני כדכתיב וביום השמיני יביא שתי תורים: ביום תגלחתו. שהוא שביעי כדכתיב וגילח (ה) את ראשו ביום טהרתו ביום השביעי יגלחנו: והא דתנן נזיר שנטמא כו' מאן תנא. ז) חשיב להו טומאות הרבה ואפ"ה לא מייתי עלייהו אלא קרבן אחד: אמר רב חסדא ר' יוסי ברבי יהודה היא. דאמר נזירות טהרה משביעי שהוא יום תגלחתו חיילא עילויה: ומשכחת לה. דתיהוי טומאות הרבה: כגון שנטמא. ומנה ששה כדי להזות ח) עליה בשלישי ובשביעי א]וחזר ונטמא ביו' ז' דטומאה אחריתי איקרי הואיל וטבל בו ביום אבל בקרבן אינו חייב אלא אחד שכל זמן שלא יצתה שעה שראויה להביא קרבן שעדיין לא הגיע ליום ח' אינו חייב אלא קרבן אחד אבל אם נטמא וחזר ונטמא בששי אינו קורא לו טומאות הרבה לפי שעדיין לא חל עליו טהרה כלל (ו) ודמי ט) לטומאה אריכתא דאי אליבא דרבי לא משכחת לה דמיקרי טומאות הרבה ולא ליחייב אלא קרבן אחד דאי אמרת משכחת לה כגון שנטמא בשביעי וחזר ונטמא בשביעי י) אינו חייב אלא קרבן אחד לסוף ימי טהרתו כיון דנזירות דטהרה לא חיילא עליה עד יום שמיני כולה חדא טומאה אריכתא היא וליכא בהו טומאות הרבה ואי אמרת כגון דנטמא כ) בשמיני והוויין להו טומאות הרבה הא נמי לא מיתרצתא דלא יביא אלא קרבן אחד דאי אליבא דרבי כיון דנטמא יום שמיני שילתה שעה שראויה להביא בה קרבן נתחייב על כל ל) אחד הילכך לא מיתוקמא מ) אלא כרבי יוסי ברבי יהודה ש"מ: מאי טעמא דרבי. דאמר לא חיילא עליה נזירות דטהרה עד יום הבאת קרבנותיו: דאמר קרא וכפר עליו מאשר חטא על הנפש וגו'. נ) דמשמע אימתי וקדש את ראשו שיתחיל למנות בו בזמן שכיפר עליו דהיינו בשמיני ס): ורב

תוספות

ימי חלוטו מי לא בעי תגלחת. בסוף ימי חלוטו כדכתיב וכבס המטהר את בגדיו וגלח את כל שערו אבל תגלחת דטהרה לית ביה במצורע דגם תגלחת שניה שמגלח אחר ימי ספרו מתוך טומאה הוא מגלחה שגם בימי ספרו מטמא אדם במגע: לא תגלחת טומאה דנזירות קתני. כלומר לעולם אימא לך תגלחת דטומאה ודקאמרת דבימי חלוטו נמי איכא תגלחת דטומאה לא תגלחת דנזירות קתני דנזיר בקבר ראוי שערו לתגלחת מחמת נזירות ובימי חלוטו לא בעי תגלחת דטומאה מחמת נזירות אלא מחמת צרעתו וזה אין שייך לנזירות כלל הילכך לא יעלו לו ימיו לנזירותו: בטהור שנטמא הכתוב מדבר. כלומר שהתחיל למנות נזירות בטהרה ואחרי כן נטמא כדכתיב והימים הראשונים יפלו: ולפטור את הנזיר בקבר שאין טעון העברת שיער והבאת ציפרים. והוא הדין דממעט ליה מאשם דכתיב בההוא ענינא והיינו דקאמר במתני' בנזיר בקבר אינו מביא קרבן טומאה דמיעטיה קרא כדדרשינן הכא: והלא דברים ק"ו. פירוש אי לא מיעטיה קרא ומה טהור שנטמא טעון כו' כלומר שטומאתו הזקיקתו לכך כל שכן היכא דנטמא מתחילתו שטמא ביותר שהזקיקתו טומאתו לכל ת"ל וטמא ראש נזרו מיותר דמלי למימר וכי ימות מת [עליו] בפתע פתאום וגלח ראשו: ביום הבאת קרבנותיו. דכך כתיב בקרא ביום השמיני יביא שתי תורים וכו' וכפר עליו מאשר חטא על הנפש וקדש ראשו ביום ההוא שמעינן ביום שמיני שהוא הבאת קרבנותיו כדמפרש לקמן בסמוך: ביום תגלחתו. הכתוב מדבר דהיינו בשביעי בסמוך מפרש טעמא: והא דתנן.פ' קמא דכריתות ב](דף ט·): משביעי הוא דחיילא. משביעי שמתחיל לימנות נזירות משביעי: ומשכחת טומאות הרבה כגון שנטמא ביום שביעי וחזר ונטמא בשביעי לסוף שביעי אחר שהזה ושנה וטבל דמיד כשהזה וטבל חל עליו באותו יום נזירות טהרה שיום שביעי הוי ממנין שלשים כי נטמא ביום שביעי כיון דחל עליה נזירות טהרה כבר חשיב ליה טומאה אחריתי ולא הוה כנטמא בששי דההיא ודאי טומאה אריכתא היא דאכתי לא חל עליה נזירות טהרה ומכל מקום פוטר עצמו מקרבן טומאה אחר כיון שנטמא בשביעי ולא יצא שעה אחת ליום שראוי הוא להביא קרבנות דהיינו ביום שמיני: דאי רבי. דאמר דאינו מתחיל למנות נזירות טהרה עד יום שמיני כולה טומאה אריכתא היא דלא נראה עדיין להתחיל נזירות והוי כאילו נטמא בששי ואמאי קרי ליה טומאות הרבה ואי דנטמא בשמיני כו' כיון דיצא לשעה שראוי להביא קרבנותיו והוי כנטמא אחר הבאת קרבנותיו דודאי צריך להביא קרבן טומאה אחר: דכתיב מאשר חטא על הנפש. וכתיב בההוא קרא לאלתר וקדש ראשו ביום ההוא פי' ביום שכיפר עליו דהיינו בשמיני: אם כן לימא קרא וקדש את ראשו. ופשיטא דאשמיני דקיימינן ביה איירי ביום ההוא למה לי אם אינו ענין לשמיני תנהו לשביעי דאייתור למשדי אשביעי: ורבי

עין משפט נר מצוה

יג א מיי' פ"ו מהל' נזירות הלכה ג :
יד ב מיי' שם הלכה ה:
טו ג מיי' שם הל' ז :
טז ד מיי' שם הל' ט וע"ש בכ"מ :

פי' הרא"ש

טהרה : מה טהור שנטמא וכו' אע"פ שתחלתו היה טהור כ"ש טמא שקבל עליו נזי' בטומאה : ביום הבאת קרבנותיו. דהיינו יום ח' אז מתחיל קדוש ראשו דהיינו גידול שער לנזירות טהרה דכתיב קדוש יהיה גדל פרע : רבי יוסי בר' יהודה אומר ביום תגלחתו . היינו בז' ולקמן מפרש טעמייהו: מני ר"י בר' יהודה[היא] דאמר נזיר טהרה מז' הוא דחיילה . הלכך קרי ביה טומאות הרבה כי כבר התחיל למנות נזירו' טהרה ומי' אינו מביא אלא קרבן א' דכיון דעדיין לא יצאת שעה שראוי להביא בה קרבן אבל לרבי דאמר נזי' דטהרה לא חיילא עד ח' אם נטמא בז' חדא טומאה אריכתא היא ואם נטמא בח' הרי יצאת שעה שראוי להביא בה קרבן וב' קרבנות בעי למיתי : א)אימתי וקדש את ראשו בזמן שכפר . כלומר בזמן הראוי לכפרה אף אם לא כפר: א"כ לימא קרא וקדש את ראשו. ותו לא וממילא ידענא דאוכפר קאי :

א) נראה דכן היה גירסתו בגמ' .

נוסחת הריב"ן

א) דכיון : ב) נזירותו אינו דין: ג) כדאמרי': ד) שער ליתא בכ"י : ה) דאינו : ו) שמביא בו קרבן מאן תנא דנזיר טהור שנטמא אין שביעי שלו עולה לו מן המנין אמר רב חסדא רבי היא דאמר אין נזירות טהרה חלה עליו עד יום שמיני שמביא קרבנותיו דתניא וקדש כו' : ז) דתניב : ח) עליו : ט) ודמי ליה כטומאה : י) דאינו : כ) בשמיני כו' : ל) אחת ואחת: מ) לא מתוקמא כר' אלא כר' יוסי: נ)(דמשמע) ליתא בכ"י: ס) בשמיני הס"ד ואחר כך מה"ד תניהו ענין לשביעי שהוא יום תגלחתו שחלה עליו נזירות : דאהדר אטמי קודם שהביא קרבנו לחייב אותו בשני קרבנות טומאה : ורב וכו' :

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לעולם וכו' והאי דקאמר ימי חלוטו כצ"ל ותיבת פריך נמחק : (ב) בא"ד כשהוא מתגלח מעכשיו : (ג) ד"ה נזיר וכו' נזירות אינו דין כו' הס"ד ואח"כ מ"ה ש"מ כו' מדקתני : (ד) ד"ה אלא שטמא שנזר : (ה) ד"ה ביום תגלחתו וכו' וגילח ראשו כצ"ל ותיבת את נמחק : (ו) ד"ה כגון שנטמא וכו' טהרה כלל וקרי ליה טומאה אריכתא הס"ד ואח"כ מ"ה דאי אליבא וכו' ואינו חייב וכו' אלא קרבן אחד דאליבא דרבי כיון דנטמא ביום שמיני וכו' נתחייב קרבן על כל אחד כצ"ל והד"א ותיבת דאי נמחק :

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה כגון שנטמא וכו' וחזר ונטמא ביום ז'דטומאה וכו'.נ"ב עי' א"מ: ב] תוס' ד"ה ביום תגלחתו. וכו' והא דתנן פ' קמא דכריתות דף ב' כ"ב כצ"ל.ודלא כחילופי גרסאות לעיל שבגיליון בתוס.אורח מישור

ביום ההוא למה לי אם אינו ענין לשמיני תנהו ענין לשביעי ורבי נמי הכתיב ביום ההוא אמר לך רבי ההוא להכי הוא דאתא לומר לך אע"פ שלא הביא קרבנותיו ורב חסדא מאי דוחקיה לאוקמיה כר' יוסי ברבי יהודה לוקמה כגון דנטמא דחזיא בליל שמיני ורבי היא מדלא מוקים לה כרבי לימא קסבר *ליליא לאו מחוסר זמן הוא אמר רב אדא בר אהבה *הא בהא תליא אי אמרת ליליא מחוסר זמן אימת מיחזי לקרבן לצפרא נזירות נמי לא חיילא עד צפרא ואי אמרת ליליא אינו מחוסר זמן נזירות טהרה חיילא מאורתא: (א) גופא נטמא בשביעי וחזר ונטמא בשביעי אינו מביא אלא קרבן אחד נטמא בשמיני וחזר ונטמא בשמיני מביא קרבן על כל אחד ואחד מתחיל ומונה מיד *דברי ר' [א] אליעזר וחכ"א *קרבן אחד על הכל עד שיביא חטאתו הביא חטאתו ונטמא והביא חטאתו ונטמא מביא קרבן על כל אחד ואחד °הביא חטאתו ולא הביא אשמו מונה *ר' ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר כשם שחטאתו עיכבתו (ב) כן אשמו מעכבו בשלמא לרבי [ב]אליעזר אמר קרא °וקדש את ראשו ביו' ההוא אע"פ שלא הביא קרבנותיו ורבנן ההוא אע"פ שלא הביא אשמו אלא רבי ישמעאל ההוא למה לי אמר לך ההוא אע"פ שלא הביא עולתו ורבנן עולה לא בעי מיעוטא דורון בעלמא הוא מאי טעמייהו דרבנן דתניא °והזיר לה' את ימי נזרו והביא כבש בן שנתו לאשם מה ת"ל לפי שמצינו שכל אשמות שבתורה שהן מעכבין יכול אף זה מעכבו ת"ל

תורה אור — במדבר ו

ורבי ביום ההוא למה לי. דממילא ידעינן דלשמיני קאי: אע"פ שלא הביא קרבנותיו. דפשטיה דקרא משמע דלא חייל עליה נזירות עד שיכפר בעולה ובחטאת דכתיב בקרא [קודש] וקדש ראשו והשתא אתי יתורא דביום ההוא לאשמועינן דחייל עליה נזירות ביום שמיני אע"פ שלא הביא קרבנותיו: לוקמה כרבי וכגון שנטמא בליל שמיני. דחייל עליה נזירות קודם הבאה קרבנותיו ול"ג [דחזא] פי' כיון [דמרבינן] לרבי ביום השמיני אע"פ שלא הביא קרבנותיו א"כ גם בליל שמיני חייל עליה נזירות ושייך ליום שמיני ומעתה טוקי למתני' כרבי דנטמא בליל ח' דכיון דחייל עליה נזירות טומאות הרבה יש כאן ומ"מ פוטר עצמו בקרבן אחד לפי שלא יצא שעה אחת הראויה להביא קרבנותיו דאין מקריבין קרבנות בלילה מביום נוהו מדלא מוקי לה הכי נימא קסבר לילה לאו מחוסר זמן הוא פי' ולא לענין שיוכל להקריבו בלילה אלא דחשבינן ליה כילא לשעה שראוי להקריב קרבנותיו ולא יפטר בקרבן טומאה אחד: הא בהא תליא. ולא מצי אתיא כרבי: ה"ג אי אמרת לילה מחוסר זמן אימת מייתי קרבן עד לצפרא נזירות נמי לא חייל עד לצפרא דכפר וקדש כתיב בשעה שראויה להביא קרבן חייל נזירות טהרה כי נטמא בלילה לא הוו טומאות הרבה אלא טומאה אריכתא ואי קסבר לילה לאו מחוסר זמן להחשב כשעה שראויה להקריב בלילה נזירות נמי חייל מתמהה ומיחייב קרבן טומאה על כל אחת ואחת: אית ספרים דגרסי ביה גופא נטמא בשביעי כו' ולא גרסינן דבכולה הש"ס לא גרסינן גופא אלא כשהש"ס הביא מימרא או ברייתא תחילה ומייתי אותה אגב גררא או חוזר ואומר גופא לפרש המימרא או הברייתא אבל ברייתא לא הביא הש"ס כלל לעיל אלא מלישנא דהש"ס לעיל דקאמר אילימא שנטמא בשביעי: אינו מביא אלא קרבן אחד. אע"ג דס"ל דחייל עליה נזירות טהרה משביעי כיון דנטמא עד שלא הגיע השמיני שעה הראויה להביא קרבנותיו נפטר בקרבן אחד על טומאות הרבה אבל כשנטמא בשמיני וחזר ונטמא בח' כיון שיצא לשעה הראויה להביא קרבנותיו מביא קרבן על כל אחד ואחד: מתחיל ומונה מיד דברי ר' אליעזר וכו'. לכאורה הוה משמע דמתחיל מנין נזירות טהרה שלו בשמיני *אלא אי אפשר לומר כן דאי לא חייל עליה נזירות טהרה שלו אלא בשמיני א"כ כי נטמא בשמיני לא סותר אלא יום אחד ולא הוה מתחייב קרבן טומאה לרבי אליעזר [כדתנן] במתני' ר"א אומר לא [בו] ביום אלא מתחיל ומונה מיד בשביעי דאז חייל עליה נזירות טהרה מכי הזה וטבל (מכי הזה וטבל) וכי נטמא בשמיני סותר ב' ימים ומתחייב שפיר בקרבן ב] ובטומאה לרבי אליעזר: וחכ"א קרבן אחד על הכל עד שיביא חטאתו כו'. רבנן סבירא להו דלא חייל נזירות טהרה עליה עד שיביא חטאתו הביא חטאתו ולא הביא אשמו מונה נזירות טהרה [וטעמייהו] יליף בסמוך: כך אשמו מעכבתו. דלא חייל עליה נזירות טהרה עד שיביא גם אשמו וטעמיה מפרש בסמוך: בשלמא לר' אליעזר אמר קרא וקדש ראשו ביום ההוא. מיותר ביום ההוא לרבות ביום השביעי דמשביעי חייל עליה נזירות טהרה כדפרישית לעיל לר"א ולשון הש"ס דקאמר אע"פ שלא הביא קרבנותיו הוי פירושו אע"פ שלא הגיע יום הראוי קאת להביא קרבנותיו דהיינו יום ז' ולא הוי פירושו כההוא דלעיל דקאמר הש"ס אליבא דרבי ביום ההוא מיותר לומר לך אע"פ שלא הביא קרבנותיו דההוא ודאי הוי פירושו לרבות יום שמיני דוקא משהאיר הבקר אבל אליבא דר"א אתא [לרבות] אפילו יום השביעי כדפי': ולרבנן ההוא אע"פ שלא הביא אשמו. אע"ג שכל אשמות שבתורה מעכבות הכא מרבינן מההוא דלא מעכב ליה מלחול עליה נזירות טהרה: אלא לר' ישמעאל ההוא מאי אתא לרבויי אמר לך אע"פ שלא הביא עולתו: ורבנן עולה לא בעיא מיעוטא דדורון בעלמא הוא. וא"ת מ"ט דרבי ישמעאל שפיר קאמרי ליה רבנן וי"ל משום דחטאת ועולה כתיבי בחד קרא והדר כתיב וכפר עליו וקדש ראשו דס"ד דאע"ג דעולה דורון הוא כיון דאקדמיה קרא לוקדש ראשו לא חייל עליה נזירות טהרה עד דמייתי לעולה נמי קא משמע לן ההוא לומר אע"פ שלא הביא עולתו ומסתברא לאוקמי לעולה ולא לחטאת דעיקר כפרה בחטאת וא"ת מנא ליה להש"ס לעיל לומר בפשיטות אליבא דרבי דההוא (מפרש) מרבה אע"פ שלא הביא קרבנותיו פי' משהאיר השמיני חייל עליה נזירות טהרה דלמא לא מרבה רבי אלא הביא חטאתו ולא אשמו או כר' ישמעאל וי"ל

רב חסדא מאי דוחקיה לאוקמיה כרבי יוסי ברבי יהודה לוקמה(ג) כרבי. ומסכתא א) לא דאית בהו טומאות הרבה: כגון דחזיא בליל שמיני. כלומר דנטמא בליל שמיני והאי דאמר דחזיא לאו דוקא הכא אלא איידי ב) דנקיט לה במס' כריתות נקטיה להכא וחזר ונטמא בליל שמיני דטומאות הרבה איכא מכיון דנטמא בליל ח' וחיילא עליה טהרה ואינו חייב עליהן אלא קרבן אחד לפי שעדיין לא הגיע יום שמיני ג) שהיתה שעה הראויה להביא בה קרבן: ומדלא מוקים לה. רב חסדא בכה"ג ואליבא דרבי תיפשוט מינה דאית ליה לרב חסדא דלילה לאו מחוסר זמן הוא ד) דאם נטמא בליל שמיני הוה כנטמא ביום שמיני דנטמא בשעה שראויה להביא קרבן אע"ג דאינו קרב עד היום א] דמיא הלילה ליום וחייב קרבן על כל אחת ואחת: אמר רב אדא בר אהבה. אפילו אי אית ליה לרב חסדא דלילה מחוסר זמן הוא אכתי לא מתוקמא ליה כרבי דהא בהא תליא: דאי אמרת לרבי מחוסר זמן הויא אימת מיתחזי לקרבן לצפרא ונזירות טהרה נמי לא חיילא עליה עד לצפרא. והילכך כי מיטמא בליל שמיני כולה טומאה אריכתא היא ולית לך למימר בהו טומאות הרבה ואי אמרת דלרבי אינו מחוסר זמן דלילה נמי ה) זמן הקרבה ואית בהו טומאות הרבה נזירות טהרה נמי חיילא מאורתא וחייב קרבן על כל טומאה וטומאה הילכך לא מיתוקמא כרבי כלל: ה"ג ת"ר נטמא בשביעי וחזר ונטמא כו' ואית ספרים ו) דגרסי ביה גופא נטמא בשביעי כו' ושבושא הוא דקי"ל דכל היכא דכתב גופא דכבר נשנית ההיא שמעתא לעיל ואילו הכא לא נשנית כלל: מתחיל ומונה. לנזירות טהרה מיד כיון שהגיע שמיני ז) ואפילו שלא הביא קרבנותיו דברי ר' אליעזר: ח) וחכ"א קרבן אחד על הכל עד שיביא חטאתו הביא חטאתו ונטמא מביא קרבן על כל אחת ואחת הביא חטאתו ולא הביא אשמו מונה. נזירות דטהרה אבל אם לא הביא חטאתו אינו מונה לעולם אין מתחילין למנות לנזירות טהרה עד שיביא חטאתו אחד מהללו ט) שני תורים שמביא אחד לחטאת שאם נטמא קודם שהביא חטאתו אינו מביא אלא קרבן טומאה אחד אבל אם הביא חטאתו ולא הביא אשמו כבש בן שנתו לאשם מונה לנזירות ימי טהרה: י) כך אשמו מעכבו. שלא יתחיל למנות עד שיביא אשמו: בשלמא לר' אליעזר. דאמר מתחיל ומונה מיד: אע"פ שלא הביא קרבנות. כ) מתחיל למנות מבו ביום ולרבנן אתא ליה ההוא אע"פ שלא הביא את אשמו: אע"פ שלא הביא עולתו. שהאחד לעולה ובלבד שהביא אשמו וחטאתו מתחיל למנות: משום עולה לא (ד) ל) מיבעיא. דהיא לא אתיא לא משום עולה ולא משום נזירות אלא לדורון בעלמא: מ) כל האשמות שבתורה מעכבין. כדאמרינן(יבמות דף עד:)הביא כפרתו אוכל בקדשים: ת"ל

עין משפט נר מצוה

יז א מיי' פ"ו מהלכות נזירות הלכה טו :
יח ב מיי' שם הל' יב :

פי' הרא"ש

ביום ההוא למה לי תנהו ענין לז'. כלומר ביום ההוא של תגלחתה לוקמה כר' וכגון שנטמא בליל ח' דקרי' ביה טומאות הרבה דמתחיל' ליל ח' חלה עליו נזירות טהרה וחדא קרבן הוא דמייתי דאכתי לא יצאת שעה שראוי להביא קרבן עד למחר. ומדלא מוקי לה הכי ש"מ קסבר לילה לאו מחוסר זמן דכל דבר שזמנו ביום מתחלת הלילה יש לו דין היום אע"פ שאינו מביא קרבן בלילה הילכך מביא ב' קרבנות: הא בהא תליא. כלומר לא מצית למפשט דלילה לאו מחוסר זמן הוא מדלא אוקמא כר' דאפי' אי לילה מחוסר זמן לא מצי לאוקמה כר' דאי אמרת ...

ור' סבר דמה' הוא דחיילא נזי' טהרה אע"פ שלא הביא קרבן. ורבנן סברי דלא חיילא עד שיביא חטאתו. ור' ישמעאל אומר אפילו אשמו. וא"ת הא דקאמר רב חסדא לעיל אי בנטמא בח' וחזר ונט[מא] ... שעה שראוי להביא בה קרבן מגליה דר' דלא כרבנן ודלא כר' ישמעאל. וי"ל דלישנא דמילתיה דר' משמע ליה הכי מדקאמר ביום הבאת קרבנותיו בסתם ולא פירש עד שיביא חטאתו או אשמו. משמע ... שלא הביא כלל. ורבנן ההוא אע"פ שלא הביא אשמו. דוקדש את ראשו כתיב בתר ב' תורים או ב' בני יונה כתיב וקודם אשם לומר לך אפילו לא הביא אשמו: אע"פ שלא הביא עולתו (דמטילא) [דמ...

מסורת הש"ס

[חגיגה ט: ושם נסמן]
[בבא קמא קלה: וש"נ]
[לקמן נד.]
[פסחים נט. ע"ש ערכין כא. ע"ש]

נוסחת הריב"ץ

הגהות הב"ח

הגהות הגר"א [א] גמ' אליעזר נמחק. (וכזה א"ל לכ"מ שדחקו התוס' בזה לגרסא דידן ר"א) : [ב] שם אליעזר נמחק :

הגהות מהר"ב רנשבורג א] רש"י ד"ה ומדלא מוקים לה וכו' אע"ג דאינו קרב עד היום דמיא וכו' כנ"ל : ב] תוד"ה מתחיל ומונה מיד דברי ר"א וכו' מכי הזה וטבל וכי נטמא בשמיני וכו' ומתחייב שפיר בקרבן טומאה לר"א כנ"ל :

גליון הש"ס גמ' הביא חטאתו. עיין לקמן דף מז ע"א תד"ה וסופרין : תוס' ד"ה מתחיל ומונה מיד כו' אלא א"א לומר כן. ע' לקמן ד' נד ע"א :

ת"ל והזיר והביא אע"פ שלא הביא הזיר רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר והזיר והביא °אימתי הזיר בזמן שהביא מאן תנא להא *דת"ר ^א^אשה שנדרה בנזיר ונטמאה ואח"כ הפר לה בעלה מביאה חטאת העוף ואינה מביאה עולת העוף אמר רב חסדא ר' ישמעאל היא מאי קסבר אי קסבר *בעל מיעקר עקר חטאת העוף נמי לא לייתי אי קסבר בעל מיגז גייז עולת העוף נמי לייתי לעולם קסבר בעל מיעקר עקר ור' ישמעאל סבר לה כר' אלעזר הקפר *דתניא ר' אלעזר הקפר ברבי אומר מה ת"ל °וכפר עליו מאשר חטא על הנפש וכי באיזו נפש חטא זה אלא שציער עצמו מן היין וק"ו ומה זה שלא ציער עצמו אלא מן היין נקרא חוטא המצער עצמו מכל דבר על אחת כמה וכמה והא בנזיר טמא כתיב ואנן אפילו נזיר טהור קאמרינן קסבר ר' אלעזר הקפר נזיר טהור נמי חוטא הוא והיינו טעמא דכתיב בנזיר טמא הואיל ושנה בחטא: יצא ונכנס עולין לו מן המנין: קתני עולין לו מן המנין משום דיצא חל עליה נזירות אמר שמואל ^ב^כגון שיצא והזה ושנה וטבל אלא נכנס הוא דעולין לו מן המנין לא נכנס אין עולין לו מן המנין לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא יצא אלא אפילו נכנס עולין לו מן המנין אמרו ליה רב כהנא ורב אסי לרב *מ"ט לא מפרשת לן כהלין מילי אמר להון אמינא דלמא לא צריכיתו: ר"א אומר לא בו ביום שנאמר °והימים הראשונים יפלו עד שיהיו ימים ראשונים: אמר עולא לא אמר רבי אליעזר אלא בטמא שנזר אבל בנזיר טהור שנטמא אפילו יום אחד סותר

אמר

רש"י

ת"ל והזיר לה' את ימי נזרו והביא א) [כבש בן שנתו לאשם] לפיכך הקדים הכתוב והזיר להבאת אשמו לומר לך אע"פ שלא הביא הזיר: אימתי הזיר. אימתי מתחיל למנות ימי נזירות בזמן שהביא: מאן תנא להא דת"ר האשה שנדרה כו' ואינה מביאה עולת העוף. למאן איצטריך למיתני דאינה מביאה עולת העוף: אמר רב חסדא ר' ישמעאל היא. דלדידיה חשיב ליה עולת העוף דאי לרבנן לא איצטריכא ליה למיתני שאינה מביאה עולת העוף דהא אמרינן עולת העוף לא מיעכבא דלא אתיא אלא משום דורון בעלמא ב) ופשיטא שאינה צריכה להביא: לשון אחר אמר לנו המורה אמר רב חסדא א] ר' ישמעאל היא ומאי קסבר כו': מיגז גייז. דמהשתא ואילך לא מיחייבא בנזירות עולת העוף נמי לייתי ג): לעולם ד) מיעקר עקר. והאי ה) דמביאה חטאת העוף ו) לא משום נזירות אלא משום שנזרה עצמה מן היין: וסבר לה כרבי אלעזר הקפר. אבל עולת העוף לא ז) אתיא ליה אלא משום נזירות והילכך מיתוקמא לה כר' ישמעאל ולא כרבנן דאי רבנן כיון דאמרי משום דורון בעלמא קמייתי ליה ולא משום נזירות הכא נמי מצי מייתי ליה ולית ביה משום הבאת חולין לעזרה אבל לרבי ישמעאל כיון דמשום חובה קמייתי ליה ובעל מיעקר עקר ליה אי אפשר ליה להביא עולת העוף דאי מייתי ליה נמצא שמביא חולין לעזרה: והא האי קרא בנזיר טמא כתיב ואנן ח) אפילו נזיר טהור קאמרינן. דקרי חוטא משום שציער עצמו מן היין: לר"א הקפר נזיר טהור נמי הוי חוטא. ט) ודין הוא דהוה ליה למיכתביה להאי וכפר עליו מאשר חטא על הנפש בנזיר טהור והאי דכתביה בנזיר טמא הואיל ושנה בחטא שכבר הזיר עצמו מן היין ועכשיו שונה בחטא שהיה לו להזהר מן הטומאה ונטמא: משום דיצא. בתמיה חל עליו נזירות והא הוי טמא י) בזמן שעמד בבית הקברות: אמר שמואל כגון שיצא והזה כו'. (א) כדמפרש לעיל: ואלא כי נכנס וטמא אמרינן דעולין לו מן המנין וחל עליה נזירות דטהרה הא לא נכנס והוי טהור אין עולין לו מן המנין ולא חיילא עליה נזירות דטהרה אדרבה כי לא נכנס והוי טהור כ"ש דחל עליה נזירות דטהרה: אלא אפילו נכנס. דס"ד דכיון דנכנס הו"ל כמעיקרו כ) שנזר והוא בבית הקברות ולא יהו עולין לו מן המנין ולא חיילא עליה נזירות דטהרה קמשמע לן כיון שילא והזה ושנה וטבל ל) דהו"ל נזיר טהור מ) וחיילא עליה נזירות דטהרה ואי הדר איטמי מביא קרבן טומאה:

תוספות

וי"ל משום דרבי לא אדכר במילתיה ב] כ"א דבהבאת קרבן הכתוב מדבר משמע דלא קפיד עליה אלא איום שמיני ולמעוטי שביעי דבר פלוגתי' אבל הני תנאי מפרשי דמיחל נזירות תלוי בקרבנות עלמו למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה: **ת"ל** והזיר והביא אשמו אע"פ שלא הביא אשמו והזיר. פירוש חייל עליה נזירות טהרה דבהכי מישתעי קרא וא"ת אם כן לרבנן ההוא למה לי תיפוק ליה °מוהזיר ברישא והדר והביא ג] וי"ל אי לאו ההוא הוה דרשינן [והזיר] לרבות אע"פ שלא הביא עולתו ולעולם אשם מעכב כתב רחמנא ההוא ומגלי דאית לן למדרש והזיר אע"פ שלא הביא ומש"ה צריכי למיכתב תרתי: **ונטמאה**. והפרישה שתי תורים אחד לעולה ואחד לחטאת ואשם בהמה להביא קרבנות נזיר טמא ואח"כ היפר לה בעלה ונמצא שהנדר נעקר למפרע וכאילו לא היתה נזירה כלל מביאה חטאת העוף [ואינה מביאה] עולת העוף כדמפרש ואזיל: **אמר** רב חסדא ר' ישמעאל היא. דמרבה לעיל מההוא אע"פ שלא הביא עולתו אלמא עולת נזיר לאו דורון הוא וכפרה תלויה בה דאי כרבנן דאמרי לעיל עולה דורון הוא אמאי לא תביא עולת העוף אע"פ דהפר לה בעלה ואינה נזירה אין כאן חולין דכל אימת *מצי לאיתויי מייתי דורון [אלא] ודאי רבי ישמעאל היא דסבירא ליה עולה דנזיר לאו דורון הוא ואם תאמר כ"ש דחטאת נמי לאו דורון הוא והיכי מייתי חטאת כי הפר לה ואין כאן נזירות למפרע וי"ל משום דבסמוך מוקמינן לה כר"א הקפר דצריכה כפרה על שהפרישה עצמה מן היין ואע"ג שהפר לה הילכך חטאת מייתי לפי שמצינו בעלמא חטאת ד] באה על הספק גם כאן בעילה כל דהוא מביאה חטאת העוף אבל עולת העוף כיון דלאו דורון הוא לא מציא לאתויי כיון דהיפר לה בעלה: [**אי** קסבר בעל] מיעקר קעקר. [נמצא] שלא חל עליה נזירות מעולם חטאת העוף נמי לא תייתי: **ואי** בעל מיגז גייז. פירוש מכאן ולהבא עולת העוף נמי תייתי דהא אתמול כי נטמא נזירה היתה ולקמן מיבעיא לן באידך פירקין (דף כא:) אי מיעקר קא עקר אי מיגז גייז: **לעולם** קסבר מיעקר קא עקר. דאי מיגז גייז עולת העוף ואשם בעי איתויי: **סבר** כר"א הקפר. דאף נזיר טהור חוטא הוי הלכך זאת שנטמאה כמו כן בעיא כפרה דמלינו חטאת העוף באה על הספק ה] אם כן עולה לא מייתי: **המצער** עלמו מכל דבר על אחת כמה וכמה. אלמא חוטא הוא לכך מייתי חטאת העוף ודוקא אם נטמאה אבל אם לא נטמאה והפר לה בעלה נהי נמי דבעיא כפרה על שליערה עלמה לא תביא כלום משום שאם לא היפר [לה] ו] מביאה חטאת בהמה שאינו בא על הספק ואם כן עתה כשהיפר לה לא תביאנו וחטאת העוף לא מציא לאתויי כיון דמעיקרא אי לא היפר לה לא היתה מביאתו א"כ כשהיפר לה לא ניתן לה דין חדש: **ואנן** אפילו נזיר טהור קאמרינן. כלומר אית ליה לר"א הקפר בעלמא דאפילו נזיר טהור חוטא דבעלמא מייתי ליה אנזיר טהור וגם הק"ו שלו שייך גם בנזיר טהור: **והיינו** טעמא דכתיב קרא בנזיר טמא הואיל ושנה בחטא. שלא נזהר מטומאה והאריך לער על לערו מלהנות מיין: **קתני** יולא ונכנס וקס"ד אפילו תוך שבעה משום הכי פריך משום דיולא חייל עליה נזירות ומשני כגון שילא והזה ושנה וטבל והיירי אפילו בשביעי' דחייל עליה בשביעי טהרה משום דנדר בטומאה ולא בעי איתויי קרבן טומאה בשמיני: **לא** נכנס אין עולין. בתמיה אדרבה כי לא נכנס טפי סלקי ליה ממניינא וצ"ע דלא סגי למיתני ונכנס משום דפליג ר"א ואמר לא בו ביום וי"ל מכל מקום לא הוה צריך למיתני (אינו) עולה מן המנין לאפוקי וה"ל למיתני יצא [ונכנס] מביא קרבן טומאה: **הכי** גרסינן לא מבעיא יצא כל אותו היום אלא אפילו נכנס בו ביום. דסד"א לא סליק ליה (חד) מקצת טהרה משהזה עד שנטמא: **לא** אמר רבי אליעזר. דבעינן שמנה ימים שנים ז] אלא בטמא שנדר כלפי דאמר קרא כי טמא נזרו משמע דבטומאה נדר והא קאמר והימים הראשונים יפלו דבעינן ימים שנים צריך עיון מנלן למידרש הכי אליבא דר"א דהא דרבנן דלא דרשינן ימים שנים לא מיפלג קרא בין טמא שנדר לטהור שנדר:

הכי

פי' הרא"ש

דורון בעלמא היא דאינה מכפרת בשום מקום: מאי טעמא דרבנן. בשלמא א) לר"א אתא ההוא ורבי ישמעאל אמר והזיר והביא אימתי והזיר בזמן שהביא. וההוא אתא למי' אע"פ שלא הביא עולתו דאי לא כתיב אלא והזיר והביא הוה אמרינן אחר שיביא כל קרבנות ואפי' עולה. ואי לא כתיב אלא ביום ההוא הוה אמינא אע"פ שלא הביא כלל מקרבניתיו: האשה שנדרה בנזיר ונטמאה והפרישה ב' תורים ואשם ואח"כ הפיר לה בעלה: ר"י בנו של ר"י בן ברוקה היא. דסבר דעולה מעיק' נזי' הויא הלכך כי הפיר לה בעלה נתבטל נדרה ואינה מביאה עולת העוף. אבל חטאת העוף מביאה כדמסיק דרבי אלעזר הקפר היא דאי כרבנן כיון דאמרי דעולה דורון הוא אף כי הפיר לה בעלה נמי מתיא: בעל מעקר עקר. עוקר הנדר מעיקרו כמו התרת חכם. ובפרקי' דלקמ' מבעיא לן. חטאת העוף נמי לא לייתידהוי כאילו לא נדרה כלום: בעל מיגז גייז. חותך הנדר מכאן ולהבא ולא דמי להתרת חכם שהוא ע"י פתח חרטה ועושה הנדר טעות מעיקרו: עולת העוף נמי תייתי. וה"ה אשם נמי דהא נטמאה קודם שהפיר לה דקרבנות נזיר טמא על עון טומאה קא אתו ולא לצורך הכשר נזיר טהרה: ס"ל כר"א הקפר דאמר נזיר חוטא הוא מחמת שציער עצמו מן היין. הלכך זאת שנטמאה אע"פ שהפיר לה הבעל ומעקר עקר כיון שנתחייבה חטאת העוף ומצינו בעלמא שבקל מביא' חטאת העוף דחטאת העוף בא על הספק זאת נמי מביאה העוף לכפר עליה וכן מפרש טעמא בפרק בתרא דנדרים [דף פ"ג] משום דחטאת העוף בא על הספק ואנן אפילו בנזי' טהור קאמרינן מדמפרש ר"א הקפר טעמא דחטא בשביל שציער עצמו מן היין. והיינו אף נזי' טהור ג) ואע"פ שלא הזה ושנה וטבל: הא לא

נכנס אין עולי' לו כ"ש אם לא נכנס והוא טהור שעולי' לו: לא מבעיא קאמר ג) ומשאמר זה דבר פשוט הוא דמוכחא מתני' משום פלוגת' דר' אלעזר נקטיה דאמר לא בו ביום: אלא בטמא שנזר. בטמא שהתחיל למנות נזיר בטהרה ונטמא בו' שאינו מביא קרבן טומאה: אבל נזי' טהור וכו' טהור שקבל עליו נזי' ונטמא אף ביום א' סותר ד) היכה דכתיב והימים הראשונים יפלו כי טמא נזרו דוק' בטמא שנזר בעי' ימים הראשונים.

א) נראה דצ"ל בשלמא לר"א מפיק ליה מההוא: ורבי ישמעאל בנו של ריב"ב אומר: ב) צ"ל משום דילא חל עליה נזירות. ואע"פ כו': ג) צ"ל ומה שאמר זה אף דדבר פשוט הוא מוכחא מתני' דמשום פלוגתא: ד) נראה דצ"ל דהי כתיב והימים כו' כי טמא נזרו בנזיר טמא כתיב והלכך דווקא בטמא וכו'.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אמר שמואל וכו' כדפרישית לעיל:

גליון הש"ס

גמ' אימתי הזיר בזמן שהביא. כעין זה סוריות דף יב ע"א ויל"ק משום דוימשה:

נוסחת הריב"ן

א) את אשמו לה' וגו': ב) דורון בעלמא ואפ"ה אינה צריכה להביא כדלקמן באידך פירקין שאין אשם בא אלא במקום שיחול עליו נזירות אחרת ג"א אמר רב חסדא כו' ובאלך ליתא: ג) על שפיסה נזירה ונטמאת כדכתב: ד) דקסבר מיעקר: ה) דמייתי: ו) לאו מחמת וכו': ז) לא מתייא ליה מעיקרא: ח) ואנן בזיר טהור קאמרינן: ט) ודבר זה דאמרנו משום דכתיב כו': י) כגון: כ) כמבר: ל) והזה ונטמא לב: מ) לכו' לו: ן) דחיילא:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה לשון אחר וכו' ר' ישמעאל היא. נ"ב עי' א"מ: ב] תוס' ד"ה (בדף סקודם) ורבנן עולה לא בעיא מעוט וכו' וי"ל משום דרבי לא אדכר במילתיה כ"א דבהבאת מלות כ"א דבהבאת נמחק. וכ"ב אלא ביום הבאת כצ"ל א"מ: ג] ד"ה תלמוד לומר והזיר והביא וכו' וי"ל אי לאו הכיא וכו'. נ"ב עי' א"מ: ד] ד"ה אמר רב חסדא ר' ישמעאל היא וכו' לפי שמצינו בעלמא חטאת עוף כצ"ל: ה] ד"ה סבר כר"א הקפר וכו' על הספק א"כ. תיבת א"כ נמחק. וכ"ב אבל: ו] ד"ה המצער עצמו מכל דבר וכו' ודוקא אם נטמאה אבל אם לא נטמאה וכו' משום שאם לא הפר לה תביא וכו' כצ"ל: ז] ד"ה לא אמר כו' שמנה ימים שנים. כצ"ל הס"ד ואח"כ מה"ד אלא בטמא שנדר וכו' והא קאמר קרא כצ"ל:

עין משפט נר מצוה

יט א מיי' פ"ט מהלכות נזירות הלכה יא [וע' כמ"ע]:
כ ב מיי' שם פ"ו הל' ו':

מסורת הש"ס

לקמן כג. [נדרים פג.]
[נדרים פג. לקמן כג:]
לעיל ג. לקמן כב. ב"ק צא: נדרים י. תענית יא. שבועות ח. סוטה טו. [כריתות כו.]
[על דרך זה סוטה יד: מגילה כב. סנהדרין יג:]

כא א ב מיי' פ"ו מהל' נזירות הלכה ו:

כב ג מיי' פ"ב שם הל' כא סמג לאוין רמג:

תורה אור

אמר רבא מ"ט דר"א אמר קרא °כי יטמא נזרו משום דבטומאה נזר איתיביה אביי הריני נזיר מאה יום ונטמא בתחלת מאה יכול יהא סותר ת"ל והימים הראשונים יפלו *עד שיהו לו ימים ראשונים וזה אין לו ראשונים נטמא בסוף מאה יכול יהא סותר ת"ל והימים הראשונים יפלו מכלל דאיכא אחרונים וזה אין לו אחרונים נטמא ביום מאה חסר אחת יכול לא יהא סותר ת"ל והימים הראשונים יפלו מכלל דאיכא אחרונים וזה יש לו ראשונים ואחרונים והא בטמא שנזר לא מצית אמרת מדקתני הריני נזיר מאה ונטמא בתחלת מאה וקתני עד שיהו לו ימים ראשונים תיובתא א"ל רב פפא לאביי הלין ימים דקאמרינן דנפק חד ומתחילין תרין או דלמא דנפקין תרין ומתחילין תלתא לא הוה בידיה אתא שייליה לרבא א"ל יפלו כתיב ואיצטריך למיכתב ימים ואיצטריך למיכתב יפלו דאי כתב רחמנא ימים ולא כתב יפלו ה"א (א) עד דנפקין תרין ועיילין תלתא כתב רחמנא יפלו ואי כתב יפלו ולא כתב ימים הוה אמינא אפילו חד כתב רחמנא ימים:

מתני' *מי שנזר נזירות הרבה והשלים את נזירותו ואח"כ בא לארץ בש"א נזיר שלשים יום ובית הילל אומרים נזיר בתחלה מעשה בהילני המלכה שהלך בנה למלחמה ואמרה אם יבוא בני מן המלחמה בשלום אהא נזירה שבע שנים ובא בנה מן המלחמה והיתה נזירה שבע שנים ובסוף שבע שנים עלתה לארץ *והורוה ב"ה שתהא נזירה עוד שבע שנים אחרות ובסוף שבע שנים נטמאת ונמצאת נזירה עשרים ואחת שנה אמר רבי יהודה לא היתה נזירה אלא ארבע עשרה שנה:

גמ' א] קתני רישא בית שמאי אומרים נזיר שלשים יום ובה"א נזיר בתחלה לימא בהא קמיפלגי דבית שמאי סברי *ארץ העמים משום גושה גזרו עליה ובית

רש"י: אמר רבא מאי טעמא דר' אליעזר. אליבא דעולא: אמר קרא והימים הראשונים מכלל דאיכא אחרונים וזה אין לו אחרונים. לפיכך אינו סותר כולן אלא שלשים ורבי אליעזר לטעמיה כדאמרינן בפירקא קמא (לעיל דף ו:) זאת תורת הנזיר (ב) א): נטמא ביום מאה חסר אחת. דהשתא איכא תרי מקצת יום צ"ט וכל יום מאה: ומדקתני הריני נזיר ב) מאה יום (ג) ונטמא בתחילת מאה. דהיינו בו ביום וקתני שיהו לו ימים הראשונים אלמא שמעינן מהא דבנזיר טהור שנטמא נמי אמר ר' אליעזר דבעינן ימים הראשונים ותיובתא דעולא: הלין ימים דבעינן. אליבא דרבי אליעזר מפיק חד ומתחילין תרין שעומד ביום שני כשנטמא: או נפקין תרין ומתחילין תלתא. דבעינן שני ימים שלימין: אמר ליה יפלו כתיב. דמשמע דליהוון תרין בנפילה וכגון דנפקין תרין ועיילין תלת: ג) ואי כתב רחמנא ימים ולא כתב יפלו. אלא והימים הראשונים יעזוב ה"א האי דכתיב ימים משמע כגון דנפיק חד ועיילין תרין ד) ואפילו הכי אקיים ימים דהא כבר עייל יום שני כתב רחמנא יפלו דמשמע ימים שלימים: ואי כתב יפלו ולא כתב ימים הוה אמינא אפילו חד. כלומר הוה אמינא דהאי דכתיב יפלו משמע אכולהו ימים שכבר מנה או ארבעה או תלתא או תרין או חד ואית דמפרשי אי כתב יפלו ולא כתב ימים ה"א האי דכתיב יפלו אפילו חד משמע והאי דכתיב יפלו ה) אנזירים דעלמא קאי כלומר ונפיק חד ועיילין תרין ואיקיים לו יפלו. לשון אחר דאי כתב רחמנא ימים ולא כתב יפלו הוה אמינא עד דנפקין תרין ועיילין תלת דב' ימים שלימין בעינן ואי כתב יפלו ולא כתב ימים הוה אמינא דאפילו חד דיפלו משמע נפילה והאיכא נפילה דחד יומא להכי כתב רחמנא ימים דבעינן דנפיק חד ועיילין תרין: לימא בהא קמיפלגי דב"ש סברי משום גושה גזרו. ולא משום אוירא והויא קליטא טומאתה ומשום הכי סגי לה בשלשים יום:

וב"ה

תוספות: הכי גרסינן ונטמא בתחילה. פירוש ביום ראשון ב] וזה אין לו [ראשונים] הילך יום שנטמא ממנין נזירותו הוא וימנה צ"ט לזה ויגלח ביום מאה שהוא יום ק"א למנינו נטמא בסוף מאה ביום אחרון יכול יהא סותר הכל ת"ל והימים הראשונים יפלו מכלל דאיכא אחרונים לבא עליו כשנטמא ומסתמא שנים בעינן דומיא דראשונים ולכך אינו סותר הכל ואם תאמר והא תנן (לעיל דף טז.) במתניתין (כו') נטמא ביום מאה סותר שלשים לר"א וי"ל דהכי נמי קאמר יכול יסתור הכל ת"ל והימים הראשונים יפלו וזה אין לו אחרונים ולכך לא יסתור הכל אבל שלשים מיהא סותר מדרשא דדרשינן בפ"ק (דף ו:) וזאת תורת הנזיר ביום מלאת נטמא ביום מלאת תן לו תורת נזיר וצריכי הני תרי קראי דאי לאו זאת תורת הנזיר ה"א דכי נטמא ביום אחרון שהוא יום מלאת לא יסתור כלל ואפילו שלשים יום כתב רחמנא זאת תורת הנזיר וא"ת א"כ לכתוב זאת תורת הנזיר ולשתוק מוהימים הראשונים יפלו וי"ל א"כ הוה אמינא דיום מלאת היינו יום ק"א כמו ובמלאת ימי טהרה (ויקרא יב) דהוי לאחר שמלאו ימי טהרה שהוא יום התגלחת שמלאו ימיו כבר והוא סותר שלשים יום אבל נטמא יום מאה יסתור כולם כתב רחמנא והימים הראשונים יפלו דאפילו נטמא ביום מאה [אינו] סותר כולם ועוד דלא סגי דלא לכתוב והימים לאפוקי תחלת המאה שלא היו לו ראשונים: ה"ג וזה יש לו אחרונים. יום טומאה ויום מאה שאחריו שהוא כולו ממנין הנזירות כל כמה שלא הביא קרבנותיו דאפילו לרב מתנא דאמר מקצת היום ככולו מצוה עליו להשלים לכתחלה כדאמר בפ"ק (דף ו:): מדקתני הריני נזיר ק' יום ונטמא. אלמא שנדר בטהרה והדר נטמא: אמר ליה רב פפא לאביי הלין ימים. הראשונים דקאמר ר' אליעזר דנפק חד ומתחילין תרין דהיינו ביום שני לנזירותו או דלמא דבעינן יום אחד שלם כי היכי דבימים אחרונים איכא חד יום שלם דהיינו יום המאה ה"נ בימים הראשונים כי מתחיל תלת אבל כי נטמא ביום שני דפעמים אינו אלא שני חצאי ימים כגון דקבל נזירות אתמול בחצי היום והיום נטמא בחצי היום ואם תאמר ונפשוט ליה ממתניתין דקתני ר"א [אומר] לא לבו ביום מכלל דיום שלאחריו סותר וי"ל דלא חש ר' אליעזר להזכיר רק ממה דפליג אדרבנן דאמרי בו ביום מביא קרבן טומאה ואמר להו ר' אליעזר לא לבו ביום וה"ה נמי לא ביום שני עד שלישי ואם תאמר ולפשוט ליה מברייתא דאייתי לעיל גופא נטמא בתחילת מאה יכול יהא סותר וכו' מכלל דכי נטמא ביום שני ודאי סותר וי"ל תחילת מאה ג] היינו נמי יום שני [קרא] תחילת מאה ועי"ל דמשום דלרבנן סותר אפילו ביום ראשון קאמר להו ר"א [דאינו] סותר וא"ת ונפשוט ליה מסיפא דקאמר כי נטמא ביום מאה חסר אחת דסותר אלמא דבתרי יומי סגי ליה וה"ה בתחילת נזירות דמסתמא אחרונים דומיא דראשונים וי"ל דאחרונים פשיטא ליה דבתרי יומי סגי ליה לפי שיש שם יום שלם דהיינו יום מאה אבל בתחילת נזירות פעמים דליכא אלא שני חצאי ימים כגון אם נדר בחצי יום לכך מספקא ליה אי לכך בעינן דנפקא תרין וקאי בתלת אבל קשה דליפשוט ליה מברייתא דלעיל דמתחיל ומונה מיד פי' משביעי וכי נטמא בשמיני דליכא אלא ב' ימים מביא קרבן טומאה (לו) לר"א וצריך לומר דלא שמיע ליה להסיא ברייתא דלעיל אי נמי שמיע ליה וקבעי טעמא מקרא א"כ י"ל כדפרישית לעיל דהא דבעינן דנפקא תרין וקאי אתלת משום דבעינן יום שלם שחל עליו נזירות דומיא דאחרונים אבל לעיל כיון דנזירות חל עליו משביעי דנטמא בשמיני יש כאן שביעי שלם ולכך כיון דנטמא בשמיני מביא קרבן טומאה וקצת קשה הא שביעי אינו שלם שצריך להזות ולטבול קודם חיול הנזירות: לשון הג"ה א"ל יפלו כתיב משמע נפילה כל דהו לרבות *שלא בא נמי יום שלם ואיצטריך למיכתב ימים ואיצטריך למיכתב יפלו דמאי למיכתב הכי וקדש ראש נזרו ביום ההוא מלבד ימים הראשונים ולשתוק מיפלו עד דנפקי תרין ועיילי תלת דימים משמע הכי דבעינן דומיא *דאחרון דאיכא יום שלם כתב רחמנא יפלו דמשמע כל דהו דנפק חד וקאי בתרין ואי כתב רחמנא יפלו הראשונים ולא כתב ימים דמאי למיכתב והראשונים יפלו ה"א ואפילו לבו ביום כת"ק ולשון יפלו קאי אנזירות דעלמא כתב רחמנא ימים: מי שנדר בחוצה לארץ נזירות הרבה מל' יום והשלים נזירותו בחוצה לארץ ואח"כ בא לארץ. לאו דוקא במקרה בעלמא דלא סגי דלא אתי לארץ ישראל להקריב קרבנותיו ולהשלים נזירותו למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה: נזיר שלשים יום. בגמרא מפרש דמדרבנן קנסא בעלמא הוא שגזרו בארץ העמים דגזרו עליהם טומאה ומן התורה ודאי טהור ויצא ידי נזירותו: נזיר בתחילה. לחזור ולהתחיל כל מניינו גם דברי ב"ה קנס ומדרבנן והכי מפורש בגמרא: ובסוף שבע שנים בזה ואחר כך נטמאת. ד] וי"מ בגמרא דלא נבלעו [אלו] באלו [מדמנינן] אחת ועשרים שנה: אמר רבי יהודה לא היתה נזירה אלא י"ד שנה. בגמ' מפרש לה:

לימא

פי' הרא"ש

נטמא בסוף מאה יכול יהא סותר פי' הכל. אבל ל' יום. סותר כדדרשינן בפ"ק דכתיב ביום מלאת ימי נזרו התורה אמרה ביום מלאת תן לו ימי נזרו. ותרוייהו קראי צריכי דאי לא כתיב אלא ביום מלאת הוה אמינא היום ק' וא' שהוא יום הבאת קרבנותיו קרי' יום מלאת כמו ובמלאת ימי טהרה דכתיב גבי יולדת אבל נטמא יום ק' סותר הכל ת"ל והימים הראשונים ואי לא כתיב אלא והימים הראשונים הוה אמינא נטמא ביום הק' לא יסתור כלום ת"ל ביום מלאת: הלין ימים דנפק חד ומתחלי תרי. פר"ת דהכי מיבעיא ליה מי אמרינן כי היכי דבימים אחרונים לא בעי' אלא שיש עוד עליו נזי' ב' ימים הכי נמי בימים הראשונים לא בעי' אלא שיהא עליו נזירות ב' ימים והיינו דמיפיק חד ועייל תרי או דלמא דומיא דאחרונים לגמרי בעי' שיהא עליו יום א' שלם. דיום אחרון של נזי' שלם הוא דמביא קרבנותיו ביום שאחר השלמת נזירו' ואפ"ה אם ביום ל' [נטמא] כל זמן שלא הביאם לא פסקה נזי' אף ראשון בעי' יום א' שלם והיינו דנפקי ב' ומתחלי ג': א"ל יפלו כתיב דמשמע נפילה כל דהו: ואצטריך למכתב ב' ימים ואצטריך למכתב יפלו. דהוה מצי למכתב וקדש ראשו ביום ההוא מלבד הימים הראשונים: הוה אמינא אפילו חד. (כמת"ק) דיפלו נפילה כל דהו משמע: מתני' מי שנזר נזיר' מרובה יותר מל' יום ואח"כ בא לארץ להביא קרבנותיו: ב"ש אומרים [נזיר] ל' יום דקנסינן ליה למנות נזירות טהרה: וב"ה סברי דקנסינן ליה להשלים כל נזי' דמחשבינן ליה כאילו נדר בבית הקברות. ואינו עובר משום בל תאחר דיש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה: קתני רישא ב"ש אומרים וכו'. לא הוה צריך למימר כן דארישא קיימינן אלא דשיט' נזי' משונה: [ה"ג] דב"ש סברי ארץ העמים משום אוירא גזור. דאפילו נכנס לה בשידה תיבה ומגדל טמא שהחמירו על ארץ העמים לטמא אף האויר ולא כדין טומאת מת. הלכך אין טומאתה כטומאת מת ודי בל' יום. וב"ה סברי משום גושה גזור ואם נכנס בשידה תיבה ומגדל טהור הלכך סו"מ כדין מאהיל על המת והוי כנדר בבית הקברות:

נוסחת הריב"ן

א) כמיר נטמא ביום מלאת כו' הס"ד: ב) ומנה יום אחד ונטמא כו': ג) דאי: ד) (ואפ"ה כו' ימים שלמים) ליתא בכ"י: ה) אנזיר קאי כלומר כו':

[עדיות פ"ד מי"א]

כתובות ז.

[לקמן נד: נה.]

הגהות הב"ח

(א) גמ' הוה אמינא (עד דנפקין תרין ועיילין תלתא). תא"מ ונ"ב ס"א דנפק חד ועיילין תרין: (ב) רש"י ד"ה אמר קרא וכו' הנזיר וגו' הס"ד ואח"כ מ"ה נטמא ביום מלאת וכו' נטמא ביום מאה וכו' דהשתא איכא תרי יומי מקצת: (ג) ד"ה ומדקתני הריני נזיר ק' יום ומנה יום אחד ונטמא בתחילת:

נ"ל דלא כמי נמי

נ"ל דאחרונים

הגהות מהר"ב רנשבורג א] גמ' קתני רישא וכו'. נ"ב כאן שייך תוס' ד"ה קתני שנדפס בדף הסמוך: ב] תוס' ד"ה ה"ג ונטמא בתחלה פי' ביום ראשון. כאן הס"ד ואח"כ מה"ד וזה אין לו וכו': ג] ד"ה אמר ליה רב פפא לאביי וכו' היינו נמי יום שני. נ"ב עי' א"מ: ד] ד"ה ובסוף שבע שנים וכו' וי"מ בגמ'. על תיבות וי"מ בגמ' נ"ב כל"מ מוחק זה:

ובית הלל סברי *משום אוירא גזרו עליה לא דכולי עלמא *משום גושה גזרו עליה וב"ש סברי בסתם נזירות קניסנא וב"ה סברי כי קניסנא בתחילת נזירות: מעשה בהילני המלכה וכו': איבעיא להו בשנטמאת ואליבא דב"ש או דלמא בשלא נטמאת ואליבא דב"ה ת"ש עלתה לארץ והורוה ב"ה שתהא נזירה עוד שבע שנים אחרות וכו' ואי ס"ד בשנטמאת ואליבא דב"ש אי הכי ר' יהודה אומר לא היתה נזירה אלא י"ד שנה י"ד שנה ושלשים יום מיבעי ליה תניא נמי הכי רבי יהודה אומר משום ר' אליעזר דאמר קרא °זאת תורת הנזיר (א) *התורה אמרה כי נטמא ביום מלאת תן לו תורת נזיר: [במדבר ו]

מתני' *מי שהיו שתי כיתי עדים מעידות אותו אלו מעידים שנזר שתים ואלו מעידים שנזר חמש ב"ש אומרים נחלקה העדות ואין כאן נזירות וב"ה אומרים יש בכלל חמש שתים שיהא נזיר שתים:

גמ' מתני' דלא כי האי תנא דתניא *רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא אומר לא נחלקו ב"ש וב"ה על שתי כיתי עדים אחת אומרת שתים ואחת אומרת חמש שיש בכלל חמש שתים על מה נחלקו על כת אחת אחד אומר שתים ואחד אומר חמש שב"ש אומרים נחלקה עדותן ובה"א יש בכלל חמש שתים אמר רב הכל מודים במונה א"ל רב המא לרב חסדא מאי קאמר אילימא אחד אומר חמש ולא שתים ואחד אומר שתים ולא חמש הא קא מכחשי אהדדי אלא אחד אומר אחת ושתים ואחד אומר שלש ארבע חמש
הא

רש"י

וב"ה סברי משום אוירא גזרו. ותמירא טומאתה ומשום הכי צריכה דתיהוי כבתחלה: לא דכ"ע משום גושה גזרו. דקילא א) טומאה והאי דאמרו לה דתיהדר לנזירותה קנסא ב) בעלמא הוא דקנסוה: איבעיא להו. הא דא"ר יהודה דלא היתה נזירה אלא י"ד ג) בשנטמאת קאמר: ואליבא דב"ש. דכשעלתה לארץ והיתה עושה ל' יום כב"ש נטמאת בטומאת מת וסתרה את הכל ועשתה ז' שנים אחרים כבתחלה: או דלמא שלא נטמאת. אלא בשביל שבאת בארץ העמים ועלתה לא"י עשתה ז' שנים כבתחלה ואליבא דב"ה: ת"ש עלתה לארץ ואי ס"ד כו' ד). ואי ס"ד כשנטמאת ואליבא דב"ש אי הכי י"ד שנה ול' יום מיבעיא ליה שהרי בתוך ל' נטמאת וסתרה כל שלמפרע ז' שנה ול' יום א"כ ז' שנים ול' יום היה לה למנות תחתיהן אלא מדלא תני הכי אלא י"ד שנה ש"מ דבלא נטמאת (ב) ה) מיירי ר' יהודה ואליבא דב"ה. ע"א איבעיא להו הא דא"ר יהודה לא היתה נזירה אלא י"ד שנה כשנטמאת עוד טומאה אחרת בסוף שבעה ראשונים אבל לא ו) יום מלאת ז) ועדיין יש לה יום אחד או ב' מן הז' שנים ולבסוף ז' שנים עלתה לארץ ומנתה ז' שנים אחרות שהרי סותרת ז' שנים ראשונים לד"ה דהא נטמאת הרי י"ד שנה והכי לא אמרי ב"ש דצריכה למנות ל' ח) יום בארץ דהא סגי לה באותן ז' שנים שהיא מונה בארץ תא שמע עלתה לארץ כו' ואי ס"ד כשנטמאת ואליבא דב"ש דנטמאת בסוף ז' ראשונים וחזרה ונטמאת בסוף י"ד כדאמר ת"ק אי הכי י"ד שנה ול' יום איבעי ליה לרבי יהודה למימר דכיון שנטמאת בסוף י"ד ט) דיום מלאת היתה צריכה למנות עוד ל' דהא ס"ל דכי נטמאת ביום מלאת מונה ל' י) תניא נמי הכי דלר' יהודה אית ליה דכי נטמאת ביום מלאת מונה ל' וכיון דס"ל הכי ודאי הא דא"ר יהודה לא היתה נזירה אלא י"ד שנה בשלא נטמאת וקא פליג אתנא קמא דסבירא ליה לרבי יהודה דלא נטמאת כלל אלא לסוף שבע שנים עלתה לארץ והורוה שתהא נזירה עוד שבע שנים. ובלשון הזה דן ר"א ב"ר יצחק הלוי לפני רבינו וקבלה (כ"ל ז"ה גליו"ן כ): (ג) כת אחת. אחד אומר שתי שנים קיבל עליו נזירות ואחד אומר חמש שנים: שב"ש אומרים נחלקה העדות. הואיל ואין שם ב' עדים על ב' שנים: וב"ה אומרים. מ"מ שניהם מעידים על ב' שנים ל) ויש בכלל חמש שתים ולא נחלקה עדותן מ) אבל בשני כיתי עדים אחת אומרת שתים ואחת אומרת חמש דברי הכל יש בכלל חמש שתים: אמר רב הכל מודים במונה. שנחלקה עדותן: מאי קאמר אילימא באחד אומר חמש ולא שתים ואחד אומר שתים ולא חמש. פשיטא דנחלקה עדותן דהא קא מכחשי אהדדי: אלא. כגון שהאחד אומר אחת שתים והאחד אומר שלש ארבע חמש:
הא

תוספות

לימא בהא קמיפלגי דב"ש סברי ארץ העמים משום גושא גזרו וב"ה סברי משום אוירא גזרו. אית ספרים דגרסי הכי דב"ש סברי ארץ העמים משום גושא גזרו עליה ולא על אוירא ומותר ליכנס בה בשידה תיבה ומגדל וב"ה סברי אפילו על אוירא גזרו ומש"ה החמירו לסתור הכל וקשה לגירסא זו דמאי טעמא דב"ש דנהי דלא גזרו כי אם משום גושא מ"מ לסתור הכל מידי דהוה אבית הקברות דאינו מטמא באויר ואפ"ה סותר הכל לכן נראה דגרסינן איפכא ב"ש סברי משום אוירא גזרו והחמירו בארץ העמים וב"ה סברי משום גושא גזרו וא"ת והשתא נמי מאי טעמא דב"ש אטו משום דהחמירו בה יותר מקבר לא יסתור אלא ל' וי"ל דאין הכי נמי דכיון דהחמירו בה לגזור על אוירא גלוי לכל דאותה טומאה אינה אלא מדרבנן ולכך סגי לן דיסתור שלשים יום דלא מיחלפא בטומאה דאורייתא וב"ה סברי משום גושא גזרו וכיון דדינה כקבר צריך שיסתור הכל ומשום דמיחלפא ארץ העמים בקברות וכענין סברא זו איכא בפ' כהן גדול (לקמן דף נד:) דקאמר אי משום אוירא נ"ל הזאה אבל אי משום גושא ניחא דטעמא דהזאה כשאר טומאות ולפ"ז ה"ג לא דכ"ע משום אוירא גזרו ולכך ניחא לב"ש דלא קנים אלא ל' יום וב"ה סברי א] אע"ג דגלוי לכל דטומאה דרבנן הוא ואינה כשאר אהל קנסינן ליה בתחילת נזירות ובקנסא הוא דפליגי: **בשנטמאת** ואליבא דב"ש. [אמר] רבי יהודה דהוצרכה למנות ל' יום בא"י ונטמאה בסוף ל' יום בא"י ומנתה עוד ז' שנים שהרי הוצרכה לסתור כל נזירות ונמצא דלר' יהודה היתה י"ד שנים ול' יום והיינו דוקא לב"ש דאין צריך למנות בא"י רק ל' יום לבד דאי לב"ה זקוקה לחזור ולמנות בא"י ז' שנים אחרים אי נטמאת בסוף מנין כנטמאת דלעיל היה כך שנטמאה בסוף מנין של הארץ וא"כ היתה צריכה להא נזירות כ"א שנה או דלמא בשלא נטמאת ודר' יהודה אליבא דב"ה דוקא דלב"ש לא הוצרכה לי"ד שנים ובז' שנים ול' יום סגי: **תא** שמע עלתה לא"י וכו' ואי ס"ד בנטמאת ואליבא דב"ש אי הכי ר' יהודה אומר לא היתה נזירה אלא י"ד שנה ול' יום מיבעי ליה. ב] ולא גרסינן מה שכתוב בספרים ועוד מתניתין וא"ת ודלמא ל' יום היו מובלעים בז' שנים הראשונים כגון שעשתה בחו"ל ז' שנים חסר חדש ושלשים יום דקנסא בארץ [הרי] ז' שנים ולא יותר ונטמאה בסוף ל' יום של הקנס ועשתה עוד ז' שנים הרי י"ד בין הכל ועוד קשה למה לו להאריך דברי ת"ק לא יביא אלא דברי ר' יהודה לדקדק מהם וי"ל דמש"ה מייתי דברי ת"ק לאוכוחי דלת"ק לא מיירי בהבלעה דקתני ולבסוף שבע שנים נטמאת ונמצאת נזירה כ"א שנה (ול' יום) [א"כ] גם דברי ר' יהודה לא מיירי בהבלעה וא"כ י"ד שנים ושלשים יום מיבעי ליה: **מי** שהיו שתי כתי עדים מעידות אותו אלו מעידין שנדר שני נזירות ואלו מעידין שנדר חמש נחלקה עדותן. ואין כאן נזירות כלל וא"ת היכי דמי אם שתק הנודר שתיקה כהודאה דמיא וי"ל שהנודר מכחיש כל אחת ואחת דאי מודה לאחת למה לא יהיה כהודאתו א"כ באומר איני יודע והשתא צריך לידון לפי העדות א"כ כששותק ובאו שתי הכיתות יחד דלא הוי שתיקותיה כהודאה דלאו מודה הוא דאמר מה לי להכחישן הא שתיהן מכחישין זה את זה וב"ה אומרים יש בכלל חמש שתים [ומונה] ב' דהוי כאילו אמרו שתיהן שתים נדרת:

*)**קתני** רישא ב"ש כו'. כל זה לא היה צריך דודאי ברישא קיימינן ולשון נזיר משוגה: **מתניתין**. דקתני דפליגי ב"ש וב"ה בשתי כתי עדות [דלא כהאי] תנא דר' ישמעאל: **אמר** רב הכל מודים במונה. שנחלקה העדות לרבי ישמעאל דאמר דפליגי בית שמאי ובית הלל בכת אחת היינו כשאומר אחד שתים ואחד אומר חמש אבל אם מונה כדמסיק והוזיל נחלקה העדות: **מאי** קאמר. כלומר והיכי דמי מונה דקאמר אילימא דקא מכחשי אהדדי להדיא כדקאמר חמש ולא שתים כו' פשיטא דנחלקה עדותן ומאי קא משמע לן רב
אלא

*) ד"ז שייך לעיל יט:

פי' הרא"ש

לא דכ"ע משום אוירא גזור הלכך לב"ש די בל' וב"ה סברי דאפ"ה קנסוה בעיקר נזירות ולקמן בפ' כ"ג מוכח כי האי גירסא דאמרינן לקמן אי משום אוירא למה לי הזאה אלמא אי משום אוירא אין לה דין טומאת מת ולא בעיא הזאה: איבעיא להו כשנטמאת וה"ק ליה ר' יהודה לת"ק ודאי אמת היה שנטמאת בסוף נזירותה ואפ"ה לא היתה נזירה אלא י"ד שנה דהורו לה כב"ש להיות נזירה ל' יום ונטמאת בסוף ל' יום והוצרכה להיות נזירה עוד ז' שנים: או דלמא כשלא נטמאת ואליבא דב"ה. ולא פליג ר"י את"ק אלא בעיקר המעשה שרבי יהודה אומר שכך היה המעשה שלא נטמאת אבל אם נטמאת היתה צריכה להיות נזירה כ"א שנה: ת"ש עלתה לארץ וכו' לא היה צריך לתביא כל זאת המשנה אלא שרוצה לדקדק דכי היכי דלת"ק נטמאת בסוף ימי נזירותה הכי נמי לר' יהודה הלכך פריך אי ס"ד בשנטמאת ואליבא דב"ש א"כ נטמאת בסוף ל' יום של נזירו' א"כ י"ד ול' מבעי ליה. ואית ספרים דגרסינן י"ד שנה ל' מבעי ליה דתניא ר' יהודה אומר משום ר"א זאת תורת הנזיר ביום מלאת אמרה תורה נטמא ביום מלאת תן לו תורת נזיר. ואי ס"ד כשנטמאת ואליבא דב"ש כיון שנטמאה בסוף ל' לא היתה צריכה להיות נזירה אלא ל' יום: מי שהיו ב' כתי עדים מעידים אותו אלו מעידים שנדר ב' שקבל עליו ב' נזירו' ואלו מעידים שנדר ה' באותה שעה שאתם אומרי' שנדר ב' אנו אומרי' שנדר ה'. ומפרי' כגון שהיה מכחיש ואומר שלא נדר כלל. דאי שתיק הוי' שתיקותא כהודאה כדאי' בקידושין פ' האומר גבי נטמאו טהרותיך והלה שותק. ומי' איכא למי' דמיירי אפילו בשותק דכיון דבאו ב' כתות כאחד ומכחישות זו את זו נתבטלו דבריהם והוי כאילו לא העידו ולא שייך הכא למימר שתיקה כהודאה דמיא:

שיש בכלל ה' שתים כיון שיש עדות שלימה בטולה דבר אבל בכת א' בהא קאמרי ב"ש דנחלקה עדותם שהאחד אומר אמת והא' משקר ואין כאן אלא עד אחד אמיתי וב"ה אומר יש בכלל ה' שתים ושניהם מעידים על שניהם. ולתנא דמתני' גם ב"ה מודו בכת אחת דנחלקה עדותם: אמר רב הכל מודים במונה א) אהא' מן העדים נזי' א' ועוד שניה והשני אומר נזר ג' נזירות ועוד ד' ועוד ה' כיון דנחת למניינא הוי כאילו מכחישים
וא"ז

א) אולי צ"ל במונה אחד מן העדים אומר נזר נזירות א' וכו'.

עין משפט נר מצוה

כג א מיי' פי"א מהל' טומאת מת ה"א:
כד ב מיי' פ"ג מהל' נזירות הלכה ט:

מסורת הש"ס

[לקמן נד: נה.]
[לעיל ו:]
עדיות פ"ד מי"א
[תוספתא פ"ג] כ"ב מא: ע"ש סנהדרין לא. ע"ש

נוסחת הריב"ן

א) טומאתה: ב) קנסא הוא דקנסוה דב"ש סברי כו' גליון נזירות מרובה של ק' יום ב"ש אומרים נזיר ל' משום דארץ העמים טמאה היא לא חשיב נזירות דתו"ל להכי ימנה ל' יום דנזירות טהרה בארץ ישראל ודייק וב"ש כו' הס"ד: ג) שנה: ד) כו' גליון ואי ס"ד: ה) בארץ מיירי: ו) ביום: ז) דעדיין: ח) (יום) ליתא בכ"י: ט) ביום: י) ל' יום: כ) ואית ספרים דכתיב בהו תניא נמי הכי ושבקתא היא הס"ד: ל) דיש: מ) בכל מקום שיש שם שתי כתי עדים כו':

הגהות הב"ח

(א) גמ' זאת תורת הנזיר ביום מלאת התורה אמרה: (ב) רש"י ד"ה ת"ש עלתה וכו' ש"מ דבלא נטמאת משבאת לארץ מיירי ר' יהודה וכו' בסוף שבע ראשונים אבל לא ביום מלאת דעדיין הי' לה יום אחד או ב' מן הז' וכו' לדברי הכל דהא נטמאת תוך מלאת הרי י"ד וכו' בסוף י"ד ביום מלאת היתה: (ג) ד"ה על מה נחלקו על כת אחת אחד כצ"ל והד"א עם ד"ה וב"ה וכו' דיש בכלל וכו' אבל בשתי כיתי:

הגהות מהר"ב רנשבורג א] תוס' ד"ה לימא וכו' וב"ה סברי אע"ג דגלוי לכל דטומאה דרבנן הוא ואינה כשאר אהל מן תיבות אע"ג עד אהל נמחק. וכ"ב אעפ"כ אינו גלוי לכל דטומאה דרבנן הוא כשאר אהל וכו' כנ"ל א"מ: ב] ד"ה ת"ש וכו' ול"ג מה שכתוב בספרים ועוד וכו' כ"ב עי' א"מ:

א א מיי' פ"ב מהלכות נזירות הלכה ד :
ב ב מיי' פ"ד מהל' נדרים הלכה ט סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סי' רכט סעיף ג :
ג ג מיי' פ"ב מהלכות נזירות הלכה ד :
ד ד מיי' פי"ג מהל' נדרים הל' יא יב סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רלד סעיף נג :
ה ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף נג :
ו ו ז מיי' שם הל' יג יד טוש"ע שם סעיף נד :
ז ח מיי' פ"ב מהל' נזירות הלכה ד :
ח ט מיי' פ"ב מהל' שבועות הלכה יז :

הא למה לי השתא יש לומר חמירתא אמר רב קילתא לא אמר אמרי במערבא אין הכחשה במונה :

הדרן עלך מי שאמר

מי ^א^שאמר הריני נזיר ושמע חבירו ואמר ואני ואני כולם נזירים ^ב^הותר הראשון הותרו כולן הותר האחרון האחרון מותר וכולם אסורין אמר הריני נזיר ושמע חבירו ואמר פי כפיו ושערי כשערו ^ג^ה"ז נזיר ^ד^הריני נזיר ושמעה אשתו ואמרה ואני מיפר את שלה ושלו קיים *הריני נזירה ושמע בעלה ואמר ואני ^ה^אינו יכול להפר הריני נזיר ואת ואמרה אמן ^ו^מיפר את שלה ושלו קיים הריני נזירה ואתה ואמר אמן ^ז^אינו יכול להפר :
גמ' יתיב ר"ל קמיה דר' יהודה נשיאה ויתיב וקאמר ^ח^והוא שהתפיסו כולן בתוך כדי דיבור וכמה *תוך כדי דיבור כדי שאלת שלום וכמה כדי שאלת שלום ^ט^כדי שאומר שלום תלמיד לרב א"ל תוב לא שבקת רווחא לתלמידא תניא

אלא אחד אומר אחת ושתים ואחד אומר שלש וארבע וחמש ואינם מכחישים בפירוש. זה את זה וקמ"ל רב דכיון דכל חד וחד נחת למניינא שזה אינו אומר שתים בבת אחת אלא אומר אחת ושתים וזה ג' וארבע וה' ולא אחת ושתים כאילו אמר לא אחת ושתים נדר אלא של שלש וארבע וה' וזה שאמר אחת ושתים כאילו אומר ולא נדר שלש וארבע וחמש :
ה"ג הו ל"ל השתא י"ל חמירתא אמר קילתא לא כ"ש ולאגרסינן אמר רב וה"פ דפריך [אמאי] קאמר דהוי הכחשה משום דאמרינן כיון דזה [אמר] שלש ארבע חמש ולא אמר גם אחת ושתים הוי כאילו אומר בפירוש ולא אחת ושתים נזר אמאי נימא דלא הוי הכחשה ומה שלא הזכיר אחת ושתים דמה לו להזכיר חמירתא דהיינו שלש וארבע וחמש אמר קילתא לא אמר הא מלינו למימר דאחת ושתים בכלל דבריו ומוסיף הוא על האחד אלא ודאי לא הוי הכחשה :
אמרי במערבא אין הכחשה במונה. דודאי כי אמר איהך שלש וארבע וחמש לא מיעט שלא אמר הנודר אחת ושתים ובירושלמי דסנהדרין משמע דמונה הוי הכחשה אפילו טפי א] כאילו אמר [לא] אחת ושתים [אלא] שלש וארבע דקאמר התם אמר רב מחלוקת בכלל אבל בפרט לכ"ע נחלקה עדותן ואין כאן נזירות ורבי יוחנן אומר בפרט נחלקו אבל בכלל לכ"ע יש בכלל חמש שתים :

הא ל"ל. למיהדר ולמיתני : השתא י"ל חמירתא אמר רב. היכא דהוו ב' כתי עדים ואחת אומרת אחת שתים ושניה אומרת ג' ד' ה' שמעינן ליה לרב נחלקה עדותן בקילתא דלא הוו אלא חד וחד לא אמר דנחלקה עדותן פשיטא דודאי אמר והיכא שמעינן ליה לרב דאמר הכי במס' סנהדרין ירושלמית (פ"ה) דקתני התם להך מתני' דהכא וכתיבא תמן הכי תנינן תמן מי שהיו שתי כתי עדים מעידים אותו אלו מעידים שנזר שתים ואלו מעידים שנזר חמש ב"ש אומרים נחלקה עדותן ואין כאן א) נזירות כלל וב"ה אומרים יש בכלל חמש ב' שיהא נזיר שתים ואמר רב בכלל נחלקו אבל בפרט דברי הכל נחלקה העדות ור' יוחנן אומר בפרט נחלקו אבל בכלל יש בכלל חמש שתים ב) יהא נזיר שתים פרט כגון שהאחת אומרת אחת שתים והשניה אומרת ג' ד' ה' כלל שהאחת אומרת שתים והשניה אומרת ג) ה' : אמרי במערבא אין הכחשה במונה. שאם אחד אומר אחת שתים ואחד אומר שלש ארבע חמש אין זו הכחשה ויש בכלל חמש שתים ויהא נזיר שתים :

[לקמן כא:] נדרים ע'

הדרן עלך מי שאמר

מי שאמר הריני נזיר ושמע חבירו ואמר ואני כו'. וכן חבירו אמר ואני : הותר (א) ראשון שנשאל על נזירותו הותרו כולן. שכולן תלו נזירותן בראשון : גמ' יתיב ר"ל קמיה דר' יהודה נשיאה ויתיב וקאמר. כי תנן במתני' וכולן נזירים כגון שהתפיסו כולן בתוך כדי דבור של ראשון דבכדי שאילת תלמיד לרב דאית ביה שלש תיבות שלום עליך רבי התפיסו כולן ומתניתין דקתני ואני ואני דלא תני אלא תרין דוקא קתני דכי שקלת להדא תיבה מקמא דאמר הריני נזיר ומצרפת ליה להנך דאמרי ואני ואני (ב) שכולן שלשה נדרו בתוך כדי שאילת שלום תלמיד לרב דהויין נמי שלשה תיבות : תוב לא שבקת רווחא לתלמידא. דלימא ליה אלא הנך תלת מילי ולאו משום דאית ליה לרבי יהודה נשיאה דלימא ליה טפי אלא מילתא בעלמא קמ"ל (ג) ד) ומסייע ליה לר"ש לקיש : תניא

[ב"ק עג: מכות ט. שבועות לב.]

הדרן עלך מי שאמר

מי שאמר הריני נזיר ושמע חבירו ואמר ואני ואני. כלומר שניים שמעו לראשון שקבל נזירות והאחד אומר ואני וכן השני אומר ואני כולם נזירים הותר הראשון אם הראשון בא לחכם והתיר לו נדרו גם האחרונים הותרו לפי שאמרו ואני כמוהו ותלו נדריהם בנדרו הותר האחרון ע"י חכם הוא מותר וכולן אסורים אם לא יתירו גם הם נדריהם ע"י חכם אבל בלא התרה לא שלא תלו נדריהם בנדר האחרון : פי כפיו שערי כשערו ה"ז נזיר. בגמרא מפרש : הריני נזיר ושמעה אשתו ואמרה ואני מיפר את שלה ושלו קיים. דלא תלה כלל נדרו בנדרה אלא אדרבה היא אמרה ואני נזירה כמוך אחר שהוא כבר נדר בנזיר : הריני נזירה ושמע בעלה ואמר ואני אינו יכול להפר. בגמרא בעי לאכותי מינה דבעל מיעקר קא עקר נדר אשתו מעיקרו ולכך אינו יכול להפר שאם מיפר לה א"כ יתבטל גם את שלו שנדרו תלוי בנדרה וכדתנן לעיל הותר הראשון הותרו כולן שבאו מחמתיה דראשון ואינו רשאי לגרום דבר להיות נדרו מבוטל כדכתיב לא יחל דברו ודרשינן הוא אינו מיחל אבל אחרים מוחלין לו ודחי בגמרא דלעולם מיגז גייז מהפרה ואילך מהשתא ב] אבל כי נמי מיפר את שלה ג] ושלו קיים מ"מ חל נדרה עד עתה ונזירותיה אינו יכול להפר דכיון דאמר ואני קיים לה נדרה : הריני נזיר ואת. כלומר וכי גם את רוצה לידור בנזיר ואמרה אמן פי' קבלה עליה נזירות מיפר את שלה ושלו קיים דלא תלה נדרו בנדרה אבל אם לא אמרה אמן היא מותרת שאינו יכול להדירה בע"כ ודאי מה דאמר לה ואת לא הוי קיום שאין הנדר חל עליה אלא כשאמרה אמן ועדיין אינו יודע אם תקבלנו אם לאו ולכך לא הוי קיום : הריני נזירה ואתה. הכי גרס ר"ת ושמע בעלה ואמר אמן אינו יכול להפר אי מיעקר [קא עקר] ניחא משום דא"כ יתבטל נזירותו ואי מיגז גייז משום דהוי קיום כי אמר אמן כמו ואני כדלעיל:(שייך לקמן דף כג ע"א) הרי זו סופגת את הארבעים. בגמ' (דף כא:)מסיק שלא הפר לה בעלה ופשיטא הוא ומשום דקא בעי למיתני סיפא ואינה סופגת וכו' דהוי חידושא אע"ג דנתכוונה לאיסורא כיון דעלה בידה היתר אינה סופגת תנא נמי רישא וסופגת : רבי יהודה אומר אם אינה סופגת את הארבעים תספוג מכת מרדות. מדרבנן שנתכוונה לאיסורא במזיד ובפ' בתרא דמכות (דף כב:) מכות ארבעים מן התורה אבל מכת מרדות בלי מנין אלא מכין עד שתצא נפשו או עד שמקבל עליו. ומספקא לרבי דהכא דלוקה על שעברה דשמא דוקא מ' ותו לא דדוקא כשאין רוצה לקיים אותה המצוה מכין אותו בלי מספר אבל הכא שכבר עברה למה תלקה יותר מדאורייתא אם לא הפר : הג"ה גמ' יתיב ר"ש בן לקיש קמיה דר' יהודה נשיאה ויתיב וקאמר והוא שהתפיסו כולם בתוך כדי דיבור. כדמפרש והולך כדי שאילת שלום תלמיד לרב דהייטו שלום עליך רבי ג' תיבות ה"כ יכולין שלשה אנשים להתפיס עצמן בראשון שנדר בנזיר שכל אחד אמר ואני הם שלש תיבות דאפילו האחרון תוך כדי דיבור מן הראשון אבל הרביעי אינו יכול להתפיס עצמו בראשון אפילו אמר ואני שכבר שהו כדי דיבור מן הראשון ולכך לא חייל נזירות ארביעי : אמר ליה תו לא שבקת רווחא לתלמידא. כלומר תלמיד ששמע לאחד שנדר בנזיר ובקש לומר ואני ובתוך כך עובר רבו לפניו והוא חייב להקדים לו שלום ולומר שלום עליך רבי [והם שלש תיבות] שוב לא יועיל להתפיס בנזיר אם יאמר ואני שכבר שהה כדי דיבור ואין זו סברא אלא ודאי גם הרביעי נתפס הואיל ולא שהה כלל לאחר כדי דבור אלא לאותר אחר כדי דבור אמר ואני אבל החמישי ודאי אינו נתפס ששהה קצת אחר כדי דיבור :
תניא

פי' הרא"ש

וא"ז : ה"ג הא למה לי השתא חמירתא אמר קילתא לא כ"ש. ולא גר' חמירתא אמר רב וה"פ אמאי הויא הכחשה. הך דקאמר ג' ד' לא מכחיש כלל הא דקאמר א' וב' דמימר אמרי' א) הא למה לי להזכיר א' וב' מה שאמר חבירו בזה אני מודה לו חמירתא שאני מוסיף ומחמיר עליו זה אומר קילתא שאמר חבירו לא כ"ש שהם אמרים בכלל דברי ומה לי להזכירם דבכלל דברי ישנו דבריו : במערבא אמרינן אין הכחשה במונה כאתקפת' דרמי בר חמא :
סליק פירקא
פ"ד מי שאמר הריני נזיר ושמע חבירו ואמר ואני ושמע חבירו ואמר ואני כולם נזירים הותר הא' ע"י חכם כולם מותרים שכולן תלויין בו : והוא שהתפסו בתוך כדי דיבור דהיינו שלום עליך רבי כדמפ' כדי שאלת תלמיד שהם ג' תיבות. הילכך ג' מתפסה בראשון אבל ד' לא שכבר הפסיקו בג' ואני והוי יותר מכדי דיבור : א"ל תו לא שבקת רווחא לתלמידא שאם פגע בו רבו ונתן לו שלום לא יוכל להתפיס באותו שנדר לפניו. הלכך נר' דגם הד' יכול להתפיס דהמחובר לתוך כדי דיבור כתוך כדי דיבור דמי :

א) נראה דצ"ל הא דקאמר א' וב' דמימר אמרינן הא למ"ל להזכיר דמה חמירתא שאני מוסיף וכו' לא כ"ש שהם אמורים בכלל דברי.

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תום' ד"ה אמרי במערבא וכו' דמונה הוי הכחשה אפילו טפי כאילו אמר לא אחת ושתים אלא שלש וארבע. מן תיבה כאילו עד וארבע מחק. ונ"ב מאילו אמר אחד שתים ואחד שלש או ארבע כצ"ל א"מ : ב] ד"ה הריני נזירה וכו' מהפרה ואילך מהשתא אבל. מלת אבל נמחק. ונ"ב א"כ : ג] בא"ד כי נמי מיפר את שלה שלו קיים דמ"מ כצ"ל :

נוסחת הריב"ן

א) עדות כלל : ב) ויהא :
ג) אומרת ג' ד' ה' :
ד) בכ"י כתוב כאן בזה"ל ע"א כדי שאילת תלמיד לרב ג' תיבות בלבד וכנגדן קתני מתניתין ואני ואני ב' פעמים בלבד ולא יותר שאם אמר השלישי נמי ואני השלישי מותר דלא התפיס בתוך כדי דבור ובדין הוא דאיבעי ליה למימר כדי שאילת רב לתלמיד דרב קאמר לתלמידו שלום עליך בלבד אלא משום דברייתא מיירי לקמן כדי שאילת תלמיד לרב נקט איהו נמי כדי שאילת תלמיד לרב ולעולם שאילת תלמיד לרב שלום עליך תו לא שבקת רווחא לתלמידא כלומר וכי אין לו לתלמיד לומר לרב אלא ב' תיבות בלבד והלא י"ל ג' שלום עליך רבי וכיון שכן ג' תיבות יכולין להתפיס כנגדן ג' נזירים ומתני' דקתני ואני ואני הכי נמי דקסבר ג' ואני כנגד ג' תיבות אלא דלא בעי למתכב וליחול הס"ד ואח"כ מה"ד מסייע ליה לר"ל תנ"ה כו' :

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מי שאמר וכו' הותר הראשון :
(ב) ד"ה יתיב וכו' ואני כולן שלשה וכו' שלש תיבות : (ג) ד"ה תוב לא שבקת וכו' קמ"ל הס"ד ואח"כ מ"ה תניא נמי הכי וכו' הרי זה נזיר כמותו. ומסייע ליה לר"ל הס"ד ואח"כ מ"ה לימא מסייע :

תניא נמי הכי *מי שאמר הריני נזיר ושמע חבירו ושהה כדי דבור ואמר ואני הוא אסור וחבירו מותר *וכמה כדי דבור כדי שאילת שלום תלמיד לרב לימא מסייעא ליה מי שאמר הריני נזיר ושמע חבירו ואמר ואני ואני ותו לא *תנא כי רוכלא ליחשיב וליזיל וליתני חד ולשמעינן (א) הני ה"נ ומשום דקתני סיפא הותר הראשון הותרו כולן הותר האחרון האחרון מותר וכולן אסורין מכלל דאיכא אמצעי ומשום הכי קתני ואני ואני איבעיא להו חד בחבריה מיתפים או דלמא בקמא מיתפסי למאי נפקא מינה לאתפוסי ומיזל אי אמרת חד בחבריה מתפים מתפסין ואזלין לעולם ואי אמרת בקמא מתפסי טפי מכדי דבור לא מתפסין מאי ת"ש הריני נזיר ושמע חבירו ואמר ואני ואני ותו לא מידי ש"מ בקמא הוא דמתפסי דאי ס"ד חד בחבריה מיתפים ליתני טובא ואני תנא כי רוכלא ליחשיב וליזיל וליתני חד ולשמעינן כולהון איידי דקתני הותר הראשון הותרו כולן הותר האחרון מותר וכולן אסורין מכלל דאיכא אמצעי משום הכי קתני ואני ואני ת"ש הותר הראשון הותרו כולן ראשון הוא דשרו הא אמצעי לא ש"מ בקמא מתפסין אימא לך לעולם חד בחבריה מתפים ואיידי דבעי מיתנא הותרו כולן דאי תנא אמצעי איכא ראשון דלא משתרי משום הכי קתני ראשון ת"ש הותר האחרון האחרון מותר וכולן אסורין (ב) דלא איכא אחרינא בתריה אבל אמצעי דאיכא אחרינא בתריה משתרי ש"מ חד בחבריה מתפים לעולם אימא לך בקמא מיתפסין ומאי אחרון דקתני אמצעי ואיידי דתנא ראשון תנא אחרון ת"ש דתניא בהדיא *הותר הראשון הותרו כולן הותר האחרון האחרון מותר וכולן אסורין הותר אמצעי הימנו ולמטה מותר הימנו ולמעלה אסור שמע מינה *חד בחבריה מתפים שמע מינה: הריני נזיר ושמע חבירו ואמר פי כפיו ושערי כשערו וכו': משום דאמר פי כפיו ושערי כשערו הרי נזיר

ורמינהו

רש"י

תניא נמי הכי · דבעינן שיהו נתפסין בתוך כדי דבור: הוא אסור · הראשון שאמר הריני נזיר והשני שאמר ואני מותר לפי ששהה כדי דבור הא אם לא שהה הרי זה נזיר כמותו: לימא מסייע ליה מי שאמר הריני נזיר ושמע חבירו ואמר ואני ואני · (ג) ומדלא קתני אלא הנך תרין ש"מ דמשום דאי קתני טפי לא הוי כדי דבור של ראשון ואנן בעינן א) דליהוי תוך כדי דבור ותו לא: מהכא לא תסייע ליה דבדין הוא דהוה ליה למיתני ב) עד מאה אלא לאו אורחיה דתנא כי רוכלא דמחזר על העיירות בפרגמטי' שלו והולך ומכריז ומונה יש לי מחטין וכוסות וקטרות ה"נ ליחשיב וליזיל: ואי לאו משום דווקא ליתני חד ותו לא ולשמעינן (ד) ג) הני (*הכי נמי) א] לאו דווקא הוי בתוך כדי דבור: אין ה"נ אלא משום דלא משכחת בה אמצעי דאיבעי ליה למיתנא משום הכי נמי תני ואני ואני: איבעיא להו חד בחבריה מיתפים ד) · (ה) ב] [ולא] כר"ל ואפילו עד מאה מיתפסין ואזלין: ת"ש ואני ואני · מדלא קתני טפי ש"מ דהיינו (ו) ה) טעם דבקמא מיתפסין: ראשון הוא דשרי · כלומר משום ראשון דאיתשרי איתתרו נמי כולהו הא אם ו) הותר אמצעי לא יהא מותר אחרון שלמטה הימנו וש"מ דטעמא הוי משום דבקמא מיתפסין: לעולם אימא לך חד בחבריה מיתפים · וכי הותר אמצעי הותר נמי אחרון והא דלא קתני לה משום דלא אפשר דאיידי דבעי למיתנא כי הותר ראשון הותרו כולן משום שאם אין ראשון אין אמצעי ואין אחרון ואי תני אמצעי לא מצי למיתנא הותרו כולן דהא איכא ראשון דלא משתרי כו': מדקאמר האחרון מותר וכולן אסורים · ואפילו ז) אותו שהתפיסו ג] לאחר שלישי שמע מינה דבקמא מיתפסין ומשום הכי לא מישתרו: א"ל מהכא ליכא למשמע מידי דהכא ח) מיירי דליכא אחרינא בהדיה והא דקאמר וכולן אסורים אאמצעי וראשון קאי: אבל אמצעי דאיכא אחרינא בהדיה · כלומר דאי לא דייקת מינה להאי גיסא דוק מינה לאידך גיסא דמדקאמר האחרון מותר וכולן אסורין דליכא אחרינא בהדיה מכלל ט) דאי הותר אמצעי דאית ליה אחריני בהדיה דאישתרי נמי ההוא בתרא דמיתפים ביה וש"מ דחד בחבריה מתפים: לעולם אימא לך בקמא מיתפסין והאי אחרון דקאמר היינו אמצעי · וקאמר לך דאפי' של *) אחרון לא הותר משום דבקמא מיתפסין והאי י) ד] דקאמרי ליה אחרון לאו דוקא אלא איידי דתנא ראשון תנא אחרון: ת"ש דתניא בהדיא כו' הותר האמצעי הימנו ולמטה מותר · דהיינו אחרון וש"מ דכל חד וחד בחבריה מתפים ש"מ: משום דקאמר פי כפיו · דמשמע כ) דקאמר פי נזיר ושערי נזיר מי הוי נזיר:

ורמינהו

*) נ"ל אחריו

תוספות

תניא נמי הכי · פירוש כרבי שמעון בן לקיש: מי שאמר הריני נזיר ושמע חבירו ושהה כדי דבור · פי' כדי דבור דווקא ולא יותר ואומר מיד ואני הוא אסור פירוש הראשון שנדר בנזיר וחבירו מותר אלמא דלא מצי לאיתפוסי אלא שהן כולם תוך כדי דבור אבל הרביעי ששהה אחר כדי דבור לא כר"ל: לימא מסייע ליה מי שאמר הריני נזיר · מתניתין היא וכו' וקתני ואני ותו לא לרבי יהודה נשיאה מצי למיתני ואני ואני ארבע פעמים וא"ת ולרשב"ל נמי ליתני ואני ואני שלש פעמים וי"ל דהכי קאמר בשלמא לרשב"ל [לא] איצטריכא ליה למתני אלא ב' פעמים ואני לאשמועינן דגם השני נתפס בראשון שהוא תוך כדי דבור ואע"ג דאמצעי מפסיק בדבורו בין ראשון לשלישי והוא הדין דגם לשלישי שיאמר ואני יתפים בראשון דאין שום סברא לחלק בין שני לשלישי שניהם עומדים תוך כדי דבור אבל לר' יהודה נשיאה אי איתא דרביעי נמי נתפס בראשון ליתני דהא ודאי חדוש הוא ואיצטריכא לי' לאשמועינן אע"ג דשהו כבר תוך כדי דבור כיון שהוא סמוך לאותר לכדי דבור ומשני אטו תנא כי רוכלא כו' כלומר אה"נ דהוי מצי לאיתנויי ארבע פעמים ואני ולא חש למנות כל מה שהיה יכול למנות: ומשני אה"נ ומשום דקתני סיפא וכו' מכלל דאיכא אמצעי משום הכי קתני ואני ואני · וא"ת דהיא גופא תיקשי דליתני חד ואני וסיפא ליתני הותר הראשון הותר השני הותר השני לא הותר הראשון וי"ל דלמ"ד לקמן חד בחבריה מתפים נקט למידק מיניה אחרון הוא דליכא אחריני בתריה אבל אמצעי דאיכא אחריני בתריה ומישתרי אותו שאחריו כדדייק לקמן ולמ"ד דבקמא מיתפסו ותני אמצעי למידק כבסמוך ראשון הוא דשרי של אחריו הא אמצעי לא הותר של אחריו דבקמא מתפים: חד בחבריה מתפים · דהיינו כל אחד בסמוך לו ובתוך כדי דבור לחבירו או דלמא בקמא שאמר הריני נזיר מיתפסו כולם: מיתפסן ואזלו לעולם · ואפי' מאה והי בקמא מיתפים טפי מכדי דבור לא היה מיתפים לרשב"ל כדאית ליה ולרבי יהודה נשיאה אפי' ד' כיון דבסמוך לכדי דבור לאותר: ת"ש מי שאמר הריני נזיר וכו' דאי ס"ד חד בחבריה מיתפים ליתני ואני ואני טובא: מכלל דאיכא אמצעי מש"הקתני ואני ואני · ה] ולדקדק [דאיכא] אמצעי כמו שדקדק והולך לשתי פנים מתניתין: ראשון הוא דשרו · אותם שאחריו א) (יד נזירה) מתפים מדלא קתני הותר אמצעי הותר אחרון: אחרון הוא דליכא אחריני בתריה · הלכך כשהותר הוא כולן אסורין אבל לאמצעי דאיכא אחריני בתריה לא מצי למיתני הותר הוא כולן אסורים דשל ג) אחרון נמי הותר: ש"מ חד בחבריה מיתפים · מדלא תנא הותר האמצעי הוא מותר וכולן אסורין ומשני דאחרון היינו אמצעי ואיידי דתנא ראשון תנא ליתנא דאחרון והא נמי דהוא אחרון לראשון: תא שמע דתניא בהדיא וכו' הותר אמצעי הימנו ולמטה מותר אלמא חד בחבריה מיתפים:

ג) דאמר פי כפיו מיין · כלומר במתניתין שאני הואיל ושמע חבירו שנדר ודאי קאמר הכי לענין איסור יין אבל בברייתא דקאמר מעצמו בלא שמיעה דחבירו נזיר לאו כלום הוא כיון דאין הנשמה [תלויה בו] ופי כפיו מיין מהני אפילו לרבי שמעון דאמר לעיל (דף ג:) עד שיזיר מכולן הכא מודה דלא גרע מידות וכן מהריני מסלסל ומכלכל דפ"ק (לעיל דף ב·) דהוי נזיר וא"ת כי אמר נמי ידי ו] נזיר [נימא] דה"ק ידי כידו מלהטמאות למתים ורגלי כרגלו מלהכנס בבית הקברות וי"ל דאה"נ דאי שמע לחבירו שנדר בנזיר ואמר ידי כידו מהני וה"נ תניא בתוספתא (פ"ג) ברישא דברייתא בהדיא ידי כידו רגלי כרגלו הרי זה נזיר:

ידי

א) נ"א דכדידיה ב) נ"ל אחריו ג) שייך לע"ב אחר ד"ה ידי

עין משפט נר מצוה

ט א מיי' פ"ד מהל' נדרים הלכה ט סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רכט סעיף ג:

י ב מיי' פ"ב מהל' נזירות הלכה ד:

פי' הרא"ש

תניא נמי הכי מי שאמר הריני נזיר ושמע חבירו ושהה כדי דבור וכו' הוא אסור וחבירו מותר. אלמא כיון דשהה כ"ד אע"פ שאמר ואני סמוך לכדי דבור לא אמר כלום רק בתוך כדי דיבור כנ"ל: לימא מסייע ליה וכו' ואמר ואני ואני ותו לא אלמא דרביעי אינו יכול להתפים כיון שהוא אחר כדי דיבור מדלא תנא ד' ואני · ולר"ל לא איצטר' למתני ג' דמילתא דפשיטא דתוך כדי דבור כדבור דמי וכיון דאשמועינן דב' מתפיס' בא' ומותרין בהתרתו ממילא ידעי' דה"ה ג' אבל לר' יהודה נשיאה הו"ל למתני ד' ולאשמועינן דמתפיסים סמוך לכדי דבור לאחר כדי דבור דמי: כי רוכלא ליחשיב וליזיל אפי' אי הוה תני ד' לא שמעינן מיניה דסמוך לכ"ד כדיבור דמי דס"ל לתנא דמתני' דחד בחבריה מתפים ולא בראשון · וכיון דלא נפקא לן מידי מניה לא תני ליה:ופריך כיון דלא שמעינן מיניה מידי לא לתני אלא חד משום דקתני סיפא וכו' מכלל דאיכא אמצעי משום הכי קתני ואני ואני וא"ת ולא ליתני אלא חד ובסיפא ליתני הותר הב' [הב'] הותר (ה"ב) ולא הותר [הראשון] (ה"ג) · וי"ל דנקט אחרון למידק אחרון הוא דליכא בהדיה אחרונה אבל אמצעי דאיכא בתריה אחרונה משתרי אותו שאחריו דכל חד בחבריה מתפים: כי רוכלא ליחשיב וליזיל אדרבה ס"ל דכל א' בחבריה מתפים וליכא חידוש בק' יותר מבשנים ובשנים איכא חדוש

מסורת הש"ס

[תוספתא פ"ג]

[לעיל כ: וש"נ]

[גיטין לב: וש"נ]

נ"א אי

נוסחת הריב"ן

א) ואנן בעינן כדי דבור ותו לא: ב) למתני אפי' עד: ג) ולשמעינן הכי נמי דלאו דווקא הוי משום כדי דבור אין ה"נ כו': ד) מתפים כו' והא דר"ש בן לקיש דלמא לאו אסמכתא דדלמא חד בחבריה מתפים ואפילו עד מאה מתפסן ואזלין דלא כווחיה הס"ד: ה) טעמא: ו) אם יהא מותר: ז) אותן: ח) (מיירי) ליתא בכ"י: ט) דהאי: י) דקרי: כ) דמשמע כדקאמר:

הגהות הב"ח

(א) גמ' ולשמעינן הכי ה"נ ומשום: (ב) שם וכולן אסורין ש"מ בקמא מיתפסין דליכא אחרינא בתריה ק"ס ומותר האחרון: (ג) רש"י ד"ה לימא מסייע וכו' ואני ואני דמדלא קתני וכו' דאי קתני טפי טפי הוי מכדי דבור של ראשון: (ד) ד"ה ואי לאו וכו' ולשמעינן הכי דלאו דוקא: (ה) איבעיא להו חד בחבריה מתפים והא דלא כר"ל הס"ד ואח"כ מ"ה מיתפסין ואזלין לעולם אפילו עד מאה: (ו) ד"ה ת"ש ואני וכו' דהיינו טעמא דבקמא:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה ואי לאו וכו' לאו דוקא הוי בתוך כדי דבור · נ"ב עי' תו"ח: ב] ד"ה איבעיא להו וכו' ולא כר"ל · נ"ב עי' תו"ח שהגיה תחת תיבות ולא כר"ל והא כר"ל פי' וזהו טוטתו"ל ישעי'"ג: ג] ד"ה מדקאמר וכו' ואפי' אותו שהתפיסו וכו' · נ"ב עי' תו"ח: ד] ד"ה לעולם וכו' דבקמא מיתפסין והאי דקאמרי · מלת דקאמרי נמחק.וכ"ב דקרי כצ"ל: ה] תוס' ד"ה מכלל וכו' ואני ואני ולדקדק באמצעי כצ"ל: ו] ד"ה דאמר פי' וכו' וא"ת כי אמר נמי ידי נזירה כצ"ל:

הגהות

למידק דוקא אחרון כדפרי' לעיל לאשמועינן דחד בחבריה מיתפים ומיהו הוכחה גמורה לא הוי דאיכא למימר דלא דק התנא כדאיתא לקמן: ת"ש הותר הראשון הותרו כולם ומדנקט א' ולא נקט אמצעי אלמא בקמא מתפים: *) ה"ק יעשה פיו כפיו מיין ושערי כשערו מלגנו · ומיירי מתני' שאמר הך בפי' · ובא' מהם שאמר הוי נזיר וה"ה נמי אם אמר רגלי כרגלו וידי כידו מלטמא למתים · ואפי' לר"ש דאמר עד שיזיר מכולן טורה הכא דלא גרע מידות כדאיתא לעיל פ"ק גבי מסלסל מכלכל · א"נ אפי' לא פי' כיון ששמע שאמר חבירו הריני נזיר ואמר איהו פי כפיו הוי כאילו אמר פי כפיו מיין אבל כשאמר מעצמו ידי או רגלי לא אמר

*) שייך לע"ב

יא א מיי' פ"א מהל' נזירות הלכה טו:

יב ב מיי' שם פ"ב הלכה ד:

יג ג מיי' פ"ד מהל' פסולי מוקדשין הלכה ו:

ורמינהו *[א]ידי נזירה ורגלי נזירה לא אמר כלום ראשי נזירה כבדי נזירה ה"ז נזיר זה הכלל דבר שהנשמה תלויה בו ה"ז נזיר אמר רב יהודה דאמר הכי [ב]יעשה פי כפיו מיין ושערי כשערו מלגוז: הריני נזירה ושמע בעלה ואמר ואני אינו יכול להפר: איבעיא להו *בעל מיעקר עקר או דלמא מיגז גייז למאי נפקא מינה לאשה שנדרה בנזיר ושמעה חברתה ואמרה ואני ושמע בעלה של ראשונה והפר לה אי אמרת מיעקר עקר ההיא נמי אישתראי ואי אמרת מיגז גייז איהי אישתראי חברתה אסירא מאי ת"ש *הריני נזירה ושמע בעלה ואמר ואני אינו יכול להפר ואי ס"ד בעל מיגז גייז ליפר לאשתו והוא ליתסר אלא לאו ש"מ בעל מיעקר עקר לא לעולם מיגז גייז ובדין הוא דליפר לה והיינו טעמא דלא מצי מיפר כיון דאמר לה ואני כמאן דאמר קיים ליכי דמי אי מתשיל אהקמתו מצי מיפר ואי לא לא מצי מיפר ת"ש *האשה שנדרה בנזיר והפרישה את בהמתה ואח"כ הפר לה בעלה אם שלו היתה הבהמה תצא ותרעה בעדר ואם שלה היתה הבהמה החטאת תמות ואי ס"ד בעל מיעקר עקר תיפוק לחולין אלא לאו ש"מ בעל מיגז גייז לעולם אימא לך בעל מיעקר עקר והיינו טעמא כיון (א) דלא צריכה כפרה הות כחטאת שמתו בעליה [ג]וגמירי *דחטאת שמתו בעליה תמות ת"ש *האשה שנדרה בנזיר והיתה שותה יין ומטמאה למתים הרי זו סופגת את הארבעים היכי דמי אילימא דלא היפר לה בעל צריכא למימר אלא פשיטא דהיפר לה בעל ואי ס"ד בעל מיעקר עקר אמאי סופגת ארבעים אלא לאו ש"מ בעל מיגז גייז לעולם אימאלך בעל מיעקר עקר ומשום *דקתני סיפא *היפר לה בעלה והיא לא ידעה והיתה שותה יין ומטמאה למתים אינה סופגת את הארבעים

תנא

רש"י

ידי נזירה כו' · וה"ה במתניתין אי נמי [ב] פי כפיו אלא פי נזיר ושערי נזיר לא אמר כלום דאין הנשמה תלויה בו :

בעל מיעקר קא עקר · הנדר מעיקרא כשמפר לאשתו והוי כאילו לא חל מעולם כמו חכם שעוקר הנדר מעיקרו או מיגז גייז מהפרה ואילך הוא דמתבטל הנדר ועד ההפרה היה מקויים : **אי** אמרינן מיעקר עקר חבירתה נמי מישתראי שהרי הוא כאילו לא חל הנדר מעולם ואי אמרינן מיגז גייז היא מישתראי וחבירתה אסורה לפי שהיתה הראשונה בכל דין נזירות עד ההפרה ושפיר מיתפיס בה שניה והפרת הראשונה אינה מועלת לשניה וגבי דלגבי חכם הותר הנדר הראשון הותרו כולם היינו משום דחכם עוקר הנדר מעיקרו ונמצא כאילו לא חל מעולם אבל בעל שמיפר בלא חרטה אינו עוקר הנדר מעיקרו אלא מיגז גייז וה"ה דמצי למימר דנפקא מינה אם שתתה ביין ונטמאה וגלחה במזיד ואח"כ היפר לה דאי מיעקר עקר אינה לוקה ואי מיגז גייז לוקה וכן לענין אם נטמאה בשוגג ואח"כ היפר אי מיעקר עקר לא תביא עולת העוף ואשם ואי מיגז גייז מביאה עולת העוף ואשם שהרי חל הנזירות עד עתה : **אלא** ש"מ בעל מיעקר עקר · ובהתרתה הוא מותר כמותה דלא חל הנדר מעולם ולכך אינו מיפר דאינו מיפר לעצמו אלא אחרים מוחלין לו ול"ע ג] דלא דמי לאחרים דכיון דרשאי להפר לאשתו ותירץ הר"ר אליהו דה"פ אה"נ מיעקר עקר אינו יכול להפר דפשיטא דקיים לה שאם לא קיים לה לא היה דיבורו שום דבר אא"א מיגז גייז א"כ אינו תלוי בדבורו וכיון שאין תלוי ·בדבורו ממילא הוי מופר : **כמאן** דאמר קיים ליכי דמי אי איתשיל [ד]אהקמתו מצי מיפר · [במאי] שאמר קיים ליכי דאמת הוא דנשאלין על ההקמה דהכי אמר רבי יוחנן בנדרים (דף סט.) : **האשה** שנדרה בנזיר והפרישה בהמתה · חטאת עולה ושלמים אם שלו היתה הבהמה פי' מבהמות של בעלה תצא ותרעה בעדר כלומר חולין היא כיון שהיפר לה בעלה וכדמפרש לקמן (דף כד·) דכי [מקנה] לה בעלה מילתא דצריך לה כלומר אם לא היפר לה שצריכה לקרבנות נזיר במילתא דלא צריכה כגון שהיפר לה בעלה ואינה צריכה לקרבנות נזיר לא מקני לה: **ואי** ס"ד בעל מיעקר קא עקר תיפוק לחולין · דעקר הנדר מעיקרו ולא חל הנדר מעולם והוי כאדם המפריש בהמתו לנזירות ונשאל לחכם והתירו דתנן (לקמן דף לא.) דנפקא לחולין : **והיינו** טעמא דכיון דצריכה כפרה · על שציערה עצמה מן היין וכרבי אלעזר הקפר דאמר דנזיר חוטא הוא הוה ליה חטאת (העוף) שמתו בעליה אע"ג דהפר לה לענין ד] [איסור] על הבהמה דין חטאת אם הבהמה [שלה] היא דגמרה ומקדיש לה : **היכי** דמי אילימא דלא היפר לה בעל · כלל צריכא למימר דלוקה דהא נזירה היא ופשיטה הוא דלוקה אלא פשיטא דהיפר לה הבעל אחר שנטמאה ואחר ששתתה ואפילו הכי לוקה דבההיא שעתא דשתתה ביין הוי נזירה וש"מ הבעל מיגז גייז :

לעולם מיעקר עקר · ומיירי שלא היפר ודקאמרת צריכא למימר משום סיפא דאיצטריך ליה למיתני אינה סופגת תני רישא אגב סיפא דסופגת וסיפא איצטריכא ליה למיתני לאפוקי מדרבי יהודה דאמר דכי נמי היפר לה בעלה ושתתה יין לוקה מכת מרדות ואם תאמר מאי איריא היפר לה ואחר כך היתה שותה לאשמועינן שתתה ונטמאה ואח"כ (שתתה) היפר לה [דאינה] סופגת כיון דמיעקר עקר ה] וי"ל דמשום רבי יהודה נקט הכי דאפילו בהיפר ואח"כ שתתה סופגת מכת מרדות אע"ג דכבר היפר כיון דלאיסורא נתכוונה :

הכי

תוספות

ורמינהו כו' זה הכלל כו' · ופה ושיער לא הוי דבר שהנשמה תלויה בו דאי גייז לשיער וחתיך לניב שפתים לא מיית : אמר רב יהודה דאמר א) הכי יעשה פי כפיו מיין · דהואיל דפריש הכי הוי נזיר : אמרה הריני נזירה ושמע בעלה ואמר ואני שניהם נזירין ואינו יכול להפר לה · דכיון דאמר ב) ואני גלי אדעתיה דניחא ליה במאי דקא נדרה איהי והשתא מקיים לה : ואי אמרת מיעקר עקר · בעל את הנדר מעיקרו אישתכח דבההיא שעתא דקאמרה חבירתה ואני דלא חייל עלה נזירות כלל : ואי אמרת מיגז גייז · דמכאן ולהבא לא חייל עלה נזירות ג) אבל למפרע הוות נזירה : איהי אישתראי וחבירתה אסירא · דלכי אמרה ואני ד) הוות חבירתה נזירה מעליא : ואי ס"ד בעל מיגז גייז · את הנדר מכאן ולהבא אמאי אינו יכול להפר משום דקאמר ואני נימא דהאי דאמר ואני להכי הוא דקאמר הכי דתהוי נזירה לפי שעה עד דליקבל עליה נזירות וליגזייה לנזירות אשתו מכאן ולהבא ונזירות דידיה תיחול עליה כדמעיקרא דהא אינו מיפר מכאן ולמפרע : אלא לאו שמע מינה · ה) הבעל כי מיפר לנזירות אשתו מיעקר עקר לה ומשום הכי אינו יכול להפר לה שאם יהא מיפר לה נמצא מיפר את שלו ו) דמיעקר עקר והיינו טעמא דאינו יכול להפר את שלה משום דבההיא שעתא דאמר ואני ניחא ליה דתהוי נזירה ז) עד דחייל עליה נזירות (ב) ח) דהא קיים לה לפי שעה ומההיא שעתא ואילך לא מצי מיפר משום דבעל מיעקר עקר ט) דלעולם אינו יכול להפר י) מכאן ולהבא בלא מפרע והכא למפרע לא מצי מיפר דהא קיים לה לפי שעה: כ) לא לעולם מיגז גייז · אלא היינו טעמא דלא מצי מיפר לה דכיון דאמר לה ואני כמ"ד לה קיים נזירותיך ל) דמי והלכך אי מיתשיל מ) אהקמתו אהא דקא מקיים לה ברישא מצי מיפר ואי לא לא מצי מיפר : ואם שלה היתה הבהמה · וכגון שהקנה לה אחר לנזירותה ואמר לה על מנת שאין לבעליך רשות בה : והיינו טעמא · דתמות דכיון שהפרישה לשם חטאת מעיקרא והשתא לא מצטרכה לכפרה דהא היפר לה בעלה ועקר את הנדר מעיקרו הויא לה כחטאת שמתו בעליה דגמירי דלמיתה אזלא לפי שאין כפרה למתים ואית *דמפרשי כיון דצריכה כפרה על שציערה עצמה מן היין והשתא לא צריכה דהיפר לה בעלה נ) מעיקרא הויא לה כחטאת שמתו בעליה דגמירי דלמיתה אזלא דאפילו ר"א הקפר מודה דלא קרבה אפי' על הצער משום דהויא לה כחטאת שמתו בעליה (ג) משום דבחטאת בהמה גמרינן דתמות א] אבל בחטאת העוף לא גמרינן דתמות : אלא פשיטא דהיפר לה בעל · וקתני דסופגת את הארבעים על שהיתה שותה יין ומטמאה למתים קודם שהיפר לה : לעולם אימא לך מיעקר עקר לה בעל · והכא במאי עסקינן דסופגת את הארבעים כגון דלא היפר לה ודקאמרת אי לא היפר לה בעל צריכא למימר ודאי לא צריכא אלא משום דקתני סיפא כו' : אינה סופגת · דצריכא למימר דס"ד ס) דתספוג כיון דנתכוונה לאיסורא :

תנא

פי' הרא"ש

אמר כלום אם לא הזכיר אבר שהנשמה תלוי' בו. והכי תניא בתוספתא פי כפיו שערי כשערו ה"ז נזיר ידי כידו רגלי כרגלו ה"ז נזיר ידי נזירה רגלי נזירה לא אמר כלום הריני א) נזיר ושמעה אשתו ואמרה ואני מיפר לה ושלו קיים שאין נזרו תלוי בנזרה שהוא נזיר תחילה: הריני נזירה ושמע בעלה ואמר ואני אינו יכול להפר לה שאם הוה מיפר שלה היה גם נזרו בטל כדתני' בריש פירקין הותר הראשון הותרו כולם וכתיב לא יחל דברו הוא אינו מיחל לעצמו: הריני נזיר ואת ואמרה אמן שאל אותה אם גם היא תרצה להיות נזירה ואמרה אמן מיפר שלה ושלו קיים שאין נזרו תלוי בנזרה' הריני נזירה ואתה שאלה לו אם גם הוא רוצה להיות נזירה ואמר אמן אינו יכול להפר לפי שנזרו תלוי בנזרה · אינה סופגת ארבעים שכבר היפר נזרה · ר' יהודה או' אם אינה סופגת ארבעים מן התורה תספוג מכת מרדות מדרבנן לפי שכיוונה לעבור על דברי תורה ובתוס' דמכות תניא מכות מ' מן התורה אבל מכת מרדות אינו כן אלא מכין' אותו עד שתצא נפשו אבל הכא שעברה כבר לא עדיפה מאם לא הפיר לה:האשה שנדרה בנזיר והפרישה בהמתה ג'בהמות חטאת ועולה ושלמים אם משלו היתה הבהמ' תצאותרעה בעדר דהפרשה בטעות היתה ·. דכי אקני לה מידי דצריך לה מידי דלא צריך לה לא אקני לה ואם משלה היתה החטאת שהקנה לה אחר ע"מ שאין לבעלה רשות בה תמות כדמפ' דהויא כמו חטאת שנתכפרו בעליה דלמיתה אזלא · ועולה ושלמים יקרבו כיון שהופרשו ונאכלים השלמים ליום א' כחומר שלמי נזיר ואינן טעונין לחם · ואפי' הפרישה אלתם אין שחיטת השלמים מקדשתן ומיהו פריון צריך שכבר קדש קדושת דמים וכן אין הזה ושוק מעונים תנופה דבעי' על כפי הנזיר:היו מעות סתומים שייחדתן לקנות בהם קרבנותיה ולא פי' מאיזה מהן יקנו עולה או שלמים או חטאת יפלו לנדבה לעולת קיץ [המזבח] ובגמ' מפ' דהלכה למשה מסיני הוא מפורשים ... לים המלח הואיל ואילו קנה בהם בהמה היתה מתה גם המעות אסור בהנאה ואין בהם מעילה ב) דכיון דלא בודקה אצלה לא קרי' בהו קדשיה: איבעיא להו בעל מעקר עקר כמו שחכם עוקר הנדר ... דכיון דמפיר בלא פתח של חרטה חותך את הנדר מעיקרו ומבטלו מכאן ולהבא דוקא: ההיא נמי אישתראי מידי דהוה אם אמר הריני נזיר ושמע חבירו ואמר ואני דאמרי' הותר הראשון הותרו כלום ... גייז מכאן ולהבא דוקא אז נדר השניה קיים וה"ה דהוה מצי למימר כגון ששתתה יין ונטמאת למתים ואח"כ הפר לה בעלה דאי מעיקרא עקר אינה לוקה ואי מיגז גייז לוקה כדאמרינן בסמוך: ואי ס"ד בע... לאשתו והוא ליתסר שלא נתבטל נזרו בהפרתה' אי מתשיל אהקמתו מצי מפיר שישאל לחכם ויתיר לו מה שקיים לה ואז יוכל להפר לה כדאי' בנדרים נשאלין על ההקם ולא על ההפר' ואי ס"ד מעקר עקר תיפו... לא נדרה כלל ומעיקרא הפרשה בטעות הוא: והיינו טעמא כיון דצריך הפרה כר"א הקפר כדמפרש בסמוך משום דלקמן קריבה הוצרך ליתן טעם יפה להקרבה אבל הכא דלמיתה אזלא לא חש להצריך: ... דלא צריך כפרה דכבר הפיר לה בעלה הוי כחטאת [שמתו בעליה] אע"ג דבעל מיעקר קא עקר מ"מ בשעה שהפרישתה היתה צריכה כפרה כלו' היתה מחויבת להביאתה ואע"ג דהפיר לה בעל ומיעקר קא עק... במעות אלא כחטאת שמתו בעליה: ואי ס"ד מיעקר עקר אמאי סופגת מ' הא אינגלאי מילתא למפרע דלא היתה נזירה מעולם ג) אין הכי נמי ור"א הקפר היא הלכך בקל מביאה חטאת העוף ובעלילה מועט...

א) מכאן עד ד"ה איבעיא לכו שייך למתני' דלעיל ולמתני' דלקמן דף כ"ג וכ"ד : ב) אולי צ"ל כיון דליס המלח אולי לא קרינא בהו קדשי ס' : ג) שייך לדף כ"ב ע"א :

נוסחת הריב"ן

[תוספתא פ"ג]

[לעיל יט. נדרים פח.]

לעיל כ: [נדרים עי']

נדרים פב: לקמן כד.

[יומא ג. וש"נ] לקמן כב. נדרים פב

[נדרים כח: וש"נ] לקמן כב. נדרים פב.

ג"א דגרסי

הגהות הב"ח (א) גמ' והיינו טעמא כיון (דלא צריכה כפרה) תא"מ ונ"ב ס"א דצריכה כפרה : (ב) רש"י ד"ה אלא לאו וכו' נזירות דידיה דהא קיים לה : (ג) ד"ה והיינו טעמא וכו' שמתו בעלי': והא דנקט בכמו...

הגהות מהר"ב רנשבורג א] רש"י ד"ה והיינו טעמא וכו' משום דבחטאת בכמה גמרינן דתמות . נ"ב עי' לעיל דף יב ע"א רש"י ד"ה או ספרתה וכו' ובשער המלך פ"ד מהל' פהמ"ק הלכ' א' : ב] תוס' ד... וס"ס במתני' אי לא אמר כצ"ל . ג] ד"ה אלא וכו' ול"ע דלא דמי לאחרים · נ"ב ר"ל לאחרים שאינן יכולים להפר לעצמן · א"מ : ד] ד"ה והיינו טעמא וכו' אע"ג דהיפר לה לענין ... נמחק · ונ"ב זה יש על כו' כצ"ל · א"מ : ה] ד"ה לעולם מיעקר עקר וכו' וי"ל דמשום ר' יהודה נקט הכי · נ"ב עי' א"מ :

תנא נמי רישא סופגת ת"ש *האשה שנדרה בנזיר ונטמאת ואח"כ הפר לה בעלה מביאה חטאת העוף ואינה מביאה עולת העוף ואי ס"ד בעל מיגז גייז תייתי נמי עולת העוף ואלא מאי מיעקר עקר חטאת העוף נמי לא תייתי הכי נמי והא מני ר' אלעזר הקפר היא *דתניא ר"א הקפר (*בר רבי) אומר מה ת"ל °מאשר חטא על הנפש וכי באיזו נפש חטא זה אלא מפני שציער עצמו מן היין נקרא חוטא והלא דברים ק"ו ומה זה שלא ציער עצמו אלא מן היין נקרא חוטא המצער עצמו מכל דבר על אחת כמה וכמה ת"ש דתניא בהדיא **האשה שנדרה בנזיר ושמעה חבירתה ואמרה ואני ובא בעלה של ראשונה והפר לה היא מותרת וחבירתה אסורה (א) שמע מינה בעל מיגז גייז *רבי שמעון אומר אם אמרה לה הריני כמותיך שתיהן מותרות

מר

רש"י

תנא נמי רישא סופגת · את הארבעים דאינה לריכה: א) האשה שנדרה בנזיר ונטמאת ואח"כ הפר לה בעלה מביאה חטאת העוף · דאפילו אמרינן דתיהוי כחטאת שמתו בעליה כיון דבעל מיעקר עקר לה לא אשכחן בה דתיזיל למיתה: (ב) ניתי נמי עולת העוף · ומאשם לא פריך דתייתי נמי אשם דאין אשם בא אלאתורה אור במקום שצריך ליכנס ב) בנזירות אחרת כי היכי דתיחול עליו נזירות בטהרה: (ג) הא מני · דתני אע"ג דתיעקר ליה נזירות מייתי ליה חטאת העוף: רבי אלעזר הקפר היא · דאמר דצריך כפרה על שציער עצמו מן היין: היא מותרת וחבירתה אסורה · דבעל מיגז גייז ומסיים הברייתא ר' שמעון אומר אם אמרה הריני כמותיך דמשמע אם ג) נתקיים נזירותיך עלי' נקיים ואם לאו לא וכיון שהפר לה בעלה לראשונה שתיהן מותרות:

תוספות

הכי גרסי' ואי ס"ד מיגז גייז תייתי עולת העוף · וה"ה דאשם נמי איבעי לה לאתויי אלא נקט עולת העוף משום דחטאת העוף ועולת העוף בחד קרא כתיבי: הא מני ר"א הקפר בר רבי היא · פירוש לעולם מיעקר עקר ולכך אינה מביאה עולת העוף וחטאת העוף מייתא משום דאתיא על הספק והכי איתא א] בפ"ק דנדרים (דף י׳) והשתא מסקינן דבעל מיעקר עקר וקשה מאי שנא הכא מייתי כולה מילתא דר' אלעזר הקפר ולעיל לא מייתי לה דקאמר לעולם מיעקר עקר וכיון דצריכה כפרה הוה [וכו' ע"כ נראה דגרסי'] הכי וכיון דלא צריכה כפרה הוה ליה כחטאת שמתו בעליה והכי פירושו לעולם [מיעקר] עקר ומ"מ כיון שהקדישתה לא נפקא לחולין וכי היפר לה הוה לה כחטאת שמתו בעליה אי נמי לגירסת הספרים נמי ניחא דלעיל לא עבדינן מכל וכל כר' אלעזר דאין קרב אבל הכא דקרב מייתי שפיר מילתא דרבי אלעזר דהוי כוותיה מכל וכל: תא שמע דתניא בהדיא היא מותרת וחבירתה אסורה אלמא דבעל מיגז גייז · וקצת קשה דלעיל פשיט מדמביאה חטאת ולא עולה דמיעקר קעקר ועתה מהדר למיפשט דבעל מיגז גייז אין זה שיטת הש"ס וי"ל דהכא אוקימנא ליה כר' אלעזר הקפר והך רבנן ומייתי לזה דפלוגתא דתנאי היא דר"ש אמר אם אמרה הריני כמותיך שתיהן מותרות דמשמע הריני כמותיך לכל דרכיך ולכשתותר אהיה גם אני מותרת ותימה כיון שקיבלה נזירות וחל עליה איך תהיה מותרת בהתרת חבירתה כיון דמיגז גייז הא אין נזירות לתלאין ואילו אמר הריני נזיר היום ולמחר איני נזיר הוי נזיר שלשים יום דאין נזירות פחות מל' יום כדתנן בפרק קמא (לעיל ה׳) ואומר ר"י דהכי איתא בתוספתא (פ"ג) ולא נתכוונתי להיות אלא כמותיך שתיהן מותרות אם אמרה הכי משום דמשמע ליה לר"ש דהכי קאמרה לה אם סופך שתהיה מותרת לא יחול עלי נזירות כל עיקר ור"ש לא בא לפלוגי על מלתא דת"ק אלא להוסיף עליה וגם ת"ק מודה ליה ואומר מהר"ף כ"ע דלר"ש אפי' ואני לבד מפרשינן למילתא הכי כאילו אמרה בפי' לא [נתכוונתי] אלא להיות [כמותיך] ובהא פליגי רבנן ור"ש: *מר זוטרא בריה דרב מרי אמר הייט דרמי בר חמא דבעי רמי בר חמא הרי עלי כבשר זבחי שלמים מהו כי מתפיס אינש במעיקרא מתפיס או לא · בנדרים (דף יא:) מפרש ליה דמיבעיא ליה לרמי בר חמא אחר שנזרקו הדמים ואמר ככר זה עלי כבשר זבחי שלמים ובשר שלמים קודם זריקה אסור באכילה ואחר זריקה מותר באכילה ומיבעיא ליה כי אמר ככר זה עלי כבשר זבחי שלמים אם דעת הנודר לומר כמו שהיה בשר זבח שלמים מעיקרא קודם זריקה והככר אסור או שמא דעתו כבשר שלמים השתא אחר זריקה דשרי וגם הככר יהיה מותר ובשמעתין יש מפרשים דמר זוטרא בריה דרב מרי בעי למידחי הפשיטותא שפשט הש"ס מברייתא דתניא להדיא היא מותרת וחבירתה אסורה ופשיט ב] *דנימא מיגז גייז והשתא מר זוטרא דחי לעולם מיעקר עקר כדאסיקנא מהא דמביאה חטאת העוף ואינה מביאה עולת העוף וחבירתה דאסורה הייט משום דבמעיקרא מיתפסה כלומר מיתפסה נפשה להיות כמותה עד שלא יפר לה בעלה שהיא אסורה ובאותו איסור דעתה לנדור ולעמוד אפי' יפר בעלה ויעקור נדרה למפרע כדאשכחן דרמי בר חמא מבעיא ליה הכי אי אמרינן כבמעיקרא מתפיס ג] וקשה טובא להאי פירושא חדא דרמי בר חמא לא פשיט לי' דבמעיקרא קמתפיס ועוד דהתם בבעי' דרמי בר חמא הזריקה אינה מתרת הבשר אלא מזריקה ואילך ולא למפרע והתם ודאי אי אמר כמעיקרא מתפיס אסור אבל גבי הפרה דבעל אי מיעקר קעקר אפי' אם אמרת כמעיקרא מתפיס חבירתה היה לה להיות מותרת שהרי הנדר כאילו לא חל מעולם ועוד דמאי שנא ממתני' דקתני כי סותר הראשון הותרו נמי כולם משום דחכם עוקר הנדר מעיקרו [והכא] בעינן למימר אפי' אם הבעל עקר הנדר מעיקרו חבירתה אסורה [וזהו] מצינן ליישב בדוחק ולומר כי החכם אינו מתיר אלא בפתח וחרטה [ומשוה] ליה לנדר טעות מעיקרא והלכך כשהתיר הראשון הוי כאילו לא היה הנדר הזה מעולם בלל הלכך הותרו כולם אבל הבעל מיפר לאשתו בלא חרטה ופתח מגזירת הכתוב הלכך אפי' אי מיעקר קעקר לענין זה חשיב כאילו נשאר עליה נדר קצת וחבירתה אסורה ודוחק וע"ק דהשתא מר זוטרא בעי למימר אפי' אי בעל מיעקר קעקר תיתסר חבירתה ולעיל קאמר הש"ס בפשיטותא למאי נפקא מינה לאשה שנדרה בנזיר ושמעה חבירתה ואמרה ואני אי אמרת מיעקר קא עקר *(איהי) נמי איפתראי נמצא מר זוטרא סותר ההיא סוגיא וע"ק דבתר הכי כי דחי מי דמי התם כיון דאמר הרי עלי כבשר זבחי שלמים וכו' ד] לא אתא הדחייה שפיר להאי פירושא דהסברא הפוכה ויש ליישב ולומר דר"ל ומי דמי וכולה מילתיה דמר זוטרא היא ולשון נזיר משונה הוא כלומר אע"ג (דהכא) [דהתם] הבעיא אינה פשוטה הכא ודאי יש לנו לומר בפשיטות דבמעיקרא קמתפיס (דמי) ודוחק ועוד מה לנו להביא הבעיא דרמי בר חמא [דל] מהכא הבעיא יש לנו לומר דבמעיקרא קמתפיס כדמפרש ואזיל ויש ליישב בדוחק דמשום הכי הביא הבעיא להודיענו הסברא דבמעיקרא קמתפיס דאי [לאו שמעינן] בעלמא הא סברא לא נאמר נה הכא דבמעיקרא קמתפיס וע"ק דליסנא דתניא בהדיא [משמע] הפשיטות קיימא כדתניא לעיל (דף כא.) נמי תניא בהדיא וקאי ולכן נראה להר"ס לפרש דמר זוטרא לא דחי הפשיטות אלא קיימא דבעל מיגז גייז וקאמר הייט דרמי בר חמא כלומר תפשוט מהך ברייתא בעי' דרמי בר חמא דכי היכי דאמרי' דחבירתה אסורה כי אמרה ואני אלמא במעיקרא מתפיס אע"ג דחבירתה יודעת שזאת האשה יכולה לבא לידי היתר ע"י שיפר בעלה אלא אמרי' ואני כמעיקרא כמו ה] שאמרה אסורה עכשיו אהיה גם אני ה"נ נימא כשאמר ככר זה כבשר זבח שלמים דבעי למימר כקודם זריקה אף קשה דמי דמי דודאי גבי אשה אמרי' דדעתה אמעיקרא משום דבשעת איסור חבירתה נדרה ואמרה ואני אבל דרמי בר חמא הנודר נודר בשעת היתר אחר זריקת דמים ואמאי נימא דדעתיה אמעיקרא ונ"ל דסוגיא [דהכא] ס"ל דבעיא דרמי בר חמא נמי איירי בכה"ג דקאמר הרי ככר זה כבשר זבח שלמים קודם זריקה ובהכי פליגי סוגיא דידן אסוגיא דנדרים התם דקאמר הרי עלי כבשר זבחי שלמים לאחר זריקת דמים· (הגה"ה) דאיכא למימר דלאחר זריקת דמים דהתם בגמרא איכא מליסנא דרמי בר חמא לא אמר יותר אלא הרי עלי כבשר זבחי שלמים מהו ו] וע"כ מפרש הש"ס לאחר זריקה שמתפיס אחר זריקה ויכול להיות דלפני זריקה שאלה וכן סובר סוגיא דהכא וכן מפרש בבעיא דאומן קונה בשבח כלי דמפרש לה הש"ס בפ' המקבל (ב"מ קיב.) לענין עובר בל תלין ובפרק הגוזל קמא (ב"ק נט.) בעי"א וכן בפ"ב דב"ק (דף יט׳) דיש שינוי לצרורות הש"ס מפרש בכמה פנים הבעיא איך נשאלה ז] למלתא בבית המדרש בעת קדמונים (הגה"ה) ודחי הש"ס דלא תפשוט הא מהך ברייתא דלא דמי דהתם כיון דאמר הרי עלי כבשר זבחי שלמים אע"ג דלאחר שנזרקו הדמים מאי אכיל ליה בתוך מיקדם קדים כלומר אכתי יש קדושה בבשר לענין דאסור לאכול חוץ לירושלים וה"ה דמצי למימר דאית בה קדושה לענין טומאת הגוף דאסור לאכול בשר שלמים בטומאת הגוף וכן חוץ לזמנן וחדא מנייהו נקט כלומר התם איכא למימר אם במעיקרא מתפיס בקודם זריקה או לאחר זריקה לפי שהאדם טועה ח] לימא אחרי שיש בבשר קדושה גם אחר זריקה לענין חוץ שייך לאתפוסי ביה ולכך איכא לספוקי אם דעתו אמעיקרא או אחר אבל הכא זאת האשה שאמרה ואני יש לנו לומר דודאי ר"ל דדעתה אמעיקרא ליתפס וליאסר בקודם שיפר לה בעלה דאי ס"ד בליגנא מתפיס הא הפר לה בעלה פי' ליגנא אחר ההפרה אחר שנעקר והלך לו האיסור ע"כ י"ל דבמעיקרא קמתפיס בקודם שהיפר לה בעלה ט] ואי [בליגנא] לאיתפוסי א"כ אין כאן איסור כלל ובמה תיטעי להתפיס אחר ההפרה אבל בשלמים טועה להתפיס גם אחר זריקה לפי שיש קדושה גם בבשר אחר זריקה לענין חוץ וכמה מילי דפריסית: היכא

מסורת הש"ס

פריס פג. לעיל יט.

שבועות ח. לעיל יטי ב"ק לח: נדרים י. תענית יא· [כריתות כו׳]

[תוספתא פ"ג]

[שם ע"ש]

שייך לעי"ג

ר"א דבעל

עין משפט נר מצוה

יד א מיי' פי"ג מהל' נדרים הלכ' טו סמג לאוין רמב טור ש"ע י"ד סי' רלד סעיף נא:

[נ"ל בריבי פירוש גדול הדור]

פי' הרא"ש

דחטאת העוף באה על הספק ת"ש דתניא בהדיא האשה שנדרה בנזיר וכו' היא מותרת וחברתה אסורה אלמא בעל מיגז גייז · ועפ"י שהוכחנו מהך ברייתא דלעיל דכיון שאינה מביאה עולת העוף דמיעקר עקר הך ברייתא פליג עליה' ונ"ל דאפשר ליישב דלא פליגי דאע"ג דמיגז גייז אינה מביאה עולת העוף דכתיב והזיר והביא אימתי והביא כשצריך להזיר · אבל זו שהופר נזרה אעפ"י שנטמאת תחילה אינה צריכה להביא · ר"ש אומר אם אמרה הריני כמותך שתיהן מותרות · דכיון שאמרה זה הלשון דעתה אם יתבטל נזרה שגם שלה יהא בטל

נוסחת הריב"ן

א) היכא דנדרה בנזיר כו': ב) לנזירות: ג) תתקיים:

נ"ל ההיא

הגהות הב"ח

(א) גמ' וחבירתה אסורה ר' שמעון אומר אם וכו' שתיהן מותרות שמע מינה בעל מיגז גייז מר זוטרא: (ב) רש"י ד"ה תייתי נמי עולת: (ג) ד"ה והא מני דתני אע"ג דמיעקר עקר ליה לנזירות מייתי·

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה הא מני וכו' והכי איתא בפ"ק דנדרים דף י · מן בפ"ק עד י' נמחק · ונ"ב בפרק בתרא דנדרים דף פג כנ"ל יעו"ש דמשני הש"ס שם בכה"ג על קושיא אחרת לעולם אין קרבן לאלי נזירות וחטאת עוף דמייתי משום דחטאת עוף בא על ספק ופי' המפרשים שם כיון דקיל כולי האי דעל ספק נמי באה אתיא נמי לאלי נזירות וזהו ג"כ כוונת התוס' כאן אמאי לא מייתי נמי עולת העוף אם צריכה כפרה ותירלו משום דחטאת עוף מגיעו דבאה על הספק ועי' לעיל ד' יט ע"א בתוס' ד"ה אמר רב חסדא פירשו ג"כ להדיא הכי ע"כ נשון האורח מישור: ב] ד"ה מר זוטרא וכו' דתניא להדיא היא מותרת וחברתה אסורה ופשיטא כנ"ל: ג] בא"ד וקשה טובא להאי פירושא חדא דרמי בר חמא לא פשיט ליה · נ"ב עי' א"מ: ד] בא"ד לא אתא הדחייה שפיר להאי פירושא דהסברא הפוכה·נ"ב ר"ל להאי פירושא מר זוטרא דחי דבמעיקרא מיתפסה וע"ז נ"ל מי דמי וכו' לדחות דא"א לומר במעיקרא אלא בליגנא והוא דחה איפכא עכ"ל א"מ: ה] בא"ד אלא אמרינן ואני כמעיקרא כמו שאמרה · מלת שאמרה נמחק · ונ"ב שהבירתה: ו] בא"ד אלא הרי עלי כבשר זבחי שלמים מהו

וע"כ · מלת וע"כ נמחק · מלת לימא · מלת לימא נמחק · ונ"ב לופר אחרי שיש בבשר קדושה כנ"ל: ז] בא"ד הש"ס מפרש בכמה פנים הבעיא איך נשאלה למלתא · מלת למלתא נמחק · ונ"ב לתלמידים: ח] בא"ד לפי שהאדם טועה לימא · מלת לימא נמחק · ונ"ב לופר אחרי שיש בבשר קדושה כנ"ל: ט] בא"ד בקודם שהפר לה בעלה ואי בליגנא לאיתפוסי א"כ · מן הוית ואי עד א"כ נמחק ונ"ב דאי בעינן לאתפוסי אח"כ כנ"ל: א"מ:

טו א מיי' פ"ח מהל' נדרים הלכה טו סמג לאוין רמב :

טז ב מיי' פי"ג מהל' נדרים הלכה יד סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רלד סעיף עו :

מר זוטרא בריה דרב מרי אמר האי היינו דרמי בר חמא *דבעי רמי בר חמא הרי עלי כבשר זבח שלמים מהו כי מתפים איניש "בעיקרא מתפים או דלמא בצננא מתפים מי דמי התם כיון דאמר הרי עלי כבשר זבח שלמים אע"ג דלאחר שנזרק דמו מצי אכיל ליה בחוץ מיקדש קדיש אבל הכא אי ס"ד בצננא קא מתפים הא הפר לה בעלה איכא דאמרי היינו דרמי בר חמא ודאי: אמרה לה הריני נזירה בעיקביך מהו הריני בעיקביך בכולא מילתא ושריא או דלמא כמיקמי דליפר לה בעלה ואסירא ת"ש האשה שנדרה בנזיר ושמע בעלה ואמר ואני אינו יכול להפר ואי סלקא דעתך כי אמר לה הריני בעיקביך בעיקרא קא מתפים ליפר לה לדידה ולוקים דידיה אלא לאו ש"מ בכולא דמילתא מתפים והלכך הוא דלא מצי מיפר הא אשה דאמרה הריני בעיקביך היא נמי מותרת לא לעולם בעיקרא (א) מתפים והכא כיון דאמר לה ואני כאומר קיים ליכי דמי ואי מתשיל אהקמתו מצי מיפר ואי לא לא: הריני נזיר ואת ואמרה אמן מיפר את שלה ושלו קיים: ורמינהו *הריני נזיר ואת ואמרה אמן שניהם אסורין ואם לאו שניהם מותרין מפני שתלה נדרו בנדרה אמר רב יהודה תני מיפר את שלה ושלו קיים אביי אמר ^גאפי' תימא כדקתני ברייתא כגון דקאמר לה הריני נזיר ואת דקא תלי נדרו בנדרה ומתניתין

רש"י

איבא דאמרי היינו דרמי בר חמא ודאי · איכא למיפשט בעיא דרמי מברייתא דלעיל ואין לדחות דהיה זו שבא לחלק ביניהם דודאי דמו אהדדי : **אמרה** לה הריני בעיקביך · פירוש האשה שנדרה בנזיר ושמעה חבירתה ואמרה לה הריני בעיקביך כאילו אמרה הריני בסופך לשון ואתה תשופנו עקב (בראשית ג) כלומר בסוף דרכך אם תותר את גם אני אהיה מותרת שלא אקבל עלי נזירות ולא יחול עלי או דלמא כי מקמי דליפר לה בעלה ואסורה כי בעיקביך יש לפרשו כמו עקב אשר שמע אברהם בקולי וגו' (שם כו) ואפילו אם תותר הראשונה השניה אסורה דבדעתה להיות כמעיקרא קודם שיפר לה בעלה וכשאמרה בעיקביך כאילו אמרה ואני דאמרינן לעיל בברייתא היא מותרת וחבירתה אסורה דכיון דחל עליה נזירות לא פקע בהתרת הראשונה דבעל מיגז גייז : **ואי** ס"ד כי אמר בעיקביך בעיקרא קמתפים : ואפילו תותר הראשונה השניה אסורה א"כ במתניתין נמי אמאי אינו מיפר לה ליפר לה דידה ולוקים דידיה אלא ש"מ בכולה מלתא מיתפים ואותה שאמרה בעיקביך היא נמי מותרת ואריכות לשון בעלמא הוא וה"נ דעת הבעל כי אמר לה ואני דעתיה אכולה מילתא אם תותר היא שגם הוא יהיה מותר ולא יחול הלכך לא מצי מיפר דקאי בלא יחל דברו ואם תאמר והא במתניתין לא אמר כ"א ואני וי"ל דהכי מדמי ליה דכי היכי דאשה דאמרה הריני בעיקביך בכולה מילתא ה"נ בעל בכולה מילתא מיתפים דנהי דודאי דאינש בעלמא שאמר ואני דעתו כמעיקרא מפני שאין בידו להתיר ואינו נותן דעתו להתיר אבל בעל שבידו להתירה דעתו להתיר יותר משאר מתפיסים והוי כאילו אמר הריני בעיקביך ודאי לא לעולם כמעיקרא מתפים ומ"מ אינו יכול להפר הכא כיון דאמר ואני כאומר קיים ליכי דמי אי מיתפיס אהקמתו מיפר ואי לא לא : **ורמינהו** הריני נזיר ואת ואמרה אמן שניהם אסורין ואי לאו שניהם מותרים מפני שתלה נדרו בנדרה · וסבירא ליה דבעל מיעקר קא עקר ואי יפר לה גם שלו יותר [וקאי] בלא יחל דסבירא ליה לתנא דברייתא דהכי קאמר הריני נזיר אם את ואפילו לא אמר אם ולכך אם אמרה אמן שניהן אסורין והיינו דקפריך אמתני' דקתני כי אמר לה הריני נזיר ואת דמיפר שלה ושלו קיים ואם לאו שלא אמרה אמן שניהם מותרין מפני שתלה נדרו בנדרה ולא *) דינא להיות נזיר אם לא תהיה גם היא נזירה : **אמר** רב יהודה תני · ברישא מיפר שלה ושלו קיים כמתני' ג] ותני ברישא שניהם אסורין עד שלא יפר ולא כמו שהיינו סבורין מעיקרא שאינו יכול להפר את שלה דנהי דסיפא משמע שתלה נדרו בנדרה דקאמר ואם לאו שניהם מותרין אפ"ה יכול להפר שלה משום דסבירא ליה להאי תנא דבעל מיגז גייז וזהו החידוש דאתא לאשמעינן אבל רישא דקתני אסורים כל זמן שלא הפר אין זה שום חידוש דפשיטא דשניהם אסורין כל זמן שלא הפר : **אביי** אמר אפי' תימא כדקתני ברייתא כגון דאמר ואם את דקא תלי נדרו בנדרה מתני' דקתני הריני נזיר ואת משום הכי מיפר שלה ושלו קיים · [פי'] ברייתא כגון דאמר לה הריני נזיר ואם את שתלה נדרו בנדרה כלומר אם את נזירה גם נזירותי יחול [לפיכך] שניהם אסורין ואינו יכול להפר כדמשמע לישנא דשניהם אסורין והיינו טעמא לפי שתלה נדרו בנדרה ואם יפר את שלה גם את שלו יתבטל וקאי בלא יחל דסבירא ליה דבעל מיעקר עקר ומתני' דקתני הריני נזיר ואת פירוש שאינו תולה נדרו בנדרה אלא הוא מקבל אנפשיה ממה נפשך ד] ואת פי' שאינו תולה נדרו בנדרה אלא הוא מקבל נזירות אנפשיה ואת דקאמר ששאל לה אם גם היא מגיא לקבל נזירות אנפשה ואת דקאמר ששאל בתמיה בלשון שאלה קאמר לה כלומר רוצה את להיות נודרת כמו כן :

*) נ"ל רלה

תוספות

מר זוטרא בריה דרב מרי אמר · הא דמיבעיא לן הכא אשה שנדרה בנזיר ושמעה חבירתה ואמרה ואני ושמע בעלה של ראשונה והפר לה אפילו למ"ד בעל מיגז גייז הייינו דבעי רמי בר חמא בפ"ק דמסכת נדרים (ג) : הרי עלי כבשר זבחי שלמים · כגון שמונח לפניו בשר זבח שלמים ומחית נמי דהיתרא קמיה ואמר זה כזה מהו : כי מתפים איניש בעיקרא מתפים · כדהויין הני זבחי שלמים קודם זריקה ואסירא : או דילמא א) בצננא מתפים · בהתירא דאית ביה והיינו לאחר זריקה שהותר בשר באכילה ושריא ב) בצננא היינו לבסוף דכל דבר שהוא חם מצטנן לבסוף וה"נ לגבי הך איתתא כי אמרה ואני אי אמרת דבעיקרא מתפים הויא לה כקודם הפרה ואסירא ואי אמרת דמיתפסה בצננא הויא לה כלאחר הפרה ושריא : מי דמי התם כי אמר הרי עלי כבשר זבחי שלמים · אפי' אמרת דבצננא מיתפים אפ"ה אסור דזבחי שלמים לאחר זריקת דמים מיקדש קדיש ג) דאינו נאכל אלא לשני ימים ולילה אחד (ג) דאיכא למימר הכי איתפיס בצינא דאם לא כן מאי אהני דיבוריה : אבל הכא כו' · ולא דמי כלל ומהכא לא תפשוט : איכא דאמרי היינו דרמי בר חמא · דאמר אע"ג דלאחר זריקת דמים מיקדש קדיש כיון דמצי אכיל ליה חוץ לחומת עזרה בכל העיר אי אמרת ד) בצינא תפיס ודאי שרי אלא הכי איבעיא ה) לך א] (ודאי) אמרה (ד) לו : הריני בעיקביך ובא בעלה של ראשונה והפר לה אליבא דמ"ד בעל מיגז גייז מהו [מי] ו) אמרינן הא דקאמרה לה הריני בעיקביך ז) בכולי מלתא משמע אם לנזירות לנזירות אם ח) להיפר היפר וכיון דהיפר בעלה לראשונה מישתריא נמי חבירתה [והאי] בעיקביך משמע בסוף : או דלמא כמיקמי דליפר לה בעלה · משמע דמשמע כמו דאמרה הריני נזירה כמותיך עד סוף נזירותיך דהיינו סמוך להפרה דבעל דנזירותה משכה ואזלה עד שהפר לה בעל וכשהפר לה בעל אזלה לה בסוף נזירותה ולעולם מיקמי דליפר לה בעל קאמרה וכי הפר לה בעלה לראשונה אסורה חבירתה : ת"ש האשה שנדרה בנזיר ושמע בעלה ואמר ואני אינו יכול להפר ואי ס"ד דכי אמר לה הריני בעיקביך (ה) כמעיקרא · מקמי הפרה משמע וקיימא לן נמי דבעל מיגז גייז וכ"ש היכא דאמר ואני סתם ולא אמר בעיקביך דמשמע דבעיקרא מיתפים א"כ אשתכח דכי קאמר לה ואני משמע דניחא ליה דתתקיים עילוה נזירות עד דלימא איהו ואני ולקביל עילוי' נזירות וליפר לה נזירות דידה ולקיים נזירות דידיה הא ט) לאו איתפים בנדרים אלא במקמי הפרה אלא לאו ש"מ מדאינו יכול להפר לה ב] דבכולה מילתא מיתפים והלכך הוא לא מצי מיפר דאי מיפר את שלה נמצא מיפר את שלו הא אשה אחרת דאמרה לה הריני בעיקביך כיון דהיפר בעל לראשונה איהי נמי מותרת : לא לעולם · אימא לך דבעיקרא מתפים : והכא · טעמא מאי הוא דלא מצי מיפר לה דכיון דאמר לה ואני כאומר קיים ליכי דמי : הריני נזיר ואת ואמרה אמן מיפר את שלה · והאי דאמר לה ואת לא הוי קיום לפי שאין אדם יכול להזיר את אשתו בנזיר : מפני שתלה נדרו בנדרה · דמשמע דקאמר הריני נזיר אם את תהא נזירה וכיון דלא אמרה אמן שניהם מותרין : אביי אמר אפי' תימא (ו) · שניהם י) מותרין ולא קשיא ובמאי עסקינן בברייתא כגון דאמר לה הריני נזיר ואת דמשמע דקאמר לה הריני נזיר אם תהא נזירה והלכך היכא דאמרה אמן שניהם אסורין וכי לא אמרה אמן שניהם מותרין שכן הוא תולה נדרו בנדרה : ומתני'

פי' הרא"ש

רב זוטרא בריה דרב מארי אמר היינו דרמי בר חמא דבעי רמי בר חמא הרי עלי כבשר זבחי שלמים מהו פי' ר"ת דרב זוטרא בא ליישב דלא תקשי הנך תרתי ברייתות אהדדי ומתוך כך תפשוט בעיא דרמי בר חמא וס"ל לרב זוטרא דכולהו תנאי סברי בעל מיעקר עקר כדמוכח ברייתא קמייתא מדאינה מביאה עולת העוף ואם שתת יין ונטמאת למתים אינה סופגת את הארבעי' ואפ"ה סוברת ברייתא בתרייתא דחברתה אסורה משום דבעיקרא קא מתפים דאע"פ שהפר לה בעלה · ותפשוט מהכא הא דבעי רמי בר חמא פ"ק דנדרים אם היה לפניו בשר זבחי שלמים לאחר זריקה ואמר פירות הללו כזה מהו · מי אמרי' בעיקר כמו שהיה לפני זריקה קא מתפים ואסיר או דלמא בצננא קא מתפים כמו שהוה עתה לאחר זריקה שנצטנן האיסור והלך לו קא מתפים · ומהכא תפשוט דבעיקר' קא מתפים · וא"ת אי מיעקר עקר מה בין זה לאומר הריני נזיר ואמר חבירו ואני דאמרינן הותר הראשון הותרו כולן · וי"ל דלא דמי דחכם דעוקר הנדר ע"י חרטה עשה הנדר טעות והוי כאילו לא נדר מעולם אבל בעל שמפר בלא חרטה כיון שאינו עושה הנדר טעות היה נדר באותה שעה ויכולה להתפים בה · אך גזירת הכתוב שיבטל לה בעלה ולא תספוג מ' על ששתת יין ונטמאת למתים · וא"ת היכא בעי למפשט מהכא בעיא דרמי בר חמא דהויא לאחר זריקה כדמוכח סוגייא דהתם הלכך שייך למימר בה בדהשתא קא מתפים · אבל הכא אמר ואני קודם שהפר לה בעלה הלכך מסתבר למימר בעיקר קא מתפים · וי"ל כיון דמיעקר עקר איגלאי מלתא דבשעה שאמר ואני היתה הראשונה מותרת והו"ל כמתפים בבשר זבחי שלמים לאחר זריקה · וא"ת השתא דאמרי' דבעיקרא קא מתפים א"כ אפי' אמרה ואני אחר שהפר לה בעלה תהא אסורה מידי דהוה מתפים בבשר זבחי שלמים לאחר זריקה דפשטי' מהכא דבעיקרא קא מתפים וי"ל דלא דמי דודאי בשלמים אפי' לאחר זריקה שם זבח עליהם ואיכא למי' דכוונתו להתפים בעיקרו אבל אשה לאחר הפרה אין שום נזירות עליה והוי כאדם שלא נדר מ... עליו ואני : מי דמי התם כיון דאמר הרי עלי כבשר זבחי שלמים אע"ג דמצי אכיל ליה בחוץ מיקדש קדיש ואיכא למי' מטעי מעי האי נודר וסבור שיכול להתפים בשלמים לאחר זריקה ולכך אמר כב... אבל הכא ליכא למטעי ולמי' דבצננא קמתפים · והיה קשה להר"ם ע"ד פירוש שפה זו דבעי' למי' ליה למר זוטרא דאע"ג דבעל מיעקר היה חברתה אסורה · דהיכא פשיטא ליה לתלמודא דאי מע... שריא והיה מפרש דודאי מהך ברייתא פשטי' דמיגז גייז ופליגא אברייתא דלעיל וה"ק מר זוטרא מהכא בעיא דרמי בר חמא הרי עלי כבשר זבחי שלמים מהו' וס"ל דבעיא דרמי בר חמא הוי במ... ואח"כ נזרק הדם כי מתפים איניש בעיקר מתפים כמו שהיה עתה · או דלמא בצננא מתפים כיון שיודע שהדם עומד ליזרק וכיון דהזייה הכא דאי מיגז גייז חברתה אסורה ש"מ בעיקר מתפים שגם ...

נדרים יג.

[תוס' ...]

נוסחת הריב"ן

הגהות הב"ח

הגהות מהר"ב רנשבורג

ומתניתין כגון דאמר לה הריני נזיר ואת מאי משום הכי מיפר את שלה ושלו קיים:

מתני' *האשה שנדרה בנזיר והיתה שותה ביין ומטמאה למתים *ה"ז סופגת את הארבעים *הפר לה בעלה והיא לא ידעה שהפר לה בעלה והיתה שותה ביין ומטמאה למתים אינה סופגת את הארבעים רבי יהודה אומר אם אינה סופגת את הארבעים תספוג *מכת מרדות:

גמ' *ת"ר °אישה הפרם וה' יסלח לה (א) באשה שהפר לה בעלה והיא לא ידעה הכתוב מדבר שהיא צריכה כפרה וסליחה *וכשהיה מגיע ר"ע אצל פסוק זה היה בוכה ומה מי שנתכוון לעלות בידו בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה טעון כפרה וסליחה המתכוון לעלות בידו בשר חזיר ועלה בידו בשר חזיר על אחת כמה וכמה כיוצא בדבר אתה אומר °ולא ידע ואשם ונשא עונו ומה מי שנתכוון לעלות בידו בשר טלה ועלה בידו בשר חזיר כגון חתיכה ספק של שומן ספק של חלב אמר קרא ונשא עונו מי שנתכוון לעלות בידו בשר חזיר ועלה בידו בשר חזיר עאכ"ו איסי בן יהודה אומר ולא ידע ואשם ונשא עונו ומה מי שנתכוון לעלות בידו בשר טלה ועלה בידו בשר חזיר כגון שתי חתיכות אחת של חלב ואחת של שומן (ב) ונשא עונו המתכוון לעלות בידו בשר חזיר ועלה בידו בשר חזיר על אחת כמה וכמה על דבר זה ידוו הדווים וכל הני למה לי צריכין דאי תנא גבי אשה התם הוא דבעיא כפרה וסליחה משום דמעיקרא לאיסורא איכוון אבל חתיכה ספק של חלב ספק של שומן דלהיתרא איכוון לא בעי כפרה וסליחה ואי איתמר הדא דאיכא איסורא אבל אשה דהפר לה בעלה דהתירא לא תיבעי כפרה וסליחה ואי איתמר הני תרתי הוה אמינא הני תרתי הוא דסגי להון בכפרה וסליחה דלא איקבע איסורא אבל *שתי חתיכות אחת של חלב ואחת של שומן דאיקבע איסורא לא סגי ליה בכפרה וסליחה קמ"ל דלא שנא *אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן מאי דכתיב °כי ישרים דרכי ה' (ג) וצדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם משל לשני בני אדם שצלו את פסחיהן אחד אכלו לשום מצוה ואחד אכלו לשום אכילה גסה זה שאכלו לשום מצוה וצדיקים ילכו בם וזה שאכלו לשום *אכילה גסה ופושעים יכשלו בם° אמר ליה ר"ל האי רשע קרית ליה נהי דלא קא עביד מצוה מן המובחר פסח מיהא קא עביד אלא משל לשני בני אדם זה אשתו ואחותו עמו וזה אשתו ואחותו עמו לזה נזדמנה לו אשתו ולזה נזדמנה לו אחותו זה שנזדמנה לו אשתו צדיקים ילכו בם וזה שנזדמנה לו אחותו ופושעים יכשלו בם מי דמי אנן קאמרינן חדא דרך הכא שני דרכים אלא משל ללוט ושתי בנותיו עמו הן שנתכוונו לשם מצוה וצדיקים ילכו בם הוא שנתכוין לשם עבירה ופושעים יכשלו בם ודלמא הוא נמי לשום מצוה איכוין(א) אמר רבי יוחנן כל הפסוק הזה על שם עבירה נאמר °וישא לוט °ותשא אשת אדוניו את עיניה [את עיניו] °כי היא ישרה בעיני °וירא אותה שכם בן חמור את כל ככר הירדן °כי בעד אשה זונה עד ככר לחם כי כלה משקה °אלכה אחרי מאהבי נותני לחמי ומימי צמרי ופשתי שמני ושיקויי והא מינס אניס תנא משום רבי יוסי בר רב חוני למה נקוד על וי"ו °ובקומה של בכירה לומר שבשכבה לא ידע אבל בקומה ידע ומאי הוה ליה למיעבד מאי דהוה הוה נפקא מינה דלפניא אחרינא לא איבעי למישתי חמרא: *דרש רבא מאי דכתיב °אח נפשע מקרית עוז ומדינים

א) גי' ע"י לא ס"ד דאמר ר' יוחנן

רש"י

ומתניתין א) דאמר הריני נזיר ואת מאי · כלומר ואת מי הוית נזירה והלכך אי אמרה אמן דניחא לה בנזירות הרי בעל יכול להפר לפי שלא תלה נדרו בנדרה ב) (ומתני' (ד) דקתני דיכול להפר את שלה וברייתא ג) קתני דשניהן *יכול להפר): **מתני'** הרי זו סופגת את הארבעים · מפרש לה לעיל (כא:): רבי יהודה אומר תספוג מכת מרדות · אם לא נתחייבה במלקות מן התורה תהא לוקה מכות מדרבנן כדי להוכיחה שלא תהא מזידה: **גמ'** ת"ר אישה הפרם וה' יסלח לה · במה הכתוב מדבר אם באשה שנדרה והפר לה בעלה א] סליחה זו למה אלא כו' ד) ע"כ באשה שהפר לה בעלה ה) והיא לא ידעה הכתוב מדבר דהא כבר כתיב ואם ביום שמוע אישה יניא אותה דהיינו שהפר לה בידיעתה: מי שנתכוין לאכול בשר חזיר ואכל בשר טלה גרסי': המתכוון לאכול בשר חזיר ו) גרסי': דמעיקרא לאיסורא איכוון · דהא לא ידעה דהפר לה בעלה ז) ומשום הכי צריכה כפרה וסליחה: אבל אשה דהפר לה בעלה · דקאי גבה בהתירא אימא לא תיבעי סליחה: דלא איקבע איסורא · דהוא סבור דשומן הוא: אבל בשתי חתיכות · אחת של חלב ואחת של שומן כההיא דאיסי בן יהודה: דאיקבע איסורא · דהא מיהא הוה ידע דחדא מינייהו של חלב: אימא לא תסגי ליה בכפרה וסליחה · דכמזיד דמי: קמ"ל דלא שנא · ידע ח) כולו ולא שנא ידע ט) מקצתו מביא אשם תלוי ומתכפר לו: ואחד אכלו לשם אכילה גסה · ב] או מחמת תאוה שאכלו ברעבון: מי דמי אנן אמרינן דבחד דרך · הולך אחד ונכשל אחד: והכא שני דרכים · אשתו ואחותו דלזה נזדמנה לו אשתו ולזה אחותו: כל הפסוק הזה לשום עבירה נאמר · ולכך אי אתה יכול לדונו לכף זכות: *אח נפשע זה לוט · שנקרא אח לאברהם כדכתיב י) אל נא תהי מריבה וגו' כי אנשים אחים אנחנו (בראשית יג): מקרית עוז זה אברהם · דכתיב הביטו אל צור חוצבתם (ישעיה נא): ומדינים

תוספות

באשה שהפר לה בעלה והיא לא ידעה הכתוב מדבר · דאי ידעה אמאי צריכה סליחה וכפרה? לכפר:

והוא לא ידע ואשם ונשא עונו · בקרא דאשם תלוי כתיב ועלה בידו בשר חזיר כגון חתיכה אחת ספק היא של חלב וספק היא של שומן דס"ל לת"ק דאשם תלוי אפילו אחתיכה אחת מיחייב*:

איסי בן יהודה אומר ג] [ולא ידע ואשם ונשא עונו] · ולא פי' קרא כדלעיל אלא כגון ב' חתיכות אחת של חלב ואחת של שומן דס"ל לאיסי בן יהודה דלא מיחייב אשם תלוי אלא אחתיכה אחת משתי חתיכות:

על דבר זה ד] ידוו · דאפי' בשתי חתיכות ידע ואשם ונשא הכתוב מדבר באשם תלוי:

פסח מיהא קעביד · משמע דאכילה גסה שמה אכילה וקשה דבפרק בתרא דיומא (דף פ:) קאמרי' האוכל אכילה גסה ביה"כ פטור דלא שמה אכילה ואומר ר"ת דתרי ענייני אכילות גסות יש והאוא [דיומא] כגון שנפשו קצה באכילה ה] מרוב שובעו והכא שאין נפשו קצה אלא שאינו רעב לאכול לתיאבון*:

מי דמי אנן חד דרך קאמרינן · שהצדיק הולך בו והרשע נכשל באותו דרך עצמו [והכא] הם שני דרכים שזה בא על אשתו וזה בא על אחותו:

ללוט ושתי בנותיו הוא שנתכוון לעבירה ופושעים יכשלו בם · והיינו כמ"ד בפרק ד' מיתות (סנהדרין נח:) עובד כוכבים אסור בבתו ואפילו למ"ד מותר כבר פירשו [האומות] מעצמן מעריות:

ודלמא איהו נמי לשם שמים מכוון · שלא מצינו בו שהיה שטוף בזימה ומשני אדרבה שטוף היה שנאמר וישא לוט וכל הפסוק דרשינן לעבירה:

והא מינס קאניס · שהרי השקוהו יין ובהאי עובדא לא היה כוונתו לעבירה כלל ואמאי קרית ליה פושע:

למה נקוד על וי"ו דובקומה לומר לך *דהרי הוא כמאן דליתיה דבקומה ידע:

אח נפשע מקרית עוז זה לוט · שנקרא אח לאברהם כדכתיב כי אנשים אחים אנחנו מקרית עוז זה אברהם כדכתיב הביטו אל צור חוצבתם: ומדינים

*) שייך לע"ב

פי' הרא"ש

בהפרתה · אפי' תימא כדקתני ברייתא ומתני' כגון דאמר לה הריני נזיר ואת [מאי] בתמיה כלו' דרך שאלה שאל לה ואת מה בדעתיך ולא שתלה נדרו בנדרה: אשה הפרם וה' יסלח לה באשה שהפר לה בעלה וכו' · תימה אמאי שבק תנא תרי קראי קמאי וה' יסלח לה כי הניא אביה אותה ועוד קרא אחרינא והפר את נדרה אשר עליה ואת מבטא שפתיה אשר אסרה על נפשה ונקט האי קרא בתרא ועוד הני ג' קראי למה לי דהנך ג' קראי דמייתי בשמעתי' עביד להו צריכותא וצ"ע · ואיכא [למימר] דהאי קרא עדיפא ליה לאתויי משום דאשתו כגופו דמיא וקצת ברור לה שהפר לה ביום שמעו ואפ"ה צריך כפרה · אבל בתו לא ברור לה כולי האי שאביה הפר לה: וקרא מציעאה נמי איירי בנערה המאורסה שאביה ובעלה מפירין נדריה ולא ברור לה כולי האי והשתא נמי ניחא דצריכי הני ג' קראי: כיוצא בדבר אתה אומר והוא לא ידע ואשם · גבי אשם תלוי כתי' ודריש לה ר' עקיבא בחתיכה אחת וקרא תניינא א) דריש ליה איסי בן יהודה לב' חתיכות ותרווייהו צריכי כדמפ': אבל ב' חתיכות דאיקבע איסורא · ולא הוצרך התלמוד לומר ואי אתמר ב' חתיכות דמשמע דקרא לא משתמע ב' חתיכות אלא מיתורא דרשי' ליה: נהי דלא עביד פסח מן המובחר מצוה מיהא קעביד · וא"ת והא משמע פ' הגוזל קמא דאכילה גסה לא שמה אכילה וא"כ איסור עביד שלא יצא ידי חובתו · וי"ל דהכי קאמר נהי דלא יצא ידי חובתו מאכילת פסח רשע קרי' ליה מה היה יכול לעשות אם הוא כבר שבע אין לו מלמנע מלאכול ואין ראוי לקרותו רשע אם אכלו · ור"ת תירץ דתרי גווני אכילה גסה הוו התם מיירי שהוא כבר שבע שהוא קץ באוכל ומה שהיה אוכל אינו נהנה ממנו כלל · ובההיא אמרי' האוכל אכילה גסה ביוה"כ פטור והכא מיירי שהוא שבע הרבה אבל אינו קץ במאכל: חדא דרך · שהצדיק הולך בו ואינו נכשל והרשע נכשל והכא ב' דרכים זה בא על אשתו וזה בא על אחותו: הוא שנתכוון לשם עבירה כמ"ד ביבמות גוי אסור בבתו ואפי' למ"ד מותר מדור המבול ואילך גדרו עליהם גדר עתה ופרשו מרוב עריות · שהרי אם לא פירשו לא הי' צריכים להשקותו יין: אח נפשע זה לוט שפירש מאברהם שנא' כי אנשים אחים אנחנו' מקרית עוז זה אברהם דכתיב ביה הביטו אל צור חוצבתם שע"י המריבה שפירש מאברהם גרם לו להיות שכן לאנשי סדום וע"י

א) נראה דרבינו היה גורס בדברי איסי והוא לא ידע ונסלח לו ומה מי שנתכוין וכו' והוא קרא תנינא דכתיב נמי באשם תלוי בסוף הפרשה:

נוסחת הריב"ן

א) ומתניתין כגון דאמר: ב) מתני': ג) דקתני דשניהן אין יכול: ד) ע"א: ה) (והיא לא ידעה) ליתא בכ"י: ו) ועלה בידו בשר חזיר גרסינן: ז) ואפילו הכי [וצ"ע]: ח) כולן: ט) את מקצתן: י) כדכתיב כי אנשים אחים כו':

הגהות הב"ח

(א) גמ' וה' יסלח לה במה הכתוב מדבר באשה שהפר: (ב) שם ואחת של שומן אמר קרא ונשא עונו: (ג) שם ישרים דרכי ה' צדיקים כצ"ל ואות ו' נמחק: (ד) רש"י ד"ה ומתני' וכו' ומתניתין קתני דיכול להפר את שלה ושלו קיים וברייתא:

גליון הש"ס

גמ' אמר ליה ר"ל האי רשע קרית ליה · עיין טורי אבן ר"ה דף כט ע"א ד"ה. איכוון:

הגהות מהר"ב רנשבורג א] רש"י ד"ה ת"ר וכו' סליחה זו וכו' · נ"ב עי' א"מ: ב] ד"ה ואחד אכלו לשם אכילה גסה מחמת תאוה שאוכלו ברעבון כצ"ל. ונ"ב עי' א"מ דכוונת רש"י בזה ליישב קושית התוס' בד"ה פסח ודו"ק: ג] תוס' ד"ה איסי בן יהודה אומר ולא · סוי"ו מן ולא נמחק · ונ"ב והוא לא: ד] ד"ה על דבר וכו' · נ"ב עי' א"מ מ"ש על מהרש"א בקידושין ועל התוס' כאן: ה] ד"ה פסח כו' מרוב שובעו. נ"ב עי' א"מ:

ע"א מתנ' ש"א נמחק | תוס' ר"א מ"א מגיה דשניהם אסורים ואין יכול להפר ושייך לעיל בקושיא | לעיל כא: נדרים פג: | ב"ק כב | [שבת מו: וש"נ] | [תוספתא פ"ג] | [כריתות יח.] | הוריות י: | הושע יד | בראשית יג | שם לט | שופטים יד | בראשית לד | משלי ו | הושע ב | בראשית יט | הוריות י: | משלי יח | במדבר ל | ויקרא ה | [כריתות יז:] | [תוספות משנה ע' נמ"א לעיל כ:] | קדושין פא: | [וע"ע תוס' יבמות מ. ותוס' ב"ק ק: ד"ה אכילה ותוס' פסחים קז: ד"ה דלמא]

יז א מיי' פ"ב מהל' נדרים הל' יט סמג לאוין רמ: | יח ב ג מיי' שם הל' יט:

ומדינים כבריח ארמון את נפשע מקרית עוז זה לוט שפירש מאברהם ומדינים כבריח ארמון שהטיל מדינים *כבריחין וארמון °לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה' *דרש רבא ואיתימא רבי יצחק מאי דכתיב °לתאוה יבקש נפרד ובכל תושיה יתגלע לתאוה יבקש נפרד זה לוט ובכל תושיה יתגלע שנתגלה קלונו בבתי כנסיות ובבתי מדרשות *דתנן *עמוני ומואבי אסורין ואיסורן איסור עולם *אמר עולא תמר זינתה זמרי זינה תמר זינתה *יצאו ממנה מלכים ונביאים זמרי זינה נפלו עליו כמה רבבות מישראל *אמר ר"נ בר יצחק גדולה עבירה לשמה ממצוה שלא לשמה והאמר רב יהודה אמר רב °לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אפי' שלא לשמן שמתוך שלא לשמן בא לשמן א] אלא אימא כמצוה שלא לשמה דכתיב °תבורך מנשים יעל אשת חבר הקיני מנשים באהל תבורך מאן נשים שבאהל שרה רבקה רחל ולאה *א"ר יוחנן שבע בעילות בעל אותו רשע באותה שעה שנאמר °בין רגליה כרע נפל שכב וגו' והא קא מתהניא *מבעילה דיליה א"ר יוחנן כל טובתן של רשעים אינה אלא רעה אצל צדיקים שנאמר °השמר לך *מדבר עם יעקב מטוב ועד רע בשלמא רע שפיר אלא טוב אמאי לא אלא לאו ש"מ טובתו רעה היא ש"מ: גופא *אמר רב יהודה אמר רב לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אפי' שלא לשמן שמתוך שלא לשמן בא לשמן שבשכר מ"ב קרבנות שהקריב בלק הרשע זכה ויצאה ממנו רות *וא"ר יוסי בר' חנינא רות בת בנו של עגלון *מלך מואב היתה א) א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן מנין שאין הקב"ה מקפח אפי' שכר שיחה נאה דאילו בכירה דקריתיה מואב א"ל רחמנא °אל תצר את מואב ואל תתגר בם מלחמה מלחמה הוא דלא אבל צעורי (א) צערינן ואילו צעירה דקריתיה בן עמי אמר ליה °אל תצורם ואל תתגר בם אפילו צעורי לא תצערינן כלל *א"ר חייא בר אבין א"ר יהושע בן קרחה לעולם יקדים אדם לדבר מצוה שבשכר לילה אחת שקדמתה בכירה לצעירה זכתה

תורה אור: דברים כג | משלי יח | שופטים ה | בראשית לא | דברים ב | שם

א) הוריות י: ב"ק לח:

רש"י

ומדינים כבריח ארמון · (על שהטיל מדינים ביט לבין ישראל) כבריחים לארמון ע"י ריב שהיה בין לוט ובין אברהם כדכתיב אל נא תהי מריבה וגרמה לו מריבה להפרד מאברהם וע"י כן נכשל בבנותיו ונעשה כבריחים שנועלין את הארמון שאין החיצונים יכולין להיכנס לפנים כך נעשו עמונים ומואבים שאסורין לבא בקהל ובבראשית רבה דריש לפי שאסורין בקהל ובעזרה כטמאים: לתאוה יבקש נפרד זה לוט · שביקש להפרד מאברהם כדכתיב ויפרדו כדי למלאות תאותו בעבירה: ובכל תושיה יתגלע · בכל התורה יתגלע קלונו בשתי תורות בתורה שבכתב לא יבא עמוני ומואבי היינו בבתי כנסיות ובתורה שבע"פ בבתי מדרשות ששונים בהם עמוני [ומואבי] אסורין ואיסורן איסור עולם: תמר זינתה · אבל נתכוונה לשם שמים כדכתיב כי ראתה כי גדל שלה ויצאו ממנה מלכים כדכתיב בסוף רות ואלה תולדות פרץ וכו' עד ישי ונביאים דאמר מר אמוץ ואמציה אחים הוו ואמציה המלך מזרע דוד וישעיה ואמוץ נביאים היו דגמירי בכל מקום שהזכיר ג] (תורה) שם [אביו] בנביאות גם אביו נמי היה נביא: שמתוך שלא לשמה בא לשמה · וא"ת והא אמרינן בעלמא (ברכות דף יז·) העוסק במצוה שלא לשמה נוח לו שלא נברא וי"ל דהתם מיירי שעוסק בתורה שלא לשמה לקפח אחרים והכא קאמר שעוסק בתורה שלא לשמה להתגדר ולקנות שם: שמתוך שלא לשמה בא לשמה · ואת אמרת דעבירה לשמה עדיפא ממצוה שלא לשמה ד] דיש בה עדיפא קצת: ומאן איגון נשים באהל שרה ורבקה ורחל ולאה · בשרה כתיב והנה היא באהל (בראשית יח) ברבקה כתיב ויביאה יצחק האהלה שרה אמו (שם כד) ברחל ולאה כתיב ויצא מאהל לאה ויבא באהל רחל (שם לא) ומנשים היינו ה] דכתיב נשים א): שבע בעילות בעל סיסרא · דז' פעמים כתיב כריעה נפילה ושכיבה: והא מתהניא מעבירה · נהי נמי דלא קשה לו תהרג ולא תעבור כדאמרינן שילהי פרק בן סורר ומורה (סנהדרין עד:) דאסתר קרקע עולם היתה מ"מ למה משבחה הכתוב והלא היא נהנית מן העבירה ומשני לא היתה לה הנאה דטובתן של רשעים רעה דכתיב השמר לך מדבר עם יעקב מטוב ועד רע ובפרק מצות חליצה (יבמות קג:) מסיק בשלמא גבי לבן דקמדבר שם דעבודת כוכבים אלא גבי יעל מאי רעה ומשני דשדא בה זוהמא: ארבעים ושתים קרבנות · שעשה בג' המקומות ז' מזבחות ובכל מזבח ומזבח הקריב פר ואיל הרי מ"ב קרבנות והיינו שלא לשמה דהקריבן כדי לקלל ישראל: בת בנו של עגלון · לאו דוקא נקט בת בנו וכן [בחלק] (סנהדרין קה:) דאמר בתו של עגלון לאו דוקא אלא הרבה דורות היתה אחר עגלון דאמר פרק החולץ (יבמות מח:) מפני מה גרים מעונים בזה"ז מפני ששהו עצמן לבא תחת כנפי שכינה מאי קרא ישלם ה' פעלך ותהי משכורתך שלמה אשר באת לחסות תחת כנפיו משמע שהיתה רות קטנה כשנתגיירה והרי יש מעגלון ועד אבנן יותר ממאתים שנה ודוק ותשכח [ואמרי'] (ב"ב צא·) אבנן זה בועז ו] ואי בתו של עגלון היתה א"כ לא היתה קטנה: ארבעה

א) [עי' בספר אורח מישור וגם פי' נכון ע"ז בס' מקום שמואל]

תוספות

ומדינים כבריח ארמון · בשביל שהטיל מריבה ביט ובין אברהם כדכתיב אל נא תהי מריבה גרם לו שנפרדו זה מזה ונעשו זה כנגד זה כבריחים שנועלין לארמון שאין החיצונים יכולים להיכנס בתוכו כן נעשו עמונים ומואבים א) שאינן מותרין לבא בקהל ישראל כדכתיב לא יבא עמוני ומואבי: לתאוה יבקש נפרד · לדבר עבירה יבקש מי שנפרד ואיזה זה לוט שנפרד מעל אברהם כדכתיב ויפרדו איש מעל אחיו (בראשית יג) וסמיך ליה ויסע לוט מקדם שהוא נפרד תחילה: ובכל תושיה יתגלע · ובתושיה לא נאמר ב) כאן אלא ובכל תושיה לומר לך שנתגלע קלונו בשתי תורות דתורה נקראת תושיה דכתיב הפליא עצה הגדיל תושיה (ישעיה כח) תורה שבכתב ותורה שבעל פה בתורה שבכתב בבתי כנסיות כדכתיב לא יבא עמוני ומואבי ג) בתורה שבעל פה בבתי מדרשות כדתנן עמוני ומואבי ד) כו': יתגלע · כמו ולפני התגלע הריב נטוש (משלי יז) שהוא לשון גילוי דגרסינן במסכת סנהדרין (דף ו:) קודם שנגלה לך ה) הדין כו': תמר שזינתה · נתכוונה לשם מצוה כדי להעמיד זרע כדכתיב כי ראתה כי גדל שלה (בראשית לח): זמרי זינה · ונתכוון לשם עבירה: ויצאו ממנה מלכים ונביאים · מלכים מדוד ונביאים מישעיה כדאמר מר (סוטה י:) אמוץ ואמציה אחים הוו וגמירי (מגילה טו·) כל מקום שהזכיר הכתוב נביא ושם אביו בנביאות בידוע שהוא נביא בן נביא: גדולה עבירה לשמה · כלומר לשם מצוה: מתוך שלא לשמה בא לשמה · אלמא דמצוה שלא לשמה חשיבא דלידי מצוה היא מביאה ואת אמרת דעבירה לשמה גדולה הימנה: אלא אימא גדולה עבירה לשמה כמצוה שלא לשמה · ששתיהן שוות: דכתיב תבורך מנשים יעל ב] אשת חבר הקיני · כלומר כאותן נשים שמצינו בהן שעשו מצות שלא לשמה ובכולן נאמר בהן אהל: תבורך · על שעשתה עבירה לשמה כדי להתיש כחו של אותו רשע כדי שתהא יכולה להורגו: שרה רחל ולאה · שאמרו לבעליהן לבא אל שפחתן ולא לשם מצוה נתכוונו אלא כדי שמתקנאות זו בזו רחל באחותה ושרה ולאה באמהות וכולן נאמר בהן אהל כדכתיבי קראי: שבע בעילות · בין כריעה ונפילה ושכיבה איכא בהו שבע בהאי קרא: אלא טוב אמאי · מוזהר ליה שלא לדבר עמו: אלא לאו שמע מינה טובתו רעה היא · ומאי רעה איכא דאי מפיס במילי בהדיה אתי לאשתבועי לי' בשם עבודת כוכבים שלו והתורה אמרה לא ישמע על פיך (שמות כג) וגבי יעל אשת חבר מאי רעה איכא גבה דהטיל בה אותו רשע זוהמא דאמר מר בשעה שבא נחש ו) וכו' ישראל וכו' (יבמות קג:): ויצאה ממנו רות · שיצא ממנה דוד ששריוהו להקב"ה בשירות ובתשבחות: ארבעים ושתים קרבנות · משבע מזבחות שערך בג' מקומות ועל כל אחד ואחד העלה פר ואיל שהם י"ד לכל מעמד ומעמד וג' פעמים י"ד עולין מ"ב וקרבנותיו של בלק הוו שלא לשם מצוה: דקריתיה מואב · ז) משמע מאב: בן עמי · בלשון נקיה הוא דלא רצתה להודיע דמאביה נתעברה: אמר אל תצורם ואל תתגר בם · ומדלא כתיב בהו מלחמה שמע מינה דאפי' צערא לא ליעביד להו ולא עוד ח) דאפי' בכירה דקריתיה ט) אב הכתוב פרסמה דכתיב ותשכב את אביה י) ובצעירה כתיב ותשכב עמו: זכתה

עין משפט נר מצוה

יט א מיי' פ"ב מהל' איסורי ביאה הלכה יח סמג לאוין קיד טוש"ע אה"ע סימן ד סעיף ג:

כ ב מיי' פ"י מהל' תשובה הלכה ה סמג עשין יב:

פי' הרא"ש

וע"י כך באו לידי מעשה ב' בנותיו ונולדו עמון ומואב האסורים לבוא בקהל: כבריח ארמון שנועלים בו הארמון שלא יכנס בו חוץ: לתאוה יבקש נפרד הלך אחר תאות לבו כאמר' לעיל כל הפסוקים לשם עבירה נאמרו: בכל תושיה יתגלע · בתורה שבכתב ובתורה שבע"פ דתנן עמוני ומואבי אסורים לבא בקהל ואיסורן איסור עולם: תמר זנתה ויצאו ממנה מלכים ונביאים' מלכים מדוד כדכתיב ואלה תולדות פרץ וגו' ונביאים דאמרינן אמוץ ואמציה אחי היו ולשם שמים נתכוונה לבנות מזרעו של יעקב כדכתיב כי ראתה כי גדל שלה: איני מדקאמרת גדולה עבירה לשמה ממצוה שלא לשמה מכלל דמצוה שלא לשמה גריעה ומדקאמר שמתוך שלא לשמה בא לשמה אלמא שממילא שמתוך כך בא לעשות מצוה לשמה' ומשני אימא גדולה עבירה לשמה כמצוה שלא לשמה דתרווייהו מעלי: מנשים באהל מברכת נשים שבאוהל תבורך גם היא' שנאמר בין רגליה כרע נפל ז' אינון כריעה נפילה ושכיבה: והא מתהניא מעבירה נהי נמי דלא קשה לן תהרג ואל תעבור משום דקרקע עולם היא ולא עבדה מעשה מ"מ היאך הפסוק משבחה כיון שנהנית מעבירה: שנא' השמר לך מדבר עם יעקב מטוב עד רע · ובפרק מצות חליצה מסיק בשלמא גבי יעקב משום דמדבר שמא דע"ז אלא גבי יעל מאי רעה איכא ומשני דשדי בה זוהמא: ארבעים ושתים קרבנות ג' פעמים ז' מזבחות פר ואיל במזבח:

ב"ק לח: הוריות יא.

הגהות הב"ח

(א) גמ' אבל צעורי צערינן ואילו וכו' לא צעריה כלל:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' אלא אימא כמצוה שלא לשמה · נ"ב עי' א"מ: ב] רש"י ד"ה דכתיב כו' אשת חבר הקיני וכו' · נ"ב עי' א"מ:

ג] תוס' ד"ה תמר זינתה וכו' דגמירי בכל מקום שהזכירה תורה שמו ושם אביו כצ"ל: ד] ד"ה שמתוך וכו' דיש בה עדיפא קצת · נ"ב עי' א"מ: ה] ד"ה ומאן וכו' ומנשים היינו דכתיב נשים · היכא דכתיב נמתק · וכ"ב ומנשים דכתיב היינו נשים שבאהל כצ"ל עי' א"מ: ו] ד"ה בת וכו' ואי בתו של עגלון היתה כו' נ"ב עי' א"מ:

מסורת הש"ס

[ת"ל בין ישראל לעמון כך איתא בהוריות]

הוריות י:

שם ויבמות עו:

הוריות י:

[מגילה י: סוטה י:]

הוריות שם

הוריות י: יבמות קג·

נ"א מעבירה

[נ"ל פן תדבר וכ"א ביבמות על נכון]

סנהדרין קה: פסחים נ: ערכין טז: סוטה כב: מז. ע"ש הוריות י:

[בהוריות י: איתא דאמר וע"ש וע"ע בסנהדרין קה: גם בסוטה מז. ע"ש]

[גי' ע"י בן בנו של בלק]

נוסחת הריב"ן

א) שאינן עוד מותרין להתערב בישראל כדכתיב טו' : ב) לא נאמר אלא : ג) ומואבי בקהל ה' : ד) אסורין כו' : ה) הריב : ו) על חוה כדכתיב הנחש השיאני לשם נשואין הטיל בה זוהמא הטיל בה ארס מחמת יצרו פסקה מהן זוהמתן הטינוף לפי שקבלו תורה טהורים עובדי כוכבים שלא עמדו בהר סיני לא פסקו מהן זוהמא והיינו דא"ל הקב"ה לנחש כי עשית זאת ארור אתה איזה מעשה עשה אלא שבא על חוה ובבעילתו הטיל בה זוהמא: ז) דמשמע מאב : ח) אלא אפי' : ט) מאב : י) את אביה ואילו לצעירה דקריתיה בן עמי אפ"ה חפה עליה דכתיב בה בדידה ותשכב עמו הס"ד :

גליון הש"ס רש"י בד"ה שרה רחל ולאה כו' אלא כדי וכו' · עי' יבמות דף קג ע"א תד"ה והא וסנהדרין דף עד ע"ב תד"ה והא:

זכתהוקדמה ארבעה דורות בישראל למלכו:

מתני' *האשה שנדרה בנזיר והפרישה את בהמתה ואח"כ היפר לה בעלה אם שלו היתה הבהמה תצא ותרעה בעדר ואם שלה היתה הבהמה °החטאת תמות °ועולה תקרב עולה (א) שלמים תקרב שלמים ונאכלין ליום אחד ואינן טעונין לחם *היו לה מעות סתומין יפלו לנדבה מעות מפורשין דמי חטאת ילכו לים המלח לא נהנין ולא מועלין בהן דמי עולה יביאו עולה ומועלין בהן דמי שלמים יביאו שלמים ונאכלין ליום אחד ואין טעונין לחם: **גמ'** מאן תנא דבעל לא משתעבד לה אמר רב חסדא רבנן היא דאי ס"ד רבי יהודה היא אמאי תצא ותרעה בעדר הא משתעבד לה *דתניא *ר' יהודה אומר אדם מביא קרבן עשיר על אשתו וכן כל קרבנותיה שהיא חייבת שכך כתב לה כל אחריות דאית ליך עלי מן קדמת דנא רבא אמר אפי' תימא ר' יהודה כי משעבד לה במילתא דצריכא לה במילתא דלא צריכא לה לא איכא דאמרי מאן תנא אמר רב חסדא רבי יהודה היא וכי משעבד לה במילתא דצריכא לה במילתא דלא צריכא לה לא דאי רבנן לא משעבד לה כלל (ב) אלא היכי דמי דמשעבד לה כגון דאקנייה לה וכיון דאקני לה הוה דנפשה

רבא

רש"י

זכתה וקדמה ארבעה דורות בישראל · עובד ישי דוד שלמה ואילו צעירה לא אתא בישראל עד רחבעם דהוה מנעמה העמונית : **מתני'** החטאת תמות · אותה הבהמה שהפרישה לשם חטאת תמות וכי היכי טעמא דפרשינן (ג) לעיל א) דצריכה כפרה והויא כחטאת שמתו בעליה דגמירי דלמיתה אזלא: ונאכלין ליום אחד · כלומר לכך יש עליהן עדיין תורת שלמים דנאכלין ליום אחד ולענין זה אינם כשלמי נזיר דאינן טעונין לחם : מעות סתומין · שלא פירש אלו לחטאת ואלו לעולה ואלו לשלמים הרי אלו יפלו לנדבה ולוקחים בהן עולות ב) הבשר למזבח והעורות לכהנים : (ד) שלמים יביאו שלמים · ואע"ג דאין מועלים בהן ג) וכדמפרש בפ"ק דמסכת מעילה (דף ו:) : **גמ'** מאן תנא דלא משעבד לה · מאן הוא תנא דתני דקסבר שאם היתה הבהמה שלו לא חייל עליה קדושה כלל דאמר תצא ותרעה בעדר משום דבעל לא משעבד לה להביא קרבנותיה כלל וכי מפרישה לה היא לנזירות ד) הרי הוא כמו שמקדיש דבר שאינו שלו דאין בדבריו כלום: אמר רב חסדא רבנן היא דאי ס"ד ר' יהודה היא אמאי תצא · הא כיון דמשעבד בקרבנותיה אשתכח דכי הקדישה שפיר הקדישה דהא שמעינן ליה בב"מ בפ' [המקבל] (דף קד·) שהיה דורש לשון הדיוט : דתניא ר' יהודה אומר אדם מביא קרבן עשיר על אשתו · שאם היתה עניה ונתחייבה קרבן עני ולא הספיקה להביא קרבן עני עד שניסת לו ה"ז מביא קרבן עשיר על אשתו וכן בכל קרבנות שהיא חייבת קודם לכן ואפי' קרבן קבוע שאינו בעולה ויורד: שכך כתב לה בכתובתה כו' · והלכך ה) דהואיל ומשתעבד לה אמאי לא הוי בהמה שלו כבהמה שלה ואם היתה חטאת תמות ואם עולה תקרב עולה : במילתא דלא צריכא לה · כגון הכא דהיפר לה בעלה לא משתעבד לה ומש"ה לא קדשה ותצא ותרעה בעדר : ו) אמר רב חסדא ר' יהודה היא · דאמר אדם מביא קרבן אשתו וקמשמע לן דכי משתעבד כו' דאי לרבנן לא מבעיא למימר דכי הפר לה דתצא ותרעה בעדר אלא אפי' כי לא הפר לה נמי תצא דלדידהו לא משתעבד לה כלל: ואלא היכי דמי דמשעבד· ובעי לאוקמא כרבנן כגון דאקנייה ניהלה לנזירותה אכתי לא מיתוקמא כרבנן דכיון דאקנייה לה הוה דנפשה וחטאת תמות ואנן בעינן דתצא ותרעה בעדר והלכך לא מיתוקמא כלל כרבנן :

רבא

תוספות

ארבעה דורות בישראל · עובד ישי דוד שלמה ואילו צעירה לא היתה בישראל עד רחבעם בן שלמה שבא מנעמה העמונית : **האשה** שנדרה בנזיר והפרישה בהמתה · שלשה בהמות כבשה לחטאת וכבש לעולה ואיל לשלמים שהן קרבן נזיר טהור ואח"כ הפר לה בעלה אם משלו היתה הבהמה תצא ותרעה בעדר דכיון דהיפר לה בעלה אין כאן נזירות כלל והבהמה שהפרים דין חולין עליה כדאמר בגמרא כי אקני לה מידי דצריכא לה מידי דלא צריכא לה לא אקני לה ונמצא שלא היתה קודש כלל : **ואם** משלה הבהמה · ובגמרא מפרש מאין תבא לה שלא יהא לבעלה רשות בו : **החטאת** [תמות]· אע"ג דהפר לה כדמפרש לה טעמא דמתניתין כיון דבעיא כפרה הויא כחטאת שמתו בעליה : **והעולה** תקרב עולה · וא"ת ולר' ישמעאל דאמר לעיל (דף יט·*) דעולה לאו דורון הוא ולא קריבה כי הפר לה בעלה אטו פליג אמתני' דהכא דתני בהדיא דעולה קריבה עולה אע"ג דהיפר לה בעלה וי"ל דאפי' רבי ישמעאל מודה בנזיר טהור דעולת בהמה דורון הוא דדוקא גבי נזיר טמא דכתיב ביה וכפר וכתיב עולה בההיא קרא משמע ליה דעולה נמי באה לכפרה: **שלמים** (נמי) יקרבו שלמים ונאכלין ליום אחד · כחומר שלמי נזיר ואפי' למ"ד בעל מיעקר עקר [כיון א] שהיא קדשים לדין שלמי נזיר יאכלו בכל החומר שבהן והא דקאמר בגמרא שלמי נזיר שמתן שלא כמלותן (היינו) אין להם זרוע ומדמה ליה להכי היינו אין להם זרוע כמלותו שיטעון בתנופה אבל מ"מ הזרוע מיתסר כחומר שלמי נזיר ועוד אומר ר"ת דאין להם זרוע היינו דאין להם דין זרוע בשלה שיתבשל עם האיל אלא לבדו אסריכיה: **ה"ג** ואינם טעונין לחם · כשאר דכתיב על כפי הנזיר ואין כאן כפי הנזיר דהפר לה ואם הקדישו כבר טעון פדייה ואפילו אי מיעקר עקר גזירה שמא יאמרו הקדש יוצא בלא פדייה ואי מיגז גייז נמי מצי לפדות דאין לו קדושת הגוף עד שישחט עליו הקרבן: **ה"ג** היו לה מעות סתומים יפלו לנדבה · היכא דהפר לה בגמרא מפרש דהנהו סתומים יפלו לנדבה ב] לחולין ולמזבח דהיינו עולת נדבה ונסכיה באין משל ציבור וכן פי' בכל דוכתי דתנינא יפלו לנדבה ולא הם למיתני הכא אם שלו הן חולין כדתני ברישא : מפורשים · ג] שפירש אלו דמים לחטאת ואלו לעולה ואלו לשלמים : **דמי** חטאת ילכו לים המלח · כיון דאילו היתה הבהמה הוה אזלה למיתה ולא [נהנין] מאותן מעות מדרבנן ולא מועלין דכיון דליס המלח אזלו לא קרינן ביה קדשי [ה'] וה"ה דלעיל גבי בהמה מצי למיתני לא נהנין ולא מועלין: **דמי** עולה יביאו עולה · דדורון הוא ומועלין בהם כיון דקריבין למזבח: דמי שלמים יביאו שלמים ונאכלין ליום אחד ואין טעונין לחם כדפרישית: גמ' **מאן** תנא דלא משתעבד לה · ולכך יש סברא לחלק בין בהמה דידיה דתני תצא ותרעה בעדר ואם [שלה] חטאת תמות דאי משתעבד לה לא היה סברא לחלק בין בהמתו לבהמתה: **אמר** רב חסדא רבנן היא · וכדמפרש ואזיל ומ"מ אם לא הפר לה היתה מקריבתה לחובתה ד] כיון דאקני לה וכדמפרש בסמוך (הפר לה לא אמר דהא הוו בהמות דידה כדמפרש בסמוך) כי מקני לה מידי דצריכא לה במידי דלא צריכא לה כגון דהיפר לה לא אקני לה: **דאי** ס"ד רבי יהודה היא אמאי תצא ותרעה בעדר הא [משועבד לה בתנאי כתובה] כדמפרש ואזיל וס"ד דתנאי כתובה עדיף ואפי' במידי דלא צריכא לה נמי משועבד לה: **דתניא** ר' יהודה אומר מביא אדם קרבן עשיר על אשתו · פי' אם עשיר הוא ה] [והיא חייבת קרבן עולה ויורד] צריך להביא קרבן עשיר עליה ולא יוכל לומר והלא אין לה כלום ותביא קרבן עני וכן כל קרבנותיה שהיא חייבת להביא קרבן בעבורה ודווקא חובות שהיא חייבת כגון יולדת וזבה אבל נדרים ונדבות לאו כל כמינה לידור אלף עולה ליום ואומר ר"י דדוקא אותן שנתחייבה משנשאת ואילך ולא שנתחייבה קודם שנשאת: **הכי** גרים רש"י שכך כותבת [ליה] כל אחריות דאית לי עלך מקדמת דנא והכי איתא [בתורת כהנים פרשת מצורע] ופירוש דאשה שגרשה בעלה לאחר שפילם לה בעלה כתובתה כותבת לו שובר התקבלתי כתובתי וכל אחריות דאית לי עלך מן קדמת דנא הכל מחלתי אלמא [דמשום] דמשועבד לה צריכה לפוטרו בשעת גירושין: **אפי'** תימא ר' יהודה כי משעבד לה במילתא דצריכא [לה במידי דלא צריכא] · כגון דהפר לה לא משעבד לה כלל ואע"ג דמשועבד לה בתנאי בית דין הלכך בהמה שלו תצא ותרעה בעדר דהוו חולין גמורין ולא הוו כבהמתה: **איכא** דאמרי מאן תנא רבי יהודה היא וכי משעבד לה בתנאי כתובה במילתא דצריכא לה כו' · דאי לרבנן לא משעבד בתנאי כתובה והיכי דמי שמשתעבד לה שיכולה להקריב מבהמותיו אם לא הפר לה כגון דאקני לה שנתן לה במתנה מבהמותיו ו] וכיון דאקני לה הויא לה דנפשה והוה לן למימר דחטאת תמות כמו [בשלה] כי אקני לה במילתא דצריכא לה כגון אם לא הפר לה

במילתא

עין משפט נר מצוה

כא א מיי' פ"ט מהל' נזירות הלכה ט :

כב ב ג מיי' שם הלכה ז:

כג ד ה מיי' שם ופ"ד מהל' מעילה הל"ג :

כד ו מיי' פ"ט מהל' נזירות הלכה י :

כה ז מיי' פ"י מהלכות שגגות הלכ' ו סמג עשין ריז :

[ועי' תוס' שם ד"ה אמר רב חסדא]

נגעים פי"ד מי"ב ב"מ קד' נדרים לה: [תוס' כתובות פ"ו]

פי' הרא"ש

ד' דורות לישראל · עובד ישי דוד שלמה ואילו צעירה עד רחבעם בן שלמה שבא מנעמה העמונית : מאן תנא דבעל לא משעבד לה · אמר רב חסדא רבנן היא. הלכך כל זמן שלא הפר לה הקנה לה משלו ומביאה כפרתה · וכי הפר לה במלתא דלא צריכא לא אקני לה דאי ס"ד ר' יהודה היא כיון דמשתעבד לה בתנאי כתובה ה"ל כאילו הפרישה משלה : אדם מביא קרבן עשיר על אשתו אע"פ שהיא עניה כיון שהוא משועבד להביא קרבנות חובותיה והוא עשיר צריך להביא עליה קרבנות עשיר וכן כל קרבנות שהיא חייבת כגון חטאת ואשם וזבה ויולדת ומצורע' ונזירות אבל נדרים ונדבות לא והכי משמע בירושלמי דכתובות פ' נערה דקאמר התם ואפי' אכלה חלב או חללה שבת · דמשמע דוקא קרבן חובה. אבל נדרים ונדבות אינו חייב שמא תקנימנו ותדור בכל יום ואע"פ שיכול הבעל להפר משום דברים שבינו לבינה דאיכא הפסד ממון יש לחוש שמא תדור ותפרע קודם שישמע או זמנין דמטריד ולא מצי מיפר לה כדאיתא בנדרים פ' נערה · אבל בנזירות ליכא למיחש שמא תקניטנו כיון שהיא מצטערת בכך : שכן כותבת לו כל אחריות דאית לי עלך מן קדמת דנא ה"ג רש"י בפ' המקבל כשאדם מגרש לאשתו ופורע לה כתובה כותבת לו שובר וכתוב בו התקבלתי כתובתי וכל אחריות דאית לי עלך מן קדמת דנא . מכלל שכל אחריות שהיה עליה הוא הוה חייב לשלם ומזה פטרה אותו כשגרשה · וי"ס שכתוב בהם שכן כתב לה כל אחריות דאית לך עלי מן קדמת דנא · כשאדם נושא אשה הוא כותב זה הלשון ומקבל עליו כל אחריות שהיא חייבת · ודוקא קרבנות חובותיה · אבל נדרים ונדבות אפי' משנשאה אינו חייב כדפרישית וכן אם לותה ואכלה קודם שנשאה אינו חייב לשלם כדמוכח פ' יש נוחלין דמבא ליה עבדו ליה' ואפי' לר' חננאל שפסק שאם לוותה ואכלה בעל יורש הוי ופורע היינו דוקא מאותן נכסים שהכניסה לו ומשום פסידא דלוקח אבל מנכסיו לא דדוקא קרבנות חובותיה קבל עליו דלא ניחא ליה לאיניש שתהיה אשה אצלו מחוסרת כפרה: אלא היכי דמי דמשעבד לה דאקני לה [וכיון דאקני לה] הוה לה דנפשה והוי כמו שהפריש משלה ולא מידי שהקנה לה

מסורת הש"ס

(נדרים פג) לעיל כה:

מנחות ד: מעילה יא.

[סומים דמלתא שכך כותב לה כו' ליתא במשנה דנגעים לכך שפיר גרסינן דתניא ועי' מה שנרשם על הגליון בהר"ן נדרים דף לה:]

נוסחת הריב"ן

א) דכיון דצריכה כפרה היא : ב) והבשר לשם : ג) דכל לפני זריקת דמים אין מועלין בהן וכדמפרש כו' : ד) לנזירותה הרי היא : ה) הואיל : ו) בכ"י כתוב כאן בזה"ל איכא דאמרי מאן תנא דמצטריך ליה למתני ואם היתה שלו תצא ותרעה בעדר אמר רב חסדא כו' :

הגהות הב"ח

(א) במשנה והשלמים תקרב שלמים : (ב) גמ' והאי היכי דמי: (ג) רש"י ד"ה החטאת וכו' דפרשינן לעיל כה: וע"ש: (ד) ד"ה דמי שלמים יביאו שלמים:

גליון הש"ס

מתני' החטאת תמות · עי' נדרים דף [illegible] ע"ב ותוס' שם ד"ה [illegible] : שם ושלה תקרב עולה · עי' יומא דף מא ע"ב תד"ה וכפר עולה :

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה שלמים וכו' כיון שהיא · תיבת שהיא נמחק · וכ"כ שהוא : ב] ד"ה ה"ג היו וכו' יפלו לנדבה לחולין · תיבת לחולין נמחק·וכ"ב לעולות למזבח כצ"ל : ג] ד"ה מפורשים שפירש · תיבת שפירש נמחק · וכ"ב פירוש : ד] ד"ה אמר רב חסדא וכו'·היתה מקריבתה לחובתה דהא הוי בהמות דידה כיון וכו' כי מקני לה מידי דצריכה לה כגון אם לא הפר לה וכו' כצ"ל : א"מ : ה] ד"ה דתניא וכו' ואם עשיר הוא שהיא חייבת בקרבן עולה ויורד וצריך להביא וכו' אבל נדרים ונדבות וכו' כצ"ל : ו] ד"ה היכא דאמרי וכו' כגון דאקני וכו' במתנה מבהמותיו· נ"ב כאן הס"ד ואח"כ מה"ד וכיון דאקני וכו' כמו בשלה נ"ב כאן הס"ד ואח"כ מה"ד כי אקני וכו' לא הפר עכ"ל והס"ד ושייך לע"ב :

עין משפט
נר מצוה

כו א מיי' פי"ג מהל' זכייה ומתנה הלכה יב יג ופ"ז מהל' נדרים הלכה יז סמג עשין סב ולאוין רמב טוש"ע אה"ע סי' פה סעיף יא וטוש"ע י"ד סימן רכב :

כז ב מיי' שם ופ"ח מהל' נזירות הלכה ט סמג שם טוש"ע שם :

כח ג מיי' פ"ד מהל' מעילה הלכה ג :

כט ד מיי' פ"ה מהלכות פסולי המוקדשין הלכה א ופ"ח מהל' נזירות הלכה ג :

ל מיי' פ"ח מהל' נזירות הלכה יב ופט"ו מהל' פסולי המוקדשין הלכה כ :

רבא אמר אפי' תימא רבנן כי מקני לה נמי במלתא דצריכא לה במילתא דלא צריכא לה לא מקני לה: אם שלה היתה בהמתה חטאת תמות ועולה תקרב: היא מנא לה האמרת *מה שקנתה אשה קנה בעלה אמר רב פפא שקמצתה מעיסתה איבעית אימא דאקני לה אחר ואמר לה ע"מ שאין לבעליך רשות בהן: העולה תקרב עולה והשלמים תקרב כו': א"ל שמואל לאבוה בר איהי *לא תיתיב על כרעיך עד דאמרת לי הדא מילתא ואלו הן ארבעה אילים שאינן טעונין לחם שלו ושלה ושלאחר המיתה ושלאחר כפרה שלה הא דאמרן שלו דתנן *האיש מדיר את בנו בנזיר ואין האשה מדרת את בנה בנזיר (א) גילח או שגילחוהו קרובים מיחה או שמיחוהו קרובים היו לו מעות סתומין יפלו לנדבה מעות מפורשין דמי חטאת ילכו לים המלח דמי עולה יביאו עולה ומועלין בהן דמי שלמים יביאו שלמים ונאכלין ליום אחד ואינן טעונין לחם שלאחר מיתה מנלן *דתניא *המפריש מעות לנזירותו לא נהנין ולא מועלין בהן מפני שהן ראויין להביא בכולן שלמים מת והיו לו מעות סתומים יפלו לנדבה מעות מפורשין דמי חטאת יוליך לים המלח לא נהנין ולא מועלין דמי עולה יביאו עולה ומועלין בהן דמי שלמים יביאו שלמים ונאכלין ליום אחד ואינן טעונין לחם שלאחר כפרה סברא הוא שלאחר המיתה מאי טעם דלא חזיא לכפרה שלאחר כפרה נמי הא לא חזיא לכפרה ותו ליכא והאיכא (ב) *ושאר כל שלמי נזיר ששחטן שלא כמצותן כשרים ולא עולין לבעלים לשום חובה ונאכלין ליום אחד ואינן טעונין לא לחם ולא זרוע במצותן קא חשיב שלא כמצותן לא קא חשיב: (ג) היו לו מעות סתומים יפלו לנדבה: והלא

רבא אמר אפילו תימא רבנן · והיכי דמי דמשעבד לה כגון דאקנייה (א) לה ניהליה והא דאמרת כיון דאקנייה לה ב) הויא דנפשה הא לא ג) [קשיא] דכי מקני לה במלתא דצריכא לה כו' דאמר לה אם תהא צריכה לשום כפרה תהא בהמה שלך וכיון דלא צריכא לה דהפר לה בעלה הויא שלו ותלא ותרעה בעדר: היא מנא לה הא בהמה הא קיימא לן מה שקנתה אשה קנה בעלה: שקמצתה מעיסתה· כגון דהסרה לה מזונות על ידי שליש ותנן בפרק אע"פ ד) (כתובות סד:) דלא יפחות לה בשבוע משני קבין חיטין והלכה זו וקיפחה ממזונותיה על יד ה) (ד) עד שלקחה בהן בהמה זו: איבעית אימא דאקני לה אחר· דאי קימצתה מעיסתה אמרינן נמי מה שקמצתה אשה קנה בעלה ו): א"ל שמואל לאבוה בר איהי כו' ז) (ה) שלה [הא דאמרן] במסכתא דאין טעונים לחם: גלח ח) · בתוך ימי נזירותו ט): או שגילחוהו הקרובים · בתוך ימי נזירותו או שמיחה י) אע"פ שלא נתגלח בטלה נזירות: ואם היו לו מעות סתומין כ) יפלו לנדבה ויביאו מהן עולות לקיץ המזבח דאין חוששין לדמי חטאת שבהן כדלקמן שהלכה היא בנזיר כך: ואינן טעונין לחם · שאין כאן נזיר ואין אני יכול לקרות בו על כפי הנזיר: המפריש מעות לנזירותו · והיו סתומין: לא נהנין ולא מועלין בהן מפני שהן ראוין להביא בכולן שלמים · דבכל מעה ומעה ל) שלהן יכול להביא בהן שלמים ובשלמים אמרינן (מעילה דף ו:) דליכא מעילה לפני זריקת דמים: מעות מפורשין דמי עולה יביאו עולה · וה"ה דהוה ליה למיתני דדמי חטאת א] ילכו לים המלח: שלאחר כפרה · שאם הפריש בהמתו ואבדה או מעות מ) ואבדן והפריש אחרים תחתיהן ואח"כ נמצאו חטאת או דמי חטאת נ) יוליך לים המלח והעולה תקרב עולה והשלמים לשלמים ונאכלים ליום אחד ואינן טעונין לחם דסברא הוא כו': ותו ליכא· אלא הני ארבעה אילים שלא יהו טעונין לחם: והא איכא · דתני לוי ס) במתני' דאמר במס' מנחות (מח:) ובתוספתא דנזיר (פ"ד): ושאר כל שלמי נזיר· לעיל איירי בשלמים: ששחטן שלא כמצותן · דמצותן (ו) להביא בן שתי שנים ע) לשם שלמי נזיר: כמצותן קתני · דלא הוו אלא ארבעה:
אמר

במילתא דלא צריכא לה כגון שהפר לה לא אקני לה ופי' הר"ם דלא איירי שנתן לה עתה לקרבנות נזירות דא"כ קיים לה נדרה ושוב לא יוכל להפר אלא כגון דאמר לה קודם לכן ימים רבים אם תצטרכי לקרבנות תקחי מבהמותי: [האמרת]· ל"ג תנן דהוי משמע כאילו בא להקשות והוא לא בא אלא לפרש והא אמרינן מה שקנתה אשה קנה בעלה לאו דווקא אלא כלומר הכי קיימא לן בעלמא: שקימצה מעיסתה· וא"ת והא אמר בפרק אע"פ (כתובות נח·) דמותר מזונות לבעל וי"ל דהכא איירי שאמר לה לאי מעשה ידיך במזונותיך ונתרצית בכך והותירה ממעשה ידיה והא ודאי דידה הוא ועוד תירץ הר"ם דהא דאמרינן מותר מזונות לבעל כגון שקצבו לה כך וכך דינרין לשבת והוזלו המזונות שדי לה באותה קצבה כדי שבעה והותר אותו מותר לבעל אבל הכא מיירי שקימצה מעיסתה שלא הוזלו המזונות אלא קימצה ופיחתה מפיה שלא אכלה כדי שובעה דההוא מותר הוי ודאי דידה: ואמר לה על מנת שאין לבעליך רשות בהן· ר"ת פסק כרב דאמר פרק בתרא דנדרים (דף פח:) המודר הנאה מחתנו ורוצה ליתן מעות לבתו אומר הרי מעות נתונים ליך במתנה ובלבד שלא יהא לבעליך רשות בהן אלא מה שאת נושאת ונותנת בפיך ואמר רב עלה ל"ש אלא מה שאת נושאת ונותנת לתוך פיך אבל אמר לה מה שתרצי תעשי קנה יתהון בעל ואע"ג דשמואל פליג עליה התם והלכתא כוותיה בדיני מ"מ כי איתשיל לענין איסורין איתשיל ובשמעתין קילר הש"ס וי"ל שאמר לה מה שאת נושאת ונותנת לפיך: אמר שמואל לאבוה בר איהי לא תיתיב · אלא עמוד ב] על כרעיך על רגליך כמו מתותי כרעיה דר' חנינא בפרק קמא דחולין (דף ז:) עד דאמרת לי הדא מלתא: אלו הן אילים שלו ושלה ושל אחר מיתה ושל אחר כפרה · אע"ג דכולן משניות הם שמא שלאחר כפרה דלא תניא בהדיא קמיבעיא ליה אי נמי כל זה מדברי שמואל שלה הא דאמרן עד [דפריך] ליה ותו ליכא והא איכא ושאר שלמי נזיר כל זה פריך שמואל לאבוה בר איהי והשיב שלא כמצותן לא קחשיב: שלה הא דאמרן · במתני' ג] (היינו במשנה): שלו דתנן האיש מדיר בנו בנזיר · מתני' היא בפירקין (לקמן כח:) ובשילהי פירקין מפרש ליה למר דהלכה היא דאיש מדיר בנו [והלכה] נתקבל דיכול למחות בין הוא בין קרוביו לפיכך גלח הוא ועשה מעשה בגופו לבטל נזירות אביו או שמיחה בדיבורו: שלאחר מיתה· דתנן גרסינן דמשנה היא פ"ג דמעילה (דף יא.) המפריש מעות לנזירותו לא נהנין ולא מועלין לא נהנין או שמא אפילו מדאורייתא אסור אע"ג דקיימא לשלמים מידי דהוה אשלמים מחיים דנהי דמעילה ליכא איסור דאורייתא איכא: מפני שראוין כולם לבא שלמים· דכיון שלא פירש כלום אם [יתרמי לו בהמה] ד] שמינה יביא בכולן שלמים אם ירצה והשאר יביא מביתו ולכך אין מועלין בהן: היו לו מעות סתומים יפלו לנדבה · נדבת צבור עולה הויא: ואין טעונין לחם · במנחות (דף ד: ד"ה ואין) פרשינן דבעי על כפי נזיר לתנופה וליכא: שלאחר מיתה מאי טעמא · לא בעי שלמים לחם דלא חזיא לכפרה ואין כאן כפי נזיר שלאחר כפרה נמי כגון שנדר והפריש קרבנותיו ואבדו והביא אחרים ונתכפר בהן ואח"כ נמצאו הראשונים אותן שלמים נמי קריבין בלא לחם: ותו ליכא והאיכא ושאר שלמי נזיר ששחטן שלא כמצותן · פירש רש"י במנחות (דף מח:) ששחטן שלא לשמן עוד פירש שם לישנא אחרינא שלא כמצותן דאיל כתיב ביה בן שתי שנים והביאם בני שנה ה] [כשרים] לשלמי נדבה: ונאכלין ליום אחד · כחומר שלמי נזיר דשאר שלמים נאכלין לשני ימים דדינו כתודה דאמר מר על זבח תודת שלמיו לרבות שלמי נזיר (מנחות דף עט:): ואין טעונין לא לחם ולא זרוע · הואיל ואין הנזיר ניתר בהן לכך אין טעונין זרוע להתבשל עם האיל ולעשות תנופה וה"ה דבמתניתין הוה ליה למיתני ולא זרוע: היו לו מעות סתומים · הכי גרסינן בספרים והיו לו ומשמע דקאי אמפריש מעות לנזירותו דמסכת מעילה ולא אמתני' [דהכא] ו] דהיו לה מעות סתומים ונראה דלכך לא קשיא ליה אמתני' [דהכא] משום דאיכא לאוקומי דאמר לנזירות ולכך יפלו לנדבה דאי בעי מייתי בכולן עולה אבל אמתני' דהתם קשיא ליה דע"כ מיירי היכא דאמר לקרבנות נזירותי דהם לא כן אמאי תנא מעות סתומות והא בסתומין איירי בהך דינא ז] (דלעיל) אבל במתני' דעד השתא איירי בבהמות ועתה התחיל לשנות דין דמעות סתומין ולהכי פריך אהא דהתם סתומים יפלו: הגה"ה יפלו לנדבה והלא דמי חטאת מעורבין בהן · ואיך יפלו לנדבה והוא הדין דהוה מצי לאותובי והלא דמי שלמים מעורבין שאינן כליל ואיך יפלו לנדבה לעולת קיץ למזבח דהוי כולה כליל אלא דעדיפא פריך מחטאת שאינו כלל בר הקרבה לאחר המיתה אלא לים המלח אזיל וא"ת *) [וליתני] מפני שראוין להביא בכולן [עולה] כדאמר לעיל מפני שראוין להביא בכולן שלמים וי"ל *) דהכא משום דשהוא חי שייך למימר מימליך אבל כשמת לא שייך למימר מימליך והרי הם כתחילת הפרשה והרי הם כמפורשים גם לחטאת ועי"ל דהא דאמר שיכול לשנות להביאן כולן לשלמים היינו דווקא היכא דאמר אלו מעות לנזירותי דמשמע אם ארצה אביא בשלים עולה ובשלים חטאת ובשלים שלמים או אם ארצה
*) נ"א וליתני   *) נ"ל דהתם

פי' הרא"ש
לה קרבנותיה לצורך נזיר' זו דא"כ ניחא ליה כמו שנדרה וכמ"ד קיים ליכי ולא מצי תו למיפרי' אלא מכבר אמר לה אם תצטרכי קרבנות קחי מעדרי: שקימצה מעיסתה צמצמה מזונותיה והותירה: לא תיתיב על כרעיך כלו' לא תשב אלא עמוד על רגליך כמו מתותיה כרעיה דר' חנינא פ"ק דחולין: שלה הא דאמרי' במתני'· האיש מדיר את בנו בנזיר לחנכו במצות או הלכה למשה מסיני כדמפ' לקמן ואם גלח או מיחה או קרוביו אחר שמת האב בטל' ואם הניח לו אביו מעות סתומים · מפני שראוין לבא כלם שלמים שמא ירצה יקנה בהם בהמה שמינה וגדולה לשלמים וממעות אחרים יקנה חטאת ועולה ואין מעילה אלא בדבר שהוא מבורר שהוא קדוש לדבר הראוי למעול בו: שלאחר כפרה נמי סברא הוה ומיירי דהוה לאחר מיתה· איכא לפ' הך דשמואל שאל לאבוה בר איהי הי נינהו ד' אילים שאינן טעונים לחם והשיב לו אלו הן ותלמודא קא בעי ותו ליכא א"נ שמואל א"ל לאבוה בר איהי אלו הן ד' אילים ומנה אותם ותו ליכא וכו' מדברי שמואל: ששחטן שלא כמצותן· במנחות פרש"י שלא לשמן עוד פי' פירוש אחר שהביאן בני שנה ודרכן להיות בני שנתיים דכתיב בהו איל כשרים כדין שלמי נדבה דכל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרים אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה· וכן נמי אם הביאן בני שנה· ואינן טעונים לחם פרש"י הואיל ואין באין בתורת נזיר דבעי' על כפי הנזיר· ור"י פי' שאין טעונין לחם לתנופה· אבל לחם צריך להביא· ולא זרוע פר"י דהזרוע יתנו לכהנים דאין הבעלים יכולין לאוכלו ואין טעון תנופה· וה"ה במתני' ה"ל למתני ולא זרוע

מסורת הש"ס: [גיטין עז. סנהדרין עא.] · [קדושין עו: וש"נ] · לקמן כח: · מנחות ד: מעילה יא: תוספתא דמעילה פ"א · מנחות מח: ע"ש [תוס' פ"ד]

נוסחת הריב"ן
א) דאקנייה ניהלה : ב) הוי : ג) הוי: ד) אע"פ שאמרו : ה) על יד על יד : ו) בעלה תפי האורה הס"ד : ז) אלו הן ד' אילים של שלמי נזיר כו' שלה הא דאמרן כו' : ח) גילח אותו קטן שהדירו אביו בתוך כו' : ט) ולא רצה להיות נזיר הס"ד : י) אף הוא וקרוביו מיחו שלא להיות נזיר אע"פ : כ) סתומין היינו שהפריש לו אביו מעות לצורך נזירותו יפלו לנדבה כו' : ל) שבהן : מ) ואבדו : נ) ילכו : ס) במתניתיה: ע) בן שתי שנים והביא בן שנה או ששחטן לשום תודה כשרים כו': כמצותן בן שתי שנים לשם שלמי נזיר קתני דלא הוו אלא ד' הס"ד :

הגהות הב"ח
(א) גמ' את בנה בנזיר כיצד גילח או שגילחוהו קרוביו מיחה או שמיחו קרוביו היו לו וכו' ליס המלח לא נהנין ולא מועלין דמי עולה : (ב) שם ותו ליכא והאיכא דתני לוי ושאר כל : (ג) שם לא קא חשיב מת והיו לו מעות סתומין:

(ד) רש"י ד"ה שקמצתה וכו' ממזונותיה על יד על יד עד שלקחה : (ה) ד"ה אמר ליה שמואל לאבוה בר איהי כו' ואלו הם שלה דאמרינן במסכתא : (ו) ד"ה ושאר וכו' דמצותן היא להביא כצ"ל והד"ה :

הגהות מהר"ב רנשבורג א] רש"י ד"ה מעות וכו' ילכו לים המלח: ב] תוס' ד"ה אמר שמואל וכו' אלא עמוד כצ"ל ... ג] ד"ה שלה הא וכו' ... ד] ... ה] ... ו] ... ז] ...

גליון הש"ס גמ' ילכו לים המלח · לא נהנין ולא מועלין בהם :

לא א ב מיי׳ פ״ג ופ״ד מהל׳ תמורה הל״ח:
לב ג מיי׳ שם פ״ג הל׳ א וס״ד הל״ג:

א״ר יוחנן הלכה היא בנזיר. כך הואיל וסתומין הן אע״פ שמעורבין הן יפלו לנדבה: מותר נדר יהא לנדבה. והכא נמי כיון דהני מעות לא צריכי שכבר מת א) הוו להו מותר ויפלו לנדבה ואין חוששין לדמי חטאת שבהן: אמטו להכי סתומין. תנן דיפלו לנדבה דאין הלכה בידינו אלא מסתומין: אלא לר״ל. דמפיק ליה מן קרא מאי איריא סתומין אפילו מפורשין כיון דמת הוה ליה מותר ואמאי ב) תני דמי חטאת ילכו לים המלח: כבר פסקה תנא דבי ר״י. דלמיתה אזלא: רק קדשיך אשר יהיו לך וגו׳. מי הן אותן קדשים שהן עכשיו ועתידים להעמיד אחרים תחתיהם שריבה הכתוב אשר יהיו לך הוי אומר ולדי קדשים ותמורתן ומה הן תקנתן כמו שנאמר לאחריו: תשא ובאת אל המקום. שלא שינה בהן הכתוב משאר קדשים שעולים אל המקום כדכתיב בפרשת ויקרא אם עולה קרבנו מן הבקר זכר תמים יקריבנו אל פתח אהל מועד ג) וכך כתוב בזבחי שלמים: יכול יעלם לבית הבחירה וימנע מהם מים ומזון. שיכניסם לכיפה בשביל שימותו ת״ל לאחריו ועשית עולותיך (א) ד) הבשר והדם על מזבח וגו׳ ודם זבחיך ישפך על מזבח ה׳ אלהיך והבשר תאכל לומר לך כשם שאתה נוהג בעולה ה) נהוג בתמורתה כדרך שנוהג בשלמים ו) נהוג בולדותיהם ולדותיהן לגבי עולה לא חשיב דאין עולה באה אלא זכר אבל שלמים אם זכר אם נקבה כתיב וכן נמי באשם ליכא ולד דאינו בא אלא זכר: ת״ל רק. שאין הכתוב מדבר אלא בתמורת עולה (ב) ולדות שלמים ולא בולד חטאת ותמורת אשם ודם זבחיך ישפך דכתיב בקרא היינו שלמים: ר״ע אומר אינו צריך. למעט אשם שהרי הוא אומר אשם הוא בהוייתו ז) ולקמן מפרש מאי קאמר: קתני יכול יעלם. כמו אמר מר יכול יעלם ת״ל ועשית עולותיך הבשר והדם טעמא דכתב רחמנא ועשית עולותיך משום הכי לא ימותו ולדי שלמים ותמורת עולה הא אי לא כתב קרא אזלי למיתה: אמאי הא גבי ולדות חטאת הוא דגמרי (ג) מיתה. בלבד במס׳ תמורה (דף כא:) ולא גבי שאר ולדות קדשים ותמורותיהם: אי לאו קרא. ועשית עולותיך הוה אמינא ולדי חטאת מתים בכל מקום שהן: אבל

תורה אור

והלא דמי חטאת מעורבין בהן א״ר יוחנן הלכה היא בנזיר ר״ל אמר °לכל נדריהם ולכל נדבותם התורה אמרה מותר נדר יהא לנדבה בשלמא לר׳ יוחנן דאמר הלכה היא בנזיר אמטו להכי סתומין אין מפורשין לא אלא לר״ל לכל נדריהם ולכל נדבותם מאי איריא סתומין אפי׳ מפורשין אמר רבא מפורשין לא מצית אמרת כבר פסקה *תנא דבי ר׳ ישמעאל °רק קדשיך אשר יהיו לך ונדריך בולדי קדשים ובתמורתם הכתוב מדבר מה תקנתן °תשא ובאת אל המקום אשר יבחר ה׳ יכול יעלם לבית הבחירה וימנע מהם מים ומזון בשביל שימותו ת״ל °ועשית עולותיך הבשר והדם לומר לך [א]כדרך שאתה נוהג בעולה נהוג בתמורתה [ב]כדרך שאתה נוהג בשלמים נהוג בולדיהם יכול אף ולד חטאת ותמורת אשם כן [ג]ת״ל רק דברי ר׳ ישמעאל א] ר״ע אומר אינו צריך הרי הוא אומר אשם הוא בהוייתו יהא קתני יכול יעלם לבית הבחירה וימנע מהם מים ומזון בשביל שימותו ת״ל ועשית עולותיך אמאי הא ולד חטאת הוא דגמירין בה מיתה אי לאו קרא ה״א ולד חטאת בכל מקום וולדי

ויקרא כב | דברים יב | שם | שם

אדרבה אעשה מכונן חטאת או מכונן שלמים דלנזירות משמע שפיר למקצת נזירותו אבל היכא דמת והיו לו מעות סתומין דיפלו לנדבה דאיירי בהפריש מעות ואמר מעות הללו לקרבנות נזירותי לא יוכל להביא בכונן קרבן אחד דהא קרבנות קאמר הילכך יש במעות הללו דמי חטאת לכך פריך היך יהא בכונן נדבה והלא דמי חטאת מעורבין בהן ובזה מתיישב לשון מתני׳ דמעילה (דף יא.) המפריש [מעות] לנזירות אין מועלין בהן מפני שראוין לבא בכונן שלמים [ומיירי מתני׳] ב] ובתר הכי תני מת והיו לו מעות סתומין והא בסתומין איירינן והכי איבעי ליה למימר מת יפלו לנדבה אלא הכא [קא מיירי] דאמר דוקא לנזירותי דאז יכול להביא בכונן אחד מקרבנותיו דמשמע ג] אכל קרבנותיו קאמר ולכך קתני בסיפא מת והיו לו מעות סתומין ואפילו נמי אמר אלו לקרבנות נזירותי כולן יפלו לנדבה וכן מוכח מההוא (דלרבה) [דלקמן] (דף כו:) אלו לחטאתי והשאר לשאר נזירותי ומת דמי חטאת ילכו לים המלח והשאר יביא בחציו עולה ובחציו שלמים ומשמע משום דאמר השאר לשאר נזירות דחשבינן ליה כאומר לקרבנות נזירותי אבל אמר והשאר לנזירותי ולא לשאר מכונן יעשה מהם עולה או שלמים מכונן כך פר״י: הגה״ה

הלכה היא בנזיר. הלכה למשה מסיני הוא [דסתומין] יפלו לנדבה אע״פ שדמי חטאת מעורבין בהן ואדרבה לקמן מוכחא כשדמי חטאת דוקא מעורב בהן [אז] (נדר) ד] נתקבלה הלכה שיפלו לנדבה אבל אם דמי עולה ושלמים לבד מעורבין יחד לא נאמר בהן שיפלו לנדבה אלא יביא חליין עולה וחליין שלמים: רבי שמעון בן לקיש אומר לכל נדריהם ולכל נדבותם התורה אמרה מותר נדר יהיה לנדבה. וכל קרבנות נזיר בנדר הם באין ע״י שנדר ה] בנדור ואפילו החטאת וסברא הוא לאוקומי במותר כי האי דבשאר מותר לא משכחת לה דאם הפריש [מעות] לעולה ונתותרו שהוזלו הבהמות יכול להקריב מהם עולה וכן שלמים כמו שהפריש מתחילה וסברא להעמידם במותר סתום כי האי חטאת עולה ושלמים מעורבין יחד:

בשלמא לר׳ יוחנן דאמר הלכה היא בנזיר אמטו להכי סתומין אין מפורשין לא. שכן נשנית הלכה למשה מסיני אלא לרבי שמעון בן לקיש אפילו מפורשין דנימא מקרא מלא דבר הכתוב ואמאי תני במתניתין מפורשין לא:

מפורשין לא מצית אמרת. דיפלו לנדבה דכבר פסקה תנא דבי רבי ישמעאל דולד חטאת מתה ולא לנדבה וה״נ נימא במותר שלא דלאיבוד אזיל ולא לנדבה דהכל נקרא מותר חטאת בין ולד חטאת בין תמורת חטאת כי הכא דמפריש מפורשין והיפר לה בעלה או ההיא דתנן במסכת מעילה (דף יא.) היכא דהפריש מעות לנזירותו ומת והיו לו מעות מפורשין כל אלה שאינן חטאת עצמן שם מותרות עליהם וה״ה דמצי למימר דהלכה גמירי לה חטאת מתה אלא ניחא ליה לאתויי תנא דבי רבי ישמעאל [דתנא] חטאת מתה עולה ושלמים יקריבו שלמים כל אחד כדיניה כמו במשנתינו דקאמר עולה תיקרב עולה: רק קדשיך אשר יהיו לך. בתמורה ברים פ׳ אלו קדשים דריש רק קדשיך אלו התמורות אשר יהיו לך אלו הוולדות דלעולה ושלמים גופייהו לא איצטריך שהרי כבר מפורש בויקרא זאת תורת עולה ותורת שלמים: ומאי תקנתן תשא ובאת בירושלים יכול יעלם לבית הבחירה וימנע מהם מים ומזון כדי שימותו. כלומר יכניסם כדרך שעושין בולד חטאת ובתמורת חטאת דאזלו למיתה: ת״ל ועשית עולותיך הבשר והדם. סיפא דהאי קרא ודם זבחיך ישפך והבשר תאכל והיינו שלמים וסמיך ליה האי קרא רק קדשיך לומר לך כדרך שאתה נוהג בעולה כלומר שקריבין למזבח נהוג בתמורתן וכדרך שאתה נוהג בשלמים דסיפיה דקרא איירי בשלמים דכתיב והבשר תאכל נהוג בולדה ונקט תמורה לגבי עולה דזכר לא שייך ביה ולד וגבי שלמים דנקבה נקט ולד: יכול אף ולד חטאת ותמורת אשם וכו׳. גבי חטאת נקט ולד שהיא באה נקבה וגבי אשם תמורה שהוא בא זכר והכי קאמר יכול אף בולד חטאת תנהוג בו דין חטאת ובתמורת אשם דין אשם כלומר שיקרב לשם חטאת ולשם אשם תלמוד לומר רק למעוטי ולד חטאת ותמורת אשם דאכין ורקין מיעוטין: ר״ע אומר [אינו צריך]. דאינו מביא לאשם אלא אשם עצמו: קתני יכול יעלם. כמו אמר מר: ואמאי הא גבי ולד חטאת הוא דגמירי מיתה. דהילכתא גמירי לה דחמש חטאות מתות ואלו הן [ולד] חטאת ותמורת חטאת וחטאת שמתו בעליה ושנתכפרו בעליה באחר ושעברה שנתה והואיל ולא איירי בשלמים ועולה מהיכא תיתי שימותו: אי לאו קרא הוה אמינא ולד חטאת בכ״מ. שירעה בגבולין שימותו אבל מעולה ומשלמים יביאם לבית הבחירה: *)קתני יכול אף ולד חטאת ותמורת אשם כן ת״ל רק הא למה לי קרא [דלא] יקריבו כו׳ לאשם הוא דאתא לומר שאינו קרב אשם דאי לאו קרא הוה אמינא תנהוג בתמורת אשם [כדין תמורת עולה ופריך הא נמי הילכתא] דכל שבחטאת מתה באשם רועה לפי׳ ר״ת דפירש כל שבחטאת מתה באשם עולה פריך הכי דמשמע [דאי לאו קרא ה״א י] דדין תמורת אשם] כדין שנוהג בתמורת עולה דין עולה וליתא דהלכה דתמורת אשם לא קריבה אשם אלא עולה ומשני דודאי לחטאת נמי צריך קרא לומר [שאם קרב] חטאת ואשם קאי עלה בעשה דהכי משמע קרא תמורת עולה וולד [שלמים] יקרב כל אחד במינו האי לשם עולה והאי לשם שלמים כדכתיב תשא ובאת ועשית עולותיך הבשר ז] [הא] ולד חטאת ותמורת אשם לא תשא ותקריב לשם חטאת ותמורת אשם לשם ח] עולה אלא ולד חטאת מתה מהילכתא ותמורת אשם מהילכתא קריב לשם עולה לפירוש רבינו תם דבסמוך לאו הבא מכלל עשה עשה דאי מהילכתא הוה אמינא הילכתא שלא יקריב חטאת ואשם דאי מקריב ליה לא מיחייב קא משמע לן קרא ואי

*) שייך לע״ב.

פי׳ הרא״ש

והלא דמי חטאת מעורבין וכו׳ ואיך יפלו לנדבה וה״ה דהוה מצי למפרך והלא דמי שלמים מעורבין בהן ואיך יביא מדמי שלמים עולות: אמטו להכי סתומים אין מפורשים לא שכך קבלו הלכה למשה מסיני. מפורשים לא מצית אמרת כבר פסקה תנא דבי ר׳ ישמעאל דולד חטאת ותמורת חטאת למיתה אזלא. וה״ה מתו בעליה ונתכפרו בעליה א) דהלכה למשה מסיני דכולהו מתות אלא דניחא ליה לאתויי תנא דבי ר׳ ישמעאל דדריש להו מקראי. וכיון דהחטאת מתה גם המעות כיון דפי׳ לדמי חטאת ילכו לים המלח: רק קדשיך אשר יהיו לך. בתמורה פ׳ ואלו קדשים ה״קדשיך אלו התמורות, נ״ל מדכתיב והיה הוא ותמורתו יהיה קודש: אשר יהיו לך אלו הולדות. נ״ל משום דקדושים בהווייתן ונולדו קדשים ובתמורה הכתוב מדבר דאילו עולות ושלמים [גופייהו] כבר נתפרש כל דינם. יכול יעלם לבית הבחירה וימנע מהם מים ומזון בשביל שימותו כדרך שעושין בולד חטאת ובתמורת חטאת דלמיתה אזלא. תלמוד לומר ועשית עולותיך הבשר והדם. ובסיפיה דקרא נמי כתיב ודם זבחיך ישפך [והבשר] תאכל דהיינו שלמים: כדרך שאתה נוהג בעולה תנהוג בתמורתה וכדרך שאתה נוהג בשלמים תנהוג בולדן ותמורתן יכול אף ולד חטאת ותמורת אשם כן. לא הזכיר באשם ולד דאשם בא זכר ומשום דנקט באשם א׳ נקט בחטאת נמי א׳: תלמוד לומר רק למעוטי ולד חטאת ותמורת אשם ר״ע אומר אינו צריך מיעוט לאשם: ואמאי והא גבי ולד חטאת הוא דגמירי דהא חטאות מתות הלכה למשה מסיני אבל עולה ושלמים מרגלי הלכתא בחטאת אבל אינהו לא: הוה אמינא ולד חטאת בכל מקום וכו׳ אי הוה כתיב תשא ובאת ולא הוה כתיב ועשית עולותיך ה״א דהלכה היא בחטאת למות בכל מקום ומתשא ובאת הוה דרשי׳ דשאר ולדי קדשים ימותו בבית הבחירה:

א) נראה דחסר כאן וצ״ל וס״ס דהוי מצי למימר דהלמ״מ הוא דכולהו וכו׳.

תמורה יז: [ע״ש בכורות יד: ע״ש]

נוסחת הריב״ן

א) דהוו: ב) תנן: ג) יקריב אותו לרצונו לפני ה׳: ד) תמורת העולה הבשר והדם וגו׳ והדר ודם ולדי שלמים זבחיך ישפך כו׳: ה) כך נהוג: ו) כך נהוג: ז) בהווייתו יהא:

הגהות הב״ח

(א) רש״י ד״ה יכול יעלם וכו׳ ועשית עולותיך תמורת עולה הבשר והדם וכו׳ כדרך שאתה נוהג בשלמים: (ב) ד״ה ת״ל רק וכו׳ עולה וולדות שלמים: (ג) ד״ה אמאי וכו׳ דגמרי בה מיתה בלבד:

הגהות מהר״ב רנשבורג

א] גמ׳ רבי עקיבא וכו׳ בהווייתו יהא. ע״כ עי׳ ת״מ ובתוס׳ ע״ב ד״ה ר״ע: ב] תוס׳ ד״ה (בדף הקודם) הגה״ה יפלו לנדבה וכו׳ מפני שראוין לבא בכונן שלמים ומיירי מתניתין בסתומין כצ״ל: ג] בא״ד דאמר דוקא לנזירותי דאז יכול להביא בכונן אחד מקרבנותיו דמשמע קצת מנזירותיו אבל אמר לקרבנות נזירותי לא דמשמע אכל וכו׳ כצ״ל. א״מ: ד] ד״ה הגה״ה הלכה היא וכו׳ אז נדר. תי׳ נדר נמחק וצ״ב נאמר: ה] ד״ה רשב״ל וכו׳ שנדר בנדור מלת בנדור נמחק. וצ״ב בנזיר א״מ: ו] ד״ה קתני וכו׳ דדין תמורת אשם. תי׳ דדין תמורת אשם נמחק. וצ״ב תנהוג בתמורת אשם דין אשם: ז] בא״ד כדכתיב תשא ובאת וכו׳ הבשר הא. תי׳ הא נמחק. וצ״ב והדם א״מ: ח] בא״ד ותמורת אשם לשם עולה. תי׳ עולה נמחק וצ״ב אשם. א״מ:

וולדי קדשים בבית הבחירה קמ"ל דלא קתני יכול אף ולד חטאת ותמורת אשם כן ת"ל רק למה לי קרא [א]הילכתא גמירי לה ולד חטאת למיתה אזיל הכי נמי וקרא לאשם הוא דאתא *[ב]אשם נמי הילכתא גמירי לה כל שאילו בחטאת מתה באשם רועה א] אלא אי מהילכתא הוה אמינא הילכתא ואי אקריביה לא ליחייב עליה ולא כלום קמ"ל קרא דאי מקריב ליה קאים עליה בעשה: ר"ע אומר אינו צריך הרי הוא אומר אשם הוא בהוייתו יהא: למה לי קרא גמרא גמירין לה כל שבחטאת מתה באשם רועה הכי נמי וכי אתא קרא לדרב *דאמר רב הונא אמר רב [ג]אשם שניתק לרעייה ושחטו לשם עולה כשר טעמא דניתק הא לא ניתק לא דאמר קרא הוא בהוייתו יהא אמר מר הלכה היא בנזיר ותו ליכא והתניא [ד]ושאר חייבי קינין שבתורה שהפרישו

ואי מקרא ה"א לא יקריבה חטאת ואשם אבל יקריבה עולה ושלמים אם ירצה קמ"ל הילכתא חטאת מתה ותמורת אשם קריבה עולה דוקא: רבי עקיבא אומר אין צריך הרי הוא אומר אשם הוא הוא קרב ואין תמורתו קריבה הא ל"ל קרא. וא"ת ליתני ליה דאיצטריך קרא למיקם עליה בעשה כדתני לעיל לרבי ישמעאל וי"ל דהוא לא משמע עשה [כ"כ] כמו רק דהוי מיעוטא וא"ת ומאי קאמר ר"ע לר' ישמעאל אינו צריך הא איצטריך שפיר קרא דר' ישמעאל לעשה דלא משמע מהוא וי"ל דר"ע מיטעא קטעי במילתיה דר' ישמעאל דס"ד דלית ליה לר' ישמעאל הילכתא דחמש חטאות ולא מייתי ר' ישמעאל קרא דרק ללמד אעשה אלא אמיעוטא שאינו קרב ומש"ה [אמר] אינו צריך הרי הוא [אומר וכו'] דמשמע שפיר מיעוטא דאינו קרב וא"ת ואכתי מאי קא"ל ר"ע אינו צריך [הא] ר"ע גופיה לא דריש הוא להאי דרשא אלא לכדרב הונא אמר רב ס"ל א"כ גם לר' ישמעאל איצטריך ליה לכדרב הונא ומאי קא"ל ר"ע דאינו צריך רק הא צריך וצריך כיון דהוא אתא לדרשא אחרינא כדרב הונא וי"ל דלמאי דפרישית אתי שפיר דר"ע טעה בדברי ר' ישמעאל וסבר דלית ליה הילכתא דחמש חטאות ולא אייתי קרא דרק אלא למעוטי מהקרבה ולה"ק ולדידך דלית לך ההלכה ומצרכת רק נומר דלא קרב אינו צריך רק דשפיר מצי למידרש מהוא באשם גופיה בשלמא לדידי דאית לי הילכתא בחמש חטאות מתות ובאשם לא צריכא לי קרא דהוא למעוטי אשם מהקרבה דנפקא ליה מהילכתא דלא קרב אשם ודרשינן הוא לכדרב הונא וכי אתא קרא דרק לעשה אלא לדידך דלית לך הילכתא אלא דרשא מקרא דרק לאיסור הקרבה אינו צריך לרק דטוב שתדרוש משפט תמורת אשם מהוא הכתוב באשם גופיה יותר משתדרוש לכדרב הונא: **רבי** אתא קרא לאשם שניתק לרעייה דקי"ל חטאת שמתו בעליה נתכפרו בעליה עברה שנתה תמות וכל שבחטאת מתה באשם רועה והיינו ניתק לרעייה שנמסר לרועה כגון אשם [שנאבד] ונתכפרו בעליו באחר ואחרי כן נמצא רועה ב] דאיצטריך שירעה עד שיסתאב ויביא בדמיו עולה [וקאמר] רב הונא דאם אחר שנתקו ונתנו למרעה הבהמות לקחו ושחטו [סתם] כשר והוי עולה כיון שלבסוף דמיו היו נופלין לעולה: **ניתק** אין לא ניתק לא דאמר קרא הוא בהוייתו יהא. והוייתו אשם ופסול פירוש מהוא משמע ג] מדלא קאי להכי אתא הוא לאשמועינן דבעי ניתוק וקשה להאי גירסא דלמה לי קרא דהוא הא הילכתא הוא דכל שבחטאת מתה דהייטו נתכפרו בעליה באשם רועה אלמא דבעי ניתוק ותו דבפ"ק דשבועות (דף יב.) ד] קאמר א"ה כי לא ניתק נמי ומשני גזירה לאחר כפרה אטו לפני כפרה אלמא דניתוק לא הוי אלא מדרבנן בעלמא והכא מפיק ליה מקרא דהוא ואהתם נמי קשה והא הלכה היא דבעי ניתוק ופי' ר"ת [דהילכתא] נשנית [כל שבחטאת מתה] באשם עולה בלא שום ניתוק והא דקאמר הש"ס באשם רועה משום דגזרו רבנן דבעי [רעייה] משום גזירה דלאחר כפרה אטו לפני כפרה והכא אומר ר"ת דלא גרסינן ניתק אין לא ניתק לא דודאי לא מקרא הוא דבעי ניתוק אלא רבנן גזרו דבעי ניתוק לרעייה כדמוכח בפ"ק דשבועות (שם) דקאמר גזירה לאחר כפרה אטו לפני כפרה ובפסחים פ' אלו דברים (דף עג: ושם.) איכא למ"ד דרב הונא בעי עקירה ותני במילתיה דרב הונא שחטו לשם עולה כשר ה] וגרסינן מ"ט ולדידיה הכי פירושו מ"ט בעי עקירה שצריך שישחטו לשם עולה בפירוש והלא סוף סוף עומד דמיו לעולה כשיסתאב אמר קרא הוא בהוייתו יהא הויית אשם עד שיעקרנו בפירוש לשם עולה הא מהלכתא ה"ה בלא עקירה נמי כשר לעולה ו] ואיכא למ"ד התם בפסחים דרב הונא לא בעי עקירה ותנא במילתיה דרב הונא שחטו סתם כשר לעולה ולדידיה נמי גרסינן מ"ט והכי פירושא מ"ט לא בעי עקירה הואיל ושם אשם עליו דאי משום הילכתא דנשנית [דקרב] עולה אימא דווקא ע"י עקירה ומשני (הוא) דאמר קרא הוא בהוייתו יהא [שיהא לאחר כפרה עומד לעולה] (והיה) אף לפני עקירה] כמו שעתיד להיות כשיסתאב הייט עולה יהיה בלא שום עקירה בין למר בין למר ניתוק לרעייה לא בעי אלא מדרבנן בעלמא כדפרשינן*: **אמר** מר הלכה היא בנזיר. פירוש דסתומים יפלו לנדבה ותו ליכא והתניא ושאר חייבי קינין שבתורה כגון מצורע שמביא לטהרתו חטאת העוף ועולת העוף אם דל הוא והפריש מעות לקינו בעודו דל והעשיר [רגה] בכולן להביא חטאת בהמה יביא והעולה יביא מביתו ז] וה"ג וצריך לומר שבשעה שהפריש המעות תחילה אמר הרי אלו לגרעתו והיה בידו להביא בכולן פרידה אחת של חטאת או של עולה ולכן כשהעשיר יביא בהן בכולן נמי אותו חטאת בהמה או עולת בהמה כדפ"ל אבל אמר לקרבנות נרעתו בשעת הפרשה מיד חל מקלת דמיו לחטאת ומקלת לעולה ולכשיעשיר לא יוכל להביא מכולן חטאת בהמה או עולת בהמה דלא אמרינן מפני שראוי להביא בכולן שלמים אלא היכא דאמר לנזירותו אבל אמר אלו לקרבנות נזירות אין בידו להביא בכולן שלמים ובפ' טרף בקלפי (יומא דף מא.) מוסיף ומביא חובתו מדמי חטאתו ואין מוסיף ח] עולתו משמע דאין יכול להביא מכולן חטאת מיירי דאמר [לקרבנות] נרעתו א"נ שהפריש מקלת לחטאת ומקלת לעולה. ע"כ הגה"ה:

אבל וולדי קדשים. יעלו לבית הבחירה וימותו כדכתיב תשא ובאת: קמ"ל. ועשית עולותיך דשרו להו לעולה א) ושלמים: אלא אי מהלכתא. ולא קמ"ל מקרא ה"א הילכתא דלמיתה אזלה ולד חטאת ואשם רועה ב) אבל ג) אי אקריביה לא ליחייב עלה: קמ"ל קרא. דכתיב רק ואין רק אלא למעט דהני הוא דמפרש בהו קרא ועשית עולותיך מקריב אתה ולדותיהן ותמורותיהם ד) אבל ולד חטאת ותמורת אשם ה) אי מקריב להו קאי עלייהו בעשה דלאו הבא מכלל עשה עשה: אשם שניתק לרעייה. כגון תמורת אשם או שעברה שנתו או שנתכפרו בעליו או שמתו וניתק לרעייה שילא וירעה עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה (א) ו) שהקדים ושחטו לשם עולה: כשר. הואיל וסופו לכשיפול בו מום הוא נמכר ומביאין בדמיו עולת נדבה וקמ"ל טעמא דניתק הא לא ניתק ז) אף שלא שחטו לשם עולה אלא ששחטו סתם אינו כשר: דאמר קרא הוא בהוייתו יהא. דכל זמן שלא ניתק תורת אשם (ב) ח) מעליו פסול. ע"א אשם שניתק כגון שהפרישו ואבד והפריש אחר תחתיו ואחר כך ט) נמצא ובא גזבר ואמר ינתק זה לרעייה ועבר ושחטו לשם עולה כשר לזרוק דמו לשם עולה ולעשותו כליל כעולה אפילו לכתחילה משום דזה זכר וקדשי קדשים וזה זכר וקדשי קדשים דבאשם ועולה ליכא נקבה אבל שאר קדשי קדשים ששחטן לשם עולה אסור לזרוק דמן לשם עולה ואינן כליל כעולה דכשרין הן כי שחטן לשם עולה אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה אבל אין יוצאין מתורתן הראשונה אלא בחזקתן קיימו: טעמא דניתק הא לא ניתק לא שרי לזרוק דמו ולעשותו כליל כעולה דאמר קרא הוא בהוייתו יהא אבל גבי שאר זבחים דלעולם אסור לעשותן י) עולה שאע"פ ששחטן לשם עולה כ) אסור לשנות ולזרוק דמן לשם עולה כדאמר במסכת זבחים (דף ג.) כל הני ליתני [וליזול] הילכך לא איצטריך למיכתב ל) הוא בהוייתו יהא. ע"א ניתק ושחטו לשם עולה כשר לזרוק דמו לשם עולה אבל לא ניתק פסול משום דלשם אשם לא מצי זריק ליה שהרי נתכפרו בעליו ולשם עולה לא דאמר קרא הוא בהוייתו יהא דכשם שקודם שנתכפרו אם שחטו לשם עולה אינו אלא לשם אשם הכי נמי כי נתכפרו הואיל ולא ניתק אכתי הוי בחזקת אשם ואינו זורק לשם עולה ולשם אשם נמי לא דהא נתכפרו אלא הדם ישפך והבשר ישרף אבל שאר קדשים כגון פסח שזקוק לרעייה אפילו לא ניתק מפסח לשם שלמים כשר לזרוק דמו לשם שלמים ולהקטירו לשם שלמים מ) ואי קשיא לר"ע נמי איכא למימר אי מהילכתא ה"א כו' דנימא נמי אשם הוא (ג) נ) קרב ואין תמורתו קריבה ס) ולאו הבא מכלל עשה עשה ע) לר"ע ליכא למימר הכי דבשלמא לת"ק דקא יליף מועשית עולותיך דהא כתיב עשה בקרא ועשית להכי איכא למשמע פ) דקאי עליה בעשה אבל לר"ע ליכא למימר הכי דהא לא כתיב עשה בקרא ולא כתיב הוא קרב בקרא אלא הוא לחודא: אמר מר הלכה היא בנזיר. דאע"פ שדמי חטאת מעורבים בהן יפלו לנדבה: ותו ליכא. אלא בנזיר והאיכא הא דתניא: צ) ושאר חייבי קינין שבתורה. שהן בעולה ויורד: שהפרישו

עין משפט נר מצוה

לג א מיי' פ"ד מהל' פסולי מוקדשין הל' א ופ"ד מהל' תמורה הל"ב:
לד ב מיי' פ"ד מהל' פסולי מוקדשין הלי"ד:
לה ג מיי' שם הלט"ו:
לו ד מיי' שם פ"ב הלי"א:

פי' הרא"ש

למה לי קרא לחטאת ואשם למעוטי דאינן קרבין הא הלכתא גמירי לה דלמיתה אזלי: הלכתא גמירי לה כל שבחטאת מתה באשם רועה. תרעה עד שתסתאב ויביא בדמיה עולה אבל איהו גופא לא: אשם שניתק לרעיה שמסרו לרועה ואח"כ שחטו לשם עולה כשר. הלכה היא בנזיר כמו א) אמר מר. ותו ליכא דמשמע דוקא בנזיר היא הלכה אבל לא בשאר חיובי קרבנות: והתניא ושאר חייבי קינין שבתורה כגון זב וזבה ויולדת:

א) משמע דלפני רבינו לא היה הגירסא בגמ' אמר מר הלכה היא.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אשם שניתק וכו' שהקדישו ושחטו כצ"ל וד"ה עם ד"ה כשר: (ב) ד"ה דאמר קרא כו' תורת אשם עליו ופסול וכו' ואינו כליל כעולה דאע"ג דכשרים כן כצ"ל וד"ה עם ד"ה טעמא דניתק וכו' לשם עולה כדאמרן הילכך לא איצטריך כצ"ל ותיבות כל הני ליתני נמחק: (ג) ד"ה ע"א ניתק וכו' אשם הוא קרב וכו' דלא כתיב הוא:

הגהות מהר"ב רנשבורג

[illegible]

נוסחת הריב"ן

[illegible]

מסורת הש"ס

[ב"ק קי: בכורות מא. תמורה יח.]

תמורה יח. זבחים ה: קיז. קטו: מנחות ד. פסחים עג.

[ועי' תוס' פסחים עג. ד"ה אשם ותוס' זבחים ה. ד"ה אשם ותוס' מנחות ד. ד"ה אשם שניתק וכו']

גמרא

שהפרישו מעות לקיניהם רצה להביא בהן חטאת בהמה יביא עולת בהמה יביא מת *והיו לו מעות סתומין יפלו לנדבה תנא נזיר וחייבי קינין דדמו ליה ולאפוקי מהא *דתניא [ב]מי שהיה מחוייב חטאת ואמר הרי עלי עולה והפריש מעות ואמר הרי אלו לחובתי רצה להביא בהן חטאת בהמה לא יביא עולת בהמה לא יביא מת והיו לו מעות סתומים ילכו לים המלח אמר רב אשי הא דאמרת מפורשין לא לא תימא דאמר אלו לחטאתי ואלו לעולתי ואלו לשלמי אלא אפי' אמר אלו לחטאתי ולעולתי ולשלמי מפורשין הן ואיכא דאמרי אמר רב אשי [ג]לא תימא עד דאמר אלו לחטאתי ולעולתי ולשלמי אלא אפילו אמר אלו לחובתי הרי הן כמפורשין אמר רבא הא דאמרן מעות סתומין יפלו לנדבה אם נפלה דמי חטאת מביניהן הרי הן כמפורשין

תניא

רש"י

שהפרישו מעות לקיניהן. ואח"כ העשירו א) כגון מצורע אם חייבי חטאת ועולה הן אם רצה להוסיף עליהן ולהביא (א) מהן חטאת בהמה יביא: מת והיו לו מעות סתומין יפלו לנדבה. ואין חוששין לדמי חטאת שבהן ב): תנא נזיר וחייבי קינין דדמו ליה. דנזיר *טמא מביא קינין והואיל דקי"ל גבי נזיר טמא הכי אמרי' נמי לגבי נזיר טהור שאם מת והיו לו מעות סתומין יפלו לנדבה: ולאפוקי מהא דתניא מי שהיה מחוייב חטאת ואמר הרי עלי ג) עולה לנדבה והפריש מעות ואמר אלו לחובתי רצה להביא בהן חטאת בהמה לא יביא. לפי שיש לומר שמא שם עולה חל עליהן ולהביא עולת בהמה אי אפשר שמא לשם חטאת הפריש אותן המעות ולית להו תקנה וקמ"ל דהכי הוא גבי נזיר ודדמי ליה דחייב בחטאת ובעולה בבת אחת דהתם הוא דאמר הלכה דיפלו לנדבה אבל כל היכא דלא נתחייב בחטאת ובעולה ד) על מעשה אחד לא אמרי' הכי אלא ילכו לים המלח: ע"א מי שהיה מחוייב חטאת דהיינו יולדת עשירה דמביאה חטאת עוף ולא עולת העוף ואמרה הרי עלי עולת העוף והפרישה מעות ואמרה אלו לחובתי רצתה להוסיף ולהביא חטאת בהמה לא תביא דהא אינה מחוייבת חטאת בהמה רצתה להביא עולת בהמה לא תביא שהיא לא נדרה אלא עולת העוף מת כלומר מתה והיו לה מעות סתומים ילכו לים המלח משום דאיכא למימר ה) שמא לשם חטאת בלבד הפרישתן שהרי לא הוקבעו כולן ביחד לחטאת העוף ולעולת העוף דעל חטאת העוף היה ו) מחויב בפני עצמו ועל עולת העוף היתה נדורה בפני עצמו (ג) דכמפורש דמי ז) והאי לאפוקי מהאי תנא דאמר ילכו לים המלח אבל גבי נזיר וחייבי קינין דחייבים להביא חטאת העוף ועולת העוף הואיל והוקבעו ביחד דעל שניהם נתחייבה בבת אחת הילכך כי מתה והיו לה מעות סתומין יפלו לנדבה דהויין סתומין מעליא: אמר רב אשי הא דאמרי'. גבי מעות שאם היו מפורשין דדמי חטאת ילכו לים המלח ודמי עולה יקרבו עולה כו' ח) לא תימא דלא הוו מפורשין ט) אי לאו דאמר אלו לחטאתי אלא אפילו [אמר] אלו לחובתי הרי אלו מפורשין ודמי חטאת ילכו לים המלח ודמי עולה יקרבו עולה וכו' והיכי דמי סתומים דאמר יפלו לנדבה כגון שהפרישן ביחד סתם ולא הוציא בשפתיו כלום: אם נפלה דמי חטאת מביניהן. אם נאבד או נפרד כשיעור דמי חטאת מביניהן: הרי הן כמפורשין. והשאר לא יפלו לנדבה אבל מביא בדמי חציין עולה ובדמי חציין שלמים בלא נחס:

תניא

תוספות

מת והיו לו מעות סתומין יפלו לנדבה. אע"פ שדמי חטאת מעורבין בהן: תני נזיר וכל דדמי ליה. י"מ דהלכה כך נשנית נזיר וכל דדמי ליה. וא"ת במאי דמי לנזיר שמביאין על דבר אחד שני קרבנות כמו נזיר על נזירותו ויולדת ומצורע שמביאים גם, הם על ד"א ב' קרבנות: ולאפוקי מהאי תנא. כלומר ר' יוחנן דקאמר הלכה היא בנזיר דמשמע בנזיר ולא דבר אחר לאפוקי מהאי תנא דתניא מי שמחוייב חטאת שאכל חלב ואמר הרי עלי עולה דהיינו נדבה והרי הוא מחוייב חטאת ועולה א] [וחטאת] לא [על] דבר אחד הן שהחטאת בא על החלב והעולה בנדר והפריש מעות ואמר (בשם) כשהפריש אלו לחובתי ומשמע לכל מה שהיה חייב לפיכך אם רצה להביא בכולן חטאת בהמה לא יביא עולת בהמה לא יביא מפני שהן מעורבין ואין לו תקנה עד שיביא ב' בהמות ויאמר כל מה שיש במעות אלו לקדושת חטאת יחול על בהמה זו ול"ע דמאי שנא דלעיל גבי הפריש מעות רצה להביא חטאת בהן יביא עולה יביא ולא אמרינן דהפרשה היתה לשניהם דוקא אלא בידו להביא מכולן (אלא) או חטאת או עולה וכן לעיל כי מפריש מעות לנזירותו אמר מפני שראויין להביא בכולן שלמים ושמא י"ל כי אמר בלשון זה לחובתי משמע לכל מה שהוא חייב הילכך הפרשה היתה לשניהם ולא יוכל להביא בכולן אחד מהם אבל לנזירותו או לצרעתו משמע שפיר למקצת נזירותו או למקצת צרעתו ועוד יש לחלק היכא דהפריש לנזירותו או לצרעתו ב] וכל קרבנות נזיר ויולדת ומצורע בני חד בקתא *(יולדה) לכך יכול להביא מתחילה מכל דמי הקן פרידה אחת או חטאת או עולה הילכך כשהעשיר מביא מכולן או חטאת או עולה אבל הכא דמחוייב חטאת מחלב שאכל ועולה נדורה לאו בני חד בקתא נינהו וכשמפריש מעות ג] לשמם אין יכול להביא מכולן אחת מהן: מת והיו לו מעות סתומים ילכו לים המלח וכו'. דכיון דלא מייתי חטאת ועולה אחד מילתא לא גמירי בה הילכתא דיפלו לנדבה אלא כשהחטאת והעולה באין בשביל דבר א' אבל היכא שהחטאת באה על החלב והעולה נדורה לא גמירי בה דיפלו לנדבה: ולאפוקי מהאי תנא. פי' דלא דמי נזיר למלתיה דהאי תנא ולא פליג ר' יוחנן אהאי תנא ולא האי תנא אר' יוחנן: הא דאמרת מפורשים לא. ששנינו במשניות דמי חטאת ילכו לים המלח וכו' ולא אמרי' יפלו כולן לנדבה לא תימא דוקא אלו לחטאתי כגון שהפריש ג' צבורין כל אחד בפני עצמו אבל בצבור אחד נדבה אלא אפי' שהפריש בצבור אחד ואמר אלו יהא לחטאתי ולשלמי ולעולתי ולא הפרידם כלל מפורשין הן פי' מפורשים בתערובות ולא נישנית בהן ההלכה דנימא כיון דדמי חטאת מעורבין בהם יפלו לנדבה אלא אדרבה כולן ילכו לים המלח ולאו היינו דין דמפורשין דמתניתין דקאמר דעולה תקרב עולה דהתם מבוררין הן מבוררין דמים הללו לחטאת והללו לשלמים כל אחד קרב כדינו ודמי חטאת לים המלח ולהאי לישנא כי גמירי דסתומים יפלו לנדבה היינו כי אמר אלו לחובתי: הגה"ה יש לתת טעם בדבר כשאמר לקרבנות נזירותי הוו סתומין גמורין שאין במשמעות לשונו חטאת יותר משאר קרבנות ד] דכמו שהחטאת באה לחובה כך עולה לחובה ולא לנדבה: הגה"ה איכא דאמרי כי אמר לחובתי נמי כמפורשין בתערובות הן וילכו לים המלח דלחובתי משמע לכל חובתי בין לחטאת בין לעולה וסתומים דיפלו לנדבה ה] היינו כי אמר לקרבנות נזירותי שלא פירש חטאת בהן ומ"מ משמע נמי לכל קרבנות קאמר ולא היה יכול להביא בכולן קרבן קרבן א' אבל אמר לנזירותי גרידא שלא הזכיר קרבנות יוכל להביא בכולן קרבן א' דלמקצת נזירותו משמע ואם מת הלכה נתקבלה בנזיר יפלו לנדבה °שהרי יכול להביא בכולן עולה וקשה דא"כ כי אמר לחובתי דילכו לים המלח ואפי' בנזיר וא"כ מאי האי דקאמר לעיל ולאפוקי מהאי תנא כו' וכיון דההוא תנא איירי כגון דקאמר לחובתי ו] מהא מסייעו דילכו לים המלח והלא גם בנזירות נמי כי אמר לחובתי אמרי' להאי לישנא דילכו לים המלח בשלמא לפי' ז] ר"ת ניחא אלא לפי' רש"י מאי מפקא וי"ל דסיפא דברייתא לעיל מפקא דקתני מת והיו לו מעות סתומין שלא הזכיר עליהם לחובתי אלא אמר אלו יהיו לקרבנותי ילכו לים המלח לא דהאי ארישא דוקא קאי היכא דאמר לחובתי לימא מת ילכו לים המלח דמאי האי דקאמר מת והיו לו מעות סתומין והא ברישא נמי בסתומין קיימי אלא ודאי אתי למימר סתומים אחריני שלא הזכיר ברישא דברישא איירי דאמר לחובתי וסיפא אתי למימר דאפילו כי אמר לקרבנותי דילכו לים המלח וכה"ג כי אמר לקרבנות נזירותי יפלו לנדבה: אמר רבא הא דאמרן סתומין יפלו לנדבה אם נפלה דמי חטאת מביניהם [הוה] כמו שהפריש מן קופת הגזבור ואמר אלו לחטאת והשאר לשאר נזירותי לעולה ולשלמים ומת הרי שאר מעות כמפורשין ואף שהן סתומים בהא לא אמרי' דיפלו כולן לנדבה אלא יביא חציין לעולה וחציין לשלמים והלכה לא נשנית אלא כשדמי חטאת מעורבין בהן וא"ת התינח לר' יוחנן דאמר הלכה בנזיר אומר דכך נתקבלה ההלכה אלא ח] לר"ש בן לוי דדריש קרא דמותר נדר לנדבה אפילו אין דמי חטאת מעורבין בהן יפלו לנדבה דהאי נמי מותר נדר הוא דכל קרבנות נזיר בנדר הם בא"ט וי"ל דסברא הוא להעמיד קרא כשדמי חטאת מעורבים בהן דוקא דהכי משכחת בעלמא דמותר חטאת בא לנדבה כדאמר בפ' ולד חטאת (תמורה דף כג:) ובזבחים בפרק טבול יום (דף קג.) זה מדרש דרש יהוידע הכהן אשם הוא לכהן אשם הוא לה' להביא כל דבר הבא ממותר אשם ט] °ממותר חטאת ילקח בהם בהמה והבשר לבעלים והעורות לכהנים ולפי שמצינו בעלמא דמותר חטאת באין לנדבה סברא להעמיד זה הפסוק היכא שהפריש מעות ודמי חטאת מעורבין בהן:

תניא

עין משפט נר מצוה

לז א מיי' פ"ה מהל' פסולי מוקדשין הל' כ:

לח ב מיי' שם הל' יג ועי"ש בהשגות ובכ"מ:

לט ג מיי' פ"ט מהל' נזירות הל"ד:

פי' הרא"ש

רצה להביא חטאת בהמה יביא וכו' [ולא] מביניא שאם ירצה להביא בכל המעות חטאת העוף או עולת העוף [דמביא] דלשם עופות (לא) הופרשו אלאאפי' בהמה יכול להביא בהם אם העשיר: תנא נזיר וח"ח לחייבי קינין דדמי ליה שמחוייבים חטאת ועולת כמו נזיר: ולאפוקי מהא דתניא מי שהיה מחויב חטאת שעבר על א' מכל חייבי כריתות שמביאין על שגגתן חטאת ואמר הרי עלי עולה והפריש מעות ואמר אלו לחובתי משמע לכל מה שחייב והרי הוא מחוייב חטאת ועולה או דלמא לחובת חטאת קאמר או לחובת עולה קאמר או לשניהם קאמר. אינו יכול להביא בכולן חטאת ולא בכולן עולה אלא בחציין חטאת ובחציין עולה דמעורבי' הם דמי חטאת ודמי עולה. ואם רוצה להביא בהם חטאת יקח מעות אחרים ויאמר אם דמי חטאת הם הרי טוב. ואם דמי עולה הם הרי הם מחוללים על מעות הללו ויקח בראשון חטאת ובשניה עולה. וכן אם ירצה להביא מהם עולה יעשה כך ואם רוצה להביא בהם חטאת ועולה יביא ב' בהמות ויאמר מה שיש במעות הללו של חטאת יהיו מחוללים על בהמה זו. ולא דמי להא דאמרי' לעיל רצה להביא חטאת בהמה יביא עולת העוף יביא דהתם בני חדא בקתא נינהו דשניהם על דבר א' באו: מת והיו לו מעות סתומים כלומר והניח מעות אלו סתומים ולא בירר אם לחטאת אם לעולה או לשניהם כדפרכי' ילכו לים המלח דלא גמירי דיפלו לנדבה אלא היכא דבאין לחובת דבר אחד. ור"ת פי' ולאפוקי מהא דתניא [illegible] ולית ליה (א) הילכך הוא כחייבי קינין: אלא אפי' אמר אלו לחטאתי ולעולתי ולשלמי מפורשין הן [illegible] הן דהזכיר שם קרבן [illegible] יפלו לנדבה אלא בסתומים לגמרי כגון דאמר אלו לקרבנותי אבל אפי' אמר אלו לחובתי מפורשים הם ולא מקרי סתומים אלא באלו לקרבנותי אבל לחובתי יש במשמע לשון חטאת דאינה באה כי אם חובה וכל היכא שנתפרשה החטאת אינן סתומים לגמרי: דאמר רבא אם נפלה דמי חטאת מביניהן כגון שאמר אלו לחטאת:

(א) נ"א מלה ז"ל ולית ליה הא דתניא [illegible] הרי הוא כחייבי קינין:

מסורת הש"ס

[א] עי' [illegible]

תוספ' פ"ה דמעילה [ע"ש]

נוסחת הריב"ן

א) אם חייבי חטאת ועולה הן כגון מצורע שהביא חטאת בהמה ועולת בהמה אם רצה להוסיף עליהן ולהביא מהן חטאת יביא כה"ד: ב) בכ"י כתוב כאן סד"ה ע"א שכתוב לקמן אחר תיבות ילכו לים המלח: ג) עולה נדבה כה"ד: ד) ובעולה בב"א על מעשה אחד: ה) (שמא) ליתא בכ"י: ו) מחוייבת: ז) והיינו: ח) ס"ד סתומין דאמר יפלו לנדבה כגון שהפרישן ביחד סתם א"ד לא תימא: ט) אלא דאמר:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה שהפרישו וכו' ולהביא בהן חטאת: (ב) ד"ה ולאפוקי וכו' נדורה בפני עצמה כמפורש דמי והיינו לאפוקי מהאי תנא:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה שהרי יכול להביא בכולן עולה. [illegible] תוס' ד"ה אמר רבא וכו' ממותר חטאת ילקח בהם בהמה [illegible]

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה ולאפוקי מהאי תנא וכו' והרי הוא מחוייב חטאת ועולה. [illegible] ב] בא"ד [illegible] ג] בא"ד וכשמפריש מעות לשמם [illegible] ד] [illegible] ה] [illegible] ו] [illegible] ז] [illegible]

ללא לפי' רש"י כנ"ל. א"מ: ח] ד"ה אמר רבא וכו' אלא לר"ש כנ"ל: ט] בא"ד כל דבר הבא ממותר אשם ומותר כנ"ל:

תניא כוותיה דרבא *אלו לחטאתי והשאר לשאר נזירותי דמי חטאת ילכו לים המלח והשאר יביא חציו לעולה וחציו לשלמים ומועלין בכולן ואין מועלין במקצתן ^באלו לעולתי והשאר לשאר נזירותי דמי עולה יביאו עולה ומועלין בהן והשאר יפלו לנדבה ומועלין [א] בכולן ואין מועלין במקצתן א"ר הונא אמר רב לא שנו אלא מעות אבל בהמה הרי היא כמפורשת אמר ר"נ הא דאמרי בהמה הרי היא כמפורשת לא שנו אלא תמימה ^גאבל בעלת מום הרי היא כסתומה אבל נסכא לא ור"נ בר יצחק אמר ^דאפי' נסכא אבל סואר של קורות לא א"ל רב שימי בר אשי לרב פפא מאי טעמייהו דרבנן דאמרי מעות ולא בהמה ולא נסכא מעות ולא סוורא אלא מעתה מעות ולא עופות וכי תימא ה"נ אלא הא *דאמר רב חסדא ^האין הקינין מתפרשות אלא אי בלקיחת בעלים אי בעשיית כהן אמאי הא מעות גמירין לה אמר

פי' הרא"ש

תניא כוותיה דרבא אלו לחטאתי והשאר לשאר נזירותי דמי חטאת ילכו לים המלח. [ובמת] מיירי ובתוספ' (פ"א דמעילה) גרסי' בהדיא ומת: **והשאר** אליו לעולה ואליו לשלמים. דודאי עומדין לשניהם דכיון דאמר והשאר לשאר נזירותי הוי כאילו אמר לקרבנות נזירותי דאינו יכול [להביא מכל] המעות א' מהן או עולה או ג) חטאת כדפרישית (לעיל עמוד א' ד"ה ולאפוקי) [ואין לו תקנה עד] שיביא [ב'] בהמות ומחלל המעות עליהם ואומר בכל מקום שיש בהם דמי עולה יהיו מחוללים על בהמה זו וכי גמירי דיפלו לנדבה הייני דוקא כשדמי חטאת מעורבים בהן ומועלין בכולן אם נשתמש בדמי עולה שיש בהם מעילה ולאו דוקא בכולן דה"ה ברובן דא"א (אי) דליכא בהן דמי עולה ואין מועלין במקצתן דשמא כל הנך מעות דשלמים נינהו ובדמי שלמים אין מועלין מידי דהוה אשלמים מחיים: **והשאר** יפלו לנדבה. שהרי דמי חטאת מעורבין בהן והלכה היא בנזיר ולר"ש בן לקיש כדאית ליה ד]: ומועלין בכולן. בשביל דמי חטאת המעורבין בהן והן בני מעילה: ואין מועלים במקצתן. כי אותו מקצת ראוי לבוא כולו שלמים והקשה הר"ם [דלמה] לא ימעלו אפילו במקצת כיון דנופלין כולן לנדבה דהיינו עולת קיץ למזבח משתמש לה בדמי עולה וצריך לומר דעד שעת הקרבה שמקריבו לעולה לא נפק משם שלמים שהיו עליהם עד הנה: **אבל** בהמה הרי היא כמפורשת. ולכאורה איירי בבהמה דחזיא ליה לנזיר כמו כבשה שקריבה חטאת וכבש שקרב עולה ואיל שקרב שלמים וכמפורשין דקאמר רב הונא הייני שיקריב כל אחד קרבנו כדיניה וקמ"ל רב הונא נהי דלא פירש זה לחטאת זה לעולה זה לשלמים מ"מ קריבי כל חד וחד כי דיניה ולא נראה דא"כ מאי קמ"ל רב הונא והא מתני' היא דמייתי בסמוך רשב"ג אומר הביא ג' בהמות ולא פירש כו' ועוד דמסתמא איירי רב הונא בהך מיעוטא דבהמה דממעט נמי ממעות דהיינו נסכא וסואר קורות דלא חזי להקרבה לכ"נ דאיירי בבהמה דלא חזיא לנזיר כגון ג' פרים או ג' שעירים דבנזיר איל וכבש וכבשה הוא דאיכא והא דקאמר רב הונא כמפורשת ר"ל כמפורש' בתערובת מאותן כולן כמו שבמפורשין דלעיל ה] גבי אלא אפילו לחטאתו ולעולתו ולשלמיו מפורשין הן דהוי פירושו מפורשים בתערובת דמיין והולכין לאיבוד וא"ת כיון דמיירי בבהמה דלא חזיא לנזיר בהקרבה כדפרישי' אלא כגון שלשה פרים או שלשה שעירים מה לי בעלי מומין מה לי בתמימים כי היכי דבעלי מומין חשיב סתומין הכי נמי בתמימים וי"ל דתמימים ודאי אע"ג דלא חזיא להקרבה לנזיר כ"א לדמי מ"מ חל עליה קדושת הגוף [דאיכא] נפדית בלא מום מידי דהוה אמקדיש זכר לדמיו שלא הקדיש הדבר עצמו לעולה אלא לקנות בדמיו לעולה דהייני לדמי עולה דקדוש קדושת הגוף ואם תאמר ומי דמי התם בידו להקדישן קדושת הגוף לעולה גופה אבל הכא אין בידו להקדישן לנזירות דהא לא חזיא כדפרישית וי"ל דסבר לה כרבנן דתמורה (דף יט:) דאמרי המפריש נקבה לאשם אע"ג דלא חזיא לאשם שהוא בא זכר מ"מ חל עליה קדושת הגוף דבעי מום לפדות עליה ואם תאמר סוף סוף קשה דמאי שנא תמימים דהכא ו] והאוה דתמורה (דהני) דהמפריש נקבה לאשם מהמקדים זכר *לידי נסכים דלא נחתא ליה קדושת הגוף כדאמרינן בשבועות (דף יא:) משום דגופיה לא חזיא לנסכים וי"ל דלא דמי דהתם לא חזי כלל לשום נסכים שבעולם אבל תמימים דהכא ונקבה דתמורה כהי דלא חזו לקדושת הגוף דהאי קרבן שהפריש עליו מ"מ ראוי לקרבן אחר ה"ל בבהמה וא"ת ונהי דנחתא עלייהו קדושת הגוף ובעיא מום לפדות עליו סוף סוף לדמי קיימי א"כ מאי שנא תמימים וי"ל דשנא ושנא דבעלת מום ראויה לימכר מיד ולקנות קרבנות נזיר ג' בהמות הצריכים לו אבל תמימים לא חזיא לימכר מיד כדפרישית דבעי מום לפדות עליו ואיכא שהייה ופר"ת כיון דשהה אלו לזמן מרובה חיישינן אולי נתן לבו להזכיר שם חטאת על אחת מהם אך לא בירר והוי כאומר לחטאתו ולעולתו ולשלמיו דהוו מעורבין בתערובת והוליכו לאבוד ויש להוסיף ולתת טעם דמעות ובעלת מום דחזו ליה לאלתר ולקנות בהן הקרבנות עלמן הצריכין לנזיר לכך ליכא למיחש שמא נתן לבו לפרש בתערובת דלמה יפרש בלבו בתערובת הואיל ובידו לפרש ולברר מיד כשיקנה הקרבנות ז] ענין הצריכין לנזיר אבל היכא דאיכא שהייה ליכא למימר הכי: **אבל** נסכא לא אבל סואר קורות לבנות. האי אבל קאי אמתני' דקתני מעות סתומין יפלו לנדבה ועלה קאי דוקא המעות אבל הפריש ג' נסכות או ג' קורות אין להם דין סתומין אלא דין מפורשין בתערובת דהולכין כולן לאבוד וטעמא משום שהייה כדפרישית דאין דרך למכור כספיו מיד עד שימלא אדם הצריך להם וימכרם ביוקר *) לר"נ נסכא נמי חשיב כסתומין שפעמים שקונין מיד אבל קורות דרך להשהות עד שימלא אדם הצריך לקותם לצורך הבנין: **אלא** [מעתה] מעות ולא עופות. לכאורה משמע דמיירי בעופות דלא חזי להקרבה כגון אווזין ותרנגולין דומיא דנסכא וסואר קורות דממעט נמי לעיל ממעות וא"א לומר כן דאווזין ותרנגולין לשום קרבן לא חיילא קדושת הגוף עליהן ויכול למוכרן לאלתר בלא מום והוי להו בהמה בעלת מום דחשיב לעיל כמעות ועוד דהוא דרב חסדא דמייתי עלה מיירי בתורין ובני יונה וה"נ יש לפרש הנך עופות בתורין ובני יונה וא"ת סוף סוף הא בנזיר קיימינן ובנזיר לא חזו כלל ואיכהו נמי הוו להו לגבי נזיר כמו אווזין ותרנגולין וי"ל כיון דחזי לשום קרבן חיילא קדושת הגוף עלייהו מידי דהוה אפרים ואשעירים דפירשנו לעיל ומיהו אכתי קשה דאי חיילא עלייהו קדושת הגוף תו לא מיפרקי (דמיו) דאין לעופות פדיון אפילו כשיפול בהם מום א"כ אין ראוי לנזיר כלל לא לימכר ולא להקריב קרבנותיו ועוד דהסיא דרב חסדא דמייתי עלה מיירי בחייבי קינין משמע דהאי פירכא נמי בחייבי קינין לכך נ"ל דמיירי ודאי קינין כמו זב וזבה וכיולא בהן וגם בחייבי קינין דסייך בהו דין סתומין כמו בנזיר כדאמרינן לעיל הילכתא אמור בנזיר וכל דדמי ליה כמו בחייבי קינין א"כ מיתוקם נמי אפילו בנזיר וכגון בנזיר טמא שצריך שתי תורין חד לחטאת וחד לעולה דבטמא נמי הילכתא כדמשמע בשילהי פירקין וה"פ מעות ולא עופות כלומר אם חייבי קינין הפריש תורין ובני יונה ולא פירש בשעת לקיחה ומת קודם הקרבה או הפר לה בעלה דלא יהבינן להו דין דסתומין לענין זה שיקריב הכהן אי זה שירצה עולה לפי דצריך שאתה אומר מעות דוקא הוו סתומין ולא בהמה דחשיב

*) נ"ל לרבנ"י

[right-hand commentary, continued at the foot of the page; lines cut at the edge of the scan:]
חטאת : אפי' נסכא הוה כמעות משום דמוכרי' אותה לאלתר במעות או משום דהיא עצמה כמעות כיון שקונין בה ולר"ל גמי אין צריך שהות במכירתה אבל סואר של קורות לא קבוצת קורו
מוכרן לאלתר עד שיזדמן לו אדם שצריך לבנות ויקנם ביוקר או יחליפו לו בדבר אחר : מאי טעמא דרבנן הנהו אמוראי דאמרי מעות ולא בהמה ולא נסכא ולא סואר של קורות א"כ
ות ולא עופות כלומר המפריש קן לחובתו ולא פירש איזו לעולה ואיזו לחטאת כדא' לעיל מי שהיה מחוייב חטאת ואמר הרי עלי עולה והפריש מעות ואמר אלו לחובתי רצה להביא בהם
שבינן להו כמפורש ואין ידוע למה הכא נמי כיון דהשביתו לכל דבר מפורש הוי כמפורש . א"כ כשהפריש קן לחובתו הוי כמפורש חוץ ממעות . ואין הדבר ידוע ולא יוכלו הבעלים או הכהן לברר
ו ולא אמרי' יקרבו עולות כדין סתומי' דאמרי' לעיל תנא נזיר וחייבי קינין דדמי ליה ואע"ג דאמרי' אין מקייצין בעופות היינו שלא יקחו עולת העוף משופר נדבה . אבל אם העוף קדוש
. אלא הא דאמר רב חסדא אין הקינין מתפרשות וכו' . ואמאי והא מעות גמירי ולא דבר אחר וכיון שהפרישו הבעלים ולא פירשו הוי כמפורש שנתערבו והיאך נתפרשו בעשיית
ולקח ועשה אלמא עופות כסתומים . וה"ה נמי בהמה ונסכא וסואר של קורות ואם מת או הפר לה בעלה יפלו לנדבה . ולר"ל פרי' הכי כי היכי דאמר בבהמה ונסכא וסואר של קורות
ה"נ במפריש להטאת או לעולה מסתבר נמי למיחש שמא פירש ואם מת ימותו ולא אמר יפלו לנדבה וכן כל קן סתום לא יוכל להתברר עוד . אלא הא דאמר רב חסדא אין הקינין וכו' כד
בירר וכן נמי בבהמה ונסכא וסואר . ג) וקשה אדפריך מדרבנן לפרוך מכמה משניות דתנן בהן קן סתומה . אלמא דמתבררי' אח"כ אע"פ שהפריש סתומים וכ"ת כגון שהבעלים אומרים ש

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה ומועלין בכולן וכו' מועלין בדמים. נ"ב ר"ל ה"ה הכא אע"ג דמת הוי כלא מת שהרי ראוי להקרבה דיפלו לנדבה. א"מ : ב] ד"ה וכ"ת וכו' שאם נאכל א' מהם . נ"ב ר"ל גבי סתומה דינא הכי ועי' לעיל דף יב . א"מ : ג] תוס' ד"ה והשאר וכו' או עולה או חטאת . פי' חטאת נמחק וכ"ב שלמים: ד] תוס' ד"ה והשאר וכו' כדאית ליה מקרא כנ"ל : ה] תוס' ד"ה אבל וכו' כמו שבמפורשין. דלעיל נ"ב עמוד א'

דחשיב בהמה כמפורש בתערובת אילו נתן דעתו על אחת מהן חטאת וכן גבי עופות נמי ליחוש לכך אם לא פירש בשעת לקיחה שמא נתן דעתו בין לקיחה להקרבה לנדר בלבו חד לחטאת וחד לעולה ולא יוכל הכהן להקריב אותה איזה שירלה לחטאת ואיזה שירלה לעולה :

*וכי תימא ה"נ והא"ר חסדא כו'. וא"ת [ומאי] פריך והלא א] דאמרת מעות ולא בהמה היינו משום דאיכא שהייה משום דבעו מום כדפרישית אבל הני עופות חזו להקרבה ואין לריך שהייה ולכך אין לחוש שמא נתן דעתו לפרש בלבו האי לחטאת והאי לעולה דליהוו כמפורשין וי"ל (דנהי) דכיון דלא פירשו הבעלים בשעת לקיחה שוב אין בידם להפריש' דהא בעו להתפרש בעשיית כהן ועשיית כהן אינו ביד הבעלים הילכך איכא למימר דאחר לקיחה אולי נתן לבו לפרשם בתערובת וא"ת והא אין מועיל פירוש הבעלים אחר הלקיחה וי"ל נהי דאין מועיל פירוש הבעלים אחר לקיחה לברר איזה יקרב חטאת ואיזה יקרב עולה מ"מ מהני פירש בתערובת ואיכא למיחש דשמא נתן בדעתו לפרש אחר הלקיחה האי לחטאת והאי לעולה דהוי בתערובת ומעתה לא יוכל הכהן להקריבם כרצונו איזה שירלה חטאת ואיזה שירלה עולה ולהכי פריך וכי תימא אין ה"נ והא"ר חסדא כו' אלא בעשיית

תורה אור

אמר ליה וליטעמיך הא *דתנן רשב"ג אומר הביא שלש בהמות ולא פירש הראויה לחטאת תקרב חטאת לעולה תקרב עולה לשלמים תקרב שלמים אמאי הא אמרת בהמה לאו כמפורשת דמיא אמר ליה התם °ולקח °ועשה אמר רחמנא בלקיחת בעלים אי בעשיית כהן הבא נמי מי

איוב טו | ויקרא יב

א"ל וליטעמיך הא דתנן רבן שמעון בן גמליאל אומר כו'. לימא נמי התם דכסתומין דמו דהא אמרת בהמה נסכא וסואר של קורות לאו כמפורשין דמו : אמר ליה. לעולם אימא לך דמעות ולא נסכא מעות ולא סואר והא דאמרת מעות ולא עופות התם לא אפשר דליהוו כמפורשין דהא כתיב בהו א) ולקח ועשה דגלי לך רחמנא דלא ליהוו מפורשין אלא אי בעשיית כהן אי בלקיחת בעלים והא נמי דמותבינן לך מבהמה התם נמי לא אפשר (א) דכסתומין דמו דמיככרא מילתא דכמפורשין דמו :

מי

הכהן כלומר הא בעשיית כהן מיפרש היכא דלא פירשו ובירו הבעלים בשעת הלקיחה ב] [ואימא] דעתם לברר והוו כמו מפורשין בתערובת ואיך תמלא שיתפרשו בשעת עשיית כהן כשהבעלים קיימים אדרבה לא יהיה הכהן רשאי לעשות אחד לחטאת ואחד לעולה לפי דעתו אם לא ישאל פי הבעלים אם נתנו דעתם על הגוזלות מעולם איזה לעולה ואיזה לחטאת דאם אינו שואל את פיהם שמא יעשה איפכא מכוונת דעת הבעלים אלא ודאי מדקאמר רב חסדא דבעשיית הכהן מתפרשות ש"מ דאין לנו לחוש שנתנו הבעלים עיניהם עליהם מעולם או אפי' נתנו עיניהם עליהם אותה כוונה לא מעלה ולא מורדת כיון שלא הוליא הפירוש בפיו להדיא וה"ה לבהמה וסואר של קורות שיהיו כסתומין גמורים למילתייהו שיפלו לנדבה ולא נימא מעות דוקא כי היכי דעופות הוו כסתומין למילתייהו שהכהן עושה איזה שירלה חטאת ואיזה שירלה עולה ע"כ שיטת התוס' והקשה הר"מ כיון דמעשיית הכהן פריך כדפרישית א"כ אדמקשינן מדרב חסדא תיקשי ליה מכמה משניות דמס' קינין דאיירי בקינין סתומין פירוש שלא פירשו הבעלים בשעת לקיחה דמשמע שכהן מברר בעשייתו וע"ק מאי פריך דהיכי ניחוש שהבעלים בירוש איפכא ממה שהכהן עושה והלא הם מביאים אותם לכהן להקריבם בדעתו איזה שירלה לעולה ואיזה שירלה לחטאת וא"כ לא פירשום כלל ולעולם אימא לך דהיכא דלא הביאום לבסוף לכהן דהוו כמפורשים בתערובת כמו נסכא וסואר של קורות [ומאי] פריך וע"ק היאך יועיל [פרישת] הבעלים בתערובת אחר הלקיחה דחיישינן אולי נתן בדעתו לפרש שוב לא יוכל הכהן לשנותם יותר מאילו אמר בהדיא זה חטאת וזה עולה דאינו מועיל אחר הלקיחה כדאמר או בלקיחת בעלים או בעשיית הכהן לכ"כ להר"ם דפריך אהא דאמר לעיל מעות ולא בהמה פי' משום דאיכא שהייה ושמא נתן בדעתו לפרש בתערובת בימי השהייה דהיינו בימים שבין שעת הפרשה לשעת הקרבה ואפי' ג] בתערובת כשמזכיר בפירוש איזו לחטאת ואיזו לעולה דלאני פירושו לקבוע זה לחטאת וזה לעולה פריך והא"ר חסדא כו' אלמא לא מהני פירוש הבעלים בין הלקיחה דהיינו הפרשה ובין שעת הקרבה גבי קינין ומסתמא ה"ה גבי שאר קרבנות ע"כ פי' הר"ם וקשה דהא דקאמר רב חסדא אין הקינין מתפרשות משמע דוקא קינין מדלא קאמר אין הקרבנות ועוד אפי' את"ל דיליף שאר קרבנות מקינין מ"מ אין סברא הוא לדמות לקינין אלא קרבן דחזי להקרבה הן עצמן דומיא דקינין אבל נסכא וסואר קורות לא וכן פרים ושעירים לגבי נזיר דלא חזו להקרבה גופייהו ליכא למילף להו מקינין ועוד מה לו להאריך בלשונו כ"כ דקאמר מאי טעמייהו דרבנן דקאמרי מעות ולא בהמה וכו' לעיל להאתר ה"ל לאקשויי ארב הונא דאמר אבל בהמה הרי היא כמפורשת איני והא"ר חסדא ולאוכוחי דלא מהני [פרישת] הבעלים בינו ובינו לפי שיטת הר"ס וגם הלשון קשה דמסיק ואמר והא מעות גמירי לפירושו ועוד קשה לאותו טעם שפירשו התוס' דהא דאמר מעות ולא בהמה ולא נסכא דכיון דאיכא שהייה חיישינן שמא נתן לבו לפרשם בתערובת באותו הזמן והשיהוי וזהו דוחק גדול שטעם זה אינו רמוז כלל בספר לכך נראה בסוגיא לפרש הסוגיא כפי' הקונטרס דהא דקאמר מעות ולא בהמה ולא נסכא וכו' ד] מ"ט משום שהייה הוא ומיהו אין הטעם משום חששא [כי פירש] בתערובת בלבו אלא משום דאין לך אלא בלשון ההלכה שנשנית מעות סתומים יפלו לנדבה בלשון המשנה ועל זה קאמר דוקא מעות גמירי ולא בהמה פי' ולא בהמה תמימה דלא חזיא לנזיר להקרבה כגון פרים או שעירים וכן נסכא וסואר קורות והיא היא דרבותא משמיעין אותנו הכך אמוראי שלא תאמר דהלכה נתקבלה בכל מילי דלא חזי להקרבה דומיא דמעות כמו נסכא וסואר קורות ופרים לגבי מיר זה אין לך לומר דדוקא מעות גמירי (תימא) שנופלין לנדבה הילכך אין לך אלא ההלכה ומיהו בהמה בעלת מום בכלל מעות היא כיון דחזי לדמי להאתר כמו מעות ואפי' נשנית הלכה בהדיא מעות בהמה בעלת מום בכלל כיון דדמיא למעות לגמרי ה] (דדמי למעות להאתר) הך לדחזיא לדמי להאתר וכה"ג אמרי' לעיל תנא בנזיר כל מילי דדמי ליה אבל נסכא וסואר קורות דלא חזי לדמי להאתר כדפירש *בפרק ראשון אותו ודאי נתמעט מכלל הלכה שנשנית מעות והשתא פריך שפיר דקאמר מאי טעמא דרבנן דאמרי מעות ולא בהמה וכו' אלא מעתה דקאמר מעות דוקא גמירי מעות ולא עופות בתמיה פי' אם אחד מחייבי קינין או נזיר טמא שהפרים תורין ובני יונה סתומין שלא פירש בשעת לקיחה ומת ה"נ דלא יפלו לנדבה ולא נחשבם כמעות סתומין וכ"ת אין ה"נ והא [אמר] רב חסדא כו' פי' דהיכא דלא פירשום הבעלים בשעת לקיחה דאין מתפרשות אלא בעשיית הכהן כלומר דאין להם שום דין פירוש אלא יש להם דין סתומים לכל מילי בין לענין שכהן יעשה איזה שירלה חטאת ואיזה שירלה עולה ובין לענין שיפלו לנדבה במעות סתומין אם מתו הבעלים קודם הקרבה כך יש לפרש הקושיא דפריך לדרב חסדא לפי' הקונטרס ולא מעשיית הכהן קפריך כמו לפי' ראשון דלא היה מקשה אלא כדפרישית דמשמע ליה דאם לא נתפרשו בלקיחה תו לא חשיב כמפורשין אלא כסתומין לכל מילי ואף לענין זה הוו כסתומין דיפלו לנדבה וא"ת והכתי ומאי פריך מרב חסדא לפי' זה ודילמא רב חסדא לא איירי אלא לענין זה שלא יוכלו הבעלים לפרש אחר הלקיחה איזה לחטאת ואיזה לעולה [ולא] איירי לענין שיפלו לנדבה כלל וי"ל דמשמע ליה לכל מילי קאמר דהוו כסתומין ועוד דא"כ הוה ליה למימר אין הקינין נקבעות דהוי משמע דדוקא לענין קביעות קאמר איזו לחטאת ואיזו לעולה לענין קביעות הבעלים שאם לא קבעוהו בשעת לקיחה שוב אינו יכול לקבעו שגם בעלמא רגיל להזכיר לשון קביעות לגבי קרבנות מדקאמר מתפרשות משמע על כל מילי קאמר אין להם דין פירוש אלא דין סתומין בין לענין דחשיבי כסתומין ליפול לנדבה והשתא הוי הלשון שפיר דמסיק והא מעות גמירי אלא על כרחך לאו דוקא מעות דה"ה עופות וה"ה דלאו דוקא מעות אלא אפילו בהמה ונסכא וסואר קורות וא"ת לפי' הקונטרס דמפרש הא דפריך מעות ולא עופות בעי למימר המקשה דעופות סתומים יפלו לנדבה והא אמרי' פ"ק דשבועות (דף יב:) דאין מקילין המזבח בעולת העוף וי"ל דה"מ במותר נסכים ושאר מותרות פי' שאם נשתיירו מעות שבאותם מעות אינו יכול לקנות עופות לקיץ המזבח אבל אם העופות עלמן נשתיירו כמו שמתו הבעלים קודם הקרבת כהגים עופות מקילין שפיר לגבי המזבח א"כ המקשה דהכא לא ס"ל ההיא דשבועות שפס היא מימרא דאמורא : וליטעמיך הא דתנן רבן שמעון בן גמליאל אומר הביא שלש בהמות ולא פירש הראוי לחטאת. כגון כבשה תקריב חטאת הראויה לעולה כגון כבש תקרב עולה הראוי לשלמים כגון איל הראוי לשלמים : ואמאי האמרת [בהמה] לאו כמפורשת דמיא. כלומר לפי מאי דבעי לאוכוחי מרב חסדא דעופות כסתומין הם וה"נ בהמה [נימא] כסתומין דמיא ולא כמפורשין וא"כ יקשה לך אמאי חשיב להו רשב"ג כמפורשין וא"ת ומי דמי והא בהמה דלעיל דחשיב כסתומים מיירי כגון דהוו ג' פרים והנהו ודאי הוו כסתומים אבל אלו בהמות דמיירי כאן רשב"ג מיירי בבהמה דחזו לנזיר ולכך חשבינן להו כמפורשין וי"ל דהכי פירושו אי אמרת בשלמא כדקאמר רב הונא בבהמות דהיינו ג' פרים חשיבי קלת כמפורשין ולכל הפחות כמפורשין בתערובת הכא דרשב"ג ניחא דחושב ג' בהמות הראויים לנזיר כמפורשין לגמרי כאילו פירש בפיו זו לחטאת וזו לעולה וזו לשלמים אלא אי אמרת הג' פרים כסתומין דמיין לגמרי ה"כ מחמת שהן ראוין לנזיר לא הוה לן ו] למיחשב *(ביניהו) לגמרי כמפורשין וא"ת והכתי מאי [פריך דילמא] רשב"ג איירי כשחזר ופירש הנזיר בפירוש בשעת הקרבה הי לחטאת והי לעולה והי לשלמים וי"ל דהדא לישנא לא משמע הכי דקתני הביא ג' בהמות ולא פירש וכו' ומשמע ליה הראוי לעולה תקרב לעולה ומשמע אף קודם הקרבה יש עליה

נ"א בנייהו

פי' הרא"ש

חסדא נמי נוקי הכי : ועוד היאך ניחוש שמא בירנן כיון שהוא עצמו מביאן לכהן ולא א"ל זו חטאת וזו עולה. וי"ל דדעת המקשה דאין שום דבר מתפרש אלא בשעת הפרשה או בשעת עשיה ולא בנתיים. והכי פריך אלא מעתה ולא עופות אם הפריש עופות סתומים ומת נמי חיישת שמא אח"כ בירנן וימותו והא אמר רב חסדא וכו' אלמא דאין דבר מתפרש אלא או בשעת הפרשה או בשעת עשיה. וכן בהמה ונסכא וסואר נמי אין מועיל בירור אחר שהקדישו. וכן משמע בפ' טרף בקלפי דלאו דוקא בעופות קא' רב חסדא אלא בכל קרבנות. ובקוצר הוה מצי למיפרך למאי דקאמר דחייש בבהמה ונסכא שמא בירר אח"כ והא אמ' ר"ח וכו' אלא דניחא ליה למיפרך מעופות אעופות : א"ל רב פפא לשימי ולטעמיך דמותבת לי דבהמה ועופות הוו סתומים כמו מעות הא דתנן הביא ג' בהמות כבשה וכבש ואיל ולא פירש אלא אמר אלו לקרבנות נזירותי:הראוין לחטאת כבשה. לעולה כבש ואיל לשלמים ואמאי והא אמרי' בהמה לאו כמפורשת דמי' וכיון שלא פירש חטאת ועולה ושלמים היאך קריבין בלא קריאת שם. אלא ודאי כמופרש דמי כאילו פירש חטאת עולה ושלמים ונקבעת כל א' לשם מה שהיא ראויה. ולאידך פי' הכי קא"ל ולטעמיך דאמרת דאין ברירה מועלת אלא בשעת הפרשה או בשעת עשיה. הא תני רשב"ג דאם לקח סתם ולא פירש דהכהן מקריב הראוי לחטאת חטאת. וא"צ לפרש מדקאמר הראוי לחטאת חטאת משמע שבסתם הוא מקריב וא"צ לקרוא לו שם אלא דסמכי' אהא שהבעלים קראו להם שמות אחר ההפרשה. א"ל ולקח ועשה אמר רחמנא. כלומר אותיבית לך מעופות שכל א' מהם ראוי לחטאת או לעולה ואפ"ה אמר רחמנא ולקח ועשה שאם לא ברור הבעלים בשעת לקיחה יכול הכהן לברר בשעת עשיה אלמא הוו כסתומים אבל לא אותבת לי מידי מבהמה דאע"פ שלא פירש ע"כ כל אחד ואחד נקבעת לפי מה שהיה ראויה דמי מצי למימר הך דחטאת תקרב עולה

שייך לדף ס: | לקמן מה.

נוסחת הריב"ן
א) ולקחם :

הגהות הב"ח
(א) רש"י ד"ה אמר ליה וכו' לא אפשר למימר דכסתומין :

גי' א"מ כפירוש ראשון

הגהות מהר"ב רנשבורג
א] תום' ד"ה וכ"ת וכו' וא"ת מאי פריך והלא הא דאמרת וכו' כצ"ל : ב] בא"ד ובררו הבעלים בשעת הלקיחה ואימא. תיבת ואימא נמחק וכ"ב ואמאי שמא כצ"ל. א"מ : ג] בא"ד ואפי' בתערובת כשמזכיר וכו'. תיבת בתערובת נמחק : ד] בא"ד ולא נסכא וכו' מאי טעמא. תיבת מאי נמחק וכ"ב נמי טעמא : ה] בא"ד כיון דדמיא למעות לגמרי דדמי למעות להאתר הך לדחזיא. תיבות דדמי הך לדחזיא נמחק וכ"ב תחת דדמי [דמה] ותחת הך לדחזיא [והך חזיא] : ו] ד"ה ואמאי כו' הוה לן למחשב ביניייהו תיבות למחשב בינייהו נמחקו וצ"ל למחשבינהו :

מי מצית אמרת הדין דחטאת תקרב עולה הכא נקבה הכא זכר מתיב רב המנונא ומי אמרינן בהמה בעלת מום כסתומה דמיא ת"ש *כיצד אמרו האיש מגלח על נזירות אביו בזמן שהיה (א) הוא ואביו נזירים והפריש אביו מעות לנזירותו ומת ואמר הריני נזיר ע"מ שאגלח על מעות אבא (ב) היו לו מעות סתומות יפלו לנדבה היתה לו בהמה מופרשת חטאת תמות עולה תקרב עולה ושלמים יקרבו שלמים מאי לאו אפי' בעלת מום לא תמימה אבל בעלת מום כסתומה דמיא מאי איריא מעות לימא היתה לו בהמה בעלת מום יפלו לנדבה הכי נמי בעלת מום למאי קדישא לדמי דמי היינו מעות מתיב רבא *°קרבנו בקרבנו הוא יוצא ואינו יוצא בקרבן אביו יכול לא יצא בקרבנו של אביו שהפריש מן הקלה על החמורה או מן החמורה על הקלה אבל יוצא בקרבן שהפריש אביו מן הקלה על הקלה או מן החמורה על החמורה ת"ל °קרבנו קרבנו *בקרבנו הוא יוצא ואינו יוצא בקרבנו של אביו יכול לא יצא בקרבן אביו בבהמה שהפריש אפי' מן הקלה על הקלה מן החמורה על החמורה שהרי אין אדם מגלח על בהמת אביו בנזירות אבל יוצא במעות שהפריש אביו אפי' מן החמורה על הקלה או מן הקלה על החמורה שהרי אדם מגלח על מעות אביו בנזירות בזמן

תורה אור: ויקרא ד · שם

מי מצית אמרת דהאיך דהויא חטאת תקרב עולה. הא הויא דלשום חטאת הויא נקבה והאי דעולה הוי זכר: מתיב רב המנונא ומי אמרינן דבהמה בעלת מום כסתומה דמיא והתניא כיצד אמרו האיש מגלח כו': ה"ג כיצד אמרו האיש מגלח על נזירות אביו בזמן שהיה אביו נזיר והפריש אביו מעות לנזירות ומת (ג) כו': הריני נזיר ע"מ שאגלח על מעות אבא אין זה מגלח על מעות אביו היו לו מעות סתומין כו'. וסדר המשנה אינה א) כן דמעיקרא הוה ליה למיתני מגלח על נזירות ב) אבא אלא רב המנונא דבעי לאיתויי פירכא מינה טריחא ליה מילתא למיתני כיצד הוא מגלח ג) והוא מדלג בה ונקיט בסיפא משום דבעי פרוכי מינה אין זה מגלח על מעות אביו הואיל וכבר מת אביו קודם שקיבל עליו זה נזירות אבל בסיפא דברייתא מפרש כיצד מגלח על נזירות אביו ד) כדמפרש בסיפא דמתני': היתה לו בהמה מופרשת. כלומר שהפריש ג' בהמות אבל לא פי' איזו לחטאת ואיזו לעולה: מאי לאו אפי' בעלת מום. שהן בעלי מומין וקא חשיב להו כמפורשים דקאמר החטאת תמות והעולה תקרב כלומר תמכר ויביא בדמיה עולה וקשיא לר"כ דאמר בעלת מום כסתומה דמיא ויפלו דמיה לנדבה כדין מעות סתומין: לא תמימה. הראויה ליקרב ומשום הכי הויין להו כמפורשין: מאי איריא. דתני מעות כסתומין דמיין ליתני בהמה בעלת מום ולהא אמינא מדבהמה דמיא ה) כסתומה כ"ש מעות: הכי נמי. קתני דבהמה בעלת מום למאי קדישא לדמי ודמי מעות נינהו וכיון דקתני מעות לא איצטריך ו) למיתני בעלת מום: מתיב רבא אשר נשיא את קרבנו בקרבנו הוא יוצא: יכול לא [יצא] בקרבן אביו. שהפריש אביו מן עבירה קלה שעבר כגון שבועת העדות ושבועת ביטוי: על החמורה. שהבן חטא כגון שאכל חלב ודם או שנתחייב בחייבי מיתות בית דין: תלמוד לומר. ואם נפש אחת תחטא והביא (את) קרבנו: שהרי אין אדם מגלח על בהמת אביו בנזירות. כדתנן (לקמן דף ל.) מי שהיה הוא ואביו נזירין והפריש אביו מעות סתומין כו' מדקאמר מעות ולא אמר בהמה שמע מינה דעל מעות הוא דמגלח ולא על בהמה ח): בזמן

עליה שם עולה אך למעול בה אך אם מתו הבעלים דלמיתה אזלא א] ועוד אי במפורשין בפירוש בשעת הקרבה צריך למימר ומאי קמ"ל רשב"ג וא"ת ומאי קס"ד דרב פפא והא מוכחא מדרב חסדא דבעופות כסתומין דמיין וה"ה בבהמה ויש דוחק לומר דרב פפא ס"ל דרב חסדא [בדותא] וליתא דבכמה דוכתי [מייתי] לדרב חסדא וי"ל דרב פפא ודאי ס"ל דאפילו את"ל דעופות כסתומים דמיין ולא ממעטינן להו ממעות היינו משום שאין לנו למעט אלא דבר הדומה למעות דלא חזו להקרבה כגון ב] לפרים דלא חזו לנזיר להקרבה אבל עופות דחזו גופייהו להקרבה אין למעטן מהלכה שנתפרש במעות סתומין יפלו לנדבה והוא הדין דודאי סתומין הוו ג] מעלו לנדבה ומשני ליה רב שימי וא"ל ולקח ועשה אמר רחמנא בלקיחת בעלים אומר כן כלומר ואם לא פירשו הבעלים בשעת הלקיחה הוו כסתומין והוא הדין דרב הונא דאמר ד] בבהמות דהוו כסתומין לפי שאינו מוכיח מגוף התורים הי חטאת והי עולה וכן כשהפרים שלשה פרים אין מוכיח מגוף הבהמות כלום הי חטאת והי עולה הילכך טוכל לומר דהוו כסתומין לגמרי אבל הכא במתני' דרשב"ג דקתני הביא שלש בהמות הראויות דמוכיח מגוף הבהמה הי לחטאת והי לעולה והי לשלמים דכבשה לחטאת שחטאת באה נקבה וליכא למימר דתקרב עולה שהעולה בא זכר דהיינו כבש וכן איל מפורש ה] בפסוקים להדיא דקרב שלמים וכן כבשה לחטאת וכן כבש לעולה הילכך כמפורשין דמו דאין מפורש גדול מזה אבל ג' פרים כסתומין דמיין ולא נאמר אי ג' פרים הוו כסתומים ה"כ הוו כסתומין [כך] סבר המקשה:

מתיב רב *הונא. אמרת יחטא וגו' ז) והביא את קרבנו בקרבנו הוא יוצא: יכול לא [יצא] בעלת מום כסתומים דמיא לר"כ דאמר לעיל הכי פריך והתניא כיצד האיש מגלח לנזירות אביו ה"ג בזמן שאביו היה נזיר והפריש מעות לנזירותו פירוש סתומין ומת ואמר הבן הריני נזיר ע"מ שאני מגלח על מעות אבי ו] דהוא שמגלח על מעות אביו פירוש אע"ג דלקמן מייתינן דאם אביו הפריש מעות לחטאתו שאכל חלב ומת ונתחייב הבן גם הוא חטאת חלב אינו מביא חטאתו ממעות שהפריש אביו חטאת ה"כ הלכה היא בנזיר שמגלח על מעות שהפריש אביו לנזירותו ודוקא שלא נדר הבן בחיי אביו כדמסיק והולך אבל נדר בחיי אביו לא כדקתני אבל מי שהיה הוא ואביו נזירים והפריש אביו מעות פירוש בסתמא ומת ואמר הבן הריני מגלח על מעות אבי אינו מגלח עליהם אלא יפלו לנדבה דכך היא הלכה ואית ספרים דגרסי איפכא וגירסא זו עיקר: **היתה** לו בהמה מופרשת [חטאת] תמות עולה תקרב עולה ושלמים תקרב שלמים מאי לאו אפילו בהמה בעלת מום. כלומר מאי לאו אפי' הפריש אביו שלש בהמות בעלי מום ומת דניתן להם דין מפורשות בתערובת ימותו ולא ניתן להם דין מעות סתומין לפדותם ולהביא בדמיהן נדבה דבעלי מום [כמפורשין דמי]: **לא** תמימה. כלומר לא משכחת דין מפורשת אלא בבהמה תמימה אבל בעלת מום כסתומין דמיין במעורבין: **מאי** איריא דתני מעות כו'. [אמאי נקט ברישא מעות ה"ל למיתני ברישא היתה לו בהמה בעלת מום דהכי הוי שפיר טפי למיתני דין סתומים ומפורש הכל בבהמות] וא"ת ואמאי לא פריך ממתני' דקתני מעות סתומין יפלו לנדבה ולאי בהמה בעלת מום כמעות סתומין ליתני בהמה בעלת מום וי"ל דמברייתא פריך שפיר דמשמע דכולה ברייתא בסתומין ז] מיירי וא"כ ליתני כולה בבהמה וליפלוג וליתני בדידה הכל בין בעלת מום בין תמימה אבל במתני' קתני מעות מפורשין להכי קתני בתר הכי מעות סתומין ומחלק הכל במעות להכי ליכא למיפרך ליתני בהמה בעלת מום דהוי כסתומין א) במקום [מעות]: **מתיב** רבא קרבנו. בפרשת ב) אם נשיא יחטא ושלשה קרבנות כתיבי חד בנשיא וחד בכבשה וחד בשעירה: **ואינו** יוצא בקרבן אביו. ל"ע דמה איצטריך קרא הא ודאי דחטאת שמתו בעליה למיתה אזלא ומאי האי דקאמר נמי בתר הכי אבל יוצא הוא בקרבן אביו שהפריש מן הקלה על הקלה וכו':

שהרי אין אדם מגלח על בהמת אביו בנזירות. כדאמרינן בשילהי פירקין שאינו מגלח על ג) אביו כי אם על מעות סתומין דלא הוזכר בלשון המשנה אלא מעות סתומים דהלכה נשנית במעות סתומין דוקא ח] היה מדקדק הר"ס דאמר בפ"ק דזבחים (דף ט:) חטאת חלב ששחטו לשם חטאת דם כשרה והכא אמר דלא כיפר ויש לחלק דהתם מיירי שלא היה חייב שתיהם כי אם חטאת חלב ולכך עדיף אבל הכא שנתחייב שתיהן הוי עקירה יותר ועוד יש לומר דודאי לענין להתכפר בו בשביל חטאת חלב שהיתה עומדת לכך איכא מאן דאמר כשרה אבל הכא איירי להתכפר בו משום חטאת דם שרוצה לעוקרו ממה שהיה מתחילה לכך לא כיפר:

ה"ג אבל יוצא במעות שכן מגלח על מעות אביו. ואע"ג שהמעות היו מפורשים לחטאת אביו וכה"ג אינו מגלח על מעות של אביו מ"מ כיון דבשום דוכתא מגלח על מעות אביו: ד) **אבל** יוצא בקרבן שהפריש לעצמו. לעבירה זו ויביאנו לעבירה אחרת: **ת"ל** קרבנו על חטאתו. בפרשת אם נפש תחטא וגו' והביא קרבנו שעירת עזים על חטאתו ואע"פ שדרשנו כבר שלשה קרבנות עתה בא לדרוש על חטאתו עד שיהא קרבנו לשם ה) חטאת ואפי' אדם אחד: **יכול** לא יצא. כשמפרים במזיד בהמה המפורשת *לעבודה זו ומקריבה לחטאת אחר: שהרי

א) נ"א במעורבין. ב) נ"ל אשר. ג) נ"ל נזירות. ד) שייך לדף כ"א. ה) נ"ל חטאתו

עין משפט נר מצוה

כד א מיי' פט"ו מהל' פסולי מוקדשין הל"ז ופ"ג מהל' שגגות הל' ג ופ"ד מהל' תמורה הלי"א:

פי' הרא"ש

הכא נקבה והכא זכר. ולאידך פי' בשעת הפרשה ודאי הוקבעו כל א' למה שהוא ראוי: ה"ג בזמן שהיה אביו נזיר והפריש מעות סתומים לנזירותו ואמר הבן הריני נזיר ע"מ שאגל' על מעות [אבא] ה"ז מגלח על מעות אביו. אבל אם היה הוא ואביו נזירים והפריש אביו מעות סתומים ומת ואמר הבן הריני מגלח על מעות אבא יפלו לנדבה. י"ס דגרסי איפכא. אבל גירסא זו עיקר דמסתברא למימר דנאמר הלכה היכא דתחלת קבלת נזירותו היתה על סמך מעות אביו. אבל אם בחיי אביו היה נזיר כבר הוזקק להביא קרבנות משלו: היתה לו בהמה מפורשת עליו וכו' מאי לאו אפי' בעלת מום אם הפריש אביו ג' בהמות בעלי מומין כמפורשות דמי. דאי כסתום דמי יפדו ויביא בדמיהם נדבה אלא ודאי כמפורשים דמי ולא חשבי' להו כמפורשי' ונתערב' וימותו כולם. דמסתמא דמי כבשה עומדים לחטאת ודמי כבש לעולה ודמי איל לשלמים: א"ה מאי איריא מעות כיון דחשבת בהמה בע"מ כסתומים. מאי איריא דתני ברישא מעות ליפלוג וליתני הכל בבהמה וליתני ברישא היתה לו בהמה בע"מ יפלו לנדבה. ומשני כיון דבע"מ קדושה לדמי היינו מעות. מתיב רבא קרבנו בקרבנו וכו' בפ' אשר נשיא יחטא כתיבי ג' קרבנות חד בנשיא וחד בהדיוט. אחד בכבשה ואחד בשעירה וקמא קא דריש בקרבנו הוא יוצא ואינו יוצא בקרבן אביו שאם הפריש אביו קרבן על חטאתו ומת והבן היה חייב אותו קרבן עצמו אין הבן יוצא באותו קרבן: מן הקלה חלב ודם ושאר חייבי חטאות שאין חייבין על זדונן סקילה. על החמורה שבת וע"ז וכיוצא בהן שחייבין על זדונן סקילה: תלמוד לומר קרבנו השני דאפי' מן הקלה על הקלה ומן החמורה על החמורה אינו יוצא: שהרי אין א"ם מגלח על בהמת אביו בנזי' שאם הפריש בהמות לנזירותו ומת ואמר הבן הריני נזיר ע"מ שאגלח על נזי' אבא אינו מגלח עליהם דלא נאמר הלכה אלא על מעות סתומים שהפריש אביו:

מסורת הש"ס

לקמן ל:

הכל בכריתות כז:

נוסחת הריב"ן

א) כך: ב) אביו: ג) וקא: ד) וכדמפרש: ה) דמיא לה: ו) (למתני) ליתא בכ"י: ז) (והביא את כו' בקרבן אביו) כ"ז ליתא בכ"י: ח) על בהמה ת"ל והביא את קרבנו שעירת עזים תמימה על חטאתו עד שיהא קרבנו לשם חטאתו:

הגהות הב"ח

(א) גמ' בזמן שהיה אביו נזיר והפריש אביו כצ"ל ותיבת הוא נמחק: (ב) שם ע"מ שאגלח על מעות אבא אין זה מגלח על מעות אביו היו לו מעות סתומות: (ג) רש"י ד"ה הכי גרסינן וכו' מעות לנזירות ומת ואמר הריני נזיר וכו' על נזירות אביו אלא רב המנונא וכו' מגלח הוא מדלג בה ונקט סיפא משום דבעי פריך מינה כצ"ל והד"א:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה (בעמוד הקודם, ואמאי וכו' דלמיתה אזלא. נ"ב ר"ל בהמת חטאת. א"מ: ב] בא"ד דלא חזו להקרבה כגון פרים כצ"ל: ג] בא"ד וה"ה דודאי סתומין היו מעלו לנדבה. נ"ב עיין א"מ ותיבת מעלו נמחק וצ"ב יפלו: ד] בא"ד וה"ה דר"ה דאמר בבהמות, תיבת בבהמות נמחק וצ"ב בעופות. א"מ ויעוש"ס ודו"ק: ה] בא"ד וכן איל מפורש בתורה כצ"ל והוא בפ' נשא עי' א"מ: ו] ד"ה מתיב ר"ה וכו' על מעות אבי דהוא, תיבת דהוא נמחק וצ"ב זהו: ז] ד"ה מאי וכו' דכולה ברייתא בסתומין ומפורסים כצ"ל: ח] ד"ה שהרי וכו' במעות סתומים דוקא. נ"ב כאן הס"ד ומן היה מדקדק הר"ס עד סוף הדבור שייך לדף כח ע"א בסוף ד"ה שהרי. א"מ ויעו"ש:

*צ"ל לעבירה

בזמן שהן סתומין ולא בזמן שהן מפורשין ת"ל °קרבנו בקרבנו הוא יוצא [א]ואינו יוצא בקרבן אביו יכול לא יצא במעות שהפריש (א) אפי' מן הקלה על הקלה מן החמורה על החמורה אבל יוצא בקרבן שהפריש לעצמו מן הקלה על החמורה מן החמורה על הקלה ת"ל °קרבנו על חטאתו עד שיהא קרבנו לשום (ב) חטאו יכול לא יצא בבהמה שהפריש לעצמו מן הקלה על הקלה או מן החמורה על החמורה א] אפי' מן הקלה על החמורה או מן החמורה על הקלה שכן אם הפריש בהמה על החלב והביא על הדם או על הדם והביא על החלב [ב]שהרי לא מעל ולא כיפר אבל יוצא במעות שהפריש לעצמו מן הקלה לקלה ומן החמורה לחמורה מן החמורה לקלה ומן הקלה לחמורה שכן אם הפריש לעצמו מעות ב] מן החלב והביא על הדם על הדם והביא על החלב [ג]שהרי מעל וכיפר ת"ל על חטאתו [ד]עד שיהא קרבנו לשם חטאו קתני מיהת בהמה מאי לאו אפי' בעלת מום לא תמימה אבל בעלת מום מאי כסתומה דמיא מאי איריא דקתני מעות שהפריש אביו ליתני בעלת מום הכי נמי דלמאי חזיא לדמי דמי היינו מעות: **מתני'** נזרק עליה אחד מן הדמים אינו יכול להפר ר"ע אומר [ה]אפילו נשחטה עליה אחת מכל הבהמות אינו יכול להפר בד"א בתגלחת הטהרה אבל בתגלחת הטומאה יפר שהוא יכול לומר אי אפשי באשה מנוולת רבי (*מאיר) אומר אף בתגלחת הטהרה יפר שהוא יכול לומר אי אפשי באשה מגלחת: **גמ'** מתני' דלא כר' אליעזר דאי ר"א *האמר תגלחת מעכבת וכיון דלא גילחה אסירה בחמרא וכיון דאית לה ניוול מצי מיפר (ובהא פליגי) ס"א נ"ג
תנא

תורה אור: ויקרא ד; שם

רש"י

בזמן שהן סתומין. כדתנן בשילהי מתני': ת"ל. ואם כבש יביא קרבנו בקרבנו יוצא כו' ואית דדרשי ליה מקרבנו קמא: מן הקלה על הקלה. משבועת העדות לשבועת הפקדון או לשבועת ביטוי: מן החמורה על החמורה. מחלב לדם מחייבי מיתות לחייבי כריתות בשוגג: שכן אם הפריש בהמה על החלב. שאכל בשוגג והביאה על הדם שאכל בשוגג: שהרי לא מעל. לפי שהוא קדושת הגוף ואי אפשר לו להוציאה לחולין לפיכך לא כיפר וכדאמרי' בפרק א) [בתרא] דכריתות דכיון דלא מצי מעיל כפורי נמי לא מכפר: ב) שהרי מעל וכפר. דכיון דלקח בהן חטאת אחר שלא הופרש לשמן הוה ליה כמפיק להו לחולין ומעל וכיון דמעל בו אמרי' וכפר דהוא קרבן מעליא: ת"ל. וכפר עליו הכהן ג) על חטאתו דלעולם לא כפר עד שיהא קרבנו לשום חטאו שאע"פ שמעל לא כיפר ג] שהרי מעל במעות כל דבר שיוצא לחולין אית ביה מעילה והואיל דאית ביה מעילה כיפר: קתני מיהת בהמה. שהרי אין אדם מגלח על בהמת אביו מאי טעמא לאו משום דכמפורשת דמיא מאי לאו אפי' בעלת מום: מאי איריא דתני. אבל יוצא במעות שהפריש כו':
מתני' באשה מנוולת. שאינה שותה יין: **גמ'** דאי ר"א. כיון דתגלחת מעכבתה שלא לשתות יין כדאמרינן בפרק ג' מינין (לקמן דף מו.) ואחר ישתה הנזיר יין אחר מעשים כולן דברי ר"א הילכך כיון דלא גילחה אסורה ביין והוה לה ניוול כדכתיב (זכריה ט) ותירוש ינובב בתולות הילכך מצי מפר אע"פ שנזרקו עליה כל הדמים: ולתנא

תוספות

שהרי לא מעל. בשוגג אם שגג והקריב קרבן על הדם קרבן של חלב דאכתי בקדושתייהו קאי כיון דבהמה קדושה קדושת הגוף ולא נפק לחולין בהכי כיון שלא נהנה ממנה לא כיפר במזיד דלא עשה כלום שאינו יכול להתכפר בקרבן של דם כלל ד] לא מעל אם עשה (*בו) בשוגג הואיל ואינו מוציאו מרשות הקדש אלא מהקדש זה להקדש אחר ומתוך שלא מעל לא כיפר והכי מפרש ליה בפרק בתרא דכריתות (דף כז:) ואחרי שאנו רואין בשוגג דלא *כיפר דין הוא כשנתכוון לעקר חטאת חלב ולעשות חטאת דם דלא כיפר ה] :
על חטאתו. וכפר הכהן על חטאתו בכבשה דיחיד כתיב אלמא דבמזיד אינו יכול לשנות אפי' במעות וכן תניא בתוספתא דכריתו' [פ"ד] הפריש מעות לחטאת חלב והביאום על חטאת דם לחטאת דם והביאום לחטאת חלב בשוגג מעל לפיכך כיפר במזיד לא מעל לפיכך לא כיפר [אלמא] במזיד אף במעות לא כיפר וכ"ש בהמה דלא מצי משנה ו] ולפי' זו התוספתא משמע דנסיבא קרא אחרינא על חטאתו ולא פסוק ראשון שדרש כבר: ז] ה"ג שהרי מעל וכפר שהמעות אין בהם קדושת הגוף ויוצאין מקדושתן בקל וכשמשנה אותו לקרבן אחר נפקי המעות לחולין והרי הן חולין ביד מוכר הבהמה דאי לא נפקא לחולין לא מעל ולכך נמי כפר בשוגג ולכך במזיד נמי נימא דכפר הואיל ושייך בהו שנוי ח] בשוגג אמר ומעל וכיפר ולא במזיד ומיהו אי לא הוה ילפי' [קרא ה"א] מזיד וכפר אע"ג שדרשנו ט] וכפר על חטאתו עד שיהא קרבנו לשם חטאתו תרתי שמעינן מיניה כדאמרינן בעלמא (גיטין דף נג.) אתם ולא שותפין אתם ולא אפוטרופסים אתם ולא התורם את שאינו שלו וכולהון דרשינן מחד אתם: **קתני** מיהא. לעיל דאינו מגלח על בהמת אביו מאי לאו אפילו בעלת מום אלמא כמפורשין דמיין דאי כסתומין לגלח כמו על מעות סתומין ומדמי הילכתא דה"ה דלענין אותה הלכה נתקבלה דמעות סתומין יפלו לנדבה נימא דוקא מעות ולא בהמה ואפילו בעלת מום וליכא למידחי דהא דקתני לעיל דאינו מגלח על בהמה אביו היינו במפורשין דאם כן היכי מסיק אבל יוצא במעות אביו שהרי מגלח על מעות אביו והא אין מגלח אלא על מעות סתומין של אביו כדקתני בהדיא במתניתין (לקמן דף ל.):
לא תמימים. עליהם אינו מגלח דהויא כמפורשים: **נזרק** עליה אחד מן הדמים. כגון שגמרה נזירות בטהרה והביאה קרבנות נזירות טהרה שהן ג' בהמות כבשה לחטאת וכבש לעולה ואיל לשלמים ונזרק עליה אחד מן הדמים חטאת או עולה או שלמים אינו יכול להפר כדרה לענין שלא תצטרך לגלח ולהביא שאר קרבנות דלפי שאין כאן עוד עינוי נפש דביין מותרת ואי משום שצריכה לגלח *ומעו עליה אשה מתגלחת אפשר לה בפאה נכרית הכי מפרש בגמרא אבל אי לא נזרק הדם עדיין דאסורה [ביין] מיקרי שפיר עינוי נפש אע"ג דלא מיתסרא אלא שעתא פורתא: **רבי** עקיבא אומר אפילו נשחט. ולא נזרק הדם אינו יכול להפר בגמרא מפרש משום הפסד קדשים ומסיק בגמרא כשנשחטה החטאת שאם יפר לה נמצאת בהמה זו תלא לבית השריפה שהיא אינה צריכה לחטאת וגם לא יוכל לזרוק דמה לשם שלמים דחטאת שלא לשמה פסולה יש להסתפק אם היפר לה אם מופר או שמא יש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה: **בד"א**. שאינו יכול להפר אחר שנזרק אחד מן הדמים בתגלחת טהרה כדפי' שגמרה נזירות בטהרה אבל בתגלחת טומאה כגון שנטמאת בנזירותה והביאה קרבנותיה בטומאה אע"פ שנזרקו דמים יכול להפר מפני שאפשר לומר לה אי אפשי באשה מנוולת כלומר שהיא צריכה למנות מעתה נזירות טהרה ותאסר ביין ויש כאן עינוי נפש וה"נ בגמרא מיניה לשון ניוול שר"ל עינוי וקשה ליסנא (דעינוי) דאי אפשי דהוי ליה למימר משום עינוי וי"ל דקאי אדר"ע דקאמר שנשחטה אחת מן הבהמות אינו יכול להפר מפני שאפשר י] [לבוא] להפסד קדשים אע"ג דאסורה ביין עד שישחטו שאר הבהמות ויזרוק דמן ויש כאן ענוי נפש פורתא בשביל ההוא פורתא אינו יכול להפר בשביל הפסד קדשים אבל בתגלחת דטומאה דאיכא עינוי נפש גדול שסותרת ובעי למימני נזירות אחרת [מודה] שיכול לומר לה אי אפשי [בעינוי] גדול א"נ משום דר"מ קאמר האי לישנא אי אפשי קאמר ת"ק נמי אי אפשי: ה"נ אי אפשי באשה מגלחת. שצריכה לגלח בסוף נזירות טהרה כדכתיב בהדיא ולת"ק אפשר בפאה נכרית הכי מפרש בגמרא: **תגלחת** מעכבת. מלשתות ביין וכיון דאי לא גילחה אסורה ואית לה ניוול. פי' לער עינוי נפש שצריכה להיות מעונה מן היין עד שתגלח מצי מיפר בעבור ההיא שעתא פורתא דאסירה ביין:
מסוס

עין משפט נר מצוה

מה א (מיי' פ"ה מהל' פסולי מוקדשין הל"ח):
מו ב מיי' פט"ו שם הל"ו ופ"ד מהל' מעילה הל"ה:
נ"ל כן
מז ג ד מיי' פ"ד מהל' מעילה הל"ה [ע"ש בכ"מ]:
מח ה מיי' פ"ד מהל' נזירות הל' יז:
גי' א"מ דלא מעל

פי' הרא"ש

ת"ל על חטאתו דכתיב קרבנו על חטאתו בפ' שעירה כתיב והביא קרבנו שעירת עזים על חטאתו: לא מעל ולא כיפר. לא מעל בעושה כן בשוגג דאין מעילה אלא במשנה מרשות הקדש לרשות הדיוט בשוגג. והכא מהקדש להקדש קא משני ולא מעל הלכך לא כפר דלא יצא הקרבן מחזקתו. וכיון דבשוגג לא כפר דין הוא נמי במתכוין לעקור חטאת חלב ולעשותו חטאת דם דלא כיפר: שהרי מעל וכיפר. שהמעות אין בהם קדושת הגוף כשנתנן לקנות בהם בהמה לצורך קרבן אחר יצאו להולין הילכך כיפר: תלמוד לומר על חטאתו[בשעירת עזים]לא כתיב אלא חד זימנא על חטאתו. אבל גבי כשבה כתי' יביא קרבנו לחטאת. וכתיב בסוף הפרשה וכפר עליו הכהן על חטאתו: קתני מיהת בהמה. שהרי אין אדם מגלח על בהמת אביו: [מתני'] נזרק עליה אחד מן הדמים אינו יכול להפר שלאחר זריקת אחד מהדמים היא מותרת ביין וליטמא למתים וליכא תו עינוי נפש הלכך לא מצי מפר. ור"ע סבר שאפי' שנשחט ולא נזרק אינו יכול להפר ומפרש בגמ' משום הפסד קדשים מ"מ אם הפיר מופר. ומי' משמע אינו יכול להפר דר"ע כמו אינו יכול להפר דת"ק. ותימה הוא דאם נטמאת שתביא קרבן טומאה: בד"א בתגלחת טהרה. דהוי סוף נזירותה אבל תגלחת טומאה יפר. שצריכה לחזור ולמנות נזי' טהרה: ויכול לומר אי אפשי באשה מנוולת. פי' מעונה ומניעת משתיית יין: ור"מ אומר דאף בתגלחת הטהרת יפר משום דגלוח לאשה נוול ויפר כדי שלא תצטרך להתנוול בגלוח. ונ"ל דאפי' נזרק [עליה] כל הדמים מיפר כל זמן שלא גלחה:

נוסחת הריב"ן

א) קמא: ב) (שהרי מעל וכיפר) ליתא בכ"י: ג) מחטאתו:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' או מן החמורה על החמורה אפי'. תיבת אפי' נמחק מכאן ומקומו בתר שהפריש לעצמו: ב] שם לעצמו מעות מן. תיבת מן נמחק וכ"ב על: ג] רש"י ד"ה ת"ל וכפר וכו' שהרי מעל וכו' עד סופו. כ"ב על שהרי מעל וכו' עד סופו זה נמחק לענ"ד: ד] תוס' ד"ה שהרי וכו' בקרבן של דם כלל. כ"ב כאן הס"ד ואח"כ מה"ד הגה"ה לא מעל. א"מ: ה] בא"ד ולעשות חטאת דם דלא כיפר. כ"ב כאן שייך היה מדקדק הר"ס הנאמר לעיל דף כו ע"ב בד"ה שהרי: ו] ד"ה על חטאתו וכו' ולפירוש זו התוספתא. כ"ב לפירוש אלו התוס'. כן כתב הכם אחד על דברי תוס' אלו. א"מ: ז] ד"ה ה"ג שהרי מעל וכפר. נמחק ה"ג וכ"ב הגה"ה כנ"ל. א"מ: ח] בא"ד הואיל ושייך בהו שנוי קמ"ל כנ"ל לענ"ד: ט] בא"ד אע"ג שדרשנו וכפר. תי' וכפר נמחק. וכ"ב כבר. א"מ ישו"ם: י] ד"ה בד"א וכו' אינו יכול להפר מפני שאפשר לבוא להפסד. תיבות שאפשר לבוא והלמ"ד מן להפסד נמחק:

[ס"א נ"ג וכן בתוס' ס"ג ליתא] לקמן דף מז.

רש ונמאסת

הגהות הב"ח

(א) גמ' במעות שהפריש אביו אפילו מן הקלה: (ב) שם קרבנו לשום חטאתו יכול לא יצא בבהמה שהפריש לעצמו אפילו מן הקלה על הקלה או מן החמורה על החמורה או מן הקלה:

עין משפט
נר מצוה

מט א מיי' פט"ו מהל' פסולי מוקדשין הל"ט:

נ"ל כדין

נ ב נ"ל היתר מכאן לשערות שהנשים נשואות נותנות בראשיהם. (יהושע בועז).[בחשו' בא"ר שבע סי' יח דהם ראיה זו בשתי ידים והאריך בראיות לאיסור]:

נא ג מיי' פ"ב מהל' נזירות הל"ג:

נב ד ה מיי' שם הל' טו ופ"ט שם הל"ב:

נג ו מיי' פ"ג מהל' מעילה הל' ד ופ"ד שם הל"ג:

נד ז מיי' פ"ט מהל' נזירות הל"ב:

נה ח מיי' שם פ"ב הלי"ד:

תנא דידן סבר כיון דאיזדריק עלה דם לאלתר שריא בחמרא והא לית לה ניוול ור"ע סבר אפי' אישתחיטת בהמה אינו יכול להפר משום הפסד קדשים מתקיף לה רבי זירא ואמאי לזרוק דמן שלא לשמן ויתיר בשר באכילה מי לא *תניא * כבשי עצרת ששחטן שלא לשמן או ששחטן לפני זמנן או לאחר זמנן הדם יזרק והבשר יאכל ואם היתה שבת לא יזרק ואם זרק הורצה להקטיר אימורין לערב אמרי אי דשחט עולה או שלמים ה"נ אלא הכא במאי עסקינן כגון ששחט חטאת ברישא כדתנן *אם גילח על אחת משלשתן יצא: בד"א בתגלחת טהרה אבל בתגלחת טומאה יפר (מפני שיכול לומר אי אפשי באשה מנוולת) ור"מ אומר אפי' בתגלחת טהרה יפר מפני שיכול לומר אי אפשי באשה מגלחת: ות"ק אמר לך אפשר [ב]בפאה נכרית *ור"מ סבר בפאה נכרית איידי דזוהמא לא ניחא ליה: **מתני'** *[ה]האיש מדיר את בנו בנזיר [ו]ואין האשה מדרת את בנה בנזיר כיצד [ג]גילח או שגילחוהו קרוביו מיחה או שמיחו קרוביו [ד]היתה לו בהמה מופרשת החטאת תמות והעולה תקרב עולה (א) ושלמים יקרבו שלמים ונאכלין [ה]ליום אחד ואינן טעונין לחם היו לו מעות סתומין יפלו לנדבה מעות מפורשים דמי חטאת ילכו לים המלח [ו]לא נהנין ולא מועלין [ז]דמי עולה יביאו עולה ומועלין בהן דמי שלמים יביאו שלמים ונאכלין ליום אחד ואינן טעונין לחם: **גמ'** איש אין אבל אשה לא מאי טעמא ר' יוחנן אמר *[ח]הלכה היא בנזיר *ורבי יוסי ברבי חנינא אמר

משום הפסד קדשים. שאם יפר לה קודם זריקה ושוב אינה צריכה לקרבנות הללו ואסור לזרוק דם ופריך אמאי איכא הפסד יפר לה ולזרוק דמו שלא לשמו ויותר הבשר באכילה *מן הזבחים שנזבחו שלא לשמן דכיון דהיפר לה ואינה עוד נזירה שוב אין עומדין לשמן ואפילו יזרוק דמן סתם כשרין דסתמא [שלא] לשמן קיימי וה"ק יזרק דמו דסתמא שלא לשמן קיימי אלא לשם שלמי נדבה כיון דאינה עוד נזירה: **כבשי** עצרת ששחטן. שלא לשם עצרת או ששחטן לפני עצרת בערב עצרת או לאחר עצרת הדם יזרק ביו"ט עצמו וקאי ארישא שלא לשמן (או) לשם שלמי נדבה ועי"כ הותר הבשר באכילה א] דאי לית ליה נדרים ונדבות קרבין ביו"ט א"כ לא יקטיר אימורים עד הערב ולא יאכל הבשר עד הערב [דכל כמה] דלא מיקטרי אימורין בשר לא מישתרי באכילה ומ"מ כי נמי אין נדרים ונדבות קרבין ביו"ט מותר לזרוק הדם ואם היתה שבת לא יזרוק דהוי כמו תיקונו מדרבנן ואסור אלמא [מותר] לזרוק הדם שלא לשמן וא"ת אמאי לא מייתי מתני' (לעיל דף כד.) עולה תקרב עולה ושלמים יקרבו לשלמים וי"ל דלא דמי דהתם בשעת שחיטה היפר לה ובין בזריקה ובין בשחיטה עומד שלא לשמן אבל הכא דבשעת שחיטה היה עומד לשמן ועתה בשעת זריקה עומד שלא לשמן לא מיתכשר שלא לשמן ב] וי"ל דלהך כבשי עצרת נמי לא דמי דהתם לא נשחטו לשמן אבל הכא כיון דנשחטו לשמן [שמא] כיון דנשחטו לשמן דלא מכשרי שלא לשמן דבפ' התכלת (מנחות דף מז:) מיבעיא להש"ס הא כבשים ששחטן לשמן ואבד הלחם מהו שנזרוק דמן של כבשים שלא לשמן כו' וא"כ הא דקאמר יזרוק מיירי שנשחטו שלא לשמן וי"ל דלא דמי דהתם כבשים ג] מעיקרא בשחיטת זבח ועיקר הזבח הלחם מתכשר הילכך כי אבד לחם נמצא הזבח מיפסיל והוי כמו אבד אבל הכא כיון דסתמא כשר כמו לשמן כדאמר בריש זבחים (דף ב:) הסתא נמי דשחטן לשמן ומשום תקנה נעשה כאילו נעשה סתמא לענין להתיר לזרוק דמן: [אי דשחט עולה או שלמים הכי נמי לר"ע דליכא הפסד] אלא [הב"ע] דשחט חטאת [ברישא] דאין לו תקנה לזרוק שלא לשמן דחטאת מיפסל שלא לשמן לשום שלמי נדבה דחטאת אינו בא נדבה: **דתנן** אם גילח על אחת מהם יצא. כלומר ולכך אמר ת"ק דכי נזרק אחד מן הדמים אפילו חטאת דאיירי ביה ר"ע דאינו מיפר דמותר מיד לשתות יין שהרי מגלח על אחת מהן או חטאת או עולה או שלמים וליכא ניוול ולכך הוצרך לאיתויי ראיה לכך [דלא תימא] דוקא ד] גלח על השלמים הוא דתנן במתניתין נזרק אחד מן הדמים דדוקא ה] מן השלמים ילא דכתיב וגלח הנזיר פתח אהל מועד וקאמר א) דבעל ילא על אחד משלשתן ובפרק איזהו מקומן (זבחים דף נה.) מפרש לה דמקים חטאת עולה ושלמים: ה"ג **איידי** דזוהמא. בהם זוהמא ואינו מגופה מגני לבעל ולא ניחא ליה: מתני' **האיש** מדיר בנו בנזיר. שיאמר יהא בני נזיר ויתחילו מנין הימים מיד אפי' אין הבן יודע שאביו הדירו בנזיר א"כ דמדיר בנו בנזיר שיוה לבנו שיאמר הריני נזיר: **ואין** האשה מדרת בנה בנזיר. כדמפרש בגמרא: כיצד ל"ג: גילח או שגלחוהו. דאין לך מחאה גדולה מזאת ולא מיבעיא גילח או שגלחוהו אלא אפי' מיחה או שמיחו בדברים שאין רצונו שיעשה נזיר מתבטל הנזירות ובגמרא מפרש הטעמים ודוקא כשמיחו מיד כששמעו [אבל] אם לא מיחו ושוב לימים מיחו אין בכך כלום אחרי שהתחיל הנזירות ובתוספתא (פ"ג) קתני בהדי הני או שהביא ב' שערות והא דלא תני במתני' משום דשתי שערות מבטלות הנזירות אף אחר שהתחיל כבר למנות כמה ימים מנזיר אבל הני דהכא דגילח ומיחה היינו בתחילת שמיעת הנזירות ואפי' אם נאמר תגלחת ומחאה מבטלין [לאחר] שמיעה אפי' [הכי] ניחא דלא תנא דבפלוגתא לא קמיירי דבגמ' פליגי בה רבי ור' יוסי בר' יהודה א"כ דלא קתני אלא מידי דביד אדם לבטל הנזירות: **היתה** לו בהמה מופרשת. כדלעיל: **גמ'**. **אשה** לא. דקתני אין האשה מדרת בנה בנזיר: **הלכה**. למשה מסיני בנזיר: (שייך לדף כט) **כדי** לחנכו. ומדרבנן: **בנו** אין בתו לא. דכך הלכה היא בנו דשייך במצות לכשיגדל מוטל על האב לחנכו אבל בתו לא תימה הא דאמר בעלמא (יבמות דף קיד.) קטן אוכל נבילות אין ב"ד מצווין עליו להפרישו והאמר [ריב"ח] אף לחנכו לעשות מצוה מוטל על האב וי"ל דחינוך לא שייך אלא להזהירו לעשות ולקיים מצוה אבל להזהיר מלעבור אין זה חינוך וההוא דפרק בתרא דיומא (דף פב.) היינו קיום מצוה ועינוים עוד אומר ר"י דחינוך לא שייך אלא באב אבל באינים אחרינא לא שייך והכא אמרינן בתו לא והתם אמרינן אחד תינוק ואחד תינוקת מחנכין אותם להתענות ביוה"כ וצריך לחלק בדבר: **בנדרים**. לא אשכחן דאינו מדיר בנו בנדרים כגון להביא קרבן או שקבל עליו לקיים מצות סוכה ולולב: **קסבר** כל חינוך דלא חשיב. כגון חינוך דנזירות בזיוני הוא דמגלח שערו ולא ניחא ז] [ליה לבניה] הילכך יכול למחות ויש גורסין דלא חשיבא וה"פ כל חינוך הוא להחשיבו וזה בזיונא הוא לו ז] מש"ה מגלח:

ועביד הקפה. כלומר ושרי לעשות הקפה דהלכה הוא: **הקפת** כל הראש מדרבנן. דמן התורה מותר: **והא** מייתי חולין בעזרה. כשמלאו ימי נזירות טהרתו דמייתי חטאת דאינו בא בנדבה דמעולה ושלמים לא קשיא דבאים בנדבה: קסבר

א) נ"ל דבגילח על אחד משלשתן יצא

(ב) ולתנא דידן. כיון דאיזדריק עלה אחד מן הדמים לאלתר אשתריא בחמרא ולית לה ניוול וכיון דלית לה ניוול אינו יכול לומר אי אפשי באשה מנוולת: אינו יכול להפר משום בזיון קדשים. דהואיל ואין הבעלים מתכפרים בו אין הבשר נאכל: מתקיף לה ר' זירא אמאי. הוי בזיון קדשים לזרוק דמן שלא לשמן ויתיר בשר באכילה בזריקת דם שלא לשמן: מי לא תנן הדם יזרק. שלא לשמן: ואם היתה שבת לא יזרק. לפי שאין הבשר נאכל בשבת שאין צליית קדשים דוחה את השבת: ואם זרק הורצה. ובלבד שאימורין מקטיר לערב: אי דשחט עולה ושלמים. ברישא ה"נ דאפשר למיהוי להו תקנתא בזריקה אלא הכי קאמינא לך כגון דשחט חטאת ברישא דאי מיפר לה בעל תו לא הוי ליה תקנתא דה"ל כחטאת שנתכפרו בעליה: ומנא תימרא דכל מאי דבעי שחיט ברישא כדתנן אם גילח על אחת משלשתן יצא: בד"א. (ג) כיון דנזרק עליה אחד מן הדמים אינו יכול להפר בתגלחת טהרה הואיל ושותה יין בו ביום וכדאמרן: אבל בתגלחת טומאה. אע"פ שנזרק עליה אחד מן הדמים יפר ר"מ אומר אפי' בתגלחת טהרה כו': ות"ק אמר לך. משום תגלחת לא אפשר להפר דלא הויא עליה מנוולת משום תגלחת דאפשר לה בפאה נכרית ומיחזיא כאינה מגלחת: ור' מאיר סבר בפאה נכרית איידי דזוהמא. דאית לה לא ניחא ליה ולכך יכול להפר לה לפי שיכול לומר אי אפשי באשה מגולחת: **מתני'** גילח. בתוך ימי נזירותו או שגילחוהו קרוביו בתוך ימי נזירותו או שמיחה הבן תוך ימי נזירותו ואפילו ביום אחרון:(ד) או שמיחוהו קרוביו. הרי זה בטלה נזירותו ודמי חטאת ילכו לים המלח: לא נהנין ולא מועלין. כדאמר מר חטאות המתות ודמי חטאת ההולכין לים המלח בכולן לא נהנין ולא מועלין לא נהנין מדרבנן ולא מועלין משום דלאו בני הקרבה נינהו: **גמ'** הלכה היא בנזיר. שהאיש מזיר ולא האשה: וריש

פי' הרא"ש

ואמאי ולזרוק דם שלא לשמן ויתיר בשר באכילה. דתנן כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרים אלא שלא עלו לשם חובה ולאו דוקא שלא לשמן ה"ה אפי' בסתמא (מידי)[נמי]דאין סתמן עומדים לשמן אחר שהפר לה בעלה: כבשי עצרת ששחטן שלא לשמן. שלא לשם שלמי עצרת: או ששחטן לפני זמנן או לאחר זמנן. לפני עצרת או לאחר עצרת אפי' שחטן לשמן הדם יזרוק והבשר יאכל. אפי' בו ביום למ"ד נדרים ונדבות קרבים ביו"ט מקטיר האימורי' ביום ואח"כ יאכל בשר. ולמאן דלית ליה דנדרים ונדבות קרבים ביו"ט. יקטיר האימורים בלילה ואח"כ יאכל (האמורים)[הבשר] ומי' הדם צריך לזרוק ביום שלא יפסול בשקיעת החמה: ואם היתה שבת לא יזרוק ואע"ג דזריקת הדם אינה אסורה אלא מדרבנן כדאיתא פ' אלו דברים ואפ"ה החמירו חכמים משום דתקוני זיבחה הוא שמתקן האימורים להקטרה והבשר לאכילה ודמי לאין מגביהין תרומות ומעשרות [בשבת ויו"ט]. ואם זרק הורצה להקטיר אימורים לערב דהיום אינו יכול להקטיר. אלמא דזורקין דם כבשי עצרת בשביל דבר שלא היו עומדים לכן קודם שחיטה: הכא במאי עסקינן כגון דשחט דחטאת שפסולה שלא לשמה. דתנן אם גילח על אחד משלשתן יצא אלמא על איזה מהן שגלח בטל נזירותו. ומיירי שהביא חטאת תחלה ומפי הו"ל לאתויי רישא דקתני היה מביא חטאת עולה ושלמים אלמא דחטאת באה תחלה. אלא דניחא ליה לאתויי הך מתני' שדברי חכמים מתפרשי' ממנה דבזריקה א' מן הדמים הותרה ביין: ות"ק אמר לך. אפשר לה בפאה נכרית הלכך לא הוי תגלחת נוול: ור' [מאיר] סבר דמזוהם בעיני הבעל שתתן אשתו על ראשה שער אשה נכרית: האיש מדיר את בנו בנזיר אע"פ שהוא קטן וכל דין נזיר עליו ומביא אביו קרבנותיו ואם נטמא מביא קרבן טומאה. והאי מדירו כגון שאו' תהא נזיר אי נמי שאומר לבנו שיקבל עליו נזירות. ה"ג גלח או שגלחוהו קרוביו. ול"ג כיצד דכיון שגלח אין לך מחאה גדולה מזו. וכל היכא שמוחה או מיחוהו קרוביו בטל הנזי' ובגמ' מפרש טעמא ומספקא לי אם שתה יין או שנטמא למתים אי מהאתו מחאה דמסתברא למימר הכא כיון שעשה דבר שהנזיר אסור בהם אין לך מחאה גדולה מזו.ומי' מדנקט גלח משמע דוקא שעשה מעשה בגופו. ונראה דוקא כשמיחו מיד כששמעו. ובתוס' קתני או שהביא ב' שערות והא דלא נקט ליה במתני' משום דהבאת [ב' שערות] מבטלת אף לאחר ששמע ונתרצה אבל הנך לא מהני אח"כ שכבר נתרצה וקבל עליו נזי': היתה לו בהמה מופרשת וכו' כדפרי' לעיל. מאי טעמא דאיש מדיר את בנו בנזי' וגם מ"ש דאשה לא: הלכה היא בנזי' כך נאמר הלכה למשה מסיני: הדי

מסורת הש"ס

בילה כ: ע"ש מנחות מח.

גליון הש"ס

מתני' ואין האשה מדרת. עיין נכד"ק ריש שמואל א' בפסוק ונדר נדר:

לקמן מט. [זבחים נה. מנחות ס. ערכין כא. נדרים ד:]

[ס"א גרסי' ורבי וכן בערוך ערך פאה גרס כן] לעיל דף כד: [סוטה כג.]

סוטה כג: לקמן ל. סא: ס"א ור"ל אמר ריב"ח

הגהות הב"ח

(א) במשנה ושלמים יקרבו שלמים: (ב) רש"י ד"ה תנא דידן סבר כיון דאיזדריק: (ג) ד"ה בד"א דכיון: (ד) ד"ה גילח הד"א עם ד"ה או שמיחו קרוביו:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה כבשי וכו' הבשר באכילה דאי. תיבת דאי נמחק וכ"נ ואי: ב] בא"ד לא מתכשר שלא לשמן וי"ל. תיבות וי"ל נמחקו וכ"נ ולי"ע. א"מ: ג] בא"ד דהתם כבשים מעיקרא. תיבת מעיקרא נמחק. וכ"נ מיקבעי: ד] ד"ה דתנן וכו' דלא תימא דוקא גלח. נמחק תיבת גלח: ה] בא"ד נזרק אחד מן הדמים דדוקא מן השלמים. נמחק תיבת מן וכ"נ גילח על. א"מ: ו] ד"ה קסבר וכו' ולא ניחא ליה לבניה. תיבות ליה לבניה נמחקו וכ"נ להו לבזותן הלכך יכולים וכו' כנ"ל. א"מ: ז] בא"ד כל חינוך הוא להחשיבו וזה בזיונא הוא לו. כ"נ כאן הס"ד ואח"כ מה"ד משום הכי מגלח ועביד הקפה. א"מ:

גמרא

אמר ריש לקיש כדי לחנכו במצות אי הכי אפי' אשה נמי קסבר איש [א]חייב לחנך בנו במצות ואין האשה חייבת לחנך את בנה בשלמא לרבי יוחנן דאמר הלכה היא בנזיר אמטו להכי בנו אין בתו לא אלא לריש לקיש אפילו בתו קסבר בנו חייב לחנכו בתו אינו חייב לחנכה בשלמא לרבי יוחנן דאמר הלכה היא בנזיר אהכי בנזירות אין [ב]בנדרים לא אלא לריש לקיש אפילו נדרים נמי לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא בנדרים דלית ליה ניוול אלא אפילו בנזירות דאית ליה ניוול אפילו הכי חייב לחנכו בשלמא לרבי יוחנן דאמר הלכה היא בנזיר היינו דקתני מיחה או (א) שמיחוהו קרוביו אלא לרבי יוסי בר' חנינא אמר ריש לקיש כל כמיניהון קרובים דאמרין ליה לא תיגמריה מצות קסבר כל חינוך דלא חשיב לא ניחא ליה בשלמא לרבי יוחנן דאמר הלכה היא בנזיר משום הכי מגלח ועביד הקפה אלא לר' יוסי בר' חנינא אמר ר"ל כדי לחנכו במצות הא קעביד הקפה קסבר הקפת כל הראש מדרבנן וחינוך מדרבנן ואתי חינוך דרבנן ודחי הקפה דרבנן בשלמא לרבי יוחנן דאמר הלכה היא בנזיר אהכי מגלח מייתי קרבן אלא לרבי יוסי ברבי חנינא אמר ריש לקיש כדי לחנכו במצות הא קא מייתי חולין לעזרה [ג]קסבר *חולין בעזרה *[ד]לאו דאורייתא בשלמא לרבי יוחנן דאמר הלכה היא בנזיר אהכי כי מיטמא מייתי קרבן ציפרין ואביל כהן מליקה אלא לרבי יוסי ברבי חנינא אמר ריש לקיש הא קאכיל נבילה קסבר כרבי יוסי בר' יהודה *דאין שחיטה לעוף מן התורה וחולין בעזרה לאו דאורייתא וסבר רבי יוסי הכי והתניא ר' יוסי ברבי יהודה אומר מנין לחטאת העוף שהיא באה על הספק [ה]שאינה נאכלת תלמוד לומר °והזב את זובו לזכר ולנקבה מקיש נקבה לזכר מה זכר [ו]מביא קרבן על הודאי אף נקבה [ז]מביאה קרבן על הודאי ומה זכר [ח]מביא על הספק אף נקבה [ט]מביאה על הספק ומה זכר [י]ממין שהוא מביא על הודאי מביא על הספק אף נקבה [כ]ממין שהיא מביאה על הודאי מביאה על הספק אי מה זכר מביא קרבן [ל]ונאכל אף נקבה מביאה קרבן ונאכל אמרת לא

°ויקרא טו

רש"י

וריש לקיש אמר. טעמא שהאיש מדיר את בנו בנזיר כדי לחנכו במצות: ואי משום חינוך אפילו אשה. תהא מדרת את בנה בנזיר: בשלמא רבי יוחנן דאמר הלכה היא בנזיר אמטו להכי בנו אין בתו לא. דהכי היא הלכה ואין משיבין כלל: אלא לריש לקיש אפילו בתו. נמי ליהוי א) נזירה: בנזיר אין. תורה אור

ב) לשון נזירות אדם יכול להזירו כדהוית הלכה למשה מסיני ובלשון נדרים לא: לא מיבעיא בשאר נדרים. כגון להדירו להביא קרבן דלית ליה ניוול דמותר לשתות ביין דיכול להדירו (ב): אלא אפילו בנזירות כו'. בכולה שמעתא גרסינן אלא דריש לקיש וספרים שכתוב בהן ר' יוסי בר' חנינא שבשתא היא: היינו דקתני מיחה או (ג) שמיחוהו קרוביו. דכי היכי דהלכה היא שהאיש מזיר את בנו הכי נמי הלכה שיכולין למחות: אלא לריש לקיש כל כמיניהון דקרובין דאמרי ליה לא תיגמריה מצות: קסבר. ריש לקיש כל חינוך דלא ג) חשיבי ליה כגון חינוך דנזירות דבזיונא הוא דקא מגלח ראשו לא ניחא ליה לבריה ומשום הכי יכולים למחות: אהכי. מותר לו לגלח ואע"ג דעביד הקפה וקעבר על לאו דלא תקיפו דהכי הוא הלכה למשה מסיני: אלא לריש לקיש. היכי עבר על הקפה דהוי מדאורייתא משום חינוך: קסבר הקפת כל הראש. לא מיתסר אלא מדרבנן ואתי חינוך כו': אהכי מגלח ומייתי קרבן. ולית ביה משום חולין בעזרה: אלא לריש לקיש. דאמר דלא הוי ד) טעם אלא משום חינוך כיון דלא חל עליה נזירות מדאורייתא אשתכח דקא מייתי חולין לעזרה: כי קא מיטמא מייתי לפרים ואכיל כהן מליקה. ולית ביה לא משום חולין לעזרה ולא משום מליקה דהכי הלכה למשה מסיני: אלא לריש לקיש. כיון דמדאורייתא לא מיחייב בנזירות אשתכח דקמייתי חולין לעזרה וקא אכיל כהן נבילה: ה"ג סבר לה כר' יוסי ברבי יהודה דאמר אין שחיטה לעוף מן התורה וחולין בעזרה לאו דאורייתא. והילכך כיון דמדאורייתא לא בעי שחיטה לא הויא נבילה ולא מייתי חולין לעזרה דאיסור חולין בעזרה ליתיה לרבי יוסי אלא מדרבנן ולמאן דקא מתרץ ה) ידע ליה הכי היכא אמר רבי יוסי הכי: מנין לחטאת העוף שבאה על הספק. כגון דלידה או דזיבה שאינה נאכלת: תלמוד לומר. והדוה בנדתה והזב את זובו (ד): להקיש נקבה לזכר מה זכר מביא קרבן. בהמה על ודאי אכל חלב בשוגג וה"ה לודאי זיבה אף נקבה מביאה קרבן על ודאי לידה חטאת העוף: מה זכר מביא. אשם תלוי על ספק אף נקבה מביאה קרבן על ספק לידה אבל עדיין לא שמענו אם ממין בהמה אם ממין העוף אלא ממה שלמדנו שמביא זכר על הספק מאותו מין שמביא על הודאי שלעולם (ה) מביאין ו) בהמה אף נקבה ממין העוף שמביאה על הודאי מביאה נמי על ספק לידה וזיבה: מה זכר מביא קרבן. על הספק ונאכל שהרי אשם תלוי נאכל אף נקבה שמביאה קרבן ז) מן העוף על ספק יהא נאכל: אמרת

תוספות

קסבר חולין שנשחטו בעזרה לאו דאורייתא. בין בהבאתן ובין דשרי לאוכלם וכן מותר להביא א] [הלחם והזרוע בשלה] מן האיל ולהניף בעזרה והאימורים של חטאת איכא למימר יעלם לשם עצים והדם יזרוק לשם ב] שמים ועולה ושלמים יעשה לשם נדבה: משום הכי כי מיטמא מייתי קרבן ליפורין. דמשמע לי' מדיר בנו בנזיר דכל תורת נזיר עליו ואם מיטמא מביא ליפורי' אחד לעולה ואחד לחטאת ונאכל: אלא לרבי יוסי בר' חנינא קאכיל כהן נבילה. שהרי [מלותו] במליקה והא לא קשיא ליה קאכיל טרפה דמליקה מן העורף וה"ל נשברה חוט השדרה דאיכא למימר דסבר ליה כמ"ד מחזיר הסימנין אחורי העורף (חולין דף יט:):

קסבר רבי יוסי בר' חנינא אין שחיטה לעוף מן התורה. ולא צריכא אלא נחירת סימנין להוציא הדם דרך הסימנים ומכי מולק והוציא הדם תו לא צריך: ה"ג וסבר רבי יוסי בר' חנינא הכי והתניא א"ר יוסי בר' חנינא וכו' ולא גרים ר"ח דרבי יוסי ברבי חנינא אמורא הוא ולא תנא וגרס (ר"ח) הכי סבר לה כרבי יוסי בר' יהודה דאמר אין שחיטה לעוף וחולין שנשחטו בעזרה לאו דאורייתא סבר כרבי יוסי ברבי יהודה דאמר לקמן ומיהו לא אשכחנא בעלמא דאית ליה הכי אלא מהא דאמר לקמן עד מתי מדיר בנו בנזיר עד שיגיע לעונת נדרים ואיכא חד לישנא בש"ס דמפרש [טעמיה] דסבר כדי לחנכו במצות וא"כ לדידי' זקוק לומר כל מה שאמרנו לרבי יוסי ברבי חנינא דאין שחיטה לעוף מן התורה וחולין שנשחטו בעזרה לאו דאורייתא ורבינו תם מפרש דאין לשבש הספרים דהא רבי יוסי בר' חנינא דשמעתין על כרחך תנא היה ואינו אותו שבש"ס שמוזכר באמורא שהרי אמר רשב"ל משום ר' יוסי בר' חנינא ור' יוסי בר' חנינא היה תלמיד דרבי יוחנן דאמר בפרק שלישי דסנהדרין (דף ל:) דרבי יוחנן סמכיה ואמר ליה אמור מה ששמעת ואיך אמר רשב"ל משמו אלא ודאי תרין הוו א): וסבר רבי יוסי ברבי חנינא הכי והתניא מנין לחטאת [העוף] הבאה על הספק. כגון זב וזבה נספק ויולדת ואינה יודעת אם ולד הפילה אם רוח הפילה:

לזכר ולנקבה ומקיש נקבה לזכר. שהרי שוין הם בהך דינא דזכר מביא קרבן על הודאי כגון חטאת בהמה אם אכל חלב והא הדין נקבה דזה דבר פשוט בלא היקש הילכך נקיש מה זכר מביא על הספק אשם תלוי אף נקבה מביאה על הספק ג] וצ"ע דזה נמי דבר פשוט [דפרשה] באשם תלוי כתיב (כגון) גבי איש וגבי אשה דכל התורה כולה (ובע"א יש לפרש) בלשון זכר נאמרה ונראה לר"י דמיירי בזב שבא על הזבה מה הזכר מביא חטאת אף נקבה מביאה [חטאת] ומה הוא מביא נמי כשהוא ספק זב אף היא נמי מביאה חטאת עוף ד] היכא שבא עליה כשהיא ספק זבה ה] [והוא הדין דמצי למימר מה זכר וכו'] אף נקבה מביאה על הספק ספק זבה מביאה על הספק כמו בסמוך ומה זכר ממין שהוא מביא קרבן על הודאי דהיינו בהמה לחטאת הוא מביא על הספק דמביא בהמה לאשם תלוי אף נקבה ממין שמביאה על הודאי דהיינו חטאת העוף לחטאת והה"ד דמצי למימר כי היכי דמביא הוא אשם על [ספק] חלב [היא נמי] מייתי לספק זיבה חטאת העוף על הספק: אי מה זכר מביא קרבן ונאכל. על ספיקו דאשם תלוי נאכל אף נקבה כשמביאה על הספק יהיה נאכל: אמרת

עין משפט נר מצוה

נו א מיי' פ"ג מהל' נזירות הל' יד ופ"ד מהל' תפילין הל' יג ופ"א מהל' ת"ת הל' א ופ"ז מהל' לולב הל' יט [ופ"ו מהלכות סוכה הלכה א ופ"א מהלכות מגילה הלכה א ופ"ב מהלכות שביתת עשור הלכה י] סמג עשין כא כו יב מד טוש"ע או"ח סי' יז סעי' ג וסי' לז סעי' ג וסי' תרנז וטוש"ע יו"ד סי' רמה סעי' א [וטוש"ע או"ח סי' תרמ סעיף ב וסי' תרטז סעיף ב וסי' תרפט סעיף א וסי' תרטו סעיף ב]:

נז ב מיי' פ"ב מהל' נזירות הל' יג:

נח ג מיי' פ"ב מהל' שחיטה הל' ב ועי' בכ"מ:

נט ד מיי' פ"ו מהל' פסולי מוקדשין הל' ו ופי' שם הל' י ופ"א מהל' מחוסרי כפרה הל' ו ופ"ב:

ס ה מיי' פ"א מהל' שגגות הל"א סמג עשין רי"ג:

סא ו מיי' שם פ"ח הל' ז וה"ח ופ"א מהל' מחוסרי כפרה הל"ג:

סב ז מיי' פ"ח מהל' שגגות הל"א:

סג ח מיי' פ"א מהל' מחוסרי כפרה הל"ג:

סד ט מיי' פ"ח מהל' שגגות שם:

סה י מיי' פ"א מהל' מחוסרי כפרה שם:

סו כ מיי' פ"ט מהל' מעשה קרבנות הל"א סמג עשין קפב:

[ע' תוס' פסחים כב. ד"ה חולין]

חולין כז: קדושין עח.

פי' הרא"ש

כדי לחנכו במצות דנזי' סייג לפרישות. אמטול הכי בנו אין בתו לא דכך נתקבלה הלכה: אפי' נדרים נמי דנדרים נמי סייג לפרישות: כל כמינהו דקרובים דאמרי לא תגמור מצות וכלום [יכולים] למונעו מחינוך המצות. קסבר כל חנוך דלא חשיב בזיונא הוה ולא ניהא ליה. כל חנוך שאין קרוביו מחשבי' אותו בזיון הוה ולא ניחא ליה לנער דלא רצו חכמים לתקן חנוך כזה שמא ישמע לקרוביו ויעבור על נזירותו: הקפת כל הראש לא שמה הקפה. דלא מקרי הקפה אלא המשוה צדעיו לאחורי אזניו: קסב' חולין שנשחטו בעזרה לאו דאורייתא. בין הקרבן ובין אכילתן. דמשמע דכל דין נזיר עליו וקרבנו נאכל חולין בעזרה לאו דאורייתא ועולה ושלמים יקרבו נדבה והחטאת החולין ויזרוק הדם לשם מים והאימורי' יקטיר לשם עצים. כר"א דאמר איברי חטאת שנתערבו באיברי עולה. יעלו לשם עצים ונתערב בדם חיה יותן לשם מים ולחם אכיל בפדיון: משום הכי כי נטמא מייתי צפורי' דכל משפט נזי' עליו: אין שחיט' לעוף מן התורה. וא"צ כי אם נחירה שיוצא הדם דרך סימנים: ה"ג (ר"ת) [ר"ח] וסבר לה כר"י בר יהודה. והתניא ר"י בר יהודה אומר והכין פי' ר' יוסי בר חנינא אשכחן תנא דסבר כותיה [ומיהו לא מצינו] דאית ליה לר' יוסי בר יהודה הכי אלא מדקאמר בסמוך דאיש מדיר בנו בנזיר עד שיגיע לעונת נדרים. ובתרי לישני אמרי' דאית ליה כדי לחנכו במצות וא"כ ס"ל ע"כ אין שחיטה לעוף מן התורה ונראה דאין צריך למחוק הספרים דר"י בר חנינא א) שהיה אמורא תלמידו של ר' יוחנן היה כדאיתא בסנהדרין דר' יוחנן סמכיה לר' יוסי בר חנינא והתניא ר"י בר חנינא מנין להטאת העוף הבאה על הספק שאינה נאכלת. כגון ספק זבה ויולדת. וקצת קשה דמשמע דפשיטא ליה דבאה על הספק דמייתי קרא דאינה נאכלת וצריך לומר דסיפא דמילתא נקט וכולה אתיי' מהך קרא: אפי' נקבה מביאה קרבן על הודאי הא לא צריך קרא דהשוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשי' שבתורה אלא משום סיומא דמלתא נקט: זכר מביא קרבן על הספק אשם תלוי: אפי' נקבה מביאה וכו' כלומר קרבן דשייך בנקבה ולא בזכר כגון יולדת על הספק מביאה: ממין שהוא מביא על הודאי שהוא מביא חטאת בהמה: מביא על הספק אשם

נוסחת הריב"ן

א) מזיר: ב) בלשון: ג) חשיב: ד) טעמא: ה) דקא מתרץ הכי: ו) מן הבהמה: ז) שמביאה קרבן העוף על הספק כו':

הגהות הב"ח

(א) גמ' מיחה או שמיחו קרוביו אלא לר' יוסי וכו' כל כמיניהון דקרובין: (ב) רש"י ד"ה לא מיבעיא וכו' הד"א עם ד"ה אלא וכו' אלא לריש לקיש: (ג) ד"ה היינו וכו' או שמיחו קרוביו: (ד) ד"ה תלמוד לומר וכו' את זובו לזכר ולנקבה להקיש: (ה) ד"ה מה זכר וכו' שלעולם מביא בהמה:

גליון הש"ס

גמ' קסבר חולין בעזרה לאו דאורייתא. עי' תוס' זבחים דף עז ע"ב ד"ה כדם:

[פסחים כב. כג: קדושין דף נח.]

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תד"ה קסבר כו' וכן מותר להביא הלחם והזרוע בשלה. תיבות הלחם והזרוע בשלה נמחק וצ"ב לחם מן הסל וזרוע כצ"ל. א"מ: ב] בא"ד והדם יזרוק לשם שמים. תיבת שמים נמחק וצ"ב מים: ג] ד"ה לזכר וכו' וצ"ע דזה נמי וכו' כגון גבי איש וכו' ובע"א יש לפרש בלשון זכר נאמרה. תיבות כגון ובע"א יש לפרש נמחק וצ"ב מן וצ"ע וכו' עד בלשון זכר נאמרה הוא גליון מחכם אחד ואח"כ שוב מתחילין דברי התוס' ובע"א יש לפרש ונראה דר' יוסי מיירי בזב שמביא על הזיבה וכו' ואינו מתרץ הכ"ע ודו"ק וכצ"ל. א"מ יעוש"ה: ד] בא"ד אף היא נמי מביאה חטאת העוף היכא שבא עליה. תיבות היכא שבא עליה נמחק: ה] בא"ד וה"ה דמצי למימר מה זכר וכו' ספק זבה מביאה על הספק. מן מה עד הספק בתרא נמחק וצ"ב וה"ה דמצי למימר גבי זכר כמו בסמוך כצ"ל א"מ ויעוש"ה:

א) [בסוכה מ: ובקידושין כ. (ובערכין ל:) דתניא ר' יוסי ברבי חנינא אומר כו' וכיא תוס' בערכין פ"ה נראה להדיא שהיה תנא ובע"כ תרי ריב"ח הוו וע"ע תוס' בכורות לב: ד"ה פסק מתני' וכו' שהליטו דר"י ב"ח דהכא תנא הוא וא"כ גרסת ס"א הנדפס לעיל כח: ריש לקיש אמר ריב"ח היא עיקר וע' רשב"ם ב"ב קסו. ד"ה מביאה קרבן וכו' משמע ג"כ דגרס הכא ר' יוסי ברבי חנינא בברייתא וע"ע ברכות י: א"ר יוחנן א"ר יוסי ברבי חנינא].

א) נראה דל"ל דר"י בר חנינא דשמעתין תנא היה שהרי רשב"ל אמר משמו ור"י בר חנינא שהיה אמורא וכו' ועי' בתוס'.

סז א מיי' פ"ב מהל' מחוסרי כפרה [?] סלע"ו ·

נ"ל דיש

סח ב מיי' פי"א מהל' נדרים הל"ד סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סי' רלג :

פי' הרא"ש

אשם תלוי בהמה : אף נקבה מביאה עוף על הספק כמו על הודאי: שכן אסור א' ספק חולין בעזרה ובנקבה איכא ספק שני איסורים חולין בעזרה ומליקת נבילה : דמיחזי כב' איסורי' דרבנן . תימה דלכאורה משמע דדרש' גמור' היא דהיקשא קא דריש וכן קי"ל בכולי תלמודא דחטאת העוף באה על ספק אפי' למאן דאית ליה יש שחיטה לעוף מן התורה והיכי פריך מאיסור דרבנן . וצ"ל דדרשה גמורה היא דחטאת העוף באה על הספק והא דאינה [נאכל] היינו מדרבנן: עד שיגיע לעונת נדרים היינו מופלא סמוך לאיש כל שנת י"ג : סבר הלכה הוי בנזיר. דאע"ג דהגיע לעונת נדרים מדיר ואזיל עד דמייתי ב' שערות ויצא מרשותו : וכיון דנפיק מרשותיה תו לא מחייב. דכל מצוה שהוא מחויב בה אין אביו מחויב לחנכו בה : קסבר מופלא סמוך לאיש דרבנן וקרא דכי יפליא אסמכתא בעלמא : ואתיא דאורייתא . דהא במדיר את בנו דהלכה היא : לימא הני תנאי כתני תנאי ואע"ג דלית ליה דחויה קאמר לימא. וכה"ג איכא בפ' כל שעה בתחלתו לימא מתני' דלא כר' יהודה ומסיק הכי דאתייה כר' יהודה: והביאו לפני ר"ג לבודקו ביום שהדירו אביו והיה יותר מבן י"ג והביאו לבודקו אם הביא ב' שערות:ר"י בר יהודה [אומר] לא כך היה המעשה אלא בשנת י"ג הדירו והביאו לבודקו אם היה יודע לשם מי נדר:אל תצטער לבודקני דממה נפשך אהיה נזיר או בשביל אבא או בשבילי והיינו ת"ק כרבי ור' יוסי כר"י בר יהודה ובתוספתא גרסי' הכא ר"י בר יהודה . בשלמא לר' יוסי בר יהודה היינו דקאמר אם קטן אני אהיה בשביל אבא. כלומר אם קטן אני לענין נדרים שאיני יודע להפלות . ואם גדול אני לענין נדרים ויצאתי מרשות אבא : אלא לרבי דאמר וכו' :

[נדה פ"ה]

לא אם אמרת בזכר שכן איסור אחד תאמר בנקבה ששני איסורין מאי שני איסורין לאו איסור נבילה וחולין בעזרה מתקיף לה רב אחא בריה דרב איקא ודילמא מיחייב עליה משום דמיתחזי כתרין איסורין מדרבנן לימא כתנאי עד מתי מדיר את בנו בנזיר [א]עד שיביא שתי שערות דברי רבי רבי יוסי ברבי יהודה אומר עד שיגיע לעונת נדרים מאי לאו תנאי היא דרבי סבר הלכה היא בנזיר ואע"ג דהגיע לעונת נדרים מדיר ליה ואזיל עד דמייתי שתי שערות ור' יוסי ברבי יהודה דאמר עד שיגיע לעונת נדרים סבר כדי לחנכו במצות וכיון דנפיק מרשותיה תו לא מיחייב אמרי לא דכולי עלמא הלכה היא בנזיר והכא במופלא הסמוך לאיש קמיפלגי רבי סבר *מופלא הסמוך לאיש דרבנן ואתיא דאורייתא דחיא דרבנן ור' יוסי בר' יהודה סבר [ב]מופלא הסמוך לאיש דאורייתא ואיבעית אימא דכולי עלמא כדי לחנכו במצות ומופלא הסמוך לאיש דרבנן היא רבי סבר אתי חינוך דרבנן ודחי מופלא הסמוך לאיש דרבנן ור' יוסי בר' יהודה דאמר עד שיגיע לעונת נדרים קסבר לא אתי חינוך דרבנן ודחי מופלא הסמוך לאיש °לימא הני תנאי כי הני תנאי דתניא *מעשה ברבי חנינא שהדירו אביו בנזיר והביאו לפני רבן גמליאל והיה רבן גמליאל בודקו לידע אם הביא שתי שערות אם לא הביא רבי יוסי אומר לידע אם הגיע לעונת נדרים אם לאו אמר לו רבי אל תצטער לבודקני אם קטן אני אהיה בשביל אבא אם גדול אני אהיה בשביל עצמי עמד רבן גמליאל ונשקו על ראשו אמר מובטח אני בזה שמורה הלכה בישראל אמרו לא היו ימים מועטים עד שהורה הוראה בישראל בשלמא לרבי יוסי (א) בר' יהודה דאמר עד שיגיע לעונת נדרים היינו דקאמר אם קטן אני אהיה בשביל אבא (ג) אלא לרבי דאמר עד שיביא שתי שערות ואם גדול אני אהיה בשביל עצמי הא

אמרת לא . אמור מעלמך שלזה לא נקיש אם אמרת בזכר שבו [איסור] אחד דחולין בעזרה קאכיל תאמר בנקיבה שיש שני איסורין חולין בעזרה ואיסור נבלה לכך מביאה חטאת העוף ואינו נאכל אלמא אית ליה *דין שחיטה לעוף מן התורה וחולין שנשחטו בעזרה דאורייתא :

מתקיף לה רב אחא בריה דרב איקא דילמא תרין איסורין דרבנן . אבל דאורייתא לא הויין תרי איסורי דאין שחיטה לעוף מן התורה וחולין שנשחטו בעזרה לאו דאורייתא וא"ע אם ההיקשא דרשה גמורה היכי קאמר לא אם אמרת בזכר שכן איסור אחד תאמר בנקבה שכן שני איסורין דרבנן הא אין משיבים בהיקש ויש לומר דודאי ההיקש דרשה גמורה לענין שיש תקנה לספק יולדת במה שמביאה חטאת העוף אבל מה שאמר התנא שאינו נאכל חומרא דרבנן הוא ומן התורה הוא נאכל דאין שחיטה לעוף וחולין בעזרה אין דאורייתא ורבנן החמירו למ"ד דאית ליה בעלמא חולין שנשחטו בעזרה דאורייתא וקיימא לן בכל דוכתי דחטאת העוף באה על הספק ע"כ דרשה גמורה הוא שהרי מליקת העוף הוי כשחיטת חולין א] והכי מוכח כל הסוגיא כך לשון רש"י (בכריתות דף ז:) :

לימא כתנאי וכו' עד שיביא שתי שערות . דהיינו מיום י"ג שנה ויום אחד ואילך רבי יוסי בר' יהודה אומר עד שיגיע לעונת נדרים היינו שנת י"ג די"ב שנה נדריו נבדקין:

ואע"ג דהגיע לעונת נדרים [מדיר] ליה . דמופלא סמוך לאיש דרבנן דמן התורה הוא קטן וברשות אביו הוא:

כיון דנפק ליה מרשותיה . בעלמו מלי לידור בנזיר אם ירצה תו לא מיחייב וכ"ע מופלא סמוך לאיש מדרבנן : **אתיא** דאורייתא . נזירות דאביו ודחי יניאתו מרשות אביו דלא הוי אלא מדרבנן ואפילו סמוך לאיש כי בדקינן ליה דיודע להפלות: **ואיבעית** אימא כ"ע כדי לחנכו ומופלא סמוך לאיש דרבנן. וקשה היכי מלי סבר ב] לחנכו דבפרק שני דחולין (דף כח.) משמע דיש שחיטה לעוף מן התורה וא"כ היכי אכיל מליקה וצ"ל דלהך לישנא נימא דנייתי ולא יאכל כמו חטאת העוף שבא על הספק ג] [בפ' כל שעה] (פסחים דף כח.) :

לימא הני תנאי כי הני . דפליגי אם מדירו [עד] שתי שערות או עד שיגיע [לעונת נדרים ולימא] לאו דוקא דבזה ליכא שום דחוי וה"נ איכא ד] בפרק כל שעה (סס דף לח.): **והביאו** לפני ר"ג לבדקו . פי' ר"ת באותו יום הביאו לפני רבן גמליאל למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה וקאמר ת"ק לידע אם הביא שתי שערות אם לא הביא והיה יתר מבן י"ג שנה ויום אחד :

רבי יוסי אומר . ובתוספתא* גרסינן ר' יוסי ב"ר יהודה לידע אם הגיע לעונת נדרים שהיה יתר מי"ב שנה ויום אחד דנדריו נבדקין : **אמר** לו רבי אל תצטער . אל תטרח לבדקני שהריני נזיר ממה נפשך אם קטן אני אהא בשביל אבי אם גדול אני אהא בשביל עלמי והשתא ס"ד דה"ק אם קטן אני לגבי קבלת נדרים דהיינו לפני הגעתי לעונת נדרים ואם גדול אני לענין קבלת נדרים דהיינו כשהגיע לעונת נדרים ולכך קמייתי הש"ס בשלמא לר' יוסי ב"ר יהודה דאמר דאף מי שהגיע לעונת נדרים לא מצי אביו מדיר ליה היינו דקאמר אם קטן כו' ואם גדול אני אהא בשביל עלמי דמשמע שאין אביו יכול להדירו :

אמרת לא אם אמרת בזכר . לכך הוא נאכל : שכן . אין בו אלא איסור אחד דדילמא שומן הוא מאי דאכל והשתא קמייתי חולין לעזרה : תאמר בנקבה . דדילמא רוח הפילה או דבר שלא נתחייבה עליה קרבן וקא פגע בשני איסורין : מאי שני (ג) . דקאמר דקא משוי לה למליקה ואית בה איסור נבילה וחולין בעזרה אלמא דסבירא ליה לר' יוסי דשחיטת העוף מן התורה וחולין בעזרה מן התורה : ה"ג מתקיף לה רב אחא בר איקא ודילמא . מאי שני איסורין א) בתרין איסורין מדרבנן דאיסור מליקה ואיסור חולין בעזרה ליתא אלא מדרבנן : עד שיביא שתי שערות . דהיינו (ד) עד בן ב) שלש עשרה שנה דמבן י"ב שנה ועד י"ג שנה אם אדם יודע לשם מי נדר ולשם מי הקדיש דבריו קיימין והכי תנן במסכת נדה בפרק יוצא דופן (דף מה:) : מאי לאו תנאי היא . ורבי דאמר עד שיביא שתי שערות קסבר דהלכה היא בנזיר שהאיש מדיר את בנו בנזיר ומשום הכי ג) מדיר ליה עד שיביא שתי שערות ואע"ג ד) שהגיע לעונת נדרים : [לקמן סב. מ"ט נח:]

ורבי יוסי בר' יהודה . סבר דטעמא לא הוי אלא כדי לחנכו במצות והילכך כיון דהגיע לעונת נדרים ונפיק ליה מרשותיה תו לא מיחייב לחנכו במצות והיינו דקאמר עד שיגיע לעונת נדרים : מופלא הסמוך לאיש . קטן שיודע (ה) להפלות ולומר בזמן שהוא סמוך לאיש ה) דהיינו בן י"ג לשם מי נדר לשם מי ו) קידש : רבי סבר מופלא הסמוך לאיש מדרבנן הוא . דבודקין את נדריו אם יודע למי נדר שמקיים את דבריו והילכך הלכה למשה מסיני היא בנזיר דהאב מדיר את בנו בנזיר אתי דאורייתא ודחי דרבנן : ור' יוסי ברבי יהודה סבר מופלא הסמוך לאיש מדאורייתא . נדרי מעליא הוו וכיון דמדאורייתא נפיק ליה מרשותיה דאב תו לא חיילי עלויה נדרי דאב איש הוי מבן י"ג שנה ולא בפחות שלא מצינו בכל התורה שיהא קרוי איש בפחות מבן י"ג אבל בבן י"ג מצינו שקראו הכתוב איש כדכתיב (בראשית לד) ויקחו שני בני יעקב שמעון ולוי איש חרבו וגמירי שמעון ולוי בההיא שעתא בני י"ג שנה הוו והרוצה לחשוב ילא ויחשוב* : ה"ג ואיבעית אימא דכולי עלמא כדי לחנכו במצות ומופלא הסמוך לאיש דרבנן ורבי דאמר עד שיביא שתי שערות ז) דקסבר אתי חינוך כו' : רבי יוסי אומר לידע וכו' : בשלמא לר' יוסי . דאמר האיש אינו מדיר את בנו אלא עד שיגיע לעונת נדרים : היינו דקאמר אם קטן אני . שלא הגעתי לעונת נדרים אהא נזיר בשביל אבא ואם גדול אני שהגעתי לעונת נדרים אהא בשביל עצמי : אלא לרבי . הא אע"ג דהוי גדול דהגיע לעונת נדרים ברשותיה דאבוה קאי להזירו (ו) ח) דאמר עד שיביא שתי שערות ביד האב להזיר את בנו : אלא

ואמאי

[תוספתא נדה פ"ס]

נוסחת הריב"ן

א) כתרין : ב) בן י"ג שנה : ג) מאי מדיר : ד) דהגיע : ה) דהוי : ו) הקדיש : ז) קא סבר : ח) דהא אמר כני :

[עי' כתוי"ט אבות פ"ה מכ"א ד"ה בן י"ג למצות]

גליון הש"ס

גמ' לימא הני תנאי כהני תנאי . עי' לעיל דף ב ע"ב תד"ה לימא :

הגהות הב"ח

(א) גמ' בשלמא לר' יוסי דאמר עד שיגיע כצ"ל ותיבות בר' יהודה נמחק : (ב) שם אני אהיה בשביל אבא ואם גדול אני אהיה בשביל עלמי אלא לרבי דאמר עד שיביא שתי : (ג) רש"י ד"ה מאי שני איסורין דקאמר לאו דקא משוי לה מליקה ואית בה : (ד) ד"ה עד שיביא שתי שערות דהיינו בן י"ג שנים ויום אחד הס"ד ואח"כ מ"ה עד שיגיע לעונת נדרים דהיינו עד בן שנים עשר שנה דמבן י"ב שנה ועד י"ג שנה אם הוא יודע לשם מי : (ה) ד"ה מופלא וכו' שיודע להפליא ולומר וכו' דהיינו בן י"ב לשם מי : (ו) ד"ה אלא לרבי וכו' להזירו דהאמר רבי עד שיביא:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תד"ה מתקיף וכו' ורבנן וכו' והכי מוכח כל הסוגיא כך לשון רש"י . נ"ב עי' א"מ דמן עד לבסוף הוא לשון רש"י זהו כוונת התוס' אבל לפנינו לא נמלא הכי ברש"י דמ"ש כאן בד הוא דהתם כתב רש"י בענין אחר אבל בפסחים דף כח נמלא קלת הכי בלשון רש"י ויעו"ש אימא וכו' וקשה היכי מלי סבר רבי לחנכו ובפרק שני דחולין משמע דסבר וכו' כצ"ל : ג] בא"ד כח) . מן בפרק עד כא נמחק . ונ"ב דבסמוך כצ"ל והוא בעמוד א' . א"מ : ד] ד"ה לימא לח) . נ"ב והוא ריש פרק שם יעו"ש בתוס' ד"ה לימא ובתוס' כאן לא ס"ל לתרן מ"ש שם הכ

כהגה' שלייט דף לח דשם אמר ג"כ או דלמא וזהו הדחוי' ושפיר אמר לימא ועי' לעיל דף ב ע"ב בתוס' ד"ה לימא . א"מ :

הא ברשותיה דאבוה קאים אלא דאמר אהא בשביל אבא אהא בשביל עצמי אי אייתי שתי שערות מעיקרא קאים בנזירות דיליה ולבסוף קאים בנזירות דאבוה ואי אייתי במצעי מאי הניחא לר' יוסי בר' יהודה דאמר עד שיגיע לעונת נדרים אלא לרבי דאמר עד שיביא שתי שערות מאי איכא למימר אמרי לרבי ליכא תקנתא עד דיתיב דיליה ויתיב דאבוהי: **מתני'** *האיש מגלח על נזירות אביו ואין האשה מגלחת על נזירות אביה כיצד מי שהיה אביו נזיר והפריש מעות סתומים על נזירותו ומת ואמר הריני נזיר על מנת שאגלח על מעות אבא אמר ר' יוסי הרי אלו יפלו לנדבה אין זה מגלח על נזירות אביו איזהו שמגלח על נזירות אביו מי שהיה הוא ואביו נזירים והפריש אביו מעות סתומים לנזירותו ומת זה הוא שמגלח על נזירות אביו: **גמ'** מ"ט *אמר ר' יוחנן הלכה היא בנזיר פשיטא מאי למימרא דבן יורש את אביו בת לא לא צריכא דלית ליה אלא בת מהו דתימא יורשין גמירין לה

קא

רש"י

אלא. אליבא דרבי (א) כגון דאמר אהא בשביל אבא אהא בשביל עצמי: אי אייתי ב' שערות מעיקרא. כלומר הניחא דמתרצת מתני' כוותיה דרבי דלא מיחייב אלא בחדא נזירות אילו אייתי ב' שערות מקמי א) הזירו אבוה: קאים בנזירות דידיה. כדקאמר איהו אם אני גדול שהבאתי שתי שערות שאיני נתפס בשל אבא אהא בשביל עצמי ואי אייתי שתי שערות לבסוף דהדירו אביו ב) קאי בנזירות דאבוה ולא חייל עליה נזירות דידיה כלל דהא לא קביל עליה נזירות אלא אם אינו נתפס בשביל אביו וכיון דעדיין לא הביא ב' שערות חל עליה נזירות דאבוה ולא חייל עליה נזירות דידיה כלל: ואי אייתי ג) באמצע. (ב) לא ידעינן אי בההיא שעתא דהדירו אביו אייתי ב' שערות אי לא מי ניחא והא כיון דאמר אהא בשביל אבא אהא בשביל עצמי אם ד) אינו נתפס בשביל ה) אביו ואפשר דקאים בשתים עשרה והגיע לעונת נדרים ועדיין לא הביא ב' שערות וחל עליו נזירות שלו ונזירות של אביו כילד אתה פוטרו בנזירות אחת והא מיחייב למיקם בנזירות על שלו ועל של אביו: ה"ג הניחא לרבי יוסי ברבי יהודה דאמר עד שיגיע לעונת נדרים אלא לרבי דאמר עד שיביא ב' שערות מאי איכא למימר אמרי לרבי ליכא תקנתא עד דיתיב דידיה ויתיב דאבוה. כלומר לר' יוסי דאמר דאין האב מדירו אלא עד שמגיע לעונת נדרים ניחא דלא חייל עליה אלא נזירות אחת אלא לרבי דאמר עד שיביא ב' שערות כיון דאמר אהא בשביל אבא אהא בשביל עצמי ושניהם יכולין להזיר אמאי לא מיחייב בשתי נזירות אמרי לרבי לית ליה תקנתא עד דעביד דיליה ודאבוה: ו) [לישנא אחרינא] אלא לרבי דאמר כו' הא ברשותיה דאבוה קאים כל זמן שלא הביא שתי שערות וב' נזירות קביל עילויה דאפילו רבי מודה דלכשהגיע לעונת נדרים מצי מזיר עצמו ואפי' לא הביא שתי שערות (ג) ז) ואהדירו אבוה הוא דפליגי: ומשני אלא דאמר בלשון זה אהא בשביל אבא כו' כלומר אי אבא מצי (ד) להדירני אהא נזיר בנדר אבא ואם לאו אהא נזיר בשביל עצמי וכיון דאביו יכול להדירו חד נזירות קביל ח) לחודיה: אי אייתי ב' שערות מעיקרא. קודם (ה) שהדירו אביו קאים בנזירות דיליה ולא בנזירות דאביו דילא מרשות אביו: ולבסוף. לאחר שבא לב"ד קאים בנזירות דאבוה דהא יש לאביו רשות בו וכיון דמצי אביו להדירו לא קביל עליה נזירות דיליה: ואי דאייתי במצעי. ט) אחר שהדירו אביו קודם שבא לב"ד ולא ידעינן אי הני ב' שערות הוו ביה כשהדירו אביו אי לא הוו ביה עד השתא י) הא השתא על כ) כרחיך ימנה ב' נזירות מספיקא דדילמא לא הוו ביה שתי שערות מעיקרא עד השתא ונמצא נדור בשביל אביו וכשבא לפני ב"ד ואמר אהא בשביל עצמי ל) ויהא נזיר נמי בשביל עצמו דהא הביא ב' שערות במצעי מ) ואי מייתי במצעי מאי דודאי השתא אייתי ב' שערות ונמצא דנדר אביו נדר נ) וכשבא לב"ד ואמר נמי אהא בשביל עצמי הוי נזיר בנדר דידיה וימנה ב' נזירות: **מתני'** ה"ג במתניתין האיש מגלח על נזירות אביו כו' כיצד מי שהיה אביו נזיר והפריש מעות ס) על נזירותו ומת ואמר הריני נזיר ע"מ שאגלח על מעות אבא אמר רבי יוסי הרי אלו יפלו לנדבה ע) ואינו מגלח על נזירות אביו מי שהיה הוא ואביו נזירים והפריש מעות סתומין לנזירותו ומת זהו שמגלח כו': **גמ'** מ"ט. אין האשה מגלחת על נזירות אביה: הלכה היא בנזיר. שהבן מגלח ואין לנו ללמוד הימנו אלא מה שמסורת הוא בידינו בן ולא בת: פשיטא. שהבן מגלח ולא הבת דאין לבת במקום הבן כלום והלכה למה לי: מהו דתימא יורשין גמירי לה. שמגלחין על נזירות האב ולא שנא בן לא שנא בת במקום שאין בן:

קמ"ל

תוספות

ואמאי הא ברשותיה דאב קאים. [ואפי'] הוי גדול דקס"ד דגדול אני היינו גדול לענין דנדרו נדר דהיינו (לענין) משהגיע לעונת נדרים עד שיביא ב' שערות מצי מדיר ליה והנא קמא אמר [לידע אם הביא] ב' שערות אלא דאמר אהא בשביל אבא אהא בשביל עצמי כלומר לא קאמר דאם קטן שאין נדרו נדר ואם גדול שנדרו נדר אלא אם קטן אני ברשות אבי עלי דהיינו עד הבאת שתי שערות והאי דקאמר אם גדול י"א דלא גרסינן ליה או שמא ר"ל ואם גדול שהביא שתי שערות וכרבי דאמר דמדיר בנו עד הבאת שתי שערות: **ה"ג** אי אייתי ב' שערות מעיקרא קאי (ברשותיה) בנזירות דידיה ואי בסוף קאי בנזירות דאבוה כי אייתי במצעי מאי הניחא לרבי יוסי בר' יהודה דאמר לעונת נדרים אלא לרבי מאי ליכא תקנתא עד דיתיב דיליה ויתיב דאבוה. וכן הגיהו בפי' קדמונים וה"פ רבינו חננאל אי אייתי מעיקרא כלומר אם בדקוהו באותה שעה שבא לפני רבן גמליאל ביום שהדירו אביו ומצאו לו ב' שערות קאי בנדרים דידיה ונדרו בשביל עצמו ואי לבסוף כלומר עכשיו שלא נבדק באותו היום אם לא יביא שתי שערות עד לבסוף ל' יום דאישתכח דודאי אלו ל' יום היו בשביל נדר אביו אלא אי אייתי במצעי כלומר נראו בו סימנים תוך ל' היאך יצא ידי נזירות באותן שלשים יום שהרי נזירות אביו מתבטל (עד) אחר הבאת סימנים ואיך יביא קרבנותיו לסוף שלשים יום שהדירו אביו וליכא למימר דדעתו היה שאפי' יביא סימנים שלא יפסיק נזירות אביו מכל מקום אינו ראוי להביא קרבן בשביל נזירות אביו לבד וגם בשביל עצמו כיון שלא פירש וא"ת ואמאי לא פריך הכי [למתניתין] א] דהיאך מדיר בנו בנזיר כי מייתי במצעי מאי וי"ל דמתני' איכא לאוקמי בעודו בשנת י"ב דאף אם מביא הם שומא אבל אהא קא קשיא ליה דקאי ליה אחר שנת י"ג שנה מדקמייתי לת"ק למיבדקיה אם הביא אם לאו דקודם לכן שומא אינון אי נמי יש לפרש דאמתני' ליכא למיפרך דודאי בדקינן במלאת ימי נזירותו ואי מספקינן אי אייתי סימנים במצעי לא ב] (נבדקיה) אבל אהא קשיא ליה דקאמר דלא תצטער לבדקני דבלא בדיקה תיקן הכל בתנאו דאם קטן אני כאילו [לא] היה שם בדיקה צורך ולכך פריך דהא ודאי אי אייתי במצעי אינו מתוקן כלל: **הניחא** לר' יוסי בר' יהודה דאמר עד שיגיע לעונת נדרים. והוא עומד בשנת י"ב ליכא למיחש דהוי שומא וא"ת ניחוש שמא בא לעונת נדרים במצעי וא"כ איך יצא בנזירות אביו לבד ל' יום ופר"ת דעונת נדרים אינה סותרת דנהי דהאב אינו יכול להדירו מכאן ואילך מכל מקום היכא דהדירו קודם לכן משום עונת נדרים לא פקע כיון דלא הוי כ"א דרבנן אבל שערות דאיש דאורייתא פקע דאביו וא"כ ניחוש לשערות במצעי ג] י"ל דמיירי תחילת י"ג דאכתי אי הוה ליה במצעי ה"ל שומא בעלמא ואף אם בא לכלל עונת נדרים באמצע נזירות אין להקפיד לפירוש רבינו תם דעונת נדרים אינה סותרת דנהי נמי דאין מדירו (אלא) כשהגיע לעונת נדרים אכתי קאי בקטנותו וכל כמה דלא הדר ביה הוה בנדר אביו וגם שמא לא יוכל למחות באמצע אלא לרבי דאמר עד שיביא שתי שערות והביאו לבדקו בשנת י"ד לידע אם הביא במצעי מאי: **לרבי** ליכא תקנתא עד דיתיב דידיה. פירוש שצריך שימתין ר' חנינא ד] (ל') יום אחר שהדירו אביו דאז ממה נפשך איכא [שלשים] או לפני הבאת סימנים או אחר הבאת סימנים ועלתה לו ה] נזירות אביו: **האיש** מגלח על נזירות אביו ואין אשה מגלחת כיצד מי שהיה הוא ואביו נזירים והפריש אביו מעות לנזירותו ומת ר' יוסי אומר הרי אלו יפלו לנדבה ואיזהו שמגלח על נזירות אביו הרי שהיה אביו נזיר והיו לו מעות סתומין ומת ואמר הריני נזיר ע"מ שאגלח על מעות אבא זהו שמגלח על נזירות אביו ה"ג בפירוש קדמונים ובפירוש רבינו ברוך ובהרבה ספרים היא דהוא ואביו נזיר מגלח על מעות אביו ואם ו] בחיי אביו אינו מגלח: **מאי** טעמא. אין אשה מגלחת על מעות אביה: **פשיטא**. בלא הלכה ידעינן דאין בת מגלחת ולמאי הוצרך מילתא דר' יוחנן וא"כ הא דקאמר הש"ס מ"ט מאי קושיא דהכא פשוט לן דבן ולא בת וי"ל דר' יוחנן גופיה אמרה כי הך דבפ' אלו מציאות (ב"מ דף כא.) וכמה אמר ר' יצחק קב בארבע אמות: (וע"ע תוספות פסחים נג: ד"ה תתן וכו' ומה שגרסו שם):

את"ל

עין משפט נר מצוה

סט א ב מיי' פ"ח מהל' נזירות הל' ט"ו:

פי' הרא"ש

הא ברשותיה דאבוה [קאי] דס"ד דלר' נמי קטן וגדול לענין נדרים קאמר ולהכי פריך אפי' הגיע לעונת נדרים ברשות אבוה קאי. ומשני דאליבא דר' לאו קטן וגדול לענין נדרים קאמר אלא קטן וגדול ממש בהבאת שערות. והיינו אם בשביל אבא כגון שלא הבאתי ב' שערות אהיה בשביל אבא. ואם לאו שהבאתי ב' שערות אהא בשביל עצמי. ומילתא דפשיטא הוה דלר' הוי פי' הכי אלא דתלמודא שקיל וטרי לפ' דברי רבי משום דבעי לאקשויי עליה. אי אייתי ב' שערות. בשעה שאמר ר' חנינא תנאי זה קא מייתי בנזי' דידיה וניחא לר' שיביא קרבנותיו בשביל נזירותו: אי לבסוף קאי מייתי בנזירות אביו וניחא נמי אם לא הביא ב' שערות עד ששלמו ימי נזי' דמייתי בנזיר אביו: אלא אי אייתי במצעי. אם לא הביא ב' שערות ביום שהדירו אביו וטרם ימי נזירותו הביא ב' שערות אליבא דר' היאך יביא קרבנות נזי' דבהבאת שערות פסק נזי' אביו כדקתני בתוס' (ובמתני' פריך לעיל) ובשביל עצמו לא הוי נזי' אא"כ הביא סימנים בשעת התנאי. ואפי' א"ת שהיתה כוונתו שאם יביא סימנים קודם שישלים נזי' אביו שיהא נזיר בשביל עצמו. מ"מ לא משכחת לה שיהא ראוי להביא קרבנו' בהשלמת נזירות אביו מיד. ובריתא משתמע (הרי טעי' תנאו יוכל להביא)[דמביא]קרבנותיו בהשלמת נזירות אביו בלא שום ספק: הניחא לר"י בר יהודה דאמר עד שיגיע לעונת נדרים ניחא. דאפי' אם הגיע לעונת נדרים במצעי לא בטלה נזי' אביו. ולהביא ב' שערות לא חיישי' דבשנת י"ג הוי קאי [עדיין] ואפי' אם הביא ב' שערות הוי (גדול) [קטן] דשומא נינהו. וקשה לי [הא] ר"י בר יהודה הוא דאמר פרק יוצא דופן דמשנת ט' ואילך אם הביא ב' שערות הוי גדול. ואיכא למימר כיון דמילתא דלא שכיחא היא שיביא סימנים קודם שיהא בן י"ג לא חיישינן שמא הביא. ה"ג האיש מגלח על נזי' אביו ואין האשה מגלחת על נזי' אביה. כיצד מי שהיה הוא ואביו נזי' והפריש אביו מעות סתומים לנזירותו א"ר יוסי הרי אלו יפלו לנדבה שאין זה מגלח על נזי' אביו דכיון דבחיי אביו נדר והיו שניהם חייבי' קרבן דכה"ג לא לית מידי הלכה: מי שהיה אביו נזיר והיו לו מעות סתומים ומת ואמר הבן הריני נזי' ע"מ שאגלה על מעות אבא זהו שמגלח על מעות אביו: מאי טעמא מגלה על נזי' אביו מאי שנא משאר קרבנות דאמר לעיל דקרבנו הוא יוצא ואינו יוצא בקרבן אביו: פשיטא מאי למימרא וכו' וכיון דבת

מסורת הש"ס

[לעיל כו: סוטה כג.]

[לעיל כח: לקמן סא: סוטה כג:]

נוסחת הריב"ן

א) דהדירו אביו: ב) קאים: ג) במצעי דלא ידעינן כו': ד) איני: ה) אבא: ו) כ"ה כתוב בגליון: ז) ב' שערות ומהדרת אבוה דפליגי: ח) קביל עליה לחודיה: ט) לאחר: י) (הא השתא) ליתא בכ"י: כ) כרחו: ל) יהא: מ) במצעי. מפי המורה: נ) נדר הוא: ס) מעות סתומים: ע) ואין זה:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אלא אליבא דרבי כו' דאמר אהא כו' וכו' ה"א עם אי אייתי ב' שערות מעיקרא וכו' כלומר וכו' בנזירות דאבוה דקאים לבסוף דהזירו אביו קאי: (ב) ד"ה ואי אייתי במצעי לא ידעינן: (ג) ד"ה הכי גרסינן וכו' לישנא אחרינא אלא לרבי וכו' ואהדרו דאבוה הוא דפליגי: (ד) ד"ה ומשני אלא דאמר וכו' אי אבא מצי להדירני וכו': (ה) ד"ה אי אייתי וכו' קודם שהדירו אביו וכו' דמצי אביו להדירו לא:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה הניחא וכו' דמיירי תחלת י"ג. י"ל דבדיבור הקודם כתבו דמכח מתני' ליכא למיפרך דאיכא לאוקמי בעודו בשנת שתים עשרה והיינו דיכלו ימי נזירות קודם התחלת שנת י"ג דליכא חשש שיגיע באמצע למופלא סמוך לאיש וגם כה' דלר"ת יש לאוקמי תחלת י"ג דהיינו יום א' קודם תחלת שנת י"ג דלמופלא סמוך לאיש כיון דאינו מפסיק וצ"ל השערות הא יהיה שומא.

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תד"ה ה"ג וכו' וא"ת ואמאי לא פריך הכי למתני' דהאיך. נמחק תיבת דהאיך וצ"ב דהאיש: ב] בא"ד אי אייתי סימנין במצעי לא נבדקי'. תיבת נבדקי' נמחק. וצ"ב נקריבם. אבל הגהת לא נבדקי' ליתא דהלא אינו רשאי להקריב קרבנות'. כ"כ בא"מ: ג] ד"ה הניחא וכו' לשערות במצעי. כ"ב הגה"ה כצ"ל א"מ: ד] ד"ה לרבי וכו' ר' חנינא ל'. נמחק ל' וצ"ב שלשים כצ"ל א"מ: ה] בא"ד ועלתה לו נזירותו או נזירות אביו כצ"ל: ו] ד"ה האיש וכו' ואם אינו בחיי אביו כצ"ל א"מ:

עא א ב ג ד מיי' פ"ח מהל' נזירות הלט"ו:
עא ה מיי' שם הלט"ז:
עב ו מיי' שם הלי"ז:

קא משמע לן הלכה איבעיא להו פליגי רבנן עליה דר' יוסי או לא פליגי ואם תימצי לומר פליגי ארישא או אסיפא ת"ש *כיצד אמרו *האיש מגלח על נזירות אביו מי שהיה אביו נזיר והפריש אביו מעות לנזירותו ומת ואמר הריני נזיר על מנת שאגלח על מעות אבא זהו שמגלח על מעות אביו אבל מי שהיה הוא ואביו נזירים והפריש אביו מעות לנזירותו ומת הרי אלו יפלו לנדבה דברי ר' יוסי ר' אליעזר ור' מאיר ורבי יהודה אמרו זה הוא שמגלח על מעות אביו בעי רבה יש לו שני בנים נזירים מהו הילכתא גמירין לה כל דקדים (א) גלח גלח או דילמא ירושה גמירין לה ופלגא הוי בעי רבא בכור ופשוט מאי הילכתא גמירין לה והילכך לא בעי גלוחי לפום מאי דשקיל או דילמא ירושה היא וכי היכי דשקיל פי שנים הכי מגלח ואם תימצי לומר ירושה היא ולפום דשקיל מגלח ובחולין הוא דאית ליה פי שנים אבל בהקדש לא או דילמא כיון דקני ליה לגלוח לא שנא אביו נזיר עולם והוא נזיר סתם אביו נזיר סתם והוא נזיר עולם מאי כי גמירין הילכתא בסתם נזירות או דילמא לא שנא ואם תימצי לומר הכא אידי ואידי נזירות טהרה בעי רב אשי אביו נזיר טמא והוא נזיר טהור אביו נזיר טהור והוא נזיר טמא מאי תיקו:

הדרן עלך מי שאמר

בית *שמאי אומרים הקדש טעות הקדש וב"ה

רש"י

אם תימצי לומר פליגי. רבנן עליה דר' יוסי מדקתני במתני' ר' יוסי אומר משמע דפליגי רבנן עליה ואם תימצי לומר פליגי רבנן ארישא דקאמר ר' יוסי אם נדר בחיי אביו אינו מגלח ואמרי רבנן דמגלח בכל ענין [או] אסיפא דקאמר דנדר לאחר מיתה מגלח על [נזירות] אביו ואמרי רבנן אינו מגלח: **תא** שמע. דארישא פליגי דתניא כיצד אמרו האיש מגלח על מעות אביו מי שהיה אביו נזיר והפריש אביו מעות לנזירותו ומת ואמר הריני נזיר ע"מ שאגלח על מעות ב] אביו אבל מי שהיה הוא ואביו נזירים והפריש אביו מעות לנזירותו ומת הרי אלו יפלו לנדבה דברי רבי יוסי ר"א ור' מאיר ור' יהודה אומרים זהו שמגלח על נזירות אביו וברוב ספרים היא משובשת: **בעי** רבה יש לו שני בנים נזירים. לרבי יוסי שנדרו אחר מיתת אביהן ולרבנן גם בחיי אביהן: **הילכתא** גמירי לה. [ולא] כדין חלוקה בשוה וכל דקדים גלח. וכל הקודם מהם זכה בהם: **ופלגא** הוי. פלגי זה נוטל החצי וזה נוטל החצי כמו בשאר ירושה: **בעי** [רבא] גרים ר"ת והראשון [רבה בכור] ופשוט נזירים מהו הלכתא גמירי לה ולא מן הדין והכא לא בעי גלוחי לפום מאי דשקיל דאע"פ דשני פשוטי פלגי מכל מקום אינו כשאר ירושה ה"נ לענין שיטול הבכור פי שנים [וה"נ] לא מצי להביא תגלחתו לפום מאי דשקיל כשאר נכסים או דילמא ירושה גמירי כי ג] היכי [דנוטל] פי שנים ממעות שהפריש אביו לקרבנות נזירותו ד] [כן מגלח] ואת"ל בחולין הוא דאית ליה פי שנים פי' ר"ת בחולין דאמר לשון חולין ולא לשון הקדש דאמר מעות אלו לנזירות [אבל] בהקדש לא אילו אמר הרי אלו לקרבנות נזירותו: או דילמא כיון [דקני] ליה לגלוחי לא שנא. ואפילו אמר לקרבנות נזירותו דמוכח לשון הקדש: **אביו** נזיר עולם והוא נזיר סתם. או איפכא כי גמירי הלכתא בסתם נזיר ומלי למיבעי דאביו והוא נזיר עולם או שמא הא פשיטא דמגלח כיון ששמו האב והבן בחד גוונא לנזירות: ואת"ל הכא אידי ואידי בנזירות טהרה ומגלח שפיר על מעות אביו: **בעי** רב אשי אביו נזיר טמא והוא נזיר טהור. אביו נזיר טמא נטמא והפריש מעות לציפורים ואשם מהו שיוסיף בנו על אותם מעות להביא חטאת עולה ושלמים לנזירות טהרה אי נמי אביו נזיר טמא וחזר והתחיל ומנה נזירות טהרה הואיל ונטמא לא הוי דומיא דנזירות דבן דלא נטמא לא מגלח אביו נזיר טהור והפריש מעות והוא נזיר טמא מהו שיביא הבן לפורים [מן] המעות שהפריש אביו לנזירות טהרה:

הדרן עלך מי שאמר

בית שמאי אומרים הקדש טעות הוי הקדש. כדמפרש ואזיל ומשום דבתר הכי איירי בנזירות בטעות נקט הכי פלוגתייהו במכילתין וכן משום פלוגתא דבית שמאי ובית הלל דבסמוך גבי מי שנדר ונשאל לחכמים כו' אמרו להם בית הלל לבית שמאי אי אתם מודים בזה שהוא הקדש טעות ותצא ותרעה בעדר כלומר אם כן [היאך] אומרים בהקדש טעות דפליגי עלן: כיצד

תוספות

קמ"ל הלכה. בן ולא בת: ואם תימצי לומר פליגי ארישא. הוא דפליגי א) רבנן דאמרי שאף מגלח על נזירות אביו ב) ולא שני להו לרבנן בין רישא לסיפא שבכולן האיש מגלח על נזירות אביו: או אסיפא פליגי. דלרבנן סבירא להו איפכא (ב) דלמא מאי דשמיע להו מר' יוסי דאמר ברישא דאין זה מגלח על נזירות אביו סבירא להו לרבנן הוי מגלח ומאי דקא"ר יוסי בסיפא דהוי מגלח סבירא להו לרבנן דאינו מגלח: ה"ג ת"ש כיצד אמרו האיש מגלח על נזירות אביו מי שהיה הוא ואביו נזירים והפריש אביו מעות לנזירות ומת זהו שמגלח על נזירות אביו אבל מי שהיה אביו נזיר והפריש אביו מעות לנזירותו ומת ואמר הריני נזיר על מנת שאגלח על מעות אבא הרי אלו יפלו לנדבה דברי ר' יוסי רבי אליעזר ור' מאיר ור' יהודה אומרים זהו שמגלח על נזירות אביו. כלומר מדקאמרי רבי אליעזר ורבי יהודה בהאיך ברייתא זהו שמגלח אלמא דארישא ואסיפא פליגי והכי משמע זהו ג) שאמרו (ג) (ע"מ) שמגלח על נזירות אביו אבל מי שהיה נזיר בחיי האב שכבר נתחייב בקרבן ד) אחד בפני עצמו אין מגלח על נזירות אביו ושמע מינה דארישא וסיפא פליגי ש"מ: כל דקדים. נזירותיה מגלח על נזירות אביו או דילמא ירושה גמירי לה וכל מאן דהוי בר ירושה גמירי לה דזכי בהו: ופלגא הוי א] כו'. וחולקין אותו בשוה זה יביא חציו וזה ה) חציו ומייתו מביתיהן כדי להשלים קרבנותיהן עם מעות אביהן: בעי רבא. היו לו ו) בנים נזירין בכור ופשוט (ד) לגלח על נזירות אביו היכי שקלי ביה: הילכתא גמירי לה. שמגלחין על נזירות אביהן ולא מחמת ירושה והילכך לא בעי לגלוחי לפום מאי דשקיל אלא בפלגא או דילמא ירושה היא שמגלחין בנזירות אביהן וכי היכי דשקיל האי בכור פי שנים בכל הנכסים הכי (ה) בהאי נמי מגלח פי שנים: ז) ובחולין הוא דאית ליה. לבכור פי שנים: אבל בהקדש. לאחר שנקרב הקרבן ומבקשין לאוכלו לא שקיל פי שנים ח) אלא חולקין ביניהם בשוה: או דילמא. כי היכי דקני ליה פי שנים לגלח בהן הכי נמי לענין חלוקה לאחר שהקריבו קרבנותיהן אע"ג דמוקדשין הן שקיל בהו פי שנים: כי גמירי הילכתא בסתם נזירות. היכא דתרוייהו קיימי בסתם נזירות אבל היכא דחד מינהון נזיר עולם לא או דילמא לא שנא: ואת"ל הכא. כיון דנזירות דאבא ונזירות דברא נזירות דטהרה הוא מגלח הבן על נזירות האב: בעי רב אשי היכא דאביו נזיר טמא והוא נזיר טהור. מהו להוסיף על מעות לפורין שהפריש אביו להביא בהן ט) קרבנות וכן אם אביו טהור והוא טמא מהו להביא לפורים באותן מעות שהפריש אביו לנזירות טהרתו י) תיקו:

הדרן עלך מי שאמר

בית שמאי אומרים הקדש טעות (ו): *כיצד אמר שור שחור שיצא מביתי ראשון. בשחרית יהא הקדש ויצא לבן הרי זה הקדש וכן כשיעלה דינר של כסף או חבית של שמן כונן הקדש הואיל ויצאו בראשונה ואף על גב שלא נתקיימו דבריו שהוא סבור שיצא שחור כ) ויעלה דינר של זהב וחבית של יין תחילה: ובית

פי' הרא"ש

דבת אינה יורשת והבנים יורשים היאך תגלח על נזירות אביה: מהו דתימא ירושה גמירי לה דכל מי שהוא יורש מגלח: איבעיא להו פליגי רבנן עליה דר' יוסי ואת"ל פליגי ארישא דאפי' הוא ואביו נזירים יגלח על מעות אביו. או אסיפא דאפי' נזר אחר מיתת אביו אינו מגלח דלית להו הלכה: ת"ש דארישא פליגי. ה"ג דתניא כיצד אמרו האיש מגלח על נזי' אביו מי שהיה אביו נזיר והפריש אביו מעות על נזירותו ומת ואמר הריני נזיר ע"מ שאגלח על מעות אבא אבל מי שהיה הוא ואביו נזירים והפריש אביו מעות על נזירותו ומת הרי אלו יפלו לנדבה דברי ר' יוסי ר' אלעזר ור"מ ור' יהודה אמרו זהו שמגלח על נזי' אביו. בעי רבא יש לו ב' בנים. לר' יוסי שנדרו אחר מיתת אביהם ולרבנן אף בחיי אביהם הלכה גמירה לה כל דקדים מגלח מי שקדם לידור נזי' בתחילה או דילמא ירושה וגמירו ופליגי: בעי רבא גר' ולעיל גרס רבה דאי חד אמורא הוא לא הול"ל פעם שנית: בכור ופשוט מהו. נ"ל דאת"ל קאמר דאפי' אם ירושה גמירי ופליגי ה"מ (בכור) [פשום] ופשוט אבל בכור ופשוט לא קרי' ביה בכל אשר ימצא לו או דילמא כל דין ירושה אית ליה: ואת"ל לפום מאי דשקיל מגלח בחולין הוא דאית ליה פי שנים כגון שאמר אביו אלו מעות לנזירותי ולא אמר לקרבנות נזירותי אבל בהקדש לא אם אמר לקרבנות נזירותי: וה"ה דמצי למבעי גם בפשוט אי גמירי הלכה במעות דהקדש. ופי' זר הוא. ויר' א) לפרי' דסיומא דמילתא היא ואת"ל ירושה היא ולפום מאי דשקיל מגלח בב' פשוטי' כל חד מגלח לפום מאי דשקיל ולא אמרי' כל דקדים מגלח: אתרי הכי בכור ופשוט לא מגלח לפום מאי דשקיל בשאר נכסים דבחולין הוא דשקיל פי שנים דקרינן ביה בכל אשר ימצא לו או דילמא לא שנא: אביו נזיר עולם וכו' כי גמירי הלכתא בסתם נזיר פי' כששניהם בסתם נזי' וה"ה דמצי למבעי אם שניהם נזיר עולם אלא שקצר התלמוד ואת"ל קאמר: אביו נזיר טמא נטמא והפריש מעות לצפורים ואשם ומת מהו שיוסיף הבן על אותן מעות להביא קרבנ' נזי' טהרה או לתפך מאי. **סליק פרקא**
ב"ש אומרים הקדש טעות הקדש. כדמפרש ואזיל כיצד אמר שור שחור שיצא מביתי ראשון הרי הוא הקדש. ב"ש אומרים הקדש פי' אף אם יצא לבן ראשון הוא קדוש. דינר זהב וכו' חבית של יין וכו' ובגמ' מפרש תני ג' בבי למה לי: מסוף

א) נ"ל ויש לפרש דסיומא דמילתא היא וכו' ולפום מאי דשקיל מגלח ה"מ ב"ב פשוטים וכל דקדים מגלח אבל בכור ופשוט וכו'.

נ"א איתתי
[תוספתא פ"ג ע"ש]

נוסחת הריב"ן
א) דרבנן אמרי: ב) דלא שני להו לרבנן: ג) שאמר: ד) אחר: ה) יביא חציו: ו) שני בנים: ז) בחולין: ח) פי שנים כו אלא: ט) קרבנותיו: י) טהרתו לא ידעינן תיקו: כ) שחור ראשון:

הגהות הב"ח
(א) גמ' כל דקדים מגלח או דילמא כצ"ל ותיבת ג ל ח נמחק: (ב) רש"י ד"ה או אסיפא וכו' איפכא דלמאי דשמיע להו כצ"ל: (ג) ד"ה ה"ג ת"ש כיצד וכו' והכי משמע זהו שאמרו כשנזר אחר מיתת אביו ואמר הריני נזיר על מנת שאגלח על מעות אבא מגלח על נזירות אביו אבל מי: (ד) ד"ה בעי רבא וכו' ופשוט ובאו לגלח: (ה) ד"ה הילכתא וכו' בכל הנכסים הכי נמי בהאי מגלח: (ו) ד"ה ב"ש כו' הקדש טעות הקדש כיצד:

ערכין כג. ב"ב קכו:

הגהות מהר"ב רנשבורג
א] רש"י ד"ה ופלגא הוי כלומר כצ"ל: ב] תד"ה ת"ש וכו' שאגלח על מעות אבי מגלח על מעות אביו אבל. כצ"ל א"מ: ג] ד"ה בעי רבא וכו' או דלמא ירושה גמירי כי היכי דנוטל. תיבות היכי דנוטל נמחק. ונ"ב מגלח יטול פי שנים ממעות כצ"ל: ד] בא"ד שהפריש אביו לקרבנות נזירותו כן מגלח. תיבות כן מגלח נמחק:

שייך לדף לא

מתני' וב"ה אומרים (א) אין הקדש כיצד אמר שור שחור שיצא מביתי ראשון הרי הוא הקדש ויצא לבן בית שמאי אומרים הקדש ובית הלל אומרים אינו הקדש דינר זהב שיעלה בידי ראשון הרי הוא הקדש ועלה של כסף בית שמאי אומרים הקדש ובית הלל אומרים אינו הקדש חבית של יין שתעלה בידי ראשונה הרי היא הקדש ועלתה של שמן בש"א הקדש ובה"א אינו הקדש:

גמ' בית שמאי אומרים הקדש כו': *מאי טעמייהו דבית שמאי דילפינן תחלת הקדש מסוף הקדש מה תמורה ג אפי' בטעות אף הקדש אפי' בטעות *ובה"א הני מילי תמורה אבל אחותי הקדש בטעות לא מחתינן ולב"ש מה אילו אמר ה"ז תחת זה לחצי היום מי הויא תמורה מההיא שעתא אלא עד דמטי חצי היום הוא דהויא תמורה ה"נ לכי מיגליא מילתא *אמר רב פפא לכך נאמר ראשון לכשיצא ראשון והא שור שחור קאמר מי לא עסקינן דלית ליה אלא האי לא צריכא דאית ליה תרין תלתא ובה"א א"כ שיצא בראשון מיבעי ליה א"ל רבא מברניש לרב אשי האי הקדש בטעות הוא הקדש בכוונה הוא (ב) משום דאטעייה לדיבוריה קמא וסברי ב"ש הקדש בטעות לא הוי הקדש והתנן *מי שנדר בנזיר ונשאל לחכמים והתירו והיתה לו בהמה מופרשת תצא ותרעה בעדר אמרו ב"ה לב"ש אי אתם מודים שהקדש בטעות הוא ותצא ותרעה בעדר מכלל דסברי ב"ש הקדש בטעות הוי הקדש אלא ב"ה הוא דקא טעו סברי טעמייהו דב"ש משום דהקדש בטעות הוי הקדש ואמרי להון ב"ש לאו משום הקדש בטעות הוא אלא משום דאטעייה לדיבוריה קמא וסברי ב"ש הקדש בטעות לא הוי הקדש תא שמע *היו מהלכין בדרך ואחד

רש"י

ובית הלל אומרים. הואיל ולא נתקיימו דבריו אין הקדשו קדוש (א) לישנא אחרינא יצא לבן בש"א אותו שחור שיצא תחלה אחר הלבן הראשון הוי הקדש וכן דינר וכן חבית של יין: גמ' הכא נמי גבי הקדש לכי מיגליא מילתא. דיצא שחור תחלה להוי קדוש ולא השתא כי נפק לבן ברישא דהא לא איגליא מילתא (ג) ג) כדקאמר: לכך נאמר ראשון. דהכי קאמר שחור ראשון שיצא יהא הקדש דמשמע דאית ליה שוורים שחורין הרבה ועלייהו סמכא דעתיה דהכי אמר שור שחור לכשיצא ראשון מאחר שוורים שחורין יהא הקדש וכשיצא ג) שחור אחר הלבן הרי יצא ראשון לשאר שוורים שחורין ואיגלאי מילתא דעליה קאמר ולא אלבן: והא שור שחור קאמר. דמשמע דשחור שיצא תחילה קודם ללבן דמי לא עסקינן דלית ליה אלא חד שחור ד) ומש"ה קאמר דאם יצא תחלה יהא הקדש אבל אם הקדימו לבן לא יהא שחור הקדש: לא צריכא דאית ליה תרי ותלת. שחורין ואיזה שיצא תחלה יהא הקדש (ד) ה) ומש"ה לא חשיב כלום יציאתו של לבן: וב"ה אומרים א"כ. כדקאמרת דלא חשיב אלא איזה מן השחורים שיצא תחלה ליתני שור שחור שיצא בראשון תחלה לשחורין אלא כיון דתני שיצא ראשון משמע דבעי דליפוק שחור ראשון לכולהו ואפי' ברישא לבן וכיון דנפיק לבן תחלה לא כלום הוי: א"ל אין ודאי הקדש בכוונה הוא. דודאי ו) להקדש שחור איכוין (ה) ולהכי קרי ליה הקדש טעות משום דאטעייה לדיבוריה קמא דהכי הוה ליה למימר שחור שיצא מביתי ראשון דהוה משמע שיצא תחלה לשאר שוורים אבל כיון דאמר שור שחור משמע דלא סמכא דעתיה אשחור דלבן נמי בכלל שור הוא להכי קרי ליה הקדש טעות שהטעה דיבורו שאמר שור ז) ל"א למאי דפרישית במתני' דבש"א דלבן הוי הקדש ילפינן ליה תחלת הקדש ח) כדמחית אינש מידי בקדושה מסוף הקדש דהיינו תמורה שהיא באה מכח הקדש אחר מה תמורה אפי' בטעות כדאמרינן במסכת תמורה בפרק יש בקרבנות (ד' יז.) והיה הוא ותמורתו יהיה קודש יהיה לרבות שוגג כמזיד שאם סבור לומר זו תמורת עולה ואמר זו תמורת שלמים או תמורת שלמים ואמר זו תמורת עולה הרי זו תמורה אף הקדש אפי' בטעות שאם סבור להקדיש שחור והקדיש לבן או לבן והקדיש אדום הרי לבן ואדום מוקדשים וב"ה אומרים הני מילי תמורה משום דאתיא מכח הקדש אבל אחותי מידי בהקדש דמעיקרא הוי חולין בטעות לא מחתינן ליה בהקדש ולב"ש אמאי הוי שור לבן שיצא עכשיו הקדש ט) [מדאמר] שור שחור שיצא ראשון ליהוי הקדש לכשיצא ראשון לשאר שוורים שחורים שיצאו אחריו מן הרפת מידי דהוה אתמורה י) אילו לגבי תמורה כ) אמר הרי זה תחת זה תמורה לחצי היום מי הוי תמורה מההיא שעתא דקאי בה אלא לא הוי תמורה עד ל) דמטי פלגא [דיומא] דאמר הכא נמי לא איגליא מילתא עד דנפיק שחור מקמי הנך שחורים דקיימי ברפת מ) ולא ליהוי קדוש לבן כלל: אמר רב פפא לכך נאמר ראשון. דכל מאן דיצא ראשון בין שחור בין לבן ליהוי קדוש: ה"ג והא שור שחור קאמר דמי לא עסקינן דאית (ו) נ) ביה תרין או תלת לא צריכא דלית ליה אלא האי והא שור שחור קאמר ומדקאמר שור שחור ש"מ דלא ניחא ליה לקדושי אלא שחור והאי דקאמר ראשון משום דהוו ליה תרי תלתא שחורין וקאמר דההוא שחור דנפק קמא מבינייהו ליהוי קדוש ולא אחר: לא צריכא דלית ליה שחור אלא חד. והלכך האי דאמר ראשון משום דניחא ליה דכל מאן דנפיק ברישא או שחור או לבן להוי קדוש. וב"ה סברי א"כ דניחא ליה דקדיש נמי לבן לימא שיצא בראשון אלא מדאמר ראשון ש"מ דלאי נפיק [שחור] ראשון ניחא ליה לקדושי אבל בלבן לא ניחא ליה והוה ליה טעות הקדש וכל טעות בהקדש איננו הקדש: א"ל רב אחא מברניש לרב אשי האי הקדש בטעות הוא הקדש בכוונה הוא. דכיון דאמרת דלכך אמר ראשון דדעתיה להקדיש כל מי שיצא ראשון תחלה בין לבן בין שחור הוה ס) הקדש בכוונה ואמאי קרי ליה הקדש בטעות: ע) הכי נמי דהקדש בכוונה הוא. אלא להכי קרי ליה הקדש טעות משום דאמר שחור דילא ברישא דאטעייה פ) לההוא דיבורא קמא דמיחזי כמאן דלא ניחא ליה לקדושי אלא שחור: וסברי ב"ש הקדש בטעות לא הוי הקדש. דמדקא מוקמת לה בכגון דאית ליה כוונה אלמא דאית להו לב"ש דהקדש טעות לא הוי הקדש והא תנן בהאי פירקא לקמן מי שנדר בנזיר ונשאל לחכמים לפי שנדר צ) והתירו לו אם היתה לו בהמה מופרשת תצא ותרעה בעדר עם שאר בהמות חולין לפי שאין בה ק) קדושה כלל: אמרו להם ב"ה לב"ש. עכשיו חזרתם להורות כדברינו דהקדש טעות איננו הקדש כגון זו שבשעה שהפרישה היה סבור שהוא נזיר וטעה ואתם אומרים שאינו הקדש ותצא ותרעה בעדר ומדקאמרי להו ב"ה הכי ש"מ דשמיע להו מינייהו דב"ש דאינהו אמרי דהקדש טעות הוי הקדש: לא לעולם ב"ש סברי דהקדש טעות איננו הקדש והכא ב"ה הוא דטעו. דאינהו סברי ר) דאמרי גבי שור שחור דהוי הקדש משום דהקדש טעות הוי הקדש וקאמרי להו ב"ש לאו להכי ש) אמרי דהוי הקדש דלדידן ס"ל דהקדש בטעות לא הוי הקדש אלא הכא בכוונה (ז) לדבוריה ת) דאטעייה קמא כדלעיל:

תוספות

כיצד אמר שור שחור שיצא מביתי ראשון הרי הוא הקדש ויצא לבן בש"א הקדש. אית דמפרשי בגמרא מילתא דב"ש דקאמרי הקדש אלבן קאי משמע הקדש טעות הוי הקדש דיש לומר דדעתו הוי להקדיש [מה] שיצא מביתו ראשון ומה שאמר שחור לפי שטעה והיה סבור שהשחור יצא ראשון הלכך טעותו לא ימנע את ההקדש מלחול על השור שיצא מביתו ראשון ואפילו על הלבן חל ההקדש ואית דמפרשי דשור שחור שיצא אחר הלבן קדוש ואע"ג דלא נפק ראשון מן הבית ומיירי שיצא ראשון מן הבית לשאר שוורים שחורים ובגמרא אפרש וכן דינר וחבית יש לפרשו בשני פנים וכי היכי דמפרשי רישא יש לפרש הנך בבי ה"ג ובגמרא *מפרש למה לן הנך בבי דינר זהב וחבית של *שמן: [התוספות השייכים כאן עומדים בדף ל"ג ע"א מד"ה מאי טעמא]:

מי שנדר בנזיר ונשאל לחכם א] מונה משעה שנדר. פירוש מי שנדר בנזיר ועבר ושתה יין בנזירותו ונשאל לחכמים להתיר ט נדרו אפילו לב"ש דאמרי אין שאלה בהקדש אין שאלה בנזירות כדאמר בפרק הריני נזיר מן הגרוגרות (לעיל ט.) אפילו הכי לב"ש צריך שיקבל הנזירות בלשון טוב וחשוב שראוי לקבל בו נזירות אבל יש לשונות הרבה או כינויין דלא הוי קבלה ואפילו ב"ש מודים שאם קבל בלשון גרוע דלא הוי נדר והשתא נשאל לחכם אם הלשון שקבל עליו הוי לשון נזירות או [לשון] קבלה או לא ואסרו חכמים לומר שלשון קבלה והוא עבר תחלה על נזירתו ששתה ביין מונה משעה שנדר וכל הימים שעבר בהם עולין לו לימי נזירותו ולא קנסינן ליה לחזור ולמנות כימים שמנה בעוד שהיה עובר על נזירותו וע"כ מיירי בשעבר דאל"כ פשיטא הוא דמונה משעה שנדר ב] פשטיה דמתני' משמע דקתני מונה [משעה] שנדר על הימים שעבר בהן עלו לימי נזירותו ומשום סיפא דקתני והתירו תני רישא ואסרו אע"פ שהם לא אסרו כלום אלא שאמרו לו שבלשון טוב קיבל עליו נזירות*:

פי' הרא"ש

מסוף הקדש תמורה קרי סוף הקדש לפי שקדושתה באה מכח אחרת מה תמורה אפי' בטעות כדאמרי' בתמורה פ' יש בקרבנות יהיה לרבות שוגג כמזיד ומפרש ר' יוחנן התם כסבור לומר שור שחור ואמר לבן כסבור לומר תמורת עולה ואמר תמורת שלמים וה"ה נמי כסבור לומר שור שחור יהיה (הקדש) [תמורה] ואמר לבן קדוש וכן במתניתין נמי אי אמר שור שחור שיצא מביתי ראשון [יהיה הקדש] ויצא לבן קדוש: ולב"ש מה אילו אמר ה"ז תמורת זו לחצי היום מי הוה תמורה מההיא שעתא. אם אמר ה"ז תמורה כשיגיע חצי היום מלתא דפשיטא דאינה תמורה עד שיגיע הזמן שקבע ואז על פי דבורו למפרע חלת עליה קדושה מחצות ואילך ה"נ (מי) [לכי] איגלאי מילתא למפרע שיתקיימו דבריו שאמר שור שחור שיצא מביתי ראשון תחול קדושה עליו וכ"ז שלא נתקיימו דבריו אין כאן קדושה כלל. ולא דמי לתמורת טעות דהתם אני מקיים דבריו מה שהוציא בפיו ואע"ג דאין פיו ולבו שוין גזרת הכתוב הוא דהויא תמורה אבל לשנות מה שהוציא בפיו כי האי לא אשכחן דקדוש בתמורה. אמר ר"פ לכך נאמר ראשון לכשיצא ראשון כלומר ודאי מתמורה לא מצי ב"ש למילף לשנות מה שהוציא בפיו אלא טעמא דב"ש משום דמתרצי לדבוריה הכי שור שחור שיצא מביתי ראשון לשחורים קדוש והול"ל אלא אמר ר"פ אלא משום דלא הוזכר אמורא בתירוץ ראשון (הוא) לא קאמר אלא: לא צריכא דאית ליה תרין ותלת: ה"ג וב"ה א"כ שיצא ראשון מבעי ליה אבל מדקאמר מביתי משמע אם שור שחור יצא מן הבית תחילה. הא שור שחור קאמר ומי לא עסקי' דלית ליה אלא האי וכיון שאין בביתו אלא שור שחור א' לא מצית לפ' למילתיה ראשון לשחורים: האי הקדש בכוונה הוא ואמאי קרו ליה הקדש בטעות משום דאטעייה לדיבוריה שדיבורו אינו משמע כל כך להדיא כמו שב"ש מפרשים אותו ולהכי קרו ליה הקדש בטעות כלו' הקדש שדומה קצת לטעות אנו מפרשים דבריו דלא הוי טעות וקדוש. מי שנדר בנזיר ונשאל לחכם והתירו. לב"ש דאית להו דאין שאלה בנזיר לעולם גבי הריני נזיר מן הגרוגרת וכן בפרקין דהיו מהלכין בדרך וא' בא כנגדן סברי ב"ש דאפי' בטעות הוי נזיר א"כ לא שייך ביה התרה לדידהו מיירי שנדר ואינו יודע אם הוא לשון נזיר והתירו החכם וא"ל שאין בלשון הזה לשון נזירות: היתה לו בהמה מופרשת תצא ותרעה בעדר דהפרשה בטעות הוא ומדקאמר להו ב"ה לב"ש אי אתם מודים בזה שהוא הקדש בטעות מכלל דטעמיה דב"ש דהקדש בטעות הוי הקדש וילפי' מתמורה ואמרי' ליה ב"ש לאו הקדש בטעות הוא אלא דאטעייה לדיבוריה ומה שהשיבו ב"ש במתני' אי אתם מודים שאם קרא לט' עשירי וכו'. השיבו להם לפי טעמם וכה"ג אשכחן ריש מסכת נדה. ולמאי דקאמר טעות וקא מקשי'

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"ו מהלכות ערכין הלכה יז ופ"ג מהל' נזירות הלכה ח:

ב ב מיי' פ"א מהלכות תמורה הלכה ג:

נ"ל אמרם

נ"ל יין

ס"ד לע"ב

[עי' תוס' לקמן לג. ד"ה אמר רב פפא וכן כל הסוגיא דהכא מפרשי תוספות לקמן]

נ"ל קבלה הוא והוא. יעב"ץ [לקמן ע"ב]

גי' א"מ סגי

מסורת הש"ס

[פי' תוספות לקמן לג. ד"ה מ"ט דב"ש]

[עי' תוס' שם ד"ה וב"ה]

נוסחת הריב"ן

א) בכ"י כתוב כאן גליון ל"א כו': ב) דקאמר ומ"ט דב"ש: ג) השחור: ד) ומשום קאמר: ה) ומהכל [וצ"ע]: ו) להקדים: ז) אביי אמר לא ס"ד כו' כדמפרש בסוף הס"ד ואח"כ מה"ד ילפינן ליה ושאר ליתא ומלאם דעד כאן נמשך הגליון דלעיל במשנה: ח) כד מחית: ט) משום דאמר שור שחור שיצא ראשון להוי ליה ההוא שור שחור הקדש לכשיצא ראשון לשאר ט"י) דאילו: כ) אילו: ל) עד פלגא דיומא הכא נמי כו' כצ"ל: מ) להוי קדוש ולא להוי קדוש כו': נ) ליה: ס) הוה ליה: ע) אין הכי נמי: פ) בההוא: צ) שנדר בטעות: ק) שום קדושה: ר) דהאי דאמרי: ש) אמרינן: ת) דאטעייה הוא לדבוריה:

הגהות הב"ח

(א) במשנה וכה"א אינו הקדש: (ב) גמ' הקדש בכוונה הוא הכי נמי אלא משום דאטעייה לדיבוריה: (ג) רש"י ד"ה הכא נמי וכו' מילתא דעליה קאמר פס"ד ואח"כ מ"ה לכך וכו': (ד) ד"ה לא צריכא וכו' יהא הקדש מהכל ולא חשיב כלום: (ה) ד"ה א"ל אין וכו' שחור איכוין אלא להכי קרי: (ו) ד"ה ה"ג והא וכו' דאית ליה תרין: (ז) ד"ה לא לעולם ב"ש וכו' הכא בכוונה הוא אלא דאטעייה לדיבוריה:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה מי שנדר בנזיר ונשאל לחכם ואסרו מונה כצ"ל: ב] בא"ד דאל"כ פשיטא הוא דמונה משעה שנדר אלא ע"כ פשטי' כצ"ל:

עין משפט
נר מצוה

ג א מיי' פ"ד מהלכות נזירות הלכה יג :
ד ב מיי' שם פרק ט הלכה ח :
ה ג ד מיי' פ"ח מהל' בכורות הלכה א סמג עשין ריג :

ואחד בא כנגדן ואמר אחד הריני נזיר שזה פלוני ואחד אמר הריני נזיר שאין זה פלוני הריני נזיר שאחד מכם נזיר שאין אחד מכם נזיר ששניכם נזירים שכולכם נזירים בש"א כולם נזירים והא הכא הקדש בטעות הוא וקתני כולם נזירים אמרי סברי ב"ש הקדש בטעות הוי הקדש (א) הכא לא אביי אמר לא קס"ד דקאים בצפרא אלא הכא במאי עסקינן דקאים בטיהרא ואמר שור שחור שיצא מביתי ראשון ליהוי הקדש ואמרו ליה לבן נפק ואמר להון אי הוה ידענא דלבן נפק לא אמרי שחור ומי מצית אמרת דקאים בטיהרא עסיק והקתני דינר של זהב שיעלה תני שעלה חבית של יין שתעלה תני שעלתה אמר רב חסדא *אוכמא בחיורא לקיא (ב) חיורא באוכמא לקיא תנן (ג) שחור שיצא מביתי ראשון הקדש קס"ד כי מקדיש *בעין רעה מקדיש ואמרי ב"ש הוי הקדש ואלא מאי *בעין יפה מקדיש דינר של זהב שיעלה בידי ראשון ועלה כסף בש"א הקדש ואלא מאי בעין רעה מקדיש חבית של יין שתעלה בידי ראשון ועלה של שמן בש"א הקדש והא שמן עדיף מיין אי משום הא לא קשיא בגלילא שנו דחמרא עדיף ממשחא רישא קשיא לרב חסדא אמר לך רב חסדא כי אמרי בתורא דקרמנאי ואמר רב חסדא אוכמא למשכיה סומקא לבשריה חיורא לרדיא והאמר רב חסדא אוכמא בחיורא לקיא כי אמרי בתורא דקרמונאי: **מתני'** א"מי שנדר בנזיר ונשאל לחכם ואסרו מונה משעה שנדר ב"נשאל לחכם והתירו היתה לו בהמה מופרשת תצא ותרעה בעדר אמרו ב"ה לב"ש אי אתם מודים בזה שהוא הקדש טעות שתצא ותרעה בעדר *אמר להן ב"ש אי אתם מודים במי שטעה ג"וקרא לתשיעי עשירי ולעשירי תשיעי ולאחד עשר עשירי שהוא מקודש אמרו להם ב"ה לא השבט קידשו ומה אילו טעה והניח את השבט על שמיני ועל שנים עשר ד"שמא עשה כלום אלא כתוב שקידש העשירי הוא קידש התשיעי ואת

ואחד בא כנגדן . ופתח אחד מהלו השנים ואמר הריני נזיר שזה פלוני כלומר הריני נזיר אם זה פלוני דודאי אינו איש פלוני ואחד אומר הריני נזיר אם אין זה פלוני ובא (אותו) אחד ואמר הריני נזיר אם אחד מכם נזיר ובא הרביעי ואמר הריני נזיר אם אין אחד מכם נזיר דודאי יש בכם אחד שהוא נזיר ובא חמישי לאותן שנים הראשונים ואמר הריני נזיר אם שניכם נזירים דודאי אינכם נזירים ובא ששי ואמר לכולן הריני נזיר אם כולכם נזירים : בש"א כולם נזירים . הואיל ואין לך אחד מהן שלא אמר הריני נזיר ואע"פ שכולן טועין שהיו סבורין א) שאינו כמו שהן אומרים וקאמרי ב"ש דכולן נזירין : והא הכא דהקדש בטעות כו' . מהכא איכא למשמע מינה דבית שמאי סברי דהקדש בטעות הוי הקדש אבל מההיא דשור שחור ליכא למשמע מינה דההיא מיירי בהקדש בכוונה וכדפרישית : אביי אמר . ב) ומאי דקשיא לך לב"ש מה אילו אמר הרי זה תמורה זה לחצי היום מי הוי תמורה כו' הכא נמי לכי מיגלי מילתא בפלגא דיומא דנפיק שחור . ליהוי איהו קדוש ולא לבן לא תקשה לך ולא מידי דלא ס"ד דקאים בצפרא ג) וכדמפרש לה רב פפא לעיל : אלא הכא במאי עסקינן ד) דקאים בטיהרא · בצהרים ואמר שור שחור שילא מביתי ראשון היום ליהוי קדוש : ואמרי ליה ההוא דנפק לבן הוה ולא שחור ה) אמר להו אי הוה ידענא דלבן נפק לא אמרי שחור . אלא לבן והוי טועה בהקדש ומשום הכי הוי הקדישו הקדש והוי לבן הקדש וב"ה סברי אינו הקדש דטעות ו) אינו הקדש ואם נפש אדם לומר לוקמא אביי כגון דקאים בצפרא ואמר שור שחור שילא ראשון יהא הקדש ויצא לבן וכמתניתי' ואתרמי דלבן נפק ואמר להו אי הוה ידענא דלבן עתיד למיפק לא אמרי ו) שחור אלא לבן הא לא קשיא דעל העתיד לבא אין אדם נותן דעתו ח) להקדישו : תני שעלה . ואח"כ נזכר לדבר שהיה של כסף או חבית של שמן : אמר רב חסדא אוכמא בחיורא לקיא . שור שחור בין הלבנים כחוש הוא דשור לבן עדיף טפי : חיורא באוכמא לקי . כלומר ואע"ג דשור לבן מעלי אפילו הכי כי איכא כתמים חורין במשכא דתורא אוכמא לקותא היא : תנן שור שחור שילא מביתי ראשון . ה"ג כי מקדיש בעין רעה מקדיש וקאמרי ב"ש דלבן הוי הקדש ט) ש"מ דלבן הוה גרוע טפי ואם איתא לרב חסדא דלבן עדיף טפי אמאי הוי הקדש והא מאן דמקדיש בעין רעה מקדיש ושור שחור הוא שהקדיש ולא לבן אלא ש"מ דליתא לדרב חסדא : ואלא מאי . קאמרת לרב חסדא דמקדיש בעין יפה מקדיש ומשום הכי קאמרי בית שמאי דלבן (ד) י) עדיף טפי הוי הקדש : ואלא הא דקתני דינר של זהב כו' . ועלה של כסף בית שמאי אומרים של כסף הקדש ואמאי הא מאן דמקדיש בעין יפה מקדיש : ואלא מאי בעין רעה מקדיש . אי הכי חבית של שמן אמאי הוי הקדש לבית שמאי הואיל דהוא יפה מחבית של יין : הא לא קשיא דבגלילא שנו דחמרא עדיף טפי ממשחא . דלדידהו נפיש משחא כדגרסינן בהמוכר את הספינה *) (ב"ב דף צא.) וניחא להו טפי בחמרא ואין שותין אלא יין ואמטו להכי קאמרי בית שמאי דשל שמן גרוע משל יין משום הכי הויא הקדש ומיתוקמא לכולהו מתני' דבעין רעה מקדיש וקשיא רישא לרב חסדא : כי קאמרי . חיורא מעלי טפי בתורא דקרמנאי של חרישה חיורא מעלי טפי אבל לבישרא אוכמא עדיף טפי מחיורא ומשום הכי אמרי ב"ש גבי הקדש דלבן הוי הקדש דגריע טפי : אוכמא למשכא . מעלי טפי וסומקא לבישרא מעלי וחיורא מעלי לרדיא לחרישה : והאמר רב חסדא אוכמא בחיורא לקיא . דמשמע בין למשכא בין לרדיא הוי אוכמא גרוע : כי קאמר . רב חסדא דאוכמא לקיא לרדיא אבל למשכיה הוי עדיף : **מתני'** מי שנדר בנזיר . (ה) ונזכר שטעה בנזירותו והתחיל להתחרט בו והלך ועבר על נזירותו ושתה יין ונטמא למתים ואח"כ הלך ונשאל לחכמים להתיר נזירותו : ואסרו . שהכירו שנדר גמור הוא : מונה נזירותו משעה שנדר . כלומר (ו) אותן [ימים] שזלזל בנזירותו עולה למניין שלשים עם אותן שנשתיירו לו משאסרו ואין צריך למנות איסור במנין הימים שזילזל בנזירותו אלא עולין לו להשלמת הנזירות כ) : מי שנזר . ושמר עצמו בכל דקדוקי נזירות ואח"כ נשאל לחכמים והתירו לו מפני שטעה ל) בנזירות אם היתה לו בהמה מופרשת תצא ותרעה בעדר כו' : אמרו להם בית שמאי מ) אי אתם מודים בזה שטעה וקרא לתשיעי עשירי כו' אמרו להם בית הלל לא השבט קידשו . כלומר לא לכך מקודש תשיעי ואחד

*) [ע"ש ועי' תוס' שבת מז. ד"ה בגלילא]

נשאל לחכם והתירו . כלומר שאמר לו שאותה קבלה לאו כלום היא שלא נדר בלשון טוב לקבל נזירות ונמצא שלא חל עליו נזירות אפילו רגע אחד שיתה לו בהמה מופרשת שהפריש לנזירותו קודם שנשאל לחכמים תצא ותרעה בעדר עם בהמותיו שהן חולין גמורין דכיון דנזירות לא חל עליה אין כאן הקדש טעות כלל ואפי' ב"ש מודו דדוקא כשאמר שור שחור שילא ראשון יהא הקדש ויצא לבן התם הלבן הקדש למ"ד בגמרא משום שאין חושש ורוצה שיחול הקדש גם על הלבן ומה שהזכיר שחור טעה שהיה סבור שהשחור יצא ראשון אבל הכא שנזירות לא חל עליו מעיקרא כלל והבהמה לא הופרשה אלא לצורך הנזירות וכאן הנזירות ליתא הקדש נמי ליתא וגרע זה מהקדש טעות ולכך אפי' ב"ש מודו דתצא ותרעה בעדר כיון דנעקר הנדר לגמרי א] כדאמר לקרבנות נזירותו נזיר נזירותו לא אמר כלום והוי כאדם שאינו מחוייב והיה סבור שהוא מחוייב חטאת ואמר בהמה זו לחטאת כו' לא אמר כלום יאפי' לב"ש :

אמרו להם [ב"ה] לב"ש אי אתם מודים בזה שהרי הקדש טעות הוא ותצא ותרעה בעדר . אלמא דהקדש בטעות לא הוי הקדש וכי היכי דאתם מודים הכא אודו לן נמי בשור שחור דפליגיתו עלן ואמריתו דהוי הקדש וב"ש היו יכולין להשיב דהכא גרע מהקדש טעות כדפרישית ולא חשו להשיבם אמיתות החילוק והשיבו לפי דבריהם שהם מדמים פלוגתייהו והשיבו להם ממעשר בהמה דחל בטעות והוי הקדש וק"ק מאי שנא מאשה שהפר לה בעלה דאמר לעיל פרק מי שאמר (דף כד.) אם שלה היתה בהמה חטאת תמות והכא יוצאה בעדר י"ל דבעל מיגז גייז ולאי נמי דמעקר קא עקר מ"מ הא אוקמה (לעיל דף כב.) כרבי אלעזר הקפר אבל לרבנן נפקי לחולין ואפילו לרבי אלעזר נראה דלא דמי דהתם הנדר חל רגע א' (מיפר) [בלא] חרטה * וטעות אבל הכא לא חל הנדר אפילו שעה אחת כדפרישית :

אמרו ב"ש לבית הלל אי אתם מודים במי שקרא לעשירי תשיעי ולתשיעי עשירי ולאחד עשר עשירי שכלשתן מקודשים . דחל בטעות ומינה

פי' הרא"ש

מקשי' לי קופה לזו יש לה שוליים ולזו אין לה שוליים . ת"ש היו מהלכין בדרך ו' בני אדם וא' בא כנגדן אמר א' מן הו' הריני נזיר שזה איש פלוני . כלומר אם זה ההולך כנגדנו ראובן הריני נזיר והב' אמר אם אין זה ראובן הריני נזיר והג' אמר לב' הראשוני' הריני נזיר אם א' מכם נזיר . והד' אמר לב' הראשונים הריני נזיר אם אין א' מכם נזיר . והה' אמר לב' הראשונים הריני נזיר אם שניכם נזירים . והו' אמר לכל הה' הריני נזיר אם כולכם נזירים ב"ש אומרים כולם נזירים . כל הו' שהתפיסו כולם נזירים . ואע"ג דנזיר טעות הוא ששנים הראשונים מכחישים זה את זה . שאם הא' נזיר אין הב' נזיר ודברי ה' וו' ודאי ליתנהו אפ"ה קאמר דכולם נזירים . וה"ה הקדש בטעות שור שחור שיצא מביתי ראשון ויצא לבן אע"ג דלא נתקיימו דבריו הוי קדוש . אמרי הכא בדברי ב"ש הקדש בטעות הוי הקדש התם לא.מההיא דנזירים ודאי איכא למשמע דסברי הכי דהתם ודאי נזיר בטעות הוא וקאמר דכולהו נזירים משום דכולהו לנזיר איכוון ואפשר דכל אחד היה טועה והיה סבור דאפשר להיות כדבריו הוציא בפיו קבלת נזיר ואזלינן בתר פיו ואע"ג דטועה הוא מידי דהוה אתמורה כסבור לומר שור שחור ואמר לבן אבל מתניתין ליכא לפרושי משום הקדש בטעות דלא דמי לתמורה כדמפרש לעיל אלא משום דמתרצי ב"ש למילתיה דראשון לשחורים אמר כדמתרץ רב פפא: הב"ע דקאי בטיהרא . בצהרים אחר שיצאו כבר כל השוורים . אמר שור שחור שיצא כבר מביתי ראשון יהא קודש . ואמרו ליה לבן נפק . ואמר אילו הייתי יודע שיצא לבן ראשון הייתי אומר לבן ואיכא למימר דדעתו היה על איזה מהן שור שיצא ראשון ומה שאמר שחור לפי שהיה מכיר בהשמעת קול של יציאת רגלי בהמותיו וטעה והיה סבור לפי הקול ששחור יצא ראשון ולכך אמר שחור והקדש בטעות הקדש דילפי' מתמורה אבל לא מצי למי' דקאי בצפרא ואמר שור שחור שעתיד לצאת ראשון ויצא לבן ואמרי ליה לבן נפק . ואמר אילו ידענא דלבן נפק הוה אמינא לבן דבהא הוו מודו ב"ש דלא הוי הקדש דודאי שקורי קא משקר דאי הוה בדעתיה להקדיש איזה מהן שיצא ראשון א"כ למה הזכיר שחור לימא בסתם שור שיצא מבית ראשון . וכי במה יש לו לידע ששחור יצא ראשון . והא קתני שיצא אימא שיצא כבר א) . נ"ל שאין חלוק במסורת בין קראה להבא בין לשעבר אלא מסתמא שיצא להבא קרי' דומיא דדינר וחבית וכן ההיא דנזירים הא דקאמר ב"ש דכולם נזירים כגון דקאמר אותו שלא נמצא כדבריו אילו הוה ידענא דלאו הכי הוא לא הוה אמינא הכי אלא הכי : אימא שעלה . לאחר שנמצא של כסף אמר אילו הוה ידענא הוה אמינא של כסף ה"ג אמר רב חסדא אוכמא בחיוורא לקיא מגרע אותם ונמכרים בפחות מפני גרועו של שחור שהוא גרוע מן הלבן . חיוורא באוכמא לקותא . כתם לבן שנמצא בשור שחור בידוע שכנגד אותו כתם היה נגע בבהמה ובריש מי שאחזו מייתי לה עליה דרב ששת דאמר לריש גלותא טעמי טעמא דחיוורא בדקן בדוכתא ומצאו בעור הבהמה כתם לבן וידעו שצירעת היתה במקום הכתם כדאמר רב חסדא חיוורא באוכמתא לקותא : קס"ד מקדיש בעין רעה מקדיש ואמרי ב"ש הוי הקדש הלבן שיצא ואי הוי שחור גרוע מלבן אית ליה למי' דדוקא שור שחור היה בדעתו להקדיש ולא לבן ולית כאן הקדש בטעות דודאי אין דעתו כלל ללבן : אלא מאי בעין יפה מקדיש . כלומר דבעי' למי' דלעולם שחור גרוע טפי והאי דלבן קדוש משום דמקדיש בעין יפה מקדיש . א"כ מציעתא דאמר דינר זהב ועלה בידו של כסף אמאי הוה קדוש היה לן למי' דוקא לדינר זהב איכוון ולא לשל כסף . אלא מאי בעין רעה מקדיש הפך אנו צריכים לאמר מכח מציעתא ומעתה קשיא לרב הונא מרישא . א"כ גבי חבית של יין אמאי אמרי ב"ש דשמן קדוש הא שמן עדיף מיין . ומשני דלעולם בעין רעה משום מציעתא וסיפא בגלילא שנו . ומעתה קשיא מרישא לרב חסדא . בתורא דקרמונאי שוורים של אותה מדינה . אוכמא למשכיה . עורו הוא משובח . סומקא לבשרא בשרו מוטעם ומוטב . חיוורא לרידיא הוא טוב להרישה והא אמר רב חסדא אוכמא בחיוורא לקותא וכיון

א) לפנינו ליתא גי' זו בגמ':

מסורת הש"ס

גיטין סח.

[ב"ב צא.]

[שם]

[נ"ב אמרו להם ב"ש]

נוסחת הריב"ן

א) שאינו : ב) מאי : ג) וכדמתרץ : ד) כגון דקאים כו' מביתי היום ראשון ליהוי : ה) ואמר : ו) דטעות בהקדש אינו : ז) שור שחור : ח) להקדישו : ט) ומדאמרי ב"ש דלבן הוי הקדש ש"מ דלבן גרוע הוא ואם איתא כו' : י) דעדיף : כ) בכ"י כתוב כאן בזה"ל כדין ונדין עשו אלא אומרים לו מי שנזר כו' [ואולי הוא טעות המעתיק] : ל) בנזירותו : מ) ואמרו להן אי אתם מודים בטעות הקדש שיהיה קדש אף אתם מודים במי שטעה כו' :

הגהות הב"ח

(א) גמ' בטעות הוי הקדש מכלל דפשיטא לא אביי אמר לא קס"ד : (ב) שם (חיורא באוכמא לקיא) תא"מ ונ"ב עיין דף סח ע"א כתוב התוספות דלא גרסינן כאן הכא זו : (ג) שם תנן שור שחור שיצא מביתי ראשון הקדש כי מקדיש בכ"ע ואמרי ב"ש הוי הקדש : (ד) רש"י ד"ה ואלא וכו' דעדיף טפי הוי הקדש : (ה) ד"ה מי שנדר בנזיר וכו' ונזכר שטעה : (ו) ד"ה מונה וכו' כלומר אותו יום שזילזל וכו' ואין צריך לנהוג איסור כמנין הימים :

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה נשאל לחכם וכו' כיון דנעקר הנדר לגמרי כיון דאמר לקרבנות נזירותו ואינו נזיר לא אמר כלום כנ"ל :

ואת אחד עשר: **גמ'** מני מתני' לא ר' יוסי ולא רבנן *דתניא מי שנדר ועבר על נזירותו *אין נזקקין לו אלא א"כ (א) מונה בהן איסור כימים שנהג בהם היתר ר' יוסי אומר דיו שלשים יום אי רבנן קשיא נזירות מועטת אי ר' יוסי קשיא נזירות מרובה איבעית תימא ר' יוסי ואיבעית תימא רבנן איבעית תימא ר' יוסי כאן בנזירות מרובה כאן בנזירות מועטת ואיבעית תימא רבנן לא תימא משעה שנזר אלא אימא כמשעה שנזר: נשאל לחכמים והתירוהו וכו': א"ר ירמיה מדב"ש נשמע לדבית הלל לאו אמרי ב"ש הקדש בטעות הוי הקדש כיון דאיגלאי מילתא דלאו שפיר נזר תצא ותרעה בעדר לב"ה נמי אע"ג דאמרי תמורה בטעות הויא תמורה ה"מ היכא דאיתיה לעיקר הקדש אבל היכא דמיתעקר עיקר הקדש איתעקר נמי תמורה: אמר מר אי אתם מודים שאילו קרא לתשיעי עשירי כו': איתמר מעשר רב נחמן אמר טעותו ולא כוונתו רב חסדא ורבה בר רב הונא אמרי טעותו וכ"ש כוונתו אמר ליה רבא לרב נחמן לדידך דאמרת טעותו ולא כוונתו דקאמרי בית שמאי לבית הלל אי אתם מודים שאילו קרא לתשיעי עשירי ולעשירי תשיעי ולאחד עשר עשירי ששלשתן מקודשין ואישתיקו בית הלל לימרו להון מה למעשר שכן אינו קדוש בכוונה אמר רב שימי בר אשי היינו טעמא דלא אמרי להון דק"ו הוא מה מעשר שאינו קדוש בכוונה קדוש בטעות הקדש שקדוש בכוונה לא כל שכן ולא היא דהקדש בדעתא דמריה תלי: **מתני'** מי שנדר בנזיר והלך להביא את בהמתו ומצאה שנגנבה אם עד שלא נגנבה בהמתו נזר הרי זה נזיר ואם

ואחד עשר שיהא מתקדש בשבט שעבר עליהן בטעות וקורא לו עשירי ותדע שאינו מתקדש בשביל השבט מה אילו טעה והניח השבט על השמיני ועל שנים עשר וקראו בשיקרא מי יש בהקדשו כלום אלא מה טעם מקודשין תשיעי ואחד עשר שאותו כתוב שקידש את העשירי קידש את התשיעי ואחד עשר אבל לא שמיני ושנים עשר דהכי אמרינן בפ' בתרא דמס' בכורות (דף ס:) ת"ר מנין שאם קרא לתשיעי עשירי ולעשירי תשיעי ולאחד עשר עשירי שכולן מקודשים ת"ל וכל מעשר בקר וצאן וגו' העשירי יהיה קודש (ב) עשירי לרבות את כולן יכול שאני מרבה אף ח' ושנים עשר אמרת מה(ג) עשרה בסמוך לו אף כל בסמוך לו יצאו ח' וי"ב: **גמ'** אא"כ נוהג בהן איסור כימים שנהג בהן היתר. שאם קיבל א) נזירותו סתם ועשה מהן בטהרה עשרה ימים ונטמא למתים ושתה יין עשרה ימים אחרים ואח"כ נשאל לחכם אין אומרים שאותן ימי איסור עולין לו מן המנין אלא עושה עוד כ' ימים בטהרה וכן נמי בנזירות מרובה: רבי יוסי אומר דיו שלשים יום: א] מני מתניתין אי רבנן קשיא נזירות מועטת. דאילו במתני' תנן שימי איסור עולין ב) לו מן המנין והכא תניא דלא והאי דקאמר נזירות מועטת לאו דוקא דה"ה נמי לנזירות מרובה אלא איידי דלא מצי למיפרך מדרבי יוסי אלא מנזירות מרובה נקיט נמי לגבי רבנן נזירות מועטת: אי רבי יוסי קשיא נזירות מרובה. דאילו במתני' תנן דאפי' קיבל עליו נזירות מרובה של מאה יום ועשה מהן *(עשרה) בטהרה (ועשרה) באיסור ואח"כ נשאל צריך להשלים לה עד מאה ואילו ר' יוסי אומר הכא דדיו ל' יום: איבעית תימא רבי יוסי. מתניתין בנזירות מרובה וברייתא בנזירות מועטת והכי קא"ל ר' יוסי לת"ק את אמרת (ד) דמונה בהן איסור כימים שנהג בהן היתר וימי איסור אין עולין לו מן המנין אומר אני דיו שלשים יום דימי איסור עולין לו מן המנין ואינו צריך למנות אלא משעה שנזר דאית ליה כתנא דמתני': ואיבעית תימא כרבנן. ותתרגם מתניתין כעין ברייתא ואימא הכי מאי משעה שנזר דקתני כמשעה שנזר יעשה בטהרה דימי איסור אין עולין לו מן המנין. ג) [לישנא אחרינא] ב] והכי תניא בתוספתא ר' יוסי אומר בד"א דינהוג איסור כימים שנהג בהן היתר בנזירות מועטת איירי אבל בנזירות מרובה אם נזר מאה יום וזלזל כ' יום דיו שינהוג איסור שלשים וקיי"ל דכל בד"א אינו אלא לפרש כלומר דת"ק נמי דהיינו רבנן בנזירות מועטת קמיירי דינהוג איסור ומשום הכי קשיא להו נזירות מועטת ג] דמתני' איירי בין בנזירות מרובה בין בנזירות מועטת וקתני משעה שנזר ד] ואי רבי יוסי כו' (ה) כדמפרש: א"ר ירמיה מדבית שמאי נשמע לבית הלל. דכי היכי דאמרי בית שמאי דהקדש בטעות הוי הקדש ה"נ אמרי בית הלל דתמורה בטעות (ו) ד) דהויא תמורה דאף על גב דאמרי בית שמאי דהקדש בטעות הוי הקדש קאמרי נמי דהיכא דאיגלאי מילתא דלאו שפיר נדר ונשאל על נזירותו והותר ההיא בהמה שהפרים על אותו נזירות תצא ותרעה בעדר הואיל דמיתעקר עיקר נזירות: ה) הני מילי. דסבר לומר תמורת עולה ואמר תמורת שלמים אבל אם הפרים בהמה לצורך תמורת עולה וחזר ואמר הרי זו תמורת שלמים כיון דהפרישה ושוב טעה אגלאי מילתא דלאו שפיר המיר ולא הויא תמורה ו): אמר מר אי אתם מודים כו'. מתני' היא ה] אבל לשון ירושלמי כך הוא: טעותו ולא כוונתו. כשטעה וקרא לתשיעי עשירי ולעשירי תשיעי (ז) הוי הקדש אבל אם נתכוין לכך ז) לא הוי הקדש ח) י] (אבל מעשר דבתוספתא תליא מילתא בין בטעות בין בכוונה הוי קדוש): ואישתיקו בית הלל. דלא מהדרי להו מגופיה דמילתא דלימרו להו מה למעשר לכך הקדישו בטעות (ח) ט) דהוי הקדש: שכן אינו קדוש בכוונה. שאם נתכוין על שלשתן להחליף ולקרותן בכך אינו הקדש תאמר בהקדש שיהא י) טעות הקדש שכן עיקר מעשה שלו אינו אלא בכוונה הואיל וכל מעשה שלו אינו אלא בכוונה לכך אין טעותו הקדש אלא מדלא קמהדרי להו הכי ש"מ דאית להו לב"ה דטעותו וכ"ש כוונתו וקשיא לרב נחמן: אמר רב שימי. לעולם טעותו ולא כוונתו והאי דלא אמרו להון הכי דא"כ יפה כח לב"ש דקאמרי להו מה מעשר שאינו קדוש בכוונה קדוש בטעות הקדש כו' לא כ"ש: ולא היא. דהאי ק"ו לא מצי למיהדר להו ב"ש (ט): דהקדש בדעתיה דמריה תלי. שאינו קדוש אלא בכוונה לדעת בעלים ולא בטעות בעלים אבל ז] מעשר בתוספתא תלי קדוש אפי' בטעות ולעולם אימא לך מדלא מהדרי להו ב"ה לב"ש מה למעשר שכן אינו בכוונה דאית להו לב"ה דטעותו וכ"ש כוונתו כ) וקשיא לרב נחמן: **מתני'** והלך להביא את בהמתו. שספרים לנזירותו ומצאה שנגנבה: אם עד שלא נגנבה בהמה נזר. אע"פ שעכשיו נגנבה ל) ובא לפני חכם לפתוח לו ולומר אילו היית יודע שתגנב בהמתך מי היית נוזר ואמר לאו ה"ז נזיר שאין פותחין לאדם בנולד: ואם

ומינה גילף דהקדש בטעות חל והא דשלשתן מקודשין הייט טעמא כדדרשי' בפ' בתרא דבכורות (דף ס:) מוכל מעשר בקר וצאן כל שהוא עשירי או שקרא שם עשירי אבל שמיני או י"ב לא דאין המעשר מקדש אלא הסמוך לו ומיהו אין זה טעם העיקר של ב"ש שהרי דקויה ראיה זו אלא טעמא דב"ש כדמפרש בגמרא דיש לומר דילפינן מתמורה: **אמרו** להן לא השבט קדשו. כלומר אין מתקדשות על ידי טעות [שהניח] השבט וקורא עליה שם מעשר דמה אם הניח השבט על השמיני או על השנים עשר לא עשה כלום אלא דמשום טעות לא כלום אלא גזירת הכתוב היא ולא משום טעות דהא אינו מקדש אלא הסמוך לו וגזירת הכתוב היא ואין ללמוד משם לשאר הקדש: **מי** שנדר בנזיר והלך להביא בהמתו. פירוש לקרבנותיו ומצא שנגנבה בהמתו ובא לחכם לשאול על נזירותו על ידי חרטה זו שאמר אילו הייתי יודע שבהמה עתידה ליגנב לא הייתי נודר שאין לי במה לקנות קרבנות אחרים אם עד שלא נגנבה הבהמה נדר בנזיר אע"פ שלסוף נגנבה לא יתירנו החכם ע"י חרטה זו לומר לו אילו היית יודע שסוף בהמתך ליגנב מי היית נודר שזהו נולד שנגנבה אחר קבלת הנדר ותנן בנדרים (דף סד.) ח] [או] שהיה [מסיח כו'] וכן ההוא דחורבן בהמ"ק בסמוך דהוי נולד ואם תאמר והא מדחשבינן בכל דוכתי פתח כי אמר ליה אדעת מה שנדר ואמאי והא נולד הוא שהרי לא היה בשעת נדר אותו פתח כמו גבי נגנבה ויש לומר בעניים שרגילין לבא אח"כ שפיר מסיק ליה אדעתיה בשעת הנדר וכי נדר דעתו היה שאם יבא עליו אחד מאלו הדברים שיתבטל נדרו וכדאמרינן בנדרים (דף כג.) רגילין אפיקורסים לנער רבנן אבל בנגנבה וכן חורבן טולד דלא שכיח ולא איבעי לאסוקי אדעתיה בשעת נדרו פן יחרב הבית ולכך גמר ונדר בלבו בכל ענין שיהיה נזיר ואפילו תגנב בהמתו לפי שסבור בלבו שלא תגנב ולכך אין פותחין לו בנולד זה: ואם

עין משפט נר מצוה

ו א ב מיי' פ"ד מהל' נזירות הל"ד טו טוש"ע י"ד סי' רח סעיף ב:

ז ג מיי' פ"ח מהלכות בכורות הלכה א סמג עשין ריב:

ח ד מיי' פ"ב מהלכות נזירות הלכה ב:

פי' הרא"ש

וכיון דעור השחור חשוב יותר אין גריעות דחרישה מגרעו כ"כ שיהיה חשוב (בשבם) [בשחרות] זו לקותה: מני מתני' דקתני מונה משעה שנדר ולא קנסינן ליה. אין נזקקין לו להתיר נזרו או להביא קרבנותיו אא"כ מונה איסור כימים שנהג בהם היתר: ר' יוסי אומר דיו ל' יום. כגון אם נזר ק' יום ושתה ס' יום יין דיו אם קונסין אותו שימנה מן הס' [שלשים יום] וישלים עליהם מ' יום ויביא קרבנותיו: ה"ג אי רבנן קשיא נזיר מרובה פי' אף נזיר מרובה דבין מרובה בין מועטת קאמרי דסותר הכל ואי ר' יוסי קשיא נזיר מועטת נהי דבנזיר מרובה איכא למימר דמתני' לא פליגא אר' יוסי דהא דקתני מונה משעה שנדר הבי קאמר מונה מקצת ממה שנדר ואינו סותר הכל אבל בנזיר מועטת איירי מתני' קשיא לר' יוסי: איבעי' אימא ר' יוסי כאן בנזיר מרובה מתני'(א) וסותר מקצת מה שנדר כאן בנזיר מועטת קאמר יוסי דסותר הכל: כמשעה שנדר דסותר הכל ומונה ימים אחרים כאותו שעה עליהם: (דקאמר) [לאו אמרי] בית שמאי הקדש בטעות הוי הקדש כדמסיק אביי לעיל דהאי דמיהדרא (וכו') (איכא) [כיון] דאיגלאי מלתא דטעות הוה ע"י התרת חכם או שאומר לו החכם דלאו נדר הואי תצא ותרעה בעדר"ה לב"ה בתמור' אם המיר בהמה בבהמה ואח"כ נשאל על הראשונה: פקעת [ממנה] קדושת תמורה: טעותו ולא כוונתו אם היה יודע שהיה עשירי וקראו עשירי לא קדש. ואישתיקו להו ב"ה לאו דוקא אלא שלא ידעו להשיב מינית וביה אלא הביאו ראיה מח' וי"ב. מה למעשר שאינו קדוש בכוונה כשאר הקדשות. הלכך על כרחך גזרת הכתוב הוא וחדוש הוא ולא ילפי' מיניה: היינו טעמא דלא אמר וכו' לפי שאם היה לא אומרים תשובה זו לא היו מקבלים אותה כי אם היו אומרים אדרבה ק"ו והואיל היא [הקדש] בדעתיה דמריה תליא סומא דמילתא דרב שימי היא. כל"ע אין זה ק"ו דבכל דוכתא הקדש בדעתיה דמאריה תלי דכתיב כי יקדיש איש את ביתו

נדרים כ. ע"ש ובע"ק

נוסחת הריב"ן

א) מירות: ב) (לו מן המנין) ליתא בכ"י: ג) בכ"י כתוב כאן בזה"ל גליון ל"א: ד) הויא: ה) בכ"י כתוב כאן בזה"ל גליון ע"א ה"מ כו': ו) בכ"י כתוב בכאן בזה"ל ע"א כמו שכתוב בספר לב"ה נמי הני מילי כו' אבל היכא דמיעקר עיקר הקדש כגון הכא דהיתה לו בהמה מופרשת מתעקר נמי תמורה דאתיא מכח הקדש טעות ולא הוי תמורה ה"ג לב"ה נמי אע"ג דאמרי תמורה בטעות הוי תמורה הני מילי היכא דאיתיה לעיקר הקדש אבל היכא דמתעקר עיקר הקדש מתעקרא נמי תמורה כלומר לב"ה נמי ה"ה לדברי הכל דכ"ע תמורה בטעות הויא תמורה הני מילי דהויא תמורה היכא דאיתא מקודשת להיא בהמה דקא אתיא תמורה מכחה אבל היכא דמתעקר עיקר הקדש שנתנדב בעולה והמיר בה בטעות שהיה לו לומר זו תמורת עולה ואמר תמורת שלמים ואח"כ נשאל על העולה והותרה לו ההיא תמורה דהמיר בה לאו תמורה הויא ותצא ותרעה בעדר: ז) אינו הקדש: ח) (אבל כו' הוי קדוש) ליתא בכ"י: ט) הוי הקדש: י) טעותו: כ) מ"מ דמעשר בתוספתא הניא מלתא הלכך בין בטעות בין בכוונה הקוש וקשיא לר"נ: ל) נגנבה וכו':

הגהות הב"ח

(א) גמ' אלא א"כ נוהג בהן איסור: (ב) רש"י ד"ה (בדף הקודם) תמרו וכו' והעשירי יהיה קודש לרבות עשירי כצ"ל ותיבת עשירי נמחק: (ג) באד"ה אמרת מה עשירה בסמוך: (ד) ד"ה איבעית תימא וכו' לא אמרת דמונה בהן: (ה) ד"ה ואי ר' יוסי כו' כדפי' בסמ"ד: (ו) ד"ה בטעות וכו' דאמרינן וכו' דהוא תמורה ...
ואישתיקו וכו' בטעות הוא דהוי הקדש שכן וכו' והואיל וכל כצ"ל והד"א: (ט) ד"ה ולא היא וכו' ב"ש לב"ה דהקדש:

דמשמע מדעתו ובמעשר דוקא גזירת הכתוב כמו שהראו ב"ה פנים לדבריהם מח' וי"ב: מי שנדר בנזיר ובשעה שנדר היו לו בהמות ואדעתא דהכי נדר שיקריב קרבנותיו מאותן בהמות והלך להביא בהמתו ונגנבה ומחמת זו מתחרט על
א) נראה דצ"ל מתני' בנזיר מרובה איירי ולפיכך אינו סותר רק מקצת וכו'.

הגהות מהר"ב רנשבורג א] רש"י ד"ה מני מתני' אי רבנן וכו' אלא מנזירות מרובה נקיט. נ"ב עי' א"מ: ב] ד"ה ל"א והכי תניא בתוספתא. נ"ב וכן הוא בנדרים דף כ ע"א. א"מ: ג] בא"ד ומש"ה קשיא להו כצ"ל: ד] בא"ד ואי ר"י וכו' כדמפרש נ"ב עי' א"מ: ה] ד"ה אמר מר וכו' אבל לשון ירושלמי כך הוא. נ"ב עי' א"מ: ו] ד"ה טעותו וכו' אבל מעשר בין בטעות בין בכוונה ... א"מ: ז] ד"ה דהקדש וכו' אבל מעשר בתוספתא תלי קדוש אפי'. נ"ב תי' אפילו נמחק: ח] תוס' ד"ה מי שנדר וכו' ותנן בנדרים או שהיה משיא וכו'. מלות או שהיה משיא וכו' נמחק. ונ"ב אין פותחין שהתיר ר"ל אלא במה שהיה בשעה שנדר. א"מ:

ואם משנגנבה בהמתו נזר אינו נזיר וזו טעות טעה נחום המדי כשעלו נזירים מן הגולה ומצאו בהמ"ק חרב אמר להם נחום המדי אילו הייתם יודעין שבהמ"ק חרב הייתם נוזרים אמרו לו לא והתירן נחום המדי וכשבא הדבר אצל חכמים אמרו (א) כל שנזר עד שלא חרב בהמ"ק נזיר ומשחרב בהמ"ק אינו נזיר: **גמ'** אמר רבה שטפוהו רבנן לר' אליעזר ואוקמיה בשיטתייהו דתנן *פותחין בנולד דברי ר"א וחכמים [א]אוסרין ואמר רבא אע"ג דאמור רבנן אין פותחין בנולד [ב]אבל פותחין בתנאי נולד ה"ד אמרי להון אילו אתא איניש ואמר לכון דחרב בהמ"ק מי הוה נדריתון אמר רב יוסף אי הואי התם הוה אמינא להון הכתיב °היכל [ירמי' ז] י"י היכל י"י היכל י"י המה זה מקדש ראשון ומקדש שני נהי דידעין להון דיחרוב מי יודעין לאימתי אמר אביי ולא ידעין לאימת והכתיב °שבועים שבעים נחתך על עמך [דניאל ט] ועל עיר קדשך ואכתי מי ידעינן בהי יומא:

מתני' *היו מהלכין בדרך ואחד בא כנגדן אמר אחד מהן הריני נזיר שזה פלוני ואחד אמר הריני נזיר שאין זה פלוני הריני נזיר שאחד מכם נזיר שאין אחד מכם נזיר ששניכם נזירים שכולכם נזירים בית שמאי אומרים כולן נזירין וב"ה אומרים [ג]אינו נזיר אלא מי שלא נתקיימו דבריו ור"ט אומר אין אחד מהם נזיר [ד]הרתיע לאחוריו אינו נזיר ר"ש אומר יאמר אם היה כדברי הריני נזיר חובה ואם לאו הריני נזיר נדבה:

גמ' מי שלא נתקיימו דבריו אמאי הוי נזיר א] אמר רב יהודה אימא מי שנתקיימו דבריו אביי

ואם לאו אינו נזיר. פי' ואם משנגנבה בהמה נדר כלומר שבשעה שנדר כבר נגנבה הבהמה קודם לכן אך שהוא לא ידע וקיבל נזירות ואמר אילו הייתי יודע בשעת נדרי שכבר נגנבה לא הייתי נודר אינו נזיר כלומר הוי חרטה מעלייתא ומתיר לו החכם שהרי הקבלה עצמה היתה בטעות שאלמלי ידע שנגנבה לא הוי נודר דאיגלאי מילתא למפרע דנדר בטעות הוה ולא חל אפי' רגע א' דכיון דלא נדר [אלא על] בהמה זו והרי אינה בידו נדר טעות הוא ונראה דאפילו ב"ש מודו בהא דלא הוי נזיר: **וזו** טעות טעה נחום המדי כשעלו נזירים מן הגולה כו'. שהיה סבור שפותחין בנולד ואפילו לא שהיה כשעלו נזירים מן הגולה להביא קרבנותיהן ומצאו המקדש חרב אמר להם נחום אילו הייתם יודעין שבית המקדש עתיד ליחרב כלום הייתם נודרים כו' וזהו נולד דלא שכיח שבשעת הנדר עדיין היה קיים והתירן נחום וטעה [שפתח] להם בנולד כזה דלא שכיח [וכשבא] הדבר אצל חכמים [אמרו] כל שנדר עד שלא חרב הבית הוי נדר כלומר אין מתירין לו בחרטה זו דהוי נולד אבל נזר משחרב בהמ"ק והם לא ידעו שחרב ונדרו אינו נזיר דנזירות בטעות הוה שאלמלי ידעו שכבר חרב לא היו נודרים ולא חל מעיקרא נדר זה: **ששה** שהיו מהלכין בדרך וא' בא כנגדן ואין יודעין מי הוא ואמר אחד מן הששה הריני נזיר שזה הבא כנגדנו איש פלוני הוא כלומר שאכירהו מרחוק שהוא ראובן ונדר בנזיר אם כדבריו הוא והב' אומר הריני נזיר שאינו הוא לפי שנראה לו שאינו ראובן ונודר בנזיר אם כדבריו שאינו הוא כאשר נראה בעיניו והג' אומר לשנים הראשונים הריני נזיר שא' מכם נזיר שסבור אני שא' מכם נזיר ולא השני דהיינו אותו שימלא כדבריו והד' אומר הריני נזיר שאין א' מכם נזיר פירוש שסבור אני שא' משניכם אינו נזיר דהיינו אותו שלא ימלא כדבריו אלא האחד שימלא כדבריו הוא ראוי להיות נזיר והיינו כדברי שלישי שסבר שאחד מהם נזיר ואחד מהם אינו נזיר אלא שהפכו דבריהם והחמישי אמר לשנים הראשונים הריני נזיר ששניכם נזירים כלומר לפי שכל אחד קיבל עליו נזירות לפי מה שהוא דומה בעיניו [שכל] אחד סבור לומר אמת ולכך נחת לנזירות ועל כן אני סבור שעל שניכם חל נזירות והששי אמר הריני נזיר שכולכם נזירים כלומר שסבור אני שכולכם נזירים בש"א כולן נזירים וסברי ב"ש דנזירות בטעות הוי נזיר משום דכולן לנזירות נתכוונו וגמרו בדעתן להיות בכל ענין ומה שאמר שראה איש פלוני לפי שהוא סבור כדבריו ומהך משנה מוכחא בגמרא דהקדש בטעות הוי הקדש וכו' כדאמר בגמרא: **וב"ה** אומרים אינו נזיר אלא מי שלא נתקיימו דבריו ובגמרא פריך הל"ל מי שנתקיימו דבריו ובגמרא מפרש: **ורבי** טרפון אומר אין אחד מהן נזיר. דלא ניתנה נזירות אלא להפלאה דגבי נזיר כתיב איש כי יפליא שצריך להפליא ב] ולכך קבלת נזירות אפי' לאחד מן השנים שנמלא כדבריו אין [ברור] לו בשעת נדרו שיהא [נזיר] עד שיבא אצלם ויכירוהו וכיון שלא היה [ברור] לכן באותה שעה לא גמרו להיות נזירין והשלישי שאומר אחד מכם נזיר הרי אין אחד מהם נזיר והרביעי נמי שאומר אין אחד מכם נזיר וחבירו מיהא הוי נזיר *ולא שאין [בשנים] הראשונים שום נזיר שהרי לא ניתנה נזירות אלא להפלאה *אלא אי הוי אמר הרביעי לשנים הראשונים הריני נזיר שאין שום אחד מכם נזיר הרביעי יהיה נזיר שהשנים הראשונים אינם נזירים לרבי טרפון ושפיר הוה חשוב הפלאה ומהאי טעמא ניחא אמאי לא תנא תו שאין שניהם נזירין שאין כולכם נזירים דאי אמר הכי היה ודאי נזיר לרבי טרפון לפי מה שהאמת הוא שאין שניהם נזירין ולא כולם נזירין ג] אלא מאי הרביעי שאמר שאין אחד מהם נזיר: **הרתיע** לאחוריו. פירוש חזר לאחוריו ולא נודע מי היה אין נזיר שום אחד מן השנים הראשונים דאע"פ שברור הוא כדברי האחד מ"מ כיון שלא הוברר לנו דברי מי נתקיימו אין אחד מהן נזיר ובגמרא מוקי לה כרבי יהודה דאמר דלא מחית איניש נפשיה לספיקא: **רבי** שמעון אומר יאמר אם כדברי הריני נזיר חובה ואם לאו הריני נזיר נדבה. ר"ש לטעמיה דספק נזירות להחמיר והוי כל אחד נזיר מספק ואסור [ביין ובטומאה] ד] וגם אי אפשר לו לגלח בשביל ספק נזירות בלא הבאת קרבן ואינו יכול להביא קרבן דשמא לא נזיר הוא ומייתי חולין בעזרה לכך קנסו שיאמר כל אחד ואחד אם כדברי הריני נזיר חובה ואם לאו נזיר נדבה מעתה ומקבל נזירות ויביא קרבן ויצא ידי חובה ממה נפשך ויהיה אסור ביין ובתגלחת והני תנאי רבי יהודה ורבי [שמעון] נחלקו אליבא דבית הלל רבי יהודה סבר אף על גב דבית הלל סברי דמי שנתקיימו דבריו הוי נזיר כדמפרש ואזיל בגמרא הני מילי כשנודע לבסוף דברי מי נתקיימו אבל הכא שהרתיע לאחוריו

ואם משנגנבה בהמתו נזר. שבדעתו היה לקבל נזירותו על אותה בהמה ובשעה שנזר לא היתה ברשותו הרי זה אינו נזיר דנזירות בטעות הואי: וזו טעות. של נולד טעה נחום המדי שהוא סבור שפותחין בנולד: ומצאו בית המקדש חרב. לאחר בית שני: כל שנזר תורה אור עד שלא חרב. ואע"פ שלאחר כך חרב הרי (ב) נזיר דאין פותחין לו לאדם בנולד: ומשחרב בהמ"ק אינו נזיר. שיכול לומר (ג) לו אילו הייתי יודע שכבר חרב לא הייתי נודר וכה"ג לא הוי נולד שהרי כבר חרב: **גמ'** שטפוהו רבנן לרבי אליעזר. א) והעבירוהו מדעתו כמו שטף מים (ב"מ ק:) והעמידוהו בשיטה שלהן דאין פותחין בנולד דאילו במסכת נדרים תנן בפ' רבי אליעזר פותחין בנולד דברי ר"א וחכמים אוסרין ואילו כי הדר אתי להכא במסכת נזיר אודויי אודי להו מדקא חזינא דלא פליג עלייהו במתני' (ד) ב) כבמס' נדרים דנדרים מקמי נזיר נשנית וכדמפרש ברישא דמסכתא דאיידי דתני כתובות דאית בה המדיר תנא נדרים ואיידי דתנא נדרים תנא נזיר: פותחין בתנאי נולד. ואפילו להנהו דנדרו עד שלא חרב בה"מ: והיכי דמי כגון דאמרי להו אילו ג) דאתא איניש. בההיא שעתא דנדריתון ואמור לכון דחרב כו': אמר רב יוסף אי הואי ד) התם (ה). להנהו דאמרי דמי שנזר לאחר חורבן בהמ"ק אינו נזיר משום דאינהו סבורין דהכתי הוה קאי הוה אמינא להון ואמאי לא ידעין דליחרב: הא כתיב היכל ה' היכל ה' היכל ה' המה. דקאמר להו נביא לישראל אל תבטחו אל דברי הנביאים היכל ה' ה) כי מתנבאים לא תבא ו) עליכם רעה היכל ה' בשבועה עוד היום לבוא שיאמרו היכל ה' היכל ה' המה שנים ז) הם זה מקדש ראשון וזה מקדש שני: והא כתיב. בדניאל כשהגלן נבוכדנצר בחורבן בית ראשון שבועים שבעים נחתך על עמך ועל עיר קדשך *) לכלות פושעים ולהסיר חטאים. שבועים שבעים שמיטין עתידין לבא מכאן ועד חורבן בית שני והם שבעים שנה שהיו בבבל וארבע מאות ועשרים שהיו בבית שני הרי שבעים שמיטין אלמא ידעי לאימת חרב: אמרי לך רבנן כיון דלא ידעי בהי יומא מסתמא אדעתא דבנוי נדרו: **מתני'** ובית הלל אומרים אינו נזיר אלא מי שלא נתקיימו דבריו. ובגמרא מפרש מאי קאמרי: רבי טרפון אומר אין אחד מהם נזיר. שלא ניתנה נזירות אלא להפלאה שיהא מברר דבריו ויאמר הריני נזיר ולא יהא תולה נזירותו בדבר אחר: הרתיע לאחוריו. ראה איש פלוני בא כנגדו ואמר הריני נזיר אם זה שמעון וחזר זה לאחוריו ואין ידוע אם שמעון הוא אם לאו אינו נזיר דספק נזירות להקל: ר' שמעון אומר יאמר כו'. ורבי שמעון לטעמיה דאמר (ו) ספק נזירות להחמיר ובגמרא מפרש:

*) [נ"א לכלות הפשע ולהתם חטאות] גמרא

ט א מיי' פ"ג מהלכות שבועות הל' יב ופ"ד מהל' נדרים הל"ה סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רכח סעיף יב:

י ב [מיי' פ"ד מהלכות שבועות הל' יב] טוש"ע שם סעיף יג:

יא ג ד מיי' פ"ב מהל' נזירות הלכה ח:

פי' הרא"ש

על נזירותו: אם עד שלא נגנבה בהמתו נדר ה"ז נזיר. ולא יתיר לו החכם בפתח זה דנולד הוי מה שנגנבה בהמתו אחר הנדר ואין פותחין בנולד: ואם לאחר שנגנבה נזר ואמר אילו הייתי יודע שנגנבו לא הייתי נודר ה"ז פתח ויתירנו החכם. ובזו טעה נחום המדי כשעלו נזירים מן הגולה ומצאו בהמ"ק שחרב והם נדרו קודם שחרב והתיר להם ואמרו לו חכמים דנולד הוא ואין פותחין בנולד: א"ר שטפוה רבנן לרבי אליעזר לאוקמיה בשיטתייהו. שטפוהו והעבירוהו מסברתו והודה לדבריהם שהרי ר' אליעזר היה בשעת החורבן כדאיתא פ' הנזקין שר"א ור' יהושע נשאו מטתו של ריב"ז כשהוציאוהו מירושלים. נמצא שהיה באותו מנין כשאמרו חכמים לנחום שטעה דאין פותחים בנולד. ולא אמר דבר אלמא שחזר מסברתו והודה לדברי חכמים: אבל פותחין בתנאי נולד. דאמרי' להו אילו אתו אינשי דאמרי לכו דחרב ב"ה מי הוו נדריתו. אילו היו באין אנשים והיו נותנין לכם עצה שלא תדורו אולי יחרב ב"ה טרם כלות נזירותכם כלום הייתם נוזרים ואמרו כן היינו נמלכים ושומעים לעצתם פתח הוי אע"פ שעצתם תלויה בנולד דדמי להא דאמר פ"ד דנדרים אלו באו י' בני אדם ופייסוך שלא היית נודר כלום היית נודר דהוי פתח ה"נ כיון שתולה חרטתו בעצת אנשים פתח הוי. אע"פ שעצתם היתה מחמת דבר הנולד לא מיקרי נולד כיון שמחמת עצתם היה חוזר: אי הואי התם כשאמרו חכמים לנחום דחורבן ב"ה הוי נולד הוה אמינא להו דלאו נולד הוא לפי שיודעים היו שעתיד בהמ"ק לחרוב דכתיב היכל ה' היכל ה' זה מקדש ראשון ומקדש שני. מקרא הוא בירמיה ואל תבטחו אל דברי השקר לאמר היכל ה' היכל ה' היכל ה' המה ולא תבוא עלינו רעה. ומפ' ליה רבותינו שהיה מוכיח את הרשעים שהיו מתייאשים מן הפורענות ואומרים אם יחרב היכל ה' עוד יבנה לנו היכל בית שני. ואם יחרב גם אותו עוד יבנה לנו שלישי לימות המשיח אלמא יודעים היו שיחרב: ומשני נהי דידעי שיחרב לא ידעו אימת הלכך הוי נולד שלא היו נמנעים בשביל זה מלידור כיון שלא ידעו אימתי יחרב: ופריך אביי וכי לא ידעי אימת נחרב והא כתיב בספר דניאל שבועים שבעה נחתך על עמך ועל עיר קדשך פי' שמיטות ע' דהיינו ת"ץ שנה שיהיה בין חורבן הא' לחורבן הב' בבל ות"ך שעמד בית שני ומשני דאכתי לא ידעי באיזה יום אי בתחילת שנה או בסופה: היו מהלכין בדרך וכו' ב"ש אומרים כולם נזירים פירשתיה למעלה בפירקא: ב"ה אומרים אין נזיר אלא מי שלא

נדרים סד.

נעיל לא.

נוסחת הריב"ן

א) נלאוהו חכמים נ"א והעבירוהו כו': ב) במתני' דמס' נדרים מקמי מס' נזיר וכדמפרש כו': ג) אתא: ד) לפתס: ה) כינותינו לא תבא: ו) עליכו: ז) פ"ו:

הגהות הב"ח

(א) במשנה אמרו לו כל שנזר: (ב) רש"י ד"ה כל שנזר וכו' הרי זה נזיר: (ג) ד"ה ומשחרב וכו' שיכול לומר אילו כצ"ל ותיבת לו נמחק: (ד) ד"ה שטפוהו וכו' במתני' דמס' נזיר דנדרים מקמי: (ה) ד"ה א"ר יוסף אי הואי התם ס"א לכון להנהו: (ו) ד"ה ר' שמעון וכו' לטעמיה דאמר נ"ב פ"ק דף ח:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' אמר ר"י אימא מי שנתקיימו דבריו. ג"ב עי' א"מ: ב] תר"ה ור"ט אומר וכו' ולכך אין כאן קבלת וכו' עד שיבוא אצלם ויכירוהו דכיון שלא וכו' ותברו מיהא הוי נזיר ולא היה שאין כצ"ל: ג] בא"ד ולא כולם נזירים אלא מאי תיבות אלא מאי נמחק. וצ"ב אפי'. א"מ: ד] ד"ה ר"ש אומר וכו' ואסור ביין ובטומאה ובתגלחת כצ"ל:

נ"א וכלא אין

נ"א אבל

לאחוריו ולא נודע דברי מי נתקיימו מספק לא נחית לנזירות ור"ש סבר אליבא דב"ה דמספיקא (לא) נחית לנזירות כיון שברור שכדברי הא' הוא ולכך בעי תנאי: *ראה את הכוי. שהוא ספק חיה ספק בהמה ואמר האחד הריני נזיר שזה חיה והשני אמר הריני נזיר שאין זה חיה אלא בהמה משמע מדבריו ושלישי אומר הריני נזיר שזה בהמה ולא חיה והרביעי אמר הריני נזיר שאין זה בהמה אלא חיה והוו כשנים הראשונים אלא שהפכו דבריהן והחמישי אומר הריני נזיר שזה חיה ובהמה ודינו כחיה לכסוי ודינו כבהמה לאסור חלבו והששי אמר הריני נזיר שאין זה לא חיה ולא בהמה דמשמע בריה [בפ"ע] ואינו יכול להרביעו לא עם חיה ולא עם בהמה והשביעי אמר הריני נזיר שאחד מכם נזיר כלומר שכוון לומר אמת והשמיני אומר הריני נזיר שאין אחד מכם נזיר כלומר שיש אחד מכם שלא כוון לומר אמת והתשיעי אומר הריני נזיר שכולכם נזירים

גמ' אביי אמר כגון דאמר אי נמי לאו פלוני הוא א] אי הוי נזיר ומאי לא נתקיימו דבריו לא נתקיימו דבריו הראשונים אלא דבריו אחרונים: **הרתיע** לאחוריו אינו נזיר כו': טעמא משום דהרתיע לאחוריו הא אתי לקמן הוי נזיר מני אילימא

גמ' אביי אמר. כגון דאמר אי נמי לאו פלוני הוא א) וחבריה אמר הריני נזיר ב] שזה פלוני אי נמי לאו פלוני הוא אי הוי נמי נזיר: ומאי לא נתקיימו דבריו. דקאמרי ב"ה הכי *קאמרי לא מיבעיא כי נתקיימו דבריו הראשונים ב) הוי נזיר אלא אפילו ג) לא נתקיימו דבריו הראשונים הרי זה נזיר משום דבריו האחרונים:

כלומר שכולם ספק נזירים ולא גרסי' שכולכם נזירים דמוכחא מני בגמרא דליכא אלא תשע בכוי ג] הרי כולם נזירין וא"ת איכפל תנא לאשמעינן כב"ש ולא כב"ה דאמרי דמי [שלא נתקיימו] דבריו אינו נזיר ויש לומר דלב"ה נמי נהי דנזירות ודאי לא הוו נזירות מספק הוו וכולה ר' שמעון אליבא דב"ה מסיק לה דאמר גבי הרתיע לאחוריו דהוי נזיר מספק לב"ה אע"ג דאין ספקו עומד להתברר הכי נמי גבי כוי אע"ג דאין ספיקו עומד להתברר לר"ש אליבא דב"ה הוו נזירין מספק והששה הראשונים ודאי נזירין מספק דמחית איניש לספיקא דאע"ג דכוי ספק חיה אותו שאומר ד] ספק חיה הוי ספק נזיר וכן כולן ואיכך תלתא בתראי מחתי נפשייהו לספיקא ויש מפרשים דשלשה האחרונים נזירים ודאי שהאחד שאמר שאחד מכם נזיר הוי נזיר ודאי לר"ש שאמת הוא שאחד מהן יש עליו נזירות דהיינו אותו שכוון לאמת וגם השני שאמר שאין אחד מכם גם זה נזיר ודאי שכן משמע דיבורו יש בכם אחד שאינו ודאי נזיר והאמת הוא כגון אותו שלא ה] בא לאמת והשלישי שאומר כולכם נזירין שעל כולכם ספק נזירות גם זה אומר אמת לבד שלשה האחרונים ודאי נזירים לר"ש דאין צריכין תנאי וי"מ שגם [שלשה] האחרונים אינם נזירים אלא מספק שהרי יש להסתפק בדבריהן שאותו שאמר שאחד מכם נזיר איכא לספוקי מילתא שיש לפרש דבריו בשני פנים ושמא ר"ל אם יש לכם אחד מכם שיש עליו נזירות וזהו אמת שאחד מהן ודאי נזיר וגם יש לספוקי דשמא ר"ל אם יש אחד מכם שיודע בעצמו שהוא ודאי נזיר והרי אין מהן יודע מש"ה נזיר מספק וכן האחר שאומר שאין אחד מכם נזיר משמע אם אין אחד מכם שאינו נזיר דמשמע שידע בעצמו שאינו ודאי נזיר והרי אין אחד מהם שיודע בברור שאינו ודאי נזיר וכן השלישי שאמר שכולכם יש לפרש דבריו שכולכם נזירין ודאין לא אמר כלום וגם יש לפרש דבריו שאמר בספק נזירות לכך כולן נזירין מספק וצריכין להתנות ו] ול"ע אמאי לא [תני תו שאין כולכם נזירין] ז] בשלמא לעיל לא מצי למתני בעבור פלוגתא דרבי טרפון דא"כ לא הוה א"ר טרפון אין אחד מהן נזיר כדפי' לעיל אבל הכא מצי למתני: *מאי טעמא דב"ש ילפי תחלת הקדש מסוף הקדש. סוף הקדש קרוי תמורה מה תמורה אפי' בטעות כדדרשי' בפ' שני דתמורה (דף יז.) *ר' יוסי בר' יהודה יהיה לרבות שוגג כמזיד וקאי אקרא והיה הוא ותמורתו יהיה קדש ומפרש ר' יוחנן התם בתמורה ח] לומר שתמורתו עולה שלמים כמו עולה ושלמים עומדים לפניו ורצה לומר על בהמת חולין שלפניו הרי זו תמורת עולה ואמר שלמים או (כשאמר) כסבור לומר שחור יהיה תמורה ואמר לבן דחל תמורה על הלבן והשתא ילפי ב"ש מה תמורה בטעות אף הקדש נמי יחול בטעות ובמתני' נמי כי אמר שור שחור שיצא מביתי ראשון יהיה קדוש ויצא הלבן ראשון הלבן קדוש דהכי בעי למימר שור שיצא מביתי ראשון יהיה קדוש לא שנא שחור ולא שנא לבן או אדום והא דקאמר שחור כסבור ששור שחור יצא תחלה: *וב"ה הני מילי תמורה. דמכח הקדש קאתי הוא דחיילא בטעות אבל אתויי הקדש מעיקרא לא אתיקן בטעות דלא גמרינן תחלת הקדש מסוף הקדש ופריך לטעמא דב"ש וב"ש מה אילו אמר הרי זו תחת זו תמורה לחצי היום מי הויא תמורה מהכיא שעתא אלא דמטי חצי היום הוא דהוה תמורה הכי נמי לכי מגליא מלתא וה"פ היכי ילפי ב"ש תחלת הקדש מתמורה והא לא דמי לה [דהתם] כשהיה סבור לומר שור שחור יהיה תמורה ואמר לבן דחל תמורה על הלבן [א"כ] מקיימין מה שהוציא בפיו אבל הכא כשאמר בפיו שור שחור שיצא מביתי יהיה קדש מנין לנו לשנות מה שהוציא מפיו אדרבה נאמר דאין דעת האיש להקדיש כ"א שחור ופיו ולבו שוין ואיך נאמר שיש במשמעות לשונו שרצה להקדיש הראשון ואפי' הוא לבן דהא בתמורה נמי לא נוכל לשנות בדבריו דאילו קאי בצפרא ואומר הרי זו תמורת זו לחצי היום כלומר חצי היום השני אז יחול הקדש בתמורה מי הוי תמורה מההיא שעתא שנדר מן הבוקר למשול בה אלא עד חצי היום אז איגליא מילתא למפרע דהוי תמורה דבתמורה עצמה לא נוכל לשנות דבריו הכי נמי ט] איגליא מילתא כלומר במשנתינו כמו כן לא נשנה דיבורו אלא לכי מגליא מילתא כמו שהוציא בפיו אותו יהיה קודש והוא הוציא מפיו שור שחור ואיך נשנה דיבורו להקריב הלבן: *אמר [רב פפא] לכך נאמר ראשון לכשיצא ראשון. פי' [דרב פפא] ס"ל דב"ש לא גמרי הקדש מתמורה לומר דהקדש בטעות הוי הקדש והלבן קדוש דהא ודאי לא דמי לתמורה דבתמורה אנו מקיימין דבריו וכאן אנו סותרין דבריו אם אנו מקדישין הלבן אלא דקתני מתני' הקדש אשחור קאי ולכך אמר ראשון לכשיצא ראשון כלומר אע"פ שלא יצא ראשון מן הבית אלא הלבן אפ"ה שפיר מתקיימין דבריו שאמר שחור שיצא ראשון ומיירי כגון שהיו לו שוורים שחורים הרבה כדאמר בסמוך והכי בעי למימר שור שחור שיצא ראשון לשאר שחורים יהיה הקדש דהוי השחור הקדש דהשתא לא נסתר דבריו אלא נפק ראשון דקאמר ראשון לשחורים דלא מיבעיא אי נפיק שחור ראשון מן הבית דהשתא לגמרי נתקיימו דבריו דהוי הקדש אלא אפילו נפיק לבן ברישא אכתי נפרש דבריו שהשחור שיצא ראשון לשחורים יהיה הקדש ואין הקדש בטעות דס"ל [לרב פפא] דהקדש בטעות לא הוי הקדש ופי' דמתני' לא כדס"ד מעיקרא דהלבן קדוש אלא השחור והא דלא קאמר אלא אמר [רב פפא] כיון שחוזר בו מסברת הגמרא משום שלא הוזכר שום אמורא לפניו והא דאמר ריש פרק ב' (לעיל ט.) לב"ש אין שאלה בהקדש פי' משום דהקדש בטעות הוי הקדש לא הוי כטעמא דרב פפא אלא כטעמא דאביי דבסמוך: *והא שור שחור קאמר מי לא עסקינן דלית ליה אלא האי. ופי' כיון דלית ליה אלא אחד לא שייך לקיים דבריו ולומר ראשון לשחורין דא"כ לא לימא ראשון אלא שחור ומשני לא צריכא דאית בהו תלתא: *ה"ג וב"ה א"כ שיצא בראשון. וה"פ וב"ה דאמרי אינו הקדש דא"כ שכוונתו לומר ראשון לשחורים ה"ל למימר שיצא בראשון דלא ה"ל למימר שיצא מביתי ראשון דמשמע שיצא מן הבית תחלה אלא שיצא בראשון ומשמע בראשונה לשאר שחורים: *והא הקדש בטעות הוא. ואין כאן טעות לבית [שמאי] ואמאי קרי ליה במתני' הקדש בטעות ומשני משום [דאטעי] לישנא קמא כלומר להכי קרי ליה הקדש טעות לפי שבתחלה יש לטעות בלשונו ולומר שלראשון שיצא מן הבית נתכוון והייתו הלבן אלא שאנו מפרשין דבריו שרצה לומר ראשון לשחורין: *וסברי ב"ש הקדש בטעות לא הוי הקדש. לרב פפא פריך והתניא מי שנדר בנזיר מתני' היא בפרקין ומפרש במתני' תלא ותרעה בעדר פירוש י] בסיפא דמתני' קתני אמרו להן ב"ה לב"ש אי אתם מודים בזה שהקדש בטעות הוא ותלא ותרעה בעדר כלומר וכי היכי דמודית כ] לו לב"ה אודית לו נמי בההיא דשור שחור שלא יהיה הקדש אלמא שמעי ב"ה לב"ש דטעמא דידהו בשור שחור משום דהקדש בטעות הוא דהוי הקדש וקשה לר"פ ומשני ב"ה הוא דטעו [דסברי] דטעמיה דב"ש משום דהקדש בטעות הוי הקדש ולהכי אותבי להו מהא וא"ת והא ב"ש מהדרי להו לב"ה ממעשר בהמה ומוכחי דהקדש בטעות הוי הקדש ויש לומר בית שמאי קאמרי לב"ה למאי דטעיתו וסבריתו דטעמא [דידן] משום הקדש בטעות והכי נמי איתא בריש מסכת נדה (דף ג:) למאי דטעיתו נמי ואותביתו קופה: *ת"ש ששה שהיו מהלכין בדרך. מתני' היא בפירקין וכבר פירשתי במתני' והא הכא דהקדש בטעות הוא והוי הקדש והא נזירות דטעות הוא שהרי אחד מן הראשונים לא נמצא כדבריו ואפילו הכי הוי נזיר לפי שהיה סבור שהיה פלוני וטעה כבר וחייל עליה נזירות אפי' בטעות הכי נמי אית ליה למימר דסבירא להו לבית [שמאי] דהקדש בטעות גמור הוי הקדש דמתני' דשור שחור פי' והלבן קדוש דיש לנו לפרש דבריו דמתחילה נתכוון להקדש לא שנא שחור ולא שנא לבן שיצא מפתח ראשון והא דקאמר שחור לפי שטעה שזה יצא ראשונה אבל לעולם הלבן קדוש אף על גב דבתמורה לא הוי עד דמטי חצי היום ולא קודם לכן הני מילי בתמורה דקאמר בפירוש זו תמורת זו לחצי יום וליכא לפרושי מילתא בענין אחר כלל אין לנו כח לסתור דבריו אבל הכא גבי הקדש איכא לפרושי למילתא בהדיא כדבריו דלא אתא לאפוקי לבן מהקדש: *אמרי הכא סברי בית שמאי הקדש בטעות הוי הקדש התם לא. כלומר מהכא איכא לאוכוחי דסברי בית שמאי הקדש בטעות הוי הקדש והוא הדין נמי גבי שור שחור דלא דמי לתמורה כדפרישית התם לא כלומר ממשנה ראשונה שבאת להוכיח לבית שמאי הקדש בטעות הוי הקדש ליכא לאוכוחי מידי [כדדחי] ליה לעיל: *אביי אמר לא סלקא דעתך דקאי בצפרא אלא הב"ע דקאי בצהרים. שכבר יצאו הבהמות מן הבית לרעות במרעה ואמר שור שיצא כבר מביתי ראשון לכל השוורים שחורים הן לבנים ליהוי

פי' הרא"ש

מפרש לה ר' טרפון אומר אין אחד מהם נזיר דסבר ר"ט לא נתנה נזירו' אלא להפלא' כלומר שיהיה ברור וידוע לו בשעת נדרו שהוא נזיר וכל הני לא היה ברור לשום אחד מהם בשעת נדרו אם הוה כדבריו. ומיהו נראה דמודה ר"ט בד' שאמר לב' הראשונים הריני נזיר שאין אחד מהם נזיר. כר"ט דבעי הפלאה. ולי נראה דר"ט אכולהו קאי וכ"ע לא בקיאי כדר"ט והיה סבור בודאי אחד מהם נזיר: הרתיע לאחוריו חבא כנגדו ולא נודע מי הוא אינו נזיר כלו' אין אחד מהם נזיר דלא מחית איניש לספקא. וכך היתה דעתו שאם לא יבוא הדבר לידי ברור שלא יהא בדבריו כלום: ר"ש אומר וכו' ר"ש לטעמיה דאמר ספק נזירות להחמיר והוי נזיר מספק ומה תקנתן לגלח ולהביא קרבן ולהפקיע ספק נזיר מהם שא"א להם לגלח ולהביא קרבן מספק. אלא צריכין להתנות אם אינו כדבריו שיהיה נזיר נדבה וממה נפשך יגלח ויביא קרבן: אימא מי שנתקיימו דבריו אותו שנמצא כדבריו הוי נזיר: כגון דאמר אי נמי לאו פלוני הוא איהוי נזיר ובתוך כדי דבור חזר בו ואמר כן לא נתקיימו דבריו הראשונים אלא האחרונים ואגב אורחיה קמ"ל דתוך כדי דבור כדבור דמי: הא אתא לקמן הוי נזיר. אותו שנטמא כדבריו:

נוסחת הריב"ן

א) דחד אמר הריני נזיר שזה פלוני וחבריה אמר כו': ב) דאי: ג) כי לא:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' אי נמי לאו פלוני הוא אי הוי. תיבות אי הוי נמחק. וצ"ל אהוי נמי: ב] רש"י ד"ה אביי אמר וכו' וחבריה אמר הריני נזיר שאין זה פלוני א"כ פלוני הוא אהוי נמי נזיר כצ"ל: ג] תוס' ד"ה ראה וכו' דליכא אלא תשע בכוי כאן הס"ד ואח"כ מה"ד הרי כולם נזירים: ד] בא"ד דאע"ג דכוי ספק חיה אותו שאומר ספק חיה וכו' ספק בתרא נמחק: ה] בא"ד כגון אותו שלא בא. תי' בא נמחק. וצ"ל כוון: ו] בא"ד וצ"ע אמאי לא תני תו שאין כולכם נזירין נ"ב פי' כתוי"ט וכא"מ: ז] בא"ד בשלמא לעיל פירשתי דיותר ל"ת כצ"ל: ח] ד"ה מאי טעמא וכו' ומפרש ר"י התם בתמורה כסבור לומר שתמורתו עולה ואמר שלמים כצ"ל: ט] ד"ה וב"ה כו' לא נוכל לשנות דבריו ס"ל לכי כצ"ל: י] ד"ה וסברי וכו' תלא ותרעה בעדר פירוש כמו חולין ובסיפא כצ"ל: כ] בא"ד דמודית לו לב"ב. תיבות לו לב"ה נמחק וצ"ב לי בהא אודית לי כו':

א סדטר שייך לקמן לד.

מכאן עד ד"ה אמרי הכא שייך לדף לא ע"א. נ"ל נ

מכאן שייך לדף לג ע"ב

(א) תוס' ד"ה א"ר יוסף אי טולא פסס:

ליהוי הקדש ואמאי לו לבן יצא תחלה [ואמר אי הוי ידענא דלבן נפק] לא הוה אמרי שחור אלא לבן דהשתא יש לן למימר שהיה דעתו לכל מי שיצא ראשון ומש"ה הוי הקדש אפי' הלבן דילפינן מתמורה דהוי הקדש אפי' בטעות ואביי ס"ל דלא קאי בלפרא ואמר שור שחור שיצא ראשון וא"ל לבן נפק ואמר אי הוי ידענא דלבן נפק ה"א דבהא אפילו ב"ש מודו דלא הוי הקדש שהרי [לא] היה יודע שיצא השחור תחלה לכולן ולמה הזכיר שחור אי דעתו היה להקדיש כל מי שיצא ראשון ואנן סהדי לכתחלה כי אמר שור שחור דוקא לשור שחור קמכוין א) שאפילו אם דעתו שיצא השחור תחלה אטו נביא הוא לידע העתידות ובכה"ג ודאי לא ילפי' מתמורה ולא דמי לשנה שהיו מהלכין בדרך דהתם הוי נזיר אפי' אותו שלא נמצא כדבריו לפי שבכל ענין קביל עליה נזירות ומה שאמר איש פלוני הוא טעה בו בראותו מרחוק אבל הכא במה יש לו לטעות ולומר דשחור עתיד לצאת הלכך יש לומר דשחור דוקא קאמר אבל כי אמר בפירוש שבהמות יצאו יש לנו למימר שהיה דעתו לכל שיצא ראשון ומה שהזכיר שחור לפי ששמע פסיעות רגלי השור שהוא בקי להכיר פסיעות רגלי שוריו והשתא זה דומה שפיר להא שהיו מהלכין בדרך דטעה נמי בראיית עיניו לומר איש פלוני הוא ודעתו להיות נזיר אפי' אינו הוא וכן הכא דעתו היה להקדיש אפי' אינו שחור אלא הלבן וכה"ג ילפינן מתמורה וב"ה סברי דאפי' כי האי לא ילפינן מתמורה דלא הוי הקדש: ב) דינר זהב שיעלה. א"כ משמע דמעיקרא הוה קאי. תני שעלה שכבר עלה בידו ונתייסב בדבר ונזכר שעלה בידו של כסף ואמר אינו ידענא דשל כסף עלה בראשון לא אמרתי דינר זהב וכן חבית שתעלה תני שעלתה: **אמר** רב חסדא אוכמא בחיורא לקיח. שור שחור שבין שוורים לבנים לקיח [מגרע] אותם וממכרים בפחות ע"י שהשחור עמהן ולבנים מעולין מן השחורים חיורא באוכמא לקותא כתם לבן בשור שחור לקותא בידוע שכנגד אותו כתם היה נגע צרעת בבהמה והכי איתא בריש מי שאחזו (גיטין סח.) מעשה חיורא בבשרא בדקו בדוכתיה ואשכחו מלאו כתם לבן וידעו כי צרעת היה במקום כתם: **תנן** שור שחור כו' ומשמע דהלבן קדוש [כדתנן] אביי וקס"ד מקדיש אינים בעין רעה מקדיש וקשה לרב חסדא דכיון דהלבן עדיף משחור בידוע שלא היה דעתו להקדיש הלבן כיון דבעין רעה הקדיש ונהי דאוקמינן דקאמר אינו הוה ידענא דלבן נפק ה"א [הלבן ליהוי קדוש] כיון דלבן עדיף הא ודאי משקר הוא אלא ודאי לבן גרוע משחור וכי אמר שחור יהיה הקדש לבן הגרוע [ממנו] וקשה לרב חסדא ומשני ליה בעין יפה מקדיש ומש"ה כי נפיק לבן ואמר אי ידעי כו' מהימן ליה משום דבעין יפה הוא מקדיש: **דינר** זהב שיעלה בידי ראשון ב"ש אומרים הקדש. אלמא בעין רעה הוא מקדיש וטעמא דאמר של זהב דהוי עדיף הלכך כשעלה של כסף הוי הקדש דגרוע מזהב הא אם הוי אמר של כסף ועלה בידו זהב לא הוי הקדש כי בעין רעה הוא מקדיש א"כ הכי נמי דבריש נמי אית לן למימר דשחור טוב ומעולה מן הלבן כדפרישית וקשה לרב חסדא: **אלא** מאי בעין רעה הוא מקדיש חבית של יין שתעלה בידי ראשונה היא הקדש ועלתה של שמן ב"ש אומרים הקדש. והא יין דגרוע משמן א"כ נימא דוקא יין הוא מקדיש: אי משום הא לא קשה בגלילא שנו. פירוש דלעולם בעין רעה הוא מקדיש ומתני' בגלילא שנו שהיה להם רוב שמן והיין יקר להו משמן והלכך כי הקדיש יין כ"ש שמן ולעולם רישא קשה לרב חסדא: אמר לך רב חסדא כי אמר לך אנא בתורא קרמנאי. בתורה מלכות כך שם קרמונא והשתא נראה שיש לשנות גריסותא בהנך תלתא *בפירוש דינר של זהב אצטריך לאשמועינן דבעין רעה הוא מקדיש רישא דשור איכא למימר דהאי לאשמועינן דלא כרב חסדא חבית של יין דאוקימנא בגלילא שנו אשמועינן ג) דלא אזיל בתר רוב מקומות ול"ע:

מכאן עד ד"ה דהניא שייך לדף לא ע"ב

[**ואמר**] רב חסדא אוכמא למשכיה סומקא לבשרא חיורא לגדיא. נפקא מיניה למקח וממכר [דאוכמא עורו] משובח וסומקא בשרו משובח וחיורא מעלי לחרישה: **והאמר** רב חסדא אוכמא בחיורא לקי. שנפחתו [חיורי] *כלפים מן השחור שביניהן וכיון דאוכמא עורו חשוב יותר משל לבן ס"ל למקשה דאינו מעולה בשר הלבן מן השחור טולי האי דיהא עדיף ממעלת עור שחור על של לבן. כי אמר רב חסדא למלתא קמייתא בתורא קרמונאה ד) שהלבן חשוב על השחור לכל דבר והדך מלתא דרב חסדא בשאר עלמא דהא ודאי אוכמא עדיף למשכיה ולכך נמי במתניתין שחור עדיף דנהי דלבן חשוב לגדיא מ"מ מעלת העור גדולה כ"כ דמקדיש הלבן בקל יותר כשהקדיש השחור דבכלל זה הלבן: **מתני'** מי שנדר בנזיר. פי' שמבנה לעיל: **מונה** משעה שנדר. דמשמע דכל הימים שעבר על נזירותו עולין למנין: **דתניא** מי שעבר על נזירותו כו'. כגון קיבל עליו נזירות מאה יום ושתה יין [ס'] ימים ובא להביא קרבנותיו אין מתקן לו להביא קרבנות נזירותו אלא א"כ מונה איסורן כלומר [ס'] יום כימים שנהג בהן היתר ששתה יין רבי יוסי אומר דיו בשלשים יום פרש"י דהא דדיו [אם קנסי ליה] שלשים יום שאם נדר ק' יום ועבר [ס'] ימים לא קנסינן ליה לסתור הכל רק ל' יום ושלשים ימים יעלה למנין נזירות אע"פ ששתה בהן יין וה"ה בנזירות מועטת לרבי יוסי כגון אם נדר ל' ושתה בשלו יין יסתור

נ"א כבי

נ"ל שוורים . ישבין

מכאן עד ד"ה אמר רבא שייך לדף לא ע"ב

הכל ואם שותה שני ימים יין צריך שימנה ימים אחרים בלא שתיית יין וה"נ אי רבנן קשיא נזירות מרובה פירוש אפי' מרובה [דבין] נזירות מרובה כמו ק' ימים ושתה ה) [בהם] יין סותר הכל [ובין] נזירות מועטת כגון ל' יום ושתה ו) ב' ימים צריך למנות ב' ימים אחרים ומתני' משמע דמונה [משעה] שנדר כלומר מקצת ימים שנדר שאינו סותר ז) הכל אלא רק ל' יום ול' יום האחרים יעלו לו והיינו נמי כר' יוסי אבל בנזירות מועטת קשיא שאפי' לר' יוסי סותר כולו ובמתני' משמע שעולה לו למנין: **איבעית** אימא ר' יוסי ח) בנזירות מרובה. מתני' בנזירות מרובה ושלשים יום סותר ול' יום יעלו לו למנין כמו בנזירות מועטת והא דקאמר ר' יוסי שיסתור הכל בנזירות מועטת ושתה בכולן יין דאז סותר כל שלשים יום אבל בנזירות מרובה מודה ר' יוסי דאין סותר הכל מדקאמר ר' יוסי דיו: **ואי** בעית אימא רבנן מאי [משעה] שנדר כמשעה שנדר ה"פ. מונה ימים של איסור דהיינו ט) מאה ימים והוא ששתה בכולן יין [וכן] בנזירות מועטת והכי משמע לישנא דמתני' מונה משעה שנדר חוזר ומונה כך וכך ימים שהיו משעה שנדר ועבר עליהן י) עתה [מונה] פעם אחרת משבא לפני חכמים ונהג בהן איסור שתיית יין אבל ודאי אם קודם ששתה יין מנה מקצת נזירות אותם ימים אינו סותר אפי' לרבנן דשתיית יין *מדרבנן בעלמא כ): **מתני'** נשאל עליה מתני' פירשתי לעיל: **א"ר** ירמיה מדב"ש נשמע לב"ה. דקאמרי ב"ש הקדש [טעות הקדש וכיון] דמגלייא מלתא דלאו שפיר נדר תצא ותרעה בעדר כדתנן במתניתין בהדיא א"ל ב"ה לב"ש אי אתם מודים בזה שהוא הקדש בטעות ותצא ותרעה בעדר לפי שנשאל לחכמים והתירו דלא הוי קבלה הלכך הקרבנות שהפרים לנזירות חולין כן כאדם שאומר זו לחטאת והוא אינו בר חטאת הכי נמי לב"ה אע"פ דאמרי דתמורה בטעות הוי תמורה בהא מודו ב"ה כדדרשינן מיניה לרבות שוגג כמזיד: **ה"ג** ה"מ כדאיתיה לעיקר אבל כי איתעקר לעיקר הקדש אתעקר נמי לתמורה ותצא התמורה לעדר. וה"פ כגון אם הקדיש בהמה לעולה והביא בהמה אחרת ואומר זו תמורת זו ובא לחכם על הראשונה והתירו החכם לומר שאינו עולה תצא גם התמורה לעדר והוי כאילו אומר זו תמורת זו על בהמת חולין: **טעותו** ולא כוונתו. דאי במתכוון קרא לתשיעי עשירי אינו מקודש: **רב** חסדא אמר טעותו וכ"ש כוונתו. ומתני' דקתני מי שטעה כו' רבותא קאמר כ"ש כוונתו: **ואשתיקו** להו ב"ה. לאו דוקא אשתיקו דהא השיבו להם גזירת הכתוב הוא אלא כלומר אשתיקו שלא השיבו להו סברא מיניה וביה אלא הביאו מבנים עשר ושמיני לימא להו מהכא שאינו קדוש בכוונה כשאר הקדשות ולכך על כרחיה גזירת הכתוב היא: **אמר** רב שימי בר אשי מה דלא אמרי להון ב"ה אותה תשובה דא"כ הוו אמרי להון ב"ש לב"ה ומה מעשר שאינו קדוש ל) (בהן) כמו שקדש להיות קדוש בכוונה אפ"ה חל בטעות הקדש לא כ"ש ולא היה הקדש בדעתיה דמריה תליא. כל זה מדברי רב שימי כלומר אין זה ק"ו טוב לקפח ב"ה דודאי הקדש בדעת ובכוונת הבעלים דאיש אשר יקדיש את ביתו אמר רחמנא מדעת ובכוונתו הלכך בטעות לא הוי הקדש [ומעשר] מגזירת הכתוב כמו שמראים ב"ה פנים במסכתא מי"ב ובמיני ולא קשה לרב נחמן אמאי לא השיבו ב"ה מיניה וביה דאיכא למימר דב"ה חד מתרי טעמי נקט: ***אמר** רבא שטפו רבנן לר"א ואוקמיה במילתייהו. כלומר נלאוהו שחזר לדבריהם ואוקמי' בשטתייהו דאמרי אין פותחין בנולד דלא שכיח כמו חורבן הבית דהוא ר"א היה בשעת חורבן כדאמר בהניזקין (גיטין נו.) נכנס ר"א מצד א' ור' יהושע מצד אחד לישא מטתו של ריב"ז בירושלים ולא דבר כלום ולא חלק עליהן למר דשפיר הוי חרטה כדתנן ר"א אומר פותחין בנולד אלא הדר ביה ממילתיה כיון שלא חלק על חכמי דורו: **אבל** פותחין בתנאי נולד דאמרינן להו אינו אתא אינים ואמר לכון דחרב ב"ה מי הוי נזר. ופי' אינו בא בן אדם אליך בשעה שנדרת והיה מיעצך כי [אולי] חרב בית המקדש טרם כלות נזירותך כלום נדרת וזה דומה לחרטה אינו באו עשרה בני אדם שיפייסך מי נדרת שאין לחלק מאיזה טעם יהיה הפיוס שאפילו טעם הפיוס משום דבר נולד אין בכך כלום דהוי חרטה: **אמר** רב (א) אסי אי הואי התם ה"א להו היכל ה' היכל ה' היכל ה' המה. כלומר הייתי אומר לאותם הנזירים לא כחכמים עשיתם שנדרתם שהיה לכם לירא פן יהרס שהרי בפסוק מוזכר ולא היה בא להתיר להו נדרים בפתח זה אלא להוכיחם בא למה לא זכרו על פסוק זה ולהמנע מלנדור והפסוק הוא סימן לדבר שכן שלשה היכל והבנים עתידין ליחרב והשלישי כבא יום הגדול והנורא לא ימנע לנגה ורש"י פירש הפסוק בענין אחר בירמיה: **נהי** דידעי דחריב מי ידעינן אימתי ולא ידעינן לאימת והא כתיב בדניאל שבעים שבעים נחתך על עמך ועל עיר קדשך. דקאמר ליה המלאך לדניאל דלסוף שבעים שמיטות יחרב בית שני וכשתמלא ע' של גלות בבל וארבע מאות וכ' שנה של בית שני יעלה לשבעים שמיטות דהיינו שבע פעמים שבעים ומשני אכתי מי ידעי בהי יומא כלומר בתחלת שנה או באמצעיתה או בסופה וסבורים הם שיכלה נזירות ויביאו קרבנות קודם לכן: **מי** שלא נתקיימו דבריו אמאי הוי נזיר. הא

לבית

ר"ל פירוש ששתיית

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה (בעמוד הקודם) אביי אמר וכו' דוקא לשור שחור קא מיכוין שאפי' אם קיבוע שאפילו אם נמחק. ונ"ב שאם: ב] ד"ה וקתני דינר זהב שיעלה כצ"ל: ג] ד"ה אמר לך וכו' דלא אזיל בתר רוב מקומות ול"ע. נ"ב עי' בזה בא"מ: ד] ד"ה והאמר ר"ח אוכמא כו' בתורא קרמנאה. נ"ב עי' א"מ: ה] ד"ה דהניא מי שעבר וכו' כמו ק' ימים ושתה בהם. מלת בהם נמחק. ונ"ב שנים: ו] בא"ד כגון שלשים יום ושתה ב' ימים צריך למנות ב' ימים כצ"ל: ז] בא"ד כלומר מקצת ימים שנדר שאינו סותר הכל. תי' הכל נמחק. ונ"ב כל הס': ח] ד"ה איבעית אימא ר"י כאן בנזירות מרובה וכו' למנין כאן בנזירות מועטת כצ"ל: ט] ד"ה ואי בעית אימא רבנן וכו' ה"פ מונה ימים של איסור דהיינו ק' אות ק' נמחק ונ"ב ס': י] בא"ד ועבר עליהן עתה. מלת עתה נמחק: כ] בא"ד אפילו לרבנן השתיית יין מדרבנן בעלמא. נ"ב וכדלקמן דף מד: ל] ד"ה אמר רב שימי וכו' שאינו קדוש אל [בכן] כצ"ל:

אילימא ר' טרפון מי הוי נזיר כיון דבשעתא דקא נזר לא ידע אי פלוני הוא ואי לאמי חלה עליה נזירות *והתניא ר' יהודה אומר משום ר' טרפון אין אחד מהן נזיר לפי שלא נתנה נזירות אלא להפלאה אלא ר"י דברי הוא דתניא *הריני נזיר על מנת שיהא בכרי הזה מאה כור והלך ומצאו שנגנב או שאבד ר"ש אוסר ור' יהודה *מתיר ר"ש סבר כיון דאילו לא נגנב דלמא הוו ביה מאה כור והוי נזיר השתא נמי הוי נזיר והכא נמי כיון דאי אתא לקמן וידעינן דפלוני הואי הוי נזיר השתא נמי הוי נזיר: **מתני'** ראה את הכוי ואמר הריני נזיר שזה חיה הריני נזיר שזה אינו חיה הריני נזיר שזה בהמה הריני נזיר. שאין זה בהמה הריני נזיר שזה חיה ובהמה הריני נזיר שאין זה לא חיה ולא בהמה הריני נזיר שאחד מכם נזיר הריני נזיר שאין אחד מכם נזיר הריני נזיר שבולכם נזירין הרי כולן נזירין: **גמ'** תני חדא תשעה נזירים ותניא אידך תשע נזירות בשלמא תשעה נזירין כגון דהוי גברי טפי דאיתפיס ואזיל ביה אלא תשע נזירות לחד גברא היכי משכחת לה בשלמא שית משכחת לה כדתנן אבל תלת היכי משכחת לה אמר רב ששת כגון דאמר [א] הריני נזיר ונזירות הכל עלי:

הדרן עלך בית שמאי

משנה

שלשה *מינין אסורין בנזיר הטומאה והתגלחת והיוצא מן הגפן וכל היוצא מן הגפן מצטרפין זה עם זה ואין חייב עד שיאכל מן הענבים כזית

רש"י

מני אלימא ר' טרפון. ור' יהודה דבר פלוגתיה דר"ש נקיט לה אליבא דר' טרפון והאי דקאמר ר' טרפון משום דסליק מיניה הא אתא לקמן הוי נזיר: והתניא ר"י אומר משום ר' טרפון אין אחד. מכל אלו שבמשנתנו היו שנים מהלכים בדרך כו' אינו נזיר: אלא ר"י דברי הוא. דאמר ספק נזירות להקל וכיון א) דהכא ספק אם איש פלוני הוא ב) דומיא דכרי דאינו יודע אם יש בו מאה כור אם לאו אינו נזיר: ר"ש סבר כיון דאילו לא נגנב דלמא הוי ביה מאה כור והוי נזיר השתא נמי. דנגנב הייטיק ג) שיהא בו מאה כור וליהוי נזיר והכי נמי בהאי דהרתיע לאחוריו כיון דאילו אתי לקמן וידעינן ביה דהוא פלוני שזה נזר עליו והוי נזיר ד) והשתא נמי ליהוי נזיר ואפילו לב"ה הלכך אי אפשר לו לפטור את עצמו בלא נזירות אלא דאמר אם כדברי היה הריני נזיר כו': **מתני'** ראה את הכוי כו' כולן נזירין. ואליבא דב"ש דאמרי הקדש בטעות ה) דהוי הקדש והוא הדין לנזיר בטעות: **גמ'** תני חדא. על מתני' דאית בה ט' נזירין: ותניא אידך ט' נזירות. יש בו לאדם אחד: בשלמא ט' נזירים. משכחת לה כגון דהוו גברי טפי דאיתפיסו ואזיל בהדי הדדי דפתח חד ואמר הריני נזיר שזו חיה והב' אמר הריני נזיר שאין זו חיה והג' אמר הריני נזיר שזו בהמה והד' אמר הריני נזיר שאין זו בהמה והה' אמר הריני נזיר שזו בהמה וחיה והו' אמר הריני נזיר שאין זו לא חיה ולא בהמה ואיתפיסו השאר באלו שנדרו על הכוי ואמר השביעי הריני נזיר שא' מכם נזיר והח' אמר הריני נזיר שאין א' מכם נזיר והט' אמר הריני נזיר שכולכם נזירין הרי כולן נזירין ויש כאן ט' נזירין אלא ט' נזירות לחד גברא היכי משכחת לה: בשלמא שית. קמייתא דהוי מצי למימרינהו חד גברא אלא אידך בבא דחד מנכון נזיר שאין אחד מכם נזיר לא משכחת לה אלא בגברי טובא: אמר רב ששת. משכחת לה ט' נזירות כגון דאמר הריני נזיר ונזירות הכל עלי דאמר הריני נזיר שזו חיה הריני נזיר שאין זו חיה הריני נזיר שזו בהמה הריני נזיר שאין זו בהמה הריני נזיר שזו חיה ובהמה הריני נזיר שאין זו לא חיה ולא בהמה הרי שית וחזר ואמר כל נזירות ו) המתהלכות על כל בני אדם על הכוי הרי הן עלי ז) שמעכשיו מקבל אני עלי בין שזו חיה ובין שזו אינה חיה הריני נזיר בין שזו בהמה ובין שאין זו בהמה הריני נזיר בין שזו בהמה וחיה ובין שזו ח) לא בהמה ולא חיה הרי כאן ט' נזירות: לישנא אחרינא בשלמא ט' נזירים משכחת לה כגון דהוו גברי טפי דאיתפיסו ואזיל דכי אמר חד הריני נזיר שזו חיה ובא השני ואמר הריני נזיר שאין זו חיה ובא השלישי ואמר הריני נזיר אם הוא כדברי אחד מכם וכי הדר ואמר רביעי שזו בהמה וחמישי שאין זו בהמה ובא הששי והתפיס ואמר הריני נזיר אם הוא כדברי אחד מכם וכי הדר אמר שביעי הריני נזיר שזו חיה ובהמה ושמיני אמר שאין זו לא חיה ולא בהמה ובא תשיעי ואמר הריני נזיר אם הוא כדברי אחד מכם אלא ט' נזירות ט' כדלעיל אמר רב ששת כגון דאמר הריני נזיר וכל הנזירות עלי ואמר לא המורה דקך סתם מתני' דהכא מיתוקמא אפילו לב"ה דעד כאן לא פליגי ב"ה עלייהו דב"ש לעיל אלא בטעות הקדש אבל בספק הקדש כגון הכא דאין ידוע אם כוי זה מין חיה או מין בהמה כדאמר מר (חולין דף פ.) כוי לא הכריעו בו חכמים אי מין בהמה הוא או מין חיה הוא אפילו ב"ה מודו דהוי נזיר ודיקא נמי ט) סתמא דמתני' דהוי ב"ה היא דאם איתא דלב"ה לא סבירא להו דספק נזיר הוי נזיר מאי איריא דקא בעי (תנא) מני מתני' דתני הרתיע לאחוריו אינו נזיר אלימא ר"ט כו' הא אוכח ליה למימר דב"ה היא אלא מדקא מהדר לאוקמא אליבא דחד תנא היינו טעמא משום דאליבא דב"ה לא מיתוקמא דאינו לב"ה הוי נזיר גמור כי הרתיע לאחוריו דקסברי ב"ה נזירות י) ספק הוי נזיר: הדרן עלך בית שמאי

שלשה מינין וכו' וכל היוצא מן הגפן. כגון חרצן ויין וחומץ מצטרפין זה עם זה לכזית: כ) אינו חייב עד שיאכל מן הענבים כזית. ל) והא נמי מיחייב על זג וחרצן אלא הא קמ"ל דאתא לאשמועינן דאינו חייב אלא בכזית מ) והא דקתני ענבים לאפוקי מרבי' אלעזר כדמפרש בגמ':

במשנה

תוספות

לבית הלל לא הוי נזירות בטעות אימא מי שנתקיימו דבריו אביי אמר כגון דאמר אי נמי לאו פלוני הוא אהוי נזיר ומאי לא נתקיימו דבריו [הראשונים] ומיירי שחזר בו תוך כדי דבור ואגב אורחיה קמ"ל דתוך כדי דבור כדבור דמי ודבריו האחרונים עיקרים:

*הרתיע לאחוריו אינו נזיר. הא אתא לקמן הוי נזיר מני אי כב"ש אפי' בהרתיע לאחוריו הוי נזיר וכב"ה נמי לא דלב"ה כיון דאילו אתא לקמן הוי נזיר אותו שנתקיימו דבריו כי נמי הרתיע הוי ספק נזיר אלימא ר' טרפון מי הוי ספק נזיר כיון דבשעה שנדר לא ידע אם פלוני או לא: **והתניא** כו'. ואי קשה לייתי ממתני' אין אחד מהן נזיר וי"ל דשמא ניחא ליה לאיתויי הברייתא דמפרש טעמא דקרא: **אלא** ר"י דברי הוא. דאמר דלא מחית איניש נפשיה לספיקא אבל אי יודע מי הוה הוי נזיר ותימה דהכא משמע דלר"י היכא שנודע מי היה דהוי נזיר אע"פ שלא הפליא נדרו ובפ"ב דנדרים (דף יט.) קאמר רב אשי ההיא ר"י דברי הוי ר"י משום ר' טרפון דאין אחד מהן נזיר ובדין הוא דכי נמי לא נגנב לר"י דאינו נזיר דאין הפלאה והא דתניא נגנב לרבותא דר"ש וצריך לומר דלרב אשי לא נשנית מתני' דהכא לר"י אלא נשנית לתנא דפ"ב דלעיל (דף יג.) דאמר הפילה אשתו אינו נזיר אלא ה"ל בן הוי נזיר ב] אע"ג דבשעת שנדר [לא] הוי הפלאה הלכך מתני' דהכא אתיא כוותיה: **תנא** חדא ט' [נזירים]. גבי כוי דמתני' ג] דכוי נתפסין בספיקות *(ראייה) כדתנן במתני' ותני אידך ט' נזירות דמשמע לאדם אחד חלים עליו ט' נזירות מספיקא דכוי: **בשלמא** [ט' נזירים] משכחת לה כגון דהוו גברי טובא דאתפיס ואזיל. לענין המפורש במשנה אלא ט' נזירות באדם אחד היכי משכחת לה בשלמא שש משכחת לה כגון שאומר הריני נזיר שזה חיה ושאין זה חיה שזה בהמה ושאין זה בהמה שזה חיה ובהמה שאין זה לא חיה ולא בהמה אלא אידך תלתא היכי משכחת לה והא שאחד מכם נזיר (קאמר) שאין אחד מכם נזיר שכולכם נזירין לא שייכי בחד גברא: **כגון** דאמר הריני נזיר ונזירות הכל עלי. ראה ט' בני אדם שנתפסו עצמן בנזירים בכוי ואמר הרי עלי כל דין נזירות כולכם הרי יש עליו תשעה ספיקות נזירות ואם ירצה לתקן עצמו יאמר אם יש עלי ט' נזירות חובה מוטב ואם לאו הרי עלי ט' נזירות נדבה:

הדרן עלך בית שמאי

שלשה מינין אסורין בנזיר הטומאה. דכתיב (במדבר ו) על [נפש] מת לא יבא והתגלחת קדוש יהיה גדל פרע והיוצא מן הגפן דכתיב ענבים לחים ויבשים לא יאכל: **וכל** היוצא מן הגפן מצטרפין זה עם זה. כגון ענבים לחים ויבשים חרצנים וזגים שאם יאכל כזית מכולן לוקה משום דכתיב מכל אשר יעשה מגפן היין מחרצנים כו': וחייב

עין משפט נר מצוה

יב א מיי' פ"ב מהלכות נזירות הלכה ט:

יג ב מיי' שם הל' י:

סייך לעיל לג.

א ג מיי' פ"ה מהלכות נזירות הלכה א סמג לאוין רמג:

ב ד מיי' שם הל' ג.

ג ה מיי' שם הלכה ג:

פי' הרא"ש

והתניא ר"י אומר משום ר"ט וכו' תימה אמאי מייתי ברייתא ממתני' גופא ה"ל לאתויי דקתני ר"ט אומר אין אחד מהם נזיר. וי"ל תניחא ליה לאתויי ברייתא דמפרש טעמי דר"ט. ועוד דמתני' מצינו לפרושי ר"ט אומר אין אחד מהם נזיר ודאי אלא כולם ספק. [אבל בברייתא אין לפרש כן] דא"כ היינו ר"ט [דמתני'] הלכך משמע ליה לפרושי דאינן נזירין כלל הלכך מוקי לה כר' יהודה דברי דסבר דלאמחית איניש נפשיה לספיקא ובדעתו שאם לא יתברר שלא יהא עליו שום נזיר: ראה את הכוי וכו' ששה אנשים ראו כוי אחד. אמר האחד הריני נזיר אם הוא זה חיה והב' אמר הריני נזיר אם אינו חיה והג' אמר הריני נזיר אם הוא בהמה והד' אמר הריני נזיר אם אינה בהמה והה' אמר הריני נזיר אם הוא חיה ובהמה והו' אמר הריני נזיר אם אינו לא חיה ולא בהמה. והוו עוד שלשה עמהם הא' אמר הריני נזיר אם אחד מכם נזיר. והב' אמר הריני נזיר אם אין אחד מכם נזיר. והג' אמר הריני נזיר אם כולכם נזירים. וא"ת איכפל תנא לסתום כב"ש דלב"ה מי שאינו כדבריו לא הוי נזיר.

ר"ל אשמעינן נמי לב"ה דספק נזיר הוי דכוי הוי ספק חיה וספק בהמה וספק בריה ומחמירים ביה חומרת שניהם ואסור בהרבעה עם שניהם כדאיתא בשלהי מס' כלאים: בשלמא ט' נזירים כגון דהוי גברי טובא כדפריש במתני' אבל ט' נזירות לחד גברא היכי משכחת לה. בשלמא שית מ"ל כגון שאמר אדם אחד מה שאמרו הששה שזה חיה שזה שאינו חיה שזה בהמה שאינו בהמה שהוא חיה ובהמה שאינו חיה ובהמה אבל מה שאמרו ג' האחרונים לא מ"ל בחד גברא. כגון דאמר הריני נזיר ונזירות הכל עלי דאם ט' שהתפיסו כדפריש במתני' ואמר האחד כל דין נזיר שעל כולכם עלי נמצא לב"ש ט' נזירות ישנו עליו ולב"ה ט' ספק נזיר: **סליק פרקא**

שלשה מינין אסורים בנזיר הטומאה דכתיב על כל נפשות מת לא יבוא והתגלחת דכתיב תער לא יעבור על ראשו. והיוצא מן הגפן דכתיב וענבים לחים ויבשים לא יאכל א) והחרצנים והזגין מצטרפין לכזית ללקות דכתיב מכל אשר

א) נ"ל וכל היוצא מן הגפן מצטרפין כגון ענבים לחים ויבשים וחרצנים וכו'.

מסורת הש"ס

[תוספתא פ"ג] לקמן סג. שבועות פג. סנהדרין כה. חגיגה י. נדרים יט: כח.

[נדרים יט. ע"ש לעיל ת. תוספתא פ"ג]

[לקמן מד.]

נוסחת הריב"ן

א) דהוי: ב) כשם שאמר דומיא דכרי הוא: ג) שמא יש בו: ד) השתא: ה) הקדש בטעות הקדש: ו) עלי המתהלכות מבני אדם: ז) וכגון שאמר מעכשיו: ח) איכא: ט) דסתמא: י) בספק: כ) ד"ה אינו חייב כו' כדמפרש בגמרא ליתא בכ"י כאן רק נמצא בעמוד ב' אחר ד"ה אף כל פרי גמור כו': ל) וה"ה נמי שחייב על ט': מ) בכזית ודאי והא:

הגהות הגר"א

[א] גמ' כגון דאמר (הריני נזיר) הא"מ:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה אמר רב ששת וכו' וכגון שמעכשיו. נ"ב עי' א"מ: ב] תוס' ד"ה אלא ר"י וכו' אע"ג דבשעת שנדר לא הוי הפלאה. נ"ב עי' א"מ: ג] ד"ה תנא חדא ט' נזירים גבי כוי דמתני'...

עין משפט נר מצוה

ד א מיי' פ"ה מהל' נזירות הלכה ה סמג לאוין רמג:
ה ב מיי' שם הל' ח:
ו ג ד ה ו מיי' שם הלכה ג:

משנה ראשונה (א) אומרת עד ששתה רביעית יין *רבי עקיבא אומר *אפי' שרה פיתו ביין ויש בה כדי לצרף כזית חייב וחייב על היין בפני עצמו ועל הענבים בפני עצמן ועל החרצנים בפני עצמן ועל הזגים בפני עצמן ר' אלעזר בן עזריה אומר אין חייב עד שיאכל שני חרצנים וזג אלו הן חרצנים ואלו הן זגים החרצנים אלו החיצונים הזגים אלו הפנימים דברי ר' יהודה רבי יוסי אומר שלא תטעה כזוג של בהמה החיצון זוג והפנימי עינבל:

גמ' שלשה מינין אסורין בנזיר הטומאה כו': היוצא מן הגפן אין גפן עצמו לא מתני' דלא כר"א דתניא רבי אלעזר אומר אפילו עלין ולולבין במשמע איכא דאמרי לה אסיפא (ב) אינו חייב אלא עד שיאכל מן הענבים כזית מן הענבים אין מהגפן עצמו לא מתני' דלא כר"א דתניא רבי אלעזר אומר אפילו עלין ולולבין במשמע במאי קמיפלגי ר"א דריש ריבויי ומיעוטי רבנן דרשי כללי ופרטי רבי אלעזר דריש רבויי ומיעוטי °מיין ושכר יזיר מיעט מכל אשר יעשה מגפן היין ריבה מיעט וריבה ריבה הכל מאי ריבה ריבה כל מילי מאי מיעט מיעט שבישתא ורבנן דרשי כללי ופרטי מיין ושכר יזיר פרט מכל אשר יעשה מגפן היין כלל מחרצנים ועד זג חזר ופרט פרט וכלל ופרט אי אתה דן אלא כעין הפרט מה הפרט מפורש פרי ופסולת פרי אף כל פרי ופסולת פרי אי מה הפרט מפורש פרי גמור אף כל פרי גמור אמרת א"כ מה הניח לך הכתוב במשמעו שלא אמרו ענבים לחים ויבשים הא כתיבי יין וחומץ הא כתיבי הא אין עליך לדון כלשון אחרון אלא כלשון ראשון ומאחר שסופינו לרבות כל דבר מה תלמוד לומר מחרצנים ועד זג לומר לך כל מקום שאתה מוצא פרט וכלל אי אתה רשאי למשכו ולדונו כעין הפרט אלא נעשה כלל מוסף על הפרט עד שיפרוט לך הכתוב כדרך שפרט לך בנזיר אמר מר מה הפרט מפורש פרי ופסולת פרי אף כל פרי ופסולת פרי פרי עינבי פסולת פרי מאי היא חומץ אף כל פרי מאי היא גוהרקי אף כל דפסולת פרי מאי היא אמר רב כהנא לאיתויי עינבי א] *דכרין ועד זג אמר רבינא לאיתויי דבין הבינים אמר מר [אי] מה הפרט מפורש פרי גמור אף כל פרי גמור אמרת א"כ מה הניח הכתוב במשמעו שלא אמרו ענבים לחים ויבשים הא כתיבי יין וחומץ הא כתיבי הא אין עליך לדון כלשון אחרון אלא כלשון ראשון ומאחר שסופינו לרבות כל דבר מה ת"ל מחרצנים ועד זג לומר לך כל מקום שאתה מוצא פרט וכלל אי אתה רשאי למושכו ולדונו כעין הפרט אלא נעשה כלל מוסף על הפרט עד שיפרוט לך הכתוב כדרך

רש"י

במשנה ראשונה. היו שונין שאינו חייב עד ששתה רביעית יין בא ר"ע ואמר אפי' שרה פיתו ביין ויש יין מובלע בתוך הפת כדי זית חייב: גמ' עלין ולולבין. של גפן במשמע הכתוב שאמר מכל אשר יעשה מגפן היין לולבין אלו חוטין רכין שבגפן: מיין ושכר יזיר תורה אור מיעט. יין הראוי להשתכר בו אסור א) לו אבל מידי אחרינא לא: כל מילי. ואפילו עלין ולולבין: שבישתא. זמורות כדמתרגמינן שריגים שיבשין (בראשית מ): מה הפרט מפורש פרי ופסולת פרי. כגון ענבים ויין וחומץ: אף כל פרי ופסולת. להביא גוהרקי ועינבין דיכרין כדלקמן בסמוך: אף כל פרי גמור. ולא דבר אחר ולא גוהרקי ולא עינבין דיכרין: ב) אם כן. שלא להביא בו אלא פרי גמור: מה הניח לך הכתוב במשמעו שלא אמר. שתהא למד מן הפרט אם ענבים לחים ויבשים הא כתיב כו' ג): אלא כלשון הראשון. אף כל פרי ופסולת פרי ד) שאם אתה אומר אף כל פרי גמור נמצא דאינו מרבה שום דבר בעולם: ומאחר שסופינו לרבות כל דבר. יין וחומץ (ענבים לחים ויבשים) ומרבה יין גוהרקי ה) ועינבין דיכרין מאף כל והיינו דהניח הכתוב במשמעו שלא (ג ו) אמר (וענבים לחים ויבשים): מה ת"ל. פרט האחרון דכתיב מחרצנים ועד זג לא יאכל אי משום דרבי אלעזר בן עזריה ליכתביה ז) לגבי פרטי בתר כללא למה לי: אלא לומר לך כל מקום שאתה מוצא. בכל התורה שיהא שם פרט וכלל בלבד אי אתה רשאי למושכו ולדונו כעין הפרט אלא שהכלל נעשה מוסף על הפרט ואיתרבו להו כל מילי: עד שיפרוט לך הכתוב. שלא תהא ח) מרבה אלא כעין הפרט ט) כדרך שפרט לך בנזיר שלאחר שכתב את הכלל בא וכתב לך פרט מחרצנים ועד זג י) ור"א סבר כר"א בן עזריה דמוקים ליה להאי מחרצנים ועד זג עד שיאכל שני חרצנים וזג: גוהרקי. ענבים דקין שגדלין בין שאר גרעינין גדולים: ענבי דכרין. ענבים שהתליעו: בין הבינים. אותו דבר הקרוש שבין הזג והחרצן שממנו נעשין שמרים:

פרטא

תוספות

וחייב על היין בפני עצמו ועל הענבים בפני עצמן ועל הזגין בפני עצמן. ונראה דעיקר חידוש לת"ק בא לומר חייב על הזגין בפני עצמן ב] אם אכל לבד מן הזגין והשתא אתא לאפלוגי ר"א בן עזריה ואומר דאינו חייב עד שיאכל שני חרצנים וזג [דחרצנים הם] הגרעינין בענבין וזגין הם הקליפה שלהן ומרבה חרצנים בלשון רבים וזג בלשון יחיד כדמפרש הש"ס ור"א ג] סבר כר' יוסי דאמר חרצנים אלו הגרעינים ד]: [החרצנים אלו החיצונים]. קליפה שבחוץ [והזגין אלו הם] מבפנים ר' יוסי אומר. ולאפלוגי הוא דאתא ופירש המקרא להיפך אלו הקליפה החיצונה וסימן שלא תטעה כזוג של בהמה החיצון נקרא זוג כן בענבים החיצון נקרא ה] זוג: גפן עצמו לא. כגון עלין ולולבין מדלא תנא [רבותא] גפן עצמו: אפי' עלין ולולבין במשמע. כדדרשינן בסמוך: איכא דאמרי אסיפא · אבל אדיוקא דרישא לא דמשמע שפיר בלישנא דהיוצא מן הגפן אפי' עלין ולולבין: מיין ושכר יזיר מיעט. אע"ג דדרשי' לי' בפ"ק (לעיל ד.) לאסור יין [של מצוה כיין של רשות] ושכר לילפי למקדש מ"מ איכא מיעוטין טובא דכתיב מיין ושכר יזיר חומץ יין וחומץ שכר לא ישתה וענבים לחים ויבשים לא יאכל מכל אשר יעשה מגפן היין ריבה אבל מחרצנים ועד זג לא דריש ליה למעוטי כרבנן דאיצטריך ליה לכדר' אלעזר בן עזריה דבסמוך דאינו חייב עד שיאכל שני חרצנים וזג: מאי ריבה כל מילי ואפי' עלין ולולבין ומאי מיעט שבישתא. זמורה כדמתרגמינן שלשה שריגים תלתא שיבשין: מיין ושכר יזיר פרט. מדה זו ניתנה לידרש כעין כלל ופרט וכלל ויש חילוק קצת בין המדות כדכתב בסוף הסוגיא: מה פרט מפורש בנזיר ענבים פרי אף (על) כל פרי. מפרש בסמוך לאיתויי בוסר ופסולת פרי ענבים שהתליעו ולמעט עלין ולולבין שאינו כעין הפרט ו] אי מה פרט מפורש פרי גמור אף כל פרי גמור. יש מפרשין דהכי פירושו ונמעט גם בוסר גם ענבים שהתליעו ולא נראה חדא דחומץ כתיב דהוי פסולת פרי ועוד מאי שנא ענבים שהתליעו מחומץ ועוד דאם נמעט תרווייהו מה אנו מרויחין בכלל ופרט מה שלא נכתב פירוש וגם לשון פרי גמור משמע דאתי למעוטי פרי שאינו גמור כמו בוסר לכן נראה למורי דה"פ אף כל פרי גמור ולאפוקי בוסר אבל ענבים שהתליעו נרבה כעין הפרט ומשני א"כ מה הניח לך שלא אמרו ענבים לחים ויבשים הא כתיבי יין וחומץ [הא כתיבי] הא אין עליך לדון כלשון אחרון אלא כלשון ראשון פי' אם כן דנמעט בוסר נמצא השאר מפורש ומה נרויח שאנו דורשין פרט וכלל ופרט ואם תאמר והא איכא ענבים שהתליעו שלא נכתבו ויש לומר דתרי פרטי כתיבי פרי דהיינו ענבים ופסולת פרי דהיינו חומץ ז] ואין לך לרבויי מכל פרט כעין הפרט לכך יש עליך לדון ולרבות גם בוסר מפרט ענבים גם ענבים שהתליעו מפרט דחומץ ולמעוטי עלין ולולבין שאינו כעין הפרט: ומאחר שסופינו לרבות כל דבר מה תלמוד לומר מחרצנים ועד זג. ואם תאמר והא איצטריך לפרט אחרון י"ל דהכי פירושו לכתוב ליה קודם הכלל ומשני לומר לך כל מקום שאתה מוצא פרט וכלל פירוש בעלמא וכן הכא גבי נזיר נולא לא נכתב חרצן וזג הוא פרט אחרון אי אתה רשאי לדונו ח] וליכנו כעין הפרט אלא נעשה כלל מוסף על הפרט והיינו מרבינן עלין ולולבין נמי עד שיפרוט לך הכתוב פרט אחר הכלל כדרך שפרט לך בנזיר: גוהרקי. פי' בוסר וחבירו בפ' כל שעה (פסחים ד' כה:) הוה שייף לברתיה בגוהרקי דערלה: עינבין דכרין. ענבים שהתליעו: מחרצנים ועד זג ל"ל. וא"ת והא שפיר איצטריך דאפי' חרצנים ט] וזג אסר רחמנא דאע"פ שאינן ראוין לאכילה וגם איצטריכו למלקות כדאמר לקמן (ד' לח:) אכל חרצן לוקה שתים זג לוקה שתים י (ויש לומר) דהכי קאמר ל"ל לכתביה מקמיה

פי' הרא"ש

אשר יעשה מגפן היין: גפן עצמו לא כגון עלין ולולבין: ואיכא דאמרי ליה אסיפא וכו'. מן הענבים אין מן הגפן [לא] ודיוקא דרישא לא משמע ליה דעלין ולולבין בכלל יוצא מן הגפן נינהו דכתיב ובגפן ג' שריגים: מיין ושכר מיעט ואע"ג דדרשינן בפ"ק מיין לאסור יין מצוה כיין הרשות ושכר לג"ש למילף אמקדש. טובא מיעוטי כתיבי מיין ושכר יזיר חומץ יין וחומץ שכר לא ישתה וענבים לחים ויבשים לא יאכל: מכל אשר יעשה מגפן היין ריבה ומיעט וריבה ריבה כל מילי ומיעט שבישתא זמורות. שריגים מתרגם שבישתא ומחרצנים ועד זג לא דריש ליה למיעוטי דמוקים לה כראב"ע: אף כל פרי ופסולת פרי לקמן מפרש: אי מה הפרט מפורש פרי גמור פי' הוא דמפרש ואזיל דין כל כלל ופרט וכלל או פרט וכלל ופרט אמאי מרבינן כעין הפרט: ומאחר שסופינו לרבות כל דבר שהוא כעין הפרט מה ת"ל מחרצנים ועד זג. מפרט וכלל נמי נרבה כעין הפרט. והאי נמי פי' הוא דכל כללי ופרטי. כל פרי מאי היא גוהרקי בוסר כדאמר בפרק כל שעה הוה שייף לברתיה בגוהרקי דערלה ענבי כרום א) שהתליעו: בין הבינים פר"ת ענבים קטנים שעומדים בין הגדולים ואינם ראויים לאכילה לפי שאינן רואים פני החמה ואינן מתבשלים:

א) נראה דצ"ל דכרום וכ"ה בב"מ ק"ו ע"ב.

צ"ל דכרום פי' ענבים שלקו בגפן קודם בשולם ועי' תוס' חולין נח: ד"ה כפי המרי ועי' לקמן לח: מה שכתבנו על סוגיין]

הגהות הב"ח

(א) במשנה משנה ראשונה עד כל"ל ותיבת אומרת נמחק: (ב) גמ' איכא דאמרי לה אסיפא ואינו חייב עד כל"ל ותיבת אלא נמחק: (ג) רש"י ד"ה ומאחר וכו' שלא אמר בכתוב וענבים לחים ויבשים וגו' הס"ד:

מסורת הש"ס

[לקמן לז. פסחים מד. שבועות כב:]

נוסחת הריב"ן

א) (לו) ליתא בכ"י: ב) כאן כתוב בכ"י הד"ה אינו חייב כו' הנדפס לעיל בע"א: ג) כתיב כו' נמצא זה שאתה אומר אף כל פרי גמור דאי' מרבה שום דבר בעולם הס"ד: ד) (שאם אתה כו' ענבים לחים ויבשים) כ"ז ליתא בכ"י: ה) ופסולת דברים: ו) שלא אמרו הס"ד ואחר כך מה"ד ומאחר שסופינו לרבות כל דבר יין וחומץ וענבים לחים ויבשים מה ת"ל פרט האחרון: ז) לגבדי: ח) דן בו: ט) עד שיפרוט לך הכתוב כדרך כו': י) שאינו צריך אלא כדי ללמד לך בשאר מקומות הס"ד ומ"ה גוהרקי והשאר ליתא:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' אמר רב כהנא לאתויי עינבי דכרין. כ"ב עי' א"מ: ב] תד"ה וחייב על היין וכו' אם אכל לבד מן הזגין. כ"ב דקשה להו אמאי אמר וחייב על היין וכו' פשיטא ותרצו דקמ"ל סיפא על הזגין וכו' א"מ לקמן בדף לט ע"א ועי' לקמן לח ע"ב רש"י ד"ה רבא אמר ודו"ק: ג] בא"ד ור"א ב"ע סבר כנ"ל א"מ: ד] בא"ד כר"י דאמר חרצנים אלו הגרעינים מבפנים וזגין קליפה שבחוץ כנ"ל והד"א א"מ שם ואח"כ מה"ד ר"י אומר וכו' ופירוש המקרא להיפך דזגים כנ"ל: ה] בא"ד כן בענבים החיצון נקרא זוג. תי' זוג נמחק. וכ"ב זג: ו] ד"ה מה פרט מפורש וכו' שאינו כעין הפרט כאן הס"ד ואח"כ מה"ד אי מה פרט מפורש: ז] בא"ד ופסולת פרי דהיינו חומץ ואין לך. תיבת ואין נמחק. וכ"ב ואית ליה: ח] בא"ד ומאחר שסופינו וכו' אי אתה רשאי לדונו וליכנו. תי' וליכנו נמחק. וכ"ב ולמסקנא: ט] ד"ה מחרצנים וכו' וזג אסר רחמנא. כ"ב עי' א"מ: י] בא"ד וא"ל דה"ק ל"ל. דהכא כאן לכתביה כנ"ל:

תורה אור

כדרך שפרט לך בנזיר מחרצנים ועד זג ולר' אלעזר בן עזריה דקא מוקים להאי מחרצנים ועד זג לומר שאינו חייב עד שיאכל ב' חרצנים וזג פרטא מנא ליה סבר לה כרבי אלעזר דדריש מיעט וריבה ואי בעית אימא כרבנן דאי סלקא דעתך כדאמר רבי אלעזר בן עזריה ליכתביה רחמנא להאי מחרצנים ועד זג גבי פרטי למאי הלכתא כתביה בתר כלל שמע מינה למידייניה בכלל ופרט ואימא כוליה להכי הוא דאתא א"כ לכתוב או *שני חרצנים או שני זגים או חרצן וזג למאי הלכתא כתב רחמנא מחרצנים ועד זג שמע מינה למידרש ביה כלל ופרט ואיכא נמי למידרש ביה עד שיאכל שני חרצנים וזג ורבי אלעזר דדריש מיעט וריבה פרט וכלל ופרט מנא ליה א"ר אבהו *נפקא ליה (שמות כב) מהאי קרא °וכי יתן איש אל רעהו חמור או שור או שה פרט וכל בהמה כלל לשמור חזר ופרט פרט וכלל ופרט אי אתה דן אלא כעין הפרט רבא אמר נפקא ליה מהאי (ויקרא א) קרא °ואם מן הצאן כלל כבשים ועזים חזר ופרט פרט וכלל ופרט אי אתה דן אלא כעין הפרט אמר ליה רב יהודה מדיסקרתא לרבא ולילף מן הדין (שם) קרא °מן הבהמה כלל בקר וצאן חזר ופרט פרט וכלל ופרט אי אתה דן אלא כעין הפרט א"ל מן האי ליכא למשמע מינה דאי מהתם הוה אמינא הבהמה חיה

רש"י

פרטא מנא ליה. מנא ליה דפרט וכלל ופרט אי אתה דן אלא כעין הפרט: סבר ליה כר' אלעזר דדריש ריבויי ומיעוטי. ולא משמע ליה מהאי חרצנים ועד זג פרט וקא דריש ביה א) כי טעמיה שלכך הוא בא שאינו חייב עד שיאכל (א) כל שני חרצנים וזג: ואיבעית אימא דאית ליה כרבנן. דדרשי כללי ופרטי ואף ע"ג דמשמע ליה מיניה (ב) דלפרטא הוא דאתא ב): למידייניה בכלל ופרט. ולא משום דר' אלעזר בן עזריה: ולר' אלעזר דדריש ביה ריבויי ומיעוטי פרט וכלל ופרט מנא ליה. דדייניק ג) כעין הפרט: כי יתן איש אל רעהו חמור או שור או שה פרט וכל בהמה כלל. ואפילו דובים ואריות לשמור חזר ופרט אי אתה דן אלא כעין הפרט דאהני פרטא בתרא למידי דבר שמירה הוא דנשבעין עליהן כגון נמי עופות יצאו דובים ואריות דלאו בני שמירה נינהו שאין להם תרבות: רבא אמר מהאי קרא. ואם מן הצאן קרבנו מן הכשבים או מן העזים לעולה זכר תמים יקריבנו: מן פרט הצאן כלל. ואפי' רובע ונרבע מוקצה ונעבד ואתנן ומחיר שכשרין לקרבן: מן הכשבים ומן העזים חזר ופרט. דלא משמע ד) ליה כללא כמו צאן ואימעיטו להו כל הני ואיתרבו לה כגון נעבדה בהם עבירה כגון החורש בשור ובחמור ושחרש בו בשבת: ולילף מן הדין קרא. מן הבהמה ומן הבקר ומן הצאן *יקריבנו מן פרט דמשמע מן הבהמה ולא כל בהמה הבהמה כלל אפילו חיה דחיה בכלל בהמה כו': אי אתה דן אלא כעין הפרט. ואימעיט ליה חיה ואיתרבו להו בחור וזקן דעולה בא בחור אע"פ שאין אשם בא בחור ואשם בא זקן אע"פ שאין עולה (ג) באה זקנה:

גליון

תוספות

מקמיה א] וקשה דהילך סבור דלא יאמר נעשה כלל מוסיף על הפרט לכך נראה דה"ק לכתוב חרצן וזג: [*דבין הבינים ב]. דהיינו גוף הענב והכי משמע ליתנא דקרא מחרצנים ועד זג פירוש מה שבין חרצן לזג וקשה דהשתא גוף הענב וכבר כתב ענבים לכן פר"ת דהיינו ענבים קטנים שבין הגדולים שאינם רואין פני החמה ואינם מתבשלין כל כך ולא יהיו גדולים לעולם וא"ת אמאי איצטריך ועד לבין הביניים והלא כבר מרבינן אפי' בוסר מכעין הפרט ושמא י"ל דה"נ גריעי מבוסר לפי שבוסר יבא לכלל ענבים גדולים ועוד י"ל דאי לאו ועד מרבינן בין הביניים הוו מרבים מכעין הפרט בין הביניים ולא בוסר ועוד יש לקיים פירוש ראשון והכי פירושו אם ליקט האוכל שבין החרצן כדי כזית ואכלו לוקה ולא אמרי' דבטלה דעתו אצל כל אדם והא לא שמעינן ליה מענבים דקרא: שני חרצנים שבאים בתוך הענב וזג [א']. מן הקליפה ג] החרצנים לאפוקי שאם אכל כזית מן החרצנים או כזית מן הזגין אינו חייב עד שיאכל הגרעינין והקליפה החיצונה: סבר לה כר' אלעזר דדריש רבויי ומיעוטי. ורבי אלעזר נמי כר"א בן עזריה דריש ולא למעוטי כדפ"ל: ואיבעית אימא כרבנן. ושפיר אית ליה לר"א [ב"ע] מלתייהו דרבנן ותרתי שמעי' מינה דאי ס"ד לכדר"א [ב"ע] לחודיה לכתוב רחמנא מחרצנים ועד זג לגבי פרטי קודם הכלל ואי לדרשא דפרט וכלל ופרט כדרבנן לחודיה אתו לכתוב או חרצנים (או שני) וזגין או חרצן וזג שניהם בלשון רבים או שניהם בלשון יחיד אלא ש"מ כר' אלעזר ב"ע: ורבי אלעזר דדריש ריבה ומיעט פרט וכלל ופרט מנליה. וא"ת ולמא לית ליה [המדה] ד] בשום מקום כי היכי דרבנן לא דרשי מיעט וריבה וי"ל דא"כ הוה לו לחלוק בכ"מ שאנו דורשין בכלל ופרט וכלל ומרבינן מההוא ריבוי כעין הפרט כמו קרא דוכי יתן דבסמוך דרבנן דרשי ליה בכלל ופרט וכלל בהזהב בב"מ (ד' נז:) לרבות כעין הפרט דבר שמיטלטל וגופו ממון ולהוציא שטרות וקרקעות ועבדים ולא מצינו שר' אלעזר חולק על מדות הללו וריבה יותר מריבה ומיעט אלא גם הוא מודה שאין נשבעין על הקרקעות והשטרות ועבדים ומש"ה פשיטא ליה לגמרא כי במקום שאנו דורשין כלל ופרט וכלל ידרוש הוא פרט וכלל ופרט אם יכול להפיל כלל הראשון ואם אינו יכול אז דורשו בריבה ומיעט וריבה שכך קבל המדות וכשהוא דורש פרט וכלל ופרט מרבה כעין הפרט כמו רבנן בכלל ופרט וכלל ה] (במשמע דרשא להאי קרא ר' יוסי אומר דבסמוך) אך קצת יש חילוק ביניהם לרבנן כדמפרש בסמוך א"כ [אומר ר"י] דע"כ אית ליה בעלמא פרט וכלל ופרט דאי הוי דריש במיעט וריבה ומיעט ס"ל לגמרא דגם גבי נזיר הוה דריש ליה במיעט וריבה ומיעט ולא הוה דריש מיעוט אחרון לכדר' אלעזר ב"ע דהכי עדיף אלא ודאי [כדפרישית] דמדה דמיעט וריבה ומיעט לא דריש ליה ו] אלא דריש ליה בפרט וכלל לפי דמדה דמיעט וריבה ומיעט אינו מדה בתורה לידרש וכ"ת אכתי כיון דבעלמא דריש פרט וכלל ופרט ה"נ גבי נזיר לידרשיה כרבנן ויש לומר הואיל דבעלמא דריש כל התורה בריבה ומיעט וכן במיעט וריבה וכן בריבה ומיעט וריבה ואף דפרט וכלל ופרט ניתן לידרש הואיל דברוב מקומות לא ניתן כלל ופרט לידרש טח לו לדרוש פרט אחרון לכדר' אלעזר מלדרשו לפרט וכלל ופרט אך כשאין לו מה לדרוש מפרט אחרון דרשא אחרינא אז *דורשין בפרט וכלל ופרט: וכי יתן איש אל רעהו חמור או שור או שה פרט. דיתן לא משמע כללא לר' אלעזר דמה יתן דהכתוב לא פירש בכלל כלום על כן הוא מפיל כלל הראשון דיתן על חמור ושור ושה קאי דהיינו פרט וכל כלל דמשמע על כל דבר בהמה לשמור חזר ופרט ורבנן דרשי ליה בפרק הזהב בכלל ופרט וכלל וכן בכל דוכתי דאשכחן דרשא כלל ופרט וכלל דלא פליג ר"א היינו משום דדריש ליה בפרט וכלל ופרט וממעט מיניה ז] [דלאו] כעין הפרט כמו רבנן מכלל ופרט וכלל: רבא אמר נפקא ליה מהאי. כלומר גם בהאי קרא דריש רבי אלעזר פרט וכלל ופרט ואם מן הצאן קרבנו מן הכשבים או מן העזים לעולה זכר תמים יקריבנו מן פרט דמשמע מקצת צאן ולא כל [צאן] צאן כלל כבשים ועזים חזר ופרט ה"ל פרט וכלל ופרט וי"מ דפרטא משמע למעוטי רובע ונרבע ויש במשמע למעוטי חורש בשור וחמור וחוסם פי פרה ודש בה דהשתא נדרוש הכי מה הפרט מפורש שלא נעבדה בהן עבירה בגופן ויצא רובע ונרבע שפסולין לקרבן ומכללא נרבי חורש בשור וחמור וחוסם פי פרה דלא נעבדה בהן עבירה בגופן [ואדרבה] קשה דהיכי משמע מן הפרט למעוטי נעבדה בהן עבירה בגופן דהכי מקרי כבשים ועזים אי נרבעו כמו לא נרבעו וע"ק דרובע ונרבע נפקא לן מקרא אחרינא דפסולין להקרבה לכך נראה דמן הפרט משמע למעט שתי שנים דסתם כבש משמע בן שנה וסתם עז משמע בת שנתה וכן בעל מום דכתיב בפ' זכר תמים והשתא שמעינן מכעין הפרט בעל מום ונרבי מהכלל אפילו ב' שנים: ולילף מהאי קרא. שהיא פרשה ראשונה ולמה לא אמר שר"א ידרוש שם פרט וכלל ופרט מן פרט דמשמע מקצת בהמה ולא כל בהמה [למעוטי חיה ח] דבהמה בכלל חיה וחיה בכלל בהמה בקר וצאן חזר ופרט דחיה אינו בכלל בקר וצאן (חזר ופרט) הרי אתה דן כעין הפרט מה הפרט מפורש למעוטי חיה מקרבן ותימה [כלל] מה אהני הא לא מרבינן מידי מכעין הפרט ותירץ מהר"ף דאהני כללא לרבויי שור [הבר] דבהמה הוא אף על גב דרגיל בין החיות והוי כעין חיה אפ"ה כשר לקרבן ט]: א"ל מהא ליכא למשמע. מיעוטא דחיה דמן בהמה לא משמע למעוטי חיה שהרי חיה בכלל בהמה והוי כאילו כתיב מן הבהמה ומן החיה ואף על גב דמן משמע מיעוטא לא ממעט חיה מיניה:

א"ל

פי' הרא"ש

ולראב"ע דמוקי וכו' עד שיאכל ב' חרצנים וזגים ב' חרצנים שהם בתוך הענבים וזג שהיא קליפה החיצונה סבר כר"א דדריש ריבויי ומיעוטי ולא דריש אלא מיעט וריבה ולא אצטריך למדרש מחרצנים ועד זג דא"כ לכתוב מחרצנים ועד זגים או מחרצן ועד זג: ור"א דדריש ריבויי ומיעוטי פרט וכלל ופרט. מנא ליה. (והוא) [והוה מצי למימר] דדריש כולה אורייתא בריבויי ומיעוטי וסבר דכלל ופרט וכלל אינה מדה בתורה. ואמרי' דלא דריש נמי פרט וכלל ופרט וקא"ר אבהו אין דפרט וכלל ופרט דריש והאי קרא דוכי יתן איש אל רעהו דדרשי רבנן בפ' הזהב בכלל ופרט וכלל וממעטי' מיניה עבדים ושטרות וקרקעות דריש ליה ר"א בפרט וכלל ופרט וממעטי מיניה כי היכי דממעטי רבנן מיניה: רבא אמר בהאי קרא נמי משכחת לה למדרש פרט וכלל ופרט דכתיב ואם מן הצאן קרבנו מן הכשבים ומן העזים לעולה מן פרט דמשמע מקצת צאן ולא כל צאן לאפוקי רובע ונרבע ויש במשמע אפי' חורש בשור ובחמור והרביע כלאים שהרי נעבדה בהן עבירה. הצאן כלל מן הכבשים פרט מה הפרט מפורש שנעבדה עבירה בגופו. ותימה היכי משתמע מן הפרט שנעבדה עבירה בגופו: מן פרט דמשמע מקצת בהמה ולא כל בהמה לאפוקי חיה: בהמה כלל. אף חיה דחיה בכלל בהמה: בקר וצאן חזר ופרט מה הפרט מפורש חיה לא תימא מאי אהני האי כללא הא לא מרבי מידי מכעין הפרט. אלא מה שכתוב בפי' בקר וצאן אלא מהאי קרא לא משמע דחיה בכלל בהמה. כלומר ולא מצית למימר מן פרט לאפוקי חיה משום דמן קאי אבהמה וחיה בכלל בהמה. וממן תדרוש מקצת בהמה וחיה אבל לא מצית למעוטי לגמרי חיה כיון דחיה בכלל בהמה.

ג"י א"מ דורש

ג"י א"מ חרצנים וזגים

ב"מ נו: [ועי' תוס' שם ד"ה כי יתן]

נ"ל מקריבו [וכ"ה בכ"י]

נוסחת הריב"ן

הגהות מהר"ב רנשבורג

הגהות הב"ח

...דוקא כעין הפרט ומאי [דלאו] כעין הפרט ממעט א"מ: ח] ד"ה ולילף מהאי וכו' למעוטי חיה הבהמה כלל דבהמה כנ"ל א"מ. ט] בא"ד אפי' הכי כשר לקרבן. נ"ב עי' ברש...

תורה אור

*חיה בכלל בהמה א"ל חיה בכלל בהמה הא כתיב בקר וצאן והוה ליה פרט וכלל (א) ואי אתה דן אלא כעין הפרט ומנלן דהכי הוא *דתניא °ונתת הכסף בכל אשר תאוה^[דברים יד] נפשך כלל בבקר ובצאן וביין ובשכר פרט ובכל אשר תשאלך נפשך חזר וכלל כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט *מה הפרט מפורש פרי מפרי וגידולי קרקע אף כל פרי מפרי וגידולי קרקע מכדי כלל ופרט וכלל כעין פרטא דיינינן כללא בתרא מאי אהני אהני לאוסופי כל דדמי ליה ותו פרט וכלל ופרט כעין הפרט דיינינן פרטא בתראה מאי אהני אי לאו פרטא בתראה ה"א נעשה כלל מוסף על הפרט ומכדי תרין כללי ופרטא ותרין פרטי וכללא (כללא) כעין פרטא דיינינן מאי איכא ביני וביני איכא דאילו תרתין כללי ופרטא אי איכא פרטא דדמי ליה אפילו בחד צד מרבינן תרי פרטי וכללא אי איכא פרטא דדמי משני צדדין מרבינן בחד צד לא מרבינן מכדי פרט וכלל נעשה כלל מוסף על הפרט ואיתרבי כל מילי ומיעט וריבה נמי ריבה הכל ואיתרבי כל מילי מאי איכא בין מיעט וריבה לפרט וכלל איכא דאילו פרט וכלל מרבינן אפילו עלין ולולבין ומיעט וריבה לולבין אין עלין לא: *א"ר אבהו אמר רבי יוחנן כל איסורין שבתורה אין היתר מצטרף לאיסור חוץ מאיסורי נזיר שהרי אמרה תורה °משרת^[במדבר ו] זעירי

א"ל חיה בכלל בהמה. בתמיה כלומר האי בהמה לא מצית אמרת דחיה בכלל בהמה דכתיב בקר וצאן בפרט בתרא וכמו שפרטא בתרא ממעט חיה פרטא קמא נמי מצי להוי דממעט חיה דפרט אחרון מגלה על הראשון למעוטי חיה ולעולם מהאי קרא נמי איכא למדרש בפרט וכלל ופרט: ומנלן דהכי הוא. ארבנן קאי דדרשי לעיל כלל ופרט וכלל ומרבה כעין הפרט וקבעי מנלן דמדה זו בתורה היינו למדרש כעין הפרט דתניא ונתת הכסף ולא קאי אר"א דהוא דריש ליה ריש פ' בכל מערבין (עירובין כז:) בריבה ומיעט וריבה: מה פרט מפורש בקר וצאן פרי מפרי. דבהמות מתעברות זו מזו ויולדות וגדולי קרקע שהן גדלין מן הארץ מעשב הארץ אף כל לאיתויי עופות ולמעוטי דגים מים ומלח ולר"א דדריש ליה בריבה ומיעט וריבה מרבינן אפי' דגים ולא ממעט אלא מים ומלח: מכדי כלל ופרט וכלל כעין הפרט דיינינן ליה כללא בתרא מאי אהני. אגב גררא אתא לפרושי טעם המדות וחילוקיהם ומשפטיהם ומפרש אותה בלשון קושיא ותירוץ (ו) אהני לאוסופי כל דדמי לפרטא דאי לא כתיב כלל הוה כלל ופרט ואין בכלל אלא מה שבפרט: ב] א"ל אי לאו פרטא [בתרא] הוה אמינא פרט וכלל ונעשה כלל מוסף על הפרט. והוה מרבינן גבי נזיר אפילו עלין ולולבין: מכדי תרי כללי ופרטא ותרין פרטי וכללא כעין הפרט דיינינן כדאמרן מאי איכא ביני וביני. כלום יש חילוק בין אלו שתי מדות ג] איכא תרין כללי ופרטי אמרינן כל דדמי ליה אפי' בחד צד מרבינן ותרין פרטי וכללי דדמי ליה משני צדדין מרבינן מצד אחד לא מרבינן והדין נותן בב' כללות מרבינן יותר מכלל אחד ורי"ף [מפרש] דהך סוגיא דהכא אליבא דמ"ד כללא בתרא דוקא וה"ל [כעין] פרט וכלל להכי מרבינן דדמי ליה לפרטא אפי' בחד צד [וכן] נמי תרי פרטי וכללא פרטא [בתרא] דוקא וה"ל [כעין] כלל ופרט ואהכי כללא לרבות [מכעין] הדומה לו מב' צדדין אבל למאן דאמר כללא קמא דוקא וכן פרטא קמא דוקא הוה הדין להפך ואם תאמר ההוא קרא דכי יתן וגו' דרשי ליה רבנן [בכלל] ופרט וכלל ובעו דבר הדומה לו מב' צדדין דהוי דבר המיטלטל וגופו ממון דהא ממעטי קרקעות אע"פ שגופן ממון וכן שטרות אף על פי שמטלטלין הואיל ואין גופן ממון אלמא אפילו בתרי [כללי] ופרטא בעינן שני צדדין ור"א דריש להאי קרא בפרט וכלל ופרט וממעט נמי קרקעות ושטרות אלמא דהמדות הללו שוות וי"ל דלפי מה שפירשתי ניחא דרבנן סברי כללא קמא דוקא ודמי לכלל ופרט ואהכי כללא בתרא לאתויי הדומה לו משני צדדין ור"א סבר פרט [בתרא] דוקא והוי כמו כלל ופרט ואהכי פרטא קמא לרבויי כל הדומה לו מב' צדדין וצ"ל דהכי תרין צדדין דאיתנהו בקרקעות ושטרות ומטלטלין וגופן ממון שקולין הן וחשובין כחד צד הלכך בין לרבנן דדרשי תרי כללי ופרטא בין ר"א דדריש תרי פרטי וכללא בעי' הנך ב' צדדין דכיון שהצדדין חשובין [כחד] הי מינייהו מפקת וכן בשמעתא דסלעם וחרגול (חולין דף סו.) דבעינן ד' צדדין דחשובין ושקולין הן זה כזה כולהון כחד [צד הוו] הלכך בעיא כולהון דדוקא ראשו ארוך הוי צד גרוע אבל איכך כולן חשובין כחד ודו"ק התם: איכא דאילו פרט וכלל מרבינן אפילו עלין [ולולבין] ואילו מיעט וריבה מרבינן לולבין אין עלין לא. תימה הא ר"א דריש מיעט וריבה בתחלת שמעתא ומרבה אפילו עלין וי"ל דלעיל מיירי בעלין רכין דומיא דלולבין והכא מיירי דקשה קצת ודמי קצת לשבישתא אך תימה דמדת מיעט וריבה כמו מדת פרט וכלל [ואמאי] במדת ריבה ומיעט וריבה מרבינן טפי מבמדת כלל ופרט וכלל כדמשמע ריש פרק בכל מערבין דקאמר והר"ף נ"ע היה נותן טעם לדבר כמו שרגיל רש"י [לפרש] בכל מקום דהיכא דאיכא כלל ופרט הוי פרט פירושו של כלל וסותר ומבטל הכלל לגמרי כאילו לא היה אבל ריבה ומיעט דאין מיעוט פי' ריבוי לבטל [ריבה] לגמרי כאילו לא היה אלא ריבה קצת ומיעט קצת הלכך כשהפרט קודם לכלל נעשה כלל מוסיף על הפרט ומבטל הפרט לגמרי כאילו לא היה שהרי אין לומר שהוא פירושו של כלל אחרי שקדמו וגם במיעט לא דייניק ליה הלכך מרבינן מן הכלל שבא [אחריו] אבל למאן דדריש במיעט וריבה יש לי לדרוש המיעוט במיעוט לומר גם שהוא לפני הריבוי כמו אם היה אחרי הריבוי והשתא נמי כשהמיעוט קודם הוא ממעט קצת דאין לו כח לריבוי של ד] אחרון [לרבות] כולי האי וא"ת כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט וא"כ כללא מאי אהני ותי' דלא נילף מג"ש או במה מצינו טפי מן הפרטא ה] ובהכי נמי [פרט וכלל דרבי] כל מילי א"כ מאי אהני פרטא אלא דלא נילף מג"ש או מק"ו [למעט] וריבה ומיעט וריבה חילוק ביניהן כדפ"ה בעלמא (סנהדרין דף מו.) דריבה ומיעט הוי כמו כלל ופרט ו] וכלל לרבות כעין המיעוט ותו לא ריבה ומיעט וריבה ריבה כל מילי ואהני מיעוטא למעוטי דבר אחד ומיהו קשה דריבה ומיעט וריבה ריבה קמא למאי אהני הא במיעט וריבה לחוד דמרבינן כל מילי וממעטין דבר אחד כדאמר בריש פרקין דדריש מיעט וריבה רבי כל מילי וממעט שבישתא ולר"ת דאין ה"נ וריבה קמא אורחיה דקרא הוא כמו ולקחת את המרצע דאיכא דדריש (קדושין דף כא:) בריבוי ומיעט וריבה ולקחת אורחיה דקרא ונראה דבהכי יש ליישב מאי דפר"ת דמיעט וריבה ומיעט איכא מדה בתורה אפילו למאן דדריש ריבויי ומיעוטי והיא גופיה תימה מאי שנא מפרט וכלל ופרט דדרשינן ליה למאן דדריש כללי ופרטי ונראה דלא דמי דבשלמא פרט וכלל ופרט איכא למידרשיה כעין הפרט כמו כלל ופרט וכלל אלא דמעט יש חילוק כדקאמר בגמרא והשתא אין להקשות פרטא בתרא למה לי דהא אי לאו פרטא בתרא הוי פרט וכלל ואיתרבי כל מילי אבל אי הוי דרשי מיעט וריבה ומיעט ע"כ [כמו] ריבה ומיעט וריבה דרשי דומיא דפרט וכלל ופרט דדיינינן ז] בכלל ופרט וכלל והשתא הוה קשה דמיעט וריבה ומיעט

גליו"ן חיה בכלל בהמה. דכתיב (דברים יד) זאת הבהמה אשר תאכלו וגו' איל וצבי וגו' אמר ליה ומי מצית אמרת הכי דחיה (ב) הוא בכלל בהמה בהאי פרט: הא כתיב באידך (ג) [פרטא] בקר וצאן. למעוטי חיה אלא האי מן הבהמה נמי הוה ליה פרט וכלל ופרט ומצי נמי למילף מהכא: ומנלן דהכי הוא. דכעין פרטא דייניק: דתניא ונתת הכסף וגו' אף כל פרי מפרי וגידולי קרקע. ואיתרבו להו עופות ואימעיטו להו דגים שאין גדילין על הקרקע כדמפרש במסכת עירובין בפרק בכל מערבין: מכדי כלל ופרט וכלל כעין פרטא דייניק כללא בתרא מאי אהני לאוסופי ליה (ד). א) ואפילו מצד אחד כגון דגים דפרי מפרי הן אבל אינן גידולי קרקע דאי ליכא כללא בתרא ה"א דאין בכלל אלא מה שבפרט: תרי [פרטי וכללא] אי איכא דדמי ליה משני לדדין. כגון עופות דגידולי קרקע הן ופרי מפרי מרבינן אבל דגים דבחד צד דמו ליה לא מרבינן: ומיעט וריבה. א"א דלא ממעט מידי והלכך דעולבין מרבי אבל עלין לא דעלין ממעט ואם תאמר והא איכא רבי אלעזר דדריש מיעט וריבה וקמייתי נמי עלין הא לא תקשי לך ר"א לא משמע ליה עלין אלא משום דכתיב מכל אשר יעשה מגפן היין דהאי מכל לישנא יתירא הוא ואי משום מיעט וריבה לא מיצטריך ליה למיכתב אלא אשר יעשה מגפן היין מכל למה לי אלא לרבות ואפי' עלין א] ואית דמפרש דהאי דאמר אפילו עלין לאו דוקא אלא קמ"ל דפורתא הוא דמיעט או עלין או שבישתא ובין מיעט וריבה לריבה [ומיעט] וריבה ליכא ולא מידי: שהרי אמרה תורה וכל משרת. לרבות (ה) שאילו לא הוי איסורי נזיר כשיעור והיתר משלימו לכזית שהוא חייב:

זעירי

ז א מיי' פ"ז מהלכות מעשר שני הלכה ג סמג עשין קט:

פי' הרא"ש

א"ל הא כתיב בקר וצאן. וכי היכי דפרטא בתרא משמעו למעוטי חיה ה"ה פרטא קמא: ומנ"ל דהכי הוא. מנ"ל דמדה בתורה היא למדרש כעין הפרט וארבנן קאי ולא מייתי דומה בדומה דלעיל דרשינן פרט וכלל ופרט ומייתי כלל ופרט וכלל. אלא תלמודא ידע שדין א' להם: פרי מפרי בקר וצאן מתעברים זו מזה ויולדין. וגדולי קרקע שגדלים וניזונים מעשבי האדמה. אף כל לאתויי עופות ולמעוטי דגים ומים ומלח כדמפ' בריש בכל מערבין. כללא בתראה מאי אהני לאוסופי כל דדמי ליה. דאי לאו כללא בתרא הו"ל כלל ופרט ואין בכלל אלא מה שבפרט: תרי כללי ופרטי אפי' אי איכא דדמי ליה בחד צד מרבינן תרי פרטי וכללי עד דדמי ליה מב' צדדים דמסתמא דתרי כללי מרבינן טפי מחד כללא: דאילו פרט וכלל מרבינן אפי' עלין דנעשה כלל מוסיף על הפרט ורבי כל מילי. מיעט וריבה לולב אין עלין לא דמיעט וריבה הוי כמו ריבה ומיעט וריבה דממעט דבר אחד: כל איסורים שבתורה אין היתר מצטרף לאיסור. אם אכל חצי זית חלב וחצי זית שומן פטור. חוץ מאיסורי נזיר שאם אכל חצי זית ענבים וחצי זית לחם בבת אחת חייב שהרי אמרה תורה משרת ענבים לא יאכל. חייב על שריית פתו ביין ואי דאיכא כזית מיין לחודיה למה לי קרא. ל"ג משרת וכל משרת ואית דגרסי' לי' ומפרשים אפילו לרבנן דלא דרשי כל וכל דרשי. ולא היא דהא פרכינן לקמן והא מבעי ליה ליתן טעם כעיקר. ואם איתא אימא טעמא דידי מוכל אלא משמע דמשרת מיפק לה וכל לא דריש וכך פי' רש"י בפסחים:

הגהות הב"ח

(א) גמ' והוה ליה פרט וכלל ופרט ואי אתה: (ב) רש"י ד"ה א"ל ומי מצית וכו' דחיה בכלל בהמה הוא בהאי: (ג) ד"ה הא כתיב באידך קרא בקר: (ד) ד"ה מכדי כלל וכו' לאסופי ליה כל דדמי ליה ואפי' מצד אחד: (ה) ד"ה שהרי אמרה וכו' לרבות שאפי' לא הוי: (ו) תוס' ד"ה מכדי וכו' קושיא ותירוץ הס"ד ואח"כ מ"ה אהני לאוסופי כל דדמי לפרטא דאי לאו כללא בתרא הוה כלל ופרט ואין בכלל אלא מה שבפרט אי לאו פרטא בתרא הוה אמינא כצ"ל:

[חולין סט. עא. וש"נ]

עירובין כז: ב"ק נד: וסנ.

נוסחת הריב"ן

א) כל דדמי ליה ואפילו מצד אחד כו':

פסחים מג:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה ומיעט וכו' ואית דמפרש וכו' אפי' עלין לאו דוקא. נ"ב ר"ל וה"ה מה שאמר עלין לא לאו דוקא. א"מ: ב] תוד"ה א"ל אי לאו פרטא בתרא. נמחק תיבת א"ל: ג] ד"ה מכדי וכו' בין אלו שתי מדות כאן הס"ד ואח"כ מה"ד איכא הכין: ד] ד"ה איכא וכו' דאין לו וכו' של אחרון. תיבת אחרון נמחק ונ"ב אחריו: ה] בא"ד או במה מצינו וכו' ובהכי נמי פרט וכלל דרבי. מן תיבת ובהכי עד דרבי נמחק. ונ"ב וה"נ פרט וכלל הכלל מרבה: ו] בא"ד דריבה ומיעט הוי כמו כלל ופרט וכלל. תיבת וכלל נמחק. ונ"ב וכא: ז] בא"ד כמו ריבה וכו' דומיא דפרט וכלל ופרט דדיינינן ככלל כצ"ל:

זעירי אמר אף שאור בבל תקטירו כמאן כר' *אליעזר דדריש כל אי הכי לענין חמץ נמי אין הכי נמי אלא לאפוקי מאביי *דאמר יש הקטרה בפחות מכזית קמ"ל [א]אין הקטרה בפחות מכזית יתיב רב דימי וקאמר לה להא שמעתא איתיביה אביי *[ב]המקפה של תרומה והשום והשמן של חולין ונגע טבול יום במקצתן פסל את כולן [ג]מקפה של חולין והשום והשמן של תרומה ונגע טבול יום במקצתן לא פסל אלא מקום מגעו והוינן בה מקום מגעו אמאי פסול ואמר רבה בר בר חנה *א"ר יוחנן מה טעם הואיל וזר לוקה עליה בכזית מאי טעמיה לאו

זעירי אמר אף שאור בבל תקטירו. (א) שאילו אין בשאור כזית ועיסה משלימו לכזית שהוא חייב ועובר משום שנאמר כל שאור וכל דבש לא תקטירו (ויקרא ב): כמאן כר"א דדריש כל. לגבי חמץ בפ' אלו עוברין בפסח דקתני ועל עירובו בלאו דברי ר' אליעזר דכתיב כל מחמצת לא תאכלו (שמות יב): אי הכי. לימא א) זעירי וכן נמי לענין חמץ בפסח יהא חייב על עירובו משום דכתיב ביה כל: אין הכי נמי. דלענין חמץ בפסח היתר מצטרף לאיסור וכר"א והאי דקאמר ב) גבי שאור משום לאפוקי דאביי דאמר במסכת מנחות יש הקטרה בפחות מכזית קמ"ל מדבעינן צירוף דאין הקטרה בפחות מכזית ואין חייב עליה אלא א"כ ג) יהא בו כזית או שיהא היתר משלימו לכזית: מקפה של תרומה. העשויה מיין של תרומה. מקפה רוטב: והשום והשמן. שנותנין לתוכו משום תבלין הן של ד) חולין: ונגע טבול יום במקצתן. איכא דאמרי (ב)משום ושמן של תרומה אבל לא במקפה (דחולין) דטבול יום שוויהו רבנן שני ואין שני עושה שלישי אלא בתרומה ואית דאמרי מאי במקצתן אפילו במקפה של חולין דכיון דעריבי בחד מנא דמי ליה כמאן דנגע בתרומה עצמה: והוינן בה אמאי פסל במקום מגעו. ה) (ג) דאין טומאת אוכלין בפחות מכביצה: ומה טעם. לוקה עליו בכזית והא ליכא שיעורא (ד) ו) אלא

ומיעט מיעט בתרא למאי אהני הא במיעט וריבה לחוד בריבה ומיעט וריבה דרשינן ליה א] כדפי' ר"ת ואע"פ דריבה ומיעט וריבה נמי אמר דריבה קמא לא מהני מידי בשלמא התם איכא למימר ריבה קמא אורחיה דקרא להתחיל בו כמו ולקחת המרצע אבל מיעט בתרא ליכא למימר הכי הילכך צ"ל אינה מדה בתורה אפי' למאן דדריש ליה בריבוי ומיעוטי דרשינן ליה בפרט וכלל ופרט. עכ"ל מהר"ף כ"ע: *אין היתר מצטרף לאיסור. אם אכל חצי זית בשר וחצי זית חלב אינו חייב: [חוץ] מנזיר שהרי אמרה תורה וכל משרת ענבים לא ישתה. כלומר שאם שרה פתו ביין ויש בו מפת ומיין כדי לצרף [כזית] חייב הכי דרשינן בסמוך דאי איכא כזית מיין לחודיה קרא למה לי ומיתורא דמשרת דרשינן ליה הכי ולא מכל ואין לגרוס מה שכתוב בספרים משרת וכל משרת דהוה משמע דמכל דרשינן ליה דא"כ לפרוך אדר' אבהו נמי כמאן כר"א דדריש כל ואפי' אם תימצי לומר דרבנן דרשי וכל משרת אע"ג דלא דרשי כל מ"מ מאי פריך לקמן ממאי דהאי משרת להיתר מצטרף לאיסור הוא דאתא לימא טעמא דידיה משום כל וכל אלא ודאי משמעות דידיה ממשרת ולא מוכל: זעירי אמר אף שאור בבל [תקטירו]. שאם הקטיר חצי זית משאור וחצי זית ממצה מצטרף משום כל שאור לא תקטירו: כמאן כרבי אליעזר דדריש כל. בפ' אלו עוברין (פסחים מג.) כל מחמצת לא תאכלו לרבות כותח הבבלי ושכר המדי ופליגי רבנן עליו ופי' רש"י בפ' אלו עוברין דזעירי מפרש הברייתא דפרק כל המנחות באות מצה (ה) כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו [דתניא] התם אין לי אלא כולו מקצתו (ו) מניין ת"ל כי כל פי' אין לי אלא כל זית מקצתו מניין חצי זית מניין ת"ל כל והיינו היתר מצטרף לאיסור ור"ל חצי זית משאור וחצי זית ממצה וקשה לפירושו דא"כ מפרש זעירי לברייתא כמו שמפרש אביי (ז) (דבסתמא) בפ' כל המנחות (מנחות נח.) וה"ק לאפוקי מדאביי ועוד קשה מאי פריך כמאן כר"א גם לרבנן יכול להיות דנהי דרבנן לא דרשי כל כי כל דרשי והכי אמר באלו עוברין (פסחים מג:) וא"כ רבנן נמי ידרשו דרשא ראשונה במקצתו מניין דהוי פי' חצי זית שאור וחצי זית מצה מכי כל שאור דנהי (ח) דרבנן דרשא [אחרונה] לא דרשי ב] [מכי] כל כר"א מ"מ דרשא [ראשונה] הפשוטה יותר דדריש ר"א מכל רבנן דרשי לה מכי כל לכך נראה דזעירי מפרש הברייתא בפרק כל המנחות כדפירש [רבא] התם אין לי אלא כולו פירוש כל הקומץ דהיינו שני זיתים דקסבר אין קומץ פחות משני זיתים מקצתו מניין פירוש חצי הקומץ שהוא כזית ת"ל כל עירובו מניין דהיינו חצי זית דשאור וחצי זית דמצה דהיינו היתר מצטרף לאיסור ת"ל כי כל והשתא אתי שפיר דקאמר כמאן כר"א דדריש כל (ט) אמרי' שפיר דכל אתא לחצי הקומץ דמייתי ליה כי כל לעירובו דהיינו היתר מצטרף לאיסור כדפרישית אבל לרבנן דלא דרשי כל א) [רק כי כל] למקצתו דהיינו לחצי הקומץ שהוא זית שלם אבל עירובו דהיינו היתר מצטרף לאיסור (י) צירוף לא שמעי' כלל וא"ת לאביי דדריש מקצתו מנין היינו חצי זית וס"ל הקטרה בפחות מכזית מאי קאמר ג] עירובו מנין והא לאביי א"כ עירובו לצרף היתר (מצטרף) לאיסור דבאיסור לחודיה מחייב כדפרישית וי"ל דהוא יפרש עירובו מנין דהיינו מחוי דבריסא דברייתא מרבה חצי זית בעיניה ובסיפא אפי' אינו בעיניה אלא [מחוי] שאינו ניכר וכן פס"ק במנחות: אי הכי לענין חמץ בפסח. דלר"א נמי היתר מצטרף לאיסור דהתם נמי כתיב כל מחמצת לא תאכלו: אה"נ אלא לאפוקי מדאביי. ה"ק דשאור עדיפא לאשמועינן דלא כאביי והא קמ"ל דאין הקטרה כו' ואי איכא צירוף אין ואי לא לא והכי מפרש ליה לברייתא דפרק כל המנחות אין לי אלא כולו פי' כזית מקצתו פי' חצי זית דהכי אית ליה עירובו מניין דהיינו מועט שאור מעורב דס"ד אמינא הואיל ומעורב בהיתר יתבטל ת"ל כי כל ולדידיה אין שייך צירוף דאף בפחות מכזית שאור חייב וא"ת לאביי דדריש מכל שאור לפחות מכזית אמאי לא דריש נמי חמץ לחייב עליו בפחות מכזית לר' אליעזר וי"ל דשאני גבי חמץ דכתיב ביה אכילה ואין אכילה בפחות מכזית: להא שמעתא. דר' אבהו דבשאר איסורין אין היתר מצטרף לאיסור: המקפה של תרומה. תבשיל עב וקפוי כעין דייסא (כ) והשמן שנתון בו תבלין הוי חולין שנגע טבול יום במקצת פסל את כולו דהוא עיקר והיא של תרומה וטבול יום פוסל התרומה המקפה של חולין והשום והשמן של תרומה ונגע טבול יום במקצתו לא פסל אלא מקום מגעו בלבד: ה"ג רש"י מקום מגעו אמאי (ל) פוסל. הא בטילתו תבלין דקסבר דימוע מדרבנן הוא דאסור כלומר דמדאורייתא חד בתרי בטיל והא דתרומה בחד ומאה דרבנן הוא: אמר רבה בר בר חנה (מ) מדאורייתא הוא הואיל וזר לוקה עליו בכזית. משום דשם תרומה עליה [הלכך לגבי טומאה נמי שם תרומה עלה] ומיהו לא אמירא כתרומה עצמה ליפסול כולן לשון רש"י [בפסחים] וקשה לרבינו תם דמדפריך ולבטיל ברובא משמע שהשום והשמן אינו בעין דדבר שהוא בעין אין מתבטל ולא משמע הכי [דקתני] ונגע טבול יום במקצתו משמע דאשום והשמן קאי ולא אמקפה מדלא קתני במקצתה אם כן משמע דמיירי שהשום והשמן בעין ועוד דסיפא דהך מתני' במסכת טבול יום (פ"ב מ"ג) א"ר יהודה אימתי בזמן שהם גוש בקערה משמע דאיירי שהוא בעין וע"ק לריב"א דתנן התם עיסה שנדמעת בתרומה אינו נפסל בטבול יום ר' יוסי ור"ש אומרים נפסלת אלמא בדמע המעורב ואינו ניכר לא מפליג בין מקום מגעו לשלא מקום מגעו אלא מאן דאסר אסר בכולה ומאן דשרי בכולה שרי לכך פי' רבינו תם דאיירי שהשום והשמן מפוזרין על המקפה ונכרין וריש במקפה של תרומה ושום ושמן כוליה חולין י"ל דהשום והשמן הוי בידות לטומאה דבידות אוכלין אמרינן בעלמא (חולין דף קיח.) שהן מביאות את הטומאה אבל מקפה של חולין ושום ושמן של תרומה לא פסל אלא שום ושמן שנגע בו וה"ג והוינן בה מקום מגעו אמאי פסל הא לא הוי כביצה ובעיני רש"י לא ישרה זאת הגירסא שבכמה מקומות פי' שאוכל מקבל טומאה אפי' בכל שהוא כדדרשי' בת"כ אוכל יטמא מלמד שמטמא בכל שהוא יכול אף לאחרים בכל שהוא ת"ל אשר יאכל אוכל הנאכל בבת אחת והיינו כביצה ור"ת אומר דאסמכתא בעלמא הוא דבמס' אהלות (פ"ג מ"ה) תנן פחות מכביצה אוכלין וקתני סיפא זה הכלל הטמא אינו ממעט והא דדייק [לא] הוי כביצה נ"ל דלאו אשמן דייק דמסקין מטמאין בפחות מרביעית אלא אשום פריך וא"ת ומאי פריך והרי שום ושמן ב) אחת הוא שאין מקבלין טומאה פחות מכביצה מדאורייתא מ"מ ד] פסלי שפיר ואע"ג דאין מקבלין טומאה מדאורייתא מ"מ מדרבנן מטמאי ומאי פריך הא דפסיל ר"ל מדרבנן וי"ל דליסנא דפסל משמע מדאורייתא: ומשני הואיל דזר לוקה עליו בכזית ולאו דוקא נקט לוקה דהא תרומת שום מדרבנן אלא הכי קאמר הואיל וזר לוקה עליו בכזית אילו היתה תרומה דאורייתא דין הוא להחשיבה ולא יתבטל אגב המקפה: ג) משום דהיתר מצטרף לאיסור. דאין נמצא ה] שיהא לוקה עליו בכזית ואם תאמר ולימא הואיל וזר לוקה עליו בכזית אם היה מלקט ונותן ד) משם כזית ואר"י דאין דרך אכילתו בכך ומשום הך טעמא לית לן למימר שלא יתבטל אגב המקפה: מאי טעמא לאו משום דהיתר מצטרף לאיסור. אלמא אפי' בשאר איסורין נמי אית להו היתר מצטרף לאיסור [ולא אמרת] דווקא בנזיר: אמר

א) צ"ל איצטריכא כי כל. ב) בס"י סגירסא אמת. ג) שייך לע"ב. ד) גי' יעב"ץ משום.

פי' הרא"ש

אף שאור בבל תקטירו. נמי היתר מצטרף לאיסור אם הקטיר חצי זית חמץ וחצי זית מצה עמו ואינן מעורבין אלא כל אחד ניכר. כמאן כר"א דדריש כל בפ' כל המנחות תניא כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו אין לי אלא כולו. פ' כל הקומץ דהיינו ב' זיתים דסבר אין קומץ פחות מב' זיתים מקצת מנין חצי קומץ דהיינו זית ת"ל כל. עירובו מנין. פי' חצי זית שאור וחצי זית מצה דהיינו היתר מצטרף לאיסור ת"ל כי כל. והיינו דקאמר כמאן כר"א דדריש כל גבי כל מחמצת לא תאכלו לרבות כותח הבבלי ושכר המדי. ופליגי רבנן פ' ואלו עוברין וכיון דדריש כל למקצתו איצטריך ליה כי כל לרבות עירובו דהיינו היתר מצטרף לאיסור אבל לרבנן דלא דרשי כל איצטריך כי כל לרבות מקצתו והיתר מצטרף לאיסור לא שמעינן מיניה. אי הכי לענין חמץ בפסח נמי לר"א היתר מצטרף לאיסור דכתיב ביה כי כל אוכל מחמצת אה"נ אלא לאפוקי מאביי דאמר יש הקטרה בפחו' מכזית ומפרש ברייתא דפ' כל המנחות אין לי אלא כולו דהיינו כזית דס"ל לאביי יש הקטרה בפחות מב' זיתים מקצתו מנין פי' חצי זית ת"ל כל עירובו מנין פי' מעט שאור מעורב בהיתר דס"ד הואיל ומעורב יבטל ת"ל כי כל ולדידיה לא שייך למימר דשאור היתר מצטרף לאיסור דהא אין צריך צירוף דאפי' פחות מכזית מיחייב. ועדיפא ליה למנקט שאור לאפוקי מדאביי וא"ת ולאביי דדריש כל דשאור לפחות מכזית אמאי לא דריש נמי גבי חמץ לחייב עליו בפחות מכזית וי"ל דגבי חמץ שאני דכתיב ביה אכילה ואין אכילה בפחות מכזית: להא שמעתא דר' יוחנן. המקפה תבשיל עב וקפוי כגון דייסא וכיוצא בו. והשום והשמן הנתונים בו לתבלין הם של חולין. פסל הכל דמקפה עיקר וטבול יום פוסל את התרומה. והוינן בה מקום מגעו אמאי פסול הא בטילי להו תבלין ברובא דקס"ד דדימוע אסור מדרבנן. ואמר רבה בר בר חנה דדימוע דאורייתא והואיל וזר לוקה עליה בכזית משום דשם תרומה עליה הלכך לגבי טומאה נמי שם תרומה עליה גמי' לא החמירו בו כתרומה עצמה לפסול כולה כדפי' רש"י בפסחים: ומאי טעמא זר

ח א מיי' פ"ט מהלכות איסורי מזבח הל' ב סמג לאוין שיז:
ט ב מיי' פ"ח מהלכות טומאת אוכלין הלכ"ב:
י ג מיי' שם הלכה יג:

שייך לעיל לה:

נ"א אליעזר

מנחות נח:

טבול יום פ"ב משנה ג פסחים מד. ע"ש

נוסחת הריב"ן

א) נמי זעירי: ב) זעירי גבי: ג) יש בו כזית: ד) תרומה: ה) והא ליכא בתרומה במקום מגעו כביצה דאין כו': ו) ס"א והא ליכא בכדי אכילת פרס ממנו זית של תרומה:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה זעירי וכו' תקטירו שאפי' אין בשאור כזית ועיסת מצה משלימו לכזית: (ב) ד"ה ונגע וכו' איכא דאמרי בשום ושמן: (ג) ד"ה והוינן וכו' במקום מגעו הא אין: (ד) ד"ה ומה טעם וכו' ליכא שיעורא אלא משום: (ה) תוד"ה כמאן וכו' באות מצה דתני התם כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו אין לי כצ"ל ותיבות דתני' התם נמחק: (ו) בא"ד אלא כל זית מקצתו חצי זית מנין ת"ל כצ"ל ותיבת מנין נמחק: (ז) בא"ד כמו שמפרש אביי התם בפרק כל המנחות: (ח) בא"ד דנהי דרבנן דרשא אחרונה לא דרשי מכי כל כר' אלעזר מ"מ דרשא ראשונה הפשוטה יותר: (ט) בא"ד כמאן כר' אלעזר דדריש כל דכיון דכל אתא לחצי הקומץ אייתר ליה: (י) בא"ד דהיינו היתר מצטרף לאיסור לא שמעי' כצ"ל ותיבת צירוף נמחק: (כ) ד"ה המקפה וכו' כעין דייסא והשום והשמן שנתן בו לתבלין הוי חולין ונגע טבול יום במקצתו פסל את כולו דמקפה עיקר כצ"ל: (ל) ד"ה ה"ג וכו' אמאי פסול הא בטלי תבלין ברובה וקסבר דימוע: (מ) ד"ה אמר רבה בר בר חנה דימוע מדאורייתא:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] בד"ה (בעמוד הקודם)איכא וכו' דרשינן ליה כדפי' ר"ת. תיבות כדפי' ר"ת נמחק. ונ"ב כדפרישית א"מ ויעו"ש ודו"ק: ב] ד"ה כמאן וכו' לא דרשי מכי כל. תיבות מכי כל נמחק. ונ"ב מכל כצ"ל א"מ. ויעו"ש: ג] בא"ד מאי קאמר תו עירובו וכו' לצרף היתר לאיסור וכו' ובסיפא אפי' אינו בעיניה [אלא] מחוי כצ"ל: ד] ד"ה אמר רבב"ח וכו' מ"מ מדרבנן פסלי וכו' כצ"ל: ה] ד"ה משום דהיתר וכו' דאין נמצא. נ"ב ר"ל דאין נמצא מצוי כזית כשאוכל דרך אכילת המקפה. א"מ:

עין משפט
נר מצוה

יא א מיי' פי"ד מהל' מאכלות אסורות הלכה ח :
יב ב מיי' פ"ב מהל' תרומות הלכה ו :
יג ג מיי' שם פ"י הלכה יד ופי"ג הלכה יד :

פי' הרא"ש

זר לוקה עליה בכזית משום זרות הא לא אכיל כזית תרומה לאו משום דהיתר מצטרף לאיסור. ומשני האי לוקה בכזית דקאמר(לאו) [כגון] דאכל כזית איסור בכדי אכילת פרס שאם אכל פרס מן המקפה דהיינו ד' ביצים אכיל בגויה כזית וקי"ל דכל שיעור אכילת איסור כגון חלב ודם וכותבת ביוה"כ מצטרף אכילתן בכדי שיעור שהיה זו שאם אכל כחרדל חלב וחזר ואכל עד שהשלים לכזית אם אין מתחלת אכילה עד סופה יותר משהיית כדי אכילת פרס באכילה בינוני מצטרף והוי כאילו אכל בבת אחת וחייב. וכזית בכדי אכילת פרס מי הוי דאורייתא. בתמיהא. הא דאמור רבנן דכזית מצטרף כשיעור שהיית אכילת פרס מי הוי דאורייתא הלכה למשה מסיני כשאר שיעורים דקאמר לוקה אי הכי אמאי פליגי רבנן עליה דר"א בכותח. נהי נמי דלא דרשי כל לרבות עירובו. הא אכיל כזית בכדי אכילת פרס. א"ל הנח לכותח הבבלי דלא אכיל כזית מן החמץ כשיעור שהיית פרס דהא כותח אינו עשוי לאכול אלא לטבל ואי מתרמי ואכיל ליה ממש דהשתא איכא כזית בכדי א"פ בטלה דעתו ולאו אכילה היא לאיחויבי עלה כך פרש"י בפסחים. וי"מ דאי מתרמי דאכיל ליה ה"נ דחייב אבל לא איירי בהכי. אי משטר קא שטר מטבל בו כדרכו ליכא כזית בכדי א"פ: אלא מאי היתר מצטרף לאיסור אמאי אמרינן שאני אומר א)רת"ש דאינ' מחה אפי' בכזית לחודיה. אלא הנח לתרומת תבלין דרבנן. דראשית דגנך תירושך ויצהרך כתיב וכי מספקא לן תלי' לקילא. ב' קופות גדולות ובהן תבואה הויא תרומה דאורייתא :

א) נ"ל ונ"מ דאינו חייב רק בכזית לחוד.

אמר ליה לא. מאי לוקה עליו דקאמר כגון דאית כזית בכדי אכילת פרס ומשום דאכילה מן האיסור בעצמו לוקה וא"ת הא ניחא לגירסת רש"י דגרס וליבטיל דהשתא משני כיון דחזינא דלוקה על האיסור אלמא לא בטיל לענין איסורא וה"ה דלא ליבטל גבי טומאה אבל לגי' ר"ת דפריך והא לא הויא כבילה מן התרומה ואיך יפסלנה מאי משני השתא הואיל וזר לוקה על האיסור לחודיה בכדי אכילת פרס מ"מ היכי פוסל לתרומה וההיתר [היאך] מצטרף לאיסור לענין מגע והא לענין מלקות אין היתר מצטרף לאיסור וי"ל דלפר"ת ניחא דה"ק כיון דלענין מלקות מהני ההיתר מצטרף לאיסור ללקות עליו שהרי אם היה מלקט (עליו) האיסור מתוך המקפה ואוכלו לא היה לוקה עליו שאין דרך אכילה בכך כדפירשנו אלמא מהני ההיתר שאוכלו עם המקפה לצרפו לאיסור מלקות ה"נ יועיל ההיתר להצטרף לאיסור לאפסולי אע"פ שאין במקום מגעו כבילה גמגום: לא דאיכא כזית בכדי אכילת פרס. שאם אוכל ממנו שיעור פרס שהן ארבע ביצים יש לו כזית תרומה ולהכי חייב ולא בטיל: וכזית בכדי אכילת פרס דאורייתא היא. אמר הר"ם דאע"ג דמתניתין היא בכריתות (דף יב:) כל אוכלים מצטרפים בכדי אכילת פרס הני מילי ב] לפסול חלב שהוא בעיניה אבל שבתערובות הואיל ואין היתר מצטרף לאיסור יתבטל דגם אם היה מלקט האיסור מתוך ההיתר ואוכלו בעיניה בכדי אכילת פרס ג] מיחייב על האיסור לחודיה ואע"פ שאין ההיתר מצטרף עמו וע"כ מתמה וכי כזית בכדי אכילת פרס דאורייתא אפי' בכה"ג ומ"מ קשה לרשב"ם מאי פריך אפילו לא היה כזית בכדי אכילת פרס דאורייתא תיפוק ליה משום טעם כעיקר דהא איהו מייתי בסמוך משרת ליתן טעם כעיקר אלמא אוסר בנותן טעם ואינו מתבטל וכ"ש הכא שהעיקר עצמו לא מתבטל ותירץ דהשתא ס"ל לאביי דטעם כעיקר אינו חייב אלא א"כ אוכל כזית מן הטעם בבת אחת [כגון] שהבליע כזית יין בשני זיתים פת ואוכלו בבת אחת וסברא הוא שלא יהיה טעם חמור מן העיקר והעיקר עצמו ס"ל השתא שאינו חייב אלא אם אוכלו בבת אחת: אי הכי אמאי פליגי רבנן עליה דרבי אלעזר בכותח הבבלי. דס"ד אמינא דיש בו כזית בכדי אכילת פרס בכותח הבבלי ולדידיה ודאי ניחא דהיא מקפה משמע ליה מטעם דהיתר מצטרף לאיסור והיינו כר"א דדריש כל אבל לרבנן דלא דרשי כל פשיטא ליה ד] (דלא) פליגי עליה אבל אמר דלוקה דקאמר לר' יוחנן משום סברא ובהא לא אשכחן דפליגי תנאי וא"ת ולימא דכי פליגי רבנן עליה דרבי אלעזר בכותח הבבלי היינו כשאינו אוכל מן הכותח רק כזית מצומצם שלא אכל כזית מן האיסור ור' אלעזר מחייב דדריש כל היתר מצטרף לאיסור אבל אם אכל כל כך שהיה שם כזית בכדי אכילת פרס מודו רבנן שפיר דמיחייב וי"ל דמדקאמר התם בפ' אלו עוברין (פסחים מג.) על חמץ דגן גמור ענוש כרת על עירובו בולא כלום משמע אפי' אכל מן הכותח הרבה אמרינן דלא מיחייב: הנח לכותח הבבלי דליכא כזית בכדי אכילת פרס דאי מישרף שריף ליה. לשון גימוע כמו שורפה חיה (ע"ז דף כט:) בטלה דעתו אצל כל אדם בפסחים (דף מד.) פרש"י *) ואי מתרמי הכי מפטר שאין זה דרך אכילה [ונראה] מ"מ דאי מתרמי הכי דמודו דחייב ובהכי לא איירי: ואי מישטר שטר ליה. מטבל בו [כדרכו] ליכא כזית בכדי אכילת פרס וכה"ג נמי גבי שכר המדי דמפליג נמי התם אע"ג דדרך לשתותו ביחד אין דרך לשתות הימנו כל כך כוסות רצופין בכדי אכילת פרס דאי שתי להו רצופין בטלה דעתו אצל כל אדם: שתי מדוכות. ויש בהן תבלין ה] ואי ס"ד כזית בכדי אכילת פרס דאורייתא אמאי אמר שאני אומר כיון דאי תרומה נפלה לתוך של חולין מיחייב מיתה זה האוכלה לא היה לנו לתלות להקל שאין סברא להם"ם לומר שאין בו כזית בכדי אכילת פרס: אית ספרים דגרסי אלא מאי היתר מצטרף לאיסור אמאי אמר שאני אומר. [וא"ת] ליסני אביי אף כי אמר בההיא דמקפה היתר מצטרף לאיסור הייתו כר' אלעזר דדריש כל והך כרבנן דלא דרשי כל וי"ל דלא ניחא ליה לאפלוגי תרי בתרי ו] בהדי הדדי דאי הך כר' אלעזר הך נמי ז] כולה ובפרק אלו עוברין ליתא בספרים ח] אלא הנח לתרומת תבלין דרבנן דדגן תירוש ויצהר כתיב ולהכי תלינן לקולא: שתי קופות. ובהן תבואה ואי ס"ד כו' ה"ג בשלמא לדידי דאמרינן היתר מצטרף לאיסור [לא אמרינן] אלא כשהאיסור רבה [עליו] וקשה והלא כותח הבבלי נפיש היתירא ותו גבי מדוכות דדייק ואלא מאי היתר מצטרף לאיסור אמאי אמר שאני אומר ליפשי ליה משום דנפישי חולין ואומר רבי דודאי במקום שיש נותן טעם כגון בכותח הבבלי ובמדוכות שהאיסור נותן טעם אז יהיה ההיתר מצטרף לאיסור [משא"כ הכא בב' קופות] ט] דכיון שהיתר רבה מיד נתבטל [האיסור] והדין הוא לתלות להקל וא"ת אם כן מה אנו צריכין שאני אומר תיפוק ליה דאף כי נפלה תרומה לתוך חולין בטלה מיד ברוב ויש לומר דהשתא ס"ד דתרומה בזמן הזה דאורייתא ובדאורייתא לא תלינן לקולא אי לא תרי טעמי חדא דרבה ועוד דשאני אומר וה"נ [פריך] אר' יוחנן בפ' הערל (יבמות פב.): אלא לדידך דאמרת משום דאיכא כזית בכדי אכילת פרס כי נפישי חולין מאי הוי. [תימה] למאי דאוקמת י] לפרש דמיירי מין במינו ואין בו נותן טעם מאי קשיא ליה והא מין במינו דאורייתא ברובא בטיל ושפיר איכא תרי טעמי להיתרא רבייה ושאני אומר [ותירץ] דאם איתא דכזית בכדי אכילת פרס דאורייתא במין בשאינו מינו גם מין במינו אין לתלות להקל על ידי סמך רבייה דדין הוא שיחמירו בו חכמים כעין חומרא מין בשאינו מינו והיה

*) [ברש"י שלפנינו דהתם אינו מבואר כל כך וברש"י דהכא ד"ה בטלה מבואר להדיא הכי]

לאו משום דהיתר מצטרף לאיסור אמר ליה לא מאי כזית דאיכא כזית בכדי אכילת פרס ואכילת פרס דאורייתא היא א"ל *אין אי הכי אמאי פליגי רבנן עליה דרבי אלעזר בכותח הבבלי *א"ל הנח לכותח הבבלי דליכא כזית בכדי אכילת פרס אי דקא שריף ליה מישרף בטלה דעתו אצל כל אדם אי מישטר קא שטר לא משכחת כזית בכדי אכילת פרס איתיביה שתי מדוכות אחת של תרומה ואחת של חולין ולפניו שתי קדירות אחת של תרומה ואחת של חולין ונפלו אלו לתוך אלו שתיהן מותרות שאני אומר חולין לתוך חולין נפלו ותרומה לתוך תרומה נפלה ואי סלקא דעתך כזית בכדי אכילת פרס דאורייתא אמאי אמרינן שאני אומר אלא מאי היתר מצטרף לאיסור אמאי אמרי' שאני אומר ב)אלא הנח לתרומת תבלין דרבנן היא איתיביה *ג)שתי קופות אחת של תרומה ואחת של חולין ולפניהן שתי סאין אחת של חולין ואחת של תרומה ונפלו אלו לתוך אלו שניהן מותרין שאני אומר חולין לתוך חולין נפלו תרומה לתוך תרומה נפלה ואי ס"ד כזית בכדי אכילת פרס (א) אסור אמאי אמרינן שאני אומר בשלמא

אלא משום דאמרינן היתר מצטרף לאיסור: א"ל. הכא היינו טעמא (ב) הואיל וזר לוקה עליו בכזית א) דאיכא תרומה כזית בכדי אכילת פרס חשיב לה כאילו א] הויא תרומה וכיון שנגע בו פסל מקום מגעו: כזית בכדי אכילת פרס מי הוי לה ב) דאורייתא. דמיחייב עלה מלקות: א"ל אין אי הכי אמאי פליגי רבנן עליה דר' אלעזר בכותח הבבלי. דאית ביה קומניתא דנהמא בפרק ואלו עוברין (פסחים דף מג.) דקאמר ועל עירובו בולא כלום הא לא אפשר דלא הוי בכדי אכילת פרס שיעור כזית: א"ל הנח לכותח הבבלי דלית ביה כזית בכדי אכילת פרס אי דקא שריף מישרף. שגומע ואוכל עד שגומע מחנו בכדי אכילת פרס: בטלה דעתו אצל כל אדם. שאין דרך אכילה בכך שאין אדם רגיל לאוכלו בעיניה לפי שהוא חריף יותר ולא חייבתו תורה אלא דרך אכילה: ואי משטר קא שטר. שטובל בה פיתו לשם לפתן ואוכל אבל בשום ושמן של תרומה להכי לוקה (ג) בכזית דאיכא ג) כזית בכדי אכילת פרס דאורייתא: מדוכות. שנידוכין לתוכן תבלין: ואי ס"ד כזית בכדי אכילת פרס הוי חשיב מדאורייתא. אמאי מקילין בהו כולי האי דאמרת שאני אומר תרומה לתוך תרומה נפלה ולא לתוך חולין והאיכא למיחש שמא נפלה בשל חולין ואיכא כזית בכדי אכילת פרס: ואלא מאי אמרת היתר מצטרף לאיסור התם נמי אמאי אמרת שאני אומר. והאיכא למיחש דילמא איכא (ד) ד) [בקדירה] השני תרומה בכזית פחות משהו והיתר משלימו לכזית: אלא הנח לתרומת תבלין דרבנן. ה) ולא דייקינן בהו בכזית בכדי אכילת פרס דמדרבנן הן ולא מחמרינן ביה כולי האי: בשלמא

מסורת הש"ס

נ"א אלא מאי היתר מצטרף לאיסור סוף סוף אמאי פליגי רבנן עליה דר"א בכותח הבבלי אלא הנח כו'

(תרומות פ"ז משנה ה) פסחים מג: מד. יבמות פב. [תוספתא תרומות סוף פ"ו הא דלא מקשה ממשנה דתרומות פ"ז מ"ה עי' ר"ש שם]

נוסחת הריב"ן

א) ולאו זית ממש דוקא אלא דאיכא מן התרומה כזית בכדי שבולע אדם כדי אכילת פרס חשיב לה כאילו כולה הויא תרומה וכיון : ב) מדאורייתא : ג) דאיכא בכדי: ד) בכזית סתם תרומה בכזית כו' : ה) דמדאורייתא לא מחייב בתרומה אלא דגן תירוש ויצהר ותבלין לא דייקין כו' :

הגהות הב"ח

(א) גמ' בכדי אכילת פרס דאורייתא אמאי אמרינן : (ב) רש"י ד"ה א"ל הכא היינו טעמא דהא דקאמר הואיל וזר וכו' דחשיב לה כאילו כולה הויא תרומה וכיון שנגע בו טבול יום פסל מקום : (ג) ד"ה ואי משטר וכו' להכי לוקה דאיכא כזית כצ"ל ותיבת בכזית נמחק: (ד) ד"ה ואלא מאי וכו' דלמא איכא במדוך השני :

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה א"ל כו' חשיב לה כאילו טולה וכו' כצ"ל: ב] תוד"ה וכזית וכו' ה"מ לפסול. תיבת לפסול נמחק וכ"ב לאכול: ג] בא"ד בעיניה בכדי אכילת פרס מחייב על האיסור לחודיה מן מחייב עד לחודיה נמחק וכ"ב האיסור לחודיה לא מחייב כצ"ל א"מ : ד] ד"ה אי הכי וכו' אבל לרבנן וכו' פשיטא ליה דפליגי עליה אבל אמר דלוקה כו' כצ"ל: ה] ד"ה שתי וכו' ויש בהן תבלין כאן הס"ד ואח"כ מה"ד ואי ס"ד: ו] ד"ה אית ספרים וכו' וי"ל דלא וכו' תרי בתרי תיבת בתרי נמחק. וכ"ב ברייתא א"מ : ז] בא"ד הך נמי כולה. תיבת כולה נמחק וכ"ב כוותיה. א"מ : ח] בא"ד ובפרק אלו עוברין ליתא בספרים. נ"ב כאן הס"ד ואח"כ מה"ד אלא הנך לתרומת תבלין : ט] ד"ה שתי וכו' משא"כ הכא בב' קופות דמיירי דשתיהן מין אחד אין היתר מצטרף לאיסור דכיון כצ"ל א"מ : י] ד"ה אלא וכו' תימה למאי דאוקמת לפרש. נמחק תיבת לפרש וכ"ב לעיל כצ"ל והוא בדבור הקודם וכפי הגהתנו שם א"מ :

בשלמא לדידי דאמינא משום דהיתר מצטרף לאיסור כגון דנפישי חולין אלא לדידך דאמרת משום דאיכא כזית בכדי אכילת פרס כי נפישי חולין מאי הוי אמר ליה [א]הנח לתרומה בזמן הזה דרבנן אמר ליה אביי [ב]ממאי דהאי משרת להיתר מצטרף לאיסור הוא דאתא דילמא ליתן טעם כעיקר הוא דאתא ולאביי מעיקרא קא קשיא ליה מאי דקאמר רב דימי וקא מותיב ליה כל הלין תיובתא הדר אמר ליה ליתן טעם כעיקר בתר דשני ליה אמר ליה דילמא ליתן טעם כעיקר [ג]הוא דאתא *לכדתניא משרת ליתן טעם כעיקר שאם שרה ענבים במים ויש בהן טעם יין חייב ומכאן אתה דן (א) כל איסורין שבתורה ומה נזיר שאין איסורו איסור עולם ואין איסורו איסור הנאה ויש היתר לאיסורו עשה בו טעם כעיקר כלאי הכרם שאיסורן איסור עולם ואיסורן איסור הנייה ואין היתר לאיסורן אינו דין שיעשה בו טעם כעיקר והוא הדין לערלה בשתים אמר ליה *ההוא מרבנן רבי אבהו כי קאמר לר' עקיבא הי ר' עקיבא אילימא רבי עקיבא דהבא *דתנן רבי עקיבא אומר אפילו שרה פיתו ביין ויש בו כדי לצרף כזית חייב וממאי דילמא (ב) הוא דאיכא כזית בעינא וכ"ת מאי למימרא לאפוקי מת"ק דאמר עד ששתה רביעית יין אלא רבי עקיבא דברייתא דתניא רבי עקיבא אומר נזיר ששרה פתו ביין ואכל כזית מפת ומיין חייב אמר ליה רב אחא בריה דרב אויא לרב אשי לרבי עקיבא דקא מוקים ליה להאי וכל משרת להיתר מצטרף לאיסור ליתן טעם כעיקר מנ"ל יליף מבשר בחלב לאו טעם בעלמא הוא [ד]ואסור הכא נמי לא שנא ורבנן מבשר בחלב לא גמרינן דחידוש הוא מאי חידושיה אילימא דהאי לחודיה והאי לחודיה שרי ובהדי הדדי אסור כלאים נמי האי לחודיה שרי והאי לחודיה שרי [ה]ובהדי הדדי אסור אלא [ו]דאי תרו ליה כולי יומא בחלבא שרי ומבשיל ליה בשולי אסור ורבי עקיבא נמי בשר בחלב חידוש הוא אלא

יליף

בשלמא לדידי דאמינא · דבכל איסורין שבתורה נמי היתר מצטרף לאיסור הכא ליכא למימר הכי דמשום דנפישי חולין ואכן לא אמרינן דהיתר מצטרף לאיסור אלא היכא דנפישא מידי דאיסורא וקא משלים ליה היתרא והא דפרכינן לעיל ממקפה ומדוכה אף על גב דנפישי חולין תבלין שאני הואיל ותבלין לטעמא וליתא הוא דעבידי חשיבי להו ולא בטלי והוי כמאן דנפישי א) : אלא לדידך כו' כי נפישי חולין מאי הוי · הא איכא למיחש דאיכא כזית בכדי אכילת פרס דאורייתא : הנח לתרומה בזמן הזה דרבנן · דלא חיישינן ליה לכזית בכדי אכילת פרס : דילמא ליתן טעם כעיקר הוא דאתא · שאם שרה ענבים במים ויש בו טעם יין יהא חייב על הטעם כמו על עיקר הפרי של ענבים ומקמי דמסיים אביי למילתי' מקדים ליה הש"ס לפרוכי : ולאביי מעיקרא קשיא ליה מאי דקאמר רב דימי. דבנזיר בלחוד הוא דאמרי דהיתר מצטרף לאיסור וקא מותיב ליה אביי דבשאר איסורין שבתורה נמי אמרינן הכי, והדר אמר ליה דהכא נמי לאו להיתר מצטרף לאיסור הוא דאתא אלא ליתן טעם כעיקר : בתר דשני ליה · רב דימי דבשאר איסורין לא אמרינן היתר מצטרף לאיסור אלא באיסור נזיר בלבד אמר ליה אביי דילמא אפילו לגבי נזיר לא אתא אלא כדי ליתן טעם כעיקר שאם שרה ענבים במים כו' : ומה נזיר שאין איסורו איסור עולם · ב) שיש היתר לאיסורו לאחר שלשים : ואין איסורו איסור הנאה · שמערבין לנזיר ביין : ויש היתר לאיסורו · ג) שהיין שנאסר לו עכשיו הותר ד) לאחר ל' : ה) שאין איסורו איסור עולם · אלא עד ל' ו) היינו יש היתר לאיסורו אלא שאין איסורו איסור עולם מיירי בגופו ויש היתר לאיסורו שיין זה שאסור לו עכשיו מותר לו לאחר זמן : כלאי הכרם · שעורה וחרצן שאיסורן איסור עולם ז) ואיסור הנאה דכתיב (דברים כב) פן תקדש ואמרינן (חולין דף קטו.) פן תוקד אש : וה"ה לערלה בשתים · שאיסורו איסור הנאה ואין היתר לאיסורו אבל אין לומר בה דאיסורו איסור עולם שהרי לאחר ג' שנים הותרה : אמר ליה ההוא מדרבנן · אין ה"נ דמשרת כי אתא ליתן טעם כעיקר ואליבא דרבנן ח) ורבי אבהו כי קאמר אליבא דרבי עקיבא דאמר היתר מצטרף : ודילמא · מיין לחודיה הוא דקא בעי דליהוי ביה מובלע בפת כזית : וכי תימא אי איכא כזית מיין מאי למימרא · פשיטא דמיחייב : לאפוקי מדת"ק · דאמר אינו חייב עד ששתה רביעית יין אתא ר' עקיבא: אלא ר' עקיבא דברייתא דתניא כו':*)[מגיעולי עובדי כוכבים]· דאמרה תורה בכלי מדין כל דבר אשר יבא באש וגו' ואמאי והא ליכא בהו אלא טעם איסור שנתבשל בהן אלא למימרא דאיסור דנותן טעם כעיקר : דהא כל התורה כולה נותן טעם לפגם מותר · דגמרי' לה מנבילה דאמר מר (ע"ז דף סז:) הראויה לגר קרויה נבילה ושאינה ראויה לגר אינה קרויה נבילה ומותרת דכל דנותן טעם לפגם מותר :

*) שייך לע"ב

ולרבי

א] והיה קשה לר"י נמי דהיתר מצטרף לאיסור כשאינו מינו שיש להן לחכמים להחמיר ואומר הרמ"ר דלא דמי דחיוב כזית בכדי אכילת פרס שייך קצת גם מין במינו כיון שהוא אוכל קצת מן האיסור דאם היה ניכר היה חייב עליו מן התורה כיון דכזית בכדי אכילת פרס דאורייתא אבל היתר מצטרף לאיסור דלא שייך לעולם בנפישי חולין שאפילו אם היה ניכר לא היה חייב מן התורה : *אלא הנח לתרומה בזמן הזה דרבנן · [*אלא] ממאי דהאי משרת להיתר מצטרף לאיסור דילמא ליתן טעם כעיקר [אבל] הש"ס הפסיק להקשות ולאביי מעיקרא קשה ליה האי דרב דימי ואותיב ליה כל הנך תיובתא כלומר דאפילו בשאר איסורי בעינן למימר דהיתר מצטרף לאיסור [והדר] אמר ליה ליתן טעם כעיקר כלומר ועתה ר"ל דבשום מקום לא נאמר דהיתר מצטרף לאיסור ומשני לבתר דשני ליה ב] [ומייתי] ליה רב דימי ראיותיו [אז] הודה לו ומקשה לו [מנא] ליה מנין לרב דימי לשום תנא דאתי משרת להיתר מצטרף לאיסור דילמא ליתן טעם כעיקר : שרה ענבים כו' · כאן אין כתובה בספרים דתניא אלא נראה שכל זה מדברי אביי שלא היה יודע הברייתא כיון דקא מתמה לעיל וכזית בכדי אכילת פרס דאורייתא משמע דלדידיה הוי כזית בכדי אכילת פרס דרבנן וכ"ש טעם כעיקר דרבנן ומיהו לפי מאי דפרישית ג] ניחא: שאין איסורו איסור עולם · דסתם נזירות ל' יום ואין איסורו איסור הנאה דתניא (עירובין דף כו:) מערבין לנזיר ביין ויש היתר לאיסורו שיכול לשאול לחכם אפילו בימי נזרו כלאי הכרם (כו') שאיסורן איסור עולם ואיסורן איסור הנאה דכתיב פן תקדש המלאה הזרע ודרשינן פן תוקד אש : והוא הדין לערלה בשתים. פי' הקונטרס שאיסורו איסור הנאה ואין היתר לאיסורו תוך שלש של ערלה לא יותרו לעולם ונ"ל דודאי איסורו איסור עולם אבל יש היתר לאיסורו כמו בשנה הרביעית דאחליה והדר אכליה שיש לו תקנה לפירות ע"י פדיון כמעשר שני שאע"פ שבאו מכרם ערלה וה"ר יום טוב בן הרב ר' יהודה פירש שיש היתר לאיסורו שמותר לגרום איסורו כגון לנטוע אילן אף אם יהיה ערלה משא"כ בכלאי הכרם וכן מותר לאדם לידור בנזיר : הוא דאמר כר' עקיבא · דאית ליה היתר מצטרף לאיסור לנזיר ממשרת והכא דדריש ממשרת ליתן טעם כעיקר רבנן היא : ויש בו כדי לצרף כזית חייב · היה סבור הפירוש לצרף מפת ומיין ד] דילמא מיין לחודיה ודוקא שיש בו כזית יין בלוע בתוך הפת וצריך לצרוף לאוספו יחד לפי שהוא בלוע : וכי תימא מאי למימרא · פירוש דאי טעם כעיקר אתא לאשמועינן בשאר איסור נמי : לאפוקי מת"ק דאמר עד ששתה רביעית יין · ור' עקיבא אשמועי' בנזיר לומר דחייב בכזית : אלא ר"ע דברייתא · דמפרש בה בהדיא מפת ומיין מעתה גם במתני' פי' הכי : טעם כעיקר מנליה · ואם תאמר ודילמא לית ליה ויש לומר דודאי אי לא דשמעינן מקרא אחרינא טעם כעיקר לא הוה מוקי משרת להיתר מצטרף לאיסור דטפי הוה מסתבר לאוקמי משרת ליתן טעם כעיקר *)[כיון] דיש באיסור עצמו כזית אלא שאינו בעין אלא טעמו משום הכי בעי מאיזה קרא נפקא ליה :

*) נ"א כרבנן

מגיעולי

עין משפט
נר מצוה

יד א מיי' פ"א מהלכות תרומות הל' כו ופי"ג שם הל' יד סמג עשין קלג טוש"ע י"ד סימן שלא סעיף ב :

טו ב מיי' פ"ה מהלכות נזירות הלכה ד :

טז ג מיי' שם הל' ה :

נ"ל א"ל

נ"א א"ל אביי

יז ד מיי' פ"ט מהלכות מאכלות אסורות הל' א סמג לאוין קמ קמא טוש"ע י"ד סי' פז סעיף א :

יח ה מיי' שם פ"י הל' ז סמג לאוין קמה טוש"ע י"ד סי' רצו סעיף א וסי' רצז סעיף א :

יט ו מיי' שם פ"ט הלכה יז סמג לאוין קמא טוש"ע י"ד סי' לא סעיף ד :

פי' הרא"ש

בשלמא לדידי דאמינא היתר מצטרף לאיסור א) אלא ברובן אסור או בשניהם שוין : הנח לתרום' בזמן הזה דרבנן. ואפי' תבואת דגן הלכך תלינן לקולא : דלמא ליתן טעם כעיקר · ליתן טעמו של איסור כעקרו ממשו כדמפרש ואזיל · שרה פתו ביין ויש בו טעם יין אלא שהתלמוד הפסיק באמצע דבריו והקשה לו דאביי מעיקרא הוה קשיא ליה אהא דקאמר רב דימי דמשרת אתי להיתר מצטרף לאיסור ודוקא בנזיר אבל שאר אסורים שבתורה לא גמרי' מנזיר ומותיב לה הלין תיובתא ובעי לאוכוחי דבשאר אסורי' נמי היתר מצטרף לאיסור ב) אלא מוקמי' קרא לטעם כעיקר. ומשני בתר דשני ליה דרב דימי ודחה תשובותיו . חזר והקש' לו משום דלישן ג) תנא אתי משרת להיתר מצטרף לאיסור דילמא לטעם כעיקר ויש בו טעם יין חייב עליו בכזית ולא משום היתר מצטרף לאיסור לא ילפי' מיניה · שאין אסורו איסור עולם אלא כמו שפירש ואם סתם ל' יום ויין וענבים מותרים לו בהנאה דתנן מערבין לנזיר ביין · ויש היתר לאיסורן אפי' תוך זמנו ע"י התרת חכם · כלאים כלאי הכרם · אם זרע חטה ושעורה וחרצן אסורים בהנאה לעולם · וה"ה בערלה בשתים · בב' דרכים דאיסורו איסור הנאה ואין היתר לאיסורו בתוך ג' שנים ואיסור עולם ליכא למימר בה דלאחר ג' מותרת · רבי אבהו דאמר כר' עקיבא דשמעי' דהיתר מצטרף לאיסור · ודלמא מיין לחודיה דוקא בשיש כזית בלוע בתוך הפת וצירוף שייך למתני ביה משום דנבלע בתוך הפת אם יש בו כדי לצרף מפת ומיין חייב · אלמא שמעי' ליה צרוף בהדיא ורבנן פליגי עליה דלית להו היתר מצטרף לאיסור · דאילו פשט טעם היין בכל הפת לא הוו פליגי עליה רבנן דהא אית להו טעם כעיקר : מנא ליה היכא דליכא כזית עיקר אלא טעם דמסתבר דאי לאו דשמעי' ליה מקרא אחריתא טעם בעיקר הוה מוקי למשרת לטעם כעיקר ולא להיתר שאין בו טעם איסור שיצטרף עם האיסור :

א) נראה דצ"ל היתר מצטרף לאיסור כגון דנפישי חולין דהיתר מצטרף לאיסור אינו אלא וכו' : ב) אולי צ"ל והדר אמר דלאו להיתר מצטרף לאיסור הוא דאתא אלא מוקמינן וכו' : ג) נראה דצ"ל והקשה לו דמנין לו דלשום תנא דאתא משרת להיתר וכו' :

מסורת הש"ס

פסחים מד.

פ"א הא מני רבנן

פסחים מד: שבועות כח:

נוסחת הריב"ן

א) דנפישי מידי דאיסורא: ב) לפי שיש : ג) שיין זה שאסור לו כו' : ד) הותר לו : ה) בכ"י כתוב כאן גליון שאין : ו) (היינו יש כו' בגופו) ליתא בכ"י : ז) ואיסורן איסור הנאה : ח) וכי קאמר ר' אבהו דכי אתא ליה משרת להיתר מצטרף לאיסור אליבא דר"ע כו' :

הגהות הב"ח

(א) גמ' שרה ענבים במים וכו' אתה דן לכל איסורין : (ב) שם דלמא הוא דאיכא כזית מיין לחודיה וכי תימא :

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה (בעמוד הקודם) אלא לדידך וכו' והיה קשה לר"י · תיבות והיה קשה לר"י נמחקו וצ"ב וקשה לדידיה כצ"ל. א"מ : ב] ד"ה אלא וכו' דשני ליה ר"ד וכו' ומקשה ומנין וכו' כצ"ל : ג] ד"ה שרה ענבים וכו' ומיהו לפי מאי דפרישית · נ"ב לעיל דף לו ע"ב ד"ה וכזית · א"מ : ד] ד"ה ויש בו וכו' לצרף מפת ומיין כאן הס"ד ואח"כ מה"ד דלמא :

יליף מגיעולי עובדי כוכבים דאמר רחמנא °כל דבר אשר יבא באש למימרא דאסירי גיעולי עובדי כוכבים לאו טעמא בעלמא הוא *ואסור הכא נמי לא שנא ולרבנן נמי תיפוק להו מגיעולי עובדי כוכבים אמר ליה התם (א) חידוש הוא דהא בכל התורה כולה ²נותן טעם לפגם מותר וגבי גיעולי עובדי כוכבים אסור ולר"ע נמי הא חידוש הוא *אמר רב הונא בר חייא ³לא אסרה תורה אלא לקדירה בת יומא דלאו נותן טעם לפגם הוא ורבנן קדירה בת יומא נמי אי אפשר דלא פגמה פורתא אמר ליה רב אחא בריה דרב אויא לרב אשי מדרבנן נשמע לרבי עקיבא לאו אמרי רבנן האי משרת ליתן טעם כעיקר ומכאן אתה דן לכל איסורין שבתורה לרבי עקיבא נמי דקא מוקים ליה להאי משרת להיתר מצטרף לאיסור לימא מכאן אתה דן לכל איסורין שבתורה א"ל משום דהוי נזיר וחטאת ב' כתובין הבאין כאחד *וכל ב' כתובין הבאין כאחד אין מלמדין נזיר הא דאמרן חטאת מאי היא *דתניא °כל אשר יגע בבשרה יקדש יכול אפי' שלא בלע ת"ל בבשרה ⁴עד שיבלע בבשרה יקדש ⁵להיות כמוה שאם פסולה היא יפסל ואם כשרה תאכל כחמור שבה ורבנן *צריכי דאי כתב רחמנא גבי חטאת ה"א נזיר לא אתי מינה משום דנזיר מקדשים לא ילפינן ואי כתב רחמנא גבי נזיר הוה אמינא מנזיר לא ילפינן משום דהחמיר איסוריה דאפי' חרצן אסיר ליה הלכך לא אתיא מיניה ור"ע אמר לך למאי צריכי בשלמא אי כתב רחמנא חטאת לא גמר נזיר מינה *דחולין מקדשים לא גמרינן אלא לכתוב רחמנא בנזיר ותיתי חטאת מיניה דהא כל איסורין שבתורה קא גמרי מנזיר ורבנן אמרי לך חטאת להיתר מצטרף לאיסור וחולין מקדשים לא גמרינן ומשרת ליתן טעם כעיקר מכאן אתה דן לכל איסורין שבתורה ור' עקיבא תרוייהו להיתר מצטרף לאיסור והוו להו שני כתובין הבאין כאחד וכל שני כתובין הבאים כאחד אין מלמדין א"ל רב אשי לרב כהנא אלא הא דתניא °מכל אשר יעשה מגפן היין (ג) ⁶לימד על איסורי נזיר שהן מצטרפין זה עם זה לר"ע השתא י"ל היתר מצטרף לאיסור איסור לאיסור מבעיא א"ל היתר לאיסור בבת אחת איסור לאיסור ⁷אפילו בזה אחר זה ור"ש דלית

מגיעולי עובדי כוכבים · ובפסחים (דף מד: ושם) יליף מבשר בחלב וכאן מקלר לומר מגיעולי עובדי כוכבים והקשה ה"ר יוסי איש ירושלם מה לגיעולי עובדי כוכבים שכן אין היתר *(מצטרף לאיסור) ותירץ דבכולהו כלי מדין הגריך הכתוב הגעלה אף לאותן שנבלעין מיין דנאסרו מזירי ישראל להשתמש בהן דקרא בכולהו כלים כתיב ואותן כלים שהמדיינים בשלו בהן יין הוי אסירי לנזירי ישראל דאכולם אמר רחמנא תעבירו באש*: נותן טעם לפגם מותר · כדאמרינן בפ' בתרא דע"ז (דף סז:) נבילה שאינה ראויה לגר אינה קרויה נבילה והכא הכתוב אוסר: דלאו נותן טעם לפגם הוא ולרבנן דאמרי חידוש הוא אי אפשר דלא פגמה [פורתא] · והוה ליה למימר כי היכי דפגמו מרובה שרי רחמנא אפי' פגם מועט נמי שרי: לר"ע נמי דמוקי להאי משרת להיתר מצטרף לאיסור לימא מכאן אתה דן לכל [וכו'] ואמאי קאמר לעיל חוץ מאיסורי נזיר: שאם פסולה היא תפסל · פירוש שלמים שנגעו בחטאת אם החטאת פסולה בפיגול בנותר גם השלמים נפסלו: תאכל · זאת נבלעה כחומר שבה דהיינו לזכרי כהונה ולפנים מן הקלעים ליום ולילה כדין חטאת ולספרים דגרסי כחומר שבהן משמע דיש חומרא בשלמים שאינה בחטאת ותמלאם כגון שנשחטו השלמים מאתמול דזמן השלמים עד [הלילה] ולא יותר והחטאת שנשחטה היום זמנה כל הלילה ועתה תאכל החטאת כחומר השלמים הרי גלי רחמנא בחטאת דהיתר מצטרף לאיסור דמי לא עסקינן דנבלע חצי זית שומן בתוך חצי זית דשלמים שהרי להכי איצטריך דלטעם כעיקר הא כבר ילפי' מגיעולי עובדי כוכבים בכל איסורים: ב] ה"ג ורבנן מצרך צריכי כו': אלא הא דתניא מכל אשר יעשה מגפן היין · ואע"ג דדרשינן ליה לעיל (דף לד:) בכלל ופרט הכא דריש מדכתיב מכל אפי' למאן דלא דריש כל מכל דריש [אי נמי] אף ר"ע דריש [מכל]: היתר לאיסור · חצי זית חרצן וחצי זית מפת ביחד דוקא: אפילו בזה אחר זה · ובלבד שיהא בתוך כדי אכילת פרס:

ולרבי עקיבא נמי הא חידוש הוא · והיכי גמרינן מיניה: אמר רב הונא בר חייא · לא נצרכה לר' עקיבא כל דבר אשר יבא באש וגו' אלא לקדרה בת יומא דלאו נ"ט לפגם הוא ולאו חידוש הוא והואיל ולאו חידוש הוא ומיתסר ביה טעם כעיקר גמרינן מיניה לשאר איסורין שבתורה: ורבנן · דלא ילפי מיניה סברי אי אפשר דלא פגמה פורתא וחידוש הוא: אמר ליה רב אחא בריה דרב אויא לרב אשי · מ"ט אמרת א) לר"ע לית ליה בשאר איסורין שבתורה דהיתר מצטרף לאיסור מדרבנן נשמע לר"ע כו': חטאת מאי היא דתניא כל אשר יגע בבשרה יכול אפילו לא בלע ת"ל בבשרה יקדש להיות כמוה שאם פסולה היא תפסל · שאם החטאת פסולה כגון שעבר עליו לילה ויום ונתבשל בו בשר שלמים יהא בשר שלמים אסור כמותו: ואם כשרה · שלא עבר אותו היום תאכל כחמור שבחטאת לפנים מן הקלעים לזכרי כהונה ליום ולילה בלבד ב): כתוב בספרים לרבנן תיפוק להו להיתר מצטרף לאיסור מחטאת התם נמי [נ"ט א] לפגם הוא דאתא ואב"א לנותן טעם כעיקר ומיצרך צריכי ליה דאי כתב רחמנא כו' והכי פירושו ורבנן תיפוק להו לשאר איסורין שבתורה שיהא היתר מצטרף לאיסור מחטאת דמה מצינו בחטאת שהיתר מצטרפת לאיסור כדאמרינן בבשרה שבלע הימנה וה"ה נמי לשאר איסורין שבתורה התם נמי לגבי חטאת לנותן טעם לפגם הוא דאתא ואי אמרת אי משום נותן טעם לפגם הא כבר שמעינן ליה מנבילה חדא במבושל וחדא במי דההוא דנבילה אשמועינן במידי דמבושל שאם בישל בשר שחוטה בכלי שנתבשל בו בשר [נבילה] ונותן טעם בו הוא מותר דנותן טעם לפגם הוא ומותר *ואשמועינן נמי גבי חטאת בבשר חטאת מבושלת (ג) ובבשר חי דאפילו נגע בשר שלמים שאינו מבושל בכלי שנתבשל בו חטאת (הוא) או בבשר חטאת מבושלת עצמה ונותנת בה טעם יקדש להיות כמוה ואיבעית אימא אפילו הסיא דחטאת ליתן טעם כעיקר הוא דאתא ואי אמרת אם כן הוו להו ב' כתובין הבאין כאחד ולא ילמוד מהן לשאר איסורין ג) שכתובין הנהו מיצרך צריכי ליה דאי כתב רחמנא גבי חטאת דנותן טעם כעיקר לא אתי נזיר מיניה משום דנזיר כו': ואית דלא גרסי להאי ד) (ד) כלומר רבנן הוא דקמהדרי לר"ע דאמר נזיר וחטאת הוו להו ב' כתובין הבאין כא' ה) ואמרי ליה הנך ודאי לאו ב' כתובין הבאין כאחד נינהו דמיצרך צריכי דאי כתב רחמנא גבי חטאת דהיתר מצטרף לאיסור נזיר לא אתי מיניה משום דנזיר כו': (ה) לכתוב גבי נזיר וליתי קדשים מיניה.דהשתא לכל איסורין שבתורה בכמה שיעורין גמרי' מנזיר כדאמרי' בפ' גיד הנשה(חולין נח:) מה זרוע בשלה וכו' קדשים לא כ"ש אלא מדהדר כתב רחמנא חטאת ש"מ משום דהוי שני כתובין הבאין כאחד לתרתי ליסני כדפרישית: א"ל היתר מצטרף לאיסור · כשנותנו בפיו בבת אחת אבל בזה אחר זה לא אבל איסור לאיסור אפי' אכל חצי זית ובלעו וחזר ואכל חצי זית של איסור אחר הרי זה מצטרף: ורבי

°במדבר לא · °ויקרא ו · °במדבר ו

ב א מיי' פי"ז מהלכות מאכלות אסורות הל' ב סמג לאוין קמא קמח טוש"ע י"ד סי' קכא סע"א: ג"ל לאיסור עי' א"מ

כא ב מיי' שם ופט"ו שם הל' כח סמג לאוין קמא טור ש"ע יו"ד סי' קג סעיף א וסי' קכב סע"א:

[ועי' תוס' פסחים מד: ד"ה אלא]

כב ג מיי' שם פי"ז הלכה ב סמג שם טור ש"ע י"ד שם סעיף ה וסי' קכב סעיף ג:

כג ד מיי' פ"ח מהלכות מעשה הקרבנות הלכה יז:

כד ה מיי' שם הל' טו:

כה ו ז מיי' פ"ה מהלכות נזירות הלכה ג:

פי' הרא"ש

נפקא ליה מגעולי עובדי כוכבים · פליטת איסור כלימדין דטעמא בעלמא ואמר רחמנא כל אשר יבא באש תעבירו במים · דבכל התורה נותן טעם לפגם מותר דבפ' בתרא דע"ז גמר' מנבלה הראויה לגר קרויה נבלה ושאינה ראויה לגר אינה קרויה נבלה · לקדרה בת יומא דלאו נ"ט לפגם הוא · קדרה בת יומא נמי א"א דלא פגמה פורתא · וכי היכי דבפגם מרובה שריא רחמנא דגלי רחמנא בנבלה ה"ה במועטת הוא שחדש בו הכתוב · א"ל רב אחא בריה דרב אויא לרב אשי · מכדי לר"ע שמעי' ליה באיסור נזיר היתר מצטרף לאיסור ובשאר איסורי לא איירי מידי · לר' יוחנן פריך דאמר כל איסורי' שבתו' אין היתר מצטרף לאיסור חוץ מאיסור נזיר. מנ"ל הא · מדרבנן נשמע (לר"ע) [דר"ע] נמי (נימא) [ס"ל]הכי לענין היתר מצטרף לאיסור: משום דהוי חטאת ונזיר ב' כתובים הבאים כאחד ואין מלמדים · שאם פסולה היא החטאת כגון פגול או נותר. ואם כשרה היא תאכל כחמור שבהן · ה"ג ר"ה שלמי' ביום ראשון שנגעו בחטאת · ואם ביום שני נגעו בחטאת לא תאכל החטאת כי אם עד הלילה · ובהיתר מצטרף לאיסור איירי כגון שנדבק שומן בין זו לזו דלטעם כעיקר לא איצטריך דכבר ילפי' מגעולי עובדי כוכבים כל איסורים שבתורה ולא מוקמי' לה לבזית בכדי א"פ דלהא לא איצטריך קרא כל שיעורי איסורים הלכה למשה מסיני · ואי תקשי לך נוקמה לטעם כעיקר ויהיה חטאת וגעולי עובדי כוכבים ב' כתובים הבאים כאחד. והיתר מצטרף ניליף בכל איסורים מנזיר · וי"ל כיון שהדבר שקול מסתברא טפי לאסור טעם כעיקר מהיתר מצטרף לאיסור · וכן לעיל דאי לאו דשמע' ר"ע ממקום אחר טעם כעיקר הוה מוקי משרת לטעם כעיקר ולא להיתר מצטרף לאיסור · ורבנן תיפוק ליה היתר מצטרף לאיסור מחטאת דלדידהו לא הוי ב' כתובים הבאים כא' · ובספרים היה כתוב ורבנן לנ"ט לפגם הוא דאתא · וא"א ליישבו דלא מצינו שנאסר טעם לפגם בקדשים דאמרי' בזבחים פרק דם חטאת כל יום נעשה (פגול) [גיעול] לחבירו אלמא דטעם לפגם שרי בקדשים וה"ג במקצת ספרים.ורבנן לטעם כעיקר הוא דאתא ומצרך צריכי דאי כ' רחמנא חטאת הוה אמינא נזיר לא אתי מניה. (נזיר) דחולין מקדשים לא ילפינן ואי כתב רחמנא נזיר ה"א חטאת מנזיר לא ילפינן משום דחמור איסוריה (שבתורה) דאפילו הרצן אסר רחמנא והא דאמרי' לעיל רבנן ילפי כל איסורים שבתורה מנזיר · ולא אמרי' שאני נזיר דהחמיר איסורי' אחטאת קא סמיך דאתי מביניה · ור"ע אמר לך א"כ ליכתוב רחמנא גבי נזיר וליתו קדשים מניה · ולית ליה לר"ע הך סברא דנזיר חמור הלכך הוו להו ב' כתובים הבאים כא' ויש ספרים שכתוב בהן ורבנן לטעם כעיקר א) הוא דאתא וא' א' להיתר מצטרף לאיסור · פי' ומינה לא ילפי' בעלמא דחולין מקדשים לא ילפי' : והא מצרך צריכי דאי כתב רחמנא גבי חטאת ה"א וכו'. ופריך לר"ע דאמר נזיר וחטאת ב' כתובים הבאים כא' · ומשני ר"ע אמר לך לכתוב רחמנא בנזיר וכו' ואפי' ל"ג והא אלא ומצרך צריכי יש לפרש רבנן משיבין כן לר"ע ובפ' אלו עוברין גרס רבנן מצרך צריכי · ור"ע למאי צריכי בשלמא נזיר מחטאת לא גמרינן דחולין מקדשים לא גמרי' אלא חטאת ניליף מנזיר · ורבנן מצרך צריכי חטאת להיתר מצטרף לאיסור וחולין מקדשים לא ילפי' ומשרת ליתן טעם כעקר ומכאן אתה דן לכל התורה כולה · ובפרק גיד הנשה משמע דחטאת ליתן טעם כעיקר והיינו כסוגיין דשמעתין ולא כהני דפרק אלו עוברין : אלא הא דתניא כל אשר יעשה מגפן היין וכו' · ואע"ג דדרשינן ליה בריש פרקן לכלל הכא דריש ליה מכל ואפי' מאן דלא דריש ליה כל מכל דרשינן ועוד דרבי עקיבא דריש כל בפסחים : היתר ואיסור בבת אחת אבל בזה אחר זה אפילו בכדי אכילת פרס לא :

א) אולי צ"ל ורבנן משרת לטעם כעיקר הוא דאתא וחטאת להיתר מצטרף לאיסור וכ"ה בפסחים מה :

ע"ז סז: עה: ע"ש פסחים מד: ע"ש

[קדושין כד. וש"נ]

חולין לט. פסחים מס. זבחים לז.

[פסחים מה. ע"ש]

עיין א"מ

[שבועות כו:]

נוסחת הריב"ן

א) דלר' עקיבא : ב) בכ"י כתוב כאן גליון ור"ע אמר לך כו' ודפרכת מיר תמיר איסוריה דאסור בזג ותרצן ויש בו איסורים הרבה קדשים נמי אית בהו איסורים הרבה כגון פיגול ונותר כתוב בספרים כו' : ג) הכתובים : ד) להאי ורבנן תיפוק להו אלא ה"ג ורבנן מצרך צריכי כלומר רבנן כו' : ה) וקא אמרי ליה

הגהות הב"ח (א) גמ' אמר ליה התם נמי חידוש הוא : (ב) שם מכל אשר יעשה מגפן היין מחרצנים ועד זג לימד על איסורי נזיר שהן מצטרפין זה עם זה השתא י"ל לר' עקיבא היתר מצטרף : (ג) רש"י ד"ה כתוב בספרים וכו' ובבשר חטאת מבושלת בבשר שלמים חי דאפילו וכו' לשאר איסורין שכתובים הנהו מיצרך : (ד) ד"ה ואית דלא גרסי להאי אלא ורבנן צריכי וכו' כלומר רבנן : (ה) ד"ה אלא לכתוב גבי נזיר וליתי קדשים מיניה דהא כל איסורין : ור"ש

הגהות מהר"ב רנשבורג א] רש"י ד"ה כתוב וכו' לפגם הוא דאתא כו' ונותנת בה טעם יקדש · נ"ב עי' א"מ : ב] תוד"ה ה"ג ורבנן וכו' א"נ אף ר"ע דריש מכל · נ"ב עי' א"מ :

דלית ליה צירוף מכל אשר יעשה מאי דריש ביה אמר לך ההוא מיבעי ליה *לעולם אינו נזיר עד שיזיר מכולן א"ר אבהו א"ר אלעזר כל רביעיות שבתורה אין היתר מצטרף לאיסור חוץ מרביעית שבנזיר שהרי אמרה תורה משרת מאי איכא בין ר' יוחנן לר' אלעזר איכא בינייהו דר' יוחנן מרבי אפי' אוכלין ור"א משקין אין מידי אחרינא לא: א"ר אלעזר עשר רביעיות הן ונקיט רב כהנא בידיה חמש סומקתא וחמש חיוורתא חמש סומקתא נזיר ועושה פסח שהורו במקדש ומתו נזיר רביעית יין לנזיר עושה פסח *דאמר רב יהודה אמר שמואל ארבע כוסות הללו צריך שיהא בהן כדי רביעית שהורו *שתה רביעית יין אל יורה במקדש *שתה רביעית יין ונכנס למקדש חייב מיתה ומתו *דתניא מנין לרביעית דם שיוצאה משני מתים שהיא מטמאה באהל שנאמר °ועל כל נפשות מת לא יבא וחמש חיוורתא חלת נזיר ומצורע שנפסלו בשבת חלת רביעית שמן לחלה נזיר רביעית שמן לנזיר מצורע רביעית מים למצורע שנפסלו דתנן *ושאר כל המשקין טמאין פוסלין את הגויה ברביעית בשבת *דתנן ושאר כל המשקין ברביעית (א) ושאר כל השופכים ברביעית ותו ליכא והאיכא *מרביעית נוטלין לידים לאחד ואפילו לשנים בפלוגתא לא קא מיירי והא איכא *היה מביא פיילי של חרס ונותן לתוכה חצי לוג מים מן הכיור ור' יהודה אומר רביעית בפלוגתא לא קא מיירי והאיכא *כמה מים נותן לתוכה כל שהוא ר' זכאי אומר רביעית בפלוגתא לא קא מיירי והאיכא מקוה בר מהיא דבטלוה רבנן:

ואינו

תורה אור: ויקרא כא | כריתות יג:

רש"י

ורבי שמעון דלית ליה צירוף · (ב) אפי' בכל שהוא מיחייב כדאמרי' בפירקין דלעיל (דף ד:) דקסבר ר"ש כל שהוא למכות ולא אמרו כזית אלא לענין קרבן: עד שיזיר מכולן · כגון דאמר הריני נזיר סתם ופרשינן לעיל (דף ג:) דמשמע מן הטומאה ומן התגלחת ומן היין ואילו לרבנן אפי' לא נזר אלא מאחת חייב בכולן: כל רביעיות שבתורה · כגון רביעית דם שמטמא באהל אין היתר מצטרף לאיסור שאין אחד מכל המשקין מצטרף עמה א) לרביעית חוץ מרביעית של נזיר כו': ג) לרבי יוחנן (ג) נמי מרבי ליה לאוכלים שבנזיר כגון חרצן וזג וענב שמצטרף דבר אחר עמהן בכזית: ור' אלעזר משקין אין · ג) מצטרפין משום דבדידיה מפרש קרא אבל במידי אחרינא כגון באוכלין אין היתר מצטרף עמהן: א"ר אלעזר עשר רביעיות הן · בעשרה מקומות נתנה בהן תורה שיעור רביעית: חמש סומקתא · יין ודם: וחמש חיוורתא · מים ושמן: סימנא לגירסא נזיר ועושה פסח כו' ד): ד' כוסות הללו · שתיקנו חכמים צריך שיהא בין כולן רביעית לוג יין חי דהיינו בילה ומחלה כדי שימזגנו ויעמוד ה) כל רובע רביעית שבו כדי רביעית וכגון דדרי על חד תלתא מיא כדמפרש התם: שהורו שתה רביעית יין אל יורה · כדכתיב יין ושכר אל תשת וסמיך ליה ולהבדיל ולהורות (ויקרא י) דמשמע דלענין הוראה נמי לא ישתה: ונכנס למקדש חייב · משום שנאמר יין ושכר אל תשת וגו': ועל כל נפשות מת לא יבא · דמשמע משני מתים רביעית ו) קרי ליה ז) נפש כדאמרי' התם (שבת דף לא:) רביעית דם נתתי בכם ח) והא דמשמע ליה הכא רביעית דם היוצאה משני מתים לאו דוקא (ד) ליה דהכי הוא משום דבפלוגתא לא קמיירי וכן אמרי' בסמוך והא הכא ר"ע היא ולא רבנן כדאמרי' בפ"ק דסנהדרין (דף ד.) דאילו לרבנן אינה מטמאה רביעית דם שיוצאה מן המת אלא כשיוצאה ממת אחד בלבד והאי דקא נסיב לה הש"ס אליבא דר"ע לאו דוקא אלא איידי דאית ביה רביעית וקא דריש ביה קרא נסיב ליה הש"ס ולדברי הכל ברביעית הוי [שיעורא]: וחמש חיורתא · סימנא לגירסא חלת נזיר מצורע שנפסלו בשבת וה"ג חלת רביעית שמן לחלה וכדאמרי' התם במס' מנחות (דף פט.) יתיב רבי וקא קשיא ליה רביעית במקדש למה נמשחה אי משום מצורע חוץ הוא ואי משום נזיר בשחיטת איל הוא דקדשי א"ל ר' חייא לחביתי כ"ג דמביא בכל יום ועושה בו י"ב חלות מחציתה בבקר ומחציתה בערב והיה מביא רביעית שמן קרי עליה *) אים ממרחק עלתי ולית דגרסי רביעית שמן של חלת תודה כדאמרינן בפ' שתי מדות (שם דף פט.) מביא חצי לוג וחולהו מחלה לחלות ורקיקין ומחלה לרבוכה והאיך מחלה דרבוכה אית בה כדי רביעית וטעות הוא ואינו כן דבהדיא אמרי' התם א"ל ר"א בן עזריה אפי' אתה דורש כל היום בשמן ט) לא הייתי שומע לך אלא א] רביעית שמן לג' מינין שבתודה חלת מצה ורקיק ורבוכה ואחד עשר יום שבין דם נדה לדם נדה כו': נזיר רביעית שמן לנזיר · לרקיקי נזיר: מצורע רביעית מים למצורע · כדאמר במס' סוטה (דף טז:) ושחט את הצפור האחת אל כלי חרס על מים חיים ואמרי' כמה מים יהא נותן בו כדי שיהא דם צפור ניכר בהן וכמה רביעית: כל משקין טמאין · מצטרפין לטמא משקין אחרים כשיהא בהן רביעית ולפסול את הגויה ברביעית כששותה אותן בכדי אכילת פרס: כל השופכין · ששופכין אותן לרה"ר: ותו ליכא והא איכא · הא דתנן במס' ידים י) מרביעית נוטלין לידים לאחד ואפי' לשנים ואע"ג דלית בהו כדי רביעית לשני הואיל ולראשון הוה ביה כדי שיעור נטילה: בפלוגתא לא קמיירי · דהא קמיפלגי עליה דרבי יוסי ואמרי לאחד ולא לשנים: והאיכא פיילי של חרס · כלי גרוע של חרס שבו היה נותן עפר מקרקעית המשכן כדכתיב ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן להשקות את הסוטה ובמסכת סוטה (דף טו:) קאי: והאיכא הא דתנן · בברכות (דף כה:) כמה מים נותן לתוך עביט של מימי רגלים כל שהוא: ר' זכאי אומר רביעית · והתם מפרש טעמא דמילתא: והאיכא מקוה · דתנן ר' אליעזר אומר רביעית מים שאובין פוסלין את המקוה: (ה) דבטלוה רבנן · ואמרו דפחות מג' לוגין לא פסלי · לישנא אחרינא והאיכא מקוה כ) דאמר מקוה המחזיק רביעית ראוי להטביל בו מחטין וצנוריות כדאמרינן במסכת פסחים בפרק קמא (דף יז:) אמר רב פפא הא דאמרת בקרקע טהורין כו' בר מינה דההיא דבטלוה רבנן ואמרי דבעינן ארבעים סאה אפילו למחטין וצנוריות כדאמרי' בחגיגה (דף כא:) גזירה שמא יטביל מחטין וצנוריות בכלי שאין בפיו כשפופרת הנוד אלמא לכל מילי בעינן ל) מקוה של מ' סאה · לישנא אחרינא והאיכא מקוה דתנן במסכת מקואות (פ"ו מ"י) וחכמים אומרים אם מקבלת מ) גובה האמבטי רביעית עד שלא נ) יגיעו נחביק כשר (ו) אם לאו פסול ובטלוה רבנן ס) מפני המורה וקשיא לי היכא בטלוה רבנן וי"ל הא דקאמר בטלוה רבנן אהא סמיך דהא קתני עליה ר' אלעזר בר צדוק בפרקין כל המעורב למקוה אם מקבל האביק כל שהוא כשר. לישנא אחרינא והא איכא מקוה כדתנן שהשאיבה מטהרת ברביעית ברבייה והמשכה שאם יש כאן כ' סאה ורביעית ממי גשמים הולך וממלא מן המעיין כ' סאין חסר רביעית וזורקן לפני אותו ב] מקום כדי שימשכו המים לתוך המקוה דהא יש בהן ארבעים סאה בר מההיא דבטלוה רבנן דהא קתני רישא שיש בה כ"א סאה ממי גשמים:

*) [נ"ל מארץ מרחק אים עגתי]

ת"ק

תוספות

דלית ליה צירוף · כלומר לא בעי צירוף דאית ליה כל שהוא [למכות] וא"ת לר"ש משרת למה לי לצירוף לא איצטריך וכ"ת לטעם כעיקר תיפוק ליה מגיעולי עובדי כוכבים לר"ש דלאו חידוש דאיהו אמר במס' ע"ז (דף סז:) לא אסרה תורה אלא קדרה בת יומא וי"ל דיכול להיות דלדידיה נמי אי אפשר דלא פגמה פורתא ואפ"ה אסרה הכתוב ושפיר מקרי חידוש שחלק הכתוב בין פגם מרובה לפגם מועט ועוד תירץ ר"ע דשפיר איצטריך לצירוף דהא דקאמר כל שהוא היינו כשהוא בעיניה אבל כשהוא מעורב לא ס"ד למיסר וכי האי גוונא אמר אביי במנחות (דף נח.) ברייתא אין לי אלא כו' דבתר דמרבינן מקרא מקצתו דהיינו חצי זית מצריך קרא לעירובו: אמר ר' אבהו אמר ר' אלעזר כל איסורין שבתורה כו' · [ואית דגרסי] כל רביעיות כו' ואיכא לפרש כגון רביעית יין של ערלה או של כלאי הכרם: אפילו אוכלין מרבי · משום דמשרת משמע מפת ומיין וסבירא ליה לר' יוחנן דה"ה כל איסורי נזיר כגון חרצן וזג ור"א ס"ל דמשרת משמע דוקא יין והיכא דגלי גלי: נזיר רביעית יין לנזיר · והיינו למשנה ראשונה (לעיל דף לד:) אע"ג דקאמר לקמן בפלוגתא לא קמיירי היינו גבי חיורתא: על כל נפשות מת לא יבא · נפשות משמע תרי ומת משמע שיעור אחד והוא רביעית דם לנפש שהנפש תלוי בו כדאמר (שבת דף לא:) רביעית דם נתתי בכם כו': חלת רביעית שמן · בחלות תודה מיירי שהיו בו שלשה מינין ממלא עשרה חלות ועשרה רבוכין ועשרה רקיקין וטעונין חצי לוג ואמר וחולהו חציו לרקיקין ולחלות וחציו לרבוכה כדאמרי' בפרק התודה (מנחות דף עז. ושם): נזיר רביעית שמן לנזיר. שיש שני מינין חלות ורקיקין כדאמרינן בפרק התודה (שם דף עח:): מצורע רביעית מים למצורע · דכתיב וטבל אותם ואת הצפור החיה בדם הצפור השחוטה על המים החיים ואמר בסוטה בפ' היה מביא (דף טז:) בדם שדם הצפור ניכר בהן וכמה הן רביעית: היה מביא פיילי · פירוש כלי ונותן בו חצי לוג מן הכיור להשקות את הסוטה: במה מים נותן לתוכה · בעביט של מי רגלים שיוכל להתפלל שם: והא רביעית דמקוה · דחזי בו להטביל מחטין וצנוריות כדאמרינן בפסחים (דף יז:): בר מההוא דבטליה בטולי · פירוש הצריכו ארבעים סאה אפי' למחטין וצנוריות ובאדם לעולם בעיא מ' סאה למקוה ואמר

עין משפט נר מצוה

כו א מיי' פ"ה מהל' נזירות הלכה ב סמג לאוין רמג:
כז ב מיי' פ"ז מהלכות חמץ ומצה הלכה ט סמג עשין מא טוש"ע א"ח סי' תעב סעיף ט:
כח ג מיי' פ"א מהלכות ביאת מקדש הלכה ג סמג לאוין שם טוש"ע י"ד סי' רמב סעיף יג בהגה"ה [ובח"מ סי' ו סעיף ג]:
כט ד מיי' שם הל' א סמג שם:
ל ה (מיי' פ"ב מהלכות טומאת מת הל' יב ופ"ד שם הלכה א):
לא ו מיי' פי"ג מהלכות מעשה קרבנות הל' ג:
לב ז מיי' פ"ח מהל' נזירות הלכה א סמג עשין קפו:
לג ח מיי' פ"א מהל' טומאת צרעת הל' א סמג עשין רלה רלו:
לד ט מיי' פ"ח מהלכות אבות הטומאות הלכה יא ופ"ד מהלכות טומאת אוכלין הלכה ג:
לה י מיי' פי"ח מהל' שבת הלכה ב:
לו כ מיי' פ"א מהל' מקואות הלכה ח סמג עשין כז טוש"ע א"ח סי' קס סעיף יג:
לז ל מיי' פ"ג מהלכות סוטה הל' ט סמג עשין נד:
לח מ מיי' פ"ג מהל' ק"ש הלכה י סמג עשין יח טוש"ע א"ח סי' פז סעיף א:

פי' הרא"ש

ור"ש דלית ליה צרוף כלל · דאמר כל שהוא למכות וא"צ שיעור: מאי דריש ביה · אינו נזיר עד שיזיר מכולן מתגלחת ומטומאה ומיין כדאמר לעיל (פ"ב) [פ"ק]: אמר ר' אלעזר כל איסורין שבתורה אין היתר מצטרף לאיסור חוץ מרביעית שבנזיר ואית ספרים דגרסי כל רביעית שבתורה. משום דבנזיר גופיה כל איסורי' מצטרף · ור' אלעזר משקין אין מידי אחרינא לא · משום דמשרת כתיב דמשמע דוקא שרה פתו ביין דהיינו היתר מצטרף עם משקין דאיסור אבל פת בהדי זג וחרצן לא מצטרף · ור' יוחנן לא מפליג דסבר גלי רחמנא בחד מאיסור נזיר וה"ה לכל שאר איסורי נזיר: עשר רביעיות הן · בעשרה מקומות נתנה תורה שיעור ברביעית: ה' סומקתא · כגון דם או יין: וה' חיוורתא כגון מים או שמן והיה נותן סימן להם · סומקתא נזיר ועושה פסח שהורו במקדש ומתו · נזיר רביעית יין לנזיר כמשנה ראשונה. שתה רביעית יין אל יורה: שתה רביעית יין ונכנס למקדש חייב דכתיב יין ושכר אל תשת בבאכם אל אהל מועד וסמיך ליה להבדיל ולהורות: מנין לרביעית דם הבא מב' מתים וכו' · דכתיב ועל כל נפשות מת · ב' נפשות ושיעור א' דהיינו רביעית שהוא שיעור חיות אדם שא"א לו לחיות בפחות מרביעית דם כדאי' פ"ב דשבת רביעית דם נתתי בכם: וה' חיוורתא. סימן חלת נזיר ומצורע שנפסלו בשבת · חלת רביעית שמן לחלה בחלות תודה היו ג' מיני מצה חלות רקיקים ורבוכה. והיתה טעונה חצי לוג חציו לחלות ורקיקים וחציו לרבוכה · והיה חולק חצי לוג לב' רביעיות: רביעית שמן לנזיר. דנזיר לא היה מביא אלא חלות ורקיקים ולא רבוכה · מצורע רביעית מים למצורע דכתיב וטבל אותם ואת הצפור החיה בדם הצפור השחוטה אל המים החיים · ואמרי' בסוטה פרק היה מביא מים שדם צפור ניכר בהם ושיערו חכמים רביעית: שנפסלו דתנן כל משקים טמאי' מצטרף לפסול את הגויה ברביעית משנה היא במעילה פ' יש בקדשי מזבח · וגזרת חכמים היא מי"ח דבר פ"ק דשבת דהשותה משקים טמאים נפסל גופו מלאכול בתרומה · בשבת דתנן ושאר כל המשקים ברביעית וכל השופכים ברביעית · בפ' המוציא יין מפ' חלב ודבש שיעור יציאתן בכמה ואח"כ כולל יחד כל שאר משקים דשיעורן ברביעית · מרביעית נוטלין לידים לא' ואפי' לב' א' הנוטל ידיו צריך רביעית וכן ב' יכולין ליטול ברביעית זה אחר זה הואיל ואתו משיורי טהרה: בפלוגתא לא מיירי דר' יוסי פליג בסיפא ואמר ובלבד שלא יפחות לאחרון שבהם מרביעית: פיילי של חרס. קערה ונותן לתוכה חצי לוג מים של הכיור להשקאת סוטה · דמים קדושים כתיב: כמה מים יתן לתוכו בעבים של מימי רגלים שיוכל להתפלל אצלו: והא איכא רביעית דמקוה דחזי להטביל ביה מחטין וצינוריות כדאיתא פ"ק דפסחים: בר מינה דההיא דבטלוה רבנן ואמרו שאין מטבילין שום דבר בפחות ממ' סאה:

אינו

מסורת הש"ס

לעיל ב וש"נ
פסחים קח:
כתובות י: עירובין סד.
חולין עב. סנהדרין ד. [לקמן מט: נג:]
מעילה יז: וש"נ
שבת טו:
גיטין סו: חולין קז. ידים פ"א מ"א
סוטה טז:
ברכות כה:

נוסחת הריב"ן

א) לגמרו לרביעית: ב) דר' יוחנן: ג) דמצטרפין: ד) מיר הא דאמרן עד עושה פסח ד' כוסות כו': ה) על מזגו רביעית שבו כדי רביעית וביין דדרי כו': ו) רביעית דם: ז) (ליה) ליתא בכ"י: ח) וקאמר דמשמע: ט) בשמן: י) מי רביעית: כ) (דאמר מקוה) ליתא בכ"י: ל) (מקוה של) ליתא בכ"י: מ) גביה: נ) (יגיעו) ליתא בכ"י: ס) ובטלוה רבנן ואיכו ידע היכא אבל לדידן לא שמיע לן לא הלכה ולא פירושה נ"א והא היכא מקוה דתנן שהשאיבה כו' והשאר ליתא:

הגהות הב"ח

(א) גמ' ושאר כל המשקין ברביעית וכל השופכין כצ"ל ותיבת ושאר נמחק: (ב) רש"י ד"ה ור' שמעון דלית ליה צירוף אלא אפילו: (ג) ד"ה לר' יוחנן מרבי ליה נמי אוכלין: (ד) ד"ה ועל כל נפשות וכו' לאו דוקא נקט ליה דהכי הוא דהא בפלוגתא: (ה) ד"ה והאיכא וכו' המקוה הס"ד ואח"כ מ"ה בר מההיא דבטלוה רבנן וכו' לישנא אחרינא והאיכא מקוה דתנן במסכת מקואות בפרק כל המעורב למקוה וחכמים אומרים אם מקבלת באמבטי כצ"ל ותיבת גביה נמחק: (ו) בא"ד ואם לאו פסול וכו' ר"א בר צדוק אומר אם מקבל האביק כל שהוא כשר לישנא אחרינא כ"ב פרק שני דמסכת מקואות מתחיל כל המעורב למקוה וע"ש:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה וחמש חיורתא סימנא וכו' אלא רביעית · תיבת רביעית נמחק ונ"ב חצי לוג כצ"ל · פ"ש. ב] ד"ה דבטלוה רבנן וכו' לפני אותו מקום · תיבת מקום נמחק ונ"ב מקוה:

עין משפט נר מצוה

לט א מיי' פ"ה מהל' נזירות הלכה ח:
מ ב מיי' פי"ח מהל' סנהדרין הל' ב ג:
מא ג ד מיי' פ"ה מהל' נזירות הלכה י סמג לאוין רנ:
מב ה ו מיי' שם הל' ח:

[ועי' תוס' פסחים יז: ד"ה אלא]

תורה אור

ואינו חייב אלא עד שיאכל מן הענבים כזית וכו': תנא קמא *לא מדמי להון לכל איסורי נזיר לשתיה ורבי עקיבא כיון דכתיב °וענבים לחים ויבשים לא יאכל מה אכילה כזית אף כל איסורין כזית: [וחייב על היין בפני עצמו כו']: תנו רבנן וענבים לחים ויבשים לא יאכל לחייב על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו מכאן אתה דן לכל איסורין שבתורה מה כאן שהוא מין אחד והן שני שמות וחייב על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו אף כל שהוא מין אחד והן שני שמות חייב על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו לאיתויי חמרא חדתא ועינבי *אמר אביי אכל חרצן לוקה שתים אכל זג לוקה שתים אכל חרצן וזג לוקה שלש רבא אמר [א]אינו לוקה אלא אחת *[ב]שאינו לוקה אלאו שבכללות מתיב רב פפא ר"א אומר *[ג]נזיר שהיה שותה יין כל היום אינו חייב אלא אחת [ד]אמרו לו אל תשת' אל תשתה והוא שותה חייב על כל אחת ואח' [ה]אכל ענבים לחים ויבשים חרצנים וזגים וסחט אשכול של ענבים ושתה לוקה חמש אי הכי לילקי שש אחת על °מכל אשר יעשה *תנא ושייר מאי שייר דהאי שייר [ו]שייר °לא יחל דברו אי משום האי לאו שורא הוא כי קתני מידי דלא איתיה בדוכת' אחריתי לא יחל דברו איתיה בנדרי' *א"ל רבינא מפרוקיא לרב אשי והא שייר דבין הביניים אלא אמר רב פפא לא תניא מידי חמש והא אותביה

במדבר ו · שם · שם ל

רש"י

א) א] *) ת"ק לא מדמי לאו · לכל איסורי נזיר לשתיה דאינו ענבים בכזית ויין ברביעית: כיון דכתיב ג) וענבים לא יאכל · לכל מלתא הוא דאתא דכשם שבזמן שהן ענבים מיחייב עליהן ג) בכזית אף כל איסור שבנזיר בזמן שהן יין בכזית: שהוא מין אחד · דאחד לחים ויבשים מין ענבים הן: (א) והוא שתי שמות · לח ויבש ואמרי להו זג וחרצן: לאיתויי חמרא חדתא ועינבי · שאע"פ שהן מין אחד (ב) שהי' חדש מתוק כענבים הואיל ושני שמות יש להן חייב על כל אחת ואחת: אמר אביי אכל זג וחרצן לוקה שלש · אחת מכל אשר יעשה מגפן היין ואחת על חרצנים ואחת על זג דלא יאכל אכולהו קאי ד) (ג): רבא אמר אכל זג וחרצן אינו לוקה אלא אחת · אפילו כי אכל זג וחרצן אביי מתרץ מתניתין לטעמיה דתני וחייב על החרצנים בפני עצמן ועל הזגים אפילו כשאוכל את שתיהן ביחד וכן נמי למתניתא דתני לחייב על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו ואפי' כשאוכל זג וחרצן בבת אחת ורבא מתרץ לטעמיה כגון דלא אכל אלא אחד מהם דלא תימא עד שיאכל לחים ויבשים בהדי הדדי וחרצנים וזגים בהדדי אלא אפי' לא אכל אלא לחים בלבד או יבשים בלבד לוקה אחת ולעולם אם אכל לחים ויבשים או זג וחרצן אינו חייב אלא אחת ולא לאתויי חמרא חדתא ועינבי ומתני' נמי תני וחייב על היין בפני עצמו כו' דלא תימא עד דאכיל ליה לכולהו אלא ודאי אכל חד מנהון לוקה ומיהו כי אכיל נמי כולן יחד אינו חייב אלא אחת ה): ע"א אינו לוקה אלא אחת כשאוכל זג יחידי או חרצן ואינו לוקה משום כל אשר יעשה ולא צריך לשנויי לכל הני כדשנינן לעיל: דאין לוקין על לאו שבכללות · כגון האי דעל כמה איסורי לית בהו ב] אלא לאו חד: ואם איתא דלוקה משום כל אשר יעשה מגפן היין ליתני לוקה שש: שייר לא יחל דברו · דלקי נמי אדידיה: והא שייר דבין הביניים · כדאמרי' לעיל (דף לד:) ועד זג לאיתויי בין הביניים: אלא אמר רב פפא לא תנא מידי חמש · אלא לוקה סתם ואיכא לתרוצי לאביי כי טעמיה ולרבא כי טעמיה הואיל ולא נכתב ליה מניינא וקמהדר הגמרא ומאחר דלא תניא מ"ט אותביה חמש:

אמר

תוספות

ואמר רבי דמ"מ רביעית דמעיין לא בטלוה ויכול להטביל מחטין במעיין אפי' כל שהוא דתנן (ת"כ פ' שמיני) מקוה במ' סאה ומעיין בכל שהוא ומדקתני מקוה במ' סאה על כרחך בתר דבטלוה דאי קודם לכן גם המקוה טהור ברביעית אלא בתר ביטול קאמר וקאמר במעיין כל שהוא וליכא למימר דקודם ביטול איירי ובאדם דהא מקוה בעינן מ' סאה [א"כ] גם המעיין לא מטהר אדם בכל שהוא דבעינן מים שכל גופו יתכסה בהן וה"נ אמר בפרק בתרא דחגיגה (דף כב.) דהא ארעא חלחולי מחלחלא ובעינן ארבעים סאה אלמא דמעיין בעינן מ' סאה ולכל הפחות באדם איירי ואין לתמוה [אי לא] בטלו רביעית דמעיין לתנייה דאיכא דה"ה בפחות מרביעית סגי במעיין*: *) **ואינו** חייב עד שיאכל מן הענבים כזית · וה"ה בשתיה והיינו כמשנה אחרונה וכר"ע דבסמוך משנה ראשונה עד שישתה רביעית יין פירוש וה"ה לאכילה ברביעית ושתיה בכזית כיצד משערין מביאין זית אגורי וסוקטו בכוס מלא יין [והיין שיוצא ממנו] אם שותה כיוצא בו היינו כזית ואכילה משערינן דכמו שאכל מן הענבים נותנין בכוס מלא יין אם יוצא מן היין רביעית הרי אכל כרביעית וקשה לר"ת [על] פירוש [זה] דאין דרך התנא בשום מקום להקדים משנה אחרונה למשנה ראשו' בסדר ועוד קשה דמתחילה נקט כזית דהיינו משנה אחרונה כר"ע ומפסיק בה במשנה ראשונה ושוב חוזר לומר דברי ר"ע שהוא כמשנה [אחרונה] וע"ק דלפי [זה] היה לו לשנות במשנה ראשונה עד שיאכל רביעית כיון דבאכילה פליגי דלישנא דמתניתין משמע דבאכילה לא פליגי וע"ק דכי היכי דבעי הש"ס טעמא לדברי ר' עקיבא שמביא פסוק בגמרא שמדמה שתיה לאכילה היה לו ליתן טעם למשנה ראשונה אמאי מדמי (שתיה לאכילה) אכילה לשתיה לכ"נ לר"ת דמתני' דקתני ברישא עד שיאכל מן הענבים כזית היינו אליבא ג) [דכ"ע] דבאכילה כ"ע מודו דבכזית ולא פליגי אלא בשתיה דמשנה ראשונה עד שישתה רביעית כדרך כל שתיה ד) [בכריתות בפ' אמרו לו] (דף יג:) [מ"מ] שתיה לא גמר מיניה [דאכילה] ומצריך שתיה ברביעית ור"ע כיון דכתיב ענבים לחים ויבשים לא יאכל מה אכילה בכזית אף כל איסורים בכזית מוענבים וי"ו קדרים אף כל איסורי נזיר בכזית דהיינו שתיה דכתיב לעיל מיניה וכל משרת ענבים לא ישתה והשתא וי"ו דוענבים מוסף על דלעיל דכי היכי דענבים בכזית הכי נמי שתיה הכתוב לעיל בכזית ולפירוש קמא גרסינן בגמרא ת"ק מדמי כל איסורי דנזיר לשתיה דתנא עד שישתה רביעית ור"ע [מדמה] ה) כל איסורי נזיר לאכילה פירוש וילף שתיה מאכילה כדפרישית: **ועל** זה בעצמו · לחים ויבשים קרא יתירא הוא ולכתוב ענבים ו) והוי לחים ויבשים במשמע אלא לחייב על זה בעצמו שאם אכל ענבים לחים ויבשים בהתראה אחת שהתרו אל תאכל ענבים לוקה שתים ואפי' הן מין אחד וטעם [אחד] כיון שהם שני שמות: **ה"ג** בגמרא ומכאן אתה דן לכל איסורי נזיר ז) חמרא חדתי ועינבי. אע"פ שטעמם שוה הואיל שהוא שני שמות לוקה שתים וא"ת תיפוק ליה דחמרא חדתי ועינבי כתיב בהדיא בקרא בתרי לאוין דכתיב מיין ושכר יזיר [ומתרגמינן] מחמר [חדת] ועתיק וענבים כתיב וי"ל דאי מיזיר ה"א חדתא כגון ח) [ארבעה] יום דאחר שלשה ימים שבלר אין טעמו כטעם ענבים אבל יין [חדש] ממש אימא לא מחייב אלא חדא קמ"ל: **הרצן** לוקה שתים · משום חרצן לא יאכל ומשום מכל אשר יעשה מגפן היין: **אין** לוקין על לאו שבכללות · דמכל אשר יעשה מגפן כל מילי משמע ואינו מפרש שום דבר: **אמרו** לו אל תשתה · שהתרו בו על כל פעם ופעם שהיה רוצה לשתות: **אבל** ענבים לחים ויבשים וחרצנים וזגין · כלומר כזית מכל אחד וגם בסחט אשכול ענבים ושותה לוקה ה' משום כזית ענבים לחים וכזית יבשים וכזית זגין וכזית חרצנים ומשום שותה יין: **ולילקי** שש מכל אשר וגו' · וא"ת ולחשוב נמי התנא שכר ותומך *וי"ל דהא לאו ט) שורא הוא אלא משייר מיניה אבל בהנך דחשיב התנא יש למנות כל המלקיות שבהם: **שייר** בל יחל · דלילקי נמי משום בל יחל: לאו שורא · כי קתני מילתא דליתא בשאר איסורין אלא בנזיר אבל בל יחל שייך בשאר נדרים נמי וא"ת וכי נאמר כן כדי להקשות לאביי וי"ל דקאמר הכי משום דלא תקשי לרבא מאי שייר דהאי שייר דשייר בל יחל אומר הגמ' כן דומיא דהכי מפרש ר"י בפ"ק דב"ק (דף טו.) גבי אי משום חני כופר לאו שורא הוא: **והא** שייר בין הבינים · *קושיא הוא למ"ד דלא יחל לא הוי שיור דמאי שייר בין הבינים וא"ת התינח לפי' ר"ת דפירש (לעיל דף לה.) דבין הבינים היינו ענבים קטנים י) דתנא באכילה כדקתני ואכל ענבים בין גדולים בין קטנים משמע ושייר כ) [לאשכול] קטנים שלא מגאן הלכך פריך שפיר אלא לפירוש שני שפירש לעיל דהבינים היינו [גוף] הענבים הרי דתנא לא שייר כלום דקתני לוקה ה' היינו משום ענבים לאו אחד וי"ל דגם לאותו פי' שייר לאו דידיה דלאו דחיוב ענבים היינו כשאוכלן שלמים כדרך שאוכלים ענבים אבל מלקט האוכל שביני וביני שאין דרך לאכול כן זהו לאו אחר של בין הביניים והתנא שיירו ואף על פי שמלשון התנא נמי משמע משנה ואכל את הביניים דרך ליקוט דאוכל ענבים משמע בכל ענין אפילו בליקוט אפילו הכי לאו דידיה שייר דאל"כ לילקי שש: **לא** תני מידי ה' · בלשון הברייתא ליכא ה' אלא לוקה סתם ותוכל לפרש שם:

*) שייך למתני' לעיל לה.

והא

*) נ"א מלאתי לשון רש"י ז"ל: ת"ק פי' משנה ראשונה מדמה לכל איסורי נזיר לשתיה ושתיה ברביעית דילפינן שכר שכר ממקדש (כריתות דף יג:) והדר ילפי' כל איסורי נזיר משתיה ור"ע כיון דכתיב ענבים לחים ויבשים וכו' ויש אכילה בכזית דקי"ל בכל דוכתי שיעור אכילה בכזית אף איסורי נזיר בכזית: מוא"ו דוענבים קדרים לחייב על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו אם אכל ענבים לחים ויבשים והתרו בו משום לחים לא יאכל ומשום יבשים לא יאכל חייב שתים אע"פ שטעמם שוה הואיל והם שני שמות: ה"ג מכאן אתה דן לכל איסורין כדמפרש ואזיל: ה"ג אל תשתה · דהתראות מחלוקות: אכל ענבים לחים ויבשים · מכל א' כזית: אמר רב פפא לא תני ה' · פי' התנא לא תנא מניינא אלא לוקה סתם: והא אותביה רב פפא ה' · ואי איתא לילקי שש ואי לא תני תנא מניינא א"כ מאי אותביה ומשני רב פפא הגיד הברייתא כדי לידע אם אביי גמרא גמיר לה או מסברא אמרה ניהליה דאי מסברא אמרה ליה כשהקשה לו מן הברייתא הוה הדר ביה:

פי' הרא"ש

אינו חייב עד שיאכל מן הענבים וה"ה לשתיה בכזית ואתיא כר' עקיבא דסיפא: משנה ראשונה עד שישתה רביעית יין. וה"ה לאכילת חרצנים וזגים דחייב ברביעית כדמפרש בגמ' · ר"ע אומר אפי' שרה פתו ביין ויש לו לצרף כזית מפת ומיין חייב וכ"ש לחרצנים וזגים שחייב בכזית: ה"ג בספרים ת"ק פי' משנה ראשונה מדמה להו לכל איסורי נזיר לשתיה · ושתיה ברביעית דילפינן שכר שכר ממקדש והדר יליף כל איסור נזיר משתיה: ור"ע כיון דכתי' וענבים לחים ויבשים וכו' ומה אכילה בכזית דקי"ל בכל דוכתא שיעור אכילה בכזית אף כל איסור נזיר בכזית דוענבים קא דריש: לחייב ע"ז בפני עצמו וע"ז בפני עצמו · אם אכל ענבים לחים ויבשים והתרו בו משום לחים לא יאכל ויבשים לא יאכל חייב שתים אע"פ שטעמם שוה הואיל והם ב' שמות: חרצן לוקה ב' דמכל אשר יעשה מגפן היין קאי אכולהו ולקי עליה על כל מין ומין שיאכל: ה"ג ומכאן אתה דן לכל איסורי נזיר כדפריש ואזיל: חמרא חדתא ועינבי · אע"פ שטעמם שוה הואיל והם ב' שמות: אמרו לו אל תשתה בהתראות מחלוקות: אכל ענבים לחים ויבשים וכו' מכל א' כזית · גם סחט אשכול של ענבים ושתה: ואם איתא לילקי שש · חדא אכולהו מכל אשר יעשה מגפן היין: והא שייר דבין הבינים · היינו מה שיש בין החרצנים והזג כדפריש לעיל ולוקה עליו משום ועד זג · דכתיב מחרצנים ועד זג · ודלא כפירוש ר"ת שפי' בין הבינים ענבים קטנים הנמצאים באשכול ולא נגמר בשולם · אמר רב פפא לא תני ה' · פי' תנא לא תני מנינא אלא לוקה בסתם:

מסורת הש"ס

[עי' תוס' עירובין ד. ד"ה גפן]

פסחים מה: [עי' תוס' שם ד"ה אמר רבא]

[פסחים מה: וש"נ]

לקמן מב.

[סוכה כה. וש"נ]

נ"א א"ל רבא מפרוקיא לרב אשי והא שייר עינבי דברא א"ל רבינא לרב אשי והא שייר כו' ועי' תוס' חולין נח: [ובערוך ערך כדם א']

נוסחת הריב"ן

א) ספקא וחייב על היין בפ"ע ועל הענבים בפ"ע ועל הזגים בפ"ע דלא יאכל אכולהו משמע ת"ק כו': ב) בענבים: ג) ואכילה בכזית: ד) בכ"י כתוב כאן בזה"ל ענין אחר אביי אמר אין לוקה אלא אחת כשאכל זג יחידי או חרצן ואינו לוקה משום אשר יעשה מגפן היין ולא צריך לשנוי לאו לכל הני בברייתות כדשנינן לאו לעיל אליבא דאביי אלא סתמא דאביי ניהו רבא אמר אין לוקה אלא אחת אפילו כי אכל זג וחרצן אביי כו': ה) אלא אחת דאין לוקין על לאו שבכללות כגון האי כו' והשאר ליתא:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה שהוא מין וכו' ענבים הן וכן שתי שמות כצ"ל והד"א: (ב) ד"ה לאיתויי וכו' מין אחד שהיין חדש מתוק: (ג) ד"ה אמר אביי הד"א עם ד"ה רבא אמר וכו' ועל הזגים בפני עצמן אפילו כשאוכל וכו' אינו חייב אלא אחת ומתניתין נמי לחייב וכו' חד מנהון לוקה ולא לאתויי חמרא חדתא ועינבי ומיהו כי אכיל:

גליון הש"ס תוס' ד"ה ולילקי שם וכו' וי"ל דהא לאו שורא הוא · כעין זה מכות ד' כב ע"א תוד"ה מתקיף: ד"ה והא שייר וכו' · קושיא הוא למ"ד · לא זכיתי להבין דהיכן מצינו מ"ד בל יחל לאו שורא הוא דמאי דאמרי' אי משום בל יחל לאו שורא הוא נתרץ לרבא דלא יקשה דלחשוב בל יחל וכמ"ש תוס' וא"כ אדרבה אם בין הביניים הוי שיור נימא דגם לרבא בל יחל הוי שורא ושיריה משום דשייר ג"כ בין הביניים וצ"ע:

הגהות מהר"ב רנשבורג א] רש"י ד"ה ת"ק וכו'. נ"ב עי' א"מ דגרס בלשון רש"י · ת"ק שהוא משנה ראשונה מדמי לשתיה: ב] ד"ה דאין וכו' אלא לאו חד · נ"ב עי' א"מ: ג] תוס' ד"ס ואינו חייב וכו' היינו אליבא דכ"ע · תי' דכ"ע נמחק · ונ"ב דר"ע · א"מ: ד] בא"ד כדרך כל שתיה ואע"ג דבאכילה בכזית כדאמרינן בפ' כל שעה דף לב ודף מה כצ"ל · א"מ: ה] בא"ד ור"ע מדמה לכל וכו' כצ"ל: ו] ד"ה ועל זה וכו' ולכתוב ענבים ושוי · תיבת שוי נמחק ונ"ב וכן · א"מ: ז] ד"ה ה"ג בגמרא וכו' איסורי נזיר · נ"ב כאן הס"ד ואח"כ מס"ד חמרא חדתא ועינבי: ח] בא"ד ה"א חדתא כגון ארבעה יום וכו' הדם ממש · מן תיבת ארבעה עד ממש נמחק ונ"ב תוך מ' יום ואחר ג' יום שבגר (ס"א שככר) אין בעלמו כטעם ענבים אלא טעם יין ממש אבל קודם ג' ימים דטעמו כטעם ענבים ממש כצ"ל ועי' ברכות דף כו ובנדה ד' ח ובסנהדרין דף ע ודו"ק · א"מ: ט] ד"ה ולילקי שם וכו' וי"ל דהא לאו קושיא הוא דלא חשיב הכל אלא משייר כצ"ל · א"מ: י] ד"ה והא שייר וכו' היינו ענבים קטנים מגאן התנא באכילה כצ"ל: כ] שם ושייר לאשכול · פי' לאשכול נמחק ונ"ב לאו של כצ"ל · א"מ:

אותביה חמש ומאחר דלא תניא חמש מ"ט אותביה אמר רב פפא אנא סברי לאו גמרא היא בידיה והדר ביה ולא ידענא דגמרא היא בידיה ולא הדר ביה: רבי אלעזר בן עזריה אומר כו': אמר רב יוסף כמאן מתרגמינן מפורצנין ועד עיצורין כר' יוסי: **מתני'** *סתם נזירות ל' יום גילח או שגילחוהו לסטים סותר ל' יום נזיר שגילח בין בזוג בין בתער או שסיפסף כל שהוא חייב: **גמ'** איבעיא להו האי (א) מזיא מלתחת רבי או מלעיל למאי נפקא מינה לנזיר שגילחוהו ליסטים ושיירו בו כדי לכוף ראשו לעיקרו אי אמרת מלתחת רבי נזירות הא שקליה אלא אי אמרת מלעיל רבי מאי דאקדיש הא קאים ת"ש מהא אינבא חיה דקאים בעיקבא דבינתא ואי סלקא דעתך מלתחת רבי ברישא דבינתא בעי למיקם לעולם מלתחת רבי ואגב חיותא נחית ואזיל אינבא ת"ש אינבא מתה ברישא דבינתא ואי סלקא דעתך מלעיל רבי בעיקבא דבינתא בעי למיקם התם נמי משום דלית בה חילא שרוגי שריגא ואזיל תא שמע מבלורית דכושיים דבתר דמגדלין לה רפיא מלתחת התם נמי אידי דקמטא היא משיכבא דרפיא תא שמע מסקרתא דרפי עמרא מלתחת [נ"ל ותנן] *ותניא ותו כד צבעי סביא דיקנהון הוורן עיקבי

רש"י

א"ר פפא אנא סברי · סברא הוא בידיה דכי אכיל חרצן חייב שתים על חרצן ועל מכל אשר יעשה וסברי אותיב ליה תיובתא משום דלא נהירא ליה מילתא וליהדר ביה : ולא ידענא דגמרא היא בידיה ומש"ה לא הדר ביה : רבי אלעזר בן עזריה אית ליה כרבי יוסי מדקאמר שני חרצנים וזג משמע דלזג א' איכא ב' חרצנים: פורצנין · דמשמע פנימי כגון אפי' פרצידא דתותי קלא דאמר בריש פ"ק דמס' תענית (ד' ד.) דהיינו גרעינין : עיצורין · משמע חיצונים שסוחט א) מהמשקה כדכתיב (בראשית מ) ואשחט אותם ומתרגמינן ועצרית יתהון : **מתני'** גילח או שגילחוהו ליסטין · משמע בין בתוגם בין ברצון בתוך ימי נזירותו בין בנזירות מרובה בין בנזירות מועטת : סותר ל' יום · לפי שאין גידול שיער בפחות מל' יום : או שסיפסף כל שהוא · שתלש קצת בראש השיער: **גמ'** איבעיא להו בינתא מלתחת רבי · האי שיער מלתחת רבי בסמוך לבשר ב) יוצא מן הראש וגדל וראשו כדקאי קאי : או מלעיל רבי · שראש השער מתגדל ויוצא מאליו (ב) ומתגדל ג) ועיקרו כדקאי קאי : למאי נפקא מינה לנזיר שגילחוהו ליסטין ושיירו בו כדי לכוף ראשו לעיקרו · א"א דהאי בינתא מלתחת רבי הילכך (ג) למאי דאקדים שקליה וסותר ד) נזירותו : ואי אמרת מלעיל רבי · הואיל ושיירו בו כדי לכוף בו ראשו לעיקרו דאיכא למימר ה) דמאי דאקדים קאי אכתי אית ליה למיעבד תגלחת מצוה ואינו סותר : ת"ש מהאי אינבא היה · ו) לינטרי"ש בלע"ז דהוא מביצי כינים : דקיימא בעיקבא דבינתא · בעיקר השיער סמוך לבשר : ואי ס"ד · דהאי בינתא מלתחת רבי אישתכח דכי נפיק ז) שערא נפיק אינבא לבר : ח) ברישא דבינתא איבעי ליה למיקם. אינבא אלא לאו ש"מ מדקיימא אינבא בהדי בישרא דמלעיל רבי ואינבא בבינתא · כדקאי קאי : לעולם מלתחת רבי · והא דלא קיימא ברישא דבינתא : ט) ואגב חיותא · דאית בה נחתא ואזלה לתתא לבהדי בישרא : ת"ש י) מדהאי אינבא מתה כ) קיימא ברישא דבינתא · ואי ס"ד דהאי בינתא מלעיל רבי אישתכח דכי היכי דמעיקרא קיימא ל) בעיקרא דבינתא הכי נמי איבעי לה למיקם השתא בעיקרא דבינתא : התם נמי משום דלית בה חילא · שאין בה כח דהא הויא מתה : שרוגי קא משרגא · משתמטא ואזלה כלפי רישא דבינתא מש"ה קיימא לה התם ולעולם מלעיל רבי : ת"ש מבלורית של כושיים דבתר דגדלין לה · שמקלעין את השיער זה בזה : רפיא מלתחת · סמוך לבשר ומדרפיא לתחת לבהדי בישרא ולא מלעיל ש"מ דמלתחת הכן השיער ויצא (ד) מש"ה מרפו להני שערי מלתחת ולא מקלעי באידך בינתא : לעולם מלעיל רבי והתם נמי אידי דקמטא (ה) שמהדק בלורית ודוחק מעצמו למטה מחמת מ) הגדל כששוכב עליה : ומשיכבא הוא דרפיא · מחמת שכיבה הוא ששוכב על הבלורית רפיא לה מלתחת : מסקרתא דרפי עמרא מלתחת ותניא · כלומר עד השתא (ו) בעינן לפרושי לך ממידי דסברה דלא תליא במידי דתניא אלא השתא איכא למישמע מהא *)דסוקרין על העשירי לשום מעשר דמתקשר כל השיער ביחד מחמת הצבע של סיקרא ולבתר הכי רפיא עמרא מלתחת ומאי טעמא לאו משום דההוא דרפי רבי ליה לבתר הכי וש"מ

*) בכורות נח:

תוספות

והא אותביה חמש ומאחר דלא תניא מ"ט אותביה. כלומר והלא רב פפא עצמו היה מקשה מיניה לאביי ואי תנא לא תני ה' מ"ט אותביה הוא: **א"ר** פפא אנא סברי לאו גמרא הוה בידיה. לכך בדיתי מלבי והוספתי על לשון הברייתא חמש ולהקשות לאביי לראות אם מדעתו אמרה למימרא דידיה דאז בקל יחזור מדבריו ולא ידחוק לתרץ הברייתא לדבריו ולא ידענא דגמרא הוה בידיה ואותבינן ולא הדר ביה ולכך בחנתי דגמרא הוה בידיה :

א] **מחרצנים** מפורצנים · דהיינו הגרעינין וכן במס' ע"ז (דף לד:) פורצנים דיין נסך ועצורין הייתו הקליפה ואשחט מתרגמי' ועצרית וסחיטה הייתו בקליפה שיסחוט הקליפה החיצונה שיש בה לחלוחית קצת ולא בגרעיניה:

סתם נזירות ל' יום · כבר שניתו זה בפ"ק (דף ה.) ואיידי דבעי למתני גילח או שגלחוהו לסטים סותר ל' יום תני נמי סתם [נזירות] שלשים יום ב] וטעמא דסותר ל' יום משום דבעיא נזירות שיעלה לו תגלחת של מצוה כדי שיהא שערו גדל כפי שראוי לגדל כסתם נזירות דהייתו שלשים יום ומיירי שגלחוהו ביום מלאת שהרי אם גלחוהו (בשנים) או יותר למה יסתור את הכל איך יחזור וימנה מה שמנה כבר ואולי הכי נמי קאמר סותר עד שיהו שערותיו כדי שלשים יום כך נמצא בפירוש ה"ר ילחק והלכך בנזירות של [ס'] אם גלחוהו ביום שלשים אינו סותר כלום דאיכא עדיין גידול שער קודם יום תגלחת ואם גלחוהו אחר שכלו ימיו ג] [ואין] גידול שער סותר [ל'] לרבנן כדמוכח בגמרא :

נזיר שגילח בין ד] במספרים או שסיפסף · פירוש תלש כל שהוא אפי' שער אחד לוקה עליו מיירי שעוקר השיער מעיקרו ומשחית מן השורש כעין תער דלוקה מקרא דתער לא יעבור על ראשו דמרבינן בגמרא שאר המעבירין : **שער** מלתחת רבי · משרשו מעיקרו הוא מגביה וגדל מה שהשער גדל מתמר ועולה הסמוך לראש אחר ימים יהיה ברחוק או מלעיל רבי מראש השער הולך וגדל אבל סמוך לראש אין [זז] ממקומו : **ושיירו** בו כדי לכוף ראשו לעיקרו · בכל שער ושער [שיעורא] בעלמא הוא ובסמוך אמר ה] שבו ליגדל השער בז' ימים ובכך יש חשיבות שער: **ואי** אמרת מלתחת רבי נזירותו הא שקליה. כלומר השיער שהקדים ביום נזרו זה נטלו וגלחו וזה ששיירו בו כדי לכוף אין זה משער שהיה לו משעת קבלת נזרו אלא צמח בו אחר כן וסותר אחרי שלא נשתייר מאותו שער שהיה בקבלת נזרו ואי אמרת מלעיל רבי מאי דאקדים קאי דאותו ששיירו ודאי מאותו שיער שהקדים ובכך הוי שיעור חשוב ואינו סותר כלום: **ת"ש** מהאי אינבא · פירוש ביצי כינים דקאי בעיקרא פירוש בעיקר השיער סמוך לראש ולא תלא מסם בגידול שער ש"מ דמלעיל רבי ומש"ה השער שסמוך לראש כדקאי קאי · דאי מלתחת רבי ברישא דבינתא בעי למיקם האינבא ו] והשער הולך וגדל מעיקרו ולמעלה: **אגב** חיותא נחת ואזיל. אינבא הוא יורד למטה כשהשער גדל מלמעלה מרום הראש: **ברישא** דבינתא · לאו ברישא אלא ברחוק מן הראש קאמר: **ואי** ס"ד מלעיל רבי בעיקרא דבינתא בעי למיקם [במקום] שעמדה כשהיתה חיה שהרי עם מתה: **התם** נמי משום דלית בה חילא · כלומר בזו שהרי מתה שמטה ואזלה ז] מחוברת ויורדת לראש השער שהוא תלוי למטה לצד הארץ ואין לה כח להאחז למעלה לצד הראש : **ת"ש** מבלורית של כושיים שמניחים בלוריות [בראשיהם] לשם ע"ז ובשער אין מגלחין כל סביב ראשו ומה שהיו מניחין הן גידלו אותה כקליעה סמוך לראש ואינו מהודק כבראשונה ואי מלעיל רבי אמאי אלא ודאי מלתחת רבי ונדחית הקליעה לפנים והלאה מן הראש ונמצא כי בשער שסמוך לראש אינו קלוע ולכך הוי כפרוע ומשני אידי דקמטא היא משיכבא רפיא ממה שהוא שוכב עליה נוסעת ממקומה ונרפית סמוך לראש :

עיקבי

עין משפט נר מצוה

מג א מיי' פ"ג מהל' נזירות הלכה א סמג לאוין רמג :
מד ב מיי' שם פ"ו הלכה א :
מה ג מיי' שם פ"ה הלכה יא :

פי' הרא"ש

והא אותביה רב פפא ה' · רב פפא הקשה מהך ברייתא לאביי ואי איתא ללקי שש ואי לא תנא תנא מנינא א"כ מאי אותביה ומשני דרב פפא הגיה ה' בברייתא כדי לידע אי אביי גמרא גמיר לה או מסברא אמרה ניהלה · דאי מסברא הוה אמר ניהלה כשהקשה לו מן הברייתא הוה הדר ביה : הזגים אילו הפנימיים. הגרעינים ר' יוסי היה נותן סימן כדי שלא תטעה זוג של בהמה דהחיצון קרוי זוג : סתם נזירות ל' יום. כבר תנינא לעיל ולא תני הכא אלא אגב דבעי למתני סיפא גילח או שגלחוהו לסטים סותר ל' יום · פי' סותר עד שיהיה לו גידול שער של ל' יום ביום תגלחת של מצוה כגון אם גלחוהו ביום מלאת [צריך למנות] ל' יום פעם אחרת ואם גלחוהו לאחר ח' מונה מקצת כאותן ימים ח' ומשלים עליהם נזירותו כדי שיהיה לו גידול שער של ל' יום ביום תגלחת של מצוה : ר"א בר יוסי ס"ל מדקתני ב' חרצנים וזגים. אלמא לב' חרצנים יש לה זג אחד · מפורצני' ועד עיצורין. משמע דזג (הוה) הוא החיצון שעוצרין אותו להוציא ממנו יין : האי ביניתא · פי' שער · מלתחת רבי מתחתיתו דהיינו מקום חבור הוא עולה וגדל : או מלעיל · היינו מצד החיצון · לפי שהוא זקוף למעלה כשהשער קטן : ושיירו בו כדי לכוף ראשו לעיקרו בכל שער ושער והיינו כדאמרינן בשער בששפתין שכך דרכו להיות גדל בתוך ז' ימים : אי אמרת מלתחת רבי הרי לא שייר בו כדי לכוף ראשו לעיקרו משער שהיה בו בשעת קבלת נזרו וצריך לסתור : אלא אי מלעיל רבי מאי דאקדיש הא קאי ונשאר בו שיעור חשוב משער שהיה בו בשעת קבלת נזרו ואינו צריך לסתור : ת"ש מאינבא חיה · לנפש בלע"ז דקאי בעיקר דביניתא תדיר הם נמצאים בשער סמוך לראש כי שם היא גדלה ואינה זזה משם : ואי ס"ד מלתחת רבי ברישא דביניתא בעי למיקם · לפי גדול השער היה לו להתרחק מן הראש עד שלבסוף תמצא בסוף השער אלא

ודאי מלעיל רבי הלכך אינה זזה ממקומה : ומשני דלעולם מלתחת רבי אלא דאגב חיותיה נחית ואזיל ומתקרבת תמיד אצל הראש להתקיים מזיעת האדם ולחותו : ת"ש מאינבא מתה שנמצאת בסוף השער · אלמא מלתחת רבי.ולכך היא מתרחקת מן הראש כפי גידול שער.דאי מלעיל רבי לא תזוז ממקומה ותמצא תמיד אצל הראש : ומשני לעולם מלעיל רבי ומשום דלית בה חיותה (משתרש)[משתרבב] ויורדת למטה. ת"ש מבלורית של גויים שמגדילים בלורית לשם עבודת כוכבים · וכשהם מסתפרים מגלחים סביב ראשם ומה שהם מניחים עושים אותם כמין קליעה ובסוף הקליעה כלפי הראש עושים קשר כדי להיות הקליעה קיימא וכשהם גדלים והולכים רפה הקשר סמוך לשער ואינו מהודק כבתחילה : ומשני איידי דקמטא משכבא · ע"י השכבה ששוכב עליו נקמט והולך ורפה : ת"ש מסקרתא דרפי עמרא מלתחת · סקרתא · מין צבע אדום שצבען בהן בהמות ובמקום הצבע מתרפה הצמר אצל הגוף הבהמה · ואח"כ מתרפה הצמר אצל מקום עיקרו ואי מלעיל רבי אמאי מתרפה : ומסביא דצבעין דקניהו · יש זקנים צובעין זקניהם שחורים כדי שיהיו נראים כבחורים : והיוורין עיקרי גימהון וכשהשער גדל נראים

עיקרי

מסורת הש"ס

לעיל ה. נדרים ד: תענית ז. סנהדרין כב: מ"ק יט:

נוסחת הריב"ן

א) שסוחט מהם משקה : ב) וכגון שלומת ויולא מן הראש וגדל מלמטה כנגד הראש מלמעלה עד סופו הס"ד : ג) ומתגדל מלמעלה למטה ממקום שסופו עכשיו לעת גמר גידולו מתחיל לגדל ומתגדל עד עיקר הראש הס"ד : ד) וסותר כל : ה) דהאי : ו) לינדיני"ש : ז) (שערא נפיק) ליתא בכ"י : ח) דברישא : ט) דאגב : י) מהאי : כ) דלעולם קיימא : ל) בעיקבא כו' השתא בעיקבא : מ) שגדיל :

הגהות הב"ח

(א) גמ' איבעיא להו האי (מזיה) תז"מ וכ"ב מדברי רש"י משמע דגרס בינתא: (ב) רש"י ד"ה או מלעיל וכו' מאליו ועיקרו כצ"ל ותיבת ומתגדל נמחק : (ג) ד"ה למאי נ"מ וכו' הלכך מאי דאקדים : (ד) ד"ה רפיא מלתחת וכו' ומשום הכי מרפו להכי שערי מלתחת דלא מקלעי : (ה) ד"ה לעולם וכו' דקמטא היא שמהדק בלורית ודוחק מעצמו למטה הגדל מחמת ששוכב עליה ומשיכבא כצ"ל והד"א : (ו) ד"ה מסקרתא וכו' עד השתא בעינא לפרושי וכו' במידי דתניא אבל השתא :

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה מחרצנים מפורצנים. תיבת מחרצנים נמחק וכ"ב מתרגמינן : ב] ד"ה סתם נזירות וכו' שלשים יום וטעמא וכו' משום דבעינן כדי נזירות בשעת תגלחת של מצוה שיהא כצ"ל · א"מ : ג] בא"ד ואם גלחוהו וכו' ואין גידול שער סותר ל' לרבנן · מן ואין עד לרבנן נמחק · וכ"ב לגידול שער סותר לב"ע מדרבנן · כצ"ל א"מ · ויעוש"ה : ד] ד"ה נזיר שגלח בין בזוג מספרים וכו' כצ"ל: ה] ד"ה ושיירו וכו' ובסמוך אמר שבו · תיבת שבו נמחק · וכ"ב שיעור : ו] ד"ה ת"ש וכו' בעי למיקם האינבא שהשער כצ"ל : ז] ד"ה התם וכו' שמטה ואזלה מחוברת · תיבת מחוברת נמחק · וכ"ב מעיקרא :

מו א מיי' פ"ו מהל' נזירות הלכה א ופ"ה שם הלכה יא :
מז ב מיי' פ"ה מהלכות נזירות הל' יא סמג לאוין רמג :
מח ג מיי' פ"ח שם הלכה ו :

תורה אור

עיקבי נימהון ש"מ מלתחת רבי ש"מ ואלא הא דתניא *נזיר שגילחוהו לסטים ושיירו בו כדי לכוף ראשו לעיקרו אינו סותר ואי סלקא דעתך מלתחת רבי ליסתור כגון שגילחוהו אחר מלאת ומני רבי אליעזר היא *דאמר כל אחר מלאת ז' סותר מ"ט דר"א יליף תגלחת טהרה מתגלחת טומאה מה תגלחת טומאה שבעה אף תגלחת טהרה שבעה וקים להו לרבנן כל ז' יומין אתיא מזייא כדי לכוף ראשו לעיקרו: נזיר שגילח בין בתער בין בזוג או שסיפסף כל שהוא חייב: ת"ר °תער °אין לי אלא תער °תלש מירט סיפסף כל שהוא מנין ת"ל °קדוש יהיה גדל פרע שער ראשו דברי ר' יאשיה ר' יונתן אומר תער אין לי אלא תער מירט תלש סיפסף כל שהוא פטור והכתיב קדוש יהיה למימרא דאם גילח ליה בתער קאים עליה בעשה ול"ת תניא אידך תער אין לי אלא תער תלש מירט סיפסף כל שהוא מנין ת"ל °לא יעבור על ראשו ומאחר שסופינו לרבות כל דבר מה ת"ל תער לא יעבור על ראשו לפי שלא למדנו לתגלחת האחרונה (א) °שיהיה בתער ללמדו ממצורע אי אפשר שאין

במדבר ו
שם
שם

עיקבי נימהון. זקנס הסמוך לסנטר נראה לבן אלמא מלתחת רבי וה"ה דמסקרתא נמי הוה מצי לאוכוחי הכי דכשגדל האמר אין סוף האמר א]הלבוע בבהמה לבוע: **לסתור** · דהא ס"ד מלתחת רבי פירוש דהא הוכחנו דמלתחת רבי וא"כ לא נסתר משער שהיה בו משעת קבלת נזירות כדי לכוף ראשו לעיקרו אלא ש"מ מלעיל רבי ואותו שנסתר היינו אותו דמעיקרא: **כגון** שגלחוהו אחר מלאת. ביום ל' ומני ר' אליעזר היא דאמר כל אחר מלאת ז' סותר אם נטמא עד שיזה ג' וז' וכן אם גלחוהו ביום ל' סותר ז' שלא יכול לגלח תגלחת נזרו עד אחר ז': **ומ"ט** דר"א · קאי ב] [אלעיל] כלומר מ"ט אמרת לר' אליעזר כי גלחוהו אחר מלאת דסגי בז' והא אין גידול שיער פחות משלשים יום: **יליף** תגלחת טהרה · סתירה שהיא ע"י תגלחת שהיא טהורה מסתירה הבאה ע"י טומאה מה תגלחת כי נטמא ביום ל' ממתין ז' [ותו לא] כך תגלחת טהרה כשגלחוהו ולא שיירו בו כדי לכוף ראשו לעיקרו ז' ותו לא: **וקים** להו לרבנן דכל ז' אין השערות גדילין אלא כדי לכוף ג] אינו סותר כלום דבגידול של סתירת ז' אינו גידול כי אם כדי לכוף א"כ לא בעינן ז' לתגלחתו שיהיה בשער ראשו אלא כדי לכוף ואם גלחוהו אחר מלאת נמי ושיירו בו כדי לכוף אינו סותר אבל ודאי תגלחת דתוך מלאת סותר ד] כדלקמן מטעם גידול שער אבל כשגלחוהו אחר מלאת כיון שהיה לפניו גידול שער ביום שלשים הראוי לתגלחת כדאמרן מדאורייתא דיו בכך ומיהו ז' יש לו להמתין וילפינן מתגלחת טומאה ואע"ג דלא דמי לגמרי דהתם צריך להמתין ז' כדי להביא קרבנותיו בטהרה מ"מ שוו חכמים שתם סתירה לתגלחת דאחר מלאת לסתירת טומאה אבל לרבנן ודאי כיון ה] [דאם] נטמא [לאחר מלאת] סותר ל' יום כדאמרינן בפ"ג (דף טז:) ה"נ הוו ילפי' כל תגלחת ו] (דטומאה) דלאחר מלאת לסתירת ל' כמו בטומאה דבעינן בשעת תגלחת גידול שער של ל' יום כי גלחוהו נמי אחר מלאת יהיה סותר ל' יום ולא הוה סגי כמו ששיירו בו כדי לכוף ראשו לעיקרו כ"א שיירו בו מה שראוי ליגדל בל' יום ולכך אוקמי' דוקא כר' אליעזר אבל ודאי כרבנן נמי מצי לאוקמי וכגון שגלחוהו ז] [ביום ל"ב או ל"ג] אמרו רבנן נר"א דנטמא ביום ל"ב דאינו סותר אלא ז' כדפ"ל ושמא י"ל ח] דמודו כעין אחר מלאת שהביא קרבנו [דאינו סותר כלום] ודוקא לר' אליעזר דאמר תגלחת מעכבא שאם גלחוהו לסטים ולא שיירו בו כדי לכוף סותר ל' יום כדי לגלח ולחזור ולהביא קרבנותיו אבל לרבנן דאמרי דתגלחת ט] [דאחר מלאת] לא מעכבא אינו סותר כלום ומותר לשתות יין מיד אחר שהביא קרבנותיו ונהי דלרבנן נמי טעון תגלחת למצוה וצריך להמתין ז' ימים לישנא [דאינו] סותר משמע דאם לא שיירו בעיא סתירה שיש שום איסור מכח נזירות עליו או שאסור לשתות ביין או לשום דבר אחר כל כמה דלא חזר וגילח ולרבנן לא הוי שום איסור עליו: **ת"ר** אין לי אלא תער · דוקא שנוקה תלש בה כל שהוא פירוש שלא בתער בין שעקר השער מתחילתו סמוך לראשו ומיהו שלא כעין תער ובין שלא עקרו לגמרי כ"א מקלתו מנין דאסור ת"ל קדוש יהיה גדל פרע שמלוה לגדל שער ועובר בעשה אי מגלח ממנו כלל גם כי אינו קוללו לגמרי מעיקרו אבל בקולץ מעיקרו לגמרי כעין תער איכא לאו בכל המעבירין כדתני ברייתא דלא פליגי אהדדי אבל ניחא ליה להאי תנא למימר קדוש יהיה גדל פרע דמיניה שמעינן איסור אינו קולץ לגמרי מעיקרו: **רבי** יונתן אמר אין כו' תלש סיפסף פטור. בין כי נמי תלש מעיקרו בין אינו תלש מעיקרו אינו עובר כלל אפי' כעין תער אלא בתער ולא בשאר מעבירין וכן משמע הסוגיא דלקמן דלר' אליעזר נזיר אינו חייב בשאר מעבירין א"כ [אנו] זקוקין לומר דחד מהנך אית ליה הכי ולכולהו שאר תנאי אמרי דמיחייב בשאר מעבירין א"כ ר' יונתן הוא דסבר הכי: **והכתיב** קדוש יהיה גדל פרע · ומשמע דאיסור עשה מיהא איכא י] במעבירין ומשני דכי מגלח בתער ראשו לאו ועשה אבל שלא בתער גם כי גילח הכל ליכא לאו ולא עשה: **כל** שהוא · פירוש אפי' שער [א'] ת"ל לא יעבור על ראשו לרבות כל המעבירין ובלבד שיהא כעין תער מעיקרו משרשו לגמרי ותנא דמתני' נמי ס"ל כהאי תנא וכת"ק דר' יונתן: **ומאחר** שסופינו לרבות כל דבר אפילו שאר מעבירין כ] מה ת"ל תער · [תימה לימא] לאשמועינן כעין תער ל] לרבות משחית וכו': **לפי** שלא למדנו תגלחת האחרונה שיהא בתער וללמדו ממצורע אי אפשר שאין לומדין קל מחמור להחמיר עליו · ולקמן ילפינן מהיכא פשיטא להאי תנא דתגלחת מצורע בתער והא לא כתיב תער בפירוש : ***שאין** דנין קל מחמור · שהמצורע חמור שטעון תגלחת כל שער גופו דכתיב (ויקרא יד) והיה ביום השביעי יגלח את כל שערו את ראשו ואת זקנו וגו' תאמר בנזיר שהוא קל שאינו צריך לגלח אלא ראשו כדכתיב בהדיא בקרא ולכך לא יטעון תער [לכך] כתיב תער לא יעבור ואם אינו ענין לאיסור העברה שבתוך נזירותו דהא מ] [איתו] בכל המעבירין לקי תניהו לענין תגלחת למצות תגלחתו של סוף נזירותו דאינו אלא בתער :

וש"מ מלתחת רבי והא סברא הויא במידי דתניא : *ותו מדלבעי סבירא דיקניהון · כי היכי דליתחזו לרדקיא ובתר הכי חיורי א) דיקניהון מתלבנים עיקרי שערי זקנם ש"מ דמלתחת רבי ומאי דקא קדים האי נזיר שקלוה מיניה ואיבעי ליה למיסתר ולמימני נזירות אחרת כי היכי דליקדום שיער : אלא הא דתניא נזיר שגילחוהו לסטים ושיירו בו כדי לכוף ראשו לעיקרו אינו סותר · ואמאי אינו סותר ליסתור דהא אמרינן דמלתחת רבי ושקלוה מיניה להוות שיער דאקדים ב) שלא נגלח עד סוף נזירותו : לעולם מלתחת רבי והכא במאי עסקינן כגון שגילחוהו אחר מלאת ל' ג) לנזירותו קודם שהספיק לגלח והא מני ר' אליעזר היא דאמר לעיל בפ' מי שאמר הריני נזיר מגלח (דף טז:) דכל אחר מלאת ז' סותר שאם נטמא יום ק"א ר' אליעזר אומר אינו סותר אלא ז' לאחר תגלחת כי היכי דבתוך אלו ז' ימים תירבי מזיא כי היכי דתיהוי כדי לכוף ראשו לעיקרו והכא נמי הואיל דפשו ליה כדי לכוף ראשו לעיקרו אינו צריך ליסתור כלום אלא מיד מגלח : מ"ט דר' אליעזר. דאמר כל לאחר מלאת ז' ימים סותר ותו לא בשלמא כי נטמא לאחר מלאת דסותר ז' כנגד ז' ימים שמונה בהן ג' וז' ומגלח בשביעי כדתניא לקמן (דף מד:) תגלחת הטומאה כיצד מזה בשלישי ובז' [ומגלח בז'] כדכתי' וביו' השביעי יגלחנו: מה תגלחת טומאה לאחר שנטמא מגלח לאחר ז' וכדפרישית אף תגלחת טהרה לאחר מלאת אינו צריך למנות אלא ז' לאחר תגלחת כדי שיהא יכול לגדל קצת שיער בתגלחת טהרה וקודם מלאת לא מיתוקמא משום דקודם מלאת סותר ל' וכדפרשינן בפירקא לעיל (ד' ו:) לדברי ר' אליעזר התורה אמרה נטמא ביום מלאת תן לו תורת נזיר אלא כל אחר מלאת נטמא או נתגלח לגמרי שלא הניחו בו שיער כלל סגי ליה בתגלחת כל דהו ואמור רבנן כיון דבהנך ז' ימים גדלה מזיא כדי לכוף ראשו לעיקרו סגיא ואילו הכא כיון דשיירו בו כדי לכוף ראשו לעיקרו אינו צריך ליסתור כלל ומגלח לאלתר ומביא קרבנותיו ומותר ביין : תלש · שיער בסמוך לבשר אבל לא עקרו לגמרי וכגון שעיקרו נראה : מירטו · דעקרו לגמרי ממקום גידולו : סיפסף ד) · כמו סוף : ת"ל קדוש יהיה · שלא ישירנו בשום דבר ויניחנו לגדל פרע : והכתיב (אומר) קדוש יהיה גדל פרע · דמשמע קדוש יהיה שלא ה) ישירנו בשום דבר להכי כתב קדוש (ג) : למימרא דכי גילח לו בתער קאי עליו בעשה ול"ת · דמשמע קדוש יהיה שלא יעבירנו בתער ולאו הבא מכלל עשה עשה : תלש מירט סיפסף כל שהוא מנין ת"ל לא יעבור על ראשו·לרבות (ג) *) המעבירין:ומאחר שסופינו לרבות כל דבר · המעביר כדכתיב לא יעבור מה ת"ל תער : לפי שלא למדנו לתגלחת האחרונה של טהרה לאחר תשלום ימי נזירות שיהא בתער לפי שלא כתב אלא וגילח את (ד) שער ראש נזרו לכך כתב לך תער כאן שאינו צריך ו) ללמדך שאותה תגלחת לא תהא אלא בתער : (ה) ללמדו ממצורע אי אפשר דאין דנין קל מחמור להחמיר עליו · דמצורע הוי חמור לפי שהוא צריך לגלח את כל שערו כדי שיהא כל בשרו ז) בתגלחת מה שאין בנזיר :

*) גי' א"מ כל [וכ"ה בכ"י]

ואין

פי' הרא"ש

עיקרי זקניהן לבנים ש"מ מלתחת רבי : ולסתור דהא סל"ד מלתחת רבי · כלומר דהא קי"ל מלתחת רבי דכך עלתה המסקנא: כל אחר מלאת ז' סותר · לאו דוקא סותר אלא צריך להמתין עד שיזו עליו ג' וז' : אף תגלחת טהרה ז' · אם גלחוהו לסטים לאחר מלאת קודם הבאת קרבנותיו משהא תגלחתו ז' ימים : וקים להו לרבנן דכל ז' יומין אתיא מזיא לכוף ראשו לעיקרו כי גלחוהו אחר מלאת נמי כיון ששיירו בו לכוף אינו סותר אבל לרבנן דאם נטמא אחר מלאת סותר ל' יום כדאיתא לעיל פ"ג · א"כ בתגלחת דלאחר מלאת נמי אי הוה יליף מטומאה דאחר מלאת הוה בעי ל' יום · הלכך אוקמה כר' אליעזר · נזיר שגלח בין בזוג בין בתער או שסיפסף בידו (שפסוף) והשיר שערות חייב כדפי' בגמ' לא יעבור לרבות כל המעבירים : תלש מרט שפסף . תלש ביד מירט בסם שפסוף ביד והעביר השער. ת"ל קדוש יהיה גדל פרע שעבר על מצות עשה שצוה הכתוב לגדל שער ולא להעבירו : למימרא דכי גילח ליה בתער קאים עליה בעשה ולא תעשה · אבל בשאר נטילת שער אפי' עשה אין בו. ומתני' המחוברת מלקות לכל המעבירים דלא [כחד] מתני תנאי דלר' יאשיה עשה הוא דאיכא בשאר מעבירים ולר' יונתן אפי' עשה ליכא · א"כ בכעין תער מורדין דלקי בכל המעבירין והכא פליגי · כששייר מן השער קצת ואין בהם כדי לכוף ראשו לעיקרו : מה ת"ל תער לכתוב לא יעבור על ראשו : ללמדו ממצורע א"א. אלקמן מפרש מהיכן קים לן תער במצורע :

גליון הש"ס

גמ' אין לי אלא תער · עיין סוטה דף טז ע"א :

לדף מ.

שייך לע"א

[לעיל טז: לקמן מג. סג:]

נוסחת הריב"ן

א) עיקר דיקניהון · ב) דאקדים הש"ד · ג) ל' יום : ד) שחתך ראש השער כל שהוא ומשמע שספסף כמו סוף : ה) ישירנו : ו) (למדך) ליתא בכ"י : ז) כל בשרו כדלעיל מה שאין כן בנזיר :

הגהות הב"ח

(א) גמ' לתגלחת האחרונה שיהא בתער ללמדו : (ב) רש"י ד"ה והכתיב וכו' קדוש יהיה למימרא כצ"ל : (ג) ד"ה מה תגלחת וכו' ז' ימים שהוא כל המעבירין : (ד) ד"ה לפי וכו' וגילח את ראש נזרו כצ"ל ותיבת שער נמחק : (ה) ד"ה דללמדו וכו' מה שאין כן בנזיר :

הגהות מהר"ב רנשבורג

דבי

תורה אור

שאין דנין קל מחמור להחמיר עליו רבי אומר אינו צריך הרי הוא אומר תער לא יעבור על ראשו עד מלאת התורה אמרה אחר מלאת לא תהא תגלחת אלא בתער והכתיב תער לא יעבור על ראשו לעבור עליו בשני לאוין אמר רב חסדא [א]ללקות באחת [ב]לעכב בשתים [ג]לסתור אינו סותר אלא ברוב ראשו ובתער בתער אין במידי אחרינא לא והקתני מנין לרבות את כל המעבירין אלא אימא [ד]כעין תער תניא נמי הכי נזיר שתלש מירט סיפסף כל שהוא א] אינו סותר אלא ברוב ראשו ובתער רבי שמעון בן יהודה אומר משום ר"ש כשם ששתי שערות מעכבות בו כך שתי שערות סותרות בו *תנן התם שלשה מגלחין ותגלחתן מצוה [ה]נזיר [ו]ומצורע ולוים [ז]וכולן שגילחו שלא בתער או ששיירו שתי שערות לא עשו ולא כלום אמר מר ב] שלשה מגלחין ותגלחתן מצוה פשיטא מ"ד משום עבורי שער הוא ואפילו סך נשא קמ"ל דלא קתני וכולן שגילחו שלא בתער בשלמא גבי נזיר כתיב תער לא יעבור על ראשו וגבי לוים כתיב °והעבירו תער על כל בשרם אלא מצורע בתער מנלן וכ"ת תיתי מלוים מה לוים שכן טעונין תגלחת ואין תגלחתן אלא בתער אף אני אביא את המצורע שהוא טעון תגלחת ואין תגלחתו אלא בתער איכא למיפרך מה ללוים שכן טעונין תנופה בגופם תאמר במצורע דלא אלא תיתי מנזיר מה לנזיר שכן קרבנו טעון לחם תאמר במצורע דלא אלא מהדא לא אתיא תיתי מתרוייהו מהי תיתי תיתי מלוים מה ללוים שכן טעונין תנופה בגופן נזיר יוכיח מה לנזיר שכן קרבנו טעון לחם לוים יוכיחו *וחזר הדין לא ראי זה כראי זה ולא ראי זה כראי זה הצד השוה שבהם שהן טעונין תגלחת ותגלחתן בתער אף אני אביא את המצורע שהוא טעון תגלחת ותגלחתו בתער א"ל רבא מברניש לרב אשי וליפרוך מה להצד השוה שבהן שכן אין

במדבר ח

קדושין כח. וש"נ

רש"י

ולאין דנין קל מחמור להחמיר · על הקל אלא להקל על הקל ולהחמיר על החמור והכא דא"א ללמדו ממצורע אתא ליה תער דבתער הוא דתיהוי תגלחת אחרונה אבל במידי אחרינא לא: רבי אומר אינו צריך א) · לתגלחת אחרונה וכשכתב לך תער לא בא אלא לומר לך שאינו חייב אלא בגילוח תער ומה שאתה אומר מנין למדנו לתגלחת אחרונה ב) שהיא בתער מן דקדוק הכתוב אתה למד שהרי הוא אומר תער לא יעבור על ראשו (א) ג) דמשמע תער לא יעבור על ראשו עד יום מלאת שהוא צריך גילוח בתער: והכתיב תער לא יעבור על ראשו · כלומר והיכי אמר ת"ק דחייב על כל שאר מעבירין ותער לא בא אלא לתגלחת האחרונה והכתיב תער (ב) לא יעבור על ראשו דמשמע בתער הוא דמחייב אבל לא בשאר מעבירין: לעבור עליו בשני לאוין ד) · על תער לא יעבור ועל לא יעבור כל המעבירין לישנא אחרינא והכתיב תער לא יעבור על ראשו ה) כלומר היכי משמע ליה דאחר מלאת לא תהא תגלחת אלא בתער והכתיב תער לא יעבור על ראשו [עד מלאת] דאיכא למידק מינה דעד מלאת הוא דלא ו) אלא בתער הא לאחר מלאת מגלח בכל דבר ואפי' במלקט וברהיטני לעולם אימא לך דלאחר מלאת אינו מגלח אלא בתער והא ז) [דכתיב] (ג) בסמוך לא יעבור ומשמע לא יעבור תער: אמר רב חסדא ללקות באחת · שאם גילח תוך מלאת שער אחת לוקה: לעכב בשתים · שאם גילח כל שערו בתגלחת סוף ימי נזירותו ושייר בו ב' שערות לא עשה ולא כלום: ולסתור אינו סותר · אם גילח בתוך ימי נזירותו אלא אם גילח את רוב ראשו בתער: והקתני מנין לרבות כל המעבירין · ת"ל לא יעבור: אלא כעין תער · כל המעבירין ח) (מעבירין) סמוך לעיקרן: תניא נמי הכי · כדאמר רב חסדא ובתער דוקא ואמרי לה כדאוקימנא לה אליבא דרב חסדא כעין תער ומאי בתער דקתני בברייתא כעין תער: כשם ששתי שערות מעכבות בו · בתגלחת טהרה כך שתי שערות סותרות בו בתגלחת איסור: ט) תנן התם גרסי' והיא בסוף נגעים גם ברייתא היא בסיפרא י) *[בת"כ] ת"ר ג' מגלחין כו' נזיר ומצורע ולוים: פשיטא · דמגלחין כ) בכולהו מפרשי בהו קראי בנזיר ל) כתיב וגילח הנזיר (ד) וגו' במצורע מ) כתיב (ויקרא יד) וגילח את כל שערו בלוים והעבירו תער על כל בשרם: מ"ד עבורי שער שפיר דמי ואפי' סך נשא · סם שמשיר את השער: קמ"ל · דלא סגי ליה אלא בתגלחת כדקתני דתגלחתן מצוה: בשלמא גבי נזיר כתיב ביה תער לא יעבור על ראשו · לרבי כדאית ליה ולתנא קמא כדאית ליה וכדלעיל: מה ללוים שכן טעונין תנופה בגופן · כדכתיב והניף אהרן את הלוים תנופה לפני ה' והואיל וטעונין תנופה מחמרינן בהו כולי האי דלא הוי תגלחתן אלא בתער תאמר במצורע הקל שאין טעון תנופה בגופו והואיל ואינו טעון תנופה בגופו דין הוא להקל עליו שיהא תגלחתו בכל דבר: אלא מחדא לא אתיא · דמהי (ה) ניתי וכדלעיל: האי

תנופה בגופן · דכתיב והניף אהרן את הלוים תנופה לפני ה' (במדבר ח) תאמר במצורע שאינו טעון תנופה בגופו אלא [בקרבנו] ולכך לא יטעון חומרא דתער דזוג נמי יועיל:

תוספות

רבי אומר אינו צריך · תער לאתויי לתגלחת אחרונה של נזיר דכי נמי צריך לגופיה אפ"ה ידעינן ממילא דתגלחת אחרונה בתער ובהא פליג את"ק דידיה דת"ק אייתי לתער משום תגלחת אחרונה ופריך והא כתיב תער לא יעבור דמשמע שאר מעבירין נמי והיכי קאמר רבי דאתי לגופיה דמשמע דבתער דוקא מיחייב דס"ל לגמרא דאין לנו לומר דרבי יסבור כר' יונתן דלא אסר שאר מעבירין דמדקאמר אינו צריך משמע דלא אתי לאפלוגי על תנא קמא דידי' דמחייב על כל מעבירין ומשני לעבור עליו בב' לאוין לכך כתב תער דמגלח בתער עובר בשני לאוין משום תער ומשום מעבירין דהלאו קאי אתער וקאי נמי אשאר מעבירין והוי כאילו כתב תער לא יעבור *דאותו לשון [קאי] לפניו ולאחריו והשתא נפקי תרוייהו מתער לרבי דאי לא נכתב תער אלא לתגלחת מצוה כדקאמר ת"ק מ"מ לכתביה לתער בפירוש גבי תגלחת של מצוה למאי הילכתא כתבו גבי איסורא לומר [לך] שלוקה שתים ואם כוליה להכי הוא אתא אמאי סמיך עד מלאת אל תער לא יעבור אלא רצה לומר עד מלאת לא יעבור תער הא לאחר מלאת לא יעביר שער ראשו אלא בתער:

אמר רב חסדא ללקות באחת · על שער אחד הוא לוקה אם התרו בו על תגלחת וגלח שער אחד הוא לוקה: לעכב בשתים · בכלות ימי נזירותו שמצוה עליו לגלח ראשו אם גילח כל ראשו ושייר שתי שערות לא עלתה לו תגלחת: לסתור אינו סותר אא"כ מגלח רוב ראשו. וכולן הנהלכה בנזיר שלא מצינו בהן טעם: ובתער · [ונראה] (פי') דקאי ארישא דאינו לוקה אלא בתער אבל הוא סותר כי נמי אינו כעין תער אלא [ברוב] ראשו סותר [היכא] דלא שיירו בו כדי לכוף אע"ג דלא הוי כעין תער ופריך בתער אין דוקא לוקה בשאר מעבירין לא הא תנן נזיר שגילח בין בתער בין בזוג בין בספסוף כל שהוא חייב ג] אלא אימא כעין תער שעוקר השער ומשחיתו מעיקרו: תניא נמי הכי · שלוקה ד] [וסותר] ברוב ראשו: נזיר שתלש ומרט וספסף כל שהוא חייב · לוקה: ואינו סותר אלא ברוב ראשו ובתער. פירוש כעין תער:

כשם ששתי שערות [מעכבות ה] כך] סותרות · אם גלח ב' שערות תוך ימי נזירותו: תנן התם. ו] פירוש בת"כ דנגעים שלשה מגלחים נזיר דכתיב וגלח את ראש נזרו מצורע דכתיב וגלח את כל שערו ולוים דכתיב והעבירו תער על כל בשרם: פשיטא · דתגלחתן מצוה דהא קראי כתיבי: מהו דתימא משום עבורי שער הוא · פירוש ותער לא מעכב בהן ואפי' סך נשא קמ"ל דתגלחתן מצוה: נשא · מין המסיחה שמשרת השער ותימה דהא מסיפא שמעינן לה בהדיא דהא קתני סיפא וכולן שגילחו שלא בתער לא עשו ולא כלום וצריך לומר דאי מההיא הוה אמינא מאי שלא בתער שלא כעין תער ואפי' סך נשא נמי: בשלמא גבי נזיר כתיב תער לא יעבור על ראשו · לת"ק בהא אינו ענין למלקות תניהו ענין לתגלחתו ולרבי מדסמכו לעד מלאת אבל תער לא יעבור:

אין

פי' הרא"ש

שאין דנין קל מחמור · שהמצורע חמור שצריך לגלח כל שער גופו והנזיר אינו [מגלח אלא] ראשו הלכך כתיב ביה תער דאם אינו ענין להעברת תער תוך ימי נזירותו דהא אפי' בשאר מעבירי' לקי · תנהו ענין לתגלחת מצוה בהשלמת נזירותו: רבי אומר אינו צריך · לאתויי תער לתגלחת מצוה דכי אתי לגופיה אפי' הכי מטילא ידענא דתגלחת אחרונה בתער דהכי משמע פשטיה תער לא יעבור על ראשו עד מלאת הא ביום מלאת עבור: ופריך והא כתיב תער לא יעבור על ראשו דדרשי' מניה לרבות כל המעבירים · וא"כ היכי דריש ליה לגופיה · הא לא אצטריך לגופיה כיון דרבי' כל המעבירים: ולא בעי למימר דרבי ס"ל כר' יאשיה ור' יונתן דלא מרבי שאר מעבירים דמדקאמר רבי אומר אינו צריך משמע דלא אתא לאפלוגי על מאי דקאמר ת"ק לענין איסור העברה: לעבור עליו בשני לאוין · שאם העביר בתער והתרו בו משום תער ומשום לא יעבור לוקה ב' מידי דהוה אוכל ענבים לחים ויבשים לוקה ב' כיון דמפרשי בקרא אע"ג דכתיב בחד לאו: אמר רב חסדא ללקות לוקה בא' אם גלח שער הא' לוקה אם התרו בו · בב' ביום תגלחתו אם שייר ב' שערות לא קיים מצות תגלחת: לסתור אינו סותר אלא ברוב ראשו · אם גלח רוב ראשו סותר נזירות עד מלאת לו שלשים יום לתגלחתו: ובתער אכולהו קאי וכל אלו הלכות הם וטעם אין בהם: אימא כעין תער שהעביר כל השער: תניא נמי הכי. דלוקה בא' וסותר ברוב ראשו: תלש מירט שפשף כל שהו חייב ואינו סותר אלא ברוב ראשו · ובתער בעין

עין משפט נר מצוה

מט א מיי' פ"ה מהל' נזירות הלכה יא:
נ ב מיי' שם פ"ח הלכה ו:
נא ג ד מיי' פ"ו שם הלכה א:
נב ה מיי' שם פרק ח הלכה ו:
נג ו מיי' פי"א מהל' טומאת צרעת הל' א סמג עשין רלו:
נד ז מיי' שם הלכה ג ופ"ח מהלכות נזירות הלכה ו:

גי' א"מ לא יעבור ולא יעבור

נגעים פ' י"ד מ"ד

נוסחת הריב"ן

א) צריך תער: ב) שיהא: ג) על ראשו עד יום מלאת שיהא צריך: ד) לעולם חייב על שאר מעבירין והאי דכתיב תער לא יעבור דכי קא עביד בתער עובר בשני לאוין על תער כו': ה) יש מפרשים דקא פריך בין לרבי בין לת"ק כלומר רבי היכי משמע: ו) מגלח בתער: ז) והא דכתיב בסמוך לא יעבור דאם גילח בתוך ימי מרו כהער חייב עליו משום תער לא יעבור ומשום לא יעבור סתם ולהכי כתיב תער קודם מלאת ולא לאחר מלאת כס"ד: ח) שמעבירין: ט) בכ"י כתוב כאן תוספות: י) בכ"י כתוב כאן תוספות: כ) דבכלהו: ל) כדכתיב: מ) כדכתיב:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה רבי אומר וכו' על ראשו עד מלאת דמשמע תער: (ב) ד"ה והכתיב וכו' האחרונה והכתיב תער. נ"ב פי' הא דסמיך תער ללא יעבור לעבור על תער בשני לאוין על תער לא יעבור ועל לא יעבור כל המעבירין וכך צריך לפרש ללישנא אחרינא כדמסיק בפי' להדיא: (ג) ד"ה לישנא אחרינא וכו' והא דכתיב תער בסמוך לא יעבור ומשמע לא יעבור תער לעבור עליו בשני לאוין הס"ד: (ד) ד"ה פשיטא וכו' בנזיר כתיב וגילח הנזיר את ראש נזרו במצורע כתיב וגילח: (ה) ד"ה אלא וכו' דמהי תיתי וכדלעיל:

הגהות וציונים

תער · ואית ספרים דגרסי תלש מירט שפשף כל שהוא אינו סותר אלא ברוב ראשו · אבל בתוס' גרסי בהדיא חייב: תנן התם [בפ'] בתרא דנגעים ג' מגלחים נזיר דכתיב וגלח את ראש נזרו. מצורע דכתיב וגלח את כל שערו. לוים דכתיב והעבירו תער על כל בשרם: פשיטא דתגלחתן מצוה דהא קראי כתיב · מהו דתימא קרא איעבור שער קפיד ואפי' סך נשא נמי · הוא סם המעביר השער · וכי תימא מסיפא שמעינן לה וכולן שגילחו שלא בתער תריץ דמצינן לפרושי אלא כעין תער: שכן מעונים תנופה בגופם כדכתיב והניף אהרן את הלוים תנופה: שכן קרבנו טעון לחם · חלות ורקיקי' תאמר במצורע שכן קרבנו בא בדלות אם אין ידו משגת מביא תורים

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' תניא נמי הכי וכו' סיפסף כל שהוא חייב ואינו כצ"ל · א"מ: ב] שם אמר מר · נ"ב עי' לעיל לב ע"א וכרש"י שם ד"ה אמר מר וכא"מ שם: ג] תוד"ה ובתער וכו' בין בשיפסוף כל שהוא חייב · כאן הס"ד ואח"כ מה"ד אלא אימא וכו': ד] ד"ה תניא נמי הכי שלוקה באחת כצ"ל · א"מ: ה] ד"ה כשם וכו' מעכבות בו כך שתי שערות סותרות כצ"ל: ו] ד"ה תנן התם פי' בת"כ · תיבות פי' בת"כ נמחק וצ"ל פרק בתרא דנגעים · א"מ:

נה א מיי' פי"ג מהל' ע"ז הל' ו' ז' סמג לאוין נח טוש"ע י"ד סי' קפא סעיף ג :
נו ב מיי' פי"א מהל' טומאת צרעת הל' ו' סמג עשין רלה :
נז ג ד מיי' פי"ב מהל' ע"ז הלכה ז סמג לאוין נח טוש"ע י"ד סי' קפא סעיף י :

תורה אור

אין קרבנו בדלות תאמר במצורע שקרבנו בדלות אמר ליה רבא בר משרשיא לרבא האי תנא מעיקרא אמר ללמדו ממצורע אי אפשר שאין דנין קל מחמור להחמיר עליו והדר אמר נילף מדינא ומדינא נמי לא יליף אמר ליה ההוא אליבא דרבנן הא אליבא דר' אליעזר *דתנן ואינו חייב עד שילקטנו בתער ר' אליעזר אומר אפילו ליקטו במלקט וברהיטני חייב מאי טעמייהו דרבנן *דתניא זקנו מה ת"ל לפי שנאמר ופאת זקנם לא יגלחו יכול אפילו מצורע כן ת"ל זקנו ומנלן דבתער *דתניא ופאת זקנם לא יגלחו יכול אפילו גילחו במספרים יהא חייב ת"ל ולא תשחית (א)יכול ליקטו במלקט וברהיטני יהא חייב ת"ל ופאת זקנם לא יגלחו הא כיצד איזהו גילוח שיש בו השחתה הוי אומר זה תער ממאי דילמא לעולם אפילו ליקטו במלקט וברהיטני נמי מצוה קעביד והא קאתי לאשמועינן דאפילו בתער לא מיחייב עליה אמרי אי ס"ד כי עביד נמי במלקט וברהיטני שפיר דמי לישתוק קרא מיניה ואנא אמינא ומה גבי נזיר דאיסורא קא עביד אפ"ה מחייב הבא דמצוה לא כל שכן
ותו

האי תנא מעיקרא אמר ללמוד נזיר ממצורע אי אפשר שאין דנין כו' · אלמא דפשיטא ליה מילתא דמצורע הוי בתער : והדר אמר ניליף מדינא · מנזיר ומלוים בהצד השוה שבהן ומדינא נמי לא מצי למילף משום דאית בה פירכא דרבא מברניש שכן אין קרבנו בדלות תאמר במצורע שכן קרבנו בדלות בעולה ויורד דכתיב ביה ואם דל הוא : א"ל ההיא · דקתני דללמדו ממצורע אי אפשר דמשמע דפשיטא ליה דמצורע הוי בתער אליבא דרבנן היא דגמרי לה מזקנו א) ופאת (ב) כדמסיק והאי דקא בעי מדינא לא אפשר משום דאית ביה למפרך כדפריכנא אליבא דר' אליעזר דגמיר לה מנזיר דלקמן : דתנן · במסכת מכות : ואינו חייב · על הקפת הראש עד שילקטנו בתער : ר' אליעזר אומר אפי' במלקט וברהיטני : ואמרינן מ"ט דרבנן · דלא מחייבי בהקפה אלא בתער : דתניא זקנו · האמור לגבי מצורע מה ת"ל והלא כל שערו (ג) במשמע וזקנו בכלל שערו אלא לפי שנאמר לגבי כהנים ופאת זקנם לא יגלחו יכול אפי' כהן מצורע המתגלח לא יגלח פאת זקנו ת"ל וגילח זקנו : ומנלן · דהך גילוח בתער קאי דתניא ופאת זקנם (ד) : ת"ל · גבי ישראל לא תשחית פאת זקנך אי לא תשחית יכול ליקטו ב) במלקט וברהיטני יהא חייב ת"ל ופאת זקנם לא יגלחו הא כיצד גילוח שיש בו השחתה דיבר הכתוב ואיזו הוי אומר בתער ג) מהו גילוח דקאסר ליה רחמנא גבי הקפת הראש והשחתת פאת זקן ואישתרי ליה גבי מצורע דמותר הוא בו היינו תער : א] מאי משמע לן מהכא דמצורע לא הוי אלא בתער דלמא לעולם אימא לך דאפי' ליקטו במלקט וברהיטני שפיר דמי והאי דקתני זקנו מה ת"ל דאתא לאשמועי' דאפי' גילחו בתער לא מיחייב עליה משום פאת זקנם לא יגלחו : ד) אי ס"ד דכי ליקטו במלקט וברהיטני שפיר דמי · ומצוה קעביד לישתוק קרא מיניה ולא ליכתוב זקנו ואמינא ליקטו במלקט וברהיטני שפיר דמי דמייתינן לה מדינא : ומה גבי נזיר דאיסורא קעביד · כי מגלח בתער בתוך ימי נזירות : אפילו הכי מיחייב · כי ליקטן במלקט וברהיטני כדאמרינן לעיל לרבות כל המעבירין : הכא · דכי מגלח מצוה קעביד כדכתיב וגילח את כל שערו : לא כל שכן · שבכל דבר מותר לגלח ואפילו בתער : ותו

אין קרבנו בדלות · אלא קרבן קבוע בין עניים בין עשירים תאמר במצורע שאם עני הוא מביא לפורים וא"כ גם לא נחמיר עליו להטעינו תער ואין להקשות לפי מה שמסקינן דיליף מצורע מקרא אחרינא שלא בנזיר ב] דהיינו בנזיר דבסמוך ולייתי נזיר במה ג] הצד דאיכא למיפרך שכן איתו בשאלה או שכן שכל גופו טעון תגלחת : והאי תנא מעיקרא · בברייתא דלעיל קאמר ללמדו ממצורע אי אפשר כו' אלמא דקים ליה לתנא [תער] במצורע בלא נזיר שהרי בא נזיר ממצורע והך ברייתא בעי למילף מצורע דבעי תער מדינא דנזיר ולוים אלמא מצורע גופיה לא יליף אלא מנזיר ומדינא נמי לא ד] אייתי [דקאמר] מה להצד כו' וסוף לומדו מראשו דכתיב בנזיר ומ"מ רבי אליעזר לא ידע תער במצורע אלא מנזיר כדמפרש והולך : דתנן בפרק בתרא דמכות (דף כ.) אינו חייב כו' לגבי פיאות דזקן תניא דאין חייבין בהשחתת פאת זקן בין כהנים בין ישראלים עד שיטלנו בתער ור"א אמר אפי' ליקטו במלקט ורהיטני מיחייב : ומאי טעמייהו דרבנן · כלומר מהיכא נפקא לן דפשיטא להו דמצורע בתער אפילו בלא נזיר כדס"ל דתניא זקנו מה ת"ל במצורע כתיב והיה ביום השביעי יגלח את כל שערו את ראשו ואת זקנו וכו' והלא בכלל כל שערו הוא ולמה פרט זקנו לפי שנא' גבי כהנים ופאת זקנם לא יגלחו יכול אף מצורע כלומר כהן והוא מצורע כן שלא יכול נגלח זקנו והא דכתיב וגלח את כל שערו ע"כ לבר מזקנו א"נ בנמרט זקנו שאין עשה דגילוח דוחה לאו דהשחתת זקן הכהנים ועשה דקדושים דכהנים ת"ל זקנו מיותר שנכתב במצורע לאשמועינן ה] עשה דזקנו דחי לאו דלא יגלחו בכהנים ועשה דקדושים יהיו ואע"פ שאין עשה דוחה לא תעשה ועשה בעלמא הכא דחי כדאמר בריש יבמות (דף ה.) דהאי לאו ועשה שאינו שוה [בכל] הוא דהשחתת זקן איתו בנשים כדאמר פ"ק דקדושין (דף לה:) וא"ת ודלמא אתי למישרי לאו גרידא דלא תשחית פאת זקנך וי"ל ו] (דמשער) דאיכא למימר קרא סתמא כתיב בה בישראל ככהנים ועי"ל והוא העיקר דע"כ לרבנן ללאו גרידא דישראל לא איצטריך קרא דנפקא להו מראשו מקרא קמא דדחי עשה דמצורע לאו דהקפה דסבירא להו דהקפת כל הראש שמה הקפה כדאיתא בסמוך א"כ זקנו לא איצטריך קרא אלא לכהנים ולאשמועינן דעשה דמצורע דחי לאו ועשה דהשחתת זקן הכהנים (גרידא) ומדאתא קרא דזקנו למישרי לו לאו דהשחתת זקן והשחתת זקן לא מחייב אלא בתער מכלל דמצורע תגלחתו איתו אלא בתער דאם לא כן זקנו למה לי : דבתער · כלומר חיוב השחתת זקן מנא להו לרבנן דלא הוי אלא בתער דמינה ילפינן תער למצורע : דתניא ופאת זקנם לא יגלחו · בכהנים כתיב יכול אפי' במספרים יהא חייב ת"ל ולא תשחית פאת זקנך בישראל כתיב ובמספרים ליכא השחתה שאינו נוטל השער מעיקרו ושרשו : אי לא תשחית יכול אפי' במלקט ורהיטני יהא חייב שאף הם משחיתים השער מעיקרו ת"ל ופאת זקנם לא יגלחו והם אינם קרויים גילוח שאינם רגילים לגלח בהם : הא כיצד גילוח שיש בו השחתה הוי אומר זה תער · והאי שרא רחמנא במצורע ז] אי נמי בקידושין גמרינן פאה פאה כהנים מישראלים · ופריך ממאי דתגלחת מצורע ליכא אלא בתער דילמא אפי' במלקט ורהיטני קיים המצורע מצות גילוח וקרא דזקנו אתא לאשמועינן דאם בא לגלח [בתער] הרשות בידו שהוא [מוזהר] עליו בעלמא בפאה דזקן הכא שרי ולא מיחייב. ומשני אמרי כלומר [על כרחך] זקנו דכתיב ח] דזקוק לגלח ולעשות בתער ולא בדבר אחר דאי ס"ד כי עביד נמי במלקט ורהיטני שפיר דמי לשתוק קרא מיניה דאם בא [למימר] שהרשות בידו לגלח בתער פאת זקנו להא לא בעי קרא דזקנו דרשות ידעינן מק"ו : ה"ג ומה נזיר כו' הוה מצי למפרך דכהן מצורע לא אתי שכן ריבה הכתוב [בכהן] מצות יתירות וכה"ג פריך בכל דוכתי ולכך לא לידחי עשה דמצורע לאו דכהנים ועוד מה לנזיר שכן לאו גרידא דדחי לאו דהקפה תאמר בכהנים דאיכא לאו ועשה לאו דהשחתת זקן ועשה לכ"נ דעיקר הפירכא אחרונה סמיך דפריך מרשב"ל : ה"ג ומה נזיר דאיסורא קעביד · ואפילו נזיר טהור חוטא קרי כדאיתא פ"ק דנדרים (דף י.) ולעיל בפ' שלישי (דף יט.) ועוד דמנזיר טמא קא יליף שגם הוא תגלחתו כתוב בתער כדמשמע בסמוך דגמרינן טהור מטמא וטמא מטהור ואפ"ה תגלחת מצוה דידיה דחי לאו דהקפה ט] דסבירא ליה דהקפת כל הראש שמה הקפה ולעולם מיחייב פי' מיקייב לגלח כל ראשו ולדחות לאו דהקפת מצורע דמצוה לא כל שכן : דמצוה. מצות המקרא תגלחת ולא באה לו ע"י שום איסור לכ"ש שתגלחתו דמצוה תדחה לאו דהשחתה ואי קשה מה לנזיר שכן קרבנו טעון לחם כדפ"ל וי"ל דלא דמי דודאי לעיל דבעינן להטעין תער למצורע ולא שאר משחיתים פריך שפיר י] דמ"ס בנזיר דין הוא שיהא טעון תער לתגלחתו שכנו כן חומרא אחרת בו שקרבנו טעון לחם אבל הכא דלא בעינן למילף להטעין תער במצורע מתגלחת דנזיר רק שהרשות יהיה בידו להעבירו בתער כמו בשאר משחיתין ולא שייכא כלל הכא פירכא דלא בעינן למילף חומרא מנזיר אלא מכל מקום תימה הוא והא הך סוגיא לרבנן כ] [והרי] מוכח דלרבנן פשיטא להו תער מתגלחת דמצורע מקמי דידעינן ליה בנזיר דקאמר בברייתא דלעיל ללמדו ממצורע אי אפשר כו' אלמא במצורע פשיטא להו לרבנן

פי' הרא"ש

תורים או בני יונה : תנא [מעיקרא] אמר ללמדו ממצורע אי אפשר · אלמא מקמי דפשיטא ליה דנזיר תער פשיטא ליה במצורע ובעי למילף נזיר ממצורע : והדר אמר נילף מדינא מצורע מנזיר ובריינא נמי לא קיים ליה אליבא דרבנן: ברייתא דלעיל דפשיטא ליה תער במצורע רבנן היא וכדמפרש ואזיל · והא דבעי למילף הכא מצורע מנזיר ולא קם ליה דינא ר"א היא דתנן ואינו חייב עד שילקטנו בתער' גבי השחתת פאת זקן במכות : במלקט · כלי אומנות שקורים פליאנה שמלקטין בהם התרחשין: מ"ט דרבנן בהא כלומר אכתי מנא ידעי' דלרבנן גילוח מצורע בתער: דתניא זקנו מה ת"ל דבמצורע כתיב וגילח את כל שערו ואת זקנו וכיון דכתיב כל שערו למה הוצרך לפרוט זקנו · לפי שנאמר ופאת זקנם לא יגלחו גבי כהנים יכול אף כהן מצורע כן לא יגלח זקנו ת"ל זקנו דאתי עשה דמצורע ודחה לא תעשה דקדושים תהיו · ואע"ג דאין עשה דוחה לא תעשה ועשה בעלמא הכא דחי כדאמר בריש יבמות דשאני הכא דהוי לא תעשה ועשה שאינו שוה בכל דהשחתת זקן לא שייך בנשים · ומדאיצטריך זקנו לומר דדוחה לאו דהשחתת זקן דאינו חייב עליו אלא בתער מכלל דגלוח מצורע נמי אינו אלא בתער [illegible] קא עביד : דאפי' נזיר טהור הוא כדמפרש פ"ק דנדרים כנדרי רשעים נדר בנזיר · וי"מ דמנזיר טמא יליף שגם תגלחתו בתער דלקמן בשמעתין ותגלחתו בא ע"י איסור ואפ"ה מחייב לגלח ראשו בתער והא לאו דסברא לן השתא הקפת כל הראש שמה הקפה : הכא דמצוה קא עביד שאין שום איסור בתגלחת מצורע לא כל שכן · שתגלחת מצורע תדחה לאו דהשחתת זקן : יאע"ג דגבי נזיר א"א בלא דחיה ובמצורע אפשר לא משמע ליה לפלוגי :

מכות כ: | יבמות ה. [לקמן נח.] | מכות כא. קדושין לה: לקמן נח:

נוסחת הריב"ן
א) בהקפה כדבסמוך והאי דקא בעי לאתויי מדינא ולא אפשר כו' כדפריכנא רבי אליעזר היא דגמיר לה מנזיר כדלקמן : ב) לסקפת ראש : ג) ומהו : ד) ואמרינן אי ס"ד :

הגהות הב"ח
(א) גמ' יהא חייב ת"ל ולא תשחית פאת זקנך יכול ליקטו : (ב) רש"י ד"ה דתניא וכו' מזקנו ופאת זקן דכמסיק וכו' לא אפשר למילף [illegible] (ג) ד"ה דתניא וכו' והלא כל שערו במשמע [illegible] (ד) ד"ה ומנלן [illegible]

גליון הש"ס
גמ' ממאי דלמא כו' במלקט וברהיטני · תמוה לי הא עשה דקיימינן לרבנן דמלקט ורהיטני אינו בכלל גילוח דהא טעמא אינו חייב אלא בהקפה · ממילא במגלח דכ"ב וגלח אינו במלקט ורהיטני וכמ"ש תוס' לנדה ריש שבועות דף ע"ב והוה ליה למיפרך דלמא מגלח במספרים נמי מצוה קעביד וצ"ע :

הגהות הב"ח [illegible] הגהות מהר"ב רנשבורג
א] רש"י ד"ה ממאי משמע לן מהכא וכו' כצ"ל : ב] תוד"ה אין וכו' שלא בנזיר דהיינו בנזיר · תיבת בנזיר נמחק וצ"ב מזקנו או מנזיר · א"מ : ג] בא"ד ולייתי נזיר במה הצד · תיבת הצד נמחק וצ"ב מנינו ועיין א"מ : ד] ד"ה והאי וכו' ומדינא נמי לא אייתי · תיבת אייתי נמחק וצ"ב אתיא : ה] ד"ה ומאי וכו' ת"ל זקנו מיותר שנכתב במצורע לאשמועינן דאתי עשה דזקנו וכו' לא תשחית פאת זקנך וי"ל דמשער · תיבת דמשער נמחק · וצ"ב דמיסתברא דאיכא למימר קרא סתמא כתיב בין בישראל בין בכהנים כצ"ל : ז] ד"ה הא כיצד וכו' והאי שרא רחמנא במצורע א"נ בקדושין · א"מ : ח] בא"ד ומשני אמרי כלומר על כרחך זקנו דכתיב בא כצ"ל : ט] בא"ד ואפ"ה תגלחת וכו' דחי לאו דהקפה מצורע כצ"ל : י] ד"ה דמצוה וכו' פריך שפיר ומה לנזיר וכו' כך סוגיא לרבנן והרי · תיבת והרי נמחק וצ"ב היכי מוכח דלרבנן פשיטא להו תער בתגלחת כצ"ל :

נח א מיי' פ"ג מהל' ע"ז הל' ו ופ"ז מהל' מיתת הלכה טו :
נט ב מיי' פ"ז מהל' נזירות שם :
ס ג מיי' פי"א מהל' טומאת צרעת הל' ס סמג עשין רלו :

שבת קלג. לקמן נח. יבמות ה: מנחות מ.

תורה אור

ותו אי ס"ד כי עביד במ:קט וברהיטני מצוה קא עביד מדלא כתיב תער °כר"ל *דאמר *כל מקום שאתה מוצא עשה ולא תעשה אם אתה יכול לקיים את שניהם מוטב ואם לאו יבא עשה וידחה את לא תעשה ור"א מאי טעמא יליף מראשו *דתניא °ראשו מה ת"ל לפי שנאמר גבי נזיר °תער לא יעבור על ראשו יכול אף נזיר מצורע כן ת"ל ראשו ממאי דלמא לעולם אפילו ליקטו במלקט וברהיטני מצוה קעביד וכי תימא תער למה לי למימרא דאפילו בתער ס"ד אמינא הואיל וגבי נזיר כי עביד בתער מיחייב גבי מצורע נמי ליחייב קמ"ל דלא אי סלקא דעתך כי עביד במלקט וברהיטני מצוה קעביד מדלא כתב תער כר"ל ורבנן האי ראשו מאי דרשי ביה מיבעי להו למידחי לאו דהקפה דתניא °לא תקיפו פאת ראשכם יכול אף מצורע כן ת"ל ראשו למה לי למכתב ראשו ותיפוק ליה מזקנו דתניא °זקנו מה ת"ל לפי שנאמר ופאת זקנם לא יגלחו יכול אף מצורע כן ת"ל זקנו למה לי למכתב ראשו ולמה לי למכתב זקנו צריכי דאי כתב רחמנא זקנו ולא כתב ראשו הוה אמינא *הקפת כל הראש לא שמה הקפה להכי כתב רחמנא ראשו ואי

ויקרא יד | במדבר ו | ויקרא יט | שם יד

ותו אי ס"ד דכי עביד. מצורע במלקט וברהיטני שפיר דמי וזקנו להתיר תער הוא דאתא אדרבה מדלא כתב ביה תער (א) הוה אמינא דבתער לא מישתרי כלל מדלא כתיב תער במצורע ואמינא לך כר"ל דאמר כל מקום שאתה מוצא כו' ה"נ במצורע ליגלח במלקט וברהיטני וליהוי מקיים וגילח את כל שערו וקא א) מוקים ללא תעשה דופאת זקנם לא יגלחו בתער דלא אסרה תורה *הקפת הראש אלא בתער שמע מינה דלהכי איצטריך זקנו למישרי תער במצורע ולמימרא דבתער אין במידי אחרינא לא דומיא *דהקפת ראש דקאתי ליה עשה דוגילח את כל שערו ודחי ליה לאו *דהקפה לפי שאינו יכול לקיים את שניהם ור"א אית ליה ג"ש וקסבר מלקט ורהיטני נמי עבדי גילוח והוי נמי גילוח שיש בו השחתה ומש"ה כי ליקטו במלקט ורהיטני גבי *הקפה חייב וה"נ מפרש במסכת מכות בפרק אלו הן הלוקין : ור"א מאי טעמא. כלומר הואיל ומוקמית להא דתני לעיל דמצורע יליף מדינא כר"א דבתער אין במידי אחריני לא מאי טעמא אי מדינא הא איכא למיפרך כדלעיל מה להלך השוה שבהן כו' : יליף מראשו. דכתיב לגבי מצורע וגילח את כל שערו ואת ראשו : ראשו מה ת"ל. והלא כתיב שערו וראשו בכלל שערו הוא אלא לפי שנאמר גבי נזיר תער לא יעבור על ראשו ב) ת"ל וגילח את ראשו בתער כמו שאמרתי לך גבי נזיר ור"א סבר לה כרבי יונתן דאמר לעיל (דף לט:) דגבי נזיר לא מיחייב אלא בתער ובמידי אחרינא לא (ב) ה"נ האי דאסירי גבי נזיר מישתרי גבי מצורע ומאי דלא מיחייב ליה גבי נזיר כגון מלקט ורהיטני לא שרי במצורע : וכ"ת תער למה לי. וכי תימא למה לי למיכתב במצורע ראשו לילף מתער לא יעבור על ראשו האמור לגבי נזיר למישרייה במצורע ואפילו בתער : סד"א הואיל וגבי נזיר כו'. לא לעולם אימא לך דמצורע בתער אין במלקט וברהיטני לא דאי ס"ד דכי עביד במלקט וברהיטני מצוה קעביד (ג) הוה אמינא דבתער כלל לא משום דלא כתיב ביה תער וכדר"ל כו' והכא (ד) כיון דאפשר לו לקיים את שניהם עביד במלקט ורהיטני לקיים מצות עשה דוגילח את כל שערו וליקיים נמי לא תעשה דלא יעבור תער דלא אסרה תורה א] הקפת הראש אלא בתער ואימא דבתער כלל לא קמ"ל אלא לאו שמע מינה ג) דאיצטריך ליה ראשו למישרי תער בנזיר מצורע למימרא דבתער אין מלקט ורהיטני לא ומש"ה אתי עשה דוגילח את כל שערו ודחי לאו דתער לא יעבור על ראשו לפי שאין אתה יכול לקיים את שניהם דמצורע שגילח במלקט ורהיטני לא עשה ולא כלום : (ה) ר"א לא מצי יליף במצורע בתער ולא במלקט ורהיטני מזקנו דהקפה משום דקסבר ר"א גבי הקפה דאפילו ליקטו במלקט ורהיטני חייב דכתער דמי ורבנן נמי לא מצו ילפי מצורע בתער ולא במלקט ורהיטני מראשו דנזיר משום דקסברי גבי נזיר כי גילח במלקט ורהיטני חייב דכתער דמי כדאמרינן לעיל לרבות כל המעבירין : להכי כתב רחמנא ראשו. לאשמועינן דאפילו הקפת כל הראש שמה הקפה : ואי

לרבנן דטעון תער לתגלחתו ב] (נזיר) והכא אי לאו ק"ו דמנזיר לא אתי [להו] תער במצורע וי"ל דאפילו לא קים לו דמצות נזיר בתער מ"מ שפיר ילפינן ק"ו מנזיר דדחי תגלחת דידיה פיאות דהקפת הראש דאיכא בהו לאו במקיף במספרים כדמשמע בסמוך מצורע לא כל שכן שיהא מותר לגלח אף בתער וידחה לאו דהשחתת זקן אלא ע"כ קרא דזקנו אתא להטעינו תער ולא משחיתים אחרים : ותו אי ס"ד כי עביד במלקט ורהיטני. דקיים מצות גילוח ע"כ קרא דזקנו לא אתא למימר דמלי עביד בתער מדלא כתיב תער פירוש בהדיא דמבעי לן למימר כדרשב"ל דאסור לעשות ונגלח בתער הואיל ויכול לקיים שניהם שיגלח במלקט ורהיטני או במספרים ולא ידחה לאו ג] דהשחתת זקן והיה להש"ס לומר לא שרינן תער מדלא כתב תער אלא הש"ס קצר הלישנא דנזיר לישנא קלילא ורגיל בכמה מקומות לקצר לשונו אלא ע"כ קרא דזקנו אתא לקובעו חובה ולהטעין תער למצורע דלא יצא ידי תגלחתו אלא בתער : ורבי אליעזר. דאמר אפילו ליקטו במלקט ורהיטני חייב [בפאת] דזקן ומחייב בפאת דזקן אפילו בשאר משחיתין ושפיר אצטריך זקנו דמצורע דדחי לאו דהשחתת זקן והיינו נמי בשאר משחיתין מנא ליה תגלחת דמצורע דדוקא בתער יליף לה מראשו : ראשו מת"ל. ראשו דכתיב במצורע והלא כבר כתיב ברישא דקרא יגלח את כל שערו את ראשו ואת זקנו מת"ל לפי שנאמר גבי נזיר תער לא יעבור על ראשו תוך ימי נזירותיו יכול אף נזיר [מצורע] כך יהא אסור לגלח וכל שער דקרא בשאר גופו ע"כ דאין לומר דעשה דוגילח דמצורע דחי לא תעשה דנזיר דתער לא יעבור על ראשו ועשה דגדל פרע שער ראשו ת"ל (שער) ראשו מיותר דאף נזיר ומצורע חייב לגלח בתער והאי דלא מוקי ר"א ראשו בראשו דכל אדם ולא בנזיר ולמדחי [לאו] דהקפה [גרידא] אי משום דס"ל הקפת כל הראש [לא] שמה הקפה אי משום דעשה דחי לא תעשה [גרידא] נפקא לר"א מגדילים כדבסמוך א"כ ראשו לא איצטריך אלא לראשו דנזיר אע"ג דאיכא לאו דתער לא יעבור ועשה דגדל פרע דחי להו עשה דוגילח מיתורא דראשו דכתיב במצורע והשתא נפקא ליה לר"א תער במצורע מנזיר דמידי דאסר בנזיר להעביר תער על ראשו הטעין במצורע לגלח בתער והיינו דקא מהדר בברייתא דלעיל (דף מ:) למילף תער במצורע מלוים ונזיר מן דינא ולא אתי ליה וצריך הוא ללומדה מראשו [דנזיר] ולעולם מנזיר ילפינן למצורע דטעון תער וס"ל לר"א דנזיר לא לקי אלא בתער דוקא כר' יונתן דלעיל הילכך מידי דאסור בנזיר דהיינו תער הטעין *לאו במצורע כדמשמע [דאי] על שאר מעבירין נמי לילקי בנזיר אכתי לא ידעינן תער במצורע דאיכא למימר קרא דראשו לשאר מעבירין : ופריך כדלעיל דלמא אפילו במלקט ורהיטני נמי מצוה קעביד במצורע וכ"ת למה לי למישרי דאפילו בתער דסד"א כו' גבי מצורע נמי ליחייב כלומר גם כשיהיה הנזיר מצורע ד] קמ"ל ומשני אי ס"ד כי עביד במלקט ורהיטני מצוה קעביד במצורע מדלא כתיב היתר תער בפירוש לא לדחי עשה דמצורע לא תעשה דנזיר שהרי אפשר לקיים שניהן גק"ק אמאי לא מסיק נמי הכא לשינויא דלעיל לשתוק קרא מיניה ולגא אמינא ומה נזיר דאיסורא קעביד כו' וי"ל דהכא איכא למימר דשאני נזיר דליכא אלא חד לאו דהקפת ראש ולכך דחי ליה תגלחתו דנזיר אבל נזיר מצורע אית ביה תרין לאוין לאו דנזיר דתער לא יעבור ולאו דהקפת הראש ולכך לא ידחה עשה דמצורע להנך תרי לאוין ועוד עשה דגידול פרע ועוד תירץ הר"ס דלמאי דבעי למימר פרק ב' נזירין (לקמן דף נח:) אהך ברייתא דראשו דהקפת כל הראש לא שמה הקפה אפילו חד איסורא ליכא בנזיר במקום פאת הראש וליכא למימר ק"ו מנזיר דהתם ליכא תו שום דחיה : ורבנן. דנפקא להו דתגלחת דמצורע בתער מזקנו כדלעיל ראשו למה לי דבשלמא לר"א איצטריך ראשו למילף מיניה דתגלחת דמצורע בתער אלא לרבנן למה להו ראשו : מיבעיא להו למדחי לאו דהקפה אף במצורע שאין נזיר דאיצטריך קרא לומר דדחי לאו דהקפה דתניא לא תקיפו פאת ראשכם יכול אף מצורע כן והא דכתב וגילח את כל שערו [חוץ] מפאת הראש או כשמירט פאת ראשו ת"ל ראשו מיותר דכתיב במצורע לאשמועינן

פי' הרא"ש

ותו אי ס"ד אי עביד במלקט וברהיטני מצוה קא עביד מדלא כתיב תער כר"ל. כלומר אי לאו עיקר מצוה בתער לא דחי לאו דהשחתת זקן כיון דאפשר לקיים שניהם כדר"ל דאמר כל מקום שאתה מוצא עשה ול"ת אם אתה יכול לקיים שניהם מוטב ואם לאו יבוא עשה וידחה את ל"ת. אלא ע"כ מדאצט' זקנו לומר דדחי א"א לקיים מצות תגלחת מצורע אלא בתער. ור' אליעזר מאי טעמא מהיכא יליף דתגלחת מצורע בתער דמזקנו לא מצי למילף דהשחתת זקן שייכא אף בשאר מעבירים : ראשו מה ת"ל מאחר דכתיב במצורע כל שערו מה הוצרך לפרוט ראשו : יכול אף בנזיר מצורע כן. לא יגלח ראשו : ת"ל ראשו ולק' ריש פ' ב' נזירים דייק תלמודא אמאי לא מוקמינן ראשו למדחי לאו דהקפת ראש כל אדם דלית ביה אלא לאו גרידא ומנ"ל לאוקומי לנזי' דאיכא תרי לאוי. ומדאצטריך ראשו למדחי לאו דנזיר אלמא תגלחת מצורע דוקא בתער דר"א לא מיחייב בנזי' בשאר מעבידי':למימרא אפילו בתער. אם ירצה: מצורע נמי ניחייב. אם הוא נזי' : ומשני אם איתא דאין תגלחת מצורע דוקא בתער לא דחי כיון דאפשר במלקט ורהיטני ולקיים שניהם כדר"ל : ורבנן האי ראשו מאי דרשי ביה. כיון דמזקנו ידעינן דתגלחת מצורע בתער : מבעי להו למדחי לאו דהקפה. יכול אף מצורע כן ונקיים קרא דכל שערו היכ' דנמרטו פאות ראשו . ותיפוק לי מזקנו דשמעינן מיניה דעשה דוחה את ל"ת : צריכי דאי כתיב זקנו ולא כתיב ראשו ה"א הקפת כל הראש לאו שמה הקפה. דעיקר איסור הקפה בנוטל פאות הראש ומניח שאר דהיינו משוה צדעיו לאחורי אזניו להכי כתב רחמנא ראשו למידק דהקפת

גי' א"מ דהשחתת זקן

גי' א"מ דהשחתה

גי' א"מ השחתה

לקמן נח. יבמות ה.

נוסחת הריב"ן
א) מקיים נמי : ב) יכול אפילו לנזיר מצורע כן שלא יעבור תער על ראשו ת"ל כו' : ג) מדאצטריך :

[לקמן מ: נח.]

הגהות הב"ח
(א) רש"י ד"ה ותו אי וכו' מדלא כתב ביה תער אמינא כצ"ל ותיבת הוה נמחק : (ב) ד"ה ראשו וכו' וה"נ ההוא גילוח דאסירי גבי נזיר : (ג) ד"ה סד"א וכו' מצוה קעביד אמינא כצ"ל ותיבת הוה נמחק : (ד) בא"ד והכא נמי כיון דאפשר וכו' דלא אסרה תורה בנזיר אלא בתער ואימא דבתער כלל לא אלא לאו כצ"ל ותיבת קמ"ל נמחק : (ה) בא"ד ור' אליעזר לא מצי יליף דמצורע וכו' המעבירין הס"ד ואח"כ מ"ה ורבנן האי ראשו וכו' מן המורה הס"ד ואח"כ מ"ה להכי כתב וכו' הקפה הס"ד :

גליון הש"ס
גמ' כר"ל דאמר. עיין תשובת שאגת אריה סי' נו :

הגהות מהר"ב רנשבורג א] רש"י ד"ה סד"א וכו' דלא אסרה תורה הקפת. תי' הקפת נמחק וכ"ב גילוח. א"מ ויעו"ש : ב] תוס' ד"ה (דף הקודם) דמצוה דטעון תער לתגלחתו כלא נזיר כצ"ל : ג] ד"ה ותו אי ס"ד וכו' ולא ידחה לאו בהשחתת זקן ומשו"ה היה כצ"ל : ד] ד"ה ופריך כדלעיל וכו' קמ"ל. כאן הס"ד ואח"כ מה"ד ומשני וכו' מדלא כתיב היתר תער בפירוש . כ"כ עי' א"מ :

עין משפט נר מצוה

שייך לע"א

סא א מיי' פ"ז מהל' מילות הלכה טו ופ"ג מהל' ציצית הל' ו ופ"ז מהל' יבום הל' י ופ"א מהל' מילה הל' ט ופ"י מהל' טומאת צרעת הל' ה סמג עשין כה טוש"ע יו"ד סי' רסו סעיף א:

ואי כתב ראשו ולא כתב זקנו הוה אמינא משמע תרתי דאתי עשה ודחי את לא תעשה ומשמע *דהקפת כל הראש שמה הקפה ואכתי בתער מנלן להכי כתב רחמנא זקנו ור"א *דאתי עשה ודחי את לא תעשה מנליה יליף מגדילים דתניא °לא תלבש שעטנז (א)

הא

תורה אור: דברים כב

לאשמועינן דעשה דוגילח דמצורע דחי לאו דהקפת הראש:* ואיצטריך למיכתב זקנו [וראשו] דאי כתב רחמנא זקנו ולא כתב ראשו ה"א דהקפת כל הראש [לא שמיה] הקפה דעיקר איסור הקפה דכתיב לא תקיפו פאת ה"א היינו דוקא כשנוטל הפאות לבד כדאמר בעלמא איזו היא הקפה זה המשוה צדעיו לאחורי אזנו ופדחתו פי' צידעא הוא השער הרבה וגדל סמוך לאזנים ומאחורי אזניו חלק הוא ואין שם שער וכן בפדחתו אין שער וכשנוטל אותם שבצדעיו דהיינו פאת הראש ויהיה חלק שער נמצא שהוא שוה לאחורי אזניו ופדחתו ובהא כ"ע מודו שהוא בלאו ופליגי במגלח כל הראש וגם הפאות דאיכא למ"ד שמה הקפה ואיכא למ"ד לא שמה הקפה: להכי כתב רחמנא ראשו. לגלות לן דהקפת כל הראש שמה הקפה כיון דדחי עשה דוגילח ראשו ללאו דהקפה ש"מ הקפה היא: ואי כתב רחמנא ראשו ה"א משמע תרתי. כלומר אף כי משמע תרתי דמשמע דעשה דחי לא תעשה ומשמע נמי דהקפת כל הראש שמה הקפה [ואכתי] בתער לא ידעינן שיהא גילוח דמצורע דוקא בתער שהרי אהקפת פאת ראש חייב אפילו במספרים שלא בתער שלא הוזכר תער בקרא אלא לא תקיפו סתמא כתב רחמנא זקנו מינה דרשי רבנן לעיל דתגלחת דמצורע דוקא בתער הלכך צריכי תרתי ראשו וזקנו ואי קשיא לרבנן היכא דהוא נזיר ומצורע דאיכא בראשו דנזיר תרי לאוין ועשה לאו דתער לא יעבור ועשה דגידול פרע ולאו דהקפה מנא להו לרבנן דדחי עשה דגילוח דמצורע לכל הנהו וי"ל הכל נפקא להו מראשו דמקרא מלא דבר הכתוב לא שנא הוא נזיר ולא שנא אינו נזיר ועוד כיון דגלי לן בזקנו דדחי עשה דגילוח לאו ועשה דכהנים לאו דהשחתת זקן ועשה דקדושים תהיו הוא הדין שידחה ב' לאוין ועשה דאין סברא להם לחלק בין לאו אחד לשני לאוין והכי איכא תנא לקמן ג] (דף נח.) [בגדילים] דלא מפליג בין לאו אחד

ואי כתב רחמנא ראשו ולא כתב זקנו ה"א. דהאי דכתיב ראשו תרתי משמע דאתי עשה דמצורע דכתיב וגילח את כל שערו ודחי לא תעשה דלא תקיפו (ב) את פאת ראשכם ומשמע נמי מדכתיב לא תקיפו פאת ראשכם דהקפת כל הראש שמה הקפה אבל עדיין לא מצינו דבתער הוי להכי כתב רחמנא זקנו למילף ליה מפאת זקנם לא יגלחו דכתיב ביה השחתה [וגילוח] דהיינו תער: א) ורבנן האי ראשו מאי דרשי ביה. ואי קשיא ר"א נמי זקנו מאי דריש ביה יש להשיב דאע"ג דדריש ר"א ראשו וגמר א] [גזירה שוה] מנזיר לומר דעשה דחי את לא תעשה זקנו נמי איצטריך למיגמר מכהנים דאי מנזיר לחודיה ה"א בדין הוא שדוחה את לא תעשה דנזיר שכן ישנו בשאלה אבל לאו דכהנים (ג) לא הילכך איצטריך נמי [זקנו] לאגמורי גבי כהנים ומסתברא דהכי הוא דגרסינן לקמן ור"א דאתי עשה ודחי לא תעשה מנא ליה והא מנזיר יליף אלא ודאי מנזיר לא ילפינן דאיכא למיפרך מה לנזיר כו' ומה לכהנים כו' ב) כדמפרש לקמן בפרק שני נזירים (דף נח:) מן המורה: ור"א דאתי עשה ודחי לא תעשה מגליה. בשלמא לרבנן דילפי מצורע מזקנו דבהשחתת זקן אתא ליה עשה דוגילח את כל שערו ודחי ליה ללאו דהשחתת זקן אלא לר"א מנא ליה אי מהשחתת זקן כרבנן כיון דלר"א לא אתי ליה עשה דוגילח את כל שערו ולידחי לגמרי את לא תעשה דהשחתת זקן דלדידיה בתער הוא דמישתרי מצורע אבל לא במלקט ורהיטני לא אתיא ליה עשה בהדיא ודחי ליה לכוליה לא תעשה אלא לפלגא דבתער מישתרי אבל לא במלקט ורהיטני ואי מראשו דמצורע דדחי ליה ראשו דבנזיר איכא למיפרך מה לנזיר שכן ישנו בשאלה ב] ואי מזקנו דכהן מצורע דמוהר בתער איכא למיפרך נמי דמכהן לא ילפינן שכן לאו שאינו שוה בכל וכדאמר לקמן בפרק שני נזירין (דף נח:): נפקא ליה מדתניא כו':

הא

לשני לאוין ולא"ג דלאו ועשה [דכהנים] אינו שוה בכל ה"נ לאו ועשה דנזיר ד] [ולאו] דהקפה אינו שוה בכל אלא בנזירין ואנשים לאו דהקפה ולקמן בפרק שני נזירים (שם) חשיב לאו דנזיר שוה בכל ועביד צריכותא ה] דנזיר מכהנים לא אתי שכן אינו שוה בכל וכהנים מנזיר לא אתי שכן ישנו בשאלה וא"ת לר"א כיון דמוקי ראשו לראשו דנזיר ולמימר דעשה דגילוח דחי לאו דתער לא יעבור [וגם] עשה דגידול פרע מאי איצטריך תו [זקנו] לר"א דעשה דגילוח דחי לאו דכהנים דהשחתת זקן [ועשה] דקדושים [תהיו] תיפוק ליה מראשו דאיכא למיפרך מה לראשו דנזיר שכן ישנו בשאלה ועוד מה לכהנים שכן ריבה בהן הכתוב מצות יתירות ולכך לא ידחה עשה דגילוח לאו ועשה דכהנים וכ"ת לכתוב זקנו ולשתוק מראשו דראשו איצטריך לר"א לאגמורי לן דמצות גילוח דמצורע הוי דוקא בתער ולא בשאר משחיתים כדאמר לעיל: השתא י] (פ"ק) משמע הכא בסוגיא דידן דהקפת הראש הוי אפילו בלא תער וכן איתא בת"כ זאת תהיה תורת המצורע ראשו מה ת"ל לפי שיש בזקן משא"כ בראש ובראש משא"כ בזקן שהראש אסור במספרים והזקן מותר והא דתניא בתוספתא (דמכות פ"ג) חייב שתים אחת לצידעא מכאן ואחת לצידעא מכאן ואינו חייב עד שיקיפנו בתער היינו כעין תער ובמכות (דף כ:) נמי דקאמר משוה צידעיו לאחורי אזנו ופדחתו נמי היינו כעין תער ואפילו במספרים והיא דת"כ איכא למדחי דע"כ לאו באיסור הקפת הראש מיירי אלא בנזיר דאסור לגלח ראשו תוך ימי נזרו ואף במספרים למ"ד לעיל לרבות כל מעבירין והכי מוכחא סיפא דהתם דתנא בו והראש מותר לכל אדם והזקן אסור לכל אדם ואי בהקפת הראש איירי איך מותר ראש בכל אדם אלמא בנזיר מיירי וקאמר דתגלחת ז] אינו מותר בכל אדם שאינם נזירין ומיהו צריך ליזהר שלא ליטול פאת הראש אפילו במספרים דשפיר איקרו כעין תער וכן נהגו העולם כשמגלחין התינוקות לשייר בצדעיהן הרבה שערות: ור"א דאתי עשה ודחי לא תעשה מנא ליה. וא"ת וליתי מראשו וזקנו דדחי עשה אפילו לאו ועשה וכ"ת דמה להנך שכן לאו שאינו שוה בכל הוא דלאו דזקנו ליתא בנשים כדאמר פ"ק דקידושין (דף לה:) א"כ גם לרבנן תיקשה מנלן דבעלמא עשה דחי לא תעשה ואומר הר"ף דמש"ה פריך לר"א דמוקי להאי ראשו משום נזיר דאיכא לאו ועשה וא"כ ח] [צריך] מקרא אחרינא דאל"כ לא מצי לאוקמי לקרא דראשו ללא תעשה ועשה אלא בלאו גרידא וכראשו דאינש דעלמא למידחי לאו דהקפה כמו שרבנן מעמידין אותו לאשמועינן דהקפת כל הראש שמה הקפה וזקנו לאשמועינן דאפילו לאו ועשה דחי ואי לא הוה [כתיב ראשו לא הוי] ידעינן דהקפת כל הראש שמה הקפה קמ"ל ראשו. ובתוספות אחרינא מפרש הכי לר"א עשה דדחי לא תעשה מנא ליה מדמוקי זקנו לעיל בכהן מצורע ודחי עשה דגילוח לאו דזקן ועשה דכהנים לאו ועשה דקדושים תהיו אלמא פשיטא ליה לר"א בעלמא דעשה דחי לאו גרידא דאל"כ מנא ליה לאוקמיה בכהן לוקמיה בזקן דישראל דמצורע ולאשמועינן דעשה דגילוח דמצורע דחי לאו דהשחתה דישראל אבל בכהן מצורע דלמא לא דחי לאו ועשה דכהנים דקדושים דבשלמא לרבנן דמוקמי ראשו דמצורע למימר דעשה דגילוח דחי לאו דהקפת הראש ט] א"כ ה"ה דעשה דמצורע דחי לאו דפאת זקן והלכך לישראל וכו' והר"ס אמר דלרבנן ניחא דמצינו למימר דראשו אם אינו ענין לשאינו שוה בכל דנפקא לן מזקנו אפילו לאו ועשה שאינו שוה בכל תניהו ענין ללאו השוה בכל ואל תתמה דהלא שפיר אצטריך ראשו לאשמועינן דהקפת כל הראש שמה הקפה דאיכא למימר [מסברא] נפקא ליה וכזה תמצא הסוגיא חלוקה ריש שני נזירין (לקמן דף נח. ושם) דמעיקרא בעי הש"ס למימר דמוקי ראשו להקפת ראש גרידא לאשמועינן דהקפת כל הראש שמה הקפה ובתר הכי נ"ל בכלל הסוגיא דהקפת כל הראש שמה הקפה לרווחא דמלתא אמרה הש"ס הכי את"ל דשפיר נפקא לן דעשה דוחה לא תעשה מגדילים אכלאים [אתי ואי] אתי גדילים לכדרבא כדאמר במסכת יבמות (דף ד:) שקיל הש"ס י) דהא לרבנן שפיר נפקא דעשה דוחה לא תעשה באם אינו ענין ולא נאמר דהקפת כל הראש שמה הקפה כדמסיק ריש פרק שני נזירין אבל לר"א דמוקי ראשו לנזיר מצורע וגם זקנו אתא לכהן אי גמרינן מנייהו נאמר כ] דפליגי דעשה דוחה לא תעשה ועשה אבל לר"א נ"ל ע"כ דנפקא ליה דעשה דוחה ל"ת גרידא בכל לאו כהאי דאי לא תער מנא ליה במצורע דאי מראשו דלמא לאו למדחי נזיר דאית ביה תרי לאוי *דהקפה דנזיר אלא לאו דהקפה גרידא *)אלא דס"ל השתא להש"ס דפליג ר"א [ואמר] הקפת כל הראש לא שמה הקפה אלא משום דאיכא למפרך כדפרישית בריש מסכת יבמות (דף ה' ושם) מה לכהן שכן אינו שוה בכל נזיר יוכיח מה לנזיר שכן ישנו בשאלה ל] ואיצטריך תרוייהו ואכתי דעשה דחי לא תעשה השוה בכל מגליה: יליף מגדילים. דסמכיה רחמנא ציצית לכלאים למימר דעשה דציצית דחי לא תעשה דכלאים ובהכי ניחא בריש מסכת דיבמות לא מצי הש"ס למיפשט דעשה דוחה לא תעשה גרידא השוה בכל מראשו וזקנו והכא פשיטא לרבנן דדחי בלא גדילים והשתא ניחא ליה דסוגיא דשמעתין דיבמות דבעי למימר דאיצטריך קרא לראשו דהקפת ראש שמה הקפה ולהכי ליכא לאוכוחי דעשה דוחה לא תעשה באם אינו ענין [אבל] מ] ריש סוגיא דפרק שני נזירין סבר הקפת כל הראש שמה הקפה מסברא:

אמר

*) נ"ל ולא

נ"ל דהקפה ודנזיר

ונ"ב דאי הכי וכו' דהקפת כל הראש שמה הקפה מסברא כצ"ל: כ] בא"ד אי גמרינן מינייהו נאמר דפליגי דעשה דוחה לא תעשה ועשה אבל לר"א נ"ל ע"כ דנפקא ליה דעשה דוחה לא תעשה גרידא בכל. מן תי' דפליגי עד בכל נמחק ונ"ב דבעלמא עשה דוחה לא תעשה ועשה נ"ל ע"כ דנפקא ליה דעשה דוחה לא תעשה גרידא כצ"ל א"מ ויעוש"ה: ל] בא"ד ואיצטריך תרוייהו. נ"ב עי' א"מ: מ] ד"ה יליף מגדילים וכו' באם אין ענין אבל ריש. תי' ריש נמחק ונ"ב הכא ומסקנת כצ"ל. א"מ:

פי' הרא"ש

דהקפת כל הראש שמה הקפה: ואי כתב רחמנא ראשו ה"א משמע תרתי וכו' כלומר אף על גב דשמעינן מינה תרתי דאתי עשה ודחי ל"ת והקפת כל הראש שמה הקפה אכתי תער מנ"ל. דעל הקפת פאת הראש בין בתער בין שלא בתער מיחייב. להכי כתב רחמנא זקנו דשמעינן מינה דתגלחת מצורע בתער ומכאן יש ללמוד דאסור להקיף צדעיו אף במספרים. ומיהו דוקא כשנטלן סמוך לראש דהכי משמע ליצנא דאמר במכות המשוה צדעיו לאחורי אזניו. א) ובתוספתא נמי תניא חייב ב' א' לצדעיו מכאן וא' לצדעיו מכאן ואינו חייב עד שיקיפנו בתער והיינו כעין תער וע"כ הורגלו להניח צדעיו מלגלח: ור"א דאתי עשה ודחי ל"ת מנא ליה דראשו אצטריך לגלוח מצורע בתער. ומהיכן אתי ליה דחייה. מגדילים תעשה לך דאתי עשה דגדילים ודחי ל"ת דלא תלבש שעטנז וכו'

א) אולי נ"ל והא דתניא בתוספתא חייב שתים. וכ"ה בתוס' ד"ה השתא:

מסורת הש"ס

[לקמן נז: נח.]

נוסחת הריב"ן

א) בכ"י כתוב כאן גליון. ורבנן כו': ב) כדמפורש פ' מפי השמועה:

הגהות הב"ח

(א) גמ' לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדיו כא גדילים: (ב) רש"י ד"ה ואי כתב וכו' דלא תקיפו פאת כצ"ל ותיבת את נמחק דהיינו תער הס"ד ואח"כ מ"ה ור"א וכו': (ג) ד"ה ורבנן וכו' לאו דכהנים נ"ב ואם תאמר למאי דמסקי יליף מגדילים אקנו למה לי י"ל דאי מגדילים הוה אמינא דוקא גדילים אבל כהנים לא דכיון דריבה בהן הכתוב מצות יתירות תמור עפי דלא אתי עשה דגילוח מצורע וידחה ל"ת דכהנים:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה ורבנן וכו' דדרש ר"א ראשו וגמר גזירה שוה. תי' גזרה שוה נמחק ונ"ב עי' א"מ: ב] ד"ה ור"א דאתי עשה וכו' מה לנזיר שכן ישנו בשאלה ועוד אי וכו' כצ"ל א"מ: ג] תוס' ד"ה ואי כתב רחמנא וכו' איכא תנא לקמן דף נח בגדילים. תי' דף נח בגדילים נמחק. ונ"ב דף נח ע"ב. א"מ: ד] בא"ד ה"נ לאו ועשה דנזיר והקפה אינו שוה. בכל אלא דנזירין וכו' מיהו לקמן ריש פרק שני וכו' כצ"ל: ה] בא"ד ועביד צריכותא דנזיר מכהנים לא אתי. נ"ב עי' א"מ. ו] ד"ה השתא פ"ק. תי' פ"ק נמחק ונ"ב ע"כ. א"מ: ז] בא"ד אלמא בנזיר מיירי וקאמר דתגלחת אינו מותר. תי' אינו נמחק: ח] ד"ה ורבי אליעזר וכו' דאיכא לאו ועשה וא"כ צריך. תי' צריך נמחק. ונ"ב ע"כ לאו גרידא. א"מ: ט] בא"ד דחי לאו דהקפת הראש א"כ ס"ס דעשה דמצורע דחי לאו דפאת זקן והלכך לישראל וכו'. מן תי' א"כ עד וכו' נמחק. ונ"ב והלכך לישראל לא איצטריך א"כ משו"ה זקנו כא דעשה דמצורע דחי לאו דפאת זקן ועשה דקדושים כצ"ל. א"מ: י] בא"ד ואי אתי גדילים לכדרבא וכו' שקיל הש"ס דהא. תי' דהא נמחק

תורה אור

*הא גדילים תעשה לך מהם: אמר מר וכולם שגילחו שלא בתער או ששיירו שתי שערות לא עשו ולא כלום אמר רב אחא בריה דרב איקא זאת אומרת א] *רובו ככולו מדאורייתא במדבר ו ממאי מדגלי רחמנא גבי נזיר °ביום השביעי יגלחנו הכא הוא דעד דאיכא כולו °הא בעלמא רובו ככולו מתקיף לה ר' יוסי ברבי חנינא האי בנזיר טמא כתיב *מחכו עלה במערבא °מכדי נזיר טמא דבתער מנלן מנזיר טהור יליף ליתי נזיר טהור ולילף מנזיר טמא מה טמא כי שייר שתי שערות ולא כלום עבד הכא נמי כי שייר שתי שערות ולא כלום עבד בעי אביי ב נזיר שגילח ושייר שתי שערות צמח ראשו והזר וגילחן מהו מי מעכבי או לא *בעי רבא נזיר שגילח והניח שתי שערות וגילח אחת ונשרה אחת מהו א"ל רב אחא מדיפתי לרבינא ג גילח שערה שערה קא מיבעי ליה לרבא אלא אימא נשרה אחת וגילח אחת מהו א"ל (א) גילוח אין כאן שער אין כאן אי שער אין כאן גילוח יש כאן ה"ק אע"פ ששער אין כאן ד מצות גילוח אין כאן:

מתני' *ה נזיר חופף ומפספס אבל לא סורק:

גמ' חופף ומפספס מני ר"ש היא *דאמר ו דבר שאין מתכוין מותר ב] אבל לא סורק אתאן לרבנן רישא ר"ש וסיפא רבנן אמר רבה כולה ר"ש היא כל הסורק להסיר נימין מדולדלות מתכוין:

מתני' *רבי ישמעאל אומר ז לא יחוף באדמה מפני שמשרת את השער:

גמ' איבעיא להו מפני שהיא משרת את השער תנן או דלמא מפני המשרת תנן למאי נפקא מינה כגון דאיכא אדמה דלא מתרא אי אמרת ח מפני שהיא משרת תנן היכא דידעינן דלא מתרא שפיר אלא אי אמרת מפני המשרת כלל כלל לא תיקו:

מתני' *ט נזיר שהיה שותה יין כל היום אינו חייב אלא אחת אמרו לו אל תשתה אל תשתה והוא שותה חייב על כל אחת ואחת י היה מגלח כל היום אינו חייב אלא אחת אמרו לו אל תגלח אל תגלח והוא מגלח חייב על כל אחת ואחת כ היה מטמא למתים כל היום אינו חייב אלא אחת אמרו לו אל תטמא אל תטמא והוא מטמא חייב על כל אחת ואחת:

גמ'

הא גדילים תעשה לך. וקא דמי להו דלא תלבש שעטנז: אמר רב אחא בריה דרב איקא. מדקתני או ששיירו שתי שערות לא עשה (ב) כלום זאת אומרת דרובו חשוב ככולו מדאורייתא דמדכתב הכא וגילח את ראשו ביום השביעי ולא מילטריך ליה א) למיכתב ביום השביעי יגלחנו ב) לומר דלא חשיב גילוח עד דאיכא כולו שיער מגולח מכלל מדאיצטריך ליה קרא לאשמועינן דליגלח כולו דאי לאו האי קרא הוה אמינא דברובו סגי ליה דרובו ככולו דאורייתא: הא. ביום השביעי יגלחנו בנזיר טמא הוא דכתיב אבל בנזיר טהור לא כתיב אלא וגילח את ג) שער ראש נזרו דלא משמע ליה הכי: מחכו עלה במערבא אהא אתקפתא דר' יוסי בר' חנינא: ג] (ג)דמכדי נזיר טמא דבתער מנלן מנזיר טהור יליף. ד) מדכתיב ביה תער אי לרבי כדאית ליה ולת"ק כדאית ליה וכדלעיל וה"ה נמי דליתי נזיר טהור מנזיר טמא מה נזיר טמא ה)כו' והכא הוא דגלי רחמנא כולו הא בעלמא רובו ככולו וכדרב אחא בריה דרב איקא וא"ת ליגמר מיניה הא לא אפשר משום דהוו להו נזיר ומצורע שני כתובין כאחד: וצמח ראשו וחזר וגילחן. נמי לאותן ב' שערות: מהו. מי אמרינן כיון דמעיקרא כי שייר אותן שתי שערות לא עשה ולא כלום השתא נמי כיון דהדר וצמח לא עשה ולא כלום (ד) דכמאן דמגלח שתי שערות ו) מעיקרן דמי ומעכבי או דלמא כיון דהשתא קא מיגלח להו לאחי דהדר צמח לא חיישינן ולא מעכבי: גילח שערה(ה) קמיבעיא ליה לרבא. פשיטא דכיון דגילח את כל ראשו לבר מהנך ב' שערות דכי הדר גילח אחת מהן ונשרה חבירתה שפיר ז)דקאזיל ומיגלח כי אורחיה כמאן דאזיל ומגלח ח) שערו ולהכיא דנשרה מאי הוה ליה למיעבד: אלא אימא נשרה אחת וגילח אחת קמבעיא ליה. מי אמרינן כיון דכל שערו גילח חוץ משער אחת שפיר דמי דהא לא שייר שתי שערות בלא גילוח או דלמא כיון דמעיקרא שייר לו שתי שערות לאו כלום עבד וכי חזר וגילח אחת לאחר נשירתה דחבירתה נמי לאו כלום עבד דכיון דלא הוי השתא בראשו אלא שערה אחת לא איקרי גילוח וכנשרו שניהם דמי דכי היכי דאם גילח ושייר שערה אחת שפיר גילח דשערה כנטולה דמי הכי נמי כי נשרה אחת משעת נשירותה הויא חבירתה כנטולה וכי חזר וגילחה לאו כלום עבד דכנטולה דמיא: א"ל אי אמרת גילוח אין כאן (ו) דדמי ליה כמי שיש שיער בכאן ד]: [הכי] קאמינא [אף על פי] ששיער אין כאן מצות גילוח אין כאן. ומיהו בדיעבד שפיר דמי: מתני' נזיר חופף ומפספס. חופף כמו חופף עליו כל היום (דברים לג) לשון מגרד ובלעז פרי"ר: מפספס. שמפריד שערותיו זו מזו אבל לא ט) במסרק: גמ' אתאן. לר"י דאמר דבר שאין מתכוין אסור: להסיר נימין המדולדלים. מן הראש אבל עדיין לא נעקרו לגמרי וכיון דמתכוין להסיר כי סורק במסרק הוה ליה דבר שמתכוין ואסור: אי אמרת מפני המשרת תנן כלל כלל לא. דמשמע לא יחוף בשום אדמה גזירה שאינה משרת מפני המשרת:

אמר מר וכו' או ששיירו שתי שערות לא עשו ולא כלום וכו' זאת אומרת לרובו ככולו דאורייתא. מדגלי רחמנא גבי נזיר ביום השביעי יגלחנו דלא איצטריך דכבר כתיב וגילח אלא לאשמועינן דבעינן תגלחת מאה שלימה שלא שיירה כלום: הכא הוא דבעי כולו הא בעלמא רובו ככולו. אומר הר"ס ה] דבעלמא קיימי מיהו פאת זקן אמר סוף פרק המצניע (שבת דף צד:) דמלא פי הזוג מיחייב דמשמע פורתא: מתקיף לה ר' יוסי בר' חנינא האי בנזיר טמא כתיב. [דכתיב ביום השביעי יגלחנו] דמשמע כולו וברייתא משתמעא אף בנזיר טהור שיהא שתי שערות מעכבות: מחכו עלה במערבא. בפ' קמא דסנהדרין (דף יז:) אמר מחכו עלה במערבא ו]היינו ר' יוסי בר' חנינא והכא אשכחן מחכו על דבריו: מכדי נזיר טמא [דבתער מנלן] מנזיר טהור יליף (דבתער) וליתי נזיר טהור ונילף מנזיר טמא. דשתי שערות מעכבות: נזיר שגילח ושייר ב' שערות. ובאותה שעה לא ז] גילח יפה והא"כ המתין לגלח שתי שערות עד אשר [צמחו שער] ראשו וחזר וגילחן לאותן שתי שערות לבד מי אמרינן אותו תגלחת שתי שערות לא כלום הוא [הואיל] וכשגילחן ראשו מלא שער: נזיר שגילח והניח שתי שערות וגילח אחת ונשרה אחת. כלומר השניה מהו מי אמרינן כיון דלא גילח שתי שערות לאו גילוח הוא ששתי שערות אית בהו שיעור גילוח או דלמא השתא מיהא לאו איכא שער כלל: אמר [ליה] רב אחא מדפתי לרבינא גילח שערה מבעיא ליה לרבא. בתמיה כלומר הא ודאי גילוח הוי כיון שבא לגלח הוי שיעור גילוח: אימא נשרה אחת וגלח אחת. כשבא לגלח ח] שיער ה"ג רש"י מי אמרינן השתא מיהא שיער [אין כאן ט] א"ל] גילוח אין כאן שיער אין כאן י]: אי שיער אין כאן יש כאן גילוח ה"ק אע"פ ששיער אין כאן מצות גילוח [אין] כאן. הואיל דבתגלחת ראשונה שייר ב' שערות ובתגלחת זאת לא היה רק שער א': מתני' נזיר חופף ומפספס. פרי"ר בלע"ז שיחוף ראשו בנתר ובאדמה אף כי פעמים שמשיר שיער דבר שאין מתכוין הוא ומותר לר' שמעון ומפספס שמבדיל שערות זו מזו אף כי פעמים שמשיר: אבל לא סורק. בגמ' משמע דסתם סורק מתכוין להסיר השער: ר"י אומר לא יחוף. כדאמר בגמ': [כל הסורק] להסיר נימין המדולדלות. שאינן מחוברות יפה ונוחין להנתק: [מפני שהיא] משרת תנן. לא יחוף *)אותו באדמה מין שמשרת דוקא או דלמא מפני שמשרת דכל אדמה גזרינן אטו אותה דמשרת: נזיר שהיה שותה יין כל היום אינו חייב אלא אחת אמרו לו אל תשתה אל תשתה. שהתרו בו על כל פעם ופעם שהוא שותה חייב על כל אחת ואחת וכמו כן תגלחת וכן טומאה כדמפרש ואזיל: אמר מקרא

*) נ"ל באדמה אותו

פי' הרא"ש

מדגלי רחמנא גבי נזי' ביום השביעי יגלחנו ולא איצטריך דכבר כתיב וגלח את ראשו אלא לאשמועינן דבעינן תגלחת שלימה שלא ישייר כלום הא בעלמא רובו ככולו. האי בנזיר טמא כתיב האי יגלחנו דמשמע כולו ומתני' קתני אף בנזיר טהור ב' שערות מעכבות: נזיר שגלח ושייר ב' שערות. ונמצא שלא קיים מצות גילוח דב' שערות מעכבות בו: צמח ראשו. אותן שערות חזרו וצמחו: וחזר וגלח אותן ב' שערות ששייר בגילוח הראשון מי אמרינן הרי גלח כל שערותיו באלו ב' התגלחות. או דלמא בפעם ראשונה לא גלח כיון דשייר ב' שערות והשתא נמי כיון דצמח שער ראשו לא מקרי גילוח מה שגלח ב' שערות: וגלח א' ונשרה א' מהו מי אמרינן כיון דלא גילח אלא א' לא קיים מצות גילוח. או דלמא כיון דבשעה שהתחיל לגלח היו לו ב' שערות קיים מצות גילוח: גלח שערה שערה מבעי' ליה. מלתא דפשיטא היא דקיים מצות גילוח כיון דבהתחלת התגלחת היה לו כדי גילוח: אלא אימא נשרה א' וגילח א' מהו דכשבא לגלח לא היה בו כדי שיעור גילוח: א"ל גילוח אין כאן שער אין כאן. אי שער אין כאן גילוח יש כאן. ה"ק אע"פ ששער אין כאן מצות גילוח אין כאן הואיל ובתגלחת הראשון שייר ב' שערות ועתה כשבא לגלח לא מצא ב' שערות לא קיים מצות גילוח: נזיר חופף פריי"ר בלע"ז חופף שערותיו בנתר ובאדמה. ואף אם הוא משיר שערות (דבק שערות) דבר שאין מתכוין הוה ומותר כר"ש: ומפספס מבדיל שערותיו זו מזו: אבל לא סורק דהוי פסיק רישיה כדמפרש בגמ' ורבי ישמעאל אומר אף לא יחוף באדמה דחשיב ליה פסיק רישיה: נימין מדולדלות. נימין שאינן מחוברות יפה ונוחין לינתק: מפני שמשרת את השער תנן. ולא אסר אלא אדמה המשרת: מפני המשרת תנן ואסר בכל מיני אדמה גזרה אטו אותה המשרת: נזיר שהיה שותה יין כל היום. ולא התרו בו אלא פעם א': אל תשתה אל תשתה שהתרו בו בין שתיה לשתיה: חייב על כל שתית ושתיה

עין משפט נר מצוה

סב א מיי' פ"ג מהל' ציצית הלכה ו:

סג ב ג ד מיי' פ"ח מהל' נזירות הל' ז ועי' בכ"מ:

סד ה מיי' פ"ה מהל' נזירות הלכה יד:

סה ו מיי' פ"א מהל' שבת הלכה ה סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סימן שלז סעיף א:

סו ז ח מיי' פ"ה מהל' נזירות הלכה יד:

סז ט מיי' שם הלכה י סמג לאוין רמב:

סח י מיי' שם הלכה יג סמג שם:

סט כ מיי' שם הלכה טז ופ"ג מהל' אבל הל' ד:

סוטה ו: חולין יט. ע. נדה כט.

סנהדרין יז: וש"נ

שבת נ: פא: [שם פא: וש"נ]

גיטין לה:

מכות כא. קדושין עו: חולין פב:

נוסחת הריב"ן

א) למיכתב ומכתב: ב) דהא אמר: ג) את כל שער: ד) דכתיב: ה) כלו: ו) מעיקרא: ז) שפיר דמי: ח) שערה: ט) סורק:

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר ליה (גילוח אין כאן שער אין כאן). תא"מ ונ"ב בפרק בג"ל קמא דף קס גרים שער אין כאן גילוח אין כאן: (ב) רש"י ד"ה אמר רב אחא וכו' לא עשה ולא כלום: (ג) ד"ה מכדי וכו' כתובין בכאן כאחד: (ד) ד"ה מהו וכו' ולא כלום דלאו: (ה) ד"ה גילח שערה שערה וכו' ומגלח כהויא: (ו) ד"ה א"ל אי אמרת גילות אין כאן משמע דדמי ליה כמי שיש שיער בכאן הא קאמרת שיער אין כאן הס"ד:

גליון הש"ס גמ' הא בעלמא רובו ככולו. עי' חולין דף יט ע"א ונדה דף כט ע"א: שם מכדי נזיר טמא דבתער מנלן. כדלקמן דף סא ע"א:

הגהות מהר"ב רנשבורג א] גמ' זאת אומרת רובו ככולו מדאורייתא. דבכל התורה כולה רובו ככולו זולת היכא דגלי רחמנא להקפיד על כולו ועי' הוריות דף ג ע"ב אמר ר' יוחנן מאה שישבו וכו' ובחיבורי תורה גבר סס וצ"ע ודו"ק: ב] שם אבל לא סורק אתאן לרבנן. נ"ב עי' א"מ: ג] רש"י ד"ה דמכדי נזיר טמא וכו' עד סופו. נ"ב עי' א"מ: ד] ד"ה אמר ליה וכו' כמי שיש שיער בכאן. נ"ב הא קאמרת אין שיער כאן הס"ד כנ"ל: ה] תוס' ד"ה אמר מר וכו' דבעלמא קיימי מיהו פאת זקן. נ"ב עי' א"מ: ו] ד"ה מחכו עלה וכו' היינו ר' יוסי בר' חנינא. נ"ב עי' א"מ: ז] ד"ה נזיר שגילח וכו' לא גילחן יפה כצ"ל: ח] ד"ה אימא נשרה וכו' כשבא לגלח שיער ס"ג רש"י נמחק. ונ"ב ליכא שיעור גילות כצ"ל א"מ: ט] בא"ד השתא מיהא שיער אין כאן. נ"ב כאן מתחיל הדיבור א"ל. א"מ: י] בא"ד בסופו שיער אין כאן. נ"ב וזהו דיבור אחד עם שלאחריו. א"מ:

עא מיי' פ"ה מהל' אבל הלכה ז :
עא ב ג מיי' פ"ה מהל' נזירות הל' יז ופ"ג מהל' אבל הלכה ד :
עב ד ה מיי' פ"ה מהל' טומאת מת הל' ב סמג עשין לא :

גמ' איתמר אמר רבה אמר רב הונא מקרא מלא דבר הכתוב °לא יטמא כשהוא אומר °לא יבא א'להזהירו על הביאה אבל טומאה וטומאה לא ורב יוסף אמר האלהים אמר רב הונא ב'אפילו טומאה וטומאה דאמר רב הונא נזיר שהיה עומד בבית הקברות והושיטו לו מתו ומת אחר ונגע בו חייב אמאי הא מיטמא וקאים אלא לאו ש"מ אמר רב הונא אפילו טומאה וטומאה איתיביה אביי *כהן שהיה לו מת מונח על כתיפו והושיטו לו מתו ומת אחר ונגע בו יכול יהא חייב ת"ל [א] °ולא יחלל במי שאינו מחולל יצא זה שהוא מחולל ועומד א"ל ותיקשי לך מתני' דתנן היה מיטמא למתים כל היום אינו חייב אלא אחת אמרו לו אל תטמא אל תטמא חייב על כל אחת ואחת ואמאי הא מיטמא וקאים אלא קשיא אהדדי לא קשיא ג'כאן בחיבורין *°כאן שלא בחיבורין וטומאה בחיבורין דאורייתא (א) הא אמר רב יצחק בר יוסף א"ר ינאי ד'לא אמרו טומאה בחיבורין אלא לתרומה וקדשים אבל לנזיר ועושה פסח לא ואי אמרת דאורייתא מאי שנא ה'כאן בחיבורי אדם באדם כאן בחיבורי אדם במת אבל טומאה וטומאה לא דהא מיטמא וקאים טומאה וביאה נמי הא מיטמא וקאי אמר רבי יוחנן כאן בבית כאן בשדה

בבית

תורה אור: במדבר ו | ויקרא כא

אמר רבה בר רב הונא מקרא מלא דבר הכתוב לא יטמא כשהוא אומר לא יבא. גבי נזיר כתיבי הני קראי להזהירו על הטומאה להזהירו על הביאה כדמפרש בסמוך כשנכנס לאהל המת אם [התרו] בו משום לא יטמא ומשום לא יבא לוקה שתים ושתיהם היו בבת אחת אבל טומאה לא משכחת לה שיתחייב שתים אם התרו בו אל תטמא ובסמוך מייתי מתני' לאותובי: דאמר רב הונא נזיר שעומד בבית הקברות והושיטו לו מתו. דעל ד] הקברות הוא מוזהר ככ"ג או מת אחר ונגע בו חייב ואמאי הא מיטמא וקיימא ש"מ אפילו טומאה וטומאה: איתיביה אביי ה] נזיר שהיה מת מונח לו על כתיפיו וכו' יכול יהא חייב ת"ל להחלו. ו] בספרי כתוב ת"ל לא יחלל וי"א דהא לא כתב גבי אזהרת טומאה וגם בסמוך אמר בהדיא דלהחלו אתא לדרשא ולהחלו בכהן כתיב ומדמי נזיר לכ"ג דלקמן פרק כהן גדול (דף מח.) למידין מהדדי *לג"ש מאמו אמו: א"ל. רב יוסף ותקשה לך מתניתין דתנן היה מטמא כל היום אינו חייב אלא אחת אמרו לו אל תטמא אל תטמא חייב על כל אחת ואחת אע"ג דמחולל ועומד: אלא קשיא. אלא ע"כ שמי הך ברייתא מקמי מתני': לא קשיא. אביי בא לתרץ מתני' וברייתא כאן שהוא מחובר למת [והתרו בו] ז] ומושיטים לו מת אחר לא מיחייב דה"ל [מחולל] ועומד כאן שלא בחבורים שפירש כבר מהמת והושיטו לו מת אחר שפירש מן הראשון ואמרו לו אל תטמא אין כאן מחולל ועומד ח] ותוספת אף בו ביום (בשעה) שנוגע במת הנוגע [בו] יטמא שבעת ימים כדדרשינן בפרק אין מעמידין (ע"ז דף לז:) כל אשר יגע בו הטמא יטמא שבעה ודיקרב ט] מיסאב ואחרי שפירש תוספת טומאה: וטומאה בחיבורין דאורייתא. כלומר וכי בעלמא י] שאר נוגע וכי יהיה הנוגע טמא משום דיקרב בדיקרב דאורייתא והאמר ר' יצחק בר יוסי [לא] אמרו טומאה בחיבורין פירוש דיקרב בדיקרב אלא לענין תרומה וקדשים בזה אמרינן טומאה שיהיה כנוגע במת לטמא תרומה וקדשים אבל לנזיר לסתור ולהביא קרבן טומאה וכן לענין להמנע מעשות פסח לא העמידו דבריהן ואי דאורייתא מאי שנא: בחבורי אדם באדם. פי' ר"י שהשלישי הנוגע כ] בנוגע במת דההוא ודאי מדרבנן טמא שבעה דכי אמר דיקרב בדיקרב דאורייתא דוקא דנגע בנוגע במת וכפ' אין מעמידין (נז"ש) אמר העיד יוסף בן יועזר דיקרב בדיקרב מסאב ופריך דאורייתא הוא כל אשר יגע בו הטמא יטמא ומסיק דאורייתא בחיבורין טמא שבעה שלא בחיבורין טומאת ערב ואתו איניהו וגזור אף שלא בחיבורין טמא שבעה ואתא יוסף בן יועזר ושרא ולפירוש ר"י [נפרש] דאורייתא בחיבורין היינו ל] נגע בנוגע במת אבל רש"י פירש התם ואתו איניהו וגזרו שלא בחיבורין אף אם פירש לגמרי: מאי שנא טומאה וטומאה דלא דהא מיטמא וקאי. ואין כאן תוספת מ] [טומאה] קרינא ביה (טומאה) הא מיטמא וקאי ודומיא דטומאה וטומאה דלא לקי כגון מת על כתיפו והושיטו לו מת אחר קודם שפירש מן הראשון טומאה [וביאה] נמי היכא דמת על כתיפו והלך לאהל המת והתרו בו משום לא יבא ומשום לא יטמא הא מיטמא וקאי ואמאי לקי על הביאה ואי בנוגע במת ופירש ונכנס לאהל המת הא אפילו טומאה וטומאה לוקה שתים שהרי אין כאן מחולל ועומד: [כאן בבית]. נכנס בבית שבתוכו מת ולא נטמא קודם לכן אז לקי שתים על לא יטמא ועל לא יבא שבביאה אל הבית באו שתים עליו: כאן בשדה. כלומר כל טומאה וטומאה בלא אהל לא משכחת שיתחייב שתים בבת אחת שהרי אם נגע בב' מתים בבת אחת כולה חדא התראה היא דהתראה דלאו דטומאה דידיה היא ואם היה טעון מת על כתיפו והתרו בו על הטומאה והושיטו לו מת אחר מחולל ועומד הוא ואין כאן תוספת טומאה מן השני. מהר"ם ופ"ה קשה להבין:

בבית

מקרא מלא דבר הכתוב. בנזיר לא יטמא להם במותם להזהירו על הטומאה וכשחזר ואמר כל ימי הזירו לה' על כל א] נפשות מת לא יבא חזר והזהירו על ביאת אהל שבו מת לומר לך שאם ניטמא במת וחזר ונכנס באהל שיש בו מת חייב שתים אבל טומאה וטומאה. אבל אם נטמא במת וחזר ונגע במת אחר בעוד שהוא נוגע במת ראשון אע"פ שהתרו בו אינו חייב אלא אחת דהא מיטמא וקאי: דאמר רב הונא נזיר שהיה עומד בבית הקברות והושיטו לו מתו ומת אחר. כלומר או מתו או מת אחר והאי דקאמר מתו לאו דוקא שהוא אינו מותר ליטמא בשום קרוב שלו לא באביו ולא באמו: חייב. מלקות אף על טומאות שניהן: איתיביה אביי כהן שהיה לו מת מונח על כתיפו כו' יכול יהא חייב ת"ל ומן המקדש לא יצא ולא יחלל. וה"ה לכהן הדיוט ונזיר נמי: שאינו מחולל. שעדיין לא נטמא בו דיבר הכתוב לא יטמא ואם נטמא לוקה יצא זה שנוגע במת אחר שכבר הוא מחולל באותו מת שמונח על כתיפו וש"מ דאילו בטומאה וטומאה אינו חייב וקשיא לרב יוסף דאחד נזיר ואחד כהן הדיוט ואחד כהן גדול כולן הוקשו לענין טומאה שלא ליטמא במת: א"ל ותיקשי לך מתניתין. אברייתא דהא תנן דאפילו בטומאה וטומאה חייב על כל אחת ואחת: שלא בחיבורין. דנגע במת זה והלך ונטמא במת אחר ודכוותה נמי במתני' דמיחייב על כל אחת ואחת כגון שנטמא בזה והלך ונגע במת אחר וכי תניא הכא דאינו חייב אלא אחת בטומאת חיבורין שבעוד שמונח לו מת על כתיפו נגע במת אחר וכדתני לה בהדיא דהכא הוא דאינו חייב אלא אחת דכטומאה אחת דמי הואיל ולא נסתלק מטומאה ראשונה: (ב) וטומאת חיבורין. מי הויא לה דאורייתא כחדא טומאה משום דהוי מחובר עדיין במת ראשון קאמרת לה דכי הדר נגע במת זה הויא לה לכולה חדא טומאה מדאורייתא: והא אמר רב יצחק בר יוסף לא אמרו טומאה בחיבורין. אם אדם נוגע ידו במת ואוחז בו וידו אחרת נתונה ביד חבירו לא אמרת שיהא גם אותו חבירו כמי שהוא מחובר ונוגע בטומאה זו אלא לענין קדשים ותרומה שאינו יכול לאכול בהן עד שבעה אבל לענין נזיר לסתור נזירותו ולהביא קרבן על הטומאה ולעושה פסח שלא לעשותו בשביל שהוא טמא לא (ג) אמרינן שתהא טומאה בחיבורין: ואי אמרת דמדאורייתא. הוי חשוב טומאת חיבורין כטומאה אריכתא: מאי שנא. נזיר ועושה פסח מקדשים ותרומה: ה"ג כאן בחיבורי אדם באדם כאן בחיבורי אדם במת. כלומר מי דמי ההוא בחיבורי אדם באדם שזה נוגע במת והוא בחבירו ומש"ה לא חשיבא ליה טומאת חיבורין לענין נזיר ועושה פסח ב] אבל הכא טומאת חיבורי [אדם] במת הויא ומשום הכי הויא לה טומאת חיבור חשיבא כחדא ואינו חייב אלא אחת ג] דהא מיטמא וקאי ואמר מר שמי שאינו מחולל יצא זה שהוא מחולל והוקשו נזיר וכהנים כאחת לענין הפרשת טומאה: טומאה וביאה נמי הא מיטמא ליה. קודם שנאהל באהל ואמאי מיחייב ואי נמי מכיון דנכנס באהל שהמת שם הוה ליה טמא וכי הדר נגע אמאי חייב: כאן בבית כאן בשדה. כי אמרינן אנן דחייב על הביאה ועל הטומאה כגון דנכנס בבית שהמת לתוכו דטומאה וביאה בהדי הדדי אתיין ואידך דאמרן יצא זה שמחולל ועומד כגון שנגע במת שבשדה והדר נכנס באהל שמת תחתיו דפטור לפי שכבר הוא מחולל ועומד:

בבית

פי' הרא"ש

ושתית דהתראות מחלקות: מקרא מלא דבר הכתוב לא יטמא. כלומר שממלא ומשלים הכל דגם ביאתו לבית שיש בו טומאה בכלל לא יטמא הוא. כשהוא אומר לא יבוא תרווייהו גבי נזיר כתיבי וקרא יתירא הוא להזהיר על הביאה ועל הטומאה כדמפרש בסמוך שאם נכנס באהל המת והתרו בו משום לא יבוא ומשום לא יטמא לוקה שתים הואיל והב' באו כא': אבל טומאה וטומאה לא מחייב ב' משום טומאה אי לא פשום תוספת טומאה בשניה כדמפ' בסמוך: ורב יוסף אמר אפילו טומאה וטומאה אף בלא תוספת טומאה מתחייב שתים אי התרו בו אל תטמא אל תטמא: והושיטו לו מתו ומת אחר. מתו או מת אחר דנזיר מוזהר על הקרובים כמו כ"ג: ה"ג יכול יהא חייב ת"ל להחלו ולא גרסי' לא יחלל דהא לא כתיב גבי אזהרת טומאה ולהחלו גבי אזהרת טומאה דכהן כתיב ולקמן גמרינן נזיר מכהן מג"ש דאמו אמו: א"ל רב יוסף ותיקשי ליה מההיא דתנן היה מטמא וכו'. אלא קשיין אהדדי וסמי חך ברייתא' מקמי מתני': לא קשיא כאן בחבורין כאן שלא בחבורין. אביי השיב לרב יוסף לתרץ הברייתא והמשנה דלא תקשי אהדדי ולקיים דברי רבה: כאן בחבורין בעודו מחובר למת אם הושיטו לו מת לא מחייב. דמחולל ועומד הוא ואינו מוסיף טומאה על טומאתו: כאן שלא בחבורי' אחר שפירש מן המת והושיטו לו מת אחר והתרו בו אל תטמא חייב ב' דבטומאה ב' יש תוספת טומאה דבעודו מחובר למת אדם הנוגע בו טמא ז' ואחר שפירש הנוגע בו אינו טמא כ"א טומאת ערב. כך פי' המפרשים שטה זו. וק' לי מדקאמר רבה טומאה וטומאה לא משמע דלית ליה כלל בטומאה ב' מלקיות דאם איתא דאית ליה אמורא הי"ל לפרש דבריו וע"ק דהל"ל א"ל ל"ק כאן בחבורין וכו'. הלכך נר' לפרש דרבה לית ליה כלל ב' מלקיות בטומאה ורב יוסף קאמר דמשכחת להו נמי בטומאה וכדמפרש בתוספת טומאה אלא קשיין אהדדי ל"ק כאן בחבורי' וכו' כל זה מדברי רב יוסף ולפ' דבריו דבחבורי' משכחת לה וטומאה בחבורים דאורייתא מה שהוא טמא ז' בעודו מחובר למת מן התורה הוא דקאמר דלוקה עליה: לא אמרו טומאה בחבורי' אלא לתרומה וקדשים. שלא יאכל תרומה וקדשים כל שבעה שהעמידו דבריהם במקום אכילת תרומה וקדשים שהיא מצות עשה: אבל לנזיר שיסתור ולעושה פסח שימנע מעשות פסח לא טמאוהו: ואי הוי דאורייתא היאך טיהרוהו חכמים: כאן בחיבורי אדם באדם כאן בחיבורי אדם במת. ראובן שנגע בשמעון בעוד שמעון נוגע במת טמא ז' מן התורה ובפ' אין מעמידין דריש ליה מכל אשר יגע בו הטמא. אבל ראובן שנגע בשמעון ושמעון בלוי ולוי במת טמא טומאת ערב מן התורה ומדרבנן טומאת ז'... טומאה וביאה נמי דומי' דטומאה וטומאה דלא לקי' כגון מת על כתפו והושיטו לו מת אחר דלא לקי דאין כאן תוספת טומאה... ואין כאן תוספת טומאה: כאן בבית. אדם טהור הנכנס לאהל המת והתרו בו משום לא יבוא ומשום לא יטמא לוקה ב' שש...

וכו' בזה אמרינן טומאה. תי' טומאה נמחק וצ"ב הנוגע בזה הטמא שיהא כנוגע כצ"ל: כ] ד"ה בחיבורי אדם באדם וכו' שהשלישי הנוגע בנוגע בנוגע כצ"ל. א"מ: ל] באד ולפי' ר"י נפרש דאורייתא בחיבורין היינו נגע בנוגע במת. תי' נגע בנוגע במת נמחק וצ"ב בנגע במת שלא בחיבורין נוגע בנגע בנוגע במת. א"מ: מ] ד"ה מאי שנא טומאה וטומאה וכו' ואין כאן תוספת טומאה קרינא ביה טומאה. מן טומאה ועד טומאה נמחק וצ"ב ומחולל ועומד קרינא ביה טומאה וביאה נמי. א"מ:

הגהות הב"ח
(א) גמ' דאורייתא היא והא אמר ר' יצחק: (ב) רש"י ד"ה וטומאת בחיבורין מי הויא וכו' דמשום דהוי: (ג) ד"ה והא אמר וכו' לא אמרו שיהא:

נ"א נזיר

הגהות הגר"א
[א] גמ' ולא יחלל נמחק ונ"ב להחלו (וכמ"ש התוס'):

[ע' תוס' שבועות ... ד"ה נזיר]

גליון הש"ס
גמ' כאן שלא בחיבורין. ע' נדה דף ... ע"א תד"ה ודלמא:

הגהות מהר"ב רנשבורג
א] רש"י ד"ה מקרא מלא וכו' על כל נפשות. תי' נפשות נמחק וצ"ב נפש. א"מ: ב] ד"ה כ"ג כאן בחיבורי אדם וכו' אבל הכא טומאת חיבורי אדם במת. נ"ב ... א"מ: ג] באד ואינו חייב אלא אחת. כאן חסר: ד] תוס' ד"ה דאמר רב הונא וכו' דעל הקברות. תי' הקברות נמחק וצ"ב קרובים. א"מ: ה] ד"ה איתיביה אביי נזיר. תי' נזיר נמחק וצ"ב כהן. א"מ: ו] באד בספרים כתוב ת"ל לא יחלל וי"א. נמחק וי"א וצ"ב וזה אינו: ז] ד"ה לא קשיא וכו' מחובר למת והתרו בו ומושיטים. תי' והתרו בו וכו' של ומושיטים נמחק וצ"ב ולא. א"מ: ח] באד אין כאן מחולל ועומד ותוספת. תי' ותוספת נמחק וצ"ב אלא תוספת טומאה אף בו ביום שבשעה כצ"ל: ט] באד בסופו ודיקרב מסאב ואחרי שפירש טומאת ערב כצ"ל: י] ד"ה וטומאה בחיבורין דאורייתא כלומר וכי בעלמא שאדם נוגע במת וכי יהיה הנוגע בו וכו' והאמר ר' יצחק בר יוסף

עג א ב מיי' פ"ה מהל' נזירות הלכה יז ופ"ג מהל' אבל הל' ו:
עד ג מיי' פט"ו מהל' טומאת אוכלין הלכה ט:
עה ד מיי' פ"א מהל' טומאת המת הל' טו: עי' א"מ
עו ה טוש"ע יו"ד סי' שע:

תורה אור

בבית נמי כיון דאעיל ידיה איסתאב כי עייל כולי האי טמא הוא אלא אמר ר"א צירף ידו משום טומאה איכא משום ביאה ליכא וצירף גופו טומאה וביאה בהדי הדדי קאתו הא אי אפשר דלא עייל חוטמו ברישא ונחית ליה טומאה אלא אמר רבא הכנים ידו משום טומאה איכא משום ביאה ליכא הכנים גופו טומאה וביאה בהדי הדדי קא אתיין והא אי אפשר דלא עייל אצבעתא דכרעיה ברישא ונחת להו טומאה אלא אמר רב פפא **כגון שנכנס בשידה תיבה ומגדל ובא חבירו ופרע עליו את המעזיבה דטומאה וביאה בהדי הדדי קאתיין מר בר רב אשי אמר א] בכגון דעייל כשהוא גוסס ונפק נשמתיה אדיתיב דטומאה וביאה בהדי הדדי קאתיין ת"ר °להחלו עד שעה שימות רבי אומר(א) °במותם יטמא עד שימות מאי בינייהו אמר ר' יוחנן משמעות דורשין איכא בינייהו ר"ל אמר גוסס איכא בינייהו למאן דאמר מלהחלו אפילו גוסס למ"ד במותם עד שימות אין גוסס לא ולמ"ד מלהחלו הכתיב במותם מיבעי ליה לכדרבי *דתניא רבי אומר במותם אינו מטמא גאבל מטמא בנגעתם ובזיבתם ולמאן דאמר במותם הא מיבעי ליה להאי סברא א"כ לימא קרא במות מאי במותם שמעת מינה תרתי ולמ"ד במותם הכתיב להחלו להכי הוא דאתא במי שאינו מחולל יצא זה שמחולל ועומד ולמ"ד מלהחלו הא מיבעי ליה להאי סברא א"כ לימא קרא להחל מאי להחלו שמעת מינה תרתי מיתיבי *דאדם אינו מטמא אלא עד שתצא נפשו ואפילו מגוייד ואפילו גוסס ולמ"ד מלהחלו הא קתני דאינו מטמא לענין טמויי עד דנפקא נפשיה הלענין אתחולי הא איתחיל:

אמר

(°ויקרא כא, °במדבר ו)

בבית א). אמאי חייב שתים הא לא אתיין בהדדי דכיון דעייל ידיה דאורחיה דאינש בהכי איטמי ליה דכמאן דנגע בטומאת המת שבפנים דמי וביאה לא הוי עד דעייל כוליה גופיה: אלא אמר ר"א ליצרף ידו. כל היכא דהושיט ידו ליכנס תחלה: משום טומאה איכא משום ביאה ליכא. ולא הוי כמאן דאתיין טומאה וביאה בהדי הדדי ואינו חייב אלא אחת שהרי כבר מחולל ועומד הוא אלא הכא במאי עסקינן דליצרף גופו כלומר שהכניס כל גופו כאחד דטומאה וביאה בהדי הדדי קאתיין: ליצרף גופו. לאו דוקא אלא איידי דאמר ליצרף ידו קאמר ליצרף גופו: והא לא אפשר דלא עייל חוטמו ברישא. משום דבולט מן הפרצוף דאורחיה דאינש לכי עייל בביתיה דשוחה ראשו ברישא ונחית ליה טומאה ולא הויא ב) [ביאה] עד דעייל ליה כוליה וכי עייל כוליה גופיה הא מיטמי וקאי: אלא אמר רבא הכנים ידו כו'. אלא היכי משכחת לה כגון דהכניס גופו שנכנס כשהוא זקוף דאתיין להו טומאה וביאה בהדדי וחייב שתים: והכתי לא אפשר דלא עייל אצבעתא דכרעיה כו': כגון שנכנס. לבית שבתוכה טומאת מת בשידה תיבה ומגדל: ת"ר לא יטמא בעל בעמיו להחלו עד שעה שימות. מותר לעסוק בו ואינו עובר עליו משום לא יחלל עד שעה שימות והאי קרא קאי בכהן והוא הדין לנזיר: רבי אומר לא יטמא להם במותם עד שימות. והאי קרא בנזיר קאי והוא הדין בכהן: משמעות דורשין. דלמר משמע ליה מהאי קרא דעד שעה שימות אע"ג דעסיק ביה לא הוי מחולל (ג) ולמר מהאי קרא דלהחלו: ור"ל אמר גוסס איכא בינייהו. דלמאן דמשמע ליה מלהחלו אפילו בגוסס קאי בלא יחלל דכיון שהוא גוסס סופו להיות חלל דקי"ל (גיטין דף כח·) רוב גוססין למיתה וקאמר דלא יחלל כו' ולמאן דמשמע ליה מבמותם עד שימות אינו עובר בלא יטמא לא כהן ולא נזיר אבל בגוסס לית לן בה: אבל מיטמא. בין נזיר בין כהן בנגעם ובזיבתם ואינם עוברים במגע הזב לא משום לא יחלל ולא משום לא יטמא: הא מיבעי ליה להאי סברא. במותם אין מטמאין אבל מטמאין בנגעם ובזיבתם: ולמאן דדריש ליה להחלו. משום גוסס הא אתא נמי להכי למי שאינו מחולל: א"כ. דלא נדרוש ליה אלא חד טעמא נימא קרא ג) להחל דמשמע לענין מי שאינו מחולל ומדקאמר להחלו שמע מינה תרתי: מיתיבי אדם. הכי הויא רישא דברייתא ג) בהטור והרוטב: מגוייד. חתוך לאיבריו ואפילו הכי אינו מטמא וקשיא לר"ל דמשמע ליה מלהחלו דאפילו לגוסס אסור: לא קשיא לענין טמויי הוא דלא מטמא עד שתצא נפשו ולא כשהוא גוסס אבל לענין אחולי מכיון דהוי גוסס קאי בלאו דלא יחלל:

אמר

בבית נמי כיון דאעיל ידיה אסתאב. דאהל המת כמלא טומאה דמי ומיד שהושיט ידו מבפנים כאילו נגע במת ואכתי לא קרינן לא יבא וכי עייל כולי האי טמא ומחולל ועומד הוא ואתרי לא תמלא חיוב לא יבא עם לא יטמא [כיון] שהוא מחולל ועומד לא היה לנו ד) לרבות להחלו למעט מחולל ועומד הוא אלא לדרשה אחריתי כדבסמוך*: אלא אמר ר"א ליצרף ידו לבית. כלומר שהכניסה לבית קודם לגוף משום טומאה איכא משום ביאה ליכא דמחולל ועומד: צירף גופו. כלומר היו ידיו צרופות *ושטופו' לגופו ולא הכניסן תחילה טומאה וביאה בהדי הדדי קאתיין ואומר הר"ם אף ע"ג דבית המנוגע אמר בפר' השוחט (חולין דף נג:) ידיו טמאות דרבנן אף כי מצורע מטמא באהל מ"מ אינו כ"כ כמו *מילי טומאה שכמו כן בבית המנוגע הנכנס שם טמא אפילו לא נגע ואפ"ה נשנית במשניות דאם יש מחילה כל שהוא למצורע לא יטמאנו ואילו בטומאת מת אף פותח טפח מביא הטומאה: הא א"א שלא עייל חוטמו ברישא ונחת ליה טומאה אלא אמר רבא הכניס ידו משום טומאה איכא. פירוש משום דחוטמו עייל ברישא: הכנים גופו טומאה וביאה בהדי הדדי קאתיין. כלומר שהיה כופה ראשו חוץ לבית כמו הלכוף כאגמון ראשו (ישעיה נח): והא לא אפשר דלא עייל אצבעא דכרעיה תחלה. ולא מצי לאוקמי [בבואו לבית ה) אחורנית דלא שמיה] ביאה כדאמר בפרק ב' דשבועות (דף יז:) ובפ"ק דחולין (דף י:) ולכולהו מצי למיפרך הא לא אפשר דלא עייל מיעוטא ברישא ומטמא ליה בטרם יכנס *כדרכו: כגון שנכנס בשידה תיבה ומגדל ובא אחר ופרע עליו המעזיבה דטומאה וביאה בהדי הדדי קא אתיא. וצ"ל [דהוא] מסייע להסיר המעזיבה דהא בהתרו בו למלקות איירי: מר בר רב אשי אמר כגון דעייל [כשהוא גוסס] ונפק נשמתא אדיתיב התם דטומאה וביאה בהדי הדדי קאתיא ו): מהכא משמע דכהן אסור ז) [ליטמא לאחרים אף כשהוא מטומא כבר] לקרוביו ואף כי מחולל ועומד הוא דאף לפי דברי רבה אם פירש אסור ליטמא שהרי אחר שיפרוש ממתו ח) ילקה על שאר מתים ט) [אם] מאהיל עליהן וכן שמעתי מאשלי רברבי י) לשון ר"י שהנזיר יושב בבית והוא עת גוססת מת בבית שהוא שם: להחלו. בכהן הדיוט כתיב: עד שעה [שימות]. ולאפוקי מגוייד דלהחלו משמע לאחר שנעשה חלל: רבי אומר במותם. בנזיר כתיב לאביו ולאמו לא יטמא להם במותם: אמר רבי יוחנן משמעות [דורשין] איכא בינייהו. דהאי ממעט מגוייד וגוסס מלהחלו והאי מבמותם: במותם אין מטמא אבל מטמא בנגעם. אפילו באחריני אינו מוזהר כ"א בטומאת מת שכתוב על כל נפשות מת לא יבא [גליון. כ) בת"כ] [כתב] במותם לא יטמא אבל יושב הוא בהספד ובשורה: אם כן נימא קרא להחל מאי להחלו מיתיבי האדם אינו מטמא עד שתצא נפשו ואפילו מגוייד. פירוש לשון גודו אילנא (דניאל ד) מלא פלעים [ופגמים] והתם בפ' האשה (יבמות דף קכ:) [דייק] מהך *)ברייתא דמגוייד לא חיי ל) טמויי לא מטמא הא מחייא לא ופליגי ביה תנאי התם: ולמ"ד מלהחלו הא קתני ואינו מטמא עד שימות. מכל מקום נדרש לאו דלא יטמא כאילו סמכו להחלו להזהירו אף גוסס משום חילול והוי מצי לשנויי דהך מ] *)ברייתא כו': ומהכא שמעינן דכהן אינו מוזהר על הגוסס דקי"ל כר' יוחנן לגבי ר"ל ומיהו בה"ג גרים אביי במקום רבי יוחנן ורבא במקום ר"ל ולפ"ז הלכה כרבא לגבי דאביי [ולרבא] פליגי רבי ורבנן ואית לן **)הלכה כרבי מחבירו [ולא מחביריו נמלא] יהא כהן מוזהר על גוסס:

ניקטע

*) [נ"ל מתני'] **) עירובין מו:

לעיל יז:

לקמן מח.

אהלות פ"א מ"ו [יבמות קכ:]

ג"ל ופסוטות. יעב"ץ

נ"ל מליה

נוסחת הריב"ן

א) נמי: ב) לאו דמשמע בין לענין מי שאינו מחולל אלא נגע בגוסס דמשמע לאחר חלל מהכא ומדקאמר להחלו וכו':

פי' הרא"ש

דאם נגע בב' מתים בבת א' והתרו בו על שניהם לא לקי אלא א' דשם נגיעה הכל אחד: ופריך בבית נמי היכי משכחת שיבואו שניהם כאחד דכיון שהכנים ידו לבית [אף דעדיין לא] נכנס כל גופו כאילו נגע באצבעו במת דביתא כמאן דמלייא טומאה דמי ומשום לא יבוא ליכא עד שיכנס רוב גופו ונמצא כבר מחולל ועומד הוא: ומשני דאי צרף ידו פירוש כשהכנים ידו תחלה לבית משום ביאה ליכא: צירוף גופו. פי' שהיו ידיו צרופות ותכופות לגופו חייב ב': והדר תו פריך אפילו צירף גופו אי אפשר דלא עייל חוטמו ברישא ונטמא כל גופו קודם שיכנוס רובו: ומשני הכנים ראשו ודאי ליבא משום ביאה הכנים גופו כגון שעקר ראשו לאחוריו ונכנס רוב גופו(א) קודם שנכנס חייב ב'. והדר תו פריך אפילו הכנים גופו א"א דלא עייל אצבעותיו דכרעיה ברישא. ולא מצי לאוקמה כגון שנכנס דרך אחוריו שאין זה דרך ביאה כדאמר פ"ק דחולין ובפ"ב דשבועות ולכולהו הוה מצי למיפרך מדעייל מיעוט גופיה איטמי ליה ומשום ביאה ליכא עד דעייל רוביה: ובא חבירו ופרע עליו את המעזיבה. וצ"ל שהוא בעצמו סייע לו דאי לא עביד מעשה לא לקי וחייב דאמר היינו מלקות: דעייל כשהוא גוסס וכו' וצ"ל דס"ל דהתראת ספק שמה התראה. ולי נראה כיון דרוב גוססים למיתה לא הוי התראת ספק ולהכי נקט כשהוא גוסס ולא קאמר כשהוא חולה. ומכאן יש ללמוד דכהן אסור ליכנוס לבית הקברות אפילו לקרובים שמטמא להם שהרי

הגהות הב"ח

(א) גמ' רבי אומר לא יטמא להם במותם עד שימות: [illegible]

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' כגון דעייל כשהוא גוסס. כ"ב עי' א"מ: ב] רש"י ד"ה והא וכו' ולא הויא טומאת ביאה כצ"ל: ג] ד"ה מיתיבי וכו' דברייתא בהטור והרוטב. תיבות בהטור והרוטב נמחקו וכ"ב בפ' האשה ביבמות דף קכ ע"ב: ד] תוס' ד"ה בבית וכו' לא היה לנו לרבות. תי' לרבות נמחק וכ"ב לדרוש: ה] ד"ה והא וכו' לבית דרך אחורנית כצ"ל. כ"ב עי' א"מ: ו] ד"ה מר בר רב אשי וכו' הדדי קאתיא. כ"ב פי' שהנזיר יושב בבית והיה מת בעת הזאת מת בבית שהוא שם כצ"ל. א"מ: ז] ד"ה מהכא משמע דכהן אסור ליטמא וכו' כבר לקרוביו. מן תי' ליטמא עד לקרוביו נמחק וכ"ב ליכנס לבית הקברות אף לקרוביו שם לטמא בהו כצ"ל. א"מ: ח] בא"ד שהרי אחר שיפרוש ממתו ילקה. תי' ילקה נמחק וכ"ב ילך: ט] בא"ד על שאר מתים אם מאהיל. תי' אם נמחק וכ"ב ומאהיל וכו' וכן שמעתי מאשלי רברבי מן וכן עד רברבי נמחק וכ"ב וכן שנינו באבל רבתי בפ"ה כצ"ל. א"מ: י] בא"ד לשון ר"י שהנזיר יושב בבית וכו' שהוא שם. כ"ב מן שהנזיר עד שם כל זה נמחק ומקומו לעיל בד"ה מר בר רב אשי וכאמור שם על סגליון: כ] ד"ה במותם וכו' גליון בת"כ כתב. תיבות בת"כ כתב נמחקו וכ"ב בספרי כתוב וכ"ה ג"כ ברבה פ' נשא. א"מ: [illegible]

אחר שפירש ממנו אמרינן הכא שהוא לוקה כשהוא נוגע או מאהיל על אחר: להחלו עד שעה שימות. לאפוקי מגוייד וגוסס דלהחלו משמע אחר שנעשה חלל: משמעות דורשים איכא בינייהו. תרווייהו סברי לאפוקי מגוייד וגוסס ומר דריש ליה מהאי קרא ומר מהאי קרא: מ"ד מלהחלו אפילו גוסס. דשפיר מקרי חלל כיון דרוב גוססים למיתה: אבל מטמא הוא בזיבה ובנגעים אם היה אביו זב או מצורע: א"כ לימא קרא להחל דשמעינן גוסס דהשיב חלל: ואפילו מגוייד. מחותך לאיברי' ל' גודו אילנא: לענין אתחולי הוא דאתחיל. נהי דגלי במותם שאינו מטמא עד שימות ואינו לוקה משום לא יטמא מ"מ לוקה משום להחלו דכיון דסמוך ללא יטמא דרשינן נמי לאו אלהחלו כאילו כתיב לא יטמא בעל בעמו ולא להחלו דהיינו גוסס שאינו ראוי לחיות. ומהכא שמעינן דכהן אינו מוזהר על הגוסס דקי"ל כר"י לגבי ר"ל דאמר משמעות דורשים איכא בינייהו ובין לר' ובין לרבנן אינו מוזהר עליו עד שימות. ומיהו בה"ג גורס אביי במקום ר' יוחנן ג) ורבה במקום [illegible]

א) ויומר נראה דתיבות כו' צ"ל כרבי ור"ש עפי. הגהות מרדכי מהר"ח: [illegible]

עין משפט נר מצוה

עז א מיי' פ"ב מהל' אבל הל' טו סמג לאוין רלה ועשין נח טוש"ע י"ד סי' שעג סעיף ט:
עח ב מיי' שם פ"ג הל' ח סמג לאוין רלו טוש"ע י"ד סי' שעד סעיף ג [וברב אלפס ריש הלכות טומאה דף סג.]:
עט ג מיי' פ"ג שם ה"א סמג שם טוש"ע י"ד סימן שעג סעיף ד וסי' שעד סעיף ד:
פ ד מיי' שם פ"ב הל' יד סמג שם טוש"ע י"ד סימן שעג סעיף ט וע"ש:

תורה אור

אמר רב חסדא אמר רב נקטע ראשו של אביו אינו מטמא לו מ"ט אמר קרא °לאביו (ויקרא כא) בזמן שהוא שלם ולא בזמן שהוא חסר א"ל רב המנונא אלא מעתה קאזיל בפקתא דערבות ופסקוה גנבי לרישיה הכי נמי דלא ליטמא ליה אמר ליה מת מצוה קאמרת השתא יש לומר באחריני מיחייב באביו לא כל שכן והאי מת מצוה הוא *והתניא איזהו מת מצוה כל שאין לו קוברין קורא ואחרים עונין אותו אין זה מת מצוה והא אית ליה ברא כיון דקאזיל באורחא כמי שאין לו קוברים דמי מיתיבי °לה יטמא (שם) *לה הוא מטמא ואינו מטמא לאיבריה לפי שאינו מטמא לאבר מן החי של אביו אבל מחזיר הוא על עצם כשעורה מאי מחזיר הוא על עצם כשעורה לאו למימרא דאי מיחסר פורתא לא ההיא ר' יהודה היא דתניא רבי יהודה אומר לה (א)מיטמא ואינו מיטמא לאברי' שאינו מיטמא על אבר מן החי של אביו אבל מיטמא הוא לאבר מן המת של אביו והתניא רב כהנא בר"א בן יעקב לה (ב) מיטמא ואינו מיטמא לאברים פרט לכזית מן המת וכזית נצל ומלא תרווד רקב יכול לא יטמא לשדרה ולגולגולת ולרוב בניינה ולרוב מניינה (ג) כתיב °ואמרת (שם) אליהם הוסיף לך הכתוב טומאה אחרת יכול

תוספות

נקטע ראשו של אביו אינו מיטמא. בכהן הדיוט איירי שמותר ליטמא לאביו ולא בכהן גדול ונזיר: אמר ליה רב המנונא ההוא דקא אזיל בפקתא דערבות. בקעה שמצויין בה גנבי ופסקוה גנבי לרישיה דאבוה ה"נ לא ליטמא ליה א] נ"ל מה ר"ל: א"ל מת מצוה קאמרת השתא ב] [כהן] באחריני. שאינן קרובין מיחייב באביו לא כ"ש: והאי מת מצוה הוא בתמיה והתניא איזהו מת מצוה כל שקורא ואין אחרים עונין אותו. כלומר שאם המת יכול לקרות ויש לו עונין קרובין אין זה מת מצוה והא יש לו לשכור אחרים מתעסקין בו ג] כיון דקא אזיל באורחא כמי שאין לו קוברין דמי. דלא שכיחי אינשי התם פי' ר"י הבא ליטפל במת מצוה אם יש שם ישראל שיכול לטפל אף כי אינן קרובין לא ליטפל בהן [כהנים] קרובים וראיה דאמר בפ' כ"ג (לקמן דף מז.) גבי מת מצוה כ"ג ונזיר יטמא נזיר ואל יטמא כהן וכ"ש כהן וישראל יטמא ישראל ואל יטמא כהן ול"ע [מהאי] דפ' (האשה רבה יבמות דף פט:) גבי אשתו קטנה יורשה ומיטמא לה ד] ואין כח לעקור דבר מן התורה ה] [ואמאי] יטמא ומשני כיון דקרובין לא [ירתי לה קרי ולא עני] לה קרינן בה והשתא ה"ד אי דליכא מתעסקים אחרים מאי איריא מטעם אשתו תיפוק ליה דאפילו אחריתי נמי מת מצוה גמור היא אלא דאיכא אחרים דיכולים להתעסק וחשוב כמת מצוה אלמא כהן ומת לפניו ויש שם ישראל ואינו חושש ליטפל חשיב מת מצוה ואר"י דודאי מן הדין לאו מת מצוה התם רק לפי שקרוביה מתרשלים ממנה שויוה רבנן כמת מצוה ואף כי אין כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה בקום ועשה במקום שיש פנים וטעם בדבר ודאי לכ"ע יש כח לעקור תדע דבכולי סוגיא דהתם (לא) מייתי מאשה שנאמנת לומר מת בעלי דהרי עוקרה דבר תורה בקום ועשה אלמא ודאי במקום שיש פנים וטעם יש כח לעקור ודייקא ומנסבא מתוך חומר שמחמירין בסופה: מיתיבי לה יטמא גבי כהן הדיוט [כתיב] ואינו מטמא לה ו] פרט לאבר מן החי של אחותו ואבר מן המת שאינו רשאי להטמאות בהן: לפי שאינו מיטמא לאבר מן החי של אביו. כלומר שאף באביו הקרוב יותר אינו רשאי לטמאות לאבר אביו ול"ע [דל"ל] יטמא *מלאביו נפקא: אבל מחזיר הוא על עצם כשעורה. לקוברו פי' אם נטמא כבר לשאר הגוף מאי מחזיר [לאו] דחסר פורתא ז] ה"כ כי אביו חסר בערכו מיטמא לו: רבי יהודה היא דתניא רבי יהודה אומר לה מיטמא ואינו מיטמא לאברים לפי שאינו מיטמא לאבר מן החי של אביו אבל מיטמא הוא לאבר מן המת של אביו. ע"י [חזרה] אם נטמא אל שאר הגוף אבל לכתחילה ודאי מודה רבי יהודה דלא יטמא כברייתא דלעיל ובסיפא דההיא דלעיל תניא בתורת כהנים רבי א)אומר אינו מיטמא לעצם כשעורה מאביו אבל מחזיר הוא על עצם כשעורה ודבר תימה דאוקימנא כר' יהודה והרי מיירי בסיפא מכלל דרישא לאו ר' יהודה היא אם לא נאמר כולה ר' יהודה היא: לה הוא מיטמא [ואינו מיטמא] לאבריה פרט לכזית מן המת וכזית נצל. ליחה היוצאה מן המת ומלא תרווד רקב מלא כף עפרורית ורקבון גוף המת: יכול לא יטמא לשדרה וגולגולת ולרוב מנייה. ח] לקמן פי' בהדיא ומפרש לה רוב מניינה מנין [קכ"ה] אברים: כשהוא אומר אמור ואמרת. דכתיב אמור אל הכהנים ואמרת הוסיף הכתוב טומאה אחרת שתוכל ליטמא וסברא הוא להעמיד אמור ואמרת אאחותו דאיירי למעוטי אברים ולהוסיף שיוכל לטמאות לרוב בניינה ורוב מניינה ט] ב) יכול לא יטמא לשדרה וגולגולת ולרוב מניינו ולרוב בניינו של קרובים אחרים שבתורה דכתיב [לה יטמא] אמרת מה אחותו מיוחדת שגופה תלוי בו כלומר שהרי קרובתו ומוטלת עליו לקוברו ומן הדין הוה ליה למימר יכול יטמא למתים אחרים אף לאברים אי לא גמרינן מאחותו דכתיב בה לה ומשני ההיא נמי י] כר"א ב"ר יהודה ורב חסדא דאמר כי האי תנא

א) נ"ל ר' יהודה. ב) שייך לדף י"

רש"י

אמר רב חסדא נקטע ראשו של אביו. אע"פ שראש בלא הגוף הואיל וכבר נקטע אינו מיטמא דאמר קרא לנפש לא יטמא בעמיו כי אם לשארו הקרוב אליו לאמו ולאביו בזמן שהוא שלם שלא נתפרדו אבריו זה מזה ולא בזמן שהוא חסר כגון זה שנקטע ראשו: בפקתא. בבקעה: דערבות. שגנבים ולסטין מצוין שם: ופסקו גנבי לרישיה ה"נ דלא יטמא. בשביל שהוא חסר: א"ל. ממת מצוה קא מייתית לי שאני התם כיון דלית בהדיה אלא הוא לחודיה קאי גביה כמת מצוה דמי (ד): והשתא י"ל באחריני מיטמא. כדאמרינן לקמן לאחותו הוא דאינו מטמא אבל מטמא למת מצוה אביו לא כל שכן: והא אית ליה ברא. ואינו הוה קורא ליה אב א) הא עני ליה איהו ולא הוי ליה מת מצוה: מיתיבי ולאחותו הבתולה וגו' לה יטמא. כשהיא שלימה: ואינו מיטמא לאבריה. שאם נפרד ממנה אבר בין בחייה בין במותה אינו מיטמא לה לפי שאין אדם מיטמא לא לה ולא על א' משאר קרובין על אבר מן החי לפי שאינו יכול להחזירו לכמות (ה) שהוא מתחילה וה"ה נמי לאבר מן המת שאין בין אבר מן המת לאבר מן החי אלא בשר הפורש: אבל מחזיר הוא על עצם כשעורה ה"ג מאי מחזיר הוא על עצם כשעורה דאילו מחסר פורתא. כלומר דבשעה שנגע בה בריש' הוה חסר להך עצם פורתא כשעורה ואפ"ה היה מותר ליטמא לה וה"ה לאביו אע"ג דהוא חסר ואינו שלם וקשיא לרב חסדא דהא סתמא לדברי הכל היא: לא ההיא ר' יהודה היא. דסתם סיפרא רבי יהודה היא ושמעינן ליה לרבי יהודה דאמר נמי [בכהאי גוונא]: דתניא וה"ג ר' יהודה אומר לה יטמא ואינו מיטמא לאבריה לפי שאין אדם מיטמא על עצם כשעורה מאביו אבל הוא חוזר על עצם כשעורה מאביו. כלומר לאיבריו הוא דאינו מיטמא בין בחייו בין במותו לפי שאין אדם מיטמא תחילה על עצם כשעורה מאביו לפי שלא התירה תורה ליטמא אלא בדבר שעיקר הגוף בו אבל מיטמא הוא לעיקר הגוף לכתחלה ואם נחסר הוא הולך ובודק אחריו ואפילו על עצם כשעורה והנא אמינא לה כרבנן דפליגי עליה דר' יהודה דאמרי כיון שנחסר במקצת שוב אינו מותר ליטמא בו וספרים שכתוב בהן לפי שאינו מיטמא לאבר מן החי של אביו אבל מיטמא לאבר מן המת של אביו שבשתא היא מדתני רב כהנא בסמוך אף כל שכל גופו תלוי בו כגון רוב בנינו ורוב מנינו הוא דמיטמא אבל לא לאבר אחד ומוקימנא לה להא נמי כרבי יהודה ועוד לא אשכחן לה דניסבית משנה זו בשם ר' יהודה הכי דהא לא קתני לה הכי אלא כדגרסינן לה אנן לפי שאין אדם מיטמא על עצם כשעורה כו': והתני רב כהנא בר"א. כלומר בברייתא דר' אליעזר בן יעקב: כזית נצל. נצל ליחה היוצא מן המת שפורש ממנו ואין נצל אלא לשון הפרשה כמו שמתרגמינן ויצל אלהים (בראשית לא) ואפרש יי' מפי רבי אליקום מפרש לקמן בשר המת שקרש בפ' כ"ג ונזיר (דף נ:): והתני רב כהנא בברייתא דר"א בן יעקב לה ג) מיטמא בגופה שלם ולא לאחד מאבריה פרט לכזית מן המת כו' שאינו מיטמא לה: יכול לא יטמא לשדרה ולגולגולת כו'. הואיל ואתה אומר כן שאינו מיטמא לאברים: כשהוא אומר. אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם הוסיף לך הכתוב טומאה אחרת דבשדרה ורוב בניינה כגון שתי שוקיים ירך אחת וברוב מניינה כגון קכ"ה איברים הימנה שיכול ליטמא. יכול

ובאו

פי' הרא"ש

על הגוסס: נקטע ראשו של אביו של כהן הדיוט: בפקתא דערבות. בקעה שמצויין בה ליסטים: כל שאין לו קוברים. קורא ואחרים עונים אותו. פירוש שאם המת היה יכול לקרות היו לו קרובים עונים אותו. וי"מ קורא הכהן ואחרים עונים אותו לבא לקברו וחומרא גדולה היא דאם הכהן יכול לחזור ולמצוא לו קוברים לא יטמא לו. ולישנא[דגמ'] דפ' האשה רבה משמע כפי' קמא דבקורבה תליה מלתא דגרס' התם כיון דאיהו לא קא ירית יתה קריא ולא עניה קרי ביה. כיון דקא אזיל באורחה כמי שאין לו קוברי' דמי והלכך נתי דמשום קורבא דאבא לא מטמא כיון דחסר משום מת מצוה מיהא מטמא מכאן משמע דאם יש שום ישראל שיטפל בה לא מקרי מת מצוה ולא יטפל בו הכהן דמשמע דוקא בפקתא דערבות דלא שכיחי אינשי כלל הא אי שכיחי אינשי אפילו אינם קרובי המת לא יטמא הכהן ועוד ראיה מהא דאמר לקמן פ' כ"ג כ"ג ונזיר יטמא נזיר ואל יטמא כ"ג א) וזהו שאמר כהן וישראל יטמא ישראל ואל יטמא כהן. מיתיבי לה יטמא גבי אחות כהן הדיוט כתיב לה יטמא משמע כשהיא בשלימותה: ולא לאבר מן המת של אביו. כלומר אפילו אביו הקרוב לו יותר אינו מטמא לאיבריו. וצ"ע מנ"ל דאינו מטמא לאיברי אביו. ושמא מלאביו נפקא: אבל מחזיר הוא על עצם כשעורה. כלומר אע"פ שאינו יכול ליטמא לא לאבר ולא לכעדשה. מ"מ אם נטמא כבר לאביו מחזר הוא על עצם כשעורה של אביו לקוברו: מאי מחזר לאו דקא חסר פורתא בשעה שנטמא לאביו וחסר ממנו עצם כשעורה ואפ"ה נטמא לו: האי תנא סבר לה כר' יהודה ורבנן פליגי עליה. ואנא כרבנן סבירא לי: אבל מטמא על אבר מן המת של אביו. פי' ע"י חזרה אם כבר נטמא לשאר הגוף אבל לכתחלה מודה ר' יהודה דאינו יכול לטמא כברייתא דלעיל דאל"כ מאי שנא לאבר מן החי דלא מטמא דלא מסתברא לחלק בין אבר מן החי לאבר מן המת אלא דלאבר מן המת מטמא ע"י חזרה. ובסיפא דההיא דלעיל תניא בת"כ ר' יהודה אומר אינו מטמא לעצם כשעורה מאביו אבל מחזר הוא על עצם כשעורה. ותימה הוא היאך מוקי לה כר' יהודה הא מדקתני סיפא ר' יהודה אומר מכלל דרישא לאו ר' יהודה היא. וי"ל דכולה ר' יהודה היא: וכזית מנצל. ליחה היוצאת מן המת: לרוב מניינו היינו (קמ') [קכ"ה] איברים רוב מנין האיברים שהם רמ"ח איברים: ולרוב בניינו פי' לקמן ב' שוקיים וירך א' או ב' ירכים ושוק א': כשהוא אומר אמור אל הכהנים בני אהרן הוסיף לך הכתוב טומאה אחרת שיוכל לטמא לה. ומסתברא דקאי אאחותו דדרישנא שאינו מטמא לאיבריה ואשמועינן הך קרא

א) נ"ל וכ"ש כהן וישראל וכ"ה בתוס' כאן ד"ה והאי.

מסורת הש"ס

יבמות פט: ערכין יז:

סוטה ג:

נוסחת הריב"ן

א) הוה: ב) יטמא:

הגהות הב"ח

(א) גמ' לה יטמא ואינו מיטמא לאבריה (שאינו מיטמא וכו' של אביו) תא"מ ונ"ב גי' רש"י שאין אדם מיטמא על עצם כשעורה מאביו אבל הוא חוזר על עצם כשעורה מאביו: (ב) שם כר"א בן יעקב לה יטמא: (ג) שם ולרוב מניינה כשהוא כתוב ואמרת: (ד) רש"י ד"ה א"ל ממת וכו' דמי השתא יש לומר כנ"ל והד"א: (ה) ד"ה מיתיבי וכו' ואינו וכו' להחזירו לכמות שהיה מתחלה כנ"ל והד"א:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה מיתיבי כו'. מלאביו נפקא עי' סוטה דף ג ע"ב תד"ה ורע"ק:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה אמר ליה וכו' ה"נ לא ליטמא ליה נ"ל נמחק נ"ל וכ"ב כלומר. א"מ: ב] ד"ה א"ל וכו' מ"מ קאמרת השתא כהן. תי' כהן נמחק וכ"ב שאם. א"מ: ג] ד"ה והאי מ"מ וכו' אחרים מתעסקין בו. נ"ב כאן הס"ד ואח"כ מה"ד כיון דקאזיל באורחא: ד] בא"ד גבי אשתו קטנה יורשה ומטמא לה צריך ואי אין כנ"ל. א"מ: ה] בא"ד לעקור דבר מן התורה ואמאי יטמא. תי' ואמאי יטמא נמחק וכ"ב אב מטמא בשל לא מטמא וכו' כנ"ל. א"מ: ו] ד"ה מיתיבי וכו' ואינו מטמא לה מילת לה נמחק וכ"ב לאברים וכו' ונ"ע דל"ל לה יטמא מלאביו נפקא כנ"ל ועי' א"מ: ז] ד"ה אבל מחזיר וכו' דחסר פורתא ואפ"ה כי אביו חסר בנו מיטמא לו כנ"ל: ח] ד"ה יכול וכו' ולרוב מניינה לקמן. נ"ב עי' דף נב ע"ב: ט] ד"ה כשהוא וכו' לרוב בנינה ורוב מנינה. נ"ב כאן הס"ד ואח"כ מה"ד יכול לא יטמא: י] בא"ד ומשני ההיא נמי כר' יהודה ורב חסדא כנ"ל:

תורה אור

יכול לא יטמא לשדרה ולגולגולת ולרוב בניינו ולרוב מניינו של אחרים אמרת מה אחותו מיוחדת שגופה תלוי בו ומיטמא לשדרה ולגולגולת ולרוב בניינה ולרוב מניינה אף כל שגופו תלוי בו מיטמא לשדרה ולגולגולת ולרוב בניינו ולרוב מניינו ההיא נמי רבי יהודה היא ורב דאמר כי האי תנא דתניא מעשה שמת אביו של רבי *יצחק בגינזק ובאו והודיעוהו לאחר שלש שנים ובא ושאל את ר' יהושע בן אלישע וד' זקנים [שעמו] ואמרו [א]לאביו בזמן שהוא שלם ולא בזמן שהוא חסר: **מתני'** *שלשה מינין אסורין בנזיר הטומאה והתגלחת והיוצא מן הגפן חומר בטומאה ובתגלחת מביוצא מן הגפן [ב]שהטומאה [ג]והתגלחת סותרין והיוצא מן הגפן [ד]אינו סותר חומר ביוצא מן הגפן מבטומאה ובתגלחת שהיוצא מן הגפן [ה]לא הותר מכללו וטומאה ותגלחת הותרו מכללן [ו]בתגלחת מצוה ובמת מצוה וחומר בטומאה מבתגלחת [ז]שהטומאה סותרת את הכל וחייבין עליה קרבן [ח]ותגלחת אינה סותרת אלא שלשים ואין חייבין עליה קרבן: **גמ'** *וטומאה לא תותר מכללה ק"ו מיין ומה יין שאינו סותר לא הותר מכללו טומאה שסותרת אינו דין שלא תותר מכללה ת"ל °לאביו ולאמו לא יטמא לאביו ולאמו לא יטמא אבל מיטמא הוא למת מצוה ויין יותר מכללו ק"ו מטומאה מה טומאה שהיא סותרת הותרה מכללה יין שאינו סותר אינו דין שיותר מכללו אמר קרא °מיין ושכר יזיר *לאסור יין מצוה כיין רשות ויין יסתור את הכל ק"ו מטומאה מה טומאה שהותרה מכללה סותרת את הכל יין שלא הותר מכללו לא כ"ש שיסתור אמר קרא °והימים הראשונים יפלו כי טמא נזרו טומאה סותרת ואין היין סותר והתגלחת תסתור את הכל ק"ו מטומאה ומה טומאה [ט]שלא עשו בה מטמא כמיטמא סותרת את הכל תגלחת [י]שעשו בה מגלח כמתגלח אינו דין שתסתור את הכל אמר קרא והימים הראשונים יפלו כי טמא נזרו טומאה סותרת את הכל ואין תגלחת סותרת את הכל וטומאה נעשה בה מטמא כמיטמא ק"ו מתגלחת ומה תגלחת שאינה סותרת אלא שלשים עשה בה מגלח כמתגלח טומאה שהיא סותרת את הכל אינו דין שנעשה בה מטמא כמיטמא אמר קרא °וטמא ראש נזרו למטמא ראש נזרו ותגלחת לא נעשה בה מגלח כמתגלח ק"ו מטומאה ומה טומאה שהיא סותרת את הכל לא עשו בה מטמא כמיטמא תגלחת שאינה סותרת אלא שלשים יום לא כל שכן שלא נעשה מגלח כמתגלח אמר קרא °תער לא יעבור על ראשו קרי ביה לא יעביר הוא ולא *יעבור לאחר ותגלחת לא תותר מכללה ק"ו מיין ומה יין שאינו סותר לא הותר מכללו תגלחת שסותרת אינו דין שלא תותר מכללה אמר רחמנא ראשו ואמר רחמנא זקנו ותגלחת לא תסתור כלל קל וחומר מיין ומה יין שלא הותר מכללו אינו סותר תגלחת שהותרה מכללה אינו דין שלא תסתור בעינן גידול שער והא ליכא ויין יסתור שלשים יום ק"ו מתגלחת ומה תגלחת שהותרה מכללה סותרת יין שלא הותר מכללו אינו דין שיסתור מידי הוא טעמא אלא משום גידול שער גבי יין הא קאים שערו:

מתני'

רש"י

יכול. באחותו שהוא מותר אבל לא בשל אחרים לא בשדרה ולא בגולגולת על שאר קרובים: שגופה תלוי בה. בשדרה וגולגולת שבכך עיקר הגוף תלוי או בזה או בזה אף כל בשאר קרובים יכול ליטמא או בשדרה או בגולגולת או ברוב בניינו או ברוב מניינו ואע"פ שהוא חסר משאר הגוף וש"מ דמותר ליטמא לאביו אע"פ שהוא חסר ותיקשה דרב חסדא דהאיכא ר"א בן יעקב דקאמר נמי הכי ושמע מינה דלכולי עלמא לית להו דרב חסדא דאמר בזמן שהוא שלם ולא בזמן שהוא חסר: הא נמי ר"י היא. כלומר הוא דאמר כר"י ורב (א) [חסדא] דאמר כי האי תנא: דתניא מעשה שמת אביו של רבי יצחק הכהן בגינזק ובאו והודיעוהו לאחר שלש שנים ובא ושאל את רבי יהושע בן אלישע וד' זקנים שעמו. מהו ליטמא ולהביאו בקברי אבותיו: ואמרו לו לאביו בזמן שהוא שלם ולא בזמן שהוא חסר. ולאחר שלש שנים אי אפשר לו שאינו חסר: **מתני'** וטומאה ותגלחת הותרו(ב). בתגלחת מצורע ובמת מצוה: שהטומאה סותרת את הכל. אפילו בנזירות מרובה: וחייבין עליה קרבן. אשם ותורין או בני יונה: ותגלחת אינה סותרת אלא שלשים יום. ואפילו בנזירות מרובה: **גמ'** ת"ל לאביו ולאמו לא יטמא. מכדי כתיב על כל נפשות מת לאביו למה לי אלא להכי הוא דאתא דלאביו לא יטמא אבל מיטמא הוא למת מצוה: ויין יותר מכללו. כגון גבי יין מצוה (ג) שנשבע עליו לשתותו מק"ו ומה טומאה כו': לאסור יין מצוה. שנשבע עליו כיין רשות א) וכדר"ש בפ"ק דמסכתין (דף ג:) והאי דמותר בקידושא ואבדלתא ב) דלא חשיב ליה הותר מכללו משום דלא חל עליו מעולם נזירות משום (ד) ג) דנשבע ועומד מהר סיני הוא ומותר מכללו לא קחשיב ליה אלא היכא דחייל ואח"כ מישתרי בהו: ומה טומאה שלא עשה מטמא כמיטמא. שהמטמא את הנזיר אינו עובר ד) עליו וכדמוכח בסמוך: תגלחת שעשה בה מגלח כמתגלח. שהמגלח את הנזיר עובר בלאו כדלקמן תער לא יעבור על ראשו קרי ביה לא יעביר ליה אחר: אמר קרא וטמא ראש נזרו למטמא ה) ראש נזרו. מדלא כתיב וטמא לו ראש נזרו: אמר רחמנא ראשו וזקנו. דמייתרי ו) כדאמרינן לעיל להתיר למצורע נזיר לגלח: בעינן גידול שיער. כדי לקיים בו מצות גילוח ביום הבאת קרבנותיו וליכא: מידי הוא טעמא. דתגלחת דסותר אלא משום דבעינן דתיהוי ליה גידול שיער ואילו הכא גבי יין למה ליה למיסתר הא קאי שערו דחזי לגילוח:

מתני'

תוספות

ובאו והודיעוהו לאחר ג' שנים ושאל את ר' יהושע בן [אלישע] [א] זקנו שהיה רוצה לקברו בקברי אבותיו ואמר לו לאביו בזמן שהוא שלם: **חומר** בטומאה ובתגלחת שסותרין. טומאה בהדיא כתיב והימים הראשונים יפלו ותגלחת שסותרת שלשים כדאמרינן לקמן משום דבעינן גידול שיער כדי גידול שיער סתם נזירות [ב] שיהא השער בשעת תגלחת מצוה: **והיוצא** מן הגפן אינו סותר. בהדיא ממעטינן ליה בגמ': **חומר** ביוצא מן הגפן שלא הותר מכללו. [ג] לאסור יין מצוה כיין הרשות שאם נשבע שאשתה ואח"כ נדר בנזיר אסור [ביין] ותגלחת הותרה בתגלחת מצורע [כדאמרינן לקמן] (דף נז:) מראשו וטומאה הותרה במת מצוה: **ויין** יותר מכללו. למי שנשבע שאשתה: אמר קרא מיין ושכר. דמיותר כדאמרינן בפ"ק (לעיל דף ג:): **כי** טמא [ד] (מעיקרו סותר כי טמא) נזרו מיעוטא הוא: **שלא** עשה מטמא כמיטמא. מטמא הנזיר אינו לוקה: **שעשו** בה המגלח את הנזיר כמתגלח כנזיר עצמו וילקו שניהן כדדרשינן בסמוך: **אמר** קרא ראשו. גבי מצורע להתיר מצורע נזיר: **תגלחת** שהותרה מכללה אינו דין שלא תסתור. וא"ת טומאה תוכיח וי"ל מה לטומאה שכן סותרת את הכל: **ומה** תגלחת שהותרה מכללה סותרת. וא"ת מה לתגלחת שכן עשה בה מגלח כמתגלח תאמר [ביין] שלא עשה משקה כשותה וי"ל דמהאי טעמא נעשה בו משקה [כשותה] אבל בתר דמשני דיין [אינו סותר] דין הוא דלא נעשה בו משקה כשותה הואיל דלא סותר:

ומגלח

עין משפט נר מצוה

פא א מיי' פ"ב מהל' אבל הל' טו סמג לאוין רלו טוש"ע י"ד סימן שמג סעיף ט:
פב ב מיי' פ"ו מהל' נזירות הלכה ג:
פג ג מיי' שם הל' א ב:
פד ד טוי' שם הל' א:
פה ה ו מיי' שם פ"ז הלכה יא:
פו ז מיי' שם פ"ו ה"ג:
פז ח מיי' שם הל' א ב:
פח ט מיי' שם פ"ה הל' כ ופ"ג מהל' אבל הלכה ה:
פט י מיי' פ"ה מהל' נזירות הל' יא סמג לאוין רכ:

פי' הרא"ש

קרא אע"פ שאינו מטמא לאיבריה מטמא הוא לשדרה ולגולגולת. דא"כ לשתוק קרא מיניה דממילא נתמעטו כל האיברים. מה אחותו מיוחדת שגופה תלוי בו. פי' שמוטלת עליו לקוברה אף אני אביא שאר קרובים שמוטלין עליו לקוברו: כולה ר' יהודה היא. הנך ג' ברייתות כולן כרבי יהודה: ובא ושאל את ר' ישמעאל בן אלישע ואסר עליו משום דא"א שלא חסר ממנו כלום: שהטומאה והתגלחת סותרים דכתיב והימים הראשונים יפלו. ותגלחת סותרת ל' כדאמר לעיל דבעי' גידול שער של סתם נזי': שהיוצא מן הגפן לא הותר מכללו. כגון לשתות יין מצוה וטומאה ותגלחת הותרו מכללן. טומאה למת מצוה ותגלחת לנזיר מצורע כדדרשינן לעיל מראשו: ת"ל לאביו ולאמו לא יטמ' וקרא יתירה הוא דהא כבר כתיב על כל נפשות מת לא יבא לא יטמא להם [במותם ל"ל]: ומה טומאה שלא עשה בה מטמא כמיטמא שהמטמא את הנזיר אינו לוקה. אבל תגלחת אחר שגלחו לוקה כדדריש בשמעתי' מקרא: אמר וטמא ראש נזרו למטמא ראש נזרו אזהר רחמנא ולא למטמא ראש נזי' אחר: תער לא יעבור על ראשו. דמשמע לא יעבור כלל בין הוא עצמו בין אחר:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה ובאו וכו' ושאל את רבי יהושע בן אלישע וזקנים. כצ"ל: ב] ד"ה חומר וכו' סתם נזירות בעינן כצ"ל: ג] ד"ה חומר ביוצא כו' מכללו כגון לאסור כו' כצ"ל: ד] ד"ה כי טמא נזרו טומאה סותר כי טמא נזרו מיעוטא הוא. כצ"ל:

מסורת הש"ס

נ"א צדוק הכהן

לעיל לד.

נוסחת הריב"ן

א) וכדרבא: ב) לא: ג) דמושבע: ד) בלאו: ה) למטמא את ראש נזרו הוא דהוזהר ולא לאחרים מדלא כתיב ביה וטמאו לו ראש נזרו: ו) דלא צריכי כדאמרינן:

[ע' תוס' זבחים טז: ד"ה כל תדא ותוס' חולין כג: ד"ה ותהא]

[לעיל ג: ה.]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה הא נמי וכו' כר"י ורב הוא דאמר כי האי תנא: (ב) ד"ה וטומאה ותגלחת הותרו מכללן בתגלחת: (ג) ד"ה ויין יותר וכו' יין מצוה. נ"ב עיין פ"ק דף ד: (ד) ד"ה לאסור וכו' משום דמושבע ועומד:

[נ"א יעביר ליה אחר עי' ברש"י ד"ה תגלחת שעשה וכו']

צ א מיי' פ"ו מהל' נזירות הלכה יא סמג עשין קכז.
צא ב מיי' שם פ"ח הל' כ:
צב ג מיי' פי"א מהל' טומאת צרעת הל' ד וע"ש בהשגות ובכ"מ:
צג ד מיי' פ"ו מהל' נזירות הלכה יג:

תורה אור

מתני' [א]תגלחת טומאה כיצד היה מזה בשלישי ובשביעי ומגלח בשביעי ומביא קרבנותיו בשמיני ואם גילח בשמיני מביא קרבנותיו בו ביום דברי ר"ע א"ל ר' טרפון מה בין זה למצורע א"ל [ב]זה טהרתו תלויה בימיו [ג]ומצורע טהרתו תלויה בתגלחתו [ד]ואינו מביא קרבן אא"כ היה מעורב שמש: **גמ'** קיבלה מיניה או לא ת"ש דתני הלל גילח בשמיני מביא קרבנותיו בתשיעי ואי ס"ד קיבלה מיניה ליתי קרבנותיו בשמיני אמר רבא לא קשיא הא דטבל בשביעי הא דלא טבל בשביעי אמר אביי אשכחתינהו לחבריה דרב נתן בר הושעיא דיתבין וקאמרין °ובא לפני ה' אל פתח אהל מועד ונתנם אל הכהן [ויקרא טו] אימתי הוא [בא] בזמן שהוא טבל ועשה הערב שמש אין לא טבל ועשה הערב שמש לא אלמא קסבר *טבול יום של זב כזב דמי אמינא להון אנא אלא מעתה גבי נזיר טמא נמי דכתיב *(°והביא אותם) אל [במדבר ו] הכהן אל פתח אהל מועד אימתי הוא [בא] בזמן שטבל ועשה הערב שמש

מכדי

ומגלח בשביעי ויביא קרבנו בשמיני. כדכתיב בפרשה וגלח (את) ראשו ביום טהרתו ביום השביעי יגלחנו וביום השמיני יביא שתי תורים וכבש לאשם: **א"ל** ר' טרפון מה בין זה למצורע. שמעתי ממך שנאמר בפרשת מצורע בתגלחת שניה והיה ביום [השביעי] יגלח את כל שערו וכבס בגדיו במים וטהר וביום [השמיני] יקח שני כבשים וכבשה אחת וגו' שמעתי ממך דמצורע א] יגלח בשמיני ויביא קרבנו בתשיעי: א"ל שזה טהרתו תלויה בימיו אחר [הזיית] ג' וז' ומצורע טהרתו תלויה בתגלחת אף כי טבל בז' צריך לטבול פעם אחרת אחר גילוח ואם כן הוי טבול יום לגלח עד ח' נקרא טבול יום ואינו מביא קרבנותיו אלא א"כ היה מעורב שמש שהרי הקפיד הכתוב שיטהר מטומאת מצורע בהבאת קרבנותיו ב] [אם כן] אין בידו לשלח קרבנות: **קיבלה** מיניה. רבי טרפון מר' עקיבא נזיר שגילח בשמיני מביא קרבנותיו [בשמיני] או לא: **דתני** הלל גילח בשמיני מביא קרבנותיו בתשיעי. וקים ליה להש"ס, דגבי נזיר מתנייא והשתא מדתניא בשלמא אי לא קבלה מיניה הא מני ר"ט היא אלא אי ס"ד דקבלה לכ"ע ליתי קרבנותיו בשמיני: **הא** דלא טבל בשביעי. הא דתני הלל שהמתין לטבול עד בשמיני הואיל וקפיד רחמנא שיביא נזיר קרבנו בטהרה ובעודו טבול יום לא יביא קרבנות גם לא ישלח קרבנות: **אמר** אביי. הא דתניא גבי זב כתיב בפרשת מצורע וכי יטהר הזב מזובו וספר לו שבעת ימים וכבס בגדיו ורחץ במים חיים וטהר וביום השמיני יקח לו שתי תורים ובא לפני ה' אל פתח אהל מועד ונתנם אל הכהן וכפר עליו הכהן וטהר וגו' אימתי הוא בא כשטבל מבעוד יום ועשה הערב שמש: ג] **(ובת"כ)** מצאתי כך יכול יטבול בו ביום שמיני פי' שיוכל להמתין מלטבול עד יום השמיני ת"ל ובא לפני ה' כיצד הוא בא אלא טבל מבעוד יום ועשה הערב שמש ואל תתמה היכי פשיטא ליה לתנא דטבול יום אסור ליכנס למחנה לויה דקאמר כיצד נכנס אלא אם כן טבל מבעוד יום הלא טבול יום דמת מותר ליכנס במחנה לויה וכן משמע בסמוך דיש לומר דמשמע ליה קרא הכי ובא לפני ה' ביום השמיני מכלל דקודם יום השמיני אסור ליכנס ד]: **אלמא** קסבר טבול יום כזב דמי. כך היו אומרים חברייהו דרב נתן ברבי הושעיא אחרי שאנו רואין דס"ל לתנא דטבול יום דאסור ליכנס במחנה לויה אף כי טבול יום דמת ושרץ מותרין מכלל דסבירא ליה לתנא דטבול יום דזב כזב (דבפרק קמא) לענין דאין שוחטין וזורקין עליו ואם המתין וטבל עד יום השמיני לא יוכל לשלוח קרבנות דאין שוחטין וזורקין עליו דהכי איתא בפ' שני דכריתות (דף י') דלמ"ד טבול יום דזב כזב דמי אין שוחטין וזורקין עליו ואני שמעתי שמלי לדקדק טבול יום כזב הואיל דטומאה יוצאה עליו מגופו אפילו בבעל שתי ראיות שאינו מחוסר כפורים דאסור ליכנס במחנה לויה: **ואמינא** להו אנא אלא מעתה. כלומר לפי מה שסתמו דבריכן ולא פירשו מהיכא מוכיח התנא דטבול יום דזב אסור ליכנס במחנה לויה ואתם סוברים שמוכיח [מדכתיב] ובא ביום השמיני מכלל דאם טבל [בשמיני] הואיל והוא טבול יום אסור ליכנס: דכתיב. בפרשת נשא גבי נזיר טמא וגילח ראשו ביום טהרתו ביום השביעי יגלחנו וביום השמיני יביא שתי תורים או שני בני יונה אל הכהן פתח אהל מועד וגו' והביא כבש בן שנתו לאשם וגו' ה"נ אימתי הוא מביא כשטבל ועשה הערב שמש:

שער

מתני' תגלחת טומאה כיצד היה מזה בשלישי ובשביעי. ואח"כ היה טובל שכך חובה על המזה מי חטאת כדמפרש בהו קרא בזאת חוקת התורה שלאחר הזאה טעונין טבילה והיה מגלח בו ביום דהיינו (א) שביעי כדכתיב ביה וגילח ראשו ביום טהרתו ביום השביעי יגלחנו וביום השמיני יביא שתי תורים: ואם גילח בשמיני מביא קרבנותיו בו ביום. (ב) השמיני עצמו: אמר לו רבי טרפון מה בין זה למצורע. שאף כן שנינו במצורע (ג) שאף הוא תגלחת שניה בשביעי כדמפרש ביה קרא (ויקרא יד) וגילח את כל שערו ורחץ במים וטהר וישב מחוץ לאהלו שבעת ימים וביום השביעי יגלח את כל שערו ומביא קרבנותיו בשמיני בת"כ ואם גילח בשמיני מביא קרבנותיו א) בשמיני: אמר לו. אין ביניהן כלום לענין הבאת קרבן: אלא שזה. הנזיר טהרתו תלויה בימיו ב) בשביעי כיון שהוזה וטבל הוי טהור כדכתיב וגילח ראשו ביום טהרתו דמשמע שכבר הוא טהור ועומד כשהוא מגלח ואפילו אם אינו מגלח בו ביום: ומצורע טהרתו תלויה בתגלחתו. שאם טבל קודם שמגלח עדיין אינו טהור עד שמגלח דכתיב והיה ביום השביעי יגלח את כל שערו והדר ורחץ את בשרו במים וטהר: ונזיר אינו מביא קרבנותיו אלא א"כ היה מעורב שמש שטובל בשביעי ומביא קרבנותיו בשמיני וכן אם לא טבל בשביעי עד לשמיני אינו יכול להביא קרבנותיו בו ביום עד התשיעי אבל מצורע המגלח וטובל ביום שמיני שלו יכול להביא קרבנותיו בו ביום ואינו צריך הערב שמש לפי שהוא טהור ועומד משעת טבילה ראשונה שטבל בתגלחת הראשונה דהא כתיב ביה וטהר: **גמ'** קיבלה מיניה. רבי טרפון שאם גילח נזיר בשמיני שיכול להביא קרבנותיו בו ביום ג) ואינו צריך הערב שמש [שמיני עצמו] ואינו צריך להמתין עד התשיעי: ת"ש דתני הלל גילח נזיר בשמיני מביא קרבנותיו בתשיעי. וש"מ לא קיבלה מיניה: אמר רבא. לעולם קיבלה והא דאמרת אם איתא דקיבלה מיניה לייתי בשמיני לא קשיא דכי אמרי אם גילח בשמיני מביא קרבנותיו בשמיני: (ד) ד) דטבל בשביעי. שהיה לו הערב שמש והא דתני הלל מביא קרבנותיו בתשיעי כגון דלא טבל בשביעי עד שמיני ור"ע לטעמיה דאמר נזיר אינו מביא קרבנותיו אלא במעורב שמש ואיכא דמפרשי אליבא דר"ע במתני' דמצורע שגילח בשמיני אינו מביא קרבנותיו עד בתשיעי לפי שאינו מביא אלא במעורב שמש בתשיעי ושבשתא היא דבהדיא קתני לה בת"כ דאם גילח בשמיני מביא קרבנותיו בשמיני והכי נמי א"ל רבי טרפון להאם מה בין זה לנזיר: אמר אביי. אשכחתינהו לחבריה דרב נתן בר הושעיא דיתבי וקאמרי ובא לפני ה' וגו' בזמן שטבל ועשה הערב שמש. (ה) מדכתיב וכי יטהר הזב מזובו וספר לו שבעת ימים וכתיב בתריה וביום השמיני יביא שתי תורים או שני בני יונה ובא לפני ה' אל פתח אהל מועד ונתנם אל הכהן דמשמע אימתי הוא בא לפני ה' להביא כדאמרינן התם ובא לפני ה' מלמד שהוא חייב בטיפול הבאתן והיינו ביום השמיני דהיינו לאחר שטבל והעריב שמשו אלמא דכי עשה הערב שמש אין דמותר ליכנס לעזרה לא עשה הערב שמש לא ה): אלמא קסבר טבול יום של זב כזב דמי. דכי היכי דזב אסור ליכנס במחנה לויה דהיינו בעזרה הכי נמי טבול יום של זב: אלא מעתה גבי נזיר. דכתיב וגלח (ו) את ראשו ביום טהרתו ביום השביעי יגלחנו וכתיב בתריה וביום השמיני יביא שתי תורים וגו' נימא נמי הכי אימתי הוא בא בזמן שטבל והעריב שמשו אבל מקמי הכי לא:

מכדי

פי' הרא"ש

תגלחת הטומאה כיצד. נזיר שנטמא כיצד הוא מגלח. מגלח בז' ומביא קרבן בח' כדכתיב וגלח ראשו ביום טהרתו ביום הז' יגלחנו. וביום הח' יביא ב' תורים וכבש לאשם: מה בין זה למצורע דכתיב בפ' מצורע בתגלחת ב' והיה ביום הז' יגלח את כל שערו וכבס בגדיו ורחץ את בשרו במים וטהר וביום הח' יביא ב' תורים וכבשה. וקי"ל במצורע דאם גלח בח' מביא קרבנותיו בט': א"ל שזה טהרתו תלויה בימיו. נזיר טהרתו תלויה בהזאת ג' וז' ובטבילה. הלכך כיון שנטהר בז' אע"פ שלא גילח עד יום הח' מביא קרבנותיו בו ביום: אבל מצורע טהרתו תלויה בתגלחתו. כדכתיב ביום הז' יגלח את כל שערו. והדר כתיב ורחץ בשרו במים וטהר ואם טבל עד שלא גילח לא עלתה לו טבילה הלכך אם גילח בח' אכתי צריך הערב שמש. הלכך אינו יכול להביא קרבנותיו עד תשיעי: קבל מניה ר"ט מר"ע. ת"ש דתני הלל גלח בח' מביא קרבנותיו בט'. ואי ס"ד קבל מניה הך ברייתא דלא כמאן. וקים ליה לתלמודא דגבי נזיר מתניא וגם קים ליה דאחר המשנה נשנית לפי שהמשניות נשנו קודם הברייתות: הא דלא טבל בז' עד יום הח' ובעודו טבול יום לא יוכל להביא קרבנותיו. ותמיה לי אמאי נקט גלח בח' אף אם גלח בז' נמי דבטבילה תליא מילתא. אלא דאורחא דמלתא נקט שדרכו לגלח ביום טהרתו: הא דתניא ובא לפני ה' וגו' גבי זב כתיב בפ' תורת המצורע וכי יטהר הזב מזובו וספר ז' ימים לטהרתו וכבס בגדיו ורחץ בשרו במים וביום הח' יקח לו ב' תורים ובא (לו) לפני ה' אל פתח אהל מועד (ונתן אותם)[ונתנם] אל הכהן: כיצד הוא בא כשטבל מבע"י ועשה לו הערב שמש. ובת"כ היא כתובה כך. יכול יטבול בו ביום. כלומר שיוכל להמתין עד יום הח' ת"ל ובא לפני ה' זה שער ניקנור. כיצד הוא בא אלא א"כ טבל מבע"י והעריב השמש. שער ניקנור הוא שער שנכנסים בו מעזרת נשים למחנה שכינה. ושער ניקנור לא נתקדש כדין מחנה שכינה ויש לו דין מחנה לויה כדאמר בפסחים פ' אלו דברים. וע"כ האי לפני ה' היינו שער ניקנור דאין לומר לפני ה' בעזרה ממש שהרי מחוסר כפורים הוא. ואמרינן בשמעתין עוד טומאתו בו לרבות מחוסר כפורים שחייב כרת אם נכנס למחנה שכינה. והאי דפשיטא ליה לתנא דהאי טבול יום אינו נכנס למחנה לויה אע"ג דטבול יום דמת ודשרץ נכנס כדמשמע בסמוך משום דמשמעותיה דקרא משמע הכי ובא לפני ה' ביום הח' אבל קודם לכן לא: אלמא טבילה דזב כזב דמי. ואפילו טבול יום דזב בעל ב' ראיות הואיל וטומאתו יוצאת עליו מגופו דכיון דלא אסיק אדעתיה דחמיר האי טבול יום משום דהוי גם מחוסר כפרה א"כ אין חלוק בין טבול יום דזב בעל ב' ראיות לבעל ג' ראיות. ובהאי קרא נמי כתיב מזובו דדרשינן מקצת זובו דהיינו זב בעל ב' ראיות: ואמינא להון אנא אלא מעתה. לפי סברתכם דמה שאומר בברייתא כיצד הוא בא אא"כ טבל מבע"י ועשה הערב שמש היינו משום דכתיב ובא לפני ה' בתר וכי יטהר. גבי נזיר נמי דכתיב בפ' נשא גבי נזיר טמא ביום הז' יגלחנו וביום הח' יביא ב' תורים או ב' בני יונה אל הכהן אל פתח אהל

מועד

נוסחת הריב"ן

א) בו ביום: ב) דבשביעי שלו: ג) קרבנותיו בו ביום בשמיני עצמו ואינו כו': ד) והוא דטבל: ה) וה"ק עשה הערב שמש אין לא עשה הערב שמש לא הס"ד.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה תגלחת וכו' דהיינו בשביעי וכו' שתי תורים וכבש לאשם הס"ד: (ב) ד"ה ואם גילח וכו' בו ביום ביום השמיני: (ג) ד"ה אמר לו וכו' שנינו במצורע בת"כ שאף הוא בתגלחת שניה שמגלח בשביעי כדמפרש וכו' שבעת ימים והיה ביום השביעי יגלח וכו' קרבנותיו בשמיני אם גילח בשמיני כצ"ל: (ד) ד"ה אמר רבא הד"א עם ד"ה דטבל וכו' במעורב שמש דשמיני ושבשתא: (ה) ד"ה אמר אביי וכו' הערב שמש דכתיב וכו' וביום השמיני יקח לו שתי תורים: (ו) ד"ה אלא וכו' וגילח ראשו כצ"ל ותיבת את נמחק:

[כריתות י.]

[נ"ל יביא שתי תורים וגו']

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה א"ל ר"ט וכו' שמעתי ממך דמצורע שגלח כצ"ל: ב] בא"ד בהבאת קרבנותיו א"כ. נמחק תיבת א"כ וצ"ב אחר כך וכך. א"מ: ג] ד"ה ובת"כ מצאתי כך. תיבת ובת"כ נמחק וצ"ב ובספרי. א"מ: ד] בא"ד מכלל דקודם יום השמיני אסור ליכנס. צ"ב עי' א"מ דעושה מכלל אלה דיבור אחד.

גמרא

תורה אור

מכדי שערי ניקנור היכא קיימין בשערי לוייה *והתניא [א]טמא מת מותר ליכנס במחנה לוייה ולא טמא מת בלבד אלא [ב]אפי' מת עצמו שנאמר °ויקח משה את עצמות יוסף עמו מאי עמו עמו במחיצתו עמו במחנה לוייה אלא (אמר אביי) טבול יום של זב כזב דמי ואפ"ה כיון דמחוסר כפרה לא עייל ואי במחנה לוייה קאי אמאי קא קרי ליה אהל מועד למימרא מה התם מחוסר כפרה לא עייל אף למחנה לוייה נמי מחוסר כפרה לא עייל והתם מנלן *דתניא °טמא יהיה [ג]לרבות טבול יום עוד טומאתו בו [ד]לרבות מחוסר כפרה:

מתני' תגלחת הטהרה [ה]כיצד היה מביא ג' בהמות חטאת עולה ושלמים ושוחט את השלמים ומגלח עליהם דברי רבי יהודה רבי אלעזר אומר לא היה מגלח אלא על החטאת [ו]שהחטאת קודמת בכל מקום *[ז]ואם גלח על(א) אחת משלשתן יצא *רשב"ג אומר [ח]הביא ג' בהמות ולא פירש הראויה לחטאת תקרב חטאת לעולה תקרב עולה לשלמים תקרב שלמים:

גמ' ת"ר °וגלח הנזיר פתח אהל מועד וגו' בשלמים הכתוב מדבר שנאמר °ושחטו פתח אהל מועד אתה אומר בשלמים הכתוב מדבר או אינו אלא פתח אהל מועד ממש [ט]אמרת אם כן דרך בזיון הוא [א] רבי יאשיה אומר אינו צריך הרי אמרה תורה °לא תעלה במעלות על מזבחי ק"ו לדרך בזיון(א) [נ"א במדרש בפרשה נשא (ד' רמ"ב) וגלח הנזיר רבי יאשיה אומר בשלמים הכתוב מדבר או אינו וכו' אם כך אמרה תורה לא תעלה וכו' ק"ו לדבר שלא יגלח פתח אהל מועד אלא בשלמים הכתוב מדבר] ר' יצחק אומר אינו צריך הרי הוא אומר °ולקח את שער ראש נזרו ונתן על האש וגו' מי שאינו מחוסר אלא לקיחה ונתינה יצא זה שהוא מחוסר לקיחה הבאה ונתינה [ב] איכא דאמרי רבי יצחק אומר בשלמים הכתוב מדבר אתה אומר בשלמים הכתוב מדבר או אינו אלא פתח אהל מועד ממש תלמוד לומר ולקח את שער ראש נזרו מקום שהיה מבשל שם היה מגלח אבא חנן אומר משום רבי אליעזר וגלח הנזיר פתח אהל מועד [י]כל זמן שאין פתח אהל מועד פתוח אינו מגלח ר"ש שזורי אומר וגלח הנזיר פתח אהל מועד ולא נזירה שמא

א) בדפוס ישן משנת ת"ע ליתא עד ר' ילחק

פירוש

מכדי שערי ניקנור · שם עולין כל מחוסרי כפרה כדגרסינן במסכת סוטה בפרק קמא(דף ז·) מעלין אותה לשערי מזרח לשער ניקנור ששם משקין את הסוטות ומטהרין את היולדות ומטהרין את המצורעים וה"ה לשאר מחוסרי כפרה כגון זבין וזבות כדמפרש התם בגמ': [היכא] הוו קיימי בשערי לוייה · ואילו במחנה לוייה אפי' מת עצמו היה יכול ליכנס והאי נזיר טמא מת הוה ואמאי אינו יכול ליכנס עד דעביד הערב שמש אלא מדהכא לאו דווקא התם נמי לאו דווקא לגבי זב ואפילו לא העריב שמשו כיון דטבל יכול ליכנס לשם: ה"ג לעולם טבול יום של זב כזב דמי ואפ"ה כיון דמחוסר כפרה לא עייל ואי במחנה לוייה קאי אמאי קרי ליה כו' · כלומר דחבריה דרבי נתן ברבי אושעיא קא מהדרי ליה לאביי לעולם טבול יום של זב כזב דמי ולא הוו דוקיא דשמעתא דבטביל' והערב שמש קאי אלא בכפרה תליא מילתא והאי דקא מותבית לך מנזיר טמא מת שנטמא דאינו יכול ליכנס שם והרי מת עלמו יכול ליכנס א) הא לא קשיא אע"ג דשאר טמאי מתים יכולים ליכנס במחנה לוייה האי נזיר טמא מת אינו יכול ליכנס משום מחוסר כפרה והא נמי דאמרת (ב)[דכתיב]אל פתח אהל מועד דאתה סבור דבעזרה משתעי קרא דהיינו מחנה לוייה משום הכי קא פרכת מכדי שער ניקנור כו' הא לא הוי דאי במחנה לוייה קא משתעי קרא ב) אמאי קרי ליה אהל מועד הא תניא (יומא דף סא·) אהל מועד זה היכל אלא להכי כתב אהל מועד למימרא מה התם בהיכל מחוסר כפרה לא עייל והכי משמע אימתי ובא לפני ה' דהיינו במחנה לוייה בזמן שהוא ראוי לבא אל ג) אהל מועד דהביא כפרתו הא אם לא הביא כפרתו לא וא"ת והא מצורעין נכנסין בשערי ניקנור ששם מזין על הבהמות הא לא קשיא דביאה במקצת לאו שמה ביאה: מנלן · דמחוסר כפרה לא עייל: דתני' טמא יהיה לרבות טבול יום · שאינו צריך להביא כפרה ד): לרבות מחוסר כפרה · ה)ואע"ג דהעריב שמשו אינו יכול ליכנס עד שיביא כפרתו:

מתני' שהחטאת קודמ' בכל מקום· כדכתיב (ויקרא ה) והקריב את אשר לחטאת ראשונה וקיימא לן (זבחים דף נ:) דאפילו חטאת העוף קודמת אף לעולת בהמה הואיל ובשאר מקומות מצינו שהיא קודמת אף כאן בנזיר תהא קודמת כדי שיהא נזיר מגלח עליה: ולא פירש · איזה מהן לחטאת: הראויה לחטאת · כגון כבשה נקבה בת שנתה: הראויה לעולה · כבש זכר בן שנתו: והראויה לשלמים · איל בן שתי שנים:

גמ' ת"ר וגלח הנזיר פתח אהל מועד בשלמים הכתוב מדבר · על השלמים הוא אומר שיהא מגלח שהרי נאמר כאן פתח אהל מועד ולא מצינו שאר קדשים טעונין פתח אהל מועד אלא ו) לשלמים בלבד בשביל שהן דורון וכדרב יהודה אמר שמואל ושחטו פתח אהל מועד בזמן שהוא פתוח ולא בזמן שהוא נעול מכאן לשלמים ששחטן קודם פתיחת דלתות ההיכל שפסולין (עירובין דף ב·): או אינו אלא פתח אהל מועד (ג) · בפתח ההיכל יהא מגלח ולא במקום אחר: אמרת אם כן · שלא יהא מגלח אלא בפתח ההיכל זהו דרך בזיון ואי אתה רשאי: רבי יאשיה אומר אינו צריך · לומר מכאן שאסור דרך בזיון דמדוכתא אחריתי נפקא כדכתיב לא תעלה במעלות על מזבחי אלא דרך כבש שלא לגלות בשר ערוה עליו ק"ו שלא ינהוג בו דרך בזיון: ר' יצחק אומר אינו צריך · לומר דמשום שהוא בזיון לא יגלח ז) אפתח היכל שאפי' לא יהא בו בזיון אינו יכול לגלח אלא מבחוץ דכתיב ולקח את שער ראש נזרו וגו': יצא זה · שאם יהא מגלח על פתח היכל שמחוסר לקיחה והבאה לעזרה ונתינה תחת הדוד הלכך אינו יכול לגלח אלא בצד הדוד של שלמים והאי דכתיב וגלח הנזיר פתח אהל מועד בשלמים הכתוב מדבר: אבא חנן אומר · לכך נאמר בו פתח שאינו יכול לגלח כל זמן שאין פתח אהל מועד פתוח: נזיר ולא נזירה · שהאשה ח) לא מגלחת בעזרה אלא במדינה: כדי

שער ניקנור · שהיא עזרת נשים ועד שם מחנה לוייה כדאמר בפסחים בפרק כילד צולין (דף פה:) שער ניקנור לא נתקדש [בקדושת] מחנה שכינה ויש לו דין מחנה לוייה ועל כרחך הא [דכתיב ובא] לפני ה' שער ניקנור הוא [דאין לומר] לפני ה' בעזרה ממש שהרי מחוסר כפרה הוא [ואמרינן] בסמוך עוד טומאתו בו לרבות מחוסרי כפורים שחייב כרת אם נכנס למחנה שכינה:

מכדי שער ניקנור כו' · וכי היכי דהתם לא תוכל לדקדק מכלל דעד יום [השמיני] אסור ליכנס דהא ליתא כדמפרש ואזיל אלא הא ודאי כי נקיט קרא וביום השמיני יביא להודיע לנו זמן הבאת קרבנות ולא בא לאוסרו ליכנס שם קודם לכן וגבי זב נמי אכתי מנא ליה לתנא דאסור ליכנס וה"ה [דאיכא] למימר פתח אהל מועד א] וי"ל פתח ההיכל כדאשכחן גבי שלמים ושחטו פתח אהל מועד ודרשינן בזבחים (דף נה:) [שיהיו] דלתות ההיכל פתוחין ולעולם אימא לך דודאי טבול יום דמת אסור ליכנס שם דהוא מחנה שכינה וי"ל דלהא לא איצטריך ב](לטמא)דהא כתיב טמא יהיה לרבות טבול יום דנפקא לן בסמוך דכל טבול יום אסור ליכנס במחנה שכינה אלא ודאי בא הכתוב לומר זמן הבאת קרבנות בשמיני ולא קודם לה ולא לאוסרו ליכנס ה"נ נימא הכי: ה"ג **אלא** אמר אביי טבול יום דזב לאו כזב דמי ואפ"ה כיון דמחוסר כפרה לא עייל · ג]אבל הא דס"ל (נאמר) לא כזב דמי לענין דשוחטין וזורקין עליו ומ"מ אסור ליכנס הואיל ומחוסר כפורים לא עייל ד] במחנה לויה: **ואי** [במחנה לוייה קאי]·כלומר דאם מותר ליכנס במחנה לוייה אמאי ליקרי ליה אהל מועד שהרי במחנה לוייה הכתוב מדבר ע"כ במחנה שכינה הוא זה שאסור ליכנס כ"ז שהוא מחוסר כפורים ואמאי קרי ליה פתח אהל מועד דמשמע תוך העזרה לפני ההיכל כמו ושחטו פתח אהל מועד הכתוב בשלמים שנשחטו תוך העזרה למימרא מה אהל מועד מחוסר כפורים לא עייל ואהל מועד מנלן דכתיב טמא יהיה לרבות טבול יום שאסור ליכנס במחנה שכינה]הרי חוזר אביי ומשני דברי חביריו דרב נתן ממה שהיו [אומרים מסברת לבם] אלמא קסבר טבול יום דזב כזב ומה שלא פירשה היאך היה מוכיח דטבול יום כזב (אסור) דזב אסור ליכנס אל פתח אהל מועד ונזיר יכול ליכנס במחנה שכינה שהרי לאו מחוסר כפורים הוא דלא מקרי מחוסר כפורים אלא למי שטומאה יוצאה מגופו:

תגלחת טהרה כיצד מביא חטאת עולה ושלמים ושוחט את השלמים ומגלח עליהם · ונראה דטעמא משום דדרשינן בגמ' וגלח פתח אהל מועד [במה שנאמר בו] אהל מועד דהיינו שלמים אחרי שאמר הכתוב שעל השלמים יגלח דין הוא שיקדימו וקשה א"כ למה הקדים חטאת ועולה לשלמים*:

רבי אליעזר אומר לא היה מגלח אלא על החטאת שחטאת קודמת בכל מקום לעולה ושלמים ·[כדאמרי'] בפרק כל התדיר (זבחים צ·): **הראויה** לחטאת · כשבה · לעולה כבש · לשלמים איל: בשלמים

עין משפט נר מצוה

צד א ב מיי' פ"ז מהל' בית הבחירה הלכה טו ופ"ג מהל' ביאת מקדש הל' ד סמג לאוין ד:

צה ג ד מיי' פ"ג מהל' ביאת מקדש הל' ו ופ"ז מהל' בית הבחירה הל' יח:

צו ה מיי' פ"ה מהל' נזירות הל' א סמג עשין קכז:

צז ו מיי' שם הל' ב וע"ש בכ"מ ומיי' פ"ט מהל' תמידין ומוספין הל' ו:

צח ז מיי' פ"ח מהל' נזירות הל' ב סמג עשין קכו:

צט ח מיי' שם הל' א סמג שם:

ק ט י מיי' שם הל' ג:

פי' הרא"ש

מועד הכי נמי: אימתי הוא מביא. כשטבל או העריב שמשו: מכדי ...

נוסחת הריב"ן

הגהות הב"ח

הגהות הגר"א

הגהות מהר"ב רנשבורג

... אלא לקיחה ונתינה יצא זה שמחוסר לקיחה והבאה מחוץ לירושלים ונתינה תחת הדוד אבל בתגלחת ... במקדש ובמדינה וטמא במקדש חוץ מן הטמא שבמדינה כדמפ' בגמ' מפני ששערו נקבר כדאי' בשלהי ... יה אומר אינו צריך· כלומר אינו צריך לאוסרו מסברא אלא מק"ו יש לדרוש שאין לנהוג מנהג בזיון ... מועד ובספרי אין כתוב בו ר' יאשיה או' אלא כולה מדברי ת"ק והכי איתא התם או אינו אלא פני ... ת"ל ולא תעלה במעלות: ולא מי שמחוסר לקיחה הבאה ונתינה וזה מחוסר הבאה מפני אהל מועד ... א"כ אפי' תגלחת נמי: וגלח הנזיר פתח אהל מועד בזמן שהוא פתוח דע"כ פני אהל מועד לאו ... נזיר ולא נזירה סבירא ליה דלפני אהל מועד היה מגלח דאי לא דוקא פני אהל מועד(יתלה)[יכולה]לגלח ...

תורה אור

שמא יתגרו בה פרחי כהונה אמר לו לדבריך סוטה תוכיח דכתיב בה °והעמידה לפני ה' ולא חיישינן *שמא יתגרו בה פרחי כהונה אמר להן זו כוחלת ופוקסת זו אינה כוחלת ופוקסת: **מתני'** היה נוטל שער ראש נזרו ומשלח תחת הדוד ואם גילח במדינה לא היה משלח תחת הדוד במה דברים אמורים בתגלחת הטהרה אבל בתגלחת הטומאה לא היה משלח תחת הדוד ר"מ אומר הכל משלחין תחת הדוד חוץ מן הטמא שבמדינה בלבד: **גמ'** (א)נוטל שער ראש נזרו ת"ר *ואח"כ נוטל את הרוטב ונותן על שער ראש נזרו ומשלח תחת הדוד של שלמים ואם שילח תחת הדוד של חטאת ואשם יצא אשם בנזיר [טהור] מי איכא אמר רבא ה"ק ואם נזיר טמא משלח תחת הדוד של אשם יצא מנה"מ אמר רבא אמר קרא °אשר תחת זבח השלמים מזבחו יהא תחתיו ואם שילח תחת הדוד של חטאת *יצא מ"ט אמר קרא *זבח לרבות את החטאת ואשם והא אפיקתיה להאי זבח מרוטב א"כ לימא קרא מרוטב השלמים מאי זבח ש"מ לרבות חטאת ואשם ואימא כולה לחטאת ואשם הוא דאתא א"כ לימא שלמים וזבח מאי זבח השלמים שמע מינה תרתי תנו רבנן *הכל היו משלחין תחת הדוד חוץ מטמא שגילח במדינה מפני ששערו נקבר דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר טהורים כאן וכאן היו משלחין טמאים כאן וכאן לא היו משלחין וחכ"א הכל לא היו משלחין תחת הדוד חוץ מן טהור שבמקדש מפני שנעשה כמצותו: **מתני'** היה מבשל את השלמים או *שולקן הכהן נוטל את הזרוע בשלה מן האיל (ג)וחלה מצה אחת מןהסל ורקיק מצה אחת ונותן על כפי הנזיר ומניפן ואחר כך הותר הנזיר לשתות יין ולהטמא למתים

רבי

במדבר ה

שם ו

א)**בשלמים** הכתוב מדבר · וכרבי יהודה דמתני' דאמר על שלמים יגלח שנאמר בהן ושחטו פתח אהל מועד : **רבי** יאשיה אומר אינו צריך הרי הוא אומר לא תעלה במעלות · כי האלך לעבוד עבודה ואינו כל כך דרך בזיון וקשה דמאי אינו צריך למדרש מסברא אלא מק"ו ובסיפרי אין הגירסא ר' יאשיה אומר אלא כל זה מדברי ת"ק והכי איתא התם או אינו אלא פתח אהל מועד ממש אמרת א"כ דרך בזיון או אינו אלא ממש כלומר דאין להוציא מסברא הפסוק ממשמעו הרי הוא אומר לא תעלה ק"ו לדבר בזיון : **ולא** במי שמחוסר הבאה ולקיחה ונתינה · שהרי שלמים נאכלין בכל העיר ואם מגלח פתח אהל מועד ודוד שלמים *בעי הרי מחוסר הבאה לקיחה ונתינה : **וגילח** (את) הנזיר פתח אהל מועד בזמן שהוא פתוח · כלומר ע"כ לאו פתח אהל מועד ממש דא"כ ה"ל דרך בזיון אלא בזמן פתח א][פתוח] : **ולא** כוחלת · משמע שטעמא דקרא שמא יתגרו בה פרחי כהונה ב] אם תגלח פתח אהל מועד ממש אלא במדינה מגלחת במקום צנוע ולא יראוה פרחי כהונה : **אינה** כוחלת ופוקסת · הסוטה עומדת שם [בניוול] כדאמר בסוטה (דף ז:) היו קושרין חבל המצרי כו' : **ומשלח** תחת הדוד · שהשלמים בו : **אם** גילח במדינה · שיש לו רשות לגלח במקום שירצה ואף על גב דכתיב אל פתח אהל מועד לאו פתח אוהל מועד קאמר כדדרשינן בגמ' : **לא** היה משלח תחת הדוד · נראה דמכל מקום פשיטא ליה לתנא דהאי פשטא דקרא דמשמע דבירושלים הוא מגלח ואם היה מגלח בגבולין לא היה ג] מגלח תחת הדוד דכתיב בקרא וגלח הנזיר פתח אהל מועד ולקח את שער ראש נזרו ונתן על האש אשר תחת זבח השלמים ואיכא תנא דדריש בגמ' יצא זה שמחוסר לקיחה הבאה ונתינה וה"נ מחוסר הבאת שערו מחוץ לירושלים לתתם תחת דוד השלמים בירושלים : **אבל** תגלחת טומאה לא היה משלח תחת הדוד · דוד של אשם נזיר טמא וחטאת העוף שלא תלה הכתוב נתינת שער תחת הדוד אלא בטהור : **רבי** מאיר אומר [הכל משלחין תחת הדוד] · בין נזיר טהור ד] במדינה ובין נזיר טמא [במקדש]: חוץ מן הטמא שבמדינה בגמ' אמרינן מפני ששערו נקבר וכן שלהי תמורה (דף לד·) אבל קשה מנלן דנקבר וצ"ע : **נוטל** שער ראשו · כדאמר בברייתא והוא נוטל מן הרוטב כדמפרש ואזיל : **מנלן** אמר קרא תחת זבח השלמים מזבחו יהא תחתיו · מיתורא דזבח דרשינן הכי תחת השלמים יתן מזבחו : [חטאת] ואשם אמר קרא זבח לרבות חטאות ואשמות : **א"כ** לימא קרא שלמים וזבח מאי זבח השלמים · מדסמך זבח למדרש תחת השלמים יהיה מן הזבח : **מפני** ששערו נקבר · לא נתפרש מנלן : **כאן** וכאן · במקדש ובמדינה : **או** שולקן · בישול ה] יותר [מדאי] : **ואח"כ** הותר הנזיר לשתות ביין · לכאורה נראה דהאי תנא כר"א דאמר בגמ' דלאסור לשתות יין עד אחר כל המעשים שמפרש : ג)**כיון** [שנזרק עליו] אחד מן הדמים · כדדרשינן בגמ' אחר מעשה יחידי :

כדי שלא יתגרו בה פרחי כהונה : סוטה אינה כוחלת ופוקסת · דהא לנוולה קא בעי וכיון דמנוולה לא אתו לאיגרויי בה : **מתני'** ומשלח · ומניח · ה"ג במתני' היה נוטל שער ראש נזרו ומשלח תחת הדוד ואם גילח במדינה לא היה משלח תחת הדוד במה דברים אמורי' בתגלחת הטהרה אבל בתגלחת הטומאה לא היה משלח תחת הדוד ר' מאיר אומר הכל משלחין תחת הדוד חוץ מן הטמא שבמדינה בלבד וספרים שכתוב בהן במשנתנו אם שילח תחת הדוד של אשם יצא שבשתא היא דל"ג ליה במתניתין אלא בגמ' ת"ר ואח"כ נוטל את הרוטב כו' והכי פירושא דמתני' היה נוטל שער ראש נזרו ומשלחו תחת הדוד של שלמים ואם גילח במדינה לא היה משלחו תחת הדוד של שלמים : בד"א בתגלחת הטהרה · א)אמרו שאם גילח במקדש משלח תחת הדוד אבל לא בזמן שגילח במדינה אבל בתגלחת הטומאה אפי' בזמן שמגלח במקדש אינו משלח תחת הדוד של אשם שאין לך משלח תחת הדוד אלא הטהור שבמקדש מפני שעשה נזירותו כמצותו : ר' מאיר אומר הכל משלחין תחת הדוד · בין טהור שגילח במדינה בין טמא שגילח בעזרה ואין לך שאינו משלח תחת הדוד אלא חוץ מן הטמא ב)במדינה בלבד: **גמ'** וגרסא דגמ' ל"ג אשם בנזיר מי איכא אלא ה"ג ת"ר ואח"כ נוטל את הרוטב ונותן על השער של ראש נזירותו ומשלח תחת הדוד של שלמים ואם שילח תחת הדוד של אשם ושל חטאת יצא אשם בנזיר טהור מי איכא אמר רבא ה"ק ואם נזיר טמא משלח תחת הדוד של אשם יצא : מנא הני מילי אמר רבא ג) אמר קרא אשר תחת זבח השלמים · דמשמע אשר תחתיו יהא זבח השלמים לומר לך מן הזבח עצמו יהא תחתיו : ואם שילח תחת הדוד של חטאת ושל אשם יצא : מ"ט דכתיב זבח לרבות חטאת ואשם ד) · שהטהור ששולח תחת זבח שלו דהיינו חטאת יצא ואם טמא הוא טעון שילוח תחת זבח שלו דהיינו אשם : ה"ג ת"ר הכל משלחין תחת הדוד חוץ מטמא שבמדינה מפני ששערו נקבר דברי רבי מאיר ר' יהודה אומר טהורים כאן וכאן · בין במקדש בין במדינה היו משלחין טמאים כאן וכאן לא היו משלחין : וחכמים אומרים הכל לא היו משלחין תחת הדוד חוץ מטהור שבמקדש מפני שנעשה כמצותו · וסתם מתניתין דידן אליבא דחכמים וכדפרשינן לעיל : שנעשה כמצותו · שגילח במקדש כמצותו : **מתני'** או שולקן · שאינו מבושל (ג) יפה וושקוד"ר בלע"ז : את הזרוע בשלה · איכא למ"ד ה) שלמה ואיכא למ"ד בזרוע שנתבשלה עם האיל במסכת חולין (דף לח:) :

גמ'

אחר

א) מכאן עד ד"ה אינה כוחלת שייך לע"א . ב) שייך לדף מ"ו

קא א ב מיי' פ"ח מהל' נזירות הלכה ב ·
קב ג מיי' פ"ו שם הל' יד :
קג ד מיי' פ"ח שם הל' ג :
קד ה מיי' פ"ו שם הל' יד :
קה ו מיי' פ"ח שם הל' ב :
קו ז מיי' שם הל' ד :

[נ"ל בעיר]

פי' הרא"ש

אמתני' דמס' מדות דקתני שהיה מגלח בלשכת נזירים : זו אינה כוחלת ופוקסת שהיתה עומדת בנוול כדאמר בסוטה שהיה קושר חבל המצרי למעלה מדדיה : ואח"כ נוטל את הרוטב סיומא דברייתא הוא : מזבחו יהיה תחתיו · מיתורא דזבח קא דריש תחת דוד השלמים יהיה מן הזבח דהיינו רוטב דמן הזבח עצמו א"א לשרוף כל זמן שהוא ראוי לאכילה : מאי זבח השלמים ש"מ תרתי מדסמך זבח לתחת דרשינן דתחת השלמים יתן מן הזבח: או שולקן בישול מרובה · ומניפן ואח"כ הותר הנזיר לשתות יין נראה דכרבי אליעזר ס"ל דאית ליה בגמ' דאסור לשתות יין עד לאחר כל המעשים האמורים

נוסחת הריב"ן

א) בתגלחת הטהרה בלבד אמרו : ב) שגלח במדינה : ג) אמר קרא זבח השלמים מן הזבח יהא תחתיו הס"ד והשאר ליתא: ד)ואשם וכו' והס"ד ואח"ז איתא בזה"ל ה"ג ת"ר ואמר שגלחו נוטל מן הרוטב שהשלמים מתבשלים בו ונותן על שער התגלחת ממנו ומשלחו תחת הדוד של שלמים ואם שילח תחת הדוד של חטאת ושל אשם יצא אשם בנזיר טהור מי איכא בשלמא חטאת בעלמא איכא אלא אשם מי איכא אמר רבא ואם כו' מנה"מ דנותן הרוטב על השער אמר רבא אמר קרא אשר תחת זבח השלמים דמשמע אשר תחתיו יהא זבח שלמים לומר לך מן הזבח עצמו יתן תחתיו ואם שילח תחת הדוד של חטאת ושל אשם יצא מאי טעמא דכתיב זבח לרבות חטאת ואשם שהטהור שגילח תחת הרוטב שלו יצא ואם טמא הוא טעון שילוח תחת זבח שלו דהיינו אשם הס"ד ואח"כ מה"ד ה"ג ת"ר הכל כו' : ה) של ימין ואיכא למ"ד שהזרוע כו' :

[סוטה ח·]

הגהות הב"ח

(א) גמ' היה נוטל שער ראש וכו' אפיקתיה להאי זבח לרוטב א"כ : (ב) שם במשנה מן האיל וחלת מצה אחת מן הסל: (ג) רש"י ד"ה או שולקן שאינו מבושל יפה כ"ב מחמם שהוא מבושל יותר מדאי ועיין בפרש"י בנדרים ריש דף מ"ט :

גי' א"מ ואשם

[מנחות נא: גם בזבחים לו:]

[תוספתא פ"ד ע"ש]

[עי' תוספת פסחים לג: ד"ה לא שלוקין וכו' ותוס' זבחים נ: ד"ה לנויין]

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוד"ה וגלח וכו' אלא בזמן פתח . תיבת פתח נמחק וכ"ב פתוח : ב] ד"ה ולא וכו' אם תגלח . תיבות אם תגלח נמחק וכ"ב אינה מגלחת פתח אוהל מועד ממש א"כ ה"ה במדינה וכו' כנ"ל : ג] ד"ה לא וכו' לא היה מגלח . תיבת מגלח נמחק וכ"ב משלח : ד] ד"ה ר"מ וכו' בין נזיר טהור במקדש או במדינה כנ"ל : ה] ד"ה או שולקן בישול ויתר מדאי . תיבות יותר מדאי נמחק · וכ"ב יתר ומרובה למעטו א"מ :

גמ' אחר מעשים כולן. אחר קרבן ואחר תגלחת(א) א)ותגלחת מעכבת דברי ר' אליעזר: וחכ"א אחר מעשה יחידי · אחר קרבן ואף על גב שעדיין לא גילח דתגלחת לא מעכבא: מה התם אחר מעשה יחידי · דלאחר גילוח עביד תנופה כדכתיב ונתן על כפי הנזיר אחר התגלחו את נזרו: ואימא עד דאיכא תרווייהו · דמה התם אחר תגלחת כדכתיב אחר התגלחו אף כאן נמי אחר התגלחו: אמר ב) רב תנופה בנזיר מעכבת · מלשתות יין וליטמא למתים: כיון דלענין כפרה שירי מצוה היא · וכדאמר מר (יומא ה·) לתנופה לכפר וכי תנופה מכפרת והלא אין כפרה אלא בדם כדכתיב כי הדם הוא בנפש יכפר אלא לומר לך שאם עשה לתנופה שירי מצוה מעלה עליו הכתוב כאילו [לא] כיפר וכיפר גבי נזיר נמי לא ג) מעכב קא משמע לן: ומי

אחר מעשה יחידי · אף אחד מן הדמים כדמשמע במתניתין וכדתני בפ' מי שאמר ושמע חבירו. (לעיל כח·): מה התם אחר מעשה יחידי · שאותו אחר הכתוב סמוך לתגלחת שהוא מעשה יחידי: אימא עד דאיכא תרווייהו · קרבנות ותגלחת והא אחר *תגלחתו דאמר אחר כל עבודות הקרבנות א"כ ג"ש דאחר אחר למה לי: תנופה בנזיר מעכבת · מלשתות יין: השתא תגלחת · שהיא בגוף הנזיר לא מעכבת תנופה שאין מעכבת בכל מקום מבעיא: שירי מצוה היא · כדאמר בפ"ק דזבחים (דף ו:) שאם עשה לתנופה שירי מצוה כלומר שלא עשאה הרי כאילו לא כיפר שלא קיים מצוה מן המובחר וכיפר דאין מעכב': [כל זה שייך לע"ב]

והתניא זאת תורת הנזיר בין שיש לו כפיס בין שאין לו כפיס · וקס"ד דה"פ כשם שאין לו כפיס ואינו בר תנופה דלא יניף כך בא להשוות יש לו כפיס שלא לעכב התנופה וקס"ד ע"כ א] הכי פירושו לאו רבנן היא דא"כ לשתוק מזאת תורת

תורה אור

רבי שמעון אומר כיון שנזרק עליו אחד מן הדמים הותר הנזיר לשתות ביין ולהיטמא ^{במדבר} למתים: גמ' ת"ר °ואחר ישתה הנזיר יין אחר המעשים כולן *דברי רבי אליעזר וחכמים אומרים *אחר מעשה יחידי מאי טעמייהו דרבנן כתיב הכא ואחר ישתה ^{שם} הנזיר יין וכתיב התם °אחר התגלחו את נזרו מה התם אחר מעשה יחידי אף כאן אחר מעשה יחידי אימא עד דאיכא תרווייהו אי הכי גז"ש למה לי: *אמר רב תנופה בנזיר מעכבת אליבא דמאן אילימא אליבא דרבנן תגלחת אמרי רבנן לא מעכבא ²תנופה מיבעיא אלא אליבא דרבי אליעזר פשיטא האמר ר"א אחר מעשים כולם מהו דתימא כיון דלענין כפרה שירי מצוה היא הכא נמי לא תעכב קמ"ל ומי

ותיפוק ליה מגזירה שוה דאחר אחר אלא [ר"א] היא ש"מ דבתנופה מודה: ואלא הא דתניא וזאת תורת הנזיר בין שיש לו שער ובין אין לו שער דלא מעכב · ותפרש דכוון להשוות יש לו לאין לו לומר שתגלחת לא מעכב ולרבנן מג"ש דאחר אחר נפקא ולר"א ב] היא דאמר תגלחת מעכבת וע"כ בא להשוות אין לו ליש לו לומר כשם שיש לו שער יעביר לו תער על [ראשו]וזה יעביר תער על [מורטו] וה"כ בא להשוות אין לו ליש לו לומר שזקוק להניף על זרועו כשאין לו כפיס ואיידי דידע לברייתא דאיתא במורט בהדיא ניחא ליה לאיתויי והתניא נזיר ממורט ב"ש אומרים א"צ להעביר תער וב"ה אומרים צריך להעביר תער ה"ג מאי איט צריך לב"ש אין לו תקנה כלומר הממורט שהעביר תער על ראשו לא יועיל כלום ולר"א דאמר תגלחת מעכבת יאסר לעולם ביין ולרבנן דאמרי תגלחת למצוה ולא לעכב לא קיים המצוה הא לב"ה יש לו תקנה לממורט בהעברת תער לר"א יהא העברת תער במקום תגלחת להתירו ביין ולרבנן לקיים המצוה הרי [אי] אפשר ג] לב"ש הא דאמר תורת נזיר בין יש לו שער בין שאין לו להשוות יש לו לאין לו בין לר"א בין לרבנן בין לב"ש בין לב"ה דאי לב"ש יש לו שער יש לו תקנה ובאין לו אין לו תקנה ואי לב"ה לענין מה [בא] להשוות יש לו ד] ע"כ לבא [בים] לו שער בהדיא כתיב בהעברת תער ה] דאין לו [נמי] צריך להעביר תער וב"ה היא ה"כ בא להביא אין לו ולהזקיקו תנופה על זרועו וה"ה דיש לו והייט דרבי פדת הא דאמר רבינא דלב"ש אין לו תקנה דאמר ו] ב"ש [ור"א] אמרו דבר אחד: אין לו בהן יד ורגל · המצורע אין לו טהרה עולמית דבעינן קרא כדכתיב: על מקומו · מקום הבהן: אי אליבא דר"א פשיטא דאף כי לא פירשו הס"ס אמת הוא כר"א ז] מהו דתימא כיון לענין כפרה שירי מצוה כו' וכדתניא ללישנא קמא: [ומי] לא מעכבא · פירוש לרבנן והתניא זאת תורת הנזיר בין יש לו [כפיס] בין אין לו ולהאי לישנא ס"ל דה"פ כשם שבאין לו כפיס דין הוא [שתעכב דכל] שאינו ראוי לבילה בילה מעכבת [ה"נ] תנופה מעכבת ואי לר"א תיפוק ליה מאחר כל המעשים אלא לרבנן דאמרי אחר מעשה יחידי אחד מן הדמים קאמר אבל תנופה מעכבא דגלי זאת תורת ואלא הא דתניא בין יש לו בין אין לו שער הכי נמי דמעכבא והתניא נזיר ממורט בית שמאי אומרים א"צ וכו' וב"ה אומרים צריך ואמר רבינא מאי צריך לב"ה דאין לו תקנה דכל שאינו ראוי לבילה בילה מעכבת הא לב"ש [יש] לו תקנה וס"ל להאי לישנא לב"ש מקים אין לו ליש לו וזאת [תורת הנזיר]בין יש לו ח]שער בין אין לו לב"ש להשוות אין לו ליש לו שהממורט יעביר תער על ראשו והכי נמי בא להשוות אין לו ליש לו לומר שיש לו תקנה להניף על זרועו ט] ויש לתמוה דלעולם בא להשוות יש לו לאין לו י] ולב"ה אין לו [ליש לו להקשות] מברייתא דנזיר ממורט דבלאו הכי היה יכול להקשות דלרבנן תגלחת לא מעכבא לר"א מאחר כל המעשים נפקא:

ופליגא דרבי פדת · דאמר רבינא דנזיר ממורט לב"ש יש לו תקנה פליגא דרבי פדת דאמר ב"ש ור"א אומרים דבר אחד [ל"א] (תרגם כ] ר' אבינא ותירוצא הוא והכי פירושו והתני' בין יש לו שיער כו' והתניא נזיר ממורט כו' וב"ה אומרים צריך וקס"ד צריך ויש לו תקנה ופי' הברייתא הכי כשם דבשיש לו שיער להעביר או למצוה לרבנן או לעיכובא לר"א ל] אין לו שיער צריך להעביר ויש לו תקנה בכך או למצוה או לעכב ה"כ איזך ברייתא כשם שיש לו כפיס מניף למצוה כך אין לו כפיס מניף בזרוע ודחי רבינא [מהכא] לא תוכיח דליכא עיכובא דודאי צריך ואין לו תקנה מ] [יותר] לב"ה והכי קאמר כשם שאין לו שיער יש בה עיכובא ול"ע דאם כן הייט כר"א תיפוק ליה מאחר כל המעשים ואם באנו לומר כי איט חושש[לקושיא זו] אם כן גם [הא נ] דבפרק הקומץ]י"ל דלכ"ע אתא וכר"א דקאמר בפרק הקומץ רבה (מנחות יט·) כל מקום שנאמרה תורה וחוקה לעכב קס"ד תרתי בעינן והרי נזיר דכתיב תורת נזיר ואמר רב תנופה בנזיר מעכבת ומשני כיון דכתיב כן יעשה כמאן דכתיב חוקה דמי ס] והך שמעתא לוקמי לה כר"א משום דכתיב אחר אחר כל המעשים ותו הא דתנן (במנחות כז·) [ב' מינים שבנזיר] מעכבין זה את זה ומפרש בגמ' דכתיב כן יעשה וכי אין זה לרבנן דרבי אליעזר ויש ע]משני דההיא כרבנן דודאי מעכבין זה את זה אבל [מ"מ] אין מעכבין משמע מיהו אכתי קשה מעכבין דהתם [ונראה] דסוגיא דהתם כלישנא בתרא והכי פירושו אמר רבא תנופה בנזיר מעכבת לכאורה נראה דהכי פירושו מעכבת לשתות יין ופריך אי אליבא דר"א פשיטא ואי אליבא דרבנן השתא תגלחת לא מעכבא פ] כלומר אף כי אין מעכבת הנזיר מלשתות היין לרבנן צ]קשה דתגלחת מ"מ מעכבת השלמים לרבנן וכדתניא במנחות שני מינין שבנזיר מעכבים זה את זה וההיא אף כרבנן והתניא [אף] זאת תורת בין יש לו כפיס פירוש זאת תורת לעכב כדאמר בהקומץ רבה (שם ד' יט·) דתורה משמע לעכב או כדמשני התם ק](בסומכין אלא)יעשה דנהי דאין מעכב מלשתות יין מ"מ מעכב השלמים ואיצטריך לעשות שלמים אחרים אלא הא דתניא בין יש לו שיער בין אין לו ה"כ תרלה לומר ר] [דלשון] תורה מעכבת התקן נזיר ממורט ב"ה אומרים צריך להעביר תער וס"ל השתא דצריך [ויש] לו תקנה אלמא לב"ה דממורט לא מעכבש] מגליה כתוב מקמי מלתיה דרב לעכב בקרבן כרבנן ומשום וכן יעשה כי ההיא דפרק הקומץ: ונמלא

קז א ב מיי' פ"ח מהל' נזירות הל' ה ועי"ש בכ"מ:

נ"ל כתגלחו

פי' הרא"ש

בפרשה [רש"א] כיון שנזרק עליו א' מהדמים בדדרשי' בגמ' אחר מעשה יחידי: ונמצא פסול כגון שנשפך דמו או יוצא או טמא תגלחתו פסולה הואיל ונפסל הזבח שגילח עליו הו"ל כגלחוהו ליסטים וגלחוהו ליסטים אמרינן בגמ' לעיל פ"ק לר' אליעזר סותר ז' ולרבנן סותר ל' וזבחיו לא עלו לו דכיון דצריך לסתור עד שיגדל שערו ובהקרבת שאר הזבחים לא היה ראוי לתגלחת חשבינן להו כאילו הקריבם קודם זמנם תוך מלאת: גילח על החטאת שלא לשמה משנה שאינה צריכה הוא דהיינו שגילח על הזבח ונמצא פסול דחטאת שלא לשמה פסולה אלא אגב דבעי למתני גילח על העולה ועל השלמים פלוגתא דר"ש ורבנן נקט נמי על החטאת על העולה ועל השלמים שלא לשמן וכו' תגלחתו פסולה דהואיל ולא עלו לשם חובת שלמי נזיר ועולת נזיר הו"ל כמגלח על העולה ושלמי נדבה ור' שמעון סבר דאם גלח על שלמי נדבה יצא: ואם גלח על שלשתן אחרי הקריבו שלשתן ונמצא א' מהם כשר והאחרים פסולים תגלחתו כשרה דברי הכל היא: אחר מעשה יחידי. אפילו אחר א' מן הדמים: מה התם אחר מעשה יחידי · דהיינו גילות דכתיב בקרא: ואימא עד דאיכא תרווייהו קרבנות ותגלחת דהא אחר תגלחתו היינו אחר כל עבודת הקרבנות: א"כ ג"ש דאחר אחר למה לי (דהשתא בתגלחת שהיא בגוף הנזיר אמרי רבנן דלא מעכבה תנופה) וא"ת אצטריך ג"ש למעוטי תנופה · וי"ל דממילא ידענא דכיון דתנופה הויא [שירי מצוה לא מעכבה: השתא תגלחת שהיא בגוף הנזיר אמרי רבנן דלא מעכבה תנופה שאינה מעכבת בשום מקום מיבעיא: כיון דלענין כפרת שיורי מצוה היא כדאיתא פ"ק דזבחים שאם עשאה לתנופה שירי מצוה פי' שלא עשאה המובחר וכפר שאינה מעכבת

(לעיל יד: וש"נ)

מנחות יט·

נוסחת הריב"ן
א) דהגלחת: ב) רבא: ג) תעכב:

הגהות הב"ח
(א) רש"י ד"ה אחר וכו' דהגלחת מעכבת:

הגהות מהר"ב רנשבורג
א]תוס' ד"ה והתניא וכו' וקס"ד ע"כ הכי פירושו. תיבות הכי פירושו נמחקו וכ"ב האי ברייתא: ב]ד"ה ואלא וכו' ולר"א הא אמר כצ"ל: ג] בא"ד הרי אי אפשר לב"ש. תיבת לב"ש נמחק וצ"ב לפרש כצ"ל: ד] בא"ד לענין מה בא להשוות יש לו ע"כ לבא תיבות ע"כ לבא נמחקו · וצ"ב לאין לו בא ע"כ א"מ: ה] בא"ד בהדיא כתיב בהעברת תער ובא להשוות כצ"ל · א"מ: ו] בא"ד דלב"ש אין לו תקנה דאמר ר' פדת ב"ש וכו' כצ"ל: ז] ד"ה אי וכו' אמת הוא כר"א · כאן הוא הס"ד ואח"כ מה"ד מהו דתימא: ח] ד"ה ומי וכו' בין יש לו שער. תיבת שער נמחק: ט] בא"ד לומר וכו' להניף על זרועו ויש תיבת ויש נמחק · וצ"ב ואין א"מ ויעו"ש פי' התוס' כוס: י] בא"ד להשוות יש לו לאין לו ולב"ה אין להקשות מברייתא כצ"ל: כ] ד"ה ופליגא וכו' ב"ש ור"א אומרים דבר אחד ל"א תרגם ר' אבינא · תיבות תרגם ר' אבינא נמחק · וצ"ב גרסינן א"ר אבינא · א"מ ויעוש"ס: ל] בא"ד או לעיכובא לר"א כך אין

מ] בא"ד דודאי צריך וכו' יותר וכו' מן לב"ה · תיבת יותר וכו' מן לב"ה נמחק וצ"ב אומר כ"ה: נ] בא"ד ואם כן וכו' גם הא דבפ' הקומץ. תיבות דבפרק הקומץ נמחק וצ"ב דהתנופה · א"מ ויעו"ש פירושו: ס] בא"ד כמאן דכתיב חוקה דמי והך שמעתא לוקמי · וצ"ב ובשמעתין מוקי · א"מ: ע] בא"ד וכי אין זה וכו' ויש משני · תיבת משני נמחק וצ"ב לייתב: פ] בא"ד ואי וכו' תגלחת לא מעכבא. נ"ב ר"ל קושית ב"ש ומי לא מעכבא · א"מ: צ] בא"ד אף כי וכו' מלשתות היין לרבנן קשה · תיבת קשה נמחק וצ"ב ק"ו א"מ: ק] בא"ד או כדמשני התם בסומכין אלא תיבות בסומכין אלא נמחקו נ"ב דסומך אבן א"מ: ר] בא"ד הכי נמי תרלה לומר דלשון תורה וכו' מקמי מלתיה · ויעו"ש טיבעת ספירות · ש] בא"ד אלמא לב"ה וכו' ומשני נזיר וכו' לוקמי כצ"ל א"מ

ומי מעכבא והתניא °זאת תורת הנזיר *[א]בין שיש לו כפים בין שאין לו כפים ואלא הא דתניא זאת תורת הנזיר בין שיש לו שער בין שאין לו שער הכי נמי דלא מעכבא *והתניא נזיר ממורט בש"א [ב]אינו צריך להעביר תער על ראשו וב"ה אומרים צריך להעביר תער על ראשו ואמר רבינא מאי אינו צריך לב"ש אינו צריך *אין לו תקנה הא לב"ה יש לו תקנה והיינו דרבי פדת דאמר ר' פדת ב"ש ורבי אליעזר אמרו דבר אחד מאי ר' אליעזר *דתניא *[ג]אין לו בהן יד ורגל אין לו טהרה עולמית דברי *רבי אליעזר רבי שמעון אומר יניחנו על מקומו ויצא וחכ"א יניח על של שמאל ויצא לישנא אחרינא אמרי לה אמר (א) רב תנופה בנזיר מעכבת אליבא דמאן אילימא אליבא דרבי אליעזר פשיטא האמר רבי אליעזר אחר מעשים כולם אלא אליבא דרבנן השתא יש לומר תגלחת אמרי רבנן לא מעכבא תנופה מיבעיא ומי לא מעכבא והתניא זאת תורת הנזיר בין שיש לו כפים ובין שאין לו כפים ואלא הא דתניא זאת תורת הנזיר בין שיש לו שער ובין שאין לו שער הכי נמי דמעכבא והתניא נזיר ממורט בש"א אינו צריך להעביר תער על ראשו וב"ה אומרים צריך אמר רבי אבינא מאי צריך לבית הלל צריך ואין לו תקנה לב"ש יש לו תקנה ופליגא דרבי פדת:

מתני' [ד]גילח על הזבח ונמצא פסול תגלחתו פסולה וזבחיו לא עלו לו [ה]גילח על החטאת שלא לשמה ואח"כ הביא קרבנותיו לשמן תגלחתו פסולה וזבחיו לא עלו לו [ו]גילח על העולה או על השלמים שלא לשמן ואח"כ הביא קרבנותיו לשמן תגלחתו פסולה וזבחיו לא עלו לו רבי שמעון אומר אותו הזבח לא עלה לו אבל שאר זבחים עלו [ז]ואם גילח על שלשתן ונמצא אחד מהן כשר תגלחתו כשרה ויביא שאר זבחים:

גמ' אמר רב אדא בר אהבה זאת אומרת קסבר ר"ש נזיר שגילח על שלמי נדבה יצא מאי טעמ' דאמר קרא[א] °ונתן על האש אשר תחת זבח השלמים ולא כתב על שלמיו:

מתני'

רש"י

ונמצא פסול - [ב]נשפך דמו או יצא או נטמא: תגלחתו פסולה· דהואיל ובשעת תגלחתו לא נזרק אפי' א' מן הדמים בהכשר ה"ל כגלחוהו לסטים וגילחו לסטים לאחר מלאת אמרינן ריש פירקין לר"א סותר ז' לרבנן שלשים: וזבחיו לא עלו לו· שאר הזבחים שהקריב אחרי התגלחת פסולה לא עלו לו דהואיל והיה צריך לשהות (לא מלי) עד שיגדל שערו ובהקרבת שאר הזבחים לא היה ראוי לתגלחת יש להחשיב הזבחים כאילו הקריב קודם או תוך מלאת: גילח על החטאת שלא לשמה כו'· דקיימא לן [ריש זבחים] כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרים אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה חוץ מן הפסח וחטאת: גילח על העולה שלא לשמה או על השלמים ואח"כ הקריב השאר לשמן תגלחתו פסולה· דהואיל ולא עלו לשם חובה עולה ושלמים ד[?]נזיר ה"ל כגילח על עולה ושלמי נדבה ולא יועיל: ר"ש אומר אותו הזבח· שנשחט שלא לשמה לא עלה לו לשם חובה וצריך להביא [ג][זבח אחר במקומו] ושאר כל הזבחים עלו לו כר"ש בגמ' דאמר מגלח על שלמי נדבה יצא: [ד]אחד עשותו שלשתן ונמצא אחד מהן כשר· והאחרים פסולים תגלחתו כשרה לדברי הכל: קסבר ר"ש נזיר שגילח על שלמי נדבה יצא· שהרי עולה ושלמי נזיר ששחטן שלא לשמן הרי הן כנדבה: מאי טעמא דאמר קרא [ה][תחת זבח] השלמים (במדבר ו) ולא כתוב שלמיו· °מדשני קרא [בזבחים] דרשינן בפרק התודה (מנחות עח·) לרבות שלמי נזיר להקשויי לשמן ולכמה דברים וה"ה דמקשי להו [למימר] ותודה שהיא שלמים אם גילח עליו יצא:

ונטמא

תוספות

ומי מעכבא· בנזיר: והתניא זאת תורת הנזיר בין שיש לו כפים· לקיים מצות תנופה ובין שאין לו כפים שהתנופה אינה מעכבת: ותסברא דהא דתני בין שיש לו כפים כו' דקא בעי למימר דאינה מעכבת ואלא הא דתניא זאת תורת הנזיר כו' ה"נ דכי אין לו שער לא מיעכבא דהא דכתיב וגלח את שער ראש נזרו אע"פ שאין לו שיער יצא ומי מצית אמרת הכי והתניא נזיר ממורט שאין לו שיער בית שמאי אומרים אינו צריך להעביר תער על בשרו וב"ה אומרים צריך: ואמר רבינא· עלה דההיא מתני' אינו צריך דקאמרי ב"ש: אין לו תקנה· הואיל ואין יכולין לקיים בו מצות גילוח אבל לב"ה דאמרי צריך לדידהו יש לו תקנה בהעברת תער בעלמא ואע"פ שאין שם שיער שיהא מגלח ממנו: והיינו דרבי פדת· דאמר במכילתא אחריתי דבית שמאי דהכא ור' אליעזר אמרו דבר אחד ב"ש הא דאמרן שאין לו תקנה הואיל ואין יכול לקיים בו מצות גילוח(ב): ור' אליעזר דתני' אין למצורע בהן יד ובהן רגל אין לו טהרה עולמית· לפי שאין יכול לקיים בו מתן דם ושמן על בהן ידו שמע מינה דמדקאמר ר' פדת דב"ש ור' אליעזר אמרו דבר אחד ושמעינן להו לב"ש דאמרי דתגלחת שיער מעכבא דרבי אליעזר נמי קאי כוותייהו דאית להו דתנופה מעכבא והאיך מתני' דתני בין שאין לו כפים כו' [ע"כ] דמעכבא משמע ל"א א) אמר רב תנופה בנזיר מעכבת ותנופה מי מעכבא ואפילו לר"א והא תניא זאת תורת הנזיר כו' כדלעיל אלמא דלא מעכבא ותסברא דלא מעכבא ואלא הא דתניא כו' ואי מוקמת לה להיא כגון דלא מעכבא הא דתני' נזיר ממורט ב"ש אומרים א"צ כו' שאפי' בלא העברה מותר ביין וב"ה אומרים צריך להעביר תער ומדאינו יכול לקיים בו מצות גילוח והוא צריך גילוח דהא צריך לכך אלמא דנזיר שאין לו שיער אין לו תקנה דתגלחת שיער מעכבא ומדהא מעכבא תנופה נמי מעכבא ג)וכדרב א"ר אבינא לעולם תנופה לא מעכבא והאי דקא משמע לן דב"ש וב"ה איפכא הוית דמאי אינו צריך לב"ש דקאמר דאין לו תקנה והכי אמרי ב"ש אינו צריך להעביר תער על ראשו עדיין לא יהא מותר מפני שאין שם העברת שער אבל לב"ה יש לו תקנה והכי משמע צריך לזה להעביר תער על ראשו ואף על פי שאין שם שיער יצא ידי חובתו ואף על גב דליכא גילוח ולעולם לב"ה גילוח לא מעכבא והוא הדין לתנופה וקשיא) לרב והיינו דר' פדת: וחכמים אומרים אין לו בהן ימין נותנו על בהן שמאל ויצא: לשון אחר אמרי לה אמר (ג) ד) רב תנופה מעכבת בנזיר כו' ומי לא מעכבא ואפילו לרבנן והא תניא זאת תורת הנזיר בין שאין לו כפים משמע דצריך תנופה דתנופה מעכבא ומי מעכבא והאלא הא דתני' זאת תורת הנזיר בין שאין לו שיער והתניא נזיר ממורט ב"ה אומרים צריך להעביר תער על ראשו דמשמע דיעביר על ראשו ויצא דלא מעכבא דיש לו תקנה אלמא הא נמי דתני בין שאין לו כפים ה"נ דלא מעכבא וקשיא לרבא אמר רבינא לעולם אימא לך דמעכבא כרבא מאי צריך לב"ה צריך ואין לו תקנה דמעכבא הא לב"ש יש לו תקנה ופליגא דרבי פדת דאמר דב"ש ור"א אמרו דבר אחד כו': מתני' גילח על אחד מזבחיו: ונמצא פסול תגלחתו פסולה· וסותר שלשים וזבחיו שהפרים עכשיו לא עלו ה)וצריך להביא אחרים במקומן: כיצד גילח על חטאת שלא לשמה· כלומר שנעשית שלא לשם חטאת: ואח"כ הביא שאר קרבנותיו· כגון עולה ושלמים לשמן וכן אם גילח על העולה או על השלמים שנעשו שלא לשמן ו) וכולן תגלחתן פסולה וסותר שלשים ומביא קרבנות אחרים במקום שלשתן: ר"ש אומר· אם גילח על העולה או על השלמים שלא לשמן ושאר קרבנות הביא לשמן תגלחתו כשרה ושאר זבחים עלו לו אבל אותו הזבח בלבד לא עלה לו ויביא זבח אחר במקומו והיינו טעמא דתגלחתו כשרה דהואיל וזבח אחר בעלמא כשר הוא דתנן [בריש זבחים] כל הזבחים ששחטן שלא לשמן כשרין אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה ה"נ כשרה לתגלחתו אבל במקום שגילח על החטאת שנעשה שלא לשמה מודה ר"ש דתגלחתו פסולה

קיג א מיי' פ"ו מהל' נזירות הלכה ד:
א ב מיי' פ"ג מהל' אבל הל' ו סמג לאוין רנט:
ב ג מיי' שם הלכה ח ופ"ז מהל' נזירות הל' יא יב:
ג ד ה מיי' פ"ז מהל' נזירות הל' יג ופ"ג מהל' אבל הל' ט:

מתני' במרים התרמודית · מתרמוד שם מקום: שהיא מסוכנת והלכה ומצאה שמתה · ונטמאת עליה ואמרו חכמים כו' א): **גמ'** קתני במתני' ר' אליעזר אומר סותר את הכל והא שמעינן ליה דאמר דכל אחר מלאת שבעה סותר ותו לא והא הכא אחר מלאת הוא: אמר רב מאי סותר נמי דקאמר ר"א סותר קרבנותיו · והכי קאמר יביא כל קרבנותיו לאחר שיטהר ואותו זבח ראשון שנזרק דמו לא עלה לו ולעולם הז' הוא דסותר ותו לא לדברי הכל וכהא פליגי ר' אליעזר סבר אותו זבח ראשון לא עלה לו ויביא אחר במקומו עם שאר קרבנותיו שהפרים לכשיטהר לאחר ז': והכי נמי מסתברא · דאקרבנותיו קאי מדקתני וחכמים אומרים יביא שאר קרבנותיו ויטהר מכלל דלרבי אליעזר סבירא ליה דאף ראשון לא עלה לו וצריך להביא אחר ב): ענין אחר אמר רב מאי סותר נמי דקאמר ר' אליעזר סותר את קרבנותיו ולא מיבעיא זבח ראשון דאינו עולה לו אלא ג) אותו שהפרים תחלה צריך להחליף ויביא אחר במקומו וחכמים אומרים אותו ראשון בלבד לא עלה לו וצריך להביא אחר במקומו אבל שאר קרבנות שהפרים אינו צריך להחליף אלא לכשיטהר יביא אותם ה"נ מסתברא דאקרבנות פליגי מדקאמרי רבנן דיביא שאר קרבנות ויטהר אלמא דשמעי מיניה דרבי אליעזר דאפי' אותן קרבנות שהפרים תחלה אינו יכול להביא לקרבנותיו ואמרו ליה רבנן מביא ומעשה נמי כו':

הדרן עלך שלשה מינין

כהן גדול ונזיר אין מיטמאין לקרוביהן · וכדמפרש בהן קראי לטומאה לקמן בגמ': **גמ'** בשלמא כהן ונזיר · שמעינן ד) להו הי מינייהו ליטמא תחילה דרבנן סברי כהן גדול (ג) שקדושתו קדושת עולם ורבי אליעזר סבר נזיר עדיף שכן מביא קרבן על טומאתו ויטמא כ"ג שאינו מביא קרבן על טומאתו ואל יטמא נזיר: מיטמא למת מצוה ולא גרסינן ליה כדמוכח בגמ' · כהן גדול הלכותיו בפרשת אמור אל הכהנים . ונזיר בפרשת נשא:

ונטמא ר' אליעזר אומר סותר את הכל · ולא כל הימים כדמפרש בגמ' דהא ר' אליעזר הוא דאמר [לעיל] בפ"ג (דף טז:) נטמא לאחר מלאת סותר ז' א] אלא סותר אקרבנות קאמר ור' אליעזר לטעמיה דאמר בגמ' אחר המעשים כולם מותר לשתות יין ב] ומגלח הרי כשנזרק אחד מן הדמים עד [שיביא שאר הקרבנות אינו ראוי] לתגלחת והואיל ונטמא [קודם] שהקריב כולם כנטמא שחרית לפני הקריבו אף אחד מהן דמי ולא ראוי לתגלחת כל היום והוי קרבן ראשון שהביא כאילו הביאו תוך מלאת בימים שלא ראוי כלל לתגלחת דמי:

וחכ"א יביא שאר קרבנותיו ויטהר · פי' לכשיטהר כך מפרש בירושלמי סתם מעשה ג] דטהרה ואחר כך יביא קרבנות · ודאי אותו הזבח שהיה בהכשר לא יחזור ויביא ורבנן לטעמייהו דאמרי אחר מעשה יחידי מותר לשתות יין ומגלח הרי הוא קודם שנטמא [ראוי] לתגלחת ולמה יסתור אותו [אבל] הזבחים שהקריב משנטמא יסתור דהא קפיד קרא שיביא קרבנות נזיר בטהרה ואח"כ כשיטהר ויהיה לו הזאת ג' וז' יביאם [למנין סתירה] ד]:

במרים התרמודית · מתרמוד:

והאמר · לעיל בפ"ק (דף ו:) ובפ' ג' (דף טז:) דטומאה דלאחר מלאת סותר [ז'] ולרבנן [ל'] ובפ"ק פירשתי דמדרבנן הוא דמן התורה בסתירה הבא מספק דמשמע הואיל ובחדא ראוי לתגלחת שנזרק א' מן הדמים לרבנן [נמי דין] בסתירת ז': סותר קרבנות · כדפי' במתני' דייק נמי בברייתא דבקרבנות איירי מדאייתו רבנן ראייה לדבריהם שאמרו חכמים שאר קרבנות:

הדרן עלך שלשה מינין

כהן גדול ונזיר אין מיטמאין לקרוביהם ה]בספרי היא אבל

מתני' מי שנזרק עליו אחד מהדמים ונטמא *רבי אליעזר אומר סותר את הכל וחכ"א [א]יביא שאר קרבנותיו ויטהר אמרו לו מעשה במרים התרמודית שנזרק עליה אחד מן הדמים ובאו ואמרו לה על בתה שהיתה מסוכנת והלכה ומצאה שמתה ואמרו חכמים תביא שאר קרבנותיה ותטהר: **גמ'** קתני ר' אליעזר אומר סותר את הכל *והאמר ר' אליעזר כל אחר מלאת שבעה סותר אמר רב מאי סותר נמי דקאמר ר' אליעזר סותר קרבנותיו הכי נמי מסתברא דקתני וחכ"א (א) תביא שאר קרבנותיה ותטהר ש"מ ומעשה נמי במרים התרמודית שנזרק עליה אחד מן הדמים ובאו והודיעוה על בתה שהיתה מסוכנת והלכה ומצאה שמתה ואמרו חכמים תביא שאר קרבנותיה ותטהר ש"מ:

הדרן עלך שלשה מינין

כהן גדול ונזיר (ב) [ב]אין מיטמאין לקרוביהן [ג]אבל מיטמאין למת מצוה היו מהלכין בדרך ומצאו מת מצוה רבי אליעזר אומר יטמא כהן גדול ואל יטמא נזיר וחכמים אומרים [ד]יטמא נזיר ואל יטמא כהן *הדיוט אמר להם רבי אליעזר יטמא כהן שאינו מביא קרבן על טומאתו ואל יטמא נזיר שהוא מביא קרבן על טומאתו אמרו לו [ה]יטמא נזיר שאין קדושתו קדושת עולם ואל יטמא כהן שקדושתו קדושת עולם: **גמ'** בשלמא כהן גדול ונזיר האי סבר כהן גדול עדיף והאי סבר נזיר עדיף משוח בשמן המשחה ומרובה

ואל יטמא נזיר · שקדושתו עדיפא כיון שהזקיקתו תורה להביא קרבן על טומאתו מה שאין כן בכהן ו] למאן דאמר דיטמא נזיר ואל יטמא כהן ואפי' כהן הדיוט: **יטמא** כהן · ואפילו כהן גדול: **נזיר** קדושתו קדושת שעה · ואפי' אמר נזיר עולם מכל מקום סתם נזירות הוי שלשים יום (לעיל ה:): **בשלמא** כהן גדול ונזיר האי סבר כהן גדול עדיף והאי סבר נזיר עדיף · וטעמא דמ"ד במתניתין: **וכן** משוח בשמן המשחה · כ"ג שנמשח בשמן המשחה ומרובה בגדים קרי משנגנז שמן המשחה דיאשיהו גנז שמן המשחה שעשה משה כדאיתא בפ' הוריות (יומא נב:) ואחריו לא היה כהן משוח בשמן המשחה אלא מרובה בגדים בלא שמן שהיו ממלאים ידיו בח' בגדים ולא היו יכולין לעשות שמן המשחה אחר למשוח בו כדכתיב (שמות ל) שמן משחת קדש יהיה זה לי לדורותיכם זה ולא אחר וכדאיתא בפ' קמא דכריתות (דף ה:) וכי נס א' בשמן המשחה היה והלא הרבה נסים נעשו בו שמתחלה לא היה אלא י"ב לוג ובו נמשח המשכן וכל כליו ואהרן ובניו כל ז' ימי המלואים ובו נמשחו כהנים גדולים ומלכים וכולו קיים לעתיד לבא שנאמר משחת קדש יהיה זה לי לדורותיכם והא דאמר התם (דף ה:) המפטם השמן ללמוד בו או למוסרו לצבור פטור הא דקתני למוסרו לצבור (ללמדם שידעו לעשותו) היינו בימי משה אם עשאו פטור אי נמי למוסרו לצבור ללמדם שידעו לעשותו ולא שימשחו ממנו והשתא אחרי יאשיהו לא היה כהן נמשח בשמן המשחה אלא עובד בח' בגדים וכשר בכך בלא משיחה דת"ר בפ"ק דמגילה (דף ט:) משוח אין לי אלא בשמן המשחה מרובה בגדים מנלן ת"ל הכהן המשיח והשתא משוח ומרובה בגדים משכחת לה בדור א' כגון שנמשח א' לכ"ג ובתוך כך נגנז שמן המשחה ואירע בו קרי בכהן המשוח ומינו אחר תחתיו מרובה בגדים לעשות עבודה ביה"כ ז]וקשה דא"כ הל"ל משוח חזי לעבודה ומרובה בגדים לא חזי לעבודה דראשון חוזר לעבודתו כדקאמר גבי משוח שעבר ונראה לומר כגון שכהן גדול גלה ומינו אחר תחתיו ברבוי בגדים כגון שנגנז השמן כבר ושימש כמה שנים שאם אף הראשון שב אינו חוזר לעבודתו שהרי שימש זה תחתיו כמה שנים והרי שניהם מהלכין בדרך כו':*)(ה"ג) דאילו משוח מביא פר הבא על כל המצות כדכתיב אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם והביא פר וגו' ומרובה בגדים לא דכתיב בפ' הכהן המשיח דוקא משוח וליכא לפרושי משוח מביא פר העלם דבר של צבור כלומר שכהן משוח מקריבו ולא מרובה בגדים כדכתיב גביה ח] ולקח הכהן המשיח מדם הפר והא ליתא דבתורת כהנים מוכח בהדיא דאף כהן הדיוט מקריבו ט] (ה"ג) וא"ת אי מיירי אחר יה"כ לא היה לו לקרותו לזה מרובה בגדים אלא שעבר ואי מצאו מת מצוה ביה"כ והא קבורת מת מצוה לא דחי י"ט וכ"ש שבת ויה"כ וי"ל דלעולם ביה"כ עצמו איירי ולא לקברו אלא לטלטלו מחמה לצל דשרי אפי' בשבת והאי דקאמר דמשוח בשמן עדיף ומטמא המרובה בגדים מחמה לצל דמשוח עדיף דמייתי פר הבא על כל המצות אם הכהן המשיח הורה וטעה בהוראתו אבל מרובה בגדים אינו מביא פר על כל המצות דמשיח דוקא כתיב אלא מביא כשבה או שעירה כיחיד ובהוריות (דף יא:) עיקר הדבר ופירושו ופר הבא על כל המצות היינו בפר שהוא עצמו מביא שהורה בעצמו ועשה כהוראתו שהוראת כהן משיח לעצמו כהוראת ב"ד לציבור:

*) שייך לע"ב מרובה

פי' הרא"ש

ותיפוק לי מאחר כל המעשים. ואם באנו לומר דאינו חושש מזאת א"כ גם ההיא דיש לה כפים אי' למי' דכר"א אתיא: וזאת אומרת קסבר ר"ש נזיר שגלח על שלמי נדבה יצא השלמי נזיר ששחטן שלא לשמן לא עלה לשם חובה והרי הן כשלמי נדבה: דאמר קרא אשר תחת זבח השלמים ולא כתיב שלמיו משמע כל שלמים וים"ג דאמר קרא (על) [ובשר]זבח תודת שלמיו ולא כתיב שלמים ופי' הר' משה דמהאי קרא דרשי' בפ' התודה [דף ע"ח] לרבות שלמים נזיר ליום ולילה א) ומקשינן נמי שלמי תודה לשלמי נזיר שאם גילח עליהם יצא: מי שנזרק עליו א' מן הדמים ונטמא · ר"א או' סותר את הכל · לא כל הימים קאמר כדמפרש בגמ' דר"א סבר נטמא אחר מלאת סותר שבעה . אלא סותר כל הקרבנות קאמר · ר"א לטעמיה דאמר אחר כל המעשים כולם שאינו מותר לשתות יין עד אחר הבאת כל קרבנותיו: נמצא כשנזרק א' מן הדמים עדיין אינו ראוי לתגלחת וכיון דס"ל לר"א שאין א' מן הקרבנות מתירו בתגלחת עד שיקריב את כולם א"כ כל קרבנותיו חשובים כקרבן[אחד]וכשנטמא קודם שהקריב כולו הוי כאילו נטמא שחרית קודם שהקריב אפי' א' מהם והוי הקרבן שהביא כאילו הקריבו תוך מלאת. וחכ"א יביא שאר קרבנותיו ויטהר פי' לכשיטהר · וכן מפ' בירושלמי בהאי מתני' יטהר ואח"כ יביא קרבנותיו ואותו הזבח שהביא במהרה לא יחזור ויביאנו · רבנן לטעמייהו דאמרי אחר מעשה יחידי מותר לגלח · הרי האדם שנטמא נראה לתגלחת ולמה יסתור אותו זבח אבל שאר זבחים שהקריב משנטמא ודאי סותר דהא קפיד קרא שיביא קרבנות נזיר בטהרה . ולעיל פ"ק פירשתי דהא דסותר ל' יום לרבנן היינו מדרבנן דמן התורה סגי בסתירת ז' לבר פדא . ואיכא לספוקי הכא הואיל ונראה לתגלחת משנזרק א' מן הדמים אולי די בסתירת ז' . ולי נראה דלרבנן אין כאן סתירה כלל דכיון שנזרק א' מן הדמים מותר לשתות יין וליטמא למתים ולגלח ויצא מכלל נזיר ולא שייך ביה סתירה. מרים התרמודית · מתרמוד היתה · הכי נמי מסתברא דסותר קרבנותיו קאמר מדמייתי

[לעיל יד: וש"נ]
[לעיל טז: לט:] [לקמן סג:]

נוסחת הריב"ן
א) כוי' ובגמ' מפרש לה: ב) לחר מתתיו: ג) אלא אף אותן שהפרים כוי' ויביא אחרים במקומן: ד) שמעינן הי מינייהו כוי' כ"ג עדיף ויטמא נזיר ואל יטמא כ"ג שקדושתו כוי' שכן מביא קרבן על טומאתו ולא יטמא נזיר הס"ד:

ס"א גדול

הגהות הב"ח
(א) גמ' והכ"א יביא שאר קרבנותיו ויטהר ומעשה נמי כו' נ"ל ותיבות שמת מיניה נמחק: (ב) במשנה כהן גדול ונזיר אין מיטמאין: (ג) רש"י ד"ה בשלמא וכו' סברי כ"ג עדיף שקדושתו:

הגהות מהר"ב רנשבורג
... שלשים לרבנן ובפ"ק פירשתי דהוא מדרבנן גזירה אטו סתירה דמן התורה כסתירה הבא נספק מירות · ושמא הואיל וחזי לתגלחת שמזרק אחד מן הדמים די לרבנן נמי בסתירת ז' כנ"ל והד"א ודלא כדפוס פפד"מ שמלקוהו לשני דיבורים וטעות הוא · עכ"ל א"מ ויעוש"ה והו"ק: ח] ד"ה כ"ג וכו' בספרים הוא וכו' כנ"ל: ז] ד"ה ולא וכו' משא"כ בכהן כאן הס"ד ואח"כ מס"ד למ"ד יטמא וכו' תיבת למ"ד נמחק ונ"ב וחכ"א יטמא כנ"ל · א"מ: ז] ד"ה וכן משוח וכו' עבודה ביוה"כ · נ"כ כאן שייך קושיית תו"ת וכו' המורה בסוף הדיבור: ח] בא"ד ולא מרובה וכו' גביה ולקח תיבת ולקח נמחק ונ"ב והביא: ט] בא"ד דפת"כ מוכח וכו' ס"ג · תי' ס"ג נמחק ונ"ב הגה"ה כנ"ל א"מ ויעוש"ה דקושיא זאת מקומה לעיל:

א) שם הובא כך הקושיא למאה אהריתא הכל ליום ולילה הוא בזבחים (פ') ונראה דכתוס' כאן לענין לשמה הוא בזבחים (ל"ו) וכן מה שכ' התוס' כאן חסר איזה תיבות וצ"ל ויש גורסין ובשר זבח כו' וכמו שכ' הרא"ש כאן.

ומרובה בגדים *משוח בשמן המשחה עדיף דאילו משוח בשמן המשחה מביא פר הבא על כל המצות ואילו מרובה בגדים אין מביא משוח שעבר ומרובה בגדים מרובה בגדים עדיף דמרובה בגדים עביד עבודה ואילו משוח שעבר לאו בר עבודה הוא עבר מחמת קירויו ועבר מחמת מומו עבר מחמת קירויו עדיף דאילו האי חזי לעבודה למחר ואילו עבר מחמת מומו לא חזי לעבודה *איבעיא להו משוח מלחמה וסגן הי מינייהו עדיף משוח מלחמה עדיף דחזי למלחמה או דלמא סגן עדיף דחזי לעבודה ת"ש דתניא *אין בין משוח מלחמה לסגן אלא שאם היו מהלכין בדרך ומצאו מת מצוה יטמא משוח מלחמה ואל יטמא הסגן והתני' משוח מלחמה קודם לסגן אמר מר זוטרא לענין החיותו משוח מלחמה עדיף מאי טעמ' דתלו ביה רבים ולענין טומאה סגן עדיף דתניא *רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר למה תקנו סגן לכהן גדול שאם אירע בו פסול הרי נכנס ומשמש תחתיו עד כאן לא פליגי אלא בכהן גדול ונזיר כי קא אזלי בהדי הדדי אבל חד חד לחודיה בר איטמויי אינון מנא הני מילי דת"ר °על כל נפשות מת לא יבא במה הכתוב מדבר אי ברחוקים קל וחומר הוא ומה כהן הדיוט שהוא מיטמא לקרובים אינו מיטמא לרחוקים כהן גדול שאינו מיטמא לקרובים אינו דין שאינו מיטמא לרחוקים אלא בקרובים הכתוב מדבר ולאביו הוא דאינו מיטמא הא מיטמא הוא למת מצוה ולאמו

תורה אור: ויקרא כא

א) משוח בשמן המשחה ומרובה בגדים · כלומר והא פשיטא לן דכ"ג שנמשח בשמן המשחה קודם שנגנז לצלוחית השמן ומקלו של [אהרן] ושמן המשחה בימי יאשיהו וכהן גדול שלא נמשח בשמן המשחה שעומד בכהונתו לאחר שנגנז שמן המשחה אפילו בבית ראשון ואין בינו לבין כהן הדיוט אלא שהוא מרובה בגדים שמשמש בח' בגדים בבגדי לבן ובגדי זהב וכהן הדיוט אינו משמש אלא בד' הא נמי פשיטא שאם היו מהלכין בדרך ומצאו מת מצוה דמיטמא מרובה בגדים ב) ולא יטמא משוח בשמן המשחה משום דאיהו עדיף שכן מביא פר העלם על כל המצות כמו צבור כדכתיב (ויקרא ד) ואם הכהן המשיח וגו' כלומר שהוא מביא קרבן על אשמתו כמו צבור על אשמתן אבל מרובה בגדים אינו (א) דינו אלא כיחיד : ומשוח שעבר · כלומר קודם שנגנז שמן המשחה ואירע קרי בכ"ג ומינו אחר תחתיו ומשחוהו ואחר כך כשנטהר כ"ג חוזר לעבודתו ושני עובר לו: ומשוח שעבר לאו בר עבודה הוא· אלא אותו יה"כ ג) כדאמרי' במס' יומא (דף יב:) ראשון חוזר לעבודתו ושני אינו ראוי לא לכ"ג ד) ולא לכהן הדיוט משום דמעלין בקודש ולא מורידין : כהן משוח מלחמה לא חזי לעבודה · כדאמרינן במס' הוריות : והתניא משוח מלחמה קודם לסגן · דמשמע לכל דבר קודם לו דאיהו עדיף טפי במס' הוריות קאי : דתלו ביה רבים · דעביד מלחמה בשביל רבים : עד כאן לא פליגי · ר' אליעזר ורבנן אלא בכ"ג ונזיר דקאזלי בהדדי ואשכחו מת מצוה הי מינייהו ליטמא ברישא אבל חד לחודיה כו' : על כל נפשות מת לא יבא · לא בא אלא לקרובין דאי לרחוקים הרי כבר למדנו מכהן הדיוט והואיל ולא בא הכתוב ה) להזהיר על כל נפשות מת אלא משום קרובין מה ת"ל ו) לאביו לא בא אלא לומר לך לאביו אינו מיטמא אבל מיטמא הוא למת מצוה : ולאמו· האמור בכהן גדול מה ת"ל : לג"ש

מרובה בגדים ומשוח שעבר · וה"ה דמצי למינקט משוח ומשוח שעבר או מרובה בגדים ומרובה בגדים שעבר אלא רבותא נקט דאפי' אותו שעבר משוח מרובה בגדים עדיף ממנו הכי גרים מרובה בגדים ומשוח שעבר לכאורה משמע מרובה בגדים כגון שכבר נגנז שמן המשחה והיה כ"ג מרובה בגדים ואירע בו קרי ומינו אחר תחתיו ומשחוהו ועבד יום הכפורים ושוב הראשון שהוא מרובה בגדים חוזר לעבודתו והשתא יש לפנינו מרובה בגדים ומשוח שעבר ואי אפשר לומר כן דאיך נעשה זה שמשחו השני ולא משחו הראשון אלא יש לפרש כגון שיש כאן כ"ג משוח (שעבר) ואירע בו קרי ומשחו אחר תחתיו ועבד יה"כ אחד ושוב המשוח הראשון חזר לעבודתו ועבד כמה שנים אחרי כן ומשוח השני עבר (עבודתו) ובין כך ובין כך נגנז שמן המשחה וזה המשוח ראשון שחזר לעבודתו גלה עם יכניה ומינו אחר תחתיו מרובה בגדים אבל משוח שעבר אינו מתמנה תחתיו כל ימי חיין של הראשון אף כי יצא בגולה משום איבה ולהכי ליכא למימר דמת המשוח דא"כ משוח שעבר יתמנה תחתיו אלא גלה ומינו מרובה בגדים תחתיו והשתא המשוח שעבר קודם למרובה בגדים בזמן שעדיין היה שמן המשחה והשתא שניהם המרובה בגדים והמשוח שעבר מרובה בגדים עדיף שעבד עבודה שראוי לעבודה ואילו משוח שעבר לאו בר עבודה הוא כדאמרינן פרק קמא דיומא (דף יב:) דלכהן גדול אינו ראוי משום איבה ולא לכהן הדיוט דמעלין בקודש ולא מורידין כמשמעתיה דר' יוסי דאמר אינו ראוי לא לכה"ג ולא לכהן הדיוט :
עבר מחמת קריו ועבר מחמת מומו · בין מום קבוע בין מום עובר מחמת קריו עדיף דחזי לעבודה למחר ומחמת מומו לא [עביד] עד שיתרפא מומו :
משוח מלחמה וסגן הי מינייהו עדיף · כלומר כל הני פשיטא לי והא מיבעיא לי משוח מלחמה עדיף דחזי למלחמה שנתמנה לכך לצאת עם העם למלחמה ותלו ביה רבים או דלמא סגן עדיף דהא חזי לעבודה פירוש ביום הכפורים שנתמנה לכך שאם יארע קרי בכ"ג שיכנס הוא תחתיו ונקרא סגן כמלא כי עיקר מינויו לשמש בעבודה ועיקר מינוי משוח מלחמה למלחמה :
ת"ש דתניא אין בין משוח לסגן אלא שאם היו מהלכין בדרך ומצאו מת מצוה יטמא משוח מלחמה · וקשה דטובא איכא בינייהו כדאיתא בשילהי בא לו(יומא עג:) בבגדים שכ"ג משמש משוח מלחמה משמש (משמע) וסגן עובד בבגדים כמו הדיוט כמו שעובד ביה"כ נמי תחת כ"ג ותו כל החמשה דברים האמורים בפרשה לא פורע ולא פורם מצווה על הבתולה ואסור באלמנה דאינן נוהגין בסגן ונוהגין במשוח מלחמה כדמרבינן בפרק בתרא דהוריות (דף יב:) מקראי ואומר הרמ"ר דודאי טובא מילי איכא דמשוח מלחמה חמור מסגן והנא קולי קתני דאין קולא שנוהגת במשוח מלחמה שלא תנהוג בסגן [אלא] הך שיטמא משוח מלחמה ולא יטמא סגן והכי נמי אמרינן פרק מקום שנהגו(פסחים נה·) תנא קולי קולי קתני:
והתניא משוח מלחמה קודם לסגן · וקא ס"ד דקדים לכל מילי קאמר אלא בקונט' פי' דידע שפיר המקשה דבהוריות (דף יג·) מתניא לענין להחיותו לפקח עליו את הגל קודם לסגן דאם נפל גל על שניהם ומכל מקום פריך דאי סגן עדיף לענין טומאה הוה לן לפקח את הגל תחלה על הסגן ומשני מר זוטרא דודאי לענין להחיותו לפקח עליו את הגל משוח מלחמה עדיף דתלו ביה רבים ולענין טומאה סגן עדיף דנתמנה לעבודה ומיהו גם בהוריות מוקי לה הש"ס לענין להחיותו כי הכא משמע דבברייתא לא נשנית בהדיא הך לענין להחיותו : למה תקנו סגן לכ"ג· ובפרק טרף בקלפי(יומא לט·) גרסינן למה סגן מימינו פי' לימינו: עד כאן לא פליגי אלא בכ"ג ונזיר כי אזלי בהדי הדדי אבל חד חד לחודיה בני איטמויי ניהו· פי' למת מצוה מכאן מוכח שאין לגרוס במשנתנו בפי' ומיטמאין למת מצוה ברישא דא"כ למה לו לדקדק בפלוגתייהו ישאל על המשנה להדיא מנלן : מנא הני מילי · דכהן ונזיר מיטמא למת מצוה דהא רבנן על כל נפשות מת לא יבא לאביו ולאמו לא יטמא בכ"ג כתיב בפרשת אמור : אי ברחוקים ק"ו מהדיוט ומה כהן הדיוט שמיטמא לקרובים · כדכתיב קרא אינו מיטמא לרחוקים כ"ג שאינו מיטמא לקרובים כדכתיב לאביו ולאמו לא יטמא אינו דין שלא יטמא לרחוקים אלא ע"כ קרא דעל כל נפשות מת לא יבא בקרובים הכתוב מדבר ואייתר לאביו למידרש לאביו אינו מיטמא אבל מיטמא הוא למת מצוה וא"ת היכי מייתר לאביו והא ק"ו אין שייך לומר אם לא שנאמר הכתוב לאביו שכך מסיים הדין כ"ג שאינו מיטמא לקרובים ומנלן הא אם לא נכתב לאביו וי"ל דק"ו דקאמר לאו דוקא ואינו אלא לרווחא דמילתא כאילו היה אומר כן על כרחיך דקרא על כל נפשות מת לא יבא בקרובים דאי על רחוקים בא להזהיר הרי הוא מוזהר ועומד משהיה כהן הדיוט שהוזהר על הרחוקים דאטו משנעשה כהן גדול פקעה קדושת כהן הדיוט וקדושתו להיכא אזלא אלא על כרחיך על הקרובים בא להזהירו דכהן הדיוט שרי בהן אייתר לו לאביו ולאמו לדרשה לומר לאביו אינו מיטמא אבל מיטמא הוא למת מצוה :
ולאמו

עין משפט נר מצוה

ד א מיי' פ"ג מהל' אבל הל' ט ופ"ד מהל' כלי המקדש הל' יט :
ה ב מיי' פ"ד מהל' כלי המקדש הל' יל ופ"ט מהל' שגגות הל' י:
ו ג מיי' פ"ד מהל' כלי המקדש הל' יט :
ז ד מיי' פ"א מהל' עבודת יום הכפורים הלכה ג :
ח ה מיי' פ"ד מהל' כלי המקדש הל' יט :
ט ו מיי' פ"ג מהל' אבל הל' ט :
י ז ח מיי' פ"ד מהל' כלי המקדש הל' יט ופ"ח מהל' מתנות עניים הל' יח :

פי' הרא"ש

מדמייתו רבנן ראיה לדבריהם ממה שאמרו חכמים תביא שאר קרבנותיה :
סליק פירקא
ומרובה בגדים' לאחר (שנתנה) [שנגנז] שמן המשחה ולא יכלו לעשות אחר כדדריש פ"ק דכריתות · שמן משחת קודש יהיה זה לי זה ולא אחר ולא נמשחו הכהנים אלא היה משמש בח' בגדים · ואמרינן פ"ק דמגילה דכהן מרובה בגדים כשר לכל עבודת כ"ג כמו כהן משוח ואין ביניהם אלא פר הבא על כל המצות שמרובה בגדים מביא כשבה או שעירה כמו שאר כל אדם · וכהן משוח מביא פר . וי"מ א) דבעבודת פר העלם דבר של צבור וכתי' בפר' ויקרא שהכהן המשיח היה מקריב אותו · ואתא למי' שמרובה בגדים לא יקריבנו . וליתא דבת"כ מוכח דאף כהןהדיוט מקריבו' הלכך אם היו שניהם מהלכין בדרך ומצאו מת מצוה יטמא מרובה בגדים ואל יטמא משוח · וא"ת היאך היו ב' כהנים גדולים כאחד וי"מ שאירע קרי בכ"ג שנמשח אחר שנגנז שמן המשחה ומינו מרובה בגדים לשמש תחתיו · ולא נהירא דא"כ הול"ל כדקאמר בסמוך משוח עדיף דחזי לעבודה ומרובה בגדים לא חזי לעבודה| לפי שהראשון|חוזר לעבודתו. והשני אינו משמש בח' בגדים משום איבת כ"ג. ולא בד' בגדים דמעלין בקדש ולא מורידין . ופי' הר' משה כגון שחלה כ"ג או גלה ומינו אחר תחתיו וכיון ששימש ימים רבים בכהונה מסתמא אין מעבירין אותו אף כשחזר הראשון או נתרפא דדוקא באירע קרי והשני אינו משמש אלא לפי שעה הראשון חוזר לעבודתו·והמרובה בגדים ומשוח שעבר

הוריות יב· [ע"ש שינויים רבים]
שם
[יומא לט· ע"ש סוטה מב· ע"ש]

נוסחת הריב"ן
א) ומשום בשמן כו' והא נמי פשיטא כו' ומקלו של משה כו' שעמד בכהונתו:
ב) ואל יטמא :
ג) אותו יום בלבד :
ד) משום איבה :
ה) לכתוב להזהיר :
ו) לאח"כ לאביו :

הגהות הב"ח
(א) רש"י ד"ה משוח בשמן וכו' אינו נידון אלא כיחיד :

כגון שאירע קרי לכ"ג ומינו אחר תחתיו קודם שנגנז שמן המשחה ומת כ"ג ומינו אחר תחתיו אחר שנגנז שמן המשחה . ומה שלא מינו משוח שעבר אפשר שהאחר ב)נתחרט ונתעלה אחר או שמא על ידי מלך מנוהו כמו שמצינו שהיו עושים בימי בית שני שהיו מתמנים על פי המלך בתוספת דמים . משוח שעבר לאו בר עבודה הוא . היינו כר' יוסי והתם פסיק כוותיה . והוה מצי למימר מרובה בגדים ומרובה בגדים שעבר או משוח ומשוח שעבר אלא לרבותא נקט אעפ"י שזה משוח אפ"ה מרובה בגדים עדיף שראוי לעבודה · עבר מחמת קריו ועבר מחמת מומו . כגון שאירע בכ"ג מום ומינו אחר תחתיו ואירע בו קרי עבר מחמת קריו עדיף דחזי לעבודה למחר כשיטהר ואילו האי לא חזי לעבודה עד שיתרפא . וה"ה בשני כהנים הדיוטים א' בעל מום וא' בעל קרי .משוח מלחמה וסגן · מי אמרינן דמשוח מלחמה עדיף לפי שנמשח בשמן המשחה או דלמא סגן עדיף (שנתמנה)[דחזי לעבודה]'והתניא משוח מלחמה קודם לסגן.פ' בתוספתא דהוריות מיתנייא.לענין להחיותו כגון להקדים לו מזונות או לפקח עליו את הגל משוח מלחמה עדיף דתלו ביה רבים.כל ערך המלחמה נעשה על פיו .על פי

א) נראה דצ"ל ור"מ דלענין עבודת פר והעלם דבר של צבור מיירי דקתני וכו' · ב) נ"ל אפשר שהמשוח שעבר נחלה או אירע בו אונס ונתמנה אחר או שמא וכו' :

ולאמו לגזירה שוה לכדרבי דתניא *רבי אומר גבי נזיר במותם אינו מיטמא *אבל מיטמא הוא לנגעם ולזיבתם ואין לי אלא בנזיר בכהן גדול מנין אמרת לא יאמר אמו בכ"ג שאין ת"ל שהרי ק"ו הוא ומה אם במקום שכהן הדיוט מיטמא לאחיו מאביו אין כהן גדול מיטמא לאביו מקום שאין כהן הדיוט מיטמא לאחיו מאמו אינו דין שאין כ"ג מיטמא לאמו אם זכיתה מהדין מה ת"ל אמו בכהן גדול מופנה להקיש ולדון הימנו גזירה שוה נאמר אמו בנזיר ונאמר אמו בכ"ג מה אמו האמור בנזיר במותם אינו מיטמא ²אבל מיטמא הוא לנגעם ולזיבתם אף אמו האמור בכ"ג במותם אינו מיטמא אבל מיטמא לנגעם ולזיבתם אשכחן כ"ג נזיר מנלן דתניא °כל ימי הזירו לה' על נפש [א]מת לא יבא °שומע אני אפי' נפש בהמה במשמע כענין שנאמר °מכה נפש בהמה ת"ל על נפש מת לא יבא בנפש אדם הכתוב מדבר ר' ישמעאל אומר אינו צריך הרי הוא אומר לא יבא בנפשות המטמאות בביאה הכתוב מדבר לאביו ולאמו אינו מיטמא אבל מיטמא הוא למת מצוה עד שלא יאמר יש לי בדין ומה כ"ג שקדושתו קדושת עולם מיטמא למת מצוה נזיר שאין קדושתו קדושת עולם אינו דין שמיטמא למת מצוה לא אם אמרת בכ"ג שכן אינו מביא קרבן על טומאתו תאמר בנזיר שמביא קרבן על טומאתו הואיל ומביא קרבן על טומאתו לא יטמא למת מצוה ת"ל לאביו ולאמו לא יטמא אבל מיטמא למת מצוה או אינו מיטמא לאביו ולאמו אבל יטמא לשאר מתים אמרת ק"ו ומה כהן הדיוט שמיטמא לקרובין אינו מיטמא לשאר מתים נזיר שאינו מיטמא לקרובין אינו דין שלא יטמא לשאר מתי' הא

תורה אור: במדבר ו · ויקרא כד

רש"י

לגזירה שוה לכדרבי א) דתניא רבי אומר· לאביו ולאמו לאחיו ולאחותו לא יטמא להם במותם כי נזר וגו' והאי קרא בנזיר כתיב: אין לי· שמיטמא לאביו ולאמו בנגעם ובזיבתם אלא נזיר כ"ג מנין: אמרת לא יאמר אמו בכ"ג· שיש לנו ללמוד מן הדין שאינו מיטמא ב) שהרי ק"ו הוא כו': אין כהן הדיוט מיטמא לאחיו אלא אם כן ישנו אחיו מאביו: אין כ"ג מיטמא לאחיו מאמו ולא מאביו ולא אפי' לאביו אע"פ שאין כהן הדיוט מיטמא לאחיו אלא בשביל שבא מכח אביו: אם זכיתה מן הדין· אם למדת מן הדין שאין כ"ג מיטמא לאמו מה תלמוד לומר אמו אלא מופנה כו': אשכחן כ"ג· דמיטמא למת מצוה נזיר מנלן: ת"ל על (כל) נפש מת בנפש אדם הכתוב מדבר· שלא מצינו שנקרא נפש מת אלא אדם בלבד: בנפש המטמאה לו לאדם בביאה· כיון שנכנס עמהם באהל הכתוב מדבר ואיזו זו נפש אדם ולא נפש בהמה וכיון דעל נפש מת לא יבא מדבר בנפש אדם ג) ומשמע בין קרובי' בין רחוקים ולמה חזר הכתוב ואמר לאביו ולאמו אלא לאביו הוא ד) דלא מיטמא כו': עד שלא יאמר· שמיטמא למת מצוה הייתי מביאו מן הדין שנזיר מיטמא למת מצוה מה כ"ג כו'(א)ה):*נאמרו כללות בכ"ג· על כל נפשות מת לא יבא ונאמר כלל בנזיר על נפש מת דכל נפש במשמע בין קרובים בין רחוקים מה כלל האמור בכ"ג כו' אף כלל האמור בנזיר לאביו ולאמו אינו מיטמא אבל מיטמא למת מצוה:

תוספות

ולאמו שנכתב בכ"ג לגזירה שוה· לנזיר דכתיב בנזיר לא יטמא להם במותם ודרשינן במותם יתירא דהא כתיב ברישיה דקרא על כל נפשות מת למה לי במותם לומר לך במותם הוא דאינו מיטמא אבל מיטמא הוא לנגעם ולזיבתם נראה דעיקר קרא לנגעם איצטריך דס"ד אמינא דמצורע חשיב כמת ולזיבתם נקט אגב נגעם: ואין לי אלא בנזיר· שמותר ליטמא לנגעם ולזיבתם· כ"ג מנין אמרת לא יאמר אמו בכ"ג דאינו צריך ומה במקום שכהן הדיוט מיטמא לאחיו מאביו דכתיב לאחיו וסבירא ליה דגמר אחוה אחוה מבני יעקב כי היכי דילפינן לענין יבום ביבמות (דף יז:) הרי עדיפא משפחת אב ממשפחת אם לגבי כהן הדיוט אין כ"ג מיטמא לאביו [מקום] שאין כהן הדיוט מיטמא לאחיו מאמו אינו דין שאין כ"ג מיטמא לאמו אם זכיתה מן הדין א"כ מה ת"ל אמו בכ"ג וא"ת ומה צריך קל וחומר הרי כבר אמר דעל כל נפשות מת אזהר רחמנא אקרובים ועל כרחך כדפרישי' ואמו נמי בכלל כל הקרובי' א"כ למה כתיב אמו בפירוש על כרחך מייתרא לג"ש וי"ל דאי לאו ק"ו הוה אמינא אע"ג דאסר קרובים מעל כל נפשות מת וכתיב נמי לאביו לאו למעוטי מת מצוה אלא למעוטי אם דמיטמא לה דהוה אמינא דווקא קרובים דמצד האב הגריעי' טפי משום דאיכא קורבא ודאית אלא חזקה בעלמא אבל אמו דודאי ילדתו ליטמא לה כדאמר לקמן האי סברא ע"כ איצטריך קל וחומר ללמד דאין זו סברא שהרי בכהן הדיוט אנו מחשיבים קורבא דאב טפי מן האם ומהשתא אייתר אביו ואמו בכהן גדול אביו לומר דמיטמא למת מצוה ואמו לגזירה שוה ואם תאמר אכתי מנלן דאביו בא למת מצוה הא איצטריך לגופיה דלא לימא דלאמו למעוטי לאביו דיטמא לאביו דקורבא דאב עדיפא דמתייחס אחריו כדלקמן ונראה לומר דהתנא תפס לדין ק"ו לרווחא דמלתא כק"ו דלעיל והך ברייתא כרבי ישמעאל דבסמוך ולית ליה האי צריכותא דלקמן דאמו ודאי ילדתו דלקמן אליבא דר"ע קאמר ליה אבל לר' ישמעאל בלאו ק"ו אייתר לאמו שהיא בכלל שאר קרובים דאפי' אי נכתב לאביו לא הוה אמינא דלמעוטי אמו קאתי משום דודאי ילדתו דלית ליה הנך סברות דלקמן הלכך כי כתיב על כל נפשות מת כולהו קרובים במשמע אייתר לאביו למת מצוה ואייתר לאמו לגזירה שוה וקל וחומר לרווחא דמילתא: הכי גרסינן אשכחנא כהן גדול דמיטמא למת מצוה נזיר מנלן· תימה תיפוק ליה מגזירה שוה דאמו אמו כמו שאנו לומדים כהן גדול מנזיר לענין נגעם וזיבתם ה"נ ניהדר ונילף נזיר מכהן גדול לענין מת מצוה דאין גזירה שוה למחצה נראה למהר"פ אי לאו דנפקא לן מת מצוה בנזיר מקרא אחרינא הוה אמינא דכולה גזירה שוה דאמו אמו אתיא למת מצוה אבל לענין למעוטי נגעם וזיבתם בין בכהן הדיוט ובין בכהן גדול כיון דמצורע איתקש למת דהוה ליה כעוקר קרא ממשמעותיה ע"י ג"ש להכי איצטריך למילף מת מצוה בנזיר מקרא אחרינא: כל ימי הזירו לה' על (כל) נפש מת לא יבא שומע אני נפש בהמה במשמע· אי לא כתיב מת אלא נפש שנאמר ומכה נפש בהמה ישלמנה ת"ל נפש מת בנפש אדם הכתוב מדבר דבהמה לא איקרי מת אע"ג דכתיב (שמות כא) והמת יהיה לו מת סתמא איקרי נפש מת לא איקרי: ר' ישמעאל אומר אין צריך· למעוטי בהמה מנפש מת דהא הוא אומר לא יבא בנפש המטמאה בביאה היינו באהל הכתוב מדבר ואילו נבילה לא מטמאה באוהל: לאביו ולאמו· בנזיר כתיב ד' פרטי לאביו ולאמו לאחיו ולאחותו לא יטמא להם במותם לאביו ולאמו אינו מיטמא אבל מיטמא למת מצוה מסקנא דברייתא זו דלאביו בא לגלויי על נפש מת דאיירי בקרובין ולאמו לגזירה שוה לכדרבי ולאחיו למת מצוה א] ומפיק ליה האי סברא כמו שנושא ונותן בברייתא עד דיליף ליה מאחיו אי נמי התנא ידע בטוב דלא נפיק מת מצוה אלא מלאחיו והאי דקאמר לאביו ולאמו הוי כמו [וגו'] ולעולם סומך אלאחיו: עד שלא יאמר· קרא בנזיר דמיטמא למת מצוה יש לי בדין בקל וחומר למשמע מיניה דנזיר מיטמא למת מצוה ומה כהן גדול שקדושתו קדושת עולם מיטמא למת מצוה מקרא כדלעיל: או אינו· אלא לכך כתיב לאביו ולאמו לומר לך דמותר ליטמא לשאר מתים רחוקים וטעמא איכא למימר דשמא אקרובים אזהריה רחמנא מפני [שמיצר] עליהם וזהו זילותא דנזיר דאיקרי קדוש אבל רחוקים שאינו נעצב עליהם לא אזהריה רחמנא אמרת ק"ו *מכהן גדול דעל כרחך סברא זאת לא אמיתית היא שהרי ב][בכ"ג] הוא איפכא: *ועד שלא יאמר יש לי בדין נאמרו כללות בכ"ג· על כל נפשות מת לא יבא ונאמר כללות בנזיר על (כל) נפש מת לא יבא מה כללות האמורות בכ"ג וכו' תימה והיכי בעי למילף נזיר מכ"ג לענין מת מצוה והא איכא למיפרך מה לכ"ג שכן אינו מביא קרבן על טומאתו כדפרכינן לעיל ופי' הר"ס דלאו לענין מת מצוה בעי למילף אלא בא לומר דלאביו ולאמו בנזיר מייתר דאגופיה לא איצטריך דלכתוב כללות לאודייהו על נפש מת לא יבא וממילא ידעינן דהיינו קרובים נמי דילפינן להו מכללות דכ"ג ג]או כלך לדרך זו נאמר כלל בכהן הדיוט לנפש לא יטמא בעמיו פ' וספיר איצטריך לגופיה והאי דקאמר אף כללות דאמרינן בנזיר מיטמא למת מצוה היינו כלומר מיותרא דאביו דלא איצטריך לגופיה וכן מוכח בתר הכי: האי מיבעי ליה לאביו ולאמו ממש· שאינו מיטמא לאביו

עין משפט נר מצוה

יא א ב מיי' פ"ז מהל' טומאת אוכלין הל' ? סמג עשין רמ:

פי' הרא"ש

כל נפשות מת לא יבא בכ"ג כתיב: מטמא לקרובים כדכתי' לאמו ולאביו וגו' לא יטמא: לנגעם ולזיבתם להני אצטריך דסד"א מצורע חשוב כמת ולזיבתם אגב נגע נקט. שכהן הדיוט מטמא לאחיו מאביו. דילפינן אחות אחוה מבני יעקב כי היכי דילפינן לענין יבום ביבמות · נמצא דעדיפא משפחת אב ממשפחת אם. א"כ כיון דגלי קרא שאינו מטמא לאביו כ"ש שאינו מטמא לאמו: אשכחן כ"ג נזיר מנלן. הוה מצי למימר מג"ש דאמו אמו אלא ניחא ליה לאשכחיה בגופיה · ת"ל נפש מת ובהמה לא אקרי נפש מת. בנפשות המטמאות בביאה. באהל: לאביו ולאמו אינו מטמא אבל מטמא הוא למת מצוה· לאמו כדינקטי' דדרשי' ליה לקמן לג"ש· עד שלא יאמר שיטמא למת מצוה יש לי בדין · אבל מטמא הוא לשאר מתים משום דכתיב נזר אלהיו על ראשו הלכך לרחוקים שאינו עציב עליהם כ"כ יטמא. אמרת קל וחומר ומה כ"ג שמטמא לקרובים אינו מטמא לשאר מתים הרי גלה הכתוב שדין הוא שיטמא לקרובים יותר מלרחוקים ומחמת סברא כל דהו אין לנו שיטמא לרחוקים אף על פי שאינו מטמא

גי' א"מ מכהן הדיוט

ג"ל מא'

נוסחת הריב"ן

א) לגזרה שוה לכדרבי משום האמור בנזיר דתניא כו':ב) לא שהרי: ג) ומשמע: ד) דאי: ה) ועדיין עד שלא יאמר יש לי בדין דנזיר מטמא למת מצוה דנאמר כלל בכ"ג על כל נפשות מת כו':

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה עד שלא וכו' כ"ג כו' הס"ד ואח"כ מ"ה ועד שלא יאמר יש לי בדין דנזיר מיטמא למת מצוה דנאמר כלל בכ"ג על כל:

סייך לע"ב

הגהות הגר"א

[א] גמ' (מת) תז"מ (ועי' תוס'):

גליון הש"ס

גמ' שומע אני אפי' נפש בהמה. עי' בילה דף כח ע"א:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוד"ה לאביו וכו' ומפיק ליה האי סברא כמו. מן תיבת ומפיק עד כמו נמחק וכ"כ ולא מסיק ליה עדיי' האי סברא כיון שנושא וכו' כנ"ל א"מ: ב] ד"ה או אינו וכו' שהרי בכה"ג. תיבת בכה"ג נמחק וצ"ל בכהן הדיוט. א"מ: ג] ד"ה ועד שלא יאמר כו' דכ"ג או כלך · נ"ב עיין א"מ דמוחק כל זה מן או כלך וכו' עד ע"כ אוקמי' אכללא דכ"ג ונושה מן הכל דבור אחד:

סייך לע"ב

עין משפט נר מצוה

יב א ב מיי' פ"ג מהל' אבל הל' ח טוש"ע י"ד סי' שעד סעיף א :

הא מה ת"ל לאביו ולאמו לאביו ולאמו הוא דלא מיטמא אבל מיטמא הוא למת מצוה עד שלא יאמר יש לי בדין נאמרו כללות בכ"ג ונאמרו כללות בנזיר מה כללות האמורות בכ"ג לאביו אינו מיטמא אבל מיטמא למת מצוה אף כללות האמורות בנזיר לאביו אינו מיטמא אבל מיטמא למת מצוה או כלך לדרך זו נאמרו כללות בכהן הדיוט ונאמרו כללות בנזיר מה כללות האמורות בכהן הדיוט מיטמא לאביו אף כללות האמורות בנזיר מיטמא לאביו ת"ל לאביו ולאמו לא יטמא הא למת מצוה מיטמא הא מיבעי ליה לומר שאין מיטמא לאביו אלא לאביו לומר שאין מיטמא לאביו לאחיו אינו מיטמא הא למת מצוה מיטמא ולאמו לגזרה שוה לכדרבי ולאחותו לכדתניא*דתני' לאחותו מה ת"ל הרי שהלך לשחוט את פסחו ולמול את בנו ושמע שמת לו מת יכול יטמא אמרת לא יטמא יכול לא יטמא למת מצוה ת"ל לאחותו לאחותו הוא דאינו מיטמא "הא למת מצוה מיטמא *ר"ע אומר (א)*נפשות אלו הרחוקין מת אלו הקרובין לאביו ולאמו אינו מיטמא אבל מיטמא הוא למת מצוה לאחיו "שאם היה כ"ג והוא נזיר לאחיו אינו מיטמא אבל מיטמא הוא למת מצוה לאחותו כדתניא הרי שהיה הולך לשחוט את פסחו ולמול את בנו כו' ולרבי עקיבא גזירה שוה דרבי מנליה אמר לך כיון דאמר מר אם היה כ"ג ונזיר לאחיו אינו מיטמא אבל מיטמא הוא למת מצוה מה לי כ"ג לחודיה מה לי נזיר וכ"ג ולרבי ישמעאל כהן גדול והוא נזיר מנליה כיון דשרא רחמנא חד לאו גבי מת מצוה מה לי חד לאו מה לי תרין לאוין אחותו למה לי סלקא דעתך אמינא כי שרא רחמנא למת מצוה נזיר וכהן דאיסור לאוי הוא אבל מילה ופסח דכרת לא יטמא למת מצוה קמ"ל

ולר"ע

לאביו ממש אין ה"נ דאילטריך לאביו וכיון דאפיקתיה מכללא דכהן הדיוט שמיטמא לאביו אוקמיה אכללא דכ"ג א] שאינו מיטמא לקרובים ואייתר לו לאמו ולאחיו ולאחותו לאמו לג"ש תימה כיון דאמו דכהן גדול מופנה כדאמרינן לעיל למה לי תו (למופנה) הפנאה מאמו דנזיר וי"ל אליבא דר' ישמעאל קיימא (לן) דאית ליה פרק המפלת (נדה כב:) מופנה מצד אחד למדין ומשיבין והכא יש להשיב דמה לנזיר שאין קדושתו קדושת עולם ויש לו בשאלה : **לאחיו** אינו מיטמא אבל מיטמא למת מצוה · לג"ש לא מצי למידרשיה דלא כתיב לאחיו בכ"ג וכ"ת אמאי לא קאמר הש"ס הדרשות על סדר הכתוב ולומר לאמו לגזירה שוה שהיא מוקדמת בקרא ולאחיו לאחיו אינו מיטמא אבל מיטמא למת מצוה אלא לפי מה שפירשתי לעיל דאי לאו דידעינן מת מצוה מקרא אחרינא לא הוה מוקמי' גזירה שוה דאמו לכדרבי לנגעם ולזיבתם אלא הוה ממעטינן מאמו מת מצוה להכי קאמר דמת מצוה ידעינן מלאחיו לגבי נזיר אייתר ליה אמו על כרחיך לג"ש : **ולאחותו** מה תלמוד לומר הרי שהיה הולך לשחוט את פסחו וכו' אמרת לא יטמא · אף בעושה פסח ומילה [גרידא] בלא נזיר וכ"ג משום דלא אתי עשה דטומאה שאין בה כרת ודחי עשה דפסח ומילה שיש בהם כרת כך פי' בקונטרס בזבחים פרק טבול יום (דף ק·) ובסנהדרין (דף לה·) ובברכו' (דף כ·) מפורש בארוך : **ר"ע** אומר נפש אלו הרחוקין · דסברא הוא לאוקמיה קרא קמא ברחוקים ומת הכתוב אחרי כן מייתר לאוסרן אף בקרובים דסבירא ליה לר"ע דאפילו לא כתיב מת בנפש ליכא למיטעי לאוקמי בבהמה אי משום דרשא דלא יבא דמטמא באהל משמע אי משום דאע"ג דאיקרי נפש בהמה ב] נפש סתמא לא איקרי ועוד דלא מצינו בהמה מוזכרת גבי טומאה רק בלשון נבילה : **לאביו** ולאמו לא מיטמא אבל מיטמא הוא למת מצוה · לקמן קעביד צריכותא בין אביו ובין אמו וצריכי תרווייהו למיכתב למעוטי מת מצוה לאחיו שאם היה כ"ג ונזיר דמיטמא למת מצוה דכולהו פרטי מיותרים לר"ע הלכך כולהון צריכי אבל לא מצריך קרא לכהן הדיוט דכהן הדיוט מיטמא לקרובים דין הוא דטופייא דכהן הדיוט דקדושתו קדושת עולם אינו מעלה ומוריד לגבי מת מצוה ולא אילטריך קרא [אלא] ג]לכהן גדול ונזיר : **ולאחותו** כדתניא וכו' ור"ע ג"ש דרבי מנא ליה·פי' דהא ליכא הפנאה כלל דהנהו פרטי דנזיר דרשי' לכולהו ולאביו ולאמו דכ"ג כנ"י ד] (כדאמרינן) דאילטריכו למת מצוה תרווייהו כי היכי דצריכי תרווייהו בנזיר למת מצוה ומשני כיון דאמר מר היינו ר"ע לאחיו דאם היה כ"ג ונזיר לאחיו אינו מיטמא אבל מיטמא הוא למת מצוה מהשתא תיפוק לן מהכא דכ"ג ואפי' נזיר מיטמא למת מצוה וכ"ש כ"ג גרידא ומהשתא מייתר לן אביו *ואביו בכ"ג לגזירה שוה וצריך למכתב שניהם אביו ואמו בכ"ג כדעביד לקמן צריכותא בנזיר לר"ע מאביו ואמו דנזיר ה"נ בעי למיעבד צריכותא מאביו ואמו דכ"ג וא"ת ואכתי אינו מופנה אלא מצד כ"ג דאילו בנזיר צריך למת מצוה וי"ל דסבירא ליה לר"ע מופנה מצד אחד למידין ואין משיבין, אבל לר' ישמעאל לעיל ודאי צריך להפנות משני צדדין דאיהו לטעמיה בפרק המפלת (נדה כב:) דסבירא ליה °למידין ומשיבין כדפירש' לעיל : **ולר'** ישמעאל כ"ג והוא נזיר מנא ליה· היכא דאית ביה שתי קדושות דלדידיה לא אייתר לאחיו דנזיר לכ"ג שהוא נזיר כיון דלית ליה מת אלו הקרובין א"כ אילטריך אביו לגופיה לאשמועינן אפילו לקרובין לא יטמא ולאמו לגזירה שוה ולאחיו למישרי מת מצוה ולאחותו כדתניא ומשני כיון דשרי רחמנא חד לאו במת מצוה בנזיר לחודיה או בכ"ג לחודיה מה לי חד לאו מה לי תרי לאוין : **ולאחותו** למה לי · פירוש לרבי ישמעאל דבשלמא לר"ע כיון דצריך קרא להיכא דאית ביה קדושת כ"ג והוא נזיר ולא אמר מה לי חד לאו מה לי תרי לאוין ה"נ אילטריך קרא מיותר דלאחותו שידחה מ"מ עשה דפסח ומילה אע"ג שיש בהן כרת אלא לרבי ישמעאל דאין לו חילוק בין חד לאו לשני לאוין היה סבור נמי דאין לו חילוק בכרת ומשני דבהא ודאי מודה רבי ישמעאל דסד"א כי שרא רחמנא למת מצוה נזיר וכהן ה] דחד לאו הוא כלומר לית ביה כרת אבל פסח ומילה דכרת לא יטמא למת מצוה קמ"ל אחותו :

ולרבי

ומה ת"ל (ג)אביו א)שאם אתה אומר מן הכלל הייתי אומר לך עד שאתה דן כו' או כלך לדרך זו נאמר כלל בכהן הדיוט לנפש לא יטמא כו' אף כלל האמור בנזיר יהא מיטמא לכך הוצרך לומר בנזיר ג) דלאביו לא יטמא : והא מיבעי ליה לאביו · כלומר ועכשיו נמצאת אתה דן שצריך לומר בנזיר שלא יטמא לאביו ממש והואיל ואינו מיותר לכך מהיכן אתה דן דנזיר מיטמא למת מצוה : אלא· ג) מהיכן אתה לומד ממה שאמר לאחיו שאינו צריך דהשתא לאביו אינו מיטמא לשאר קרובין לא כ"ש ולאחיו מה ת"ל אלא לומר דלאחיו הוא דאינו מיטמא אבל מיטמא הוא למת מצוה : ולאמו אתא ליה לג"ש · למילף מינה אמו האמורה בכהן גדול לכדרבי וכדלעיל וגבי כ"ג ליכא למימר דהא דכתיב ביה ולאביו דלאביו ממש הוא דקאתי [דלא] יטמא לו דכיון דעל כל נפשות מת לא יבא לא אתא אלא בקרובים כדפירש ברישא דשמעתא שמע מינה דלאביו מייתר ליה וקאתא למימר דלאביו הוא דאינו מיטמא אבל מיטמא הוא למת מצוה : ולאחותו · דכתיב גבי נזיר למה לי : לכדתניא הרי שהיה נזיר והולך למול את בנו ולשחוט את פסחו · והאי דנקיט להו אהדדי היינו משום דמילת זכריו ועבדיו מעכבין את פסחו : ת"ל ולאחותו · וקאתא לאשמועינן דאע"ג דאזיל לדבר מצוה למצות מילה ופסח דאית בהו כרת אפי' הכי יניח מצות מילה ופסח ומיטמא למת מצוה : ר"ע אומר · כשהוא אומר על נפש הרי רחוקין אמורין וכשהוא אומר מת הרי קרובין אמורין לאביו ולאמו מה ת"ל אלא לאביו ולאמו אינו מיטמא כו' ור"ע לא משמע ליה מאמו כלום אלא אגררא דאמר מאביו נסבה קרא : ולאחיו מה ת"ל שאם היה כ"ג ונזיר כו' · דסד"א היכא דלא הוה ליה אלא נזיר או כהן ליטמא למת מצוה אבל היכא דהוה נזיר וכ"ג דאית ביה תרי איסורא לא קמ"ל : ולאחותו לכדתניא הרי שהיה הולך לשחוט את פסחו כו' : ולר"ע ג"ש לכדרבי מנא ליה · דכ"ג מיטמא בנגעו ובזיבתו של אביו דאילו לדידיה לא משמע ליה מלאמו כלל הא קאמר דאגררא נסבה קרא : אמר לך כיון דאמינא שאם היה כ"ג ונזיר לאחיו אינו מיטמא ד)אבל מיטמא הוא למת מצוה · וכתיב ביה בכ"ג ונזיר לא יטמא להם במותם אבל מיטמא בנגעם ובזיבתם : מה לי כ"ג לחודיה מה לי כ"ג כשהוא נזיר · דמיטמא בנגעו ובזיבתו של אביו כ"ש דכ"ג לחודיה מותר ליטמא בנגעם ובזיבתם : מה לי חד לאו מה לי תרי לאוין · דכיון דמישתרי ליה לגבי מת מצוה חד לאו אישתרי ליה נמי בתרי לאוי כגון כ"ג ונזיר : ולאחותו למה לי · כלומר א"כ דלר' ישמעאל נפקא ליה כ"ג ונזיר משום מה לי חד לאו מה לי תרי לאוי ה) אחותו למה לי למישרי פסח ומילה (ג) אכתי אינטריכא ולאחותו ס"ד כו' :

ולרבי

פי' הרא"ש

לקרובים: נאמרו כללות בכ"ג על כל נפשות מת לא יבא . כללות בנזיר על כל נפש מת כללות בכהן הדיוט לנפש לא יטמא · לאביו מבעי ליה לגופיה דלא גמיר מכהן הדיוט שיטמא לאביו . ולאחותו מה ת"ל . ולאחותו דכתיב בנזיר . הרי שהיה הולך ישראל ואינו נזיר . יכול יטמא דאתי עשה דטומאת קרובים דכתיב בכהן הדיוט לה יטמא ודחי עשה דפסח ומילה . אמרת לא יטמא . דחמיר עשה דידהו דאית בהו כרת : ר"ע אומר נפש אלו הרחוקים דסברא הוא לאוקמה דוקא ברחוקים מידי דהוה אכהן הדיוט . מת אלו הקרובים לאוסרו אף בקרובים . לאביו ולאמו וכו' אבל מטמא הוא למת מצוה ותרווייהו צריכי להך דרשא כדמצריך להו לקמן בשמעת' · לאחיו שאם היה כ"ג ונזיר וכו' ולא מצריך קרא לכהן הדיוט ונזיר · כיון דקילא קדושת כהן הדיוט דמטמא לקרובים לא בעי קרא אם נתוספה קדושתו על נזירות · ולאחותו לכדתניא הרי שהיה הולך וכו' . מה לי כ"ג ומה לי כ"ג ונזיר דכיון דכ"ג ונזיר מטמא למת מצוה כ"ש כ"ג לחודיה · ולא איצטריך אמו דכ"ג להתירו במת מצוה ומופנה הוא לג"ש : ולר' ישמעאל כ"ג ונזיר מנ"ל . דלאביו מבעי ליה לגופיה לאמו לג"ש לאחיו שמטמא למת מצוה : ולאחותו לכדתניא ולא אייתיר ליה קרא לכ"ג שמטמא למת מצוה : כיון דשרא רחמנא חד לאו א)לאביו מת מצוה . כ"ג לחודיה ה"ה כששניהם יחד הוי לאו ולאו מה לי תרי לאוי . א"כ דלא בעי קרא להולך לשחוט פסחו ולמול בנו . אבל מילה ופסח דכרת . דבמילה נמי איכא כרת דגדול מיחייב כרת .

א) נראה דצ"ל דשרא חד לאו גבי מת מצוה הכא לאביו גבי כ"ג לחודיה .

מסורת הש"ס

מגילה ג: סנהדרין לה· ברכות יט: זבחים ק·

[זבחים ק· ע"ש בתוס']

צ"ל נפש

נוסחת הריב"ן

א) אביו כנזיר : ב)לאביו דלאביו: ג) מכאן אתה דן ממה שאמר כו' ד)אינו מיטמא וכתיב ביה: ה) תרי לאוי דנזיר ודפסח אכתי איצטריכא כו' :

הגהות הב"ח

(א) גמ' ר"ע אומר על נפש אלו הרחוקים : (ב) רש"י ד"ה ומה ת"ל לאביו הס"ד ואח"כ מ"ה או כלך וכו' שאם אתה אומר וכו' שאתה דן כו' נאמר כלל כו"ל ותיבות או כלך לדרך זו נמחק : (ג) ד"ה ולאחותו וכו' ומילה ומשני אכתי :

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ולאחותו וכו' למדין ומשיבין · לפנינו הגירסא שם בנדה דר"י ס"ל למדין ואין משיבין :

צ"ל ולאמו

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוד"ה (מעבר לדף) האי וכו' אכללא דכ"ג נ"ב ע"כ מוחק בא"מ ועושה הכל דיבור אחד כמ"ש לעיל : ב] ד"ה ר"ע אומר וכו' דאיקרי נפש בהמה וכו'. נ"ב והא דבכילה לא ע"כ אמר ר"פ אפילו נפש בהמה במשמע שאני התם דכתיב לכל נפש והכי משמעות הברייתא שם דקאמרה ממשמע שנאמר לכל נפש שומע אני אפי' נפש בהמה וכו' אך קשה לי מהא דכתב בפ' תמור וכהן כי יקנה נפש קנין כספו דקי"ל אפי' נפש בהמה במשמע וכמ"ש הר"ב פי"א דתרומות משנה ט וצ"ע : ג] ד"ה לאביו וכו' אלא לכהן הדיוט ונזיר כצ"ל. א"מ: ד] ד"ה ולאחותו וכו' דכ"ג נמי כדאמרי'. תיבת כדאמרינן נמחק וכ"ב סלקא דעתך . א"מ ; ה] ד"ה ולאחותו ל"ג וכו' נזיר וכהן דאיסור לאו וכו' כצ"ל :

ולר"ע מכדי לא שנא כהן גדול לחודיה ולא שנא כ"ג והוא נזיר נפקא מלאחיו לאביו ולאמו למה לי צריכי דאי כתב אביו הוה אמינא היינו טעמא דלא מיטמא ליה משום דחזקה בעלמא הוא אבל אמו דידעין דילידתיה ליטמא לה ואי כתב רחמנא אמו הוה אמינא אמו לא ליטמא לה דלאו אזיל זרעה בתרה אבל אביו כיון דאמר מר °למשפחותם לבית אבותם אימא ליטמא ליה קא משמע לן (א) °ועל כל נפשות מת לא יבא למה לי על

במדבר א · ויקרא כא

ולרבי עקיבא מכדי לא שנא כהן גדול לחודיה ול"ש כהן גדול ונזיר · איכא למשמע מולאחיו דהשתא כהן גדול והוא נזיר מיטמא למת מצוה כל שכן כהן גדול לחודיה ולאביו נמי דאינו מיטמא משמע ליה מעל כל נפשות מת כדלעיל הא דכתב רחמנא לאביו ולאמו לבתר הכי למה לי הא קא (ב) משמע לן מעל כל נפשות מת: צריכי דאי כתב רחמנא לאבין · ולא א) לאמו הוה אמינא לאביו הוא דאינו מיטמא משום דלא ברירא מילתא אי אבוה הוא ב) דחזקה בעלמא הוא אבל אמו דודאי ילידתיה ליטמא לה קמשמע לן: למשפחותם לבית אבותם· (ב"ב קט:) משפחת אב קרויה משפחה ולא משפחת אם קרויה משפחה: ולרבי עקיבא דאמר גבי נזיר נפש אלו רחוקים מת אלו קרובים האי על כל נפשות מת דכתיב גבי כהן גדול למה לי אמר לך צריכא: על

ולרבי עקיבא ל"ש כהן גדול לחודיה ול"ש כ"ג והוא נזיר נפקא ליה מלאחיו · דנזיר דאפילו יש בו שתי קדושות לאביו ולאמו דנזיר ל"ל וא"ת והא צריכי למת מצוה וי"ל דהכי פירושא למה לי תרווייהו לכתוב חד למת מצוה והוא הדין נמי דיש להקשות לאביו ולאמו דכ"ג למה לי תרווייהו לא לכתוב אלא לאמו לגזרה שוה דלאביו לא איצטריך לגופיה בכ"ג לקרובים א) [דלעיל] דריש ר"ע מעל כל נפשות רחוקים מת קרובים ב) והצריכותא דקעביד על תרין קראי בין בנזיר בין בכ"ג: **ומשני** דצריכי · דאי כתב אביו ולא לאמו הוה אמינא דווקא לאביו אינו מיטמא משום דקורבא דאביו חזקה בעלמא הוא משום דרוב בעילות אחר הבעל אבל אמו דודאי ילידתיה אימא דמיטמא לה לכך אי הוה כתב לאביו לחודיה הוה אמינא דאתי יתורא דאביו למעוטי לאמו מהאי טעמא ואי הוה כתיב לאמו בלא לאביו הוה אמינא דוקא לאמו אינו מיטמא דלא אזיל זרעה בתרה כדכתיב למשפחותם לבית אבותם והלכך אי הוה כתיב לאמו ולא כתיב לאביו הוה אמינא דאמו מייתרא למעוטי אביו ועל כל נפשות מת לא יבא דמוקי ליה לקרובים מיתורא אע"ג דכתיב סתמא דאי לא כתיב אביו בפי' הוה מוקמינן ליה בקורבא דלד אם דוקא מסברא דקאמר ג) בודאי ילידתיה ואי כתיב אביו ולא אמו (כו') בפי' אע"ג דמרבינן קרובים ממת דמיותר הוא הוה מוקמינן ליה דוקא בקורבא דלד אב מטעמא דקאמר הש"ס ד) שזרעו מתייחס אחריו וא"ת ואפי' אי כתיב אביו ולא אמו היכי תיסק אדעתין דלאמו יטמא ותיפוק ליה מק"ו מאביו מק"ו דלעיל ומה במקום שכהן הדיוט מיטמא לאחיו מאביו כדאמרינן לעיל ה) והוא גופא [*תימא] דק"ו ניתן למידרש ונראה למהר"ף דלר"ע דדריש מנפש דנזיר וכן מעל כל נפשות מת לא יבא דכ"ג דבקרובים איירי א"כ הוי כללא לכל הקרובים הלכך כי פרט בתר הכי חד מן הקרובים אביו או אמו הוה אמינא אין בכלל אלא מה שבפרט אביו אין אמו לא או איפכא כיון שיש טעם לחלק ביניהם וכיון דהוי מטעם כלל *או פרט דאין בכלל אלא מה שבפרט א"כ אפילו בק"ו נמי לא אתי אמו מאביו כמו כלל ופרט דעלמא דאין לרבות יותר מן הפרט לא בק"ו ולא בשום דרשא אחרת כדפרישית בריש שלשה מינין (לעיל דף לה.) וא"ת כיון דמטעם כלל ופרט הוא א"כ למה לי טעמא שנותן לאביו מטעם חזקה וכן לאמו משום דלא אזיל זרעה בתרה תיפוק ליה מהאי טעמא דאין בכלל אלא מה שבפרט כמו בעלמא ועוד קשה דמשמע כאן מדכתיב ואמו הוה ידעינן כולהון קרובים כגון אחיו ואחותו ואמאי נימא לעולם אין בכלל אלא מה שבפרט וי"ל שאני איסור טומאה דגלי קרא בכהן הדיוט שמטמא לקרובים ולא לרחוקים א"כ בסברא דקורבא היתה תליא מילתא והלכך צריך ליתן טעמא באביו ובאמו מה לד קורבא יש בזה יותר מבזה וניחא נמי דמאביו ואמו ידעינן אחיו ואחותו שהרי אין לך עוד טעם לחלק בקרובים יותר רק מב' טעמים מלד האב ומלד האם כדקא מפרש בצריכותא והלכך כיון דגלי אביו ואמו ה"ה אחיו ואחותו ואין לנו לומר תו אין בכלל אלא מה שבפרט ותדע דהכי הוא שהרי לעיל במילתיה דרבי ישמעאל דקאמר מעיקרא או אינו אומר לאביו[אלא]למעוטי אחרים רחוקים י) ופירשו בתוספות לעיל מטעמא דכלל ופרט [וסתר] ליה משום דגלי בכהן הדיוט שסברא הוא ליטמא לקרובים יותר מלרחוקים ש"מ דגבי איסור טומאה גם כי דיינינן ליה בכלל ובפרט צריך טעם וסברא לדבר והשתא ניחא דלר"ע צריך למיכתב תרווייהו לאביו ולאמו ולא אתיא אמו בק"ו מאביו כדפרישית ולא דמי לר' ישמעאל דיליף ליה מק"ו אמו מאביו דלרבי ישמעאל כללא דנזיר על כל נפשות מת לא יבא לא בקרובים כתיב וכיון דברחוקים כתיב אינך יכול לומר כלל ופרט אא"כ תאמר דלמעוטי רחוקים קאתי וזה אינך יכול לומר כדאיתא לעיל [ק"ו] מכהן הדיוט הלכך תו ליכא למידייניה בכלל ופרט למעוטי קרובים אחרים כגון אמו כמו לר"ע דהא כללא לאו בקרובים כתיב כמו לר"ע והלכך אתיא אמו שפיר בק"ו מאביו ומ"מ צריכינן לק"ו משום סברא דצריכותא כדפרישית לעיל וא"ת הא תינח גבי נזיר אבל גבי כ"ג הא כללא הויא בקרובים גם לר' ישמעאל כדאמר לעיל על כל נפשות מת לא יבא בקרובים או אינו אלא ברחוקים אמינא ק"ו מכהן הדיוט וא"כ נידייניה בכלל ופרט וכ"ל כיון דגבי נזיר לא מצי למידייניה בכלל ופרט ואתיא אמו בק"ו מאביו כדפרישית א"כ גבי כ"ג נמי הכי הוא דהא ילפינן מהדדי מגזרה שוה דלאמו ועוד י"ל דשמא לא חשיב ליה כללא כיון דהא דאוקימנא ליה להאי דכ"ג בקרובים אינו מכח [הפסוק] עצמו דכ"ג אלא מכהן הדיוט באו אינו כדפרישית לעיל ולא דמי לדר"ע דר"ע מוקי קרא מטעמא דנפשיה מכח הפסוק עצמו הלכך חשיב כלל גמור וצריך עיון דהא ר"ע דריש ריבה ומיעט פ"ג דשבועות (דף כו.) וי"ל דגם בריבה ומיעט ממעטינן מילתא דבר אחד ואין מוטיל ק"ו או מדה אחרת לרבות והלכך אי הוה כתיב אביו הוה ממעטינן אמו ולא אתיא בק"ו ותו לא מידי כל זה לשון מהר"ף וא"ת וכיון דצריכי לגופייהו אביו ואמו א"כ מהיכא תיתי [מת מצוה] בנזיר וגם לא מייתרי לג"ש בכ"ג כיון דמילרך צריכי וי"ל דעל כרחיך מיותרים הם למת מצוה בנזיר ולג"ש בכ"ג דאל"כ ליפתוק קרא מתרווייהו דהא ר"ע דריש מייתורא [דמת] קרובים בין בנזיר בין בכ"ג ועל כרחיך מקרא מלא דבר הכתוב בכולהו קרובים ולא מפליג בין אביו לאמו בשום סברא למה נכתבו שניהם כל עיקר אלא בנזיר לאיתויי מת מצוה ובכ"ג לג"ש ומיהו אי לא כתיב אלא חד לאביו או לאמו אז הוה אמינא דאע"ג דמקרא מלא דבר הכתוב מ"מ הוה אמינא דלהכי כתיב חד למעוטי אידך ולאפוקי מקרא מלא כדפרישית וא"ת מי מזקקינן לומר את הצריכותא לר"ע בין אמו לאביו אדרבה נאמר דאין שום סברא לחלק ביניהם ומייתרי תרווייהו לאביו ולאמו בין בנזיר בין בכ"ג ונדרוש אביו למת מצוה ואמו לג"ש שבשניהם ואע"ג דברייתא מזכיר שניהם במילתיה דר"ע לאביו ולאמו תרווייהו למת מצוה מה בכך מ"מ נימא דלאו דווקא נקט אלא מאביו לחודיה נפקא דהכי נמי אמרינן לעיל לר' ישמעאל דאע"פ שהזכיר בברייתא לאביו ולאמו גבי מת מצוה אפ"ה אסיקנא דלא אתי כלל אלא אביו לגופיה ואמו לג"ש ומת מצוה מלאחיו הוא דנפקא לן כדאמרינן לעיל אלמא לאו דווקא הכי נמי נימא דלאו דווקא נקט אמו אלא מאביו לחודיה נפקא וי"ל דלא דמי דודאי לר' ישמעאל לא הזכיר לדרשת מת מצוה כי אם אמו דהא לאביו איצטריך לגופיה לקרובים כדאמרינן לעיל הלכך אע"ג דלמסקנא מת מצוה מלאחיו הוא דנפקא לן ולא מאמו מ"מ שפיר הזכיר לאמו לגבי מת מצוה משום דאי לא הוה כתיב לאחיו הוה דרשינן ומוקמינן לאמו למת מצוה ולא לג"ש דלעולם אית לן לאוקמי קודם למת מצוה דדמי לגופיה מלגזרה שוה למילף לעלמא הלכך לאמו שנכתב קודם הוה מוקמינן לדרשה דמת מצוה אי לא כתיב לאחיו אחרי כן ומיהו למסקנא דמלינן למדרש למת מצוה מלאחיו מוקמי לן לאמו לג"ש אבל הכא במילתיה דר"ע דנפקא לן קרובים מעל כל נפשות כדאמרינן לעיל מלאביו ולאמו לא אצטרכינן כלל לגופייהו הלכך על כרחין מה שהזכיר בברייתא גבי מת מצוה לאביו ולאמו דהא תרווייהו מייתרי כדפרישית תרווייהו נקט משום מת מצוה דאי לאביו משום מת מצוה ולאמו משום ג"ש למה הזכיר כלל לאמו לגבי מת מצוה דכיון דכתיב לאביו קודם בקרא וקרא קמא לאוקמי למת מצוה כדפרישית ואם כן הכא ליכא למימר כמו לר' ישמעאל אלא ש"מ דוקא הזכיר שניהם למת מצוה ומילרך צריכי כדמסיק במסקנא כל זה לשון מהר"ף: מקשינן דסוגיא דידן דריש לר"ע לאביו ולאמו דנזיר מתרווייהו למת מצוה ובפ' טבול יום בזבחים (דף ק.) דריש לר"ע לאביו לחודיה למת מצוה ולאמו הרי שהיה כהן הדיוט והוא נזיר דגם הוא מיטמא למת מצוה לאחיו הרי שהיה כ"ג והוא נזיר שגם הוא מיטמא למת מצוה ומאי שנא ועוד קשה היכי דריש סתמא שתי דרשות מאביו ולאמו והא צריכי אביו ואמו כדקאמר הכא וא"כ ליכא למידרש מינייהו כי אם דרשא אחת כדפרישית לעיל מיהו בתוספת' דסוגיא דפ' טבול יום פליגא אהך דהכא ולית ליה צריכותא דהכא הלכך לאביו ולאמו לשתי דרשות קאתו וא"ת סוגיא דידן אמאי לא מצריך נמי קרא לכהן הדיוט ונזיר כי התם וי"ל דסברא דכיון דכהן הדיוט מיטמא לקרובים לא מהניא טופיינא דכהן הדיוט בקרא דקדושתו קדושת עולם בהדי נזיר להצריך פסוק דכיון דבטומאת עצמו קיל מנזיר אבל כ"ג דגם הוא אינו מיטמא לקרובים ההוא ודאי הוה אמינא דמהניא טופיינא דידיה דקדושתו קדושת עולם שלא יטמא למת מצוה ולהכי איצטריך קרא דנזיר דלאחיו לכ"ג והוא נזיר וסוגיא דהתם סברה דלאו טופיינא דכהן הדיוט ונזיר צריך קרא מיותר ומיהו ק' דכיון דהתם בפ' טבול יום לית ליה צריכותא דלאביו ולאמו א"כ אביו ולאמו דכ"ג ל"ל בשלמא דנזיר כולהו [מפורש]התם כדפרישי' אבל בכ"ג קשיא דתסגי *בהך לגזירה שוה וליכא למימר דסוגיא דהתם ידרוש גבי כ"ג מלאביו מת מצוה ולאמו לג"ש דהא ידעינן מת מצוה בכ"ג מלאחיו

נ"ל לימא

נ"ל ופרט

נ"ל נחד

ולר"ע מכדי ל"ש כ"ג לחודיה ול"ש כ"ג ונזיר נפקא ליה מלאחיו לאביו ולאמו דכ"ג למה לי נהי דלאמו צריך לג"ש לאביו למה לי וה"ה דמצי למבעי לאביו ולאמו דנזיר אמאי צריך תרווייהו למת מצוה: משום דחזקה בעלמא הוא דרוב בעילות אחר הבעל אבל אמו דודאי ילידתי' אימא ליטמא לה והאי דדרשי' מת אלו הקרובים הוה מוקמי' לה בקרובים מצד האב דמדכתיב לאביו הוה ממעטינן אמו וקרוביה שיטמא להם כיון שהם ודאים: כיון דכתיב למשפחותם לבית אבותם ודרשי' מינה פ' יש נוחלין משפחת אב קרויה משפחה הוה אמינא דלאמו אתא למעוטי אב וקרובים דידיה שיטמא להם ומת אלו הקרובים הוה מוקמי' בקרובי האם אבל השתא דכתיב תרווייהו מעל כל נפשות מת דכ"ג ומנפש מת דנזיר. שמעי' כל קרובים ולאמו דכ"ג הוצרך לכתוב לג"ש וכיון דהוצרך לכתוב לאמו הוצרך לכתוב [לאביו] למדרש מיניה דמטמא למת מצוה ואצטריך נמי למכתב לאמו דלא תימא מאביו ממעטי' אמו ואית ליה לר"ע מופנה מצד א' למדים ואין משיבין א"נ כיון דגלי קרא גבי כ"ג דאביו ואמו שקולים הם ה"ה גבי נזיר ואייתר לאמו דנזיר להפנות ג"ש מב' צדדים: על כל נפשות מת למה לי אגב דדריש נפש מת דנזיר בעי נמי למדרש קרא דכהן גדול

נוסחת הריב"ן
א) כתב לאמו : ב) אלא חזקה :

הגהות הב"ח
(א) גמ' קמ"ל ולר"ע על כל נפשות : (ב) רש"י ד"ה ולר"ע וכו' לבתר הכי למה לי הא קא שמעינן לה מעל נפש מת הס"ד והיבא כל נמחק :

הגהות מהר"ב רנשבורג
א] תוס' ד"ה ולר"ע וכו' בכ"ג לקרובים דלעיל תיבת דלעיל נמחק וכ"ב דלקמן א"מ ויעו"ש · ב] בא"ד דריש ר"ע וכו' קרובים כ"ב דלקמן קאי על כ"ג אבל לעיל בדברי ר"ע נפש אלו רחוקים מת אלו קרובים זה מיירי בנזיר כנ"ל א"מ: ג] ד"ה ומשני וכו' דקאמר בודאי ילידתיה תיבות בודאי ילידתיה נמחקו וכ"ב דלא אזיל זרעה בתרה ואי כתיב אביו ולא אמו בפי' כנ"ל א"מ: ד] בא"ד מטעמא דקאמר הש"ס שזרעו מתייחס אחריו · תיבות שזרעו מתייחס אחריו נמחקו וכ"ב משום דחזקה בעלמא הוא א"מ: ה] בא"ד כדאמרינן לעיל והוא גופא תימא תיבות והוא גופא תימא נמחקו וכ"ב והאי כמו דכתיב אמו בהדיא א"מ: ו] בא"ד אחרים רחוקים ופירשו בתוס' וכו' על כל נפשות מת לא יבא וכו' דברחוקים כתיב אינך יכול לומר וכו' ומ"מ צריכינן לק"ו משום סברא דצריכותא עי' בכ"ז בתורת מישור ·

עין משפט
נר מצוה

יג א מיי' פ"ז מהלכות נזירות הלכה ב סמג עשין קכז:

יד ב מיי' שם הלכה א והלכה ה ופ"ו שם הלכה ג:

מסורת הש"ס

[לעיל לח. וש"נ]

חולין פט: ק

קדושין נב:

על כל לאפוקי רחוקים מת לאפוקי קרובים נפשות לאפוקי *רביעית דם שיצא משני מתים שמטמא באהל שנאמר על כל נפשות מת לא יבא: מתני' **על אלו טומאות הנזיר מגלח על המת ועל כזית מן המת ועל כזית נצל ועל מלא תרווד רקב על השדרה ועל הגולגולת ועל אבר מן המת ועל אבר מן החי שיש עליו בשר כראוי ועל חצי קב עצמות ועל חצי לוג דם ועל מגען ועל משאן ועל אהילן ועל עצם כשעורה על מגעו ועל משאו ג]על אלו הנזיר מגלח ומזה בשלישי ובשביעי וסותר את הקודמין ואינו מתחיל למנות אלא עד שיטהר ומביא את קרבנותיו: גמ' *תנו רבנן אחר פטירתו של רבי מאיר אמר להן רבי יהודה לתלמידיו אל יכנסו תלמידי רבי מאיר לכאן מפני שקנתרנין הן ולא ללמוד תורה הן באין אלא לקפחני בהלכות הן באין דחק סומכוס ונכנס אמר להם כך שנה לי רבי מאיר על אלו טומאות הנזיר מגלח על המת ועל כזית מן המת כעס רבי יהודה ואמר להן לא כך אמרתי לכם אל יכנסו תלמידי רבי מאיר לכאן מפני שקנתרנין הן על כזית מן המת מגלח על המת לא כ"ש
אמר

נוסחת הריב"ן
א) אינה צריכה תלמוד:

על כל לאפוקי רחוקים · דלא ליטמא: מת לאפוקי קרובים: נפשות · שאם יצאת רביעית דם מב' מתים אינו מטמא להם: מתני' גלל · מפרש בגמרא: ועל אבר מן החי ועל אבר מן המת שיש עליהם בשר כראוי · דהיינו כדי שיכול לחיות ולהבריא אף על פי שאין עליהן בשר כזית: חצי לוג דם · שתי רביעיות: על עצם כשעורה על מגעו ועל משאו · אבל לא על אהילו: גמ' קנטרנין · טירטוריו"ש: לקפחני · לנצחני: כעס רבי יהודה · ואמר זו א) אינו משנה:
ועדיין

מלאחיו דנזיר כדקאמר הש"ס מה לי כ"ג לאחותו מה לי כ"ג ונזיר לכך נראה דהתם נמי בפ' טבול יום אית ליה צריכותא לגבי כ"ג אלא סבר כיון דגלי לן תרוייהו בכ"ג דאין חילוק בין זה לזה בין אב לאם כי אם גילוי מילתא בעלמא הוא ויליף נזיר מיניה הלכך דריש תרוייהו גבי נזיר סתם מיהו צריך לומר דסוגיא דהכא חלוקה דמצריך גם לגבי נזיר תרוייהו לכך לא דריש מלאמו כהן הדיוט והוא נזיר כי התם ועוד יש ליישב גם הך דהכא דסברה כי הסיא דטבול יום דדוחק הוא לפלוגי סוגיא דשמעתין אההיא דפ' טבול יום דהא אידי ואידי ר"ע היא ואין סברא לומר דתרי תנאי נינהו אליבא דר"ע מדלא קאמר הש"ס בהדיא ואף על גב דסוגיא דידן עביד צריכותא מאביו ומאמו והתם דריש תרתי מאביו ומאמו נאמר דמקרא דכ"ג עביד צריכותא ולגלויי מילתא בעלמא אנזיר הוא ומעתה גם בנזיר שוין ואייתר לן בנזיר תרוייהו לדרשא כדדריש התם וא"ת א"כ אמאי דריש הכא מלאביו ולאמו דנזיר תרוייהו למת מצוה לר"ע הא בחדא סגי וי"ל דאין הכי נמי דהכא נמי ניחא לאביו לאודיה למת מצוה ולאמו משום כהן הדיוט והוא נזיר כדדריש התם ומיהו לא חש לפרושי כל הדרשות הכא משום דסמיך אסוגיא דהתם דפרק טבול יום וכן דרך הש"ס שמקצר במקום אחד ומאריך במקום אחר וא"ת א"כ למה הזכיר לר"ע כאן דרשא דכ"ג ונזיר כדדרשינן *בסמוך נמי אסוגיא דהתם כמו שסומך בדרשא דכהן הדיוט ונזיר דדרשינן מלאמו שלא הביאה כאן לאותה הדרשא ויש לומר היינו משום דאיצטריך ליה להביא דרשא דכהן גדול ונזיר מלאחיו ולמימר *למה לי כ"ג ונזיר כו' כדי לאפנויי ההוא לאביו ולאמו דכ"ג לגזירה שוה ומה שכתבו שניהם אביו ואמו היינו משום הצריכותא שביניהם וגם מיניה מקשינן לר' ישמעאל כ"ג ונזיר א] עליה ולאחותו נמי מפרש לר"ע דכתיב בתר לאחיו הואיל והתחיל לדרוש לאחיו כדפרישית שצריך לו ב] לגמור הפסוק עד סופו אי נמי משום דלר"ע איצטריך טפי לאחותו יותר מלרבי ישמעאל משום (*דאית) ליה לר"ע מה לי חד לאו כו' כל זה לשון מהר"ף: על כל לאפוקי רחוקים · הנך לאפוקי הוי פירושא כמו נפקא ליה מהאי קרא כלומר שמפסוק זה יוצאה הדרשא שלהם משמע דמעל כל לאודיה דריש רחוקים מדדריש בסמוך נפשות לרביעית דם הבאה משני מתים ודוחק הוא דהא ג] גבי נזיר נמי כתיב על כל נפש ואפ"ה לא דריש מיניה רחוקים כי אם מנפש לכך נראה דהכא נמי דריש רחוקים מעל כל נפשות ומ"מ דריש נמי מיניה רביעית דם משני מתים מדכתיב נפשות לשון רבים ולא נפש ויש לתמוה למה ליה לר"ע גבי כ"ג קרא דרחוקים תיפוק ליה מק"ו מכהן הדיוט כמו לתנא דריש פרקין או משום איסור שהיה עליו בהדיוטותו להיכא אזל כדפרישית לעיל דזה עיקר הטעם לעיל ופי' בתוס' לעבור עליו בשני לאוין ותימה קצת דהש"ס לא הזכירו כלל וצריך עיון לשון מהר"ף: מתני' על אלו טומאות הנזיר מגלח. על המת ועל כזית מן המת · בין במגע בין במשא בין באהל ומפרש בגמרא דהשתא על כזית מן המת מגלח על מת שלם לא כ"ש: נצל · מוהל מן המת כדמפרש בגמ': ועל מלא תרווד רקב · רקבון ועפרורית הבא מן המת ובגמרא מפרש שיעורא · תרווד כף: ועל השדרה ועל הגולגולת · ואע"פ שאינעליה בשר כלל ובגמ' בעי אי על תרוייהו או על חדא מנהון: ועל אבר מן המת ואבר מן החי שיש עליהם בשר כראוי · בפרק העור והרוטב (חולין דף קכח:) מפרש שזהו בשר שיוכל האבר לחיות ממנו אם היה מחובר לאדם חי שיוכל להעלות ארוכה ואע"פ שאין בו כזית בשר: ועל חצי קב עצמות · ומיירי שבאו מרוב מנייטו או מרוב בנייטו כגון שיש ד] בקב עצמות שנשתברו וחצי קב עצמות זה מהן מעט מכל עצם ועצם והיינו מרוב מנייטו ורוב בנייטו מפרש לקמן שני שוקים וירך אחד או איפכא ואע"פ שמטמא באהל ברובע הקב כדאיתא בהדיא במתניתין *בפ"ק דאהלות אלו מטמאין באהל וקחשיב רובע עצמות הכא מרוב מנייטו או מרוב בנייטו מ"מ הלכה הוא דאין הנזיר מגלח אלא על חצי קב וליכא לפרושי חצי קב משהו עצמות שאינו מרוב בנייטו ולא מרוב מנייטו דהא באהל נמי לא מטמא מדלא קתני להו בפ"ק דאהלות בהדי הנך דמטמא באהל: ועל חצי לוג דם · ואע"פ שמטמא באהל ברביעית כדאיתא במתניתין דאהלות מ"מ אין הנזיר מגלח אלא על חצי לוג ושיעורין הלכה למשה מסיני: על משאו ועל מגעו ועל אהילו · דכל הני דחשיב לעיל מטמא בין במגע בין במשא בין באהל ועצם כשעורה על מגעו ועל משאו מגלח אבל באהל אפילו טמויי לא מטמא: על אלו הנזיר מגלח · בגמ' מפרש על אלו דרישא ועל אלו דסיפא למעוטי מאי: ומזה בשלישי ובשביעי וסותר את הקודמין · דכתיב והימים הראשונים יפלו ואין מתחיל למנות נזירות דטהרה עד שיטהר ול"ג במשנה ויביא קרבנותיו וכן מוכח בגמ' דאיבעיא מיבעיא ליה מתניתין מני דא"כ פשיטא דרבנן היא: אלא לקפחני בהלכות · לצערני: כך שנה לי רבי מאיר · במשנה על המת ועל כזית מן המת ורבי יהודה לא היה שונה על המת במשנתו משום דכל שכן דמכזית מן המת וכו': עדיין · יכול להקשות ולומר על אבר ממנו מגלח כדתנן במתניתין ומיירי דאפילו אין עליו כזית בשר כדתנן פ"ק דאהלות שהאברים אין להם שיעור כל שכן על מת שלם ואכתי מאי קמשמע לן על המת: אלא כדאמר ר' יוחנן לא נצרכה אלא לנפל שלא נתקשרו אבריו בגידין · ה] [ואית] בו כזית בשר ואבר מאותו נפל אינו מטמא באהל כיון שאין בו גידין דלא מיקרי אבר אלא עצם ובשר וגידין ועל כל המת מגלח אע"פ שאין לו עדיין גידין והא דקאמר הכא כדאמר ר' יוחנן פי' רבינו יצחק דאמתניתין דאהלות אמרה דקתני המת וכזית מן המת דמטמא באהל מוקי לה רבי יוחנן בנפל שלא נתקשרו אבריו בגידין*:
רבא

צ"ל בסמוך

דלית כצ"ל

צ"ל בפרק שני

שייך לדף ב

[וע"ע תוס' חולין פט: ד"ה ולמר]

פי' הרא"ש

על כל לאפוקי רחוקים ולעבור עליו בב' לאוין דבלאו האי קרא ידעי' ליה דלא גרע מכהן הדיוט נפשות לאפוקי רביעית דם הבאה מב' מתים שאסור ליטמא להם דדרשינן נפשות מת ב' נפשות משום מת א' דהיינו רביעית א' דאין אדם יכול להיות בפחות מרביעית דם: כך כתוב במקצת ספרים לאפוקי רביעית דם וכו' והצריכו המפרשים לפרושי לאפוקי שלא יטמא לה וברוב ספרים כתיב לאיתויי וניחא הך גיר' טפי לאיתויי שמטמא באהל: אלא לקפחני בהלכות · לצערנא: כך שנה לנו רבי מאיר ור' יהודה לא היה שונה

צ"ל מה לי

גליון הש"ס

תוס' ד"ה על כל · גבי נזיר נמי כתיב על כל נפש · בנזיר לא כתיב כל ע' א"מ:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] בא"ד (המתחיל מעבר לדף) ולמימר מה לי וכו' כהן גדול ונזיר עליה תיבת עליה נמחק וצ"ל מגליה: ב] בא"ד כדפרישית שצריך לו לגמור תיבת לגמור נמחק וצ"ל גומר: ג] ד"ה על כל וכו' דהא גבי נזיר נמי כתיב על כל נ"ב עי' א"מ ניאור דכריסס כ ז ס דתמוהים דבנזיר לא כתיב כל: ד] ד"ה ועל חצי וכו' כגון שיש בקב תיבה בקב נמחק וצ"ל רוב א"מ: ה] ד"ה אלא וכו' נתקשרו אבריו בגידין ואית תיבת ואית נמחק וצ"ל ואין א"מ:

*אמר ר' יוסי יאמרו מאיר שכב יהודה כעס יוסי שתק תורה מה תהא עליה א"ר יוסי לא נצרכה אלא למת שאין עליו כזית בשר ועדיין יאמר על אבר ממנו מגלח על כולו לא כל שכן אלא *כדאמר רבי יוחנן לא נצרכה אלא [א]לנפל שלא נתקשרו אבריו בגידין הכא נמי בנפל שלא נתקשרו אבריו בגידין רבא אמר *לא נצרכה [ב]אלא לרוב בניינו ולרוב מניינו שאין בהן רובע עצמות: על כזית מת ועל כזית נצל: ואיזהו נצל [ג]בשר המת שקרש ומוהל שהרתיח היכי דמי אילימא דלא ידעינן דדידיה הוא כי קרש מאי הוי אלא דידעינן דדידיה הוא אף על גב דלא קרש אמר ר' ירמיה [ד]בסתם אי קרש מוהל הוא לא קרש דלמא כיחו וניעו הוא [ה]בעא מיניה אביי מרבה יש נצל לבהמה או אין נצל לבהמה מי אמרינן (א) גמירי נצל דאתי מאדם אבל דאתי מבהמה לא או דלמא לא שנא הניחא למאן דאמר *טומאה חמורה עד לגר וטומאה קלה עד לכלב שפיר אלא למ"ד [ו]טומאה חמורה עד לכלב מאי איכא למימר תא שמע *[ז]המחוהו באור טמא בחמה טהור ואי ס"ד עד לכלב אפי' בחמה נמי איתמ ממחי ליה בתר דאסרוח בחמה כיון דאסרח הוה ליה עפר *תנן [ח]כל הנצוק טהור [ט]חוץ מדבש הזיפים והצפיחית

ב"ש

רש"י

ועדיין א) יאמר על אבר ממנו מגלח · ובלבד שיהא עליו בשר כראוי ואע"פ שאין עליו כזית בשר על מת כולו לא כ"ש: (ב) ב) כי אמר ר"מ דעל מת מגלח כי הכיא דאמר ר' יוחנן לא נצרכה אלא ג) לנפל כו' · ובמס' חולין קאי וה"נ בנפל שלא נתקשרו אבריו בגידין יפה אמר ר"מ דמיטמא ואע"פ שאין עליו בשר: ורבא אמר · כי אמר ר"מ ד) ברוב בניינו של מת או ברוב מניינו שאין עליהן כזית בשר ואין בין ה) כולו רובע הקב עצמות דאע"ג דבעלמא לא הוי חשיב לענין טומאת אהל אה"כ שיהא בהן רובע עצמות גבי נזיר הוי חשוב כמת שלם הואיל דאית ביה רוב בניינו או רוב מניינו שהוא מיטמא עליו ומגלח עליהם: שקרש· שנימוח ואח"כ קרש: ומוהל שהרתיח · שילא מבשר המת כמינמים והרתיח ו) ליקרש ע"י רתיחות שהרתיח דכל הני נצל כבשר המת דמי ונזיר מגלח עליו: נצל· לשון הפרש כמו ויצל אלהים (בראשית לא): היכי דמי אילימא דלא ידעינן · אי ההיא משקה דקרש הוי מן המת כלומר דידעינן ודאי דלאו ממת הוא: כי קרש מאי מיטמא· הא ידעי' דלאו ממת הוא: ואי מן המת הוא· בודאי אפילו לא קרש אמאי לא מטמא: א"ר ירמיה בסתם· כלומר ספוקי מספקא לן אי דמת הוי אי לא הלכך אי קרש ודאי ז) מגופיה של מת הוא ולא כיחו וניעו ואי לא קרש דלמא כיחו וניעו הוא דהא ליכא כיחו וניעו במת טמא דכל המשקים היוצאים ממת טהורין חוץ מן הדם: כי גמירי· דנצל מטמא ההוא דאתי מאדם אבל נצל דאתי מבהמה לא מטמא כנבלה: או דלמא לא שנא והניחא· דלא איצטריך ליה למיבעי אית ליה נצל או לא אליבא דמ"ד דטומאה חמורה כלומר דטומאת נבלה הוי לעולם כל זמן דחזי לאכילה לגר הלכך כיון דנצל הוא ח) לא חזי לאכילת אדם לא מטמא: אלא למ"ד דטומאה חמורה לעולם ט) הוא עד דמיפסל מאכילת כלב הכא מאי· מי אמרי' כיון דאכתי חזי לאכילת כלב אכתי מטמא כזית נבלה או דלמא כיון דנמוח כעפרא בעלמא דמי ולא מטמא טומאה קלה: עד לכלב· כל זמן שלא תיפסל מאכילת כלב שאינה מוסרחת כ"כ שהכלב אינו רוצה לאוכלה: ת"ש· חלב נבלה שהמחהו באור שהתיכו באור: טמא· דעדיין אוכל ראוי הוא: המחהו בחמה טהור· דפרחה טומאתו: ואי ס"ד· דיש נצל לבהמה אפי' המחהו בחמה ליהוי טמא כי חזר וקרש: לעולם אימא לך דיש נצל לבהמה · והכא הייני טעמא דכי המחהו בחמה טהור דאימת קא ממחי ליה חמה לבתר דאסרח וכיון דאסרח תו לא חזי אפי' לאכילת כלב ומשום הכי טהור ואינו מטמא אפי' בטומאה קלה: תנן התם כל הניצוק טהור· כל משקין שמריקין מכלי אל כלי אע"פ שנטמא תחתון וקילוח יורד משפה לשפה לא נעשה חיבור כדי לטמא העליון: חוץ מדבש הזיפים· מאותו דבש שהוא עבה ויכולין לזייפו לערב בו משקין אחרים וזיפים משמע לשון זיוף כדמפ' במס' סוטה בפ' בתרא (דף מח:): והצפיחית· כמו כצפיחית בדבש (שמות טז) ברישקרי"ש בלע"ז והואיל והן עבין נעשה תחתון כמו מחובר לעליון שהקילוח היורד למטה למשקין טמאין (ג) י) נעשה כולו טמא ואפילו העליון אבל דבש שלנו שאינו עב הואיל וגלול הוא ניצוק שבו טהור ככל המשקין:

בס"א

תוספות

רבא אמר לא נצרכה אלא לרוב בנינו ולרוב מנינו שאין בהם רובע עצמות · והייגו על המת דקתני במתני' דליכא אבר שלם ולרבותא נקט שאין בהם רובע עצמות דשיעורא דנזיר הוא בחצי קב (אלא לרבותא) דאע"פ שאין בו רובע עצמות הוא מגלח כיון שיש בו רוב הבנין או רוב המנין אבל אם אין בו רוב הבנין או רוב המנין אינו מגלח אא"כ יש בו חצי קב כדאמרינן במתני' דאינו מגלח על אהל רובע עצמות ואית ספרים דגרסי לא נצרכה אלא לשדרה וגולגולת שאין בו רובע עצמות והכי נמי בפרקין לקמן (דף נג. ושם) פריך והאמר רבא לא נצרכה אלא לשדרה וגולגולת שאין בו רובע עצמות ולא מצינו שאמר רבא בעלמא אם לא כאן ולכך הגיהו בספרים כן ולא גרסי' ליה דהיכי מצינן למימר דעל המת דמתני' איירי בשדרה וגולגולת והא קתני במתני' בהדיא ועל השדרה ועל הגולגולת לכך יש לגרוס [אלא] לרוב בנין דלא תניא במתני' בפירוש ומהאי טעמא נמי ניחא אמאי לא משני רבא אמתני' דאהלות כדמשני הכא על המת דקתני התם לרוב בנינו או לרוב מנינו משום דבמתני' דאהלות קתני בהדיא על רוב בנין או על רוב מנין דמטמא באהל הלכך ליכא לפרושי התם על המת אלא כר' יוחנן וא"כ לר' יוחנן תנא ושייר במתני' רוב בנינו ורוב מנינו אי ס"ל דנזיר מגלח עלייהו: ת"ר איזהו נצל בשר המת שקרש · כך היא ברייתא בשר המת שקרש שנימוח הבשר מתחלה ואח"כ קרש וכן מוהל שהרתיח מוהל היוצא מן המת והרתיחו באור והעלה רתיחות הייגו נצל וכזית מטמא באהל: היכי דמי אי לא ידעי' דדידיה הוא· כלומר שאין אנו יודעים אם המוהל הזה מבשר המת שנימוח או מכיחו וניעו שהן טהורים כי קריש מאי הוי היכי מגלח על הספק ואי דידעינן דדידיה הוא ואע"ג דלא קריש נמי ול"ל דקריש כיון דידעינן שהוא מבשר המת: א"ר ירמיה בסתם · כלומר דידעינן דבא מזה המת אבל לא ידעינן מוהל זה מבשרו או מכיחו קירש ודאי מוהל הוא הבא מבשר המת ואי לא קירש כיחו וניעו הוא וה"נ יש לפרש גבי הרתיח דלא ידעינן וכי הרתיח והעלה רתיחות ודאי מוהל הבא מהמת הוא וזהו נצל לא הרתיח כיחו וניעו הוא: יש נצל לבהמה · כזית מן הנבלה שנרקב מאליו ונימוח מי מטמא במגע ובמשא או לאו ולא לענין גילוח דנזיר קבעי: טומאה חמורה · הייגו טומאת נבילות לטמא אדם במגע ובמשא: עד לגר · עד שתפסל מלאכול לגר כדכתיב (דברים יד) לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה הראויה לגר קרויה נבילה לטמא במגע ובמשא והכא כיון שאינה ראויה לא מטמא וליכא למיבעי מידי אי יש נצל דאפילו אם תימצי לומר דיש נצל לבהמה הכא טהורה כיון דככר נפסלה מאכילת גר: וטומאה קלה · פי' שאר אוכלין שאינן מטמאין אלא כביצה לשאר אוכלין ומשקין ומטמאין טומאת אוכלין עד שיפסלו מאכילת כלב ומהאי סוגיא לא נפקא מידי לסוגיא דידן אלא אגב רישא נקטיה: אלא למ"ד טומאה חמורה עד לכלב מאי · כלומר לדידיה איכא למיבעי מי הוי א] של בהמה חשיב כבשר נבלה ומטמאה לאדם במגע ובמשא שהרי אכתי ראוי לכלב הוא או לא גמירי נצל בהמה להחשב כבשר ואע"ג דראוי לכלב עפרא בעלמא הוי ואינו מטמא: ת"ש המחהו באור טמא · גבי נבלת עוף טהור מיתניא (חולין דף קכ.) המחהו לשומן של נבלת עוף טהור באור טמא דמשום הכי לא נפסל מלאכול לכלב כדמעיקרא דדרך להמחות שומן באור: בחמה טהור · דכשנימוח בחמה הוא מסריח מחום השמש ואינו ראוי לאכילת אדם ולכך הוא טהור ואי ס"ד יש נצל לבהמה וה"ה לנבלת עוף טהור אפילו בחמה נמי ליטמא דאכתי הוא ראוי לכלב אלא ש"מ דאין נצל ולכך הוא טהור אבל באור מיהא כיון שהמחהו בידים עדיף מנצל דלא הוי אלא כשנרקב ונמחה מעצמו ומשני אימת קא ממחו לבתר דקא מסרח ובתר דאסרח מכח החמה מבאים למאן דה"ל כעפרא דאף לכלב אינו ראוי ולא דמי לנצל דבהמה שנמחה בלא חמה וראוי אכתי לכלב: תנן התם · בפרק [חמישי] דמכשירין כל הנצוק טהור שאם יצק ועירה משקין טהורים לתוך משקין טמאין מלמעלה למטה לא נטמאו הטהורים דנצוק אינו חיבור לא לטומאה ולא לטהרה: חוץ מן דבש הזיפים · בפרק בתרא דסוטה (דף מח:) מפרש רבי יוחנן מאי זיפים דבש שמזייפין אותו לפי שהוא עב יותר מדאי ומשימין בו מים ואינו ניכר רשב"ל אומר על שם מקומו שנאמר זיף וטלם ובעלות ולפיחית כמו כלפיחית בדבש כלומר שרודה אותו מן הכוורת מעורב עם השעוה ובערוך פירש עיסה שמטוגנת בדבש באלו נלוק טמא דמתוך שהוא עב [הרבה] חשיב אוכל וכאילו העליון והתחתון מעורבין יחד זה בזה ולכך הנצוק הוי חיבור:

בית

עין משפט נר מצוה

טו א ב ג מיי' פ"ג מהלכות נזירות הל' ב ופ"ב מהלכות טומאת מת הלכה א:

טז ד מיי' פ"ב מהלכות טומאת מת הל' א:

יז ה מיי' פ"א מהלכות אבות הטומאה הלכה יג:

יח ו מיי' שם ופ"ג שם הלכה יא ופ"ד הל' יב סמג עשין רמו:

יט ז מיי' שם פ"ג הל' י:

כ ח מיי' פ"ז מהלכות טומאת אוכלין הל' א:

כא ט מיי' שם הל' ד:

מסורת הש"ס

[קדושין נג:]

חולין פט:

[לקמן נג.]

בכורות כג: [חולין עא.]

תוספתא סוף זבים חולין קכ. כילה ז.

סוטה מח: מכשירין פ"ה מ"ט

נוסחת הריב"ן

א) יאמרו: ב) אלא כי אמר: ג) לעובר: ד) דלריכה תלמוד ברוב: ה) כולן: ו) וקרש: ז) הלכך אי קרש ודאי דמת הוא אי לא קרש כו' וכל המשקים: ח) ולא חזי: ט) הויא: י) בשעה שהוא פוסק מתוך שהוא עב נעשה כחוט ועולה אותו ראש של חוט זה שנגע במשקים טמאים שבתחתון למעלה ונעשה כולו טמא כו':

הגהות הב"ח

(א) גמ' מי אמרינן כי גמירי: (ב) רש"י ד"ה ועדיין וכו' לא כל שכן הס"ד ואח"כ מ"ה אלא כדאמרי' כי אמר ר"מ דעל מת: (ג) ד"ה והצפיחית וכו' טמאין עושה כולו טמא:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה אלא וכו' לדידיה איכא למיבעי מי הוי נצל וכו' כצ"ל א"מ:

פי' הרא"ש

אלא כזית מן המת ונפל שלא נתקשרו אבריו בגידין' דעל אבר ממנו אינו מגלח כיון דאין בו גידין דאמרינן דאינו מטמא באהל עד שיהא בו משהו בשר וגידין ועצמות: לרוב בנינו ורוב מנינו' רוב בנינו מפרש לקמן שני שוקים וירך א' ורוב מנינו היינו קכ"ב אברי' אע"פ שאין בהם רובע עצמות אבל אם לא היה רוב הבנין או רוב המנין אינו מגלח עד שיהיה בהם חצי קב: ויס"ג כדאמר רבא לא נצרכה וכו' ור' יוחנן ורבא אמרי למלתייהו אמתני' דאהלות דקתני אלו מטמאין באהל המת וכזית מן המת ואיכא למפרך כדפריך הכא כזית ממנו מטמא באהל כולו לכ"ש וא"א לגרום כן דהא באהלות קתני בהדיא רובע עצמות מרוב הבנין או מרוב המנין ויס"ג לא נצרכה אלא לשדרה וגלגולת דהא לקמן פריך והא רבא הוא דאמר לא נצרכה אלא לשדרה ולגלגולת שאין בהם רובע עצמות ולא מצינו בשום מקום שאמר רבא אם לא שאמרה בכאן וליתא להך גירסא דהא תנא במתני' שדרה וגלגולת והא דפריך לקמן והא רבא פשיטא ליה דרבא לא מצריך רובע לשדרה וגלגולת כי היכי דלא מצריך לרוב בנינו ולרוב מנינו ולא נהירא לי דאי פריך משום דנראה לו להשוות השדרה וגלגולת לרוב בנינו מאי פריך והאמר רבא מתני' היא באהלות רוב בנינו ורוב מנינו שאין בהם רובע וי"ל דהתם לענין אהל מתניא אבל הכא מייתי ראיה מגלוח נזיר אגילות נזיר ואע"ג דלרבא נמי מיבעי ליה לשנויי מתני' דאהלות כדתרצה רבי יוחנן מ"מ מסתברא לי' דנזיר מגלח על רוב בנין ורוב מנין ולהכי אוקי מתני' דהכא לאיתויי רוב בנין ורוב מנין: בשר המת שהקריש· שנימוח הבשר תחלה ואח"כ הקריש: ומוהל שהרתיח· מוהל שנמצא אצל המת ואינו יודע אם מבשר המת הוא או כיחו וניעו אם מעלה רתיחות כשמשימין אותו על האור בידוע שהוא מבשר המת: היכי דמי בשר המת אי דלא ידעינן שבא מבשר המת כי קריש מאי הוי. היאך הנזיר מגלח עליו מספק שמא מכיחו וניעו הוא ואי דידעינן דדידיה שמבשרו בא אפילו לא קרש נמי א"ר ירמיה בסתם כגון שנמצא אצל המת וידוע הוא שבא מן המת אבל אין ידוע אם מבשר המת שנימוח או מכיחו וניעו אי קריש ודאי מוהל הוא וכו': יש נצל לבהמה' בשר נבלה שנימוח מי מטמא במגע ובמשא או לא: טומאה חמורה טומאת נבלות לטמא אדם וכלים עד לגר עד שתפסל מאכילת הגר שנאמר לגר אשר בשעריך תתננה הראויה לגר קרויה נבלה ושאינה ראויה לגר אינה קרויה נבלה: טומאה קלה כלומר לבפלה מתורת אוכל שאם תגע בשרץ לא תקבל טומאה אחר שנפסל מאכילת הגר עד לכלב כל זמן שראויה לכלב תורת אוכל יש עליה ומקבלת טומאה וכן דין כל אוכל: שפיר' לדידיה ודאי אין נצל לבהמה דכבר נפסל מאכילת הגר כשנימוח אלא למ"ד טומאה חמורה עד לכלב מאי מי הוי (של) כבשר שעדיין הוה ראוי לכלב: המחהו באור גבי נבלת עוף טהור מתניא המחהו לשומן של נבלת העוף באור טמא דעדיין ראוי לאדם בחמה טהור דכשנימוח בחמה הוא מסריח מחום החמה ואינו ראוי לאכילת אדם (ואף אם) [ואי ס"ד] יש נצל לבהמה בחמה נמי ליטמי דאכתי ראוי לכלב' דכיון דאסרח מחמת חמה הוי עפרא ואפילו לכלב לא חזי: כל הנצוק טהור' משנה היא פ"ה דמכשירין כל הנצוק טהור אם משקים טהורים לתוך משקים טמאים אם שפך משקים טהורים לתוך משקים טמאים העליונים טהורים ואין הנצוק מחברם חוץ מדבש הזיפים ובפ' בתרא דסוטה מפרש ר' יוחנן מאי זיפים שמזייפין אותו לפי שהוא עב ביותר ומשימים בו מים ואינו ניכר רשב"ל אומר על שם מקומו דכתיב זיף וטלם וכו' וצפחת כמו כצפיחית בדבש ומפ' (במדות) [בערוך] בעיסה שמטוגנת בדבש ומתוך שהוא עב הנצוק מחברן

כב א מיי' פ"ז מהלכות טומאת אוכלין הל' ד:
כג ב מיי' פ"ד מהל' טומאת מת הלכה ו:
כד ג מיי' שם פ"כ הל' [illegible]

ב"ש אומרים אף המקפה של גריסין ושל פול מפני שהיא סולדת לאחוריה בעי רמי בר חמא יש נצוק לאוכלין או אין נצוק לאוכלין מי אמרינן משום דאית בהו רירי והני לית בהו רירי או דלמא משום דסמיכין הוא והכא הא סמיכין אמר רבא ת"ש *חלב המת שהוא שלם והתיכו טמא היה מפורד והתיכו טהור ואי סלקא דעתך אין נצוק לאוכלין שלם והתיכו נמי ליטהר א"ר זירא אנא ומר בריה דרבינא תרגימנא הכא במאי עסקינן כגון דבהדי דמרתח ליה סליק עמודא דנורא לפומיה דמנא וקרש דאיתיה כולא גבי הדדי א"ל רבינא לרב אשי ת"ש ב"ש אומרים אף המקפה של גריסין ושל פול מפני שהן סולדין לאחוריהן מידי איריא התם משום דסמיכין הכא משום רירי: ועל מלא תרווד רקב: וכמה שיעורו חזקיה אמר מלא פיסת היד רבי יוחנן אמר מלא חפניו *תנן *מלא תרווד רקב שאמרו ישנן[א] מעיקר אצבעות ולמעלה דברי ר"מ וחכ"א מלא חפניו בשלמא ר' יוחנן הוא דאמר כרבנן אלא חזקיה כמאן לא כר"מ ולא כרבנן אמרי[ב] מלא פיסת היד ומלא קשרי אצבעותיו למעלה חד שיעורא הוא אמר ליה רב שימי בר אדא לרב פפא ממאי דהאי מקשרי אצבעותיו ולמעלה לראש דלמא למטה מדידיה דהוה ליה מלא פיסת היד[ג] תיקו:

ת"ר

בית שמאי אומרים אף מקפה של גריסין · שנכתשו בריחים של גרוסות ושל פול שלמים ועושה מהם תבשיל כמו כן חשיב אוכל והוי חיבור מפני שהיא סולדת לאחוריה ב] כשנהפך התבשיל של מקפה ופוסק מלשפוך העמוד סולד וחוזר לאחוריו מתוך שהתבשיל עב [ואית] ביה רירי והם מחברים האוכל להיות יחד: יש נצוק לאוכלין · כגון המחה שומן ועירהו לתוך אוכלין טמאים ולרבנן קמיבעיא ליה מי אמרי' איזן משום דאית בהו רירי פירוש דבש הזיפים והצפיחית אמרו חכמים דהוו חיבור משום דאית בהו רירי כלומר שהן סולדים לאחוריהם ואע"ג דפליגי אמקפה של גריסין דאית להו רירי לא חשיב לת"ק וב"ש סברי אע"ג דלית להו כולי האי רירי חשיבי לחבר העליון לתחתון ושאר אוכלין לית בהו רירי והלכך לא שייך בהו נצוק או דלמא טעמא דת"ק משום דסמיכין משום שהם עבים ושאר אוכלים נמי סמיכין אבל לב"ש לא קא מיבעיא ליה דמדקאמר מפני שהן סולדין לאחוריהן אם כן טעמייהו משום רירי: ת"ש חלב המת שהוא שלם · פי' כזית שלם והתיכו טמא התיכו כמו חיתכו שהמחהו באור טמא כדמעיקרא דמעיקרא היה בו כזית שלם ועדיין ישנו כולו ביחד כדמפרש בסמוך אלו משום דנצוק הוי חיבור הלכך אפילו כי התיכו ב] אפי' שאם לא היה מחובר ביחד [אלא] ע"י נצוק ואי משום שלא נפרד מטולם זה מזה כדמפרש בשינויא: היה מפורד · פירורין של חלב המת שלא היה מעיקרא זית שלם אע"ג דהתיכן באור ונעשה הכל חתיכה אחת טהור כדמסיים בתוספ' דאהלות פרק רביעי מפני שחיבור אדם אינו חיבור וקודם שהתיכו לא היה כזית מחובר יחד ולא היה מטמא הטוגע במקלת [או] אפילו הטוגע בכולו למאן דלית ליה נוגע וחוזר ונוגע לכך כי התיכו נמי לא חשיב זית שלם כיון שחיבור זה בא ע"י אדם ואע"ג דרביעית דם הבאה משני מתים מטמאה למאן דאית ליה [יש אם למקרא דכתיב על כל נפשות מת] (סנהדרין דף ד.) וכן שני חצאי זיתים משני מתים דטמא במס' אהלות (בתוספתא פ"ד) י"ל דהיינו דוקא לענין אהל לפי שראוי להאהיל על שני החצאין יחד אבל בנגיעה לא מטמא והא דאמרי' בפ' [שלישי] דאהלות [מ"ג] הטוגע בשני חצאי זיתים מנבלה טמא י"ל דהתם מיירי שיש בשר מרודד ביניהן המחברם יחד וכי האי גוונא משני בפרק העור והרוטב (חולין דף קכד:) וא"ת תפשוט מהכא דחיבורי אדם אינו חיבור וי"ל היינו דוקא בטומאת מת שהטומאה באה ממנו לצרפו לכזית לטמא אחרים ואפשר להיות שכן הקבלה אבל לצרף האוכלין לקבל טומאה בכביצה מעלמא התם חיבור אדם הוי חיבור כי הקדכל האוכלין מצטרפין לכביצה: ואי ס"ד אין נצוק לאוכלין שלם והתיכו נמי ליטהר · כזית חלב כשנותנין על האש א"א שלא נפרדה טפה אחת ממקום חיבורה מחמת ההתכה אי נצוק אין חיבור דאי אפשר שאותה טפה אינה מחוברת לשאר החלב ע"י נצוק דאי לא חשיב חיבור הרי נפרדה הטפה ואין כאן כזית: כגון בהדי דמרתח ליה סליק עמוד לפומיה דמנא וקירש דאיתיה כוליה גבי הדדי · כשנתן ע"ג האש והרתיח עלה כזית לפומא דמנא בבת אחת מכח האש וקירש דהשתא איתיה כוליה גבי הדדי וכ"ל דקירש אפומא דמנא דאיהו לא קרש אלא חזר ונפל למקומו אין נופל יחד אלא דרך נצוק שאין כח האש מסייע ליפול כמו שמעלהו וכי סליק סליק בבת אחת וכי נפיל נפיל דרך נצוק: ת"ש אף מקפה של גריסין ושל פול מפני ג] (שידים) [שהן] סולדים לאחוריהם · [אלמא] טעמא דשמאי משום רירי הכי נמי מסתברא טעמא דת"ק משום רירי אלא דת"ק בעי רירי טובא ותפשוט דלשאר אוכלין דאין להם רירי אין נצוק: מידי איריא התם משום דסמיכי · דבש של זיפים וצפיחית דהוי חיבור לרבנן היינו משום דסמיכי ולא משום רירי ובהא פליגי דבית שמאי סברי אף כי לא סמיכי הוי חיבור כיון דאיכא רירי כגון מקפה של גריסין ולת"ק רירי לא מעלה ולא מוריד: מלא פיסת יד · מתחילת פיסוק האצבעות עד הזרוע: ישנן מעיקר אצבעות ולמעלה · עד ראשי האצבעות: חד שיעורא הוא · כך מחזיק באצבעות כמו בפיסת ידו: אמר ליה רב שימי · שנויא הוא ממאי דהאי מקישרי אצבעותיו ולמעלה היינו לראשי אצבעותיו דפרכת מינה דלמא למטה דקרי עיקר אצבעות מקום שמחוברין לה ליד ולמעלה דקאמר היינו לצד הגוף עד פרק הזרוע דהיינו ממש פיסת יד לא גרסי' תיקו:

איזהו

בש"א אף נצוק מקפה של גריסין · פולין שנכתשו במכתש ונחלקו לשנים: [ושל פול] א) של פולין שלמות: סולדת לאחוריה · שבשעה שמריקין אותו מכלי אל כלי ופוסק את הנצוק חוזר ראש הנצוק ועולה לו למעלה כלפי אחוריו וכחוזר ונוגע לעליונים דמי ב) והוו טמאין: יש נצוק לאוכלין · היה מריק מקפה של עדשים או של אפונים במקום מדרון (א) ג) למעלה ונטמאו תחתוני' בשעת שפיכה מי הויין העליוני' טמאין או לא גבי דבש הזיפים והצפיחית מ"ט אית בהו נצוק משום דאית בהו רירי דסולדות והני אוכלין לית בהו רירי והויין עליונים טהורים או דלמא גבי זיפים וצפיחית מ"ט נצוק שלהן טמא משום דסמיכין שהן עבים והני נמי סמיכין וליהוי נצוק שלהן טמא: ת"ש חלב של מת (ב) ד) טמא · ויש בו כזית והתיכו במחבת אע"פ שנתגלגל במחבת לא נעשה מפורד וטמא: היה מפורד · אותו כזית מן המת והתיכו אע"פ שנתחבר ביחד טהור כיון דה"ל מפורד מעיקרא פרחה מיניה טומאה והאי דהדר חברו ביחד לא הוי חיבור דחיבור בידי אדם לא ה) הוי חיבור: ואי ס"ד אין נצוק לאוכלין · כי(ג) ו) הוא שלם והתיכו במחבת נמי ליטהר דכיון דמגלגל ליה מזוית זו לזוית זו נפרד זה מזה ולא הוי ביה כזית במכונס אי נמי לכשהתיכו והריקו מכלי אל כלי ליהוי כמפורד וליטהר אלא לאו ש"מ דיש נצוק וחיבור הוא: א"ר זירא · לעולם אימא לך דאין נצוק לאוכלין והא מתני'(ד) דהכא אנא ומר בריה דרבינא תרגמינא דהכא במאי עסקינן כגון שלא הורק מכלי אל כלי ומטולם לא נענעו בכלי כלל: דבהדי דמרתח ליה · שהתיכו במחבת ז) במקום אחד ולא נענעו כלל וההוא חלב לבהדי דקא מהסקליה סלק עמודא דטרא לפומיה דמנא ולא א] ח) [מגיע] לא להכא ולא להכא ולא הוי נצוק כלל דכוליה הוה בהדי הדדי וקרש במקומו ולא נתפזר ט) לכאן ולא לכאן משום הכי טמא: ת"ש בש"א אף מקפה של גריסין · אלמא דיש נצוק לאוכלין: מידי איריא · כלומר לעולם אימא לך אין נצוק והכי הוא דקא מיבעיא י) ליה מי אמרי' דגבי שאר אוכלין כגון עדשים (ה) כ) (מי אמרינן) כיון דסמוכות כגון מקפה של גריסין הוי חיבור או דלמא התם לא הוה טעמא אלא משום דאית ליה רירי במקפה של גריסין אבל בשאר אוכלין דלית בהו רירי לא הוה נצוק · לישנא אחרינא ת"ש ב"ש אומרים כו' מפני שהן סולדין לאחוריהן אלמא דלא הוה טעמא דנצוק אלא משום דאית ביה רירי וגבי שאר אוכלין הואיל דלית בהו רירי לא הוי נצוק מידי איריא לעולם אימא לך יש נצוק לאוכלין וכי קא מיבעיא לן אליבא דרבנן והכי קמיבעיא לן טעמייהו דרבנן דאמרי דהוי נצוק גבי דבש הזיפים טעמא משום דסמיכין והלכך כל אוכלין דסמיכין כגון עדשים אית להו נצוק אבל אליבא דב"ש לא מיבעיא לן דאיכהו לא אמרי דהוי נצוק אלא משום רירי ואילו שאר אוכלין דלית להו רירי לא איצטריך לן למישאל: תרווד · כף: מלא פיסת יד · בלא נ) אצבעות: מלא חפניו · בהדי אצבעותיו: וממאי דהאי קשרי אצבעותיו ולמעלה · דקאמר כלפי ראש אצבעותיו קאמר ומשום הכי מותבת מיניה לחזקיה דלמא למטה מיד דלמא כלפי פיסת יד הוא דקאמר כותיה דחזקיה וחזקיה כר"מ:

איזהו

תוספתא דאהלות פ"ד

[תוספתא אהלות פ"ג]

[עי' חולין פז: תוס' ד"ה [illegible]]

נוסחת הריב"ן

[illegible]

הגהות הב"ח

[illegible]

הגהות הגר"א

[illegible]

פי' הרא"ש

[illegible]

וגע בב' חצאי נבלה טמא י"ל דמיירי כגון שיש בשר מרודד המחבר יחד ובכה"ג משני ואי ס"ד אין ניצוק לאוכלין כזית שלם והתיכו נמי ליטהר · דכשנתן כזית שלם על האור [illegible]ספה א' ממקום חבורה מחמת הרתיחה וכשחזרה עליו לא הוי חיבור אם אין ניצוק [illegible]ב"ע כגון דבהדי דקא מרתח סליק עמודא לפומא דמנא וקרש דאיתיה לכוליה בהדי הדדי [illegible]רתיח עלה כזית לפומא דמנא בבת אחת וקרש שם דהשתא איתיה כוליה בהדי הדדי ולא [illegible]ומר אבל אם לא קרש אלא חזר ונפל למקומו אינו נופל יחד אלא דרך נצוק דאין כח האש מסייעתו ליפול כמו שמעלהו וכי סליק סליק בבת אחת וכי נפיל נפיל [illegible] [illegible]ומרים אף מקפה של גריסין ושל פול מפני שהם סולדים לאחוריהן' אלמא טעמא דבית שמאי משום רירי הוא שע"י הריר נמשך העמוד לאחוריו כשנפסק וכי היכי דטעמא דשמאי משום [illegible] משום רירי אלא דלת"ק בעי רירי טפי' מידי איריא התם משום דסמיכי הכא משום רירי הוא אלא משום דסמיכי ליה לאוכלין ושמאי סבר דאפילו לא סמ[illegible] [illegible] אצבעיים עד הזרוע דהיינו מלא פס היד: מעיקר אצבעותיו ולמעלה קס"ד ממקום שמתחילין האצבעות להתפצל עד סוף היד וקרי ליה למעלה לפי כשאדם משתמש בידיו ומגביה ראשי האצבע[illegible] האצבעות עד הזרוע ומלא קשרי אצבעותיו מתחלת הפיסוק עד סוף האצבעות חד שיעורא הוא: ממאי דהאי מקשרי אצבעותיו ולמעלה לראש אצבעותיו דלמא למעלה לצד הגוף דהיינו [illegible]

א) נ"ל דקירש אפומא דמנא אבל אם לא קרש וכו'.

הגהות מהר"ב רנשבורג א] רש"י ד"ה דבהדי וכו' לפומיה דמנא ולא מגיע תיבת מגיע נמחק א"מ: ב] תוד"ה ב"ש וכו' מפני שהיא סולדת לאחוריה כשנהפך תיבת [illegible] נמחק וצ"ב כשנשפך כצ"ל: ג] ד"ה ת"ש וכו' הלכך אפילו כי התיכו אפילו נמחק אפילו בתרא [illegible] ד] ד"ה ת"ש אף וכו' ושל פול מפני שידים סולדים תיבות שידים סולדים נמחקו וצ"ב שידוע [illegible]

*ת"ר איזהו מת שיש לו רקב מת שנקבר ערום בארון של שיש או על גבי רצפה של אבנים זהו מת שיש לו רקב נקבר בכסותו בארון של עץ או על גבי רצפה של לבנים זהו מת שאין לו רקב אמר עולא *אין רקב אלא הבא מן הבשר ומן הגידים ומן העצמות איתיביה רבא לעולא רקב הבא מן הבשר טהור הא מן העצם טמא ואע"ג דליכא בשר אימא הכי רקב הבא מן הבשר טהור עד שיש עצם בבשר הא ליכא גידים אי אפשר לבשר ולעצמות בלא גידים אמר רב *שמואל בר אבא א"ר יוחנן שני מתים שקברן זה עם זה נעשו גלגלין זה לזה מתיב (א) רב נתן רקב הבא מב' מתים טמא אמר רבא שקברו זה בפני עצמו וזה בפני עצמו והרקיבו ועמדו על מלא תרווד רקב אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן גזז שערו וקברו עמו נעשה לו גלגלין *תנן התם כל שבמת טמא חוץ מן השינים והשער והצפורן ובשעת חיבורן כולן טמאין בעי חזקיה שערו העומד לגלח צפורן העומד ליגזז מאי *מי אמרינן כל העומד ליגזז כגזוז דמי או דלמא השתא מיהא הא מחוברין וניפשוט ליה מדרבה בר בר חנה טעמא משום דגזז הא לא גזז לא הכי קאמר גזז הרי זה גלגלים לא גזז מיבעי ליה בעי ר' ירמיה רקב הבא מן העקב מהו כי גמירנן רקב הבא מכוליה מת אבל דאתי מן עקב לא או דלמא לא שנא ת"ש דתני ר' נתן ברבי אושעיא רקב הבא משני מתים טמא ואי ס"ד הבא מן העקב לא זיל הכא דלמא דרך עקב קאתי והכא דלמא דרך עקב קאתי (ב) אי דאירקיב כוליה מת וקאתי דרך עקב הכי נמי אלא הכא כגון דאירקיב חד אבר וקאתי דרך עקב מאי תיקו בעי רבי ירמיה עובר במעי אשה הוי גלגלים או לא כיון *דאמר מר עובר ירך אמו הלכך גופה הוא ולא הוי גלגלין או דלמא כיון דסופו לצאת מיפרש פריש מינה ואת"ל עובר דסופו לצאת מיפרש פריש מינה

שכבת

איזהו מת שיש לו תורת רקב נקבר ערום כו' · אבל אם נקבר בכסותו אפי' בארון של שיש אין לו תורת רקב לפי שכסותו שנרקבת עמו נעשית לו תערובות ואנו אין לנו הלכה למשה מסיני שיהא רקב מטמא אלא רקב הבא מן המת עצמו בלא תערובות וכן אם נקבר בארון של עץ ואפי' ערום או על גבי רצפה של לבנים הואיל והארון של עץ והתבן של לבנים עשוין לירקב נעשין לו תערובות ואין לו תורת רקב: נעשו גלגלים זה לזה · נעשה כמי שנתערבו זה בזה ואין זה רקב גמור · גלגלין כלומר המגלגל זה לזה ונתערב זה עם זה (ג) וכשנתערב עמו כסות או רקבון אחר דמי ואפילו נקברו ערומים בארון של שיש הואיל דלא הוי רקב א) דמת אחד: אמר רבא · כי קתני התם דרקב הבא מב' מתים טמא כגון שקברו ב) זה בפני עצמו וזה בפני עצמו והרקיבו כל אחד בפני עצמו ועמד על מלא תרווד רקב ממת זה חצי תרווד וממת זה חצי תרווד מצטרפין למלא תרווד הואיל ולא נעשו גלגלין זה לזה מתחילה בשעה שהרקיבו אבל היכא ג) דנקברו זה עם זה לעולם אימא לך דנעשו גלגלין זה לזה ואין לו תורת רקב: גזז שערו וקברו עמו נעשה לו גלגלין · ד) אבל כי לא גזז והניחו מחובר כמו שהוא לא נעשה לו גלגלין: שערו העומד ליגזז · קודם מיתה כגון שהכביד עליו שערו כגזוז דמי ונעשה לו גלגלין ואין לו רקב: הא לא גזז לא · ואע"ג דעומד ליגזז: לא ה"ק גזז הוי גלגלין · כלומר מדרבה בר בר חנה ליכא למשמע מידי דהא דרבה בר בר חנה אמר דכי גזז הוי גלגלין אבל לא גזז לא אמר ביה ולא מידי ואכתי תיבעי לך: מן העקב · מן מרגלותיו כלומר ממתניו ולמטה כי קאמר דמלא תרווד רקב טמא היכא דאתי מכוליה מת מכלפי גוייה שלמעלה דעיקר הגוף בו: ואי ס"ד · רקב הבא מן העקב לא הוי טמא כי בא משני מתים אמאי טמא להאי רקב [זיל] להכא ה) איכא למימר דדילמא דרך עקב קאתי וכן נמי להכא גבי אידך מת דילמא דרך עקב קאתי ואין לו תורת רקב אלא מדלא אמר הכי ש"מ דרקב הבא מן העקב יש לו תורת רקב: ה"ד אי דאירקיב כוליה מת · כלומר לעולם אימא לך דרקב ו) שבא מן העקב טהור והכי קבעיא מינך (*תרווד) אי דאירקיב כולה מת והוא מלא [תרווד] רקב דשקלית מיניה אתא ליה דרך עקב עד כלפי הראש על פני כולו של מת הכי נמי דאיכא למיפשט מהיא דרב נתן בר אושעיא דהוי טמא אלא כי קא מיבעיא ליה הכא כגון דארקיב חד אבר והוא אבר עצמו דארקיב אתא ליה דרך עקב בלבד והכי קמיבעיא לן מי אמרינן כי גמירי רקב כגון דאתי מכל גוף דמת אבל היכא דאתי מן עקב לחודיה לא או דלמא לא שנא :

איזהו מת שיש לו רקב · מלא תרווד רקב מטמא באהל ונזיר מגלח עליו: שנקבר ערום בארון של שיש או על גבי רצפה של אבנים · שאינה נשחקת ואין להסתפק בעפר אחר כי אם ברקב גוף של מת: נקבר בכסותו ואפילו בארון של שיש או ערום בארון של עץ או על גבי רצפה של לבנים · שנוחות ליסחק וליכתש מאליהן זהו מת שאין לו רקב ואפילו לקח ארבע או חמש תרוודין מן רקב שלו שבודאי יש כאן מלא תרווד מגוף המת טהור כדאמרינן בפ' המפלת (נדה כז:) מה תחילתו דבר אחר נעשה לו גלגלין משמע דבהא ליכא מאן דפליג שאם נתערב דבר אחר עמו בתחילתו אינו מטמא : אמר עולא אין רקב אלא הבא מן הבשר ומן הגידין ומן העצמות · מכולם צריך שיהא הרקב: הא מן העצם · לחוד טמא: והא ליכא גידין · ולא הוה מצי לשנויי דהכי קאמר ומן הבשר לחודיה טהור עד שיהא רקב עצם וגידין בהדי בשר דא"כ ליתני מן הבשר ועצם טהור ודייקינן עד דאיכא גידין בהדייהו : א"א לבשר ועצמות בלא גידים · ועולא שהזכיר גידים אצטריך לאפוקי נפל שלא נתקשרו אבריו בגידים וברייתא לא מיירי בהכי אלא בולד נגמר : שני מתים שנקברו זה עם זה נעשו גלגלין זה לזה · ובפרק המפלת (שם כז:) גרסינן בכל הספרים גנגילאן וגם בערוך *פי' גלגלים עפר הוא שמעורב ממקום אחר לשון דבר המתגלגל ועוד פירש בערוך גלגלין קונטריימ"א בלע"ז דלא גמירי רקב אלא של מת אחד ולא שיש מת אחר מעורב בו: מתיב רב נתן רקב הבא משני מתים טמא · וקא ס"ד דמיירי שנקברו יחד : ונרקבו ועמדו על מלא תרווד · אחר שאכלן עש ולא נשאר בכל אחד אלא חצי תרווד וכיון שהיה כל אחד יחידי כשנקברו יש להן דין רקב ויש תימה למה נקט ועמדו על מלא תרווד רקב אחד שלא נשתייר וי"ל דלרבותא נקטיה [דאפילו] כי אין בשניהם אלא תרווד אחד דאיכא השתא רקב מן העקב אפ"ה הוי שיעור כתרווד דלקמן פשטינן מינה בעיא דרקב הבא מן העקב מהו דגם לפי הדיחוי שמעי' דמת דארקיב כוליה מיהא מצטרף רקב העקב לשאר רקבובית לתרווד: תנן התם במס' אהלות (פ"ג מ"ג) כל שבמת טמא וגם העור ופליגי בה בפ' דם נדה (נדה נה.) איכא למ"ד דרבנן ואיכא למ"ד דאורייתא: חוץ מן השינים והשער והצפורן · שטהורין אף מדרבנן: ובשעת חיבורן למת כולן טמאין שהנוגע או מאהיל עליהם א] הוא נוגע או מאהיל על המת דהוו יד לטומאת המת: בעי חזקיה שערו העומד ליגזז מהו · מי הוי ב] [כשאר] חיבורין למת וטמא או כגזוז דמי ולא מטמא במת אף במחובר למת או דלמא מטמא בעודו מחובר בו ויש מפרשים דלענין גלגלין קא מיבעיא ליה כגזוז דמי ונעשה גלגלין או לא ומיהו [כפי'] קמא מסתברא דקאי אמתניתין דכל שבמת טמא: טעמא דגזז · אז הוי גלגלין הא לא גזז לא ומיירי בכל ענין אף משער העומד ליגזז וקאמר דלא גזז דלא הוי גלגלין הכי נמי נימא דבשעת חיבורו טמא דהוי כגופו: לא גזז תיבעי לך · כלומר לרבה בר בר חנה גופיה קא מיבעיא ליה היכא דלא גזז ולהכי נקט גזז דבגזוז דוקא הוא דפשיטא ליה : רקב הבא מן העקב מהו · לפי שבעקבו של אדם יש בו עובי בשר שאין בו חיות ומיבעיא ליה אי גמירי ביה רקב או לא: הבא מכוליה מת · כלומר מכל הבשר שיש בו חיות: רקב הבא משני מתים טמא · ולעיל אוקמיה רבא כגון שעומד על מלא תרווד שלא נשאר משניהם כי אם מלא תרווד ואי סלקא דעתך הבא מן העקב לא כלומר (לא) שאינו מטמא זיל הכא דלמא דרך עקב קאתי כלומר שמא יש בו מן העקב ולהכי נקט דלמא שאין בזה [ודאי] דשמא מן העקב אכלן עש וזה הרקב נשאר מן שאר הגוף: היכי דמי · כלומר היכי הוי [בעיין] ודאי אי דארקיב כוליה מת ואתי דרך עקב ה"נ דיש לו רקב דבהכי מיירי הא דתני רב נתן כשנרקב כל המת ונרקב גם העקב שיש בו דין רקב אלא [בעיין] היכא דארקיב חד אבר הרגל ואתי דרך העקב דאיכא למימר לפי שאין חיות בבשר העקב [מיהר] להרקיב בכי האי גוונא לא גמירי רקב: עובר במעי אשה מי הוי גלגלין · כשני מתים שקברן זה עם זה :

כיון

פי' הרא"ש

איזהו מת שיש לו רקב · שמלא תרווד מעפר (רקבו ביתו) [רקב גופו] מטמא באהל נקבר בארון של שיש · שלא נתערב רקבון אחר בעפרו · אבל אם נקבר בכסותו או בארון של עץ או על גבי רצפה של (אבנים) [לבנים] אין לו דין רקב : אין רקב אלא הבא מן הבשר ומן הגידין ומן העצמות מכולם צריך שיהיה ברקב : הא מן העצם טמא אע"ג דליכא בשר · ולא מצי לשנויי דה"ק מן הבשר לבדו טהור עד שיהיה עמו עצמות וגידין דא"כ הול"ל מן הבשר ומן העצם טהור והוה דייקנא עד דאיכא גידים בהדייהו : אי אפשר לבשר ועצמות בלא גידים · ועולא שהזכיר גידים איצטרך לאפוקי נפל שלא נתקשרו איבריו זה לזה : [נעשו גלגלין זה לזה] בערוך גרס גלגילין ופי' עפר מעורב ממקום אחר לשון דבר שמתגלגל ועוד פי' גלגילין קונטריימא דלא גמירי רקב אלא במת שנקבר לבדו · והרקיבו ועמדו על מלא תרווד · שאכלו עש ולא נשאר בכל א' כי אם חצי תרווד · וצ"ע למה נקט שעמדו על מלא תרווד רקב ולא נשאר מהם יותר · תנן התם פ"ד דאהלות כל שבמת טמא ואף העור טמא איכא מאן דאמר מדרבנן ואיכא מ"ד מדאורייתא: חוץ מן השינים והשער והצפורן' בפ' דם הנדה מפ' טעמא משום דבעי' דומיא דעצם מה עצם שנברא עמו ואין גזעו מחליף אף כל שנברא עמו ואין גזעו מחליף יצאו השינים שלא נבראו עמו יצאו שער וציפורן שאע"פ שנבראו עמו גזעו מחליף ובשעת חבורן הכל טמא והנוגע בהם כנוגע בבשר המת : בעי חזקיה שערו העומד ליגזז וכו' גבול היה להם לגידול שער מתי היה עומד ליגזז ומיבעיא ליה אי מטמא בשעת חבורן למת · וי"מ דמבעי ליה אם נעשה גלגילין כאילו היה גזוז וקברו עמו · ולא נהירא דא"כ אמאי מייתי הך מתני' דאהלות הכא · ותפשוט ליה מדרבה בב"ח טעמא דגזז וכו' משמע ליה דרבה בב"ח איירי בכל עניין אפי' עומד ליגזז וקאמר דוקא גזז · ולא גזז תבעי לך לרבה בב"ח מיבעי ליה היכא דלא גזז ולהכי נקט גזז דבגזוז דוקא הוה פשיטא ליה: רקב מן העקב מהו לפי שיש בעקבו של אדם עובי בשר שאין בו חיות ולהכי מיבעי ליה אם רקבובתו מטמא שהוא אינו חשוב כגוף המת כי גמירי רקב הבא (מן שלא) [מכוליה] מת' כלומר שבא מן דבר שמת עם המת שבשעת מיתה מת הכל יחד אבל דאתי דרך עקב לא · לפי שמחיים הוי כבשר המת' רקב הבא מב' מתים טמא ואוקמה רבא לעיל כגון שעמדו על מלא תרווד שלא נשאר מב' כ"א מלא תרווד ואי ס"ד הבא מן העקב לא כלו' שאינו מטמא זיל להכא דלמא דרך עקב קאתי פי' למה טמא כלך לדרך זו ותאמר שמא מן העקב בא ולא תטמאנו ודאי והמאהיל עליו ונכנס למקדש או אכל קודש בשגגה מביא קרבן ושמא חולין בעזרה הוא' אי דארקיב כוליה מת ואתי דרך עקב ה"נ אם נרקב כל הגוף ונרקב גם העקב לא מבעיא ליה דודאי טמא אלא הכא כגון דארקיב חד אבר וקאתי דרך עקב' שעדיין לא נרקב שאר הגוף כ"א העקב ואותו אבר הסמוך לעקב ואיכא למימר לפי שאין חיות בעקב [מיהר] לרקוב והרקיב גם האבר שאצלו ובכה"ג לא גמרי רקב: עובר במעי אשה מי הוי גלגילין·

כב'

עין משפט נר מצוה

כה א מיי' פ"ז מהל' נזירות הלכה ג ופ"ג מהל' טומאת מת הלכה ד סמג עשין קנז :

כו ב ג מיי' פ"ז מהל' נזירות הלכה ד ופ"ג מהל' טומאת מת הלכה ה סמג עשין קנו :

כז ד ה מיי' פ"ג מהל' טומאת מת הלכ' יג סמג עשין רלה :

כח ו מיי' שם הלכה ה ופ"ז מהל' נזירות הלכה ד :

[בערך גלגל פי' ונערך גנגילון]

מסורת הש"ס: נדה כז: תוספתא דאהלות פ"ב · [פי' תוס' נדה כז: ד"ה למעוטי] · נ"א שמן · נדה נה. אהלות פ"ג מ"ג · [סנהדרין טו:] · ב"ק מט: חולין נח. תמורה לא. · נ"א ודאי

נוסחת הריב"ן

א) רקב כולו : ב) שקברן : ג) דנקברו : ד) (אבל כי לא גזז) ליתא בכ"י : ה) זיל להכא גבי חד מת איכא למימר : ו) דרקב [illegible]

הגהות הב"ח

(א) גמ' מתיב רבי נתן ברבי אושעיא רקב הבא : (ב) שם דלמא דרך עקב קאתי אי דאירקיב : (ג) רש"י ד"ה נעשו וכו' זה עם זה וכשנתערב עמו כסות:

גליון הש"ס

גמ' בעי חזקיה שערו העומד לגלח · עי' גיטין דף נט ע"א :

הגהות מהר"ב רנשבורג א] תוס' ד"ה חוץ וכו' או מאהיל עליהם הוא נוגע · תיבות הוא נוגע נמחקו ונ"ב הוי כנוגע : ב] ד"ה בעי וכו' מי הוי כשאר תיבת כשאר נמחק ונ"ב בשעת חיבורן וכו' כנ"ל :

שכבת זרע במעי אשה מהו מי אמרי' כיון דלא איתצר כי גופה דמי או דלמא כיון דמעלמא קאתי לא בעי רב פפא פירשה מהו כיון דלא מקיימא בדלא אכלה חיותא הוא או דלמאהא נמי מעלמא אתי בעי רב אחא בריה דרב איקא עורו מהו בעי רב הונא בר מנוח כיחו וניעו מהו א"ל רב שמואל בר אחא לרב פפא ואי ס"ד כל הני דקאמר הוי גלגלין רקב דמטמא היכי משכחת לה דאשקייה מי דקלים וסכיא נשא ושלקו במי טבריא אמר אביי נקטינן מת שטחנו אין לו רקב איבעיא להו טחנו וחזר והרקיב מהו מידי הוא טעמא אלא דאיכא בשר וגידים ועצמות והאיכא או דלמא כברייתו בעינן וליכא תיקו תני עולא בר חנינא מת שחסר אין לו רקב ולא תפוסה ולא שכונת קברות מיתיבי לא אם אמרת במת שיש לו רוב ורובע או מלא תרווד רקב תאמר בחי שאין לו לא רוב ולא רובע ולא מלא תרווד רקב היכי דמי דארקיב חד אבר דכוותיה גבי מת אפי' חד אבר איכא רקב מי קתני הא מת הא קמ"ל שום מת יש לו רקב שום חי אין לו רקב בעי רבא הרקיב כשהוא חי וחזר ומת מהו כי גמירי רקב דאירקיב כשהוא מת או דלמא השתא מיהא הא מיית ת"ש לא אם אמרת במת שיש לו רוב ורובע ומלא תרווד רקב תאמר בחי כו' טעמא משום חי הא מת יש לו רקב מי קתני הא מת הא קא משמע לן דשום מת יש לו רקב שום חי אין לו רקב בעי רבא נמלה שחסרה מהו שיעורא גמירין לה והא חסר או בריה גמירי לה והאיכא

אמר

כיון דלא איתצר · שלא נוצר הולד עדיין בגופה שהרי אין סופה לפרוש ממנה: פירשה מהו · פרש שלה שבתוכה מי הוי גלגלין כיון דלא מיקיימא בדלא אכלה חיותא היא ולא הוי גלגלין ואגב שאל עובר במעי אשה בנקבה שאל נמי בפירשה וה"ה בזכר:

עורו מהו שיעשה גלגלין כיחו וניעו מהו שיעשה גלגלין:

כל הני דקאמר הוי גלגלין · פרש וניעו וכיחו כו' היכי משכחת לה:

דאשקייה מי דקלין · דאמרי' בפ' שמונה שרצים (שבת קי·) מאי מי דקלים תרי דקלי איכא במתא מחסיא ונפיק מעיינא דמיא מבינייהו כסא קמא מרפי ואידך משלשל ואידך כי היכי דעייל הכי נפק משלשל את הגוף ומנקה את הגוף ביותר ובכך העביר הפרש וכיחו וניעו: וסביא נשא · פי' רש"י להסיר השער ושלקו במי טבריא תחלה קודם שסכו בנשא להסיר שער הראש ושער הגוף ע"י שסכו נשא נשרו (השער) עקרי השערות דאי סכו מעיקרא בנשא אכתי שרשי השער העוברים דרך העור לבשר לא היו עוד נשרים א] מן הנשא משום דשער חלחולי מתחלחל ומחובר לבשר הראש שתחת העור כדאמרינן בפרק העור והרוטב (חולין קיט:) ונראה דלא סברא כך סוגיא הא דאמר לעיל שערו העומד ליגזז מהו משמע דאותו שאינו עומד ליגזז לא הוי גלגלין ושמא ס"ל כרבה דאמר גזז שערו הוי גלגלין ולא גזז תיבעי ליה בין שעומד ליגזז ובין שאינו עומד ליגזז ועלה קאי: מת שטחנו אין לו רקב · דוקא רקבות גמירי ולא עפרורית דטחינה:

כברייתו בעינן · כלומר שירקב כמו שהיה שלא נשתנה מברייתו: מת שחסר אין לו רקבון · א) שנקבר חסר: ולא תפוסה · לקמן בפ' ב] [הכותים] (דף סד:) המוצא מת בדרך כדרכו נוטלו עם תפוסתו ודריש לה מקרא ומפרש ליה שנוטל כל עפר התיחוח ושלשה אצבעות מקרקע בתולה: ולא שכונת קברות · לקמן בפרק בתרא (דף סד:) אמרינן מצא שלשה מתים אם יש בין זה לזה מארבע אמות עד שמנה אמות הרי זה שכונת קברות ובודק הימנו ולהלן כי יש לחוש שמא יש שם בית הקברות ואם מצא שנים שלמים ואחד חסר אין זה שכונת קברות וצריך עיון למה אם טעם שכונת קברות משום חששא דדילמא היה שם בית הקברות אף כי אחד חסר נמי ניחוש ואם הוא הלכה למשה מסיני מוטב: מיתיבי לא אם אמרת במת כו' · במס' עדיות (פ"ו מ"ג) תנן לה דאיפלגו על כזית בשר [הפורש] מן האבר מן החי דאיכא למאן דמטהר ואיכא למאן דמטמא ויליף לה מבשר הפורש מאבר מן המת ומותיב לא אם אמרת באבר מן המת שכן במת יש בו כמה חומרות רוב ורובע ומלא תרווד · ברוב פירוש רוב בנין או רוב מנין ב) ורוב רובע קב עצמות דמטמא באהל וכן מלא תרווד רקב מן המת שמטמא באהל כדתני באהלות והיכי דמי דאין לו רקב לחי כמו דארקיב חד אבר דכוותה גבי מת אפי' ארקיב חד אבר אם חתך האבר ממנו יש לו רקב ואמאי והא מת חסר הוא ומשני מי קתני הא מת הא קמ"ל שום מת יש לו רקב ובמת שאינו חסר שום חי אין לו רקב וכדאיתא שחתך אבר מן החי ונרקב: טעמא משום חי · פי' כל זמן שהוא חי אין לו רקב אבל מת יש לו רקב כגון מת אדם אחד שנרקב בעודו חי אחד מאבריו יש לו רקב לאותו אבר אע"פ שהרקיב בעודו חי ומשני מי קתני [הא מת] הא קמ"ל דשום מת יש לו רקב כשנרקב לאחר שמת ושום חי אין לו רקב אפי' כי מת אחרי כן אין האבר שנרקב בעודו חי מטמא ג] כדין רקב: נמלה שחסרה מהו · דאמר בפ' אלו הן הלוקין (מכות יג·) האוכל נמלה חייב עליה בכל שהוא אע"פ שאין בה כזית ומיבעיא ליה אם נקצצו רגליה שעדיין היא יכולה לחיות ועדיין שם בריה עליה: מי אמרינן שיעורא גמירי · כלומר שלימה בבריה והא חסרה או דלמא בריה גמירי לה והויא לה שרץ האיל ועדיין ראויה לחיות:

א) נ"ל שנרקב· ב) נ"ל ורובע·

א) שכבת זרע במעי אשה מהו · כגון שמתה (א) שהיתה בת בנים דסתם אשה בת בנים אית לה שכבת זרע במעיה או שנבעלה סמוך למיתתה: מאי מי אמרינן כיון · דאכתי בשעת מיתתה לא נוצר עובר כי גופה הוא ולא הוי גלגלין או דלמא ש"ז מעלמא אתי לה והוי גלגלין ובאשה לעולם אין רקב עד דהוית בתולה או זקנה דלאו בת בנים: פירשה · פרש שבתוך הגוף דהיינו ריעי מי נעשה ב) גלגלין מי אמרינן כיון דלא מקיימה בחייה אי לא אכלה חיותא כמי דידה היא וכגופה דמי ולא הוי גלגלין וה"ה לפרש דאיש אלא איידי דקאי במילי דאשה מסיק לה נמי להא על שם אשה: בעי רב אחא בריה דרב איקא עורו מהו · רוק היוצא לו לאדם שלא ע"י טורח אלא כיון שמעטערו לתוך פיו וגרונו יוצא מי הוי ליה גלגלין ואית ג) דמפרשי עורו עור האדם ממש: כיחו וניעו · איטו יוצא אלא ע"י הדחק: היכי משכחת לה · דלית ליה פירשא קודם שמת: כגון דאשקייה מי דקלים · כדמפ' במס' שבת בפ' שמונה שרצים (דף קי·) מאי מי דקלים תרי דיקלי איכא במערבא ונפיק מעיינא דמיא מבינייהו כסא קמא מרפי ואידך משלשל ואידך כי היכי דעייל הכי נפיק: וסכייה נשא · וסך גופו נשא שקורין טהרה והעביר השיער העומד ליגזז: ושלקו במי טבריא · שהן חמים והופשט עורו ויצא כיחו וניעו: נקטינן מת שטחנו · בריחים או ששחקו דק הרבה אין לו תורת רקב משום דרקב בעינן והא לא אירקיב: מידי הוא טעמא · דרקב ד) מטמא אלא משום דאיכא רקב בשר גידים ועצמות כדאמר עולא לעיל ה"נ איכא רקב של בשר גידין ועצמות ויש לו תורת רקב: או דלמא · רקב הבא ממידי דכברייתו בעינן והא ליכא שהרי טחנו כבר ואין לו תורת רקב תיקו: מת שחסר · אבר כל שהוא אין לו תורת רקב: ולא תפוסה · כההיא דתנן לקמן (דף סד:) המוצא מת מושכב כדרכו נוטלו ואת תפוסתו ואילו הכא כיון דחסר אין צריך ליטול תפוסתו עמו: ולא שכונת קברות · כי ההיא דתנן לקמן (שם) מצא שלשה הרי זו שכונת קברות וקנה מקומו ואילו היכא דחסר אבר אחד מהן אינו שכונת קברות ולא קנה מקומו: איתיביה · ה) בסיפא קאי לא אם אמרת במת שהוא מטמא באהל שיש לו רוב בנינו מטמא באהל ורובע הקב עצמות: תאמר באבר מן החי כו' · שאין רקב שלו טמא והיכי דמי בחי דאין לו תורת רקב כגון דארקיב ביה חד אבר אבל במת כי האי גוונא יש לו תורת רקב ושמע מינה דאע"ג דלא אירקיב בו אלא אבר אחד יש ו) רקב: מי קתני הא דכוותיה במת · אלא לעולם לא קשיא והא קמ"ל דשום מת יש לו רקב כשהוא שלם ולא כשהוא חסר: ושום חי אין לו רקב · דאי אירקיב כוליה ה"ל מת ולא חי ואי אירקיב חד אבר השתא י"ל במת אין לו תורת רקב בחי לא כ"ש: בעי ז) רבא הרקיב · חד אבר כשהוא חי בין שמיטפל עמו בין שאינו מיטפל ולאח"כ חזר והרקיב כולו מהו: כי מטמא היכא דהרקיב כולו כשהוא מת · והאי כשהוא חי הרקיב מקצתו ואין לו תורת רקב: או דלמא הא מיית · וכהרקיב כולו כשהוא מת דמי: הא מת · לאחר כך יש לו רקב ח) דאע"ג דהרקיב במקצת כשהוא חי: מי קתני הא מת · לאח"כ אע"ג דנרקב מחיים דיש לו רקב לא הכי קאמר ט) דשום מת יש לו רקב שום חי אין לו רקב: בעי רבא נמלה שחסרה · כל שהו ואכלה מהו שיעור נמלה שלימה גמירי י) לה דכי אכיל חייב ואילו היכא דחסרה הוי פטור או דלמא בריה גמירי לה דכי אכיל בריה מיחייבו וכי חסרה נמי חייב דהאיכא בריה ואמרינן רובו ככולו:

אמר

ת"ש

כט א מיי' פ"ז מהל' נזירות הלכ' ד ופ"ג מהל' טומאת מת הלכה ו:

ל ב מיי' פ"ז מהל' נזירות שסופ"ג מהל' טומאת מת הלכה ז:

לא ג מיי' פ"ז מהל' נזירות הלכה ג ופ"ג מהל' טומאת מת הל' ד:

לב ד ה מיי' פ"ט מהל' טומאת מת הלכה ה:

לג ו מיי' שם פ"ג הלכ' א ופ"ז מהל' נזירות הלכה ב סמג עשין רלא:

פי' הרא"ש

כב' מתים שנקברו יחד: א) כיון דלא איתי שלא נולד עדיין העובר שסופו לצאת: פירשה הפרש שבמעיו: עורו מהו (מסתברה לי) [משכחת לה] דאשקייה מי דקלים אמרי' במסכת שבת פ' ח' שרצים תרי תאלתא איכא במערבא ונפיק עינא דמייא מבינייהו כסא קמא מרפי ואידך משלשל ואידך כי היכי דעייל הכי נפיק והשקהו ממנו ג' פעמים ובזה העביר הפרש וכיחו וניעו וסכיא נשא שם שהעביר השער ושלקיה נמי במי טבריה להעביר עורו: מת שטחנו אין לו רקב דעפר רקבון גמירי ולא עפר טחינה ולא תפוסה לקמן בפ"ב מפ' לה דהמפנה המת מקברו צריך ליטול תפוסתו עמו ג' אצבעות מקרקע בתולה סביב המת: ולא שכונת קברות לקמ' פ' בתרא מפרש מצא ג' מתים אם יש בין זה לזה מד' אמות ועד [כ']· ה"ז שכונת קברות ובודק ממנו ולהלן כ' אמה כי יש לחוש שמא היה שם בית הקברות ואם מצא ב' מתים שלימים וא' חסר אין זה שכונת הקברות וא"צ לבדוק · ויראה שכל אלו הדברים הלכה למשה מסיני הם: לא אם (גמרה) [אמרת] במת וכו' במסכת עדיות תני לה ופליגי בכזית בשר הפורש מאבר מן החי אם מטמא ובא ללמדינו שמטמא מבשר הפורש מאבר מן המת · ומתיב לא אם אמרת במת שיש לו רוב שרוב בנינו או רוב מנינו מטמא באהל וכן רובע קב עצמות ומלא תרווד רקב מה שאין כן בחי: היכי דמי דאין לו רקב לחי דארקב חד אבר דכוותה גבי מת אפי' הרקיב חד אבר אית ליה רקב ומשני מי קתני הא מת [הא] קמ"ל שום מת יש לו רקב שלא חסר ממנו יש לו רקב · אבל שום חי אין לו [רקב] טעמא משום דחי הא מת יש לו רקב אפי' אותו אבר שהרקיב בחייו מטמא במותו · שום מת יש לו רקב · כשהרקיב אחרי מותו · שום חי אין לו רקב דאם הרקיב בחייו אפי' אחרי מותו טהור בעי רבה נמלה שחסרה מהו דאמר פ' אלו הן הלוקין האוכל נמלה כל שהוא חייב אעפ"י שאין בה (כעדשה) [כזית] וכן לענין טומאה נמי ומיבעי ליה אם נקצצו רגליה שעדיין יכולה לחיות אי שם בריה עליה מי אמרי' שיעורה גמירי בריה שלימה עומדת עדיין במקום שיעור בעדשה · וכמו שאם חסר משיעור עדשה כל שהוא טהור בריה נמי בעי' שתהא שלימה או דילמא בריה גמירי והא איכא כיון שיכולה לחיות ת"ש

[לקמן סה. ע"ש]

עדיות פ"ו מ"ג

נוסחת הריב"ן

א) (שכבת זרע כו' או זקנה דלאו בת בנים) ליתא בכ"י וככי איתא כיון דלא איתצר שעדיין לא נעשית הימנו כי גופו דמי ולא נעשה לה גלגלין תערובות · או דלמא כיון דמאיליה דעלמא קא אתי לה הוי גלגלין ואין לה תורת רקב: ב) מי נעשה לה גלגלין כו' חיותא דידה נמי כו': ג) דגרסי: ד) דרקב סתם מטמא כו' ועצמות וכדאמר: ה) בספרי קאי כו' שיש לו רוב רוב בנינו כו' ומלא רובע קב: ו) יש לו רקב: ז) רבה: ח) ואע"ג: ט) ס"ק ליה לן למגמר מידי דגמירי הלכתא אלא ממידי דסוי בה והכא קמ"ל דשום מת יש לו רקב הא חי אין לו רקב: י) גמירי דהאוכל חייב כו' בריה משום דאמרינן רובו ככולו:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה שכבת וכו' שמתה כשהיא בת בנים:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה וסכיא וכו' לא היו עוד נשרים מן · תיבת מן נמחק וג"כ מלת: ב] ד"ה ולא תפוסה · לקמן בפ' הכותים · תיבת הכותים נמחק וצ"ב בתרא: ג] ד"ה טעמא וכו' מטמא כדין רקב כצ"ל:

א) נראה דצ"ל כיון דלא איתצר · שלא נוצר עדיין העובר ואין סופו לצאת וכ"כ בתוס':

אמר רב יהודה מדיסקרתא ת"ש *°בהם יכול בכולן ת"ל מהם אי מהם יכול מקצתן ת"ל בהם הא כיצד עד שיגע במקצתן שהוא ככולן [א]ושיערו חכמים בכעדשה שכן החומט תחלת ברייתו בכעדשה ש"מ שיעורא גמירי לה אמר רב שמעיה כי בעינן שיעורא דבדלא הויא כעדשה לא מטמא דלא נפלה בה נשמה [ב]אבל נפלה בה נשמה לא תיבעי לך: השדרה והגולגולת: איבעיא להו שדרה וגולגולת תנן [ג]או דלמא או שדרה או גולגולת אמר רבא ת"ש *[ד]שדרה שגירד רוב עילעין שבה טהורה ובקבר אפילו משוברת או מפורקת טמאה מפני הקבר טעמא משום דגירד הא לא גירד טמא ש"מ או שדרה או גולגולת קתני א] הא לא קתני הא קמ"ל דכי גירד טהורה אידך תיבעי לך תא שמע *רבי יהודה אומר ששה דברים ר' עקיבא מטמא וחכמים מטהרין וחזר בו ר' עקיבא ומעשה שהביאו קופה מלאה עצמות לבהכ"נ של טרסיים והניחוה באויר ונכנס תודוס הרופא וכל הרופאים [עמו] ואמרו אין כאן שדרה ממת אחד טעמא דליכא שדרה דמחדא האיכא או שדרה או גולגולת דמחדא נזיר מגלח עליה ש"מ או שדרה או גולגולת תנן לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא שדרה וגולגולת דממת אחד ליכא אלא אפי' או שדרה ממת אחד או גולגולת ממת אחד ליכא תא שמע ממניינא ומה הן ששה דברים שרבי עקיבא מטמא וחכמים [ה]מטהרין *[ו]על אבר מן המת שבא משני מתים [ז]ועל אבר מן החי שבא משני בני אדם [ח]ועל חצי קב עצמות שבא משני מתים ועל רביעית דם הבא משנים ועל עצם כשעורה שנחלק לשנים והשדרה והגולגולת ואי

רש"י

אמר רב יהודה מדסקרתא ת"ש · אלה הטמאים לכם בכל השרץ כל הנוגע בהם במותם וגו' (ויקרא יא) אי בהם יכול בכולם דכי נגע בכולם יהא טמא אבל לא א) במקצתו ת"ל וכל אשר יפול עליו מהם במותם כו': ושיערו חכמים · שמגע עדשה יטמא שהוא כעדשה ב) שהוא ככולו: שכן החומט כו' · ומדקא בעי שיעור בריה כעדשה ש"מ שיעורא דבריה כולה בעינן ואי חסרה שיעורא נפקא לה מכלל טומאתה וה"ה לענין אכילה: אמר ר' שמעיה כי בעינן שיעורא · דבריה במידי דכל ברייתו בכעדשה אבל גבי נמלה ג) בפחות מכעדשה הויא בה נשמה דהא שלימה נמי לא הויא כולה כעדשה לא בעינן שיעורא ואכתי תבעי לך: אמר רבא ת"ש [שדרה] שגירד רוב צלעות שבה · שעקר רוב צלעות שבה טהורה ואע"ג שהן מונחות בצדה: ובקבר כו' · מפני שהקבר מצרפה להיות ד) כמו שלמה הא לא גירד טמאה ואע"ג דליכא גולגולת בהדה וש"מ דשדרה או גולגולת תנן: אידך · לא גירד עדיין תיבעי לך: ששה דברים · לקמן קחשיב להו: של טרסיים · צורפי נחשת ואמרי לה של אותה אומה ואמרי לה אורגים ודומה לו במסכת ע"ז (דף יז:) במעשה דרבי אליעזר כשנתפס למלכות דאמר להו רבם של טרסיים אני: והניחוה באויר · כדי שלא יהיו מיטמאין באותן עצמות: ונכנס תודוס הרופא · שהיה בקי ומומחה אם הן ממת אחד או משני מתים: ואמרו אין כאן שדרה ממת אחד · ואין הנזיר מגלח על אהילו ואפילו לר"ע שהיה אומר בתחלה שאפי' היא באה משני מתים מטמאה על אהילו חזר בו ר"ע: טעמא משום דליכא ביה שדרה ממת אחד · קאמר דאין הנזיר מגלח הא איכא (א) חדא דמת אחד מטמא באהל ואין מועיל הנחתו באוירא כלום והנזיר מגלח עליו ותפשוט דאו שדרה או גולגולת: לא לעולם אימא לך דשדרה וגולגולת ממת אחד בעינן והאי דקאמר להו ה) הרופאים דקא מטהר להו לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא שדרה וגולגולת דמת אחד כדי שיעור טומאת אהל דליכא אלא אפילו שדרה ממת אחד וגולגולת ממת אחד דלדברי ר"ע הוה מטמא לא איכא: ת"ש ממניינא · דששה דברים על אבר מן המת הבא מב' מתים כגון הזרוע או השוק שיש בו שתי עצמות והאחד בא ממת אחד והאחר בא ממת שני וקרויין הן אבר אחד: ר"ע מטמא וחכמים מטהרים · לפי שלא אמרו שיהא מטמא באהל אלא באבר ממת אחד ואבר מן החי הבא מאדם אחד וחצי קב עצמות הבא ממת אחד ורביעית דם הבא ממת אחד במגע ולא באהל ולדברי ר"ע אפי' באהל ועצם כשעורה ממת אחד ובכל אלו ו) אומר ר' עקיבא שאפי' הן באין משני מתים הרי אלו מטמאין:
לעולם

תוספות

ת"ש בהם יכול בכולן · גבי שרצים כתיב אשר יפול מהם אל תוכו ובמקום אחר כתיב אשר יגע בהם במותם הא כיצד יישב שני המקראות הללו וכו' ושיערו חכמים בכעדשה דמיקריא אחד ומיקריא בהם לפי שהחומט תחילת ברייתו בכעדשה וש"מ שיעורא גמירי מדבעינן כעדשה שהרי החומט גם כי הוי תחילתו בכעדשה היינו עם רגליו וקרניו ומ"מ אי חתיך מיניה פורתא דמיפחתי' מכעדשה אפ"ה חיה ואפ"ה בעינן כעדשה ממש כברייתה וש"מ שיעורא גמירי ודחי א"ר שמעיה כי בעינן שיעורא בכעדשה היכא דלא נפלה ביה נשמה כגון חומט שאם נפחת מעט תחילה אז ודאי אין לנו להחשיבו בריה בפחות הואיל ולעולם לא יפול בו נשמת חיים בפחות מכן אבל היכא דנפלה ליה כגון נמלה חיה חשובה היא כי אף קיצן רגליה או שום דבר ממנה יכולה עדיין לחיות הרבה שאין חייה תלוין בדבר שקצן: איבעיא להו שדרה וגולגולת תנן · דדוקא על שניהם מגלח או דלמא או שדרה או גולגולת תנן והוא הדין דאמתניתין דאהלות (פ"ב מ"א) נמי מיבעיא ליה וכן משמע בסמוך דמייתי מתניתין דאהלות למיפשט בעיין: ת"ש שדרה שגרד רוב על עולין שבה · פי' שיבר רוב צלעות שבה תרגום של צלעות עלעולין: טהורה · בצלמא [אמרינן] כמה חסרון בשדרה וכו' ולא תטמא אמר שמואל בפ' אלו טרפות (חולין מב:) וכן לטרפה וגם כאן נראה לרבינו יצחק דיש להשוות דאם נשתברו רוב צלעותיה טרפה וכדאמר בפ' אלו טרפות (שם נב:) נשתברו ברוב שני לדדין טרפה נעקרו אפילו ברוב צד אחד: ובקבר אפי' משוברת או מפורקת טמאה מפני שהקבר מצרפה · דהכי גמירי: טעמא דגירד הא לא גירד טמא וקס"ד דאיירי בלא גולגולת ואפ"ה טמאה וש"מ דאו שדרה או גולגולת תנן ומשני מי קתני הא לא גירד טמאה הא קמ"ל דכי גירד טהורה ואידך תיבעי לך פירוש מי קתני הא לא גירד טמאה בלא גולגולת דלמא כשיש עמה גולגולת איירי ואע"פ [כן] כי גירד רוב צלעות שבה טהורה ואידך תיבעי לך כלומר בלא גירד ואין שם אלא השדרה בלא גולגולת תיבעי לך: תא שמע רבי יהודה אומר ששה דברים ר"ע מטמא · בסמוך קא חשיב להנך ששה דברים וחכמים מטהרין וחזר בו ר"ע: מעשה שהביאו קופה מלאה עצמות לבית הכנסת של טרסיים · פירוש צורפי נחשת והניחוה באויר במקום שאין גג עליו פן יטמאו באהל הנכנסין שם נכנס תודוס הרופא וכל הרופאים עמו ואמרו אין כאן שדרה ממת אחד ובפירוש משניות מצאתי דהכי איתא בסיפרי אמרו הואיל ויש כאן מטהרין [ומטמאין] נעמוד למנין פירוש ר"ע וחכמים שנחלקו בשדרה ובגולגולת הבאים משני מתים ובסמוך מייתי לה ובמס' אהלות פ"ב (מ"ו) נמי תנן פלוגתייהו התחילו מר' עקיבא תחילה וטיהר אמרו לו הואיל ואתה הוא שהיית מטמא טיהרת יהו טהורין: טעמא דליכא שדרה ב] דמת חדא · פי' ממת חדא הא איכא שדרה או גולגולת דמת חדא נזיר מגלח עליה וש"מ או שדרה או גולגולת תנן ודחי דלמא לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא שדרה וגולגולת דממת אחד ליכא ל"ע מה היו צריכין להראות לרופאים אם השדרה ממת אחד או לא והא מסתמא היתה מפורקת ומשוברת ואמרינן לעיל דאף ממת אחד טהורה ואומר רבינו יצחק דאיירי כגון דעל אותן עצמות האהיל האדם בעודן בקבר ואמר לעיל הקבר מצרפו: ת"ש ממניינא מה הן ששה דברים שר"ע מטמא וחכמים מטהרין על אבר מן המת שבא משני מתים ועל אבר מן החי שבא משני בני אדם ועל חצי קב עצמות שבא מב' מתים · ומדלא קאמר הכא ועל רובע עצמות הבא משני מתים כדתנן במסכת אהלות (פ"ב מ"ו) בפלוגתא דר"ע ורבנן יש להוכיח דהכא לענין תגלחת נזיר איירי דאינו מגלח על פחות מחצי קב ולהכי נקט חצי קב דעל רובע הקב דאתי ממת אחד אינו מגלח כדתנן במתניתין והתם לענין טומאת אהל גרידא קתני: ג] שבא משני מתים · דאילו בא ממת אחד לר"ע מגלח כדתנן במתני' לר"ע ופליגי רבנן עליה והכא תנן דר"ע הדר ביה ובדין הוא דמיבעי ליה למינקט לרבנן על חצי לוג דם הבא משני מתים אלא איידי דלר"ע דאף ברביעית מגלח נקט הכי הר"ק: ועל עצם כשעורה ד] ועל רביעית דם כו' ועל עצם כשעורה שנחלק לשנים · אף כי הוא ממת אחד והשדרה וגולגולת במסכת אהלות (פ"ב מ"ו) תניא בהדיא בפלוגתא דר"ע ורבנן השדרה וגולגולת משני מתים: ואי ס"ד או שדרה או גולגולת הני שבעה הויין · פי' דנחלקו בו ר"ע ורבנן ובריסא תנא ששה דברים אלא ודאי שדרה וגולגולת חד דלא מטמא הא בלא הא ומשני לעולם שדרה וגולגולת כתרי חשיב להו וסמי עצם כשעורה מהוספתא דששה דברים דכי קתני ששה דברים דפליגי על ר"ע לאפוקי עצם כשעורה דיחיד הוא דפליג עליה דתניא עצם כשעורה כו':
ואיבעית

עין משפט נר מצוה

לד א מיי' פ"ד מהל' אבות הטומאות הלכ' ב סמג עשין רמו:
לה ב מיי' פ"ב מהלכות מאכלות אסורות הל' כב סמג לאוין קלב:
לו ג מיי' פ"ב מהלכ' טומאת מת הלכה ח ופ"ז מהל' נזירות הלכ' ב וע"ש בכ"מ סמג עשין רלא:
לז ד מיי' פ"ד מהלכות טומאת מת הלכה ז:
לח ה ו מיי' שם הלכ' א ופ"ז מהל' נזירות הלכה ג:
לט ז מיי' פ"ז מהלכות נזירות שם ופ"ד מהלכות טומאת מת הלכה ב:
מ ח מיי' שם הלכה א:

פי' הרא"ש

ת"ש בהם יכול בכולן · בשרצים כתיב וכל אשר יגע בהם' דמשמע שיגע בשרץ שלם ת"ל כל אשר יפול מהם דמשמע אפי' מקצתן: הא כיצד יתקיימו ב' מקראות הללו: ושיערו בכעדשה' דהיינו מקצתו וקרינן ביה בהם לפי שהחומט תחלת ברייתו בכעדשה והוא שלם: ש"מ שיעורא גמירי · דאי אמרת דנמלה שנקצצו רגליה קרויה בריה (ואכתי) [ואף דעתה] אין בו כעדשה דתחילת ברייתו כשהוא שלם אין בו אלא כעדשה ונילוף מיניה דפחות מכעדשה [נמי] מטמא · ודחי כי בעי' שיעורא בכעדשה היכא דלא נפלה ביה נשמה כמו חומט בתחי' (דמקומו) ודאי אין לנו להחשיבו בריה בפחות מכעדשה הואיל ולא תפול בי' נשמה בפחות מכאן: אבל היכא דנפלה ביה נשמה · כגון נמלה חיה חשובה ברי' אפילו חסרה הואיל ועדיין יכולה לחיות: איבעיא להו שדרה וגולגולת תנן · דוקא תרווייהו · או דלמא [או שדרה כו'] ועל מתני' דאהלות דתנן ואלו מטמאין באוהל השדרה והגולגולת שייך נמי למבעי הך בעיא: וכן מוכח בשמעתין דמייתי הך בעיא ממתני' דאהלות · ת"ש שדרה שגידר · פי' חותך כמו גודו אילנא רוב עלעין שבה · צלעות תרגומו עילעין ובפ' אלו טרפות מפ' נשתברו ברוב ב' צדדים נתפרקו ברוב צד א: טהורה' שביטל שם שדרה ממנה ובקבר אפי' נשברה או נפרקה טמאה שהקבר מצרפם דהכי גמירי · הא לא גידר טמאה השדרה לבדה · מי קתני הא לא גדרה טמאה דלמא כי גדר טהורה אידך תבעי לך · מי קתני הא לא גדר טמאה בלא גולגולת · דלמא עם גולגולת מיירי ואעפ"כ אם גדר טהורה אידך · כלומר אם לא גידר תיבעי לך אי מטמא שדרה לבדה · ת"ש ר' יהודה (דברי) [אומר ששה דברים] ר"ע מטמא בסמוך קא חשיב להו: של טרסיים צורפי נחושת והניחוה באויר מקום שאין עליה אוהל שלא יטמאו הנכנסים שם וכל הרופאים אמרו שהיו בקיאים להכיר בעצמות שהם משדרה וגולגולת ולהשוות עצם לעצם ולידע אם הם מב' מתים או ממת א' ואמרו אין כאן שדרה ממת א' ולא גולגולת ממת אחד והנזיר שהאהיל עליהם בעודם בקבר א) אינו מגלח · דאי משום טומאת אוהל אפילו היה שם שדרה ממת א' לא היה מגלח כיון דאין השדרה שלימה כדאמרי' לעיל גדר רוב עילעין שבה טהורה · ת"ש ממניינא ומה הן ז' דברים וכו' ועל חצי קב עצמות וכו' מדלא קתני ועל רובע עצמות הבא מב' מתים כדאיתא בפלוגתא דר"ע ורבנן במסכת אהלות אלמא דלענין תגלחת נזיר איירי הכי ועל עצם כשעורה שנחלק לשנים אע"פי שהוא ממת א' · והשדרה והגולגולת במס' אהלות קתני בהדיא בפלוגתא דר"ע ורבנן השדרה והגולגולת מב' מתים כי קתני
אבר

א) נראה דצ"ל וכלבך אם הי' שם שדרה ממת אחד היה מגלח דאי משום וכו'.

מסורת הש"ס

[חגיגה יא. מכות ט"ו]
תוספתא דאהלות פ"ב
שם פ"ד
[אהלות פ"ב]
עיין לע"ב

נוסחת הריב"ן

א) במקצתן: ב) בהוא: ג) דפחות: ד) להיות שלמה: ה) הרופא וקא מטהר להו: ו) היה אומר:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה טעמא וכו' הא איכא שדרה דמת אחד:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' הא לא קתני · נ"ב עי' תוס' ד"ה טעמא דליכא שדרה וכו': ב] תוס' ד"ה טעמא דליכא שדרה דמת חדא · תיבות דמת חדא נמחקו ונ"ב דמחדא: ג] ד"ה שבא משני מתים וכו' כצ"ל: ד] ד"ה ועל עצם כשעורה ועל רביעית מן תיבות ועל רביעית עד כשעורה נמחק:

מא א מיי' פ"ד מהלכ' טומאת מת הלכה ד:

מב ב מיי' פ"ז מהלכות נזירות הלכה ו:

מג ג מיי' שם הלכה ג ופ"ב מהל' טומאת מת הלכה ט י ופ"ג שם הלכה א ועיין שם בכ"מ סמג עשין לא:

ואי ס"ד או שדרה או גולגולת הני שבעה הויין כי קתני (סימן יחיד שהוא גילח ואחד) כל היכא דפליגי עליה רבים לאפוקי עצם כשעורה דיחיד הוא דפליג עליה *דתני' *עצם כשעורה שנחלק לשנים ר"ע מטמא ורבי יוחנן בן נורי מטהר ואי בעית אימא כי קתני אבר מן המת אבר מן החי לא קתני ואיבעית אימא כי קתני כל היכא דנזיר מגלח על אהילו לאפוקי עצם כשעורה דלא ואיבעית אימא כי קתני כל היכא דהדר ביה לאפוקי רביעית דם דלא הדר ביה דאמר ליה רבי לבר קפרא לא תשנה רביעית דם בחזרה שהרי למודו של ר' עקיבא בידו ועוד המקרא מסייעו ועל כל נפשות מת לא יבא *ר"ש אומר עד ימיו היה מטמא אם משמת חזר בו איני יודע תנא *הושחרו שיניו מפני תעניותיו ת"ש *דתניא *בש"א רובע עצמות מן העצמים או משנים או משלשה ובה"א רובע מן הגויה מרוב הבנין או מרוב המנין אמר רבי יהושע יכולני לעשות דברי ב"ש ודברי ב"ה כאחד שב"ש אומרים משנים או משלשה או משני שוקיים וירך אחד או משני ירכיים ושוק אחד הואיל ורוב (א) גובהו של אדם *מגובה וב"ה אומרים מן הגויה או מרוב בנין או מרוב מנין הואיל וישנן במפרקי ידים ורגלים שמאי אומר אפילו עצם מן השדרה או מן הגולגולת *שאני שמאי [לקמן נג.] דמחמיר (ב) ליפשוט מינה טעמא דבית שמאי דמחמיר הארבנן עד דאיכא שדרה וגולגולת לא עד כאן לא פליגי רבנן עליה דשמאי אלא בעצם אחד דאתי מן השדרה ומן הגולגולת אבל היכא דאיתיה בעיניה אפילו חדא מינהון בעי רמי בר חמא רובע עצמות מן שדרה וגולגולת מאי [א] כי קתני חצי קב עצמות היכא דאיכא משאר אבריו אבל מן שדרה וגולגולת דחמירי אפי' רובע עצמות או דלמא לא שנא אמר רבא ת"ש השדרה והגולגולת ואי סלקא דעתך רובע עצמות דאתי מן שדרה וגולגולת [ב] חמיר ליתני על רובע עצמות הבא מן השדרה כו'
והא

ואיבעית אימא כי קתני מידי דמית מידי דחי לא קתני · ולא תחשוב בהנך ששה דברים אבר מן החי ואיבעית אימא כי קתני מילי דנזיר מגלח על אהילו לאפוקי עצם כשעורה דאינו מגלח אלא על מגעו ועל משאו ואיבעית אימא מידי דהדר ביה שחזר ר"ע כדקתני לעיל שחזר בו ר"ע לאפוקי רביעית דם הבאה מב' מתים דלא הדר וששה דברים דקא חשיב מהנך דהדר ביה ולעולם שדרה וגולגולת בתרי חשיב להו : דא"ל רבי לבר קפרא תלמידיה לא תשנה דם רביעית בחזרה שהרי למוד ערוך הוא בפיו של ר"ע · דעל רביעית הבאה מב' מתים דנזיר מגלח ועוד המקרא מסייעו ובא להכחיש דברי האומר שר"ע חזר ב] ובא ר"ש לומר כרבי דר"ע לא חזר בו אלא שאמר דרך קנטור כלפי ר"ע שאמר אם משמת חזר בו איני יודע: [**אמר** ר"ש עד יום מותו של ר"ע היה מטמא· כלומר לא חזר בו] : **תנא** הושחרו שיניו· של ר"ש מפני תעניותיו מפני שאין דרך ארץ לדבר על רבו בלשון זה וישב והתענה ימים רבים : **ת"ש** דתני' ב"ש אומרים רובע עצמות מן העצמים מן השנים מן הג' · פירוש או משנים או משלשה אברים יטמא רובע עצמות באהל ובית הלל אומרים מן הגויה פירוש מעיקר הגויה מרוב הבנין או מרוב המנין שרמ"ח אברים יש באדם כדתניא בריש מסכת אהלות וקכ"ה הם רוב מנין ואם תפש קכ"ה עצמות וקילף מעט מן כל אחד ואחד עד שהעמיד על רובע יטמאו באהל: **אמר** ר' יהושע יכולני לעשות דברי ב"ש ודברי ב"ה אחד שב"ש אומרים משנים או מג' או מב' שוקים וירך אחד או משני ירכים ושוק אחד · כמלא רוב בניינו של אדם ג]תניא במס' אהלו' (פ"א מ"ח) דקחשבינן רמ"ח אברים וחשיב מלמטה למעלה פרסות הרגל וחשיב שנים בשוק חמשה בארכובה ואחד בירך לכאורה משמע ממתני' דהתם דשוק למטה מן הארכובה וירך למעלה : משני שוקים וירך אחד או משני ירכים ושוק אחד הואיל והוא רוב בנינו של אדם מגובה ומב' או משלשה דקאמרי ב"ש לאו דווקא אלא כלומר רובע עצמות הבא מרוב הבנין ורוב ד] המנין הוי לגובה האדם ירך ע"ג שני שוקים ויש מפרשים דשני שוקים וירך אחד קרי שנים לפי שהשוקים דקים ביותר והוו כחד ועם ירך אחד נחשבים כשני עצמות ושני ירכים ושוק אחד הרי שלשה לפי שהירכים עבים וגדולים נחשבין כשנים והשוק עמהם הרי שלשה : **וב"ה** אומרים מן הגויה מרוב המנין · הואיל ויש ברוב המנין דהיינו מפרקי ידים ורגלים וב"ש איירו ברובע הבא מרוב הבנין וב"ה איירו ברובע הבא מרוב המנין ומר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי ומפרקי ידים ורגלים ה] תניא רוב המנין בלא רוב הבנין כדמפרש במסכת אהלות (פ"א מ"ח) דפרסת הרגלים יש ל' ששה בכל אצבע ובפיסת היד שלשים ששה בכל אצבע הרי ק"כ אברים בידים וברגלים: **שמאי** אומר אפי' עצם אחד מן השדרה או מן הגולגולת· וקס"ד מדקאמר שמאי עצם אחד מן השדרה או מן הגולגולת מטמא באהל מכלל דלרבנן דקאמרי לא עצם אחד מן השדרה או מן הגולגולת מטמא הא שדרה גופה או גולגולת גופה מטמא אפי' האי לחודיה והאי לחודיה דמשמע ליה דלא פליגי [אלא] על האי ו] ב"ש עצם אחד משדרה ולב"ה בעינן שדרה וגולגולת ודחי שמאי דמחמיר אבל לרבנן בעינן תרוייהו : **וליפשוט** מינה · לאידך גיסא דטעמא (דמחמיר) שמאי דמחמיר ז] דטמאות דעצם משדרה לבד או בעצם מגולגולת לבד כדקתני או או הא לרבנן דלא תנן או או אלא השדרה והגולגולת ש"מ תרוייהו בעו ודחי עד כאן לא פליגי רבנן עליה דשמאי אלא בעצם אחד משדרה או מגולגולת אבל היכא דאיתא בעיניה שהשדרה שלימה אפי' חד מנהון ומשום דלא קתני במילתייהו דרבנן או או לא ניחוש לדקדק דב"ה לא חשו לפרש מילתייהו או דקיימי אמילתא דב"ש דקאמרי או ומדב"ש נשמע לב"ה דבעו למימר או· מהרפ"ש : **בעי** רמי בר חמא רובע עצמות משדרה או מגולגולת מאי · מי אמרי' כי קתני במתני' דתני קב עצמות דנזיר מגלח כגון דאתי משאר אברים כגון מרוב הבנין או המנין אבל משדרה וגולגולת דחמירי טפי אפי' רובע עצמות הבא מהן מגלח עליהן נזיר או דלמא לא שנא : **אמר** רבא ת"ש השדרה והגולגולת · דקתני במתני' דנזיר מגלח עליהן וקס"ד דליכא שדרה וגולגולת דלית בהן רובע עצמות ואי לא הויא בהן רובע עצמות לא מגלח ולהכי פריך ואי ס"ד רובע עצמות דאתי משדרה וגולגולת חמיר ליתני במתני' רובע עצמות הבא מן השדרה והגולגולת ולמה לי דתני במתניתין השדרה והגולגולת דמשמע דווקא כשהן שלמין
הא

לעולם או שדרה או גולגולת תנן · כי קתני דששה דברים הן בהנא דפליגי עליה רבים אבל בעצם כשעורה דלא פליגי עליה רבים אלא יחיד לא חשיב ליה ממניינא ולעולם או שדרה או גולגולת תנן וחשיב להו תרי וליכא בהו אלא ששה דסמי (ג) מכן שעורה ואיכא דאמרי כשעורה הוא ממנינא משום דאתיי' לה מן המת אבל אבר מן החי סמי מכאן: ואיבעית אימא כי קתני כל היכא דנזיר מגלח על אהילו א) לאפוקי עצם כשעורה · דלדברי הכל לא מיטמא נזיר על אהילו וא"ת רביעית דם דלא מיטמא באהילו וקתני לר"ע מיטמא נזיר באהילו דאיהו משמע ליה מעל כל נפשות מת לא יבא כדאמרינן לעיל (דף לח·) מנין לרביעית דם שמטמא באהל כו' : לא תשנה רביעית דם בחזרה · שחזר בו ר"ע דודאי לא חזר בו שלעולם היה סבור שרביעית דם הבאה מב' מתים מטמא באהל : שהרי ב) למודו בידו · (ד) למודו ערוך כך שהוא מטמא והנזיר מגלח וחכ"א כשהוא בא ממת א' ה"ז מטמא באהל אבל אין הנזיר מגלח עליו עד שיהא בו א] ג) רביעית לוג : עד ימיו · כלומר כל ימיו היה מטמא ר"ע ד) שמא משמת חזר בו : הושחרו שיניו · של ר"ש : מפני תעניותיו ה) · לפי שדרך גנאי היה משתעי עליה דר"ע ואמר אם משמת חזר בו: ת"ש ב"ש אומרים רובע עצמות מן העצמות · שאמרו שמטמאין באהל ומזה עליהן בשלישי ו) כגון שבא משני עצמות או משלשה עצמות אבל לא מעצם אחד : וב"ה אומרים · רובע עצמות שאמרו מן הגויה בזמן שהוא בא מרוב הבנין או מרוב המנין אבל משאר איברים שאין רוב בנין או רוב מנין אינו מטמא באהל : משני שוקים וירך אחד · ז) ג' איברים (ה) כב"ש ויהא בהן רוב בנייט וב"ה אומרים מרוב המנין אבל לא משאר אברים הרי הוא יכול להתקיים דברי ב"ה כמו במפרקי ידים ורגלים שיהא בהן רוב מנין וג' אברים כב"ש : שמאי אומר · רובע עצמות שאמרו אפילו הבא מעצם אחד מטמא באהל ומאי מעצם אחד כגון דאתי מן השדרה או מגולגולת: מאי · מי הוי נזיר מגלח עליו או לא: דחמירי · דאית בהו חומרא טפי משאר אברים : ליתני · בה בהדיא ועל רובע עצמות הבא מן השדרה של שני מתים ומן הגולגולת של ב' מתים שר' עקיבא מטמא וחכמים מטהרין ח) :
והא

[נ"ל דתנן] אהלות פ"ב מ"ו

[תוספ' דאהלות פ"ד]

[מילתא דרבי יהושע ליתא במשנה ולכך שפיר גרסי' דתניא]

[חגיגה כב:] עדיות פ"א מ"ז ופ"ו משנה ג

פי' הרא"ש

אבר מן המת וכו' פי' כי קתני (בכללה) אבר מן המת ובכללו אבר מן החי הלכך בכללא קא מני ו' ובפרטא קא מני ז' · לאפוקי עצם כשעורה דאין הנזיר מגלח אלא על מגעו ועל משאו ועל רביעית דם דקתני ס"ל לר"ע דנזיר מגלח על אהלו וקשה דבמתני' מוכח ר"ע דנזיר מגלח על רביעית דם מק"ו דעצם כשעורה ודיו לבא מן הדין להיות כנדון· וצ"ל לפי הך שינויא בודאי ר"ע גמרא גמיר דנזיר מגלח על רביעית דם ואף על אהלו ובמתני' לדבריו דר"א קאמר : מידי דהדר ביה ר"ע כדקאמר לעיל ורביעית דם לא חזר בו כדמפרש ואזיל: הושחרו שיניו מפני תעניותיו משום שלא דבר בלשון כבוד על רבו בהא דקאמר אם משמת חזר בו: ב"ש או' רובע עצמות · הבא מן העצמות מב' או ג' וב"ה או' הבא מן הגויה מרוב המנין דהיינו קכ"ה איברים או מרוב הבנין ואם קצע מכולן רובע עצמות טמא : יכולני לעשות דברי ב"ש וב"ה שלא נחלקו בדבר זה · מב' שוקים וירך א' והב' דקאמרי ב"ש לאו דוקא דלעולם מתלתא נמי · וי"מ מב' שוקים וירך א' לא חשיב כי אם ב' לגבי ב' ירכים ושוק אחד שהשוק הוא קטן מן הירך שהוא למטה מן הארכובה והירך הוא למעלה מן הארכובה ובמס' אהלות דחשבינן אברי האדם ממטה למעלה קא חשיב ב' דשוק ה' בארכובה וא' דירך :
שמאי או' אפי' עצם א' מן השדרה מן הגולגולת · וקס"ד מדקאמר שמאי אפי' עצם א' מן השדרה או מהגולגולת מטמא באוהל מכלל דרבנן דפליגי אמרי שדרה או גולגולת דאי לאו הכי מפלגת פלוגתייהו יותר מדאי · ומשני שמאי דמחמיר · אבל רבנן לעולם תרוייהו בעו' לפשוט מיניה' טעמא דשמאי דמחמיר לטמא בעצם משדרה לבד או מגלגולת לבד כדקתני או הכי רבנן דלא תנו או אלא השדרה והגולגולת עד דאיכא שדרה וגולגולת אבל היכא דאיתיה בעיניה חד מנהון ושמאי דמחמיר לטמא אפי' בעצם הוצרך למתני או דלא תימא כולי האי לא מחמיר אלא בעי עצם מכל חד מנייהו אבל לרבנן דמצריכי שדרה שלימה או גולגולת שלימה לא צריך למתני או: היכא דאיכא משאר איברים מרוב בניינו או מרוב מניינו · ליתני על רובע עצמות הבא מן השדרה ומן הגולגולת וכ"ש שדרה וגולגולת דקס"ד דליכא שדרה וגולגולת שאין בהם רובע עצמות· א) אלמא דיש שדרה וגולגולת בלא רובע וא"כ היכי בעי למפשט מדקתני שדרה וגולגולת ולא קתני רובע עצמות הבא מן השדרה או מן הגולגולת אלמא דרובע לא מטמא הא איצטריך למתני שדרה וגולגולת לגופיה אע"פ שאין בהם רובע ולעולם אימא לך דרובע הבא [משדרה וגולגולת] טמא ולא אתפרש היכא אמר רבא וי"מ דדייק לה מהך דאמר רבא לעיל בפרקי' לא נצרכה אלא לרוב בניינו או לרוב מניינו שאין בהם רובע קב עצמות וכה"ג איכא למימר נמי על שדרה וגולגולת' בתר דשמעה מר' עקיבא לא אתפרש והר' יעקב מפ' דרבא אמרה למתני' על מתני' דאהלות דקא חשיב ו' דברים שר"ע מטמא וקא חשיב שדרה וגולגולת מב' מתים ורובע עצמות מב' מתים · ואי אין שדרה וגולגולת פחות מרובע אמאי איצטריך לשנותן · ותריץ רבא לא נצרכה אלא לשדרה וגולגולת שאין בהם רובע אבל מקמי דשמעה לר"ע הוה ס"ד דאין שדרה וגולגולת פחות מרובע וקשיא לן אמאי קאמר בתר דשמעה מר"ע הא מקמי הך דר"ע קתני במתני' ואלו מטמאין באהל וקתני השדרה והגולגולת ורובע עצמות ועלה נמי בעי לשנויי לא נצרכה אלא לשדרה וגולגולת שאין בהם רובע :
א) אולי צ"ל וכא רבא הוא דאמר לא נצרכה אלא וכו' אלמא דיש שדרה וכו' ·
ת"ש

נוסחת הריב"ץ

א) דנזיר מגלח על אהילו וא"ת רביעית דם לא מטמא כו' וקתני מינו לר"ע מיטמא : ב) תלמודו בידו תלמוד ערוך בפיו כך : ג) חצי לוג : ד) היה מטמא ר"ע כגון ו' דברים ולא חזר בו הס"ד: ה) מפני תעניותיו משום דאמר דברים שאינן כדי כנגד ר"ע שאמר אם משמת חזר בו הס"ד : ו) ובשביעי : ז) שיהא בהן ג' אברים כו' רוב בנינו כב"ש ובית הלל אומרים כו' הרי הן יכולים להתקיים דברי ב"ה במפרקי כו' : ח) מטהרין עד שיהא בה רובע עצמות מן השדרה וגולגולת של מת אחד אלא מדלא קתני הכי ש"מ דתאי קב של עצמות גמירי ואפילו בשדרה וגולגולת: ומי אמר רבא הכי דברובע עצמות לא סגי בשדרה וגולגולת הס"ד :

הגהות הב"ח

(א) גמ' הואיל ורוב בנינו של אדם מגובה: (ב) שם שאני שמאי דמחמיר טפי ליפשוט מינה טעמא דשמאי דמחמיר : (ג) רש"י ד"ה לעולם וכו' דסמי מכאן שעורה וכו' : (ד) ד"ה שהרי וכו' תלמוד ערוך הי"ל כך בידו שהוא מטמא וכו' שיהא בו חצי לוג: (ה) ד"ה משני וכו' ג' אברים לב"ש ויהא וכו' וג' אברים לב"ש :

הגהות הגר"א

[א] גמ' (כי קתני אלי' כו' עד לא שנא) הא"מ (ועיקר הבעיא קאי על טומאת אהל דתנן בפ"ב דאהלות רובע עצמות מרוב הבנין כו' ואמר רבא ת"ש השדרה והגולגולת היינו מתני' דאהלות שם) : [ב] שם חמיר נ"ל טמא :

הגהות מהר"ב רנשבורג א] רש"י ד"ה שהרי וכו' עד שיהא בו רביעית · תיבת רביעית נמחק ונ"ב הגי' : ב] תוד"ה ואי בעית אימא וכו' שר"ע חזר ובא' תיבת ובא נמחק' ונ"ב וכן ר"ש בא לומר כצ"ל : ג] ד"ה תמר ר"י וכו' וכו' של אדם תיבת תניא נמחק ונ"ב מגובה : ד] בא"ד הבא מרוב הבנין ורוב הבנין כצ"ל : ה] ד"ה וב"ה וכו' ומפרקי ידים ורגלים תניא · תיבת תניא נמחק ונ"ב מליט · א"מ ויעו"ש : ו] ד"ה שמאי אומר וכו' דלא פליגי אלא על האי ב"ש נמחק תיבת ב"ש ונ"ב דב"ש אומרים : ז] ד"ה וליפשוט וכו' דמחמיר לטמאות בעצם וכו' כצ"ל :

והא *רבא הוא דאמר לא נצרכה אלא לשדרה וגולגולת שאין בהן רובע עצמות [א]בתר דשמעה מר"ע ת"ש שמאי אומר עצם אחד מן שדרה או מן גולגולת *שאני שמאי דמחמיר טפי ליפשוט מינה טעמא דשמאי דמחמי' הא לרבנן [ב]עד דאיכא חצי קב עצמו' דילמא עד כאן לא פליגי רבנן עליה דשמאי אלא בעצם אחד אבל ברובע עצמות אפילו רבנן מודו אמר רבי אליעזר זקנים הראשונים מקצתן היו אומרים חצי קב עצמות וחצי לוג דם לכל רובע עצמות ורביעית דם לא לכל ומקצתן היו אומרים אף רובע עצמות ורביעית דם לכל ב"ד שלאחריהם [א]אמרו חצי קב עצמות וחצי לוג דם לכל [ב]רובע עצמות ורביעית דם לתרומה וקדשים אבל לא לנזיר ועושה פסח מכדי *אין הכרעת שלישית מכרעת אמר רבי יעקב בר אידי *מפי שמועה אמרו מפי חגי זכריה ומלאכי: על אלו הנזיר מגלח: על אלו דרישא למעוטי עצם כשעורה [ג]דעל מגעו ועל משאו אין ועל אהילו לא ועל אלו דסיפא [ד]למעוטי אבן הסכוכית: וחצי קב עצמות: חצי

רש"י

והא רבא הוא דאמר· לעיל (דף נ:) א) הא דקתני (א) מן המת לא נצרכה אלא לרוב בנינו או לרוב מנינו אע"פ שאין בהן רובע עצמות ואע"פ שאין עליו בשר שהנזיר מגלח עליו וה"ה לשדרה וגולגולת שאין בהן רובע עצמות דהא חשיבי כי הדדי אלמא [כ"ש] דסבירא ליה לרבא דהיכא דאיכא רובע עצמות משדרה וגולגולת דנזיר מגלח עלה: אין הכי נמי דמעיקרא סבירא ליה דרובע עצמות גמירי אלא בתר דשמעה מר"ע דאמר השדרה והגולגולת ולא אמר בה רובע עצמות ב) דהוה אמינא לרבי עקיבא דאע"ג דמשני מתים באים אית בהו טומאה ולרבנן עד דאתי ממת א' ומדלא תני הכי ש"מ דלכולי עלמא חצי קב עצמות בעינן בין בשאר עצמות בין ברוב בנייני ורוב מנייני בין בשדרה וגולגולת: ת"ש שמאי אומר· רובע עצמות שאמרו אפי' בזמן שבא מעצם אחד או משדרה או מגולגולת אלמא דברובע סגי והוא שיהא ג) משדרה וגולגולת: אמר רבי אליעזר זקנים הראשונים מקצתן היו אומרים חצי קב עצמות וחצי לוג דם לכל· מטמא באהל בין לתרומה וקדשים בין לנזיר ועושה פסח: רובע ורביעית דם לא לכל ד)· מטמא כלומר אפי' א' מכולם אינו מטמא: ומקצתן היו אומרים אף רובע עצמות ורביעית דם מטמאים את הכל: וב"ד של אחריהן אומרים חצי קב כו'· אבל רובע עצמות ורביעית דם לענין ה) אכילת תרומה וקדשים מטמאין באהל אבל לא ליסתור ימי נזיר ועושה פסח לטמא שלא לעשותו דבמקום כרת לא העמידו דבריהם: מכדי אין הכרעת שלישית מכרעת· מכדי כל הכרעה שהיא במקצת כדברי זה ומקצת כדברי זה אינה הכרעה עד שתהא כולה ו) כדברי א' מהן דהכרעה לשון שיקול ששוקל דברי שנים יותר מאחד ומה ראה ר' אליעזר לומר כך ב"ד של אחריהן כך היו אומרים: אמר ר' יעקב בר אידי· לומר שעיקר הוא שהוא מפי שמעיה ואבטליון ואית דאמרי שאמרו מפי חגי זכריה ומלאכי ז): על אלו דרישא למעוטי עצם כשעורה· שאין הנזיר מגלח על אהילו דסלקא דעתך אמינא הואיל ואיתא בטומאה לענין מגע ליטמא נמי באהל קא משמע לן דלא ואע"ג דהדר תני להו בהדיא בסיפא לא תיקשי ולא מידי משום דתני והדר מפרש וצריכי לפרושי דאי לא מפרש לה הוה אמינא דאפי' על מגעו ועל משאו לא יהא ח) מגלח: למעוטי אבן הסכוכית· אבן מסמא וזו היא אבן שמוטלת על גבי המת ברה"ר כדמפרש במס' שבת בפרק אמר ר' עקיבא (דף פב:) שאם הנזיר יושב עליה אע"פ שמטמאתו אינו מגלח עליה אבן ט) מסמא אבן שומא ולישנא דקרא נקט דכתיב ושומת על פום גובא (דניאל ו) כתיב· לשון אחר אבן הסכוכית אבן המסככת י) על הקבר דקיי"ל *) כל המטלטלין מביאין את הטומאה בעובי המרדע חוץ מכלי גללים וכלי אבנים וכלי אדמה: חצי

*)[שבת עז:]

תוספות

הא אפי' סבורין ומפורקין בעיא למימר אם יש בהן רובע עצמות דנזיר מגלח עליהן ותיפשוט דמדקתני במתני' השדרה והגולגולת שלמים מסתמא אית בהון רובע עצמות מכלל דעל עצמות שבורין ומפורקין שיש בה רובע ובאו (השדרה) משדרה וגולגולת לא מגלח ופריך והא הוא דאמר פירוש רבא לא נצרכה אלא לשדרה וגולגולת שאין בהן רובע עצמות אלמא דרבא גופיה סבירא ליה דאיכא שדרה וגולגולת דלית בהון רובע עצמות ולעולם אימא לך דאפי' על רובע עצמות הבא מן השדרה והגולגולת נזיר מגלח ומתני' דקתני שדרה וגולגולת דמשמע שלמים אילטריך לאשמועינן דאפילו אין בהן רובע נזיר מגלח ולא איתפרש היכא איתמר דרבא ויש ספרים דגרסי לעיל (דף נ.) אמר רבא לא נצרכה אלא לשדרה וגולגולת שאין בהן רובע עצמות מכח סוגיא דהכא [ולעיל פירשתי] דאי אפשר לקיים אותה גירסא: **בתר** דשמעה מר"ע· כך כתוב בכל הספרים ולא איתפרש מהר"ל וגימגו"ם ואי לא מסתפינא מרבוותא הוה אמינא שיש חסרון בספרים וגרסינן מקמי פירקא דקאמר רבא לא נצרכה אמר מר עוקבא הכא בשדרה וגולגולת שאין בהן רובע עסקינן פירוש מר עוקבא בא לדחות התשובה שהביא רבא מחמת שהיה סבור רבא דסתם שדרה וגולגולת יש בהן רובע ודחי לה מר עוקבא דמיירי בשדרה וגולגולת שאין בהן רובע ופריך הש"ס ורבא ל"ל האי סברא דאפשר לשדרה וגולגולת בלא רובע והאמר רבא לא נצרכה וכו' ומשני בתר דשמעה ממר עוקבא להאי שינויא דשני מר עוקבא הכא דמוקי לה בשדרה וגולגולת שאין בהן רובע וכי האי גוונא הגיה רש"י בזבחים בפרק שני (דף כח:) שהיה כתוב בספרים [הקושיא] וחסר הסוגיא מן הספרים והגיה רש"י [התירוץ] גבי שמעתין דקידוש ידים והכי נמי בשמעתין שיש הקושיא בלא התירוץ יש להגיה התירוץ ובעלמא נמי אשכחנא שהיה רבא בימי מר עוקבא ע"כ לשון מהרפ"ש · והרב רבי יעקב מקינון דחק ליישב גירסת הספרים בתר [דשמעה מרבי עקיבא] וה"פ א] דהא רבא לא נצרכה כו' כלומר והיכי תסיק אדעתיה דרבא לאיתויי ממתני' והא איהו גופיה הוא דמוקי לה בשדרה וגולגולת שאין בה רובע עצמות ומשני בתר דשמעה [מרבי עקיבא] רבא לא אמר על מתני' אלא על משנה דאהלות (פ"ב מ"ו) דקחשיב רובע ב] ורביעית הבא משני מתים ושדרה וגולגולת משני מתים ועלה אילטריך ליה לשנויי הכי [אבל] מקמי דשמעה [מר' עקיבא] סבירא ליה שאין שדרה וגולגולת שלא יהא בהן רובע עצמות ומשום הכי הוה מייתי רבא ממתני' שפיר דהאכתי לא שמעה [מר"ע]: **ת"ש** שמאי אומר אפי' עצם אחד משדרה או מגולגולת · ומדלא בעי שמאי אלא עצם אחד משדרה מכלל דרבנן דפליגי עליה סגי להו בשיעור דרובע עצמות הבא מן השדרה כדקתני ברישא דרובע מטמא באהל כי בא מעיקר הגוייה וכי בא רובע מן השדרה אפי' מגלח עליה הנזיר דאין סברא לומר דפליגי כולי האי דלרבנן ליבעי חצי קב ולשמאי סגי בעצם אחד ודחי שאני שמאי דמחמיר אבל רבנן [חצי] קב עצמות בעו אף משדרה ג]: ליפשוט מינה לאידך גיסא דלרבנן בעינן חצי קב דמדשמאי דמחמיר לא בעי אלא עצם אחד מכלל דלרבנן שיעורא ד] דבית הלל בעו דהיינו חצי קב דאי לא בעו אלא רובע קב הוה להו לפרושי הומרייהו כמו שפירש שמאי חומריה ודחי דילמא לא פליגי אלא בעצם אחד דלא מטמא באהל לרבנן אבל רובע מטמא ולא חשו לפרושי מילתייהו: **זקנים** הראשונים מקצתן היו אומרים חצי קב עצמות וחצי לוג דם לכל · שאם האהיל עליהם טמא ה] לתרומה ולקדשים ופליגי אמתניתין דמסכת אהלות ומקצתם היו אומרים אף רביעית דם ורובע עצמות לכל אף לנזיר ופליגי אמתניתין [דהכא]: **בית** דין שלאחריהם אמרו חצי קב עצמות וחצי לוג דם לכל · אף לנזיר כדתנן במתני' רובע עצמות ורביעית דם לתרומה ולקדשים דהמאהיל עליהם טמא כדתנן במתניתין דמסכת אהלות (פ"ב מ"א ומ"ב) אבל לא לנזיר ועושה פסח והכי גמירי להו וסברי להו כמתניתין דאין הנזיר מגלח עליו כלל וסברו נמי כמתניתין דאהלות דתנן התם דמטמא באהל בעלמא לתרומה וקדשים כי ב"ד אחרון סברי כתנא דמתניתין וכתנא דאהלות ו]: י"מ הכרעה שלישית · היינו תלמידים שב"ד אחרון היו תלמידים לזקנים הראשונים ופריך והא אין הכרעה שלישית מכרעת ז] בתרא ומדמתני' דהכא ומתני' דהתם דאהלות כב"ד אחרון סבירא מכלל דהכי הילכתא ומשום דהוו להו מכריע ח] והא אין דעת שלישית מכרעת שדעת שלישית טעם בפני עצמו הוא כי הראשונים לא גילו דעתם שיהא ראוי לחלק בין נזיר ועושה פסח לתרומה וקדשים ומשני אמר רבי יעקב בר אידי מפי שמועה אמרוה מפי חגי זכריה ומלאכי ועל כן סברי ב"ד של אחרונים לסמוך על שמועתם ולקבוע הלכה כמותם: **על** אלו דרישא למעוטי עצם כשעורה · ואע"ג דבהדיא קתני על עצם כשעורה על מגעו ועל משאו דמשמע אבל על אהילו לא י"ל תני והדר מפרש ועל אלו דסיפא למעוטי אבן הסככות אבן המיסך על הארץ ויש שני אבנים או ג' יוצאין מן הגדר וטומאה תחת אחת מהן ועבר תחת אחת מהן ואינו יודע אם האהיל על הטומאה וקצת קשה דהא תנא ליה סיפא אבל סככות ופרעות אין מגלח וי"ל דה"כ תני והדר מפרש כמו עצם כשעורה. מהרפ"ש: חצי

עין משפט נר מצוה

מד א מיי' פ"ז מהל' נזירות הלכה ב ופ"ג מהל' ביאת מקדש הל' יג יד ופ"ו מהל' קרבן פסח הלכה ב סמג עשין לקכו רכד ולאוין סד:

מה ב מיי' פ"ז מהל' נזירות הלכה ו ופ"ו מהלכות קרבן פסח שם ופ"ג מהל' ביאת מקדש שם ופ"ג מהל' טומאת מת הלכה ג סמג שם ועשין רלא:

מו ג מיי' פ"ז מהלכות נזירות הל' ו ופ"ג מהלכות טומאת מת הלכה ב:

מז ד מיי' פ"ז מהלכות נזירות הלכה ו:

פי' הרא"ש

ת"ש שמאי אומר אפי' עצם א' מן השדרה או מן הגולגולת מכלל דרבנן דפליגי עליה אית להו דרובע עצמות הבא מהם טמא דאי לאו הכי קא מפלגת לפלוגתייהו טובא: ומשני שאני שמאי דמחמיר · אבל רבנן לעולם אימא לך חצי קב: תימה היכי בעי למפשט לתגלחת נזיר א) מהקדש מהאי דמתני' לענין טומאת אהל · ועוד תימה מנ"ל לרמי בר חמא דשדרה וגלגולת חמירי מרוב בניינו ורוב מניינו דשדרה וגלגולת איברי' גדולים הם ואפשר שיש בהם כ"כ עצמות כמו רוב בניינו או רוב מניינו · ונראה דבעיא דרמי בר חמא תליא בהך דמבעיא לן לעיל אי שדרה וגלגולת תנן או שדרה או גלגולת תנן דפשיטא ליה לרמי בר חמא אי שדרה וגלגולת תנן דבעי חצי קב דהא לא חמירי ואי שדרה או גלגולת תנן פשיטא ליה דעל רובע מהם מגלח כיון דחמירי והיא גופא קא מיבעיא לרמי בר חמא שדרה או גלגולת תנן ונזיר מגלח על רובע כיון דחמירי. או דלמא שדרה וגלגולת תנן ולא חמירי ובעי' חצי קב והשתא מייתי שפיר ממתניתין דאהלות דמשמאי מטמא בעצם א' מן השדרה או מן הגלגולת. מכלל דרבנן מטמו בשדרה או בגלגולת אלמא חמירי: ליפשוט מינה טעמא דשמאי דמחמיר הא רבנן עד דאיכא קב עצמות · כלומר הא רבנן בעו שדרה וגלגולת לענין טומאה ולתגלחת נזיר [וא"כ] נמי בעי חצי קב: חצי קב עצמות וחצי לוג דם לכל · פי' לכל דבר בעי' שיעור גדול אף לתרומה וקדשים · ופחות משיעור זה אינו מטמא באהל המת ופליגי אמתני' דאהלות. ומקצתן היו אומרים רובע עצמות ורביעית דם לכל ואף הנזיר מגלח על אהלן ופליגי אמתני' דהכא: מכדי אין הכרעת שלישית מכרעת · פי' דב"ד של אחריהן פי' למ"ש במתני':

א) אולי צ"ל לתגלחת נזיר מהאי מתני' דמיירי בטומאת אוהל לענין תרומה וקדשים ועוד תימה ·

מסורת הש"ס

[לעיל נ.]

[לעיל נב:]

פסחים כא. חולין קלז.

[חולין סס: בכורות נח. ע"ש בתוס' ד"ה מפי]

נוסחת הריב"ן

א) לעיל לא נצרכה אלא לרוב בניינו ולרוב מניינו דהיינו נמי כשדרה וגולגולת דכי הדדי אינון שאין בהן רובע עצמות הא אית בהו רובע עצמות הויין להו טמאים אע"ג דלית בה רוב מניינו או כל השדרה והגולגולת סס"ד: ב) דאי הוה אמר בה רובע עצמות הוה אמינא לר"ע גמירי לה דאע"ג כו': ג) בו משתיהן: ד) לכל אלו אין מטמא: ה) לענין תרומה וקדשים: ו) עד שתהא כולה כאחד מהן: ז) ואית דגרסי מפי שמועה אמרוה מפי חגי זכריה ומלאכי סס"ד: ח) יהא נזיר מגלח: ט) משמה: י) המסככת עליו וקמ"ל לכדתנן שאם יש לו אבן על כתיפו המאהלת על גבי המת אף על פי שלגבי אבנים פרועות מטמא כדתנן במשנתינו בזו אי' מטמא כדתנן כל המטלטלין כו':

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה והא רבא וכו' הא דקתני על המת וכו' אלמא שמע מינה דסבירא ליה לרבא:

הגהות הגר"א

[א] גמ' (בתר דשמעה מר"ע) תא"מ וכ"ה אליבא דב"ש: [ב] שם (עד דאיכא חצי קב עצמות) [illegible] [illegible] סור:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוד"ה בתר וכו' וה"פ דהאמר כצ"ל. ב] בא"ד דקחשיב רובע עצמות הכא כצ"ל: ג] ד"ה ת"ש וכו' אף משדרה ופריך ליפשוט כצ"ל: ד] בא"ד מכלל דלרבנן שיעורא דב"ה· תיבת דב"ה נמחק וכ"ב רבה· א"מ: ה] ד"ה זקנים וכו' שאם האהיל עליהם טמא בין לנזיר בין לתרומה כצ"ל: ו] ד"ה בית דין וכו' וכתנא דאהלות· נ"ב כאן שייך ד"ה והא אין דעת שלישית וכו' הנאמר לקמן: ז] בא"ד וי"מ וכו' הכרעה שלישי מכרעת בתרא· תיבת בתרא נמחק: ח] בא"ד ומשום דהוו להו מכריע· כאן סס"ד· ומכאן ואילך שייך לעיל בתר וכתנא דאהלות כאמור לעיל:

חצי קב עצמות אין רובע עצמות לא היכי דמי אילימא דאית בהון עצמות כשעורה תיפוק ליה משום עצם כשעורה אלא דאקמח אקמוחי: על אבר מן המת ועל אבר מן החי שיש עליהן בשר כראוי: אין עליהן בשר כראוי מאי רבי יוחנן אמר ^אאין הנזיר מגלח עליהן ריש לקיש אמר הנזיר מגלח עליהן רבי יוחנן אמר אין הנזיר מגלח עליהן דהא קתני ברישא על אבר מן המת ועל אבר מן החי (א) וכו' שיש עליהן כזית בשר אין אבל אין עליהם לא ור' שמעון בן לקיש אומר מגלח מדלא קתני בסיפא ורבי יוחנן אמר לך כל היכא דמשמע מכללא לא קתני בסיפא והא חצי קב עצמות דמשמע חצי קב עצמות אין רובע עצמות לא וקתני בסיפא רובע עצמות התם אי לאו רובע עצמות הוה אמינא אפי' על מגעו ועל משאו לא להכי איצטריך למיתני רובע עצמות דעל אהילן הוא דאין הנזיר מגלח והא חצי לוג דם דשמעת מינה חצי לוג דם אין רביעית דם לא וקתני בסיפא רביעית דם התם לאפוקי מדרבי עקיבא[א] *דאמר רבי עקיבא רביעית דם הבא משני מתים מטמא באהל האי אבר מן המת היכי דמי אי דאית ביה עצם כשעורה מ"ט דרבי יוחנן ואי דלית ביה עצם כשעורה מ"ט דריש לקיש אמר לך ריש לקיש לעולם דלית ביה עצם כשעורה ואפ"ה רחמנא רבייה דתניא °וכל אשר יגע על פני השדה בחלל חרב או במת (ב) על פני השדה זה ^בהמאהיל על פני המת בחלל ^גזה אבר מן החי ויש לו להעלות ארוכה * ^דחרב ה"ז כחלל או במת ^הזה אבר הנחלל מן המת או בעצם אדם ^וזה רובע עצמות או בקבר ^זזה קבר סתום דאמר

תורה אור: [במדבר יט]

חצי קב עצמות כו' היכי דמי אי דאית בהו עצם כשעורה תיפוק ליה משום עצם כשעורה · נ"ע מאי קא פריך הא לענין אהל איירינן ועצם כשעורה לא מטמא באהל ואומר ר"י דסמיך אמאי דבעינן למימר בסמוך דבתר דתנן ברישא חצי קב דמשמע אבל פחות לא אמאי איצטריך למיתני בסיפא רובע עצמות דאין הנזיר מגלח עליו ומשני בסמוך דאייתי למידק דפחות מחצי קב לא מגלח על אהילו אבל על מגעו ועל משאו מגלח וא"כ הוי עיקר רבותא דמתניתין לאשמועינן דעל מגעו ועל משאו מגלח ולכך דייק השתא פשיטא דעל פחות מחצי קב מגלח על מגעו ועל משאו ותיפוק ליה משום עצם כשעורה ומשני כגון דאקמח אקמוחי שטחן הדק כקמח או כעפר דכי האי גוונא לא מטמא משום עצם כשעורה:

אין עליהם בשר כראוי מאי · הא ודאי דעל אהילו לא יגלח כדקתני במתני' דוקא כשיש עליהם בשר כראוי אלא במגעו ובמשאו ובשאין שם עצם כשעורה:

רבי יוחנן אמר אין הנזיר מגלח · דהואיל ואין בו עצם כשעורה ור"ש בן לקיש אמר נזיר מגלח על מגעו ועל משאו ואף כי אין בו עצם כשעורה וגם אין עליו בשר כראוי ואינו חשוב אבר לטמא באהל מ"מ חשוב לטמא במגעו ובמשאו כדדריש ליה מקרא בסמוך ורשב"ל אומר נזיר מגלח מדלא קתני לה בסיפא גבי אבל סככות ופרעות ואבר שאין עליו בשר כראוי אף במגעו ובמשאו לא יגלח מכלל דמטמא במגעו ובמשאו וכדדרשי' בסמוך ור' יוחנן אמר לך הא קתני ברישא על אבר מן המת ועל אבר מן החי שיש עליו בשר כראוי [ולא קתני] אבל אין עליהם בשר כראוי למגעו ולמשאו מ"מ [מגלח] ומדלא קתני הכי ש"מ דלא מגלח אפילו על מגעו ועל משאו אי אין שם בשר כראוי ולא איצטריך תו למיתניי' בסיפא א] ורשב"ל אומר כל היכא דשמע מכללא דרישא (אמר מר ד) לא קתני בסיפא: והא ברישא תני חצי קב עצמות דמשמע חצי קב אין רובע לא ואפילו הכי הדר תנא בסיפא רובע עצמות: התם · אי לא תנא רובע עצמות ה"א דאפי' על מגעו ועל משאו לא יגלח להכי איצטריך למיתני רובע עצמות למימר דעל אהילו דוקא אין הנזיר מגלח הא על מגעו ועל משאו הנזיר מגלח: והא חצי לוג דם דשמעת מינה [חצי] לוג דם אין רביעית לא וקתני בסיפא רביעית דם: ה"ג התם לאפוקי מדרבי עקיבא ב] (דאמר רביעית דם הבא משני מתים) וה"פ לאפוקי מר"ע דאמר בשילהי פירקין דעל רביעית דם דעל מגעו ועל משאו מגלח: האי אבר מן המת היכי דמי אי דאית ביה עצם כשעורה מאי טעמא דרבי יוחנן · דאמר אין הנזיר מגלח על מגעו ועל משאו ואי דלית ביה עצם כשעורה מאי טעמא דר"ש בן לקיש אמר לך ר"ש בן לקיש לעולם אימא לך דלית ביה עצם כשעורה ואפי' הכי רחמנא רבייה דתניא וכל אשר יגע על פני השדה בחלל חרב או במת או בעצם אדם או בקבר על פני השדה זה המאהיל על פני המת מדלא כתיב ג] אשר יגע במת אלא על דמשמע דמאהיל מיירי וכדאמר נמי בפ"ק דשבת (דף יז:) טימאוהו משום כלים המאהילים על המת רוצה לומר אפי' אין עליהם ד]: בחלל זה אבר מן החי ויש בו כדי להעלות ארוכה. דהכי משמע אבר שנפל מגוף החי ונחתך: חרב הרי הוא כחלל · דכלי מתכות הנוגעים במת נעשים אבי אבות הטומאה כמת עצמו לטמא אדם הנוגע בו ה] מטמא טומאת שבעה כנוגע במת עצמו או לטמא אדם הבא באהל אשר החרב בתוכו טומאת שבעה כבא אל אהל המת: או במת זה אבר הנחלל מן המת · ויש בו בשר כדי להעלות ארוכה דחשיב כמת עצמו: או בעצם אדם זה רובע עצמות · שמטמא באהל והלכה למשה מסיני היא דבעינן רובע וקרא אסמכתא בעלמא: סתום דאמר מר טומאה בוקעת ועולה מן הקבר בוקעת ויורדת מן הקבר זה קבר סתום אין לומר דהיינו שאין בו פותח טפח דההוא הוה טומאה רצוצה ולא מטמא אלא כנגד גופו של מת והכא איירינן דהקבר עצמו מטמא אפי' שלא כנגד המת אלא הכא איירי בקבר סתום בכל רוחותיו ויש בו פותח טפח בינו למת דיש חילוק בטומאה רצוצה שהקבר עצמו מטמא באהל אפילו שלא כנגד המת והכי איתא בסיפרי או בקבר זה קבר סתום שמטמא כל צדדין אפילו ריקן שבו ודוקא שיש פותח טפח בין המת לקבר שעליו אבל אין פותח טפח אינו מטמא כל צדדין אלא טומאה בוקעת ועולה כנגדו דהיינו כנגד המת דוקא והביא רבינו שמשון ז"ל ראיה מפ"ז דאהלות (מ"א) כפש [אטומה] הנוגע בה מן הצדדין טהור מפני שהטומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת ואם היה מקום הטומאה טפח על טפח טמא מפני שהיא כקבר סתום והא דאמרי' (ברכות דף יט:) רוב ארונות יש בהן פותח טפח צריך לומר שאותן הקברים היו פתוחים מן הצד ואין עליהן דין קבר סתום אם לא שכל הצדדים סתומים והכי תנן באהלות (פ"ג מ"ז) ביב שהוא קמור תחת הבית יש בה פותח טפח וביציאתו פותח טפח טומאה בתוכו הבית טהור*: דאמר מר טומאה בוקעת ועולה · בכדי אייתה דהא לא איירי בקבר ועוד דקבר דהכא מטמא אפילו שלא כנגד הטומאה: ואילו

חצי קב עצמות · מיטמא עליו על מגעו ועל משאו ועל אהילו ועל רובע עצמות לא מיטמא ואפי' על מגעו ועל משאו: ותיפוק לי' משום עצם כשעורה א) · ומאי איריא רובע: אלא דאקמח אקמוחי.ג) שטחן דק הרבה כמו קמח שנטחן שאין בו עצם כשעורה וקמ"ל דאי אית ביה חצי קב מיטמא על מגעו ועל משאו ועל אהילו פחות מחצי קב אפי' על מגעו אינו מיטמא לפי שאין בו עצם כשעורה: ושיש עליו בשר כראוי. ש"מ דכי אין עליו בשר כראוי שאינו מגלח: ריש לקיש אמר נזיר מגלח עליו · ממאי מדקא חשיב בסיפא על אלו שאין הנזיר מגלח אע"פ שמיטמא בהן ולא קתני בהדייהו אין עליו בשר כראוי אין הנזיר מגלח ש"מ דאע"ג דאין עליו בשר כראוי שהנזיר מגלח על (ג) אהילו: ור' יוחנן אמר לך · כל היכא דתני מידי (ד) ומשמע ליה (חד) מכללא כגון הכא דתני ברישא אם יש עליו בשר כראוי מגלח: אי לא הדר תני לה בסיפא הוה אמינא אפי' על מגעו ועל משאו לא יהא נזיר מגלח להכי תנייה דעל אהילו הוא דאין הנזיר מגלח אבל על מגעו מגלח וכגון דלא אקמח אקמוחי ויש בו עצם כשעורה ואידך כמי דקתני כגון הסככות והפרעות אע"ג דאיכא למשמע לה מכללא מדלא קתני ברישא לכי הדר תני להו משום דקא מיטמא בהן וצריך הזאה שלישי ושביעי: לאפוקי מדר"ע דאמר רביעית דם הבא משני מתים מטמא באהל · קמ"ל סיפא דממת אחד בעינא לה: האי אבר מן המת · שאין עליו בשר כראוי: היכי דמי אי דאית ביה עצם כשעורה · אמאי אינו מגלח על מגעו ומאי טעמא דר' יוחנן: ואי דלית ביה עצם כשעורה · ואין עליו בשר כראוי מאי טעמא דריש לקיש דאמר מגלח: ואפילו הכי רבייה · למגע: דתניא כו' על פני השדה זה המאהיל על פני המת · המוטל ג) בשדה מדלא כתיב יגע במת בשדה: בחלל זה אבר הנחלל מן החי · הנחתך מן החי ויש ד) בו לעלות ארוכה: רובע עצמות · דמטמא באהל כדתנן ואהל אין הנזיר מגלח על אהילו: זה קבר סתום · שאין בו חלל טפח ה) בין המת והגולל שמטמא: דאמר

פי' הרא"ש

אין עליהם בשר כראוי. וגם אין בו עצם כשעורה ר"י אומר אין הנזיר מגלח עליו אף על מגעו ועל משאו · ור"ל אומר הנזיר מגלח עליו ומקרא מרבי ליה לקמן דמטמא במגע ובמשא הלכך נזיר מגלח עליו ור"י סבר אף במגע ובמשא אינו מטמא: ר"י אמר אין הנזיר מגלח עליו · מדקתני על אבר מן המת שיש עליו בשר כראוי נזיר מגלח על אהלו ולא קתני אין עליו בשר כראוי למגעו ולמשאו אלמא אין הנזיר מגלח עליו · ור"ל אמר מדלא קתני בסיפא בהדי סככות ופרעות לאשמועינן דאבר שאין עליו בשר כראוי דאינו מגלח על מגעו ומשאו אע"ג דמטמא כדדרשי' בסמוך אלמא נזיר מגלח עליו: ור' יוחנן אמר לך כיון דשמעי' ליה מכללא דרישא · מדתנא יש עליו בשר כראוי לאהלו · ולא תנן אין עליו בשר כראוי למגעו ולמשאו שמעי' ליה ולא אצטריך למתניה בסיפא: ופריך ר"ל וכל היכא דשמעי' מכללא לא תני והא חצי קב עצמות וכו' והא חצי לוג דם וכו' · ה"ג לאפוקי מר"ע דאמר רביעית דם נזיר מגלח עליו דאמר בפרק בתרא לקמן (בהוריות) לפני ר' אליעזר דמביא הנזיר מגלח על רביעית דם מק"ו מעצם כשעורה · ואית לן נמי דשמעי' ליה מכללא דלא תני לה גבי עצם כשעורה. אלא' דאין הנזיר מגלח על מגעו ומשאו · וי"ל דמכללא לא שמעינן ליה ד"א דשפיר אתיא כר"ע · ותנא דלא תנייה (הם) [גבי] עצם כשעורה משום דהוי בכלל עצם כשעורה דמינלה אתי בק"ו: על פני השדה זה המאהיל על פני המת דמשמע מגע שהוא באויר על פני השדה והיינו אהל · ואע"ג דבפ' בהמה המקשה דריש רבי ישמעאל מהאי קרא להוציא עובר שבמעי אשה ור"ע דריש ליה לרבות גולל ודופק · נ"ל דהכא דריש מעל פני והתם דריש מהשדה מה שדה שהוא בגלוי להוציא עובר שבמעי אשה ולר"ע לרבות גולל ודופק שמונח על פני השדה: בחלל זה אבר מן החי · דהכי משמע שנתחלל ממקום חבורו: ויש בו כדי להעלות ארוכה · הכי גמירי ליה: חרב הרי הוא כחלל · דכיון דנגעה החרב במת נעשה אבי אבות הטומאה כמת עצמו · ולאו דוקא חרב אלא ה"ה כל כלי מתכות הנוגעים במת לפר"ת · ולר' יצחק מסמפונמי אף כלי שטף כמו שאפרש לקמן בע"ה: או במת זה אבר הנחלל מן המת דלמת שלם לא אצטריך דאפי' חרב שנגעה במת מטמא באהל: או בקבר זה קבר סתום שאין לו פתיחה בפותח טפח ומאהיל עליו אפי' שלא כנגד הטומאה טמא דחשבינן ליה כאילו כולו מלא טומאה ובלבד שיהיה פותח טפח בין המת לגג הקבר אבל אם אין בו פותח טפח הוי טומאה רצוצה ובוקעת ועולה ואינה מטמאה מן הצדדים · והכי תנן פ"ז במס' אהלות נפש אטומה הנוגע בה מן הצדדים טהור מפני שהטומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת · ואם היה מקום הטומאה טפח על טפח על רום טפח הנוגע מ"מ טמא מפני שהוא כקבר סתום:

מח א מיי' פ"ג מהל' נזירות הלכה ו: מט ב מיי' פ"ג מהל' טומאת מת הלכה א סמג עשין רלג: נ ג מיי' שם פ"ב הל' ג סמג שם: נא ד מיי' שם פ"ג הלכה ה סל' ג סמג שם: נב ה מיי' פ"ב שם הל' ד: נג ו מיי' שם הלכה ט: נד ז מיי' שם הל' טו:

[סנהדרין ד. חולין עב. לעיל לח. מט:]

חולין ג. ע"ש פסחים יז:

[ועי' עוד תוס' ב"ב ק: ד"ה וכומן]

נוסחת הריב"ן
א) דמטמא כמגע · ב) שמחקו · ג) על פני השדה · ד) ויש לו · ה) מן:

הגהות הב"ח
(א) גמ' ועל אבר מן החי שיש עליהן בשר כראוי אין אבל וכו' ותיבת כזית נמחק: (ב) שם או במת וגו' על פני השדה זה המאהיל וכו' בחלל זה אבר הנחלל מן החי ויש בו כדי להעלות ארוכה: (ג) רש"י ד"ה ריש לקיש וכו' שהנזיר מגלח על מגעו ועל משאו ולא על אהילו: (ד) ד"ה ורבי יוחנן וכו' מידי דמשמע ליה מכללא כצ"ל ותיבת חד נמחק וסד"ה עם מגלח לא ה"ג לא תני לה בסיפא הס"ד ואח"כ מ"ה הוה אמינא וכו' ברישא כי הדר:

הגהות הגר"א [א] גמ' (דאמר ר"ע ר"ד הבא משני מתים מטמא באהל) תא"מ (ועי' תוס'):

הגהות מהר"ב רנשבורג א] תוד"ה ר"י וכו' למתנייה בסיפא · כאן הס"ד ואח"כ מה"ד ורשב"ל אומר כל היכא דשמעינן מידי מכללא דרישא לא קתני בסיפא כצ"ל: ב] ד"ה התם וכו' מדר"ע דאמר רביעית דם הבא משני מתים · מן דאמר עד מתים נמחק: ג] ד"ה הא וכו' מדלא כתיב אשר · תיבת אשר נמחק וג"כ בשדה: ד] בא"ד רוצה לומר אפי' אין עליהם · נ"ב ר"ל אין הכלים על המת ולא המת על הכלים · א"מ:

דאמר מר *טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת ואילו גבי נגיעה אמר רב יהודה תניא (במדבר יט) (וכל) הנוגע בעצם או בחלל (א) בעצם זה עצם כשעורה או בחלל זה אבר הנחלל מן החי ואין בו להעלות ארוכה או במת זה אבר הנחלל מן המת או בקבר אמר ר"ל זה קבר שלפני הדיבור האי אבר מן המת היכי דמי אי דאית ביה עצם כשעורה היינו הנוגע בעצם אלא דלית ביה עצם כשעורה ואפי' הכי רחמנא רבייה (ב) אמר לך ר' יוחנן לעולם דאית ביה ואם אינו ענין למגעו תנהו ענין למשאו: ומזה בשלישי ובשביעי וסותר וכו': איבעיא להו הא דקתני עד שיטהר בשביעי קאי עד דעביד הערב שמש ומני *ר"א היא או דילמא בשמיני קאי ומאי עד שיטהר עד שיביא קרבנותיו ומני רבנן היא תא שמע מדקתני סיפא מתחיל ומונה מיד הא רישא מאי עד שיטהר עד שיביא קרבנותיו ומני רבנן היא דאמרי נזירות דטהרה עד שמיני לא חיילא: **מתני'** אבל הסככות והפרעות ובית הפרס וארץ העמים והגולל והדופק ורביעית דם ואהל [א] ורובע עצמות וכלים הנוגעים במת ובימי ספרו ובימי גמרו על אלו אין הנזיר מגלח ומזה בשלישי ובשביעי ואינו

רש"י

דאמר מר טומאה בוקעת ועולה · ונעשה קבר כגופו של מת עצמו והמהלך עליו אע"פ שאין נוגע אלא מאהיל טמא: ואילו גבי נגיעה אמר רב יהודה תניא · דעד כאן איירי בטומאת אהל מדכתיב ביה על פני השדה ומכאן ואילך בנגיעה דהא הדר ביה קרא ואמר וכל הנוגע בעצם או בחלל או במת או בקבר: ה"ג במת זה המחולל מן המת. ואין עליו בשר כראוי: או בקבר אר"ל זה קבר שלפני הדיבור · כלומר שהעובדי כוכבים מטמאין במגע אע"פ שאין מטמאין באהל כדתניא* קברי העובדי כוכבים אין מטמאין באהל אלא בנגיעה וכל שהיה קודם הדיבור קודם מתן תורה בין של עובדי כוכבים בין של ישראל קרי ליה קבר בן נח וקבר העובדי כוכבי' לאחר הדיבור (א) כקודם הדיבור שאין מטמאין באהל לפי שלא ניתנה להם תורה ומש"ה קרי ליה קבר שלפני הדיבור: והאי אבר מן המת ומן החי שנחלל היכי דמי אי דאית בהו עצם כשעורה הא אירבו להו מהנוגע בעצם או בחלל (ג) אלא לאו דלית בהו עצם כשעורה ולא בשר כראוי וקא מרבי ליה רחמנא הילכך הואיל ואיתרבי ליה ליהוי נזיר מגלח עליו: ורבי יוחנן אמר לך לעולם דאית ביה · עצם כשעורה ואם אינו ענין למגעו דנפקא ליה מהנוגע בעצם תנהו ענין למשאו אבל אם אין ב) העצם כשעורה ולא בשר כראוי לעולם אין טומאתו כלום ואין הנזיר מגלח עליו: ואינו מתחיל למנות נזירות דטהרה עד שיטהר כו': איבעיא להו הא דקתני עד שיטהר ג) בשביעי קאי. כלומר עד דעביד הערב שמש בשביעי דהיינו (ד) ד) שביעי ומיעל שמיני: ומני ר"א היא · דאמר בפ' מי שאמר הריני נזיר מגלח (לעיל ד' יח:) מתחיל ומונה מיד משום ה) וקדש את ראשו ביום ההוא אע"פ שלא הביא קרבנותיו: או דלמא · מאי עד שיטהר דקאמר עד שיביא קרבנותיו דפרושי קמפרש: ומני רבנן היא · דפליגי עליה ואמרי דאין מתחיל למנות עד שיביא אשמו דהיינו לאחר הבאת קרבנותיו וכל זמן שלא הביא קרבנותיו אינו מתחיל. ואי איכא ספרים דכתיב בהו ומני ר"ש היא לאו שבשתא היא דברייתא תני לה להא דרבנן כר"ש: מדקתני סיפא · אבל הסככות כו' מתחיל ומונה מיד מיום שביעי לפי שאינו מביא קרבן מכלל דרישא דאית ביה קרבן: מאי עד שיטהר. דקאמר עד שיביא קרבנותיו במשמע דהיינו ו) שמיני ומני רבנן היא דאמרי נזירות דטהרה עד יום שמיני לא חיילא: **מתני'** אבל הסככות · דהיינו אילן המיסך על הארץ ויש טומאה תחת נוף (ה) ז) בא' מהן ואינו ידוע כנגד מי: וכן תחת אבנים הפרועות היוצאות חוץ מן הגדר וטומאה תחת אחת מהן ואינו ידוע לאדם והלך נזיר תחתיהן: ובית הפרס. שדה שנאבד בה קבר ונחרש: וארץ העמים. שנזר בארץ ובתוך ימי נזירותו יצא ח) ונכנס לארץ העמים אין הנזיר מגלח: ואין

סככות ופרעות · מפ' בגמ' [מאי ניהו]: **בית** הפרס · שדה שנחרש בו קבר [ועד ק' אמה] חשו חכמים שמא דלדל המחרישה בעצמות ונתפזר שם עצם כשעורה וליכא טומאה אלא מדרבנן: **וארץ** העמים · דגזרו בה רבנן טומאה כדאמר בפ"ק דשבת (ד' טו:): **הגולל** והדופק · פרש"י בפ"ק דכתובות (דף ד:) גולל זה כיסוי הארון ודופק הוא דופן של נדנין. וקשה לר"ת דאמר בפ' בהמה המקשה (חולין עב:) על פני השדה לרבות גולל ודופק משמע דגלויין הן גולל ודופק ואלו מכוסין הן ופר"ת דגולל הוא המצבה ודופק אבנים שהמצבה נשענת בהן ובמקום אחר מפורש באורך **): **ורביעית** דם ואהל ורובע עצמות · [אע"פ שמטמאין באהל אין הנזיר מגלח עליהן ובדין הוא דהוה ליה למתני פחות מחצי לוג דם או פחות מחצי קב אלא נקט שיעורים המפורשין *בפ"ק דאהלות שהן מטמאין באהל]: **וכלים** הנוגעים במת · דכי ימות מת עליו אמרה תורה [ובגמ' מפ' באיזו כלים איירי]: **ימי** ספרו וימי גמרו · פי' נזיר שמנה מקצת נזירות ונצטרע בין ימי גמרו דהיינו ימי חלוטו שהחליטוהו לטומאה ובין ימי ספרו אחר שהוחלט ורלה הכהן והנה נרפא הנגע מן הצרוע ומביא צפורים ומגלח ונכנס במחנה ישראל ויושב מחוץ לאהלו שבעת ימים שאסור בתשמיש וביום [השביעי מגלח] ובשמיני מביא קרבנות צרעתו ואותן ימים קרויין ימי ספרו ואין עולין לימי נזירות ואינן מבטלין את הקודמים ח] (וכתב בנזיר) ואיצטריך למיתני [ספרו וגמרו] דאי תנא ספרו ה"א אבל ימי גמרו דחמירי סותר ואי תנא גמרו ה"א אבל ספרו דקיל עולה וצריך עיון דלא ליתני אלא ספרו וליכא למימר אבל גמרו סותר דא"כ מאי נפקא מינה במה שימי ספרו אינו סותר הרי כבר סתר מטעם ימי גמרו: **על** אלו אין הנזיר מגלח · לא קאי אימי ספרו ואימי גמרו שהרי [הוא צריך] לגלח בשביל צרעתו אלא קאי אשארא שאין מגלח כדין נזיר טמא: **ומזה** · בגמ' משמע דלא קאי אכלים הנוגעים במת דמיירי בכלי עץ ואין אדם הנוגע בהם צריך הזאה [וכן לא קאי אימי גמרו ואימי ספרו דאין טעון הזאה] אלא קאי אשארא ארביעית דם וגולל ודופק: ואינו

תוספות

ואילו גבי נגיעה תניא וכל הנוגע בעצם או בחלל עצם זו עצם כשעורה בחלל זו אבר הנחלל מן החי ואין בו כדי להעלות ארוכה או במת זה אבר הנחלל מן המת ואין בו כדי להעלות · כולהו קראי וכולהו דרשות איירי לענין מגע: **או** בקבר רשב"ל אמר זה קבר שלפני הדיבור · שקודם מתן תורה ול"ע לרבנן דר"ש דאמרי (יבמות ד' סא·) אף קברי עובדי כוכבי' מטמאין באהל דלא דרשינן אדם אתם אתם קרויין אדם וכו' אמאי איצטריך [או בקבר] וי"ל דר"ש היא מיהו קשה ב] דהרי גבי נגיעה מודה ר"ש דקברי עובדי כוכבים מטמאין במגע ובמשא כדאמר רבינא בפרק הבא על יבמתו (שם ד' סא·) ודוחק לומר דלא כרבינא והריב"א פירש קבר שלפני הדיבור גם אותן שמתו ג] קודם מתן תורה קודם שנאמרה פרשת טומאת מת דס"ד אמינא אדם כי ימות באהל מפרשה זו ואילך וכיוצא בזה יש °בפ' בתרא דהוריות (ד' י.) דמצריך פסוק לזב שלפני הדיבור משום ד] דסד"א איש איש כי יהיה זב מבשרו מכאן ואילך ה] ומקשינן לר"ש אמאי הוה רבי בנאה מציין מערת המכפלה בפרק חזקת הבתים (ב"ב נח·) והא קודם מתן תורה לר"ש לא מטמא באהל ובפ"ק דמ"ק (ד' ה.) אמרי' דאין מציינים [על דבר שאינו] מטמא באהל ואומר הריב"א דשפיר קרייה אדם אדם הראשון ואברהם האדם הגדול בענקים א"כ דקסבר מקבר שלפני הדיבור נרבה קבר ו] שלאחר הדיבור שלאחר מתן תורה*): **אלא** דלית ביה עצם כשעורה ואפי' הכי מטמא ורחמנא רבייה · כיון שיש בו אבר שלם ור' יוחנן אמר לך לעולם דאית ביה כשעורה ואם אינו ענין למגעו תנהו ענין למשאו אם אינו ענין לנוגע דנפקא ליה מהנוגע בעצם תנהו לענין משאו דעצם כשעורה מטמא במשא וקצת קשה דא"כ מאי קאמר או במת זה אבר הנחלל מן המת ואית בו [כשעורה] לימא זו עצם כשעורה: **ואינו** מתחיל למנות עד שיטהר ויביא קרבנותיו ואיבעיא ליה עד שיטהר · דמתני' בשביעי קאי דלאחר שטבל והזה וגלח ומתחיל מאותו יום למנות נזירות טהרה ויביא קרבנותיו בשמיני ומני ר"א היא דאמר לעיל פרק מי שאמר (ד' יח:) מתחיל ומונה מיד פירוש שמתחיל ומונה משביעי כדפי' שם או דילמא בשמיני קאי ומאי עד שיטהר שיביא קרבנותיו ומני רבנן היא דאמרי וקדש ראשו ביום ההוא ביום הבאת קרבנותיו: **ת"ש** מדקתני מתחיל ומונה מיד בהדי הנך שאין הנזיר מביא קרבן טומאה ומזה בשלישי ובשביעי ומתחיל ומונה מיד דהיינו בשביעי שהרי אינו זקוק להביא קרבן טומאה ז] האמר ברישא עד דקתני ולא קתני מתחיל ומונה מיד כמו בסיפא שמע מינה דרישא עד שיטהר ויביא קרבנותיו קאמר ומני רבנן היא:

*) [עי' תוס' נדה עו: ד"ה ואין נליב ותוס' יבמות סא. ד"ה ואין ותוס' ע"ז ג. ד"ה כהנים ותוס' סנהדרין נט. ד"ה אלא ותוס' ב"ק לח. ד"ה אלא]
**) [עי' בתוס' ברכות יט: ד"ה מדלגין ובשבת קנב: ד"ה עד שיסתם ובסוכה כג. ד"ה ולא ובכתובות ד: ד"ה עד ובסנהדרין מז: ד"ה משיסתום]

[...]יסי הרב המחבר ז"ל בחיבורו הורה גבר . דף ל' ע"ב וע"ג) : ה] בא"ד כי יהיה וכו' מכאן ואילך · כאן הס"ד ואח"כ מה"ד ומקשי כנ"ל : ו] בא"ד מקבר שלפני וכו' שלאחר הדיבור שלאחר. ג' [...] שלפני הדיבור של כנ"ל וכן הוא בנדה דף ע' ע"ב בתוס' ד"ה ואין נליב מלה וכו' א"מ ויעו"ש : ז] ד"ה ת"ש וכו' קרבן טומאה האמר · תיבת האמר נמחק · ונ"ב הא : ח] ד"ה וימי ספ[...] בנזיר · תיבות וכתב בנזיר נמחקו · ונ"ב וכתב בפירוש מיר כנ"ל ור"ל שמלאו לאיזה מפורש על נזיר שכתב · א"מ :

עין משפט נר מצוה

נה א מיי' פ"ז מהלכות טומאת מת הלכה ד ה ו :
נו ב מיי' שם פרק ג הלכה ב :
נז ג מיי' שם פרק א הלכה יג :
נח ד מיי' שם פרק ג הלכה ב :
נט ה מיי' פ"ז מהלכות נזירות הלכה ו :
ס ו מיי' שם הל' ז :

פי' הרא"ש

או בקבר אמר ר"ל זה הקבר שלפני הדיבור שקודם מתן תורה דאמר פ' הבא על יבמתו אמר רשב"י קברי עובדי כוכבים אינם מטמאים דכתיב ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם אתם קרויים אדם כו' · ופריך והא כתיב כל הורג נפש וכל נוגע בחלל תתחטאו ומשני דלמא איקטיל חד מינייהו . רבינא אמר נהי דממעטינהו מטומא' אהל דכתיב אדם כי ימות באהל ממגע וממשא מי ממעטינהו · משמע דלאידך שנוייא דאצטריך לשנויי דלמא איקטיל חד מישראל סבר דאף ממגע ומשא מעטי' · ולדידיה איצט' הכא לרבות קבר שלפני הדיבור דאע"ג דלאו ישראל נינהו מטמאו במגעו דהכא במגע איירי ולמגע רבינהו קרא ולא לאהל · ור' בנאה דהוה מציין מערת המכפלה בפ' ח"ה סבר כרבנן דר"ש דפ"ק דמ"ק אמרי' אין מציינין אלא על קבר שמטמא באהל · וריצב"א היה אומר דשפיר קרויין אדם אדם הראשון ואברהם אדם הגדול בענקים : ואפ"ה רחמנא רבייה כיון דהוי אבר שלם : ואם אינו ענין למגעו תנהו ענין למשאו. [illegible]

מסורת הש"ס

[אהלות פ"ג מ"א חולין עא.]
[ר"ל ועל ועי' תוי"ט כליס פ"א מ"ה ד"ה מטמא]
[יבמות סא.]
[לעיל יח:]

נוסחת הריב"ן

א) כלפני : ב) בו עלם : ג) אי' מתחיל למנות מאי קאמר אי עד שיטהר בשביעי קאי : ד) מיפק שביעי : ה) משום שנאמר וקדש : ו) בשמיני : ז) אחד : ח) יצא לארץ העמים ונכנס אין :

הגהות הב"ח

(א) גמ' או בחלל וגו' בעצם זה : (ב) שם ואפי' הכי רחמנא רבייה ור' יוחנן אמר לך לעולם : (ג) רש"י ד"ה והאי אבר וכו' או בחלל למה לי אלא לאו : (ד) ד"ה איבעיא להו וכו' דהיינו דנפיק שביעי ומיעל שמיני ומני כנ"ל והד"א : (ה) ד"ה אבל וכו' נוף אחד מהן :

גליון הש"ס

תוס' ד"ה או בקבר · בפ' בתרא דהוריות וכו' אינו מדוקדק דהתם באמת ממעטין כי יהיה פרט לפני הדיבור וכ"כ תוס' בנדה דף ע ע"ב :

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] מתני' והדופק וכו' ואהל · ע"ב עי' תיו"ט ד"ה ואהל וכו' : ב] תוד"ה או וכו' מיהו [illegible]

סא א מיי' פ"ז מהל' נזירות הלכה ז :
סב ב מיי' שם הל' ט.
סג ג ד מיי' שם הלכה ו ופי"ג מהל' טומאת מת הלכה ג סמג עשין רלא :
סד ה מיי' פ"ז מהל' נזירות הלכה ח :

*ואינו סותר את הקודמים ומתחיל ומונה מיד וקרבן אין לו [ב]באמת אמרו ימי הזב והזבה וימי הסגרו של מצורע הרי אלו עולין לו :

גמ' *ואלו הן הסככות [ג]אילן המיסך על הארץ ופרעות (א) [ד]היוצאות מן הגדר : וארץ העמים : איבעיא להו °ארץ העמים *משום אוירא גזרו עליה או דילמא *משום גושא גזרו עליה ת"ש ומזה בשלישי ובשביעי ואי אמרת משום אוירא הזאה למה לי אלא לאו משום גושא לא לעולם אימא לך משום אוירא וכי קתני אשארא הכי נמי מסתברא מדקתני וכלים הנוגעים במת [ה]הני כלים בני הזאה אינון אלא שמע מינה אשארא

לימא

ואינו סותר את הקודמים וגם אין עולין לו למנין נזירותו ומתחיל ומונה מיד · במקום שפסק למנות כשנטמא לא יתחיל למנות שימי טומאה אין עולין לו לימי נזירותו וגם קרבן שנזיר טמא מביא חטאת ועולת העוף ואשם זה אינו מביא וקשה לרש"י דבשלמא כולהון ניחא דכי נמי אינו סותר הקודמין אין עולין לו אלא כלים הנוגעים במת דאפי' כלי שטף קאמר כדמשמע בגמ' וכשנגע בהם הנזיר אינו טמא אלא טומאת ערב [אמאי] אין עולין לו : באמת אמרו ימי הזב והזבה · נזיר שהתחיל למנות ונעשה זב וימי הסגרו שפרחה בו צרעת והסגיר אותו הכהן ועמד בעיניו או כיהה עולין לו לימי נזירותו : אילן המיסך על הארץ · בפ' דם הנדה (נדה נז·) אמר דמדאורייתא' לאו אהל מעליא שהענפים רחוקים זה מזה ואין בהם פותח טפח אף כי יש בודאי כזית מן המת תחת אחת מהן ומן התורה טהור כי הלך תחת כולן ורבנן הוא דגזרו טומאה בהולך תחתיו : ופרעות אבנים היוצאות מן הגדר · הסמוך לבית הקברות ויש שם נפל תחת אחת מן האבנים וגזרו חכמים טומאה למהלך תחת אחת מן האבנים אף כי ספק טומאה ברה"ר ספקו טהור ובמס' נדה (ג"ז שם) משמע דמהלך על פני כולה טמא בודאי : ארץ העמים על אוירא גזרו · כגון מהלך בשידה תיבה ומגדל גדולות יותר ממ' סאה שאין מקבלין טומאה או על גשר ארץ העמים או הנכנס בקרון או בספינה שהחמירו בה יותר מבאהל המת כדי שלא יצא מארץ לחו"ל או דלמא משום גושא דוקא המאהיל על גושא גזרו כמי שמאהיל על המת מפני מתי מבול או מפני רוב מישראל שנהרגו בחו"ל אבל הנכנס בשידה תיבה ומגדל או בקרון או בספינה לא והא דמשמע בפ"ק דשבת (ד' טו:) דגזרו על גושא ועל אוירא התם ה"פ בין לנוגע בגושא בין מאהיל על גושא בלא שום הפסק לגושא [אבל] בבא בשידה תיבה ומגדל שיש הפסק לא איירי והקשה הרב ר' יעקב מאורלייני"ש דתנן *בפ"ק דאהלות ואלו מטמאין במגע ובמשא ולא באהל ארץ העמים ובית הפרס כו' והכא משמע דפשיטא לן דמטמא באהל כי מאהיל מיהא על גושא בלא הפסק שידה תיבה ומגדל ותירץ דהתם מיירי בגושא הבא מארץ העמים לא"י ור"ת אומר דהיא נשנית קודם גזרה אחרונה דשבת דאמר התם (בפ"ק דשבת שם) דמעיקרא לא גזרו על אוירא ולא כלום ועי"ל דאינו מטמא עד שיכנס שם ראשו ורובו כדמשמע בשלהי סוגיין ולא כשמכניס ידו לבד דאילו באהל המת מטמא אפי' במכניס ידו : ת"ש ומזה בג' ובז' ואי אמרת משום אוירא הזאה ל"ל · דאינו סברא שילטרכו בכה"ג הזאת ג' וז' הואיל ומטמא אף כי הפסק בינו ובין הגוש דאינו כלל מענין טומאת אהל המת להצריך הזאה ג' וז' ומשני כי קתני אשארא ה"נ מסתברא מדקתני וכלים הנוגעים במת הני כלים בני הזאה נינהו. והלא אינו טמא הנוגע בהן רק טומאת ערב ולא טומאת ז' אלא ש"מ אשארא דמשמע ליה דאפילו בכלי שטף איירי דנגעו במת דהוו אב הטומאה והנוגע בהם טמא טומאת ערב כנוגע בטמא מת בעלמא דלא בעיא הזאה אלא ש"מ אשארא וא"ת וליפני ליה דהני כלים בכלי מתכות מיירי דאדם הנוגע בהם טמא טומאת ז' ובעי הזאה ג' וז' דחרב כחלל ואור"ת דע"כ לא מתוקמא מתני' בכלי מתכות דא"כ הנזיר מגלח דחרב הרי הוא כחלל · ושלח לו רבינו חיים כהן איזה בית אשר תבנו לי א] דאין נזיר מגלח עליו ה"ה דכהן מוזהר עליו ואין לך בית שאין בה שום כלי מתכות שהיה באהל המת או שום מסמר כדאמרי' במס' שמחות (פ"ד הל' כא) כל טומאה שהנזיר מגלח עליה כהן מוזהר עליה ותו דבהדיא תניא בתוספתא ובמס' אהלות (פ"א) דקחשיב התם ד' טומאות במת כיצד כלים הנוגעים במת ואדם בכלים וכלים באדם טמאים ז' והרביעי בין אדם בין כלים טמאין טומאת ערב וקאמר בד"א לתרומה וקדשים אבל נזיר אין מגלח אלא על המת בלבד פי' למעוטי כלים הנוגעים במת דאיירי בהן דהא ודאי מגלח על אבר מן החי והכל הני דתנן במתני' וע"כ מתני' דהתם בכלי מתכות איירי דבכלי שטף אי אפשר להיות טמאים ד' [אלא] דוקא בכלי מתכות דאמר רחמנא חרב כחלל משכחת להן כמו שמפורש אבל כלי שטף אינו כחלל אלמא דאין הנזיר מגלח עליהן °והא דלא אוקי מתני' בכלי מתכות משום דבלאו הכי קים ליה דקתני אשארא דע"כ לאו אכולהו קאי ומזה בג' וז' דהא קתני נמי ימי ספרו וימי גמרו דלאו בני הזאה נינהו · ומשמעתין קשה למה שפירש הר"ר יצחק מסימפונ"ט דמתני' דאהלות בין בכלי מתכות בין בשאר כלים דכולהו גמרי מכלי מתכות דאמר חרב הוא כחלל וה"ה לשאר כלים דבהדיא אמרי' בשמעתין הנוגע בשאר כלים אינו טמא אלא טומאת ערב ומיהו קצת יש לדחות דהא דפריך הכא בני הזאה נינהו לאו אכלים הנוגעים במת אלא אספרו ואגמרו קאי דבתר הכי והוי כמו וכו' °ולא נ"ל וצ"ע מהרפ"ם. וה"ר יצחק הביא ראיה מתוספתא דכלים (פ"ו מב"ק) החמת שהיא נתונה בתנור ופיה למעלה מן התנור ועצם כשעורה כרוך בשיב או בנייר ונתון לתוכה הוא טהור והתנור טהור משום דכרוך בשיב והתנור טהור דתוכו ולא תוך תוכו בא הטהור ואחז בו והעלהו טמא לפי שהסיט עצם כשעורה וטמא את החמת חזרה החמת וטמאה את התנור אלמא דחמת כאדם ונעשית אב הטומאה לטמא את התנור ואע"ג דלאו כלי מתכות הוא משוינן ליה כאדם להיות אב הטומאה כמותו שניטמא בעצם דהוי אבי אבות ויש לדחות דהתם משום דיקרב בדיקרב הוא דהאדם ניטמא במשא דעצם כשעורה ב] ובשעה שהיה [נושא עצם המת שהוא] אבי אבות באותה שעה שהיה נוגע בהחמת והחמת בתנור · ועוד הביא מדאמר בספרי כל אשר יגע בו הטמא יטמא למה נאמר לפי שנאמר בחלל חרב בא הכתוב ולימד על החרב שהוא מטמא טומאת שבעה למדנו לכלים ואדם כלים ואדם וכלים מנין ת"ל וכבסתם בגדיכם ביום השביעי וטהרתם פי' שהבגדים שנוגעין באדם שנוגע במת טמאים ז' *והתם בגדים משמע אף בשאינן כלי מתכות ואור"ת דתכשיטי כלי מתכות שפיר מיקרו בגדים כדכתיב בבגדי כהונה (שמות כח) אלה הבגדים אשר יעשו וחשיב ציץ וכללא דמילתא כלים במת וכלים באדם ואדם בכלים (וכלים בכלים) · ג] הרי הן כמו אדם במת ואדם בכלים ג] וכלים בכלים ואדם באדם ירדו מעלה אחת דאילו כלי מתכות במת הרי הן כמוהו דחרב כחלל וגם כלים באדם כדכתיב (במדבר לא) וכבסתם בגדיכם אבל כלים בכלים לא אשכחן שיעשו כיוצא בהן וכלים בכלים השלישי אינו אלא ערב בין אדם בין כלים (באדם) אבל כלים באדם הכלים כמו האדם מה האדם טמא ז' אף [כלים] ד] הנוגע ז' וכלים במת הרי הן כמת מה המת אבי אבות לטמא אדם וכלים טומאת ז' אף כלי מטמא אדם וכלים טומאת ז' ותו לא מידי :

ואין סותר את הקודמין · והאי דתנן בפ' הריני נזיר מגלח (לעיל יט:) מי שנזר נזירות מרובה והשלים נזירותו ואחר כך בא לארץ כו' ב"ה אומרים נזיר כבתחלה וסותר את הקודמין התם הוי טעמא לפי שעשה נזירותו בח"ל ואין עיקר נזירות א) אלא בא"י אבל כאן שעשה(ב) ואחר כך יצא אינו צריך לסתור את הקודמים : ב) וספרו של מצורע. דהיינו אחר חלוטו הוא דהאי קרא וכבס בגדיו וגו' (ויקרא יד) בסוף ימי חלוטו כתיב דהיינו כשנתרפא מצרעתו כדכתיב ברישא דעניינא ויצא הכהן אל מחוץ למחנה וראה הכהן והנה נרפא וגו' ואז הוא מגלח כדכתיב וגילח את כל שערו ומתחילין ימי ספירו ולאחר ימי ספירו מגלח פעם שנית כדכתיב בההוא קרא גופיה וישב מחוץ לאהלו שבעת ימים וכתיב והיה ביום השביעי יגלח את כל שערו וגו' וימי ספירו של מצורע אותן ימים שכתוב בהן וכבס המטהר וגלח את כל שערו ורחץ במים ואחר יבא אל המחנה וישב מחוץ לאהלו שבעת ימים וימי גמרו של מצורע היינו ימי חלוטו דכתיב בהו (שם יג) בדד ישב מחוץ למחנה מושבו ג) אחר תגלחיות הללו של מצורע אינו סותר את הקודמין ואחר יתחיל למנות ימי נזירותו אלא למקום שפסק יתחיל והוא שתהא נזירות מרובה כדי שיהא בו גידול שיער ל' יום לאחר שנתגלח בתגלחיות שתים של מצורע ואף אותן ימים של ספרו ושל גמרו אין עולין לו למנין : באמת אמרו · הלכה היא למשה מסיני ימי הזב והזבה וימי הסגרו של מצורע ימים הראשונים שכתוב בהן (שם) והסגיר הכהן שבעת ימים וכתי' והסגירו הכהן שבעת ימים שנית עולין לו ממנין ימי נזירותו ולקמן מפרש מהיכא ד) גמיר : גמ' איבעיא להו ארץ העמים משום אוירא · נמי גזרו עלה והיכא דאיכא אוירא בלא גושא כגון דנכנס בה בקרון או בספינה שלא פסע לארץ אלא נכנס ה) בה באוירא (ג) קלים ליה טומאה : או דילמא משום גושא.דטומאה חמורה הוא דגזרו עליה ולא משום אוירא דהיינו טומאה קלה ואם נכנס בה ברגליו כמאן דנגע בקבר דמי אבל בקרון לא : ואי אמרת משום אוירא · ו) היכא דאיכא אוירא בלא גושא מי הויא לה טומאה חמורה כולי האי דתיבעי הזאה שלישי ושביעי : וכי קתני · ומזה בשלישי ושביעי אשארא אסככות ופרעות ולאו אארץ העמים : הכי נמי מסתברא · דלא אכולהו קאי מדקתני כלים הנוגעים במת : והני כלים בני הזאה נינהו · כלומר ואם נוגע נזיר בכלים הנוגעים במת צריך הזאה בתמיה : אלא לאו שמע מינה · לאו אכולהו קאי אלא אשארא קאי אהנך [דבני] הזאה נינהו :

מאי

פי' הרא"ש

אילן המסך על הארץ וענפיו מובדלים ויש כזית מת תחת אחד מן הענפים ואין ידוע תחת איזו · וכן פרעות אבנים הבולטות מן הגדר ויש כזית מן המת תחת א' מהן ואין ידוע תחת איזו ומיירי שהן רחבות טפח דהכי משמע פ' דם הנדה בסופו שהמהלך תחת כולו טמא ודאי אלא שאויר מפסיק ביניהם והלך הנזיר תחת א' מהם ויר' לי דמיירי שהאילן עומד ברה"ר וכן האבנים בולטים ברה"ר דספק טומאה ברה"ר טהור וחכמים גזרו עליו טומאה אבל ברה"י הוי טומאה דאורייתא וסותר ומביא קרבן כדמוכח לקמן רפ"ב נזירי': משום אוירה גזרו שהאויר יטמא אפילו אינו מאהיל על הגושא כגון הנכנס לה בקרון ובספינה או בשידה תיבה ומגדל שמחזיקים מ' סאה שאינן מקבלים טומאה וחוצצין בפני הטומאה : ואי אמרת אוירה גזור הזאה למה לי דכיון דאמרי' הנכנס בדבר החוצץ טמא א"כ לא גזרו עליה משום טומאה אלא חומרא בעלמא החמירו עליה כדי שלא יצא אדם מארץ לחו"ל וא"כ הזאה למה לי : אלא לאו משום גושא · שגזרו עליה כמאהיל על המת לפי שאין מציינים בה קברים הוא דבעי הזאה : וכי קתני ומזה אשארא רביעית דם ורובע עצמות וכיוצא בהם : הני כלים בני הזאה נינהו פי' אדם הנוגע בכלים בר הזאה הוא בתמיה והלא הכלי אב הטומאה והאדם הנוגע בו ראשון וטמא טומאת ערב :

ופסס

מסורת הש"ס

נדה נז. [תוספתא דאהלות פ"ט אהלות פ"ה מ"ב]
[לעיל כ.]
[לעיל יט:]

נסחת הריב"ן

(א) כמו"ל אבל כאן שעשה נזירותו בארץ ואח"כ : ב) גליון וספירו כו' : ג) מחוץ למחנה מושבו אינהטיר מגלח על טומאה זו פעם שלישית לכשיתרפא מצרעתו לאחר תגלחיות שתים של מצורע ואח"כ יתחיל למנות לימי נזירותו כו' שתים שבמצורע ואף כו' לו מן המנין : ד) יליף : ה) נכנס ליה באוירא קליש ליה : ו) וכל היכא כו' ושביעי אע"ג דלא הוה נמי הס"ד :

הגהות הב"ח

(א) גמ' ופרעות אבנים היוצאות : (ב) רש"י ד"ה ואין סותר וכו' אבל כאן שעשה נזירות בארץ ואחר כך יצא וכו' הקודמין הס"ד ואח"כ מ"ה וימי ספירו של מצורע וכו' וכבס המטהר את בגדיו : (ג) ד"ה איבעיא להו וכו' דקליש ליה :

גליון הש"ס

גמ' ארץ העמים משום אוירא · עיין לעיל דף כ ע"א תוס' ד"ה ת"ש וכו' וסא דלא אוקי מתני' בכלי מתכות · עי' במאור פ"ד דחולין דף עא ע"ב ד"ה כי קאמר רבה דאדם נוגע בחרב שנטמא במת דאין לו הזיי' ג' וז': בא"ד ולא נראה לי וצ"ע. עי' שבועות ד' ט' ע"ב תד"ה כדאמר · ושם דף מא ע"א ד"ה ומאן דתני. ובגיטין דף פ ע"ב ד"ה זו דברי ר"מ :

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוד"ה ת"ש וכו' אשר תבנו לי דאין · עיין תוס' לי דאין נמחק ונ"ב דאם : ב] בא"ד דעלם כשעורה שהיה נושא עלם וכו' מדאמר בספרי לכל כל"ע : ג] בא"ד וכללא דמילתא וכו' ואדם בכלים וכלים בכל"ע ועי' א"מ : ד] בא"ד. אף כלים נוגעים באדם ז' וכו' כל"ע :

סה א ב מיי' פי"א מהל' טומאת מת הלכה ב:

לימא כתנאי *הנכנס לארץ העמים בשידה תיבה ומגדל *רבי מטמא ורבי יוסי ברבי יהודה מטהר מאי לאו רבי סבר משום אוירא ור' יוסי בר' יהודה סבר משום גושא לא דכולי עלמא משום גושא מר סבר אהל זרוק שמיה אהל ומר סבר [ג]לא שמיה אהל והתניא רבי יוסי ברבי יהודה אומר תיבה שהיא מלאה כלים וזרקה על פני המת באהל טמאה ואם היתה מונחת טהורה אלא דכולי עלמא משום אוירא ומר סבר כיון *דלא שכיחא לא גזרו ביה רבנן ומר סבר אע"ג דלא שכיחא גזרו ביה רבנן והתניא *הנכנס לארץ העמים בשידה תיבה ומגדל טהור בקרון ובספינה ובאיסקריא טמא ואיבעית אימא הכא שמא יוציא ראשו ורובו לשם פליגי והתניא ר' יוסי בר' יהודה אומר הנכנס לארץ העמים בשידה תיבה ומגדל טהור עד שיוציא לשם ראשו או רובו: ומתחיל ומונה: אמר רב חסדא ל"ש אלא בנזירות מועטת אבל בנזירות מרובה מיסלק נמי סלקין ליה מתיב רב שרביא *מתחיל ומונה מיד ואין מבטל בהן את הקודמין במאי אילימא בנזירות מועטת קבעי גידול שיער

אלא

רש"י

מאי לאו דרבי סבר משום אוירא · גזרו עליה ואילו הכא כיון דנכנס א) באויר מלמטה כשהן פתוחין או דרך פתחים הוי טמא שהרי נכנס לאויר ארץ העמים: ור' יוסי בר' יהודה סבר משום גושא · ולא משום אוירא וכיון דקרקעית שידה תיבה ומגדל מפסיק בינו לבין הגושא הוי טהור: לא דכולי עלמא ב) משום גושא · אבל הכא בהא קמיפלגי דרבי דמטמא קסבר אהל זרוק לאו שמיה אהל ולא הוי הפסק וכמאן דמהלך ממש על גבי קרקע דמי ור' יוסי בר' יהודה סבר דשמיה אהל: והתניא ר' יוסי בר' יהודה אמר תיבה מלאה כלים וזרקה על גבי המת ג) באהל טמאה · וכל הכלים שבתוכה אלמא קסבר דאהל זרוק לאו שמיה אהל ולא הוי מפסיק כלל: ואם היתה מונחת טהורה · דכיון דמונחת הויא לה כאהל קבוע ומצלת בפני הטומאה ולא הוי כאהל זרוק: אלא דכולי עלמא משום אוירא · והיינו טעמא דמטהר ר' יוסי בר' יהודה משום דקסבר כי נכנס לארץ העמים בשידה תיבה ומגדל מילתא דלא שכיחא היא ומילתא דלא שכיחא לא גזרו ביה רבנן: והתניא · דמסייעא ליה: הנכנס כו' בקרון ובספינה ובאיסקריא · כלומר בספינה גדולה שיש בה איסקריא וקרי לה הכי על שם איסקריא שבה דהיינו תורן וקרוי א] ד) פוש"ט בלע"ז משום דמילתא דשכיחא גזרו בה רבנן והא (א) מתני' ר' יוסי בר' יהודה היא: ואיבעית אימא · דכ"ע משום גושא ולכ"ע כמי אהל זרוק שמיה אהל והאי דקא מטמא ה) הכא משום דקסבר גזירה שמא יוציא ראשו ורובו חוץ משידה תיבה ומגדל ור' יוסי לא גזר: ו) והתניא · דמסייעא ב] ליה דר' יוסי אינו מטמא עד שיוציא ראשו ורובו ז) והא דתני ר' יוסי בר"י לעיל זרק תיבה מלאה כלים על פני המת טמאה לאו משום דקסבר אהל זרוק לאו שמיה אהל אלא כיון דזורקה קא ח) מפיק לה מתורת אהל ומשוי לה תורת כלי ולעולם קסבר אהל זרוק שמיה אהל (ב) דקתני בסיפא ואם היתה מונחת טהורה אע"ג דאורחיה דמטלטל לה: אמר רב חסדא לא שנו · דימי חלוטו אין עולין לו מן המנין: אלא בנזירות מועטת (ג) · ט) בזמן שקבל עליו נזירות שלשים יום [ונצטרע] כשעשה מהן עשרה ימים ונחלט שאין הללו ימים עולין כו' אומר עולין לו לא ישתיירו לו כדי גידול שיער לאחר תגלחות של צרעת: אבל בנזירות מרובה · שקיבל עליו מאה יום ונצטרע בתוך ימי נזירותו עד שלא עברו ל' יום ונתגלח בשתי תגלחיות של צרעת הואיל ועדיין י) נשתיירו שם ל' יום כדי גידול שיער אף ימי חלוטו עולין לו מן המנין ואינו צריך לשמור אלא ל' יום כדי גידול שיער טהרה לנזירות לאחר תגלחיות של צרעתו: מתיב רב שרביא · מי מצית דייקת למתני' דבנזירות מועטת קאי והא קתני מתחיל ומונה מיד ואינו סותר את הקודמין ובאיזו נזירות קאי אילימא בנזירות מועטת של שלשים יום ומי מצית אמרת דאינו סותר את הקודמין: והא בעי גידול שיער · לאחר כ) תגלחתו מן הצרעת וליכא דאין גידול שיער פחות משלשים יום:

אלא

תוספות

לימא כתנאי · אי משום אוירא אי משום גושא(ד): ור' יוסי בר' יהודה מטהר · דסבר משום גושא דכיון שהוא בשידה ואהל זרוק שמיה אהל טהור: והתניא · בת"כ זרק תיבה מלאה כלים על פני המת טמאה דהוי אהל זרוק ולא שמיה אהל ואם היתה מונחת שעומדת במקום אחד טהורה כיון דאינה זזה ממקומה השתא הוי אהל קבוע אלמא דאהל זרוק לא שמיה אהל לר' יוסי בר"י אבל אם פליגי באוירא וגושא לא קשיא ליה מידי מהך ברייתא דאיכא לאוקמא לפלוגתייהו בשידה תיבה המונחת ואפ"ה א"ר מטמא משום אוירא אבל השתא דפליגי באהל זרוק לא מתוקמא פלוגתייהו במונחת דא"כ רבי לא הוה מטמא דאהל מעליא הוא ומשני דכ"ע משום אוירא ואהל זרוק לא שמיה אהל לר' יוסי בר' יהודה ואפ"ה משום דלא שכיחא ליכנס בשידה תיבה ומגדל לא גזרו לר' יוסי והתניא בניחותא וכו' פירוש אחר לא דכ"ע משום גושא מר סבר אהל זרוק שנכנס בשידה שבהמה או אדם מוליכים אותו שמיה אהל לחוץ ולהפסיק וצ"ל דעדיף מטלית המנפנפת דתנן במס' אהלות (פ"ח מ"ה) דאין אוהלין בפני הטומאה ואין מביאין והיינו טעמא דהכא עדיף משום דרגלי האדם או הבהמה הנושאים השידה והתיבה נוגעים בארץ אבל הטלית מנפנפת באויר ומר סבר אהל זרוק לא שמיה אהל והיינו דאמר והתניא בניחותא וכן בפירוש ר"ח ר' יוסי בר' יהודה אומר תיבה שהיא מלאה כלים וזרקה על פני המת טמאה דדמיא לטלית המנפנפת דאזלא כולה באוירא ואם היתה מונחת על גבי בהמה או אדם הנושאין אותה טהורה דאהל זרוק כה"ג דרגלי הנושאים נוגעים בארץ שמיה אהל לחוץ בפני הטומאה:

ה"ג ואי בעית אימא דכ"ע משום אוירא גזרו וטעמא דר' יוסי בר' יהודה דמטהר (ה) אף כי נמי גזרו על אוירא הייתו בעומד על הגשר של ארץ העמים או נכנס בקרון ובספינה דשכיחי להלך אבל בשידה תיבה ומגדל לא שכיח לא גזרו ורבי סבר אע"ג דלא שכיח גזרו והתניא בניחותא הנכנס בארץ העמים בשידה תיבה ומגדל טהור בקרון ובספינה ובאסקריא גוט"א בלע"ז ג] משוט הספינה וכדאמר בעלמא (תענית דף כא·) אילפא תלא נפשיה באסקריא דמכותא אלמא אף לר' יוסי בר"י דמטהר בשידה תיבה ומגדל מודה בקרון ובספינה דטמא משום אוירא גזרו ולאב"א הכא שמא יוציא ראשו ורובו לשם ולכ"ע משום גושא גזרו ושידה תיבה ומגדל דמטהר ר' יוסי בר"י משום דסבר אהל זרוק שמיה אהל ולא גזר שמא יוציא ראשו ורובו לחוץ דאין פתח שידה תיבה ומגדל נוחה ליכנס ולהוציא ואין נקל כל כך להוציא ראשו אבל בקרון ובספינה מטמא משום דגזר שמא יוציא ראשו ורובו לחוץ בקרון ובספינה ויאהל על הגושא כי נקל להוציא ראשו ורובו מספינה וקרון ורבי דמטמא אפי' בשידה תיבה ומגדל גזר אפי' בהנך דלמא יוציא ראשו ורובו לחוץ: והתניא בניחותא הנכנס לארץ העמים בשידה תיבה ומגדל טהור עד שיוציא ראשו ורובו · מכלל דבקרון ובספינה טמא אע"פ שלא הוציא ראשו ורובו דנקל הוא להוציא בקרון ובספינה והוא דמייתי בפ' בכל מערבין (עירובין ל:) ובמס' חגיגה (דף כה·) מהאי ברייתא דהנכנס לארץ העמים בשידה תיבה ומגדל דפליגי ר' יוסי בר"י ורבי באהל זרוק אי שמיה אהל אי לא הייתו במאי דבעי למימר בשינויא קמא דפליגי באהל זרוק אבל ד] שינויא [בתרא] ליכנס בארץ העמים לא פליגי באהל זרוק אבל לגבי מת הוא דפליגי בה כדתניא ואם היתה מונחת בו טהורה דאהל זרוק שמיה אהל והיא ר' יוסי בר"י (ו) אבל רבי מטמא דאהל זרוק לא שמיה אהל: ומתחיל ומונה מיד · כשנטהר מונה ה] [למקום] שהפסיק בתחילת דימי צרעתו לא עלו לו מן המנין: אמר רב חסדא לא שנו · דימי ספרו וימי גמרו אין עולים לו למנין נזירותו אלא בנזירות מועטת של ל' יום ונצטרע בנתיים ולאחר שנתרפא וגילח לסוף ימי גמרו וכשגילח שנית אחר ימי ספרו אז ודאי אינו יכול לגלח לסוף ל' מתחילת ימי נזירותו ויהיו ימי צרעתו ממנין שהרי אין גידול שיער פחות מל' יום וצריך למנות ל' יום לנזירותו משנתרפא ומספר: אבל בנזירות מרובה · שגדל כל כך ימים שאחר ימי צרעתו איכא ל' יום אחר שגילח תגלחת שנית לצרעתו דספיר איכא כדי גידול שער מסלק נמי סלקי ליה: מתיב רב שרביא מתחיל ומונה מיד ואינו מבטל הקודמים · אומר ר"י דהיינו מתני' בודאי (אף א) [אך] כי החליף הלשון: אילימא בנזירות מועטת הא בעי גידול שיער · ומאי קאמר אינו מבטל הקודמים והלא על כרחיה יסתור קודמין: ב) אלא לאו בנזירות מרובה וקתני מתחיל ומונה מיד דמשמע מתחיל ומונה לאחר ימי ספרו אלמא ימי ספרו אין עולין ו] הוא מותיב לה והוא מפרק לה בנזירות בת חמשים יום איירי מתני' והייתו נזירות מועטת כרב חסדא וה"ק לא שנו אלא נזירות מועטת כלומר (אי) שאין לו לעשות רק ימי נזירות מועטת ז] כבתחילת ימי צרעתו כגון דיתיב עשרים בנזירות ואיתיליד ביה צרעת דמגלח בצרעתו והדר יתיב שלשים ימים דנזיר דהא אית ליה גידול שיער כלומר ובכה"ג דין הוא שלא יעלו ימי צרעתו כל עיקר ודין הוא שלא יבטל הקודמין שאם ימי גמרו וימי חלוטו יעלו לנזירות שבעה ימים או ארבע (או) עשר ימים כפי מה שיעלו צריך הוא להוסיף על הגדל כדי שיהא שם גידול שיער ובכי האי גוונא איירי מתניתין ונזירות בת חמשים לאו דווקא דהוא הדין לנזירות בת ארבעים

היכא

א) גירסת א"מ: ב) שייך לע"ב.

פי' הרא"ש

ונצטרע משום כל כשיתרפא מצרעתו צריך לגלח לצרעתו ואחר אותה תגלחת צריך לנהוג נזירות עד שיהא שערו ראוי לתגלחת דאין גידול שער פחות מל' יום אבל בנזיר מרובה שאחר ימי צרעתו נשארו עדיין ל' יום מנזיר דאיכא גידול שער מיסלק נמי סלקי ליה:מתיב רב שרביא מתחיל ומונה מיד ואינו מבטל את הקודמים היינו מתני' אלא שהביאה בהפך ואי בנזירות מועטת של ל' יום היכי קאמר דאינו סותר את הקודמים הא בעי גידול שער

... שמא יוציא ראשו ורובו: אמר רב חסדא לא שנו הא דימי גמרו וימי ספרו אין עולין לו לימי נזירותו אלא בנזיר מועטת · שנזר ל' יום

נוסחת הריב"ן

הגהות הב"ח

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה הנכנס וכו' דהיינו תורן וקרוי מש"ט כצ"ל: ב] ד"ה והתניא דמסייעא ליה · תיבת ליה נמחק: ג] תוד"ה ה"ג וכו' משוט הספינה · תיבת משוט וה' דהספינה נמחק וצ"ב שום כצ"ע · א"מ ויעו"ש בפירושו: ד] ד"ה והתניא כו' שינוייא בתרא ליכנס תא"מ וצ"ב להכי שינוייא כצ"ל · א"מ: ה] ד"ה ומתחיל וכו' למקום שהפסיק בתחילת ג' תיבות אלו למקום שהפסיק בתחילת נמחק וצ"ב מה שהפסיד לצרעתו · א"מ: ו] ד"ה אילימא וכו' אין עולין · כאן הס"ד ואח"כ מס"ד הוא מותיב לה וכו': ז] בא"ד והייתו נזירות מועטת דרב חסדא וכו' כבתחילת · תיבת כבתחילת נמחק וצ"ב כשהתחילה:

היכא דאיתיליד ביה צרעת לסוף עשרה ימים וזה הכלל נזירות מועטת קרי מקום שאין לו למנות רק ל׳ יום משהתחיל הצרעת עד סוף ימי נזירותו אבל בנזירות מרובה כלומר כשהתחיל צרעתו היה לו למנות עדיין שלשים ול׳ יום או שלשים ושנים ימים לנזירות וכ"ש יותר כגון נזירות בת חמשים ול׳ או יותר ואיתיליד ביה צרעת בכ׳ או ודאי לא תוכל לומר דכל ימי צרעתו אינן עולים כל עיקר דבמנין הימים העוברים מיהא יעלו לו כגון מי שנדר חמשים ושלשה ויתיב עשרים ואיתיליד ביה צרעת* ב] וארבעה עשר יום שלשה מימי צרעתו יעלו ואחד עשר לא יעלו וצריך הוא למנות על ג] [עשרים] ושלשה ל׳ יום דבפחות לא יהיו לו גידול שער והיינו דנקט והדר יתיב שלשים ימים דנזיר: **דהא** אית ליה גידול שער · צריך לומר דה"ק ועל נזירות מועטת כי האי לא תקשי לך כדאקשת מעיקרא אילימא בנזירות מועטת הא בעינן גידול שיער ויסתור הקודמים דהא אית ליה גידול שער: **מתיב** רמי בר חמא נזיר שהיה טמא בספק לו אולי נטמא במת ומוחלט בספק אולי הוחלט ומיירי בנזיר ודאי אך הוא ספק אם נטמא במת אם לא וכן הוא ספק אם הוא מצורע מוחלט או לא׳ הכ"ק: *) **אוכל** בקדשים לאחר ששים יום· משום דספק מצורע הוא ואסור לאכול בקדשים עד שיטהר מספק צרעתו ויביא קרבנות מצורע דמחוסר כפורים אסור לאכול בקדשים אבל משום נזירות טמא לא מיתסר בקדשים אע"ג דצריך נמי להביא קרבן משום דאין טומאה יוצאה עליו מגופו לא מיקרי מחוסר כפורים כדאמרינן בפ׳ ארבעה מחוסרי כפרה (כריתות י׳) דדוקא במי שטומאתו יוצאה מגופו קרי מחוסר כפורים כילד נזר נזירות שלשים יום וביום הראשון אירע לו ספק טומאה וספק טומאת צרעת דספק אם פרחה בו צרעת ממש אם בוהק הוא והשתא מיהא בתר דנתרפא לגמרי מזה ושונה וטובל וטהר מספק טומאת מת ד] אפי׳ לסוף שבעה בא לו לגלח כדין נזיר טמא או כדין מצורע שנתרפא אומרים לו להמתין מלגלח עד שלשים יום [דאימא] נזיר טהור גמור אתה שלא נטמאת ונזיר טהור אינו מגלח תוך שלשים אלא על הדמים בסוף שלשים יום כשנגמר נזירותו כדכתיב תער לא יעבור על ראשו עד מלאת ימי נזרו לסוף שלשים יום מגלח ומשפטי הבאת קרבנותיו מפורש לקמן בפרק שני נזירים (דף ס׳) שמביא צפרי מצורע שחוטה ומשולחה וחטאת העוף הבאה על הספק משום ספק נזיר טמא ועולת בהמה משום ספק נזיר טהור [ואע"פ] שאינו יכול לגלח אלא על הדמים ה] [הא אמרינן] דאם גילח על אחד מהם יצא ומתנה עליהם ועדיין אסור לאכול בקדשים דשמא מוחלט היה וטעון עוד תגלחת שנית והבאת קרבנות [כדכתיב] בפרשת מצורע והנה נרפא נגע הצרעת ולקח שתי צפרים ושחט את הצפור האחת על מים חיים ושלח את הצפור החיה וגלח את כל שערו וישב מחוץ לאהלו שבעת ימים והיה ביום השביעי יגלח ורחץ בשרו במים וביום השמיני יקח שני כבשים אחד לעולה ואחד לחטאת וכבש אחד לאשם וזה אי אפשר לגלח סוף שבעה לתגלחת ראשונה כי אולי אינו מצורע אבל נזיר טמא היה וצריך להתחיל ימי נזירותו שלשים יום שנזר כי אותן שלשים יום שמנה לא עלו לנזירותו דקרינא ביה והימים הראשונים יפלו כיון דמספקא לן בנזיר טמא ו] ושלשים יום השניים הם ימי נזירות טהרה וקרינן ביה תער לא יעבור על ראשו עד מלאת ימי נזרו לסוף ששים מגלח ובהך תגלחת שניה ליכא לספוקי בנזיר טמא דמספק נזיר טמא נפק בתגלחת ראשונה עד סוף ל׳ יום הראשונים אבל בנזיר טהור איכא לספוקי או בתגלחת ימי ספרו של מצורע ומביא עולת בהמה משום ספק נזיר טהור כדי לגלח על הדמים ומתנה עליה למחרת של יום תגלחתו יביא קרבנות מצורע כדי להתירו לאכול בקדשים ומביא חטאת העוף דאילו חטאת בהמה אינו בא על הספק אך יפקיר נכסיו ויביא חטאת העוף כדין מצורע עני ואשם נמי יביא לר"ש דאמר אשם מני לאתויי ביה כשלמים ולרבנן דר"ש אית להו דאשם אינו מעכבו לאכול בקדשים ועדיין הוא אסור לשתות יין ולטמאות למתים דשמא מוחלט היה ושני תגלחיות הללו שעשה למצורע היו לגמרו ולספרו ואינו עולה לתגלחת נזיר טהור כדאמרינן לקמן בפ׳ ב׳ נזירים (שם) לכך טעון עוד שני תגלחות אחד לנזיר טמא ואחד לנזיר טהור לסוף תשעים יגלח שלישית ובהך שלישית ליכא לספוקי במצורע כלל כי אם בנזיר טהור או בנזיר טמא והך תגלחת אי אפשר לגלח אלא עד סוף ל׳ יום הרי תשעים יום דלא מיבעיא בנזירות מועטת דצריך להמתין ל׳ משום גידול שער אף לרב חסדא אלא אף בנזירות מרובה כדפרים ואזיל משום דסבירא דימי צרעתו אין עולין לו כל עיקר ודלא כרב חסדא לכך צריך להמתין לתגלחת שלישית אחר תגלחת שניה כמנין ימי הנזירות ז] (בעבר) אולי נזיר מצורע הוה ולא נזיר טמא ולסוף תשעים כשמגלח שלישית ליכא לספוקי במצורע כלל אלא או בנזיר טהור או בנזיר טמא ויביא עולת בהמה משום ספק נזיר טהור וגלח על הדמים וחטאת העוף משום ספק נזיר טמא ועדיין אסור לשתות יין ולטמא למתים דשמא מוחלט היה ונזיר טמא ועלו לו שנים תגלחיות ראשונות לצרעתו והשלישית לנזיר טמא לכך צריך למנות עוד ל׳ לנזירות טהרה לסוף ל׳ יגלח ויביא קרבן טהרה לבד ומתנה ביה כדמפרש לקמן בפ׳ שני נזירים ומותר לשתות יין ולטמאות למתים והיינו דקתני ושותה יין ומיטמא למתים לאחר ק"כ יום: **ומדקדק** הר"ס דע"כ צריך לומר שהוא מגלח ביום ל׳ שאם לא היה מגלח עד יום [שלשים ואחד] כשאר נזיר א"כ הוה מגלח תגלחת שניה יום ששים ואחד וא"כ לא היה אוכל בקדשים עד יום ששים ושנים שהרי אחר תגלחת מצורע היה טובל ולא היה יכול להביא קרבנותיו עד למחר כדאמר °לעיל בפ׳ שלישי (דף יח) גלח בח׳ מביא קרבנותיו בט׳ אלא ביום ל׳ מגלח ומביא אחד מג׳ קרבנותיו דנזיר טהור עולה או שלמים כדי לגלח על הדמים דאולי נזיר טהור היה ואע"ג דשאר נזיר אינו מגלח עד שלשים ואחד יום הייתו מדרבנן דמדאורייתא ביום ל׳ מני מגלח לרב מתנה משום דמקצת היום ככולו או לבר פדא דמל"ט יום כשלם הנזירות והלכך נזיר זה דעדיין אינו שותה ולא מיטמא למתים לא העמידו דבריהם ואוקמה אדאורייתא ושרי ליה לגלח ביום ל׳ מיהו קשה מתגלחת שלישית דאינו שותה יין ואפי׳ הכי בשלשים ואחד אלא נראה דמשום אכילת קדשים הקילו בשני תגלחיות ראשונות לכתחילה ביום ל׳ · מהרפ"ש: ה"ג ואכתי אינו מביא קרבנות נזיר טמא בו ביום דכיון שהוא צריך לטבול אחר התגלחת כדין מצורע שטובל אחר כל התגלחות ומיחזי כאילו היא טבילת נזיר טמא ביום שביעי אחר דבנזיר טמא כמי מספקא ליה דאז אינו מביא עד שמיני ולכך אינו יכול להביא קרבנות נזיר טמא עד למחרת יום תגלחתו דהיינו ביום שלשים ואחד וביום שלשים ואחד מביא חטאת העוף כדין נזיר טמא דשמא הוא טמא ולא מוחלט וימנה עוד ל׳ יום מיום שלשים ואחד שמביא קרבן טומאה וכדרבנן בפ׳ ג׳ (שם) דאמר הביא חטאתו אע"פ שלא הביא אשמו מונה ח] יום ששים שהוא יום ל׳ למנייתו ומגלח כדמפרש ולמחרת דהיינו יום ששים ואחד מביא קרבן צרעתו חטאת העוף כמו מצורע עני ואם עשיר הוא מפקיר נכסיו ומותר לאכול בקדשים דאשמו אינו מעכב לאכול בקדשים לרבנן ולר׳ שמעון דאמר מביאין קדשים לבית הפסול מביא גם אשם ומתנה כשלמים וזה שמינו (זבחים עו׳) ר"ש אומר למחרת מביא אשמו ולוגו ואומר אם מצורע הוא זה אשמו וזה לוגו ואם לאו יהא שלמים ואותו אשם טעון לפון ומתן בהונות כו׳ הרי למחרת ששים יום דהיינו יום ששים ואחד אוכל בקדשים דכבר גילח ב׳ תגלחות אם היה מצורע כבר נטהר ומיהא תגלחת שלישית ליכא לפרושי הכי שהרי אינו טובל אחר התגלחת כיון שעשו לו ספיקות של מצורע· וצריך לומר דודאי בב׳ תגלחיות אחרונות אינו מגלח עד יום ל׳ ואחד ט] (מגלח ל׳ יום על שלשים ואחד) שמנייתו התחיל ביום ששים ואחד ומביא עולת בהמה לגלח על הדמים וגם מביא חטאת עוף משום ספק נזיר טמא כי בתגלחת ראשונה אולי מוחלט היה ולא עלו לו לנזירותו ומתחיל מנייתו מיום [ששים] ואחד ומשלים חמשים ותשעה יום על ששים ואחד שהן מאה ועשרים יום ומגלח ביום קכ"א שהוא ל׳ ואחד יום למנייתו ומביא קרבן טהרה לבד ומותר ביום קכ"א לשתות יין י] ומשלים נזירותו ויש ליתן טעם בדבר דדוקא בשני תגלחיות ראשונות דאיכא לספוקי בספק מצורע הקילו להיות ביום ל׳ אבל בשתים אחרונות שאין עליו עוד ספק מצורע השוהו לשאר נזיר שמגלח ביום שלשים ואחד ולכך קאמר ושותה ביין ומטמא למתים אחר ק"כ יום: **ותני** עלה [בד"א] בנזירות מועטת דאז די לו בק"כ אבל בנזירות בת שנה. אוכל בקדשים לאחר שתי שנים· כדפרישית שממתין מגלח ראשונה עד שנה דשמא נזיר טהור היה ושניה עד שתי שנים דשמא לא היה מוחלט אלא נזיר טמא שלישית עד שלש שנים דשמא מוחלט היה ולא טמא מת· רביעית עד ארבע שנים דשמא מוחלט וטמא מת היה, וגילח ראשונה ושניה לצרעתו שלישית לנזיר טמא רביעית לנזיר טהור:

*) שייך לדף נו׳

ה"ג

אלא לאו בנזירות מרובה וקתני מתחיל ומונה מיד הוא מותיב לה והוא מפרק לה בנזירות בת חמשים יום דיתיב עשרין ואיתילידא ביה צרעת מגלח צרעתו והדר יתיב תלתין יומין דנזיר דהא אית ליה גידול שער מתיב רמי בר חמא *נזיר שהיה טמא בספק ומוחלט בספק אוכל

אלא לאו בנזירות מרובה א) וקאמר מתחיל ומונה מיד · מאותו יום שעומד בו ומשלים לאותן ימים שלפני חלוטו אבל ימי חלוטו מיהא אין עולין לו: בנזירות בת חמשים יום כו׳ א] (א) דאי אמרת דעולין לא פש ליה כדי גידול שיער לאחר שגלחת צרעתו הלכך דלבתר הכי מיבעי ליה למיתב תלתין יומין מנזיר דהא אית ליה גידול שיער: מתיב רמי בר חמא נזיר שהיה טמא בספק ומוחלט בספק · ב) שנטמא (ב) בספק ביום ראשון של נזירות וספק הוא לו אם נחלט ונרפא ביום ראשון של נזירותו: אוכל

פי׳ הרא"ש

שער אחר שגילח לצרעתו וקתני מתחיל ומונה מיד ואינו מבטל את הקודמים אלא על הקודמים הוא מתחיל למנות להשלים נזירותו: בנזיר בת נ׳ יומי איירי מתני׳ · והיינו נזירות מועטת דרב חסדא והכי קאמר לא שנו אלא בנזיר מועטת כלומר כשהתחילו ימי צרעתו לא נשאר לו מימי נזירותו אלא נזיר מועטת דהיינו ל׳ יום דאין נזיר פחות מל׳ יום: והדר יתיב ל׳ יום להשלים נזירותו דהא אית ליה גידול שער ולכך דין הוא שלא יסתור הקודמים וגם אין עולה לו דבעי׳ גידול שער׳ אבל בנזיר מרובה כגון שנדר פ׳ יום ולסוף כ׳ יום נתנגע ונטהר וגילח לסוף ל׳ יום לנגעו מסלק סלקי ליה כיון שנשאר מנזירותו כדי גידול שער ולפעמים עולים מקצתן כגון אם שהה בנגעו מ׳ או נ׳ יום: נזיר שהיה טמא בספק ספק אם נטמא במת וספק אם הוא מצורע מוחלט צ"ע במסכת נגעים היכי משכחת לה ספק מוחלט דתנן רפ"ק דנגעים כל ספק נגעים טהור חוץ מזה ועוד אחר והנך ב׳ הם טמאים ודאי · ותנן נמי בההוא פרקא כל ספק נגעים בתחילה טהור ומשנזקק לטומאה ספקו טמא : אוכל בקדשים אחר ששים יום אבל קודם לכן לא דס׳ מצורע הוא ועד שיביא כפרתו אסור לאכול בקדשים אבל משום ספק נזיר טמא לא מיתסר בקדשים דלא מיקרי מחוסרי כפרה ליאסר בקדשים אלא מי שטומאה יוצאת עליו מגופו כדאי׳ פ"ד מחוסרי כפרה · כיצד נזיר ל׳ יום וביום הראשון אירע לו ס׳ טומאת מת וספק צרעת מזה ושונה וטובל וטהור מטומאת מת בא לו לגלח כדין נזיר טמא או כדין מצורע שנתרפא או׳ לו המתן עד ל׳ יום דשמא נזיר טהור הוא ולא מצורע ונזיר טהור אינו מגלח אלא על הדמים דכתיב תער לא יעבור על ראשו עד מלאת ימי נזרו: לסוף ל׳ יום מגלח ספק תגלחת מצורע ספק נזיר טמא ספק נזיר טהור ומביא ב׳ צפרין כדין תגלחת של ימי חלוטו · וחטאת העוף הבאה על הספק משום ספק נזיר טמא ועולת בהמה משום ספק נזיר טהור כדי לגלח על הדמים (ולמחרת יום תגלחתו דאמרינן אם גילח על א׳ משלשתן יצא ומתנה עליה שאם לא הגיע זמנו לגלח שתהיה עולת נדבה)בא לו לגלח שנית אחרי ז׳ ימי ספרו או׳ לו המתן שמא נזיר טמא היה ולא מצורע וצריך למנות ל׳ יום לנזירות טהרה · אחר ל׳ יום מגלח ספק תגלחת של ימי ספרו ספק נזירות טהור ומביא עולת בהמה משום ס׳ נזיר טהור כדי לגלח על הדמים ולמחרת יום תגלחתו מביא קרבן מצורע כדי להתירו בקדשים ומביא חטאת העוף דחטאת בהמה אינה באה על הספק או יפקיר נכסיו ויביא חטאת העוף כדין מצורע עני · ואשם לר"ש דאמר דמצי לאתנויי בשלמים ולרבנן דר"ש אשם אינו מעכבו מלאכול בקדשים · ועדיין הוא אסור לשתות וליטמא למתים דשמא מוחלט היה ותגלחת מצורע אינו עולה לו לתגלחת נזיר טהור ולא לתגלחת נזיר טמא כדאמר לקמן בפ׳ ב׳ נזירים ומעון עוד ב׳ תגלחות א׳ לנזיר טמא וא׳ לנזיר טהור ובתוך ל׳ א"א לו לגלח דשמא מוחלט היה ולא נזיר טמא ולאחר ל׳ יום מגלח ס׳ נזיר טהור וס׳ נזיר טמא ומביא חטאת העוף לס׳ נזיר טמא ועולת בהמה לגלח על הדמים ומתנה ועדיין אסור לשתות יין וליטמא למתים דשמא מוחלט וטמא היה ולאחר ל׳ יום מגלח ומביא קרבן הנזיר טהור ושותה

א) נראה דצ"ל ולמחרת יום תגלחתו מביא חטאת העוף הבאה על הספק בא לו כו׳.

ר"ל ב׳ תגלחת מצורע

לקמן נט:

נוסחת הריב"ן

א) וקתני : ב) ומוחלט בספק · ספק הוא לו אם כו׳ והשאר ליתא :

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה בנזירות בת חמשים יום דיתיב עשרים ואתילידא ביה צרעת דמגלח לצרעתו וימי הלוטו אין עולין לו דאי אמרת דעולין וכו׳ ל׳ יומין דנזיר: (ב) ד"ה מתיב וכו׳ שנטמא במת בספק :

גליון הש"ס

תום׳ ד"ה ומדקדק הר"ס כדאמר לעיל בפ"ג · נ"ל פרק שני דף מד ע"ב

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה בנזירות בת חמשים יום וכו׳ דיתיב עשרין דאי אמרת וכו׳ הלכך אין עולין דלבתר וכו׳ כנ"ל : ב] תוס׳ ד"ה (מעבר לדף) הוא מותיב וכו׳ וארבעה עשר יום מימי צרעתו ג׳ יעלו כנ"ל : ג] בא"ד ואחד עשר וכו׳ וצריך וכו׳ על עשרים · תיבת עשרים נמחק וצ"ב חמשים ושלשה עוד ל׳ וכו׳ כנ"ל : ד] ד"ה אוכל וכו׳ ונטהר מספק טומאת מת אפי׳ · נמחק תיבת אפי׳ וצ"ב אם לסוף וכו׳ עד שלשים יום דשמא מיד וכו׳ כנ"ל: ה] בא"ד ואע"פ שאינו יכול לגלח אלא על הדמים הא אמרינן · תיבות הא אמרינן נמחקו וצ"ב ואמרינן דאם וכו׳ כנ"ל: ו] בא"ד כיון דמספקא לן בנזיר טמא א"כ שלשים יום וכו׳ כנ"ל: ז] בא"ד כמנין ימי הנזירות אולי נזיר וכו׳ כנ"ל : ח] ד"ה ומדקדק הר"ס וכו׳ אע"פ שלא הביא אשמו מונה ויום ששים וכו׳ למניינו מגלח וכו׳ כנ"ל: ט] בא"ד וצ"ל דודאי וכו׳ עד יום שלשים ואחד מגלח שלשים יום על שלשים ואחד · מן תיבת מגלח בתרא עד ואחד נמחק· וצ"ב ומגלח יום תשעים ואחד וכו׳ כנ"ל : י] בא"ד ביום קכ"א לשתות יין ומשלים וכו׳ כנ"ל :

אוכל בקדשים לאחר ששים יום ושותה יין ומיטמא למתים לאחר מאה ועשרים יום *ותני עלה במה דברים אמורים בנזירות מועטת אבל בנזירות בת שנה אוכל בקדשים לאחר שתי שנים ושותה יין ומיטמא למתים לאחר ארבע שנים ואי סלקא דעתך סלקין ליה יומי תיסגי ליה בשלש שנים ושלשים יום ועוד מתיב רב אשי °*אין לי אלא ימי טומאה שאין עולין לו מן המנין ימי חלוטו מנין ודין הוא ימי טומאה מגלח ומביא קרבן וימי חלוטו מגלח ומביא קרבן מה ימי טומאתו אין עולין לו מן המנין אף ימי חלוטו אין עולין לו מן המנין לא אם אמרת בימי טומאתו שכן מבטל בהן את הקודמים תאמר בימי חלוטו שאין מבטל בהן את הקודמין אמרת קל וחומר הוא ומה נזיר בקבר ששערו ראוי לתגלחת נזירות אין עולין לו מן המנין ימי חלוטו שאין שערו ראוי לתגלחת נזירות לא כל שכן ואין לי אלא ימי חלוטו ימי ספרו מנין ודין הוא מה

אוכל בקדשים לאחר ששים (א) ושותה יין ומטמא למתים לאחר ק"כ יום · שאינו א) היה טמא ודאי ומוחלט ודאי היה צריך לגלח לאלתר תגלחת לרעת ובסוף שבעה ימים דתגלחת לימי ספרו מביא קרבן לרעת ואוכל בקדשים ואח"כ למנות שבעה דתגלחת נזירות טומאה ואח"כ למנות שלשים דנזירות טהרה מפני שהצרעת דוחה לתגלחת דנזיר כדתנן לקמן באידך פירקין (דף נט·) דתגלחת הנגע דוחה לתגלחת הנזיר בזמן שהוא ודאי ולא בזמן שהוא ספק וגמלא אוכל בקדשים לאחר שבעה ימים ושותה יין ומיטמא למתים לאחר ארבעים וארבעה יום אבל עכשיו שהוא טמא מספק ומוחלט מספק שאינו יכול לגלח תגלחת לרעת לאלתר לפי שאינה דוחה לתגלחת הנזיר בזמן שהוא ספק הלכך שוהא ב) אוכל בקדשים לאחר ששים כו' כיצד בא לו לגלח תגלחת לרעת לאלתר אומרים לו שמא לא היית טמא ולא מוחלט ואי אתה רשאי לגלח עד שלשים יום בא לו לסוף שלשים ג) וביקש לשתות יין אומרים לו טמא היית ולא מוחלט ותגלחת ראשונה שעשית היא תגלחת טומאה ואי אתה מותר לגלח כל שלשים יום מפני שחלה עליו נזירות טהרה ועומד שלשים יום ד) ומגלח הרי ששים יום בא לו לשתות יין אומרים לו מוחלט היית ולא טמא והללו שנים התגלחות שעשית הן שתי תגלחיות של צרעת ועכשיו צריך אתה להתחיל למנין נזירותך ועשה שלשים יום ומגלח הרי תשעים יום בא לו לשתות יין אומרים לו שמא מוחלט וטמא היית ושני תגלחיות הראשונות היו לשם צרעת והשלישית לתגלחת טומאה מעכשיו מתחיל נזירות טהרה וחוזר ומונה שלשים והרי הן מאה ועשרים יום וארבע תגלחיות נמצא אוכל בקדשים לאחר ששים יום ממה נפשך דתגלחת צרעת ודאי קודמת וכיון שהביא קרבן צרעתו הותר בקדשים אבל ביין לא הותר עד לאחר מאה ועשרים יום כמו שפירשתי: ותני עלה · בתוספתא: במה דברים אמורים בנזירות מועטת אבל בנזירות בת שנה · והיה טמא בספק ומוחלט בספק ביום ראשון של נזירות אוכל בקדשים לאחר (ב) שני שנים דשמא לא היה טמא ולא מצורע ואינו אוכל כל שנה ראשונה עד סופה ובסוף שנה ראשונה יש לומר טמא היה ולא מצורע ומכאן ואילך מתחיל נזירות טהרה ואין מגלח עד סוף שנה שנית ועדיין יש לומר שמא מצורע וטמא היה ושתי תגלחיות ראשונות לא עלה לו אלא לצרעת ותגלחת שלישית עלתה לו לנזירות טומאה ומכאן ואילך מתחיל נזירות טהרה ואינו מגלח עד סוף שנה רביעית נמצא אוכל בקדשים לאחר שתי שנים ממה נפשך לפי שכבר גילח שני תגלחיות ותגלחת דצרעת קודמת בכ"מ כדאמרן וגמלא שותה יין ומיטמא למתים לאחר ארבעה שנים: ואי ס"ד · דבנזירות מרובה מסלק סלקי ליה ימי חלוטו ה) א] דהוי ימי חלוטו עולין לו למנין נזירות טהרה: תסגי ליה · אלא מדאינו יכול לשתות ביין עד לאחר ארבעה שנים ו) ש"מ דאפי' בנזירות מרובה אין ימי חלוטו עולין לו מן המנין וקשיא לרב חסדא: ועוד מתיב רב אשי אין לי אלא ימי טומאה שאין עולין לו מן המנין · דכתיב (במדבר ו) וכפר עליו מאשר חטא על הנפש וקדש את ראשו ביום ההוא ואח"כ והזיר לה' את ימי נזרו והימים הראשונים יפלו ומעכשיו התחיל להזיר לה' ימי נזרו לאחר שהביא כפרתו: ימי חלוטו · שאם ז) (ג) מצורע ומוחלט בתוך ימי נזירותו: מנין · שכ"ז שיהא מגלח לא (ד) היו עולין לו מן המנין נזירות טהרה: (את הקודמים)· והואיל וימי חלוטו אין סותר בהן את הקודמין יהו עולין לו מן המנין: נזיר בקבר · שנזר והוא בבית הקברות ששערו ראוי לתגלחת נזיר כדאמרינן בהריני נזיר [מגלח] (לעיל טז:): אין עולין לו · ימי טומאתו מן המנין ואין סותר בהן את הקודמין לפי שאין לו קודמין ח) ימי חלוטו כו': ימי ספרו · אותן ימים שכתוב בהן וישב מחוץ לאהלו שבעת ימים (ויקרא יד): מנין · שלא יהו עולין לו למנין נזירות טהרה:

ה"ג **אוכל** בקדשים אחר ששים · דהיינו ביום ששים ואחד דשני תגלחיות ראשונות היו ביום שלשים דאוקמינן אדאורייתא ומיהו לפירוש זה אוכל בקדשים ביום ששים גופיה [כיון] דתגלחת ראשונה שלשים יום א"כ תגלחת שניה ביום חמשים ותשעה דאורייתא כדאמרינן לעיל אם גילח ראשונה ביום שלשים מגלח שניה ביום ששים ואם גלח שניה ביום ששים חסר אחד יצא דהיינו ביום חמשים ותשעה ובו ביום יטבול ולמחרתו ביום ששים יביא קרבנותיו ויאכל בקדשים וגמלא דאוכל בקדשים ביום ששים ואע"ג דלאחר ששים [אמר] הכי נמי אמרינן בפרק שני [נזירים] (לקמן ס:) אוכל בקדשים אחר שמנה ימים ורוצה לומר ביום השמיני עצמו וכן הא דקתני ושותה יין °לאחר ק"כ היינו ביום קכ"א דאע"ג דתגלחת שניה ביום שלשים ואחד ודוק לשון מהרפ"ש: **ואי** ס"ד סלקו לו ימי חלוטו תסגי ליה [בג' שנים ול' יום]· כלומר אחר שגילח שנית לצרעתו לקץ שתי שנים יגלח שלישית לסוף שלשים ממה נפשך אם נזיר טהור הוא כך דינו שהרי עלו לו ימי צרעתו לשנה של נזירות [לרב חסדא] ואינו צריך להמתין רק שלשים יום גידול שער ב] (אבל) לגלח תגלחת נזיר טהור אחר תגלחת ל' ימתין שנה לתגלחת רביעית דשמא מוחלט היה וטמא טמא מת ושתי תגלחות ראשונות לצרעתו ושלישית לנזיר טמא ועד שיגלח לתגלחת נזיר טמא אי אפשר לו לחזור ולמנות נזירות טהרה והיינו דפריך בשלש שנים ושלשים יום סגי דכך עולה החשבון אלא ש"מ ימי צרעתו אין עולין לו כל עיקר ולכך לא יגלח שלישית עד סוף שלש שנים דשמא נזיר טהור הוא ומוחלט היה וימי צרעתו לא עלו לו וגמלא שאינו יכול לגלח עד סוף השנה: **ועוד** מתיב רב אשי אין לי אלא ימי טומאתו שאין עולין לו · דכתיב והימים הראשונים יפלו ימי חלוטו מנין ודין הוא ימי טומאתו מגלח ומביא קרבן דהיינו אשם נזיר טמא וימי חלוטו מגלח ומביא קרבן לצרעתו אשם מצורע: לא אם אמרת בימי טומאתו שכן מבטל בהן את הקודמין אבל ימי חלוטו פשיטא לן דלא יסתרו הקודמין כדדרשינן לעיל בפרק שלשה מינין (דף מד·) כי טמא נזרו למעוטי תגלחת ויין שאינן סותרין: **ומה** נזיר בקבר ששערו ראוי לתגלחת נזירות · שאם אמר הריני נזיר כשהיה בבית הקברות שערו ראוי לתגלחת טהרה שאינו מגלח ומביא קרבן טומאתו כדאמרינן לעיל בפרק שלישי (דף טז:) אלא מגלח לסוף שלשים יום בשביל נזירות ואע"פ כן אין ימי נזירות בבית הקברות עולין לו לנזירותו אלא כשיוצא יתחיל למנות ימי חלוטו שאין שערו ראוי לתגלחת נזירות טהרה שכן צריך לגלח בשביל צרעתו אינו דין שלא יעלו לו מן המנין: **ימי** ספרו · לאחר שנתרפא שהוא מגלח כל שערו ומונה (כל) שבעה ימים וחוזר ומגלח ואז הוא נטהר לגמרי מנין שאותן שבעה אין עולין לו מן המנין וקלא קשה דתיתי בק"ו מנזיר בקבר ששערו ראוי לתגלחת טהרה: *) שכן טעון תגלחת והוו כעין ימי טומאתו: **אבל** ימי הזב והזבה וימי הסגרו של מצורע · אחרי שאין טעונין תגלחת הרי אלו עולין: אילימא בנזירות מועטת כלומר שאין לו למנות רק שלשים יום משהתחיל צרעתו עד סוף ימי נזירות והא בעי גידול שיער והיכי בעי למימר דימי חלוטו יעלו לו מן המנין לנזירותו דקתני האמר בימי חלוטו אין מבטל בהו הקודמין ולכך יעלו והא ביום דבתחילת צרעתו לא היה לו למנות אלא שלשים יום ונתרפא וגלח בתר גילוחו צריך לחזור ולמנות שלשים יום דבבציר משלשים יום לא הוי גידול שיער: אלא לאו בנזירות מרובה שהיה לו למנות יותר משלשים יום כשנצטרע וכי גילח לצרעתו יש לו עדיין למנות שלשים יום ואי ס"ד דאמרינן ימי צרעתו יעלו לו מן המנין הרי יש לו עדיין גידול שיער שלשים יום כעין מילתא דרב חסדא ממש וקאמר תנא קמא דלא סלקי ליה וקשה לרב חסדא: **רבי** אליעזר אמר משום ר' יהושע כל טומאה מן המת שהנזיר מגלח עליה חייבין על ביאת מקדש וכל טומאה מן המת שאין הנזיר מגלח עליה · כגון גולל ודופק

*) שייך לע"ב

ואהל

פי' הרא"ש

ושותה יין ומטמא למתים ותני עלה בר"א בנזיר מועטת או די לו בק"כ ימים אבל בנזירות בת שנה אוכל בקדשים אחר ב' שנים דא"א לגלח ב' תגלחות של ימי חלוטו וימי ספרו אלא אחר ב' שנים כמו בנזיר מועטת אחר ששים יום ושותה יין ומטמא למתים אחר ד' שנים כדין נזיר מועטת אחר ק"כ ימים ואי ס"ד סלקי' ליה ימי חלוטו תסגי ליה בג' שנים ול' יום ואחר שגילח שנית לצרעתו לסוף ב' שנים יגלח תגלחת ג' לאחר ל' יום ממ"נ אם נזיר טמא הוא כך הוא דינו ואפי' אחר ז' ימים לתגלחת היה יכול לגלח ואם נזיר טהור הוא ומוחלט כך הוא דינו שהרי עלו לו ימי צרעתו לשנה של נזירות ואינו צריך להמתין רק ל' יום לגידול שער · ואחר תגלחת שלישית ימתין שנה א' דשמא היה מוחלט וטמא וב' תגלחות הראשונות לצרעתו וג' לנזיר טמא ועד שיגלח ויביא קרבנותיו נזיר טמא א"א לו למנות נזירות טהרה' אלא ש"מ ימי צרעתו אין עולין לו כל עקר הלכך א"א לו לגלח תגלחת שלישית עד סוף שנה ג' כי שמא מוחלט ונזיר טהור היה וימי צרעתו לא עלו לו ועוד מתיב רב אשי אין לי אלא ימי טומאה' פי' טומאת מת שאין עולין לו מן המנין דכתיב והימים הראשונים יפלו וכיון דסותר את הקודמים כ"ש שאין עולין לו: ימי טומאתו מגלח ומביא קרבן אשם נזיר: ימי חלוטו מגלח לצרעתו ומביא קרבן מצורע: תאמר בימי חלוטו שאינו מבטל הקודמים כדדרשינן לעיל פ' ג' מינים טמא נזרו למעט תגלחת ויין שאינן סותרים אמרת מה נזיר בקבר ששערו ראוי לתגלחת נזיר שאם קיבל עליו נזירות בבית הקברו' ה) אינו ראוי לתגלחת טהרה שאינו מגלח ומביא קרבן טומאה בשביל טומאתו כדאיתא לעיל פ"ג אלא יוצא ומזה ושונה וטובל ומונה נזיר טהרה ימי חלוטו שאין שערו ראוי לתגלחת נזיר טהרה שצריך לגלחו לצרעתו אינו דין שלא יעלו לו מן המנין ימי ספרו ז' ימים שבין תגלחת א' לב' מנין שאין עולין לו צ"ע אמאי לא אתי נמי בק"ו מנזיר דקבר שהרי אין שערו ראוי לתגלחת נזיר

ה) נ"ל שערו ראוי לתגלחת טהרה · וכ"ה בתוס' ד"ה ומה.

מסורת הש"ס

לקמן ס. [תוספתא פ"ו]

ספרי פ' נשא

נוסחת הדריב"ן

א) שאילו אם היה טמא כו' לימי ספרו ולהביא קרבן ואוכל בקדשים ואח"כ למנות שבעה ימים דטומאה ואח"כ למנות דנזירות טהרה: ב) מלאכול בקדשים עד לאחר כו' צרעת אחר ז' לאלתר: ג) שלשים יום כו' טמא היית ותגלחת ראשון שעשית כו': ד) ל' יום אחרים כו' והללו שתי תגלחיות כו' ועושה שלשים יום כו' נזירות טהרה ומונה ל' כו': ה) ימי חלוטו למנין נזירות טהרה תסגי ליה בג' שנים ול' יום דהא הוי גידול שיער לאחר ג' שנים והוי ליה ימי חלוטו עולין לו למנין נזירות דטהרה אלא כו' ו) כלומר דאפילו בנזירות מרובה אין עולין לו: ז) שאם היה מצורע מוחלט: ח) אלא ימי חלוטו:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אוכל וכו' ששים יום ושותה וכו' הלכך שוהא ואינו אוכל בקדשים אלא לאחר ששים: (ב) ד"ה במה דברים וכו' לאחר שתי שנים דשמא וכו' ושתי תגלחיות הראשונות לא עלו לו: (ג) ד"ה ימי חלוטו שאם היה מצורע: (ד) ד"ה מנין וכו' לא יהיו עולין וכו' טהרה הס"ד ואח"כ מה"ד תאמר בימי חלוטו וכו' והואיל וימי חלוטו:

גליון הש"ס

גמ' אין לי אלא ימי טומאה' לעיל דף יז ע"ב: תוס' ד"ה אוכל בקדשים אחר ששים וכו' לאחר ק"כ יום היינו ביום ק"כ:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה ואי ס"ד וכו' דהוי · תיבת דהוי נמחק וצ"ל דהוו ליה: ב] תוס' ד"ה ואי ס"ד כו' גידול שיער אבל · תיבת אבל נמחק וצ"ב אח"כ לגלח וכו' כנ"ל:

עין משפט נר מצוה

סו א ב מיי' פ"ו מהל' טומאת צרעת הלכה יא סמג עשין רלה:

סז ג ד מיי' שם הלכה י:

סח ה ו מיי' פ"ז מהל' נזירות הלכה ט:

סט ז מיי' פ"ג מהל' ביאת מקדש הלכה יג סמג לאוין סד:

ע ח מיי' פ"ג מהלכות מתנות עניים הלכה יא:

מה ימי חלוטו טעון תגלחת אף ימי ספרו ומה ימי חלוטו אין עולין לו מן המנין אף ימי ספרו יכול אף ימי הסגרו כן והדין נותן [א]חלוט מטמא משכב ומושב [ב]וימי הסגרו מטמא משכב ומושב אם למדת לימי חלוטו שאין עולין לו מן המנין אף ימי הסגרו אין עולין לו מן המנין אמרת לא אם אמרת בימי חלוטו [ג]שכן חלוטו טעון תגלחת ומביא קרבן לפיכך אין עולין תאמר בימי הסגרו [ד]שאין טעון תגלחת ואינו מביא קרבן לפיכך יעלו למנין מכאן [ה]אמרו ימי ספרו וימי גמרו אין עולין לו מן המנין אבל ימי הזב והזבה והסגרו של מצורע הרי אלו עולין לו קתני מיהת לא אם אמרת בימי טומאה שכן מבטל בהן את הקודמין תאמר בימי חלוטו במאי אילימא בנזירות מועטת הא בעינן גידול שער אלא לאו בנזירות מרובה וקתני שאין עולין לו מן המנין אלמא לא סלקין ליה [ו]ש"מ: מתני' אמר רבי אליעזר משום ר' יהושע [ז]כל טומאה מן המת שנזיר מגלח עליה חייבין עליה על ביאת מקדש וכל טומאה מן המת שאין הנזיר מגלח עליה אין חייבין עליה על ביאת מקדש א"ר מאיר לא תהא זו קלה מן השרץ: גמ' ורבי אליעזר משום רבי יהושע גמר לה והא משום רבי יהושע בר ממל גמר לה דתניא *אמר רבי אליעזר כשהלכתי לערדסקיא מצאתי את ר' יהושע בן פתר ראש שהיה יושב ודן לפני ר"מ בהלכה כל טומאה מן המת שהנזיר מגלח עליה חייבין עליה משום ביאת מקדש וכל טומאה מן המת שאין הנזיר מגלח עליה אין חייבין עליה משום ביאת מקדש אמר לו אל תהא זו קלה משרץ אמרתי לו כלום אתה בקי ברבי יהושע בר ממל אמר לי הן כך אמר לי רבי יהושע בר ממל משום רבי יהושע כל טומאה מן המת שהנזיר מגלח עליה חייב עליה משום ביאת מקדש וכל טומאה מן המת שאין הנזיר מגלח עליה אין חייבין עליה משום ביאת מקדש הוי משום רבי יהושע בר ממל גמיר לה אמרו שמע מינה כל שמעתתא דמתאמרה בבי תלתא קדמאי ובתראי אמרינן מציעאי לא אמרינן אמר רב נחמן בר יצחק אף אנן נמי תנינא *אמר נחום הלבלר כך מקובלני מרבי מיאשא שקיבל מאבא שקבל מן הזוגות שקבלו מן הנביאים הלכה למשה מסיני *[ח]בזורע שבת וחרדל בשנים ושלשה מקומות שנותן פאה מכל אחד ואחד ואילו יהושע וכלב לא קחשיב ש"מ: מתני' אר"ע דנתי לפני רבי אליעזר מה אם עצם כשעורה שאינו מטמא אדם באהל הנזיר מגלח על מגעו ועל משאו רביעית דם שהוא מטמא אדם באהל אינו דין שיהא הנזיר מגלח על מגעו ועל משאו אמר לי מה זה עקיבא אין דנין כאן מק"ו וכשבאתי והרצתי (א) דברים לפני רבי יהושע אמר לי יפה אמרת אלא כן אמרו הלכה: גמ'

[פאה פ"ב מ"ו]

רש"י

ואהל רובע עלמות וכלים הנוגעים במת: לא תהא זו קלה מן השרץ · דכתיב ביה בהדיא דחייבין עליה על ביאת מקדש: אמר ר"ע דנתי לפני ר' אליעזר כו' אמר לי מה זו (ר') עקיבא אין דנין כאן ק"ו ולא פירש לו טעמיה וטעמא דר' אליעזר שאין דנין ק"ו מהלכה (זו): [אלא] כן [אמרו] הלכה · בגמ' מפרש דעלם כשעורה הלכה ואין דנין ק"ו מהלכה: ורבי אליעזר משום ר' יהושע · סתם שהוא רבי יהושע בן חנניה גמיר לה והא משום ר' יהושע בן ממל גמר לה: דתניא אמר ר' אליעזר כשהלכתי לערדסקיא מלאתי ר' יהושע בן פתר ראש · כך שם אביו שהיה יושב ודן לפני ר"מ כל טומאת מת כו' אמר לו [כלום] אתה בקי בר' יהושע בן ממל אמר [לי] הן כך א"ר יהושע בן ממל כל זה מדברי ר' אליעזר אלמא מרבי יהושע בן ממל גמיר ליה: ש"מ מילתא דמיתאמרא [בבי תלתא] קדמאי ובתראי אמר מילעי לא אמר · ה"נ ר' יהושע בן חנניה אמר לר' יהושע בן ממל ור' יהושע בן ממל לר"א ורבי שסידר המשנה הזכיר רבי אליעזר שהיה אחרון ורבי יהושע בן חנניה שהוא הראשון ורבי יהושע בן ממל שהוא האמלעי לא חש להזכירו: שקיבל מן הזוגות · הלל ושמאי והם קיבלו משמעיה ואבטליון ומיהודה בן טבאי ושמעון בן שטח שקיבלו מן הנביאים חגי זכריה ומלאכי שקבלו הלכה למשה מסיני בזורע שבת וחרדל (וכו') בשנים וג' מקומות שחייב בפאה מכל אחד ואחד כך גירסת הספרים ולא גרסינן ליה דהך משנה שנויה במסכת פאה (פ"ג מ"ב) גבי מחלוקת דר' עקיבא [במגמר] שדהו ושייר קלחים לחים ר"ע אומר פאה מכל א' וא' וחכמים אומרים מאחד על הכל ומודים חכמים בזורע שבת כו' והכי גרסינן בפ"ב דפאה (מ"ה) הזורע שדהו ב' מיני חטין פי' א] שחמתית ולבנה [עשאן] גורן אחד נותן פאה אחת ב' גרנות ב' פאות מעשה שזרע ר"ש איש המלפה ובא לפני ר"ג ועלו ללשכת הגזית ושאלו לנחום ב] הלכה ואמר כך מקובלני מר' מיאשא כו' שני מיני חטין עשאן גורן אחד נותן פאה אחת שתי גרנות נותן שתי פאות ואילו יהושע וכלב האמלעים לא קחשיב: עכ"ל

תוספות

מה ימי חלוטו טעון תגלחת · ולפורין כדמפרש בהו קרא: גמרו · היינו ימי חלוטו: ימי הסגרו אלו ימים שהוא מוסגר קודם א) שמוחלט פעמים י"ד יום ונטהר בתוך ימי הסגר שהן עולין לו אותן ימים: אבל ימי הזב כו' · שאינם טעונין תגלחת ועוד ב) לא נטמאו בטומאת מת הרי אלו עולין לו מן המנין: קתני מיהת לא אם אמרת כו' תאמר בימי חלוטו · שאין מבטל בהן את הקודמין במאי אילימא בנזירות מועטת והא בעינן גידל שיער אלא לאו בנזירות מרובה וקתני שאין עולין לו מן המנין וקשיא לרב חסדא: ג) שמע מינה · דהא תיובתא ש"מ וא"ת לוקמה בנזירות חמשים יום כדלעיל הא לא אפשר דהא קתני לה דומיא דימי טומאה דמה להלן פסיקא לן דאין עולין אף כאן אין עולין: מתני' לא תהא זו קלה מן השרץ · ומה על טומאת השרץ שאין ד) הנזיר מטמא כלום חייבין עליו משום ביאת מקדש על טומאה מן המת שהוא טעון הזאה ג' וז' אינו דין שיהו חייבין עליה משום ביאת מקדש ואף ע"פ שאין הנזיר מגלח עליה: גמ' ור' אליעזר מר' יהושע · סתמא דהיינו ר' יהושע בן חנניה (ב) ה) הא גמר לה והא מר' יהושע בן ממל כו': לערדסקיא · שם מקום: בן פתר ראש · כך שמו: אמרתי לו · לר' (ג) מאיר כלום בקי אתה בר' יהושע בן ממל אמר לי הן ואמר לי משום ר' יהושע כל טומאה כו': אמרו ש"מ כל שמעתתא דמתאמרא בבי תלתא · דשלישי שמע משני ושני מראשון דהאי מאן דבעי למימר להאי מילתא לא ו) מצטרכא למימר אלא קמאי ובתראי ומציעאי לא כדתנן במתני' ר' אליעזר ור' יהושע ולא קחשיב ר' יהושע בן ממל בהדייהו: אמר נחום הלבלר כך מקובלני מר' מיאשא שקיבל מן הזוגות · יוסי בן יועזר ויוסי בן יוחנן יהושע בן פרחיה ונתאי הארבלי יהודה בן טבאי ושמעון בן שטח שמעיה ואבטליון הלל ושמאי וזוגות ז) שקיבלו מן הנביאים חגי זכריה ומלאכי ונביאים קיבלו הלכה למשה מסיני: ה"ג ח) הזורע את שדהו שני מיני חטין אם עשאן גורן אחת נותן פאה אחת ט) דהואיל ובשדה אחת זרען אע"פ שהן שני מינים הואיל ושניהם מין חטין אינו חייב אלא פאה אחת אלא א"כ שם דעתו לחלקן ולעשות מהן שתי גרנות ואית ספרים דכתיב בהו הזורע שבת וחרדל אני"ם בלע"ז ותו לא והכן לא גרסינן לה: ואילו יהושע וכלב · דהוו מציעאי לא קחשיב אלמא דקמאי ובתראי אמרי' ומציעאי לא אמרינן ומן הנביאים ואילך קחשיב כולהו כחדא מפני שהיו מבית שני ואילך: מתני' רביעית דם שהיא מטמאה כו' אינו דין שהנזיר מגלח על מגעה ועל משאה · וה"ה דהוה ליה י) למימר על אהילות דלרבי עקיבא אית ליה האי סברא אלא משום דלגבי (ד) שעורה דקמייתי ליה מיניה מקל וחומר לא מצי אמר על אהילות לא אמר נמי גבי רביעית דם: אין דנין כאן מק"ו · ובגמ' מפרש (מאי קאמר: אין דנין כאן ק"ו) · לפי שאין דנין קל וחומר מהלכה: גמ'

פי' הרא"ש

אילימא בנזיר מועטת שאין לו למנות רק ל' יום מתחלת צרעתו עד סוף נזירותו הא בעי' גידול שער · ואמאי אצטריך ליה למילף בק"ו דאין עולי' לו אלא לאו בנזיר מרובה שיש לו יותר מל' יום משהתחיל(הא) צרעתו עד סוף ימי נזרו וקתני שאין עולין: ור"א מר' יהושע סתם שהוא ר' יהושע בן חנניה גמיר לה: מצאתי את רבי יהושע בן פתר הראש כך שם אביו אמר ליה הן אמר' לי כך אמר ר' יהושע בן ממל: ש"מ כל מלתא דמתאמרא בבי תלתא קדמאי ובתראי אמרינן מציעאי לא אמרינן · שהרי רבי יהושע בן חנניה אמרה לר' יהושע בן ממל ור"י בן ממל לר"א ורבי כשסדר המשנה הזכיר לר"י בן חנניה שהוא ראשון ור"א שהיה אחרון ואילו ר"י בן ממל האמצעי לא חש להזכיר: שקבל מן הזוגות וכו' בזורע שבת או חרדל בב' או ג' מקומות שהוא נותן פאה מכל א' וא' כך כתוב הגרסא בספרים וליתא להך (גורה) [גירסא] דמשנה זו שנויה בפ"ג דמס' פאה גבי מחלוקת דר"ע וחכמים המנמר שדהו ושייר קלחים לחים ר"ע אר' נותן פאה מכל א' ואחד וחכ"א מא' על הכל ומודים חכמים לר"ע בזורע שבת או חרדל וכו' אבל משנה זו היא שנויה פ"ב דפאה הזורע שדהו (ארבע) [שני] מיני חטים אם עשאן גורן א' נותן פאה א' ב' גרנות נותן ב' פאות מעשה שזרע ר"ש איש המצפה ובא לפני ר"ג ועלו ללשכת הגזית ושאלו אמר נחום הלבלר כך מקובלני מר' יאשיה שקבל מאביו שקבל מן הזוגות שקבלו מן הנביאים הלכה למשה מסיני הזורע שדהו וכו' ואילו יהושע וכלב לא קאמר אלמא אין קפידא אם מדלג מן האמצעים: איבעיא

א) אולי צ"ל משיכלה ימי צרעתו ·

[תוספתא פ"ס ע"ש תוס' אהלות פ"ד ע"ש שם ושם איתא ר' אלעזר]

נוסחת הריב"ן

א) קודם שהוחלט פעמים שבעה ימים פעמים י"ד יום ונטהר מתוך הסגר כו' אותן ימים קודם שנחלט כדמפרשי קראי הס"ד: ב) ועוד שלא: ג) (ס"מ כו' ש"מ) ליתא בכ"י: ד) שאין טעון הזאה ג' וז' חייבין: ה) קא: ו) אצטריך ליה למימר: ז) קבלו: ח) בפ"ב דפאה: ט) ב' גרנות נותן ב' פאות: י) דה"ל למיהדר על אהילה דלר"ע כו' מצי אמר על אהילו ולפיכך אמר נמי גבי רביעית דם מגע ומשא הס"ד:

פאה פ"ג מ"ב [נדה נא·]

הגהות הב"ח

(א) במשנה והרצאתי הדברים: (ב) רש"י ד"ה ורבי אליעזר וכו' ר"י בן חנניה הוא דגמר לה: (ג) ד"ה אמרתי לו לר' יהושע בן פתר ראש כלום בקי: (ד) ד"ה רביעית וכו' וכו' דלגבי עצם כשעורה:

הגהות מהר"ב רנשבורג א] תוס' ד"ה שקיבל כו' פי' שחמתית ולבנה · תיבות שחמתית ולבנה נמחקו · וצ"ב שחרורית ולבנה עשאו: ב] בא"ד ושאלו לנחום הלבלר ואמר כנ"ל:

גמ׳ איבעיא להו עצם כשעורה הלכה ורביעית דם קל וחומר ואין דנין קל וחומר מהלכה או דלמא רביעית דם הלכה ועצם כשעורה קל וחומר ואין דנין קל וחומר מהלכה ת"ש *עצם כשעורה הלכה ורביעית דם קל וחומר ואין דנין קל וחומר מהלכה:

הדרן עלך כהן גדול

שני א) נזירים שאמר להן אחד ראיתי אחד מכם שנטמא ואיני יודע איזה מכם מגלחין ומביאין קרבן טומאה וקרבן טהרה ואומר אם אני הוא טמא קרבן טומאה שלי וקרבן טהרה שלך ואם אני הוא הטהור קרבן טהרה שלי וקרבן טומאה שלך וסופרין שלשים יום ומביאין קרבן טהרה ואומר אם אני הוא הטמא קרבן טומאה שלי וקרבן טהרה שלך וזה קרבן טהרתי ואם אני הוא הטהור קרבן טהרה שלי וקרבן טומאה שלך וזה קרבן טהרתך: **גמ׳** קתני שני נזירים שאמר להם ראיתי אחד מכם שנטמא ואיני יודע איזה מכם ואמאי כל ספק טומאה ברשות היחיד מהיכא ילפינן לה *ב) מסוטה מה סוטה בועל ונבעלת אף כל ספק טומאה ברה"י כגון דאיכא בי תרי אבל הכא שני נזירים והאי דקאי גבייהו הא תלתא הוה ליה ספק טומאה ברשות הרבים ג) וכל ספק טומאה ברשות הרבים ספיקו טהור אמר רבה בר רב הונא ד) באומר ראיתי טומאה שנזרקה ביניכם אמר רב אשי דיקא נמי

דקתני

גמ׳ איבעיא להו · א) הא דקאמרי במתני׳ ר׳ אליעזר ור׳ יהושע דאין דנין (א) ק"ו היכי קאמרי מי אמרינן עצם כשעורה הלכה למשה מסיני דנזיר מגלח עליו ורביעית דם קל וחומר מעצם כשעורה דנזיר מגלח עליו ואין דנין קל וחומר מהלכה אי נמי במידי דתרווייהו גמירי לה מקרא או דילמא הכי קאמר רביעית דם הלכה למשה מסיני דמטמא את האדם באהל ועצם כשעורה קל וחומר כלומר ומעצם כשעורה קא גמרינן קל וחומר דברביעית דם יהא נזיר מגלח וקאמר ליה אין דנין ק"ו מהלכה שאין למידין קל וחומר ממידי דלא גמירי לה אלא מהלכה אי נמי דאתיא ליה מן המקרא: ת"ש עצם כשעורה [הלכה] · שהנזיר מגלח עליו ורביעית דם קל וחומר ואין דנין קל וחומר מהלכה:

הדרן עלך כהן גדול

שני נזירים · שקיבלו עליהם נזירות ביחד: שאמר להן אחד ראיתי את אחד מכם שנטמא · ה"ז נאמן ב) להחזיקו בחזקת טומאה כל זמן שאין מכחישין אותו דהא או הודע אליו חטאתו כתיב (ויקרא ד) (או הודע אליו) מכל מקום: ואיני יודע איזה מכם · משלימין לנזירותן ומגלחין ומביאין קרבן טומאה וקרבן טהרה בשותפות: ואומר · אחד מהן: אם אני הוא כו׳ · ועדיין אינן מותרין לשתות ביין לפי שיכול לומר על כל אחד ג) שמא טמא היה ותגלחתו שגילח עכשיו היא תגלחת טומאה אלא חוזרין וסופרין עוד שלשים יום ד) ומביאין קרבן טהרה בלבד מן השותפות: ואומר · אחד מהם אם אני הוא הטמא קרבן טומאה ה) היה שלי וקרבן טהרה שלך וזה של עכשיו קרבן טהרה כו׳ ומעכשיו מותרין לשתות ביין: **גמ׳** אבל הכא · כיון דהוו תלתא שנים נזירים והאי דקאי גבייהו אע"ג דקיימי ברה"י הויא ליה ו) ספק טומאה ברה"ר דספיקו טהור: אמר רבה בר רב הונא · כגון דקאים א] האחד בלבד ואומר ראיתי טומאה שנזרקה לביניכם מבפנים דלא הוו להו אלא תרי ז) (ב) כבועל ונבעלת: דיקא נמי · דלא קאי בהדייהו דקאמר ואיני יודע דאילו הוה קאי בהדייהו אי אפשר דלא ח) הוה ידע:

וקא

עצם כשעורה הלכה · דנזיר מגלח עליו דמקרא לא אתי כדכתיב על כל נפשות מת לא יבא מידי דמיטמא בביאה ורביעית דם בעי לאגמורי מיניה מק"ו או דילמא רביעית דם הלכה מה שהוא מטמא ב] באהל דלית להו נפשות מת לרביעית דם דאדרבה משמע דם חצי לוג שהוא שיעור שתי נפשות והלכה למשה מסיני הוא דמטמא באהל ברביעית ועצם כשעורה קל וחומר כלומר מעצם כשעורה בעי ללמוד שיגלח על אהל רביעית דם ואין דנין קל וחומר מהלכה פי׳ מכח חומר שהוא הלכה למשה מסיני לא נעשה קל וחומר ת"ש רביעית דם קל וחומר ועצם כשעורה הלכה:

הדרן עלך כהן גדול

שני נזירים שאמר להם אחד וכו׳ · צריך לומר שהן שותקין שאם היו מכחישין אותו לא היה נאמן כדאמרי׳ בקידושין בפ׳ האומר (ד׳ סה:) עד אחד בהכחשה מי מהימן:

מגלחין ומביאין קרבן טומאה וקרבן טהרה ואומר כו׳ · לאו דוקא נקט ואומר אלא זה יקרב לשם מי שהוא וזה יקרב לשם מי שהוא: **אם** אני הוא הטמא קרבן טומאה · שנעשה כבר שלי וקרבן טהרה שנעשה כבר שלך (וזה קרבן טהרתי):

וסופרין שלשים יום ומביאין קרבן · בשותפות קרבן טומאה חטאת העוף ועולת העוף אבל אשם לא מייתי על הספק ג] (וקרבן טומאה בספק) עולת העוף תהא נדבה וחטאת ספק ולא תאכל ואשם שאינו מביא אינו מעכבו כרבנן דפרק ג׳ (לעיל דף יח:) וחכמים אומרים הביא חטאתו ולא הביא אשמו מונה ועדיין אסורין לשתות ביין וליטמאות למתים ולכך סופרים עוד שלשים יום: **באומר** ראיתי שנזרקה טומאה ביניכם · והוא עומד מרחוק דהוי ספק טומאה ברשות היחיד ואם תאמר אם כן יביא כל אחד קרבן טומאה ודאי דכל ספק טומאה ברשות היחיד שורפין עליה [תרומה] ויש לומר דלא גמירי מסוטה אלא דבר שאפשר להיות כסוטה דאפשר שנטמאת אבל הכא לא אפשר לטמאות שניהם דודאי אחד טהור ואם תאמר אם כן מאי פריך מעיקרא והא ספק טומאה ברשות הרבים הוא כלומר ויביאו שניהם קרבן טהרה והא ספק טומאה ברשות הרבים דמטהרינן נמי מסוטה גמרינן לה ולא ילפינן אלא דבר שאפשר להיות והכא בודאי אחד טמא ויש לומר דספק טומאה ברשות הרבים לאו מסוטה גמרינן ליה אלא כל חד וחד מוקמינן אחזקתיה וילפינן ליה מקרא פרק קמא דחולין (דף י:) להעמיד כל דבר אחזקתיה אף על גב דודאי אחד טמא כיון דלא ידעינן ליה ואף על גב דבפרק קמא דחולין (ג"ז שם) למאי דקא סלקא דעתיה קאמר התם הילכתא גמירי לה ומשמע התם דספק טומאה ברשות הרבים לאו משום חזקה אלא נגמר מסוטה במסקנא לא קאי הכי ובמקום אחר [ברים מסכת נדה *] מפורש בארוך:

עין משפט נר מצוה

א א מיי׳ פ"ט מהלכות נזירות הלכה יד:
ב ב ג מיי׳ שם הל׳ טו ופי"ד מהלכות אבות הטומאה הל׳ א ופט"ו שם הלכה ח ופט"ז שם הלכה א:
ג ד מיי׳ פ"ט מהלכות נזירות הלכה טז:

פי׳ הרא"ש

איבעיא להו עצם כשעורה הלכה · דנזיר מגלח עליו דמקרא לא אתי דכתיב על כל נפשות מת לא יבוא דמשמע דלא הוזהר אלא על דבר שמטמא באהל ורביעית הדם בעי לאגמורי מניה בק"ו וקא"ל ר"א אין כאן ק"ו משום דאין דנין ק"ו מדבר (שאינו) [שהוא] הלכה: או דלמא רביעית דם הלכה מה שהוא מטמא באהל דכתיב על כל נפשות מת דמשמע שיעור ב׳ נפשות דהיינו ב׳ רביעיות:ועצם כשעורה ק"ו ואתה בא ללמוד רביעית דם מעצם כשעורה מתוך חומרא שיש ברביעית דם שמטמא באהל משא"כ בעצם כשעורה וקא"ל אין דנין ק"ו מהלכה · פי׳ מתוך חומר אהל שיש ברביעית דם שבא מהלכה:

סליק פירקא

פ"ח ב׳ נזירים שאמר להם אחד וכו׳ ומיירי שהם שותקים שאם היו מכחישים אותו לא היה נאמן כדאיתא בקדושין כל האומר דעד א׳ בהכחשה לא מהימן: מגלחים ומביאים וכו׳ לאחר שיכלו ל׳ יום שלהם: אם אני הוא הטמא קרבן טומאה א) שנעשה כבר הוא שלי וקרבן טהרה [שנעשה מכבר] הוא שלך: וסופרים ב) שלשים יום מיום שנדר הב׳:וקרבן טומאה בספק היינו חטאת העוף הבאה על הספק ואינה נאכלת · מביא חטאת העוף לספק טומאה נזיר ואשם לא מייתי כרבנן דאמרי לעיל הביא חטאתו ולא הביא אשמו מונה · נמצא זהמביא קרבנותיו לחצאי׳ אם נזיר טהור הוא דעולה ראשונה היתה חובה ועתה הוא מקריב חטאת ושלמים וחזרו חכמים לדברי בן זומא ולא חשו על מה שהקריב קרבנותיו לחצאין: באומר ראיתי שנזרק טומאה ביניכם · שהיה מרוחק מהם ד׳ אמות דהשתא לא הוו אלא תרי דהו"ל ספק טומאה ברשות היחיד:

דיקא

מסורת הש"ס

שבת קלב. פסחים פא:

סוטה כח:

נוסחת הריב"ן

א) מאי: ב) להחזיקו: ג) אחד ואחד: ד) שלשים יום ואין בכך כלום דנזיר טמא יכול לעשות תגלחת טומאה וקרבן טומאה ואפילו לאחר כמה ימים הס"ד ואח"כ מה"ד ומביאין כו׳: ה) טומאה דאתמול [וגמגום הוא]: ו) כספק: ז) כי סוטה דליכא אלא תרי בועל ונבעלת: ח) דלא ידע:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ס איבעיא וכו׳ דאין דנין כאן ק"ו היכי: (ב) ד"ה אמר רבה וכו׳ אלא תרי הס"ד ותיבות בועל ונבעלה נמחק:

גליון הש"ס

תוס׳ ד"ה וסופרין שלשים יום · ציון זה שייך לקמן דף נט ע"ב:

[וכן בתוס׳ דחולין יא: ד"ה התם]

א) דיבור זה סובב על סיפא דסופרים ל׳ יום שניים ומביאין קרבן טהרה וכו׳. ב) דבור זה שייך למתני׳ דלקמן (דף נט ע"ב) במת אחד מהן וכו׳ דהתם מביאין קרבן טומאה מספק וע"ז סובב והולך דברי רבינו ועי׳ בגליון הש"ס.

הגהות מהר"ב רנשבורג א] רש"י ד"ה אמר רבה וכו׳ האי בלבד וכו׳ אלא תרי כסוטה דליכא אלא תרי בועל ונבעלת כצ"ל: ב] תוד"ה עצם וכו׳ מה שהוא מטמא על כל אדם באהל וכו׳ כצ"ל א"מ: ג] ד"ה וסופרים וכו׳ וקרבן טומאה בספק · נ"ב עי׳ א"מ:

תורה אור

דקתני ואיני יודע איזה מכם שמע מינה : מגלחין ומביאין : ואמאי דילמא לאו טמאין אינון וקעביד הקפה אמר שמואל באשה וקטן ולוקמא בגדול *והקפת כל הראש לא שמה הקפה מדלא מוקים לה הכי שמע מינה קסבר שמואל הקפת כל הראש שמה הקפה מר זוטרא מתני לה להא שמעתא דשמואל אסיפא *נזיר שהיה טמא בספק ומוחלט בספק אוכל בקדשים לאחר ששים יום ומגלח ד' תגלחות (א) והא קעביד הקפה אמר שמואל באשה וקטן אמר רב הונא המקיף את הקטן הרי הוא חייב א"ל רב אדא בר אהבה לרב הונא (ב) ודידך מאן מגלח להון אמר ליה חובה *תקברינון חובה לבניה כולהו שני דרב אדא בר אהבה לא אקיים ליה זרעא לרב הונא מכדי תרוייהו סבירא (ג) הקפת כל הראש שמה הקפה במאי קמיפלגי רב הונא סבר °לא תקיפו פאת ראשכם ולא תשחית [את] פאת זקנך *כל שיש לו השחתה יש לו הקפה והני נשי הואיל וליתנהו בהשחתה ליתנהו נמי בהקפה ורב אדא בר אהבה סבר אחד המקיף ואחד הניקף במשמע ואיתקש מקיף לניקף כל היכא דניקף מיחייב מקיף נמי מיחייב והאי קטן הואיל והוא גופיה לאו בר עונשין הוא דמיחייב מקיף נמי לא מיחייב לימא הקפת כל הראש תנאי היא *דתנו רבנן °ראשו מה תלמוד לומר לפי שנאמר לא תקיפו פאת ראשכם יכול

ויקרא יט

שם יד

(ד) וקא עברי א) על לאו דהקפה דתגלחת אינו לצורך ויש בה משום לא תקיפו : אמר שמואל באשה וקטן · כגון שהיו שני נזירים הללו שתי נשים או שני קטנים דלא מיחייבי אהקפה : אמאי מגלח · ארבע תגלחות והא קא עבר בתרתי תגלחות קמייתא משום לאו ב) דלא תשחית את פאת (ה) זקן שכן מגלח [כל] שערו ואידך מינייהו קעבר משום הקפה : והא קא עביד השחתה גרסי' : א"ל רב אדא בר אהבה לרב הונא לדידך · דאמרת דהמקיף את הקטן חייב ג) קטנים דאיתנהו מגולחין כל הראש כדאורחייהו דאינשי דקמגלחי להו כדי להברותן לאחר החולי מאן קמגלח להו : אמר ליה חובה · כך שמה דאשתו דרב הונא דקסבר רב הונא דאשה לא מיפקדא אלאו דהקפת הראש אראש אחרים כלל : אמר ליה רב אדא ד) תיקברינהו לבניה · דלדידך דאמרת המקיף את הקטן חייב כי מקפת ליה אשה נמי חייבת אבל לדידי אפילו גדול המקיף את הקטן פטור והוא הדין נמי לאשה וכן בגדול המקיף את הגדול חייב והוא הדין לאשה : מכדי תרוייהו סבירא להו דהקפת כל הראש שמה הקפה · והא הוה להו הקפת כל הראש לבניו דרב הונא : במאי פליגי · כלומר מאי איכא בינייהו דמאן דאסר בגדול ה) אמאי שרי באשה : והני נשי הואיל וליתנהו בהשחתה · דלית להו זקן ליתנהו בהקפה כלל שאפילו אשה המקפת את הגדול פטורה : רב אדא בר אהבה סבר כי אמר רחמנא לא תקיפו אחד הניקף ואחד המקיף במשמע . ולהא מילתא איתקש ניקף למקיף דכל היכא דניקף חייב מקיף נמי חייב לא שנא איש ולא שנא אשה : והאי קטן הואיל והוא גופיה לא מיחייב · משום דלאו בר עונשין הוא דמקיף ליה נמי לא מחייב ואפילו איש : יכול

דקתני ואיני יודע. דמשמע °שלא נודע לו מעולם משום דלא הוה בהם מדלא קתני שכחתי : והא קא עביד הקפה · א] [בראש] השחתת הקפה:[באשה]. בראש האשה שאינה אסורה בהקפה דדרשינן בסמוך כל שאינו בהשחתה אינו בהקפה:

והא קא עביד השחתת זקן. דבספק תגלחת מצורע מגלח זקנו בתער וקעבר בהשחתת זקן ובהקפת ראש מספק :

המקיף את הקטן חייב · דכי כתיב רחמנא לא תקיפו פאת אף אפאות דקטן אזהר :

ודידך מאן מגלא להון · שראה בניו קטנים מגולחים ראשיהם עם פאותיהם : א"ל חובה · אשתו היתה ורב הונא לטעמיה דאמר בסמוך הנשים מותרות להקיף דכיון דאינן באיסור דניקף ליתנהו נמי באיסור דמקיף : חובה תקברינהו לבניה · דאיסורא קא עבדא : כולהו שני כו'. כשגגה שיוצאת מלפני השליט :

מכדי תרוייהו סבירא להו הקפת כל הראש שמה הקפה. רב הונא דאמר חובה מגלחה להו אבל האיש היה עובר אע"פ שמגלח כל ראשם וכן רב אדא דאמר חובה תקברינהו לבניה חובה נענשה :

במאי פליגי · מאי טעמייהו :

והני נשי הואיל וליתנהו בהשחתה ליתנהו בהקפה · בין להיות נקפות בין להקיף אחרים ואפילו לגדול מותרות : ורב אדא בר אהבה סבר אחד המקיף ואחד הניקף במשמע · פשטיה [דקרא] ודאי לניקף אזהר רחמנא דהא פאת ראשכם כתיב דהייתו הניקף ומיהו מדקאמר לא תקיפו ולא כתיב לא תוקפו הוסב הלאו גם על המקיף כדי להקיש מקיף לניקף כלומר כל היכא דניקף בר חיובא הוא כל מקיף נמי בר חיובא הוא וההוא קטן הואיל וגופיה לאו בר עונשין הוא ולא מיחייב מקיף ליה נמי לא מיחייב ואפי' איש שרי לאקופי לקטן ואין לתמוה מנא ליה להש"ס דרב אדא בר אהבה סבר מותר לגדול להקיף את הקטן דמשמע ליה מדקאמר ליה לרב הונא ודידך מאן מקיף להו דמשמע לדידי אפי' גדול מקיף לקטן אבל לדידך מאן מקיף להון והאי דלטייה הייתו לפי סברתו דרב הונא דאסר לגדול להקיף לקטן ואמר ליה כיון דאסרת לגדול להקיף לקטן גם האשה אסורה להקיף לקטן דלא ס"ל למדרש לרב אדא לדרוש כל שישנו בהשחתה ישנו בהקפה לפטור אשה המקפת אחרים ואע"ג דבקידושין בפ' קמא (דף לה:) דרשינן הכי כל שישנו בהשחתה ישנו בהקפה כו' לפטור נשים הניקפות בההיא דרשה מודה רב אדא משום דפשטיה דקרא איירי בניקף אבל מה שדורש רב הונא נמי לא תקיפו אמקיף מלישנא דלא תקיפו ומקישו להשחתת זקן לפטור האשה המקפת אפי' לגדול בהא ודאי פליג רב אדא דלית לן להקיש הקפה להשחתה אלא במאי דאיירי פשטיה דקרא כגון בניקף והשתא פליגי בתרתי רב הונא סבר דאשה שריא להקיף בין גדול בין קטן הואיל ואינה בהשחתה אינה בהקפה בין להיות בהקפה דאיירי ביה פשטיה דקרא בין להקיף אחרים ורב אדא סבר דודאי אשה פטורה מלהיות ניקפת מהקישא דהשחתה דאיירי ביה פשטיה דקרא אבל מלישנא דלא תקיפו דדרשינן מיניה לחייב גם המקיף גם האשה חייבת בההוא ולא נפטרה מהקישא דהשחתה כיון דלא איירי ביה פשטיה דקרא ועוברת בלאו אם הקיפה לגדול ופליגי נמי בקטן דרב הונא סבר גדול המקיף את הקטן חייב ולא מסתברא ליה לרב הונא למידרש דמשום דאפקיה קרא בהך לישנא דלא תקיפו דמשמע אמקיף ואניקף למימר דהיכא דניקף לאו בר חיובא מקיף נמי פטור דהייתו למיגמר מגברא על גברא לא משמע ליה ורב [אדא] סבר דלהכי אפקיה קרא בהך לישנא למימר היכא דניקף לאו בר חיובא מקיף נמי פטור הילכך גדול המקיף לקטן פטור ונראה דקיי"ל כרב הונא דאשה שריא להקיף קטן וה"ה לגדול דסוגיא דהש"ס כוותיה בפרק קמא דבבא מציעא (דף י:) דקאמר *מאי בינייהו איש דאמר לאשה אקיפי לי קטן וקאמר דהשליח דהייתו האשה לאו בת חיובא היא אלמא דאשה מותרת להקיף לקטן כרב הונא ומדנקט נמי אשה ולא איש משמע נמי דאיש המקיף לקטן חייב והייתו נמי כרב הונא והוה מצי למימר התם שהאיש אמר לאשה אקיפי לי גדול כיון דסוגיא אזלא כרב הונא אלא הגדול לא יאבה שמוע לה שתקיפנו כי הוא יתחייב אבל קטן לאו בר מחאה הוא ולאו בר עונשין הוא וא"ת ולרב אדא דמקיש מקיף לניקף וה"ה דנקיש ניקף למקיף ונימא כל היכא דמקיף לאו בר חיובא ניקף נמי פטור ויהיה מותר להיות ניקף מן העובד כוכבים וי"ל לרב אדא מקיף לניקף מקשינן משום דעיקר חיובא דקרא אניקף כתיב לא תקיפו פאת דהייתו פאת דניקף למימר היכא דניקף בר חיובא גם המקיף חייב ולאי הניקף לאו בר חיובא הוא המקיף פטור אבל כשהניקף בר חיובא אף אם אין המקיף בר חיובא אסור דקרא אתי לאקושי מקיף דמשתמע מלישנא דלא תקיפו אניקף דמשמע מגופיה דפשטיה דקרא אבל אין סברא להקיש גופיה דקרא דהייתו הניקף למקיף דלא משתמע אלא מלישנא בעלמא לא תקיפו ולא מגופיה דקרא ותדע דאם לא כן מטורע אמאי דחי לאו דהקפה והא אפשר לקיים שתיהם שיקיפהו קטן ואשה ועובד כוכבים אלא שמע מינה כדפרישית וא"ת ולרב הונא דלא מקיש מקיף לניקף ואע"ג דניקף לאו בר חיובא הוא מקיף חייב אם כן המקיף את העובד כוכבים לחייב כמו המקיף לקטן ודוחק לחלק משום דקטן אתי לכלל חיוב דהשתא מיהא לאו בר חיובא הוא וטעמא דרב הונא משום דלא מקיש מקיף לניקף ונראה לר"י דיש לומר דעובד כוכבים לאו בכלל לא תקיפו ולא אעובד כוכבים קאי קרא וצ"ע במקיף את האשה אי מחייב כמו בקטן לרב הונא : לפי שנאמר לא תקיפו יכול אף מצורע כן תלמוד לומר ראשו קא סלקא דעתך השתא דמן הדין לא איצטריך קרא למדחי לא תעשה דהקפה דהא לאו השוה בכל קים לן [ב] דהקפת כל הראש שמה הקפה :

אמר

ד א מיי' פ"ט מהלכות מיתות הלכה טו :

ה ב מיי' פי"ב מהלכות ע"ז הלכה א סמג לאוין נח טוש"ע י"ד סימן קפא סעיף ב :

ו ג מיי' פ"י מהלכות מיתות הלכה ט :

ז ד מיי' פי"ב מהלכות ע"ז הלכה ה סמג שם טוש"ע י"ד סי' קפא סעיף ה [וברב אלפס מכות פ"ג דף רפט. ע"ש]:

ח ה מיי' שם הלכה ג ס טוש"ע שם סעיף ז :

פי' הרא"ש

דיקא נמי דקתני ואיני יודע דמשמע שלא ידע מעולם מדלא קתני ושכחתי איזה מכם טמא אלמא שמתחלה לא היה (נטמא): באשה שאינה באיסור הקפת ראש · כדאמר בסמוך כל שאינו בהשחתה אינו בהקפה וקטן שהוא מופלא סמוך לאיש: המקיף את הקטן חייב דכתיב לא תקיפו פאת ואף פאת קטן בכלל : ודידך מאן מגלח להו · שהיו רגילין שלא לשייר פאות כשהיו מגלחים ראש הקטנים: א"ל חובה · כך שם אשת רב הונא וס"ל דוקא איש המקיף את הקטן חייב ולא אשה כדמפרש טעמא בסמוך: חובה תקברינהו לבנה · וכי היא רוצה שתקבור את בניה שאינה יראת העונש על שהיא מקפת אותם: הוי כשגגה שיוצאת מלפני השליט וקברה בניה אע"פ שלא קלל אותה: מכדי תרוייהו סברי הקפת כל הראש שמה הקפה · רב הונא דאמר חובה מגלח להו אבל איש לא · וכן רב אדא דאמר תקברינהו לבנה · במאי קמיפלגי דרב אדא סבר דאיש המקיף קטן פטור מדקאמר ודידך מאן מגלח להו מכלל דלדידיה אפי' איש יכול להקיף את הקטן באיזה סברא נחלקו: והני נשי הואיל וליתנהו בהשחתה ליתנהו בהקפה · פי' באיסור הקפה כלל ואף הקפת הקטן מותרות · וכן אם הגדול פטורה: ורב אדא סבר. נהי דליתנהו בהקפת ראשן בהקפת ראש אחר איתנהו: אחד המקיף ואחד הניקף במשמע דלא תקיפו: והאי קטן וכו' והאי דקאמר רב אדא חובה תקברינהו לבנה לדבריו דרב הונא קאמר לדידך דלית לך דכי ניקף פטור מקיף נמי פטור דקאמ' המקיף את הקטן חייב · אם חובה יש לירא מעונש דאין חילוק בין איש מקיף קטן לאשה מקפת : תניא ראשו מה ת"ל · גבי מצורע כתיב וגילח את כל שערו את ראשו ואת זקנו ואת גבות עיניו ואת כל שערו יגלח · והשתא דריש לראשו דמיותר דבכלל כל שערו הוא ולקמן דריש זקנו. גבות עיניו דריש א) פי' היה כבוא לכלל ופרט וכלל לרבות כל כנוס שער ונראה :

[לעיל מח. לקמן נח.]

לעיל נז: לקמן נט:

ב"ק פ.

קדושין לה:

לעיל מא. יבמות ה.

נוסחת הריב"ן

א) מספק על : ב) משום לאו דהשחתה דלא כו' פאת זקנך שכן מגלח כו שערו ואלידך : ג) חייב גבי בני דידך דאיתנהו מגלחין הרא"ש כד אורחייהו : ד) חובה : ה) מאי טעמא שרי :

[צ"ל אי נמי]

הגהות הב"ח

(א) גמ' ד' תגלחות אמאי והא קעביד : (ב) שם ודידך מאן מגלח : (ג) שם תרוייהו סבירא להו הקפת : (ד) רש"י ד"ה דיקא וכו' ידע כ"ס וא"כ מ"ס הקפה ועבר על לאו וכו' פאת זקנך שכן : (ה) ד"ה אמאי

[עי' תוס' שבועות ג. ד"ה ועל הזקן]

א) נ"ל וגנוס עיניו דריש בפ' ס"ס מביא דף מו ע"א לכלל ופרט וכלל וכו'.

גליון הש"ס תוס' ד"ה דקתני כו' שלא נודע לו מעולם · עי' יבמות כג ע"ב וכתוספות בכור שור שם :

הגהות מהר"ב רנשבורג א] תוד"ה והא קא עביד הקפה בזקן השחתה הקפה בראש כצ"ל א"מ : ב] ד"ה לפי שנאמר וכו' בכל קים לן דהרי אלא קמ"ל דהקפת כל הראש שמה הקפה כצ"ל א"מ ויעוי"ש :

יכול אף מצורע כן ת"ל ראשו *ותניא אידך
ראשו מה ת"ל לפי שנאמר גבי נזיר °תער
לא יעבור על ראשו יכול אף נזיר מצורע כן
ת"ל ראשו מאי לאו תנאי היא למ"ד (א) מנזיר
קסבר הקפת כל הראש לא שמה הקפה וכי
אתא קרא למידחי את לא תעשה ועשה
ואידך סבר הקפת כל הראש שמה הקפה
וכי אתא קרא למידחי לאו גרידא אמר רבא
דכ"ע הקפת כל הראש לא שמה הקפה וכי
אתא קרא כגון שהקיף ולבסוף גילח כיון
דאילו גלחיה בחד זימנא לא מיחייב כי
הקיף ולבסוף גילח נמי לא מיחייב ומי כתב
קרא הכי *והאמר ריש לקיש כל מקום שאתה
מוצא עשה ול"ת אם אתה יכול לקיים את
שניהם מוטב ואם לאו יבוא עשה וידחה את
ל"ת אלא דכ"ע הקפת כל הראש שמה
הקפה ומאן דמוקים לקרא למידחי ל"ת
ועשה לאו גרידא מנליה יליף מגדילים דאמר
קרא °לא תלבש שעטנז ותניא לא תלבש
שעטנז הא גדילים תעשה לך מהם ומאן
דנפקא ליה מראשו מ"ט לא נפקא ליה
מגדילים אמר לך לכדרבא הוא דאתא
*דרבא רמי כתיב °ונתנו על ציצית הכנף (ב)
מין כנף פתיל תכלת וכתיב °צמר ופשתים
יחדו הא כיצד [א]צמר ופשתים פוטרים בין
במינן בין שלא במינן [ב]שאר מינין במינן
פוטרין שלא במינן אין פוטרין והאי תנא
דמפיק לראשו ללאו גרידא דאתי עשה ודחי
את לא תעשה ועשה מנלן נפקא ליה מזקנו
*) דתניא זקנו מה ת"ל לפי שנא' °ופאת זקנם
לא יגלחו יכול אף כהן מצורע כן ת"ל זקנו
ומאן דמפיק ליה לראשו לעשה ולא תעשה
לילף מזקנו וליטעמיך דקיימא לן בעלמא
דלא

*) יבמות ה. [לעיל מ:]

תורה אור: במדבר ו | דברים כב | במדבר טו | דברים כב | ויקרא כא

יכול אף מצורע · לא יקיף ת"ל ראשו: א) יכול אף נזיר מצורע כשנטהר מצרעתו בתוך ימי נזירותו לא יעביר תער על ראשו: מאי לאו תנאי היא · דלמ"ד דהאי ראשו דכתיב במצורע לא אתיא ב) אלא למידחי לא תעשה דנזיר דלא יעבור תער על ראשו קסבר משום לאו דהקפה לא צריך (ג) דאילו מצורע קעביד הקפת כל הראש דסריא דהקפת כל הראש לאו שמה הקפה וכי קאתי קרא למידחי ג) את לא תעשה ועשה דנזיר עשה קדוש יהיה גדל פרע: ואידך · דמצריך ד) משום לא תקיפו קסבר דהקפת כל הראש שמה הקפה: לא דכ"ע לאו שמה הקפה · ומאן דתני ה) לה (ד) מוראשו גבי נזיר ניחא ומאן דתני לה גבי הקפה לאו משום דהיכא דמגלח והדר מקיף ו) דהא לא איצטריך קרא למישרי משום דהקפת כל הראש לאו שמה הקפה אלא כי איצטריך קרא דמקיף ברישא והדר מגלח: ומי כתיב קרא הכי · כלומר דכיון דאילו מגלח כוליה בחד זימנא לא מיחייב משום דהקפת כל הראש לאו שמה הקפה מי קא כתביה רחמנא לקרא דאי עביד דרך איסור דמקיף ז) והדר מגלח לא מיחייב והא שפיר עדיף דליגלח כוליה דקא מוקים עשה דמצורע ולא קא עבר על לאו דלא תקיפו דהכי עדיף טפי כדריש לקיש דאמר כל מקום שאתה מוצא עשה כגון גדילים תעשה לך ולא תעשה לא תלבש שעטנז (ה) ח) לקיים את שניה' דלטלית של צמר ציצית של צמר ולטלית של פשתן ציצית של פשתן ואם אי אתה יכול לקיים את שניהן כגון מילה בצרעת: אלא דכ"ע הקפת כל הראש שמה הקפה · ולמאן דמייתי לה להאי ראשו (ו) דמצורע משום לא תקיפו משום דאשמועינן דאתי עשה ודחי ל"ת ומאן דמוקי לה לקרא בנזיר ט) ולא בהקפה קסבר גבי הקפה לא צריך למיכתב דאתי עשה ודחי ל"ת והילכך כי איצטריך קרא למישרי עשה ול"ת דבנזיר: ולמאן דמוקים ליה לקרא בנזיר למידחי את ל"ת ועשה לאו גרידא מנא ליה · ואי אמרת לאו כל שכן הוא י) ומה עשה ול"ת דחי ל"ת לא כל שכן הא לא איריא משום דאיכא למיפרך כדלקמן מה לנזיר שכן ישנו בשאלה (ז) משום דקיל [כולי האי] אתי עשה ודחי כ) ל"ת שבו תאמר בשאר לאוין הילכך נפקא ליה מגדילים כו': ולמאן דנפקא ליה מראשו · ללאו גרידא ולא פריך כדפרכינן מה ללאו דהקפה שכן אינו שוה בכל דבני אהרן ולא בנות אהרן אמר רחמנא ומאי טעמא לא משמע ליה מגדילים: ההוא לכדרבא אתי דרבא רמי כתיב ונתנו על ציצית הכנף ל) פתיל · (ח) דהא מייתורא משמע דליהוי ממין כנף פתיל תכלת וכתיב צמר ופשתים גדילים תעשה לך דבקרא אחרינא כתיב לא תלבש שעטנז צמר ופשתים וסמיך ליה גדילים תעשה לך דמשמע מצמר ופשתים תעשה לך גדילים מהם ולא ממין אחר הא כיצד צמר ופשתים פוטרין כו': נפקא ליה מזקנו · דכתיב גבי מצורע דתניא זקנו מה ת"ל והלא שער זקנו בכלל כל שערו הוא: יכול אף כהן מצורע כן ת"ל זקנו. דקאתי עשה דמצורע וגלח את כל שערו את ראשו ואת זקנו וקא דחי עשה ול"ת דכהן ל"ת ופאת זקנם לא יגלחו עשה קדושים יהיו לאלהיהם: ולמאן דמפיק לראשו · מ) גבי נזיר למידחי ל"ת ועשה לילף מזקנו: אמר לך וליטעמיך. נ) דאמרת (ט) לי לנזיר מכהן הוה ליה למילף הא דקיי"ל בעלמא דלא אתי עשה כו' אמאי נילף מכהן והוא מצורע דאתי עשה ודחי ל"ת ועשה והוא הדין בכל התורה: אלא מכהן לא ילפינן· דאיכא למיפרך מה לכהן שכן לאו שאינו שוה בכל ס) כו' תאמר בנזיר שהוא שוה בכל לכך הוצרך הכתוב ראשו גבי נזיר למידחי את ל"ת ועשה שבו ואפי' הכי בעלמא לא ילפינן מיניה כדלקמן. מה לנזיר שכן ישנו בשאלה תאמר בעלמא שאינו בשאלה אבל כהן *) מיהא מנזיר גמרינן הואיל דכהן לאו שאינו שוה בכל הוא ונזיר שוה בכל אע"ג דאיתיה בשאלה אפי' הכי עדיף טפי למילף כהן מנזיר משום דישנו שוה בכל ולאו למיגמר נזיר מכהן דלאו שאינו שוה בכל הוא ולאידך סבירא ליה דנזיר מכהן עדיף טפי משום דכהן איתו בשאלה דומיא דשאר מצות מה שאין כן בנזיר: ולמאן

*) גי' א"מ לאהי מ"ד

אמר רבא דכ"ע לא שמיה הקפה ופי' איצטריך קרא היכא דהקיף הפאה ולבסוף גילח · אע"ג דאפשר לקיים שניהם כגון שיגלח כל הראש אתי עשה דוגלח ודחי ליה ופריך מדריש לקיש כו' אלא דכ"ע שמה הקפה למאן דמוקי לראשו למילף למידחי לא תעשה ועשה דהיינו בנזיר דכתיב ביה תער לא יעבור על ראשו וקדוש יהיה (י) משום דלאו גרידא נפקא ליה מגדילים: ומאן דמוקי ראשו ללאו גרידא מאי טעמא לא נפקא ליה מגדילים דאילו להקפת כל הראש שמה הקפה לא איצטריך קרא דסבירא ליה השתא מסברא ידעינן דאתו משום דהוסיף לגלח לא יתחייב על הפאות כי היכי דמאן דמוקי ליה ללאו ועשה דהיינו בנזיר אית ליה דשמה הקפה מסברא ולאו כמאי דסלקא דעתך מעיקרא דבעי קרא לאשמועינן דהקפת כל הראש שמה הקפה:

ציצית הכנף מין כנף · דמשמע מכל מין שיהא הכנף הן מתירים. הן מן כלך וסריקין וכתיב צמר ופשתים וסמיך ליה גדילים הא כיצד צמר ופשתים פוטרין בין במינן כגון צמר לצמר ופשתים לפשתים בין צמר לכלך וסריקין שאף הן חייבין לרבא מן התורה וכן משמע בפרק במה מדליקין (שבת דף כז:) שאר מינין במינן פוטרין כגון כלך לכלך וסריקין לסריקין שלא במינן אין פוטרים אבל כלאים בציצית דליתי עשה ולידחי לא תעשה אכתי לא נפקא לן:

והאי תנא דמפיק ליה ראשו ללאו גרידא דאתי עשה ודחי ל"ת ועשה · היכא דאינו שוה בכל מגליה נפקא ליה מזקנו כדמפרש והולך ואין לתמוה אמאי פשיטא להש"ס דדחי (כ) י"ל דאי ס"ד דלא אתי עשה ודחי ל"ת ועשה באינו שוה בכל אם כן למאן דמפיק ראשו ללאו גרידא ולא דריש גדילים הא קיימא לן בכל דוכתי דאתי עשה ודחי ל"ת גרידא אפי' השוה בכל מנלן אי מהקפה שכן אינו שוה בכל אלא ודאי לגופיה [לא] איצטריך דאפילו לאו ועשה דחי כשאינו שוה בכל כדמפרש ואזיל בזקנו ואם כן אייתר לו ראשו דהקפה אם אינו ענין לשאינו שוה בכל תניהו ענין לשוה בכל ומשום הכי פשיטא לן וקא בעי מנלן דדחי עשה לא תעשה ועשה כשאינו שוה בכל דסוגיא דפ"ק דיבמות (דף ה.) ס"ל להש"ס כסוגיא דידן דס"ד דקרא דראשו אתא לאשמועינן היא גופה דהקפת כל הראש שמה הקפה ולא כמסקנא (ל) בסוגיא דידן דידעינן ליה מסברא כדפרישית: **נפקא** ליה מזקנו · דכתיב במצורע מה בא ללמוד והלא כבר נאמר וגילח כל שערו: יכול אף כהן מצורע כן · דאית ביה לא תעשה דהשחתה ועשה דקדושים יהיו והא דכתיב וגילח כל שערו נוקי בגמרתו פיאותיו:

ט א מיי' פ"ג מהלכות ציצית הלכה ה סמג עשין כו טוש"ע א"ח סימן ט סעיף ב:
י ב מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג:

פי' הרא"ש

יכול אף מצורע כן · לא יגלח כל ראשו והא דכתיב וגילח את כל שערו נוקי ליה בשאר שער הגוף: ת"ל ראשו לומר דגילות מצורע דחי לאו דהקפה: וקשיא אידך ראשו מה ת"ל וכו' מאן דמוקי לה בנזי' סבר הקפת כל הראש לא שמה הקפה · הלכך למצורע גרידא לא איצטריך דאין כאן הקפה ומוקי לה בנזיר מצורע דאיכא לאו דלא יעבור ועשה דגדל פרע ואתי עשה דגילות מצורע ודחי להו: ואידך סבר הקפת כל הראש שמה הקפה · וכיון דאיצטריך קרא למדחי לאו גרידא לא מוקמי' ליה למדחי לאו ועשה: וכי אתא קרא כגון שהקיף ולבסוף גילח · כגון שהקיף תחלה וגילח צדעיו ואח"כ גילח שער ראשו: דכיון דאילו גלחיה בחד זמנא לא מחייב ואפי' אינו מצורע כי נמי הקיף ולבסוף גילח לא מיחייב דאתי קרא דמצורע למדחייה: ומי כתב קרא הכי דכי נמי מצי לגלח בהתר דאתי קרא למישרי לגלח באיסור: והא אמר רשב"ל כל מקום וכו'· לאו גרידא מנ"ל · דאי לא הוה ידע ליה מדוכתא אחרינא לא הוה מוקי קרא לדחייה לאו ועשה: הא גדילים תעשה לך מהם · ואתי עשה דגדילים תעשה לך ודחי לא תלבש שעטנז: ומאן דנפקא ליה מראשו מאי טעמא לא נפקא ליה מגדילים. ונדרוש ראשו ללאו ועשה: דרבא רמי כתיב על ציצית הכנף פתיל · דמשמע ממין הכנף יהיה הפתיל וכתיב צמר ופשתים יחדו . גדילים תעשה לך דמשמע דוקא מהם עשה גדילים: הא כיצד צמר ופשתים פוטרים בין במינן בין שלא במינ' · אהני הסמיכות ליפות כחן שפוטרים אף שלא במינן · כגון צמר בטלית של פשתן או של משי ופשתים בשל צמר ומשי · אבל שאר מינים אין פוטרים אלא במינן כדמשמע ממין הכנף יהיה הפתיל · והשתא אי לאו דשמעי' מראשו דעשה דמצורע דחי לאו דהקפה לא הוה מוקמי' ליה קרא דגדילים לכדרבא ממש דרבא צמר לצמר ולמשי אבל לפשתים לא · ופשתים לפשתים ומשי דלא מסתבר למימר דעשה דחי לא תעשה כיון דמצי' לאוקומי לכדוקיא דרבא ולא חזי' בשום דוכתא דעשה דוחה לא תעשה · אבל [השתא] דאתא קרא דעשה מצי' דחי לאו דהקפה אע"ג דמיניה לא ילפינן בעלמא דאיכא למפרך מה ללאו דהקפה שאינו שוה בכל שאינו נוהג בנשים מ"מ אהני דהשתא דדרשי' גדילים לידחייה דאתי עשה ודוחה לא [תעשה] ... דמצורע נזיר מגלח ראשו: זקנו מה ת"ל דבכלל כל שערו הוא: לפי שנאמר בכהנים ופאת זקנם לא יגלחו · ת"ל זקנו ובכהנים איכא גם עשה דקדושים תהיו · וה"ה נמי דדחי לאו ועשה דנזיר (דמשמע) ... בעי למילף נזיר מכהן הא איכא לאקשויי מה ללאו ועשה דהשחתה שאינה שוה בכל שאינו נוהג בנשים תאמר בגילוח נזיר ששוה בכל והכי פריך בסמוך · וי"ל דלפי המסקנא ניחא · והשתא קסבר כיון דבכהן איכא חד קולא שאינו שוה בכל ובנזיר חד קולא שכן ישנו בשאלה א"כ שקולים הם ולמדים זה מזה · ובעלמא לא ילפינן מינייהו משום דקילי:

ומאן

מסורת הש"ס: [לעיל מא. יבמות ה. ע"ש] | [לעיל מא. שבת קלג. יבמות כ: מנחות מ:] | מנחות לט: יבמות

נוסחת הריב"ן

(א) יכול אף נזיר מצורע לא יקיף ת"ל ראשו · ...

הגהות הב"ח (א) גמ' למ"ד דנזיר קסבר: (ב) שם על ציצית הכנף הכנף מין כנף וכתיב צמר ופשתים כצ"ל ותיבות פתיל תכלת נמחק: (ג) רש"י ד"ה מאי לאו וכו' דהקפה לא צריך קרא דאילו וכו' ועשה דנזיר ל"ת תער לא יעבור על ראשו עשה קדוש יהיה: (ד) ד"ה לא דכ"ע וכו' דתני לה להאי ראשו גבי וכו' והדר מקיף דלהא לא איצטריך קרא: (ה) ד"ה ומי כתיב וכו' לא תלבש שעטנז אם אתה יכול לקיים את וכו' של פשתן אתה. כ"ב עיין בפ' ואלו נערות (דף מ.) ובמ"ש התוס' לשם: (ו) ד"ה אלא דכ"ע וכו' ראשו במצורע וכו' ודחי ל"ת ניחא ומאן: (ז) ד"ה ולמאן דמוקים וכו' ומשום דקיל: (ח) ד"ה הכנף הוה וכו' הכנף פתיל דהאי קרא מייתרא: (ט) ד"ה אמר לך וליטעמיך דאמרת לן דנזיר מכהן הוה לן למילף וכו' מה לכהן שכן לאו שאינו שוה בכל נמי מכהן לא יליף דאיכא למיפרך מה לכהן שכן לאו שאינו שוה וכו' תאמר בנזיר שהוא שוה וכו' ... גמרינן הואיל וכו' עדיף טפי למילף משום דכהן כצ"ל וכו' וסד"א: (י) תוס' ד"ה אמר רבא וכו' וקדוש יהיה ה"ע משום דלאו וכו' השתא למסברא וכו' וכי לא יתחייב וכו' שמה הקפה כס"ד ... וסריקין שהן מצמר ופשתים וכתיב צמר ופשתים יחדו וסמיך ליה וכו': (כ) ד"ה והאי תנא וכו' להש"ס דדחי די"ל דאי ס"ד וכו' אי מהקפה איכא למיפרך מה להקפה שכן אינו שוה בכל אלא ודאי לגופיה לא איצטריך ... (ל) בא"ד כמסקנא דסוגיא:

דלא אתי עשה ודחי את ל"ת ועשה לילף מכהן דדחי אלא מכהן לא ילפינן מה לכהן שכן לאו שאינו שוה בכל נזיר מכהן נמי לא יליף שכן לאו שאינו שוה בכל ומאן דמוקים להאי ראשו בנזיר למה לי זקנו מיבעי ליה לכדתניא (א) זקנו מה ת"ל לפי שנאמר ופאת זקנם לא יגלחו יכול אף כהן מצורע כן ת"ל זקנו ומנלן דבתער דתניא ופאת זקנם לא יגלחו יכול אף גילחו במספרים יהא חייב ת"ל ולא תשחית אי לא תשחית יכול ליקטן במלקט וברהיטני חייב ת"ל ופאת זקנם לא יגלחו איזו גילוח שיש בו השחתה הוי אומר זה תער ומאן דמפיק ליה להאי ראשו ללאו גרידא למה לי למיכתב ראשו ולמה לי למיכתב זקנו משמע למידחי לאו גרידא ומשמע למידחי ל"ת ועשה הילכך שקול הוא ויבואו שניהן כהן מנזיר לא יליף שכן ישנו בשאלה נזיר מכהן לא יליף שכן לאו שאינו שוה בכל ובעלמא לא ילפינן מינייהו משום דאיכא למיפרך כדאמרן (ג): אמר רב מיקל אדם כל גופו בתער מיתיבי המעביר בית השחי ובית הערוה הרי זה לוקה הא בתער הא במספרים והא רב נמי בתער קאמר כעין תער אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן המעביר בית השחי ובית הערוה לוקה מיתיבי העברת שיער אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים * מאי לוקה נמי דקאמר מדרבנן

איבא

נזיר מכהן נמי לא יליף שכן לאו שאינו שוה בכל הוא · והשתא הוה מצי למיפרך אמאי לא [ילפינן] מנזיר דעלמא דאתי עשה ודחי ל"ת ועשה אפי' שוה בכל דנזיר שוה בכל הוא ולמסקנא ניחא דפרכינן בסמוך מה לנזיר שכן ישנו בשאלה:

ולמאן דמוקי ראשו בנזיר זקנו למה לי · לאנס פי' הש"ס כן (ה) דכוותיה קיימא גם לאנס שינה לשונו דקאמר לעיל דלמאן דמפיק ראשו לעשה ול"ת מבעיא ליה לכדתניא למילף דתגלחת מצורע בתער הוא דאילו מראשו דנזיר [לא] נפקא דסבירא לן כמ"ד פ' ג' מינין (לעיל מ.) דנזיר חייב בכל מעבירין ולהכי אצטריך זקנו דאילו השחתת זקן איכא אלא בתער כדמפרש ואזיל וא"ע כי פריך זקנו למה לי אמאי לא משני וליטעמיך הא (ו) קי"ל דאין עשה דוחה ל"ת ועשה נילף מנזיר מצורע דדחי אלא מאי אית לך למימר מה לנזיר שכן ישנו בשאלה:

ולמאן דמפיק ראשו ללאו גרידא למה לי · (ז) לכתוב זקנו לבד דמשמע בין זקנו דכהן בין זקנו דישראל ומינה שמעי' (בין) ל"ת גרידא בישראל ומינה שמעי' ל"ת ועשה (ח) מכהנים דמקרא מלא דיבר הכתוב ואע"ג דראשו נמי מקרא מלא הוא ולא בעי לאוקומי אלא בראשו גרידא ולא בראשו דנזיר שאני התם דשני לאוין הן לאו דהקפה ולאו דנזיר תער לא יעבור הילכך לא מסתברא ליה למימר כולי האי מקרא מלא לאוקומי אפילו בראשו דנזיר אבל השחתת הזקן הכל לאו אחד הוא בין דישראל לא תשחית פאת זקנך בין דכהנים ופאת זקנם לא יגלחו הילכך נראה לומר דמקרא מלא דיבר הכתוב דעשה דמצורע דזקנו ידחה בין לאו דישראל בין לאו דכהנים כיון דאזהרה אחת היא:

הר"ף והשתא מצי לשנויי דאי מזקנו איכא למיפרך שכן לאו שאינו שוה בכל הוא דליתיה בנשים (ט) ואיצטריך ראשו דאם אינו ענין ללאו שאינו שוה בכל תניהו ענין לשוה בכל ונראה דסלקא דעתיה דשקולים הן ולכך מודה לו דל"ת גרידא השוה בכל כמו ל"ת ועשה שאינו שוה בכל אלא האריך יותר דאיידי דבעי לאסוקי הך פירכא מסיק ואזיל לכולי לדדי דפירכות ומשני כהן מנזיר לא יליף שכן ישנו בשאלה ונזיר מכהן לא יליף שכן לאו שאינו שוה בכל ובעלמא לא ילפינן מינייהו משום דאיכא למיפרך כדאמרן וקשה להר"ס (י) דמאי קאמר כהן מנזיר לא יליף כו' לימא דכהן איצטריך משום תער דבעינן תער במצורע כדקא אמרינן וע"ק לו דקא פריך למ"ד ראשו ללאו גרידא וקמהדר ליה למ"ד ראשו לנזיר אתא מדקאמר כהן מנזיר לא יליף כו' לכך נראה להר"ס לפרש דמשמע ליה השתא כיון דמסקינן דזקנו אתא לאשמועי' תער מעתה למאן דאית ליה דראשו אתא ללאו גרידא מנלן דנזיר מצורע (כ) מגלח וכהן מצורע אלא על כרחיך צריך לומר דמקרא מלא דבר הכתוב דכיון דקרא סתמא כתיב מיירי בכל ענין בין שהוא כהן בין שהוא נזיר ולמה לי למיכתב זקנו ואם תאמר והא שפיר איצטריך לאשמועינן דתגלחת מצורע בתער וי"ל דהכי פריך למה ליה לתנא דלעיל לאיתויי זקנו למילף דכהן מצורע מותר בתגלחת דקתני זקנו מה ת"ל כו' מראשו שמעינן שאפילו נזיר מצורע מגלח ראשו אע"ג דאיכא לאו ועשה דקרא סתמא כתיב (ל) דמיניה משמע שגם כהן מגלח זקנו דהשתא סבירא ליה דלהאי תנא הם שקולין ומשני אין הכי נמי דודאי סבירא ליה דמקרא מלא דבר הכתוב ומראשו גרידא שמעינן שגם נזיר מצורע מגלח ראשו ואפי' הכי אי לאו דכתב רחמנא זקנו לא הוה שמעינן כהן כדפרישית שכן ישנו בשאלה ואי כתב זקנו לא הוה שמעינן נזיר שכן לאו שאינו שוה בכל ולפי מסקנא זו תנא דמוקי ראשו ללאו גרידא ה"ה דשמעינן מיניה לאו ועשה ומה שהזכיר לאו דהקפה גרידא לגלות לנו דעתו דסבר דאי לאו הכי קראי דראשו וזקנו אפילו לאו גרידא לא הוה ידעינן שיהא עשה דוחה אותו דקרא דגדילים הוה מוקמינן ליה לכדרבא ובעלמא לא ילפינן כדאמרן כלומר דאיכא למיפרך מה לכהן שכן לאו שאינו שוה בכל ומה לנזיר שכן ישנו בשאלה ואם תאמר ונילף מתרווייהו במה הצד ואור"י דאיכא למיפרך מה לעשה דמצורע דאיכא שלום בית וככי האי גוונא אמרינן בפ' שילוח הקן (חולין דף קמא.) דסלקא דעתך אמינא עשה דלפרי מצורע לידחי לא תעשה א] ועשה דשילוח הקן משום שלום בית: **אמר** רב מיקל אדם כל גופו בתער מיתיבי כו' הרי זה לוקה · משום לא ילבש גבר כדדרשינן בסמוך לא קשיא הא בתער הא במספרים והא רב נמי בתער קאמר כעין תער: **א"ר** יוחנן המעביר בית השחי ובית הערוה הרי זה לוקה מיתיבי העברת תער אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים והוה מצי לסיועיה מברייתא דלעיל אלא ניחא ליה לשנויי מאי לוקה דרבנן דלא ליפלגו ברייתות אהדדי ר' יוחנן אף במספרים אוסר ומשמע דרבי יוחנן פליג אדרב:

איכא

ולמאן דמוקים ליה להאי ראשו בנזיר · ויליף כהן מנזיר א"כ למה לי דכתב רחמנא זקנו במצורע: מיבעי ליה · לתגלחת מצורע שיהא בתער ולא במלקט ורהיטני וכדתניא א) זקנם לא יגלחו יכול אפילו מצורע תלמוד לומר זקנו התיר במצורע מה שאסר הכתוב גבי גילוח זקן שלא אסר הכתוב אלא בתער שעושה השחתה אבל במלקט ורהיטני לא וכדאמרינן בפרק שלשה מינין (לעיל מ:) דאי ס"ד עביד במלקט ורהיטני נמי מאי קעביד לשתוק קרא מיניה ותו (ג) לא מדלא כתיב ביה תער מוטב דליעבד במלקט ורהיטני משום דרש לקיש דאמר כל מקום שאתה מוצא וכו':(ד) ולמאן דמפיק ליה להאי ראשו לעשה ול"ת דבנזיר אילטריך ב) ליה זקנו לתגלחת דמצורע בתער אלא למאן דמפיק ליה להאי ראשו ללאו גרידא למה ליה למיכתב זקנו כלל אי משום עשה ול"ת ליכתוב רחמנא ראשו ותו לא דהוי משמע דלמידחי לאו גרידא קאתי לאו דלא תקיפו ומשמע נמי למידרשיה גבי נזיר דהאי קרא שקול הוא דלא מסתיים ג) מהיכא קאי ומשום הכי אית לך למימר שיבואו שניהם ממנו: לעולם אילטריך למיכתב זקנו משום למידחי עשה ול"ת דבכהן דאי אמרת דלא ליכתוב זקנו וכי אתא ראשו למידחי עשה ול"ת דבנזיר הוא דאתא אכתי ליכא למיגמר מיניה עשה ול"ת דבכהן משום דאיכא למיפרך מה לנזיר שכן ישנו בשאלה ואי אמרת נמי דהאי *ראשו משום עשה ול"ת דבכהן הוא דאתא אכתי לית לך למילף מיניה עשה ול"ת דבנזיר משום דאיכא למיפרך כדאמרן דאי מנזיר איכא למיפרך מה לנזיר שכן ישנו בשאלה ואי מכהן מה לכהן שכן לאו שאינו שוה בכל הילכך אילטריך ליה זקנו לעשה ול"ת דבכהן וראשו ללאו גרידא: אמר רב מיקל אדם כל גופו בתער · ואין בו משום לא ילבש גבר שמלת אשה: המעביר שער שבבית השחי · תחת אצילי ידיו: כעין תער · שגוזז במספרים בסמוך לבשר כעין תער: מיתיבי ד) העברת שער · של כל גופו כגון שבבית השחי ושבבית הערוה אינה מדברי תורה ולא אמרת דלוקה: מאי לוקה · דאמרי מכות מרדות מדרבנן:

איכא

פי' הרא"ש

ומאן דמוקי ראשו בנזיר זקנו למה לי הוה מצי לשנויי דכהן מנזיר לא אתי שכן ישנו בשאלה כדקאמר בסמוך אלא דעדיפא מיניה קא משני דמיבעי ליה לכדתניא דאינו חייב על השחתת זקן אלא בתער ומדאיצט' זקנו למדחי לאו ועשה דכהן ש"מ דמצורע אינו מגלח אלא בתער דאי מצי לגלוחי בלא תער לא הוה דחי · ומנזיר לא שמעי' ליה דשמא ס"ל כמאן דאמר פ"ג מינים לא יעבור לרבות כל המעבירים: ומאן דאוקי ראשו ללאו גרידא ל"ל למכתב ראשו ולמה לי למכתב זקנו' ליכתוב זקנו דמשמע בין בישראל דאיכא לאו גרידא בין בכהן דאיכא לאו ועשה ולשתוק מראשו: ומשני דלאו שקולים הם דבכל חד מנייהו איכא מהדרי · ובעלמא נמי לא ילפי מינייהו כדאמר דמה לכהן שאינו שוה בכל הילכך לא ילפינן מיניה שידחה עשה ל"ת ועשה: אמר רב מיקל אדם כל גופו בתער אפי' בית השחי ובית הערוה ואין בזה משום לא אשה · אבל בפאת זקן וראש לא איירי רב אלא בשאר הגוף קאמר: ה"ז לוקה משום לא ילבש וכו' · כעין תער במספרים סמוך לבשר: מיתיבי העברת שער אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים וקשה ל והה"ה דהוה מצי למפרך חשתי ברייתות אהדדי ולשנויי כדמשני מאי לוקה כדקתני מכת מרדות:

גליון הש"ס
גמ' נזיר מכהן נמי לא יליף. עי' לעיל דף מא ע"ב תד"ה ואי כתב: שם מאי לוקה דקאמר. שבת דף נ ע"ב יבמות דף כח חולין דף קמא ע"ב:

הגהות הב"ח

הגהות מהר"ב רנשבורג

איכא דאמרי אמר ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן המעביר בית השחי ובית הערוה לוקה משום °לא ילבש גבר שמלת אשה מיתיבי העברת שיער אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים הוא דאמר כי האי תנא דתניא המעביר בית השחי ובית הערוה הרי זה עובר משום לא ילבש גבר שמלת אשה ותנא קמא האי לא ילבש גבר מאי דריש ביה מיבעי ליה לכדתניא °לא יהיה כלי גבר על אשה מאי תלמוד לומר אם שלא ילבש איש שמלת אשה ואשה שמלת איש הרי כבר נאמר תועבה היא ואין כאן תועבה אלא שלא ילבש איש שמלת אשה וישב בין הנשים ואשה שמלת איש ותשב בין האנשים רבי אליעזר בן יעקב אומר "מנין שלא תצא אשה בכלי זיין למלחמה ת"ל לא יהיה כלי גבר על אשה ולא ילבש גבר שמלת אשה שלא יתקן איש בתיקוני אשה אמר רב נחמן בנזיר מותר ולית הילכתא כוותיה אמרו ליה רבנן לר"ש בר אבא חזינא ליה לרבי יוחנן דלית ליה אמר להון מחמת זקנה נשרו ההוא דאיתחייב נגידא קמיה דרבי אמי איגלאי בית השחי חזייה דלא מגלח אמר להון רבי אמי שיבקוה דין מן חבריא הוא בעא מיניה רב מרבי חייא מהו לגלח אמר ליה אסור אמר ליה והא קא גדל א"ל *בר פחתי זמן יש לו כל זמן שהוא גדל נושר בעא מיניה רב מרבי חייא מהו לחוך אמר ליה "אסור בבגדו מהו א"ל "מותר איכא דאמרי בעא מיניה בתפלה בבגדו מאי א"ל אסור "ולית הילכתא כוותיה:

מתני'

רש"י

איכא דאמרי. דבהדיא מפרש רבי חייא משום לא ילבש גבר שמלת אשה ואשה דרכה בכך שהוא ניוול לה כשיש לה שער: ותנא קמא. דסבר דאינה אלא מדברי סופרים מאי דריש א) בהאי לא ילבש (א): אם ללמד שלא ילבש. כלומר ואם אמר לך הכתוב ב) שלא ילבש האיש שמלת אשה לכך לא קראו הכתוב תועבה היא ג) אלא למה הוא בא שלא ילבש האיש שמלת האשה ד) וילך וישב בין הנשים שיש לחוש משום ייחוד: בכלי זיין למלחמה. כדמתרגמינן לא יהא תיקון זיין דגבר: תלמוד לומר לא יהיה כלי גבר על אשה. וזה שמלינו ביעל אשת חבר הקיני שלא הרגתו לסיסרא בכלי זיין אלא כמו שנאמר °ידה ליתד תשלחנה (שופטים ה): שלא יתקן איש בתיקוני אשה. דהכי מתרגמינן ליה שלא יכחול ושלא יפרכס ה) בבגדי לבעונים של אשה: חזינא ליה לר' יוחנן דלית ליה. שיער בבית השחי: איגלאי בית השחי. כי הוו משלחי ו) בהפשט מאניה לנגדיה: דין מן חבריא הוא. דידע דאסור להעביר ז) בית השחי: מהו לגלח. במספרים בית השחי: והא קא גדל. וקא מצער ליה לאינש: בר פחתי. בנו של תלמיד חכם: גבול יש לו. לאותו שער כיון שגדל יותר ממה שאדם יכול ח) לסובלו נושר מאליו: (נזיר) מהו לחוך. בבית השחי בידו כדי להעביר את השיער ט): מהו לחוך י) בבגדו. כנגד בית השחי כדי שיהא נשר על ידי חיכוך: א"ל מותר. הואיל ואינו נוגע בשער אלא בבגדו: איכא דאמרי. הכי קמיבעיא ליה בתפלה בבגדו מאי כלומר המתפלל מהו לחוך בבגדו כדי שיפלו כנים ממנו הואיל ואינו נוגע בבשרו: א"ל אסור ולית הילכתא כוותיה. משום דכיון דאינו נוגע בבשרו מותר לחוך כמו שור המתחכך בכותל (בבא קמא דף מד.):

מתני'

תוספות

איבא דאמרי א"ר יוחנן המעביר בית השחי ובית הערוה הרי זה לוקה משום לא יהיה כלי כו' מיתיבי העברת שער אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים. ולא מצי לשנויי דרבי יוחנן נמי מדברי סופרים קאמר דנסיב ליה לטעמיה מקרא:

ההוא דאמר כי האי תנא. והוי מצי לשנויי כאידך ברייתא דלוקה אלא ניחא ליה לאיתויי תנא דדריש ליה מקרא דהשתא ברייתא איכא למידחי דלוקה מדרבנן קאמר: לא יהיה כלי גבר על אשה ובסיפיה דקרא נמי כתיב ולא ילבש גבר שמלת אשה שלא ילבש איש שמלת אשה כפשטיה דקרא הא לא מלית אמרת דבהכי איירי קרא דהא כתיב בסיפיה תועבה היא ובכי האי גוונא ליכא תועבה: בנזיר מותר. להעביר בית השחי ובית הערוה דקסבר אחרי שנזיר מעביר כל שער ראשו לא חשיב נוי ותיקון לגבי אותו האיש להעביר בית השחי ובית הערוה ולית הילכתא כותיה דאסור אף לנזיר: חזינא לרבי יוחנן דלית ליה. פירוש שער בית השחי [והוא] גופיה מחייב בהעברתו ומדלא משני במספרים א) שקליניה דלכל הפחות מדברי סופרים אסור לרבי יוחנן אף במספרים:

ההוא גברא דאיתחייב נגידא קמיה דר' אמי. נתחייב מלקות איגלאי בית השחי וחזייה דלא מגלח אמר להון רבי אמי שבקוה דין מן חבריא הוא. משמע נמי הכא למדרבנן נמי אסור אף במספרים בבית השחי ובבית הערוה אבל לשאר האיברים לא מצינו איסור (זה הלשון) לזו הגירסא ובהלכות גדולות בהלכות נזיר ב) אמר רב מיקל אדם כל גופו בתער מיתיבי המעביר בית השחי ובית הערוה הרי זה לוקה כי קאמר רב בשאר איברים ומי שרי והתניא העברת שער אינו מדברי תורה אלא מדברי סופרים ואומר ר"י דפריך משום דברייתא קתני סתמא בהעברת שער דמשמע בכל מקום בין בשאר איברים בין בבית השחי ובבית הערוה אלמא שאר איברים נמי אסור ומשני אלא כי קאמר רב במספרים ומדקאמר אלא משמע דהכי פירושו לעולם מיירי אף בשער בית השחי ובית הערוה *דקאמר רב היינו במספרים כעין תער: **אמר** רבי חייא בר אבא א"ר יוחנן המעביר בית השחי ובית הערוה הרי זה לוקה מיתיבי העברת שער אינו מדברי תורה אלא מדברי סופרים. משמע לן דמיירי אף בשער בית השחי ובית הערוה מדקאמר סתמא ומשני מאי לוקה דקאמר ר' יוחנן מדרבנן וכן לוקה דברייתא היינו מדרבנן וכפי גירסת הלכות גדולות משמע דלפי' דשאר איברים אסור להעביר שיער ובהלכה פסוקה דרב יהודאי בהלכות נדה מכתב ה"ר יוסף טוב עלם יש כמו בהלכות שלנו אך דגורס במסקנא כי קאמר רב במספרים ולא גרסינן אלא ומשמע דה"פ רב אמר מיקל אדם כל גופו בתער היינו דשאר איברים כדאוקמינן לה ובתער דקאמר דכעין תער אבל בתער ממש ודאי עובר מדברי סופרים כדקתני בברייתא והאי דבעי רב מרבי חייא מהו לגלח במספרים קמבעיא ליה והשיב לו דאף במספרים אסור מדקאמר ליה והא קא גדיל כלומר ומצערו ואי שרי במספרים יטלנו במספרים ורב נמי דשרי כל גופו במספרים כעין תער היינו בשאר איברים אבל בבית השחי ובבית הערוה אסור במספרים [וסמא] אף על גב דלא כתוב [בספרים] אלא מ"מ הוי פירושו כאילו גרסינן אלא והרבה יש בהש"ס כזה וחזר להעמיד דברי רב בבית השחי כו' ג): **בעי** מיניה רב מרבי חייא מהו לגלח. פי' בית השחי ובית הערוה אמר ליה אסור. לפי גירסת הספרים שלנו הבעיא בתער ממש ואסר לו תער ומספרים שרי ולפירוש [הלכות גדולות] הבעיא במספרים ואסר לו אף במספרים וכן נראה מדקאמר והא קא גדיל ומאי קושיא יטלנו במספרים: **והא** קא גדיל. והואיל וסופו ליגדל וללער אותו אף כשיגלחנו אין זה קרוי תיקון ונוי שאינו מגלח אלא ליגלל מלערא: **גבול** יש לו. שאינו גדל והולך כשיער הראש וליכא לערא (הכי גרסינן) משמע כשאין אדם מתכוון לנוי אלא ליגלל דלית ביה משום כלי גבר ואם כן המסתכל במראה כדי שלא יחבול בעצמו שרי וכן אומר הר"ף שרבו הר"ר שמואל מאויר"א היה מסתפר במראה: **מהו** לחוך ולהתחכך. כדי להסיר שער בית השחי ובית הערוה אמר ליה אסור ולית הילכתא כוותיה:

א) נ"ל שמעינן דלכל. ב) גירסת א"מ זה הלשון אמר רב. ג) [ועי' תוס' יבמות מח. ד"ה לא עשה]

ומי

עין משפט נר מצוה

יג א מיי' פי"ב מהל' עבודת כוכבים הל' י סמג לאוין נח טוש"ע יו"ד סי' קפב סעי' ה:
יד ב ג טוש"ע שם סעי' ג:
טו ד טוש"ע או"ח סי' לב סעי' ו בהג"ה וסי' לז סעי' ג:

פי' הרא"ש

ה"ז לוקה משום לא ילבש וכו' וכיון דקרא מייתי אלמא לוקה מדאורייתא: הרי כבר נאמר בסיפיה דקרא כי תועבה היא הלכך ליכא לפרושי רישיה דקרא הכי דבכה"ג ליכא תועבה אלא ביושב בין הנשים דוגמת אשה כדי לזנות עמהן: ה"ג במילתיה דר"א בן יעקב מנין שלא תצא וכו' ת"ל לא יהיה כלי גבר וכו' ולא ילבש גבר שמלת אשה לא יתקן גבר בתיקוני אתתא. פי' שלא יכחול ולא יפרכס ולא יעבור בית השחי ובית הערוה: [בנזיר מותר]. דכיון דמגלח כל ראשו ביום כלות נזירותו ליכא תקון אשה בהעברת בית השחי ובית הערוה. ולית הלכתא כותיה: חזינן ליה לר' יוחנן דלית ליה בית השחי ובית הערוה. וידע דבמספרים א"א לגלחן כ"כ סמוך לבשר: ההוא דאתחייב נגודא. מלקות: איגלאי בית השחי. כשהפשיטוהו בגדיו להלקותו: דמן חבריא הוא. וידע דאסור להעביר בית השחי: בעא מניה רב מר' חייא מהו לגלח. אין לפ' דבמספרים בעא מניה דכיון דא"ל ר' חייא אסור היכי אמר רב לעיל דמותר להקל במספרים כעין תער ולא מסתברא למימר דפליג אר' חייא רביה. אלא מהו לגלח בתער: א"ל ר' חייא אסור. והא קא גדיל. ותי' מאי פריך לגלחיה במספרים דר' חייא לא אסר אלא בתער. ופר"ת והא קא גדיל ומצערי ליה והואיל וסופו ליגדל ולצערו אף כשמגלחו אין זה תיקון לנוי אלא להצילו מן הצער. גבול יש לו ואינו גדל כ"כ שיגיע לידי צער: מהו לחוך. להתחכך כדי להשיר שער בית הערוה. א"ל אסור: בבגדו מאי א"ל מותר דבכה"ג שהוא מחכך בגדיו להשירו ליכא תיקון אשה: איכא דאמרי בתפלה בבגדו מאי. כשהוא מתפלל מהו לחכך בבגדו בית השחי ובית הערוה: א"ל אסור ולית הלכתא כותיה:

מסורת הש"ס

דברים כב
שם
[ברכות יג: מג. שבת נג: כט.]
גי' א"מ וכתער

נוסחת הריב"ן

א) ליה בהאי: ב) הכתוב כמשמעו: ג) תועבה היא למה כו': ד) וילך בין הנשים: ה) במיני: ו) משלחי ליה כשהפשיטו בגדיו לסלקותו: ז) שיער: ח) לסבול: ט) ע"י חיכוך: י) בבית השחי כנגד כדי ש':

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה ות"ק וכו' לא ילבש הס"ד ואח"כ מ"ה מת"ל אם ללמד שלא:

גליון הש"ס רש"י ד"ה ת"ל לא יהיה כו' ידה ליתד תשלחנה. וכן הוא בתרגום שם. וכן הוא בילקוט שופטים סימן מו:

מתני' מת *אחד מהן אמר ר' יהושע יבקש *אחד מן השוק שידור כנגדו בנזיר ואומר אם טמא הייתי הרי אתה נזיר מיד ואם טהור הייתי הרי אתה נזיר אחר שלשים יום וסופרין שלשים (א) ומביאין קרבן טומאה וקרבן טהרה ואומר אם אני הוא הטמא קרבן טומאה שלי וקרבן טהרה שלך ואם אני הוא הטהור קרבן טהרה שלי וקרבן טומאה בספק וסופרים שלשים יום ומביאין קרבן טהרה ואומר אם אני (ב) הטמא קרבן טומאה שלי וקרבן טהרה שלך וזה קרבן טהרתי ואם אני הוא הטהור קרבן טהרה שלי וקרבן טומאה בספק וזהו קרבן טהרתך אמר לו בן זומא ומי שומע לו שידור כנגדו בנזיר *אלא מביא חטאת העוף ועולת בהמה ואומר אם טמא הייתי החטאת מחובתי והעולה נדבה ואם טהור הייתי העולה מחובתי והחטאת מספק וסופר שלשים יום ומביא קרבן טהרה ואומר אם טמא הייתי העולה הראשונה נדבה וזו חובה ואם טהור הייתי העולה הראשונה חובה וזו נדבה וזו שאר קרבני אמר רבי יהושע נמצא זה מביא קרבנותיו לחצאים אבל הודו לו חכמים לבן זומא: גמ' ולייתי אמר רב יהודה אמר שמואל לא אמר ר' יהושע אלא *לחדד בה את התלמידים אמר רב נחמן מאי ליעביד ליה רבי יהושע לדקיה דלא ליסרו: מתני' *נזיר שהיה טמא בספק ומוחלט בספק אוכל בקדשים אחר ששים יום ושותה יין ומטמא למתים אחר מאה ועשרים יום *שתגלחת הנגע דוחה תגלחת הנזיר בזמן שהוא ודאי *אבל בזמן שהוא ספק אינו דוחה:

גמ'

ומי שומע לו. אם [אין] דעתו לידור בנזיר (לא זה) שידור כנגדו: מי שומע לו שידור כנגדו בנזיר. בזה הענין מספק להיות נזיר אלא הוא לבדו מביא לסוף שלשים יום חטאת העוף והוא הדין עולת העוף ולא חש לפרשה: ועולת בהמה. כדי לגלח על אחד מהדמים ואומר כו' ואסור לשתות ביין דשמא היה טמא וסופר עוד שלשים יום ומביא קרבן טהרה חטאת ועולה ושלמים ואם טהור הייתי אומר העולה הראשונה חובה דלא סגי בלא עולת חובה בגילוח ראשון שצריך לכל הפחות לגלח על אחד מהדמים והשאר קרבני החטאת והשלמים ועולה זו שבאה עכשיו נדבה: נמצא מביא קרבנותיו לחצאין. דאם טהור היה עולה ראשונה חובה כדפרישית ובגילוח שני מביא חטאת ושלמים דכיון דאין נזיר אחר עמו אינו יכול לעשות בענין אחר שכיון שהוא ספק טמא ובסוף שלשים אינו רשאי לגלח בלא הבאת קרבנותיו דתניא בפרק שני (לעיל דף יז:) נזיר שכלו ימיו [לוקה על הטומאה ואינו] לוקה על התגלחת: אבל הודו חכמים לדברי בן זומא. דלא איכפת לו אם מביא לחצאין והלא לא ימצא אחר שידור כנגדו: ולייתי. אדרבי יהושע פריך כלומר ויביא לחצאין ומה בכך ומשני אין הכי נמי ולא א"ר יהושע אלא לחדד התלמידים: אמר רב נחמן בר יצחק מאי ליעבד ר' יהושע לדקיה דלא ליסרו. לא איתפרש בע"א מאי ליעבד רבי יהושע לדקיה דלא ליסרו פירוש לבני מעים שלא יסריחו דכיון שיבקש אחד שידור כנגדו בנזיר א"כ לסוף שלשים יום כשמגלחין שניהם צריכים להניף החלב ותגלחת שניהם היא לפני תנופה א"כ יסריח החלב במה שיאחרו להקטיר אותו עד שתי הגלחיות דנהי דלא מת אחד מהם כך היא לכולי עלמא שמביאין קרבן טומאה וטהרה הא ודאי [אי] אפשר לתקנו בע"א אבל בסיפא דמת אחד ואפשר לתקנו בתקנת [בן זומא] בלא נזירות אחרת ולא הוה ליה למימר לר' יהושע שידור אחר כנגדו ובפירוש [אחר] כתוב לדקיה לאיברים דעולה דאינן נקטרות עד אחר תגלחת שניהם וקשה דעל העולה אינו עיקר מצות דמים כי אם מן השלמים ותו למה ימתין הכהן מלהקטירם עד אחר התגלחת וזה לא מצינו ויותר נראה כדפרישית: [דף נה:] נזיר שהיה טמא בספק. פירשתי לעיל שילהי פ' כ"ג*:

ה"ג

מתני' מת אחד מהן א"ר יהושע יבקש אחד מן השוק. ויבקש ממנו שידור כנגדו להיות נזיר כמו זה שמת ויאמר לו אם טמא הייתי הרי אתה נזיר מיד ולאחר שלשים (ג) מותר אתה לגלח ולשתות ביין ואם טהור הייתי וחבירי טמא הרי אתה נזיר לאחר שלשים יום: וסופרין שלשים יום. מעכשיו ובסוף שלשים מביאין קרבן טומאה וקרבן טהרה בשותפות ויאמר לאותו שהביא מן השוק אם אני הוא הטמא הרי קרבן טומאה שלי וקרבן טהרה שלך ואם אני הוא הטהור ועדיין לא חל א) עליו נזירות עד לאחר שלשים כדאמר ב) מתחילה ואם טהור הייתי הרי אתה נזיר לאחר שלשים ג) הרי קרבן טהרה שלי וקרבן טומאה בספק וחטאת העוף שמביא על ספק טומאה אינה נאכלת ואזלה לקבורה כדאמרינן בפרק מי שאמר הריני נזיר (לעיל דף כט.) אמר ר' יוסי בר' יהודה מנין לחטאת העוף הבאה על ספק שאינה נאכלת כו' ועולת העוף אי בעי מייתי לה לשם נדבה ואי בעי לא מייתי לה כלל כיון דדורון בעלמא הוא לא מעכבא ואשם נמי לא איצטריך לאיתויי דאשם אינו מעכבו מכפרה כדאמרינן בפרק מי שאמר הריני נזיר מגלח (לעיל דף יח:) הביא חטאתו ולא הביא אשמו מונה ועדיין אסורין לשתות ביין וליטמא למתים ד) אבל חוזרין וסופרין שלשים יום ומביאין קרבן טהרה בשותפות: ואומר אם אני הוא. שהייתי טמא קרבן טומאה היה שלי וקרבן טהרה היה שלך זה של עכשיו קרבן טהרתי ואם אני הוא הטהור ואותו שמת היה טמא וקרבן טהרה ה) היה שלי וקרבן טומאה היה בספק הרי זה קרבן טהרתך ומכאן ואילך מותרים לשתות ביין וליטמא למתים: אמר לו בן זומא מי שומע לו כו'. אלא ו) מגלים את נזירו ויביא בספק חטאת העוף ולאשם ולעולת העוף לא חיישינן כמו שאמרנו אלא חטאת העוף שהיא באה על הספק יביא כמו על ספק טומאה ויביא עמה עולת בהמה ושאר קרבנות נזירות טהרה אינו צריך להביא לאלתר אלא לאחר שלשים ז) שניים שהרי עדיין אינו יכול לשתות ביין וליטמא למתים עד לאחר שלשים ח) יום ומעכשיו אומר אם טמא הייתי החטאת מחובתי של קרבן טומאה ועולה זו לנדבה דנזיר טמא לא מייתי עולת בהמה ואם טהור אני זו עולה מחובתי והחטאת בספק ואינה נאכלת ועולת בהמה קריבה לשם חובה וחוזר וסופר שלשים יום ומביא קרבן טהרה בלבד חטאת בהמה ועולת בהמה ושלמים ואומר אם טמא הייתי עולה הראשונה נדבה וזו חובה עם שאר קרבנותי ואם טהור אני הרי עולת בהמה ראשונה חובה וזו נדבה ואלו שאר קרבנותי: א"ר יהושע נמצאת. אתה אומר שאם טהור היה שמביא קרבנותיו לחצאין שבתגלחת ראשונה הביא קרבן עולת בהמה ועכשיו הביא חטאתו וזבחי שלמים: אבל הודו חכמים לדברי בן זומא. שאין חוששין אם הביא קרבנותיו לחצאין ועוד שאינו מוצא ט) מי שידור נזיר כנגדו: גמ' ולייתי. כלומר י) מה תשובה השיב ר' יהושע (ד) בן לוי לבן זומא שזה מביא קרבנותיו יביא לחצאין ומה בכך: אמר רב יהודה אמר שמואל. יודע היה ר' יהושע שאין תשובתו כלום ולא אמר כך אלא כדי לחדד בה את התלמידים שיהו נושאין קל וחומר בעצמן ומה כ) (ה) רבינו שיודע הוא בעצמו שאין בדבריו ולא כלום משיב דבר שאינו מגנה ק"ו לשאר כל אדם שיכול להשיב על דברי רבו ואפי' יודע בו שאין בדבריו ולא כלום ושאר חביריו יהיו מלעיגין עליו לא ימנע מלשאול כל צרכו וכדאמרינן במסכת נדה (דף כז.) יתיב רב פפא כו' ואחיכו עליה ואמר *רבא אפילו כי האי מילתא נימא איניש קמיה רביה ולא לישתוק שנאמר אם נבלת בהתנשא אם נבלת עצמך על דברי תורה סופך להתנשא בה ואם זמות יד לפה ואם שתקת סופך שיהו שואלין ממך ואי אתה יודע להשיבו ותתן יד לפה: אמר רב נחמן בר יצחק מה ליעביד ליה ר' יהושע לדקיה דלא ליסרו. כלומר ל) רב נחמן (ו) דלא שמיע ליה להא דאמרינן דלא אמר רבי יהושע אלא לחדד את התלמידים והכי קא מותיב וקאמר לדברי ר' יהושע דאמר נמצא זה מביא קרבנותיו לחצאין מ) מאי רוצה לעשות בבני מעים בדקי בהמה להניחן שלא יסריחו עד שיביא שאר קרבנותיו בתגלחת שניה אלא ודאי מביא לחצאין ואין בכך כלום: לדקיה. כמו דקים שבבני מעים ולהכי נקט בני מעים נ) שהן מסריחין לפי שעה מה שאין כן בבשר: מתני' נזיר שהיה טמא בספק כו'. כמו שהיא מפורשת למעלה בפרק כהן גדול ונזיר:

גמ'

טז א מיי' פ"ט מהל' נזירות הלט"ו:
יז ב מיי' שם פ"ז הלט"ז:
יח ג מיי' שם פ"ט הל' טו ופ"י הל"א:

פי' הרא"ש

ה"ג ולייתי. לרבי יהושע פריך דאמר נמצא זה מביא קרבנותיו לחצאין ומאי נפקא מיניה ויביאם לחצאין: לחדד בה את התלמידים אה"נ מודה הוא לדברי בן זומא והא דאמר שיבקש א' לידור כנגדו לא אמ' [אלא] לחדד את התלמידים אם יש בהם משיב כבן זומא. הא דקאמר [נמצא זה] מביא קרבנותיו לחצאין ה"ק אם אין אחר נודר כנגדו יצטרך להביא קרבנותיו לחצאין: מאי ליעבד ר' יהושע לדקיה דלא ליסרו. לדקיה היינו המעיים: ולר' יהושע דאמר שידור אחר כנגדו צריך לאחר תנופת החלב עד שיגלחו שניהם ותמצא שיסריחו המעיים. ונהי שאם נטמא א' מהם ואין ידוע איזה הוא צריך לעשות כן התם א"א לעשות בענין אחר. אבל הכא מוטב שיעשה כבן זומא: ולא נהירא ני' זו דהא אמרי' כבר דלא אמרה ר' (ישמעאל) [יהושע] אלא לחדד בה את התלמידים: נזיר שהיה טמא בספק. כולה מפ' לעיל פ' כ"ג:

[ע' תוספות מנחות פא. ד"ה סתורס]

נוסחת הריב"ן

א) חל עליך נזירות כו': ב) כדאמר ליה כו' ג) לאחר שלשים יום: ד) וליטמא למתים וחוזרין: ה) וקרבן טהרה שלי וקרבן טומאה בספק: ו) אלא ישלים את נזירותו: ז) לאחר שלשים שהרי כו': ח) לאחר שלשים יום שניים ועכשיו: ט) שאינו מוצא שידור כנגדו: י) כו התשובה שהשיב ר' יהושע לבן זומא כו': כ) ומה ר' יהושע אע"פ שיודע בעצמו שאין בדבריו כלום ומשיב כו' שאין יכול להשיב לדברי רבו ואפילו יודע הוא שאין בדבריו כלום כו' מלשאול כל לבו כו' ואי אתה יודע להשיב כו': ל) כלומר לרב נחמן לא שמיע ליה להא דלא אמר כו': מ) מביא קרבנותיו לחצאין צריך להניחן שלא כו': נ) לפי שהן:

[ברכות נג: וש"נ]

לעיל נב: נז:

הגהות הב"ח

(א) במשנה וסופרין שלשים יום ומביאין: (ב) שם אם אני הוא הטמא: (ג) רש"י ד"ה מת אחד וכו' שלשים יום מותר: (ד) ד"ה ולייתי וכו' ר' יהושע לבן זומא כצ"ל ותיבות בן לוי נמחק: (ה) ד"ה אמר רב יהודה וכו' ומה ר' יהושע שיודע הוא בעצמו: (ו) ד"ה אמר רב נחמן וכו' כלומר רב נחמן לא הוה שמיע ליה:

[לקמיה שם איתא רב פפא]

יט א ב מיי' פ"ו מהל' נזירות הל"א
כ ג מיי' שם הל"ג ד ה ו ז ח וע"ש כ"מ:

גמ' תנא* בד"א בנזירות מועטת "אבל בנזירות בת שנה אוכל בקדשים לאחר שתי שנים ושותה יין ומיטמא למתים לאחר ארבע שנים ותני עלה "ומגלח ארבע תגלחיות "תגלחת ראשונה מביא צפורים וחטאת העוף ועולת בהמה שניה מביא חטאת העוף ועולת בהמה שלישית מביא חטאת העוף ועולת בהמה רביעית מביא קרבן טהרה: אמרת תגלחת ראשון מביא וכו' ממה נפשך שפיר קמייתי דאי ודאי מצורע הוא ולאו טמא הוא ציפורין חובתו °וחטאת העוף ספק אזלא לקבורה ועולה הויא נדבה ולגלחו *תוך שבעה אי אפשר דדילמא לאו מוחלט הוא ורחמנא (במדבר ו) אמר °תער לא יעבור על ראשו עד מלאת ואי לאו מצורע ודאי הוי והוא טמא חטאת העוף חובתו וציפורין אבראי קא מתעבדין ולא הוי חולין בעזרה ועולת בהמה הויא נדבה ואי לאו מצורע הוא ולאו טמא הוא ציפורין אבראי קא מתעבדין חטאת העוף לקבורה עולת בהמה הויא חובתו והא בעי אשם רבי שמעון היא *דאמר מייתי ומתני תגלחת שניה ושלישית ציפורין לא צריך דהא עביד מאי איכא דילמא ודאי מוחלט הוא חדא לספק ספרו וחדא לספק טומאתו תגלחת רביעית מביא קרבן טהרה ומתני ואי

רש"י

גמ' ותני עלה ומגלח ארבע תגלחיות. בנזירות מועטת משלשים לשלשים ובנזירות מרובה משנה לשנה: תגלחת ראשונה מביא צפורין. דהיינו ציפרי מצורע שכתוב בהן ולקח למטהר שתי צפרים חיות טהורות: וחטאת העוף. דקרבן טומאה דנזיר: עולת בהמה. דקרבן טהרה דנזירות: ממה נפשך אי ודאי מצורע הוא ולא טמא. במת הילכך הא דקא מייתי ציפורים זו היא חובתו וחטאת העוף דקרבן טומאה א) בנזיר הוי ספק ואזלא לקבורה משום דדילמא לאו טמא מת הוא ולא חזיא להקרבה ועולה דקמייתי קרבן נדבה דילמא מצורע הוא ועדיין איט ראוי לתגלחת טהרה דנזירות: ולגלחו *בתוך שבעה. כמשפט של מוחלט שסופר שבעה ואח"כ מגלח: אי אפשר דדילמא לאו מוחלט. ולאו טמא הוא והוי נזיר טהור ורחמנא אמר תער לא יעבור על ראשו: ב) ואי לאו מצורע ודאי הוא ולאו טמא מת הוא. אלא נזיר טהור לציפורין דקמייתי לא חיישינן דאבראי קא מיתעבדי ואי משום חטאת העוף הא קאזלא לקבורה ועולת בהמה דקמייתי הויא חובתו: והא קבעי איתויי אשם מצורע בתגלחת שניה ואשם במצורע ודאי מעכב באכילתו כדקיימא לן הביא כפרתו אוכל בקדשים ואילו בכל הני ארבע תגלחיות אמאי לא תני ליה אשם: הא מני ר' שמעון היא דאמר מייתי ומתני. כדאמרי' בפרק בתרא דמסכת מנחות (דף קה.) רבי שמעון אומר למחרת מביא אשמו ולוגו עמו ואומר אם מצורע הוא זה אשמו וזה לוגו ואם לאו אשם זה יהא שלמי נדבה ואותו אשם טעון שחיטה בצפון ומתן בהונות הכא נמי מייתי אשם מצורע ומתני: תגלחת ב' ושלישית לפרים חיות אינו צריך. להביא שכבר הביא בתגלחת ראשונה: מאי אית לך למימר דמיבעיא ליה לאיתויי דילמא מוחלט הוא ולא טמא ותגלחת ראשונה עלתה לו לימי חלוטו ותגלחת שניה זו היא של ימי ספרו וצריך להביא קרבן מצורע להכי הוא דאמר דלייתי חטאת העוף ג) בתגלחת שניה ובתגלחת שלישית חדא לספק חלוטו וחדא לספק טומאה דנזירות דבתגלחת שניה איכא למימר שמא מוחלט הוא וחטאת העוף עולה לימי ספרו וא"ת והא בחטאת בהמה הוא דמיחייב ולא בחטאת העוף אי לאו דליהוי עני ד) לפי שאין חטאת בהמה באה על הספק ה) לפי שאינה נאכלת מספק והויא לה כחטאת שנתכפרו בעליה ומיתסר לאיתויי לפי שאין מביאין קדשים לבית הפסול תקון ו) רבנן שיהא כותב כל נכסיו לאחרים והוי עני ומביא חטאת העוף הבאה על הספק כדאמר בפ' מי שאמר הריני נזיר (לעיל דף כט.) אע"פ שאינה נאכלת וה"נ תני עלה בתוספתא (פ"ו) בברייתא ז) ומפרשינן לה נמי הכי בפרק בתרא דמסכת נדה (דף ע.) גבי שני מצורעים שנתערבו קרבנותיהם וכו' ואי אמרת דמוחלט וטמא הוא ושתי תגלחיות הראשונות עולות לו לתגלחת חלוטו וימי ספרו הילכך בתגלחת שניה מיבעי ליה לאיתויי חטאת העוף במקום חטאת בהמה שהיה מחוייב להביא ואידך חטאת העוף דקמייתי בתגלחת שלישית תיהוי לספק טומאה ועולת בהמה שבזו ושבזו תיהוי נדבה ואיכא נמי למימר דדילמא לאו מצורע הוה אלא נזיר טמא ותגלחת ראשונה עלתה לו לתגלחת טומאה דנזיר ותגלחת שניה לתגלחת טהרה לכך מביא עולת בהמה דהויא חובתו והחטאת בספק ובתגלחת רביעית מביא קרבן טהרה ח) חטאת דבהמה ועולה ושלמים ומתני: ואם אפשר לגלח שנית עד שלשים דשמא אינו מוחלט והשמיני יעלה למנין שלשים וביום שלשים ואחד יגלח [שמא] מוחלט הוא והוו להו הנך שני תגלחיות לחלוטו והיינו דקאמר אוכל קדשים לאחר שלשים וז' דהיינו יום ל"ח וסוף שבעה ימים יגלח שלישית כדין נזיר טמא ויום ל"ח יעלה לו למנין ז' וביום השמיני יתחיל למנות נזירות טהרה (*לישנא אחרינא) וביום שלשים ואחד יגלח תגלחת נזיר ליטהר והיינו דקאמר ושותה יין ומיטמא לאחר ע"ד דהיינו יום ע"ה: טמא ודאי מוחלט ודאי אוכל בקדשים. לאחר ח' ימים ושותה יין ומיטמא למתים לאחר ארבעים וארבעה ימים. דמאחר שהוא מוחלט ודאי יום תחילת נזירותו יגלח וביום שבעה יגלח וביום שמיני יביא קרבנות מצורע ובו ביום יהא מותר לאכול בקדשים והאי לאחר ח' לאו דוקא אלא ח' עצמו ובשביל שהוא טמא יספור * ז' על יום שמיני של חלוטו וביום הז' יגלח וביום השמיני יביא קרבנות טומאה ויתחיל למנות נזירות טהרה שלשים *על יום שמיני וביום שלשים ואחד יגלח ויביא קרבנות טהרה והיינו דקאמר ושותה יין ומיטמא למתים לאחר מ"ד ימים דהיינו יום מ"ה:

תוספות

ה"ג תגלחת ראשונה מביא צפרים. לספק מוחלט אחת שחוטה ואחת משולחת וחטאת העוף לספק נזיר טמא ועולת בהמה לספק נזיר טהור ועולת העוף דלא אייתי כדין נזיר טמא ק"ל ושמא מספק לא הצריכוהו וכן צריך לומר דשלמים דנזיר טהור לא הצריכוהו שלא הצריכו לספק נזיר טהור רק קרבן להתירו בתגלחת וכדאמרי' גילח על א' מהשלשה יצא: ה"ג שניה מביא חטאת העוף לאו משום דנזירות טומאה יעלה לו למנין שבעה וביום השמיני יתחיל למנות דבנזיר טמא ליכא לספוקי בתגלחת שניה אלא משום ספק מוחלט ואף עולת בהמה שמא לא היה מוחלט כי אם נזיר טמא: שלישית מביא חטאת העוף. דאולי היה טמא ותגלחת של מוחלט לא יעלה לתגלחת לא לנזיר טהור ולא לנזיר טמא כדפרישית בסמוך ועולת בהמה דשמא מוחלט הוא אך לא טמא: רביעית. דליכא לספוקי לא במוחלט עוד ולא בטמא עוד מביא קרבן טהרה משלם: אמרת. כמו אמר מר תגלחת ראשונה מביא צפורין וחטאת העוף ועולת בהמה ממה נפשך אי ודאי מצורע הוא ולא טמא הוא הצפורין לחובתו וחטאת העוף ספק אזלא לקבורה ועולה הוי נדבה ולגלחו בסוף שבעה דהייט תוך שלשים לא אפשר דדילמא לאו מוחלט הוא ורחמנא אמר תער לא יעבור כו'· והא בעי אשם ר' שמעון היא דאמר מייתי ומתנה. דאמר בפרק התערובת (זבחים דף עו.) ובפרק בתרא דנדה (דף ע.) דאשם נמי מתנה בשלמים אף כי ממעט זמן אכילתן אי לאו מצורע הוא ובודאי טמא הוא חטאת העוף חובתו לפרים אבראי ולא הוו חולין בעזרה ועולת בהמה הוי נדבה ואי לאו מצורע הוא ולא טמא הוא לפרים אבראי קא מתעבדי וחטאת העוף לקבורה אזלא ועולת בהמה היא חובתו: תגלחת שניה ושלישית לפורים חיים בשביל מוחלט לא צריך דהא עביד מאי איכא למימר דילמא ודאי מוחלט היה חדא לספק [ספרו] וחדא לספק טומאתו תגלחת רביעית מביא קרבן טהרה ומתנה: *ספק טמא ומוחלט ודאי אוכל בקדשים לאחר שמנה ימים. כלומר ביום השמיני ולאחר לאו דוקא שיום ראשון לנזירותו מגלח לחלוטו וישב מחוץ לאהלו שבעת ימים וביום [השביעי] יגלח וביום השמיני יביא קרבנות מצורע ובו ביום מותר לאכול בקדשים ועתה אם היה טמא ודאי יספור ז' ויזה שלישי וז' ויגלח בז' אבל עתה שהוא ספק דילמא לאו טמא הוא אלא טהור מוחלט ולכך לגלחו בתוך שלשים אי אפשר דילמא לאו טמא הוא ורחמנא אמר תער לא יעבור על ראשו עד מלאת ולכך ימנה שלשים ויום שמיני עולה לו וביום שלשים ואחד יגלח כדין כל נזיר שמגלח יום שלשים ואחד כדאמר בפ' קמא (לעיל דף ה:) הרי ביום שלשים יגלח תגלחת שלישית דשמא נזיר טמא הוא והימים הראשונים יפלו וצריך למנות שלשים יום עוד וביום שלשים ואחד יגלח תגלחת נזיר טהור והייט דקאמר ושותה יין ומיטמא למתים לאחר ששים ושבעה ימים דהייט [יום] ס"ח זה הכלל אי אפשר לעשות דין נזירות טומאה ולא נזירות טהרה עד תום ימי חלוטו ואיט קרוי מחוסר כפורים ליאסר בקדשים אלא בשביל מוחלט שטומאתו מגופו: מוחלט ספק טמא ודאי אוכל בקדשים אחר שלשים ושבעה ימים ושותה יין ומיטמא למתים לאחר שבעים וארבעה ימים. מאחר שאינו ודאי מוחלט לא יגלח תום תגלחת כי אם לסוף ז' אחר הזאה שלישי וז' ומגלח בשביעי ובשמיני מביא קרבן חטאת העוף *(ונזירות טומאה) ואי

פי' הרא"ש

אמרת. כמו אמר מר: ר"ש היא דאמר בפ' התערובות ובפ' בתרא דנדה דמייתי אשם ומתני ומתני בשלמים ולאחריש מה שממעט זמן אכילתו ומביא קדשים לבית הפסול: היא חדא לספק ספרו וחדא לספק טומאתו. פי' חטאת העוף של תגלחת שניה הוי לספק סוף ימי ספרו ושל תגלחת שלישית הוי לספק ימי טומאתו:

נוסחת הריב"ן

א) דקרבן טומאה בנזירות הוי בספק כו' הוא ולא אפשר להקריבה ועולה דקמייתי קרבה נדבה: ב) בכ"י איתא כצ"ל ואי לאו מצורע ודאי הוא אלא טמא מת הוא הלכך האי חטאת העוף דקמייתי זו היא חובתו ולאשם ולעולת העוף לא חיישינן אי לא מייתי להו כיון דלא מעכבי והאי דקמייתי צפרים נמי לא חיישינן דאבראי קא מתעבד': ועולת בהמה דקמייתי הויא חובתו כ"א ואי לאו מצורע ודאי הוא כו': ג) (בתגלחת שניה כו' לימי ספרו) ליתא בכ"י: ד) כיון דאבראי הוי חטאת העוף הוא דמייתי לפי שאין כו': ה) מפני שאינה כו' דהויא לה כו': ו) תקון ליה רבנן כו' על הספק אע"פ שאינה והשאר ליתא: ז) ומפרש לה בפרק בתרא: ח) משלם חטאת כו' ומתנה אם ודאי נזיר הוא עכשיו והיה מוחלט וטמא עולה ראשונה שבכולן תגלחיות כן עולת נדבה וזו תובה ובאר קרבנותיו ואם:

גליון הש"ס

גמ' וחטאת העוף ס' לקבורה. ע' סוף תמורה במתני':

[לעיל ע. תוספתא פ"ו]

גי' א"מ בסוף [וכ"ה בכ"י]

גי' א"מ סוף

זבחים עו. מנחות קה. נדה ע.

שייך לע"ב

גי' א"מ כמזיר טמא

גי' א"מ שלשים יום

גי' א"מ יום שם יום שמיני

גי' א"מ ח' עם יום שמיני

(א) ואי ודאי נזיר הוא עולה הראשונה חובה וזו נדבה ואם טמא ומוחלט הוא עולה הראשונה נדבה וזו חובה וזה שאר קרבנו [א]טמא ספק ומוחלט ודאי אוכל בקדשים לאחר שמונה ימים ושותה יין ומיטמא למתים לאחר ששים ושבעה ימים [ב]מוחלט ספק וטמא ודאי אוכל בקדשים לאחר שלשים ושבעה ימים ושותה יין ומיטמא למתים לאחר שבעים וארבעה ימים [ג]טמא ודאי ומוחלט ודאי אוכל בקדשים לאחר שמונה ימים ושותה יין ומיטמא למתים לאחר ארבעים וארבעה ימים *שאלו תלמידיו את ר' שמעון בן יוחי נזיר טהור ומצורע מהו שיגלח תגלחת אחת ועולה לו לכאן ולכאן אמר להן [ד]אינו מגלח אמרו לו למה אמר להן אילו זה לגדל וזה לגדל וזה להעביר וזה להעביר יפה אתם אומרים עכשיו נזיר להעביר ומצורע לגדל ולא תעלה לו לימי חלוטו ותעלה לו לימי ספרו ואמר להן אילו זה לפני זריקת דמים וזה לפני זריקת דמים יפה אתם אומרים אלא (ב) מצורע לפני זריקת דמים ונזיר לאחר זריקת דמים ולא תעלה לו לימי צרעתו ונזירותו ותעלה לו לימי צרעתו וטומאתו אמר להן אילו זה לפני ביאת מים וזה לפני ביאת מים יפה אתם אומרים אלא טמא לאחר ביאת מים מצורע לפני ביאת מים אמרו לו יפה אמרת שלא תעלה לו לימי ספרו ולנזירותו ותעלה לו לימי חלוטו וטומאתו דזה לגדל וזה לגדל הוא אמר להן (ג) נזיר טהור והוא מצורע זה לגדל וזה להעביר ואם נזיר טמא והוא מצורע זה לפני ביאת מים וזה לאחר ביאת מים

תני

נזיר טהור ומצורע מהו שיגלח תגלחת אחת ועולה לו לכאן ולכאן אמר להן נזיר להעביר ומצורע לגדל. כלומר נזיר להעביר שער מכל וכל שאינו צריך עוד לשער שיגדלנו לשום מצוה אבל תגלחת ראשונה של מצורע לגדל שער ולגלחו שנית לפני יום הבאת קרבנות והואיל וחלוקות זו מזו לא יפטרו זו את זו: ולא תעלה לו בימי ספרו בתמיה כלומר תגלחת שניה של מצורע שגם היא להעביר מדוע לא תעלה לו לתגלחת נזירות טהרה אמר להן זה לפני זריקת דמים תגלחת דמצורע דכתיב וביום השביעי יגלח ורחץ במים וטהר וביום השמיני יקח שני כבשים בני שנה וזו תגלחת נזיר לאחר זריקת דמים כדכתיב וגלח הנזיר פתח אהל מועד ולקח שער ראש נזרו ונתן על האש אשר תחת זבח השלמים:

ותעלה לימי [צרעתו] וטומאתו לתגלחת נזיר טמא אמר להן טמא לאחר ביאת מים. כדכתיב וגילח ראשו ביום טהרתו ביום [א]השמיני יגלחנו ביום טהרתו משמע לאחר טהרתו והכי דריש ליה בספרי ומצורע לפני ביאת מים דכתיב וביום השביעי יגלח כל שערו ורחץ את (כל) בשרו במים וטהר: אמרו לו יפה אמרת. כמו לשון אחר הוא בכמה ספרים ולא גרסינן בעי רב דימי: וזה לפני ביאת מים. מצורע וזה לאחר ביאת מים תגלחת נזיר טמא כדפרישית [ב]) זה לפני זריקת דמים תגלחת נזיר טהור:

[ג]) **הני** ד' תגלחיות משום מצוה. כלומר כולהון משום מצוה וצריך תער אף לשלישית ואפי' טמא ודאי ומוחלט ודאי שטעון ארבע תגלחיות ותגלחת שלישית אינה אלא לנזיר טמא ולפי דעתי לא מהדר אארבע תגלחיות דמתני' דאיירי בספק מוחלט וספק טמא שאין במשנתינו תגלחת שלא תוכל להסתפק או במוחלט או בנזיר טהור ודאי מצורע ונזיר טהור נפקא לן מקראי בפ' שלשה מינין (לעיל דף מא.) דבתער ונזיר טמא נמי גמרינן לה מנזיר טהור וסוגיא דהש"ס הוא דסלקא הכי ולרמי בר חמא מיבעיא ליה ובקולר היה יכול לומר תגלחת נזיר טמא צריכה תער או אינה צריכה תער אלא דנקט הני תגלחיות משום דאיירינהו בהו בסוגיין במוחלט ודאי וטמא ודאי דמגלח ארבע תגלחיות: אי אמרת משום איעבורי שער אפי' סכייה נמי. וצריך לומר דגילח מקלת השער במספרים או בתער שאם סך נשא בכל ראשו תו לא הדר כדאמרי' בפ' החובל (ב"ק דף פו.) ולא מצי למיעבד תגלחת של טהרה וה"ה דמצי למיבעי או מגלחו במספרים:

א) נ"ל השביעי. ב) עי' א"מ. ג) שייך לדף ס"ח.

את

ואם ודאי נזיר היה. מתחילה ולא מוחלט ולא טמא הרי עולה ראשונה חובה וזו נדבה וכן כולן חוץ מן הראשונה: ואלו הן שאר קרבנותיו. שעדיין לא הביא: ואם טמא ספק ומוחלט ודאי. (ד) ביום ראשון של נזירותו אוכל בקדשים לאחר ח' ימים שהיא תגלחת שניה של ימי ספרו שבתחילת יום ראשון של ימי נזירותו שהיא תחילה לימי חלוטו יהא מגלח תגלחת חלוטו ולסוף ז' תגלחת השנית של ימי ספרו כדכתיב וביום השביעי יגלח וגו' ולמחר שהוא יום ח' יביא קרבנו כדכתיב ביום ח' וגו' ואוכל בקדשים א) כשהביא כפרתו כדתנן שתגלחת הנגע דוחה לתגלחת הנזיר בזמן שהוא ודאי וכיון שהביא קרבן צרעתו אוכל בקדשים אבל לשתות יין וליטמא למתים אינו יכול עד לאחר ס"ז ימים שאם בא לו לגלח נזירות טהרה לאחר שעשה שלשים אחר ז' ימי ספרו יש לו לומר שמא מוחלט וטמא היה ותגלחת ראשונה עלתה לו לימי ספרו וזו של עכשיו לימי טומאתו ועדיין צריך למנות לו שלשים יום לנזירות טהרתו שהן בכלל ס"ז ימים ואח"כ מותר לשתות ביין: הכי גרסינן מוחלט ספק וטמא ודאי אוכל בקדשים לאחר ל"ז ושותה ביין ומיטמא למתים לאחר ע"ד. דכיון שהוא טמא ודאי מגלח לסוף שבעה ומתחיל ומונה ב) שלשים ומגלח נזירות טהרה וכשבא לו לשתות ביין אומרים ג) שמא מוחלט וטמא היית ושתי תגלחיות הללו הן הן של ימי חלוטו ושל ימי ספרו ועדיין אי אתה מותר אלא באכילת קדשים דהיינו לאחר ל"ז וחוזר ומונה שבעה לתגלחת טומאה ואח"כ שלשים לנזירות טהרה ונמצא שותה ביין ומיטמא למתים לאחר ע"ד יום: טמא ודאי ומוחלט ודאי. מגלח לתגלחת ראשונה של צרעת עכשיו ומכאן עד ז' ימים לתגלחת שניה כדתנן שתגלחת הנגע דוחה לתגלחת הנזיר בזמן שהוא ודאי ואוכל (ה) ביום ח' שמביא ד) קרבנות בקדש וחוזר ומונה שבעה. ומגלח נזיר טומאה וחוזר ומונה שלשים ומגלח נזירות טהרה נמצא שותה ביין ומיטמא למתים לאחר ארבעים וארבעה ימים: שאלו תלמידיו את ר' שמעון בן יוחי. מפני מה נזיר טהור אינו כמצורע כלומר נזיר והוא מצורע ובא לו לגלח תגלחת לצרעתו ה) ביום שנשלמה צרעתו וביום שנשלמו ימי נזירותו מה טעם אינה עולה לו תגלחת זו לכאן ולכאן: אמר להן. אם אלו שתי תגלחיות שוות שיהו זו לגדל וזו לגדל או שתיהן להעביר יפה אתם אומרים עכשיו היאך [אתם] אומרים שיהו עולין לו לכאן ולכאן שתגלחת נזיר הוא להעביר ותגלחת מצורע לגדל שמכאן ועד ז' ימים צריך לגלח תגלחת שניה: אמרו לו ולא תעלה לו לימי חלוטו. בשביל שהוא להעביר ושל מצורע לגדל: אלא תעלה לו לימי ספרו. שעתיהן להעביר שמכאן ואילך אין צריכין לגדל שער (ו) וכבר גדל לו כדי לכוף ראשו לעיקרו: עכשיו מצורע מגלח לפני זריקת דמים. שהרי ביום השביעי מגלח וביום השמיני מביא קרבנותיו: ונזיר מגלח לאחר זריקת דמים. כדכתיב ואת האיל יעשה זבח שלמים ליי' והדר כתיב וגלח הנזיר כו' היאך אתם אומרים שיהא עולה לו תגלחת א' לכאן ולכאן: א"ל לא תעלה לימי ספרו ונזרו. בשביל שזה לפני זריקת דמים וזה לאחר זריקת דמים אלא תעלה לו לימי צרעתו של ימי ספרו וטומאתו דנזיר שנטמא במת ונצטרע שתהא תגלחתו עולה לכאן ולכאן דזה וזה מגלח לפני זריקת דמים ששניהן מגלחין בז' ו) ומביאין קרבן בח' שלהן: אמר להן אילו שניהן מגלחין לפני ביאת מים יפה אתם אומרים. אבל טמא מגלח לאחר ביאת מים כדכתיב וגלח ראשו ביום טהרתו משמע לאחר טהרה דמגלח לאחר ביאת מים ז): הכי גרסי' אמרו לו יפה אמרת שלא תעלה לו (ז) ח) ימי ספרו לימי נזירותו ותעלה לו ימי חלוטו ולימי טומאתו שזה לגדל וזה לגדל. אמרו לו תקן הדבר שלא תעלה לו תגלחת לימי ספרו בימי נזיר טהרתו שמצורע בימי ספרו מגלח לפני זריקת דמים ביום השביעי ונזיר מגלח ביום הבאת קרבנותיו לאחר זריקת דמים אבל תעלה לו תגלחת אחת לימי טומאתו ולימי חלוטו שזה וזה מגלחין לגדל שיער אחר מצורע בימי חלוטו מגלח כדי לגדל שיער ט) אחר ונזיר טמא מגלח כדי לגדל שיער אחר שיהא מגלח לנזירות טהרתו: אמר להן. לכך אין עולה לו תגלחת אחת מכולן לב' תגלחיות שאם נזיר טהור הוא והוא מצורע י) בימי חלוטו (ח) מגלח כדי לגדל ונזיר להעביר ואם נזיר טמא הוא והוא מצורע אע"פ ששניהן לגדל עדיין אין עולה להן תגלחת אחת לכאן ולכאן שמצורע מגלח לפני ביאת מים כ) וכן נזיר טהור ומצורע בימי ספרו אע"פ ששניהם להעביר הואיל ומצורע בימי ספרו מגלח לפני זריקת דמים ונזיר טהור לאחר זריקת דמים כמו שמפורש למעלה [ולכך] אין תגלחת אחת עולה לשתיהן :

תני

עלתה לו לנזירותו: נזיר להעביר הוא מעביר שערו לגמרי ואינו צריך לגדלו עוד לשם מצוה: ומצורע לגדל בתגלחת ראשונה של מצורע צריך לגדל שערו כדי לגלחו שנית לאחר ימי ספרו. והואיל וחלוקים זה מזה אין עולין של זה לזה: ויעלו לו לימי ספרו שגם הוא להעביר: זה לפני זריקת דמים. גלוח מצורע דכתיב וביום השביעי יגלח ורחץ בשרו במים. וביום השמיני יקח ב' כבשים. וזו תגלחת נזי' לאחר זריקת דמים דכתיב וגילח הנזיר פתח אהל מועד ולקח את שער ראשו ונתן על האש אשר תחת זבח השלמים: ותעלה לימי טומאתו. לתגלחת נזי' טמא: טמא לאחר ביאת מים דכתיב וגלח ראשו ביום טהרתו ביום השביעי יגלחנו. ביום טהרתו משמע אחר טהרתו. והכי דריש לה בספרי: ומצורע לפני ביאת מים דכתיב וביום השביעי יגלח את כל שערו ורחץ בשרו במים וטהר. יש בספרים לישנא אחרינא עד תנא ר' חייא: זה לפני ביאת מים וכו' כדפ' לעיל:

תני

א) נ"ל וביום הז' יגלח תגלחת שניה וביום הח' יביא קרבנות מצורע וחוזר ומונה ז' ומגלח נזירות טומאה ומתחיל כו'.

עין משפט נר מצוה

כא א מיי' פ"י מהל' נזירות הל"י:

כב ב מיי' שם הל' יא:

כג ג מיי' שם הל"יב:

כד ד מיי' שם הל"ח:

פי' הרא"ש

ספק טמא ומוחלט ודאי. אוכל בקדשים לאחר ח' ימים כי יום [ראשון] לנזירותו מגלח לחלוטו ויושב מחוץ לאהלו ז' ימים וביום הז' מגלח [פעם] ב' ובח' מביא קרבנותיו בו ביום ואוכל בקדשים מיד. והאי דקאמר לאחר ח' ימים לאו דוקא. ... ביום למנות ל' יום ומגלח ביום ל"א. והיינו דקאמר שותה יין ומטמא למתים אחר מ"ד ימים: מפני מה נזיר טהור אינו כמצורע ותעלה תגלחת צרעתו לנזירותו כגון אם נהלם ביום השלמת נזירותו ונתרפא וגילח לצרעתו תעלה לו גם לנזי' ובמתני' אמרי' דצריך ד' תגלחות משום דתגלחת צרעתו לא

[תוספתא פ"ט ע"ש]

נוסחת הריב"ן

א) בקדשים בו ביום כיון שהביא כפרתו: ב) ומונה נזירות טהרה כו': ג) אומרים לו שמא כו' ואח"כ לנזירות כו' ע"ד כס"ד: ד) קרבנותיו כו': ה) תגלחת לצרעתו ביום שנשלמו ימי כו': ו) ומצורע לפני ביאת מים כדכתיב וביום השביעי יגלח את כל שערו ואח"כ כתיב ורחץ את בשרו וטהר: ח) שלא תעלה לו לימי ספרו ולימי נזירותו ותעלה לו לימי חלוטו כו' תגלחת אחת לימי ספרו ולימי נזירות: ט) שיער בעבור ... וכן נזיר ... ומצורע מגלח לפני כו':

הגהות הב"ח

(א) גמ' דאי ודאי טמא: (ב) שם הא אלו עכשיו מצורע לפני זריקת: (ג) שם אמר להן אם נזיר טהור: (ד) רש"י ד"ה ואם טמא כו' ודאי סיה: (ה) ד"ה טמא ודאי וכו' ואוכל בקדשים ביום ח' שמביא קרבנותיו: (ו) ד"ה אלא תעלה וכו' דכבר גדל: (ז) ד"ה הכי גרסינן אמרו לו יפה אמרת שלא תעלה לו לימי ספרו ולימי נזירותו ותעלה לו לימי חלוטו וכו' אמרו לו תקן הדבר שלא תעלה לו תגלחת אחת לימי ספרו ולימי נזירו: (ח) ד"ה אמר להן וכו' בימי חלוטו מצורע מגלח כדי לגדל:

תני רבי חייא זה לפני ביאת מים (חיים) וזה לאחר ביאת מים זה לפני זריקת דמים וזה לאחר זריקת דמים: שתגלחת הנגע וכו': בעי רמי בר חמא הני ארבע תגלחות דקאמר משום מצוה או משום אעבורי שיער טומאה למאי נפקא מינה לעבורי *בנשא אי אמרת משום מצוה לעבורי בנשא לא ואי אמרת משום אעבורי שיער טומאה אפילו סכיה נשא נמי מאי אמר רבא ת"ש ומגלח ארבע תגלחות אי סלקא דעתך משום עבורי שיער טומאה אפילו בשלש נמי סגיא ליה שמע מינה משום מצוה שמע מינה:

הדרן עלך שני נזירים

הכותים [א]אין להם נזירות [ב]נשים ועבדים יש להן נזירות חומר בנשים מבעבדים [ג]שהוא כופה את עבדו [ד]ואינו כופה את אשתו: **גמ'** קתני הכותים אין להם נזירות מנא הני מילי דתנו רבנן *(במדבר ו) דבר אל בני ישראל ולא לעובדי כוכבים ואמרת אליהם לרבות את העבדים למה לי קרא האמרת *כל מצוה שהאשה חייבת בה עבד חייב בה אמר רבא שאני הכא *דאמר קרא (שם ל) לאסור איסר על נפשו במי שנפשו קנויה לו יצא עבד שאין נפשו קנויה לו (א) הואיל ואין נפשו קנויה לו אימא גבי נזיר נמי לא קמשמע לן אמר מר דבר אל בני ישראל ולא לעובדי כוכבים וכל היכא דכתיב ישראל עובדי כוכבים לא והא גבי ערכין דכתיב (ויקרא כז) דבר אל בני ישראל *ותניא בני ישראל מעריכין [ה]ואין העובדי כוכבים מעריכין יכול לא יהו נערכין ת"ל איש שאני הכא דאמר קרא (במדבר ו) לאביו ולאמו לא יטמא במי שיש לו אב יצא עובד כוכבים שאין לו אב למאי אילימא לענין ירושה *והא"ר חייא בר אבין א"ר יוחנן [ו]עובד כוכבים יורש את אביו דבר תורה שנאמר (דברים ב) כי ירושה לעשו נתתי את הר שעיר אלא במי שמוזהר על כיבוד אביו מי כתיב כבד אביך גבי נזיר אלא אמר קרא לאביו ולאמו לא יטמא במי שיש לו טומאה יצא

רש"י

תני רבי חייא · א) טמא והוא מצורע אין עולין לו לכאן ולכאן לפי שזה לפני ביאת מים וזה לאחר ביאת מים נזיר טהור והוא מצורע נמי אין עולין לו לכאן ולכאן שמצורע מגלח לפני ב) זריקה ונזיר טהור לאחר זריקת דמים: בעי רמי בר חמא הני ארבע תגלחות · דקאמר עלה ומגלח ד' תגלחות מי אמר משום מצוה ג) איתנהו ממ"נ תרתי קמייתא משום תרתי תגלחות ד) בצרעת ושלישית משום טומאה ורביעית משום ה) נזיר דטהרה וכולן בתער: או דלמא משום עבורי שיער טומאה · איתנהו ואפילו מעביר לה בנשא שפיר דמי: ואי ס"ד משום עבורי שיער טומאה · הוא דמגלח אפילו בג' תגלחות נמי סגיא דכיון דשתי תגלחות שבמצורע ושלישית של נזיר טמא איכא עבורי שיער טומאה והאי דהדר מגלח בתגלחת רביעית הא ליכא עבורי שיער טומאה ואמאי מגלח אלא לאו ש"מ דכולהו איתנהו משום מצוה לגלח ארבע תגלחות ש"מ:

הדרן עלך שני נזירים

הכותים אין להם נזירות · העובדי כוכבים שנדרו בנזירות אין נזירות חלה עליהן ומותרין לגלח ולשתות יין וליטמא למתים: חומר בנשים מבעבדים שהוא כופה את עבדו · שהעבד שנדר בנזיר יכול רבו לכופו לשתות ביין אבל אשתו שנדרה בנזיר אינו יכול לכופה (ב) וכיון שנדרה ושמעו) לה ולא היפר לה שוב אינו יכול להפר: **גמ'** קתני הכותים · אין חייבין בנזירות אבל הנשים והעבדים חייבין: דת"ר דבר אל בני ישראל · איש או אשה כי יפליא לנדור נדר נזיר וגו' ז) בני ישראל נודרין ואין העובדי כוכבים נודרין: ואמרת אליהם · איש או אשה לרבות את העבדים שיש להן נזירות: עבדים למה לי · לרבויי קרא שיש להן נזירות: הא אמרת · במס' *קדושין כל מצוה שהאשה חייבת בה כו' וכיון שהאשה חייבת בנזירות כדכתיב איש או אשה איתרבו להו נמי עבדים: שאני הכא · גבי נזירות דאי לאו דאתי קרא אחרינא לרבויי עבדים לא הואי אמינא דעבדים מחייבי בנזירו' משום דאמר קרא גבי *נזירות לאסור איסר כו' קמ"ל ואמרת אליהם לרבות את העבדים: ואין העובדי כוכבים מעריכין · שאם אמר ערכי עלי לא אמר כלום: יכול לא יהו נערכין · שאם אמר ישראל ערך (ג) ח) זה עובד כוכבים עלי שלא יהו בדבריו כלום: תלמוד לומר · איש או אשה כי יפליא נדר בערכך נפשות לה' דאיתנהו בכלל ערך ונותן ערכו כפי שנותיו של עובד כוכבים (ד) הכא נמי גבי נזירות ליהוו עובדי כוכבים בתורת נזירות דהא אין נזירין להביא קרבן דכתיב בני ישראל ולא עובדי כוכבים ליתהנו בהו איש דליהוו נזירים אבל לא מביאין קרבן כדלקמן: שאני הכא · גבי נזיר ט) מה שאינו בתורת נזיר כלל דאמר קרא לאביו ולאמו לא יטמא במי שיש לו אב דיבר הכתוב שהוא חייב בתורת נזיר: יצא עובד כוכבים שאין לו אב · דאין אבות לעובד כוכבים: למאי הלכתא · אמרת דאין אבות לעובד כוכבים: אילימא לענין ירושה כו' כי ירושה לעשו נתתי את הר שעיר · להורישה לבניו אלמא דאית אבות לעובד כוכבים לענין ירושה: אלא · אימא הכי (ה) לאמו ולאביו במי שמוזהר על כיבוד אביו בא לך הכתוב לומר שלא יטמא בשביל נזירות שעליו ועובד כוכבים הואיל ואינו בכיבוד אביו אין נזירות חלה עליו: י) יצא

תוספות

תא שמע ומגלח ארבע תגלחות ש"מ משום מצוה ש"מ · יש מפרשים דדייק מדכולל אותם ביחד א"כ דמיין אהדדי וכולהו בתער אף השלישית שהיא לספק נזיר טמא גם יש ספרים כתוב ואי ס"ד משום עיבורי טומאה אפילו בג' נמי סגי וקשיא לן מאי מייתי והלא בכל התגלחות יש להסתפק אי במצורע או בנזיר טהור אף בשלישית וטמא י"ל דאע"ג דבתגלחת שלישית איכא לספוקי תגלחת בנזיר טהור שהיא צריכה תער מ"מ אם לא היתה תגלחת טומאה צריכה תער משום ספק דנזיר טהור לא היה צריך גילוח שהרי עדיין לא היה מותר לשתות ביין:

הדרן עלך שני נזירים

הכותים אין להם נזירות · ואין קרבן קרב אף על גב דמקבלין מהם נדרים ונדבות ובגמרא מפרש מנלן: **נשים** ועבדים יש להן נזירות · בגמרא מרבה להן: **כופה** את עבדו · שמוחה על נזירותו בגמרא מפרש טעמא: **מנהני** מילי · דעובדי כוכבים אין להם נזירות הלא בשאר נדרים דינן כישראל כדכתיב איש איש לרבות עובדי כוכבים שנודרים נדרים ונדבות כישראל והכא נמי נדר הוא: **דת"ר** דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם איש או אשה כי יפליא לנדור נדר נזיר להזיר לה' וגו' בני ישראל ולא עובדי כוכבים · שאם קבלו נזירות אינו כלום ומותרין לשתות ביין ואין מביאין קרבנות נזירות עליהם: למה לי קרא לרבות לעבדים והא אמרינן כל מצוה שאשה חייבת עבד חייב בה · כלומר הא קיימא לן הכי ובפ"ק *דקדושין (דף כג.) ילפינן לה: **שאני** הכא דקאמר קרא לאסור איסר על נפשו מי שנפשו קנויה לו יצא עבד · ואע"ג דאכתיב לגבי נדרים מ"מ בפ"ק דנדרים (דף ג.) מקשינן נזירות לנדרים מלנדור נדר נזיר להזיר: **והא** גבי ערכין דכתיב בני ישראל ותניא בני ישראל מעריכין · לומר ערכי עלי או ערך פלוני עלי ואין העובדי כוכבים מעריכין אף כי נודרים נדרים ונדבות כישראל יכול לא יהו נערכים אם אמר ישראל ערך עובד כוכבים עלי ת"ל איש והכא נמי גבי נזיר נימא דהאי מיעוטא דבני ישראל לומר בני ישראל נודרים ומביאין קרבן אבל העובדי כוכבים אין נודרים ומביאים קרבן יכול לא יהו נודרים כלל לאסור ביין ובטומאה ת"ל איש דהכי נמי אמר הש"ס בסמוך: **למאי** אילימא לענין ירושה · דסתם מקום שנאמר בו אב לענין ירושה קרוי אביו: **מי** שמוזהר על כיבוד[אב] · אבל עובד כוכבים לא מוזהר: **מידי** [בנזיר כבד] אביך כתיב ולעיל כי קאמר לענין ירושה לא פריך הכי דסתם אב נקרא אב לענין ירושה: ולמא

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"ב מהלכות נזירות הלכה טו:
ב ב מיי' שם הלכה יז [ובהרא"ש בפסקיו נדרים פ"י סימן י]:
ג ג מיי' שם הלכה יח:
ד ד טוש"ע י"ד סימן רלד סעיף נט:
ה ה ו מיי' פ"א מהל' ערכין הלכה ו סמג עשין קכח:
ו ז מיי' פ"ו מהלכות נחלות הלכה ט סמג עשין לו טוש"ע ח"מ סי' רפג סעיף א:

פי' הרא"ש

הני ד' תגלחות דאמרי' משום מצוה כלומר כולהו משום מצוה דאפילו טמא ודאי ומוחלט ודאי היו כולן צריכין תער אפילו תגלחת שלישית שהיה משום טומאה: או משום אעבורי שער שיעביר ממנו שער שהי"ל בשעה שנטמא ובעבורי נשא סגי·וה"ה דמיבעיא ליה לכל תגלחת נזיר טמא וצ"ל דא"נ סגי ליה בעבורי נשאצריך לגלח מקצת ראשו בתער או במספרים שאם היה סך נשא כל ראשו תו לא הדר רבי כדמשמע פ' החובל ולא מצי למעבד תו תגלחת שניה של טהרה וק"ל דמסתברא דאפילו נזיר טהור מצי לעבורי שערו בנשא רק שישייר ב' שערות וצ"ל דתרי גווני נשא נינהו יש נשא שהשער צומח אח"כ ואע"ג דבס"פ ג' מינין [אמרינן] דבעי' תער דגמרי' ליה מנזיר טהור הכי נמי סלקא סוגיא דשמעתן הכי רמי בר חמא הוה מספקא ליה ת"ש מגלח ד' תגלחת ואי אמרינן משום עבורי נשא)בג' סגי מעבר עביר שער שהי"ל בשעה שנטמא ואע"ג דבתגלחת שלישי' איכא לספוקי נמי בתגלחת [נזיר] טהור שהיא צריכה תער מכל מקום אם לא היתה תגלחת טומאה צריכה תער משום ספק נזיר טהור לא היתה צריכה גילוח שהרי עדיין לא יהא מותר לשתות יין ולטמא למתים אלא ש"מ שאף תגלחת נזיר טמא משום מצוה וצרי' תער: סליקפרקא

פ"ט העובדי כוכבים אין להם נזירות אע"פ שעובדי כוכבים נודרין נדרים ונדבות כישראל אם נדר בנזיר אין עליו תורת נזיר ואין מקבלין ממנו קרבנות נזיר להקריבם ואם בא לימלך אם מותר לשתות ולטמא למתים מתירים לו: שהוא כופה את עבדו כופהו לשתות יין ואינו כופה את אשתו לשתות אם לא שאמר בל' הפרה:ב) שהוא מפיר את נדרי אשתו ובהפרה זו נתבטל הנדר ומותרת לשתות יין אף לאחר שתתאלמן או תתגרש ואינו מיפר את נדרי עבדו אע"פ שכופהו לשתות יין הנדר מיהו קיים ואם נשתחרר משלים את הנזירות ולא נהירא הך פירושא דהיינו סיפא הפר לאשתו הפר עולמית אם לא שנאמר דפרושי קא מפרש ונראה לפרש שהוא מפיר נדרי אשתו ואף אם נתרצה אחר ההפרשה שתקיים את נדרה אין עליה תורת נזיר שכבר נתבטל הנדר ובעבדים אף אם כפהו לשתות יין אם רוצה האדון אח"כ שיקיים נזירותו צריך לקיימו · הפר לעבדו לאו דוקא אלא שכפהו לשתות יין: עבר מכנגד פניו שברת בגמרא מפרש טעמא: גמ' דבר אל בני ישראל בנזיר כתיב ולא עובדי כוכבים: הא אמרת כל מצוה שהאשה חייבת וכו' דגמרי' לה לה מאשה: שאני הכא דאמר קרא לאסור אסר על נפשו ואע"ג דהאי קרא בנדרים כתיב בפ"ק דנדרים מקשינן נזירות לנדרים מלנדור נדר נזיר להזיר: ולא העובדי כוכבים מעריכין שאם אמר ערכי עלי לא מחייב יכול לא יהו נערכים אם אמר ישראל ערך עובד כוכבים זה עלי ת"ל איש הכא נמי גבי נזיר אימא אהני מיעוט דאין העובדי כוכבים נודרים ומביאין קרבן כישראל ואהני ריבויא דאיש שיש עליהם תורת נזיר שלא לשתות וליטמא למתים הכא איש לרבוי · ותמיה לי לבני ישראל למה לי דליכא למימר דמהאי קרא לא שמעינן אלא יין וטומאת מתים ואתא בני ישראל למעוטי מקרבנות דלא הוה מסתבר שיביא קרבנות נזיר הואיל ואין עליו תורת נזיר כלל ועוד אי מצי' למדרש האי קרא לחצאין אכתי נימא מי שאין לו אב מטמא למתים ומאיש נרבה שאסור לשתות יין אלא ודאי האי קרא ליכא למידרשיה לחצאין ונ"ל דמהאי קרא לא הוה שמעינן מידי אי לאו כתיב בני ישראל אלא בתר דכתיב בני ישראל אתיא הך דרשא לאפוקי מרבויא דאיש: שנאמר ירושה לעשו נתתי את הר שעיר נתן לו להורישו לבניו' מי כתיב כבוד אב לענין נזיר ולעיל לא פריך מי כתיב

מסורת הש"ס

פירוש פס המעביר את השיער

[מנחות עג:]

[חגיגה ד. כריתות ז:] [לקמן סב:]

ערכין ה:

נ"ל חגיגה ד.

קדושין יח. [ומסיק שם אלא מהכא כי לבני לוט] נ"ל נדרים

נוסחת הריב"ן

א) טמא והוא מצורע אין תגלחותיו עולין כו': ב) זריקת דמים: ג) אינן: ד) דצרעת: ה) נזירות דטהרה: ו) ושמע בה: ז) וגו' איש לרבות את העבדים כו' והשאר ליתא: ח) עובד כוכבים זה: ט) מ"מ ליתנהו בתורת נזיר כו' שהוא בתורת נזיר: י) בכ"י כתוב כאן גליון מי כתיב כבד כלומר קרא דלאביו לא משתמע שיהא זקוק לכבדו אבל לעיל לא פריך מי כתיב אביו המורישו דהא פשיטא דעיקר אב הוי לענין ירושה' בתוס' עכ"ל:

הגהות הב"ח

(א) גמ' והואיל ואין נפשו: (ב) רש"י ד"ה חומר וכו' דכיון שנדרה ושמע: (ג) ד"ה יכול לא וכו' ערך עובד כוכבים זה עלי וכו' בדבריו כלום ת"ל איש כי יפליא כצ"ל וחיבות או אשה נמחק: (ד) בא"ד והכא נמי וכו' ולא עובדי כוכבים איתנהו בהו איש: (ה) ד"ה אלא אימא הכי לאביו ולאמו במי שמוזהר:

א) נראה דצ"ל משום עבורי שער בג' תגלחות סגי דבתגלחת הג' סגי לעבורי שער שהי"ל בשעה שנטמא וכו'. ב) שייך למתניתין דלקמן דף סב ע"א.

יצא עובד כוכבים *שאין לו טומאה מנלן ד לית להו טומאה דאמר קרא °ואיש אשר (במדבר יט) יטמא ולא יתחטא ונכרתה הנפש ההיא מתוך הקהל במי שיש לו קהל יצא זה שאין לו קהל ממאי דלמא כרת הוא דלא מיחייב אבל איטמויי מיטמו אמר קרא °והזה הטהור על (שם) הטמא כל שיש לו טהרה יש לו טומאה וכל שאין לו טהרה אין לו טומאה ואימא טהרה הוא דלא הויא ליה טומאה הויא ליה א"ק ואיש אשר יטמא ולא יתחטא רב אחא בר יעקב אמר שאני הכא דא"ק °והתנחלתם (ויקרא כה) אותם לבניכם אחריכם כל שיש לו נחלה יש לו טומאה וכל שאין לו נחלה אין לו טומאה אי הכי עבדים נמי לא אלא אמר רבא בשלמא גבי ערכין שנאמר °בני ישראל (שם כז) *בני ישראל מעריכין ואין העובדי כוכבים מעריכין יכול לא יהו נערכין ת"ל איש [א] [איש] הכא בני ישראל נוזרין ומביאין קרבן ואין העובדי כוכבים נוזרין ומביאין קרבן יכול אף לא יהו נוזרין כלל ת"ל איש אמרי אי משום קרבן לאו מהכא נפקא ליה אלא מהתם *לעולה פרט לנזירות דברי ר' יוסי הגלילי אימא בני ישראל נוזרין נזירות עולם ואין העובדי כוכבים נוזרים נזירות עולם יכול לא יהו נזירים תלמוד לומר איש א"ר יוחנן מי כתיב נזיר עולם אימא בני ישראל מדירין בניהם בנזיר ואין העובדי כוכבים מדירין בניהם בנזיר יכול לא יהו נזירים ת"ל איש האמר רבי יוחנן *הלכה היא בנזיר אימא בני ישראל מגלחין על נזירות אביהן ואין העובדי כוכבים מגלחין על נזירות אביהן יכול

[רש"י]

יצא עובד כוכבים שאין לו טומאה · שאם נגע במת אינו טמא : דלמא כרת הוא דלא מיחייב · כי נכנס במקדש : אבל איטמויי איטמי · כי נגע במת כדי לטמא אדם וכלים והואיל והוא מיטמא כמלאת אתה אומר שתהא נזירות חלה עליו : כל שיש לו טהרה · (א) בהזאה ובטבילת מקוה יש לו טומאה ועובד כוכבים שאין לו טהרה אין מקבל טומאה והא דאמרינן במס' יבמות בפ' הערל (דף עב:) ערל מקבל הזאה כגון ערל ישראל שלא נימול א) שמתו אחיו מחמת מילה אבל ערל עובד כוכבים לא וכיון שאין מקבל הזאה לפיכך אין לו טומאה : ודלמא טהרה הוא דלית ליה · שאם קיבל טומאה אפילו שהוזה לא נטהר מטומאתו ופוסל את הקדשים במגעו (ב)הא טומאה הויא ליה שאם נגע במת שהוא טמא ומטמא אדם וכלים : אמר קרא [איש אשר] יטמא ולא יתחטא · איתקש טומאה לטהרה דתרווייהו טומאה וטהרה קמישתעו בחד גברא והכי משמע כל מי שאין לו טהרה אין לו טומאה ועובד כוכבים הואיל ואי אפשר לו בטהרה אין לו טומאה : רב אחא בר יעקב אמר שאני הכא · גבי נזירות טעמא מאי אימעיטו להו עובדי כוכבים מנזירות כתיב הכא לאביו ולאמו לא יטמא והתם כתיב והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם לרשת אחוזה כל מי שיש לו נחלה להוריש לבניו את עבדיו דבר לך הכתוב גבי נזיר שיש לו אב ואם כדכתיב לאביו ולאמו יש להם טומאה והני עובדי כוכבים הואיל ואין להם נחלה כדי להוריש עבדו לבנו כדכתיב וגם מבני התושבים הגרים עמכם מהם תקנו ואמרינן במס' (גיטין דף לח.) אתם קונים מהם ולא הם קונים מכם ולא הם קונים זה את זה לא הוי להו טומאה וכל שאין לו טומאה אין לו תורת נזירות : אי הכי עבדים נמי · לא ליהוו בתורת נזיר לפי שאינן בתורת נחלה להוריש לבניהם דכל מה שקנה עבד קנה רבו ולא הן קונין זה את זה דהא לאו ישראל נינהו : אלא אמר רבא בשלמא גבי ערכין · דכתיב [בני] ישראל לא מצית למעוטי עובדי כוכבים לגמרי דהא דכתיב בני ישראל ממעריך בלבד הוא דקממעט להו כדאמרינן בני ישראל מעריכין ב) אבל לגמרי לא מצית למעוטי להו דלא ליהוו נערכין דהא הדר בהו איש דמייתי את העובדי כוכבים דליהוו נערכין · אבל הכא גבי נזירות ליכא לך למימר דליהוי בכלל נזיר כלל דהיכי אמרת בני ישראל נוזרין ומביאין קרבן ואין העובדי כוכבים נוזרין ומביאין קרבן דהאי דכתיב בנזיר בני ישראל ג) קא ממעט להו מקרבן ומשום מיעוטא דקרבן לא איצטריך למיכתב בני ישראל דמהתם נפקא שאין נוזרין ומביאין קרבן דאמרינן במסכת מנחות בפרק אלו מנחות נקמצות (דף עג:) איש איש מבית ישראל כו' אשר יקריב קרבנו לכל נדריהם ולכל נדבותם לרבות את העובדי כוכבים שנודרים נדרים ונדבות כישראל דמלכל נדריהם ולכל נדבותם נפקא לרבות עולה ושלמים ועופות ויין ולבונה א"כ מה ת"ל לעולה ד) דכתיב אשר יקריבו לה' לעולה פרט לנזירות דאין העובדי כוכבים מביאין קרבן נזירות דברי ר' יוסי הגלילי וכיון דמהתם נפקא שאין מביאין קרבן נזירות בני ישראל דהכא למאי אתא אלא נומר לך דלא חל עלייהו נזירות כלל והאי דכתיב בהו איש איידי דכתיב אשה נצרך כתב נמי איש שלא לצורך : ואימא · דהאי דכתיב בני ישראל גבי נזירות משום דקאתי לאשמועי' דממעט להו לעובדי כוכבים מנזירות עולם ומיהו בנזירות סתם קאי בלא קרבן מדכתיב בהו איש : מי כתיב נזיר עולם · בקרא ה) דקאמרת בני ישראל נוזרין נזירות עולם אבל לא העובדי כוכבים והא לא גמרי נזירות עולם אלא מאבשלום כדאמרינן לעיל בפירקא קמא (דף ד:) : והאמר רבי יוחנן · בפירקין דלעיל (דף כח:) הלכה היא

[תוספות]

ודלמא כרת הוא דלא מחייב · ת"ל דקאמר מהני [דלא] תיתי לומר שיהא עובד כוכבים בכרת אבל אטמויי מיטמו :

אמר קרא והזה הטהור על הטמא כל מי שיש לו טהרה יש לו טומאה וכל שאין לו טהרה אין לו טומאה · ועובד כוכבים אין לו טהרה דכתיב והיתה לעדת בני ישראל למשמרת למי נדה חטאת היא למשמרת לבני ישראל ולא לעובדי כוכבים כפי' הקונטרס: ודלמא טהרה הוא דלא הוי להו הא טומאה אית להו · דהאי והזה הטהור על הטמא לא מייתר דבפ"ק דיומא (דף יד.) מוקמינן ליה למילי אחריני למתכוין להזות על האדם והזה על הבהמה ומשני אמר קרא אשר יטמא ולא יתחטא דמייתר יטמא דהוה ליה למכתב אשר לא יתחטא ועוד י"ל משום דוהזה הטהור לא איירי בטהרה דחיטוי אלא איירי בטהור גמור לפי הפשט או בטבול יום כדאית' ביבמות (דף עג.) וקרא דממעטינן מיניה עובדי כוכבים מטהרה היינו מטהרת חיטוי כדכתיב לבני ישראל למשמרת למי נדה חטאת היא להכי אייתי קרא דאשר יטמא' ולא יתחטא דמיירי בחיטוי *וצריך עיון ואף על גב דאמת הוא דעובד כוכבים אין לו שום טהרה ואפילו טבילה מ"מ ניחא ליה לאתויי מחיטוי גופיה דומיא דלמשמרת למי נדה חטאת היא דמיניה ממעטינן עובדי כוכבים דמיירי בחיטוי *(ושמא) הא דעובד כוכבים אין לו טהרה ואפי' טבילה היינו משום דאיתקש טבילה להזאה דכתיב וחטאו ביום השביעי וכבס בגדיו ורחץ במים וטהר :

לשון הר"ף אמר קרא אשר יטמא ולא יתחטא ואיתקש טומאה לטהרה: רב אחא בר יעקב אמר והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם · אעבדים קאי רב אחא בא ליישב דרשא של אביו דלעיל מי שיש לו אב לענין כל ירושה המפורשת בתור' וירושת עבדים מפורשת בקרא דוהתנחלתם ועובד כוכבים אינו מוריש עבדו לבניו שאין לעובד כוכבים קנין בגוף העבד כדדרשינן פרק השולח (גיטין דף לח.) אתם קונין מהם ולא הם קונין מכם ולא הם קונין זה את זה א"כ כל שיש לו נחלה בעבדים קרוי אביו והוי בכלל לאביו ולאמו לא יטמא וכל שאין לו נחלה אינו בכלל טומאה כלומר בכלל אביו ואמו לא יטמא: אי הכי עבדים נמי · נמעטו מנזירות מהך דרשא שכמו כן אין מוריש עבד אחד שניתן לו על מנת שלא יהיה לרבו רשות בו *שאינו קונה אותו כדפרישית ולא הם קונים זה מזה וכ"ת דעבדים איתרבו מאליהם עובדי כוכבים נמי ליתרבו מאיש וה"ה דאשינויא קמא *דמי שיש לו טהרה יש לו טומאה פריך: אלא אמר רבא בשלמא גבי ערכין איכא לאוקמי מיעוטא דבני ישראל למעוטי עובדי כוכבים דאין מעריכין וריבוי דאיש לרבות עובדי כוכבים דנערכים אבל הכא אי איש לרבות עובדי כוכבים לנזירות א"כ [מאי] ממעט בני ישראל דמשמע ולא עובדי כוכבים וכ"ת בני ישראל נודרים ומביאין קרבן ולא העובדי כוכבים יכול לא יהו נודרים כלל ליאסר באיסורי נזיר [ת"ל איש] אך לא יביאו קרבן אי משום קרבן לאו מהכא נפקא אלא מהתם לעולה פרט לנזירות בקרא דאיש איש בפרשת אמור דמרבינן מיניה שהעובדי כוכבים נודרין נדבות כישראל וכתיב בסיפיה דקרא לעולה פרט לנזירות דעובד כוכבים דאינו מביא קרבן נזירות וא"ת וכיון דעובדי כוכבים אימעיטו לגמרי מנזירות א"כ למה לי לעולה פרט לקרבנות נזירות [י"ל] שלא יביא עובד כוכבים קרבנות נזירות כדי לפטור ישראל נזיר מקרבנותיו וצ"ע: ואימא בני ישראל מדירין בניהן בנזיר כו' יכול לא יהו נזירין ת"ל איש הא איתמר עלה א"ר יוחנן הלכה היא בנזיר · א"כ הלכה לא נשנית אלא לגבי ישראל אין סברא דליתי מיעוטא °למעוטי דבר שאינו אלא הלכה למשה מסיני :

*)איש כי יפליא דכתיב בערכין למה לי לרבויי עובדי כוכבים להיות נערכין כיון דקיימא לן דעובדי כוכבים נודרים נדרים ונדבות כישראלים [לא הוה] ממעט אפילו שתק מאיש הוה מוקמינן מיעוטא דבני ישראל למעוטי עובדי כוכבים דאין מעריכין דסברא הוא להשוותם מקרא דנודרין נדבות כישראל לכל מה שיוכל: איש כי יפליא מבעיא ליה לאיתויי מופלא סמוך לאיש: הניחא למ"ד · במסכת נדה (דף מו:) דאורייתא אלא מאן דאמר דרבנן מאי איכא למימר לאתויי מופלא סמוך לאיש דעובד כוכבים ודבר תימה הוא דבישראל ליתיה אלא מדרבנן ובעובדי כוכבים איתיה ופר"י דודאי ישראל דלא הוי בכלל בל יחל עד דהוי גדול וכי הוי גדול מיהא איתא בבל יחל הלכך דרשינן כל דליתיה בבל יחל ליתיה בהפלאה וכדאמר בפרק [יוצא דופן] (שם) וממעטינן מופלא סמוך לאיש דישראל אבל עובד כוכבים שאינו ראוי לבא לכלל בל יחל לא שייך למעוטי:

*) שייך לדף סב ע"א

[עין משפט נר מצוה]

ז א מיי' פ"א מהלכות טומאת מת הלכה יג :

פי' הרא"ש

כתיב ירושה לענין נזיר דפשיטא דעיקר אב לענין ירושה הוא: יצא עובד כוכבים שאין לו טומאה שאם נגע במת אינו מקבל טומאה:מנ"ל שאין לו טומאה:יצא זה שאין לו קהל דקהל עובדי כוכבים לא איקרי קהל: ודלמא כרת הוא דלא מחייב וכי תימא אמאי צריך למעוטי מהאי כרת טפי מכל שאר כריתות שבתורה ושמא אין כאן יתורא דאורחיה דקרא למכתב ונכרתה הנפש ההיא מתוך עמה או מתוך הקהל:וכל שאין לו טהרה אין לו טומאה ועובד כוכבים אין לו טהרה דכתיב והיתה לבני ישראל למשמרת למי נדה משמע לבני ישראל ולא לעובדי כוכבים ודלמא טהרה הוא דלא הויא להו הא טומאה הויא להו וקרא דוהזה הטהור לא מייתר דבפ"ק דיומא דריש ליה ר"ע ורבנן לדרשא אחריתי: איש אשר יטמא ולא יתחטא איתקש טומאה לטהרה וקרא יתירא הוא למידרש א"נ בהאי איתקש קבלת טומאה לחטוי ולהיקש לא בעי יתורא:שאני הכא דכתיב והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם · רב אחא בר יעקב מהדר אשנויא דלעיל מי שיש לו אב לענין ירושה ופריך ליה מהא דר' יוחנן דאמר עובד כוכבים יורש את אביו דבר תורה ואתא רב אחא לשנויי הך פירכא ולא קשה להאי שינויא דמי שיש לו אב לכל דין ירושה האמורה בתורה אף לענין להנחיל עבדו לבנו יש לו טומאה וישנו בכלל לאביו ולאמו לא יטמא ועובד כוכבים אינו בכלל נחלה זו להנחיל עבדו לבנו שהרי לא לעצמו לא הוה גוף העבד קנוי כדדרשינן בגיטין [illegible] השולח אתם קונים מהם ולא הם קונים מכם ולא הם קונים זה מזה הלכך אינו בכלל לאביו ולאמו לא יטמא: א"כ עבדים נמי לטמעו מאי קרא שום עבד אם נתנו לו עבד ע"מ שאין לרבו רשות [בו] אינו מורישו לבנו כדפרישית ולא הם קונים זה מזה וק"ל דדוקא גבי עובדי כוכבים הוא דאמרינן ולא הם קונים זה מזה ועבד יצא מכלל עובד כוכבים ולכל דיני קנינים דינו כישראל וי"ל לפרש דעבדים אינם בכלל שום ירושה ולא יורש אביו ולא מוריש ממונו לבנו דעבד אין לו יורש ולעיל נמי ה"מ לפרש הקושיא אלא דאיפרוך האי שינויא והשתא דאוקמיה רבא אשני ליה: אלא אמר רבא גבי ערכין איכא למדרש מיעוטא דבני ישראל (קרי בנייה) [ולקוטי רבויא] דאיש אבל גבי נזיר ליכא לקיומי תרוייהו כדמפרש ואזיל ומאיש לא מצי לרבויי מידרשא אחרינא: לעולה פרט לנזיר במנחות פרק אלו מנחות דרשינן איש איש

[לקמן סב. ערכין ה:]

מנחות עג:

נוסחת הריב"ן

א) מפני שמתו אחיו וכו' ובין שאין לו טהרה שאין מקבל: ב) ואין העובדי כוכבים מעריכין אבל כו' דהא הדר כתיב בהו: ג) ולא עובדי כוכבים מקרבן קא ממעט להו אי משום מיעוטא כו' לא איצטריך למכתב ס"א בני: ד) לעולה דסיפא דקרא אשר יקריבו כו': ה) דנזיר:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כל שיש לו טהרה כלומר שיש לו טהרה בהזאה ובטבילה: (ב) ד"ה ודלמא וכו' נגע במת שהוא טומאה הוא דהויא ליה וכו' והית ונמחק:

הגהות הגר"א

[א] גמ' ת"ל איש (איש) תו"מ:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה א"כ עבדים כו' שאינו קונה אותו ע' יבמות דף מו ע"א [illegible]

[illegible]

אשר יקריב קרבן לרבות העובדי כוכבים שנודרים נדרים ונדבות כישראל לכל נדריהם ולכל נדבותם-לרבות עולה ושלמים ועופות יין ולבונה א"כ מה ת"ל לעולה · דכתיב אשר יקריבו לה' לעולה פרט לנזיר שאין העובדי כוכבים מביאים קרבן נזיר דברי ר' יוסי הגלילי: מידי נזיר עולם כתיב: דקרא בכל נזיר איירי: בני ישראל מדירים בניהם בנזיר [illegible] הלכה למשה מסיני : בני ישראל מגלחין על נזירות אביהם [illegible]

היא בנזיר שהלא מזיר את בנו בנזיר א) הואיל דלאו מקרא נפקא ליכא לך למימר דבני ישראל אתא לומר דישראל מדירין את בניהם בנזיר ולא העובדי כוכבים והאתא איש לרבות את העובדי כוכבים בנזיר עצמו בלא קרבן אלא דהאי דכתיב בני ישראל קא ממעט להו מנזירות לגמרי: איש כי יפליא דכתב רחמנא גבי ערכין למה לי · בשלמא איש דכתב גבי נזיר איידי דכתיב אשה שהוא לנורך כתב נמי איש שלא לנורך ב) ואיש דגבי נדרים לרבות את העובדי כוכבי' שיהו נודרין נדרים ונדבות כישראל אלא איש כי יפליא דכתב רחמנא גבי ערכין למה לי דמכדי איתקש ערכין לנדרים דאמר קרא איש כי יפליא נדר בערכך דבחד קרא כתבינהו רחמנא ותניא גבי נדרים כו' וה"ה לגבי ערכין נמי דאיתרבו להו עובדי כוכבים שיהו נערכים כישראל אלא איש כי יפליא למה לי: לאתויי מופלא הסמוך לאיש · ג) דישראל שיהו נודרין נדרים: אלא למ"ד דרבנן היא · ד) דנדרים נבדקין איש כי יפליא למה לי: לאתויי מופלא הסמוך לאיש דעובד כוכבים ה) מדאורייתא נודרין נדרים ואל תתמה משום דבישראל אין מופלא הסמוך לאיש נודרין נדרים מן התורה שכן מצינו בכמה מקומות שהחמירה תורה על העובד כוכבים כגון בשורו של כנעני שהזיק לשורו של ישראל בין תם בין מועד משלם נזק שלם ושל ישראל שנגח של כנעני בין תם בין מועד פטור (ב"ק דף לז:): הניחא למאן דאמר בני ישראל נערכין ואין העובדי כוכבים נערכין יכול לא יהו מעריכין ת"ל איש · גבי נדרים ואיתקוש ערכין לנדרים ו) (מיהו) שפיר הוא דאתא איש כי יפליא לאיתויי מופלא הסמוך לאיש דעובד כוכבים דיכול להעריך: אלא למ"ד דבר אל בני ישראל ישראל מעריכין ואין העובדי כוכבים ז) גדולים מעריכין כלל יכול לא יהו נערכין ת"ל איש · גבי נדרים איתקש ערכין לנדרים להא מילתא שיהו ח) גדולים נערכין הלכך (ג) ט) דלדידיה לא אתא איש [כי יפליא דנערכין] אלא לאיתויי מופלא הסמוך לאיש דעובד כוכבים דהוי נערך ולא מצריך קרא כיון דמשמע ליה איש דנדרים שהן נערכין הא ודאי פשיטא ליה דכיון דבתורת נערכין הן דאפילו עובד כוכבים בן חדש בר ערוכי הוא באותו ערך האמור בענין: אמר רב אדא בר אהבה כי אתא האי כי יפליא לאיתויי עובד כוכבים גדול דאע"ג דגדול הוא (ד) אינו יודע להפלות · דאע"פ דבישראל כיון שהוא גדול אע"פ שאינו יודע להפלות דבריו קיימים כדתנן בפרק יוצא דופן (נדה דף מה:) לאחר הזמן אע"פ שאינו יודע לשם מי נדר דבריו קיימין גבי עובד כוכבים מיהא אינו יכול להעריך ולנדור עד שיהא גדול ויודע להפלות לדברי הכל דאינו להאי תנא דאמר יכול לא יהו מעריכין ת"ל איש גבי נדרים לרבות את העובדי כוכבים שיהו מעריכין בעובד כוכבים גדול ויודע להפלות קאמר אבל בעובד כוכבים שאינו יודע להפלות לא ואידך תנא נמי דקאמר ואין העובדי כוכבים מעריכין בעובד כוכבים גדול שאין יודע להפלות קאמר אבל גדול ויודע להפלות יכול להעריך ולידור דאיתקש ערכים לנדרים ובנערכים הוא דפליגי אבל במעריכין דברי הכל עובד כוכבים גדול שאינו יודע להפלות לא י) ואתא האי איש כי יפליא למעוטי ודקאמר יכול לא יהו נערכין ת"ל איש לאו מדיוקא דאיש כי יפליא נפקא אלא מאיש דנדרים נפקא דאיתקש ערכין לנדרים אלא איידי דקאמר אידך תנא ת"ל איש קאמר איהו ת"ל איש: אלא כי יפליא לגבי נזיר ל"ל · בשלמא איש איידי דכתיב אשה לנורך כתב נמי איש שלא לנורך כדכתיב איש או אשה כי יפליא לנדור נדר וגו' וכן איש גבי ערכין יתירא הוא משום דכתיב בהאי פרשתא אם זכר אם נקבה ואתא ליה לדרשא דבעינן עובד כוכבים גדול שיודע להפלות אלא כי יפליא דגבי נזירות ל"ל: מכדי הא איתקש נזירות לנדרים · כדכתיב נדר נזיר ובנדרים כתיב הפלאה וכיון דבנדרים כתיב הפלאה בנזירות ל"ל כ): לאיתויי ידים שאינן מוכיחות דהויין ידים · בין בנזירות בין בנדרים בנזיר כגון דאמר אהא וכדאמר לעיל בפ"ק (דף ב:) כגון שנזיר עובר לפניו ולגבי נדרים נמי כגון דאמר מודרני ממך דאסור שיהנה משלו ולא אמרינן (ה) דלמא לא משתעינא בהדך קאמר וכדאמר בפ"ק דנדרים (דף ה.) אלא למ"ד לא הויין ידים מאי איכא למימר ופלוגתא דאביי ורבא נ) בפ"ק דנדרים: הניחא לרבי טרפון אלא לרבנן · דאמרי בפירקין דלעיל שכולן [נזירים] מאי איכא למימר: היתר נדרים פורחין באויר · העולם שאין להן מקרא מן התורה על מה שיסמוכו מ): שנאמר כי יפליא: אחד *בנזיר ואחד *בנדרים: אחד הפלאה לאיסור · שלא לבטל את הנדר כשאין בו חרטה: ואחד הפלאה להיתר · כשיש בו חרטה ובמסכת חגיגה קאי:

*)[נ"ל בנזיר וכ"כ רש"י בחגיגה י.]

[נ"ל בערכין וכ"כ רש"י בחגיגה י.]

תורה אור

יכול לא יהו נזירין ת"ל איש האיתמר א"ר יוחנן הלכה היא בנזיר[א] אי הכי °איש כי יפליא נדר בערכך בערכין למה לי מכדי האיתקש ערכין לנדרים דאמר קרא איש כי יפליא נדר בערכך והתניא* גבי נדרים איש מה ת"ל איש (א) איש ^א לרבות את העובדי כוכבים שהן נודרים נדרים ונדבות כישראל איש כי יפליא בערכין למה לי אלא האי איש מיבעי ליה לאיתויי *^ב מופלא סמוך לאיש הניחא למ"ד *^ג מופלא סמוך לאיש דאורייתא אלא למ"ד דרבנן איש כי יפליא למה לי לאיתויי מופלא סמוך לאיש דעובד כוכבים הניחא *למאן דאמר בני ישראל נערכין ואין העובדי כוכבים נערכין יכול לא יהו מעריכין תלמוד לומר איש שפיר אלא למ"ד בני ישראל מעריכים ואין העובדי כוכבים מעריכים יכול לא יהו נערכין תלמוד לומר איש אפי' ^ד תינוק בן חדש בר עירוכי הוא כי יפליא למה לי א"ר אדא בר אהבה לאיתויי עובד כוכבים גדול דאע"ג דגדול הוא (ב) אינו יודע להפלות אלא כי יפליא דכתב רחמנא גבי נזירות למה לי מכדי האיתקש נזירות לנדרים כי יפליא למה לי לאיתויי ידים שאינן מוכיחות *דאיתמר ידים שאינן מוכיחות אביי אמר הויין ידים רבא אמר ^ה לא הויין ידים לאביי ניחא אלא לרבא מאי איכא למימר אלא כי יפליא מיבעי ליה לכדרבי טרפון *דתניא רבי יהודה אומר משום רבי טרפון אין אחד מהן נזיר לפי שלא ניתנה נזירות אלא להפלאה הניחא לרבי טרפון אלא לרבנן מאי איכא למימר אלא מיבעי ליה *לכדתניא *^ו היתר נדרים פורחין באויר ואין להן על מה שיסמוכו רבי אליעזר אומר *יש להם על מה שיסמוכו שנא' °איש כי יפליא °כי יפליא שתי פעמים אחד הפלאה לאיסור ואחד הפלאה להיתר:

מתני'

הניחא למאן דאמר · בערכין בני ישראל נערכין ולא עובדי כוכבים יכול לא יהו מעריכין ת"ל איש ודאי י"ל דאתא איש לומר דעובד כוכבים מופלא סמוך לאיש יכול להעריך אלא למ"ד בני ישראל ולא עובדי כוכבים יכול לא יהו נערכין ת"ל איש ואפילו מבן חדש בר ערוכי הוא *(לגבי) נערך: **לאיתויי** עובד כוכבים גדול · כלומר לאשמועי' דאע"ג דגדול הוא אם אינו יודע להפלות לא הוי נדרו נדר משא"כ בישראל דלא בעינן יודע להפלות בגדול והאי דקאמר יכול לא יהו נערכין ת"ל איש לאו דווקא אלא אסמכתא בעלמא דעיקר קרא אתא לגדול שאינו יודע להפלות ונערכין מסברא מקרא דנודרים נדבות כישראל: **לאיתויי** עובד כוכבים גדול דאע"ג דגדול הוא אם אינו יודע להפלות לא · והשתא הוי לאתויי כמו למעוטי דאשמועינן דהיכא דהעובד כוכבים אינו יודע להפלות אין נדרו נדר אע"ג דגדול הוא מה שאין כן בישראל דגדול נדרו נדר אפילו אינו יודע להפלות וא"ת והא גבי ערכין קיימינן ואפי' עובד כוכבים גדול יודע להפלות אין מעריכין וי"ל דאם אין ענין לערכין תנהו ענין לנדרים: **איש** כי יפליא דכתיב גבי נזיר למה לי לאיתויי ידים שאין מוכיחות · האי לאיתויי כמי הוי כמו למעוטי וכדדרשינן בפ"ק דנדרים (דף ה:) ידים שאין מוכיחות לא הויין ידים [מאים] כי יפליא מה עיקר נזירות בהפלאה אף ידות בהפלאה דאיתמר ידים שאין מוכיחות אביי אמר לא הויין ידים ורבא אמר הויין ידים כך כתוב בספרים ואומר ר"ת דגירסא הפוכה היא ומשובשת ובגירס' דריש מס' נדרים (דף ה:) גרסינן הכי דגריס איפכא רבא אמר לא הויין ידים אביי אמר הויין ידים דאי לאו הכי אין ליישב מה שגריס בספרים הכא הניחא לרבא אלא לאביי מאי איכא למימר ולמאן דגריס במילתיה דרבא לא הויין ידים ניחא וכדדרשינן פ"ק דנדרים מכי יפליא דידים שאין מוכיחות לא הויין ידים וריב"א מיישב גירסת הספרים דהכא וכי יפליא יתירא דכתיב ב' פעמים קדריש ועל זה קאמר ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות והשתא לאיתויי הוי לרבות וכן משמע במסקנא דמסיק אחד הפלאה לאיסור ואחד הפלאה להיתר ור' יהודה משום רבי טרפון מהפלאה יתירא דריש אין אחד מהם נזיר לעיל בפ' בית שמאי (דף לד.) תנן לה: **כי** יפליא [כי יפליא ב' פעמים] · אחד בפרשת נזיר ואחד בפרשת נדרים ומיהו איש לא דריש ושמא איידי דאיצטריך למיכתב כי יפליא כתיב נמי איש:

חומר

ה א מיי' פ"ג מהלכות מעשה הקרבנות ה"ב: ט ב מיי' פ"א מהלכות ערכין הלכה מו: גי' א"מ ועובד כוכבים · י ג מיי' פ"א מהלכות נדרים הלכה ד סמג לאוין רמב: יא ד מיי' פ"א מהל' ערכין הלכה ג סמג עשין קכח: יב ה מיי' פ"א מהלכות נדרים הלכה כג סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רו סעיף א: יג ו מיי' פ"ו מהלכות שבועות הלכה ב:

פי' הרא"ש

אי הכי איש כי יפליא דכתב רחמנא גבי ערכין למה לי לעיל דדרשינן מיניה לרבות העובדי כוכבים שנערכין למה לי: מכדי אתקש ערכין לנדרים וכיון דקי"ל דעובדי כוכבים נודרים נדרים ונדבות כישראל ממילא אפילו אי לא כתיב איש הוה מוקמי' מיעוטא דבני ישראל למעוטי ...

לנערך למה שייך לרבוייה מופלא סמוך (שיסמוכו אלא רמז בעלמא שדרשו חכמים איש כי ידור וכו' הוא אינו מיחל אבל אחרים מוחלין לו) לאיש שנערך אפי' בן (חמשה חדשים) [חודש] בר ערוכי הוא לאתויי עובד כוכבים גדול שאינו יודע להפלות שאינו מעריך ולפי שכבר דרש מבני ישראל למעט עובדי כוכבים נקט האי לישנא לאתויי עובד כוכבים ופי' כמו למעוטי כלומר לאתויי גם זה לאותו דין שמיעטנו כבר עובד כוכבים ותקשה תרי מיעוטי ל"ל תריץ דאי לא כתיב אלא חד מיעוטא הוי מוקמינן ליה בגדול שאינו יודע להפלות אע"פ שאם היה ישראל היה מעריך השתא דעובד כוכבים הוא אינו מעריך ובכה"ג לא הוה מצי למימר לאתויי מופלא סמוך לאיש וצריך תרי קראי דמחד קרא הוה ממעטי' דוקא מופלא סמוך לאיש משום דסוגיא ז למ"ד מופלא סמוך לאיש דרבנן (ומחד קרא ממעטי' אפילו עובד כוכבים גדול) והא דקתני יכול לא יהיו נערכים לאו דוקא אלא אסמכתא בעלמא הוא במסכת נדרים ילפינן דעובד כוכבים נערך ועיקר קרא אתא לעובד כוכבים גדול שאינו יודע להפלות וי"מ דאם אינו ענין לערכין דהא אין מעריכין תנהו ענין לנדרים מה שאין כן בישראל דלא בעי' יודע להפלות מכדי הא

יד א מיי' פי"ג מהלכות נדרים הלכה ח סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רלד סעיף ב וסעיף לו [וברא"ש בפסקיו נדרים פ"י סימן ין]:

טו ב מיי' פ"ב מהלכות נזירות הלכה יז יח:

טז ג מיי' פי"ב מהלכות נדרים הלכה ב סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רלד סעיף נט:

יז ד מיי' פ"ב מהלכות נזירות הל' יח טוש"ע י"ד סימן רסז סעיף עב:

יח ה מיי' שם הלכה יז יח ופי"ב מהלכות שבועות הלכה ו:

יט ו מיי' פ"ב מהלכות נזירות הלכה יט וע"ש בכ"מ:

כ ז מיי' פ"ח מהלכות עבדים הלכה יג סמג לאוין קמ טוש"ע י"ד סימן רסז סעיף סד:

כא ח מיי' פ"ב מהלכות נזירות הלכה יט:

פי' הרא"ש

אבל לא לערכין ולא לנדרים שמעריך ונודר בעל כרחו של אדון' אי הכי נדרים נמי דעיקר קרא בנדרים כתיב גבי נדרים דכי מתסר (בהאי) [בהאין] לא מתסר באחרים לא מצי כייף ליה דאין האדון מקפיד על זה ונפשו קנויה לו לנדר זה אבל נזיר דכי מיתסר בהאי מיתסר בכולהו כדתנן לעיל פרק הריני נזיר מן הגרוגרות מזגו לו את הכוס ואמר הריני נזיר ה"ז נזיר מצי כייף ליה דאין נפשו קנויה לו לנדר זה דאין האדון רוצה שיחליש כחו ולא יוכל לעשות מלאכה:ואי לא אכיל לית חליש · ואפילו [הכי] אמר אינו כופהו:כגון שהיה חרצן מונח לפניו וס"ד א)דבמונעה אכילת החרצן לא כחיש חילית ואפ"ה פריך ליה ומנין דליכא אלא האי חרצן וכחיש חיליה אי לא אכיל ליה: אלא אמר אביי הכי קתני למה רבו [צריך] (יכול) לכופו לנזיר ואין[צריך](יכול) לכופו לנדרים דאמר קרא גבי שבועת ביטוי יצא להרע לאחרים שאין הרשות בידו שאם נשבע שיכה את פלוני אין השבועה חלה ונדרים איתקש לשבועה דכתיב או השבע שבועה לאסור אסר הלכך בנדרים אין צריך לכופו דלא חל הנדר כלל שתנדר רע לאדונו שמכחיש את כחו ואינו ראוי למלאכה וקרא דלאסור אסר על נפשו דדרשי' מניה מי שנפשו קנויה לו שאינו בבל יחל דברו ואע"פ שנדרו נדר יכול רבו לכופו לעבור על נדרו ואינו עובר בבל יחל אם אינו ענין לנדרים שהרי לא חל הנדר תנהו ענין לנזירות· ותימה נזיר נמי איתקש לנדרים ונילף מניה דלא חלה עליו נזירות כלל וי"ל דשאני נזיר דגלי ביה קרא שחל על דבר שאין הרשות בידו כגון אם אמר שבועה שאשתה יין וחזר ואמר הריני נזיר כדדרשינן מיין [ושכר] לאסור (מת) [אין] מצוה כיין [הרשות] הלכך חלה נמי לנזירות עליו אע"פ שאין הרשות בידו להרע לאדון אבל הרב כופהו משום דלאסור אסר על נפשו אינו ענין לנדרים דלא חל הנדר כלל ותנהו ענין לנזיר לומר אע"ג דחלה עליו נזירותהרב כופהו ואינו עובר משום בל יחל ולערכין אינו יכול לכופו דמה מפסיד האדון אם הוא אומר ערכי עלי אם ישתחרר או יתן לו אחר ע"מ שאין לרבו רשות בו ישלם· לימא בדשמואל קמיפלגי דס"ד דכיון שברח העבד נתייאש הימנו והיינו הפקר ר"מ אית ליה דשמואל דאמר אין צריך גם שחרור וכיון שיצא לחירות צריך להשלים נזירותו לא דכ"ע אית להו דשמואל והכא בשביל שעבר מפניו לא נתייאש ממנו עדיין ומ"ד ישתה משום דמצפה האדון שימצאנו ויחזירנו וניחא ליה שישתה יין כדי שלא ימצא כחוש בשובו ומאן דאמר לא ישתה משום דניחא ליה לאדון שיצטער במניעת היין כדי שימהר לשוב אליו ואז ישתה יין:

חומר בעבדים שאינו מיפר נדרי עבדו· שאף בנזירות מוחה ונתרלה שוב לא יכול להתיר כי אם בהתרת חכם דוקא: הפר לעבדו יצא לחירות· שכשתחרר ואח"כ משלים היפר לאו דוקא אלא כלומר מיחה: עבר מכנגד פניו שברח רמ"א לא ישתה ור' יוסי אומר ישתה· בגמ' מפרש טעמייהו: למה רבו כופהו לנזירות אבל לא לנדרים ולערכין · כופהו שמוחה על נזירות: לאסור איסר · בנדרים כתיב ומיהו בפ"ק דנדרים (דף ג.) מקשינן נזירות לנדרים: גבי נדרים דכי מיתסר בהאי לא מיתסר באחריני לא מצי כפי ליה· דסברא הוא להעמיד מיעוטא דמי שנפשו קנויה לו דמיתסר בכולהו ומתוך כך מיכחש ואין *כל כך כדי לעשות מלאכה ודין הוא שיאמר לנו הכתוב שיעכב עליו מי שנפשו קנויה לו: גבי נדרים נמי מי לא עסקינן דהאי לא אכיל חלים לביה · ואפילו הכי קאמר אבל לא לנדרים ואכתי מאי שנא: כגון שהיה חרצן מונח לפניו· שאין טוב לאכילה: וגבי נדרים נמי מי לא עסקינן שפעמים יחזק לבו גם באכילת חרצן אי נמי מי לא עסקינן שאף בשאר דברים טובים שמחזיקין אותו: יצא להרע לאחרים שאין הרשות בידו · ולכך לנדרים אפי' בלא מחאת הרב לא חל הנדר כלל דהיינו הרעת אחרים שמכחיש כחו ואינו חזק למלאכה דילפינן נדרים משבועות דכתיב בהן להרע או להיטיב אבל נזירות אין להקישן לנדרים ופירש ה"ר יצחק משום דאמר בפ"ק (לעיל דף ג:) דנזירות חל ואפי' על דבר שאין הרשות בידו כגון דאמר שבועה שאשתה וחזר ואמר הריני נזיר כדדרשינן לאסור יין מצוה כיין הרשות אלמא הנזירות חל על דבר שאין הרשות בידו ולכך יחול נמי נזירות העבד כל זמן שלא ימחה האדון אבל ודאי אם מיחה לענין זה נדרוש לאסור איסר על נפשו מי שנפשו קנויה לו שתועיל מחאת הרב ואם אינו ענין לנדרים שהרי אינו צריך למחות תנהו ענין לנזירות והא דקאמר אבל לא לערכין לא הוי דומיא דאבל לא לנדרים אלא שלא תועיל מחאת הרב לערכין כלל כי הוא [מה] מפסיד אם אמר העבד ערכי עלי ולכשישתחרר או יתנו לו מתנה על מנת שאין לרבו רשות בו ישלם להקדש: לימא בדשמואל קמיפלגי · דהשתא קס"ד כיון שהעבד ברח מכנגד פניו מסתמא נתייאש הימנו האדון והיינו הפקר ר"מ אית ליה דשמואל דאמר אינו צריך גט שיחרור ולכך לא ישתה שעתה אינו ברשות רבו ולא תועיל לו עוד מחאתו ור' יוסי לית ליה דשמואל וכיון דלא יצא לחירות תועיל לו מחאתו: דכ"ע אית להו דשמואל דמפקיר עבדו יצא לחירות ואין צריך גט שיחרור והאי עבד שברח מכנגד פניו לא איירי בשנתייאש ולא חשבינן ליה הפקר ר"מ סבר לא ישתה סבר דאין האדון מקפיד אם יצטער ויתכחש כשאינו אצלו כי היכי דניהוי ליה צער ונהדר לגביה שע"י כן ישוב אצלו כדי לשתות ביין ור' יוסי סבר ישתה קסבר אין נוח לו לרבו שימנע מן היין דליכחוש חיליה ולא יהיה כל כך בעל כח וראוי למלאכה כשישוב אצלו:

מתני' חומר בעבדים מבנשים שהוא מיפר נדרי אשתו א) · ולאי זה חומר בעבדים מבנשים שאם היפר לאשתו היפר לה עולמית ואפילו נתארמלה או נתגרשה מיפר מעליה כל הנזירות לגמרי אבל בעבדים אינו כן שכיון שיצא לחירות משלים לנזירותו שקיבל עליו ומתחיל ומונה כבתחלה ואם מנה קצת בפני רבו משלים את השאר: גמ' למה רבו כופהו לנזירות · ב) דהשתא הכי משמע לאיזה דבר יכול לכוף את עבדו בזמן שקיבל עליו נזירות לנזיר אבל לא לנדרים ולא לערכין שאם הדיר בהנאה מפירות פלוני או שאמר ערך פלוני עלי אינו יכול לכופו ונדרו נדר וערכו ערך וכגון שהקנה לו אחר ע"מ שאין לרבו בהם כלום: מאי שנא גבי נזיר · דיכול לכופו משום דאמר רחמנא לאסור איסר כו': אי הכי אפילו גבי נדרים נמי · יהא יכול לכופו ולהאכילו בעל כרחו מה שהדיר ממנו דהאי קרא גבי נדרים ג) קאי: גבי נדרים דכי מיתסר בהאי אשכול לא מיתסר באחרינא לא מצי כפי ליה · משום דלא מכחיש ביה כלל דאפשר ליה באחריני דכוותה נמי גבי אשתו כהאי גוונא לא מצי מיפר משום דלא הוי דברים שיש בהן עינוי נפש וכדתנן בפ' אלו נדרים (נדרים דף עט:) פירות מדינה זו עלי לא יפר ויביא לה ממדינה אחרת אבל גבי נזירות דכי מיתסר בהאי מיתסר באחריני כדתנן בפ' הריני נזיר מגרוגרות (לעיל דף יא.) מזגו לו את הכוס ואמר הריני נזיר ממנו הרי זה נזיר ד) הכא נמי גבי אשכול כיון דאמר הריני נזיר ממנו ה"ז נזיר והוי הפסד לרבו דהוי כחוש ואינו יכול ליטרח יכול לכופו להאכילו בעל כרחו מה שהזיר ממנו דהאי קרא בנזיר קאי: וגבי נדרים · מדקפסיק ותני אבל לא לנדרים מי לא עסקינן דלא איכא אלא האי אשכול למיכל ליה: דאי לא אכיל חלים · והוי דומיא דנזירות ומאי שנא דהכא כופה והכא אינו כופה: גבי נזירותיה) (ג) החרצן כי מיתסר מיתסר נמי באחריני כדתנן בפרק *כל כינויי נזירות (לעיל דף ג.) : דלא איכא · מידעם למיכל ליה אלא האי חרצן : אלא אמר (ד) אביי · הכי קתני למה רבו צריך לכפותו לנזירות שאם נדר בנזיר ואין רבו כופהו הרי זה אסור ביין כל זמן שאינו כופהו לפי שאמרה תורה ואמרת אליהם לרבות את העבדים אבל לענין נדרים ו) וערכין אינו צריך להפר וערך אין לו שאין גופו קנוי לו וכן בנדרים נמי אפי' בלא כפייה מותר לשתות ביין ולאכול מכל אוכלין : דאמר קרא להרע או להיטיב מה הטבה רשות אף הרעה רשות יצא נשבע להרע לאחרים ז) שאין הרשות בידו · הכא נמי כיון דקמכחיש כי לא אכיל ולא שתי ואיכא הפסד לרבו לא חיילא עליה שבועה: מתני' עבר מכנגד פניו · שברח מפניו של רבו : גמ' רבי מאיר · דאומר לא ישתה ביין : אית ליה דשמואל · דאמר כיון שהפקירו רבו יצא לחירות והכא נמי ח) דברח יצא לחירות ולא ישתה ביין וצריך לו להשלים נזירות כדקתני במתניתין ורבי יוסי דאמר ישתה לית ליה דשמואל דאכתי ברשות רבו קאי ולאו כל כמיניה שלא לשתות משום דקמכחיש ואיכא הרעה לרבו: לא דכולי עלמא אית להו דשמואל · והיכא דהפקירו יצא לחירות ט) אלא הכא כיון דלא הפקירו אלא שברח מאליו לא יצא לחירות כלל וברשות רביה קאי והכא בהא קמיפלגי דלמאן דאמר ישתה קסבר כיון דמהדר הדר לרביה לישתי חמרא בכל היכא דאיתיה כי היכי דלא ליכחוש ולא ליהוי פסידא לרביה : ולמאן דאמר לא ישתה קסבר אע"ג דלאו כמפקיר עבדו דמי אפילו הכי לא ישתה משום דקנסינן ליה לעבדיה דליהוי ליה צערא דליהדר גבי דרביה דהאי קאי ליה גביה כפי ליה למישתי חמרא והלכך אמרינן ליה דלא לישתי כל זמן שהוא בורח מפני רבו בשביל שהוא תקנת רבו ולדברי הכל בתר תקנתיה אזלינן :

תורה אור

מתני' חומר בעבדים מבנשים [א]שהוא מפר נדרי אשתו [ב]ואינו מפר נדרי עבדו הפר לאשתו [ג]הפר עולמית הפר לעבדו [ד]יצא לחירות ומשלים נזירותו: גמ' ת"ר *למה רבו כופו לנזירות אבל לא לנדרים *ולערכין מאי שנא גבי נזיר *דאמר רחמנא °לאסור איסר (במדבר ל) על נפשו במי שנפשו קנויה לו יצא עבד שאין נפשו קנויה לו אי הכי אפילו גבי נדרים נמי אמר רב ששת הכא במאי עסקינן כגון שהיה אשכול של ענבים מונח לפניו גבי נדרים דכי מיתסר בהאי לא מיתסר באחריני לא מצי כפי ליה גבי נזירות דכי מיתסר בהאי איתסר בכולהו מצי כפי ליה וגבי נדרים מי לא עסקינן דליכא אלא האי אשכול דאי לא אכיל ליה חליש אלא אמר (א) רבא כגון שהיה חרצן מונח לפניו גבי נדרים בהאי הוא דמיתסר לא מצי כפי ליה גבי נזיר דאיתסר נמי באחריני מצי כפי ליה וגבי נדרים מי לא עסקינן דליכא אלא האי חרצן דאי לא אכיל ליה חליש אלא אמר (ב) אביי [ה]למה רבו צריך לכפותו לנזירות ואין צריך לכפותו לנדרים ואינו צריך לכפותו לשבועה מ"ט דאמר קרא °להרע או להיטיב מה הטבה (ויקרא ה) רשות אף הרעה רשות יצא להרע לאחרים שאין הרשות בידו: מתני' עבר מכנגד פניו ר"מ אומר [ו]לא ישתה ורבי יוסי אומר ישתה: גמ' לימא בדשמואל קמיפלגי *דאמר שמואל [ז]המפקיר עבדו יצא לחירות וא"צ גט שיחרור ר"מ אית ליה דשמואל רבי יוסי לית ליה דשמואל לא דכולי עלמא אית להו דשמואל אלא מאן דאמר ישתה סבר סוף סוף מיהדר הדר ואתי גביה לישתי חמרא כי היכי דלא ליכחוש ולמאן דאמר לא ישתה סבר [ח]ליהוי ליה צערא כי היכי דליהדר גביה:

מתני'

[תוספתא פס"ו]

[בתוספתא איתא ולא לשבועות]

[לעיל ג.]

גיטין לח. יבמות מח. קדושין עב:

ג"י א"מ הריני מיד יא.

נוסחת הריב"ן

א) שצריך להפר לנדר אשתו אבל לא לנדרי עבדו כ"ז שהוא תחתיו ולא יצא לחירות ואיזהו חומר בעבדים וכו': ב) השתא הכי הוא דמשמע כו' נזירות אבל: ג) נדרים כתיב הס"ד: ד) ה"ז נזיר והוי הפסד: ה) גבי נזירות כי מתסר מן החרצן מיתסר: ו) נדרים ושבועות בלא כפייה נמי לא דלא חיילא עליו כו' וערכין אינו צריך להפר דערך אין כו' מכל אוכלין שאסר על נפשיה הס"ד: ז) לאחרים שאין עליו שבועה לפי שאין כו': ח) וה"נ כיון דברח כו' דצריך שישלים נזירותו כדקתני: ט) אבל הכא:

הגהות הב"ח

(א) גמ' אלא אמר אביי כגון שהיה חרצן: (ב) שם אלא אמר רבא למה רבו: (ג) רש"י ד"ה גבי נזירות כי מיתסר הכא חרצן מיתסר נמי באחריני כצ"ל: (ד) ד"ה אלא אמר אביי הכא קתני ועי' דערך אין לו:

א) נראה דצ"ל וס"ד דכמונע עצמו מאכילת חרצן לא כחיש חיליה:

עין משפט נר מצוה

כב א מיי' פ"ו מהל' נזירות הל' יז:
כג ב מיי' שם הל"ב:
כד ג מיי' שם הל"ח:
כה ד מיי' שם הלט"ז:

מתני' נזיר שגילח ונודע לו שהוא טמא אם טומאה ידועה סותר ואם טומאת תהום אינו סותר אם עד שלא גילח בין כך ובין כך סותר כיצד ירד לטבול במערה ונמצא מת צף על פי המערה טמא נמצא משוקע בקרקע המערה ירד להקר טהור ליטהר מטומאת מת טמא שחזקת טמא טמא וחזקת טהור טהור שרגלים לדבר: **גמ'** מנא הני מילי אמר ר"א דאמר קרא וכי ימות מת עליו בפתע פתאום עליו במחוורת לו ריש לקיש אמר אמר קרא כי יהיה טמא לנפש או בדרך רחוקה כי דרך מה דרך בגלוי אף כל בגלוי וא"א הדתנן איזוהי טומאת התהום כל שאינו מכירה אחד בסוף העולם אבל מכירה אחד בסוף העולם אין זו טומאת התהום בשלמא (א) למ"ד כי דרך שפיר אלא למאן דאמר במחוורת לו כי מכירה אחד בסוף העולם מאי הוי ותו הא דתניא המוצא מת מושכב לרחבה של דרך בתרומה טמא בנזיר ובעשיית פסח טהור מאי שנא אלא טומאת התהום גמרא גמירי לה: אם עד שלא גילח וכו': מאן תנא א"ר יוחנן ר"א היא דאמר תגלחת מעכבת בעי רמי בר חמא נטמא בתוך מלאת ונודע לו לאחר מלאת מהו בתר ידיעה אזלינן וידיעה אחר מלאת היא או לא ולמאי למיסתר אמר

מתני' נזיר שגילח. תגלחת טהרה ביום שלשים ואחד שלו: (א) ונודע לו שהוא טמא. בטומאת מת בין שנטמא בתוך מלאת בין שנטמא לאחר מלאת ב) לבו ביום קודם שהביא קרבנותיו ושגילח: אם טומאה ידועה. היתה בשעה שנטמא ה"ז סותר את הכל אבל ג) לא נטמא עד לאחר הבאת קרבנותיו אפילו בטומאה ידועה אינו סותר אלא ז' כדתנן בפרק שלשה מינין (לעיל דף מז.) מי שנזרק עליו אחד מן הדמים כו' ואוקימנא בגמרא דלדברי הכל ז' סותר ותו לא: ואם עד שלא גילח. נודע לו שנטמא בין בו ביום בין שנטמא בתוך ימי מלאת: בין כך ובין כך. בין בטומאה ידועה בין בטומאת התהום סותר את הכל: כיצד. היא טומאת התהום שאינו סותר אם נטמא בטומאת מת וירד לטבול במערה ביום שביעי שלו ולאחר שיצא ד) מצא שם מת שהוא צף על פני המים שבפתח המערה והוא לא הכיר בו כשירד שם לטבול אין זו טומאת התהום ה) ואפי' אם לא נודע לו עד לאחר גילוח ואפילו אם לא ירד לשם לטבול אלא להקר ה"ז טמא וסותר את הכל: אבל אם נמצא משוקע בקרקע המערה. ו) שבשעה שנכנס לא היה צף בזו יש חילוק פעמים שהוא טהור ופעמים שהוא טמא כשנכנס לשם ולא נכנס בה אלא להקר ונודע לו לאחר גילוח שנמצא לשם מת משוקע כנגד פי המערה ה"ז טהור דזו היא טומאת התהום אבל ירד לשם ליטהר מטומאת המת ואח"כ נודע לו ואפילו לאחר גילוח ה"ז טמא וסותר את הכל אע"פ שהיא טומאת התהום: שחזקת טמא טמא. שעמידו בחזקת ז) טמא: וחזקת טהור. ח) יורד לשם בחזקת טהור: שרגלים לדבר. כלומר שהדברים נראין כך דטהור העמד על חזקתו וטמא על חזקתו ותיהוי חזקת טהור טהור וחזקת טמא טמא: **גמ'** במחוורת לו. בברורה לו כגון טומאה ידועה סותר אבל לא על טומאה שאינה ידועה לו: ור"ל אמר אמר קרא. גבי עושה פסח כי יהיה טמא לנפש או בדרך רחוקה: כי דרך ט) בגלוי אף טומאה בגלוי. לאפוקי טומאת התהום דלא והוא הדין לנזיר דבכל מקום נזיר ועושה פסח כי הדדי ניניהו: בשלמא למ"ד כי דרך. דבגלוי שפיר דכיון דאחד מכירה בסוף העולם הוי י) גלוי: אלא למ"ד במחוורת לו כי מכירה אחד בסוף העולם. אמאי הוי טמא והא אינה מחוורת לו: ותו. בין למ"ד במחוורת לו בין למ"ד כי דרך כיון דמדאורייתא טומאת התהום הותרה גביה הא דתניא המוצא מת מושכב כו' מאי שנא גבי תרומה דהוי טמא וגבי נזיר ועושה פסח דהוי טהור: אלא טומאת התהום גמרא גמירי לה. דאינה מטמאה והכי גמירי לה דלנזיר ועושה פסח בלבד אינה מטמאה אבל לתרומה לא גמרינן הילכתא ומשום הכי הוי טמא: מאן תנא. דאם נודע לו קודם גילוח אע"פ שהביא קרבנותיו סותר: א"ר יוחנן ר"א היא דאמר. בפרק ג' מינין (לעיל דף מו.) ואחר ישתה הנזיר יין אחר מעשים כולן דברי ר"א כ) דכיון דעדיין לא גילח כמי שנודע לו בתוך מלאת דמי וסותר את הכל דאי לרבנן כיון שנזרק עליו אחד מן הדמים שוב אינו סותר: בעי רמי בר חמא נטמא. בטומאת התהום בתוך ימי מלאת ונודע לו לאחר מלאת קודם הבאת קרבנותיו וקודם גילוח: מהו בתר ידיעה אזלינן. כלומר מי אמרינן דהא דגמרינן דטומאת התהום אינה סותרת היכא דידיעה הויא לאחר מלאת אפילו היכא דנטמא בימי מלאת או דילמא כיון דנטמא בימי מלאת אע"ג דנודע לו לאחר מלאת ואפילו לאחר הבאת קרבנותיו לא אמרינן דטומאת התהום הותרה לו וסותר ולרמי בר חמא דקמיבעיא ליה הכי ל) לא שמיעא ליה מתני' ואמטו להכי קמיבעיא ליה הכי אי סותר או אינו סותר כלל:

נזיר שגילח. תגלחת טהרה ונודע שהוא טמא אם טומאה ידועה היא סותר ואם טומאת התהום היא כלומר שנודע לו שבמקום שעבר היתה טומאת התהום ובגמרא מפרש איזו היא טומאת התהום שאין אחד בעולם מכירה והכי הילכתא גמירי לה:

אם עד שלא גילח. נודע לו בין כך ובין כך סותר בין בטומאה ידועה בין בטומאת התהום דכי גמירי טומאת התהום דלא סתרה דוקא כשנודע לו אחר שגילח אבל נודע לו קודם שגילח סותר:

כיצד דין טומאת התהום ירד לטבול במערה בשביל טומאת שרץ ונמצא כזית מן המת צף על פני המערה ספק אם היה כזית מן המת בתוך המערה בשעה שטבל והאהיל או שמא לא היה שם בשעה שטבל טמא דספק טומאה ברשות [היחיד] ספקו טמא ואם נודע לו אפילו אחר שגילח טמא ולא אמרינן אף כי היה כזית מן המת תוך המערה בשעה שטבל יהא טהור משום טומאת התהום דכיון שאין שום דבר מכסה עליה הוא ליה כטומאה ידועה:

משוקע בקרקע המערה. או ודאי מיקרי שפיר טומאת התהום ולכך ירד להקר וליום אחרון שגילח נודע לו אותה טומאה טהור משום דטומאת התהום הוא: ליטהר מטומאת מת. אם ירד ליטהר מטומאת המת ואחר שחזר ומנה ימי נזירותו וגילח נודע לו כשירד למערה היה כזית מהמת משוקע במערה טמא שחזקת טמא טמא דכי גמירי דטומאת התהום דמת סותר דוקא לאדם שלא היה בחזקת טומאת מת: בחזקת טמא טמא (כלומר) שרגלים לדבר כלומר שטעם גדול י"ל הואיל והוא בחזקת טומאת מת לא הותרה טומאת התהום אלנו והא דנקיט ברישא ירד לטבול ובסיפא ירד להקר יש ליתן טעם לדבר דרישא רבותא קא משמע לן אף כי ירד לטבול דמסתמא דקדק ועיין היטב שלא תהא טומאה סביביו ונמצא מת צף על פי המערה מ"מ טמא משום ספק טומאה ברה"י וסיפא רבותא קמ"ל אף כי ירד להקר ואין דרכו לבדוק ולדקדק סביביו מ"מ כי משוקע בקרקע המערה טהור משום דהוי טומאת התהום: **במחוורת** לו. אבל בטומאת התהום שאינה מחוורת ולא הכיר בה אחד בסוף העולם או אינו סותר: **רבי** שמעון בן לקיש אמר כי דרך. גבי עושה פסח כתיב איש איש כי יהיה טמא לנפש או בדרך רחוקה לכם ומדסמך טמא לנפש לדרך נאמר כי דרך וגמרינן נזיר מעושה פסח אבל בפרק כיצד צולין (פסחים דף פא: ושם) לא קאמר הש"ס הכי והכי איתא התם במחוורת לו אשכחנא נזיר עושה פסח מנלן דכתיב או בדרך רחוקה כי דרך כו' משמע התם דלא פליגי ולא גמירי נזיר מעושה [פסח]:

אלא למ"ד במחוורת לו כי מכירה אחד בסוף העולם מאי הוי. ובפ' כיצד צולין (ג"ז שם) לא קאמר הכי דקאמר למ"ד כי דרך נימא עד דידעי בה כולי עלמא כי דרך א):

לנזיר ועושה פסח טהור. ומיירי בטומאת התהום כדפריש' בסמוך: **ומאי** שנא תרומה מנזיר ועושה פסח. בפרק כיצד צולין (גם זה שם) ליתא האי פירכא דסוגיא דהתם לית לה דגמירי אהדדי אלא טומאת התהום גמירי: **מאן** תנא א"ר יוחנן ר"א היא דאמר תגלחת מעכבת. מלשתות ביין דלרבנן דאמרי דתגלחת אינה מעכבת א"כ אחר שנזרק הדם אין [עליו] עוד תורת נזיר וכן שנודע לו עד שלא גילח כמי שגילח תימה דבפ' כיצד צולין (גם זה שם) אמר מר בר רב אשי טומאת התהום מרצה אפילו נודע לו קודם זריקה והשתא [אי] אליבא דר"א אפילו לאחר זריקה סותר קודם גילוח ואי אליבא דרבנן הא קודם זריקה לרבנן מעכבת כקודם גילוח לר"א דהכא משמע דדבר המעכב סותר לכ"ע וי"ל דלגבי עושה פסח מיירי שאין טעון גילוח ואתיא בין לרבנן בין לר"א דכיון שנשחט הפסח א"כ הוי הדם עומד ליזרק וכל העומד ליזרק כזרוק דמי ולכך אין סותר כיון שנשחט אבל תגלחת מלוה באפי נפשה היא ועוד י"ל דהא דאמרינן התם טומאת התהום מרצה היינו ע"י ריצוי הציץ ולכך מרצה אף קודם זריקה אבל על התגלחת לא שייך רצוי ציץ: **בעי** רב חמא נטמא תוך מלאת. בטומאה ידועה או בטומאת התהום ונודע לו לאחר מלאת קודם גילוח לר"א מהו בתר טומאה אזלינן וסותר שלשים או בתר ידיעה אזלינן וסותר שבעה: אמר

א) [ועי' תוס' פסחים שם ובמנחות נה: ד"ה ואיכא כתבו שזה מן סוגיות המחלוקות]

פי' הרא"ש

נזיר שגילח. הביא קרבנותיו וגילח: אם טומאה ידועה. פי' טומאה שאפשר שהיתה ידועה כגון שלא היה קבר התהום סותר: טומאת התהום כדמפרש בגמ' שאין אחד מכירה בסוף העולם. אע"פ שודאי טמאת' אינו סותר דהלכה היא בנזיר: אם עד שלא גילח וכבר הביא קרבנותיו: בין כך טומאה ידועה ובין כך טומאת התהום סותר. דהא דגמירי דטומאת התהום לא סתרה היינו דוקא היכא דנודע לו אחר גילוח לר"א או אחר קרבנותיו לרבנן: כיצד דין טומאת התהום ירד לטבול במערה. מטומאת שרץ ונמצא כזית מן המת צף על פני המים ספק האהיל עליו ס' לא האהיל עליו טמא דספק טומאה ברה"י ספקו טמא ואם נודע לו ס' זה אם אחר שגלח סותר דהיינו טומאה ידועה ואע"ג דאמרי' בגמ' ספק טומאה צפה טהורה היינו ס' מגע אבל ס' אהל טמא: משוקע בקרקע המערה. במקום שטבל ובודאי נטמא ...

ג"י ולא אליבא לטיפתר או לא אמר כו'

הגהות הב"ח
(א) גמ' למ"ד כי דרך שפיר. נ"ב עיין בפסחים דף פא:

ג"ל רמי בר חמא

שאר דבר מנהון. והכי נמי ה"מ למפרך ממתני' דמפלגא בין נודע קודם שגלח לנודע אחר שגלח דאי טעמא מקרא ליכא טעמא לפלוגי. וכן מסיפא ליטהר מטומאת מת טמא. ואי מקרא כיון דודאי נטמא בקבר טמא מה לי היה טהור כיון דמטומאה מת ידועה [כבר טבל] וטיהר: טומאת התהום גמרא גמירי לה. וקראי דמייתי לעיל אסמכתא בעלמא נינהו ודוקא לנזי' ועושה פסח גמירי. מאן תנא אר"י ר"א היא דאמר תגלחת ... גיין וליטמא למתים דלרבנן דאמרי אין תגלחת מעכבת משנזרק הדם אין עליו תורת נזי' עוד וכך הוי עד שלא גילח כמו משגלח: בעי רמי בר חמא נטמא תוך מלאת (ז') טומא' ידועה או בקבר התהום ונודע ...

א) נראה דחסר כאן וצ"ל אפ"ה טמא משום ספק טומאה ברה"י וסיפא רבותא קמ"ל אף כי ירד להקר וכו' אפ"ה טהור וכ"ה בתוס' בסוד"ה משוקע.

אמר רבא ת"ש אם עד שלא גילח בין כך ובין כך סותר היכי דמי אי דאיתידע ליה בתוך מלאת צריכא למימר אלא לאו לאחר מלאת ש"מ ועדיין תיבעי לך כולו סותר או שבעה סותר למאן אילימא לרבנן פשיטא דכולו סותר ואי לר"א *כל אחר מלאת שבעה סותר אמר לך ה"מ כי נטמא אחר מלאת והאי לפני מלאת הוא או דילמא שאני הכא דידיעה אחר מלאת היא ומינה קתני בין כך ובין כך סותר ולא קמיפלגי *ת"ר המוצא מת מוטל לרחבה של דרך לתרומה טמא ובנזיר ובעושה פסח טהור בד"א שאין לו מקום לעבור אבל יש לו מקום לעבור אף לתרומה טהור בד"א שמצאו שלם אבל משובר או מפורק אפילו אין מקום לעבור חיישינן שמא בין פרקין עבר ובקבר אפילו משובר ומפורק טמא מפני שקבר מצרפו בד"א במהלך ברגליו אבל טעון או רכוב טמא לפי שמהלך ברגליו אפשר לו שלא יגע ושלא יסיט ושלא יאהיל טעון או רכוב אי אפשר שלא יגע ושלא יסיט ושלא יאהיל בד"א בטומאת התהום אבל טומאה ידועה שלשתן טמאים ואיזו היא טומאת התהום כל שאין מכירה אחד בסוף העולם מכירה אחד בסוף העולם אין זו טומאת התהום היה טמון בתבן או בצרורות הרי זו טומאת התהום בימים ובאפילה ובנקיקי הסלעים אין זו טומאת התהום *ולא אמרו טומאת התהום אלא למת בלבד: כיצד ירד: צפה אינה מטמאה לענין שרץ *דתניא ספק טומאה צפה בין בכלים בין בקרקע טהורה ר"ש אומר בכלים טמאה בקרקע טהורה מאי

רש"י

אמר רבא ת"ש עד שלא גילח בין כך ובין כך סותר היכי דמי אי דאיתידע ליה תוך מלאת צריכא למימר דסותר. ל"ע מאי קאמר הא איצטריך לאשמועי' דיש טומאת התהום שסותר כגון שנודע לו עד שלא גילח ונראה לפרש דמיתורא דמתני' דייק דמדיוקא דרישא נפקא מדקתני נודע משגלח:

ועדיין תיבעי לך. הש"ס הולך ומפרש הך פשיטותא דרבא דרך קושיא ותירוץ ואף בעיא דרמי בר חמא הולך ומפרש הטעם באורך: ועדיין תיבעי לך כולהו סותר או ז' סותר. ומה היה פשיטותא דרבא ומשיב למאן אי לרבנן פשיטא דכולהו סותר כדאמר לעיל בפרק ג' (דף טז.) דאף נטמא אחר מלאת סותר [שלשים] מדרבנן ואי ר"א הא אמר כל אחר מלאת ז' סותר: הני מילי. דקאמר ר"א אחר מלאת ז' סותר כי נטמא אחר מלאת והא דקא מיבעיא ליה תוך מלאת הוא או דילמא שאני הכא דידיעה לאחר מלאת הוא והוי כמו נטמא אחר מלאת והיינו בעיא דרמי בר חמא ופשיט ליה מיניה ממתני' גופה דאוקמינן כר"א וקתני אם עד שלא גילח נודע לו בין כך ובין כך סותר ולא מפליג בין נטמא קודם מלאת לנטמא לאחר מלאת ובנטמא אחר מלאת פשיטא לך דאינו סותר כ"א ז' לר"א והכי נמי כי נטמא לפני מלאת דאינו סותר כי אם ז': לתרומה טמא. כיון שהוא מוטל לרחבה של דרך אי אפשר לו לעבור כי אם דרך עליו ויאהיל לנזיר ועושה פסח טהור דהוי טומאת התהום בד"א דלתרומה טמא שאין לו מקום לעבור אם לא דרך אותו מקום שהמת נמצא אבל יש לו דרך לעבור טהור אף לתרומה בד"א לתרומה טמא שנמצא שלם אבל משובר ומפורק אפילו אין לו מקום לעבור טהור דשמא בין פרקין עבר ולא עבר דרך ישר אלא דרך מעוקם והויא ליה ספק טומאה ברה"ר דספקו טהור. אבל אם נמצא בקבר ועבר דרך עליו אפי' משובר ומפורק טמא שהקבר מצרפו ליטמא באהל כדדרשינן או בקבר לרבות קבר סתום שהעובר אף כנגד הריקן שבקבר מטמא באהל כדפרישית לעיל: במה דברים אמורים. דחיישינן שמא בין פרקין עבר וטהור במהלך על רגליו שאפשר שלא יגע ושלא יסיט ושלא יאהיל אבל טעון משאו או רכוב על גבי בהמה אינו יכול להלך כל כך זקוף שלא יטה עצמו לצדדין וטמא דאין זו ספק טומאה ברה"ר אלא ודאי ניטמא דהאהיל: במה דברים אמורים. דאין לו מקום לעבור דטהור בטומאת התהום אבל בטומאה ידועה [שלשתן טמאים] תרומה ונזיר ועושה פסח ומפרש ואזיל מאי ניהו טומאה ידועה דמכיר בה א' בסוף העולם: באפילה ובנקיקי הסלעים. אבל אינו מכוסה: צפה אינו מטמא לענין שרץ דתניא ספק טומאה צפה בין בכלים. שיש מים בכלי ושרץ צף על פני המים ספק נגע בכלי ספק לא נגע או בקרקע במים שעל גבי קרקע ר"ש אומר בכלי טמא בקרקע טהור ודאי נגע טמא בכל מקום שהוא שורץ ספק נגע דוקא על הארץ טמא אם היה טומאה ברה"י אבל צפה שאינה קבוע לא א) דמספקא לן אי דוקא על פני המים מטהרינן או הוא הדין צפה באויר שזורקה אדם באויר מטהרינן ממעוטא דעל הארץ:

כתיב

תוספות

אמר רבא ת"ש. מדקתני מתני' אם נודע לו עד שלא גילח בין כך ובין כך בין טומאת התהום בין טומאה ידועה סותר ואוקימנא לה למתני' כר"א וקחזינא מיהא דקפסיק ואמר כל אימת דאיטמי בין בתוך ימי מלאת בין לאחר ימי מלאת דסותר: ודאיתידע ליה אימת אילימא בתוך ימי מלאת צריכא למימר דסותר. בתמיה אלא לאו שמע מינה דאיתידע ליה לאחר מלאת וקאמר דסותר דבתר טומאה דהוה בתוך ימי מלאת אזלינן: ועדיין תיבעי לך כיון דלאחר מלאת קאי ז' סותר ותו לא או דילמא כיון דניטמא בתוך ימי מלאת סותר את כולן: ולמאן. קמיבעיא לך אי לרבנן וקודם הבאת קרבנותיו פשיטא דכולן סותר: ואי לר"א. וקודם תגלחת הא שמעי' ליה דאמר בפרק מי שאמר הריני נזיר מגלח (לעיל דף טז:) כל לאחר מלאת ז' סותר: אמר לך. רמי בר חמא לעולם אליבא דר"א קמיבעיא לי והכי קמיבעיא לי הני מילי א) דלאחר מלאת שבעה סותר ותו לא כי ניטמא לאחר מלאת והאי כיון דניטמא לפני מלאת מודי בה ר"א ב) דבתר טומאה דהות בתוך ימי מלאת אזלינן: או דילמא כיון דידיעה לאחר מלאת הוא. שכבר הביא קרבנותיו ג) וז' הוא דסותר ותו לא: ה"ג ומינה הא דקתני בין כך ובין כך סותר ולא קמפליג ש"מ. כלומר ותיפשוט ליה ממתני' גופיה דמדקתני בין כך ובין כך סותר ולא קמפליג בין ד) דניטמא קודם מלאת בין לאחר מלאת דהא מתני' כל אימת דניטמא במשמע ואוקימנא לה כר"א דאמר כל לאחר מלאת ז' סותר ותו לא ש"מ נמי דאפילו היכא דניטמא בתוך מלאת כיון דידיעה לאחר מלאת הוא דז' סותר ותו לא: לישנא אחרינא אמר רבא ת"ש ולרבא לית ליה דרבי יוחנן דמוקים לה למתני' כר"א ולא כרבנן דקסבר רבא מתני' נמי מיתוקמא כרבנן דמודו רבנן גבי טומאת התהום דאע"ג דבעלמא תגלחת לא מעכבא לגבי טומאת התהום חשיבא שאם נודע לו עד שלא גילח ה) קפסיק ותני בין דנטמא לפני מלאת בין לאחר מלאת דאם נודע לו לאחר מלאת קודם גילוח אע"ג דהביא קרבנותיו סותר דבזו מודו רבנן לר"א דתגלחת הויא חשובה לענין טומאת התהום וש"מ דסותר ועדיין תיבעי לך כו' אמר לך רמי בר חמא לעולם אליבא דר"א קמיבעיא ליה והכי קמיבעי ליה ה"מ דאמר ר"א דאינו סותר אלא ז' היכא דנטמא נמי לאחר מלאת ו) והא כיון דנטמא לפני מלאת מודי להו לרבנן דסותר את כולן דכמאן דנודע ז) בתוך מלאת דמי או דילמא שאני הכא דכיון דידיעה ליתא אלא לאחר מלאת שבעה הוא סותר ותו לא. ומינה איכא למישמע מינה דהא קתני בין כך ובין כך סותר וקא משמע ח) מתני' לא שנא בין היכא דנטמא לפני מלאת להיכא דנטמא לאחר מלאת דסותר את כולן ולא מיפלגי בה ר"א ורבנן ש"מ דלר"א נמי כיון דטומאה הוה בימי מלאת דסותר את הכל: ת"ר המוצא מת. טמון בדרך בתבן או בצרורות ומוטל לרחבו של דרך ואין לו מקום לעבור אלא עליו ובשעה שהולך עליו לא הכיר בו שהוא תחתיו לענין ט) אכילת תרומה טמא ובנזיר ועושה פסח טהור ואינו צריך לעשות פסח שני ובכל אלו שאמרו דבנזיר ועושה פסח טהור כשנודע לו לאחר שעשה פסחו אבל נודע לו קודם שעשה פסחו ה"ז טמא ונדחה לפסח שני והכי מפורש עלה בתוספתא בברייתא דמסכת נזיר (פ"ו) ושל פסחים (פ"ו): אבל יש לו מקום. רחב לעבור שלא על המת אף לענין אכילת תרומה טהור י): ה"ג בד"א דמהלך בין פרקין טהור במהלך ברגליו שיכול לכוין ולפסוע בנחים שלא יגע כ) ושלא יאהיל אבל טעון או רכוב טמא בתרומה לפי שאי אפשר כו' אבל לנזיר ועושה פסח לעולם טהור דהכי גמירי לה (א) בטומאת התהום והאי דכתוב בספרים ל) אפילו בנזיר ועושה פסח טמא טעות הוא: אבל בטומאה שהיתה ידועה. לשום אדם: שלשתן טמאין. ואפילו נזיר ועושה פסח מ) ועושה פסח שני ואע"פ שכבר עשו פסחים בפסח ראשון: בתבן או בצרורות. (ב) שהיא טומאת התהום דאפשר שלא הכיר בו אדם מעולם שהרי תבן יכול להתגלגל עליו ע"י רוח וצרורות עשויין להתגלגל ממקום למקום אבל ימים [ואפילה] ונקיקי סלעים הואיל והן חלולין נ) יכול אדם להסתכל בהן ע"י הדחק *ואפשר שאדם אחד מכיר בהן שהלך בתוכו ואין זו טומאת התהום: ולא אמרו. שהותרה טומאת התהום אלא לטומאת מת בלבד אבל לענין זב וזבה לא: ה"ג צפה אינה מטמאה לענין שרץ. כלומר אע"ג דטומאת מת צפה מטמאה בספק מגע כדתנן ונמצא מת צף על פני המים לענין שרץ מיהא אינה חשובה לטמא מספק שאם שרץ צף על פני המים ספק נגע בו ספק לא נגע בו ספקו טהור: דתניא ספק טומאה צפה. כלומר טומאה צפה והוא ספק אם נגע בה אם לא נגע בה: בין. שהיא צפה במים שבכלים בין במים שבקרקע טהורה:

כתיב

א) [נכתוב ז"ל ומספקא לן וכו' והוא דיבור בפני עצמו וכן מוכח בתוי"ט ע"ש דלפניו היה דברי תוס' הללו ר"ש סד.]

פי' הרא"ש

גילוח לר"א. א) (חסר כאן בכ"י). אם עד שלא גילח בין כך ובין כך סותר דאוקמי כר"א מיבעיא ליה אם סותרת ל' או ז': אמר רבא ת"ש וכו'. היכי דמי אי דאיתידע ליה תוך מלאת צריך למימר כיון שהטומאה והידיעה היתה תוך מלאת פשיטא דסותר: אלא לאחר מלאת וש"מ דסותר. ואכתי לא גמר רבא פשיטותיה דרבא ומפרשי' נמי בעי' דרמי בר חמא: ועדיין תבעי לך כולו סותר או ז' סותר דפי' דמתני' מיבעיא ליה: ושקיל וטרי תלמודא לפ' בעיא דרמי בר חמא. אי לרבנן ונודע לו אחר מלאת קודם הבאת קרבנותיו: פשיטא דכולו סותר מדרבנן כדאמר לעיל פ"ג: ואי לר"א הא אמר כל א' מלאת סותר ז': ה"מ כי נטמא אחר מלאת והאי לפני מלאת הוה. והשתא מפרשה בעיא דרמי בר חמא וממתני' ליכא למפשט: וה"ה דמצי למבעי אליבא דרבנן אי בתר טומאה אזלי' וסתר מן התורה ומביא קרבן טומאה כדין נזי' טמא או בתר ידיעה אזלי' ולא סתר אלא מדרבנן. אלא משום דאוקי' מתני' דאם עד שלא גילח כר"א ומבעיא ליה פירוש דמתני' ב) ופשיטא ליה אליבא דר"א וה"ה לרבנן: ומינה מדקתני בין כך ובין כך סותר ולא מיפלגי בין טומאה שבתוך מלאת לטומאה שלאחר מלאת אלא קתני סותר בסתם אלמא דין א' להם דכמו שנודע לו אחר מלאת על טומא' שאחר מלאת אינו סותר אלא ז' ה"ה נודע לו על טומא' שלפני מלאת ש"מ דבתר ידיעה אזלי'. ותקש' הא אמרי' במתני' נזי' שגלח ואח"כ נודע לו שהוא טמא אם טומאה ידועה סותר אלמא בתר טומאה אזלי' ונ"ל לתרץ דלא דמי דברישא סבר הביא קרבנותיו בטומאה וע"כ צריך להביא קרבנות אחרי' וצריכי' אנו לילך אחר טומאה דאי אזלי' בתר ידיעה כבר עבר נזירותו אבל אם נטמא אחר מלאת קודם הבאת קרבנותיו לרבנן או קודם גילוח לר"א דאכתי לא פסק נזירותיה הא ודאי אזלי' בתר ידיעה: מוטל ברחבה של דרך. וממלא את כל הדרך וא"א לעבור אם לא שיאהל עליו: אבל יש לו מקום לעבור. שאינו ממלא כל רוחב הדרך: אף לתרומה טהור. דספק טומאה ברה"ר ספקו טהור. אבל מצאו משובר לחתיכות או מפורק לאיברים. אפי' אין לו מקום לעבור כגון החצי ימין עד חצי הדרך או רובו והחצי האחר מופלג הימנו מצד שמאלו עד חצי הדרך או רובו וההולך דרך ישרה לפניו א"א שלא יאהיל על חצי האחר אפ"ה טהור שאנו תולי' שעיקם דרכו: בד"א דתלינן שעבר בין הפרקים במהלך

דתנן

א) נראה דנ"ל ועל כל דתנן במתני' אם עד וכו'. ב) נראה דנ"ל ולכן מפרש ליה אליבא דר"א.

עין משפט נר מצוה

כו א מיי' פ"ט מהל' נזירות הל"ח ופ"ו מהל' קרבן פסח הל"א ופי"ח מהל' אבות הטומאה הל"ג:
כז ב מיי' פ"ו מהל' נזירות הלי"ט:
כח ג מיי' שם הלי"ח:
כט ד מיי' פי"ד מהל' אבות הטומאה הל"ג:

מסורת הש"ס

[לעיל טז: נט: מז.]

פסחים פא: [עד סוף הענין]

זבחים כג. [פסחים פ: ע"ש ודף פא:]

תוספתא דטהרות פ"ס [טהרות פ"ד מ"ח]

נוסחת הריב"ן

א) דאמר ר"א דכל לאחר מלאת: ב) דסותר את כולן דבתר כו': ג) ז': ד) היכא דניטמא: ה) כמי שנודע לו קודם הבאת קרבנותיו דמי וסותר והכי אמר רבא פ"ש אם עד שלא גילח וקא פסיק ותני בין שנטמא לפני מלאת כו': ו) והאי: ז) דנודע לפני: ח) וקא משמע לן מתני' דל"ש: ט) לענין תרומה: י) טהור שמא בין חיבור הפרקים של אבר ולאבר עבר ואפילו לתרומה טהור הס"ד: כ) יגע ולא יסיט: ל) בספרים אבל טעון או רכוב אפילו כו': מ) פסח ואפי' כשיש מקום לעבור כו' שכבר עשו פסחיהן: נ) ויכול אדם:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ה"ג וכו' גמירי לה הס"ד ואח"כ מ"ה בד"א בטומאת התהום: (ב) ד"ה בתבן או בצרורות הרי זה:

גי' א"מ אי אפשר שלא מכיר אדם.

מאי טעמא דת"ק *א"ר יצחק בר אבודימי כתיב °בכל השרץ השורץ כל מקום שהוא שורץ וכתיב על הארץ הא כיצד ודאי מגעו טמא ספק מגעו טהור ורבי שמעון מ"ט אמר עולא כתיב °אך מעין וכתיב יטמא (עד הערב) הא כיצד צפה בכלים טמא בקרקע טהור : ת"ר *כל [א] הניטלין והנגררין ספיקן טמא מפני שהן כמונחין ב)והנזרקין ספיקן טהור חוץ ג)מן כזית המת והמאהיל על פני טומאה וכל דבר שמטמא מלמעלה כלמטה *לאיתויי זב וזבה בעי רמי בר חמא [ב] °מת בכלי וכלי צף על פני המים מהו בתר כלי אזלינן או בתר [ג] מיתא אזלינן את"ל ד)בתר כלי אזלינן [ד] מת על גבי שרץ מהו כיון דהאי טומאת ערב והאי טומאת שבעה כמאן דמחתא טומאה בכלי דמיא או דילמא טומאה סמיכתא היא ואת"ל ה)כמאן דמחתא טומאה בכלי דמיא [ה] וטמא ודאי שרץ על גבי נבלה ונבלה צפה מהו כיון דתרוייהו טומאת ערב אינון טומאה סמיכתא היא או דילמא האי כזית והאי כעדשה שרץ על גבי שרץ מהו הני ודאי חד שיעורא נינהו או דילמא כיון דמפסקי מהדדי לא [ו] ואת"ל שרץ על גבי שרץ ו)כיון דמפסקי מהדדי כמאן דמנחא בכלי דמי שרץ על גבי נבלה שנימוחה מהו כיון דנימוחה הויא ליה משקה או דלמא האי אוכלא הוא ואת"ל ז)דאוכלא הוא שרץ ע"ג שכבת זרע מהו ואת"ל ח)כיון דמיתעקרא ה"ל כי אוכלא שרץ ע"ג מי חטאת [ז] ומי חטאת צפין על גבי המים מהו לא ידעינן ט)תיקו :

אמר

כתיב בכל השרץ השורץ . דמשמע בכל מקום ששורץ טמא ואפי' לף וכתיב על הארץ דמשמע דבעינן שיהא מונח על הארץ ולא לף : הא כילד ודאי נגע . בטומאה בכ"מ שהוא בין במים בין בקרקע טמא הא ספק נגע כגון לאחר שנמלא לף על פני המים ה"ז טהור בין שנמלא לף במים שבכלים או במים שבקרקע דספק מגע לף לעולם טהור : אך מעיין ובור מקוה מים יהיה טהור . דמשמע דלפה א) בקרקע טהור : וכתיב יטמא הא כילד לפה בכלים . ספיקו טמא לפה בקרקע ספיקו טהור : כל הניטלין והנגררין . בין טומאת שרץ בין טומאת נבילה ובשעת א) נטילתן או גרירתן ספק נגע בהן אדם וכלים : ספיקן טמא . שכל הנגרר והניטל כמו שהן מונחין דמי והוי כספק טומאה ברה"י דספיקו טמא דגמרי' מסוטה (סוטה דף כח:) דכתיב בה ונסתרה והיא נטמאה אבל אם היו נזרקין ב) דבשעת זריקתן ספק נגע בהן אדם וכלים ספק לא נגע ספיקו טהור ג) דלא אמרינן קלוטה כמי שהונחה דמיא אלא כטומאה לפה דמיא וספיקו טהור : ה"ג חוץ מכזית מן המת והמאהיל על פני טומאה שמטמא מלמעלה כלמטה לאיתויי זב וזבה . כלומר חוץ מכזית מן המת שזרק ע"ג אדם או טהרות ובין שזרק טהרות על כזית מן המת או האדם עצמו דלג עליו . וספק הוא אם האהיל עליו ד) שספיקו טמא לפי שמטמא מלמעלה כלמטה הואיל והוא מטמא שלא בנגיעה כגון ע"י אהל והאי דתני והמאהיל על פני טומאה דלא צריך למיתני אלא חוץ מכזית מן המת והמאהיל עליו לאיתויי זב וזבה שמטמא נמי מלמעלה כלמטה באבן מסמא שאם ישב זב על האבן ה) ועל הכלים ועל האדם שהן בתוך הבור תחת האבן נטמא האדם והכלים כמו במגע עצמו וכן אם הזב מלמטה והטהור יושב ו) על אבן מסמא : בעי רמי בר חמא מת בכלי וכלי לף על פני המים . ויודע ודאי שלא האהיל עליו אבל ספק הוא לו אם נגע אם לא נגע בו : מהו . גבי מתניתין מאי טעמא חיישינן לטומאה לפה דהתם איכא למיחש שמא האהיל עליו אבל הכא דידוע הוא לו שלא האהיל עליו אבל ספק הוא לו אם נגע ז) : מי אמרינן בתר כלי אזלינן . וכמאן דמונח על גבי קרקע דמי וספק מגעו טמא : או בתר מיתא אזלינן . ומת מיהא אזיל ולף על פני המים אגב הכלי וספיקו טהור : אם תימלי לומר . כיון דמת עצמו לא הוי לף ח) על פני המים הוא בתר כלי אזלינן וכמאן דמונח על גבי קרקע דמי וספק מגעו טמא : מת המונח על גבי השרץ ושרץ לף על פני המים מהו כיון דשרץ טומאת ערב ומת טומאת שבעה כמאן דמחתא טומאה בכלי דמי וספק מגעו טמא : או דילמא . הא טומאה עבה ט) סמיכתא היא וכיון דלף שרץ כלף מת דמי י) (מיתא מיהא אזיל ולף על פני המים אגב הכלי וספק מגעו טהור) : ואם תמלא לומר . כיון דהאי טומאת ערב והאי טומאת ז' כמאן דמחתא בכלי דמי וספיקו טמא ודאי : שרץ לף ע"ג נבילה . והוא הדין נמי לנבילה ע"ג השרץ אלא האי דקמיבעיא ליה הכי דשיעורא דשרץ דהוה כעדשה קאי על שיעורא דנבילה דהוי בכזית (א) ולאו שיעורא דנבילה ע"ג שיעורא דשרץ : או דילמא . כיון דהאי בכזית והאי בכעדשה כמאן דמנח בכלי דמי וספק מגעו טמא : כ) ואת"ל . דשרץ ונבילה נמי כיון דהאי שיעוריה בכזית והאי שיעוריה בכעדשה כמאן דמחתא בכלי דמי וספק מגעו בשרץ טמא : ואת"ל שרץ ע"ג שרץ כיון דמיפסקי מהדדי כמאן דמנח בכלי דמי . וספק מגעו העליון ע"ג שרץ ספיקו טמא : שרץ ע"ג נבילה שנימוחה מהו . מי אמרינן כיון דנימוחה הויא לה משקה ושרץ לף על גביו וספק מגעו טהור דכמאן דלף על פני המים דמי: או דילמא כיון דאוכל הוא . ה"ל כמאן דמונח ל) על גביו וכמו דמונח ע"ג קרקע דמי מ) דספק מגעו טמא: ואת"ל . הכא כיון דאוכלא הוא ולא שוו שיעורייהו אהדדי דהאי בכזית והאי בכעדשה כמאן דמנח ע"ג כלים דמי : שרץ נ) ע"ג שכבת זרע . ושכבת זרע לף על פני המים מהו מי אמרינן הואיל ושכבת זרע לאו אוכלא הוא ה"ל כמשקה והוה שרץ לף וספיקו טהור : ואת"ל כיון שנתעקרה . מבשרו של אדם ממש ולא דמי לשאר משקה שבתוכו כגון מי רגלים שמכונסין לתוכו ה"ל שכבת זרע כי אוכלא דסמיך הוא : שרץ לף ע"ג מי חטאת . ומי חטאת עבין הן מפני אפר פרה שבהן מי הוי כאוכלא או דילמא משקה הוי והוי כשרץ לף וספיקו טהור לא ידעינן תיקו :

אמר

כתיב אך מעיין ובור מקוה מים יהיה טהור וכתיב יטמא (*עד הערב) הא כילד בכלים טמא . דדוקא דומיא דמעיין ובור שהם מים שעל גבי קרקע : כל הניטלין . אדם עומד במים וחברו היה משלשל שרץ [ספק] נגע בו אדם העומד במים או הנגררין שהיה חבירו גורר שרץ על פני המים ספק נגע ספקו טמא מפני שהן כמונחין כיון [שיד] אדם תופס בה אין כאן דין טומאה לפה : והמאהיל על פני הטומאה . כגון אדם ההולך במים ונמלא כזית מת קבוע במים ספק עבר הטהור עליו והאהיל על המת דבשרץ כי האי גוונא טהור או במת לטומאת מגע דכך לי [טהרה] לפה וטומאה קבוע כמו טומאה הלפה וטהרה קבוע מ"מ באהל לא מטהרינן דבר שהוא מטמא למעלה כלמטה לאיתויי זב וזבה שמטמא בהיסט וכן עליונו של זב וזבה (מלמעלה) כלמטה ממשכבו ואם זב וזבה עוברים במים וכלי אוכלים ספק הסיטו אין לנו ליטהר משום טומאה לפה אלא במגע דוקא דומיא דשרץ וכן אם מדרסות שם וזב עובר ספק דרס אין לטהר משום טומאה לפה : בעי רמי בר חמא מת בכלי וכלי לף על פני המים מהו בתר כלי אזלינן . והא נח הוא דילמא בתר מיא אזלינן והא לא נח מת ע"ג שרץ מהו כיון דהאי טומאת ערב והאי טומאת ז' כמי דמחתא בכלי דמיא או דילמא כיון דהאי טומאה והאי טומאה א) סמיכתא היא ואת"ל כמאן דמחתא בכלי ודאי דמיא שרץ ע"ג נבילה ונבילה לפה על פני המים מהו כיון דתרוייהו טומאת ערב טומאה סמיכתא היא כחדא טומאה עבה ולא חשיב כמונחת או דילמא האי כזית והאי כעדשה שרץ על גבי שרץ מהו הני ודאי חד שיעורא הוא או דילמא כיון דמפסקי מהדדי לא אם תימלי לומר כיון דמפסקי לא נבילה שנימוחה מי הוי הך נבילה כי משקה והוי שרץ שעל גבה כטומאה לפה על פני המים או דילמא אוכלין הוא ואת"ל כי אוכלין הויין לה ואינן חשובים משקה וה"ל כמי שאינו לף על פני המים והא שרץ על גביו הואיל כשהנבילה שנימוחה לפה על פני המים כזית והאי בכעדשה כמאן דמנח דמי שרץ ע"ג שכבת זרע מהו מי הויא לה כי משקה ואת"ל כיון דמתעקר מגופיה לא חשיב משקה אלא כי אוכלין יש לדוט שרץ ע"ג מי חטאת שהיה שם אפר ומים וע"י האפר הוא עב ומי חטאת דנקיט אומר ר"י דהוא הדין דמלי למנקט אפר ומים בעלמא אי חשיב משקה אי לא אלא לרבותא נקט דאע"ג דאיכא למימר כיון דהאי טומאה והאי טומאה הויא ליה כי טומאה סמיכתא לפה על פני המים מ"מ כיון דהני מי חטאת הוו להו משקה עליהן ב) והואיל כי לפה על פני המים :

א) נ"ל והאי טומאה טומאה כו' . יעב"ץ . ב) גי' א"מ והוי .

נזיר

[חולין קכו.]

עין משפט נר מצוה

[הטוי"ט פ"ד דטהרות מוקדם]

לא א מיי' פ"ד מהל' אבות הטומאות הל"ג :

לא ב מיי' שם פט"ו הל"ו :

לב ג מיי' שם פ"ט הל"ח :

לג ד ה ו ז ח מיי' שם פ"ד הל"ד :

נוסחת הריב"ן

[illegible]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה שרץ לף וכו' ואי קאי אשיעורא דנבלה :

הגהות הגר"א

[illegible]

גליון הש"ס

גמ' מת בכלי וכלי לף על פני המים. כעין זה שבת דף ס ע"ב :

פי' הרא"ש

דתנן ספק טומאה צפה בין בכלים בין בקרקע . משנה היא פ"ד דמסכת טהרות וקתני לעיל מינה אלו ספיקות שטיהרו חכמים וכו' ס' טומאה צפה על פני המים . וקתני בתר הכי [illegible] ... צפה וכו' כך טהרו וכו' טהרה צפה וכו' כיצד עריבה שהיתה טמאה טומאת מת וככר של תרומה כרוך בסיב או בנייר נתנן בתוכו וירדו גשמים ונתמלאת הרי הוא צף ע"פ המים ס' נגע בה ספק לא נגע ספקו טהור מפני שזו טהרה צפה על פני המים ופליגי בה ר"י ורבנן בפ"ד במס' טהרות דקתני הזורק טומאה ממקום למקום ככר לבין ככר לבין המפתחות מפתח לבין כברות טהור ר"י אומר ככר לבין המפתחות טמא מפתח לבין כברות טהור : וכל שהוא מטמא מלמעלה לאתויי זב וזבה . כגון עליונו של זב ותחתונו של זב דמטמאי' בלא נגיעה [illegible] טמא דלא טהרו אלא ספק טומאת מגע : מת בכלי וכלי צף ע"פ המים . ויודע הוא שלא האהיל עליו ומספקא ליה אם נגע אם לא נגע וה"ה דה"מ למבעיא' שרץ בכלי : בתר כלי אזלי' והרי צף או בתר מת אזלי' והרי הוא [illegible] . ואת"ל כ) לאו בתר כלי אזלי' והו"ל כמונח: מת על גבי שרץ . וס' נגע במת מי אמרי' כיון דשניהם טמאים חשיב כחד גופא והוי טומאה צפה . או דילמא כיון דאין טומאתם שוה שזה טומאת ערב וזה טומאת ז' הוי [illegible]

אמר רב המנונא נזיר ועושה פסח שהלכו בקבר התהום בשביעי שלהן טהורים מ"ט דלא אלימא טומאת התהום למיסתר מתיב רבא ירד ליטהר מטומאת המת טמא שחזקת טמא טמא שחזקת טהור טהור א"ל מודינא לך בנזיר שמחוסר תגלחת א"ל רבא אף אנא מודינא לך [א]בעושה פסח דלא מחוסר ולא כלום א"ל אביי והא מחוסר הערב שמש א"ל *שימשא ממילא ערבא ואף אביי הדר ביה דתניא [ב]יום מלאת תביא תוך מלאת לא תביא יכול לא תביא על לידה שלפני מלאת אבל תביא על לידה שלאחר מלאת ותיפטר משתיהן ת"ל °ובמלאת ימי טהרה ביום מלאת תביא[ויקרא יב] תוך מלאת לא תביא אמר רב כהנא שאני הכא דמחסרא קרבן התם נמי מחסרא הערב שמש א"ל אביי שימשא ממילא ערבא:

מתני' *[ג]המוצא מת *בתחילה מושכב כדרכו נוטלו ואת *תפוסתו שנים נוטלן ואת תפוסתן מצא שלשה אם יש בין זה לזה מד' אמות ועד שמונה הרי זו שכונת קברות

בודק

תורה אור

אמר רב המנונא נזיר ועושה פסח. שנטמאו בטומאת מת והוזה עליהן בג' ובשביעי והלכו בקבר התהום בשביעי שלהן ולא נודע לעושה פסח עד שעשה פסחו ולנזיר עד שמנה נזירותו וגילח לנזירות טהרה: טהורים. ואע"ג דנטמאו בשביעי שלהן דלא אלימא א) קך טומאת התהום למיסתר הואיל וכבר עבר ונטהר לכשנטמא בטומאת התהום: מתיב רבא ירד. לטבול וליטהר מטומאת המת ונמצא מת משוקע בקרקע המערה טמא שחזקת טמא טמא והכא נמי כיון דהוי בחזקת טמא בשביעי שלו ב) כשנטמא בקבר התהום לפי שעדיין לא גילח תגלחת טומאה דנזירות ולא העריב שמשו דתגלחת לאחר ביאת מים הוא כדאמרי' לעיל בפרק [ג' מינין] (דף מד:) ג) לוקמיה נמי על חזקתו ולהוי טמא: אמר ליה מודינא לך בנזיר. דכיון דנטמא ביום שביעי שלו קודם תגלחת דטמא ואפי' כי לא נודע לו עד לאחר גילוח דטהרה ד) משום דמחוסר תגלחת טומאה כי נטמא בקבר התהום: דלא מחוסר ולא כלום. והוי בחזקת טהור ה) כי נטמא בקבר התהום ומספיקא לא מחתינן ליה טומאה כדתנן שחזקת טהור טהור: א"ל. עושה פסח נמי ביום ז' שלו ו) קא מחוסר הערב שמש וקאמר דחזקת טמא טמא: ממילא ערבא. וכלא מחוסר ולא כלום דמי: ואף אביי הדר ביה. ז) דאמר הערב שמש לאו חסרון הוא דשימשא ממילא ערבא: דתניא ובמלאת ימי טהרה לבן או לבת וגו': יום מלאת תביא. אם חזרה והפילה ביום מלאת לזכר דהיינו ביום ארבעים ואחד לזכר ויום פ"א לנקבה תביא שתי קרבנות אבל על אותו שילדה בתוך מלאת לא תביא דאמר קרא זאת תורת היולדת התורה ריבתה על כמה ולדות שיש לה בתוך ימי לידה שמביאה קרבן א' ואוכלת בקדשים ואין *השיור עליה חובה: יכול לא תביא כו' אבל תביא על שלאחר מלאת. שאם ילדה נקבה בתוך שמונים ח) ולאחר שעברו פ' דראשונה חזרה וילדה נקבה בתוך שמונים של שניה יכול שתביא קרבן על הראשונה ועל השלישית לפי שהוא לאחר ט) מלאת של ראשונה: ת"ל ובמלאת. דמשמע כל זמן שילדה ביום מלאת בשעה שראויה להביא בה קרבן תתחייב בקרבן על שתיהן אבל תוך מלאת לא תביא וזו הואיל והיא בתוך מלאת של שניה לא תביא: אמר רב כהנא. כלומר ואמר רב כהנא עלה דהויא שאני הכא בלידה י) דלאחר מלאת מ"ט לא מחייבא לאיתויי עלה קרבן משום דמחסרא קרבן דכל חדא וחדא דמתילדא לה הויא בשעה שאינה ראויה להביא בה קרבן ומותבינן עלה דהויא התם נמי ביום מלאת לפ"א אמאי מייתא קרבן הא מחסרא הערב שמש שהרי היא צריכה להיות חוזרת וטובלת בו ביום אע"פ שכבר טבלה לבסוף י"ד כ) מחמת לידה כדי להתירה לאכול בקדשים כדתנן במסכת חגיגה בפרק חומר בקודש (דף כא.) שהאונן והמחוסר כפורים צריכין טבילה לקודש וצריכין הערב שמש דהיינו טבול יום ארוך שאע"פ שטבלה לסוף י"ד אינה אוכלת בקדשים עד סוף פ"א וצריכה הערב שמש: אמר אביי. האיך חסרון דמיעל שימשא לאו שמיה חסרון דשימשא ממילא ערבא והוי לה שעה הראויה להביא בה קרבן מש"ה אמר דביום מלאת תביא והא מילתא דאביי ורב כהנא לא שמיעא לן היכא איתא: מתני' המוצא מת מושכב כדרכו ל). [ולא] יושב ולא ראשו בין ירכותיו ולא הרוג: נוטלו ואת תפוסתו. מ) ומפנו למקום אחר ואינו חושש שיש כאן במקום הזה שום מת אחר ומותר לו להלך בכ"מ וכן אם מצא שנים אבל אם מצא שלשה אם יש בין זה לזה מארבע ועד ח' אמים בין ראשון נ) לשני מתחילת ארבע לסוף ארבע דהיינו לרוחב המערה או שהן מושכבין בתוך שמונה ס) במדת אורך המערה שהאחד בתחילת אחד והשלישי בסוף ח' דהכי קא מוקים לה אליבא דרבנן ור"ש בפ' המוכר פירות (ב"ב קב.): ה"ז שכונת קברות. וקנו מקומן ואע"פ שאין שם כראוי כדגרסי' התם שנפתח לתוכו ע) כוכין שסוכבין מיכן לאורך המערה דאיתרמויי איתרמי דלא הספיקו לקבור שם אלא הללו [שלשה] מתים והואיל וזו שכונת קברות יש לחוש שמא נעשו כאן שתי מערות אחת מכאן ואחת מכאן ואגר באמצע שהוא שם על שם:

וצריך

בודק

נזיר ועושה פסח שהלכו בקבר התהום בשביעי שלהן טהורים מאי טעמא לא אלימא טומאת התהום למיסתר מתיב רבא ירד ליטהר מטומאת מת טמא שחזקת טמא טמא. אלמא היכא דאתחזק בטומאתו לא מטהרינן בטומאת התהום: אמר ליה מודינא לך בנזיר דמחוסר תגלחת. פי' תגלחת טומאה ומתני' איירי הכא דמחוסר תגלחת שהרי אף טבילה הוא מחוסר שהרי הוא ירד לטבול וכ"ש תגלחת שאחריה ורב המנונא מיירי בשביעי אחר שגילח דנהי דמחוסר הערב שמש בהאי לא קרינן ליה בחזקת טמא כדמפרש ואזיל א"ל אף אנא מודינא לך בנזיר ועושה פסח דלא מחוסר ולא כלום כלומר ואחר שטבל ואחר שגילח אמר ליה אביי והא מחוסר הערב שמש א"ל שמשא ממילא ערבא ואף אביי הדר ביה והודה דשמשא ממילא ערבא ולא חשיב חסרון: דתניא יום מלאת תביא תוך מלאת לא תביא. הא' יום מלאת לאו דוקא אלא כלומר חזרה וילדה יום פ"א תביא ב' קרבנות תוך מלאת שחזרה וילדה שנית תוך ימי לידה ראשונה לא תביא רק קרבן א' יכול לא תביא על לידה שלפני מלאת אבל תביא על לידה של אחר מלאת כגון שילדה בשניה ביום ס"ד ללידה ראשונה וחזרה וילדה ביום ס"ד ללידה שניה שהיא תוך מלאת של לידה שניה ולאחר מלאת של לידה ראשונה ת"ל ביום מלאת דכל תוך מלאת בין ללידה *)שניה הנפטרת בקרבן של ראשונה אינה מביאה אלא קרבן אחד ואמר רב כהנא היינו טעמא דמחסרא קרבן כלומר משום הכי מיפטרא בקרבן אחד לפי שמחוסרת קרבן של לידה ולא יצא עליה שעה שראויה להביא קרבן של לידה ראשונה דבכל קדש לא תגע ואל המקדש לא תבא עד מלאת ימי טהרה והואיל וילדה שנית לא תוכל להביא קרבן של ראשונה עד מלאת לידה שניה והואיל ולא הספיקה למלאות לידה שניה עד שילדה שלישית ולכך דין הוא שתיפטר היא בקרבן אחד: התם נמי מחוסר הערב שמש. כמו והוינן בה התם בלידה שלאחר מלאת אמאי תביא קרבן ללידה שניה הא מחסרא הערב שמש כלומר מי לא עסקינן באשה שלא טבלה לסוף שבועיים כל עיקר הרי אף לאחר שמונים אינה ראויה להביא קרבן לידה ראשונה ואפ"ה מביאה קרבן על לידה שלאחר מלאת: אמר אביי שימשא ממילא ערבא. כלומר לא מיבעיא חסרון הטבילה שאינו חשוב חסרון שהרי מקוה לפניו ובידו ליטבול אלא אף הערב שמש שאינו בידו לא קחשיב חסרון דשימשא ממילא ערבא ואית דמפרשי האי דמיחסרא הערב שמש מטבילה דרבנן בסוף [פ"א] כדאמר בפרק חומר בקודש (חגיגה דף כא.) ולא נהירא חדא דמדאורייתא אמרי' ותו הא לא בעי הערב שמש דקתני התם דמחוסר כיפורים צריך טבילה לקודש והתם דייק טבילה אין הערב שמש לא אמילי אחרינא א): בתחלה. שלא נודע לו כי קבור שם בקבר: כדרכו. בגמ' מפרש אמאי נקטיה: נוטלו. כהי דקבר הידוע אמרינן בפרק נגמר הדין (סנהדרין דף מז:) אסור לפנותו התם הוא דוקא בשנודע בו לדעת שנשאר קבור שם אבל בנמצא אמרינן התם מותר ליטלו מאחר שלא נודע הקבר לבני אדם נכון לומר כי לאקראי נקבר שם: תפוסתו. מפ' בגמ': מצא שלשה אם יש בין זה לזה מד' אמות ועד שמונה ה"ז שכונת קברות. כלומר דאיגלאי מילתא כיון דמשכחא תלתא כי בית הקברות היה שם ולכך אסור ליטלן ולפנותו גם צריך לבדוק הימנו ולהלן עשרים אמה כי בודאי שבית הקברות היה שם ורגילים היו לקבור במערות כדאמרי' בשלהי המוכר פירות והתם מפורש להך לישנא דהאי תנא סבר דתוכה של מערה ד' אמות על שמונה כר"ש דברייתא והך שלשה לאו תוך ארבע אמות אשכחינהו כדמוכח התם דרוחב הכוך אמה ובין כוך לכוך אמה ותני אמה מקום פנוי סמוך לכותל המערה לשני כתלים הרי תוך ד' אמות שני כוכין ודקאמר מארבע עד שמונה הכי קאמר השלשה מונחין כפי סדר הראוי לקבור שלשה מתים במערה שרחבה ד' אמות וארכה שמונה אמות מהן לרחבה שני כוכין והשלישי לא יהיה מרוחק יותר מן ב) אמה ואני שכן המשפט המערה שרחבה ארבעה וארכה שמונה כך תירץ ר"ת ודלא כפי' רשב"ם שפירש תוך הארבע אמות שלשה כוכין דהא ליתא כדפרישית: מארבע אמות עד שמונה. ל"ג כהלין מטה וקוברין דגבי חגר הקבר הוא דמיתני בפרק המוכר פירות:

א) [ועי' תוס' חגיגה כא. ד"ה האונן]. ב) גי' א"מ אלי אמה.

לד א מיי' פ"ו מהל' קרבן פסח הל"א: לה ב מיי' פ"א מהל' מחוסרי כפרה הל"ת: לו ג מיי' פ"ט מהל' טומאת מת הל"ג:

[באהלות כתב התי"ט שבמשנה מפר"ש נמחק תיבת בתחילה]

*) גי' א"מ ראשונה בין ללידה שניה וכו':

פי' הרא"ש

ואת"ל הא אוכל' הוי' שרץ ע"ג שכבת זרע מהו ואת"ל כיון דמתעקרא שנעקרה מן הגוף הוי' כי אוכל': שרץ על מי חטאת ומי חטאת צפין ע"פ המים. מי אמרי' הא ודאי משקה הוא וטומאה סמיכתא היא שגם מי חטאת מטמאים או דילמא כיון דאפר מעורב בהן והוא קצת עב הוי כי אוכלא: אמר רב המנונא נזיר ועושה פסח שהלכו בקבר התהום בז' שלהן. כגון נזיר שנטמא והזה ושנה וטבל ובו ביום עבר על קבר התהום ולא נודע לו עד שהשלים נזירותו והביא קרבנותיו אינו סותר: מתיב רבא ליטהר מטמא מת טמא. אלמא טומאת התהום סותרת כל ז'. א"ל אביי מודינא לך בנזי' שמחוסר תגלחת. הלכך אפי' טבל כיון דמחוסר תגלחת סותר ובהכי איירי מתני'. אבל רב המנונא איירי אחר שטבל וגילח ופסקה הימנו טומאת נזי' וה"ה דה"מ לשנויי מתני' בשלא טבל אלא רבותא טפי אשמועי' דאפי' טבל כל זמן שלא גלח סותר: א"ל רבא אף אנא מודינא לך בעושה פסח דלא מחוסר ולא כלום. רבא פריך לאביי דאמר דמודה רב המנונא במחוסר תגלחת סותר ואיהו איירי בשגילח. וקא"ל רבא אף אנא מודינא בעושה פסח דלא מחוסר מידי. וא"כ מאי קמ"ל דרב (כהנא) [המנונא] מלתא דפשיטא היא כיון שגלח וטבל הנזי' ועושה פסח דתו לא סתר. וה"ה דהמ"ל כיון שגילח מאי למימרא אלא נקט עושה פסח דלא מחסר מידי בתר טבילה: א"ל אביי מחוסר הערב שמש. והיינו רבותיה דרב (כהנא) [המנונא] דאפ"ה קרו ביה חזקת טהור טהור והשיב לו רבא דאין זו רבותא דשמשא ממילא ערבא. כן נ"ל לקיים גירסת הספרים כי ראיתי שמחקוה כל המפרשים: ואף אביי הדר ביה. מהאי דקאמר מחוסר הערב שמש: דתניא יום מלאת תביא. פי' יולדת נקבה שהפילה יום פ"א תביא ב' קרבנות: תוך מלאת לא תביא אם הפילה תוך פ"א לא תביא כדדרשי' במס' נדה (דף מ) זאת תורת היולדת מלמד שמביאה קרבן א' על לידות הרבה: יכול תביא קרבן א' על לידה שלאחר מלאת ת"ל זאת: יכול לא תביא על לידה שלפני מלאת כדקאמר שאינה מביאה אלא קרבן א' על לידה של תוך מלאת: אבל תביא על לידה שלאחר מלאת. כגון שילדה נקבה והפילה נקבה אחרת תוך פ' וחזרה והפילה ולד שלישי תוך פ' לשניה שהוא אחר מלאת של הראשונה וה"פ יכול לא תביא על לידה שלפני מלאת לראשון אבל תביא על לידה שלאחר מלאת לראשון אע"פ שהוא תוך מלאת לשני: ת"ל ובמלאת דמשמע דוקא יום מלאת תביא אבל על של תוך מלאת לא תביא והאי נמי תוך מלאת של השני הוא. ופ"ב דכריתות פליגי בה ר"י ורבנן דתניא התם ר"י אומר מביאה על הראשונה ואינה מביאה על השניה מביאה על השלישית ואינה מביאה על הרביעית והך ברייתא דרבנן כר' יהודה: אמר רב כהנא שאני הכא דמחוסר קרבן. כלומר מה טעם אינה מביאה על השלישית הואיל והוי אחר מלאת של ראשון וקאמר רב כהנא משום שלא הגיע השעה שתוכל להביא קרבן על הראשון הלכך הוי בתוך מלאת לראשון: התם נמי הא מיחסר הערב שמש פירוש המפלת יום פ"א דקי"ל דמביאה ב' קרבנות דאף אור לשמונים וא' מחייבי בה ב' קרבנות ואמאי הא מיחסר הערב שמש. תימה מאי הערב שמש שייך הכא והלא היא טובלת אחר שבועיים ונקראת טבולת יום ארוך ואסורה בתרומה עד אור לפ"א וזהו הערב שמש שלה. וי"ל מי לא עסקי' שאחרה טבילתה עד יום פ"א וצריך אז הערב שמש ואינה מביאה כפרתה עד למחר ואפ"ה קי"ל דבכל ענין אם הפילה יום פ"א מביאה ב' קרבנות ואע"ג דמחסר הערב שמש: ומשני אביי דשמשא ממילא ערבא ולא מקרי חסרון וכיון שמה שמחוסר הערב שמש לא מקרי חסרון גם מה שאינה יכולה להביא קרבנות בלילה עד למחר לא הוי חסרון דלילה לא הוי מחוסר זמן מידי דהוה אמפלת אור לפ"א לב"ה ואי תיקשי לך ע"כ פלוג ביום פ"א שאם הפילה קודם שטבלה מחוסר מעשה היא א) ומביאה קרבן א' והה"נ אחר שטבלה נמי מחוסרת הערב שמש דלא פלוג דמתוך דמחוסר טבילה לא מקרי מחוסר מעשה כיון דבידה ליטבול מידי דהוי אילדה אחר מלאת קודם שהביאה קרבנותיה. דכיון דבידה להביאם הוי כאילו הביאתם: וי"מ והא מחוסר הערב שמש דכי נמי טבלה קודם צריך לטבול שנית יום פ"א כדתנן במס' חגיגה פ' חומר בקודש אונן ומחוסר כפורים צריך טבילה להקדש

[פסחים נו:]

ב"ב דף קא: אהלות פט"ו מ"ג [במשנה שבמשניות וכן בערוך איתא הביטרו וכן גירסת הרמב"ם והר"ש ועיין תוי"ט]

ב"ב קב.

נוסחת הריב"ן

א) טומאת התהום למיסתר ס"ד ואח"כ מ"ט מתיב: ב) ונטמא בקבר התהום ועדיין לא: ג) מוקמינן ליה על: ד) דטהרה אבל לעושה פסח דלא מחוסר ולא כלום וכו' בחזקת טהור ה) ונטמא בקבר התהום ומספיקא לא: ו) שלו לא אלימא למסתר דלא מחוסר ולא כלום ס"ד ומ"ד והא מחוסר הערב שמש [illegible] ז) ואמר: ח) שמונים של: ט) דתוך מלאת: י) בלידה: כ) מטומאת לידה: ל) כדרכו בתחלה [illegible] מ) ומפנו למקום אחר [illegible] נ) לשני מתחלת [illegible] ס) במדת האורך [illegible] ע) [illegible]

א) דברי רבינו אינו מובן ואולי דט"ס נפל בדברי רבינו וצ"ע

בודק הימנו ולהלן עשרים אמה מצא אחד בסוף עשרים אמה בודק הימנו ולהלן עשרים אמה שרגלים לדבר שאילו תחילה מצאו נוטלו ואת תפוסתו: **גמ'** אמר רב יהודה מצא פרט למצוי מת פרט להרוג מושכב פרט ליושב כדרכו פרט לשראשו מונח בין ירכותיו תני עולא בר חנינא *מת שחסר אין לו תפוסה ולא שכונת קברות וכל הני מ"ט לא אמרינן דילמא עובד כוכבים הוא: מצא שנים ראשו של זה בצד מרגלותיו של זה וראשו של זה בצד מרגלותיו של זה אין להן תפוסה ולא שכונת קברות מצא שלשה האחד ידוע ושנים תחילה או *שנים תחילה ושנים ידועים *אין להם תפוסה ואין להם שכונת קברות מעשה ברבי ישבב שבדק ומצא שנים ידועין ואחד תחילה וביקש לעשותן שכונת קברות אמר לו ר"ע כל שיגעת לריק יגעת לא אמרו שכונת קברות אלא לג' [א] ידועין או לשלשה תחילה: נוטלן ואת תפוסתן: *היכי דמי תפוסה אמר רב יהודה אמר קרא ונשאתני ממצרים* טול עמי וכמה שיעור תפוסה פירש רבי אלעזר א) [ב] (ברבי צדוק) נוטל עפר תיחוח וחופר בבתולה ג' אצבעות מיתיבי וכמה שיעור תפוסה פירש רבי אלעזר ברבי צדוק [ג] נוטל את הקיסמין ואת הקססות וזורק את הוודאין ומניח את הספיקות והשאר מצטרף [ד] לרוב בנינו של מת ולרובע עצמות למלא תרווד רקב הוא דאמר כי האי תנא דתניא וכמה שיעור תפוסה א"ר יוחנן משום בן עזאי נוטל עפר תיחוח וחופר בבתולה שלש אצבעות: בודק הימנו: אמר

א) [טעות הדפוס ועי' תוס' ד"ה כמה]

רש"י

וצריך שיהא בודק ממנו ולהלן עשרים אמה. שהיא כמנין שני מערות והחצר שביניהם והתם א) מתרגם לה רב ששת בריה דרב אידי אליבא דר"ש דאמר פותח בה שתי מערות של ב) שם על שמונה דהדא מנייהו בכפלי ואידך מוקים לה כרבנן דאמרי שאין אורך המערה אלא ד' אמות על ו' אמות תורה אור ותמני סרי הוא דהויין וקא מוקים לה דהדא מנייהו באלכסונה והויין להו עשרים והתם פרישית לכולה ג) מילתא דמתניתין דהכא: חזר ומצא אחד *בתוך עשרים בודק ממנו ולהלן עשרים אמה. משום דאיכא למימר שכונת קברות היא זו: שרגלים לדבר. שהיא שכונת קברות מדאשכח ג' בתוך כ' אמה שיש בין זה לזה מד' אמות ועד ח' ועכשיו מצא אחד ד) בתוך כ' ולא אמרינן אתרמויי איתרמי דלא נקבר שם אלא ה) אחד שאילו זה יחידי אם מצאו מתחילה היה רשאי לפנותו למקום אחר ונוטלו ואת תפוסתו אבל עכשיו שמצא ג' בתוך כ' ואחד בסוף עשרים יש לומר שהיא שכונת קברות: **גמ'** אמר רב יהודה מצא פרט למצוי. דהא דתנן מצא ג' מתים מושכבין כדרכן דקנו מקומן ויש להן שכונת קברות פרט למצוי שאם היה יודע ו) קודם לכן שאחד מהן נקבר לשם אין זו שכונת קברות ונוטלן ואת תפוסתן ומותר לו לפנותן למקום אחר שלא קנו ז) מקומן: מת פרט להרוג. שאם מצא א' מגוייד או שלשתן מגויידין אמרינן דהכי איתרמי שנהרגו לשם ונקברו ח) שם שלא בבית הקברות ולא מחזקינן ליה ט) כשכונת קברות אלא נוטלן ואת תפוסתן: מושכב פרט ליושב. שאם מצאן יושבין הואיל ואין מושכבין כשאר מתים נוטלן ואת תפוסתן: כדרכו פרט לראשו מונח לו בין ירכותיו. שאם מצא אחד מהם ראשו מונח לו בין ירכותיו אמרינן דהכי איתרמי שנזרק לשם: מת שחסר אין לו תפוסה. י) שנוטלו בלא תפוסתו: ולא שכונת קברות. שאם חסר א' כ) מאותן ג' אין להם שכונת קברות ל) דלא קנו מקומן: וכל הני מאי טעמא לא. הוי שכונת קברות בשלמא א' מצוי מ) דהכי הוא דגמירי דבעי' שלשה ידועין או שלשה שמצאן תחילה כדאמרינן לקמן אלא כי מצאן אחד הרוג או יושב או ראשו מונחת לו בין ירכותיו או חסר נ) הואיל ושלשתן מצאם תחילה שיש להן שכונת קברות מ"ט (א): דילמא עובד כוכבים הוא. ס) ואיקבר להכא ועובד כוכבים אינו עולה מן המנין ולא פש להו ע) להכא אלא תרי ותנן מצא שנים נוטלן ואת תפוסתן משום הכי לא קנו מקומן: ראשו של זה בצד מרגלותיו של זה אין להם תפוסה. דעובדי כוכבים הם שנקברים פ) בכך וכן אם הן ג' וב' מהן נקברים כענין הזה אין להם שכונת קברות: א'. מאלו ג' מתים ידוע כבר וב' מהן צ) שמצאו עכשיו תחילה או אחד מהן עכשיו תחילה הוא מצוי: וביקש לעשותן שכונת קברות. דקנו מקומן: אלא לג' ידועין או לג' שמצאן תחילה. שלא היו ידועין קודם לכן דהכי הוא דגמירי אבל באידך גיסא לא: ממצרים. מעפר מצרים טול עמי: נוטל עפר תיחוח. שנעשה מחמת הדם שיצא ממנו ומחמת מוהל שיצא מן המת: וחופר. בבתולת קרקע ג' אצבעות דאמרינן כשיעור ג' אצבעות נבלע בקרקע: נוטל את הקיסמין ק). של נסרים שנעשו מן הארון כשהרקיבו ואמרי לה קיסמין של עצי בשמים כדכתיב באסא בדברי הימים (ב' יז) וישכיבוהו במשכב אשר מלא בשמים: ואת הקססות. קוזזות של אדמה שנדבקו מן הדם ומן המוהל שקורין בליסטי"ש בלע"ז: וזורק את הוודאין. דבר שהוא ודאי לו שאינו מן המת שלא יחוש להן משום טומאה: ומניח את הספיקות. שיהא מפנן למקום ר) אחר דחוששין להן משום טומאה: והשאר. דברים שהן מן המת וקיסמין מצטרפין לרוב בנייתו של מת ש) דאהל: ולרובע עצמות למלא תרווד רקב. ודקא אמר לעיל בפרק כ"ג נזיר (דף נא.) נקבר בארון של עץ אין לו רקב הני מילי בעיניה אבל (לא) לאיצטרופי לאחריני שנקברו ערומים בארון של שיש ת) מצטרף:

תוספות

בודק הימנו ולהלן כ' אמה. בפרק המוכר פירות (ב"ב דף קב.) פריך עשרים ותרתין הויין לשתי מערות ששה עשר וחצר הקבר אמרינן התם לר"ש ורבנן שש אמה ומשני בכפלים שרגילות הוא כשאחת מן המערות גדולות השניה של כפלים ולכך בשנית שגי בארבע על שש ואיכא דמוקי התם למתני' (דהתם ומתני') דהכא כרבנן דאמרי תוכה של מערה ארבע על שש ופריך תמני סרי הויין ומשני שבדק מערה ראשונה באלכסון ולחפש ולבדוק היטב ומה שהוא מתעקם עולה לשתי אמות:

מצא א' בסוף כ' בודק הימנו ולהלן עשרים שרגלים לדבר שאילמלי בתחילה מצאו נוטלו ואת תפוסתו. אבל עתה שמצא כבר ג' מתים אף כשמצא אחד יש לחוש לשכונת הקברות וצריך לבדוק עד עשרים:

מצא פרט למצוי. פי' ר"י שאם היה ידוע לא יטלו כדאמרינן בפרק נגמר הדין (סנהדרין דף מז:) [קבר הנמצא מותר לפנותו] קבר הידוע אסור לפנותו והא דאמרינן התם פינה מקומו טהור והכא משמע דיש לו תפוסה אמר ר"י דהתם לא בתפוסה איירי דתפוסה הייתו לגד הקרקע בעומק אבל התם בטומאה דרבנן איירי דמדרבנן מטמינן א) לתוך כל הקבר לד' רוחות אבל רשב"ם פירש פרט למצוי דהייתו א' ידוע ושנים בתחילה דבסמוך וקשיא לשיטתו דא"כ בהכנס נקט המוצא דהוה הדין לשלשתן ידועין דיש לו שכונת קברות:

פרט להרוג. כדאמרינן בסמוך דמת שחסר אין לו תפוסה ואין לו שכונת קברות: מת שחסר אין לו שכונת קברות. קשה להבין למה ושמא הלכה למשה מסיני הוא:

עובד כוכבים הוא. דישראל אין קוברין אותו בענין זה:

אחד ידוע ושנים הוא מוצא עתה בתחילה אין לו שכונת קברות. רשב"ם פי' הלכה למשה מסיני הוא ור"י פי' טעם בדבר דאין לנו [לומר] שכונת קברות ובית הקברות היה הואיל ונקברו שם ג' מתים כיון דא' נודע תחילה אי איתא דאין דעתו היה לפנותם ב) ולישאם שם [לקברו] כי היכי דידוע לנו האחד יהיו ידועים לנו אותם שעמו ולא אמרו שכונת קברות אלא או [לשלשה] ידועים או לשלשה תחילה:

כמה שיעור תפוסה פי' ר' אלעזר. הוא ר"א בן פדת שהוא אמורא נוטל עפר תיחוח וחופר בקרקע בתולה שלש אצבעות בירושלמי מפרש שמוהל המת יורד בקרקע עד ג' אצבעות:

מיתיבי כמה שיעור תפוסה פירש ר' אלעזר ברבי צדוק נוטל את הקיסמין. פי' מן הארון של שיש שנכתת. ואת הקססות י"א כמו ג) קוזזות אדמה וזורק את הוודאים פירוש מה שודאי לן שאינו מן המת ומניח את הספיקות מה שהוא מסופק אם היו מן המת אם לאו מניח במקום המוצנע [ה] שלא יטמאו עושי טהרות והשאר שהוא ברור לו שהוא מן המת מצטרפין לרוב בנין או לרוב מנין ולרובע רובע הקב לטמא באהל ולמלא תרווד רקב ד) כמו יין קוסס (ב"ב דף נז:) מיני קיהוי ובשמים שמשימין בארון וקשה דא"כ אין לו רקב דנעשה גלגלין מידי דהוה אנקבר בארון עץ דאף שערו העומד ליגזז איבעיא לן פ' כ"ג (לעיל דף נא.) אי נעשה גלגלין עוד מפרש קססות הייתו לשון דבר בלוי כמו ה) ופריו יקוסס (יחזקאל יז) אלמא תפוסה לר"א ברבי צדוק אינו זקוק ליטול עפר דאין לו לחפור בקרקע בתולה כי ו) אסורה ודאי המת וספיקו:

הוא דאמר כי האי תנא דתניא כמה שיעור תפוסה פי' ר' יוחנן. לאו הייתו ר' יוחנן האמורא אלא רבי יוחנן בן נורי ז): אמר

א) נ"י א"מ לתוך: ב) ולישאר שם בקברם. כצ"ל. ג) [ב"ק סט.] ד) גירסת א"מ וי"מ קססות. ה) צ"ל ואת פריס: ו) גירסת א"מ אם ודאי: ז) [ועי' תוס' כתובות ח. ד"ה רב וכו']:

מסורות אחרות ומשום רגלים לדבר תנא כל הני משניות הכא וכולן שנויות במקומן ואגב גררא תנינהו הכא: אמר רב יהודה המוצא פרט למצוי. פרשב"ם פרט לידוע שאם א' מהם ידוע וב' תחלה אין להם שכונה: מת פרט להרוג שאין לו תפוסה ולא שכונה משום דכחסר דמי והכי גמירי: מושכב פרט ליושב [כדרכו] פרט לשראשו מונח בין יריכותיו. דדלמא עובדי כוכבים נינהו כיון שלא נקברו כדין: ראשו של זה בצד מרגלותיו של זה. אין דרך ישראל לקבור כך מתיהם. א' ידוע וב' תחילה פי' שהיה ידוע הקבר אבל אין ידוע אם נקבר שם לשם קבר או לפי שעה והוה דעתם לפנותו: ושנים תחילה שלא ידעו שהיו קבורים שם אלא עתה מתחלה מצאום או א' תחילה וב' ידועים יש להם תפיסה. אם בא ליטלם משם: ואין להם שכונה. ויכול לפנותם משם כיון שלא היו שלשתן מענין א' אין תולין שנקברו שם לשם קבר שהרי נמצאו ב' שאינם ידועים וכן ב' ידועים וא' תחלה אבל כשלשתן ידועים או תחילה אז אנו תולין שלשם קבורה הונחו שם. היכי דמי תפוסה. פי' היכי חזי' שצריך ליטול עמו: ממצרים טול עמי מעפר הארץ מיתורא דמצרים קדריש: וחופר בבתולה ג' אצבעות. מפ' בירושלמי שמוהל המת נכנס בקרקע ג' אצבעות: א"ר אלעזר נוטל עפר תיחוח ה"ג ול"ג ר"א בר צדוק אלא ר' אלעזר אמורא הוא דפריש ליה [וקא מקשה ליה] מר"א בר צדוק וקאמר הוא דאמר כי האי תנא: הקיסמין. קוצץ עצים של הארון. ואת הקססות כמו קוזזות אדמה: וי"מ שהיו נותנים בארון מיני ג) קיוססות כמו מקבל עליו עשר קוססות למאה דפ' המוכר פירות. אלו נוטלן וגונזן. שלא יטמאו הנוגעים בהם קסמים משום גולל ודופק וקוססות שנבלע בהם מוהל המת

עין משפט
נר מצוה

מג א מיי' פ"ט מהל' טומאת מת הל"ג:

מד ב מיי' פ"ז מהל' טומאת צרעת הל"ה:

מה ג מיי' שם הל"ו:

מו ד מיי' שם פ"ב הל"ו סמג עשין רלד:

מז ה מיי' שם הל"ט:

מח ו מיי' פ"ב מהל' מחוסרי כפרה הל"ב סמג עשין ריח ריט:

מט ז מיי' שם הל"ה:

נ ח מיי' פ"א מהל' מטמאי משכב ומושב הל"ב והל' יב והל' יד:

נא ט מיי' פ"ד מהל' רוצח ושמירת נפש הל"ה:

אמר רבא בדק ופנה בדק ופנה בדק ואשכח לא האי מפני ליה גבי הנך תרי ולא הני תרי לגבי האי חד איכא דאמרי אמר רבא כיון שנתנה רשות לפנות מפנה להון ולישוינהו שכונת קברות *אמר ריש לקיש עילא מצאו וטיהרו ארץ ישראל: בדק מעשרים אמה ולא מצא מאי אמר רב מנשיא בר ירמיה אמר רב [א]שכונת קברות מאי טעמא אמר ר"ל עילא מצאו וטיהרו את ארץ ישראל: **מתני'** *[ב]כל ספק נגעים בתחילה טהור עד שלא נזקק לטומאה [ג]משנזקק לטומאה ספקו טמא: **גמ'** מנא הני מילי אמר רב יהודה אמר רב אמר קרא °לטהרו או לטמאו הואיל ופתח [בו] הכתוב בטהרה תחילה אי הכי אפילו משנזקק לטומאה נמי ספקו טהור אלא כי איתמר דרב יהודה אמר רב אהא איתמר *[ד]אם בהרת קדמה לשער לבן טמא ואם שער לבן קודם לבהרת טהור [ה]ספק טמא ור' יהושע אמר כיהה מאי כיהה אמר רב *יהודה כיהה וטהור ודילמא כיהה וטמא אמר רב יהודה אמר רב אמר קרא לטהרו או לטמאו הואיל ופתח בו הכתוב בטהרה תחילה: **מתני'** *[ו]בשבעה דרכים בודקין את הזב עד שלא נזקק לזיבה במאכל ובמשתה במשא ובקפיצה ובחולי ובמראה ובהירהור [ז]משנזקק לזיבה אין בודקין אותו [ח]אונסו וספיקו ושכבת זרעו טמאים שרגלים לדבר *[ט]המכה את חבירו ואמדוהו למיתה והקל ממה שהיה לאחר מכאן הכביד ומת חייב ר' נחמיה אומר פטור שרגלים לדבר: **גמ'** מנא הני מילי אמר רבי נתן אמר קרא °והזב את זובו לראיה שלישית איתקש לנקיבה והתניא *רבי *אלעזר אומר בשלישית בודקין אותו ברביעית אין בודקין אותו אלא *באתים קמיפלגי רבי אליעזר דריש אתים *ורבנן לא דרשי אתים: אונסו וספיקו:
אמר

תורה אור: ויקרא יג; שם טו

אמר רבא בדק ומצא גם השני ופנה בדק ואשכח ובדק עוד ומצא ג' לא [האי] מפני לגבי ב' דאיגלאי מילתא שבמתכוון קברוהו כדי (לא) לישאר [שם] ולא הני תרי מפנה לגבי חד א"נ שיפנה שנים ויחזיר לגבי חד אלא השלישי למקום שהיה בו קבר ואית דגרסי הכא ומשוי להו שכונת קברות פי' שהיה בודק משם ולהלן עשרים אמה: **איכא** דאמרי כיון שניתן רשות לפנות. שכבר פינה קודם שידע שמלשה הם אף השלישי מפנה למקום שירצה דבאחד לא נתקן שכונת קברות וקצת קשה אם הלכה היא ושמא כל זה מן ההלכה: ולישוינהו שכונת קברות ומשני אמר ר"ש בן לקיש עילא מצאו וטיהרו כל א"י ואין להחזיק טומאה ולהחמיר: **בדק** מכ' אמה ולא מצא מאי. דלאחד מן הרוחות מי אמרי' כי היכי דלרוח זה לא מצא לא יהא זה זקוק לבדוק לשאר הרוחות מדברות זו ליכא או לא: **אמר** רב משרשיא שכונת קברות. כלומר שכונת קברות של שלשה שנמצאו כבר יש לו אבל לא יצטרך יותר לבדוק מאי טעמא עילא מצאו וטיהרו את א"י אית דמפרשי בדק ולא מצא מאי מהו שיהא *לחפור בעומק עד שיגיע לסלע או לבתולה: **כל** ספק נגעים בתחילה עד שלא נזקק לטומאה טהור. דאוקמיה אחזקתיה ובמסכת נגעים (פ"ה מ"ד) מפרש כיצד שנים שבאו אצל כהן בזה בהרת כגרים ובזה בהרת כסלע לסוף שבוע בזה כסלע ובזה כסלע ואינו יודע [איזה מהן] פשה טהור: משנזקק לטומאה התם מפרש כיצד שנים באו אצל כהן בזה כסלע ובזה כגרים לסוף שבוע בזה כסלע ועוד ובזה [כסלע] ועוד טמאין לסוף בזה ובזה כסלע ואינו יודע איזה מהם כיהה שניהם טמאים עד *שיחזיק לשניהם להיות כגרים דכל חד אוקמיה בחזקת טומאה: **מנא** הני מילי. דעד שלא נזקק לטומאה ספק נגעים להקל אמר קרא לטהרו (*אומר) הואיל דפתח הכתוב בטהרה תחילה: **אי** הכי אפי' משנזקק לטומאה נמי. דהא לא איצטריך קרא לעד שלא נזקק לטומאה דתיפוק ליה לאוקמיה אחזקתיה אלא לנזקק לטומאה פר"ת: אלא אי איתמר דרב (הונא) אדר' יהושע איתמר דמטהר אפילו נזקק לטומאה אבל מתני' [דהכא] נאמר בין נזקק בין לא נזקק מסברא דאוקמיה אחזקתיה: **ורבי** יהושע אומר כיהה מאי כיהה כיהה וטיהר ודלמא כיהה וטמא. ותימה דא"כ היינו ת"ק ופי' הר"ר יהודה מקורבייל ודילמא כיהה וטמא ובא לחלוק על ת"ק שתנא קמא [מטמאו] מספק ור' יהושע בא לומר שהוא ודאי מגורע ומשני לך דכיהה וטיהר לגמרי דאמר קרא לטהרו או לטמאו הואיל ופתח בטהרה תחילה לעולם לא נאמרה במגורע אלא טהור גמור או טמא גמור: **בשבעה** דרכים בודקין את הזב עד שלא נזקק [לזיבה]. כמו בראיה ראשונה או שניה: במאכל ובמשתה במשא ובקפילה במראה. שראה איש ואשה מזקקין זה לזה וכן משמע במס' זבין (פ"ב מ"ב) דפליג רבי יהודה ואמר אפי' ראה בהמה חיה ועוף מזקקין זה לזה מהרהר: משנזקק לטומאה כמו בראיה שלישית לרבנן פרק בנות כותים (נדה דף לה.) דמחייבי קרבן אבל רביעית לר"א ליסתור מה שספר אין בודקין אותו דהא מבשרו ולא מחמת אונסו לא קאי אלא אשתים לרבנן או אשלישית לר"א: **אונסו**. כמו מאכל ומשתה והנך שבע דאמרינן שמרגילין זיבות טמא משנזקק לטומאה: ספקו ושכבת זרעו. מפ' בגמ': **רבי** נחמיה פוטר שרגלים לדבר. דחולה הוא הואיל והיקל ממה שהיה איידי דתנא שרגלים לדבר נקטי' הכא: **מנה"מ** א"ר [נתן] דאמר קרא והזב את זובו לזכר ולנקבה. והזב ראיה ראשונה את זובו ראיה שניה לזכר ולנקבה שלישית אקשיה רחמנא לנקבה ונקבה מטמאה באונס: **רבי** אלעזר אומר בשלישית בודקין אותו ברביעית אין בודקין אותו. מ"ט דר"א דלית ליה דרשה דאמרינן אלא באתים קמיפלגי ר"א דריש הזב חדא את תרתי זובו תלתא ברביעית אקשייה לנקבה ובפרק בנות כותים (נדה דף לה.) מפרש ליה הש"ס טפי:
אמר

אמר רבא בדק ופנה. בדק ומצא מת ופינהו ממקומו כדתנן נטלו ואת תפוסתו: בדק ופנה. נמי לשני כדתנן מצא שנים נוטלן ואת תפוסתן ולבתר הכי בדק ואשכח שמצא שלישי א) לא מפני ליה גבי הנך קמאי: ולא הנך תרי. מפני להון גבי חד דמחזקינן ב) בשכונת קברות: ה"ג ג) אמר רבא כיון שניתנה רשות לפנותן מפני להו ולישוינהו שכונת קברות אמר ר"ל עילא מצאו וטיהרו את א"י בדק מכ' אמה ולא מצא מאי אמר רב מנשיא בר ירמיה אמר רב ד) שפת שכונת קברות. וה"פ אמר רבא כיון שניתנה רשות לפנות להן כשמצא את השנים כדתנן מצא שנים נוטלן ואת תפוסתן מפני להו לה"י ג' ה) ואמאי מפני להו לישוינהו שכונת קברות שיחזרו למקומן ויחזיקו לאותו מקום כאילו עדיין יש שם מערות אחרות סביבותיו ולא יכנסו עושי טהרות לשם כדי שלא יאהילו על הטומאה: אמר ר"ל עילא. כלומר כשניתנה רשות לפנות בשלא מצא אלא אחד ושנים כי הדר ומצא להך שלישי מפני ו) להו גבייהו כדי לטהר את המקום הזה שלא להחזיקו שיש מערות סביבותיה שיהו כהנים ועושי ז) פסח מותרים להלך לשם: קתני בודק ממנו ולהלן ואם בדק ולא מצא מאי. מי אמרינן כיון דלא מצא אלא הנך ג' אתרמויי אתרמי דאיתקבור להכא ולא קנו מקומן או דלמא כיון דג' הן מחזקינן ליה בשכונת קברות ואסור לפנותן: אמר רב מנשיא אמר רב ה"ז שכונת קברות מ"ט אמר ר"ל עילא מצאו וטיהרו את א"י. ללע של מתים מצאו דמתרגמינן (בראשית ב) ללע עילא: וטהרו את א"י. כלומר אע"פ ח) שאין כאן אלא הללו ג' קברים אמרינן זו היא שכונת קברות של עיר ושאר סביבות העיר טהור ט): י) ה"ג ספק טמא ר' יהושע אומר כיהה:
מתני' בז' דרכים בודקים הזב עד שלא נזקק לטומאה. עד שלא ראה ב' ראיות: באכילה ובשתיה. מחמת רוב אכילה ושתיה כ) הדרכים האמורים כאן מביאים האדם לידי זיבה: ובמראה. שראה אשה ל) ונפחד מחמתו והוי אונס ואמר מר (נדה דף לה.) מבשרו ולא מחמת אונסו: משנזקק לזיבה. שכבר ראה *) ראיה שוב אין בודקין אותו: שרגלים לדבר. שלא מ) בא מחמת אונסו אלא מחמת זיבה ממש: אונסו וספיקו ושכבת זרעו. הכל טמאים מחמת זיבה דאי אפשר להם בלא לאלוחי זיבה: ורבי נחמיה פוטר שרגלים לדבר. שלא נ) בא מחמת הכאה הואיל ומתחילה היקל ממה שהיה: **גמ'** מנה"מ. דמשנזקק לטומאת זיבה שוב אין בודקין אותו: א"ר נתן אמר קרא והזב את זובו. לזכר ולנקבה אחר שאמר הכתוב שתי זיבות זב זובו הקיש הכתוב זכר לנקבה לראיה שלישית לומר לך מה נקבה דלא כתיב בה מבשרה ואפילו מאונסה הויא ס) טמאה אף זכר כיון שראה ב' פעמים שנזקק לטומאת ז' אפי' ראה את השלישית באונס כיון דחזא ב' פעמים שלא באונס ע) הוי טמא ומייתי קרבן: ר"א אומר בשלישית בודקין אותו. מפני הקרבן שאם ראה פ) ב' ראיות מחמת זיבות ואת השלישית באונס אינו מביא קרבן: ברביעית אין בודקין אותו. כלומר צ) כיון שראה שלש שלא באונס וראה את הרביעית בתוך ימי ספרו ואפי' אם היא באונס אין בודקין אותו אם מחמת אונסו היא אלא ק) סותרין את הכל כדמפרש במסכת נדה בפ' בנות כותים (דף לה.): ר"א דריש אתים. הזב חדא את תרתי זובו תלתא ולרביעית איתקש לנקיבה דמטמאה אפי' באונס:
*) נ"א ב' ראיות [וכ"ה בכ"י]
לא

מסורת הש"ס

כתובות כ:

נגעים פ"ה מ"ד

סנהדרין סו: נדה יט. ב"מ סו. כתובות עה. נגעים פ"ד מי"א

קדושין כ: זבים פ"ב מ"ב

[סנהדרין עח. ע"ש]

[נ"ל רבי אליעזר]

[נדה לה.]

[פסחים כב: וש"נ]

נוסחת הריב"ן

א)שלישי דאילו אם מתחלה מצא שלשתן לא היה רשאי לפנותן מפני שנעשה שכונת קברות לא האי שלישי מפני ליה כו': ב) דמחזקינן ליה: ג) ה"ג א"ד אמר רב': ד) אמר רב שכונת: ה) שלישי גבייהו ואמאי כו' שיחזירם למקומן ויחזיק אותו מקום: ו) מפני ליה: ז) ועושי טהרות: ח) שלא מצאו אלא: ט) טהור דאמרינן ליכא שכונת קברות אחריתי הכא אלא הך שכונת קברות מפי המורה הס"ד: י) בכ"י איתא הכי עד שלא נזקק לטומאת נגעים דספק טהור ה"ג ספק טמא רבי יהושע כיהה מאי כיהה אמר רבה כיהה וטיהר: כ) וטעינת משוי יותר מדאי וכל הדרכים כו': ל) ונתפחד מחמת חרדה ובושת זיבה והוי אונס: מ) שלא מחמת אונסו הוא אלא: נ) שלא מחמת כו' ממה שהיה מפי המורה הס"ד: ס) הויא זיבה: ע) זב הוי ומייתי קרבן: פ) שאם ראה את השלישית באונס: צ) לאחר שראה: ק) סותר את:

נ"ל זקוק לחפור [בסנהדרין ובשאר דוכתי שבזכר ענין זה איתא רבה ובערוך ערך כסס כ' גרים אמר רבא כיהה]

נ"ל שיחזור

נדה לה. ע"ש לו. ע"ש

גי' א"מ או לטמאו

פי' הרא"ש

המת וזורק את הודאי' דבר ידוע שאינו מן המת וגם אינו מטמא והשאר מצטרפין לרוב בניינו ומניינו: ולרובע הקב עצמות ולמלא תרווד רקב. כגון שנקבר המת ערום בארון של שיש ונפתח הארון מתחתיו ויצא מרקבותו דרך הפחת העפר שתחת הארון מתחתיו הוא ספק אם מעפר הארץ הוא או מרקביבות המת והנמצא בתוך הארון הוא ודאי ומצטרף כולו יחד כמלא תרווד: אמר רבא בדק ופנה ובדק ופנה בדק ואשכח. כדין נמצא קבר א' ופנהו משם ולא הוה ידוע שהיה שם קבר א' ושוב בדק ומצא אחר ופנהו משם ושוב מצא קבר ג': לא האי מפני גבי הנך אין יכול לפנות הג' מכאן כי הוברר הדבר (שאינן) [שהן] שכונת קברות: ולא הנך תרי לגבי האי חד. גם לא חייבוהו חכמים לחזור הב' למקומם כיון שבשעה שפינם משם לא היה ידוע שהיה שכונת קברות.. איכא דאמרי כיון שנתנה רשות לפנות מפני להון פי' שברשות פינם כל זמן שלא מצא הג' מפנה גם הג' משם: ולישוינהו שכונת קברות. השתא מיהא איגליא מלתא דהויא שכונת קברות ולמה יפנה הג': אמר ר"ל עילא מצאו. א"י בעלילה מועטת ובסברא קטנה טהרו ארץ ישראל משום כהנים ועושי טהרות והכא נמי כיון שברשות פינם הב' התירו לפנות גם הג' ולא דמי לקבר הידוע דאסור לפנותו דאין כאן ידיעה ודאית: בדק כ' אמה ולא מצא. בתוך כ' שום מת מי אמרי' לא בדק שפיר וצריך עוד לבדוק עד קרקע בתולה: אמר רב ששת ה"ז שכונת קברות. אין לטמא אלא ג' הראשונים שמצא ואין צריך לבדוק עוד. וק"ל דבפ' מ"ט דאהלות בתר הך משנה תנן הבודק בודק אמה ומניח אמה עד שהוא מגיע לסלע או לקרקע בתולה. אלמא מתחלה צריך לבדוק עד קרקע בתולה. ועוד דלשון ה"ז שכו' קברות לא משמע כהאי פי' עוד מפ' בדק כ' אמה ולא מצא מהו שהצריכו לבדוק עד כ' אמה מרוח אחרת מי אמרי' כיון דלא אשכח מהאי גיסא אידך גיסא נמי ליכא או דלמא צריך מיהא לבדוק ה"ז שכונת קברות וא"צ עוד לבדוק. א) וגם על פי הק"מ דלדברי המפרשים שא"צ לבדוק רק מרגלי המת ואילך ליכא למיבעיא מידי ולדברי המפרשים שאין הכר ברגלי המת פשיטא דצריך לבדוק מב' צדדים דהי מנייהו מפקת. ואמאי פשט ליה דא"צ ועוד שהרי זו שכונת קברות לא משמע גם כפי' זה.ונ"ל לפרש בדק ולא מצא מאי ומיבעיא ליה אם מותר לפנות ג' מכאן דקודם בדיקה הויש' שמא מערות היו כאן מתוקנים לקברים וכיון דבדק ולא מצא הוברר הדבר שאין כאן שכונת קברות דאין דרך לקבור מתים אלא במקום המיוחד לקברים הרבה: ה"ז שכונת קברות ופשיטא ליה כיון דג' הם מחזקי' ליה שכונת קברות אע"פ שלא מצא יותר. ול"ג הכא מאי טעמא אמר ר"ל עילא מצאו וכו': כל ספק נגעים בתחילה טהור וכו' בפ"ה דמסכת נגעים מפ'

(א) נראה דצ"ל וגם על פי' זה יש להקשות דלדברי המפרשי' כו'

נב א מיי' פ"א מהל' מטמאי משכב ומושב הל' יד:
נג ב מיי' פ"ב מהל' מחוסרי כפרה הל' ד:
נד ג מיי' פ"ב מהל' נזירות הלכ' יג:

אמר רבא לא תימא ספק חזא ספק לא חזא אלא ודאי חזא ספק מחמת שכבת זרע ספק מחמת ראייה כיון שנזקק לטומאה ספיקו טמא: שכבת זרעו טמאה: למאי אילימא למגע מי גרע משכבת זרע דטהור אלא זרעו של זב מטמא במשא מאן שמעת להא דאמר שכבת זרע של זב מטמא במשא אילימא האי תנא דתניא *רבי אליעזר אומר שכבת זרעו של זב אינו מטמא במשא ורבי יהושע אומר [א]מטמא במשא לפי *שאי אפשר לה בלא ציחצוחי זיבה אפי' רבי יהושע לא אמר אלא משום ציחצוחי זיבה אבל בעיניה לא אלא אמר רב אדא בר אהבה לומר שאין תולין בה סבר רב פפא קמיה דרבא למימר איידי חולשא הוא דחזי א"ל רבא *והתנן [ב]גר שנתגייר מטמא מיד בזיבה א"ל אין לך חולי גדול מזה אלא תנאי היא דתניא שכבת זרע של זב מטמא במשא כל מעת לעת ור' יוסי אומר יומו במאי קמיפלגי בדשמואל דשמואל רמי [א] כתיב °כי יהיה בך איש אשר לא יהיה טהור מקרה לילה וכתיב לפנות ערב ירחץ במים מ"ד מעת לעת דייק מלפנות ערב ואידך דייק מקרה לילה ומ"ד מלפנות ערב הכתיב מקרה לילה א"ל אורחא דקרי למתיא בליליא: מתני' [ג]נזיר היה שמואל כדברי ר' נהוראי שנא' °ומורה לא יעלה על ראשו נאמר בשמשון °ומורה ונאמר בשמואל ומורה מה מורה האמורה בשמשון נזיר אף מורה האמורה בשמואל נזיר א"ר יוסי והלא אין מורה אלא של בשר ודם א"ל רבי נהוראי והלא כבר נאמר °ויאמר שמואל איך אלך ושמע שאול והרגני שכבר היה עליו מורא של בשר ודם: גמ' *א"ל רב לחייא בריה

חטוף

רש"י

לא תימא. דהאי ספיקו דאמר שמטמא דקא בעי למימר ספק חזא ספק לא חזא דמש"ה לא מוקמינן עליה טומאה לא לענין חיוב קרבן ולא לענין סתירה אם כבר התחיל למנות ימי ספרו כדכתיב וספר לו שבעת ימים לטהרתו אלא ודאי חזא ומיהו ספק מחמת שכבת זרע: מי גרע. שכבת זרע דזב משכבת זרע דטהור דטמא במגע כדאמר מר (נדה דף מג:) *ואיש אשר תצא ממנו שכבת זרע (ויקרא כב) או לרבות את הנוגע: אלא אמר רב אדא בר אהבה. מאי הא דקאמר דשכבת זרעו טמא לומר שאין תולין בה דלאחר שנזקק לטומאה אם ראה קרי א) וראה זיבה אין אותה זיבה בקרי כי ההיא דתנן במס' זבין (פ"ב מ"ג) הרואה קרי אינו מטמא בזיבה כל מעת לעת: סבר רב פפא קמיה דרבא למימר. היינו טעמא דאין תולין את הזיבה בשכבת זרע דאמרינן איידי חולשא שנחלש מזיבה ראשונה ב) שכבר נזקק לטומאת זיבה חזא נמי להך זיבה ולא מחמת קרי אבל היכא דלא נזקק לטומאה וראה קרי היינו טעמא דתלינן את הזיבה בקרי ואינו מטמא כל מעת לעת משום דלאו ע"י חולשא הוא דחזא דהא אכתי לא נזקק לזיבה: א"ל רבא והא תנן. במס' זבין* עובד כוכבים שראה קרי ונתגייר מטמא בזיבה מיד ותני עלה בברייתא (עובד כוכבים שראה קרי ונתגייר מטמא בזיבה מיד) בד"א בזמן שנתגייר מהול והא הכא דליכא חולשא ואפ"ה לא תלינן את הזיבה בקרי והוי טמא מיד א"ל כיון דמקבל עליו עול מצות אין לך חולי גדול מזה ולא חולי ממש קאמר דאי חולי ממש לא הוי מטמא בזיבה שזו אחד ג) מז' דרכים שבודקין בהן את הזב ששנינו במשנתינו אלא מחמת חולשא ד) בעלמא הוא דחזא שכן זיבה באה מבשר מת ולא מחמת קרי: אלא תנאי היא. אדלעיל קאי דהא דדחיקן לעיל מאן שמעת ליה דקאמר שכבת זרעו מטמא במשא רבי יהושע היא ואמר עלה ואפי' רבי יהושע לא אמר אלא מחמת זיבה איכא תנאי אחריני דאמרי ה) דליכא טעמא משום ליחלוחי זיבה אלא שכך גזירת הכתוב דתניא שכבת זרע של זב מטמא ו) מעת לעת לאחר שראה זיבה ז) מטמא במשא: ר' יוסי אומר יומו בלבד. שראה בו זיבה אם ראה קרי תולין את הקרי בזיבה ומטמא במשא אותו היום בלבד אבל מכאן ולהבא לא ולאו משום דסבירא ליה דאי אפשר בלא ליחלוחי זיבה אלא שכך גזירת הכתוב ח) ובכי האי דשמואל קמיפלגי דשמואל רמי כתיב כי יהיה בך איש אשר לא יהיה טהור מקרה לילה ויצא אל מחוץ למחנה ורחץ במים את כל בשרו *אלמא מדשני ט) בדיבוריה ש"מ דבטומאת קרי קאמר: מ"ד י) כל מעת לעת. מטמא שכבת זרע של זב דדייק מלפנות ערב דמשמע ב' ערבים לפנות חד ערב משמע כדכתיב כי פנה היום (ירמיה ו) והאי דכתיב ערב היינו נמי ערב אחריכא והוי משמע (א) כ) דכתיב ביה מערב ועד ערב לומר לך מערב ועד ערב מטמא שכבת זרע של זב במשא דה"נ תניא לה בסיפרא והיה לפנות ערב ירחץ במים מלמד שהקרי פוטר בזיבה מעת לעת: ואידך דייק ממקרה לילה. דמשמע עד לילה מטמא במשא כי זיבה דהיינו יומו: אורחיה דקרי דאתיא בליליא. כשמהרהר על ל) משכבו ודבר הכתוב בהווה: מתני' כדברי רבי נהוראי. כך דברי רבי נהוראי: מה מורה האמורה בשמשון נזיר. דכתיב כי נזיר אלהים יהיה הנער מן הבטן (שופטים יג):

גמ'

תוספות

אמר רבא לא תימא ספק חזא ספק לא חזא אלא ודאי חזא ספק מחמת זרע ספק מחמת ראיה וכיון דנזקק לטומאה ספקו טמא. פר"י כדאמרינן בפ' המפלת (נדה דף כב.) זיבה דפתיכא ביה שכבת זרע לא סתרה אלא יום אחד זיבה דלא פתיכא ביה שכבת זרע סתרה שבעה ורבא מיירי כגון שבדק עצמו ומצא שכבת זרע וגם זיבה על הבגד ולא נודע אם באה הזיבה לבדה והשכבת זרע לבד ויסתור שבע או פתך בה זיבה שבאו יחד ולא יסתור רק יום אחד: ושכבת זרע למאי אילימא למגע. דמשנזקק לטומאה יטמא לשכבת זרע במגע פשיטא מי גרע משכבת זרע דטהור בעלמא ואפי' לא נזקק נמי אלא למשא דשכבת זרע דטהור בעלמא אינו מטמא במשא וכשנזקק לטומאה מטמא במשא: אילימא האי תנא דתניא כו' אפילו רבי יהושע לא קאמר אלא בלחלוחי זיבה אבל בעיניה לא. ושכבת זרע דמתני' משמע דאף בעיניה: אלא אמר רב אדא בר אהבה לומר שאין תולין בה. דבמסכת זבין (פ"ב מ"ג) תנן הרואה קרי [אינו מטמא בזיבה] כל מעת לעת שהקרי פוטר זיבה הבא לאחריה כל מעת לעת אבל משנזקק לטומאה אז לא תפטור השכבת זרע את הזיבה הבא אחריה: סבר רב פפא קמיה דרבא למימר איידי חולשא הוא דחזא. כלומר להכי אמרינן דקרי פוטר זיבה הבא אחריו כל מעת לעת דאיכא למיחש שמא מחמת חלישות נתרוקן מן השכבת זרע הוא דחזא וקרי כאן מבשרו ולא מחמת אונסו אבל משנזקק לטומאה אונס לא פוטר והיינו נמי טעמא דרב אדא בר אהבה: אמר ליה רבא [והא תנן] גר שנתגייר מטמא בזיבה [מיד]. ה"ג ואמאי הא אין לך חולי גדול מזה פר"י גר שראה קרי קודם שנתגייר ונתגייר וראה זיבה מטמא בזיבה ולא תפטור קרי את הזיבה ואם כדברי רב אדא ורב פפא דטעמא דקרי פוטר בזיבה הבא אחריו משום חולשא גבי גר נמי לימא הכי דאין לך חולי גדול מזה דכי היכי דבדקינן אותו לפטור בקרי דמה לי קרי שראה כשהוא עובד כוכבים מה לי שראה כשהוא ישראל: אלא תנאי [היא] כלומר דרב אדא ורב פפא ליתא דודאי טעמא דקרי לאו משום חולשא אלא משום גזירת הכתוב דדרשינן בספרי והיה לפנות ערב ירחץ במים מלמד שהקרי פוטר זיבה כל מעת לעת ולכך ל"ש נזקק ול"ש לא נזקק אמרי' דקרי פוטר זיבה הבאה אחריו מעת לעת ושכבת זרע דמתני' לאו בזיבה איירי כדאמר רב אדא בר אהבה אלא כדאמר מעיקרא למשא והני תנאי א) של זב דאמרי דקרי של זב מטמא במשא מעת לעת כלומר כשראה קרי תוך מעת לעת שראה בזיבה: רבי יוסי אומר כו'. וא"ת ולייתי מתני' דמסכת כלים (פ"א מ"ג) למעלה מהם רוקו של זב ושכבת זרעו שמטמא במשא ובפרק כילד הרגל (ב"ק דף כה.) מייתי לה [וי"ל] שרגלים לדבר דמתני' מיירי דוקא שכבת זרע שרואה סמוך לזיבות (והתם בעי לאתויי שיטמא במשא כל ז'): במאי קמיפלגי בדשמואל דשמואל רמי כתיב כי יהיה בך איש אשר לא יהיה טהור. שהוא זב מקרה לילה כלומר שאם ראה קרי תוך ב) (היום) אחר שראה הזיבה ג) טמאה משאו לקרי וכתיב לפנות ערב אף אחר שפנה הערב והיינו עד מעת לעת וכדדרשינן נמי בספרי כדפרישי' לעיל דמשמע מעת לעת מ"ד מעת לעת דייק מלפנות ערב ומ"ד יומו דייק מלילה ואידך הא דכתיב לילה משום דאורחיה דקרי למיתיא בלילה ונראה לומר דאידך דורש ד) לפנות ערב כדדרשינן בסיפרי דקרי פוטר זיבה של אחריה כל מעת לעת: מה מורה האמור בשמשון נזיר. דכתיב נזיר אלהים יהיה הנער מן הבטן:

חטוף

א) נ"ל היא דתניא ש"ז של זב: ב) גי' א"מ מע"ל: ג) גי' א"מ הזיבה טומאת משא לקרי: ד) [במ"ג פ"ב דזבים ס"ל לר' יוסי דאינו פוטר קרי לזיבה של אחריה אלא יומו והניח התוי"ט הדבר הזה בתמיה רבה ומיישב קושית תוספת באופן אחר ע"ש ועי' א"מ]:

פי' הרא"ש

להעד שלא נזקק לטומאת כיצד שנים שבאו אצל כהן בזה בהרת כגרים ובזה כסלע בסוף שבוע בזה כסלע ובזה כסלע ואין ידוע באיזה מהם פשתה בין באיש א' בין בב' אנשים טהור. ואע"ג בודאי א' מהם טמא וכ"ש באיש א' בודאי אותו האיש שיש בו נגע טמא אפ"ה טהור: ובת"כ דריש ליה מקרא וטמא אותו את הודאי הוא מטמא פי' נגע שהוא ודאי מטמא ולא קאי אגברא ואינו מטמא את הספק: משנזקק לטומא' ספקו טמא. כיצד ב' שבאו אצל כהן בזה בהרת כגרים ובזה כסלע בסוף שבוע בזה כסלע ועוד ובזה כסלע ועוד שניהם טמאים עד שיחזרו להיות כגרים. ובת"כ דריש ליה מקרא וטהר אותו את הודאי הוא מטהר ואינו מטהר את הספק: מה"מ דספק נגעים להקל: הואיל ופתח בו הכתוב בטהרה תחילה. מזה יש ללמוד דכל ספק מקלינן ביה לטהרו: אי הכי דמהאי קרא ילפת ליה. אפי' נזקק לטומאה נמי דגזרת הכתוב הוא: אלא כי אתמר דרב יהודה אהא אתמר והך קרא אתא לדרשא אחרינא והא דמיפלגי במתני' בין נזקק לטומאה ובין לא נזקק מקראי דת"כ דריש ליה כדפרי' במתני': אם בהרת קודמת לשער לבן טמא. דכתיב והיא הפכה שער לבן דבעי' שהבהרת מהפכתו ללבן: ספק טמא ור' יהושע אומר כיהה. פי' טהור כמו והנה כהה הנגע: ודילמא כיהה וטמא כלומר מ"מ דר' יהושע דמטהר דילמא ראוי להיות טמא והוי כמו מה"מ אלא שלשון נזיר משונה: בשבעה דרכים בודקים את הזב. שאם ראה מחמת אונס טהור דדרשי' מבשרו ולא מחמת אונסו. עד שלא נזקק לטומאה דהיינו כשרואה ראיה שניה שבה יגמור לטמא משכב ומושב אבל ראיה ראשונה מטמאה באונס טומאת ערב כדין בעל קרי כדדרשי' פ' בנות כותים זאת תורת הזב ואשר תצא ממנו ש"ז. ראיה ראשונה של זב איתקש לבעל קרי ומצטרפי' עם השניה אפי' היתה באונס: במאכל אם אכל דברים המביאים לידי זיבה כדמפרש פ"ק דיומא א) ר"ג בש' בי"י בריבוי שתיה במשא כבד שנשא במראה ראה אשה אפי' לא הרהר ובהרהור אפי' לא ראה ואם אירע לו א' מאלו הז' קודם שראה ראיה שניה שלא באונס: אין בודקין אותו ואף אם ראה שלישית באונס נעשה זב לקרבן וכן הרביעית סותרת אפי' באונס: ספקו ושכבת זרעו. מפרש בגמ' שרגלים לדבר שלא באתה הראיה מחמת האונס כיון שכבר נעשה זב: מה"מ דבשלישית אין בודקין אותו: דאמרקרא והזב את זובו לזכר ולנקבה הזב חדא זובו תרי לזכר עד כאן יש לו דין זכר שאינו מטמא באונס מכאן ואילך ולנקבה יש לו דין נקבה ומטמא באונס כדאיתא [בפ'] בנות כותים כי יזוב זוב דמה הרי אונס אמור ומה אני מקיים דמה מחמת עצמה ולא מחמת ולד: והא דתניא ר"א אומר בשלישית בודקי' אותו. ובראיית אונס אינו נעשה זב לקרבן. ברביעית אין בודקין אותו וסותרת אפי' באונס במאי קמיפלגי. ר"א דורש את וג' ראיות יש דין זכר: אמר רבא לא תימא ספק חזא דהא ודאי לא מטמאי'. אלא ודאי ס' מחמת ש"ז ס' מחמת ראיה כגון שבדק בעד ומצא עליו זיבה וקרי ואינו יודע אם ראה כל אחד בפני עצמו וסותר ז' או אם ראה שתיהם בבת אחת ואינו סותר אלא יומו כדאיתא פ' המפלת זיבה דפתיכא ביה שכבת זרע לא סתרה אלא יומא. וי"מ ספק מחמת ש"ז פירוש ספק אם ראה ש"ז תחילה וטיפת זיבה הבאה אח"כ אינה מטמאה כדתנן פ"ב דמס' זבים הרואה קרי אינו מטמא בזיבה מעת לעת ספק אם טיפת זיבה יצאת תחילה ועד שלא נזקק הקרי מטהר הזיבה משום דהוי אונס שניזדעזעו איבריו ונתרוקן גופו ונחלש והוי כחולי: משנזקק לטומאה אפי' אונס נטמא. וק' לפי זה מאי קאמר מחמת [ספק] ש"ז אפי' ודאי מחמת ש"ז טמא. ועוד לרב אדא בר אהבה דמפרש שכבת זרעו לענין שאין תולין היינו ספקו: מי גרע מש"ז דטהור דמטמא במגע ואפי' ר' יהושע לא אמר אלא משום צחצוחי זיבה אבל בעינא לא ומתני' דש"ז מטמא במשא מטעם ש"ז ולא משום זיבה ואפי' איכא בלא צחצוחי זיבה: אמר רב אדא בר אהבה לומר שאין תולין בה. פי' אם ראה זיבה אחר קרי אין תולין שמחמת הקרי בא הזיבה והא דתנן דקרי מטהר הזיבה מעת לעת משום דמחמת חולשא דקרי הזי. ולכך משנזקק לטומאה דמטמ' באונס טמא: א"ל רבא והתנן גר שראה קרי ונתגייר מטמא בזיבה מעת לעת ר' יוסי אומר יומו: ובתוס' מוקי לה בנתגייר מהול דאי לאו דבכי כל זמן שמצטער מחמת [המילה] אינו מטמא בזיבה: ה"ג ואין לך חולי גדול מזה. פירוש ואי אמרת דטעם דקרי מטהר בזיבה משום חולשא מה לי ישראל מה לי גר אדרבה טפי חולשא איכא בגר שהכניס עצמו לדאגת המצות

א) נ"ל דאין מאכילין אותו לא תגב"י ולא גב"ס: במשתה. בריבוי שתיה וכו'.

[נדה מג.] [נדה כב.] זבים פ"ב מ"ג ע"ש שם ברכות נג:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מ"ד כל מעת לעת וכו' והוי משמע כאילו כתיב ביה:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' דשמואל רמי כתיב כי יהיה בך איש גו'. עי' סוטה מקולות:

גי' א"מ כאן הל"ל אלא מדשני כו'

נוסחת הריב"ן

א) ומזר וראה: ב) דכבר שנזקק: ג) שזו אחד מן הדרכים: ד) חולשא הוא: ה) דלא הוי טעמא: ו) מטמא כל מעת לעת כו': ז) שראה זיבה של קרי מטמא במשא מעת לעת: ח) ובהאי דשמואל: ט) מדשני קרא בדבוריה: י) בכ"י כתוב בזה"ל גליון פי' בתוס' איש אשר לא יהיה טהור מקרה לילה דמשמע איש אשר לא יהיה טהור סתם ולא פירש ממה א"כ זהו שהוא זב מקרה צהו שראה קרי א"כ לילה מיותר לומר דעד לילה הוא מטמא הקרי כזוב לטמא במשא ותו לא וזהו יומו: כ) כדכתיב מערב ועד ערב ולומר לך דמערב ועד ערב כו' וה"נ תניא לה בספרי: ל) מטתו:

חטוף. ממהר לברך תחלה זריז ונשכר: גוליירין מתגרין תחלה מגלחין. הגבורים הבאים אחרי כן והם נוצחין המלחמה על המתגרים הגוליירין:

אחד המברך ואחד העונה אמן. משום שכר אלא שממהרין למברך תחלה ליתן שכר ונוצח לגריון לכו חטוף וברוך:

הדרן עלך הכותים אין להם נזירות וסליקא לה מסכת נזיר

חטוף וברוך וכו' א"ל רב הונא לרבה בריה חטוף וברוך למימרא דהמברך עדיף והתניא רבי יוסי אומר גדול העונה אמן יותר מן המברך א"ל רבי נהוראי השמים כך הוא דע שהרי גוליירים מתגרין במלחמה וגבורים נוצחין תנאי היא דתניא אחד המברך ואחד העונה אמן במשמע אלא שממהרין למברך תחלה אמר רבי אלעזר א"ר חנינא תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם שנאמר וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך (א)*:

הדרן עלך הכותים אין להם נזירות וסליקא לה מסכת נזיר

גמ' חטוף. חטוף כוס של ברכה וברך ברכת זימון שתחלה (א) מקיים לברך על כוס ברכה ג) זימון: השמים כך הוא. כשמשה על גב [illegible] (הי"ל יב) כך הוא שעונה אמן גדול מן המברך: ודע. שהוא כך: שהרי גוליירין. תורה אור חלבין מתגרין במלחמה תחלה ואחר כך גבורים באין ונוצחין אף כאן העונה אמן בא לאחר המברך ומגלח לומר שהעונה אמן מובחר מן המברך: תנאי היא. דאיכא למ"ד ג) דעונה אמן מובחר מן המברך ואיכא דאמר שהמברך מובחר: אחד המברך ואחד העונה במשמע. דקרא משמע (תהלים לד) גדלו לה' אתי יעשה ברכה ונרוממה שמו יחדיו אמן: ה' אלא שממהרין למברך תחלה. ליתן ד) שכר:

הדרן עלך הכותים אין להם נזירות וסליקא לה מסכת נזיר

ברכות נג: | ג"ז שם | ברכות סד. יבמות קכב. כריתות כח: תמיד לב. [ובברכות סד. איתא אל תקרי בניך אלא בוניך]

בח א מיי' פ"א מהל' ברכות הל' [illegible]: | בט ב מיי' שם הל' [illegible] ברכות פ"ה [illegible]:

נוסחת הריב"ן: א) מקיים: ב) זימון: ג) (השמים כך הוא המברך) ליתא בכ"י: ד) שכר:

[illegible]

הגהות הב"ח: (א) גמ' ורב שלום בניך אל תקרי בניך אלא בוניך וכו':

פי' הרא"ש

[illegible]

הדרן עלך מס' נזיר והדרך עלן מס' נזיר וסליקא וכו'

אחר שמסיים המסכת יאמר זה ושיל לתת נדבה כפי יכולתו:

א) **הדרן** עלך מסכת נזיר והדרך עלן דעתן עלך מסכת נזיר ודעתך עלן לא נתנשי מינך מסכת נזיר ולא תתנשי מינן לא בעלמא הדין ולא בעלמא דאתי: יאמר כן ג' פעמים ואחר כך יאמר

יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו שתהא תורתך אומנותנו בעולם הזה ותהא עמנו לעולם הבא ב) חנינא בר פפא רמי בר פפא נחמן בר פפא אחאי בר פפא אבא מרי בר פפא רפרם בר פפא רכיש בר פפא סורחב בר פפא אדא בר פפא דרו בר פפא:

הערב נא ה' אלהינו את דברי תורתך בפינו ובפיפיות עמך בית ישראל ונהיה כולנו אנחנו וצאצאינו וצאצאי עמך בית ישראל כולנו יודעי שמך ולומדי תורתך: מאויבי תחכמני מצותך כי לעולם היא לי: יהי לבי תמים בחקיך למען לא אבוש: לעולם לא אשכח פקודיך כי בם חייתני: ברוך אתה ה' למדני חקיך: אמן אמן אמן סלה ועד:

מודים אנחנו לפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו ששמת חלקנו מיושבי בית המדרש ולא שמת חלקנו מיושבי קרנות שאנו משכימים והם משכימים אנו משכימים לדברי תורה והם משכימים לדברים בטלים אנו עמלים והם עמלים אנו עמלים ומקבלים שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר אנו רצים והם רצים אנו רצים לחיי העולם הבא והם רצים לבאר שחת שנאמר ואתה אלהים תורידם לבאר שחת אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם ואני אבטח בך:

יהי רצון מלפניך ה' אלהי כשם שעזרתני לסיים מסכת נזיר כן תעזרני להתחיל מסכתות וספרים אחרים ולסיימם ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך באהבה וזכות כל התנאים ואמוראים ותלמידי חכמים יעמוד לי ולזרעי שלא תמוש התורה מפי ומפי זרעי וזרע זרעי עד עולם. ותתקיים בי בהתהלכך תנחה אותך בשכבך תשמור עליך והקיצות היא תשיחך: כי בי ירבו ימיך ויוסיפו לך שנות חיים: אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד: ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום:

יתגדל ויתקדש שמה רבא בעלמא דהוא עתיד לאתחדתא ולאחיא מתיא ולאסקא לחיי עלמא ולמבני קרתא דירושלם ולשכלל היכליה בגוה ולמעקר פולחנא נוכראה מארעא ולאתבא פולחנא דשמיא לאתריה וימלוך קודשא בריך הוא במלכותיה ויקריה בחייכון וביומיכון ובחיי דכל בית ישראל בעגלא ובזמן קריב ואמרו אמן: יהא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא: יתברך וישתבח ויתפאר ויתרומם ויתנשא ויתהדר ויתעלה ויתהלל שמה דקודשא בריך הוא לעילא מן כל ברכתא ושירתא תושבחתא ונחמתא דאמירן בעלמא ואמרו אמן: על ישראל ועל רבנן ועל תלמידיהון ועל כל תלמידי תלמידיהון ועל כל מאן דעסקין באורייתא די באתרא הדין ודי בכל אתר ואתר. יהא להון ולכון שלמא רבא חנא וחסדא ורחמי וחיי אריכי ומזוני רויחי ופורקנא מן קדם אבוהון די בשמיא וארעא ואמרו אמן: יהא שלמא רבא מן שמיא וחיים טובים עלינו ועל כל ישראל ואמרו אמן: עושה שלום במרומיו הוא יעשה ברחמיו שלום עלינו ועל כל ישראל ואמרו אמן:

א) [illegible] ב) [illegible]

המתרגם

באור מלות הלועזות שברשי ותוספות ממסכת נזיר

פא דף ג ע"א רש"י [illegible] (שלעפע) [illegible]:

דף ז ע"א [illegible] (לאבריקאפען) [illegible]:

פו דף לט ע"א [illegible]:

דף מב ע"א [illegible] (שטרייכע, רייבען) [illegible]:

דף מה ע"ב [illegible] (בריזען, צעברעכען):

פו דף מט ע"ב [illegible]:

דף נ ע"א [illegible]

דף נא ע"א תוס' [illegible] (שאָרליך, וויזעשטערבען):

דף נה ע"א רש"י [illegible]: תוס' [illegible]:

דף נו ע"ב רש"י [illegible]:

פט דף סה ע"א [illegible] (שוד-שאלען) [illegible]:

הוגה ע"פ הנדפס בפעם הראשון בנאפולי בשנת רנ"ב

פרק ראשון

כל כנויי נזירות כנזירות האומר אהא הרי זה נזיר כו': (דף ב' ע"א)
זה שאמר אהא או אהא נוה אינו כנויי נזירות אמנם הם חלקי הנזירות והם הנקראים ידות רוצה לומר חלקי הדברים שמורים על ענין הנזירות לפיכך יהיה פירוש זאת המשנה כך כנויי נזירות כנזירות וידות נזירות כנזירות ואלו הן ידות האומר אהא פי' אהיה והכוונה שהוא אומר אהיה נזיר ובתנאי שיהיה נזיר עובר עליו באותה שעה ושהוא יאמר ג"כ שלזה הדבר נתכוין ואמנם משמיענו שאין אנו צריכין בנזירות עד שיהא פיו ולבו שוין אלא אחר שהוא בלבו אע"פ שאין פיו מורה על זאת הכוונה הוראה גמורה הרי הוא מחויב בנזירות וכמו כן כשאמר אהא נוה שפירושו אהיה נאה ובתנאי שיהיה אוחז בשערו כשהיה אומר זה על דרך הרמז כאילו אמר אתנאה בזה. ונזיק ונזיח הוא כנויי נזירות והעיקר בהם שהעלגים מן האומות המשתתפין לישראל היו משבשין לשון נזיר על לד שנויי לשונם אח"כ נעתק זה אל ההמון ונפסד הלשון לפי דורות עד שהיו אומרים בשביל נזיר נזיק נזיח ופזיח. והריני כזה רוצה לומר שהוא רומז לנזיר. ומסלסל מחליק השיער ומשתעשע בו ביד ומכלכל גידול שיער ואמרו בגודל שער הערוה ורבויין מתכלכל העטרה לפיכך כשאלח ידו בשיער ראשו והוא אוחז בו ואמר הריני מכלכל הריני מסלסל חייב בנזירות. וצפרים הם שתי תורים או שני בני יונה והם מחויבים לקרבן נזיר שנטמא וכשיעבור לפניו נזיר טהור ואמר הוא הרי עלי צפרים ר"מ אומר אחר שהם מקרבן נזיר טמא ועבר לפניו נזיר הרי הוא חייב בנזירות וחכמים אומרים שאינו מחויב ואמנם חייב להביא שתי תורים או שני בני יונה בלבד ויקריב אותם נדבה. והלכה כחכמים:

הריני נזיר מן החרצנים ומן הזגים כו': (דף ג' ע"ב)
כשמשון כבן מנוח כבעל דלילה כו': (דף ד' ע"א)
מה בין נזיר עולם לנזיר שמשון כו': (שם)
כשאמר הריני נזיר מן החרצנים בלבד הרי הוא חייב בכל דיני הנזירות וכמו כן אם אמר מן הזגין או מן התגלחת. ופירוש אמרו נזיר שמשון שהוא כמו נזירות שמשון אשר לא היה נמנע מן הטומאה ודבר זה מפי הקבלה והוא מה שאמרו גמרא גמירי לה ואשר התיר לו זה שהוא לא נדר בנזיר אבל המלאך אמר לאמו (שופטים יג) כי נזיר אלהים יהיה הנער ענינו פרוש. ושיעור זאת המשנה האומר הריני נזיר עולם הכביד שערו מיקל בתער רוצה לומר שמותר לו לגלח בתער אמנם מי"ב חדש לי"ב חדש והביאו ראיה על זה מאבשלום שהוא היה נזיר עולם וזה ידוע ומפורסם אצל המקובלים ומצינו שהכתוב אומר בו (שמואל ב' י"ד) (ויהי) מקץ ימים לימים אשר יגלח כי כבד עליו וגלחו ולא תחשוב זה הפך מה שאמר (במדבר ו) תער לא יעבור על ראשו לפי שהפסוק הזה אינו בנזיר עולם ואמנם בא במי שנדר לזמן קבוע כל ימי נדר נזרו תער לא יעבור על ראשו עד מלאת הימים ומה שאמר בנזיר שמשון אם נטמא אינו מביא קרבן שזה מורה שאינו מותר לו שיטמא לכתחלה אין הענין כן אבל מותר לו להטמא לכתחלה כמו שמשון אבל מפני שאמר בנזיר עולם אם נטמא אמר בנזיר שמשון ג"כ אם נטמא:

סתם נזירות שלשים יום: (דף ה' ע"א)
אמר הריני נזיר אחת גדולה כו': (דף ז' ע"א)
הריני נזיר ויום אחד הריני נזיר ושעה אחת כו': (שם)
הריני נזיר שלשים יום ושעה אחת כו': (שם ע"ב)
סמכו זה העיקר ר"ל סתם נזירות שלשים יום למה שנאמר (במדבר ו) קדוש יהיה ומנין יהיה שלשים לפיכך לא יהיה נזירות פחות מל' יום וזה ענין מקובל ואמנם סמך לזה על דרך סימן. ומה שאמר מכאן ועד סוף העולם פירשו ענין זה המאמר שהוא אומר שזאת הנזירות האחת אשר נדרתי היא אצלי גדולה כשיעור מכאן ועד סוף העולם ועם כל זה אינו חייב אלא שלשים יום אבל אם אמר הריני נזיר שנתחייב ל' יום אח"כ הוסיף ואמר ויום אחד או שעה אחת או אמר אחת ומחצה ר"ל נזירות וחצי נזירות בכל זה חייב שיהיה נזיר ל' יום והוא מה שאמר הרי זה נזיר שתים ויתבאר לך בפרק השלישי כיצד דינו מי שנדר שתי נזירות ואמנם חייב שתי נזירות לפי שהראשון כבר פירשו באמרו הריני נזיר ונדר מן הנזירות השניה יום או שעה הרי עליו להשלימו על כל פנים אבל אם אמר הריני נזיר ל' יום ושעה אחת הרי הוא נזיר ל"א יום לפי שהעיקר אצלנו אין נוזרין לשעות למה שנאמר ימי נזרו:

הריני נזיר כשער ראשי וכעפר הארץ וכחול הים כו': (דף ח' ע"א)
מפני שאמר הרי זה נזיר עולם ודין נזיר עולם שיגלח משנים עשר חדש לשנים עשר חדש כמו שבארתי לך (הלכה ג) חזר ואמר ומגלח אחת לל' יום לפי ששער ראשו והחול חלקים נפרדים והנה הוא כאילו נדר בכך וכך אלף נזירות אשר לא ישלים זמנו בהם אבל הם נחלקים לפיכך הוא חייב שיגלח כל ל' יום ויביא קרבנות ורבי אומר אין הדבר כן אבל הוא נזיר עולם ואינו מגלח אלא לשנים עשר חדש ואחר שאמר הריני נזיר נתחבר הנזירות. ומה שאמר כעפר הארץ אמנם כוון להתמדה ולהיות עולמי לפי ענין חלקי העפר ואמנם אמר שהוא נדר נזירות מוחלקת כשאמר הרי עלי נזירות כשער ראשי או נאמר שפירוש זה הדבר כמו שער ראשי חלקים נפרדים כמו כן תהיה זאת הנזירות מוחלקת. ואין הלכה כרבי:

הריני נזיר מלא הבית או מלא הקופה כו': (שם)
כבר נקדם לך שסתם נזירות שלשים יום אפי' כוון לזמן מרובה לפיכך כל זמן שאמר אני לא נתכוונתי שאהיה נזיר לעולם אבל נתכוונתי לזמן מרובה אינו חייב אלא שלשים יום ואם אמר סתם נזרתי ולא נתכוונתי שיהיה נזירות שיש לה גבול וגם כן לא נתכוונתי שיהיה לעולם הרי זה נזיר כל ימיו ומגלח כל שנים עשר חדש:

הריני נזיר מכאן עד מקום פלוני אומדין כו': (שם)
ובתנאי שיהיה מוחזק בהליכת זה הדרך אבל אם לא החזיק בה הרי אנו אומרים שהוא לא כוון אלא אחת גדולה ויהיה נזיר ל' יום בלבד ואפי' היה המקום רחוק מהלך שנה ונאמר בזה כמו שאמרנו במי שאומר מכאן ועד סוף העולם:

הריני נזיר כמנין ימות *) החמה כו': (שם)
רבי חולק על זה הסתם ואומר אם אמר הריני נזיר כמנין ימות החמה ה"ז נזיר עולם עד שיאמר נזירות עלי כמנין ימות החמה או מנין ימות הלבנה ואז מונה נזירות כמו שקבע ור' יהודה חולק עליו והביא מעשה שכל האומר הריני נזיר כמנין ימות החמה אינו נזיר עולם והוא מה שאמר כיון שהשלים ראייה שהיה נזיר לזמן. והלכה כרבי יהודה:

פרק שני

הריני נזיר מן הגרוגרות ומן הדבילה ב"ש אומרים נזיר כו': (דף ט' ע"א)
ב"ש אומרים אין אדם מוציא דבריו לבטלה וכל זמן שאמר הריני חייב בנזירות ומה שאמר אחר כך מן הגרוגרות ומן הדבילה מחויב הנזירות לפי שהוא חוזר מזה ודעת בית שמאי אין שאלה בנזירות ואי אפשר לו החזרה ובית הלל אומרים אחר שלא נדר כדרך הנודרין אינו חייב נזירות אבל אסור בגרוגרות ובדבילה. ופי' מה שאמר רבי יהודה לדעת ב"ש הרי עלי קרבן לפי שהוא אחר שזכר הנזירות והקרבן שהוא מתנאי הנזיר דיו ומאמר דברי ר' יהודה לדעת בית שמאי ומאמר בית שמאי דהוי אין אנו חוששין ויאמרו מה שיאמרו:

אמר אמרה פרה זו הריני נזירה אם עומדת אני כו': (דף י' ע"א)
באר הש"ס שזה הדבר הוא כגון שהיתה פרה רבוצה לפניו ונמנעת מלעמוד וכמו כן דלת סגור קשה לפתוח ואמר זה האיש שמשתדל לפתוח זה הדלת או להקים זאת הפרה אמרה זאת הפרה נזירה אני על דרך העברה כמו שאומרים בני אדם בזמנינו זה בשביל הרבה מן הגולמים כשקשה עליו המלאכה בהם נשבע זה הדבר שהוא לא יתפעל וכמו כן בלא ספק היה ג"כ בזמנם אלו הדברים משתמשין הרבה בין בני האדם אחרי כן יאמר הריני נזיר מבשרה אם לא עמדה וכמו כן הריני נזיר מדלת זה אם אינו נפתח ואח"כ עמדה הפרה מעצמה או שנפתח הדלת ב"ש אומרים אחר שלא העמידה בידיו ולא פתח הדלת בעצמו חל עליו הדבור שאמר הריני נזיר מבשרה או מדלת זה לפי שהוא לא כוון בזה הנדר אלא שיעמידה בידיו לפיכך חל עליו הנזירות לפי סברתם שאומרים שכל האומר הריני נזיר מן הגרוגרות חייב נזירות וכמו כן זה שאמר הריני נזיר מבשרה או מן הדלת והשיבום בית הלל לפי דבריהם ואמרו להם אמנם לדעתינו ואפי' אמר בפירוש הריני נזיר מבשרה אינו נזיר אלא לפי דבריכם לאיזה דבר אתם מחייבים אותו בנזירות והרי לא אמר הריני נזיר מבשרה אלא ע"מ שלא תעמוד וכבר עמדה וכי כלום היתה כוונתו אלא עמידתה ופתיחת הדלת באיזה צד שיהיה ור' יהודה אומר שבית שמאי אינן מחייבין הנזירות עד שיאמר גם כן והרי בשרה קרבן אם לא עמדה וכמו כן דמי הדלת יהיו קרבן מן הטעם שזכרנו:

מזגו לו את הכוס ואמר הריני נזיר ממנו כו': (דף י"א ע"א)
זה המעשה לא הביאו על מה שקדם לפי שהוא סותר אותו ואמנם הדין במה שקדם הוא באדם בריא אבל במי שנאנח ודואג לא לפי שהוא לא כוון אלא שלא ישתה זה שאנו נזקקין עליו כדי שתסיר אנחתו וזהו ההיקש בשכור כשאמר הריני נזיר ממנו שאינו חל עליו נזירות לפי שכוונתו שלא יכביד עליו מרוב היין והביא ראיה על זה מזה המעשה ויהיה שיעור המשנה דאם היה שכור אינו נזיר ומעשה באשה וכו' ומה שאנו אומרים שהוא כשכור שלא נשתקע בשכרות ולא הגיע לשכרותו של לוט שכל מעשיו ודבריו קיימין ונענש על כל מה שהוא עושה ממה שראוי לו מן העונש כמו הבריאים אבל מי שהגיע לשכרותו של לוט הרי כל מעשיו ודבריו בטלין ואין דין עליו ולא דבר שיחייב אותו בשום מעשה מן המעשים:

הריני נזיר על מנת שאהא שותה יין כו': (שם)
הבבא הראשונה אין חולק עליה לפי שהעיקר אצלנו כל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל והבבא השניה טעם מחלוקת ר' שמעון וחכמים בה שחכמים אומרים שכל האומר הריני נזיר מן היין בלבד או מן התגלחת בלבד או מן הטומאה בלבד שחל עליו הנזירות יאמר בכאן שחל עליו הנזירות ואפילו שהוא סבר שאחד משלשה דברים הללו מותר ור' שמעון שאמר אינו חייב בנזירות עד שיזיר מכולן אומר אינו חייב בנזירתו אחר שהיה סבור באחד מאלו הדברים שהוא מותר וטעם מחלוקת בבא השלישית מפני שהוא נדרי אונסין בלא ספק והוא מכלל ארבעה נדרים שהתירו חכמים לפיכך אינו צריך הפרה כמו שבארנו בפ' שלישי מנדרים (הלכה א) ור' שמעון אומר שארבעה נדרים אלו על כל פנים יש בהן שאלה לחכם והפרה ולכך אמר בכאן שחל עליו הנזירות אע"פ שהוא אנוס עד שישאל לחכם. ואין הלכה כרבי שמעון בשני המאמרים כולם:

הריני נזיר ועלי לגלח נזיר ושמע חבירו כו': (שם ע"ב)
פירוש מה שאמר ועלי לגלח נזיר שיביא הקרבנות שחייב בהם בשעת התגלחת כשנשלם הנזירות וכמו כן פירוש מגלחין זה את זה שיביא כל אחד הקרבנות שחייב בהם חבירו ונמצא שלא יפסידו שום דבר ויהיה כל אחד מהם כבר קיים נדרו ודע שהוא כששמע חבירו ואמר ואני ולא אמר לגלח הרי הוא חייב בנזירות בלבד:

הרי עלי לגלח חצי נזיר ושמע חבירו ואמר ואני כו': (דף י"ב ע"ב)
כולם נסכמים שהוא אם אמר חצי קרבנות נזיר עלי שאינו חייב אלא חצי הקרבנות שחייב הנזיר יקריב אותם בשביל איזה נזיר שירצה וישלים זה הנזיר החצי אחר והם גם כן נסכמים שהוא אם אמר קרבנות חצי נזיר עלי שחייב בכל הקרבנות לפי שאין אצלנו חצי נזירות ואמנם חולקים בזה הלשון רבי מאיר אומר כל זמן שאמר הרי עלי חייב בקרבנות נזיר שלימים ומה שאמר אחר כן חצי נזיר הוא חזרה ולא תתקיים לו החזרה וחכמים אומרים נדר ופתחו עמו חזרתו קיימת. והלכה כחכמים:

הריני נזיר לכשיהיה לי בן ונולד לו בן כו': (שם)
יעלה על הדעת שענין אמרו בן רוצה לומר שיהיה לו זרע ממה שנאמר (בראשית ל) ואבנה גם אנכי שענינו זרע לבד וג"כ יעלה על הדעת כשאמר כשיהיה לי ולד ענינו ולד נחשב בין בני אדם אבל לא טומטום ואנדרוגינוס לפיכך למדנו שאין הדבר כן אלא שנסמוך על המורגל מהלשונות:

הפילה אשתו אינו נזיר ר"ש אומר יאמר אם היה בן קיימא כו': (דף י"ג ע"א)
רבי שמעון אומר יאמר אם היה ראשון בן קיימא הראשונה חובה וזו נדבה ואם לאו הראשונה נדבה וזו חובה ר' שמעון סובר שספק נזירות להחמיר. ואין הלכה:

הריני נזיר ונזיר כשיהיה לי בן כו': (שם ע"ב)
זה כולו מבואר. ודע כי כשנטמא בימי הנזירות שחלה עליו כשנולד הבן סותר את הכל לפי שנזירותו ונזירות בנו במדריגת נזירות אחת אנו חושבים אותו:

הריני נזיר לכשיהא לי בן ונזיר מאה יום כו': (דף ט"ו ע"א)
כשנולד לו בן והוא מנה מימי הנזירות עד שבעים אינו מפסיד כלום לפי שהוא מפסיק כמו שאמרנו וימנה נזירות בנו וישלים אותה ויגלח ואח"כ יחזור וישלים את שלו כמו שאמרנו ותהיה המותר שנשאר עליו מנזירות שלו ל' יום לפיכך ימנה אותה אחר תגלחת נזירות בנו ויגלח כמו שאמרנו וחוזר ומשלים את שלו ויהיה בין תגלחת לתגלחת שלשים יום אבל אם נולד לו בן אחר ע' יום ופסק וחזר לנזירות בנו והשלים אותה וגלח אינו יכול לחזור להשלים הנזירות לפי שמה שנשאר מהם הוא פחות ואין תגלחת פחותה משלשים יום לפיכך צריך שימנה אחר נזירות של בנו שהם שלשים יום שניים להשלים נזירות שלו שהם מאה ואז יגלח ויפסיד התוספת כולו שמנה אחר ע' קודם שנולד לו הבן:

פרק שלישי

מי שאמר הריני נזיר מגלח יום שלשים ואחד כו': (דף ט"ז ע"א)
כבר אמרנו (פ"א הלכה ד) שסתם נזירות ל' יום לפיכך צריך שישלים השלשים בנזירות ויגלח ביום שלשים ואחד:

מי שנזר שתי נזירות מגלח את הראשונה כו': (שם)
יחשוב יום התגלחת הראשון מן הל' הקודמים ומהתחלת השלשים השניים לפיכך יהיה תשלום הל' השניים יום תשעה וחמשים וכשתשמע לשון גילוח הבן ממנו הבאת הקרבנות בלשון התורה:

מי שאמר הריני נזיר נטמא יום שלשים כו': (שם)
כתיב בתורה בנזיר שנטמא והימים הראשונים יפלו (במדבר ו) לפיכך אם נטמא בתוך ימי הנזירות נתבטלו כל הקודמים בלא ספק ואם נטמא ביום מלאת ימי הנזירות אמרו חכמים שהוא ג"כ סותר את הכל ורבי אליעזר אומר שהוא לא סותר אלא סתם נזירות בלבד שהוא ל' יום ואם נטמא אחר מלאת ר"ל אחר שנשלם הנזירות אומר רבי אליעזר שהוא סותר שבעה בלבד והכ"א שהוא סותר שלשים וכבר נתבאר שסתם נזירות ל' ואם הוא גלח יום ל' יצא ביום ל' כאילו היה אחר מלאת לפיכך סותר שבעה וחכמים שאומרים שכל מי שנטמא אחר מלאת סותר שלשים יאמרו סותר הכל לפי שכולם אינן אלא שלשים יום אבל אם אמר הריני נזיר שלשים שהיא יום שלשים הוא יום תשלום הנזירות ונטמא אז כבר סותר כולם לדברי הכל לרבי אליעזר לפי סברתו סותר ל' וזה הנזירות אמנם הם שלשים וכמו כן לחכמים לפי סברתם סותר הכל ואפילו היו יותר מל', נתבטלו כמו שבאר בבבא הג'. והלכה כחכמים בכל זה:

הריני נזיר מאה יום נטמא מאה סותר כו': (שם)
מי שנזר והוא בבית הקברות כו': (שם ע"ב)
מה שאמר ואינו מביא קרבן טומאה כמו כן אינו חייב תגלחת וחייב מלקות מפני שעמד שם אחר שהתרו בו בלא ספק. ומה שאמר עולין לו ואין עולין לו לפי מה שבארו וזה כי מי שנזר בבית הקברות כך וכך ימים אח"כ עמד שם בבית הקברות ימים ויצא והזה שלישי ושביעי וטבל ואח"כ חזר בבית הקברות הם יעלו לו ממנין הימים שעמד בבית הקברות מכלל ימי הנזירות ואם הוא חזר אחר שיצא קודם שישלים טהרתו ונכנס בבית הקברות סותר הכל ולא יעלו לו מן המנין אלו הימים שהיה בהם בבית הקברות לא הראשונים ולא האחרונים אלא סותר הכל לפי שלא נכנס אחר טהרה אלא הטומאה מחוברת וכאילו לא יצא שאמרנו שהימים שעמד שם לא יעלו לו מן המנין. ויהיה שיעור המשנה ופירושה מי שנדר בנזיר והוא בבית הקברות אפילו הוא שם שלשים יום אין עולין לו אם נטמא שם טומאה שהנזיר מגלח עליה אינו מביא קרבן טומאה יצא והזה ושנה וטבל וחזר עולין לו מן המנין חזר ונכנס קודם הזאה וטבילה אין עולין לו מן המנין ר' אליעזר אומר אם חזר בו ביום שנזר אינו סותר אותו היום שנאמר והימים הראשונים יפלו. והלכה כרבי אליעזר וכמו כן הדין בנזיר טהור מתחילתו שנטמא ביום שנזר אינו סותר אותו היום אבל ישלים עליו המנין ואם נטמא בשני אח"כ אז סותר הראשונים:

מי שנזר נזירות הרבה והשלים את נזירותו כו': (דף י"ט ע"ב)
הנזירות אי אפשר בח"ל מפני הטומאה ומה שאמרו בתוספתא שהנזירות נוהגת בארץ ובח"ל ר"ל שכל

*) [בדפוס נאפולי הגי' ימות השנה וכן לקמן כמנין ימות הנזיר וכו' והביא מעשה וכו' כמנין ימות השנה].

שכל מי שחייב עצמו נזירות בח"ל נתחייב בזה על צד הקנס לפיכך יעלה לא"י ויתחייב שם בנזירות וזה שנדר בח"ל ב"ש אומרים יהיה הקנס שנחייבהו סתם נזירות א"י והוא ל' יום וב"ה אומרים נחייבהו מן הנזירות כפי מה שחייב עצמו בארץ ור' יהודה סבר שכל מי שנטמא ביום מלאת אינו סותר [את] הכל ואמנם סותר לו ל' יום בלבד כמו שאמר רבי אליעזר וכן נתבאר שלפי דעתו אמר זאת הסברא וסמך זה למה שנאמר זאת תורת הנזיר ביום מלאת התורה אמרה נטמא ביום מלאת נותנין לו תורת נזיר ר"ל סתם נזירות שהוא שלשים ולכך אומר לא היתה נזירה אלא ארבעה עשר שנה ולא מנה הל' יום אחר שלא השלימה השנה. ואין הלכה כרבי יהודה:

מי שהיו שתי כיתי עדים מעידות אותו כו': (דף כ' ע"א)
זה מבואר. וכבר ידעת שהנזירות שלשים יום:

פרק רביעי

מי שאמר הריני נזיר ושמע חבירו ואמר ואני כו': (שם ע"ב)
זה שאמרנו שהאומר ואני חל עליו הנזירות כשיהיה זה בתוך כדי דיבור והוא שיעור שיאמר שלום עליך רבי כדרך בינונית וכמו כן השלישי והרביעי וכל מה שיהיה יותר מזה המנין האומר ואני אם היה בין אמרו ואני ובין מי שקדם ממנו (ומה) שאומר ואני פחות מכדי דיבור אז חל עליו מה שחל על הקודם ממנו ומ"ש פי כפיו ע"מ שיאמר פי כפיו מיין ושערו כשערו מלהגזז וממה שצריך שתדעהו שהאשה שנדרה בנזיר ושמע אותה אחר ואמר ואני אח"כ בא בעלה והפר לה זה שאמר ואני חייב בנזירות אף ע"פ שהופר נדרה לפי שהבעל כשהפר אינו עוקר מן הנדר אלא מה שתלוי באשה בלבד והוא מה שאמרו בזאת הכוונה בעל מיגז גייז ולא מיעקר עקר והיוצא מזה הוא מה שאמרנו וכשאמר הבעל עצמו ואני לא יפר אחר כן לפי שכבר קיים נדרה כמו שבארנו בסוף פרק עשירי מנדרים:

הריני נזיר ואת ואמרה אמן מיפר את שלה כו': (שם)
כשאמר אדם לאשתו הריני נזיר ואת על דרך הפסק והחלוטין ואמרה אמן אינו יכול להפר אבל אם היה אומר לה על התימה כגון שיאמר ואת מה תאמרי התחייבת במה שחייבתי על עצמי או לא ואמרה אמן אז רוצה לומר אני מחוייבת ה"ז אפשר לו שיפר לה כמו שזכר:

האשה שנדרה בנזיר והיתה שותה ביין כו': (דף כ"ג ע"א)
אומר אם נדרה בנזיר ועברה והיתה שותה ביין או מיטמאה למתים אח"כ שמע בעלה נדרה והיפר לה היו מכין אותה מלקות מ' על מה שעברה קודם ההפרה אמנם מכות מרדות בזה המקום וזולתו ענינם תלוי לב"ד יעשו כפי השתדלותם. ומה שאמר ר' יהודה הלכה כמותו:

האשה שנדרה בנזיר והפרישה את בהמתה כו': (דף כ"ד ע"א)
כל מה שהוא ברשות האשה הוא לבעלה כמו שנתבאר בכתובות לפיכך מה שאמר בכאן משלה אי אפשר אלא על דרכים שיאריכו פירושם בכאן ואחד מהם הוא שיתן לה אחר אלו הקרבנות במתנה ויתנם במתנה שלא יהיה לבעלה זכות בהם וזה אפשר כמו שנתבאר בפרק אחרון מנדרים (הלכה ד') וכבר ידעת לשון התורה שאיל השלמים שמקריב הנזיר אי אפשר שלא יהיה עמו לחם אבל הוא בכאן בלא לחם לפי שלא נשלם הנזירות והיות החטאת תמות הוא שממתין אותו עד שתמות כמו שנתבאר בפרק שני ממסכת תמורה. וענין סתומים שלא נתבאר איזה מהם חטאת ואיזה מהם עולה ואיזה מהם שלמים ומפורשין הוא שנתבאר. וענין לא נהנין ולא מועלין שהוא אינו מותר ליהנות בהם לכתחלה ומי שנהנה אינו חייב קרבן מעילה כמו כל מי שיהנה מן ההקדש כמו שיתבאר במסכת מעילה (פ"א הלכה א'). ויפלו לנדבה הוא שיפיל אלו המעות בתיבה מתיבות הנדבות אשר בארנו אותם בשקלים עד שילקח באלו המעות בהמות קרבנות כולן עולות נדבה והפרש בין עולות נדבה שמקריב אותן האדם ובין העולות שלוקחין אותן ממעות שיפלו לנדבה הם הם הענינים הנזכרים בפרק שלישי ממסכת תמורה ושם נבאר אותם:

נזרק עליה אחד מן הדמים אינו יכול להפר כו': (דף כ"ח ע"א)
ר' עקיבא חושש להפסד קדשים לפיכך אומר כל זמן ששחט אחת משלש בהמות לא יפר וכבר ידעת שהגלחת טומאה הוא שנטמא הנזיר ויביא שתי תורים או שני בני יונה ויטהר ויקרב ואח"כ יחזור ויתחיל בנזירות והימים הראשונים יפלו ולכך יפר. וענין מנוולת כלשון מלוכלכת בלתי נקיה הביאו בכאן בענין המניעה מן היין והוא מה שאמר אי אפשי באשה מנוולת שאינה שותה יין ורבי אומר אפילו בתגלחת הטהרה שמותר לה היין הרי זה מיפר ואפי' שנשחטה הבהמה ונזרק דמה לפי שאם לא יפר תתחייב בתגלחת ויכול הוא לומר אי אפשי באשה מגולחת ות"ק אומר שהמתגלחת לא יחוש לפי שהיא יכולה לעשות פיאה נכרית. ואין הלכה כרבי ולא כר"ע:

האיש מדיר את בנו בנזיר ואין האשה מדרת כו': (שם ע"ב)
זה שאמר האיש מדיר את בנו בנזיר והוא שיאמר לו הרי אתה נזיר או יאמר הרי בני פלוני נזיר וישתוק הבן וקרוביו ותחול הנזירות. לזה הבן הוא ענין שבא מפי הקבלה אין לו סמך בתורה ולא רמז והוא מה שאמר הלכה היא בנזיר וכבר סברו קצת החכמים לתת טעם [בזה] כדי לחנכו במצות ולא נגמר זה הדבר. והזמן אשר ימשוך בו מעשה האב להתחייב הבן בנזירות הוא עד שיביא שתי שערות ואפילו שכבר הגיע עונת הנדרים ר"ל י"ג שנים ויום אחד והוא שלא הביא שתי שערות ידירו בנזיר לפי שהוא קטן כמו שנתבאר בפ"י מיבמות. ומ"ש כיצד ר"ל יעשה בקרבנות שהפרים לנזירות בנו אם לא נתקיים הנזירות כגון שהלך הבן בעצמו וגילח ראשו או שגלחוהו הקרובים או שמיחה על אביו מה שחייבו או שמיחו בו הקרובים ואמרו לו למה חייבת בזה החיוב כיצד יעשה באלו הקרבנות ואמרו היתה לו בהמה מופרשת וכו' וזה כולו מבואר ממה שנקדם פירושו בזה הפרק וזה כולו ענין שבא מפי הקבלה ר"ל שלא תחול זו הנזירות על הבן כשעשה מעשה שמורה שהוא אינו רוצה במעשה אביו או שיבא באמירה שהוא לא יקבל הנזירות בין שיאמר הוא או קרוביו אבל חייב בנזירות בשתיקתו כשאין ביניהם הכחשה וכל זמן שחל עליו הנזירות והתנהג בו אינו יכול לא הוא ולא קרוביו לבטלו אח"כ וזה יתכן אצלי:

האיש מגלח על נזירות אביו ואין האשה מגלחת כו': (דף ל' ע"א)
זה שאומר רבי יוסי שהוא מגלח על נזירות אביו הוא ג"כ דרך אמיתי וכשהניח בנים רבים וקדם אחד מהם וגלח על נזירות אביו זכה וכמו כן אם נדר על תנאי שיביא קרבנות אביו אם גלח וזה הדין ג"כ אין לו סמך מן התורה אלא קבלה בלבד והוא מה שאמר הלכה הוא בנזיר. ואין הלכה כרבי יוסי:

פרק חמישי

בית שמאי אומרים הקדש טעות הקדש כו': (שם ע"ב)
בית שמאי למדין מתמורה כמו שהתמורה אפי' בטעות מתקדשת הבהמה כמו כן ענין ההקדש מתחילתו ויתבאר זה במסכת תמורה (פ"ב הלכה ג') ובית הלל אומרים התמורה שהגיע אלינו קדש אבל בכאן אין אלינו קדש ובטעות לא נתחייב הקדש:

דינר זהב שיעלה בידי ראשון הרי הוא הקדש כו': (דף ל"א ע"א)
כבר בארנו שזה המאמר ואפילו במקום שהיין שם ביוקר יותר מן השמן שיהיו דמי מה שעלה בידו פחותים מדמי הדבר שנדר אינו הקדש לדעת בית הלל לפי שהוא טעות והביא דמיון משור שהוא קדושת הגוף ומן הדינר והחבית שהם קדושת דמים:

מי שנדר בנזיר ונשאל לחכם ואסרו כו': (שם ע"ב)
מה שאמר מונה משעה שנדר שינהוג איסור כימים שנהג בהם היתר רוצה לומר שישאר אחר הנזירות שמנה משעה שנדר כמו הימים שבין נדרו ושאלתו לחכם שנהג בהם היתר ולא נהג הנזירות בהם וכאילו מנה משעה שנשאל ואמנם זה מדרבנן על דרך חומרא אבל החיוב הוא מה שזכר שמנה משעה שנדר ואע"פ שלא נהג נזירות אלא משנשאל לפי שהיה באותו הזמן טועה והיה סבור שלא חל עליו הנדר ובפרק אחרון מבכורות (הל' ט') נתבאר שהתשיעי והעשירי ואחד עשר שלשתן מקודשין ושם נתבאר דין כל אחד מהם והטעם בזה שהמעשר אינו מתקדש בכוונה ואמנם הדבר תלוי בקריאת החשבון לפי שנא' (ויקרא כז) העשירי יהיה קדש לה' ואינו כהקדש אבל הוא תלוי בכוונת מי שהקדים וכל זמן שאמר עשירי בין שנתכוון לקדושה או לא נתכוון הגע בעצמך אם הניח השבט על השמיני והוא יודע שהוא שמיני אינו קדוש בהכאת השבט עליו וכמו כן כשהניחו על התשיעי או על אחד עשר והוא יודע שהוא תשיעי או י"א אינו קדוש ואמנם אמר שמיני לפי שהתשיעי והעשירי ואחד עשר טעה בחשבונם:

הגהות מהר"ב רנשבורג [א] נ"ב עי' רמב"ם פי"ד מהל' מ"א ה"ז ובספר צרור הכסף דף קיד ע"א.

מי שנדר בנזיר והלך להביא את בהמתו כו': (דף ל"ב ע"א)
מבואר הוא כי מה שאמר בכאן בהמתו ר"ל שלש בהמות המחוייבות לו. והטעות שטעה נחום מבואר כי באמרו התירם אינו רוצה לומר התיר נדרם אבל רוצה לומר שהוא התיר להם שתיית יין והטומאה ואמר להם שהנזירות בלתי קיימת אבל אילו התיר להם נדרם אין מחלוקת שזה מותר. ומאמר חכמים כשחרב בית המקדש אינו נזיר שמורה בלא ספק שהוא אינו צריך הפרה לפי שלא חל עליו הנזירות נמשכו בזה המאמר לאחר דעת רבי אליעזר שאומר פותחין בנולד רוצה לומר שהוא אינו צריך הפרה כמו שבארנו בפרק תשיעי מנדרים (הלכה ב') ואמרו בהש"ם שספוה רבנן לר' אליעזר ואוקמוה בשיטתייהו לתקן פותחין בנולד והלכה כחכמים ומכאן יתבאר שענין מאמר ר' אליעזר פותחין בנולד ר"ל שאינו צריך הפרה ונתבאר מדבר שבא בנדרים שהוא צריך הפרה לדעת רבי אליעזר וכבר בארנו זה לשם:

היו מהלכים בדרך ואחד בא כנגדן כו': (שם ע"ב)
ב"ש אומרים כולן נזירין ר"ל מי שנתקיימו דבריו ומי שלא נתקיימו דבריו כולם חל עליהם הנזירות לפי כמו שהקדש טעות אצלם הקדש כך נזירות בטעות נזירות ור"ש אומר שכל אחד ואחד מהם לא פסק הדבר ולא אמרו אלא לפי כח המחשבה ולא חייב עצמו בזה הנדר חיוב גמור לפיכך בין מי שנתקיים מ"ש בין מי שלא נתקיים אינו חייב בנזירות. וב"ה אומר שכל מי שלא נתקיים מדבריו דבר שיצילהו מן הנזירות הוא המחייבו בנזירות לפיכך אם אמר הריני נזיר שזה פלוני אם נתקיימו דבריו והרי הוא פלוני חל עליו הנזירות ואם אמר הריני נזיר שאין זה פלוני ונמצא [שלא] היה אותו פלוני שלא נתקיימו דבריו כדי שינצל מן הנזירות חל עליו הנזירות והכוונה בודאי המאמר מי שלא נתקיימו דבריו הוא מה שאמרנו. ואין הלכה כרבי טרפון:

הרתיע לאחוריו אינו נזיר כו': (שם)

ראה את הכוי ואמר הריני נזיר כו': (דף ל"ד ע"א)
הרתיע לאחוריו וחזר לאחוריו ר"ל זה האיש שהיו חולקין עליו אם הוא פלוני או לא או אם נזיר או לא לאחר שהוא בא נגד פניהם חזר לאחוריו ולא נודע מי מהם האמת לפיכך לא נתחייב אחד מהם בנזירות ור"ש שסובר ספק נזירות להחמיר כמו שנקדם בפרק השני (הלכה ח') מחייב כל אחד מהם נזירות מספק כמו שזכר ואינה הלכה. וכבר נקדם לך בפרק אחרון מבכורים כוי יש בו דרכים שוה לחיה ולבהמה וכו' ולפיכך חל עליו הנזירות באיזה צד שיאמר ואם יאמר אדם אחד בעצמו אלו הדברים כולם על הכוי וידור בנזיר על כל צד מאלו הששה לדין נתחייב ששה נזירות ודע זה ולפי שזכר הכוי שהוא מין חיה ומין בהמה וזכר דיני מי שנדר שהוא כך או אינו כך הביא מה שהוא דומה לזה וזה שיהיו שני אנשים באים כנגדו אחד נזיר ואחד אינו נזיר הרי מי שאמר עליהם הריני נזיר שאחד מכם נזיר חל עליו הנזירות וכמו כן אם אמר שאניכם נזירין לפי שכבר אמר אמת במקצת כמו שאמר בכוי וכמו כן אם היו הבאין נגדו רבים והיו בהן נזירין ושאינם נזירין ואפילו היו מאה חסר אחד שאינן נזירין ואחד נזיר ואמר שכולכם נזירין חל עליו הנזירות לפי שיש בקצתם נזיר כמו שחל עליו בכוי כשאמר שזה חיה לפי שקצת דרכיו דרכי חיה וזהו ענין אמרו הרי כולם נזירין ר"ל הנזירות חל על אלו כולם שאמרו כל חלק מאלו החלקים:

פרק ששי

שלשה מינין אסורין בנזיר הטומאה והתגלחת כו': (שם)
כבר בארנו הרבה פעמים [פאה פ"א הלכה ה' ושבת פ"ח הלכה א'] שהרביעית היא מדה שיעור אצבעיים על אצבעיים ברום אצבעיים וחצי אצבע וחומש אצבע ואלו האצבעות שמשערים בהן הוא הגודל מאצבעות היד. ושרה פתו הוא לשון עברי וכל משרת ענבים. וענין לצרף כזית שיהיה בלחם עם היין ששרה בו הפת כזית לפי שר' עקיבא סובר היתר מצטרף לאיסור. ואין הלכה כרבי עקיבא:

וחייב על היין בפני עצמו ועל הענבים בפני עצמן כו': (שם ע"ב)
ראיית ר' אלעזר בן עזריה מה שאמר מחרצנים ועד זג ופחות רבים בלשון עברי שנים. וענבל נורה שתולין בצוארי הבהמות והוא הפעמון שם החלול ממנו זוג ושם הגוף המקשה שמכה בצידי החלול וישמע לו קול ענבל. והלכה כר' יוסי שאמר שהחרצנים הם הגרעינין וזג הקליפה החיצונה ואין הלכה כרבי אלעזר בן עזריה אלא כשאכל החרצנים או הזגין כזית חייב כמו שאנו אומרים ברוב המאכלות האסורות:

סתם נזירות ל' יום גלח או שגלחוהו לסטים כו': (דף ל"ט ע"א)

נזיר חופף ומפספס אבל לא סורק רבי ישמעאל כו' (דף מ"ב ע"א)
כתוב בתורה בנזיר (במדבר ו') גדל פרע ולאחר שנתבאר אצלנו שסתם נזירות שלשים יום הרי השער שיהיה לו שלשים יום נקרא פרע ולכך אם גלח ראשו ימתין ל' יום עד שיהיה לו פרע ואז יתחיל למנות וישלים הנזירות וכמו כן אמרו בענין גידול פרע וליכא. ונאמר בתורה גדל פרע שער ראשו ולכך נאסר הסרת שער באיזה הדרך מדרכי ההסרה וכשהסיר שערו חייב מלקות כל זמן שהסיר שער אחד לבדו אמנם בענין הסתירה רוצה לומר שהוא סותר לו מן המנין ל' יום כמו שאמר לא יהיה זה אלא עד שיגלח רוב שער ראשו בתער או מה שדומה לתגלחת ר"ל שיספר השער במספרים סמוך לבשר הראש. ואמרו פספס כל שהוא חייב ר"ל שיעקרנו ביד ופירוש חופף החכוך ביד ומפספס החכוך בצפרנים או בכלי ובתנאי שלא יתכוין להסיר השער לפי שזאת ההלכה אמנם היא לר"ש שאומר דבר שאינו מתכוין מותר וכבר נתבאר לנו בכמה מקומות שהלכה כר"ש בדבר שאין מתכוין. ואדמה טיט איזה טיט שיהיה מכל מיני הטיט שרוחצין בהם השער כמו הנתר והטיט האדום נקרא בלשון ערב אלגנב"ר ונקרא טיט ארמיני. ופירוש סורק מסרק שער ראשו במסרק והכלי שמסרקין בו שער הראש נקרא מסרק. והלכה כר' ישמעאל:

נזיר שהיה שותה יין כל היום אינו חייב אלא אחת כו': (שם)
זה שאמרנו באלו הבבות אינו חייב אלא אחת אין זה אלא בדיני אדם שאינו מחוייב מלקות אלא אחר התראה ולכך צריך התראה על כל מלקות והוא מה שאמרו לו אל תשתה אבל [א] בדיני שמים כל זמן ששתה רביעית יין עבירה ועל כל גלוח שערו עבירה וכל טומאה שיטמא עבירה ועל זה תעשה היקש לכל איסורין שבתורה אין הפרש בזה בין איסור לאו ובין איסור כרת או איסור מיתת ב"ד אבל תדע שהבא על הערוה איזה ערוה שתהיה חייב על כל ביאה וביאה בכלל ואם אנחנו לא היינו יכולין להעניש עליו אלא עונש אחד הקב"ה מעניש אותו על כל עבירה ועבירה ואם היו ממיתין אותו ב"ד על אחת מאלו עבירות והתוודה מתכפר לו על הכל מצד התשובה לא מצד שהעונש האחד שמענישין אותו ב"ד יכפר עונות הרבה ונבאר זה במקומו:

שלשה מינין אסורין בנזיר הטומאה והתגלחת כו': (דף מ"ד ע"א)
כתוב בתורה (במדבר ו) מיין ושכר יזיר ואמרו בספרי לעשות יין מצוה כיין הרשות אבל בטומאה לא אמר לא יטמא בלבד אבל אמר (שם) לאביו ולאמו לא יטמא ובא בקבלה לאביו לא יטמא אבל מטמא הוא למת מצוה ומת מצוה הוא מת שאין לו קוברין. ותגלחתן מצוה הוא שפגע בו צרעת בימי הנזירות ונרפא ממנו שהתגלחת מצות עשה שנאמר (ויקרא יד) יגלח את כל שערו את ראשו ואת זקנו ואת גבות עיניו והעיקר בכל התורה מה שאמרו כל מקום שאתה מוצא עשה ולא תעשה אם אתה יכול לקיים את שניהם מוטב ואם לאו יבא עשה וידחה את לא תעשה וזהו ענין הותר מכללו ר"ל שיש שם צד שמותר בהם אלו הדברים האסורים ויהיה מותר בהם והענין כולו מבואר:

תגלחת הטומאה כיצד היה מזה בשלישי וכו': (שם ע"ב)
מה בין זה למצורע לפי שהמצורע אינו מביא קרבנותיו אלא ממחרת יום התגלחת השניה כמו שנבאר במס' נגעים והשיב לו ר"ע שהמצורע טהרתו תלויה בתגלחת הוא שנא' בו יגלח (שם) ואת כל שערו יגלח וכבס בגדיו וגו' אבל זה הנזיר שנטמא במת הטומאה תלויה בימים כמו שנאמר וטמא שבעת ימים וכשטבל בשביעי והעריב שמשו וגלח בשמיני יביא קרבנותיו והם שתי תורים או שני בני יונה וכבש בן שנתו לאשם בשמיני ואם לא טבל בשביעי אלא בשמיני הרי זה לא יביא קרבנותיו עד שיעריב שמשו רוצה לומר בתשיעי והוא מה שאמר ר"ט אינו מביא קרבנותיו אא"כ העריב שמשו. והלכה כר"ע:

תגלחת הטהרה כיצד היה מביא כו': (דף מ"ה ע"א)
ענין מגלח עליהן שתהיה תגלחתו אחר שחיטתן. והלכה כרבי יהודה:

רשב"ג אומר הביא שלש בהמות ולא פירש כו': (שם)

היה נוטל שער ראש נזרו ומשלח תחת הדוד כו': (שם ע"ב)

היה מבשל את השלמים או שלקן הכהן כו': (שם)
כבר ידעת לשון התורה בקרבנות נזיר שהם כבש לעולה וכבשה לחטאת ואיל לשלמים ותורת הנזיר שיגלח

שיגלח פתח אהל מועד לפיכך בא הלשון בנזיר טהור ור' מאיר אומר שנזיר טמא כמו כן כשגלח פתח אהל מועד ישלח שערו גם כן על האש אשר תחת זבח השלמים וחכ"א אינו משלח שערו על האש אשר תחת זבח השלמים אלא נזיר טהור שגלח פתח אהל מועד שנעשה כמצותו וז"ש הכתוב (במדבר ו) תחת זבח השלמים למצוה ואם שלח תחת החטאת יצא. ומה שאמר רשב"ג הלכה כמותו ואין הלכה כר"ש:

גלח על הזבח ונמצא פסול תגלחתו פסולה כו': (דף מ"ו ע"ב)
כבר נקדם לך מה שאמר אם גלח על אחת משלשתן יצא וכבר בארנו בפסחים ואנו נשים לפרש זה בתחילת זבחים שאחד מן הדברים המפסידין הקדשים הוא שיחשב בהם בשעת השחיטה הפך מה שהוא הזבח וזה הענין הוא שאומרין עליו שלא לשמן. ואין הלכה כר"ש:

מי שנזרק עליו אחד מן הדמים ונטמא כו': (דף מ"ז ע"א)
כבר נקדם לך בפרק השלישי (הלכה ג') שר' אליעזר סובר שנזיר שנטמא אחר מלאת סותר ז' ימים ומה שאמר בכאן סותר את הכל אינו רוצה לומר מימי הנזירות ואמנם רוצה לומר בטול כל הקרבנות וסתירת כולם וצריך קרבנות שלמים אחר השלום שבעת ימי טהרה וחכ"א שהוא מביא שאר הקרבנות. ואין הלכה כרבי אליעזר. וממה שצריך שתדעהו מאמר התוספתא (פ"ב) נזיר שכלו ימיו אסור לגלח ולשתות יין וליטמא למתים ואם גלח ושתה ונטמא סופג את המ' רוצה לומר שדיני הנזירות נשארין עליו עד שיגלח תגלחת טהרה לפי מה שנתבאר בזה הפרק:

פרק שביעי

כהן גדול ונזיר אין מטמאין לקרוביהן כו': (שם)
לשון התורה בנזיר (במדבר ו') על נפש מת לא יבא לאביו ולאמו לאחיו ולאחותו לא יטמא להם במותם והלשון בכהן גדול (ויקרא כ"א) על כל נפשות מת לא יבא לאביו ולאמו לא יטמא וכבר בארנו בפרק שקודם זה שהנזיר מטמא למת מצוה והביאו ראיה על זה ממה שכתוב לאביו ולאמו וכן כ"ג מטמא למת מצוה שנאמר לאביו ולאמו. והלכה כחכמים:

על אלו טומאות הנזיר מגלח על המת כו': (דף מ"ט ע"ב)
מה שאמר על המת אינו רוצה לומר כל גוף המת לפי שזה מבואר ואמנם רוצה לומר עצמותיו במנין או בבנין ואף ע"פ שאין בהם רובע עצמות ואמנם יטמא הנזיר באהלות וחייב עליהם התגלחת כשהעצמות יש בהם רוב בנינו של מת או רוב מנינו אע"פ שאין בהם רובע הקב הרי הן מטמאין באהל כמו שנבאר בפ' שני ממסכת אהלות ואם אין בעצמות לא רוב מנין ולא רוב בנין והיה בהן חצי קב אז יגלח הנזיר על אהלו · ונצל היא הליחה הזבה מן המתים כשנתעפש הבשר וזב והתחיל לכלות. ורקב הוא עפר המת שנשאר ממנו כשנאבד הליחות כולו וזה הרקב שמטמא באהל אינו אלא במת שנקבר ערום בארון של שיש או של אבן והדומה להם ויהיה שם המת כולו רוצה לומר שיהיה נקבר שלם שלא נחסר ממנו אבר ואמרו מת שחסר אין לו רקב ולא שכונת קברות ולא תבוסה ותרווד כף יתבאר בפרק (א) (עשירי) ממסכת כלים שהיא כף גדולה ושיעורה מלא חפניו. ושדרה שלשלת והם חליות שעל הגב בכללם וגלגלת היא גלגלת הראש כל אחד מהם בפני עצמו. וחצי קב שני לוגים וחצי לוג שתי רביעיות וכבר בארנו (לעיל פ"ו הל' א') שיעור הרביעית וזה הענין כולו בפרק ב' ממסכת אהלות שמטמאין באהלות ובמגע ובמשא ושם נתבאר עוד שעצם כשעורה מטמא במגע ובמשא ואינו מטמא באהל ובארנו טעמי כל אלו הדברים וראייתם. ומה שאמר בתחילת זאת ההלכה על אלו נזיר מגלח למעוטי עצם כשעורה שאינו מטמא באהל ומה שחזר ושנה על אלו נזיר מגלח למעוטי סככות ופרעות שיתבארו אחר כך. ומה שאמר עד שיטהר רוצה לומר עד שיעריב שמשו אחר שיטבול אחר ההזאה ג' וז':

אבל הסככות והפרעות ובית הפרס וארץ העמים כו': (דף נ"ד ע"א)
הסככות אצלים ר"ל האילנות שעושין צל על הארץ אם היתה טומאה תחת ענפיהם ועבר הנזיר תחת אלו הענפים ופרעות האבנים והעצים הבולטים מן הכתלים ומה שדומה להם אם היה תחתיהם טומאה ועבר הנזיר תחתיהם. ובית הפרס שדה שנחרש בו קבר ונתערבו עצמותיו עם העפר כמו שיתבאר בפרק האחרון ממסכת אהלות. וגולל הוא גב הקבר. דופק לידי הקבר. ויתבאר לך בפרק א' מאהלות שכל הנוגעים במת מי שנגע בהם יטמא טומאת שבעה וכמו כן יתבאר בפרק ב' מאהלות שבית הפרס וארץ העמים מטמאין במשא ובמגע ורביעית דם מטמא במגע ובמשא ובאהל והגולל ודופק מטמאין במגע ובאהל ואין מטמאין במשא ולשון התורה בטומאת הקבר מ"ש (במדבר י"ט) או בעצם אדם או בקבר יטמא שבעת ימים אבל אם היותו שנטמא בכל זה וחייב הזאת שלישי ושביעי כמו שבאר ואמר (שם) ומזה בשלישי ובשביעי אינו חייב בתגלחת ואינו סותר הימים הקודמים אלא בטומאות ידועות והם שיהיה מעצמו של מת לפי שנאמר (במדבר ו') וכי ימות מת עליו בפתע פתאום ולא אמר וכי יטמא לנפש וטמא את ראש נזרו. ומה שאמר ואהל רוצה לומר שנגע באהל המת או אם האהיל על רובע עצמות והוא ענין מה שאמר רובע עצמות אח"כ זכר ימי ספרו וימי גמרו של מצורע לפי שהם סותרים כמו ימי הטומאה ואין עולין לו למנין ימי הנזירות ואין סותרין הקודמין להם כמו הטומאה אלא ישלים ימי הנזירות אחר השלמת ימי ספרו וימי גמרו כמו שהוא משלים ימי הנזירות אחר שעברו שבעת ימי הטומאה שנטמא במת או בכזית מן המת ומה שמנה עמהם ולשון התורה במצורע כשנרפא מצרעתו שיגלח כמו שזכרנו וישהא שבעת ימים אחר התגלחת הטהרה והוא מ"ש (ויקרא י"ד) וישב מחוץ לאהלו שבעת ימים ואח"כ יביא קרבנותיו ואלו השבעה ימים נקראים ימי ספרו וימי הצרעת שהיה בהם מוחלט שהן ימי החלטו נקראין ימי גמרו רוצה לומר תשלום טומאתו ואומר שימי ספרו ג"כ וימי גמרו אינן עולין לו מימי הנזירות כמו שאינן עולין לו ימי טומאה כשנטמא באחת מאלו הטומאות המנויות שהנזיר מגלח עליהן אבל המצורע שצריך להסגר כמו שמבואר בתורה (שם י"ג) והסגירו שבעת ימים שנית ואלו ימי הסגר עולין לו ומנין מימי הנזירות וכמו כן הזב והזבה כל ימי טומאתם וימי הספירה ג"כ המחוייבים להם אחר הפסקות הזבות הכל עולין מן המנין וזה הלכה למשה מסיני כמו שאמר באמת [אמרו] ימי הזב והזבה:

אמר רבי אליעזר משום רבי יהושע כל טומאה מן המת שנזיר מגלח עליה כו': (דף נ"ו ע"ב)
לא תהא זו קלה מן השרץ ר"ל לא תהיה זאת הטומאה מן המת שאינו חייב עליה הנזיר תגלחת קלה מטומאת השרץ ואחר שהעיקר אצלנו שטומאת שרץ חייבין עליה על ביאת המקדש כמו שמבואר בתורה (ויקרא ה') או בנבלת שרץ טמא כ"ש זאת ומאמר ר"מ אינו נכון וכבר נתבאר בזה הפרק שהנזיר מגלח על מגע עצם כשעורה ועל משאו ואינו מגלח על רביעית דם אף ע"פ שעצם כשעורה אינו מטמא באהל ורביעית דם מטמא באהל כמו שזכרנו בפ"ב מאהלות והנה רצה ר"ע ללמד רביעית דם בק"ו מעצם כשעורה כמו שאתה רואה ועצם כשעורה לא בא לנו לשון מבואר בתורה בטומאתו כמו שנתבאר במסכת אהלות אבל היא הלכה והעיקר אצלנו אין דנין ק"ו מהלכה וזהו הענין שרמז לו בו ר' אליעזר רבו והוא ג"כ דעת רבי יהושע באמרו יפה אמרת ר"ל ההיקש נכון אילו היה מן התורה אבל מפני שזה הדין הלכה אין דנין ק"ו ולכך לא יתחייב זה והוא מה שאמר אלא כך אמרו הלכה:

פרק שמיני

שני נזירים שאמר להן אחד ראיתי אחד כו': (דף נ"ז ע"א)
מת אחד מהן א"ר יהושע יבקש אחד מן השוק כו': (דף נ"ט ע"ב)
העיקר אצלנו יתבאר לך בשלמות במסכת טהרות (פ"ד הל' ה') ונשנה במקומות הרבה שספק טומאה ברה"ר טהור וברה"י טמא ולמדנו זה מסוטה שאמר הכתוב (במדבר ה') ונסתרה והיא נטמאה הנה שספק בטומאה אחר שנסתרה ברה"י וזה כשיש ברה"י אדם אחד או שנים כמו הסוטה שאין שם אלא בועל ונבעלת אבל אם היו ברה"י שלשה אנשים או יותר ונתחדש ספק טומאה ספקו טהור לפי שהם במדרגת רה"ר לפיכך זה שאמר לשני נזירין ראיתי אחד מכם שנטמא לא שהיה עמהם בבית אחד לפי שספקו טהור יהיה כמו שבארנו ואמנם היה יוצא עמהם וזה שאמר סופרין ל' יום מדבר על סתם הנזירות שהוא ל' יום וכמו כן אם היה עליהם על דרך משל עשר שנים וזה לא יהיה ג"כ אלא כשהיה זמן אחד מהם כמו זמן חברו וכבר ידעת שקרבן טומאה הוא שתי תורים

או שני בני יונה אחד לעולה ואחד לחטאת וכבש בן שנתו לאשם וקרבן טהרה כבש בן שנתו לעולה וכבשה לחטאת ואיל לשלמים. והלכה כבן זומא:

נזיר שהיה טמא בספק ומוחלט בספק כו': (שם)
זאת ההלכה צריכה לששה עיקרים יהיו מצויין בלבך ואז יתבאר ענייניה. העיקר הראשון שמחוסר כפורים אסור בקדשים עד שיביא כפרתו ושהמצורע מכלל ארבעה מחוסרי כפרה כמו שיתבאר בפרק ב' מכריתות ואין הנזיר מכלל מחוסרי כפרה כמו שיתבאר שם. והעיקר השני שהמצורע מגלח שתי תגלחיות ואז יביא כפרתו וזה כתוב בתורה התגלחת הראשונה כשנטהר מן הצרעת אחר הטבילה והתגלחת השניה ביום הז' מן התגלחת הראשונה ויביא קרבנותיו בשמיני ואז מותר לו לאכול בקדשים וזה כולו כתוב בתורה (ויקרא י"ד). והעיקר השלישי שימי ספרו הם הימים שבין שתי התגלחיות וימי גמרו והם ימי החלט אין עולין לו מימי הנזירות וכבר בארנו זה בפרק הקודם לזה (הל' ג'). והעיקר הרביעי שאין אדם מגלח הגלחת אחת ותעלה לו לנזירו ולצרעתו. והעיקר החמישי וכבר נשנה שנזיר שנטמא בימי הנזירות ואפילו ביום אחרון סותר את הכל. והעיקר הששי הוא נזכר בזאת ההלכה במה שאמר שתגלחת הנגע דוחה לתגלחת הנזיר בזמן שהוא ודאי אבל בזמן שהוא ספק אינה דוחה ואחר שכל אלו העיקרים קיימים יתחייב מהם שנזיר אם היה עליו סתם נזירות שהם ל' יום כמו שיתבאר והוא שמדבר בו בזאת ההלכה וכשהוא ביום אחרון מן הל' יום כולם ספק טמא וכמו כן היה באלו השלשים יום ספק מוחלט הנה שאי אפשר לו לאכול בקדשים אלא אחר שישלם כמו הנזירות שהיה עליו וזה ששים יום ואינו מותר לו היין והטומאה ושיפסוק ממנו הנזירות אלא אחר מנין ד' ד' פעמים כמו ימי הנזירות שהם עליו ואז אחר ק' ועשרים יום וטעם זה לפי שהתגלחיות המחוייבות לו הם ד' הגלחיות תגלחת טומאה לפי שהוא ספק טמא ותגלחת טהרה ושתי תגלחות של מצורע לפי שהוא ספק מצורע ויגלח כל אחד מאלו הד' בתשלום זמן הנזירות לפי שאלו שתי הספקות שנפלו בטומאה ובצרעת ארבע הרכבות אחת מהם שהוא טמא ודאי ומוחלט ודאי או טמא ודאי ואינו מוחלט או מוחלט ודאי ואינו טמא או ודאי טהור ואינו לא מצורע ולא טמא מת והתגלחת הראשונה שיגלח אחר תשלום ל' יום שהיה בהם ספק טמא וספק מוחלט אם הוא אינו לא טמא ולא מוחלט אינו חייב באחרת ואם היה הוא מוחלט וטמא תהיה זאת התגלחת הראשונה משתי התגלחיות המחוייבות למצורע ואין אנו יכולין לגלחו התגלחת השניה ביום הז' מזאת התגלחת לפי שהוא מוחלט בספק וגהום שמא אינו מצורע אבל הוא טמא ודאי וכבר סתר הל' יום הראשונים מפני הטומאה והוא עכשיו באלו הל' יום השניים נזיר ואינו מותר תגלחתו בימי הנזירות זאת התגלחת השניה המחוייבת לו בהיותו ספק מוחלט אחר שהיא ספק וזהו ענין מה שאמרו נגלחו בתוך שבעה אי אפשר דילמא לאו מוחלט הוא ורחמנא אמר (במדבר ו') תער לא יעבור על ראשו לפיכך נניחהו עד שישלים השלשים יום השניים ואז נגלחהו התגלחת השניה אשר בה נשלמה טהרת מצורע ואז יאכל בקדשים לפי שהוא כבר גלח שתי התגלחיות ובין כל אחת ואחת ל' יום ואם היה מוחלט כבר נטהר לפי שאינו מתנאי הטהרה שלא יהיה בין תגלחת ותגלחת אלא שבעה ימים ולא יותר אלא הכוונה שלא יהיה פחות וכבר נתבאר שאי אפשר לו טהרתו אלא אחר ששים יום ונשאר ענין היתר שתיית היין והטומאה ונאמר ג"כ אילו מוחלט ודאי היה בשלשים יום הראשונים והיו ימי גמרו והל' השניים היו ימי ספרו והם אותן שיהיו בין שתי התגלחיות כמו שבארנו והעיקר אצלנו שימי גמרו וימי ספרו אין עולין לו לפיכך צריך שישהא אחר אלו הס' יום ל' יום נזיר ויגלח תגלחת שלישית ואמנם אילו היה מוחלט בלבד לא היה צריך יותר אלא שאנו אומרים גם כן שמא טמא היה בודאי ועל כל פנים יש לו לגלח הגלחת טומאה לפי שלא תעלה תגלחת אחת לנזירו ולצרעתו לפיכך ישהא שלשים יום פעם רביעית ויגלח תגלחת רביעית ותהיה התגלחת הראשונה מזאת הד' לספק ימי גמרו ר"ל התגלחת הראשונה מב' התגלחיות המחוייבות למוחלט והתגלחת השניה לספק ספרו ר"ל הב' משתי תגלחיות המוחלט והתגלחת השלישית לספק טומאתו שצריך שתהיה ג"כ אחר ימי נזירות עד שיסתור אותה אחר שזה הספק נתחדש בימי הנזירות כמו שבארנו בתחלה והתגלחת הרביעית תגלחת טהרה ועל זה ההיקש בעצמו יהיה הדין במי שנזר בנזיר י' שנים על דרך משל ואח"כ היה בהם כולם ספק מוחלט ונתחדש לו ספק טומאה בסופם הנה הוא אוכל בקדשים אחר כ' שנה ושותה ביין אחר מ' שנה כמו שבארנו והוא מה שאמרו בת שנה ר"ל נזירות בת שנה אוכל בקדשים אחר שתי שנים ושותה ביין אחר ד' שנים ומגלח ד' תגלחיות ואמנם הקרבנות שיקריב אין ספורו נאות בכוונת זה הפירוש:

פרק תשיעי

הכותים אין להם נזירות נשים ועבדים יש להן כו': (דף ס"א ע"א)
חומר בעבדים מבנשים שהוא מפר נדרי אשתו כו': (דף ס"ב ע"ב)
עבר מכנגד פניו ר"מ אומר לא ישתה ורבי יוסי אומר ישתה כו': (שם)
בתחילת פרשת נזיר נאמר (במדבר ו') דבר אל בני ישראל ואמרו בני ישראל ולא עובדי כוכבים ואמר הבורא יתברך בענין השבועות והנדרים כולם (שם ל') לאסור אסר על נפשו ואמרו מי שנפשו קנויה לו יצא עבד שאין נפשו קנויה לו וכפוף הוא שיכריחהו על שתיית היין והטומאה והעיקר אצלנו בעבדים לנזירות כופהו לנדרים אינו יכול לכפותו לשבועה אינו צריך לכפותו לפי שלא ישבע אלא על מה שיש לו רשות והוא אין לו רשות בעצמו ואמנם הנדרים המחוייבים לו כגון שיאמר עלי כך וכך כל זמן שתעשה כך וכך או שיאסור על עצמו דברים שאין בהם עינוי נפש שלא יגיע לעבד נזק לעצמו ולא יתבטל רצון רבו ואם אמר אדם לעבדו מופר לך כבר בטל ממנו זכותו וחזר בן חורין לכך משלים נזירותו. ומה שאמר עבר מלפניו רוצה לומר אם ברח ממנו או שיצא מאצלו והוא נזיר ר' מאיר אומר לא ישתה בשביל שידאג ויחזור לרבו שיכריחנו לשתות יין ור' יוסי אומר ישתה כדי שלא יחלים וימות שאי אפשר שרבו לא יבקשנו ויתפשנו ויחזור לרשותו ונמצא כאילו הוא נשאר ברשותו:

נזיר שגילח ונודע לו שהוא טמא אם טומאה ידועה כו': (דף ס"ג ע"א)
טומאת התהום היא הטומאה הנעלמת אשר לא ידעה אדם בשום פנים ר"ל שאין רמז וראיה שיש בזה המקום מת ושהוא מקום טומאה עד שנטמא זה והוא לא ידע וזהו מה שאמרו כל שאין מכירה אחד בסוף העולם ועוד אמרו לא אמרו טומאת התהום אלא למת בלבד לאפוקי הרוג דלא לפי שכבר נודע מי שהרגו בלי ספק וכמו כן נקרא הקבר אשר לא ידעו אדם בשום פנים קבר התהום והנזיר שנטמא בקבר התהום וידע אחר טומאתו שהוא נטמא במת אינו מבטל ימי הנזירות ואינו סותר ואין זה לקוח מהקבר ואין לו ראיה אלא הלכה למשה מסיני והוא מה שאמרו טומאת התהום גמרא גמירי להו ומה שאמר נזיר שגלח ר"ל תגלחת טהרה ואחר כך ידע שהוא נטמא בימי הנזירות טומאת התהום עשו ספיקו טמא ואפילו היתה הטומאה שטה על פני המים מפני שהיא טומאת מת ונבאר בפ' רביעי ממסכת טהרות (הלכה ח') שספק טומאה צפה על פני המים טהור אמנם זה בשרץ לבדו ונבאר ראיה לזה ופי' להקר להלטן והוא שם הגנה ומה שאמרנו שספיקו טהור כשידע זה אחר התגלחת שהיא בהיותה טומאת התהום לפי שהוא משוקע בקרקע ויש לנו לומר שלא ידע בה שום אדם ואין אנו יכולין לומר כן כשצף על פני המים לפי שהוא מזומן שיראוהו בני אדם וידעוהו וכבר הגיע לך מזה המקום ענין צריך שיהיה מצוי לזכרון תמיד והוא שמת כשנמצאהו בענין (ב)שאי אפשר שלא ידע אותו שום אדם בזה המקום הנה אנחנו נחשבהו במדרגת טומאת התהום אא"כ נמצא מי שידע בו ואם נמצאהו מגולה ונראה לא נאמר אולי לא עבר שום אדם עליו ולא ראהו ואין מי שידעהו אלא נאמר שכבר נודע ואינה טומאת התהום ואשוב אל הכוונה אם זה אשר ירד ליטהר מטומאת מת וטהר והשלים נזירותו ואח"כ ידע שזאת המערה שנטהר בה היה בה מת משוקע בקרקע המערה סותר ויעמוד בחזקת טומאה והטעם בזה מה שאמר שחזקת טמא טמא ופי' רגלים לדבר שהענין יצא לדבר שאין לו הכלית כל זמן שנלך אחר האפשריות ואמנם העיקר כשנתקיים איזה ענין שיהיה נניחהו בחזקתו עד שיבא דבר מבואר שיבטלהו מזאת החזקה וכל דבר שיהיה בו ספק ואפשרות אחר ש"ז לא יסתלק החזקה אחר כן הביא כל מה שדומה לזה.

המוצא מת בתחלה מושכב כדרכו נוטלו כו': (דף ס"ד ע"ב)
מה שאמר המוצא לא שיהיה מגולה בלתי שיחפש אחריו ויחפור אומרו מת לא שיהיה הרוג ואמר מושכב לא שימצאהו יושב ואמר כדרכו לא שיהיה ראשו בין ירכותיו לפי שכל זמן שיהיה בו דבר מאלו אינו עושה שכונת קברות. ופי' תבוסה המקום שמתגלגל בו נגזר מלשון מתבוססת בדמיך (יחזקאל ט"ז) ובארו זה שמאסף עם המת העפר הלח שלו כולו שהוא מתחתיו ויחפור מן העפר התיחוח ומקרקע בתולה ג' אצבעות ואז יטהר זה המקום וסמך לזה למה שאמר (בראשית מ"ז) ונשאתני

הגהות הגרי"פ (א) נ"ל בפרק י"ז הלכה י"ב: (ב) נ"ל שאפשר ועיין אורה מישור מ"ש על פירש"י דף ס"ג: ד"ה בתנן:

ונשאתני ממצרים וידוע שהם ישאוהו משם אבל הכוונה הוא עמי מעפר מצרים שאני שוכב בו לפי שתמצית הלחות והבשר המעופש מעורב בזה העפר וכבר בארתי לך בפ' השביעי העיקר שהוא אצלנו מת שחסר אין לו רקב ולא תבוסה ולא שכונת קברות וזה כשנמצא מת אחד או שנים או יותר אבל הם במקום אחד רוצה לומר קרובים זה לזה לפי שנאמר מקום זה הוקברו בו מתים אבל אם היו שלשה מתים ובין כל אחד ואחד ארבע אמות או יותר מד' אמות פחות משמונה הרי אנו חוששין שיהיה זה המקום בית הקברות ודין בית הקברות שיבדוק בהן עשרים אמה כמו שיתבאר מעשה הבדיקה בסוף אהלות:

כל ספק נגעים בתחלה טהור כו': (דף ס"ה ע"ב)

בז' דרכים בודקין את הזב עד שלא נזקק לזיבה כו': (שם)

יתבאר היאך הוא ספק נגעים בסוף פרק חמישי ממסכת נגעים ומשם דרשו לפי שזה המקום לא נבארו לפי שאין בו שום דבר מכוונת המסכת וכמו כן בפרק שני מזבים נבאר אלו השבעה דרכים. וענין אמרו ספקו ושכבת זרעו טמאים שאנו לא נאמר כשראה ראיה אחת אחר שכבת זרע מחמת שכבת זרע ראה כמו שאנו אומרים בראיה וזהו ענין מאמרם לומר שאין תולין בה ובזבים יתבאר עקרים אלו כולם. והלכה כחכמים:

נזיר היה שמואל כדברי ר' נהוראי שנאמר ומורה לא יעלה כו': (דף ס"ו ע"א)

תועלת ידיעתינו בשמואל אם הוא נזיר או לא למי שאמר הרי כשמואל או שיספר ספור מספוריו כמו שאמרנו בשמשון. והלכה כרבי נהוראי:

סליק פירוש המשניות להרמב"ם ממסכת נזיר

*)זאת תורת הנזיר בכל הלכותיו כסדרן

בנזירות יש עשר מצות. ב' מצות עשה ושמונה מצות ל"ת. א' שיגדל פרע. ב' שלא יגלח שערו כל ימי נזרו. ג' שלא ישתה הנזיר יין. ד' שלא יאכל ענבים לחים. ה' שלא יאכל צמוקין. ו' שלא יאכל חרצנים. ז' שלא יאכל זגין. ח' שלא יכנס לאהל המת. ט' שלא יטמא למתים. י' שיגלח על הקרבנות כשישלים נזירתו או כשיטמא. ויש בו עוד מ"ע ככל היוצא מפיו יעשה ומל"ת לא יחל דברו. וחייב על כל לאו בפני עצמו: **בקבלת** נזירות א"צ שיוציא בשפתיו מה שבלבו אלא כיון שגמר בלבו והוציא בשפתיו שממשמעותן כהוקין מלשון נזירות הוי נזיר. כגון שהיה נזיר עובר לפניו ואמר אהא וכן אם אחז בשערו ואמר אהיה נוה או אהא מכלכל או אהא מסלסל או שאמר הריני מסלסל או הריני מכלכל או הרי עלי לשלח פרע וגמר בלבו להזיר ה"ז נזיר. ואלו הן כינויי נזיר נזיק נזיח פזיח. כתב הרא"ש צריך אדם ליזהר שלא יוציא מפיו לשון דומה לנזירות: כשנזר באחד מאבריו שהחיות תלוי בו הוי נזיר. אם נזר באחד מג' מינים דהיינו ביין או בטומאה או בגילוח הוי נזיר בכולן אפילו אמר שלא היה יודע שנזיר אסור בכולן ואפילו התנה בפירוש על מנת שאהיה עושה אחד מג' דברים אלו אבל נזר מן הסגוגרות או מן הדבילה וכיוצא בהן אסור בהן לבד ואינו נזיר: נזירות הוא מכלל נדרים לפיכך פטור בנזרי שוגגים ואונסים וזירוזין והבאי וטעות ויש בשאלה ויש בהתפסה. ספק נזירות להקל. ששה שראו כוי ונזרו עליו כל אחד בספק אחר מספק חיה או בהמה כולם נזירים שיש בכוי ו' דרכים וכן באנדרוגינוס. נשים ועבדים וקטנים שהגיעו לעונת נדרים נוזרים בנזירי ובעל מיפר נזירות אשתו והרב יכול לכוף לעבדו לבטל נזירותו ואין מפירין לעבד וכשיוצא העבד לחירות צריך להשלים נזירתו. האיש מדיר את בנו הקטן בנזיר ולא האשה והבן או קרובין יכולין למחות. האומר הריני נזיר אם אעשה כך וכך או אם לא אעשה וכיוצא בזה ה"ז רשע ומנזירות רשעים הוא אבל הנודר לה' דרך קדושה ה"ז נאה ומשובח: נזירות נוהגת בפני הבית ושלא בפני הבית לפיכך מי שנדר בזמן הזה בנזיר הרי הוא נזיר לעולם כי אין לנו בית שיכול להביא קרבנותיו ואינה נוהגת אלא בא"י ואם נזר בח"ל קונסין אותו שחייב לעלות לא"י ולנהוג שם מנין נזירותו וכ"ז שהוא בח"ל כל דין נזירות עליו וכן מי שנדר עתה בנזיר חייב לעלות לא"י ולהיות נוהג שם נזירות עד שימות או עד שיבנה בהמ"ק: אין נזירות פחותה מל' יום. ובין אמר שעה א' או אמר הריני נזיר א' כמכאן ועד סוף עולם הוי שלשים יום. פירש זמן יותר מל' יום נוהג כזמן שפירש. ואם קיבל הרבה נזירות נוהג כמנין שקיבל כל אחד ל' יום אפילו אמר מאה אלף נזירות שאי אפשר שיחיה כזמן הזה מונה זה אחר זה ומגלח כל פעם אחר שלשים דהיינו בראשונה ביום ל"א ובשניה ביום ס"א ואם גילח בראשונה ביום שלשים מגלח השניה ביום ששים ואם גילח ביום ל"ט יצא שיום ל' עולה לכאן ולכאן. ובכל תגלחת אינו שותה ביין ולא מיטמא למתים. אמר הריני נזיר אחת ומחצה או הריני נזיר ואחת או הריני נזיר ויום אחד או ושעה אחת ה"ז נזיר שתי נזירות אמר הריני נזיר ואחת ועוד ה"ז ג' אמר ג"כ ושוב ה"ז ד'. אמר הריני נזיר [א] שלשים יום ויום אחד או ושעה אחת ה"ז נזיר ל"א יום. היו ב' כיתי עדים מעידין אותו אלו מעידין שנזר שתים ואלו מעידין שנזר ה' ה"ז נזיר שתים שבכלל חמש שתים. מי שנזר שתי נזירות ומנה הראשונה והפריש קרבן ואפי' הביא כפרתו וגילח ואח"כ נשאל על הראשונה והתיר נדרו עלתה לו מה שמנה בשניה: אמר הריני נזיר לעולם או כל ימי חיי ה"ז נזיר לעולם ואם אמר אלף שנה הרי זה נזיר לזמן קצוב והפרש בין זה לזה שהנזיר לזמן אסור לגלח עד סוף ימיו שקצב ונזיר עולם אם הכביד מיקל בתער כל י"ב חדש ומביא קרבנו ג' בהמות כשיגלח ונזיר עולם שנטמא מביא קרבן טומאה ומגלח תגלחת טומאה: אמר הריני נזיר יום א' לפני מיתתי ה"ז נזיר לעולם וכן אם אמר לא אפטר מן העולם עד שאהיה נזיר. מי שאמר הריני נזיר כשמשון בן מנוח כבעל דלילה כמי שעקר דלתות עזה כמי שנקרו פלשתים את עיניו ה"ז כנזירות שמשון ודינו שאסור ביין ובתגלחת לעולם ומותר להיטמא למתים ואינו יכול לשאול על נדרו: אמר הריני כשמואל הרמתי כבן חנה כבן אלקנה כמי ששסף את אגג בגלגל וכיוצא באלו ה"ז נזיר עולם. אמר הריני נזיר מלא חבית או מלא קופה בודקין אותו אם אמר נתכוונתי להאריך זמן נזירות מרובה הרי זה נזיר ל' יום בלבד ואם אמר סתם נדרתי רואין את הקופה כאילו מלאה חרדל ויהיה נזיר עולם. אמר הריני נזיר אם אוכל ככר זו הריני נזיר אם אוכלנה הריני נזיר אם אוכלנה ואכלה חייב ג' נזירות. האומר הריני נזיר ונזיר כשיהיה לי בן והתחיל נזירות שלו ואח"כ נולד לו בן משלים את שלו ואח"כ מונה של בנו. ואם אמר נזירות בנו תחלה פוסק את שלו ומונה של בנו ואח"כ חוזר ומשלים שלו ושתיהן כנזירות אחת ואם נטמא בתוך נזירות של בנו סותר הכל. נטמא אחר נזירות בנו כשהתחיל להשלים את שלו אינו סותר אלא עד נזירות בנו. ואע"פ שלא נשאר לו מנזירות ל' יום צריך למנות להשלמתו ל' שאין בין תגלחת לתגלחת פחות מל' יום: האומר הריני נזיר לאחר כ' יום וחזר ואמר הריני נזיר מעתה מאה יום מונה עשרים יום ופוסק ומתחיל למנות ל' יום שהוא הנזירות שנדר לאחר כ' ואחר הל' יום מגלח ומביא קרבנותיו וחוזר ומונה פ' יום. אמר הריני נזיר לאחר כ' והריני נזיר מעתה מונה ב' נזירות שלמים זה אחר זה מטעם הנ"ל. אמר הריני נזיר ביום שבן דוד בא בו אם בחול נדר ה"ז אסור לעולם ואם בשבת או בי"ט נדר אותו יום מותר מכאן ואילך אסור לעולם. נדר בנזיר וטעה שאינו נדר והיה נוהג היתר בנדרו ושתה יין ואח"כ נודע לו שהוא חייב בנזירות הרי זה מונה מעתה שנדר [אבל טומאה ותגלחת סותרין. כ"מ מהרב תוי"ט פ"ה מ"ג] ומד"ס שינהג איסור כימים שנהג היתר ואם לא נהג איסור קונסין אותו כמו בשאר נדרים שאין מתירין לו עד שינהג איסור. וכל ב"ד שיזקק לו להתירו היו מנדין אותו ב"ד. ודוקא בנזירות מועטת אבל בנזירות מרובה דיו שינהג ל' יום בנזירות אע"פ שעבר כל ימיו על נזירותו. האשה שנדרה בנזירות ושלמה נזירות טהרה והביאה קרבנה ונשחט אחד מן הבהמות ונזרק דמה אע"פ שעדיין לא גלחה אינו יכול להפר ואם קודם זריקה יכול להפר אבל בתגלחת טומאה יפר מפני שצריכה עדיין למנות נזירות אחרת. ג' מינין אסורין בנזיר הטומאה והתגלחת והיוצא מן הגפן. היוצא מן הגפן כיצד היינו שאכל כזית מן הפרי שהוא ענבים לחים ויבשים או בוסר או יין קרוש ושתה רביעית יין או מפסולת פרי שהיא הזגין והם הקליפה החיצונה או החרצנים והם הגרעינים ושתה רביעית חומץ ה"ז לוקה אבל העלין והלולבין ומי גפנים וסמדר מותרין שמין העץ הן נחשבין. כל איסורי גפן מצטרפין זה עם זה בין בתערובות בין שאכלן זה אחר זה והיתר אין מצטרף לאיסור. טעמו ולא ממשו אסור מד"ס. ממשו ולא טעמו מותר. שתה ביין כל היום אע"פ שחייב לשמים על כל רביעית אם לא התרו בו בין כל אחד ואחד אינו לוקה אלא אחת ומד"ס שנזיר לא יעמוד במושב שותי יין ויקחיב הכרם. עבר ואכל או שתה היוצא מגפן אינו סותר מימי נזירתו כלום. ואסור ביין מצוה כיין רשות. תגלחת כיצד גילח שער אחד בין בתער בין בזוג או תלשה בידו המגלח והמתגלח חייב והוא שעשה כעין תער שלא יכול לכוף ראשו לעיקרו. העביר עליו סם שמשיר השיער אינו חייב וביטל מצות עשה. גילח כל ראשו והתרו בו בין כל שער חייב על כל אחד ואחד ומופף את שערו בידו ולא באדמה ולא יסרוק. עבר וגילח מיעוט שער ראשו אפילו במזיד אינו סותר מימי נזירותו נתגלח רוב ראשו אפי' באונס ובשגגה ה"ז סותר ל' יום עד שיהיה לו פרע ואותן ל' יום אין עולין לו מן המנין וכל דקדוקי נזירות עליו ואח"כ מתחיל למנות להשלים נזירתו. נזיר מותר בתגלחת מצוה דהיינו בתגלחת מצורע. ואין ימי חלוטו וספרו עולין לו אבל ימי הסגרו עולין לו למניינו. טומאה כיצד נטמא למת פעמים הרבה שפירש וחזר ונגע או נשא או האהיל והתרו בו בין כל אחד ואחד לוקה על כל אחד ואחד אבל אם היה נוגע במת ועדיין המת בידו ונוגע במת אחר אף ע"פ שהתרו בו אינו חייב אלא אחד ולוקה [ב] אף משום לא תאחר לשלמו שמשהה נזירות שהיה נכנס לבית ושהה שם עד שמת שם המת או שנכנס לאהל המת בשידה תיבה ומגדל ובא חבירו ופרע גג התיבה מעליו מדעתו לוקה משום לא יבא ומשום לא יטמא שטומאה וביאה באין כאחד אבל נכנס כדרכו טומאתו קודמת לביאתו שמעת שיכנס חוטמו נטמא. נכנס לאהל המת או לבה"ק בשגגה ואחר שנודע לו התרו בו ולא יצא ושהה שם כדי השתחויה לוקה. ומותר ליטמא למת מצוה. נדר בטומאתו או בבה"ק חלה עליו כל תורת נזירות ואין עולה לו עד שהזה ג' וז' ויטבול בז' ויום ז' עולה לו למנין ואם התרו בו שלא יזיר אם אינו צריך שהייה ואינו מגלח תגלחת טומאה אלא כשיהיה לו טהרה הללה: נזיר שנטמא בטומאה שמגלח עליו מיום ג' מגזינוהו ואילך אפי' ביום מלאת נזרו בסוף היום אפי' באונס סותר הכל. נטמא אחר יום מלאת שהוא יום הבאת קרבנות טהרה אינו סותר אלא ל' ואם נטמא אחר שנזרק עליו אחד מן הדמים אפילו לא גלח עדיין אינו סותר כלום אלא מביא קרבנותיו כשיטהר: **תגלחת** טומאה כיצד נזיר שנטמא בטומאה שמגלח עליו ה"ז מזה בג' ובז' ומגלח שער ראשו בז' ואינו צריך לגלח על פתח המקדש ולא להשליך שער ראשו על האש ושערו אסור בהנאה וטעון קבורה והמגלח במקדש אם השליכן תחת דוד האשם יצא. וטובל בז' אחר ההזייה ומעריב שמשו ומביא קרבנותיו ביום ח' ואם איחר טבילתו מביא קרבנותיו ביום שלאחריו והן שתי תורים או שני בני יונה אחד לעולה ואחד לחטאת וכבש בן שנה לאשם ואם גלח בח' מביא קרבנותיו בו ביום. ומתחיל למנות משיביא חטאתו אבל עולתו ואשמו אין מעכבין. ואם חזר ונטמא קודם שהביא אשמו ועולתו חייב בקרבנות אחרות אבל נטמא קודם שהביא חטאתו ואפילו טומאות הרבה ואפילו נתאחר כמה ימים בהבאת חטאתו אינו מביא אלא קרבן א'. והטומאות שהנזיר מגלח עליהן הן י"ב טומאות שמגלח על מגען ומשאן והאהלן ויש עוד שמגלח על מגען ולא על משאן והאהלן וכן להפך [הלא המה כתובים במיימוני פרק ז' מהלכות נזירות]: **תגלחת** הטהרה כיצד. כשיגמור הנזיר ימי נזירתו מביא מן מעות חולין ג' בהמות כבש לעולה וכבשה לחטאת ואיל לשלמים אע"פ שלא פירש איזו לעולה ואיזה לחטאת סתמן כפירושן ומביא עם איל השלמים ששה עשרונות ושני שלישי עשרון סולת בכלי אחד ואופה מהן כ' חלות י' חלות מצות וי' חלות רקיקי מצות ומושח הכ' חלות ברביעית שמן. ושוחט החטאת תחלה ואח"כ העולה ואח"כ השלמים ואח"כ מגלח ראשו כשיהיה פתח העזרה פתוח ומקום גילוח בעזרת הנשים בלשכת הנזירים שהיתה בקרן מזרחית דרומית ושם מבשלין את שלמיהן ואם גלח במדינה יצא ובכ"מ שמגלח משליך שערו לאש תחת הדוד של שלמים ואם השליכן תחת החטאת יצא וכן אם גילח אחר שחיטת החטאת או העולה יצא. ואח"כ נוטל הכהן את הזרוע בשלה מן האיל וחלת מצה אחת מן הסל ורקיק אחד ונותנן על כפי הנזיר או הנזירה ומניפן. ואח"כ מותר הנזיר בכל דבר. וכ"ז שלא הביא קרבנותיו כל דקדוקי נזירות עליו. נזיר ממורט אינו צריך להעביר תער ואע"פ שאין לו שער ולא כפים מקריב קרבנותיו ואף ע"פ שיש לו אינו מעכב שהגילוח ונתינת כפים והנפה אינן אלא למצוה ולא לעכב. גילח בלא תער או שייר ב' שערות לא קיים מצות גילוח בין טהור בין טמא. שייר ב' שערות וצמח ראשו כולו ואחר כך גלח אותן הב' שערות שהניח לבד לא יצא. נשרה אחת וגלח אחת לא יצא. גילח אחר שהביא ג' קרבנות ונמצא רק אחד מהם כשר תגלחתו כשרה ויביא שאר הזבחים כהלכתן. גילח על אחד משלשה שנשחט שלא כהלכה תגלחתו פסולה וזבחיו לא עלו לו. וכ"מ שאמרו תגלחתו פסולה הרי הוא כמי שנתגלח בתוך ימי נזירתו שהוא סותר ל' יום: נזיר שהפריש מעות סתומין לקנות מהן קרבנות ומת הרי בניו הזכרים הנזירים מביאין מהן קרבנותיהם ולא בנותיו ובכור נוטל בהן פי שנים. וצריכין שיאמרו בפירוש הרי אנו מגלחין על מעות אבינו לא אמרו יפלו המעות לנדבה. היו מעות מפורשין דמי עולה לעולה דמי שלמים לשלמים ונאכלין ליום אחד ואין טעונין לחם דמי חטאת ילכו לים המלח. וכן במעות סתומין ומפורשין שהותירו. וכן אשה נזירה שהפרישה קרבנותיה ממעות שלה והיפר לה בעלה אבל נטמאה ואחר כך היפר לה מביאה קרבן טומאה. [דין נזיר שנצטרע מבואר במיימוני פ"י מהלכות נזירות]: סליק

*) בדפוס נאפולי ליתא לכ"ז ע"כ נראה שהוא אינו מפירוש הרמב"ם רק מאיזה פוסק אחר:

הגהות מהר"ב רנשבורג [א] נ"ל שלשים ואחד יום או כו' וכן הגיה המל"מ ברמב"ם פ"ג דנזירות הלכה ח' וכן מוכח מהסוגיא דנזיר דף ז ע"ב דאם אמר שלשים יום ויום אחד דהוו שתי נזירות משום ליטנא יתירא ודו"ק: [ב] כן הוא בנדרים ג'. ובר"ן שם דלקי אבל תאחר דנזירות וכ"ה ברמב"ם פ"ה מהלכות נזירות הלכה כ"א:

חדושי אגדות — מסכת נזיר — מהרש"א

דף ד ע"ב התם מלאך הוא דקאמר כו'. ולא תיקשי למה לא קיים אביו מנוח דברי המלאך דיש לומר שהמלאך לא הזכיר בנזירתו אלא מורה לא יעלה על ראשו וזה קיים כדלעיל נזיר שמשון אינו מיקל בתער ולא הזכיר שלא יטמא ודפריך מנלן דאיטמי כו' הכי פריך ותימא דאביו קיים דברי המלאך לעשותו נזיר גמור שלא יטמא כשאר נזירים והא דלא הזכיר רק איסור גילוח היינו שיוסיף על שאר נזירים שלא יהא מיקל בתער לעולם ויש לכוון בזה שאמר המלאך נזיר אלהים יהיה וגו' ולא אמר נזיר לה' כדכתיב בתורה גבי נזיר להזיר לה' הורה בזה כי לא היה נזיר במדת הרחמים כשאר נזירים רק במדת הדין והגבורה שעל כן קראוהו שמשון הגבור ועליו נאמר דן ידין עמו וק"ל: **ואשלם את נדרי אשר וגו'.** בפ"ב דתמורה פירש"י כלומר אשלים את נזירותי ואגלח עכ"ל והיינו שמביא ג' בהמות לגלוח ובגמרא קאמר התם אשר נדרתי בחברון והלא עיקר נזרו בגשור היה כדכתיב כי נדר נדר עבדך בשבתו בגשור וגו' בגשור בעי למימר אלא להביא כבשים מחברון ופריך בחברון מחברון מיבעיא ליה ומסיק אלא כיון דהותרו הבמות כל היכא דבעי מקריב ע"ש:

דף ה ע"א הני ארבעים שנין כו' היא שנת עשר לשמואל הרמתי ובתמורה פ"ב מסיים בה עשר שנה שמלך שמואל שנה אחת שמלך שמואל ושאול וב' שמלך שאול בעצמו ול"ז שמלך דוד ועיין פירש"י שאבשלום היה יודע שעתיד דוד למלאות מ' שנה כו' ע"ש ודברי נביאות הן לפרש שתלה מרד אבשלום בשאלו להם מלך בימי שמואל שמזה נטל אבשלום עצה למרוד במלכות אביו כמו שמרדו ישראל בשאול להם מלך אחר שמלך שמואל עליהם כמפורש בקרא דחשיב ליה מרידה וק"ל:

דף לב ע"ב זה מקדש ראשון ומקדש שני כו' מפירש"י נראה לפי הדרש יהיה היכל ה' הראשון לשון שבועה וכמ"ש פ' עשרה יוחסין היכלא בידינו והשנים זה מקדש ראשון ומקדש שני אבל אם כן חורבן מקדש שני לא משתמעי מיניה אבל בערוך פירש וז"ל היכל וגו' זה מקדש ראשון ומקדש שני ומקדש שלישי פ"מ תרי חרוב והשלישי יעמוד עד עולם עכ"ל ותלמודא דלא נקט אלא מקדש ראשון ומקדש שני היינו שיחרבו ולא נקט מקדש השלישי שיעמוד לעולם וק"ל:

דף סו ע"א והלא אין מורה אלא של בשר ודם כו'. אין ר"ל מלשון יראה דלא מצינו לו ה' בסופה אלא א' בסופה אלא מלשון מרות ושררה כדמתרגם ומרות איניש לא תהא עלוהי ובנוסחת ע"י הוא כן בלשון המשנה ובכל נוסחות גמרות ישנות אינו ומליצתא דקאמר אין מורה אלא של בשר ודם כו' משמע דהכוא דכתיב גבי שמשון נמי הכי מפורש והא דכתיב ביה נתינת טעם כי נזיר אלהים יהיה וגו' ה"ק כל זמן שנזיר אלהים יהיה לא יעלה עליו מרות של בשר ודם אבל כשתתבטל נזירותו יעלה עליו מרות בשר ודם כמפורש בקרא אם גלחתי וסר כחי משא"כ בשמואל שלא תלה מרות שלו בנזירות כלל ודו"ק: **ע"ב גדול** העונה אמן כו'. זה המאמר עיקרו פרק אלו דברים כי שם ודאי מקומו אמתניתין דעונין אמן אחר ישראל כו' אבל הכא לא שייך כלל ויש לכוון בזה לפי שמזונותיו של אדם קשים כקריעת ים סוף וע"כ צוה הקב"ה להאוכל ושבע לברך עליו כמ"ש ואכלת ושבעת וברכת וגו' שע"י זה הקב"ה משפיע ברכותיו להיות לו בריוח מזונות כי יש לאדם מקטרגים בדבר מלתת לו מזונותיו הקשים בריוח ואלו הברכות הם המליצים יושר וסנגורים טובים לנגד המקטרגים ולזה דימה הברכות והעניית אמן לגולייירין המתגרים ולגבורים המנצחים במלחמה כי הוא ממש כמו שכתבתי שהברכות הם הגולייירין ועניית אמן הם הגבורים לנצח המלחמה נגד המקטרגים שהם מלאכי משחית כמ"ש בשני גולייירין אף וחימה והשתא נסמך זה המאמר לכאן מתניתין של סיומא דמסכת נזיר כדמיון זה בעצמו בענין נזירות שמואל ושמשון כי הנזירות ופרישות הוא דיבוק אלוה כמ"ש להזיר לה' והוא נותן כח וגבורה בפמליא של מעלה להשפיע על אותו אדם כח וגבורה נגד המקטרגים כמ"ש מפורש בשמשון ומורה לא יעלה כו' כי נזיר אלהים וגו' והוא יחל להושיע את ישראל וגו' ורבי נהוראי יליף בגזרה שוה לשמואל כן כדמשמע נמי בקראי שהצליחו ישראל במלחמה על ידו ור' יוסי דפליג עליה ודאי אין מקרא יוצא מידי פשוטו דמורה לא יעלה על ראשו משמע גילוח שער אלא דקאמר דלא איצטריך ג"ש לענין כח וגבורה שניתן לו דה"נ משמע ומורה היינו מרות ושררה ודו"ק: **אמר** רבי אלעזר א"ר חנינא תלמידי חכמים מרבים שלום כו'. זה המאמר איתא בסוף מסכת יבמות גם בסוף מסכת ברכות וכבר כתבנו שם טעמו והכא לכאורה אין לו מקום ואם לסיים המסכת בדברי אגדה הא כבר קיים בדברי אגדה בברכה אלא שממהרין למברך הת"ה כדלך שסיימו הנביאים בדבר טוב ויש לפרש בזה דקאי נמי אמתני' דמסיים בה מסכת זה בענין נזירות שמואל ושמשון שמבטן אמם הוזמנו לעבודת ה' כמ"ש בשמואל ונתתיו לה' כל ימי חייו ובשמשון כתיב נזיר אלהים יהיה וגו' ולזה בא זה המאמר לכאן ת"ח מרבים שלום כאילו שזכר במתניתין שהיו שופטי ישראל לעשות שלום ביניהם כמ"ש בשמואל ושם שפט את ישראל ובשמשון כתיב וישפוט את ישראל וגו' ומייתי קרא דכתיב וכל בניך בעוד שהיו בנים קטנים היו לימודי ה' כי לכך הוכנו ממעי אמם ועל ידם ורב שלום וגו' כמשפט צדק בעמו בישראל וכן שלום על ישראל: סליק

ספר אורח מישור

על מסכת נזיר

מהרב הגאון הדיין המצויין המאור הגדול בתורה כו' מוהר"ר יוחנן קרעמניצער זצ"ל.

דף ב ע"א רש"י ד"ה כל כינויי כו' מי שאמר הריני נזיק או שאמר הריני כצ"ל. אי משום דכי מחקת כו'. רוצה לתרץ קושיית התוס' מ"ש דנקט הני לשונות מכל ע' לשונות והיבת אי אין לו חיבור דליכא לפרושי לשון או דודאי לא יברח עוד טעם חדש מלבו זולת הש"ס וצ"ל דפירושו של אי משום כלומר שמא משום או אפשר משום אבל יותר קרוב לומר דט"ס הוא שהיה כתוב בגליון מחכם אחד א"י משום וכו' והוא ר"ת אמר יצחק או יעקב וכיוצא בזה שם המתחיל ביו"ד והוא היה כתב טעם זה בגליון ואח"כ טעו הסופרים והכניסוהו בפנים וכתבו תיבת אי בלא נקודות למעלה: ד"ה ה"ז נזיר כו' דאמר אהא או שאמר כצ"ל: ד"ה אלא לעולם כו' לגמל לצאת במטוטלת אבל הוא כצ"ל. ומ"ש אבל הוא אינו חייב ר"ל אם מניח משאוי על הבהמה אינו חייב חטאת בשוגג ובמזיד אינו חייב סקילה עיין בשבת דף קנ"ד וברמב"ם ריש פרק כ' מהל' שבת: **תוס'** ד"ה האומר אהא כו' לחול עליו כל דין כצ"ל: ד"ה או אהא נאה כו' ובגמרא מפרש כו'. לא מצינו בגמרא כן רק בתוס' ע"ב ד"ה אמר שמואל שתפס בשערו שם פירשו כן ע"כ צ"ל ובגמ' אפרש או נפרש או י"ל שזהו מחכם אחר שכ"כ על התוס' ובגמ' מפרש וכו' כמו שמצינו ג"כ בשאר דוכתי במסכתא זו: ד"ה נזיר נזיק כו' לפי שרצה לפרש כל הכינויין כו'. לקמן ע"ב בפיסקא אהא נאה נזיר משמע שתיבת נזיר קאי אדלעיל ור"ל אהא נאה ה"ז נזיר ולק"מ קושיית התוס': וה"ה אם אמר בלשון הכינויין כצ"ל. נהי נמי כי אין מתכוין כו': **כתב** בתוי"ט תימה דבלא כוונת הלב אין כאן נזירות כלל שהנזירות מכלל הנדרים הוא כדכתיב כי ידור נדר נזיר ובעינן שיהא פיו ולבו שוין וכדתנן במשנה ח' פ"ג דתרומות עכ"ל וכה"ג כתב סוף מסכת טבול יום על דברי רבי יוסי דאומר אף מי שהיה בו דעת להתנות וז"ל קשה לי מ"מ דרבנן דהא פיו ולבו שוין בעינן עכ"ל וה"ל להקשות גם לרבי יוסי דאמר משום דלב ב"ד מתנה ת"ל דבעינן פיו ולבו שוים אבל נ"ל דלק"מ דכבר כתבו התוס' בפסחים דף ס"ג ע"א ד"ה המתכוין לומר תרומה וכו' אפילו אי דברים שבלב לא הוי דברים גבי ההוא דזבין נכסי' אדעתא למיסק לארעא דישראל התם אינו טועה בדיבורו אבל הכא דברים שבלב הם ומה שמוציא בשפתיו אינו כלום לפי שטעה בדיבורו עכ"ל הרי דמחלקים בין טעה בדיבורו או לא וכ"כ הרא"ש פרק קמא דשבועות סימן י"ד גבי אם גמר בלבו להוציא פת חטין והוציא פת שעורין אינו אסור לא בחטין ולא בשעורים בחטים שהרי לא הוציא בשפתיו ובשעורים שהרי לא נתכוין לומר שעורים דבעינן שיהא פיו ולבו שוים ותנן נמי במתני' המתכוין לומר עולה ואמר שלמים כו' לא אמר כלום עד שיהא פיו ולבו שוים אבל גמר בלבו להוציא פת חטים והוציא פת סתם אסור בפת חטים דפת חטים פת שמיה והא דתנן בפ"ג דנדרים דוקא לגבי אונסין מהני אם אומר בלבו היום ומוציא בפיו סתם אבל בעלמא קי"ל דברים שבלב לא הוי דברים א"כ ה"נ ליתסר בכל פת אע"פ שאומר בלבו חטין הואיל דהוציא בפיו פת סתם תירץ הרמב"ן דשאני התם שאין טעות בדבריו שכוון בלבו לומר בפיו לעולם אלא שמחשב בלבו היום הילכך פיו עדיף דדברים שבלב אינם דברים אבל הכא דהוצאת פיו הוא טעות דבלבו היה לומר פת חטין הלכך הוצאת פיו אינו כלום דמן הדין גם מחשבתו תבטל דגמר בלבו צריך להוציא בשפתיו אלא דמ"מ אזלינן בתר מחשבתו כאן כיון דפיו אינו מכחיש את מחשבתו דפת חטים נמי פת שמיה ואיהו אמר פת עכ"ד הרי דמחלק ג"כ בין טעות והטעם נ"ל דהוי כנדרי שגגות אבל בלא"ה אמרינן דברים שבלב לאו דברים ופירש במרדכי בשם ראבי' יותר דוקא כשהוציא בשוגג פת סתם אבל אם מתכוין להוציא פת סתם ולחשוב בלבו פת חטים אסור בכל פת דדברים שבלב אינם דברים עכ"ד הרי אף דכוונתו רק על פת חטים וגם אמר דכוונתו להוציא פת סתם ולחשוב בלבו פת חטים דפיו אינו מכחיש מחשבתו דפת סתם ג"כ משמע פת חטין אעפ"כ אסור בכל פת ואזלינן אחר פיו משום דדברים שבלב לא הוי דברים מכ"ש אם אמר הריני נזיר ואמר שלא נתכוין להיות נזיר כלל מכ"ש דאזלינן בתר פיו וצריך להיות נזיר ולא משגחינן ביה במה שאמר שהיה במחשבתו מאחר דמחשבתו מכחיש את פיו וכ"מ בתוספות שבועות דף כ"ו ע"ב ד"ה גמר כו' לחד תירוצא דסתם פת הוי דחטין להכי שרי אפילו שלא במקום אונס הא בעלמא שלא במקום אונס דברים שבלב לא הוי דברים וכ"כ בי"ד סימן רי"א אם חשב בלבו שלא יהא נדר הוי דברים שבלב ואינם מבטלים הנדר שהוציא בשפתיו וכן מבואר עוד בכמה דוכתי ועיין בתשובות בן לב ח"ג סימן נ"ב האומר הריני נזיר שמשון ואח"כ אמר שלא נתכוין להיות נזיר כשמשון אבל כוונתו היה שהוא נשבע שבועה חמורה שלא תהיה לה התרה כי חשב כשהיה מקבל ומייחס שבועתו לנזירות שמשון אותו הנדר ואותה השבועה אין לה התרה והשיב שם להך תירוצא דתו' וסייעתו דלעיל אין משגיחין בו במה שאמר שלא נתכוין להיות נזיר שמשון אלא שצידד שם להתיר מטעם אחר א"כ גם כאן אין תפיסה על התוס' שכתבו אע"פ שלא נתכוין משום דלא משגחינן ביה לפי סברת התו' והרא"ש דדוקא לגבי אונסים אמרינן דברים שבלב הוי דברים ולא זולת אונסים וכ"כ בכ"מ פ"ב מהלכות שבועות אם אמר תנאי היה בלבי אין שומעין לו דדברים שבלב אינם דברים ושכ"כ הראב"ד וז"ל אגודה פרק ד' נדרים נדרי אונסין פר"י אנן סהדי דפיו ולבו שוין אבל דברים שבלב אינם דברים כי אין ידוע מה היה בלבו דילמא פיו ולבו שוין עכ"ל א"כ הכינויים הוי כלשון תורה ודאי אם אמר הריני נזיר ואח"כ אמר לא נתכוונתי להיות נזיר ודאי אינו נאמן א"כ ה"ה הכינויים ואף אם המצא ימצא באיזה מקומות במפורשים או בפוסקים הסותרים להנ"ל מ"מ דעת התו' כאן מיושבים דס"ל כתו' והרא"ש הנ"ל ועיין בתשובת בן לב ח"ג סימן קי"ז כתב לדעת הרמב"ם נאמן לומר כך היה בלבי גם בת"ח בשבועות דף כ' כתב דפלוגתת הרשב"ם והרא"ש בזה ועי"ל כוונת התוס' אף לפי סברת הפוסקים דנאמן לומר כך היה בלבי וכוונת התוס' הוא כך דז"ל אגודה פ"ק דנזיר כל כינויי נזירות כנזירות פר"י מיירי שאינו יודע שהוא לשון נדר אך דעתו לקבל מה שמשמע מתוך הלשון עכ"ל ונ"ל שהוציא זה מהירושלמי פ"ק דנזיר וז"ל מה אנן קיימין אם במתכוין ליזור אפילו אמר שאזכיר פת אהיה נזיר נזיר אם בשאינו מתכוין ליזור אע"ג שהוציא נזירות מפיו לא יהא נזיר כך אם היה קורא בתורה והזכיר נזיר נזיר אלא כינן קיימין באומר אחד מלשונות הללו נזרתי אם תופס אחד מהן נזירות עליו נזירות ואם לאו לא תחול עליו נזירות עכ"ל נמצא לפי הירושלמי והאגודה מיירי שאינו מבין אם הוא לשון נזירות או לא גם בתוס' ריש נדרים כתבו אור"י ודאי אם יהא כלשונם יהא נדר אחרי שהם מבינים והני דמתני' אפילו לא יבינו האי לשון הדי הוא נדר עכ"ל א"כ אם נשווה דברי התוס' לאותן פוסקים דנאמן לומר לא כוונתי להיות נזיר א"כ קשה קושיית הירושלמי אם לא נתכוין להיות נזיר מאי הוי דאמר הכינויים הללו (דבלי ספק דהירושלמי הנ"ל ג"כ הוא בשיטת הפוסקים דנאמן לומר לא נתכוונתי להיות נזיר) וצ"ל כפי תירוץ הירושלמי דאמר הני כינויין ואינו מבינם בעצמו אם הם לשון נזירות או לא וזהו כוונת התוס' בשאר לשונות צריך דוקא להבין שהוא לשון נזירות ולהתכוין להיות נזיר משא"כ באלו כינויין מאחר שהם קרוב ללשון תורה אפילו אינו מבינם ואינו מתכוין להיות נזיר בודאי מחמת אלו לשונות אלא אמר שנתכוין אם יאמרו חכמים שהוא לשון נזירות יהיה נזיר ואם לאו לא יהיה נזיר כן נ"ל אם נדחוק להשוות דברי התוס' גם לאותן הסוברים נאמן לומר לא נתכוונתי להיות נזיר אבל יותר נ"ל כמ"ש לעיל כוונת התוס' כאן כהרא"ש וטור וסייעתו דאינו נאמן דדברים שבלב אינם דברים לכך אם אמר הריני נזיר בשפתיו או הריני נזיק וכו' אפילו אמר לא נתכוונתי להיות נזיר ה"ז נזיר וכן נ"ל לכאורה כוונת הב"י בש"ע ואחריו הרב הג"ה גם שאר אחרונים לפסוק לדינא כוותייהו עיין בי"ד סי' ר"י ורי"א ורל"ב ודו"ק. וא"ת ולריש לקיש איך יביא קרבן ע"י לשון שבדו חכמים כו'. עיין לקמן דף כ"ט דפריך בגמ' לריש לקיש דאמר כדי לחנכו במצות הא קמייתי חולין לעזרה ומשני קסבר חולין בעזרה לאו דאורייתא א"כ קושיית התוס' גם כן לק"מ דאם קסבר חולין בעזרה לאו דאורייתא יוכל להביא קרבן על לשון שבדו חכמים דהם אמרו והם אמרו וכדמשני שם בדף כ"ט וצ"ע אבל אין לחקשות אמאי לא משני התם כתירוצו של הר"ר יהיאל הכא דמיירי ר"ל בלא קרבן א"נ דמיירי דמדיר את בנו בכינויים דליכא קרבן דהא הכא נקט סתמא ג"כ ר"ל ואפ"ה מתרץ דלא מיירי לענין קרבן א"כ ה"ה התם וי"ל דהתם מזכיר קרבן היה לו בהמה וכו' וק"ל. אבל על התוס' בנדרים שכתבו וז"ל על לשון שבדו חכמים נמי הוי נזיר ומביא קרבנות דכיון דתקינו חכמים שנודרים בהני לישני הוי כעיקר נזירות ויש כח בידיהם לעשות תקנתם כעיקר נזירות עכ"ל קצת קשה א"כ אמאי לא משני בדף כ"ט נמי כה"ג כיון דתקנו חכמים להיות האב מדיר בנו הוי כעיקר נזירות ומייתי קרבנות ולא הוי חולין בעזרה: **בד"ה** האומר הריני כו' לגופיה לא איצטריך כו'. קשה דילמא להכי איצטריך הריני כזה משום דבגמ' פריך גבי אהא דילמא לפוטרו מקרבנותיו וצ"ל דקאמר בלבו כדמשני לקמן משא"כ באומר הריני כזה ונזיר עובר לפניו אצ"ל בפירוש שהיה בלבו להיות נזיר ויש ליישב דהתוס' הוצרכו לומר תירוץ אחר דאל"כ קשה הא המקשן ע"כ ידע התירוץ דקאמר בלבו מכח קושית התוס' דל"ל למתני הריני כזה הא כ"ש הוא מהאומר אהא וצ"ל דגבי אהא מוכרח לומר שהיה בלבו וגבי הריני אצ"ל בלבו א"כ מאי פריך לקמן הא ידע לחלק דקאמר בלבו גבי אהא ע"כ הוכרחו לומר תירוץ אחר א"כ המקשן היה מתרץ כתירוצו של התו' ועיין בר"ן בנדרים דף ט' ע"א כ' ב' סברות בזה אי הריני לחוד מהני א"נ אפשר דגם כאן צ"ל דאמר בלבו משום די"ל הריני כזה להביא קרבנותיו כמו זה כדפריך הכא או שיהיה כמו זה לענין שאר מעשיו וצ"ל ג"כ כדמשני לעיל דקאמר בלבו אלא דהש"ס לא חש להקשות דסמוך אשינויא דלעיל ועמ"ש לקמן ע"ב בתוס' ד"ה אמר שמואל ולקמן מה שכתוב בהידושי על הרמב"ם בדף ג' ע"א: **בד"ה** מ"מ תני נזיר כו' דעיקר פרשת נדרים כצ"ל. ולא הוי מצי למימר טעמא כדקאמר בריש סוטה כו'. ויש לדקדק מ"מ לא הקשו קושיא זו בתחלת דבריהם וי"ל דבל"ז הייתי אומר דהא נדרים גופיה לא תנא בסדר נשים רק משום איידי דתנא המדיר בכתובות והיאך יתלה בו עוד מסכתא נזיר דלא שייכא ג"כ בסדר נשים ובסוטה דקאמר הכי לאו לתרץ קושי' דאיך תני נזיר בסדר נשים בא לתרץ דזה לא הקשה שם רק בא לתרץ איך תלי סוטה בנזיר ומ"מ תני נזיר קודם סוטה ולא אחר סוטה ע"ש אבל הכא פריך מ"מ תני נזיר בסדר נשים כלל אבל השתא פירשו דנדרים שייכא שפיר לסדר נשים פריך שפיר וצ"ל הא דקאמר שם איידי דתנא בכתובות המדיר ר"ל מש"ה תני נדרים לבתר כתובות אבל בסדר נשים בלא"ה שייכא וק"ל: **שם** וגם זה עבירה. ר"ל דסוטה שהוא ג"כ עבירה א"כ שפיר תלה נזיר בסוטה וקשה ל"ל לומר תנא אקרא קאי בסוף גיטין הל"ל דשייכא בסדר נשים משום סוטה דהוא עבירה ומי גרם לעבירה יין וי"ל דאי לא אמר דהוא מענינא בסדר נשים בלא"ה מכח גיטין היה ק' ה"ל להעמיד סוטה מקודם ואי משום דתנא המדיר בכתובות הא מכח זה לחוד קשה כמ"ש התו' לעיל דמה"מ ה"ל להעמיד גם נדרים בסדר קדשים וצ"ל דהוא מענינא דנשים מכח סוטה א"כ מסוט' סליק ה"ל למיתני סוטה קודם דהא עיקר טעמא דנזיר בסדר נשים משום סוטה לכך צ"ל דבלא"ה ג"כ הוא מענינא דנשים מכח גטין אך מכח דתלי בסוטה ג"כ ותלי ג"כ בנדרים העמידה בין נדרים לסוטה ודו"ק: **בד"ה** אלא לעולם כו' בהמה כו' היתר ברישא אלא הכא ליפרוש כצ"ל' דנפשי' הוא הס"ד אח"כ ד"ה ידות כו' בנזיר הס"ד אח"כ ד"ה בעיקר קרבן: **ע"ב גמרא** אלא הכא ליפרוש כינויי ברישא כצ"ל. קשה מאי דוחקי' למימר טעמא בתרוייהו ומכח זה קשה ליה מהכא לא לימא רק דדרך הש"ס במאי דסליק פתח לפרש א"כ לא קשה מהכא רק התם קשה היכא דחזינן דהתחיל לפרש במאי דפתח כמו במה בהמה כו' לימא התם טעמא הואיל דקליש איסורא פתח לפרש היתירא אבל זה קיים יתד בל תמוט דלעולם דרך הש"ס במאי דסליק פתח זולת היכא דאיכא טעמא וכ"ת ליפתח התנא שם גבי במה בהמה עם האיסור כדי שיוכל להתחיל לפרש ג"כ עם ההיתר במאי דסליק חדא דלעולם דרך התנא למינקט תחלה ההיתר כמו במה מדליקין ובמה טומנין דלעולם נקט הפשוט תחלה דהיינו ההיתר תדע שהרי אף לפי מה דמתרץ דהיכא דאיסורא דנפשיה מפרש האיסור ברישא קשה למה לא פתח התנא ג"כ עם האיסור אלא צ"ל דדרך התנא לפרש להתחיל עם ההיתר א"כ לדידי ג"כ לא קשה. ותו אי אמרינן הואיל דקליש איסורא פתח בהיתירא א"כ גם בתחלה פתח בהיתירא וי"ל דהש"ס סמיך ג"כ אקושיא שהקשה ג"כ בריש נדרים מיש מותרות לבעליהן ומיש טעונות תנופה ושם ליכא טעמא ע"ז אך קשה לימא גם טעמא דאוושי מילי כמ"ש ריש נדרים וגם טעמא דאמר הכא היכא דקליש איסורא פתח בהיתירא ולק"מ: **אמר** שמואל שתפס בשערו ואמר אנאה הדא מילתא דעביר' כצ"ל בדפוסים ישנים דפים וויניציאה. ובדפוסים שאחריו הגיהו במקום הדא תיבת נזירא והגיהו ג"כ בפרש"י ואין הכרח שצ"ל הדא ר"ל הדא נזירות וכ"מ בתו' שלא הי' כתוב תיבת נזירות בגמ' מיהו בתוספות סוטה דף ט"ו הביאו גמרא זו ג"כ בלשון נזירא מ"מ אין הכרח להגיה: **רש"י** בד"ה וגבי יש נוחלין נמי משום דעיקר נחלה מפרש ברישא. דע דבדפוסי וויניציאה שנת רפ"ב מסיים עוד אי נמי משום דאוושי להו מילי דההיא מתני' אי מפרש מההוא דסליק ברישא מישתלי ליה מאי דאמר ברישא אלא הכא דזוטרי מילי ליפרש כינויי ברישא עכ"ל ורצה לתרץ בזה דלא תקשי מהא דיש מותרות לבעליהן ותו אחריני עי' בריש נדרים ואפשר היה גירס' לפניו כך בגמ' דאין דרך למפרש לכתוב שינויא מעצמו מה שלא נזכר בגמ' ועמ"ש לעיל בגמרא: ד"ה אלא הכא ליפרוש כינויי ברישא אלא היינו טעמא כצ"ל והד"א בנזירות הס"ד אח"כ ד"ה הביבי': ד"ה לימא דקסבר כו' בנזיר כלל דקסבר כו' והד"א: ד"ה אמרו לעולם כו' דלא ניתנה נזירות אלא להפלאה עד שיפרש. צ"ע א"כ דילמא לעולם הוי ידים שאינן מוכיחות וס"ל דהוו ידים ושאני הכא גבי נזירות דלא ניתנה אלא להפלאה ועיין בדפוס וויניציאה שנת רפ"ב נ"א וז"ל משום דאיכא למימר אהא בתענית קאמר ולא אמר אהא נזיר אי נמי ליכא למיקם עלה דמילתא אי אמר בתענית או בנזירות ולא הוי נזיר דלא ניתנה נזירות אלא להפלאה כו' א"כ לפ"ז לק"מ: **תוס'** בד"ה לימא כו' איכא לקמן כו'. (בדף כ"ט ע"ב): ד"ה מהו דתימא כו'. לא בעינן פיו ולבו שוין וזה אינו דכל כצ"ל: ד"ה אמר שמואל כו' ליכא לשנויי בלא תפס בשערו כצ"ל. משום דמפרשים בתרי טעמי. וצ"ע הא בלא"ה מפרשי' בתרי טעמי שהרי גבי אהא צ"ל דאמר בלבו וגבי אהא נאה א"צ לומר דאמר בלבו. מיהו ברמב"ם פ"א מהל' נזירות משמע גם בזה צ"ל דאמר בלבו לק"מ ועמ"ש בחידושי הרמב"ם פ"א מהלכות נזירות דין ו' בדף ג' ע"א: **בד"ה** הריני כזה כו' (והוא שייך לריש דף ג') הרי נזיר לא יש ספרים דכתוב כצ"ל. וכ"ה בקצת ספרים ור"ל כ"ה גי' הספרים הרי נזיר לא ופירושו הרי נזיר אין כאן דנימא כוונתו היתה להיות נזיר ובכ"מ הגירסא הרי נזיר לא אמר: **באה"ד** ושמא הסופר טעה במאי כו'. ור"ל דהסופר טעה וכתב תיבת אמר מיותר שהיה צריך לכתוב אח"כ אמר שמואל כתב תיבת אמר ב"פ וא"כ גירסתם הריני כזה לא פי' הריני כזה לא משמע מידי דלהוי נזיר דס"ד דאין נזיר עובר לפניו דומיא דמתני' דלעיל אהא נאה דאוקמי' דתפס בשערו לחוד כו' ומשני שמואל הכא נמי בנזיר עובר לפניו רצונם לומר דקשה להו מאי משני כשנזיר עובר לפניו הא צריך להיות דומיא דלעיל במתני' דתפוס בשערו ואי נזיר עובר לפניו אין צריך לתפוס בשערו לכך תירצו ומשני כו' דהשתא אין צריך לתפוס בשערו. כן נ"ל המשך דברי התו': **אבן** ראיתי בדפוס וויניציאה שנת רפ"ט וש"א בגמרא ופרש"י הנוסח בזה לא אמר בבי"ת א"כ לק"מ קושיית התוס' ור"ל דבשלמא אי אמר הריני בזה משמע שאמר שיהיה עם זה השערות שתפס ולא יגלח אותם: **ועוד** אפשר ליישב קושיית התוס' אף לפי הגירסא בכ"ף דמצינו לפעמים כזה לשון זכר ור"ל כזה האיש ולפעמים פירושו כזה הדבר ר"ל שמורה באצבע כזה וצ"ל דיש חילוק בנקודות או במפיק ה' והם היו קבלה בידם לגרוס במשנה כזה בנקודת שמורה פירושו על זה האיש א"כ פריך שפיר נהי דתפס בשערו הריני כזה לא אמר ר"ל באותן נקודות שמורה שיהי' בגידול שער וכמו שפירש"י בד"ה נהי כו' ואין נזיר עובר לפניו ולא שייך לומר כזה האיש אלא כזה שער לגדלו ולא אמר כזה באותן נקודות שמורה פירושו כן ומתרץ כשנזיר עובר לפניו ושפיר גרסינן כזה שמורת כזה האיש ולא רצה לתרץ תני בנקודות שמורה פירושו על השערות דלא רצה לשבש כפי שהיה מקיבל בידם זולת אם א"א לתרץ בע"א מתרץ בש"ס תני הכי כן נ"ל ליישב נוסחתנו אבל הנכון נ"ל כמ"ש בדפוסי רפ"ט וש"א בזה בבי"ת ולק"מ:

דף ג ע"א גמרא ואמר רב בת צידעא כו'. תימה דבשבת שם מוכח דכלכול הוא צידעא ואנדיפי הוא בת צידעא ויש ליישב בדוחק להמעיין שם בסוגיא דמסיק לבסוף מאי אנדיפי אפותא א"כ אפשר לומר לפי המסקנא אצ"ל אנדיפי הוא בת צידעא אז סובר הש"ס דכלכול הוא בת צידעא ובהכי אפשר שיעורא דר' יהודה זוטר מדרבי נחמיה לכך אוקמי' כן ודוחק הוא דהא על כילכול לק"מ ואמאי נימא שחזר מפירוש הראשון ותו דאפשר דכלכול לא נקרא בשם אחר רק צידעא ולא בת צידעא וכן מוכח קצת דאל"כ לשני בגמ' על קושיית למימרא דשיעורא דר"י כו' אימא כלכול בת צידעא דהא לפי סברתנו באמת כן הוא לפי המסקנא אלא צ"ל דאין פירוש אחר על כלכול רק צידעא אם לא דסובר הש"ס דאנדיפי אין לו פי' אחר רק בת צידעא אבל אין הכרע דמ"ש ואולי ט"ס הוא וצ"ל ואמר רב צידעא. שוב מצאתי בתוס' נדה דף נ"ב ריש ע"ב הביאו שם דברי הש"ס כאן בזה הלשון ואמר רב צידעא ובודאי כצ"ל גם כאן והחסר תיבת צידעא ואין להקשות אמאי קאמרי תרוייהו צידעא ובת צידעא דנמשכו אחר דברי הש"ס שבת דף ע"ח דאמר רב שם על כלכול ואנדיפי צידעא ובת צידעא: **כדמתרגם** רב יוסף. בשני נוסחאות מכ"י לא נמצא זה ותו בתרגום שלנו אינו נמצא ובמקומות אחרים שאומר התרגום כדמתרגם רב יוסף נמצא כההיא דפ"ק דמגילה ביום ההוא יגדל המספד וכו' וכההיא דתחלת ב"ק עכ"ל מ"כ בגליון גמרא של חכם א' החסיד מהר"ר יהודה גדליה זצ"ל. וכן נ"ל למחוק תיבות אלו דמה למתרגם לתרגם על פסוק זה דברים הללו והש"ס לא אמר אלא דשולח נמי לשון ריבוי הוא הואיל דכד משקין מיא לפרי רבי אבל לא דפירושא כן בפסוק דמה ענין זה לפירוש הפסוק לפרש כך היפך הפשוטו: **רש"י** ד"ה אין דאפילו כו' דכתיב כו' בקצת ספרים ליתא מן תיבת דכתיב עד סופו: **ד"ה** נהי כו' עמ"ש בתוספות בד"ה הריני כזה: **ד"ה** כדי לסוד כלכול ואמר רב צידעא שמנפל (ובגמרא הנ"ל מצאתי מוגה שמקפל וכן הדפיסו בפ"פ דמיין ע"פ אותו גמרא) השער שברקתה כמין מגרד כו'. ר"ל זה חסיד עושין כדי שהשער שברקתה יהיו בחוזק במקומם ולא יפלו למטה ומ"ש כמין מגרד ר"ל שהסיד עושה פעולה זו שעושין במגרד שקורין בערש"ט בל"א שמנפל ג"כ השער למקוטן ומ"ש כדי להעמיד כיפה כו' ר"ל להעמיד כיפה שקורין שלייא"ר בל"א על השערות ולא יפלו השערות למטה דאי לא היו עושין בסיד אז מחמת העמדת הכיפה יפלו השערות למטה עד שנראין חוץ לכיפה ובשבת דף פ' פרש"י שם פי' על בת צידעא משמע שם שנעקרו השערות לגמרי וז"ל צידעא סינפל"א וסדין אותה להשכיב השער בת צידעא למטה הימנה להסיר שער דק וכאן א"א לפרש כן שהרי כתב כמין מגרד ובמגרד אין נופלין השער לגמרי (אבל לפמ"ש לעיל בגמרא כוונתו על צידעא ועל צידעא פרש"י שם ג"כ סינפל"א וסדין אותו להשכיב השער) ואפשר ר"ל כדמות כלי מגרד עשוי הסיד ואפשר צ"ל והוא עשוי כמין מגרד וכן ראיתי כלי עשוי כמין מגרד ובמקום שהיא במגרד אחרת שערות קשיא בזה המגרד דבוק שם כמדומה סה שקורין בל"א מונ"ד לי"ם או כיוצא בו ואם כוונת רש"י לאותו כלי י"ל כמו שפרש"י בשבת שמנפל השער לגמרי דבאותו כלי עושין שנופלין השערות קטנות שבמצח וברקתה לגמרי: **ד"ה** דכתיב שלחיך כו' וכן מצינו בתהלים סי' פ' תשלח קצירי' ועיין באבן עזרא שם וכאן על פסוק שלחיך: **ד"ה** תנא פרע כו' ואפילו בעית למימר לעולם שילוח מידי דעבר הוא אכתי לא כו' שער ולהעבירו כשיגיע כצ"ל וכ"ה בס"א. פחותה משלשים הס"ד: **תוספות** ד"ה תנא פרע כו' לא משמע דלא ישלחו הוי גידול שלשים דאפילו תרי יומי משמע וכיון כצ"ל. קשה כיון דחזינן דהוא לשון ריבוי א"כ מסתמא אמרינן דיהא נזיר שלשים יום כסתם נזיר דאי פרכת הכי מנלן דשלשים יום קושיא זו איכא למיפרך נמי אמאי דס"ד דנלמד משלחיך פרדס או אשינויא של אב"א דהאי שולח מים נמי לשון ריבוי קשה מנלן דשלשים יום וה"ה אכל מילי דאמר לעיל הריני מכלכל כו' מנלן דשלשים יום וקושיית התוס' נ"ל מעיקרא לק"מ דה"פ תנא דמתני' יליף פרע פרע א"כ הוי כמאן דכתיב גבי פרע דנזיר ג"כ שלח פרע א"כ כי אמר הרי עלי לשלח פרע מסתמא כוונתו אנזיר דכתיב גבי' הכי תרע דלפירוש התוס' קשה מאי מתרץ דמצינו גבי כהן הדיוט שילוח הוא לשון גידול מ"מ מצינו ג"כ שהוא לשון העברה כמו שולח מים כו' ורש"י באמת מתרץ קושיא זו במ"ש ואפילו בעי למימר כו' אצ"ל כדפרישית ומ"ש התו' לאו אתנא דמתני' קאי תמוה הוא דהא בגמרא אמר כתיב הכא קדוש יהיה כו' דמשמע דנזיר ילפינן מכהן הדיוט ולפירוש התוס' הוא איפכא ודו"ק: **ד"ה** משקן כו' דילמא ההוא גופיה לשון העברה כו' ור"ל שלחיך היינו שילוח מים שלך פרדס רמונים רצה לומר יהיה בפרדס רמונים מיהו נראה לי דקושיית התוס' מעיקרא לק"מ דהתו' מקשים על התרצן דלא תירץ כלום דמ"מ קשה משלח תשלח כו' ואיך תבין בלא"ה מדוע באמת הקשה המקשן משולח מים ולא הקשה מפסוק וישלח יעקב וכיוצא בזה כמה פסוקים בתנ"ך שכתב וישלח לשון העברה אצ"ל דזה פשיטא דכמה פעמים מצינו וישלח לשון העברה גבי בעלי חיים ששייך לומר ששולחין אותו אבל גבי שער וכיוצא בו שהוא דבר דומם לא ידע דשייך גביה לשון שילוח שהוא העברה לכך מביא מפסוק שולח מים שהוא ג"כ דבר דומם כמו שער א"כ גם קושיית התוס' לק"מ דא"צ לתרץ רק שולח מים שהוא ג"כ דבר דומם באשר שגם המקשן נמי לא רצה להקשות מפסוקים אחרים שמדברים בב"ח דיש לדחות דבדבר דומם כמו שער וכיוצא בו לא שייך לשון שילוח שהוא העברה וק"ל: **ד"ה** עד די שערי' כו' גבי נבוכדנצר הס"ד אח"כ ד"ה צפורי נזיר טמא וכו'. (וכל התוס' שבעמוד זה מכאן ואילך שייך לע"ב). אם יטמא הס"ד: **ד"ה** כגון כו' כגון דנזיר טהור עובר כו' נזירות ציפורי אם יטמא כצ"ל: **ע"ב גמרא** ומנין לאומר שמאל שהיא שבועה. יש לדקדק למה הביא סיום הברייתא וי"ל דמוכרח לכך באשר דבלא"ה צ"ל דהתרצן היה לו הוכחה בדברי המקשן שגם הוא שנה באיזה ברייתא דשמאל הוי שבועה מדמביא ראיה מפסוק וירם ימינו ושמאלו הלא תקשי ליה דאי כדבריך מפסוק זה גם שמאל הוי שבועה אלא דלא ידע טעמא והוכיח ליה מפסוק וירם ימינו ושמאלו והשתא אי לא הביא סיום הברייתא הוי מקשה ליה המקשן דאי כדבריך למה שנינו דגם שמאל הוי שבועה אצ"ל דקושטא דנלמד מפסוק וירם ימינו ושמאלו לכך מוכרח להביא סיום הברייתא דנלמד מפסוק אחר דגם שמאל הוי שבועה: **רש"י** ד"ה אלא היינו טעמא דר"מ כצ"ל: **ד"ה** מכדי חיישי' נזיר כלל הס"ד: **ד"ה** ודילמא כו' והך פירכא דפרכינן השתא כו'. יש לדקדק הא קושיא ראשונה דפריך ודילמא ציפורי נדבה קיבל עליו נמי יוכל להקשות בין לר"י בין לר"ל וכמ"ש בסמוך דמכדי ציפרים סתם קאמר דילמא דעתו לציפורי נדבה ויש ליישב דע"כ צריכים להבין במאי קמפלגי אמאי אמר ר"ל משום מתפים אינש כו' ולא אמר טעמא דחיישינן שמא ציפורי נזיר קיבל עליו וצ"ל משום דלישנא דציפורים דוחקיה דגבי נזיר טמא לא הוזכר לשון ציפורים עיין בתוס' ד"ה כגון לכך קושיא זו יכול להיות בין לר"ל בין לר"י: **ד"ה** ודילמא נזיר טמא כו' במקומו הס"ד: **תוס'** ד"ה מאי בינייהו כו' משום דסמוכים לשער בקרא דא"כ להייב כצ"ל. ועיין בדיבור שאח"ז ותבין יותר וה"פ דבשלמא אי אמר ציפורן סתמא גם כן חייב אף כשאין נזיר עובר לפניו א"כ ע"כ לא תלי בלישנא דנזירות רק הואיל דסמוכים לשער א"כ קשה אפילו גשרין נמי משא"כ אי בעינן ג"כ נזיר עובר לפניו צ"ל משום דמשתמע שנדר דבר שיכול לבא לידי חיוב ציפורן א"כ אפילו אמר ציפורן הסמוכים לשער ג"כ טעמא משום דציפורן הוא לשון נזירות א"כ אפי' אמר גשרין הסמוכים לשער ג"כ לא מהני ודו"ק: **באה"ד** שיטת הרי"ף נ"ע כצ"ל: **ד"ה** האומר ימין כו' כדלקמן הס"ד אח"כ צ"ל ד"ה

ובגרוע

[illegible]

דנזירות וכה"ג גבי מכלכל או לשלח פרע דילמא כוונתו לגדל שער לחוד בלא נזירות ואף אם יאמר בפירוש הריני מגדל שער אטו תיכף יהיה מוכרח להיות נזיר דילמא דעתו לגדל שער לחוד מה"מ ס"ל להרמב"ם דפשוט דצריך שיאמר בלבו היה להיות נזיר ובגמרא לא הוצרך לפרש ולהקשות ולתרץ דאמר בלבו דפשוט הוא וסמך אדלעיל דתירץ דאמר בלבו וה"ה גבי אינך אחריני אלא דבלא תפוס בשערו לא משמע מידי דנזירות כלל אע"פ שהיה בלבו דצריך עכ"פ להוציא בשפתיו דבר שיהיה נזיר אע"פ שרחוק הוא וכמ"ש הרמב"ם דין ה' לכך פריך והוצרך לשנות דתפס בשערו ומה"ט האומר עלי ציפרים אינו נזיר אע"פ שהיה בלבו וכמ"ש הרמב"ם שם דין ז' האומר הרי עלי ציפרים אע"פ שהיה נזיר עובר לפניו ואע"פ שהיה בלבו להזיר אינו נזיר וה"ז כמי שלא הוציא בשפתיו כלום עכ"ל : **והשתא** א"ש מאי דקשיא לי מאי פריך דלמא אתנאה לפניו במצות או באידך קושייתא מאי דפריך ממאי דהדין כלכול שערא הוא דילמא מיזן עניא או בקושיא דלעיל דילמא אהא בתענית קאמר או בקושיא דפריך גבי הריני כזה נהי דתפוס בשערו כו' מאי פריך דילמא דקאמר בלבו כמו דמשני לעיל אלא ע"כ דבלאו הני שינויא לא מהני דקאמר בלבו דמ"מ הוי כמי שלא הוציא בשפתיו כלום כמ"ש הרמב"ם גבי הרי עלי ציפרים וכ"מ בתוס' בד"ה דקאמר בלבו : **ובהכי** ניחא נמי מה שהקשה הלחם משנה על דברי הרמב"ם דמשמע מדבריו דגם בהרי עלי לשלח פרע נמי צריך שיהא תפוס בשערו ובגמרא פריך ממאי דהדין שילוח ריבויא כו' ומשני תנא פרע פרע יליף ותו לא ולא הזכיר שצריך לתפוס בשערו ולדידן לק"מ דודאי ס"ל להרמב"ם דאם אמר הרי עלי לשלח פרע לחוד בלא תפס בשערו ובלא גמר בלבו הוי כמי שלא הוציא בשפתיו כלום כמו הרי עלי ציפרים וכמו באינך דלעיל שכתב הרמב"ם דזה פשוט כמו באידך דלעיל דיש להקשות ממאי דהדין כלכול שערא הוא דילמא מיזן עניא ה"ה זה פשוט דהרי עלי לשלח פרע ג"כ יש לו פירוש אחר מלגדל שער דפרע הוא ג"כ לשון גילויא כמ"ש התוס' וגם הוא לשון פרעון ולשלח הוא ג"כ לשון וישלח יעקב א"כ לא משמע מידי דנזירות אלא דבגמרא לא פריך מידי מהאי דהיה לו פשוט דיש לתרץ דתפוס בשערו כמו באידך דלעיל אלא דפריך אע"פ שתפוס בשערו דילמא הוא לשון לגלח שער ומשני תנא פרע פרע יליף וק"ל :

דף ד ע"א גמרא ולרבנן נמי הכתיב כו'. צ"ע השתא דמשני דר"ש לית ליה איסור חל על איסור א"כ לרבנן דאית להו אהע"א אפילו לא נזר אלא בחד מינהון הוי נזיר אם כן מאי פריך תו ולרבנן נמי הכתיב כו' הא השתא קיימינן דא"צ קרא לתרוייהו וצריך לומר הא דפריך לרבנן כו' קאי אדלעיל לפי שינויא קמא שבש"ס דנלמד לכל חד וחד מקרא ואין זה סוגיית הש"ס דלבתר דמשני שינויא אחריני יקשה על שינויא קמא וג"ל לפרש שיטת הש"ס בע"א ויהיו מתורצים בזה עוד כמה קושיות בסוגיא זו גם כל הקושיות שהקשו תוס' על רש"י בד"ה מאי היא וזהו דזה הוא מצד הסברא וגם מצינו סברא זו בש"ס באיזה דוכתי אם יש לנו לומר שני לימודים על הקרא ובחדא סותר התורה כללא מה דכבר קי"ל או איזה מצוה אפילו דרבנן אזי מסתברא יותר דקרא אתי לאידך לימודא מה שאינו סותר שום כללא בזה ועיין בתוס' חגיגה דף י"ח ע"א ד"ה חש"מ כו' דלא מסתברא לאוקמי קרא דשרי בהדיא אף מאי דקי"ל דאינו אסור אלא מדרבנן ומן התורה הוא שרי מ"מ לא מסתברא לאוקמי קרא דשרי בהדיא אלא אמרינן דקרא אתי למילתא אחריתי א"כ הכא נמי לר"ש דאמר יין ושכר מבעי ליה לאסור יין מצוה כיין רשות מוכרחים אנו לומר אף דמצוה היא קידושא ואבדלתא על היין הקרא אתי שלא לקיים כשהוא נזיר א"כ מסתברא יותר לילף מקרא כרבנן דאינם סותרין בילפותא דידהו שום מצוה אפילו דרבנן אלא באו ללמוד דאפילו לא נזר אלא בחד מנהון הוי נזיר א"כ הכי פריך מאי היא קדושא ואבדלתא הרי מושבע ועומד עליו מהר סיני לקיים מצות קידושא ואבדלתא ואיך יליף מקרא שלא לקיים מצוה זו בנזירתו הלא הוי כנשבע לבטל המצוה ומסתברא יותר לילף מקרא כרבנן דאינם סותרין שום דבר ומשני אלא כי הא דאמר רבא שבועה שאשתה וחזר ואמר הריני נזיר וכמ"ש רש"י דיש חילוק בין נשבע מפי עצמו למושבע מהר סיני ועמ"ש בפרש"י פירושו באריכות ושפיר אמרינן דגלי לן קרא לקיים מצות נזירות דזה מצינו דאין סברא לומר דקרא גלי לן לסתור מצוה אחרת אפי' מה שהוא מדרבנן אבל זה לא מצינו לומר דאין סברא דגלי לן קרא לסתור מה שהוא עצמו קיבל עליו לשתות שאינו מצוה כלל בזה לשתות ומסתברא יותר לומר דקרא גלי לן באם שנדר במצות נזירות שהוא מושבע מהר סיני שלא לשתות שהוא קודם שבועתו לשתות דיהיה חל על שבועתו לשתות באשר שאין מצוה כלל בשבועתו לשתות ויותר טוב לקיים דין נזיר כדינו המפורש בתורה איש כי ידור נדר נזיר אסור לשתות יין ואדרבה הוי שבועתו למפרע שנשבע לשתות עכשיו כשידור נדר נזיר כנשבע לבטל מצות נזיר האמורה בתורה ולא חל שבועתו רק שבועת הר סיני הוא נזירות כשידור שמצוה שלא לשתות יין :

ועל זה משני אב"א ר"ש לית ליה איסור חל על איסור וקאי אדלעיל מאי קשיא לך ר"ש מ"מ לא אמר כרבנן באשר בילפיתא דידהו אינם סותרים שום כלל מאי דקי"ל בעלמא משא"כ לדידיה על זה משני דלרבנן נמי סותרין לדידיה דס"ל דקי"ל בכל התורה כולה אין איסור חל על איסור ולדידהו צ"ל דקרא גלי לן כאן שיהא איסור חל על איסור כדפרש"י ועיין בחולין דף קי"ג ע"ב דנלמד דאין איסור חל על איסור מקרא ומתו בו כי יחללוהו ורבנן אולי לטעמייהו ג"כ דס"ל גם בעלמא איסור חל על איסור ועיין ברש"י בחולין שם בד"ה אין אהע"א משמע שם להדיא דלמ"ד אין איסור חל על איסור בעלמא מסתברא יותר לומר דקרא אתי לחד איסור לשליל ולא לחלב ולומר דאיסור חל על איסור וכ"כ בלח"מ פ"ם מהמ"א להדיא למ"ד אין אהע"א חלב ומתה לא מרבינן דאדרבה אית לן לומר דאין אהע"א ואם כן ודאי לא אתי קרא להכי עכ"ל וכ"מ גם כן בש"ס קידושין דף ע"ז ע"ב דקאמר התם דאמר לך מני ר"ש היא דאמר אין איסור חל על איסור דאי רבנן הא אמרי איסור חל על איסור ע"ש ודו"ק. והשתא א"ש מאי דמשני ר"ש לטעמיה דלית ליה איסור חל על איסור עז"ק דילמא אדרבה להכי איצטריך קרא דיהא בכאן איסור חל על איסור אבל לדידן ניחא דלא מסתברא ליה למימר דקרא אתי לסתור הכלל דקי"ל בעלמא : **והשתא** ניחא נמי הקושיא שהתחלנו בו מעיקרא מאי פריך תו ולרבנן כו' הא השתא קיימינן דא"צ קרא לתרוייהו ולפי פירושא דידן ניחא דגם לפי האב"א לא הדר משינויא קמא דר"ש יליף מכל אשר יעשה וגו' אך שהקשה עליו מקידושא ואבדלתא וכו' ור"ל דאין סברא לומר כן דקרא סותר מצוה דקי"ל על היין הוי קידושא ואבדלתא וע"ז הוי משני שינויא דרבא דקרא מיין ושכר קאי על שבועה שאשתה והשתא אמר אב"א מש"ה לא ניחא לר"ש בסברא דרבנן דקרא קאי על דאפי' נזר בחד מנהון הוי נזיר משום דס"ל אין אהע"א א"כ לסברת רבנן סותר הקרא ג"כ כללא דקי"ל אין איסור חל על איסור והשתא פריך שפיר ולרבנן נמי הכתיב מכל אשר יעשה כו' משום דגם לאב"א נמי לימוד מכל אשר יעשה וגו' לא זז ממקומו ולא הדר משינויא קמא רק משינויא דשבועה שאשתה והשתא א"ש נמי כל הקושיות שהקשו תוספות על רש"י בזה בד"ה מאי היא וכו' דמה שהקשו אדרבה להכי איצטריך קרא מיותר כו' לק"מ לפי מה שפרשתי דפריך בע"א דלא מסתברא דאוקמי קרא בהכי ויותר מסתברא לומר כרבנן דאין סותרין שום כללא בזה מאי דקי"ל בעלמא . ושוב ראיתי בתשובת חות יאיר סי' י"ג שתירץ איזה חכם אחד קושיא זו לחודא של התוספות על רש"י בכה"ג וז"ל להקשה ר"ת דילמא להכי גלי לן קרא דנאסור אבל באמת אין זה קושיא לרש"י דכיון דזה כלל גדול וילפי' מקרא דאין נשבעין לבטל המצוה מגלי' לר"ש (לפרוך) [לסתור] הכלל זה וקרא דיין ושכר יזיר אתי' כרבנן לכך תירץ רבא באמת דשבועה שאשתה ושבועה זו פרש"י לאו כמושבע מהר סיני הוא ושפיר גלי לן קרא לזה עכ"ל ולפי מה שפרשתי כל סוגיא זו בהכי א"ש ספי ומה שהקשה עוד מאי משני שנשבע לשתות מ"מ תקשי לן הרי מושבע לקיים שבועתו בלא"ה לק"מ דכבר תירץ רש"י קושיא זו וכ"ת מ"ש נשבע מפי עצמו וכו' (וצ"ל להתוספות לא היה להם גירסא זו ברש"י) וכמו שכתבתי לעיל לפי פירושי בסוגיא זו כוונת התרצן ומה שהקשו עוד דקידוש היום לאו דאורייתא על היין רק אסמכתא בעלמא הוא לק"מ לפי מ"ש לעיל והבאתי תוס' במסכתא חגיגה דף י"ח דאפי' אמאי דאינו אסור אלא מדרבנן לא מסתברא לאוקמי קרא דשרי בהדיא בהכי וז"ל הגמרא שם א"ר יוחנן אלא מעתה חג האסיף איזה חג שיש בו אסיפה הוי אומר זה חג הסוכות אימת אילימא בי"ט מלאכה בי"ט מי שרי אלא בחוה"מ חולו של מועד מי שרי אלא חג הבא בזמן אסיפה ובתו' שם הקשו איך קאמר על קרא מן התורה חוה"מ מי שרי הא אינו אסור אלא מדרבנן וי"ל כיון דאקרא סמכינן ליה למיתסר לא מסתברא לי' לאוקמי קרא דשרי בהדיא בהכי עכ"ד אם כן ה"ה הכא לא מסתברא למימר דקרא קאי על קידושא ואבדלתא דמשמע להדיא דאינו חיוב ומצות גמורה לקדש על היין רק קצת מצוה דאומרים שירה על היין וכה"ג ודו"ק דאל"כ הוי כנשבע לבטל המצוה כדפרש"י והשתא ניחא נמי מה שהקשה בתשובת חו"י סי' י"א איך יעלה על דעת רש"י שלא יחול נזירות על קידוש והבדלה אע"פ שהוא נדרש מקרא דקי"ל דנדר חל על דבר שאינו מפורש בקרא ע"כ ולדידן ניחא דהכי פריך דלא מסתברא לומר דהקרא אתי להכי אפי' לבטל מצוה דרבנן כ"ש דבר שהוא דאורייתא אלא שאינו מפורש דבזה משמע להדיא דאינו דאורייתא דאם לא כן הוי כנשבע לבטל המצוה ויותר מסתברא לומר כרבנן דקרא אינו סותר כלום ואל תשיבני איך אמר מושבע ועומד מהר סיני על דבר שאינו אלא אסמכתא בעלמא הוא זה לאו קושיא הוא כלל דמצינו זה בש"ס גם בשאר דוכתי ועיין ביומא דף ע"ד ע"א קרי ליה מושבע מהר סיני אף מה שהוא אסור מדרבנן מחמת לאו דלא תסור וז"ל רש"י שם בד"ה ואליבא דר"ע ואי ס"ל לר"ל דחצי שיעור אסור מדרבנן היכי מוקי ליה להא דתני חייב באוכל חצי שיעור והרי אף עליו מושבע מהר סיני משום לאו דלא תסור עכ"ל אף דבמסקנא שם תירץ קושיא זו מ"מ משמע משם דשייך לומר לשון זה על דבר שהוא מדרבנן ושייך לומר נשבע לבטל את המצוה ע"ש ברש"י דף ע"ג ע"ב בדיבור המתחיל אי הכי כן נלפע"ד להעמיד סוגיית הש"ס כאן כדי להציל אותה מכל הקושיות שהערנו בו גם מקושיית התוספות על פרש"י : **מתני'** הריני כשמשון כו'.

קשה מש"ס נדרים דף י"ט דתמן תנינן הריני נזיר אם יש בכרי הזה מאה כור והלך ומצאו שנגנב או שאבד ר' יהודה מתיר ור"ש אוסר ורמי דר' יהודה אדר' יהודה מי א"ר יהודה לא מעייל אינש נפשית לספיקא ורמינהו ר' יהודה אומר סתם תרומה כו' שאין אנשי גליל מכירין את תרומת הלשכה טעמא דאין מכירין הא מכירין אסורה אמר רבא גבי כרי קסבר כל שספיקו חמור מודאי לא מעייל נפשיה לספיקא דאילו נזיר ודאי מגלח ומביא קרבן ונאכל על ספיקו לא מצי מגלח הריני נזיר שמשון מאי דלא מגלח לעולם כלל מאי איכא למימר אמאי קאמר ר' יהודה מותר הא ליכא למימר דספיקו חמור מודאי א"ל לא תניא (פרש"י לא אשכחן שום ברייתא דקתני הריני נזיר שמשון דליתי' כלל וכי אמר הריני נזיר שמשון דליחול עליה נזירות כלל משום דשמשון לא יצא נזירות מפיו דהא הוה מטמא למתים הילכך לספיקא לא עייל נפשי') א"ל והאמר רב אדא בר אהבה תניא נזיר שמשון א"ל אי תניא תניא עכ"ל הרי מחולקים היו אי תניא נזיר שמשון או לא הלא הכא במתני' איתא בהדיא האומר . הריני כשמשון כו' ה"ז נזיר שמשון ואיך לא ידעו מתני' דהכא בשלמא ברייתא י"ל דלא ידעו אבל מתני' צריכין הכל לידע ולשאר פירושים דאיתא התם לק"מ ע"ש אבל לפרש"י קשה ויש ליישב דה"פ לא אשכחן ברייתא דקתני הריני נזיר שמשון דבמתני' קתני הריני כשמשון דלא שייך לומר הריני נזיר שמשון משום שלא היה שמשון נזיר שהרי הי' מטמא למתים וכדפרש"י א"כ ג"כ ליכא למימר דאם אמר הריני נזיר אם יש בכרי כו' מיירי גם מנזיר שמשון דלא שייך לומר הריני נזיר על נזיר שמשון דבשלמא הריני כשמשון הוי כנדר בעלמא אבל הריני נזיר כשמשון לא אמר כלום דגבי נזיר כתיב כי יפליא צריך לפרש דבריו וזה לא הוי נזיר ולא נדור כדאיכא לקמן ריש פ"ב הריני נזיר מגרוגרת דלב"ה לא נדור ולא נזיר לל"א שם בגמרא ובריתא דהכא ע"ב דהזכיר בפלוגתא נזיר שמשון לא הוה ידע והשתא א"ש דלפרש"י לא תניא לא אשכחן שום ברייתא אמאי לא הזכיר מתני' ג"כ אלא דידע ממתני' כאן דקתני הריני כשמשון אלא דהי' סבר דיש חילוק בין הריני כשמשון או נזיר שמשון זולת אם היה יודע איזה ברייתא ודרכו של ברייתא לפרש המתני' אז הוי ידע דגם במתני' אין חילוק אף שכתוב הריני כשמשון : **ואין** להקשות הא נזכר במתני' הכא האומר הריני כשמשון ה"ז נזיר שמשון גם במתני' דלקמן מה בין נזיר עולם לנזיר שמשון י"ל דודאי נקרא נזיר שמשון כדי לידע הפרש בין שאר נזיר לנזיר שמשון אבל אם קיבל עליו להיות כשמשון אינו רשאי לומר בזה הלשון הריני נזיר שמשון רק הריני כשמשון כמ"ש בתחלת המשנה הריני כשמשון מטעם דלעיל : **ואין** להקשות א"כ אמאי לא משני הכא בגמרא על קושיא דפריך מני מתני' לא רבי יהודה ולא ר"ש ה"ל לשנויי דיש חילוק בין האומר הריני כשמשון או הריני נזיר שמשון ולעולם כר"ש נמי אתי' וי"ל משום דבאמת ידע דר"ש אפי' גבי הריני כשמשון נמי ס"ל הכי דזיל בתר טעמא דס"ל דלא הוי דבר הנדור ומ"ש הריני כשמשון או נזיר שמשון : **והשתא** א"ש נמי דפריך הכא לימא בפלוגתא דהני תנאי קמפלגי אי בעינן דבר הנדור איך תלי קושיא זו הכא הלא ברייתא זו לא מייתי אלא אגב גררא קושיא ראשונה מני מתני' אבל לפי דברינו א"ש דבל"ז ה"א דטעמא דר"ש לא משום דבעינן דבר הנדור רק הואיל והזכיר תיבת נזיר וגבי נזיר שמשון לא שייך לומר נזיר בשעת נדרו אבל השתא כשמתרץ על קושיא מני מתני' לעולם ר' יהודה כו' ואמאי לא משני דאתי' אפי' כר"ש וע"כ לא קאמר ר"ש אלא באומר הריני נזיר שמשון כו' אלא צ"ל דאין חילוק וטעמא דר"ש דבעינן דבר הנדור לכך הקשה שפיר לימא בפלוגתא דהני תנאי קמפלגי אי בעינן דבר הנדור או לא : **ועי"ל** תירוץ על קושי' ראשונה מנדרים וזהו דהכא פליגי ר' יהודה ור"ש דר' יהודה ס"ל נזיר שמשון הוי נזיר ור"ש ס"ל דלא הוי נזיר גם גבי כרי בנדרים הנ"ל פליגי ג"כ ר' יהודה ור"ש א"כ ע"כ הריני נזיר אם יש בכרי ק' כור ע"כ לא מיירי מנזיר שמשון דהא בר פלוגתא דר' יהודה שם הוא ר"ש ור"ש ס"ל דנזיר שמשון לא הוי נזיר כלל אף בלא ספק אם יש בכרי כו' ושפיר אמר ר' יהודה טעם שספיקו חמור מודאי וליכא לאקשויי נזיר שמשון מא"ל דהא סתמא כתוב הריני נזיר אם יש בכרי כו' משמע אפי' נזיר שמשון ושפיר משני נזיר שמשון לא תניא ר"ל לר"ש ע"כ נזיר שמשון לא תניא וכדאי' באמת בגמ' הכא מתני' דלא כר"ש א"כ ע"כ ר' יהודה נמי לא מיירי מנזיר שמשון שהרי ר"ש הוא בר פלוגתי' בברייתא זו א"כ באמת גבי נזיר שמשון ס"ל לרבי יהודה דאסור והא דקתני הריני נזיר אם יש בכרי כו' משום דר"ש איירי בהדיא בר פלוגתיה ולא צריך לפרש דבנזיר שמשון אוסר ר' יהודה דליכא למטעי דאיירי בנזיר שמשון משום ר"ש בר פלוגתיה : **רש"י** ד"ה אלא כי הא כו' וכ"ת מ"ש נשבע מפי עצמו כו' ומיהו איכא כו'. דברי רש"י זו תמוהים מאד במ"ש אע"ג דהוי נשבע לבטל את המצוה כו' דמאי תירץ בזה הא גבי נשבע לבטל את המצוה נמי חייב משום שבועת שוא אע"ג דפטור מלעשות מה שנשבע עליו מ"מ חייב משום שבועת שוא גם בתשו' חו"י סי' י"א כתב על דברי רש"י זו היא שגיאה גדולה ולא יצא מפיו רק תלמידי תרביצאה הוסיפוה ע"כ ונ"ל ליישב דבריו דלא לשוי' לטועה כ"כ דיש לדקדק בדבריו דאם מ"ש הכי אמרינן לי' כו' הוא תירוצא א"כ מה זה שכ' אח"כ ומיהו איכא למישמע כו' דמשמע שהוא דבר חדש הלא בתחלה הוכחתו הוא מזה ומאי ומיהו דכ' ונ"ל דהכי המשך דבריו וכ"ת מ"ש מפי עצמו כו' הכי אמרי' להדיא במס' שבועות ועל השני' חייב משום שבועת שוא כו' ור"ל כל זה בכלל הקושיא מדקאמר חייב על השניה משום שבועת שוא ש"מ דשבועה ראשונה הוי כמושבע מהר סיני והוי שבועה שניה נשבע לבטל את המצוה ולכן הוי שבועת שוא ותירץ ומיהו איכא (ויותר הלשון מתוקן אי נאמר דוי"ו של ומיהו מיותר הוא ולעיל גבי תיבת הכי יש להוסיפה והכי אמרי' כו' באשר דהוא בכלל הקושי') למישמע מיניה מדקאמר חייב על השני' אע"ג דהוי נשבע לבטל את המצוה ר"ל ל"ל למתני' למימר דין זה הלא הוא בכלל נשבע לבטל את המצוה דפטור וחייב משום שבועת שוא השנוי' במתניתין זו תיכף לפניו וז"ל בשבועות דף כ"ט נשבע לבטל המצוה זו היא שבועת שוא שחייבין על זדונה מכות ועל שגגתה פטור שבועה שאוכל ככר זו שבועה שלא אוכלנה הראשונה שבועת ביטוי והשניה שבועת שוא פרש"י שהרי נשבע לבטל המצוה א"כ ל"ל למתני עוד גבי שבועת אדם מפי עצמו אלא ע"כ צ"ל דיש שום חילוק בין נשבע מפי עצמו למושבע מהר סיני הואיל דנשבע מפי עצמו יכול להתיר עצמו שבועתו ס"ד לא הוי שבועה שני' שבועת שוא עיין בסמ"ע סי' ע"ג ס"ם ובדרישה שם ג"כ סברא זו וע"ל דף י"ד חכא כיון דאפשר לאתשולי חיילא או שום טעם אחר דעדיף נשבע מפי עצמו ממושבע מהר סיני א"כ שפיר י"ל דקרא אתי דנזירות חל אשבועה מפי עצמו לשתות יין וצריך לקיים נזירותו ולבטל שבועתו הראשונה ולא אמרי' דקרא אתי דיכול לבטל שבועת הר סיני כן נ"ל לדחוק ליישב דבריו דלא לשוי' לטועה כ"כ אחר כותבי זה זמן רב בהפשי אנב בתשו' מהר"ם אלשיך על ענין אחר מצאתי שם סי' ק"ג שפי' בפשיטות דברי רש"י הללו ג"כ כדברי ונתתי שבח לאל ית"ש שמה שנסתפקתי בו מלכותבו בעבור דוחקו מצאתי און וסעד לדברי בדברי הגדול הנ"ל וז"ל כוונת רש"י הוא דממתני' דהתם נראה שלא יקרא נשבע לבטל את המצוה כשנשבע לבטל דברי עצמו כמו כשנשבע לבטל מה שמושבע מהר סיני ודייק לה מהאי בבא המיותרת לגמרי שאחר דתנן נשבע לבטל המצוה חייב משום שבועת שוא מאי איצטריך לאשמעי' גבי שבועה דחייב פשיטא כיון דהוי נשבע לבטל את המצוה אלא ודאי דתנא דמתני' ס"ל דקיל מושבע מפי עצמו ממושבע מהר סיני וא"כ אע"ג דלא תיחול נזירות במושבע מהר סיני חייל בנשבע מפי עצמו ע"כ כוונתו עכ"ל : **ד"ה** אף כו' לא ולאפוקי הד"א : **ד"ה** הריני כשמשון כו' כבן מנוח כבעל דלילה כצ"ל : **תוספות** ד"ה נזיר עולם כו' מכאן ואילך עד ד"ה שיזיר מכולן שייך לקמן אחר ד"ה ור"ש כו' וקודם להם שייך ד"ה הריני כשמשון כו' הכתוב לעיל סוף דף ג' : **נתלה** בשערו הס"ד אח"כ ד"ה ומביא וכו' מאבשלום דאמר כו' טהור הס"ד אח"כ ד"ה קרבן טומאה שתי תורים לעולה ולחטאת וכבש בן שנה לאשם כצ"ל והס"ד אח"כ ד"ה מה בין כו' והוא שייך קודם ד"ה נזיר עולם : **כששניהם** נזירי' ולא שאלו כצ"ל והס"ד אח"כ ד"ה עד שיזיר וכו' (ושייך לעיל סוף דף ג') . או יאמר כו' (ר"ל ל"ד שיזיר מכולן פירושו שיפרש כולן אלא אף שיאמר סתמא הריני נזיר ואם בא לפרש צריך שיפרש כולן) תגלחת וטומאה הס"ד אח"כ ד"ה מכל אשר יעשה כו' דקרא מכל הס"ד אח"כ ד"ה מיין ושכר יזיר כצ"ל לא כתיבי הס"ד אח"כ ד"ה לאסור יין כו' יזיר הס"ד אח"כ ד"ה מאי היא כו' כצ"ל : **ד"ה** לאלופי כו' מרבי יהודה כו' הס"ד אח"כ ד"ה ר"ש כו' ולא תימא כדקאמר רבא לעיל כצ"ל : **ד"ה** ור"ש לית ליה צירוף כו' דאפילו בשאר איסורין כחלב ודם כו' לקרבן והכא לא שייך כו' והד"א כצ"ל השלמת נדרו הס"ד אח"כ ד"ה כשמשון כבן מנוח כו'. ונדפס סוף דף ג' ע"ב ושייך לכאן עד ד"ה עד שיזיר מכולן הנדפס בדף ד' ע"א : **מכאן** ואילך גרס ר"ת וכמי שעקר דלתות עזה בוי"ו וכמי שנקרו פלשתים את עיניו דאו או קאמר כו' דאי אמר כבעל דלילה לחוד או כמי שעקר דלתות עזה לחוד או כמי שנקרו פלשתים את עיניו לחוד דהוי נזיר שמשון דבהא ליכא למטעי . משמע לכאורה דאי אמר כבעל דלילה לחוד סגי אפי' לא אמר כשמשון בן מנוח כבעל דלילה וקשה הא לעיל בסמוך כתבו עד שיאמר שלשתן ולא כתב או כבעל דלילה לחוד משמע קצת דבעל דלילה לחוד נמי לא סגי ותו קשה דמ"ש משמשון בן מנוח לחוד דלא סגי משום דאיכא דמתקריא הכי ה"ה כבעל דלילה לחוד מי לא יכול להיות איתתא דמתקריא דלילה ואינה אשת שמשון רק אשת איש אחר ואדרבה כ"ש הוא דלא מהני מה ב' סימנים שמו ושם אביו לא מהני מכ"ש סימן אחד בעל דלילה דילמא אינש אחרינא נמי שם אשתו דלילה בשלמא מי שעקר דלתות עזה לחוד סגי דזה הוא חידוש גדול מה שלא נמצא באיש אחר ה"ה מי שנקרו פלשתים עיניו ג"כ קרוב לזה שהיה מפורסם שעשו זה לשמשון באותו פעם ואעפ"כ המית כמה אלפים משא"כ כבעל דלילה אמאי יהא סגי בזה ולא הוצרך נמי לומר שלשתן כשמשון בן מנוח כבעל דלילה ואני טרם ראיתי בשאר מפרשים הבנתי בדברי ר"ת הכי דאי אמר כבעל דלילה לחוד ר"ל עם שמשון בן מנוח כמ"ש תחלה דה"א צריך לומר כולה דהיינו גם כמי שעקר כו' אשמעי' דבעל דלילה לחוד סגי לשמשון בן מנוח או כמי שעקר כו' לחוד סגי אף בלא שמשון בן מנוח לכך התחיל ר"ת לגרוס בוי"ו מן כמי שעקר דלתות להורות דמכאן ואילך סגי בזה לחוד ולא מן תיבות כבעל דלילה ור"ל כבעל דלילה לחוד שייך למעלה לכשמשון בן מנוח כבעל דלילה אבל מכאן ואילך סגי בזה לחוד לגמרי : **אמנם** בעל תי"ט לפי הבנתו בדברי ר"ת שינה לשונו מה שלא כתוב כלל בדברי התוס' בשמו ודבריו תמוהים גם קשה מה שכתבתי וז"ל התי"ט ופרש"י וכן התוס' דכשאומר שמשון וא"נ שמשון בן מנוח לא סגי דאימר לאחר נתכוין עד שיאמר עוד סימן אחד מהג' סימנים כבעל דלילה א"נ כמי שנקרו וכו' ואי אמר חד מהני ג' סימנים בלבד נמי סגי ור"ת גורס כבעל דלילה בוא"ו וכן מכאן ואילך עכ"ל הרי שכתב ור"ת גורס כבעל דלילה בוי"ו ובאמת ליתא בדברי התוס' וכן העתיק הכ"מ דברי ר"ת כמו שהעתקתי וכמו שהוא ג"כ בכל דפוסי הש"ס שלפנינו ואי נגיה בדברי רבינו תם יותר נ"ל להגיה כך דהיינו למחוק רק תיבת לחוד גבי תיבות כבעל דלילה לחוד וקאי רק אאחריני כמי שעקר כו' וכמ"ש דר"ת התחיל לגרוס בוי"ו מן כמי שעקר כו' וה"פ דאי אמר כבעל דלילה ר"ל עם כשמשון או כמי שעקר דלתות עזה לחוד אבל אין צורך להגיה דכוונת ר"ת כמ"ש לעיל . אכן בדברי מפרש אחר מדנפשיה ולא בשם ר"ת הביא הכ"מ כהבנת התי"ט בדברי ר"ת ואפשר שזה אטעיתיה שהבין גם בדברי ר"ת כן אבל באמת דברי המפרש הנ"ל תמוה ואמאי נתלי ג"כ דברים הללו בדברי ר"ת ולשנות לשונו מה שלא כתוב בו כלל וז"ל הכ"מ ובמפרש אחר שכתוב בו שהוא הרא"ש כתו' וכלשון הזה כו' עד ונראה דאם אמר אחד מהשלשה סימנים (ר"ל כבעל דלילה או כמי שעקר או כמי שנקרו) א"צ להזכיר שמשון כיון דלא עביד צריכותא מבעל דלילה עכ"ל ור"ל דאי אמרת דבעל דלילה לחוד ג"כ לא סגי ה"ל למיעבד צריכותא ואי אמר כבעל דלילה לחוד ה"א ג"כ אינש אחרינא דאיתתיה נקראת דלילה לכך בעינן נמי שלשתן שמשון בן מנוח בעל דלילה אלא ע"כ מדלא עביד צריכותא כן משמע דס"ל דבאמת בבעל דלילה לחוד סגי אבל דבריו תמוהים וטרם כל דע כבר כתב הכ"מ למעלה דברי הרא"ש ולא כתב זה כלל בדבריו רק אח"כ כ' ובמפרש אחר שכ' בו ג"כ שהוא מהרא"ש כ' כלשון הזה ע"כ אין לתלות דברים אלו בהרא"ש ודאי איזה תלמיד טועה כתב זה בצידו והכניסוהו בפנים בדברי הרא"ש בפרט מאחר שהכ"מ הביא לפניו

לפניו דברי הרא"ש בע"א א"כ דבריו האחרונים הם ממפרש אחר וטעו וכינוהו להרא"ש . ומ"ש המפרש ראייתו כיון דלא עביד צריכותא מבעל דלילה עכ"ל אטו צריכותא דהכא כמו בעלמא דהדר עביד ליכתוב אידך ולא בעי קטייתא האי צריכותא קאי כלל בע"א וכמ"ש המפרש שם בעצמו וז"ל ואי אמר כבן מנוח פירוש ואי אמר נמי כבן מנוח וכן פרש"י ג"כ הכא א"כ אמאי איצטריך למעבד צריכותא ואי אמר כבעל דלילה לחוד בלא שמשון בן מנוח ה"א אינש אחרינא דאיתתיה מתקריא דלילה פשיטא דלא מהני הלא בתחלה אמר דשמשון בן מנוח לא מהני עד דאמר ג"כ בעל דלילה שהוא ג' סימנים מכ"ש בעל דלילה לחוד לא מהני דלא הוי רק סימן אחד כמו דלא עביד צריכותא ואי אמר בן מנוח לחוד ה"א ג"כ אינש אחרינא משום דלא איצטריך דמ"ש שמשון לחוד או בן מנוח לחוד פשיטא דלא מהני אלא הצריכותא קאי דאי אמר שמשון וגם בן מנוח ה"א אינש דמתקרי הכי שמשון בן מנוח א"כ מכ"ש דלא איצטריך למיעבד צריכותא איפכא דבעל דלילה לחוד לא מהני דמה שמו ושם אביו לא מהני מכ"ש שם אשתו לחוד ונשמע ממילא מכח צריכותא קמייתא וכן משמע שהבין הכ"מ דברי התוס' שלא כדברי המפרש האחרון שהרי כתב שם על דברי המפרש הנזכר והתוס' כתבו אמאי לא כ' וכ"כ התוס' א"ו דברי המפרש אינו מדברי התוספות אלא כמו שכתבתי פשט דברי התוס' כן הוא נכון ומוכח ג"כ הכי מחמת הקושיות שנפלו בהם וק"ל : **ודע** דהרמב"ם פ"ג מהלכות נזירות נקט לו שיטה אחרת בסוגיא זו והאריך בו הכ"מ ושאר מפרשים ג"כ לפרש דברי הרמב"ם ואכתוב לפע"ד הדין עם מי בפי' הרמב"ם וז"ל דין ג' שמשון לא היה נזיר גמור כו' היה אסור ביין ובתגלחת ומותר להטמא למתים לפיכך מי שאמר הריני נזיר כששמשון ה"ז נזיר מן התגלחת ומן היין לעולם ומותר להטמא למתים ואם אמר לא נתכוונתי אלא לאיש אחר ששמו שמשון אינו נזיר . האומר הריני כששמשון בן (ס"א כבן) מנוח כבעל דלילה כמי שעקר דלתות עזה כמי שנקרו פלשתים את עיניו ה"ז נזיר כנזירות שמשון ואע"פ שאפשר שנעשו מעשים אלו לאיש אחר עכ"ל והקשה הכ"מ נראה מדבריו מן הסתם הוי נזיר עד שיאמר לשמשון אחר נתכוין וזה הפך מ"ש בגמרא דאפי' אמר כששמשון בן מנוח אינו כלום כל זמן שלא אמר אחד מהג' סימנים : **והרב** ר' אליה מזרחי כתב שיש חילוק בין האומר הריני נזיר כששמשון אע"פ שלא אמר יותר ה"ז נזיר ובין האומר הריני כששמשון בלא תיבת נזיר אינו כלום אפי' אמר הריני כששמשון בן מנוח עד שיאמר אחד מהג' סימנים לפיכך כתב הרמב"ם ברישא הריני נזיר שמשון לחודיה הוי נזיר ובסיפא כתב כששמשון בלא תיבת נזיר לכך אמר ג"כ שאר סימנים ור"ל דצריך שיאמר לשמשון בן מנוח אחד מהג' סימנים : **והרב** רבי יעקב בי רב ז"ל סובר דאין חילוק בין אמר תיבת נזיר או לא ודעת הרמב"ם דלעולם צריך שיאמר אחד מהשלשה סימנים ג"כ ומ"ש הרמב"ם ברישא אם אמר הריני נזיר כששמשון ה"ז נזיר ר"ל שאמר שמשון בן מנוח בעל דלילה כמ"ש בסיפא אלא דברישא לא נחית לפרש אופן דיבורו איך יהיה אלא בא לומר שאינו אסור לטמא למתים : **והרב** ר' יעקב בן חביב ז"ל סובר דאפי' אמר הריני כששמשון לבד הוי נזיר אלא שבזה אם אמר לא נתכוונתי אלא לאיש אחר ששמו שמשון נאמן ובאומר כששמשון בן מנוח בעל דלילה אף ע"פ שאמר לא נתכוונתי אלא לאיש אחר ששמו כן לא מהני ולכך כ' ארישא באומר נזיר כששמשון לחוד אם אמר לא נתכוונתי אלא לאיש אחר אינו נזיר ולא כתב כן בסיפא וכו' וזהו כוונת הגמרא ה"א איכא דמתקרי הכי ר"ל שיוכל הנודר לטעון ולומר לאיש אחר נתכוונתי אבל כשאמר גם שאר הכינויים אף אם יאמר לאיש אחר נתכוונתי הוי נזיר : **והרב** הכ"מ כתב דדעת הרמב"ם דבכל אחד לחוד מהני דהוי נזיר בין שאמר כששמשון לחוד או בן מנוח לחוד או בעל דלילה לחוד אם לא אמר לאיש אחר נתכוונתי אבל אי אמר לאיש אחר נתכוונתי אפי' יאמר בצירוף אחד מהג' סימנים לא מהני להיות נזיר והיינו מתני' דסתם נדרים להחמיר ופירושן להקל דנדר בחרם ואמר לא נדרתי אלא בחרמו של ים וה"ה אפי' אמר כל הסימנים ואמר נתכוונתי לאיש אחר ונמצא האיש כמו שאומר נאמן אלא דלא שכיח למצוא איש כזה עם כל החמשה סימנין ובגמרא ה"פ ל"ל למיתני כל הלין ר"ל ל"ל למתני כל הני חמשה לימא תרי תלת מינייהו ומינייהו ילפינן לשארא ומשני דאי תנא כששמשון ה"א איכא שמשון אחרינא כלומר ה"א הא דקתני כששמשון לאו למימרא דאמר האי לישנא ממש דא"כ אינו נזיר דאיכא שמשון אחרינא ואין [illegible]

לא עביד צריכותא אלא לשמשון ובן מנוח משמע לרמב"ם דמינייהו ילפינן לאידך וכו' ומ"ש בגמרא ה"א שמשון אחרינא דוקא היכא דמפרש דבריו ואמר לאיש אחר נתכוין הא לא"ה סתם נדרים להחמיר אבל כשיאמר כל התנאים אע"פ שיאמר לשמשון אחר נתכוון אינו נאמן דהוי כרוב המקום קורין לבשר מליח של קדשים בשר מליח סתם דאינו נאמן משום דרוב המקום קורין כן ולאו כל כמיניה : **והנה** לפעד"נ יותר נכון פי' הכ"מ דלכולהו אית להו פירכא לבר מיניה דלסברת ר' אליה מזרחי קשה היכן מצינו בגמרא חילוק זה הלא הרמב"ם הוציא כל דבריו מהגמרא ולא מצינו בגמ' . חילוק בין אמר הריני נזיר כששמשון לא בעינן עוד סימנים או אם אמר הריני כששמשון בעינן עוד סימנים ותו בודאי אף דנקט מתני' הריני כששמשון מסתמא ר"ל דאמר הריני נזיר כששמשון דאל"כ אפי' ידים שאינן מוכיחות לא הוי וכמו דפריך בגמרא דילמא אתא בתענית קאמר ע"ש בתוס' דודאי אם אמר הריני כששמשון לא משמע מידי לאיזה ענין או איזה מעשה יהיה כששמשון אלא צריך לומר דאמר לגביה תיבת נזיר או כדמשני בגמרא דגמר בלבו להיות נזיר ואומר כן דגמר בלבו להיות נזיר כששמשון ועי' לעיל דף ב' ע"א בתוס' ד"ה האומר הריני כו' כתבתי דצ"ל דאמר ג"כ בלבו להיות נזיר משום די"ל הריני כזה לענין קרבנותיו או שאר מעשיו א"כ ה"ה הכא דהרי שם נזיר עובר לפניו ואומר הריני כזה ואפ"ה צ"ל דגמר בלבו וה"ה הכא א"כ ממ"נ אם לא אמר הריני נזיר כששמשון וגם לא גמר בלבו להיות נזיר מאי מהני אם אמר עוד כבן מנוח כבעל דלילה סוף סוף אינו מוכח מידי מדבריו לענין מאי יהיה כששמשון בן מנוח בעל דלילה וגבי נזיר כתיב כי יפליא דצריך לפרש ואם אמר תיבת נזיר או גמר בלבו להיות נזיר סגי בזה בלא הני סימנים דלא גרע מנזיר עובר לפניו ואמר אהא וגמר בלבו להיות נזיר כזה סגי א"כ ה"ה בדברי הרמב"ם ג"כ דבתחלה כתב האומר הריני נזיר כששמשון הוי נזיר דפסק כר' יהודה דלא כר"ש ואח"כ כשכתב הריני כששמשון כוונתו ג"כ דאמר הריני נזיר כששמשון או שגמר בלבו ולא הוצרך לפרש דממילא משמע וגם לעולם העתיק תמיד לשון הגמ' ובגמרא גם כן נקטה ממתניתין הריני כששמשון כבן מנוח כו' וגבי עיקרא דדינא אם נזיר שמשון הוי נזיר גבי פלוגתא דר' יהודה ור"ש נקט האומר הריני נזיר כששמשון כמו דנקט הרמב"ם א"כ ודאי כוונת הרמב"ם ג"כ כמו בגמרא וכן מצאתי באמת בסמ"ג ובקרית ספר שהעתיקו דברי הרמב"ם העתיקו בשניהם תיבת נזיר גם גבי הריני כששמשון כבן מנוח כבעל דלילה כו' העתיקו הריני נזיר כששמשון כבן מנוח כו' ש"מ דאין חילוק דלעולם צ"ל תיבת נזיר אף שאמר עוד סימנים וכן מוכח מדברי הרמב"ם גבי שמואל הרמתי דלא כתב שם שני פעמים בתחלה עם תיבת נזיר ואח"כ בלא תיבת נזיר כמו גבי שמשון רק כתב האומר הריני כשמואל הרמתי כבן חנה כבן אלקנה כמי ששסף את אגג בגלגל וכיוצא באלו ה"ז נזיר עולם עכ"ל ואי כסברת ר' אלי' מזרחי ה"ל לכתוב ג"כ תחלה האומר הריני נזיר כשמואל הרי זה נזיר עולם ואחר כך ה"ל לכתוב הריני כשמואל וכו' עם הני סימנים אלא צ"ל דאין חילוק וכמ"ש : **ולסברת** הרב ר' יעקב בי רב שכתב דדעת הרמב"ם לעיל במ"ש הריני נזיר שמשון כוונתו שיאמר ג"כ הסימנים שנשנו בסיפא דברישא לא נחית עדיין לפרש אופן דיבורו כו' קשה עליו תחלה קושיית הכ"מ לדידיה למה פי' הרמב"ם האומר הריני כבן חנה או כבן אלקנה הוי נזיר ולמה כשאומר כבן מנוח לא יהא נזיר ותו ה"ל להרמב"ם לכתוב בעל דלילה בלא כ"ף עוד יש לדקדק דאין זה משמעות הלשון דבתחלה יאמר נזיר שמשון לחוד ויכתוב דינו מה אסור ביה ואח"כ יאמר איזה סימנים שצ"ל בשעת קבלת הנדר איפכא הל"ל הלא תחלה מקבלין הנדר ואח"כ נוהגים משך זמן הנדר אם כן ה"ל לסדר תחלה איך יהא קבלת הנדר בנזיר שמשון ואח"כ יאמר דינו דנזיר שמשון איך ינהג משך זמן הנדר : **ולסברת** הרב ר' יעקב בן חביב דסובר דיש חילוק באומר נזיר שמשון לחוד באומר לאיש אחר נתכוונתי נאמן ובאומר הג' סימנים אינו נאמן קשה דהרי אם אומר לאיש אחר נתכוונתי ודאי צריך לומר מי זה האיש אשר לו נתכוין דאל"כ כל אדם יאמר כן כשנודר נזיר שמשון ויאמר לשמשון אחר נתכוון א"כ מה לי אם אומר לאיש אחר נתכוין באומר שמשון לחוד ונמצא איש כמו שהוא אומר או אם נמצא איש בג' סימנים כמו שהוא אומר אמאי לא יהא נאמן בפרט לפמ"ש הכ"מ דטעמא דרמב"ם ממתני' סתם נדרים להחמיר ופירושו להקל א"כ מ"ש אם מפרש דבריו בשם א' או בב' ג' שמות אטו גבי שני יוסף ב"ש המבואר בח"מ סי' מ"ט יש חילוק אם שוים בב' שמות או בג' שמות או טובא ודאי לעולם יכולים לדחות זה לזה עד שיתנו בשטר סימן אחר א"כ ה"ה הכא מ"ש אם שוים בשם א' או ב' ג' שמות או טובא אם נמצא כמו שהוא אומר שלזה נתכוין : **ולסברת** הלח"מ שסובר דיוכל לומר לאיש אחר נתכוין אף בג' סימנים זולת אם אמר כל החמשה סימנים לא יוכל לומר לאיש אחר נתכוין ג"כ קשה קושיא דלעיל ממ"נ אם נמצא איש א' עם כל הסימנים אמאי לא מהני אם אמר שכוון לאותו איש ואם לא נמצא אפי' בג' סימנים לא יהא מהני אם אומר לאיש אחר נתכוונתי ולא נמצא אותו איש שיאמר עליו כי הוא זה שנתכוון לו ׳ ומ"ש הלח"מ דהוי כרוב המקום קורין לבשר מליח של קדשים בשר סתם וליין נסך לשמים יין נסך סתם אינו נאמן משום דרוב המקום קורין כן עכ"ד לא דמיא להדדי אלא כאוכלא לדנא התם אמר מליח סתם וחזינן ורוב המקום קורין למליח של קדשים מליח סתם אמרי' מסתמא נתכוין כפי שקורין בני אדם משא"כ הכא מאי רוב איכא אם מפרש דבריו לאותו איש נתכוין וע"כ יש באותה עיר איש אחד ששמו כן דאם לא נמצא איש כן ודאי אינו יכול לומר דנתכוין לו אפילו בשם אחד א"כ מאי רובא איכא הלא כך קורין לזה שמשון בן מנוח וכו' כמו שקורין לזה ואדרבה אם נמצא שם י"ל דמסתמא נתכוין לאותו שנמצא שם ולא לשם נזירות דנזירות טריחא ליה כמה שכתבו התוס' דף ג' ע"א בד"ה כגון שהיה נזיר עובר לפניו . ותו הלא גם לדידיה בארבעה סימנים יוכל לומר לאיש אחר נתכוונתי אמאי לא נימא ג"כ דרובא שאומרים בד' סימנים הללו הריני כששמשון בן מנוח בעל דלילה מי שעקר דלתות עזה ודאי לאותו שמשון נתכווני' שהיה נזיר ומה נשתנה ארבע' מחמשה אלא ודאי זו סברא דחוי' הוא דהכא לא שייך לומר רובא אם נמצא איש בשמות הללו כמו שהוא אומר לאותו איש נתכוין אמאי לא יהא נאמן מפי בד' שמות מבחמשה ותו דלדידיה מתניתין לאו או קתני אלא בעי לומר כל הסימנים אמאי אמר כ"ף בכל א' הל"ל כששמשון בן מנוח בעל דלילה שעקר דלתות עזה ושנקרו פלשתים עיניו : **והמחוור** שבפירושים נלפע"ד כמו שהבין הכ"מ בפי' דברי הרמב"ם דאפי' אמר כששמשון לחוד או כבן מנוח לחוד או כבעל דלילה לחוד וכן כולם מהני אם לא אמר לאיש אחר נתכוונתי ואם אמר לאיש אחר נתכוונתי אפי' אמר כל הסימנים לא מהני להיות נזיר אם נמצא איש כזה כמו שאומר אלא דלא שכיח למצוא כן והכי מיטמעות הש"ס בפשיטות דכולם שוים דמנלן לחלק דאהני תלת כוונת המתני' הלא בכל סימנים נקט חד לישנא וכן משמע להדיא בהרמב"ם בפי' המשניות דלא פי' על המשנה זו כלום ואי ס"ד דס"ל כסברת הפרשנים דלעיל דבעינן דוקא ג' סימנים כששמשון בן מנוח בעל דלילה או כששמשון בן מנוח כמי שעקר כו' או כשאר מפרשים דבעל דלילה לחוד מהני וכששמשון בן מנוח לא מהני וכיוצא בזה כשאר מפרשים שנזכרו לעיל ודאי היה צריך לפרש המשנה דבפשיטות ודאי לא משמע כן וכן נמשך אחריו הרב ברטנורה וג"כ לא פירש כלום על המתני' זו ודאי הניחו המתני' כפשוטו דאו או קתני וכולם

שוים ולא הוצרך לפרשו דא"צ פירוש דמובן מאליו דהכי פירושו משא"כ כאינך מפרשים ודאי היה להם לעשות פי' דהרי נ"מ לדינא וגם בפשיטות המשנה לא משמע שום חילוק בין לזה לזה גם אין משמעותו דבעינן כולם לומר בשעת הנדר דלא הל"ל כ"ף בכל אחד רק כששמשון בן מנוח בעל דלילה שעקר דלתות עזה שנקרו פלשתים עיניו אלא ע"כ או או קתני : **וכי** תימא אי כוונת הרמב"ם דאפי' הני תלת או אפי' כולם לא מהני אם אמר לאיש אחר נתכוונתי אמאי כתב הרמב"ם דינו אם אמר לאיש אחר נתכוונתי אשמשון לחוד תיפוק ליה אפילו אמר כששמשון בן מנוח בעל דלילה כמי שעקר כו' נמי אם אמר לאיש אחר נתכוין נאמן וכה"ג הוכיח מהרי"ן חביב דאם אמר לאיש אחר נתכוונתי גבי אם אמר כששמשון בן מנוח בעל דלילה אינו נאמן הואיל והרמב"ם כתב לעיל גבי שמשון לחוד אבל באמת לק"מ ודאי לדידהו דאזלי לשיטתייהו דהוי בעל דלילה סימן מובהק ובתלת סגי קשה אבל לרמב"ם דס"ל כולם שוים ובכל חדא וחדא סגי ואין לבעל דלילה שום יתרת כאשר כתבתי לעיל דהלא יכול להיות אינש אחרינא גם כן שמא דאיתתא דלילה מה לי אם שוה בכל השמות או בשם אחד והרמב"ם העתיק תחלה גוף הדין דמוכח בכמה דוכתי דנזיר שמשון הוי נזיר לאפוקי מרבי שמעון דאמר האומר הריני נזיר שמשון לא אמר כלום שלא יצאה נזירות מפיו והוצרך תיכף להעתיק דאם אומר לשמשון אחר נתכוין נאמן ואח"כ העתיק המשנה כהווייתו כדרכו בכל מקום ותוא האומר הריני כששמשון כבן מנוח כבעל דלילה וכו' ופירושו דבכל א' מהני לשונות סגי וכולם שוים בלא אמר לאיש אחר נתכוין וה"ה אם אמר לאיש אחר נתכוין ונמצא אחר ששמו כדבריו אינו נזיר ולא הוצרך כאן לכתוב זאת דכבר העתיק לעיל גבי נזיר שמשון הוא התחלת עיקר דין זה דנזיר שמשון דמה לי אם נמצא איש ששוה בשם א' או בג' שמות ותו דהרמב"ם העתיק זה לעיל משום דדיבר בהוה דמסתמא לשמשון לחוד נמצא שוים דאינו רק שם א' וה"ה אם שוה בב' או ג' שמות דמאי שנא תדע שהרי אליבא דכולי עלמא אף לאינך פירושים אם אמר כששמשון בן מנוח זולת בעל דלילה ואמר לאיש אחר נתכוין נאמן ואם כן גם כן קשה אמאי לא כתב הרמב"ם דינו גבי שמשון בן מנוח דהוי רבותא טפי משמשון לחוד אלא ודאי דאין שום רבותא בזה דמה לי אם שוה בשם אחד או בשלשה שמות אם נמצא כמו שאומר בפרט לפמ"ש הכ"מ דדין זה נובע מהא דתנן סתם נדרים להחמיר ופירושן להקל מה לי אם פירש דבריו בשם אחד או בשלשה שמות או טובא :

אבן עדיין לכל הפירושים לא הונח לנו לפי' הצריכותא בגמרא ל"ל למיתני כל הלין צריכי דאי אמר הריני כששמשון ה"א שמשון אחרינא וכו' דמשמע דצריכין כולהו למימר בשעת נדרו ולפי הדעת הכ"מ אפילו בחד סגי אי לא אמר לשמשון אחרינא נתכוין ואי אמר לשמשון אחרינא נתכוין אפילו אמר כל הסימנים יוכל למימר אי נמצא איש שיש בו הסימנים כמו שאומר ומ"ש לעיל פי' הצריכותא בש' הכ"מ לפע"ד אינו סובל משמעות לשון הגמ' דלכ"מ כל הסימנים שוים ודרך הצריכותא בכל הש"ס לומר דאי תנא הך ה"א זו מהני דיש לו מעלה זו אבל אידך לא קמ"ל אידך אע"פ דאין לו מעלה זו ג"כ מהני וזה לא שייך כאן כלל שהרי שמשון לחוד גרוע לענין זה יותר משאר סימנים דבמתניתין ונ"ל ליישב בדרך זה ויתורץ ג"כ מה שיש לתקשות על הרמב"ם שהוסיף כאן על מה שכתוב בש"ס מה שאין דרכו בשאר דוכתי שכתב ואם אמר לאיש אחר נתכוונתי נאמן היכן מוזכר זה כאן בפרט שהכ"מ כתב שהרמב"ם הוציא זה ממתניתין סתם נדרים להחמיר ופירושן להקל ל"ל להעתיק זה כאן הא כבר העתיק דין זה בהלכות נדרים ונדרים ונזיר שוין הן אבל לפע"ד מוזכר זה כאן בש"ס במ"ש וצריכא כו' וה"פ למה ליה למתני כל הלין ר"ל אם כששמשון לחוד מהני פשיטא דסימנים אחרים מהני ומשני צריכא דאי אמר הריני כששמשון ה"א שמשון אחרינא ר"ל אף אם כוונתו לשמשון אחרינא ג"כ סבר תנא דמתניתין שיהיה נזיר הואיל ושמשון היה נזיר אמרינן דברים שבלב אינם דברים ואין מאמינים אותו למה שאמר שנתכוין לשמשון אחרינא אלא אמרינן אזלינן אחר פיו ומסתמא לאותו שמשון שהיה נזיר מתכוין קמ"ל כבן מנוח רצה לומר לכך הזכיר התנא בן מנוח כו' דוגמא דסיפא מיירי רישא ותנא סיפא לגלויי רישא דמיירי ג"כ באומר שנתכוין לאותו שמשון שהוא בן מנוח ולא לשמשון אחרינא ואי תנא כבן מנוח ה"א איכא דמתקרי הכי בן מנוח א"כ אעפ"כ אתי למטעי אע"פ שאמר שנתכוין לאינש אחרינא דמתקרי הכי לכך אשמעינן כבעל דלילה להורות דדוקא אם נתכוין לאותו שמשון שנקראת אשתו דלילה אכן ע"ז ג"כ ה"א דאפילו מצינו איש ששם אשתו דלילה ואמר שנתכוין לו ג"כ יהיה נזיר לכך הש"ס מקצר ואומר קמ"ל כבעל דלילה וכמי שנקרו פלשתים עיניו דאינש אחרינא כזה ודאי לא מצינו ששמו שמשון בן מנוח והוא בעל דלילה ונקרו פלשתים עיניו נמצא הוציא הרמב"ם דבריו מזה שהוזכר בגמ' דאם אמר שנתכוין לאיש אחר נאמן מכח הצריכותא דעביד ובזה מיושב מה שהבאתי לעיל מה שמקשין אמאי לא אמר ואי תנא כבעל דלילה דבזה שמקצר ואמר קמשמע לן כבעל דלילה וכמי שנקרו פלשתים עיניו בא להראות דיש לומר עוד צריכא אי תנא כבעל דלילה ואין להקשות אי התנא בא להורות כנ"ל אמאי אמר כששמשון כבן מנוח כבעל דלילה לא הוי ליה לומר רק כששמשון כמו שעקר דלתות עזה כמו שנקרו פלשתים עיניו שהרי עם כבן מנוח כבעל דלילה עדיין לא ידענו כוונת התנא דאם אמר לשמשון אחרינא נתכוין נאמן שהרי כתבתי גם כבן מנוח ובעל דלילה אין ראיה דאעפ"כ אתי למטעי שהרי שמות אנשים אחרים נמצאו כמו כן וי"ל דאתי להורות דכששמשון לחוד או כבן מנוח לחוד או כבעל דלילה לחוד ג"כ מהני להיות נזיר אם לא אמר לאיש אחר נתכוונתי ולא תימא דגרע אם לא הזכיר שמשון רק בן מנוח או בעל דלילה דלא תימא הואיל ושמות אנשים כמוהם נמצאו ג"כ הוי כמו שאין הוכחה בדבריו וגבי נזיר כתיב כי יפליא דצריך לפרש דבריו קמ"ל דגם זה מהני דהוי כמפרש דמסתמא לאותו שמשון נתכוין דסתם נדרים להחמיר ואין להקשות אם בסימנים הללו בא להורות רק כנ"ל ל"ל להזכיר שני סימנים כמי שעקר דלתות עזה כמי שנקרו פלשתים עיניו וי"ל דאי אמר רק חדא כמי שעקר או כמי שנקרו פלשתים מתיירא התנא פן אתי למטעי דאם אמר הריני נזיר כמי שעקר דלתות עזה או כמי שנקרו פלשתים לא מהני להיות נזיר מאחר שלא הזכיר שמו של שמשון שעשה כן וזהו כוונת הרמב"ם שמסיים ואע"פ שאפשר שנעשו מעשים אלו לאיש אחר עכ"ל ור"ל דה"א הואיל ולא אמר כששמשון שעקר דלתות עזה או כששמשון שנקרו פלשתים עיניו לא הוי הוכחה דקאי אשמשון הואיל שאפשר שנעשו מעשים אלו לאיש אחר שאינו שמשון אע"פ דאנן לא ידעי' מאיש כזה שעשה מעשים אלו מ"מ הואיל ואפשר הוא הוי כמו שאין הוכחה בדבריו וגבי נזיר כתיב כי יפליא דצריך לפרש דבריו קמ"ל הואיל דאנן לא ידעינן מאיש כזה דנעשו לו מעשים הללו אע"ג דאפשר הוא לגבי קב"ה לעשות ג"כ לאיש אחר הוי שפיר הוכחה לדבריו דקאי אשמשון אע"פ שלא הזכיר שמו א"כ אי לא הוי נקט אלא חדא ה"א דלא נקטה אלא להורות זה להודא דלעיל דאם אמר הריני כששמשון צריך לכוין דוקא לאותו שמשון שעקר דלתות עזה אבל אם אמר לשמשון אחר נתכוונתי אינו נזיר אבל לעולם אם אמר כמי שעקר דלתות עזה לחוד לא הוי נזיר אע"ג דקתני כמי שעקר כו' דבתיבות הללו לחוד סגי מ"מ הייתי סבור דהתנא לא הוצרך לפרש דצריך לומר כששמשון שעקר דלתות עזה דפשיטא הוא ולא בא כאן אלא להורות לסימן דהריני כששמשון ג"כ מיירי מאותו שמשון שעקר דלתות עזה אבל הוא גופיה כמי שעקר לא הוצרך כלל לומר דממ"נ אי אמר ג"כ כששמשון פשיטא הוא ואי לא אמר כששמשון ג"כ לא מהני לכך נקט שתי סימנים כמי שעקר כו' וכמי שנקרו פלשתים ואי כוונת התנא רק משום סימן להריני כששמשון ל"ל תרווייהו הלא סגי בחדא אצ"ל דכוונת התנא ג"כ להורות עוד אחת דלא צריך למימר כששמשון שעקר דלתות עזה או כששמשון שנקרו פלשתים עיניו רק כמי שעקר לחוד סגי וה"ה אי להאי לחוד אתי ג"כ קשה ל"ל תרווייהו הל"ל כמי שעקר כו' לחוד או כמי שנקרו לחוד והשתא א"ש דפריך ל"ל למיתני כל הלין דבעלמא סוגיית הש"ס רק לומר וצריכא ולדידן א"ש דה"פ ל"ל למיתני כל הלין דייקא דודאי ידע די"ל דה"א דצריך לומר ג"כ כששמשון וכמי שעקר קמ"ל דלא אך ל"ל למיתני עוד כמי שנקרו פלשתים וכו' דמ"ש הא מהא ומתרץ דבא התנא להורות שני דברים בזה ואי אמר חדא ליכא למילף רק חדא לכך איצטריך תרווייהו והר"ק : **ע"ב גמ'** אפילו לכתחלה ומתני' קתני כצ"ל : **לימא** בפלוגתא כו' . עמ"ש לעיל ע"א במתני' השייך לזה : **ודע** דבסוגיא זו נלאו כל אנשי חיל ה"ה הר"י בן לב בתשובת ח"א סימן מ' ואחריו הכ"מ פ"ג מהלכות נזירות דין י"ג ואחריו בעל תוי"ט פ"א משנה ב' ובעל לחם משנה על הרמב"ם פ"ג מהל' נזירות והוא דלפמ"ש בסוגיא זו דטעמא דמאן דס"ל דנזיר שמשון לא הוי נזיר משום דבעינן שידור בדבר הנדור ושמשון לאו נדור הוא והרמב"ם פסק דבעינן שיתפים בדבר הנדור ופסק ג"כ דנזיר שמשון הוי נזיר ותו איך סתם רבינו הקדוש משניות דסתרי אהדדי דסתם במשנה פ"א דנזיר דנזיר שמשון הוי נזיר וסתם ג"כ בכמה משניות דבעינן שיתפים בדבר הנדור ודחקו לתרץ דבן לב תירץ דס"ל לרבי דסתם המשניות ולהרמב"ם דסתם בחיבורו דמאי דאיתמר בגמ' גבי נזיר נמי הא כתיב לה' ומשני ההוא מבעי ליה לכדתניא אמר שמעון הצדיק מימי לא אכלתי אשם נזיר טמא כו' היינו לר"ש וא"נ לרבי יוסי ולר' יעקב אבל לר' יהודה ולסתם מתני' הריני כששמשון הוי טעמא משום דכתיב גבי נזיר לה' לרבות נזיר שמשון אע"ג דלאו נדור הוא ע"כ וכתב שם איהו גופיה שתירוץ זה אינו עולה כהוגן לפי סוגיית הגמ' גם בכ"מ כ' עליו ודבר ברור הוא כמה הוא דוחק לומר דבר שלא נזכר בגמ' אפילו ברמז וכתב הכ"מ לתרץ בע"א דאמרי' בגמרא ושמשון לאו נדור הוא והא כתיב כי נזיר אלהים יהיה הנער מן הבטן התם מלאך הוא דקאמר ופרש"י והא כתיב כו' קס"ד דמנוח קאמר להא מילתא דה"ל דבר הנדור דאב מדיר את בנו בנזיר מלאך הוא דקאמר כי נזיר אלהים יהיה הנער מן הבטן אבל מפיו לא יצא עכ"ל והשתא איכא למימר לעולם לר' יהודה נמי בעינן דבר הנדור ומאי דאמר דחייל נזירות שמשון הוי טעמא משום דס"ל דהוי דבר הנדור דמאי דכתיב כי נזיר אלהים יהיה הנער מנוח הוא דקאמר ליה עכ"ל וכתב התוי"ט עליו שאינו מתרץ רק דברי המשניות דלא יהיה סתרי אהדדי אבל דברי הרמב"ם א"א לתרץ כן שהרי כתב הרמב"ם בהדיא שמשון לא היה נזיר גמור שהרי לא נדר בנזיר אלא המלאך הפרישו מן הטומאה הרי מבואר שדעת הרמב"ם כדעת המתרץ דמלאך הוא דקאמר ולא כדעת המקשן דמנוח הוא דקא"ל ותו לא ידעתי לאיזו מן הפירושים יש יותר רמז בגמרא או פחות שכמו שהוא תופס סברת המקשן כן בן לב ג"כ תופס סברת המקשן עכ"ד : **והלח"מ** כתב דקשה לפי' מהר"י בן לב דבסוף הל' נזירות פסק הרמב"ם ז"ל כשמעון הצדיק דמפיק ליה לה' להכי והא איהו מפיק ליה לה' לנזירות שמשון ומיישב שם ומ"מ הניח בצ"ע וכתב שהוא פי' מגומגם וכמ"ש מהרי"ק . ועל הכ"מ הקשה הסבר דשמשון נדור הוא דמנוח קאמר כי נזיר אלהים יהיה הנער מן הבטן איך כתב הרמב"ם שהרי לא נדר בנזיר הא מ"מ אביו מדירו כיון דמנוח קאמר קי"ל האב מדיר בנו בנזיר : **ונ"ל** לתרץ בס"ד דלק"מ ולי ישב בזה עוד איזה קושיות ודקדוקים מה שיש לדקדק עוד בזה הסוגיא חדא איך שייך לומר דר' יהודה ס"ל דלא בעינן דבר הנדור הא מצינו כמה משניות דלא כוותיה ותו הא ברפ"ב דנדרים מוקי מתני' כרבי יהודה אי לאו דקשה ליה היינו רישא והא מוכח שם במתני' דבעינן מתפים בדבר הנדור דקתני ואלו מותרין כבשר חזיר כו' ושוב ראיתי דגם בלח"מ הרגיש בקושיא זו ותו קשה דלהדיא מבואר במתני' דנדרים דף י"ח ע"ב דר' יהודה ס"ל דבעינן מתפים בדבר הנדור דאיתא שם ר' יהודה אמר סתם תרומה ביהודה אסור בגליל מותרת שאין אנשי גליל מכירין את תרומת הלשכה וכוונתם לתרומת גורן והוי דבר האסור : **והא** קשיא דמשני דכ"ע בעינן דבר הנדור ופרש"י דכ"ע בין לר' יעקב בין לר' יוסי בעינן דבר הנדור ק' דלעולם סוגיית הש"ס היכא דפריך לימא כתנאי צריך התרצן לתרץ שניהם והכא רבי יהודה לא מתרץ כלום רק ר"ש הוא מתרץ דכ"ע בעינן דבר הנדור אבל איך מתרץ רבי יהודה דס"ל לא בעינן דבר הנדור כההיא דאמרינן בברכות דף מ' ע"ב אמר לך רב הונא אנא דאמרי אפילו לר' מאיר ע"כ לא קאמר ר"מ התם כו' ור' יוחנן אמר לך אנא דאמרי אפילו לרבי יוסי ע"כ לא קאמר ר' יוסי התם כו' וכה"ג בכמה דוכתי בש"ס ותו דלשון דכ"ע אינו מדוקדק דכ"ע משמע דגם רבי יהודה ס"ל בעינן דבר הנדור אלא נלפע"ד דהכל ניחא בס"ד ובאמת מ"ש התרצן דכ"ע בעינן דבר הנדור הוא רבי יהודה ג"כ בכלל דודאי כמה משניות וסתם גמרא בכמה דוכתי מוכח דבעינן להתפים בדבר הנדור ודאי לא נימא דכולהו אתיא דלא כרבי יהודה ובפרט דסתם מתני' דנזיר אתיא כר' יהודה דנזיר שמשון הוי נזיר אלא נ"ל דהכל ניחא ע"פ מ"ש הרמב"ם בפי' המשנה רפ"ב דנדרים הא דאמר חטאת אני אוכל לך הלא
לא

לא הוי דבר הנדור דחטאת אינו בא בנדר תשובה הרי הוא נ"כ מחמת הנדר שהרי נדרים בנזיר וכשישלים
הנזירות מביא קרבן חטאת וכ"כ בחיבורו פ"א מהלכות נדרים דין י' החטאת והאשם אע"פ שאינן באין
בנדר ונדבה אפשר לנודר להביא אותם מחמת נדרו כגון שנדר בנזיר מביא חטאת ואשם מביא אשם לפיכך
האומר פירות אלו עלי כחטאת או כאשם או שאמר הרי הן חטאת או אשם הרי אלו אסורין עכ"ל וא"כ צ"ל
הא דקאמר בשמעתין ובנדרים דף י"ג לה' לרבות חטאת ואשם שכן מתפיסו בנדר מפרש הרמב"ם דלא
כפרש"י שפירש דאינו מביא חטאת ואשם על ידי שהוא מחויב להן ויאמר הרי זו להפשיטני דאל"כ מאי קשיא
ליה מחטאת ואשם דילמא גבי חטאת ואשם שאני דגלי קרא לה' לרבות חטאת ואשם דאפילו להם לרבות
הבכור מ"מ מודה דחטאת ואשם פשיטא דנקרא מתפיסו בנדר וכדאמר ור' יעקב אמר לך בכור נמי מתפיסו
בנדר דמשמע חטאת ואשם וגם בכור וא"כ מאי קשיא לרמב"ם מחטאת ואשם אלא צ"ל דבאמת דברי הרמב"ם
לקוח מש"ס דילן דהוא פירש דברי הש"ס חטאת ואשם שכן מתפיסו בנדר ר"ל דיכול לנדור בנזירות ומביא
חטאת ודבריו הם ממש דברי הש"ס ונפקא ליה מלה' שוב ראיתי בכ"מ פ"א מהל' נזיר שכ' ג"כ מקור הדין של
הרמב"ם דלעיל שכ' החטאת והאשם אע"פ שאינן באים בנדר ונדבה אפשר לנודר כו' הוא פ"ק דנדרים דף
י"ג (והוא ג"כ בשמעתין) אמרינן לרבי יוסי לה' הכתוב גבי כי ידור נדר אתי למתפיס בחטאת ואשם ומה ראית
לרבות חטאת ואשם ולהוציא את הבכור מרבה אני חטאת ואשם שהוא מתפיס בנדר ומפרש רבינו דהיינו
לומר שאפשר להביא אותם מחמת נדרו ע"כ וס"ל לרמב"ם דמאי דמשני בגמ' דכ"ע בעינן דבר הנדור בא
לתרץ ג"כ לרבי יהודה דגם רבי יהודה ס"ל דבעינן דבר הנדור כמשמעות לשון דכ"ע דלא- כרש"י והא דאמר רבי
יהודה נזיר שמשון הוי נזיר מתורץ ג"כ במאי דמשני פלוגתא דרבי יעקב ורבי יוסי בלה' דבין לר' יעקב בין
לרבי יוסי חטאת ואשם ודאי מרבינן מלה' דהאי פשיטא דמקרי מתפיסו בנדר הואיל דאי בעי נודר בנזיר ומביא
חטאת ואשם מכ"ש דמרבינן נזיר שמשון דאי בעי נודר בנזיר כפשוטו ונזיר שמשון ג"כ בכלל דאסור ג"כ
בכל הדברים ששמשון היה אסור ואין להקשות דנזיר כפשוטו אסור יותר לטמא למתים זה אינו קושיא כלל
שהרי גם במתפיס בחטאת ואשם דאמרינן דאי בעי נודר בנזיר וחייב חטאת והלא אם נודר בנזיר חייב הרבה
יותר מחטאת שהרי צריך להביא ג' קרבנות חטאת ועולה ושלמים גם אסור ביין ולטמא למתים ואם חייב
חטאת אינו מביא רק חטאת אלא ודאי דלא שנא מ"מ יכול לבא לידי כך ע"י נדר . ואין להקשות דנזיר
שמשון אינו בשאלה ונזיר כפשוטו איתא בשאלה זה ג"כ לק"מ שהרי גם בחטאת אין שאלה דלב"ש אין שאלה
בהקדש ואפילו לב"ה אין שואלין אלא מדוחק כמבואר ברמב"ם סוף הל' נדרים ואפ"ה מתפיסין בנדר בחטאת
ושואלין עליו אפי' שלא מדוחק ותו בשאלה לא קמיירי דאם הוא שואל על נזרו אינו נזיר וכה"ג תירצו בתוס'
לעיל דף ד' ע"א בד"ה מה בין נזיר שמשון וז"ל וא"ת שאלה איכא בינייהו דנזיר שמשון ליתא בשאלה ונזיר
עולם איתא בשאלה וי"ל מילתא דליתא בנזירות לא קתני ואם ישאל על נזירתו אז לא הוי נזיר וא"כ ה"נ לא
צריכין להתפיס רק בדבר הנדור אבל לא מה שיש לו היתר ג"כ בשאלה דבשאלה לא מיירי דאז אינו נזיר
א"כ לפ"ז לא קשה מידי כל הקושיות שהקשו המפרשים גם מה שהקשינו לעיל דהמשניות וגם פסקי הרמב"ם
לא סתרי אהדדי דכ"ע בעינן דבר הנדור ונזיר שמשון הוא כמו חטאת ואשם וכ"ש הוא מחטאת ואשם בפרטות
מאשם דצ"ל דאי בעי נודר בנזיר ואם נטמא מביא אשם שמא ינדור בנזיר ולא יטמא מכ"ש נזיר שמשון דאי
בעי נודר בנזיר ואסור ג"כ כל מה שאסור נודר בנזיר שמשון ור"ש צ"ל דס"ל דמסתברא יותר לומר דלה' אתי
לחטאת ואשם ולא לנזיר שמשון ג"כ וגם מה שהקשינו הלא סוגיית הש"ס גבי לימא כתנאי דמתרץ תרווייהו
ולדידי באמת מתרץ תרווייהו ולא הוצרך לפרש דנשמע ממילא מכח כ"ש או שוים הם לכך אמר סתם בפשיטות
דכ"ע: והשתא א"ש דפריך לה גבי נזיר נמי הכתיב לה' בסתמא ולא פריך לר"ש גבי נזיר נמי הכתיב לה' אלא
דקושיא זו קשה בין לר"ש דלר' יהודה פריך גבי נזיר נמי והכתיב לה' מאי דרשית ביה דאי
לנזיר שמשון לא צריכת דהוא בכלל נדרים וגבי נדרים כתיב לה' לרבות בכור או חטאת ואשם א"כ גם נזיר
שמשון בכלל דמאי שנא שהרי הם שוים לרבי יהודה או אפילו כ"ש הוא ולר"ש פריך נמי גבי נזיר נמי כתיב
לה' ונהי דלית לך לרבויי מלה' דגבי נדרים דס"ל דמסתברא יותר לרבות בכור או חטאת ואשם מ"מ הא גבי
נזיר גופיה נמי הכתיב לה' ויש לרבות נזיר שמשון ג"כ מיתורא לה' ומשני ההוא מבעיא ליה לרשמעון הצדיק
והשתא א"ש קושיית הלח"מ על תשו' בן לב דאיך פ' הרמב"ם תרתי דסתרי אהדדי דמביא הך דשמעון הצדיק
ופ' ג"כ דנזירות שמשון הוי נזיר דמייתי ליה מלה' דגבי נזיר לתשו' בן לב ולדידן א"ש באשר דגם לרבי
יהודה בעינן ההוא לה' דגבי נזיר לדשמעון הצדיק דאיהו ג"כ ס"ל דבעינן דבר הנדור ומלה' דגבי נדרים מרבי
ג"כ נזיר שמשון כמו חטאת ואשם כדלעיל ולה' דגבי נזיר איצטריך לדשמעון הצדיק והשתא ניחא נמי דלפי
פרש"י דבאמת רבי יהודה ס"ל דלא בעינן דבר הנדור קשה ל"ל לה' דגבי נדרים ולה' דגבי נזיר דאיהו באמת
ס"ל דבעינן דבר הנדור והכל ניחא כמ"ד : שוב ראיתי בירושלמי פ"ק דנזיר ומעיקרא לק"מ קושיית הגדולים
הנ"ל דז"ל רש"א האומר נזיר שמשון לא אמר כלום דכתיב כפי נזרו את שנזירתו חלה מפיו עליו יצא נזירות
שמשון שלא חלה מפיו עליו אלא מפי הדיבור דכתיב כי נזיר אלהים יהיה הנער מן הבטן עכ"ל א"כ לפי
הירושלמי צ"ל דגם ר"ש ס"ל דנזיר שמשון הוי דבר הנדור כמו חטאת ואשם אלא דהתורה גלי דלא הוי נזיר
דכתיב כפי נזרו דאל"כ ל"ל קרא כפי נזרו ת"ל דלא הוי דבר הנדור ור' יהודה בלא"ה צ"ל דלית ליה לימודא
דכפי נזרו או מבעי ליה לדרשא אחרינא שהרי ס"ל דנזיר שמשון הוי נזיר ובזה מחולקים רבי יהודה ור"ש
אבל תרוייהו ס"ל דבעינן דבר הנדור א"כ שפיר כתב הרמב"ם דבריו ע"פ הירושלמי לכך פ' כתרוייהו כרבי
יהודה דנזיר שמשון הוי נזיר דלא ס"ל לימודא דכפי נזרו וגם פסק דבעינן דבר הנדור דכ"ע ס"ל דבעינן
מתפיס בדבר הנדור אלא דקמפלגי בהאי קרא דכפי נזרו ופסק ג"כ לימודא דשמעון הצדיק משום אע"ג דהאי
תירוצא קאי לר"ש דאית ליה נזיר שמשון לא הוי נזיר משום דאף ר"ש י"ל דס"ל דנזיר שמשון הוי דבר הנדור
כמו חטאת ואשם אלא דגלי קרא כפי נזרו דלא הוי נזיר וה"ה ר' יהודה ס"ל דבעינן דבר הנדור אלא דלה'
אתי לרבויי נזיר שמשון כמו דאתי לרבויי חטאת ואשם כמ"ש לעיל ולימודא דכפי נזרו לית ליה א"כ בין
לרבי יהודה בין לר"ש לה' דגבי נזיר ל"ל וצ"ל כשמעון הצדיק לכך פ' הרמב"ם כתרוייהו כן נפלע"ד :
ויך מהם שלשים איש כצ"ל אשלחינהו והדר קטלינהו ויך ויקח כתיב ודילמא גוססין שוינהו אלא כצ"ל :
רש"י ד"ה לא אכלתי אשם נזירות כצ"ל : ד"ה ופחז כו' הרהור הס"ד אח"כ ד"ה לשאוב מים מן העין
גרסינן כצ"ל והד"א שכן הוא ל' המשנה (הוא בפ"ק דכתובות מעשה בתינוקת שירדה למלאות מים מן העין
ופרש"י העין הוא מעיין) : ד"ה שמשון לאו נדור הוי וקס"ד מנוח קאמר כו' . תימה איך פ"ד דמנוח קאמר
להא מילתא הא בקרא מפורש להדיא דהמלאך אמרה ונייתי ספר ונחזי וי"ל דקס"ד דמה שאמר המלאך אינו
לשון ציווי אלא הגיד לו עתידות שיהיה נזיר דהיינו שאביו יזירנו ויאמר נזיר אלהים יהיה הנער מן הבטן
וע"כ מצוה אותו איך לנהוג עמו והתרצן השיב המלאך לחוד הוא דקאמר ולא אביו וק"ל : תוספות ד"ה הרי
עלי כבכור פירוש ככר זה כבכור כלומר כולי עלמא אי אמר כעולה וכשלמים הוי דבר הנדור אבל בכור קדוש
מרחם אמו כצ"ל והס"ד . (ובדפוס פד"מ הגיהו בע"א וטעות הוא וק"ל) : ד"ה לא דכ"ע כו' אפילו הנודר
כן הוי נדור כצ"ל והס"ד . ד"ה צ"ל מי לא קדוש : ד"ה עליך הכתוב כו' ממה שגמרו בדעתם קרובים
להיות תוהא על הראשונות כצ"ל : ד"ה אלא גמרא פי' דגמרי' דקטלי' ממש והדר שלוחי כו' . לא ידעתי
מי הכריחם דקאי אפסוק שני דילמא גמרא גמרי' קאי אפסוק ראשון דגמרי' דנגע בהו ממש וקטלינהו אבל
לא קשה אמאי לא נימא סתם דגמרא גמירי לה קאי דשמשון היה מטמא למתים דרבי יהודה אמר שכן מצינו
בשמשון משמע דכתיב בקרא ויש ליישב הואיל דזה הפסוק ויך מהם שלשים איש שמביא אח"כ נכתב מקודם הפסוק
בלחי חמור דזה הוא בשופטים ט"ו ופסוק ויך וגו' הוא בשופטים י"ד אלא דהש"ס מביא תחלה פסוק שני בדרך
אילימא הואיל דראייתו קלושה מאד ואח"כ מביא פסוק ראשון דראייתו חזקה יותר דכן דרך הש"ס וק"ל :

דף ה ע"א גמרא איכא דאמרי מנא ידעינן כצ"ל : **רש"י** ד"ה הני מ' שנה כו' אלא ל"ז הס"ד : ד"ה היא
שנת עשר כו' מיום ליום אחת שמלכו שמואל ושאול כו' כמו שלמדנו בסדר עולם שלא מת
(ס"א) חדשים מכאן כו' שאמרנו אחת שמלך כצ"ל : ד"ה נזיר להזיר כו' שתי נזירות דאע"ג דככר אחד הוא
חלה נזירות על נזירות וכיון דהני אתו לדרשא ולאו למנינא אחריני נמי לאו למנינא אתו כצ"ל אח"כ ד"ה
ובר פדא : **תוספות** ד"ה אין ימים כו' בפחות משני ימים כצ"ל והס"ד אח"כ ד"ה והא רבי כו' ג"ש אהכי
כו' שגואל אחרי ב' ימים כל השנה כצ"ל או צ"ל בימים אשר הם בכל השנה . ור"ל פשטא דימים ר"ל שנה
שלימה מיום ליום וכן פרש"י בחומש ימי שנה שלימה קרוים ימים וכן פי' התרגום על ימים עידן בעידן
ועיין בילקוט פ' בהר דסברת ר' דבעינן מיום ליום נלמד מעד תום שנת ממכרו ימים תהיה גאולתו דבעינן
מיום ליום השנה משמע דלרבי דנפק מימים אין פחות משנים מ"מ פשטא דימים משמע נמי שנה שלימה
אלא דבעי נמי עד תום שנת ממכרו להכי משום דבעי נמי ימים ללימוד אין ימים פחות משנים : ד"ה תלכנה
כו' למילף אלא ממקום כצ"ל : ד"ה מ"ם גבי כהנים דאיכא כובד כצ"ל : ד"ה הלא מקץ . צ"ל הני מקץ
מ' שנה למאי פי' דליכא למימר מ' שנה למלכות בית דוד כצ"ל . ור"ל דליכא למימר למ' שנה למלכות ב"ד
הלא לא מלך דוד כלל רק ארבעים שנה ואחר זה מצינו שמלך עוד ה' שנים : ומשני מקץ ארבעים שנה כו'
אבשלום בשאלה הס"ד . ר"ל דקשה להו אמאי חשיב כאן החשבון לפי השנים ששאלו להם מלך ומתרץ דבא
הכתוב ללמד דשם מרדו במלכו של עולם וכאן מרדו בדוד לשאול מלך אבשלום שוים הם . אח"כ ד"ה שהיא
שנת י' לשמואל כצ"ל . ובתחלת ל"ו . ורש"י פי' ל"ז . עיין בתוס' תמורה דף ט"ו ד"ה שלשים ושש ותראה
פלוגתתם : **ע"ב רש"י** ד"ה אלא מדההוא למנינא כו' להו למנינא הס"ד אח"כ ד"ה תנן ומה שכתב בנתיים
מן תיבת דאע"ג עד תיבת תנן שייך לעיל סוף ע"א ותיבת דבצר צ"ל דככר : ד"ה דקסבר צ"ל קסבר כו'
ואינו מגלח עד שלשים וא' הס"ד אח"כ ד"ה והא תניא גילח יום ל' כו' למנות תהלה שלשים ולגלח ביום
ל' ואחד כו' וסיפא דקתני לא יצא באומר שלימים ופרושי מפרש לה לרישא מי שאומר כצ"ל והד"א :
ד"ה אמר לך בר פדא (משם ואילך שייך לדף ו') : **תוספות** ד"ה הנהו דרשא כו' למנינא ובצרי להו מכ"ט
כצ"ל והס"ד אח"כ ד"ה מלמד כו' : ד"ה תנן סתם כו' לבר פדא אלא ביום שלשים הואיל דאפי' נזיר טהור
כצ"ל מן היין הס"ד והד"א . (ור"ל דא"א להביא קרבנות ביום כ"ט הואיל שציער עצמו מן היין דהלא עדיין
צריך לצער עצמו מן היין עד ל') : או נ"ל שחסר תיבות מחוסר כפרה וכצ"ל ביום שלשים הויא ליה מחוסר
כפרה דאפילו כו' . ור"ל דאסור ביין ובתגלחת עד שיביא כפרתו ולכך נקרא מחוסר כפרה שגם נזיר טהור
מביא קרבנו על שציער עצמו מן היין ועיין בכריתות ר"פ ד' מחוסרי כפרה חשיב שם נזיר מחוסר כפרה
ליינו ולתגלחתו וטומאתו וביום כ"ט א"א להביא קרבנו דכתיב ביום מלאת ימי נזרו יביא והוא יום ל' דבר
פדא לא סבר מקצת היום ככולו . ומצאתי בגמרא הנ"ל ממהר"ר יהודה גדלי' זצ"ל והיה נמחק מתיבות הויא
ליה עד תיבת מגלח אבל לא היה כתוב מאיזה טעם מחק ואולי מצא כך בגמרא של קלף לולי זאת מי יוכל
לשלוח יד למחוק כל כך עיין בדפוס פד"מ שמחקו ע"פ אותה גמרא : אח"כ ד"ה מגלח לל' וא' יום כו'
ביום שלשים דשלמו נזירות בכ"ט יום כצ"ל : ד"ה אמר לך כו' דשני לקמן לרב מתנא . ר"ל בקושיא שהקשה
אח"כ באומר ל' יום אם גילח יום ל' לא יצא קושיא זו קאי לרב מתנא דסבר מקצת היום ככולו אבל לבר פדא
ל"ק דלא סבר מקצת היום ככולו כו' : ליכא לשנויי אלא דאשטעינן כו' כאילו אמר שלמים דלדידיה מקצת
היום ככולו ואיצטריך דאומר שלמים כצ"ל : ד"ה לרב מתנא כו' והתנא אמר אם גילח ביום שלשים יצא דוקא
יום ל' כצ"ל : ד"ה תנן כו' בשלמא לבר פדא כו' . (ותיבת דווקא יום ל' שייך לעיל בסמוך וכמו שהגהתי
שם) : הא ס"ל מקצת היום ככולו כו' סתמא קתני ל' יום כצ"ל : ד"ה ואת השניה כו' קתני בהדיא דלכתחלה
צריך כו' קשה מרישא שיגלח על הראשונה כו' או צ"ל שמגלח על הראשונה ביום ל"א ועל השניה ביום ס"א

כו' ביום וא"כ ואחר וא"כ מאי תו הדר פריך ליה כו' בתחלת הנזירות ומידי דהוי אאדם שמקבל כצ"ל סומך
על כך הס"ד ותיבות עוד סגנון אחר קאי אדיבור שלאחריו :

דף ו ע"א רש"י ד"ה תנן כו' ואי קשיא לך כו' צ"ל דזה קאי נמי כו' דלעיל בד"ה קסבר כו' דף
ה' ע"ב : **תוספות** בד"ה ואת כו' המשנה דאע"ג דקמ"ל בסיפא דקתני כו' פשיטא שאדם
מקבל נזירות בחצי היום ונבות התורה דס"ד ד"ה בחצי היום שלא עלה היה כו' חצי היום איכא לא עולה לו דאינו
ניכר נזירתו קס"ל כצ"ל : ד"ה הג"ה אמר לך כו' כ"מ יום לכך אמר דבדיעבד כצ"ל : ד"ה ולרב מתנא כו'
פי' מש"ה גילח בראשונה שלשים יום ויצא ידי חובתו משום דיום ל' הוי מקצת היום ככולו ועולה מקצתו לנזירות
ראשונה והילכך בדיעבד יצא ולכתחלה לא בעינן דמשך נזירות שלשים כדשני נמי אריישא ומה שמגלח בה
ונמצא ביום שלשים הוי להתחלת כו' לא יעלה דאינו ניכר כצ"ל והס"ד : בד"ה תנן כו' חסר אחת היא ביום
ל' כשתמנה הנזירות מיום ל' שגילח כו' טעם לדבריו שיום ל' עולה לו כו' אחרון אלמא דאין עולה למנין
ראשון כנזכר לעיל . (ר"ל משום דא"צ לעלות דנזירות דאורייתא אינו אלא כ"ט) כצ"ל לכאן ולכאן הס"ד אח"כ
ד"ה נטמא כו' מקצת יום נשלם נזירתו ולא יסתור אלא שבעה וי"ל כו' הריני נזיר ק' יום נטמא יום כו' מן
התורה דהתם סותר כל שלשים למפרע כו' אטו יום ל' והמ"ל לקמן דקאמר נטמא לשלשים סותר הכל נטמא
לשלשים וא' סותר הכל כצ"ל והס"ד אח"כ ד"ה אלא לבר פדא כו' בין שנטמא ביום ל' בין שנטמא ביום ק"א
כו' דסוף סוף נטמא יום ק"א לא היה כו' אינו סותר אלא ז' פי' אינו כצ"ל : **ע"ב גמרא** רבי יאשי' רבי
יונתן אומר כו' כצ"ל וכן לקמן בכ"מ דכ' רבי צ"ל רבי יונתן (וכ"מ בתוספות וכן מצינו בכל דוכתי שהוא
בר פלוגתיה) : **רש"י** ד"ה נ"א ר"א כו' . עד תיבת ורב מתנא הוא מנ"א וליתא בדפוס וויניציאה רפ"ב ובזה
מיושב כפל לשון דקאמר לא לעולם אימא לך כו' עד שלשים בעינן כו' ואח"כ מתחיל עוד ורב מתנא כו' :
ד"ה תנן הריני נזיר מאה יום נטמא יום ק' סותר הכל ואפילו לרב מתנא הואיל דקאמר ק' יום שלימין משמע
כצ"ל . ור"ל דלעיל ע"א ד"ה תנן כו' כתב דת"ק לא אתי כרב מתנא דס"ל מקצת היום ככולו לכך אמר כאן
דתנא קמא זה אתיא אפילו לרב מתנא דק' יום שלימין משמע דהוי כאילו אמר אצום ק' יום ודאי צריך להשלים
אותם ולא אמרינן ביה מקצת היום ככולו ה"ה בזה ולא אמרינן מקצה"כ אלא בסתם נזיר דאמרו חכמים
שהוא שלשים יום והם אמרו גם כן מקצה"כ משא"כ אם נדר בפירוש שלשים יום או ק' יום ודאי צריך לקיים
נדרו במילואו ולא אמרינן ביה מקצה"כ ובזה מיושב קושיי' תוס' י"ט פ"ג מ"ד וז"ל וק"ק דאלא היכי לימא כו'
דלא אתי לאפוקי אלא נזיר סתם אמרינן ביה מקצה"כ משא"כ אי נדר בפירוש שלשים יום או ק' יום מהיכי תיתי
לימא לגביה מקצה"כ אטו אם נדר להתענות ק' יום וכי נימא ביום ק' מקצה"כ ואם אכל קודם צאת הכוכבים
יצא וזהו כוונת רש"י הואיל דאמר ק' יום ור"ל וה"ה אי אמר שלשים יום או ארבעים יום וכ"מ להדיא דף
ה' ע"ב ברש"י דבור המתחיל והא תניא כו' שכתב באומר ממש דצריך להשלים כל מה שיזיר ולגלח אחר
מלאת דה"ל כמי שנדר לגלח מאה יום דמונה ק' יום מיום ליום והדר מגלח אך ק' מאי פריך בגמרא לר"א אי
סבר מקצה"כ אמאי סותר שלשים יום לשני הואיל דאמר מאה יום שלימין משמע עיין בתוס' יו"ט שם דכתב
גם כן לר"א הכי וכ"ת ליסתור כולהו התורה אמרה ביום מלאת סותר ל' דהא בלא"ה צ"ל כן אף לבר פדא
כדאמר בגמרא ואי לא סבר מקצה"כ וכו' ויש לומר דקשה לבר פדא על רב מתנא אי ס"ל לר"א ביום מלאת
א"כ גבי סתם נזיר נמי נימא דיהא סותר הכל מכח יום מלאת אלא ע"כ טעמא דר"א גבי סתם נזיר משום
דהוי כ"ט יום ורב מתנא סבר דיום מלאת לא קאי אסתם נזירות ובזה מחולקים רב מתנא ובר פדא וכן צריכי
לפרש לפי שיטת התוס' ודו"ק : **תוספות** ד"ה קסבר כו' מדרבנן נשמע לר"א דבמשך כו' קרבנותיו ואחרי
שעשה כו' מיהא סותר ורבנן כצ"ל והד"א : ד"ה תנן כו' את הכל רבי אליעזר אומר כו' לרב מתנא פריך
והס"ד אח"כ ד"ה ואי לא סבר מקצה"כ כצ"ל : ד"ה אמר ר"ל לעולם כבר פדא כו' נטמא ביום מלאת דהיינו
ביום ק' כו' שלא יסתור כולו וא"ת כו' לבר פדא וא"ת כו' כשאמר שלמים אבל לא כו' כיון דאיתא לרב מתנא
מקצה"כ ולבר פדא כצ"ל : ד"ה שומע אני כו' כמנין יהיה הס"ד אח"כ ד"ה שהן כו' זה ל' כלומר כצ"ל :
ד"ה מאי לאו כו' הילכך מפיק מיהיה ורבי יונתן סבר כצ"ל או צ"ל הילכך מיהיה איבעי למימר ורבי יונתן
סבר (עיין דף ז' ע"א ד"ה מי איכא שייך לכאן) :

דף ז ע"א גמרא מתני' אמר הריני כו' כצ"ל . (ומ"ש סתם נזירות ל' יום יש למחוק כי כבר כתוב לעיל) :
רש"י ד"ה ולהוי כל אוונא כו' אוונא מחוז כו' (ובב"מ דף ע"ט ובע"ז דף ס"ה פרש"י מאוונא
לאוונא ממלון דלילה למלון דלילה גם בתענית דף י"א פרש"י מאוונא מקום מלון התגרים מכפר לכפר) :
ד"ה והתניא דמסייע הריני נזיר כל ימי חיי כו' ואפילו אמר הריני נזיר עד מאה שנה כו' . ור"ל אפי' דנקט
מאה שנה או אלף שנה וה"א דהוי כאומר כל ימי חיי והוי נזיר עולם ומגלח אחד לל' יום אלא נזיר לעולם
כחדא נזירות אריכתא דמיא ובחנם הגיהו בדפד"מ במקום תיבת ואפילו ואם הלא רש"י נקט לשון הגמרא
כתוב ג"כ ואפי' וכ"ה בברייתא דף ח' ע"ב : **אמר** הריני נזיר ויום אחד כו' וחייב שתים דקאמר ועוד מחצה
דכי אמר כצ"ל . (ור"ל דחייב שתים הואיל דקאמר ועוד מחצה משא"כ אי אמרינן הריני נזיר לחודיה ואחת
ג"כ לחודיה ומחצה ג"כ לחודיה אלא הריני נזיר אחת להדדי) : **תום'** ד"ה ואימא שנה דיש שנים מלאים
ומרובים בימים כשהחדשים מלאים כצ"ל : ד"ה שנים מי מונין לימים בתמיה ושינויא הוא כצ"ל . (ור"ל דהוא
תירץ על הקושיא ואימא שנה או נ"ל כך ומהופך הוא וכצ"ל בתמיה חדשים אתה מחשב לשנים שנה הוא
י"ב חדש וכשהן מעברין ועיין בדפד"מ מה שהגיהו על הגליון) : ד"ה הריני נזיר ויום אחד וסמך נזיר
בדיבורו אצל כצ"ל : ד"ה מי איכא שייך לדף ו' ע"ב ועוד כמה דיבורים כתובים בע"ב השייכים לכאן :
ע"ב גמרא אבל אמר שלשים יום ויום אחד כצ"ל : **תוספות** ד"ה הריני נזיר ל' כו' דארישא קאי אלא
דנקט כו' דקאמר הריני נזיר ויום א' כצ"ל . (ומ"ש בינתיים יש למחוק) והכי איבעי ליה לפרושי בגמרא . (ר"ל
גבי אמר רב ל"ש אלא דאמר ל' ואחד יום ובמתני' לא מיירי מזה רק משעה וצ"ל דה"ה דקאי ארישא וכמ"ש
התוספות לקמן בד"ה ל"ש ובדפד"מ השמיטו הני ה' תיבות) : (**דבור** המתחיל הריני נזיר כו' וד"ה אין זה
מגלח שייכים לדף ח' ע"א) : ד"ה מכאן ועד כו' עד מקום פ' ומשני כשמחזיק כצ"ל : ד"ה ולהוי כל פרסה
כו' כמנין פרסה לחומרא ומנ"ל לפרושי אריכא להקל כו' לגלח עצמו בסוף כל ל' יום כו' חמש ק' שנה ואם
נזירות במנין הוא קיבל עליו כצ"ל : ד"ה והתניא בניחותא כו' וא"ת כיון דמדמי מתני' כו' (דלא כבדפד"מ)
עד סוף העולם מלומר דנזירות כו' כעפר כחול ה"ז נזיר לעולם ומונה נזירות כו' ונזיר לעולם הרי זה נזיר
לעולם כו' כצ"ל . קרבן כל ימים הס"ד אח"כ ד"ה הואיל ומובדלות זו מזו וי"ל דנזירות הרבה קיבל עליו
משא"כ אוונות שאין מובדלות כו' הערב שלפני היום כצ"ל : ד"ה ש"ה דקתני הריני נזיר אחת דמשמע כו'
נזיר אחת פריחא ליה כצ"ל : ד"ה הריני נזיר כו' שעה אחת למני ל' ואחר ס"ד דדי לנו מאותה שעה לעשות
יום כצ"ל : ד"ה ל"ש כו' ול' ושעה אחת (ר"ל דלא קתני תרווייהו שלשים ואחד יום ול' ושעה אחת או
אפשר חסר תיבת רק וצ"ל רק שלשים ושעה אח') : **לישנא** דסליק היינו הריני נזיר ושעה אחת ה"ה
דברישא נמי כי אמר הריני נזיר יום אחד דהוי נזיר שתים אבל אמר הריני נזיר שלשים ויום אחד דהפסיק
כצ"ל והד"א :

דף ח ע"א רש"י ד"ה ר"ש היא כו' נדרים הס"ד אח"כ ד"ה הריני כו' דספיקו חמור מודאי דאילו ודאי
שלא היה בו מאה כור כו' . דבר זה תמוה מאד דספיקו חמור מודאי הוא מטעם דאילו על
ודאי מגלח ומביא קרבן ועל ספיקו לא מצי מגלח כדמפרש בנדרים פ' אלו מותרין וגם לעיל כתב כך ותו
דאמאי חמור מודאי דילמא אמרינן לאידך גיסא שהיה בו מאה כור ונ"ל דצ"ל וי"ו במקום דלי"ת וצ"ל ואלו
ודאי שלא היה כו' ובזה הכל נכון דלא קאי אלמעלה שכ' ספיקו חמור מודאי אלא קאי אלמטה בפני עצמו
ור"ל כמו כאן אלו ודאי שלא היה בו מאה כור לא הוי נזיר אעפ"כ אמרינן מספק להחמיר דהיה בו ק' כור
ה"ה גבי קופה במתני' ג"כ אמרינן להחמיר כמאן דמלאה חרדל וגם חסר תיבת אע"ג וכצ"ל שכל ספק נזירות
להחמיר אע"ג דספקו בנזיר חמור מודאי ואלו ודאי כו' וק"ל : מלאה קשואין הס"ד : **תום'** ד"ה הריני נזיר
כו' דאריכא ליה מילתא ואינו נזיר אלא ל' יום ואם אמר סתם נדרתי רואין כצ"ל : ד"ה אמר רבי יהודה כו'
לסיוע לת"ק קאתי כצ"ל : ד"ה וליהוי' כו' אחת וחל עליה כו' העולם לפום ריהטא כו' מונה נזירות אחר
נזירות כו' לספוקי דלקישואין או לבצק כצ"ל : ד"ה שיהא בכרי כו' ולקמן מפרש כו' . (ר"ל בדף י"ג מפרש
על ענין אחר ה"ה הכא) : **לר"ש** דיתנה ויאמר קודם שיתחיל כו' נפטר מנזירות אחת ומקרבן אחד כאילו
כו' לעולם דשמא נזיר הוא ואינו יכול לפטור מנזירתו כצ"ל : ד"ה אפילו תימא כו' דשמא לא היו בו כצ"ל :
ד"ה הכא כו' ספק במאי לסלוקי כצ"ל : **ע"ב גמ'** כוותיה בחדא חדא נזירות כצ"ל : **רש"י** ד"ה אלא אי
אמרת כו' וכל חדא וחדא תהוי שס"ה . (כלומר כל פעם שס"ה ור"ל דלא מגלח בינתיים בין כל שס"ה ושס"ה
וכמו שפירש אח"כ וצריך דלהוי נזיר שס"ה פעמים שס"ה אך צ"ע מנליה דלרבי מונה שס"ה פעמים שס"ה דילמא
פ"א מונה שס"ה לר' וצ"ל דרש"י הבין במקשן כך דפריך מי הוי השלמה כלל דלא חי כ"כ אך ק' מנ"ל להמקשן
להקשות דילמא פירושו כפשוטו שמונה שס"ה פעם אחת ושפיר יוכל להשלים דלקמן גבי הלקטי קיץ פרש"י
באמת הכי ק' פעמים ק' יום או נזירות אריכא ק' יום וצ"ע) : **מי** הוי השלמה כלל בשני דרבי יהודה מי
הוי אינש דחיי כולי האי כשס"ה פעמים שס"ה ימים כו' כצ"ל והד"א : ד"ה מונה נזירות כמנין כו' ק' יום
או נזירות כצ"ל : ד"ה שנה ליה כו' נזירות עלי הס"ד : **תום'** ד"ה ורבי יהודה כו' קביל עלי' ה"ט דכיון
שהשלים כצ"ל ואין שייך בו לשון השלמה כלל הס"ד אח"כ צ"ל תיבת הג"ה אי אמרת לרבי יהודה (והוא
פי' אחר על אי אמרת בשלמא) : **מכיון** שהשלים שס"ה שלשים יום מת כמו כו' השלמה דידיה כהשלמה
דת"ק וא"כ הוי כצ"ל . (ותיבת א"נ שכתבתי הוא ר"ת אב"ל נרא"ה ר"ל דפי' ראשון שכתב הוא נ"ל יותר) :
ד"ה נזיר ואחת כו' ושוב מונה ד' ומקשה כו' קמ"ל דלא הס"ד אח"כ ד"ה הריני נזיר סומכוס אומר כו'
פי' אם אמר הריני נזיר הן אחת כדאמרן כצ"ל והד"א . ד"ה דגון כו' כמו בלשון יון כצ"ל :

כתב הרמב"ם פ"ג מהלכות נזירות דין ז' האומר הריני נזיר כמנין ימות השנה מונה נזירותיו כמנין ימות
השנה אם פירש שנות החמה מונה שס"ה נזירות כ"א מהן שלשים יום ואם פירש שנות הלבנה מונה שנ"ד
נזירות ואם סתם מונה שנ"ד נזירות שהרי ביארנו שכל הנדרים הולכים אחר לשון ב"א ורוב שני החמה שס"ה
מונין לה ורוב שני הלבנה שנ"ד ימים מונין לה ואין קורין כל העם שנה סתם אלא לשנת הלבנה עכ"ל וכתב
הכ"מ מ"ש ואם סתם מונה שנ"ד יש לתמוה דהא בירושלמי בפ"ק אמרי' מה אנן קיימין אם כמנין ימות החמה
שס"ה נזירות אם כמנין ימות הלבנה שנ"ד אם כמנין ימות השנה צריכה וכיון דבירושלמי אמרו צריכה איך
כתבו רבינו בפשיטות לקולא ואפשר שטעמו משום דתנן בפ"ב דטהרות ספק נזירות מותר עכ"ל ועמ"ש לקמן
כתבתי דגבי איבעיא דלא איפשטא לא אמרינן ספק נזירות להקל אבל נ"ל דלק"מ דגירסת מתניתין בירושלמי
וז"ל הריני נזיר כמנין ימות השנה מונה נזירות כמנין ימות השנה אר"י מעשה כו' וע"ז אמר הירושלמי מה
אנן קיימין כו' אבל לפי גירסת גמרא דידן במתני' הריני נזיר כמנין ימות החמה מונה נזירות כמנין ימות
החמה אר"י מעשה כו' מוכח דבאמר סתם כמנין ימות השנה מונה שנת לבנה דדוקא אם אמר הריני נזיר
כמנין ימות החמה מונה כימות החמה הא אם אמר סתם מונה כמנין ימות לבנה תדע אמאי לא אמר הריני
נזיר כימות הלבנה כו' אלא גבי ימות לבנה אפילו לא אמר בהדיא הריני נזיר כימות לבנה מונה כמנין
שנות לבנה אע"ג דבברייתא דף ח' ע"ב אמר ג"כ הריני נזיר כימות לבנה וכ"ה בברייתא בש"ס ערכין דף
ט' ע"ב מ"מ אזיל בתר מתניתין דידן וכי רבי לא שנאה רבי חייא מנ"ל או י"ל דגם הברייתא לא סתרא
למתני' דידן באשר דבלא"ה קשה בברייתא הדיוק' אהדדי דברישא אמר הריני נזיר כמנין ימות החמה כו'
משמע אם אמר סתם כמנין ימות השנה מונה שנת לבנה ובסיפא משמע איפכא דוקא אי אמר כימות הלבנה
מונה ימות לבנה הא סתם מונה כימות החמה אלא ע"כ אמרינן רישא דוקא סיפא לאו דוקא וה"ה סתם ימות
השנה

דשנה אלא איידי דתנא רישא כמנין ימות החמה נקט נמי סיפא כמנין ימות הלבנה וה"ה אי אמר סתם וכמו שבאמת ג"כ מסתברא טעמו דרמב"ם דבלשון ב"א קורין שנה סתם לשנת הלבנה. ועוד אפשר לומר באשר ראיתי בפירוש המשניות להרמב"ם מציין המשנה הריני נזיר כמנין ימות השנה גם בפירושו מזכיר כמה פעמים כמנין ימות השנה אפשר היה הגירסא לפניו כך גם בתוס' ראיתי מציין הריני נזיר כמנין ימות השנה אפשר היה הגירסא לפניהם במתני' כך הריני נזיר כמנין ימות השנה מתה כמנין ימות השנה הריני נזיר כמנין ימות החמה מונה נזירות כמנין ימות החמה ע"כ א"כ לפי גירסא זו מוכח להדיא דבאמר ימות השנה מונה נזירות כמנין ימות השנה ר"ל שנת הלבנה שנ"ד ימים ואח"כ אמר כמנין ימות החמה מונה כמנין ימות החמה שס"ה ימים כן אפשר לומר שהיה הגירסא לפניו הואיל שראיתי מציינים כמנין ימות השנה מצורף לזה דבתלמוד ירושלמי במתני' כתוב כמנין ימות השנה אפשר דבתלמודא דידן היו כתובים שתי בבות כמנין ימות השנה וכמנין ימות החמה אבל א"צ לזה דשפיר מיושב דברי הרמב"ם כמ"ש בתירוץ ראשון וק"ל:

שם דין יא מי שאמר הריני נזיר לעולם או הריני נזיר כל ימי חיי ה"ז נזיר לעולם ואם אמר הריני נזיר אלף שנה ה"ז נזיר לזמן קצוב ואע"פ שא"א שיחיה אדם אלף שנה ומה בין נזיר עולם לנזיר לזמן קצוב שהנזיר לזמן אסור לגלח עד סוף ימי נזרו ונזיר עולם אם הכביד שערו מיקל בתער מיב"ח עד יב"ח וכ' הכ"מ ברייתא בספ"ק אלא שנראה שלא היה גורס רבינו בה הילוק בין עולם ללעולם אלא חילוק בין נוזר לעולם לנוזר לזמן קצוב וכתב הראב"ד על דברי רבינו זו הגירסא כך מצאתי בתוספתא ובירושלמי אבל בגמ' שלנו איט כן והיא מבולבלת מאד עכ"ל וכבר כתבתי שנ"ל שגירסת רבינו בגמ' היתה כמו בירושלמי ותוספתא עכ"ל. ואני תמה על דבריהם שאוהבין לטעון ושונאין לפרק דברי רבינו הלא דבריו הם כפשוטו כפי הש"ס שלנו כמו שאבאר וגם לפע"ד אין חילוק בין ש"ס שלנו לתלמוד ירושלמי ותוספתא בזה וגם לא ירדתי לסוף דעת של הכסף משנה שכ' שלא היה רבינו גורס בה חילוק בין עולם ללעולם אלא חילוק בין נוזר עולם לנוזר לזמן קצוב עכ"ל הלא גם בש"ס שלנו אין חילוק בין עולם ללעולם אלא בין זמן קצוב וז"ל הש"ס דידן דף ז' ע"א (וכדומה שלא ראו רק דף ח' ע"ב וכמ"ש הכ"מ ברייתא בספ"ק) ולהוי כל אוונא ואוונא מי לא תנן הריני נזיר כעפר הארץ וכשער ראשי וכחול הים ה"ז נזיר עולם ומגלח א' לשלשים יום כל מילתא דאית ביה קיצותא לא קתני והתניא הריני נזיר כל ימי חיי הריני נזיר עולם ה"ז נזיר עולם אפי' מאה שנה אפילו אלף שנה אין זה נזיר עולם אלא נזיר לעולם עכ"ל ופרש"י והתניא הוא סיוע ור"ל דתניא הריני נזיר כל ימי חיי הריני נזיר עולם ה"ז נזיר עולם משום דלית ביה קיצותא אמרינן נזירות עולם קיבל עליו ומגלח א' לשלשים יום (ולרמב"ם א' ליב"ח) אבל אי אמר מאה שנה או אלף שנה, ה"ל קיצותא וצריך להמתין עד זמן קצבתו מלגלח וה"נ כעפר הארץ לית ביה קיצותא אמרינן נזירות עולם קיבל עליו אבל מכאן עד מקום פלוני אית ביה קיצותא אינו נזיר עולם הרי דמחלק הש"ס שלנו להדיא בין יש לו קצבה ומביא סיוע הברייתא דיש חילוק בה בין קצבה או לא וכ"פ הרמב"ם כהאי שינויא וכ"מ מדבריו דלא פסק כתירוצא דרבא דיש חילוק בין אמר אחת או לא שהרי בדין א' ובדין ה' לא הזכיר כלום ועיין בתוספות וברש"י בסוגיא זו. ולא ידעתי מאי כתב הכ"מ דבגמרא מחלק בין עולם ללעולם הלא בגמרא לא אמר רק אם אמר כל ימי חיי או נזיר עולם הוי נזיר עולם ומגלח כדין נזיר עולם אבל אי אמר ק' שנה או אלף שנה הוי נזיר לעולם ר"ל חד נזירות ארוכה עד עולם ואינו מגלח לעולם דמסתמא לא יחיה יותר ויכול להיות גם להגמרא שלנו אי אמר הריני נזיר לעולם ג"כ דינו כמו אם אמר הריני נזיר עולם וכמו שמשמע ברמב"ם אלא נגד דנקט הש"ס תחלה דהוי נזיר עולם נקט גבי אלף שנה אין זה נזיר עולם אלא נזיר לעולם ר"ל נזירות אריכא בלי הפסק עד עולם והרמב"ם נקט לישנא הריני נזיר לעולם מסיים ג"כ נזיר לעולם ובאמת בכוונה נקט הרמב"ם לשון הריני נזיר לעולם ולבסוף מסיים ומה בין נזיר עולם דלא ליטעו דיש נ"מ בין אי אמר נזיר עולם או נזיר לעולם לכך מתחיל תחלה מנזיר לעולם ומסיים בנזיר עולם וכמו שמשמע ג"כ בש"ס דאין חילוק אלא בין יש לו קצבה או לא א"כ מה לי אם אמר לעולם או עולם סוף סוף לא נקט דבר שיש לו קצבה ועיין בתוס' דף ז' ע"ב בד"ה התניא בניהותא משמע ג"כ להדיא דאם אומר הריני נזיר עולם או נזיר לעולם שוים הם דמגלח כאבשלום ומיקל שערו כו' ע"ש. וגם בירושלמי ותוספתא לא ידעתי שום משמעות אחרת וז"ל התוספתא (הריני נזיר מכאן ועד התהום מן הארץ ועד לרקיע הרי זה נזיר עולם) הריני נזיר כל ימי הריני נזיר עולם מאה שנה או מאתים שנה אין זה נזיר עולם עכ"ל וז"ל הירושלמי פ"א הלכה ד' רבי יוסי בר בון בשם רב הנותן תקוה לנזירתו אין מתירין אותו לגלח ותני כן הריני נזיר כל ימי הריני נזיר עולם (ה"ה נזיר עולם) מאה שנה מאתים שנה אין זה נזיר עולם עכ"ל הרי דהילקו ג"כ בין נתן קצבה או לא ולא נקטו כלל תיבות נזיר לעולם א"כ איך ס"ד דהרמב"ם הוציא דבריו מהתוספתא וירושלמי מדוע שינה לשונם לומר נזיר לעולם אצ"ל אף דהם לא הזכירו רק נזיר עולם ולא לעולם מ"מ אין חילוק לכך לא נוכר ג"כ בש"ס דידן דין אם אמר הריני נזיר לעולם דכוליה חד הוא עם נזיר עולם ומ"ש בש"ס אין זה נזיר עולם אלא לעולם ר"ל עד עולם חד נזירות אריכא להוציא דאינו מיקל בתער כדין נזיר עולם ליב"ח להרמב"ם או למר כדאית ליה לל' יום. כן נ"ל פשוט וברור:

פרק שני הריני נזיר מן הגרוגרת

דף ט ע"א גמרא אמר רבי יהודה אף כשאמרו ב"ש כו'. כתב בתוי"ט ואע"ג דלת"ק נמי ב"ה ס"ל דלא הוי נדור וא"כ רבי יהודה לא אתי לאשמעינן אלא טעמא דב"ש לא קשיא שמצינו כיוצא בו וכמ"ש בריש פ"ג דפאה עכ"ל ול"נ דשפיר נמי גם לב"ה דאי לא אמר רבי יהודה דבריו ה"א דגם ב"ה ס"ל באומר הרי הן עלי קרבן דנדור הוי קמ"ל דבזה פליגי ב"ש וב"ה ואפילו בזה ס"ל לב"ה דאפילו נדור לא הוי ועמ"ש לקמן ע"ב בהידושי על הרמב"ם עוד מזה ועי"ל ע"פ מ"ש מהרש"א בעירובין דף י"ג דלא קשיא לן הכי בעלמא וכי טעמא דב"ש כו' אלא במילתא דפליג ב"ש אב"ה אבל מאן דאמר לא נחלקו ב"ש בדבר זה לא קשיא כלל וכי טעמא דב"ש כו' דאשמעינן שפיר דבדבר זה מודו ב"ש לב"ה ודו"ק עכ"ל ור"ל דאשמעינן דא"צ להחמיר לעשות כב"ש שאפילו מאן דמחמיר כב"ש דב"ש מודו בזה לב"ה עיין במשנה ט' פ"ק דשבת ובתוי"ט שם אבל אי אשמעינן דב"ש הולקין שפיר מקשה וכי טעמא דב"ש אתי לאשמעי' למאן דרוצה להחמיר דזה אין סברא הואיל ואין הלכה כמותו ל"ל לאשמעינן להחמיר כמותו לא נדע להחמיר כמותו הואיל דדבדי ב"ש דהוים בשלמא אי אשמעינן לא נחלקו אשמעינן דא"צ לעשות כב"ש להחמיר אפילו למאן דרוצה להחמיר כן נ"ל כוונת מהרש"א א"כ ה"נ ר' יהודה דאמר לא נחלקו ב"ש דגם ב"ש מודו דאינו נזיר וא"צ להחמיר להיות נזיר מאן דרוצה להחמיר ובהכי מיושב ג"כ קושית תוי"ט מפ"ג דפאה משנה א' ומרפ"ק דשביעית ומפ"ה דשביעית משנה ד' וממשנה ט' פ"ק דשבת וממשנה ד' פ"ח דתרומות דכיון דעל מודים ב"ש ל"ק טעמא דב"ש כו' א"כ ג"כ צ"ל באיזה ענין מודים גם מה שהקשה שם ממשנה ג' פ"ב דאהלות ג"כ לק"מ דמדברי ב"ש נשמע שיעורא דב"ה צריך להיות זוטר ממנו דאל"כ ה"ל קולי ב"ש כו' עיין תוי"ט שם (ועיין בשבת דף קל"ה ע"א ברש"י ד"ה ה"ג וממאי לא משמע קצת כדברי מהרש"א הנ"ל מדהוצרך לכתוב וטעמא דב"ה אתי לאשמעי' כו' ויש ליישב ודו"ק): **שוב** נ"ל מהני משניות דכתוב ביה מודים ב"ש כו' או ושוים כו' שהביא התוי"ט ל"ק מידי כלל שהרי התנא דמתני' ודאי הוצרך להביא פלוגתתן במה הן מחולקין ב"ש וב"ה דאל"כ קשיא ג"כ למה הביא כלל דברי ב"ש לא היה לו להביא רק דברי ב"ה אלא ודאי זו אינו קשיא כלל זולת אם מ"ד אחרים פליגי בדברי ב"ש ולא נ"מ לב"ה זו היא קושיא. אח"ז מצאתי כדברי זה ממש בדברי תוס' סוכה דף ט' בד"ה ואם עשאה לשם חג וז"ל ואפילו לא נ"מ אלא לב"ש יש לו לתנא לפרש במה נחלקו ולא שייך לאקשויי טעמא דב"ש כו' אלא היכי דפליגי תנאים אליבא דב"ש ולא נ"מ מידי בפלוגתא אליבא דב"ה ולהתוי"ט ודאי נעלם בהאי שעתא דברי תוס' הנ"ל. שוב נ"ל דבאמת זו כוונת הש"ס בשאר דוכתי כמו דמשני בפרק ר"א דמילה ה"ק לא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה וכמו שפרש"י שם דנ"מ גם לב"ה וכמו שישבתי גם הכא דנ"מ גם לב"ה דה"א גם ב"ה ס"ל באומר הרי עלי קרבן דנדור הוי ואפשר דזה כוונת מהרש"א ג"כ דמסתמא בכל דוכתי דאמר לא נחלקו בזה אלא בפלוגתא אחריתי יש נ"מ גם לב"ה דה"א באותה פלוגתא אחריתי לא ס"ל לב"ה הכי ועיין בביצה דף ט' א"ר חנן מחלוקת ברה"ר אבל ברה"י ד"ה מותר ולא הקשה שם ג"כ טעמא דב"ש אתי לאשמעינן או צריך לומר דאי לא אמר ר"ח הכי ה"א דברה"ר גם ב"ה מודו דאסור וכן צ"ל שם ע"ב לא נחלקו אלא להחזיר וכן בדף י' שם אר"ח מחלוקת בבריכה ראשונה כו' וכן בדף י"א שם מחלוקת בעלי אבל בתברא גרטי כו' וכן עוד שם אמר אביי לא שנו אלא לצלי כו' דאי לא אמר ושוין שמולחין עליו בשר לצלי ה"א דלקדירה אפילו ב"ה מודו דאסור וכן בדף י"ב שם א"ר יהודה לא נחלקו ב"ש וב"ה על המתנות כו' וכן עוד בכמה דוכתי וזהו אפשר ג"כ כוונת מהרש"א שם דאי לא אמר ת"ק דר"ע לא נחלקו כו' ה"א יתר מד' אמות גם ב"ה מודה לב"ש דצריך שני לחיים קמ"ל א"נ ה"א מבוי פחות מד"א לא צריך כלום בין לב"ש בין לב"ה וכמו דנזכר שם דף י"ב אר"ש ב"ג לא נחלקו ב"ש וב"ה על מבוי פחות מד"א שא"צ כלום על מה נחלקו על רחב מד"א ועד עשר כו' ופריך שם והא אנן תנן כו' ומוכרח לתרץ ג"כ דברי רשב"ג כמו דתנן במתני' משום רבי ישמעאל כו' ע"ש א"כ ג"כ ל"ק כל הקושיות שהקשה התוי"ט מכל הני דוכתי דתנן מודים ב"ש לב"ה דאי לא אמר הכי ה"א דגם ב"ה מודו בהך פלוגתא דוק ותשכח ולכך שם בעירובין הקשה התוי"ט ג"כ קושית מהרש"א והניח בקושיא משום דאזיל לטעמיה בפ"ג דפאה דלא נחית לכל מה שכתבנו ולפעד"נ כמ"ש ולק"מ: **רש"י** ד"ה ב"ש כו' כל ערכו. (ר"ל כמו שנמכר בשוק דאין לו ערך בתורה): **ד"ה** וב"ה דאמרי כו' דהיכא אמר ר' יוסי כו' ובדמי חציה שלמים כו' כצ"ל ואינו נזיר כלל הס"ד: **ד"ה** וב"ה סברי כו' אין שום נזירות כצ"ל: **ד"ה** ב"ש סברי נזיר כו'. (שייך לע"ב) כקרבן ומתני' קתני כצ"ל והד"א ומ"ש ריש ע"ב עד ד"ה לישנא שייך לכאן קודם ד"ה ב"ש: **תוספות** ד"ה הריני נזיר כו' לדבילה תירוש הס"ד אח"כ ד"ה אר"י כו': **ד"ה** אין אדם כו' וא"ת והא ר' יוסי דאמר בגמר כו' בתחלת דבריו ובהכי מתיישב לן דלא תקשי כצ"ל. וצ"ע דאיך אמר ב"ה כרבי יוסי הא שפיר י"ל דס"ל בעלמא כר"י דתפוס לשון ראשון וש"ה דמפרש דבריו וי"ל דאי בריר לן דבעלמא ס"ל תפוס לשון ראשון יש לדחות דלא אמרינן גם כאן דאזלינן בתר גמר דבריו אפילו לפרש דבריו דדיבור אחרון כליתא דמי וכן לב"ש יש לדחות דלא אמרינן תפוס לשון ראשון כאן רק מפרש דבריו וזיל הכא קמדחי ליה לכך מוכרח לומר טעם אחר לב"ש דס"ל אין אדם מוציא דבריו לבטלה ודו"ק: **יכול** לסבור כב"ה דמתני' מטעמא דקאמר בגמר דבריו אדם נתפס וא"ת כו' מתחייב דמו מטעם כו' ערך לדמי הכלי כצ"ל קאמר הס"ד אח"כ ד"ה לאיתשולי כו' וא"ת תיפוק ליה דאין פותחין בחרטה ותירץ לשניהם כצ"ל. ור"ל דאין פותחין הוא תירוץ בין למ"ד יש שאלה בין למ"ד אין שאלה או נ"ל להגיה כפי מה שראיתי בתוס' מנחות שכתבו טעמא דב"ש נקט לשנויי אפילו למ"ד פותחין וכצ"ל גם כאן דאין פותחין בחרטה וי"ל דאית מ"ד דפותחין בחרטה ותירץ אליבא דשניהם ועי"ל דשאני הכא כצ"ל: **דהתכ"ד** הוא וא"צ רק חרטה וב"ש לטעמיהו דהקדש בטעות הוי הקדש ולהכי לא מהני בי' שאלה כו' דסד"א דלא אמרינן כו' כבא לאיתשולי וב"ש ס"ל דאין שאלה כצ"ל: **ע"ב גמרא** כר"מ וכר' יהודה וב"ה ס"ל כר' יוסי. וצ"ע דאיך שייך לומר כר"מ וכר' יהודה הלא רבי יהודה סבר אליבא דב"ש דאינו נזיר כלל גם אין שייך לומר ב"ש כרבי יהודה הלא רבי יהודה פליג אליבא דב"ש ואיך שייך לומר ב"ש כר' יהודה וצ"ל כמו שר' יהודה אמר אליבא דב"ש דנדור לחודא כן ס"ל להך תנא דס"ל נזיר כר"מ וגם נדור כמו שר"י אמר אליבא דב"ש נדור לחודא ודוחק הוא ותו א"כ אמאי לא אמר נמי ב"ה כר' יהודה ר"ל כמו שר' יהודה אמר אליבא דב"ש ואפשר מטעם זה באמת בתוספות משמע שהיה להם הגירסא וב"ה סברי כר' יהודה ע"ש. וקרוב לומר דט"ס הוא וצ"ל וכר' יוסי ר"ל דרבי יוסי סבר בגמר דבריו אדם נתפס לכך ב"ש ס"ל נזיר ונדור וב"ה ס"ל כרבי יוסי לחודא לכך אמר נדור לחוד וק"ל: **אלא כי** אמר מן השעורים ודאי דה"ק כצ"ל:

רש"י ד"ה מתני' קתני. (שייך לעיל ע"א קודם ד"ה ב"ש סברי): **ד"ה** מתני' דמנחות כו' נדר נינהו דב"ש אית כצ"ל: **ד"ה** אלא כי אמר מן השעורין ודאי דלית לך כצ"ל: **תוס'** ד"ה ב"ש סברי כו' להכי הוי נזיר וכר' יהודה דמתני' כו' דמתני' דנדור מיהא הוו כצ"ל: **ד"ה** ב"ש כר' יהודה ונדור מיהא כו' לא הוי הס"ד: **ד"ה** יביא כו' אלא דעומר ומנחת קנאות כצ"ל. או צ"ל דסוטה ובמקום קנאות צ"ל עומר. דלא כדפד"ם שהגיהו אלא דחוטא וליתא דגם מנחת חוטא באת מן החטין גם אח"כ בד"ה באומר כו' טעו להגיה כן: **ד"ה** באומר אלו הייתי כו' שעורים כמנחת עומר וקנאות כו' ובשמן ובלבונה טעה במנחת חוטא ובמנחת קנאות כצ"ל עשרון שלם הס"ד ד"ה מתני' כו' שעורים איכא למימר כו' ש"מ משום דטעי הוא בשעורים כו' ור' יוחנן אמר כו' כצ"ל והס"ד אח"כ ד"ה דאיכא כו' לפרש ולומר בא שאמר מן השעורים וא"א לקדוש במנחת העומר כו' ואי לא אפשר לא יקדוש כו' חטין לעולם כב"ש כצ"ל:

כתב הרמב"ם פ"א דין י' האומר הריני נזיר מן הגרוגרת או מן הדבילה וכיוצא בהן הרי זה אסור בהן ואינו נזיר עכ"ל ובהשגות א"א זה אינו מחוור דסתם מתני' דלא כר' נתן דקאמר לב"ה נדור ואינו נזיר וכ' בכ"מ ונ"ל שרבינו היה גורס מתני' כר' נתן ויש טעם לגירסא זו דהא במתניתין ליכא גילויא דלא להוי נדור אדרבה איכא למידק דהוי נדור דאל"כ הל"ל ובה"א לא אמר כלום ומדקתני ובה"א אינו נזיר משמע הא נדור מהוי עכ"ל. ולפעד"נ דא"צ לשבש הגירסא אלא דהרמב"ם תפס לישנא בתרא עיקר דקאמר לישנא אחרינא אמרי לה ר' נתן אומר בש"א נדור ואינו נזיר ובה"א לא נדור ולא נזיר וא"כ ללישנא אחרינא י"ל ע"ז אמר מתני' דלא כהאי תנא דבמתני' אמר בש"א נזיר ור"נ אומר דלב"ש אינו נזיר רק נדור גם לב"ה במתני' נדור ואינו נזיר ולר"נ לב"ה לא נדור ולא נזיר א"כ הרמב"ם פסק כסתם מתני' דלב"ה נדור ואינו נזיר ותו אפי' ללישנא קמא נוכל לומר לב"ה דהרמב"ם מפרש הא דקאמר מתני' דלא כי האי תנא דלא כפירש"י ותוס' אלא ה"פ מתני' דקאמר לב"ש הוי נזיר לחודא ור"נ אמר נדור ונזיר אבל לב"ה אפי' למתני' נדור מיהו הוי אע"פ דקאמר בש"ס ב"ה כר"ש דפוטר שלא התנדב כדרך המתנדבים היינו דפוטר ב"ה מנזירות אבל מ"מ נדור מיהו הוי מגרוגרת דבשלמא גבי מנחה א"א לפרש נדרו על מנחה משא"כ כאן אפשר לפרש נדרו מן הגרוגרת ומ"ש הריני נזיר ר"ל פרוש כמ"ש התוס' וכ"כ הרמב"ם בפי' המשנה דב"ה ס"ל נדור ואינו נזיר ונ"ל דלפ"ז א"ש קושית התוי"ט וכי רבי יהודה טעמא דב"ש אתי לאשמעינן (ועמ"ש לעיל בפנים בש"ס שהארכתי בזה דבלא"ה נמי לק"מ) אבל אי ב"ה ס"ל לת"ק נדור ואינו נזיר א"כ רבי יהודה גם טעמא דב"ה אתי לאשמעי' דב"ה ס"ל דלא הוי נדור כלל ובלח"מ תמה על הכ"מ דאיך אפשר לומר דב"ה ס"ל נדור ואינו נזיר כיון דבסיפא אמר רבי יהודה אף כשאמר ב"ש לא אמר אלא באומר הרי עלי כו' כלומר דאית ליה נדור ואינו נזיר ואי ב"ה אית להו הכי במאי פליגי עכ"ד ודבריו תמוהים דלרבי יהודה ב"ה ס"ל דנדור נמי לא הוי ובהא פליגי ב"ש וב"ה דלב"ש נדור הוי וב"ה ס"ל דאפילו נדור לא הוי ולת"ק דר"י פליגי ב"ש ס"ל נזיר נמי הוי וב"ה ס"ל נזיר לא הוי הא נדור מיהא הוי ולדברי לח"מ ג"כ קשה קושית התוי"ט וכי ר"י טעמא דב"ש אתי לאשמעינן הגם שמדברי הרמב"ם בפי' המשנה משמע שלא הבין כן בדברי ר' יהודה ושגם באמת משמע בדבריו שר"י טעמא דב"ש אשמעי' מ"מ זה נמצא כמה פעמים שבחיבורו פי' בע"א ממה שהבין בפירוש המשנה גם הברטנורה שנמשך ברוב פעמים אחר פירוש דברי הרמב"ם בפי' המשנה וכאן הניחו במקומו ולא הביא אותו ובאמת כאן פירש בע"א מכל המפרשים והוא דחוק ובודאי לכך חזר בחיבורו דהוא פירש במשנה לרבי יהודה לבית שמאי דאמר הריני נזיר מן הגרוגרת וגם אמר הרי עלי קרבן לכך סבירא ליה לבית שמאי דהוי נזיר לפי שזכר הנזירות והקרבן שהוא מתנאי הנזיר ותו אף לפירושו במשנה מ"מ לדינא נשמע מפירושו גם כן שסבר לב"ש הוי נזיר ולב"ה נדור לת"ק ולרבי יהודה ג"כ לב"ש נזיר הואיל וגם הזכיר קרבן שהוא מתנאי נזיר ואפ"ה ס"ל לב"ה נדור ולא נזיר לכך אמר דרבי יהודה טעמא דב"ש אתי לאשמעינן אבל לדידן לפי' רש"י ותוס' וברטנורה א"צ לומר טעמא דב"ש אתי לאשמעי' אלא לרבי יהודה נ"מ ג"כ לב"ה דלת"ק ב"ה ס"ל עכ"פ נדור ולרבי יהודה לב"ה אפילו נדור לא הוי רק ב"ש ס"ל דנדור הוי ועמ"ש לעיל בפנים בגמרא דאף לפירוש הרמב"ם במשנה א"צ לדחוק ולומר טעמא דב"ש אתי לאשמועי' דיש נ"מ גם לב"ה דה"א גם ב"ה מודה בכה"ג שהוא נזיר הואיל וזכר ג"כ קרבן שהוא מתנאי נזיר קמ"ל דאפי' בכה"ג לב"ה נדור לחוד מ"מ דברי הרמב"ם בחיבורו נ"ל נכונים כמ"ש לעיל כוונתו לפע"ד וא"צ לשבש הגירסא בגמ':

דף י ע"א רש"י ד"ה וב"ה אמרי כו' כמדומה אני שסבור הדלת הוה כו' מאליו הלכו כו' מוציא דבריו לבטלה וכי אמר מנסרין כצ"ל: **ד"ה** אמר רבי יהודה לא אמר ב"ש שיהא בו נזירות כלל שהן כצ"ל: **ד"ה** כסבורה פרה כו' מצינו מחשבה כצ"ל: **ד"ה** משום דמחלפן כו' דכינוי כינויי נזירות כנזירות כדקתני בברייתא כצ"ל (והוא בתוספתא עי' בתוס' ריש פרקין): **ד"ה** ואמר הרי עלי קרבן כו' ועמדה מאילי' ב"ש סברי הד"א: **תוס'** ד"ה פרה כו' כגון שהיתה כו' לישנא דמתני' כו' הפרה הרבוצה אמר אמרה פרה זו כצ"ל והד"א (ומ"ש בינתיים יש למחוק) אדלת והר"ר יוסף כו' אומר בפי' הריני נזיר כו' כלל נזירות הס"ד אח"כ ד"ה והלכו ב"ש לשיטתן: **ד"ה** תרתי תלת כו' וא"ת וליפלוג בבשר להודא בלא עמידת הפרה ולומר הלכו לשיטת' וי"ל כצ"ל: ולקמן מפרש כו'. (ר"ל בד"ה מי קתני כו' גם בע"ב בד"ה ואמר כו' וצ"ל דזה הוא גליון מחכם אחר או צ"ל אפרש ועמ"ש לעיל בתוס' דף ב' בד"ה או אהא נאה כו' גם שם צ"ל כה"ג): **ד"ה** מי קתני כו' מפורש הייתי מודה כו' ולא לתלי נזירות בהעמדה ה"ג וקשה לו כצ"ל ותיבת וליכא יש למחוק. (ונשתרבב להכא מתיבת וליכא שאחר הגה"ה זו ותיבת ה"ג ד"ל הכי גרסינן והוא הגה"ה מחכם א' שלא כדברי תוס' הללו ועיין בדפד"מ שקלקלו בהגהתם). המשנה מאליה אבל הא לא קשיא כו' ולכך הוצרך לפרש ועמדה מאילי' וליכא לפרש כצ"ל. (ומן תיבת וליכא הוא שוב מדברי התוס' אחר סיום הגה"ה): **ד"ה** הרי עלי כקרבן פי' הפרה ור"ל אם לא אעמידה כדמסיק כו' משום אוקמיה בידים כו' והכא לא אוקמיה והייב להביא קרבן וב"ה סברי אם כו' מבהמה גסה היינו חובותיה כצ"ל: **ע"ב רש"י** ד"ה ואומר הריני כו' קמייתא הס"ד אח"כ צ"ל ד"ה מבשרה כו' וקא מהדר כו' או צ"ל אי הכי מאי קא מהדר כו' וציין במקשן (ואם נדחוק בלא הגה"ה נ"ל דה"פ וקא מהדר כו' ר"ל דרש"י פירש תהלה דברי רבי יהודה כדי להבין אח"כ דברי המקשן יותר שמקשה א"ה אימא סיפא כו'). וקמייתא וקא מהדר הד"א: **תוס'** ד"ה ואמר כו' פי' הריני נזיר מיין כך כו' אלא מטילא אמר שכך נעשה המעשה שעמדה מאיליה ב"ש סברי תורפי' כו' פי' אם אין כח בידי כו' ואם לא עמדה משמע לב"ש אם לא יעמידנה כו' מדין נזיר קאמר וב"ה סברי כו' נזיר אם לא תעמוד כו' הסורי מחסרא דהא תולה כו' אלא בנודר מן הבשר כו' כצ"ל וליזלו לשיטתן הס"ד אח"כ ד"ה אימא סיפא כו' אמאי פליג רבי יהודה את"ק כו' הריני נזיר מבשרה אם לא כו' מאיליה משמע והוא העמידה כו' יהיה נזיר אם עמדה כו' וכיון דהפי' להיות נזיר ה"ל לומר בהדיא הריני נזיר כו' כח להעמידנה ואם יהיה לי כח להעמידנה לא אהיה נזיר כו' ועמדה מאילי' כצ"ל (ואח"כ צ"ל תיבות הגה"ה) י"מ דשמא כו' וכן לקמן פ"ג (ר"ל בדף ט"ז וי"ז ואח"כ צ"ל תיבות ע"כ הגה"ה כי זה הוא מחכם אחר שלא מדברי תוספות הללו) ובלישנא דב"ש סברי תורפים כו' דא"כ ליפלוג בבשר להדיא כו' לימא דב"ה סברי דלא הוי נזיר כו' והלא אפילו כשנזר זה מן הבשר לא חייל אכל מילי דנזירות (ר"ל בין נזירות מיין בין נדור מבשר כמו שס"ל גבי גרוגרת וא"כ מאי נ"מ דתלי בעמידת הפרה) דרבוצה היא והא קמהדר יצ"ל והס"ד: **ד"ה** הריני כו' ושייך לדף שאחריו:

דף יא ע"א גמרא אמר לך האי ע"מ כו' לא תיפוך התם רישא כצ"ל: **רש"י** ד"ה וכי תימא כו' מייתין לי ומעשה נמי הד"א: **ד"ה** ור"ש מתיר כו' בכולן ור"ש הד"א: **ד"ה** חלוק היה כו' בתגלחת לבד ור"ש הד"א: **ד"ה** ור' יהושע ב"ל כצ"ל: **ד"ה** תניא כוותיה כו' דאפילו במקצת נמי קחשיב כצ"ל: **תוס'** ד"ה על מנת כו' בתורה וכי אמר הרי זה כו' מודה ברישא להחיא לישנא כצ"ל ד"ה אף בראשונה והא דקתני ר"ש מתיר קאי אתרוייהו כצ"ל והס"ד אח"כ ד"ה דהוי מתנה כו' וכי אמר ע"מ ויטיל התנאי עמ"ש בתורה בטל התנאי כו' הרי הוא שנים משמע נזירות מעליא ומקדש יאו כצ"ל: **ד"ה** האי ע"מ כו' דאם נזר בא' מהן לא הוי נזיר כצ"ל והס"ד אח"כ ד"ה לעיל ואי שיכור הוא הוי כאומר כצ"ל: **ד"ה** תניא כוותיה דרבינא דכי אמר ע"מ כצ"ל חוץ הס"ד אח"כ ד"ה סיפא כו' מתירין לי היין או לטמאות כצ"ל: **ד"ה** לרבנן כו' ואפילו למ"ד לא הותרו כולן משום דהוי שבועה אבל הכא כיון דבתהלה הוי נזירות עליה באחד ה"נ סוף כו' הותרו כולן מ"מ הכא כיון דאין נזירות באם לא יפרש כצ"ל: **כתב** הרמב"ם פ"א מהלכות נזירות דין י"ב האומר הריני נזיר ע"מ שאשתה יין כו' אסור בכולן מפני שמתנה עמ"ש בתורה ע"כ והקשה בלחם משנה ל"ל ה"מ ת"ל משום דאפילו לא הזיר אלא מא' חייב בכולן דקי"ל כרבנן ונ"ל לתרץ דלק"מ דבלא"ה תקשי ליה על דברי הברייתא דתניא כוותיה בהדיא כרבינא כתוב שם ג"כ הטעם משום דהוי מתנה עמ"ש בתורה וקשה על הברייתא לימא דאתיא כר"ש ולא כרבנן דאי כרבנן ל"ל טעמא דהוי מתנה כו' ת"ל דאפילו לא הזיר אלא באחד מהן חייב בכולן וצ"ל איזה טעם בברייתא בזה מתורץ ג"כ דברי הרמב"ם ואפשר לומר דה"א ע"כ לא אמרי רבנן אפילו לא נזר אלא בא' מהן הוי נזיר בכולן אלא כשאומר סתם הריני נזיר מהרצנים או מזגין ולא אמר ע"מ אבל אי אמר ע"מ או פירש בהדיא חוץ מיין ה"א בזה לא קאי הקרא והשתא א"ש דל"ל במתני' בבא זו לרבנן הלא אפילו בלא אמר ע"מ סברי דהוי נזיר מכולן וכ"ש באומר ע"מ דהוי מתנה עמ"ש בתורה אצ"ל דה"א דקרא לא קאי באומר ע"מ ואי לאו דאמרינן דהוי מתנה עמ"ש בתורה הוי אמרינן דרבנן מודו בזה דלא הוי נזיר מכולן לכך צ"ל גם בבא זו א"כ לכך באמת י"ל זו כוונת הברייתא והרמב"ם כן נ"ל: **ע"ב גמ'** רישא כגון כו'. בהא מילתא דאי לא כצ"ל: **רש"י** ד"ה רישא כגון כו' ואילו לרבינא ברישא כצ"ל (וכ"ה בדפ"ו רפ"ב) או צ"ל ואפילו לרבינא ור"ל ואפילו לרבינא ברישא דרישא מודה ר"ש דאסור התם היינו טעמא משום דהוי מתנה כו' או אפשר לקיים בלא הגה"ה וה"ק ואילו לרבנן ברישא דרישא מודה ר"ש ר"ל דמודה ר"ש לרבנן ברישא דרישא אבל אין שייך למיכתב בפשיטות כ"כ דמודה ר"ש לרבנן דהא לריב"ל חלוק ר"ש אף ברישא ואפשר הואיל דבגמ' קאמר לעיל תניא כוותיה דרבינא כ' בפשיטות פירושו לרבינא: **ד"ה** אי אמרת כו' משום דקא מקבל בה דיבורא דסיפא כצ"ל. ור"ל בהא דקאמר ועלי לגלח כו' מקבל ג"כ דיבורא דסיפא מה שאמר הראשון אח"כ ג"כ ועלי לגלח נזיר זה נקרא דיבורא דסיפא ומ"ש הריני נזיר נקרא דיבורא דרישא וק"ל (ובדפד"מ מחקו דסיפא ומה יעשו בתיבות דקא מקבל בה בדיבורא דאין לו פירוש לדידהו): **תוס'** ד"ה ולר"ש ולהתיר כולו הס"ד ואח"כ ד"ה ואב"א: **ד"ה** נדרי זרוזין כו' בפחות מד' דינרים והלה אומר כו' דינרין ורצו שניהם כו' נדרי זרוזין והן צריכי' כצ"ל: **ד"ה** נדרי שגגות כו' דין זה הכא דאין כצ"ל (ור"ל דמדמה הכא לנדרי אונסים דהתם משום דהתם אין פיו ולבו שוים וגם הכא אין פיו ולבו שוים וק"ל ועי' בפירוש הרא"ש שם על מתני' נדרי אונסין): **ד"ה** הריני נזיר כו' חייל עליה נזירות וגם תגלחת כצ"ל: **ד"ה** ואם היו פקחין כו' בעבור חבירו ופטורין מידי כו' קרבן אחד ואפ"ה יוצא ידי ב' נדרים כו' שלשים יום וגלח כצ"ל: **ד"ה** ואם לאו כו' קרבנותיו תחתיו הס"ד אח"כ ד"ה ושמע חבירו ואמר ואני ולא עוד כו' (ומ"ש בינתיים יש למחוק): **ד"ה** מדקאמר כו' משמע הס"ד אח"כ ד"ה ומונה כו' מדקאמר מתני' ועלי לגלח כצ"ל: **ד"ה** אלמא (נ"ל דילמא) ד"ה משום כו' אע"ג דלא הד"א:

דף יב ע"א גמרא וקדש לי אשה סתם ומת שלוחו. כ"ה לשון הש"ס גיטין דף ס"ד וכ"ה ברי"ף והרא"ש פרק האיש מקדש: **ודע** דבכתובות דף ט"ו ע"א הקשו תוס' מסוגיא דהכא וז"ל בד"ה דילמא כו' וא"ת דבנזיר פ"ב פריך אהא דאמר האומר לשלוחו צא וקדש לי אשה סתם אסור בכל הנשים שבעולם מקן סתומה ומסיק אמינא לך אשה דלא ניידא ואת אמרת לי איסורא דנייד וכ"ת ה"נ בשוקא אשכח וקדיש התם הדרא לניהותא משמע לגבי אדם לא שייך כל דפריש מרובא פריש משום דהדר לניהותא עכ"ל ולכאורה לק"מ דהכא דוקא באשה איירי משום כל כבודה בת מלך פנימה ושוב ראיתי בבית יהודה במסכת כתובות שם שהרגיש ג"כ בזה אבל לקושטא דמלתא ליכא קושיא כלל על התוס' חדא אטו בגמ' כתוב טעם זה משום דאשה כל כבודה כו' רש"י פי' הכא כן אבל התוס' לא פירשו כן ופירשו דאיש ואשה שוים בפרט דהכא לאו מפרש"י דבכל הש"ס רק מאיזה מפרש אחר *) ולא ראה אותו התוס' דלשם כלל אבל באמת בלא"ה ג"כ לק"מ

*) כעת נתגלגל בידנו חבור סכות מפי' הריב"ן ז"ל. דהא

דהא בגמרא אמר וכ"ת ה"נ נזיר אומר בשוקא אשכחת וקדיש התם הדרא לגירותא ואי בשוקא אשכחת נמצא [illegible]

דמיא ומן הדין ה"ל לסיומי לבעיא דידיה הכי א"ד השתא מיהו לא בא עליה ואין בידו לגרש אלא אי הוי מסיים הכי הוי משמע דלכל הפחות הוי ריח גם לפוסלה לכהונה כו' ע"ש והנה מ"ש מן הדין ה"ל לסיומי בעי' דידיה השתא מיהו לא בא עליה כו' לק"מ דהא פשיטא דכל מאי דמצי למיעבד לא אמרינן השתא מיהו לא עביד וכדאמרינן גבי תרומה כל מאי דבידו לאו כמחוסר מעשה דמי גם כאן פשיטא ליה גבי ארוסה הוי גם מפני שבידו לגרשה ולאשה בעלמא אינו גם מפני שאין בידו לגרשה משמע הא יש בידו לגרשה הוי גם ולא אמרינן השתא מיהא לא מגרשה אלא כוונת המקשן באו דילמא כמ"ש לעיל ואף גם לפמ"ש שיטת רש"י והרמב"ם דהטעם שלא היה ראוי לגרושין והוי כנכתב שלא לשם גרושין ג"כ כוונת המקשן הכי מי אמרי' כיון דאגידא ביה כארוסה דמי משום דאי בעי בא עליה וראויה לגרושין א"ד כיון דלא עשה בה מאמר הוי כנכתב שלא לשם גרושין דבשלמא אי עשה בה מאמר חוי ראוי לגרושין דאי עשה מאמר ביבמתו צריך גט תחלה למאמרו כשרוצה לחלוץ גם נוכל לפרש או דילמא ג"כ לשיטת רש"י והרמב"ם כמ"ש לעיל שיטת תוס' והרא"ש: **ותו** דמעיקרא לק"מ על מה שנהגו שאשה אומרת לחברתה לושי לי קמח והפרישי חלה בעבורי דמבואר בטי"ד סימן שכ"ז המפריש קמח ואומר כשתעשה עיסה יחול עליה שם חלה דבריו קיימים א"כ יש היתר לאשה לומר לושי לי קמח והפרישי חלה שהרי גם היא בעצמה יכולה עכשיו להפריש חלה שתאמר קמח זה כשתעשה עיסה יחול עליה שם חלה אם כן יכולה גם כן לעשות שליח עכשיו. שוב ראיתי בפרישה סימן שכ"ח שכתב על דברי הטור טעם שלי שכתב אם נתן רשות לאחר להפריש אפילו בעודו קמח מועיל אע"פ שעדיין לא נתחייב דהא אם רוצה היה מפריש קמח ויאמר כשתהיה עיסה תהיה חלה עכ"ל וכ"מ בב"י סימן שכ"ז בשם ס' התרומות ובסימן שכ"ח כתב הטעם על דברי הטור מהתוס' דהכא כיון שבידה ללוש ולגלגל העיסה ותימה הלא התוס' הניחו בקושיא טעם זה ואולי כוונו התוס' להטעם שכתבתי במ"ש ומ"מ בה"ט לחודא לא סגי כו' וכוונו דצריך עוד טעם שכתבתי מ"מ אין דבריהם מוכרחים במ"ש בה"ט לחוד לא סגי כמ"ש לעיל לכך הביאו הפוסקים תחלת דברי התוס' במ"ש המנהג' ודחו סוף דבריהם מה שהקשו על המנהג: **ע"ב גמרא** לא משוי אינש שליח אלא במילתא דמצי עביד השתא. קשה הא אמרי' בקדושין דף כ"ג ע"ב ואלא הא דאמר רב הונא ברי' דרב יהושע הני כהני שלוחי דרחמנא דאס"ד שלוחי דידן מי איכא דאנן לא מצינן עבדי' ואינהו מצי עבדי ולא והא עבדא דאיהו לא מצי מקבל גיטא ושליח מצי משוי ולא היא ישראל לא שייך בתורת קרבנות כלל משא"כ עבד שייך בתורת גטין דתניא שעבד מקבל גיטו של חבירו מיד רבו של חבירו ע"כ א"כ למה אמרי' כאן משום דאיהו לא מצי עביד דא"כ תקשי לך מעבד ואי משום דעבד עכ"פ אית' בתורת גיטין לקבל מאחר הא איהו ג"כ בתורת קדושין וכ"ת הואיל לקדושין הללו אינו בתורת כלל א"כ גבי עבד נמי לגט דידיה אינו בתורת כלל וצ"ע: **טעמא** דכתב רחמנא אשה יקימנו כו'. צ"ע הא איתא בהרא"ש בנדרים פ' נערה המאורסה וז"ל ואפי' בנדרים שנדרה כבר קאמר ר' יאשי' דלא מצי לשוי' שליח דקרא קדריש אישה יקימנו ואישה יפירנו והא דנקט שתדור ואליבא דר' אליעזר ולא נקט שנדרה ואליבא דרבנן דאורחא דמילתא נקט א"נ להודיעך כח דהתירא אליבא דר' יונתן עכ"ל וכ"פ בטי"ד סי' רל"ד א"כ מאי פריך טעמא כו' הלא הקרא לא להכי איצטריך אלא לנדרים שנדרה כבר והא דנקט נדרים העתידים לידור להודיעך כחו דר' יונתן ולכך נקט שנאמר אישה וכו' להורות דגם בנדרים שנדרה כבר ס"ל כן אלא דנקט כו' דאי לא הוי נקט שנאמר כו' ה"א דר' יאשי' איירי בנדרים העתידים לדור. ויש ליישב דהתרצן הוכיח בהמקשן דע"כ סבר דליכא למימר להודיעך כחו דר' יונתן דהוי' קשה לו קושיית התוס' למה פריך מר' יאשי' ה"ל למיפרך מר' יונתן בהדיא והבין התרצן דסבר המקשן דר' יונתן סבר דוקא בנדרים שנדרת כבר יכול לעשות שליח ומדוקדק במה שאמר מצינו בכל מקום ששלוחו של אדם כמותו ל"ל למימר הכי אטו ר' יאשי' לא סבר בכל התורה כולה ששלוחו של אדם כמותו אלא ס"ל שאני הכא דגלי קרא ור' יונתן לא ס"ל האי דקדוקא דאישה יקימנו א"כ סתמא הל"ל ור' יונתן אמר מופר א"ו ס"ל דר' יונתן לא אמר אלא במקום שמצינו בכל התורה ששלוחו ש"א כמותו משא"כ בנדרים שעתידים לידור לא מהני ג"כ בכל התורה כולה משום כל מילתא דלא מצי עביד השתא לא מצי לשוי' שליח וזהו שדקדק כמותו ר"ל היכא דאיהו מצי עביד שליח נמי מצי משוי א"כ פריך שפיר דליכא למימר להודיעך כחו דר' יונתן דאפי' בנדרים העתידים לידור דהא באמת גם ר' יונתן בנדרים כה"ג ס"ל דאינו מופר א"כ מ"מ באמת נקט ר' יאשי' בכה"ג הל"ל סתם דלא מצי עביד שליח להפרה משום שנאמר אישה יקימנו דהא ר' יונתן לא פליג בהא רק בנדרים שנדרה כבר פליג אצ"ל דזה באמת ר' יאשי' רוצה ללמדנו דאפי' מאי דלא מצי עביד השתא מצי לשוי' שליח לכך נקט כהאי לישנא והשתא קושיית המקשן קשה מפי מדאיצטריך קרא להכי וע"כ ר' יאשי' בא ללמדנו זה מדנקט כהאי לישנא מאי דר' יונתן לא פליג עליה בהא ש"מ לר' יאשי' הקרא קאי נמי על זה על הנדרים שעתידים לידור א"כ פריך שפיר ל"ל קרא להא וגם לתירוץ ראשון של הרא"ש דאורחא דמילתא קתני ס"ל למקשן נמי דלא שייך למימר אורחא דמילתא אלא אי ר' יונתן פליג בתרווייהו אלא דקשה דהל"ל רבותא טפי שייך לומר אורחא דמילתא משא"כ אי ר' יונתן לא פליג בהא הוי כלישנא דשיקרא דהתחיל הפלוגתא בנדרים העתידים לידור דמשמע דר' יונתן פליג נמי בהא ובאמת אינו ומסתברא טפי למינקט רבותא טפי בנדרים שנדרה כבר מלמינקט לישנא דלא פליגי ביה ולומר אורחא דמילתא נקט אלא ע"כ ר' יאשי' נקט בנדרים העתידים לידור לאשמעי' דאף בנדרים העתידים לידור איצטריך קרא א"כ מוכרח למינקט האי לישנא להורות זו דבכה"ג נמי איצטריך קרא משום דאף דאיהו לא מצי למיעבד השתא מ"מ מצי לשוי' שליח וע"כ פריך שפיר דמוכח מר' יאשי' דאי נמי לא מצי למעבד השתא מצי לשויה שליח ע"כ הוכרח לתרץ דאליבא דר"א דאמר מצי מיפר קאי והרווחנו לפי דברינו א"צ למה שרחקו התוס' ניחא ליה לאתובי גם לר' יאשי' כו' דמשמעות הגמ' לא משמע דפריך לתרווייהו דא"כ למה הזכיר קושיית ר' יאשי' לחוד מדיוקא טעמא כו' ה"ל להזכיר הקושי' גם על ר' יונתן דסותר סברא זו בהדיא ולא מדיוקא ולדברינו ניחא דהקושיא באמת לא קאי על ר' יונתן דמר' יונתן לק"מ כדכתבנו דר' יונתן לא אמר אלא אם נדרה כבר מיפר: **ואין** להקשות מעתה על הרא"ש שכ' כן דנקט שעתידים לידור להודיע כחו דר' יונתן מכל מה שכתבנו לק"מ דהרא"ש כ' כן לפי המסקנא השתא דמשני בגמ' דר' יאשיה קאי אליבא דר"א דאמר דמצי מיפר וקשה אמאי לא אמר מילתיה אליבא דחכמים וכמו שמדוקדק בלשון הרא"ש להדיא וז"ל והא דנקט שתדור ואליבא דר"א ולא נקט שנדרה ואליבא דחכמים כו' עכ"ל ע"ז צ"ל להודיעך כחו דר' יונתן דלדעת ר"א באמת גם לר' יונתן מצי לשווי' שליח דגם איהו מצי מיפר השתא ושלוחו כמותו ושפיר להודיעך כחו דר' יונתן דאפי' נדרים העתידים לידור מצי לשוי' שליח אליבא דר' יונתן דהא השתא קיימי' אליבא דר"א כן נ"ל ברור לתרץ קושיית התוספות וגם מה שקשה על הרא"ש מיושב שפיר: **רש"י** ד"ה אי הכי דמצי כו' לאלתר הס"ד ואח"כ צ"ל ד"ה סבר האי בעל: **ד"ה** אמר רבא כו' לגלח מחייב בכולי' כו' חצי נזיר לאו כל כמיניה כו' ותו לא אשכחן כו' עלי לגלח מחוייב בכולי' כו' כצ"ל והד"א בעי אתויי הס"ד אח"כ צ"ל ד"ה לישנא אחרינא אילו אמר כו' כצ"ל. ובדפוס וויניציאה שנת רפ"ב כ' וז"ל בקרבנותיו דהאיך ושניהם מ"ה שלשים ואחד קרבן בעי אתויי עכ"ל ובלי ספק בדפוסים החדשים שבאו אח"כ מחקו תיבות מ"ה שלשים וא' משום דלא ידעו פירושו וכתבו במקומו ושניהם מיהו קרבן אחד בעי אתויי ולי נראה דה"פ ושניהם מן המורה ר"ל דב' פירושים הנ"ל הם מן המורה ר"ל רבו ותיבת שלשים וא' צ"ל ל"א ר"ת לישנא אחרינא ור"ל לפי הגירסא קרבן בעי אתויי היא ל"א ותיבות קרבן בעי צ"ל אחר ל"א וכאן מתחיל הל"א וכצ"ל ל"א ושניהם מן המורה קרבן בעי אתויי: **תוספות** ד"ה טעמא כו' מצי לאותובי בהדיא כצ"ל. (ועמ"ש לעיל בגמ' לתרץ קושיית התוס') והס"ד אח"כ ד"ה יהו קיימין להקים הס"ד אח"כ ד"ה ליפר לה כו' מביתו הס"ד אח"כ ד"ה דלמא כו' שגגה הס"ד אח"כ צ"ל ד"ה או מטרידנא מן הדרך כו' שלפני נסיעתו שזה קשה לה לעולם ויש לחוש דמתוך כך תפול קטטה ביניהם אבל קשה דלימא לה השתא כל נדרים שתדורי מכשאסע עד שאשוב יהו מופרים ובנדרים מבעיא לן כצ"ל או יש להגיה בע"א שלפני נסיעתו אבל קשה דלימא לה השתא כל נדרים שתדורי מכשאסע עד שאשוב יהו מופרים וי"ל דמתוך כך תפול קטטה ביניהם שזה קשה לה לעולם ובנדרים מבעיא לן כו' הפרה דשליח אינה מועלת כו' כרבנן ניחא דלא מצי מיפר כצ"ל ומשני מיטרידנא כשירצה ליסע ר"ל דשם צ"ל שמא המקשן ידע התירוץ דמטרידנא דהאיך מתרץ הלא צריך שישמע הבעל וצ"ל דשמע הבעל כשישוב קשה ליפר לה באותו הפעם כשישוב וצ"ל שמא יהיה טרוד ע"ז כתבו ומשני מטרידנא כשירצה ליסע ר"ל דשם צ"ל שמא יהי' טרוד בבואו מן הדרך אבל שמא יהי' טרוד כשרוצה ליסע לא ידע המקשן אבל קשה לפ"ז מאי פריך בגמ' וליפר לה איהו דילמא כתירוצו של התוס' דחיישי' שיבא לידי קטטה אי מיפר לה בעצמו ודוחק לחלק בין אי אמר לה השתא כל נדרים שתדורי מכשאסע אז חיישי' לקטטה בין אי אומר לה לכשיסע דאז נוסע מהרה לא חיישי' לקטטה דמ"ש דאי חיישינן שיבא לידי קטטה דילמא תכף כשיאמר לה יבא לידי קטטה גם לפ"ז צריכה ג"כ שלא תדע שאמר כן לאפוטרופוס כדי שלא תבא לידי קטטה וזה לא נזכר בשום מקום לכן מחוורתא כתג"ה ראשונה דיש חילוק אי צריכה לבטל נדרה בעודו כאן חיישי' שבכל פעם שצריכה לבטל נדרה תבא לידי קטטה עמו משא"כ כשתוכל לקיים נדרה בעודו כאן רק לאחר שיסע אז לא חיישינן שיבא לידי קטט שהרי עדיין יכולה לקיים מה שצריכה גם בר"ן בנדרים דף ע"ג משמע קצת דליכא תירוצא על קושיא זו וז"ל שם מיהו אכתי קשיא ליפר איהו מהשתא כל נדרים שתדור משעה שילך ועד שישוב והעלוה בצ"ע עכ"ל והר"ן רגיל להביא דברי התוספות ואפשר כוונתו לתוספות חללו וכו' שהעלוה בצ"ע גם משמע דאין תירוץ זה נכון מדלא משני בכה"ג: **ודע** דהר"ן תירץ על קושיא זו וז"ל ולי אפשר דבעל חייש דילמא בעינא למיהדר בהפרה זו ואי מיפר הוא מהשתא לא מצי הדר ביה וכי ממנה אפוטרופוס כל שעתא ושעתא בידיה הוא דאי בעי למיהדר בשליחותיה דשליח מצי הדר עכ"ל עו"ק ג"כ דא"כ מאי פריך וליפר לה איהו דילמא מטעמא דהר"ן דילמא בעי למיהדר בהפרה וזה א"א לו אי מיפר בעצמו לכך אמר על ידי שליח ויכול לבטל שליחותו וצ"ע: **ד"ה** אמר רבא הכל מודים באומר חצי קרבנות כו' ודאי פלגא דקרבן שיחיד חייב מצי מחייב בנדר קרבנות חצי נזיר עלי קרבן שלם בעי לאתויי כצ"ל: **ד"ה** מ"מ כו' תיבת חצי אצל תיבת נזיר משמע מדיבורו דחצי אנזירות קאי כצ"ל: **ד"ה** כי פליגי בלישנא דמתני' דהוי כאמר הריני נזיר דכיון דאמר כו' כיון דאמר עלי אחייב בכולית לימא להדיא דדמי לאומר קרבנות חצי נזיר כו' דהוי כאומר חצי קרבנות נזיר עלי כו' משמע להו במתני' דלישנא דחצי קאי אעלי כו' כצ"ל נמי פליגי הס"ד: (עיין בפרש"י דלחד לישנא קאי פלוגתא הואיל שהיו שנים ובזה מיושב מ"ש התוס' זאת כאן ולא בלא"ה בגמרא אם לא נאמר דצריכים להגיה דמתיבות ושמע חבירו מתחיל דיבור חדש ושייך לעיל קודם ד"ה אמר רבא וכן הגיהו בדפוס פד"מ): **ד"ה** הריני כו' ונולד לי בן הרי זה נזיר כצ"ל: **ד"ה** בת כו' נפשיה לספיקא ור"ש חש לספיקא וספק נזיר כו' עלי נזירות ומונה נזירות כצ"ל:

דף יג ע"א גמרא או דילמא ה"ק רחימנא ליה כוותיך את"ל (כן מצאתי מוגה) וכ"ה ברש"י אבל בגמרא ובתוס' משמע דהגירסא רחימנא לך כוותך וברמב"ם פ"ב משמע דהיה לו הגירסא הכי אמר הריני נזיר לכשיהא לך בן ושמע חבירו ואמר ואני (ר"ל השלישי אמר ואני) מהו אנפשיה קאמר או דילמא ה"ק רחימנא לך כוותיה וכ"ה הגירסא בש"ס שלנו אלא בתחלה נשתבש הגירסא במ"ש לכשיהא לי בן. (ור"ל דאינו רוצה להיות נזיר רק אמר לראשון דחימנא לך כמו זה): **רש"י** ד"ה מאי נפקא לך מינה אי הוי קדוש או לא כצ"ל (ור"ל כשיגיע זמן להקריב יקריב אותו דהא השתא חייל עליה נזירות ומה לי אי הדר מקדיש אותו או לא ובדפוס וויניציאה שנת רפ"ב כתוב מנ"מ השתא מיהא קדוש הוא דהא ילדה כו' אבל טעות הוא דהא הבעי' קאי אי צריך לחזור ולהקדיש אותו): **ד"ה** או דילמא כו' לך בן ואם תאמר לעיל נמי כצ"ל: **ד"ה** אמר הריני כו' ועלי ולא מ"ה כצ"ל: **ד"ה** מאי מי כו' לא כסיפא הד"א: **תוספות** ד"ה חזרה כו' הרי זה נזיר ודאי לרבי יהודה מלידה זה כו' נזיר לא תוי וכאילו כצ"ל: **ד"ה** ולד כו' קמ"ל הס"ד ואח"כ ד"ה רבי יהודה דכרי בברייתא דאתניי' לעיל כו' דקאמר לעיל דלא הוי נזיר כלל לר"י אבל לא ר"ל ר"י דהפלאה הוא כצ"ל והד"א: **ד"ה** והפילה אשתו והפריש קרבן כו' בר קיימא האי נפל נמי כו' ששוב לא יקדיש אותה בהמה כו' או דילמא אפי' כה"ג כו' מכח הפרשה ראשונה כו' הספה נקלטת מיד ומקצת הספה כו' קמבעיא ליה כצ"ל והס"ד (נ"ל מכאן ראי' למ"ש הב"ח והט"ז בי"ד סי' שע"ד ס"ט ע"ש ועיין בט"ז סי' שצ"ז בשם מהרמ"מ): **ד"ה** אי אליבא דר"ש כו'. לגיזתו ועבודתו אבל לא דלילקי אהאי משום דליכא כח בהך סברא דולד אח"כ למשוי לי' כודאי דאי מספקא לית לתלמודא דשמא לקי כו' דלקי דקדושה ודאי' כצ"ל: **ד"ה** ושמע חבירו ואמר ועלי היכא דאמר ועלי אדיבורא כו' לו בן כצ"ל והס"ד אח"כ ד"ה את"ל כו' כסיפא לי' מילתא מסתמא כצ"ל ד"ה אמר כו' ושמע שמעון ואמר ואני: **ד"ה** הריני נזיר כו' (ושייך לע"ב) השתא כשקיבל נזירות דנפשית כצ"ל: **ד"ה** הריני נזיר כשיהיה לי בן כו' (ושייך ג"כ לע"ב) שהשלים נזירות דבנו א"כ האיך ישלים נזירות עצמו כי לא יוכל כצ"ל: **ע"ב רש"י** ד"ה אמר הריני כו' שהזיר על בנו (את"ז שייך לכאן מן תיבות אבל אם אמר הריני נזיר כו' עד תיבות למקום שפסק מתחיל) ד"ה גליון כו' תחלה משלים את כו' מוקי לה בהאי טעמא דאי לאו הכי סותרת דלא הוי נזירות כלל כו' את של בנו כו' דנזירות מאה יום כצ"ל' דלאחר ע' סותר אבל אם (מן תיבות אבל אם כו' עד תיבות מתחיל שייך למעלה אחר תיבות על בנו כמ"ש לעיל): **ד"ה** בעי רבא כו' רבא כגון דאמר כצ"ל: **ד"ה** ותיבעי ליה כו' נזיר סתם דל' נמי בך' לא שלמי או דילמא לאלתר חיילין ומגלח אחת כצ"ל והד"א: **תוספות** ד"ה הריני נזיר כו' (ושייך לדף ט"ו) פי' אמרי' כיון דשלשים יום מובלעים תוך הק' יום דחסר עדיין שלשים דלהוי ק' יום כו' הבן למנינו ביום א' דאותן ל' יום כו' בנו עליו עד השלמת כצ"ל: **ד"ה** לאחר ע' כו' (ושייך ג"כ לדף ט"ו) דהא אינו סותר ע' (ר"ל דס"ל דאמאי יהא סותר הא יכול לגלח תגלחת א' לשניהם) מכשישלים ל' של בנו כו' בסוף כל המנין אחת על כולן אבל בסוף מנין דבנו אינו מגלח דא"כ לא יוכל להשלים אח"כ נזירות כצ"ל: **ד"ה** ה"ג לכאורה כו' מיהו יש בירושלמי נולד ביום פ' סותר עשרה כו'. ר"ל מה שמונה עוד עשרה אחר מאה בגין בנו הוא. קרוי סותר דאם נולד לע' לא הוי צריך לנהוג נזירות כ"א ק' יום ויוצא בשביל שניהם ועכשיו צריך למנות י' ימים יותר ונולד לצ' ך' ימים יותר לכך כתבו דלפי שיטת הירושלמי משמע דנחשבין אותן ך' למנין בנו ולמנין שלו הואיל דאמר דאינו סותר אלא עשרה וגבי צ' אינו סותר אלא עשרים ואי לא חשבינן אותם גם כן למנין שלו נמצא נולד ביום פ' סותר שלשים יתר על מאה דהיינו עשרה למנין בנו ועשרים למנין שלו ונולד ביום צ' סותר ג"כ שלשים יתר על מאה דהיינו עשרה למנין שלו ועשרים למנין בנו אחר כך כתבו הג"ת ושמא י"ל דגם הירושלמי דעתו כדעת התוס' דמ"ש סותר עשרה או עשרים בשביל בנו לחוד קאמר דסותר דאילו נולד לע' לא היה צריך למנות רק ק' ימים ועכשיו ק"י ימים ונולד לצ' ק"ך ימים ואח"כ באמת משלים נזירות דידיה בפני עצמו ולא חש לומר מנזירות דידיה כן נ"ל פשוט שיטת התוספות דנולד אחר ע' סותר ר"ל דאין עולים מה שנשאר עד מאה בשביל בנו ודידיה אלא צריך למנות נזירות דידיה בפני עצמו מה שנשאר עדיין עד מאה כשנולד בנו נמצא צריך למנות כשנולד לפ' או לצ' מאה ושלשים יום והג"ת היה סובר בתחלה דבירושלמי משמע דעולין לתרווייהו אח"כ כ' ושמא דגם הירושלמי כדעת התוס' והארכתי לפרש באשר ראיתי בבאר אברהם כתב כאן אגב ריהטא בשם התוס' והירושלמי דברים מעורבבים חדא הביא תחלה דברי רש"י שפירושו סותר ממש דצריך למנות שתי פעמים ע' וכו' אח"כ בשם התוס' וז"ל אבל התוס' פירשו דאינו סותר רק אותן הימים שמנה יותר על ע' כגון אם נולד לפ' מונה ק"י ומגלח תגלחת א' לשניהם והכי איתא בירושלמי עכ"ל משמע כאילו גם בתוס' פירושו סותר ממש דמונה עוד פעם אלו י' ימים לפ' או ך' ימים לצ' ותו שהשוה דעת התוספות להירושלמי ובאמת אינו כן אלא דעת התוספות דנולד לפ' או לצ' מונה ק"ל ואחר כך מגלח תגלחת א' לשניהם אלא כשם הירושלמי כתבו הג"ה תחלה כן ולא

מתום פות

מתוספות עצמן ואפשר כוונתו מ"ש התוספות פירשו ר"ל בשם הירושלמי ולא הוה לי לכתוב סתמא כיון דדעת התוספות אינו כן וגם מ"ש בשם הירושלמי הוא בשם תנ"ה בתוס' (לא מתוס') עצמן. וגם הוזר וכתבו דיש לבוין דברי הירושלמי כדעת התוס' עצמן הרמב"ם בפירושו ותירוצו והרב בחמורה פירשו (בהמורות שחשב לפום ריהטא דדעת הרמב"ם ובפירושו המורה הכל אחד הוא ולכך לא הביאו ג"כ אף דדעת הרמב"ם ומיעוט נראה מכאן יותר בירושלמי מפירושו של התוס' בירושלמי) אמר כ' אינו סותר מה שנמה משבעים ואילך עד שנולד בנו וצריך למנות אחר נזירות לנזירות שלו ומספר מה שנה משבעים ...

כ' אחר סתם נזירות כו' שנשארו לו ל' יום כו' אינו מונה רק פ' יום כו' להשלים ולא סלקי הנך ל' יום כו' דבטלינו לא דעתו לידור נזירות כו' ... ד"ה הרא ...

דף יד ע"א גמרא ...

אמר לעיל את"ל כו' כיון דעשרה יומין יתירין לא סליק לי' כו' א"כ ה"נ לאחר כ' עשרה יתירין מנזיר סתם וצ"ל דמגלח לאחר מ' יום דהיינו דממתין עשרה ימים דשייר דנזירות סתם אחר ל' יום מנזירות עולם דמיקל ולמ"ד אחר שנת ממתין שנה ועוד עשרה ימים דשייר מנזירות סתם ואח"כ מגלח) : ד"ה ואת"ל כו' נזיר עולם דמהשתא יכול כו' כצ"ל : ד"ה אמר הריני נזיר כשמשון כו' שיחול עליו אחר כ' הילכך כו' להשלים בהנך עשרים סתם נזירות כו' ויהיה מותר ביין ולטמאות למתים בהנך עשרים ואח"כ יתחיל נזיר שמשון מדחל סתם נזירות. ר"ל כדפירשו התוספות לעיל בד"ה בעי רבא כו' ובד"ה חרא מגו חרא כו' דדעתו דהנך כ' יום יהיו פנוים ויהיה מותר ביין ובתגלחת ולטמא למתים ואחר כ' יום יתחיל סתם נזירות ל' יום ויגלח ויביא קרבן ואחר שכבר נהג הסתם נזירות יתחיל נזיר שמשון וזהו כוונת התוספות במ"ש מדחל סתם נזירות ר"ל אחר שכבר חלה הסתם נזירות וקיים אותה כמו שנדר גם במצות גלוח לבסוף יתחיל נזירות שמשון ולא יפסוק בו ואפשר צ"ל מדקיים במקום מדחל או איזה תיבה אחרת דלשונם במסכתא זו משובש בטעות (ובדפר"מ הגיהו במקום מדחל תיבת וידחה וטעות הוא שהרי צריך לקיים שניהם וכמ"ש התוספות לעיל) : וטומאת מתים ואח"כ יפסיק נזירות זה ויתחיל נזירות שמשון דלא קפיד אגילוח בהפסקת נזירתו כצ"ל. (ור"ל דאחר כ' ימים יפיים סתם נזירות דהיינו עוד י' ימים באיסור יין וטומאת מתים רק שלא יגלח בסוף ואחר כך דהיינו אחר עשרה ימים הללו יתחיל נזירות שמשון באיסור יין ואיסור גילוח ואע"ג דאינו יכול לקיים מצות גילוח בסוף סתם נזירות שלו מ"מ מה שיכול לנהוג נוהג באותן עשרה ימים איסור יין וגילוח וטומאת מתים דלא קפיד על מה שאינו יכול לגלח אף בסוף נזירתו דעיקר נדר שלו שיהא אסור ביין וגילוח וטומאת מתים) הריני נזיר סתם לאחר כ' ומעכשיו כו' ישאל עליו ולא יהיה הפסק בנזיר כו' עולם לאחר עשרים ומעכשיו נזיר סתם דודאי כצ"ל : ד"ה אמר כמשה כו' דאבשלום פשוט מיהא כו' נזיר וכו' הד"א אח"כ ד"ה נטמא כו' דתנן מניח את שלו כו' כשפוסק מנינו ומניח את כו' מנינו אז סותר כו' לא היה סותר מנין של עצמו שהרי השלים מנין עצמו לגמרי כצ"ל : ד"ה חרא כו' אינו מגלח אלא אחר שישלים שלו ושל בנו באמצע נזירתו הוא כו' אותו שלו ולא של בנו כצ"ל :

כתב הרמב"ם פ"ד דין ה' אמר הריני נזיר לאחר כ' יום וחזר ואמר הריני נזיר עולם מעתה לא חלה עליו נזירות שנדר בראשונה וכן אם אמר הריני נזיר שמשון לאחר כ' יום וחזר ואמר הריני נזיר מעתה אינו מגלח לנזירות זו שנדר באחרונה עכ"ל וב' בב"מ פסק כאת"ל דכיון דאפשר לאתשולי אנזירות שנזר לאחר כ' חיילא נזירות עולם שכיון שהתחילה לחול בכ' יום שוב אין לה הפסק ומ"ש וכן אם אמר הריני נזיר שמשון וכו' יש לתמוה מאחר שבעי' זו לא איפשיטא האיך פסקא רבינו בפשיטות ונ"ל שרבינו מפרש דכי איבעיא לן היינו לומר דמספקא לן דילמא כיון דאמר ומעכשיו נזיר הלה אותה נזירות בתוך כ' ושוב אין לה הפסק עד שישלמו ל' יום ואח"כ יגלח ויביא קרבנותיו ומאז והלאה ינהוג נזירות שמשון או דלמא הריני נזיר שמשון לאחר כ' יום כיון דליתא בשאלה כיון ששלמו הכ' חל הנזירות שמשון מיד ושוב א"א לו לגלח ופסק לחומרא ואע"ג דקי"ל ספק נזירות להקל י"ל דה"מ בנזירות דאיתא בשאלה אבל בנזירות דליתא בשאלה לא עכ"ל ודבריו תמוהי' שכ' דפסק כאת"ל ולפי את"ל משמע דחלו תרוייהו נזיר עולם מעכשיו הואיל דאם רצה שואל על נדרו דלאחר כ' יום ולאח"כ נזיר סתם ומגלח לל' ואח"כ שוב חל נזיר עולם וכמו שמשמעות פשיטות הגמרא וכן פירשו רש"י ותוס' ולפי פירושו להרמב"ם לפי האת"ל גרע דלא חל רק נזיר עולם ולא נזיר סתם כלל. גם מה שהקשה מאחר שבעי' זו לא איפשטא היאך פסקה רבינו ותי' דפסק לחומרא ואע"ג דקי"ל ספק נזירות להקל י"ל דה"מ בנזירות דאיתא בשאלה אבל בנזירות דליתא בשאלה לא עכ"ל אדרבה בנדרים דף נ"ט משמע דיש להקל יותר אם אין לו שאלה דאם יש לו שאלה הוי כדבר שיש לו מתירין ושוב מצאתי כן בתשובת מהרשד"ם חלק י"ד סי' ע"ה וז"ל בנזיר שמשון יש להקל יותר הואיל שאין לו התרה אבל בשאר נדרים יש לתקן להתיר נדרו אבל נזיר שמשון ליכא תיקון לא מחמירין כולי האי וגדולה מזו אמרו שהעובר על נדר דאורייתא אין מתירין עד שינהוג איסור כימים שעבר ואפ"ה היכא דאיכא למיחש לקלקולא לא חיישי' כ"ש הכא עכ"ל הרי להדיא כדברי דמטעם שאין לו התרה יש להקל יותר : וראיתי בלחם משנה שכ' טעם אחר דבנזירות שמשון יש להחמיר משום דאין ספיקו חמור מודאי כדאי' בנדרים דף י"ט א"כ אפי' ספק נזירות שמשון לא אמרינן לקולא דטעם דספק נזירות להקל משום דספיקו חמור מודאי דודאי נזיר מגלח ומביא קרבן ואילו ספיקו לא מצי מגלח ולהביא קרבן משום שמא אינו נזיר ומביא חולין לעזרה וכן ראיתי בתשו' בן לב ח"ב סי' פ"ז אבל גם בזה אינו ניחא לי שהרי במתני' דטהרות מבואר סתם ספק נזירות לקולא ולא אשתמיט משום ברייתא או בשום דוכתא דגבי נזירות שמשון הוי ספקו לחומרא גם הרמב"ם שהעתיק כמה דינים דפסקי' לגבייהו להקל משום דפסק כמתני' דטהרות דספק נזירות לקולא ה"ל לפרש בשום דוכתא לגבי דינים הנזכרים דגבי נזירות שמשון אין להקל ותו דלעיל דף ד' במתני' חשיב הילוקים בין נזיר עולם לנזיר שמשון ואמאי לא חשיב נמי נזיר שמשון ספיקו להחמיר ונזיר עולם ספיקו להקל דכה"ג הקשו התוספות שם אמאי לא חשיב נמי נזיר עולם יש לו שאלה ונזיר שמשון אין לו שאלה וליכא לתרוצי כמו שתירצו התוספות התם וז"ל וי"ל מילתא דליתא בנזירות לא קתני ואם ישאל על נזירות לא הוי נזיר כו' דהא הכא איתא בנזירות אלא דאמרי' לגבי ספיקו לקולא ובנזיר שמשון ספיקו לחומרא ותו דאי' בתוס' ריש פ"ק דמכילתין בד"ה נזיר נזיק וא"ת לר"ל איך יביא קרבן על לשון שבדו חכמים ותיר' הר"ר יחיאל דר"ל לאו לענין קרבן קאמר אלא לענין מלקות דלקי אם עבר על נזירתו א"כ לפי תירוץ הר"ר יחיאל אם נזר בלשון כינויים ג"כ אין ספיקו חמור מודאי שהרי אינו מביא קרבן א"כ אמאי לא מישתמיט בשום דוכתא לומר אם קיבל עליו נזירות בכינויים לא יהא ספיקו לקולא רק לחומרא. גם הקושיא שהקשה הכ"מ הלא לא אפשטא הבעי' דנזיר שמשון ואמאי פסקה לחומרא הלא קי"ל ספק נזירות לקולא יש לתרץ דס"ל לרמב"ם דבעי' דלא איפשטא לא מקרי ספק כמבואר בכללי ספיקות בפ"ח סי' ה' ובט"י כלל א' ס"ק ו' ואפי' ספק דפלוגתא דרבוותא דאמרינן בעלמא דהוי ספק כתב בתשובת בן לב ח"ג סימן ד' וסי' נ"ב דלא אמרינן לגביה ספק נזירות להקל כ"ש בעיא דלא איפשיטא ונ"ל ליישב דברי הרמב"ם דס"ל דבזה דאמר הש"ס פשיט מינייהו קדמייתא והביא ברייתא הריני נזיר לאחר כ' ומעכשיו ק' יום דמונה כ' ואח"כ מונה ל' כו' מדלא נקט הברייתא רבותא הני תרי איבעיא הריני נזיר לאחר פ' ומעכשיו נזיר עולם או הריני נזיר שמשון לאחר כ' ומעכשיו נזיר סתם דג"כ חלו תרוייהו אי ס"ד דס"ל דהתם חלו ג"כ תרוייהו אלא ודאי מהא ניפשוט הני תרי אבעיות איפכא דלא חלו תרוייהו נזירות גבי נזיר עולם גם גבי נזירות שמשון ואפשר זה כוונת הש"ס ג"כ במאי דאמר פשיט מינייהו קדמייתא ולא אמר פשוט מינייהו חדא כדאמר הש"ס בעלמא היכא דלא ניפשוט רק חדא אלא ודאי במאי דאמר קדמייתא ר"ל דכל הני איבעיא קדמייתא נפשט מכח האי ברייתא זולת אמר כמשה בו' אדר לא נפשט כלל מברייתא באשר דאינו דמיון כלל לברייתא מדלא נקטה רק בזו האופן מעכשיו ק' יום חלו תרוייהו ולא נקט ג"כ באופן הני תרי איבעיא מעכשיו נזיר עולם או נזיר שמשון א"ו ס"ל על כרחך דבהני תרי לא חלו תרוייהו ולא איצטריך למנקט דממילא משמע מדנקט האי לחודא לכך שפיר פסק הרמב"ם בהני תרי איבעיות דלא חלו תרוייהו כן נ"ל נכון ומיושב כל הקושיות שהקשינו לעיל זולת עוד דקדוקים שיש לדקדק לפי הבנת הכ"מ והלח"מ בדברי הרמב"ם דו"ק ותשכח : ע"ב רש"י ד"ה ר"ל כו' הימן דבין כו' הד"א והואיל ובתרוייהו צריך לגלח כו'. צ"ל דס"ל כפירושא דלעיל דף י"ג ע"ב בשם גליון דצריך לגלח אחר מנין בנו ול"ד בנזירות מאה דהא אפילו במ' יום סגי ולעיל קאמר חמשים יום : ד"ה שם נזירות כו' צ"ל למעלה קודם ד"ה נטמא ביום כו' ותיבת תרי צ"ל תרוייהו וכ"א בדפוס וינציאה רפ"ב תיבת תרוייהו ולפמ"ש לפנינו צ"ל במקום שם

נזירות חד היא תיבת התם שתי נזירות או במקום דצריך לציין הבא חדא נזירות שונה בלשון וכתוב שם נזירות אחת היא נזירות מתקרי הס"ד אח"כ צ"ל לישנא אחרינא במקום תיבת שלשים ואחר : ד"ה הכל מודים וקדיש את ראשו הס"ד : ד"ה נזיר שלם כו' מדרבה כל ימי הד"א כו' : תוספות ד"ה נטמא ביום כו' למנות נזירות ונטמא שומי חלוט כו' בפרק כו' שאמר ונטמא בבת בימי הלוטו כו' ר"ל אתר אינו סותר כו' שספק ור' יוחנן כצ"ל ... אח"כ הס"ד והד"א ונטמא ביום כו' ... שלשים יום ...

דאין גידול כצ"ל : ד"ה התם שני נזירות של בנו ושלו כו' סותר חד נזירות הוא כצ"ל : ד"ה אמר רב חסדא כו' ... : אח"כ ד"ה אליבא דמאן כו' ... כיון דאמר הגלחת ...

סותר דהכא כצ"ל ... : ד"ה לוקה כו' אינו סותר הס"ד אח"כ ד"ה שאני הכא דעננין טומאה כו' ... : כתב הרמב"ם פ"ד דין כ' האומר הריני נזיר כשיהיה לי בן ...

... בתחלה בין בסוף דלדברי הכל סותר את הכל ונראה דכוונת הרמב"ם ...

ביום גידול שער אבל אם נטמא תוך השלמת נזירתו לכ"ע סותר אפילו נזירות שקודם צרעתו אע"פ דיש הפסק גדול בינתיים גילוח וגם שוהה ז' ימים ואח"כ מביא קרבנותיו א"כ כ"ש בנדון דידן א"כ לפע"ד פשוט גם כוונת התוס' והרמב"ם כן גבי נזירות בנו והשלמת ימי נזירתו דסותר ימי נזירתו שלפני נזירות בנו דמאי שנא הלא נזירות א' הוא כנלפע"ד : שוב ראיתי במגדול עוז שרוצה ליישב דברי הרמב"ם וז"ל ואני אומר עיקר המחלוקת ההיא בפ"ב דנזיר גמרא מתני' דהריני נזיר ונזיר כשיהיה לי בן וקי"ל כרבי יוחנן ומפרש טעמא משום דחדא נזירות אריכתא היא ומוכחא סוגיא דהתם דדוקא נזירות בנו סותר הכל אבל נזירות שלו אינו סותר נזירות בנו תדע שהרי נזירתו נדחת מפני נזירות בנו ואין נזירות בנו נדחת מפני נזירתו אלמא נזירות בנו עיקר ונזירות שלו טפל לו וכן מצאתי מפורש בירושלמי דגרסי' ר' יודן בעי קומי ר' יוסא ותדחה (בירושלמי כ' ותקדום) נזירותו לנזירות בנו לא כן אמר רבי אבא בשם רבי יוחנן ה"ז עולה לאחר שלשים יום ומכרה בתוך שלשים ה"ז מכורה והקדישה קרושה א"ל לא באומר ה"ז דמים פירוש דילמא באומר הרי עלי והאומר הריני כאומר הרי עלי אלמא פשיטא ליה לתלמודא שנזירות בנו עיקר לרבי יוחנן גופיה ובזה נמצאו דברי הרמב"ם ז"ל נכונים עכ"ל. ודבריו סתומים דהיאך יישב קושיית הראב"ד הלא גם הראב"ד מודה דנזירות שלו אינו סותר נזירות בנו אבל טומאת נזירות שלו סותר נזירות שלו שבתחלה קודם נזירות בנו ושבסוף לאחר נזירות בנו ובמשמעות הרמב"ם לפי הראב"ד שאינו סותר נזירות שלו שבתחלה ואם כוונתו הואיל דאינו סותר נזירות בנו ג"כ אינו סותר נזירות שלו שבתחלה לא דמי דבשלמא נזירות בנו אינו סותר הואיל דכבר השלים נזירות בנו בפרט לפי דעת הרמב"ם כבר גילה ג"כ אחר נזירות בנו ואיך שוב יסתור נזירות בנו משא"כ נזירות שלו שבתחלה יסתור דהלא הוא ג"כ נזירות שלו ועומד באמצע נזירותו. ותו לפי טעמו שכ' דנזירות בנו עיקר א"כ ודאי ל"ד דבשלמא נזירות בנו אינו סותר הואיל דאינו עיקר משא"כ נזירות שלו ולנזירות שלו אמאי לא ידחה וכמדומה שהיה סבר דהראב"ד רוצה להשיג על הרמב"ם במה שפסק דנזירות שלו אינו סותר לנזירות בנו והבין ג"כ ברמב"ם כמש"כ דכוונתו דאינו סותר אלא עד נזירות בנו ולא נזירות בנו בכלל אבל נזירות שלו שבתחלה סותר וע"כ הבין השגת הראב"ד עליו דר"ל דנזירות שלו סותר כל נזירותו אפילו נזירות בנו וע"ז הביא ראיות דנזירות בנו עיקר וע"כ שפיר פ' הרמב"ם דנזירות בנו אינו סותר אבל באמת לא עלה על דעת הראב"ד כן דאיך סלקא דעתך דהראב"ד סבר לסתור נזירות בנו הלא כבר השלים וגם כבר גילח עליו אלא ודאי הבין הראב"ד דכוונת הרמב"ם דאינו סותר ג"כ נזירות שלו שבתחלה לכך השיג עליו וכמו שהבין ג"כ הכ"מ בדברי הראב"ד. ועלה בדעתי ליישב ולדחוק ולומר כוונת המגדול עוז ליישב קושיית הראב"ד כמו שכתבתי ר"ל דכוונת הרמב"ם רק דאינו סותר נזירת בנו אבל נזירת שלו שבתחלה סותר אכן אם כוונתו כן לא ה"ל להביא ראיה דנזירות שלו אינו סותר לנזירות בנו כאלו המציא דבר חדש עתה מה שאינו לפי' הראב"ד הלא הראב"ד ג"כ ס"ל כן רק שהשיג על מה שפ' הרמב"ם דנזירות שלו אינו סותר לנזירות שלו שבתחלה אבל לנזירות בנו ג"כ מודה דאינו סותר וכמו שכ' הרמב"ם ג"כ עד נזירת בנו א"כ כ"ע מודו בזה ואמאי צריך להביא ראיה מחדש גם היה לו לכתוב שהוא מחולק עמו בהבנת הרמב"ם ולא לסתור דבריו כאילו הבין גם כן דברי הרמב"ם כוותיה. גם ראייתו מהירושלמי איני מכיר הלא בירושלמי אינו מבואר יותר מבש"ס דידן רק פריך מפני מה מקדים נזירות בנו לא כן א"ר אבהו גבי עולה כו' אבל לא פריך שיהא סותר נזירתו לנזירת בנו והוא העתיק הלשון ותדחה ובירושלמי שלפנינו כתוב ותקדום ואף אי כתוב ותדחה אין הכרח דיהא סותר לגמרי דאף לענין הקדמה שייך ל' דחי' כמו שמצינו בש"ס ג"כ באיזה דוכתי לשון דוחה והוא רק לענין הקדמה עיין בסוכה דף נ"ד ע"ב מאי דוחה דוחה לקדם גם הבעיא דרבי יודן לא משמע דיסתור שהרי גבי עולה ג"כ תרוייהו היא מכורה והיא קדושה ג"כ אבל לא שתדחה לגמרי המכירה להקדש וגם הוא עצמו מסיים וז"ל אלמא פשיטא ליה לתלמודא שנזירת בנו עיקר עכ"ל וזה אינו מוכח מהירושלמי יותר מש"ס דידן הלא הירושלמי רק מפרש טעמא דש"ס דידן ע"כ דברי בעל מ"ע נשארים תמוהים מאד והנכון כמה שכתבתי ליישב קושית הראב"ד דלק"מ :

דף טו ע"א גמרא במתני' סותר שבעים. צ"ע למה יהא סותר הכל לפי גירסא זו הלא מבואר לקמן דף ט"ד דתגלחת אינו סותר אלא ל' יום אפילו אם גילח במזיד בלתי נזירות אחרת כאן שיש עוד עליו נזירות בנו לכ"ש : רש"י ד"ה לא הפסיד כו' ממאה אלא כו' הד"א : ד"ה אבל כו' לעיל מניח את כצ"ל : ד"ה מאי אריא כו' וכן לענין זה כו'. וצ"ע הלא זו היא הקושיא שהתחיל ומאי מחדש שאמר וכן לענין זה קשיא מתני' לרב ולי נראה שהוא מלשון הירושלמי כשרוצה להקשות אומר כיני מתניתין דל' מס' נזיר משונה כמ"ש התוס' בשאר דוכתי והוא לשון בתמיה וכי כן הוא מתני' כנים אתם פירש התרגום כיוני גם מלשון כן בנות צלפחד ושום ראיתי ברשב"ם פסחים דף קמ"ז בד"ה וכאן וז"ל וכן הבן שואל כמו כן בנות צלפחד כלומר דין הוא שיהא שואל עכ"ל א"כ מצינו לשון זה במתני' כ"ש בגמרא נזיר שהוא בלא"ה משונה משאר ש"ס א"כ כאן פירושו ג"כ בל' בתמיה וכן לרב ר"ל וכי כן הוא לרב וקאי אקושיא שהתחיל וק"ל : תוס' ד"ה אסור כו' ואם גילח על א' משלשתן כצ"ל. (ואח"כ שייך לכאן ב' דיבורי תוס' הכתובים בדף י"ג ריש ע"ב ושם פירשתים) : ד"ה אמר רב כו' מן הק' ומקצת היום כו' שהוא יום ל"א לבנו כו' יכול לגלח ביום ק' כדפי' כו' וי"ל דהא דלא מצי לגלח כו' כיון דלנזירות קמא דבנו כו' דבנו ביום ק' הלכך כו' כצ"ל של יום מאה הס"ד אח"כ ד"ה תנן נולד עד שבעים כו' ולכאן איתגור מתגר כצ"ל והד"א דלא ליתני עד ע' ולא לא הפסיד כצ"ל וכו' הס"ד אח"כ דבור המתחיל ת"ש כו' כלום הס"ד אח"כ ד"ה מאי אחר כו' בלידה הס"ד אח"כ ד"ה אבל אחר ממש מאי וכו' שהוא נגרר ונחשב כו' דהיינו לנזירות דידיה ולא דמי למאי דפרשי' כו' נחשב ונגרר אחר כו' בין ב' נזירות וראוי להחשיבו תחילתו לנזירות ראשון כצ"ל לתנא דמתני' הס"ד : ד"ה אילימא כו' שבעה תורת ז' כו' בטלה הימנו תורת ז' כצ"ל והס"ד אח"כ ד"ה ח' ימים קודם כצ"ל :

כתב הרמב"ם פ"ד דין ד' ואם נשאר מן המאה פחות משלשים סותר עד ע' כו' וכתב בלח"מ משמע דלית ליה כרב דאמר בגמ' יום ע' עולה לכאן ולכאן דלדידיה אפילו נולד ביום ע' ואחד נמי מתחיל נזירות בנו דיום ע"א עולה לכאן ולכאן ולא בעינן ל' אבל קשיא על רבינו דהוא פסק בהל' קרבן פסח פ"ו גבי שומרת יום כנגד יום ששחטו עליה את הפסח ואח"כ ראתה דפטורה לעשות פסח שני והא ודאי טעמא משום דמקצת היום ככולו דאי קסבר מכאן ולהבא מטמא כדדחו בגמ' זה א"א דרבינו סובר כן דבגמ' משמע דר' אושעיא דאית ליה הרואה זוב בז' שלו סותר את שלפניו לית ליה מכאן ולהבא מטמא ורבינו בהל' מחוסרי כפרה פ"ג כ' דזב שראה בז' שלו סותר את מנינו וכ"כ בהל' מטמאי משכב פ"ג ואין לומר דסותר למפרע דרבנן דבהל' איסורי ביאה משמע דסובר דסותר מן התורה עכ"ל ונ"ל דלק"מ דזה הוא כלל בפוסקים דס"ל להרמב"ם דכל את"ל הלכה הוא ואיתא בפסחים דף פ' ע"ב בעי רמי בר חמא כהן המרצה בקרבנותיהן הותרה לו טומאת התהום או לא אמר רבא ת"ש דתני רבי חייא לא אמרו טומאת התהום אלא למת בלבד כו' עד אלא לאו בכהן וש"מ

וש"מ הותרה לו טומאת התהום אמר רב יוסף לעולם בפסח ולמעוטי טומאת התהום דזיבה (כגון זב בו' שלו דספק היא שמא יראה היום ויסתור למפרע וה"ל טומאת התהום) ופריך וטומאת התהום דזיבה לא מרצה והתניא רבי יוסי אומר שומרת יום כנגד יום ששחטו וזרקו עליה בשני שלה ואח"כ ראתה פטורה מלעשות פסח שני מ"ט לאו דמרצה ציץ מטומאת התהום דזיבה אמרי לא משום דקסבר רבי יוסי מכאן ולהבא מטמא ובדף פ"א שם בגמ' בעי רב יוסף את"ל כהן המרצה בקרבנותיהן של נזיר ועושה פסח הותרה לו טומאת התהום כהן המרצה בתמיד מהו כו' נמצא פסק רבינו כאת"ל דגם לכהן הותר טומאת התהום וכ"פ להדיא בפ"ד דהלכות ביאת מקדש דין ו' דגם בכהן הותר טומאת התהום א"כ מה שאמרו לא אמרו טומאת התהום אלא במת בלבד למעוטי טומאת התהום דשרץ ובכהן ולא איצטריך לומר כדמשני בגמ' למעוטי טומאת התהום דזיבה דלא מרצה אלא אף תהום דזיבה מרצה לכך פטורה מלעשות פסח שני ואע"פ שמטמאה למפרע מדאורייתא ולעולם קסבר לא אמרינן מקצה"כ ולא מכאן ולהבא מטמא וכה"ג משני ג"כ בנזיר דף ט"ו על ההיא קושיא לעולם אימא לך טומאה דאורייתא תהום דזיבה התירו אף דיש לדחות דאע"פ דאמרינן תהום דזיבה התירו מ"מ צריך ג"כ לזת דאמרי' מקצת היום ככולו וכ"מ ברש"י בנזיר דף הנ"ל מ"מ מגלי' להקשות על הרמב"ם דילמא הרמב"ם סבר כדמשמע בתו' דבתהום דזיבה התירו לחוד סגי וה"ל כמו אם לא ראתה אח"כ וכמו דאמרינן בעלמא גבי טומאת התהום דמרצה בלי שום סברא אחרת ובעל לח"מ גופיה כתב בפ"ו דהל' נזירות ד"ה ולא אמרו טומאת התהום כו' דרבינו סבר טומאת התהום דזיבה התירו ועמ"ש שם: שוב ראיתי בלח"מ פ"ו מהלכות קרבן פסח דכ' להדיא ג"כ כמ"ש דרבינו שפ' בהל' ביאת מקדש פ"ד דלכהן הותר טומאת התהום משום דס"ל כל את"ל פשיטותא היא א"כ רבתה התמיה עליו יותר דאוהב למעון ושונא לפרק דברי הרמב"ם אא"כ נאמר דשכח דברי עצמו. ותו דהרמב"ם פסק בפ"ו מהל' קרבן פסח דין א' דאין שוחטין וזורקין על טמא שרץ וא"כ י"ל דקאי אבעלים ולמעוטי טומאת התהום דשרץ דע"כ לא איצטריך לומר בגמ' למעוטי טומאת התהום דזיבה משום דק' הניחא למ"ד אין שוחטין וזורקין על טמא שרץ וכו' אבל לרמב"ם דפסק באמת אין שוחטין וזורקין על טמא שרץ י"ל טומאת התהום דזיבה ג"כ התירו אלא אתי למעוטי תהום דשרץ ולעולם טומאת התהום דזיבה ג"כ התירו לכך פטורה מלעשות פסח שני: ועוד יש ליישב דברי הרמב"ם ע"פ התוס' בפסחים דף פ"א וז"ל לאו משום דסבר דציץ מרצה תימה לרשב"א מנ"ל דילמא הא דפטורין מלעשות פסח שני היינו משום דסבר נשים בשני רשות ואומר ר"י דבהדיא מוכח לקמן ס"פ האשה דר' יוסי סבר נשים בשני חובה עכ"ל וא"כ הרמב"ם דפסק בפ"ה מהל' ק"פ דנשים בשני רשות א"כ א"צ לכל הני טעמי מקצת היום ככולו או מכאן ולהבא מטמא או טומאת התהום דזיבה התירו אלא מש"ה פטורה מלעשות פ"ש משום דנשים בפ"ש רשות וז"ל הרמב"ם שם דין ח' נשים שנדחו לשני בין מפני האונס והשגגה בין מפני הטומאה ודרך רחוקה הרי הפסח שני להם רשות רצו שוחטין רצו אין שוחטין לפיכך אין שוחטין עליהם בפני עצמן בשבת בפסח שני אבל אם היתה האשה אחת מבני חבורה מותר הרי דפסק הרמב"ם להדיא דפסח שני להם רשות רצו שוחטין רצו אין שוחטין לכך ס"ל דפטורה מלעשות פ"ש כמ"ש התוס' ואע"ג דבכ"מ הקשה עליו וז"ל ויש לתמוה דבפ"ב אצל מ"ש עושים חבורה שכולה נשים אפילו בפ"ש משמע דפסק כר' יוסי מ"מ אף לפי תירוצו שם וז"ל וי"ל אע"ג דלענין עושין חבורה שכולה נשים בפסח שני פסק כר' יוסי מ"מ לענין דוחה שבת לא ראה לפסוק כמותו מדשמע מר"א דסבר כרבי יהודה עכ"ל א"כ משמע דעכ"פ לענין אם רצו שוחטין פסח שני רצו אין שוחטין ס"ל דנשים רשות לכך אינו דוחה שבת א"כ שפיר י"ל כתירוצו של התו' דנשים בשני רשות לכך פטורה מלעשות פסח שני שהרי אף בלא"ה רצו שוחטין רצו אין שוחטין:

מיהו לקושטא דמילתא לק"מ קושיית הכ"מ על הרמב"ם דמגלי' מדפסק הרמב"ם דעושין חבורה שכולה נשים דסבר דנשים בשני חובה שהרי כתב להדיא והבאתיו לעיל דנשים בשני רשות רצו שוחטין רצו אין שוחטין גם במתני' לא תני אלא אין עושין חבורת נשים ועבדים יחד הא נשים לחודא בין בפסח ראשון בין בפ"ש עושין דהא סתמא קתני משמע בין בפ"ר בין בפ"ש דאל"כ להלק בהדיא וכמ"ש גבי גרים או קטנים אין עושין הבורה שכולה גרים ה"ל לפרש ג"כ בד"א דאין עושין חבורת נשים ועבדים הא נשים לחודא עושין בפ"ר הא בפ"ש אין עושין דבאמת אם הטעם שאין עושין חבורה שכולה נשים משום שלא יזהרו בפסח עיין בתוס' דף צ"א ד"ה והתנן מאי שנא פסח ראשון או פסח שני וכמו גבי גרים ה"ל לפסוק בין בפסח ראשון בין בפסח שני אף דנשים בשני רשות ובראשון חובה מ"מ זיל בתר טעמא ומה לנו בזה הואיל דהם חובת בפסח ראשון דמה הפסד יש לנו בזה אם נפסוק ג"כ דאין עושין חבורה שכולה נשים אפילו בפסח ראשון כמו בגרים שהם ג"כ חובה ואעפ"כ אין עושין חבורה שכולה גרים אלא ע"כ דהרמב"ם סבר דאין אנו חוששין בזה לנשים כמו דאין חוששין בשאר דוכתי אלא הטעם דרבי יהודה דסבר דבפסח שני עושין אותם טפילה לאחרים היינו לענין שידחה שבת דאז דוקא כשהן טפילה לאחרים דוחין הא הם לחודא לא דחו שבת שהרי רשות להם בפ"ש ואמאי ידחו שבת אבל משום חשש שלא יזהרו בו ודאי פ"ר ופ"ש שוים וראיה שלא הוזכר בגמרא כלל מזה רק גבי קטנים וגרים ולכך דקדק הרמב"ם ג"כ אין שוחטין עליהם בפני עצמן בשבת בפסח שני. וראיה לזה עוד דאמרינן בגמ' שם כמאן אזלא הא דאמר רבי אליעזר נשים בשני רשות ואין דוחין את השבת כמאן כרבי יהודה דקשה פשיטא כר' יהודה דהא ר' אליעזר אמר בהדיא נשים בשני רשות כר' יהודה ור' יוסי אומר חובה. ותו דהא ע"כ לא אתי כר' יהודה שהרי בדברי ר"א מוכח דבלאו שבת עושין חבורה שכולה נשים אפילו בפסח שני שהרי אומר אין דוחה שבת ובמאי מיירי אי יש בחבורתן ג"כ אנשים פשיטא דדוחין שבת בשביל אנשים אצ"ל שהוא חבורה שכולה נשים הא אפילו בחול אין עושין אצ"ל דבחול עושין חבורה שכולה נשים גם לרבי יהודה. והשתא א"ש דאמר כמאן אזלא כר' יהודה דבא להורות דגם ר' יהודה מיירי שעושין אותם טפילה לאחרים דוקא לענין שבת כר"א אבל בחול שרי לעשות חבורה שכולה נשים. ודו"ק:

ע"ב גמרא שמצות שלשה מבטלת כצ"ל: רש"י ד"ה אלא באבילות כו' מר אלא הר"א: ד"ה דילמא האי כו' למפרע לא ומש"ה פטורה כו' דבתר נטמאת לא חיישינן כצ"ל והד"א: ד"ה לעולם כו' למפרע מטמא מדרבנן כצ"ל: דבור המתחיל ואף. מדרבנן הס"ד ד"ה אי. כלל הס"ד: תוס' ד"ה אבא שאול כו' ערב הרגל מותר כו' מבטל בכל ענין ופליג באחריתי שכשם שמצות שלשה מבטלים כצ"ל ח' הס"ד אח"כ ד"ה לאו כו' מבטלות הס"ד: ד"ה ששחטו כו' לפי שהיא טמאה כצ"ל: ד"ה מ"ט כו' ככולו ומכאן ולהבא הוא מטמא ודוי מקצת יום שימור דאתמול כו' טהורה גמורה דמכאן ולהבא כו' והיינו כסברת רב וזו שכתב כו' דאי לאו מקצת היום ככולו מה מהני כצ"ל: ד"ה זב כו' למיכל לאורתא בקדשים עד יום כצ"ל: ד"ה הכא כו' דטומאת התהום דמת כצ"ל: ד"ה התהום כו' וטומאת התהום הותרו לעושי כצ"ל: ד"ה ואף רבי כו' דרבנן הס"ד: ד"ה אבל כו' פרש"י בביצד צולין כצ"ל קאי הס"ד. (ור"ל דלפניו היה הגירסא אבל הרואה זוב וכן איתא בפסחים ע"ש ברש"י שכתב דלא ידעינן אהיכא קאי תיבת אבל ולפעד"נ פשוט דקאי אאם ראה קרי אינו סותר אלא יומו ע"ז אמר אבל הרואה זוב סותר את שלפניו וכן איתא להדיא במתני' דזבים פ"א מ"ב ובודאי בברייתא או בתוספתא שכתוב שם דברי רבי אושעיא קאי ג"כ אבל אראה קרי שכתוב לעיל מיניה שם וכמו שמפורש במתני' דזבים) אח"כ ד"ה סותר את שלפניו כל סיפורים כצ"ל אחרים הס"ד ואח"כ ד"ה אלא יומו יחזור כו' והוינן כו' בעי מיסתר דכתיב כצ"ל בינתיים הס"ד אח"כ צ"ל ד"ה בכיצד צולין גרסינן כו' לא תסתור דהרי היא כראיה ראשונה של זיבה כצ"ל בעלמא הוא הס"ד אח"כ ד"ה ה"ק לא יסתור ולא יומו כצ"ל מכלל הזיבה הס"ד אח"כ ד"ה א"ל כו' מסיק דרבי אושעיא כצ"ל:

דף טז ע"א רש"י ד"ה רבי יוסי כו' שמעתיה איתא כרב כצ"ל והס"ד: ד"ה אב"א כו' ביום ראשון שנית סמוך כצ"ל: תוס' ד"ה זבה גמורה כו' אידך פלגא דיומא הא סליק ליה לשימור ואע"פ שלא טבלה בינתיים כמו ראתה ביום א' וביום ג' וביום ה' דלא הוי זבה. (ר"ל תוך י"א יום שבין נדה לנדה ראתה כן) דבקוצר ה"ל למימר אידך יומא סליק כו'. (ר"ל כמ"ש לעיל בד"ה מ"ט דר"י כו' ולמחר תעשה שימור גמור למקצת יום זה שנטמאת). ובדוחק יש לפרש דאתא למימר ראתה יום א' דכיון דחזא ביום ב' כו' עלות השחר ול"נ דמשנה כו' שוין ברואה תוך י"א וטבלה לערב ושמשה שהן מטמאין כו' בזבה קטנה בתחלת הספירה כו'. (ר"ל דהוי לגבה סוף ספירה שאין לה לספור רק יום א'): שזקוקה לספור עוד לא אמרינן בתחלת ספירת כו' כסופו דטבילה בלילה מהני סוף כו' בעינן כ"א ו' ימים מיום שפוסקת בו שנה שתחילתו כו' תוכיח דתחלת יום כו' כצ"ל והד"א. אלא ודאי רבא לא עביד הק"ו אליבא דרבי יוסי ומיהו לפרש"י ניחא דלא מ"ל זבה תוכיח. דבריהם תמוהים מאד אם לא נגיהם דלפי מה שפירשו תוס' הכא דקושית זבה תוכיח קאי הואיל דטובלת ביום הא גם אליבא דרבנן קשה דזהו אליבא דכ"ע דזבה טובלת ביום ואף אם נגיה קושיא זבת תוכיח כמו שפירשו התוספות בשאר דוכתי דקושיא קאי אליבא דר' יוסי דס"ל אם שחטו עליה פסח ביום ז' ואח"כ ראתה פטורה מלעשות פסח שני דאמרינן מקה"כ ושפיר כתבו רבא לא עביד הק"ו אליבא דר' יוסי מ"מ קשה ניפרוך אנן קושיא זו מכח טבילת זבה ביום וקשה גם אליבא דרבנן וכן הקשו התוס' בר"ה דף י' אפילו לרבנן כיון דשריא לשמש לאחר הטבילה מיד מדאורייתא ע"כ עולה לה תהלת היום עכ"ד ותו קשה מה שכתבו ומיהו לפרש"י ניחא כו' לא ידעתי אמאי ניחא ע"כ נ"ל להגיה כך. לאו כתחילתו ואפי' דאי רבא לא עביד הק"ו אליבא דרבי יוסי קשה, ומיהו לפר"ת ניחא או צ"ל לפי מה שפירשתי. (ור"ל לפי מה שפירש לעיל הטעם דמצינו גבי זבה בסוף הספירה מקה"כ אבל לא בתחלת הספירה שצריכה עוד לספור נקיים בזה ניהא דלא מצי לומר יוכיח זבה מנדה וכ"כ תוס' בנדה דף ע"ב ע"א וז"ל אין שייך לומר יוכיח מזבה לנדה דגבי נדה דין הוא שיהא יום ראשון מן החשבון שא"צ נקיים אבל זבה דצריכה נקיים בסוף החשבון יעלה שמיד שנכנס השביעי נכנס בטהרה אבל יום שפוסקת בו שאינו טהור אינו דין שיעלה לחשבון הנקיים וכן כתבו התוספות בר"ה דף י' ונראה דלא דמיא זבה לנדה דהא אימים נקיים קפיד רחמנא ואיך יעלה סוף היום והרי אין יום זה טהור דכבר ראתה אבל תהלת היום דין הוא שיעלה בסופה דכל כמה דלא ראתה טהור הוא עכ"ל הרי כתבו להדיא דמחמת דגבי זבה אמרינן דוקא בסוף חשבון. מקה"כ ליכא למימר יוכיח מזבה לנדה ולעיל פירשו התוספות כן דדוקא בסוף הספירה אמרינן גבי זבה מקה"כ לכך שפיר כתבו מיהו לפר"ת ניחא או צ"ל לפי מה שפרשתי ניחא ועי' ג"כ בתוספות פסחים דף פ"א ד"ה א"נ כו' כמ"ש בסוף אע"ג דהתם איפכא מסברתינו אפשר כוונת התוספות ג"כ לתרץ קושיא זו אמאי לא אמר שם זבה יוכיח כו' ודו"ק: ד"ה ומשני לפי שהם מסובבים כצ"ל:

מי שאמר פרק שלישי

גמרא נזירות מגלח את כו' נטמא יום מאה ואחד סותר כצ"ל: תוספות ד"ה מי שאמר כו' ובר פדא כראית להו הס"ד אח"כ ד"ה שיום ל' כו' ראשון שכבר נשלם כצ"ל: ד"ה הריני נזיר כו' ומביא קרבן טומאה כו' נזירות טהרה ולבר פדא כו' נשלם הנזירות וסותר מדרבנן כצ"ל והד"א: ד"ה ור"א כו' לבר פדא דלא גזר ולרב מתנא כו' בטהרה ביום ל' כצ"ל: ד"ה הריני נזיר כו' לרב מתנא דאמר דסתם נזירות כו' סותר הכל ולבר פדא כו' וגם לתרץ אינו סותר כו' כל אותו היום כיון דעשה מקצת בנזירות אבל בסיפא מחשב כו' ולת"ק כצ"ל והד"א: ע"ב גמ' איתמר כצ"ל: רש"י ד"ה נטמא יום ל' סותר את הכל ולא פליג ר"א דהא כו' נטמא ביום מאה סותר כצ"ל: תוס' ד"ה ולת"ק כו' ומקצת היום ככולו לא אמרי רבנן כצ"ל בהג"ה וצ"ל לרב מתנה מ"ש מדרישא כי נדר סתם כו' לרב מתנה כנטמא אחר כו' ליכא למימר מקה"כ ובהכי הסוגיא כו' הך דנזיר סתם ונטמא ביום ל' סותר הכל והשתא היכי מוכח לעולם אימא לך כו' מכלל דאיכא אחרונים לא דרשי' בנזירות מועטת אלא בנזירות ארוך כצ"ל: ד"ה הריני כו' סותר הכל שהוא אחרון כו' קרבנותיו ולר"א הר"א וכצ"ל. ל' יום מכי נטמא יום מאה כצ"ל והס"ד: ד"ה נטמא כו' והוי נמי יום ל' כו' יום תגלחת גזרו אטו כו' הכל מדרבנן אבל ודאי כו' סותר ל' רק שבעה שיטהר כצ"ל: ד"ה ור"א

כו' גופיה לא סתר לר"א ואע"ג לבר פדא (ר"ל ל"מ לרב מתנא דאמר מקה"כ פשיטא דאינו סותר אפילו לבר פדא דלא סבר מקה"כ ג"כ אינו סותר ואפשר צ"ל אפילו במקום ואע"ג) באומר הריני נזיר סתמא ונטמא יום ל' דנזירות פסק כבר כו' תגלחת והוי כמו ק"ב כצ"ל (או אפשר צ"ל במקום תיבת ואע"ג תיבת דל"ג הוא ר"ת דלא גזרינן): ד"ה יוצא כו' טומאתו הס"ד: ד"ה ר"א אומר כו' קבלת נזירתו וכיון דנטמא בתחלת לרבנן מביא כצ"ל: ד"ה קסבר כו' (והוא לעיל קודם המתני') נזירתו הס"ד ואח"כ ד"ה לא פליג ר"א דאמר שלמים כו' (והוא שייך ג"כ לעיל) הילכך לא פליג ר"א כלל כצ"ל: ד"ה ר' יוחנן כו' לצאת ואינו יוצא נזירות הס"ד ד"ה מיתלא תליא וקאי ומ"ה ס"ל דאסור כצ"ל: ד"ה קרבן כו' לקמן הא מיחל כו' אתגלחת איין כצ"ל: כתב הרמב"ם פ"ה דין כ"א וכן אם נדר בבית הקברות לוקה אף משום לא תאחר עכ"ל וכתב בלח"מ אע"ג דנראה דהוא לאו שאין בו מעשה כבר כתבו התוספות ז"ל גבי אילימא דאמר לא תינזר כו' דהוי לאו שיש בו מעשה במה שאינו יוצא משם עכ"ל (ועי' מ"ש בחידושי בפרק זה דין י"ם) ונ"ל כוונת הרמב"ם דגבי מי שנדר בבית הקברות הוא ענין אחר וטעמא כדמוכח בגמ' דאמר ר' יוחנן הואיל וחיילא עליה דין נזירות לענין אם שתה יין וגילח לוקה לוקה נמי אטומאה עי' ברש"י ותוס' נזיר דף י"ז וגם בתוס' נדרים ושאר מפרשים שם א"כ שם היינו טעמא אע"ג דבלא"ה לא לקי מ"מ כיון דבלא"ה נ"ל דה"ל כמי שנזר קודם שבא לקברות הואיל דלקי איין ואתגלחת לקי נמי אטומאה אע"ג דאטומאה אינו מן הדין למילקי דאכתי לא חל נזירות טהרה ואינו מביא קרבן טומאה מ"מ לקי א"כ הוי כמי שנדר קודם ביאתו לבה"ק לענין מלקות א"כ הוי כעשה מעשה והוא מטעם הואיל דלקה אשאר דינים דנתנוהו לו דין נזירות טהרה ה"ה לענין זה דהוי כמו שנזר בטהרה ואח"כ בא לקברות א"כ לענין בל תאחר נמי הואיל ונזיר טהור בעלמא שנטמא לוקה נמי משום בל תאחר א"כ זה נמי לענין מלקות יש לו כל דין נזיר טהור שנטמא חוץ לענין קרבן כמ"ש התוס' בנזיר בהג"ה ד"ה מיחל כו' והשתא א"ש דבריש נדרים אמר רב אשי הואיל וכן נזיר שטימא עצמו במזיד עובר משום בל תאחר דנזירות טהרה דקשה הדא מאי חידש רב אשי פשיטא אצ"ל דה"א כאן דוקא עובר משום בל תאחר דנדר בבה"ק אבל בעלמא דיו דעיבר על לא יטמא קשה דילמא האמת כן דוקא כאן הואיל דנדר בבה"ק ולא יוכל לקיים דיבורו אבל בעלמא שקיים תחלה דיבורו אלא שנטמא דיו אם עובר אלא יטמא ולדידן א"ש דאי אמרי' בעלמא גבי נזיר טהור שנטמא אינו עובר בבל תאחר גם כאן אינו עובר דהוי לאו שאב"מ אלא ודאי ע"כ בעלמא ג"כ לוקה משום בל תאחר ובעלמא עשה מעשה דנטמא וכאן אמרינן דיש לו כל דין נזיר טהור שנטמא לענין מלקות א"כ הו"ל כמו שהיה נזיר טהור בתחלה ונטמא דהוי לאו שיש בו מעשה ועובר בבל תאחר ג"כ וכ"ה מדוקדק לשון הרמב"ם שם וז"ל נזיר טהור שטימא עצמו לוקה אף משום בל תאחר לשלמו שהרי איחר נזירות טהרה ועשה מעשה וכן אם נזר בבה"ק לוקה אף משום לא תאחר עכ"ל הרי דקדק לעיל וכ' ועשה מעשה משמע בלא מעשה לא ואין בזה מעשה במה שלא יצא משם ואח"כ אמר וכן אם נדר בבה"ק כו' ר"ל דשם לא עשה מעשה אפ"ה לוקה משום בל תאחר הואיל דבעלמא גבי נזיר טהור שנטמא לוקה גם כאן לוקה דיש לו כל דין נזיר טהור שנטמא לענין מלקות ורמז למ"ש בגמ' ריש נדרים וכר' יוחנן הואיל דחייל לענין מלקות כל דיני נזיר לקי נמי אטומאה וכמו שכתבנו ודו"ק:

דף יז ע"א רש"י בתקנתי' כו' דהכי נמי מצי למתני כו'. וצ"ע הלא לענין תגלחת זה וזה שוין ולפי פי' ראשון של התוס' א"ש וצ"ל דאמר לי רבי ס"ל כן עיין בתוס' ד"ה לא הא תגלחת אע"ג דרש"י לא הזכיר כלום לעיל מפירוש זה מ"מ במסכת' זו אין תימה כ"כ דאפשר זו הג"ה מחכם אחר כדמצינו בכמת דוכתי במסכת' זו: ד"ה ת"ש כו' לוקה וש"מ הד"א: תום' ד"ה הכא במאי עסקינן כו' נכנס בטומאה ודקמ"ל ההיא ברייתא כו' ברייתא דמיר כשיטת' מוטל כצ"ל: ד"ה אין בין כו' מוקמינן ליה לקמן דלא חייל כו' וא"ת דלישני דהדר כו' כיון דהאי תנא נחית לפרושי מאי איכא בין זת כו' לרשב"ל ליתני זה שותה כו' לקי כדפריך לקמן ונראה כו' לשנויי דבקילקולא לא כו'. וק' הא זה פריך לקמן וי"ל הואיל דעכשיו קשה ולישני דהדר וצ"ל דא"כ ה"ל לאתויי זה בעי למיהדר ולנדור כו' א"כ אם זהו סלקא דעתו בסברתו א"כ קשה ה"ל להקשות לה"ל למיתני זה שותה ביין ומטמא דלא לקי ואמאי לא מקשה ר"י לר"ל קושיא זו ג"כ כמו שהקשה סתם גמרא לקמן ותירצו התוס' וצ"ל דר' יוחנן לא רצה להקשות לר"ל קושיא זו דידע דר"ל יוכל לתרץ בקילקולא לא מיירי אבל לקמן הוא סתם גמרא דרך הסדרן להקשות ולתרץ כל מה שיש להקשות ולתרץ אליבא דתרוייהו מ"ד. ולר' יוחנן לא קשה ליתני זה יביא כו' כצ"ל: ד"ה מיחל כו' דמודה ר"ל דלקי תוך ימי כו' כצ"ל (ותיבת נותנין זה שותה ביין יש למחוק ואישתרבובי הני תיבות להכא מדיבור דלעיל) אטומאה לחוד אי התרו כו' ר' יוחנן סבר כיון דחיילי נזירות לשאר מילי אשתיית יין ותגלחת לקי נמי אטומאה אם כצ"ל: ד"ה קרבן טומאה כו' תוך שבעה שמבקש לטהר עצמו ולעשות נזירות דטהרה דאי לא לקי כצ"ל: ד"ה משום כו' לעיל ואינו לוקה הס"ד אח"כ ד"ה הא כו' (ומ"ש בינתיים יש למחוק) מדלא תני זה לוקה אטומאה וזה כצ"ל: ד"ה לא הא כו' אתגלחת ולא נהירא דלימא לתגלחת ויין כו' לא קפיד ושני הכא דבלא"ה איתותב כצ"ל: ד"ה בתקנתא כו' בשוגג בקילקולא לא קמיירי כו' קילקול גופיה בדאסור לו דגם לר"ל אסור לטמא אפי' בתוך שבעה דאל"כ כצ"ל: ד"ה בעי שהייה למלקות כי היכי דבעינן כצ"ל: אילימא כו' ולא משכחת ליה כלל דבעי כו' כשנודר בנזיר כצ"ל: ע"ב רש"י ד"ה לתנייי' כו' שאינו מביא קרבן ומה טעם הד"א: ד"ה מה ימי כו' כבשים וגו' אין עולין לו הד"א והס"ד: תוס' ד"ת אלא כו' בהיתר לא לקי אכניסה וכי מתרין בו צא בשידה כו' פרע כו' בעי שהייה הס"ד: ד"ה הג"ה מען כו' אי בעי לגלח בלא קרבן כו' או לא וקרבן קתני כצ"ל: ד"ה הג"ה אבל כו' טהור הס"ד אחר כך דברי המתחיל קרבן כו' בשביעי שלו הס"ד: ד"ה מה טעם כו' ביום ז' וקרבן טומאה כצ"ל: ד"ה ימי טומאה כו' וכ"ש שמנין אותן ימים אין כצ"ל: ד"ה ימי חלוטו כו' כמו מוחלט ואין שוה לימי טומאה כמו מוחלט. הג"ה אף ימי חלוטו שוין לימי טומאתו מה ימי טומאתו אין עולין כצ"ל: ד"ה לא אם כו' וי"ל דאיכא מיעוטא לקמן כצ"ל: ד"ה מאי לאו כו' דטומאה לא תגלחת דטהרה והכי קאמר כצ"ל:

דף יח ע"א רש"י ד"ה דאי ס"ד כו' זה וזה ראוי כצ"ל: ד"ה לעולם כו' מצרעתו והכי קתני הר"א: ד"ה ומשכחת לה כו' הרבה כגון הר"א. עי' בתוי"ט פ"ב דכריתות מ"ג דמשמע שהבין מדברי רש"י הללו דעל מה שנטמא בז' אחר שטבל מביא קרבן מיוחד לבד מה שמביא על טומאה ראשונה ודבריו תמוהים מאד ע"ש שכ' וז"ל וחד מיהא חייב משום טומאה זו דטומאה אחריתי היא הואיל וטבל בו ביום כך פרש"י פ"ג דנזיר דף י"ח ואין נראה כן מדבריו דמכילתין ריש פ"ק עכ"ל ור"ל דבפרש"י בכריתות ריש פ"ק לא משמע כן ובאמת גם כאן בפרש"י משמע כמו בכריתות ואגב ריהטא כ"כ התי"ט במ"כ הואיל ורש"י כתב דטומאה אחריתי הוא ובאמת דמפני זה קרוי קרבן אחד על טומאות הרבה אבל לא שיהא חייב קרבן מיוחד על מה שנטמא בז' וק"ל: תום' ד"ה לא תגלחת טומאה כו' דבימי חלוטו נמי איכא כצ"ל: ד"ה והלא דברים ק"ו כו' וגילח ראשו הס"ד ואחר כך ד"ה ביום כו' ביום ההוא שמעינן ביום ח' כצ"ל: ד"ה ביום תגלחתו כו' מפרש טעמא הס"ד ואח"כ ד"ה והא כו' דכריתות הס"ד והוא בפ"ק דף ב' (דלא כדפוס פפר"מ בדף שבתחלת המסכתא): ד"ה דאי רבו כו' נזירות טהרה עד יום ח' כצ"ל: (ומ"ש בינתיים יש למחקו): ע"ב רש"י ד"ה דלילה כו' רמיא הלילה ליום וחייב קרבן כצ"ל: ד"ה ה"ג ת"ר כו' גופא נטמא בו' כצ"ל: תום' ד"ת אע"פ כו' בקרא קודם וקידש כצ"ל: ד"ה לוקמא כר' כו' קרבנותיו ול"ג דהזא פי' כיון דמרבינן ליה כצ"ל קרבנותיו לוקמא כר' הר"א נזירות דשייך ליום כו' זמן הוא פי' ולא לענין כו' טומאה אחר כצ"ל: ד"ה אית ספרים כו' שנטמא בשביעי הס"ד: ד"ה מתחיל כו' קרבן טומאה לר"א כדתנן במתני' ר"א אומר לא בו ביום אלא מתחיל כו' טהרה מכי הוזה וטבל וכי נטמא בשמיני סותר שני ימים ומחייב שפיו' בקרבן טומאה לר"א כצ"ל והס"ד אח"כ ד"ה קרבן אחד על הכל עד שיביא כו' עליה עד שיביא חטאת הביא כו' טהרה וטעמא יליף בסמוך כצ"ל והס"ד: ד"ה בשלמא כו' אתי לרבות אפי' יום הז' כצ"ל: ד"ה ורבנן עולה לא בעי מיעוטא דדורון בעלמא הוא כו' ולא אשמו או כר' ישמעאל כו' במילתיה אלא ביום הבאת קרבן כו' דבר פלוגתיה אבל הני תנאי פירשו בפי' כו' כצ"ל והר"א:

דף יט ע"א רש"י ד"ה לשון אחר כו'. ומאי קסבר כו'. ר"ל דללשון ראשון גרסינן מאי קסבר דהוא קושיא בפני עצמה דכבר יש לו הוכחה דאתי כר' ישמעאל אבל ללשון אחרון הוכחתו מכח קושית מאי קסבר כו' דאתיא כר' ישמעאל דאי רבנן עולת עוף נמי מייתי כדפרש"י לקמן בד"ה לעולם כו' לכך גרסי' ומאי קסבר: ד"ה מינז גייז דמהשתא ואילך לא מיחייבא בנזירות עולת כצ"ל והד"א: תום' ד"ה ת"ל כו' וי"ל אי לאו והזיר הוי דרשינן כצ"ל: ומגלה ההוא כו'. (ר"ל דאי הוי כתוב והזיר והביא לחוד הוי דרשינן איפכא אימתי הזיר בזמן שהביא לכך כתיב ההוא לגלות על והזיר והביא למידרש והזיר אף על פי שלא הביא): ד"ה ונטמא כו' חטאת העוף ואינה מביאה עולת העוף כצ"ל: ד"ה אמר רב חסדא כו' כפרה על שהפרישה כו' בעלמא חטאת עוף באה כו' בעלה הס"ד אח"כ ד"ה אי מיעקר עקר כמי שלא כצ"ל: ד"ה לעולם כו' הספק אבל עולה כצ"ל: ד"ה המצער כו' שאם לא היפר לה תביא כצ"ל: ד"ה ואין וכו' בנזיר טהור הס"ד אח"כ ד"ה והיינו כו' ושנה בחטא כצ"ל: ד"ה לא נכנס כו' ר"א ואמר לא בו ביום כו' למיתוי עולה מן כו' יצא ונכנס מביא כצ"ל: ד"ה ה"ג לא מבעיא כו' שנטמא הס"ד אח"כ צ"ל ד"ה לא אמר ר"א כו' ימים שנים כצ"ל והס"ד אח"כ ד"ה אלא בטמא שנדר כו' דבטומאה נדר ואתא קאמר כצ"ל והד"א:

ע"ב רש"י ד"ה אמר קרא כו' הנזיר נטמא ביום מלאת כו' כצ"ל והס"ד אח"כ ד"ה נטמא ביום מלאת כולה. (צריך למחוק תיבות הללו ושייכים לעיל כמו שהגהתי בד"ה אמר קרא וצ"ל ד"ה מדקתני): ד"ה אי נפקין תרין כו' תרין בנפילת וכגון כצ"ל: ד"ה ואי כתיב כו' ימים משמע כגון הר"א: תום' ד"ה ה"ג כו' ביום ראשון הס"ד אח"כ ד"ה וזה אין לו כו' הכל וא"ת כו' סותר מדדרשי' כו' נזיר וצריכא כו' דאפי' נטמא ביום מאה אינו סותר כולה כן צריך לומר והדר"א: ד"ה מדקתני כו' והדר נטמא הס"ד אח"כ ד"ה א"ל ר"פ כו' היינו נמי יום שני קמא בתחלת מאה (ר"ל דגם יום שני קיימא בתחלת מאה או צ"ל קרי ר"ל דגם יום שני קרי תחלת מאה) כו' קאמר להו ר"א דאינו סותר כו' טומאה לר"א כו' שביעי אינו שלם שצריך כצ"ל: ד"ה לשון הג"ה כו' לרבות שלא בא נמי כו' כתב רחמנא יפלו דמשמע כצ"ל: ד"ה נזירות כו' נזירתו הס"ד אח"כ ד"ה נזיר בתחלה צריך לחזור כו' והכי מפורש בגמ' כצ"ל והס"ד אח"כ ד"ה ובסוף ז' שנים כו' נטמאת דלא נבלעו אלו באלו מדמנינן אחת ועשרים שנה כצ"ל והס"ד (ותיבות וי"ם בגמרא יש למחוק ואשתרבב להכא מסוף דבור דלעיל מפורש בגמ' כמו שהגהתי שם):

דף כ ע"א גמרא א"ל רב חמא כו' אילימא אחד אומר חמש ולא שתים ואחד אומר שתים כו' אלא אחד אומר אחת ושתים ואחד אומר שלש כצ"ל: רש"י ד"ה ת"ש עלתה לארץ כו' ואי ס"ד כשנטמאת כו' ול' יום א"כ ז' שנים כו' דבלא נטמאת מיירי כצ"ל והד"א: ד"ה כת אחת אחד אומר שתי כו' ואח' אומר חמש כצ"ל: ד"ה מאי קאמר אילימא באחד אומר חמש ולא שתים ואחד אומר שתים כצ"ל: ד"ה אלא כגון שהאחד אומר אחת שתים והאחת אומר שלש כצ"ל: תום' ד"ה מי שהיו (ושייך לקמן במתני') כו' א"נ באומר איני כו' חמש שתים ומונה שתים דהוי כאילו אמרו שתיהם שתים נדרת כצ"ל והס"ד והד"א אח"כ ד"ה קתני: ד"ה לימא כו' לסתור הכל כו' דלא מחלפי בטומאה וכו' בקברות וכעין סברא זו איכא בפרק כו' דהוזאה כשאר טומאות כו' סברי אעפ"כ אינו גלוי לכל דטומאה דרבנן הוא כשאר אהל כצ"ל: ד"ה בשנטמאה כו' דלא הוצרך למנות רק ל' כו' בסוף מנין כנטמאת דלעיל כו' ואליבא דב"ה דוקא כצ"ל: ד"ה ת"ש כו' ועוד מתני' (ואפשר צ"ל ועוד תניא ור"ל שהיה כתוב ועוד תניא רבי יהודה כו' כמ"ש לפנינו בגמ' תניא נמי הכי רבי יהודה או צ"ל בספרים עוד מקמי מתניתין ור"ל מ"ש בספרים עוד קודם המתני' דהיינו תניא נמי הכי כו' לא גרסינן ובאמת זו אין לו חיבור למה שלמעלה גם לפי לשון ראשון של פרש"י צ"ל שלא היה כתוב זה בגמ' רק ללשון ב' של פרש"י מתיישב כדפרש"י): וא"ת כו' הר"א. דקנסא בארץ הרי ז' שנים כו' שבע שנים נטמאת כו' כ"א שנה כו' א"כ גם דברי כצ"ל: ד"ה מתני' דקתני כו' בשתי כתות דלא כהאי תנא דר' ישמעאל

ישמעאל כצ"ל: ד"ה אמר רב כו' בכת אחת דהיינו כשאומר אחד שתים ואחד אומר חמש כצ"ל והד"א: **ע"ב** גמ' אמרי במערבא אין הכחשה במונה (אפשר לומר דמשני בזה דכוונת רב בהכל מודים דאין בו הכחשה אך קשה דבירושלמי להדיא הוא דרב אמר דבמונה לכ"ע נחלקה עדותן): **תוס'** ד"ה אמר כו' הוי הכחשה אפילו טפי מאילו אמר אחד שתים ואחד שלש או ארבע דקאמר התם כצ"ל: **כתב** הרמב"ם פ"ג דין ט' מי שהיו שתי כתי עדים מעידין אותו אלו מעידין שנזר שתים ואלו מעידין שנזר חמש ה"ז נזיר שתים שבכלל חמש שתים והרי כולן מעידין בשתים עכ"ל: **וכתב** הלחם משנה קשה דמתני' דפ"ג דנזיר דקאמר הכי היינו דלא כר' ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא דקאמר דפליגי בכת אחת אחד אומר שתים ואחד אומר חמש אבל לרבי ישמעאל אפי' כת אחד שנחלקו לב"ה אמרינן יש בכלל חמש שתים וה"ל לרבינו לפסוק כן אפילו בכת אחת דבה"ג אשכחן בהלואה אחד אומר מנה ואחד אומר מאתים דיש בכלל מאתים מנה כדאמר רשב"א בפרק ז"ב וכ"פ רבינו בהלכות עדות פ"ג ע"כ ונ"ל דלק"מ דכאן הוא נידון אחר ול"ד למנה ומאתים דעבידי אינשי דטעו בין תרתי לתלת מה שאין כן בין שלש לחמש לא עבידי דטעו א"כ דוקא שם פסק הרמב"ם כרשב"א אבל הכא דוקא ב' כתות דיש על שתים כת שלמה וגם כת שניה ה"ל כאילו אומרת שתים אבל בכת אחת אין על השתים שני עדות רק עד אחד ועד השני אע"פ שגם הוא מודה בשתים מ"מ נחלקה עדותו מהראשון מחמת שמכחישים זא"ז ואינו אלא ע"א על שתים וכ"מ להדיא בנ"י פרק חזקת הבתים וז"ל על רשב"א שאמר דפליגי בכת אחת שבש"א נחלקה עדותן מפני שאין כאן אלא ע"א וע"א כי אתי לשבועה אתי ובה"א יש בכלל מאתים מנה והוי כאילו היו שני עדים לענין מנה וחייב לשלם מנה וא"ת והא חד מינייהו שיקרא הוא ואפילו לרב הונא דאמר בשתי כתי עדים המכחישות זא"ז זו באה בפני עצמה ומעידה מודה בא' מכת זו וא' מכת זו שאין יכולין להעיד דהד מינייהו פסול ודאי אם כן ה"נ נימא הכי וי"ל דהכא לאו שיקרא הוא דעבידי אינשי דטעו בין תרתי לתלת וכן בין מנה למאתים והכי אמרינן בפרק כל הנשבעין אחד אומר גבוה ב' מרדעת ואחד אומר ג' עדותן קיימת א' אומר ג' ואחד אומר ה' עדותן בטלה עכ"ל וכ"פ הרמב"ם פ"א מהלכות קידוש החודש אחד אומר שלש ואחד אומר חמש אין מצטרפין גם בתוס' פר' ח"ה דף מ"א ע"ב בד"ה אתא לקמיה כו' כתבו דרבי יהודה סבר דמודה רשב"א בא' אומר מנה שחור ואחד אומר מנה לבן דבטלה עדותן אפי' לב"ה ול"ד למנה ומאתים דעבידי דטעי וכ"כ בספר בני שמואל סי' ל' דאם אחד אומר מנה וא' אומר ג' מאות או אחד אומר ג' ואחד אומר ה' עדותן בטלה דבזה לא טעו אינשי וכתב כן לדעת הנ"י והתוס' הנ"ל אם כן גם הרמב"ם ראה לפסוק כן גבי מנה ומאתים משום דעבידי דטעי משא"כ באחד אומר שתים ואחד אומר חמש לא עבידי דטעי אם כן דוקא גבי שתי כתי עדות ס"ל לב"ה כן ולא גבי כת אחת דהא גם בש"ס לא מוכח דרשב"א אומר כן גבי נזיר הואיל דאמר גבי מנה ומאתים וגם בש"ס נזיר נזכר רבי ישמעאל בנו של ריב"ב וכן איתא בתוספתא בנזיר וגבי מנה ומאתים בפרק ז"ב ובפרק ח"ה נזכר רשב"א שאומר כן ובפרט דבש"ס נזיר אמר מתני' דלא כהאי תנא הוא רבי ישמעאל כו' אם כן אמאי לא יפסוק הרמב"ם כמתני' בפרט דמתני' זו היא ג"כ בעדיות פ"ג שנוית כהווייתה כמו שהיא שנויה בנזיר א"כ סתם ר' שתי פעמים דלא כר' ישמעאל וביותר מאי דתנינן בבחירתא הוא מס' עדיות קי"ל כוותיה להלכה כדאיתא בש"ס בכמה דוכתי וכה"ג איתא בבכורות דף ב"ה פלוגתא דר' יהודה ורבי יוסי במאי פליגי עקביא בן מהללאל וחכמים ומסיק שם דף כ"ו אמר רב נחמן הלכה כר' יהודה דבשחטו פליגי הואיל דתנן בבחירתא כוותיה ר"ל דפלוגתא איתא שם כרבי יהודה אם כן מתני' דעדיות יותר ברורה לסמוך עליו ואמאי לא יפסוק הרמב"ם כוותיה ומאי דנזכר בשם רשב"א גבי מנה ומאתים בפרק ז"ב ובפרק ח"ה לא נזכר בשום מתני' ובמראה מקום של הש"ס ציינו מסכתא נזיר ליתא דטעו בזה כדפרישית דרשב"א דס"ל כן גבי פלוגתא דמנה ומאתים אין הכרח דס"ל ג"כ גבי פלוגתא דנזיר כדפרישית א"כ דברי הרמב"ם נכונים:

והואיל ואתי לידן דברי הנ"י הנ"ל יש להביא ג"כ ראיה ממנו למה שנסתפקו חכמי בריסק דליטא ומובא בש"ך ח"מ סי' ל"א ס"ק א' אי שני עדים המכחישים זא"ז פסולים ג"כ לעדות אחרת שניהם יחד כמו בב' כתי עדים א' מכת זו וא' מכת זו ומהנ"י הנ"ל מוכח להדיא דפסולים שהרי הקשה ממנה ומאתים וא"ת הא חד מינייהו שיקרא ומביא ראיה מא' מכת זו דפסולים להעיד דילמא שאני ב' כתי עדים דיש לכל אחד הכחשה משנים כמ"ש הש"ך שם אלא ודאי דאין חילוק וק"ל: **סליק פירקא**

מי שאמר ושמע פרק רביעי

רש"י ד"ה תוב כו' משום דאית ליה לר' יהודה כצ"ל: **תום'** ד"ה הריני נזירה כו' מהשתא א"כ כי נמי מיפר את שלה שלו קיים דמ"מ חל נדרה כצ"ל: **ד"ה** הרי זו סופגת כו' (ושייך לקמן במתני' דף כ"ג) בגמרא מסיק דלא היפר כצ"ל: **ד"ה** ר' יהודה כו' (ושייך ג"כ להנ"ל) דרבנן שנתכוונה לאיסור במזיד כו' בפרק בתרא דמכות כו' אבל מכת מרדות בלי מנין כו'. לא מצאתי זאת בש"ס דילן רק בתלמוד ירושלמי על מתני' דילן וז"ל מלקות תורה מ' חסר א' אומדין אותו אם יכול לקבל מלקין אותו ואם לאו אין מלקין אותו מכת מרדות היו חובטין אותו עד שיקבל או עד שתצא נפשו עכ"ל ותימה על הר"ן פ"ד דכתובות דף תפ"ה ע"ב דמביא בשם הרמב"ם ושאר מפרשים דמכת מרדות הוא דהיו מכין אותו עד שתצא נפשו בלא מספר ובלא אומד וכתב ולפי דבריהם יש בזה חומר בדברי סופרים יותר מדברי תורה אבל הרא"ה ז"ל כתב שמכין אותו באומד ולהקל ממלקות של תורה ונראין דבריו עכ"ל תימה שלא הביא הירושלמי על מתני' דידן שכתב בהדיא שהוא בלא אומד. ורע דכתב עוד הר"ן שם אחר שכתב דנראין דברי הרא"ה וז"ל ומיהו ודאי מכת מרדות שהיא על עבירה נמשכת היו מכין אותו עד שתצא נפשו או עד שיקבל עליו דברי חכמים אבל כל שאינו אלא כדי לעונשו על מה שעשה נראין הדברים שמכין אותו כפי אומד ב"ד ולהקל ממלקות של תורה עכ"ל וכן משמעות הרב ברטנורה וז"ל ומכת מרדות האמורה בכל מקום כפי מראה עיני הדיין וכפי צורך השעה ודוקא בעבירה שכבר נעשתה אבל גבי מצות עשה כגון מול לולב ואינו נוטל היו מכין אותו עד שיעשה או עד שתצא נפשו עכ"ל ונוכל להשוות דעת הירושלמי ג"כ לדעתם במה שכתב עד שיקבל או עד שתצא נפשו ר"ל שיקבל עליו לקיים דברי חכמים דמיירי מעבירה נמשכת או במצות עשה מד"ס אכן הואיל דדברי הירושלמי העמיד דבריו על משנתינו דמיירי שכבר עברה לא משמע כן גם כתב סתם מכת מרדות משמע על כל מה שאמרו חכמים מכות מרדות הן על מה שעבר או על העתיד וצ"ל לפ"ז עד שיקבל פירושו עד שיקבל סך החבטות כפי מה שפסקו הב"ד עליו וכמו שהתחיל בתחל' הירושלמי אומדין אותו ור"ל אם יכול לקבל החבטות של מלקות ועל זה מסיים אבל מכת מרדות חובטין אותו עד שיקבל כל החבטות שפוסקין עליו או עד שתצא נפשו באמצע החבטות מ"מ איך שיהיה פירושו של הירושלמי תימה על הר"ן שלא הביאו אם לא נעלם ממנו וה"ל לפרש דברי הירושלמי כפי פירושו וצ"ע: שיקבל עליו מספקא לר' דהכא לוקה על שעבר כצ"ל והד"א: **ד"ה** א"ל כו' לומר ואני ובתוך כך (ותיבות הם שלש תיבות יש למחוק ואישתרבב להכא מדיבור שלפניו שכתוב שם גבי תיבת ואני) כו' אלא ודאי גם הרביעי כצ"ל:

דף כא ע"א רש"י ד"ה לימא מסייע כו' הנך תרין ש"מ כו' דלהוי תוך כ"ד כצ"ל ותו לא הס"ד: **ד"ה** מהכא כו' ליחשב וליזל הס"ד אח"כ ד"ה ואי לאו כו' הוי הס"ד: **ד"ה** הכי נמי לאו דוקא כו' ודקשיא ליתני חד אין ה"נ כו' דאי בעי ליה למיתני מש"ה כצ"ל והד"א: **ד"ה** איבעיא להו כו' והא כר"ל. (ר"ל זהו כוונת ר"ל במה שאמר והוא שהתפיסו כו' או דילמא בקמא מיתפסא זהו כוונת ר"ל עוד י"ל דתיבות והא כר"ל צ"ל והא' כד"ל והוא ר"ת והאחד כדי דיבור לחבירו ר"ל חד בחבריה מיתפסי אפילו עד מאה ולעולם אחד תוך כ"ד לחבירו וק"ל (דלא כדפוס פר"מ שהגיהו תיבת ולא במקום תיבת והא וטעות הוא שהרי האיבעי' קאי אליבא דר"ל): **ד"ה** מדקאמר האחרון כו' ומש"ה לא מישתרו כצ"ל. (ר"ל מדקאמר האחרון מותר וכולן אסורין משמע דהם יותר מג' וכולן אסורין קאי אאותן שהתפיסו אחר השלישי אע"ג דהשלישי הותר ומשני דליכא אלא ג' וכולן אסורים קאי אאמצעי והראשון משמע דהיה לפניו עוד ת"ש בגמ' עם תירוצא כמ"ש קודם ת"ש הותר האחרון כו' מ"ש בגמרא לפנינו): **תוס'** ד"ה לימא מסייע כו' לרשב"ל לא איצטריכא כו' דרביעי נמי נתפס בראשון כצ"ל: **ד"ה** ומשני כו' וא"ת דהיא גופא תקשי דליתני כצ"ל: **ד"ה** ת"ש כו' ואני ואני טובא הס"ד אח"כ ד"ה מכלל כו' מ"ה קתני ואני ואני ולדקדק באמצעי כמו שמדקדק והולך לשתי פנים מתני' כצ"ל והס"ד אח"כ ד"ה ראשון הוא דשרי אותן שאחריו דבדידיה מיתפס מדלא קתני הותר אמצעי הותר אחרון כצ"ל והס"ד אח"כ ד"ה אחרון כו': **ד"ה** דאמר כו' (והוא שייך לע"ב) מיין כלומר במתני' כו' דאין הנשמה תלויה בו ופיו כפיו מיין מהני אפילו כו' דהוי נזיר וא"ת כו' ידי נזירה כו' כצ"ל והד"א: **ע"ב** תוספות בא"ד במתני' אי לא אמר פי כפיו כצ"ל: **ד"ה** בעל מיעקר עקר כו' מקויים הס"ד אח"כ צ"ל ד"ה אי אמרת עד עתה הס"ד אח"כ ד"ה אלא כו' ובהתרתה הוא מותר כמותה כצ"ל וצ"ע דל"ד לאחרים כו'. (ר"ל לאנשים אחרים שאינם יכולין להפר לעצמן): **ד"ה** כמאן כו' מיפר כמו שאמר קיים ליכי כצ"ל: **ד"ה** האשה כו' ולא מקני לה ואס"ד בעל מיעקר עקר כו' לקמן דנפק לחולין כצ"ל והס"ד אח"כ ד"ה והיינו טעמא: **ד"ה** הוי ליה חטאת שמתו בעליה כו' לענין זה יש על הבהמה דין חטאת אם בהמה שלה היא כצ"ל: **ד"ה** לעולם כו' ליה למיתני אינה סופגת תני כו' שתתה ונטמאת ואח"כ היפר לה אינה סופגת כיון דמעיקר עקר כצ"ל. וי"ל דמשום ר' יהודה כו'. צ"ע ה"ל לאשמעינן כחא דהיתירא דעדיף דאפי' שתתה ואח"כ היפר אינה סופגת אליבא דת"ק וי"ל דזה נשמע מדנקט רישא סופגת דלא צריכה דאם לא היפר לה כלל פשיטא דסופגת אלא אשמעי' לדיוקא דוקא בהא סופגת אבל שתתה ואח"כ היפר לה אינה סופגת והא דקתני היפר ואח"כ שתתה להודיעך כחו דר' יהורה נמצא אשמעינן תרוייהו ווהו דאמר בגמ' משום דקתני סיפא כו' וה"א הא שתתה ואח"כ היפר סופגת לכך תני רישא דלא צריכא לדיוקא ודו"ק:

דף כב ע"א תוס' ד"ה הא מני כו' פ"ק דנדרים כו'. (צ"ל פרק בתרא דנדרים והוא בדף פ"ג דקא משני הגמ' שם ג"כ כה"ג על מתני' זו מחמת קושיא אחריתי לעולם אין קרבן לחצי נזירות וחטאת העוף דמתיא משום דחטאת עוף אתיא על הספק ופירשו שם המפרשים כיון דקיל כולי האי דעל הספק נמי באה אתיא נמי לחצי נזירות ווהו כוונת התוס' ג"כ כאן אמאי לא מייתא נמי עולת העוף אם צריכה כפרה ותירצו משום דחטאת עוף מצינו דבאה על הספק ועיין לעיל דף י"ט בתוס' ד"ה אמר רב חסדא פירשו ג"כ להדיא כן): כפרה הוי וכו' וצ"ל דגרסינן הכי וכיון דלא כצ"ל: **ד"ה** ת"ש כו' ליה לר"ש דה"ק לחברתה אם כו' אמר בפירוש לא נתכונתי אלא להיות כמותך ובהא פליגי רבנן ור"ש כצ"ל הס"ד אח"כ ד"ה מר זוטרא כו' (והוא שייך לע"ב) מתפיס אינש כמעיקרא כו' ופשיטא דבעל מיגז גייז כו' עולת העוף וחברתה דאסורה כו' לא פשיטא ליה כו'. (אע"ג די"ל דה"ק דליכא למיפשט בעל מיגז גייז דדילמא איכא למיפשט בעי' דרמי ב"ח מעיקרא מיתפס וזיל הכא קא מרחי ליה י"ל דס"ל לתוספות דאין זה סברא דמר זוטרא יאמר כן לדחות פשיטות הגמ' ממאי דשם ג"כ אינו נפשט עדיין) מעיקרא והכא בעי' כו' חברתה אסורה מיהו זה מצינן כו' בפתח חרטה ומשוה ליה כשהתיר הראשון הוי כאילו לא היה זה הנדר מעולם כלל הילכך התירו כולם אבל הבעל מיפר לאשתו בלא חרטה ופותח מגזירת הכתוב הילכך אפי' אי מיעקר עקר לענין זה חשיב כאילו נשאר עליה כצ"ל וכ"ה בס"א. דהסברא הפוכה (ר"ל להאי פירושא מר זוטרא דחי דבמעיקרא מיתפס וע"ז ל"ל מי דמי כו' לדחות דא"א לומר במעיקרא אלא בצננא והוא דחה איפכא וק"ל) כלומר אע"ג דהתם הבעי' כו' בפשיטות דבמעיקרא קמתפס דלא דמי כו' בר חמא דל מהכא כו' דמשום הכי הביא הבעי' להודיענו כו' קמתפים דאי לא שמעינן בעלמא הא סברא כו' דבמעיקרא וע"ק דלישנא דתניא בהדיא משמע הפשיטות כו' לעיל (דף כא) כמו שחברתה אסורה עכשיו אהיה גם אני כו' כקודם זריקה אך קשה דמי דמי דודאי כו' לאחר זריקת המים הג"ה דאיכא כו' לא אמר יותר אלא כו' מהו וע"ז מפרש כו' הגוזל קמא בע"א וכן בפ"ב דב"ק ביש שינוי לצרורות כו' נשאלה לתלמידים בבית המדרש בעת הקדמונים הג"ה ודחי כו' טועה לומר אחרי כו' בצינגא מתפים הא היפר לה כו' בעלה דאי בעינן לאתפוסי אח"כ אין כאן כצ"ל והד"א:

ע"ב גמרא אכיל ליה בחוץ מיקרש כו' דמילתא והילכך הוא דלא כו' לעולם בעיקרא מתפים כצ"ל: **רש"י** ד"ה מי דמי כו' אמר הרי עלי כו' אפ"ה אסור דזבחי שלמים כצ"ל והד"א: **ד"ה** איכא דאמרי כו' איבעיא לך דאי אמרה לה הריני בעקבייך כו' מיגז גייז מהו מי אמרי' הא כצ"ל והד"א: **ד"ה** דבכולה כו' והלכך הוא דלא מצי מיפר לה דאי הוי מיפר את שלה כצ"ל: **ד"ה** לא כו' מיתפס והכי הד"א: **ד"ה** אביי כו' עסקינן בברייתא כצ"ל: **תום'** ד"ה אמרה כו' או דילמא כי מקמי כצ"ל ורמינהו כו' גם שלו יותר וקאי בלא כצ"ל ושלו קיים הס"ד אח"כ ד"ה ואם לאו כו' ולא דינו להיות נזיר כצ"ל: **ד"ה** אמר כו' בשלו קיים כמתני' ודקתני ברישא כו' את שלה דנהי כצ"ל: **ד"ה** ואביי כו' מיפר שלה ושלו קיים כו' דבעל מיעקר עקר כו' עמ"ש בסמוך בחידושי להרמב"ם מה שקשה ע"ז וכתבתי טעם אחר ממה נפשך ואת דקאמר ששאל כצ"ל. ומ"ש בינתיים יש למחוק ועיין עוד תוספות השייכים לכאן בע"א ד"ה באשה (ושייך לדף שאח"ז) כו' בעלה והוא לא כצ"ל: **ד"ה** והיא כו' כתיב הס"ד:

כתב הרמב"ם פי"ג מהל' נדרים דין י"ג (ומובא ג"כ בש"ע י"ד סי' רל"ד סנ"ד) נדר לעצמו והדירה כמותו וגמר בלבו להדירה ואמרה אמן ה"ז אינו יכול להפר ואם נדר והדירה דרך שאלה לידע מה בלבה כמו שאמר לה התרצה בנדר זה להיות כמותי או לא ואמרה אמן ה"ז מיפר לה כיצד אמר לה הריני נזיר ואת כלומר ואת נזירה כמותי ואמרה אמן אינו יכול להפר אמר לה הריני נזיר ומה תאמרי האת נזירה כמותי ואמרה אמן ה"ז יפר ואם היפר לה שלו בטל שזה כמי שתלה נדרו בנדרה עכ"ל. בדברי הרמב"ם הללו נתקשו בו רבוותא כמ"ש ה"ז יפר ואם היפר לה שלו בטל דהוא היפך מ"ש במתני' מיפר שלה ושלו קיים הלא המה הגאון בעל תי"ט ולח"מ על הרמב"ם וברכת הזבח סוף מס' ערכין דף קס"ד ע"ב ובנק"ה בי"ד סי' רל"ד התי"ט הגיה ברמב"ם כמ"ש במתני' אלא דהגהתו אינו מכוון כ"כ לפע"ד שכ' כצ"ל ה"ז יפר את שלה ושלו קיים א"ל הריני נזיר אם את נזירה כמותי ואמרה אמן שניהם נזירים ואם הפר לה שלו בטל עכ"ל חדא שהרי הרמב"ם כבר כתב בבא זו אם את נזירה כמותי במ"ש כיצד אמר לה הריני נזיר ואת כו' הלא לא נמצא בש"ס רק תרי בבות מתני' וברייתא והוא עצמו כתב הדין השני שהגהתי הוא מברייתא ואוקימתא דאביי וא"כ מה זה שיתחיל שנית בבא זו מחדש כאילו לא דיבר מזה וה"ל לכתוב לעיל דאם היפר לה שלו בטל ותו שכתב סתם ואם היפר לה שלו בטל הלא אינו יכול להפר לה וה"ל לכתוב כך אינו יכול להפר שאם היפר לה שלו בטל ובלח"מ הגיה באמת כך וז"ל דהאי ואם היפר לה שלו בטל צריך להיות ברישא דקאמר רבינו ז"ל אמר לה הריני נזיר ואת כלומר ואת נזירה כמותי ואמרה אמן אינו יכול להפר ואם היפר לה שלו בטל שזה כמי שתלה נדרו בנדרה אמר לה הריני נזיר ומה תאמרי כו' עכ"ל. אלא דהג"ה זו מעיקרא אינו נוח לי שהרי טעם זה דאינו יכול להפר מפני שגם שלו יהיה בטל סובב על מה שכ' התוס' דסובר התנא דברייתא בעל מיעקר עקר והרמב"ם פסק בעל מיגז גייז א"כ גם אם מיפר שלה שלו קיים וכמו שהקשה בעל לח"מ גופיה ע"ז אף שתירץ שם בדוחק דרמב"ם סובר דאפילו אי מיגז גייז כיון דהוא אמר בהדיא שתלי נדרו בנדרה הוי כאילו אמר ואם יפר את שלה ששלו יהא מופר עכ"ל מ"מ קשה ה"ל לפרש דהטעם דה"ל כאילו מיפר לעצמו וכתיב לא יחל אבל אחרים מוהלין כמ"ש התוס' דקאי בלא יחל וגם אם הוא טעם אדלעיל שאינו יכול להפר הל"ל שאם היפר כו' דלהוי נתינת טעם משא"כ ואם היפר משמע שפסק כן לדינא באמת ששלו בטל אם היפר לה ותו לתירוצו של הלח"מ דהוי כאילו אמר ואם יפר את שלה כו' מאן לימא דבזה אם היפר לה עובר על בל יחל דילמא הוי כשאר תנאי שמתנה עד שיהיה זה אחי' נזיר ואם כבר עבר אינו נזיר בשלמא לפי' התוס' דבעל מיעקר עקר ולא הוי כמתנה שפיר אינו יכול להפר אבל לתי' הלח"מ דבעל מיגז גייז וצ"ל דהוי כאילו אמר בהדיא ואם יפר את שלה כו' א"כ דילמא לא עבר דהוי כשאר תנאי שמתנה. ותו דאמאי צריך הרמב"ם לטעם זה תיפוק ליה דאם הוא מדיר לה וכמו שפתח הרמב"ם והדירה כמותו וגמר בלבו להדירה ואמרה אמן כו' פשיטא שאינו יכול להפר דהוי כקיים ליכי דמי שאינו יכול להפר דמה אם היא נדרה והוא אמר"ק ואני הוי כקיים ליכי דמי מכ"ש להיכא דמדיר לה איהו גופיה ותו הלא כתב הרמב"ם שם כיצד מקיים שאומר לה קיים ליכי או יפה נדרת או אילו לא נדרת הייתי מדירך עכ"ד מכל שכן היכא דמדירה לה באמת שאינו יכול להפר ואם רצוננו להגיה ברמב"ם נלפע"ד להגיה כך רק תיבה אחת במ"ש שזה כמי שתלה כו' צ"ל שזה אינו כמי שתלה ובמקום תיבת בטל צ"ל קיים כמו שהגיה תי"ט ג"כ ובזה לק"מ ובזה מיושב ג"כ במה שהקשה בנק"ה (כמ"ש אח"ז) דמאי זה שאמר כמי שתלה נדרו הלא הוי ממש תלה נדרו בנדרה ולפמ"ש מיושב דה"ק הרמב"ם דזה אינו כמי שתלה נדרו בנדרה ר"ל דדין זה אינו כהדין מי שתלה נדרו בנדרה. ובנק"ה כ' דהרמב"ם היה גורס במתני' מיפר את שלה ושלו בטל וכ"ה בירושלמי במתני' ומשמע התם בירושלמי דטעמא הוא שנעשה כמי שתלה נדרו בנדרה ולפ"ז בש"ס נמי היה גורס בטל במקום קיים ופסק כאביי ומפרש דאביי משני ברייתא כגון דקאמר לה הריני נזיר ואת דקא תלי נדרו בנדרה ולא דנעשה כמי כו' אלא דתלי ממש נדרו בנדרה ומתניתין דקאמר הריני נזיר ואת מאי דלא תלי נדרו בנדרה ממש אלא דנעשה כמי שתלה נדרו בנדרה כדקאמר בירושלמי דהיינו כאילו היה אומר הריני נזיר אם תהיה את נזירה ומה שתעשה בנזירות שלך יהיה בנזירות שלי ולכך כ' הרמב"ם והש"ע שזה כמי שתלה נדרו בנדרה ולא כתבו שתלה נדרו בנדרה אלא כוונתם להירושלמי עכ"ד. ואני אומר זולת הקושיות והראיות שנביא בעזה"י דא"א לקיים גירסת הירושלמי נמי יותר נראה לומר דבירושלמי הוא ט"ס וצ"ל תיבת קיים במקום תיבת בטל כדבמתני' דילן בכל דפוסי המשניות שלנו וגם במתני' בכל הגמרות בש"ס דילן דבלא"ה בהרבה מקומות הירושלמי משובש ונדפס בטעות בפרט במתני' לעולם לא נמצא חילוקי נוסחאות מה שהיא היפך לדינא במתני' ירושלמי ממתני' בש"ס דילן דמשניות חיבר רבינו הקדוש וצ"ל נוסח א' לשניהם לדינא רק בגמ' ירושלמי מחולק לדינא לפעמים עם גמרא דילן באשר שהוא ממחבר אחרינא רק לפעמים נמצא קצת שינוי נוסחאות קצת ואינו נ"מ לדינא רק בלשון הנוסחא כ"ש כאן שהוא מהפך להיפך לדינא בטל במקום קיום ובגמרא משמע הנוסח במתני' כמו בש"ס דילן ובעלמא במקום שיש שינוי נוסחא במתני' אין בגמרא דילן הכרע כ"כ אבל כאן בגמ' יש הכרע בגמרא דילן כמו במתני' דילן. גם בתוספתא דנזיר מצאתי הנוסח בכמה בבות יותר מפורש מבגמ' דילן דמוכח דא"א להגיה בע"א הנוסח רק כמ"ש בגמרא דילן וז"ל האומר לאשתו הריני נזיר ואת (ר"ל דרך שאלה) אם אמרה הן שניהם אסורין אם רצה להפר לה מיפר מפני שקדם נדר להקם אם לאו הוא אסור והיא מותרת. האומר לאשתו הריני נזיר ואת (ר"ל בניחותא) אם אמרה הן שניהם אסורים ואם לאו שניהם מותרין מפני שתלה נדרו בנדרה. אמרה לו אשתו הריני נזירה ואת (ר"ל דרך שאלה) אמר הן אסורים אם רצה להפר אינו יכול מפני שקדם הקם לנדר אם לאו היא אסורה והוא מותר. אמרה לו אשתו הריני נזיר' ואת (ר"ל בניחותא) אם אמר הן שניהם אסורים ואם לאו שניהם מותרין מפני שתלה נדרה בנדרו. האומר לחבירו הריני נזיר ואת (ר"ל דרך שאלה) אם אמר הן שניהם אסורים אם לאו הוא אסור וחבירו מותר. האומר לחבירו הריני נזיר ואת (ר"ל בניחותא) אם אמר הן שניהם אסורים ואם לאו שניהם מותרים מפני שתלה נדרו בנדרו עכ"ל. הרי כ' להדיא מפני שקדם נדר להקם יכול להפר משום דנדרו קיים אע"פ שהפר לה וגבי אם אמר ואת בניחותא כ' מפני שתלה נדרו בנדרה והיא כמו בש"ס דילן לתירוץ אביי ומה"ט בלי ספק פסק הרמב"ם כאביי משום דמצא להדיא בתוספתא כן וא"צ למ"ש הכ"מ דפסק כאביי משום דא"צ להגיה הברייתא או משום דהוא בתרא. ותו איך נוכל לקיים גירסת הירושל' דמהיכי תיתי לומר אם אמר בלשון שאלה ואת יהא שלו בטל אם היפר לה הלא נדרו קודם להקם כמ"ש בתוספתא ואי משום דכ' בנק"ה דנעשה כמי שתולה נדרו בנדרה תמוה הוא משום דנעשה כמי שתולה כו' ניזל להקל דשלו בטל ויכול להפר לה אדרבה בכל דוכתי בש"ס דאמרי' נעשה דינו כמו התם א"כ ה"ה הכא ראוי להיות דינו כמו תולה נדרו בנדרה דאינו יכול להפר ושניהם אסורים: **ותו** אף דלא אמרי' שלו בטל מכח נעשה יהא אסור להפר מטעם דאם אמרי' דאם היפר לה שלו בטל ודאי אסור להפר לה דהוי כמיפר נדרו ואינו רשאי לגרום דבר להיות נדרו בטל דכתיב לא יחל דברו הוא אינו מיחל רק אחרים וכ"כ התוס' דף כ' ע"ב בד"ה הריני נזירה ושמע. ותו דא"כ מכ"ש באם לא אמרה אמן דיהא שלו ג"כ בטל כדאיתא בברייתא אם לא אמרה אמן שניהם מותרים גבי תולה נדרו בנדרה וזה אמרי' נעשה כמי שתולה נדרו בנדרה וה"ל לרמב"ם לכתוב בשלמא גבי תולה ממש א"צ לכתוב דפשוט הוא ודו"ק: **ומ"ש** בנק"ה דכן משמע בירושלמי דטעמא הוא כן אדרבה לפע"ד משמע בירושלמי כמו בש"ס דילן וז"ל הריני נזיר ואת כו' הותר הוא היא הותרה הוא לא הותר עכ"ל א"כ מוכח להדיא דהגירסא כבש"ס דילן דשלה מופר ושלו קיים שהרי כתב הותרה היא הוא לא הותר ואי אמרינן נעשה כמי שתולה נדרו בנדרה הל"ל הותרה היא הוא ג"כ הותר לפי גרסתו דשלו בטל ומה שהביאתו לנק"ה שכתב דכן משמע בירושלמי נ"ל מדכתב הירושלמי לקמן וז"ל הותרה היא הותר הוא הותר הוא לא הותרה היא ר' אבהו בשם ר' יוחנן מפני שהוא כתולה נדרו בה באומר על מנת ואת עכ"ל וסבור הוא דקאי אמתני' וליתא ואדרבה שהיא כמשמעות ש"ס דילן דא"כ איך יהא סותר למ"ש למעלה איפכא הותרה היא הוא לא הותר אצ"ל לעיל קאי אמתני' דלא אמר ע"מ ואת אלא אמר בלשון שאלה ואת וכאן אמר דלפעמים הותרה היא הותר גם הוא באומר ע"מ ואת וכדמחלק בש"ס דילן א"נ י"ל דקאי לקמן אסיפא דמתניתין הריני נזירה ואתה ואמר אמן אינו יכול להפר ע"ז אמר הותרה היא ע"י חכם הותר הוא הותר הוא לא הותרה היא מפני שהוא כתולה נדרו בה באשר דהיא שאלה אותו ואתה ואמר אמן הוי כתולה נדרו בה ע"מ אם אתה תקיים בנזירתך שלא תותר ע"י חכם וכן משמעות הירושלמי שם שהוא קצת דבר הלמד מענינו דאיירי לעיל מיניה שם מאשה שאמרה הריני נזירה כו' ע"ש: **גם** בברכת הזבח סוף מס' ערכין דף קס"ד ע"ב גם בתפארת שמואל שלו בי"ד סי' רל"ד כתב דנ"ל דהרמב"ם גרס במתניתין שלה מופר ושלו בטל וכן הוא בירושלמי דנזיר גי' זו במתניתין ולגירסא זו א"ש לתירוץ דרב יהודה הברייתא דאם לאו שניהם מותרים אף דלא תלי זה בזה ודלא כפירוש התוס' שדחקו עצמם בזה ודוק היטב עכ"ל ור"ל דהתוס' פירשו בתירוץ רב יהודה תני ברישא מיפר שלה ושלו קיים ודקתני שניהם אסורין עד שלא יפר דנהי דסיפא משמע שתלה נדרו בנדרה דקאמר ואם לאו שניהם מותרין אפ"ה יכול להפר שלה משום דס"ל בעל מיגז גייז עכ"ל ע"ז קאמר לפ"ז גירסא זו דכתוב במתניתין מיפר שלה ושלו בטל א"כ צ"ל דהקושיא בגמרא הכי ורמינהו כו' ור"ל דבמתניתין קתני מיפר שלה ושלו בטל וכאן כתוב שניהם אסורין משמע דאינו יכול להפר לה ועמ"ש ברש"י ריש דף כ"ג ובמתני' מיירי דלא תלי זה בזה ע"ז תי' דגם בברייתא צ"ל מיפר שלה ושלו בטל א"כ חזינן אע"ג דלא תלי זה בזה שניהם מותרים כמו במתניתין דאם היפר לה גם שלו בטל ה"ה בברייתא באם לא אמרה אמן ג"כ שניהם מותרים אף דלא תלי זה בזה שהרי ברישא ג"כ אם אמרה אמן מיפר לה שלה ושלו ג"כ בטל וזה ע"כ מיירי אפילו דלא תלי זה בזה שהרי במתני' ג"כ מיירי דלא תלו זה בזה א"כ א"צ לדחוק כמ"ש התוס' דס"ל מיגז גייז ע"כ יכול להפר אף דתלי זה בזה שהרי שניהם מותרים משמע דתלי זה בזה שהרי מיפר שלה ושלו בטל מיירי אף דלא תלי זה בזה א"כ שניהם מותרים ג"כ מיירי אף דלא תלו זה בזה כן נ"ל כוונת בעל ברכת הזבח הלא בהדיא בברייתא כתוב הטעם מפני שתלה נדרו בנדרה וכן בתוספתא דלעיל כתוב ג"כ טעם זה מפני שתלה נדרו בנדרה גבי בעל וגבי אשתו וגבי חבירו משמע דזה הוא הטעם דשניהם מותרים גם בתוספות ציינו בד"ה ורמינהו כו' שניהם מותרים מפני שתלה נדרו בנדרה גם בד"ה ואם לאו כו' אלא בד"ה אמר ר' יהודה כו' כתבו דנהי דסיפא משמע שתלה נדרו כו' משמע קצת שלא כתוב בהדיא לפניהם בברייתא כך: **ותו** קשה קושיא עצומה יותר לפי גירסא זו לפי ברכת הזבח והוא מה שהקשיתי לעיל דאיך ס"ד דאם הוא מיפר לה גם שלו בטל א"כ איך יוכל להפר הלא עובר על בל יחל לעצמו בשלמא בלאו דברי בה"ז ה"א כמו שכתבתי לעיל הואיל דתלי נדרו בנדרה בפי' הוי כאילו מתנה בפירוש אם יפר נדרה גם שלו יהא מופר והוי כשאר תנאי בעלמא דה"א לתירוץ ר' יהודה מיירי מתניתין וגם ברייתא בתלי

נדרו

פרח בנדרה אבל איהו כתב אע"פ דלא תלי נדרו בנדרה מיפר שלה ושלו בטל קשה יותר איך ס"ד להיות הגירסא כן מלבד שאר קושיות שהקשיתי לעיל על הנק"ה קשה ג"כ על בח"ז : וראיתי בתשו' מנחם עזריה סימן כ"ו שרחק שם לקיים גירסת הירושלמי להשוות לדינא כמו ש"ס דילן וז"ל אנן שלו בטל מתנינן לה ופירושו מה שאמר ואת הוא הדיבור תבטל עכ"ל ור"ל מיפר את שלה ושלו ר"ל דבור שלו שאמר ואת הוא בטל מאחר שהיפר לה מה שאמר אמן וברור הוא שא"א להעלות פירוש זה על השלחן מחמת דוחקו מ"מ הבאתי לראיה שגם הגאון הנ"ל לא רצה לקיים גירסת הירושלמי כפי הבנת הפשוטו שגם נדר שלו בטל ומתוורתא כרבותינו הקדמונים נ"נ שעקרו וביטלו תיבת בטל מתוך הש"ס דידן וקיימו במקומו תיבת קיים כנלפע"ד ברור :

דף כג ע"א גמרא איסי בן יהודה אומר ולא ידע ואשם כו'. בתוספות נראה שהיה כתוב לפניהם והוא לא ידע ונסלח לו וכ"ל נוסחא זו יותר נכון דכ"מ קצת בגמרא דעביד צריכותא אכולהו ואי איסי פליג דלא מיירי מחתיכה אחת איך שייך למיעבד צריכותא ותו דבכריתות דף י"ז פליגי בזה ויהי' איסי בן יהודה כתנאי אלא צ"ל דמיתורא נלמד דפסוק לא ידע ונסלח ג"כ כתב באשם תלוי ונלמד תרוייהו גם בקדושין דף פ"א משמע קצת שכוונת איסי לפסוק זה דשם מתחיל בפסוק והוא לא ידע ואשם וגו' ושם לא כתוב תיבת והוא רק ולא ידע משמע קצת שכוונתו לפסוק והוא לא ידע ונסלח לו אע"ג דלפני זה מביא ג"כ תיבת הוא גבי ר"ע מגיע כו' מ"מ חזינן שנשתבש הנוסחא וקרוב הדבר יותר כנוסחת התוס' : ידון הדווים. שיש להם לב לדוות ידוו ע"ז שאינו מתכוון ויש כאן נשיאת עון . רש"י קדושין דף פ"א : וזה שנזדמנה לו אחותו ופושעים יכשלו בם . הקשה בספר רצוף אהבה ובס' תאוה לעינים אמאי קרי לזה פושע כיון דנזדמנה לו ולק"מ דודאי כבר עבר עבירות במזיד בהזדמנו לו עבירה כזה בשוגג כדאיתא בנדרים דף י' דאין הקב"ה מביא תקלה בשוגג לצדיקים שיוכלו להביא קרבן חטאת שאינו בא בנדבה רק בשגגת עבירה לכך חסידים ראשונים היו מתאוים להביא קרבן חטאת היו מתנדבים נזירות למקום כדי שיתחייבו קרבן חטאת גם דל"ב בהרא"ש ד"ה מפני גם בש"ס חולין דף נ"ם קרי שמואל עליה דרב לא יאונה לצדיק כל און דבתחלה היה סבר למיכל מיניה באומצא אותביה בתנורא ונפל מיניה תילחי תילחי גם ביבמות דף קכ"א קרי שמואל עליה דרב לא יאונה לצדיק כל און שהיה רוצה לנדות את רב שילא בטעות ומנעו שמואל (שוב ראיתי בח"א מהרש"א לכאורה מה שייך צדיק ופושע בדבר שנזדמנה לו ויש לפרש למאי דס"ד השתא ע"ד לא יאונה לצדיק כל און ואיירי דזה היה מתכוין לאשתו והש"י הזמין לו אשתו וזה נתכוין לאחותו ונזדמנה לו עכ"ל) וזהו שאחז"ל במסכת אבות פ"ד עבירה גוררת עבירה ופרש"י דמתוך עשייתה של זו תכשל לו האחרת שכן דרך של יצה"ר מוסיף והולך להכשילו בעבירה כדי לטרדו מן העולם עכ"ל הגם שבתוס' חולין דף ה' ע"ב מבואר דדוקא בדבר מאכל אין הקב"ה מביא תקלה על ידם מ"מ בנדרים שהבאתי לעיל גם בשאר דוכתי לא משמע כן אלא אפילו שאר שוגגין אינו מביא על ידם וצ"ע זה על דברי התוס' : והשתא א"ש נמי דפריך בגמרא ודילמא הוא נמי לשם מצוה איכוון ומשני אמר ר' יוחנן כל הפסוק הזה ע"ש עבירה נאמר וישא לוט וכו' והלא זה הפסוק לא נאמר ממעשה זו ותו איך באמת אמר הוא שנתכוון לשם עבירה הלא הוא לא ידע כלל בשכבה ובקומה ותו היאך ס"ד דלשם מצוה איכוון הלא לא ידע בשכבה ובקומה ואפילו לא אכוון לשם מצוה ה"ל לפרוך פושע קרי ליה כמו דפריך לעיל גבי פסח אלא ודאי פושע קרית ליה לא הוי מצי למיפרך דה"א דמוכח דהוי פושע מדבאה תקלה ע"י אפילו הוא שוגג דאי לאו דבעל עבירה הוי מעיקרא לא הוי בא לידו שוגג כזה לכך פריך דילמא איהו נמי אכוון לשם מצוה דאי לאו בעל עבירה הוי קודם מעשה אמרינן דליכא אפי' שגגת עבירה דאמרי' אי היה יודע מתחלה ג"כ היה מכוון באותו פעם לשם מצוה כמו בנותיו ומשני דמצינו דבלא"ה בעל עבירה הוי ומסתמא שגגת עבירה הוי ובודאי אף אם היה יודע לא היה מכוון לשם מצוה וע"כ שפיר הוי פושע דא"כ לא היה הקב"ה משלח על ידו שגגת עבירה כזו והשתא פריך והא מינס אניס הוא א"כ קשה אמאי קרית ליה פושע דכשהקב"ה שולח לבעל עבירה שגגת עבירה שפיר קורין לו פושע דאל"כ לא הוי הקב"ה שולח על ידו אבל זה אנוס הוא ואונס רחמנא פטריה ולא שייך לומר דאין הקב"ה שולח אונס לצדיק דזה מצינו ואסתר תוכיח ומוכרח לתרץ דבקומה הוי ידע ונ"מ לפניא אחריתי ושפיר הוי שוגג וע"כ שפיר קרינן ליה פושע וק"ל : רש"י ד"ה ומתניתין כו' נדרו בנדרה הס"ד אח"כ ד"ה מתני' קתני דיכול להפר את שלה ובריתא קתני דשניהם אסורים ואינו יכול להפר כצ"ל . (שייך לעיל אחר ד"ה מפני שתלה נדרו כו') (ור"ל דשניהם אסורים משמע אפילו אחר הפרה דאל"כ מאי קמשמע לן ועיין בתו') וראיתי בגמרא של חכם א' שמחק הכל מן תיבות ומתניתין כו' עד סופו ומש"ה נדפס על הגליון בדפוסי פד"א ופד"מ בס"א נמחק אבל אינו נכון למחוק כשיכולין ליישב כוונתו) : ד"ה ת"ר כו' אלא כו' ע"א. באשה שהפר לה בעלה והיא לא ידעה הכתוב כצ"ל וכ"ה בס"א . ור"ל דללישנא קמא קשה הלא כתיב למעלה ג"כ וה' יסלח לה ב"פ מאי דרשית ביה לכך יליף מהפרם הא דלא הביא מההוא קרא גופיה ואם הפר יפר אותם וגו' אישה הפרם משום דהתם כתיב יניא אותה משמע יותר בידיעתה ובהכי ניחא קושיית מהרש"א בקדושין דף פ"א הלא למעלה כתיב ג"כ ב"פ וה' יסלח לה אלא אי מהתם ה"א דאפי' בידיעתה צריכה סליחה הואיל דנדרה תחלה בלא רצון בעלה או אביה אבל בפסוק זה מוכח דמיירי שלא בידיעתה היפר לה דהא בידיעתה כבר כתיב יניא אותה דייקא משמע בפניה בידיעתה א"כ ל"ל עוד להורות דבעל מיפר בידיעתה אלא ע"כ דמיירי שלא בידיעתה וע"ז קאי וה' יסלח לה דוקא אבל אם היפר בידיעתה לא צריכה סליחה דא"כ ל"ל כאן וה' יסלח לה הא אפילו היפר בידיעתה צריכה סליחה דודאי לא ס"ד דבלא ידיעתה לא מהני סליחה ודו"ק : ד"ה דמעיקרא לאיסורא כו' בעלה ומשום הכי כצ"ל ואחד אכלו כו' גסה מחמת תאוה כצ"ל ותיבת או יש למחוק . דקשה לרש"י קושית התוס' הלא אכילה גסה לא שמה אכילה ותירץ דהאי אכילה גסה פירושו מחמת תאוה שאוכלו ברעבון לכך פריך שפיר האי רשע קרית ליה : תוספות ד"ה איסי כו' והוא לא ידע כצ"ל (עמ"ש בגמ') משתי התיכות הס"ד אח"כ ד"ה על דבר זה ידוו ראשי התיבות ידע ואשם ונשא כצ"ל כן הגיה מהרש"א בקדושין דף פ"א (אבל לא מתיישב שפיר מ"ש אח"כ הכתוב מדבר באשם תלוי גם למה צריכים לדרוש זה מהפסוק וכי נ"מ שום דינא הלא רק דרך מוסר אמרו זה וממילא נלמד ול"ל ללמוד מראשי תיבות ובודאי איזה טעות נזדקר כאן שהיה כתוב יד כמו שכתוב בספרים שלפנינו וכתב איזה הכם בגליון שהוא ר"ת ידוו דווים ואח"כ הכניסוהו בפנים ועוד איזה חסרון יש כאן וראיתי בערוך דף מ"ם וכמדומה לי הואיל שכתוב תיבת הוא נלמד שם ע"ז ידוו כל הדווים ודריש הוא לשון ווי וכמו שהביא גם כן מהוא קדש ע"ש דאם לא כן למה הביא תיבות הוא הללו יותר משאר הוא שבתורה והשתא א"ש דבקדושין דף פ"א לא אמר איסי בן יהודה כלום רק איסי ב"י אומר והוא לא ידע ואשם ונשא עוונו על דבר זה ידוו כל הדוויים ותו לא מידי דלא רצה רק להורות דמתיבת הוא בא לרמז ידוו כל הדווין דהוא לשון וי כדאיתא בערוך וגם נראה שהיה להם גירסא כמ"ש התוס' והוא לא ידע ונסלח לו דשם גבי ולא ידע ואשם לא כתיב הוא כלל אלא דטעות נפל בספרים אח"כ וכתבו והוא לא ידע ואשם אבל באמת גבי לא ידע ואשם לא כתיב תיבת הוא כלל) : ד"ה פסח מיהא קעביד כו' ואומר ר"ת דשני עניני אכילות גסות יש וההיא דיומא כגון כצ"ל : (הקשת מהרש"א בח"א במס' הוריות וז"ל ואין להקשות דלוקמי אכילה גסה דהכא בכה"ג דלא שמה אכילה ולא תקשי ליה פסח מיהו עביד די"ל דצדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו מיירי ודאי בענין אחד ואכילה גסה די"כ לא מקרי אכילה אלא מזיק עכ"ל ונ"ל דלא מצי לאוקמי בכה"ג דזה לא הוי מכשול רק מזיד דמכשול קרי שוגג כדאי' סוף יומא גבי וכשלת בעונך ואכילה גסה לא שייך לומר שוגג רק מזיד דהיכא מצינו אכילה גסה הלא בתחלה אכל כפשוטו ולא הוי אכילה גסה ואמאי פטור ביה"כ וצ"ל דקודם בין השמשות של יה"כ אכל כדי שובעו ואח"כ ביה"כ אבל יותר הוי אכילה גסה א"כ ה"ה הכא גבי פסח הלא בתחלה אכל כדרכו ויוצא תיכף בזה וצ"ל דקודם שאכל פסח אכל כבר כדי שובעו ונמצא תיכף כשאכל פסח הוי אכילה גסה עד שקץ במאכלו וכתיב ופושעים יכשלו וצריך למצוא מכשול ולא מזיד וכה"ג קאמר גבי אשתו ואחותו דנזדמנה לו אחותו דזה הוי מכשול וכן גבי לוט ושתי בנותיו דהוי מכשול הואיל דלפניא אחרינא לא בעי למישתי חמרא נכשל עוד הפעם בשתי בנותיו והיה הכל דרך מכשול בעת שכרותו וכה"ג שאכל כבר כדי שובעו הוי מזיד גמור שהרי תיכף כשאכל הפסח הוי אכילה גסה ולא ה"ל לאכול תחלה כדי שובעו ולאכול תכף הפסח אלא ה"ל להמתין עם הפסח שלא לאכול עדיין שלא יהא אכילה גסה או שלא לאכול כדי שובעו תחלה עד שיהא אח"כ קץ במאכלו לכך אמר דכאן מיירי שאין נפשו קצה אלא שאינו רעב לאכול לתיאבון וזה הוי שפיר מכשול דזה אין בידו כל כך לידע שלא יהיה אח"כ רעב לאכול לתיאבון אבל שלא יהא אח"כ קץ במאכלו זה הוא שפיר בידו שלא לאכול כ"כ ובזה מיושב ג"כ קושיית רצוף אהבה אמאי לא מוקי בגמ' בשנים שצלו פסחיהם א' אכלו כולו וא' אכל והותיר ולדידי א"ש דזה לא נקרא מכשול רק מזיד גם מה שהקשה בס' תאוה לעינים אמאי לא מוקי בב' א' עשה מצוה לשמה וא' שלא לשמה לקנטר ג"כ לק"מ מיהו לקושטא דמילתא ישבתי קושיית התוס' בע"א ובזה לא קשה קושיית מהרש"א וזהו דהא קי"ל אכילת פסחים לא מעכבא כמבואר לעיל דף ט"ו ע"ב גבי שומרת יום עיין ברש"י ד"ה ואח"כ ראתה ועיין בפסחים דף ע"ח ע"ב וע"ט ע"א ולפ"ז מדוקדק הלשון דקאמר פסח מיהו קעביד ולא אמר פסח מיהו קאכיל אלא קושייתו לא קאי אאכילתו רק אעבודת הפסח דמ"מ פסח מיהו קעביד ויוצא בו ולא מקרי רשע א"כ לפ"ז לא קשה ג"כ קושיית מהרש"א דאע"פ שאכל אכילה גסה ממש לא נקרא רשע בזה דמ"מ עבודת הפסח הוי כהלכתו ואכילה לא מעכב. אחר זמן רב ראיתי בתוס' ערבי פסחים דף ק"ז ע"ב דאי' בגמ' שם סמוך למנחה לא יאכל בע"פ משום דילמא אתי למיכל מצה אכילה גסה ולא שמה אכילה והקשו תו' שם ג"כ מהכא דקאמר רשע קרית ליה דמשמע אכילה גסה לא נקרא רשע ותירצו ג"כ חד תירוצא כמו שכתבתי הואיל דאכילת פסחים לא מעכבא לא נקרא רשע משא"כ במצה אכילה גסה לא שמה אכילה ונתתי שבח לאל יתב"ש שכוונתי בזה לדעת הגדולים בעלי תוספות : ד"ה ללוט ושתי בנותיו כו' כמ"ד פרק ד' מיתות נכרי כצ"ל. (והוא בדף נ"ח) : ד"ה והא כו' יין ובהאי עובדא הד"א. ועיין עוד תוספות השייך לכאן בדף ד' ע"ב ובסוף עמוד שלפני זה :

ע"ב גמרא אלא אימא כמצוה שלא לשמה. הקשה בספר בני חיי דף קפ"ח ע"ב וז"ל קשה דאמרינן פ"ג דערכין בעא מיניה רבי יהודה בריה דר"ש בן פזי תוכחה לשמה וענוה שלא לשמה הי מינייהו עדיפא א"ל מי לא מודית דענוה לשמה עדיפא דאמר מר וענוה גדולה מכולם שלא לשמה נמי עדיפא דא"ר יהודה אמר רב לעולם יעסוק אדם בתורה כו' הרי דמטעם דמתוך שלא לשמה בא לשמה עדיף ענוה שלא לשמה מתוכחה לשמה כ"ש עבירה לשמה דהיה ראוי שמצוה שלא לשמה עדיף מעבירה לשמה והיכי קאמר אלא אימא במצוה שלא לשמה עכ"ל . ונ"ל דלק"מ דהא דענוה שלא לשמה עדיף מתוכחה לשמה משום דבא לידי מצוה ענוה לשמה שהיא גדולה מתוכחה לשמה א"כ ה"ה באמת אם עבירה שעושה לשם מצוה הוא מצוה שאינה גדולה כ"כ בענוה ומצוה שלא לשמה שרוצה לעשות הוא ענוה באמת אותה מצוה שלא לשמה עדיף מאותה עבירה לשמה דזיל בתר טעמא למה יהא אותה עבירה לשמה שוה למצוה שלא לשמה שמביא ג"כ לידי מצוה לשמה אותה מצוה שלא לשמה מביא לידי מצוה עדיפא שהוא ענוה ואותה עבירה לשמה אינו עושה לשם מצוה שהוא עדיפא כ"כ אבל אם אותה עבירה לשמה הוא ג"כ לשם ענוה ואותה מצוה שלא לשמה הוא ג"כ ענוה וכיוצא בזה דלא עדיף חדא מחברתה אז הם שוים ודו"ק וע"ש לקמן ברש"י בד"ה דכתיב : מנין שאין הקב"ה מקפח שכר כל בריה אפילו שכר שיחה נאה כו'. הקשה בקיקיון דיונה מנין דבשכר שיחה נאה היתה זאת דילמא משום דגבי מואב היה ק"ו דהיה ראוי להרוג אותם משום הכי עכ"פ גירוי היה שרי בהם אבל בעמון לא היה ק"ו משום הכי גירוי היה אסור בהם ועוד קשה היאך רמיזא בקרא דמשום שיחה נאה היתה דצוה הקב"ה אל תתגר בם דילמא איזה זכות אחר שהיה להם שהרי מואב שכר בלעם לקללם ועמון לא שכר לקללם א"נ משום דבכירה פתחה בזנות כדפרש"י בחומש פ' וירא וי"ל דדייק מדכתיב וקרבת מול בני עמון מ"מ לא כתיב וקרבת מול עמון כדכתיב אל תצר את מואב ולא כתיב בני מואב וכן גבי שאר אומות לא כתיב לא תתעב בני מצרים או בני אדום ה"ה מ"מ גבי שהזכיר הכתוב רעה לעמון כגון לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה' מ"מ לא כתיב שם ג"כ בני עמוני כמו שהזכיר כאן בני עמון אלא ע"כ בני דייקא מדאמרה בן עמי מש"ה אל תתגר בם ובב"ק דף ל"ח מוכח להדיא כן דמביא ריש הפסוק דכתיב וקרבת מול בני עמון וגו' ל"ל להביא ריש הפסוק וקרבת מול בני עמון הל"ל בקיצור ובעמון כתיב אל תצורם ואל תתגר בם משמע כלל וכלל לא ובהכי אתי שפיר מה שהקשה עוד בקד"י מנ"ל דבעמון בשכר שיחה נאה דילמא משום שהם מבני לוט ולדידי א"ש דמוכח ל' הכתוב דשינה לכתוב בני עמון יותר מבשאר אומות מיהו בלא"ה לק"מ ואי משום שהם מבני לוט הלא מואב ג"כ מבני לוט הלא בתרוייהו כתיב הטעם בקרא כי לבני לוט נתתיה ירושה אלא ע"כ הטעם כדפרישית משום שיחה נאת והטעם בקרא לא קאי אלא על מה שצוה לא תצורם אבל על לא תתגר הוא טעם משום שיחה נאה ומה שתירץ הקד"י על קושיא ראשונה דתלמודא דייק דלכן התירה התורה אנגריא משום דלא דיברה שיחה נאה דאל"כ לא היה לכתוב רק אל תצר את מואב ואנו ידעינן דרך מלחמה אסור הא אנגריא שרי דהא אפילו הריגה היתה ראויה מכח ק"ו אלא דבא הכתוב להודיע בהדיא מלחמה הוא דלא הא אנגריא שרי להורות דמצוה לעשות אנגריא מטעם אחר מצד שלא דיברה שיחה נאת עכ"ל ק' איך הקושיא מתורץ מנלן דהכתוב בא להודיע דמצוה לעשות אנגריא משום שלא דיברה שיחה נאה דילמא הכתוב בא להודיע דמצוה לעשות אנגריא משום שהיתה ראויה אפילו להרוג מק"ו רק אינם יכולים משום פרידה טובה לכך מצוה לעשות אנגריא דאי לא כתב ה"א דלא היה רק רשות לכך כתבה התורה למצוה ולעולם לאו משום שיחה לא נאה וכ"ת אף אי לא כתוב בהדיא מסתברא דמצוה הוא שהרי ק"ו ממדין קיימת אאנגריא וגבי מדין הוא מצוה זה לדידיה ג"כ קשה לא ליכתוב רק אל תצר את מואב אנו ידעי' דק"ו היה דמצוה אפילו להרוג וכתוב אל תצר מכח שתי פרידות אבל לגבי אנגריא הק"ו קיים ממדין א"כ מצוה לעשות אנגריא שהרי לגבי אנגריא הק"ו קיים ממדין וגבי מדין היה מצוה : רש"י ד"ה ובכל תושיה כו' בתורה שבכתב בבתי כצ"ל : ד"ה דכתיב תבורך כו' כלומר כאותן נשים שמצינו בהן שעשו מצות שלא לשמה ובכולן נאמר בהן אהל עכ"ל . ודבר תימה הוא לתלות בוקי סריקי באמהות שעשו ח"ו מצות שלא לשמה . ותו מאי פריך מלעולם יעסוק בתורה ובמצות כו' דילמא ה"א שלא יעסוק כלל בתורה ומצות שלא לשמה משום דהוא גרוע מאד אשמעינן דאפ"ה יעסוק בהם ולעולם עבירה לשם מצוה עדיף ממצוה שלא לשמה ופשיטא דיעסוק בה שהרי איכא גביה מצוה לשמה ואמאי הוכרח מפני זה לחזור ולומר דשוים הם . ותו דבתחלה אמר גדולה עבירה לשמה כו' מדכתיב תבורך מנשים (עיין בהוריות דף י') ר"ל יעל תבורך יותר מנשים באהל שעשו מצות שלא לשמה כפי פירושו ואח"כ תירץ אלא אימא כמצוה שלא לשמה ואיך מתרץ הפסוק תבורך מנשים יעל דמשמע יותר מנשים באהל : ותו דבסנהדרין פ' חלק דף ק"ה ע"ב סותר לכאן דקאמר התם תבורך מנשים יעל מנשים באהל תבורך נשים באהל מאן נינהו שרה רבקה רחל ולאה אורח ארעא למימר הכי אלא מעין קאמר ופירש"י אורח ארעא שאמרה דבורה ליעל ברוכה משרה ורבקה אלא מעין שרה קאמרה עכ"ל הרי דתמה הש"ס אורח ארעא כו' לומר דברוכה יותר משרה כו' ומוכרח לומר מעין קאמר' וכאן לפי פירושו באמת ברוכה יותר הואיל שעשו ח"ו מצות שלא לשמה גם מה שמבואר בתוס' יבמות דף ק"ג בד"ה והא קא מתהני כו' דפירושו הוא גדולה עבירה לשמה ממצוה שלא לשמה פי' מאמהות לפי שהיו נהנות מן הביאה ויעל לא היתה נהנית מן הביאה משום דטובתן של רשעים כו' דהטיל בה זוהמא ע"כ גם בזה לא נח לי כל הקושיות שהערנו. גם דבר תמוה לומר כן על שנהנית מן הביאה קרי מצוה שלא לשמה א"כ בטלת מצוה פריה ורביה מלקרות מצוה לשמה הואיל ונהנה מן הביאה אלא נ"ל לפרש בענין אחר דה"ק גדולה עבירה לשמה ממצוה שלא לשמה שהרי יעל משבחה הכתוב מנשים באהל תבורך שהיא ברוכה מעין שרה רבקה כו' אף על פי שהאימהות ודאי עשו מצות לשמה משבח הכתוב ליעל שעשתה עבירה לשמה כעין אמהות שעשו מצות לשמה וגבי מצוה שלא לשמה מצינו בעלמא אדרבה דמגנה מי שעושה מצות שלא לשמה דנוח לו שלא נברא א"כ עבירה לשמה גדולה ממצוה שלא לשמה ופריך והאמר רב יהודה א"ר לעולם יעסוק אדם בתורת ומצות אפילו שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה . א"כ מצינו דמשבח ג"כ מצות שלא לשמה דבא לידי לשמה ומכח זה אמרינן בגמ' ערכין והבאתיו לעיל דענוה שלא לשמה גדול מתוכחה לשמה הואיל וענוה לשמה גדול מתוכחה לשמה ה"ה ענוה שלא לשמה גדול נמי מתוכחה לשמה מדאמרינן לעולם יעסוק במצות אפילו שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה ע"כ. א"כ מצינו ג"כ דמצות שלא לשמה משובח ג"ב דהם מעין מצות לשמה וע"כ באמת הוכרח לתרץ אלא אימא כמצוה שלא לשמה ובזה מיושבים כל הקושיות ודו"ק : ד"ה תבורך על שעשתה עבירה לשמה כדי להתיש כחו של אותו רשע כצ"ל : ד"ה אלא טוב כו' לי' בשם ע"ז כצ"ל : ד"ה אמר אל כו' דכתיב ותשכב את אביה ובצעירה כתיב ותשכב עמו כצ"ל : תוספות ד"ה תמר כו' נביאים היו דגמירי בכל מקום שהזכירה תורה שמו ושם אביו בנביאים גם אביו היה נביא כצ"ל : ד"ה שמתוך שלא לשמה כו' דיש בה עדיפא קצת (ר"ל דקשה להו מאי פריך בגמרא דילמא הא דקאמר גדולה עבירה לשמה ממצוה שלא לשמה מיירי בעוסק לקפח אחרים ע"ז תירץ מדקאמר ממצוה שלא לשמה משמע שיש עכ"פ עדיפא קצת ובעוסק לקנטר לית בה עדיפותא כלל שהרי טוב לו שלא נברא או נ"ל דה"פ דיש בה רק עדיפא קצת ומדרב יהודה א"ר משמע שהוא דבר גדול שמביא לידי מצות לשמה והוי קרוב כעין מצוה לשמה וכמו שהבאתי לעיל מגמרא ערכין הואיל דאר"י אמר רב מתוך שלא לשמה א"כ הואיל וענוה לשמה עדיף מתוכחה לשמה ה"ה ענוה שלא לשמה הואיל ואר"י מתוך שלא לשמה בא לשמה) : ד"ה ומאן אינון כו' ומנשים דכתיב היינו נשים שבאהל כצ"ל. (ותיבות הפוכות הן) (ור"ל לעיל כתיב סתם תבורך מנשים יעל קאי ג"כ אנשים דבתרית דכתיב בהו אהל ודרך השירים לכפול לשונם כמ"ש במפרשים עיין באברבנאל על פסוק זה וכן משמעות רש"י בד"ה דכתיב). א"נ יש להגיה כן ומנשים דכתיב היינו כנשים . (ר"ל עכשיו דאמר אלא אימא כמצוה שלא לשמה א"כ מאי מנשים דמשמע יותר מנשים באהל לכך כתבו מנשים היינו כנשים ר"ל דהם שוים יעל ואותן נשים לברכה וה"פ מנשים באהל תבורך בברכת נשים באהל באותה ברכה תברך גם יעל ועיין ברצוף אהבה הלך ג"כ בדרך זו השני דברי תוס' הללו ואין הכרח לכותבם ועמ"ש לעיל פירוש דברי הגמ' בע"א מפרש"י דרך השני יותר נכון לפי פירושי דלעיל א"נ יש לפרש כך בלי הג"ה כלל דקשה להתוס' מנלן דה"פ דתבורך יותר או כעין נשים שבאהל דילמא יש לפרש כפשוטו תבורך מנשים ר"ל מן נשים תבורך יעל אשת חבר מנשים באהל ר"ל ג"כ יעל שהיתה באהל תבורך שהיתה ג"כ צנועה תמיד באהל תבורך על שעשתה מעשה זאת וע"ז תירצו ומנשים היינו דכתיב נשים ר"ל דדייק דל"ל להזכיר כלל נשים ה"ל לומר סתם תבורך יעל אשת חבר הקיני ואנא ידענא דהוי אשה דכתיב אשת חבר הקיני אלא ודאי לדרשה יותר מנשים שבאהל או כעין נשים שבאהל הם אימהות שרה כו') : ד"ה והא מתהניא כו' קשה לו תיהרג כצ"ל : ד"ה בת בנו כו' וכן בהוריות כו'. (בש"ס שלנו ליתא בהוריות כן רק בסוטה דף מ"ז ע"א ובסנהדרין דף ק"ה גם איתא בסוטה רות בתו של עגלון בנו של בלק היתה ובתוס' יבמות דף מ"ח ע"ב ד"ה אשר באת כו' הביאו גמרא דילן ג"כ בזה הלשון רות בת בנו של עגלון בנו של בלק מלך מואב אבל בהוריות איתא רות בת בנו של עגלון בן בנו של בלק ובסנהדרין ג"כ איתא בתו של עגלון בן בנו של בלק) . ותשכח ואמרי' אבצן כצ"ל : א"כ לא היתה קטנה ר"ל דקרא אשר באת לחסות משמע שנתגיירה תיכף בעוד שהיתה קטנה דהיינו רכה בשנים כדפרש"י ביבמות אשר באת שמיהרת ואי היתה בת בנו של עגלון לא נתגיירה אלא לעת זקנתה ולפע"ד אין פירושו שגרים מעונים על שלא נתגיירו בקטנותם דאטו משום שנתגיירו יענשו יותר משאר חסידי א"ה שיש להם חלק עה"ב ולא מצינו שנענשו באיזה עונש על שלא נתגיירו כלל אלא פירושו משעה שנתנו לב לגייר צריכים למהר לחסות תחת כנפיו אבל לענוש אותם על שלא נתגיירו בקטנותם בעודם רכים בשנים דילמא עדיין לא היה בהם תבונה ליתן את לבם לזה ובאמת כן מצינו ברות דכתיב ורות דבקה בה דמשעה שנתנה לבה לגייר לא רצתה ללכת ממנה עד שהגיאה מחשבתה הטוב לפועל ובזה לק"מ קושיית התוספות וזהו מדוקדק בפרש"י שמיהרת ולא איחרת עכ"ל ביבמות : מיהו אי קשיא הא קשיא דאי בת בנו של עגלון דוקא וכ"ש אי בתו של עגלון דוקא ולפי דברי התוס' שהיתה זקינה כ"כ כשנשאת בועז איך ילדה לעובד עם בועז הלא איתא בגמ' ב"ב דף קי"ט ע"ב דאשה יולדת לכל היותר עד ששים גם בקרא מפורש ואם שרה בת צ' שנה תלד ש"מ שהוא ע"פ נס אם ילדה לצ' שנה ולפי דברי התוס' אם בתו או בת בנו דוקא היתה יותר מצ' שנה עכ"פ לא נזכר בשום דוכתא בגמרא או במדרש שילדה לעת זקנתה ע"פ נס וגם קשה כמו שהקשו התוס' ביבמות וז"ל ובקרא קרי לה נערה ואי היתה זקינה כ"כ איך קרי לה נערה : ומה שהקשה בבית יהודה על אגדות ביבמות דברי תוס' אהדדי דביבמות כתבו דנערה היתה ובנזיר כתבו דקטנה היתה עכ"ל לק"מ כלל דכבר כתבתי לעיל דקטנה אין פירושו קטנה ממש שהוא קודם נערות רק פירושו שהיא עדיין רכה בשנים דהיינו לאפוקי זקינה וכה"ג איתא בב"ב שם אפי' קטנה שבהם לא נשאת פחותה מארבעים שנה ופירושו דאפי' אותה שנשאה בעודה עדיין רכה בשנים יותר מהאחרות לא נשאת פחות ממ' שנה אבל האחרות נשאו יותר ממ' שנה דאין לומר קטנה פירושו פחותה שבהן הלא מבואר בגמרא ומביאו פרש"י בחומש דשקולות זו כזו גם נערה דקרי לה בקרא אין פירושו מה שבין קטנות לבוגרת שהוא רק ח"י חדשים אלא נערה קרויה לאפוקי זקינה ופשוט הוא וא"צ להביא ראיה דמוכח כן בכמה דוכתי : גם מה שהקשו תוס' ביבמות דבקרא קרי לה נערה ר"ל לאפוקי זקינה ולפי מאי דאמרי' בתו של עגלון ממש היתה זקינה :

אבל לקושטא דמילתא נ"ל דאפילו בתו של עגלון שכתב בדוכתא אחרינא הוא דוקא וקרוב הדבר לומר דאדרבה כאן בנזיר שכתוב בת בנו של עגלון צ"ל ג"כ בתו של עגלון דאזלינן בתר רובא דבכל דוכתי שנזכר זה כתוב בת עגלון (רק כאן בנזיר כתוב בת בנו של עגלון רק בש"ס שלפנינו כתוב בהוריות ג"כ בת בנו של עגלון הלא כתבו התוס' כאן בשם מסכת הוריות שכתוב שם בתו של עגלון) שהרי בש"ס סוטה דף מ"ז ובסנהדרין דף ק"ה גם במדרש רבה רות כתוב בכל דוכתי רות בתו של עגלון גם בתרגום כתוב בפסוק וישאו וגו' רות בת עגלון מלכא דמואב ודוחק לומר דבכל המקומות יאמר לאו דוקא גם בפירש"י ברות כתב דרות בתו של עגלון ושם ודאי ליכא למימר לאו דוקא שהרי כתב אפרתים חשובים ראה חשיבותם שהרי חשיא עגלון מלך מואב את בתו למחלון דאמר מר רות בתו של עגלון היתה הרי כתוב בהדיא שהרי השיא עגלון משמע עגלון גופיה ולא כמה דורות מעגלון וגם לא היה חשיבות כ"כ אי רות היתה הרבה דורות אחר עגלון כמ"ש התוס' ע"כ נ"ל דגם מה שהקשיתי איך ילדה בהיותה זקנה כ"כ לק"מ דאיתא בסדר עולם פרק י"ב דבימי עגלון מלך מואב היתה זאת הפרק ויהי בימי שפוט השופטים וגו' וימת אלימלך איש נעמי וגו' ואומר כי יצאה בי יד ה' ואומר בכל אשר יצאו יד ה' היתה בם לרעה עכ"ל ר"ל פסוק זה איתא בשופטים ב' ש"מ שהיתה באותו הפרק ג"כ מה שנאמר ברות שאמרה נעמי כי יצאה בי יד ה' ואחר שנגעה בהם יד ה' שמתו בעליהן שבו לבית לחם יהודה כי שמעו בשדי מואב כי פקד ה' את עמו לתת להם לחם ופי' התרגום ארום דכר ה' ית עמיה בית ישראל למיתן להון לחמא בגין זכותא דאבצן נגידא ובצלותיה דצלי קדם ה' הוא בועז חסידא עכ"ל ש"מ שהיה בועז באותו פעם בעולם ותיכף ששמעה כי פקד ה' את עמו הלכה לבית לחם יהודה ומסתמא תיכף הלכה ללקט בשדה בועז כאשר כתוב בקרא ולנעמי מודע לאישה וגו' ושמו בועז ועשתה כאשר צותה חמותה ורחצת וסכת וגו' ונשאה ג"כ באותו פרק הלא כתיב בקרא כי לא ישקוט האיש כי אם כלה הדבר היום או איזה שנים אח"כ עכ"פ לא היתה זקינה כ"כ שהרי אחר שיצאו לחו"ל כתיב וישאו להם נשים מואביות שם השנית רות וישבו שם כעשר שנים ואח"כ מתו גם שניהם מחלון וכליון ובמדרש רות איתא רות היתה בת מ' שנה כשנשאה בועז הלא מבואר בגמ' ב"ב נשאה פחותה מבת כ' יולדת עד ס' בת כ' יולדת עד מ' בת מ' שוב אינה יולדת וזו היתה נשאת מקודם למחלון ואל תתמה שהיה מאריך ימים כ"כ לפי התוספות יותר ממאתים שנה זה אין תימה כלל הלא איתא בשלשלת הקבלה דעובד בנו של בועז חי יותר מארבע מאות שנה וגם רות חיתה עד בימי שלמה כדאיתא במלכים ב' וישם כסא לאם המלך פרש"י והוא גמרא ב"ב דף צ"א

ד"א ע"ב דרשו רבותינו לאמה של מלכות היא חית א"כ אם בדורות של ימים ההם היה להם אריכות ימים כ"כ נ"כ אין תימה אם בועז חי יותר ממאתים שנה : שוב ראיתי במדרש רבה פרשה ויחי בועז עובד ישי חיו יותר מארבע מאות שנה עכ"ל. ולא היה שופט רק ז' שנה וזה היה בסוף ימיו כדכתיב בקרא (שופטים י"ב) וישפוט את ישראל שבע שנים וימת אבצן הג' א"כ כאשר נשאה לרות היה כפח שנים קדם ובמדרש רות איתא שהיה בן שמונים שנה כשנשאה וגם רות היתה באותו פעם מ' שנה לא נקראת זקנה ועדיין היתה יכולה להוליד שהרי נשאת מקדם למחלון ואינה בכלל בת מ' שוב אינה יולדת ולק"מ כלל : והשתא גם מה שהוכיחו התוס' דבתו לאו דוקא אין הוכחה כלל שהרי כתבו והרי יש מעגלון עד אבצן יותר ממאתים שנה ואמרינן אבצן זה בועז ואי בתו של עגלון היתה א"כ לא היתה קטנה עכ"ל ולפמ"ש לק"מ דאיתא בסדר עולם דבימי עגלון היתה צרה זו וגם נשאת בימי נעוריה ולא בעת זקנתה כמ"ש לעיל. גם מ"ש והרי יש מעגלון עד אבצן יותר ממאתים שנה הלא זה היה בסוף ימיו שלא היה שופט רק ז' שנה ואח"כ מת והרבה שנים מקדם נשא לרות עדיין בימי עגלון ובועז חי כ"כ שנים ארוכים וכמ"ש לעיל אלת במדרש ילקוט איתא ביום שבא עליה בועז מת למחרתו אין אנו אחראין לכל המדרשים דריב"ח סבר כמו שכתבנו בפרס שלא הביאו התוס' דברי המדרש הללו עכ"פ אין הוכחה דלאו דוקא בתו וק"ל :

דף כד ע"א גמרא היה לה מעות כצ"ל : תוס' ד"ה ואם משלה כו' ההטאת תמות אע"ג דהיפר לה כדמפרש לה טעמא כצ"ל : ד"ה והעולה כו' בנזיר טהור דעולת בהמה דורון כצ"ל : ד"ה ושלמים כו' מיעקר כיון שהוא כו' מ"מ הורע מיתסר כו' אלא לבדו אסרי' הס"ד וכצ"ל אח"כ ד"ה ה"ג ואינן : ד"ה ה"ג היו לה כו' לנדבה לעולות למזבח דהיינו כו' צבור וכן בכל דוכתי כצ"ל : ד"ה מפורשים פירוש אלו כצ"ל : ד"ה דמי חטאת כו' אולא למיתה ולא נהנת מאותה כו' קרינן ביה קדשי ה' וה"ה כצ"ל : ד"ה דמי עולה כו' דקריבי למזבח כצ"ל : ד"ה מאן תנא כו' בעדר אם שלה חטאת כצ"ל : ד"ה אמר רב חסדא וכו' מקריבתה לחובתה דהא הוי בהמות דידה כיון דאקני לה וכדמפרש בסמוך כי מקני מידי דצריכה לה כגון אם לא היפר לה לא צריכה לה כו' כצ"ל : ד"ה דאי ס"ד כו' בערך הא משועבד בתנאי כתובה כדמפרש כצ"ל משועבד לה הס"ד : ד"ה דתניא כו' עשיר על אשתו פי' אם עשיר הוא שהיא בקרבן עולה ויורד וצריך כו' קרבן בעבורה ודוקא כצ"ל : ד"ה ה"ג רש"י שכך כותבה כל אחריות כו' והכי איתא בתורת כהנים ופי' דאשה כו' אלמא דמשום דמשועבד לה צריכה לפוטרו בשעת גירושין כצ"ל : ד"ה אפילו תימא כו' דצריכה במילתא דלא צריכה כגון דהיפר כו' ולא הוי כבהמתה כצ"ל : ד"ה איכא דאמרי כו' במלתא דצריכה לה כצ"ל מבהמותיו הס"ד אח"כ ד"ה וכיון כו' דחטאת תמות כמו בשלה כצ"ל : ע"ב גמרא והאיכא ושאר כל שלמי נזיר ששחטן שלא כמצותן כשרים ולא עלו לבעלים לשם חובה ונאכלין ליום אחד כו'. גמרא זו מובא במנחות דף מ"ח ע"ב והגיה שם בבה"ז ומחק מן תיבת כשרים עד תיבת נאכלין ואחריו נמשכו המדפיסים שהדפיסו הש"ס בסדר קדשים עם ברכת הזבח הדלגו תיבות כשרים ולא עלו לבעלים לשם חובה ולא ידעתי למה הלא כן הוא נכון וכן העתיק הרמב"ם פט"ו מהלכות פסולי המוקדשין וכ"ת ריש זבחים כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרים אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה גם בתוס' שם הביאו גמרא זו בזה הלשון ע"ש בד"ה אסור לשנויי כו' ואפי' לל"א בפרש"י שפי' שלא כמצותן כגון דאיל בן שתי שנים והביאן בני שנה הא העתיק הרמב"ם ג"כ בפ"ח מהלכות נזירות שלמי נזיר ששחטן שלא כמצותן כשרים ואין עולים לבעלים לשם חובה ונאכלין ליום אחד כו' גם מבואר ברמב"ם פ"ד מהל' פסולי המוקדשין עולת נזיר ששחטן בני שנים עשר חודש ויום אחד כשר ולא עלו לבעלים לשם חובה א"כ ה"ה שלמי נזיר דמאי שנא דהא עולה בן יב"ח ויום א' הוי נמי שלא כמצותן דמצוה בן יב"ח גם גבי פסח מבואר פרק ט"ו מהלכות פ"ה פסח שעברה שנתו כשר ולא עלו לבעלים לשם חובה גם במקומו הוא מוכרח שהרי כתוב ואינן טעונים לחם ולא זרוע וכתבו התוס' הואיל ואין הנזיר ניתר בהן וכן פרש"י במנחות דף מ"ח א"כ מוכח דלא עלו לבעלים לשם חובה לכך אינו ניתר בהם אלא צריך להביא אחר לרצבתו ומ"ש שכן הוא בתוספתא זה אין ראיה דפשוט הוא דכשרים אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה ולא הוצרך למיכתב הואיל שלא הביאו כמצותו בן שתים וגם הלא משום זה אינו מביא עמו לחם משום דאינו ניתר בו ובר מכל דין הלא איתא בגמרא שם תנא דבי לוי דגמר שלמי חובה משלמי נדבה תנא כשרים דתני לוי ושאר שלמי נזיר ששחטן שלא כמצותן כשרים ולא עלו לבעלים לשם חובה עכ"ל משמע אדרבה דמוכרח להיות כשרים כמ"ש לפנינו כאן בנזיר משום דגמר שלמי חובה משלמי נדבה (ואפשר נפל איזה טעות בס' בה"ז והיה רוצה להגיה שהביאו שלא כמצותו עיין [illegible]

דף כה ע"א גמרא הרי הוא אומר אשם הוא הוא קרב ואין תמורתו קריבה כ"ה הגירסא בתוספות ע"ב גם ברש"י שם וכ"ה הגירסא בתמורה דף י"ז ע"ב : רש"י ד"ה קתני יכול יעלם כמו אמר מר כצ"ל : תוספות ד"ה הלכה כו' דסתמא יפלו לנדבה כו' מעורב בהן אז נאמר נתקבלה הלכה שיפלו לנדבה אבל אם כצ"ל : ד"ה ר"ש כו' בנדר הן באין ע"י שנדר בנזיר כו' דאם הפריש מעות לעולה כו' מתחלה יסברא להעמידם כצ"ל : ד"ה בשלמא לרבי יוחנן דאמר הלכה היא בנזיר אמטו להכי סתומים אין כצ"ל : ד"ה מפורשים כו' והיפר לה בעלה או ההיא כו' חטאת עצמן שם מותרות כו' דהכא אמר חטאת כצ"ל : ד"ה רק קדשיך כו' דריש רק קדשיך כצ"ל : ד"ה יכול אף כו' ת"ל רק למעוטי ולד חטאת כו' ר"ע אומר אינו צריך דאינו כצ"ל : ד"ה קתני יכול יעלם כמו אמר מר כצ"ל : ד"ה ואמאי כו' חטאות מתות ולד חטאת כצ"ל : ד"ה קתני יכול כו' ל"ל קרא דלא יקריבו כו' כצ"ל : ד"ה כל שאלו כו' רועה ולפר"ת דפירש בסמוך באשם עולה פריך נמי שפיר דמשמע דאי לאו קרא ה"א תנהוג בתמורת אשם כדין אשם דין שנוהג בתמורת עולת דין עולה וליתא דהלכה כו' קרא לומר שאם הקריבו חטאת ואשם קאי עלה בעשה דהכי משמע קרא תמורת עולה ולד שלמים יקרב כ"א במינו כו' עולותיך הבשר והדם וולד חטאת ותמורת אשם לא תשא ותקריב לשם חטאת ותמורת אשם לשם אשם אלא ולד כו' לשם עולה לפר"ת דבסמוך ולאו חבא מכלל כו' קמ"ל קרא ואי מקרא כו' הלכתא חטאת מתה ותמורת אשם כצ"ל והד"א : ע"ב גמרא אלא מהלכתא כו' (צ"ע דבבכורות דף ט"ז איתא דחמש חטאות מתות נפקא מקרא דממפריסי הפרסה טמא ופריך שם ג"כ חמש חטאות הלכתא גמירי לה ומשני דאי מהלכתא ה"א היכא דעבר איקרי' ואכל מהני ה' חטאות איסורא איכא לאו ליכא קמ"ל דאיכא לאו עכ"ל וממילא איכא ג"כ לאו בהקרבה כמבואר במנחות דף ה' ודף ו' גם בתמורה דף כ"ט ובשאר דוכתי וכן מוכח בתוס' בבכורות בד"ה ותמורה דמפסוק זה מעלה גרה מפריסי הפרסה נלמד תרווייהו בין אכילה בין הקרבה ע"ש ודו"ק ואפילו לאב"א שם לאקושי כו' מ"מ ממילא נלמד לאו גבי ה' חטאות א"כ ל"ל קרא דהכא גם כאן לא בא רק לעשה ושם נלמוד לאו ולא נזכר מהכא והכא לא נזכר מקרא דלשם וצ"ע : רש"י ד"ה אשם שניתק כו' אשם או שעברה שנתה או שנתכפרו בעליה או שמתו כו' שלא שחטו לשם עולה אלא ששחטו כצ"ל : ד"ה טעמא כדאמר כל הני לישני וליזל הילכך כצ"ל (והוא בזבחים דף ב') : ד"ה ע"א ניתק כו' ואיני זורק לשם עולה כצ"ל. ואי קשיא לר"ע נמי כו' (עיין בתוס' ד"ה ור"ע כו' שהקשו ג"כ קושיא זו ושם כתבתי מה שנלפע"ד) : תוספות ד"ה ר"ע אומר כו' וא"ת ולישני ליה דאיצטריך קרא כו'. ונ"ל לתרץ דהכי פריך כיון דקרא דרק בא למיקם עלה בעשה נלמד תרווייהו בין ולד חטאת בין תמורת אשם דכשם דבחטאת הילכתא גמירי לה דתמות בא רק ללמד דקאי עלה בעשה אי לא קרב ה"ה גבי אשם הילכתא ג"כ דאינו קרב בא קרא דרק למיקם עלה בעשה דהלא בתחלה ג"כ פתח בתרווייהו ללמד מרק דקאמר יכול אף ולד חטאת ותמורת אשם כן ת"ל רק וע"ז פריך ל"ל קרא כו' אשם נמי הילכתא כו' וע"ז תירץ למיקם עלה בעשה משמע שפיר דהתירוץ קאי על תרווייהו על חטאת ואשם והשתא לא קשה גם כן קושיא שניה מה שמקשים התוספות וא"ת ומאי קאמר ר"ע לרבי ישמעאל א"צ הא איצטריך שפיר קרא דרבי ישמעאל לעשה דלא משמע מהוא עכ"ל ולדידי שפיר קאמר ר"ע דלמה לך ללמוד מרק הכתוב גבי תמורת עולה ולד שלמים הרי הוא אומר גבי אשם גופיה הוא בהווייתו יהא או לפי גירסת התוספות הוא קרב ואין תמורתו קריבה ג"כ נלמד מיניה למיקם עלה בעשה ה"ה גבי חטאת דמ"ש דכמו דהלכתא גבי אשם דאינו קרב בא קרא למיקם עלה בעשה ה"ה גבי חטאת דמאי שנא ואדרבה ק"ו הוא מה אשם דאינו מתה רק ירעה עד שיסתאב או קרב עולה לפירוש התוספות אתי קרא למיקם עלה בעשה כל שכן חטאת דתמות דקם ליה בעשה אי קרב אותו דהא זה מוכרחים אנו לומר בתוספות גופייהו דס"ל דאם כתיב באשם נלמד מיניה ג"כ חטאת שהרי כתבו בסמוך וז"ל ולדידך דלית לך ההלכה ומצרכת רק לומר דלא קרב אינו צריך רק דשפיר מצי למידרש מהוא באשם גופיה עכ"ל הלא אם כתוב גבי אשם חטאת מנלן אצ"ל דמ"ש וכ"ת א"כ מאי פריך ל"ל קרא הא נמרא כל שבחטאת מתה באשם רועה הלא ר"ע נמי ידע זה וסבר דקרא דאשם הוא קאי לעשה ונלמד מיניה ג"כ חטאת כדפרישית י"ל דבלא"ה צריכים להבין דמה טעם אמר רבי עקיבא א"צ הרי הוא אומר כו' דמאי נ"מ אם נלמד מפסוק זה או מרק דקאמר ר' ישמעאל במאי קמפלגי וצ"ל דר"ע סבר דאם נלמד מפסוק זה דכתיב גבי אשם גופיה נלמד מיניה חטאת מק"ו כדפרישית בסמוך אבל אי נלמד ממיעוטא דרק דלא כתיב גבי אשם גופיה אמרינן דמיעוטא דרק אתי למיקם בעשה אמאי דמסתברא טפי דהיינו חטאת דהילכתא גמירי דתמות אבל לא אשם דהילכתא גמירי דרועה או דקרב עולה והמקשן פריך ל"ל קרא דלא ס"ל הך סברא דמסתברא לאוקמי קרא דרק דוקא אחטאת ולא אאשם אלא ס"ל דמאי שנא דכי היכי דבחטאת גמירי הילכתא דאינו קרב ואתי קרא ללמוד דקאי בעשה אי קרב ה"ה אשם גם כן הלכתא דאינו קרב ג"כ אתי קרא דרק למעוטי ג"כ אשם דקאי עלה בעשה אי קרב אותו ומשני הכי נמי דלסברתך דלא שנא נוכל ללמוד תרוייהו מרק אך דכי אתי קרא לדרב א"כ הואיל דבלא"ה איצטריך קרא דאשם הוא להא מילתא דניתק אין כו' יכולין אנו ללמוד ג"כ מהוא הנזכר דקאי עליה בעשה אי קרב להני חטאת ואשם דלא תימא דקרא דרק אתי למסתברא טפי דהיינו חטאת אבל אי באמת אי לא איצטריך קרא בלא"ה לניתק אין כו' משום האי ללמוד דקאי עלה בעשה לא הוי כתוב קרא בשביל זה לחודיה דהוי נלמד מרק אך הואיל דכתוב קרא דאשם הוא למילתא נלמד ג"כ זה דקאי בעשה ג"כ מהאי קרא דלא תטעה דרק אתי לחטאת לחודא דמיסתברא טפי דשפיר נוכל ללמוד תרוייהו ממנו דהוא נלמד בהווייתו יהא לניתק אין כו' ובגמרא שלנו בדברי ר"ע ג"כ כתיב הוא בהווייתו יהא א"כ עכ"פ אף לגירסא זו דהוא קרב כו' נוכל ללמוד ג"כ הוא בהווייתו יהא לניתק שהרי כס"א כתוב ג"כ ללימוד דר"ע הוא בהווייתו יהא וק"ל : והשתא א"ש דלא פריך בשום דוכתי לעיל לר"ע דאמר א"צ הרי אומר הוא מגלית סברא זו דאשם שניתק לרעיה או קרא דרק למאי אתי דהא נלמד מהוא דגבי אשם ותו אי ר"ע חוזר מדבריו ה"ל לומר אלא כי אתי קרא לדרב או מ"מ לא נזכר בברייתא זו שרבי ישמעאל ור"ע היה מתווכחים זה עם זה וחזר ר"ע מדבריו גם קושיית התוס' מאי קא"ל ר"ע אימו צריך הא ר"ע גופיה לא דריש הוא להאי דרשא אלא לכדרב הונא אמר רב א"כ גם רבי ישמעאל איצטריך האי קרא למילתא דרב הונא אמר רב אבל לפי מה שפרשתי סוגיא זו הכל נכון בס"ד ודו"ק : לעשה דלא משמע מהוא וצ"ל כו' ללמד אעשה אלא אמיעוט שאינו קרב כו' וא"ת ואכתי מאי קא"ל ר"ע א"צ הא ר"ע גופיה לא דריש הוא כו' לכדרב הונא אמר רב ס"ל כו' ומאי קא"ל ר"ע כו' ולדידך דלית לך ההלכה ומצרכת רק לומר דלא קרב כו' גופיה דבשלמא לדידי כו' דלא קרב אשם כו' מקרא דרק איסור הקרבה כו' משפט תמורת אשם מהוא הכתוב באשם כצ"ל לכדרב הונא הס"ד אח"כ ד"ה וכי אתא קרא לאשם שניתק כו' אשם שנאבד ונתכפר כו' כשר לעולה מדאיצטריך כו' עולה וקאמר רב הונא כצ"ל : ד"ה ניתק כו' והויית אשם פסול פי' מהוא משמע מדלא קאי להכי כצ"ל. (ור"ל מהוא משמע דפסול הוא דהוא משמע בהווייתו יהא ועדיין אשם הוא ולא קאי לאקרובי לאשם הילכך פסול הוא ואתי הוא לאשמועינן דבעי ניתק לרעיה והוי נעקר שם אשם מיניה ועיין ברש"י תמורה דף י"ח ובתוס' מנחות ד"ה אשם) : להאי גירסא דלמה לי קרא דהוא הילכתא הוא כו' דבפ"ק דשבועות קאמר גזירה לאחר כפרה אטו לפני כפרה ובפסחים פרק אלו דברים קאמר א"ה כי לא כו' ופר"ת דהילכתא נשנית כו' דבעי רעיה משום גזירה כו' ובפסחים בסוף פרק כו' בעי עקירה ותני כו' דגרסינן מ"מ לדידיה ה"פ כו' הויית אשם עד שיעקרנו כו' נמי כשר לעולה ולמ"ד התם כו' עקירה הואיל והוה שם אשם עליו דאי משום הילכתא דנשנית דקרב עולה כו' ומשני דאמר קרא הוא כו' בהויתו יהא שיהא לאחר כפרה עומד לעולה אף לפני עקירה כמו שעתיד להיות כשיסתאב היינו עולה יהיה בלא שום עקירה כצ"ל : ד"ה אמר מר כו' והעשיר רצה בכולן כו' מביתו הג"ה וצ"ל כו' מדמי חטאת ואין מביא מדמי עולתו כו' מיירי דאמר לקרבנות צרעתו כצ"ל : כתב הרמב"ם פ"ד מהלכות פסולי המוקדשין דין ט"ז כל אשם שניתק לרעיה אם הקריבו עולה כשר ולמה לא יקרב בעצמו עולה לכתחלה גזירה לאחר כפרה אטו קודם כפרה ע"כ וכ' בכ"מ שהוא מפסחים פ' א"ד דף ע"ג דמסיק אלא אימא שחטו לשם עולה כשר והקשה בלח"מ דתירוץ זה לא קאי בגמ' לפי המסקנא דהא הקשו שם ולרבי חייא בר גמדא כו' ותירצו אלא אמר רב הונא כו' ודחו התירוץ הראשון וא"ל דסובר רבינו ז"ל דמ"ש ולרבי חייא בר גמדא כו' ר"ל דלדידי' דאית ליה דלא בעי עקירה תקשי ברייתא דלעיל דס"ל דבעי עקירה ולדידיה תירץ רב הונא תירוץ אחר אבל רב אית ליה דבעינן עקירה אי אפשר לומר כן חדא דגמרא קאמר אלא כו' דמשמע דהדר לגמרי ממאי דקאמר מעיקרא ועוד דהקשו בתר הכי מידי הוא טעמא אלא לרב כו' משמע דתירוץ זה תירצו ג"כ בעד רב כי היכי דלא ליפלוג אר' חייא בר גמדא ועוד קשה דמדנתן טעם גזירה אחר כפרה אטו לפני כפרה משמע דאית ליה דלא בעי עקירה דהא בגמרא לא אמרו טעם זה אלא למאי דאמרינן דלא בעי עקירה דקשה לן אפילו לכתחלה נמי וכמו שכתבו התוספות במנחות כפי גירסת רבינו שמואל דגריס אי הכי אפילו לכתחלה נמי כיון דלא בעי עקירה ע"ש עכ"ד ולפע"ד לק"מ כלל חדא דל"ל משכוני' נפשיה דהרמב"ם אתוס' מנחות לפי גירסת ר"ש דוקא וגמרא דפסחים ולא הזכיר כלל מש"ס דילן במסכת נזיר לפי פרש"י ותו' ונוסחא דילן בגמ' לק"מ כלל וכ"ה הנוסחא במנחות דף ד' בגמרא כפי מה שיתרצו בגמרא פסחים אלא אימא שחטו לשם עולה כשר וז"ל במסכת מנחות ובמכילתין דנזיר אמר ר"ה אמר רב אשם שניתק לרעיה ושחטו לשם עולה כשר טעמא דניתק הא לא ניתק לא דאמר קרא הוא בהווייתו יהא וכתבו התוספות קשה דבפסחים ובשבועות כתבו דניתק דוקא משום גזירה לאחר כפרה כו' והכא מפיק ליה מקרא ופר"ת דהילכתא גמירי באשם קרב עולה אפילו בלא ניתוק והא דקאמר הגמרא באשם רועה משום דגזרו רבנן דבעי רעיה משום גזירה דלאחר כפרה אטו לפני כפרה ובפסחים איכא למ"ד דבעי עקירה ותני במילתא דרב הונא שחטו לשם עולה כשר (דהתוספות לא היה להם הגירסא בנזיר בגמרא ושחטו לשם עולה כמו שהוא בש"ס דילן אבל ברש"י היה להם הגירסא כמו בש"ס דילן) דגרסינן מ"מ ולדידיה הכי פירושו מ"מ בעי עקירה שצריך שישחטנו לשם עולה בפירוש והלא סוף סוף דמיו עומד לעולה כשיסתאב אמר קרא הוא בהווייתו יהא הויית אשם עד שיעקרנו בפירוש לשם עולה דאי מהילכתא ה"א בלא עקירה נמי כשר לעולה עכ"ל וכ"כ התוספות בתמורה אחר שהביאו ג"כ דהלמ"מ גמירי באשם דקרב עולה וללשון דאמר באלו דברים ושחטו לשם עולה כשר פירוש משמע אבל סתמא לא יהא כשר דבעי עקירה מ"מ דאמר קרא הוא בהווייתו יהא פירוש בהוייתן שהיה עתה יהא [עד] דיעקרנו ומיהו אצטריך הלכה למ"מ דאל"ה ה"א שלא יהא כשר לעולה אפילו ע"י עקירה עכ"ל ובזבחים תירצו התוספות דה"פ הוא בהווייתו יהא קודם כפרה הילכך לאחר כפרה נמי בעי ניתוק גזירה אטו לפני כפרה עכ"ל וכן תירצו התוספות במנחות לחד תירוצא וכן תירץ ר"י בפסחים והשתא א"ש דברי הרמב"ם דהלמ"מ באשם קרב עולה בלא שום ניתוק אלא דרבנן אמרו רועה משום גזירה אטו לפני כפרה זהו ממש דברי הרמב"ם וכל אשם שניתק לרעיה אם הקריבו עולה כשר ולמה לא יקרב בעצמו לכתחלה פירוש הואיל דהלמ"מ באשם קרב עולה בלי שום רעיה גם לא יפלו דמיו לנדבה רק דרבנן תקנו רעיה עד שיסתאב כו' דאל"כ למה אם הקריבו עולה כשר הא הלכה למ"מ הוא דדוקא ירעה עד שיסתאב ויביא בדמיו עולה וצ"ל דהלמ"מ רק קרב עולה אפילו הוא עצמו גופה של בהמה רק דרבנן תקנו למה באמת תקנו כן למה לא יקרב בעצמו (תקנו) ר"ל גופו של בהמה יביא בעצמו עולה לכתחלה אמאי יפלו לקיץ המזבח ומשני דרבנן תקנו משום גזירה לפני כפרה ותו אפילו לפי שיטתו שכתב דהרמב"ם גורס א"ה אפילו לכתחלה נמי כמ"ש התוספות במנחות לפי גירסת רבינו שמואל ג"כ לק"מ ובמחילת כבודו לא ירד לעומקו של התוספות בזה שהרי התוספות בפסחים כתבו (וזהו כוונת התוספות במנחות לפירוש רבינו שמואל ג"כ) אי אמרת בשלמא בעי עקירה א"ש דבעי' ניתוק דע"י ניתוק יזכור לעוקרו אבל השתא דלא בעינן עקירה קודם ניתוק נמי ליכשר ומשני דקודם ניתוק גזרינן אחר כפרה אטו לפני כפרה ואחר ניתוק נמי דיעבד כשר אבל לכתחלה מיהו גזרינן אטו לפני כפרה ומנא תימרא דתנן אשם כו' בדמיו אין אבל הוא גופיה לא דהא כ"ע מודו לאחר עקירה וניתוק היה יכול לשחטו לכתחלה דליכא למיגזר אטו קודם עקירה הואיל ואיכא היכירא דניתוק אי לאו משום דגזרינן לאחר כפרה וניתוק אטו קודם כפרה עכ"ד הרי דכתבו התוספות בהדיא כמ"ש הרמב"ם דאפילו לאחר עקירה וניתוק אין שוחטין לכתחלה לשם עולה משום גזירה לאחר כפרה אטו לפני כפרה ווה דייק הגמרא במנא תימרא דתנן אשם כו' וזה כוונת התוספות במ"ש דהא כ"ע מודו לאחר עקירה כו' דמאי בעו בזה הלא שפיר מוכח משם דגזרינן אטו קודם כפרה אלא הוצרכו לזה משום דמשני בגמרא דגזרינן אטו קודם כפרה ע"ז קשה א"כ דבעי ניתוק משום דלא אתי למטעי אטו קודם כפרה א"כ כשניתק יהיה כשר אפי' לכתחלה לשחטו סתם שהרי יש כאן היכר בניתק דלא אתי למטעי אטו קודם כפרה אלא הטעם דבעי ניתוק משום עקירה א"כ הדרי קושיא לדוכתיה אי לא בעי עקירה ל"ל ניתוק ע"ז דייק התרצן מכח מנא תימרא דמשום גזירה זו לאחר כפרה אטו קודם כפרה אפי' לאחר עקירה וניתוק לא מהני לכתחלה והטעם דבעי ניתוק אינו משום עקירה שהרי רבי יהושע אמר ירעה עד שיסתאב וימכר ויביא בדמיו עולה אם הוא עצמו מביא בדמיו עולה יוכל ליקח אותה בהמה גופה לעולה שיעקר שם אשם ממנו שהרי כבר ניתק לרעיה ויזכור לעוקרו מכח הניתוק (בשלמא אי אמרינן יפול דמיו לנדבה לא קשה אמאי לא יקחו הבהמה גופא לקיץ המזבח חדא דשמא לא יצטרכו לקיץ המזבח עד זמן רב לכך מביא בדמיו או זולת זה טעמא אחרינא דאתי למיחלף בהוא עצמו יקח ג"כ לעולה הבהמה גופיה לכך מביאים בדמיו עולה ולא חיישינן שהוא עצמו ימכור ויביא בדמיו עולה) אלא ע"כ אין הטעם משום עקירה דאפילו לאחר עקירה וניתוק אסור לכתחלה להביא הבהמה עצמו משום גזירה אטו קודם כפרה וזהו כוונת רבינו שמואל ג"כ וז"ל ור"ש לא גריס התם כי לא ניתק נמי אלא הכי גרים אי הכי לכתחלה נמי פירוש יכול לשחטו סתם כיון דלא בעי עקירה דבשלמא דאי הוה אמר ושחטו לשם עולה דבעי עקירה הוי ניחא דנקט דיעבד אפילו לאחר ניתוק גזירה שמא ישכח לעוקרו ומשני כי לא בעי עקירה נמי אסור לכתחלה כמו לפני כפרה עכ"ל ר"ל דגזרינן אחר כפרה כמו לפני כפרה ותדע מדתנן אשם וכו' וכמו שכתבו התוספות בפסחים כוונת התרצן דמשני דע"כ דאפילו לאחר עקירה וניתוק אסור לכתחלה ומ"מ אצ"ל משום גזירה אטו לפני כפרה אפילו לאחר עקירה וניתוק אסור לכתחלה וכמ"ש לעיל וזהו ממש דברי הרמב"ם וק"ל ותו אפילו לדידי' דמשכוניה נפשיה דהרמב"ם על גמרא פסחים דתירוץ זה אימא שחטו לשם עולה כשר זה לא קאי לפי המסקנא מ"מ לא הלך בזה באורח מישור שהרי בכמה דוכתי דגמרא כשמקשה על רב מברייתא תי' רב תנא ופליג ואיך יקשה על רב מרבי חייא בר גמדא אלא ע"כ הכי פריך ורבי חייא בר גמדא איך אתה מתרץ דברי רב שהרי מדברי רב יכולים למיפרך כמו ממתני' ואין אתה רשאי לומר הפך מדברי רב שהוא תנא ואפי' הוא אמורא וכמו שכתב רש"י בביצה דף ט' בד"ה והאמר כו' ואע"ג דרב אמורא הוא מקשה מיניה מפני שרבן של כל בני הגולה היה בדורו חוץ משמואל עכ"ל א"כ כל הקושיות והתירוצים צריך לתרץ על רבי חייא איך הוא מבין דברי רב אבל כ"ע אטו בקירא אדבקו' ברבי חייא בר גמדא וס"ל תי' זה אימא לשם עולה כשר וכמו שמוכח הגירסא ג"כ בשאר דוכתי וזהו ג"כ גירסת הרמב"ם ולק"מ. ובר מכל דין הלא עיקר יסודו מה שמקשה על הרמב"ם בקושי' שני' דמדנתן טעם גזירה אחר כפרה אטו קודם כפרה משמע דאית ליה דלא בעי עקירה והרמב"ם פסק דבעי עקירה הלא התוס' בפסחים דף הנ"ל הקשו ע"ז וז"ל ומה שפי' ר"י דאי אמרינן דבעי עקירה א"ש דגזרו בשלא ניתק דילמא אתי לשחוט בלא עקירה קשה א"כ פסח בשאר ימות השנה דבעי עקירה אמאי לא מצריך רעיה ע"כ הרי הקשו תוס' על פי' זה וצ"ל פי' אחר על אי הכי זו א"כ בנפול היסוד נופל הבנין והרמב"ם ג"כ לא למד פי' זה ע"כ שפיר פסק דבעי עקירה אע"פ שכ' גזירה אטו קודם כפרה וק"ל :

דף כו ע"א רש"י ד"ה שהפרישו כו' חטאת בהמה יביא כצ"ל : ד"ה מת והיה לו מעות כצ"ל : ד"ה תנא כו' נזיר טמא מביא כצ"ל : ד"ה ולאפוקי כו' הרי עלי עולה לנדבה כצ"ל : ד"ה רצה כו' נזיר ודמי ליה כצ"ל : ד"ה ע"א כו' עולת העוף הס"ד : ד"ה מת כלומר מתה והיו הד"א : ד"ה אמר כו' בשפתיו כלום הס"ד : ד"ה הרי הן כו' בדמי חציין עולה ובדמי חציין שלמים כצ"ל : תוס' ד"ה מת בהן הס"ד אח"כ ד"ה תנא נזיר ב' קרבנות הס"ד אח"כ ד"ה ולאפוקי כו' כלומר רבי יוחנן דקאמר כו' ועולה לא על דבר אחד כו' ואמר כשהפריש אלו כו' כל מה שיש במעות אלו כו' להביא חטאת בהן יביא עולה כו' להביא מכולן אי חטאת או כו' הילכך מפריש היה לשניהם כו' ויולדת ומצורע בני חד בקתא כצ"ל. (בקתא ר"ל בני חד רפת הן ופירוש בקתא בית צר ועי' בכתובות דף ק"נ ועוד בכמה דוכתי וא"צ להביאם) מעות לשתים אין יכול כו' : ד"ה מת כו' העולה נדורה לא גמירי כצ"ל : ד"ה הא דאמר מפורשים לא ששנינו כו' אלא אפי' אחר שהפריש בציבור אמר אלו יהא כצ"ל : ד"ה הג"ה יש לתת טעם (ושייך לקמן בד"ה הג"ה אחר תיבות לקרבנות נזירתו) קרבנות אבל לחובתי משמע חטאת יותר משאר קרבנות שהחטאת באה לך לעולם חובה כצ"ל (ובדפ"ם דמיין רצו לתקן וקלקלו ודו"ק) : ד"ה הג"ה איכא דאמרי כו' דלמקצת נזירתו משמע ואם מת בא הלכה כו' לחובתי מ"ה מסיים דילכו כו' בשלמא לפירוש ראשון ניחא אלא לפירוש השני מאי מפקא כו'. (דלא כדפד"מ) בתוספ קיימי אלא ודאי כצ"ל : ד"ה אמר רבא כו' מבניהם ה"ל כמו כו' והלכה לא נשנית כו' לר"ש בן לקיש דדריש כו' כדאמר בתמורה פ' כו' פ' טבול יום זה מדרש כו' ממותר אשם ומותר חטאת כצ"ל והד"א :

ע"ב

ע"ב גמ' והשאר לשאר נדרתי ס' והשאר יפלו לנדבה כו' מעות ולא עופות וכי תימא ה"נ אלא הא כצ"ל : רש"י ד"ה דמי עולה כו' אבל כי לא מת מועלין בדמים שהרי ראויה להקרבה (ר"ל ה"ה הכא אע"ג דמת הוי כלא מת שהרי ראוים להקרבה דיפול לנדבה) : ד"ה ולא במקצתן שמא שלמים הן (כ"ה בס"א) והס"ד : ד"ה ס"פ דרבנן דר"ג בר יצחק כצ"ל : ד"ה וכי תימא כו' שאם נאכל אחד מהם (ר"ל גבי סתומה דינא הכי וע"ל דף י"ב) : תוס' ד"ה תניא כו' מיירי במת ובתוספתא גרסינן בהדיא ומת כצ"ל והס"ד אח"כ ד"ה והשאר כו' דכיון דאמר והשאר לשאר נזירות הוי כאילו אמר לקרבנות נזירות דאינו יכול להביא במעות א' מהן או עולה או שלמים כדפרשי' (ר"ל ע"א בד"ה ולאפוקי מהאי תנא) מביא שתי בהמות כצ"ל והד"א מעורבין בהן הס"ד : ד"ה והשאר יפלו לנדבה כו' ור"ש בן לקיש כדאית ליה מקרא כצ"ל והס"ד אח"כ ד"ה ומועלין כו' והקשה הר"מ דלמה לא ימעלו כו' למזבח משתמש לה כצ"ל : ד"ה אבל בחטה כו' כדיניה וקמ"ל ר"ה כו' דמייתי בסמוך ר"ש כו' שבמפורשים דלעיל (ע"א בד"ה מפורשין כו'). הגוף דאינה נפדית כו' תמימים דהכא ונקיבה דתמורה כו' לפרש בתערובות דלמה יפרש כו' הקרבנות עצמן הצריכים כו' ליכא למימר הכי כצ"ל והס"ד אח"כ ד"ה אבל כו' קרות לבנין האי כו' סתומין אלא דין מפורשין כצ"ל :
ד"ה אלא מעתה מעות כו' פירקין וה"פ מעות כצ"ל והד"א :

דף כז ע"א תוס' ד"ה וכ"ת ה"נ והאמר ר"ח כו' הני עופות חזי להקרבה כו' עולה מ"מ מהני פי' כו' היכא דלא פירשו ובירורו כו' ואמאי שמא דעתם כו' של קורות ומאי פריך ועוד קשה היאך יועיל פירוש הבעלים בתערובות כו' לפרש בתערובות בימי השהי' דהיינו בימים כו' ואפי' כשמזכיר בפירוש כו' קורות לא וכן פרים כו' ולא נסכא וכו' נמי טעמא משום שהיה כו' מעות גמירי שיהא נופלין כו' למעות לגמרי דמה מעות לאלתר והך הויא לדמי כו' כדפי' בפירוש ראשון כו' לעולה ולא איירי כו' הלשון שפיר דמסיק כו' המזבח אבל אם העופות כצ"ל והד"א : ד"ה ואמאי הא אמרת בהמה לאו כו' דפרים והנהו כו' הוה לן דמחשבינהו לגמרי כו' אכתי דילמא רשב"ג כצ"ל : ע"ב גמ' רב המנונא ומי אמרינן בהמה כו' ת"ש כיצד אמרו כו' (עי' בפירש"י ותוס' כאן ולקמן דף ל' ע"א וע"ב חילופי נסחאות במתני' זו שהביא הש"ס ע"כ לא הגהתי בה כלום אע"פ שנראה דחסרון הניכר יש כאן) : רש"י ד"ה ה"נ כו' ומת כו' הריני נזיר כו' מגלח והוא מדלג בה כו' משום דבעי פרוכי מינה כצ"ל והד"א : ד"ה על התמורה כו' קרבנו הס"ד אח"כ ד"ה שהרי כו' בהמה הס"ד אח"כ בד"ו רפ"ב הוא ד"ה ת"ל ושייך לקמן דף כ"ח לשכנו שם תדרשהו : תוס' בא"ד *) דלמיתה אזלה (ר"ל בהמת חטאת). דרב חסדא בדותא וליתא ובכמה דוכתי מייתי לכדרב חסדא כו' כגון פרים דלא כו' יפלו לנדבה ה"ה דודאי סתומין היו יפלו לנדבה כו'. (ר"ל ה"ה עופות הללו (אפשר חסר תיבת עופות) דודאי סתומין היו שיפלו לנדבה דהיינו אם מת קודם הקרבה גבי נזיר טמא עיין בתוס' לעיל בד"ה וכי תימא) : וה"ה דרב הונא דאמר בעופות דהוי כסתומין לפי שאינו מוכיח מגוף התורים כו'. (ר"ל דרב שימי משני לרב פפא דר"פ הקשה לו ולטעמיך דאתה רוצה לומר דבהמה הוי כסתומה כמו עופות מהא דתנן שלש בהמות כו' והשיב לו רב שימי דלא דמי להא דתנן שלש בהמות דהוי כמפורשים לגמרי דמוכיח מגוף הבהמה היה חטאת כו' אבל גבי עופות שאינו מוכיח מגוף התורים וה"ה דרב הונא גופיה ס"ל בעופות דהוי כסתומין לפי שאינו מוכיח מגוף התורים וכן כשהפריש ג' פרים ג"כ אין מוכיח מגוף הפרים א"כ שפיר אני מקשה למה א"ר הונא מעות ולא בהמה ולא נסכא כו' הא ג"כ אינו מוכיח מהם איזה מהם דמי חטאת או דמי עולה) : איל מפורש בפסוקים להדיא כו' (היינו בפ' נשא בפרשת נזיר) (ובדפד"מ כתבו בריש הדף בתחלת המסכתא ויקרא ט' וטעות הוא דכתב שם ג"כ ואיל לעולה ותו הלא מיירי מאיל שהנזיר מביא) : ולא נאמר אי שלשה פרים הוי כסתומין וה"נ הוי כסתומין כך סבר המקשה כצ"ל והס"ד אח"כ ד"ה מתיב (ר"ל רב שימי דאקשה לר"פ דר"פ סבר הואיל דרב שימי סבר שלשה פרים הוי כסתומים הא דתנן שלש בהמות כו' ג"כ הוי כסתומים דליתא דג' פרים סובר דהוי כסתומים הואיל דאינו מוכיח מגוף הפרים כו' אבל הא דתנן ג' בהמות מוכח מגוף הבהמות) : ד"ה מתיב רב הונא מי אמר כו' מגלח על נזירות כו' על מעות אבי זהו שמגלח כו' כצ"ל : ד"ה היתה לו בהמה מופרשת חטאת תמות כצ"ל : ד"ה לא ניתן כו' בסתומין הס"ד : ד"ה לא תמימים כו' משכחת מפורשות אלא בבהמה כצ"ל : ד"ה מאי איריא כו' דקתני מעות סתומין כו' בסתומין ומפורשים מיירי כו' כסתומין במקום מעות

[illegible]

דף כח ע"א גמ' בבהמות שהפריש לעצמו אפילו על הקלה או מן החמורה על החמורה מן הקלה

[illegible]

על דברי התוס' הנ"ל) שדרש כבר הס"ד אח"כ ד"ה הא ד"ה שהרי מעל ויוצאין מקדושתן כו' אע"ג שדרשנו כבר על חטאתו כצ"ל. (ור"ל אי לא הוי רצה למילף מזיד דכיפר אלא הוי רצה למילף הכל על שוגג כמו שמשמע מפרש"י לא הוי צריך קרא אחרינא רק הוי יליף זה גם כן מקרא דלעיל אך הואיל דיליף מזיד וקרא קאי אשוגג לכך צריך עוד קרא יתירא למילף אמזיד : ד"ה קתני כו' דהא דקתני לעיל דאינו מגלח על בהמת אביו היינו במפורשין כצ"ל : ד"ה נזרק עליה כו' שצריך לגלח ומאים עליה אשה מתגלחת כו' מפרש בגמרא אבל אי לא נזרק הדם דביין אסורים מקרי שפיר כצ"ל : ד"ה בד"א כו' ותאסר ביין ויש כאן כו' וקשת לישנא דאי אפשי דהל"ל כו' אחת מן הבהמות אינו יכול להפר מפני הפסד קדשים כו' אחרת מודה שיכול לומר לה אי אפשי בעינוי גדול א"נ משום דר' מאיר כצ"ל (ומ"ש בינתיים שייך לסוף הדיבור) אי אפשי הס"ד ואח"כ ד"ה האמר תגלחת כו' אסירה ואית לה ניוול כצ"ל והד"א : ד"ה משום כו' כשרים דסתמא שלא לשמן כצ"ל:

ע"ב תוספות ד"ה כבשי כו' עצמו וקאי ארישא כו' באכילה ואי לית ליה כו' הערב דכל כמה דלא מיקטרי אימורין בשר כו' ובין בזריקה ובין בשחיטה עומד כו' שלא לשמן וצ"ע דלהך כו' לשמן שמא כיון כו' שלא לשמן כו' וא"כ הא דקאמר יזרוק כצ"ל. (ומ"ש בינתיים מן דאי דשחט עד ואם כן יש למחוק) כבשים מיקבעה בשחיטת זבח כו' לזרוק דמן הס"ד אח"כ ד"ה אלא הב"ע כו' נדבה הס"ד אח"כ ד"ה דתנן כו' דאינו מיפר דמותר כו' ראיה לכך דה"א דוקא על השלמים הוא דתנן במתניתין נזרק אחד מן הדמים דדוקא גילח על השלמים יצא כו' וקאמר דבגלח על אחד משלשתן יצא ובפרק איזהו מקומן מפרש לה דמקיש חטאת ועולה לשלמים כצ"ל. (והוא בדף נ"ה ע"ש) : ד"ה גילח כו' ובתוספתא קתני בהדי הני או שהביא שתי שערות והא לא קתני במתני' כו'. (עיין בתי"ט פ"ג דסוטה משנה ח' דמדקדק שם בלשון הברטנורה אי נזירות שהזירו האב בטל כשהביא ב' שערות ולא הביא דברי התוספתא שכתב להדיא דבטל גם לקמן דף ל' בתוס' מבואר ג"כ דבטל) מבטלין אחר שמיעה ואפ"ה ניחא דלא תנא דבפלוגתא לא קמיירי (קשה הא מבואר לקמן דף ל' בתוס' בד"ה הניחא כו' שכתבו דעונת נדרים אינה סותרת דנהי דהאב אינו יכול להדירו מכאן ואילך מ"מ לא פקע משום עונת נדרים אי הדירו האב קודם משא"כ בב' שערות אפי' הדירו האב קודם כשהגיע ב' שערות בטל נזירות אביו וכהא ליכא פלוגתא דר' ורבי יוסי דע"כ לא פליגי אלא עד מתי מדירו בשלמא אי אמרי' לר' יוסי ג"כ אי הגיע לעונת נדרים בטל נזירות דאב שפיר י"ל פלוגתא בזה לר' יוסי בטל תיכף משהגיע לעונת נדרים ור' סבר דלא בטל אלא משהביא ב' שערות משא"כ לתוס' דלקמן קשה וצ"ע) אלא מידי דביד כצ"ל : ד"ה אשה לא כו' בנזיר הס"ד : ד"ה הלכה כו' בנזיר הס"ד : ד"ה בנו כו' (מכאן ואילך שייך לדף כ"ט) הלכה היא הס"ד : ד"ה בנו דשייך כו' והאמר ר' יוסי אף לחנכו כו' עוד אומר ר"י דחינוך כו' בתו לא והתם אמרינן כצ"ל : ד"ה קסבר כל חינוך דלא חשיבי אינשי כגון חינוך דלנזירות. ר"ל דלא חשיבי ביני אינשי לחנך בניהם בזה הואיל דבזיון הוא) כו' ולא ניחא להו לבזותן הילכך כצ"ל הוא לו הס"ד אחר כך ד"ה משום הכי מגלח ועביד הקפה כו' דהלכה הוא הס"ד :

דף כט ע"א גמ' איש חייב לחנך בנו במצוה ואין האשה חייבת לחנך את בנה כו' בנו חייב לחנכו בתו אין חייב לחנכה. מכאן כתב במ"א סימן שמ"ג סק"א על דברי הש"ע קטן אוכל נבילות אביו מצוה לגעור בו ולהפרישו וז"ל אביו מצוה אבל אמו אינה מצוה וכ"ה בנזיר דף כ"ט ובתה"ד סימן צ"ד ומעשה דהילני במוכה דף ב' שהושיבה בניה בסוכה היא החמירה על עצמה תשובת מהר"ם ד' קראקא סימן ר' עיין סימן תרפ"ז ומשמע בנזיר דאין מחוייב לחנך בתו ואפשר דכל המצות דמי ליום הכפורים וצריך לחנכם וכ"ה בילקוט אמור דף קע"ח ע"ב עכ"ל וקשה דאדרבה מגמרא זו משמע איפכא דהא זה קאי שם אליבא דר"ל ואנן קי"ל כר' יוחנן לגבי ר"ל לבר מהני תלת כדאיתא בכמה דוכתי בש"ס ואין לומר דר"י לא פליג בהא אר"ל אלא דפליג ואמר דאף הלכה למשה מסיני הוא זה אינו שהרי שם בגמרא אמר איש אין אבל אשה לא מאי טעמא ר"א הלכה הוא בנזיר וריש לקיש אמר כדי לחנכו במצות אי הכי אפילו אשה נמי קסבר איש חייב לחנך בנו במצוה ואין אשה חייבת לחנך את בנה עכ"ל מדקאמר אי הכי אפי' אשה נמי משמע דהסברא היצונה היא בפשיטות דאיש ואשה שוים ועלה הוצרך לתרץ קסבר ר"ל איש חייב כו' מדקאמר קסבר ר"ל מ"מ לא מתרץ פתמא איש חייב לחנך בנו ולא אשה וכמו שמתרץ בסמוך דפריך אלא לר"ל אפי' נדרים נמי לא מבעי' קאמר א"נ שם גם ר' יוחנן סבר כן דוהו סברא מעלי' דל"מ קאמר לכך לא שייך לומר קסבר משא"כ כאן ר' יוחנן לא סבר בהא כר"ל לכך אמר קסבר ר"ל גתו דהא לקמן בגמרא שם אמר עוד כמה פעמים קסבר כו' קסבר ר"ל הקפת כל הראש דרבנן קסבר חולין בעזרה דרבנן קסבר אין שחיטה לעוף מן התורה ודוחק לומר דבכולהו גם ר' יוחנן סבר כן דהא בעלמא מצינו פלוגתא בכל דברים הללו שוב מצאתי כן בהרא"ש פ' נ"ה ת"ל וכן ר' יוחנן ס"ל חולין שנשחטו בעזרה דאורייתא בנזיר גבי האיש מדיר בנו בנזיר עכ"ל והיאך מצינו כאן דר' יוחנן סבר כן ע"כ צ"ל דהוכחתו מדקאמר קסבר חולין בעזרה לאו דאור ייתא על ר"ל מוכח דר' יוחנן סבר דאורייתא א"כ ה"ה גבי חינוך מדקאמר קסבר ר"ל אב חייב לחנך בנו ולא אמו ה"ה קסבר בנו חייב לחנכו ולא בתו משמע דר' יוחנן לא סבר כן והלכה כר' יוחנן לגבי ר"ל : ובהכי מיושב מה שקשה על התו' למה הקשו כאן גבי נזיר קושיא זו מקטן אוכל נבילות הלא איתא בכמה דוכתי דמחויב לחנך הקטן כדאיתא בסוף לולב הגזל קטן היודע לנענע כו' קטן היודע לשמור תפילין כו' וכן בשאר דוכתי אלא בעלמא לא היה יכול להקשות דהייתי אומר דוקא אביו מחוייב לחנכו ואיהו נמי מחוייב להפרישו מק"ו ואפי' אמו אינה מחוייבת לחנכו וכ"ש אחר וכן תירץ בתשובות מהר"ם חנ"ל וכן תי' ר"י כמ"ש התוס' אח"כ אבל הכא גבי נזיר אמר קסבר ר"ל אב חייב לחנכו אבל אמו לא משמע אבל רבי יוחנן סבר אף אמו חייבת לחנכו ע"כ הקשו תוס' שפיר מאי שנא מקטן אוכל נבילות דהא קי"ל הלכה כר' יוחנן שוב כתבו התוס' ועוד אומר ר"י דחינוך לא שייך אלא באב והוא התי' ראשון שכתבתי ותי' זה קאי לר"ל דלר"ל לא צריכים לתירוץ דלעיל דר"ל באמת ס"ל אב אין אמו לא לא קשה כלל קושיא זו מקטן אוכל נבילות לכך כתבו בזה הלשון עוד אר"י ולא כתבו כמו בעלמא אי נמי י"ל אלא ודאי דהאי תירוצא לא קאי אלא לר"ל אבל לרבי יוחנן לא כדלעיל לכך כתבו עוד אומר ר"י דלעולם אי כתבו אי נמי משמע דתירוץ השני הוא יותר טוב ובאמת אינו כן דתי' שני לא קאי לר' יוחנן והשתא א"ש ג"כ מה דהקשו התוס' כאן והכא אמרינן בתו לא והתם אמרינן אחד תינוק וא' תינוקות מחנכין אמאי לא הקשו קושיא זו תיכף לעיל על הגמרא או אחר תירוץ ראשון כמו שהקשו כאן אחר תירוץ שני אלא ודאי כאן אמר לר"ל תירוץ זו מקשה שפיר דהתם כתב דמחנכין גם הבת אבל לעיל קאי הכל אליבא דרבי יוחנן לא קשה מידי דרבי יוחנן באמת סבר אף בתו מחנכין : והשתא מהוקרק ג"כ התימה וי"ל שרגילין לתרץ ולפי דברינו דלעיל א"ש וק"ל תימה הא דאמר בעלמא קטן אוכל נבילות כו' וכ"ת אמאי לא מקשינן בל"ז בש"ס בשאר דוכתי גבי חינוך ע"ז אמר בל"ז גבי שאר חינוך וי"ל דחינוך לא שייך אלא להזהירו לעשות ולקיים מצוה אבל להזהר מלעבור אין זה חינוך אבל גבי נזיר התימה במקומה עומדת שהרי גבי נזיר החינוך הוא ג"כ להזהר מלעבור על כמה לאוין שצריך ליזהר מלטמא למתים גם צריך ליזהר שלא יעבור תער על ראשו גם צריך ליזהר שלא לשתות יין שכר גם מחרצנים ועד זג לא יאכל ואינו מצות עשה להיות נזיר כמו ועניתם את נפשותיכם ביום הכפורים שמצות עשה הוא לענות נפשו ביוה"כ ועוד אר"י דחינוך לא שייך אלא באב אבל אמו לא וכ"ש אחר א"כ לפי זה ג"כ לא קשה בשאר דוכתי בש"ס בכ"מ שמוזכר חינוך מקטן אוכל נבילות כמ"ש לעיל אבל הכא גבי נזיר אמר קסבר ר"ל אב חייב לחנך בנו כו' משמע הא ר' יוחנן סבר בין אב בין אם מחוייבת לחנך וקי"ל כר' יוחנן לגבי ר"ל שפיר כאן התימה במקומה עומדת וק"ל : ותו עי' בחגיגה דף ב' בדרש"י משמע להדיא דאמו שוה לאביו בזה וז"ל בד"ה איזה קטן כו' אבל מכאן ואילך אע"פ שאינו חייב מן התורה הטילו חכמים על אביו ועל אמו לחנכן במצות עכ"ל : ועוד ראיה מהא דאיתא בערובין דף פ"ב קטן בן שש יוצא בעירוב אמו וכתבו התוספות אע"ג דאין מערבין אלא לדבר מצוה מ"מ יוצא קטן בעירוב אמו דבקטן נמי מצוה לחנכו הרי אמר דמותר לצאת בעירוב אמו משום דמצוה לחנכו וכ"ת אע"ג דאין חיוב באמו לחנכו מ"מ מצוה איכא א"כ יהא אסור לצאת בעירוב אמו דהרי הכא אמרינן אין האשה מדרת את בנה בנזיר משום דאין מצוה לחנכו נימא אעפ"כ מצוה קעבדה אצ"ל אם אינה מחוייבת לחנך את בנה אינה יכולה להדיר את בנה א"כ ה"ה אם אינה מחוייבת לחנך את בנה ג"כ לא תוכל לערב בעד בנה אלא צריך לערב בפ"ע דהיינו שצריכה לזכות לו בעירוב אלא ודאי דאמו ג"כ חייבת לחנך את בנה וכר' יוחנן ומ"ש התוס' נמי איכא מצוה לחנכו לאו דוקא אלא ה"ה אפילו חיוב איכא או דאין נ"מ בזה אפי' איכא מצוה לחנכו ג"כ הדין שוה דמדרת את בנה וגם יוצא בעירוב אמו ודו"ק : שוב ראיתי בתה"ד סי' צ"ד שכתב על דברי התוס' ר"י דמחלקים דדוקא האב צריך לחנכו וז"ל שינויא דר"י נראה קצת דוחק מההיא דהילני המלכה דלכאורה מוכח התם דלאו למצוה בעלמא היתה מחנכתן וגם משמע דלא הוה להן אב. ותו דבריש כיצד משתתפין מקשין התוס' כו' עד והספר מוקי לה התם בענין דליכא לאבוה במתא אלמא איתא לחנוך אפי' שלא באב עכ"ד ושמחתי שכוונתי לדעת הגדול בראייתו מתוס' ערובין הנ"ל ומסיק בתה"ד שם ולכך אין להקל בקטן שאין לו אב ואין צריך לאמו ויש לחנכו במצות סוכה לאכול ולישן בה מכח תירוצו של הר"ר אליעזר דדוקא במצות עשה חייבים לחנכו ובמצות ל"ת לא ולהכי אין ב"ד מצויין להפרישו וה"ה האב ולפי תירוץ זה אין לפטור קטנים שאין להם אב ממצות עשה דסוכה עכ"ד הרי במסקנתו אין חילוק בין אב לאחר ומכ"ש אמו דהרי גם בתשובות מהר"ם הנ"ל כתב ואפילו אמו לא מחייבה לחנכו מכ"ש אחר א"כ לענין חיוב אם אחר מחויב לחנכו מכ"ש אמו ומעתה תימה על מ"א שכתב בשם תה"ד סימן צ"ד דאמו אינה מצוה להפרישו אדרבה מוכח איפכא שם שהרי הקשה על תירוצו דר"י מהילני המלכה וכתב דלאו למצוה בעלמא היתה מחנכתן גם הקשה מפרק כיצד משתתפין ומסיק דאין להקל גם מ"ש בשם גמרא נזיר דאין מחוייב לחנך בתו ג"כ קשה כדלעיל הלא הלכה כרבי יוחנן לגבי ר"ל ומדקאמר קסבר ר"ל משמע דרבי יוחנן לא ס"ל הכי : ותו דמבואר בב"י בא"ח סימן שמ"ג בשם הרשב"א דהקשה על דברי האומרים דהא דאין ב"ד מצווין להפרישו מיירי בקטן שלא הגיע לחינוך וראיה ממתניתין קטנה בת ישראל שנשאת לכהן שאוכלת בתרומה דהתם משמע אפילו הגיע לחינוך ואפ"ה מקשים בגמרא וליכול קטן אוכל נבילות אין ב"ד כו' ואם איתא דבת אינן מחוייבים לחנך אפילו אבי' כ"ש אחר מאי מייתי ראיה דילמא לעולם אין ב"ד מצווים להפרישו מיירי בלא הגיע לחינוך והא דמקשינן מקטן אוכל נבילות הא מיירי כאן בהגיע לחינוך והא מיירי בקטנה ואינה בת חינוך ה"ה ג"כ דאין ב"ד מצווין להפרישה דהרי כ"ש הוא מאביו דאינו מחויב לחנך בתו וכ"ש אחר אלא ודאי דאפילו בתו מחויב להנך ובאמת לא ידעתי למה לא יהא חייב לחנך במצות עשה שלא הזמן גרמא במה שהיא חייבת : וכן ראיתי בתוספתא דערובין פרק ב' אמר רבי מאיר לא נמנעו בנות ישראל מלשלח עירוביהן ביד בניהם ובנותיהן הקטנים כהו לחנכן במצות עכ"ל הרי כתב בהדיא בנותיהן גם מדכתב בנות ישראל משמע קצת דאפילו אמן נמי חייבת לחנכן כן משמע בפסחים דף פ"ח ע"א ת"ר שה לבית מלמד שאדם מביא ושוחט ע"י בנו ובתו הקטנים בין מדעתן בין שלא מדעתן פרש"י שבנו ובתו הקטנים עליו לחנכן הילכך בין שלא מדעתן וכ"פ הרמב"ם פ"ב מהק"פ דין ח' : קסבר כרבי יוסי ברבי יהודה דאין שחיטה לעוף מן התורה (הקשה בתשובות בית יעקב סי' קס"ב וז"ל הדבר תמוה דהוא סותר סוגיא דהולין דף כ"ח דאמרינן ואי אין שחיטה לעוף מן התורה תהני ליה סכין לטהרה מידי נבילה כו' הא אם אין שחיטה לעוף מן התורה בלא סכין נמי אינו נבילה כמ"ש בנזיר שם דלאו נבילה היא כלל ויש ליישב עכ"ל ותימה לתמיהתו דבתחלה כתב הדבר תמוה ואחר כך כתב ויש ליישב כאילו התמיה קיימת רק שיש ליישב בדוחק ובאמת ליכא קושיא כלל אפילו קצת קשה אין כאן וא"צ"ל דאינו תימה כלל דאע"פ דאין שחיטה לעוף מן התורה מ"מ נבילה שייך לגביה אם הרגה במכה שלא ע"י סימנין וכן פרש"י בהדיא בחולין דף כ"ז ע"ב ד"ה אין שחיטה לעוף וז"ל ואין נבילת העוף קרויה נבילה אא"כ מתה מאיליה או הרגה במכה שלא ע"י סימנים אבל נחירה או עיקור סימנים כשר בו עכ"ל וגם לא דק בגוף הפשט כמאי דפריך בגמרא חולין דף כ"ח במאי דכתב שסותר לגמר' נזיר וז"ל בחולין שם ת"ש מלק בסכין מטמא בגדים אבית הבליעה וא"א אין שחיטה לעוף מן התורה נהי נמי דכי תבר לה שדרה ומפרקת ה"ל טריפה תהני לה סכין לטהרה מידי נבילה ע"כ ור"ל דמליקה בציפורן מטהרה מידי נבילה הואיל דציפורן מולק הסימנים אבל אם מלק בסכין הסימנים הוי נבילה ומטמא בגדים בבית הבליעה דלא נקרא מליקה ופריך ואי אין שחיטה לעוף מן התורה נמצא אפילו נחירה בסימנים מוציא מידי נבילה דנחירתו זו היא שחיטתו מכ"ש בסכין אף ע"י דרסה וחלדה ועקור ואע"ג דכי תבר שדרה ומפרקת הוי טרפה משום דסכין לאו מליקה היא מ"מ טריפה ששחטה מוציאה מידי נבילה והך מליקה בסכין מן העורף לא גרע מנחירה א"כ אמאי מטמא בגדים ועיין בפרש"י שם בפירושו על קושיית הגמרא מבואר שם להדיא כן כמ"ש א"כ מאי מקשה הא אף בלא סכין נמי אינו נבילה אדרבה בלא סכין דוקא לא הוי נבילה הואיל דבציפורן מלק הסימנים א"כ מתה ע"י סימנים והמקשן פריך אף בסכין לא לחוי נבילה הואיל דנ"כ מתה ע"י חתיכת סימנים ולא גרע מנחירת סימנים ולא קשה מידי כלל סוגיית הש"ס אהדדי וק"ל) : והזב את זובו לזכר כצ"ל : תוספות ד"ה קסבר כו' להביא לחם מן הסל וזרוע מן האיל כו' יזרוק לשם מים ועולה ושלמים כצ"ל נדבה הס"ד אח"כ ד"ה משום כו' ונאכל הס"ד אח"כ ד"ה אלא כו' במליקה והא לא כצ"ל. דאיכא למימר דס"ל כמ"ד מחזיר סימנין אחורי העורף : כתב בתשוב' בית יעקב סימן קס"ב מזה ראיה ברורה דלא כרמ"א בהג"ה סימן כ"ד ס"ח דכתב להטריף אם שוחט וחתך אפילו רוב המפרקת שהרי תוס' תירצו דאיירי במחזיר סימנים אחורי העורף ואז הותך הסימנים תחלה דלא הוי טריפה וקשה הא אכתי אוכל טריפה כשחותך אח"כ המפרקת וכו' ע"ש ולא דק שהרי קושיית התוס' קאי אף למ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה דלא הוי נבילה מ"מ טריפה הוי וכמ"ש איהו נופיה שם בסימן הנזכר ולמ"ד אין שחיטה לעוף סגי בנחירת הסימנים לחוד ואין פוסל שום טריפות הפוסל בשחיטה לא גיסטרא ודרסה וחלדה ושהייה ולכל הטעמים הנזכרים בחותך כל המפרקת בין להטעם דלא לשויה גיסטרא פירוש' שלא יחתוך המפרקת או לאירך טעמי' משום דרסה או שהייה כמבואר בפוסקים שם לא שייכים כלל למ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה דא"צ אלא נחירת סימנים להוציא הדם דרך סימנים וכי מחזיר סימנים אחורי העורף תו לא מיטרף בנשבר או חותך אח"כ המפרקת וק"ל : ד"ה ה"ג כו' דמפורש דסבר הד"א. לאו דאורייתא ור"ת מפרש צ"ל ורבינו חננאל דהא לעיל כתב ר"ת או צ"ל לעיל ר"ח וכאן ר"ת וא"ל אמור מה כצ"ל : ד"ה וסבר רבי יוסי ב"ח כו' מנין לחטאת העוף הבאה כצ"ל : ד"ה לזכר ולנקיבה כו' וצ"ע דזה נמי דבר פשוט דפרשה באשם תלוי כתיב גבי איש וגבי אשה דכל התורה כולה בלשון זכר נאמרה (ונ"ל דמתיבת וצ"ע עד תיבת נאמרה הוא מחכם אחר שהית כותב על דברי התוס' בגליון ומ"ש ובע"א יש לפרש הוא מדברי התוס' ואינו מתרץ הצ"ע ודו"ק) : ובע"א יש לפרש ונראה לר"י דמיירי (אפשר צ"ל ונראה דר"י (ר"ת דר' יוסי) מיירי) בזב שמביא על הזיבה מה הזכר מביא חטאת עוף אף נקיבה מביאה ומה הוא מביא נמי כשהוא ספק זב אף היא נמי מביאה חטאת עוף כשהיא ספק זבה וה"ת דמצי למימר גבי זכר כמו בסמוך ומה זכר כו' עוף לחטאת ה"ת דמצי למימר כי היכי כצ"ל. ור"ל דגבי זכר ג"כ אינו מפורש דמביא חטאת עוף כשהוא ספק זב רק צריכים לומר כמו שמביא על ספק חלב ממין שמביא על ודאי חלב הוא הדין גבי ספק זב ממין שמביא על ודאי זב א"כ הוה ליה לומר גם גבי זכר תחלה כמו שמביא בסמוך בספק חלב ממין שמביא כו' הל"ל ממין שמביא על ודאי זב מביא על ספק זב כי היכי דמביא אשם על ספק חלב ממין על הודאי (ועיין ברפ"פ דמיין שהגיהו שלא כהוגן בפרט שסובב והולך הנהת' על שבשת' שתניהו בזב שבא על הזוהה כו' וטעות גמור הוא דמה ענין זב הבא על הזובה לכאן גם ל"ל למימר שגם הוא זב דאין חילוק בין טהור שבא על הזובה או זב שבא על הזובה גם ל"ל למימר זבה כלל דלא מצינו שום חילוק לענין עונש הבא על הנדה או זבה לעולם עונשן הוא במזיד חייב כרת בשוגג חייב חטאת בהמה ולא חטאת עוף ואם בא על אשה שהיא ספק נדה או זבה פטור לגמרי מקרבן אפי' בהמה כמבואר ברמב"ם פ"ח מהל' שגגות וכאן לא מיירי משום איסור או חטא שעשה זב וזבה רק מקרבנן שמביאים להכשירן לאכול בקדשים כמפורש בתורה וכי יטהר הזב מזובו וגו' יקח לו שתי תורים וגו') : ד"ה אי מה כו' אף נקיבה כצ"ל : ע"ב גמרא לא אם אמרת בזכר כו' (לשון הברייתא היא תמוה מאד הרא דבתחלה התחיל מנין לחטאת עוף שאינה נאכלת ת"ל כו' דמשמע דמביא מהפסוק והזב את זובו ואדרבה כאן מכח הקישא דהפסוק הוא להיפך דנאכל עד שהוצרך לומר דל"ד התם חד איסורא ותו דפריך אי מה זכר מביא קרבן ונאכל הלא בזכר ספק זב נמי אינו נאכל ותו דהל"ל כל הענין על זכר זב להודיה ועמ"ש בתי') : רש"י ד"ה עד כו' דהיינו עד בן י"ג שנה כצ"ל והס"ד אח"כ צ"ל ד"ה לעונת נדרים דהיינו עד בן שנים עשר כצ"ל : ד"ה דסבר צ"ל ר' סבר : תוס' ד"ה אמרת כו' מעצמך שלזה לא נקיש כו' נאכל אלמא אית כצ"ל : ד"ה מתקיף ליה כו' הא אין משיבים בהיקש וי"ל דודאי ההיקש דרשא גמורה כו' יולדת במה שמביאה

*) קאי על התוס' לעיל ד"ה והמאי הא אמרת.

שבכיאה כו' ורבנן תחסירו הלמ"ד דאית ליה כו' כצ"ל והד"א כך לשון רש"י (ר"ל מן תיבות ולמ"ד הוא לשון רש"י ואשר מש"ה כתוב תיבת למאן באותיות גדולות אע"ג דלא מצינו לפנינו ברש"י כך אשר להם חזה ג"כ יש בהתחלה שהיה כתוב כך ואפילו בשאר מסכתות מצינו לפעמים דהת' מביאים פרש"י בה שאינו כתוב בש"ס שלנו כ"ש בנזיר דבכלל המסכתא נראה שאינו פרש"י) או יכול להיות דתיבות כך לשון רש"י קאי ארבור שלאחריו [illegible]

בית שמאי פרק חמישי

תוספות ד"ה ב"ש כו' נקט תני פלוגתא בו' כלומר א"כ היאך אומרים כצ"ל :

דף לא ע"א גמרא דלית ליה אלא האי כו' בטעות הוא אלא משום דאטעיי' כצ"ל : רש"י ד"ה הכא נמי כו' דקאמר הס"ד : ד"ה והוי שחור צ"ל והא שחור : ד"ה לא צריכא כו' הקדש ומשום הכי לא כצ"ל וכ"מ מוגה : ד"ה להכי קרי כו' לשאר שוורים שחורים אבל כו' דמטי פלגא דיומא הכא נמי כו' ברפת ולא להוי קדוש לבן כלל כצ"ל : ד"ה והא שור שחור כצ"ל : ד"ה לימא כו' דאי נפיק שחור ראשון כצ"ל : ד"ה א"ל כו' הקדש טעות משום דאמר דשחור דיצא ברישא דאטעיי' כצ"ל והד"א שחור הס"ד אח"כ דבור המתחיל וסברי כו' סבור שהוא נזיר כצ"ל : תוספות ד"ה כיצד כו' וחבית של יין הס"ד : ד"ה מי שנדר כו' ושייך למתני' דלקמן (והעמידו מכאן ואילך כל פירוש המשניות עד סוף הפרק ביחד ואח"כ העמידו כל פירוש התוספות על הגמרא של המשניות הנזכר עד סוף הפרק הכל ביחד) . לחכם ואסרו מונה כו' נשאל לחכם אי הלשון כו' לשון נזירות או לשון קבלה או לא כו' דשתה ביין מונה משעה שנדר כל הימים כו' משעת שנדר אלא ע"כ פשיטה דמתני' משמע דקתני מונה משעה שנדר כו' קיבל עליו נזירות מני כצ"ל והס"ד והד"א : (תוס' השייכים לעמוד זה תמצאם בדף ל"ג) : ע"ב רש"י ד"ה בש"א כולם נזירים כצ"ל : ד"ה אביי כו' מילתא בפלגא דיומא דנפק שחור כצ"ל : ד"ה וא"ל כו' לבן הוי ולא שחור כצ"ל : ד"ה תנן שור כו' הוי הקדש והא מאן הד"א : ד"ה ואלא הא כו' כסף הקדש ואמאי הד"א : ד"ה ואלא כו' מקדיש א"ה חבית הד"א : ד"ה הא לא קשיא כו' מקדיש וקשיא רישא הד"א : ד"ה כי קאמר כו' מעלי טפי אבל כו' גבי הקדש ללבן הוי הקדש דגריעי טפי כצ"ל והד"א : ד"ה א"ל ב"ה כו' תשיעי ואחד עשר הד"א : תוספות ד"ה נשאל כו' הקדש נמי ליתיה וגרע זה כו' הנדר לגמרי כיון דאמר לקרבנות נזירות ואינו נזיר לא אמר כלום אדם שאינו כו' אפילו לב"ש כצ"ל והס"ד והד"א אח"כ ד"ה אמרו כו' דפלגיתו עלן ואמריתו דהוי הקדש כו' מהקדש טעות כדפרישית ולא חשו להשיבם אמתות החילוק והשיבו כו' לרבנן נפקי לחולין כו' רגע א' מיפר בלא חרטה כצ"ל : ד"ה אמרו כו' שלשתן מקודשים דחל בטעות ומינה נילף הד"א : (תוס' השייכים לעמוד זה עיין בע"א ובדף ל"ג) :

דף לב ע"א רש"י ד"ה רבי יוסי אומר כו' אי רבנן קשיא נזירות מועטת כו' (פירוש דסבר דברייתא ג"כ מיירי בטעה דסבר שאינו נדר לכך עבר על נזירתו ואין נזקקין לו לישאל נדרו אא"כ מונה איסור כימים שנהג בהן היתר וכן פרש"י בנדרים דף כ' ועבר על נזירתו דכסבור בטעות נדר אין נזקקין לו לפתוח בחרטה עכ"ל וכ"מ ברמב"ם פ"ד מהלכות נזירות ובמתני' תנן מונה משעה שנדר משמע שימי איסור עולה למנין) . אלא איידי דלא מצי למיפרך מדרבי יוסי אלא מנזיר מרובה כו' (משום דלפי הגירסא כאן רבי יוסי אומר דיו ל' יום משמע בין נזירות מועטת בין נזירות מרובה מונה ל' יום ואח"כ מתירין לו ולא נשמע לרבי יוסי גבי נזירות מועטת דצריך למנות איסור כימים שנהג היתר רק זו נשמע לרבי יוסי שפיר בנזירות מרובה אע"פ שקיבל עליו בנדר כמה אלפים ימים אשמעינן דסגי אם נוהג עוד ל' יום בטהרה ואח"כ נזקקים לו לשאול נדרו לכך פריך לרבי יוסי מנזיר מרובה) : ואי רבי יוסי קשיא נזירות מרובה דאילו במתני' תנן דאפילו קיבל עליו נזירות מרובה של ק' יום ועשה מהן י' בטהרה ועשרה באיסור (בדפד"מ כתבו נ"א נ' בטהרה ונ' באיסור וטעות הוא שהרי השתא מיירי דבמתני' דידן ס"ל דימי איסור עולה למנין ואם קיבל עליו ק' ימים ומנה נ' בטהרה ונ' באיסור מאי צריך שוב להשלים עד ק' הלא הנ' דבאיסור עולים למנין מאה) ואח"כ נשאל צריך להשלים לו עד ק' (ר"ל דלא אמרינן דסגי בשלשים יום ואח"כ מתירין לו כמו שסבר רבי יוסי בברייתא דיו שלשים יום ואח"כ נזקקין לו לפתוח בחרטה א"כ ה"ה הכא דמיירי ג"כ בהכי דטעה דקסבר בטעות נדר ע"כ עבר על נזירתו ומסתמא רוצה שיתיר לו נדרו ג"כ וכמו שפרש"י במתני' ונזכר שטעה בנזירתו והתחיל להתחרט בו כו' עד ונשאל לחכם להתיר נזירתו עכ"ל אעפ"כ אין מתירין לו אלא צריך שישלים נדרו עד מאה) : ד"ה ואיבעית תימא כו' אין עולין לו מן המנין לישנא אחרינא (כצ"ל) והכי תניא בתוספתא (וכ"ה בנדרים דף כ' ע"א אלא במקום תנא קמא שהם רבנן כתוב שם דברי רבי יהודה) ווילזל ג' יום דיו (כצ"ל) שינהג איסור ל' כו' ומשום הכי קשיא להו נזירות מועטת דס"ד דמתני' מיירי בין בנזירות כו' כצ"ל (ור"ל ללישנא אחרינא דרבנן מיירי בנזירות מועטת ולא איירו כלל מנזירות מרובה מה יעשו בו רק ר' יוסי מפרש בנזירות מרובה ל' יום לכך שפיר הקשה אי רבנן קשיא נזירות מועטת דבהו איירי וקשה על מתני' דס"ד דמיירי מתני' בין בנזירות מרובה בין בנזירות מועטת ולעולם ימי איסור עולין למנין ורבנן בברייתא ס"ל דאין עולין למנין בנזירות מועטת ולא יוכל להקשות לרבנן גם במרובה שהרי לא איירו כלל במרובה ולא ידענא עדיין איך ס"ל במרובה איך לנהוג משא"כ לעיל לפי לשון ראשון הוצרך לידחק דה"ה לנזירות מרובה) ואי רבי יוסי כו' כדמפרש (אפשר צ"ל כלומר כדמפרש ור"ל דקשה הלא רבי יוסי ות"ק כהדא ס"ל רק רבי יוסי מפרש דברי ת"ק ואמאי קאמר ואי ר' יוסי דמשמע דפליגי ותירץ כדמפרש לכך אמר ואי רבי יוסי ר"ל כדמפרש במרובה ל' יום וה"פ אי ר"י קשיא מרובה ר"ל דמרובה ק' ג"כ לר"י משא"כ לת"ק לא שייך להקשות מנזירות מרובה שהרי לא מפרש להדיא מה דינו במרובה רק ממועטת יש להקשות שהרי מוכח דמיירי בנזירות מועטת לבד מאחר שצריך לנהוג ימי איסור כימים שנהג היתר . והשתא צריכים להבין לל"א מאי תירץ התרצן בגמ' דרש"י נחית לפרש דברי המקשן ולא נחית לפרש דברי התרצן בגמ' לפי הל"א ודוחק לומר דהתרצן השיב לו כדמעיקרא ללישנא קמא ודחה גירסת התוספתא רק תפס הגירסא כמ"ש בגמרא לפנינו לכך שוב השיב לו ג"כ כמ"ש לפנינו בגמרא התירוץ על הקושיא מני מתני' אבל דוחק הוא לומר כן ונ"ל לפי הל"א לא היה צריך התרצן לתרץ רק תירוץ זה לא תימא משעה שנזר אלא אימא כמשעה שנזר ומתני' מיירי בנזירות מועטת וה"נ בגמרא לל"א דברי התרצן ושפיר אתיא מתני' כרבנן וכרבי יוסי לפי מה שמפרש רבי יוסי דברי רבנן דמיירי בנזירות מועטת ואל תתמה דמתרץ דמתני' מיירי בנזירות מועטת הלא מתני' בסתמא מיירי הלא רבנן נמי מיירי סתמא מי שנדר כו' עד מונה איסור כימים שנהג היתר ואעפ"כ מפרש רבי יוסי דבריהם דמיירי בנזירות מועטת א"כ ה"ה מתני' דילן דמתרץ לל"א כברייתא דצריך לנהוג איסור כימים כו' נמי שפיר מתרץ הכי ואפשר הואיל ופשוט הוא כ"כ לא הוצרך רש"י לפרש דה"ג בתרצן בגמרא לל"א או אפשר נשמט מדברי רש"י דברי גירסת התרצן באשר בלא"ה שכיח במסכתא זו חסרון דברים ברש"י ותוס' כן נ"ל פשוט) : ד"ה אמר מר כו' מתני' הוא אבל ל' הירושלמי כך הוא הס"ד . (ור"ל משום דלא שייך לומר אמר מר על מתני' ואישתמיטתיה דף ראשון בש"ס בבבלי בברכות דאמר שם אמר מר על משנה ראשונה בש"ס אמר מר משעה שהכהנים נכנסים לאכול בתרומתן וכו' וכן איתא בקדושין דף נ"ו ע"א אמר מר אם לקח יאכל כנגדן כו' והוא מתני' שהביא לעיל ועיין לקמן דף מ' ע"א ג"כ אמר מר על מתני' אמר מר שלשה מגלחין ותגלחתן מצוה) : ד"ה טעותו ולא כוונתו כו' הקדש אבל אינך סברי מעשר כצ"ל הוי קדוש הס"ד . ובדפד"מ מחקו כל הני תיבות מן אבל כו' עד תיבת קדוש) : ד"ה אמר רב שימי כו' קדוש בטעות הקדש כו' כצ"ל : ד"ה ולא היא כו' לבית הלל כצ"ל : ד"ה דהקדש כו' אבל מעשר בחושבנא תלי כו' וקשיא לרב נחמן : תוספות ד"ה אמר להן כו' ע"י טעות שאיכא בשבט כו' ללמוד משם לשאר כצ"ל : ד"ה מי שנדר כו' בנדרים אין פותחין במה שהיה בשעה שהתיר וכן כו' (ר"ל אלא במה שהיה בשעה שנדר) שפיר מסיק ליה כו' וכדאמרינן בנדרים רגילין כצ"ל : (תוספות השייכים לעמוד זה עיין דף ל"ג ע"ב) : ע"ב גמרא אר"י אימא מי שנתקיימו דבריו . (עיין בפירוש הרמב"ם ועיין בתוספות יום טוב) ולי נראה פשוט כוונת הרמב"ם לתרץ הלא במתני' אמר מי שלא נתקיימו דבריו ואיך אמר אימא שנתקיימו דבריו הלא ודאי לא הגיה בגמרא לומר תני נתקיימו דבריו אלא ר"ל דמה שאמרה מתני' לא נתקיימו דבריו ר"ל נתקיימו דבריו דודאי רצונו שלא להיות נזיר דאם לא כן יאמר סתם הריני נזיר לכך אמר שלא נתקיימו דבריו להצילו מנזירות וז"ש אימא נתקיימו דבריו ר"ל שאמר הריני נזיר אם אינו פלוני ונתקיים כן א"כ לא נתקיים דבריו במה שאמר אם אינו פלוני וסבור באמת שהוא פלוני אבל לא שכוונת הרמב"ם לתרץ נגד הגמרא : רש"י דבור המתחיל שטפוהו כו' לר"א נצחוהו חכמים לר"א והעבירוהו כו' (וכ"ה בד"ו) מים והעמידוהו כו' בנולד דאלו במסכתא כו' עלייהו במתני' כמו במתניתין דמסכתא כצ"ל והד"א : תוספות ד"ה ואם לאו כו' דלא נדר אלא בהמה זו כצ"ל : ד"ה וזו טעות טעה נחום המדי כשעלו כו' וטעה שפותחין להתיר בנולד כזה דלא שכיח וכשבא הדבר אצל חכמים ואמרו כל כצ"ל : ד"ה ששה כו' שאינו ראובן ונודר בנזיר אם כדבריו כו' דומה בעיניו כל אחד כצ"ל כדאמר בגמרא הס"ד אח"כ ד"ה וב"ה כו' ובגמ' מפרש הס"ד אח"כ ד"ה רבי טרפון כו' להפליא ולכך אין כאן קבלת נזירות כו' מן השנים שנמצא כדבריו אין ברור לו כו' שיבא אצלם ויכירוהו דכיון שלא היה ברור להו כו' אין א' מהם נזיר והרביעי כו' מיהא הוי נזיר ולא היא שאין בשנים הראשונים כו' הריני נזיר שאין שום א' מכם נזיר הרביעי כו' לרבי טרפון לפי מה כו' כולם נזירים אפילו הרביעי כצ"ל והד"א : ד"ה הרתיע כו' לספיקא הס"ד אח"כ ד"ה רש"א יאמר אם כדברי הריני נזיר חובה כו' מספק אסור ביין וטומאה ותגלחת וגם א"א לו כו' רבי יהודה ורבי שמעון נחלקו כו' דב"ה דמספק נחית לנזירות כיון שברור כדברי האחד כצ"ל : (תוס' השייכים לזה בדף ל"ג ע"ב ודף ל"ד) :

דף לג ע"א גמרא לאו פלוני הוא איהוי נמי כצ"ל : רש"י ד"ה אביי אמר כו' וחבירו אמר הריני נזיר שאין זה פלוני אי נמי פלוני הוא אהוי נמי נזיר כצ"ל : תוספות ד"ה ראה את הכוי כו' (ושייך לדף ל"ד ע"א) ושלישי אומר הריני נזיר שזה בהמה כו' אלא תשע בכוי הס"ד אח"כ ד"ה הרי כולם כו' מספק הוי וכולה ר"ש כו' לר"ש אליבא דב"ה יהו נזירים והששה ראשונים ודאי נזירים כו' אותו שאמר חיה הוי כו' אותו שלא כוון לאמת כו' והשלישי אומר כולכם כו' וי"א שגם ג' האחרונים כו' בדבריהם שאותו שאמר שא' מכם כו' שאינו ודאי נזיר וכן השלישי כו' אמאי לא תני תו (ר"ל דהל"ל עוד שאין שניכם נזירים שאין כולכם נזירים ועיין בתוי"ט) . בשלמא לעיל פירשתי דיותר לא מצי למיתנא בעבור פלוגתא דר"ט כצ"ל : ד"ה מ"ט דב"ש כו' ר' יוחנן התם כסבור לומר שתמורתו עולה ואמר שלמים כו' נמי יחול בטעות כצ"ל : ד"ה וב"ה ה"מ כו' תחלת הקדש מתמורה והא לא דמי דהתם כשהיה סבור כו' ה"נ לכי אגליא כו' כלומר כשיגיע חצי היום כצ"ל : ד"ה אמר רב פפא לכך נאמר ראשון לכשיצא ראשון פי' דרב פפא ס"ל כו' הרבה כדאמר בסמוך יהיה הקדש כו' דס"ל לרב פפא דהקדש כו' אלא אמר ר"פ כיון כו' בטעות הוי הקדש לא הוי כטעמא כצ"ל דבסמוך הס"ד : ד"ה והא הקדש בכוונה הוא ואין כאן טעות לב"ש ואמאי כו' ומשני משום דאטעי ללישנא קמאי כלומר להכי קרי כצ"ל : ד"ה וסברי בית שמאי כו' פירוש כמו חולין ובסיפא כו' דמודית לי בהא אודית לי נמי כו' דידהו בשור שחור כו' ומשני ב"ה הוא דטעו סוברים דטעמיה כו' ולהכי דאותבי להו מהא כו' דטעמא דידן משום כצ"ל : ד"ה ת"ש ו' כו' בפירקין וכבר פירש כו' להו לב"ש דהקדש כו' נתכוונו להקדש ל"ש שחור כו' לפי שטעה שזה כו' בהדיא בדבריו דלא אתא כצ"ל והד"א : ד"ה אמרי הכא כו' מידי כדדחינן ליה לעיל כצ"ל והס"ד אח"כ דבור המתחיל אביי : (תוס' השייכים לעמוד זה עי' דף ל"ד) :

ע"ב תוס' ד"ה אביי אמר כו' דקאי בצהרים כו' יצא תחילה ואמר אי הוי ידענא דלבן יצא תחלה לא הוי כו' אפילו בטעות ואביי ס"ל כו' ראשון וא"ל לבן כו' דבהא אפילו ב"ש מודו דלא כו' שהרי לא היה כו' להקדיש כל מי שיצא כו' שחור מכוין שאם כו' דלא הוי הקדש כצ"ל והד"א והס"ד אח"כ צ"ל ד"ה והקתני דינר כו' דינר זהב וכן חבית כצ"ל והד"א : ד"ה אמר רב חסדא כו' לקיא מגרע אותם ונמכרים כו' במקום כתם הס"ד אח"כ ד"ה תנן כו' קדוש כדדחי אביי כו' הקדש ונהי דאוקמי כו' נפק הא' לבן כיון כו' דגרוע ממנו וקשה כו' יפה ומ"ה כי כו' הוא מקדיש הס"ד אח"כ ד"ה דינר כו' א"כ הכי מ"ל דברישא נמי אית לן למימר דשחור טוב כצ"ל לרב חסדא הס"ד אח"כ ד"ה אלא מאי כו' יקר להו משמן כו' קשה לרב חסדא הס"ד אח"כ ד"ה אמר לך כו' בתורא קרמנאי באותה כו' תלתא בבי דדינר כו' כרב חסדא חבית של יין דאוקימנא כו' מקומות וצריכים עוד למימרא דרב חסדא כו' (דלא כדפד"מ שקלקלו בתקנתם) . חוורא לרדיא כו' למקח וממכר דאוכמא עורו משובח כצ"ל והד"א : ד"ה והאמר רב חסדא כו' שנפחתו סלעים דחיורי מן השחור כו' כולי האי דיהיה עדיף כו' של לבן כי אמר כו' בתורא קרמונאי כצ"ל : (והא דדחקו התוס' כ"כ משום דקשה להו מאי פריך הא כבר תירץ לעיל כי אמרי בתורא קרמנאי וראיתי בדפוס ויניציאה שנ' רפ"ב ליתא שם בלשון קושיא רק הגי' התם ואמר ר"ח אוכמא למשכיה סומקא לבשריה חוורא לרדיא כי אמרי בתורא דקרמונאי עכ"ל ולפי גירסא זו א"צ לדחוק כמ"ש התוספות דר"ח גופיה אמר כן או סתם גמרא ולא שום מקשה דהרי כבר תירץ לעיל וידע התירוץ וק"ל) : ד"ה מתניתין כו' המשנה לעיל כצ"ל ואח"כ ד"ה מתניתין דמונה כו' למנין הס"ד אח"כ ד"ה דתניא מי כו' . (ותיבות מתניתין דמונה שייכי להרדי ותיבת מתניתין ציין בגמרא מני מתניתין דלא כדפד"מ שמחקו) ושתה ביין ס' ימים כו' איסורין כלומר ס' ימים כצ"ל : ד"ה רבי יוסי אומר דיו בל' יום פר"י דיו דקנסינן ליה כו' מאה יום ועבר ס' ימים כו' פירוש אפילו מרובה דבין נזירות כו' שותה ס' יין סותר הכל ובין נזירות מועטת כגון ל' ימים ושתה כ' ימים כו' דמונה משעה שנדר כו' כל הס' אלא רק כו' סותר כולו ובמתניתין משמע כצ"ל : ד"ה אב"א רבי יוסי כאן בנזירות כו' יעלו למנין כאן בגזירות : ד"ה ואב"א רבנן מאי משעה שנדר כמשעה שנדר כו' דהיינו ס' ימים והוא שתה בכולן יין וכן בנזירות מועטת כו' ועבר עליהן מונה פעם אחרת כו' ודאי אם קודם כו' דשתיית יין מדרבנן בעלמא . (ר"ל דשתיית יין אינו סותר כלל כדלקמן דף מ"ד אלא מדרבנן בעלמא קנסוהו הכא למנות שנית מנין ימים ששתה אבל לא לחזור ולמנות ימים שמנה קודם ששתה דא"כ הוי סתירה גמורה) : ד"ה אמר רבי ירמיה כו' דקאמר ב"ש הקדש טעות הקדש וכיון דמגליא מילתא דלא שפיר כו' בעדר כדתניא במתני' בהדיא כצ"ל : ד"ה ה"ג ה"מ כדאיתא לעיקר אבל כצ"ל : ד"ה רב חסדא כו' כוונתו ומתני' קתני כצ"ל : ד"ה אמר רב שימי כו' שאינו קדושה חל בהן כמו כו' הקדש אבל מעשר מגזירת כו' אמאי לא השיב ב"ה כצ"ל : ד"ה אמר רבא כו' ניצחוהו שחזר לדבריהם כו' כיון שלא חלק על חכמי כצ"ל : ד"ה אבל כו' זה דומה לחרטה אילו באו י' בני אדם שיפייסוך מי כצ"ל והד"א : ד"ה אמר כו' להו נדרים בפתח זה כו' על פסוק זה ולמנוע מלידור כצ"ל :

דף לד ע"א רש"י בד"ה בשלמא שית כו' וכגון שעכשיו מקבל כו' (ור"ל שעכשיו מקבל עוד על כל נזירות מה שאמר מקדם דרך פרט הריני נזיר שזה חיה הריני נזיר שאין זה חיה הריני נזיר שזה בהמה כו' אמר עכשיו מה שיוכל עוד אדם לומר בענין זה על הכוי כגון דרך כלל הריני נזיר בין שזו חיה בין שזה אינה חיה ה"נ בין שזו בהמה או אינה בהמה ה"נ בין שזו חית ובהמת בין שזו לא חיה ובהמה הרי עוד ג' ושית דלמעלה הרי ט' נזירות וק"ל : ד"ה ל"א בשלמא ט' נזירים משכחת כצ"ל : תוספות בד"ה נהי דידעי כו' (המתחיל בעמוד שלפניו) נזירות ויביאו קרבנות כצ"ל : ד"ה מי שלא נתקיימו דבריו אמאי הוי כו' דבריו הס"ד אח"כ ד"ה אביי אמר כגון דאמר א"נ לאו פלוני הוא איהוי נזיר ומאי לא נתקיימו דבריו הראשונים ומיירי כצ"ל האחרונים עיקר הס"ד אח"כ ד"ה הרתיע כו' : ד"ה אלא רבי יהודה כו' מי הוה הוי נזיר כו' דלרבי יהודה אי נודע מי שהיה כו' היה לו בן הוי נזיר אע"ג דבשעת נדר לא הוי הפלאה כצ"ל : (וצ"ע הא לעיל גבי הפילה אשתו כו' ג"כ פריך בגמרא מאן קתני לה ומשני רבי יהודה דכרי הוא א"כ קושיית התוס' במקומה עומדת לרב אשי ר"י דפרי הוא ר"י משום ר"ט א"כ שם גבי הפילה וגם כאן לרב אשי מאן תנא דכר"ט ע"כ לא אתיא וצ"ע) : ד"ה תנא חדא ט' נזירים גבי כוי דמתניתין דט' נתפסין בספיקת ראיה כדתנן כצ"ל . (דלא כדפד"מ) : ד"ה בשלמא ט' נזירים משכחת כצ"ל : ד"ה שלשה מינין כו' דכתיב על נפש מת לא כצ"ל : סליק פירקא

שלשה מינין פרק ששי

ע"ב גמרא ענבי דכרין (כב"מ דף ק"ו ע"ב גרסינן ענבי דכרום וכ"מ בתוספות חולין דף נ"ח ע"ב בד"ה הני תמרי דכדא וכ"מ בגמ' דפוס ויניציאה שנת רפ"ב שכתב שם בגמ' דכרים ואפשר נתחלף ד' ברי"ש) : רש"י ד"ה אינו חייב כו' כזית וה"ה נמי כצ"ל : ד"ה ומאחר כו' שלא אמרו הס"ד אח"כ ד"ה מה . ת"ל (ומ"ש בינתיים יש למחוק) : ד"ה עד שיפרוט כו' שכתב את הכלל בא וכתב כצ"ל : ד"ה בין הבינים כו' שבין הזג והחרצן כצ"ל : תוספות ד"ה גפן כו' מדלא תנא רבותא גפן עצמו כצ"ל והס"ד אח"כ ד"ה אפילו עלין ולולבין במשמע כצ"ל בסמוך הס"ד : ד"ה איכא כו' דלישנא יוצא מן כצ"ל : ד"ה מיין כו' לאסור יין מצוה ושכר כו' לא יאכל כצ"ל והס"ד : ד"ה מכל כו' חרצנים וזג כצ"ל : ד"ה אי מה פרט כו' דהוי פסולת לפרי ומאי כו' וחומץ הא כתיב הא אין כו' חומץ ואית ליה לרבויי כצ"ל : ד"ה ומאחר כו' וכן הכא כו' להזגו ולמשכו כעין כו' והיינו מרבינן עלין ולולבין נמי עד שיפרוט כצ"ל : ד"ה מחרצנים ועד זג כו' אסר רחמנא (פי' דאי לא הוי כתב מחרצנים ועד זג הוי מרבינן חרצנים וזג לאיסור מאף כל דפרי ופסולת פרי ולא הוי מרבינן ענבי דכרי וגורקי) כו' לוקה שתים ואין לומר דה"ק ל"ל דכתוב כאן לכתוב מקמיה כצ"ל : (תוספות השייכים לעמוד זה במתניתין עיין דף ל"ט ע"א) :

דף לה ע"א גמרא ליכתוב או חרצנים וזגים או חרצן וזג כצ"ל : תוספות בא"ד מקמיה דקשה דהא כבר אמר דלא נעשה כלל מוסיף על הפרט כצ"ל . (ור"ל דאין לומר דקושייתו לכתוב מקמיה כללא דקשה דהא כבר אמר דלא נעשה כלל מוסיף כו' ר"ל דהא כבר תי' הגמרא לעיל דאי הוי כתיב מחרצנים ועד זג קודם הכלל נעשה כלל מוסיף על הפרט וכמ"ש התוספות שם בד"ה ומאחר ומה שציינו התוס' כאן מחרצנים

[illegible]

דבאמת בש"ס מנחות קאמר אליבא דאביי ס"ל ג"כ כן דאין הקטרה פחות מכזית דמ"מ לא קשה קושיית הש"ס על זעירי דזעירי קמ"ל לאפוקי ממ"ד דיש הקטרה פחות מכזית יהיה מי שיהיה, ובמנחות דף כ"ו הוא ר' יוחנן אלא הואיל דהוצרך לפרש הברייתא או כאביי או כרבא הוצרך גם כן לומר דאביי סבר גם כן כוותיה בפירוש הברייתא וס"ל גם כן דאין הקטרה בפחות מכזית אבל על הש"ס מחמת זה אין קושיא באשר דבש"ם מנחות אליבא דכ"ע חוץ מזעירי באמת ס"ל לאביי כן בפרט דיכולין לומר בע"א דלא תקשי זעירי דלא כמאן כאשר באמת תירצו דס"ל כרבא ואמאי יניח הש"ס מלומר דאביי ס"ל יש הקטרה בפחות מכזית מה דלא תליא בהאי קושיא דפריך על זעירי אפילו חמץ בפסח נמי דמ"מ קמ"ל לאפוקי ממ"ד יהיה מי שיהיה (ואפשר היה כתוב לפני רש"י באמת כן לאפוקי ממ"ד כו' ולק"מ אבל א"צ לזה דמיושב שפיר וק"ל). דנהי דרבנן דרשא לא דרשי מכל כר"א. (ר"ל משום דלא דרשי כל) מכל מקום דרשה ראשונה הפשוטה כצ"ל. (ר"ל מ"מ יכולים לדרוש דרשה ראשונה מכי כל והא דהוסיפו תוס' תיבת הפשוטה דלא תקשי מנ"ל לדרוש דרשה ראשונה מכי כל דילמא נדרש דרשה אחרונה לכך תירצו משום דמסתבר טפי לדרוש דרשה ראשונה אי ליכא תרי קראי משום דפשוטה יותר ואם רוצים להגיה בשתי מקומות במקום דרשה ראשונה אחרונה ובמקום מכל מכי כל וטפי עדיף מה שנוכל ליישב בלא הג"ה דמה שנוכל למעט בהג"ה במסכתא זו עדיף טפי דבלא"ה יש הרבה מקומות בה מה שמן ההכרח הוא להגיה ועי' בדפר"מ) המנחות כדפי' רבא התם כו' דלא דרשי כל איצטריכו כי כל למקצתו כו' מצטרף לאיסור לא שמעינן כו' קאמר תו עירובו כו' א"צ עירוב לצרף היתר לאיסור דבאיסור כו' אינו בעיניה אלא מחוי שאינו כצ"ל: ד"ה המקפה של תרומה כו' את כולו דהיא עיקר כצ"ל והד"א: ד"ה ה"ג רש"י מקום מגעו אמאי פוסל הא בטלי להו תבלין כצ"ל: ד"ה אמר רבב"ח כו' תרומה עליה הילכך לגבי טומאה נמי שם תרומה עלה ומיהו כו' ליפסל כולו לשון רש"י. (עיין בפסחים דף מ"ד) כו' אין בעין דדבר שהוא בעין אין מתבטל ולא משמע הכי דונגע טבול יום במקצתן משמע כו' דסיפא דהך משנה כו' כידות לטומאה דגבי ידות אוכלין אמרן בעלמא כו' ושמן שנגע בו וה"ג כו' בכל שהוא כדדרשי' בת"כ כו' והא דדייק והא לא הוי כו' מ"מ מדרבנן פסלי שפיר כצ"ל: ד"ה ומשני הואיל כו' המקפה הס"ד אח"כ ד"ה משום כו' דאין נמצא (ר"ל דאין נמצא משום כזית כשאוכל דרך אכילת המקפה): ד"ה מ"ט כו' מצטרף לאיסור ואת אמרת דוקא בנזיר כצ"ל:

ע"ב גמ' אמאי פליגי רבנן עליה דר"א בכותח הבבלי א"ל הנח לכותח הבבלי כו' בדפוס ויניציאה שנת רפ"ב גרסי' כאן הכי וכ"ה הגירסא בפסחים דף מ"ד ע"א ואלא מאי משום היתר מצטרף לאיסור סוף סוף אמאי פליגי רבנן עליה דר"א בכותח הבבלי אלא הנח לכותח הבבלי כו' ועי' בתוספות שם וכאן בד"ה אית ספרים דגרסי כו': רש"י ד"ה א"ל הכא היינו טעמא דזר לוקה עליו כו' חשיב לה כאילו כולה הויא תרומה כצ"ל: ד"ה בטלה דעתו כו' אלא דרך אכילה הס"ד: ד"ה ואלא מאי כו' דלמא איכא בקדירה השני' תרומה כצ"ל: תוספות ד"ה א"ל לא מאי כו' לתרומה וההיתר יהיה מצטרף לאיסור כו' שהרי אם היה מלקט האיסור מתוך המקפה כצ"ל גמגום הס"ד: ד"ה וכזית כו' ה"מ לאכול חלב שהוא כו' וגם אם היה מלקט האיסור כו' אכילת פרס האיסור לחודיה לא מחייב ואע"פ שאין כו' עצמו לא מתבטל כו' והעיקר עצמו ס"ל חשתא כצ"ל: ד"ה אי הכי אמאי כו' פשיטא ליה דפליגי עליה אבל אור דלוקה כצ"ל: ד"ה הנח כו' מכל מקום נראה דאי כצ"ל: ד"ה ואי משמר שמר ליה מטבל בו כדרכן ליכא כזית כו' לשתותו ביחד אין כצ"ל: ד"ה שתי מדוכות ויש בהן תבלין הס"ד אח"כ ד"ה ואי ס"ד: ד"ה אית ספרים כו' שאני אומר וא"ת לישני אביי כו' דדריש כל והך כרבנן דלא כו' לאפלוגי תרי ברייתא בהדי הדדי כו' הך נמי כוותיה ובפרק אלו כצ"ל בספרים הס"ד: ד"ה שתי קופות ובהן תבואה ואי ס"ד כו' ת"ג בשלמא לדידי דאמרינן היתר מצטרף לאיסור לא אמרינן אלא כשהאיסור רבה עליה וקשה והלא כו' שהאיסור נותן טעם בהיתר אז יהיה מצטרף לאיסור אבל הכא דמיירי דשתיהן מין אחד אין היתר מצטרף לאיסור דכיון שההיתר מרובה נתבטל והדין הוא לתלות להקל כו' טעמו חדא דרבי' ועוד כצ"ל א"ר יוחנן פרק הערל הס"ד (ור"ל הואיל דבגמ' שם פריך על ר' יוחנן האיך סמכינן בשתי קופות על שאני אומר בלא רבי' והוצרך לשנות הא מני רבנן וה"ל כאילו אמר ר"י בהדיא וקשה ר"י אהדדי דהיתר מצטרף לאיסור ג"כ משמיה דר"י אמר לעיל וא"צ להגיה פריך א"ר יוחנן גם בשאר דפוסים כתוב אמר רבי יוחנן בהדיא בלא ר"ת) אח"כ ד"ה אלא כו' מאי הוי תימה למאי דאוקמת לעיל דמיירי מין במינו (ר"ל בדיבור שלפניו וכפי מה שהגהתי שם) ואין בונ"ט כו' ושאני אומר ותירץ דאם איתא כו' כעין הותרא מין ושאינו מינו וקשה לדידיה נמי דהיתר מצטרף לאיסור כו' לאיסור לא שייך כצ"ל והד"א:

דף לז ע"א גמ' א"ל ההוא מרבנן ר' אבהו ס"א הא טני רבנן ר' אבהו: תוס' ד"ה אלא כו' צ"ל א"ל
הנח לתרומה בזמן הזה דרבנן א"ל אביי ממאי כו' להקשות ולאביי מעיקרא כו' מצטרף לאיסור והדר א"ל ליתן כו' מצטרף לאיסור ומשני לבתר דשני ליה רב דימי ראיותיו הודה לו אך מקשה מיהא ליה לרב דימי מנין דמשום הכי אתי משרת כצ"ל והד"א: ד"ה שרה ענבים כו' דפרושית ניחא (ר"ל לעיל דף ל"ו ע"ב בתוס' ד"ה וכזית בכדי א"פ דאורייתא): ד"ה שאין איסורו איסור עולם דכל סתם נזירות ל' כו' כלאי הכרם שאיסורן איסור כו' אע"פ שנאסר משום ערלה כצ"ל: ד"ה הוא דאמר כו' לאיסור לנזיר ממשרת

כצ"ל: ד"ה ויש בו כו' לבלוע בתוך הפת וצריך צירוף לאסמו יחד כצ"ל: ד"ה ת"כ ת כו' אתי לאשמעינן בשאר איסור נמי לאפוקי מת"ק כצ"ל: ד"ה בטעם כעיקר כו' טעם כעיקר לא הוה מוקי כו' טעם כעיקר כיון דיש באיסור עצמו כזית אלא שאינו בעין אלא טעמא כצ"ל: ע"ב רש"י ד"ה חטאת מאי היא כו' לא בלע ת"ל בבשרה יקדש להוות כצ"ל: ד"ה כתוב בספרים כו' לנ"ם לפגם והא דאתי כו' (לא ידעתי איך נלמד מחטאת דנטל"פ מותר וצ"ל דנלמד מדכתיב בבשרה משמע דוקא בעין בשרה ממש או בכלי ב"י דהוי כעין בשרה דנ"ם לשבח אבל בכלי שאב"י דנטל"פ מותר) שנתבשל בו בשר נבילה ונותן כו' שנתבשל בו חטאת או בבשר כו' ונותן בו טעם יקדש (ר"ל לאפוקי נטל"פ כדלעיל) הוא דאתי ואי אמרת כו' משום דנזיר כו' ואית דלא כו' כצ"ל והד"א: ד"ה א"ל כשנתנו בפיו בב"א כצ"ל: ד"ה אבל איסור לאיסור כצ"ל: תוס' ד"ה מגיעולי שבדי כוכבים כו' שכן אין היתר לאיסורו ותירץ כצ"ל: ד"ה נטל"פ כו' אינה קרויה נבילה והכא הכתוב אוסר כצ"ל והס"ד ואח"כ ד"ה דלאו נטל"פ כו' דלא פגמא פורתא הוי ליה כצ"ל: ד"ה תאכל כו' השלמים מאתמול שומן שלמים עד הלילה ולא יותר: ד"ה ה"ג צריכי כו' הס"ד אח"כ ד"ה אלא כו' אף כי ר"ע לא דריש כל מכל דדריש כצ"ל או צ"ל אף ר"ע דריש מכל (ובדפר"ם הגיהו אי נמי אף ר"ע דריש כל משום דראו בתוס' פסחים דף מ"ג ע"ב ד"ה מאן שמעת ובדף מ"ה ע"א ד"ה משום ולק"מ עי' במהרש"א ומהר"ם לובלין שם ודו"ק גם לשון תוס' כאן בנזיר לא משמע כוונתם כן שהרי כתבו בל' ספק אפילו למאן דלא דריש כל כו' גם כתבו אף כי ר"ע כו'): ד"ה היתר ואיסור כו' דוקא הס"ד אח"כ ד"ה אפילו (וצריך למחוק וי"ו של ואפי') אבל אין לומר דהוא דיבור אחד ור"ל דאפילו אכל להיתר ואיסור בזה אחר זה תוך כא"פ הוי כמו בב"א א"כ צ"ל לר"ע דקרא דכל אשר יעשה אתי לאיסור ואיסור אפי' אם אכלם אחר כא"פ וזה ודאי לא מסתברא דאם יאכל עכשיו איסור ולאחר שעה או שתים איסור יצטרפו גם לא ידענו איזה שיעור יש לדבר הזה אפי' בענבים עצמו ודאי ג"כ השיעור תוך כא"פ כמו בשאר איסורים באיסור אחד א"כ ודאי לא עדיף שני איסורים מאיסור אחד ופשוט הוא:

כתב הרמב"ם פ"ה דין ג' כל איסורי גפן מצטרפי זה עם זה כיצד הרי שצירף ענבים לחים עם יבשים או עם בוסר וחרצן וזג אכל מן התערובות כזית לוקה וכן אם אכלם זה אחר זה עד שאכל מן הכל כזית לוקה עכ"ל וכתב בלח"מ בפרק שלשה מינים דר"ע אית ליה גבי נזיר היתר מצטרף לאיסור ופריך ואלא הא דתניא מכל אשר יעשה מגפן היין לימד על איסורי נזיר שהן מצטרפין זה עם זה לר"ע השתא היתר מצטרף לאיסור איסור לאיסור לכ"ש א"ל היתר לאיסור בבת אחת איסור לאיסור בזא"ז ואע"ג דלא קי"ל דהיתר מצטרף לאיסור כמ"ש רבינו בסמוך כתב רבינו בזא"ז מצטרף דודאי הך זא"ז דמצטרף הוא ששהה כדי א"פ ולא יותר וכיון דכל האיסורים מצטרפי בכדי א"פ ה"ה ודאי גבי נזיר אך אם שאר איסורים ילפינן מנזיר דיצטרפו בכדי א"פ קשה דנימא דקרא לא אתי אלא כשנותנו בב"א בפיו ואיצטריך לומר דמצטרפין זה עם זה דלרבנן איצטריך קרא להכי עכ"ל ולפע"ד דבריו תמוהים דמ"ש וכיון דכל האיסורין מצטרפין בכא"פ ה"ה ודאי גבי נזיר הלא בשאר איסורים בשני איסורים אינם מצטרפים וכ"פ הרמב"ם בפ"ד מהמ"א וז"ל כל האיסורים שבתורה אין מצטרפין זה עם זה חוץ מאיסורי נזיר וכו' עד זה הכלל כל שאיסורין בלאו אחד מצטרפין בב' לאוין אין מצטרפין חוץ מנבילה וטריפה הואיל והטריפה תחלת נבילה היא עכ"ל וכאן הוי שני איסורין דמיוחד לכל אחד לאו בפני עצמו גם מ"ש עוד אך אם שאר איסורים ילפי' מנזיר כו' מהיכי תיתי לומר דילפי' מנזיר הלא זה מבואר בפשיטות בש"ס בכמה דוכתי דמשערין בכא"פ לענין יוה"כ ושאר איסורים וכן מבואר בכריתות דף י"ב כמה ישהה האוכלן כו' וחכמים אומרים עד שישהה מתחלה ועד סוף כא"פ ולא אישתמיט בשום דוכתא דנלמד מנזיר וכ"כ הרמב"ם בפ"ד מהמ"א וז"ל כבר ביארנו שכל איסורים שבתורה אין מצטרפין זה עם זה לכזית חוץ מבשר נבילה עם בשר טריפה ואיסורי נזיר ואח"כ כתב לענין איסור אחר וז"ל האוכל כשעורה או כחרדל מאחד מכל מאכלים אסורים ושהה מעט וחזר ואכל כחרדל עד שהשלים כזית אם שהה מתחלה ועד סוף כדי אכילת ג' ביצים יצטרף הכל והרי הוא חייב כרת או מלקות או קרבן כמו שאכל כזית בבת אחת עכ"ל וכתב בכ"מ שנלמד מפ"ג דכריתות ולא אידכר בשום דוכתא שנלמד מנזיר ואי מצינן למילף מנזיר מ"מ לא ילפינן ג"כ דכל איסורין מצטרפין כמו בנזיר אפילו בב' איסורין ויש ליישב לשונו בדוחק וכיון דכל איסורין מצטרפין דהיינו באיסור אחד כגון חלב וחלב אם אכל חצי זית חלב וחזר ואכל חצי זית חלב תוך כא"פ מצטרפין ה"ה גבי נזיר אפי' בשני איסורין דכיון דהתורה גלי לנו דמצטרפין אפילו ב' איסורין גבי נזיר נמצא אותן שני איסורין יש להם דין איסור א' וכמו שבשאר איסורין אם אכל איסור א' שני חצאי זיתים תוך כא"פ דחייב ה"ה גבי נזיר דמ"ש דתוך כא"פ הוי כמו בב"א אך גבי היתר מצטרף לאיסור ודאי אין סברא לומר דאם אכל חצי זית ענבים ואח"כ אכל חתיכת פת תוך כא"פ דיהא מצטרף דבשעה שאכל ההיתר לא עבד איסורא בשלמא אם אכלם בב"א הטעם של ענבים מרגיש ג"כ עם הפת אבל אח"כ אין סברא שיהא הפת מצטרף לאיסור ענבים או יין אח"כ אמר אך אם שאר איסורים ילפינן מנזיר ר"ל מה דבשאר איסורים משערים באיסור אחד כא"פ ילפינן מנזיר מדכתב מכל אשר יעשה לימד על איסורי נזיר שהן מצטרפין זה עם זה דהיינו אפי' זא"ז תוך כא"פ קשה דילמא כל אשר יעשה בא ללמוד בב"א דוקא הוא דמצטרף אם נותנו לפיו בב"א ומנלן בזא"ז תוך כא"פ כן נוכל ליישב דבריו ודוחק הוא אבל לא נוכל ליישב הא דלא אידכר בשום דוכתא דילפינן מנזיר ותו קשה כמ"ש לעיל דהוי כמו בב"א דכיון דגלי לן רחמנא דאיסורי נזיר מצטרפין זה עם זה ובתוך כא"פ הוי כמו בב"א תדע דמבואר ברמב"ם פ"ד מהמ"א וכ"ה במעילה פ' קדשי מזבח כל הנבילות מצטרפין זו עם זו ונבילה מצטרפת עם הטריפה א"כ תגע בעצמך אם נאמר דמ"ש בגמרא מצטרפין זו עם זו דוקא אם אכלן כא' אבל בזה אחר זה אפי' תוך כא"פ אינו מצטרף אצ"ל דמ"ש תנן דמתני' מצטרפין ממילא משמע בין בב"א בין בזא"ז תוך כא"פ דהוי כב"א א"כ ה"ה הכא גבי נזיר כיון דגלי רחמנא דאיסור נזיר מצטרפין זה עם זה ממילא משמע בין בב"א בין בזא"ז תוך כא"פ דהוי כב"א וכ"ת אם זה הוי כמו בב"א א"כ הדרי קושיא לדוכתיה לר"ע ל"ל קרא מכל אשר יעשה שכל איסורים מצטרפים ת"ל אפי' איסור והיתר מצטרפים ודקא משני איצטריך לבזה אחר זה הלא הוא בכלל בבת א' אם הוא תוך כא"פ וי"ל דה"א הואיל דלענין היתר מצטרף לאיסור מיירי ע"כ בב"א דבזא"ז אין סברא לומר דמצטרפי אם יאכל איסור ואח"כ יאכל היתר א"כ אי לאו דכתב רחמנא מכל אשר יעשה ללמד דאיסורים מצטרפין בזא"ז ה"א דיו לבא מן הדין להיות כנדון כמו דבהיתר מצטרף לאיסור דוקא בב"א ה"ה איסור ואיסור אבל לרבנן דילפינן מקרא גם כן כמו לר"ע א"כ מה לי בב"א מה לי בזא"ז תוך כא"פ אם הוא ב' איסורים דהוי כמו בב"א זולת גבי איסור והיתר ודאי לא הוי כב"א אם אכל אח"כ היתר דודאי לא מסתברא לומר אם אכל היתר תחלה ואח"כ יאכל איסור או אף איסור תחלה ואח"כ היתר דיצטרף כיון דלא עבד שום איסור באכילתו להיתר זולת אם אכלן בב"א דאיסור מעורב עם ההיתר בפה ומרגיש טעם האיסור עם ההיתר לכך ההיתר מצטרף לאיסור דודאי אמרינן דקאי קרא דמשרת אמאי דמסתברא יותר ועמ"ש בגמרא דף ל"ז ע"ב בתוספות דבור המתחיל היתר ואיסור ואפילו בזא"ז הוא דיבור בפ"ע אבל לא שיהא חייב בהיתר ואיסור בכה"ג:

דף לח ע"א גמ' דא"ר יהודה אמר שמואל ארבע כוסות: רש"י ד"ה כל רביעית כו' מצטרף עמה לרביעית חוץ מרביעית של נזיר כו' הד"א והס"ד אח"כ ד"ה דרבי יוחנן כצ"ל: ד"ה ועל כל כו' ברביעית הוי שיעורא כצ"ל: ד"ה חמש כו' שומע לך אלא חצי לוג שמן לג' מינין כצ"ל: ד"ה והאיכא פיילי כו' סוטה קאי הס"ד: ד"ה האיכא מקוה המקוה הס"ד ד"ה בר מינה כו' מקבלת גובה האמבטי כו' אותו מקוה כדי כצ"ל: תוס' ד"ה לית ליה כו' כל שהוא למכות וא"ת כצ"ל: ד"ה אמר רבי אבהו כו' כל איסורין שבתורה כו' מקצת ספרים דגרסי כל רביעית כצ"ל: ד"ה על כל נפשות כו' עשר חלות ועשר רבוכין כצ"ל. התודה הס"ד: ד"ה מצורע רביעית כו' להטביל מחטין וצינוריות כצ"ל: ד"ה בר מההיא כו' ויכול להטביל מחטין כו' ואין לתמוה אי לא במלו רביעית כצ"ל: ע"ב גמ' והא שייר נ"א והא שייר ענבי דיכרא א"ל רבינא לרב אשי והא שייר (מ"כ בשם החכם מהרי"ג ז"ל הנ"ל): רש"י ד"ה ת"ק לא מדמי כו' צל"ע דת"ק עם ר"ע לא הוי דבר והיפוכו דהתחיל ת"ק לא מדמי נזיר לשתים דאילו ענבים בכזית ויין ברביעית משמע אבל ר"ע מדמי לשתים ואמר ר"ע מדמי לאכילה (ובשם החכם מהרי"ג ז"ל הנ"ל מצאתי וז"ל לשון רש"י ז"ל שמצאתי בנ"א בספרים ת"ק פי' משנה ראשונה מדמי לכל איסורי נזיר לשתים ושתים ברביעית דילפינן שכר שכר ממקדש והדר ילפינן כל איסורי נזיר משתים ור"ע כיון דכתיב וענבים לחים ויבשים וכו' מה אכילת בכזית דקי"ל בכל דוכתא שיעור אכילה בכזית אף איסורי נזיר בכזית. מוי"ו דוענבים קדריש לחייב ע"ז בפני עצמן וע"ז בפני עצמן. אם אכל ענבים לחים ויבשים והתרו בו משום לחים לא יאכל ומשום יבשים לא יאכל חייב שתים אע"פ שטעמן שוה הואיל והם שתי שמות: ה"ג מכאן אתה דן לכל איסור כדמפרש ואזיל: א"ל אל תשתה ההתראות מחלקות. אכל ענבים לחים ויבשים מכל א' כזית. אמר רב פפא לא תני ה' פירוש התנא לא תנא מנינא אלא לוקה סתם. והא אותביה ר"פ ה' ואי איתא לילקי שש ואי לא תני מנינא א"כ מאי אותביה ומשני ר"פ הגיד הברייתא כדי לידע אם אביי גמרא גמירי לית או מסברא דאי מסברא אמרה ליה כשהקשו לו מברייתא הוי הדר ביה): ד"ה והוא ב' שמות כו' והרצן הס"ד: ד"ה רבא כו' וחרצן אביי כו' בבת א' ורבא כו' אלא אחת ולא לאתויי כו' הד"א: ד"ה אין לוקין כו' לאו חד הס"ד. (וא"ת לפי לשון ראשון של רש"י דרבא סבר אפי' אכל זג וחרצן אינו חייב אלא אחת וה"ה אם אכל לחים ויבשים אינו מחייב אחת ובברייתא חשיב חמש וי"ל דרבא מתרץ הברייתא כגון שלא אכל בבת אחת רק כל אחד בפני עצמו וקמ"ל דלא תימא עד שיאכל לחים ויבשים בהדי הדדי חרצנים וזגים בהדי הדדי): תוס' ד"ה ואינו חייב כו' כזית וה"ה בשתים כו' וכר"ע דבסמוך משנה כו' לר"ת פירוש זה דאין כו' ר"ע שהיא כמשנה אחרונה וע"ק כו' אמאי מדמי אכילה לשתיה לכן נראה לר"ת דמתני' כו' אליבא דר"ע דבאכילת כו' כדרך כל שתיה ואע"ג דבאכילה בכזית כדאמרינן בפרק כל שעה כו'. (והוא בדף מ"א שם כמו שמציין במ"מ בגליון גם נזכר בדף ל"ב שם (ובדפרמ"י תקנו ע"מ לקלקל ומחקו בפ' כ"ש) והגיהו מילתא אחריתי) כיון דכתיב וענבים לחים כו' איסור בכזית וי"ו דוענבים קדריש אף כל כו' וי"ו דוענבים מוסיף כו' ור"ע מדמי לכל אסורי כו' כצ"ל מאכילה כדפי' הס"ד אח"כ ד"ה ועל זה בעצמו לחים כו' ליכתוב ענבים וכן לחים כו' וטעם אחד כיון שהם ב' שמות כצ"ל והס"ד אח"כ ד"ה ה"ג בגמרא כו' נזיר הס"ד אח"כ ד"ה חמרא חדתי כו' יזיר ומתרגמים חמר חדת ועתיק כו' חדתא כגון תוך מ' יום. (עי' בברכות דף כ"ז ובעדיות דף י"א ובנדה דף ח' דלא כדפר"ם) ואחר ג' ימים שבצר (ס"א שכבר) אין בעצמו כטעם ענבים אלא טעם יין ממש אבל קודם ג' ימים דטעמו כטעם ענבים ממש אימא כצ"ל או צ"ל אבל יין תוסס ממש (ועי' ג"כ בסנהדרין דף ע'): ד"ה אמרו לו כו' לשתות הס"ד אח"כ ד"ה אכל ענבים לחים כו' וגם פחם אשכול כצ"ל: ד"ה ולילקי שש כו' וי"ל דהא לאו קושיא היא דלא חשיב הכל אלא משייר מיניה כו' דחשיב התנא יש למנות כצ"ל: ד"ה שייר כו' בשאר נדרים נמי כו' אומר הגמרא כן דומיא כצ"ל: ד"ה והא שייר כו' ענבים קטנים מנאן התנא כו' בין קטנים במשמע ושייר לאו של קטנים כו' היינו גוף הענבים כו' לאכול כות וזהו לאו אחר כו' בכל ענין אפילו כי ליקס כו' לילקי שש הס"ד:

דף לט ע"א רש"י ד"ה אמר רב פפא כו' הוא בידי' הכי כצ"ל: ד"ה פורצנין כו' אפילפרצודי כצ"ל: ד"ה מסקרתא כו' לבתר הכי וש"מ הד"א: תוס' ד"ה והא אותביה חמש כו' ה' מ"מ אותביה הוא כו' דגמרא הוי בידיה ואותביניה כו' הוי מידיה כצ"ל והס"ד אח"כ ד"ה לחייב כו' (ושייך למתני') אם אכל לבר מן הזגין (דק' להו אמאי אמר וחייב על היין כו' פשיטא ותי' דקמ"ל סיפא על הזגין כו' ועי' בפרש"י ד"ה ורבא אמר ודו"ק): ואההיא אתי' לאפלוגי ראב"ע ואומר דאינו חייב עד שיאכל ב' חרצנין וזג ב' גרעינין שבענבים וזג הקליפה שלהן מדכתב חרצנים בלשון כו' התלמוד וראב"ע סבר כרבי יוסי דאמר חרצנים אלו הגרעינין מבפנים וזגין קליפה שבחוץ כצ"ל והד"א אח"כ צ"ל ד"ה רבי יוסי כו' להיפך דזגים אלו הקליפה כו' נקרא זג כצ"ל (ע"ל עוד בעמוד זה תוס' השייכים לכאן): ד"ה סתם נזירות כו' לסמים סותר ל' תנא נמי סתם נזירות ל' דטעמא דסותר ל' משום דבעינו כדי נזירות בשעת תגלחת של מצוה שיהא כו' שהרי אם גלחוהו בכ' או יותר

יותר לפת יסתיר את הכל איך יחזור ויסתת מה שמנת כבר כו' . ר"ל אם גלחתו ביום ל' ומנת שלשים יום ויחזור ויסתת עוד ל' ימים איך יחזור ויסתת ל' ימים מה שמנה לכך אמר אח"כ ואולי ה"ג קאמר מותר עד שיהא שערו כדי ל' יום [illegible]

שאת הד"א גלוח בתער הס"ד אח"כ ד"ה והכתיב כו' כלומר והיכי אמר כו' האחרונה והכתיב כצ"ל והד"א : ד"ה לעבור כו' אלא בתער והא דכתוב בסמוך לא יעבור ומשמע לא יעבור תער (ר"ל מדכתוב בסמוך לעד מלאת תער לא יעבור משמע דוקא תער הא לאחר מלאת בכל דבר דתער משמע לגופיה דבעינן תער ע"ז משני לעבור עליו בב' לאוין ולעולם תער מיבעי ליה לתגלחת אחרונה דקודם מלאת בכל דבר) : ד"ה ולסתור כו' ראשו בתער הס"ד אח"כ צ"ל ד"ה והא קתני : ד"ה תניא נמי הכי כו' ובתער דוקא סתרי לה וכדאוקימנא לה כצ"ל : ד"ה תנן התם כו' בסיפרא הוא תורת כהנים שלשה כצ"ל : ד"ה פשיטא כו' וגילח את ראשו גזוז מצורע דכתיב וגילח את כל כצ"ל : תוס' ד"ה רבי אומר כו' כר' יונתן דלא אסר כו' אשאר מעבירין והוי כאילו כתוב תער לא יעבור ולא יעבור דאותו כו' גבי איסורא לומר לך שלוקה כו' אתא אמאי סמיך עד מלאת אל תער לא יעבור כצ"ל : ד"ה לעכב כו' שלא מצינו בהן טעם הס"ד אח"כ צ"ל כך ד"ה ובתער ונראה דקאי ארישא כו' סותר היכא דלא שיירו כצ"ל : ד"ה תניא נמי הכי שלוקה באחת וסותר ברוב ראשו כצ"ל : ד"ה נזיר כו' ראשו ובתער פי' כצ"ל : ד"ה כשם ששתי שערות מעכבות בו כך שתי שערות סותרות כצ"ל : ד"ה תנן התם בפרק בתרא דנגעים כצ"ל : ד"ה מהו דתימא כו' קמ"ל דלא דתגלחתו מצוה כצ"ל והס"ד : ד"ה נשא כו' דהא קתני סיפא כצ"ל : ד"ה בשלמא כו' לתגלחתו ולר' מדסמכו כצ"ל : ד"ה תנופה כו' שאינו טעון בגופו אלא קרבנו ולכך לא ישעון כצ"ל : ע"ב גמרא הא אליבא דר"א כו' (צ"ע הא אפילו אליבא דר"א פשיטא לי' מילתא דמצורע בתער מקרא יתירא דכתיב ראשו גבי מצורע ומאי אולמא ילפותא דרבנן דילפי מזקנו דגבי מצורע וה"ה דהוי מ"ל איפכא לעיל דפשיטא ליה מצורע הוא ר"א דיליף מראשו וכאן דלא פשיטא ליה כרבנן דלא יכולין למילף מראשו משום דסברי תער לא יעבור ה"ה כל מעבירין כמו דר"א לא יוכל למילף מזקנו משום דס"ל ה"ה מלקט ורהיטני כדפרש"י לקמן אף דגמר נמי מראשו דכתיב גבי נזיר מאי נ"מ מ"מ לא צריך ללמוד במה הצד מנזיר וגם למדו מתחלת נזיר דאסור לגלח בתער אבל לא מסוף נזיר כדבעי למילף מצורע מיניה דמצוה לגלח בתער ודו"ק) : רש"י ד"ה והדר נילף כו' שבהן ומדינא נמי כו' ברלות תאמר כצ"ל והד"א : ד"ה ואינו חייב על הקפת הראש כו' (בכל הסוגיא מזכיר תמיד הקפת הראש ג"כ בתער דוקא והוא כדעת הרמב"ם וסייעתו דס"ל כן אך קשה איך מפרש בדף מ"א ע"ב בד"ה ואי כתב כו' אבל עדיין לא מצינו דבתער הוי כו' דבשלמא הרמב"ם פסק כתוספתא או כת"כ מובא בתוס' רפ"ק דשבועות וגם כאן בד"ה ואי כתב כו' אבל סוגיא דהכא א"א לפרש כן ע"כ נ"ל להגיה בכל המקומות השחתת זקן במקום הקפת הראש) : ד"ה ת"ל גבי כו' רחמנא גבי השחתת זקן כו' היינו תער הס"ד אח"כ ד"ה טמאי. מ"ל כצ"ל : תוספות ד"ה אין כו' דהיינו מזקנו או מנזיר דבסמוך כו' נזיר במה מצינו דאיכא למיפרך כו' כצ"ל תגלחת הס"ד . (צ"ע הלא בזה התחיל דאין דנין קל מחמור ומאי הקשו התוס' השתא דליתי נזיר ממצורע אלא אי קשיא הא קשיא לא ליכתוב גבי לוים לא ליכתב וגלח כמו במצורע דכתיב וגילח כל שערו ליתי ממצורע דהא ליכא למיפרך מידי ואי איכא למיפרך איזה פירכא במצורע משום גדול השלום ליתי מנזיר ומצורע במה הצד וצ"ע וי"ל מדאיצטריך רחמנא למיכתב גבי מצורע זקנו וראשו לומר דאתי עשה ודחי לאו דוקנו ולאו דראשו אע"ג דכתיב וגילח כל שערו ש"מ גבי לוים אע"ג דג"כ כתיב תער על כל בשרם לא דחי שום לאו מדלא כ' שום לימוד ומש"ה כתב רחמנא תער גבי לוים בפני עצמו דלא ליליף ממצורע מכל וכל דידהו ג"כ לאוין דדוחה מצורע אי נמי אי גבי לוים לא דחי שום לאו א"א ללמוד ממצורע דאפשר איכא למיפרך מה למצורע שדחי לאו דוקנו וראשו לכך איצטריך ג"כ תער משא"כ לוים ל"צ תער אי לא הוי כתוב בהדיא . שוב ראיתי באבן עזרא ובבחיי פרשת בהעלותך כתבו בפשיטות בלי שום ראיה מהקרא דגבי לוים העבירו תער על כל בשרם חוץ מהפאות ולפי מה שכתבנו הוא שפיר מוכח מגמרא דילן וק"ל) . אח"כ ד"ה האי תנא מעיקרא בברייתא דלעיל כו' דקים ליה לתנא תער במצורע כו' ומדינא נמי לא אתי' דקאמר מה להצד כו' כצ"ל כדמפרש והולך הס"ד אח"כ ד"ה דתנן פ"ב דמכות אינו חייב כו' לגבי פאות דוקן מתניא דאין כצ"ל : ד"ה ומאי טעמייהו כו' זקנו לפי שנאמר כו' לבר מזקנו א"נ בנמרם זקנו כו' במצורע לאשמעינן דאתי עשה דזקנו כו' בעלמא הכא דחי כו' שוה בכל הוא כו' וזקניך וי"ל דמסתברא דאיכא למימר קרא סתמא כתיב בין בישראל בין בכהנים כו' זקן הכהנים ומדאתי קרא דזקנו למישרי לן לאו דהשחתת זקן כצ"ל דאל"כ זקנו ל"ל הס"ד אח"כ ד"ה דבתער : ד"ה דתניא ופאת כו' שאינו נוטל השער מעיקרו ושרשו כו' וברהיטני יהא חייב שאף הם משחיתים השער כצ"ל . (וכל מה שכתוב בינתיים מיותר הוא ויש למחוק) : ד"ה הא כיצד כו' רחמנא במצורע כהן נמי דבקדושין גמרי' פאה פאה כצ"ל : ד"ה ופריך כו' דאם בא לגלח בתער הרשות בידו שהוא מוזהר עליו בעלמא בפאה דוקן הכא שרי כצ"ל : ד"ה ומשני אמרי כלומר ע"כ בא וקנו דוקק כו' דאם בא למימר שהרשות בידו כו' לא בעי קרא דוקנו כצ"ל מק"ו הס"ד : ד"ה ה"ג ומה נזיר כו' הוי מצי כו' דפריך מרשב"ל הס"ד אח"כ ד"ה ה"ג ומה נזיר כו' לאו דהקפה מצורע כצ"ל : ד"ה דמצוה מצות כו' פריך שפיר ומה לנזיר כו' לרבנן היכי מוכח כו' תער בתגלחת כו' אלמא במצורע פשיטא כו' תער לתגלחתו בלא נזיר כו' דאפילו לא קיים לו דמצות נזיר כצ"ל :

דף מא ע"א רש"י ד"ה ותו אי ס"ד כו' דלא אסרה תורה השחתת זקן אלא בתער כו' דומיא דהשחתת זקן דקאתי כו' לאו דהשחתה לפי כו' גבי השחתה חייב כצ"ל : ד"ה ראשו מת"ל כו' לא שרי במצורע הס"ד אח"כ ד"ה וכ"ת כו' בתער סד"א כו' הד"א נזיר כו' הס"ד : ד"ה לא לעולם כו' וכדר"ל כו' והכא כו' דלא אסרה תורה גילוח הראש אלא בתער כו' . (ור"ל דהא השתא בנזיר קיימינן דחייב על הראש אפילו בשער אחת וסותר ברוב שערו ואיך שייך לומר הקפת ראש אלא צ"ל גילוח הראש). אלא בתער ואימא דבתער כלל לא אלא לאו ש"מ דאיצטריך ליה ראשו כו' לא עשה ולא כלום ר"א לא מצי כו' בתער ולא במלקט כו' מצורע בתער ולא מלקט ורהיטני כו' כצ"ל והד"א כל המעבירין הס"ד אח"כ ד"ה להכי : תוס' ד"ה ותו אס"ד כו' בהשחתת זקן ומ"ה היה להתלמוד כו' כתב תער אלא התלמוד כצ"ל : ד"ה ור' אליעזר כו' חייב בפאה דוקן כצ"ל : ד"ה מגלי' כו' אף נזיר מצורע כך כו' ולמידחי לאו דהקפה גרידא אי משום דס"ל הקפת כל הראש לא שמיה הקפה אי משום דעשה דוחה ל"ת גרידא נפקא כו' לא איצטריך אלא לראשו דנזיר כו' על ראשו הטעון במצורע כו' ללומדה מראשו דנזיר כו' תער הטעון לגבי מצורע כדמשמע דאי על שאר כצ"ל : ד"ה ומשני אס"ד כו' מדלא כתיב תער כדרשב"ל כלומר יאסר לו לגלח בתער כיון דלא כתיב היתר תער בפירוש (כ"ה בס"א) ולא נידחי כו' נמי הכא כשינוי' דלעיל כצ"ל והד"א : ד"ה ורבנן כו' וגילח את כל שערו חוץ מפאת כצ"ל דהקפת הראש הס"ד אח"כ ד"ה ואיצטריך למיכתב זקנו וראשו דאי כו' : ע"ב רש"י ד"ה ואי כתב כו' אבל עדיין לא מצינו כו' דהיינו תער הס"ד אח"כ ד"ה ורבנן כו' ראשו וגמר ג"כ מנזיר לומר כצ"ל מן המורה הס"ד אח"כ ד"ה ור"א כו' מנלן בשלמא לרבנן כו' וזקן כרבנן כו' בתער הוא דמישרי כו' דבתער מישתרי אבל כצ"ל ואי מזקנו דכהן מצורע כו' . (צ"ע הא כבר תירץ בזה כיון דלא דחי לכוליה ל"ת אלא לפלגא דבתער מישתרי ואפשר צ"ל ועוד אי מזקנו כו' וקאי אלמעלה) : תוס' בא"ד דהקפת כל הראש לא שמיה הקפה כו' סמוך לאזנים ואחורי אזניו כו' שוה לאחורי אזניו ופדחתו כו' ראשו לגלות לו כצ"ל ש"מ הקפה היא הס"ד אח"כ ד"ה ואי כו' (וכל מ"ש אחר כך מן ואי כתב עד הקפה הוא מיותר ויש למחקו) כל הראש שמה הקפה אבתי בתער לא ידעינן כו' והכי איכא תנא לקמן (דף מ"ח ע"ב) דג"כ לא מפליג כו' (דלא כרפר"ם דכתב דף ל"ח גם הניחו בגדילים ואין צורך למיפרך דאין יד ותל לשם) דלאו ועשה אינו שוה בכל ה"נ לאו ועשה דנזיר ולאו דהקפה אינו שוה בכל אלא דנזירים ואנשים לאו דהקפה מיהו לקמן ריש פרק שני נזירים כו' דנזיר מכהנים לא אתו : ודע דברש"י ביבמות דף ה' בד"ה ת"ל ראשו אלמא כו' כתב נמי רש"י התם דנזיר אינו שוה בכל והבוז עליו כל המפרשים כתרנגולים של בית בוקיא להקשות על דבריו מהא דפרק שני נזירים דמבואר שם דנזיר מקרי לאו חשוה בכל ה"ת מהרש"ל ומהרש"א ומהר"ם לובלין ושאר מפרשים (וצ"ל דנעלם מהם דברי התוס' כאן מדלא הזכירום דמיירו מזה) ולקמן דף נ"ח נאריך מזה אי"ה יותר להצדיק דברי רש"י ז"ל דהתער לא יעבור וגם עשה כו' לר"א דעשה כו' זקן ועשה דקדושים כצ"ל : ד"ה השתא על כרחך משמע הכא כו' והזקן מותר והא דתניא בתוספתא תנא כו' נמי דקאמר משום צידעא כו' בכל אדם אלמא בנזיר מיירי וקאמר דתגלחת מותר בכל אדם שאינם נזירים ומיהו צריך ליזהר שלא ליטול כצ"ל : ד"ה ור"א דאתי כו' וא"ת וליכא מראשו כו' דוקנו ליתא בנשים כדאמר כו' הר"ף דמש"ה פריך כו' לאו ועשה וא"כ ע"כ לאו גרידא מקרא אחרינא דאל"כ לא מצי לאוקמי לקרא דראשו ללא תעשה כו' ואי לא לא הוה כצ"ל : ד"ה ובתוספות אחרינא כו' ועשה דקדושה אלמא כו' לר"א בעלמא דעשה כו' ולאשמעינן דעשה דגילוח דמצורע דחי לאו דהשחתה דישראל אבל בכהן כו' דכהנים דקדושים דבשלמא כו' דגלוח דחי לאו דהקפת ראש והילכך לישראל לא אצטריך א"כ מש"ה זקנו בא דעשה דמצורע דחי לאו דפאת זקן ועשה דקדושים והר"ם אמר כו' ואל תתמה דהלא שפיר כו' דאיכא למימר מסברא נפקא כזה תמצא הסוגיא חלוקה ריש שני נזירין כו' צ"ל בכל הסוגיא דהקפת כל הראש כו' דשפיר נפקא לן דעשה דוחה ל"ת דגדילים אכלאים אתי ואי אתי גדילים לכדרבא כו' התלמוד דא"ה לרבנן שפיר נפקא כו' באם אינו ענין ואז נאמר דהקפת כל הראש שמה הקפה מסברא כדמסיק כו' לכהן אי גמרינן מינייהו נאמר דבעלמא עשה דוחה ל"ת ועשה צ"ל ע"כ דנפקא לי' דעשה דוחה ל"ת גרידא לאו מהאי דאי לא תער מנ"ל במצורע דאי מראשו דילמא לאו למידחי נזיר דאית בית תרי לאוי דהקפה ודנזיר אלא לאו דהקפה גרידא ולא ס"ל כו' . (ר"ל אי ס"ל הקפת כל הראש לא שמיה הקפה אי אפשר לומר דקאי אלאו דהקפה גרידא שהרי הקפת כל הראש לא שמיה הקפה) בשאלה איצטריך תרווייהו (ר"ל דקאי אמאי דאמר לר"א דמוקי ראשו לנזיר וזקנו לכהן ולא נמרי' מינייהו א"כ ל"ל תרווייהו אצ"ל דגמרי' מינייהו ולומר אם אינו ענין לשאינו שוה בכל כו' לכך א' דנזיר וכהן לא ילפינן מהדדי וע"ל דף נ"ח מוכח להדיא הכי כמ"ש התוספות כאן דבתחלה בעי למימר דר"א ס"ל הקפת כל הראש לא שמיה הקפה ואח"כ אמר דכ"ע שמיה הקפה ונפקא ליה עשה דוחה ל"ת מגדילים כדמשני בגמרא כאן ופריך אח"כ לר"א ליליף דערל"ת ועשה מזקנו ומשני דנזיר מכהן לא יליף שאינו שוה בכל כו' ועי"ש ג"כ בתוספות ד"ה נזיר מכהן מבוין בגמרא שם למ"ש התוס' כאן) ל"ת השוה בכל מגלי' כצ"ל והד"א והס"ד אח"כ ד"ה יליף כו' מראשו וזקנו והכא פשיטא כו' ר"פ ב' נזירין אבל הכא ומסקנת סוגיא דפ' ב' נזירין הקפת כל הראש שמה הקפה מסברא כצ"ל והס"ד אח"כ ד"ה אמר מר כו' ולא כלום זאת אומרת הד"א :

דף מב ע"א גמרא אבל לא סורק אתאן לרבנן (צ"ע א"כ מאי אבל וכה"ג פריך בשבת דף מ"ד ע"א מ"ש הני אמר עולא סיפא אתאן לרבי יהודה מתקיף לה מר זוטרא אי הכי מאי אבל עכ"ל א"כ כה"ג קשה כאן איך ס"ד דרישא ר"ש וסיפא רבנן אם כן מאי אבל ודוחק לומר דוהו קושי' של המקשן אבל לא סורק אתאן לרבנן אם כן קשה מאי אבל זה אינו דהא מפרש קושי' שלו רישא ר"ש וסיפא רבנן משמע דקושי' שלו רק הואיל ורישא וסיפא חלוקי' כשני מ"ד ולא משום אבל דאם לא כן לא ה"ל למימר רק מנו ר"ש היא אבל לא סורק אתאן לרבנן ותו לא ואז נבין דהקושיא מכח שתיהן חדא דלשון אבל לא שייך למימר ותו דרישא וסיפא הם חלוקים אבל השתא כשמפרש דבריו משמע דליכא קושי' רק מכח דרישא וסיפא הם חלוקים) : אמר רבא כולה ר"ש היא כל הסורק להסיר נימין המדולדלין מכוין (קשה דרש"י פי' בשבת דף נ' טעמא דסורק אסור דהוי פסיק רישא כ"כ הרב ברטנורה כאן ואיך אשתמיט מינייהו הש"ס הכא דקאמר דסורק מכוין להסיר נימין וכבר הרגיש בקושיא זו ג"כ הריב"ש בתשו' סי' שצ"ד ע"ש דרחק ליישב דברי רש"י ולי נראה דהוכחת רש"י דע"כ טעמא משום פ"ר גמי דאי טעמא משום מכוין ת"ל אפילו חופף ומפספס אסור אי מכוין וה"ה סורק ודאי אי אינו מכוין להסיר נימין המדולדלין ג"כ מותר דהוי דבר שאינו מתכוין והל"ל במתני' רק ובלבד שלא יכוין להשיר שער כי האי דאמרי' גורר אדם כסא כו' ובלבד שלא יתכוין לעשות חריץ ותו באמת קשה אמאי לא משני רבא משום דהוי פ"ר הלא באמת הוא פ"ר לדברי רש"י אלא נ"ל דגם שינוי' דרבא הוא כמו שפרש"י דהוי פ"ר אך קשה הלא הוי פ"ר דלא ניחא ליה דוודאי לא ניחא ליה לעקור שערו בכדי דצער הוא לו כשעוקר אותם ע"י מסרק ותו דל"ל לעקור שערו דוודאי כשמגדל שערו רוצה בקיומם ואי לא ניחא לי' בגידול שער הוא מגלחן ול"ל לעקור אותם ע"י מסרק בצער ע"ז תירץ רבא דהוי פ"ר דניחא לי' דכל הסורק מכוין להסיר נימין המדולדלין ובהם ניחא ליה לעקור אותם ומזה ראית לאותן פוסקים דס"ל פ"ר דלא ניחא ליה שרי אף בשאר איסורין . והשתא א"ש מ"ש התוס' בשבת דף נ' ע"ב על מ"ש בגמ' אבל לא סורק התם מפרש טעמא משום דלהשרת נימין מדולדלין מכוין עכ"ל ולא זכרו כלום מפרש"י כדרכו לחלוק עליו שהרי רש"י פי' טעמא דהוי פ"ר אלא ודאי כדפרישית דחד טעמא הוא דק' להתוס' הלא הוי פ"ר דלא ניחא ליה ומתרצי' התם מפרש כו' דכל הסורק כו' וה"ל פ"ר דניחא ליה) כלל וכלל לא תיקו כצ"ל אח"כ מתני' : רש"י ד"ה דמכדי כו' טהור מנזיר טמא כצ"ל : ד"ה מה נזיר כו' נזיר ומצורע שני כתובים (קשה הא לעיל דף מ' אמר דליכא למילף מהדדי דאיכא למיפרך מה לנזיר שכן קרבנו טעון לחם ונזיר ממצורע לא יליף דמצורע צריך לגלח כל שערו אלא ה"ל למימר לוים ומצורע הוי ב' כתובים דלא ה"ל לכתוב רק מצורע ולילף לוים מיני' ועמ"ש לעיל דף מ' ע"ב בתוס' ד"ה אין קרבנו) : ד"ה א"ל אי כו' שער בכאן הא קאמרת אין שער כאן כצ"ל והס"ד : תוספות ד"ה זאת אומרת כו' מיהו פאת זקן כו' (צ"ע דשם לא נזכר מפאת זקן כלום רק לענין שבת ולענין קרחה וצ"ל דמדמי להדדי מ"מ ה"ל לפרש גם היה לו להזכיר ג"כ גבי קרחה אפילו פורתא מיהו בתוספתא ומביאו בנ"י סוף מכות דבשתי שערות חייב גבי שבת וגבי פאת וגבי תולש סימני טומאה גם בסמ"ג מביא כן בשם תוספת' ועי' בי"ד סימן קפ"א מיהו צ"ע ל"ל למימר פאת זקן לא אמרינן רובו ככולו אפי' הכי נזיר גופיה בתוך ימי נזרו אמרינן ללקות אפי' באחת לעיל דף מ') : ד"ה מתכו עלה כו' הכא אשכחן מתכו על דבריו . (צ"ע הא לעיל דף כ"ט בתוס' ד"ה קסבר כו' פירשו דתרי ר"י ב"ת הוי וקושיא זו קשה ג"כ על הש"ס בסנהדרין שם דפריך והא שלחו מתם לדברי ר' יוסי בר חנינא כו' הא תרי ריב"ת הוי) : ד"ה מכדי נזיר טמא דבתער מנלן מנזיר טהור יליף וליתא נזיר טהור כצ"ל : ד"ה נזיר שגילח ושייר כו' לא גילחן יפה ואח"כ המתין לגלח ב' שערות עד אשר צמח ראשו וחזר כו' כלום הוא דכשגילחן ראשו מלא שער כצ"ל : ד"ה נזיר שגילח והניח כו' כלומר השני' מהו כצ"ל : ד"ה אימא כו' כשבא לגלח ליכא שיעור גילות מי אמרי' השתא מיהו ליכא שער כצ"ל והס"ד אח"כ ד"ה א"ל גילות אין כאן שער אין כאן אי שער אין כו' ששער אין כאן גילות אין כאן כצ"ל והד"א : ד"ה אבל לא כר השער הס"ד אח"כ ד"ה ר' ישמעאל אומר לא יחוף כדאמר בגמרא כצ"ל והס"ד אח"כ ד"ה להסיר נימין כו' להנתק הס"ד אח"כ צ"ל ד"ה מפני שמשר' תנן לא יחוף באדמה אותו מין שמשרת דוקא או דילמא מפני המשרת דכל כצ"ל : ע"ב רש"י ד"ה מקרא מלא כו' על נפש מת לא כצ"ל שתים והס"ד : ד"ה וטומאת חיבורין כו' כחדא טומאה משום כו' בחיבורין אם אדם כצ"ל והד"א : ד"ה ה"ג כאן כו' מת במת וכמת אחד הויא כצ"ל (וכ"מ בד"ו רפ"ב) אלא אחת הס"ד : ד"ה טומאה וביאה כו' מיחייב ואי נמי חד"א : תוספות ד"ה אמר רבה כו' לאהל המת אם התרו בו משום כצ"ל : ד"ה דאמר כו' דעל הקרובים הוא מוזהר כב"ג כצ"ל : ד"ה איתיבי' אביי כהן שהיה מת כו' ת"ל להחלו בספרים כתוב ת"ל לא יחלל וז"א דהא כו' מהדדי בג"ש כצ"ל : ד"ה א"ל רב יוסף ותקשה לו כו' ובריתא כאן שהוא מחובר למת ואז מושיטין כו' דה"ל מחולל ועומד כאן שלא בחיבורין כו' ואמר לו זה אל תטמא אין כאן מחולל ועומד אלא תוספת טומאה אף בו ביום שבשעה שנוגע במת הנוגע בו יטמא כו' ואחרי שפירש טומאת ערב כצ"ל והס"ד אח"כ ד"ה וטומאה כו' וכי בעלמא שאדם נוגע במת וכי יהיה הנוגע בו טמא משום כו' ר' יצחק בר יוסף לא אמרו טומאה בחיבורין כו' וקדשים אמרי' הנוגע בזה הטמא דיהא כנוגע במת כצ"ל : ד"ה בחיבורי אדם כו' הנוגע בנגע במגע במת כו' טומאת ערב ואתי אינהו כו' ולפר"י נפרש דאורייתא כו' בנגע במת שלא בחיבורין נוגע בנגע בנוגע במת אבל רש"י פירש כצ"ל והד"א : ד"ה מ"ש כו' אין כאן תוספת ומחולל ועומד קרינא ביה טומאת וביאה נמי הא מטמא כו' מן הראשון טומאה וביאה נמי היכא כו' ומשום לא יטמא הא מטמא וקאי כצ"ל והד"א :

דף מג ע"א גמרא כגון דעייל כשהוא גוסס (צ"ע דלקמן פלוגתא בזה אי כהן אסור לכנס לבית הגוסס ואיך אמר כאן בפשיטות דעייל כו' ובאמת בתוס' משמע שלא היה לפניהם גירסא זו וגם א"צ לכוונת התירוץ רק שמת אחר שנכנס לשם ולא היה גוסס) : רש"י ד"ה והא לא כו' ולא תיא ביה טומאת ביאה עד דעייל כצ"ל : ד"ה משמעות דורשין כו' מחולל ועומד ולמר מהאי כצ"ל : תוספות ד"ה בבית נמי כיון דאעייל ידיה איסתאב דאהל המת כו' וכי עייל כולי' האי טמא כו' לא תמצא חיוב לא יבא עם לא יטמא כיון שהוא מחולל ועומד לא היה לנו לדרוש להחלו כו' אחריתי כדבסמוך כצ"ל . ור"ל כיון דהכתוב בא לרבות שחייב ב' על הביאה ועל הטומאה ולא משכחת לה אלא בענין שהוא מחולל ועומד א"כ ע"כ להחלו אתי לדרשא אחריתי כדבסמוך) : ד"ה דאי אפשר דלא עייל חוטמו ברישא כו' הכנים ידו משום טומאה איכא פירוש משום כצ"ל : ד"ה הכנים גופו טומאה כו' כצ"ל לבית הס"ד אח"כ ד"ה והא כו' אצבעא דכרעא תחלה לא מצי לאוקמי בבא לבית דרך אחוריו דלא שמה ביאה . (ר"ל ה"ל לאוקמי בבא דרך אחוריו לבית א"כ לא עייל אצבעא דכרעא תחלה ותירץ דלא מצי לאוקמי הכי דלא שמה ביאה דרך אחוריו אבל הגוף נטמא עכ"פ אף שבא דרך אחוריו דאהל המת כמאן דמלי' טומאה דמיא א"כ מחולל ועומד הוא כשבא אח"כ לבית כדרכו ולא מצינו טומאה וביאה באין כאחד) . דשבועות ובפרק קמא דחולין ולכולהו מצי למיפרך הא לא אפשר דלא עייל מיעוטא ברישא ומטמא לי' בטרם יכנס רובא כצ"ל והד"א : ד"ה כגון כו' ובא חבירו ופרע כו' למלקות איירי כצ"ל : ד"ה מר בר כו' דטומאה וביאה בהדדי קאתיא פי' שהנזיר יושב בבית והיה מת בעת הוצאת מת בבית שהוא שם כצ"ל ואח"כ ד"ה מהכא משמע דכהן אסור לכנס לבית הקברות אף לקרוביו שם לטמא בהו ואף כי מחולל ועומד הוא דאף לפי דברי רבה פי' אסור לטמא שהרי אחר שיפרוש ממתו ילך על שאר מתים ומאהיל עליהן וכ"ש (ר"ת וכך שמעתי מאשלי רברבי לשון ר"י כצ"ל והס"ד אח"כ ד"ה להחלו . (והנה אין זו דרכו של התוס' לכתוב שכך שמע מאשלי רברבי בפרט שכתוב לבסוף לשון ר"י ואין זו דרכו וגם מוכח להדיא מסוגיית הגמרא ע"כ נ"ל דתיבת וכ"ש מאשלי רברבי קרוב הדבר שצ"ל וכך שנינו באבל רבתי דכ"ה שם פ"ה ו"ל היה עומד וקובר את מתו עד שהוא עומד בתוך הקבר מקבל מאחר וקובר פירש ה"ז לא יטמא עכ"ל וגם לעיל מייתי ג"כ כהן שהוא מטמא לקרוביו אל יטמא לאחרים אפילו בו ביום. עכ"ל או נ"ל שתיבות וכ"ש לשון ר"י צ"ל וכל שכן לרבי יוסף ותיבת מאשלי רברבי יש למחוק ור"ל דכ"ש לרבי יוסף דאמר אפילו טומאה וטומאה חייב שתים) : ד"ה להחלו בכהן הדיוט כתוב כצ"ל והס"ד אח"כ ד"ה עד שעה שימות ולאפוקי מגוייד כצ"ל חלל הס"ד : ד"ה אמר ר' יוחנן משמעות דורשין איכא בינייהו דהאי מטעמ מגוייד וגוסס מלהחלו והאי מבמותם כצ"ל והס"ד אח"כ ד"ה הא כתיב כו' לא יבא גליון בספרי כתוב במותם כצ"ל (וכ"ה ג"כ ברבא פ' נשא) : ד"ה א"כ כו' פצעים וחתכים והתם פרק האשה דייק מהך כו' מחיי לא חיי ופליגי ביה תנאי התם כצ"ל והס"ד אח"כ ד"ה ולמ"ד מלהחלו הא קתני ואינו מטמא עד שימות מ"מ נדרש כו' דהך ברייתא כאידך תנא כצ"ל אח"כ ד"ה ומהכא כו' על הגוסס דקי"ל כו' דאביי ומדפליגי רבי ורבנן ואנן אמרינן הלכת כרבי מחבירו ולא מחביריו יהא כהן מוזהר על הגוסס כצ"ל : ע"ב רש"י ד"ה לא רבי יהודה כו' דאמר נמי בכהאי גוונא כצ"ל : תוספות ד"ה א"ל רב המנונא האי דקאזיל כו' לא לטמא ליה כלומר מה ר"ל א"ל מת מצוה קאמרת השתא

[illegible]

ד"ה יין יותר מכלל כצ"ל : ד"ה כי שמא נזרו טומאה סותר כו' שמא נזרו מיעוטא הוא כצ"ל והס"ד אח"כ ד"ת שלא כו' לוקת הס"ד אח"כ ד"ה שעשו בה כו' כמתגלח בנזיר כו' בסמוך הס"ד אח"כ ד"ה אמר קרא כו' מצורע נזיר הס"ד אח"כ ד"ה תגלחת הכל הס"ד אח"כ ד"ה ומת כו' תאמר ביין שלא כו' טמא נעשה בו משקה כשותה אבל בתר דמשני דיין לאו סותר דין הוא דלא נעשה בו משקה כצ"ל : ע"ב רש"י ד"ה א"ל כו' בשמיני בת"כ ואם כו' (ר"ל שנינו בת"כ ואם גילח בשמיני כו' ועי' בקרבן אהרן שהסכים לגי' התוספות ועי' בתי"ט שכתב ונ"ל דהיינו הך בבא ע"ש ול"נ הלא מפורש בגמרא הא דטבל בז' כו' אבל מתני' יש לפרש כפירוש התוספות וק"ל) : ד"ה דטביל בשביעי כו' מביא אלא במעורב שמש בשמיני ושבשתא היא כצ"ל : תוס' ד"ה ומגלח כו' לאשם הס"ד אח"כ ד"ה א"ל כו' ביום השביעי יגלח את כו' וביום השמיני יקח כו' דמצורע שגילח בשמיני יביא קרבנו כו' אחר הזאת ג' וז' כו' אלא אם היה מעורב שמש כו' קרבנותיו אח"כ וכך אין בידו לשלח קרבנות כצ"ל : ד"ה אמר אביי כו' אימתי הוא בא כו' הערב שמש ובספרי מצאתי כך יכול יטבול בו ביום שמיני כצ"ל : ד"ה שער נקנור (עי' בתוספות זבחים דף ל"ב ע"ב בד"ה ורבי יוחנן כו' משמע קצת שהיה להם גירסא זו כאן בגמרא אל פתח אהל מועד לשער נקנור גם בתוספות שם דף ל"ב ע"א כתבו וי"ל דלא אפשר משום דכתיב פתח אהל מועד והיינו בשער נקנור שהוא מכוון כנגדו עכ"ל . גם בילקוט בשם ת"כ פ' מצורע לפני ה' אל פתח אהל מועד מעמידים אותו בשער נקנור אחוריהן למזרח ופניהם למערב עכ"ל ואפשר כתב שם גבי זב ג"כ הכי (ואין לע"ע ת"כ בידי) או אפשר א"צ לכתוב כיון שכתב בתחלת הפרשה גבי מצורע ממילא ה"ה שם וכ"מ קצת ג"כ בגמרא ריש דף מ"ה דפריך בסתמא מכדי שערי נקנור כו' משמע שהזכיר מקודם שפתח אהל מועד קאי אשער נקנור ואפשר היה לפני תוספות הללו שמתחילין תחלת הדיבור שער נקנור ג"כ גירסא זו וא"צ לומר לסרס ולהפך דברי תוספות כמ"ש בדפד"מ ובלא"ה נמי א"צ להפך דאפשר חסר תיבות פתח אהל מועד לשער נקנור והד"א מדיבור דלעיל והוא מדברי התוספות עצמם ולא ציינו בגמרא . בפסחים פרק כיצד צולין שער נקנור לא נתקדש בדין מחנה שכינה כו' בעזרה ממש שהרי מחוסר כפרה הוא ומתרבה בסמוך עוד טומאתו בו לרבות מחוסר כיפורים כו' די"ל דמשמע כו' קסבר טבול יום דזב כזב דמי כו' לתנא דטבול יום דזב כזב ונפקא מיניה לענין כו' דבריתות למ"ד טבול יום דזב כזב אין שוחטין וזורקין עליו ואני שמעתי שרצו לדקדק ט"י כצ"ל :

ד"ה ואמרי להו אנא כצ"ל :

דף מה ע"א גמ' למימרא מה התם מחוסר כפרה לא עייל אף במחנה לויה נמי מחוסר כצ"ל : רש"י ד"ה ה"ג לעולם כו' קאי אלא בכפרה כו' והא נמי דאמרת מוהביא אותם אל פתח אהל מועד כו' למיטר מה התם בהיכל כצ"ל . (קשה איך מתרץ לעולם ט"י דזב כזב דמי דילמא התם נמי משום דמחוסר כפרה לא עייל וגם רש"י הביא ג"כ הכתוב אצל זב ובא וגו' ותו גבי זב ג"כ קשה אמאי קרי ליה פתח אהל מועד אלא מה א"מ מחוסר כפרה לא עייל ה"ה במחנה לויה וי"ל דלא בעי לתרץ רק גבי נזיר דכתוב ג"כ הכי ושם ליכא למימר משום ט"י דהא אפילו מת עצמו שרי ומתרץ משום מחוסר כפרה א"כ גבי נזיר ג"כ שפיר משום מחוסר כפרה וממילא מכ"ש ט"י דזב כזב דמי שהרי אפילו מחוסר כפרה דזב אסור לכנס מכ"ש ט"י דהוא ג"כ מחוסר כפרה אך ק' לפ"ז הוי מדאורייתא ובמתני' דכלים משמע דט"י מותר בשערי לויה גם מ"כ מותר) ואם תאמר והא מצורעים כו' הא לא קשיא דביאה במקצת לא שמה ביאה (קשה מ"מ איך מתורץ דאיך רשאי לכנס למחנה לויה הוא שער נקנור שהרי עדיין אינו רשאי לבא אל אהל מועד א"כ גם במחנה לויה אינו רשאי ליכנס ומה שמכנים ידיו לעזרת נשים לבהונות שפיר מתורץ וי"ל דלילך במחנה לויה התורה התירה לו דכתיב והעמיד את האיש המטהר לפני ה' פתח אהל מועד ואיתא בספרי והעתקתי לעיל מעמידים אותו בשער נקנור אחוריהן למזרח ופניהם למערב עכ"ל ר"ל דזהו לפני ה' דאם פניו למערב הוא כנגד פתחו של היכל וכן פרש"י בחומש לפני ה' בשער נקנור אך קשה לפי פרש"י דפירש על ואי במחנה לויה קאי אמאי קרי ליה אהל מועד אלא להורות בזמן שראוי לבא לאהל מועד שרי ג"כ למחנה לויה א"כ גבי מצורע הכתוב ג"כ הכי מאי דרשת ביה וצ"ע : תוס' ד"ה מכדי כו' דעד יום השמיני אסור כו' דפתח אהל מועד ר"ל פתח ההיכל כו' בזבחים שיהו דלתות ההיכל כו' לא איצטריך למעט דהא כתיב כו' בסמוך דכל ט"י כו' קודם לה ולא לאסרו ליכנס כצ"ל : ד"ה אלא אמר אביי ט"י דזב לאו כזב כו' לא עייל כו' אפי' אי נאמר דס"ל לאו כזב דמי לענין שוחטין וזורקין עליה מ"מ אסור ליכנס כו' לא עייל כצ"ל והס"ד אח"כ צ"ל ד"ה ואי במחנה לויה קאי כלומר דאם מותר כו' דמשמע תוך העזרה לפני ההיכל כצ"ל . (ולא ידעתי מאי הפרש יש בין תוך העזרה לפני ההיכל הלא כל עזרה נקרא מחנה שכינה) : ד"ה הרי הזור כו' (דיבור זה משובש הרבה בטעיות וחסרון הניכר יש כאן ואינו מציין בגמרא ואין פירוש וחיבור לדברים הללו ונ"ל דהוא הג"ה מחכם אחד וזהו תוכן דבריו שהקשה על דברי התוספות דלעיל דאביי אמר הא דלא עייל בשביעי משום דהוא מחוסר כיפורים ומדקדק ג"כ מהכתוב דכתיב ביום השמיני כמו שדקדקו הם א"כ גם עליו קשה קושי' שהקשה עליהם אלא מעתה גבי נזיר טמא כו' נמי נימא דביום השביעי לא עייל למחנה שכינה משום דהוי מחוסר כיפורים ובאמת מחוסר כיפורים לא נקרא אלא מי שטומאה יוצא מגופו משא"כ נזיר לא מקרי מחוסר כיפורים כלל וכ"כ התוספות בהדיא לקמן דף נ"ח ע"ב בד"ה מתיב דמשום נזירות טמא אע"פ שמחוסר כיפורים אינו אסור לאכול בקדשים וה"ה דאינו אסור בביאת מקדש ולפי משמעות הענין כצ"ל : הג"ה תימה הרי חזר אביי ומשני כדברי חביריו דר' נתן ממה שהיו אומרים מסברת לבם אלמא קסבר ט"י דזב כזב ומה שלא פירשו איך היה מוכיח התנא דט"י כזב (עי' לעיל סוף ע"ב בד"ה אמרי אנא דמחמת זה קשה עליהם קושי' אלא מעתה גבי נזיר כו' עכשיו קשה עליו ג"כ קושיא זו דמחוסר כפורים דזב אסור ליכנס אל פתח אהל מועד ודנזיר יכול ליכנס במחנה שכינה שהרי לאו מחוסר כפורים הוא דלא מקרי כצ"ל . (גם לעיל בד"ה מכדי כו' כתבו תוספות וי"ל דלהא לא איצטריך כו' ג"כ סותר פירוש זה שכתבו תוספות אח"כ בד"ה ואי במחנה לויה וצ"ל דשם ג"כ מחכם אחד ואין זו קושיא בתוספות במסכת זו ועי' בתוספות יבמות דף ז' ע"ב בד"ה רבי יוחנן ובתוספות זבחים דף ל"ב ע"ב בד"ה רבי יוחנן שהבינו ג"כ פירוש אחר בגמרא זו אבל ג"כ הוא דוחק לפע"ד ולשון נזיר משונה כמ"ש תוספות בשאר דוכתי במסכת זו) : ד"ה תגלחת טהרה כו' אהל מועד במת שנאמר בהן אהל מועד כצ"ל : ד"ה רבי אליעזר כו' החטאת קודמת בכל מקום לעולה ושלמים כדתניא בפרק כל התדיר כצ"ל : ד"ה הראויה לחטאת כבשה לעולה כבש כצ"ל איל הס"ד אח"כ ד"ה ומשלח תחת הדוד שהשלמים בו כצ"ל ושייך לע"ב במתני' ועין עוד תוספות השייכים לעמוד זה בע"ב : ע"ב גמ' משלח תחת הדוד של אשם יצא כו' של חטאת ואשם יצא מ"ט אמר קרא זבח כו' שנעשה כמצותו מתני' היה מבשל כצ"ל : רש"י בד"ה אם שילח כו' אמר רבא ה"ק אם כצ"ל : ד"ה את הזרוע בשלה איכא למאן דאמר שלמה ואיכא כצ"ל : תוס' ד"ה לא היה כו' לתנא דמהני פשטא דקרא כו' לא הוה משלח תחת הדוד דכתיב בקרא כצ"ל : ד"ה ר"מ כו' במקדש או במדינה בין בנזיר טמא במקדש חוץ מן הטמא כו' שלהי תמורה כצ"ל אבל קשה מנלן דנקבר וצ"ע . (ולא ידעתי מאי קשיא להו טפי מכל הני דמיתני התם במתני' דתמורה כגון בב"ח וכיוצא בו מת דאסורים בהנאה בכל הנקברים הם זולת מה דגלי קרא בהדיא דבשריפה כגון קדשים פסולים ואי משום דנליף מנזיר טהור י"ל שאני נזיר טמא דכתיב וטמא ראש נזרו ואח"כ כתיב וקידש ראש נזרו מכלל דיש להם דין חולין שאסורים בהנאה ומדגלי קרא בנזיר טהור לשרוף מכלל דבנזיר טמא בכלל הנקברים דאל"כ לכתוב בנזיר טמא וכ"ש בנזיר טהור או לכתוב בתרוייהו אלא ש"מ דשער נזיר טמא לאו בשריפה) : ד"ה רבי יאשיה כו' מסברא אלא מקל וחומר כו' ובספרי אין שם רבי יאשיה כו' להוציא מסברא הפסוק כו' לא תעלה ק"ו לדרך בזיון כצ"ל והס"ד אחר כך ד"ה ולא במי שמחוסר : ד"ה וגלח כו' כלומר על כרחך לאו פתח כו' בזיון אלא בזמן פתח פתוח כצ"ל : ד"ה ולא נזירה משמע לטעמא דקרא שמא יתגרו בהן פרחי כהונה אינה מגלחת פתח אהל מועד א"כ ה"ה במדינה מגלחת במקום צנוע ולא כצ"ל : ד"ה אינה כו' המצרי כו' הס"ד אח"כ ד"ה ונוטל שער כדאמר בברייתא הוא נוטל מן הרוטב כדפריש ואזיל כצ"ל : ד"ה מנלן כו' מזבחו יהא תחתיו כו' יתן מזבחו כצ"ל והס"ד אח"כ ד"ה חטאת ואשם א"ק כצ"ל ואשמות הס"ד אח"כ צ"ל ד"ה אם כן לימא קרא שלמים וזבח כצ"ל : ד"ה מפני ששערו נקבר לא נתפרש מנלן כצ"ל : ד"ה או שולקו בישול יתר ומרובה למעטו כצ"ל אח"כ ד"ה ואח"כ כו' כל המעשים שמפרש הס"ד אח"כ ד"ה כיון שנזרק א' מן הדמים כדדרשינן בגמרא אחר מעשה יחידי כצ"ל אח"כ ד"ה ונמצא (מכאן עד ד"ה נטמא שייך לדף מ"ו ע"ב במתני') פסול שנשפך דמו או יצאו או נטמא כצ"ל : ד"ה זבחים כו' והיה צריך לשתות עד שיגדל שערו כצ"ל : ד"ה גלח כו' לשם חובה חוץ מן הפסח והחטאת גלח על העולה שלא לשמה כצ"ל :

דף מו ע"א רש"י ד"ה כיון כו' בנפש יכפר אלא כו' כאילו לא כיפר וכיפר גבי נזיר כצ"ל והד"א : תוספות ד"ה רבי שמעון כו' שלא לשמה לא עלה כו' להביא אחר ושאר כצ"ל : ד"ה אחר עשותו צ"ל ואם גלח אחר עשותו : ד"ה ונטמא (מכאן ואילך עד ד"ה אחר מעשה שייך לדף מז ע"א במתני'). רא"א סותר הכל לא כו' ז' לבד אלא כו' מותר לשתות יין ולגלח הרי כשנזרק א' מן הדמים עדיין אינו ראוי לתגלחת והואיל ונטמא קודם שהקריב כולם כנטמא כו' דמי ולא ראוי לתגלחת כו' תוך מלאות בימים שלא ראוי כלל לתגלחת דמי כצ"ל : ד"ה והכמים כו' בירושלמי התם מעשה תטהר ואח"כ תביא קרבנות כו' ויביא ורבנן לטעמייהו דאמרי כו' קודם שנטמא בר תגלחת כו' ולמה יסתור אבל אותו הזבחים כו' שיהא הזאה ג' וז' יביאם למנין סתירה דהא אמר (או צ"ל וצ"ע או תימה הא אמר לעיל) לעיל פ"ק ופ"ג דטומאה דלאחר מלאת סותרת שלשים לרבנן (ר"ל אחר הזאה ג' וז' מביא הקרבנות למנין סתירה כגון לרבנן סותר

[illegible]

שהכא לא תוכיח ליכא עיכובא דהאי צריך ואין לו תקנה אומר ב"ה והק כשם שאין לו שער מעכבא כו' אם באנו לומר כי אינו חושש מקושיא זו א"כ גם הא דתנופה (או דכפיים) י"ל דלעכב אתי וכר"א ותו דקאמר כצ"ל (ור"ל דלעיל פד"ה ומי לא מעכבא כו' פירשו ואי לר"א תיפוק ליה מאחר כל המעשים אלא לרבנן כו' וע"כ קשה דאפילו רבנן ס"ל דמעכבא ואי אינו חושש מקושיא זו י"ל דאתי כר"א ולק"מ) (ובדפדמי"י תקנו ע"מ לקלקל וק"ל ועוד באיזה מקומות בדיבור תוס' זה ונלאיתי להאריך) תרתי בעינן והרי גזיר כו' תוקה דמי ובשמעתין מוקי לה כר"א כו' ויש ליישב ההיא מתני' כרבנן דודאי מעכבין זה את זה אבל מ"מ אין מעכבין משמע כצ"ל (ור"ל דהכי משמע דזה את זה מעכבין דה"ל כאילו לא עשה כלל אבל מכל מקום אם לא עשה כלל אינו מעכב) מיהו אכתי קשה מעכבין דהתם ונראה דסוגיא כצ"ל (ור"ל אבל אכתי קשה מעכבין דהתם דמפרש משום וכן יעשה והכא מפרש משום דכתיב אחר כל המעשים וע"ז מתרץ ונראה דסוגיא דהתם כלישנא בתרא דהכא דאף לרבנן מעכב תנופה דנהי דאין מעכבת מלשתות יין מ"מ מעכב אשלמים ורבנן לית להו לימוד דאחר כל המעשים א"כ מנלן דתנופה מעכבת וצ"ל לימוד אחר דכן יעשה) השתא תגלחת כו' ולא מעכבא (ר"ל קושיית הגמרא ומי לא מעכבא) כלומר אף כי כו' לרבנן ק"ו דתגלחת כו' דתורה משמע לעכב או כדמשני התם דסומך אכן יעשה כו' ה"נ תרצה לומר דמשום תורת מעכבת והתנן כו' דצריך ויש לו תקנה אלמא לב"ה דמורם לא מעכב ומשני צריך ואין לו תקנה א"כ להך לישנא בתרא מוקמי מילתא דרב לעכב בקרבן כרבנן ומשום וכן יעשה כצ"ל (ור"ל להך לישנא דס"ל לרבנן דתנופה מעכבת מוקמי רבנן מילתא דרב לעכב בקרבן משום וכן יעשה והשתא י"ל שפיר דאינה חושש מקושיא זו בדלעיל ודקא קשיא לך מאי פריך מבין יש לו כפיים דילמא אתיא כר"א דהשתא פירשו התוס' הכי פריך הלא י"ל אף לרבנן דנהי דלא מעכב מלשתות מ"מ מעכב אקרבן וסוגיא דפ' הקומץ אתיא כרבנן ודו"ק) : ע"ב רש"י ד"ה ור"א דתניא אין למצורע בהן יד ובהן רגל אין לו כו' דמעכבא משמע הס"ד אח"כ נמצא בדפוס וויניציאה שנת רפ"ב עוד דיבורים אחרים רבים וז"ל . (ל"א אמרינן לה אמר רבא תנופה בנזיר כו' תנופה מבעי' דלא מעכבא אליבא דרבנן פשיטא דלא מעכבא דהא הוי שירי מצוה . ומי לא מעכבא תנופה אליבא דרבנן בתמיה והא תניא זאת תורת הנזיר בין שיש לו כפיים בין שאין לו כפיים דבעינן שיעשה מה שאמור בפרשה ואפי' תנופה אלמא דמעכבא ותסברא דהא דתני בין שאין לו כפיים דקא בעי למימר דמעכבא . ואלא הא דתניא כו' בין שאין לו שער כו' הכא נמי דמעכבא אליבא דרבנן והתניא נזיר ממורט כו' ואמר רבינא מאי צריך ואין לו תקנה לפי שא"א לו לקיים העברת שער הא לב"ש דאמר דא"צ יש לו תקנה דאפילו העברת תער לא בעי דהעברת שער לא מעכבא ביה והיינו פליגא דר"פ דאילו ר"פ אמר דב"ש ור"א אמרו ד"א דצריך ואין לו תקנה בין לגבי מצורע בין לגבי נזיר ואילו לדידן ס"ל השתא דב"ה ור"א אמרו ד"א (הא לב"ש יש כצ"ל) לו תקנה ולא מיעכבא ש"מ דלרבנן העברת שער לא מיעכבא וה"נ תנופה לא מיעכבא ואיכא דמפרשי לה לכולה שמעתא בלשון אחר אמר רבא כו' ע"כ איתא בדפוס הנ"ל : ד"ה אמר רבא כו' מפני שאין שם העברת שער כצ"ל והיינו דר' פדת הס"ד : ד"ה ר"ש כו' לשמן תגלחתו כו' שעשאה שלא לשמה הד"א : ד"ה זאת אומרת כו' דתגלחתו כשרה הס"ד : תוס' ד"ה מ"ט דאמר קרא על זבח תודת שלמיו ולא כתוב שלמים מדשני קרא בדיבוריה דרשינן פרק התודה לרבות שלמי נזיר לאקשויי לשמן וכמה דברים וה"ה דמקשי להו למימר ותודה שהיא שלמים כצ"ל . (ור"ל דבפ' התודה דרשינן מדשני קרא בדיבוריה ולא כתוב תודת שלמים לרבות שלמי נזיר לדברים אחרים שהם גבי תורת שלמים וה"ה דמקיש נמי לומר ותודה שהיא שלמים אע"פ שהוא נדבה אם גילח עליו יצא ולפני התוס' היה הגירסא בגמרא כמו שראיתי בילקוט פ' נשא וז"ל מ"ט דכתיב על זבח תודת שלמיו ולא כתיב שלמים אשר תחת זבח השלמים ולא כתיב שלמיו עכ"ל דלא כבדפדמי"י ע"ש) : ד"ה סותר כו' (והוא שייך לדף שאחריו) בברייתא דבקרבנות איירי כצ"ל (תוס' על המתני' עי' בדף שלפניו) :

דף מו ע"א גמרא קתני ר"א אומר כצ"ל :

כהן גדול ונזיר פרק שביעי

אמרו לו יטמא נזיר כצ"ל : תוס' ד"ה כ"ג ונזיר כו' לקרוביהם בספרים הוא אבל כצ"ל והד"א כדמוכח בגמ' (עי' ע"ב בתוס' ד"ה ע"כ) : ד"ה למ"ד צ"ל וחכ"א יטמא כו' הדיוט הס"ד : בד"ה נזיר קדושתו קדושת שעה כו' : כתב התי"ט ואפשר נמי לומר שקדושתו לא היתה עליו מעולם אלא משנזר משא"כ כ"ג אע"פ שלא היתה עליו קדושת כ"ג אלא משנתמנה להיות כ"ג מ"מ היתה עליו קדושת כהן הדיוט והקשה שם הלא משכחת ליה גם בנזיר שיהיה נזיר מעולם כשהדירו אביו מבטן אמו כדתנן האב מדיר את בנו בנזיר והשלים הוא אח"כ ונדר נזירות עולם ותיר' דמ"ש האב מדיר את בנו בנזיר מיירי דוקא בשכבר הגיע לחינוך עכ"ד ודבריו תמוהים הם דודאי פשוט הוא דבכל דוכתי משמע דהאב מדיר את בנו בנזיר אפי' מבטן אמו וכ"כ רש"י ותוס' לעיל דף ד' ע"ב קס"ד דמנות קאמר להא מילתא דהאב מדיר את בנו בנזיר וכ"כ התוספות קס"ד שהמלאך אמר לאביו שיזירנו לכשיולד כדאמרינן האיש מדיר את בנו בנזיר ע"כ והתם היה נזיר מבטן אמו ומביא ראיה מהאיש מדיר את בנו בנזיר וכ"כ רש"י במכות דף כ"ב ע"א ד"ה נזיר שמשון וז"ל ואית דפרשי נזיר שמשון נזיר מן הבטן כו' עד שהיה אביו יכול לישאל עליו אלא ודאי לא מבעיא לר' יוחנן דאמר הלכה הוא בנזיר פשיטא דהוא ג"כ מבטן אמו אלא אפי' לר"ל דאמר כדי לחנכו במצות נמי יכול להדיר אף בבטן אמו ובהכי מיושב מה שהקשה התי"ט שם ה"ל להקשות בשלמא לר"י בנו סתמא קתני ע"ש דודאי גם לר"ל שפיר בנו סתמא קתני דיוכל להדיר אותו אף מבטן אמו : גם אשתמיטתיה ירושלמי דנזיר על מתני' האיש מדיר את בנו בנזיר דכתב שם להדיא תני בנוזרו מרחם גם בירושלמי דפרקין מקשה להדיא קושיא זו וז"ל הגע עצמך שהקדישו אביו מרחם זו תורה וזו אינו תורה עכ"ל ור"ל דהקשה לחכמים דאמרו נזיר קדושתו קדושת שעה והלא יוכל להיות שהקדישו אביו מרחם ומשני זו תורה ר"ל כהן התורה מחייבו להיות קדוש ממעי אמו משא"כ נזיר לא מחייבתו התורה להיות נזיר מבטן אמו רק כשהאב רוצה להדירו מדירו : שוב ראיתי במסכת שמחות פ"ד וז"ל וחכ"א יטמא נזיר ואל יטמא כהן שזה קדושתו מרחם וזה אין קדושתו מרחם מפני שזה קדושתו לשעה וזה קדושתו קדושת עולם עכ"ל צ"ל ג"כ כדפרישי' שאין קדושתו מרחם מעצמו רק כשהדירו אביו וכדאית' בירושלמי דלעיל וכדפרישית : אכן לא ידעתי אמאי לא תירצו התוס' דנזיר עולם אעפ"כ מקרי קדושתו לשעה משום דאפשר בשאלה ובטלה קדושתו ומנזיר שמשון אע"ג דאינו בשאלה לא מיירי מתני' דמותר לטמא למתים וזהו באמת אפשר ג"כ כוונת הגמ' דידן והירושלמי ומסכת שמחות דאל"כ הא בעלמא פרכי' פירכא זו נגד כהן מה לנזיר שכן ישנו בשאלה עי' לעיל דף מ"א בתוספות ולקמן דף נ"ח ע"ב וביבמות דף ה' גם בשאר דוכתי בש"ס אמאי לא נימא גם כאן יטמא נזיר משום דקיל דאפשר בשאלה אלא ע"כ באמת כוונתו כן דנזיר אין נקרא קדושת עולם משום דאפשר בשאלה . וק"ל) : ד"ה בשלמא כו' עדיף ואית טעמא כצ"ל : ד"ה וכן משוח כו' כמה שנים והרי שניהם מהלכים בדרך כו' הד"א והס"ד אח"כ ד"ה דאלו כו' כדכתיב גבי והביא הכהן המשיח מדם כצ"ל מקריבו הס"ד אח"כ ד"ה הג"ה וא"ת כו' והוא שייך אחר תירוץ ראשון שאירע קרי במשוח . (עי' במכות דף י"א ע"ב ברש"י ד"ה ליהדר בהנך כו' ובמהרש"ל ובמהרש"א שם וצ"ל דלא ראו בהאי שעתא תוספות דהכא גם עי' ברמב"ן על התורה פ' אחרי וז"ל על פרש"י בד"ה ואשר ימלא את ידו ואין הכוונה להרב שלא יהא במקדש כ"ג מרובה בגדים אלא מיאשיה ואילך שהרי בגמ' אמרו משוח בשמן המשחה ומרובה בגדים איזה מהם קודם ואמרו בגמרא במיתת כולן הוא חוזר או במיתת אחד מהן הוא חוזר שכולן נמצאים בזמן א'. אבל בכל הזמנים אם נתרבה בבגדים כשר לעבודת יוהכ"פ שהרי לעולם מתקנין כהן אחר ביוה"כ ואין מושחין אותו ואם אירע פסול בכ"ג משמש זה תחתיו שהוא כשר בריבוי הבגדים בלא משיחה עכ"ל לפי' הרמב"ן ג"כ לא קשה קושית התוספות איך נמצא שניהם בזמן אחד אבל לפע"ד ג"כ דוחק הוא לומר כן דמיירי אם נתרבה בבגדים . בדיעבד דמ"מ קשה ל"ל ב' כהנים א' משוח בשמן המשחה והשני מרובה בגדים ותו איך כתב דמתקנין כהן תחתיו בלא משיחה הא בכל דוכתי נקט בגמ' משוח שעבר משמע שהשני שמתקנין לכהן תחתיו ג"כ נמשח בשמן המשחה וזהו לשון מתקנין תחתיו משמע ג"כ בכל התקנות שנעשה לראשון נעשה ג"כ לשני וראיה דבגמרא יומא דף ג' ע"ב פריך ר"ל לר' יוחנן אי מה מלואים כל הכתוב בהן מעכב בהן וכ"ת ה"נ והתנן ומתקינין לו כהן תחתיו ולא קתני מפרישין משמע אם אירע פסול בכ"ג משמש זה בלא פרישה וכ"ת מאי מתקינין מפרישין ליתני אידי ואידי מתקינין או אידי ואידי מפרישין ע"כ משמע דוקא מפרישין קשה דמשמע דלכהן שני אין מפרישין ז' ימים מדלא קתני גבי כהן שני שמתקינין תחתיו ג"כ לשון מפרישין משמע הא לענין שאר דברים כגון משיחה ג"כ נמשח אותו שמתקינן תחתיו ותו דבכל דוכתי דפליגי ר' יוחנן ור"ל הלכה כר"י לבר מהני תלת דקחשיב בפ' החולץ ור"י דסבר דנפקא ליה ממלואים ס"ל באמת דמעכב בשני שמתקינין תחתיו כל הכתוב במילואים אפי' פרישה ז' ימים דלא דייק ליה לשון מתקינין או מפרישין א"כ כ"ש משיחה דמעכב ביה ותו דאיתא התם ביומא דף ד' ע"ב תסתיים דר' יוחנן סבר כל הכתוב במילואים מעכב בהן ואפי' ר"ל ג"כ סבר כן ור' חנינא סבר דבר המעכב לדורות מעכב במילואים דבר שאין מעכב לדורות אין מעכב בהן מאי בינייהו רבינא אמר ריבוי שבעה ומשיחה ז' איכא בינייהו למ"ד כל הכתוב בהן מעכב בהן מעכבא למ"ד דבר שאין מעכב לדורות כו' אין מעכב ולדורות מנלן דלא מעכבא דתניא וכפר הכהן אשר ימשח אותו ואשר ימלא את ידו לכהן תחת אביו מה ת"ל (אם ללמד שתהיה עבודה ביה"כ בכ"ג והלא כל הפרשה באהרן נאמר ב:את יבא אהרן) לפי שנאמר שבעת ימים ילבשם הכהן תחתיו מבניו (העומד תחת אהרן בכהונה גדולה אשר

יבא

יבא ביה"כ אל אהל מועד לשרת בקודש) אין לי אלא (שיהא כשר לבא אל אהל מועד ביה"כ אלא מי שנתרבה ז' ונמשח שבעה כשנתמנה) נתרבה ז' ונמשח יום אחד נתרבה יום א' ונמשח ז' מנין ת"ל אשר ימשח אותו ואשר ימלא את ידו מ"מ ע"כ הרי אפילו להורות צריך עכ"פ משיחה יום א' וא"צ שבעה רק לכתחלה והוא אליבא דכ"ע ואיך כתב הרמב"ן אבל בכל הזמנים אם נתרבה בבגדים לחוד כשר לעבודת יה"כ וכ"כ הרמב"ם פ"ד מהל' כלי המקדש דין י"ב ומושחין אותו בשמן המשחה ומלבישין אותו בגדי כהונה גדולה ואם אין שם שמן המשחה מרבין אותו בבגדי כהונה גדולה בלבד וכשם שריבוי בגדים ז' כך משיחה בשמן ז' ואם עבד קודם שיתרבה בבגדים כל ז' או קודם שימשח כל ז' עבודתו כשרה הואיל ונתרבה או נמשח פעם אחת נעשת כהן גדול לכל דבר ע"כ הרי לכל הפחות פ"א משיחה מעכב אם יש שם שמן המשחה וכדמוכח בגמרא שהבאתי לעיל. גם במהרש"א תירץ בש"ס מכות דף הנ"ל כעין מ"ש הרמב"ן וז"ל על דברי רש"י שם ליהדר בהנך במיתת מרובה בבגדים או בשעבר ממשיחתו אלא לאו ש"מ כולהו עכ"ל כתב מהרש"ל יש לתמוה הא סתם כ"ג הוא מרובה בגדים מיאשיה ואילך וקודם יאשיה אין שייך לומר מרובה בגדים אלא כולם משוחים בשמן המשחה כו' עכ"ל ולי נראה דודאי קודם יאשיה נמי אם עדיין לא נמשח ועבד בריבוי בגדים דינו ככ"ג והשתא נגמר דינו בלא כ"ג סבר המקשה מסתמא איירי בסתם כ"ג דהיינו משוח שעדיין לא נמשח אבל עבד כבר בח' בגדים ויש ג"כ עבר ממשיחתו וליהדר בחד מהנך ומשני דליכא דהאי בלא כ"ג היינו שאין כאן עדיין שכבר עבד בח' בגדים ואין כאן ג"כ עבר ממשיחתו בשעה שנגמר דינו עכ"ל הרי כ' ג"כ אם לא נמשח ועבד בריבוי בגדים דינו ככ"ג אלא שלא כ' בהדיא דכשר לעבודת ביה"כ כמ"ש הרמב"ן ובשאר ימות השנה נראה דתליא בפלוגתת הרמב"ם והראב"ד בפ"ד מהל' כלי המקדש דין י"ג דלהראב"ד שאר ימות השנה הוא כשר ולהרמב"ם הוא פסול אלא דתירוצו של מהרש"א בגמרא מכות הנ"ל הוא דוחק גדול דנגמר דינו בלא כ"ג פירשו דמיירי בכ"ג שלא נמשח ועבד בריבוי בגדים כך סבר התרצן שהשיב ת"ש נגמר דינו בלא כ"ג גם מהרש"ל תי' וכתב בעצמו שהוא דוחק ע"ש: **ולי** נראה דלק"מ קושיית הרמב"ן ומהרש"ל ומהרש"א מגמ' דמכות דהא קי"ל כהן שפסול לעבודה מחמת מום או מחמת זקנה מ"מ בקדושתו עומד ואסור כל מה שאסור כ"ג וגם מחזיר הרוצח במיתתו וכ"כ הרמב"ם פ"ג דהוריות משנה ב' כהן משוח שעבר ממשיחתו ואח"כ חטא מביא פר כ' וז"ל כ"ג אם עבר במום או זקן וכיוצא בהם עומד בקדושתו לפי ששמן המשחה שנמשח בו אינו מבטל מעשיהו ואין הפרש בינו ובין כ"ג המשמש בכל הדברים זולתי בעבודה בלבד ומה שהוא תלוי בו ר"ל פר יה"כ ועשירית האיפה שמקריב בכל יום עכ"ל וכ"כ הרב ברטנורה שם וכ"כ הרמב"ם פ"ב דמכות משנת ו' ואחד שעבר ממשיחתו מחזירים את הרוצח כ' כהן שעבר ממשיחתו הוא כשיארע בו מום או אירע קרי בכ"ג ביה"כ ומינו אחר תחתיו עכ"ל וכ"מ בחיבורו פט"ו מהל' שגגות דין ז' ובהל' רוצח פ"ז דין ט' א"כ אף לאחר שנגנז שמן המשחה בימי יאשיה מצינו כהן משוח ומרובה בגדים דהיינו שכהן משוח פסול לעבודה מחמת מום או זקנה ומ"מ מחזיר הרוצח דאין הפרש בינו ובין כ"ג המשמש זולתי בעבודה בלבד וגם כ"ג מרובה בגדים ג"כ שם שהרי היו מוכרחים למנות כ"ג העובד עבודה שהרי הכהן המשוח נפסל לעבודה אחר שנגנז השמן המשחה ומינוהו כ"ג מרובה בגדים והוא גם כן מחזיר הרוצח: **והואיל** ואתי לידן גמרא דמכות הנ"ל נהירנא דהוי לי תימה רבה זה כמה שנים על תוספות יומא דף ע"ג ע"א בד"ה וכולן כו' איך נעלם מהן גמרא זו דמכות הנ"ל וז"ל התוספות וכולן נוהגות במשוח שעבר תימה דתנן בפרק אלו הן הגולין ההורג כ"ג או כ"ג שהרג אינו יוצא משם לעולם ואמאי לא הדר במיתת משוח שעבר אף לרבנן או משוח מלחמה לרבי יהודה שגם הם מחזירים הרוצח ושמא דכ"ג עיקר וכיון דהוה כ"ג בשעה שהרג לא הדר במיתת הני או במיתת כ"ג אחר שיעמידו תחתיו והא דקתני דמחזירים הרוצח היינו כגון דלא הוי כ"ג בשעה שהרג אי נמי הא דקתני דאינו יוצא משם לעולם כגון דלא הוי משוח שעבר ומשוח מלחמה עכ"ל הרי הקשו התוספות שם מה שהתרצן רצה לתרץ במכות דמוכח ממתני' ההורג כ"ג ולא איפשטא די"ל בדליכא הקשו ביומא ותירצו תירוץ אחרינא ושמא י"ל דכ"ג עיקר כו' ועוד תירצו תוספות בתירוץ אחר מה שתירץ הגמרא כאן בדליכא הרי מוכח דאשתמטתי' להו גמרא דמכות הדא דאמאי לא תירץ הגמרא במכות כמו שתירצו התוס' בתירוץ ראשון ותו אמאי לא הביאו הגמ' שתירץ תירוץ שני של התוס' ותו דבגמרא לא איפשטא אי במיתת כולן הוא חוזר או במיתת אחד מהן והתוספות הקשו בפשיטות ואמאי לא הדר במיתת משוח שעבר כו' דילמא דוקא במיתת כולן הוא חוזר אלא ודאי אישתמיט להו גמ' הנ"ל ודבר תימה הוא על התוספות:

הדרן לדברינו דעל תוספות דהכא במסכתא נזיר ג"כ יש לתרץ בע"א כעין שתירצתי גמרא דמכות הנ"ל (אבל לא לגמרי) שהקשו הרמב"ן ומהרש"ל ומהרש"א מיניה באשר דכאן מיירי איזה שמטמא תחלה משוח בשמן המשחה או מרובה בגדים וכאן א"א לתרץ כמו שתירצתי במכות כגון שאחד פסול מלעבוד עבודה מפני מום או זקנה דא"כ קשה לטמא אותו שאינו כשר לעבודה אלא יש לתרץ הכא דמיירי כגון ששניהם פסולין לעבודה מחמת זקנה או מום אבל מ"מ בקדושתם הם עומדים שאינם רשאים לטמא למתים רק למת מצוה ואם אירע להם מת מצוה מי יטמא ואמר יטמא מרובה בגדים שהרי משוח מביא פר הבא על כל המצות ומאי דוחקני לזה ואמאי לא ניחא לי בתירוץ התוספות בנזיר כגון שכ"ג גלה ומינו אחר תחתיו בריבוי בגדים כגון שנגנז השמן ושימש כמה שנים שאם אף הראשון שב אינו חוזר לעבודתו שהרי שימש זה תחתיו כמה שנים עכ"ל דקשה הדא מנ"ל להתוס' הואיל דאם שימש כמה שנים אינו חוזר לעבודתו ותו אמאי נימא משוח עדיף הלא אינו חוזר לעבודה וזה עובד עבודה כדאמרינן גבי משוח שעבר ומרובה בגדים ותו דמשמע בגמרא מכות דף י"ג איפכא דאיתא שם במתני' גבי רוצח והוזר לשררה שהיה בה דברי ר"מ רבי יהודה אומר לא היה חוזר לשררה שהיה בה ופסק הרב ברטנורה דהלכה כרבי מאיר דהוזר לשררה שהיה בה א"כ ה"ה כ"ג אם יש שם כהן גדול אחר כגון מרובה בבגדים או משוח שעבר ומת חוזר לשררה שהיה בה אפילו עשה רציחה בשוגג ושהה ג"כ לפעמים כמה שנים שהיה בשררה שלו השני עד שמת הכ"ג מכ"ש כשגלה באונס כגון בגלות יכניה ואפילו להרמב"ם פ"ז מהל' רוצח דפסק כרבי יהודה דאינו חוזר לשררה שהיה בה היינו משום טעמא שכתב הואיל ובא תקלה זו הגדולה על ידו אבל הכא דלא באה תקלה על ידו רק דגלה באונס בגלות יכני' מודה הרמב"ם דהוזר לשררה שהיה בה משום דאיהו לא מחייב מידי ובזה א"ש מה שהקשה התוי"ט משנה ח' פ"ב דמכות וז"ל מ"ש הר"ב ואין הלכה כר"י תימה דקי"ל ר"מ ור"י הלכה כר"י עכ"ל ואין כאן תימה כלל משום דמסתבר טעמא דר"מ פסק כמותו הואיל ובאת תקלה גדולה על ידו אינו חוזר לשררה שהית בה וכמ"ש הרמב"ם פ"ז מהל' רוצח טעמא משא"כ הכא מודה הרמב"ם הואיל דגלה באונס אפי' שהה ג"כ כמה שנים שהיה בשררה זו כ"ג אחר אפילו הכי חוזר הכ"ג הראשון לשררה שהיה בה קודם גלות יכנית כן נ"ל פשוט וברור (תו' על המתני' מי שנזרק א' כו' עיין דף מ"ו ע"א): **ע"ב תוספות** ד"ה מרובה כו' כ"ג משוח ואירע בו קרי כו' ומשוח השני עבר ובין כך כו' והשתא המשוח שעבר קודם כו'. (ר"ל דלעיל הקשו דאיך נעשה זה שמשחו שני ולא משחו הראשון אבל לפי מה שכתבו עכשיו שפיר המשוח שעבר היה בראשון קודם למרובה בגדים) כשמעתיה דרבי יוסי כצ"ל: **ד"ה** עבר מחמת כו' ומחמת מומו לא עביד עד שיתרפא כצ"ל: **ד"ה** ת"ש כו' מלחמה משמש וסגן עובד כו' כמו שעובד בי"ה נמי תחת כ"ג. (תימה איך כתבו שגם ביו"כ היה עובד בבגדים כמו הדיוט דביומא גם בשאר דוכתי לא מבואר הכי אלא היה עובד ביה"כ דוקא בשמונה בגדים כמו כ"ג ביה"כ ומטעם זה אמרו ביומא דף י"ב ובמגילה דף ט' ובהוריות דף י"ב דהשני אינו ראוי לכ"ג ולא לכ"ה פרש"י כלומר אינו משמש במקדש לא בח' ככ"ג ולא בד' ככהן הדיוט משום דביה"כ היה עובד בח' בגדים ועכשיו יהיה עובד בד' וקי"ל מעלין בקודש ולא מורידין וגם מבואר שם בפרש"י ובתוספות שאם עבד בד' בגדים ככ"ה עבודתו פסולה דה"ל מחוסר בגדים הרי מבואר להדיא דהיה עובד ביה"כ תחת כהן גדול בשמונה בגדים וכן מבואר להדיא במ"ש לעיל באריכות בתוספות ד"ה הג"ה דעכ"פ צריך שמונה בגדים אותו ששימש תחת כ"ג ביה"כ ע"ש מה שהבאתי בשם הרמב"ן ומה שהקשיתי עליו מהגמרא יומא ואין ליישב דברי תוספות הללו אם לא נאמר שט"ס הוא ואיזה חסרון דברים יש כאן) וק"ל. שלא תנהוג בסגן אלא הך שיטמא משום כצ"ל: **ד"ה** עד כאן כו' שאין לגרוס במשנתינו כו'. (ונ"ל דאין ראיה מזה דמצינו גם בשאר דוכתי בש"ס כה"ג עיין בשבת דף מ"ו ע"ב בתוספות ד"ה ככתה כו' כן דרך הש"ס דאע"ג דהוי מצי לאתויי רישא דקתני בהדיא חוץ מן הנר הדולק בשבת מייתי סיפא ודייק מינה עכ"ל ובב"מ דף כ"ג ע"א ת"ש ככרות של נחתום הא של בעה"ב כו' ול"ל למיפרך מדיוקא דהא אי' במתני' בהדיא אח"כ ושל בעה"ב חייב להכריז וכ' בספר כריתות לשון לימודים ש"ג סימן י"א אגב דאתחיל לאתויי רישא דייק הכל מרישא אע"פ שהוא בסיפא להדיא א"כ ה"ה הכא איידי דאיירי מסיפא איזה מהן עדיף נקט נמי דיוקא דאיירי בה אע"פ דכ' בהדיא ברישא): **ד"ה** אי ברחוקים כו' כהן הדיוט שמטמא כו' אם לא שנא' הכתוב לאביו כצ"ל. (ונ"ל לתרץ קושיית התוספות דברייתא זו נמשך ג"כ בשיטתי' דברייתא לקמן דף מ"ח ובזה לק"מ ויתורצו עוד כמה קושיות הקשה לקמן פרש"י דעל נפשות מת לא יבא משמע בין קרוב בין רחוק א"כ מאי ס"ד כאן אי ברחוקים הלא משמע בין קרוב בין רחוק מאי ס"ד דלאביו לא יטמא ולרחוקים יטמא איזה סברא הוא דאיצטריך מכח זה על כל נפשות וגו' ללמד על רחוקים דכ"ג אסור ותו לקמן פריך לאביו לא יטמא אבל מטמא למת מצוה או אינו מטמא לאביו אבל יטמא לשאר מתים אמאי לא פריך גבי כ"ג הכי אלא זהו באמת כוונת הברייתא דמכח דכתיב לאביו ה"א דוקא לאביו אינו מטמא אבל מטמא לרחוקים דאביו מיעוטא הוא וכמו שפירשו שם בתוספות דעל אביו הוא מיצר יותר וא"כ ה"א דעל כל נפשות מת קאי ארחוקים דלא לילף מאביו מיעוטא דוקא אביו אבל לרחוקים שרי לטמא אבל אי לא הוי כתיב לאביו הוי פשוט דעל כל נפשות מת משמע בין רחוק בין קרוב והכי הוא המשך הברייתא אי ברחוקים ר"ל משום דכתיב לאביו ה"א דמיעוט הוא (וכ"ת לא לכתוב לאביו ולא איצטריך קרא על רחוקים די"ל דשמא איצטריך לאביו לאיזה לימוד כמו שאומר באמת למ"מ אך פן יטעו דאביו מיעוטא הוא לכך איצטריך למיכתב על כל נפשות וגו') דוקא לאביו לא יטמא משום דמיצר יותר כמ"ש התוס' לקמן לכך כתיב על כל מת לא יבא להורות דאף לרחוקים לא יטמא כדדייק לישנא דעל כל נפשות קשה ל"ל קרא על כל נפשות וגו' הא ק"ו הוא מכהן הדיוט דמותר לטמא לאביו אע"ג דמיצר יותר על אביו אסור לטמא לרחוקים מכ"ש כ"ג דאסור לטמא לאביו מכ"ש דאסור לטמא לרחוקים ועל כרחך הסברא הוא איפכא דיותר מסתברא לטמא לאביו שהרי כ"ה מותר לטמא לאביו ואסור לטמא לרחוקים אלא בקרובים הכתוב מדבר ר"ל בניחותא דעל כל נפשות וגו' בא להורות דאף לקרובים אסור לטמא כדמוכח ג"כ מלשון על כל וגו' ר"ל בין רחוק בין קרוב ולאביו הוא דאינו מטמא הא מטמא למת מצוה ר"ל דאם מכל נפשות וגו' בא להורות בין קרוב בין רחוק ל"ל לאביו לזה אמר דבא ללמוד דמטמא למ"מ ולא קשה קושיית התוס' דהא איצטריך לאביו דלא נאמר על כל נפשות בא ללמוד על רחוקים דלפי דברינו אדרבה אי לא כתיב לאביו פשיטא נימא דעל כל נפשות בא ללמוד בין קרובים בין רחוקים רק הואיל וכתיב לאביו ה"א לאביו הוא מיעוטא דוקא לאביו שמיצר עליו לכך צריכים לומר ק"ו אבל אי לא כתיב לאביו נילף בפשיטות מעל כל נפשות בין קרוב בין רחוק ועז"ק לא נכתוב לא ה' ולא ו' ר"ל לא נכתוב לאביו ולא איצטריך קרא לרחוקים כמ"ש לעיל אצ"ל דלאביו איצטריך למ"מ אך כדי שלא ישעו דאביו בא למעוטי רחוקים איצטריך קרא לרחוקים א"כ לק"מ קושיית התוספות דהכי קאמר מאי הוא באמת הלימוד מלאביו דאיצטריך למיכתב על כל נפשות דלא ליטעי דאביו מיעוטא הוא על רחוקים ולא קשה לא לכתוב כלל לאביו רק על כל נפשות מת וגו' ע"ז תירץ דאיצטריך לאביו למעוטי מת מצוה ודו"ק):

דף מח ע"א גמרא במשמע כענין שנאמר מכה נפש בהמה תלמוד לומר על נפש מת לא יבא בנפש אדם הכתוב מדבר ר' ישמעאל אומר אינו צריך כו' או אינו מטמא לאביו ולאמו אבל יטמא לשאר מתים כצ"ל: **רש"י** ד"ה תלמוד לומר על נפש מת כצ"ל: **ד"ה** בנפש המטמאה לו לאדם בביאת הד"א: **ד"ה** עד כו' למת מצוה מה כ"ג כו' כצ"ל אח"כ צ"ל ד"ה בדין דנזיר מטמא כו' (ושייך לע"ב) מטמא למת מצוה ומה ת"ל כו' שאתה דן כו' או כלך כו' אף כלל האמור כצ"ל והד"א: **תום'** ד"ה לאמו כו' אין כ"ג מטמא לאביו מקום שאין כו' לרווחא דמילתא כק"ו דלעיל כצ"ל לרווחא דמילתא הס"ד אחר כך ד"ה ה"ג אשכחנא כו' דה"ל כעוקר קרא ממשמעותיה כצ"ל: **ד"ה** כל ימי הזירו לה' על נפש כצ"ל: **ד"ה** לאביו כו' ולאחיו למת מצוה ולא מסיק ליה עדיין האי סברא כיון שנושא כו' לאביו ולאמו הוי

כמו שכתוב וגו' ולעולם סומך אלאחיו כצ"ל והס"ד אח"כ ד"ה ועד: **ד"ה** או אינו כו' מפני שמיצר עליהם כו' רחמנא הס"ד אח"כ צ"ל ד"ה אמרת ק"ו מכהן הדיוט דע"כ כו' שהרי בכהן הדיוט הוא איפכא כצ"ל (דלא כרפד"ם שהגיהו בכ"ג וק"ל): **ד"ה** ועד שלא יאמר (והוא שייך לע"ב) כו' בנזיר על נפש מת לא יבא כו' ופי' הר"ם דלאו לענין מת מצוה כו' דילפינן להן מכללות דכ"ג (אע"ג דלענין זה ג"כ איכא למיפרך מה לכ"ג שאינו מטמא לקרובים משום דקדושתו קדושת עולם ואינו בשאלה י"ל דה"ק לאו דילפי' מכ"ג אלא ילפי' דמשמעות פירוש הכתוב על נפש מת לא יבא מיירי בקרובים נמי כמו בכ"ג מוכרחים לומר פירוש הכתוב נמי בקרובים שהרי כתיב לאביו ולאמו לא יטמא א"כ ה"ה גבי נזיר וא"כ לאביו ולאמו גבי נזיר מיותר) שאינו מטמא לקרובים ואייתר לו לאמו ולאחיו ולאחותו כו' (ומ"ש בינתיים יש למחוק כי מיותר הוא). ל"ל תו הפנאה מאמו דנזיר כצ"ל והד"א: **ע"ב גמרא** ר"ע אומר נפש אלו כצ"ל: **רש"י** ד"ה והא מיבעי כו' ואינו מיותר לכך כצ"ל: **ד"ה** ולאמו כו' וכדלעיל גבי כ"ג כו' דקאתי שלא יטמא לו דכיון דעל כל נפשות מת כצ"ל: **תום'** ד"ה ולאחותו כו' פסחו וכו' אמרת כו' ומילה גרידא בלא נזיר כצ"ל: **ד"ה** לאביו כו' ולא איצטריך קרא לכהן הדיוט ונזיר כצ"ל: **ד"ה** ולאחותו כדתניא כו' נמי ס"ד דאיצטריך למת מצוה כו' אייתר לן אביו ואמו בכ"ג כו' במת מצוה בנזיר לחודיה כצ"ל: **ד"ה** ולאחותו ל"ל כו' דאחותו שידחה מת מצוה עשה כו' נזיר וכהן דאיסור לאוי הוא כלומר לית ביה כרת אבל פסח ומילה כצ"ל:

דף מט ע"א גמרא אימא לטמא ליה קמ"ל כצ"ל (וא"ת דמ"מ לא לכתוב אלא אמו ואעפ"כ נדע דגם לאביו לא יטמא דאל"כ קשה ל"ל למיכתב גבי כהן הדיוט לאמו ולאביו יטמא לא לכתוב לאביו וכ"ת דה"א לאביו לא יטמא דהא באותו ה"א אפי' כהן גדול מותר לטמא לאביו אלא ע"כ כ"ג אסור לטמא גם לאביו וי"ל דבאותו ה"א הייתי אומר בכהן הדיוט דלאו משום דה"א דלאביו לא יטמא לא כתב רחמנא לאביו אלא משום דכ"ש הוא דמה אמו דלא אזיל זרעה בתרה מותר לטמא לה מכ"ש אביו לכך לא איצטריך למכתב לאביו יטמא וק"ל): **רש"י** בד"ה ולר"ע כו' הא דכתב רחמנא לאביו ולאמו לבתר הכי ל"ל (ר"ל גבי כ"ג ל"ל לאביו ולאמו דמטמא למת מצוה דממילא ידעינן דהא גבי נזיר כתיב לאחיו לומר שאפילו כ"ג ונזיר מותר לטמא למ"מ כ"ש כ"ג לחודיה וכ"ת דאיצטריך לגופיה דאינו מטמא לאביו דאי מלאחיו דגבי נזיר ה"א הואיל ויש בנזיר שתי קדושות כהן גדול ונזיר לא יהא מטמא אפילו למ"מ קמ"ל לאחיו דמותר אבל כהן גדול לחודיה לעולם דמטמא לאביו בלבד בלא מת מצוה זה אינו דהא קמ"ל מעל כל נפשות מת ומשני צריכי דאי כתיב כו' ר"ל דאי מעל כל נפשות הוי מוקמי' בקורבא דמצד אם לכך כתיב לאביו א"כ לא מצינן למילף היתר מלאביו למת מצוה דבעינן לגופיה וה"ה אי הוי כתיב לאביו לחוד לא מצינן למילף היתר מ"מ מלאמו דבעינן לגופיה דאסור לטמא לה ואי הוי כתיב לאביו לחוד ה"א דאביו בא למעוטי קורבא דאם וכל נפשות בא לקורבא דצד אב וכמ"ש סברא זו בתוספות צריכים אנו לומר גם כן בדברי רש"י ואם כן עכשיו קשה ל"ל על כל נפשות מת לא יבא הלא כתיב תרווייהו בהדיא לאביו ולאמו לא יטמא וצ"ל דיתורא משמע לאביו לא יטמא אבל מטמא למ"מ): **ד"ה** ולר"ע כו' דכתיב גבי כהן גדול ל"ל כו'. (ר"ל דגבי נזיר כתיב נפש לשון יחיד ולא כתיב נפשות גם לא כתיב כל ואעפ"כ נלמד מיניה קרובים ורחוקים ול"ל גבי כ"ג כל גם נפשות לשון רבים): **תום'** ד"ה ולר"ע כו' ל"ל תרווייהו לכתוב חד למ"מ (דברי תוספות אינם מדוקדקים קצת דגם אי לא נפקא ליה מאחיו כ"ג ונזיר ג"כ קשה ל"ל לאביו ולאמו תרווייהו למ"מ גבי נזיר גם גבי כהן גדול וצ"ל דאי לא נפקא ליה כ"ג ונזיר מלאחיו ה"א מאמו נפקא לן כ"ג ונזיר אבל השתא דנפקא לן גם מאמו למ"מ דלכ"ג ונזיר לא צריך לאמו דנפקא לן מאחיו ק' ל"ל תרווייהו) דלקמן דריש ר"ע מעל כל נפשות כו' דלקמן קאי על כ"ג אבל לעיל בדברי ר"ע נפש אלו הרחוקים מת אלו קרובים וזה מיירי בנזיר (ובחנם הגיהו בדפרמ"י לעיל במקום תיבת לקמן) בין בנזיר בין בכהן גדול ומשני דצריכי כו' מסברא דקאמר ולא אזיל זרעה בתרה ואי כתיב אביו ולא אמו בפי' אע"ג כו' דמצד אב מטעמא דקאמר הגמרא משום דחזקה בעלמא הוא וא"ת ואפילו כו' מטמא לאחיו מאביו כדאמרינן לעיל והוי כמו דכתיב אמו בהדיא דק"ו ניתן למדרש כו' ואין לנו לומר תו אין כו' ופי' בתוספות כו'. (אינו ר"ל תוספות שלנו הכתובים לעיל דהא הם פירשו מפני שמיצר עליהם כו' ולא מטעם כלל ופרט אלא איזה תוספות אחרים) כלל ופרט וסתר ליה כו' לא בקרובים כתיב כו'. (ר"ל דלאביו בא לגלוי' על נפש מת דאיירי בקרובים כמו שפירשו תוספות לעיל בד"ה לאביו ולאמו) אינך יכול לומר כלל ופרט כו' (משום דכלל לא איירי מקרובים כמו הפרט אא"כ תאמר דלאביו למעוטי רחוקים לא מחמת כלל ופרט וזה אינך יכול לומר מכח ק"ו מכהן הדיוט) משום סברא דצריכותא כדפרישית לעיל (וצ"ע הא לעיל פירשו התוספות דף מ"ח ע"א בד"ה לאמו דרבי ישמעאל לית ליה האי צריכותא והא קיימא לן הכא לדברי רבי ישמעאל וי"ל דכאן הם תוספות אחרים מלשון מהר"ף ועוד בכמה דוכתי במסכתא זו צ"ל כן בתוספות גם בד"ה זו עוד באיזה דוכתי דוק ותשכח) אינו מכח הפסוק עצמו דכ"ג אלא מכהן הדיוט באו אינו כו' ממעטינן מיהא דבר אחד ואין מועיל ק"ו כו' מהיכי תיתי מת מצוה בנזיר כו' בכ"ג כיון דמיצרך צריכי כו' דהא ר"ע דריש מיתורא דמת קרובים בין כו' מ"מ נימא דלאו כו' דלא אתי כלל אביו ואמו למת מצוה אלא אביו לגופיה כו' דלמסקנא מת מצוה מלאחיו הוא דנפקא כו' מהו שהזכיר בברייתא כצ"ל והד"א: **ע"ב** תוספות בא"ד דנזיר כולהו מפרש התם כדפרישית כו' ולאמו ג"ש דהא ידעינן כו' ונזיר כדדרשינן נסמוך נמי כו' ולמימר מה לי כ"ג כו' כ"ג ונזיר מנ"ל ולאחותו נמי כו' שצריך לו גומר הפסוק כו' משום דלית ליה לר"ע כצ"ל והד"א: **ד"ה** על כל לאפוקי רחוקים הנך כצ"ל דהא גבי נזיר נמי כתיב על כל נפש כו'. תימה דלא מצינו בכל ס"ת ובכל החומשים דכתיב גבי נזיר על כל נפש רק על נפש מת לא יבא מיהו קושיית התוספות מ"מ מצי קאי שפיר אף אי לא כתיב גבי נזיר על כל נפש והכי פירושו הא גבי נזיר לא כתיב כל ונלמד מנפש אם כן אמאי יליף גבי כהן גדול מכל ולא מנפשות ותי' דבאמת גם גבי כ"ג נלמד מנפשות אבל משמעות לשון התוספות אינו כן אם לא ט"ס הוא וצריך להגיה בהם אבל באמת גם לעיל דף מ"ח הזכירו התוספות ב"פ ג"כ פסוק זה והעתיקו ג"כ תיבת כל ע"ש בד"ה כל ימי ובד"ה ועד שלא יאמר גם ברש"י בד"ה ת"ל ומחקתי שם במקומות הללו תיבת כל אבל כאן לפי לשון התוס' בקושייתם א"א לומר דט"ס הוא תיבת כל רק שהיה לפניהם בספרים תיבת כל הפסוק אם לא נגיה ג"כ לשון התוס' כמו שפירשתי הקושיא לעיל וכצ"ל והוחק הוא דהא גבי נזיר לא כתיב על כל נפש ואפ"ה דריש מינית רחוקים רק מנפש וצ"ע לכך נראה כצ"ל: **ד"ה** נצל מפרש שיעורא הס"ד: **ד"ה** ועל חצי קב כו' כגון שיש רוב עצמות כצ"ל: **ד"ה** על אלו כו' מתני' מני וא"כ פשיטא כצ"ל: **ד"ה** אבל הסככות כו' עד ד"ה אלא לקפחני כו' שייך לקמן במתני' המתחלת אבל הסככות והתוס' הם כתובים כפל גם לקמן במתניתין אך הואיל ויש קצת שינויים מ"ש כאן ממ"ש לקמן הנחתי אותם כמה שהן כפולים ואגיהם כאן וגם שם: **ד"ה** גולל כו' ואין מבטלין וכתב בפירוש דאיצטריך כצ"ל. (ר"ל דהתוספות כתבו דמצאו כתוב בפירוש אחד על מסכתא נזיר דאיצטריך כו'). וצ"ע דלא ליתני כו' (עמ"ש לקמן במקומו במתני' תי' על קושיית התוס' בזה): **ד"ה** ומזה כו' וכן יש כלים שנוגעים במת שהנוגע בהם אין טעון כצ"ל. (ור"ל דלא מצי קאי אכלים הנוגעים במת שהרי יש כלים דהיינו כלי עץ שהנוגעים בהן אין טעון הזאת ג' וז'). ובגמ' מפרש הס"ד: **ד"ה** אלא כו' לצערני הס"ד: **ד"ה** כך שנה כו' אבריו בגידין ואין בו כזית כצ"ל:

דף נ ע"א תום' ד"ה רבא אמר כו' לכך יש לגרוס אלא לרוב בנין כצ"ל: **ד"ה** עד לגר עד שתפסול מלאכול לגר כצ"ל: **ד"ה** וטומאה קלה כו' למיבעי אי נצל בהמה חשיב כצ"ל: **ד"ה** תנן התם בפ' ה' דמכשירין כצ"ל: **ד"ה** [חוץ כו'] רשב"ל כו' ע"ב הרבה חשיב אוכל וכאילו העליון והתחתון מעורבין יחד כצ"ל: **ע"ב** גמ' שהוא שלם והתיכו טמא היה מפורד והתיכו טהור ואס"ד אין ניצוק לאוכלין שלם והתיכו נמי ליטהר אמר כצ"ל: **רש"י** ד"ה סולדת כו' אחוריו וכחוזר ונוגע כצ"ל: **ד"ה** יש ניצוק כו' היה טריק כצ"ל: **ד"ה** ת"ש כו' כזית והתיכו במחבת כו' מן המת והתיכו אע"פ כצ"ל: **ד"ה** ואי ס"ד אין ניצוק כו' שלם והתיכו במחבת נמי כו' דמגלגל ליה מזוית זו לזוית זו כצ"ל: **ד"ה** וההוא חלב כו' דמנא ולא מצלי להכא ולא להכא ולא הוי ניצוק כלל דכוליה הוה כצ"ל והד"א: **ד"ה** וממאי כו' מיניה לחוקי' דלמא כצ"ל: **תום'** ד"ה ב"ש כו' לאחרים כשנשפך התכשיל כו' מלשפוך העמוד כו' ע"ב ואית ביה רידי כצ"ל: **ד"ה** יש ניצוק כו' אע"ג דלית להו כולי האי כצ"ל: **ד"ה** ת"ש כו' שלם והתיכן טמא כו' כזית שלם ועדיין כו' אפילו כי התיכן א"א כו' כדמפרש בשינויים כצ"ל והס"ד אח"כ ד"ה היה מפורד כו' פ"ד מפני שחיבור כו' מחובר יחד ולא כו' דאמרינן פ"ג דאהלות כו' לכביצה כצ"ל והד"א והס"ד אח"כ ד"ת ואי ס"ד כו' ואין כאן כזית כצ"ל והס"ד אח"כ ד"ה כגון כו' שאין כח האש כצ"ל: **ד"ה** ת"ש כו' מפני שידוע שסולדים לאחוריהן אלמא טעמא כו' כצ"ל אין ניצוק הס"ד אח"כ ד"ה מידי אריא כו' וצפיחית דהוי חיבור כו' לא סמיכי הוי חיבור כצ"ל: **ד"ה** מלא כו' הזרוע הס"ד אח"כ ד"ה ישנה מעיקר כו' האצבעות הס"ד אחר כך ד"ת חד כו' ידו הס"ד אחר כך ד"ה אמר ליה רב שימי שינויה כצ"ל:

דף נא ע"א גמ' עקב קאתי אי דאירקב כו' בעי רבי ירמיה עובר במעי אשה כו' או דלמא כיון דסופו לצאת מיפרש פריש מינה את"ל עובר כצ"ל: **רש"י** ד"ה איזהו מת שיש כצ"ל: **ד"ה** נעשה גלגלין כו' זה עם זה כנתערב עמו כסות או דקבון אחר דמי ואפילו כו' דמת אחד כצ"ל והד"א: **ד"ה** ואי ס"ד כו' להאי רקב זיל להכא איכא כצ"ל: **ד"ה** היכי דמי אי כו' והכי קבעינא מינך אי דאירקיב כוליה מת וההיא מלא תרוד רקב כצ"ל: **תום'** ד"ה איזהו מת שיש לו רקב כו' ואין להסתפק בעפר אחר כצ"ל: **ד"ה** אמר עולא כו' הרקב הס"ד אח"כ ד"ה הא מן העצם לחוד טמא כו' לחודיה טהור עד שיהא כו' גידים בהדייהו כצ"ל והס"ד אח"כ צ"ל ד"ה אי אפשר ד"ה שני כו' ממקום אחר לשון כו' דלא גמירי רקב אלא של כצ"ל: **ד"ה** מתיב כו' וקס"ד דמיירי שנקברו יחד הס"ד אח"כ ד"ה ונרקבו כו' דלרבותא נקטיה דאפילו כי אין כו' העקב אפ"ה שיעור כו' הבא מן העקב מהו דגם כצ"ל: **ד"ה** תנן כו' עליהם הוי כנוגע או מאהיל על המת כצ"ל: **ד"ה** בעי חזקיה כו' מי הוי בשעת חיבורן למת כו' ומיהו כפירוש קמא מסתברא כצ"ל: **ד"ה** טעמא כו' מבעי' ליה היכא דלא כצ"ל: **ד"ה** רקב או לא הס"ד: **ד"ה** רקב הבא משני מתים כו' שאין בזה ודאי דשמא מן העקב כצ"ל שאר הגוף הס"ד אח"כ ד"ה היכי דמי כלומר היכי הוי בעיין ודאי כו' אלא בעיין היכא דארקיב כו' שאין חיות בבשר העקב (מיהר להרקיבו ס"א) בכה"ג לא גמירי רקב כצ"ל: **ד"ה** עובר כו' זה עם זה הס"ד אח"כ ד"ה כיון כו' (ושייך לע"ב): **ע"ב** רש"י ד"ה או דלמא כו' מת דמי הס"ד אח"כ ד"ה הא מת כו' כשהוא חי הס"ד: **תום'** ד"ה עורו כו' גלגלין הס"ד אח"כ ד"ה כל הני כו' וכיחו כו' היכי משכחת לה כצ"ל: **ד"ה** דאשקיי' כו' מרפי ואידך משלשל את הגוף כו' כיחו וניחו ואידך כי היכי דעייל הכי נפיק כצ"ל: **ד"ה** וסכיא נשא כו' נושרים מכח חנשא משום כצ"ל: **ד"ה** מת שטחנו כו' אין לו רקב כצ"ל: **ד"ה** מת שחסר כו' לקמן בפרק בתרא המוצא כצ"ל: **ד"ה** מיתיבי כו' על כזית בשר הפורש מן האבר מן החי כצ"ל: **ד"ה** טעמא כו' הא קמ"ל שום מת יש לו רקב כצ"ל בדין דקב הס"ד:

דף נב ע"א גמ' איבעיא להו שדרה וגלגולת תנן כו'. (וא"ת מאי קושיא הא חזינן דבמתני' הכא ובאהלות כתוב בשניהם לפנינו השדרה והגלגולת משמע דוקא שניהם וי"ל דהכי פריך דלמא וי"ו המדבקת הוא במקום או המחלקת וכה"ג כתבו התוספות בחולין דף מ"ב ד"ה ניקב הלב דאע"ג דכבר נשנית במתני' אלו טרפות נשברה השדרה ונפסק החוט שלה איצטריך למיתני בסיפא אלו כשרות נשברה השדרה ולא נפסק החוט שלה דה"א או הא או הא אך קצת קשה דאם משום דה"א או הא או הא ה"ל לפרש נ"כ בסיפא דמתני' המתחלת אבל הסככות כו' אבל השדרה או גלגולת אינו מגלה עליהם כמו דתנא במתני' בחולין אלו כשרות נשברה השדרה ולא נפסק החוט משום דה"א ברישא או הא או הא וק"ל) טעמא דליכא שדרה כו' (קשה דלמא כבר היה שם גלגולת וראו אם יש ג"כ שדרה ואמרו אין כאן שדרה וי"ל דהמקשן סמך אמאי דאיתא בתוספתא זה המעשה בזה הלשון אמרו אין כאן שדרה ממת אחד ולא גלגולת ממת אחד עכ"ל דה"ל למימר אין כאן שדרה וגלגולת ממת אחד ודו"ק). אלא אפילו שדרה ממת אחד וגלגולת ממת א' ליכא כצ"ל: **תום'** ד"ה ובקבר כו' גמירי הס"ד אח"כ ד"ה טמא כו' טהורה ואידך תיבעי.

לך פירוש מי קתני כו' ואעפ"כ כי נירד כצ"ל והד"א : ד"ה אמר ר"ש כו' לא חזר בו הס"ד (ושייך לע"ב קודם ד"ה תנא) : ד"ה טעמא דליכא שדרה דמהדא פי' ממת חדא כו' ליכא צ"ע כו' או לא והא מסתמא כצ"ל והד"א . (ולא ידעתי מאי קשיא להו בזה דמסתמא היתה מפורקת ומשוברת ואמרינן לעיל דאף ממת אחד טהורה הא מבואר לעיל דוקא רוב עילעין שבה טהור אבל אם מיעוט צלעות נשתברו טמא במת אחד וכאן יוכל להיות דלא היו נשתברו רק מיעוט צלעות לכך הוצרכו לשאול הרופאים אם היא ממת אחד או לא וצ"ע) : ד"ה ת"ש כו' שבא משני בני אדם ועל חצי קב כצ"ל: ד"ה שבא צ"ל ועל רביעית דם שבא משני מתים דאילו בא ממת אחד לר"ע מגלח . (ר"ל ולא הדר ביה לכך נקט שם ממת אחד ולא אמר רבותא אפילו מב' מתים משום דכאן הדר ביה הלכך לא שייך למתני מת אחד דבהא לא הדר ביה מיהו אין לומר דהתוספות באו לתרץ דה"ל למינקט הכא ממת אחד לרבותא ברבנן דצ"ל כאן כדפירשו התוספות אח"כ הואיל דלר"ע אפילו בב' מתים מגלח וצ"ל כדכתבתי דקשה להתוס' אמאי לא אמר לקמן אפי' משני מתים ואין לומר הא איכא למ"ד בגמרא דלא הדר וצ"ל לאותו מ"ד דלקמן נקט רבותא בדרבנן דאפילו ממת אחד מטהרין א"כ ג"כ הכא ה"ל לתרץ כן אליבא דכ"ע וי"ל דהכא קיימינן אליבא דמ"ד דנשנית רביעית דם בחזרה ועז"ק קושיית התוספות אח"כ דלתני חצי לג דם משני מתים וע"כ צ"ל דנקט רבותא אליבא דר"ע ואיך יתרץ התוספות דנקט לקמן רבותא אליבא דרבנן דחזינן בענין זה ניחא ליה למתני רבותא בר"ע משא"כ למ"ד דלא הדר ביה לא נשנית כלל כאן רביעית דם תוך חששה דברים ולא קשה כלל קושיית התוספות דה"ל למתני חצי לוג ולא צריכים לומר דנקט דוקא רבותא אליבא דר"ע ושפיר יכולין לומר דנקט יותר רבותא אליבא דרבנן דמטהרין ודו"ק) : ד"ה ועל עצם כשעורה שנחלק לשנים כצ"ל . (ומ"ש בינתיים יש למחוק ואשתרביב להכא מריש דבור שלפניו) : ע"ב גמרא שאני שמאי דמחמיר כצ"ל : רש"י ד"ה שהרי כו' עד שיהא בו חצי לוג כצ"ל : ד"ה עד יטיף כו' דר"ע ואמר אם כצ"ל : ד"ה שמאי כו' באהל ומאי מעצם הד"א : ד"ה ליתני בה בהדיא ועל רובע כצ"ל : תוס' ד"ה ואיבעית אימא כו' המקרא מסייעו וכא להכחיש דברי האומר שר"ע חזר וכן ר"ש בא לומר כרבי כצ"ל : ד"ה תנא כו' מפני שאין דרך כו' והתענה ימים רבים כצ"ל : ד"ה ת"ש כו' הם רוב מנין ואם כצ"ל : ד"ה אמר רבי יהושע כו' אומרים משנים או מג' כו' של אדם מגובה [תנינא] במסכת כו':ד"ה משני כו' הבנין כו' הבנין ורוב הבנין הוי לגובה כצ"ל: ד"ה וב"ה כו' וב"ש אידי ברובע כו' ידים ורגלים מצינו רוב המנין בלא רוב הבנין כדמפרש כצ"ל . (אע"ג דלא חשיב כאן רק ק"ך מ"מ במתני' שם חשיב עוד עצמות בידים ורגלים כגון י' בקרסול וכיוצא בו מה שאינו מרוב הבנין והתוספות לא הביאו רק פרסת היד ופרסת הרגל וכוונתו ג"כ לאחרים דמנו שם בידים ורגלים עד שהם רוב המנין או אפשר חסר כאן בתוספות עוד איזה דבר להשלים רוב המנין) : ד"ה שמאי אומר כו' דלא פליגי אלא על האי דבש"א עצם אחד כצ"ל : ד"ה ולפשוט מינה כו' שמאי דמחמיר לטמאות בעצם משדרה כו' מנחון ומשום דלא כצ"ל : כתב הרמב"ם פ"ו מהל' נזירות אלו טומאות מן המת שהנזיר מגלח עליהם על השדרה הבא ממת אחד ועל הגלגולת של מת א' עכ"ל וכתב בכ"מ בגמרא איבעיא לן שדרה וגלגולת תנן או דלמא או שדרה או גלגולת ולא איפשטא ויש לתמוה למה רבינו מני להו בתרתי עכ"ל גם בפ"ב מהל' טומאת מת כתב הרמב"ם אלו הן עצמות שהן מטמאין כמת שלם השדרה והגלגולת ורוב בנינו ורוב מנינו השדרה כיצד השדרה שהיא שלמה ה"ה כמת שלם ואם חסרה אפי' חוליא אחת מי"ח חוליות ה"ה כשאר עצמות הגלגולת שהיא שלמה ה"ה כמת ואם חסרה כסלע ה"ה כשאר עצמות עכ"ל וכתב הכ"מ ג"כ שם בפ' כ"ג ונזיר איבעיא לן אי צריך שתיהן שדרה וגלגולת או דלמא שדרה או גלגולת ובעי למיפשט דאו או קתני ודחי לי' ויש לתמוה על רבינו שכתב הדין בפשיטות וכתב הר"י קורקס ז"ל דאעפ"כ כיון דאשכחן שמאי דאמר בהדיא או שדרה או גלגולת אלא דדחי דלמא שאני שמאי דמחמיר לא שבקינן מאי דאשכחן בהדיא כיון דלא אשכחן בה פלוגתא להדושי פלוגתא וגם כי כל חלוקות המשנה או או קתני ומסתמא הני חוו דכוותייהו עכ"ל וכתב התוי"ט אני תמה דהתם אדפסק הרמב"ם היה עצם אחד אפי' יש בו רובע ה"ז מטמא במגע ומשא ואינו מטמא באהל כתב הכ"מ חד טעמא מדאמרו בפ"ז דנזיר שאני שמאי דמחמיר ספי משמע דלית הלכתא כוותיה ע"כ ומאי אולמא דהאי דחי' מהאי דחי' עכ"ל ולי נראה ליישב קושיית הכ"מ בע"א ולק"מ גם קושיית התוי"ט דאע"ג דבגמ' פ' כ"ג ונזיר לא נפשט הבעי' משום דדחי ליה מ"מ אשכחן בדוכתא אחריתי בסתמא דגמ' מוכח דאו או קתני במתני' דאהלות ודנזיר והוא דאיתא בר"פ אלו טריפות וז"ל תנא דבי רבי ישמעאל בין החיה אשר לא תאכל אלו י"ח טריפות שנאמרו למשה בסיני ותו ליכא והא איכא חסרון בשדרה דתנן כמה חסרון בשדרה ב"ש אומרים שתי חוליות וב"ה חוליא אחת ואמר רב יהודה אמר שמואל וכן לטריפה הרי אע"ג דבמתני' קתני השדרה והגלגולת שחסרו לא נקט רק שדרה לחוד משום דאו שדרה או גלגולת קתני א"כ להפוך ברישא השדרה והגלגולת שלמים מטמא באהל ג"כ או שדרה או גלגולת קתני ותו אי ס"ד ברישא שדרה וגלגולת קתני דוקא תרווייהו מטמא באהל אבל שדרה לחוד או גלגולת לחוד אינו מטמא באהל א"כ ה"ה גבי טריפה ג"כ אפי' שדרה חסר כולו כשר א"כ מ"ט נקט בגמ' שדרה לחוד שחסר אפי' חוליא אחת טריפה וכן שם דף נ"ב ע"ב מבואר דאפילו חוליא א' שחסרה טריפה אפי' בלא צלע וכ"פ הפוסקים אלא ע"כ סתמא דגמ' ס"ל דאו או קתני א"כ מכאן יש הוכחה להרמב"ם דשם בנזיר ליכא אלא דחי' בעלמא ואולינן בתר סתמא דחולין דמוכח דאו או קתני אבל גבי עצם א' שיש בו רובע הקב לא אשכחן בדוכתא אחרינא בגמ' דמוכח דנפשט הבעי' לכך פסק הרמב"ם לחומרא כמו כל הבעיות דלא נפשטו כן נ"ל ברור ופשוט ולק"מ כל הקושיות שהקשו על הרמב"ם :

דף נג ע"א רש"י ד"ה והאכוי אלמא כ"ש דס"ל כו' לר"ע דאע"ג דמשני מתים באים אית כצ"ל:תוס'(בא"ד) [ד"ה אמר רבא הנמשך מדף הקודם] רובע ובאו משדרה וגלגולת כו' דהכא ולעיל פירשתי דא"א לקיים אותה גירסא כצ"ל והס"ד אח"כ ד"ה בתר כו' וגמנום:ד"ה ואי לא כו' רש"י בזבחים פ"ב(דף כא)שהיתה כתוב בספרים הקושיא וחסר הסוגיא מן הספרים והגיה רש"י התירוץ גבי הקידוש כו' הספרים בתר דשמעה מר' עקיבא וה"פ דהאמר רבא כו' דשמעה מר"ע רבא כו' דקחשיב רובע עצמות הבא משני מתים ושדרה וגלגולת כו' מקמי דשמעה מר"ע ס"ל כו' דאכתי לא שמעה מר"ע כצ"ל והס"ד והד"א : ד"ה ת"ש כו' אבל רבנן חצי קב כו' דלרבנן שיעורא רבה בעו כו' ולא חשו לפרושי כצ"ל : ד"ה זקנים כו' טמא בין לנזיר בין לתרומה וקדשים כו' לנזיר ופליגי אמתני' דהכא כצ"ל : ד"ה וי"מ כו' (שייך לקמן קודם ד"ה על אלו) שלישית היינו התלמיד (עי' בפסחים בתוס' ספ"ק) שב"ד כו' דהתם דאהלות כב"ד אחרון סבירא מכלל דהכי הלכתא כצ"ל להו מכריע הס"ד אח"כ ד"ה והא אין כו' (והוא שייך קודם ד"ה וי"מ דהיינו אחר תיבת דאהלות) : ע"ב גמרא עליהן ר' יוחנן אמר אין כו' לאפוקי מר"ע דאמר רבי רביעית דם הבא כצ"ל (וא"ת איך נשמע מיניה לאפוקי מר"ע וי"ל מדנקט רביעית דם ועלה קתני ומזה בג' ובז' ורביעית דם סתמא משמע מאדם א' מדלא קתני בין מאדם א' בין משני ב"א מהא נשמע לאפוקי מר"ע דאמר אפי' משני ב"א מטמא באהל ומזה בשלישי ובשביעי אך קשה הלא נלמד מרישא דקתני דחצי לוג דם מגלח עליו וזה ע"כ מיירי ג"כ מאדם אחד מדתני סתמא ולא תני בין מאדם א' או שני ב"א וכ"כ הרמב"ם פ"ו מהל' נזירות להדיא ועל חצי לוג דם הבא ממת אחד וכ"מ בתוס' דף נ"ב ע"א ד"ה ועל רביעית דם שבא משני מתים וז"ל ובדין מבעי למינקט לרבנן על חצי לוג דם הבא משני מתים דר"ע מטמא וחכמים מטהרין ועמ"ש שם א"כ ממילא מוכח דלא כר"ע דאמר רביעית דם הבא משני מתים מטמא באהל דמה חצי לוג דם בעינן דוקא ממת א' מכ"ש רביעית דם ואין לחלק בין לגלח על נזיר בעינן דוקא חצי לוג מאדם א' אבל לטמא באהל אפי' רביעית משני מתים שהרי על הא דכתב הרמב"ם דבעינן עצמות ושדרה וגלגולת וחצי לוג דם ממת אחד כתב הכ"מ מקור הדין ממתני' פ"ב דאהלות פלוגתא דר"ע וחכמים ופסק כחכמים ושם נשנו רביעית דם משני מתים לענין לטמא באהל ש"מ דאין לחלק וכ"מ בתוס' שהבאתי לעיל דמ"ש רביעית דם משני ב"א ר"ע מטמא מיירי אפילו לגלח על נזירות ש"מ דאין לחלק בזה לר"ע בין לגלח או לטמא באהל לחוד אפילו משני מתים סגי ולרבנן אפילו חצי לוג דם דוקא ממת א' והא דלא נקט חצי לוג משני מתים חכמים מטהרין משום רבותא לר"ע כמ"ש התוס' שם וצ"ע): רש"י ד"ה ותיפוק ליה משום עצם כשעורה ומאי אריא רובע (כלומר וכ"ש רובע) : ד"ה ור' יוחנן כו' מידי דמשמע ליה מכללא כצ"ל: ד"ה [אי לא וכו'] להכי כו' ושביעי הס"ד : תוס' ד"ה ורשב"ל אומר כו' בשר כראוי ולא קתני אבל אין עליהם בשר כראוי למגעו ולמשאו מ"מ מגלח מדלא קתני כצ"ל: ד"ה ורשב"ל אומר כל היכא דשמעינן מידי מכללא דרישא לא קתני כצ"ל : ד"ה ה"נ התם לאפוקי מדר"ע וה"פ כצ"ל (ומ"ש בינתיים יש למחוק דהתוס' גרסו לא כמ"ש בספרים שלנו דאמר רביעית דם כו' אלא גרסו סתם לאפוקי מר"ע ותו לא) : ד"ה אי אבר כו' רביי' דתניא כל אשר כו' מדלא כתיב בשדה יגע במת כצ"ל רוצה לומר אפילו אין עליהם (ר"ל אין הכלים על המת ולא המת על הכלים) : ד"ה חרב כו' הנוגע בו מטמא טומאת ז' כנוגע במת כצ"ל : ד"ה סתום כו' ויורדת מן הקבר זה קבר סתום כו' שלא כנגד המת אלא הכא כו' נפש אטומאה הנוגע כצ"ל הבית טהור הס"ד :

דף נד ע"א תוס' ד"ה או בקבר כו' וצ"ע לרבנן דר"ש דאמרי אף קברי עכו"ם מטמאים כו' דהכא גבי נגיעה כתיב ומודה כו' והר"י בר"א פי' כו' אותן שמתו אחר מ"ת כו' (ר"ל בא לתרץ דלריב"א לק"מ דלפ"ד או בקבר קאי גם אקברי ישראל שהרי ס"ד דאדם כי ימות באהל הוא מפרשה זו ואילך לכך כתב או בקבר ללמד דאף קודם אמירת הפרשה נוהג בין בקברי ישראל בין בקברי עכו"ם ואתיא שפיר לרבנן ולר' שמעון דלרבנן לא קשיא אמאי איצטריך שהרי כתב או בקבר לאו משום קודם מ"ת משום דאקרי ב"נ שהרי אף בקברי ישראל ה"א דלא מטמא וגם לר"ש ל"ק הא גבי נגיעה כתיב ובנגיעה גם קברי עכו"ם מטמא הלא סד"א אפילו קברי ישראל לא מטמא אפילו בנגיעה רק מאמירת פרשה זו ואילך) דמצריך פסוק לזב שלפני הדבור (תימה דלא העתיקו הגמרא כראוי שהרי באמת גבי זב הוא מדבור ואילך קיים אף לפי המסקנא ולא הביא שום פסוק שיהיה נוהג לפני הדבור ע"ש) ואין מציינים אלא על מאי דמטמא באהל כצ"ל (תימה הלא ע"כ מוכח בלא"ה דר' בנאה לא הוי מציין מה שהוא אליבא דדיני טומאה וטהרה לפי הש"ס לחוד רק גם מאיזה טעם אחר שהרי מבואר במ"ק דף ה' ע"ב אין מציינין על הוודאות (ופירש"י הואיל דברור לכ"ע דאית ביה טומאה ודאית לא מטלטלי באותו מקום טהרות) אבל מציינין על הספיקות (שיש עליהם אהל כגון סככות ופרעות הסמוכות לרה"ר הסמוך לבית הקברות דמספקא לן בהו טומאה דכיון דיש עליהם אהל רגילין לקבור שם במקום צנעא) ואלו הן הספיקות סככות ופרעות סככות אילן המיסך על הארץ (וטומאה תחת נוף א' וא"י תחת איזה נוף) פרעות אבנים פרועות היוצאין מן הגדר ובית הפרס כדתניא החורש את הקבר הרי הוא עושה לבית הפרס מלא מענה ק' אמה עכ"ל הברייתא וליכא מאן דפליג עליה וכ"פ הרמב"ם פ"ח מהל' טומאת מת אין מציינין על הוודאות אלא על הספיקות כגון שדה שאבד בה קבר והסככות והפרעות עכ"ל הרי דפרטו אלו הן הספיקות כו' משמע דוקא בכה"ג אבל המערות ידוע הן לכל היכן הוא מערותיהן בפרט מערת המכפלה שנקברו אדם וחוה ואבותינו ידוע הוא מקומן ולא מטלטלו באותו מקום טהרות ואמאי הוצרך ר' בנאה לציין א"ו דלא היה מציין מטעם טהרות לחוד או מה שהוא מדין התלמוד לחוד וצ"ע ועי' בס' בית יהודה ביבמות דף ס"א דכתב על קושיית התוס' שם דלמא משום מגע קבר היה מציין ושכח דברי התוס' דנזיר כאן דאין מציינין רק על טומאת אהל וכן הוא מבואר ג"כ כמ"ש דף הנ"ל וכ"פ הרמב"ם פ' הנ"ל א"נ דקסבר מקבר שלפני הדבור נרבה קבר שלפני הדבור של מתן תורה כצ"ל (וכן הביאו תוס' בנדה דף ע' ע"ב בד"ה ואין נציב מלח כו' על קושיא זו דר' בנאה מציין מערתא וז"ל והרב ר' משה פונטיזא פי' דבנזיר פ' כ"ג מרבה מאו בקבר קברי מתים שלפני הדבור אלמא קודם מתן תורה מטמא אע"ג דלא איקרו אדם עכ"ל וכן פירש"י כאן על לפני הדבור של מתן תורה אע"ג דהתוס' הקשו כאן לעיל על פי' זה גם שם בנדה מ"מ הלא זה הוא מדברי ריב"א כמ"ש ואמר הריב"א דשפיר כו' א"נ דקסבר כו' וריב"א לא חש לקושיות הנ"ל מטעם שאבאר בס"ד וכמו שגם רש"י והר"מ מפונטיזא לא חשו לקושיית התוס' דמאי הקשו התוס' לרבנן דר"ש למאי איצטריך חדא הלא קיימינן השתא לר"ש קושיא זו איך מציין מערתא ולר"ש איצטריך ורבנן ס"ל קברי לפני הדבור פירושו קודם אמירת הפרשה שמי' הריב"א לעיל ומה שהקשו קושי' שני' לר"ש דהכא גבי נגיעה כתיב ומודה ר"ש דקברי עובדי כוכבים מטמאים במגע ומשא י"ל בשלמא אי לא הוי כתיב גבי אהל או בקבר תבי נגיעה הוה כתיב שפיר היה קשה ל"ל דכתוב גבי נגיעה דוקא ולא גבי אהל אלא ללמד דוקא בנגיעה מטמאים לפני הדבור משא"כ דגבי אהל ג"כ כתיב או בקבר ודרשי' זו קבר סתום משום דבתחלה מוקמינן אמאי דמסתברא טפי לאחר הדבור ואח"כ כשכתוב עוד הפעם או בקבר מוקמינן אלפני הדבור וקאי אכל הפרשה בין אאוהל בין אנגיעה אלא דבפעם ראשון היה מוכרח לאוקמי אמאי דמסתבר טפי ותו די"ל אם אינו ענין לנגיעה דהא לא כתיב אדם גבי נגיעה ולא איצטריך קרא תנהו לאהל) : ד"ה אלא כו' זה אבר הנחלל מן המת ואין בו כו' לימא ע עצם כשעורה כצ"ל (ור"ל ואין בו בשר כראוי וכ"ה הגירסא ברש"י או ר"ל ואין בו להעלות ארוכה וכ"ה הגירסא בילקוט פרשת חקת וודאי היה הגירסא לפני התוס' כך בגמרא לכך כתבו וכו') (דלא כדפ"פ דמיי' שהגיהו הנחלל מן המת ואית בו כשעורה) : ד"ה ואינו מתחיל כו' למנות נזירות טהרה כצ"ל : ד"ה ת"ש מדקתני כו' קרבן טומאה הא ברישא כצ"ל : ד"ה סככות ופרעות כו' בו קבר ועד ק' אמה חשו חכמים כצ"ל ד"ת ורביעית דם ואהל רובע עצמות כו' (ע"ל דף מ"ט ע"ב בתוס' פי' זה כפול על המתניתין רק באיזה מקומות כתוב שם בשינוי ממ"ש כאן ע"ש) ונצטרע בין ימי גמרו כו' את הקודמים וכתב בפירוש נזיר ואיצטריך למיתני תרווייהו דאי תני כצ"ל (ר"ל דהתוס' כתבו דבמפרש א' על מסכתא נזיר כתב שם ואיצטריך כו' (וצ"ע דלא ליתני כו') ונ"ל לתרץ קושיית התוס' דדיוקא אתי לאשמעי' הא לענין עולה למנין אינו עולה וכ"ת לימא בהדיא אינו עולה זה לאו קושיא היא.דאי הוי אמר ימי ספירו אינו עולה ה"א דימי גמרו אינו סותר כמו ימי ספירו והא דנקט ימי ספירו משום דנקט אינו עולה גבי ימי ספירו וכ"ש הוא גבי ימי גמרו אבל אי הוי נקט ימי גמרו אינו עולה ה"א ימי ספירו עולה ולעולם ימי גמרו ג"כ אינו סותר והשתא קיימינן דר"ל ימי גמרו סותר לכך נקט ימי ספירו אינו סותר למידק מיניה סותר הוא דאינו סותר הא לענין עולה למנין נזירות אינו עולה ולעולם דייקינן הא ימי גמרו סותר לכך איצטריך תרווייהו למימר בין ימי גמרו בין ימי ספירו אינו סותר ודו"ק) : ד"ה על אלו כו' צרעתו אלא קאי אשארא כצ"ל : ד"ה ומזה בגמ' משמע דלא קאי כצ"ל : ע"ב רש"י ד"ה אלא לאו כו' אהנך דבני הזאה ניתנו כצ"ל : תוס' ד"ה ואינו כו' טומאת ערב אמאי אין עולין לו כצ"ל : ד"ה באמת הכהן ועמד בעיניו כצ"ל : ד"ה ארץ כו' והקשה כו' ידו הס"ד והד"א אח"כ ד"ה ת"ש כו' דמשמע ליה כו' ומשני כו' ושלח כו' תבנו לי דאם נזיר כו' בתוספתא במסכת כו' הזאה אינון ומשמעתין קשה כו' דלאו כלי מתכת הוא משוינן ליה כו' דעצם כשעורה אבי אבות ובשעה שהיה נושא עצם המת כו' והחמת בתנור עוד הביא מדאמר בספרי לכל אשר יגע כו' טומאת שבעה והנוגע בו טמא טומאת שבעה למדנו לכלים ואדם כלים ואדם וכלים מנין כו' כלים במת (הכלים הם אבי אבות כמו מת) וכלים באדם (האדם הוא אב הטומאה) ואדם בכלים (הכלים הם ג"כ אב הטומאה כמו האדם) וכלים בכלים (הכלים השלישים הם ראשונים ומטמאים טומאת ערב ובס"א נמחק כאן וכלים בכלים) הרי הן כמו אדם במת (ר"ל כמו דאמרינן גבי אדם שנטמא במת עצמו דהכלים שנגעו בו הם אב הטומאה כמו האדם ואותן כלים מטמאין כלים אחרים טומאת ערב ה"ה כאן אף שאדם לא נטמא רק מחמת כלים שנטמאו במת ג"כ מטמא כלים והם אב הטומאה כמו אדם והם מטמאים כלים אחרים טומאת ערב ועי' במ"נ פ"ק דאהלות בהרב ברטנורה) ואדם בכלים (הכלים הם ג"כ אב הטומאה כמו אדם) וכלים בכלים (הכלים השניים הם ראשונים) דכלים בכלים ואדם באדם ירדו מעלה אחת (דהיינו האדם השני הוא ראשון כמו הכלים השניים שהם ראשונים לכלים הראשונים שהם אב הטומאה כמו האדם) בין אדם בין כלים אבל כלים באדם כו' מה אדם מטמא ז' אף כלים הנוגעים באדם ז' כצ"ל והד"א :

דף נה ע"א גמ' ומגדל רבי מטמא ורבי יוסי כצ"ל : רש"י ד"ה לא דכ"ע כו' וכמאן דמהלך ממש על גבי קרקע דמי כצ"ל : ד"ה הנכנס כו' תורן וקרוי מש"ט בלע"ז כצ"ל . עי' ריש פרק המוכר הספינה : ד"ה והתניא דמסייע דר' יוסי כו' תורת כלי ולעולם קסבר אהל זרוק שמיה אהל. דקתני בסיפא ואם היתה מונחת כצ"ל : ד"ה אלא בנזירות מועטת בזמן כצ"ל : תוס' ד"ה לימא כתנאי כו' נושא הס"ד אח"כ ד"ה ור' יוסי מטהר הס"ד אח"כ ד"ה והתניא בת"כ כו' (לא מצאתי שם ואפשר צ"ל בתוספתא כי שם בפ"ט דאהלות מצאתיו אבל לא בלשון זה) אבל אי פליגי באוירא כו' דעדיף טלית המנפנפת דתנן כו' והיינו טעמא דהכא עדיף כו' השידה והתיבה נוגעים בארץ אבל הטלית מנפנפת באויר כצ"ל : ד"ה ה"נ ואב"א כו' לא שכיח לא גזרו ורבי סבר כו' בלע"ז שום ספינה כצ"ל ר"ל שם ספינה אחת נקרא אסקרי' ע"ש אסקרי' דאית בה והוא הנקרא זעגי"ל בוי"ם בל"א דסתם ספינה היא קטנה ולית בה אסקריא משא"כ ספינה גדולה אית בה אסקריא (דלא כדפ"פ דמיין שהגיהו משוט במקום משום וטעות הוא דמשוט הוא בל"א רוד"ר ואין לו ביאור לכאן דאיך יוכל ליכנס לארץ העמים כמשוט ואין שום ספינה נקרא ע"ש המשוט דבכל הספינות יש משוטים והוא בכלל הספינה שכתוב לעיל גם הראי' שכתבו כדאמרי' בעלמא אילפא כו' לא שייך לרוד"ר דשם כתיב אסקרת' דמכותא הוא פירוש וילון הפרוס על אסקרת' הוא הזעגי"ל בו"ם וק"ל) . בקרון ובספינה והחיא דמייתי כו' באוהל זרוק אבל להני שינויים בארץ העמים כצ"ל:ד"ה ומתחיל ומונה כו' מונה מה שהפסיד צרעתו כו' כצ"ל:ד"ה אמר רב חסדא כו' לסוף שלשים מתחלת ימי נזירתו כצ"ל:ד"ה אבל כו' שנית לצרעתו דשפיר כצ"ל:ד"ה מתיב כו' מתני' אך כי החליף הלשון כצ"ל והס"ד אח"כ צ"ל ד"ה ובמאי אלימא: ד"ה הוא מותיב לה כו' מועטת דרב חסדא כו' מועטת כשהתחילה ימי צרעתו כו' ודין הוא שלא יבטל הקודמים כו' או ארבעה עשר ימים כצ"ל:ע"ב רש"י ד"ה(דאי אמרת)[בנזירות בת נ']צ"ל ד"ה דיתיב עשרין דאי אמרת כו' לא פש ליה כו' הלכך אין עולין דלבתר הכי כצ"ל : ד"ה מתיב כו' ומוחלט בספק שנטמא בספק כו' וספק הוא לו אם כצ"ל: תוס' (בא"ד) [ד"ה אלימא הנמשך מדף הקודם] מי שנדר חמשים ושלשה כו' וארבעה עשר יום מימי צרעתו ג' יעלו ואחד עשר לא יעלו דצריך הוא למנות על חמשים ושלשה עוד שלשים יום כצ"ל : ד"ה דהא אית ליה כו' גידול שער הס"ד אח"כ צ"ל ד"ה מתיב כו' עד אולי הוחלט אח"כ צ"ל ומיירי בנזיר ודאי כו' עד תיבת לא : ד"ה אוכל בקדשים כו' עד שיטהר מספק צרעתו ויביא קרבנות כו' כדאמרי' בפרק ד' מחוסרי כפרה כו' והשתא מיהא בשר נתרפא לגמרי כו' טומאת מת אם לסוף ז' כו' שלשים יום דשמא נזיר טהור גמור אתה שלא נטמאת כו' שחוטה ומשולחת כו' הבאה על הספק משום כו' על הדמים ואמרינן כו' והבאת קרבנות כדכתיב בפרשת מצורע כו' לתגלחת ראשונה כי אולי אינו כו' לן בנזיר טמא אם כן שלשים יום השניים כו' לסוף ששים מגלח ובהך תגלחת שניה כו' לאתנויי ביה בשלמים ולרבנן כו' תגלחת שניה כמנין ימי הנזירות דאולי נזיר מצורע כו' מגלח יום שלשים שאם לא היה מגלח עד יום שלשים ואחד כשאר נזיר כו' אשמו מונה ויום ששים שהוא יום שלשים למנינו מגלח כדמפרש כו' ומתנה בשלמים וזה ששנינו כו' שלשים ואחד ומגלח יום תשעים וא' שמנינו כו' כי בתגלחת ראשונות אולי מוחלט כו' לשתות יין והשלים נזירתו כצ"ל והד"א (ובדפ"פ דמיין בחנם מחקו גם הגיהו בענין אחר כמו שכתוב לפנינו ולא הוצרכו לכך גם הדברים כפולים) : ד"ה ותני עלה כמה דברים אמורים בנזירות כו' טהור היה ושניים עד כצ"ל :

דף נו ע"א גמ' ואי ס"ד סלקין ליה יומי חלוטו תסגי ליה כצ"ל : רש"י ד"ה אוכל כו' טמא ודאי ומוחלט ודאי כצ"ל : ד"ה דתני כו' צ"ל ותני : ד"ה ואס"ד כו' חלוטו דתהוי ליה כצ"ל : ד"ה מנין שכל כו' טהרה הס"ד : ד"ה נזיר בקבר כו' כדאמרינן בהריני נזיר מגלח כצ"ל : תוס' ד"ה אוכל בקדשים כו' ואע"ג דלאחר ס' אמר הכי נמי אמרינן בפרק שני נזירים אוכל בקדשים כו' יין לאחר ק"כ היינו כו' שניים ביום שלשים וא' כצ"ל : ד"ה ואס"ד כו' תסגי ליה בג' שנים ול' ימים כו' טהור הוא כך דינו שהרי עלו לו ימי צרעתו לשנה של נזירות לרב חסדא וא"צ להמתין רק ל' יום גידול שער אח"כ לגלח כו' לנזיר טמא ועד שיגלח כו' החשבון אלא ש"מ ימי כצ"ל: ד"ה ועוד מתיב רב אשי כו' אם אמרת בימי טומאתו שכן מבטל בהן את הקודמין כצ"ל : ד"ה מה נזיר בקבר כו' נזירות טהרה שכן צריך לגלח כצ"ל : ד"ה ימי ספירו כו' מגלח כל שערו כו' וקצת קשה דתיתי בק"ו כצ"ל טהרה הס"ד . אח"כ ד"ה שכן טמון: ד"ה אלא לאו כו' יותר מל' יום כשנצטרע וכי כו' : ע"ב רש"י ד"ה קתני מיהא כו' כתב בספר בימי חלוטו (ר"ל לפני רש"י לא היה כתוב בגמרא רק תיבות אלו קתני מיהא לא אם אמרת כו' וכמו שציין רש"י ותו לא מידי ע"כ פירש"י פירושו על וכו' וכתב בספר ר"ל בגמרא לעיל ע"א (וכמו שמצינו ג"כ בשאר דוכתי בתוס' שכינה לגמרא בשם ספר) בימי חלוטו שאין מבטל בהן את הקודמין (ובדפ"פ דמיין השמיטו ב' תיבות אלו וכתב בספר ובחנם מחקו אותו) : ד"ה ורביעית צ"ל רביעית ושייך למתני' דלקמן : תוס' ד"ה לא תהא כו' ק"ו מהלכה כצ"ל והס"ד אח"כ צ"ל ד"ה אלא כן אמרו הלכה : ד"ה דתניא כו' כל טומאה מן המת כו' בר יהושע בר פטל אמר לי הן כך כצ"ל : ד"ה שקיבל כו' שבת והרדל בב' וג' מקומות כו' דרלע במנמר שדהו ושייר כו' הזורע שדהו ב' מיני חטין כו' שחרורית ולבנה עשאו גורן א' כו' לנחום הלבלר ואומר כך כו' שני מיני חטין עשאן גורן א' כצ"ל : (תוס' השייכים עוד לע"ב עי' בע"א) :

דף נז ע"א רש"י ד"ה איבעיא להו כו' שאין למי דין ק"ו ממידי (ר"ל מכח מידי ויותר נראה דצ"ל אמידי וק"ל) : תוס' ד"ה עצם כו' מטמא על כל אדם באהל כצ"ל : סליק פירקא

שני נזירים פרק שמיני

רש"י ד"ה שני נזירים כו' מ"מ הס"ד אח"כ ד"ה ואיני יודע כו' מכם משלימין לנזירתן כצ"ל: ד"ה ואומר א' מהן כו' ותגלחתו שגילח כצ"ל : ד"ה אמר רבה כו' דקאים האי בלבד ואומר ראיתי כו' אלא תרי כסוטה דליכא אלא תרי בועל ונבעלת כצ"ל והס"ד אח"כ ד"ת דיקא כו' ידע הס"ד : תוס' ד"ה שני נזירים שאמר להם אחד כו' צריך לומר כצ"ל מהימן הס"ד אח"כ ד"ה מגלחין כו' מי שהוא הס"ד, אח"כ ד"ה אם כו' . (והוא שייך לקמן במתני' עד ד"ה באומר) : ד"ה ומי כו' דעתו לידור בנזיר בלא זה שידור כנגדו כצ"ל והס"ד : ד"ה וסופרים כו' וקרבן טומאה בספק עולת העוף (ר"ל קרבן טומאה בספק שהוא עולת העוף הוא נדבה ונאכל אבל חטאת העוף שהוא ג"כ בספק לא בא בנדבה לכך לא תאכל ופשוט הוא רק הואיל ובכדי מחקו אלו ג' תיבות וקרבן טומאה בספק בדפ"פ דמיין כתבתיו) : ד"ה נמצא כו' אחר עמו אינו יכול לעשות בענין אחר כו' קרבנותיו דתניא כצ"ל התגלחת הס"ד והד"א אח"כ ד"ה אבל : ד"ה באומר כו' שורפין עליה תרומה וי"ל כצ"ל : ע"ב רש"י ד"ה אמאי מגלח כו' פאת זקן שכן מגלח כצ"ל והד"א : ד"ה מאן כו' רב אדא כצ"ל : ד"ה מכדי כו' שמה הקפה דהא ה"ל הקפת כל הראש כצ"ל : ד"ה והאי כו' דמקיף ליה נמי כצ"ל : תוס' ד"ה והא קא עביד הקפה . בזקן השחתה הקפה בראש כצ"ל והס"ד אח"כ ד"ה באשה כו' בהקפה הס"ד אח"כ ד"ה והא כו' וקעביד בהשחתת זקן ובהקפת ראש מספק כצ"ל והס"ד : ד"ה ודידך מאן כו' ורב הונא לטעמיה כצ"ל : ד"ה ורב אדא כו' מקיף לקטן אלא לדידך כו' לפי סברתו דרב הונא כו' כגון בניקף והשתא כו' לגדול ופליגא כו' משמע ליה ורב אדא סבר כו' לרב הונא כצ"ל והס"ד והד"א אח"כ ד"ה לפי שנאמר כו' תשוה כו' בכל קים לן דדחי אלא קמ"ל דהקפת כל הראש שמה הקפה כצ"ל . (ור"ל דקשה להו מנ"ל לומר דפליגי בהקפת כל הראש אי שמה הקפה דלמא כ"ע ס"ל שמה הקפה ופליגי בהא דמאן דיליף מנזיר ס"ל דעשה דוחה לא תעשה גרידא בלא"ה ידעינן דדחי וע"כ אתי למילף דערל"ת ועשה דנזיר ומאן דיליף דדוחה לאו דלא תקיפו ס"ל דמהכא ילפינן דערל"ת גרידא ולא נשמע בעלמא ע"ז מתרץ קס"ד השתא דמש"ה לא איצטריך כו' וק"ל) :

דף נח ע"א רש"י ד"ה אלא דכ"ע כו' ל"ת דבנזיר הס"ד אח"כ ד"ה ולמאן כו' ואי אמרת לאו כ"ש הוא כו' . צ"ע דלמא קושיית המקשן הוא מנלן דקאי אעשה ול"ת דלמא אלאו גרידא אצ"ל דלאו גרידא נפקא לן מדוכתי אחריתי ע"כ פריך לאו גרידא מנלן וי"ל דמצאתי בגמ' דפוס ויניציאה דפ"ב לפ"ק כתוב אחר ד"ת אלא דכ"ע הקפת כו' עוד דבור אחר וז"ל ולמאן דמוקי ליה לקרא בנזיר משום דאיכא למיפרך כדפרכינן לקמן מה ללאו דהקפה שכן לאו שאינו שוה בכל והלכך כי איצטריך קרא למישרי עשה ול"ת דבנזיר עכ"ל וכן משמע בשאר דפוסים כד"ה ולמאן דנפקא ליה כו' הרי מטעם זה לא מוקמי אהקפה כאידך מ"ד משום דאידך מ"ד נפיק ערל"ת בעלמא מהקפה ומאן יליף מנזיר ס"ל הקפה נקרא לאו

שאינו

כאינו שוה בכל א"כ מעמו עמו דלא מוקי אהקפה א"כ שפיר אמר לאו כ"ש שהרי לפי דבריו א"א ללמוד עדל"ת מהקפה וצ"ל בע"כ דקאי אנזיר לדחות ל"ת ועשה ודו"ק): משום דקיל כולי האי אתי עשה כצ"ל: ד"ה ולמאן כו' גרידא ולא פריך כצ"ל: ד"ה אמר לך כו' אבל כהן להאי ס"ד מנזיר גמר כצ"ל: תוס' ד"ה אמר רבא כו' מגדילים הס"ד אח"כ ד"ה ומאן דמוקי ראשו ללאו גרידא כו' דהוסיף לגלח מי לא כצ"ל: ד"ה הציצית כו' לא נפקא לן הס"ד אח"כ ד"ה והאי תנא דמפיק ליה ראשו ללאו גרידא כו' לגופיה לא איצטריך כו' כשאינו שוה בכל ובסוגיא דפ"ק דיבמות כצ"ל (ור"ל דהתם פריך הסוגיא איכא למיפרך מה ללאו דהקפה שכן לאו שאינו שוה בכל וכאן כתבו התוס' אם אינו ענין לשאינו שוה בכל כו' ע"ז כתבו דסוגיא דפ"ק דיבמות ס"ל דקרא דראשו אתי לאשמעינן הקפת כל הראש שמה הקפה וליכא למימר אם אינו ענין כו' ושפיר פריך איכא למיפרך כו' וק"ל): ד"ה נפקא ליה כו' במצורע מה ת"ל והלא כצ"ל שעיר הס"ד אחר כן ד"ה יכול: ע"ב גמרא שכן לאו שאינו שוה בכל משמע הכא דנזיר מקרי לאו השוה בכל ועמ"ש לעיל דף מ"א ע"ב בתוס' ד"ה ואי כתב כו' דרש"י ביבמות דף ה' חשיב דנזיר מקרי לאו שאינו שוה בכל וכל המפרשים חלקו עליו ע"ש מה שכתבתי ועתה אכתוב ל' רש"י ומפרשים ואכתוב הנלע"ד הדין עם מי וז"ל הגמ' שם אלא אתיא מראשו דהך תנא דתניא ראשו מת"ל לפי שנאמר תער לא יעבור על ראשו שומע אני אף מצורע ונזיר כן ת"ל ראשו וז"ל רש"י ת"ל ראשו אלמא אתי עשה ודחי ל"ת ואע"ג דלאו שאינו שוה בכל הוא אם אינו ענין ללאו שאינו שוה בכל דהא נפקא לן מזקנו דאידך תנא תנהו ענין ללאו השוה בכל עכ"ל וז"ל מהרש"ל הקשה לי א' מן המשכילים בדרך על מה שפירש"י פה דנזיר אינו שוה בכל ובפרק שני נזירים משמע בהדיא דלאו דנזיר שוה בכל ובחפזי אמרתי מ"מ הוא דבלא"ה קשה לפירושו א"כ נילף מתנא דידן דמוקי ראשו בלאו דלא תקיפו באם אינו ענין דנפקא לן מזקנו ומה לנו לאידך תנא ובבואי לישוב אמרתי עם הספר דודאי דברי רש"י כנים ואמיתים הם כי לא נאמר לשם להדיא דנזיר שוה בכל אלא שהוא שוה בכל נגד לאו דכהנים ומכהן לא אתי אבל לעולם חשוב אינו שוה בכל נגד שאר לאוין וזו היא סברא ברורה ואינה צריכה רבה ועוד מש"ה פירש"י לשם דשוה בכל (נ"ל דצ"ל פירש"י הכא דאינו שוה בכל) לפי שקשה לשם נילף מתרווייהו ממה הצד כמו שהקשו התוס' ע"כ תפס רש"י נמי סברא זו דהשתא לק"מ דאיכא למיפרך מה לתרווייהו שכן שוים בכל (נ"ל צ"ל שאין שוין בכל) ומה שאמרתי בלבי שקשה לדברי רש"י א"כ נילף מראשו דתנא דידן דמוקי בלא תקיפו באם אינו ענין דזקנו לק"מ דס"ל לרש"י כמו שפירשו התוס' באידך שינויים דסוגיא דהכא ס"ל דאיצטריך ראשו לאשמעי' דהקפת כל הראש שמה הקפה לכן בעינן לאידך תנא דמוקי ראשו בנזיר עכ"ל: ומהרש"א כתב ומהרש"ל כתב דהא דאמרינן דלאו דנזיר שוה בכל נגד לאו דכהנים אבל חשיב לאו שאינה שוה בכל נגד שאר לאוין וכה"ג כתב מהר"י באריכות בספר פורת יוסף ואין כל זה מספיק דאכתי קשה מנלן למימר תנהו ענין ללאו השוה בכל גמור כיון דאיצטריך האי לאו דנזיר לגופיה דכיון דשוה בכל הוא גבי לאו דכהנים לא נפקא ליה לאו דנזיר מלאו דכהנים גם אמאי פירש"י כך בפשיטות דמקרי לאו דנזיר אינו שוה בכל כיון דסוגיא דנזיר קרי ליה שוה בכל ועוד כיון דאיתנהו נשים בנזירות אמאי אינו שוה בכל הוא טפי מלאו דהקפה וראיתי בספרים מדוייקים שמחקו כל זה מפירש"י ואיזה תלמיד טועה כתבו עכ"ל: ומהר"ם לובלין כתב וז"ל ובעיני שדברים אלו א"א לישבם ואיזה תלמיד טועה כתבן דא"כ דבאם אינו ענין יליף לה א"כ מאי פריך בתר הכי איכא למיפרך מה לנזיר מצורע שכן ישנו בשאלה ומאי שייך פירכא אאם אינו ענין דהא ע"כ לא כתביה רחמנא אלא למילף מיניה בכל התורה דהא לגופיה לא איצטריך וא"ת ואם הא ליתא ולא יליף לה באם אינו ענין א"כ תקשי לן מה מצי למילף מנזיר הא איכא למיפרך מה לנזיר שאינו שוה בכל יש לומר דס"ל לגמרא דנזיר מקרי שוה בכל דהא נזירות שייך בכל ודברי ספר ה"ש אינם מובנים לי עכ"ל. ולפענ"ד דברי מהרש"ל נכונים וג"כ מובנים כפי מה שהגהתי בדבריו ודברי רש"י נכונים כפי מ"ש מהרש"ל דס"ל נגד כהנים נקרא נזיר לאו השוה בכל באשר פאת זקן ליכא בנשים אבל נזירות שייך ג"כ בנשים אבל לגבי שאר לאוין נקרא נזיר לאו שאינו שוה בכל הואיל דאינו נוהג בכל ישראל רק בנזירים ונ"ל עוד הוכחה לרש"י חוץ מהוכחת מהרש"ל דנזיר נקרא לאו שאין שוה בכל נגד שאר לאוין משמעתין דף נ"ח סוף ע"א ולטעמיך דקי"ל בעלמא דלא אתי עשה ודחי ל"ת ועשה לילף מכהן כו' קשה לרש"י קושיית התוס' שם אמאי לא יליף מנזיר בעלמא דאתי עשה ודחי ל"ת דנזיר שוה בכל הוא דהא עדיין לא ידע המסקנא דמה לנזיר שישנו בשאלה אצ"ל דבעלמא ג"כ נזיר נקרא לאו שאינו שוה בכל עוד הוכחה יש לרש"י מהא דהקשו התוספות שם בד"ה וצ"ע כו' אמאי לא משני ולטעמך הא קי"ל דאין עשה דוחה ל"ת ועשה נילף מנזיר מצורע דדחי אלא מאי אית לן למימר מה לנזיר שכן ישנו בשאלה עכ"ל ס"ל לרש"י לתרץ דלעיל לא הוצרך לומר שישנו בשאלה דנגד בעלמא מקרי נזיר ג"כ אינו שוה בכל רק נדר נגד כהן הוצרך לומר דנזיר ישנו בשאלה ולא קשה מהא דאמר ובעלמא לא ילפי' מינייהו משום דאיכא למיפרך כדאמרן ולא אמר משום דשניהם אין שוה בכל זהו באמת הוכחת מהרש"ל עי' בתוס' כאן וא"ת ונילף מתרווייהו במה הצד וכן הקשו ביבמות וזהו הוכחת מהרש"ל לדעת רש"י מכח קושיית התוס' ודו"ק: ומה שהקשה מהרש"א על מהרש"ל מנלן למימר תנהו ענין ללאו השוה בכל גמור כיון דאיצטריך האי ראשו דנזיר לגופיה הואיל דשוה בכל הוא נגד כהנים נ"ל דלק"מ דהוכחת רש"י דע"כ נלמד מהני תרווייהו ראשו דנזיר וזקנו דכהנים אפילו שוה בכל גמור דאל"כ לכתוב רק ראשו דנזיר ללמוד דעדל"ת השוה בכל קצת נגד פאת זקן ונקרא שאינו שוה בכל נגד שאר לאוין ולא לכתוב זקנו דמצורע להורות דדוחה ללאו דפאת זקן הלא כ"ש הוא דדוחה לאו דנזיר הנקרא שוה בכל קצת ולא נקרא שאינו שוה בכל גמור מכ"ש דדוחה לאו דפאת זקן שהוא נקרא לאו שאש"ב גמור אלא ע"כ בא להורות אם אינו ענין לשוה בכל קצת תנהו לשוה בכל גמור: והשתא א"ש ג"כ לתרץ קושיית מהר"ם לובלין וז"ל דמאי פריך בתר הכי איכא למיפרך מה לנזיר מצורע שישנו בשאלה מאי שייך פירכא אאם אינו ענין דהא ע"כ לא כתבי' רחמנא אלא למילף בכל התורה דהא לגופיה לא איצטריך עכ"ל ולדידי א"ש שהרי הוכחתינו הוא דאס"ד דלא נילף רק שוה בכל קצת כמו נזיר לא לכתוב רק ראשו דנזיר ולא לכתוב זקנו ואנא אמינא מה שוה בכל קצת דוחה מכ"ש אינו שוה בכל גמור פריך שפיר הא אי הוי כתיב נזיר לחוד לא נוכל ללמוד כלל מנזיר שהרי ישנו בשאלה: ואין להקשות על דברינו דאי לא הוי כתוב זקנו ה"א דכהנים דריבה בהן מצות יתירות לא יהא לגבייהו עשה דוחה ל"ת אפילו שאינו שוה בכל גמור כדפריך בגמ' יבמות שם (דף ה') וי"ל דהתם קאי נגד ראשו דהקפה שהוא ג"כ לאו שאינו שוה בכל גמור שפיר אמר אי הוי כתיב ראשו דהקפה לחוד ולא זקנו ה"א זקנו דכהנים לא דחו מה שגבי הקפה דחי דלעולם הסברא נגד מה שכתוב אמרי' מה שלא כתוב אינו כה"ג אבל הכא קיימינן דראשו דנזיר הוי כתוב ונלמד דדחי לאו דנזיר שהוא שוה בכל קצת דהיינו שהוא נוהג ג"כ בנשים רק שאינו נוהג בכל ישראל רק בנזירים ואי לא הוי כתוב זקנו דכהנים לא היינו יכולין לומר רק גבי כהנים לא דחי על"ת השוה בכל קצת כגון אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט דהוא לאו ג"כ לנשים דג"כ מוזהרים עליו שלא תנסבו לכ"ג או לכהן הדיוט כמבואר בגמרא יבמות רק דלאו זה אינו נוהג בכל ישראל רק לכהנים דוגמא מה שכתוב עדל"ת דנזיר שנוהג בנשים אבל לא בכל ישראל רק בנזירים אבל עדל"ת שאינה שוה בכל גמור כגון פאת זקן לא הוי ס"ד אפילו גבי כהנים דלא ידחי דמנלן דלא נחתינן רק סדרגא דכתוב בהדיא נחתינן מדלא כתוב גבי כהן ש"מ דשם לא דחי וק"ל: והשתא א"ש נמי לתרץ קושיית מהרש"ל נילף מתנא דידן דמוקי ראשו בלאו דלא תקיפו באם אינו ענין דנפקא לן מזקנו ומה לנו לאידך תנא עכ"ל לפי דברינו א"ש דבשלמא אי כתיב ראשו דנזיר וזקנו נילף באם אינו ענין דהא כתיב ראשו דנזיר דדחי על"ת אפילו שוה בכל קצת ולא לכתוב זקנו דדחי ל"ת שאינו שוה בכל כלל וכמ"ש לעיל לתרץ קושיית מהרש"א אבל אי כתוב ראשו דהקפה לא שייך למיפרך לא לכתוב זקנו דאי לא כתיב זקנו אמרינן גבי כהנים דריבה בהן הכתוב מצות יתירות אפילו לאו שאינו שוה בכל לא דחי ולא נוכל לומר איפכא לכתיב זקנו ולא לכתוב ראשו דהקפה אלא אם אינו ענין כו' דאם כתוב זקנו לחוד אמרי' זקנו קאי אישראל ולא אכהנים דקאי אמאי דמסתבר טפי אישראל משא"כ כהנים ריבה בהן הכתוב מצות יתירות אפילו שאינו שוה בכל לא דחי משא"כ נגד ראשו דנזיר אמרי' שוה בכל קצת לא דחי כהנים אבל שאינו שוה בכל גמור דחי כמ"ש לעיל ובלא"ה מוכרחים לומר כן דאי כתוב זקנו לחוד אמרינן דקאי אישראל דאל"כ קשה קושיא א' בגמרא יבמות שם דפריך שם אראשו דהקפה וזקנו ואכתי איצטריך ס"ד שאני כהנים הואיל וריבה בהן הכתוב מצות יתירות כו' עז"ק לכתוב זקנו ולא לכתוב ראשו דהקפה א"ו צ"ל אי כתוב זקנו אמרי' דקאי אישראל דכתיב לא תשחית פאת זקנך דמסתברא טפי א"כ ה"נ בנדון דידן אקושיית מהרש"ל כה"ג וק"ל: שכן ישנו בשאלה אין להקשות נילף מנזיר שמשון דליתא בשאלה דאיכא למיפרך מה לנזיר שמשון שכן מותר לטמא למתים: רש"י ד"ה לעולם כו' ואי אמרת נמי דהאי וזקנו משום כצ"ל דבנזיר הס"ד ואח"כ ד"ה משום: תוס' ד"ה נזיר מכהן כו' למיפרך אמאי לא יליף מנזיר בעלמא דאתי עשה כצ"ל בשאלה הס"ד אח"כ ד"ה ולמאן כו' לחנם פירש התלמוד כן דכותיה קיימא (ר"ל לחנם מפרש דבורו כ"כ ואמר בזה הלשון ולמאן דמוקי ראשו בנזיר כאילו למעלה איירי ממ"ד אחרינא והלא גם ממ"ד זה איירי עכשיו לעיל דאמר ומאן דמפיק ליה ראשו כו'): ד"ה מבעיא ליה כו' מראשו דנזיר לא נפקא כצ"ל וצ"ע כו' ישנו בשאלה הס"ד אח"כ ד"ה ולמאן כו' וזקנו לבד דמשמע בין כצ"ל: ד"ה הר"ף והשתא כו' דכך חמורה לו לא תעשה גרידא כצ"ל (ור"ל דלא יכול לתרץ כן דמ"מ יוכל למילף מיניה דעדל"ת גרידא השוה בכל ועדל"ת ועשה שאינו שוה בכל שוים הם שוב קשה להתוספות ל"ל להסדרן בגמ' להאריך ולסדר כל הפירכות לעיל הלא לעיל דמשני על פירכא והאי תנא דמפיק לראשו ללאו גרידא כו' נפקא ליה מזקנו ה"ל למיפרך תכף דמזקנו לחוד יוכל ללמוד תרווייהו דשוים הם ול"ל ראשו ללאו גרידא בפרט דעיקר קושייתו לעיל דפריך עדל"ת ועשה מנלן פירשו התוספות לעיל בד"ה והאי תנא דמפיק כו' דפשיטא ליה להש"ס דעדל"ת ועשה שאינו שוה בכל מנלן אלא ודאי לגופיה לא איצטריך דאפילו לאו ועשה דחי כשאינו שוה בכל א"כ השתא דס"ל למקשן דשוין הם ה"ל למיפרך לעיל תכף הלא מזקנו יוכל ללמוד תרווייהו ע"ז תירצו התוספות באמת ה"ל להסדרן תכף לסדר קושיא זו לעיל אלא האריך יותר דאידי דבעי לאסוקי כו' או אפשר מן תיבת ונראה עד תיבת אלא הוא הג"ה מחכם אחר ומן תיבת אלא הוא שוב מדברי התוס' תירוץ על הקושיא דה"ל לשנויי דאי מזקנו לחוד לא ילפי' משום דאינו שוה בכל ול"ל להאריך כהן מנזיר לא ילפי' ובעלמא לא ילפי' כו' ותי' דאידי דבעי לאסוקי הך פירכא כו' ואע"ג דאח"כ הקשה מהר"ם קושיא זו ל"ל למימר כהן מנזיר לא יליף במסכתא זו אינו תמי' דמצינו בכמה דוכתי מן דדבור תוס' אחד תי' קושיא ובדבור שאחריו הקשה שנית קושיא זו ותי' תי' אחר באשר שהוא מדברי חכם אחר בפרט שכתב כאן וקשה להר"ם:

דף נט ע"א גמ' מחמת זקנה נשרו כצ"ל: רש"י ד"ה אם ללמד כצ"ל: ד"ה גבול כו' שער כיון שגדל כצ"ל: ד"ה נזיר מהו לתוך תיבת נזיר ט"ס הוא ויש למחקו: תוס' ד"ה נזיר מותר כו' דקסבר אחרי שנזיר מעביר כל שער ראשו כו' ר"ל דגידול שער הוא נוי לאדם כדאיתא בריש נזיר (דף ד') מה ראית לשחת שער נאה זה כו' גם (בדף כט) כל חינוך דלא חשיב כו' פרש"י דבזיונא הוא דמגלח ראשו וא"כ אי האי גברא לא איכפת לי' מה שהוא נוי לו ס"ל לר"נ דמותר ג"כ להעביר שער בית השחי אבל לפענ"ד דדוחק לומר דס"ל לר"נ מהאי טעמא דמותר להעביר שער בית השחי ובית הערוה כל משך זמן היותו נזיר אפילו שנה או יותר הואיל דבסוף נזירתו לא איכפת ליה בנוי שמעביר שער ראשו מ"מ תוך ימי נזירותו שהוא משך זמן רב אמאי נימא דמותר והא דשניהם מיירי להעביר שער דלמא אדרבה בהעברת שער ניחא ליה להאי גברא אפילו במקום שהוא מטול קצת בזה מכ"ש דניחא ליה בהעברת שער במקום שהוא לנוי כגון בית השחי ונלפע"ד לפרש איפכא דפשוט הוא דשער הממוצע הוא נוי לאדם משא"כ אם מגדל שער ראשו יותר מראי ניוול הוא לו וב"ה ברבה פ' נשא למה צוה הקב"ה לנזיר שלא יגלח ראשו לפי שהגילוח מתאוו ומיפיתו כשם שאמרו ביוסף ויגלח ויחלף שמלותיו וגידול שער הוא לשם צער ואבל לכך אמר הקב"ה אחר שזה אסר עצמו מן היין כדי להרחיק עצמו מן הזמת יגדל שערו שיתנוול ויצטער כדי שלא יהא יצה"ר קופץ עליו עכ"ל וכ"כ בס' בחיי נצטוה בגידול שער לפי שמוליד הדאגה ויהיה לבו נכנע בעבודת הש"י בהיותו מנוול בשערו עכ"ל ובשל"ה פ' נשא מבואר יותר להדיא כמו שכתבתי וז"ל נצטוה הנזיר לגדל שער ואח"כ במלואת ימי נזרו לגלח כי אין ספק שהשער הגדול ביותר או הגילוח הגמור יפסיד תואר בני אדם ואינו מבקש תאוה משא"כ בדרך אמצעי מסלסל בשערו עכ"ל א"כ סברת ר"נ כך הוא דנזיר מותר להעביר שער בית השחי וערוה משום דחזינן דהאי גברא לא חש לנוי שהרי מגדל שערו ביותר כל ימי נזירתו וזה ניוול הוא לו וגם במלואת ימי נזירתו מגלח את עצמו בתער בגילוח הגמור חזינן דלא חש לנוי אפילו בגלוי שהרי מנוול את עצמו בגידול שער ביותר תוך ימי נזירתו ולא חש להעביר שערו גם לא חש להעביר שערו בגילוח שאינו גמור בסוף נזירתו ש"מ דלא חש לניוול אפילו בגלוי בבית הסתרים לכ"ש א"כ ג"כ שרי לו להעביר שער בית השחי וערוה כנלפע"ד סברת רב נחמן וק"ל: ד"ה חזינא לרבי יוחנן כו' בית השחי והוא גופיה כצ"ל: ד"ה ההוא גברא דאתחייב נגידא קמי' כו' איסור לזו הגירסא ובה"ג בהל' נזיר זה הלשון אמר רב כו' ובית הערוה ובתער דקאמר רב כצ"ל: ד"ה א"ר חייא בר אבא אמר רבי יוחנן המעביר כו' ה"ז לוקה מתיבי כו' ובית הערוה מדקאמר סתמא כו' במספרים ישלנו במספרים כו' אסר במספרים ושמא אע"ג דלא כתוב בספרים אלא כו' וחזר להעמיד דברי רב בבית השחי כצ"ל והס"ד אח"כ ד"ה בעא מיניה כו' ואסר לו תער ומספרים שרי ולפי גירסת ה"ג הבעי' במספרים ואסר לו אף כו' ומאי קושיא ישלנו במספרים כצ"ל והס"ד אחר כך ד"ה והא כו': ע"ב רש"י ד"ה אבל הודו כו' להצאין ועוד הד"א: ד"ה אמר ר' יהודה כו' ק"ו לשאר כל אדם שאינו יכול להשיב על דברי רבו כו' ור"ל מה ר' יהושע תלמיד חכם גדול ויכול להשיב דברים שיש בהם ממש משיב דבר שאינו משנה אע"פ שיודע שאין בדבריו כלום ק"ו לשאר כל אדם שאינו יכול להשיב על דברי רבו בדברים שיש בו ממש מכ"ש שיוכל להשיב אע"פ שיודע שאין בדבריו כלום וילעיגו עליו חביריו דלא יהא לו לחרפה ובושה כ"כ מאחר שרבי יהושע משיב ג"כ דברים שיודע שאינן כלום כן צריכים לדחוק אם לא נגיה. ובמשניות עם עץ החיים העתיק ק"ו לשאר כל אדם שיכול להשיב על דברי רבו (וכן הדפיסו בדפ"פ דמיין) ולגירסתו צ"ל דה"פ מה ר' יהושע שיודע בעצמו שאין בדבריו כלום אעפ"כ משיב ק"ו לשאר כל אדם שאינו יודע אם בדבריו כלום או לא מכ"ש שיכול להשיב אכן לפ"ז דברי רש"י אח"כ הם מגומגמים ואפי' ידע בו שאין בדבריו כלום כו' הלא מיירי דשאר כל אדם אינם יודעים אם בדבריהם כלום ואם רצונינו להגיה נ"ל להגיה כך ק"ו לשאר כל אדם שאינו יודע יכול להשיב על דברי רבו ואפי' ידע בו שאין בדבריו ולא כלום ושאר חביריו כצ"ל: תוס' ד"ה אמר רב נחמן כו' לא איתפרש בע"א מאי ליעבד כו' (ר"ל אם נעשה כרבי יהושע שידור אחר כנגדו לא איתפריש בענין אחד כלומר בשום ענין לא איתפריש מה יעשה רבי יהושע לדקים שלא יסרו פירוש לבני מעים כו' הא ודאי אי אפשר כו' לתקנו בתקנת בן זומא בלא כו' ובפירוש כתיב כו' (ר"ל בפירוש שחיבר אחד על מ' נזיר). דאינן נקטרין עד כצ"ל: ד"ה נזיר כו' כ"ג הס"ד אח"כ ד"ה תגלחת כו'. (ושייך לריש דף ס') נזיר טהור ועולת העוף דלא אייתי' כדין נזיר טמא קשיא לן ושמא כצ"ל. (ובדפ"פ דמיין נשמט כאן ה' תיבות מן תיבות נזיר טמא עד תיבות נזיר טהור ודאי זהו מן טעות שנפלו בדפוס ולא בכוונה השמיטום): ד"ה שני' מביא חטאת העוף לאו משום נזיר טמא יעלו כו'. (ר"ל לאו משום נזיר טמא ימנה עוד שלשים ויעלו לו למנין שבעה דבנזיר טמא ליכא לספוקי דממ"נ אי היה מצורע מוחלט צריך עכשיו שלשים לימי ספורו ואי לאו מוחלט היה כבר עלו שלשים ראשונים לימי טומאה) כצ"ל נזיר טמא הס"ד אח"כ ד"ה שלישית:

דף ס ע"א גמרא ולגלחו סוף שבעה אי אפשר כצ"ל: רש"י ד"ה לגלח בסוף שבעה כו' שבעה ואח"כ מגלח כצ"ל: ד"ה ואי לאו כו' לציפורין דקמייתי לא חיישינן כצ"ל: ד"ה הא מני כו' מייתי ומתני כדאמר בפרק בתרא דמסכת מנחות ר"ש כצ"ל: ד"ה תגלחת שניה ושלישית ציפרים כצ"ל: ד"ה מאי אית כו' דליהוי עני לפי שאין כו' הריני נזיר כו' ושמע אף נקבה כצ"ל ממין שהיא מביאה על הודאי מביאה על הספק אע"פ שאינה כו' (כ"ה בד"ו רפ"ב ל') קרבנותיהם וכו' ואי אמרת כו' ועולה ושלמים ומתנה אם ודאי עכשיו הוא נזיר והיה מוחלט וטמא עולה ראשונה שבכלו תגלחיות הן עולת נדבה וזו חובה ושאר קרבנותיו (כ"ה בד"ו הנ"ל) והד"א: תוס' ד"ה אמרת כו' לא יעבור כו' הס"ד אח"כ ד"ה והא בעי אכילתן הס"ד: ד"ה תגלחת כו' ציפורין חיים בשביל כו' לספק ספירו וחדא כו' וביום השביעי יגלח וביום השמיני כו' דהיינו ס"ח זה הכלל עד תום ימי כו' כצ"ל והד"א מגופו הס"ד אח"כ ד"ה מוחלט ספק טמא ודאי כו' נזיר טמא ואי אפשר כו' יגלח ושמא מוחלט כו' נזירות טהרה שלשים יום וביום כצ"ל ע"ה הס"ד אח"כ ד"ה טמא כו' ימים דמאחר כו' יספור שמנה עם יום שמיני כו' טהרה שלשים יום עם יום שמיני כצ"ל: ע"ב גמרא ואי ודאי כו' וי"ו של ואי נראה מיותר (אבל לפמ"ש לעיל נוסחא הכתובה ברש"י בד"ו שנת רפ"ב משמע שהיה כתוב בגמרא לפני זה תנאי ושפיר כתב אח"כ ואי): רש"י ד"ה ואם כו' מתחלה ולא מוחלט כצ"ל: ד"ה ה"נ מוחלט כו' אי אתה מותר אלא באכילת כצ"ל: ד"ה אמרו לו כו' שער אחד ונזיר טמא כצ"ל: תוס' ד"ה נזיר טהור כו' זריקת דמים תגלחת כצ"ל: ד"ה ותעלה לימי צרעתו וטומאתו לתגלחת כצ"ל וטהר הס"ד אח"כ ד"ה אמרו לו יפה אמרת כמו כצ"ל: ד"ה וזה לפני כו' זריקת דמים תגלחת מצורע וזה לאחר זריקת דמים תגלחת נזיר טהור כצ"ל: ד"ה הני כו' תער אף לשלישית ואפי' כו' דנקט ד' תגלחת כו' במוחלט ודאי וטמא ודאי כצ"ל ד' תגלחת הס"ד:

הנכרים פרק תשיעי

דף סא ע"א רש"י ד"ה הכותים אין להם נזירות הכותים כו' למתים (עי' עוד פרש"י דף ס"ב ע"ב) ד"ה הא אמרת במסכתא קדושין כל מצוה שהאשה חייבת כצ"ל (ובדפ"פ דמיין מחקו מסכתא קדושין ברש"י גם בתוס' וכתבו במקומו מסכתא חגיגה וללא צורך הוא שהרי בקידושין דף כ"ג ע"א וע"ב מביא שם בגמ' לה לה מאשה כאשה א"כ גם מצות שאשה חייבת בכלל): ד"ה שאני כו' איסור כו' קמ"ל הד"א: ד"ה יכול כו' ולא כותים ליתהני בהו כצ"ל: תוס' ד"ה והומר בעבדים כו' שייך לקמן דף ס"ב עד ד"ה מנה"מ: ד"ה והא גבי כו' ובטומאה ת"ל איש דה"נ אמר כצ"ל: ד"ה למאי כו' קרוי אביו הס"ד אח"כ ד"ה מי כו' מידי כיבוד אביו כתיב כצ"ל: ד"ה ודילמא כו' דלא מחייב תימה ל"ל קרא מהיכא תיתי לומר שיהא כותי בכרת כצ"ל והס"ד אח"כ ד"ה אבל אטמויי איטמי אמר קרא הד"א: ע"ב גמ' שיש לו טהרה יש לו טומאה וכל שאין לו טהרה אין לו טומאה כצ"ל: רש"י ד"ה אבל כו' עליו הס"ד אח"כ ד"ה כל שיש לו כו' אבל ערל כותי לא כו' לפיכך אין לו טומאה כצ"ל והס"ד אח"כ ד"ה ודילמא כו' במגעו הא טומאה כצ"ל: ד"ה אלא אמר כו' דכתיב בני ישראל כו' דמהתם נפקא שאין נוזרים ומביאים כצ"ל והד"א: ד"ה ואימא דהאי דכתיב ישראל כו' מנזירות עולם מיהו בנזירות סתם כצ"ל והד"א: תוס' ד"ה ודילמא כו' בחיטוי וצריך לומר אע"ג דאמת הוא דכותי אין לו שום טהרה ואפילו טבילה כו' דמיירי בחיטוי וסבר האי דכותי אין לו טהרה כצ"ל והד"א: ד"ה אי הכי כו' מאיש והוא הדין דאשינויא כצ"ל: ד"ה אלא כו' כותים לנזירות א"כ מאי ממעט כו' באיסורי נזיר ת"ל איש אך לא כו' לקרבנות נזירות י"ל שלא יביא כותי כצ"ל וצ"ע הס"ד. (אבל לא ידעתי מאי קשיא להו הא אי לאו דכתיב לעולה ה"א בני ישראל אתי לקרבן נזירות לחוד וכ"ה מסתברא יותר אי לא כתב אלא חד קרא דמאי שנא נזירות מנדרים ואמאי נימא דכותים אינן נוזרים כלל אי רוצה להיות נזיר בלא קרבן אבל אי כתוב תרי קראי ע"כ אתי שאינו חל נזירות כלל וכ"מ במנחות דף ע"ג ע"ב) אח"כ ד"ה ואימא כו' הלכה היא בנזיר אם כן הלכה כו' סברא דליתי מיעוטא כצ"ל: ד"ה איש כי יפליא כו' כישראלים מעתה אפילו כו' כצ"ל מה שיוכל הס"ד אח"כ ד"ה איש כי יפליא מיבעיא ליה כו' לאתויי מופלא סמוך לאיש דכותי כו' וכדאמר בפרק יוצא דופן וממעטים מופלא כצ"ל:

דף סב ע"א רש"י ד"ה והאמר רבי יוחנן כו' בלא קרבן אלא דהאי דכתיב כצ"ל: ד"ה הניחא למ"ד כו' מיהו שפיר כו' (ר"ל אע"פ דאיתקש ערכין לנדרים לא איצטריך איש כי יפליא גבי ערכין דכותי מעריך דהא איתקש לנדרים וכמו שנודר ג"כ יכול להעריך עז"א מיהו שפיר כו' ר"ל מ"מ שפיר אתי איש כי יפליא למילתא אחריתי דמופלא הסמוך לאיש דכותי דג"כ יכול להעריך): ד"ה יכול לא יהו נערכין ת"ל איש כו' הלכך דלדידיה לא אתי איש כי יפליא דנערכין אלא לאתויי כו' (ר"ל דלא מצינן למימר דאיש כי יפליא אתי להורות דכותי נערך שהרי זה נלמד מדאיתקש ערכין לנדרים וצ"ל לאתויי מופלא דכותי דנערך ולזה לא צריך קרא דאפי' בן חדש נערך וכל זה פשוט הוא וק"ל רק כתבתי הואיל דבדפ"פ דמיין מחקו כאן תיבות כי יפליא דנערכין ולעיל בד"ה הניחא מחקו תיבת מיהו ולא ידעתי למה הלא הפשט בגמרא ובלשון פרש"י פשוט וק"ל כמ"ש): ד"ה אמר רב אדא כו' להעריך ולנדור עד שיהא כו' דברי הכל כותי גדול שאינו יודע כצ"ל: ד"ה הניחא כו' שכולם נזירים מאי כצ"ל: תוס' ד"ה הניחא כו' בר ערוכי הוא וכותי נערך כצ"ל והס"ד אח"כ ד"ה לאתויי: ד"ה איש כי יפליא כו' לא הויין ידים מאיש כי יפליא כו' כתוב בספרים ואומר רבינו תם כו' לא הויין ידים וריב"א מיישב כצ"ל והד"א: ע"ב רש"י ד"ה גבי נדרים כו' מה שהזיר ממנו כצ"ל: ד"ה גבי נזירות כו' כי מיתסר מיתסר נמי באחריני כדתנן בפרק שני כצ"ל (והוא מ"ש רש"י לעיל ממוגו לו את הכוס) (דלא כמ"ש בדפ"פ דמיין בפרק כל כינויי נזירות וק"ל): תוס' בד"ה גבי כו' מאי שנא הס"ד אח"כ ד"ה כגון: ד"ה וגבי נדרים נמי כו' באכילת חרצן א"כ נמי מי לא כצ"ל: ד"ה יצא להרע לנדרים ופירש כו' כי הוא מה מפסיד כצ"ל והד"א:

דף סג ע"א גמ' אחר מלאת היא ולא אלימא למיסתר או לא אמר כצ"ל: רש"י ד"ה אם טומאה כו' שבעה סותר ותו לא כצ"ל: ד"ה כיצד כו' מת וירד הד"א: ד"ה שרגלים לדבר כלומר שהדברים נראין כך כצ"ל: ד"ה ותו כו' התהום הותרה גבי כצ"ל: ד"ה או דילמא כו' ואמטו להכי קמיבעיא כצ"ל: תוס' ד"ה כיצד כו' דספק טומאה ברה"י ספיקו כצ"ל: ד"ה משוקע כו' התהום הוא כצ"ל והס"ד אח"כ ד"ה ליטהר כו' מטומאת מת ואחר שחזר כצ"ל סביביו ונמצא מת הד"א: ד"ה ר"ש בן לקיש כו' ולא גמירי נזיר מעושה פסח כצ"ל: ד"ה לנזיר כו' התהום כדפרישית בסמוך כצ"ל: ד"ה ומאי שנא כו' צולין ליתא האי פירכא כצ"ל: ד"ה מאן תנא אמר רבי יוחנן ר"א היא כו' הדם אין עליו עוד תורת נזיר כו' א"כ הוי הדם עומד כצ"ל (וצ"ע איך תירצו התוספות דבפסח לחוד איירי בפסחים שם הלא בברייתא מזכיר תרווייהו לנזיר ועושה פסח טהור ומשמע דלהכא הוא תרווייהו נזיר ועושה פסח כדפרי' בגמרא שם ודוחק לומר דנקט טהור משום עושה פסח לחוד: ע"ב רש"י ד"ה או דילמא כיון דנטמא בתוך ימי כצ"ל: ד"ה בתבן או בצרורות היא טומאת התהום כו' אבל ימים ואפילה ונקיקי כו' להסתכל בהן ע"י הדחק אי אפשר שאין אדם כצ"ל והד"א. ור"ל אי אפשר שלא היה אדם מכיר בהן דמאחר דיכולין להסתכל בהן אמרינן לא ימלט דבשום פעם היה אדם מסתכל בו ואין זה טומאת התהום ופשוט הוא וכתבתיו הואיל שראיתי ברמב"ם ד' אמשטרדם בהגהות חדשות להרמב"ם בפ"ו מהלכות נזירות שכתב דט"ס הוא וצ"ל ואפשר שאדם אחד (וכ"כ בדפ"פ דמיין) ואדרבה כמ"ש לפנינו הוא נכון יותר דהא גם בטומאת התהום אפשר שאדם אחד מכיר בהן ואם כן מאי בינו לטומאת התהום אלא ע"כ דכאן אמרינן דאי אפשר שלא הכיר בהן אדם בשום פעם הואיל דיכולין להסתכל ואמרינן מסתמא הכיר בו אדם וגבי טומאת התהום אמרינן איפכא דמסתמא לא הכיר בה אדם אע"פ דאפשר שהכיר בה אדם מ"מ הואיל דיכול להיות שלא הכיר בה אדם מעולם ונפל מעצמו תבן וצרורות יש לו דין טומאת התהום ובפירוש המשנה להרמב"ם ט"ס שם ותיבת שאי אפשר צ"ל שאפשר וז"ל כשמצאהו בענין שאי אפשר שלא ידע אותו שום אדם כו' צ"ל שאפשר ותימה על התוספות יו"ט שהעתיק אותו בטעות עי' שם: תוס' ד"ה ועדיין כו' סותר שלשים מדרבנן כצ"ל: ד"ה הני מילי כו' וכן כך סותר ולא מפליג כצ"ל:

דף סד ע"א גמ' אמר עולא כתיב אך מעין וכתיב יטמא עד הערב (בדפ"פ דמיין מחקו תיבות עד הערב ודאי הנ"ל דטעות דפסוק אך מעין לא כתיב רק יטמא ולא עד הערב אבל אין צורך למחוק שהרי

שהרי לפני פסוק זה כתיב למעלה יטמא עד הערב וקאי ג"כ אשרץ וכאן דכתיב יטמא גם כן ר"ל עד הערב ולא צריך למיכתב משום דכבר כתב למעלה דטומאת שרץ עד הערב וכ"כ עוד כמה פעמים לעיל מיניה יטמא סתם ומילא נשמע דהוא עד ערב משום דכבר כתב רחמנא לעיל מיניה בפעם ראשון עד הערב וכן בתוספ' הזכירו עד הערב): [שם] סמיכתא היא ואת"ל כמאן דמחתא טומאה כצ"ל: רש"י ד"ה ה"נ חוץ מבזית מן המת והמאהיל ע"פ טומאה שמטמא מלמעלה כלמטה לאתויי זב וזבה כלומר כו' טהרות ובין שורק טהרות כו' מן המת והמאהיל כצ"ל והד"א : ד"ה ואת"ל כיון דהאי כו' טומאת ז' כמאן דמחתא כו' ע"ג השרץ אלא האי כצ"ל והד"א : ד"ה או דילמא כו' מגעו טמא הס"ד אח"כ צ"ל ד"ה ואם תמצא לומר שרץ ונבילה נמי כו' בשרץ טמא הכל הוא סוף דבור אח"כ צריך להיות ד"ה ואם תמצא לומר שרץ על גבי שרץ כו' (והשני דיבורים הללו מהופכים הם) : ד"ה או דילמא כו' מגעו טמא הס"ד (אח"כ חסר כמה דיבורים בדפוס אמשטרדם שלפני או"ת לפ"ק ונדפסו בדפוס ויניציא"ה רפ"ב לפ"ק גם בשאר דפוסים וז"ל) ואת"ל הכא כיון דאוכלא הוא ולא שוו שיעורייהו אהדדי דהאי בכזית והאי בכעדשה כמאן דמונח ע"ג כלים דמי שרץ ע"ג ש"ז וש"ז צף על פני המים מהו מי אמרינן הואיל וש"ז לאו אוכלא הוא ה"ל כמשקה והוה שרץ צף וספיקו טהור ואת"ל כיון שנתעקרה מבשרו של אדם ממש ולא דמי לשאר משקה שבתוכו כגון מי רגלים שמכונסין לתוכו ה"ל ש"ז כי אוכלא דמוך הוא שרץ צף ע"ג מי חטאת ומי חטאת עבים הן מפני אפר פרה שבהן מי הוי כאוכלא או דילמא משקה הוי והוי שרץ צף וספיקו טהור לא ידעינן תיקו (עכ"ל מה שחסר) . תוס' ד"ה צפה אינו מטמא לענין שרץ דתניא ספק כו' בקרקע טהור הס"ד : ד"ה כל הנטלים כו' משלשל שרץ ספק נגע כצ"ל : ד"ה ומאהיל כו' כך לי טהרה צפה וטומאה קבוע כו' של זב וזבה כלמטה כצ"ל : ד"ה בעי רמי כו' אזלינן והא נח כו' עליהן והוי כי צפה כצ"ל : ע"ב רש"י ד"ה א"ל עושה כו' טמא הס"ד : ד"ה ימי כו' ואין השאר עליה חובה כצ"ל : ד"ה המוצא כו' כדרכו ולא יושב כצ"ל : ד"ה נוטלו כו' ועד ח' אם יש בין כו' שהא' בתחלת אחד והשלישי בסוף ח' דהכי קא מוקים כצ"ל : ד"ה הרי זה כו' אלא הללו שלשה מתים כצ"ל : תוס' ד"ה דתניא יום מלאת כו' בין ללידה ראשונה בין ללידה שניה כו' טעמא דמחסרא קרבן כצ"ל : ד"ה התם נמי כו' כלומר מי לא עסקינן באשה שלא טבלה לסוף שבועיים כל עיקר כצ"ל (ר"ל דטבילה שניה בסוף פ"א הוא מדרבנן אין יכולין לומר דקאי הקרא עלה לכך אמר שלא טבלה לסוף שבועיים עיין בדיבור שאח"ז): ד"ה אמר אביי שימשא כו' כלומר לא מבעיא (ר"ל דקשה הלא מחוסר טבילה ע"ז תי' דל"מ קאמר) מטבילה דרבנן בסוף פ"א כדאמר בפרק חומר בקדש כצ"ל : ד"ה מצא כו' גם צריך כו' שני כוכין ודקאמר מארבע כו' לא יהיה מרוחק יותר מן חצי אמה (ר"ל וחצי אמה לארכת דהיינו בקרן צוית) שכן המשפט כו' ר"ת ודלא כצ"ל והד"א כדפרישית הס"ד אח"כ ד"ה מארבע אמות עד שמונה ל"ג כהלין כו' הד"א :

דף סה ע"א גמ' מצא שנים ראשו של זה בצד מרגלותיו של זה כו' אין להם תפוסה ולא שכונת קברות (ר"ל אם הם שנים לבד אין להם תפוסה ואם הם ג' אם שנים מהם ראשו של זה בצד מרגלותיו של אחר אין לג' שכונת קברות וכ"ש אם כל הג' מונחים ראשו של זה בצד מרגלותיו של זה דהיינו שוכבים זה בצד זה ברחבו של קבר ותמיד ראשו של זה מונח בצד מרגלותיו ש"ז כמבואר בירושלמי וז"ל כגון אילון נונייא צליח רישא דהון גבי עוקצי' דהין ור"ל דדגים נוטין ראשו ש"ז בצד זנבו ש"ז דצלי' הוא לשון הטיה כדאיתא (בברכות דף י"ג) מינגא כי מצלי ש"ד ועוד (דף ל"ד ע"ב) גם במגילה (דף כ"ב) חזינא לאביי ורבא דקא מצלו אצלויי גם בביצה (דף י"ד) כי דייכת אצלי אצלויי כולהו לשון הטיה ופשוט הוא וכתבתיו לאפוקי מה שראיתי בפי' על הירושלמי שפי' שם פי' זר ומשובש וז"ל פי' דגים צלויים בשפוד שתחובין זה ע"ז ברוחב ראשו של זה בצד זנבו של זה עכ"ל ופשוט הוא דשיבוש הוא גם בלשון תרגום על צלי פי' טוי ועל לשון הטיה פי' צלי דעל לא תטה משפט מתרגם לא תצלי דין . אבל אחד ליכא למימר בכה"ג אם מונח ראשו בצד מרגלותיו היינו דתנן ראשו בין ארכבותיו : ודע דבתוספתא הביאה הר"ש פט"ז דאהלות כתוב יש להם תפוסה ואין להם שכונת קברות גם בירושלמי בנזיר מבואר כאן דיש להם תפוסה ואפשר ט"ס שם או כאן מיהו ברשב"ם בב"ב משמע ג"כ דאין להם תפוסה ושם מבואר דכל מה שיש לספק בעובד כוכבים אין לו תפוסה וה"ה אפילו ישראל אם הוא הרוג או אם באקראי בעלמא השליכו לשם עד שיהא להם פנאי להוליכו לבית הקברות אין לו לא תפוסה ולא שכונת קברות וה"ה כאן יש לספק בעובד כוכבים דאינו מושכב כדרך שישראל מניחים ודברי פירש"י כאן הם תמוהים דלעיל פי' מושכב פרט ליושב שאם מצאן יושבים הואיל ואינן מושכבין כשאר מתים נוטלן ואת תפוסתן וה"ה גבי הרוג כתב דנוטל עם התפוסה ובגמרא אמר דכל הני יש לספוקי בנכרי משמע דס"ל עובד כוכבים יש לו תפוסה וכאן כתב ראשו ש"ז כו' אין להם תפוסה דעובד כוכבים הם שנקברים בכך וצ"ע . גם צ"ע דברמב"ם בפי' המשנה פט"ז דאהלות משמע דבכולן בין הרוג בין יושב או מושכב שלא כדרכו יש להם תפוסה וגם עובד כוכבים יש לו תפוסה ע"ש וכ"מ בחיבורו פ"ט מהט"מ וצ"ע רב) : [שם] מצא ג' האחד ידוע ושנים תחלה או אחד תחלה ושנים ידועים יש להם תפוסה ואין להם שכונת קברות כצ"ל (וכ"ה בתוספתא דאהלות והביאו הר"ש וכ"ה פשוט דאמאי לא יהא לו תפוסה הא לא מספקינן בעובד כוכבים): [שם] וכמה שיעור תפוסה פי' ר"א נוטל עפר כצ"ל (וכ"מ בתוס'): רש"י ד"ה ולרובע כו' ה"מ בעיני' אבל לאיצטרופי כצ"ל : ד"ה ה"נ כו' קברות אמר כו' ארץ ישראל בדק הד"א : תוס' ד"ה בודק כו' למתני' דהכא כרבנן כצ"ל : ד"ה מצא פרט למצוי כו' והכא משמע דיש לו תפוסה אמר ר"י דהתם כו' דמדרבנן מטמינין לחוץ כו' כצ"ל : ד"ה פרט להרוג כדאמרינן בסמוך מת שחסר כו' (נ"ל דר"ל דיוצא ממנו דם וחסר ממנו הדם כדאי' בש"ס (נדה דף כ"ז) ולא אמרו רקב אלא למת בלבד למעוטי הרוג דלא ופירש"י שם לפי שיצא דמו וחסר וקי"ל מת שחסר אין לו רקב עכ"ל וכ"כ הרמב"ם פ"ז מהל' נזירות דין ג' אך קשה לפ"ז גם בהרוג ה"ל לומר דאין לו תפוסה כמו בחסר ועמ"ש לעיל בשם התוספתא הביאה הר"ש פט"ז דאהלות) : ד"ה א' ידוע ושנים הוא מוצא כו' דאין לנו לומר שכונת קברות כו' ולא אמרו שכונת קברות אלא או לג' ידועים או לשלשה תחלה כצ"ל (ובספרים כתיב לשנים ידועות או לשלשה תחלה וט"ס הוא ונתחלף ב' בג' דלא מיירי כאן רק משכונת קברות ומה ענין שנים לשכונת קברות דידוע ששכונה לא נקרא פחות מג' וכן מורה ג"כ פשיטות דשמעתין שכתב לשלשה ידועים או לשלשה תחלה ולא נזכר בשום מקום משנים דלהוי שכונת קברות וכ"מ ג"כ בתוס' ב"ב (דף ק"א) שהביאו ג"כ דברי ר"י דהכא ולא הוזכר שם משנים ידועים) : ד"ה כמה כו' מפרש שמוהל המת כצ"ל : ד"ה מיתיבי כו' כמו קוזת אדמה כו' וכמלא תרווד רקב וי"מ קוססת כמו יין קוסס כו' אנקבר בארון עץ כו' בתולה כי אם ודאי כצ"ל והד"א : ע"ב גמרא ולשוינהו שכונת קברות כצ"ל ספיקו וש"ז טמאים . פי' הרב ברטנורה ספיקו מחמת ש"ז כגון אם ראה ש"ז תחלה וטיפת זיבה הבאה אח"כ אינה מטמאה שהרואה קרי אינו מטמא בזיבה מע"ל כו' ובתוי"ט הקשה דבגמרא משמע דספיקו וש"ז תרי עניני נינהו והאריך ע"ש ולק"מ דמ"ש בגמרא דספיקו וש"ז תרי עניני הוא אליבא דרבא אבל לרב אדא בר אהבה ספיקו וש"ז חדא היא וכ"מ להדיא ברמב"ם בפי' המשנה שמשם לקח הר"ב ברטנורה פירושו כדרכו וז"ל וענין אמרו ספיקו וש"ז טמאים שאנו לא נאמר כשראה ראיה אחת אחר ש"ז מחמת ש"ז ראה כמו שאנו אומרים בראיה (שניה) וזהו ענין מאמרם לומר שאין תולין בה עכ"ל ומ"ש וזהו ענין מאמרם לומר שאין תולין בה כוונתו לדברי רב אדא הרי הרמב"ם נקט לעיקר דברי רב אדא דפי' דש"ז טמאים לומר שאין תולין ולרב אדא פירושא דמתני' פי' הרמב"ם ספיקו של ש"ז אם תלינן בש"ז או לא לכך אמר אחר שנזקק אין תולין ותרווייהו ספיקו וש"ז חדא הוא דלא פי' כפי' התוס' א"כ צ"ל דתרווייהו חדא הוא וכן מוכח קצת מדקאמר אלא אמר רב אדא דלא שייך לומר אלא רק אי הדר מקמייתא אבל הכא עדיין לא החלים שום דבר רק אמר למאי אי למגע כו' אלא במשא מאן שמעת ליה כו' אלא ודאי דהדר ביה כלל מקמייתא דאמר ספיקו וש"ז תרי מילי נינהו ואמר רב אדא דספיקו וש"ז תרווייהו חדא ספיקו של ש"ז ולומר שאין תולין בה ורבא הוא דאמר ש"ז קאי אמאי דמטמא במשא דבין לפי' התוספות או לפירש"י צ"ל דמה שאמר אלא תנאי היא רבא הוא דקאמר לה והרמב"ם בלא"ה לא פסק כן דאיהו פסק פ"א מהלכות מטמאי משכב ומושב דש"ז של זב מטמא לעולם אפילו אחר מע"ל של ראיות זיבה וכן פי' ג"כ בפירוש המשניות פ"א דכלים ולפי פי' רבא צ"ל דמתני' הכא פסק דש"ז של זב אינו מטמא אלא מע"ל אחר זיבה ולא יותר וכמו שמוכח בתוס' ד"ה רבי יוסי אומר וכפי שהגהתי שם ע"ש ולפי דברי רבא רבי סתם ב' משניות דסתרי אהדדי דכאן משמע דש"ז אינו טמא אלא אחר מע"ל ולא יותר כמו שמוכח מדאמר שרגלים לדבר ובכלים פ"א כ' רבי סתם ש"ז של זב טמא משמע אפילו זמן רב אחר מע"ל של זיבה לכן נקט פירוש המשנה כרב אדא ועיין בב"ק (דף כה) ובתוס' שם בד"ה אלא האי תנא . ומה שהקשה התוי"ט ולא ביאר הספק מאי היא הלא זהו הספק אם בא מחמת ש"ז אטו ודאי בא מחמת ש"ז ורב אדא אמר ג"כ תולין ולא אמר דודאי בא מש"ז דהא כאן ג"כ ודאי ראה ש"ז אלא ספק הוא אי בא מחמת ש"ז וגם במתני' דזבין דקרי מטהר הזיבה הוא ג"כ ספק ומה שהקשה דודאי טמא כ"ש ספיקו זה לאו קושיא הוא כלל במתני' דמצינו בכמה וכמה דוכתי דמתני' מיירי בכה"ג ולא זו אף זו קתני : ומה שהקשה התוי"ט וגם הר"ש הא כבר תנא ליה אונסו טמא א"כ מאי אשמועינן דספיקו דש"ז טמא לאחר שנזקק לק"מ דהמתני' בא להורות דטעם הש"ז משום אונס ולכך יש חילוק בין נזקק לשלא נזקק ואי לא אשמעינן ה"א דגזירת הכתוב הוא דש"ז מטהר הזיבה וא"כ אין חילוק בין נזקק ללא נזקק וכמ"ש התוס' בד"ה א"ל רבא גר כו' גם הר"ש כ"כ לחד פירושא וכמ"ש בסמוך בשמו . ומ"ש התוי"ט אע"פ שהר"ש כ' בפי' השני דמספקא לן כו' עד שהוא קרי הנשתייר כו' קשה שהרי הר"ש פי' לפיכך נראה לפרש דרב פפא בא לפרש בנזקק אין תולין ומשום דמחמת חולשא דזיבות קאתי ומתני' דקתני ברואה קרי דאין מטמא בזיבה משום דאין זה זוב אלא קרי שנשתייר כו' משמע אפילו לפי פירוש זה ג"כ אמרי' בנזקק אין תולין אלא כוונת הר"ש במ"ש במתני' ב' פ"ב דזבין וז"ל ולפי מה שאפרש בסמוך מתני' דהרואה קרי אינו מטמא בזיבה כל מעת לעת בנזקק לטומאה צריך לפרש האי ספיקא דמספקא לן אם בא הזוב קודם קרי או לאחריו עכ"ל כוונתו למ"ש במתני' ג' שם וז"ל אלא טעמא משום דבישראל שקריו טמא מציל מזיבה אבל בעובד כוכבים דקריו טהור אינו מציל משום דתנא בספרי בפ' כי תצא והיה לפנות ערב ירחץ במים מלמד שקרי פוטר בזיבה מע"ל והיינו בישראל דשייכא ביה טומאת קרי וטבילה עכ"ד והוא כדברי התוספות שכתבתי ג"כ לעיל שכתבו בד"ה א"ל רבא כו' דטעמא דקרי לאו משום חולשא אלא משום גזירת הכתוב דדרשי' בספרי והיה לפנות ערב ירחץ במים מלמד שהקרי פוטר זיבה כל מע"ל ולכך ל"ש נזקק ול"ש לא נזקק אמרינן דקרי פוטר זיבה הבאה אחריו מע"ל עכ"ל ולפירוש זה ג"כ נתכוין הר"ש . גם מ"ש התוי"ט שם ולהר"ב הא מיירי כשראה כבר זיבה כו' לא ידעתי מאי קאמר דהר"ב מיירי שראה זיבה בהיותו עובד כוכבים רק פ"א ועדיין אינו נזקק לזיבה ולא שייך למימר חולשא דזיבה ורש"י שפי' מחולשא דזיבה אתיא כתב בצידו הואיל ונזקק כבר לטומאה גם מ"ש עוד אח"ז ועוד כיון דמוקים כו' עד הל"ל דמשום חולשת הזיבה הוא ע"כ גם זה נדחה מהא דלעיל דלא ראי זה כראי זה דחולשת הזיבה אין שייך רק כשראה כבר ב' ראיות דנזקק לטומאה . גם מ"ש עוד שם בקושייתו על הרמב"ם בפירוש המשניות דזבים וז"ל לאו לענין סתירה נשנית משנתינו כו' שכח מה שהביא לעיל דהתוס' והר"ב פירשו ג"כ לענין סתירה פירושא דספיקא כשמצא על בגדו ש"ז וזיבה ולא ידע אם בא הזיבה לבדו וסותר ז' ואם באו יחד לא יסתור אלא יומו הרי פירשו המתני' לענין סתירה אי סותר ז' או לא מה שלא נזכר כלל כאן מהני חלוקים מכ"ש שנוכל לפרש כפי' הרמב"ם מסתירה כפשוטו גם הר"ש כתב אבל משנזקק לטומאה אין תולין בה וסותרת כל ז' . גם על שאר דבריו שם יש לדקדק במחילת כבודו ואין רצוני להאריך ע"ש וק"ל : [שם] והזב את זובו לראיה שלישית כצ"ל: רש"י ד"ה בז' כו' ראיות הס"ד אח"כ ד"ה באכילה ובשתיה מחמת רוב כצ"ל : ד"ה ובמראה כו' אונסו הס"ד אח"כ ד"ה משנזקק לזיבה שכבר ראה ראיה שניה שוב אין כצ"ל : ד"ה ורבי נחמיה כו' טמא שהית הס"ד אח"כ צ"ל ד"ה גמרא מנה"מ דמשנזקק לטומאת זיבה שוב אין בודקין אותו א"ר נתן כו' הכתוב שתי זיבות זב וזבו כצ"ל : תוס' ד"ה אמר רבא כו' שלישי לא האי מפנת כו' שבמתכוין קברות כדי לישאר שם ולא הני תרי מפנה כצ"ל : ד"ה איכא דאמרי כו' ושמא כל זה מן ההלכה כצ"ל : ד"ה רבי נחמיה כו' שייך לקטן אחר תיבת מפרש בגמרא : ד"ה כל ספק כו' ואינו יודע באיזה מהם פשט כו' כסלע ועוד ובזה כסלע ועוד לסוף כזה כצ"ל : ד"ה מנה"מ כו' לטהרו או לטמאו הואיל כצ"ל : ד"ה אי הכי כו' אבל מתני' דמחלק בין נזקק ללא נזקק מסברא נאמר דאוקמיה אחזקתיה כצ"ל : ד"ה ורבי יהושע קיהה מאי קיהה קיהה וטיהר ודלמא קיהה וטימא כו' שת"ק מטמאו מספק כצ"ל : ד"ה בשבעה דרכים כו' מהרהר הס"ד אח"כ ד"ה משנזקק לטומאה כו' אבל רביעית לר"א ליסתור כו' מחמת אונסו לא כו' אשלישית לר"א הס"ד אח"כ ד"ה אונסו כו' לטומאה הס"ד אח"כ ד"ה ספיקו ושכבת זרעו מפרש בגמרא כצ"ל אח"כ צ"ל ד"ה רבי נחמיה כו' (וכמ"ש לעיל) : ד"ה רבי אליעזר כו' אלא באתים קמפלגי כצ"ל :

דף סו ע"א גמרא אמר רבא לא תימא כו' שכבת זרע טמאה כו' ש"ז של זב מטמא כצ"ל : כתב הרמב"ם פ"ב מהל' מחוסרי כפרה הרואה קרי אינו מתטמא בזוב מעת לעת שראיה זו של זוב מחמת ש"ז הוא ע"כ והקשה בלח"מ לסברתו אמאי בגוי ונתגייר קאמר דקרי אינו פוטר ההתם נמי נימא (שזיבה) מחמת קרי קאתי ואין לומר כמו שתי' הר"ש במסכת זבין דכיון דעובד כוכבים אינו מטמא בזיבה אע"ג דראה זיבה קודם שנתגייר ה"ל ראיה ראשונה מה שראה אחר שנתגייר אע"פ שהיא שניה ומטמא באונס אבל ראיה שניה אחר שנתגייר אינו מטמא רק אחר מע"ל של קרי דרבינו ז"ל לא חלק בכך משמע אפילו ראה גם ראיה שניה תוך מע"ל של קרי נמי מטמא עכ"ל ונ"ל דלק"מ כלל שהרי הרמב"ם ז"ל כתב שם דין ב' הרואה ראיות הזוב הגורמת לו להיות זב מחמת חולי או אונס אינו זב ע"כ הרי דקדק הגורמות לו להיות זב ור"ל ראיה שניה דראיה ראשונה מטמא אפילו באונס וה"ה ראיה שלישית מטמא אפילו באונס כמ"ש שם דין ה' וכן בדין ה' כתב בד"א שבודקין הזוב בראית שניה של זוב שבה יעשה זב כמו שיתבאר אבל ראיה הראשונה אפילו ראה אותה באונס וראית שנית מחמת בשרו ה"ז טמא טומאת זיבות ע"כ גם בפ"א מהל' מטמאי משכב ומושב דין י"ב כתב ראיה ראשונה של זב ה"ה כשכבת זרע שאינו קרוי זב אלא אחר ראיה שניה ע"כ א"כ ממילא מובן דמ"ש הרמב"ם גבי עובד כוכבים שראה קרי מטמא בזיבה מיד באותו ראיה שישראל אינו מטמא דהיינו ראיה שניה דאי ראיה ראשונה אפילו ישראל נ"כ מטמא אחר קרי דראיה ראשונה מטמא אפילו באונס וה"ה ראיה שלישית ישראל ג"כ מטמא אפילו באונס וטעמו כמ"ש הר"ש דאע"ג דהוי ראיה שניה שראה ראיה ראשונה קודם שנתגייר מ"מ מה שראה בהיותו עובד כוכבים לאו כלום הוא דעובד כוכבים אינו מטמא בזיבה והוי ראיה ראשונה ומטמא אפילו באונס ומצטרפת עם השניה שיראה אחר מע"ל של קרי לענין משכב ומושב ובעי' ז"נ ומים חיים ומה לו לכתוב דראיה שניה אחר שנתגייר תוך מע"ל של קרי אינו מטמא דפשוט הוא דכבר דינו כישראל והוי כמו בישראל ראיה שניה דהא טעמא דמטמא בזיבה מיד דהוי ראיה ראשונה דמה שראה קודם שנתגייר לא נחשב לכלום ממילא מובן דאח"כ שכבר נתגייר נחשב ראייתו כמו בישראל ואם הוא ראיה שניה אינו מטמא באונס אם בא מחמת קרי וכן משמע (דטעמו של הרמב"ם כמו הר"ש) בפירוש המשניות משנה ג' פ"ב דזבים שכתב שם מי שראה קרי ואח"כ זיבה לא יטמא בזיבה כל הכ"ד שעות ונאמר כי הזוב הוא מחמת ש"ז הקודמת וכבר ביארנו כי העובדי כוכבים אינם מטמאים בזיבה וגר שנתגייר כקטן שנולד ואין משגיחין לדבר מעניניו הקודמות. וע"כ אין אנו חוששין לקרי שראה והוא עובד כוכבים עכ"ד הרי הקדים כי העובדי כוכבים אינם מטמאים בזיבה וכוונתו דלכך אין חוששין לקרי שראה באשר דהוי עכשיו ראיה ראשונה ומטמא באונס ואי לאו דאמרינן גר שנתגייר כקטן שנולד הוי חשבי' למפרע ראיה ראשונה בהיותו עובד כוכבים מאחר שעכשיו נתגייר חשבינן למפרע ראייתו כאילו ראה עכשיו וק"ל והלח"מ שם תמה על הרמב"ם בפירוש המשנה שהוא דלא כפירש"י ולא כפי' התוס' ולפע"ד גם שם משמע דסבירא ליה כהר"ש ובחיבורו פשיטא דלק"מ וטעמו כהר"ש להדיא : והשתא א"ש נמי מ"ש בכ"מ פ"ב מהל' מחוסרי כפרה על מ"ש הרמב"ם עובד כוכבים שראה קרי ואח"כ נתגייר מטמא בזיבה מיד וז"ל ובספרי הדפוס כתוב שנתגייר וראה קרי והוא ט"ס וצריך לכתוב בהפך שראה קרי ונתגייר וכך מצאתי בספר מוגה עכ"ל ולפע"ד דהרמב"ם ס"ל טעמו כהר"ש אדרבא יותר טוב הנוסחא ראשונה ומכ"ש שא"צ להגיה שהרי בלא"ה היה קשה לי לפי פירוש הר"ש שכתב טעם שעובד כוכבים שראה קרי ונתגייר מטמא בזיבה מיד משום דאף שראה זיבה בהיותו עובד כוכבים נחשב ראיה של עכשיו אחר שנתגייר כראיה ראשונה דמטמא אפילו באונס א"כ לפ"ז קשה אמאי נקטה המתני' עובד כוכבים שראה קרי ונתגייר דמשמע שראה קרי בהיותו עובד כוכבים ת"ל אפילו ראה קרי אחר שנתגייר ג"כ מטמא בזיבת מיד שהרי הטעם דראיה ראשונה שראה בהיותו עובד כוכבים לא נחשב לכלום ועכשיו שראה ראיה אחר שנתגייר נחשב לראיה ראשונה וצריך לדחוק ולתרץ דל"ד נקט מתני' שראה קרי בהיותו עובד כוכבים ה"ה ראה קרי אח"כ א"נ כוונת המתני' באמת כך הוא עובד כוכבים שראה קרי ונתגייר ואין כוונתו רק לומר שנתגייר וראה קרי בין שראה קרי מקודם או אח"כ דבמתני' לא כתב תיבות ואח"כ כמו ברמב"ם רק אם הוא תוך מע"ל שראה קרי ושערי תירוצים לא ננעלו אבל הרמב"ם לפי מה שפי' הוא ג"כ כהר"ש כתב דבריו בדקדוק להדיא שנתגייר וראה קרי ולא כתב תיבת אח"כ דמשמע להדיא דאין חילוק בין ראה קרי קודם שנתגייר או אח"כ וכן הוא נכון דמאי נ"מ בראיית קרי קודם שנתגייר אם רק ראיה ראשונה דזיבה היה קודם שנתגייר אע"פ שהוא תוך מע"ל של קרי מטמא בזיבה מיד כן נלפע"ד נכון גירסא ראשונה ומכ"ש שא"צ להגיה : אמר לו רבי נהוראי והלא כבר נאמר כו' . (צ"ע הלא מבואר בפסחים דף ח' ע"ב היכא דשכיח היזיקא שאני שהרי שלוחי מצוה אינן נזקין ג"כ נלמד מקרא ואפ"ה אמרינן היכא דשכיח היזיקא שאני והקב"ה צוה לו לילך ואעפ"כ אמר איך אלך וגו' א"כ ה"נ אע"ג דכתיב ומורה לא יעלה על ראשו בקרא מ"מ היכא דשכיח הזיקא אינו בכלל שהרי אף דהקב"ה אמר לו לך מ"מ היה מתירא ואמר איך אלך מכ"ש משום תפלת חנה שאמרה ומורה לא יעלה על ראשו דהיה לו לירא מלילך היכא דשכיח היזיקא וי"ל בשלמא התם היה מתירא דלמא במקום דשכיח היזיקא לא מהני שלוחי מצוה שלא להיות ניזוק משא"כ הכא אי מקיים בו מורה לא יעלה על ראשו לא היה לו לישאל כלל איך אלך באשר שמורה לא עלה עליו אלא ע"כ דמורא עלה עליו ופריך שפיר והלא כו' ואפשר דזהו באמת טעמו של רבי יוסי ובהא פליגי דר"י סבר דש"ה דהיה שכיח היזיקא לכך היה מתירא ורבי נהוראי סבר דשאני הכא דכתיב בהדיא ומורה לא יעלה על ראשו לא יהא מורא עליו אפילו במקום דשכיח היזיקא ועי"ל דס"ל לרבי נהוראי אע"ג דבאינש אחרינא היכא דשכיח היזיקא שאני מ"מ גבי שמואל דהוי תרתי למעליותא גביה דכתיב ומורה לא יעלה על ראשו וגם היה שלוחי מצוה לא היה לו לירא במקום שלוחי מצוה אפילו במקום דשכיח היזיקא אלא ודאי דמורה אינו לשון יראה אלא תער להורות שהיה נזיר וק"ל) : רש"י ד"ה מי גרע כצ"ל : ד"ה אלא כו' היא דקאמר דש"ז כצ"ל מעת לעת הס"ד : ד"ה אמר כו' שנתגייר מהול (ר"ל דאל"כ הוי חולשא דמילה בר"ש משמע דהיה כתוב כן בגמרא וכ"מ ברש"י) : ד"ה אלא תנאי כו' דליכא טעמא משום ציחצוחי כצ"ל (לשון אלא מגומגם הוא ועי' בר"ש מ"ג פ"ב דזבים דרבא הוא דקאמר לה) : ד"ה רבי יוסי כו' בשרו הל"ל אלא מדשני בדבוריה כצ"ל : ד"ה ואידך כו' יומו הס"ד : תוס' ד"ה אמר רבא כו' דנזקק לטומאה ספקו טמא פר"י כו' זיבה דפתיכה ביה כו' לבדו ויסתור שבע כצ"ל : ד"ה אלא למשא כו' מטמא במשא כצ"ל : ד"ה אילימא האי תנא דתניא כו' כצ"ל דאף בעיניה הס"ד אח"כ ד"ה אלא כו' תולין בה דבמסכת זבין תנן הרואה קרי אינו מטמא בזיבה כל מעת מעת כו' את הזיבה הבא אחריה כצ"ל : ד"ה א"ל כו' כשהוא ישראל הס"ד אח"כ ד"ה אלא כו' למשא והני תנאי היא דתניא ש"ז של זב כו' דאמרינן דקריו של זב כו' שראה בזיבה ר' יוסי אומר יומו וא"ת ולייתי מתני' כו' מייתי לה ויש לומר שרגלים לדבר כו' כצ"ל והר"א סמוך לזיבות הס"ד (ור"ל משא"כ מתני' דכלים מיירי אפילו אינו סמוך לזיבה מע"ל) אח"כ ד"ה במאי קמפלגי בדשמואל כו' קרי תוך מע"ל אחר שראה הזיבה טומאת משא לקרי כו' בספרי כדפרישית לעיל כו' ואידך הא דכתיב לילה משום דאורחא דקרי למיתי כצ"ל דאידך דורש לפנות ערב כדדרשי' בספרי (עי' בתוי"ט פ"ב דזבין משנה ג' דתמה מאד על התוס' הללו ששכחו משנה ג' פ"ב דזבים שכתב שם דרבי יוסי אינו פוטר אלא יומו ע"כ באמת הוא תמיה גדולה לכאורה אבל מצינו בש"ס בכמה דוכתי דאע"פ דכתוב דרבי יוסי סתם אמרינן דהוא רבי יוסי בר יהודה א"כ ה"נ יש ליישב דמאן לימא לן דרבי יוסי דהכא הוא רבי יוסי דהתם ועי' בשבת (דף קכא) ובסוף יומא ובמכות (דף ו' ע"ב) דמשני התם ג"כ חדא רבי יוסי בר יהודה אע"ג דבתרווייהו כתוב סתם רבי יוסי וכן מוכח קצת דאל"כ קשה דברי רבי יוסי אהדדי דהכא דריש ליה הקרא לראה זיבה ואח"כ ראה קרי ובמתני' דזבים שם דריש ליה לקרא לראה קרי ואח"כ זיבה כדתניא בספרי וכן ק' לת"ק אצ"ל דת"ק ורבי יוסי דהכא לאו ת"ק ור"י דהתם ואפשר דזהו היה קשה להתוס' לכך כתבו כן ואע"ג דהר"ש הרגיש בזה וכתב דההיא דספרי אסמכתא בעלמא א"נ תרתי ש"מ התוס' ס"ל דדוחק הוא לומר כן אלא ס"ל דאין זו ת"ק ור"י דהכא ואע"ג דהתוס' כתבו בד"ה א"ל אלא משום גזירת הכתוב דדרשי' בספרי והיה לפנות ערב ועלה קאמר הש"ס אלא תנאי היא ש"מ דמאן דסבר האי לימודא דספרי סבר ג"כ לימודא דידן דש"ז מטמא מע"ל מהך לימודא י"ל דלאו דוקא דהתוס' אינם רוצים רק לומר דלאו משום חולשא דקרי אלא מכח גזירת הכתוב כמו דדרשי' בספרי מקרא כן צ"ל לדידן דנפקא לן מאיזה קרא והוי גזירת הכתוב ותו הא בלא"ה מצינו בתוס' במסכת זו אפילו בדבור תוס' א' הם לפעמים משני חכמים ולא כתב בל' הג"ה וליכא למיפרך דדבריו סתרי אהדדי בשני דבורים לכ"ש וק"ל : כתב הרמב"ם פ"ג דין ט"ז שמואל הרמתי נזיר עולם היה ע"כ וכתב בתוי"ט לכאורה נראה מדיליף משמשון שנזירתו היה כנזירות שמשון ונראה דהרמב"ם סובר דזהו בכלל פלוגתא בדון מינה ומינה או דון מינה ואוקי באתרא והלכה כרבנן דס"ל מינה ואוקי באתרא וא"א לומר דאוקי באתרא ולא להוי אלא סתם נזירות דהא כתיב כל ימי חייו ואהא קאי ומורה לא כו' עכ"ד ולי נראה דבלא"ה קשה איך אמר רבי יוסי דמורה הוא כפשוטו הא איהו אמר ג"ש וא"כ ג"ש מאי אהני וקי"ל למידין ואין משיבין על ג"ש ואף דגבי מופנה מצד א' משיבין היינו קולא או חומרא שיש בזה מה שאין בזה אבל לא כנדון זה ותו אם הוא ג"ש הוא גם כן ודאי מופנה הוא ותו הא זה דמשיבין גבי מופנה מצד אחד לאו אליבא דכ"ע הוא כמבואר בנדה (דף כב) ואם כן ע"כ מורה הוא תער אצ"ל דלאו לג"ש אמר רבי נהוראי כן אלא גילוי מילתא בעלמא כמו מורה דגבי שמשון הוא תער ה"ה כאן מורה הוא תער ואם לאו ג"ש הוא לא קשה דלמא גם כן נזיר שמשון דהלא לא יליף מהתם שום ג"ש רק אמר דהוא תער דנדרה נזירות כל ימי חייו כמו דכתיב בקרא ותו אי הוי ג"ש ל"ל קרא למיכתב כל ימי חייו הא נלמד מג"ש משמשון והוי ג"כ נזיר שמשון והוא ג"כ כל ימי חייו אלא ע"כ דלאו למילף בא דהוי נזיר כמו שמשון וכן מוכח ע"כ לר' שמעון דס"ל האומר הריני נזיר שמשון לא אמר כלום שהרי לא יצאה נזירות מפיו אלא מפי מלאך א"כ ע"כ לדידיה לא נוכל לומר דילפותא דמורה מורה בא להורות דשמואל יהיה נזיר שמשון דא"כ נדרה לאו כלום הוא וע"כ קאי אשאר נזירות וכדכתיב בקרא כל ימי חייו דהיינו נזיר עולם וא"כ ה"ה לרבי נהוראי דלא ליתי כתנאי . שוב ראיתי גם כן במשניות עם עץ חיים כתב ג"כ דהוי גילוי מילתא בעלמא מטעם אחר :

סליק פירקא וסליקא מסכתא נזיר בריך רחמנא דסייען

הגהות וחדושים על מסכת נזיר

מאת הרב הגאון הגדול כו' מוהר"ר שמואל שטראשון זצ"ל מווילנא.

דף ב ע"א תד"ה נזיר. אבל מאי ליסני כו' חייל עליה נזירות נמי כו' אין מתכוון כו'. [illegible]

[illegible]

דף ג ע"א גמרא [illegible]

דף ד ע"א גמרא [illegible]

[illegible] באמת ס"ל כן וכרי"ס וקשתא דמתניתין. ומיושב פסק הרמב"ם והוא ע"ד תירוץ מהריב"ל (עתוי"ט). והתוי"ט ל"ד במה שהקשה עליו הא רי"ע ור' יוסי ס"ל כשמעון הצדיק. וגם מהריב"ל גופיה (כפי מה שהביא הכ"מ בשמו) ל"ד במש"כ דהאי שנויא הייטו לר' יוסי וא"כ כו' ולרי"ע ע"ש. גם מש"כ התוי"ט ולמה נפסוק כיחידאי נגד המרובים. אינו כלום דכיון דסתם מתניתין כהיחיד יש לפסוק כן וכמש"כ מהריב"ל בעצמו. ועי' השב"ס בב"ב (דף עמ). ומש"כ עוד דבנדרים מוקמינן מתניתין דשם כר"י ולא כר"ש דס"ל כשה"צ · ע"ש בגמרא דלאוקימתא קמייתא מוקי לה דוקא כשה"צ: רש"י ד"ה רי"ע אוסר. כגון חטאת כו'. בגליון מגיה עולה. והוא נ"ל דחטאת מיקרי ג"כ דבר הנדור לכ"ע לר' יוסי מרבויא דלה' וכדמסיק. ולרי"ע דמפיק ליה לבכור ע"כ ס"ל דחטאת ל"ל לרבויי: ד"ה גבי נזיר נמי. הא כתיב ביה לה' להזיר לה' כצ"ל: ד"ה לשאוב מים מן הגיע גרסי'. אולי צ"ל מן הגבא. או מן הגומא. או מן העין: תד"ה שמשון. שהמלאך היה אומר לאביו. אולי צ"ל על אביו כי לא אמר המלאך כי נזיר אלהים כו' אלא לאשה: ד"ה גלויי. כלומר מרחוק זכק כו'. פי' הלחי ולא כהתוי"ט שכ' ע"י אלים דהא כתיב בלחי החמור הכיתי כו':

דף ה ע"א תד"ה תלכהו. ומשני כו' דלמא ד' ירחין בחד זימנא ותרין כו' (כגי' הגמרא) כצ"ל: ד"ה הכי בסופו. בתחלת שנת מ' לשאלו ול"ד מקץ כו'. גם הרא"ש בפי' כתב פי' מקץ שבע שנים תעשה שמטה בתחלת השנה ע"ש: גמרא כנגד נזיר כו' ל' חסר א'. עיין במפרש ותוס' שכ' דנזר אלהיו ע"כ לא קחשיב דהוא לשון כתר. ובירושלמי איתא אחד לחידושו יצא. פי' לגופו אינצריך והוא כמו דאיתא בגמרתינו בכ"ד דאין דורשין תחלות. ודע דבמפרש נשמטו עוד ג' לשני דנזירות עי' במקרא ותמצאם: ע"ב תד"ה תנן שתם כו' בסופו. אלא ביום ל' דהוי ליה כפרה כו' כצ"ל. ר"ל הואיל דקרבנותיו באין ג"כ לכפר על שנטמא כו' (עי' לעיל (ג ב) תד"ה ואמר אינהו) לכן מסתברי דתיכף אחר הבאתם יהיה מותר לשתות יין. ואם יביאם בכ"ע והוא ע"כ יאסר ביין עד הערב ישאר בלא כפרה על אותו מקצת יום שאחר קרבנותיו ועי' א"מ: ד"ה אמר. י"ל דמשום דשני לקמן לר"מ כאומר שלמים. משמע דכן גירסתם בגמרא כאומר בכ"ף. וכצ"ל לקמן בדבריהם ד"ה תנן: רש"י ד"ה והא תנן. היכא דנכנסי לה בל"א כו' עד סה"ד. ומשמע דבאומר שלשים דקאמר הוא ל"ד אלא דר"ל דאמר שלשים (ועי' בתוס') ודינו דאפי' בדיעבד אם גלח ביום ל' ל"י וזה אשמעינן בסיפא דסיפא דהיא פירושא דרישא. וסיפא דקתני ואם גלח ליום ל' יצא מיירי בנזירות סתמא ואפי' לכתחלה נמי וכדמשמע מהא דקאמר אליביה לעיל איידי דאיכא יום תלתין דמגלח. אבל קשה בבא שניה דואם גלח את הראשונה ליום ל' כו' דע"כ מיירי ג"כ בנזירות סתמא. א"כ למה לא יגלח השניה לכתחלה ביום נ"ט. וי"ל דזהו משום לאת דיום ל' כיון שנהג בתחלתו נזירות לשם הראשונה אמרו דלא יעלה לכתחלה גם לשניה וכ"ת מהא דמסיים שם שיום ל' עולה לו מן המנין דפשטיה קאי על הא דאם גלח ביום ס' חסר א' יצא:

דף ו ע"א ד"ה א"ל כ"פ. עי' הגהות הב"ח בדבור זה. ול"נ להוסיף עוד הגהה א' דבמקום אלמא נ"ל אלא: ע"ב גמרא א"ה ליסתור כולהו אר"ל כו' זאת תורת הנזיר כו'. קשה מדוע לא מתרץ כדרשה דברייתא דלקמן (יט ב) אליבא דר"א והימים הראשונים יפלו מכלל דאיכא אחרונים. הביאו התוס' בד"ה קסבר ר"א. וי"ל דרלה לתת טעם ג"כ להא דסותר שלשים ע"ש בתד"ה ה"ג נעתא: שם כיו"כ אומר א"ל כו'. בס"י הגי' רבי אומר עי' א"מ וב"ר והגהת הב"ח. ול"נ דא"א לגרוס כבי דא"כ איך ס"ד דב"פ כוותיה ולא עד בכלל כמש"כ התוס' והא מנינו לו בערכין (יח) דס"ל עו"ע בכלל:

דף ז ע"א במשנה הריני נזיר אחת גדולה כו'. מהמפרש משמע דגרים אחת קטנה בריפא וכון דקייך שפיר שפי סמיכת אפי' מכאן ועד סה"ע לאחת גדולה: תד"ה ואמאי. פי' ולהוי נזיר לעולם. והתוי"ע הוסיף כמו במשנה דלקמן. משמע דר"ל כמו במשנה הסמוכה כעפר הארץ כו'. ול"ד דהכא אם תאמר דכוונתו ממש עד סה"ע ה"ל להיות נזיר נזירות אחת עד עולם ולא כהתם דהוה נזיר עולם בנזירות חלוקות:

דף ח ע"א גמרא אמאי לא כו' ותיהוי ליה תקנתא. לכאורה מאי פריך. התם אמרינן דמוקמינן ליה אחזקה שלא היה נזיר אבל הכא כיון דנזירות א' ממ"נ קבל עליו אמרינן דלא נוקאו מחזקת נזירות לעולם. וי"ל הואיל דנזירות חלוקות הן הוי כמו מאיסור לאיסור דלא מחזיקינן פי' בילה (כה) תד"ה בחזקת ויבמות (ל ב) ד"ה אשה. משא"כ להכי דספק חדא נזירות אריכא הוא שייך לאוקמיה אחזקה שפיר: רש"י ברה"ע. לפי שטעות ראשו מרובין משני חייו. ה"נ להגיה מחדשי חייו. כי כל שער מחייבו ששם נזירות: ד"ה הריני נזיר כו' ר"ם אוסר כו' שכל ספק נזירות להחמיר דספיקו בנזיר חמור מודאי. דלשון להחמיר משמע ליה דנותנין עליו חומרי שניהם. דאם יבוא לשתות יין כו' אומרים לו שמא נזיר אתה. ולאחר ל' כשבא לגלח ולהביא קרבן אומרים לו איך נזיר ושמא אתה כשאי להביא חולין לעזרה ועי' מל"ס פיהא: תד"ה הריני. או קופה ריקנית לפניו כו' כצ"ל:

פ"ב דף ט ע"א רש"י ד"ה אר"י כו'. אלא כו' בזמן שאמר כו' והרי הן עלי קרבן כו'. גם הרמב"ם מפרש דכוונת ר"י שיאמר ג"כ קרבן. אך דמפרש דר"ל דקבל עליו הקרבן דחייב הנזיר להביא. ומשמע דלא גרים מלת הן ע"ש. אבל התוי"ע העתיק גם בפי' הרמב"ם מלת הן. ול"נ דכוונתו שיהיו הן לדמי קרבן נזירותו. וכ"פ הרמב"ם בעצמו לקמן גבי דלת לר"י ע"ש. אבל קשה דהתנן בפ"ה דתמורה האומר על בהמה טמאה כו' הרי אלו עולה לא"כ. וי"ל דש"ה כיון דכבר אמר הריני נזיר. ונזיר נצרך לקרבנות אמרינן דודאי כוונתו לדמי קרבן. וכן התוס' חילקו בכיוצא בזה לפי שיטתם. גם י"ל דהכא דאמר עלי משמע טפי דלדמי קאמר וכמו שחילק ר"א בערכין (ס ב). וא"ל דשם אינו אלא לר"מ. הכא עדיפא דשלו הם ויכול למוכרן אפי' לרבנן מהני: תד"ה הריני בסופו. דבירוש' קרי לדבילה פירוש. גם בגמרתינו יומא (עו ב) איתא תניא הנודר מן הפירות אסור בכל מיני מתיקה ופרש"י בפירות כו': ד"ה אין אדם. נחלקו כו' בהאומר ערך כלי כו' וכן הביא המפרש. וע"ש דעיקר פלוגתייהו הוא במעריך פחות מבן חדש. וזה הוא מימרא דרב שם. אלא משום דשם איכא למימר דטעמא דר"מ משום גזירה כדאיתא התם. לכן הביאו הא דכלי:

דף י ע"א במשנה הדלת הזה. התוי"ע הביא ראיה דדלת הוא ג"כ לשון זכר מדכתיב דְּלָתַיִם בסי' הרבים. ובגם בזה במחכ"ת. דלכוי הזוגי שוה לזו"נ כמו שְׁנָתַיִם ודומיו עי' של"ע סי' קנ"ז: שם בסוף המשנה אם עומדת היא. פתוי"ע שנדחק. ול"נ שזה אינו סיום דר"י אלא משתם משנה לפרושי פלוגתייהו דמיירי בעמדה א"כ מאיליה. ובזה יפולו גם כמה דברים שבתוס': גמ' ולריכי כו'. בתוי"ע חיסר הרבה בהעתקת הצריכותא ונצרך תיקון: תד"ה הרי עלי קרבן כצ"ל: ד"ה כ"ש בסופו. אבל היו רגילים להביא נו"כ כו'. כדכתיב בס"פ נזיר מלבד אשר תשיג ידו וגו' וכפרש"י שם מספרי: ע"ב רש"י ד"ה ואמר הריני נזיר מיין בסופו. אבל בדלת ל"פ ר"י דהא לא שייך ליפנא דנדרים גבי דלת כלל. ותימה אלמה לא הלא כה"ד יוכל לאסור עליו בהתפסת קרבן וכמו ששנינו בפ"ה דנדרים קונם לביתך שאני נכנס ועוד רבות. ובאמת י"ל דפליג ג"כ אדלת ועפ"י מש"כ בפ"ב דפאה מ"ז ע"ש: תד"ה ואמר. ה"ג מיין בשבילה כו' כצ"ל: ד"ה ב"ש סברי (כצ"ל) תורפי'. וא"ת כו' נ"ל פרה רבוצה ולתנאי זה אם עמדה כו' כצ"ל:

דף יא ע"א במשנה מעשה באשה א' שהיתה שיכורה כו' ובגמרא ה"ת כו' ואם שיכור הוא כו'. בתוי"ע בשם הרמב"ם אבל לא הגיע לשכרותו של לוט. ולעד"נ דשיכורה ושיכור האמורים כאן הנה שמות תוארים לאשר משתקעים ברוב ימיהם בשכרות אבל עתה אינן שיכורים כלל ולהכי אמרינן שלא נתכוונו לנזירות כיון דרגילי ביין אלא לכוס זה בלבד שיהא עליהם כקרבן: תד"ה דהוי מתנה עמשכב"ת. וא"ת כו' וי"ל אחרי שאחרים יכולים להביא קרבנות כו'. בגה"ש הקשה בנדרים מא"ל ע"ש. ול"נ דכמו דאמרי' בהמדיר לענין קדושי ביאה דאע"ג דא"א לקיומיה ע"י שלית מ"מ מהני תנאי דאיתקוש הוויות להדדי ע"ש בפרש"י. אף אנן נאמר כיון דאיתקוש נזירות לנדרים כו' כדאיתא בריש נדרים להא נמי איתקוש דמה נזירות מהני תנאי אף נדרים כן. ועי' נו"ב מ"ת חלק יו"ד סי' קמ"ז: ד"ה לרבנן. כשם שנאסר כו' בחד מעניני נזירות כן ניתר בסוף כו' כצ"ל: ע"ב רש"י ד"ה וקמיפלגי כו' דתנן ד' נדרים. בתמ' נדרים כו' כצ"ל: גמרא מינה מדקאמר ועלי לגלח ש"מ ואני על תגלחת כו'. ק"ל דלמא לעולם ואני אסיפא משמע וה"ה כיון דאמר אחריו ועלי גלי אדעתיה דואני דאמר הוא אריפא וזהו דאשמעינן. דכה"ג אמרינן בשבועות (כג) גבי שלא אוכל ושלא אשתה ע"ש: רש"י ד"ה ומתאי דהכי הוא. אלא פירושי קמפרש כו'. נ"ל דר"ל דהתנא מפרש דהאי דקאמר ואני כוונתו ג"כ על ועלי כו': תד"ה ואם היו פקחין בסופו. שהרי עשה נזירות ל"י וגילחו אחר וגילח לחבירו כצ"ל:

דף יב ע"א גמרא ומודה ריו"ח כו' ולא אם אם ולא אם אב ולא אחות כו' כ"נ דצ"ל: שם ואף על פי שהיתה לה אחות ונתגרשה לא"ת כו'. וכ"פ דבמאי דסיים פתח וה"ה לכל הני דלעיל. וא"ש מאי דקאמר מ"ע לפי' התוס' כלומר ה"ד כו'. והרי באחות מ"ל בפשוט שנולדה אח"כ ובשעה שמנהו שליח לא הוכרה עדיין או שלא נתעברה כלל עי' קדושין (סב ב). וע"כ לא פריך אלא על דורות שלמעלה ממנה: רש"י ד"ה גליון. והנך חטאות דידי' נינהו. עמש"כ ע"ד בקינין שם בס"ד. וכן ע"ד התוס' ד"ה ואלו כמש"כ אם יצטרך לזיבה אחרת כו' והוקבע לזיבות ראשון: תד"ה אסור. קטנות שא"י אם אביהן קבל עבורן קדושין כו'. לכאורה י"ל דל"א להכי שיעבור האב על הא דאמרי' ברפ"ב דקדושין אסור לאדם כו' עד שתגדל ותאמר בפלוני אני רוצה וע"ש בתוס': ד"ה מ"ע. כלומר ה"ד כו' עד ולאסור מספק נ"ל לעיל קודם ד"ה כי משוי: ע"ב גמ' ואילו גבי דידיה תנן האומר כו' כצ"ל כי היא משנה שם: רש"י ד"ה אמר רבא ה"ג כו'. והאי דקא מייתי ליה אינהו כו' משום נדבה. תימה דהא בתוכה יש ג"כ חטאת שאינה באה בנדבה אפי' חטאת נזיר כדמוכח בכ"ד ומהן בנדרים (י) חסידים הראשונים היו מתאוים להביא קרבן חטאת כו' ע"ש. וגם הלחם הבא עם שלמי נזיר משמע במעילה (יא) במשנה דאינו בא בנדבה ובספרי נשא פיס' ל"א דאפי' אמר הריני נזיר ע"מ לגלח על מאה חטאות אינו רשאי להביא יותר מחטאת אחת. ול"נ דיולאין אם יביאו העולה לבדה: תד"ה מ"מ בסופו ואין חיוב שום ח"כ בעולם כצ"ל: ד"ה כי פליגי בסופו. אבל בלישנא דמתניתין משמע להו דהני קתני אעלי כצ"ל: במשנה כשיהיה לי ולד. במשניות הגי' כשאראה וכ"ה בתוס'. וכ' התוי"ע ול"י אמאי שני כו'. ודקדוק חמור הוא. ועמש"כ בנדרים (יז) בס"ד לייסב זה: תד"ה בת. אבל אמר בל"ז כו' אפי' בת טומטום כו' כצ"ל: ד"ה הפילה. כר"י דהכר לא מחית כו'. והתוי"ע מקיים הייטו ר"י דס"פ דלעיל גם מ"ה. ול"ד דשם אינו מבואר דספיקא דנזירות לקולא רק הגמרא שם מייתא ברייתא דתני בה בהדיא לר"י כן ע"ש וכדמייתי התוס' לקמן בד"ה לר"י:

דף יג ע"א במשנה הפילה אשתו אינו נזיר כו'. משמע מדברי התוס' דאם הוה ידעינן דכלו לו חדשיו אף שמת במעי אמו קודם שנולד היה נזיר ודאי. אלמא דמקרי ולד. וכנראה לכאורה דחייב להתאבל עליו ג"כ. אך בפ' יש בכור תנן דהבא אחר בן תשעה שילא ראשו מת הוא בכור לנחלה. ואולי דש"ה דכתיב וילדו לו בנים עי' ב"ב (ר"ד קכז): תד"ה לר' יהודה. הוא דקאמר לר"י אבל כו' כצ"ל והשורה שבינתים יתירה: בסה"ד כיון דבשעת הנדר לא היה הולד בעולם. ומשמע דאם כבר נולד בשעת הנדר אלא דהוא לא הוה ידע ואמר אם ילדה אשתי הריני נזיר. ה"ז נזיר. אבל ז"א כדמוכח לקמן (לג ב) במשנה. וגם בגמרא (ר"ד לד) מי הוה נזיר כיון דבשעתא דקא נזר לא ידע כו'. וכ"ל דע"ם כאן וכ"ל כיון דבשעת הנדר לא הוי הפלאה. ועי' לפונים שם בסד"ה אלא: רש"י ד"ה או דלמא. והא דלעיל נמי כו' כצ"ל: תד"ה שמע חבירו בסופו. כשיהיה לך בן כצ"ל: ד"ה הריני נזיר ונזיר. והתחיל משלים את שלו שהרי כו' כן נראה דצ"ל. ומש"כ והתחיל הוא משום דאם לא התחיל כגון שנולד ביום הראשון לא היה צ"מ מידי בהא דישלים את שלו בריש': ד"ה הריני נזיר כשיהיה. הוא זקוק למנותם מיד כו' כצ"ל בלא ו':

דף יד ע"א רש"י ד"ה ואת"ל בסופו נזירות מועטת או לנזירות מאה כו' כצ"ל: תוספות בהס"ע לא סלקי הנך עשרה שישלים אחר נזירות דאחר עשרים לאילמרופי כו' כצ"ל: ד"ה מי חיילא. או אחר שנה אחת כו' דמזל לנזירות עולם כו'. ל"י מדוע בבעיא ראשונה דרבא במעכשיו ק' יום לנד דחיילין מהשתא אע"ג דאסור לגלח בכל ימי משך הק"י כתבו לעיל דיגלח ויביא קרבן אחר כלות קתם נזירות דמונה לאחר כ'. ובמש"כ המפרש בד"ה ואה"ל יש ליישב קצת: ד"ה אמר כמשה. וק"ק למ"ד דלבד נו"כ לא קריבין בבמה (ר"ל אפי' בבמת ליבור) כו' דהא קרבן נזיר לאו נידר ונידב הוא כ"כ דצ"ל עי' בסוגיא דזבחים שם ובתמורה י"ד ב' בתד"ה אלא: בסה"ד ולא היה היתר כי אם בשילה כן הגיה בס' ב"ר. אבל תמוה דהרי היו יכולין להקריב קרבנותיהן באוה"מ בעודן בערבות מואב שהרי לא עברו את הירדן עד בעשור בניסן. ואין לומר מפני אלות ורקיקין דאינן באין מן החדש. דהא אפי' למ"ד דחדש נוהג בח"ל לא התחיל אלא מעת בואם לארץ. וגם לשון כל ימיהם אינו מדוקדק שהרי גלגל לא היה אלא י"ד שנה. והיו יכולין להביא אח"כ בשילה: ע"ב ד"ה אליבא דמאן. והאי יסתור דהכא ע"כ ל"ד דהא אר"א בפרק דלקמן דנטמא ביום שלשים דאינו סותר אלא שבעה כצ"ל:

דף טו ע"א גמרא וכן מתניתין לרב ש"מ ורב כמאן כו' עד סוף הסוגיא. עמש"כ במגילה (ד) וביבמות (פ): רש"י בסוף המשנה. ועעמא מאי כדאמרן שאין תגלחת בינתיים כו'. לכאורה קשה דא"כ בנזירות מרובה ג"כ לא יגלח אחר השלמת נזירות בנו בכדי שיוכל להשלים נזירותו אח"כ וכמו שהוא באמת כן לפי' התוס'. וי"ל דסברתו הוא דבשלמא בנזירות מועטת היכא דלא מנה עדיין קודם לידת בנו ל"י ואין נזירות פחות מל"י (ואולי זהו כוונתו במש"כ שאין תגלחת בינתיים) ולכן לא חשיבי לנזירות לבדן ומצטרפין לנזירות בנו וכחדא נזירות אריכא הם. משא"כ בנזירות מרובה ומנה כבר קודם לידת בנו ע' ימים ויותר שיש בהם כדי נזירות שלמה חשיבי בפ"ע ולא מיצטרפי תו על נזירות בנו. וכן כשנשאר עוד ל"י שהוא כדי נזירות שלמה (אף שקודם לידת בנו לא מנה עדיין ל"י) חשיבי בפ"ע ולא מצטרפי לנזירות בנו ולכן צריך לגלח בינתיים. ועי' לעיל (יג ב ויד) בבעיות דרבא וכפי' התוס' שם ותמצא עוד סברות נחלק: בתור"ע אות י"ע תמה על הרמב"ם דהא גם בנולד ביום ע"א יהיה הגלות הב' ביום קל"א לקבלת נזירותו (שהוא יום ל' לגלות בנו) כמו בנולד בתוך ע' ע"ש -

סובר

כוכב הרב ז"ל דהא דאמרינן אין תגלחת פחותה מל' היינו דתגלחת ביום הל' עצמו . אבל ז"ל דאינו מגלח אלא ביום ל"א [illegible]

[illegible]

פרק ג דף טז ע"א רש"י במשנה . [illegible]

דף יז ע"ב [illegible]

דף יח ע"ב [illegible]

כו' . כה"ג כתבו בכ"ב (ק"ד יא) ובכ"ת :

דף יט ע"א ד"ה סבר בסופו . תמא"כ (והוא ר"ת מה שאין כן) עולה לא מייתי כצ"ל : ע"ב ד"ה א"ל ר"פ . נ"ל דלא שמיע ליה לההיא ברייתא . והא דהגמרא לא מסייע ליה מהך ברייתא עמש"כ בברכות (כו) :

דף כ ע"א במשנה וכה"א כו' היתה נזיר שתים . נ"ל דדוקא בכה"ג שהכחשה היא בנזירות חלוקות . אבל אם אחת אומרת שקבל עליו סתם נזירות וא' אומרת שמים יום הוי כנזיר שמים פי' לעיל (ח) בסוגיא דרואין אה"ק כאילו מלאה חרדל ותבין החילוק . וק"ל גם בגוונא דמתניתין . דהא ע"כ ל"א דספק נזירות להקל אלא משום דלא מעייל נפשיה לספיקא . או כדר"ט דל"ב נזירות אלא להפלאה כמבואר בנדרים (יט ב) מה דלא שייכא הכא . ותרי ותרי הוה ספיקא דאורייתא או דרבנן ולא מוקמינן אחזקה עי' יבמות (לא) . ועי' כתובות (כו ב) תד"ה אך :

פרק ד ע"ב רש"י ד"ה יתיב ר"ל . כי תנן במתני' כולן נזירים כו' כצ"ל : תד"ה הריני נזירה ושמע כו' . ואינו רשאי לגרום כו' כדכתיב ל"י דברו . לקמן (כח ב) בד"ה אלא שהלו פי' זה בל"ע ופי' בשם הר"א פי' אחר : ד"ה הריני נזיר ואת . ועדיין אינו יודע כו' כצ"ל:

דף כא ע"א גמרא ומשום דקתני בסיפא כו' מכלל דאיכא אמצעי אמ"ה תני ואני ואני . ק"ל מגיטין (כט ב) במשנה דתני ואין שליח אחרון כו' ודייק מזה בגמרא שם מכלל דשליח דשליח משוי שליח אע"ג דלא תני ליה (ועמש"כ ברפ"ב דב"ק) . וזה י"ל דהתם לריך להאריך קלת והכא אינה אלא תיבה א' . אבל קשה עוד מנדרים (סו) במשנה דתני לזה ולזה ותני אח"כ הותר האמצעי כו' . וי"ל כיון דתני שם בריבא לכולהם וע"כ לא הוו בפחות מג' כמש"כ התוס' בכתובות (ח). א"כ מובן דאיכא אמצעי ועמש"כ בס"ד בחדושי לש' נת"ע אות י"ג : שם ומאי אחרון דקתני אמצעי ואיידי דתני ראשון תני אחרון . וכן מצינו בקרא ואת לאה וילדיה אחרונים. ולא קשה מזה על הא דדייק בגיטין שם מלשון אחרון כדהבאתי לעיל . הוא משום דלא תנן מקודם ראשון והכא ל"ק אלא משום איידי כו' . והתוי"ט בפ"ז דדמאי מ"ג ל"ד במחכ"ת . וכן יפול בזה מש"כ אני ברפ"ב דב"ק : תד"ה לימא . בשלמא לרשב"ל כו' לאשמעי' כו' ואע"ג דאמצעי מפסיק כו' . לכאורה קשה א"כ מאי פריך לר"י כשיאה וליתני חד . י"ל משום דאי בא התנא לאשמעינן חידוש דספקקה ה"ל לאשמעי' גם חדוש דרבינו . אלא ע"כ לא בא התנא אלא לאשמעינן דין התפסה א"כ לא ליתני אלא חד . וי"ל כן לשון הש"ס וליתני חד (אי לא בעי למיתני אלא דין התפסה) ולשמעינן הני (הו' בא בכאן לשמוע או המחלק ור"ל או ה"ל לאשמעינן הני חידושי) ועיין בספר ב"ר :

דף כב ע"א גמרא ואה"נ בעל מיגז גייז תייתי נמי עולת העוף כו' . והרמב"ם בפ"ט מהל' נזירות הלי"א פסק באמת דמביאה אף האשם . והיינו לפי מה דקי"ל דמיגז גייז וכל"ת בגמרא לעיל (יט) . ול"ע דבסוגיא דנדרים (פ"ג) מוכח דאליבא דאביי דאמר שם אין קרבן לחצי נזירות א"ש אפי' אי אמרינן מיגז גייז ע"ש היטב בר"ן . וכן מתורץ בזה יפה הק"ק שבתד"ה ת"ש ועיין בס' ב"ר : תד"ה מר זוטרא . בנדרים משמע דמיבעי ליה לרמב"ח כגון דמקית בשר זבחי שלמים אחר כו' ואמר כו' כבשר ז"ש זה כו' כי אמר כבשר ז"ש זה אם דעת כו' כצ"ל : בא"ד ולעיל קאמר כו' מיעקר קא עקר איסי נמי כו' כצ"ל : בא"ד וי"ל ולומר דר"ל ומי דמי כו' . ר"ל כאילו היה כתוב ומי דמי בוי"ו : בא"ד דליסנא כו' משמע דהפטיטות קיימא כדמייתי לעיל כו' כצ"ל : בא"ד אלא אמרינן ואני כמעיקרא כמו שהיא אסורה כו' כצ"ל : בא"ד אבל דרמב"ח כו' בשעת התיר אחר זריקת דמים כצ"ל : בא"ד ונ"ל דסוגיא דהכא כו' דקאמר כו' כבשר ז"ש קודם זריקה כצ"ל ור"ל דמיירי דבשעת נדרו עדיין לא נזרק הדמים : ע"ב גמרא בהס"ע בברייתא כגון כו' דקא תלי נדרו בנדרה עיין בתוס' . והרע"ב פי' דזה הוי כמו קיום . ובתוי"ט הקשה עליו דהתנן בפ"י דנדרים מ"ז דקיום קודם לנדר לא הוי קיום . ולק"מ דהא הרע"ב פי' שם הטעם משום דהוי קיום בטעות כו' וא"כ בנדר מפורש כי הכא הוי קיום ועמש"כ שם בשם הספרי . ותו דהכא ע"כ עניתה אמן תכ"ד ותכ"ד כדבור דמי והוה הנדר והקיום כבבת אחת וי"ל דבכזה הוי קיום . שוב ראיתי שגם המל"מ פ"ב מהלכות נזירות ובפי"ג מהל' נדרים חשב זה כמו קיום קודם הנדר דלא מהני . ולפע"ד כמש"כ :

דף כג ע"א אחד אכלו לשם מצוה וא' אכלו לשם אכילה גסה כו' . לפי' התוס' דמיירי שאינו רעב לאכול לתאבון . נל"פ דאכלו לשם מצוה היינו דמשום חפצו בקיום המצוה אוכלו בנפש חפצה ובתאבון לב כדי לקיים מצות בוראו . והב' שקיום המצוה אינו אלא מצד ההכרח ממילא אכילתו אינה לתאבון ועי' ע"א בר"ה (כט) : רש"י ד"ה ת"ר בסופו . דהא כבר כתיב כו' יניא אותה דהיינו שהפר לה בידיעתה . ר"ל דלהכי לא הציג התנא דרשתו זאת במקראות הקודמים דכתיב בהו וה' יסלח לה . דהתם כתיב יניא אותה משמע בפניה משא"כ הכא דכתיב אותה יל"פ דהיא לא ידעה :

דף כד ע"א במשנה האשה כו' ואח"כ הפר לה בעלה כו' . מלשון הר"ן והרא"ש בנדרים (פ"ג) בד"ה הא קרבן לחצי נזירות איכא . שלייהו כגון שהפר לה אחר ע"ו יום . משמע לכאורה דאם נדרה נזירות מרובה והפר לה אחר שמנתה ל' דהוא סתם נזירות שלמה . לפי מאי דקי"ל דבעל מיגז גייז לריכה להביא כל הקרבנות אף אם לא הפרישתם עדיין . אבל העיקר נ"ל דגם זה נקרא חצי נזירות לדידה . ואיננו דברו בזוה ול"ד . וראיה לזה מלקמן (כח) במשנה דרע"א אפילו נטמאה כו' אינו יכול להפר ובגמרא שם הטעם מפני שהפסד קדשים. אלמא אפי' השלימה כבר הנזירות מצלם רק משום הסיא פורתא דמיגרי לשתות יין כו' מחמת הפרתו מקמי דתזרק עליה הדם מיקרי חצי נזירות ושוב לא נוכל לזרוק הדם עליה : שם היו לה מעות סתומין יפלו לנדבה. וכתב התוי"ט שעמא שם במעילה במשנה . ל"ד במחכ"ת דשם ליתא טעם ע"ז . ואדרבה הגמרא כאן (כ"ד כה) פריך על הא דיפלו לנדבה דשם והלא ד"ת מועלין בהן . והתם במשנה לא קאמר טעם אלא בדינא דריפא לא נהנין ול"מ מפני שהן ראויין לבוא כולן שלמים ועמש"כ לקמן בסמוך : רש"י ד"ה שלמים . והא"ל דאין מועלין בהן וכדמפרש בפ"ק כו' . וכ"ע התוי"ט ועוד דממשנה גופה מפורש דמידי ה"ע דיפלו לנדבה כו' . כדנייס ובכיב הרב אמרה. דאדרבה אהא דפריך הגמרא עלה והלא דמי חטאת כו' כ' התוס' דה"ה דהוי מצי לאתויי והלא דמי שלמים כו' והביאו בעצמו שם במעילה. אלא דשגה כאן במחכ"ת בטעם דאיתא שם במשנה על הא דלא נהנין ול"מ מפני שראויין לבוא כולן שלמים והבר דזהו טעם ג"כ על הא דתני בתרי' מת כו' יפלו לנדבה וכדמוכח ג"כ מדבריו לעיל בד"ה יפלו (עמש"כ שם) וכאן הכי הל"ל דמידי הוא טעמא דלא מועלין אלא כו' ויהיה מזה תפיסה על המפרש . דהלא במשנה זו דהביאה הגמרא כאן מפורש כו' :

דף כה ע"א תד"ה יפלו (שבדף הקודם) אלא הכא כו' דאי יכול להביא בכולן אחד מקרבנותיו ולכך כו' כצ"ל . ותיבות דמשמע אכל קרבנותיו קאמר . לריך להגיהם למטה אחר תיבות לקרבנות נזירותי : ע"ב רש"י ד"ה אשם שניתק. שהקדים ושחטו לשם עולה כ"כ דל"ל : ד"ה כשר. הא לא ניתק או שלא שחטו לשם עולה כ"כ דל"ל : תד"ה אמר מר בסופו . מיירי דאמר לקרבנות טומאתו כצ"ל . כי כן איתא להדיא שם בתחלת הברייתא ממאה מקדש כו' וע"ש בסוגיית הגמרא . ושם איתא ג"כ מפורש דאמר אלו לחטאתו ואלו לעולתו ע"ש :

דף כו ע"א רש"י ד"ה ע"א . עולת בהמה לא תביא שהיא לא נדרה אלא עולת העוף : עמש"כ לקמן (כט ב) בס"ד : תד"ה הגה"ה א' . דכמו שהחטאת באה לחובה (ר"ל לנזירות) כך עולה אבל כשאמר לחובתי משמע יותר חטאת שהחטאת באה גם בעלמא לחובה כו' כצ"ל : שם בהגה"ה הב' . אבל אמר לנזירותי גרידא כו' ואם מת לא נתקלקלה בזה הלכה בנזיר כו' כצ"ל : ע"ב ד"ה אבל בהמה . וא"ת סוף סוף קשה כו' שהמתקדים זכר לדמי נסכים כצ"ל : ד"ה אלא . תו לא מיפרקי דאין למופות פדיון כו' כצ"ל : בא"ד בהס"ע ומת קודם הקרבה כו' דלא יהבינן להו דין דסתומין לענין זה שיקריב כו' חטאת . תימה איך יוכל להקריב חטאת לאחר מיתה . כי מש"כ המפרש לעיל (כה ב) דבחטאת העוף לא גמרינן שתמות במיתת בעליה כבר לוחו עליו וע"ש בב"ר :

דף כז ע"א ד"ה וכ"ת . לכך נראה לפרש הסוגיא כו' כצ"ל : בא"ד אלא מעתה דקאמר מעות דוקא גמירי מעות ולא עופות בתמים . ר"ל אף דעופות חזו לאלתר להקרבה והוו לכאורה כמו בהמה בע"מ . וכמו שהקשו ברים הדבור . מ"מ פריך שפיר כיון דדייקי לשון ההלכה מעות ומעטינן פרים ונסכא כו' דלא דמי למעות בזה דלריכי שהייה אף שאין בזה טעם לחלק . א"כ ה"ה עופות נ"ד למעות בזה שהן פלמן ראויין להקרבה : ד"ה ואמאי (בע"ב) . וה"ה דהני סתומין הוו מפלו לנדבה כצ"ל : בא"ד וה"ה דר"ה בבהמות דהוו כסתומין כצ"ל : ע"ב ד"ה מתיב רב המנונא כצ"ל : בא"ד ממעות שהפרישם אביו לחטאת כצ"ל : ד"ה היתה . לפדותם ולהביא בדמיהן נדבה או קרבנות נזירותו דבע"מ כו' כ"כ דל"ל . דהכא זו קאי על ב' הדינים דליפא : ד"ה מאי איריא . אבל במתניתין קתני מעות מפורשין להכי תני קודם מעות סתומין כו' כצ"ל : ד"ה מתיב רבא . ושלשה קרבנות כתיבי . לכאורה ה"ל להגיה קרבנו . ואולי נסבי ל"ר משום שלשה דנקטי . וכ"ה לשונם לקמן בד"ה ת"ל : שם וחד בשעירה וחד בכבשה כצ"ל כקדקן בתורה : ד"ה ת"ל . עד שיהא קרבנו לשם חטאו כצ"ל :

דף כח ע"א גמרא אבל יוצא בקרבן שהפריש לעצמו אפילו מן הקלה עה"ח כו' כצ"ל וכ"ה בכריתות : שם יכול ל"י בבהמה שהפריש לעצמו אפי' מן הקלה עה"ק או מן החמורה עה"ח שכן אם כו' כצ"ל וכ"ה שם : תד"ה בד"א. ונ"ל דקאי אדר"ע כו' אע"ג דאסורה ביין עד שישחטו אחד הבהמות כו' . ל"י מנ"ל דר"ע ס"ל כר"א דאית ליה אחר מעשים כולן . וראיתי בתוי"ט שהעתיק דבריהם עד שיזרק הדם . ואולי הוא שהגיה כן בדבריהם ונכון : ע"ב רש"י ד"ה בד"א . הואיל ושותה יין בו ביום . נראה להגיה לאלתר : תד"ה כבשי . ואי ל"ל נו"כ קריבין בי"ט כו' ולא יאכל הבשר עד הערב כו'. נ"ע דבבילה (כב) מוכח בגמרא ופרש"י ותוס' דאף למ"ד אין קריבין בי"ט ולא יוכל להקטיר את האימורין עד הערב . מ"מ הבשר יאכל בו ביום : ד"ה דתנן . וקאמר דבעל אחד משלשתן יצא כצ"ל : גמרא בהס"ע . וריב"א א"ל כדי כו' . בגליון מביא גי' ס"א ור"ל אריב"א . כ"ה גי' התוס' לקמן (כט) בקד"ה ה"ג : תד"ה גלא. דבפלוגתא לא קיירי דבגמרא פליגי כו'. לכאורה לפיר"ת שהביאו התוס' לקמן (ל) בד"ה הניחא . דעונת נדרים אינה סותרת . א"כ לכ"ע דוקא ב' שעלות סותר . ותוספתא זו דאיתא בה להדיא דב"ש מבטלין הנזירות איסתמיטתא מהתוי"ט בספ"ג דסוטה : ד"ה בנו . תימה כו' והאמר ריב"ח (כצ"ל) אף לחנכו כו' מוטל על האב . תימה דתלו תמיהתם בריב"ח והלא מבואר בכ"מ בש"ס מצות חינוך המוטל על האב . ועי' שבת (קכא) תד"ה ש"מ :

דף כט ע"א ד"ה לזכר . דבור זה מלא טעותי המעתיקים . ופי' כו"ב מ"מ חלק יו"ד סי' קל"ג תיקון דבריהם וביאורם : ע"ב גמרא ואב"א דכ"ע כדי לחנכו במצות ומופלא הסל"ח דרבנן כו' . לכאורה הה"ל ג"כ דפליגי במופלא הסל"ח דרבי סבר דרבנן ואתי חינוך דרבנן ודחי כו' . וריב"י סבר דאורייתא :

דף ל ע"א רש"י ד"ה ואי אייתי במצעי. ואפשר דקאי בשלש עשרה כו' כ"כ דל"ל : תד"ה ה"ג ואי לבסוף כלומר עכשיו שלא נבדק כו' אם לא יביא ב"ש כו' דודאי אלו ל"י היה בשביל נדר אביו . ק"ל דהא פסקינן בנדה (מו) דחוששין שמא נשרו בספיקא דאורייתא . ונ"ל דה"ק אלו הוה אפשר לידע דלא הביא אלא לבסוף . אבל כיון דא"א דמייסינן לנשירה ושמא אייתי במצעי . אבל מש"כ לקמן דאמתני' ליכא למיפרך דודאי בדקינן כו' ואי מספקינן כו' . קשה דהרי לעולם יהיה ספק שמא נשרו : בא"ד וגם בשביל עצמו כיון שלא פירש . נראה דר"ל שלא פירש אם יביא ב"ש במצעי יהיה נזיר מעכשיו בשביל עצמו : ד"ה לרבי . שימתין ר"ח שמים יום כו' כצ"ל . וכ"ה גי' המא"מ שבגליון אלא שנדפס שלא במקומו : ע"ב גמרא דברי ר' יוסי ר' אלעזר כו' כצ"ל בל"י : שם בעי רבה יש לו ב' בנים כו' כל דקדים גלח גלח א"ד ירושה כו' . והרע"ב פסק דאם קדם א' מהן כו' זכה. ובתוי"ט הקשה עליו הא זה בעי' דלא איפשטא כו' ע"ש . ול"נ דהרע"ב אזיל בשיטת הרי"ף והרמב"ם דבבעי' דלא איפשטא אם תפס לא מפקינן מיניה (עי' רא"ש בפ"ב דב"ק סי' ב' וברמב"ם ספ"א מהל' ג"ת ובמ"ת שם) ומטעם דקדם ותפס קאמר הרע"ב דזכה :

פרק ה דף לא ע"א במשנה חבית של יין כו' . עי' בתוי"ט ולכאורה דבריו מגומגמין. ונראה כוונתו דדינר זהב או כסף גופו ראוי לב"ה משא"כ יין או שמן דנמכרים לצריכין למזבח וזהו שכ' ונפדה. ודמיהן יפלו לב"ה . או דט"ס בדבריו ותחת ונפדה צ"ל ונקרב. ומש"כ וכדתנן במ"ח כו' לכאורה תמוה דאדרבה שם איתא דיביא בדמיהן עולות . אבל ק"ל ז"ל דר"א ור"י דבמ"ז פליגי על ר' אלעזר בהא דמ"ח וס"ל דדמיהן יפלו לב"ה דאף ר"י ל"ק אלא בבהמה דוקא דאפילו נקבות כו' ויביא בדמיהן עולות . וזה דלא כהרמב"ם בפ"ה מהל' ערכין ה"ח . (ונראה דלפני הרמב"ם היה הגי' במ"ח ר' אליעזר ביו"ד לכן נדחק לחלק) אלא כהראב"ד שם . (ומש"כ הראב"ד ור"א סבר כר"י ר"ל כר"י ועדיפא מיני' ודו"ק) וכוונת התוי"ט שהביא משקלים הוא למאי דכתב וימכר לצריכין . ומאי דלא מוקי התוי"ט מתניתין דהכא כר' אלעזר . משום דא"כ ל"ל למיתני חבית שפי ה"ל למיתני פרה ודו"ק : גמרא וכה"א א"כ הילא בראשון מבע"ל . עי' פ"ז פי' התוס' (בדף לג) וכוונתם נראה דר"ל מדאמר ראשון ולא בראשון בב' . ולא מיתורא דמביתי ועי' במפרש . וכן מבואר להדיא בש"מ . והנה הופיעו לנו חז"ל דבר חדש במשום הב' . דכשהוא בא ברגש מלת ראשון יורה שאינו ראשון מחלם. אלא ראשון למינים הבאים אחריו אף שקדמו אחר שאינו ממינו . ובזה נ"ל הא דבפ' במדבר (ב ט) כתיב בדגל יהודה ראשונה יסעו . ובפ' בהעלותך (י' יד) כתיב ויסע כו' בראשונה . הוא מפני דשם כתיב מקודם נעלה הענן כו' . א"כ הוא היה הראשון בנסיעה . ודגל יהודה איננו ראשון אלא נגד שאר דגלים לכן כתיב בראשונה בבי"ת . והא דכתיב יד העדים תהיה בו בראשונה . י"ל משום דאחד מן העדים דוחפו תחלה (סנהדרין מה במשנה) וא"כ עד השני איננו ראשון אלא נגד כל העם . ובמסית דכתיב ידך תהיה בו בראשונה . אולי משום דגם בו מצוה בעדים תחלה והניסת אינו אלא ראשון לגבי העם . וכעת ל"מ עדיין ד"ז מפורש . וק"ק דבמשנה פ"ז דסנהדרין מ"י איתא העומדים כו' מביאין אותו לב"ד וסוקלין אותו ולא בארה דהמצוה בניסת להמיתו תחלה . אולם בספרי איתא הביאו רש"י בפירושו וכן הרמב"ם בחבורו. ואולי משום דזיל קרי בי רב הוא . (ועמש"כ בס"ד בס' נת"ע בהשמטה דף קי"ח) . והא דבאה דין דעדים שם פ"ו מ"ד . הוא לשני דברים א' . לאשמעינן דד"ז נוהג בכל הנסקלין אף שבתורה לא בא אלא בעובד ע"ז . ב' . להורות לנו דא' מן העדים דוחפו כו' : ע"ב במשנה אמרו ב"ה לב"ש אי אתם מודים בזה שהוא הקדש טעות כו' . פי' תד"ה נשאל וד"ה אמרו . ולפע"ד דכמו דמפרשינן טעמייהו דב"ש התם דאע"ג דאמר שחור אמרינן דדעתו היה להקדיש ל"ש שחור ול"ש לבן שיצא ראשון והאי דקאמר שחור לפי טעותו והיה סבור שהשחור יצא ראשון כמש"כ התוס' לעיל ד"ה כילד . ה"נ נאמר דדעתו היה להקדיש הבהמה אם לנזירותו אם לנדבה והא דקאמר לנזירותו לפי טעותו והיה סבור שהוא נזיר . ואף אם הפריש הג' בהמות ואמר הרי הן לנזירותי והרי בתוכן יש אחת שהיא לחטאת שאינה באה בנדבה . יל"פ דכוונתו דאם אינו נזיר תהיה לשלמי נדבה . גם י"ל דמיירי שלא הפריש אלא שתים לעולה ולשלמים. או שלא הפריש אלא אחת עתוי"ט מ"ד ד"ה והלך :

דף לב ע"א רש"י ד"ה ה"ת . אבל אם הפריש בהמה לצורך תמורת עולה כו' . פי' מל"מ פ"א מהל' תמורה שתמה על פירושו : ע"ב תד"ה ואם לאו . שאלמלי כו' ל"ל ביו"ד בסוף : גמרא מי שלא נתקיימו דבריו אמאי הוי נזיר כו'. לפי מה שפי' המפרש לעיל (ל"א רע"ב) כוונת משנה זו דר"ל דשנים היו מתוכחים באותו שבא כנגדו א' אומר שזה ראובן . והב' אומר שאינו ראובן והריני נזיר אם הוא ראובן . הוה א"ש בפשיטות ליסנא דמתניתין מי שלא נתקיימו דבריו דר"ל דבריו הראשונים שאמר שאינו ראובן . ואם הוא ראובן הרי ל"נ דבריו ולכן הוה נזיר שהרי אמר הריני נזיר אם הוא ראובן . וכן תפרש כולם על דרך זה . ונראה שלזה כוון הרמב"ם בפירושו אלא שקיצר במובן . אבל ק"ל על פי' זה דהלא זה הוא נדרי שגגות שהתירו חכמים כמו אם אכלתי כו' בנדרים (כה ב) במשנה . ושם בגמרא הדין אמר שבועתא דהכי אמר רב כו' ומוכח שם בפי' הר"ן דאי תלי בזה איסור פירות נמי הכי . אלא ודאי פי' התוס' עיקר ומקשה הגמרא שפיר :

דף לג ע"א תד"ה ראה את הכוי . ואותו שאמר שזה חיה הוי ספק נזיר כצ"ל : בא"ד וכן כו' שאין אחד מהם נזיר משמע אם יש אחד מהם שאינו נזיר ומשמע שידע בעצמו כו' כ"כ דצ"ל : ד"ה וב"ה הכ"מ בסופו. ה"נ איגלאי מלתא כלומר במשנתינו כ"כ . הוא ל"ת כמו כן : ע"ב ד"ה אבל פותחין . אילו באו עברה בנ"א שיפייסוך כו' . הוא בנדרים (כא ב) :

דף לד ע"א במשנה ראה את הכוי כו' הרי כולם נזירים . התוס' לעיל (לג) פי' דכולה ר"ש היא. והתוי"ט לא נתעורר בזה ולפע"ד דאתיא אפילו לר"י דע"כ ל"ק דלא מהני לספיקא אלא אם בשעה שנדר עמד הדבר להתברר מיד כמו גבי כרי אם לא אירע בו מקרה הגניבה . וכן גבי אחד בא כנגדן אם לא היה נרתע לאחוריו . משא"כ כוי שגם חז"ל לא הכריעו בו ואינו עומד להתברר עד שיבוא אליהו . איך נאמר שכיון על ברורו כיון שא"א . וע"כ היתה טונתו על ספיקו . ולפ"ז נוכל לומר שכוונת המשנה על נזירות ודאית כפשטה והוא כעין פי' הרמב"ם : תד"ה הרתיע . אילימא ר"ט מי הוה נזיר כצ"ל כליסנא דגמרא :

פרק ו ד"ה שלשה . והיוצא מה"ג דכתיב ענבים כו' . שפי ה"ל לאתויי קרא דמכל אשר יעשה מגפן היין כו' לא יאכל : ע"ב ד"ה מיין ושכר יזיר מיעט . אע"ג דדרשינן כו' . ק"ק דנקטי הדרשות לר"ש דשם ולא לחכמים וי"ל :

דף לה ע"א ד"ה וכ"ת . א"כ אומר ר"י דע"כ כו' . וזהו הגהת המא"מ . אבל ל"נ להגיה אומר ר"ת כדמוכח בדבריהם לקמן ע"ב בד"ה איכא : ד"ה רבא בסופו . דהתם כבש משמע בן שנה . בקרא כתיב הכבשים . רק דמשמע להו דאין חילוק בין כבש לכשב דשניהם משמעותם בני שנה וכ"כ הרמב"ם בהקדמתו לסדר קדשים בד"ה והנני אומר . אולם אני הוכחתי במק"א (ועמש"ב בפסחים סט ב) דדוקא כבש הוא בן שנה אבל כשב הוא כלל המין כולו בן שנה ובן שתים ולמעלה

ע"ב ד"ה מכדי סרי . וכן נמי כו' פרעה בתרה דוקא כו' והכי פרעה קמא לגבות כו' כצ"ל : ד"ה איכא . דאין לו לריבוי שאחריו לגבות כולי האי כצ"ל :

דף לו ע"א ד"ה אדרבה . וס"ג והוינן בה מקום מגעו אמאי פסול הא לא הוי כזית . וע"ע לשונס לקמן מ"ב בד"ה א"ל לא . וק"ל נימא מיע הגרוק יוכיח כדמייתי מיניה בסוכה (יא) לענין אויר פחות מג"ט דאילטרופי מלטרף והוא עצמו אינו כשר ועי"ש בתוס' : ע"ב בד"ה וכזית. ה"ת לאוכל חלב שהוא בעיניה כצ"ל :

דף לז ע"א ד"ה שאין . דתנן מערבין לנזיר ביין כצ"ל : ע"ב גמרא משום דנזיר מקדשים לא ילפינן . נ"ל דאף לב"ש דילפי נזירות שעות מסקדש שעות כדלעיל (ע . לא) . ה"מ לענין חלות נזירות עליו משום דהוא נקרא ג"כ קדוש כקרבן . אבל היוצא מן הגפן שנאסר עליו לא מצינו בקרא שיקרא קודש לגביה :

דף לח ע"א רש"י ד"ה נזיר רביעית שמן לנזיר . לחלות ולרקיקי נזיר כ"נ דצ"ל : ד"ה בר מינה דהסיא. כדאמרי' בחגיגה כו' אלמא לכל מילי בעינן מקוה של מ' סאה הוא כפרש"י שם ולא טבלו המחטין אלא במיעוט מים שבכלי . דמשמע דמשום מיעוט מים נגעו בה דהיינו שאין בהם מ' סאה . אבל י"ל"פ שם דהפסול הוא מחמת שאין טובלין בתוך כלים והוא מדאורייתא לכ"ע כדאיתא בתוס' פסחים (יז ב) ד"ה אלא : ע"ב ד"ה כנא אמר . וכן נמי למתניתא דתני לחייב כו' כצ"ל : תד"ה חמרא חדתא . בתרי לאוין דכתיב מיין ושכר יזיר כו' . תימה דהלא זה אינו אלא עשה :

דף לט ע"א רש"י ד"ה א"ר פפא . משום דלא נהירא לי מלתא כצ"ל : תד"ה ושייכו בו. שיעורא בעלמא הוא כו' ובכך יש חשיבות שער . לקמן מוקי לסברייתא דתני בה דאם שייכו בו כדי לכוף כו' אינו סותר כר' אליעזר . ולכאורה קשה דהא האי שיעורא דכדי לכוף ר"י הוא דאמרה בנדה (נב ב) במשנה לענין חשיבות שער . אבל ר"א ס"ל שם דשיעורא בכדי לקרוץ בציפורן. ואולי להכי דקדקה המשנה שם לומר שתי שערות . והאמורות בכ"ת . ולא אמרה סתם שערות האמורות כו'. הוא להורות לנו דדוקא במקום שהשיעור הוא בב' שערות הוא דפליגי לאפוקי הכא לענין סתירה דנזירות דהויא ברוב ראשו אף לר"א השיעור בכדי לכוף וכמו שבאר הש"ס לקמן דיליף מתגלחת טומאה כו' : ע"ב ד"ה ת"ר . אבל בקולץ מעיקרו כו' כדתני באידך ברייתא כו' כצ"ל :

דף מ ע"א ד"ה רבי . והוי כאילו כתיב תער לא יעבור ולא יעבור כו' . עמש"כ ביוצא בזה בק"א להש"ת בסוף ר"ה בד"ה מאי עבידתיה : ע"ב רש"י ד"ה דתניא זקנו . והלא כל שערו כתיב כו' כצ"ל : בסה"ד ת"ל יגלח זקנו כצ"ל וכן לקמן ובתוס' במקום וגלח צ"ל יגלח : תד"ה ומ"ע דרבנן . ועי"ל כו' דנפקא לסו מראשו דדחי כו' כצ"ל :

דף מא ע"א רש"י ד"ה ותו . וקא מקיים לל"ת דופאת זקנם לי"ג כו' כצ"ל : ד"ה ור"א מ"ע . להא דתני לעיל דמצורע יליף מדינא כו' . וכן התוס' לעיל בד"ה והאי תנא . קרו לה ברייתא . ומפורש יותר בדבריהם כאן ד"ה ראשו : וכ"מ ליתנא דרבא ב"ת האי תנא מעיקרא כו' והדר אמר נילף מדינא כו'. ול"ע דלעיל משמע דר"י הוא שקלא וטריא דבני הישיבה : ע"ב תד"ה ואיצטריך. כדאמר בעלמא כו' זה השמוש לדעיו כו' . הוא במכות (כ ב) : ד"ה ואי כתב . ועוד כיון דגלי כו'. ה"ס שידחה ב' לאוין כו' . פה מצאתי ישוב למה שהעליתי בפסחים (מז ב) דבריהם דשם בצ"ע . אבל לקמן (ס"ד מ"ח) מוכח דלק רי"ש אית ליה האי סברא וכ"ע צ"ל . וכ"כ התוס' שם דסוף בסוגיא :

דף מב ע"א ד"ה מתקיף . [illegible]

דף מג ע"א [illegible]

דף מד ע"א במשנה ותגלחת מצוה . פתוי"ט בשם הרמב"ם דבגילח עובר ג"כ בעשה דכל היוצא מפיו יעשה . ולכאורה הו"ל להביא ג"כ הל"ת דלא יחל שכ' שם הרמב"ם דלוקה עליו בפ"ע לבד מה שלוקה על הל"ת דתער ל"י על ראשו . ובמש"כ התוס' לעיל (מא ב) בד"ה ואי כתב דאין סברא לחלק בין לאו אחד לשנים לענין דחייתם מפני עשה. מיושבים דבריו : גמרא וייין יותר מכללו כו' מה טומאה שהיא סותרת הותרה כו'. ק"ל לר"ע דס"ל בסוטה (ג) דלה יטמא מצוה א"כ חזינן דאף טומאה לא הותרה מכללה לצורך מצוה . ומת מצוה שאני דהוא דוחה גם עבודה מולאחותו ומצוה כזו לא אשכחן גבי יין . ודוחק לומר דסוגיא זו אזלא אליבא דר"י דס"ל לה יטמא רשות . ועי' ש"א סי' ס' : ע"ב במשנה ואינו מביא קרבן אא"כ היה מעו"ש. פתוי"ט שכ' דאף לפי' התוס' דזה קאי על מצורע שגלח בח'. מ"מ יל"פ גם אנזיר אם לא טבל עד יום ח' . וזהו שכתב הרמב"ם בחבורו דאם נתאחר בטבילתו כמה ימים יעריב שמשו ויביא קרבנותיו למחר והכ"מ לא כתב מנין לו כו' . ונראה דגם הכ"מ כיון לזה במה שהביא בהל' י"א סיום דר"ע ואינו מביא כו' ללא צורך שמה אם לא לבאר בזה הא דאם נתאחר בטבילתו כו' שבהל' י"ג . אבל תמוה מאד יגיעתו למצוא מקור לד"ז מהמשנה . דהלא בהדיא מוקי רבא להא דתני הלל מביא קרבנותיו בע' בלא טבל בז' : רש"י ד"ה אלמא קסבר דכי היכי דזב אסור ליכנס במחנה לויה דהיינו בעזרה כו' . ע"כ נ"ל דר"ל עזרת נשים או משום דעומד בשער ניקנור כדלקמן שהוא שער עזרת ישראל קרי ליה עזרה . אבל מ"מ הלשון אינו מדוייק דהא זב אסור בכל הר הבית : תד"ה א"ל ר"ע . שנאמר בפ' מצורע כו' וכבס את בגדיו ורחץ את בשרו במים כו' כצ"ל : בא"ד וא"כ הוי טבו"י אם אחר לגלח עד ח' כו' כצ"ל :

דף מה ע"א במשנה היה מביא ג"כ חטאת עולה ושלמים . מש"כ התוי"ט דכן הם כתובים בפ' בין בהבאה כו'. נ"ד דבהבאה כתיבא עולה ברישא. ולקמן בא"ד דק שפיר לכתוב שהרי בפרשה כך הם סדורים בעשייה : רש"י ד"ה כי"א א"ל. לומר מסברא שאסור דכך בזיון כצ"ל : ע"ב ד"ה רמ"א . בין שמא שגלח בעזרה . לכאורה לפי שיטתו לציל בהיפוך הדף בד"ה ה"ג לעולם . נזיר שמא בעזרה מאי בפי דאפי' במחנה לויה אסור : שם ואין לך שאינו מגלח תחת הדוד אלא הטמא כו' כצ"ל : ד"ה מ"ע . ואם טמא הוא עטון שילוח תחת זבח כו' . ר"ל לאפוקי תחת החטאת שאינה זבח . אבל בתוספתא פ"ד איתא כדר"מ הטמא שבמקדש מגלח תחת הדוד של חטאת ושל אשם : במשנה נוטל את הזרוע כו' וחלת כו' ומניפן . וכן העתיק הרמב"ם בפ"ח מהנ"ז ה"ד . ותמיהני מדוע השמיטו האימורין וחזה ושוק שהוזקקו ג"כ שמהם בתנופה כמש"כ הרמב"ם בפ"ט מהל' מעשה"ק ה"ט ע"ש בכ"מ ועי' לקמן (נמ ב) תד"ה ארבב"י

דף מו ע"א רש"א כיון שנזרק כו' . ופסק הרמב"ם בפ"ח מהנ"ז ה"ס כותיה . והתוי"ט שמה שמצא טעם נכון לפסקו משום דרבי שנה בסה"פ דבריו בלשון חכמים . ועל הגם שמה שהרי לקמן (סג) סתם הרי"א כדאריו"ח שם והיא במרייתא ועי' לח"מ : תד"ה והתניא. וקס"ד כו' שלא לעכב התנופה ולהקס"ד דהכי פירושו ע"כ לאו רבנן כו' כצ"ל : ד"ה ואלא . ותפרש דכוון להשוות כו' כצ"ל . והוא לשון כוונה : ד"ה אי אליבא דר"א כו' . פי' ב"ר . ובסה"ד נ"ל וכדשני לנ"ק : ד"ה ומי לא תעכבא . וה"ל להאי ליפלא כו' לב"ש להשוות אין לו ליש לו שהמצורע יעביר תער על ראשו. לכאורה תמוה דהא בש"א א"צ להעביר תער ע"כ . וצ"ל דכלפי דאמרו ב"ש צריך כו' וה"ל דצריך להעביר תער לגלח שער דוקא וזה דאין לו שער אין לו תקנה . ע"ז אמרו ב"ש דא"צ להעביר תער לגלח שער אלא יעביר התער על ראשו הנקרח ודוחק . ולפע"ד נ"פ דב"ש דרשי זאת תורת הנזיר תורה אחת לכל הנזירים דיש להם תקנה לשתות יין ולהטמא למתים אף למי שאין לו שער . וכן לגבי תנופה אף למי שאין לו כפים לסניף . אף דמי שיש לו תרוייהו מעכבי כר"א. דומה למש"כ הרא"ש בפ' לולב הגזול סי' י"ד דכל הפסולין בד' מינים דאעפ"פ שגם בדיעבד לא יצא בהו . מ"מ בשעת הדחק שאין לו כשרים מברכין עליהן לכתחלה גם ביום ראשון דאורייתא וילאין מה"ת ודלא כק"כ שם : בא"ד כמאן דכתיב חוקה דמי ובהך שמעתין מוקמי לה כר"א כו' כצ"ל : ע"ב רש"י ד"ה והתניא נזיר ממורע . א"צ להעביר תער על ראשו כצ"ל : ד"ה ור"א דתניא . אר"א לעולם כו' והכי אמרי ב"ש א"צ להעביר תער על ראשו דעדיין לא יצא

מותר כצ"ל : במשנה ד"ה ונמלא פסול . וזבחיו שהפריש כו' וצריך להביא אחרים במקומן עמש"כ לקמן בס"ד :

דף מז ע"א גמרא הכ"מ דקתני והכ"א יביא שאר קרבנותיו ויטהר כצ"ל : רש"י ד"ה שנין אחר. אלא אף אותו שהפריש תחלה צריך להחליף כו' . אולי טעמו מפני שהיו נראין היום ונדחו כשנטמא לכן אינן מוזכים ונראים וכמו שאריו"ח כה"ג בזבחים (יב ב) משא"כ לרבנן דכיון שנזרק א' מן הדמים הותר לשתות יין ולהטמא ג"כ רק לכתחלה א"י להטמאות מפני שהקפידה תורה שיביא קרבנותיו בטהרה לכן לא מיקרי דחוי :

פרק ז במשנה יטמא נזיר שאין קדושתו ק"ע ואל יטמא כהן שקדושתו ק"ע . התוס' והתוי"ט נדחקו בזה ועי' או"מ . ולעד"נ דקדושת עולם דכאן פירושו לדורות עולם . כדכתיב והיתה כו' לכהונת עולם לדורותם (שמות מ' ט"ו) . ועוד קראי טובא . משא"כ נזיר אף שהוא יכול להיות נזיר עולם אינו מוריש קדושתו לדורותיו אחריו : תד"ה וכן . והשתא כו' אלא עובד בח' בגדים כו' דת"ר כו' משיח (כצ"ל) כו' ת"ל כו' . ועי"ש דדרשה זו אינה אלא לר"מ . ועמש"כ בס"ד ביומא (יב) : בא"ד וקשה דא"כ הל"ל משיח חזי לעבודה כו' . ותירוצם דחוק . ולפי מה שהוכחתי במגילה (ט ב) בס"ד . דכהן שעבר אף אם יארע עוד הפעם פסול בכה"ג אינו ראוי לשמש תחתיו אלא ממנים אחר ולא כהע"א . בקל מ"ל משוח ומרובה בגדים בזמן אחד בשמכיסס עוברים ועי' או"מ . ובזה י"ל"פ הא דלקמן משוח שעבר ומרובה בגדים בכה"ג ובמצאו המת מצוה ביוה"כ עצמו כמש"כ בסג"ה לקמן : ע"ב גמרא עבר מחמת קירויו ועבר מחמת מומו כו' . כ"פ דד"ז שייך נמי בכהנים הדיוטים : תד"ה מרובה . והשתא שניסס כו' מרובה בגדים עדיף שעביד עבודה כו' כצ"ל : ד"ה ת"ש . וסגן עובד בבגדים כמו הדיוט כמו שעובד ביוה"כ כו' . האו"מ תמה דהא ביוה"כ יש עבודות שנלכך לח' בגדים דוקא . ולפמש"כ ביומא (יב) בד"ה רש"י מיושב תמיהתו : ד"ה למה . מימינו פי' לימינו . ר"ל לאפוקי שלא תפרש שהוא לשון מינוי וכדאיתא הגירס' בסוטה למה סגן ממונה . וכן רש"י ביומא מביא גירסא זו :

דף מח ע"א ד"ה אין לי . וס"ל דגמר אחוה אחוה מבני יעקב כו' . ק"ל דהא התם ביבמות פריך ונילף מערויות ומשני דנין אחים מאחים ואין דנין אחים מאחיך כו' עד מדדמי ליה ילפינן . והכא נתרוייהו נ"ד . ואדרבה טפי דמי לאשת אח דבפ' קדושים כתיב ליסנא דאחיו ב"פ והכא נמי כתיב ולאחיו . אך לפי מה שהביאו התוס' בריש יבמות מהת"כ ומהירושלמי דקרא דקדושים מיירי דוקא מאשת אח מאביו איכא למימר דבאמת יליף מהתם דדמי ליה אך דברי התוס' עדיין אינם מיושבים. ועוד תימה דאיסתמיע לכתה"ג הת"כ במקומו דדרים מהיקשא דלבנו ובתו שהוא יורשם אף אחיו ואחותו שהוא יורשם . הביאו הרי"ף והרא"ש בהלק"ע : בא"ד וצ"ל האי צריכותא דלקמן כו' דל"ל הנך סברות דלקמן כו' . ק"ק דהכי האי תנא קאמר נמי דמשפחת אביו עדיפא מהא דהס"ד דמטמא לאחיו מן האב כו' . וא"כ אי לא כתיב לאביו ה"א דלאמו אתי למעוטי אביו דמיטמא ליה. וי"ל : ע"ב ד"ה האי (שבע"א) וי"ל אליבא דרי"ש קי"ל דא"ל בפ' המפלת כו' למדין ומשיבין . עי' לקמן בגה"ש שבעמוד : ד"ה ולאחותו כדתניא . כדעביד לקמן צריכותא לר"ע כו' כצ"ל :

דף מט ע"א ד"ה ומשני . ועל נפש מת ל"י דמוקי ליה לקרובים כצ"ל : בא"ד ונראה למהר"ף דלר"ע דדריש מנפש מת דנזיר כו' כצ"ל : בא"ד וכיון דהוי מעטס כו"פ כו' א"כ אפי' בק"ו נמי לא כו' כצ"ל : בא"ד היינך תו ליכא למידייקיה בכו"פ כו' כגון אמו כמו לר"ע כו' כצ"ל : בא"ד אינו מכח הפסוק עצמו דכ"ג אלא מכ"ה כדפריש' לעיל כצ"ל : בא"ד ותו לא מידי כ"ז לשון מהר"ף כצ"ל : ע"ב במשנה על מגען כו' כצ"ל בל"ו : תד"ה ועל הסדרה . ואע"פ שאין עליהם בשר וכו' כצ"ל : ד"ה ועל ח"ק עצמות . בסופו . מדלא קתני להו בפ"ב דאהלות כצ"ל : ד"ה כך . בסופו . דכמ"כ דמכזית מה"מ וכו' . כוונתם במלת וכו' הוא על אבר מה"מ דקתני דגם ממנו פריך לקמן על אבר ממנו מגלח על כולו לא כש"כ :

דף נ ע"א גמרא הניחא למ"ד כו' אלא למ"ד כו' מא"ל . כהאי ליסנא בכה"ג איתא ביומא (עח) תינח ביוה"כ כו' תינח מנעל סנדל מא"ל . וכ' רש"י שם דל"ג הטינח כו' וע"ש בר"ן : רש"י ד"ה או דלמא . דלא אצטריך כו' אי אית לה נגל כו' כצ"ל : ד"ה אלא למ"ד . אבתי מטמא בכזית כנבלה כצ"ל : תד"ה ת"ש . דמש"ס לא נפסל מלאכול לכלב . למ"ד דט"ח עד לגר ע"כ לא נפסל אף מלאכול לאדם. ואולי דט"ס הוא וצ"ל לאדם. ובסה"ד הסמוך שכ' ג"כ ולאוי אכתי לכלב לא קשיא דהתם אזלי למ"ד עד לכלב : ד"ה חוץ . כלומר כמו שכודה אותו כו' כצ"ל : ע"ב יש גילוק . בסופו . אבל לב"ש לא קמב"ל כו' . א"כ שעמייהו משום ריכי . ולכאורה נראה מליסנא דב"ש דאמרי אף כו' דמודו בהא דאמר ת"ק אלא שמוסיפין ע"ד . ואי טעמא דת"ק משום דסמיכי גם ב"ש מודו ליה ומוספי אף דאינן סמיכי רק דאית בהו ריכי ג"כ הוי חבור וכ"מ בדברי התוס' עצמם לקמן בד"ה מידי איריא. ואולי כוונתם דל"ת דהאי בעיא אינה אלא לב"ש הואיל דמוספי מקפה כו' : ד"ה ת"ש אף כו'. אלמא טעמא דב"ש כו' כצ"ל :

דף נא ע"א ד"ה והא ליכא . ולא כו' דס"ק מן הכשר כו' כצ"ל : ע"ב גמרא לא אם אמרת במת כו' ורובע ומלא תרווד רקב כצ"ל ובמשנה הגי' ורקב לאודי' והיא גי' יותר נכונה : תד"ה מיתיבי.רוב ורובע ומלא תרווד רוב פי' כו' כצ"ל וכ"ל רוב דקתני פי' רוב בנינו כו':

דף נב ע"א גמרא ת"ש שדרה שגירד כו' . היא בתוספתא דאהלות פ"ב : ע"ב בש"א רוב עצמות מן הטעמים (ר"ל דבזה הלשון היתה הלכה ולכן) או משנים כו' דמיעוט עצמות שנים . ובה"א רובע מן הגויה (ר"ל ג"כ דבזה הלשון היתה הלכה ולכן בעינן) מרוב הבנין כו'. וכן מצינו לריב"ל בספ"ב דאהלות דדקדק מלשון הלכה לא אמרו עצמות אלא עצם . ופי' הרמב"ם בעדיות במשנה זו לא נתחוור בעיני : תד"ה וא"כ"א . בסופו . וגא ר"ש לומר כרבי . משמע דר"ש ג"כ לא אמר אלא על רביעית דם אבל בשאר מודה שחזר יבו . אבל בתוספתא דאהלות פ"ד ליתא כלל לדברי רבי אלא תיכף אחר דברי ר"י נשנה דר"ש ומשמע דאכולהו פליג :

דף נג ע"א ד"ה י"מ כו' עד דס"ל מכריע נ"ל לקמן אחר תיבת וקדשים וצ"ל וי"מ כו' . וכאן נ"ל ד"ס והא אין דעת שלישית כו' דלקמן : בא"ד ופריך והא אין הכרעת שלישית מכרעת במרה כצ"ל בס': ע"ב גמרא רשב"ל אמר מגלח מדלא קתני בסיפא. תימה דהא לא תני שם אלא דברים שמטמאין ואפ"ה אין הנזיר מגלח עליהם . לאפוקי אבר מה"מ כו' שפיר איכא למימר כריו"ח דס"ל דטהורין לגמרי כדמשמע בסוף הסוגיא דמוקי להא דאבר שנחלל מן המת דאית ביה עצם כשעורה דוקא. וא"כ מה ליה לתנא למתניי' שמה (וברמב"ם פ"ג מהל' ט"מ הל"ב וג' ובכ"מ שם דמשמע דמטמא אלא שאה"כ מגלח עליו וכן הגר"א ז"ל תנה ברפ"ב דאהלות לעצם כשעורה ולאבר מה"מ שא"ע בשר כראוי לשתים שמטמאין במגע ובמשא נ"ע ועמש"כ שם) והתוס' נראה שהרגישו בזה במש"כ אע"ג (כמו שהגהתי בדבריהם) דמטמא במגעו ובמשאו וכדדרשינן בסמוך . וה"ל דרשב"ל הביא ראיה דמגלח ג"כ לשיטתו דס"ל דמטמא . אבל מ"מ קשה מאי אצטריך למימר לריו"ח כל היכא דמשמע מכללא כו' . ועוד קשה לר"ל מדוע לא תשיה ברישא גבי עצם כשעורה . והא דלא תני רובע עצמות אע"ג דהוא מטמא במגע ובמשא ולהיות הנזיר מגלח עליו לכ"ע . י"ל דל"ת ברישא אלא דברים שמגלח עליהן בכל טומאתן משא"כ רובע עצמות שאין מגלח על אהילו אף שמטמא . אך קשה לריו"ח ג"כ מדוע לא חשיב אמה"ת שא"ע בשר כראוי שמטמא במגע ובמשא (פ"א דכלים מ"ה . פ"ב דאהלות מ"ג) ודוחק לומר דהתנא כללו בהא דתני עצם כשעורה . (דלדידיה ודאי אין מטמא באין בו עצם כשעורה דאין סברא שיהא חמור מאבר מה"מ) . דהכי חלוקים הם בדינן דמחת מטמא אף שאינו אבר שלם . וממי הוא דוקא באבר שלם. והא אפי' בשיש עליהם בשר כראוי דהוין לגמרי חשב כ"א בפ"ע . ולכן נ"ל דלריו"ח באמת אין הנזיר מגלח על אמה"ח שא"ע בשר כראוי אף שמטמא במוב"מ . ובתרתי פליגי באבר מה"מ על עיקר טומאתו ובאמה"ח על גילוחו . וכ"מ דנקיט עליהן בלשון רבים . ומשום אמה"ח איצטריך לומר לריו"ח כל היכא דמשמע מכללא כו' : רש"י ד"ה אלא דאקתה . פחות מחצי קב אפילו על מגעו אינו מיטמא כו' . ועי' בב"ר . אבל מ"מ ל"ע דא"כ אפילו חצי קב לא יטמא במגעו : תד"ה ריו"ח . ורשב"ל"א כו' מדלא קתני לה בסיפא כו' לא יגלח אע"ג דמטמא במוב"מ כו' כצ"ל : ד"ה והא חצי לוג דם . דמ"מ חצי לוג דם אין כו' כצ"ל : ד"ה האי אבר בסופו . אפי' אין עליהם . נראה דר"ל דל"ת דאין טומאת אהל אלא דוקא כשדבר אחר מאהיל על המת ועל האדם דכתיב אדם כי ימות באהל כו' קמ"ל דגם כשאדם מאהיל על המת נטמא : ד"ה חרב . או לטמא אדם הבא באהל אשר החרב בתוכו . וכן לקמן (נד ב) ד"ה ת"ש . כתבו דשלא כמ"כ איזה בית אשר תבנו לי כו' . אבל דעת הרמב"ם בפ"ה מהל' ט"מ ה"ב שא"ת באהל וכ"ד הרמב"ן . ולכאורה הכא משמע כדברי התוס' כיון דוכל אשר יגע כו' דרשינן לאהיל. וכל הנך דרים כאן כולן מטמאין באהל . ודע שדעת הרמב"ם שם דגם במשא א"ת . והכ"מ כתב שם שהרמב"ן הניח ד"ז בצ"ע . ותמה עליו שהכא מכ"ת פירוש הר"ם שם (והרע"ב אחריו) דמוקי ליה באדם ע"ת :

דף נד ע"א ד"ה וא"מ למנות עד שיטהר ותביא קרבנותיו כצ"ל . עי' לעיל (מט ב) בתד"ה ומזה : ד"ה ורביעית דם . אלא נקט כו' בפ"ב דאהלות שהן מטמאין באהל כצ"ל : ד"ה וכלים. ובגמרא אפרש כו' כצ"ל : ד"ה וימי ספרו . וצ"ע דלא ליתני אלא ספרו כו' . ולי י"ל לפי דאיכא למ"ד (מו"ק ז ב) דלענין תה"מ קילי ימי חלוטו מימי ספרו והתוס' כתבו שם דשמא יש פירכא דלא נילף ק"ו מימי ספרו . ואם כן איצטריך למיתני ימי חלוטו לאשמעינן דאין עולין . ועי"ל הואיל דתני דימי הסגר עולין ותנן (מגילה ח ב) אין בין מצורע מוסגר למוחלט כו' ויש למעות דגם בזה שוין קמ"ל : בתוי"ט ד"ה ובית הפרס . ואף טומאת בית הקברות תנן כו' דא"ס אבל כו' לפיכך לא תני ליה הכא. נראה דאישתמיטתיה דברי הכ"מ בפ"ו מהל' נזירות הל"ח שמפרש טומאת ביה"ק היינו גולל ודופק ע"ש. והכי תני להו . ולכאורה הכ"ל לפרש דביה"ק הוא קברים שפינום מהמתים דאיתא בסנהדרין (דף מז) דיש בהם טומאה . אולם רש"י פי' שם דטומאתן מדרבנן . ולעיל בגמרא על משנה זו (מז ב) משמע שהוא מדאורייתא

תדאורייתא וכ"כ התוי"ט שם בת"ו. ובעירובין (מז) פריך הגמרא ביה"ק ס"ד טומאה דאורייתא היא. אבל י"ל דביה"ק הוא קבר התום דמטמא אף שלא כנגד הטומאה אם יש בו פותח טפח עי' לעיל (עג ב) תד"ה התום. ואף שהוא מדאורייתא מבקבר מ"מ אין הנזיר מגלח עליו. ותמיהני על לשון התום' בב"ב (ק ב) ד"ה ורומן שכ' דתניא גבי אהל דנזיר או בקבר כו'. דהרי בסוגיא שם לענין טומאה בעלמא תניא. וי"ל דפ"ה בתום' וכצ"ל דתניא בנזיר גבי אהל או בקבר כו': ע"ב רש"י ד"ה ואין סותר אה"ק. והאי דתנן כו' וסותר אה"ק כו'. תמוה דהא הכא ג"כ ימים שהיה בהן בארץ העמים אין עולין לו כהתם. ואף שיש לדחוק ולכוון זה בתירוצו. מ"מ לא היה כדאי לעשות בזה קושיא ותירוץ: ד"ה איבעיא להו. אלא נכנס לה באוירא קלים ליה טומאה כ"ל דצ"ל: תד"ה ארץ. גדולות יותר מט' שאה ט'. בר"פ ע"ו דכלים ורפ"ח דאהלות ובכ"ד איתא דבט' שאה מכוונות שני ליטר. וצ"ל דמלת יותר שבדבריהם נמשכת למעלה. ור"ל שהן גדולות ביותר דהיינו מת"ם ומעלה: ד"ה מ"ם. כדאמרינן במס' שמחות פ"ד כ"ש שהנזיר כו' כצ"ל. והוא שם משנה כ"א: בא"ד והא דלא אוקי מתניתין בכלי מתכות כו'. מבואר דגם רמ"כ מודה בזה לר"ת דבכלי מתכות צריך הזיה רק דס"ל שאין הנזיר מגלח עליו. והתוי"ט ל"ד במש"כ ור"ת סובר דבכ"מ צריך הזי' ורמ"כ השיב לו כו'. משמע דסובר דפליג ג"כ על הזיה. ונראה שיש השמטה בדבריו וצ"ל אחר מילת הזיה. והנזיר מגלח עליהם. טוב נדפסו תוי"ט וראיתי שעמד בזה ע"ד. אך בשם הרמב"ן בפ' חוקת הביא דגם הזיה א"צ וע"ש טעמו ונימוקו. וכ"כ בחידושיו לב"ב (כ). והגה"ש הביא שכן גם דעת המאור. והרמב"ם בפ"ז מהנ"ז הל"ח כתב ג"כ שאינו מזה בג' וז' אבל כ' שד"ז מיוחד בנזיר אבל כל אדם כו' יזה בג' וז' כו'. והכ"מ תמה היאך נזיר קיל משאר בנ"א. וכ' עוד הרמב"ם שם שזה שאינו (כ"ה בהעתקת הכ"מ) מזה כו' כדי שיעלה לו ימי טומאתו בכלי מתכות ימי נזירתו. והתוי"ט הבין שבא בזה לתת טעם על שלא הצריכוהו הזאה. והוא תימה דמה טעם יש בזה. ופ"ק יזה ולא יהיה עולין לו. ועוד דהא משמע ממתני' דאינו סותר הקודמין אבל אין עולין. דאל"כ ה"ל לתנא למחשב זה יחד עם ימי הזב והזבה וכו' כמש"כ הכ"מ שם בדין ז'. ולקמן בגמרא בפיסקא ומתחיל ומונה. מבואר להדיא דכל דחשיב בהך בבא אין עולין. ונלפ"ד אשר הכ"מ והתוי"ט לא ירדו בכאן במחכ"ת לסוף דעת הרמב"ם. וכוונתו בזה ליישב תמיהת הכ"מ. והוא שבאמת לטהרו מהטומאה ודאי נזיר לא עדיף משאר בני אדם שלא להצריכו הזאה אלא דאף שלא הוזה וא"כ עדיין הוא בטומאתו גם לאחר שבעה. מ"מ עולין לו הימים לאחר ז' למנין נזירתו. ולענין זה אמר הש"ס הני כלים בני הזאה נינהו ונכון בעז"ה. ועי' בתוי"ט עוד מה שהביא בשם הרמב"ן שהאהל אינו מטמא באהל דאל"כ היו הכהנים אסורים בכל הבתים כו'. לכאורה קשה דהא מסיק בסוף דאף בנגע אין הכהן מוזהר. וא"כ אף שהיה מטמא באהל ג"כ יוכל להיות שהכהנים מותרים ליכנס לבתים משום שאין טעונין הזיה והנזיר אינו מגלח עליהם כמו בנגע. והרי הרמ"כ משמע דס"ל שמטמא באהל וגם צריך הזיה מ"מ כיון שאין הנזיר מגלח עליו אין הכהן מוזהר כמ"כ לדעת הרמב"ן שאינו טעון גם הזיה. ולפמש"כ המל"מ פ"ג מהלכות אבל בשכרת ספר היראים לענין מתי עובדי כוכבים ע"ש יתיישבו דברי הרמב"ן ג"כ:

דף נה ע"א גמרא תיבה שהיא מלאה כלים וזרקה ע"פ המת באהל טמאה. בהעתקת התוס' ליתא לתיבת באהל. וכ"נ דאפי' באויר מיטמא מפני שמאהלת פ"מ. והנה ע"כ מיירי בתיבה גדולה מחזקת מ"ס בלח דאל"ה איננה חוצצת עי' לעיל בתד"ה ארץ העמים וכדתנן בפ"ח דאהלות. וא"כ טמאה. שהורה ל"ד ור"ל אכלים שבתוכה וברש"י צ"ל כל הכלים בלי ו. אא"כ האיר ה' את עיני ומצאתי בריית' זו בתוספתא פ"ט דאהלות וליתא התם תיבת באהל. וכן הגי' שם שמאין טהורין. וע"ש בפי' ז"ז להגר"א ז"ל. ושם איתא ר' יוסי אומר וצ"ל בר' יהודה. ועי' שלהי יומא דמוקי ר' יוסי סתמא ג"כ בר' יוסי בר יהודה. ובתום' נראה שט"ס בת"כ וצ"ל בתוספתא. ואולם הר"ש שם בפ"ח מ"ב הביא התוספתא לכוונה אחרת: תד"ה והתניא בניחותא. אבל לשנויי בתראי לנכנס בארץ העמים כו' כצ"ל: ד"ה אר"ת. בסופו. משנתרפא ומספר כצ"ל: ד"ה איליימא. וה"ק ל"ם כו' כלומר שאין לו לעשות כו' מועטת בתחלת ימי צרעתו כצ"ל: בא"ד (ע"ב) כגון אי שנדר תשעים ושלשה ויתיב כו' כצ"ל: ע"ב ד"ה אוכל. דספק כו' אם בוהק הוא והשתא כו' דנתרפא לגמרי. משמע דאם לא נתרפא לגמרי אלא שכהה מראית הנגע למטה מד' מראות (שנקראת בוהק) לא יצא עדיין מטומאתו ליטהר בתגלחת ולפרים וכו'. ותימה דבת"כ דריש מן ונרפא כו' דאפי' לא הלכו רק סימני הטומאה דהיינו שער הלבן או המחיה. ונראה דכמ"כ אם הנגע עצמה הוכהה: בא"ד וביום השמיני יקח כו' ואחד לאשם וכבשה אחת לחטאת כצ"ל: בא"ד ואינו עולה לתגלחת נזיר כדאמרי' כו' כצ"ל ומלת שהוא למחוק: ד"ה ומדקדק. וכדרבנן בפ"ג דאמרי הביא כו' ויום שמיני שהוא כו' מגלח כדפרישית כצ"ל. ועי' לקמן בד"ה ה"ג. ועמש"כ לקמן בפ' הסמוך על משנה זו דכך אחר נכון בס"ד: בא"ד שמינו שמתחיל ביום ס"א כו'. התוי"ט לקמן בפ' הסמוך בד"ה ועומד הקשה למה לא יתחיל מיום ס' ע"ש. וי"ל כוונה לדבריו מדלא יליף לקמן (נו רע"ב) דימי ספירו אין עולין אלא משום דטעון תגלחת וכיון שכבר גלח אין לנו שלא יעלה לו:

דף נו ע"א ד"ה ה"ג. בסופו. ואע"ג דתגלחות שניות ביום ל"א כצ"ל: רש"י ד"ה אוכל בקדשים לאחר שמים. ובסוף ז"י לימי ספירו מגלח שנית ומביא קרבן לצרעת בח' ואוכל כו' כצ"ל: ד"ה ועוד מתיב ר"א. ומעכשיו מתחיל להזיר לה' ימי נזרו כצ"ל: ע"ב במשנה א"ר אלעזר כו' כצ"ל בנ"י וכן בגמרא ובמפרש ותוס': גמ' ור"א משום ר' יהושע גמר כו'. עי' במפרש ותוס'. וק"ל דנכים תענית (כ ב) אמר ריה"ג משום ר' יהושע העובר כו' ומוקי לה רנב"י שם (ג) בר' יהושע בן בתירה. ובמה שהבאתי בפסחים (קב ב) בד"ה מיתיבי ע"ש יתיישב זה:

דף נז ע"א רש"י בהש"ע צ"ל ר' אליעזר ביו"ד: תד"ה עלה. כדכתיב על נפש מת לא יבא כצ"ל:

פרק ח במשנה וסופרין שלשים יום. פי' הרע"ב וכגון שנדרו נזירות ביחד כו'. ול"י מה הוצרך לזה דכיון דלכ"א מספקינן שמא הוא הטמא א"כ סתר את הקודמין וצריך כ"א למנות מעתה מחדש שתי נזירות שקבל עליו דהוא ל"י. והמפרש שכתב ג"כ ברים המשנה שקיבלו ביחד. י"ל משום דמגלחין דנקט במתני' ע"כ היינו אחר כלות משך נזירותם. ואם לא קבלו ביום אחד יכלו נזירות א' קודם לחבירו ויצטרך להמתין עד כלות נזירות השני. ונראה דלשון הרמב"ם בפירושו אטעייה להרע"ב במחכ"ת ע"ש: ע"ב גמ' ואמאי דלמא לאו טמאין נינהו וקעביד הקפה. לכאורה קשה דהא ממ"נ יכולין לגלח אי משום תגלחת טומאה או משום תגלחת טהרה. וי"ל דהא תגלחת בין דטומאה ובין דטהרה אין מעכבין כדפסק הרמב"ם בפ"י הל"ט. ועוד למדנו בפ"ח ה"ו בתגלחת טהרה דאע"פ שאינה מעכבת מצוה לגלח אפי' לאחר זמן מרובה. ונראה דגם בתגלחת טומאה כן הוא. ועכ"ל דתגלחת אחת עולה לשתיהן דאם לא גלח תגלחת טומאה בזמנה. כשהשלים נזירות טהרה וגלח כמצותה עולה ג"כ למצות תגלחת טומאה שהיה עליו (ובקל יש לחלק בין זה לזה דלקמן בסה"פ במה שהשיב רשב"י לתלמידיו). ואחרי הכעות הללו י"ל דהכי פריך ודלמא לאו טמאין נינהו כו' וא"כ ע"כ לא יגלחו אח"כ כשישלימו נזירות טהרה. ואותו שנטמא לא יקיים מצות תגלחת טהרה. שפי הל"ל שבפעם הראשון לא יגלחו וא"כ כשיספרו יביא כ"א קרבן טהרה (כי בפעם הראשון כיון שלא יגלחו לא יצטרכו להביא אלא קרבן טומאה ולהקריבו למי שהוא טמא) ויגלחו. ולהטמא יעלה גם למצות תגלחת טומאה שהיה עליו קודם (וגם יכווינו שלא יצטרכו להשלים נזירותם בפעם הראשון כמש"כ לעיל. אלא לסוף ז"י יוכלו להביא קרבן הטומאה) וכמן בס"ד: שם כולהו שני דהאב"א לא איקיים כו'. כה"ג בשבת (קח): רש"י ד"ה אמאי. ואידך מינייהו כו'. ר"ל מתרתי קמייתא שהזכיר כי על הראשונה לא עבר דממ"נ הויא למצוה אם לתגלחת מצורע או לנזירות טומאה או לטהרה. וה"ה דבתרייתא עובר מספק:

דף נח ע"א ד"ה לא דכ"ע לאו שמה הקפה. ומאן דתני לה מרא(שו) כו' כצ"ל: תד"ה אמר רבא. אע"ג דאספר כו' כגון שיגלח כל הראש כצ"ל: ע"ב ד"ה ולמאן דמוקי. לאנס פי' הש"ם כן דאליביה (כצ"ל) קיימא. ובמש"כ בברכות (יא) ד"ה וב"ש ע"ש יתיישב גם הכא:

דף נט ע"ב במשנה א"ל ב"ז כו' אלא תביא חטאת העוף כו'. דעת המפרש דעולת העוף א"צ להביא דלא מעכבא וכ"כ הרמב"ם בפ"י ה"ח. וכן התוס' לקמן (ר"ד ס) כתבו ושמא תספק לא הצריכוהו. והכ"מ תמה דאע"פ שאינה מעכבת למה לא יביאנה ויתנה עליה. וכן התוס' כתבו כאן וה"ה עולת העוף ולא חש לפרשה. ולפע"ד נראה אחר דר' יהושע אומר ומביאין קרבן טומאה דמשמע החטאת והעולה (ודלא כהמפרש) וב"ז בא אחריו ושינה לשונו ואמר חטאת העוף ש"מ דדוקא קאמר. וטעמא נ"ל משום דאף דאיתא בת"כ גבי קרבן יולדת עשירה דמביאה חטאת העוף דאינה יכולה להביא חטאת בהמה תחתיה אינו אלא בחטאת דאינה באה בנדבה. אבל בעולה כגון עולת נזיר טמא אף דדינה בעוף. כיון דעולה באה בנדבה וגם היא עצמה אמרי' לעיל (יח ב) דאינה אלא לדורון. יכול להביא עולת בהמה תחתיה ותבא עליו ברכה. ואף דאין מביאין תורין כנגד בנ"י כו' (קנים ספ"ב) בהמה שאני. ולכן לב"ז דצריך להביא עולת בהמה ג"כ משום ספק נזיר טהור תו ל"ל לעולת העוף דמתנה ואומר אם טמא אני העולה בהמה תהיה תחת עולת העוף שאני חייב. וזהו שאמר והעולה נדבה כלומר היתרון שבבהמה על העוף תהיה נדבה ונכון בעז"ה. וכן לקמן (ס) בברייתא דתני שנייה תביא חטאת העוף (והיא משום ספק תגלחת שנייה דמצורע עני) ועולת בהמה (משום ספק נזיר טהור) דתמה ג"כ הכ"מ מדוע ל"י גם עולת העוף משום קרבן מצורע עני וביותר קשה לרי"ש בנו של ריב"ב בערכין (כא) דעולתו מעכבתו. ובמש"כ א"ש דיוצא בעולת הבהמה שמביא. וכש"כ גבי מצורע דקי"ל דעני שהביא קרבן עשיר יצא. (והא דאינו מביא חטאת ג"כ מבהמה ותעלה לו אי משום נזירת טהרה אי משום תגלחת שניה דמצורע ולא יצטרך להביא ספק מליקת חולין למזבח. משום דא"כ לא יוכל שוב להביא חטאת בתגלחת ראשונה ודוק) אבל לכאורה שם א"א ליישב בזה משום דמצורע בתגלחת שניה אינו מביא אלא למחרת יום תגלחתו דוקא (לעיל מד ב) ומשום נזירות טהרה הוא קודם הגילוח. אולם גם הא לא תברא דמשמע ברמב"ם פי"ח מהל' מעה"ק ד"ט ויותר בפיה"מ דזבחים פי"ד מ"ג לפי נוסח הא"י שמביא התוי"ט. דעולת מצורע אפי' הביאה בתוך ימי ספירו יצא. ועי' עוד בפ"י מהנ"ז ה"ז ובראב"ד וכ"מ. וכן בספ"ד מהל' פסה"ק ובכ"מ שם. ובמש"כ מיושב תמיהת הלח"מ בפ"ט מהנ"ז הט"ו ע"ש. דכיון דגם גדול היה צריך להביא עכ"פ עולת העוף משום ספק קרבן נזיר שמא נבן בכדי שלא תחלוק השוו מדותיהם שיביא עולת בהמה. והוא כעין תירוצו אלא שמוטעם יותר: והנה מה שחלקתי בין חטאת העוף דיולדת שא"י להביא תחתיה בהמה לבין עולת העוף. נ"ל ראיה מכריתות ר"פ ארבעה מח"כ דאר"פ י"ל בעוף איתרבי לעולת בהמה לא כש"כ. ומה שתמה שם התוס' ישנים זב וזבה יוכיחו דאיתנהו בעוף ולא בבהמה. אני אומר דגם המה אם הביאו עולת בהמה פ' עולת העוף דידהו. ובזה נראה ליישב קושיית הס"א במגילה (ח) בד"ה מזובו ולא מזובו ונגעו. על התום' דמנחות וש"מ שכתבו דמזה ילפינן דטמא משלח קרבנותיו ואע"ג דא"א לו לסמוך. והקשה שהרי קרבן זב הוא מהעוף דאין טעון סמיכה. ולפמש"כ א"ש דמשמע דיוכל להביא אף עולת בהמה תחת עולת העוף כמאר זבים אף דטעון סמיכה. ועוד נ"ל ראיה ממנחות (מח ב) אבל עולת נזיר כו' שהיו בני שתי שנים ומחמן כפרים דיליף מעולת נדבה ע"ש ובנדבה קי"ל כרבנן שם (קז ב) קטן והביא גדול יצא. לכן בטוגה השמים הרמב"ם בספ"ד מהל' פסה"ק קיום התוספתא שלא עלו לבעלים לשם חובה (והכ"מ כ' שם דל"י על מה) והוא דס"ל דהתוספתא אתיא כרבי דפליג שם אחכמים בקטן והביא גדול דל"י והוא ז"ל פסק כחכמים כפפ"ז מהל' מעה"ק. א"כ ה"ה הכא עלו לבעלים לשם חובה. ועוד נ"ל ראיה דאף בחטאת יולדת אם היתה מביאה ע"י איזו עילה וסיבה דהתירא חטאת בהמה היתה ג"כ נתכפרה בה לאכילת קדשים. והוא דפריך הגמרא בכריתות (ט ב) ובנדה (ל) אלא תעתה אכלה דם וילדה ה"נ דאינה מביאה אלא קרבן אחד. והרי על דם מייבת חטאת בהמה קבועה ופריך דתתכפר בה ג"כ על לידתה. אבל עדיין צ"ע בנידון דידן דהרי מבואר ברמב"ם שם דאם קבע עוף לא יצא בהבאת בהמה (וכ"מ במפרש לעיל (כו) בד"ה ע"א). אבל ל"י מנ"ל זאת דרבנן מודו ממין למין דאף מקטן לגדול דל"י דהלא י"ל דכל המשנה אזלא אליבא דרבי. ואולי זוהי כוונת הראב"ד שם להשיג עליו ודלא כהכ"מ דקיום תסייע ליה. ועמש"כ שם בסוגיא בס"ד: גמרא מאי לעבד כו' גדקיה דלא ליסרו. פי' המפרשים בזה דחוק מאד. ולנלע"פ לפי שארי"י שיבקש אחד מידור בנזיר לזה אמר ר"כ איזו תרופה יעשה ליה ר"י למעיו שלא ליוסרו [כמו מייסרן ומפייס פסחים קז] כגון בשלבול או שאר חולי שהיין היה מועיל להו [כדאי' בנדרים (סו) במשנה שהמיוזן יפה למעיים] ועכשיו יאסר בו שמים יום: במשנה נזיר שהיה טמא בספק כו'. פי' הרע"ב שביום הראשון אירע לו הספק וכ"כ המפרש והתום' לעיל (נס ב) ומוכרח הוא דאל"כ לא היה צריך להמתין ל"י בתגלחת ראשונה משום ספק נזיר טהור. ולפי מאי דפסק הרע"ב לעיל פ"ג מ"ה כר"א דבנטמא בו ביום אינו סותרו. מוכרח ע"כ לומר דס"ל כהרמב"ם בפ"ו מהנ"ז הל"ו דאף דאינו סותר מ"מ קרבן טומאה מביא. וכ"מ לשון הרע"ב שם. והתוי"ט ל"ד במה שתלה דבריו שם בדברי התום' דמוכח מדבריהם דלר"א גם קרבן אינו מביא (ולכאורה ראיה לשיטת הרמב"ם מהא דאר"מ לעיל (יח) דא"ת רבי היא כו'. ואי דנטמא בח' כו' הרי יצא לשעה הראויה לקרבן. ולשיטת התום' קשה דילמא ס"ל כר"א דהלכה כוותיה ולדידיה אינו מביא קרבן על הב' דאין כאן ימים הראשונים ע"ש ע"ב בתד"ה מתחיל. אבל ז"א דא"כ מאי איריא מפני שמביא קרבן אחד על טומאות הרבה אפי' נטמא לאחר הבאת הקרבן נמי דהא לאו בר קרבן הוא על הטומאה הב' דאין כאן ימים. אבל ראיה מהא דאר"א שם נטמא בשמיני כו' מביא קרבן עכאו"א. והא תבע"ל לר"פ שם (יט ב) א"ד דנפקין תרין וממחילין תלתא (ולהמפרש שם בלשון ראשון והרמב"ם בחבורו פשיט ליה רבא כן) והא כשנטמא בח' אינו אלא נפיק חד ועייל תרין אפי' לפי' התוס' שם דלר"א מתחיל למנות בז'. ולהמפרש שם דלר"א אינו מונה אלא מח' הרי אינו אלא יום אחד. והתוס' שם בד"ה א"ל ר"פ נדחקו הרבה בזה. ולדעת הרמב"ם א"ש בפשיטות) ומעתה לשון המשנה אוכל בקדשים אחר ס' יום בדיוק. ולא כאשר נדחקו התום' לעיל. והוא משום דתגלחת השניה יוכל לגלח ביום ל' לתגלחת הראשונה (וכן הבין התוי"ט בלשון הרע"ב. אבל לא תעטמי' אלא) משום דאפי' נטמא אינו סותר אותו יום ועולה לו מן המנין וא"כ ה"ל יום ל"א. ולשיטת התום' דלר"א גם קרבן אינו מביא אי טוקי מתניתין כר"א דהלכה כותיה. ע"כ מיירי שאירע הספק טומאה ביום הב' למנינו (דביום א' אין זה שמא שסותר ומביא קרבן. וכ"ל דאף גילוח לא בעי דהא בהא תליא עיין לעיל (יז ב) ובתד"ה מה טעם. וכ"מ לשון התוס' עז ב ד"ה רא"א שכתבו אלא מונה ז"י טומאה ומזה וטובל ומונה כו'. ולא הזכירו גילוח) א"כ תגלחת הראשונה הוי ביום ל' ליום שאירע בו הספק שהוא ל"א לתחלת מנינו. ותגלחת הב' ביום ל"א לתגלחת הראשונה. וג"כ מכוון אכילת קדשים אחר ס' דוקא ונכון מאד בעז"ה: שם וטומאה יין כו' אחר ק"כ יום. התוי"ט הקשה דנזירות הב' ימנה מיום ס' שגלח בו דיעלה לכאן ולכאן. ולע"ד ז"א דכיון דמספקינן ליה בתגלחת ספירו דמצורע ואחר תגלחתו טובל ובעי הערב שמש ואינו מביא קרבנותיו עד למחר כדלעיל (מד ב) לכן הוא נכלל בימי ספירה דאינן עולין לו. אבל לי קשה דיום הראשון שאירעו בו הספיקות יהא עולה למנין דהא ימי חלוטו אינו סותר הקודמין וכש"כ ביום הראשון למנינו דאפילו טומאת מת אינה סותרתו כדכתבינן לעיל. ואולי דדוקא נקיט בתמניתין לעיל דימי גמרו איך סותרין הקודמין אבל אותו יום עצמו סותר כי הוא נכלל בימי גמרו שא"ע לו. ובזה חמיר מטומאת מת דאפילו ביום ראשון סותרו. אבל קשה לומר דהכא מן הדין יהא חמור מן הנדון דהא עצמן דימי חלוטו אין עולין לא למדנו אלא מימי טומאה לעיל (כו). ולכן נ"ל דספק מוחלט אינו ר"ל דספק שחלטו אירע לו ביום ראשון אלא דספק לו אולי נחלט מכבר:

דף ס ע"א גמרא דאי ודאי מצורע ולאו טמא הוא. ק"ל דאי נמי טמא הוא ג"כ צ"ל דחטאת העוף ספק ואזלא לקבורה: תד"ה ה"ג שני'. אלא משום ספק מוחלט כצ"ל: רש"י ד"ה מאי אית לך. לפי שאין חטאת בהמה באה מה"ס כו' וה"ל כחטאת שנתכפרו כו' לפי שאין מביאין קדשים לבה"פ. נראה דהם שני טעמים. ואזיל לשיטתו לעיל (כח ב) ד"ה וה"ע בסופו דבחטאת העוף לא גמירי דתמות וע"ש בב"ב מש"כ בכוונתו (בר"ד כב): תד"ה ספק טמא. הרי ביום ל"א יגלח תגלחת ג' וטמא נזיר טמא הוא כו' כצ"ל: ד"ה מוחלט ספק. והשמיני יעלה למנין ל' תביום ל' יגלח כו' כצ"ל. או דצ"ל וביום ל"ז יגלח. דלגי' ספרים שלפנינו לא יוכל לאכול בקדשים עד יום ל"ט שהרי אינו מביא קרבנותיו אלא למחרת יום תגלחתו עי' לעיל (נה ב) בתד"ה ומדקדק הכ"ס: ע"ב גמרא שאלו תלמידיו את רשב"י נזיר טהור ומצורע מהו שיגלח כו' ועולה לו לכאן ולכאן. ק"ל הא תגלחת נזיר צריך להיות על א' מן הדמים. ומצורע קודם גילוח דינו כמו מוחלט וקי"ל במו"ק (ט"ו) דמצורע אינו משלח קרבנותיו ע"ש תד"ה אחרי מסרתו: תד"ה נזיר טהור. לא יפטרו זו את זו הס"ד ומה"ד ולא תעלה: שם וביום השמיני יקח שני כבשים וזו תגלחת נזיר כו' כצ"ל:

שם ולקח את שער ראש נזרו כצ"ל: ד"ה ותעלה. ורחץ את בשרו כו' כצ"ל:

פרק ט דף סא ע"א רש"י ד"ה שאני הכא. משום דה"ק גבי נדרים כו' כ"ג דצ"ל וכמש"כ התוס'. והציון הוא ג"כ בטעות דהקרא הוא בר"פ מטות: ע"ב גמרא אלא א"ר בעלמא כו' יכול לא יהו נערכין ת"ל איש הכא כו' כצ"ל דהא לא כתיב בקרא אלא חד איש. ועמש"כ לקמן בדף הסמוך: שם אי משום קרבן לאו מהכא נפקא ליה אלא מהתם כו'. במנחות שם דפריך על הא דריה"ג מהכא נפקא מהתם נפקא דבר אל בני ישראל כו'. ולכאורה הפי' הפשוט דמקשה וצ"ל דבעה דלעולה למעוטי עולת נזירות כיון דכבר אימעוט מן בני ישראל עגם הנזירות ממילא לא יביא קרבנותיו. ומשני אי מהתם ה"א קרבן הוא דלא לייתי כו'. ופי' אי מהתם היינו דרשה דבנ"י (וכפי' מהתם הקודם) והיינו כתירוצא דרבא דכאן. וכש"י דפי' שם אי מהתם היינו מיעוטא דלעולה. ומתוך כך נדחק נמי לפרש לעיל שם פרט לנזירות כלומר כו' אין חל עליו. וכוונתו בכדי להסב הקושיא על מיעוטא דבנ"י נ"ל דמלעולה כבר ידעינן דאינן בתורת נזירות. ועז"ז מקני בפשיטות אי מהתם כו' היינו מלעולה. כוונתו נעלמה. ונראה משום דהתום' הקשו כאן כיון דאימעיטו לגמרי מנזירות א"כ ל"ל לעולה כו'. וקושייתם לכאורה איננה מובנת דהלא אי לאו מיעוטא דלעולה ה"א דבנ"י לא אתי אלא למעוטי מקרבן. אבל כוונתם הוא ע"ד קושיית אביי בקדושין (ד) מ"ד כו' אלא הכא כו' ע"ש. ולכן הוצרכו להניא קרבן בלא נזירות. ולזאת א"א לפרש שם הקושיא דל"ל מיעוטא דלעולה. דהא שפיר אילטריך לגוונא הכ' התום'. ולכן הוצרך רש"י להסב הקושיא על דרשה דבנ"י: תד"ה ודלמא עסרה. דבפ"ק דיומא כו' כצ"ל: ד"ה א"ה עבדים בסופו. וה"ה דאמינייא קמא כו' פריך. פי' גה"ם. וצ"ל דר"ל דהוי מצי פריך דכמו דעבדים אף דאיכא למעוטינהו מעל נפשו וכן מן להרע או להטיב כדמעטינן לקמן (סב ב) נדרים ע"ש במפרש. מ"מ מרבינן להו מן ואמרת ה"נ כותים אע"ג דיש למעטם מן לאביו נרבינהו מן איש:

דף סב ע"א גמרא והתניא גבי נדרים איש מה ת"ל איש איש כו'. בהגהת הב"ח מחק איש הב'. ובאמת בכל הסוגיא מרבה כותים מחד איש בערכין וכן בנזירות להמקשה לעיל ובדברי רבא. (ובספרים שלנו שכתוב בדבריו בערכין ת"ל איש איש ודאי ט"ס כמש"כ שם וכן בערכין (ה ב) בתד"ה יכול שכתוב דתרתי איש כתיבי ט"ס. וכצ"ל ואע"ג דאיש במעריך כתיב אא"ע כו' וכ"ה בהעתקת דבריהם בתוי"ט שם. ותמ"כ שם עוד וא"ת והא ממעטינן מאיש דהכא כותים כו' ג"כ ט"ס וצ"ל מבנ"י דהכא עי' בסוגיא דתמורה שם. והצ"ק ל"ד. אך ק"ל דמאי מקשו מתמורה. דשם ל"ק אלא כיון דכתיב ברגש הענין בנ"י קאי אתמורה ג"כ. אבל לא למעקרי' מערכין דכתיב גבייהו). אולם בכ"ד דמייתי הש"ם הך דרשה דלגבי נדרים איתא מה ת"ל איש איש. וכ"א בת"כ וע"ש בק"א. ואיפשיטא להב"ח גם דברי התום' במנחות (יז ב) ד"ה מאי דמפרשי להדיא דמכפל איש איש דרשינן. וכן בסנהדרין (ט) מוכח להדיא דמכפילי דכתיב גבי ברכת השם מרבינן כותים דקאמר שם בסוף הסוגיא איש איש ל"ל דברה תורה כלשון בנ"א. ובסוטה (כו ב) ואלא למעוטי כותים וקאי על הא דקתני תוך כו' ומתי שאינו איש. אלמא דאינו נקרא איש. אמנם שם מסיק על הא דאר"ה כותי מקנין ע"י פשיטא אף דכתיב בפרשה ושכב איש אותה. ואולי משום דכתיבי עוד שני פעמים בפרשה מלת איש בפסוקי (יט כ) וצ"ע בכלל זה: שם לכדתניא היתר נדרים פורחין באויר כו'. ובגליון צ"ל לכדתנן. וטעות היא דדבגי' ר"א אשר עיקר המערה בכאן עליהם לא הוזכרו שם במשנה: רש"י ד"ה שנאמר כי יפליא

שבשב"ע

מכסה"ע. ואחד בנדרים. שוה בגליון דל"ל בערכין. ולתם הוגה דכן קרי ליה גם לעיל בד"ה מכדי הא איתקיש. והוא משום דשם כתיב נדר בערכך. וכ"ה הגי' בתוס' כאן: ע"ב במשנה רש"י ד"ה חומר ומתחיל ומוגה כבתחלה ואם כו' משלים את השאר והפתיקו התוי"ט. משמע דימים שלא נהג נזירתו מחמת כפיית רבו אינן עולין לו. והנה אם רק ביין לבדו לא נהג נזירותו קשה לפי מה שפי' הרע"ב לעיל פ"ה מ"ג ה"ל נעלות. ואפי' לפסק הרמב"ם שהביא התוי"ט שם אינו אלא מחמת קנס והכא לא שייך למקנסי' ואם נ"ל נזירותו בטומאה ה"ל לסתור גם הקודמין דלא עדיף ממי שנטמא באונס. ואפי' נטמא במת מצוה דתמוה לטמא לו משמע לשון הרמב"ם בפי"ז הי"ג דסותר. והוא דמפרש הא דהר"א שם במשנה ואל יטמא נזיר שהוא מביא קרבן על טומאתו ר"ל על טומאתו זו שיטמא עתה להמ"מ. אבל אין זו מוכרח דיל"פ על טומאה דעלמא. ובכריתות (ט) ל"א אלא מזיד שוגג ואונס אבל לא מצוה. ואולי י"ל דגם מצוה בכלל אונס שהוא אנוס מחמת המצוה. וכמ"ק מהא דיליף שם פתאום זה אונס מן ויאמר ה' פתאום כו' והתם אונס דמצוה לשמוע בקול ה'. אולם הרמב"ם עצמו בפ"ו ה"ג לא כתב אלא שטמאוהו עובדי כוכבים באונס. ואולי י"ל דהכא עדיף טפי דבטעה שרבו כופהו אין לו דין נזיר כלל דאמרה תורה לאסור איסר על נפשו למעוטי מי שאין נפשו קנויה לו משמע דממעטו מדין נזיר. ועי' בירושלמי וברמב"ם ובראב"ד בפ"ה מהל' נזירות. והשתא דאתינן להכי. יל"פ דאפי' לא נהג נזירתו ביין לבד ג"כ א"ע לו כיון שאין לו אז דין נזיר כלל לענין זה: ד"ה למה רבו כופו. שאם נדר בהגאה כו' כצ"ל: שם או שאמר פרך פלוני. גם הוא עצמו נערך כדאיתא ברים ערכין: ד"ה א"ס אפי'. מה שנדר ממנו כצ"ל: ד"ה אלא אמר אביי. ועבד אין לו שאין גופו קנוי לו. תמוה דהא איתא ברים ערכין דעבדים מעריכין ונערכין:

דף סג ע"א גמרא בעי רמב"ח נטמא בתוך מלאת ונודע לו לאחר מלאת מהו כו'. פי' המפרש והתוס' בזה דחוקים. ולע"ד כל"פ בעייתו בטהת"ה. והכי קמבעי"ל היאך גמירי הלכה. אי גמירי דבטה"ת אזלינן בתר הידיעה ר"ל דדינה כאילו נטמא אז בעת אשר נודעה לו. לכן אם היתה אחר מלאת לר"א אינה סותרת אלא ז' וכן לרבנן מדינא דאורייתא. ובנטמא ביום ל"ב גם לרבנן א"ם אלא ז' אפילו מדרבנן. וכן בנזירות מרובה בנטמא לאחר מלאת לרבנן סותר ל' מדרבנן ולר"א ז' כמבואר כ"ז לעיל בפ"ג. או דלא גמירי אלא דוקא באם נודעה לו אחר הגילוח לר"א או לאחר הקרבן לרבנן. אבל בנודע קודם לא גמירי כלל. ותמילא דינה כטומאה ידועה ובה ליכא ספיקא דאזלינן בתר זמן הטומאה וסותר הכל. ולכן פשים ליה רבא שפיר במסקנא מדקתני בין כך ובין כך סותר ור"ל בין טומאה ידועה ובין טה"ת ולא קמפליג מידי ש"מ דדינן שוין לגמרי דסותר הכל כדאמרן וכנון בפנ"ה: רש"י ד"ה כילד. אם נטמא בטומאת מת ויורד לטבול כו'. נראה דר"ל באותן טומאות שאין הנזיר מגלח עליהן עתור"ע אות נ"ב: ד"ה ומו. כיון דמדאורייתא עש"ת הותרה הא דתניא כו' כצ"ל: תד"ה כילד. ירד לטבול במערה בשביל טומאת שרץ כו'. וכ"כ הרע"ב. מבואר מדבריהם דקיפא דקתני מטומאת מת. דוקא קתני דבטומאת שרץ אינו שמא אלא בשאין דלא מיקרי טהת"ה. והא דקתני להקר טהור ה"ה לטבול מטומאת שרץ אלא דלרבותא נקט כמש"כ התוס' לקמן. ותמיהני על תוי"ט שנראה מדבריו שהוא מידם ד"ז מעצמו. אולם טעם החילוק שבין טומאת מת לשרץ שאידם נכון מאד וש"י. ונפלאתי על התוי"ט שלא העיר על הרע"ב שפי' או ע"מ שטבל ואח"כ קבל עליו נזירות כו' והא מסקינן לעיל (יח) דטמא מתחלה אינו טעון תגלחת: ד"ה מאן תנא. י"ל דלגבי עושה פסח מיירי כו' ואתיא כו' בין לר"א כו'. מבואר מדבריהם דדוקא אי מיירי בפסח הוא דמצי אתיא אף לר"א. אבל בנזיר ליכא לאוקמי אליבא דידיה דכיון דלא נזרק הדם ע"כ לא גלח עדיין ותגלחת מעכבת. והיא תמוה בפ"ע. וכ"ה להועוי"ל. ולהמהרש"א בפסחים שם בתוס' איסתמיטו דבריהם דהכא. וגם בדבריהם שם מוכח דדוקא לרבנן אתיא הא דמר בר"א בנזיר וכמש"כ שם. אך לכאורה קשה דהא אף לר"א מגלח אחר אחד מן הדמים כדאמר לעיל (מה) במשנה מגלח על השלמים שהחטאת קודמת בכ"מ. ואף לי"ם דגרסי שם ר' אלעזר מ"מ לא אשכחן דר' אליעזר פליג בהא. ולמ"ק שם דהוא ר"י מגלח על השלמים לבד לפי' התוס' דשם. וכ"מ עוד ממתניתין סוף (דף מה) „ואח"כ הותר הנזיר לשתות יין ולהטמא למתים רש"א כיון כו' לשתות ביין כו'„. ולמה לא הזכירו תגלחת. ע"כ משום דהיא לר"א אחר אחד מן הדמים (ולשון התוס' (מז) ד"ה ונטמא אינו מדויק וע"ש בב"ר) וא"כ אף לר"א מ"ל דינא דמר בר"א והוא כגון שגלח על א' מן הדמים וקודם זריקת שאר דמים נודע לו שהת"ה. ולר"א אם נטמא או סותר כדאיתא ס"פ ג' מינין. וכמש"כ בפסחים (פא ב) בתד"ה אלא: ומש"כ התוי"ט בד"ה אם עד שלא גילח. דאילו לר"א לא איצטריך לגמירי ע"ש. אני אומר דלריכה ולריכה. לומר דקודם הגילוח סותר את הכל וכמש"כ בס"ד לעיל בבעי' דרמב"ח: ע"ב גמרא חיישינן שמא בין פרקין עבר. האי חיישינן הייט לקולא. ומליט כיולא בו כמש"כ בגיטין (עג ב):

דף סד ע"א גמ' בעי רמב"ח מת בכלי וכלי לף כו' בתר כלי אזלינן ט'. לכאורה היא פלוגתא דתנאי בפ"י דפרה מ"ג ובעדיות פ"ז מ"ה. וי"ל: רש"י ד"ה הא כילד כגון לאחר שילא נתלא לף כו' כצ"ל: ע"ב ד"ה א"ע מודינא. כלומר אחר שטבל ואחר שגילח כצ"ל: במשנה המולא מת בתחלה. בגליון בשם התוי"ע דאהלות שבנוסחת הר"ס נמחק תיבת בתחלה. ועמש"כ שם בס"ד:

דף סה ע"א גמרא מיתיבי וכמה כו' פי' ר"א בר"ל נופל כו'. ובגליון מחק תיבות בר"ל. ומעות הוא אלא דלעיל לריך למחוק כדמוכח בתוס': תד"ה מלא א'. שאילתני כו' כצ"ל ביו"ד בסוף: ע"ב רש"י ד"ה אר"ל עילא. כי הדר ומלא לכך שליש תפני ליה גבייהו כצ"ל: תד"ה א"כ משרשיא. מהו שיחפור בעומק עד שיגיע לסלע כו'. בש"מ הקשה הא תפורש באהלות פט"ז הבודק בודק כו' עד שיהא מגיע לסלע כו'. ולכאורה הנ"ל שהן מפרשי' דשם קאי על מבך האורך וכמו במשנה הסמוכה שם היה בודק והגיע לנחל כו' מפסיק. אבל ז"א דשמא הוא חגר המערה או הריוח שבין כוך לכוך: ד"ה ור' יהושע. שת"ק משמאו מספק ור"י בא לומר שהוא ודאי מגורע. נ"ל דדוקא קאמרי ולא איפכא. דעתה י"ל דתלת ספק שבדברי ת"ק מתמשת לשתים למעלה ולמטה וכמו בב"מ (סא) קרי ביה את כספך לא תתן לו בנשך ובנשך ובתרבית ל"ת אכלך. וכה"ג כתב התוי"ע בב"ב פ"א מ"ד בשם הב"י בכוונת המשנה שם. ושם (דף פח ב) ברשב"ם ד"ה אחד מיו"ד בליטרא תמלא ג"כ כיולא בזה. ועמש"כ בק"א להע"א בכ"ה בד"ה שייך לאבני שהם ובמ"ר ברא"ית פכ"ב אות א': באר"ד לעולם נ"כ במגורע אלא טהור גמור כו'. לכאורה קשה תמשנה ערוכה לעיל (נט ב) נזיר כו' ומוחלע בספק. וי"ל דת"ל דספק לו אם החליטו הכהן או לא. ועוד בגווני אחריני: ד"ה בשבעה. במראה שראה איש ואשה נזקקין זל"ז וכ"ת כו' אפילו ראה בהמה כו' נזקקין זל"ז. לכאורה אדרבה מדמוסיף ר"י לומר נזקקין מכלל דת"ק לא איירי בזה. וגם מסוף דבריו „אפי' ראה בגדי לבע האשה„ מוכח דת"ק בראה אשה לבד קאמר. ודע דמתה שסיים שם במשנה הכהר עד שלא ראה או ראה עד שלא הכהר משמע דפי' במראה דלא כהמפרש כאן שראה עד כו'. ולפמש"כ הגרא"ז"ל שם דגירסת עד. משמע דתרוייהו בעינן אלא דאין חילוק בסדרן. והקשה דאמאי חשיב להו בשנים ע"ש. יהיה מזה אדרבה ראיה לפי' המפרש ודו"ק: באר"ד בראיה ג' לרבנן כו' אבל לר"א רביעית לסתור כו' כצ"ל: בהרע"ב כגון בשר שֶׁמֶן חלב כו'. כ"ה כוונתו כאשר נקדתי. ולא כאשר שמעתי קורין שֶׁמֶן כי כן מוכח ביומא (יח) מהטוטריקון ע"ש:

דף סו ע"א רש"י ד"ה מי גרע. כדאמר מר או איש אשר כו' כצ"ל. והוא שם (כב ד) והמליין השתבש ג"כ: תד"ה אלא ארא"ח. אבל משנזקק לטומאה אז לא תפטר כו'. ופי' הרע"ב לדידיה דזהו כוונת המשנה וספיקו וס"ז ר"ל ספק דמחמת הס"ז באה הזיבה. והקשה התוי"ע מהוי"ו דוס"ז. ואני אומר דכן מליט גם לעיל פ"ז מ"ג ואהל ורובע עלמות דפי' הרע"ב אם האהיל על רובע עלמות. ואמת דגם שם העיר התוי"ע מהוי"ו דורובע. אבל מליט גם במקרא ווי"ן יתירים כמו אלה. עי' ברא"מ (ל"ו) בפירש"י בפסוק ואיה וענה:

ירושלמי פרק כג סוף הלכה ג דאר"י בשם ר' ינאי אל נא תהי כמת תסגר מה ימי הסגר ז' אף ימי המת ז' כצ"ל וכ"ה במדרש ב"ר פ' ק' וכדמוכח ג"כ בירושלמי בפ' ואלו מגלחין. והקש"ע במתכ"ת לגל במים אדירים והעלה חרס בידו ושכח גם ד"ע בירושלמי שם:

סליק מסכת נזיר. בעזרת השי"ת מקבץ ומפזר

הגהות וחדושים למסכת נזיר

מאת הרב הגאון האמתי מופת הדור מוהר"ר צבי הירש חיות חונה בק"ק זאלקווא והגליל.

דף ב ע"א רש"י ד"ה כל כינויי ואית דאמרי לשון נכרים אי משום דכי מחקית לרגל דקו"ף מתוית ליה נזיר. נ"ב הך אי משום דכי מחקית הוא הוספה מאיזה מגיה אחרון. אשר כתב על הגליון טעם חדש מקבלא דנפשי' ואין לו ענין לטעם חז"ל משום לשון נכרים או שבדו חכמים ועי' אורח מישור: שם ד"ה תנא אקרא קאי. והדר תנא נזיר דמסמיך לקרא לנדור נדר. נ"ב אולם רש"י ריש סוטה כ' איידי דתני נדרים תני נזיר משום דגם נזיר ע"י נדר בא. וכבר ידענו דפירוש על נזיר אינו מרש"י רק איזה תלמיד יחסו לשמו ואינו ממנו: תוס' ד"ה נזיר נזיק. וא"ת ולרים לקים איך יביא קרבן על לשון שבדו חכמים הא הוי חולין בעזרה. נ"ב דברי התוס' לע"ג דהכי אליבא דר' לקים קיימינן והוא ס"ל לקמן כ"ע פ"א אב מדיר בנו בנזיר אינו רק מדרבנן ומקשי הש"ס התם הכי מייתי חולין בעזרה. ומשני התם דהוא ס"ל חולין בעזרה לאו דאורייתא. וכן משני התם דס"ל אין שחיטה לעוף מן התורה. וא"כ אין מקום לקוש' התוס' כאן ולע"ג [וי"ל משום דמשמע בכ"מ דגם ר"מ ס"ל כינוי נדרים כנדרים פי' נדרים ס"ב ב' במתני' וש"מ. ור"מ ס"ל חולין שנשחטו בעזרה דאורייתא כמ"ש בפסחים כ"ב א' קדושין נ"ז ב']. ומה שתירלו התוס' דר"ל לאו לענין קרבן אלא לענין מלקות. דלקי אם עבר על נזירותו הדבר תמוה מאד. וכי עונש מלקות על דבר אשר פטור מן התורה לאו עקירה הוא והכי אמרו (יבמות ל ע"ב) בכך דממעתי שב"ד מכין ועונשין שלא מן הדין. ותעשה באחד שהטיח אשתו תחת התאנה ובא לב"ד והלקוהו שלא מן התורה רק לעשות סייג לדברי תורה. וכי לא חשבו זאת לעקירת דבר תורה. ולא התירו רק משום מגדר מילתא. ורק לשעה ולא עקירה תמידית כמו שאמרו שם. והטעם דאסור לב"ד להלקות היכא שאינו מחויב משום לאו דלא יוסיף הוי אזהרה למכה ומוכל בחבירו. עי' רמב"ם פ"ה מהל' חובל הל"א ואם ב"ד לוקין שלא כדין עוברים על לאו של תורה. ואפשר דכוונת התוס' כאן מכות מרדות דנכלל לפעמים בלשון מלקות (עיין כתובות מה ע"ב) והטעם שהותר לב"ד להכות מכות מרדות הוכחתי מדברי הרמב"ם בהל' סנהדרין דזה ג"כ בכלל מגדר מלתא: ע"ב רש"י ד"ה מביבין ואי אמרת כינוי דנזירות כמי אתי מדרשא. נ"ב (עי' נדרים ג ע"א) בדברי הר"ן שם לעשות ידות נזירות ול"ב כינוי נזירות דממ"כ אי לשון נכרים א"ל קרא ואי לשון חכמים לא נפקא מקרא ע"ש:

דף ג ע"א גמרא כדמתרגם ר' יוסף דכד מתקין מיא לפירי. נ"ב עי' תוס' (שבת קטו ע"א) ד"ה ובידו שכתבו דתרגום איוב עדיין בימי התנאים נעשה. ודלא כאלו האומרים דתרגום כתובים ר' יוסף עשאו ע"ש. ואפשר דתפ"ז נמחק הגירסא כאן כדמתרגם ר' יוסף דהרי אינו מיוחס לר' יוסף לבד דהרי בימי ר"ג דיבנה שקדם לר' יוסף זמן רב היה כבר תרגום על איוב ובכל זאת תאן דגריס כאן כדמתרגם רב יוסף לא משתבש ואע"פ שר' יוסף לא עשאו מ"מ היה רגיל בתרגום מפני שהיה מאור עינים ודברים שבכתב אסור לאומרם בע"פ עיין תוס' (ב"ק ג' ע"א) ד"ה כדמתרגם. ואולם יש להתעורר כאן דבתרגום אשר לפנינו לא נמלא העתקה זו אשר מביא הש"ס כאן רק תרגום על קרא דשולח מים על פני חוצות ומשדר מיא על אפי מחוזי עממיא. ובחיבורי על התרגום יתבאר:

דף ד ע"א גמ' הרי מושבע ועומד מהר סיני. נ"ב עי' שו"ת שאגת אריה סי' ק מה שייך לסוגיין. והנה יש להתעורר לשיטת רש"י דפי' דקו' הש"ס כיון דמושבע ועומד על היין של קידוש לא חלה שבועה. הרי בכוס של קידוש סגי ברוב כוס כדקי"ל או"ח סי' רע"א ואולם בנזיר אינו חייב עד שיעתה רביעית ולא אמרינן רובו ככולו. ואף דעכ"פ פחות מרביעית אסור מה"ת איסור תורה יש מ"מ כתבו התוס' (שבועות כב ע"ב) דהאי שיעור אע"ג דאסור מה"ת לא מיקרי עי"ז מושבע ועומד. וצ"ל דכאן אליבא דר"ם קיימינן והוא ס"ל כל שהוא למכות ופשיטא דלשיטתו מיקרי מושבע ועומד ג"כ. ודע דקשה לי קושי' חמורה מאד מ"מ באמת לא מלינו בנזיר שצריך רוב רביעית דיתחייב מטעם רובו ככולו. והכי אמרינן בכ"מ רובו ככולו דאורייתא (ע' הוריות ג' ע"ב נזיר מ"ב חולין י"ע ע"א) ואמרינן דהמיעוט נתהפך לרוב. וכן בנזיר שהיה לפניו רביעית שלם בכוס ושתה רוב מן הכוס יוחשב ככולו וילקה ולע"ג [אבל לא קרב זה אל זה וק"ל] לכאורה ולקמן אאריך בזה אי"ה: ע"ב גמרא ודלמא גוססין שוויגהו. נ"ב עיין שיטה מקובצת שהביא בשם הרא"ש לתרץ קו' התוס' הרי נזיר אסור ליגע בגוסס משום דכתיב להחלו עיין לקמן מג ע"א. ותירץ דיש חילוק בין גוסס בידי אדם לגוסס בידי שמים ע"ש. והייט דשמעון גוסס בידי אדם ובכה"ג מותר נזיר ליגע בו. והקשה הגאון מהר"מ קופר ז"ל בתשובתו אלי. דהכי להיפך אמרינן (סנהדרין ע"ח ע"א) הכל מודים בגוסס בידי שמים שהוא חייב לא נחלקו אלא בגוסס בידי אדם דמר מדמי ליה לטרפה וכשם שההורג הטרפה פטור כך ההורג גוסס בידי אדם ע"ש. דאינו דגוסס בידי שמים ליכא מאן דפליג דהורגו חייב משום דנחשב כחי. והכא אמרינן להיפך דגוסס בידי אדם מותר ליגע דנחשב כחי משא"כ בגוסס בידי שמים נחשב כמת ואסור לנזיר ליגע משום דכ' להחלו. וצריך לחלק דשם בחיוב מיתה בזירת הכתוב הוא דכ' כל נפש אפי' כל דהוא נפש. תליא בטעים כמו שפרש"י שם דבידי אדם נתעביד ביה מעשה ברא"שונה, ושוב ההורגו גברא קטילא קטיל ע"ש.

ולא תליא אם נחשב כחי או לא דהכי בלא"ה קי"ל רוב גוססין למיתה ונחשב ג"כ כמת כשיטת רבינו יואל מובא בהא"ם קדושין פרק עשרה יוחסין דלכל דבר נחשב גוסס כמת רק כאן רבי קרא כל דהו נפש ועיקר תליא באם ניכר עשיית הראשון או לא. משא"כ לענין טומאה דעיקר בתיתה תליא. א"כ בגוסס בידי אדם חיישינן שמא נתעלף ואינו מעמא עדיין. ובידי שמים כיון דליכא כאן מעשה פיגולית אשר גרמה לו. א"כ מדהגביל המולה עד שהוא גוסס כבר בלי ספק יש בו סימני מיתה ג"כ ועי' סו' המרלא ומיי להגאון בעל כנסת הגדולה על אי' סנהדרין ועי' תוס' (נדה מד ע"א) ד"ה איהו מיית ברישא שכי הטעם דהורג גוסס בידי אדם פטור משום דרוב גוססין למיתה. ובאמת אין הטעם כן דהכי בידי שמים ג"כ רוב גוססין למיתה כמש"כ התוס' (סנהדרין עח ע"א) ד"ה בגוסס רק עיקר הטעם דתליא בעשיה. ובחי' מס' נדה אבא באריכות בדיני גוסס: שם אלא נמרא גמירי. נ"ב היינו דבר זה דשמעון שימא עלמו למתים הוא קבלה אצלינו מפי השמועה. וכן הוא שיטת הרמב"ם פ"ג מהלכות נזירות סוף הל"ב דנזירות שמשון שמטמא עלמו למתים הלכה מדברי הקבלה ע"ש. ולמד מזה שאמרו בכאן דגמרא גמירי. והתוס' פי' כאן בדרך לחוק ואין ספק אצלי דהפי' האמתי הוא כמו בכ"מ שבא בש"ס לשון גמרא או גמירי היינו הלכה מקובלת: רש"י ד"ה גבי נזיר נמי בין לר' יעקב ובין לר' יוסי. נ"ב אולם בתוס' כאן ד"ה גבי נזיר משמע דמפרשו דהקשו לר' יעקב דוקא. אכן יותר יולדק פרש"י כאן דהכי כ"ע מודי דגם בבכור מרבינן מן קרא לה' רק דלר' יוסי מרבינן [לחטאת ואשם] ועי' שו"ת מהרי"ם א"א סי' י"ע ושו"ת חתם סופר סי' רי"ע מ"ש בסוגיין:

דף ז ע"א גמרא התם לאו למפסקי מהדדי. יממא ולילה חד יומא ולא מפסקי מהדדי. נ"ב והייטו בבחינת כל הכדור כלו תמיד ערב ובוקר יחד בלי הפסק. ערב ליושבי חצי הכדור הזה ובקר ליושבי חצי הכדור השני. וכן יתמיד הדבר בתנועת הגלגל על פני כל הארץ בכ"ד שעות שכל רגע מהם בקר במקום הזה, ערב במקום שכנגדו. ובבחינת כל הכדור אין הפסק מאומה בין ערב ובקר. וזה כוונת הש"ס כאן יום ולילה חד יומא ולא מפסקו מהדדי דבכל רגע ורגע הוא אור וחשך יחד וזה אמת:

דף ט ע"א גמרא כי קאמר מן הגרוגרות לאתשולי אתא וצ"ע לטעמייהו דס"ל אין שאלה בהקדש והס"ד לנזירות. נ"ב לשיטת הרמב"ם פע"ו מהל' מעשה הקרבנות הא דס"ל דאין חזרה בהקדש אפי' תוך כדי דבור. א"כ לא היה לריך לבוא כאן משום דב"ש ס"ל אין שאלה בהקדש. ת"ל אפי' יש שאלה בהקדש מ"מ אין יכול לחזור כאן אף תכ"ד. ומיד שאמר הריני נזיר נתקיים נזרו. וצ"ל דכאן אם אמרינן לאתשולי אתי מהני משום שאלה. אף אחר כדי דיבור משום דעוקר מעקרו את הנזירות. ואולם דברי התוס' כאן ד"ה אין אדם שכתבו בסוף דבריהם בהך דאין שאלה לנזירות דשאני הכא דתוך כדי דיבור הוא וא"ל הרטה ע"ש. ולשיטת הרמב"ם בהקדש לא שני לן בין תכ"ד ובין לאחר כ"ד וכן הוא שיטת התוס' (מנחות פ"א רע"ב) דבהקדש א"י לחזור אף תכ"ד משום אמירתו לגבוה כמסירה להדיוט ע"ש. וכאן כ' דתכ"ד א"ל הרטה וצ"ע. ועי' ש"ך חו"מ סי' רנ"ה ס"ק ה"ו:

דף י ע"א משנה אמר אמרה פרה הריני נזיר. נ"ב עיין משנה למלך פ"ב מהל' נזירות ה"ס כאמצע דבריו בפיסקא המתחלת פ"ב דנזיר ע"ש:

דף יא ע"א תד"ה דהוי מתנה עמש"כ בתורה וא"ם תיפוק ליה דנזירות א"א לקיים ע"י שליח. נ"ב התוס' החליטו בפשיטות דאין אפשרות לנדרים ונזירות ע"י שליח. ואולם שעמא בעי ת"ש כשמנה משאר שליחות שבתורה דאמרינן שלוחו של אדם כמותו. וראיתי בס' מחנה אפרים הל' שלוחין סי' ז' שהביא בשם מהרי"ע א"א סי' קכ"ז דמי שעשה שליח להקדיש בשבילו לא מהני דהוי מילי ומילי לא ממסרין לשליח. ותמה עליו הרב מחנה אפרים דהדרבה קי"ל מילי מתמסרין לשליח רק דלותו השליח אינו מוסר ועושה שליח אחר. ועי' שו"ת נ"ב מהדו"ת חוי"ד סי' קמ"ז שתמה ג"כ על המהרי"ע בזה. והר"ן פ"ק דפסחים לענין אי שליח יכול לבטל חמלו מביא פלוגתא בזה. ואם הפקר מטעם נדר הראה בפשיטות דא"י לבטל ע"י שליח. ועי' רמב"ן בחי' לב"ב קכ"ו ע"ב מובא בפ"י כתובות ר"פ אע"פ ובחי' לכתובות ע"ד ע"א. משמע כן בפשיטות דהן נדר והן נזירות א"א ע"י שליח. והא דתהני תנאי בנדרים ושבועות משום דהמה רק דיבור ובכה"ג אתי דיבור ומבטל דיבור ולא איצטריך לגמור מתנאי בני גד וב"ר ע"ש. ועי' שו"ת בשמים ראש סי' ר"ד באריכות. וכל אותן הגאונים הקודמים אשר החליטו בפשיטות דאין אפשרות לשליחות בנדרים ושבועות. היו בהעלמות עין מן הגאון בעל נ"ב מהדו"ק חיו"ד סי' ס"ז שכ' בפשיטות מכח קו' זו דמהני תנאי בנדרים. מזה דיש שליחות בנדרים וכבר הפשו הגאון בעל כפא דהרכנא והשואל בנו"ב מהדו"ת סי' קמ"ז ועי' ג"כ ס' קלות החשן חו"מ סי' קכ"ג ס"ק ד'. וגם בהבנת תי' התוס' כאן שאפשר שאחרים יכולים להביא קרבנותיו האריכו הגאונים האחרונים:

דף יב ע"א גמרא חזקה שליח עושה שליחותו. נ"ב עיין משנה למלך פ"ד מהל' בכורות הל"א מה שהאריך בתשובת שאלה בסוגיא זו. ומה שאמרו כאן דאסור בכל הנשים שבעולם קשה דיהיה מותר ליקח קרובי השליח דהרי בלא"ה קשה איך יכולים לעשות שליח לקדש אשה הרי הוי חופש לבעל חוב במקום שחב לאחרים. ומ"ש המהגהים מניחה לחבירו דלא קנה חבירו משום טעם זה. וכבר התעורר הרב הפ"י והנודע ביהודה בתשובה מהדו"ק מאהע"ז סי' ס"ד ועי' דמפ"ז יכול לעשות לקדושין מטעם מגו דזכי לנפשי' ע"ש. וא"כ בקרובי השליח דלא שייך מגו דזכי לנפשי' א"כ שוב אין מועיל שליחות לקדושין ולמה לא יהיה מותר ליקח אותה ועי': **שם** אמינא לך אשה דלא ניידא ואמרת לי איסורא דנייד. נ"ב אף דקי"ל בעלי חיים חשיבי ולא בטלי אבל מ"מ אמרינן ביה כל דפריש מרובא פריש ורק לאו נתבטל שיהיה נהפך האיסור להיתר אבל מ"מ אמרינן על כל גוזל וגוזל דהוא מהרוב. ועי' בתשובה למלך פ"ז הל"ו בתשובה למהר"מ אלפנדרו שכתב ג"כ כיוצא בזה בראיות הרבה. ומה שאמרו כאן אשה הדרא לניחותא אע"ג דבכ"מ היכי שנתבטל איסור פעם אחד לא מפסיד מה שנאסר אח"כ מהכמות הסהכת לביטול מ"מ כאן לא הצריכו לביטול ורק מטעם כל דפריש אתינא עלה. וכיון דסדר לקביעות שוב מתמוב קביעות דלא נימא ביה כל דפריש ועי' תוס' (כתובות טו ע"א) ד"ה וליחוש דלמא אזלא איהי לגבייהו מ"ש לפרש כאן דאשה הדרא לניחותא: **תד"ה** [אסור] וא"ת וכ"ע יאסרו ליקח נשים שמא זאת היא שנתקדשה. נ"ב ובפ"מ כאן תירץ דמדאורייתא כל חדא וחדא אוקמא אחזקת פנויה ע"ש. והא דאסור בכל הנשים שבעולם. ולמה לא נימא דיש לקרובות חזקת פנויה שלא נתקדשה וממילא גם קרובתה מותרין ככר כ' הרמב"ן מובא ברשב"א גיטין ס"ד ע"א סוגיא דשליש דאין חזקה של האשה מועיל לקרובתה דהכי אין דנין על האשה רק על הקרובים והקרובים אע"ג דיש להם חזקת פנויה מ"מ נאסרו משום ערוה של האשה המתקדשת. וכל חזקה לא מהני רק לעצמה ולא לאחר ע"ש. ועי' מכן ב"י אהע"ז סי' ל"ה שהביא דברי הרמב"ן ופקפק עליהם. (ולדעתם) [ולדעתי] דברי הרמב"ן מבוארים בסוגית הש"ם (כתובות ע"ו ע"א) ליתא מנה לאבא בידך והיינו כיון שהשביעה של האב לא מהני חזקת הגוף שלה לגבי האב עי' רש"י שם והוא ממש כדברי הרמב"ן. ועי' שו"ת נו"ב מהדו"ק חו"ד ס"י מ"ש בדברי הרמב"ן הללו: **בא"ד** דל"א קבוע כמחצה רק כשהאיסור ניכר לעצמו. נ"ב עי' תוס' (חולין י"א ע"ב) ד"ה ליחוש דכ' בסוף דבריהם דמפ"ז לא בשלו נסקלין ברוב נשרפין משום דהוי קבוע הרי אע"פ שלא ניכר וצ"ע [וע"ש היטב ולק"מ]: **ע"ב גמרא** כל מילתא דאיהו לא מצי עביד השתא שליח לא מצי משוי. נ"ב הא דמהני שליחות והרשאות לגבות החוב הרי עתה לא ניגבה החוב. וכן היכי דלא הגיע עדיין הזמן איך מצי משוי שליח ע"ז. עי' בספר קצות החושן סי' קכ"ג וסי' קכ"ו מ"ש בזה. ועי' בספר מחנה אפרים הל' גירושין מה שהאריך בענין שליחות הגט דמהני במסוכן ומגוייד ואם בענין שליחות לכתיבת גט נימא מי איכא מידי דאיהו לא מצי עביד השתא ע"ש:

דף יג ע"א גמרא בעי מיני' בן רחומי מאביי הריני נזיר לכשיהא לי בן. נ"ב כבר כתבתי בהגהות למס' ב"ת פ"ב דדרך הש"ם לכנות את האמוראים אשר לא נזכרו בש"ס רק פעם אחד או שנים רק על שם ההלכות אשר דברו בבהמ"ד. כמו שקראו שם ר' יצחק מגדלאה על שם שאמר שם והוא שעשויין כמגדלים והבאתי שמה עוד ראיות וכן כאן מפני שהשואל הזה לא בא רק פעם לכן כינו בעלי מסדרי התלמוד שמו בשם בן רחומי מפני ששאל הבעי' הריני נזיר לכשיהיה לי בן. ובעיא שניה או דלמא רחימנא לך כוותי'. ועי' (ברכות לט ע"ב) מה שמך שלמון שלם את ושלמה מבינתך משמת שלום בין התלמידים:

דף טו ע"ב רש"י ד"ה אלא באבילות דרבנן דעיקר אבילות אינו אלא יום אחד דכ' ואחריתה כיום מר. נ"ב עיין רמב"ם פ"א מהל' אבל הל"א דנקט קרא אחרינא דכ' ואכלתי חמאת כיום ועי' רי"ף פ"ק דמו"ק דנקט קרא זה וכן קרא ואחריתה כיום מר אולם מפרש דוקא לאגינות ועי' רמב"ן תה"א שער אבל ולא"ש פ"ג דמו"ק. ועי' ג"כ רש"י (ברכות ט"ז ע"ב ורש"י זבחים ק' ע"ב) על קרא ואחריתה כיום מר דמיירי רק מאגינות ע"ש. ומ"ש רש"י אלא רבנן תקנו שבעה דמתכו אקרא דכ' ויעש לאביו אבל שבעת ימים לע"ג דלא נמצא כן בשום מקום ובירושלמי פ"ג דמו"ק ובמדרש פ' ויחי רצו באמת ללמוד אבילות שבעה מדכ' ויעש לאביו אבל שבעת ימים ודחו דאין למדין דבר מקודם מתן תורה וכ"ה ברמב"ם פ"א מהל' אבל ה"א דאין למדין מקרא זה משום דנתנה תורה ונתחדשה הלכה ועיקר ענין אבילות שבעה הוא תקנת משה רבינו כמו שמבואר בירושלמי פ"ק דכתובות וברמב"ם שם רק הכ"מ לא התעורר שמה דהרמב"ם הוציא דבריו מן הירושלמי וצ"ע:

דף כ ע"ב גמרא השתא י"ל חמירתא אמר רב קילתא לא כ"ש. נ"ב הנה דברי רב בחמירתא לא נזכר רק בירושלמי סנהדרין כמו שהתעורר רש"י והש"ס בבלי סמך עצמו כאן על דברי הירושלמי. וגם מכאן ראיה גמורה לדברי הרי"ף סוף עירובין דהלמוד ארץ ישראל הי' כבר מסודר לפני חותמי תלמוד בבלי ע"ש. דהרי כאן סמכו הבבליים דבריהם רק ע"ד הירושלמי. ובלא זה דברי הירושלמי כאן סתומים: **תוס'** ד"ה רי"א אם אינה סופגת את הארבעים תספוג מכות מרדות. נ"ב מה שמסופק התוס' בעבירה שכבר עבר אם שייך מכות מרדות עד שתצא נפשו. כבר מבואר בארוכה בתשובת הש"ס ומוזכר בפתיחה כוללת להפרי מגדים הא"ח דמכין עד שתצא נפשו לא שייך רק במ"ע שבתורה לולב ואינו עושה סוכה ואינו עושה. ומ"ש הרמב"ם פ"ו מהל' חמץ האוכל מצה בערב פסח מכין הייגו ג"כ כדי שיאכל מצה לתאבון שע"י שיאכל מצה בערב פסח ימנע מן המצוה והוה כמו שאינו רוצה לקיים מ"ע דמצה ועי' ריב"ש סי' נ' ובתשובת רשב"ץ ח"ב סי' כ"א:

דף כב ע"ב רש"י ד"ה [מי דמי] דזבחי שלמים לאחר זריקת דמים מקדש קדוש דאינו נאכל אלא לב' ימים. נ"ב הנה הר"ן (נדרים י"ב ע"א) כ' דמה שאסור לזרים או לטמאים אינו מתמת הנדר דא"כ היה אסור לכל רק זה הוה דבר האסור ע"ש. והה"ד דמה שאסור אחר ב' ימים ג"כ דבר האסור מקרי ואינו נתפס בנדר. ומ"ש רש"י דאל"כ מאי מהני דיבוריה קשה הרי אנן קי"ל כרבנן דר"מ דאדם מוציא דבריו לבטלה עי' רמב"ם ה' ערכין פ"א הלכה ב' וע' ג"כ בשער המלך פ"א מהל' נדרים:

דף כג ע"א גמ' אמר לו ר"ל נהי דלא קעביד מצוה מן המובחר פסח מי לא קעביד. נ"ב עיין בס' טורי אבן להגאון בעל שאגת אריה בחי' לר"ה כ"ח ע"ב דהרי ר"ל ס"ל בעלמא (פסחים קי"ד ע"ב) דמצות צריכות כונה וכאן כיון דלא אכלה לשום מצוה א"כ לא קיים מצות אכילת פסח ומה העובר על דרבנן שרי למקריי' עבריין כ"ש היכי דלא קיים מצוה דאורייתא. וג"ל דהנה קי"ל פסח הוא נאכל על השובע ומפ"ז באה חגיגה עמו (פסחים ע' ע"א) א"כ י"ל זה שאכלה לשם מצוה היינו לשם מצוה לבד כיון שהיה כבר שבע. וזה שאכלה לשם אכילה גסה לשבור רעבונו. ובכל זאת טון לשם מצוה ג"כ רק שלא אכלה על השובע. ומפ"ז מתמה ר"ל שפיר נהי דלא עביד מצוה מן המובחר רשע קרית ליה כיון דהיה כאן כוונה רק שלא אכלה על השובע מ"מ ידי מצוה יצא דהרי אכילה על השובע אינה רק מצוה מן המובחר דפסח הבא בשבת ובטומאה אינו מביא חגיגה עמו (פסחים ס"ט ע"ב) ובלא"ה נעלם מעיני הגאון בעל שאגת אריה דברי התוס' פסחים (ק"ז ע"ב) ד"ה דלמא דמפ"ז יצא כאן ידי מצוה אע"ג דאכלו בלא כוונה משום דקי"ל אכילת פסחים לא מעכב. ודוקא בפסח נאמר דין זה ע"ש: **ע"ב תד"ה** ממתוק שלא לשמה כו' ואת אמרת דעבירה לשמה עדיפא מינה קלת. נ"ב עי' שו"ת מקום שמואל שער התירוצים דפי' כוונת דבריהם דכיון דמחלקין בין לומד לקפח אחרים ובין להתגדר ולקנות שם. א"כ אין מקום לקו' הש"ם דלמא הך דר"כ גדולה עבירה לשמה מתמוה שלא לשמה היינו מן הלומד לקפח. ומפ"ז תירצו התוס' דלשון גדולה משמע שיש בה עדיפא קלת ואם בלומד לקפח הרי אמרינן נוח לו שלא נברא ע"ש: **ד"ה** ומאן איגון נשים ומנשים היינו דכ' בהו נשים. נ"ב כבר דרשו רבים לפרש כוונת דבריהם ועי' שו"ת מקום שמואל שער התירוצים שפי' בפשיטות דהיה קשה לתוס' דהרי בשפחות כתיב ג"כ אהל דכתיב ויבא באהל יעקב ובאהל לאה ובאהל שתי האמהות וכ' התוס' היינו דכ' בהו נשים משא"כ באמהות לא נאמר בהו תיבת נשים ע"כ ובאמת בכ"מ שנזכר בתורה נשים גם השפחות בכלל. פ' ויצא תנה לי נשי היינו כל נשיו. וכן פ' וישלח וירא את הנשים היינו ג"כ נשיו. ורק היכי שפרשה התורה בשם אז נזכרו בלהה וזלפה בשם שפחות. אבל היכי דנזכר נשים בלם בכלל אף השפחות וצ"ע דבריו:

דף כה ע"ב גמרא אפשר בפלא נכרית. נ"ב עיין בפ"מ מפסח שלמד מזה היתר ללבוש פיאה נכרית והרי"ב כמז על דברי הרב באר שבע סי' י"ח ועיין מג"א או"ח סי' ע"ה ס"ק ה' שהורה היתר ועי' בשרי תשובה שם שרמז על דברי הרב יעב"ץ שהאריך הרבה בזה ע"ש ועי' ג"כ ספר מור וקציעה להגאון יעב"ץ סי' ע"ה:

דף כט ע"א גמ' בשלמא לר"י דאמר הלכה בנזיר מש"ה מגלח ומביא קרבן. נ"ב עי' רמב"ן ספר המצות שורש שני להוכיח דהלכה למשה מסיני הוי דאורייתא ממש דאל"כ גם לר' יוחנן קשיא איך מביא הקרבן או שוחט חולין בעזרה או אכיל נבילת עוף אחרי דבל עיקר דינו אינו רק מהלכה דאין כתו כדבר תורה א"ו הלכה מסיני דבר תורה ממש הוא. ועי' ג"כ שו"ת ריב"ש סי' קמ"ג ושו"ת תשב"ץ ח"א סי' ס"ו ועיין תשובת חות יאיר סי' קנ"ב. וע' שו"ת שאגת אריה סי' כ"ט דהקשה דאם כל ענין נזירות זה אינו רק מדרבנן א"כ איך לובש הכהן בגדי כהונה שלא בשעת עבודה דהכי יש בהם כלאים ורק בשעת עבודה אשתרי עי' רמב"ם ספ"י מהל' כלאים ואולם יש לתרץ דמפני זה שרי כאן דהרי אינו מתכוון להנאת לבישה רק לובש לקיים המצוה. ואע"פ דפסיק רישא הוא ידועים דברי הר"ן חולין פ' גיד הנשה סוגיא דריחא מילתא דכתב דעד כאן לא שייך פסיק רישא רק במידי דאכילה אבל במידי דהנאה כגון כלאים שרי ביה דבר שאינו מתכוון אפי' היכי דהוא פסיק רישא. ומפ"ז כיון דהכהנים אינם מתכוונים להנאת עצמם רק לקיים המצוה אע"ג דמצוה זו איננה רק מדרבנן שרי דהוי כמוכרי כסות שמוכרים כדרכם ונכון. וכבר התעוררו בזה חכמי זמנינו בספריהם: **שם** ואתי עשה דרבנן ודחי הקפה דרבנן. נ"ב קשה לי קו' חמורה מאד הנה ידענו כח ענין החינוך הייט למען שלא יהא' המצות על האדם למשא. אם החיוב יתחיל בפתע פתאום מיד שנעשה גדול. וקודם הזמן יהי' חפשי מכל מצות לכן השכילו חז"ל לחנך את הקטנים במצות טרם שהגיעו לכלל חיוב. למען יקל עליהם גם אח"כ לקיימם. אחרי שעוד קודם הזמן היו מורגלים בהם. ועי' אבן העזר במדושיו ריש פסחים לענין חינוך בפ"ע דהשביתו ע"ש. והנה עד כאן שייך חינוך רק באותן המצות אשר מוטלין חובה על האדם. כגון מצות סוכה ולולב וכדומה. אבל ענין נדרים ונזירות אשר אינם חוב על האדם לנדור ולהזיר. דהרי אדרבה אמרו הנודר כאילו בונה במה. ורק המצות התלויים בנדרים ונזירות כלם המה רק בתנאי אם הקדים להם הדבור בנדר או בנזירות. וכיון שאין כאן מצוה המוטלת לחובה איך נופל על זה ענין חינוך. ומי יתכן שיחנך אותו בענין אשר לא יבוא לו בודאי בעת שיגדל ואפשר שיעברו כל שנותיו ולא יתחייב במצות התלויים בנזירות ולע"ג. והנה ראיתי בשיטה מקובצת כאן שהביא בשם הר"ר עזריאל. פ"ז כדי לחנכו משום דנדרים הייג לפרישות ע"כ. ואולי התעורר בזה ותי' דמצות חינוך נופל כאן שירגיל עצמו במדות הפסתפקות כשיגדל: **תד"ה** משום הכי כו' אבל לר"י"ח הא אכיל כהן מליקה והא לא קשה ליה הא אכיל כהן טרפה. נ"ב לכאורה דברי התוס' תמוהים מה חילוק יש אם אכיל כהן נבלה או טרפה אידי ואידי לאוי תורה הם. וצ"ל דהנה רש"י כ' (חולין כ"ט ע"א) דאף למ"ד א"ש לעוף מה"ת בכל זאת מודה דיש טריפות בעוף ולא הוכשר בו רק נחירה בלבד. דכתיב ושפך ונחירה זו היא שחיטתו ע"ש וע"ש (חולין כ ע"א) ותוס' שם וא"כ הקשו התוס' שפיר דכיון דליה ג"כ טרפה ע"י שבירת המפרקת וככה"ג כ"ע מודי דגם בעוף אסור אע"ג דאין שחיטה לעוף מה"ת. ועיין טו"פ יו"ד סי' ק"ב דמשמע דנעלם ממנו שיטת רש"י ז"ל. ומוכח דכמו דאין שחיטה לעוף מה"ת כך אין מליאות אלו נבילות וטריפות. ובאמת כ"ע מודי דמליאות נבילה וטרפה בעוף. רק נחירה בשימנים מהני משום דנחירתו זו היא שחיטתו:

דף לו ע"ב תד"ה וכזית בכדי אכילת פרס דאורייתא מ"מ קשה לרשב"ם דמ"מ נימא דלקי משום טעם כעיקר. נ"ב עי' פ"י פסחים מ"ד דהקשה ג"כ קו' זו מעצמו ותי' דמשום שע"כ אינו לוקה דאין עונשין מן הדין אבל מצד המל"א לקי דלא הוי רק גילוי מלתא דבלא"ה ח"ש אסור מה"ת וגם דבריו צ"ע דליכא כאן איסור ח"ש מפני דהוי ע"י תערובות וכה"ג ח"ש מותר כמו שהאריך בס' התערובות. וכ"ל דהנה מצד המל"א צריכים לבא דהיתר נהפך לאיסור דבלא"ה אין אפשרות ללקות על ח"ש וטעמא דקא ג"כ כמ"ש הרשב"א חולין סוגיא דזרוע בשילה. וא"כ נכונים דברי הפ"י דמטעם המל"א כיון דלא הוי ח"ש בתערובות מטעם דנהפך היתר לאיסור. ושוב בלא"ה אסור מה"ת שוב לוקה ג"כ מטעם ק"ו מן מסרת מתא"כ מטעם כעיקר אין כאן מלקות אע"ג דילפינן ק"ו ממסרת אין עונשין מן הדין. ולפ"ז תי' הש"ס דמיירי דיש כאן כזית כא"פ ובכה"ג שוב גם מטעם כעיקר אמרינן נהפך לאיסור כשיטת רבינו חיים הכהן מובא בטור יו"ד סי' צ"ח. א"כ אפשר דלקי מצד טע"כ אף דלא אכיל רק כזית ולא צריכין לבא דאכל כל הפרס:

דף מב ע"א גמרא ז"א רובו ככולו דאורייתא. נ"ב (עיין חולין י"ט א') דמקרו שם אי רובו ככולו דבר תורה הוא. ולכאורה מה חילוק יש בין הא דקי"ל בכ"מ דאזלינן בתר רוב ברובא דאיתא קמן לכ"ע (חולין י"א ע"א) ובין רובו ככולו אשר חקרו אחריו כאן אבל האמת דבזה דעובין כרוב ליכא מאן דפליג דקרא כתוב אחרי רבים להטות אבל מקרא אינו מוכרח אם המיעוט מוכרח להתהפך להרוב והמיעוט כאילו אינו בעולם ואם נעשה מעשה ברוב כמו כאן שנתגלח ונשארו שתי שערות אמרינן רובו ככולו הוה כאילו גם במיעוט נעשה מעשה הרוב. וז"א ובכור: **משנה** נזיר שהיה שותה יין ואמרו אל תשתה אל תשתה. נ"ב עי' תוס' (גיטין ל"ג ע"א) ד"ה ואפקעינהו וס' אורים ותומים סי' ע"ג:

דף מג ע"ב תד"ה והאי מת מצוה הוא אע"פ שאין ביד חז"ל לעקור דבר מה"ת. היכא שיש פנים וטעם כו'. נ"ב עי' מכן כסף משנה פ"ג מהל' נדרים הל"א לתרץ דברי הרמב"ם בנודר לגוס ופגע בו מרוכה ופורים דידחה נדרו ועי' ג"כ תשובת הרשב"א סי' קכ"ז דכ' דמשום תקנתא עקרו חז"ל לפעמים. לאו הכא מכלל עשה ע"ש:

דף מז ע"א משנה יטמא נזיר שאין קדושתו קדושת עולם. נ"ב עיין שער המלך פי"א מהל' מאכלות אסורות הי"ז שהקשה לשיטת הא"ד דחולה שיש בו סכנה שוחטין עבורו בשבת אע"ג דנבילה איננה רק לאו מ"מ עובר בזה על כל כזית וא"כ למה יטמא נזיר נהי דכהן תמיד דהוא קדושת עולם. מ"מ נזיר מותר שהוא עובר על ד' לאוין אם יטמא עצמו עיין רמב"ם פ"ה מהלכות נזירות הלכה כ"א:

דף נא ע"ב גמרא נקטינן מת שטחנו אין לו רקב. נ"ב עי' תוס' (כתובות ג ע"ב) ד"ה פריך דכל אמורא היה תופס לשונו כמו מגדף ר' אבהו. תהי ר' יוחנן. וכן אנו נאמר דרכו של אביי לומר בבהמ"ד ההלכות שהיו מסורות בידו בלשון נקטינן עי' (גיטין נט ע"ב) אמר אביי נקטינן אם אין שם כהן נתפרדה החבילה ע"ש. ועי' עוד (גיטין ט ע"ב) אמר אביי נקטינן פיו של נחש (נדרים מא ע"א) אמר אביי נקטינן אין עני אלא בדעת. ועיין (גיטין לב ע"ב) אמר אביי נקטינן שליח מתנה כשליח הגט ע"ש [ושם מח ב' אמר אביי נקטינן בעל בנכסי אשתו צריך הרשאה ובקדושין לג א' אמר אביי נקטינן דאי מקיף הוי]:

דף נג ע"א גמ' מפי שמועה אמרו מפי חגי זכריה ומלאכי. נ"ב הרבה הלכות היו אצלם מקובלים מימות הנביאים עי' (יבמות טז ע"א. ר"ה יט ע"ב. חולין קל"ז ע"ב. בכורות נח ע"ב קידושין מג ע"א שבת קכג ע"ב) ובחבורי (האותות) [האורכתי]:

דף נד ע"ב רש"י ד"ה באמת אמרו הלכה היא למשה מסיני. נ"ב כן הוא בירושלמי כאן וספ"ק דשבת דפי' באמת הלכה היא ועי' הקדמת הרמב"ם לסדר זרעים שהשמיט לחשוב ענין זה בתוך שאר הלכות מסיני. וכבר תפסו הרב חות יאיר סי' קצ"ב:

דף נז ע"א גמרא מה סוטה בועל ונבעלת. נ"ב הקו' מפורסמת לשיטת הרמב"ם פ"א מהל' סוטה דמקנא לאשתו משני בני אדם כאחד א"כ גם בסוטה משכחת שלשה ואיך אמרו דבסוטה ליכא רק שנים בועל ונבעלת ותו לא. ולית נגר דיפרקיניה. וראיתי לחכם אחד שרוצה לתרץ דברי הרמב"ם ע"פ דברי הרשב"א (נדה ה ע"ב) במכרותי' טמאת אותה בתמה והקשו התוס' דהכי הוי ספק טומאה ברה"ר ותי' הרשב"א דגבי נשים אפי' מאה לא חשיבי כרשות הרבים דמלה כאחד דמיין ועיין משנה למלך פט"ז מהל' אבות הטומאה הל"ב. ודמיתי דברי החכם דאם אמת דק' כחד דמיין אבל עכ"פ אשה אחת נחשבת לאחת ולא פחות. וכיון שיש שני אנשים ואשה אחת שוב חשוב רה"ר. והרשב"א לא אמר רק דמאה נחשבו כאחד אבל עכ"פ אחד נחשב כאחד. והנה הרמב"ם בהל' סוטה הוציא דבריו מדברי הירושלמי ריש סוטה דשם אמרו דמקנא לה בשני ב"א אולם הרמב"ם הוסיף דמקנא משני ב"א כאחת. ועי' פני משה שם:

דף סו ע"א משנה א"ל ר"י והלא אין מורה אלא של בשר ודם. נ"ב ובעין יעקב יש הוספה בזה"ל ומתרגמינן ומרות אינש לא תהי עלוהי ועי' מהרש"א חידושי אגדות שהעיד שבכל נוסחאות גמרות ישנות לא נמצא במשנה הוספה זו. ובאמת לא מצינו בשום משנה וברייתא לשון ומתרגמינן ולא הביאו ראיות מן התרגום רק חכמי האמוראים:

צבי הירש חיות חופ"ק זאלקווא ודגליל.

פ"מ משנה א אומר בעבדים כו' - עי' בגמ' [illegible] ונראה דהפלגה [illegible] אע"פ [illegible] :

[illegible]

דף מג ע"ב דתניא ר' יהודה אומר . ע"ש [illegible] :

דף מד ע"א של ר' ישמעאל . [illegible] : ע"ב א"ל ר' טרפון כו' . עתוס' :

דף מה ע"א [illegible]

דף מו ע"ב [illegible]

דף מז ע"א [illegible]

דף מח ע"ב מה לי כ"ג כו' . עי' רש"י :

דף נג ע"א עתוס' ד"ה בתר כו' עד מהש"ם (ועי' בהגהות רבינו בגליון הגמ') : ע"ב [illegible] ב) אמר ר"ע כו' . אלא הגירסא נ"ל לסיפך דהוי אמינת דעל מגעו ומשאו מגלח . וכ"ל עוד דכאן נ"ל קשיא דלעיל היכי דמי אילימא דאית בהון כו' :

דף נד ע"א אמר רב יהודה . ל"ג ועתוס' : אמר לך ר"י לעולם עד מלאו ל"ג דאין ענין זה לאיר וכמו גולל ודופק ורביעית דם כו' (ועי' בהגהות רבינו בגליון הגמ') :

דף נה ע"א אלא . נ"ל איבעית אימא כו' :

דף נו ע"ב קתני מיהת . עי' תוס' :

דף נח ע"א והאי תנא כו' מנ"ל . ר"ל מנ"ל דדוחה מצורע לנזירות : ומאן דמפיק ליה לראשו לעשה ול"ת כו' . כולה תמוה וכצ"ל ומאן דמפיק ליה לראשו לעשה ול"ת זקנו ל"ל מיבעי ליה לכדתניא זקנו מת"ל כו' ומנלן דבתער כו' זה תער והאי דמפיק ליה לראשו לעשה ול"ת לילף מזקנו דמשמע תרתי דבתער ומשמע למידתי ל"ת ועשה וליטעמיך דקיימא לן בעלמא דלא אתי כו' ל"ת ועשה לילף מכהן דדחי אלא מכהן כו' נזיר מכהן נמי כו' בכל כהן מנזיר נמי לא יליף שהן ישנו בשאלה ובעלמא נמי לא ילפינן כו' . וכל זה למ"ד ראשו לנזיר אבל למאן דמוקי לל"ת גרידא זקנו אצטריך לל"ת ועשה וראשו אצטריך להקפת כל הראש וכנ"ל מ"א א' (ע"ש היטב) :

דף ס ע"ב יפה אמרת כו' . דס"ד דתלוטו לאחר ביאת מים וא"ל לא :

דף סא ע"א תני ר"ת זה כו' . דהוא שונה דאצ"ל זה לגדל אלא לפני זריקת כו' דבין נזיר טהור בין טמא לא דמי לתלוטו וכן אינן דומין לספירו דזה לפני זריקת כו' : הני ארבע כו' . ר"ל תגלחת נזיר טמא ועתוס' : ע"ב ואימא טהרה כו' . נ"ל ואימא אזויי דלא מזה אבל כו' ור"ל דהא הזאה אתקש לטהרה כמ"ש והזה הטהור :

דף סב ע"ב לא דכ"ע לית להו דמותל כצ"ל (ועי' תוס' ברכות דף כ"ב ע"ב ד"ה אלא וקדושין דף מז ע"ב ד"ה דכ"ע וס"מ) :

דף סג ע"ב כמה דברים אמורים שאין כו' עד כד"א בטומאת . קאי אתרומה דוקא :

דף סד ע"ב יכול לא תביא כו' . ר"ל דוקא בתוך פ' אבל בליל פ"א תביא ת"ל ובמלאת ימי כו' דוקא ביום פ"א תביא ואמר רב כהנא שאני כו' שהקשו מאי דרב המגונה הכ"ל ופריך התם נמי כו' ר"ל בדרב המגונה ותירץ אביי שמשא כו' ככ"ל :

דף סה ע"ב ודלמא כיהה וטמא . ע"ש וכן צריך להיות מ"ט אמר ר"י אמר רב כו' (דלא כמו שדחקו התוס' בזה . ובזה מתורץ קושית התוס' בסנהדרין דף פז ע"ב ובנדה דף יט ע"א על רש"י) : סליק

גליון מהרש"א ממסכת נזיר

מאת הגאון הגדול וכו' מוהר"ר שלמה איגר זצ"ל

דף ב ע"ב תד"ה נזיר . כי אין מתכוין . בתוי"ט תמה ע"ז :

דף ד ע"א גמ' הרי מושבע ועומד . עי' שבועות כ' ע"ב תד"ה נשים : רש"י ד"ה והרי מושבע . וא"ת הא תנן . עי' בתשר"י ריש נדרים ג ע"ב ובגליון שם . בתשו' גינת ורדים ח"א בתיו"ד כלל ג ס"ב וע"ש ס"ג עלה קיא ד"א סוף ע"ב ד"ה ולייסב : רש"י ד"ה חיילא על שבועה . ומיהו איכא לן למשמע . הדברים מחוסרי סכנה ובתשו' ג"ו תיו"ד כלל ג ס"ג עלה קיא ע"ג ד"ה ועדיין ייסבס קלת וע"ש עוד עלה קטז ע"ג ד"ה ולענ"ד : רש"י ד"ה הריני נזיר . מיקל בתער ומגלח כל ל' . עי' מל"מ פ"ג ה' י"ב מנזירות : בא"ד מגלח כל ל' ול' . עי' רש"י סוף ע"ב ובדף ה ע"א ד"ה איכא ביניהו : תד"ה מה בין . דנזיר שמשון ליתא בשאלה . בתשו' תוי"ט סי' טו עלה כג סוף ע"א גמגם בדין ובטעם וע"ש סוף התשובה דס"ל ק' בטעם נדר עד"ר . ועמ"ש בגליון יו"ד ססי' רכ"ט : תד"ה כשמשון . אבל כשמשון לתודיה . עי' מהריב"ל ח"א סי' מ ובספר ג' סג"ב . ועי' מדין כ"ש במהרי"ט ח"א סי' ד וסי' יט ובחלק ב תיו"ד סי' כ"ד וסי' כו ובחלק א ס"כ . ובתשו' זרע אברהם עלה מג ע"א ד"ה אמנם . כ' דדוקא דאמר רק הריני כשמשון אבל הריני נזיר כנזירות שמשון לא בעי יותר : ע"ב גמ' גבי נזיר נמי הכתיב לה' . עי' נדרים טו ע"ב : שם אמר שמעון הצדיק . עי' מהרי"ט ח"א סי' יט עלה י דף א ע"ב : שם והכתיב כי נזיר אלהים יהיה . להכ"מ פ"ג מנזירות ה"ג הכי הוא נקיטא דמלתא דאביו הדירו . ולהכן לב שהביא קושטא דמלתא כת"ק כס"ד דלעיל דדרשינן מדכתיב לה' :

דף ה ע"ב גמ' אם גילח ליום שלשים יצא . עי' לקמן דף כ"ה ע"ב תד"ה ומדקדק : תד"ה תנן הריני . הוי כאילו אמר שלימים . היינו ביום אחרון . אבל יום ראשון שנדר בו הנזירות עדיף ותשיב ככלו תשובת גינת ורדים חלק א"ת כלל א' קרוב לסוף סי' כ"ח :

דף ז ע"א גמ' אלא נזיר לעולם . גרסת רמב"ם לא הוי כן . ולדידי' אין חילוק בין עולם לבין לעולם :

דף ח ע"א גמ' שספק נזירות להקל . עי' בהשגות הראב"ד פ"ב מנזירות הלכה ה' ובמל"מ שם ד"ה ודע דהראב"ד . עי' לח"מ שם הלכה יו"ד דלא שייך שם לפי שאמר אמת במקצת (הכתוב אצלנו בגליון לקמן דף לד ע"א) כיון דאמר בדרך תנאי :

דף יא ע"א גמ' הכר מייתין לי אחרינא . עי' בהר"ן נדרים כה ע"א ד"ה היכי נדר : תד"ה דהוי . וא"ת תיפוק ליה דנזירות . מה שלא הקשו משבועה שלא אוכל זו אם אוכל זו . עי' תשו' בשמים ראש ובהגהת כ"ד סי' ר"ד . ועי' בפסקים וכתבים לבעל תה"ד ססי' רנ"ד . ועי' גליון גיטין דף מ"ו ע"א . ועי' תשו' אמונת שמואל קאדניבער ססי' כ"ט : בא"ד שאחרים יכולים להביא קרבנות תחתיו . לפ"ז בכ"ש דליכא קרבנות תנאו בטל . תשו' פני משה ח"ב סי' ק"כ ועי' תשו' ג"ו ח"א בתיו"ד ס"ב עלה קי ריש ע"ד . ועמ"ש עוד עלה הנ"ל סוף ע"ב דכיון דהתנאי בטל שוב בטל נזירותו משום נדרי שגגות ונ"ע וע"ש עלה קי"ד ד"א ע"א ד"ה ואפי' : תד"ה הא . דאפי' אמר בפירוש חוץ משאר . עי' גיטין דף פב ע"ב בעי ר' אבא ובקדושין ז ע"א אמר רבא עי' תוס' בילה ריש דף כ : ע"ב גמ' או דלמא אפלגיה דדיבורא משמע . עי' דף יג ע"א בעא מיניה כו' הריני נזיר לכשיהיה לי בן אינו דומה להכא . דהכא יש שני ענינים . נזיר ותגלחת . מל"מ פ"ב הלכה ה' סוף ד"ה ודע דהראב"ד . איתא בירושלמי באומר הריני נזיר ק' יום ושמע חבירו ואמר ואני זה נזיר ק' יום וזה נזיר ל' יום עד שיאמר הריני כמותו הריני כיוצא בו דאמרי' אפלגיה דבוריה . על הריני נזיר אמר ואני לא על ק' יום . ועי' תשו' זרע אברהם ביו"ד סי' י' :

דף יב ע"א גמ' אסור בכל הנשים שבעולם . עי' כו"פ סי' ק"י סק"ז : מפני מה לא אגלי' בתר קרוב דקורבא דאורייתא כדאי' ב"ב כג ע"ב : תד"ה אסור . אבל כשאין האיסור ניכר . עי' סנהדרין פ ע"ב ד"ה הנסקלין . ועי' מהרי"ט ח"ב חלק אה"ע סי"ז ד"ה והעיקרא דדינא . ועי' תוס' ריש פרק אלו נערות ד"ה ועל הכותית : תד"ה מ"ט . הא בשעה שעושה אותה שליחות . נ"ע בפלתי סי' ס"א ס"ק ו' . עי' שמ"ע סי' רמ"ג ס"ק כ' בשם הרמ"ה : בא"ד אלא ודאי כיון דהשתא . עי' תשו' אבא מארי סוף סי' קמ"א : ע"ב גמ' דלא מצי עביד ליה השתא לא מצוי . עי' תשו' מהרי"ט ח"ב סי' כ"ג עלה פז ע"א . חילוק הפירושים אם הטעם דלא אסיק אדעתיה למשוי ליה . או דהטעם דא"י לעשותו . ונ"מ בשאר ענינים לא בשליחות :

דף יג ע"א רש"י ד"ה אמר הריני . וה"ה דקא מיבעיא ליה . מכאן דרש"י לא ס"ל כל את"ל הוא פשיטותא . מל"מ פ"ב מנזיר הלכה ה' ד"ה ולענין הלכה :

דף יד ע"א גמ' כיון דאפשר לאיתשולי . עי' בהר"ן נדרים דף ל' ריש ע"ב ובגליון שם עי' מ"ש בגליון הר"ן נדרים ל ע"א על דברי רשב"א שהביא :

דף טו ע"א מתני' מגלח יום שלשים ואחד . עי' לקמן דף נה ע"ב תד"ה ומדקדק : שם ואם גילח ליום שלשים לא יצא . עי' תשו' ג"ו ח"א חלק א"ת כלל א' סי' כ"ח דמה דלכתחלה לא . הוא אפשר שלא לטעות כמפרש ל' יום לחשוב ג"כ מקצת היום ככולו . וע"ש השב כל המקומות דאמרי' ביה מקצת היום ככולו : שם ליום שלשים לא יצא . עי' בתוס' לעיל דף ה ע"ב ד"ה תנן :

דף יז ע"א גמ' נזר והוא בבית הקברות . עי' כ"ב מ"ת תיו"ד סימן ס"ד ד"ה שנית : תד"ה אילימא . דלאו שיש בו מעשה הוא במה . ר"ל כיון דתחלת כניסתו היה מעשה . ועי' שבועות יז ע"א תד"ה או . ואף דהמעשה היה בהיתר (ואינו דומה לכלאים) מל"מ פ"ג מביאת מקדש הכ"א :

דף יח ע"א גמ' אין בין טמא שנזר . עי' לקמן י"ט סוף ע"א :

דף יט ע"א גמ' אלא בטמא שנזר . עי' לעיל יח ע"א : ע"ב מתני' ב"ש אומרים נזיר שלשים יום . עי' לקמן דף כד א' ריש ע"ב ברש"י :

דף כ ע"א גמ' על מה נחלקו על כת אחת . עי' קושיא על רמב"ם בלח"מ פ"ג מנזירות הלכה ט' : תד"ה מי שהיו . שהנודר מכתים כל אחת . נ"ע בתשובת מהרי"ט ח"א קרוב לסוף סי' י"ד : ע"ב מתני' אינו יכול להפר . שהרי קיים לה . הרע"ב משנה ד' . ועי' נדרים עה ע"א במתני' ועי' ש"ע סי' רל"ד סק"ד שהביא הדין דהכא. ובסעיף ק"ת כדין דמתני' דף ע"ה הנ"ל שיהא מלשון המתני' וכו' אין הבעל והאב מיפר קודם שתדור . ולא כ' כל נדרים שתדור כו' משמע דגם בידע ומפרש איזה נדר . ועיין בתשר"י נדרים עב ע"ב וע"ש ע"א בטעם דאינו מקיים מקודם שתדור : תד"ה הריני נזירה . ואינו רשאי לגרום . עי' לקמן דף כ"א ע"ב תד"ה אלא :

דף כא ע"א גמ' תד בחבריה מתפיס . עי' בהר"ן נדרים דף יג ע"א ד"ה ולענין הלכה ובגליון שם : ע"ב גמ' או דלמא מיגז גייז . נ"ע בפירוש המשנה להרמב"ם נדרים פ"י במשנה אחרונה . ועי' יו"ד סי' רל"ד ס"ק ל"ו וש"ך שם ס"ק ס"ד : תד"ה אלא ש"מ . דכיון דרשאי להפר לאשתו . ר"ל בזה דל"ת נהי דל"ש הוא אינו מותל וכדסלקא אדעתים לעיל דף כ ע"ב ד"ה הריני נזירה מ"מ מטעם בעל דבר לפסול וכדאיתא בירושלמי' שמודר הנאה מבני עירו אינו נשאל לזקן שבאותה עיר לזה כתבו דש"ס דהא גבי אשתו בל"ז הוי נוגע . ומ"מ מיפר . מל"מ פ"ב מנזיר ה"ד :

דף כג ע"א תד"ה פסח . ואומר ר"ת דתרי עניני . ועוד י"ל דאין לו לקרותו רשע כיון דקיים מצות פסח אע"פ שלא קיים מצות אכילה . אכילת פסחים לא מעכב . תוס' פסחים קז ע"ב . ועי' בס' כפות תמרים יומא דף פ ע"ב ד"ה א"ר לקיש האוכל אכילה גסה :

דף כד ע"א מתני' ועולה תקרב עולה . עי' לקמן כ"ח ע"ב תד"ה כבשי : ע"ב תד"ה מפני שראוין לבא שלמים . עי' בסמוך כה ב' תד"ה אמר מר :

דף כה ע"א גמ' מותר נדר יבא לנדבה . עי' לקמן בתוס' דף כו סוף ע"א :

דף כח ע"ב גמ' אפשר בשפחה נכרית . עי' מה שנדפס כאן בגליון ועי' מ"ש עליו בתשו' יעב"ץ סי' ט . ועי' תשו' באר שבע סי' יח עלה עב דף א ע"ב בארוך : מתני' האיש מדיר את בנו . עי' תוי"ט לקמן ריש פ"ז ד"ה יטמא :

דף כט ע"א גמ' ואין האשה חייבת . עי' רש"י במתני' ריש חגיגה ד"ה איזה קטן כו' ועל אמו . ובמג"א סי' שמ"ג רס"ק א' : שם הקפת כל הראש מדרבנן . עי' שעה"מ פ"ב מהל' עבודת כוכבים ה"א : שם דאין שחיטה לעוף מה"ת . עי' תוס' יומא עה ע"ב ד"ה מלמד שנשחטו : ע"ב גמ' לאו איסור נבילה וחולין בעזרה . נ"ע ברש"י כריתות כו ע"ב ד"ה ובדין הוא . ועי' שעה"מ ריש הל' שחיטה ד"ה ושוב ראיתי :

דף לא ע"ב גמרא ומה אילו טעה . עי' בכורות לב ע"א איכא למפרך מה למעשר : רש"י ד"ה ואחד בא כנגדן . ובא הרביעי . עי' גליון דף לב ע"ב במתני' :

דף לב ע"א תד"ה מי שנדר . נולד דלא שכיח . עי' כתובות ג' ע"א תוס' ד"ה איכא דאמרי : ע"ב גמ' שהשיבוהו רבנן לרבי אליעזר . נ"ע בפי' המשנה לרמב"ם וכבר עמד עליו הלח"מ פ"ב דנזיר ה"ב : מתני' אמר אחד מהם הריני נזיר שזה פלוני . מפורש ברש"י לעיל דף לא ריש ע"ב . לא כפי' התוס' כאן ועל רש"י ק' דהרביעי ראוי שיהיה נזיר לר' טרפון . שהרי הראשונים אינם נזירים לר"ע א"כ הרביעי שאמר שהן נזירים ושאם אינו כדבריו יהיה הוא נזיר הרי נזירות בהפלאה . שהרי היה ברור בשעה שנזר . שאין אחד מהראשונים נזיר . ועי' מל"מ פ"ב ה"ח סוף ד"ה ועוד כתבו התוס' דנ"ל כיון דלא כוון לנדור וטעה לא קרינן ביה כי יפליא לר"ט . וזה נגד דעת התוס' לקמן בסמוך ד"ה ר' טרפון כו' אלא אי כו' שאין שום כו' : תד"ה שזה . וב"ה אומרים אינו נזיר אלא מי שלא נתקיימו דבריו . ולפ"ז א' מן ב' הראשונים הוי נזיר . והג' והד' הוי נזירים והה' והו' לא הוי נזירים : בא"ד ושפיר הוה תשוב הפלאה . ולרש"י לעיל ריש ע"ב נ"ל דכל שטעה ואינו מכוין לנדור לא הוי הפלאה לר"ט דאל"כ לפירושו יהיה הד' נזיר . מל"מ פ"ב מנזיר ה"ח סוף ד"ה עוד כתבו התוס' :

דף לד ע"א מתני' ראה את הכוי . להרמב"ם בפי' המשנה דרך חדש ונפלא בזה ובספר סי"ד בפ"ב מנזירות מבואר יותר . ובפירוש משניות בפי' הסיפא דמתני' עוד דבר חדש ונפלא דבאמר שכולכם נזירי' ומצא רק א' מהן היה נזיר הרי זה נזיר . כיון שאמר אמת במקצת :

דף לח ע"א רש"י ד"ה דבטלוה רבנן . כרביעה והמשכה . עי' רש"י פסחים דף יז ע"ב רש"י ד"ה בקרקע טהורים כו' ורביעית כו' :

דף מ ע"א גמ' קמשמע לן דלא קתני . עי' תשו' כ"ב מ"ת תיו"ד סי' פ"א תמה מזה על מ"ש בס' בית הילל על יו"ד ססי' קפ"א לאסור במשיחה להסיר שער הזקן :

דף מג ע"ב גמ' ראשו של אביו אינו מיטמא . עי' לקמן דף נא ע"ב . מת שהחסר אין לו רקב כו' :

דף נז ע"א תד"ה שני . צריך לומר שהן שותקין . עי' תוס' קדושין דף סה ע"ב ובגליון שם : ע"ב רש"י ד"ה אמר ליה . דלדידך דאמרת המקיף . עי' בהשגת הראב"ד פי"ב מהל' עבודת כוכבים הלכה ה' : תד"ה ורב אדא . לפטור אשה המקפת אחרים . עי' תוס' שבועות ריש דף ג' ובמהרש"א שם : בא"ד מותר להיות ניקף מן העובד כוכבים . עי' בתוס' שבועות שם . וכן ע"ש מ"ש על הוכחה דבתוס' כאן לקמן ותדע כו' וע"ש בגליון :

דף סא ע"ב תד"ה הכותא . ופר"י דודאי ישראל . עי' במל"מ פ"י מהלכות מלכים ובספר אבני מלואים על אה"ע סי' א ס"ק ב ועי' גליון חולין דף לג א' :

דף סב ע"א גמ' מופלא סמוך לאיש דכותי . עי' תוס' ע"ז סוף דף ה' :

דף סד ע"א גמ' בתר כלי אזלינן . עי' שבת דף ס ע"ב ובגליון שם : סליק

הגהות הגאון וכו' מוהר"ר ברוך פרענקיל תאומים זצ"ל

דף ב ע"ב גמ' אמר שמואל כגון . כ"ב יעויין תוס' מסכת שבועות דף כו ע"ב ד"ה גמר בלבו :

דף ג ע"ב גמ' לאסור יין מצוה . כ"ב יעויין תוס' שבועות דף כה ע"א ד"ה חומר : שם קידושתא ואבדלתא . כ"ב יעויין דף מד ע"א רש"י ד"ה לאסור יין מצוה :

דף ד ע"א גמ' שבועה שאשתה . כ"ב יעויין לקמן דף סב ע"ב ד"ה יצא לסרע : רש"י ד"ה והרי מושבע . וא"ת הא תנן . כ"ב יעוי"ש בתוספות ד"ה חומר : תוס' ד"ה מאי . וקשה . כ"ב יעויין שבועות דף כ ע"ב תוספות ד"ה נשים חייבות :

דף ח ע"ב תוס' על היין לאו דאורייתא . כ"ב יעויין תוס' סוכה דף לח ע"א ד"ה מאי . ובמסכת פסחים דף קו ע"א ד"ה זוכריהו :

דף ט ע"א רש"י ד"ה אלא ב"ש . כדכתיב קדוש יהיה . כ"ב יעויין בספרי פ' נשא :

דף יא ע"א גמ' על מנת כהוך דמי . כ"ב יעויין ב"ב דף סג ע"א ובחולין דף קלד ובמס' גיטין דף סב ע"א : תוס' ד"ה דהוי מתנה . וא"ת ותיפוק ליה . כ"ב יעויין חדושי רמב"ן ב"ב דף קכו :

דף יב ע"א גמרא סתם הדרא לניתותא . כ"ב יעויין תוס' כתובות דף טו ע"א ד"ה דלמא : תוס' ד"ה אסור תיכת גדולות . קטנות . כ"ב יעויין תוס' קדושין דף מ"ה ע"ב ד"ה בפירוש : בא"ד וי"ל דלא אמרינן . כ"ב יעויין תוס' זבחים דף עא ע"א ד"ה אפילו אחת ברבוא ודף עג ע"ב ד"ה אלא . ובמס' חולין דף לה ע"א ד"ה ספיקו . ותידושי רשב"א לחולין דף לה ע"א ד"ה ובכמלה . ובחידושי הריטב"א שם . ותוס' גיטין במקום המצוין . ותוספות סנהדרין דף פ ע"ב ד"ה הנסקלין : ד"ה מ"ט . פירות ערוגה זו . כ"ב יעויין בפירוש הרע"ב למסכת תלה פ"ג משנה א' בד"ה ובירושלמי :

דף כ ע"ב תוספות ד"ה אמרי . ובירושלמי . כ"ב יעויין ירושלמי יבמות פט"ו הלכה ו' :

דף כד ע"ב תוס' ד"ה שלאחר מיתה . איסור דאורייתא איכא . כ"ב יעוין ר"ה דף כח ע"א איסורא . ובפסחים דף כז ע"ב בעלי שלמים . ותוס' נדרים דף י' ד"ה אדם מביא . ותוס' תמורה דף ג ע"א ד"ה לא נכנין :

דף ל ע"ב משנה ב"ש אומרים . כ"ב יעויין תוס' לקמן דף לב ע"ב ד"ה ואם לאו :

דף לו ע"ב תוס' ד"ה וכזית . כל אוכלים מצטרפים . כ"ב יעוי"ש בלשון המשנה ובדף יז ע"א : ד"ה שתי . תימה למאי דאוקמת לפרס . כ"ב יעויין תוס' חולין דף לת ד"ה רבא . ובפסחים בסוגיא המצוין ד"ה איתיבי . וביבמות בתוספות ד"ה ר' יהודה :

דף לז ע"ב גמרה לאפוקי מת"ק דאמר . כ"ב יעויין זבחים דף קט ע"א ד"ה עולה ואימורין :

דף מב ע"ב תוס' ד"ה וטומאה . כ"ב יעויין תוס' שבת דף יז ע"א ד"ה ששמע : שם ד"ה בחבורי . אבל רש"י פירש . כ"ב יעויין מה שרולה להגיה כאן במל"מ פ"ב דט"מ הלכה ב :

דף נד ע"ב תוס' ד"ה ת"ש . ומשני כי קתני . כ"ב יעויין הגהות אשר"י ב"ב בפרק לא יחפור :

דף נח ע"ב סד"ה הר"פ . דלפרי מצורע לידחי ל"ת . כ"ב יעוי"ש בסוגיא ובב"מ דף ל' בתוספות ד"ה הא אין עשה . ובזבחים דף לג בתוס' ד"ה לענין מלקות :

דף סב ע"ב תוס' ד"ה יצא כי הוא מפסיד . כ"ב נ"ל כי הוא אינו מפסיד : סליק

הגהות הגאון וכו' מוהר"ר זאב וואלף הלוי זצ"ל מבאסקוויץ

דף יח ע"א תוס' ד"ה ביום תגלחתו כו' בכריתות דף ט' ע"ב . נ"ל דף ב' ע"ב עיין בחילופי גרסאות שברים המסכתא דאיסתמיטתיה להו סוגיא זאת לכאורה ואעפ"כ העיקר גירסתם דהיינו פרק שני דף ט' ע"א כי שם שנויה במשנה :

דף לג ע"א תוס' ד"ה א"ר פפא כו' אמורא לפניו כו' . עיין בתוס' שבת דף קה ע"ב ד"ה האר"י וכו' ובתוס' יבמות דף קז ע"א ד"ה שמואל התחיל וכו' ובתוספות שבת דף לח ע"א ד"ה אטבי היכא וכו' :

דף לד ע"א גמ' הריני נזיר וכו' . ב' תיבות הריני נזיר יש למחוק ונ"ל כגון דאמר נזירות כו' :

דף לז ע"ב בתד"ה היתר וכו' ואפילו כו' . נ"ל אפילו כו' והוא דיבור בפני עצמו :

דף מג ע"ב תוס' ד"ה והאי כו' יש כח וכו' . עיין תוספות ע"ז דף יג ע"א ד"ה אמר אביי כו' :

דף מז ע"ב תוס' ד"ה מרובה כו' מצות שעבר כו' . מלת שעבר יש למחוק : שם ומצות השני עבד עבודתו כו' . נ"ל ומצות השני אינו עובד עבודתו והוא מצות שעבר וכין קך וכו' : תוס' ד"ה ת"ש כו' כמו הדיוט כו' . נ"ל כמו הדיוט עד שעובד ביוה"כ נמי תחת כהן גדול וכו' וכ"ה להדיא בספר שיטה מקובלת על מסכת זו וכוונת' שהסגן כל השנה עובד בד' בגדים ככהן הדיוט אם לא כשעובד ביוה"כ ואז אינו עובד תחת כה"ג ומאז והילך אינו סגן אלא כהן שעבר וז"ב ודלא כאורת מישור שתמה על התוס' :

דף נד ע"א גמ' עלם כשעורה וכו' . עיין תוס' חולין דף קכו ע"ב ד"ה עלם כשעורה וכו' ובחידושי הרשב"א למסכת שבת דף קלב ע"א ד"ה עלם כשעורה וכו' :

דף סג ע"ב בגמ' ספק טומאה כו' . עיין במס' טהרות פ"ד מ"ח ובתוי"ט שם בד"ה ספק טומאה וכו' מ"ש : תוס' ד"ה לפה וכו' ודאי נגע וכו' . כאן נ"ל דיבור בפ"ע :

דף סו ע"א תוס' ד"ה במאי קמפלגי דורש לפנות ערב כו' . עיין בתוי"ט למסכת זבים פ"ב מ"ג ד"ה רבי יוסי אומר וכו' מה שתמה על התוספות ועיין בס' אסיפת זקנים למסכת ב"מ מ"ש ודו"ק : סליק

הגהות הגאון וכו' מו"ה יחיאל היילפערין זצ"ל בעהמ"ס סדר הדורות.

דף לח ע"ב גמ' א"ל רבינא מפרזקיא נ"ל רבא :

דף נו ע"ב גמ' א"ר אליעזר משום ר' יהושע . נ"ל ר' אלעזר והוא ר' אלעזר בן שמוע דוק מה שהוכחתי כי בג"פ בגמ' וברש"י ותוס' אליעזר נ"ל אלעזר :

דף נט ע"ב ברש"י ד"ה וליתא כו' מה תשובה השיב ר' יהושע בן לוי לבן זומא . תי' בן לוי ע"ס כי שתה ר' יהושע הוא בן חנניא כמ"ש רש"י שם דף נו ע"ב וריב"ל היה אחר כמה דורות : סליק

ספר שדה צופים למסכת נזיר

מפתח כולל כל מאמרי הש"ס המפוזרים בלשון רבינו הרא"ש ז"ל שלא במקומן

מאת הרב הגאון וכו' מ"ה בצלאל רנשבורג זצ"ל

פרק א

דף ב ע"ב אמר שמואל כגון שהמיר עובר לפניו. הרא"ש בנדרים פ"ב סי' א': שם אמרי בזמן שמיר עובר לפניו ליכא לספוקי במילתא אחרינא. הרא"ש בקידושין פ"א סי' כ':

פרק ב

דף יב ע"א האומר לשלוחו צא וקדש לי אשה סתם אסור בכל הנשים שבעולם. הרא"ש בקידושין פ"ב סי' י"ח:

פרק ג

דף יז ע"א בעי רבא נזיר ושוה בבית הקברות מהו. בעי שהי' למלקות או לא. הרא"ש בהל' טומאה סי' ו':

פרק ד

דף כ ע"ב מי שאמר הריני נזיר ושמע חבירו ואמר ואני ואני כולם נזירים. הרא"ש בנדרים פ"ב סי' א' ובב"ק פ"ז סי' ז' ובשבועות פ"ג סי' א': שם הריני נזירה ושמע בעלה ואמר ואני אינו יכול להפר. הרא"ש בנדרים פ"י סי' י"א: שם וכמה תוך כדי דיבור כדי שאילת שלום. הרא"ש בברכות פ"ד סי' ה':

דף כא ע"ב למאי נ"מ לאשה שנדרה בנזיר ושמעה חברתה ואמרה ואני וכו'. הרא"ש בנדרים פ"י סי' י"א:

דף כג ע"א אישה הפרם וה' יסלח לה באשה שנדרה והפר לה בעלה והיא לא ידעה וכו'. הרא"ש בנדרים פ"י סי' ז':

דף כד ע"ב מה שקנתה אשה קנה בעלה. הרא"ש בקידושין פ"א סי' כ"ט:

דף כח ע"ב האיש מדיר את בנו בנזיר. הרא"ש בעירובין פ"ח סי' ב':

דף כט ע"א קסבר כרי"י דאין שחיטה לעוף מן התורה. הרא"ש בבכורות פ"ה סי' א':

פרק ה

דף ל ע"ב ב"ש אומרים הקדש טעות הקדש ובה"א אינו הקדש. הרא"ש בקידושין פ"ג סי' א' ובב"מ פ"ה סי' נ"ב:

פרק ו

דף לד ע"ב ר"א אומר לא יטעם כזוג של בהמה שהחיצון זוג והפנימי עינבל. הרא"ש בהל' ערלה סי' ז' (ועיין במעדני יו"ט):

דף לז ע"א אמר לי' אביי ממאי דהאי משרת לטמא"ה הוא דאתא. הרא"ש בחולין פ"ז סי' ל"א:

דף לח ע"א והאיכא מקוה בר מהסיה דבטלו רבנן. הרא"ש בנדה בהל' מקוואות סי' א':

דף מא ע"א נ"ל למיכתב ראשו. הרא"ש במכות פ"ג סי' ג':

דף מב ע"א נזיר חופף ומפספס אבל לא סורק. הרא"ש בביצה פ"ב סי' כ"ד. ובנדה בהל' מקוואות סי' ל"ו: ע"ב כהן שהיה לו מת מונח על כתפו והושיטו לו מתו ומת אחר וכו' יכול יהא חייב. הרא"ש בהל' טומאה סי' ו':

דף מג ע"א ת"ר להחלו עד שעה שימות. הרא"ש בהל' טומאה סי' ט': ע"ב נקטע ראשו של אביו אינו מטמא לו. הרא"ש בהל' טומאה סי' ז': שם אלא מעתה קאזיל בפקתא דערבות ופסקו גנבי לרישי' ס"ד דלא ליטמא לי'. הרא"ש בהל' טומאה סי' ב':

פרק ז

דף מז ע"א היו מהלכין בדרך ומצאו מת מצוה רא"ה יטמא כ"ג ואל יטמא נזיר. הרא"ש בהל' טומאה סי' ב'.

דף מט ע"ב על אלו טומאות הנזיר מגלח. הרא"ש בהל' טומאה סי' א':

דף נד ע"א אבל הסככות והפרעות ובית הפרס וארץ העמים. הרא"ש בהל' טומאה סי' א':

פרק ח

דף נז ע"א אבל הכא הכא ב' מירים והסוה דקאי גביהן הא תלתא. הרא"ש בשבועות פ"ג סי' כ"ב: ע"ב המקיף את הקטן הרי הוא חייב. הרא"ש במכות פ"ג סי' ג':

דף נח ע"ב מיקל אדם כל גופו בתער. הרא"ש ביבמות פרק י"ב סי' ח' ובמכות פ"ג סי' ד':

דף סא ע"א נשים ועבדים יש להן נזירות. הרא"ש בנדרים פ"י סי' י':

דף סב ע"א כי יפליא ל"ל לאתויי ידים שאין מוכיחות דאתמר ידים שאין מוכיחות. הרא"ש בקידושין פ"א סי' ב' ובנדרים פ"א סי' ב': ע"ב חומר בעבדים מבנשים. הרא"ש בנדרים פ"י סי' י': שם עבר מכנגד פניו רמ"א לא יפתח ורי"א יפתח. הרא"ש בנדרים פ"י סי' י': סליק

הגהות וחדושים מאת הגאון הגדול כו' מוהר"ר משה סופר זצ"ל (בעהמ"ח שו"ת חתם סופר).

דף ב ע"א מתני' האומר אהא. דיני נזירות סתם ונזירות שמשון עיין ש"ך י"ד סי' רל"ד:

דף יא ע"א הריני נזיר על מנת. עי' רמב"ן ב"ב קכ"ו ע"ב דאע"ג דנזירות ליכא ע"י שליח מ"מ שייך בי' תנאי משום דתנאי' בינו לבין עצמו לא בעי' משפטי תנאי' ע"ש ובהפלאה דכתובות ע"ד ע"א:

דף יב ע"א בתוס' ד"ה אסור וכו' ולר"ת. וכ"ת נ"ל: בא"ד לא נתקדשתי. עיין שאילת שלום אות כ"ג: גמ' לא משוי שליח. עיין רי"ף ור"ן קידושין דף ר"ל ע"א: בתוס' ד"ה מ"ט וכו' אומרים כן וכו'. לפונדקית שתעשי להם כמה עיסות ותפרים חלה מהם לעולם כן הוא בס' התרומה שבב"י סי' שכ"ז ועיין מרדכי דחולין סי' תקפ"ט משמו וצ"ע ועיין מרדכי פ"ב דקידושין סוף סי' תקי"ט: בא"ד הכא נמי וכו'. פי' כיון דסיבמה אינה בת גירושין אע"ג דיכול לבוא עלי' להביאה לידי כך שתהי' בת גירושין זה לא מקרי בידו לעשות כיון שמחדש ענין חדש וה"נ מה שבידו להביא הקמח שאינו חייב עתה בחלה מה שיכול ללוש ולגלגל להביאו לידי חיוב דהוה פנים חדשות לגמרי זה לא מקרי בידו לענין שיכול לעשות שליח לולי שיכול לגבל עיסה מגולגלת. ואין זה ענין לשליח להולכה בממנין אותו טרם שנכתב הגט כיון שבידו לכתוב גט אינו מחוסר מעשה. וכבר שגו בזה בס' דורש לציון דרוש י"ג ובהג"ה שם ע"ש. ודע דלא נתלבטו בתוס' על עשיית שליח להקדיש חלה. זה אינו דהרי ביד המשלח להפריש חלות מכמה עיסות בעולם. רק עיקר ההתלבטות איך יעשה שליח לפטור השיריים מקמח הלז והלא אין ביד המשלח לפטרו עתה. ועל זה תי' דיש בידו לפטור הקמח על ידי מגולגלת וכו' כמ"ש תוס' אבל להקדיש חלה שיפריש' בזה לא נתקשה מעולם וגם בזה שגה שם כמ"כ:

דף יד ע"א בתוס' ד"ה אמר וכו' ולא היה היתר בשילה וכו'. לרשב"י שם דזה וזה ירושלים ע"ש וק"ל:

דף כ ע"ב בתוס' ד"ה הרי זו סופגת וסופגת. עתי"ט כאן וריב"ש סי' ל' ותשב"ץ ח"ב סי' כ"א. וערמב"ם פ' מ"ו מעדות הלכה וי"ו סותר למ"ש פ"ו מהמן:

דף כט ע"ב בתוס' ד"ה מתקיף לי' וכו' וי"ל הסיקא דרשה גמורה וכו'. עיין בתוס' חדשים בגליון משניות משנה ד' פ"א דכריתות:

דף לו ע"ב בתוס' ס"ד הנה לכותא וכו' דאי מתרמו הכי. בדרב"ז סי' תקמה הקשה על זה ממשנה ג' פ"ח דיומא שמה ליר וכו' דאע"ג דנאכלים ע"י טיבול ממאי שתה להו בעיניה פטור ע"ש:

דף לה ע"א גמ' ס"ד עשר רביעיות. עי' תוס' ע"ז ל' ע"ב סוף ד"ה מסמא וכו' ע"ש:

דף מח ע"א בתוס' ד"ה הכי גרסי' וכו' ג"ש דאמו אמו. ורבינו פרך תי' על קו' זו דילפי' המופנה משאינו מופנה ולא בספך עיין בבאר יעקב כלל מ"ח מ"ש בזה: ע"ב בתוס' ד"ה ועד שלא יאמר דא"ל פרק המפלת. ע"ש הגי' בהיפוך. ועמ"ש שיטה מקובלת כאן:

דף נ ע"א ברש"י ד"ה ת"ש חלב נבילה. כל שומן. אבל חלב טהור הוא כמבואר בפסחים כ"ג מקרא יעשה לכל מלאכה. ע"ש ועיין ביצה ז' ע"א:

דף נד ע"ב בתוס' ד"ה ת"ש ומנה צג' וכו' ושלה כ"ת כהן. עיין ר"פ כ"ב כ' ע"א ד"ה בתניות וכו': סליק

הגהות וחדושים מהרב הגאון החסיד כו' מרנא יעקב צבי יאליש זצ"ל בעהמ"ח ספר מלא הרועים

דף ב ע"א תוס' סד"ה נזיר. דר"ל לאו לענין קרבן קאמר. נ"ב עי' תוס' נדרים ד"ג א' שפי' שם דאי' בירושלמי בהדיא כן דלאו לענין קרבן קאמר עיי"ש:

דף ז ע"א גמ' והא רבנן דקיסרי כו'. נ"ב עי' מגילה ה' דשם הגי' בהיפך ועיי"ש ועי' בתשו' נו"ב מ"ת חלק א"ח סי' קל"ח:

דף יט ע"ב רש"י ד"ה ואי כתב יפלו כו' לשון אחר. נ"ב זהו כפי' התוס' בד"ה לשון הג"ה:

דף כג ע"ב גמ' כבריחין וארמון. נ"ב לארמון:

דף כח ע"ב תוס' ד"ה בנו אין בתו לא. אף לחנכו לעשות מצות. נ"ב תימה דבשבת דף קכ"א כ' התוס' דהך דאין ב"ד מצווין להפרישו הוא דוקא בלא הגיע לחינוך אבל בהגיע באמת מפרישין ועי' בתוס' ישנים יומא דפ"ב ומש"ש בגליון ועי' בפסקי מהרא"י סי' ס"ב ובב"ח סי' שמ"ג באו"ח ומבואר מדבריהם דתוס' דיומא חולקין על הך דשבת ודבריהם בשבת עיקר כך העלה הב"ח שם: בסה"ד צריך לחלק בדבר. נ"ב ועי' בתוס' ישנים ביומא דפ"ב שחלקו דדוקא בנזיר אין מחויב לחנכה אבל בכל המצות מחויב לחנכה ועי' במ"ה ערך חינוך אות ב' מ"ש בזה:

דף כט ע"א גמ' קסבר כר"י בר"י דאין שחיטה כו'. נ"ב ומחזיר סימנים לאחורי עורף ומולק דאל"כ הא שובר מפרקת קודם שמגיע לסימנים ואע"ג דאין שחיטה לעוף נהירה מיהו בעי בסימנים. רשב"א בחולין דף כ"ח ועי' חולין כ' ע"א. ונ"ל דלמ"ד כדי לחנכו זקוק לגרור הדם ולכסו' דהנה בחולין פ"ג ב' קאמרי' דכסוי הדם אין נוהג במוקדשין וע"ש דשקיל וטרי ליגררי' ולכסי' ומשני מי שאינו מחוסר גרירה כו' ומר בר ר"א שני חי' או עוף מה חי' שאינה קודש. והנה לשינויא קמא פטור ג"כ כאן מכיסוי אבל למר בר ר"א דהלכה כוותי' בכל דוכתא א"כ כאן כיון דמדאורייתא אינו קודש חייב הוא בכיסוי ואף דלא שחטו אלא נוחרו מ"מ כיון דס"ל אין שחיטה לעוף מה"ת נחירתו זהו שחיטתו וחייב בכיסוי כדאיתא בחולין כ"ז ב':

דף לה ע"ב רש"י ד"ה מכדי כו' ואפי' מצד א'. נ"ב דברי רש"י תמוהים מאד ובארתי באורך בספרי מלא הרועים ח"ב: שם ד"ה ומיעט וריבה כו' ואית דמפרש דהאי דאמר אפילו עליו. נ"ב דהאי דאמר עליו לא לאו דוקא כנ"ל להגיה ועי' א"מ שדחק ליישב הגירסא:

דף לו ע"א רש"י (סוף העמוד) ד"ה ומה טעם והא ליכא שיעורא. נ"ב ר"ל שאין בשום שיעור כזית כשאוכל דרך אכילת המקפה: בתוס' סד"ה אמר רבה בב"ח דאין נמצא שיהא לוקה. נ"ב ר"ל דאין נמצא שיהיה בשום לבדו כזית כשאוכל דרך אכילת המקפה:

דף לז ע"א תוס' ד"ה שאין ואין היתר לאיסורו תוך שלש. נ"ב אבל אין לומר בה אסורו איסור עולם שהרי לאחר ג' שנים הותרו וקשה מה שמותר אחר ג' היינו האילן והאילן לא נאסר מעולם רק הפרי והפרי של תוך כו' כצ"ל וכ"ה בתוס' פסחים:

דף מב ע"א גמ' אתאן לרבנן רישא כו'. נ"ב ק' דהו"ל לשנויי דסורק הו"ל פ"ר ומודה ר"ש בפסיק רישא וכ"כ רש"י בשבת דף נ' ע"ב ודפ"א ע"ב דטעם דאוסר בסורק משום דהוי פ"ר ונראה דהש"ס דפ"ר בדרבנן שרי וכאן הוא איסור דרבנן דמדאורייתא אינו אסור כ"א בתער וזה ראי' לתה"ד דס"ל הכין דפ"ר בדרבנן מותר ודלא כמג"א בסי' שי"ד ס"ק ה' יע"ש. והנה עדיין יש להקשות על רש"י בשבת דפי' משום פ"ר דהוא נגד הש"ס דהכא ונראה דרש"י ס"ל להלכה כר' יאשי' לעיל דל"ט ע"ב דאפי' תלש שערו חייב דכתיב קדוש יהיה וכתיב לא יעבור וכסתם מתני' דלעיל וסוגי' דהכא אולא אליבא דר' יונתן ור"א ורבי לדעת המפרש לעיל דף מ' דס"ל דאינו אסור כ"א בתער לכך הוצרך לומר הטעם דכל הסורק להשיר מכוין ובזה יתיישב ג"כ דברי הר"מ בפ"ה דנזירות דין י"ד שכתב ג"כ הטעם דלא סורק משום פ"ר משום דלשיטתי' אזיל דפסק שם דין י"א דאפילו תלשה בידו לוקה א"כ הוי פ"ר בדאורייתא:

דף מז ע"ב תד"ה מרובה כו' יצא בגולה משום איבה ולהכי ל"ל. נ"ב עי' בש"מ ובשעה"מ פ"א מה"ע יוה"כ דין ג':

דף נד ע"א במתני' ורביעית דם ואהל. נ"ב פי' הר"ע מברטנורא אם האהיל על רובע עצמות ועיין בתוי"ט שהקשה ע"ז ומביא פי' הר"מ דואהל היא מילתא בפ"ע שנגע באהל המת:

דף סג ע"א תוס' ד"ה מאן תנא. וכל העומד ליזרק כזרוק דמי. נ"ב קשה דא"כ מאי מקשה שם על מר בר רב אשי דאמר בתחלה בנודע לו קודם זריקה לא מרצה ואקשי מברייתא דמשמע אף קודם זריקה מרצה ומאי קושיא כיון דלדעת התוס' הטעם דמרצה קודם זריקה משום כל העומד ליזרק כזרוק דמי והאי סברא דוקא ר"ש ס"ל הכין ולא קי"ל כוותי' וא"כ מצי אמר מר בר רב אשי ברייתא אתיא כר"ש דס"ל כ"ת ליזרק כזרוק דמי ואנא ס"ל כרבנן: ע"ב רש"י ד"ה ת"ר המוציא מת לאחר שעשה פסחו. נ"ב משמע דעשה פסחו לגמרי שכבר שחט וזרק והיא סותר לסוגיא דפסחים דפ"א ב' דמבואר שם דאפילו לא זרק עדיין דטהור להבא משמע והרמב"ם בפ"ו מהק"פ דין י"א כ' דאפילו לא שחט עדיין ישהום לכתחלה וצ"ל דמה דנקיט הכא עשה פסחו היינו דשחיטה להוד ולא הזריקה וכן בתוספתא פ"ו דפסחים והביאו ג"כ ברש"י פסחים ד"פ ע"ב נקיט ג"כ לשון עשה פסחו והכוונה על השחיטה לחוד כמ"ש התוס' פסחים פ"א ב' בד"ה וטמא: שם ד"ה אבל טעון. והאי דכתוב בספרים אפי' בנזיר ועושה פסח. נ"ב והרמב"ם בפ"ו מהק"פ דין י"א נראה שהי' גורס כן ומפרש כן דקאי אפסח עיי"ש ובכ"מ שם:

דף סד ע"ב רש"י (במתני') ד"ה נוטלו ואת תפוסתו. אם יש בין ראשון לשני. נ"ב נראה דמפרש כפר"ת דבד' אמות א"א לישכב רק ב' מתים וה"נ מוטל לאורך המערה ודלא כרשב"ם ועיין בתוס' ד"ה מצא: סליק

הגהות וחדושים מאת הג"מ זאב בן אריה זצ"ל (אבד"ק גאלדינגען וטעלז)

דף ה ע"א גמ' מלמד שהנזירות הל כו'. נ"ב נדרים ג ע"א. יח ע"א ע"ש:

דף ו ע"א תד"ה נטמא כו' אטו יום שלשים והכי משמע לקמן דקאמר נטמא לשלשים ואחד סותר הכל. נ"ב והכי משמע לקמן דף סג ע"ב. דקאמר אי לרבנן כולהו סותר משמע דסותר ביום ל"א והכי איתא לסדי' [בתוספתא] נטמא ביום ל"א סותר הכל. כן הוא [בש"מ] בשם תוס' הרא"ש. ונראה דחסר וכאן בתוס'. ובתוספתא שלפנינו לא מצאתי. [ואפשר שנ"ל בתוס' כאן והכי משמע לקמן (ס"ג ע"ב) דקאמר אי לרבנן כולהו סותר משמע דנטמא לשלשים ואחד סותר הכל]: ע"ב תד"ה קסבר כו' אינו סותר אלא ז'. תימה דאמרי' לקמן וכימיים כו' מיהא סותר. ורבנן סברי לא אמרינן כו'. מן תימה עד מיהא סותר מוקף. ונ"ב נראה דכ"ז שייך לקמן בתוס' ד"ה אמר וכו'. וגזרת הכתוב שלא יסתור כולו. כאן נ"ל הא דלעיל תימה כו' עד מיהא סותר. ועי' לקמן דף יט ע"ב תוס' ד"ה הכי גרסינן [ועי' רש"י כאן ד"ה אמר לך בר פדא כו']:

דף ז ע"א גמ' רבא אמר למה לך אקשויי כו'. נ"ב עי' ש"מ בשם הר' עזריאל ז"ל דגירסתו היה רבה וכתב ואע"פ שרבה היה רבו של רבא נסדר לבסוף לפי [שכן] עיקר ע"כ. ועי' משנה למלך פ"ג מהל' נזירות ה"ס ד"ה אך אני כו': ע"ב תד"ה והתני' במיתותא כו' וא"ת כיון דמחלק מתניתא בין דלית ליה כו'. נ"ב עי' הנוסחא במשנה למלך פ"ג מה' נזירות ה"ס (ד"ה עוד כתבו התוס' והתני') שהעתיק לשון התוס' בזה שלשון וא"ת כיון דמדמה מתני' דאיכא קצבתא לאלף שנים דאית להו כו':

דף ט ע"א תד"ה אין אדם כו' ואמאי הא שמעינן ליה לר' יהודה דפליג כו'. נ"ב זבחים דף ל ע"א:

דף יא ע"ב תד"ה נדרי שגגות כו' ולבסוף העני. א"נ כו'. נ"ב עי' שיטה מקובצת:

דף יג ע"ב תד"ה לאחר שבעים כו'. נ"ע שפירש לעיל שאם נולד כו'. נ"ב עי' תוס' לקמן דף טו ע"א ד"ה וכן מתני' לרב:

דף טו ע"ב גמ' דתני' ר' הושעי' אומר כו'. ועל התוס' ד"ה אבל הרואה זוב פירש"י בכינד נולין דף פ"א לא ידעינן כו'. נ"ב ע"ש מה שכתבתי:

דף טז ע"א תד"ה ולי נראה דמשנה שלימה כו' ושוין ברואה יום י"א וטבלה. נ"ב נ"ל ברואה בתוך י"א יום וטבלה:

דף כ ע"ב תד"ה לכי יהודה אומר כו' ובפ' בתרא דמכות. נ"ב נ"ל ובתוספתא ספ"ג דמכות:

דף כט ע"א תד"ה אלא לר' יוסי בר חנינא כו'. והא לא קשי' ליה כו'. נ"ב מן והא לא קשי' ליה כו' עד סוף הדיבור שייך לקמן אחר דיבור שאחר זה סד"ה קסבר ר' יוסי בר חנינא כו'. תו לא צריך. שם שייך. והא לא קשי' כו'. ועי' רש"י חולין כ"ח א' ד"ה תהני ליה שכן כו'. וכתו' שם דף כ ע"א ד"ה לא אמרן כו'. וע"ע בבדק הבית להרא"ה בית ב' שער הראשון [דיבור הראשון] ובספר התרומה:

דף לז ע"ב תד"ה אלא הא דתני' כו' אף ר"ע דריש כל כנ"ל. עי' תוס' פסחים מ"ה א' ד"ה משום כו':

דף לט ע"א תד"ה סתם נזירות כו' איך יתגלח וימנה כו'. נ"ב עי' שיטה מקובצת:

דף מב ע"ב תד"ה בתבורי אדם כו' ולפי' ר"י נפרש כו'. נ"ב עי' משנה למלך פ"ה מהל' טומאת מת ה"ב. ועי' שיטה מקובצת. ולכאורה לפי פי' ר"י וכמו שביאר במל"מ שם נ"ל האי דאמר רב יצחק בר יוסף אמר ר' ינאי לא אמרו כו' היינו חכמים הקדמונים שהיו לפני יוסף בן יועזר אבל במת אחר עדותו אין בו טומאה אפי' מדרבנן [א"נ או דס"ל לר' ינאי כרבא בע"ז דף לז ע"ב דיוסי בן יועזר לא איירי כלל בטומאה בחיבורין ולא התיר מאומה ע"ש בתוס']. וכן נראה מדברי התוס' שבת דף יז ע"א ד"ה אמר ר"ע ע"ש. וע"ע תוס' ב"מ דף קה ע"ב ד"ה על אדם ובמהרש"א שם. ועי' מה שכתבתי בגליון תוס' שבת שם בשם התוס' ישנים על הגליון לחלק בין תרומה לחולין ועפ"ז נוכל לפרש עדותו של יוסף בן יועזר לחולין. ותוס' דב"מ שם ס"ל דס"ה לחולין וכמו שמסקי התוס' ישנים שם:

דף מג ע"א תד"ה ומהכא שמעינן כו' מיהו בה"ג גרס אביי כו'. נ"ב בהל' טומאה ע"ש [א"ה מ"ש הבה"ג עצמו לענין הלכה להקל ועי' במרדכי פ' אלו מגלחין סימן תתמ"ו שהביאו ותמה עליו. ולכן גם התוס' לא הביאו רק את גרסתו אך לא ס"ל את טעמו של הבה"ג להקל מתמיהת המרדכי הנ"ל ע"ש]: ע"ב תד"ה ר' יהודה כו' בתורת כהנים ר' יהודה אומר כו'. נ"ב ע"ש בתו"כ [א"ה דגירסתנו בתו"כ (פ' אמור שם) ר' יוסי אומר וא"כ ל"ק כלל קושית התוס'. אבל הר"ש בפירושו לתו"כ שם העתיק ר' יהודה ע"ש היטב וכ"ה הגירסא בילקוט ע"ש]:

דף מד ע"ב תד"ה א"ל ר' טרפון כו' שהרי הקפיד הכתוב כו' א"כ אין בידו לגלח קרבנות. נ"ב עי' מו"ק טו ע"ב: רש"י ד"ה דטבל בשביעי כו' דבהדיא תני לה בהו"כ כו' מביא קרבנותיו כו'. נ"ב ע"ש בתו"כ ובקרבן אהרן [ועי' ר"ש פי"ד דנגעים מ"ו שגירסתו בתו"כ שם אינו מביא קרבנותיו כו' כשיטת התוס' כאן]:

דף נג ע"א תד"ה בית דין כו' דהוו להו מכריע והא אין דעת כו'. נ"ב נ"ל דהוו להו מכריע. וי"מ הא אין דעת שלישית כו'. ועי' תוס' ב"ק קט"ז ע"א ד"ה הכרעת:

דף נה ע"ב תד"ה אילימא כו' ואתיילד ביה נרעת וארבעה עשר יום. ונדפס בצדו ר"ל ב' תגלחת מצורע. נ"ב זה נ"ע למה ז' ימים לתגלחת ראשונה הא כתיב ביום טהרתו ע' תורת כהנים [א"ה והתוס' י"ל דלדוגמא בעלמא נקטו ארבעה עשר יום. ז' לספרו וז' ימים היה מוחלט מקודם]:

דף נו ע"א תד"ה ימי ספרו כו' וק"ק דהיתי בק"ו מנזיר בקבר כו'. נ"ב עי' ספרי פ' נשא סי' ל"א. ושם הגירסא אמרת ק"ו ומה נזיר בקבר כו' ימי תלוטו שאין סערו ראוי לתגלחת נזירות אינו דין שלא יעלו לו מן המנין הוא הדין לימי ספרו כו'. [והוא כקושית התוס' כאן דיליף מנזיר בקבר גם לימי ספרו]. ולגירסת הגמ' קשה היכא יליף ימי סיפורו מימי תלוטו הא איכא למפרך מה לימי תלוטו שמטמא משכב ומושב תאמר בימי סיפורו שאינו מטמא מו"מ כדתני' בתו"כ. ועי' תוס' פסחים דף סו ע"ב ד"ה שכן עושה ע"ש:

דף נז ע"ב תד"ה ורב אדא כו' מנ"ל להש"ס דרב אדא בר אהבה סבר מותר כו'. נ"ב עי' בה"ג הל' נזיר איתא לסדי' המקיף את הקטן ר"ה אמר חייב רב אדא בר אהבה אמר פטור אמר ליה רב אדא ב"א לרב הונא לדידך דאמרת כו' חייב בנך דילך כו' מאן מקיף להו כו':

דף סד ע"א גמ' מת בכלי וכלי צף על פני המים כו'. נ"ב עי' שבת דף ה' ע"ב אגוז בכלי וכלי צף על פני המים כו'. וקנ"ע דפסקי הרמב"ם דהכא ודהתם סתרי אהדדי וע"ש בתוס' שבת שם דלפי פ"ש התוס' שם יש לחלק: סליק

מהגאון וכו' מו"ה יום טוב ליפמאן זצ"ל אבד"ק קאפולי (הנקרא בשם מלאכת יום טוב בעהמ"ס קדושת יו"ט).

דף ב ע"א רש"י ד"ה אלא לעולם וכו' שאסור לגמל לנאת במטולטלת שאין ראוי לה אבל הוא אינו חייב כדבר הלכך וכו' כנ"ל: תוס' ד"ה נזיר וכו'. נ"ב עיין ר"ן ריש מסכת נדרים: ד"ה האומר וכו' דלגופיה וכו'. נ"ב נ"ל ולגופיה וכו': **ע"ב** רש"י ד"ה נזירא מילתא דעבירה וכו' ואי אמר. נ"ל ומי אמר: תוס' ד"ה הריני כזה וכו' הרי נזיר. נ"ב נ"ל מי הוי נזיר:

דף ג ע"א תוס' ד"ה תנא סרע וכו' דלא ישלחו וכו' דאפילו תרי. נ"ב נ"ל אלא דלא ישלחו וכו' ואפי' תרי: **ע"ב** תוס' ד"ה כגון שהיה כו' להיות שייך למנות נזירות. נ"ב נ"ל להיות לנזירות: שם דנזיר שהוא עובר לפניו. נ"ב נ"ל דנזיר טהור הוא שעובר לפניו: שם נזירות לפורים טמא. נ"ב נ"ל ליפורי נזיר טמא: שם ד"ה הגה"ה היכא דאמר וכו' ולא אמר לפורים סמוכים לשיער חייל. נ"ב נ"ל לא חייל: שם משום. נ"ב נ"ל אלא משום: שם דהיינו נזיר כשנזיר עובר. נ"ב נ"ל דהיינו כשנזיר עובר: ד"ה האומר כו' כדלקמן. נ"ב הוא ס"ד ואח"כ מתחיל הדיבור ובזרוע עוזו אלו התפילין פי' מדהזכיר וכו':

דף ד ע"ב תוס' ד"ה לא דכ"ע כלומר כ"ע כו'. נ"ב נ"ל מאי לאו דכ"ע וכו' ופי' דלפניהם היה הגירסא בגמ' מאי לאו דכ"ע ככור לאו דבר הנידר הוא ור"י ס"ל וכו':

דף ה ע"א תוס' ד"ה הני כו' מ' לשאלה ואפילו. נ"ב נ"ל ולפי זה: **ע"ב** רש"י ד"ה דקסבר מקצת וכו' ולרב מתנה וכו'. נ"ב נ"ל והיינו למ"ד דלא אמרי' מקצת היום ככולו וכמו שפירש"י לקמן (דף ו ע"א) ד"ה תנן מי שאמר וכו' וצ"ע בזה ודו"ק: תוס' ד"ה אמר לך בר פדא וכו' לכתחלה כשיאמר. נ"ב נ"ל לכתחילה מגלח יום שלשים ואחד משום דכשיאמר: שם כאילו אמר שלמין דבזה. נ"ב נ"ל דכלא"ה:

דף ו ע"א בתוס' (ד"ה בעמוד הקודם) דלא אמר מקצת היום ככולו בסוף נזירות. נ"ב נ"ל אלא בסוף נזירות: ד"ה ולרב מתנא וכו' משום שכי דיום ל' י"ל הראשונה ל' יום דילא. נ"ב נ"ל משום הכי י"ל אם גילח הראשונה יום ל' דילא: שם דסוף סוף עולה. נ"ב נ"ל דסוף היום עולה: שם לסוף נזירות ראשון לכאן ולכאן. נ"ב נ"ל ועולה לכאן ולכאן: **ע"ב** תוס' ד"ה קסבר ר"א וכו' אליבא דת"ק. נ"ב נ"ל אליביה:

דף ז ע"א תד"ה ואמאי והא וכו'. דיודע הוא שפיר וכו'. נ"ע דמ"מ מי יודע מאותו מקום שהוא עומד עד סוף העולם כמה ואיהו מכאן קאמר ודו"ק: **ע"ב** תד"ה הואיל וכו' להבדילו מיום קאתי. נ"ב נ"ל להבדילו מיום שני קאתי: שם מהלכין הימים. נ"ב נ"ל מהלך: ד"ה שאני התם וכו' אריכא ליה ואמרינן. נ"ב נ"ל ואתא אריכא ליה משמע ואמרינן:

דף ח ע"א תד"ה וליתזייה וכו' לא יחול. נ"ב נ"ל לא יכול פי' לא יכול לגלח: ד"ה היכא בכרי וכו' על הספק שלא היה בו. נ"ב נ"ל שמא לא היו בו: ד"ה הכא נאית וכו' כר' דהאמר חרדל. נ"ב נ"ל דהא אמר חרדל: **ע"ב** תד"ה מונה נזירות וכו' בחרדל או בהילקטי. נ"ב נ"ל כחרדל או כהילקטי:

דף ט ע"א תוס' ד"ה אין אדם מוציא וכו' והכי מתייסב לי. נ"ב נ"ל וכהכי מתיישב לי: שם אית ליה במתני' דנזיר. נ"ב נ"ל דנדור: שם אפילו דערכין. נ"ב נ"ל אפי' ר"מ דערכין: שם אטעמא דקאמר. נ"ב נ"ל מטעמא דקאמר: סד"ה אין שאלה וכו' וכ"ש. נ"ב נ"ל וכ"ש ס"ל: **ע"ב** תד"ה יביא מן החטין וכו' דמוטא. נ"ב נ"ל דעומר: ד"ה יביא עשרון וכו' והוי. נ"ב נ"ל והיינו: ד"ה באומר וכו' כמנחת חוטא. נ"ב נ"ל כמנחת עומר: שם ובשמן ובלבונה. נ"ב נ"ל במנחת חוטא ובקנאות: ד"ה אלא כי קאמר וכו' ואפשר לקדוש. נ"ב נ"ל ואי אפשר לקדוש:

דף י ע"א תד"ה והכ"ד יוסף וכו' דאין דיבור מועיל. נ"ב נ"ל דאין דיבור זה מועיל: ד"ה מי קתני וכו' ולכך הוצרך לפרש. נ"ב נ"ל ולכך לא הוצרך לפרש ופירושו דלא הוצרך לפרש במתניתין בהדיא ועמדה: ד"ה הרי עלי וכו' אם עמדה. נ"ב צריך למחוק תיבות אם עמדה: **ע"ב** תד"ה כ"ש וכו'. פי' אין כת. נ"ב נ"ל פי' אם אין כת: שם דהא מדין נזיר. נ"ב נ"ל בדין נדר: ד"ה אימא סיפא כו' רבי את"ק. נ"ב נ"ל ר"י את"ק: שם וי"מ דשמא כל התירוצים וכו' וכן לקמן פ"ג. נ"ב כל הדברים האלו הם הגה"ה באמצע הקושיא:

דף יא ע"ב תד"ה נדרי זרוזין וכו' למ"ד מדרבנן. נ"ב נ"ל ולמ"ד נריכין היינו מדרבנן: ד"ה ואם היו פקחים וכו' כלאו אחר. נ"ל כל אחד ואחד:

דף יב ע"א תד"ה כי משוי כו' בקדושין שהוא עשאו שליח. נ"ב נ"ל נקידושין אלו שהוא לא עשאו שליח: ד"ה מ"ט כו' אבל שליחותא בע"א. נ"ב נ"ל שליחותא שאני: שם דמאי עביד נפשיה. נ"ב נ"ל דמאי עביד איהו נפשיה: שם דהא נשיאיה. נ"ב נ"ל והא דנסיבא: **ע"ב** רש"י ד"ה הכי קאמר כו' דמאי עביד ליה וכו'. נ"ב הוא דיבור בפ"ע: תד"ה מ"ט וכו' מאלי נזירות. נ"ב נ"ל דתלי אנזיר: ד"ה הפילה אשת וכו' בן זכר דמספקא ליה דשמא הוא בן קיימא והוי בן גמור. נ"ב כל התיבות הללו צריכים להיות בסוף הדיבור. וכן נ"ל שם והפילה בן זכר וכו' בן גמור:

דף יג ע"א רש"י ד"ה או דלמא וכו' ואהא לציל. נ"ב נ"ל ואהא דלעיל: תוס' ד"ה לר' יהודה בברייתא דאיתנייא לעיל פ"ק דקאמר נגנבה אינו נזיר הוא דקאמר לעיל דנזיר דכרי דלא הוי נזיר כלל לר"י. נ"ל ור' יהודה דכרי הוא דתניא לעיל פ"ק (דף ח ע"א) ומשו"ה קאמר בכרי דלא הוי נזיר כלל לר"י: ד"ה והפילה וכו' כשהפילה שוב לא. נ"ב נ"ל אעפ"י שוב לא: ד"ה וכ"מ כו' משום דליכא כי הך. נ"ב נ"ל משום דלא מהני הך: שם דולד אחרון מסויה ליה. נ"ב נ"ל דולד אחר אלא לשויה ליה: ד"ה אמר ראוכן וכו' שלא בפניו. נ"ב נ"ל כיון שאמר שלא בפניו: **ע"ב** תד"ה לאחר שבעים וכו' הואיל דנמשך דבנו. נ"ב נ"ל דנמשך נזירות דבנו: שם בהג"ה שהיה לו למנות בלידת הבן. נ"ב נ"ל בשעת לידת הבן: סד"ה או דילמא וכו' דבהנך כ' לא ק'. נ"ב נ"ל דבהנך כ' לא שלמי ק':

דף יד ע"א תד"ה אמר כמשה וכו' וק"ק למ"ד נדרים ונדבות לא קרבין בבמה א"כ אותם שנדרו בנזיר כפטירת משה וכו'. נ"ב נ"ע מאי קשיא להו הא עד שבאו לגלגל לא הותרו הבמות וכדתנן בפ"ב דזבחים (דף קי"ב ע"ב) ע"ש. וא"כ היו יכולים להשלים נזירות ולהקריב קרבנותיהם קודם שהותרו הבמות דאז כל הקרבנות היו קרבין במשכן כדינן ואין שום חילוק בדין הקרבנות. והרי בשבעה באדר מת משה. ולגלגל לא באו עד אחר עשרה ימים בניסן כדכתיב והעם עלו מן הירדן בעשור לחדש וגו' והרי איכא יותר משלשים יום. וצריך עיון וישוב ודו"ק:

דף טו ע"א תד"ה לא הפסיד כלום וכו' הרויח בריות הבן. נ"ל הרויח בלידת הבן: ד"ה אלא בדין הוא דלא ליתני וכו' ובקצת ספרים אין כתוב אלא רק בדין וכו' והוי כמו וכו'. נ"ב כוונתם דלא גרסי' בגמ' אלא עד שבעים בלבד. ותיבות לא הפסיד ליתא בהדיא [וכנ"ל בתוס' „ולא לא הפסיד" ונשמט בדפוס מלת לא] וע"כ הוי כמו וכו' דהא עיקר דוקא אלא הפסיד קאי. ודקאמר בדין הוא דלא ליתני וכו' נמי אלא הפסיד קאי: **ע"ב** תד"ה סותר את שלפניו וכו' ויספור יום א' דהוינן. נ"ב נ"ל והוינן: שם דהוי הוא בראיה ראשונה. נ"ב נ"ל כראיה ראשונה:

דף טז ע"א תד"ה הלשון ק"ק וכו' למ"ד מקצת היום ככולו ותחלת הלילה. נ"ב נ"ל דלמ"ד מקצת היום ככולו תחלת הלילה: שם הלכך בזבה קטנה בתחלת הספירה. נ"ב נ"ל דתחלתה היא סוף הספירה. פי' כוונתם דאין ספירתה אלא יום אחד: שם שנה שתחלתה עולה וכו'. נ"ב דברי התוס' בכאן סתומים. ועיין בתוס' בכ"ה שם מבואר: **ע"ב** תד"ה נטמא ביום ק"א וכו' גבי הריני נזיר נטמא וכו'. נ"ב נ"ל גבי הריני נזיר שלשים נטמא וכו': ד"ה ור' אליעזר אומר וכו' ואע"ג דלבר פדא וכו'. נ"ב נ"ל דהאי ואע"ג שייך לעיל בדיבור הקודם שכתבו וה"ה לעיל הוי מצי למיתני הכי גבי הריני נזיר שלשים נטמא וכו'. וע"ז כתבו ואע"ג דלבר פדא באומר הריני נזיר סתמא ונטמא יום ל"א דנזירתו פסק וכו' מ"מ באומר הריני נזיר שלשים ונטמא יום ל"א סותר הכל מדרבנן כמו ביום ק"א וכנ"ל ודו"ק:

דף יז ע"ב תד"ה ימי טומאה וכו' ואין נחשב. נ"ב נ"ל ואין דומה:

דף כ ע"ב תד"ה הריני נזירה ושמע בעלה וכו' מ"מ תל. נ"ב נ"ל דמ"מ תל:

דף כג ע"א גמ' למה נקוד על וי"ו ובקומה וכו' שבשכבה לא ידע אבל בקומה ידע. נ"ב נ"ע הרי אמרו במדרש כל שהנקודה רובה את הכתב אי אתה דורש את הנקודה. וכאן הנקודה רובה את הכתב. ע"כ נראה לי נגרוס לומר שבקומה לא ידע [אבל בקומו ידע]. לכן נקודה על וי"ו דוקא לומר שבקומו ידע הוי"ו סימן לזכר: **ע"ב** תד"ה ומאן איגון וכו' ומנשים היינו דכתיב נשים. נ"ב נ"ל ומנשים דכתיב פירושו כמו נשים. וקאי אמאי דמסיק לעיל אלא אימא כמאוה וכו'. (אנ"ה לפ"ז יהיה המ"ם דמנשים אינו מ"ם היתרון רק כמו שהיה כתוב כנשים):

דף כה ע"א בתוס' (ד"ה בעמוד הקודם) דאז יכול להביא בכולן אחד מקרבנותיו דמשמע וכו'. ואפי' נמי אמר וכו'. נ"ב נ"ל דאז יכול להביא אחד מקרבנותיו ולכך קתני בסיפא וכו'. ואפי' נמי אמר אלו לקרבן נזירותי דמשמע אבל קרבנותיו קאמר כולן יפלו וכו' כנ"ל: ד"ה קתני יכול אף וכו' דדין תמורת אשם כדין. נ"ב נ"ל דדין תמורת אשם להיות אשם כדין: **ע"ב** תד"ה אמר מר וכו' ואין מוסיף עולתו. נ"ב נ"ל ואין מוסיף ומביא חובתו מדמי עולתו:

דף כו ע"א תד"ה ולאפוקי וכו' לשמים. נ"ב נ"ל לשניהם: ד"ה הא דאמרת וכו'. הג"ה יש לתת טעם בדבר כשאמר לקרבנות נזירותי הוו. נ"ב נ"ל כשאמר לחובתי הוו: שם הגה"ה איכא דאמרי וכו' ולא היה יכול להביא בכולן קרבן אחד אבל אמר וכו' דלמקצת נזירותו משמע ואם מת וכו' יפלו לנדבה. נ"ב שיבוש הוא בכל הנמרות ונתחלף דבריהם וכנ"ל ולא היה יכול להביא בכולן קרבן אחד ואם מת הלכה נתקבלה בנזיר יפלו לנדבה אבל אמר לנזירותו וכו' יכול להביא בכולן קרבן אחד וקשה וכו' כנ"ל ודו"ק: שם מאה מסייעו דילכו ליה סמלא. נ"ב נ"ל כהא מיתניא אסיפא דילכו ליה סמלא: שם לפי' ר"ת ניחא אלא לפירש"י מאי וכו'. נ"ב נ"ל לפי' ראשון ניחא אלא לפי' שני קשיא מאי כו': **ע"ב** תד"ה אבל בהמה וכו' ובמפורשין דקאמר רב הונא. נ"ב נ"ל ובמפורשין וכו': שם דממעט נמי ממעות דהיינו נסכא. נ"ב נ"ל דומיא דהני נסכא: שם מהמקדים זכר לידי נסכים. נ"ב נ"ל לדמי נסכים: שם לקרבן אחר ה"נ בבהמה. נ"ב נ"ל לקרבן אחר הכא בבהמה זו: ד"ה אלא מעתה וכו'. תו לא מפרקי דמי'. נ"ב נ"ל לדמי: שם וודאי קינין. נ"ב נ"ל במחייבי קינין: שם דשייך בהו. נ"ב נ"ל שייך בהו:

דף כז ע"א בא"ד בין לקיחה להקרבה לנדר בלבו. נ"ב נ"ל וגמר בלבו: ד"ה וכי תימא וכו' וי"ל דנהי דכיון. נ"ב נריך למחוק תיבת דנהי: שם וכירכו הבעלים בשעת הלקיחה ואימא דעתם לבררם. נ"ב נ"ל דילמא אחר הלקיחה נתנו דעתם לבררם: שם כפי' להרים. נ"ב נ"ל להדיא: שם ע"כ היינו התוספתא, נ"ב נ"ל היינו התוס': שם וא"כ לא פירשום כלל. נ"ב נ"ל ע"כ לא פירשום כלל: שם ואפי' בתערובות כשמוכיר. נ"ב נ"ל ואפי' בתערובות משמע כשמוכיר: שם מ"ע משום שהייה היא. נ"ב נ"ל דטעמא משום שהייה הוא. ופי' הדבר הוא דהנך דאיכא בהו שהייה לא דמיין למעות לגמרי. והלכה מעות הוא דגמירי: שם פירוש כי בתערובות. נ"ב נ"ל דפירש בתערובות ותיבת כי צריך למחוק: שם דדמי למעות לאלתר הך דחזיא. נ"ב נריך למחוק אלו תיבות דדמי למעות לאלתר הך. ונ"ל דחזיין וכו': שם בפרק ראשון. נ"ל כפי' ראשון: ד"ה ואמאי וכו' למיחשב ביניייהו לגמרי. נ"ב נ"ל לא הוה לן למיחשבינהו לגמרי: שם כשחזור ופירש הנזיר. נ"ב נ"ל כשיחזור ויפרוש הנזיר: **ע"ב** בא"ד וה"ה דודאי. נ"ב נ"ל והיכא דודאי: שם הוו מעלו לנדבה. נ"ב נ"ל יעלו לנדבה: שם אומר כן. נ"ב נ"ל או וכו': שם וכן איל מפורש בפסחים. נ"ב נ"ל כמפורש בפסוק: בסה"ד כך הכר. נ"ב נ"ל כדהכר: ד"ה מתיב רב הונא וכו' על מצות אכי דהוא מגלח. נ"ב נ"ל זהו שמגלח: ד"ה מאי איריא וכו' דין סתומים דמפורש. נ"ב נ"ל דין סתומים מדין מפורשים: ד"ה ת"ל קרבנו וכו' לשם חטאת. נ"ב נ"ל לשם חטאו: ד"ה יכול לא יצא וכו' לעבודה זו. נ"ב נ"ל לעבירה זו: שם לחטאת אחר. נ"ב נ"ל לחטא אחר:

דף כח ע"א תד"ה ה"נ ספרי מעל וכו' הואיל ושייך בהו שינוי בשוגג אמר ומעל וכיפר ולא במזיד ומיהו אי לא הוי ילפינן וכו'. נ"ב ר"ל דהא דאמר בגמ' ומעל וכיפר בשוגג ולא במזיד מיהו אי לאו קרא ה"א דכיון דבשוגג מעל וכיפר במזיד נמי כיפר: **ע"ב** תד"ה כבשי עלרת וכו'. ונ"ל דלא דמי דהתם כבשים מעיקרא בשחיטת זבח ועיקר הזבח וכו'. ועי' ע"ז במנחות שם ברש"י ותוס': ד"ה דתנן וכו' וקאמר דבעל יצא על נ"ב נ"ל ומייתי ראיה דבגילת על: ד"ה כנו וכו' והאמר ראב"י אף לחנכו. נ"ב נ"ל והא אמרי' דבנו אף לחנכו:

דף כט ע"א תד"ה לזכר ולנקבה כו'. דפרשה באשם תלוי. נ"ב נ"ל דפרשת אשם תלוי: שם שבא עליה כשהיא ספק זבה. וה"ה דמצי למימר מה זכר וכו' אף נקבה וכו'. נ"ב נ"ל כשבא עליה כשהיא ספק זבה ומה זכר וכו' ובע"א יש לפרש אף נקבה: שם אשם על ספק חלב הוא נמי מייתי וכו'. נ"ב נ"ל כי היכי דמביא הוא אשם לספק חלב הכי נמי מייתי וכו'. ופירושו דבדידיה גופיה נמי מצי למימר דנילף ספק זיבה מדידיה מספק חלב דידיה דבקרבן זיבות אין חילוק בין זכר לנקבה: **ע"ב** רש"י ד"ה עד שיביא שתי שערות וכו' דתנן י"ב. נ"ב נ"ל ותנן י"ב: תד"ה מתקיף ורבנן שהמירו למ"ד וכו'. נ"ב נ"ל דהא למ"ד וכו':

דף ל ע"א תד"ה ואמאי וכו' מאי מדיר ליה ות"ק אמר. נ"ב נ"ל ומאי מדיר ליה לת"ק דאמר: ד"ה סניא וכו' דאכתי קאי. נ"ב נ"ל מ"מ כיון דאכתי קאי: שם כנדר אביו. נ"ל בנדר אביו:

דף לב ע"א רש"י ד"ה ואיבעית אימא רבנן וכו' וקי"ל דכל כד"א אינו אלא לפרש וכו'. נ"ב תימה אדרבה הא קי"ל כמה הוא לחלוק ואימתי הוא לפרש ודו"ק:

דף לג ע"ב תד"ה תנן שור שחור וכו' לבן דגרוע ממנו. נ"ב נ"ל כ"ש דדעתו אלבן דגרוע ממנו: ד"ה והאמר רב חסדא אוכמא וכו' סלעים מן השחור. נ"ב נ"ל כמה סלעים מחמת השחור:

דף לד ע"א תד"ה אלא ר"י דכרי וכו' אלא א"ל בן הוי נזיר. נ"ב נ"ל ואי הוי ליה בן קיימא הוי נזיר: שם הילכך מתניתין דהכא אתיא כוותיה. נ"ב נ"ע הא מתניתין דלעיל נמי מוקמינן לעיל דר"י דכרי הוא ע"ש:

דף לה ע"א תד"ה (באמצע העמוד) מקמיה דקשה דהאיך הכור דלא יאמר נעשה. נ"ב נ"ל מקמיה כלא. וקשה דהייתי סבור דלא אמרינן נעשה:

דף לט ע"א תד"ה ושיירו בו וכו' שבו ליגדל השער. נ"ב נ"ל שכן נגדל השער: **ע"ב** תד"ה וקים להו לרבנן וכו' בשער ראשו אלא כדי לכוף. נ"ב צריך למחוק תיבת אלא: שם ה"נ הוי ילפינן כל תגלחת דטומאה. נ"ב נ"ל מטומאה: שם אמרו רבנן. נ"ב נ"ל דמודו רבנן: שם דמודו כעין אחר מלאת. נ"ב נ"ל דמיירי כאן אחר מלאת:

דף מא ע"א תד"ה ופריך וכו'. אבל מצורע אית ביה תרי לאוין וכו'. נ"ב עיין בתוס' לעיל (דף מ ע"ב) ד"ה ומה נזיר וכו' ע"ש. וזהו שהוצרכו פאן לומר דאית ביה תרי לאוין. אבל לקמן ע"ב ד"ה ואי כתב רחמנא וכו' כתבו דאין חילוק בין לאו ועשה לתרי לאוין ועשה: **ע"ב** תד"ה ואי כתב רחמנא וכו' ואגבים לאו דהקפה ולקמן כו'. נ"ב ולאו דהקפה באגבים ומיהו לקמן: ד"ה ור"א דאתי וכו' ואז נאמר דהקפה: שם אבל לר"א נ"ל ע"כ וכו' ואמר הקפת כל הראש לא שמה הקפה. נ"ב כל הדברים האלו שייכים לעיל קודם ובתוס' אחרינא: ד"ה יליף מגדולים וכו' אבל ריש סוגיא דפ' שני נזירין סבר. נ"ב נ"ל כמו ריש סוגיא דפ' שני נזירין והכא סבר:

דף מב ע"א תד"ה אמר רב אחא וכו' כיון שבא לגלח. נ"ב נ"ל כיון דבשעה שבא לגלח: **ע"ב** תד"ה אלא קשיא כו'. ועומד ותוספת אף בו ביום בשעה שנוגע כו'. נ"ב נ"ל ואיכא תוספת טומאה אף בו ביום דבשעה שנוגע כו': שם ואחרי שפירש תוספת טומאה. נ"ב נ"ל ואחרי שפירש הנוגע בו אינו טמא אלא טומאת ערב ואיכא תוספת טומאה אף בו ביום דבשעה שנוגע בשני:

דף מג ע"א תד"ה בבית כו' ואתרי לא תמנה. נ"ב נ"ל ואחרי שלא תמנה: ד"ה ניגרף גופו כו' מילי טומאה. נ"ב נ"ל מלא טומאה: ד"ה מסכה כו' שהנזיר יושב בבית והוא עם כוהא מת בבית שהוא שם. נ"ב כ"ז שייך לעיל בסוף ד"ה מר בר רב אשי וכו' וכנ"ל והוה מצי לשנויי שהנזיר יושב בבית והוכא מת או כזית מן המת בבית שהוא שם: ד"ה ולמ"ד מלהחלו דהך ברייתא כו'. נ"ב נ"ל דהך מתניתין כרבי. כלומר דאתי כרבי דדריש כמותם עד סימות: **ע"ב** בתוס' (סוף העמוד) ד"ה כשהוא אומר אמור ואמרת וכו' כר"א כר' יהודה. נ"ב נ"ל דר"א כר' יהודה:

דף מד ע"ב תד"ה א"ל ר' טרפון כו' ואם כן הוי טבול יום לגלח וכו'. נ"ב נ"ל ואם המתין לגלח:

דף מו ע"א תד"ה והלא הא דתניא כו' בהדיא כתיב בהעברת תער. נ"ב נ"ל בהדיא כתוב ביה העברת תער: שם וה"ה דיש לו. נ"ב נ"ל כמו ביש לו: שם ד"ה ומי לא מעכבא כו' ויש להמוה דלעולם בא להשוות כו' ולב"ה אין לו ליש לו להקשות מברייתא. נ"ב נ"ל וכב"ה ויש לומר דלרווחא דמילתא מייתי מברייתא: שם לרבי אלעזר. נ"ב נ"ל ולרבי אליעזר: שם ד"ה ופליגא דר' פדת כו' דביש לו שיער להעביר כו'. נ"ב נ"ל נריך להעביר כו': שם גם הא דפרק הקומץ י"ל דלב"ע אתא וכר"א דקאמר בפרק כו'. נ"ב נ"ל גם הא דיש לו כפים י"ל דאתי כר"א ותו הא דקאמר בפרק כו': שם אבל אין מעכבין משמע מיהו אכתי קשה מעכבין דהתם. נ"ב נ"ל אבל אין מעכבין את הז' מיהו אכתי קשה דהתם משמע דמעכבין ממש: שם לרבנן קשה דתגלחת. נ"ב נ"ל לרבנן כמו תגלחת: שם לא מעכב מיליה כתיב מקמי מילתא דרב. נ"ב נ"ל לא מעכב ולמסקנא מוקמיה מילתא דרב:

דף מז ע"ב תד"ה מרובה בגדים כו'. הכי גרים מרובה כו'. נ"ב היא הגה"ס:

דף מט ע"א תד"ה ומשני כו' וע"ק היכי דריש סתמא. נ"ב נ"ל הכא: שם מיהו בתוספתא דסוגיא כו'. נ"ב נ"ל מיהו בתוס' כתבו דסוגיא כו':

דף נג ע"א תד"ה י"מ הכרעה כו' דהוו להו מכריע והא אין דעת כו'. נ"ב נ"ל וי"מ אין הכרעת שלישית אין דעת כו':

דף נו ע"א תד"ה אבל ימי כו' והא דיבוס דבתחלת. נ"ב נ"ל כיון דבתחלת:

דף סד ע"א רש"י ד"ה או דילמא כו' אגב הכלי. נ"ב נ"ל אגב הסרך: תוס' סד"ה בעי מי חטאת הוי להו מסקה עליהן והואיל כי נפש. נ"ב נ"ל מי חטאת לאו שם משקה עליהן לא הוי כי נפש וכו':

דף סו ע"א רש"י ד"ה ר' יוסי אומר מומו כו' ש"מ דבטומאת קרי קאמר. נ"ב נ"ל דבטומאת קרי אחר הזוב קאמר. מדמשני בדיבוריה היינו דכתיב אשר לא יהיה טהור וגו' ודרשינן אשר לא יהיה טהור מזיבה ואח"כ מקרה לילה. היינו שראה קרי אחר הזיבה: **סליק**

חדושים והגהות מהגאון וכו' מו"ה יוסף חנינא ליפא מייזליש זצ"ל (בעהמ"ס שו"ת תפארת יוסף וכו')

דף כג ע"א תוס' ד"ה פסח כו'. נ"ב לפי ההסתפקות המל"מ במ"ע אם אכלו שלכדה"כ אם יצא י"ח יש לייסב לכאורה קושי' התוס' דרק נגד מ"ע דפסח שפיר חשוב אכילה. משא"כ נגד איסור דיוה"כ לא מיקרי אכילה. אולם נ"ל דהסתפקות המל"מ הי' רק נגד שלכדה"כ אבל לא נגד אכילה גסה. דרק בשלכדה"כ תלי באתחשבי' לאכילה שפיר יש לחלק דבשלכדה"כ ליכא ראיה באיסור דאתחשביה לאכילה דאדרבה י"ל מדלא אחשביה לאכילה ע"כ אבל שלכד"א מדלא אכל כד"א. אבל במ"ע דיכול לאכול כד"א ועכ"ז אכל שלכד"א ע"כ דגם זה נחשב אצלו לאכילה כמו כד"א. משא"כ באכילה גסה מלבד דל"ש בזה סברת אחשביה דאף דאחשביה לא מיקרי אכילה כיון דמזיק דמה"ט דמזיק פטור ביוה"כ ביחוד הרי באכילה גסה לא היה תלי בו דלא היה יכול לאכול כד"א דאכילה גסה הרי הוי שקן במזונו ע"כ אין לחלק בין מ"ע בין איסור והבן.

דף לח ע"א גמ' בפלוגתא לא קמיירי. נ"ב לכאורה אכתי קשה אמאי לא חשיב רביעית לנט"י שצריך רביעית ליטול ידיו ובזה ליכא פלוגתא. ועיין בס' עצי אלמוגים דכ' משום דבכל הנך רביעית דחשיב ליכא מגוה בתוספות שיעור. משא"כ בנט"י יש מצוה בתוספות שיעור כמבואר בשבת אנא משאי מלא חפני מיא כו'. וכעין זה הי' בירושלמי דפאה במתני' דא"ד שא"ל שיעור על הקושיא מדוע ל"ת אפר פרה ורוק יבמה:

דף מא ע"א גמ' ותו אי ס"ד כי עביד כו' כר"ל כו'. נ"ב עיין בשו"ת בית אברהם חאו"ח סי' א' דהביא ראיה מסוגיא זו להב"י או"ח סי' י"א דחולק על הרי"ו דכ' דהא דהרי כלאים בציצית דוקא כשאינו מוצא ממינו אבל אם מוצא ממינו לא יטול בו כלאים כדאר"ל כו' וה"נ אפשר לקיים בלי דחיות הל"ת והשיג הב"י דאע"ג שאינו מצוי לו ממינו מאחר שאפשר לקיים אילו היה מצוי לא דחי' הל"ת ע"ש. ומסוגיא זו ג"כ משמע כסברת הב"י הנ"ל דאל"כ יקשה למה לא מדחה הגמ' דאתי לסורות בנ"ל מלקט ורהיטני וע"כ דהוי אפשר לקיים שניהם מיקרי כיון דאילו היה מצוי מלקט ורהיטני וכסברת הב"י. אך הביא שם קושיא בשם הגאון מו"ה עוזריאל זצ"ל על הב"י הנ"ל דהוא נגד סוגיא מפורשת בשבת דקל"ג ע"א דמקשה הגמ' ואי איכא אחר ליעבד אחר דאמר ר"ל כו' ומשני דליכא אחר הרי דלא אמרי' כיון דאילו היה מצוי אחר היה אפשר לקיים את שניהם לא דחינן הל"ת וגם הסוגיות סתרו זא"ז מסוגיא הנ"ל לסוגיא דשבת הנ"ל ע"ש. ובאמת כבר העיר ע"ז בס' שאגת ארי' דיני מילה ומרור סימן נ"ז. דהסוגיא דנזיר הנ"ל סותרת לסוגיא דשבת הנ"ל ע"ש. והנלפע"ד בזה לתרץ קושי' הגאון הנ"ל על הב"י וממילא יהיה מיושב סתירת הסוגיא הנ"ל. דנהי הרי ע"כ המוהל צריך להיות שלוחו של האב דהרי איכא מ"ע על האב שימול בעצמו לבנו וכמבואר בש"ך חו"מ סי' שפ"ב ס"ק ד' ואף אסור לכבד לאחר אם יכול למולו בעצמו ואעפ"כ דהכא מסום דיכול לעשות ע"י אחר שיהיה שלוחו לא דחינן הל"ת אבל עכ"פ ע"כ שלוחו הוא וכן הוא דעת הסמ"ע בסי' שפ"ב דמהני שליחות גם על העשה דמוטל על האב דאל"כ לא הוי בכלל יכול לקיים את שניהם דהרי מ"ע שמוטל על האב אינו מקיים. וא"כ לכאורה נתוי להבין האיך י"ל דהאב אסור למול באיכא אחר כיון דגבי האב איכא ל"ת דהסרת דמכוון לקוץ בהרתו. א"כ איך יוצא האב המ"ע שמוטל על האב במילת האחר דהרי האחר רק שלוחו של האב הוא והרי זה הכלל דכ"מ דאיהו ל"מ עביד לא מצי משוי שליח וכאן נמי האב ל"מ עביד דאיכא גביה ל"ת. אך באמת ניחא דהרי לולי שהיה ביכלתו לעשות שליח הרי מצי עביד דממילא היה יכול לדחות הל"ת ע"י קיום העשה והיה מותר לו למולו בעצמו ורק מפני שיכול לעשות שליח. ע"כ ל"מ עביד בעצמו כיון דיכול לקיים את שניהם בלי דחיות הל"ת. וא"כ רק לאחר דמועיל שליחותו ע"י אחר או לא מצי עביד בעצמו משום דאפשר לקיים ע"י שליח בלי דחיות הל"ת וא"כ שוב האיך יש לומר שלא יכול להיות שלוחו מכח כ"מ דאיהו ל"מ עביד הרי אם לא היה מועיל שליחותו ע"י אחר ממילא הוי מצי עביד ומצי משוי שליח. ורק לאחר דמועיל שליחותו אז ל"מ עביד בעצמו. וא"כ ממילא כ"ז אם איכא אופן שיהיה יכול לעשות בעצמו היינו באופן דליכא אחר אז שפיר ניחא מה דמועיל שליחות ע"י אחר. משא"כ אם הי' כימא דגם באיכא אחר ל"מ עביד בעצמו כיון דאילו היה מצוי אחר היה אפשר לקיים את שניהם. א"כ ממילא לא היה צריך להועיל שליחותו ע"י אחר שיקיים האב המ"ע שמוטל עליו כיון דל"מ עביד בעצמו אף בל"ל שליח. וא"כ שוב ממילא ממ"נ מותר האב למול בעצמו בליכא אחר כדי שיקיים המ"ע שמוטל עליו. וכ"ז שם דעשיות האחר הוא רק בשליחותו עכנ"ל דנאמר לו כח לעשות בעצמו היכא דליכא אחר דאל"כ לא היה מועיל שליחות. ורק משום דיש אופן דמצי עביד בעצמו ע"כ מועיל שליחות והוי בכלל אפשר לקיים שניהם היכא דאיכא שליח. משא"כ גבי כלאיט בציצית שפיר אמרי' כיון דיש אופן לקיים את שניהם לא נאמר עשה זו לדחות הל"ת כיון דיכול לקיים העשה בלי דחיות הל"ת. ושפיר מיושב קושי' הגאון. הנ"ל על הב"י ומיושב שפיר סתירת הסוגיות. ובזה מיושב כל הקושי' של הש"א והברית אברהם עם מסוגיא דנזיר עי"ש והן לחכם וכו' ו"כ בסברא: **סליק בס"ד**

הגהות ברכת ראש על מסכת נזיר

מהרב הגאון מהור"ר אשר הכהן זצ"ל אבדק"ק טיקטין (בעהמ"ח ס' ברכת ראש על מס' ברכות ומס' נזיר).

והגהות הנחוצות לכל הוגה במסכת הזאת נלקטו ונאספו הנה מחבורו הנפלא ספר ברכת ראש על מס' נזיר. וסימנא מילתא היא כי אלה ההגהות אשר יבאו בתוך חצאי לבנה כזה ( ) הנן אשר המחבר החסיר איזה תיבות לתועלת כל לומד ומבין, ואשר העדיף או החליף איזה תיבות יבאו בתוך חצאי מרובע כזו [ ]. הגיע לידינו ע"י בנו הר"ר דוד הכהן אשכנזי שליט"א מווארשא.

דף ב ע"א במשנה כל כינויי כו' הא דתני כל אפי לרבויי עוד כנויים מלבד מה דהני בי מתניתין ועיין בס' ברכת ראש: בגמ' וקאמר כל הרואה כו' כך וקאמר קאי על רבי מסדר הש"ס דקאי לשטתו בריש סוטה: שם מסיקא דסליק. כו' ועיין בס' ב"ר ישוב אמאי לא הביא ראיה מרישא דתנן שתים שהן ארבע בפ"ס כו' וע"ש: רש"י ד"ה תנא כו' סדר נשים [היא] ותנא כו' כנ"ל ועיין בתוס' סוטה דף ג סד"ה רבי: ד"ה אלא כו' נזאת [בדבר שאינו ראוי לה] אבל כו' בדבר הלכך כנ"ל ור"ל שהתיוב אינו כא ע"י עצמו דק ע"י בהמה: תוס' ד"ה האומר כו' הוכחה [כגון] שנזיר כנ"ל: ד"ה או אהא גם [זה] נקרא כנ"ל: ד"ה נזיר כו' [הא] דקתני כו' חייל עליה נזירות ( ) נמי כנ"ל. ועי' בס' ב"ר: בא"ד והר"ר יחיאל פי' [דלרים לקים] לאו כנ"ל: ד"ה האומר כו'. [ולגופים] לא כו' משמע אהא [שינזור] כזה כנ"ל: ד"ה הריני כו' אלא ( ) דגמר כו' דמפרשינן דכוריס [דמשמע] כנ"ל: ד"ה מ"ט כו' דתנא אקרא קאי הס"ד כנ"ל ומש"כ ולכך שנה נזיר ר"ל לשון זכר ע"ש שאיש כו' ועיין בס' ב"ר: ומה"ד וקשה דלמה כו' אקרא קאי [דהכיא] בסוף כו' יזיר עצמו מיין [דגרס] זה עבירה כו' כנ"ל ועי' ב"ר: ד"ה אלא הכא כו' [דכ"ן] הכנויין כנ"ל וצ"ל דס"ל נמי בכנויין דעיקר נזירות הוא: **ע"ב** רש"י ד"ה תבינין ליה [ומפרש] להו כו' לא הוי [כן] מדקא כנ"ל: ד"ה ולענין כו' ובפ"ק דנדרים פריך כו' ועי' בר"ן ריש נדרים מש"כ ולדבריו מיושב שינוי הסוגיות מהתם להכא ומבואר בס' ב"ר: ד"ה לימא כו' כנזיר כלל [ש"מ] דקסבר כו' והד"א וע"ש בס' ב"ר מה שמיישב שם ליבנא ליכא לספוקי וע"ש: ד"ה אמרי כו' דלא נתנה נזירות כו'. ליבנא בעלמא נקט ור"ל דבעי כפרשה בפיו ולא דמי זה לדלקמן (סב ע"א) ע"ש: תוס' ד"ה ה"ג אמרי כו' וי"ס דגרסי אמרי לא כזמן שנזיר עובר כו' וכדאפרש הס"ד כנ"ל: ד"ה דקאמר כו' כזה העובר כנ"ל: ד"ה הריני כו' ושמא הסופר טעה כו' ועי' בס' ב"ר שהיה כתוב הריני כזה לא. אמר שמואל ופי' הריני כזה לא משמע מידי דנזירות ומשני אמר שמואל ע"ש:

דף ג ע"א גמ' הריני [כזה] לא אמר כנ"ל בבי"ת לפרש"י: שם ואמר רב [לדעת] כנ"ל וכ"ה בתוס' נדה דף ע"ב ועי' בשבת פ' ובאו"מ: שם ריבוי הוא דכד מסקין ליה מיא [ורבי לפירא] כנ"ל לפרש"י עי' בס' ב"ר מ"ש בזה: רש"י ד"ה נסי נמי כו' הריני [בזה] כו' כנ"ל: ד"ה הריני מסלסל משמע כו' כנ"ל ומה שבינתיים נמחק: ד"ה כדי כו' כמין [מגרד] כו' כנ"ל: ד"ה תנא פרע כו' גידול שער ( ) משמע כו' שער [להכיאו] שיגיע כו' כנ"ל ר"ל כיון דיליף דלשון פרע משמע גידול דשלשים א"כ אפילו אי נימא דגילוח שעברה משמע מ"מ נכלל בלשונו מצות גידול דשלשים: תוס' ד"ה תנא כו' דשילוח [פרע] הוי כו' גידול אפילו [דתרי] יומי כו' [הריני] נזיר כנ"ל. ועי' בס' ב"ר בזה: ד"ה מסקין. וקשה כו'. ויש לדחות דבעלי חיים שאני וכ"ה בש"מ: ד"ה ליפרין כו' [ולשכי] משתמע כו' שמוכין לשיער [קבל] משתמא כנ"ל: ד"ה עד כו' [פסוק הוא] בדניאל כנ"ל: **ע"ב** תוס' ד"ה ציפורי כו' ציפורים [הצריכות] לו כנ"ל: ד"ה כגון כו' לפניו [וס"ד] אפילו נזיר כו' שהוא עובר לפניו [טהור] אין כו' נראה למהר"ף [דאין סברא לומר] דהשיה תחתיו [אם] יטמא כו' כנ"ל ועי' בס' ב"ר מ"ש בזה: ד"ה מאי כו' ציפורים סתמא ( ) דלרים לקים כנ"ל: הגה"ה היכא דאמר כו' גידול שער [משום דמשמע שנדר דבר כו' דהיינו נזיר] אבל כי אמר הרי עלי ציפרים כו' חייל עליה נזירות כשנזיר עובר לפניו דוקא ומש"ה לא כו' כמו שפי' בתחילה כנ"ל. ועי' בס' ב"ר: ד"ה האומר כו' כדלקמן הס"ד ומה"ד [ובזרוע עוזו] פי' התפילין מדהזכיר ימין תחילה כנ"ל. ור"ל דמזה משמע דזרוע היא שמאל ועוזו זו תפילין:

דף ד ע"א רש"י ד"ה והרי מושבע כו'. ועי' בס' ב"ר באריכות: ד"ה אלא כי הא כו'. עי' בס' ב"ר מה שהקשה בזה והגיה ברש"י תיבת וכו' ור"ל דדייק מהא דאמר שם עיד אכלה עבר על שבועת בוא וע"ש באריכות: ד"ה הריני כשמשון או כבן מנוח ( ) כבעל כו' כשמשון [או] כבן מנוח כמו שנקרו כנ"ל: תוס' ד"ה ומביא כו' עפור. הס"ד ומה"ד קרבן כו' כנ"ל: **ע"ב** רש"י ד"ה ר' יעקב כו' כגון [עולה] ושלמים. הס"ד ומה"ד ר"י כו' כנ"ל: ד"ה שאין מתפיסין כו' מרחם הוא. הס"ד ומה"ד בכור נמי מתפיס בנדר הוא אבל גבי כו' כנ"ל: ד"ה לשאוב מים מן [העין] גרסינן שכ"ה לשון המשנה [בספ"ק דכתובות] ופירושו כנ"ל: ד"ה ושמשון כו' וקס"ד דלמנות כו' ועי' בהוס': ד"ה ה"ג דתניא כו' ובנזיר [מסכי] לא כנ"ל: תוס' ד"ה הרי עלי כבכור פי' ככר זה כבכור ( ) דאי אמר כעולה כו' מרחם אמו. הס"ד כנ"ל: ד"ה שמצוה לקדש ( ) ולומר כו' כנ"ל: ד"ה את כו' לימים [משום] שהכביד כנ"ל:

דף ה ע"א רש"י ד"ה ואימא כו' אבשלום [לשלשה] חדשים כנ"ל: ד"ה ושב כו' אף [כן] בשיבה כנ"ל: ד"ה איכא בינייהו כו' קשיא לך לר' [יוסי] מ"ש כו' [רבי מתרץ טעמיה] דאבשלום כנ"ל: ד"ה לקץ כו' [והיא] שנת כו' מלכות של שאול [היה שנת אחת עשרה] ושמואל כו' כנ"ל: ד"ה בר פדא כו' כמו [שפירש] התרגום כנ"ל: תוס' ד"ה [והא רבי הוא דאמר] אין ימים כו' משני ימים [הכא נמי בכלל] ב' ימים כו' גז"ש [אהכי] אלא כנ"ל והד"א: ד"ה תלכנה כו' שאין הדבר [כן] להכי כנ"ל: ד"ה הני מקץ כו' למימר [ארבעים] בנה למלכות כו' נשם מלך ( ) שמרדו כו' בשאלת להן מלך. הס"ד ומה"ד [היא] שנת עשר שמואל כו' שנת רע"ב [וקרא] אותה כו' כנ"ל: ד"ה בר פדא כו' פי' [הכתובים] בפרשת כנ"ל ועיין בס' ב"ר: **ע"ב** רש"י ד"ה ה"ג אלא כו' א"ל ב"פ ריש כו' בהדיא [שלשים] אם גילח כו' כנ"ל והד"א ועי' בס' ב"ר ע"ש: ד"ה והא תנן כו' דצריך ( ) להשלים כל מה [שנזר] ונגלח כו' כאומר [שלשים] ומפרש כו' שלשים יום [סתמא] דצריך כו' הא ( ) אם כו' כנ"ל ועי' בס' ב"ר: תוס' ד"ה מלמד כו' דאמר הריני נזיר [ונזיר היום] דהוה כנ"ל ועיין בנדרים י"ז ע"א בזה: ד"ה תנן כו' מש"ה [תנא] תלתין כו' כי ( ) אי אפשר כו' אלא ביום שלשים הס"ד כנ"ל ותיבת לכתחילה נמחק ובס"י מס"ד וז"ל והוה כו' עד מן היין והאו"נ הרכיב ב' הדיבורים יחד והגיה הו"ל מתוסר כפורים כו' ע"ש וזה מתוסר סכנה ע"ש בס' ב"ר: ד"ה אמר כו' לכתחילה [הוה כאומר] שלשים כו' [דאי] אפשר כו' שלמין [דלא אמרינן] כזה מקס"י ככלו ואיצטריך [לומר] שלמים כו' כנ"ל: ד"ה ולרב מתנא כו' והתנא אמר אם גילח ביום שלשים יצא [דוקא ביום שלשים] כנ"ל: ד"ה ואת כו' בהדיא [דלכתחילה] צריך כו' ברישא [כדנפרש] לקמן כו' כנ"ל: ד"ה עוד כו' דאע"ג [דמידום] בסיפא כו' בסוף נזירות [ואפ"ה] תשכחן כו' בתוך היום ( ) שלא היה כו' כנ"ל וכ"ה בס"י ועי' בס' ב"ר:

דף ו ע"א גמ' ריש [כאומר] שלמים כנ"ל בכ"ף לפרש"י ותוס' ע"ש: רש"י ד"ה בשלמא לרב מתנא כו' [ומתחיל] מנו ביום כו' נעשה עליו יום [כ"ט תשלום] שלשים במקס"י ככולו כנ"ל: ד"ה א"ל ב"פ כו' מן המנין [ולא] משום כו' ולכאן ( ) משום כו' [אלא] דסתם כו' כנ"ל ועי' ב"ר: ד"ה תנן כו' מתרצינן [לקמן] קסבר כו' כנ"ל ועי' בס' ב"ר: תוס' ד"ה הגה"ה א"ל כו' כ"ט יום [כיון] דבדיעבד כנ"ל: ד"ה ולרב מתנא כו' מש"ה [גילח בראשונה לשלשים יום יצא] משום כו' הלכך ( ) בדיעבד יצא כו' משום דסוף [היום] עולה כו' הראשון [לא יעלה] לכאן ולכאן [קמ"ל] וא"ת כו' התחיל [ביום] לי כו' דאינו ניכר קמ"ל הס"ד כנ"ל ומה"ד [הנן] אם גילח כו' לכאן ולכאן הס"ד כנ"ל ומה"ד בשלמא לר"מ נימא כו' היא ביום [שלשים] כשתמנה [הנזירות מיום] שגילח בו כו' כנ"ל: ד"ה א"ל ב"פ כו' כנזכר לעיל דתנא [אינו] מקיל כו' כנ"ל: ד"ה נטמא כו' נכלה ( ) נזירותו כו' מאה [יום] נטמא כו' ביום מאה ואחד [הוא] יום כו' אטו יום שלשים [והוה מצי למיתני לקמן] נטמא לשלשים ואחד סותר הכל הס"ד כנ"ל: ד"ה אלא לב"פ כו' בין שנטמא [ביום] שלשים ואחד ובין שנטמא ( ) ביום מאה ואחד כו' דס"ה נטמא יום [ק"א] לא כו' צריך [לדחוק] לב"פ כו' כנ"ל: **ע"ב** גמ' ר"י אומר בס"י גרס [רבי] אומר: רש"י ד"ה לא לעולם כו' שלשים בעינן [פי'] ורב מתנא כנ"ל כ"ה גירסת רש"י בש"ס לזה אמר פי' ורב מתנא כו': ד"ה תנן הריני כו' ואפי' לב"פ כו' כ"ה בס"י והאו"מ הגיה ואפילו לר"מ ושנה בזה ועי' ב"ר מש"ס: ד"ה ואי ס"ד כו' כשנטמא [ופריך] אי לא כו' כנ"ל: ד"ה לעולם כו' והאי [דקאמרת] אי לא כו' כנ"ל: ד"ה אלו הן כו' הרי כ"ט הס"ד כנ"ל: ד"ה ור"י כו' [דאפי'] מעד מלאת כנ"ל: תוס' ד"ה תנן כו' לרב מתנא פריך הס"ד ומס"ד ואי [לא סבר] מקס"י כו' כנ"ל: ד"ה אמר ר"ל [לעולם] בב"פ כו' בד"ה כשאמר שלמים ( ) אבל לא כו' תיקשי [דתירוץ זה דאמר ר"ל] מסיק לשניהם כו' כיון [דאית ליה לרב מתנא מקצת היום] ככולו ולב"פ כו' אלא ז' ( ) לר"א כנ"ל ועי' ב"ר מש"ס:

דף ז ע"א רש"י ד"ה וליהוי כל אוונא כו' ליתייב ( ) עשרים כנ"ל: ד"ה והתניא כו' [ואפי'] אמר כו' כנ"ל: ד"ה גבי כו' כי אמר [מכאן] כו' כנ"ל: ד"ה נריכי כו' קאמר ליה [ולפי] כו' אחד [כוי כמ"ד] כנ"ל: תוס' ד"ה שנים כו' בהמיה [ופירוש הוא] הס"ד ומה"ד הדפים כו' כנ"ל: ד"ה ואמאי כו' ומשני ה"ק הריני [כמכאן] כלומר כו' ולעולם חדא נזירות כו' יש בו מהלך ה' מאות [שנה] והיה לו כנ"ל: **ע"ב** רש"י ד"ה ואי תנא שעה אחת התם ( ) נמי כנ"ל: תוס' ד"ה וליהוי [וכ מאה] דמנין כו' [דלא] מצינן לפרושי לשקל כנ"ל וכ"ה בס"י ולא כאו"מ שהגיה ועי' ב"ר: ד"ה והתניא כו' [עולם] כאבשלום להקל אלא נזיר [לעולם] כו' וא"ת כיון [דמדמה מתני'] לאלף שנים דאי"ל קלבה כו' כנ"ל וכ"ה בס"י: בא"ד וכמו [ה"ז] נזיר כו' ומגלח שערו [בין כל] נזירות כו' וכל ימי [חיי או הריני] נ"ע ה"ז נזיר [עולם] כו' כל ימיו הס"ד ומס"ד הואיל [ומובדלות זו מזו] י"ל דנזירות [הרבה] קבל עליו [מש"כ] אוונות אינם מובדלים כו' מיום [אחר] אתי וא"כ [מהלך הימים] מובדלים כו' כנ"ל: ד"ה שאני כו' אחת [טריחא] ליה כנ"ל: ד"ה הריני כו' פירש נזיר [מתנה] כו' כנ"ל: ד"ה הריני כו' ואין נזירות ליום [אחד] אלא כו' נזיר שעה אחת [לימני שלשים ואחד] הס"ד דרי כו' כנ"ל ועיין ב"ר מש"ס: ד"ה ואי תנא כו' פי' [נדר] דבר כו' אלא מ"ה [יום] קמ"ל כנ"ל: ד"ה ל"ש כו' דהוה נזיר שתים [ואם אמר] הריני כו' ואהא א"כ ל"ש הס"ד ומס"ד [דדרים ליבנא יתירא] שאינו מפרשו כו' כנ"ל: ד"ה הריני כו' ומגלח [בכל] שלשים כנ"ל: ד"ה אין כו' דנזירות [ארוכה] קבל כנ"ל:

דף ח ע"א גמ' הא [לא] ס"ד נזירות הוא דק"ע דר"י סבר כו' כנ"ל לפרש"י. ולפי' התוס' נ"ל [קס"ד] נזירות הוא דק"ע ר"י סבר כו' וכ"ה הגירסא בס"י: רש"י ד"ה אמר חוקים כו' ומתני' [דלא] תנא הכי ר"ש הוא דאמר כו' כנ"ל והד"א: ד"ה הריני כו' דהוה ביה ( ) מאה כור כו' ספק נזירות להחמיר ( ) דאילו זו אי כו' לשקל [דספיקו כנזיר חמור מודאי] לדידיה כו' כנ"ל: ד"ה הא לא מצית אמרת דנזירות ק"ע דר"י סבר כו' כנ"ל והד"א: תוס' ד"ה הריני כו' דאריכא ליה מילתא [כמלא הבית] אינו נזיר כו' ולרבי נזיר ארוך כנ"ל: ד"ה מכאן כו' בדרך הס"ד ומס"ד [מונה נזירות כמנין ימות החמה] דהיינו שס"ה כו' כנ"ל וכ"ה הגי' לקמן ע"ב וגי' ימות השנה ע"ש ועי' ב"ר: ד"ה ולתזייה כו' שוב לא [יגלח] עד שיביא קרבן כנ"ל: ד"ה שיהא כו' אהם עמא על הספק [שמא לא] היה בו כנ"ל: ד"ה הכא נמי כו' כרבי [דאמר חרדל חד] נזירות כו' להסיא [דכרי] דאינו כו' כנ"ל: **ע"ב** גמ' ר"י ס"ל כרבי כו' האומר [הרי] עלי כו' כנ"ל: שם ת"ר [סומכוס אומר] הריני נזיר הן אחת כנ"ל וכ"ה בתוספתא: רש"י ד"ה מונה נזירות כמנין שילקטי כו' מאה יום [או] נזירות כנ"ל: ד"ה רבי אומר כו' [או] יהא כו' נזירות [עלי] אלא הריני כנ"ל: ד"ה ולמעלה כו' בעינן [כדמרבה] להו כנ"ל והב"ח הגיה בע"א: תוס' ד"ה ור"י מי ס"ל כרבי [דאמר] חרדל [חדא משמע] והתנן כו' לשון השלמה כלל הס"ד ומס"ד ל"א הא"ב לר"י נזירות הרבה קבל עליו ה"ע מכיון שהשלים [שס"ה] שלשים יום מת כו' מי הוי השלמה דידיה כהשלמה דת"ק וא"כ כו' כמו שכתבתי במשנה הס"ד כנ"ל ועי' ב"ר: ד"ה מנין כו' שבולי שמטה [כי] בשמטה כנ"ל: ד"ה ומי שאני כו' ומש"ה פריך הס"ד כנ"ל: ד"ה הרי כו' כדפי' לעיל (ז ע"ב) בתוס' ד"ה והתניא: ד"ה נזיר כו' לומר ואחת [מוסיף ועוד] כו' ושוב [מונה ד'] ומקשה כנ"ל: ד"ה [סומכוס אומר] ה"ג כו' אמר הן ( ) אחת כנ"ל:

דף ט ע"א רש"י ד"ה גמרא [ואמאי הוי נזיר] לדברי ב"ש ( ) כתמיה מכל כו' כנ"ל: ד"ה ב"ש פו' לבעלם [כאומר] ערך כנ"ל: ד"ה וב"ה סברי כו' דתנן כו' [לקמן] קתני לה כנ"ל: ד"ה מתניתין כו' לא הוי. הס"ד כנ"ל וסייך לע"ב ומס"ד ב"ש סברי כו' ועי' ב"ר: תוס' ד"ה הריני כו' עליו [כהני] דנחית כו' טעמא. הס"ד ומס"ד בתוס' כו' מנסדבילה [ותימה] למה קרי כו' דבירושלמי [מפרש דקרי איכשי] לדבילה תירום כנ"ל וכ"ה גפום' (מנחות קג) ועיין ב"ר: ד"ה אר"י כו' הם עלי [קרבן] וא"ת כו' יהיה [נדור] וי"ל כו' זה [קרבן] כנ"ל: ד"ה אין אדם כו' נשם נזירות יין הס"ד ומה"ד וב"ה ס"ל כו' ופתחו עמו הוא [והא] דר"י כו' פתח ( ) והרטה כו' וא"ת [והא ר"י דאמר] בגמ' כו' יהיה נזיר מיין [ונזיר] מן סגרוגרות וי"ל [דהכי מילי] בתמורה ( ) דדבריו כו' לפרושי ריבא ( ) האי דקאמר כו' כנ"ל ועי' ב"ר: בא"ד [והכי] מתייסב לן כו' דפליג אדר"י ( ) דתמורה וקאמר תפום כו' י"ל [דמודה] דלפרש בא כו' כנ"ל: ד"ה אין שאלה כו' וי"ל [דהש"ס ס"ל] דש"ס דהכד"ה כו' ולהכי ( ) לא מהני כו' לא תשולי [ב"ש] [ס"ל] דאין שאלה להקדש כנ"ל ועי' ב"ר מש"ס: **ע"ב** גמ' תנן התם האומר הרי עלי מנחה ( ) מן השעורים כנ"ל: רש"י ד"ה ואמאי כו' דמנחות [אף] באומר כנ"ל: ד"ה מתני' דמנחות כו' גבי מנחות [נמי] מאי כו' כנ"ל: ד"ה דלמא כו' מן העדשים [הוא] דמייתי כנ"ל: ד"ה אלא כי אמר מן השעורין ( ) דלית לך כו' קרבין [ודאי] דלהקריב כו' כמנחת העומר וכמנחת סוטה תיקדוש כו' כנ"ל והד"א: תוס' ד"ה יביא מן החטין כו' אלא [דעומר] ומנחת קנאות כנ"ל: ד"ה באומר כו' כמנחת [עומר] וקנאות כו' וכן בקמח [ובשמן ובלבונה] טעה במנחת קנאות ( ) וכן בתאי כנ"ל: ד"ה [אלא] התם כו' הייתי יודע [כו'] הלכך כו' בעדשים לא טעי הס"ד כנ"ל ומה"ד ( ) דאיכא למימר מיהדר כו' ראשון ותפוס כו' ולומר [מה] שאמר מן השעורין [אם] אפשר לקדוש כמנחת העומר וכמנחת סוטה תקדש ואם לא אפשר [לא] ליקדוש ( ) ולא יתחייב כנ"ל והד"א:

דף י ע"א רש"י ד"ה אמרה פרה כו' אני אלך ואעמידנה [ועמדה מאליה והלכו] ב"ש כו' כנ"ל: ד"ה אמר ר"י כו' הריני [נזיר] מבשרה כנ"ל: ד"ה הריני [נזיר מבשרה דנזירה בס"ת] יתירה משמע היינה כנ"ל: ד"ה משום כו' דכינוי [כינויי] נזירות כו' בברייתא הס"ד כנ"ל: ד"ה אא"ר כו' ואפי' ע"י אדם ואמר הרי עלי קרבן כו' אם לא [עמדה] ועמדה מאליה ב"ש סברי כו' קמייתא [אם] לא כו' מאליה [כדין] הוא כו' קרבן [מוקים] ליה כו' כנ"ל והד"א ועיין בס' ב"ר: תד"ה פרה זו [כו'] כגון שהיתה כו' הפרה רבוצה ( ) אמרה פרה זו ( ) כלומר סבורה פרה זו בלבה [מהמת] שרבוצה ( ) כל כך כו' כנ"ל ומה שבינתיים נמחק ועיין בס' ב"ר: בא"ד שבכר [אמר] הריני כו' כנ"ל: ד"ה והר"ר יוסף כו' מוסיף בה [מה] דאמר האדם וקלא [יש] לתמוה כו' כלל נזירות הס"ד כנ"ל ועי' בס' ב"ר: ד"ה תרתין כו' וא"ת וליפלוג בבשר [לחודיה] בלא עמידת הפרה [ולומר] לשיתפן כו' ולקמן [אפרש] שזהו כו' כנ"ל ועי' בס' ב"ר: ד"ה מי קתני מאליה כו' עי' בס' ב"ר דמקיים גי' הס"י דאתר תיבת בהעמדה גרס [הג"ה וקשה] לו שמוסיף. והוא הג"ה עד וא"ת וע"ש: בא"ד דודאי [אם] תלה נדרו כו' ולכך [לא] הוצרך לפרש [ועמדה מאליה] וליכא לפרש כו' כנ"ל: ד"ה הרי עלי כקרבן פי' הפרה ורצה [לסיים דבריו] אם לא עמדה כדמסיק לקמן ( ) ב"ש סברי כו' וחייב להביא קרבן [נזירות] וכ"ה כו' אינו חייב להביא קרבן [אלא דלא שבקיה לסיומא למלתא עד דפריך ליה] וא"ת כו' כנ"ל והד"א ועי' בס' ב"ר: **ע"ב** גמ' וב"ש [סברי לא] תורפיה כו' כנ"ל: רש"י ד"ה אא"ר כו' ומתני' דקתני כו'. עי' ב"ר דגם רש"י הגיה במשנה תיבת לא וכפי' התוס' ע"ש: בא"ד ומתני' ליכא כו'. עי' ב"ר מש"ס: ד"ה ואמר הריני כו' קמייתי הס"ד ומה"ד [אלא כגון] דאמר ה"נ מבשרה] כו' וקא מהדר כו' ליהוי נזיר אמרו ( ) ב"ש כו' לא פליגי [ב"ש] לר"י כו' ליבנא [דנזיר] גבי כו' כנ"ל ועי' ב"ר: ד"ה וב"ה אמרי כו' הוי נזיר והאמרת לב"ה כו' דלא הוי נזיר [ומשני] לטעמייהו דב"ש קאמר להו לדידן כו' הס"ד כנ"ל והד"א: תד"ה ואמר כו' בשבילה הס"ד כנ"ל: ד"ה ועמדה כו' דבלשון המשנה אם [עומדת] והוא כו' כנ"ל: ד"ה ב"ש סברי תורפיה כו' אם לא עמדה פי' [אם] אין בי כח להעמידה בכח [דאם לא עמדה משמע לב"ש] אם לא יעמידנה ולבסוף כו' דהא [מיין] נזיר ובה"ס כו' [דכי] תולה כו' אם לא יוסיף [לא] בגי' המשנה הוי מוכח דהסר [תיבת לא] כיון כו' [למה ליה לתנא להזכיר פרה רבוצה] אם עמדה כו' לך [טפי] למה כו' כנ"ל ועי' ב"ר: ד"ה אימא סיפא כו' אלא נזיר מיין [לחודיה] אם לא עמדה הס"ד כנ"ל ור"ל דלא הזכיר דבר אחר שאינו מנזירות ומה"ד ה"ג אלא כגון דאמר כו' י"ל [דאי הכי] ודאי לא הוו כו' [כיון דאמר הריני] נזיר אם עמדה משמע בכל ענין כו' ועוי"ל כו' דכיון [דתפן] להיות נזיר לימא בהדיא כו' כח להעמידנה ( ) לא שאני תפן כו' מחלוקת חדש באם לא עמדה ( ) ובליבנא דב"ש תורפיה כו' אע"כ בנודר מבשרה כו' ליפלג בבשר לחודיה נ"ל כו' כנ"ל ומתיבת י"מ דשמא עד וכן לקמן פ"ג הוא איזה גליון מהכם אחד וכ"ה בס"י ליון בפ"ע: בא"ד וא"ת ומאי דוחקיה כו' במה דנזר מן [הבשר] כו' כנ"ל ועי' ב"ר: בא"ד וא"ת ס"ס כו' וכלא אפילו [אל נדרו] כשנזר כו' לא חייל [כלל] מילי דנזירות כו' כנ"ל ועי' ב"ר:

דף יא ע"א רש"י ד"ה אבל כו' אסור ביין [כשאמר] ה"נ כו' כנ"ל: ד"ה חלוק היה כו' דבראשונה [נמי קמתיר] ר"ש כנ"ל: תוס' ד"ה ע"מ כו' מודה בריצא [להסוה ליבנא] ותניא כוותיה הס"ד כנ"ל: ד"ה יודע אני כו' אבל ( ) סבור הייתי כו' או טומאת מתים ( ) וכ"ה אומר כו' כנ"ל עי' ב"ר: ד"ה אף בראשונה כו' בבא הס"ד ומס"ד דהוי מתנה כו' משמע [נזירות] מקדש כו' כנ"ל: ד"ה סיפא כו' [והתירו] לו היין כו' כנ"ל וכ"ה בס"י ועי' ב"ר מש"ס: ד"ה לרבנן כו' כי ניתר בסוף [הנזירות כחדא] משתרי בכולהי וכמו כו' דתחילה הוי נזירות [הל בחד] ה"נ כו' כיון דאין נזירות [באם לא יפרש] כולן כמו כן כנ"ל: **ע"ב** רש"י ד"ה מדאמר כו' אפלגא דיבוריה הס"ד כנ"ל: ד"ה אא"ב מקבל [בה דיבוריה דסיפא] אהכי תנא בסיפא [דאידך] מתני' כו' תנא [ועלי] בהא מילתא הס"ד כנ"ל ומש"כ דיבוריה דסיפא ר"ל מה שאמר הראשון בסוף דיבורו ועלי לגלח: תוס' ד"ה לר"ש כו' צריך שיזיר [כולן] גם כו' כנ"ל: ד"ה נדרי זריזין כו' בפתות מד' דינרין ( ) והלה [אומר] קונם כו' [ונתרצו] שניהם כו' [והן צריכין עוד שאלה לחד מ"ד] מדרבנן כנ"ל: ד"ה נדרי הבאי מפרש התם [פירושו] בנדרים כו' [וה"נ] פליגי הכא [כמו] כן במתני' פיו כו' כבעשיתי הנדר הס"ד ור"ל כפי' הל"א שהביא רש"י עמש"ס: ד"ה ה"נ כו' כי [אמר] הריני כו' [ומהשתא] נזירות חייל עליה [ועוד] צריך כו' קרבנותיו הס"ד ומס"ד ושמע כו' פירוש ואני [נזיר] ועלי כו' כנ"ל: ד"ה ואם היו כו' שהרי [גלחו אחר ועשה] נזירות כו' להכירו הס"ד כנ"ל: ד"ה לעולם כו' כלומר [מה] כו' לאחר [שכן] דרך כו' כנ"ל. ור"ל דכפל בלשונו לקבל עליו כדרך בני אדם:

דף יב ע"א גמ' לא וקדש לי אשה סתם [ומת השליח] כנ"ל וכ"ה בגיטין: תד"ה אסור כו' ולר"ת [דפירש] כו' עבורן קידושין [ובכור מת אביה] מא"ל וי"ל כו' כנ"ל: ד"ה קן סתומה כו' וסתומה פי' ( ) שהבעלים לא פירשו כו' כנ"ל: ד"ה ואלו כו' סוא ( ) אותו כו' וי"ל כו' אם יצטרך לקן אחד [לקרבן אחר] ואמאי כו' שלא שמר [קינו] כו' והוקבע [זיבת] ראשון הס"ד כנ"ל וכ"ה בס"י ועיין ב"ר מש"ס: ד"ה בשוקא כו' וא"כ לא [דמי] לקבוע כו' כנ"ל: ד"ה באשה כו' פי' כגון [שמנה] שליח בר"ח ניסן [וכל] קרובותיה כו' מקדושים [הוי] כשאות כו' כוין נסבין כי משוי איכא כו' שהוא [לא] עשאו שליח לכך [ולא] הלו כו' לכך פריך [וממהני'] בשלמא ( ) בתראה כו' בקרבנות [לראשון] אלא כו' כנ"ל והד"א: ד"ה מ"ט כו' ולאסור מספק הס"ד ונראה דלא היה לפניהם הגי' בש"ס הנך ג' תיבות ונתגרשה לאחר מכאן ועי' ב"ר מש"ס: ד"ה ומשני כי כו' אבל בליתותא [שאני] דלא כו' הא [לגסובין] לא מני כו' נילום [ודבריה] קיימין כו' כנ"ל וסייך לע"ב ועיין ב"ר: **ע"ב** גמ' ר"מ סבר כיון כו' וכי קאמר אני [נזיר] לא כל כמיניה כנ"ל: רש"י ד"ה דמאי עבד כו' לא משתרי לה הס"ד ומה"ד קס"ד כי א"ר יאשיה כו' כנ"ל ומה שבינתיים נמחק: ד"ה [ה"ג אמר רבא] הכל מודים כו' והיכא ספרים דלא [גרסי] הך א"ר [הכל מודים] אלא הכי כו' פלגא דנזירות ( ) ולא אשכחן כו' הרי עלי לגלח [איתייב] הכוליה קרבן כו' דכי אמר לגלח חצי נזיר [הוא פירש אעלי דאמר בתחלה] הלכך כו' כנ"ל: ד"ה מהני' [אפילו] נולד לו בת כו' כנ"ל: תוס' ד"ה דילמא מישתלינן כו' שזה ק"ק [לו] אבל קשה כו' כנ"ל להס"י ועי' ב"ר: בא"ד ובנדרים מ"ל כו' ולכך ( ) ליפר לה כו' כשרוצה ליסע כדפרי' כנ"ל ומתיבת ובנדרים ע"כ הוא הגה"ה: ד"ה ושמע כו' עיין בפרש"י לנ"א שם לא נקט בכדי: ד"ה אמר רבא כו' ודאי פלגא דקרבן [קאמר מדהדיק] תיבת חצי מתיבת נזיר הס"ד כנ"ל: ד"ה קרבנות כו' בעי לאתויי מ"ט כו' כנ"ל והד"א: ד"ה כי פליגי בליבנא דמתני' [באומר הרי עלי] דכיון כו' [מיחייב] בכוליה קרבן כו' [בכוליה לומא לדידיה דמי לאומר] כו' אבל במתני' משמע [ליה] כו' קאי [אעלי] וכמו כו' כנ"ל: ד"ה בת טומטום כו' דזה לא [מחסב] והאמא נמי כו' כנ"ל: ד"ה הפילה כו' תדשיו [ומת] כמעי כו' ומותר ביין [ותגלחת] שאם כו' ימיו [יהיה] כו' וכ"ש לא פליג אהא דנולד לו [בת] טומטום כו' והוי בן גמור [דס"ה] דמילתיה כו' כנ"ל:

דף יג ע"א גמ' או דלמא רחימנא [ליה] כוותך כנ"ל לפרש"י. ולפי' התוס' נ"ל רחימנא [לך] כו' וגי' הרמב"ם הכי. אמר ה"נ לכשיהיה לך בן כו' או דילמא ה"ק רחימנא לך [כוותיה] ועי' במשל"מ פ"ט מה"נ די"ג בארוך בזה: רש"י ד"ה ר"ש אומר כו' מידי נזירות אלא [יאמר] אם היה כו' כנ"ל והד"א: ד"ה מהו דהימא האי דקאמר [בן] לאו משום בן דוקא ( ) לכשאבנה כו' כנ"ל: ד"ה נפקא מינה כו' אלא אי אמרת [כיון] דלא תיילא כו' הו"ל [חולין] מותר כו' כנ"ל ועיין במשל"מ שם: ד"ה או דלמא לכשיהיה לך בן [וא"ת] לעיל נמי כו' מתרגמת היא דלימא ועלי לאו הבו כמותך הס"ד כנ"ל ועיין ברמב"ם דפי' בע"א ובמשל"מ שם: ד"ה אמר הריני כו' וה"ה דקא מיבעיא ליה [באמר] ועלי הס"ד כנ"ל: תוס' ד"ה חזרה כו' לר' יהודה [מלידה זו] כו' נזיר לא [הוי] כו' כנ"ל: ד"ה ר"ש כו' בנזיר [כשיהיה] לו ולא סגי פו' כנ"ל: ד"ה לר"י [דהכי הוא] בברייתא דאיתניא לעיל פ"ק ( ) דקאמר לעיל דלא הוי נזיר כלל כו' כנ"ל: ד"ה והפילה כו' כשהפילה [אף] דהוא כו' א"ד [אפי'] בה"ג דאיכא הוכחא לר"י [לא] מחית איהו לספיקא [ולא] תלה כו' והשתא נפל הס"ד כנ"ל וא"ח ז הוא הגה"ה ומסיק הש"ס כו' מי הוי קדוש מספק וכדפי' וכ"מ לגיזה [ועבודה] ולא כו' דליכא [למימר] הך שגרא דולד אחר [למשוי ליה ודאי אלא בספק] דאי מספקא ליה להש"ס [אי נילקו כודאי] מדשני ב"ק כו' כנ"ל: ד"ה ושמע תבירו כו' היכא דאמר ( ) ועלי [אדיבוריה משמע] כלומר כשיהיה לי בן כנ"ל וכ"ה בס"י: ד"ה את"ל כו' בסיפא ליה מילתא ( ) ומסתמא כו' כנ"ל: ד"ה הריני נזיר כשיהיה כו' שיאך ישלים נזירותו כי לא יוכל כו' כנ"ל: **ע"ב** רש"י ד"ה משלים את שלו כו' שהזיר על בנו הס"ד כנ"ל וכך דכיון שייך לדיבור שאח"ז: ד"ה אבל אם אמר כו' למקום שפסק מתחיל דכיון שחל עליו של בנו כו' ולכך אינו יכול לגלח הס"ד כנ"ל: ד"ה גליון ומפי המורה [בריש] הואיל וקבל עליו כו' ומש"ה מוקי לה הכי דאי [אמרת דהוי נזירות לי] כיון דהפסיק את שלו [קא מונה] את של בנו כו' בבא דנזירות מאה [יום] משום כו' ולאחר שבעים סותר הס"ד כנ"ל ועיין ב"ר: ד"ה בעי רבא כו' הלא הא בעי רבא [כגון] דאמר הריני כו' הס"ד כנ"ל: תוס' ד"ה הריני נזיר כו' פי' [שהם] נזירות כו' מובלעים תוך מאה יום [למנין שפירש לכן אמרינן] הכי ק' יום כו' כנ"ל: ד"ה לאחר שבעים כו' ובשילים [שלשים] של בנו כו' לשלים [וא"כ] נזירות כו' מנזירות הס"ד כנ"ל: ד"ה הגה"ה לכאורה כו' וכמו ברישא דקתני מונה את שלו [וכו'] מיהו יש כו' סותר ( ) עשרים כו' מונה של בן [לבדו] ואותו כו' כנ"ל: ד"ה בעי רבא כו' אחר [שיעשה] שתם כו' סבור היה [להשלימו] שלא כו' ימי נזרו [ואפשר] להיות כו' [דאם] יתחיל כו' כנ"ל: ד"ה לא דלמא כו' גידול שער ויותר הס"ד ומס"ד הגה"ה ואע"ג כו' [והכא] אמרינן כו' לשלים [סראשונה] כו' אם לא יולד לו בן

[illegible]

כבש וגו' והימים וגו' : ד"ה א"ל מקמא כו' קרבן טהרה [ליטהר] ולהביא כנ"ל ועיין ב"ר : תוס' ד"ה הריני כו' שהוא [יום] אחרון כנ"ל : ד"ה ר"א אומר כו' כנ"ל : ד"ה נטמא ביום ק"א כו' וגזרינן יום ק"א אטו יום ל' ( ) וה"ה לעיל כו' דסותר הכל מדרבנן ( ) ולב"ש ביום ל' סותר כו' שגם יום ל' הוא יום תגלחת ( ) אבל יום שלשים ואחד הוי יום דבתר תגלחת והוי כמו ק"ב [והא] ודאי בנטמא יום ק"ב אינו סותר ל' רק ז' שיטהר ויביא קרבנותיו הס"ד כנ"ל ועי' ב"ר : ד"ה ור"א אומר כו' לא סתר לר"א ואע"ג ( ) [דיום] שלשים הוי תגלחת מס"ת [וכן] לב"פ [באמר] הריני נזיר סתמא ונטמא [ביום ל'] דנזירותו פסק כבר מיום כ"ט הס"ד כנ"ל עי' ב"ר דיש לקיים הנוסחא ישנה במעט הגהה דכנ"ל לא סתר לר"א [ולא גזר] לב"פ [באמר] ה"נ סתמא ונטמא ביום [שלשים] דנזירותו כו' תגלחת מס"ת הס"ד וע"ש : ד"ה מי שנדר כו' לענין [דמפרש] והולך כו' מעיקרא הס"ד כנ"ל : ד"ה ר"א אומר כו' של קבלת נזירותו ( ) דלרבנן מביא ק"ט כנ"ל : ד"ה ר' יוחנן כו' לגלח ממנו [ואינו] יוצא אתגלחת כו' כנ"ל : ד"ה מיתלא תליא וקאי ( ) וכי משכחת כו' עד שיצא משם ויטהר [מ"מ ס"ל דאסור] וכי יטהר כו' כנ"ל : ד"ה וריש לקיש כו' הנזירות [או] אומר הריני כו' כנ"ל :

דף יז ע"א גמ' מי שהיה טמא ונזר אסור לגלח ולשתות יין [ולטמא למתים] כנ"ל : רש"י ד"ה הכ"ע כו' ולאפוקי [קרבן טומאה דלא] מייתי וכדר' אליעזר כו' כנ"ל : ד"ה ונזיר טהור כו' [אינו עולה] עד יום שמיני כו' כנ"ל : ד"ה בתקנתיה כו' דה"כ [מאי למימר דטמא] שנזר אין מגלח תגלחת טומאה ונזיר טהור שנטמא מגלח בשביעי ( ) אלא תנא כו' כנ"ל עי' ב"ר : ד"ה בעי רבא כו' [ותניא במתניתא] כוותיה כנ"ל : ד"ה נזיר כו' [הכא] נמי כנ"ל : תוס' ד"ה הכ"ע כו' יחול עלי [הנזירות] דהוי כו' כנ"ל ר"ל בה"א הידיעה ועי' ב"ר : ד"ה אין בין כו' כשהוא [בג'] ושנה [בז'] וטבל יום שביעי [עולה לו] למנין כנ"ל : ד"ה ונזיר טהור כו' נזירות טהרה [ומוקמינן ליה לקמן] (יח ע"א) כרבי דלא חייל כו' וי"ל דא"כ הוי ליה [למיתני זה בעי כו' נסית לפרושי מאי איכא בין זה לזה וה"ה] דמאי כו' ומטמא ולא לקי וזה [לקי כדפריך לקמן] וכ"ל דלא קשיא כנ"ל : ד"ה ק"ט כו' שמבקש ( ) ליטהר עצמו כו' כנ"ל : ד"ה משום כו' דלוקה אטומאה [דפשיטא הוא כיון] דתני מביא כו' אטומאה הס"ד כנ"ל ומה"ד הא למלקות כו' ועי' ב"ר : **ע"ב** רש"י ד"ה ליתנייה כו' מאותו יום ואילך [ימנה] נזירות כנ"ל : ד"ה תאמר כו' גדול דף נו [מפרש] לה כו' כנ"ל : תוס' ד"ה אלא כו' שילא [מגידה כשפרע] מעליו שמעוניה כו' כנ"ל : ד"ה ימי טומאה כו' נזירות טהרה הס"ד ומה"ד ימי הלוטו כו' כמו מוחלט אין [להמותו] לימי טומאה כו' כנ"ל : ד"ה אף ימי כו' לנזירות [הכי] נמי כו' כנ"ל :

דף יח ע"א גמ' והזר ונטמא בשביעי ( ) כיון דלא יצא כו' אי נטמא בשביעי ( ) כולהו טומאה כו' כנ"ל : רש"י ד"ה ת"ש וכי ימות מת כו'. כן היה הגי' לפני רש"י ועי' ב"ר : ד"ה נזיר בקבר שהיה טמא מתחילת נזירותו אינו דין כו' הס"ד ומה"ד [ש"מ] מדקתני ולפטור את הנזיר בקבר ( ) דאין טעון גילוח שער ש"מ הס"ד כנ"ל ומה שבינתיים נמחק : ד"ה ונזיר טהור כו' שמביא קרבנותיו הס"ד ומה"ד דתניא כו' [למנין] נזירות כנ"ל : ד"ה ומשכחת כו' הרבה כגון שנטמא ומנה [עוד] שם כו' טהרה כלל [ודאי] טומאה אריכתא [היא] דאי כו' כנ"ל והד"א : תוס' ד"ה ביום הבאת כו' [ואשמועינן] ביום ח' כו' כנ"ל. וכ"ה בס"י ועי' ב"ר : ד"ה ביום תגלחתו כו' מפרש טעמא הס"ד ומה"ד והא דתנן [פ"ב] דכריתות הס"ד ומה"ד משביעי הוא דהיילא ( ) [דמתחיל] למנות נזירות משביעי כנ"ל : ד"ה דאי רבי כו' עד יום שמיני הס"ד ומה"ד כולה טומאה כו' כנ"ל : ד"ה א"כ כו' תנהו [ענין לשביעי דאתי ייתורא] למעדי אשביעי כנ"ל : **ע"ב** גמ' דנטמא ( ) בליל שמיני כנ"ל : רש"י ד"ה כגון דהזיה כו' כמס' כריתות סיימו (בדף ח ע"א) שם : ד"ה ומדלא כו' עד היום [כמיא] הלילה כנ"ל : ד"ה דאי אמרת כו' דלילה נמי [כזמן] הקרבה כנ"ל : ד"ה ותכ"א כו' לחטאת [אם] נטמא כו' כנ"ל : ד"ה בשלמא כו' ומוגה מיד הס"ד ומה"ד אע"פ שלא הביא קרבנותיו כו' כנ"ל : ד"ה משום עולה לא [בעי מיעוטא דהשתא דלא אתיא לא משום כפרה] ולא משום כנ"ל : תוס' ד"ה ה"ג אי אמרת כו' [וכי נטמא] כו' להתחשב כשעה שראוים כנ"ל : ד"ה מתחיל כו' מכי הזה וטבל וכי נטמא כו' בקרבן טומאה לר"א הס"ד כנ"ל : ד"ה בשלמא כו' שלא הגיע [קלת יום הראוי] להביא כו' כנ"ל :

דף יט ע"א תוס' ד"ה ת"ל והזיר כו' הוה דרשינן [והזיר בזמן שמביא ואי משהוא הו"א] אע"פ שלא הביא עולתו כו' כנ"ל ועי' ב"ר : ד"ה אמר ר"א כו' דכל אימת [דבעי] מצי לאתויי ( ) דורון אלא כנ"ל : ד"ה אי קסבר בעל מיעקר עקר [כמי] שלא כו' כנ"ל : ד"ה סבר כר"א הקפר כו' על הספק [אבל] עולה כנ"ל : ד"ה לא נכנס כו' דלא סגי [דלא] למיתני ונכנס כו' למיתני עולה מן המנין ( ) והו"ל למיתני כו' כנ"ל : ד"ה ה"ג לא מיבעיא כו' לא סליק ליה [הך] מקמת כנ"ל : ד"ה לא אמר כו' [לפי] דא"ק כו' לרבנן דלא [דרשו] ימים כנ"ל ועי' ב"ר מ"ש : **ע"ב** רש"י ד"ה אמר קרא כו' כדאמרינן בפ"ק זאת תורת הנזיר [כו'] הס"ד כנ"ל : ד"ה ואי כתב יפלו כו' ואי קיים לו יפלו ר"ל אבל השתא דקאי יפלו אימים הוה הוי יפלו ימים שלמים : בא"ד דיפלו משמע נפילה [כל דהו] והא איכא כו' כנ"ל ועי' ב"ר : תוס' ד"ה ה"ג ונטמא בתחלה פי' ביום ראשון הס"ד כנ"ל. ועי' ב"ר : ד"ה וזה כו' למנינו הס"ד כנ"ל. וע"ש : ד"ה נטמא בסוף מאה כו' וא"ת והא תנן במתני' [כי] נטמא כו' [אינו] סותר כולם כו' כנ"ל וע"ש : ד"ה א"ל ר"פ כו' ה"ג בימים הראשונים [בעי] כי מתחיל כו' דלא הא כו' רק [מה] דפליג כו' וא"ת ונפשוט ליה מברייתא [גופיה] דאייתי לעיל ( ) נטמא כו' יום שני [הוה] תחלת מאה כו' קאמר [ליה ר"א דאינו] סותר כו' מביא ק"ט ( ) לר"א ל"ל כו' כנ"ל : ד"ה לגון סג"ה א"ל יפלו כו' לרבות [דלא בעי] נמי יום שלם הס"ד כנ"ל ומה"ד ואיצטריך כו' וליפשוט מיפלו הס"ד ומה"ד עד דנפקי כו' כנ"ל : ד"ה נזיר כו' [שנזר] בארץ דגזרו כו' כנ"ל וכ"ה בס"י : ד"ה ובסוף כו' [מפרש] בגמרא כו' כנ"ל :

דף כ ע"א רש"י ד"ה ת"ש עלתה לארץ ( ) כו' ואי ס"ד כשנטמאת כו' שהרי [בסוף] שלשים כו' [אי נמי] ז' שנים ול' יום כנ"ל ועי' ב"ר : ד"ה ע"א איבעיא להו כו' אבל לא [ביום] מלאת ועדיין יש כו' לבסוף [ס"ז] שנים עלתה לארץ כנ"ל : תד"ה בשנטמאת ואליבא דב"ש כו' בסוף מנין [שנטמאת] דלעיל כו' כנ"ל וכ"ה בס"י : ד"ה ת"ש כו' ולא גרסינן מש"כ בספרים [עד] מתניתין כו' כנ"ל וע"ש : בא"ד וא"ת כו' דקנסא בארץ [הוי] ז' שנים כו' ונמצאת נזירה כ"א שנה [שלמים] א"כ גם כו' כנ"ל : ד"ה אמר רב כו' [אפילו] לר' ישמעאל כו' כנ"ל. וע"ש : ד"ה מאי קאמר כו' [דקאמר] חמש ולא שתים כו' ומאי קמ"ל רב הס"ד כנ"ל : **ע"ב** רש"י ד"ה השתא י"ל כו' אבל בכלל [ד"ה] יש בכלל כנ"ל ועי' ב"ר : ד"ה תוב לא שבקת כו' מלתא בעלמא [קאמר ליה] ומסייע ליה לר"ל הס"ד כנ"ל וכ"ה בס"י וע"ש מ"ש : תד"ה אלא אחד אומר כו' וארבע וחמש ולא [אמר גם] אחת ושתים כנ"ל : ד"ה ה"ג תו ל"ל כו' ושתים נזר ( ) נימא דלא הוי כו' דמה לו להזכיר [השתא י"ל] אמירתא כנ"ל : ד"ה אמרי כו' הוי הכתוב ( ) טפי כאילו כו' כנ"ל : ד"ה הריני נזירה כו' מהפרה ואילך מהשתא אבל ( ) מ"מ אל נדרה עד עתה [וכן] נמי מיפר את שלה [שלו קיים ונזירותה] אינו יכול להפר כו' כנ"ל : ד"ה ר"י אומר כו' ובפ"ב דמכות [מפרש דין] מכות כנ"ל :

דף כא ע"א רש"י ד"ה לימא מסייע ליה כו' תכ"ד ותו לא. [ודאי הש"ס] מהכא כו' ה"נ ליתשב וניזל [ופריך] ואי לאו כו' ולשמעינן הכי [הכי נמי דלאו] דוקא הוי בתכ"ד [ומשני] אין ה"נ כו' למיתני מש"ה תנא נמי ואני ואני הס"ד כנ"ל והד"א. ועיין ב"ר : ד"ה איבעיא להו חד בחבריה מתפיס [והא] כריש לקיש כנ"ל וכ"ה בס"י ור"ל דבעי שיעור התפסה כדי ש"ש כר"ל וע"ש : ד"ה ת"ש [הותר האחרון] הראשון הותר וכולם אסורים ואפי' כו' כנ"ל וע"ש : ד"ה לעולם כו' דאפילו [שלאחריו] לא הותר משום דבקמא [מיתפיס] והאי [דקרי] ליה אחרון כו' כנ"ל : ד"ה ת"ש דתניא בהדיא כו' דהיינו [אחריו] וש"מ כו' כנ"ל וע"ש : ד"ה משום כו' דמשמע [כדקאמר] כו' מי הוא נזיר כנ"ל : תד"ה ומשני כו' בתריה [מבתרי] כו' ולמ"ד דמקמא מתפס [תני] אמלעי כנ"ל : ד"ה מתפסי כו' כיון [דסמיך] לבדי כנ"ל : ד"ה מכלל כו' ולדקדק [באמלעי] כמו כנ"ל וכ"ה בס"י : ד"ה ראשון הוא דהרו אותם שאחריו הס"ד ומה"ד [ש"מ בקמא] מתפיס מדלא כו' כנ"ל : ד"ה אחרון כו' כולם אסורין [דשלאחריו] נמי הותר כו' והוא נמי [הוה] אחרון לראשון הס"ד כנ"ל : ד"ה דאמר כו' שלא שמיעה [מחבריה] נזיר כו' וא"ת כי אמר נמי ידי [כידו נימא] דה"ק כו' הרי זה נזיר ידי נזירה כו' וה"ה במתני' אי לא [אמר] פי כפיו כו' כנ"ל והד"א ובדפוס שגו לחלקו לב' דיבורים וע"ש מ"ש : **ע"ב** רש"י ד"ה ( ) הריני נזירה כו' כנ"ל והוא ציון על הריני נזיר דמתני' ועיין בס' ב"ר : ד"ה וה"ע כו' דלא קרבה ( ) על הנער משום דהוי ליה כחטאת שמתו בעליה הס"ד כנ"ל והך משום כו' אין מקומו כאן רק לקמן (כ"ב ע"א) ברש"י סד"ה האשה : תד"ה בעל כו' מקיים הס"ד ומה"ד אי אמרינן כו' כנ"ל : ד"ה אלא ש"מ כו' וצ"ע [דהא] דמי לאחרים כו' כנ"ל : ד"ה כמאן כו' מאי מיפר [בכמון] שאמר כנ"ל : ד"ה וה"ע כו' נזיר מועא הוא הס"ד ומה"ד הוה ליה חטאת שמתו בעליה אע"ג דהיפר לה לענין [איסור יש] על הבהמה דין חטאת אם בהמה שלה היא [דגמרה] ומקדש לה כנ"ל . ועי' מש"כ בפירוש רש"י :

דף כב ע"א גמ' ש"מ בעל מיגז גייז רש"א כו'. וכ"ה בכל הס"י ובפרש"י ותוס' דלא כהגהת הב"ח שהירס לשון הש"ס ע"ש ועי' ב"ר מ"ש : רש"י ד"ה האשה כו' [דאף דאמרי'] דתסוי כנ"ל : תד"ה הא מני כו' וכיון דצריכה כפרה [הו"ל] כו' ע"כ נראה דגרסינן [לעיל] הכי כנ"ל וע"ש : ד"ה ת"ש כו' דפלוגתא דתנאי הוא הס"ד . ומה"ד ר"ש אומר כו' ואומר ר"י דהכי איתא בתוספתא [אם אמרה] לא נתכוונתי להיות אלא כמותך שתיהן מותרות ( ) משום דמשמע כו' כנ"ל . וע"ש : ד"ה מר זוטרא כו' דמבעיא ליה לרמי ב"ת [היכא דמחית בשר זבחי שלמים] אחר שנזרקו כו' ופשוט [דבעל] מיגז כו' בפשיטות דכמעיקרא קמתפיס [דלא] דמי כו' [משמע] פשיטות כו' כמו [שחברתה] אסורה עכשיו כו' לאחר זריקת דמים. הג"ה ואיכא למימר כו' [כיון] שינוי כו' [בימים] הקדמונים ע"כ הג"ה ודאי הש"ס כו' לאכול חוץ לירושלים [ולהכי] התם איכא למימר אי כמעיקרא קמתפיס כו' כנ"ל והך וה"ה עד ואדא מייתיהו נקט הוא הג"ה מאיזה חכם ע"ד התוס' דנקטו חדא קדושה וה"ה דמצי למימר כו' בא"ד או אחר [זריקה] אבל הכא כו' [דאי בגננא אתפוס] א"כ כו' כנ"ל : **ע"ב** רש"י ד"ה ת"ש כו' ולקיים נזירות דידיה [דהא] לאו כנ"ל : תד"ה ואי ס"ד כו' מיתפיס [והא אשה שאמרה הריני] כעקביך היא נמי מותרת [אריכות לשון] כו' כנ"ל ור"ל הא דמסיק הש"ס עוד הא אשה כו' אריכות לשון הוא דהכר אמר זה בהאי בעיא : ד"ה ורמינהו כו' [וקאי] בלא יחל כו' ולא [רצה] להיות כנ"ל : ד"ה אביי אמר כו' מקבל אנפשיה ממה נפשך ( ) ואת דקאמר בשאל בתמיה כו' כנ"ל ומה שבינתיים הוא שפת יתר עי' ב"ר מ"ש :

דף כג ע"א גמ' איסי בן יהודה אומר כו' ואתת של שומן [אמר קרא] ונשא עונו כנ"ל : שם ויצא לוט ותשא אשת אדוניו ( ) את עיניו כי היא ישרה כנ"ל וכ"ה בס"י ועי' ב"ר מ"ש : רש"י ד"ה ת"ר איסה כו' סליחה זו למה אלא ( ) ע"כ באשם כו' כנ"ל לפי הס"י וע"ש : ד"ה קמ"ל דלא שנא [לא] ידע כולו ול"ש [לא] ידע כו' כנ"ל וע"ש : ד"ה ואחד כו' גסה [ומתמת] תאוה כנ"ל : תד"ה [ולא] ידע ואשם ונשא עונו בקרא דאשם תלוי כתיב הס"ד ומה"ד ועלה כו' כנ"ל : ד"ה איסי בן יהודה אומר [והוא לא ידע ונסלח לו] ולא פירש כו' משתי תתיכות [שכתוב מדבר באשם תלוי] הס"ד כנ"ל ומה"ד על דבר זה ידו"ו ר"ת ידע ואשם נשא הס"ד וכן בכל הס"י וע"ש : **ע"ב** רש"י ד"ה אמר אל תצורם כו' ולא עוד [דאילו] בכירה דקריתיה [מואב] שכתוב כנ"ל : תד"ה ומדינים כבריח ארמון ( ) שהעיר מדנים בינו לבין ישראל כבריחים כו' כנ"ל וכ"ה בעי"י : ד"ה ובכל כו' שבונים בהם עמוני [ומואבי]אסורין כנ"ל : ד"ה תמר כו' [שהזכיר תורה שם אביו] כו' כנ"ל ור"ל דלנ"א נביאים תרין : ד"ה ומאן אימון כו' היינו דכתיב [בנשים] הס"ד כנ"ל והבי"ת נבלע בכפל האות ועי' ב"ר :

דף כד ע"א רש"י ד"ה ונאכלין כו' תורת [שלמיו] דנאכלים כנ"ל : ד"ה מאן תנא כו' מאן הוא תנא [דמתניתין] כו' כנ"ל : ד"ה ואלא כו' [דבעית] לאוקמיה כו' ואנן [תנינן] דתנא כנ"ל : תד"ה ואם מעלה כו' רשות בו הס"ד ומה"ד החטאת תמות כו' כדמפרש [לעיל] (כ"ח ע"ב) טעמא כנ"ל : ד"ה שלמים יקרבו כו' כיון שהיא [קדשים] כו' ומדמה ליה [להכא] כו' שיטעון [תנופה] כו' אלא לבדו [דאסריניה] כנ"ל : ד"ה ה"ג ואינה טעונין לחם כשאר [שלמי נזיר] דכתיב כנ"ל : ד"ה ה"ג היו לה כו' בגמרא מפרש [טעמא דסתומים] הס"ד ומה"ד יפלו לנדבה [לעולות] למזבח כנ"ל : ד"ה אמר רב חסדא רבנן היא ( ) ומ"מ אם לא כו' [כגון] דאקני לה וכדמפרש בסמוך ( ) כי מקני כו' כנ"ל : ד"ה דתניא ר"י אומר כו' שהיא חייבת [חייב] להביא קרבן כנ"ל : **ע"ב** גמ' דתנן האיש כו' דמי חטאת ילכו ליה המלח [ולא נהנין ולא מועלין] דמי עולה כו' כנ"ל : רש"י ד"ה שקמלה מעיסתה כגון כו'. כיון בזה לייסב קושיית תוס' ד"ה שקמלה ע"ש : ד"ה מעות מעות מפורשים כו' וה"ה כו'. לפני רש"י לא היה הגי' בש"ס זה דמי חטאת כו' : ד"ה והא איכא דקתני לוי [במתניתיה דאיתא] במס' מנחות כנ"ל : ד"ה ושאר כו' לעיל מינה איירי [בשארא] הס"ד כנ"ל ועיין רש"י מנחות (דף מח ע"ב) ד"ה ושאר כל שלמי ע"ש : ד"ה שהתנו כו' דמנותן להביא [איל] בן כנ"ל : תד"ה ל"ג תנן כו' אלא לפרש הס"ד . ומה"ד והא אמרת מה כו' כנ"ל ור"ל דהיה כתוב לפניהם בגי' הש"ס תנן אם שלה כו' : ד"ה ואמר לה כו' קילר הש"ס [וצ"ל] שאמר כו' כנ"ל [או דנ"ל ור"ל כמקום וי"ל] : ד"ה שלה כו' היינו [ממונה] כנ"ל : ד"ה שלו כו' מפרש ליה [למ"ד] דהלכה כו' [דכן] נתקבל כו' כנ"ל : ד"ה ונאכלים כו' [ודינו] כתודה כנ"ל : ד"ה היו לו כו' בסך דינא דלעיל [מינה] אבל כנ"ל : ד"ה יפלו כו' וא"ת [וליפני] מפני כו' וי"ל [דהתם] משום כו' והרי הם [כתחלת הפרשה מפורשים] גם לחטאת כו' [דלנזירותי] משמע שפיר כו' ומיירי [בסתומין] וכתר הכי כו' [דלא משמע] אבל כו' אבל אמר והשאר לנזירותי ולא [אמר והשאר] לשאר מכולם כו' כנ"ל :

דף כה ע"א רש"י ד"ה אמטו כו' [בסתומין] הס"ד כנ"ל : ד"ה אמאי כו' מיתה [בה] בלבד כנ"ל : תד"ה הלכה כו' מעורבין בהן [ומדרבא] לקמן (כ"ו ע"א) מוכחא כו' אז נתקבלה כנ"ל : ד"ה מפורשין כו' חטאת [בין] הכא דמפרים כו' גמירי לה [חמש] חטאות כו' יקרבו ( ) כל אחד כנ"ל : ד"ה ואמאי כו' והואיל דלא [גמירי] בשלמים כנ"ל : ד"ה לאשם הוא דאתא לומר שאין קרב אשם הס"ד ומה"ד כל שבחטאת מתה באשם רועה לפי' ר"ת דפי' [בסמוך] כל כו' עולה [נמי פריך שפיר] דמשמע דאי לאו קרא הו"א [תנהוג בתמורת אשם דין אשם] כדין שנוהג כו' כנ"ל לגי' הס"י ועיין ב"ר : בא"ד כל אחד [כמינו] האי כו' הכשר [וגו'] הא וולד כו' דבסמוך [ולאו] הכא כו' [ואי] מקריב ליה כו' עולה [או] שלמים כו' כנ"ל : **ע"ב** רש"י ד"ה דאמר קרא כו' תורת אשם מעליו פסול כו' כנ"ל וכ"ה בס"י ולא כהגהת הב"ח ועיין ב"ר מ"ש : ד"ה טעמא כו' כדאמרן [כריש] זבחים כו' ע"א ניתק כו' אשם הוא [הוא] קרב כנ"ל : תד"ה ר"ע כו' עשה ( ) כמו רק כו' דאית לי כו' [דרשינן] הוא כו' כנ"ל : ד"ה ניתק כו' פי' [דהוה אמינא דכשר] מדלא קאי כו' הא מסלכתא [הוה אמינא] בלא עקירה כו' בהווייתו יהא [שהוא] לאחר כפרה עומד למעלה [יהא] אף לפני כפרה כמו כו' כנ"ל : ד"ה אמר מר כו' וכפי' ערף בקלפי [איתא] מוסיף ומביא חובתו מדמי חטאתו ואין מוסיף [ומביא חובתו מדמי] עולתו משמע כו' דאמר לקרבנות [טומאתו] א"כ כו' כנ"ל. וע"ש :

דף כו ע"א גמ' תנא נזיר וכל דדמי ליה כ"ה גי' התוס' ועמ"ש בס' ב"ר כפי' רש"י לגי' הש"ס : שם חטאת בהמה לא יביא כ"ה גיר' רש"י ותוס' אבל הרמב"ם גרס רלה להביא מהן חטאת בהמה יביא עולת בהמה יביא ומיושב בזה קושית התוס' ועי' ב"ר : רש"י ד"ה שהפרישו כו' מצורע [עני] דחייבי כנ"ל : ד"ה ולאפוקי כו' ע"א מי שהיה כו' אלא עולת העוף הס"ד ומה"ד מת כו' כנ"ל וע"ש מ"ש . תוס' ד"ה תני נזיר כו' [י"ל בהאי] שמביאין כו' כנ"ל : ד"ה ולאפוקי כו' ועולה [ולא] על כו' חד בקתא [ניהו] כו' וכשמפרים מעות [לשמן] אין כו' כנ"ל ולשון בקתא עי' בכתובות (דף ע"ג) ועי' ב"ר : ד"ה הא דאמרת כו' אלו לחובתי הס"ד ומה"ד איכא דאמרי כו' שלא פירש חטאת בהן יש לתת טעם בדבר כשאמר לקרבנות נזירותי הוו סתומין גמורין שאין במשמעות לשונו חטאת יותר משאר קרבנות [אבל לחובתי משמע יותר חטאת] שהחטאת באה [לעולם חובה] ולא לנדבה ע"כ הג"ה כנ"ל ועי' ב"ר מ"ש : בא"ד וקשה כו' דקאמר לחובתי [אהא מסיים] דילכו כו' כשלמא לפי' [ר"מ] ניחא אלא לפי' השיטה כו'. כ"ה בס"י ועי' לקמן כ"ז ע"א בתוס' ודו"ק : ד"ה אמר רבא כו' דמי חטאת מביניהם [כמו שבספרים מקנת] הלבור ואמר כו' ילקח בהם [עולות] הבשר [לשם] והעורות כנ"ל : **ע"ב** גמ' יפלו לנדבה ומועלין [בהם] כקושית הר"מ שבתוס' כ"ה גירסת הגר"א ז"ל : שם אר"כ כו' ורנב"י אמר כו' עיין תוס' גיטין ל"א ע"ב ד"ה אלא ע"ש : רש"י ד"ה תניא כו' לחטאתי כמי ( ) שנפרדו דמי והשאר כו' כנ"ל : ד"ה אלא מעתה [מעות] ולא עופות דסתמא כו' כנ"ל : ד"ה וכ"ת כו' [ואם] נאכל כו' וכדר"ת [גסכא] וסואר כו' כנ"ל ועי' ב"ר : תוס' ד"ה והשאר תגיו כו' מעורבין בכולן [דנסתמם] כו' דא"א [דליכא] בכן כנ"ל : ד"ה והשאר כו' כדאית ליה [מקרא] הס"ד ומה"ד ומועלין כו' כנ"ל : ד"ה אבל בהמה כו' דהיינו [כנסכא] כו' כמו [מפורשים] דלעיל כו' [דמתין] והולכין לאיבוד כו' מהמקדיש זכר ( ) [לנסכים] דלא נהתא כו' לקרבן אחר [דאיכא נמי] בבהמה כו'. כנ"ל : ד"ה אבל נסכא לא [כו'] אבל סואר [של] קורות [העומד]לבנות האי אבל כו' למכור [כספות] מיד כו' [ולרנב"י] נסכא נמי כו' כנ"ל וע"ש : ד"ה אלא מעתה כו' והרנגולין [לא חזיא] שום קרבן כו' והוי להו [כבהמה] בע"מ כו' ודאי [בחייבי] קנין כמו כו' בחייבי קנין [שייך] בהו כו' [אולי] נתן דעתו כו' כנ"ל :

דף כז ע"א תוס' ד"ה וכ"ת כו' וא"ת ומאי פריך והלא [הא] דאמר מעות כו' וי"ל [דהכא נמי] כיון כו' [ושמא] דעתם לברכם והוו כו' דלא מהני פרישת הבעלים [ביני וביני] לפי שיטת הר"מ כו' [האי] טעמא משום כו' אלא [כלשון] ההלכה כו' [והאי רבותא] משמיעין כו' לגבי נזיר [שנופלין לנדבה] זה אין לך לומר ודוקא מעות גמירי ( ) הילכך אין לך כו' למעות לגמרי ( ) הך דחזיא לדמי כו' כדפירשתי בפירוש ראשון כו' וכ"ת א"כ [והאמר] ר"ת כו' כמו לפי' ראשון ( ) אלא כדפרישית כו' ואיזו לעולה [לא מהני] קביעות הבעלים כו' אלא דין סתומין [אף] לענין כו' כשתיירו [כגון] שמתו הבעלים כו' כנ"ל ועי' בתוס' ישנים ביומא(דף מח): ד"ה ואמאי כו' [למחשבינהו] לגמרי כו' וי"ל [חדא דליתנא] כו' יש עליהם שם [חטאת] כו' יפלו לנדבה [דה"ה בעופות כודאי] סתומין הוו [יפלו] לנדבה כו' אמר רחמנא [אי] בלקיחת בעלים [כו'] כלומר כו' הוו כסתומין לפי שאינו מוכיח מגוף התורים הי חטאת והי עולה [וכן הא] דר"ה [דמיירי] בבהמות דהוו כסתומין כשספרים שלשה פרים אין מוכיח כו' וכן איל מפורש [בפסוקים] לסדיא כו' [כדסבר] המקשה הס"ד כנ"ל ועי' ב"ר מ"ש : **ע"ב** גמ' על התמורה ת"ל קרבנו ( ) בקרבנו הוא יוצא כנ"ל : רש"י ד"ה ה"ג כילד כו' לנזירות ומת [ואמר] ה"נ כו' ושדר המשנה א"כ [ומעיקרא] הו"ל למיתני [כילד הוא] אלא כו' הוא מדלג בה ונקט הסיפא משום דבעי סלוקי מינה אבל [ברישא] דברייתא מפרש כילד מגלח על נזירות אביו כדמפרש בסיפא דמתניתין הס"ד ומה"ד אין זה

מגלח

מגלח על מעות אביו הואיל וכבר מת אביו קודם שקיבל עליו זה נזירות הס"ד ומה"ד היתה לו כו' כנ"ל ועי' ב"ר
מש"ם: תוס' ד"ה מתיב ר"ה כו' על מעות אבי [זהו] שמגלח כו' שהפרים אביו חטאת [הכא] ( ) הלכה היא
כנ"ל: ד"ה היתה כו' מפורשין בתערובות דימותו כנ"ל. וע"ש מש"ם: ד"ה מאי אירית כו' דין סתומין
[ומפורשין] הכל בבהמות הס"ד ומה"ד [מאי אירית כו'] וא"ת כו' בסתומין איירי וא"כ כו' להכי קתני [ברישא]
הכי מעות כו' במקום מעות הס"ד כנ"ל וכ"ה בס"י דיבור בפ"ע והוא הג"ה מאיזה חכם וע"ש מש"ם: ד"ה שהרי
כו' סתומין דוקא הס"ד ומש"כ היה מדקדק שייך לתוס' דף כ"ח סד"ה על: ד"ה ה"ג אבל כו' היו [מופרשים]
לחטאת כו' דוכתא [מינו] דמגלח כנ"ל וע"ש: ד"ה ת"ל קרבנו כו' שלשה [קרבנו] עתה כנ"ל:

דף כח ע"א רש"י ד"ה מן התמורה כו' מחייבי מיתות לחייבי [מיתות] בשוגג כנ"ל: ד"ה ת"ל וכפר כו'
באע"פ שמעל לא כפר הס"ד ומה"ד [ע"א] שהרי מעל במעות כו' כנ"ל ועי' ב"ר: תוס' ד"ה
שהרי כו' לחולין בהכי [לא מעל] כיון שלא נהנה ממנה הס"ד ומה"ד ולא כיפר במזיד כו' בקרבן של [חלב על]
דם כלל הס"ד ומה"ד לא מעל אם עשה [כן] בשוגג כנ"ל וע"ש מש"ם: ד"ה על חטאתו כו' דיחיד כתיב ( )
דבמזיד כו' דלא מצי משני הס"ד כנ"ל וע"ז ציין איזה חכם הג"ה לפי' זו התוספות משמע דנסיב קרא כו' שדרש
כבר ע"כ הג"ה וכאן צ"ל דיבור התוס' לעיל (כ"ז ע"ב) היה מדקדק הר"מ כו' וע"ש: ד"ה שהרי מעל כו'
[ובשוגג] אמר כו' ומיהו [חולין] הוה ילפינן מזיד דכפר [ת"ל על חטאתו] ואע"ג שדרשנו [כבר] על חטאתו כו'
כנ"ל וע"ש: ד"ה קתני מיהא כו' ההלכה [דנתקבלה] כו' כנ"ל: ד"ה נזרק כו' לגלח [ומאיס עליו] אהם כו'
כנ"ל: ד"ה כד"א כו' [שגמרה] נזירות כו' והביאה [קרבנות טומאה] כו' נמי אי הפסי הס"ד ומה"ד אי אפסי
באסה כו' כדכתיב [בקרא] ולת"ק כנ"ל וע"ש: ע"ב גמ' אלא הב"ע שהטע חטאת כו' כנ"ל וכ"ה גי' התוס' ותיבת
כגון נמחק: רש"י ד"ה או שמיתוהו כו' נזירותו הס"ד ומה"ד [דמי] חטאת כו' ולא מועלין [כל הני] חטאות המתות כו'
כנ"ל: תוס' ד"ה משום כו' באכילה [כדין] הזבחים כנ"ל: ד"ה כבשי כו' שלא לשמן [אלא] לשם כו' דלא דמי
דהתם [קודם] שעת שחיטה כו' כיון דנשחטו לשמן שמא ( ) לא מכשרי כו' שלא לשמן [להתיר בשר באכילה]
וא"כ כו' דהתם [בכבשים] מעיקרא בשחיטת זבח ( ) [שלהם] מתכשר כו' והוי כמו אכד [הבשר] אבל כו' כאילו
[נשחט] סתמא לענין להתיר לזרוק דמן הס"ד כנ"ל. ועי' ב"ר מש"ם: ד"ה אי דשחט כו' הפסד הס"ד ומה"ד
אלא הב"ע דשחט כנ"ל: ד"ה דתנן אם גילח על אחת [משלשתן] יצא כו' פתח אהל מועד [כמה שנאמר כו אהל
מועד דהיינו שלמים להכי קאמר דבגילוח על] אחד משלשתן כו' חטאת [ועולה לשלמים] הס"ד כנ"ל וע"ש:
ד"ה איידי דזוהמא [דים] כהם כנ"ל: ד"ה ואין כו' בגמרא הס"ד ומה"ד כיצד ל"ג הס"ד ומה"ד גילח כו' לא
מיהו [מיד] והוא כו' ואפילו [אם נאמר] תגלחת כנ"ל וע"ש: ד"ה היתה לו בהמה מפורשת [וכו'] כדלעיל הס"ד
כנ"ל: ד"ה [קסבר] בנו דהייך במצות לכשיגדל מוטל על האב להנכו ( ) תימה כו' והאמר ר' יוסי בר חנינא כו
כנ"ל וע"ש מש"ם: ד"ה בנדרים כו' או [שיקבל] עליו כנ"ל: ד"ה קסבר כו' וי"ג [דלהתחיבו] כנ"ל:

דף כט ע"א גמ' קסבר כל חינוך דלא תסיבא [בגזיונא הוא] ולא ניחא ליה כנ"ל לפרש"י ותוס' וכ"ה בש"מ
ע"ש: תוס' ד"ה אלא לר"י ב"ח כו' לא קשיא ליה [הא] קאכל כו' כמ"ד [אף] מחזיר כנ"ל ועי'
ב"ר: ד"ה קסבר כו' אלא נחירת סימנים כו' עיין חולין (דף כ) בתד"ה לא אמרן ע"ש: ד"ה וסבר ר"י ב"ח
כו' ול"ג ר"ה [הכי] דר"י כו' לאו דאורייתא וסבר ר"י בר"י [הכי והתניא ר"י בר"י אומר כו'] ומיהו כו' כנ"ל:
ד"ה לזכר כו' ונראה לר"י [די"ל בע"א] דמיירי [בזכר] שבא כו' ומה הוא מביא נמי [על] ספק זכה אף היא נמי
מביאה חטאת העוף [היינו] שבא עליה בשביא ספק זכה [דאף] נקבה מביאה על הספק בספק זכה וה"ה דמצי למימר
מה זכר ממין כו' כמו בסמוך ומה זכר ממין שהוא מביא כו' וה"ה דמצי למימר כי היכי דמביא הוא אשם על
[ספק חלב מייתי] לספק כו' כנ"ל. ועי' ב"ר מש"ם: ע"ב גמ' ודלמא משום דמחייב עליה ( ) [בתרין] איסורין
מדרבנן כנ"ל וכ"ה גי' רש"י ותוס': שם בשלמא לר"י דאמר אם הגיע לעונת נדרים כנ"ל: רש"י ד"ה מאי שני כו'
לה [במליקה] ואית כנ"ל: ד"ה עד שיביא ב' שערות דהיינו ( ) בן י"ג שנה הס"ד ומה"ד [לעונת נדרים עד בן
י"ב שנה] דמבן י"ב שנה ועד י"ג אם [הוא] יודע כנ"ל: ד"ה ור"י ב"ר יהודה כו' במצות [ולהכי קאמר] עד שיגיע
כנ"ל: ד"ה רבי סבר כו' [וכן] הלכה כנ"ל: ד"ה אלא לרבי כו' להזירו [דהאמר] עד כו' כנ"ל: תוס' ד"ה
[מתקיף כו' ורבנן האמירו הס"ד ואח"ז נ"ל ד"ה] למאן דאית ליה כו' וכך לשון רש"י הס"ד כ"ה בס"י דיבור
בפ"ע והוא גליון מאיזה הכם. ועי' ב"ר מש"ם: ד"ה לימא כו' שנת י"ג [דמי"ב] שנה כנ"ל: ד"ה והכע"א כו'
מני סבר [רבי] להנכו ובפרק ב' דחולין משמע [דסבר] יש שחיטה כו' על הספק הס"ד כנ"ל: ד"ה והביאו כו'
באותו יום [שהדירו] הביאו כנ"ל: ד"ה אמר רבי כו' ולכך [מקשה] הס"ם כנ"ל:

דף ל ע"א רש"י ד"ה קאים כו' לבסוף [ל' יום שהזירו] אביו כנ"ל: ד"ה ואי אייתי באמצע [אי לא ידעינן] בהסיה
שעתא דהזירו כו' [ואפילו] דקאי כו' [הא] עליו כו' כנ"ל. ועי' ב"ר מש"ם: ד"ה [ליסנא אחרינא]
אלא לר' כו' [ואהזירו] אבוה כנ"ל וע"ש: ד"ה ואי אייתי במילעא אחר שהזירו אביו כו' במילעי [דאי] מייתי במילעי
( ) דודאי כו' כנ"ל וע"ש: תוס' ד"ה ואמאי הא ברשותיה דאב קאי [כי נמי] הוי גדול דקס"ד דגדול הכי
הייני ( ) לענין דנדרו נדר דהיינו משיגיע לעונת נדרים [ות"ק ס"ל] עד שיביא ש"ש מצי מדיר ליה ( ) אלא
דאמר אהא כו' כנ"ל וע"ש: ד"ה ה"ג אי אייתי כו' עד לבסוף ל' יום איפסכא כו' פריך הכי [אמתניתין דהאים]
מדיר כו' במילעי לא [נקריביה] אבל כנ"ל וע"ש: ד"ה הניחא כו' בשנת [י"ג] ליכא כו' לשערות במילעי הס"ד
כנ"ל ואח"ז הוא הגה"ה (וקאי אדיבור שלפני זה היינו אמדיר דמתני' פי' בגליון הס"ם) י"ל דמיירי כו' נדרים
[אכתי] קאי כו' הוה [בנדר] אביו כו' למחות באמצע הס"ד כנ"ל ומה"ד אלא לרבי כו' לידע [אם הביא ש"ש]
אם הביא במילעי מאי כנ"ל וע"ש: ד"ה לרבי כו' איכא [שלמים] או כו' כנ"ל: ד"ה האיש כו' ובהרבה ספרים הוא
[אפכא] דהוא ואביו [נזירים] מגלח על מעות אביו ואם [לא נזר] בחיי כנ"ל: ד"ה פשיטא [הא] בלא הלכה כנ"ל.
וע"ש מש"ם: ע"ב גמ' כל דקדים גילח ( ) או דילמא כו' כנ"ל לפרש"י דפי' כל דקדם ליזור ראשון ועיין בתוס':
רש"י ד"ה ואת"ל כו' שאף [בזה] מגלח כנ"ל: ד"ה ה"ג ת"ש כו' בקרבן [כל] אחד כנ"ל: תוס' ד"ה [איב"ל]
פליגי רבנן כו' כנ"ל: ד"ה בעי רבא כו' ולא מן הדין [והלכך] לא כו' ירנשה ( ) לענין ביטול הבכור פי שנים
[והכי קאמר] לא מצי כו' דשקיל בשאר נכסים כו' דנוטל פי שנים [הכי מגלח] ממעות שהפרים לקרבנות נזירותו
הס"ד כנ"ל: ד"ה ואת"ל [ירושה גמירי] בחולין כו' כנ"ל: ד"ה אביו כו' כיון [שהניחם] האב כנ"ל: ד"ה בעי
רב אשי כו' ולא מגלח הס"ד ומה"ד אביו נזיר טהור כו' ניפורים ( ) ממעות כו' כנ"ל: תוס' ד"ה בשיא כו'
כלומר [האם כן אמרתם] בהקדש טעות [דפלגיהו] עלן כנ"ל:

דף לא ע"א רש"י ד"ה והא שור כו' [והשא] קאמר דאם יצא כו' ור"ל מדלא אמר שור משחורים שיצא ראשון.
ועי' ב"ר: ד"ה א"ל אין כו' לשאר [שחורים] אבל כו' דעתיה [אשחורין] דלבן כנ"ל וע"ש מש"ם:
ד"ה ל"א כו' ואדוס [שהקדים] מוקדשים הס"ד כנ"ל ומה"ד וכה"א כו' הוי חולין הס"ד ומה"ד בטעות כו'
בהקדש הס"ד ומה"ד ולב"ש אמאי כו' [נימא הא דאמר] שור שחור כו' כנ"ל: ד"ה וסברי ב"ש כו' ונשאל לחכמים
[למה] שנדר כנ"ל: ד"ה לא לעולם כו' לא הוי הקדש [והכא] בכוונה [הוא אלא] דאטעייה כנ"ל. וע"ש מש"ם:
תד"ה כיצד כו' אלבן קאי [ומש"ה] הקדש כו' ובגמרא [אפרש] וכן כו' כנ"ל: תוס' השייכים לגמ' (בדף ל"ג ע"א)
ד"ה מ"ש דב"ש כו' בפ"ב דתמורה [ל"ר] יוסי בר"י כו' התם [כשבור] לומר שתמורתו עולה ואמר שלמים [כגון]
עולה ושלמים כנ"ל: ד"ה וכ"ה כו' לא [אתתי] בטעות כו' תמורה [הכא] כו' על הלבן ( ) מקיימין כו' כלומר
[כשיגיע] תני היום כו' אלא עד [דמטי] תני היום או איגלי מילתא ( ) דהוי תמורה כו' [הכא] נמי לכי איגליא
מלתא כלומר במשנתינו [ג"כ] לא כו' כנ"ל: ד"ה אמר ר"פ כו' אלא [הא] דקתני כו' [ומיירי] כגון שהיו כו' ופי'
[במתניתין] לא כו' כנ"ל. וע"ש מש"ם: ד"ה וסברי כו' לר"פ פריך [והתנן] מי שנדר בנזיר מתני' היא בפרקין
[והפרש] במתני' אלא ותרעה בעדר [אפרש כמו כן] ובסיפא כו' כנ"ל וכ"ה בס"י: בא"ד וכי היכי דמודית [לן]
בהא אודית לן] נמי כו' [דאותביניתו] קושיא הס"ד כנ"ל: ד"ה ת"ש כו' והוי הקדש [כלומר] נזירות כו' וטעה [כו]
וחייל כו' פי' [דהלבן] קדוש כנ"ל: ע"ב רש"י ד"ס ואחד בא כו' ובא ( ) אחד ואמר כנ"ל: ד"ה תנן
שור כו' ה"ג כי מקדים כו' [דאם] איתא לר"ת כו' כנ"ל ור"ל דלא גרסי' בגמ' קס"ד. ועי' ב"ר: ד"ה א"ל ב"ש
כו' שעשירי יהיה קדש ( ) לרבות כו' מה [עשירי] בסמוך כנ"ל: תוס' (בדף ל"ג) ד"ה אביי אמר כו' ואמר שור
[שחור] שיצא כו' דלבן נפק [הוה אמינא לבן בהא] אפי' ב"ש כו' לפי [מה] שמשמע כו' כנ"ל: ד"ה תנן כו'
וקס"ד [כי] מקדים כו' יהיה הקדש [כ"ש] לבן כנ"ל: ד"ה דינר כו' ה"ג [ברישא] נמי כנ"ל: ד"ה א"ל ר"ח כו'
כך שם [האומה] קרמונא כנ"ל: ד"ה והאמר ר"ח כו' סלעים [מהמה] השחור כו' דאינה מעולה [שור] הלבן כו'
דיהיה עדיף ממעלת [עור] שחור על של לבן הס"ד כנ"ל ומה"ד כי אר"ח כו' ואידך מלתא דר"ת [בשוורים דעלמא]
דאז כו' [בכלל] זה הלבן כנ"ל: (בדף ל"א ע"א) תד"ה מי שנדר בנזיר ונשאל לחכם [ואסרו] מונה כו' [ופשטיה]
דמתני' משמע [דהא] דקתני כו' שעבר כהן [דעלו] לימי כו' קיבל עליו נזירות [סגי] הס"ד כנ"ל: ד"ה נשאל לחכם
כו' לגמרי [כי] אמר לקרבנות נזירותי [ואינו נזיר] לא כו' בהמה זו לחטאת ( ) לא כו' כנ"ל: ד"ה א"ל ב"ה כו'
תל רגע אחד [דמיפר] בלא תרעה [ופתח] אבל כו' כנ"ל:

דף לב ע"א רש"י ד"ה ל"א והכי תניא כו' דת"ק ( ) דהיינו רבנן כו' [כדפרישית] הס"ד כנ"ל. ועיין ב"ר מש"ם:
ד"ה טעותו כו' לא הוי הקדש אבל [איכך ס"ל] מעשר כו' כנ"ל: ד"ה שכן אינו קדוש כו' אלא
בכונה [והואיל דכל] מעשה כו' כנ"ל: ד"ה ולא היה כו' ב"ש [לב"ה] הס"ד כנ"ל: תד"ה אמרו ב"ש כו' כדמפרש
בגמ' [לעיל] דף"ל כנ"ל: (תוס' השייכים לגמ' בדף ל"ג ע"ב) ד"ה [מני] מתניתין מי שנדר בנזיר [כו'] דמונה
משעה שנדר דמשמע כו' כנ"ל: ד"ה דתניא כו' פרש"י ( ) דדיו [אם קנסו] כו' צריך שימנה [שני] ימים אחרים
כו' ושתה [שנים] יום יין כו' ושתה [כ'] יום צריך לימנות [עוד כ'] ימים כו' משעה שנדר [ואפי' תאמר] מקלת
ימים כו' כנ"ל: ד"ה איבע"א כו' למנין הס"ד ומה"ד [כאן] בנזירות כו' כנ"ל: ד"ה ואיבע"א רבנן כו' של איסור
[כמנין ימים דהוא] שתה [בהם] יין כו' [דסתירת] יין מדרבנן בעלמא כנ"ל. ועי' ב"ר: ד"ה אמר ר' ירמיה כו'
אע"פ [דאמרי] כו' [דבהא] מודו כנ"ל: (בדף לב ע"א) ד"ה מי שנדר כו' כי א"ל אדעתא [דהכי מי נדרת] ואמאי
כו' כנ"ל. ועי' נדרים (דף כא ע"ב): ע"ב רש"י ד"ה שטפוהו כו' [דאילו] במס' נדרים כנ"ל: ד"ה אמר ר'
יוסף אי הואי התם [בהנהו] כו' כנ"ל. ועי' ב"ר: ד"ה וכ"ה כו' עיין רש"י לקמן (לד ע"א) ד"ה והתניא שגרם
במשנתינו היו שנים מהלכין בדרך וכ"מ מפרש"י לעיל (ל"א ע"ב) ד"ה ואחד ע"ש ובתוס' גרסו שמה שהי' כו':
תוס' (שבגמרא לקמן דף ל"ג ע"ב) ד"ה אבל פותחין כו' והיה מיענך ( ) אולי חרב כנ"ל. וע"ש: ד"ה א"ר [יוסף]
אי כו' והשלישי [בנוא] יום כו' כנ"ל: ד"ה ששה שהיה כו' לפי שנראה לו שאינו [ראובן ונודר בנזיר אם כדבריו]
הוא כאשר כו' כנ"ל וכ"ה בס"י. וע"ש: ד"ה ר' טרפון כו' שצריך להפליא [ובכך] קבלת כו' הוי נזיר [ולא היא]
שאין בשנים הראשונים כו' היה ודאי כו' לפי ( ) שהאמת היא שאין שניהם ( ) ולא כולם נזירים [אפילו] הרביעי
[שאמר] שאין אחד [מכם] נזיר הס"ד כנ"ל: ד"ה ר"ש כו' לכך [התקינו] שיאמר כו' ויהיה [מותר] ביין כנ"ל:

דף לג ע"א גמ' לאו פלוני הוא [אהוי] נזיר כנ"ל: רש"י ד"ה אביי אמר כו' פלוני [ותרוייהו] אמרי הריני
נזיר שזה פלוני אי נמי לאו פלוני [אהוי] נמי נזיר כנ"ל. ועי' ב"ר מש"ם:

דף לד ע"א רש"י ד"ה ר"ש כו' נזר עליו [הוי] נזיר [השתא] נמי כו' אלא [יאמר] כו' כנ"ל: ד"ה אמר רב
ששת כו' המתחלקות על ( ) בני כו' וכגון [דאמר] שמעכשיו כנ"ל. ועי' ב"ר: ד"ה ל"א כו' אלא
ט' נזירות כו' ( ) אמר רב ששת כגון דאמר ה"נ ונזירות הכל עלי [כדלעיל] ואמר לנו כו' [וכי] הרתיע להוריו
[קסברי ב"ה דהוי נזיר נזירות ספק] הס"ד כנ"ל. וע"ש מש"ם: תוס' השייכים למשנה (בדף ל"ג ע"א) ד"ה ראה
את הכוי כו' דמשמע בריה [בפ"ע] ואינו כו' כלומר [אותו] שכוון לומר אמת כו' דליכא אלא תשע בכוי הס"ד כנ"ל
ומה"ד הרי כולם כו' והאמת הוא [כן] אותו שלא [כוון] לאמת כו' [לכך] שלשה האחרונים כו' משמע [שאין] אחד
מכם [וודאי נזיר ומשמע] שידע כו' דבריו [שאמר] בספק כו' כנ"ל: ד"ה הני תדא ט' נזירים גבי כוי [דט']
נחספין בספיקת [ראייה] כו' כנ"ל: ד"ה בשלמא כו' [כענין] המפורש במשנה כנ"ל: ע"ב רש"י ד"ה עלין
כו' אלו [חנטין] הכין כנ"ל: ד"ה ומאחר שסופנו לרבות כל דבר [מיין] וחומץ וענבים לחים ויבשים [מרבה] יין
כו' שלא [אמרו] הס"ד כנ"ל: ד"ה גוסרקי כו' שאר ( ) גדולים כנ"ל: תד"ה וחייב ט' אבל ( ) מן הזגים [לבד]

והסיפא כו' שני חרצנים וזג [מדכתיב] חרצנים בלשון רבים וזג בלשון יחיד כדמפרש בגמ' ור"א סבר כר"ז דאמר
חרצנים אלו הגרעינין שבענבין וזגים הם הקליפה שלהן הס"ד כנ"ל: ד"ה שהרצנים אלו החיצונים קליפה שבחוץ
והזגים אלו כן שמבפנים הס"ד כנ"ל: ד"ה ר"י אומר כו' להיפך [זג] אלו כנ"ל: ד"ה מיין כו' דכתיב [מיין] וסכר
כנ"ל: ד"ה מה פרט כו' [ואית] לך לרבויי כו' מפרט ענבים [כמו] ענבים כו' כנ"ל: ד"ה מחרצנים ועד זג ל"ל
כ"ה גירסתם בש"ם. ועי' בס' ב"ר מש"ם: בא"ד [ואין] לומר דהכי קשיא ל"ל [הו"ל] למיכתביה מקמיה דקשה
[דהא סבר] דלא יאמר כו' כנ"ל. וע"ש מש"ם:

דף לה ע"א גמ' לכתוב או [מחרצנים וזגים] או חרצן וזג כנ"ל: רש"י ד"ה ואיבע"א כו' מיניה [שני חרצנים
וזג מוכח נמי] דלפרטא הוא דאתי הס"ד כנ"ל: ד"ה מן הכשבים כו' ואיתרבו לה ( ) נעבדה כו'
כנ"ל: ד"ה ולילף כו' ומן הצאן [תקריבו] כו' כנ"ל: ד"ה אי אתה דן כו' [ועולה] בא זקן אע"פ שאין [אשם]
בא זקן כנ"ל ור"ל דעולה בא כבש זכר בן שנה או בן שלש ועיין בשל"מ פ"ב מה' אימ"ז ד"ו. ועי' ב"ר מש"ם:
תד"ה דבין הביניים כו' ושמא י"ל [דהכי] גריעי כו' הביניים [הוו] מרבים כנ"ל וע"ש: ד"ה שני חרצנים [שהם]
בתוך הענב וזג מן הקליפה החיצונה לאפוקי כנ"ל: ד"ה ואיבע"א כו' להודיע [אתי] לכתוב כו' לכתוב ( ) חרצנים
( ) וזגים או חרצן כנ"ל: ד"ה ור"א כו' וריבה יותר מריבה ונועם [וריבה] אלא כו' כמו רבנן בכלל ופרט וכלל
[בדרשא דקרא דוכי יתן] דבסמוך אך כו' אלא ודאי [דהאי מדה] דמיעוט כו' אלא דרש ליה בפרט וכלל [ופרט]
לפי כו' מקומות לא ניתן ( ) לדרוש כו' או דורש בפרט וכלל ופרט כנ"ל. וע"ש מש"ם: ד"ה וכי יתן כו' וכל
[בהמה] כלל כנ"ל: ד"ה רבא אמר כו' [והשתא] נדרוש הכי כו' בגופן ( ) וקשה כו' מקרא אחרינא (בתמורה דף
כת:) כו' והשתא [מעטינן] מכעין כנ"ל וע"ש: ד"ה ולילף כו' בקר וצאן ( ) הרי אתה כו' שור הבר [דבהמה]
היא כנ"ל: ע"ב רש"י ד"ה מכדי כו' אהכי לאוסופי [כל דדמי] ליה דאי ליכא כללא בתרא ה"א דאין בכלל אלא מה
שבפרט הס"ד ומה"ד אפילו מגד אחד כגון דגים דפרי מפרי הן אבל אינן גדולי קרקע הס"ד כנ"ל וזה הגיון קאי
על מה דאיתא בש"ם אפילו כחד גד: ד"ה ומעט כו' דהאי דאמר [אבל עלין לא] לאו דוקא כנ"ל: תד"ה ומנלן
כו' בתורה ( ) למדרש כו' קאי אר"א [דהוא] דריש כנ"ל: ד"ה מכדי כו' דאי לא כתיב כלל [בתרא] הוה כנ"ל:
ד"ה מכדי כו' [והרי"ף] מפרש דהך כו' כנ"ל. וע"ש מש"ם: ד"ה איכא כו' אך תימה דמדת מיעוט וריבוי
[אינו מרבה] כמו כו' שרגיל רש"י לפרש כו' (עי' רש"י חולין סז ד"ה במים) אבל ריבוי ומיעוט [אין] מיעוט
פירש הריבוי לבטל [הריבוי] לגמרי כו' במיעוט ( ) גם שהוא כו' וא"ת כלל ופרט [דאין] בכלל כו' ובהכי נמי
[ניחא] בפרט וכלל דרבי כו' וריבוי ומיעוט [לריבוי] ומיעוט וריבוי [יש] חילוק ביניהן כו' לחוד [מרבינן] כל
מילי כו' הא במיעוט וריבוי לחוד [כריבוי] ומיעוט וריבוי כו' לא מהני מידי [לא דמי] דבשלמא כו' כנ"ל וע"ש מש"ם:

דף לו ע"א תוס' ד"ה חוץ מנזיר כו' טעמא דידיה משום ( ) וכל כנ"ל: ד"ה כמאן כר"א כו' דרשא אחרונה
לא דרשי [כלל] כר"א כו' מרבה [תני] זית בעיניה ובסיפא אפי' [שנתערב והינו] ניכר וכן פס"ק במנחות
כנ"ל: ד"ה אי הכי לענין חמץ בפסח [לר"א] נמי כנ"ל: ד"ה אה"נ כו' [הא] דשאור עדיפא כו' מפרש ליה
[אביי] לברייתא כנ"ל: ד"ה המקפה כו' שנתון בו [או] תבלין כו' כנ"ל: ד"ה ה"ג רש"י כו' פוסל הא [בטל להו
תבלין ברובא דקס"ד] דימוע כו' כנ"ל וכ"ה ברש"י פסחים. ועי' ב"ר מש"ם: ד"ה ארבב"ח כו' במקפה של תרומה ושום ושמן
[חולין פסל את כולן] י"ל כו' וא"ת מאי פריך והרי שום ( ) אמת הוא כו' [דאע"ג] דאין מקבלין כו' מדרבנן מטמא
[ושמא] הא דפסיל ר"ל מדרבנן וי"ל דליטנא דפסיל משמע מדאורייתא הס"ד כנ"ל והך וא"ת הוא גליון תוס' והתוס'
פירש בע"א כדאי' בפסחים שם וכ"מ מדבריהם דבסמוך ועי': ד"ה משום דהיתר מצטרף לאיסור דאין נמלא
[כ"כ ביחד] שיהא כנ"ל וע"ש: ע"ב רש"י ד"ה א"ל הכא ה"ט [דזר] לוקה כו' ותשיב לה כאילו הוה [כולו]
תרומה כנ"ל: ד"ה ואי משטר כו' לוקה ( ) דאיכא כזית כנ"ל. ועי' ב"ר: ד"ה ואלא מאי כו' דלמא [אוכל כזית
היינו] תרומה בכזית כנ"ל וכ"מ מהס"י: תוס' ד"ה אמר ליה כו' ומשום [דאכל] מן האיסור כו' דלפי' ר"ת [נימא]
דה"ק כו' נלקות ( ) שהרי אם היה מלקט [מעליו] האיסור כנ"ל: ד"ה אי הכי כו' דס"ד ( ) דים כו' פשיטא ליה
דפליגי עליה אבל [אי נאמר] דלוקה דאמר [ר' יוחנן] משום סברא [בהא] כו' כנ"ל וע"ש מש"ם: ד"ה הנח כו'
ונראה [דמ"מ אי] איתרמי כו' כנ"ל: ד"ה ואי משטר כו' שכר המדי [דפליגי] נמי התם אף דדרך לשתותו [בעיניה
מיהו] אין כו' כנ"ל וכ"ה ברש"י פסחים: ד"ה אית ספרים כו' תרי [ברייתות] בהדי כנ"ל: ד"ה שתי קופות
ובהן תבואה הס"ד ומה"ד ואי ס"ד כו' ס"ג בשלמא לדידי [דאמינא היתר מצטרף לאיסור הכא מיירי שההיתר
רבה וקשה כו' כנ"ל. וע"ש מש"ם: ד"ה אלא לדידך כו' [וי"ל] דאם איתא כו' והיה קשה לר"י [לדידיה] נמי
דהיתר מצטרף לאיסור בשאינו מינו כו' גם מין במינו [כשהוא אוכל כזית] מן האיסור כו' כנ"ל. וע"ש מש"ם:

דף לז ע"א רש"י ד"ה ויש היתר כו' לאחר ל' [והך] שאין איסורו כו' היינו [כעין] יש כנ"ל והד"א:
ד"ה א"ל כו' כעיקר [אליבא] דרבנן כנ"ל: תוס' ד"ה [א"ל אביי] ממאי כו' כעיקר [והש"ס]
הפסיק כו' דשני ליה ( ) רב דימי כו' ומקשה לו [לרב דימי] מנין לשום כו' כנ"ל: ד"ה שרה ענבים ( ) כאן
אין כתובה בספרים דתניא [כו' דלא] נראה כו' כנ"ל ור"ל שבס"י לא כתוב כאן בש"ס הך לכדתניא משרת כו' עד
א"ל כו'. ועי' ב"ר: ד"ה שאין כו' לאיסורו [היינו] בשנה הרביעית כו' וע"ע תוס' פסחים ותוס' קדושין (דף לח)
בזה: ד"ה וכ"ת כו' לאשמועינן [לישמעינן] בשאר כנ"ל. וע"ש מש"ם: ע"ב רש"י ד"ה חטאת כו' [ונתבשלו
בבשר] שלמים כנ"ל: ד"ה כתוב בספרים כו' בשר שחוטה בכלי [שאכי"ו] שנתבשל בו בשר נבילה ( ) נותן טעם
לפגם הוא ומותר כו' לשאר איסורין [שבתורה] הנאו כו' כנ"ל. ועיין ב"ר מש"ם: ד"ה לכתוב כו' בכמה [שיעוריה]
גמרינן כו' כנ"ל וע"ש: תוס' ד"ה דלאו כו' והוה [לן] למימר כנ"ל: ד"ה תאכל כו' משמע דים חומרא [בשניהם]
כגון כו' כנ"ל: ד"ה אלא כו' מכל דרש [א"כ] אף [כי] ר"ע דרש [כל] הס"ד כנ"ל. וע"ש מש"ם:

דף לח ע"א רש"י ד"ה ור"ש דלית ליה גילוף [ואפילו] כו' כנ"ל: ד"ה [דר' יוחנן מרבי ליה נמי] לאוכלים
שבנזיר כו' כנ"ל: ד"ה ור"א משקין אין [הוא דמצטרפין] משום כו' כנ"ל: ד"ה [חמץ סומקתא]
סימנא לגירסא נזיר ושופט פסח כו' כנ"ל: ד"ה ועל כל כו' רביעית [דם] קרי כו' והא [דנסיב] ליה הכא כו'
לאו דוקא ( ) דהכי הוא כו' כנ"ל: ד"ה וחמש מיוורתא כו' רביעית שמן [לכל חלה] קרי עליה כו' כנ"ל: ד"ה
כל משקין טמאין מצטרפין כו' עי' תוס' פסחים (דף י"ד) ד"ה דאיכא: ד"ה כפלוגתא לא קמיירי דהא [פליג עליה
ר' יוסי ואמר] לאחד כנ"ל: ד"ה והאיכא מקוה דתנן [בפ"ב דמקואות] ר"א כו' כנ"ל: ד"ה דבטלוה כו' ל"א
והיכא מקוה [כדתניא] שהשאיבה כו' כנ"ל וכיון בל"א נהא דאיתא בתמורה (דף י"ב) דתניא ראב"י אומר מקוה
וס"ל דסתר רישא לסיפא ועיין בב"י יו"ד סי' ר"א דהשיג ע"ז דברוב סגי: תד"ה אפי' כו' דווקא יין [עם דבר אחר]
והיכא כו' כנ"ל: ד"ה על כל כו' דם ( ) שהנפש כו' כנ"ל: סד"ה בר מססיא כו' דאיכא [למימר] דה"ה כנ"ל:
ע"ב רש"י ד"ה כיון דכתיב [וענבים] לא כו' כנ"ל ור"ל דהוא"ו ריבויא הוא. ועי' ב"ר מש"ם: (ברש"י שבשולי
העמוד) ד"ה ור"ע כו' [ומה] אכילה בכזית דקי"ל כו' דוענבים קדרים הס"ד כנ"ל: ד"ה רבא אמר כו' ואפילו
כשאוכל ( ) בבת אחת כו' ומתני' נמי [דתנא] וחייב כו' אלא [דאי] אכל כו' כנ"ל. וע"ש מש"ם: תד"ה ואינו
חייב כו' דבסמוך הס"ד ומה"ד משנה ראשונה [אומרת] עד כו' ואכילה [ברביעית כילד] מסערינן כו' כדרך כל
שתיה ואע"ג דאכילה בכזית כדאמרינן בפ' כל שעה (דף לב ע"ב) מ"מ שתיה לא גמר מיניה ומצריך כו' כנ"ל וע"ש:
ד"ה חמרא הדתי כו' כגון [תוך ארבעים] יום ואחר שלשה ימים [שככר] אין [בטעמו] כטעם ענבים אבל יין [תוסס]
( ) אימא כו' כנ"ל ועי' בסנהדרין (ע' ע"א) מזה: ד"ה אבל כו' וגם [שהטע] אשכול כנ"ל: ד"ה ולילקי כו' לאו
שיורא הוא [דלא] שייר מיניה כו' כנ"ל וכ"ל דלא שייר ממה דחשיב וע"ש: ד"ה והא שייר כו' ענבים קטנים [סתא
תנא] באכילה ( ) ואכל ענבים בין גדולים בין קטנים [במשמע] ושייר [לאו של] קטנים כו' שמלשון סתנא ( ) משמע
[שהינה] ואכל כו' כנ"ל. וע"ש מש"ם:

דף לט ע"א גמ' ת"ש מסקרתא דרפי עמרא מלתחת [ותגיאות וכד] נבעי' כו' ור"ל שמלמטה הוא משונה
במראה מדלעיל והוכיח בזה מג' דברים מריפוי ומשינוי המראה מלתחת וסך ותגיאות מלהו"כ
ולמה תגיאון ופרש"י לשון הסרה וכ"ה הפי' הכא שסר מראה הצבע מלתחת ומיושב קושית תוד"ה עיקבי. ועי'
ב"ר: רש"י ד"ה למאי נ"מ כו' מלתחת רבי ( ) מאי דאקדים כנ"ל: ד"ה לעולם מלעיל כו' [שמסידוק בלורית
דוחק] מעלמו למטה [מה שגדל] כששוכב עליה ומשיכבא כו' והד"א כנ"ל. ועי' ב"ר: תוס' ד"ה [כמאן מתרגמינן]
מחרצנים מפורצנים כו' והשתא (בראשית מ) מתרגמינן כנ"ל: ד"ה סתם נזירות כו' משום דבעי [כדי שתם] נזירות
[כשיגלח] תגלחת של מצוה ( ) שיהא כו' לגדל [נסתם] נזירות כו' אם גלחוהו [בשניי'] או יותר למה יסתור
את הכל [אך] יחזור כו' שכלו ימיו ( ) [בגידול] שער סותר [כל ל' מדרבנן] כדמוכח בגמ' כנ"ל וע"ש:
ד"ה נזיר כו' פירש תלש הס"ד ומה"ד כל שהוא כו' [ומיירי] שעוקר כנ"ל: ד"ה שער כו' [ומעיקרו] כו' [והסמוך]
לראש כנ"ל: ד"ה ושיירו בו כו' ושער [שיעורו] בעלמא הוא ובסמוך אמר [בזה גידול] השער כנ"ל. וע"ש מש"ם:
ד"ה אי אמרת כו' שהיה בקבלת נזרו הס"ד כנ"ל: ד"ה ת"ש כו' [כששער] הולך וגדל מעיקרו למעלה כנ"ל: ד"ה אגב
כו' גדל [למעלה] מרוס כנ"ל: ד"ה ברישא דבינתא לאו [דוקא] ברישא כנ"ל: ד"ה התם נמי כו' ואזלא [מתיבורה]
ויורדת כנ"ל ור"ל ממקום חיבורה בעיקרו: ד"ה ת"ש כו' [והשער הן] מגלחין כו' ואינו מהודק [מלתחת] כבראשונה
כו' ולכך הוי [נפרש] ומשני כו' כנ"ל ועי' ביו"ד ס' קע"ח ס"א: ע"ב רש"י ד"ה מה תגלחת כו' קנת שיער
בתגלחת כו' אלא [כי] אחר מלאת כו' כנ"ל: ד"ה וכתיב קדוש כו' בשום דבר [ומשני] להכי כתיב קדוש [יהיה]
למימרא כו' כנ"ל והד"א: ד"ה דללמדו כו' בנזיר ואין דנין כו' כנ"ל והד"א: תוס' ד"ה ומ"ט דר"א קאי [אדעלמא]
כלומר כנ"ל. ועי' ב"ר מש"ם: ד"ה יליף כו' ממתין ז' ( ) כך תגלחת כו' כנ"ל: ד"ה וקים להו כו' כדי לכוף
[ולכך] אינו כו' ז' לתגלחתו [אלא] שיהיה בשער ראשו ( ) כדי לכוף כו' דתוך מלאת סותר [שלשים] כדלקמן (מד
ע"א) מטעם כו' להמתין [דילפינן] מתגלחת כו' סתם סתירה [דתגלחת] כו' אבל לרבנן ( ) כיון [דבנטמא אחר
מלאת] סותר ל' כדאמרינן בפ"ג כו' תגלחת דלאחר מלאת כו' ולא הוה סגי [בהה] שיירו כו' או ל"ג [דמודו]
רבנן לר"א כו' ושמא י"ל דמודו [כאן] אחר מלאת שיביא קרבנו ( ) ודוקא לר"א כו' סותר [ז'] יום כדי לגלח כו'
אבל לרבנן דאמרי דתגלחת ( ) לא מעכבא כו' ז' ימים [מיהו] ליסנא כו' כנ"ל וכ"ה בס"י. וע"ש מש"ם:
ד"ה ת"ר כו' כדתני בברייתא [אחריתי] דלא פליגי כו' שמעינן היסור [אף אם] אינו קוצץ לגמרי מעיקרו הס"ד
וע"ש מש"ם: ד"ה שכתיב כו' בתער ראשו [היכא] לאו כו' כנ"ל: ד"ה כל שהוא כו' כעין תער [שעוקר] משרשו
כנ"ל: ד"ה ומאחר כו' מה ת"ל תער [דאי] לאשמועינן כעין תער [לכתוב] משחית וכו' כנ"ל. וע"ש מש"ם:
ד"ה שאין כו' דהא [אפילו] בכל המעבירין [הוה] לקי תניהו ( ) למצות הגלחתו כו' כנ"ל:

דף מ ע"א גמ' ספסף כל שהוא [חייב ואינו] סותר כנ"ל וכ"ה בתוספתא: רש"י ד"ה לעבור כו' דעד מלאת
הוא דלא [יעבור איסורו אינו] אלא בתער כו' אינו מגלח אלא בתער והא [מדסמיך ללא] יעבור
ומשמע [ליה] לא יעבור [גם על] תער הס"ד כנ"ל. ועי' ב"ר מש"ם: ד"ה אלא כעין תער כל המעבירין [כעין]
סמוך לעיקרן כנ"ל: תד"ה רבי אומר כו' דמשמע [מזה] דבתער כו' לכך כתב תער [דאי] מגלח כו' והוי כאילו כתב
תער [לא] לא יעבור כו' כדקאמר ת"ק [א"כ] ליכתביה לתער כו' כנ"ל. וע"ש מש"ם: ד"ה תנן התם [בסוף פרק
בתרא] דנגעים הס"ד כנ"ל: ע"ב גמ' ואינו חייב עד [שיטלנו] בתער כנ"ל: רש"י ד"ה א"ל כו' דקא בעי [למילף]
מדינא [ולא] אפשר כו' אליבא דר"א [היא] דגמר לה מנזיר כדלקמן כנ"ל ור"ל דיליף מאיסורי דנזיר ועיין לקמן
(מ"א ע"א) רש"י ד"ה ראשו: ד"ה ואינו חייב על הקפת הראש [והשחתת זקן עד שיטלנו] בתער הס"ד כנ"ל. ועי'
ב"ר מש"ם: ד"ה ר"א כו' דלא מחייבי ( ) אלא בתער כנ"ל: ד"ה ומנלן כו' ופאת זקנם [כו'] הס"ד כנ"ל:
ד"ה ת"ל כו' הוי אומר [זו תער והוא] גילוח כו' [אישתרי] ליה כו' [והיינו] תער הס"ד ומה"ד [ממאי] משמע
כו' כנ"ל: ד"ה אי ס"ד כו' [ומייתינן] לה מדינא כנ"ל. ע"ש מש"ם: תוס' ד"ה אין כו' והיינו [מזקנו] דבסמוך
כו' שכן [אינם] בשאלה או שכן [כל] גופו כנ"ל: ד"ה והאי תנא כו' שהרי בא [למילף] נזיר כו' לא אייתי [דמה
להלן השוה] כו' וסוף למדו מראשו דכתיב [במצורע מנזיר] הס"ד ומה"ד [והא] ר"א כו' כנ"ל: ד"ה ומאי
טעמייהו כו' כדסבירא לן הס"ד ומה"ד דתניא כו' ועשה דקדושים [יהיו] דכהנים כו' לאשמועינן [דעשה דזקנו]
דתי כו' וי"ל [דאית ליה] קרא סתמא כתיב בישראל [ובכהנים] כו' כנ"ל. וע"ש מש"ם: ד"ה הא כיצד כו' במצורע
[כהן] נמי ובקדושין (לה) גמרינן כו' הרבות בידו [ואף] שהוא מוזהר כו' מק"ו הס"ד ומה"ד [הג"ה] ומה נזיר
כו'

מי' כצ"ל וכך הג"ה היא קושיא לפי' התוס' דבסמוך והם מבואר: ד"ה ה"ג ומה נזיר כו' שגם הוא תגלחתו ( ) בתער כו' ולדחות לאו דהקפה הס"ד ומה"ד מצורע דמצוה לא כש"כ ( ) [דמצות] ( ) תגלחת [לא] כאם כו' שפיר [דמש"ה] בנזיר כו' תומרא אחרת [יש] בו כו' [לא] שייכא כו' [וקא] מוכח דלרבנן כו' אי אפשר ( ) אלמא כו' כצ"ל. ועי"ש מש"ש:

דף מא ע"א רש"י ד"ה ור"א כו' מדינא כר"א [וס"ל] דבתער כו' כצ"ל. ועי' ב"ר: ד"ה ראשו כו' כתיב [כל] שערו כו' בתער [במה שאסרתי] לך בנזיר כו' [והכא] נמי מאי כצ"ל: ד"ה וכ"ש כו' במצורע ראשו [למילף] מתער כו' כצ"ל וע"ש: ד"ה לא לעולם כו' שניהם [ליעבד] במלקט כו' דלא אסרה תורה [העברת] הראש כו' כצ"ל: תוס' ד"ה והו כו' קאר [בלישנא דלישנא] דנזיר קלילא כו' כצ"ל: ד"ה ור"א כו' חייב [וכיון דמחייב בפאת זקן] אפילו בשאר מחיתין [שפיר] איצטריך כצ"ל: ד"ה ראשו כו' את ראשו ( ) מת"ל לפי כו' וכל [שערו] דקרא בשאר גופו [או בכל אדם] דאין לומר כו' ת"ל [את] ראשו מיותר דאף נזיר [מצורע] חייב כו' ללומדה מראשו ( ) ולעולם מנזיר כו' הטעון [ליה] במצורע ( ) דאי על שאר כצ"ל: ע"ב רש"י ד"ה ואי כתב כו' ומשמע נמי [אף דכתיב] לא כו' כצ"ל: ד"ה ורבנן כו' וגמר [בזה] מנזיר כו' כצ"ל וש"ך לסוף ע"א. ועי' ב"ר מש"ש: ד"ה ור"א כו' בשלמא לרבנן [ילפי' מזקנו דמצורע] דבהשחתת כו' ישנו בשאלה ואי [נמי] מזקנו כו' איכא למיפרך ( ) דמכהן כו' כצ"ל והיא שני פירושים. אך דבריו סתומים ותחומים וצריך ביאור רב. ועי' מש"ש: תוס' ד"ה ואיצטריך כו' סמוך לאזנים [ומאחורי] כו' וכשנוטל [אותו שער] שבלדעיו דהיינו פאת הראש ויהיה חלק ( ) נמלא כצ"ל: ד"ה ואי כו' לא תקיפו סתמא הס"ד כצ"ל: ד"ה כתב רחמנא כו' אלא כנזירין ואנשים ( ) ולקמן בפרק כו' ועשה דקדושים [יהיו] תיפוק כו' כצ"ל וע"ש: ד"ה השתא כו' ופדתו [היינו נמי] כעין כו' כצ"ל: ד"ה ור"א כו' וא"כ [אית ליה דעשה דוחה ל"ת] מקרא אחרינא כו' ועשה דכהנים דקדושים [יהיו] דבשלמא כו' וכתר הכי צ"ל [דכל] הסוגיא דהקפת כל הראש שמה הקפה [מסברא ולרווחא] דמלתא אמר כו' דוחה ל"ת מגדילים [דכלאים אתא אבל אי] אתא כו' שקיל [וטרי הש"ס דלרבנן] שפיר כו' שמה הקפה [מסברא] וכדמסיק כו' נאמר [דפליג בעלמא] דעשה דוחה ל"ת ועשה אלא משום דאיכא למיפרך [כדפריך] בריש יבמות מה לכהן שכן אינו שוה בכל ( ) מה לנזיר שכן ישנו בשאלה ואיצטריך תרווייהו ואכתי עשה דוחה ל"ת השוה בכל מנליה [וע"כ צ"ל לר"א] דנפקא ליה דעשה דוחה ל"ת גרידא כו' אלא לאו דהקפה גרידא [ולא] סבירא ליה השתא להש"ס [דליפלוג] ר"א [ולימא] הקפת כל הראש לא שמה הקפה הס"ד כצ"ל. וע"ש מש"ש: ד"ה יליף כו' ניחא [דברים] כו' ניחא ( ) דסוגיא כו' [להכי] ליכא כו' [אבל הכא ס"ל כסוגיא] דפ' שני נזירין [דהקפת] כל הראש שמה הקפה מסברא הס"ד כצ"ל והד"א עם סו"ד התוס' הכצ"ל כי זה נמשך לפי' דלעיל:

דף מב ע"א רש"י ד"ה אמר רב אתא כו' וגילח ( ) ראשו ביום השביעי ולא איצטריך ליה למכתב ( ) יגלחנו [אלא] לומר כו' מגילח ( ) ומדאיצטריך כו' כולו [מכלל] דאי כו' כצ"ל: ד"ה האי כו' את ( ) ראש כו' כצ"ל: ד"ה מהו כו' שתי שערות [מעיקרא] דמי כו' כצ"ל: ד"ה גילח שערה כו' שפיר [קאזיל] כו' כצ"ל: ד"ה אלא כו' שייר ( ) שתי שערות לאו כלום עבד [כי] חזר כו' כצ"ל: ד"ה א"ל כו' שער בכאן [הא קאמרת שיעור] אין כאן הס"ד ומה"ד מצות גילות כו' כצ"ל וכ"ה בס"י: תוס' ד"ה אמר מר כו' שלא [שייר כלום והכא] הוא כו' פאת זקן [שיעורו כדאמר] כו' [ומפרש] פורתא הס"ד כצ"ל: ד"ה מתקיף כו' בנזיר טמא כתיב [יגלחנו] דמשמע כולו [ובמתניתין] משתמעא כצ"ל: ד"ה אמר רב אתא כו' גילח [שערה] שערה מיב"ל כו' כיון [כשבא] לגלח כצ"ל: ד"ה אימא כו' כשבא לגלח [ליכא שיעור] הס"ד ומה"ד ה"ג רש"י מי אמרינן השתא מיהא [ליכא שיעור] הס"ד ומה"ד א"ל גילות כו' כצ"ל ועי' רש"י ב"ק (ק"ה) בזה: ד"ה מתני' נזיר כו' בנתר [ובחול] אף כצ"ל וכ"ה בתוס' שבת (נ ע"ב): ד"ה אבל כו' כגמרא [מפרש] דשהס כצ"ל: ד"ה מפני כו' מפני [המסרת] דכל כצ"ל: ע"ב רש"י ד"ה איתיביה כו' ולא יחלל [בכ"ג כתיב] וה"ה כו' כצ"ל: ד"ה ה"ג כאן כו' טומאת היבורו ( ) במת הויא כצ"ל וכ"ה בס"י: ד"ה טומאה כו' קודם [שנכנס] באהל כצ"ל: תוס' ד"ה אמר רבה כו' שיתחייב שתים [אפילו] התרו בו אל תטמא [אל תטמא] ובסמוך כצ"ל: ד"ה איתיביה כו' אתא לדרשא [זו] כו' מסדדי [בג"ש אמו] אמו כצ"ל: ד"ה לא קשיא [אביי] בא כו' אין כאן מחולל ועומד [דאיכא תוספת טומאה] אף בו ביום [שבשעה] שנוגע במת הנוגע [בו] יטמא כו' הטמא יטמא [דיקרב בדיקרב משאב שבעה] ואחר שפירש [טומאת ערב ויש כאן] תוספת טומאה הס"ד כצ"ל: ד"ה וטומאה כו' כזה אמרינן [שיהא טמא כנוגע] במת כו' כצ"ל: ד"ה בחיבורי כו' פי' ר"י שהשלישי הנוגע בנוגע [דנוגע] במת כו' [ופריך] דאורייתא היא כו' היינו [מגע] בנוגע במת [ושלא בחיבורין הוא הנוגע בנוגע דנוגע דמת] אבל כו' כצ"ל: ד"ה מ"מ כו' תוספת [טומאה ומחולל ועומד] קרינא ביה טומאה [וביאה נמי] הא מיטמאה וקאי כו' כצ"ל: ד"ה כאן בשדה כו' [דהתראות] דלאו דטומאה [חדא] היא כו' כצ"ל. ועי' בס' ב"ר מש"ש:

דף מג ע"א גמ' רבי אומר במותם ( ) עד שימות כצ"ל: רש"י ד"ה משמעות דורשין דלמר משמע ליה מהאי קרא [דלטהלו] דעד כו' ולמר מהאי קרא [דבמותם] הס"ד כצ"ל: ד"ה ור"ל כו' דלא יחלל [כלל] ולמאן דמשמע ליה מבמותם ( ) אינו כו' כצ"ל: ד"ה מיתיבי אדם הכי הויא ריש [דמתניתין בפ"א דאהלות] הס"ד כצ"ל. ועי' בסב"ר: תד"ה בבית כו' ואחרי [כי] לא תמצא חיוב לא יבא עם לא יטמא [אלא כשהוא] מחולל ועומד לא סיה לנו [לדרוש מלהחלו] למעט מחולל ועומד ( ) אלא לדרשא אחריתי כדבסמוך הס"ד כצ"ל: ד"ה אלא כו' ליכא [דמחולל ועומד הוא] כצ"ל: ד"ה לירוף כו' אינו כ"כ [כמת דמליא] טומאה כו' במשניות (נגעים פי"ג מי"ב) דאם כו' כצ"ל: ד"ה הכנים גופו כו' חוץ לבית הס"ד כצ"ל וע"ז היה גליון מאיזה תכם כמו הלכוף כו' והוא פירש על לשון כופה שבתוס' דר"ל שפנה ראשו לצד אחר: ד"ה והא כו' בטרם יכנס [כולו] הס"ד כצ"ל: ד"ה מר בר ר"א אמר כגון דעייל ( ) ונפק בשמתיה כו' בהדי הדדי קאתיא פי' שהנזיר יושב בבית [ולעת] כזאת מת [אדם] בבית שהוא שם הס"ד כצ"ל: ד"ה מהכא כו' אסור [נילך על ביה"ק אף לקרוביו לטמא בהו] ואף כי כו' שיפרוש ממתו [ילך] על שאר מתים [ומאהיל] עליהן [וכ"ה לרב יוסף] הס"ד כצ"ל והך שהנזיר שייך לעיל לדברי מר בר"א: ד"ה אמר ר' יוחנן כו' [דהאי] ממעט כו' [והאי] מבמותם הס"ד ומה"ד במותם אין כו' [וקשה הא] אפילו כו' שכתוב על [נפש] מת לא יבא [ובת"כ]

[illegible]

דף מד ע"א

[illegible]

דף מה ע"א

[illegible]

דף מו ע"א

[illegible]

דנזיר ממורע דבלאו הכי ( ) יכול כו' ופליגא דר' פדת [הא] דאמר רבינא כו' אומרים דבר אחד הס"ד כצ"ל. וע"ש מש"ש: ד"ה [אית דגרסי אמר] ר' אבי"א ותירוצא היא כו' דהיש לו שער [צריך] להעביר כו' אין לו שער [נמי] צריך כו' ואין לו תקנה לב"ה וה"ק כשם שאין לו שער [דין הוא שתעכב ה"נ ביש שער] יש בה עיכובא כו' אינו חושש לקושיא זו א"כ גם הא [דתנופה דמעכב י"ל דאתא כר"א וקשה] דאמר בפרק כו' תוקה דמי [ובשמעתין] מוקמי כו' אבל אין מעכבין [לשתות יין] מיהו אכתי קשה [מעכבת] דהתם כו' השתא תגלחת לא מעכבא [תנופה מיבעי ופריך ומי לא מעכבא] כלומר כו' לרבנן [מק"ו] דתגלחת כו' והתניא ( ) זאת תורת כו' או כדמשני התם [מדכתיב כן] יעשה כו' אלמא לב"ה ממורע לא מעכב [ומשני אמר ר"א כו'] ומוקמיה מילתיה דרב כו' כצ"ל. וע"ש מש"ש: ע"ב רש"י ד"ה והלא הא דתניא כו' ראש נזרו [למצוה] ואע"פ כצ"ל. ועי' ב"ר: ד"ה ור"א כו' ור"א נמי קאי כוותייהו [ואית ליה] דתנופה מעכבת [והך] מהני' דתני בין [שיש] אין כפים כו' דמעכבת משמע כו' ואי מוקמת לה להסיא [נמי] דלא מעכבא [והלא] הא דתניא כו' דהא צריך [ס"ל] אלמא כו' כצ"ל וע"ש: ד"ה לשון אחר כו' דצריך תנופה [ותנופה] מעכבא כו' שאין לו שער [ס"ג דמעכבא] והתניא כו' כצ"ל וע"ש: ד"ה מתני' גילח כו' וזבחיו [שהקריב] עכשיו כצ"ל: ד"ה ואח"כ כו' שלא לשמן [בכולן] תגלחתן כו' כצ"ל: ד"ה רש"א כו' דהואיל [דזבח] ( ) כשר הוא כצ"ל: תד"ה תגלחתו כו' ריש פירקין (דף לט ע"ב): ד"ה וזבחיו כו' דהואיל [דהוא] צריך לשהות ( ) עד כו' כצ"ל וע"ש: ד"ה רש"א כו' וצריך להביא [אחר] ושאר כל הזבחים עלו לו [ומפרש] בגמ' [דקסבר] המגלח כו' כצ"ל. וע"ש מש"ש: ד"ה [ואם גילח על שלשתן] אחר עשותו כו' כצ"ל: ד"ה קסבר ר"ש כו' דא"ק תחת זבח השלמים ולא כתב שלמיו מדשני קרא דרשינן כו' וה"ה דמקשי [ליה לתודה] שהיא כו' כצ"ל וע"ש גם כן לקיים גירסת הא"מ:

דף מז ע"א רש"י ד"ה אמר רב כו' ולעולם [ז'] הוא כו' כצ"ל: ד"ה ע"א אמר רב כו' אלא [אף] אותו כצ"ל. ועי' ב"ר מש"ש: ד"ה בשלמא כהן [גדול] ונזיר כצ"ל: תד"ה ונטמא כו' לשתות יין ( ) הרי כשמרק אחד מן הדמים [עדיין] ( ) אינו ראוי לתגלחת והואיל [דנטמא] קודם שהקריב כצ"ל וכ"מ מס"י. וע"ש מש"ש: ד"ה והכ"א כו' בירושלמי [עושה] מעשה דטהרה כו' [ואחר שיטהר שיהא לו הזאת] ג' וז' יביאם למנין סתירה [וכדאמר] לעיל בפ"ק (דף ו) ובפרק ג' (דף טז) דטומאה דלאחר מלאת [סותרת שלשים לרבנן] ובפ"ק פירשתי דמדרבנן היא [אטו סתירה] דמש"ת הכא [ביום מלאת ושמא הכא] הואיל וכתדא ראוי לתגלחת כשמרק אחד מן הדמים די לרבנן בסתירת ז' הס"ד כצ"ל והד"א ושייך למתני' וכ"ה בס"י וע"ש מש"ש ומה"ד בנמרים כו': ד"ה סותר [קרבנותיו כדפרשני] במתני' ודייק נמי [בבתרייתא] דבקרבנות כו' כצ"ל. וע"ש מש"ש: ד"ה כהן גדול כו' [בספרים איתא] אבל מטמאים למת כו' כצ"ל: ד"ה וכן משוח כו' ומרובה בגדים [הוי] משגנו כו' דקתני למוסרו לציבור ( ) היינו בימי כו' כמה שנים [שאף אם] הראשון שב כו' [והיו] שניהם מהלכין בדרך כו' הס"ד ומה"ד [סג"ה] וא"ת אי מיירי כו' ופירושו [דפר] הבא על כו' כהוראת [סנהדרין] לציבור דאילו משוח מביא כו' דאף כהן הדיוט מקריבו הס"ד כצ"ל והך הג"ה קאי על תירוץ ראשון שבתוס' דמיירי שנטמא הכהן המשוח כו' ועיין מש"ש: ע"ב רש"י ד"ה משוח בשמן כו' המשחה [שעמד] בכהונתו כו' אלא ( ) [שמרובה] בגדים [המשמש] כו' כצ"ל. ועי' ב"ר: ד"ה [סגן עדיף דחזי לעבודה ומשוח] מלחמה לא חזי לעבודה כדאמרינן במס' יומא הס"ד כצ"ל (והוא ביומא ע"ג): תד"ה מרובה כו' כ"ג משוח [דאירע לו] כו' שמן המשחה [והיו שניהם מהלכין] המרובה בגדים כו' כצ"ל. וע"ש מ"ש: ד"ה ת"ש כו' כמו הדיוט [היכא שלא עבד] כיוה"כ ( ) תחת כו' ולא פורם [ואינו מטמא לקרוביו] ומגווה כו' [והכי] נמי כצ"ל: ד"ה והתנאי כו' דבברייתא לא ניסנית [בהדי הך דלענין] להחיותו כן צריך להיות ועי' שם:

דף מח ע"א רש"י ד"ה ( ) כהן הדיוט [אין] מיטמא לאחיו כצ"ל: ד"ה אין כ"ג מיטמא ( ) לאביו [כלומר] אפי' לאביו כו' כצ"ל: ד"ה נאמרו כללות כו' אבל מיטמא למת מצוה ומה ת"ל לאביו הס"ד (ושייך לע"ב) ומה"ד או כלך לדרך זו שאם אתה אומר מן הכלל הייתי אומר לך עד שאתה דן [מכ"ג נאמר מכלל דכהן] הדיוט לנפש כו' כצ"ל. ועי' ב"ר: תד"ה ולאמו כו' דקרא על [נפש] מת כצ"ל: ד"ה ה"ג אשכחנא כו' אבל [לא] לענין למעוטי כצ"ל וע"ש: ד"ה לאביו כו' ומפיק ליה [מהאי] סברא כו' כצ"ל: ד"ה או אינו כו' לא אוסריה רחמנא הס"ד ומה"ד אמרת ק"ו מכהן הדיוט כו' שהרי בכהן הדיוט הוא איפכא כצ"ל: ד"ה ועד כו' דילפינן להו מכללות דכ"ג ( ) והאי דקאמר אף כו' וכן מוכח בתר הכי הס"ד ומה"ד או כלך לדרך זו כו' איצטריך לגופיה הס"ד כצ"ל: ד"ה האי כו' תו הפנאה [כאמו] דנזיר וי"ל אליבא דר' ישמעאל [קיימינן] דאית כצ"ל וע"ש:

ע"ב גמ' רע"א נפש אלו הרחוקין כצ"ל: רש"י ד"ה ולאחיו כו' אלא נזיר [ולא] כהן ליטמא כצ"ל: תד"ה לאחיו כו' [וי"ל] לפי מה שפרשתי כצ"ל: ד"ה לאביו כו' לכהן הדיוט [ונזיר] דכהן הדיוט כו' אלא לכ"ג ונזיר ולאחותו כדתניא וכו' הס"ד כצ"ל: ד"ה ור"ע ג"ש כו' נמי ( ) איצטריכי כו' כצ"ל וע"ש:

דף מט ע"א רש"י ד"ה ולר"ע כו' למה לי הא [קא שמעינן לה] מעל כל נפשות מת כצ"ל. ועי' ב"ר מש"ש: תד"ה ומשני כו' דכתיב סתמא [אי] לא כתיב [נמי] אביו כו' מסברא דקאמר דלא אזיל זרעה בתרה ואי כתיב אביו ולא אמו ( ) בפירוש אע"ג דמרבינן קרובים [מאמת] דמיותר כו' דקאמר הש"ס דחזקה בעלמא הוא וא"ת כו' כדאמרי' לעיל [בהאי גופיה דאמו] דק"ו ניתן כו' דהוי מעוט כלל ופרט כו' כאן מדכתיב [אביו] ואמו כו' וסתר ליה כו' על [נפש] מת כו' אלא ( ) תאמר כו' אלא מכהן הדיוט [באם] אינו [ענין] כדפרישית כו' בהוס סברא [ולמה] יכתבו שניהם כו' ונדרוש אביו למת מצוה ואמו [שבשניהם לג"ש] ואע"ג כו' אלא [מאביו] לתודיה כו' אלא [מאביו] לתודים כו' למת מצוה [דבעי] לגופיה כו' דנפקא ליה קרובים [מנפש מת] כדאמרינן לעיל [ולאביו] ולאמו כו' כדפרישית [ע"כ] תרווייהו כו' וקרא קמא [אית לן] לאוקמיה כו' כצ"ל. וע"ש מש"ש: ד"ה מקשינן כו' ועו"ק היכי דרש [התם] שתי כו' מיהו בתוספות [פירשו] דסוגיא כו' וי"ל [דסבר] דכיון כו' דכהן הדיוט [בהא] דקדושתו כו' פסוק [כיון] דבטומאת עצמו קילא מנזיר כו' בין אב לאם [ילפינן נזיר מיניה דאין זה] כ"ה גילוי מילתא בעלמא ( ) הלכך דרש תרווייהו גבי נזיר [התם] מיהו כו' גם הך דהכא [דסבר] כהיא כו':

ע"ב תד"ה על כל כו' נמי כתיב על ( ) נפש ואפ"ה כצ"ל. ועי' ב"ר: ד"ה על אלו כו' [ופריך] בגמ' כצ"ל: ד"ה נגל כו' כדמפרש בגמ' הס"ד ומה"ד ועל מלא כו' מפרש שיעורא הס"ד ומה"ד תרווד כף הס"ד ועי' בגמרא (דף נ ע"ב): ד"ה ועל חצי קב כו' שיש ( ) בקב עצמות כצ"ל וכ"ה בס"י וע"ש: ד"ה אלא כדאמר כו' בגידין ואין בו כצ"ל וע"ש:

דף נ ע"א גמ' ואי ס"ד [יש נגל] עד לכלב כצ"ל: שם אימתי ממתי לה [התמה] בתר דאסרח וכיון כו' כצ"ל: שם תנן [התם] כל הניצוק כצ"ל: רש"י ד"ה כי אמר ר"מ כו' בשר [כזית] כצ"ל: ד"ה ורבא אמר כו' דאע"ג דבעלמא כו'. עי' פ"ב דאהלות מ"ב ולע"ג ואולי ר"ל דבעלמא פי' בעצמות הבאות מרוב בנין אף לטומאת אהל לא חשיב אא"כ שיהא בהן רובע דוקא מ"מ הכא לגבי נזיר חשיב כמת שלם הואיל דאית ביה כו' ועי' ברש"י לקמן (נג ע"א) ד"ה והא רבא יעוש"ה: ד"ה נגל לשון [הפרשה] כמו כצ"ל: ד"ה כי גמירי כו' או דילמא ל"ש הס"ד ומה"ד הניתא כו' כצ"ל: ד"ה אלא למ"ד כו' מטמא [בכזית כנבילה] או דילמא כו' דמי [ואינו מטמא] הס"ד ומה"ד טומאה קלה עד לכלב כו' כצ"ל וע"ש: תד"ה רבא אמר כו' אמתניתין דאהלות [על המת דקתני התם] כדמשני הכא (*) לרוב בנינו כצ"ל: ד"ה א"ר ירמיה כו' דלא ידעינן [ממה הוא] וכי הרתית כצ"ל: ד"ה וטומאה קלה פי' שאר אוכלין [טמאין] שאינן כצ"ל וע"ש: ד"ה אלא למ"ד כו' מי הוה [נגל של] בהמה כצ"ל: ד"ה בהמה כו' ובתר דאסרח [מחוס] התמה כצ"ל: ד"ה חוץ כו' ועלם ובעלות הס"ד ומה"ד [והצפיחית] כמו כו' כצ"ל:

ע"ב גמ' דלמא למטה [לדידיה] כצ"ל ובקמץ תחת היו"ד: רש"י ד"ה ת"ש הלב של מת [שהוא שלם] ויש בו הס' כצ"ל: ד"ה היה מפורד *) אותו כזית [של] המת כו' [דכיון] דהו"ל כצ"ל: ד"ה מידי איריא כו' כיון דסמוכים [כמו] מקפה כו' כצ"ל. ועי' ב"ר מש"ש: תד"ה יש ניצוק כו' דאית ליה דידי [הכי דידי] לא חשיב כצ"ל: ד"ה ת"ש כו' והתיכו טמא [היתכן שלא התכן רק] שהמחוהו כאור כו' אפילו כי [התכן אי אפשר שלא] היה מחובר ביחד ע"י כו' כצ"ל וכ"ה בס"י: ד"ה ואי ס"ד כו' מחמת הסתכה [אלא ודאי ניצוק חיבור ואי] אפשר כצ"ל: ד"ה כגון כו' סליק עמודא [דנורא] לפומיה כצ"ל: ד"ה ת"ש כו' [והכי] נמי מסתברא [דטעמא] דת"ק כצ"ל: ד"ה א"ל כו' למטה דידיה עיקר אגבעותיו כצ"ל:

דף נא ע"א רש"י ד"ה היכי דמי כו' [והאי דקבעינא] מינך אי דארקוב כו' כצ"ל. ועי' ב"ר מש"ש: תד"ה איזהו כו' רקב [המטמא] באהל כצ"ל: ד"ה תנן התם כו' דאורייתא הס"ד ומה"ד חוץ כו' כצ"ל: ד"ה בעי חזקיה כו' מי הוה [בשעת] חיבורן למת ( ) כגזוז דמי כצ"ל: ד"ה היכי דמי כו' כבשר שעקב [מיסר להרקיבו] כצ"ל בוא"ו וכ"ה בס"א וכש"מ בשם הרא"ש. וע"ש: ע"ב גמ' בעי ר"א בריה דרב איקא [שערו] מהו כצ"ל ועי' ב"ר מש"ש: רש"י ד"ה פירשה כו' תיותא ( ) דידה כצ"ל: ד"ה איתיביה [בספ"ו דעדיות קאמר] לא כו' כצ"ל ועי' בתוס' שהביאו: תד"ה כיון כו' עדיין הס"ד ומה"ד [כגופה דמי] שהרי אין סופה [לפרוש] ממנה כצ"ל: ד"ה פירשה כו' היותא [היא] ולא כצ"ל: ד"ה וסכינא נשא פירש [נשא] להסיר השער ואלקן כמי טבריא תחילה קודם שסכן כנשא להסיר [עור הראש ועור הגוף וע"י] שסכן נשא כו' נושרים [מחמת] הנשא כו' ושמא ס"ל [דרבה] דאמר גזז שערו [דוקא] הוי גלגלין [ובלא] גזז כצ"ל: ד"ה מיתיבי כו' ומלא תרווד [רקב] פירש רוב בנין או רוב מנין ורובע קב כו' כדתניא באהלות הס"ד ומה"ד היכי דמי כו' גבי מת ( ) דארקב חד אבר [אפילו] אם כו' כצ"ל: ד"ה טעמא כו' כגון [שמת אדם אחר] שנרקב כצ"ל: ד"ה מי אמרינן כו' והוי לה [שם] שרץ כצ"ל:

דף נב ע"א גמ' אין כאן שדרה ממת אחד [ואין גלגולת ממת אחד] כצ"ל וכ"ה בתוספתא שם. ועי' ב"ר מש"ש: רש"י ד"ה ושיעורו כו' טמאה [שבכעדשה שוה] ככלו כצ"ל: ד"ה ת"ש כו' דברים הס"ד ומה"ד על אבר כו' כצ"ל: תד"ה ת"ש כו' ובמקום אחר כתיב [הנוגע] בהם כו' [שיהא במקלת] שרץ אחד כו' אבל היכא דנפלה לה [נפמה] כגון כו' תבוכה היא [אף כי] קיצץ רגליה או שום דבר ממנה [דיכולה] כו' כצ"ל וע"ש: ד"ה איבעיא להו כו' דמייתי [ממתניתין] כצ"ל: ד"ה טהורה כו' [דלא תטמא ואמר] שמואל כצ"ל וע"ש: ד"ה ת"ש ר"י כו' ששה דברים הס"ד ומה"ד וחכמים מטהרין וחזר בו ר"ע [ומעשה] כו' כצ"ל: ד"ה טעמא דליכא שדרה [דממתא] פי' ממת תדא הס"ד ומה"ד הא איכא כו' דממת אחד [וכו'] וצ"ע מה כו' כצ"ל וע"ש: ד"ה ת"ש כו' דעל רובע הקב [אפילו] אתיא כו' גרידא קתני הס"ד ומה"ד [ועל רביעית דם] שבא משני מתים כו' כדתנן במתני' [בסו"פ] לר"ע כו' והכא תנן [מה] דר"ע כצ"ל: ד"ה ואי ס"ד כו' דפליגי [רבים] על ר"ע כצ"ל. וע"ש מש"ש:

ע"ב גמ' הואיל ורוב [בנינו] של אדם בגודל כצ"ל: רש"י ד"ה ( ) כי קתני דששה דברים כו' כצ"ל: ד"ה ואיבעית אימא כו' דאיהו משמע ליה מעל כל נפשות מת כו' ור"ל דה"ה דדרש קרא דנזיר על נפש מת לא יבוא לרביעית.ועי' ב"ר: ד"ה ת"ש ב"ש כו' בשליש [ובשביעי] כו' כצ"ל: ד"ה משני שוקים כו' דברי ב"ה ( ) במפרקי כצ"ל: תד"ה ואיבעי"א כו' שר"ע חזר [וכן ר"ש אומר] כרבי כצ"ל: ד"ה תנא כו' [ושב] והתענה כצ"ל: ד"ה א"ר יהושע כו' בנינו של אדם [בגובה] ובמסכת כו' [בפיסת] הרגל כצ"ל: ד"ה וב"ה כו' וישנו [רוב] המנין כו' [ובמפרקי] ידים ורגלים תניא כו' כצ"ל וע"ש: ד"ה שמאי כו' אלא על האי [דב"ש סברי] עצם אחד משדרה וב"ה בעינן שדרה [או גלגולת שלמה] ודתי [שאני] שמאי כצ"ל: ד"ה וליפשוט מינה לאידך גיסא טעמא ( ) דשמאי דמתמיר [לטמא] בעצם משדרה כצ"ל: ד"ה אמר רבא כו' משדרה וגלגולת [תמיר] ליתני כו' שלמים [דמסתמא] אית בהון כו' ולעיל [כתבתי] דאי אפשר כצ"ל וע"ש:

דף נג ע"א גמ' בתר דשמעה [אמר] ור"ל בתר דאסבר במתני' דאהלות הזר ביה ואמר ל"צ כו' וע"ע בהגהת הגר"א ז"ל. ועי' ב"ר מש"ש: רש"י ד"ה והא רבא כו' אלמא כ"ש כו' וכ"ה בס"י וע"ש: ד"ה אין הכי נמי כו' עצמות [לאשמועינן] לר"ע כצ"ל: ד"ה א"ר יעקב בר אידי כו' ואית [דגרסי] שאמרו כצ"ל: ד"ה למעוטי אבן כו' על פום גובה ( ) לשון אחר כו' בעובי המרדע חוץ כו'. עיין בפ"ו דאהלות ולע"ג ואולי צ"ל [אף] כלי גללים כו'. וע"ש מש"ש: תד"ה בתר כו' מיקמי פירקא [והאמר] רבא כצ"ל: ד"ה ב"ד כו' ובמתניתין דאהלות הס"ד ומה"ד אין הכרעת שליסית [יש מפרשים] הייתו תלמידים כו' ופריך והא אין הכרעת שליסית מכרעת בתרווייהו

[בתרייהו] ומדמהני' כו' ומשום דהו"ל מכריע [וי"מ דעת שלישית ופריך] והא אין דעת כו' ופ"כ סברי [הכ"ד] של כו' כצ"ל ועי' בשבת (דף מ ע"א) בתד"ה הלכה ע"ש : ע"ב גמ' לאפוקי מדר"ע דאמר דם שבא כו' כצ"ל וכ"ה בס"י. ועי' ב"ר מש"ש : רש"י ד"ה ר"ל אמר כו' שהנזיר מגלח על [מגעו] הס"ד כצ"ל : ד"ה ור' יוחנן כו' מגלח [הו] לא סדר תני לה בסיפא הס"ד כצ"ל : ד"ה הו"א ברישא [כי] סדר תני להו [לאשמעינן] דקא כצ"ל . וע"ש מש"ש : ד"ה דתניא כו' מדלא כתיב [אשר] יגע כצ"ל : תד"ה ר' יוחנן כו' כשעורה הס"ד ומה"ד ורשב"ל כו' בסמוך הס"ד ומה"ד ורשב"ל כו' לא יגלח [דהא מטמא] במגעו ומשאו וכדדרשינן בסמוך הס"ד כצ"ל וע"ש : ד"ה ורשב"ל אומר שיהא [אמר מר כל דמשמע] מכללא דרישא לא קתני בסיפא כו' כצ"ל וכ"מ מס"י : ד"ה אחרב כו' וע"ע תוס' שבת (דף יז) ד"ה ועל : ד"ה [זה קבר] שהוא כו' מן הקבר אין לומר כו' דיש חילוק [מטומאה] רצוצה כצ"ל וע"ש :

דף נד ע"א במשנה ואהל ורובע עצמות כו' ורש"י לעיל (נג ע"ב) ד"ה רובע גרם ואהל רובע עצמות כלא וא"ו וכצ"ל לפי' התוס' : רש"י ד"ה והאי אבר מן המת ( ) שנתלש כו' הא איירי מהמגע בעצם אלא לאו כו' ואיתרבו ליה [למגע] נזיר כצ"ל : ד"ה ומני רבנן היא כו' דכתיב בהו ומני [רבי] היא לאו שבשתא הוא דברייתא תני לה [הא דרבי כר"א] הס"ד כצ"ל וכ"ה גיר' הגר"א בס"ס : ד"ה ובית הפרס כו' קבר [או] שנחרש כצ"ל ועי' בנדה נז מזה : תוס' ד"ה ואלו גבי נגיעה תניא [ועל] כו' לטעלות [ארוכה האי קרא וכולהי] דרשות כצ"ל : ד"ה או בקבר כו' משום [דס"ל] איש איש כו' אי נמי כו' כצ"ל וכך א"כ קאי על הקושי' דלעיל ואולי יש לגרוס זה קודם ומקשינן ור"ל כפרש"י דמזה שמעינן שהעובדי כוכבים מטמאין במגע והא"מ עיקם הדרך וע"ש : ד"ה אלא כו' [דרחמנא] רבייה כו' אבר שלם הס"ד ומס"ד ור"י כו' הנתלש מן המת [ואין בו כדי כו'] לימא כצ"ל וכ"ה בס"י . וע"ש מש"ש : ד"ה ואינו מתחיל כו' דלאחר [שהזה ושנה וטבל וגילח · מתחיל] מאותו כצ"ל וע"ש : ד"ה ת"ש מדקתני מתחיל ומונה מיד [בהנך] שאין כו' [הא] ברישא עד [שיטהר] דקתני כצ"ל וע"ש : ד"ה וימי כו' את הקודמים [שמנה כנזיר] ואיצטריך כו' כצ"ל . וע"ש ישוב על הצ"ע : ד"ה ומזה גם זה לא קאי אימי גמרו ואימי ספירו ובגמ' משמע כו' צריך הזאה אלא קאי אטהרה הס"ד כצ"ל ור"ל מהסכמות ואילך והמדפיסים ערבבו שני דבורי תוס' כמו שיראה המעיין בס"י ונתנו מקום לטעות : ע"ב רש"י ד"ה [וימי] ספורו כו' [ואחר] תגלחיות שלו של מצורע אינו סותר את הקודמין [שיתחיל] למנות כצ"ל : ד"ה איבעיא להו כו' עליה [היכא] דאיכא כצ"ל : תוס' ד"ה ואינו כו' כשנטמא ( ) יתחיל כו' וקשה [לר"ש] בשלמא כו' כצ"ל. ועי' ב"ר מש"ש : ד"ה אילן כו' שהוא [אף] כי כצ"ל : ד"ה ת"ש ומזה כו' בתוספתא [דמסכת] אהלות כו' דיקרב בדיקרב [בתיבורין] הוא כו' [נוגע עצם ממת שהוא אבי אבות הטומאה] היה נוגע כו' על החרב שהוא מטמא [הנוגע בה] טומאת כו' והתם בגדים משמע ( ) בשאינן כו' וכלים באדם ( ) הרי הן כמו אדם [ומת] כו' דאילו כלי מתכות [שנגע] במת כו' וכלים בכלים שכלים אינו כו' אף כלים [הנוגעים בו טמא ז'] וכלים כו' כצ"ל . וע"ש מש"ש :

דף נה ע"א רש"י ד"ה מאי לאו כו' באויר כשהן פתוחין [מלמעלה] או כצ"ל : ד"ה ואיבע"א כו' דקא מטמא [רבי] הכא כצ"ל : ד"ה אלא כו' [ונצטרע] כשעשה מהן עשרה ימים שאין ימים הללו עולין כצ"ל : ד"ה אבל כו' [ועד] שלא עברו ל' יום [נתגלח] בשתי כצ"ל וע"ש : תוס' ד"ה והתניא כו' והיינו טעמא [דהני] עדיף כצ"ל : ד"ה ה"ג ואיבע"א כו' גיט"א בלע"ז [שם] הספינה כו' דטמא [דמשום] אוירא גזרו הס"ד כצ"ל : ד"ה ואיבע"א הכא כו' ורבי דמטמא ( ) בשידה תיבה ומגדל [שוכר דגזרו] אפילו כצ"ל וע"ש : ד"ה והתניא בניותא כו' היינו [כמאי] דבעי כצ"ל : ד"ה ומתחיל כו' מונה [למנין] שהפסיק כצ"ל : ד"ה מתיב כו' דהיינו מתני' [דידן] אף כצ"ל : ד"ה אלימא כו' מיד [דאשמועינן] כו' אין עולין הס"ד כצ"ל ומה"ד הוא מותיב כו' מועטת [דרב] הסדא כו' מועטת [כשהתחיל] ימי נגעתו כו' ימי גמרו וימי [ספירו] יעלו לנזירת שבעה ימים או ארבעה עשר כו' להוסיף על [הנזירות] כדי כו' ארבעים [היכא] דאיתיליד כו' הימים [העודפים] מיהא כו' נגעת ארבעה עשר יום שלשה כו' וצריך הוא למנות [עוד שלשים יום] דגפתות כו' [והא] דנקט כו' דנזיר דהא אית ליה גידול שער כו' כצ"ל והד"א. וע"ש מש"ש : ע"ב רש"י ד"ה בנזירות כו' הלכך [בתר] הכי כצ"ל : תוס' ד"ה מתיב כו' טמא בספק ( ) אולי כצ"ל : ד"ה אוכל כו' בוסק הוא והשתא [הוא בשר] דנתרפא כו' טומאת מת [ואם] לסוף כו' [דטמא] נזיר טהור ( ) אתה כו' ימי נזרו [ולסוף] ל' כו' נזיר טהור ( ) שאינו כו' ימי נזרו [ולסוף] ששים כו' בתגלחת ראשונה [בסוף] ל' כו' עליה [ולמחרת] של כו' ימי הנזירות [שנזר דאולי] כו' לאחר ק"כ יום הס"ד ומה"ד ומדקדק הר"מ כו' לעיל [בפ"ו] (דף מד ע"ב) גילח כו' לו שלמים כו' (לאו דוקא ועי' תוס' נדה ע ע"א) ואפ"ה [מגלח] בשלשים ואחד כו' כצ"ל (ור"ל דאי מגלח ביום ל' היה יכול לשתות ביום ק"כ) וע"ש : ד"ה [הג"ה] (וקאי על תגלחת ראשונה ביום שלשים) ואכתי כו' בפ"ג (י"ח ע"ב) דאמר כו' בקדשים לרבנן ולר"ש כו' אינו מגלח עד יום ל"א [שהוא יום השעים ואחד] שמניינו התחיל כו' בתגלחת ראשונה [ושניה] אולי כו' ומשלים [עוד] כו' לשתות יין [דהשלים] נזירותו כצ"ל. וע"ש מש"ש :

דף נו ע"א רש"י ד"ה אוכל בקדשים כו' ובסוף ז' ימים ( ) לימי ספרו [מגלח שנית ומביא] קרבן כו' למנות ז' [לתגלחת] כו' הלכך שוהה [מלאכול בקדשים עד] לאחר ששים כו' בא לו לסוף ל' [וגילח] ובוקם כו' צריך אתה להתחיל [מנין נזירותיך ושוהה] שלשים כו' וחוזר ומונה ל' יום [ומגלח] והרי כצ"ל : ד"ה כד"א כו' ואינו [מגלח] כל שנה כו' ותגלחת [שנה] שלישית כצ"ל : ד"ה תסגי ליה [וכו'] אלא כצ"ל : ד"ה ימי חלוטו שאם [היה מצורע מוחלט] כצ"ל : ד"ה מנין [שעד זמן] שיהא מגלח לא [יהא] עולין לו [למנין] נזירות כצ"ל : תוס' ד"ה [הג"ה] אוכל כו' כיון דתגלחת ראשונה [ביום שלשים] א"כ כו' ותשעה [מדאורייתא] כו' דלאחר ששים [קתני] ה"ע כו' היינו ביום [ק"כ] אע"ג דבתגלחיות [שניות] ביום שלשים ואחד כצ"ל (ור"ל בב' תגלחיות אחרונות וע"ש) : ד"ה ואי ס"ד כו' רק שלשים יום [שיעור] גידול שער ( ) לגלח כו' [ואחר] תגלחת כו' וטמא ( ) מת כו' כצ"ל וע"ש : ד"ה ימי ספירו כו' ומונה ( ) ז' כצ"ל וע"ש : ד"ה שכן [חלוטו] טעון כו' כצ"ל ושייך לע"ב : ד"ה אבל ימי כו' עולין הס"ד ומה"ד אלימא כו' ולכך יעלו הא [כיון] דבתחלת כו' וקאמר תנא [דברייתא] דלא סלקי ליה וקשה לר"ת הס"ד כצ"ל וע"ש : ע"ב גמ' [אמרי] ש"מ כל שמעתתא כצ"ל : רש"י ד"ה אבל ימי כו' תגלחת [ועוד] לא כצ"ל: ד"ה מתני' לא תהא כו' שאין הנזיר [מיטמא] כו' כצ"ל ור"ל שעולה למנין נזירות וע"ש : ד"ה אמרתי לו כו' אמר לי כן [ואמרתי לו כך אמר] לי משום כו' כצ"ל ור"ל דקאי הך ואמר לי על ר"א ועי' בתוס' וע"ש : ד"ה אמר כו' וזוגות [קיבלו] כו' כצ"ל : ד"ה ה"ג כו' שבת ותרדל [וכו'] ואכן לא גרסי' לה כצ"ל : ד"ה מתני' רביעית דם כו' על [אהלה] דלר"ע אית ליה האי [מקרא] אלא כו' כצ"ל ועי' ברש"י לעיל נ"ב ע"ב ד"ה ואיבע"א כו' ועי' מש"ש : ד"ה אין דנין כאן מק"ו ובגמ' מפרש ( ) לפי שאין דנין כו' כצ"ל וכ"מ מס"י : תוס' ד"ה דתניא כו' מת כו' [אמרתי] לו כצ"ל : ד"ה ש"מ כו' [והכא] נמי כצ"ל :

דף נז ע"א רש"י ד"ה אמר רבה בר"ה כגון דקאים [האי] בלבד כו' תרי [כסוטה דבועל] ונבעלת כצ"ל : תוס' ד"ה עצם כו' לא אתי [דכתיב] על [נפש מת] כו' ועצם כשעורה [קל] וחומר כו' שיגלח [מאהיל] רביעית כצ"ל : ד"ה וספרין כו' בשותפות הס"ד ומה"ד קרבן טומאה כו' על הספק הס"ד ומה"ד וקרבן כו' והנך ג' דיבורים שייך לקמן במתני' (דף נט ע"ב) ע"ש וכ"ה בס"י ועי' מש"ש : ע"ב רש"י ד"ה [וקעבד הקפה] דתגלחת אינו כו' כצ"ל: ד"ה והא קא [עביד] השחתה כצ"ל: ד"ה א"ל תובה כו' דקסבר ר"ה [כיון] דאשה לא מיפקדא אלאו דהקפת הראש [לא מיפקדא נמי] ארואה כצ"ל : ד"ה רב אדא כו' איתקש [מקיף לניקף] דכל כצ"ל : תוס' ד"ה והא קעביד הקפה [השחתת הקפת] הראש הס"ד ומס"ד באשה ( ) שאינה אסורה כצ"ל : ד"ה ורב אדא כו' בר תיובתא הוא ( ) מקיף נמי כו' דלא ס"ל ( ) לרב אדא כו' אבל מליסנא דלא תקיפו [דדרשינן] כו' דמקים מקיף לניקף [ה"ס ניקים] ניקף כו' מליסנא דלא תקיפו [לניקף] דמשמע כו' שיקיפוהו קטן ( ) וכותי אלא כצ"ל. וע"ש מש"ש : ד"ה לפי כו' קים לן דדחי [אלא לאשמועינן] דהקפת כצ"ל וע"ש :

דף נח ע"א גמ' כתיב הכנף מן כנף פתיל תכלת כו' כצ"ל. ועי' בשב"ר ותמצא ישוב על הגירסא פתיל תכלת ודלא כהגהת הב"ח וע"ש : שם וליטעמיך [הא] דקי"ל כו' כצ"ל : רש"י סד"ה ומי כתיב כו' בצרעת [יבא עשה וידחה ל"ת] הס"ד כצ"ל : ד"ה אלא דכ"ע כו' קסבר גבי הקפה כו' ודחי ל"ת כו' ר"ל דיליף מזקנו ועיין בתוס' ודו"ק : ד"ה ולמאן כו' אינו שוה בכל [דכהנים אינן בהקפה] ומ"ט כו' כצ"ל : ד"ה ההוא כו' [דהאי ייתורא] משמע כצ"ל : ד"ה אלא מכהן כו' ולאידך [תנא] ס"ל כצ"ל : תוס' ד"ה והאי תנא כו' [ובסוגיא] דפ"ק כו' כסוגיא דידן [בס"ד] כו' כצ"ל. וע"ש מש"ש : ע"ב רש"י ד"ה מיבעי ליה כו' שאתה מוצא ולמאן דמפיק ליה כו' דמצורע בתער הס"ד כצ"ל ומה"ד [ומאן] דמפיק ליה להאי ראשו ללאו גרידא [למה לי למכתב ראשו] ול"ל למכתב זקנו ( ) אי משום כצ"ל . ועי' ב"ר מש"ש : ד"ה לעולם כו' ישנו בשאלה [הלכך איצטריך ליה זקנו לעשה ול"ת דבכהן וראשו ללאו גרידא] ואי אמרת נמי דהאי [זקנו] משום כו' דבנזיר הס"ד ומה"ד משום כו' שאינו שוה בכל הס"ד . וע"ש מש"ש : ד"ה מיתיבי העברת שער [שבו] גופו כצ"ל : תוס' ד"ה נזיר כו' מנזיר [לעלמא] כצ"ל : ד"ה ולמאן כו' [דאליביה] קיימא [הכא] כו' לעשה ול"ת הס"ד כצ"ל ומה"ד מיבעיא כו' כצ"ל : ד"ה ולמאן כו' למה לי [כו'] לכתוב זקנו כו' ועשה [דכהנים] כו' דאזכרה אתת היא ( ) אלא האריך יותר כו' כצ"ל ובתוך הדברים קודם אלו שתיבות אלא האריך יותר הגיה הרי"ף והשתא כו' ראשו [לאם] אינו ענין כו' דכך [תמורה] לו ל"ת גרידא כו' שאינו שוה בכל הס"ד מהגה"ה . וע"ש מש"ש : בא"ד לכך נראה להר"מ כו' מגלח [ככהן] מצורע אע"כ כו' שום מוקמינן ליה לכדרבא הס"ד כצ"ל וע"ש ומה"ד ובעלמא כו' [וכה"ג] אמרינן כו' לידתי [עשה] דשילות כצ"ל וע"ש : ד"ה א"ר יוחנן כו' מיתיבי העברת [שער] אינה כו' [ור'] יוחנן אף במספרים אוסר [דמשמע] כצ"ל וע"ש :

דף נט ע"א רש"י ד"ה שלא יתקן כו' דהכי מתרגם ליה [והיינו] שלא כצ"ל : תד"ה הוא דאמר כו' לשנויי [דסוכר] כאידך כצ"ל : ד"ה לא יהיה כו' דקרא ( ) כתיב ולא ילבש גבר שמלת אשה [אם] שלא כצ"ל : ד"ה תינא כו' במספרים שקליניה [ש"מ] דכל כצ"ל . ועי' ב"ר מש"ש : ד"ה ההוא גברא כו' בהלכות נזיר [כתב זה הלשון] אמר כו' לעולם מיירי [רב] כו' כעין תער אמר ר' חייא כו' כצ"ל והד"א . וע"ש מש"ש : בא"ד ובהלכה פסוקה כו' ומשמע דה"פ [דרב דאמר] כו' ושמא אע"ג דלא כתיב אלא מ"מ כו' כצ"ל וע"ש : ד"ה בעי מיניה כו' ולפי' [ה"ר יוסף טוב עלם] הבעיא כו' יעלנו במספרים [ור"ת פירש] והא קא גדיל והואיל כו' אלא ליגלל מצער [ואמר לו] גבול יש לו שאינו גדל והולך כשער הראש וליכא נערא הס"ד ומה"ד [הגה] משמע כשאין כו' כצ"ל. וע"ש מש"ש : ד"ה מהו כו' ובית הערוה הס"ד ומס"ד א"ל אסור וליכא הלכתא טותיה וד"ז קאי לבעיא דתפילה בבגדו : ע"ב רש"י ד"ה וסופרין כו' לא תל [עליך] כו' דאשה אינו מעכבו [מלמנות] כדאמרינן כצ"ל : ד"ה א"ר יהודה כו' שאינו ( ) ק"ו לשאר כל אדם [שאינו יכול ישיב] ע"ד רבו כו' ואמר ר"פ אפילו כו' כצ"ל וכ"ה בס"י : ד"ה א"ר נחמן ב"י כו' דלא ליסרו ר"נ לא שמיע ליה כו' כצ"ל : ד"ה לדקיה כמו דקים [שהוא בני] מעיים כצ"ל: ד"ה מתני' נזיר כו' כבר [הוא] מפורשת כצ"ל : תד"ה ומי שומע לו אם אין דעתו לידור בנזיר [בלא זה] שידור כנגדו הס"ד ומס"ד מי שומע כו' כצ"ל והוא פי' אחר כמו א"נ וכ"ה בס"י : ד"ה ועולת כו' ושלמים הס"ד ומס"ד ואם טהור הייתי ( ) העולה כו' כצ"ל : ד"ה נמצא כו' נזיר שכלו ימיו ( ) נוקה על התגלחת הס"ד כצ"ל וכ"ה בס"י : ד"ה א"ר נחמן ב"י כו' לא אתפרש [בפ"ה וה"ס] מאי ליעבד כו' בתקנת בן זומא [בלא נזיר אחר] לא הוה כו' ובפירוש כתב לדקיה כו' כי אם [על] השלמים כצ"ל. ועי' בס' ב"ר מש"ש :

דף ס ע"א רש"י ד"ה אי אפשר דדלמא לאו מוחלט [אלא] טמא [היה] והוי כצ"ל : ד"ה מאי איכא לך כו' חדא לספק [שיפור] וחדא כו' אי לאו [דהוי עני ספק שאני] לפי שאין כו' נאכלת [והכי] נמי כו' כצ"ל וע"ש : תד"ה ה"ג שניה מביא חטאת העוף לאו משום [נזיר טמא דיעלה לו למנין ז' ואה"כ] יתחיל כו' ואף עולת בהמה [יביא] שמא כצ"ל : ד"ה שלישית כו' דאולי [הוא] טמא כו' [כדמפרש] בסמוך כו' מוחלט [היה ולא] טמא כצ"ל : ד"ה והא בעי כו' זמן אכילתן הס"ד ומה"ד [ואי] לאו מצורע הוא [וודאי] טמא כו' כצ"ל וע"ש : ד"ה ספק טמא כו' הרי ביום שלשים [ושמונה] יגלח תגלחת שלישית [וטמא] כו' דהיינו [יום] ס"ח כצ"ל וע"ש : ד"ה מוחלט ספק [וטמא] ודאי כו' ג' וז' [מגלח] בשביעי כו' העוף [כנזיר טמא] ואי אפשר כו' [וטמא מוחלט היה] כו' כצ"ל : ד"ה טמא ודאי כו' יספור [ז' עם] יום כו' כצ"ל.וע"ש מש"ש : ע"ב גמ' ואי ודאי נזיר [הוי] עולה כצ"ל:רש"י ד"ה ואם טמא ספק כו' ותגלחת [שניה] עלתה·לו כצ"ל : ד"ה טמא ודאי כו' [ומונה עוד] שבעה ימים כו' קרבנות [נקדשים] וחוזר כו' כצ"ל : ד"ה שאלו כו' ביום [שנרפא נגעתו ונשלמו] ימי נזירותו כצ"ל וע"ש : ד"ה אמר להן כו' לפני ביאת מים [ונזיר טמא לאחר ביאת מים] וכן נזיר טהור כו' כצ"ל : תד"ה [אמרו] לו יפה כו' רב דימי הס"ד ומה"ד [זה לפני זריקת דמים תגלחת] מצורע וזה לאחר [זריקת דמים] תגלחת נזיר טהור הס"ד כצ"ל וד"ז שייך לדף ס"א : ד"ה הני ד' כו' ולפי דעתי [נראה דלא] מהדר כו' בנזיר טהור [והא] ודאי מצורע כו' גמרינן לה בנזיר טהור [דבעי תער כדאיתא לעיל מ"ב] וסוגית כו' דנקט הני [ארבע] תגלחיות כצ"ל :

דף סא ע"א גמ' בעי רמי ב"ח הני ( ) תגלחת דקאמר כצ"ל. ועי' ב"ר מש"ש : רש"י ד"ה בעי רמי ב"ח כו' מי [אמרינן] משום מצוה איתנהו [מספק] תרתי כו' כצ"ל : ד"ה ואי ס"ד כו' הני ( ) דשתי כו' טומאה [ולמאי] מגלח כו' כצ"ל . וע"ש מש"ש : ד"ה דת"ר כו' בני ישראל [נוזרין] ואין כותים [נוזרין] הס"ד כצ"ל : ד"ה ואמרת אליהם ( ) לרבות כו' כצ"ל : ד"ה הא אמרת במס' קידושין [כ"ג] כל מצות כצ"ל : ד"ה ת"ל איש כי יפליא כו' [ליהנהו] בהו איש כצ"ל : ד"ה שאני הכא גבי נזיר [האי] שאינו כצ"ל : תד"ה שאני הכא כו' מקשינן נזירות כו' ועי' לקמן ס"ב ע"ב תד"ה יצא להרע עש"ה : ד"ה והא כו' ערך כותי [זה] עלי ת"ל איש [והכי] נמי כו' ובני ישראל [נוזרין] ומביאים קרבנות אבל הכותים אין [נוזרין] ומביאים קרבנות יכול לא יהיו [מוזרים] כלל כצ"ל . וע"ש מש"ש : ד"ה למאי כו' כיבוד [אביו] אבל כו' כצ"ל : ע"ב גמ' ת"ל איש [אבל] הכא בני ישראל כצ"ל : רש"י ד"ה כל שיש כו' מקבל הזאה [היינו] ערל כצ"ל : ד"ה אמר קרא [ואיש אשר] כו' כחד גברא [ולהכי] משמע כצ"ל : ד"ה אלא א"ר כו' דהא הדר [כתיב ביה] איש כצ"ל : תד"ה ודלמא כרת הוא דלא מיחייבא [תימה למה ליה קרא מהיכי] תיתי לומר שיהא כותי בכרת הס"ד כצ"ל ומה"ד אבל הטמויי מיטמו א"ק כו' כצ"ל : ד"ה ודילמא כו' בחיטוי ( ) ואע"ג דאמת כו' [וטמא] הא דכותי כו' ושכר לשון הר"ף הס"ד ומה"ד א"ק כו' כצ"ל : ד"ה אי הכי כו' עבד [אחר] שניתן כו' אותו [כדדרשינן] ולא הם כו' כצ"ל : ד"ה אא"ר כו' אך לא יביאו קרבן הס"ד כצ"ל : ד"ה ואימא כו' [אי נמי] הלכה כו' כצ"ל וכ"ה בס"י וע"ש : ד"ה איש כו' כישראלים [לא ממעט] אפילו שתק מאים [והוה] מוקמינן כצ"ל וע"ש :

דף סב ע"א גמ' דאע"ג דגדול הוא אינו יודע להפלות [לא] כי יפליא כו' כצ"ל : רש"י ד"ה והאמר ר' יוחנן כו' דהאי דכתיב [בני] ישראל כצ"ל : ד"ה איש כו' כישראל [א"כ] איש כי יפליא ל"ל הס"ד כצ"ל : ד"ה הניחא כו' לנדרים [בהא] שפיר כו' כצ"ל : ד"ה אלא למ"ד כו' לא אתא איש כי יפליא [למעריכין] אלא כו' דהוי נערך [לא] מצריך כו' פשיטא [לן] ( ) דכתורת כצ"ל : ד"ה אמר כו' לדברי הכל [ואפילו] להאי תנא כו' ת"ל איש גבי [ערכין] לרבות כו' כצ"ל וע"ש : ד"ה אלא כו' [והך] איש [דגבי] ערכין כצ"ל : ד"ה שנאמר כי יפליא [ב' פעמים] אחד בנזיר ואחד [בערכין] כצ"ל : ד"ה אחד כו' עי' רש"י חגיגה שם : תד"ה הניחא כו' ערוכי הוא [להיות] נערך כצ"ל : ד"ה איש כו' מסכת נדרים [לא] גרסי' הכי [וגרסי'] איפכא כו' דרים הס"ד ומה"ד אין אחד כו' כצ"ל : ד"ה כי יפליא כו' ואחד בפ' [ערכין] כו' כצ"ל : ע"ב רש"י ד"ה למה רבו כופו לנזירות [השתא] כו' עבדו [לנזירות] בזמן שקיבל עליו נזירות ( ) אבל כו' כצ"ל : ד"ה גבי נדרים כו' בנזיר [נמי] קאי כצ"ל : ד"ה גבי נזירות כו' כדתנן [בפ"ב דף יא ע"א] הס"ד כצ"ל : ד"ה אלא כו' מכל אוכלין דאמר קרא כצ"ל והד"א : תוס' ד"ה חומר כו' עבדו [שאם מוחה בנזירות] ונתרצה כו' כצ"ל : ד"ה גבי נדרים דכי כו' קנויה לו [היכא] דמתסר בכולה דמתוך כך מכתיש ואין [בו כח] כדי כו' כצ"ל : ד"ה וגבי נדרים כו' חרצן [דמי לא עסקינן שאין לו שאר] דברים טובים שיחזיקו אותו כצ"ל. וע"ש מש"ש :

דף סג ע"א רש"י ד"ה אם טומאה ידועה [היא] בשעה כו' אבל [אם] לא נטמא עד לאחר הבאת קרבן אפי' כו' כצ"ל: ד"ה בעי רב"ח כו' קודם הבאת כו' ור"ל קודם הבאת קרבנות לרבנן וקודם גילוח לר"א : ד"ה מהו כו' ואפי' לאחר הבאת קרבנותיו כו' ור"ל וקודם גילוח לרבנן הי סותר ופי' הבעיא בתרי אנפין או ק"ג או אה"ג וע"ז פירוש לקמן בפשיטותא בתרי לישנא ובזה תבין התרי לישנא לקמן ודו"ק. וע"ש בס' ב"ר : תד"ה משוקע כו' [הלכך] ירד כו' כצ"ל : ד"ה ליטהר כו' טומאת מת הס"ד ומה"ד שהוקת טמא טמא [כו'] שרגלים כו' כצ"ל : ד"ה רשב"ל כו' מעושה פסח הס"ד ומה"ד [בשלמא למ"ד כי דרך שפיר] וכפ' כילד צולין כו' כצ"ל : ד"ה לנזיר כו' [כדפרים] בסמוך הס"ד כצ"ל ועיין בע"ב : ד"ה ומ"ש כו' אהדדי הס"ד ומה"ד אלא טומאת התהום [גמרא] גמירי לה הס"ד כצ"ל : ד"ה מאן תנא כו' אין [לו] עוד תורת נזיר [וכשנודע] לו עד שלא גילח כמי שגילח [דמי] ותימה כו' כצ"ל : ע"ב גמ' [דתנן] ספק טומאה נפה כו' כצ"ל ועי' בטהרות פ"ד מ"ח : רש"י ד"ה ה"ג ומינה כו' כר"א [ואמר] כל כצ"ל: ד"ה כתנן או בצרורות [היא] טומאת כו' הדחק [ואי אפשר שאין] אדם כו' כצ"ל וכ"ה בס"י ועי' כאו"מ : ד"ה ולא אמרו כו' אבל לענין זב כו' עיין לעיל ט"ו ע"ב ברש"י ותוס' שם : ד"ה ה"ג נפה כו' בספק ( ) כדתנן כו' כצ"ל ותיבת מגע נמחק ועי' ברש"י לקמן ס"ד ד"ה מהו : תוס' ד"ה א"ר ת"ש כו' דסותר [כו'] נ"ע כו' ודבריהם קאי על מש"כ אלא להו לאחר מלאת . ועי' ב"ר מש"ש : ד"ה הכ"מ כו' והאי דקא מיב"ל [דנטמא] תוך כצ"ל : ד"ה לתרומה כו' כדפרישית לעיל והוא לעיל (נג ע"ב) וע"ש : ד"ה נפה כו' שספק נגע [בשרץ] ספק כו' שע"ג קרקע [טהורה] ר"ש אומר בכלים טמא בקרקע טהור הס"ד כצ"ל ומס"ד ודאי [מגעו] טמא כו' כצ"ל ודיבור זה שייך לקמן בגמרא ס"ד ע"א ודאי מגעו טמא וע"ש :

דף סד ע"א גמ' כתיב אך מעין ובור וכתיב יטמא הא כיצד כו' כצ"ל : שם בעי רב"ח מת בכלי כו' כ"ה גירי' רש"י ותוס' אבל הרמב"ם גרס שרץ בכלי כו' שרץ ע"ג מת מהו וכ"ה גי' הגר"א ז"ל : שם ואת"ל שרץ ע"ג שרץ כו' שרץ ע"ג נבילה שנימוחה מהו. עיין ב"ר מש"ש : רש"י ד"ה הא כילד כו' הא ספק נגע ( ) [באחד] שנטמא כצ"ל : ד"ה אך מעין כו' דנפה [במים שבקרקע] כו' כצ"ל : ד"ה כל הניטלין כו' ובשעת [נטילתן] או גרירתן כו' כצ"ל : ד"ה ספיקן טמא כו' נזרקין [ובשעת] כו' כצ"ל : ד"ה ה"ג חוץ כו' על האבן [שעל] הכלים כצ"ל ומש"כ ובין שזרק טהרות על כזית כו' עי' בתוספתא פ"ד דטהרות וברמ"ש שם ולע"ג : ד"ה מהו גבי מתני' [היינו] טעמא [דהיישינן] כו' כצ"ל : ד"ה או כמר מיתה כו' לגי' רש"י י"ל איפכא ועיין שבת ס' ע"ב אגוז בכלי כו' ולגי' התוס' ניחא דר"ל דהמת נח בכלי או כו' ועי' ב"ר ותמצא ישוב על גיר' רש"י : ד"ה או דילמא הא טומאה ( ) סמיכתא היא [עבה] וכיון דנף שרץ כנף מת דמי הס"ד ומה"ד ואם ת"ל כו' כצ"ל : ד"ה שרץ נף כו' שיעורא דשרץ [דזוטר מינה] הס"ד כצ"ל : תוס' ד"ה והמאהיל כו' לא מטהרינן הס"ד ומס"ד [וכל] דבר שהוא כו' כצ"ל : ד"ה בעי רב"ח כו' והאי טומאה [כטומאה] סמיכתא היא הס"ד כצ"ל : ד"ה ואת"ל כיון דמפסקי בהדדי לא [שרץ ע"ג] נבילה שנימוחה כו' אוכלין הוא הס"ד כצ"ל ומס"ד ואת"ל כאוכלין הויין לה ואינן חשובים משקה והו"ל [שרץ שע"ג] כמי שאינו נף ע"פ המים הואיל [שהנבילה הנימוחה שלפה] ע"פ המים [שיעורו בכזית] והאי בכעדשה כמאן דמנח דמי הס"ד כצ"ל : ד"ה שרץ ע"ג מי חטאת כו' למנקט אפר [ומים] כו' טומאה סמיכתא הס"ד ומס"ד [ומי חטאת] לפה ע"פ המים [מהו] כיון דהוי מי חטאת הו"ל [שם] משקה עליהן [והו"ל] כלפה ע"פ המים כצ"ל : ע"ב גמ' אבל תביא כו' ותפטר מפתיהן עיין ב"ר ישוב על הגירסא ותפטר משתיהן ע"ש : רש"י ד"ה טהורים כו' וכבר [נטהר לשעבר] בטומאת התהום כצ"ל : ד"ה מתיב רבה כו' בפ' [ב' נזירים] (ס' ע"ב) לוקמינן כצ"ל : ד"ה א"ל כו' [כשנטמא] בקבר התהום כצ"ל : ד"ה א"ל [אביי] עושה פסח כו' [ונאמר] דתזקת כצ"ל : ד"ה א"ר כהנא כו' לסוף י"ד [יום] מהמת לידה [וצריכה הערב שמש דהיינו ט"ו ארון] כדי כו' טבילה לקודש ( ) שאע"פ כו' כצ"ל : ד"ה נוטלו כו' שהאחד בתחלת [שמונה] והשלישי בסוף שמונה [ומתני'] דהכא [לא] מוקים כו' כצ"ל . וע"ש מש"ש : ד"ה הרי זה כו' [כדפרשינן] התם כו' [ואיתרמויי] איתרמי כצ"ל : תוס' ד"ה דתניא כו' לאו [דיוקא] אלא כו' רק לקרבן אחד הס"ד ומה"ד יכול כו' ת"ל [וכמלאת ימי טהרה כיום מלאת תביא תוך מלאת לא תביא דכל תוך מלאת אף] לנידה שניה כו' קרבן אחד הס"ד ומה"ד וא"ר כהנא כו' והואיל [דילדה שנייה] לא תוכל כצ"ל : ד"ה אמר אביי כו' דמדאורייתא [איירינן] ותו כצ"ל : ד"ה מוטלו [והא] דקבר כו' כצ"ל : ד"ה מצא שלשה כו' והתם מפרש [הך] ליסנא כו' וארכה שמונה אמות [שנים] מהן לרחבה [בשני] כוכין והשלישי לא יהיה מרוחק יותר מן אמה ואלי שכן כו' כך [פירש] ר"ת כו' כדפרישית שם הס"ד כצ"ל וכ"ה בס"י. וע"ש מש"ש :

דף סה ע"א גמ' ושנים תחלה או [אחד] תחלה ושנים ידועים [יש] להם כו' כצ"ל וכ"ה בתוספתא . ועיין ב"ר מש"ש : רש"י ד"ה שרגלים לדבר כו' אחד [בסוף] כ' כצ"ל : ד"ה וכל הני כו' [שאין] להם שכונת קברות מ"ט הס"ד כצ"ל : ד"ה והשאר כו' דאהל ולרובע עצמות ולמלא כו' כצ"ל והד"א וע"ש : תד"ה בודק כו' [שבודק] מערה ראשונה לחפש כו' כצ"ל : ד"ה מצא כו' מטמאין [תוך] כל הקבר כו' כצ"ל וע"ש : ד"ה פרט להרוג כדאמרינן בסמוך מת כו' [ומת] שחסר כצ"ל וע"ש : ד"ה אחד ידוע כו' לפנותם [ולישאר שם נקברו] כי היכי כו' אותם שעמו הס"ד ומה"ד ולא אמרו כו' כצ"ל : ד"ה מיתיבי כו' של שיש שנכתת הס"ד ומס"ד ואת הקססית כו' ולרובע [עצמות] רובע הקב כו' עוד [מפרשים] קססות כצ"ל : ע"ב מתני' כל ספק נגעים בתחלה טהור עיין ב"ר ישוב על תיבת בתחלה וע"ש : רש"י ד"ה ולא הנך כו' [לאחזוקינן] בשכונת כצ"ל : ד"ה מכוזקק כו' ראה ב' ראיות כו' כצ"ל : תד"ה אמר רבא בדק [ופנה כדק] ומצא כו' א"ל שיפנה [השנים ויחזירם] לגבי כצ"ל : ד"ה איכא כו' וק"ק אם [אינו] הלכה כצ"ל : ד"ה בדק מכי אמה ולא מצאו מאי [פי' אם בדק לאחד] מן הרוחות כצ"ל : ד"ה אמר ר"מ כו' מהו שיהא [הוסר] בעומק כצ"ל : ד"ה מכוזקק כו' שניהם טמאים עד [שיחזרו שניהם] להיות כצ"ל : ד"ה אי הכי כו' אלא לנזקק לטומאה כפר"ת הס"ד ומה"ד אלא אי אתמר [דרב יהודה אמר רב] אדר"י כו' תתני' דהכא [מהלק] כו' כצ"ל : ד"ה בשבעה כו' [ובהסגר] הס"ד כצ"ל : ד"ה מכוזקק כו' דמתייבין קרבן [או] רביעית לר"א כו' לרבנן [ושלישית] לר"א כצ"ל : ד"ה ר' נחמיה פוטר שרגלים לדבר [דמאליו מת] הואיל כו' כצ"ל :

דף סו ע"א רש"י ד"ה ר' יוסי אומר כו' אל מחוץ למחנה ורחץ במים [הו"ל וכתיב והיה לפנות ערב ירחץ במים] אלמא מדשני בדיבוריה ש"מ [דלטומאת] קרי כצ"ל : ד"ה מ"ד כל כו' אהרינא [ומשמע כדכתיב ביה] מערב כצ"ל: תד"ה אלא כו' לא תפטור [הס"ז] את כצ"ל : ד"ה סבר כו' שמא [מחמת אכילות שנתרוקן] מן כצ"ל : ד"ה א"ל כו' אולי גדול מזה [כי הכא ולבדקינן] אותו כצ"ל : ד"ה אלא תנאי הוא כלומר [הא דרב] אדא כצ"ל : ד"ה רי"ו אומר כו' סמוך לזיבה והכא בעי לאתויי [מאן דמטמא] במשא כל ז' כצ"ל : ד"ה במאי כו' כלומר [ואם ירא' קרי תוך היום] אחר שראה הזיבה טמאה [משא הקרי כזיבה אבל בלילה דינו כקרי במגע] וכתיב לפנות כו' כצ"ל. וע"ש מש"ש : ע"ב גמ' גדול העונה אמן יותר מן המברך עי' ב"ר ותמצא ישוב על תי' יותר ע"ש : תוס' ד"ה תפוף מסר [וכריך] כו' כצ"ל : ד"ה אחד כו' ולהכי [אמר] ליה כצ"ל : **סליק בס"ד**

מהרב הגאון האמתי כו׳ מוהר״ר משה בר׳ אברהם ז״ל (בעהמ״ס תפארת למשה).

[illegible]

השמטות ששייך למסכת נדרים

[illegible]

סליק בס״ד

הגהות וחדושים למסכת נזיר

מאת הגאון המובהק וכו׳ מ״ה דוד לוריא מביחאוו.

דף ד ע״א במפרש סד״ה אלא כי הא דא״כ כו׳ ומשמע מינה כו׳. הדבר תמוה מאד דהתם תני לה במתני׳ דלקי עלה משום שבועת שוא על שנשבע לבטל (ובגמ׳ לא מפרש מידי שם רק דאף אם לא עבר על שבועתו ולקי ג״כ על שהיתה תחלתה שלא חלה כלל). ובמתני׳ שם תני ג״כ נשבע לבטל המצוה הכתובה בתורה ומושבע מס״ע. ועי׳ בשאג״א שתמה ג״כ כך עליו וצ״ע. גם מ״ש המפרש ד״ה אבע״א כו׳ משום אתע״א תמוה מאד ולייטבו צ״ע. גם לפי׳ ק״ל א״כ לר״ש כל אשר יעשה מגפן היין ל״ל. דלמצטרפין לא צריך קרא לר״ש כדמסיים הש״ס דס״ל כ״ש למכות: תוס׳ ד״ה מכל כו׳ וס״ל כו׳ סברתו נכונה דיותר מסתבר דעכ״פ כל מידי דיין צריך לקבל כולם לאפוקי אמר מהחרצנים או מהזגים לחוד אבל אכתי קיבל עליו א׳ מג׳ המינין בשלמות מנ״ל (ובדין דהו״ל להקשות ביין גופי׳ כי קיבל עליו כולהו מנ״ל אלא כיון דבמתני׳ לא מזכר דין זה ביין לא הקשו ממנו וק״ל). ולפ״ז הנא דמתני׳ דנקט תחלה מן החרצנים ומן הזגים דהיינו או או ותני זו ואצ״ל זו דלא הוי צריך למיתני או מן התגלחת והטומאה דק״ו הם. ואולי י״ל הסברא גם להיפוך דכי לא אמר מיין גופיה רק מחרצנים או זגים לבד ודאי לא נחית לפרושי ולא נקט רק חדא וכולהו קאמר אבל תפס לו א׳ מהמינין בשלימות שמא סד״א דוקא חשב אותו כיין לבד ודוחק: הנה הש״ס מסיק דעיקר ילפותא דרבנן מושכר דמיותר דדייקי׳ מיניה אפי׳ לא נזכר אלא משכר לבד ה״ז נזיר. ושכר לבד הייט א׳ ממה שבמין היין ולא כל מיני היין. וא״כ כיון דר״ש יליף מכל אשר יעשה מגפן היין עד שיזיר מכולן ועי״כ ושכר נאו להכי אתי (אלא לאלופי למקדש. מיהו אי לאו קרא דמכל אשר יעשה אפשר הוי מוקמי׳ ליה אפי כדרבנן ועי׳ כה״ג בתוס׳ גיטין (פ״ג:) סד״ה רבא) ותו לא צריך לו קרא לתגלחת טומאה כלל. כנלע״ד ליישב קושית תוס׳):

דף טז ע״א במשנה ואת השניה יום ס״א. ולא בעי׳ ליום ס״ב. וקמ״ל דלענין תחלת נזירות אמרי׳ מקצת היום ככולו בכה״ג אע״ג דאותו יום עצמו נצרך להיות לו ליום ל״א לגלוח ראשונה. מיהו הא אינו כ״כ רבותא ועיקר הרבותא בסיפא לבר פדא בכה״ג אע״ג דבאותו יום כלה נזירותו. עי׳ בתוס׳ ספ״ק דף ו׳ בד״ה ולרב מתנא כו׳: שם מגלח את השניה ליום ס׳. אפי׳ לכתחלה. ואפשר קמ״ל דלא אמרי׳ הואיל ובשעה שקיבל עליו ב׳ הנזירות כאחד יהיה ראוי לגלח השניה לכתחלה ליום ס״א והראשונה ליום ל״א. וא״כ עתה דעבד איסורא וגלח הראשונה ליום ל׳ ליקנסיה דמ״מ לגלח השניה לכתחלה ביום ס״א ושלא יהא חוטא נשכר קמ״ל: תוס׳ ד״ה ר״א כו׳ ולבר פדא דל״ל מה״כ הכא דאמר שלשים הוי כנ״ל ועי׳ בתוס׳ לעיל ה׳ ע״ב ד״ה תנן הריני נזיר ל׳ יום ע״ש: בד״ה הריני ודרשי׳ וזאת תורת הנזיר כו׳. ומה דאיצטריך תרי קראי תי׳ התוס׳ לקמן יט ע״ב ד״ה ה״ג ע״ש ושם יתבאר אי״ה שיטת הרמב״ם והירושלמי דמתני׳ פליגא אברייתא בהא יע״ש: בא״ד מה״כ בסופה. ע״כ הגה״ס. והסוגיא מתיישבת כו׳. והוא מגוף דברי התוס׳ ואדלעיל קאי: בא״ד דזאת תורת הנזיר. זאת הגי׳ מורי וכו׳ כנ״ל: ע״ב גמ׳ לא פליג ר״א דאמר שלמים. יש לפרש דפירושו דאמר כלומר שיתכוין לשלמים. וא״כ א״ש נמי סתימת הסוגיא לבר פדא וכנ״ל ע״כ לשיטת תוס׳ דלרב מתנא נמי י״ל סתם דינו כשלמים: במשנה אין עולין לו מהמנין כו׳. עי׳ בלח״מ פ״ו ה״י פי׳ יפה במשנתנו מלשון הרמב״ם ז״ל בחבורו ובפירושו: גמ׳ אינו בתורת טומאה למאה ואינו מתורת קרבן. ותו לא מקשי ליה הש״ס מסיפא דיצא ונכנס עולין לו מהמנין. ולישני ליה בהדר וקיבל עליו דנראה לי כיון דמיד שנטהר מחויב לקבל עליו נר״ל ועובר בב״ת כמ״ש התוס׳ א״כ פשיט ליה להש״ס דכיון דתנא יצא מטומאתו ונכנס א״כ ודאי קיבל עליו הנזירות בינתיים שלא יעבור בב״ת. וכי פריך ליה מברייתא דמי שהיה טמא ונזיר לא פריך רק משום דהתם לא תני כלל יצא ונכנס. ומשמע דבעודו שם בתחלה קאי. והיינו דמשני ביוצא ונכנס ולא מסיים הש״ס והדר קבל עליה דזה ממילא ידעינן דכי יצא מטומאתו ודאי קביל עלי׳ כמו במתני׳ כנלע״ד ונכון בס״ד: תד״ה ור״א כו׳ ואע״ג כו׳. לא ידעתי ליישבו בשום צד. ואולי צ״ל ולבר פדא דאמר כו׳ יום תגלחת מה״ת א״כ יום ל״א הוי יום כו׳. ובאו לומר דלבר פדא ליתא למ״ש בדבור הקודם דה״ה נטמא ביום ל״א לרבנן (והוא מן התוספתא כמש״ל בפ״ק) דדוקא יום כ״א דהוי יום תגלחת מה״ת שייך למגזר אטו למ״ד. אבל ל״א הוי יום שאחר תגלחת ודמי לק״ב. כנלע״ד ליישב קצת ועדיין צ״ע: ד״ה מתלא תלי כו׳. ומ״מ ס״ל (כלומר לר׳ יוחנן) דאסור כנ״ל. וכמו שפי׳ לעיל כדר״י וכן מוכרח מקושי׳ הש״ס לר״ל מברייתא דמי שהיה טמא ונזיר. דלר״י בעודו שם אסור בכל וסופג הארבעים על הטומאה גופא כי התרו ממנו שיצא ויטהר וזהו שנדחקו ליישב לשון כי משכחת טהרה חיילא דהיינו דין טהרה לענין קרבן: באסי״ז בלשון הר״ר עזריאל ז״ל שנסתפקו ר״ת ור״י בעלי התוס׳ ז״ל לר״ל לנ״ק אם לקי על התגלחת והיין. והנה לדברי תוס׳ שלנו לקמן יז ע״א סד״ה הגה״ה נפשטא ספיקם. דאי איתא דלקי לנ״ק לר״ל אתגלחת ויין. כדק״ל מ״ט קאי כל״ב בתיובתא ולא משני כדמשני לנ״ק. וכל עיקר שיטת תוס׳ שלנו סובב ליישב קושיא זו. שע״כ הקדימו לפרש כל״ב דלר״ל איין ותגלחת לקי. ובלא״ה אינני יודע מקום הספק כיון דהש״ס קאמר לשון לא חיילא נזירות כלל לר״ל. מהי תיתי נימא דאיין ותגלחת לקי מהנדר. ואפשר כיון דמתלא תלי דר״י לענין נזירות כדין לטהרה קאי ה״נ ר״ל דפליג על תליי׳ זו ועל כי משכחת טהרה חיילא ממילא. נמי לא פליג רק לענין טומאה וצ״ע:

דף יז ע״א גמ׳ בדין הוא דלתני אינו לוקה כו׳. הכא לא משני כמו לנ״ק. דאיט בתורת טומאה וקרבן קאמר. דהא השתא לר״ל נמי איסורא איכא לענין טומאה כמ״ש התוס׳ ד״ה בתקנתא. וא״כ הרי ישנו בתורת טומאה. רק דמ״מ קשיא ל״ל למתני קרבן ליתני רבותא טפי דלא לקי ג״כ והוכרח לתרץ איידי: במפרש בד״ה בתקנתי׳ כו׳ אין מגלח כו׳. דהכי מסקי׳ לקמן. ומעיקרא לר״ל שני הש״ס לאו אליבא דמסקנא כמ״ש התוס׳: ד״ה בעי רבא כו׳ הואיל דאר״י לוקה כו׳. ודאי למאי דס״ד השתא דא״ל לא תנדור לא אתי כר״ל. אבל למסקנא שנכנס בשידה תו״מ אפי׳ לפי פי׳ המפרשים דנדר בשידה מ״מ א״ש גם לר״ל דבשידה חלה עליו נזירות טהרה מיד שפרשו עליו המעזיבה אע״פ שנטמא הו״ל נזיר טהור שנטמא דודאי לקי על הטומאה כגוונא שכ׳ התוס׳ בשבועה ע״ש. עי׳ במ״ל פ״ו ה״ח. ומ״ש מענין גוסס עי׳ בפ׳ ג׳ מינין מ״ג ע״א ומהתימה שלא הזכיר הרב סוגיא דהתם כלל. ומה שהקשה דלוקמה בשהיה שוגג בבה״ק הנה הוא עצמו חזר בו בראש דבריו וכ׳ דבכה״ג פשיטא דלא בעי שהייה ע״ש. ותימה שסותר עצמו בדבור אחד. ומה שתי׳ הוא דהו״ל נזירות בטעות עדיין לא תיקן דמ״מ קשה לוקמה באומר אילו הייתי יודע שהוא בבה״ק ומ״מ הייתי נודר ומ״מ כיון דבתחלה שוגג היה לא הוי איסור לפי שיטתו. ובאמת אינני יודע מה ק״ל ומ״ט עדיפא ליה הא משנויא דהש״ס שנכנס בשידה וכמו שכתב הוא עצמו לעיל לענין גוסס ואפשר שכיחא נמי טפי משוגג בבה״ק. ובאס״ז כתב כן בשם הרא״ש שהוכיח מזה דאונס דוקא בעי אבל שוגג כמזיד דמי והוי מכלל בעי׳ דרב אסי. ומ״ש ע״ד הפשט שפי׳ שנכנס בשידה כ״ל דגי׳ המפרש היה בבעי׳ דרבא היה מר בבה״ק בלא יו״ד וכמו בבעיא דר׳ אסי דלקמן: עי׳ רמב״ם ורא״ד ה״ט וכ״מ שם. ותי׳ דחוק אד. ונראה לי לראיה דעיקר הכרתו של הרמב״ם היה מתרי טעמי. חדא דשהייה לאו שאין בו מעשה הוא ולא ס״ל קושי׳ התוס׳. ועי׳ מ״ל הל׳ ביאת המקדש הל״ד. ותו מה ענין שיעור שהייה שהוא כשיעור השתחוייה לנזיר דלא שייך אלא במקדש ע״כ מפרש הוא דבעי׳ הש״ס אה״נ כיון דשהייה לית בה מעשה ומדינא לא לקי אלא דבמקדש גמירי לענין קרבן (וכן למלקות בא״ת) דחייב בשהייה. (אע״ג דקרבן נמי לא מחייב בשב ואל תעשה) ומבע״ל אי גמירי נמי באחרא׳ ובאמת אי גמירי אין שיעור שהייה זו כדי השתחוייה אלא כל שהתרו בו יצא ולא יצא חייב או לא גמירי. וא״כ סברא זו דאין בו מעשה לא שייך למסקנא וכן כי ס״ד דא״ל לא תמור דדבור נמי לא חשוב מעשה וכדמבואר להדיא בשבועות כח. וא״כ י״ל דרבא לא נקט בבעיתו רק נזיר בבה״ק מהו ובעי לה בשבועות בעניינא שהייה. והש״ס סיים תחלה בעי שהייה למלקות. ולענין איזו ענין וא״כ כשפירש בעייתו כמסקנא בנכנס בשידה תו״מ אה״נ הכא לא שאל אי בעי שהייה רק אי גמירי שהייה כלל לילקי עלה. והמחוור דהרמב״ם גרס בתחלת הבעי׳ נמי גמירי שהייה למלקות: תד״ה ונזיר כו׳ ומוקמינן ליה כרבי דלא חיילא כו׳ וי״ל דא״כ הו״ל ליתנויי׳ זה בעי כו׳ וה״ה דמצי כו׳ כנ״ל: בד״ה לא הא לתגלחת כו׳ לכן נראה כו׳. ואי קשיא ומ״ט לא משני הש״ס הא ליין ותגלחת זה וזה שוין. הא ל״ק דא״כ דמיירי בדברים שאסור בימי טומאתו. ודאי מוכח דלטומאה נמי שוין דהא אין בין קתני אבל השתא משני הש״ס בקלקולא לא קמיירי. ולפי׳ ראשון קשה להבין מ״ט הוי טומאה קלקולא יותר מיין והגלחת ובמאי משום דסותרת ומאחרת ימי הנזירות והנה בחטאת: בא״ד דבלא״ה איתותב אבל אה״נ דלמאי דפשטינן לקמן מברייתא דטמא שנדר אין מגלח בשביעי. א״כ ע״כ שוין לטומאה ויין קתני. ודאי תיובתא לר״ל נמי מהא: ד״ה בתקנתא כו׳ דגם לר״ל אסור ליטמא כו׳ והנה מלשון בקלקולא אין ראיה מוכרחת לדין זה די״ל בנזיר טהור הוי קלקול. להכי לא מיירי באמת. ובאמת לכאורה מסתברא וכיון שכ׳ התוס׳ סד״ה מיחל כ״ע כו׳ טעמי׳ דר״ל כיון דמעטי׳ רחמנא ורבנן מעטי׳ מכל דין טומאה א״כ איסורא מנ״ל (ושמא מדרבנן) והנה התוס׳ כ׳ לעיל ד״ה ור״ל דעובר בב״ת אם אינו מקבל עליו נזירות מיד כשיטהר. אך באמת מנדר לא נזכר כשיטהר אדרבה סתימת לשון הש״ס שם משמע דכשהוא בבה״ק עובר בב״ת ומחוייב כל יום לצאת ולטהר עצמו (ועתוס׳ שבועות י״ז ע״א) וכ״כ הרא״ש בפי׳ שם ורק שהוא כ׳ בג׳ רגלים. אבל התוס׳ כ׳ שם דעובר על שאינו יוצא וכמו שכתבתי. וא״כ פשיטא דאיכא איסורא דאורייתא אף לר״ל. אלא דא״כ לקי נמי אטומאה לר״ל משום ב״ת. וכמ״ש הרמב״ם בפ״ה הכ״א לענין עשור שטימא עצמו הכא נמי אמר שאינו יוצא ולקי משום ב״ת דהוי יש בו מעשה כמ״ש התוס׳ סד״ה אילימא כו׳ וצ״ע בזה:

דף יח ע״א וע״ב עי׳ רמב״ם וכ״מ פ״ו הט״ו. ודברי הכ״מ צע״ג דודאי מתני׳ דכריתות לא מצי אתיא כרבנן וכן הקשה הלח״מ. גם ברייתא דאין בין י״ל דלא מצי אתיא כרבנן כיון דלא תני בטהור שמיר רק דשביעי אין עולה לו מהמנין דמשמע הא שמיני עולה. ודברי הלח״מ ברורים דדוקא אמתני׳ דייק דתני על עבירות הרבה ולרבנן דחדא נזירות היא חדא עבירה היא. אבל הרמב״ם דינא קמ״ל דאם נטמא טומאות הרבה בין תוך ז׳ ימי טומאה בין לאחר ז׳ עד הבאת החטאת אינו מביא רק קרבן א׳ והטעם דחדא נזירות הוא. ולענין מה שהע״ר הכ״מ ממ״ש הרמב״ם בה״ז ואינו מונה אלא מיום השמיני דמשמע דכרבי ס״ל והנה ע״ז לא תירץ כלום. אבל באמת דעת הרמב״ם ברור מלנו בהל׳ י״ב כחכמים דוקא ולשונו בהל׳ ז׳ לאו דוקא נקט יום ח׳ ור״ל כשיביא הקרבן ע״ז קאי לעיל שהביא קרבן וסמך על מה שמבאר אח״כ בהל׳ י״ב והט״ו וברור: ע״ב שם מ״ט דרבנן. באסי״ז פי׳ דהאי טעמא דעולה דורן הוא אינו מכריע כ״כ למעט מכח זה אשם דכתיב בתר האי קרא ע״ש. ולענ״ד היה אפשר דהכי פריך כיון דעולה לא ממעט. ומנ״ל למעט אשם דכתיב א״כ דלמא חטאת דשניהם מעכבין באחר דוכתי ונהי דחטאת עדיפא מאיזה טעם מ״מ מסתבר טפי למעוטי דכתיבא קודם ביום ההוא ואשם כתיב בתרים. ומייתי ברייתא דילפי מקרא דלהזיר והביא דאשם אינו מעכב. וממילא מוכח דחטאת מעכבא ומהזיר והביא לחוד לא סגי כמ״ש התוס׳: תוס׳ ד״ה מתחיל ומונה וד״ה בשלמא. הנה לשון הש״ס משמע כפי׳ המפרש דהכא קאמר מונה מיד. אדסמיך ליה דהיינו שמיני ולאפוקי מרבנן דאמרי עד שיביא חטאתו (ואי אשביעי קאי היכא סתם ומונה מיד דחד מתחלת יום הז׳ קודם הזאה דלא נזכר כאן הזאה. ודינא דרישא מיירי בין קודם הזיה בין׳ לאחר הזאה רק די״ל דפתח ז׳ לאחר הזאה קאמר). גם לשון הש״ס בסמוך ביום הבאת קרבנותיו דחקו התוס׳. ובאמת לפי׳ ראשון של המפרש לקמן י״ט ע״ב המסקנא לר״א בעינן נפק תרי ועייל תלת א״כ לא מהני לן פי׳ התוס׳ כלל דמ״מ הדרא קושיא לדוכתה. והנה הרמב״ם נמי הקשה עלי׳ קושיא זו שהרי פסק כר״א וכפי׳ המפרש דנפק תרי ועייל תלת בעינן. ופסק כרבנן דנטמא בין חטאת לאשם אפי׳ באותו יום מונה ומביא קרבן. ע״כ נראה דס״ל דנהי דע״י טומאה ראשונה הימים הראשונים יפלו. אך מ״מ לענין זה מהני דאם חזר ונטמא אפי׳ ביום הראשון של מנינו קרינן לאו ימים הראשונים. והתוס׳ דחקו לשיטתם ליישב הבעי׳ לקמן י״ט ע״ב. והנה מקור שיטת התוס׳ מסוגיא דלקמן כ״ד ע״א כמ״ש באסי״ז משם הרא״ש כאן ותוס׳ שם. דלכאורה ודאי עד שיטהר בשביעי והיינו מיד כר״י ב״ר יהודה דא״א לפרש שיטהר בשביעי ויכנס יום שמיני (וכמש״ל א״י״ה) דא״כ מאי פשיט מסיפא דתני מונה מיד מכלל דרישא עד שיביא קרבן כרבנן. דלמא החילוק בין רישא לסיפא הוא משביעי לשמיני לבד. מי׳ באמת קשה על הש״ס נו יהיה כשיטת תוס׳ דר״א כר״י בר״י. וא״כ שפיר מוכח מסיפא דלא כר״א. אך מ״מ מנ״ל כרבנן ודלמא רבי הוא. אשר ע״כ היה נראה קיום שיטת המפרש והרמב״ם דר״א כרבי. דבאמת תמוה לפרש לקמן עד שיטהר בשביעי לחוד. דמאי נעבד בתיבות ומביא קרבנותיו דתנן במתני׳ להדיא. אלא ודאי בעי׳ הש״ס אי תנא טהרת גופו דהיינו הערב שמש טהרה עולה וכו׳ קאי והדר מסיים ומביא קרבנותיו ע״כ הייט שיהיה ראוי להביא קרבנותיו דהיינו שמיני כרבי. או תנא טהרה דקרבנות ממש כרבנן ופשט מסיפא חסר בש״ס תיבת וכו׳ (עי׳ תוס׳ גיטין פ: בה״ג) מונה מיד וקרבן אין לו. דמשמע מש״ה אינה מודה משום דאין לו קרבן שיעכבו (דאל״ה ל״ל למתני וקרבן אין לו כיון דאינו סותר) הא ברישא הקרבן אתיא כרבנן כנלע״ד והבוחר יבחר:

דף יט ע״א גמ׳ ה״ט דכתיב בנזיר טמא הואיל ושנה בחטא. ומ״מ ממילא ש״מ דא״כ לא שנה תנהא חטא קנת אלא דבשנה בחטא גדול יותר. ועי׳ תוס׳ ברים מכלתין בזה: תוס׳ ד״ה אר״א כו׳ אבל עולת העוף כיון דלאו דורן הוא לא מצי לאתויי עכ״ל. אין ר״ל דכל עולת העוף לאו דורן הוא. ולא מצי לאתויי בנדבה דהא פשוט דעולת העוף באה בנדבה. רק ר״ל דלא מחייבינן לה לאתויי טפ״ע. כיון דאינה רק דורן ואינה מועלת לכפר על עון הנזירות אין לחייבה (רק אם מרצה בנדבה בעלמא הרשות בידה) אבל חט״ע באה על הספק יש לחייבה כדי לכפר על עון הנזירות (ותו דספק איסורא עבדה כשנטמאה עי׳ לקמן כ״ג ע״א במשנה וגמרא): **ע״ב** עי׳ רמב״ם פ״ו ה״ו וכ״מ ולח״מ שם. ונראין לי דברי הלח״מ ברורין. ושלא כדבריו שכ׳ דר״א דמתני׳ אית ליה דבעי אחרונים ורק דפסק כת״ק. דהא ליתא דלענין ראשונים ג״כ ת״ק פליג עליה. ומ״מ פסק מדשקלו וטרו אמוראי אליביה. וא״כ ה״ה לאחרונים. ע״כ נראה דס״ל דר״א דמתני׳ גופיה פליג עם ר״א דברייתא וצ״ל אחרונים מדלא תני ליה במתני׳

במתני'. גם ממתני' דנטמא ביום ק' סותר ל' דל"ל סברת התוס' וכן מצאתי מבואר בירושלמי דפשט ממשנה זו דר"א ל"ל אחרונים ואע"ג דהתי שם דלמא אינו מביא קרבן אלא סותר דהויא בעלמא הוא: במשנה מי שנדר נזירות הרבה. בעדיות הגי' מרובה כלומר ארוך. ולשון הרבה מ' נזירות הרבה חלוקים של ל' יום. והתוס' דחקו לפרש לשון הרבה שפירשו הרבה מן ל' יום דהיינו כמו מרובה: תוס' ד"ה וכסוף. משמע בגמרא דלא גרסו כנ"ל ועתוס' לקמן סד"ה ת"ש:

דף כ ע"א במפרש ד"ה ואליבא דב"ש כו' סתרה את הכל כו' וכ"ד התוס'. והטעם נראה דהרי הנך ל' יום הן תוספת על ז' שנים הראשונים. שהרי ודאי אינה מגלחת בינתיים (בין לב"ש בין לב"ה) וכיון שהן תוספת על הז' שנים ראשונים. כי נטמאה ביום מלאת ל' יום דינא הוא לסתור הכל. וא"ת תסתור ז' שנים ול' יום (וא"כ י"ד שנה וס' יום מבע"ל). הא לא קשיא דהנך ל' יום אינן אלא קנסא וכי סתרם ז' שנים בלמין א"צ לסתור ל' יום ג"כ. והפי' השני של הגליון מר' אפרים ב"ר יצחק הלוי חתן רש"י ז"ל לא ניחא ליה בפי' קמא מכח ג' דברים. חדא דלא ס"ל סברא הנ"ל לסתור ז' שנים כשנטמאה במלאת הל' יום. ב' קושית התוס' למה מייתי רישא דת"ק. ג' שצריך למחוק התנ"ה לפי' ראשון כמ"ש התוס'. ע"כ מפרש בע"א. והוכן פירושו הוא דהבעי' הוא אי ר"י פליג בדינא או בגוף המעשה. ואי מני למימר דפליג בדינא ודאי לא מסתבר דלפלוג במעשה כלל והיינו דפשט הש"ס. דאי איתא דפליג בדינא ובשנטמאת בסוף ז' שנים ראשונים. ומודה נמי לת"ק במעשה עצמה דנטמאת ג"כ סוף ז' השניים (וגם ת"ק מודה דנטמאת בסוף הז' ראשונים. והא דנקט הורוה ב"ה ולא ב"ש. ע"כ משום דב"ש כשיטת ר"א ור"י דאינה סותרו ביום מלאת אלא ל' ודו"ק) וא"כ נהי דר"י כר"א ס"ל שעכ"פ ל' יום ודאי סותרת ומנ"ל י"ד ול' יום. ולפי' זה כ' הא דקאמרי' בשנטמאת ואליבא דב"ש פירושו אף כב"ש וה"ה כב"ה אתיא (וכעין פי' זה יש באסי"ז ללשון ראשון ג"כ ע"ש) או בשלא נטמאת ואפי' כב"ה: תוס' ד"ה לימא וכו' וקשה לגי' זו כו'. אינו קשה כ"כ. דהכא דרבנן ורצוי להקל מבה"ק מעיקר דינא להכירא דלא לשרפו תרומה עליו (ומתני' דלקמן כ"ד ע"א דהרך העמים נהי דאין סותר אינו עולה מן המנין סתמא כב"ה) דר"ל דס"ל דגזרו גם אאוירא והחמירו יותר מבה"ק דאורייתא. א"כ מהראוי להשות עכ"פ לבה"ק לענין סתירה מדרבנן. וכעין זה מצאתי באסי"ז:

דף כא ע"א גמ' איבעי' להו חד וכו'. סוגיא דלעיל דמסייע לר"ל ממתני' בין לפרש"י בין לפי' תוס' ע"כ הוי ס"ל דבקמא מיתפסי ודו"ק: שם דאי ס"ד בחבריה מתפיס ליתני טובא. ולשיטת תוס' לעיל ד"ה לימא מסייע. נ"ל דהסוגי' כאן כר"ל. דאי כר' יהודה נשיאה א"כ אפי' בקמא מתפיסין תקשי ליה ליתני טובא ועכצ"ל כרוכלא אלא ודאי הס ג' וכר"ל: במפרש ד"ה מדקאמר האחרון כו' נטה מפי' התוס'. דקשיא ליה דמעיקרא דייק ממתני' דבקמא מתפסין והשתא דייק איפכא דחד בחבריה מתפיס. וא"כ תקשי ליה להמקשה מתני' גופה רישא לסיפא אהדדי. ע"כ דחק לפרש דהמקשה רצה לפשוט מהך בבא ג"כ דבקמא מתפסין. וכי משני ליה דליכא אחריני הוא דפריך ליה דלידוק לאידך גיסא. וביאור לשון המפרש שכ' שהתפיס לאחר שלישי. נראה דר"ל דאי איתא דבחבריה מיתפסין א"כ משכח להו טובא בתר השלישי ג"כ וא"כ הוי מוכח מלשון כולם אסורין אפי' התפיס אחת אחריו רק מתני' לא הזכירה אותם דאטו כי רוכלא. ומשני הש"ס בליכא אחרינא מיירי מתני'. אך סיום ל' המפרש שכ' ומש"ה לא נסתרו וקשה דכיון דבקמא מיתפסן ליכא אחריני כלל. ואולי אם הגי' דלעיל במפרש ד"ס אב"ע ולא כר"ל אמית'. א"כ דבריו כאן פשוטין דס"ל כולא סוגיא השתא דלא כר"ל ובאיכא טובא קאי מתני'. אבל באמת תמוה אמר כן דא"כ כי פשטי' מברייתא דבחבריה מתפסין את הבריס. ובאמת הדבר פשוט דאין זה ענין לדר"ל כלל דאי חד בחבריה מתפסין ור"ל בין גברא לגברא קאי וכ"ד התוס' וכ"כ באסי"ז בשם הרא"ך ע"ש: תוס' ד"ה לימא כו' דהא ודאי מידום הוא כו'. וכיון דאיכא מידום ואפ"ה לא קתני משום כרוכלא הדר מוקי הש"ס ליתני לבד חד. **ע"ב** גמ' דאמר הכי יעשה. פירש"י והרמב"ם בפי' המשנה ותבורו כדאמר דוקא וכ"ה בירוש' להדיא. אך ק' א"כ פשיטא ומאי קמ"ל גם מאי שייטי' הכי ליתנייי' בפ"ק. ואי נימא דכאן נמי דינו הותר הראשון הותר השני שפיר שייך כאן דלא דמי להריני כזה דס"ק דלא תלי נפשיה בחבריה אבל כאן תלי בחבריה. הא דתני ידי ורגלי ברישא נ"ל דבערכין תנן כה"ג ומפרש הש"ס זה הכלל בסיפא לרבויי מאי כנסה ולמעלה. ודחקו תוס' בזה. ולענ"ד פשוט משום דתני מעיקרא רגלי ס"ד ברגל בכל גוונא אינו כלום פרט בסיפא דברגל גופיה איכא מארכובה ולמעלה דהו"ל נשמה תלויה בו והס"ג כאן. ואי די דתני רגל תני יד:

דף לח ע"א גמ' ור"א משקין אין כו' ור"א נמי אליבא דר"ע קאמר (וכ"כ האסי"ז ורק כ' דבהא דס"ל לר"ע שתייה בכזית. לא ס"ל כוותיה. וכן יש להסביר הדבר ס"ד כיון דהיינו לא יליף אכילה משתיה לענין המ"ל הס"כ לא יליף שתיה מאכילה לענין כזית אלא כרבנן ס"ל דשתיה כרביעית ואכילה בכזית לפי' המפרש ופי' ר"ת). וצ"ע דהדרא קושיא דר"א בר רויא דלעיל לדוכתא דלילף שאר אסורין לענין שתיה דהמ"ל מרביעית דנזיר. ותו לא מצי למימר דא"כ לא לכתוב חטאת דהטאת הוא אכילה דבנדר גופיה אין המ"ל וצ"ע: ד"ה קתני רישא כו' ולשון נזיר משונה עכ"ל. קצת י"ל דלא נקט במאי קמיפלגי סתם משום דאיכא עוד פלוגתא דר"י ורבנן במתני' להכי מפרש דאפלוגתא דב"ש וב"ה קאי: **ע"ב** במשנה ואמר פי כפיו כו' ה"ז נזיר. כ"ל דבהא לא שייך דינא דרישא דאם הותר הראשון הותר השני. וכמו אמר הריני דפ"ק דהוי יד או כנוי לנזירות. ופשיטא דלא תלי נפשיה ביה. ועמש"ל בגמ' אי"ה בזה: תוס' ד"ה א"ל כו' ואין זו סברא כו'. ואי קשיא השתא נמי שמא יעבור הרב כשיתפוסו ככר אחד או שנים וכשיאמר שלום לרבו לא יוכל עוד לומר ואני. הא ל"ק דאם באנו לחוש לכך אנד"ם אפי' לעולם נחוש לכך וע"כ צריך ליתן שיעור בדבריו על כן לכל הפחות תקנו חכמים שכשיאמר הרב בראשונה מיד שיאמר הריני נזיר יוכל לאמר לו טול ולומר עוד ואני ולעפי לא חשו הכמים. והנה לכאורה לסברת התוס' דלר"י נשיאה בכל מקום כ"ד בישורו ד' תיבות. אך לו יהיה כן אפשר הלכה כר"ל. חדא מדדחקינן לשנויי מתני' לר"י נשיאה ועוד למ"ש לקמן בגמ' אי"ה סוגיא דסתמא דהש"ס כר"ל. מיהו אפשר לומר דדוקא בנדור הקטן כן. דצריך שיאמר הא"כ תיבת ואני משא"כ בש"ד ודו"ק ואכ"ל:

דף כב ע"א במשנה היה מגלח כו' היה מטמא כו'. הנה בבא דטומאה ודאי איצטריך להוכיח דשלא בתורין חייב כדאמרי' בגמ' ובבא דתגלחת י"ל דקמ"ל להוכיח דלוקה באחת דלא נימא כרוב ראשו ואם כן לא משכחת לה תרי רובי בחד רישא. אבל כי נימא באחת אפי' נימא האחרונה חייב עליה (נהי דבכבר גלח רוב ראשו, אכתי בנזירותיה קאי רק דצריך להמתין ל' לגדל פרע ואפי' בטומאה דסותר אסור לאחר ויטמא בצמו):

ע"ב גמ' מקרא מלא דבר הכתוב לא יטמא. שכולל כל הטומאות שבמת. ולמה חזר ופרט לא יבא אם לא ללמד דחייב על אהל בפ"ע: שם אבל על טומאה וטומאה לא. י"ל דמהאי קרא גופיה דייק לה מדפרט לחייב על אהל ומגא מכלל דטומאה וטומאה לא. אך מפרש"י לקמן ד"ה כאן בבית משמע דרבה נמי מלא יחלל נפקא ליה מילתיה: שם כהן שהיה כו'. גי' רש"י קאי אכ"ג ולגי' תוס' אנזיר אך אי גרסי' כהן וגרסי' לאתלו דכתיב ככהן הדיוט. קשה לבן הברייתא והוסיפו לו מתו כו' ודוחק לומר שאין מטמא להם. ואורחא דמלתא נקט כמו שפרש"י בדרך הונא: שם בתבורין כו'. שיטת רש"י והראב"ד דר' יוסף משני ליה. ואע"ג דדר' הונא נמי תבורין הוא נ"ל דלפי הך מסקנא מגי' דברי ר"ה בשפירש מבה"ק אך א"כ לשון והוסיפו לו קשה דלימא והלך ונגע. באסי"ז כ' בשם הרא"ש דבה"ק לגבי נגיעה ביד ממש לא חשוב תבורין. ור"מ לדינא מזה. וצ"ע דא"כ היכי מייתי ראיה מדר"ה דלא ברבה דלמא ר"ה דוקא בבה"ק ומת ממש קאמר דבזה אע"ג דלרבה טומאה וטומאה אפי' פירש אינו לוקה. מ"מ בכה"ג לקי כי היכא דלקי לר"י אע"ג דהו"ל תבורין. וגם אין לענ"ד שום סברא לגרוע כח קבר דמגעו מדאורייתא (תסר תי' א'). והראב"ד פי' דהשתא ליתיה לדרב הונא דלעיל. ולשיטת רש"י הא דמפרש הש"ס את"כ טומאה וביאה באיסור בת אחת דוקא היינו לרבה. אבל לר"י כיון דבלא בתבורין לקי בטומאה וטומאה כ"ש בטומאה וביאה. ולר"י נמי איתיה לדינא דרבה בת אחת ג"כ דלא הוי תבורין. ולפ"ז לענין הלכה ודאי לכ"א קי"ל כרבה לגבי ר"י (ולענין דלא פליגי אליבא דנפשיה) עי' ברא"ש ספ"ב דשבת לענין בהס"מ ואע"ג דר"י דייק מילתיה מדר"ה. הנה הראב"ד סובר דליתיה לדר"ה. ולפ"ז ק' מאד רבה כמאן מוקי מתני' דילן ודחק הראב"ד וכארו הלח"מ בטומאה וביאה בב"א ודחק מאד. ולענ"ד יש לחדש שיטה אחרת דלרבה נמי טומאה וביאה עדיף למלקי על פירש שלא בתבורין ולהכי גלי קרא דשני לאוין נינהו כמו חלב ודם רק לר"י דס"ל טומאה דטומאה לוקה ג"כ שלא בתבורין א"א לומר כן דל"ל קרא בביאה וטומאה ע"ז וע"כ בתבורין אתי ואליביה הוא דפריך הש"ס מ"ש (ואדסמך ליה וקאי) מטומאה וטומאה ומשני לה בב"א. (ואפשר לרבה ליתיה להאי דינא ודוקא שלא בתבורין גלי קרא לחייב ב') וכ"ל שזו שיטת תוס' שכ' מ"ג ע"א ד"ה מהכא דגם לרבה לקי אם פירש והאהיל. ופירשו מ"ש טומאה וביאה אליביה דמ"ד שלא בתבורין לוקה ב'. ודלא כמ"ש לח"מ דתוס' ס"ל שיטת הרמב"ם (והוזכר שיטת רמב"ם הזו באסי"ז בס' ע"ז) וס"ד רבה מוקי מתני' בטומאה וביאה בלא תבורין. ולקי ב' לבד לא יותר (מדברי הראב"ן בתס"א שהביאו הרא"ש בס"ק והריטב"א בשבועות י"ז. נראה דס"ל כפי כדעת רמב"ם שביאר לח"מ. ע"כ פשיטא להו מסוגיא דהכא כר' טרפון. אך אפשר ס"ל כפרש"י כך מדהוכיח ר"י מדר"ה ואמר האלהים ודאי הדברים כדברי. כמ"ש מגדל עוז וכ"מ בזה) אך שיטת הראב"ד א"א לפרש כן דב"ה אגלוח פירש ליה דין דלרבה טומאה וביאה דוקא בא' היינו כפי' המפרש ממש:

דף מג ע"א גמ' לענין אתחולי הא אתחיל. עתוס'. והנה לתוס' נפקא להו דלר"י לתרוויי' גוסס מותר דלא איסתבר להו למימר דמאן דיליף במותם ליאסר גוסס. וי"ל להיפוך דגוסס אסור דמ"ד להתלו ודאי אסר גוסס וה"ה אידך וכ"כ המרדכי במ"ק. והנה אי גוסס אסור אבל אינו מטמא ניחא קושי' מל"מ מ"ט לעיל י"ז ע"א לא מייתי רק שניא דר"פ ולא דמר בר רב אשי דכאן בטומאה אע"ג דעבר איסורא ונכנס דלא נטמא הו"ל בהדדי. אבל שם כיון דאסור לו ליכנס לא הוי אונס. וברור. ומ"ש רמ"א סי' ו' ש"ע ויש מתירין ויש להחמיר. לע"ג דלהתיר ממש לא עלתה ע"ד משום אי שייך לא יחלל דאורייתא. אבל אסור משום שמא ימות לאלתר. ועי' באסי"ז ב' בשם הרא"ש אדמר בר רב אשי דלא הוי הת"ס. כיון דרוב גוססין למיתה וצ"ע:

דף מד ע"א במשנה לא שייך למתני' הומר בתגלחת מבטומאה ויין שעשה בה המגלח כמתגלח דהכא בנזיר מיין דהוא מתגלח: שם מדלא תני במתני' חומר התגלחת שסותרות לאחר מלאת שהיינו ל"ב או ק"ב מוכח דתגלחת אינו סותר לאחר מלאת ג"כ. וכ"כ הרמב"ם להדיא בפ"ז ולשון תוס' מ"ו ע"ב ד"ה תגלחתו שכתבו דסותר לאחר מלאת לא דייק שפיר. ור"ל ביום הבאת קרבנותיו דבו פליגי ר"א ורבנן בטומאה וה"ה בתגלחת וכדעת הרמב"ם. ומ"ש דאמרי' בריש פרק דאמרי' שם דסותר וא"כ ה"ה דשייכא בהו פלוגתא דר"א ורבנן בטומאה ומ"ש לעיל ל"ע ע"א התם דאם גלחוהו לאחר שכלו ימיו ואין גדול שער סותר ל' כדמוכח בגמ'. ע"כ נמי ר"ל הבאת קרבנותיו. ומ"ש כדמוכח בגמ' אפשר כוונו על סוגיא זו מ"ו ע"ב לפרש שם דהתגלחת פסולה כלומר שלא קיים מצוה דלא כתוס' ורמב"ם אך קיתה כר"ע י"ל כפי' רמב"ם ותוס' והמפרש דפסולה וסותר קאמר מדפשיטא ליה שם דלר"ש תגלחתו כשרה ודייק דאפי' גלח על שלמי נדבה כשרה. והא במתני' לא מזכר דפליג ר"ש על התגלחת. ולפירושם דסותר א"כ ממילא מוכרח דר"ש פליג עלה דאי סותר האיך יהיו ב' הקרבנות כשרין ולאחר ל' יום יביא השלישי. אבל אם נפרש כמ"ש דפסולה ולא קיים מצוה קאמרי א"כ מנ"ל להש"ס דר"ש פליג על תגלחת: שם שהטומאה סותרת את הכל. הו"מ למתני' שסותרת בנזירות מרובה משא"כ בתגלחת ועי' לח"מ שהרמב"ם חולק מכח קושיא זו: **ע"ב** במשנה לפי' המפרש דחוק מאד קושיא לר"ע מה בין זה. ומצאתי בק"א ר"פ מצורע דף קנ"א ע"א האריך בזה וע"ש כי כוונתי לכל דבריו בס"ד. ומ"ש דאינו ידוע מנין לו להמפרש דמצורע א"צ הער"ש בגלות שני. לפי דבריו היה לו להקשות משנה ערוכה בפ' בתרא דנגעים מ"ג דבעי הער"ש לאכול בתרומה. רק עכצ"ל ל' המפרש שאין הערבת שמשו לטהרו מטומאה גמורה ולהכי יכול להביא קרבנותיו בשביעי (לכ"ע. אפשר וצ"ע) ל' המפרש א"צ לדחוק כסברת תוס' ד"ה דתניא דקשי' ליה כו'. אבל העיקר כדעת תוס' וע"ס בת"כ כמ"ש בק"א:

דף מה ע"א תוס' סד"ה תגלחת כו' למה הקדים חטאת ועולה לשלמים עכ"ל. וא"ל דנקטינהו כדרך כתיבתן במקרא דלענין ההבאה כתוב בתורה עולה חטאת ושלמים. ולענין עשייה אע"ג דהקדימה תורה כסדר הזה לא נתנה לשנות כן כיון דלא נטעי הכי ועי' בתי"ט ולח"מ פי' הרמב"ם בזה. ומאי דנקט ר"א לא היה מגלח אלא על חטאת. ולא נקט על החטאת מגלח דכ"מ אפי' עבר ושחט שלמים קודמין לחטאת צריך לאחר הגלוח עד לחטאת (וה"ה לר"י איפכא לשיטת תוס') ומאי דנקט שהחטאת קודמת בכ"מ אפשר דה"ק שע"כ הקדימה בתורה וגמר כל שלשה קרבנותיו וא"כ סידר גלוחו ואתי לאפוקי מדר"י דדייק מדסמך גלוח לשלמים. ובאמת לפי' תוס' ק' מ"ט לא פליג ר"א לגמרי אדר"י נהי דחטאת קודמת להקרבה מ"מ דלמא הגלוח על השלמים דוקא כשיטת רמב"ם אבל בירושלמי איתא להדיא כדעת תוס' ע"ש: במשנה ר"י דמתני' דהוא ת"ק דברייתא. ע"כ צ"ל דהא דהלכה אף משום ר"א. ותימה למה פסק הרמב"ם כשניהם: **סליק בס"ד**

הגהות וחדושים למסכת נדרים ולמסכת נזיר

מאת הגאון וכו' מהור"ר צבי הירש זצ"ל אבד"ק ברלין נכד הגאון בעהמ"ס חכם צבי זצ"ל.

נדרים דף י ע"א מתני' נודר במוקי' · נ"ב בטור סימן רל"ז גורס מומי ועיין בכ"מ דף סה ע"א מומי ערוכה דא:

דף לא ע"ב מתני' שלש עשרה בריתות · נ"ב עיין בפי' המשניות להרמב"ם שתשנס וכן בהרמב"ם הלכות מילה פ"ג הלכה ט':

דף נג ע"א במתני' וחכמים מתירים · נ"ב עי' בפי' המשניות להרמב"ם ופשוט הוא דלפי"ז לא גרסינן ברישא מן הסתווניות כלל אלא מן התמרים ודלא כהרע"ב דנראה דגרס ליה ברישא ואם כן אין מקום לפי' זה ולפי' התוס' גרסינן ליה אלא דסתווניות נמי לאכילה טוב ראיתי שהרגיש בזה בס' ב"ד:

דף נו ע"א במתני' אסור בתלופיהן · נ"ב עיין בהר"ן ובהרא"ש דאסורים בגדולי הקדש וצ"ע דהא בהדיא תנן במשנה ד' פ"ט דתרומות דגדולי הקדש ומ"ש חולין ע"ש ועיין בב"י י"ד סימן רכ"ו מה שהקשה בשם הראב"ד ותרצה בזה וצ"ע כ"כ בילדותי שוב ראיתי דבמחלוקת שנוי' במעילה פ"ג מ"ו והתוי"ט רמז שם לכאן ותמיהני שלא הכיר ממשנה דתרומות הנ"ל ועיין מש"כ שם בתרומות:

דף פח ע"א במתני' נותנין לך · נ"ב עיין בתוס' יו"ט שהקשה אע"פ שבכל מקום לנקבה הלשון ליך ביו"ד ע"ש ואני לא ידענא בעניי מאי בכל מקום דבתורה לא מצינו כי אם לָך כמו שהביא בעצמו שני מקומות ושכח עוד קודם לזה הנה הוא לך כסות עינים ובנביאים וכתובים רבות מאד והנה בשמואל א' הלא טוב אנכי לך ובשיר השירים הרבה קורין לך אפילו במקום דכתיב לכ' ובמלכים א' מה לך כאשר נשבעתי לך וכמ"ב ד' הרבה פעמים לך ובאיכה ובתהלים רעותי' מובאות לך וברות הלא אבקש לך מנוח אשר ייטב לך ברוך ה' אשר לא השבית לך גואל והמעיין יראה וימצא שהחילוק שבין זכר לנקבה במלה ע דלזכר קורין לך הכ"ף בקמץ ולנקבה לך הלמ"ד בקמץ זולת בסוף פסוק גם לזכר הלמ"ד בקמץ וכדרך מלילה אמרתי סימן לדבר אל הרבה שיחה עם האשה : **סליק**

נזיר דף כד ע"א במתני' החטאות תמות · נ"ב עי' בתוי"ט דאשה שהפר לה וכו' וכבר השיגו בזה בס' קול הרמ"ז דאין זה ברש"י כלל אלא דרש"י ז"ל קאי אשמעתין דלעיל ע"ש ובאמת לדידן דקיי"ל בעל מיגז גייז לא קשיא כלל כמבואר בגמ' שם וכן הביא המחבר ז"ל עצמו לקמן פ"ס מ"ג בשם התוס' אמנם מאי דמתרצינן שם בגמ' להא מתני' אי אמרינן בעל מיעקר עקר צ"ע ע"ש תרי פירושי ברש"י וכן בתוס' ואפשר שלזה כוון התוי"ט לפרש מאי דאמרינן בגמ' כיון דצריכה כפרה לחד גרסא יהיה זה עולה כהוגן וה"פ דאפילו מאן דאמר מיעקר עקר מ"מ כיון דאלו עברה ולא ידעה צריכה כפרה שייך בה חלות הנזירות והויא כחטאת שמתו בעליה ובאמת שהוא נאות לפרש כך אלא שלא מצאה זה לא ברש"י ולא בתוס' ותמיהני במה שכתב בגליון כאן בתוס' חדשים שדברי התוס' כדברי התוי"ט גם ממה שפי' הוא ז"ל נראה גם כן שנעלמה ממנו סוגית הש"ס דלעיל דף כא ע"ב ובעיקר פירושו של בעל תו"ח יש לעיין דהדרבה משמע בכריתות ריש פ' ו' בסוגיא דהתם דלכל שעולה בדעתו שאפשר להתבטל לא סמכה דעתו ולא מקדש לו לגמרי ואפשר היה לחלק ולומר דהכא שאני כיון שמהרה כ"כ להפריש קרבן דעדיין לא צריכה לה גמרה ומקדשא וכן לקמן גבי מדיר את בנו כעין דאמרינן התם במפריש ב' חטאות לאחריות מ"מ מה שכתב ליישב בזה בפ"ג דסוטה מ"ו לא ידעתי לו מקום כלל גם פה לא יתכן דאטו מי לא עסקינן שהפרישה בהמתה בסמוך לסיום נזירתה ואז נודע לבעל והפר אבל באמת כבר הרגו התוספות ז"ל דכל דאיסו לא הדר מדעתיה החטאת תמות אחרי שלדעתו יתקיים הענין ועדיין צריך עיון :

דף מא ע"א כר"ל דאמר. נ"ב ועי' בהאה"ע סי' קע"ד ס"א ואם עבר ובא עליה קנאה ונפטרה צרתה והכי משמע בש"ס יבמות דף כ' ע"ב מברייתא דאקשי מיניה רבא ואע"ג דהוא מותיב לה והוא מפרק דלגדדין קתני מ"מ למאי דקיי"ל דהוי רק דרבנן א"כ ביאתה קונה ופוטר צרתה דהא רמיא עלי' ליבום מדאורייתא עיי"ש. ולכאורה צ"ע דהא אנן קי"ל כר"ל כדמוכח הכי אלא דביבמות מתרצינן לדר"ל משום דחליצה במקום יבום לאו מצוה היא א"כ כי איכא צרה בהדה אמאי תעלה היא לייבום כיון דאפשר לקיומי יבום בצרתה ואין להקשות מכלאים בציצית דאפשר נמי בגמר דסתם אין איסור בלבישת הבגד עצמו שהרי מותר ללבוש בגד פשתים אלא דאי לבוש מיחייב בציצית של תכלת ואע"ג דאית ביה כלאים אתי עשה ודחי ואין לומר שלא ילבש טלית של פשתן בשביל זה משא"כ הכא דזו כבר אסורה ועומדת אלא דעשה דייבום רמיא עלי' ודחי לאסורי' וכיון דאיכא אחריתא בהדיא תו לא רמיא עליה לייבומי נהך. ולכאורה יש לתלות זה במאי שנסתפק מהריק"ו ז"ל בתשובותיו בענין עשה דוחה ל"ת אי לא נאמרה לאו במקום עשה או נדחה וכהואה דאמרינן ביומא דף ו' למאן דאמר טומאה דחויה בצבור כגון דאיכא טמאין וטהורים בההיא בית אב אי נמי בבית אב אחרינא ודר"ל אפשר דהיינו במקום שלעולם יש לקיים שניהם. ויש לעיין אם לא ימצא סתירה לזה. ויש לעיין בסוגיא דאפשר בגומרתא (עי' בש"ס חולין די"א ע"א) :

דף מז ע"א ברש"י ד"ה בשלמא וכו' קדושת עולם כ"כ עיין בתוי"ט מש"כ ושאלנו וכו' ועיין מ"ש בזה בתוי"ת ומ"ש מענין שאלה כבר הקדימו בס' קול הרמ"ז והבליע' בנעימים ועי' בס' הון עשיר שהביא משם הירושלמי שהקשה הקושיא של התוי"ט ומה שתירץ הירושלמי ועיין מה שנדחק ליישב אמאי לא תירץ משום דאיתי' בשאלה ולדידי נראה דרבנן דהשיבו לדר' אליעזר לשיטתי' השיבוהו למאי דאיתא בערכין דר"א ס"ל אין שאלה בהקדש ע"ש פרק שום היתומים ולעיל מכילתין דף ט' מסקינן דלמ"ד אין שאלה בהקדש אין שאלה בנזיר ולכך לא אקשי ליה משאלה מידו כבר בילדותי הקשיתי לשאל על זה מסהיא דמכלתין דף לב ע"ב על דאמר רבה בשפוהו רבנן לר' אליעזר ואוקמוהו בשיטתייהו ע"ש וכן מסוגיא דמס' חגיגה דף יא ע"א תניא ר' אליעזר אומר וכו' ורציתי ליישב בזה דברי הרמב"ם ז"ל בערכין ויש לעיין בזה הרבה ומ"ש בתוס' חדשים מגד קטן אוכל נבלות יש לחלק בפשיטות ואין להאריך ועיין עוד בספר עץ חיים ובספר לחם מן השמים :

דף נ ע"ב במתני' אמר ר' אליעזר · כ"כ כן מצאתי גם במשניות ולפי מאי דתניא בגמרא א"א שיהיה זה ר"א שהמה דבכולי תלמודין שהוא ר"א בן הורקנוס רבו דר"ע ור"ע רבו דר"מ ועיין בירושלמי שגרס ר' אלעזר בלא יוד וגרס ר"א אמר משום ר' יהושע וכן נראה שעליו השיב ר"מ שהיה חברו של ר' אלעזר וכל מקום שאמרו ר' פלוני אמר משום ר' פלוני היה תלמידו ועכ"פ נראה שהוא ר"א בן שמוע תלמיד ר"ע חבירו של ר"מ : **סליק**

השמטה מדברי נחמיה השייך למסכת נדרים

דף מח ע"א במשנה ואסורים בדבר של אותו העיר. לכאורה לפמ"ש הר"ן ר"פ דטעמייהו דרבנן לפי שקונמות מפקיעין משעבוד. וכשמושכר ביד אחד והוא אוסר על אחד מן השוק כ' לעיל שיכול לומר להוך של חבירו נכנס. א"כ גם כאן לו יהא המודר אינו אלא כאחד מהשוק. ויאמר לתוך של שאר אנשי העיר נכנס. אך הרי בשותפין שגם להמדיר יש קנין הגוף וגם פירות יכול לעכב ולאסור. משא"כ כשמושכר כו'. והיינו הרבותא זה אחד מהשוק דתנן בר"פ דרבותא גם לרבנן כמ"ש הר"ן. ועוד נגרתו אף הראב"י מודה לדעת הרשב"א לעיל בר"פ. אך בבהכ"נ וכה"ג לכאורה לא מצי מעכב (שיאמר לתוך שאר אנשי העיר נכנס). בשגם שמשוין וכל אף לאורחים. ועוד צ"ע דהרי מצות לאו ליהנות ניתנו. ואין לומר דע"כ גם גופו נהנה. דא"כ גם בסוכה נימא הכי. ודוחק גדול לומר דבכניסה לבית או לסוכה לאו הנאה היא אלא מצד הקרקע שעומד עליה (דריסת הרגל) לכן באיסור סוכה וכה"ג לא נאסר הכניסה גם בחול. רק במודר הנאה מחבירו אסור מצד הקרקע. ז"א דודאי נראה דגם האומר קונם בית כו' אסור ליכנס כו'. וכאן ע"כ רק משום דיכולים למכור וצ"ע :

מאת הגאון המובהק נודע ביהודה כו' מרנא יעקב עמדין זצ"ל בהרב הגאון רשכבה"ג צבי אשכנזי זצ"ל.

דף ב ע"א תוס' ד"ה נזיר נזיק כו' חייל עליה נזירות נמי כי אין מתכוין. תי' מתכוין נמחק וכ"ב מכירים כצ"ל:

דף ד ע"ב רש"י ד"ה ה"ג דתניא כו' אבל שאר נזיר עולם כצ"ל:

דף ה ע"א גמ' לקץ מ' שנה שטאלו להם מלך. נ"ב עיין אם לבינה:

דף ט ע"א במשנה ומן הדבלה ובתוס' ד"ה הריני נזיר כו' וי"ל דבירושלמי קרי לדבלה תירוש. נ"ב עדיפא הו"ל דודאי יש לה שייכות לדברים המשכרים שכיון שאם אכל דבלה קעילית ונכנס למקדש חייב א"כ נקראת היא שכר וכתיב מיין ושכר יזיר:

דף י ע"א גמ' פרה מי קא מישתעיא. נ"ב תמיהני דל"ק ליה אלא דפרה לאו בת דבור הוא משמע דכי הויא ב"ד ניחא תקשי ליה טפי אפי' הויא ב"ד כאתון דבלעם למה יהא האדם נזיר ע"י מי עדיפא מבן אדם וכי אדם מתחייב בנזירות ע"י דבורו של חברו: רש"י ד"ה וכמנחת סוטה כו' ואי לא לא מייתי כלל כצ"ל: תד"ה כפרה זו כו' להכי קאמר הריני נזירה מפיק ה"א. נ"ב לשון מגומגם אין בינה: **ע"ב** גמ' אלא כאומר הרי הוא עלי קרבן כצ"ל:

דף יא ע"ב גמ' ארבעה נדרים הללו צריכין שאלה לחכם כצ"ל וכן לקמן:

דף יט ע"ב תוס' ד"ה מי שנדר בחוץ לארץ כו' דלא סגי דלא אתי. נ"ב בזמן שבהמ"ק קיים:

דף כג ע"א תוד"ה פסח מיהא קעביד כו' וקשה דבפ' בתרא דיומא. נ"ב פלא גדול בעיני קושיתו זאת דודאי אכילה גסה לא שמה אכילה דמצו"ה פטור ביה"כ ואפ"ה בפסח יצא ידי חובת מצוה במה שאכל קודם שיאכל הרגש ממנו. וביוה"כ דפטור מיירי באכל סמוך לחשכה אחר סעודה המפסקת אבן אכל ביום אכילה גסה ודאי דמחייב כיון שא"א לו לבוא לידי אכילה גסה אם לא ע"י אכילה ראוי' שקדמה לו ודוק. וקצת י"ל לייסב דלישנא דר"י דייקי מדנקט לשם אכילה גסה ולא קאמר בלשון קצרה א' אכלו אכילה גסה ש"מ דר"י דקרי ליה פושע משום דאכל ליה לשם אכילה גסה אבל משום אכילה גסה עצמה לית לן בה דמ"מ אכילה שמה. ותדע דאכילה גסה אכילה היא שהרי אין הפסח נאכל אלא דוקא על השבע ולא מצוי ליה ר"י לפושע משום האכילה הגסה אלא מחמת כוונתו הרע שאוכלו לשם אכילה גסה כמות שהיא ואין כוונתו לשם מצוה. והדרי י"ל דפסח מיהת קעביד דלא איכפת במה שמכוון דהא קי"ל מצות אין צריכות כוונה וכיון דאכילה הויא נפיק בה. וש"מ לתרוייהו אכילה גסה חשובה אכילה מצו"ה ק"ל דהא ע"כ אכילה גסה לא שמה אכילה. ובהכי ניחא נמי דקשה לכאורה עוד לקושית התוס' הלזו [illegible]

[illegible]

ולא ידענא מאי דעקי' דאי בבית ובחצר ודאי שרי דלא גרע מקלעה ולדעת התוס' אפי' בשערה שרי דהא"כ לא הנחת בת לא"א יושבת תחת בעלה וכ"ש פאה נכרית. ואי ברה"ר ותחת קישורי' נמי פשיטא אלא ודאי לרה"ר ובגילוי למעלה מקישוריה איירי דשרי. ואיני רואה מאין למד פשיטות היתר זה דמהיכי דייק מדאמרי' אפשר בפאה נכרית מנ"ל דברה"ר איירי. ותדע דע"כ לא קמיירי בהכי דהא לא אייתינן להכי אלא משום דלא מצי בעל למימר ה"א כאשה מגולחת. א"כ לר' מאיר ואטו בשערה מי איכא למימר דשריא למיפק לרה"ר הא פריעת ראש דאורייתא. אלא ודאי ה"פ דאשה מגולחת היא נמאסת קצת לבעל שלפעמים בביתה שאינה יכולה להזהר כ"כ מגילוי שערה וכשראשה נגלה והיא נראית קרחה היא מתגנה עליו לפי שהשער נוי הוא לאשה כדבר הכתוב ולזה קאמר ת"ק דאפשר לה לעשות תקנה בזה שלא תתגנה על בעלה ע"י קרחותה. ולעולם בשוק יש איסור אפי' בפאה נכרית. וכן עיקר לענ"ד דלא עדיף פאה נכרית מקלעה דבשוק אסירא מדת יהודית כדאיתא בהמדיר [דף ע"א] והיינו דתנן בפרק במה אשה שבת [דף סד] בכבול ובפאה נכרית לחצר. וברישא דכבול לרה"ר לא תנא לא תנן לפאה נכרית משום דבלא"ה אסירא בה ברה"ר ולא אצטריך לאשמועינן דלא תנא בה בשבת אלא בסיפא דבחצר מותרת צריכא למימר דאבל בחצר שרי' ואפי' בשבת ודוק ואע"פ דהתוס' לא כתבו כן עמ"ש בס"ד בפירוש המשניות שם ומ"מ נ"ל לחלק דגם למאי דכתיבנא לאיסורא אינו אלא בפאה נכרית הנתונה בגובה הראש במקום שער דשייך בי' משום פריעת ראש כדפרישנא. אבל בנתונה למטה מן השבכה על פדחתה ובצדעים במקום שכלים שערותיה לית לן בה דלא הוי אלא כשאר תכשיטין. כנלענ"ד: תוס' ד"ה ה"ג איידי דזוהמא בה זוהמא כצ"ל: שם ד"ה בנו אין בתו לא כו' וצריך לחלק בדבר. נ"ב נ"ל החילוק מטעם אסור כרת דחמיר דהשוה אשה לאיש בכל עונשין שבתורה ושכא דאמר בתו לא מיחייב לחנכה במצות נזירה:

דף כט ע"א תוס' ד"ה ה"ג וסבר כרבי יוסי בר חנינא כו' ואיך אמר רשב"ל משמו. נ"ב שמא בספרו היה כתוב כך. ולא כן כתוב בשלפנינו אלא ריב"ח משמת דר"ל קאמר לה הא ודאי אמורא הוא:

ע"ב רש"י ד"ה מופלא הסמוך לאיש כו' להפלות ולידור כצ"ל: שם ד"ה ור' יוסי ב"ר יהודה כו' בני י"ג שנה הווי. נ"ב עלת"ש ספ"ה דאבות:

דף לא ע"א רש"י ד"ה וסברי ב"ש כו' לפי שנדר בנזירות והתירו לו כצ"ל: תוס' ד"ה מי שנדר כו' שלשון קבלה הוא והוא עבר תחלה כצ"ל:

דף לג ע"א תוס' ד"ה ראה את הכוי כו' דמשמע בריה בפני עצמו כצ"ל: תוס' ד"ה מאי טעמא כו' לר' יוסי בר"י כצ"ל: **ע"ב** תוס' ד"ה והאמר רב חסדא אוכמא בחיוורא כו' שנפחתו חיוורי שוורים כצ"ל:

דף לט ע"א גמ' איידי דקמעא משיכצא הוא כצ"ל:

דף מג ע"ב והתני רב כהנא ברבי אליעזר בר יעקב כצ"ל:

דף מה ע"ב תוס' ד"ה רבי מאיר וכו' אבל קשה מנ"ל דנקבר. נ"ב י"ל משום דאי אפשר לקיים יתן פחת כדוד וגו' ושערו קדוש דכתיב יהיה גו' והוי נמי דומיא בכל בקודש באש תשרף:

דף מו ע"א תוס' ד"ה ומי לא מעכבא כו' אבל אין מעכבין מלשתות יין כצ"ל:

דף מח ע"ב רש"י ד"ה והא מיבעי ליה וכו' ונמצאת דן כצ"ל ותי' אתה נמחק:

דף מט ע"ב גמ' משום דהזקה בעלמא. נ"ב עיין אם לבינה פרשת אמור: תוס' ד"ה ומשני דצריכו כאם אינו ענין כדפרישית כצ"ל: בא"ד בשלמא דנזיר כולהו צריכי כצ"ל:

דף נב ע"ב גמ' אם משמת חזר בו. נ"ב דכוותה בביעת עליה ספ"ק דיבמות:

דף נה ע"ב תוס' ד"ה אוכל בקדשים כו' משום דסבירא ליה דימי גרעתו כצ"ל:

דף נו ע"ב גמ' דתניא אמר ר' אליעזר כו' שהיה יושב ודן לפני ר"מ. נ"ב הא ודאי סתם ר"א דמתני' דהוא ר"א בר פלוגתי' דר"י ואי ר"מ דהכא נמי היינו סתם ר"מ דהוא תלמידו של ר"ע א"כ תמיהא מילתא טובא. ובהכרח צ"ל תרי ר"מ הוו והיינו הא דאמרינן בעירובין [יג ע"ב] דאיכא ר"מ דהוא ר"א בן ערך. והשתא ניחא דר"א בן ערך הא הוא חברו של ראב"ה הגדול ממנו:

דף נז ע"א תוס' ד"ה וסופרים כו' לא מייתי על הספק. נ"ב היינו לרבנן דס"ל אין מביאין קדשים לב"ה:

דף נח ע"ב תוס' ד"ה הר"ף כו' דהם אינו ענין ללאו שאינו שוה בכל. נ"ב דכוותה פא"כ [דף סא ע"א]:

דף נט ע"א גמ' אמר להון רבי אמי שבקוהו דן מן חברייא. נ"ב נ"ל שלא היה חייב אלא מכות מרדות דרבנן שאין לה קצבה אלא כפי אומד הרב כאשר ישר בעיניו ילוה להלקותו אם רב או מעט לכן זה כיון שראה ר"א שת"ח הוא וכבר נקלה לעיניו בהפשטת בגדיו ואפילו השופט לפניו ואפשר כבר הכהו קצת א"כ הם עליו לפטרו ולהקל מעליו מן המכות אשר השית עליו מתחלה: **ע"ב** במשנה ומותלט בספק. נ"ב צ"ע ס"ד:

דף ס ע"ב גמ' את רבי שמעון בן יוחא. נ"ב זה שמו האמתי:

דף סב ע"ב גמ' למה רבו צריך לכפותו כו' ות"ל לכפותו וכו'. נ"ב כל אלה צ"ל לכופו כמ"ל רבו כופו שהוא מבעלי ה"א ואין ענין כפיתה אלא כפייה בכל אופן שיכופנו: תוס' ד"ה גבי נדרים כו' ואין כל כך בעל כח כדי לעשות מלאכה כצ"ל:

דף סה ע"א תוס' ד"ה פרע להרוג כו' קשה להבין. נ"ב ע"ל עילה מצאו: **ע"ב** ד"ה אמר רב משרשיא כר שיהא חייב לחפור בעומק כצ"ל:

דף סו ע"א גמ' מטמא מיד בזיבה א"ל. על תי' א"ל. נ"ב לתוי' ל"ג ליה: תוס' ד"ה אמר ליה רבא כו' ה"ג ולמאי. נ"ב היא גירסא אחרת בגמ' ובפר"ש ספ"ב דזבים: ד"ה במאי קמיפלגי כו' כל מעת לעת. נ"ב בספרי ל"ג יותר אבל במשנה דזבים פ"ב גרסי' ר' יוסי אומר יומו שמא לא היה כן בנוסחת המשנה של התוס' שם אולי הוא מוחק מכאן לשם בטעות א"ד ר"י אחרינא הוא התם כמו ר' יהודה: **ע"ב** גמ' חטוף ואכול. נ"ב נראה דמייתי לה הכא כדי לומר עוד שמועה אחרת משמו של ר' נהוראי שלא מצינו לו ד"א במשנה כי אם זה ושלהי דקדושין ובמילי דאבות: תוס' ד"ה חטוף כו' ושם נאחין המלחמה על ידי הפרסים כצ"ל:

בפי' המשניות במשנה ג בסופו כן תהיה זאת הגזירות נזירות מותלקין כצ"ל:

פ"ג משנה ה שהנזירות נוהגת בארץ ובחו"ל. נ"ב נ"ל דהיינו קודם שגזרו על א"ה וגם אח"ז אם נזר בחו"ל ויצא אינו סותר: שם כפי מה שחייב עצמו בארץ. נ"ב נ"ל ט"ס וצ"ל בחו"ל:

פ"ו משנה א והלכה כר' יוסי. נ"ב עלת"ש:

פ"ט משנה א והעיקר אצלנו בעבדים לנזירות כופהו לנדרים אינו יכול לכופו לשבועה א"צ לכופו כצ"ל. ונ"ב תמוה דהא בהדיא אמרינן א"צ לכפותו לא לנדרים ולא לשבועה. ואולי כוונתו על נדרים שאין בהם עינוי נפש ועדיין צ"ע מנ"ל לחלק ומ"ש אצ"ל נראה מכוונתו שאין בה חילוק בין עינוי נפש לזולתו. וכמ"ש רע"ב ועתוי"ט ובחבורו לא זכר מזה: משנה ב ואין זה לקוח מהקבר. נ"ב נ"ל שצ"ל מהסברא או מהכתוב: בזאת תורת הנזיר בד"ה בקבלת נזירות וכו' והוציא בשפתיו לשונות שמשמעותן כצ"ל: **סליק**

מצפה איתן הגהות וחדושים מהגאון הגדול כו' מו"ה אברהם זצ"ל (בעה"מ ספר משכיל לאיתן וכו')

דף ב ע"א תוס' ד"ה נזיר כו' חייל עליה נזירות נמי כי אין מתכוין משום דדמו טפי ללשון תורה מלשונות אחרים. עיין תוי"ע ועיין תוס' ערכין (דף ה סע"א) ועיין עוד בס' החינוך: בא"ד וא"ת ולר"ל איך יביא קרבן ע"י לשון לבדו חכמים הא קמייתי חולין בעזרה. עיין לקמן (דף כט) דר"ל ס"ל ת"כ לאו דאורייתא:

דף ג ע"א גמ' אימא מודי דעבורי כו'. עיין נדה (דף יט ע"ב):

דף ד ע"א רש"י ד"ה הריני נזיר עולם ה"ז נזיר כו' מגלח כל ל' ול'. וכן פרש"י לקמן (סוף ע"ב) אהא דאמר רבי בברייתא אבשלום נזיר עולם היה ומגלח אחד לי"ב חדש וז"ל דככך הו"ל כובד ובנזיר מהכי לא ה"ל כובד דכאיש גבורתו אבל שאר נזירי עולם מגלח אחד לשלשים יום דהוו להו בהכי כובד. וכן משמע עוד להלן (דף ה) דלא פליגי רבי ושאר תנאי התם רק בשיעור גלוח דאבשלום איך היה אבל בשאר נזירי עולם לא פליגי וכ"ע ס"ל דסגי בשלשים יום. וראיתי להמשנה למלך בהל' נזירות פ"ג דין י"ב שכתב דפירוש זה תמוה מאד שיהיה מחלוקת תנאים בדבר דלא נפקא מיניה מידי לענין דינא. ועוד תמה מהא דהקשה לקמן (דף ה) לרבי ואימא ב' שנים ואי אמרת דרבי לענין דינא קאתי ניחא שקלי וטריא זה אך לפרש"י שקלי וטריא זה למה. וסיים שדברי רש"י צריכין אצלו תלמוד. ואני אומר דלדידי עתין דברי רש"י בדרך פשוט דודאי איכא נ"מ רבה לדינא לידע מילתא דאבשלום איך היה מגלח וכגון אם אמר אחד הריני נזיר כאבשלום בן דוד. וכה"ג פי' הרמב"ם בהדיא בפי' המשנה אהא דתנן בשלהי נזיר נזיר הוה שמואל כדברי ר' נהוראי ת"ל תועלת ידיעתנו בשמואל אם הוא נזיר אם לא למי שאמר הריני כשמואל ע"כ. וכה"ג אמר נמי בגמ' בהדיא פ"ק דחגיגה (דף ו ע"ב) אהא דמיבעיא ליה לרב חסדא עולה שהקריבו ישראל במדבר פרים הוו או כבשים הוו נ"מ לאומר הרי עלי עולה כעולה שהקריבו ישראל במדבר. וכה"ג פי' התוס' בב"ב והרא"ש בחולין. ויש להביא סעד לפי' זה מהמכילתא סדר בשלח דאיתא התם ר' יהודה אומר אבשלום נזיר עולם היה והוה מגלח לי"ב חודש וריה"ג אומר נזיר ימים הוה והיה מגלח א' לשלשים יום. הרי דפליגי תנאי במילתא דאבשלום האיך היה. ולפ"ד המ"ל תקשי מאי נ"מ בהא דריה"ג דמאי דהוה הוה. אך לפמ"ש איכא נ"מ גם לריה"ג:

ע"ב גמ' ומנלן דאיטמי למתים אילימא כו' ויך מהם שלשים איש ויקח את חליצותם דילמא אשלחינן ברישא והדר קטלינן ויך ויקח כתיב. וקשה דקארי לה מאי קרי לה ואמאי ס"ד דאשלחינן ברישא היפך סדר הכתוב. ואין לומר דפריך משום דאין מוקדם ומאוחר בתורה וה"ה בנביאים וכמ"ש מהרש"א פ"א דתענית וכ"מ בסוטה (דף לה) דהא אמרי' פ"ק דפסחים (דף ז) דה"מ בתרי ענייני אבל בחד ענינא יש מוקדם ומאוחר. וי"ל דהכא אליבא דר' יהודה קיימינן ולשיטתו פריך שפיר דמנ"ל דאיטמי דילמא אשלחינן ברישא דר"י אית ליה דאמר אין מוקדם ומאוחר אף בחד קרא וכדמוכח בירושלמי פ"ו דשקלים. וכ"מ במהרש"א בסוטה (דף ל"ה ע"ב). ולפ"ז למאי דמשני ויך ויקח כתיב צ"ל דשאני ליה לר"י בין תורה לנביאים דדוקא בתורה ס"ל בכ"מ אין מו"מ אבל בנביאים יש מו"מ עכ"פ בחד קרא. והא דברכות (דף מ"א.) ס"ל לר"י דכל המוקדם בפסוק מוקדם לברכה אפשר דלאו דרשא גמורה היא דברכות שלפניה א"א מדרבנן. וראיתי בת"א בפ"ז דב"מ דמשמע מדבריו דבפסוק א' אמרי' דמקרא מסורס ולא בב' פסוקים וא"כ אפשר דהכא מטעם מקרא מסורס קפריך ואפ"ה משני ויך ויקח כתיב ול"ק מקרא מסורס וי"ל הטעם כמ"ש המפרשים הכא דאי' ברבה פ' לך לך בפסוק ויכם וירדפם וכי אדם רודף הרוגים דלא בעי למימר דמקרא מסורס הוא דבב' מעשים אין דרך המקרא להפוך ולהקדים המאוחר:

דף ח ע"א תוס' ד"ה שיהא כו'. וא"ת ומאי ספקו חמור מודאי הרי הוא נפטר מנזירות אחת ומקרבן אחד כאלו בודאי היו בו מאה כור. וי"ל דיכול לבוא לידי חומרא כגון אם נטמא קודם שהתנה דהשתא הוי ספק נזיר טמא ואין לו תקנה כו'. ואין תירוצם מכוון מכמה טעמים חדא דר' יהודה ס"ל בפסחים (דף כב) חולין בעזרה לאו דאורייתא. וא"כ לדידיה משום תקוני גברא יכול להביא נמי אשם טמא מספק. ועוד דאפי' לר"ש אמרינן במנחות (דף קה.) דס"ל דמייתי אשם ומתנה בשלמים לתקוני גברא. והא דאשם נזיר לא בעי נסכים יכול להביאו על תנאי כדאי' שם (דף נא) ובחולין (דף כג) ודלא כמ"ש תוס' בקידושין (דף נ"ה ע"ב). ועוד דאשם אינו מעכב דאמרי' בכריתות (דף כז.) אמר ר"י משום רשב"י אין דבר בא לבעלה אלא אשם נזיר בלבד הרי דאינו מעכב. וכ"מ לקמן (דף כ"ט ע"ב) ולא מגיע ת"ד דאשמו מעכבו מלמנות נזירות טהרה אלא ר' ישמעאל לקמן (דף י"ח ע"ב). ועוד דאכתי תקשי הא דקאמר בנדרים (דף יט) דגבי נזירות שמשון נמי ספקו חמור מודאי והתם ל"ל כמ"ש התוס' כאן דהא מותר לטמא לכתחילה. אלא י"ל קושיית התוס' לפי מה שפי' הר"י בנדרים (דף יט ע"ב ד"ה על) דמשום הקפה הוי ספקו חמור מודאי דלא מצי לגלח על הספק משום דקעביד הקפה. ומה"ט נמי לא מהני תנאי בנזירות. גדנה דשמא יטמא קודם ולא יוכל לגלח בספק נזירות טמא משום הקפה למ"ד שמה הקפה וכמבואר להדיא בסוגיא דר"פ שני נזירים:

דף טז ע"ב משנה ר' אליעזר אומר לא בו ביום שנאמר והימים הראשונים יפלו עד שיהו לו ימים ראשונים. משמע דר"א בעי קרא כדכתיב ול"ע בסנהדרין (דף מ"ה ע"ב):

דף יז ע"א תוס' ד"ה אילימא כו' ולא הוי הא כלאו שאין בו מעשה במה שמקבל נזירות דלאו שיש בו מעשה הוא במה שאינו יוצא מהם כשנודר בנזיר. וכ"כ המשנה למלך ספ"ג דהל' ביאת מקדש דה"ט דמחייב לקמן (דף מג) גבי עייל כשהוא גוסס ונפיק נשמתו אדיתיב. וכ"כ השאג"א סי' ל"ב. ואפשר שכן הוא דעת הסה"ד הובא ביו"ד סי' שע"ב גבי כהן שמת עליו פתאום והוא שוכב ערום צריך לצאת. והקשה עליו בשו"ת תוי"י סי' נ"ה מסוגיא דברכות דמסקינן שוא"ת נדחה מפני כבוד הבריות ואם ישהה עד שילבוש לא הוי רק שוא"ת וה"ר ממ"ש התוס' בשבועות (דף י"ז) ולפ"ד התוס' כאן לק"מ דמגרפינן מעשה הכניסה לשהייה וחשיב מעשה ול"ד להא דברכות. אבל התוספות ביבמות (דף ל) ובשבועות (דף ד) לא סברי כדברי התוס' כאן אלא דהיכא שהמעשה עצמה היתר היא אינה מצטרפת לאיסור דממילא שבא ממנה:

דף כב ע"ב גמ' מכניס באהל תבורך. עיין רבה ר"פ לך לך ור"פ וירא: רש"י ד"ה ויאהב כו' שילא ממנה זוד. עיין ילקוט בלק:

דף כט ע"א תוס' ד"ה ה"ג כו' דר' יוסי בר' חנינא אמורא הוא ולא תנא. והא דבשבת (דף ל"ה ע"ב) איתא בברייתא אמר ר' יוסי בר"ח שמעתי כו' בתוספתא דסוכה גרים לה סתם ר' יוסי וכן עיקר. אך קשה ע"ד התוס' מברייתא דתענית (דף יג ע"א):

דף לד ע"א תוס' ד"ה אלא כו' קאמר רב אשי הכיא ר"י דברי הוי ר"י משום ר' טרפון כו'. נראה מדברי התוס' דלרב אשי ר' יהודה גופיה נמי סובר כר' טרפון דלא ניתנה נזירות אלא להפלאה פי' שיפרשנה בלי תנאי. וק"ל דלא משמע הכי ממתניתין דלעיל (דף יט) גבי מעשה דהלני המלכה שהלך בנה למלחמה ואמרה אם יבוא בני מן המלחמה בשלום אהא נזירה כו' א"ר יהודה לא היתה נזירה אלא י"ד שנה. ואי איתא דס"ל לר"י גופיה כר' טרפון לא הוה לה להלני להיות נזירה כלל שלא אמרה אלא על תנאי אם יבוא בני כו'. ועוד דמסקינן בגמ' שם (דף כ) דר' יהודה אליבא דב"ה אמרה והשתא היכי יפלוג ר"י אב"ה. ובשלמא אדר' טרפון לא קשיא דאיך פליג אב"ה דהא איהו הוי מתלמידי ב"ש כדאיתא בפ"ק דיבמות (דף טו) אבל אדר' יהודה ודאי קשה מב"ה וכה"ג איתא בכמה דוכתי. אלא ע"כ נ"ל דר"י גופיה לא ס"ל כר' טרפון כלל. ויש לי להביא עוד ראיה לזה מההיא עובדא דאייתי הגמ' בנדרים (דף ס"ו ע"ב) דההוא דאמר לדביתהו קונם שאי אתה נהנית לי עד שתטעימי תבשילך לר' יהודה ולר"ש ר' יהודה טעים אמר ק"ו ומה לעשות שלום בין איש לאשתו אמרה תורה שמי שנכתב בקדושה ימחה כו' ואני על אחת כמה וכמה. ואי איתא דס"ל לר"י כר"ט דל"כ נזירות אלא להפלאה פי' בלא תנאי והרי לר"ט גבי נדרים ס"ל נמי הכי דלא חייל ע"י תנאי וכדאי' בנדרים (דף כח) וא"כ אמאי טעים ר' יהודה דמשמע דאל"כ הוי חייל נדרא והרי על תנאי הוי אם לא תטעים תבשילך לר"י ור"ש וככה"ג לא חייל נזירות ונדרים כלל לר' טרפון. אלא ש"מ דר' יהודה לא ס"ל כר"ט. וכן יש ללמוד ממ"ש תוס' לעיל (דף י"ג ע"א) דמוכח שם דר"י דברי לא ס"ל כר' טרפון ע"ש וכן עיקר ודלא כדברי התוס' דכאן וגם מדברי התוס' דנדרים (דף י"ט ע"ב) מבואר דלא סבירא ליה כדברי התוס' דהכא אלא כדפרשתי:

דף מא ע"ב רש"י ד"ה ור"א דאתי עשה ודחי ל"ת מגליה כו'. ואי מראשו דמצורע דדחי ליה ראשו דבנזיר איכא למיפרך מה לנזיר שכן ישנו בשאלה. וכ"כ התוס' סד"ה ור"א כו'. ותמה עליהם בס' גלא ישראל שנעלם מהם הגמ' דספ"ו דערכין דאמר התם דר"א ס"ל כב"ש דאמרי' אין שאלה בהקדש ובפ"ב דמכילתין אמר דלב"ש כי היכי דאין שאלה בהקדש ה"נ אין שאלה בנזירות. וגם בס' דרישת הזהב כתב בפשיטות דלר"א א"ש בנזירות. אבל באמת נדקו דברי רש"י ותוס' דנהי דב"ש מדמו נזירות להקדש אבל ר"א ע"כ מחלק ביניהם ולא ס"ל אין שאלה רק גבי הקדש אבל בנזירות ס"ל יש שאלה דהא דריש כי יפליא ב' פעמים א' הפלאה לאיסור וא' הפלאה להיתר לקמן (דף סב) וכמ"ש הפ"א פ"א דחגיגה. ועוד יש לי לה"ר מהסוגיא דפ"ג דשבועות (דף כח) גבי הא דתניא מי שנדר ב' נזירות ומנה ראשונה והפריש עליה קרבן וכפר ואח"כ נשאל על הראשונה עלתה לו שניה בראשונה ומוקי לה בשלא גילח ור"א היא דאמר תגלחת מעכבת פי' ולכך הוי שיור ומצי למשאל עליה. אלמא דגם לר"א יש שאלה בנזירות כמ"ש רש"י ותוס':

דף מט ע"א גמ' אבל אמו דידעין דילידתי'. כה"ג ביבמות (דף כ"ד ע"ב):

דף סב ע"ב תוס' ד"ה לימא כו' דהשתא קס"ד כיון שהעבד ברח מכנגד פניו מסתמא נתייאש ממנו האדון והוי הפקר ר"מ אית ליה דשמואל דאמר א"צ ג"ש ולכן לא ישתה כו'. והנה לפ"ז ודאי שאין העבד אוכל בתרומה כיון דאפי' גט שחרור אינו מעוכב דדוקא גבי מעוכב גט שחרור איפלגו תנאי בפ"ב דכריתות (דף כ"ד) אי אוכל בתרומה אבל בשאינו מעוכב לכ"ע אינו אוכל וק"ל דהכי תניא בהדיא בגיטין (דף י"ב ע"ב) דר"מ אומר עבד שברח אוכל בתרומה. ע"כ נראה כגירסת הרמב"ם דגרים הכא כדר"מ ישתה וכמ"ש הכס"מ בפ"ב מהל' נזירות. ולפ"ז ע"כ גרים דר"מ לית ליה דשמואל. וכן יש להוכיח מדברי התוס' רפ"ז דיבמות (דף ס"ו ע"א) שכתבו דאפילו לר' מאיר דאמר אין קנין לעבד בלא רבו משכחת לה עבדים שקנו עבדים במפקיר עבדו שאוכל בתרומה כדאמרינן בכריתות. והשתא קשה הא מבואר התם בכריתות דמפקיר עבדו אינו אוכל בתרומה אלא למ"ד דמפקיר עבדו יצא לחירות וצריך גט שחרור ומעוכב גט שחרור אוכל בתרומה דאילו למ"ד דמפקיר עבדו א"צ ג"ש אינו אוכל בתרומה. א"כ אכתי לא משכחת לה לר"מ עבדים שקנו עבדים שיאכלו בתרומה במפקיר עבדו אי איתא דר"מ אית ליה דשמואל דאמר המפקיר עבדו יצא לחירות וא"צ ג"ש כדברי התוס' הכא. אלא ודאי דהתוס' ביבמות שם ס"ל כמ"ש הכס"מ לדעת הרמב"ם דגרסי' הכא כדר"מ ישתה וא"כ לית ליה דשמואל. וגם בתה"ר פ"ק דקידושין כתב דר"מ ס"ל צריך ג"ש והביאו בס' פ"י בגיטין (דף י"א) ונראה דטעמם מהסוגיא דגיטין (דף י"ב) הנ"ל דמסייע לגירסא זו. ולפ"ז גם במסקנא גרסי' התם דכ"ע לית להו דשמואל והכי א"ש טפי מגירסא שלפנינו כמ"ש בס' פ"י בגיטין פ' השולח. ובזה א"ש מה שהקשה בס' ק"נ בפ' השולח על הפוסקים דלא כשמואל מהסוגיא דכאן לפי הגירסא שלפנינו דע"כ אינה עיקר. ובס' אור נערב כתב כמסתפק דר"מ אפשר דס"ל כרב דמפקיר עבדו צריך ג"ש ולא הרגיש דע"כ ס"ל כרב. גם מ"ש שם לדעת הרמב"ם דס"ל מעוכב ג"ש אוכל בתרומה איסתמיט מ"ש הרמב"ם פ"ט התרומות:

דף סה ע"א גמ' דתניא וכמה שיעור תפוסה א"ר יוחנן כו'. מצינו עוד ר' יוחנן בברייתא בספרי פ' נשא. ועיין בהגהות רי"ם בפסחים (דף פ"א): **סליק**

מהגאון וכו' מו"ה שמחה מרעסוי זצ"ל

דף ב ע"א תד"ה אמאי כו' וקשה דבעלמא כו'. נ"ב דף י"ט ע"א:

דף ג ע"א גמ' הריני כוס כו' נדפס בגליון בזה. נ"ב כצ"ל וכ"ג מסנס למלך:

דף ד ע"א תד"ה מאי היא כו' ודרשינן זוכרהו כו'. נ"ב בפסחים דף ק"ו ע"א: ד"ה מה כו' וד"ה כשמיון כו'. נ"ב מהופך:

דף ה ע"א רש"י ד"ה איכא בינייהו כו' ואי קשיא לר' יוסי ולרבי כו' כצ"ל: תד"ה אמר לך כו' וריהא דקאמר לכתחלה לא הייני טעמא דכשיאמר כו' כצ"ל:

דף ו ע"א בתוס' ד"ה (בעמוד הקודם) בסוף נזירות והכא תבינן ליה כו' כצ"ל: ד"ה ולרב מתנא כו' לכאן ולכאן לא הוה ידעינן כצ"ל: ע"ב רש"י ד"ה ואי ס"ד כו' וה"נ מפרש כו' לקמן. נ"ב דף ל"ט ע"ב: תד"ה קסבר כו' ולייהב דברי ר"א אליבא דרב מתנא כצ"ל: ד"ה אמר כו' בד"א כשאמר שלשים סותר שלשים כצ"ל:

דף ז ע"א גמ' שאני התם דהא קתני כו'. נ"ב נ"ל שאני הכא: רש"י ד"ה רבא אמר כו' שאני התם. נ"ב נ"ל הכא: ע"ב תד"ה ולהוי כו' ופריך ולהוי כל אונא ואונא פי' במנין כו' כצ"ל: ד"ה והתניא כו' אמר כל ימי חייו או נזיר לעולם כצ"ל:

דף ח ע"א גמ' סוף העמוד הא ס"ד. נ"ב דס"ד נ"ל לגרסת תוס' ד"ה הכא: תד"ה כמנין כו' נזירות הרבה ולא נזירות ארוך כצ"ל: ע"ב גמ' ריש העמוד. דר' יהודה. נ"ב גרסת תוס' (בע"א) ד"ה הכא ר' יהודה: רש"י ד"ה מוב כו' מודה דנזירות הרבה קביל עליה כצ"ל: סד"ה אפילו מאה כו' לעיל. נ"ב דף ז ע"א:

דף ט ע"ב גמ' אלא סבר כו'. נ"ב אלא התם משום טעותא כן גרסת התוס'. ומן תוס' סבר עד תוס' ד"ה כרי יהודה נסבב:

דף יג ע"א תד"ה ר' יהודה כו' ר' יהודה דהפלאה. נ"ב והוא לקמן דף לד ריש ע"א:

דף טו ע"א תד"ה ר' אליעזר כו' ודרשינן וזאת תורת הנזיר. נ"ב עי' לקמן יט ע"ב בתד"ה הכי גרסינן: ע"ב ד"ה מי שנדר כו' לענין דמונה והולך. נ"ב דנ"ל דמונה והולך:

דף יז ע"א תד"ה ונזיר כו' דבקילקולא לא מיירי האי תנא כצ"ל: ע"ב רש"י ד"ה לא תגלחת דטהרה שאם (לא נכנס לקבר א"כ). תא"מ:

דף יח ע"ב תד"ה אית ספרים כו' ולא גרסינן. נ"ב אלא גרסינן ת"ר: שם אבל הכא לא הבית הש"ס כלל לעיל ברייתא אלא כו' כצ"ל:

דף יט ע"א בתוס' (הנמשך מדף הקודם) דר' לא הזכיר במלתא דהבאת קרבן הכתוב מדבר. נ"ב פי' דהא רבי אמר ביום הבאת קרבנותיו: ד"ה לא נכנס כו' לאפוקי מר' אליעזר כצ"ל:

דף כא ע"ב גמ' והיינו טעמא כיון דלא צריכא כפרה. נ"ב ותוס' גרסי דצריכא ובדף כב הביאו גרסא דלא: תד"ה ואי ס"ד כו' דתנן לקמן. נ"ב ע"ש בתוס' ד"ה אמרו להם:

דף כב ע"א תד"ה הא כו' ע"כ נראה דגרסינן לעיל הכי וכיון כו'. עי' לקמן דף לא ע"ב בתוס' ד"ה אמרו להם: ד"ה ת"ר כו' וצ"ל דסוגיא כו' אסוגיא דנדרים דקאמר התם כצ"ל: ע"ב גמ' (סוף עמוד) הריני נזיר ואת. נ"ב תוס' גרסי הס את:

דף כג ע"ב רש"י ד"ה שרה רחל ולאה כו' (כדי). תז"מ: תד"ה בת כו' יותר ממאתים שנה. נ"ב והחשבון הוא בספר שופטים דאחר מיתת עגלון כתיב בסי' ג' ותשקוט הארץ שמונים שנה ובסי' ד' כתוב גבי יבין מלך כנען והוא לחץ את בני ישראל בחזקה עשרים שנה הרי מאה שנה ובסוף סי' ה' כתוב ותשקוט הארץ ארבעים שנה ותחלת סי' ו' כתיב ויתנם ה' ביד מדין שבע שנים ובסי' ח' כתיב ותשקוט הארץ ארבעים שנה ובסי' ט' כתיב וישר אבימלך על ישראל שלש שנים ובסי' י' כתיב ויקם אחרי אבימלך תולע וישפוט את ישראל עשרים ושלש שנים ויקם אחריו יאיר וישפוט את ישראל עשרים ושתים שנה וימת יאיר וגו' וימכרם ביד פלשתים וגו' שמונה עשרה שנה ובסי' י"ב כתיב וישפוט יפתח את ישראל שש שנים וישפוט אחריו את ישראל אבצן מבית לחם הרי רנ"ט שנים:

דף כד ע"א תד"ה שלמים כו' ומדמה ליה להכי היינו כו'. נ"ב עי' מנחות בתוס': ד"ה דתניא ר' יהודה כו' ודוקא תובות. נ"ב וה"ה גבי נזירות עי' בתוס' בב"מ ד"ה ה"ג ע"ש היטב: ד"ה ה"ג רש"י. נ"ב בב"מ ע"ש שינוי ברש"י: ע"ב תד"ה ואין טעונין לחם כו' פרשינן. נ"ל פירש"י: ד"ה היו לו מעות כו' אבל במתני' דהכא דעד כצ"ל:

דף כו ע"א גמ' סוף העמוד (נמי). נ"ב לפירוש תוספות ל"ג נמי: ע"ב תד"ה מתיב ר"ה כו' וגרסא א עיקר. נ"ב עי' לקמן דף ל' ע"א בתוס':

דף ל ע"ב תד"ה כ"ש כו' דבתר הכי. נ"ב דף לב ע"ב: שם דבסמוך. נ"ב דף לא ע"ב:

דף לא ע"ב גמ' אמרי התם סברי ב"ש כצ"ל וכ"ג תוס': ע"ב תד"ה שהם כו' ומהך משנה מוכחא בגמ'. נ"ב דף לא ע"א:

דף לג ע"א תד"ה מאי טעמא כו' כסבור לומר תמורת עולה ואמר שלמים כצ"ל וכ"ה שם: ד"ה אביי אמר כו' ואמר שור [שחור] שיצא כו':

דף לד ע"א מתני' ואין חייב עד שיאכל כו'. נ"ב עי' דף לח ע"ב תוס' השייך לכאן: ע"ב תד"ה מה פרט מפורש בנזיר ענבים פרי. נ"ב והומץ פסולת פרי:

דף לה ע"א תד"ה שני חרצנים כו' שקליפה של החרצנים כצ"ל: ע"ב ד"ה מכדי תרי כללי כו' לרבות [מכעין] הפרט הדומה לו כצ"ל: ד"ה היכא כו' דומיא דלולבין ועלין דהכא כצ"ל: שם כמו שרגיל רש"י לפרש בכ"מ. נ"ב סוכה דף כ ע"ב: שם מרבינן הכל תן כצ"ל:

דף לו ע"ב רש"י ד"ה וכזית כו' ותירץ דהשתא ס"ל כו'. נ"ב עי' במסכת טבול יום פ"ב מ"ג בר"ש:

דף לח ע"א גמ' ושאר כל המשקין. נ"ב על תיבת ושאר טעות: תד"ה דלית כו' ועוד תירץ ר"ע כו'. נ"ב בעי"ז דף סח ע"א כתבו תוס' תירוץ זה בשם רבינו יקר ז"ל: ע"ב גמ' ת"ק לא מדמי להון כו' לשתים. נ"ב לאכילה גרס ר"ת בסוכה ו ע"א וילקוט מוחק תיבת לא וזה נזכר בתוס' שם וכאן ות"ק הוא משנה ראשונה לכל גרסא: רש"י ד"ה ת"ק לא מדמי כו' לשתים. נ"ב לאכילה:

דף לט ע"ב תד"ה וקים להו כו' אבל לרבנן דאמרי דתגלחת. נ"ב דף מו ע"א ודי"ד ע"ב:

דף מ ע"ב תד"ה ה"ג ומה נזיר כו' (ולעולם) מחייב נסכב. וכ"ב אפ"ס:

דף מא ע"ב תד"ה ואי כתב כו' וכ"ת לכתוב כו' לע"ד הוה מצי למדתי דנזיר מכהן לא יליף שכן אינו שוה בכל:

דף מב ע"א תד"ה בבית כו' (ואתרי). תז"מ וכ"ב ואכתי:

דף מד ע"א תד"ה תומר כו' כדאמרינן לקמן. נ"ב ולעיל דף מא ע"א:

דף מה ע"א תד"ה ה"ג אלא כו' לאו כזב. נ"ב עי' בתוס' זבחים לב ע"ב: ד"ה ואי במתנה כו' במתנם שהיגס [אין] כוא כצ"ל: שם דלא מקרי מתוכב כפורים. נ"ב כמו שהוכיחו תוס' דף כט ע"ב ד"ה אוכל נקדשים: ע"ב במשנה היה נוטל. נ"ב מיי' פ"ו מהל' נזירות הלכה יד ופ"ח הל' א' וג': תד"ה לא היה כו' נראה דמ"מ. נ"ב נ"ל דמשום הכי:

דף מו ע"א תד"ה ופליגי דר"פ כו' דהיה לו שער צריך להעביר כו' לעיכובא לר"א כך אין לו כו' כצ"ל: שם והך שמעתא קשה לוקמי כו' כצ"ל: שם ויש משני כו' דודאי מעכבין זה את זה. נ"ב פירוש שלא יביא לו זה בלא זה: שם אין מעכבין (משמע). נ"ל משתים: ע"ב תד"ה תגלחתו כו' אמרינן ריש פרקין. נ"ב דף לט ע"ב: ד"ה אחר. נ"ב גילח אחר כו':

דף מז ע"א תד"ה ונטמא כו' דאמר בגמ'. נ"ב דף מו ע"א: ד"ה ותכ"א כו' בירושלמי התם. נ"ב פירוש גומר: ד"ה סותר קרבנות כדפירש במתני' הס"ד ואח"כ מה"ד הכי נמי מסתברא דבקרבנות כו' כצ"ל: בסה"ד חכמים תבית שאר כצ"ל: ד"ה כהן גדול כו' כדמוכח בגמרא. נ"ב ע"ב: ד"ה בשלמא כו' דפ"ב בפ"ק דמגילה משוח אין לי אלא כו'. נ"ב גבי פר כהן משוח תניא ור"מ היא דפליג על משנה דהם ועל הא דשמעתין ועפי ה"ל לתוס' להביא מדכתיב בפ' אחרי ואשר ימלא את ידו כדאיתא ביומא דף ה' ע"א: ע"ב תד"ה ת"ש כו' כמו הדיוט כמו. נ"ל עד:

דף מח ע"א גמ' הרי הוא אומר לא יבא בנפש המטמא כצ"ל: ע"ב בתוס' (ריש העמוד) לאביו ממש ומשני אין ה"נ כצ"ל:

דף מט ע"א תד"ה ולר"ע כו' וא"ת הא היינו כו' כדאמר לעיל. נ"ב דף מז ע"ב: ע"ב תד"ה על כל כו' הדרשה שלהם. נ"ב פירוש של הרחוקים:

דף נ ע"א תד"ה רבא כו' אבל אין בו רוב המנין כו'. נ"ב פי' שאינם עצמות שלמות אלא מעט מכל עצם ומ"מ בעינן שבאו מרוב בנין או מרוב מנין כמ"ש תוס' במתני':

דף נא ע"א גמ' דרך עקב קאתי. [היכי דמי] אי כו'. נ"ב כן גרסת רש"י ותוס' ואי ל"ג נמי ניחא:

דף נב ע"א גמ' אבל נפלה בה נשמה (לא). נ"ב בילקוט ל"ג מלת לא מיהו מרש"י משמע דגרס לה: ע"ב תד"ה שמאי אומר כו' הא (לב"ש). נ"ב דאמר שמאי:

דף נג ע"א תד"ה ת"ר כו' מן השדרה אפילו הנזיר מגלח עלה דאין כצ"ל:

דף נד ע"א במשנה ואהל ורובע. וכ"ב עי' בברטנורה ותוי"ט ומתוס' משמע דגרסי ואהל רובע עצמות בלא וי"ו וכן מוכח דף נג ע"ב: רש"י ד"ה או בקבר כו' כלומר כו'. נ"ב ממה שכתב רש"י ז"ל כלומר משמע דס"ל דקבר הוא לאו דוקא ואם אינו ענין לקבר תנהו ענין למגע מת שלפני דבור ובזה מיושב ג"כ דברי התוס' בד"ה או בקבר: תד"ה או בקבר כו' וי"ל דר"ה היא. נ"ב עי' במהרש"א בב"ב דף נח: בסה"ד א"נ דקסבר מקבר שלפני הדבור נרבה. נ"ב אפי' באהל יותר מב"נ כצ"ל וע"ש במהרש"א וכאן בא"מ ומן תיבת קבר עד סס"ד נסבב: ד"ה ואינו מתחיל כו' פירוש שמתחיל ומונה משביעי. נ"ב לפי' תוס' אי אפשר לגרוס עד שיטהר כו' עד דעביד הערב שמש דהא פירש לעיל דגם יום ז' סליק למנין נזירות לר"א: ד"ה הגולל כו'. נ"ב ועי' בפרק שני דמסכת אהלות מ"ד שכל הגדולים הסכימו לפירש"י וכ"כ תוס' בפ"ב דסוכה דף כג ע"א ד"ה ולא גולל בכמה ראיות ברורות אלא שאינו ממש כפירש"י אלא הכי פירושו כשהמת מונח בקבר מניחין על הקבר אבן גדולה לסתום חללה ע"ש:

דף נה ע"ב תד"ה ומדקדק כו' הגה ואכתי. נ"ב הגה זו יש לסדר אחר דבור הראשון של דף נ"ו:

דף נו ע"א תד"ה ה"ג אוכל כו' ואע"ג דלאמר ששים תנן ה"נ כו'. נ"ב כן הגיה תוי"ט בסוף פרק שני נזירים: ע"ב רש"י (במתני') ד"ה רביעית כו' אית ליה האי סברא. נ"ב דף נב ע"א וע"ב וע"ש בתוס': ד"ה אין דנין כו' מאי קאמר. נ"ב דהכי קאמר והד"א עם דבור אין כו': תד"ה אמר ר"ע כו'. נ"ב שייך לקמן במתניתין:

דף נז ע"א גמ' קתני שני נזירים שאמר להם אחד ראיתי כצ"ל: תד"ה כאומר כו' ואע"ג כו' ג"ז שם. נ"ב ד"ט ע"ב:

דף נח ע"א גמ' כיון דאילו גלחיה ליה כו'. נ"ב מתוס' משמע דל"ג אבל רש"י ד"ה ומי גרס לה:

דף נט ע"ב תד"ה ומי שומע לו כו'. נ"ב עי' לעיל דף נו ע"א בר"פ דבור תוס' השייך למתני' זו: סד"ה ועולת כו' והשאר קרבנו כו'. נ"ב ב': ועולה א' כו'. נ"ב א':

דף ס ע"א תד"ה ספק כו'. נ"ב שייך לעבר הדף: ד"ה מוהלט כו' וביום שלשים יגלח וביום שלשים ואחד יביא קרבנות כצ"ל ועי' לעיל בתוס' דף נה ע"ב וריש דף נו:

דף סא ע"ב תד"ה אי הכי כו' יש לו טומאה פריך. נ"ב יש לתמוה דהא עבדים בני ברית כדאיתא בגיטין דף כג ע"ב וכיון שכן הוא הוי נמי בכלל טומאה וטהרה כדאיתא בספרי פ' חקת מקרא תתחטאו ביום השביעי אתם ושביכם:

דף סב ע"ב תד"ה יצא להרע כו' אבל נזירות אין להקישן. נ"ב כדף סא ע"א יליף מדכתיב ואמרת: שם כגון דאמר שבועה. נ"ב קשה לי הא נדרים נמי חל על דבר מצוה כמו דתנן בנדרים פ"ב דף טז ע"א ועי' בפירוש הרב ובפירוש הרמב"ם:

דף סג ע"א תד"ה מאן תנא כו' נזיר אם כן שנודע כצ"ל: ע"ב רש"י ד"ה בתבן או בגרורות כו' ואפשר שאדם. נ"ב ואי אפשר שאין אדם נ"ל וכן הוא נוסחא ישנה וכ"כ א"מ וזה לשון תוס' בפסחים פא ע"ב בד"ה מצאו טמון בתבן כו' משום דלפי מה שמצאנוהו עכשיו לא היה ראוי להכיר לאחד בסוף העולם אבל במים ראוי להכיר עכ"ל. ולפי זה יש לייאשב הגרסא שלנו ברש"י: תד"ה לתרומה כו' כדדרשינן. נ"ב דף כ"ג סוף ע"ב: ד"ה ספה כו' ספק נגע (בכלי). נ"ב בשרן:

דף סד ע"א תד"ה כתיב כו' (עד הערב). נ"ב כתב תוי"ט בפ"ד דטהרות משנה ח' דשתי תיבות אלו שמה ע"ס בגמ' ותוס' אלא הוא סיפא דכך קרא דאך מעין ונוגע בנבלתם יטמא וכן מצאתי בילקוט:

דף סה ע"א גמ' מצא ג' כו' (אין להם תפיסה). נ"ב התוס' ל"ג לה וא"מ מגיה יש להם תפיסה ע"פ תוספתא והר"ש: שם היכי דמי תפיסה. נ"ב נ"ל רמיזה: ע"ב תד"ה אי הכי כו' דמטהר אפילו נוקק כו'. נ"ב עי' בכתובות ע"ה בתוס' ד"ה ספק: ד"ה בשבעה כו' כמו בראיה ראשונה. עי' בברטנורה ותוי"ט: בסה"ד וזה לזה בלא מהרהר כצ"ל: ד"ה מבנזקק כו' בפ' בנות כותים לחייב קרבן וכן רביעית כו':

דף סו ע"א תד"ה סבר רב פפא כו'. נ"ב עי' ברש"י פ"ב דזבים מ"ב וג': ד"ה אמר ליה כו' ה"ג ואמאי כו'. נ"ב ופי' ר"ש ז"ל דמיירי שראה שתי ראיות ביום הקרי דאי לא ראה רק ראיה אחת מאי פריך אמאי טמא אדרבה אפילו יסר אל נמי טמא בראיה ראשונה כאונס כדאיתא בנדה בפרק בנות כותים:

סליק בס"ד

מסכת מראה כהן

מהגאון המובהק וכו' בצלאל הכהן זצ"ל מו"ץ בווילנא.

דף ב ע"א ברש"י ד"ה כל. אית דאמרי לשון וכו'. וע"ב נדרים דף י': בתוס' ד"ה האומר. ובגמ' מפרש. והגי' מהרי"ב דנ"ל אפרש ונ"ב הג"ה זו נדפס בטעות דהכא וודאי נ"ל מפרש כמו שכתוב בתוס' דלקמן ע"ב מפרש שמואל הכי אך בתוס' ד"ה אהא נאה ובגמ' מפרש שם נ"ל אפרש דבגמ' דלקמן ליתא רק התוס' דלקמן ע"ב כתבו שם טעמא דפלגינהו לתרי בבא וכן הגיה שם בספר אורח מישור דנ"ל אפרש וגם מ"ש בנידו בהגהות מהרי"ב נעיין בתוס' ע"ב ד"ה אמר שמואל כוונתו על תוס' ד"ה ודלמא אהא נאה:

דף כח ע"ב בשלשי הגבורים מכאן כ"ל ומה שלא הביא מהא דשבת ס"ד בפאה נכרית לחצר אפשר דהתם מיירי בפנויה:

דף לב ע"ב בגמ' ואמר רבא. נ"ב לפי גירסתנו לעיל בסמוך רבה נ"ל הכא אמר רבא בלא ו' אבל לכלן בתוס' ל"ג ד"ה אמר רבא גרסו נמי לעיל רבא ולפ"ז שפיר גרסי' הכא ואמר:

דף נד ע"א במשנה ואוהל ורובע עצמות. נ"ב נ"ל אוהל רובע עצמות וכ"ה ברש"י לעיל סוף דף נ"ג שוב מצאתי להתוס' יו"ט שדחק בלשון זה ולא הגיה ועי' ברמב"ם פ"ז מהל' נזירות ה"ו:

דף סה ע"א בהגהות מהרי"ב טעות הדפוס ועי' תוס'. נ"ב הגה זו אין כאן מקומה אלא למעלה נ"ל פירש ר"א טעל וכו' ולא ברבי גדוק כמ"ש התוס' ד"ה כמה: סליק בס"ד

חשק שלמה נזיר

מהג"מ שלמה הכהן שליט"א מו"ץ בווילנא.

דף ב ע"א ברש"י ד"ה כל. דכי מהקת וכו' וגגו דפ"א דפזיא וכו'. נ"ב מכאן משמע דצורת נו"ן כפופה נמשך הרגל מן הצד של הגג כתמונת וא"ו ולא כמו שנכתב בכתיבה תמה שהרגל יוצא מן האמצע כתמונת זיי"ן וזהו דלא כמו שכ' הר"ן והרשב"א ז"ל בשבת בפרק הבונה אדרבה להיפך דנ"ל כתמונת זיי"ן והוכיחו כן מן הש"ס שם וצ"ל או דדיעבד אינו מעכב אם לא נכתב כן ונפשט מזה ספיקו של הפמ"ג בא"א אברהם סימן ל"ב או דיי"ל דיש חילוק בין נו"ן כפופה לנו"ן פשוטה דהוכחת הרשב"א והר"ן דלשם רק הוא על נו"ן פשוטה ע"ש וזהו דלא כמש"כ הפמ"ג שם בפשיטות דאין חילוק בין נו"ן כפופה לנו"ן פשוטה בזה ודו"ק:

דף ח ע"ב בגמ' דיגון שתים וכו'. נ"ב עי' שם במשנה דנגעים דליתא שם דיגון ופנטיגון רק עגול וטריגון וע"ש בתוס' יו"ט בשם מהר"מ מרוטנבורג זצ"ל דתליא בבגד שיש בו ה' כנפות אי חייב בציצית או לא ע"ש היטב ואמנם דעת הרמב"ם אינו כן כמש"כ בתוס' יו"ט שם:

דף יב ע"א בתוס' ד"ה איסור אבל כשאין האיסור ניכר לעצמו לא הוי קבוע. נ"ב דברי התוס' תמוה לכאורה הא מ"מ הוי קבוע מדרבנן דהא בע"ח חשיבי ולא בטלי ויבואר אי"ה בחידושי:

דף יז ע"א ברש"י ד"ה בתקנתיה ואמר לן רבי דס"ג וכו'. נ"ב דע דנתחלף השורות בכאן וכן נ"ל ואמר לן רבי דטמא שנזר אין מגלח תגלחת טומאה [ור"ל דלא כמש"כ לעיל בד"ה אימא ועי' בתוס' בד"ה לא] והכי נמי הוי מצי למתני דנזיר טהור שנטמא מגלח בז' וטמא שנזר וכו' כצ"ל:

דף מג ע"א בתוס' ד"ה ולמ"ד דכך ברייתא וכו'. נ"ב תיבת וכו' נ"ל כרבי וכן הגיה מר אחי הגאון ז"ל בהגהותיו: ע"ש בתוס' ד"ה ומהכא וכו' מיהו בה"ג גרים אביי וכו' ולפ"ז הלכה כרבא לגבי אביי וכו'. וכ"ב הדבר תמוה דאדרבה דהבה"ג עצמו שם פסק דמותר להטמא לגוסס משום דהסם מתני' דאהלות אתיא כרבי ובחידושי האריכתי בזה בעז"ה:

דף סג ע"ב בגמ' דתניא ספק וכו'. נ"ב נראה דנ"ל דתנן והוא משנה בטהרות פ"ד משנה ה': שם בתוס' ד"ה לפי דאי וודאי נגע וכו'. נ"ב הוא תחלת הדיבור ושייך לקמן לעמוד א' על הא דאמר התם כיצד וודאי מגעו טמא: סליק בס"ד

הגהות מהגאון המפורסם וכו' מו"ה אלעזר לנדא זצ"ל.

דף ד ע"א תוס' ד"ה מאי היא כו' לכן נראה לר"ת דגרסינן כו'. ובתוס' פסחים דף ק"ו ע"א ד"ה זכריהו סיימו שתירוץ האחרון דמקדש על היין דאורייתא רק הא דמברך לריך שיטעום זה אינו אלא מדרבנן:

דף לח ע"ב גמ' רבא אמר אינו לוקה אלא אחת. בפסחים דף מ"א ע"ב בגמ' אביי במקום רבא וגירסא דהכא עיקר ועיין מ"ש שם על הגליון: סליק בס"ד

---

*) מפתחות להמפרשים וההגהות שנלוו לסוף המסכת

*) ההגהות והפירושים לא נדפסו על סדר הראוי לפי ערך כבוד המחברים רק לפי מקרי הדפוס.

כל כנויי נדרים כנדרים חרמים כחרמים שבועות כשבועות נזירות כנזירות. פי' שני ענייני נדרים הם. האחד נדרי הקדשות והוא כל שמקבל עליו לתת דבר לגבוה הן קדשי שמים הן קדשי בד"ה וכן הנודר לצדקה או הנודר המקבל עליו לעשות שום מצוה וזה הוא שאמר הכתוב מוצא שפתיך תשמור ועשית כאשר נדרת לה' אלהיך לא תאחר לשלמו ודרשינן להו בפ"ק דר"ה בקדשי גבוה ולצדקה. ונדר זה בשני פנים או שאומר הרי זה או שאומר הרי (זה) עלי. והענין הב' הוא נדרי איסר שהוא אוסר על עצמו דברים המותרים לו הן מדברים שלו או של אחרים (א) שאוסר על אחרים דברים שלו וזש"ה כי ידור נדר לה' וכו' לאסור איסר על נפשו (ב) והיינו נדרי הקדש מפורשין בסדר קדשים ודיני נדרי איסר מפורשין במסכת זו ושלשה מיני נדרים הם נדר גמור ויד הנדר וכינויי הנדר. נדר גמור הוא כל שגומר לשון נדרו כולו בלשון מתוקן והוא שאוסר דבר המותר כדבר האסור מחמת נדר או הקדש כגון שאומר ככר זה אסור עלי באכילה כקרבן או כהקדש וכיוצא בו א"נ ככר זה אסור עלי כקרבן ולאפוקי האומר ככר זה עלי אסור כנבלה שלא אמר כלום כדאי' במכילתין [דף יג:] ובכה"ג שתולה איסור נדרו בהקדש לא חשיב מתפיס בנדר דלא חשיבא התפסה אלא כשאומר זה עלי כזה (מה) אבל כשאומר איסור נדרו בפירוש או בידות שהוא כמפרש אע"פ שתולה איסורו בדבר אחר שיהא כקרבן איגו אלא כמפרש איסור נדרו ואיסורא מנפשיה קיילא אככר זה ולא מחמת התפסתו של זה וזה מבואר: ויד הנדר הוא כל שלשונו מתוקן אלא שלא גמר לשון נדרו אבל יש במשמע מה שפירש ללמד על מה שלא פי' וללמוד ממנו (ג) והא ידות הכלים שכל הכלי נאחז מתחתו וזה על ג' דרכים. יש מהם ידים מוכיחות והוא כשיש במשמע לשונו או הוכח בעניינו ועסקיו שנתכוון לאיסור אכילה או הנאה כגון שאמר ככר זה עלי קרבן או אסור וכאומר מודרני ממך שאני אוכל לך וכן בנזיר שאמר אהא והיה נזיר עובר לפניו הוי ידים מוכיחות דאהא נזיר קאמר וכן כל כיוצא בזה. והשני הוא ידים שאינן מוכיחות כלומר שאין הוכח גמור בעניינו ולא בלשונו שנתכוון לאיסור כגון האומר ככר זה עלי שהוא יד לקרבן ולא לנדרי איסר כדאיתא בגמ' במתני' וכן האומר מודרני ממך מרוחקני ממך כדאיתא לקמן. והג' שאפילו יד כלל לא חשיב ולא הוי כלום לכ"ע כגון האומר ככר זה או

הרי"ף

כל כנויי נדרים כנדרים וחרמים כחרמים ושבועות כשבועות ונזירות כנזירות האומר לחבירו מודר אני ממך מופרש אני ממך מרוחק אני ממך שאני אוכל לך שאני טועם לך אסור. מנודה אני לך ר' עקיבא היה חוכך בזה להחמיר: גמ' שקלינן וטרינן ואסקינן* דמתני' ה"פ כל כנויי נדרים כנדרים וידות נדרים כנדרים ואלו הן ידות נדרים האומר לחבירו מודרני ממך וכו' ואלו הן כנויין קונם קונח קונס: וידות היכן כתיבן דכתיב °כי יפליא לנדור נדר נזיר להזיר לה' לעשות ידות נזירות כנזירות וכנויי נזירות כנזירות אין לי אלא בנזיר בנדרים מנין ת"ל נדר נזיר להזיר מקיש נדרים לנזירות ונזירות לנדרים מה נזירות עשה ידות נזירות כנזירות אף נדרים עשה ידות נדרים כנדרים ומה נדרים עובר בבל יחל ובל תאחר אף נזירות עובר בבל יחל ובל תאחר. ומה נדרים האב מפר נדרי בתו ובעל מפר נדרי אשתו אף נזירות האב מפר נזירות בתו ובעל מפר נזירות אשתו:

*האומר לחבירו מודר אני ממך וכו' אמר שמואל ובכולן עד שיאמר שאני אוכל לך שאני טועם לך. *אבל אמר מודר אני ממך לא משמע איסור אכילה מ"ט מודרני ממך דלא משתעינא בהדך קאמר מופרשני ממך דלא עבידנא בהדך משא ומתן משמע. מרוחקני ממך דלא קאימנא בד' אמות דילך משמע. *למימרא דסבר שמואל ידים שאין מוכיחות לא הויין ידים. אין סבר ליה כר'

רמב"ן

כל כנויי נדרים כנדרים. וחרמים כחרמים. ושבועות כשבועות. נזירות כנזירות. האומר לחבירו מודרני ממך מופרשני ממך מורחקני ממך. שאיני אוכל לך. שאיני טועם לך אסור מנודה אני לך ר"ע היה חוכך בזה להחמיר: גמ' תריצנא למתני' *הכי כל כנויי נדרים כנדרים וידות נדרים כנדרים. ואלו הן ידות האומר לחבירו מודרני ממך מופרשני ממך וכו' וידות היכא כתיבן דכתיב איש כי יפליא לנדור נדר נזיר להזיר מקיש נדרים לנזירות מה נזירות עשה ידות נזירות כנזירות. אף נדרים עשה ידות נדרים כנדרים: האומר לחבירו מודרני ממך וכו'. אמר שמואל בכולן עד שיאמר שאיני אוכל לך שאיני טועם לך אבל אמר מודרני הימך לא משמע דאמר אסור מאי טעמא דלמא מודרני הימך דלא משתעינא בהדך משמע. מופרשני הימך דלא עבידנא משא ומתן בהדך משמע. מורחקני הימך דלא קאימנא בד' אמות דילך משמע. מ"ט ידים שאין מוכיחות לא

נמוקי יוסף

כל כנויי נדרים כנדרים וחרמים כחרמים ושבועות כשבועות וכו'. פי' הנדר הוא בב' ענינים נדרי הקדש ונדרי איסר מדכתיב מוצא שפתיך וגו' דרשי' פ"ק דר"ה [דף ו.] קדשי מזבח וקדשי בדק הבית וצדקה כדאמרי' התם [שם] בפיך זו צדקה וקבעו להם חכמים זמן להשלומין שלש רגלים ולצדקה אמרי דמחייב לתת אותה לאלתר ודיני נדרים אלו מפורשים בסדר קדשים נדרי איסר הם מפורשים במסכתא זו ונפקי מדכתיב [במדבר ל] כי ידור נדר לה' וגו' והם בג' דרכים עיקר הנדר וכנוי הנדר ויד הנדר עיקר הנדר הוא שיאמר ככר זה עלי קרבן או כקרבן שתולה אסורו בדבר הנדור כדתנן לקמן [דף יג.] קרבן שאוכל לך כקרבן שאוכל לך אסור כנוי הוא הקורא לדבר בשם שאינו עיקר אלא טפל מלשון המכנה שם לחברו הכא נמי שקורא לקרבן קונם או קונח או קונס ומשום שהן לשונות הגוים שהיו באותו זמן האומר ככר זה עלי קונס או כקונס הוי כאילו אמר קרבן אפילו למלקות ולקרבן כדאי' ריש מס' נזיר [דף ג.]. פתח בכנוין דעיקר קרבן וכן כנויי חרמים הם חרמי הקדש שאמר דבר זה הרך הם לענין איסור שאמר דבר זה אסור עלי כחרך או כדתנן לקמן [דף מז:] הריני עליך חרם הנידר אסור הרי את עלי חרם המדיר אסור שהם אמר חרך מהני. ובכנוי שבועה שבותה שקוקה שאמר שבותה שאוכל או שלא אוכל ומהני כאילו אמר שבועה שאוכל והעלו המפרשים ז"ל דבלא הזכרת השם כלל מיירי דאילו כשאמר שבועה בשם שלא אוכל מאי איריא משום כינוי תיפוק ליה משום הזכרת השם דהויא שבועה כדאמרינן התם [לקמן דף כב:] מאי כולה לא

ממך (א) שאני אוכל לא חייל נידרא דילמא הכי קאמר מודרני ממך שאיני אוכל במקום א' אפילו משלי והוי הרחקה ולא איסור נכסים אבל אמר מודרני ממך מאכילה נראה מדברי רבינו ז"ל לקמן דאסור דיד מוכיח הוא דלאיסור הנאת נכסיו לאכילה נתכוון אבל מורי נר"ו כתב דהא נמי יד שאין מוכיח הוא דאיכא למימר דהכי נמי קאמר מודרני ממך מאכילה משלי עמך ולא הוי ידים מוכיחות עד דאמר שאיני אוכל (ב) דמשמע מעלך והשתא הוי יד מוכיח אפילו לא אמר נמי מודרני ממך וכדכתיבנא לעיל: ודייק לה רבא לשמואל ממתניתין וכו'. פירוש דאילו הוה סבירא ליה לתנא דמתניתין דבמודרני ממך בלחוד מיתסר אע"ג דהוי יד שאינו מוכיח הוא הדין דהוה תני ליה בשאיני אוכל דהוי נמי יד שאין מוכיח ומדבעי לך מכלל דסבר דידים שאין מוכיחות (ג) הויין ידים והלכתא כשמואל דסתם מתני' כוותיה: ותו דלבא סבירא ליה כשמואל דאיתמר ידים שאין מוכיחות אביי אמר

רמב"ן

לא הויין ידים *ודאיק לה רבא לדשמואל ממתניתין אמאי תני שאיני אוכל לך ושאיני טועם לך ליתני *) שאיני טועם שאיני אוכל שמע מינה בעינן ידים מוכיחות דכל היכא דלא אמר לך בין אמר מודרני הימך בין אמר מודרני הימך שאני אוכל לא משמע דאמר אסור אלא מודרני הימך דלא משתעינא בהדך אי אכילנא היום או עד יום פלן משמע ולא חאיל נדרא כלום דהוו להו ידים שאין מוכיחות ולא הויין ידים וכן הלכתא כדאוקימנא לסתם מתני' ואיתמר נמי ידים שאינן מוכיחות אביי אמר הויין ידים רבא אמר לא הויין ידים. וקיימא לן דכל היכא דפליגי אביי ורבא הלכתא כרבא בר מיע"ל קג"ם. בעי רב פפא יש יד לצדקה או אין יד לצדקה היכי קאמר אילימא דאמר הדין זוזי ליהוי צדקה. והדין נמי. ההוא צדקה עצמה היא. אלא כגון דאמר והדין ולא אמר נמי. מאי והדין נמי [צדקה] קאמר או דילמא מאי והדין לנפקותא בעלמא קאמר ודיבורא הוא דלא אסקיה ולא איפשיטא בהדיא. וסוגיין דיש יד לצדקה וקי"ל נמי דכל תיקו דאיסורא לחומרא. אמר רבי יוסי בר' חנינא מודרני לך שניהם אסורים. מודרני הימך הוא אסור וחבירו מותר. והוא דאמר מודרני לך מאכילה. אבל סתמא לא משמע דאמר אסור כדכתיבנא: מנודה אני לך רבי עקיבא היה חוכך בזה להחמיר אמר אביי מודה ר"ע לענין מלקות שאינו לוקה. דאם כן נתני ר"ע מחמיר. מהא שמעינן דידות נדרים כנדרים מדאורייתא ואפי' למלקות. אמר רב פפא נדינא מינך דכולי עלמא אסור. משמתנא ממך דכ"ע שרי. במאי קא מיפלגי במנודה אני לך. ר"ע סבר לישנא דנידויא הוא. ורבנן סברי לישנא דמשמתנא הוא והלכתא כרבנן דקי"ל הלכה כר"ע מחבירו ולא מחביריו ועוד דאמרינן ופליגא דרב חסדא דההוא גברא דאמר משמתנא מנכסי דבריה דרב ירמיה בר אבא אתא לקמיה דרב חסדא א"ל לית דחש לה להא דר"ע. ואע"ג דסבר רב חסדא בשמיתנא פליגי מיהו כי קא דחי לה לדר"ע לגמרי קא דחי לה ואמר לית דחש לה אלמא לית הלכתא כוותיה כלל. ומסתברא לן בפלוגתא דרבנן ור"ע נמי לא מיתוקמא אלא כרישא דקתני מופרשני ממך מרוחקני ממך דאוקימנא עד שיאמר שאני אוכל לך שאני טועם לך. וסיפא נמי במנודה אני לך שאני טועם לך פליגי דר"ע חוכך בזה להחמיר דקסבר יד לנדר הוא ורבנן סברי לישנא דמשמיתנא הוא ולאו למיסר מיניה בנדר משמע. אלא הריני כמשומת לך שאני אוכל לך דאורחא דאינשי למיפרש מיניה דמשומת ולא ספו ליה מידי. אבל היכא דלא קאמר שאני אוכל לך בין לר"ע בין לרבנן לא משמע דאמר אסור דלא עדיף ממודרני ממך מרוחקני ממך דרישא דאסיקנא דידים שאין מוכיחות הוו ולא הויין ידים אלא כדאמר שאני טועם לך. וכן נמי עובדא דאתא לקמיה דר' חסדא ידים מוכיחות הוו דקאמר מנכסי דבריה דרב ירמיה הילכך נדינא מינך דקאמרינן לכ"ע אסור בכי ה"ג הוא דקאמר נדינא מינך שאני אוכל לך הא נדינא מינך לחודיה שרי. ואשכחן לחד מרבוותא דקאמר בפסקא דיליה מנודה אני לך שלא אוכל לך אסור לאכול לו ואם אכל אינו לוקה א"ל נדינא אני מינך הרי זה אסור ליהנות. ואנן כתבינן מאי דסבירא לן. אמר רב גידל אמר רב מנין שנשבעין לקיים את המצות שנאמר נשבעתי ואקיימה לשמור משפטי צדקך והלא מושבע ועומד מהר סיני הוא אלא הא קמשמע לן דשרי לאיניש לזרוזי נפשיה.

*) נכאורה צ"ל שאיני אוכל שאיני טועם.

הרי"ף

כר' יהודה דאמר ידים שאין מוכיחות לא הויין ידים דתנן גופו של גט הרי את מותרת לכל אדם ר' יהודה אומר ודין דיהוי ליכי מנאי ספר תרוכין ואגרת שבוקין: אתמר ידים שאין מוכיחות אביי אמר הויין ידים ורבא אמר לא הויין ידים: *איבעיא להו יש יד לצדקה או אין יד לצדקה היכי דמי אילימא דאמר זוזא הדין לצדקה והדין נמי. צדקה עצמה היא. אלא כגון דאמר ודין ולא אמר נמי מאי והדין נמי לצדקה קאמר או דילמא והדין לנפקותא בעלמא קאמר ודיבורא הוא דלא אסקיה ואסיק תלמודא בתיקו והלכך אזלינן לחומרא: *אמר רבי יוסי בר' חנינא מודר אני לך שניהם אסורין מודר אני ממך הוא אסור וחבירו מותר. ומיירי דאמר מודר אני לך מאכילה או מהנאה אבל בסתם הוי ידים שאינן מוכיחות: *ר' עקיבא היה חוכך בזה להחמיר אמר אביי מודה ר"ע לענין מלקות שאינו לוקה דא"כ נתני ר"ע מחמיר: אמר *רבינא נדינא ממך דכ"ע לא פליגי דאסור משמתינא ממך דכ"ע לא פליגי דשרי. במאי פליגי *במנודה אני לך דר"ע סבר לישנא דנדויא הוא ורבנן סברי לישנא דשמותא הוא. ופליגא דר' חסדא דההוא גברא דאמר משמתנא בנכסי דבריה דר' ירמיה בר אבא אתא לקמיה דר"ח אמר לית דחש להא דר"ע דקסבר במשמתנא פליגי. אמר רבי אילא אמר רב נדוהו בפניו אין מתירין לו אלא בפניו. נדוהו שלא בפניו מתירין לו בין בפניו בין שלא בפניו. א"ר אבין אמר רב השומע הזכרת השם מפי חבירו צריך לנדותו ואם לא נידהו הוא עצמו יהא בנידוי שכל מקום שהזכרת השם מצויה שם עניות מצויה ועניות כמיתה שנא' °כי מתו כל האנשים המבקשים וגו' ותניא רשב"ג אומר כל מקום שנתנו חכמים עיניהם או מיתה או עוני: אמר רבי אבין הוי קאימנא קמיה דרב הונא. שמעה להההיא אתתא דאפקה הזכרת השם לבטלה ושמתה ושרא לה לאלתר ושרא לה באנפה: ש"מ תלת ש"מ השומע הזכרת השם מפי חבירו צריך לנדותו וש"מ נידהו בפניו אין מתירין לו אלא בפניו וש"מ אין בין נדוי *) להפרה כלום. א"ר גידל ת"ח היה מנדה לעצמו ומיפר לעצמו. פשיטא מ"ד אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורין קמ"ל. היכי דמי כי הא דמר זוטרא חסידא כי הוי מיחייב בר בי רב שמתא הוה משמת נפשיה והדר משמת בר בי רב וכי עייל לביתיה שרי לנפשיה והדר שרי ליה. אמר רב גידל א"ר *מנין שנשבעין לקיים את המצות שנאמר °נשבעתי ואקיימה וגו'. והא מושבע מהר סיני הוא אלא הא קמ"ל דשרי ליה לאינש לזרוזי נפשיה.

*) בק"ד הגי' להפלה ועי' בלי"ף מו"ק.

ואמר

הרי"ף

א"ר גידל א"ר האומר אשנה פרק זה או מסכת זו נדר גדול נדר לאלהי ישראל. והלא מושבע ועומד מהר סיני הוא ואין שבועה חלה על שבועה מאי קמ"ל דאפילו לזרוזי בעלמא היינו דר"ג קמייתא הא קמ"ל כיון דאי בעי פטר נפשיה בק"ש שחרית וערבית: א"ר גידל א"ר האומר נשכים ונשנה פרק זה עליו להשכים שנאמר °ויאמר (ה') אלי קום צא אל הבקעה ושם אדבר (עמך) [אותך] ואצא אל הבקעה והנה שם כבוד ה' עומד: א"ר יוסף נדוהו בחלום צריך י' בני אדם להתירו והוא דתני הלכתא אבל מתנו ולא תנו לא ואי ליכא דתני אפי' מתנו ולא תנו ואי ליכא אזיל ויתיב אפרשת דרכים ויהיב שלמא לבי עשרה עד דמקלעין עשרה דתנו הלכתא. א"ל רבינא לרב אשי ידע מאן שמתיה מהו דנשרי ליה אמר ליה לשמותי שוויה שליח למשרי לא שוויה שליח אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי שמתוהו ושריוהו בחלמא מהו. א"ל כשם שא"א לבר בלא תבן כך א"א לחלום בלא דבר בטל: רבינא הו"ל נדרא לדביתהו אתא לקמי' דרב אשי א"ל בעל מהו שיעשה שליח להפרת אשתו א"ל אי מכנפין אין אי לא לא. ש"מ תלת ש"מ לא שרי למשרי נדרא באתרא דרביה. וש"מ כי מיכנפי שפיר דמי. וש"מ לכנופי לא. ויחיד מומחה שרי שמתא ואפי' באתרא דרביה: מתני' *כנדרי רשעים נדר בנזיר בקרבן ובשבועה כנדרי כשרים לא אמר כלום כנדבותם נדר בנזיר ובקרבן: גמ' מאן תנא דשני [ליה] בין נדר לנדבה לימא לא ר"מ ולא ר"י דתניא °את אשר תדור שלם טוב אשר לא תדור משתדור ולא תשלם טוב מזה ומזה שאינו נודר כל עיקר דברי ר"מ ר"י אומר טוב מזה ומזה נודר ומשלם ואסקי' מתני' ר"י היא. וכי קאמר ר"י בנדבה בנדר לא קאמר. והקתני טוב מזה ומזה נודר תני נודב. ומ"ש נדר דלא דילמא אתי לידי תקלה נדבה נמי אתי לידי תקלה. ר"י לטעמיה דאמר מביא אדם כבשתו לעזרה ומקדישה וסומך ידו עליה ושוחטה:

רמב"ן

וא"ר גידל אמר רב האומר אשנה פרק זה אשנה מסכת זו נדר גדול נדר לאלהי ישראל וא"ר גידל אמר רב האומר לחבירו נשכים ונשנה פרק זה עליו להשכים שנאמר ויאמר אלי (בן אדם) קום צא אל הבקעה ושם אדבר אותך ואקום ואצא אל הבקעה והנה שם כבוד ה' עומד: מתני' כנדרי רשעים נדר בנזיר ובקרבן ובשבועה כנדרי כשרים לא אמר כלום כנדבותם נדר בנזיר ובקרבן: גמ' מאן תנא דשאני ליה בין נדר לנדבה לימא לא רבי מאיר ולא ר"י דתניא טוב אשר לא תדור משתדור ולא תשלם טוב מזה ומזה שאינו נודר כל עיקר דברי ר"מ ר' יהודה אומר טוב מזה ומזה נודר ומקיים ואוקימנא כר' יהודה וכי קאמר ר"י בנדבה בנדר לא קאמר והא קתני טוב מזה ומזה נודר ומקיים תני נודב ומקיים מאי שנא נודר דלא דילמא אתי בה לידי תקלה נדבה נמי לא דילמא אתי בה לידי תקלה ר' יהודה לטעמיה דתניא ר' יהודה אומר אדם מביא כבשתו לעזרה ומקדישה וסומך ידו עליה ושוחטה. ושמעינן מהא דלא איבעי ליה לכשר למינדר או לאישתבועי במידי אלא כדבעי למיעבד מידי או אפילו למיתן זוזא לעניא או אפילו לפדיון שבויים וכיוצא בהן אי איתיה להתוא מידי בידיה ליתן ליה מיד ואי לא לישתוק עד דהוי בידיה ויהיב ליה ומיהו אי מצוה דגופיה היא ומחייב בה ורמיא עליה כגון הא דאמרי' אשנה פרק זה אשנה מסכתא זו וקא אחיר נפשיה למיקם בה וקא חזי דמיא מיניה שרי לי' למינדר עליה דמילתא לזרוזי נפשיה כדרב גידל וכ"ש היכא דרגיל ומשתלי ועבר אחת ממצות לא תעשה דתנן (א) נדרים סייג לפרישות

(א) אבות פ"ג מי"ז.

הדין

גרסי'

אותה כלל ואם כלה לאמר הממונים מוליאין ממנו בזרוע : גרסי' (א) בפ"ד הוי זהיר בנדרים שסופך למעול בשבועות . פי' שהן חמורות יותר לפי שיש בהם הזכרת השם : ירושלמי . מוקש אדם ילע קדש ואחר נדרים לבקר התחיל אדם לנדור פנקסו נפתחת . פי' שמתפשפים אחר מעשיו מפני שהרגיל פיו ולשונו בקדושה לנדרים : ד"א מוקש אדם איחר אדם נדרו פנקסו נפתחת . פי' דרים ואחר מל' איחור : מתני' לחולין שאוכל לך לכשר לדכי אסור . פי' כלן בפתחות הלמ"ד ואע"פ שכשאומר כן בפיו דומה תיבה אחת תולין להחמיר שכולה בו שתי תיבות לא חולין לא כשר לא דכי וטעמא דאסור משום דהכי קאמר מה שאוכל משלך לא יהא חולין ולא כשר ולא דכי אלא קרבן והוי יד הנדר ואע"פ שהיה אפשר לפרש לחולין תיבה אחת כאומר חולין שאוכל לך שהוא מותר סתם נדרים להחמיר עד שיפרש להקל וכן בשאומר לכשר או לא כשר ר"ל שלא

רמב"ן

הדין בשבועות : גרסינן בפרק ארבעה נדרים אמר שמואל כל הנודר אף על פי שמקיים נקרא רשע א"ר אבהו מאי קרא וכי תחדל לנדור לא יהיה בך חטא ואתיא חדלה חדלה כתיב הכא וכי תחדל לנדור וכתיב התם שם רשעים חדלו רוגז אמר רב יוסף אף אנן נמי תנינא כנדרי רשעים נדר בנזיר ובקרבן ובשבועה. וגרסינן נמי בפרק נערה א"ל רבא לרב נחמן חזי מר הדין מדרבנן דאתא ממערבא ואמר איזדקיקו ליה רבנן (א) לחבריה דרב הונא בר אבין ושרו ליה נדריה ואמרו ליה זיל ובעי רחמי על נפשך דחטית א"ל יאות דתני רב דימי אחוה דרב ספרא כל הנודר אע"פ שמקיימו נקרא חוטא אמר (ב) רב מאי קרא וכי תחדל לנדור לא יהיה בך חטא הא לא חדלת איכא חטא. תניא לעולם אל תהי רגיל בנדרים שסופך למעול בשבועות אל תהי רגיל אצל עם הארץ שסופך להאכילך טבלים אל תרבה שיחה עם האשה שסופך לבוא לידי ניאוף: ירושלמי. מוקש אדם ילע קדש ואחר נדרים לבקר איחר אדם את נדרו פנקסו הוא נפתח מעשה באחד שאמר הרי עלי עולה ושהה להביאה ושקעה ספינתו בים: מתני' האומר לחולין שאוכל לך לא כשר לא דכי טהור וטמא נותר ופיגול אסור כאימרא כדירים כעצים כאשים כמזבח כהיכל כירושלים נדר באחד מכל משמשי המזבח אע"פ שלא הזכיר קרבן ה"ז נדר בקרבן ר' יהודה אומר האומר ירושלים לא אמר כלום: גמ' תניא חולין החולין כחולין בין שאוכל לך ובין שלא אוכל לך מותר לא חולין שאוכל לך אסור לחולין לא אוכל לך מותר. הא מתניתא הוינן בה בגמרא ואמרינן רישא מני ר"מ היא דלית ליה מכלל לאו אתה שומע הן דאילו לרבנן כיון דאית להו מכלל לאו אתה שומע הן חולין החולין כחולין שלא אוכל לך אסור דמשמע שלא אוכל לך חולין הא שאוכל לך לאו חולין וכיון דלא הוו חולין ודאי קרבן הוו ואסור אימא סיפא לחולין לא אוכל לך מותר והתנן לקרבן לא אוכל לך ר"מ אוסר וקשיא לן הא לית ליה לר"מ מכלל לאו אתה שומע הן וא"ר אבא נעשה כאומר לקרבן יהא לפיכך לא אוכל הכא נמי הכי קאמר לחולין ליהוי לפיכך לא אוכל לך ומאי לחולין לא חולין ופריק רב אשי הא דאמר לחולין הא דאמר לחולין דמשמע לא ליהוי חולין אלא קרבן וקי"ל כרבנן דסוגיין בעלמא ר"מ בתנאי כפול יתידאה הוא ופליגי עליה ואף על גב

(א) בגמרא איתא לבריה. (ב) נ"ל רב זביד.

הרי"ף

גרסינן לקמן (א) בפ"ד אמר שמואל כל הנודר אע"פ שמקיים נקרא רשע. מאי קרא וכי תחדל לנדור אתיא חדלה חדלה כתיב הכא וכי תחדל לנדור וכתיב התם שם רשעים חדלו רוגז אמר רב יוסף אף אנן נמי תנינא כנדרי רשעים נדר בנזיר בקרבן ובשבועה. וגרסינן נמי בפ' נערה* א"ל רבא לר"נ חזי מר הדין דרבנן דאתי ממערבא ואמר אזדקיקו ליה רבנן לבריה דרב הונא בר אבין ושרו ליה נדריה ואמרו ליה זיל ובעי רחמי על נפשך דחטית. (ב) א"ל יאות דתני רב דימי אחוה דרב ספרא כל הנודר אע"פ שמקיים נקרא חוטא מאי קרא כי תחדל לנדור לא יהי' בך חטא הא לא תחדל יהיה בך חטא (ג) תנו רבנן לעולם אל תהי רגיל בנדרים שסופך למעול בשבועות אל תהי רגיל אצל ע"ה שסופו להאכילך טבלים אל תרבה שיחה עם אשה שסופך לבא לידי ניאוף: ירושלמי. מוקש אדם ילע קודש ואחר נדרים לבקר מתחיל אדם לנדור פנקסו נפתחה. דבר אחר מוקש אדם וגומר איחר אדם את נדרו פינקסו נפתחה. מעשה באדם אחד שאמר הרי עלי עולה ושהה להביאה ושקעה ספינתו בים: מתני' *האומר קונם קונח קונס הרי אלו כנויין לקרבן חרק חרך חרף הרי אלו כנויין לחרם נזיק נזיח פזיח הרי אלו כנויין לנזירות שבועה שבותה (ד) שבוקה נדר במוהי הרי אלו כנויין לשבועה: גמ' אתמר כנויין ר' יוחנן אמר לשון אומות הן ריש לקיש אמר לשון שבדו חכמים להיות נודר בו וכן הוא אומר בחדש אשר בדא מלבו וטעמא מאי תקינו רבנן כנויין דלא לימא קרבן ולימא קרבן דלא לימא קרבן לה' ולימא קרבן לה' דלמא אמר לה' ולא אמר קרבן ומפיק ש"ש לבטלה ותניא רש"א *מנין שלא יאמר אדם לה' עולה לה' מנחה לה' תודה לה' שלמים ת"ל אדם כי יקריב מכם קרבן לה' וק"ו ומה זה שלא נתכוין להזכיר ש"ש אלא על הקרבן אמרה תורה קרבן לה' לבטלה על אחת כמה וכמה לימא כתנאי בש"א כנויי כנויין אסורין ובה"א כנויי כנויין מותרין לימא מ"ד אסורין קסבר לשון אומות הן ומ"ד מותרין סבר לשון שבדו חכמים הן לא דכ"ע לשון אומות הן ב"ש סברי הכי משתעי אומות וב"ה סברי הכי לא משתעי אומות ואב"א ב"ש סברי גזרינן כנויין אטו כנויי עצמן וב"ה סברי לא גזרינן ה"ד כנויי כנויין לנדר אמר רב יוסף מקנמנא מקנסנא מקנתנא. כנויי כנויין דחרם תני ר"י מפשאה חרקייא חרפייא. כנויי כנויין דנזירות תני רב יוסף מנזיקנא מנזחנא מפזחנא. כנויי כנויין דשבועות ה"ד שבואל שבותאל שקוקאל. שבואל בן גרשום משמע אלא שבובאל שבותאל שקוקאל אמר שמואל שובתא לא אמר כלום אשקוקא לא אמר כלום קורסנא לא אמר כלום: נדר במוהי ה"ז כנוי לשבועה: תניא רשב"ג אומר במוהי לא אמר כלום במומתא לא אמר כלום אמר מוהי הרי זה כנוי לשבועה: מתני' לא חולין שאוכל לך לא דכי לא כשר לא טהור וטמא נותר ופיגול אסור כאימרא כדירים כעצים כאישים כמזבח כהיכל כירושלים כא' מכל משמשי המזבח אע"פ שלא הזכיר קרבן הרי זה נדר בקרבן. ר' יהודה אומר האומר ירושלים הרי זה לא אמר כלום: גמ' *סברוה מאי להולין לא חולין הוי אלא קרבן מני מתני' אי ר"מ הא לית ליה מכלל לאו אתה שומע הן דתנן רמ"א כל תנאי שאינו כתנאי ב"ג וב"ר אינו תנאי ואלא ר' יהודה אימא סיפא ר"י האומר ירושלים לא אמר כלום ומדסיפא ר"י רישא לאו ר"י לא קשיא כולה ר' יהודה והכי קתני שר"י אומר האומר ירושלים לא אמר כלום וכי אמר כירושלים לר"י מי מיתסר והתניא ר' יהודה אומר כירושלים לא אמר כלום עד שידור בדבר הקרב בירושלים. כולה ר' יהודה ותרי תנאי אליבא דר' יהודה. *תנא חולין החולין כחולין בין שאוכל לך בין שלא אוכל לך מותר. לא חולין שאוכל לך אסור לא חולין לא אוכל לך מותר רישא מני ר"מ היא דלית ליה מכלל לאו אתה שומע הן אימא סיפא לחולין לא אוכל לך מותר והתנן לקרבן לא אוכל לך רבי מאיר אוסר וקשיא לן הא לית ליה לרבי מאיר מכלל לאו אתה שומע הן וא"ר אבא נעשה כאומר לקרבן יהא לפיכך לא אוכל לך ה"נ לא חולין ליהוי לפיכך לא אוכל לך האי תנא סבר לה כותיה בחדא ופליג

(א) נ"ל בפרק ארבעה נדרים דף כב. (ב) שם ליתא לתי' א"ל יאות. (ג) לקמן דף כ. ושם איתא תנא. (ד) בגמ' הגי' שקוקה. (ה) כ"ה תוספתא פ"א.

אלא הכי מפרשינן לא חולין ליהוו מה שלא אוכל נמצאת אומר מאי דהוי לגבי מאיר אסור לרבנן דהיינו לחולין [בשו"א] ומאי דאסור לר"מ הוי לרבנן דהיינו לחולין [בפת"א] וקי"ל כרבנן במרווייהו בין (א) בלחולין משום דקיימא לן מכלל הן אתה שומע לאו דיחיד ורבים הלכה כרבים ולית הלכתא כר"מ בתנאי כפול לא שנא בגיטין וקדושין ולא שנא בממון : ומאי דאתקין שמואל בגיטא דשכיב מרע אם מתי ואם לא מתי לאו דבעי הכי מדינא אלא דחייש לתוכחא דאשת איש דילמא איכא בית דין טועין דסברי כר"מ ואי לא הוה כפיל תנאה אמרינן דבטיל תנאה והגט גט מחיים אפילו עמד ושרו אשת איש לעלמא ואנן נמי חיישינן כשמואל בגיטין למכתב תנאי כפול לחומרא אבל לא לקולא למשרייה לעלמא אי ליכא תנאי כפול ואע"ג דקי"ל דבעיא תנאי שאפשר לקיימו ע"י שליח ומעשה קודם לתנאי כתנאי בני גד ובני ראובן אפילו הכי לא גמרינן מזה למבעי תנאי כפול דדילמא תנאי כפול דבנ"ג ובנ"ר צריך היה הדבר לכופלו מפני דבר שנתחדש בכפולו כדקאמר רחב"ג אי נמי דהוה ליה תנאי בני גד ובנ"ר בהדין תנאין כפולין אחרים שיש בתורה שני כתובין הבאין כאחד ואין מלמדין כרשב"ג הילכך אע"ג דבאידך תרתי גמרינן מבני גד לית לן הכרעה לתיגמר מיניה תנאי כפול כר"מ ולמיפסק הלכתא כיחידאה בלא ראיה. זה תורף דברי רבינו ז"ל וכבר פרשתיה יפה במקומות אחרים : הא דאמרינן דאיסורא דלית ביה ממונא מודה ר"מ דאמרינן ביה מכלל הן אתה שומע לאו היינו היכא דהוי דרך אזהרה ושלא בדרך תנאי כהסיא דאמרינן [שבועות דף לו:] גבי שתויי יין שהן במיתה אפילו לרבי מאיר מדכתיב יין ושכר אל תשת אתה ובניך אתך בבואכם אל אהל מועד ולא תמותו הא אם תשתו תמותו אבל היכא דהוי דרך תנאי לא אמר ר"מ מכלל הן אתה שומע לאו אפילו באיסורא דלית ביה ממונא כדמוכח במסכת קדושין [דף סב.] דפרכינן בשלמא לר"מ היינו דכתיב הוא יתחטא בו לא יתחטא פי' דכפליה לתנאיה דלא אמרינן מכלל לאו אתה שומע הן ואע"ג דהאי איסורא דלית ביה ממונא וכדפרישנא התם : כתב רבינו ז"ל הילכך חולין החולין כחולין לא אוכל לך אסור. פירוש דאמרינן הא מה שאוכל קרבן: לא חולין או לחולין שאוכל לך נמי אסור. פי' דהא קאמר (דלא קאמר) דלא יהא חולין מה שיאכל אלא קרבן והיינו מציעתא דר"מ דאיהו נמי מודה בהא כדכתיבנא לעיל : לחולין לא אוכל לך מותר. פירוש משום דמשמעות לה בהדיא בשתי תיבות דמשמע דמה שלא יאכל איזו חולין הא מה שיאכל חולין ולאפוקי היכא דאמר לחולין בתיבה אחת דהשתא דרשינן ליפניה להמאיר חולין ליהוי מה שלא אוכל הא מה שאוכל קרבן אבל השתא דאמר לא חולין בהדיא מותר דרבנן לא דרשי לא חולין ליהוי לפיכך לא אוכל לך כדכתיבנא לעיל ור"מ הוא דאית ליה האי סברא ולא לרבנן : וכדקאמר לחולין. פי' בשו"א שהוא ודאי תיבה אחת אי אמר לחולין שאוכל לך מותר פירוש ואפילו רבי מאיר מודה בהאי. לחולין לא אוכל לך אסור פירוש כרבנן דדרשי כפילא הא מה שאוכל קרבן וכרישא דמתניתא דקתני (ב) בחולין לא לך אסור משום כפילא : והא דתנן לקרבן לא אוכל לך ר"מ אוסר בדאמר לקרבן היא. בשו"א ומשום דמפרש לקרבן יהא לפיכך לא אוכל לך ולרבנן לא דרשינן הכי ומשום הכי שרו והכי מפרשי ליפניה לקרבן יהא מה שלא אוכל שלא אמר כלום במה שיאכל אבל (ג) באוכל לא קרבן לא אוכל אסור לרבנן דדרשי כפילא הא מה שאוכל קרבן וכן באומר לקרבן בפתח שחולין בשתי תיבות לאומרא : מתני' האומר קרבן עולה מנחה חטאת תודה שלמים שני אוכל לך אסור . פי' דהכי קאמר מה שאוכל משלך יהא כקרבן או כעולה והוי יד נדר ולפיכך אסור ולאו משום דהוי מתפיס בנדר כדפרישנא לעיל : ר' יהודה מתיר. פירוש דלא חשיב ליה יד מוכיח עד שיאמר כקרבן כעולה וכדפליג לעיל באומר ירושלים שלא אמר כלום: הקרבן כקרבן קרבן שאוכל לך אסור. פירוש דאומר קרבן הוי כאומר כקרבן ואתאן לת"ק דלא בעי כ"ף הדמיון : לקרבן לא אוכל לך ר"מ אוסר. ורבנן פליגי עליה מטעמא דפרישנא לעיל : גמ' והא תניא מודים וכו' עד דאמר הקרבן. כלומר בתיבה אחת אסור שלשון איסר הוא ולא לשון שבועה כאומר העבודה : הא דאמר הי קרבן מותר. דהי קרבן הוי כאומר (ד) הי קרבן שהוא לשון שבועה ולא מידי קאמר ובאומר הא קרבן בה"א קמוצה י"א שהוא כמו הקרבן שהוא אסור וי"א שהוא כמו הי קרבן שהוא מותר ויותר נראה כלשון ראשון מדלא שבקינן מתני' כפשטה בהא ואוקימנא באומר הי קרבן : מתני' האומר לחבירו קונם פי מדבר עמך ידי עושה עמך ורגלי מהלכת עמך אסור. פירוש אסור לדבר עמו ולעשות עמו מלאכה ולהלך עמו ובגמ' מפרש לה : גמ' ורמינהי חומר בנדרים מבשבועות .

הרי"ף

עליה בחדא ס"ל בחדא דלית ליה מכלל לאו וכו' ופליג עליה בחדא בקרבן. רב אשי אמר הא דאמר לחולין הא דאמר לא חולין דמשמע לא ליהוי חולין אלא קרבן: מתני' האומר קרבן עולה מנחה חטאת שלמים תודה שאני אוכל לך אסור ורבי יהודה מתיר הקרבן כקרבן קרבן שאוכל לך אסור לקרבן לא אוכל לך ר"מ אוסר האומר לחבירו קונם פי מדבר עמך ידי עושות עמך רגלי מהלכות לך אסור: גמ' ר"מ אוסר והתניא מודים חכמים לר"י באומר הא קרבן הא עולה הא חטאת הא מנחה הא תודה הא שלמים שאוכל לך מותר שלא נדר זה אלא בחיי קרבן *ל"ק הא דאמר הא קרבן [והא דאמר הי קרבן אמר הא קרבן אסור אמר הי קרבן מותר מאי טעמא] חיי קרבן קאמר וכן הלכתא. פי מדבר עמך ורמינהי חומר בשבועות מבנדרים ובנדרים מבשבועות חומר בנדרים שהנדרים חלים על דבר מצוה כדבר רשות משא"כ בשבועות וחומר בשבועות שהשבועו' חלות בין על דבר שיש בו ממש ובין על דבר שאין בו ממש משא"כ בנדרי' *באומר יאסר פי לדבורי ידי למעשיהן ורגלי להלוכן דיקא נמי דקתני פי מדבר עמך ולא קתני שאיני מדבר עמך ש"מ:

הדרן עלך כל כנויי נדרים

רמב"ן

דאתקין שמואל *בגיטא דשכיב מרע אם מתי ואם לא מתי בתנאי כפול כר"מ לרווחא דמילתא הוא דאתקין דסבר שמואל דילמא איכא דס"ל הלכה כר"מ ואי קאים האי אתי למישרא אשת איש לעלמא וסבר אעביד לרווחא דמילתא דחיישינן לב"ד טועין וכיון דחש ליה שמואל לדר"מ אנן נמי חיישינן לה מיחש בגיטין וקדושין לחומר' ולא לקולא אבל בשאר מילי כגון דיני ממונות לא חיישינן לדר"מ דלא אשכחן דפסק כוותיה וקי"ל דיחיד ורבים הלכה כרבים והדין היא סברא דרבינו הגדול ז"ל דאשכחן ליה בתשובה דאמר דלא בעינן תנאי כפול בממונא והאי פסקא כרבנן אתיא דאילו לר"מ אדרבה עיקר ת"כ בממון הוא דכתב ובגמ' דשבועות* נמי אסקי דבי לית ליה לר"מ מכלל לאו אתה שומע הן בממונא אבל באיסורא אית ליה אלא דגיטין וקדושין וה"ה לנדרים איסורא דאית ביה ממונא הוא *ומש"ה לית ליה ופליגי רבנן עליה והלכה כרבים ואע"ג דקי"ל דכל תנאי שאינו כתנאי בנ"ג ובנ"ר אינו תנאי לגבי הא דתנן בפ' השוכר את הפועלים* וכל תנאי שמעשה בתחלתו תנאו בטל ואמרי' נמי בפרק המדיר* כל תנאי מהיכא גמרינן מתנאי בנ"ג ובנ"ר תנאה דאפשר לקיומי ע"י שליח כי התם הוי תנאי תנאה דלא אפשר לקיומי ע"י שליח לא הוי תנאה ומשום הכי קיי"ל דאין תנאי בחליצה הנהו לאו בתנאי כפול שייכן דטעמא דרבנן בת"כ לאו משום דלא גמרי' מתנאי בנ"ג ובנ"ר שום מידי אלא כדקתני עליה *ר' חנינא בן גמליאל צריך היה הדבר לאומרו שאלמלא כן יש במשמע שאף בארץ כנען לא ינחלו אי נמי כדתני' בפרק מי שאחזו *רשב"ג אומר אין לך תנאי בכתובים שאינו כפול והוו להו שני כתובים הבאין כאחד ואין מלמדין ושמעת מינה דאיכא מילי דגמרינן מתנאי בנ"ג ובנ"ר ואיכא מילי דלא גמרינן הלכך אנן לית לן אלא מאי דמוכחן סוגיאתא וליכא לאתויי ראיה מחדא מילתא לאידך וכל חדא וחדא טעמא באפי נפשה וכיון דסוגיין בעלמא דר"מ יחידאה הוא ורבנן לא בעו ת"כ לענין נדרים נמי קי"ל הכי כרבנן דמכלל לאו אתה שומע הן הלכך חולין החולין כחולין שלא אוכל לך אסור [לא חולין או] לחולין שאוכל לך נמי אסור דמשמע לא חולין אלא קרבן אבל לחולין לא אוכל לך ודאי מותר דכיון דלא חולין קאמר הא מה שאוכל לך ליהוי חולין משמע וכדקאמר לחולין אי אמר לחולין שאוכל לך מותר לחולין לא אוכל לך אסור דמשמע לחולין ליהוי מה שלא אוכל לך הא מה שאוכל לך לא ליהוי חולין אלא לקרבן ודמיא לרישא דחולין החולין כחולין שלא אוכל לך דלרבנן אסור והא דתנן לקרבן לא אוכל לך ר"מ אוסר כדאמר לקרבן היא ובהאי פליגי ר"מ סבר נעשה כאומר לקרבן יהא לפיכך לא אוכל לך ורבנן סברי לקרבן יהא מה שלא אוכל לך והלכתא כרבנן : מתני' האומר קרבן עולה מנחה חטאת תודה שלמים שאני אוכל לך אסור ורבי יהודה מתיר הקרבן *כקרבן קרבן שאוכל לך אסור לקרבן לא אוכל לך ר"מ אוסר : גמ' והא תניא מודים חכמים לר' יהודה באומר הא קרבן והא עולה והא מנחה והא חטאת והא תודה והא שלמים שאוכל לך שמותר שלא נדר זה אלא בחיי קרבן לא קשיא הא דאמר הא קרבן והא דאמר הי קרבן אמר הא קרבן אסור אמר הי קרבן מותר מ"ט חיי קרבן קאמר וכן הלכתא : מתני' האומר לחבירו קונם פי מדבר עמך ידי עושה עמך ורגלי מהלכת לך אסור : גמ' ורמינהי חומר בנדרים מבשבועות וחומר בשבועות מבנדרים חומר בנדרים שהנדרים חלין על המצוה כברשות משא"כ בשבועות חומר בשבועות שהשבועות חלות בין על דבר שיש בו ממש בין על דבר שאין בו ממש מה שא"כ בנדרים אמר רב יהודה באומר יאסר פי לדבורי ידי למעשיהן רגלי להלוכי כלומר נעשה כאומר יאסר פי לדבורי ידי למעשיהן רגלי להלוכי דיקא נמי דקתני פי מדבר עמך ולא קתני *שאיני מדבר עמך ונדרים שאין בהן ממש נמי עובר עליהן בבל יחל דרבנן : ירושלמי . את אמר ידי עושה עמך אסור חרש עמי בקרקע עד כמה הוא אסור עד כדי שכרו או עד כדי הניית קרקע גדר עמו בתנור עד כמה הוא אסור עד כדי שכרו או עד כדי הניית תנור ולא איפשיט : סליק פירקא

נמוקי יוסף

ההקנאה קודם לתנאי אמרינן בלא שום תנאי רצה להקנותה לו ותנאה לאו כלום הוא ולפיכך ילפינן הא שפיר מתנאי בנ"ג ובנ"ר דהוא נמי ממונא אבל תנאי כפול שייך בכלהו תנאין בין במידי דממונא בין בברכות וקללות ומדאשכחן דכפליה בכל התנאין הוו להו ב' כתובים ואין מלמדין ור' מאיר כי היכי דפליג בממונא גרידא ה"נ פליג באיסורא דאית ביה ממונא כגון קדושין וגיטין ונדרים דנדרים נמי ממונא אית ביה ליאסר בנכסי חברו וכבר כתבנו דקי"ל כרבנן אלא דמשום חשש ב"ד טועין אתקין שמואל בגטא דשכיב מרע כפול אם מתי אם לא מתי דשמא איכא שום ב"ד שיטעה לומר הלכה כר"מ ויתירו אשת איש לעלמא בגט זה אי לא כתיב ביה תנאי כפול וכיון דחש לה שמואל אנן נמי חיישינן לה לחומרא ולא לקולא לחומרא שאם כתב לה גט בלא כפילא ולא מת הבעל ובא אחר וקדשה חוששין לקדושיו לאצטרוכה גט משני כר"מ דלא חשיב ליה לתנאיה בלא כפילא ולא כלום ולענין קדושין נמי אם אמר לה לאשה הרי את מקודשת לי אם תתני לי מאתים זוז ולא כפל תנאו לומר ואם לא תתני לי לא תהא מקודשת חיישינן לקדושיו אע"פ שלא נתנה לו כר"מ דלא חשיב תנאי כזה ובקדושין נמי אם בא אחר וקדשה מקודשת לב' דכיון שלא נתנה לו לאו קדושין הוו דתנאו קיים ובאיסורא דלית ביה ממונא כלל כשתויי יין ופרועי ראש מודה ר"מ דלא בעינן תנאי כפול :

[דף יג] מתני' האומר קרבן עולה מנחה חטאת תודה ושלמים שני אוכל לך אסור וכו'. פי' (אסור) או זה או זה קתני דהכי משמע כקרבן יהא מה שאני אוכל משלך אע"ג דלא אמר בהדיא כקרבן : ר' יהודה מתיר. כל היכא דלא אמר בכ"ף הדמיון כעולה כמנחה וכן כלהו וכדפליג נמי לעיל [דף י:] האומר ירושלים לא אמר כלום מדלא קאמר כירושלים : קרבן כקרבן הקרבן. בין דקאמר קרבן בלא כ"ף הדמיון או כקרבן אסור והא מני ת"ק היא דלא בעי כ"ף הדמיון : לקרבן לא אוכל לך. דדייקינן ליה לדבוריה לתרי טעמי לקרבן יהא לפיכך לא אוכל לך אבל לת"ק אדרבה משמע קרבן יהא מה שלא אוכל לך דמשמע אבל מה שאוכל לך לא יהא קרבן :

[שם] גמ' והתניא מודים חכמים לר' יהודה וכו'. פירוש והתניא הא דתני קרבן שאוכל לך אסור חכמים נינהו דאמרי ברישא דמתני' קרבן עולה (א) ויורד וכן אסור דהכי' בסיפא נמי לא שאני להו בין קרבן לבין הקרבן ומשמע ממתני' דפליגי אדר' יהודה ובברייתא תניא מודים חכמים לרבי יהודה באומר הא קרבן וקס"ד דאומר הא קרבן כאומר הקרבן דתרווייהו אינן לשון איסור אלא מתכוין הוא לשבועה כאומר העבודה שאני [אוכל] לך וא"כ קשיא ותירץ דמתני' איירי בה"א קמוצה והוי כמו [הא] קרבן (ב) והוא כקרבן ולפיכך אסור וברייתא איירי דאמר הי קרבן דמשמע הנה בקרבן אני נודר כאדם הנשבע בתורה שאינו לשון שבועה ולאו מידי קאמר ולפיכך מותר :

[שם ע"ב] פיסקא האומר לחברו קונם פי מדבר עמך ידי עושה עמך רגלי מהלכת לך אסור : גמ' ורמינהי חומר בנדרים מבשבועות וכו'. פי' ורמינהי ממתני' משמע דאסור לדבר עם חברו ואסור לעשות לו מלאכה ואסור להלך לצרכו של מודר וקס"ד דלשון קונם קאי אדבור פיו ומעשה ידיו והילוך רגליו והנהו דבר שאין בו ממש נינהו : על המצוה. שאם אמר ישיבת סוכה עלי קונם אסור לישב בסוכה מה שאין כן בשבועות שאם אמר שבועה שלא אשב בסוכה מותר לישב וטעמא משום דנדר הוא דאסר חפצא עליה וא"כ כשנדר מסוכה אפילו של מצוה או לולב או מצה אסור בהן שהרי אסרן על עצמו ואין מאכילין לו לאדם דבר האסור לו בידים ממש ואע"פ שמבטל המצות שב ואל תעשה נינהו אבל שבועה הוא דאסר נפשיה מן חפצא ואין שום איסור נתפס על הסוכה והלולב אלא על נפשיה ולאו כל כמיניה שכבר נשבע בהר סיני לקיימן הלכך כופין אותו לקיימן ולוקה על שבועה זו משום שבועת שוא : על דבר שאין בו ממש. כגון לא אוכל לא אישן דכיון דשבועה איסור נפשיה הוא יכול לאסור עליו כל מידי אבל נדר דאיסור חפצא הוא אם אין בו ממש אין בו חפצא וכיון דנדרים אינן חלין על דבר שאין בו ממש קשיא מתני' דתני אסור וכדפי' : יאסר פי לדבור' וכו'. ופיו וידיו ורגליו דבר שיש בהן ממש נינהו : ולא קתני שאיני מדבר. דודאי בה"ג לא חייל דדבר שאין בו ממש הוא וכתב רבינו (אלפסי) ז"ל ונדרים שאין בהם ממש נמי עובר עליהם בבל יחל מדרבנן : ירושלמי את אמר ידי עושה עמך אסור חרש (עושה) עמו בקרקע עד כמה הוא אוסר עד כדי שכרו או עד כדי הניית קרקע גדר עמו בתנור עד כמה הוא אוסר עד כדי שכרו או עד כדי הניית תנור ולא איפשיטא ולחומרא נקטינן : סליק פירקא

(א) וכו' אסור להכא בסיפא נמי כו'. (ב) צ"ל יהא.

פי' קס"ד דכי קאמר קונם פי מדבר עמך ידי עושה עמך לאו אפה ויד קאי דעביד ליה קונם אלא אדבור ומעשה קאי כאילו אמר קונם מה שפי מדבר עמך ומה שידי עושה לך ומה שרגלי מהלכת לך ולהכי קשיא ליה דהא דבור ומעשה והילוך דבר שאין בו ממש הוא והיכי חייל עליה קונם (ה) דהתנן שהנדרים אינם חלין על דבר שאין בו ממש כגון שינה ודבור והלוך וכיולא בו א"כ באומר קונם שלא אוכל ולא אעשה דכלם דבר שאין בו ממש וטעמא דלא חייל קונם בדבר שאין בו ממש משום דנדרי איסר הוי מידי דאיסור חפצא ודבר דלית ביה ממש לאו מידי דתפיס ביה איסורא אבל שבועה דהוי איסור גברא לעשות או שלא לעשות חיילא אפילו על דבר שאין בו ממש ופריק רב יהודה מתניתין באומר יאסר פי לדבורי ידי למעשי רגלי להלוכי פירש ר"ת ז"ל דלאו תרולי מתרלינן מתניתין דמיירי באומר כן דוקא דא"כ היכי אמרינן בסמוך דיקא נמי דקתני קונם פי דהא אנן מתרלינן ליגנא דמתני' דלאו הכי קתני אלא שאומר יאסר פי לדבורי והיכי דיקא לן מיניה מידי אלא ודאי דמתני' לא מתרלינן לה אלא כדקיימא קיימא דאמר קונם פי קונם ידי אלא דמפלשינן דקונם לאו אדבור ומעשה והלוך קאי דהוי דבר שאין בו ממש כדהוה קס"ד אלא אפה ויד ורגל קאי שהם דברים שיש בהן ממש וחייל בהו איסורא והוי כאילו אמר בפירוש יאסר פי לדבורי ידי למעשי רגלי להלוכי : ואשכחן דכוותה במסכת גיטין [דף עג:] באומר מעת שאני בעולם כדכתיבנא התם וזהו מה שכתב רבינו ז"ל כלומר נעשה כאומר יאסר פה לדבורי וכו' : והא דתנן חומר בנדרים מבשבועות שהנדרים חלין על דבר מצוה כדבר הרשות מה שאין כן בשבועות. פירוש שאם אמר קונם מצה בלילי פסח עלי או קונם סוכה עלי אסור לאכול מצה בלילי פסח ואסור לישב בסוכה ואם אכל או ישב עובר על בל יחל משא"כ בשבועה שאם אמר שבועה שלא אשב בסוכה ושלא אוכל מצה בלילי פסח לא חיילא עליה שבועה והיה לוקה משום שבועת שוא והיו כופין אותו לאכול מצה ולישב בסוכה כמו שהיו כופין על קיום המצות עד שתצא נפשו . מיהו דוקא כשנשבע לבטל המצוה ממש אבל אם נשבע בכולל על דברים מותרים ואסורים מגו דחיילא שבועה אדברים מותרים חיילא נמי אדברים אסורים לענין בל יחל מיהת וכדאמרינן בירושלמי דשבועות שבועה שלא אוכל מצה בלילי פסח היה לוקה ואוכל מצה בלילי פסח שבועה שלא אוכל מצה אסור לאכול מצה בליל הפסח : מיהו כי אמרינן דשבועה חיילא בביטול מצות בכולל דוקא כשנשבע לבטל מצות עשה דכי מקיים שבועתו ובטיל עשה הוה ליה שב ואל תעשה והא עדיף מלבטל שבועה ב' דים בקיום עשה כיון דהוי בכולל דחיילא אבל אם נשבע לבטל לא תעשה אפילו בכולל כגון שנשבע שיאכל נבלות ושחוטות לא חיילא שבועה שיאכל נבלה דלא אמרינן לדידמי ל"ת של תורה ומוטב הוא שישב ואל יקיים שבועתו : וטעמא דלא חיילא שבועה על מצות עשה וחייל עלייהו קונם משום דמצות חיוב גברא ושבועות איסור גברא ולהכי לא חיילי עליה שכבר הוא מושבע מהר סיני וחייב עצמו לעשות אבל קונם הוא איסור חפצא שאסר המצוה והסוכה עליו וקיום המצוה חיוב גברא ואין מאכילין את האדם דבר האסור לו ומהאי טעמא נמי חייל קונם על מצות ל"ת או על שבועה לקיים שאם נשבע שלא יאכל ככר זו ואח"כ אסרה בקונם אסור לאכלה ואין שבועה חלה על שבועה שאם נשבע שלא יאכלנה אחר שאסרה בקונם שאין שבועה חלה על מה שנאסר באיסור גברא ולא באיסור חפצא וכן אמר בירושלמי אבל בדבר אחד מכיון שהזכיר עליו שבועה עשאו כנבלה מכאן ואילך כמחל שבועות על האיסורין ואין שבועות חלין על האיסורין כלומר שאין שבועה חלה על שבועה א"ר יודן והוא שהזכיר נדר ואחר כך הזכיר שבועה כלומר שאסרו בקונם ואחר כך נשבע שלא יאכלנו אבל אם הזכיר שבועה ואח"כ הזכיר נדר נדרים חלין על האיסורין פירוש שאם נשבע שלא יאכל ככר זה ואח"כ אסרו בקונם א"כ שאסר נבלה עליו חייל עליה קונם לקיים לא תעשה שבו ואם אכלו לוקה נמי משום בל יחל דקונם אע"ג דאין שבועה חלה על שבועה אפילו לקיים : וטעמא כדאמרן דנבלה זו או ככר זה שנשבע שלא יאכלנו לא חל על עצמו איסור אלא הוא נאסר בהן הילכך חייל עלייהו איסור קונם דהוי איסור חפצא ואסר להו נמצאת אומר שהנדרים הבאים שלא לעשות חלין על שבועות ועל המצות כשאסרם עליו שלא לעשות בין לקיום השבועה והמצוה של לא תעשה בין בבטול השבועה והמצוה של עשה אבל נדר עשה ליכא כלל בדבר הרשות דליכא מידי דמיתסר עליה ושבועה איננה חלה על ביטול מצות של ל"ת אפילו בכולל ולא על ביטול שבועה ולא על הנדר אבל שבועה חלה על קיום מצות עשה מדרב גידל [לעיל דף ח'] וכדכתיב נשבעתי ואקיימה וחלה על ביטול מצות עשה בכולל : ודין נדר על נדר אם הוא חל אם לאו יתבאר לפנינו במסכת יש נדר בתוך נדר לנדר נזירות לדילפינן לעיל בפרקין [דף ג.] מדכתיב נזיר להזיר ומסתברא דה"ה לנדרים מכיון דאתקוש וכדבעינן למימר קמן וקשיא לן הא דאמרינן במסכת נזיר בפ"ק [דף ד:] מיין ושכר יזיר לעשות יין מצוה כיין הרשות ופרכינן מאי ניהו יין מצוה אי לימא קדושא ואבדלתא מושבע ועומד מהר סיני הוא דאלמא אין נזירות חלה על ביטול מצות עשה ואמאי והא אמרינן דנדרים חלין על ביטול מצוה משום דהוי איסור חפצא ונזירות נמי איסור חפצא הוא תירץ ר"ת ז"ל דהתם איתמוהי אתמהי אי לימא קדושא ואבדלתא וכי מושבע מהר סיני הוא למתני יין קדושא ואבדלתא מדאורייתא דאמרינן דאתא קרא למיסריה אנזיר והא מדאורייתא ליכא מצוה לקדש ולא להבדיל על היין דמדאורייתא בקדוש בברכה סגי ורבנן הוא דתקון על היין או על הפת ובמקום סעודה והיכי איצטריך קרא לרבויה ואוקימנא [שם דף ה.] כי הא דאמר רבא שבועה שאשתה ושתה וחזר ואמר הריני נזיר אתא נזירות חייל על שבועה משום דנזירות איסור חפצא וקבלנו מרבותינו ז"ל דאפילו במצות של דבריהם אין שבועה חלה והכי משמע במכילתין קלת בשבועות : דיקא נמי דקתני פי מדבר עמך וכו' ולא קתני שאיני מדבר עמך . פירוש דכי האי גוונא הוי דבר שאין בו ממש ואפילו ידות לא הויין ולא מיחייב מדאורייתא כלל ולא דמי לאיני אוכל ואיני טועם לך דמיחייב משום ידות מיהת מטעמא דפרישנא לעיל : וכתב רבינו ז"ל ונדרים שאין בהן ממש נמי עובר עליהם בבל יחל דרבנן אלא דקושטא דמילתא שני ליה דקונם הוי מדאורייתא כדדייקא מתניתין : כתב רבינו ז"ל ירושלמי אם אמר ידי עושה עמך וכו' . פירוש מי שאסר ידיו למעשיו על חבירו שחבירו אסור ליהנות ממעשה ידיו והאוסר הוא עשה לו מלאכה למודר ממנו ויש לו לפרוע לו שכרו כדי שלא יהנה ממעשה ידיו כמה הוא חייב ליתן לו כדי שכרו כפועל מן השוק או כדי מה שמוא הקרקע או הכלי יותר מפני אותה מלאכה דהשתא לא אתפשי מיניה כלום ולא איפשיטא הילכך נקטינן לחומרא ונותן לו כדי הניית הקרקע וכדי גדילת תנור : סליק פירקא

(א) בלחולין בפתח בין בלחולין בשו"א . (ב) בלחולין לא אוכל לך . (ג) באומר . (ד) חיי קרבן . (ה) צ"ל דהא תניא .

חולין שאוכל לך כבשר חזיר כע"ז כעורות לבובין וכו'. פי' שאומר מה שאוכל משלך יהא אסור עלי כאחד מכל אלו שהן דברים האסורין לא אמר כלום ואפילו משום ידות לא מיחייב מפני שתלה איסורו בדבר האסור איסור גברא והתורה אמרה [במדבר ל] כי ידור נדר לה' עד שיאסור בדבר הנדור שהוא איסור חפצא ואע"ג דכי אמר דבר זה עלי אסור לחוד מיחייב משום ידות התם משום דאמרינן מסתמא דאסור כקרבן קאמר אבל השתא דפירש כחזיר הפסיד דבורו הראשון וטעמא דמילתא משום דחזיר ונבלה אין בגופן אסור איסור חפצא אלא כי האדם אסור לאכלן וא"כ קונם דהוי איסור חפצא היכי שייך לומר שיהא אסור כנבילה שהרי נבלה אין האיסור בגופה יותר מהיתר דעלמא והוי כאומר ככר זה אסור כככר חולין שלא אמר כלום ומטעם זה אומר מורי נר"ו דדוקא נדרים הוא דלא תיילי כי מתפיסי להו בדברים האסורים אבל שבועות שמתפיסים ותלה איסורם באיסור חפצא הויא לה שבועה שאם אמר שבועה שלא אוכל ככר זה כקרבן שבועה הוי אף על גב דשבועה איסור גברא וקרבן איסור חפצא מכל מקום הוא אינו מדבר בגוף הככר ואינו משוה אותו לקרבן דהא לא קאמר אלא שלא יאכלנו כמו שאינו אוכל הקרבן מאיזה טעם שאיני אוכל הקרבן ודבר ברור הוא זה ואף על גב דכתיב [שם] או השבע שבועה לא דרשינן ליה עד שישבע בדבר המושבע כדדרשינן מכי ידור נדר עד שידור בדבר הנדור דהתם איכא טעמא והכא ליכא טעמא וקרא דהשבע שבועה הא דרשינן ליה בספרי ללמד שהשבועה חלה על דבר שאין בו ממש ובירושלמי דרשינן ליה לרבות שהידות כשבועות וכי תימא כיון דאיכא האי הפרשה בין נדרים לשבועות אמאי לא תני לה בדברים שיש בין נדרים לשבועות ולימא חומר בנדרים שאינן נתפסין בדבר האסור משא"כ בשבועות שנתפסין בין בדבר האסור בין בדבר הנדור איכא למימר משום דנדרים זימנין דמיתלו בדבר האסור כגון שאמר ככר זה עלי אסור שלא אוכלנו כנבלה דהשתא לא מדמי איסור ככר לנבלה אלא שהככר אסר עליו כקרבן שלא יאכלנו כמו שאינו אוכל נבלה אבל יהא מותר לו בהנאה דהשתא דמי לשבועה שתולה אכילה זו באכילה זו · רבינו נר"ו: והא דקתני מתני' (בלי כ"ף) בשר חזיר ונבלה וע"ז וכולהו אידך פירש"י ז"ל דפתח בדברים המותרים בהנאה כבשר חזיר והדר אמר ע"ז שהיא אסורה בהנאה והדר קתני דברים שיש להם טומאה דאורייתא דהיינו נבלה וטרפה והדר קתני שטומאתן חמורה יותר כשקצים ורמשים שמטמאים בכעדשה והדר קתני דברים שיש מיתה באכילתן כגון חלות ותרומות ולא הוו דבר הנדור שקודם שקרא להם שם חלה או תרומה היו אסורים משום טבל: **האומר** לאשתו הרי את עלי כאימא. פירוש ותולה איסורה בדבר האסור ולא מהני מדאורייתא כלל אלא דרבנן אמור שיהא אסור עד שיפתחו לו פתח החרה כדי שלא יקל ראשו לכך שאם אתה מתירו בזה יהא רגיל בכך ויבא לאסרה איסור גמור בקרבן ובאשתו מיהת קפדינן בהכי משום שלום ביתו אבל באידך דרישא שבינו ובין חבירו לא גזרו חכמים להצריכו היתרא שמא יקל ראשו בכך דמה לנו אם יאסור נכסי חבירו עליו לגמרי ולקמן [דף יד:] דגזרינן בעם הארץ שנודר בתורה דמחתא אארעא התם משום דעם הארץ לא ידע בין הנודר בה או במה שכתוב בה ואי שרית כשנדר בה שרי איהו כמנדר במה שכתובה אבל בהכי דמתני' לא עבי דמשרי נמי כשאומר כקרבן: **והא** דקתני הרי את עלי כאימא. משום דהויא ערוה דמייתא בביאה נקט הכי והוא הדין באומר כעבודת כוכבים או כערלה ושאר איסורין וכדתניא בהדיא בתוספתא: **גמ'** מנא הני מילי. פי' דתולה בדבר האסור לאו נדר הוא: **אמר** קרא כי ידור נדר לה' עד שיאסר בדבר הנדור ופרכינן אי הכי דדרשי' כפילא אפי' בדבר האסור נמי דהא כתיב [במדבר ל] לאסור איסר על שידור בדבר האסור שהוא וכו' דהאי לאסור איסר מיבעיא ליה לכדתניא איזהו איסר האמור בתורה וכו' עד אמר שמואל והוא שנדור ובא מאותו היום כלומר שאסר עליו בקונם מתחילה אותו יום שמת בו אביו לעולם שלא יאכל בו בשר ולא ישתה יין דהשתא כי אמר יום זה עליו כיום שמת בו אביו תולה אותו בדבר הנדור ובאסורא דחפצא ודאי מתפיס שהרי יום שמת בו אביו אסור הוא עליו לעולם ולאפוקי מאוקמתא קמייתא דאמר בפרקא קמא דמכילתין [דף יב.] אמר שמואל והוא שנדור מאותו יום כלומר שלא היה אסור עליו אלא אותו חד בשבתא ממש שמת אביו או רבו ואמר חד בשבתא מותרין ואי אמרת דכשאמר יום זה עלי כיום שמת בו אביו אסור שמעת מינה במאן דתלי נדריה במידי דאיסורא והיתרא דבאיסורא קא מתפיס דהכא חד בשבתא שמת אביו היה אסור ואידך מותרים וקאמרינן דכשאמר על יום אחד שיהא כיום שמת בו אביו שהוא אסור אלמא כוונתו על היום האחד עצמו שמת בו אביו והכי אתינן למיפשטה מינה בפרקא קמא [שם] דבעי רמי בר חמא היכא דמחית בשר חולין קמיה ומחית קמיה נמי בשר זבחי שלמים שנזרק דמו והותר ואמר בשר זה עלי כזה מהו בהיתרא קא מתפיס שכוונתו לומר שהוא בשר חולין כמות שהוא עכשיו בשר זבחי שלמים שהוא מותר ולאו מידי קאמר או באיסורא קא מתפיס שכוונתו לומר שיהא בשר זה כמו שהיה בשר זבחי שלמים קודם זריקת דמים שהיה אסור מחמת נדר ואתינן למיפשטה מהא דתניא איזהו איסר וכו' עד ואמר שמואל והוא שנדור באותו היום אלמא באיסורא מתפיס ודחינן דהכא תולה איסורא הוא דהכי אמר שמואל והוא שנדור ובא מאותו היום [ואילך] שהיום שמת אביו או רבו או שנהרג גדליה בן אחיקם אסור עליו לעולם: והא דנקיטינן הכא והתם בפרק שבועות בתרא האי לישנא בתרא דשמואל לאו משום דקים לן דהכי הוא ותפשוט בעיין דפרקא קמא דמכילתין דהא לאו הכי בהיתרא מתפיס דהא ליתא אלא דהכא והתם בשבועות נקטינן האי לישנא בתרא לרווחא דמילתא דלאו אהא שקלי' וטרינן אי באיסורא מתפיס או בהיתרא מתפיס ודכוותה טובא בתלמוד ובלישנא בתרא דשמואל אם איתא *אשמועינן דדוקא בשנדור ובא מאותו יום אסור אבל נדור באותו יום לחוד מותר דבהיתרא מתפיס ובלישנא קמא אשמעינן דדוקא שהיה נדור עליו דתולה נדרו בדבר הנדור הא אילו לא היה נדור עליו אע"ג דהוא אסיר ביה בבשר ביום שמתו מוטל לפניו וביום גדליה בן אחיקם מפני התענית לא אמר כלום דתלי נדריה בדבר האסור ואשמעינן נמי דכי האי גוונא באיסורא מתפיס ובעיין דרמי בר חמא לא איפשיטא: **כתב** רבינו ז"ל הא דמייתי גמרין האי ברייתא איזהו איסר האמור בתורה. פירוש דמ"ת דבכי ה"ג הוי איסר של תורה האמור בנדר ובשבועה על ידי התפסה לפום ריהטא הוא דגרים לה כדמשכח לה אבל בפ' שבועות שתים בתרא מידחי האי לישנא דגרסי' התם ת"ר מבטא שבועה וכו' עד אמר אביי ה"ק מבטא שבועה איסר מתפיס בשבועה הפי' הנכון כמו שפי' ר"ח ז"ל דהכי קאמר מבטא האמורה בתורה שבועה עצמה היא שכל שנשבע שבועת ביטוי שאמר שבועה שאוכל ושלא אוכל שאכלתי ושלא אכלתי קרי קרא מבטא ואיסר שאמרה תורה הוא המתפיס בשבועה כגון שנשבע על ככר ראשון שלא יאכלנו ואח"כ אמר על השני זה כזה דאיסר לשון קישור הוא שמקשר שני דברים לעשותם דבר אחד וקרא אשמעינן דמתפיס בשבועה חזר כשבועה עצמה ומתפיסין עליו ככר שלישי וכן רביעי בשלישי עד לאין סוף וכלן כראשון: **והיינו** דקאמר איסר איסר. כלומר שמתפיס שלישי על השני הנתפס ואמר זה כזה אם אתה אומר כמוציא שבועה מפיו דמי חייב ואם לאו פטור נראה מדברי רבינו ז"ל דס"ל דמאן דסבר דמתפיס בנדר או בשבועה לאו כמוציא נדר או שבועה מפיו דמי לא חיילא שבועה ולא נדר כלל ושרי בה ואפילו משום ידות לא מיחייב דכיון דלאו כמוציא שבועה מפיו דמי הא לא אמר כלום. ואביי הכי קאמר אם אתה אומר דמתפיס בשבועה כמוציא שבועה מפיו דמי הא חיילא ביה שבועה בככר שני ונתפס בו השלישי ואם אינו כמוציא שבועה מפיו לא חיילא ביה שבועה בשני ולא מתפיס ביה שלישי דהא בהיתרא תלי ליה ורבא דאמר לאו כמוציא שבועה מפיו דמי הככר השני מותר גמור וכ"ש השלישי. ותימה מאי אתא תנא למימר שאם אומרים דמתפיס בשבועה לאו כמוציא שבועה מפיו דמי דפטור על השלישי. פשיטא דכיון דלא חיילא שבועה בשני לא מיתסר שלישי דאיתלי ביה ואפילו במפרש ואומר ככר ג' זה אסור עלי כב': **עוד** כתב רבינו ז"ל דרבא לא פליג בהכי לאביי אלא בשבועה דלית בה התפסה משום דשבועה איסור גברא ואינהו גופייהו לא אסירי ולא שייך למימר בהו זה כזה אבל בנדר דאיסור חפצא מודה הוא דמיתפיס בנדר כמוציא נדר מפיו דמי והייט דלא פליג אלא בשבועה ורבא הכי תריץ מתניתא איזהו איסור נדר כלומר קישור נדר דהיינו התפסת נדר שאע"פ שאינו נדר מפורש דינו כנדר עצמו האומר יום זה כיום שמת בו אביו אבל הא לא מיקרי איסר בתורה עד שיאמר דהיינו נמי איסר האמור גבי שבועה ומוכח מינה כדמוכח אביי דאיסר בכל מקום היינו התפסה אלא תנא דמתניתין לא איירי בלשון איסר של תורה אלא דיני נדר קא מפרש שיש דבר שהוא כנדר ואינו נדר עצמו והיינו מתפיס משא"כ בשבועה דלית בה התפסה כלל: **ועלה** קאמרינן התם מאי איש כי ידור נדר לה' עד שידור בדבר הנדור כלומר דמכי אתפסיה בדבר הנדור חשיב כנדר אע"פ שלא הזכיר בו שום נדר ולא יד נדר: **וכתב** רבינו ז"ל בזה כמה ראיות דמודה רבא דמתפיס בנדר שהוא כנדר כמו שכתוב בהלכות: **ואנו** בעניותנו לא ירדנו לסוף דעתו ז"ל ואית לן על האי סברא פירכי טובא חדא דכל כה"ג דאמר תלמודא בהדיא לאביי לא שני ליה בין התפסת נדר לשבועה אם איתא דרבא מפליג ביניהו הוה ליה לפרושי ותו היכי אמר רבינו ז"ל דלמאן דאמר דמתפיס בנדר או בשבועה לאו כמוציא שבועה ונדר מפיו דמי לא חיילא שבועה כלל ואמאי לא מיחייב משום ידות כאומר איני אוכל לך והאומר אהא בשהיה נזיר עובר לפניו ונימא דכשאמר זה כזה יד מוכיח הוא דזה אסור כזה דאמר רבא לאו כמוציא שבועה מפיו דמי אדרבה מדקדק האי לישנא איהו ואביי ולא אמרו חיילא שבועה או לא חיילא משמע דלכולי עלמא חיילא משום ידות אלא דלאביי מוסיף בה טומר לומר שהוא כשבועה ממש והשלישי נתפס בו כשם שנתפס שני בראשון שהרי חזר כמוהו ורבא אמר לאו כמוציא שבועה מפיו הוא אלא ידות בעלמא ולפיכך אין שלישי נתפס בו שאין התפסה אלא בנדר גמור והשתא אתי שפיר ליה לאביי דקאמר אם אתה אומר מתפיס בשבועה כמוציא שבועה מפיו דמי והשני חשוב מושבע גמור תופס בו ג' וחייב עליו ואם אינו כמוציא שבועה מפיו אלא שאסור משום ידות אין הג' נתפס בו וקמ"ל אביי דאין דין התפסה אלא בדבר הנדור ומושבע גמור ותו תיקשי לן למאי דפריש רבינו ז"ל דרבא מודה בהתפסה דאיזהו איסור נדר בהתפסה מאי האי דאתמהינן עליה התם בשבועות פשיטא ופרקינן גדליה בן אחיקם אצטריכא ליה ומאי פשיטא ולמה לן לתרוצי הכי נימא דהא קמ"ל דיש התפסה בנדר אע"פ שאינו בשבועה ודלא כאביי: **ותו** קשיא לן הא דדרשינן לה מכי ידור נדר עד שידור בדבר הנדור מאי עד שידור ותו דהא האי קרא מיבעיא לן למאי דאמר לעיל [דף יד.] תולה קונמו בדבר האסור דבעינן עד שידור בדבר הנדור וכי תימא תרוייהו ש"מ הא לא חזינן הכי ותו דהוה ליה למכתב ולתרוצי במרגא הכי אלא ודאי רבא לא בהתפסה מוקים מתני' אלא בנדר גמור שאומר יום זה אסור עלי כיום שהוא נדור ובא עליו שלא אוכל בו בשר ולא אשתה בו יין ותנא במתני' ליסנא קלילא נקט ואין הסנוי כאן לשון הנודר אלא לשון הסנא אבל הנודר יום זה אסור עלי כיום פלוני קאמר וכדפירש רבינו ז"ל לפירושו דיום זה כזה קאמר ואף אנן מתרגינן לה הכי ודכוותה בתלמודא: **ולפום** האי פירושא לא אשמעינן תנא אלא דדוקא שהיה יום שמת בו אביו נדור עליו אבל אם לא היה נדור אלא אסור לא היה בנבלה ובשמע דבר הנדור וחזיר דלא מהני ועלה בעינן התם כדדבעינן לעיל מ"מ בעינן בדבר הנדור לא בדבר האסור ושמעינן לה כדלעיל מדכתיב כי ידור נדר עד שידור בדבר הנדור אלמא דא ודא אחת היא דאע"ג שיש בתלמוד לשונות שענייהם מתחלף לא אמרינן הכי אלא מתוך הדחק אבל בכאן לישנא דעד שידור ועניינא מוכח דתרווייהו חדא דרשא ניהו דאייתי תלמודא בתרי מסכתי כלרחיה בתלמודא והשתא מתחכין שפיר פשיטא דכיון דלא אשמעינן תנא אלא דתולה בדבר האסור לא אמר כלום למה ליה כולי האי הא תנן הכי במתני' דנדרים וכולי עלמא בקיאי במתני' שפי' ממתניתא. ותו ליפני כליסנא דמתני' בהדיא כבשר חזיר כנבלה אמאי נקט יום זה אסור כיום שמת בו אביו או רבו וכו'. ומהדרינן דגדליה בן אחיקם אילטריך ליה דסלקא דעתך אמינא לא חייל עליה נדר דהא בלא נדר שאסרו עליו אסור מעלמו משום תענית איסור גברא וכשתולה בו דעתו על איסור שיש לו מעלמו והוי תולה בדבר האסור ולא אמר כלום קמ"ל דכיון דלאיסור עלמו אינו אלא מדרבנן אין דעתו אלא על איסור נדר שבו שהוא מדאורייתא ותולה בדבר הנדור משא"כ במי שאסר עליו אכילה ביום הכפורים בנדר ואח"כ אמר יום זה עלי כיום הכפורים דודאי דעתיה אאיסור יום הכפורים עלמו דחמור שהוא בכרת ולא אאיסור נדר וכו'

רמב"ן

מתני' ואלו מותרין חולין שאוכל [לך] כבשר חזיר כע"ז כעורות לבובין כנבלות כטרפות כשקצים כרמשים כחלת אהרן וכתרומתו מותר האומר לאשתו הרי את עלי כאימא פותחין לו פתח ממקום אחר שלא יקל ראשו [לכך]: **גמ'** מנא ה"מ אמר קרא איש כי ידור נדר לה' עד שידור בדבר הנדור אי הכי אפי' בדבר האסור נמי דהא כתיב לאסור איסר על נפשו לאסור איסר מיבעיא ליה לכדתניא* איזהו איסר האמור בתורה אמר הרי עלי שלא אוכל בשר ושלא אשתה יין כיום שמת בו אביו כיום שמת בו רבו כיום שנהרג בו גדליהו בן אחיקם כיום שראה את ירושלים בחרבנה ואמר שמואל והוא שנדור ובא מאותו היום. הא דמייתי גמרין הכא הך ברייתא איזהו איסר האמור בתורה לפום ריהטא הוא דגרים לה כדמשכח לה אבל בפרק שבועות שתים בתרא* מדחי הך לישנא דגרסי' התם ת"ר מבטא שבועה איסר שבועה איסר איסר אם אתה אומר איסר שבועה חייב ואם לאו פטור אם אתה אומר איסר שבועה והא אמרת איסר שבועה הוא מאי קאמר אמר אביי הכי קאמר מבטא שבועה איסר מתפיס בשבועה איסר איסר אם אתה אומר מתפיס בשבועה כמוציא שבועה מפיו דמיא וחייב ואם לאו פטור רבא אמר לעולם *במתפיס בשבועה לאו כמוציא מפיו דמיא וה"ק מבטא שבועה איסר נמי שבועה ואיסר זה הטילו הכתוב בין נדר לשבועה הוציאו בלשון נדר נדר בלשון שבועה שבועה ואזדו לטעמייהו דאתמר מתפיס בשבועה(וכו')אביי אמר כמוציא שבועה מפיו דמי ורבא אמר לאו כמוציא שבועה מפיו דמי ולפום הך סברא דרבא הוינן עלה מהך ברייתא דתניא איזהו איסר האמור בתורה וכו' וקאמרינן בשלמא לאביי מדמתפיס בנדר נדר מתפיס בשבועה נמי שבועה כלומר דהא דקתני איזהו איסר האמור בתורה זהו המתפיס בנדר לאו למעוטי מתפיס בשבועה אלא אדרבה מדמתפיס בנדר נדר דקא אמרת דהיינו איסר האמור בתורה מתפיס נמי בשבועה שבועה דהא איסר בשבועה כתיב והיינו מתפיס ולפום הכי דחי ליה רבא ואמר דלאו הכי איכא למיתני בה כדקא תנית לה איזהו איסר דאיסר לאו מתפיס הוא אלא ברייתא הכי קתני איזהו איסור נדר האמור בתורה דהוא איסור דנדר ואינו נדר עצמו הרי עלי שלא אוכל בשר כיום שמת בו אבא והוא שנדור ובא מאותו היום דכתיב כי ידור נדר דמשמע מכי נדר בדבר הנדור כמוציא נדר מפיו דמי והיינו מתפיס בנדר כדתנן *כאימרא כדירים כעצים כמזבח וכו' ותנן *נמי הקרבן כקרבן קרבן שאוכל לך אסור וה"ה נמי מחית בשר חולין גביה ומחית בשר דנדר גביה ואמר זה כזה דחאיל נדרא עליה דחד דינא וחד טעמא

הרי"ף

מתני' ואלו מותרין חולין שאוכל לך כבשר חזיר כעבודת כוכבים כעורות לבובין כנבלות כטרפות כשקצי' ורמשים כחלת אהרן וכתרומתו מותר האומר לאשתו הרי את עלי כאימא פותחין לו פתח ממקום אחר שלא יקל ראשו [לכך]: **גמ'** מנא ה"מ אמר קרא איש כי ידור נדר עד שידור בדבר הנדור אי הכי אפילו בדבר האסור נמי דהא כתיב לאסור איסר ההוא מבעיא ליה לכדתניא איזה איסר האמור בתורה כו':

מתני'

חולין שאוכל לך וכו'. פי' חולין היה נראה לפרש דה"ק חולין שאוכל משלך יהיו עלי כבשר חזיר אבל בגמ' לא משמע להו לפי שהיה אריכות לשון ופירשו דכל הני דמתני' דינם כחולין שאוכל לך דודאי לא בעו שאלה אפילו הנודר עם הארץ: **כבשר** חזיר. נקט כל מיני איסור אכילה והדר ע"ז דהיא איסור הנאה והדר טומאה דכזית והדר טומאה דכעדשה דהיינו שקצים ורמשים ונקט נמי חלה ותרומה דאהרן על שם כהן לאשמעינן דהני נמי דבר איסור נינהו ולא דבר הנדור אע"ג דבעי קריאת שם וטעמא דכיון דלא מצי למעבד תרומה ממידי דלא מיחייב בה לא הויא דבר הנדור ולא הוי נדר כלל עד שידור בדבר הנדור כדילפינן בגמרא אבל בדבר האיסור לא ולפיכך תנן הכא ה"ז מותר כלומר לגמרי ואפילו מדרבנן ואפילו בעם הארץ והכי משמע בגמרא דסתמא אמר פשיטא דלא בעי שאלה ועוד ראיה מסיפא דמתני' דמיירי בעם הארץ דקתני פותחין לו מכלל דרישא אין פותחין אפילו בעם הארץ ותימה על הרמב"ם ז"ל שכתב דבכולה רישא בעי שאלה מדרבנן בעם הארץ וכתבו עליו ז"ל דודאי הרי זו כשגגה שיוצא מלפני השליט: **עורות** לבובין. נקראין משום שיש בהם נקב כנגד הלב שכן תקרובתן שמוציאין הלב בעוד שהבהמה חיה ומקריבין אותו: **כאימא**. שאוסר אשתו עליו כאמו ולאו דוקא אמו כדתניא בברייתא [דף יד.] הרי את עלי כאימא כאחותי כערלה ככלאי הכרם ונקט הכא אמו משום פותחין לו פתח ממקום אחר כדתנן לקמן פ' ר"א [דף סד.] שאין פותחין לו לאדם בכבוד אביו ואמו לומר אילו ידעת שאין זה כבודם לא היית נודר (א) וטעמא התם אלא פותחין לו ממקום אחר והכא נמי פותחין לו בסיפא משום שלום שלא יהא רגיל בנדרים עמה ועוד דלפעמים נודר כראוי ואתי למסרך משום חביבות אשתו ויהנוג בו קולא ומדמה מילתא למילתא ולפיכך אע"פ שאינו נודר כלל פותחין לו והיינו ממקום אחר אבל ברישא שמדיר על עצמו או על חברו לא חשו להצריכו פתח כלל דדבר שאינו מצוי הוא:

[דף יד] **גמ'** מנא ה"מ אמר קרא איש כי ידור נדר לה' עד שידור בדבר הנדור אי הכי וכו'. פי' מנא ה"מ דתולה בדבר האסור לאו נדר הוא: **אי** הכי. דדרשת כפילא דהא כתיב לאסור וכו' וכי דרוש הכי אם אסר שום דבר כדבר האסור לא יחל דברו: **הוא** מיבעי ליה לכדתניא איזהו איסור וכו'. כלומר אי זה איסור נדר האמור בתורה דהוא איסור דנדר ואינו הנדר עצמו אלא שאוסר הדבר משום נדר אע"פ שהוא אינו נדר עצמו שאומר הרי עלי וכו'. ושמעינן תרתי חדא דמכי ידור נדר לא שמעינן אלא דבר הנדור לכל ואיצטריך לאסור איסר ליחיד ועוד דאע"ג דקאי בדבר הנתפס באיסורא דרבנן כיון דאיכא נמי נדר בנדר הוא דקא מתפיס: **הרי** עלי. האי לישנא לאו דוקא דאין זה לשון נדר וה"ק הרי עלי יום זה כיום שמת בו אבא שנדרתי בו שלא לאכול בשר עיקר נדר הוא שידור בקרבן שהוא נדור לכל ואיסור נדר נקרא זה שהוא נדור ליחיד: **כיום** שמת בו אביו. נקט הכי משום דדרך העולם להצטער ולהתענות בהם: **כיום** שנהרג בו גדליה. איסור תענית הוא: **והוא** שנדור ובא. שנדר וקבל עליו להתענות לעולם ביום ההוא ועכשיו נודר מיום אחר שיהיה עליו שלא לאכול בשר כיום ההוא שמת בו אביו שהוא נדור עליו ונמצא שהוא מתפיס בדבר הנדור ככל הני דמתני' דפ"ק [דף י:] כאימרא כדירים שהוא דבר הנדור והכא נמי אי לא היה נדור ובא אלא שאמר כיום שמת בו אביו היה מתפיס בדבר האסור ולא כלום הוא כדתנן במתני' דהכא דיום שמת בו אביו בשעה שמוטל לפניו אסור הוא בבשר ויין וכן יום שנהרג גדליה אסור באכילה וקמ"ל דאע"ג דעיקר אותו יום קאי באיסורא דרבנן מ"מ כי מתפיס בנדר הוא דקא מתפיס ומיהו באיסור תורה לא אמרינן הכי דאם אסר יום הכפורים על עצמו בנדר ואמר ביום אחר הרי יום זה עלי כיום הכפורים לא תפסינן ליה דבר הנדור אלא דבר האסור דהואיל ואיסורו מן התורה אין איסור נדרו חשוב לגבי איסור תורה והתם במסכת שבועות פליגי עלה דהא אביי ורבא דאביי סבר דכי היכי דמתפיס בנדר נדר הוא הדין מתפיס בשבועה שנשבע על דבר שלא יאכלנו ואמר על הב' זה כזה הוי שבועה לאסור הב' ורבא אמר דמתפיס בשבועה לאו כלום הוא ורבו הדעות בזה איכא דאמרי דכי היכי דמתפיס בשבועה לרבא לאו כמוציא מפיו דמי הה"ד מתפיס בנדר לא הוי נדר והך ברייתא דהכא משום דמזכיר האיסור שאומר הרי עלי שלא אוכל בשר והוא נדר בפני עצמו אבל אם אמר הרי יום זה עלי כיום פלוני הנדור לי לא אמר כלום וקשה לאלו א"כ היכי קרו ליה בגמ' הכא במכילתין והתם בשבועות מתפיס בנדר הא לאו מתפיס הוא אלא נדר גופה היא אלא ודאי אע"ג דלא קאמר אלא הרי יום זה עלי כיום פלוני הנדור לי הוי נדר והא דקתני שלא אוכל בשר פירוש בעלמא הוא דקאמר תלמודא אבל לאו דוקא דפריש הוא הכי תדע דאל"כ ליפלגו בתרוייהו מתפיס בשבועה ובנדר אביי אמר הכי רבא אמר הכי ובירושל' נמי מוכח דדוקא במתפיס בשבועה בלחוד פליגי ואיכא דאמרי איפכא דאפילו לרבא מתפיס בשבועה הויא שבועה ולא קא פטר רבא אלא מקרבן דשבועת ביטוי וקשיא נמי עלייהו משום דבספרי לא משמע הכי כדתניא התם ותו דהיכי איתמר בהאי לישנא התם בשבועות אביי אמר כמוציא שבועה ה"ל למימר אביי אמר חייב קרבן אלא מסתברא כדברי הרבה מן המפרשים ז"ל דלרבא נהי דמתפיס בנדר נדר הוא דמתפיס בשבועה לאו כלום וטעמא משום דנדר מידעם דמיתסר חפצא עליה וכי אמר מתפן אחר זה כזה חייל נדרא אבל שבועה מידי דאסר נפשיה מן חפצא וליכא עליה דחפצא איסור נדר וקדושה כלל הילכך כי אמר מתפן אחר זה כזה לא כלום קאמר והיכא דנדר חד מן מידי דאמר קונם מילתא פלוני עלי ואמר לחבריה ואת צריך למימר חבריה אמן או כיוצא בו דמשמע קבלת דברים ואם אמר אחיל עליה נדרא וכמאן דמוציא נדר מפיו דמי ואם לא קבל הדברים לא נאסר אפילו במילתא דפלוני האוסר דכיון דלא אמר ליה שאוסר ולך אלא ואת משמע דהוא אינו אוסר לו כלום אלא דקא"ל ואת נמי תאסרנו לעצמך ולפיכך צריך לקבלת דברים דיליה ע"כ: (ב) כתב הרמב"ם ז"ל כל שאוסר דבר על חברו האוסר לוקה אם מהנהו ולא הנאסר אע"פ שנהנה והא ליתא דלא שייך בל יחל אלא על הנאסר שעשה איסורין חולין ואין על אידך אלא איסורא דלפני עור לא תתן מכשול [ויקרא יט] והכי מוכח לה בר"ס אין בין המודר [דף לד:] בשמעתא דככרי עליך אסור ועוד השיב עליו מורי הרשב"א ז"ל נראה מדאמרינן בפ' יוצא דופן [דף מו:] מלינו שהשוה הכתוב את הקטן לגדול לזדון שבועה ולאיסור בל יחל ומוקים לה התם בשהקדיש הקטן או אסר ואכלו אחרים שלוקין עליו משום בל יחל דאלמא בל יחל דברו לא קאי אלא על הנאסר בדבר שלא יחל דברו של נודר בין שיהא הוא עצמו הנודר או שיהיה הנודר אדם אחר. הריטב"א ז"ל:

(א) ונגא. (ב) עי' כ"מ פ"י מהלכות נדרים הלי"ג מ"ש בזה.

וגזי תולה בו כתולה בדבר האסור שלא אמר כלום : הילכך נראין הדברים דבין לאביי בין לרבא לא שני בין מתפיס בנדר למתפיס בשבועה ואביי סבר דהוי כנדר וכשבועה גמורים ונתפס בהם שלישי ורביעי בשלישי וכן כמה ואם התרו בכל אחד מהם משום שבועה עצמה לוקה ורבא סובר דל"ש בנדר ול"ש בשבועות ליכא בהתפסה להיות כדון כנשבע ממש אלא דמיחייב עלה משום ידות ואין שלישי תופס בו כלל ואי פריש בהדי מידי לאסור שיש במשמעותו שומעין לו דומיא דידות ותנא' הכי קתני מבטא שבועה שהאומר מבטא שלא אוכל ככר זה או איסר שלא אוכל ככר זה הרי הוא כאומר שבועה שלא אוכל ככר זה דאיסר שאמרה תורה היינו שבועה דאשונה או נדר דאסור עצמו ואיסר זה הטילו הכתוב בין נדר לשבועה דכתיב (במדבר ל) ואם בית אישה נדרה או אסרה אסר על נפשה בשבועה לומר לך הוציאו בלשון נדר שאמר ככר זה עלי איסר הוי נדר וחייל על המצות משא"כ באומר שבועה ככר זה עלי דלא מיחייב בה אלא משום ידות שבועה ולא חייל אמצות . ואם הוציאו בלשון שבועה שאומר איסר ככר זה הוי שבועה גמורה ולא חיילא אמצות מה שאין כן באומר קונם שלא אוכל ככר זה שאינו אלא ידות לנדר וחייל על מצוה: ואותבינן מדתניא איזהו איסר האמור בתורה וכו' אלמא איסר האמור בנדר בתורה מתפיס הוא וה"ה לאיסר האמור בשבועה ומאי שנא : ואיסר של תורה דכולי עלמא דינו כנדר או שבועה ממש וכיון דאשמועינן תנא דאיסר הייתו מתפיס שמעינן דמתפיס בנדר נדר ומתפיס בשבועה שבועה ורבא דהי לה דמתפיס לאו שבועה גמורה היא אלא ידות [illegible]

ואני כמותך דהוי יד לנזירות . והאומר פי כפיו ושערי כשערו ידות הם ולא התפסה בנדר והיא דתניא נמי התם האשה שנדרה בנזיר וכו' כלן ידות נזירות הם ולא נזירות עצמה ומשום הא מיקרו מיתפיס כדכתיבנא לעיל מיהו גרעא מנזיר דכולי עלמא דאמרינן באידך מתני' שאם הותר הראשון הותרו כלם משום דהתם הותר ע"י חכם ועוקר מעיקרו כמאן דלא הוה מעולם ואיגלאי מילתא למפרע שתלה נזירותו במי שלא היה נזיר אבל הכא דעל ידי הפרת בעל לא עוקר מעיקרו דבעל גאיז מיגז ואיכי בריש תלתה נדרה עד דאמרה כמותך דאתפיסה לגמרי ומותרת בהתרתה וזה מבואר והשתא להאי שיטתא דבין לאביי בין לרבא ליכא הפרש בין מתפיס בנדר למתפיס בשבועה אתי שפיר דלא תנן גבי חומר שבין נדרים ושבועות שהנדרים יש בהן התפסה מה שאין כן בשבועות : ומאי דכתב רבינו ז"ל דלהכי לא תאני לה משום דלאו קולא וחומרא הוא אלא דבנדר דאיסור חפצא שייכא התפסה שיהא זה כזה אבל בשבועה דהוי איסו"ר גברא (ד) והפלא ליכא איסור נדר וקדושה ולא מידי וכי אמר נמי זה כזה לאו כלום קאמר כדמפרש ואזיל בהלכות האי טעמא לא נהירא לן כל נרכא חדא דאם איתא דהיינו טעמא דרבא הוה ליה לפרושי הכי בגמרא ולמימר נמי לאביי היכי שייכא ליה התפסה בשבועה דהא לאו גזרת הכתוב הוא דהא מאי דרים קרא כרבא דאיסר היינו נדר או שבועה אלא ודאי דאביי סבר דיש התפסה בשבועה נמי ואיפשר בה וזהו איסר שאמרה תורה וכיון דאיכא פלוגתא במילתא ואפשר דשייכא התפסה בשבועה להיות תופסת שבועה שנשבע על הככר הראשונה על זה השני כאילו נשבע עליו בפירוש ויהא זה אסור לו כאיסור גברא בזה הוה ליה לתנא דמתני' אליבא דרבא למיתני הא בחומר בנדרים משבועות [דף טז.] תדע דהא מני שהנדרים חלים על דבר שאין בו ממש משא"כ בשבועות והתם נמי איכא למימר טעמא דהא נדרים איסור חפצא הוא ובדבר שאין בו ממש ליכא מידי דמתסר ושבועות איסור גברא ומצי למיסר נפשיה מכל דבר בין שיש בו ממש בין אין בו ממש לעשות ושלא לעשות ולאו קולא וחומרא היא בגופייהו אלא משום דאתי מינה קולא להאי וחומרא להאי דהאי מיחייב והאי לא מיחייב קרי ליה חומר והכי נמי איכא למימר בהא : הילכך קושטא דמילתא לפום עניות דעתין הוא דלרבא דקי"ל כוותיה לא שנא בנדר ולא שנא בשבועה מתפיס לאו כמוציא שבועה מפיו דמי אלא ידות בעלמא הוא ולא תפיס ביה שלישי כלל אא"כ הוא תוך כדי דבור שהוא כדבור גמור דלאו מדין התפסה היא כההיא מתני' דהריני נזיר ושמע חבירו וכו' והכי אתאן שמעתתא ומתניתין ומתניתא שפיר וזו שיטת מורי הרב נר"ו והיא הנכונה בעיני מן הטעמים שכתבתי והאל ברחמיו יורנו דרך האמת ומה שלא חלקו אביי ורבא במתפיס בנדר ושבועה אלא בשבועה לחוד משום דקים ליה לתלמודא דכי הדדי ניכהו משום איסר כתוב בשניהם

וכדאמרינן

וכדאמרינן התם (שבועות דף כ.) דלמתפיס בנדר נדר מתפיס בשבועה שבועה ונקט עיקר פלוגתייהו בשבועה משום כאן דלאביי דאפילו בשבועה איכא התפסה וכמה יש בתלמוד כיוצא בזו כמו שלמדנו מרבינו ז"ל בכמה מקומות בפירושיו : וכיון דמשנינן להכא להגדיל תורה הדרינן לפרושי דברי רבינו ז"ל שצריך פירוש לפירושם כ' רבינו האי ז"ל ותו הא מילתא דרבוותא מעיקרא פריכא דאיסר דנדרא לאו מידי דתפיס הוא כי אמר הרי עלי שלא אוכל בשר כיום שנדור בו אמאי מתפיס הוא ליה כמ"ד כיום אסור פירוש דהא לא תפיס ביה איסור הכאמון ואיהו לא אסריה בפירוש אלא שאמר הרי עלי כיום זה לאו כלום קאמר ולא עדיף עפי היכא דתלי ליה ביום נדור מהיכא דתלי ליה ביום אסור ואי אמרת משום דכי נדור באותו יום ואמר הרי עלי שלא אוכל כאותו יום כמאן דאמר הרי עלי נדר שלא אוכל כמו שנדרתי באותו יום דמי פירוש דלאו משום התפסה הוא דאסור אלא דאמרינן ליה כאילו פירש הרי עלי יום זה נדור כיום פלוני שהוא נדור עלי דאילו אמר הכי הוי נדר גמור והשתא דלא פירש כל כך אלא דאמר הרי עלי חשיב ידות כאילו פירש הרי עלי נדור ואילו הוה תלי ליה בדבר האסור לא הוה מהני אבל השתא דתלי ליה ביום נדור מהני מדין נפשיה ולא משום התפסה . אי ס"ד הכי א"כ היכי קרו ליה בגמרא מתפיס הכא והתם פירוש א"כ דנדר הוא באנפיה נפשיה ולא מיתפיס הוא היכי קארי ליה בגמ' הכא במכילתין גבי בעיא דרמי בר חמא דמתפיס דאמרינן בהיתרא מתפיס והתם בשבועות גבי פלוגתא דאביי ורבא דהא אמרת דלא מתפיס ביה כלום אלא נדר הוא עד כאן פירוש דברי רבינו ז"ל שהשיב על דברי הרב ז"ל . ולאו קושיא דלעולם לרבא נדר גמור הוא שאמר הרי עלי יום זה אסור באכילת בשר ושתיית יין כיום פלוני שהוא נדור וכדפרישנא לעיל ולישנא דמתניתא לאו לישנא דנודר הוא אלא לישנא דתנא הוא איזהו נדר של תורה המקבל עליו שלא יאכל בשר ולא ישתה יין יום זה כיום שמת בו אביו והוא שנדור ובא מאותו היום ומאי דקרי ליה בגמ' מתפיס לשון משותף הוא ולא מתפיס ממש אלא תולה נדרו ביום נדור או בהיתרא או באיסורא דהא בבעיא דרמי בר חמא דמחית בשר חולין וזבחי שלמים ואתפסיה ביה דבעי בהיתרא מתפיס או באיסורא מתפיס לא נחית שמעתא לדין התפסה אלא לאיזה נתכוון אם לתלותו בזבחי שלמים כמו שהן עכשיו או כמות שהיו קודם זריקת דמים ולעולם כשפירש בשר זה עלי כזה דאיכא ידות דבשר זה אסור עלי כזה קאמר ואשכחן גבי מתני' דהאומר הריני נזיר ושמע חבירו ואמר ואני וכו' דקאמר תלמודא והוא שהתפיסו כלן תוך כדי דבור והתם לא בעיא התפסה כיון דתוך כדי דבור הוא כדפרישית לעיל אלא אורחא דתלמודא דקרי התפסה למי שתולה נדרו בדבר אחר : כתב רבינו ז"ל ואיכא מאן דפליג לאידך גיסא וכו' ודברי רבינו ז"ל מפורשים וברורים בזה וכדין והלכה דהא דברי הרב דהא איסר דפליגי ביה אביי ורבא בפרשת נדרים הוא לגבי בל יחל הוא ולא לענין קרבן ואין צריך להאריך . כתב ז"ל ועוד שהרי לתלמודו הוא נדרש בספרי דתניא התם את שהסמיך את נדרו בדבר שאפשר לו וכו' פירשו בו תלמידי רבינו ז"ל בשמו שאם אמר קונם פירות עלי אם אוכל או לא אוכל בזה נדר שהרי תלה בדבר שאפשר לעשותו וכן הדין בנודר אם אכלתי אם לא אכלתי אבל אם אמר קונם פירות עלי אם לא ראיתי גמל פורח באויר שא"א והוא נמנע אינו נדר שלא נתכוון לאסור הפירות אלא לאמת דברו שכך ראה אבל בשבועות אם אמר שבועה שלא אוכל פירות עולם אם לא ראיתי גמל פורח באויר חיילא עליה שבועה למלקי עלה אשבועת שוא [והרמב"ן בחי' לשבועות בס"פ ש"ש בתרא לא פי' כן אלא דבשבועה אפילו הסמיכה לדבר שא"א שבועה הויא ולא נקי ומיירי במעמיד . המלי"ן] ונפקא לן מייתורא דקרא דכתיב או השבע שבועה מכל מקום : כתב רבינו ז"ל והיכא דמדיר ליה אינש לחבריה כגון דנדר חד מן מידי ואמר קונם מילתא פלונית עלי ואמר לחבריה ואת כלומר תוך כדי דבור ואמר אמן או כיוצא בו מילתא דמשמע קבלת דברים פי' דאי לא לא מיתסר עליה בעל כרחיה אם הוא דבר שאינו של מדיר אלא של אחרים שאין אדם אוסר נכסי חבירו על חבירו אלא מדעתו שיקבל עליו: אי נמי והוא הנכון דהכא מיירין [דמידי] דמדיר הוא ואפ"ה בעי דליקבל עליה אידך משום דהאי מדיר לא בעי למיסריה בעל כרחיה מדא"ל ואת ולא א"ל ולך ודרך שאלה הוא דאמר ליה ואת תאסר כן על עצמך וכיון דהכי הוא אי לא קביל עליה לא מיתסר ולהכי כתב רבינו ז"ל דאי קביל עליה חייל עליה נדרא וכמאן דמוליא נדר מפיו דמי פי' והדין אמת אפילו לרבא ולאו משום מתפיס אלא משום דהא תוך כדי דבור הוא עכ"פ כדאמרינן גבי נזיר והוא שהתפיסו כלן תוך כדי דבור דלאחר כדי דבור ליכא הוכחה דאיסור ואפילו למאן דאית ליה התפסה בנדר כמו שכתב רבינו לעיל הילכך היכא דתוך כדי דבור בדבור מפורש מודה ביה רבא כי היכי דמודה בהכיא דנזיר ומה לי אומר ואני או שאמר לו חברו ואת וקבל עליו הוא כל הטונה אמן וכיוצא שהוא קבלת דברים הרי הוא כאומר כן בפירוש . כמלא דין רבינו ז"ל אמת ויציב : וצריך את למידע דאביי דאית ליה מתפיס בנדר ובשבועה שהוא נדר או שבועה דוקא בשהיה ככר אסור או מושבע עליו מקודם ואמר על ד"א שיהא כמוהו וכן כל כיוצא בזה אבל אם לא היה עליו דבר נדור או מושבע אע"פ שאמר יהא ככר זה מותפס בנדר ובשבועה לא אמר כלום שהרי לא היה עליו נדר ושבועה מעולם ושלא כדעת רבים :

ואע"ג דלא קיימא לן כאביי נפקא מינה למאי דכתב רבינו ז"ל דאיכא התפסה בנדר לכולי עלמא דאע"ג דלא נחתנא לסבריה בהאי חובה עלן למיקם אמימריה ולמידק ביה ולפרושיה עוד אמר מורי נר"ו דכל הכי דתנן במתני' כע"ז כנבלות כחזיר וכו' שלא אמר כלום מפני שתלה בדבר האסור ואפילו ידות לא הוי משום דהאי איסור גברא והאי איסור חפצא ודוקא בשנתכוון לנדר אבל נתכוון לשבועה אע"פ שאמר לשון נדר שאמר הרי עלי ידות (ה) כשבועה הוי שכן נדרים שאמר בלשון שבועה כגון שאמר איני אוכל ואיני טועם ונתכוון לנדר הוי יד לנדר וכן שבועה שאמר בלשון נדר נהי דלא הויא שבועה גמורה הוי יד לשבועה כשנתכוון לשבועה כגון שאמר שבועה עלי ככר זה ומהאי טעמא אלו בני אדם שנודרים כל היום שלא לעשות דבר או לעשות דמדין נדרי איסר לא הוי כלום דלית במילתא מידי דאיסורא דאסר עליה ולא על אחריני וליכא במילתא נמי מידי דתלוה כי היכי דליהוי נדר דהקדש מכל מקום יד לשבועה הוי דחיישינן שנתכוון לשבועה

(א) כיום וכו' ומלת הכפורים נמחק . (ב) אולי צ"ל יד . (ג) בפ"ק דמכילתין לא נמצא זאת אך בפ"ק דקדושין דף ה: ובנזיר דף ב: איתא זה (ג"א) . (ד) אולי צ"ל ולא חפצא . (ה) אולי צ"ל לשבועה (ג"א) .

רמב"ן

טעמא הוא דתרווייהו מתפיסין בדבר הנדור ניניהו וכדאמרינן בפרקא קמא בבעיא דרמי בר חמא *כגון דמחית בשר זבחי שלמים ומחית דהיתרא גביה ואמר זה כזה באיסורא קא מתפיס או בהיתרא מתפיס דאלמא מתפיס כי האי האיל נדרא עליה וכמוציא נדר מפיו דמי . ומתפיס בדבר הנדור ומתפיס בדבר שהוא למזבח כי הני תרווייהו חדא גוונא ניניהו ומשום מתפיס בדבר הנדור הוא דהאיל עלייהו נדרא ולא קדושה חייל עלייהו ותנן נמי *הריני נזיר ושמע חבירו ואמר ואני ואני ואני כולן נזירין והא דאיתמר עלה בדוכתא והוא שהתפיסו כולן בתוך כדידיבור לאו משום דכשהתפיסו בתוך כדי דיבור הוו כמוציאין נזירות מפיהם ואני נזיר ואני נזיר קאמר ולאחר כדי דיבור הויא ליה התפסה ולא חיילא דאי ואני נזיר אני נזיר קאמרי אלא הא דקתני הותר הראשון הותר כולן הא לא אתפיסו ביה מידי ואי אמרת דילמא ואני נזיר כמוך קאמר הא ליכא למימר הכי דאי אנזיר מתפיס מנא לך למימר דכמוך קאמר דילמא ואני נזיר לגמרי קאמר ואפילו הותר הראשון לא הותר האחרון אלא היינו טעמא דלאחר כדי דיבור לא הוו נזירים משום דמאן דאמר ואני לאחר כדי דיבור לא משמע דאמר נזירות אבל פירש ואמר ואני כמוך ודאי הוי נזיר דתנן *הריני כזה הרי זה נזיר ואמר שמואל *כגון שהיה נזיר עובר עליו ודתנן נמי* הריני כשמשון הריני כבעל דלילה ה"ז נזיר בדלא פירש נזירות היא וכ"ש נזיר שהיה בימיו והני מתפיסין ניניהו כדקרי להו בגמרא וקתני נמי בסיפא *פי כפיו ושערי כשערו ה"ז וכו' ותניא התם *האשה שנדרה בנזיר ושמעה חברתה ואמרה ואני ובא בעלה של ראשונה והפר לה [היא] מותרת וחברתה אסורה ר"ש אומר אם אמרה הריני כמותיך שתיהן מותרות דכי אמרה הכי לגמרי מתפיס בה וכי אמרה סתם ואני ברישא מתפיס כדמפורש בדוכתא ושמעינן מכל הני ואע"ג דאמר רבא* מתפיס בשבועה לאו כמוציא שבועה מפיו דמי ולא חיילא שבועה בהתפסה כלל מודה הוא במתפיס בנדר שהוא כמוציא נדר מפיו והדין הוא סברא דרבינו הגדול ז"ל דכתבה בהלכות גדולות דיליה וסברא מעליא היא ואע"ג דחזינא מקצת רבוותא דאמרי דכי היכי דמתפיס בשבועה לאו כמוציא שבועה מפיו דמי הכי נמי מתפיס בנדר לא הוי נדר אא"כ אמר כדקתני בברייתא *הרי עלי שלא אוכל בשר ושלא אשתה יין כיום שמת בו פלוני ונדור באותו יום דלאו התפסה היא אנן מתבינן מאי דאשכחן ליה לרבינו הגדול וסבירא לן כוותיה מהני ראיות דאמרן ותו דבהאי מימרא דרבוותא מעיקרא פריכא דאי נדרא לאו מידי דתפיס הוא כי אמר הרי עלי שלא אוכל בשר כיום שנדור בו אמאי מתפיס הו"ל כמאן דאמר כיום אסור דלאו כלום הוא אע"ג דאמר הריני עלי ואי אמרת משום דכי נדור באותו היום ואמר הרי עלי שלא אוכל כאותו יום כמאן דפריש הרי עלי נדר שלא אוכל כמו שנדרתי נמי דמי כי אמר הכי כיום אסור לאו כלום קאמר אי ס"ד הכי א"כ היכי קרו ליה בגמרא הכא התם מתפיס אי לאו מתפיס ביה כלום הוא אלא נדר גופיה אלא דמתפיס בנדר סתם נדר הוא והא דקתני הרי עלי שלא אוכל בשר לאו דוקא דפריש הכי קתני איזהו איסור נדר האמור בתורה הרי עלי יום זה כיום פלוני והוא בא לאסור עליו שלא לאכול בשר באותו יום והכי תני לה בירושלמי סתם *איזהו איסר ככר זה עלי כיום שמת בו אבא וכו' תדע דאי מתפיס בנדר לאו נדר ליפלגו בתרווייהו ולימא הכי מתפיס בשבועה בנדר אביי אמר כמוציא שבועה מפיו דמי וכמוציא נדר מפיו דמי ורבא אמר לא הוי דהא אביי כי היכי דאית ליה מתפיס בשבועה אית ליה מתפיס בנדר אלא במתפיס בנדר כ"ע ל"פ דהוי נדר ובמתפיס בשבועה בלחוד הוא דפליגי ורבא שרי ואיכא מאן דפליג לאידך גיסא ואמר שאף המתפיס בשבועה כמוציא שבועה מפיו דמי ולא קא פטר ליה רבא אלא מקרבן דשבועת ביטוי וקא דריש בהאי עניינא קרא דכתיב או השבע שבועה עד שישבע בדבר המושבע כדדרשי' בגמרא *ידור נדר בדבר הנדור ומסייעי להך סברא דאי כדאמרי' ליתני *זה חומר בנדרים מבשבועו' שהמתפיס בנדר נדר והמתפיס בשבועה לאו שבועה ואנן לא חזינא לה נמי להך סברא ולא סלקא לן אליבא דגמרא דהא רבא נאדי מטעמיה דאביי דאמר איסר האמור בתורה היינו מתפים משום דסבר מתפים בשבועה לאו כמוציא שבועה הוא ואביי דסבר מתפים בשבועה כמוציא מפיו הוא נפקא ליה מאיסר דהוא מתפים לנדר ולשבועה ואמאי דילמא כי רבי רחמנא איסר לשבועה לדברים האמורים בפרשה כדרבייה לנדר אבל לקרבן דביטוי לא רבי ליה דהא רבי נמי רחמנא מתפים בשבועה °מהשבע שבועה והא אמרת דלא לקרבן רבייה ועוד דטעמיה דרבא במתפים משום נדר מידי דמיתסר חפצא עליה הוא וכי מתפים תפצא בחפצא חאיל נדרא כמאן דמתפים בדבר הקדוש למזבח אבל שבועות מידי דאסר נפשיה מן חפצא הוא וחפצא ליכא עליה איסור נדר וקדושה ולא מידי הלכך כי אמר נמי זה כזה לא כלום קאמר ואפי' אמר נמי שלא אוכל בשר כיום שמת בו אבא והוא שהיה מושבע באותו היום מתפים ואותו יום ליכא בגופיה נדרא ולא מידי והא קרא כתיב או השבע שבועה אי כתיב ישבע שבועה בדכתיב °ידור נדר כדקאמרת השתא דכתיב השבע שבועה שהשבועה כבר שבועה גופא והא דכתיב קרא הכי איכא למימר יתירא הוא דמשום דכתיב כי ידור נדר כתב נמי השבע שבועה דלאסור איסר אתא למתפים באסור על נפשו וכדתניא וכו' ידור נדר למעוטי דבר האסור וה"ה לדבר המושבע אליבא דרבא ועוד שהרי לתלמודו הוא נדרש בספרי דתניא התם את שהסמיך את נדרו לדבר שאפשר לו ה"ז נדר ואם לאו אינו נדר יכול אף בשבועות כן וכו' ואפשר נמי דמרבינן בהאי קרא ידות כדדרשי ליה בירושלמי *או השבע מה ת"ל שבועה אלא מכאן שכנויי שבועות כשבועות אבל מתפים בשבועה ליכא ותו דאי ס"ד למלקות חאיל היכי איתמר מתפים בשבועה אביי אמר כמוציא שבועה מפיו דמי וכו' הו"ל למימר אביי אמר חייב בקרבן רבא אמר פטור מן הקרבן מדקאמרינן כמוציא שבועה מפיו דמי ולאו כמוציא שבועה מפיו שמע מינה אביי מרבי להו לכולהו חיובי דשבועה ורבא פטר ליה מכולהו ואמר דלאו כמוציא שבועה מפיו דמי ומאן דלא מוציא שבועה מפיו לאו כלום הוא והא דמסייע ליה להך סברא משום דלא קתני לה בחומר בנדרים מבשבועות מסתברא לן דטעמא דמילתא משום דלאו חומרא וקולא הוא אלא האי חפצא מיתסר ומתפים ביה (א) והוא לא מיתסר ומתפים ביה והא לא מיתסר חפצא כלל ולא תפים מידי וכדפרשינן וכיון דמשום דשאני עניינא דנדר מבשבועה הוא לא מיתני ליה בכלל קולא וחומרא הלכך אע"ג דמתפים בנדר נדר מתפים בשבועה לאו כלום הוא ושרי ליה (ב) לאתנויי בההוא מידי דאיתפים בשבועה ואע"ג דחזינן מאן דסבר נמי בהא מילתא סברא אחריתי ואמר אע"ג דלאו כמוציא שבועה מפיו דמי הא איסורא מיהא אית בה לא דאיק לן מדיוקא דלישנא דקאמרינן דלאו כמוציא שבועה מפיו דמי הא פרישנא דמאן דלא מוציא שבועה מפיו לאו כלום הוא ועוד דכיון דאביי אמר כמוציא לרבויי כל מילי דשבועה אמר נמי רבא לאו כמוציא וכיון דגמרא ליכא במילתא לית לן לחדותי חומרי

ומשנה

(א) אולי תי' והוא לא מיתסר ומתפים ביה כ"ם . (ב) לאתהנויי .

לשבועה דעתי האלכות לא בקיאי במאי דאיכא בין נדר לשבועה הילכך דיינינן להו כידות דשבועה ופותחין להם פתח ממקום אחר . מפי מורי נר"ו : גרסינן בפרקא קמא בעי רמי בר חמא וכו'. ככר פירשתיה לעיל וכתבינן נמי לעיל דמסוגיא דהכא ודשבועות ליכא ראיה למיפשט בעיין דתלמודא נקט בלאו דוכתיה לישנא כוותא כאורחיה הילכך נקטינן מילתא בספיקא ולחומרא ומילקא לא לקי ולא מיחייב קרבן : תניא הרי עלי ככור רבי יעקב אוסר ור"י מתיר . ופרישנא טעמא דר' יוסי משום דליה תולה בדבר האסור כיון דבכור קדושתו מרחם ורבי יעקב חשיב ליה דבר הנדור כיון דמצוה להקדישו כדכתיב הזכר תקדיש והלכתא כרבי יוסי ותו לא מידי : הרי את עלי כאימא פותחין לו פתח ממקום אחר . כלומר צריך התרה ע"י פתח כשאר נדרים ורמינהי הרי את עלי כבשר חזיר וכו' לא אמר כלום פירוש אלמא אינו צריך התרה כלל ופרקינן אמר אביי לא אמר

רמב"ן

ומשנה שלימה שנינו *א"ל ר' ישמעאל אלעזר בן עזריה עליך ראיה ללמד שאתה מחמיר וכל המחמיר עליו להביא ראיה ללמד . והיכא דמדיר ליה איניש לחבריה כגון דנדר חד מן מידי ואמר קונם מילתא פלונית עלי ואמר לחבריה ואת ואמר אמן או כיוצא בו מילתא דמשמע קבלת דברים האיל עליה נדרא וכמאן דמוציא נדר מפיו דמי : גרסינן בפ"ק *בעי רמי בר חמא הרי עלי כבשר זבחי שלמים לאחר זריקת דמים מהו אי דקאמר כהדין לישנא מהיתרא קא מתפיס אלא כגון דמחית בשר דזבח שלמים ומחית דהיתרא גביה ואמר זה כזה באיסורא קא מתפיס או בהיתרא קא מתפיס ואתינן למיפשטיה *דתניא איזהו איסור נדר האמור בתורה הרי עלי שלא לאכול בשר ושלא לשתות יין כיום שמת בו אביו ואמר שמואל והוא שנדור באותו היום היכי דמי דקאים בחד בשבא דמית ביה אבוה דאע"ג דאיכא טובא חד בשבא דהיתרא וקתני אסור (א) דבעיקר הוא מתפיס . דשמואל הכי איתמר אמר שמואל והוא שנדור ובא מאותו היום ואילך ואע"ג דבעיין לא איפשיטא הכא בדוכתא מסקנא במסכת נזירות* דבסיפא מיתפיס וסוגיין נמי בשבועו' *מייתי לה להא דשמואל כדמתרץ לה הכא שנדור ובא מאותו היום והכי נמי פסקה רבינו הגדול בהלכות : *תניא הרי עלי כבכור ר' יעקב אוסר ור' (ג) יוסי מתיר *מ"ט דר' יוסי דכתיב °כי ידור נדר עד שידור בדבר הנדור לאפוקי בכור דדבר האסור הוא ואע"ג דמצוה להקדישו דתניא משום רבינו אמרו מנין לנולד לו בכור בתוך ביתו שמצוה להקדישו שנא' °הזכר תקדיש לה' כיון דכי לא כקדיש נמי קדיש דקדושתו מרחם לא מתפיס בנדר הוא ושרי וכן הלכתא : הרי את עלי כאימא פותחין לו פתח ממקום אחר ורמינהי הרי את עלי כבשר אימא כבשר אחותי כערלה ככלאי הכרם לא אמר כלום (ג) מדאורייתא וצריך שאלה לחכם מדרבנן רבא אמר הא בת"ח הא בע"ה והתניא הנודר בתורה ל"א כלום וא"ר יוחנן וצריך שאלה לחכם וא"ר נחמן ות"ח אינו צריך ודוקא במדיר את אשתו ומתפיס הנאתה בדבר האסור שלא יקל את ראשו בכך שמא יאסור את אשתו עליו אבל מתפיס אכילתו והנאתו בדבר האסור לא בעי שאלה מדקתני סיפא דמתני' הכי מכלל דרישא לא בעי שאלה והנודר בתורה אפילו בדנפשיה צריך שאלה מ"ט עם הארץ בין בה למה

הרי"ף

מתני' *האומר לאשתו הרי את עלי כאימא כו' : ורמינהי הרי את עלי כבשר אימא כבשר אחותי כערלה וככלאי הכרם לא אמר כלום אמר אביי לא אמר כלום מדאורייתא אבל צריך שאלה מדרבנן רבא אמר הא בת"ח הא בע"ה דתניא הנודר בתורה לא אמר כלום וא"ר יוחנן וצריך שאלה לחכם מדרבנן וא"ר נחמן אם ת"ח הוא א"צ . *תניא הנודר בתורה לא אמר כלום במה שכתוב בתורה דבריו קיימין בה ובמה שכתוב בה דבריו קיימין השתא במה שכתוב בתורה דבריו קיימין בה ובמה שכתוב בה מבעיא אמר רב נחמן ל"ק הא דמחתא אורייתא אארעא הא דנקיט לה בידי' מחתא אארעא דעתיה עליה נקט לה בידיה (כי) דעתיה אהזכרות שבה ואבע"א דמחתא אארעא והא קמ"ל דאע"ג דמחתא אארעא אי אמר במה שכתוב בה מהני (וזו ואצ"ל זו קתני) ואיבעית אימא מציעתא נמי דנקיט לה בידיה וקמשמע לן כיון דנקיט לה בידיה אף על גב דלא אמר אלא בה כמ"ד במה שכתוב בה דמי . אתמר קונם עיני בשינה היום אם אישן למחר א"ר יהודה אמר רב אל יישן היום חיישינן שמא יישן למחר ורב נחמן אמר יישן היום ולא חיישינן שמא יישן למחר ומודה רב יהודה באומר קונם שאיני ישן למחר אם אישן היום שיישן היום *כי לא מזדהר בתנאיה אבל באיסוריה מזדהר . תנן קונם שאני ישן שאני מדבר שאני מהלך ה"ד אילימא כדקתני שאני ישן מי הוי נדרא והתנן חומר בשבועה שהשבועה חלה על דבר שיש בו ממש ועל דבר שא"ב ממש משא"כ בנדרים ושינה דבר שא"ב ממש הוא אלא דקאמר קונם עיני בשינה ואי לא יהיב שיעורא מי שבקינן ליה עד דעביד איסורא והא"ר יוחנן שבועה שלא אישן ג' ימים מלקין אותו ויישן לאלתר אמר רבינא לעולם כדקתני ומאי בל יחל דרבנן ומי איכא בל יחל דרבנן אין והתניא דברים המותרים ואחרים נוהגים בהם איסור אי אתה רשאי (א) לנהוג בהם היתר כדילבטלן שנאמר °לא יחל דברו:

(א) בגמ' הגי' להתירן בפניהם שנאמר (ג"א)

מתני'

שכתוב בה לא משמע ליה ואתי לאחלופי ואחזינן לחד מרבוותא דכתב באומר הרי פירות הללו עלי כבשר חזיר אם היה עם הארץ צריך שאלה לחכם ופותחין לו פתח ממקום אחר והא מילתא לאו דסמכא היא דהא אתמוהי נמי מתמהי עלה בשמעתין ומי איכא לאסוקי אדעתין הכי והא מדקתני סיפא האומר לאשתו וכו' מכלל דרישא לא בעי שאלה ולא אפשר לדחויי מימרא דגמ' בלא כלום : גופא הנודר בתורה ל"א כלום במה שכתוב בה דבריו קיימין בה ובמה שכתוב בה דבריו קיימין השתא במה שכתוב בה דבריו קיימין בה ובמה שכתוב בה צריכא למימר אמר רב נחמן לא קשיא הא דמחתא אורייתא על ארעא והא דנקיט לה בידיה מחתא על ארעא דעתא אגליוני נקט לה בידיה דעתיה על האזכרות שבה רישא קמ"ל דאע"ג דמחתא על ארעא ואמר במה שכתוב בה מהני סיפא הא קמ"ל כיון דנקט לה בידיה אע"ג דלא אמר (ד) בה כמאן דאמר במה שכתוב בה דמי . ירושלמי* . כתורה ה"ז מותר ככתוב שבה ה"ז אסור כתורה ה"ז מותר כקדושת התורה ככתוב בה ה"ז אסור כקרבנות הכתובים בה : מתני' קונם שאני ישן שאני מדבר שאני מהלך האומר לאשה קונם שאני משמשך ה"ז בלא יחל דברו . *שבועה שאני ישן שאני מדבר שאני מהלך אסור : גמ' *איתמר קונם עיני בשינה היום אם אישן למחר אמר רב יהודה אמר רב אל יישן היום שמא יישן למחר ורב נחמן אמר יישן היום ואין חוששין שמא יישן למחר ומודה רב יהודה באומר קונם עיני בשינה למחר אם אישן היום שיישן היום *כי לא מיזדהר בתנאיה

נו יכול לעמוד בו שנשבע שלא יאכל מכל פירות שבעולם שמנה ימים או נשבע שלא יישן ג' ימים וכיוצא באלו · והשתא הג' כל מי שנשבע שבועה שאינה חלה כגון שנשבע לבטל את המ
שה בפרש הן לבטל לא תעשה אפילו בכולל וכן האומר שבועה שלא אוכל ככר זה שבועה שלא אוכלנה שאין השניה חלה עליו וכן הנשבע שלא יאכל נבלה וכיוצא בה מדברים האסורים דלא חיילא ש
הוא נשבע ועומד לוקה משום שבועת שוא והיינו דתנן התם [שבועות כט.] גבי שבועת שוא אמר לעדים בואו והעידוני אמרו לו שבועה שלא נעידך פי' מפני שנשבעו לבטל מצות עשה של תורה שהוא חיי
ות : והא מן התורה משועבד לה דכתיב שארה כסותה ועונתה לא יגרע . פי' ואין אדם יכול לישבע שלא לפרוע חובו וכי משתבע הכי לוקה משום שבועת שוא וא"ת מאי קושיא דהא אמרינן ב

ת קדושת הגוף ניכהו ומפקיען מידי
: הלוה אע"פ שמשועבדין למלוה
דבעל חוב מכאן ולהבא הוא גובה
ים איסור חפצא על המלוה ועל כל
דהא בגלה תבלה התם דאמרינן
שעבודיה דבעל דאית ליה באתתו
דידה דלא מצית איהי לאפקועי בקונס
אלמוה רבנן לשעבודא דאשה דאית
י לאפקועיה בקונס ואוקימנא באומר
לי פירוש לגופה דידה הוא דאסר
אסור על עצמו כל דבר ואפילו ככסי
של מצות עונה הא קיימא לן דנדרים
צות משום דאתי איסור חפצא ודחי
איסור גברא וכמו דוקא באומר הנאת תשמישך עלי
דהנאה דבר שאין בו ממש הוא אלא כגון שאמר גופך
אסור עלי בתשמיש בקונס אי נמי באומר קונס מה
שאני משמשך דהיינו גופה ויש מפרשים אותה כפשטה
ואף על גב דהנאה דבר שאין בו ממש הוא הא איכא
משום בל יחל דרבנן ודכוותה ברישא דמתני' דאוקימנא
בהכי ולא מסתבר לי דכיון דאיכא מצות עונה דאורייי'
לא מידחי משום בל יחל דרבנן : דאמר רב כהנא הנאת
תשמישי עליך כופין אותה ומשמשתו . פירוש דלא חייל
נדרא לאפקועי שעבודיה דבעל וכיון שכן יכול לכופה
לשמשו וליכא משום ולפני עור לא תתן מכשול והיינו
דאמרינן דשעבודי משתעבדא ליה כלומר אלמוה רבנן
לשעבודיה דבעל : תשמישך עלי אסור . פי' וחייל
נדרא ואינו יכול לכוף משום ולפני עור לא תתן מכשול
שאין מאכילין לאדם דבר האסור לו והא נמי
באומר גופי אסור עליך בתשמיש כדכתיבנא לעיל :
מתני' קרבן לא אוכל לך הי קרבן לא אוכל לך
לקרבן לא אוכל לך מותר . אמרינן עלה בגמרא מני
מתני' רבי מאיר היא דלא שני ליה בין אומר לקרבן
לאומר כקרבן אימא סיפא לקרבן לא אוכל לך מותר
והתניא לקרבן לא אוכל לך (מותר) ר' מאיר אוסר
וא"כ אבא נעשה כאומר לקרבן יהא לפיכך לא אוכל
לך וה"ה דקשיין נמי אידך דקתני קרבן לא אוכל לך
הקרבן לא אוכל לך מותר דבהכי נמי איכא למימר הכי

הרי"ף

מתני' *האומר לאשתו קונם שאיני משמשך הרי זה בלא יחל דברו כו' : והא משועבד לה מן התורה דכתיב °שארה כסותה ועונתה לא יגרע באומר הנאת תשמישך עלי והא לא ניהא ליה בתשמיש דאמר רב כהנא הנאת תשמישי עליך כופין אותה ומשמשתו דשעבודי משעבדא ליה הנאת תשמישך עלי אסור דאין מאכילין לאדם דבר האסור לו : מתני' קרבן לא אוכל לך הקרבן שאוכל לך לא קרבן לא אוכל לך מותר *שבועה לא אוכל לך השבועה שאוכל לך לא שבועה לא אוכל לך אסור : גמ' מכלל דהשבועה שאוכל דלא אכילנא משמע ורמינהי שבועות שתים שהן ארבע שאוכל ושלא אוכל שאכלתי ושלא אכלתי מדקאמר שלא אוכל מכלל דשאוכל דאכילנא משמע אמר אביי שאוכל שתי לשונות במשמע היו מסרבין בו לאכול ואמר לא אכילנא ותו שבועה שאוכל דלא אכילנא משמע רב אשי אמר שאי אוכל קתני א"כ מאי למימרא מהו דתימ' לישנא הוא דאתקל ליה קמ"ל: מתני' זה חומר בשבועות מבנדרים וחומר בנדרים מבשבועו' כיצד אמר קונם (א) לולב שאני נוטל תפילין שאני מניח בנדרים אסור בשבועות מותר שאין נשבעין לעבור על המצות:

(א) סוכה שאני עושה לולב כו' .

רמב"ן

בתנאיה אבל באיסורא מיזדהר : האומר לאשה וכו' והא מן התורה משתעבד לה דכתיב שארה כסותה ועונתה לא יגרע ואוקימנא באומר הנאת תשמישך עלי וכדרב כהנא דאמר הנאת תשמישי עליך כופין אותה ומשמשתו דשעבודי משעבדא ליה הנאת תשמישך עלי אסור שאין מאכילין את האדם דבר האסור לו דהא קא אסר חפצא : מתני' קרבן לא אוכל לך הא קרבן שאוכל לך לא קרבן לא אוכל לך מותר שבועה לא אוכל לך שבועה שאוכל לך לא שבועה לא אוכל לך אסור: גמ' מכלל דהא שבועה שאוכל לך דלא אכילנא משמע ורמינהי שבועות שתים שהן ארבע שבועה שאוכל ושלא אוכל וכו' ומפרקינן אמר רב אשי שאוכל דמתני' שאי אוכל הוא אבל שאוכל דשבועות דאכילנא משמע ושלא אוכל דלא אכילנא משמע בין במסרבין בו לאכול ואמר אכילנא או לא אכילנא בין כשאין מסרבין בו מ"ט נדרים דאיסור חפצא הוא שאוכל מה שאוכל הוא . לא אוכל מה שלא אוכל הוא . שבועות דאיסור נפשיה הוא שאוכל ושלא אוכל דעבידנא ודלא עבידנא קאמר וכן הלכתא : מתני' זה חומר בשבועות מבנדרים וחומר בנדרים מבשבועות כיצד אמר קונם סוכה שאני עושה לולב שאני נוטל תפילין שאני מניח בנדרים אסור ובשבועות מותר שאין נשבעין לעבור על המצות :
גמ'

איסור מנסג קרי בל יחל והיינו מדרבנן: פיסקא הא
קונס שאיני משמשך וכו' והא מן התורה משועבד
פירוש והא שעבודי משעבד לה והיך יכול לאסור עליה
שאינו שלו ואע"ג דקונמות מפקיען מידי שיעבוד [כתו
דף נט:] אפשר דס"ל דכי היכי דאלמוה רבנן לשעב
דבעל דאית ליה על אשתו דאפילו בקונס לא פקע
דאלמוה לשעבודה דאית לה על בעלה דאפילו בקונס
פקע והא דנקט מה"ת לאו דוקא דאפילו שעבודא ד
נמי לא פקע דהא אמרינן הכי [ב"ק דף פט: נ:]
פירות נכסי מלוג שהם דרבנן ולענין מזונות אפילו
מזונות דרבנן [כתובות דף מז:] ומדקאמר איך יכול לא
מה שאינו שלו אע"פ דבמתני' אוסר בבל יחל דרבנן
שאין בו ממש שמעינן דאפילו בל יחל דרבנן ליכא ב
פירות חברו על חברו : באומר הנאת וכו' . כלומר
כאומר הנאת תשמישך עלי דבכלל לשון קונס שאינו משמשך
משמע שפיר במה שאני משמשך דהיינו גופי או גופך והשתא
הוי כאילו אמר קונס הנאת גופך עלי שהוא אוסר פירות עצמו
על עצמו כענין קונס שאוכל לך דהוי כמו מה שאוכל ולפי
זה הוי דבר שיש בו ממש כאילו מזכיר הגוף בהדיא ואמר
הנאת גופך עלי דומיא דישיבת סוכה ומיהו אפילו לא
בעינן למימר הכי אלא כפשטו והנאת תשמיש הויא דבר
שאין בו ממש לא קשיא ולא מידי דאמרינן בל יחל דרבנן
קאמרינן כדלעיל וא"ת נהי דחייל נדרא על דבר מצוה
וה"ה הכא דאיכא מצות פריה ורביה מ"מ הא קי"ל דמצות
לאו ליהנות ניתנו ואמאי לא תשמש תשמיש עונה דהיא
מצוה כדאמרינן [ר"ה דף כח.] המודר הנאה משופר
מותר לתקוע בו תקיעה של מצוה י"ל שאני הכא דאפשר
לקיים מצותו באחרת אבל אם אמר הנאת כל הנשים עלי
וזרע אין לו [לא] חייל נדרא עליה לגבי מצות פריה ורביה
דמצות לאו ליהנות ניתנו ולמפרשים כן צריכין לומר דכי
היכי דא"א במצות תשמיש בלא הנאה אחרת לבר המצוה
ה"ה בשופר וזה רחוק והא דתניא המודר הנאה ממעין
אסור לטבול בו טבילה של מצוה בימות החמה לפי שא"א
בלא הנאה אחרת מאי למימר שאין מצות טבילה במעין
ובימות החמה כמצות שופר ותשמיש של מצוה אבל
הריטב"א ז"ל כתב על רבותיו דקושיא מעיקרא ליתא
דתשמיש של מצוה אע"ג דמצות לאו ליהנות ניתנו מ"מ
פסיק רישיה ולא ימות הוא דא"א דלא מתהני גופו בתשמיש
ודמיא למודר הנאה ממעין ולפי דבריו ז"ל חולק עם
רבותיו בפירוש המודר הנאה משופר לומר שאין בשופר
הנאת קול אלא הנאה שמוציאו מחובת מצות תקיעה ותמהני היכי דמיא חובת מצות טבילה במעין ובימות החמה למצות פריה ורביה למודר הנאה מכל הנשים וזרע אין לו : והא לא קא ניחא ליה בתשמיש. כלומר שרוצה לאסרו עליו ואמר רב כהנא כו' שאין מאכילין לאדם דבר האסור לו ולפיכך חייל נדרא דכאוסר פירות חברו על עצמו או פירות עצמו על עצמו הוא ואיכא נסחי דל"ג והא לא קא ניחא ליה אלא באומר הנאת תשמיש עלי וכדרב כהנא: תשמישי עליך. האשה אמרה לבעלה כן קונס הנאת תשמישי עליך כופין אותה דשעבודא משעבדא ליה ולאו כל כמינה וכמי שאוסר פירות חברו על חברו ולאו כלום הוא ובשכופה אותה ליכא משום ולפני עור לא תתן מכשול : תשמישך עלי. שאמרה קונס הנאת תשמישך עלי וכבר פירשנו דהוי כאילו אמרה תשמיש גופי או גופך או שאמרה בפי' אליבא דמ"ד שהוא דבר שיש בו ממש והשתא היא יכולה לאסור הדבר על עצמה ולפיכך חל הנדר ואסור לכופה לפי שאין מאכילין לאדם דבר האסור לו משום (ויקרא יט) ולפני עור לא תתן מכשול וכי ה"ג מוקמינן הסיא דשלהי מסכתין [דף נ:] נטולה אני מן היהודים יפר חלקו ותהא משמשתו דאמרינן שהבעל נכלל עמהן אבל אי אסרה גופה עליהם אין צריך להפר דלאו כל כמינה להפקיע שעבודיה אפי' בכולל. זה דעת הריטב"א ז"ל :

[דף טו ע"ב] מתני' קרבן לא אוכל לך וכו'. פירוש קרבן לא אוכל לך מילתא דפשיטא היא דמשמע לא אוכל לך קרבן אלא חולין ולפיכך מותר ולא דרשינן דבוריה לתרי טעמי קרבן יהא מה שלך לפיכך לא אוכל לך דאפי' ר"מ לא דריש הכי אלא כלמ"ד שאמר לקרבן: הקרבן שאוכל לך נמי מותר. דכיון דבה"א קאמר דרשינן ליה כאילו הם שתי תיבות הא קרבן כלומר הנה בקרבן אני נודר כמו בחיי הקרבן ולאו כלום הוא וכדפי' סוף פ"ק וה"ה אם אמר הקרבן לא אוכל לך ולרבותא נקט שאוכל שאם לא היה בה"א היה אסור כדאיתא פ"ק [דף יג.] : לקרבן וכו'. אי מתני' ר"מ דרשינן לא קרבן לא אוכל לך והוא לא דריש מכלל לאו דנימא הא מה שאוכל יהא קרבן והא דתנן לקרבן לא אוכל לך ר' מאיר אוסר ההוא כשו"א הל' ואז שייך לומר לקרבן יהא לפיכך לא אוכל לך ואי דלא כר' מאיר ה"ק לקרבן יהא מה שלא אוכל לך ולפיכך מותר: שבועה שלא אוכל וכו'. הני תלת בבי דשרינן בנדר אסורין בשבועה דהכי משמע שבועה יהא עלי שלא אוכל משלך וכן השבועה ר"ל באיסור שבועה יהא עלי מה שאוכל משלך ולא שייך בשבועה לומר ה"א כמו חיי שבועה דאינו דבר מנוי ויש בו ממש כקרבן ואין נשבעין חי פלוני אלא בדבר המנוי: לשבועה וכו'. לר"מ מפרשינן ליה כמו ברישא לא שבועה ומשמע לא יהא באיסור שבועה מה שלא אוכל משלך הא מה שאוכל יהא באיסור שבועה ואע"ג דלית ליה מכלל לאו הן ה"מ בממונא או באיסורא דאית ביה ממונא דומיא דסוטה ונדרים נמי כיון דבתר לשון בני אדם אזלינן בהו כממון דמי אבל באיסורא גרידתא שפיר אית ליה מכלל לאו אתה שומע הן כדאיתא ס"פ שבועת העדות [דף לו:] ושבועה איסורא גרידתא היא :

[דף טז] גמ' מכלל דשבועה שאוכל לך דלא אכילנא משמע ורמינהי וכו'. פי' מכלל וכו'. מדקתני במתני' אסור אמרינן דה"ק באיסור שבועה יהא עלי מה שאוכל לך וא"כ הוה ליה שאוכל כמו שלא אוכל : שתים שהן ארבע. בשבועת ביטוי שפתים הכתוב בויקרא מדבר דכתיב [ויקרא ה] להרע או להיטיב דמשמע הרעה והטבה להבא כגון שבועה שלא אוכל דהיינו הרעה או שבועה שאוכל דהיינו הטבה שהן ארבע מרבינן מקרא דכל אשר יבטא שתים אחרות דלשעבר כגון אכלתי ולא אכלתי: מדקאמר שלא אוכל. דנקיט ליה בלאו מכלל דשאוכל דנקיט בהן דאכילנא משמע: מסרבין. מפצירין: דלא אכילנא קאמר. לקיומיה דבוריה דאמר לא אכילנא משתבע וה"ק באיסור שבועה יהא מה שאוכל לך והגב דאוקי מתני' דהכא במסרבין אוקמא נמי להסיא דשבועות במסרבין אבל ההיא בלא מסרבין מתוקמא שפיר כדוכתא: דנדרים. מתני' דהכא שאי אוכל גרס ר"א ולפיכך אסור דהיינו כמו שלא אוכל לך: א"כ למה ליה. כלומר פשיטא ותו דהא תנא לה רישא שבועה לא אוכל לך: מיעקם לישניה. עקום לשונו הוא שמאריך השי"ן בסגול ושאוכל קאמר שהוא תיבה אחת ומותר קמ"ל דסתם נדרים להחמיר ואתו אריכות אנו דנין לשתי תיבות שאי אוכל ומיהו אם אמר דאיעקם לישניה פשוט דמותר דפירושן להקל אבל התם בשבועות אין לחלק בין מפצירין לאין מפצירין דלעולם סבר רב אשי דשאוכל דאכילנא משמע ושלא אוכל דלא אכילנא וטעמא משום דשבועה איסור נפשיה הוא הילכך שאוכל ושלא אוכל דעבידנא ולאו עבידנא קאמר אבל נדרים שאוסר הדבר על עצמו כשאומר קונס שאוכל מה שאוכל קאמר שבה לאסור מה שיאכל משלו וכשאומר לא אוכל לך מותר דמשמע מה שלא אוכל משלך יהא קונס וכל המפרשים אחרונים ז"ל פסקו הלכתא כרב אשי דבתרא הוא. וכן פסק הרמב"ן ז"ל אבל הרמב"ם ז"ל פסק כאביי וכסוגיא דהתם ברים פ' שבועות שתים בתרא [דף יט.] :

[שם] מתני' זה חומר בשבועות מבנדרים. פי' זה חומר מפרש בגמרא דארישא קאי דקתני קונם שאיני ישן דאינו בנדרים ליכא אלא בל יחל דרבנן לפי שהוא דבר שאין בו ממש ובשבועות איכא שבועה דאורייתא : וחומר בנדרים כיצד וכו'. בנדרים אסור לפי שהנדרים חלין על דבר מצוה דנדרים איסור חפצא הם ואין מאכילין לאדם דבר האסור לו שלא אמרה תורה לעשות מצוה באיסורי הנאה ולפיכך ליכא למימר בהא דליתי עשה דמצוה ולידחי לא תעשה דנדרים וכ"ש דנדרים עשה ולא תעשה הוא ודעת ה"ר זרחיה הלוי ז"ל דמשום הכי פריש הני סוכה וכו' משום דכי חייל נדרא אהיתרא חייל אבל האוסר עליו נבלה ושאר איסורין בקונס אין הנדר חל עליו אע"פ שהוא לקיים את המצוה שאין איסור חל על איסור לעבור גם בבל יחל והאחרונים ז"ל הסכימו עם הרמב"ן ז"ל דלרבותא נקט הני דמתני' דחלין אפי' לבטל את המצוה וכ"ש דנדרים חלין על האיסורין שהוא לקיים את המצוה דכי אמרינן דאין איסור חל על איסור היינו בעלמא דתרוייהו איסור גברא אבל הכא דנדרים איסור חפצא ושאר איסורין איסור גברא חייל ותייל דהא מסכה רווחא למיהל והא עדיף מאיסור מוסיף שהוא חל על האיסור ויש ראיה בירושלמי [דמאי פ"א הל"ג] ר' אחא בש"ר יוחנן האומר הריני נדור מיין של ערלה לא אמר כלום חבריא אמרין כמחלוקת לר"ש פי' דסבר אין איסור חל על איסור אבל לרבנן אסור א"ר יודן כאן בנדרים כאן בשבועות נדרים חלין על האיסורין ואין שבועות חלין על האיסורין ע"כ והרי זה מבואר כדברי. עוד שם איסר אם אתה תופסו משום נדר נדר ואי משום שבועה שבועה הדא דתימא בחמש ככרות (א) מכיון שהתפיס עליו עשאו כנבלה מכאן ואילך כמיחל שבועות על האיסורין ואין שבועות חלין על האיסורין והדא דתימא כשהזכיר נדר ואחר כך שבועה אבל שבועה ואחר כך נדר נדרים חלין על האיסורין ע"כ הכי פירושו כאן דשבועה היא דלא חלה על איסור דבעינן מה הטבה רשות וכו' ולפיכך מן התורה אינה חלה אלא על דבר הרשות אבל נדר חל על שבועה ועל האיסורין כיון שהוא חל על דבר מצוה כדבר הרשות: ובשבועה מותר. (מוהר) מדין שבועת ביטוי אבל לוקה משום שבועת שוא כדאיתא בירושלמי שבועה שלא אוכל מצה בלילי הפסח לוקה ואוכל מצה: שאין נשבעין וכו'. לישנא משמע שאין נשבעין כלל ואפילו בכולל שלא כדברי הירושלמי

(א) חסר כאן ועי' בירושלמי .

קרבן יהא לפיכך לא אוכל לך דהא ליכא טעמא דמפליג רבי מאיר בין אומר קרבן לאומר לקרבן כדסברי מקצת רבנן ז"ל אלא דאקשי מסיפא דמפרש בהדיא וה"ה לאידך ופריק הא דאמר לקרבן תיבה אחת בהא ר"מ אוסר ומתני' דשרי באומר לא קרבן לא אוכל לך ומתני' ר"מ היא דלית ליה מכלל הן אתה שומע לאו וכולה מתני' מיירי בהכי דאמר לא קרבן לא אוכל לך לא הקרבן לא אוכל לך (ומתני' מיירי) לא לקרבן לא אוכל לך מותר והא קמ"ל תנא דמתני' דלא שנא קרבן או הי קרבן או לקרבן לא אוכל לך כיון דאיסורא ליכא בהדיא במה שאוכל אלא מתוך במה שאינו אוכל מותר דלא אמרינן מכלל הן אתה שומע לאו ולהכי אקיל תנא בלישניה דלא קתני לא קרבן בחד מינייהו משום דהא אתא לאשמועינן כך פי' רבינו נר"ו בשם רבותינו ז"ל ולא נהירא לי דא"כ היכי עריב תנא דמתניתין בהדי הני הא דהי קרבן לא אוכל לך דההיא ודאי כפשטה היא כדאיתא בפ"ק [דף יג.] משום דהוי כנשבע בחיי קרבן ותו דכולה סוגיין לא אתי שפיר לאוקי פירושא לכך נראה לפרש כפשטן של דברים דרישא כפשטה קרבן לא אוכל לך הקרבן לא אוכל לך מותר דהא לא קאמר מידי ובכי האי לישנא דאתי שפיר בחד טעמא לא דחיק למדרשיה בתרי טעמי אבל באומר לקרבן לא אוכל לך דלא אתי שפיר כפשטיה בחד טעמא משום דאיכא למ"ד יתירא דריש לה בתרי טעמי דה"ק לקרבן יהא לפיכך לא אוכל לך ולהכי אקשינן מסיפא דוקא ופריק אביי דסיפא דמתני' באומר לא קרבן בשתי תיבות דעביד חולין מה שלא יאכל ואע"ג דמכללא [משמע] דיהא קרבן מה שאוכל לית ליה לר"מ מכלל לאו אתה שומע הן ומתניתא דאסר ר"מ באומר לקרבן בתיבה אחת דדריש ליה בתרי טעמי לקרבן יהא לפיכך לא אוכל לך (א) (מותר) באומר קרבן לא אוכל לך דלא דרשי ביה בתרי טעמי והאומר לא קרבן לא אוכל לך אסור דדרשינן מכלל לאו הן הא מה שאוכל יהא קרבן : גירסת רש"י ז"ל לא שבועה לא אוכל לך אסור. ופי' דטעמא משום דאמרינן וזה שלא יאכל לא יהא בשבועה הא מה שאוכל יהא בשבועה וליתא דהא מתני' ר"מ היא דלית ליה מכלל לאו הן אבל הגרסא הנכונה כמו שכתוב בהלכות רבינו ז"ל שבועה לא אוכל לך השבועה שאוכל לך לשבועה לא אוכל לך אסור ואוקימנא בגמ' מציעתא באומר שבועה שאי אוכל לך והא דהשבועה לאו דוקא אלא דנקיט לה תנא אגב ריספא דרישא דקתני קרבן כקרבן הילכך לקרבן בין באומר שבועה שלא אוכל לך בין באומר שבועה שלא אוכל או שבועה שאי אוכל אסור ורישא פשיטא אלא משום מציעתא נקט ליה ובסיפא דאמר לשבועה לא אוכל לך אשמועינן דהא נמי דרשינן ליה בתרי טעמי לרבי מאיר לשבועה יהא לפיכך לא אוכל לך ואית נסחי דגרסי נמי הי שבועה לא אוכל לך אסור ואיכא לפרושי דהא קמ"ל דאע"ג דאמר הי דמשמע חיי ודכוותיה באומר הי קרבן לא אמר כלום הכא גבי שבועה אסור דבשבועה ליכא למימר דליהוי דעתיה לאישתבועי בחיי שבועה וכן פי' מורי נר"ו והשתא דפרישא סיפא דמתני' דמיירי בשבועה דלא אתא באומר לא שבועה אלא כפשטה בשלא אמר לא היא הנותנת דרישא נמי בקרבן דכוותה בשלא אמר לא קרבן כפירוש בתרא דפרישנא לעיל: גמ' מכלל דשבועה שאוכל דלא אכילנא משמע. פי' דקתני עלה אסור ורמינהי שבועות שתים שהן ד' פי' שתים להבא והם אבות דכתיב להרע או להיטיב דהיינו שאוכל ושלא אוכל שהן ארבע עם שתי תולדות שיש להן לשעבר דהיינו שאכלתי ושלא אכלתי אלמא שאוכל דאכילנא משמע מדקתני שאוכל ושלא אוכל : ופריק רב אשי שאוכל דמתני' דהכא שאי אוכל הוא פי' שאמר כן בפי' שאי אוכל ולהכי משמע דלא אכילנא אבל באומר שאוכל דאכילנא משמע ואומר שלא אוכל דלא אכילנא משמע בין במסרבין בו לאכול בין בשאין מסרבין בו לאכול דרב אשי לית ליה אוקמתא דאביי [לחלק] בין מסרבין בו לאכול לשאין מסרבין בו לאכול : מ"ט נדרים דאיסור חפצא הוא שאוכל משמע מה שאוכל והוי כאומר לא אוכל דהא אסר ועביד בקונס מה שיאכל ואסור למיכל מניה אבל שבועות דאיסור גברא הוא שאוכל ושלא אוכל דעבידנא ולא עבידנא קאמר וכן הלכתא ובגמ' פריך על מציעתא דאוקימנא באומר שאי אוכל א"כ למה ליה למימר כלומר פשיטא וליכא בסיפא דמתני' שום רבותא בהא ומאי קמ"ל דהא תנא ליה רישא שבועה לא אוכל לך ומהדרינן מהו דתימא לישניה הוא דאתעקים ליה כלומר (שהאריך) שהאריך בתנועות שי"ן שאוכל ודאמי כאומר שאי אוכל ולעולם שאוכל קאמר פי' דכי אמר דאוכל קאמר אלא דאתעקש ליה לישניה וליהמניה בהכי דתניא לקמן [דף יח:] בנדרים שסתמן להחמיר ופירושן להקל קמ"ל דלא מהימני' ליה מיהו דוקא בעם הארץ אבל לצורבא מרבנן מהימנינן ליה וכן כתבו גדולי רבותינו ז"ל: מתני' זה חומר בשבועות. מפרש בגמרא דאקונם שאני ישן קאי דקתני שאין נדר חל עליו מן התורה משום דהוי דבר שאין בו ממש ומשום הכי קתני הכא דבזה יש חומר בשבועות מבנדרים שהשבועה משום דהויא איסור גברא חלה אפילו על דבר שאין בו ממש : וחומר בנדרים מבשבועות כיצד אמר סוכה שאני עושה לולב שאני נוטל תפילין שאני מניח בנדרים אסור. פי' משום דנדר חל על ביטול מצות עשה דמצות חיוב גברא ונדר איסור חפצא ואין מאכילין לאדם דבר האסור לו : ובשבועות מותר. פי' שאם נשבע שלא ישב בסוכה ושלא יטול לולב לוקה משום שבועת שוא ונוטל לולב ומניח תפילין שאין שבועה חלה לבטל מצות עשה דהא והא איסור גברא והוי כנשבע שאוכל ככר זה ואח"כ נשבע שלא יאכלנה דלא חיילא שבועה בתרייתא עליה ולוקה עליה משום שבועת שוא. מיהו פירשו בירושל' [שבועות פ"ג ה"ד] דכי אמרינן דאין שבועה חלה לבטל מ"ע דוקא כנשבע על המצוה בפרט אבל ע"י כולל חיילא כנשבע שלא יאכל מצה ושלא ישב בצל ושלא יניח כלום על ראשו מגו דחייל השבועה אהיתרא חיילא נמי אמצוה כמו שכתב הרי"ף ז"ל בשלהי הלכות פסח שני ומיהו מגמ' דילן בפ' שבועות שתים בתרא [דף כה:] משמע דדוקא לענין בל יחל אבל לא מיחייב עלה קרבן אפילו בכולל אי מנח תפילין כיון דהוי מושבע להניח והייני דאקשינן התם והא ליתא לשבועה בלא אניח תפילין דאלמא ליתא בלא אניח כלל ואפילו בנשבע בכולל שלא יניח כלום על ראשו לא חיילא שבועה להתחייב קרבן אי הניח תפילין. ואפי' לענין מיחל שבועה נמי כי אמרינן דשבועה חלה בכולל דוקא על ביטול מצות עשה דכי מקיים שבועתיה ולא עביד מצוה דרמי עליה הוה ליה יושב ואינו עושה מצותו והא עדיפא מלמיעבד מצותו ולבטל שבועתו בידים בקום עשה אבל הנשבע לבטל מצות ל"ת בכולל כגון שנשבע שיאכל נבלות ושחוטות לא חיילא שבועה אנבלות כלל ומושב שישב ולא יקיים שבועתו מעידתה איסור לאו דנבלה שיאכלנה בידים והיינו דאמרינן התם [דף כד.] בעלמא לאו משכחת לה דחיילא שבועה בכולל שלא יאכל נבלות ושחוטות לרבי יוחנן אלא הן היכא משכחת לה דאלמא לא חיילא שבועה אפילו בכולל בהן כלומר בנשבע שיאכל לבטל מצות ל"ת והיינו דתנן התם [דף כה:] תאמר בשבועה. מצוה שלא עשה בה לאו כהן דאלמא ליתא בהן כלל אפילו בכולל וזו שטת רבינו ז"ל כמו שכתוב בפירושי שבועות שלו : ויש מרבותינו ז"ל שאומרים דשבועה לא חייל (אפילו) אבטול מצות עשה כלל ואפילו בכולל ולוקה עליה משום שבועת שוא ומאי דאמרינן דליתיה בלא אניח לאו לענין קרבן שבועה בלחוד אלא לענין בל יחל נמי הוא דשבועה על המצוה כשבועה על שבועה הוא כדאמרי' בכל דוכתא [דף ח.] והלא מושבע ועומד מהר סיני הוא ואילו שבועה לא חיילא על שבועה כלל אפילו בכולל ומהו אמוראה להאי ירושלמי דכתב הרי"ף ז"ל ומסתברא דלית לן למדחי ההוא ירושלמי בכדי ושלא בטענה מכיון דאיכא לפרושי סוגיין כוותיה ואסיפתא דרבינו ז"ל סמכינן. וכי היכי דנדרי איסור חלין על המצות אפילו לבטלן הוא הדין נמי דחיילא על שבועה לבטלה שאם נשבע שיאכל ככר זה ואחר כך אסרו בקונס הרי אסור בו כדכתיבנא בפרקא קמא דף יג ע"ב : ומיהו בשבועה על הנדר איכא מאן דאמר דשבועה חלה על הנדר לקיים שאם אסר עליו ככר ואח"כ נשבע שלא יאכלנו חיילא עליה שבועה נמי בין למלקות בין לקרבן דכיון דנדר איסור חפצא ושבועה איסור גברא ועניינים חלוקין הם כשם שהנדר חל על השבועה בין לקיים בין לבטל כך השבועה חלה על הנדר לקיים דאילו לבטל לא אפשר שאין מאכילין לאדם דבר האסור לו וזו היא שטת מורי נר"ו (נ"ל מאמר מנדכי שהוא הריטב"א

(א) (דברי רבינו צ"ע ואולי צ"ל אבל לרבנן באומר קרבן וכו') .

מכ"ש בתחומין למס' שבועות דף כב ע"ב גבי (ה) בני רבא נזיר שאמר שבועה שלא אוכל נבלה) אבל בירושלמי משמע דשבועה לא חיילא אנדר כלל כיון דלאסרים איסור חפצא הא איתסר ליה ממילא באיסור גברא [illegible] (ג) דנזיר גבי הא דאמרינן דאין שבועה חלה על שבועה [illegible] עליו שבועה עמה כנבילה מכאן ואילך כניחל שבועה [illegible] לקיימו דהוי כמו שבועה על שבועה דנגדר קיימא [illegible]

הירושלמי שסובר שהשבועה חלה בכולל לעבור על המצוה ולדידיה כולה מתני' בנשבע בפירוש על המצוה בפרט שאין נשבעין עליה לעבור אותה ומיהו אפילו לדברי הירושלמי דוקא בביטול מצות עשה בשב ואל תעשה אבל לעבור על המצות בידים כגון שנשבע לאכול חזיר וכיוצא בו אינו חל כלל ואפילו בכולל ומוטב שיעבור על שב ואל תעשה משיאכל איסור בידים וזה ברור. הריטב"א ז"ל:

[ע"ב] **גמ'** מדקתני חומר מכלל דנדר הוא והא מותר קתני וכו'. פירוש מכלל דנדר הוא דמדקתני חומר משמע דנדר חמור הוא לא הוי הא נדר קל הוי והא מותר קתני קס"ד דאקרבן לא אוכל לך דקתני מותר קאי ומדקתני מותר משמע דלא הוי נדר כלל: **אלא** על סוף דשאני ישן וכו'. והכך שייך למימר חומר משום דשבועה חלה מדאורייתא על דבר שאין בו ממש ויש בו בל יחל הנדר מדרבנן וכדאוקמה רבינא לעיל [דף טו.] וחומר מבנדרים לא צריך ליה למידק דפשיטא ליה דנהי דאין שבועה חלה לבטל מצוה מ"מ לוקה עליה משום שבועת שוא: **אבל** מיחל הוא לחפצי שמים. דדברו משמע כשהדבור היה על חפצי עצמו אבל אם יש בשבועתו בטול חפצי שמים מיחל שבועתו: **דכתיב** איש וכו'. דמשמע דאפילו יש בנדרו בטול מצות ה' לא יחל: **שבועה** נמי דלה'. קאי נמי אשבועה דלה' נדרש לפניו ולאחריו: **הא** דאמר הנאת סוכה עלי וכו'. כלומר סברא הוא דלה' לא קאי אשבועה אלא אכי ידור נדר משום דנדר בדין הוא שיחול על דבר מצוה לפי שהוא אוסר על עצמו הנאת סוכה שלשון נדר כך הוא ואין מאכילין את האדם דבר האסור לו אבל לשון שבועה היינו שלא אשב בסוכה ולא כל הימנו להפקיע עצמו ממצות סוכה שהוא מצווה בה: וכי מצות ליהנות ניתנו. לא אתא רבא לאפלוגי אאוקימתא דאביי שחלק בין נדר לשבועה אלא דקשיא ליה לישנא דתפס הנאת סוכה עלי דהא ודאי אם בלשון הנאה אסר עליו מותר לעשות מצותו ואין כאן בל יחל דהא לא מתסרי דמצות לאו ליהנות ניתנו: **אלא** אמר רבא וכו'. שחלק נמי בין איסור חפצא לאיסור גברא אלא שלא יזכיר הנאה ולפיכך אסור בסוכה של מצוה ואע"פ שאינו נהנה בה ומכאן למדו בתוספות שהאוסר עליו או על אחרים דבר בקונם ולא הזכיר בו לשון הנאה שהוא אסור בו אפילו בדבר שאין בו הנאה ומיהו כתבו הם דדוקא כשפרט בו לשון פרטי כגון זה שאמר ישיבת סוכה עלי נטילת לולב (א) שאסור לישב וליטול אפילו בלא הנאה כגון שאמר קונם דבר פלוני עלי לטלטלו שאסור לטלטלו או לזרקו בים וכן הסכים הרנב"ר ז"ל אבל אם אמר סתם בדרך כלל (ב) דרך פלוני קונם עלי אין במשמע אלא בדבר שיש בו שום הנאה והרי זה כשופר של עולה [ר"ה כח.] שמותר לתקוע בו משום דמצות לאו ליהנות ניתנו דמסתמא לא אסר הכתוב הקדש אלא בדרך הנאה ועוד קשה כי אמר ישיבת סוכה עלי אמאי אסור הא דבר שאין בו ממש הוא וי"ל דהכא במ"ע כגון שאמר קונם סוכה לישיבתה עלי ורבא לא חש בלישנא אלא לאורויי לשון הנאה ולעולם כדאמר לישנא תריצא עסקינן אלא דלא נחתינן השתא לפרושי הכי וכן הא דתניא [מכילתין דף יב:] הרי עלי יום זה כיום פלוני מיירי בדאמר לישנא תריצא שאמר הרי בשר עלי ביום זה כיום פלוני אלא דלא דק התנא משום דלא נחת לכך דינא לאגמורי לישנא דאיסר ובתוספות אמרו שאפי' באומר קונם ישיבת סוכה עלי מהני דלא מיקרי דבר שאין בו ממש אלא כשאינו מזכיר שם החפץ שאוסר עליו כגון שאני ישן שאני מדבר אבל כשמזכיר החפץ הנאסר דבר שיש בו ממש הוא ודאמרינן בעלמא [לקמן דף פה.] באומר יקדשו ידים לעושיהם לאו דוקא באומר אלא נעשה כאומר כיון שהזכיר את הידים וכן הסכים הרנב"ר ז"ל אבל הריטב"א ז"ל כתב הקשו עליהם רבותי והלא בפ"ק [דף יג.] קתני קונם פי מדבר עמך הרי שהזכיר פה ואפילו הכי קשיא לן ותריצנא באומר יאסר פי לדבוריה כיון שלא הזכיר לשון הנדר אלא המעשה שאין בו ממש מה תועלת יש כשהזכיר החפץ הנאסר לכך פירשו רבותי וכן פי' הרמב"ן ז"ל דבאומר לישנא תריצא מיירי וכדכתיבנא. וצריך את למידע דנדר שאמרו בלשון שבועה ושבועה שאמרה בלשון נדר חיילי כרבי יוסי דירושלמי דגרסי' התם איסר שבועה מבטא שבועה ר' יוסי פתר לה כולה באיסר איסר הרי עלי אסור הרי עלי איסר אסור שבועה הרי זה עלי אסור הרי היא עלי שבועה אסור כלומר דאפילו אמר שבועה בלשון עלי אסור ואף על גב דהתם פליגי עליה ר' יודן ור' מונא נקיטינן לחומרא כר' יוסי דסוגיין בעלמא בגמרין כותיה דלא ממנעי בגמ' דילן לאדכורי נדר בלשון שבועה כגון הרי עלי שלא לאכול בשר דלא קאמר באיסור חפצא וכן אמרינן יאסרו פירות עולם עלי בשבועה ולהוציא מדברי מקצת המפרשים ז"ל שאומרים דלעולם נדר שאמרו בלשון שבועה ושבועה בלשון נדר לאו כלום הוא אלא ודאי כולן צריכין שאלה לחכם דחייל בהו נדר ושבועה ולא גרעי מידות מיהו כל שאומר לשון נדר כגון שהזכיר קונם אף על פי שבסוף דבריו לשון שבועה דהיינו שלא לאכול בשר דין נדר יש לו ואיסור חפצא עליה הוא וכל שהזכיר לשון שבועה כגון שאמר ככר זה עלי בשבועה הרי זו היא איסור גברא וכל דיני שבועות עליו ונפקא מינה לענין מצוה וכדבשמעתין אבל הריטב"א ז"ל כ' דנדר שאמרו בלשון שבועה או בהפך לאו כלום הוא ואפילו בדבר הרשות מדאורייתא ואפילו למאן דסבר בירושל' שהוא חייב עליהם זהו בדבר הרשות ומדרבנן אבל לא בדבר מצוה: **מה** הטבה רשות. כלומר שאינה בביטול מצוה דאם אמר שאוכל ביום הכפורים או חמץ בפסח לא הויא הטבה שהרי גורם רעה לעצמו אף הרעה דלא אוכל שאינה בביטול מצוה כגון שלא אוכל מצה: **חד** קרא למפטריה מקרבן. היינו קרא דלהרע או להיטיב דכתיב גבי קרבן שבועת ביטוי וחד כו' היינו קרא דלא יחל דברו: מתני'

(א) עלי שאסור. (ב) דבר.

רמב"ן

גמ' רב כהנא מתני א"ר גידל אמר רב ורב טביומי מתני א"ר גידל אמר שמואל מנין שאין נשבעין לעבור על המצות שנאמר לא יחל דברו דברו לא יחל אבל מוחל הוא לחפצי שמים מאי שנא נדר דכתיב איש כי ידור נדר לה' לא יחל דברו שבועה נמי הא כתיב או השבע שבועה לה' לא יחל דברו אמר אביי הא דאמר הנאת סוכה עלי והא דאמר שבועה שלא אהנה מן הסוכה וכי מצות ליהנות ניתנו אלא אמר רבא הא דאמר ישיבת סוכה עלי והא דאמר שבועה שלא אשב בסוכה כלומר נדר מידי דמיתסר חפצא עליה הוא דקאמר ליה בלשון עלי ואין מאכילין לו לאדם דבר האסור לו שבועה מידי דאסר נפשיה מן חפצא הוא כגון שלא אשב בסוכה והא מושבע לה מהר סיני ומשום הכי לה' נדרש לפניו לנדר ולא לאחריו לשבועה ברם צריך את למילף נדר שאמרו בלשון זה ושבועה שאמרה בלשון עלי מי חיילי כלל או לא מיפלג פליגי בה בירושלמי *דגרסינן התם איסר שבועה מבטא שבועה וכו' ר' יוסי (א) פתח לה כולה באיסור איסר הרי עלי איסר אסור איסור הרי עלי אסור שבועה הרי היא עלי אסור הרי היא עלי שבועה אסור א"ר יודן בנדרים אסור ובשבועות מותר איסר הרי היא עלי אסור הרי היא עלי איסר אסור שבועה הרי היא עלי מותר הרי היא (ב) שבועה מותר א"ר מונה איסר הרי הוא מותר הרי עלי איסר אסור שבועה הרי עלי אסור הרי עלי שבועה מותר ואע"ג דר' יוסי דמחמיר חד הוא ור' יודן ור' מונה סברי אין נדר אלא בלשון נדר ואין שבועה אלא בלשון שבועה וקי"ל דאין דבריו של אחד במקום שנים אפ"ה כיון דבגמרין לא פרישו הכי נקטינן לחומרא כר' יוסי דסוגיין בעלמא כוותיה דלא מימנעי בגמ' דילן מלאדכורי נדר בלשון זה ושבועה בלשון עלי כדאיתמר בפ' שבועות שתים תנא אכילה משתיהן עלי שבועה והכא* והתם* אמרינן (הכא) נמי יאסרו פירות עולם (ג) בשבועה ולא דחקינן לאפוקי לישנא דגמרין מדיוקא משום פלוגתא דמערבאי ולא חזינן להו לכלהו רבנן קשישי דכתבי הכי הילכך כולן צריכין שאלה לחכם דחאיל בהו נדר ושבועה ולא גרע מידות אלא מיהו כל שאמר נדר בין דאמר זה בין דאמר עלי איסור חפצא עליה הוא וכל דיני נדר עליו וכל שאמר שבועה איסור נפשיה הוא ודיני שבועות עליו וליכא למיפתר בה טפי מן הכין: מתני'

(א) פתר. (ב) עלי שבועה. (ג) עלי בשבועה.

הרי"ף

גמ' רב כהנא מתני א"ר גידל אמר רב ורב טביומי מתני א"ר גידל אמר שמואל מנין שאין נשבעין לעבור על המצוה שנאמר לא יחל דברו דברו אינו מיחל אבל מיחל הוא לחפצי שמים מ"ש נדרים דכתיב איש כי ידור נדר לה' לא יחל דברו שבועה נמי הא כתיב או השבע שבועה לה' אמר אביי הא דאמר הנאת סוכה עלי הא דאמר שבועה שלא אהנה מן הסוכה אמר ליה רבא וכי מצות ליהנות ניתנו אלא אמר רבא הא דאמר ישיבת סוכה עלי הא דאמר שבועה שלא אשב בסוכה: מתני'

תורה אור

[illegible] שבועה פירוש דלא חיילא שבועה אנדר אפילו [illegible] חלין על האיסורין פי' דמעיקרא איתסר איסור גברא והשתא איתסר איסור חפצא נמצא למד מן הירושלמי הזה דשבועה לא חיילא על נדר כלל אבל נדר חל על שבועה לבטל ולקיים וה"ה שחל הנדר על האיסורין דאיסורין ושבועות חד עכסיא נינהו שלא כדברי ר' זרחיה שכתב שאין נדר חל לקיים א' מאיסורי תורה כגון שאסר עליו נבלה או בשר חזיר או דבר שנשבע עליו שלא לאוכלו ותמוהים דבריו היאך חל הנדר על מצות של תורה לבטל ולא יהא חל לקיים אלא ודאי כדאמרינן וכדאיתא בירושלמי וכדכתיבנא בהדיא: וגרסינן נמי התם בריש פ"ק דנזיר הל"ב ר' אמי בשם ר' יוסי בר חנינא הריני נזיר מיין של ערלה לא אמר כלום חברייא אמרי מחלוקת ר"ש פי' לא מני ר"ש היא דסבר אין איסור חל (ג) איסור אבל לרבנן דפליגי עליה אסור וא"ר יודן דברי הכל בנדרים מאן בשבועות נדרים חלין על האיסורין ואין שבועות חלות על האיסורין פי' דלעולם הא אפילו לר"ש אסור ומודה הוא דנדרים חלין על האיסורין ונזירות נדר הוא ואיסור חפצא ומתניתא לא נאמרה בנזירות אלא בשבועה לפי שאין שבועה חלה על שבועה ולא אשכחן דשבועה חלה על דבר מצוה כלל אלא בנשבע לקיים המצות או במצות ל"ת בכולל או במצות עשה דעביד לזרוזי נפשיה (מהכא מוכח דהגירסא הנכונה בירושל' הוא הריני נזיר מיין של ערלה וכ"ה גירסת הרמב"ן במלחמות בפ' שבועות שתים בתרא ואף זאת במעינן דלהירושלמי ס"ל דנזירות הוי איסור חפצא ואודא לה מה שתמה הרב פ"מ בפי' על רש"י דס"ל דנזירות הוי איסור גברא והלו הירושלמי ס"ל דהוי איסור חפצא וברור הוא. המלי"ץ) ובהא נמי סברא דכולהו רבנן ז"ל דלאו למימרא דלקי עליה או דמיחייב קרבן שבועת ביטוי אלא דלא לקי עלה משום שבועת שוא דהוי לזרוזי נפשיה וכדכתיבנא בפרקא קמא וכלל גדול הוא בידינו דנדרים איסור חפצא וחיילי אבל לא הוו איסור גברא והיינו דליתנהו אלא באיסור שאוסר על עצמו שיש בו ממש ולא בדבר שאין בו ממש ולא בקיום שום דבר כגון שאמר בנדר שיאכל או שישתה שאין כאן מקום לנדר לחייבו באכילה או בשתיה מדין נדרו וכן כל כיוצא בזה אלא כשהוא נודר לעשות צדקה או לפרוע חובו וכל דבר מצוה דחייב משום נדרי הקדש וזה מבואר: **ואיבא** דקשיא ליה להא דאמרינן נדרים חלין על המצות לקיימן מדאמרינן במס' מכות פ' אלו הן הלוקין [דף כב.] ולימתב נמי שבועה שלא אחרוש ביו"ט ופרקינן דלא חיילא שבועה עליה דמושבע מהר סיני הוא ואם איתא אכתי אמאי לא אקשינן ולימתב קונמות כגון דאמר קונם שדי לחרישה ביו"ט דהא במכילתין [דף מג.] אמרינן כי האי גוונא קונם שדי שלא אחרוש בה לעולם ולאו קושיא היא חדא דאי מקשינן הכי הוה דמי דאיסור חפצא לא קתני ועוד דהא הדר אקשינן התם בשבועה גופה ולימתב שבועה בכולל שלא אחרוש בין ביו"ט בין בחול דהשתא חיילא שבועה עליה אפילו ליו"ט דומיא דשלא אוכל נבלות וטרפות ופרקינן [מכות שם] דמידי דאפשר דמשתרי בשאלה לא קתני וכיון דפריק הכי תו לא הוה אפשר לן לאקשויי מקונמות דאינהו נמי אפשר בשאלה ומידי דשאלה לא קתני: **גמ'** רב כהנא מתני אמר רב גידל אמר רב ורב טביומי מתני אמר רב גידל אמר שמואל מניין שאין נשבעין לעבור על המצות. כלומר שאין שבועה מעכבת שלא לעשות המצות אם נשבע עליהן שלא לעשותן: **שנאמר** לא יחל דברו דברו הוא דלא יחל אבל חפצי שמים מיחל. פי' כדי לקיים פל דברו שהוא דבר הרשות אינו מיחל שבועתו אבל מיחל הוא שבועתו בנשבע לעבור על חפצי שמים: **ואמרינן** מאי שנא נדר דלא דכתיב איש כי ידור נדר לה' לא יחל דברו שבועה נמי הא כתיב או השבע שבועה לא יחל דברו. פירוש מאי שנא דגבי נדר אמרינן דחייל לעבור על המצות ולא דרשינן כדקאמרת בשבועה דברו הוא דאינו מיחל אבל מיחל הוא לחפצי שמים אי משום דבנדר כתיב לה' דמשמע דאפילו בנשבע על חפצי שמים לא יחל דברו הא גבי שבועה נמי איכא למימר הכי דהא סהוא לה' כי היכי דנדרש לפניו לגבי נדר נדרש לאחריו לגבי שבועה: **ופרקינן** בגמרא אמר אביי הא דאמר הנאת סוכה עלי והא דאמר שבועה שלא אהנה מן הסוכה ופריך ליה רבא וכי מצות ליהנות ניתנו אלא אמר רבא הא דאמר ישיבת סוכה עלי והא דאמר שבועה שלא אשב בסוכה. פרש"י ז"ל דהיכא דאמר ישיבת סוכה עלי בשבועה דאפקה לשבועה בלשון נדר הויא כנדר וחיילא אמצות דדרשינן לה' לא יחל דברו אפילו לחפצי שמים אבל היכא דאפקה בלשון שבועה דאמר שבועה שלא אשב בסוכה לא חיילא אמצות ודרשינן דברו הוא דאינו מיחל אבל מיחל הוא לחפצי שמים ולדברי רבינו ז"ל הא דתנן חומר בנדרים מבשבועות שהנדרים חלין על דבר מצוה משא"כ בשבועות. פי' משא"כ בשבועות שהוציאן בלשון אבל בשהוציאן בלשון נדר חיילי והיא משום חומרא דנדרים היא שחלה על דבר מצוה ולא נהירא אבל הנכון כמו שפי' הרב ר' ברוך ב"ר שמואל ז"ל דבין אביי ורבא יהבי טעמא אמאי דרשינן לה' דקרא גבי נדר דחייל לחפצי שמים ולא דרשינן ליה גבי שבועה דהיינו הוה בעיין ועלה מהדרי תרוייהו ואמרי דבנדר דהוה בלשון עלי והוי איסור חפצא הוי דינא דליחול אפילו על המצות דכיון דמצות איסור גברא ונדר איסור חפצא אין מאכילין לאדם דבר האסור לו אבל שבועה שאינה אלא איסור גברא שהרי לשון השבועה הוא שאהנה ושלא אהנה שאשב ושלא אשב לא חיילא אמצות דתרוייהו איסור גברא ולא דמי חדא אחדא וליכא בטעמא דמילתא פלוגתא בין אביי ורבא כלל אלא בלישנא בעלמא דאביי נקיט פירושיה כשאמר הנודר או הנשבע לשון הנאה ואהאי לישנא פריך רבא דכל היכא דאדכר בנדריה לשון הנאה לא מימנע משום הא מלקיים מצותו ולית בהא חלול שבועתו דאיהו נדר שלא יהנה והרי איהו נהנה דמצות לאו ליהנות ניתנו אלא הכי אית לן למנקט לישנא הא דאמר ישיבת סוכה עלי הא דאמר שבועה שלא אשב בסוכה דכי אמר ישיבת סוכה עלי אסור שאין מאכילין לאדם דבר האסור לו וכבר אסרו בנדר איסור חפצא דכיון דלא הזכיר הנאה אלא ישיבה אפילו ישיבה שאין בה הנאה לו כגון ישיבת סוכה של מצוה שנכנס בה למצוה ולא על דעת ליהנות כלל כי הנדרים חלין על כל דבר שיש בו ממש אפילו אין בו הנאה שכן המוסר עליו עפר באכילה הרי הוא אסור ולאו דקיימא בהאי לישנא ישיבת סוכה עלי דהא ישיבה דבר שאין בו ממש הוא שאין הנדר חל עליו אלא מדרבנן והכי חייל מדרבנן למדחי מצוה של תורה אלא כדקאמר לישנא תריצא קונם סוכה עלי שלא אשב בה אלא דרבא לא נחית השתא להא אלא לפרושי דכל היכא שלא אסר עליו אלא הנאה לא מימנע מלישב בה ישיבה של מצוה כל זמן שאינו מתעכב שם עד כדי שנהנה דבמצוה גופה ליכא הנאה דמצות לאו ליהנות ניתנו: **ואל** זה הפי' כוון רבינו ז"ל בהלכות (ד) שכת בפי' מימרא דרבא הא דאמר ישיבת סוכה עלי הא דאמר שבועה שלא אשב בסוכה כלומר נדר מידי דמיתסר חפצא עליה הוא דקאמר ליה בלשון עלי ואין מאכילין לאדם דבר האסור לו. שבועה מידי דאסר נפשיה מן חפצא הוא כגון שלא אשב בסוכה והא משועבד לה מהר סיני ומש"ה לה' נדרש לפניו ולא לאחריו לשבועה ע"כ והיינו כדפרישית וקי"ל כרבא דכל היכא דאסר עליה מידי בהנאה עושה בו מצותו כל זמן שמתעסק להמשך המצוה הסיא להנאתו דמצות לאו ליהנות ניתנו אבל כל היכא דבלאו קיום מצוה הוא נהנה בעשייתה הרי הוא אסור בה וכדאמרינן (במכילתין) [ר"ה דף כח.] המודר הנאה ממעין טובל בו בימות הגשמים דלית ביה הנאה מטבילה אבל לא בימות החמה דאית ליה הנאה מן המים שהוא מיקר. והוי יודע דכי אמרינן ליה כשנהנה במצותו דוקא בנהנה במצוה ממש כגון טבילה בימות החמה או ישיבת סוכה מפני החמה או מפני הגשמים אבל בשאינו נהנה בגופה אע"פ שגורם קיומה לו שהוא נהנה מצד אחר לא אסרינן ליה בהכי והיינו דשרינן במודר הנאה ממעין לטבול בו בימות הגשמים ואע"פ שבטבילה זו יש לו הנאה שטולה בה מטומאתו והיינו נמי דאמרינן בפרק מצות חליצה [יבמות דף קג:] דסנדל של עבודת כוכבים דהוא איסור הנאה לא תחלוץ בו ואם חלצה חליצתה כשרה משום דמצות לאו ליהנות ניתנו ואע"פ שבחליצתה זו יש לה הנאה שהיא מותרת לשוק לא חשיבא הנאה כיון שאין ההנאה בגופו של סנדל עצמו וכדפרים תמן רבינו ז"ל בפירושיו והיינו דאסיק רבא במס' ר"ה בפרק ראוהו ב"ד [דף כח.] גבי שופר ולולב של עבודת כוכבים הדר אמר רבא אחד זה ואחד זה יצא מ"ע מצות לאו ליהנות ניתנו כדקאמר הכא נמי והלכתא כוותיה: **כתב** רבינו ז"ל ברם צריך את למילף דנדר שאמרו בלשון זה פי' בלשון שבועה כגון שאמר קונם שלא אוכל ככר זה. ושבועה שאמרה בלשון עלי פי' כגון דאמר ככר עלי בשבועה: **מי** חיילי כלל או לא מיפלג פליגי בה בירושלמי דגרסינן התם איסר שבועה מבטא שבועה וכו' ר' יוסי פתר לה כלה באיסור איסר הרי עלי איסר אסור [כו'] שבועה הרי היא עלי אסור הרי הוא עלי בשבועה אסור. פי' דאפילו בשבועה שהוציאה בלשון עלי בין שהזכיר עלי בתחלה או בסוף חיילא שבועה ואסור בה א"ר יודן בנדרים אסור בשבועות מותר פי' ר' יודן פליג אדר' יוסי לומר דשבועה שהוציאה בלשון עלי בתחלה או בסוף לא אמר כלום ואפילו משום ידות ליכא ומותר בה א"ר מונא איסר הרי הוא מותר הרי עלי איסר אסור שבועה הרי הוא [עלי] אסור הרי עלי שבועה מותר פי' ר' מונא נותן דבריו לחלקין והומר דנדרים שאומרם בלשון שבועה אינם כלום אבל שבועה שאמרה בלשון עלי אם אמר עלי בתחלה מותר ואם בסוף אסור וכן פירוש הירושלמי הזה רבינו ז"ל בפירושי שבועות שלו נמצא שנשלם מחלוקת בדבר דר' יוסי אסר בין בנדרים שאמרן בלשון שבועה בין בשבועות שאמרן בלשון נדר משום ידות מיהת ור' יודן שרי בכולהו ור' מונא שרי בנדרים ואסר בשבועות שהזכיר עלי בסוף: **וכתב** רבינו ז"ל ואע"ג דר' יוסי דמחמיר חד הוא ור' יודן ור' מונא סברי אין נדר אלא בלשון נדר ואין שבועה אלא בלשון שבועה וקיי"ל שאין דבריו של אחד במקום שנים אפ"ה כיון דבגמרין לא פרישו הכי נקטינן לחומרא כר' יוסי דסוגיין בעלמא כוותיה דלא מימנעי רבנן בגמ' דילן לאדכורי נדר בל' זה ושבועה בלשון עלי כדאי' בפ' שבועות שתים (ה) תנא אכילה משתיהן עלי שבועה פי' הא מילתא אמרה התם גבי הא דתניא (ו) שם קונמות מצטרפות שתי שבועות אין מצטרפות פי' שאם היו ב' ככרות אסורות עליו בקונם ואכל משתיהן כזית הוא שיעור אכילה מצטרפות אע"ג דלא אכל מחדא מנייהו כזית אבל אם היו אסורות עליו בשבועה אין מצטרפות וקא סלקא דעתין מעיקרא שאינו חייב מלקות ולא קרבן עד שיאכל מאחת מהן כזית ומקלינן ומרינן עלה ואמרינן דאי דאדכר ל' אכילה בכל חדא מינייהו כמאמרה הא לא אסר מינה פחות מכזית ואפי' בקונמות נמי לא מצטרפי אלא הכא באומר אכילה משתיהן עלי בשבועה אכילה משתיהן עלי קונם אכילה מזו ומזו עלי בשבועה דהשתא הוי להו שתי קונמות ושתי שבועו' מתוך שחלוקו' לחטאות אין מצטרפו' פי' דנדרים דאיסור חפצא דינו כהקדש ולפיכך כשאומר שתי קונמות אפילו בזה אחר זה חדא מילתא היא כמקדים חצי בהמה וחוזר והקדים חציה שהוא הקדש אמר אבל שבועות דאיסור גברא כל חדא וחדא מילתא באפי נפשה שעל כל אחת מהן מושבע בפני עצמה כנבלה חזיר ונבלה שהוא מושבע על כל אחת בעצמה מהר סיני ולפיכך שבועות חלוקות לחטאות שאם אכלן שתיהן בהעלם אחד חייב שתים ולפיכך דין הוא שלא יצטרפו אבל בקונמות אפילו למ"ד יש מעילה בקונמות והם חמורים שאם ליכף את המעילה לזמן מרובה חייב כדאי' בכריתות [דף יח:] מ"מ משום דהוו איסור חפצא אין חלוק בין קונם אחד לשתי קונמות שאפי' בקונם אחד אם אכלן ממנו בהעלם אחד שני שיעורים חייב בשני אשמות ולפיכך מצטרפין כשהוציא אכילה אחת על שתיהן ואסיקנא התם דהא מתני' לענין קרבן איתמר דבעינן שוה פרוטה ושתי קונמות מצטרפות לשוה פרוטה ושתי שבועות אין מצטרפות לכזית אבל לענין מלקות לא בעינן לירוף בקונמות דבקונמות דברי הכל כל שהוא חייב מלקות (בקונמות) כיון דלא מדכר שמא דאכילה דהא לא קאמר אלא קונם בשר זה עלי כבריה דמי ובכל שהוא שאכל ממנו לוקה אבל קרבן לא מיחייב על מעילתו למ"ד יש מעילה בקונמות אלא בשוה פרוטה דלא עדיפי מהקדש דלא אית בהו מעילה בפחות מש"פ ואם הזכיר לשון אכילה אפילו בקונם לא לקי בפחות מכזית כדרבנן דהתם דקי"ל כוותייהו היינו פירושא דהאי מימרא התם ומייתי מינה רבינו ז"ל ראיה דשבועה שאמרה בלשון עלי הויא שבועה מדקאמר אכילה משתיהן עלי בשבועה ולאו ראיה היא דהתם אגב ריהטא דנקט תלמודא אכילה משתיהן עלי קונם נקט נמי בשבועה (נמי) עלי ולא דק: **עוד** כתב רבינו ז"ל והכא והתם נמי אמרינן יאסרו פירות עולם עלי בשבועה ולא דחקינן לאפוקי לישנא דגמ' מדיוקא כלומר למימרא דלאו דוקא משום פלוגתא דמערבאי כלומר דר' יודן ור' מונא: **ולא** חזינן להו לרבנן דכתבי הכי. פירוש משום דסברי דהני לישני דגמ' דילן לאו דוקא וכולהו כשאמר לשון שבועה ואינם לשון הנשבע אלא לשון התנא כדפרישנא גבי מתניתא דהרי עלי יום זה שלא לאכול בשר כיום שמת בו אביו: **הלכך** צריכין שאלה לחכם דחייל בהו נדר ושבועה ולא גרעי מידות. ומיהו כל שהזכיר נדר בין שאמר זה כלומר לשון שבועה בין שאמר עלי איסור חפצא עליה וכל דיני נדר עליו. פי' לחול על דבר שאין בו ממש וכל שאמר שבועה איסור נפשיה הוא ודיני שבועות עליו. פי' לחול על דבר שאין בו ממש ושלא לחול על המצות וליכא למיפתר בה טפי מן הכין: מתני'

(א) בפי' רבא. (ב) נ"ל דנדרים פ"א הל"א (ג"א). (ג) על איסור. (ד) שבועה. (ה) דף כב ע"ש גמ' שלנו נוסחא אחרת (ג"א). (ו) שתי קונמות.

הרי"ף

[דף יז.] מתני' *יש נדר בתוך נדר ואין שבועה בתוך שבועה כיצד אמר הריני נזיר אם אוכל הריני נזיר אם אוכל ואכל חייב על כל אחת ואחת. שבועה שלא אוכל שבועה שלא אוכל ואכל אינו חייב אלא אחת: גמ' א"ר הונא לא שנו אלא דאמר הריני נזיר היום הריני נזיר למחר מיגו דאתוסף יומא יתירא חיילא נזירות עליה אבל אמר הריני נזיר היום הריני נזיר היום אין נזירות חל על נזירות ושמואל אמר אפילו אמר הריני נזיר היום הריני נזיר היום נזירות חל על נזירו' והלכה כשמואל דסלקא שמעתתא אליבי' ולרב הונא קשיא: אינו חייב אלא אחת: [דף יח.] *אמר רבא אם נשאל על הראשונה שניה חלה עליה דרווחא הוא דלית לה הלכך כי מתשל על חברתה חיילא לישנא אחרינא אינו חייב קתני חיובא הוא דליכא הא שבועה איכא למאי הלכתא לכדרבא דאמר רבא נשאל על הראשונה עלתה לו שניה תחתיה: [דף יח:] מתני' *סתם נדרים להחמיר ופירושן להקל כיצד אמר הרי עלי כבשר מליח כיין נסך אם בשל שמים נדר אסור אם בשל עבודה זרה נדר מותר אם סתם אסור הרי עלי כחרם אם כחרם של שמים אסור אם כחרם של כהנים מותר ואם סתם אסור הרי עלי כמעשר אם כמעשר בהמה נדר אסור ואם כמעשר דגן מותר ואם סתם אסור הרי עלי כתרומה אם כתרומת הלשכה נדר אסור ואם בשל גורן מותר ואם סתם אסור דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר סתם תרומה ביהודה אסור בגליל מותר שאין אנשי הגליל מכירין בתרומת הלשכה סתם חרמים ביהודה מותר בגליל אסור שאין אנשי גליל מכירין בחרמי כהנים [דף כ.] *נדר בחרם ואמר לא נדרתי אלא בחרמו של ים בקרבן ואמר לא נדרתי אלא בקרבנות של מלכים אמר הרי עצמי קרבן ואמר לא נדרתי אלא בעצם שהנחתי לי להיות נודר בו אמר קונם אשתי נהנית לי ואמר לא נדרתי אלא מאשתי הראשונה שגרשתי על כולם אין נשאלין עליהם ואם נשאלו עונשין אותן ומחמירין עליהן דברי ר"מ וחכ"א פותחין להם פתח ממקום אחר ומלמדין אותן שלא ינהגו קלות ראש בנדרים: גמ' הא גופא קשיא אמרת אין נשאלין עליהם והדר תניא ואם נשאלו אמר רב יהודה הכי קתני וכולן אין צריכין שאלה בד"א בתלמיד חכם אבל בעם הארץ שבא לישאל עונשין אותו ומחמירין עליו בשלמא מחמירין דלא פתחינן ליה בחרטה אלא עונשין ה"ד

רמב"ן

מתני' יש נדר בתוך נדר ואין שבועה בתוך שבועה כיצד אמר הריני נזיר אם אוכל הריני נזיר אם אוכל ואכל חייב על כל אחת ואחת שבועה שלא אוכל שבועה שלא אוכל ואכל אינו חייב אלא אחת: גמ' אמר רבא אם נשאל על הראשונה שניה חלה עליו: מתני' סתם נדרים להחמיר ופירושן להקל כיצד אמר (א) הריני עלי כבשר מליח כיין נסך אם של שמים נדר אסור אם של ע"ז נדר מותר ואם סתם אסור הרי עלי כחרם אם כחרם של שמים אסור ואם כחרם של כהנים מותר ואם סתם אסור הרי עלי כמעשר אם כמעשר בהמה נדר אסור ואם של דגן מותר ואם סתם אסור הרי עלי כתרומה אם כתרומת הלשכה נדר אסור (ב) ואם סתם אסור דברי ר"מ וחכ"א סתם תרומה ביהודה אסורה ובגליל מותרת שאין אנשי גליל מכירין את תרומת הלשכה סתם חרמים ביהודה מותרין ובגליל אסורין שאין אנשי גליל מכירין את חרמי הכהנים נדר בחרם ואמר לא נדרתי אלא בחרמו של ים בקרבן ואמר לא נדרתי אלא בקרבנות של מלכים הרי עצמי קרבן ואמר לא נדרתי אלא בעצם שהנחתי לי להיות נודר בו קונם אשתי נהנית לי ואמר לא נדרתי אלא מאשתי הראשונה שגירשתי על כלן אין נשאלין להם ואם נשאלו עונשין אותן ומחמירין עליהן דברי ר"מ וחכמים אומרים פותחין להן פתח ממקום אחר ומלמדים אותן כדי שלא ינהגו קלות ראש בנדרים: גמ' פריש רב יהודה הכי קתני אין נשאלין אינן צריכין שאלה לחכם בד"א בת"ח ועם הארץ שבא לישאל עונשין אותם כדתניא

(א) הרי. (ב) ואם של גורן מותר.

עונשין אותן : כדתניא מי שנזר . פי' שנדר בנזיר ועבר על נזירותו אין נזקקין לו להתירו ע"י שום פתח עד שינהוג איסור אחר שעבר על נזירותו כימים שנהג היתר דברי רבי יהודה רבי יוסי אומר בנזירות מועטת שאינה יותר משלשים יום אבל בנזירות מרובה שהיא יותר משלשים יום אע"פ שנהג היתר בעבירה כמה ימים דיו לקנסו לנהוג איסור שלשים יום כסתם נזירות שהוא שלשים יום וכן הלכה : אמר רב יוסף הואיל ואמרי רבנן דבנדרים דאורייתא אין נזקקין לו. עד שינהוג איסור כימים שנהג היתר או שלשים יום האי בי דינא דמזדקקי ליה לעבריינא מקמי הכי אע"ג דאהני לא עבדי שפיר : רב אחא בר יעקב אמר משמתינן ליה להוא בי דינא . וכתב רבינו ז"ל דה"ה דמשמתינן להוא ב"ד דלא פתח להני נדרים דמתניתין פתח ממקום אחר אלא שמלמד אותן שהן מותרים ע"כ ומסתברא דהא תמיר דמשמתינן לב"ד דעבדו הכי לפי שנהגו קלות ראש לעמי הארץ בנדרים והנודר אסור עד שיתירוהו ע"י פתח חרטה או פתח אחר מש"ה כ"כ באידך דשרו ליה לאלתר מקמי דליבעשום דהיתרם היתר ומענשינן לבי דינא : כתוב בתוס' וז"ל מעשה באחד שנדר מכל פירות שבעולם חוץ מדגן ועבר על נדרו ובא לישאל לפני הרב ונזקק לו לאלתר [והתירו] ולא הזקיקו לנהוג איסור כימים שנהג בהן היתר ולכאורה לא היה ליה לאזדקוקי ליה אפי' לרבנן דהא נדרא דאורייתא הוא אלא שטענת הרב היתה שאם אתה מזקיקו לנהוג איסור אתה מכשילו שהרי נדר בדבר שא"א לו לעמוד עליו ועוד שאם לא יהנה מפירות שבעולם יתרפה ידו ולא יוכל להתעסק במלאכת שמים לכך נזקק לו מיד אך החמיר עניו במקום הטובה שלא להתירו בחרטה אלא בקש לו פתח ממקום אחר והחמיר עליו בכך לפי שעבר על נדרו הא למי שלא עבר על נדרו והא לישאל עליו פותחין לו בחרטה דהכי קי"ל בפרקין דלקמן [דף כב:]: סליק פירקא

ארבעה נדרים התירו חכמים נדרי זירוזין נדרי הבאי נדרי שגגות נדרי אונסין . פי' דייקינן בגמ' [דף כא:] מדקתני התירו דמותרין לגמרי אפילו לע"ה ולא בעי שאלה כלל דהכי מילתא דמינכר הוא דלאו כלום נינהו ולא אתי ע"ה למסרך מהא למילתא אחריתי מיהו לא מיבעי ליה לאינש להיות נוהג בהם וכהא ליכא הפרישא בין נדר לשבועה וכדקתני (א) (סיפא) [דף כד: ע"ש] כשם שנדרי הבאי מותרין כך שבועות הבאי מותרו' וה"ה לאידך נדרים ולרבותא נקט נדרי הבאי כדבעינן לפרושי קמן וארבעה נדרים אלו מפרש להו ואזיל במתניתין ופתח במאי דפתח מעיקרא . נדרי זירוזין כיצד היה מוכר חפץ לחבירו ואומר קונם שאני פוחת לך מסלע . פי' קונם פירות עולם עלי אם אני מוכרו לך בפחות מסלע שהוא ד' דינרים ופי' שאני כמו אם אני והלוקח אומר קונם *שאיני מוסיף לך על שקל שהוא ב' דינרים ושניהם רוצים בג' דינרים פירשו בו שאנו אומרים מן הסתם שמתחלה היה רצונם בג' דינרים שהמוכר היה רצונו ליתנו בשלשה והלוקח היה רצונו ליתן בו ג' וכו' אלא שמתוך שהפליגו בדברים זה בזה נדר זה שלא ליתנו בפחות מד' ונדר הלז שלא לתת לו אלא שנים דאין נדריהם נדר כלל שלא גמר אחד מהם בדעתו לשם נדר אלא לזרז את חברו למושכו לרצונו הלכך אם נתרצו אחר כך זה לזה בג' דינרים הרשות בידם ואין עליהם קונם . ומסתבר נמי דאפילו מימלכו ומתרצו למעבד חד מאי דאמר חבריה הרשות בידם דהא קונם דידהו אארבעה או אשנים הוא וכיון דאההוא סך לא חייל קונם דתני מימלכי בשלשה ה"ה בפחות או ביותר וכן דעת מורי נר"ו . מיהו דוקא דמעיקרא שניהם רוצים בשלשה שלא גמרו בדעתם על מה שהוציאו בפיהם ואין פיהם ולבם שוים ולא נתכוון אחד מהם אלא לזרוזי לחבירו למושכו לרצונו אבל היכא דמעיקרא לא היו שניהם רוצים בג' דינרים אלא על מה שנדר ובדוקא נדר אע"ג דהשתא מימלכי בג' או בסך אחר נדרם נדר ובעו שאלה וכי תימא וכי שניהם רוצים מעיקרא מאי הוי דמ"מ לא פירשו בשעת נדרם והוו להו דברים שבלב דקי"ל [קדושין דף נ.] שאינם דברים איכא למימר דחכמים ידעו לסוף דעתם של בני אדם כשנודרין על דרך זה אינם נודרים כדי שיתקיים נדרם אלא לזרז חבירו ואלו הם דברים שבלבם ובלב כל אדם ואומדנא דמוכח דכי האי גוונא הוי כמאן דפריש בין בנדרים בין בממונות כדפרישית במסכת קדושין ובדוכתי אחריני: גמ' א"ל רבינא לרב אשי א"ל מוכר טפי מסלע וא"ל איהו בציר משקל נדרא הוי או זרוזין הוי . פירוש מי אמרינן כיון דרחיקי טובי האי ודאי בדוקא נדרו וגמרו לנדר דלא נדר חד לתשכיה לחבריה למאי דבעי דכיון דרחיקי טובי האי משתמא איבעי ליה לאסוקי אדעתיה דלא ממשיך חבריה לדעתיה ואפילו לשלשה דינרים שהיה בלבו או דילמא דמסתמא כל נדר שבמקח וממכר אפילו מרחקי טובא קים לן דלזרוזי מכווני ולא הוי נדרא מסתמא עד דפריש לן דדוקא נדר ולא איפשיטא ולחומרא וכל דמרחקי טפי מכדי שקל עד סלע וכיוצא בו בעי שאלה : אמר רב יהודה אמר רב אסי ד' נדרים הללו צריכים שאלה לחכם . פי' בעם הארץ כדי שלא ינהגו קלות ראש בנדרים וכאידך דנדרים דשלהי פרקין דלעיל וכי קתני התירו חכמים היינו דמדינא מותרין ובת"ח לא בעי שאלה : כי אמריתה קמיה דשמואל אמר לי תנא תני התירו . דמשמע התירו לגמרי בכל אדם ואת אמרת צריכין שאלה לחכם : רב יוסף מתני לה להאי שמעתא בהאי לישנא אמר רב יהודה אמר רב אסי אין חכם מתיר אלא כעין ארבעה נדרים . פי' דאפשר להו בפתח דעלמא שלא בחרטה אבל בד' נדרים הללו לא בעי שאלה כלל וכן הלכה : קסבר אין פותחין בחרטה . שהוא פתח קל אלא בפתח אחר : ורב הונא סבר פותחין בחרטה . והלכתא כוותיה ולשון חרטה שגור בפי הכל ואין הכל בקיאין בפירושו והנכון הוא דחרטה במתחרט על נדרו מעיקרו ואומר שלא נדר אלא מחמת כעס ואילו היה לו באותה שעה לבו של עכשיו והיה יודע בצערו של עכשיו לא היה נודר אבל אם איתו מתחרט מעיקרו כלומר שידע צערו כשנדר אלא דהשתא הדר ביה אין זו חרטה שאם לא כן אין לך פתח בעולם שאין בו חרטה שכל הנשאל מנדרו מתחרט הוא נמצא שבחרטה לא נתחדש דבר בנדרו לגמרי משעת נדרו עד שעת שאלתו אלא שנדר מחמת כעסו ושלא הרגיש בצער של עכשיו ועבר כעסו ונתחרט על שנדר מפני הצער המגיע לו וזה הצער הראוי היה לבא ומש"ה חשיב פתח קל ומ"מ פתח הוא שע"י פתח זה שאומר שאילו היה לו לב של עכשיו לידע בצערו לא היה נודר ולביה דהשתא לדעתא אמעייה שריין ליה . פתח בעלמא יש בנדרו דבר שנתחדש לגמרי אחר נדרו והוא אומר אילו הייתי יודע בשעת נדרי שזה הדבר יתחדש לא הייתי נודר והוו כעין נדרי טעות מיהו אם אמר דבשעת נדריה דעתיה הוה אכל מאי דאפשר דמתחדש ואפ"ה נדר תו לית ליה התרה מהאי טעמא אבל אפשר בפתח חרטה ובפתח חרטה נמי ודאי לא סגיא דלא ידע בשעת נדריה דמטי ליה צערא מחמת נדריה ואדעתא דהכי נדר אלא דלא אסיק אדעתיה מחמת כעסיה דמטי ליה כולי האי צערא דמטי ליה השתא ומ"מ כיון דהוא ידע מעיקרא דהיה ליה צערא והצער הגדול כאוי לבא לא חשיב דבר המתחדש לגמרי ומש"ה חשיב פתח קל דאף על גב דנדר אדעתא לצערא שריין ליה : דההוא דאתא לקמיה דרב הונא א"ל לבך עליך . פי' עדיין לבך עליך שהיה לך בשעת נדרך כלומר שבשעת נדרך היה לך לב של עכשיו וידעת בצער הגדול שיגיעך עכשיו אלא שאתה מתחרט דכי האי גוונא לא חשיבא חרטה דהא ליכא פתחא כיון דאדעתא דהאי צערא נדר : א"ל לא . כלומר לא היה לי באותה שעה לב של עכשיו וע"י כעסי לא ידעתי בצער זה ולפיכך אני מתחרט מעיקרי : ושרייה רב הונא . ע"י פתח חרטה זה בלבד והיינו נמי דתניא ר' יהודה אומר אומרים לו לאדם לב זה עליך ואם אמר לאו מתירים אותו דקסבר פותחין אף בחרטה : ר' ישמעאל בר' יוסי משום אביו אומר אומרים לו לאדם אילו היו עשרה בני אדם שיפייסוך באותה שעה כלום נדרת . פירוש דר' ישמעאל בר' יוסי סבר אין פותחין בחרטה ובעינן פתח אחר ואומרים לו אילו פייסוך באותה שעה כולן אלו בכ"א שפייסוך אחרי כן כלום נדרת ואילו אמר כן נמצא שעל דעת כן נדר שאפילו יפייסוהו אחר נדרו לא יתפייס להם ואין כאן פתח אבל אם אמר לאו נמצא שלא נדר על דעת כן והוי פתח שהרי יש כאן דבר שנתחדש לגמרי שיפייסוהו בכ"א אלו אחר נדרו ואפילו היה דעתו בשעת נדרו שיפייסוהו מקצתם ועכשיו פייסוהו כלם אפילו בזה אחר זה א"כ שהיה דעתו שיפייסוהו כלם כאחד הוי פתח שהרי לא עלה על דעתו בשעת נדרו ודבר מחודש הוא וי"מ בענין אחר וזהו הנכון : א"ר אסי אין נזקקין לאלהי ישראל . פי' אין נזקקין להתיר ע"י שום פתח שבועה אפי' בלא הזכרת השם או נדר בהזכרת השם (שיש בהם הזכרת השם) שהוא דבר חמור . דשבועה אפי' בלא הזכרת השם היא חמורה דאית בה לא ינקה וכן נדר שיש בו הזכרת השם הוא חמור : חוץ מן קונם אשתי שגנבה את כיסי. וקא סבר כרבי אסי כרב אסי דלעיל [דף כא:] בד' נדרים צריכי שאלה אי נמי דשאני הכא דאית בה הזכרת השם ומש"ה בעי שאלה ומשום דהוה בטעות אית לה התרה מיהת אע"ג דאית בה הזכרת השם והכי מוכח בהדיא בגמ' דר"א בשבועה לא בעי הזכרת השם ובכל שבועה הוא מחמיר שלא להתירה אע"פ שאין בה הזכרת השם דאמרינן התם ההוא דאתא לקמיה דרבי אסי א"ל במאי נדרת א"ל באלהי ישראל פי' שהזכיר השם בנדרים ולאו דאדכריה בהאי לישנא שזה לשון שבועה הוא ואין לשון נדר אלא בלמ"ד א"ל אי נדרת במומי לא מזדקיקנא לך פירוש בתמיה בשבועה אפילו אין בה הזכרת השם לא מזדקיקנא לך. באלהי ישראל מזדקיקנא לך כלומר גבי נדר משמע מהא דבכל שבועה אין נזקקין לר' אסי וכן בנדר שיש בו הזכרת השם חוץ מנדרי טעות שנזקקין להתירם אפילו יש בהן הזכרת השם וצריכין היתר מחמת כן הא בנדרי טעות דעלמא מודה הוא דלא בעו שאלה כנ"ל : אמר רבא אמר רב נחמן הלכתא פותחין בחרטה . פי' אף בפתח חרטה לחוד : ונזקקין לאלהי ישראל . פי' בין בנדר בין בשבועה כדכתב רבינו ז"ל לקמן חוץ מנשבע או נודר על דעת רבים שאין לו התרה אא"כ

(א) נ"ל בברייתא שלה דקיפא דמתני' (וע"ש בר"ן ובר"ש בתוספתא פ"ג).

רמב"ן

כדתניא מי שנזר ועבר על נזירותו אין נזקקין לו עד שינהג בו איסור כימים שנהג בהם היתר דברי ר' יהודה א"ר יוסי בר"א בנזירות מועטת אבל בנזירות מרובה דיו שלשים יום ומחמירין עליו דלא פתחינן ליה בחרטה ורבנן סברי אין עונשין אותן ולא מחמירין עליהם אלא פותחין להם פתח ממקום אחר בין בפתח בין בחרטה ומלמדין אותן כדי שלא ינהגו קלות ראש בנדרים דכי עונשין בשל תורה בנדרים אלו אין עונשין . והיכא דאמר רבנן עונשין ואין נזקקין לו בי דינא דמזדקיק ליה לא עביד שפיר רב אחא בר יעקב אמר משמתינן ליה וה"ה למאן דלא פתח בהני נדרים פתח ממקום אחר אלא מלמד אותן שהן מותרים דמשמתינן ליה דלא עביד שפיר : סליק פירקא

מתני' ארבעה נדרים התירו חכמים נדרי זירוזין ונדרי הבאי ונדרי שגגות ונדרי אונסין . נדרי זירוזין כיצד היה מוכר חפץ ואמר קונם (א) שאיני פוחת מן הסלע והלה אומר קונם שאני מוסיף לך על השקל ושניהם רוצין בשלשה דינרים : גמ' א"ל רבינא לרב אשי א"ל טפי מסלע והלה אומר בציר משקל נדרא הוי או זירוזין הוי פחות מסלע ויותר משקל דילמא דוקא (ב) נדר הוא ולא איפשיטא ולחומרא אמר* רב אסי ארבעה נדרים הללו צריכין שאלה לחכם כי אמריתה קמיה דשמואל אמר לי תנא תני ד' נדרים התירו חכמים ואת אמרת צריכין שאלה לחכם רב יוסף מתני להא שמעתתא בהאי לישנא אמר רב יהודה אמר רב אסי אין חכם רשאי להתיר אלא כעין ארבעה נדרים הללו קסבר אין פותחין בחרטה ורב הונא סבר פותחין בחרטה דההוא דאתא לקמיה דרב הונא א"ל לבך עלך א"ל לא ושרא יתיה תניא ר' יהודה אומר אומרים לו לאדם לב זה עליך ואם אמר לאו מפירין אותו ר' ישמעאל בר' יוסי אומר משום אביו אומרין לו לאדם אילו היו עשרה בני אדם שיפייסוך באותה שעה כלום נדרת ואם אמר לאו מתירין אותו פי' לב זה עליך בשעה שנדרת ולישנא דתוספתא אומרין לו אילו היה לך לב זה היית נודר *א"ר אסי אין נזקקין לאלהי ישראל חוץ מן קונם אשתי נהנית לי שגנבה את כיסי ושהכתה את בני ונודע שלא גנבתו ושלא הכתהו אמר רבא אמר ר"נ הלכתא פותחין בחרטה ונזקקין לאלהי ישראל .

(א) שאני . (ב) קאמר ונדר הוא .

ההוא

הרי"ף

תורה אור

כדתניא מי שנדר ועבר על נזירותו אין נזקקין לו עד שינהוג איסור כימים שנהג בהם היתר דברי ר"י א"ר יוסי בד"א בנזירות מועטת אבל בנזירות מרובה דיו שלשים יום א"ר יוסף הואיל ואמרי רבנן אין נזקקין לו האי בי דינא דמזדקיק ליה לאו שפיר עביד רב אחא בר יעקב אמר משמתינן ליה : פותחין לו פתח ממ"א: ת"ר לעולם אל תהי רגיל בנדרים שסופך למעול בשבועות ואל תהי רגיל אצל ע"ה שסופו להאכילך טבלים ואל תהי רגיל אצל כהן ע"ה שסופו להאכילך תרומה ואל תרבה שיחה עם האשה שסופך לבוא לידי ניאוף ר' אחא ב"ר יאשי' אמר כל הצופה בנשים סופו בא לידי עבירה וכל המסתכל בעקבה של אשה הויין ליה בנים שאינן מהוגנים א"ר יוסף ובאשתו נדה אמר ר"ל עקב דקתני מקום התורף שהוא מכוון נגד העקב תניא °בעבור תהיה יראתו על פניכם זו הבושה לבלתי תחטאו זו יראת חטא מלמד שהבושה מביאה לידי יראת חטא מכאן אמרו סימן יפה לאדם שהוא ביישן אחרים אומרים כל המתבייש לא במהרה הוא חוטא וכל שאין לו בושה בידוע שלא עמדו אבותיו על הר סיני :

הדרן עלך ואלו מותרים

*מתני' ארבעה נדרים התירו חכמים נדרי זרוזין ונדרי הבאי נדרי שגגות ונדרי אונסין . נדרי זרוזין כיצד היה מוכר חפץ לחבירו ואמר קונם שאיני פוחת לך מן הסלע והלה אומר קונם שאיני מוסיף לך על השקל *שניהם רוצים בשלשה דינרים : *ר"א בן יעקב אומר אף הרוצה להדיר את חבירו שיאכל אצלו יאמר כל נדר שאני עתיד לידור יהא בטל ובלבד שיהא מכיר בשעת הנדר: גמ' *א"ל רבינא לרב אשי אמר טפי מסלע והלה אמר בציר משקל מאי נדרא הוי או זרוזין א"ל תנינא היה מסרב בחבירו שיאכל עמו וא"ל קונם ביתך שאני נכנס טיפת צונן שאני טועם לך מותר לכנוס לביתו ולשתות אצלו צונן שלא נתכוון זה אלא לשום אכילה ושתיה ואמאי הא טיפת צונן קאמר אלא משתעי אינשי הכי ה"נ משתעי אינשי הכי *מי דמי התם גבי צונן צדיקים אומרים מעט ועושים הרבה אבל הכא ספיקא הוי דלמא פחות מסלע ויותר משקל קאמר וזרוזין הוי או דלמא דוקא ונדרא הוי . תבעי : אר"י א"ר אסי ארבעה נדרים הללו צריכין שאלה לחכם כי אמריתה קמיה דשמואל אמר תנא תני מותרין ואת אמרת צריכין שאלה לחכם . רב יוסף מתני להא שמעתתא בהאי לישנא אר"י אמר רב אסי אין חכם רשאי להתיר אלא כעין ד' נדרים הללו קסבר אין פותחין בחרטה ורב הונא סבר פותחין בחרטה *) דההיא אתתא דאתאי לקמיה דר"ה א"ל לבך עלך א"ל לא ושריוה ההיא דאתאי לקמיה דרבה ב"ר הונא א"ל אילו היו עשרה בני אדם שיפייסוך באותה שעה מי נדרת אמרה לו לא ושריוה קסבר אין פותחין בחרטה תניא רבי יהודה אומר אומרין לו לאדם לבך עלך אם אמר לא מתירין לו ר' ישמעאל בר ר' יוסי אמר משום אביו אומרים לו אילו היו עשרה בני אדם שיפייסוך באותה שעה מי נדרת אם אמר לא מתירין לו

*) נגמ' הגי' בהני תלי שנדי ההוא דאתא .

ההוא

נמוקי יוסף

אותו : ועבר על נזירותו . בלא שאלה אין נזקקין לו ב"ד להתיר נדרו כשיבא אח"כ לישאל על נדרו : בנזירות מועטת . היינו ל' יום או סתם דסתם נזירות ל' יום : בנזירות מרובה . כגון שנדר נזירות למאה יום ונהג היתר בכלן או במקצתן אין עונשין אותו לנהוג איסור אלא בכדי שלשים יום וכבר פירשנו במתני' דבנדרים דמתניתין אין עונשין : בי דינא . דמזדקיק ליה מקמי הכי משמתינן וכתבו כל המפרשים ז"ל בשם התוס' וז"ל מעשה באחד שנדר מכל פירות שבעולם חוץ מדגן ועבר על נדרו ובא לישאל לפני הרב ונזקק לו לאלתר והתירו ולא הזקיקו לנהוג איסור כימים שנהג היתר וטענת הרב ז"ל שאם אתה מעכבו באיסורו אתה מכשילו שהרי נדר בדבר שא"א לו לעמוד עליו ועוד שאם לא יהנה מפירות שבעולם יחלש ויסור כחו מעליו ולא יוכל להתעסק במלאכת שמים לכך נזקק לו מיד אך החמיר עליו שלא להתירו בחרטה אלא בקש למצוא לו פתח של היתר שיאמר אילו ידעתי דבר זה לא הייתי נודר והחמיר עליו בכך מפני שעבר על נדרו והא ודאי למי שלא עבר על נדרו ובא לישאל עליו פותחין לו בחרטה דהכי קי"ל בפרקין דלקמן ע"כ: סליק פירקא

[שם ע"ב] ארבעה נדרים התירו חכמים נדרי זרוזין ונדרי הבאי ונדרי שגגות ונדרי אונסין וכו' . פירוש התירו חכמים בתר דפריש תנא בפרקין דלעיל נדרים המותרים מחמת גרעון הלשון פריש השתא נדרים המותרין מחמת חסרון הלב שאין לבו שוה לפיו ונקט נדרים וה"ה לשבועות כדבעינן לפרושי לקמן אלא דנקט נדרים שלשונו כולל בין נדרים בין שבועות ומפרש בגמרא שההיתרם לגמרי בלא שום שאלה לחכם ואפילו בעם הארץ ומיהו אסור לנהוג בהם וכן אמרו בתוספתא אף נדרים שאמרו שהם מותרים מנין שלא (א) נודר בהן פ"מ לבטלן ת"ל לא יחל דברו לא יעשה דברו חולין ע"כ ומדרבנן בעלמא הוא וקרא אסמכתא בעלמא והביאה הרמב"ם בפ"ד מהלכות נדרים : נדרי זרוזין . שלא נדר אלא לזרז חבירו שלא יעמוד בדעתו כדמפרש ואזיל : נדרי הבאי . נדר שאינו כלום שמיר ושית (ישעיה ה) מתרגם הבאי וכור: קונם שאני פוחת לך . קונם דמיו עלי אם אני מוכרו לך בפחות מסלע שהוא ד' דינרין אבל אין לפרש קונם מה שאני פוחת שכיון שפוחתו לא יבא לידי קונם והלוקח אומר קונם המקח עלי אם אני מוסיף לקנות ביותר משקל שהוא ב' דינרין ושניהם רוצין בשלשה שהמוכר היה דעתו לשלשה ולא נתכוון בנדרו אלא לזרז הלוקח שלא יעמוד על דעתו שאמר ב' דינרין ויוסיפם לג' וכן הלוקח נתכוון לג' ולא נתכוון אלא לזרז המוכר שיוסיפם לכך ולא יעמוד על דעתו שאמר ארבעה דינרין ומשום הכי לא חייל הנדר ומשום שדרכן של מוכר ולוקח בכך ואומדנא דמוכח היא חשבינן לה כאילו פירשו ולא הוו דברים שבלב אבל אם אמר בפירוש שבדוקא נדר פשיטא דחייל נדרא ואע"פ שלא גלו דעתם מתחלה שרוצים להסכים לג' ואפ"ה נשבעו זה לשקל וזה לסלע כיון דלבסוף נתרצו לג' דינרין י"מ שזהו אומדנא דמוכח שלא נתכוונו בנדרן אלא לזרז ואמרו בירו' [דפירקין] הדא דתימא בשאין מעמידין אבל מעמידין צריכין היתר חכם כלומר שאם העמידו דבריהם שלא חזרו בהם בעוד שעסוקין באותו ענין באותו מעמד גלו דעתם שנדרו בדוקא ושוב אינם יכולין לפחות או להוסיף במעמד אחר . תו יש גירסא בירושלמי דגרסינן היה זה מעמיד וזה אינו מעמיד כיון שבטל אצל זה בטל אצל זה כלומר הא דקתני ושניהם רוצין לאו דוקא דה"ה אם האחד אינו רוצה לחזור בו והשני רוצה לחזור לרצון חבירו שהוא מותר ויותר נכונה בעיני הגירסא דגרסי היה מעמיד אצל זה ואצל זה אין מעמיד דכיון שבטל אצל זה יבטל אצל זה כלומר היה מוכר חפץ לב' ואמר קונם שאני פוחת לכם מן הסלע והיה בדעתו לידור לאחד מהם בדוקא ולחברו כדי לזרז כיון שבטל אצל זה יבטל אצל זה וכתב הרנב"ר ז"ל ונראה דבשאין מעמידין ודעתן היה לג' דינרין מוכר יכול ליתנו בפחות מג' ולוקח יכול ליתן בו יותר מג' שכיון שמשמעות הנדר אינו אלא לזרז אע"פ שהסכימו בלבם ג' דינרין דברים שבלב הוו ומיהו אין המוכר רשאי ליתנו בשקל ולא הלוקח רשאי ליתן בו סלע שהרי עיקר משמעות נדרים אינו אלא לכך ע"כ וזה הוא שלא כדרך הגרסא הראשונה שכתבתי : ר' אליעזר בן יעקב וכו' . בגמרא מפרש :

[דף כא] גמ' א"ל ר' אבא בר ממל לר' אמי וכו'. פירוש מאן תנא ד' נדרים שהתירו חכמים משום דבשעת הנדר לא גמר בדעתו לאסור עצמו : אין אחד מהם נזיר מתני' היא בנזיר פ' בית שמאי [דף לב:] שנים מהלכין בדרך ואחד בא כנגדן ואמר אחד הריני נזיר (ב) שפלוני זה נזיר ואמר אחד הריני נזיר שאין זה נזיר וכו' ותני עלה [דף לד.] ר' יהודה משום ר' טרפון אין אחד מהם נזיר וכו' ואע"ג דהוה לן למימר ממה נפשך אחד מהם נזיר : שלא ניתנה נזירות וכו'. כלומר לברר הנדר בשעת קבלת הנזירות בלא שום ספק וזה כיון שהוא בתנאי אינו מבורר וה"ה במתני' דידן דנדרים איתקוש לנזירות בריש מכילתין [דף ג.] הילכך מוכר ולוקח שתלו נדרם בתנאה אע"פ שעברו על תנאם לא חייל נדרא (ב) אפילו כרבנן דלא בעו בנזירות הפלאה מודו בד' נדרים הללו דטעמא דמתני' לאו משום דהוי ספק בשעת הנדר אלא דבר ברור הוא שלא נתכוונו אלא לזרז כדמפרש ואזיל : רצו . דמשמע שנתרצו אח"כ ומתחלה כוונו לאסור והוי אתיא כר' טרפון שכיון שבשעת הנדר לא נאסר שוב לא יאסר : רוצין קתני . שבשעת הנדר היו רוצין בג' דינרין ולפיכך מותר דמתחלה נתכוונו לשנות דבורם ולא אמרו אלא לזרז : טפי מסלע . שבקש המוכר טפי מסלע ששאל לו פרוטה יותר מסלע ואמר ליה לוקח פרוטה פחות משקל ונדרו על כך נדר הוי כיון דנחתי כולי האי לדיוקא בדוקא נדרו ולא לזרז א"נ מוכר אמר שלא יפחות מה' דינרין וא"ל לוקח דינר שהוא בציר משקל נדרא הוי כיון דמרחקי כולי האי בדוקא (ד) : מסרב. מפציר : קונם ביתך. ביתך עלי קונם אם אני נכנס בו : שלא נתכוון . לכניסה לבד ולשתיית צונן : והא טיפת צונן וכו'. ואידך הוה מסרב ביה למיכל ונתרחק הרבה ממה שהיה רוצה חברו ואפי' הכי אמרינן דלאו בדוקא נדר הכי נמי לאו דוקא : גבי צונן. כך הוא לשון בני אדם בשביל אכילה מרובה לומר דבר מועט כגון טיפת צונן : דאשכחן צדיקים וכו'.גבי אברהם ואקחה פת לחם וכו' הילכך לאו דוקא אבל הכא דילמא דוקא קאמר ולא איפשיטא בעיין ונקטינן לחומרא:

[דף כב] אמר רבא אמר רב נחמן הלכה פותחין בחרטה ונזקקין לאלהי ישראל. פי' פותחין בחרטה מדאמר פותחין

(א) יהא אדם נודר. (ב) שזה פלוני ואמר כו' שאין זה פלוני כו'. (ג) לשון הגמ' רבא אמר אפי' תימא רבנן. (ד) נדרי.

דמשמע

אלא אם כן לדבר מצוה כדבעינן למימר קמן : ההוא דאתא לקמיה דר' אסי א"ל וכדו תהית . פי' גאון ז"ל עכשיו אתה תוהה ומתחרט אבל כשנדרת מתחלה על דעת כן נדרת : א"ל לא . פי' בתמיה וכי איני מתחרט מעיקרי כלומר הא ודאי אילו ידענא דמצטערנא כולי האי לא נדרתי וכו"ל תרעא מעלייתא: ושרא יתיה. דקסבר ר' אסי פותחין בחרטה ופליג אדרב אסי דלעיל דרבי אסי לחוד ורב אסי לחוד וכן עיקר וכתב רבינו ז"ל תהית כדאמרינן [קדושין דף מט:] בתוהה על הראשונות : ההוא דאתא לקמיה דר' אלעזר א"ל בעית נדור. כלומר מרצונך נדרת וידעת בלבך של עכשיו אלא שאתה חוזר בך עכשיו א"ל ואילו לא מרגזין לי לא בעיא כלום נדור פי' ע"י כעס נדרתי ואילו ידעתי שאצטער בלבי לא נדרתי: א"ל תהא כבעית. כלומר א"כ חרטה גמורה היא ויהא הנדר מותר כרצונך . כתב רבינו ז"ל במה שנדרת וכו' עוד כתב זה לשונו הדין

הוא דינא דגמ' ומנהגא דרבנן אבל האידנא אמר רבינו הגאון ז"ל אנן השתא אי עבדינן קרוב לדרב אסי עבדינן דאמר אין חכם מתיר אלא כעין ארבעה נדרים פי' שיש לו פתח ברור נראה לעולם עד שדומה לנדרי טעות או נדרי שגגות ותבריהם ועוד אמר דלא מזדקקי רבנן לשבועות כלומר להתירם אלא כד מתרמיא מילתא דאית בה תקנתא או מצוה כגון עשיי' שלום בין איש לאשתו או שלמא בצבורא דכנישתא וכדומין לזו מזדקקים במילי דמוכחן ובכירן קרוב לדרב אסי . אבל פתחי כי ההוא דאתא לקמיה דרב וכדר"ש בר' וכר' ישמעאל בר' יוסי וכדביתהו דאביי וכההוא דאתא לקמיה דר' אלעזר וכיוצא בהן לא עבדינן: פי' הני עובדי איתנהו בגמ' דרב (א) שרייה לההוא גברא בפתחא דאיזו דרך ישרה שיבור לו האדם כל שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם . והא כתא ר' נתן ואילו הייתי יודע דכתא ר"נ לא נדרתי. ור"ש ברבי שהתירו לו נדרו משום דהוו מצטערי רבנן דלא הוו משכחי פתחא לנדריה דהוה אמר דאדעתא דכולהו נדר וא"ל אדעתא דמצטערי רבנן מי נדרת אמר להו לא ושרייה דהכי הוו פתחים קלים שאינם ניכרין לעולם. ודר' ישמעאל בר' יוסי דלא הוו משכחי רבנן פתחא לנדריה והוו מצטערי רבנן משמשא לטולא ומטולא לשמשא והוה תמנהוא קצרא ומחייה ואמר ליה אדעתא דמחי לך קצרא מי נדרת אמר להו לא ושרייה פי' והאי נמי פתח קל ואינו נראה ברור לבני אדם שהרי אחר שבא לישאל על נדרו נתחדש לו וגם לא היה אלא חדוש דבר קל ואפ"ה משום דאמר דאילו ידע הכי בשעת נדריה לא נדר שריוה : ודביתהו דאביי הויא לה ברתא הוא אמר לקריבאי והיא אמרה לקריבאי ואמר לה תתסר הנאת תשמישך עלי אי עבדת הכי. ומזה נראה דאין מאכילין לאדם דבר האסור לו . אתא לקמיה דרב יוסף א"ל אילו ידעת בשעת נדרא דעברת אדעתך מי נדרת א"ל לא ושרייה . פי' אע"ג דהוה פתחא מגופיה דנדרא דנדר עליה: וההוא דאתא לקמיה דר' אלעזר הייתו עובדא דכתיבנא לעיל דאיתא במכילתין : כתב רבינו ז"ל היתר נדרים בשלשה הדיוטות ואם היה מומחה אפילו ביחיד. פי' מורי נר"ו ג' הדיוטות לאו הדיוטות ממש אלא דגמרי הלכות נדרים באיזה פתח ראוי להתיר ובאיזה פתח אין מתירין לו אלא דלא סברי ולא פקיחי בתלמודא מיהו כי מסברי להו סברי דהא כולהו ישראל דהוו בימי משה גמרי הלכות נדרים ממשה ומסברי להו וסברי ומהתם גמרינן דהיתר נדרים בג' הדיוטות כדאיתא בפ' יש נוחלין [דף קכ:] וכן יחיד מומחה דקאמרינן לאו היינו מומחה ממש דלהוי סמוך כדאמרינן האי לישנא בשאר דוכתין אלא מומחה דהכא היינו מומחה בתלמוד ובקי בהלכות נדרים דגמיר וסביר בכל דוכתא כגון ר"נ ותביריו דהא גבי דינין וכל דוכתא דבעינן סמוך אלי"ם כתוב בפרשה וכאן לא כתיב אלא ראשי המטות ומראשי המטות ילפינן יחיד מומחה ומבני ישראל ילפינן הדיוטות וראשי המטות לא הוו סמוכין והיינו דגרסי' במס' בכורות פרק כל פסולי המוקדשים אמר רב חייא בר אבין אמר רב עמרם ג' מתירין את הבכור במקום שאין מומחה . ג' מפירין את הנדר במקום שאין חכם . ר' יהודה אומר אחד מהן חכם ואמרינן במקום שאין חכם כגון מאן א"ר נחמן כגון אנא פי' דגמיר וסביר בכל דוכתא בתלמוד מיהו לא הוה סמוך כדמוכח בפ"ק דסנהד' [דף ה.] וכן אמר בירוש' [פ"א דחגיגה הל"ח] רב הונא ראש לראשי המטות כלומר דחזי להתיר נדרים ביחיד כיון דגמיר וסביר אע"ג דלא סמיך ור' יהודה דקאמר ואחד מהם חכם לאו חכם דגמיר וסביר בכל דוכתא דא"כ הוא לבדו יתיר אלא חכם בהלכות נדרים ואידך דמסברי להו וסברי ורבנן פליגי וסברי דאפילו כלם הדיוטות שאינם בקיאין בתלמוד נדרים כולי האי אלא שיודעים בקבלה קצת הראויים להתיר וכי מסברי להו וסברי בהכי סגי וקי"ל כרבנן מפי מורי נר"ו וכן נראה ממה שכתב רבינו ז"ל בהלכות אלא שלא ביאר דין יחיד מומחה של הלוכך : כתב רבינו ז"ל ומיהו במקום מומחה נמי . פי' דלית להו להדיוטות למשרי נדרא כי שרו הדיוטות אשתרי ליה נדרא שלא אמר אלא לכתחלה משום כבודו של חכם ע"כ ואמרינן במכילתין בפ"ק [דף ח:] דלא יתי למשרי תלמידא נדרא באתרא דרביה ושמתא אפי' באתרא דרביה שרי ויחיד מומחה שרי ולישנא מוכח דתרתי קאמר דשמתא שרי ליה תלמידא באתרא

הרי"ף

ההוא דאתא לקמיה דרב אסי א"ל כדו תהית א"ל אין ושרייה ההוא דאתא לקמיה דרבי אלעזר א"ל בעית נדור א"ל אי לא מרגזין לי לא בעינא כלום אמר לו תהא כבעית ההיא אתתא דאדרתא לברתה אתאי לקמיה דרבי יוחנן א"ל אילו ידעת דאמרין מגורתא עלך *אי לא דחמית בברתא מילי דעזיבא בכדי לא אדרתה מי אדרת א"ל לא ושריה בר ברתין דרבי ינאי סבא א"ל אילו ידעת דפתחין פנקסך וממשמשין בעובדך מי נדרת א"ל לא ושריוהו . רבן גמליאל פתח להההוא סבא °יש בוטה כמדקרות חרב ולשון חכמים מרפא כל הבוטה ראוי לדקרו בחרב אלא שלשון חכמים מרפא תניא רבי נתן אומר הנודר כאילו בנה במה והמקיימו כאילו הקריב עליו קרבן אמר שמואל הנודר אפילו קיימו נקרא רשע א"ר אבהו מאי קרא °וכי תחדל לנדור לא יהיה בך חטא ואתיא חדלה חדלה כתיב הכא וכי תחדל וכתיב התם °שם רשעים חדלו רוגז א"ר (א) אשי אף אנן נמי תנינא כנדרי כשרים לא אמר כלום כנדרי רשעים נדר בנזיר כו' . *א"ר אסי אין נזקקין לאלהי ישראל חוץ מקונם אשתי נהנית לי שגנבה את כיסי ושהכתה את בני ונודע שלא גנבה ושלא הכתה (ב) ההוא דאתא לקמיה דרב א"ל במאי נדרת א"ל באלהי ישראל א"ל אי נדרת במוהי דהוי כנוי בעלמא מזדקיקנא לך השתא דנדרת באלהי ישראל לא מזדקיקנא לך אמר רבא א"ר נחמן הלכה פותחין בחרטה ונזקקין לאלהי ישראל . משתבח לי' רבא לרב נחמן ברב סחורה דאדם גדול הוא אמר ליה כשיבא לידך הביאהו לידי הוה ליה נדרא (ג) לדביתהו למשרי אתא לקמיה דרב נחמן אמר ליה אדעתא דהכי מי נדרת אמר ליה אין אדעתא דהכי מי נדרת אמר ליה אין א"ל כמה זמנין ואקפד ר"נ וא"ל זיל (ד) לעקלך נפק רב סחורה ופתח ליה פתח לנפשיה רבי אומר איזהו דרך ישרה שיבור לו האדם כל שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם והשתא דאקפד ר"נ אדעתא דהכי לא נדרתי ושרי לנפשיה ר"ש ברבי ה"ל נדרא למשרי אתא לקמייהו דרבנן א"ל נדרת אדעתא דהכי א"ל אין אדעתא דהכי א"ל אין כמה זמנין *והוו מצערי רבנן משמשא לטולא ומטולא לשמשא א"ל בטנית בריה דאבא שאול בן בטנית מי נדרת אדעתא דמצערי רבנן הכי אמר ליה לא ושריוהו. רבי ישמעאל בר' יוסי ה"ל נדרא למשרי א"ל מי נדרת אדעתא דהכי א"ל אין כמה זימנין כיון דחזי ההוא קצרא דהוו מצערי רבנן מחייה באוכלא דקצרא אמר אדעתא דמחי לי קצרא לא נדרי ושרי ליה לנפשיה א"ל רב אחא מדפתי (ה) האי נולד הוא דלא אסיק אדעתיה דמחי ליה קצרא ותנן אין פותחין בנולד א"ל לאו נולד הוא דשכיחי אפיקורי דמצערי רבנן . דביתהו דאביי הו"ל ברתא היא אמרה לקריבי והוא אמר לקריבי אמר לה תתסר הנאתי עלך אי עברת אדעתי ומינסבא לקריבך עברה דעתיה ואתנסיבא לקריבה אתא לקמיה דרב יוסף א"ל אילו ידעת דעברה אדעתך ומנסבת לקריבה מי אדרתה א"ל לא ושריה רב יוסף ומי שרי כה"ג אין והתניא מעשה באחד שהדיר את אשתו מלעלות לרגל ועלתה לרגל ובא מעשה לפני ר' יוסי א"ל אילו ידעת שעוברת על דעתך ועולה לרגל כלום נדרת אמר לו לא והתירו רבי יוסי: רבי אליעזר (ו) ב"ר יוסי אומר אף הרוצה להדיר כו' וכיון שאמר כל נדר שאני עתיד לידור יהא בטל לא שמע ליה ולא אתי בהדיה *חסורי מחסרא והכי קתני הרוצה שיאכל חבירו אצלו ומסרב

(א) בגמ' יוסף . (ב) בגמ' ההיא דאתאי לקמיה דרב אסי . (ג) בגמ' ליתא . (ד) לקלער . (ה) לרבינא . (ו) בן יעקב .

רמב"ן

ההוא דאתא לקמיה דרבי אסי א"ל כדו תהית א"ל לא ושריא יתיה. תהית כדאמרי'* בתוהא על הראשונות . ההוא דאתא לקמיה דר' אלעזר א"ל בעית נדור כלומר רצונך במה שנדרת ועכשיו אתה רוצה לחזור בך א"כ אין מתירין לך בחרטה כגון זו אלא א"כ אתה תוהא בעצמך על שנדרת כלל ותתחרט בעיקר הנדר . הדין הוא דינא דגמרא ומנהגא דרבנן האידנא אבל רבינו הגדול ז"ל כתב אנן השתא אי עבדינן קרוב לדרב אסי עבדינן דאמר אין חכם מתיר אלא כעין ד' נדרים ועוד אמר ולא מזדקקי רבנן אלא כד מתרמיא מילתא דאית בה תקנתא או מצוה כגון עשיית שלום בין איש לאשתו וכגון שלמא דציבורא דכנישתא וכדומין לזאת מזדקקין לה במילי דמוכחן ובירין קרוב לדרב אסי אבל פתחי כי ההוא דאתא לקמיה דרב וכדר"ש ברבי (א) וכדרב שמואל בר יוסי וכדביתהו דאביי וכי ההוא דאתא לקמיה דר' אלעזר וכיוצא בהן לא עבדי' . היתר נדרים בג' הדיוטות ואם היה מומחה אפי' ביחיד וגרסינן בפ' כל פסולי המוקדשין *א"ר חייא בר אבין אמר רב עמרם ג' מפירין את הנדר במקום שאין חכם לאפוקי *מדר' יהודה דתניא הפרת נדרים בשלשה ר' יהודה אומר אחד מהם חכם . במקום שאין חכם כגון מאן א"ר נחמן כגון אנא ר' יהודה אומר א' חכם מכלל דהנך כל דהו אמר רבינא דמסברי להו וסברי ושמעינן מינה דבמקום שאין מומחה כגון רב נחמן דגמיר וסביר אפי' תלתא דלא גמירי ולא סבירי נמי שרו נדרא והוא דאסברו להו וסברי ומיהו במקום שיש שם מומחה נמי כי שרו הדיוטות אישתרי להו נדרא דלא אמרו אלא משום כבודו של מומחה : ירושלמי* . שלשה שהם יודעין לפתוח מתירין (ב) לזקן . *תניא בש"א אין שאלה בשבועה ובה"א יש שאלה בשבועה וגרסינן בשבועות *אמימר אמר אפי' אכלה כולה נשאל עליה אי בשוגג מחוסר קרבן אי במזיד מחוסר מלקות הלכך בחרטה נמי פתחינן בשבועות כנדרים ומאי שבועה אפי' אמר בשם דקי"ל* נזקקין לאלהי ישראל ומלקות נמי אזהרתי' °ולא תשבעו בשמי לשקר אלמא בשם (דקי"ל נזקקין לאלהי ישראל ומלקות) נמי אית לה היתר

(א) וכדרבי ישמעאל . (ב) כזקן וכ"ה בירושלמי .

דמשמע דב"ד פותחין לו שמעינן דלא סגי בחרטה גרידתא כלומר שיהיה לבו עליו היום שרוצה בנדרו עד עכשיו שאינו תוהה ממה שנדר אלא שמיום זה ואילך רוצה לעקרו דאם היה כן למה ליה למשאל מידי שהיו שואלין לו לכך עליך או כדו תהית או בעית נדור ורבים כאלה דמייתי בגמ' (הוא) דודאי כיון ששואל היתר פשיטא דמתחרט הוא על נדרו אלא ודאי משום דלא סגי בחרטה דהשתא אלא דוקא בחרטה דמעיקרא שתוהה על הראשונות לומר שלא מתוך ישוב הדעת נדר אלא מרוב כעס ולפיכך הוא מתחרט והוא אומר לא אלא מעיקרא אני מתחרט על מה שנדרתי כלל וכן דעת המפרשים ז"ל בפי' חרטה כדאמרן שהוא גומר בלבו שמתחרט לגמרי מעיקרו והוא מצטער על כך לפי שכעסו גרם לו ועכשיו שעבר כעסו נהפך לבו לדעת אחרת ואילו היה לבו עליו מתחלה לא היה נודר ובכך מתירין לו ומסתברא שצריך ליזהר שיהיה נראה למתיר שחרטתו של נודר יהיה מדעת שלמה לא שיאמר כן מפני פחד ואימה דהא רבא גופיה פליג עם אביי דאמר [דף כב.] פתחינן בסיפא דברייתא דתניא רבי נתן אומר הנודר כאילו בנה במה והמקיימו כאילו הקריב עליה קרבן ובהך סיפא פליג עליה רבא ואמר דלא פתחינן ליה לומר כל המקיימו וכו' דאיכא למיחש שמא מתוך חומר העבירה אע"פ שאינו מתחרט מתוך שהוא מתבייש ישקר לומר שהוא מתחרט ופירושא דברייתא שעשה הדמיון לבמה פירש הרנב"ר דכי היכי דרחמנא לא אסר עליה אלא דברים האסורים והוא אוסר על עצמו דברים המותרים וסבור למעבד מצוה ועביד איסור כן בשעת איסור הבמות אין רשאי להקריב אלא בפנים וכשהוא מוסיף ומקריב בחוץ פשע אי נמי משום דנודר מתפיס בקרבן וכיון שאין קרבנו ראוי נמצא כבונה במה ומקריב בחוץ ע"כ : ונזקקין לכתחלה . שאם נשאל על שבועתו מתירין לו ולא שנא אמר לאלהי ישראל (ולא שנא) ונקיט תפלא בידיה או לא נקיט תפלא דאפי' כי נקיט תפלא נזקקין דלא חמיר מינקט תפלא אלא לענין שבועת הדיינין לאיומי עליה אבל עיקר שבועה בשם או בכנוי הוא: הדין הוא דינא ומנהגא דרבנן אבל האידנא אמר רבינו האי גאון ז"ל אנן השתא אי עבדינן קרוב לדרב אסי עבדינן דאמר אין חכם מתיר אלא כעין ד' נדרים דמתניתין . כלומר דנהי דארבעה נדרים דמתני' מותרין בלא שאלה דתנא תני התירו מ"מ שאר נדרים שצריכין שאלה אין מתירין אותן בחרטה אפילו דמעיקרא אלא בפתח שהנדר בשהוא ניתר בפתח מוכיח מתוכו שהוא נדר טעות והוי כעין ד' נדרים שהפתח הוא שהנודר אומר שאפילו בתחלה כשנדר אילו היה נותן אל לבו אותו דבר לא היה נודר ונמצא נדרו טעות אבל נדר שהוא ניתר בחרטה אינו מונח עם עצמו שום ענין שאילו היה נותנו אל לבו מתחלה שלא היה נודר . והחמיר עוד בשבועות ואמר דלא מזדקקינן (ליה) בהו כלל אלא כדמתרמיא מלתא דאית בה תקנתא או מצוה כגון עשיית שלום בין איש לאשתו וכגון שלמא דצבורא דכנישתא וכדומין לזאת מזדקקינן במילי דמוכחן ובירין קרוב לדרב אסי אבל פתחי כי ההוא דר"ש ברבי שהתירו לו נדרו משום דהוו מצערי רבנן למצוא פתח לנדרו ואמרו ליה אדעתא דמצטערין רבנן מי נדרת ואמר להו לא ושריוה וכיוצא בהן לא עבדינן אבל הרב הנשיא אלברגלוני ז"ל כתב בשם מר יהודאי גאון ז"ל שהחמיר עוד בנדרים והשוה אותן לשבועות שלא להתיר אותן אפילו בפתח אלא לדבר מצוה שמתירין אותן בפתח ולא בחרטה וכתב עוד דדוקא בהתרת חכם החמירו אבל בהפרת בעל לא החמירו דבעל מפר ביום שמעו בין בנדרים בין בשבועה ע"כ מדברי הנשיא ז"ל וכתב הריטב"א ז"ל מצינו הגאונים ז"ל שהיו מתרחקים מהיתר נדרים ושבועות ואמרו שלא היו נזקקין אלא לנדר נדרים של נכור או שבין אדם לאשתו משום שלום ביתו ונדר הוא שהיו נודרין לפי דורם דהא חזינן כלהו תנאי ואמוראי שנזקקין ור"ג יכד מעל גבי החמור בדרך להתיר *ורתחי רבנן אמאן דנדר על דעת כל דבר וטרחי לאשכוחי ליה פיתחא ואמרו שכל הנודר כאילו בנה במה והמקיימו כאילו הקריב עליה קרבן הלכך ראוי לנהוג בזה בכל דור ודור לפי מה שהוא לפי ראות החכם שבעיר ושיהיו מעשיו לש"ש עכ"ל : והיתר נדרים ביחיד מומחה או בג' הדיוטות במקום שאין מומחה . וכדאמרי' בהדיא בבכורות בפרק פסולי המוקדשין [דף לו:] א"ר חייא בר אבין אמר רב עמרם שלשה מתירין את הבכור במקום שאין מומחה שלשה מתירין את הנדר במקום שאין חכם לאפוקי מדר' יהודה דבעי שיהא אחד מהם חכם : במקום שאין חכם (חכם) כגון מאן אמר ר"נ כגון אנא . כלומר דגמיר וסביר אע"פ שאינו סמוך דאין סמיכה בבבל והא דאמר במקום שאין חכם דעת הרמב"ן ז"ל שהוא ממילתיה דרבי יהודה וה"ק אחד מהם חכם דהיינו גמיר וסביר במקום שאין חכם דהיינו סמוך הלכך בעינן שהיחיד המתיר שיהיה סמוך דבהא לא פליגי רבנן אדר' יהודה אלא בשלשה הדיוטות דלא בעינן אחד מהם הכם וקי"ל כוותייהו וכן משמע לקמן בסוף פרק נערה המאורסה [דף עח.] דאמרינן מועדי ה' צריכין מומחה פרשת נדרים אין צריכין מומחה והא ראשי המטות כתיב א"ר חסדא ואי תימא רבי יוחנן ליחיד מומחה משמע דיחיד מומחה דהפרת נדרים דומיא דמומחין דמועדי ה' מה התם בעינן סמוך הכא נמי בעינן סמוך אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפ"ו מהל'

בעינן סמוך משמע דמפ' ז"ל דהא דאמר התם במקום שאין חכם לאו ... דאמרי ג' מתירין את הנדר במקום שאין חכם ומהדרינן [בכורות ... כלומר [מאן] מתיר ביחידי ואמר ר"נ כגון אנא כלומר דגמיר וסביר ... נמי לרבנן בדמסברי להו וסברי כשנים לר' יהודה דמוקי לה רבינא ... שלשה מתירין במקום שאין מומחה דמשמע הא במקום שיש מומחה ... ולכתחלה הוא דלא אבל דיעבד אישתרי ליה נדרא :

קמא משמע דמכן הרשב"ד ז"ל : ואשכחן נמי בצדקיהו דאשבעי נ"כ בשם. פי' כך אשכחיה דאכל ארנבת ואשבעיה דלא לגליא בהזכרת השם דכתיב אשר השביעו באלהים ושרו ליה סנהדרין כדאיתא לקמן בפרק ר"א :
כתב רבינו ז"ל וה"ה להיכא דנקיט חפצא ונשבע לנפשיה. פירוש לאפוקי לנשבע לאחרים שאין מתירין לו אלא בפניו ומדעתו כדבעינן לברורי תמן במכילתין. דשרי ליה בפתח ואפילו בחרטה דלא חמיר אנקוטי חפצא
אלא לענין שבועת הדיינין לאיומי עליה אבל עיקר שבועה בשם המיוחד או בכינוי הוא וקרא כתיב או השבע שבועה לא יחל דברו אבל אחרים מוחלין לו ומחילה דקרא בכולהו אנפי דשבועה כתיבא ואע"ג דאשכחן להגאון
ז"ל דאמר מאן דאשתבע בספר תורה או בעשרת הדברים אין לו הפרה עולמית ליכא למיחש למילתא כלל ע"כ : תניא יתר על כן א"ר אליעזר. פי' יתר ממה ששנינו במשנתנו דמדיר חבירו שיאכל אצלו הוי נדרי זרוזין

תורה אור

רמב"ן

ואשכחן נמי בצדקיהו דאשבעיה נבוכדנצר בשם דכתיב °וגם במלך נבוכדנצר מרד אשר השביעו באלהים ושרו ליה סנהדרין כדאיתא לקמן בפרק ר' אליעזר* וה"ה להיכא דנקט חפצא ומשתבע לנפשיה דשרינן בפתח ואפילו בחרטה דלא חמיר אנקוטי חפצא אלא לענין שבועת הדיינין לאיומי עליה אבל עיקר שבועה בשם המיוחד או בכינוי היא וקרא כתיב °או השבע שבועה לא יחל דברו אבל אחרים מוחלין לו ומחילה דקרא בכלהו אנפי דשבועה כתיבא ואע"ג דאשכחן לגאון דאמר מאן דאשתבע בספר תורה או בעשרת הדברים אין לו הפרה עולמית ליכא למיחש למילתא כלל : נדרי זירוזין וכו' תניא יתר על כן אמר ר"א בן יעקב האומר לחבירו קונם שאיני נהנה לך אם אי אתה מתארח אצלי ותאכל עמי פת חמה ותשתה עמי כוס חמין והלה הקפיד כנגדו אף אלו נדרי זירוזין ולא הודו לו חכמים : א"ר הונא הלכה כר' אליעזר בן יעקב וכן אמר רב אדא בר אהבה הלכה כר' אליעזר בן יעקב : מתני' נדרי הבאי אמר קונם אם לא ראיתי בדרך הזה כעולי מצרים אם לא ראיתי נחש כקורת בית הבד :
גמ'

הרי"ף

בו ומדירו נדרי זרוזין הם והרוצה שלא יתקיימו נדריו כל השנה יעמוד בראש השנה ויאמר כל נדר שאני עתיד לידור יהא בטל ובלבד שיהא זכור בשעת הנדר אי זכור בשעת הנדר עקריה לתנאי' וקיים לי לנדריה אמר אביי תני ובלבד שלא יהא זכור בשעת הנדר רבא אמר לעולם כדקתני והכא במ"ע כגון שהתנה בר"ה ולא ידע מאי התנה והשתא קנדר אי זכור בשעת הנדר ואמר על דעת הראשונה אני נודר נדרא לית ביה משש ואי לא אמר על דעת הראשונה אני נודר עקריה לתנאי' וקיים לנדריה רב הונא בר חיננא סבר למדרשיה בפירקא א"ל רבא תנא קא מסתם ליה סתומי שלא ינהגו קלות ראש בנדרים ואת דרשת ליה בפרקא איבעיא להו פליגי רבנן עליה דר"א או לא פליגי ואת"ל פליגי הלכתא כוותיה או לא. *ת"ש יתר ע"כ א"ר אליעזר (א) ב"ר יוסי קונם שאני נהנה לך אם אין אתה מתארח אצלי ואוכל עמי פת חמה ושותה עמי כוס של חמין והלה הקפיד נגדו אף אלו נדרי זרוזין ולא הודו לו חכמים מאי לאו *אף בקמייתא וש"מ פליגי רבנן עליה ש"מ מאי הוי עלה ת"ש דאמר רב הונא הלכה כר"א (ב) בר"י וכן א"ר אדא בר אהבה הלכה כראב"י מכלל דפליגי : מתני' נדרי הבאי אמר קונם אם לא ראיתי בדרך הזה כעולי מצרים אם לא ראיתי נחש כקורת בית הבד:
גמ'

(א) בן יעקב . (ב) בן יעקב .

דלא מיתסרי פירי עליה דאומדן דעתא הוא דאוכחא לכ"ע שלא נתכוון זה לאסור פירות עולם עליה שאילו כן לא תלה נדרו בדבר שאי אפשר אלא לגוזמא בעלמא נתכוון : גמ' תנא כשם שנדרי הבאי מותרין כך שבועות הבאי מותרות . ואמרינן היכי דמי שבועת שוא אי דאמר שבועה אם לא ראיתי בדרך הזה כדאמרינן גבי נדרי הבאי מידעם קאמר פי' בתמיה : הרי ימתה שבועה לשקר . פי' לאו דוקא אלא כלומר להבל ולא כלום קאמר שאין זה לשון שבועה כלל והוא שבועה לריק ולבטלה ואוקמה אביי דאמר שבועה שראיתי ופריך והא דומיא דנדר קתני דתנן ביה אם לא ראיתי אלא אמר רבא כגון דאמר יאסרו פירות עולם עלי בשבועה אם לא ראיתי דכי היכי דבנדרים מותר בפירות הוא הדין בשבועה דפירות מותרין אלא דלקי משום שבועת שוא כדתנן התם בהדיא איזו שבועת שוא שלוקין עליה אם לא ראיתי נחש כקורת בית הבד וכי קתני הכא מותרות לענין הפירות קאמר כדפרישית דלגוזמא נתכוון ולא לאסור הפירות ואית נסחי דגרסי הכא תנא שבועות הבאי אסורות ונוסחא משובשת היא ואם איתא לא לענין הפירות קאמר דהא לא מיתסרי פירי דשבועות הבאי עפי מנדרי הבאי אלא לענין מלקות קאמר לומר דגבי נדרים לא לקי

הרי"ף

גמ' תנא נדרי הבאי מותרין שבועות הבאי אסורין ה"ד שבועות הבאי אמר אביי דאמר שבועה שראיתי אמר ליה רבא אם כן למה לי למימר ועוד דומיא דנדר קתני אלא אמר רבא דאמר יאסרו כל פירות שבעולם עלי בשבועה אם לא ראיתי בדרך הזה כעולי מצרים אמר ליה רבינא לרב אשי דילמא האי גברא שומשמני חזא ומסיק להו שמא כעולי מצרים *אמר ליה כי משתבע אדעתא דידן משתבע ואנן לא מסקינן להו עולי מצרים . ואדעתא דנפשיה לא עביד איניש דמשתבע והתניא כשמשביעין אותו אומרים לו הוי יודע שלא על דעתך אנו משביעין אותך אלא על דעתינו ועל דעת ב"ד לאפוקי מאי לאו לאפוקי דיהיב ליה אסקונדרי ומסיק להו שמא זוזי ומדקאמר על דעתינו מכלל דעביד איניש דמשתבע אדעתא דנפשיה לא לאפוקי מקניא דרבא דההוא דהוי מסיק זוזי בחבריה אתא לקמיה דרבא א"ל ליפרע א"ל פרעתי א"ל זיל אשתבע אזל יהיב זוזי בקניא ואתא לבי דינא ומסתמיך עליה א"ל להאי נקוט האי קניא בידך נסיב ס"ת ואשתבע דפרעיה כל מה דהוי גביה רגז ההוא מלוה ותבר לקניא ואשתפוך הנהו זוזי ואשתכח דקושטא אשתבע ואכתי לא עביד איניש דמשתבע אדעתא דנפשיה והתניא וכן מצינו במשה רבינו כשהשביע את ישראל בערבות מואב אמר להם הוו יודעים שלא על דעתכם אני משביע אתכם אלא על דעת המקום ועל דעתי שנא' °ולא אתכם לבדכם וגו' לאפוקי מאי לאו לאפוקי דאסקו לעבודת כוכבים שמא אלוה מכלל דעביד איניש דמשתבע אדעתא דנפשיה לא עבודת כוכבים נמי מקרי אלוה דכתיב °ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים ולשבעינהו דמקיימי מצוה משמע מצות המלך ולקיימו מצות שתי מצות ולקיימו כל מצות משמע מצות ציצית דאמר מר שקולה מצות ציצית כנגד כל המצות ולישבעו דלקיימו תורה משמע תורה אחת לישבעו דליקיימו תורות משמע תורת חטאת תורת אשם תורת מנחה לישבעו דליקיימו כל התורה כולה משמע עבודת כוכבים דאמר מר חמורה עבודת כוכבים שכל הכופר בה כאילו מודה בכל התורה כולה ולישבעו דליקיימו עבודת כוכבים וכל התורה כולה אי נמי שש מאות ושלש עשרה מצות אלא משה רבינו מלתא דלא טריחא נקט : מתני' *נדרי שגגות אם אכלתי ואם שתיתי ונזכר שאכל ושתה שאני אוכל שאני שותה

רמב"ן

גמ' תנא כשם שנדרי הבאי מותרין כך שבועות הבאי מותרין היכי דמי שבועות הבאי אמר רבא דאמר יאסרו פירות עלי בשבועה אם לא ראיתי וכו' דלא מיתסרן פירות עליה דלא כוון דעתיה מעיקרא למיסרינהו עליה אלא דהכי הוה הילכך פירי לא מיתסרן עליה ומשום שבועת שוא לקי דתנן *איזהו שבועת שוא נשבע על דבר שאי אפשר לו אם לא ראיתי נחש כקורת בית הבד אם לא ראיתי גמל פורח באויר ואוקמה רבא נמי דאמר יאסרו כל פירות שבעולם עלי בשבועה אם לא ראיתי אבל אם לא ראיתי בדרך הזה כעולי מצרים לאו שוא הוא אלא גוזמא בעלמא הוא א"ל רבינא לרב אשי ודילמא האי גברא קינא דשומשמני חזא ואסיק להון שמא עולי מצרים ושפיר קא משתבע ואמאי קרית ליה הבאי א"ל כי משתבע אדעתא דידן קא משתבע ואנן לא מסקינן אדעתין שומשמני ועל דעתא דנפשיה לא עביד דמשתבע (א) וכן מצינו במשה שהשביע את ישראל בערבות מואב אמר להם הוו יודעין שלא על מה שבלבבכם אני משביע אתכם אלא על דעתי ועל דעת המקום שנאמר ולא אתכם לבדכם אנכי כורת את הברית הזאת אמר להון משה דעבידהון מילי וקאמר להון על דעתי לאפוקי דאי אסיקו ליה שמא לעבודת כוכבים אלוה מכלל דאיתא דמשתבע (ב) נפשיה לא עבודת כוכבים איקרי אלוה ומקשינן ולימא עבודת כוכבים ותורה כולה אי נמי שש מאות ושלש עשרה מצות אלא מילתא דלא טריחא נקט נסחא אחרינא בשבועות *וליטעמיך לימא להו על דעתי על דעת המקום למה לי אלא כי היכי דלא תיהוי הפרה לשבועתייהו : מתני' נדרי שגגות אמר קונם אם אכלתי ואם שתיתי ונזכר שאכל ושתה שאני אוכל ושאני שותה ושכח ואכל

(א) והתניא וכן . (ב) אדעתא דנפשיה .

במס' חולין [דף ל.] דברה תורה לשון הבאי ערים גדולות [ובצורות] בשמים ובגמרא מקשינן הכא גבי נחש כקורת בית הבד ומי ליכא והא הוה דהוה בימי דשבור מלכא והוצרכו להעמיד אותו בערוך כלומר מרובע ויש לו חבר

משתבע כדמוכח הכא דכתיבה שלא מדעת בידו הויא נתינה וה"ה לפרעון במקום שיש לו לידע ומקום המשתמר דהא קי"ל [ב"ק דף קיח.] לדעת מנין פוטר וכדכתיבנא (בפ"ק) [בב"ק] וכן אומר מורי נר"ו שאם המלוה גזל ממנו
כדי חובו והאי מקני ליה לדידיה בפרעון חוביה דשפיר מלי משתבע דפרעיה ויש סעד לזה במס' ב"ק במעשה דהגוזל את חבירו והבליעו בחשבון [דף קיח:]. מפי רבינו נר"ו: מתני' נדרי שגגות אמר קונם אם א...
אם שתיתי ונזכר שאכל ושתה. פי' ובשעת נדרו היה שכוח שאכל ושתה וכן קונם שאני אוכל ושאני שותה ושכח ואכל ושתה כל אלו נמי שגגות ואינו לוקה עליהם משום בל יחל וכן קונם אשתי נהנית לי שגנבה את ...
ושהכתה את בני ונודע אח"כ שלא גנבה ושלא הכתה פי' שאמר כן בפי' כשנדר א"נ אמר לו אשתך עשתה כך וכך וקפץ ונדר הא נמי כנדרי שגגות ולא בעו שאלה וה"ה כל היכא דמתנה אמידי וליתיה לההוא מידי הוי

הרי"ף

שותה ושכח ואכל ושתה אמר קונם אשתי נהנית לי שגנבה את כיסי ושהכתה את בני ונודע שלא גנבה ושלא הכתהו ראה אותם אוכלים תאנים וענבים ואמר להם ה"ז עליכם קרבן ונמצאו אביו ואחיו והיו עמהם אחרים בש"א הם מותרין ומה שעמהם אסורים ובית הלל אומרים אלו ואלו מותרין: גמ' תנא כשם שנדרי שגגות מותרין כך שבועות שגגות מותרין ה"ד שבועות שגגות כגון רב כהנא ורב אסי מר אמר שבועה דהכי אמר רב ומר אמר שבועה דהכי אמר רב: ראה אותן אוכלין תאנים וענבים: תנן התם פותחין בשבתו' וימים טובים בראשונה היו אומרים אותן הימים מותרין ושאר כל הימים אסורין עד שבא ר"ע ולימד נדר שהותר מקצתו הותר כולו אמר רבה דכ"ע כל היכא דאמר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר כולכם אסורין חוץ מאבא כולם אסורין ואביו מותר לא נחלקו אלא באומר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר פלוני ופלוני אסורין ואבא מותר דב"ש כרבנן וב"ה כר"ע *רבא אמר דכ"ע [דף כו.] היכא דאמר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר פלוני ופלוני אסורין ואבא מותר שכולן מותרין לא נחלקו אלא באומר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר כולכם אסורין חוץ מאבא דב"ש כר"מ דאמר תפוס לשון ראשון וב"ה כר"י דאמר בגמר דבריו אדם נתפס: ת"ר כיצד א"ר עקיבא נדר שהותר מקצתו הותר כולו קונם שאני נהנה לכולכם הותר אחד מהם הותרו כולם שאני נהנה לזה ולזה הותר הראשון הותרו כולם הותר האחרון האחרון מותר וכולן אסורין ומסיק רישא דאמר כולכם *וסיפא שתלאן [דף כו:] זה בזה דאמר פלוני כפלוני ופלוני כפלוני דיקא נמי דקתני בתוספתא הותר האמצעי הימנו ולמטה מותר הימנו ולמעלה אסור: ת"ר קונם בצל שאני טועם שהבצל רע ללב א"ל והלא הכופרי יפה ללב הותר בכופרי ולא בכופרי בלבד הותר אלא בכל הבצלים מעשה היה והתירו ר"מ בכל הבצלים ומסיק באומר אילו הייתי יודע הייתי אומר כל הבצלים אסורין וכופרי מותר ור"מ אליבא דר"ע. א"נ באומר פלוני ופלוני אסורין וכופרי מותר ואפי' אליבא דרבנן: תניא ר' נתן אומר יש נדר שמקצתו אסור ומקצתו מותר כיצד נדר מן הכלכלה *והיו בה בנות שוח ואמר אילו הייתי יודע שבנות שוח בתוכה לא הייתי נודר הכלכלה אסורה ובנות שוח מותרות עד שבא ר"ע ולימד נדר שהותר מקצתו הותר כולו: ת"ר נדר משני בני אדם כאחד הותר לאחד הותר לכולם חוץ מאחד מהם הוא מותר וכולן אסורין אי לרבה רישא דאמר לזה ולזה ור"ע היא ולא רבנן סיפא דאמר כולכם וד"ה אי לרבא רישא דאמר לזה ולזה וד"ה וסיפא דאמר כולכם ורבנן:

מתני'

רמב"ן

ושתה אמר קונם אשתי נהנית לי שגנבה את כיסי ושהכתה את בני ונודע שלא הכתהו ונודע שלא גנבה ראה אותן אוכלין תאנים ואמר הרי עליכם קרבן ונמצאו אביו ואחיו והיו עמהן אחרים בש"א הן מותרים ומה שעמהם אסורים ובה"א אלו ואלו מותרין: גמ' תנא כשם שנדרי שגגות מותרים כך שבועות שגגות מותרות היכי דמי שבועות שגגות כגון רב כהנא ורב אסי הדין אמר שבועתא דהכי אמר רב והדין אמר שבועתא דהכי אמר רב וכל חד וחד אדעתא דנפשיה שפיר קא משתבע ואי תלינהו לפירות עולם בהך שבועה לא מיתסרן: ראה אותן אוכלים תאנים וכו': אמר רבה הכל מודים באומר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר כולכם אסורים חוץ מן אבא דכולי עלמא כולהון אסורין ואביו ואחיו מותרין לא נחלקו אלא באומר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר פלוני ופלוני אסורים ואבא מותר ורבא אמר דכולי עלמא היכא דאמר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר פלוני ופלוני אסורין ואבא מותר כולם מותרין לא נחלקו אלא באומר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר כולכם אסורין חוץ מן אבא איכא מאן דפסק כרבה משום דהוא רביה דרבא ואיכא מאן דפסק כרבא דבתרא הוא ואע"ג דלא מיכרעא לן מילתא בעלמא הכא גבי נדרים לחומרא נקטינן כרבה ומסתברא דלא אמרינן נדר שהותר מכללו הותר כולו אלא גבי נדרי שגגות דמתני' כבית הלל וגבי הא דתנן התם* [לקמן דף סו.] פותחין בימים טובים ושבתות עד שבא ר"ע ולימד בהם שהנדר שהותר מכללו הותר כולו וכל דדמי להו דפתיח בהו פתחא דכולי נדר לאישתרו בהכי דמו לנדרי טעות והוא שאמר נמי אילו הייתי יודע שאבא ביניכם או שאותן ימים טובים ביניהם לא הייתי נודר אותו נדר כלל אבל נודר נדר אחר ואומר פלוני ופלוני אסורין ואבא מותר אי נמי יום פלוני ופלוני אסורין וי"ט מותר כדרבה אבל נדר שהיתר מכללו בחרטה לא מיבעיא לדעתיה דרבה דליכא למימר ביה הותר מכללו הותר כולו דהא לא הדר ביה מגופיה דנדר בעקריה ואע"ג דאמר אילו היה לבי זה עלי הייתי אומר פלוני ופלוני אסורין ופלוני מותר דהא מ"מ בדידהו ליכא חרטה ולא כלום ולא *מישתעיא נדרא אלא אפי' לרבא נמי נדרא כדקאי קאי ולשון חכמים מרפא הוא *מאן דכאיב ליה כאיבא אזיל לבי אסיא *ומאן דניחא ליה בגויה ליקיים וליזיל אנפשיה:

נמוקי יוסף

[דף כה ע"ב] **מתני'** נדרי שגגות וכו'. פי' נדרי שגגות תרי גווני קתני חדא דבשעת נדרו היה שוגג כגון קונם אם אכלתי אם שתיתי. וחד שהיה שוגג בשעה שהנדר ראוי לחול ואע"פ שבשעה שיצא מפיו לא היה שוגג וכדקתני שאני אוכל ושאני שותה כלומר דאמר קונם ככר זה עלי אם אני אוכל ואם אני שותה היום ושכח ואכל ושתה דכיון דנדרא באכילה קמייתא חייל והויא שעתא הוה ליה שוגג כלומר שלא נזכר שיהא תלוי באותה אכילה שום נדר לא חייל נדרא כלל: **אלו ואלו** מותרין. משום דנדר שהותר מקצתו הותר כולו כדאיתא בגמ' ומותרין אפילו בלא שאלה קאמר כדאמרינן בריש פרקין [דף כה:] דכולהו ד' נדרים אין צריכין שאלה לחכם וטעמא דמילתא משום דכיון דאילו היה יודע שאביו או אחיו היו עמהן היה מוציאן מן הכלל ה"ז מוטעה בעיקר הנדר שלא היה דעתו מעולם על אביו וכל שיש בעיקר הנדר טעות אין פיו ולבו שוין ובטל מעצמו ומש"ה בקונם אשתי נהנית לי (א) שיאמר בפירוש שגנבה את כיסי דאי לא אע"פ שהיה דעתו בשביל כך מ"מ כיון דלהדיר את אשתו נתכוון ליכא טעות בעיקר הנדר ומיהו אע"פ שלא אמר אם גנבה מותר. הרנב"ר ז"ל:

[שם] **גמ'** תניא כשם שנדרי שגגות מותרין וכו'. פי' כשם בשבועות ילפינן מקרא דהאדם בשבועה פרט לאנוס היתר להנך תלמידי רב. וא"כ מאי אמר הכא כשם פשיטא וכתב הריטב"א ז"ל דנקטינן לה לאשמעינן דהוא שרי אפילו לכתחלה ואפילו מדרבנן וכעובדא דתלמידי דרב דאמר ליה רב את לבך אנסך ולא מיחה בו שלא לעשות כן פעם אחרת ואע"ג דהכא קרי ליה שגגות והתם אונס שגגת הלב אונס מיקרי: **היכי דמי**. לאו למימרא דלא משכחינן להו (דומיא דמתני' אלא לרבותא נקט ליה וכאילו אמר עד היכן שבועות שגגות) אלא בכה"ג דאין הכי נמי דמשכחינן להו דומיא דמתני' אלא לרבותא נקט ליה וכאילו אמר עד היכן שבועות שגגות וכדאמרינן בעלמא [קדושין דף כח.] עד היכן גלגול שבועה והוי רבותא דאף על גב דרב כהנא ורב אסי כל חד וחד הוה א"ל לחבריה דטעי ולאו הכין אמר רב סד"א דכיון דלא חש ליה ואישתבע לאו שגגה היא ואסור קמ"ל:

[שם] **פיסקא** ראה אותן אוכלים תאנים וכו'. תנן התם פותחין בימים טובים וכו'. פי' הכי התם אע"ג דמכילתין היא אורחא דתלמודא למימר תנן וגדולה מזו בפ' קמא דפסחים [דף ד:] דאמרינן התם על מה דאיתא [לקמן דף סו.] בפירקא גופיה: **פותחין** וכו'. בנשבע שלא יאכל בשר חדש או שנה מתירין לו מטעם שאומר לו שיש בזה בטול עונג שבת: **נדר** שהותר וכו'. לשבתות וימים טובים: **הותר** לגמרי. דסבר לה כב"ה דמתני' ומיהו אינו שוה לגמרי דאילו במשנתנו כיון שלא היה יודע שהיו אביו ואמו ביניהם הויא לה נדרי שגגות לגמרי לגבי אביו ואמו וכאילו לא נשבע עליהם כלל משא"כ בזו דיודע היה שיש שבתות וימים טובים בינתים (ב) לא היה סבור שאין בזה איסור ובטול עונג וכיון שכן התרה בעי כשאר נדרים והיינו דקתני פותחין בשבתות וימים טובים ואשמעינן תלמודא דאפילו בנדר שהותר מקצתו על ידי התרת חכם אמרינן נמי הותר כולו מאליו דהא סוף סוף חכם עוקר אותו מקצת מעיקרו ודעת הרמב"ן ז"ל דדוקא בשהותר ע"י פתחי שגגות כעין הא דרבי עקיבא אבל נדר שלא הותר אלא מטעם חרטה במה שנתחרט ואזיל לבי אסיא והותר הותר אבל במה שלא נתחרט ולא בקש מרפא ליזיל בנפשיה ויאסר באיסורו ואע"פ שבתוס' מתירין דאמרי נדר שהותר מקצתו על ידי חכם הותר כולו משום דהחכם עוקר הנדר מעיקרו* אין להחמיר אלינן והרבה מן המפרשים ז"ל האחרונים כן סוברים כמו הרמב"ן ז"ל: **הכל מודים**. בית שמאי ובית הלל דפליגי במתני' אם האחרים מותרין כשהותר אביו אם לאו מודים הם שאם כשבא לישאל לפני חכם אמר ליה אילו הייתי יודע בשעה שנדרתי שאבא ביניכם הייתי אומר כולכם אסורין חוץ מן אבא דכולי עלמא כולן אסורין לפי שגם עכשיו אינו חוזר כלל לגבי אחרים מן הענין ולא מן הלשון שבלשון (ג) כולכם היה אוסר להם כבתחלה אלא שהיה מוציא אביו מן הכלל א"כ אין זה נדר שהותר מקצתו לפי שאביו לא נכנס מעולם במשמעות הנדר אלא בשוגג הילכך לא הותרו הם בהיתר אביו: **הייתי אומר** פלוני ופלוני. שהייתי מקפיד שיהא מובן אבי בלשון האיסור כלל לומר כולכם הרי עכשיו דאיכא שמוי בלשון ונמצא שטעה בענין לגבי אביו וטעה נמי בלשון לגבי אחרים בזה הוא דפליגי ב"ש וב"ה ב"ש כרבנן דלית להו נדר שהותר מקצתו הותר כולו וב"ה כר"ע דאית ליה נדר שהותר מקצתו הותר כולו וכיון שהותר לגבי אביו הותר לגבייהו דאחרים דכי היכי דטעה לגבי דידיה טעה נמי בלשון דידהו אלא שלא טעה בענין האיסור לגבידהו וזהו שלא הותר אלא מקצתו דאביו. וכבר פסקנו לעיל דדוקא כה"ג שאינו מעמיד דבריו הראשונים דמו

(א) בעינן . (ב) אלא היה . (ג) כולכם .

הריטב"א

טעות אבל אי לא אתני בשעת נדרו ולא היה ט...
נמי באותו ענין אלא שנדר סתם ולבתר הכי ...
כשבור הייתי שגנבה את כיסי או שהכתה את בני ו...
ידעתי שלא גנבה ושלא הכתה לא נדרתי כיון ...
סתם הוו להו דברים שבלב ונדריה נדרא אלא שמ...
לו ע"י פתח זה כשאר פתחים דעלמא וכן כל כ...
בזה: **והא** דקתני סיפא ראה אותן אוכלים ת...
שלו. פי' ולא היה יודע מי הם ואמר להם הרי...
עליכם קרבן ונמצאו אביו ואחיו הרי הם מותרים ...
דהא ודאי נדר טעות הוא דאנן סהדי דלא הוה דע...
כלל על אביו ועל אחיו הילכך אע"ג דנדר סתם ...
דאתני דמי דהוו להו דברים שבלבו ובלב כל אדם ...
דברים אבל היכא שהכיר בהם שהיו אביו ואמו וה...
ועכשיו אמר אילו הייתי יודע שהיה אסור לי להו...
מנכסי לא הייתי נודר הא ודאי לאו נדר טעות ...
ונדר גמור הוא ופותחין להתירו ע"י פתח זה כ...
נדרים דעלמא וכל היכא דידע מאי נדר ואמאי ...
ונדר סתם בלא תנאי אלא דקאמר השתא אילו ה...
יודע שיהא כענין כך וכך לא הייתי נודר אינו ...
טעות: **והא** דתנן התם פותחין בימים טובים ובש...
בראשונה היו אומרים אותן הימים מותרין ושא...
הימים אסורים עד שבא ר"ע ולימד שהנדר ש...
מקצתו הותר כולו היא נמי נדר גמור הוא דפרו...
ע"י חכם על ידי פתח זה ובלא שאלה אסור ולאו ...
טעות הוא והכי מוכח לישנא דפותחין דלא שייך ...
לישנא אלא בנדר דבעי התרה ע"י פתח והיינו מט...
דאמרן דאיתו נדר שלא יאכל חדש ימים בשבת...
בשבתות ולא בימים טובים ולא בחול וכיון דנדר ...
סתמא חייל נדרא אכולהו ימים ואפילו אשבתות ו...
טובים והוא אסור בהן עד שישאל ויתירו לו וכ...
לישאל אומר אילו הייתי יודע שאסור להתע...
[דף כו.] בשבתות וביו"ט לא הייתי נודר ה"ז פתח גמור כ...
פתחים דעלמא. ובראשונה היו אומרים אותן הי...
מותרין כלומר ע"י פתח זה ושאר אסורים עד ש...
שם פתח אחר עד שבא ר"ע ולימד שהנדר שה...
מקצתו הותר כולו כלומר כיון שהנדר היה אחד ו...
כלל אכולהו ימים ויש פתח היתר במקצתו באותו ...
עצמו יש היתר לכולו ומ"מ כל כמה דלא מיתשיל ...
הכי הוא אסור דלאו נדר טעות הוא כיון ד...
בדעתיה אכולהו ימים ואכולהו נדר כדפרישית ...
פי' מורי רבינו נר"ו והרב ר' פנחס אחיו ז"ל וכן כ...
עיקר ושלא כדעת רבינו [ז"ל]: **היו** עמהם אחרים ...
שהיו עם אביו ואחיו אנשים נכרים ב"ש אומרים ...
מותרים כלומר אביו ואחיו ומה שעמהם אסורים ד...
נכרים לאו שוגג הוא וב"ה אומרים אלו ואלו מו...
פי' דכיון דבכלל אחד ובדבור אחד אסר לכולן ו...
מקצת מאליו לגבי אביו ואחיו משום נדר טעות ה...
כולו אף על האחרים: **גמ'** תנא כשם שנדרי ש...
[דף כו:] מותרים כך שבועות בטוי של שגגות מותרות ו...
עובר עליהן בבל יחל ולא מיחייב עלייהו קרבן ...
שכח שאכל ונשבע שלא אכל או שנשבע שלא יאכל ו...
ואכל ה"ז פטור. וכן באידך והתם אמרינן [שבו...
דף כו:] איזו היא שגגת בטוי לשעבר דמיחייב קרב...
ידע דאכל ונשבע שלא אכל מזיד הוא ואי דלא ...
שגגה הוא ואי דלא ידע דלמקרא אשתבע אלא ש...
שבות (א) מותר פי' בירושל'* דהאי אונס הוא ד...
אנסיה ואוקימנא באומר יודע אני ששבועה זו א...
אבל איני יודע שחייבין עליה קרבן אם לאו ו...
שבת [דף סט.] פירשה אביי כגון שאינו חייב עד ש...
בלאו שבה כלומר דידע דאית בה עשה ולא ידע ...
בה לאו דאי טעי לגמרי דלא ידע דאית בה שום א...
אונס הוא אלא כדאמרן דידע דאית בה איסור ...
ולא ידע דאית בה איסור לאו הא כל היכא שנש...
ממנו שבועה לגמרי כלומר שכח מה שנשבע וכן ...
נעלם ממנו חפץ שידע שנשבע אבל סבר ש...
אחר נשבע אינו חייב קרבן והויא לה שגגת ש...
שהתירו חכמים בין לשעבר בין להבא: **היכי** ...
שגגת שבועות. כלומר עד היכן מגיע שגגת שבו...
ואמרינן כגון רב כהנא ורב אסי דהדין אמר שבו...
הכי אמר רב והדין אמר שבועתא הכי אמר רב כי ...
לקמיה דרב אמר כחד מינייהו א"ל אידך ואנא בש...
אשתבעי א"ל את לבך אנסך ושפיר קא משת...
לפי דעתך שסוגג היית ואותה שעה שסבור היית בלבך שכן הוא כדברך ולא פשעת בכלום ולא דמי לה...
עובדא דמס' גיטין [דף לה.] בההיא איתתא דאשתבעה יהנה סם המות באחד מבניה אם נהניתי מדי...
כלום ואשתבע דיסביתיה לבני בתוך הפת שלא מדעתה ונכשלה בחרם דהתם כיון דהוה דיגל פקדון הוא גבה ואבד איבעי לה למיחש דילמא אתהנית מיניה ולאו אדעתה הילכך פושעת היא ותימה דהכא קריא הך ש...
דרב כהנא ורב אסי שבועת שגגות ואילו במס' שבועות [דף כו.] קרינן לה שבועת אונסין דאמרינן האדם בשבועה פרט לאנוס כי הא דרב כהנא ורב אסי וכו' ודייקא נמי דאמר ליה רב את לבך אנסך דקרי לשבו...
אונס ואיכא למימר דהא לא קשיא דשגגת הלב שהיה סבור שהוא כדבריו אונס מיקרי וכדאמרינן במס' שבת בפרק כלל גדול [דף ע.] אם באומר מותר אנוס הוא שהכל משגגת הלב הוא: **כתב** רבינו ז"ל ואי תל...
לפירות עולם בהך שבועה לא מתסרי. כלומר שאם אמר שבועה שלא אוכל דבר פלוני לעולם אם אכלתי היום פת ואח"כ נזכר שאכל הרי הוא מותר באותו דבר שנשבע עליו דלאו שבועה היא כלל: **ראה** אותן אוכלין ...
אמר רבה הכל מודים באומר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר כולכם אסורין חוץ מאבא דכולהון אסורין ואביו מותר לא נחלקו אלא באומר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר פלוני ופלוני אסורין ו...
מותר. פירוש אמתני' קאי דאמר כלכם אסורין והיה ביניהם אביו דבית שמאי סברי אביו מותר והשאר אסורין וב"ה סברי כלם מותרים שהנדר שהותר מקצתו הותר כולו ופריש רבה דאפילו ב"ה מודו שאם פירש ע...
שאילו היה יודע שאביו ביניהם היה אומר בלישנא דנדרא גופה דהיינו כלכם אסורין אלא דמפיק מיניה אביו דאמר חוץ מאבא דאביו מותר והשאר אסורין שהרי גלה בדעתו עכשיו שדעתו היה לאסור דרך כלל לכל הב...
שם לאכול חוץ מדעתו לבד קרוביו שלא היה דעתו עליהם בנדרו כלל וכיון שכן נמצא שלא חל נדר כלל על קרוביו ואל על האחרים לגמרי הילכך כי אשתרו קרוביו לא הותרו כולם מכלל נדרו עד שנאמר נדר שהותר מ...
הותר כולו שהרי לא היה לשון נדרו ולא דעתו על דעת קרוביו כלל. לא נחלקו אלא באומר עכשיו אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר פלוני ופלוני אסורין ואבא מותר דמגלי אדעתיה דלא הוה אסר בכלל וכא...
אחד לכל הבאים לאכול חוץ מדעתו אפילו הזרים אלא שהיה מיחד איסורו ונדרו ואומר פלוני ופלוני אסורין ואבא מותר דהשתא הוה נדרא ואיסורא עלייהו בפרט וכאילו אמר כלכם עשרה הבאים לאכול תאנים הרי...
עליכם קרבן שגומר דעתו על כלם בכלל וכי מפיק ליה השתא לאבוה מטעמא דהוה טעותא כי אסרינן בהדייהו הוו כאילו מפיק ליה מכללא (ג) וקי"ל נדר שהותר מקצתו וב"ה סברי כר"ע דנדר שהותר מקצתו הותר...
וב"ש סברי כרבנן: **ורבא** אמר הכל מודים אפילו ב"ש באומר אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר פלוני ופלוני אסורין ואבא מותר דכולן מותרין. פי' משום דהוי נדר שהותר מכללו כדפרישית וכ"ע אית להו ד...
דנדר שהותר מקצתו הותר כולו לא נחלקו אלא באומר אילו כו' הייתי אומר כולכם אסורין חוץ מן אבא ואמרינן בגמרא דפליגי אי תפסינן לשון ראשון או לשון אחרון דפליגי ביה ר"מ ורבי יוסי [נזיר דף ט.] גבי נזיר ב...
הריני נזיר מן הגרוגרות דהוו להו שתי לשונות שסותרין זה את זה דרבי מאיר סבר תפסינן לשון ראשון ורבי יוסי סבר תפסינן לשון אחרון והכא נמי איכא שתי לשונות דסתרי אהדדי דהא בתחלת דבריו דהוה אמר כ...
אסורין משמע שכולל באיסור אחד לכל הזרים ושלא היה גומר בדעתו לאסור קרוביו כלל ואינם בכלל האיסור וכי האי גוונא כי משתרי אבוה בטעותא לא חשיב נדר שהותר מקצתו כדפרישית לעיל וכי הדר אמר חוץ ...
אבא משמע דאביו בכלל לשון נדרו דמעיקרא אלא דהשתא מפיק לה מיניה וכי האי גוונא חשיב נדר שהותר מכללו דאי לא אתי השתא אלא לברורי דלא הוה בדעתיה למיסרינהו אאבוה בלישנא דפתח ביה לגלויי ד...
הוה סגי ליה דלימא הכי הייתי אומר כל הזרים הבאים לאכול תאנים יהיו עליכם קרבן דהשתא הוי מגלי דעתיה שלא היה דעתו מעולם שיהיו קרוביו נכללים באיסורו אפילו תוך כדי דבורו אבל השתא דנקיט ב...
דעתיה לישנא דחוץ מאבא גלי אדעתיה דכייל איסוריה אפי' אקרובים עד מוציאם בגמר דבורו הילכך כי אישתרו קרובים משום נדר טעות הוי נדר שהותר מכללו ולאו לשונות סותרין זה את זה ממש הוא דהא ל...
לפרושי כל חד מנייהו דהוי פירושא דחבריה וסלקי תרוייהו לחד ענינא או כוליה בלשון אומר כלכם או כוליה בלשון אומר פלוני ופלוני אלא הכי קאמרינן דבית שמאי סברי לה כרבי מאיר דאמר גדול כח לשון ר...
דכי סתרי אהדדי תפסינן לשון ראשון וכיון דכן הכא כל שכן דאית לן למימר דמפרשינן כוליה לישנא בתר לישנא קמא ולא הוי נדר שהותר מכללו ובית הלל סברי לה כר' יוסי דאמר בגמר דבריו אדם נתפס וכיון דכן ...
דייקינן כוליה לישנא בתר לישנא בתרא והוי נדר שהותר מקצתו הותר כולו ודוקא בהא דאיכא לאוקמי כוליה לישנא לחד טעמא אבל כל היכא דהוה תרי לישני דסתרי לגמרי אהדדי ולא סגי לאוקמינהו תרוייהו ...
טעמא לעולם מספקא ליה לר' יוסי אי תפסינן לשון ראשון או לשון אחרון כדתנן בהדיא בפרק השואל [דף קב:] בשוכר בית מחבירו בי"ב זהובים לשנה בדינר זהב לחדש ובא מעשה לפני ר"ג ורבי יוסי ואמרו יחלוקו ...
חדש העבור ויש כמה פנים לשמועה זו לרבותינו ז"ל אבל זה הנכון ועיקר. רבינו נר"ו: **כתב** רבינו ז"ל איכא מאן דפסק כרבה משום דהוא רביה דרבא ואיכא מאן דפסק כרבא דבתרא הוא פי' דאע"ג דקיימא לן ...
הלכה כתלמיד במקום הרב היינו כשחולק עמו בחייו ושמע רבו ולא חזר בו אבל כשחלק עמו אחר מותו לא הוא אמרינן הלכתא כבתראי דהא בתראי תלמידי דקמאי נינהו ואין הלכה כתל...
במקום הרב אלא ודאי כדאמרן וכן כתב רבינו האי גאון ז"ל: **כתב** רבינו ז"ל ואע"ג דלא מכרעא לן מילתא בעלמא כלומר כל היכא דפליגי רבה ורבא כמאן נקטינן. הכא גבי נדרים נקטינן כרבה דבאומר הייתי א...
כולכם אסורים חוץ מאבא אביו מותר וכולם אסורים אבל באומר הייתי אומר פלוני ופלוני אסורים ואבא מותר כלן מותרין: **ורבינו** נר"ו פסק הלכה כרבא דבתרא הוי הילכך באומר הייתי אומר כולכם אסורים ואבא מ...
לא הוי נדר שהותר מכללו דלא גמר בדעתיה למיסר אביו בכלל איסורא לעולם הילכך כלם אסורים ואביו מותר אבל באומר פלוני ופלוני אסורין ואבא מותר כלם מותרים ובאומר הייתי אומר כולכם אסורים חוץ מן ...

(א) אשם הוא . (ב) וה"ל .

נמי

נמי קי"ל כב"ה דאמרי תפוס לשון אחרון וכולן מותרין דהוה ליה נדר שהותר מקצתו הותר כולו והיכא דאמר מעיקרא כלכם אסורין סתם אלא הפתח הוא דמגלי דעתיה מאי דהוה אמר אילו הוה ידע דאבוה שמן הוי נדר טעות ולא בעי שאלה לחד מנייהו כלל אבל אם ידע בשעת נדרו שאביו ביניהם עמד ונדר אף עליו אלא שאומר עכשיו אילו הייתי יודע שאסור לאסור נכסי על אבא הייתי אומר אחד מלשונות אלו נדר גמור הוא ובעי שאלה וכי מתשיל משתרו כולהו בפתח זה אע"פ שרבינו ז"ל כתב בהלכות דלא אמרינן נדר שהותר מקצתו הותר כולו אלא גבי נדרי שגגות דמתניתין כב"ה וגבי הא דתנן התם פותחין בימים טובים ובשבתות וכו' וכל דדמי להו דפתיח בהו פתחא כלומר שבלא היתר חכם יש פתח לנדרו להתירו דכל נדרי דמשכחינהו בהכי הוו כנדרי טעות והוא דאמר נמי אילו הייתי יודע שאבא ביניכם או שאותן ימים טובים ביניהם לא הייתי נודר אותו נדר כלל באותו לשון שנדרתי אלא הייתי אומר פלוני ופלוני אסורין ואבא מותר או נמי יום פלוני ופלוני אסורין וי"ט מותר כלישנא דרבה ולא באומר הייתי אומר כלכם אסורים אבל נדר שהותר בחכמה לא אמרינן נדר שהותר מקצתו הותר כולו דהא באידך ליכא חכמה ונדלא כדקאי קאי ולשון חכמים מרפא הוא מאן דכתיב ליה כאיבא אזיל לבי אסיא ומאי דכיאה ליה בגויה לקיים ואזל בנפשיה. כלומר הדבר שהוא נשאל עליו ויש לו עליו פתח יתירוהו ומה שלא נשאל עליו ישאר באיסורו ע"כ תורף דברי רבינו ז"ל ונראה מדבריו דמפרש מתניתין דפותחים בימים טובים ובשבתות בנדרי טעות דלא בעו שאלה כגון שנדר (א) קדם סתם ועכשיו אומר שהיה בדעתו שאין שבתות וי"ט בכלל ואילו היה יודע שהן נכללין בכלל לשון נדרו שלא היה אומר לשון זה אלא שהיה אומר ימי החול של הקדם הזה אסורין ושבתות וי"ט מותרין דלא בעי שאלה לשבתות וי"ט כלל דבטעות הוה ולפיכך הותרו כלם דלא חייל נדרא כלל ולא ירדנו לסוף דעת רבינו ז"ל בזה דהא ליתא דפותחין בשבתות וי"ט בנדר שצריך שאלה ופתח משמע דהכי משמע ליתא דפותחין בכולי מכלתין ואין זה יוצא מן הכלל וכדקתני (ב) כיצא דהיא מתני' פותחין לו לאדם בכבוד עצמו וכן כולי פרקא בנדר שמותר על ידי פתח קתני פותחין והאי נמי (ג) הם הוא כדפ"ל ותו דמה לי נדרי טעות ומה לי נדר שהותר על ידי פתח דהא קיימא לן [כתובות דף עד:] דחכם עוקר הוא הנדר מעיקרו כאילו לא היה מעולם וכדקיימא לן דאילו לא אכלה כולה נשאל עליה הילכך כי היכי דבנדרי טעות מהום דלא חייל נדרא כלל אמטעותא לא חייל אאידך דאיתסר בהדיה דהוי כחד גופא הכא נמי בנדר גמור כיון שהותר מקצתו על ידי פתח הוי כמאן דליתיה וכמאן דלא חייל כלל דמי והותר נמי המקצת האחר שנאמר עמו באיסור אחד דהוו כחד גופא מיהו בהא ודאי מודינא דבהפרת הבעל לאשתו כיון דבעל מיגז גייז לא אמרינן ביה הותר מקצתו הותר כולו ולטעמא מאי דאשתרי אשתרי ואידך באיסוריה קאי וכדתניא לקמן במכילתין [דף פז.] הפר לתאנים אינו מופר עד שיפר לענבים שכן בכל דבר שאין היתרו ע"י פתח כגון שמתה אי נמי חרמות שהקהל מתירין שלא ע"י פתח אם הותר ממנו מקצת אותו מקצת הותר והשאר עומד קיים באיסורו וכ"כ ה"ר פנחס הלוי ז"ל וכן קבלתי מפי רבינו נר"ו וכ"ש בנשבע לחברו בדבר שמחלו מקצתו שלא הותר מן השאר ואעפ"כ ראוי למעשה להחמיר כדברי רבינו ז"ל:

הרי"ף

מתני' *נדרי אונסין הדירו חבירו שיאכל אצלו וחלה הוא או שחלה בנו או שעכבו נהר הרי אלו נדרי אונסין: גמ' ההוא גברא דאתפיס זכוותיה בי דינא אמר אי לא אתינא עד תלתין יומין ליבטלן הני זכוותא אתנים ולא אתא א"ר הונא ליבטלן זכוותיה א"ל (א) רבא והא אנוס הוא ואונס רחמנא פטרי' דכתיב °ולנערה לא תעשה דבר וכ"ת קטלא שאני והאנן תנן נדרי אונסין ולרבא מ"ש *מהא דההוא דיהיב גיטא לדביתהו אמר אי לא אתינא מכאן ועד תלתין יומין להוי גיטא אתא ופסקיה מברא אמר חזו דאתאי ואמר שמואל לאו שמיה מתיא ואמאי הא אונס אניס דלמא אונסא דשכיחא שאני

(א) רבה.

רמב"ן

מתני' נדרי אונסין הדירו חבירו שיאכל אצלו וחלה הוא או שחלה בנו או שעכבו נהר הרי אלו נדרי אונסין: גמ' מתניתין *בדאדריה זמינא למזמנא אמר ליה לא מזמנת לי ואמר ליה אין נדרא עליך ונדר וחלה הוא או שחלה בנו הרי אלו נדרי אונסין הא לא חלה נדר הוי אבל אדריה מזמנא לזמינא נדרי זירוזין הוו ואע"ג דלא חלה שרי דקי"ל *כר' אליעזר בן יעקב: ההוא גברא דאתפיס זכוותא בבי דינא ואמר אי לא אתינא עד תלתין יומין ליבטלן הני זכוותאי איתנים ולא אתא אמר רב הונא בטילן זכוותיה א"ל *רבא והא אונסא כתיב באורייתא ולנערה לא תעשה דבר וכי תימא קטלא שאני והתנן נדרי אונסין הדירו חבירו שיאכל אצלו

ליה לאתנויי ולרב הונא מבדי

נמוקי יוסף

דמו לנדרי טעות ואמרינן הותר מקצתו הותר כולו שהרי אומר לא הייתי נודר אותו נדר כלל שלא היה כולל בלשונו אביו ואחיו ולא שבתות וימים טובים והיה משנה הלשון אבל אסר על עצמו בשר ויין ונשאל לחכם על אחד מהם ונתחרט ממנו לא הדר מגופיה דנדר ומה שנשאל עליו והתירוהו מותר והשאר לא הותר אלא עומד באיסורו כבתחלה כיון שמעמיד דבריו כן. וכתב הרנב"ר בשם הרמב"ן ז"ל שאע"פ שלא היה מעמיד לא אמרינן הותר כולו בחרטה אלא דוקא בפתח שדומה קצת לנדרי טעות וכדאמרן ודאמרינן הותר מקצתו הותר כולו דוקא בשכללם כלם כאחד כגון דאמר כלכם או לזה ולזה ולזה בוי"ו אבל אמר לזה לזה לזה הותר א' מהם הוא מותר וכלן אסורין דכמ"ד קונם לכל אחד דמי וכדמוכח בפרק האיש מקדש [דף מו.] גבי בזו בזו בזו וכפ' שבועת הפקדון [דף לח.] גבי שבועה לא לך לא לך ודוקא בהתרת חכם הוא דאמרינן נדר שהותר מקצתו הותר כולו לפי שחכם עוקר הנדר כדאמרן לעיל אבל בהיתר חרם או נדוי אם התרים או נדה עשרה בני אדם והותר א' מהם הוא מותר וכלן אסורין וכן הדין בהפרת בעל דקי"ל [נזיר דף כב.] בעל מיגז גייז ואם הפר לה מקצת מה שנדרה בדברים שיש בהם עינוי נפש אותו מקצת בלבד הוא מופר ואידך לאו מופר הרנב"ר ז"ל וכן הדין במוחל לחברו מקצת שבועתו דאידך מקצת אינו מחול. הריטב"א ז"ל:

[דף כז.] מתני' נדרי אונסין. הדירו חבירו שיאכל אצלו וכו'. פי' הדירו באסר נכסיו עליו אם לא יאכל עמו ומיירי שהמזומן אמר תחלה למזמן לא תזמינני לסעודתך בתמיה והשיב לו המזמן אין כלומר אני מזמינך וא"ל המזומן בנדר שיאסרו עליך אם לא תעשה כן וקבל המזמן את הנדר וטעמא אמרו לעיל [דף כד.] דא"ל המזומן לאו מלכא (א) את דלא מהניא לך ואת לא מהנית לי ולפיכך אם לא מטעם אונס היה נדר אבל אם המזמן הדיר למזומן שיאכל אצלו אפילו בלא אונס כלל לא הוי נדר דנדרי זרוזין נינהו וכדתנן בריש פרקין [דף כא.]: או שחלה בנו. לא זו אף זו קתני לא מיבעיא חלה הוא שהאונס בגופו אלא אפילו בנו שאין האונס בגופו ולא מיבעיא אונס דגוף דתמיד אלא אפילו אונס ממון שהיה יכול לעבור בספינה שלא כמנהג. אונס הוי ומותר שלא עלה על דעתו להדירו היכא דאיכא אונס כלל והאדם בשבועה אמר רחמנא. וכתב הריטב"א ז"ל כולה מתניתין בנשבע או נדר לעשות ונאנס ואינו יכול לעשות אבל בנשבע ונדר שלא לעשות אע"פ שנולד לו ענין מחודש שמחייבו לעשות חייב הוא לעמוד בשבועתו ואין אומר שיעשה ויהיה כאילו לא עשה ומיהו אם אנסוהו לעשות פטור דאיהו לא נדר אלא דלא ליעביד מדעתי' ואם אירעו דבר של סכנת נפשות יעשה אפי' לכתחלה שאין לך דבר שיעמוד בפני פקוח נפש ומיהו אי איכא תכם דשרי ליה אזיל לבי אסיא ולא אכיל באיסורא כיון דאיכא היתרא עכ"ל:

[שם] גמ' ההוא גברא דאתפיס זכוותיה בבי דינא וכו'. פי' דאתפיס זכוותיה מסר לב"ד שטרי זכותו שהיה לו על חברו: אי לא אתינא. שהיה לו להביא ראיה כנגד בעל דינו וקבעו לו ב"ד זמן ל' יום להביא ראייתו וכך הוא הדין כדתנן במס' סנהדרין [דף לא.] כל ראיות שיש לך הבא מכאן ועד ל' יום ותפסו ב"ד שמא לא שאל זמן (ב) להשמט מהם הוא קנס עצמו והתפיס שטרי זכותו ביד ב"ד ואמר להם אם לא באתי מכאן ועד יום פלוני יהו זכיותי אלו בטלות: והא אונסא וכו'. וכיון דמשום אונס הוא דלא אתא הרי יכול לטעון טענת אונס: קטלא שאני. כלומר דדוקא להציל ממיתות ב"ד טוענין טענת אונס ולא לענינים אחרים: הרי אלו נדרי אונסין. כלומר ומותר הוא בנכסי מדיר ואע"ג דהתם קרא כתיב האדם בשבועה מ"מ ז"ל בתר טעמא דהתם טעמא מאי משום דלאו אדעתא דהכי מדר ה"נ לאו אדעתא דהכי אתני והלכתא כרבא דיש טענת אונס אפילו בהא דקבל איהו על נפשיה ולא אמרינן דכיון דהוה ליה לאתנויי ולא אתני הוא דאפסיד אנפשיה מיהו לענין גיטין יש לחלק בענין האונס דבאונסא דלא שכיח כלל יש טענת אונס כדמוכח במס' גיטין [דף עג.] בההוא דאלכליה אריה ובאונסא דשכיח ולא שכיח כההוא [שם דף ל. ולד.] דפסקיה מברא וחולי או מיתה אין טענת אונס טענה משום דהוה ליה לאתנויי וכ"ש באונס דשכיח דכיון דלא אתני אמרינן דאפילו אונסא קביל עליה: מבדי אסמכתא היא וכו'. ואע"ג דלא אתא לסוף תלתין אין לנו לומר דליבטלן זכוותיה דלא גמר ולא קני דלשון אסמכתא כל שהוא סומך בדעתו להשלים הדבר שהתנה ולא השלים וכדתנן פרק איזהו נשך [דף סה:] הלוהו על השדה ואמר אם לא נתתי לך מכאן ועד ג' שנים הרי היא שלך לא אמר כלום ואע"ג דרב הונא אמר בב"מ [דף סו.] דאסמכתא קניא קים ליה לתלמודא דהדר ביה רב הונא כדהדר ביה ר"נ התם דמגיומי אהדריה: שאני הכא דמתפסן זכוותיה. שכיון שילאו מרשותו והתפיסן ביד ב"ד גמר ואקני ולא הויא אסמכתא אלא היכא דליכא אלא דבורא בעלמא ולא מסר הדבר לתברו ולא לב"ד כי הכיא דאיזהו נשך דהרעא בחזקת מריה קיימא וזה (ג) כדעת הרמב"ם ז"ל ומדמקשינן עליה

(א) אנא. (ב) אחא. (ג) עי' טור וב"י.

מכבוד עצמו או שעכבו נהר אבל אם המזמן אינו רוצה בסעודתו יהא הלה מותר דהא לא נחית לנכי ודלך קפידא קאמר ע"י תביעתו נכסיך אסורין עלי אם לא תאכל אצלי לכבודי ולפיכך כל שמעכבה משל אחד מהם בין מן המזמן בין מן המזומן שאינו רוצה לאכול עמו ולכבדו הרי הוא אסור וחייל נדרא וליכא היתרא אלא היכא דאנים כגון שחלה אחד מהם או בנו או שעכבו נהר הא לאו הכי נדרא הוו ולאו זירוזין דהשתא איכא למימר טעמא דלאו כלבא אנא דאנא מתהנינא מיניך ואת לא מתהנית מנאי והכא הכי אוקימנא מעיקרא למתני' בגמרא דמתני' לנדרי זירוזין כרבי אליעזר דאותבינן מהאי דדייקינן טעמא דחלה הא לא חלה הוי נדרא ולאו זרוזין ולא כר' אליעזר דתני למדיר חבירו שיאכל אצלו זרוזין הוי ופרקינן לעולם כר' אליעזר ומי סברת דאדריה מזמינא לזמינא כלומר שהמזמן אסר נכסיו על המזומן אם לא יאכל אצלו הא ליתא דהאי גוונא אפילו לא חלה נדרי זרוזין הוי אלא זמינא הוא דאדריה למזמינא פי' ולאו דא"ל זמינא לא תזמינני דא"כ מאי אריא חלה אפילו אינו רוצה נמי כיון שאין הסבבה משל מזמן כדפ"ל ומ"ה שכח תלמודא לפרושי דמיירי דא"ל מזמנת לי פי' בתמיה תאסור נכסיך עליך אם לא תאכל עמי לכבדני וחלה הוא או בנו וכו' ואע"ג דבהאי תיובתא ליכא טעמא דלאו מלכא (ה) את אלא טעמא דלאו כלבא אנא כדפריכנא אנא ובתר הכי אסיקנא דלית ליה לר' אליעזר בן יעקב טעמא דלאו כלבא אנא וקסבר דההוא נמי זירוזין הוא דוקא באתפא אחרינא אבל כה"ג דאיכא תביעה וע"י תביעתו נדר הוא ודאי מודה ר' אליעזר דקפידא הוי ומשום דמעיקרא כי אוקימנא כר' אליעזר לא אתפרש בגמ' דליהוי טעמא משום דלאו כלבא אנא אלא נקיט לה סתמא למימר דכל כי ה"ג קפידא הוי לכ"ע ולא זירוזין לא אילטריך בתר מסקנא למיהדר ולפרושי ולמימר דאע"ג דלא מודה ר' אליעזר בטעמא דלאו כלבא אנא בהא טעמא דלאו כלבא אנא משא"כ במתני' דקונם שאתה נהנה לי דמעיקרא פרים תלמודא בהדיא טעמא משום דלאו כלבא אנא ואפילו לר' אליעזר בהאי טעמא אם איתא דהתם מודה ר"א משום דהויא מתנה מרובה הוה ליה לפרושי כדכתיבנא בדוכתא וכן פי' רבינו ז"ל בהל' למתניתין בדאדריה זמינא למזמנא כדאוקימנא תלמודא מעיקרא ודעת רבינו ז"ל כמו שכתבנו ולא מוקים לה תלמודא ולא מוקמינן לה אנן כדאמר זמינא למזמנא נכסי אסורין עליך אם לא תזמינני דא"כ לא בעינן חלה כדבעינן לעיל תרי זימני וזה מבואר וליכא למגדא מינה כנ"ל: ולמדנו ממתניתין. דמאן דנדר או אשתבע אמידי שהוא בקום עשה וכשיגיע לו לעשות אירעו אונס שלא היה בדעתו בשעת נדרו ושבועתו שמעכבו מלעשות הרי הוא פטור בין אונס בגופו ממש כגון חולי שאינו יכול לעשות אותו דבר כדרכו בכל חולי שנופל במטה בין חולי בניו ובני ביתו המוטלים עליו או עבבה אחרת כגון שעכבו מימי הנהר ואינו יכול לעבור אלא בהולאה לשכור ספינה וכיוצא בו הרי הוא פטור וכן כל כיוצא בזה שנתחדש לו על קיומו דבר שיש בו סכנה כגון סכנת דרכים או אפי' הפסד כלל ממונו דלא אסיק אדעתיה שיפסיד אותו בשעה שנדר כדמוכח בריש ב"ק [דף ז.] בההיא דתניא מי שהיו לו שדות וכרמים ואינו מוצא למכור מאכילין אותו מעשר עני עד מחצה משום הפסד פורתא דנכסיו דאנוס הוא והיינו דקתני נמי או שעכבו נהר והא לא סגיא שלא יהא אפשר לו לעבור בספינה. ותו דא"כ פשיטא דפטור דמאי הו"ל למעבד דהא אנוס רחמנא פטריה ולמה ליה למכתב האדם בשבועה [שבועות כו.] פרט לאנוס אלא ודאי רחמנא פטריה בנדר ושבועה כל היכא דאנוס אונס כל דהו המעכבו לקיים שבועתו כל היכא דלא אסקיה אדעתיה בשעת נדריה ושבועתיה ואפילו אונס חולי דשכיח ואונס עכבת הנהר דשכיח (ז) דדעתייהו גבי גיטין לא חשיבי אונסין כדכתיבנא במס' גיטין [דף ל.] וכדמוכח במתעתא קמייתא דכתובות [דף ב:] דלהכי כ' נחמנא האדם בשבועה פרט לאנוס הלכך ה"ה כל שמעכבו שום הפסד בממונו שהולך לשכור ספינה או אנשים שיבואו עמו בדרך מפני הלסטים הרי הוא פטור וכן כל כיוצא בזה מיהו ה"מ בנודר או נשבע לעשות שאין חלות שבועתו עד שעת מעשה אבל בנודר או נשבע שלא לעשות הרי חלות שבועתו מעכשיו ואם בא לעבור על שבועתו צריך לעשות מעשה בידים וכיון שכן דינו של זה כשאר איסורין של תורה דלא משתרי אלא במקום סכנת גופו כי היכי דשריא ליה בנבלה או שאר איסורי תורה. והיינו דאמרינן התם [שבועות דף כו:] נשבע על הככר והוא מסתכן עליה מהו ואמרינן מסתכן ליפרי ליה מר דלא שריך לאכול הככר ההוא שאסר עליו בשבועה או בנדר אלא במסתכן ממש בגופו דומיא דשריך חזיר או נבלה והיינו מטעמא דכתיבנא. ודכ"ע כי משתרי משום אונס גופו או ממונו דוקא כשין מתכנותו דאשתבע מדעתיה ואירעו אונס בשעת קיום השבועה הא כל שאנסוהו לישבע לעשות דבר או שלא לעשות אע"ג דמחמת אונסיה נשבע אפי' מחמת אונס נפשות אם על דבר של ממון הוא כגון שאנסוהו ונשבע לתת להם כך וכך הרי הוא חייב בשבועתו כדמוכח מההיא [כאן דף כז:] דנודרין להרגין ולחרמין שהן של בית המלך כדבעינן למימר קמן מיהו כל היכא שאין עיקרו ממון כגון דאנסי ליה אונס נפשות פטור.אמתכת דחמיר עליה כי נדר מעיקרא מחמת האונס על דבר של ממון מכי נדר מדעתיה ולבתר הכי אתי ליה אונסא וטעמא משום דאמרינן דכיון דלא ידע בהא כי נדר אדעתא דהכי לא נדר ורחמנא פטריה מלכתיב האדם בשבועה פרט לאנוס דהיינו פרט לסיכא דאנסיה לביה ונדר בטעות כדרב כהנא ורב אסי דהכי פריבנא במס' שבועות א"כ פרט לאנוס בקיום שבועתו והא דלא נקטינן התם ונקטינן אידך דרב כהנא ורב אסי משום [מכילתין כה:] רבותא הוא דאפילו בהסיא דבשעת שבועה יצאת שבועה מפיו לשקר פטור כיון שהיה סבור לפי דעתו לישבע באמת בברי ולא היה לבו נוקפו כלל שאילו במפקפק ולבו נוקפו (כלל) אלא שהוא אלו קרוב לודאי חייב הוא.ואי קשיא לך הא דאמרינן לקמן גבי ההוא גברא דאיתפיס זכוותיה בב"ד ואמר אי לא אתינא ליבטלן זכוותיה ואיתנים ולא אתא וא"ר הונא בטילן זכוותיה ומקשינן ואמאי אנוס הוא ורחמנא פטריה מולנערה לא תעשה דבר וכי תימא קטלא שאני והתנן נדרי אונסין וכו' ואמאי מקשינן מאונסי נדרים דשאני נדרים ושבועות דפטר בהו רחמנא אונסא אפילו בכל להו דכתיב האדם בשבועה מה שאין כן בשאר עבירות שבתורה והיכא למימר דהתם מעיקר טעמא מקשי' אמאי פרה רחמנא בשבועת אונס כל דהו משום דלאו אדעתא דהכי נדר הכא נמי גבי תנאי לימא דלאו אדעתא דהכי אתני מעיקרא ואדרב' מקשינן להו אהדדי דכל דחשיב אונס בתנאין דעלמא חשיב נמי אונס בנדרים. ולמדנו שהלוה מחברו בלפורי ונשבע לפורעו ליום ידוע ואותו יום אין המלוה בעיר ה"ז פטור משבועתו דאנוס הוא ואין לו לילך אחריו ולהוליא מעלו ולהגיעם למקום שהוא דלאו אדעתא דהכי נדר אבל אם לוה מאדם שהוא מעיר אחרת שבא לתחורתו בכאן ונשבע לפורעו סתם חייב להוליך לו לעירו דאדעתא דהכי נדר ואם חלה או עכבו נהר או סכנת דרכים וכיוצא בו הקולר תלוי בצוארו. מיהו כל שהמלוה בעיר ואינו רוצה לקבל אינו נפטר משבועתו בכך ל"ל מפני שיביא לפניו דלפרעון נשבע ואינו פרעון בשביל שיביאם לפניו עד שיזרקם לידו או לרשותו בפניו אפילו בע"כ ובהכי איפטר משבועתו מש"כ בנשבע לתת לחבירו דמשהביא לפניו ואינו רוצה לקבל נפטר ובנותן ברשותו שלא מדעתו שלא בפניו לא מיפטר משבועת פרעון (ח) דהא קי"ל בפ' הגוזל [דף קיח.] שכל שנמלו לדעת נריכין דעת כך קבלתי שיטה זו מפי מורי רבינו נר"ו: גמ' כתב רבינו ז"ל מתני' בדאדריה זמינא למזמנא א"ל לא מזמנת לי אמר לו אין וכבר פירשתיו במשנתנו: ההוא גברא דאתפיס זכוותיה בבי דינא ואמר אי לא אתינא מכאן ועד תלתין יומין ליבטלן זכוותאי. פירוש איהו הוה דאין בהדי חבריה וה"ל לאתויי ראיה לגבי בעל דיניה ובי דינא קבעו ליה זמנא לאתויי ראיות דיליה תלתין יומין דהיינו זמן ב"ד כדתנן בפ' ד"מ [דף לא.] כל ראיות שיש לך הבא מכאן ועד שלשים יום ואילו מדינא לא הוה ליה למקנס נפשיה במידי אלא לקבולי זמניה אלא דכי היכי דלא ליסברו בי דינא דכפי לאשתמוטי מדינא דנקיט זמן לראיות וגם לאיים בעל דינו שיש לו ראיות כנגדו קנים נפשיה עפי מדינא ואתפים שטרותיו ביד ב"ד ואמר אי לא אתינא בראיות שלי עד תלתין יומין דקבעיתו לי ליבטלן זכוותאי דמסכנא בידיכון והכירי מודה שהם פסולין לסוף איתנים ולא אתא להסוא זימנא א"ר הונא בטילן זכוותיה פירוש דהא לא אתא א"ל רבה והא אונסא כתיב וכו' פירוש וכיון דמחמת אונסא הוא דלא אתא יכול לטעון טענת אונס דלאדעתא דהכי לא אתני וכי תימא קטלא שאני פי' דגבי נערה להצילה ממיתה יש טענת אונס ולא לענינים אחרים: והא תנן נדרי אונסין הדירו חבירו וכו'. פירוש וכי היכי דהתם כי אנים מיפטר משום דלאדעתא דהכי לא נדר הוא הדין הכא דאמרינן דלאדעתא דהכי לא אתני ואקשינן תו דאפילו לא אנים כלל אלא דלא בעי למיתי אמאי בטילן זכוותיה דהא מאי דאמר מעיקרא לב"ד אי לא אתינא ליבטלן זכוותאי אסמכתא היא ואסמכתא לא קניא פי' עיקר אסמכתא הוא כל מאן דמיחייב וקנים נפשיה ומתוניה במאי דלא הוה מיחייב מדינא אי לא הוה מילתא פלן ותולה התנאי בדעת עצמו במילתא דלאו בידיה לגמרי וליתא תוך מידיה לגמרי אלא דהוי מילתא מליעתא בידיה ולאו בידיה לגמרי הא כל היכא דליכא קנסא דממונא אי נמי שתולה הדבר בדעת אחרים או שאין בידו כלל לא חשיב אסמכתא והכי מוכח בכל דוכתא וערב דהוה חשיב אסמכתא משום דהוי קנסא דהא איהו לא יזיף מידי וקנים נפשיה למפרע אי לא פרע חבריה וסמיך דפרע חבריה ולא ליהוי לוה רשע וכן ההיא דמי שפרע מקצת חובו והשלים את שטרו וכו' קנסא הוא וכן ההיא דהלוהו על שדהו ואמר אם לא נתתי לך מעותיך מכאן ועד ג' שנים הרי היא שלך קנסא הוא שמאבד שדהו אבל ההיא [ב"מ דף קד.] דאם אוביר ולא אעביד אשלם במיטבא ליכא קנסא דהא מיחייב מדינא לשלומי מאי דאפסיד אבל כי אמר מטלימנא אלפא זוזי הא הוי אסמכתא. ולהכי קרי ליה התם אסמכתא והיינו דתנן בתי שמת [דף קמ:] אם ילדה אשתי זכר יטול מאתים לאו קנסא הוא דקנים נפשיה אי לא עביד אלא מתנה הוא דקא יהיב והוי נמי מילתא דלאו בידו כלל ולהכי לא חשיב אסמכתא והיינו דלא אשכחן שום דין אסמכתא בתלמודא בעסקי גטין וקדושין באומר ה"ז גיטך הרי את מקודשת אם לא באתי אם לא עשיתי משום דלא קנים נפשיה וממוניה במידי ואיהו עבד מדעתיה בדלא מכרחי ליה במידי ועל הדרך הזה תמלאם כולם ויתיישבו כל השמועות בלא שום קושיא. וכבר כתבתי ענינים אלו בארוכה בסדר נזיקין מפי מורי רבינו נר"ו. ומפי רבינו ר' בלמה שמעתי דהיינו כללא דאסמכתא דלא בעינן מידי אמרינא דלעולם ליכא אסמכתא אלא במאי דקנים נפשיה וממוניה אי לא עביד מידי ושקלינא ועריכנא טובא בהאי ענינא ואיברא דבהכי אתיין כולהו שמעתא שפיר כדאמרן וכבר פתלם רבינו הגדול ז"ל בפירושיו אלא שלא ביאר הדבר כל הצורך ואין זה מקומו להאריך יותר הילכך הא דהכא דאתפים זכוותיה הא קנים ממוניה לליבטלן זכוותיה אי לא אתא דלא מיחייב בהכי אי לא הוה קנים איהו נפשיה ומש"ה חשבינן ליה אסמכתא:
שאני

(א) חדש. (ב) נ"ל שיטה והוא שם דף סו. (ג) הכי. (ד) אנא דאנא. (ה) אנא אנא. (ו) אנא דמודה. (ז) דכוותייהו. (ח) עי' לעיל בריטב"א דף ח בד"ה בגמ' בסופו.

שאני הכא דאתפיס זכותיה. פירוש דאי לא הוה אלא דבורא בעלמא אפי' בקנין לא מיחייב דאסמכתא היא אבל מכיון דאפיק זכותיה מרשותיה ואתפסינהו על תנאי כן לא חשיב אסמכתא: והא תנן מי שפרע מקצת חובו והשליש את שטרו ביד אחר ואמר לו אם לא נתתי השאר מכאן ועד שלשים יום תן לו את שטרי. פירוש ויהיו המעות שנתתי מתנה ויהא שטר זה בחזקתו דאי לאו הכי הו"ל שטר שנמחל שעבודו שאינו חוזר ולוה בו [ב"מ יז.] כדפרישית בדוכתיה והאי גברא קנסא קא קניס נפשיה למפרע מאי דלא מיחייב אי לא עביד תנאיה למפרע השאר עד יום פלוני הגיע הזמן ולא נתן (א) השטר רבי יוסי אומר יתן השליש שטרו למלוה ויגבנו כולו דקסבר אסמכתא קניא רבי יהודה אומר לא יתן עד שיכתוב שובר ממה שקבל דקסבר אסמכתא לא קניא וקי"ל אמר רבה בר אבוה א"ר אין הלכה כר' יוסי דאמר אסמכתא קניא אלמא אפילו במתפיס זכותיה

נמוקי יוסף

עליה ממתני' נראה מפורש שלא כדבריו וכן הסכימו כל המפרשים אחרונים ז"ל: והשליש שטרו. שנתנו ביד שליש שכך נתרצה (א) המלוה אני לא נתתי מותר הפרעון תן לו שטרו לתבוע כל המנה ר' יוסי אומר יתן דסבירא ליה אסמכתא קניא וה"ת נהי דאסמכתא קניא מ"מ היאך יגבה את הכל באותו שטר והלא נמחל שעבודו לגבי אותו מקצת ושטר שנמחל שעבודו אינו חוזר וגובה בו [ב"מ דף יז.] י"ל דה"ק ליה אם לא פרעתי לך המותר. המעות שפרעתי לא יהיו פרעון אלא מתנה ואיגלאי מילתא למפרע דשטר זה לא איפרע ביה ולא מידי: ר' יהודה אומר לא יתן. דס"ל אסמכתא לא קניא וקי"ל כרבי יהודה ולמדנו שדין אסמכתא בדבר הנמסר ביד חברו ומחל לו וכן דעת רש"י ז"ל פרק הזהב [דף מח:] גבי הא דתניא הנותן ערבון לחברו ואמר לו אם אני חוזר בי אכפול לך ערבונך (ב) ואם את חוזר בך אמחול לך ערבוני רבי יהודה אומר דיו שיקנה כנגד ערבונו ופרש"י ז"ל לא זה יכפול ולא זה ימחול דאסמכתא היא דאלמא אף במחילה הויא אסמכתא וזה שלא כדעת הרמב"ם ז"ל שכתב אין דין אסמכתא אלא במה שלא נמסר ביד חברו אבל בענין מחילה אין בו דין אסמכתא וכבר הסכימו כלהו רבוותא ז"ל משמעתין דהכא דלא כוותיה: שאני הכא דאמר ליבטלן. כלומר שהוא מודה על עצמו שאם לא בא לאותו זמן שראיותיו שקר והשטרות מזוייפות הן ואין כאן דין אסמכתא כך פשטו רוב המפרשים ז"ל וכתב הריטב"א ז"ל הענין אמת דבכי האי לא שייכא אסמכתא אבל לשון הגמרא אינו הולמו לכך נראה דכיון דאתפיס זכותיה בבי דינא והיא מילתא דשייכי בה בי דינא ועדיין לא היה דינו ברור ואילו דנוהו עכשיו ג"כ היה יוצא מב"ד חייב כל כה"ג כעין דין הוא שקבל על עצמו והוה ליה כאילו אין כאן שום גוזמא ומילתא יתירתא וכן הורה לי רבינו בשם רבו הרמב"ן ז"ל ע"כ: והלכתא אסמכתא וכו'. הרבה פירושין נאמרו בה ומה שהסכימו וברור האחרונים רבוותא ז"ל הוא דבאסמכתא דמיירינן הכא קא אמרינן דשייכי ביה בי דינא וכשקנו מיניה גמר ומקני וכמעשה ב"ד שקבל על עצמו דמי ולפיכך בעינן בית דין חשוב דהיינו יחיד מומחה לרבים וראוי לכוף ולדון ויש לו כח להפקיר ממון ולקנוס הכא ליסמט מן הדין וכך אסמכתא דהכא משום הכי הוה שהוזקקו ב"ד לכך וכדפי' לעיל וה"ה שלשה דלאו מומחין אבל באסמכתא דעלמא דלא שייכא בי דינא לא מהניא קנין אפילו בב"ד חשוב דבמילתא דעביד איהו בהדי חבריה ומקנס נפשיה לא צריכי בי דינא למקנסיה וכיון שכן קנין זה יתר הוא וכבטול דמי וב"ד סמוך לא בעינן שהרי אין הלשון מוכיח כן ועוד דמה ענין ב"ד סמוך אצל הודאות והלואות וכ"כ רבינו האי גאון ז"ל שאין דין קנין ב"ד חשוב באסמכתות דעלמא (ג) וזהו מה שכתב רבינו אלפסי בהלכותיו בפרק גט פשוט [סימן תתקמא] משמיה דגאון ז"ל וכל זה שלא כדברי הרמב"ם ז"ל שכתב בפירוש המשנה שלו בפרק גט פשוט דאין הלכה כרבי יוסי משום דאסמכתא לא קניא אלא בב"ד חשוב וקנו מידו והוא שלא יהא אנוס וכן פי' דבעינן בית דין סמוך ומיהו נהי דקנין לא מפיק דין אסמכתא דעלמא. מעכשיו הא מפיק ליה כדאי' פרק איזהו נשך [דף סו:] והקשה ר"ת ז"ל מ"ש קנין ממעכשיו הא כל קנין מעכשיו הוא דאי בשתא לא קנה גם בתר הכי לא קנה דהא הדר סודרא למריה [מכילתין דף מח:] לפיכך כתב ז"ל דאסמכתא אע"פ שיש בה מעכשיו לא קניא עד דקנו מיניה בב"ד חשוב כדאמרינן הכא שהוא ז"ל סובר כמו הרמב"ם ז"ל דבכולהו אסמכתות קא פסיק הכא תלמודא הלכתא ותירץ ההיא דאיזהו נשך גבי משכן לו בית משכן לו שדה דמשמע התם דבמעכשיו ליכא אסמכתא ולא הודו לו חבריו אלא מעכשיו מפיק מדין אסמכתא אפילו בלא בית דין. וקנין לא מפיק מדין אסמכתא אפילו בב"ד חשוב וקנין דאמרו שהוא מעכשיו היינו כמי שמקנה לחברו סתם וקנו מידו לאלתר קנה מעכשיו אבל כי אתני אם לא באתי לא משמע דליקני מעכשיו אלא לבתר ההוא יומא ונמצא שאינו קונה כלל והכא דליבטלן זכותיה דאמרן דמהני משום דב"ד אלימי לאפקועי ממונא והוי כמעכשיו והרנב"ר ז"ל הקשה אם כן דמשום אפקעתא דב"ד נגע הם קנין למה ליה לפיכך פירש הוא ז"ל דהא דבעי' הכא קנין כדי דלא תימא כיון דאמר ליבטלן זכוותי כלומר שהוא מודה שאם לא בא ראיותיו בטלות לא צריך קנין משום דהודאה בב"ד היא ולא בעיא קנין דליהא דאילו הודה כנגלה שום תנאי הכי נמי אבל כיון שתלה באם אין כאן הודאה גמורה הלכך אפילו מעכשיו לא מהני דאפילו תימא כיון דאיכא מעכשיו ליכא אסמכתא אפ"ה במה יקנה הלה שיבטלו זכיותיו הילכך בעי קנין כי היכי דליקני חבריה ואין הכי נמי דאי אמר מעכשיו וקנו מיניה לא בעינן ב"ד חשוב דבקנין קני חבריה ובמעכשיו ליכא למיחש לאסמכתא אלא דכיון דבב"ד עסקינן אשמעינן דינא אחרינא דכל היכא דהוי ב"ד חשוב לא צריך מעכשיו דאנן סהדי דלא מתייך בבי דינא וכמו דאמר בפי' מעכשיו דמי דכיון דב"ד חשוב הוא מאי דאמר ליבטלן כהודאה גמורה משוינן לה ונמצא לפי זה (ד) משאר דיני אסמכתא כלל והוא דבר נכון ועולה כהוגן כן נ"ל עכ"ל וכתב הריטב"א ז"ל (כתב) בדבר של ב"ד לא סגי במעכשיו ובעו קנין בבית דין חשוב למקנסיה על כרחיה ובמאי דקנים אנפשיה ואמר מעכשיו גלי אנפשיה דגמר ומקני מנפשיה וכל היכא דלא אמר מעכשיו ודאי אינו גומר ומקנה ולא מהני קנין ב"ד חשוב דכיון דלא שייכי במילתא למיקנסיה מנפשייהו הרי קנין זה יתר שהוא כבטול וכן עיקר וליכא למינדא מיניה וכן הסכימו רבותי ועל דא אנא סמיך עכ"ל: והוא דלא אנים. חולי שחלה בנו וכיוצא בו ואע"פ שאינו אונס גמור דהא מדמי' לה למתני' דנדרים לעיל: וענין אסמכתא כיון דאתא לידן נימא בה מילתא לפי שנראה שיש בענינה ספקות דאמרינן כל דאי לא קני וכל תנאין הכי הוו דמתנאי בני גד ובני ראובן ילפינן להו דכתיב אם יעברו והריטב"א ז"ל עשה כלל בזה וז"ל כבר פירשנו בב"מ גם בבבא בתרא הא דאמור רבנן כל דאי אסמכתא ולא קניא דלאו כללא דוקא הוא דא"כ בטלת כל תנאין שבעולם אלא ודאי אין לנו אסמכתא אלא כשיש בו ג' דברים. האחד שתלה תנאו בשלא יעשה אם לא באתי אם לא נתתי שהיה סבר שיוכל לעשות אבל כשתלה דברו באם אעשה והוא בא ועיקר תנאו בידים ועשה אין כאן אסמכתא ופשוט הוא ולא תמצא שנזכרה אסמכתא בכל התלמוד אלא באי לא עבידנא. הב' שהתנה על עצמו בדבר שהוא בידו ולא בידו שאילו התנה בדבר שאינו בידו אין כאן מקום אסמכתא דעל מה סמך מפני זה כל תולה בדעת אחרים אין זו אסמכתא וכדאמרינן נמי בפרק ד"מ [בתרא דף כד:] גבי מפריחי יונים ומשחקי בקוביא וכן כשהדבר בידו לגמרי ליכא אסמכתא כי סבור הוא לעשות וגמר ומקנה מעכשיו והכי מוכח בבבא מציעא [דף עג:] מההיא דפרקין התם בידו הכא לאו בידו וכדפירשתי התם. השלישי שהוא מתנה על עצמו דרך קנס למיגזם ולמעבד מילתא יתירתא כדי לרצות לחברו ולאפוקי כל שעשה מעצמו בלא שום דוחק ולפיכך אין במתנה ולא בגיטין צד אסמכתא בכל התלמוד והיינו ההיא דפרק (ה) יש נוחלין דאם ילדה אשתי זכר יטול מנה וכן קבלתי כלל זה מפני רבותי הרא"ה והרשב"א ז"ל והוא כלל יציב וקיים והאי עובדא דהכא כולהו איתנהו ביה עכ"ל:

(א) הלוה אם לא. (ב) והלה אומר אם אני אחזור בי אמחול. (ג) עיין ר"ן נדרים כז ע"ב וב"י סימן רז. (ד) שאין אנו צריכין כאן להפקעת ממון ולא בשמה דין זה משאר כו' כ"ה בר"ן. (ה) צ"ל מי שמת דף קמ: (ג"א).

רמב"ן

וחלה הוא או שחלה בנו או שעכבו נהר הרי אלו נדרי אונסין וכו' ואמרי' ולרב הונא מכדי אסמכתא היא ואסמכתא לא קניא שאני הכא דמיתפסן זכוותן והיכא דמיתפסן לאו אסמכתא היא והתנן מי שפרע מקצת חובו והשליש את שטרו ואמר אם לא *נתתי לך ממון מכאן ועד שלשים יום תן לו את שטרי והגיע זמן ולא נתן ר' יוסי אומר יתן ר' יהודה אומר לא יתן ואמר ר"נ אמר רבה בר אבוה אמר רב אין הלכה כר' יוסי דאמר אסמכתא קניא שאני הכא דאמר ליבטלן זכוותיה והלכתא אסמכתא קניא והוא דלא אנים פירוש כגון חולי וכיוצא בו או שעכבו נהר דלא שכיח דמעכב דלא הוה ליה (א) לאתויי

הרי"ף

מכדי אסמכתא היא ואסמכתא לא קניא שאני הכא דמיתפסן זכוותיה ולאו אסמכתא היא והתנן מי שפרע מקצת חובו והשליש את השטר ואמר אם אין אני נותן מכאן ועד שלשים יום תן לו שטרו והגיע זמן ולא נתן ר' יוסי אומר יתן ור' יהודה אומר לא יתן והא הכא דמיתפס שטריה ביד השליש ואמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה (א) אין הלכה כר' יהודה דאמר אסמכתא קניא שאני הכא דאמר ליבטלן זכוותא והלכתא אסמכתא קניא והוא דלא אנים והוא דקני מיניה בבית דין חשוב:

(א) אמר רב.

רמב"ן (המשך)

והוא דקנו מיניה בבית דין חשוב וקאמר גאון דהאי דינא ליתא אלא במתפיס זכוותיה בלחוד ומסתברא כוותי' והדין פסקא דרבינו הגדול הוא *ומילתא דטעמא היא דלית ליה לב"ד חשוב עסק באסמכתא דנפשי' אלא גבי אי לא אתינא עד תלתין יומין כגון דקבעי ליה זמן לשלשים יום וקא קניס נפשיה בהך ומתפיס בהו זכוותיה כי היכי דלא לישתמיט אישתמוטי דרך אסמכתא מעשה הוא כדקבעי זמנא לראיות כדתנן *כל ראיות שיש לך הבא מכאן ועד שלשים יום הלכך קנסא דקניס אנפשיה באסמכתא כיון דקנו מיניה הויא לה קרובה לדין וקניא אבל בשאר מילי לא. תניא בתוספתא משכן לו בית משכן לו שדה ואמר ליה אם לא נתתי לך מכאן ועד יום פלוני אין לי בידך כלום הגיע זמן ולא נתן יתקיים התנאי דברי ר' יוסי א"ר יהודה האיך (ב) זיכה בה בדבר שאינו שלו אלא ינתתנו מודה ר' יוסי בשנים שהיו עוררין על הבית ועל השדה ואמר אחד מהם אם לא באתי מכאן ועד יום פלוני אין לי בידך כלום הגיע זמן ולא בא באמת שאיבד את זכותו. ואסמכתא כיון דאתת לידן נימא בה מילתא דקא חזינא בה לרבוותא (ג) קשרי ודאי מימר קאמרינן דכל דאי לא קני אע"ג דקנו מיניה איכא למידק עלה מכדי כלהו תנאי מהיכא גמרינן מתנאי בני גד ובני ראובן והא אם ניהו אם יעברו ונתתם ותנן *כל תנאי שאינו כתנאי בני גד ובני ראובן אינו תנאי ולא בעינן מעכשיו ותו דאמור רבנן דכי אמר מעכשיו לא בעינן תנאי כפול ולא חד משאר דיני דתנאי בני גד ובני ראובן אלמא תנאי דגמרינן כתנאי בני גד ובני ראובן דשקלינן וטרינן בהו במתניתין ובמתניתא ובגמרא כלהו בלא מעכשיו נינהו ולא בטילי משום אסמכתא ומסתברא לן דהנך מילי דמקשינן להו לא קשיאן אהדדי ולא נגען חדא בחברתה דלא אמור רבנן אסמכתא אלא במילתא דתלי לה ההוא דמתני בגופיה ובדעתיה כגון הא דאיתמר הכא אי לא אתינא מכאן ועד תלתין יומין וכגון הא דתנן *אם לא נתתי לך מכאן ועד שלשים יום (ד) מחזיר לו את שטרו וכדתנן נמי בפרק איזהו נשך *הלוהו על שדהו ואמר לו אם אי אתה נותן לי מכאן ועד שלש שנים הרי היא שלי דכיון דמקנה הוא דאתני אנפשיה אסמכתא היא דאית ליה בדעתיה לקיומי ההוא תנאה כי היכי דלא ליזדבן ההוא ארעא ולא ליהדר שטרא ולא ליבטלן זכוותא וכל דכוותהון אבל תנאי בני גד ובני ראובן מקנה הוא דאתני עליה דקונה וא"ל אי עבדת מילת פלן ופלן תקני הדא ארעא או האי מטלטלא ולאו מילתא דאסמכתא דהא לאו בידיה דמקנה היא מילתא ולאו בדעתא דיליה תליא דליסמוך בה דעתיה בכלום בעולם אלא גמר ויהיב הוא על תנאה וכי דייקת בכל מה דאמור בגמרא מתברר לך דקושטא הכין דכל מה דאיתמר באסמכתא משכחת לה באם לא עבידנא וכל דאיתמר בתנאין באי עבדת ואי איתעביד. ובהך סברא שייכא פלוגתא דרמי בר חמא ורב ששת דאיתא בסנהדרין* גבי משחק בקוביא דרמי בר חמא סבר משחק בקוביא דפסול משום דגזלן אסמכתא הוא ורב ששת אמר כל כי האי גוונא לאו אסמכתא הוא משום דלא תליא מילתא בדעתיה אלא בדעתא דחבריה ובמעשה דידיה וקי"ל כוותיה ואפילו טעמיה דרמי בר חמא מפרש בגמרא משום דאמר קים לי בנפשאי דידענא טפי אבל דכולי עלמא כל תולה בדעת קונה לאו אסמכתא הוא ואפילו תולה נמי בדעת (ד) קונה כגון דאמר אי לאו אתי איש פלוני מכאן ועד תלתין יומין שדי נתונה לך שדי מכורה לך לאו אסמכתא היא דהא לא סמיך על דעתיה ודמיא הא מילתא לתולה בדעת (ה) ייננו דאיתמר התם דלאו אסמכתא היא לכ"ע אלא משום דבנקשא תליא מילתא ומימר אמר אנא ידענא נקשא טפי הא לאו הכי תנאה הוי ולא אסמכתא ואי קשיא לך והא אמרינן בפרק גט פשוט *איתמר ערב משתעבד פלוגתא דרבי יהודה ורבי יהודה דאמר אסמכתא לא קניא לא משתעבד ואצטריך גמרא למימר דשאני התם דבההיא הנאה דקא מהימן ליה גמר ומשעבד נפשיה הא לאו הכי אסמכתא הוי והא תולה בדעת אחר הוא אי לא פרע לך לוה עד מישלם זמנך אנא יהיבנא לך ולטעמיך ערב דלאחר מתן מעות דלית ביה הנאה דהימנותא לכלום לא לישתעבד בקנין דהא קנין באסמכתא לא נקני אלא ערב נמי לאו אסמכתא ולא הוי אסמכתא דמי לאסמכתא דאנן סהדי דאי לאו דסמיך באומדנא דנפשיה דודאי פרע ליה משום דלא עבד איניש דלישוי נפשיה °לוה רשע ולא ישלם לא הוה איהו משעבד נפשיה כלל אי נמי מימר אמר כפינא ליה בבי דינא ופרענא לך מדיליה ואי לא פרענא לך מדיליה משלמנא מדילי ואסמכתא זוטרתי היא דסמיך בנפשיה וכי איכא הנאה דהימנותא או קנין משתעבדי דלא אסמכתא גמורה היא כיון שתולה אף בדעת אחר ומיהו אי תולה בדעת אחרים בנוהג שבעולם הוא ופלוגתא דרב חמא ורב אשי דגרסינן בפרק איזהו נשך *אמר רב חמא האי מאן דיהיב זוזי לחבריה למזבן ליה חמרא ופשע ולא זבן ליה משלם כדאזיל אפרותא דזולשפט אמר אמימר אמריתה לשמעתא קמיה דרב זביד מנהרדעא אמר לי כי אמר רב חמא הני מילי ביין סתם אבל ביין זה לא מי יימר דמזבני ליה ניהליה רב אשי אמר אפילו יין סתם נמי לא משלם דאסמכתא היא ואסמכתא לא קניא והוינן בה ולרב אשי מאי שנא מהא דתנן אם אוביר ולא אעביד אשלם במיטבא ומפרקינן התם בידו הכא לאו בידו כלומר התם בידו הוה הדבר לגמרי הכא לאו בידו אלא טועה בסמך דעתו ותולה בנוהג שבעולם שהיין עשוי לימכר משום הכי הויא אסמכתא וכי מעיינינן נמי במילי דאסמכתא אשכחן לכולהו דאינון מילי דבטול מעשה אם לא באתי אם לא נתתי הני הוא דאיכא למימר סמך דעתי' למעבד הכי ואתני והשתא לא איתרמי ליה אבל בקום ועשה מסתברא דלאו אסמכתא כגון דאמר אי עבידנא הכי והכי שדי נתונה לך מכורה לך אשגח אתנאיה ועבד ההיא מילתא דאתני בה כגון דבדעתא דנפשיה עביד ש"מ גמר ואקני וכל דאמור רבנן באסמכתא ליתיה אלא בד"מ אבל בגיטין וקידושין ליכא דינא דאסמכתא דתנן תנאי גיטין כמה זימני *אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש אם אעבור מכנגד פניך ל' יום ולא בטלן משום אסמכתא ואע"ג דאדכרו אסמכתא בנזירות במס' סנהדרין* ההיא רבי יהודה היא משום ר"ט דאמר לא ניתנה נזירות אלא להפלאה. הדין היא סברא דילן באסמכתא ומילי ברירן אינון דאית להון אסמכתא בסברא ואצטרכינן למיתבינהו בהאי תשלום הלכות משום דאשכחן לרבינו הגאון ז"ל בספר המקח מילי דסתרן לדידן ואין אנו כדאין להשיב את הארי:

(א) לאתנויי. (ב) זה זוכה בדבר. כ"ה בתוספתא. (ג) אולי צ"ל דקאמרי ודאי כו'. (ד) תחזיר. (ה) אולי צ"ל אחר. (ו) יונתו.

מתני'

הריטב"א

ביד אחרים וקנים נפשיה איכא אסמכתא דהא איתפיס האי שטרא ביד אחרים: שאני הכא דאמר ליבטלן זכותיה. תמיהא מילתא מאי קאמר ומאי אולמא דבטול זכותיה לאפוקי בהא מדין אסמכתא אי משום דבטול אסמכתא (ב) אי אית בה קנסא כדמוכח בב"מ [דף מח:] בהא דתניא הנותן ערבון לחבירו וא"ל אם אני חוזר לך אכפול לך ערבונך והלה אומר אם אני חוזר ערבוני מחול לך נתקיימו התנאים דברי ר' יוסי דסבר אסמכתא קניא ר' יהודה אומר דיו שיקנה כנגד ערבונו פירוש דסבר אסמכתא לא קניא הלכך לא זה ימחול ולא זה יכפול אלא יקנה כנגד ערבונו ולא יותר וכן פרש"י ז"ל התם וכן מוכח בפי' בתוספתא דכתיבנא התם בפרק הזהב ושלא כדברי הרמב"ם ז"ל. ויש לומר דשאני הכא דהויא מחילה בב"ד במילתא דשייכי ב"ד דקבעי ליה זמן לראיות ובודאי בלאו קנסא דקנים נפשיה אי לא מייתי ראיות דיליה לסוף זמנא דקבעי ליה הוו מחייבי ליה בי דינא מהשתא ותו לא נפרי ליה אלא דכי מייתי ראיות דיליה סתר דינא ולא בטילי זכותיה הילכך מאי דקנים נפשיה ולבטול זכותיה תחילה קרובה לדין היא וגמר ומשעבד נפשיה מכיון דעבד כולי האי דמחל ואיתפיס זכותיה על ידי קביעות ב"ד חשוב וקנו מיניה. הא בעלמא ובעניינא אחרינא דעבוד אסמכתא לא מהני אפילו במחילה ואפילו קנו מיניה ב"ד כיון דהוי מילתא דלא שייכי ביה בי דינא והיינו דפסק תלמודא הלכתא אסמכתא קניא פירוש אסמכתא כי הא דאתפיס זכותיה בבי דינא ואמר ליבטלן זכותיה והוא דלא אנים והוא דקנו מיניה בב"ד חשוב פירוש דכולהו מחילה דבטיל זכיות דהוי מלתא דשייכי בי דינא וקנין בב"ד חשוב וחד מינייהו לא מפיק מדין אסמכתא וכ"כ גאון ז"ל וכמו שבירר רבינו ז"ל ושלא כדברי רבינו יעקב שכתב דאפילו במידי דעלמא דביניה לבין חבריה אי קנו מיניה בב"ד חשוב לית בה משום אסמכתא וליתא מיהו כל היכא דאיכא מעכשיו בפירוש ליכא משום אסמכתא כדמוכח בפרק איזהו נשך [דף סו:] גמ' הלוהו על שדהו: תניא בתוספתא משכן לו וכו' עד ינתתנו. כלומר יוציאנו מן השדה בעל כרחו דאסמכתא הוא דקנים נפשיה: ומודה רבי יהודה בשנים שהיו עומדים על הבית ועל השדה. פירוש לפני בית דין וקבעו לאחד מהם זמן לראיות ואמר אם לא באתי בראיותי עד יום פלוני אין לי בידך כלום ויהיו זכיותי בטלין וקנו ממנו ב"ד על כך הגיע זמן ולא בא איבד את זכותו מטעמא דכתיבנא: כתב רבינו ז"ל ואסמכתא כיון דאתא לידן נימא בה מילתא וכו'. האריך רבינו ז"ל מאד בזה ודבריו מפורשים בעצמו ואין צריכין ביאור אלא לקצר בהם. דעת רבינו ז"ל שאין אסמכתא תולה בדעת אחרים אם תעשה או אם יעשה והיינו דאמר רב ששת במשחק בקוביא שאינו אסמכתא משום דתליא מילתא אף בדעתא ובמעשה דחבריה וכדאיתמר התם בתולה בדעת עצמו אי לא אתינא אי לא עבידנא ופרכ דחשיב תלמודא אסמכתא אע"פ שבדבורו תולה בדעת חבירו אם לא יפרענו שאני התם דסמיך אנפשיה דלוה יפרע תוביה דלא הוי לוה רשע ולא ישלם וכתולה בדעת עצמו חשיב וכן תולה בדעת אחרים בנוהג שבעולם חשיב אסמכתא דהא נמי סמיך על נוהג שבעולם כאילו הוי בכשותיה דאמרינן האי מאן דיהיב זוזי לחבריה למזבן ליה חמרא וקביל עליה דאי לא זבין ליה בפרוותא דזולשפט דלישלים ליה מדינא והאי קנסא הוא דמדינא היה פטור דמבטל (ג) על חבירו פטור ואסיקנא דאפי' ביין סתם פטור דאסמכתא היא דלאו בידיה לגמרי משא"כ באם אוביר ולא אעביד דהוי מילתא דבידיה לגמרי דלא מוביר ומשום הכי לא חשיב אסמכתא וכתב עוד זה לשונו דאפילו בתולה בדעת עצמו לא חשיב אסמכתא אלא כשהתנה באם לא אעשה אבל אם התנה באם אעשה ועבר ועשה בידים חייב וליכא משום אסמכתא: וכתב עוד וזה לשונו דכל דאמור רבנן לאסמכתא ליתיה אלא בדיני ממונות אבל בגיטין ובקדושין ליכא אסמכתא וכו' ולא פירש טעם הדבר אבל קבלנו מתלמידיו דטעמא דידיה משום דגטין וקדושין ליתנהו אלא מדעתו ומרצונו ואין דין אסמכתא אלא במתנה מתוך הדחק כההיא דהלוהו על שדהו שהיה צריך למעות וכההיא דמשליש שטרו שחבירו דוחקו שיפרענו שאר החוב וכן אם אוביר ולא אעביד אשלם אלפא זוזי הא צריך שדה זו לאריסות להתפרנס ממנו וכההיא דפרוותא דזולשפט סוחר הוא ומשתכר בדבר. וכן בההיא דאמר [ב"מ סו:] גבי מהאי מערא דקנים נפשיה לפרוע מן היין שהיה צריך לשתותו או להשתכר בשימכרנו לפרקו והוא מפסיד כשמגבהו לזה דחוק היה מבעל חובו שיפרענו ולהכי קנים נפשיה אבל בגטין וקדושין וכן במתנה דיהיב לחבריה מדעתיה ליכא אסמכתא כלל וכן היה אומר תלמידי רבינו נר"ו בשמו ז"ל גם בשם קרובו החכם ר' יונה בר יוסף ז"ל: ולפי השטה החדשה ששמעתי מפי הרב שלמה נר"ו כולהו שמעתין אתיין שפיר דכי קנים איהו נפשיה בממוניה במידי (לא) חשיב אסמכתא ובגטין וקדושין אי נמי גרשה מיניה או מקדשה ליה ליכא קנסא בהדיא דאפשר דהיינו דעבא ליה ולהכי לית בה אסמכתא ושטה נכונה היא ומודה על האמת ילך בדרך אמת:

(א) הבאר. (ב) הא. (ג) כיסו של.

מתני'

מתני' נודרין להרגין ולחרמין · פירוש הרגין לסטים מזוין שבא על עסקי נפשות וחרמין לסטים שאינו מזוין שבא על עסקי ממונות . ולמוכסין שעומדים ליטול מכס שלא כדין וכל אלו אינם אונסים ולא מבזבזין כלום משל תרומה ולא משל בית המלך וקתני השתא שאם היה מביא פירותיו בדרך ויצא עליו אחד מאלו לגזול או ליטול ממנו מכס שלא כדין ואמר להם כדי להציל ממנו שפירות אלו של תרומה הן או של בית המלך אע"פ שאינם כן הרי מותר לו לידור שהוא כן כדבריו כיון דבעי אנסי ליה והא מתניתין אריכא קאי דקתני נדרי אונסין ומעיקרא פריש דאנים בשעת קיום נדריה והשתא מפרש דאנים בשעת נדריה דנדר מחמת האונס ובגמרא מפרש היכי נדר : ב"ש אומרים בכל נודרין חוץ מבשבועה. פירוש שהיא יותר חמורה וב"ה אומרים אף בשבועה פי' לא מישבע שהיא תרומה או של בית המלך דהא בשקרא משתבע אלא שישבע שלא יהנה מפירות עולם אם אינם של תרומה או אם אינם של בית המלך . מיהו רב אשי אסקה בגמרא דהכי קאמר ב"ש אין שאלה בשבועה ובית הלל אומרים יש שאלה ואומר בלבו היום כדאי' בגמ' [דף כח.] : בש"א לא יפתח לו בנדר . שאמרו לו נדור שהוא כדבריך וב"ה אומרים אף יפתח לו בנדר מעצמו בית שמאי אומרים במה שהוא מדירו כלומר שאם אמרו לו נדור שלא תהנה מבשר והוא נדר מבשר ויין שהוסיף היין מעצמו הכי הוא אסור ביין אע"פ שאמר בלבו היום ...

הרי"ף

מתני' נודרין להרגין ולחרמין ולמוכסין שהיא של תרומה אע"פ שאינה של תרומה שהן של בית המלך אע"פ שאינן של בית המלך בית שמאי אומרים בכל נודרין *חוץ מבשבועה [דף כח.] [אף] ובית הלל אומרים *בשבועה בית שמאי אומרים לא יפתח לו בנדר ובית הלל אומרים אף יפתח לו בנדר בית שמאי אומרים במה שהוא מדירו ובית הלל אומרים אף במה שאינו מדירו כיצד אמר לו אמור קונם אשתי נהנית לי ואמר קונם אשתי ובני נהנין לי בית שמאי אומרים אשתו מותרת ובניו אסורין וב"ה אומרים אלו ואלו מותרין : גמ' נודרין להרגין כו' [ולמוכסין]. והאמר שמואל דינא דמלכותא דינא אמר רב חיננא אמר רב כהנא אמר שמואל במוכס שאין לו קצבה דבי רבי ינאי אמרי במוכס העומד מאליו : אף על פי שאינן של בית המלך וכו'. היכי נדר אמר רב עמרם אמר רב באומר יאסרו כל פירות שבעולם עלי אם אינן של בית המלך וכיון דאסרינהו אסיר עליה כל פירות דעלמא באומר היום אי דאמר היום לא מקבל מיניה המוכס דאמר בלבו היום ומוציא בשפתיו סתם ואף על גב דקיימא לן דברים שבלב אינן דברים גבי אונסין שאני : בית שמאי אומרים במה שמדירו : אמר רב הונא תנא בית שמאי אומרים לא יפתח לו בשבועה ובית הלל אומרים אף יפתח לו בשבועה ולבית שמאי בשבועה הוא דלא יפתח הא בנדר יפתח והא אנן תנן בית שמאי אומרים לא יפתח לו בנדר ותו מפתח הוא דלא פתח בשבועה הא מינדר נדר ליה אף בשבועה והא אנן תנן בית שמאי אומרים בכל נודרין חוץ מבשבועה תנא מתניתין בנדר להודיעך כחן דבית שמאי ותנא ברייתא שבועה להודיעך כחן דבית הלל רב אשי אמר הכי קאמר בית שמאי אומרים אין שאלה בשבועה ובית הלל אומרים יש שאלה בשבועה : מתני' הרי נטיעות אלו קרבן אם אינן נקצצות טלית זו קרבן אם אינה נשרפת יש להם פדיון הרי נטיעות אלו קרבן עד שיקצצו טלית זו קרבן עד שתשרף אין להם פדיון הנודר

רמב"ן

מתני' נודרין להרגין ולחרמין ולמוכסין שהיא של תרומה אע"פ שאינה תרומה שהן של בית המלך אע"פ שאינן של בית המלך ב"ש אומרים בכל נודרין חוץ מבשבועה ובה"א אף בשבועה בש"א לא יפתח לו בנדר וב"ה אומרים אף יפתח לו בית שמאי אומרים במה שהוא מדירו ובית הלל אומרים אף במה שאינו מדירו כיצד אמרו לו אמור קונם אשתי נהנית לי ואמר קונם אשתי ובני נהנין לי בית שמאי אומרים אשתו מותרת ובניו אסורין ובה"א אלו ואלו מותרין : גמ' ולמוכסין והאמר שמואל דינא דמלכותא דינא אמר רב חנינא אמר רב כהנא אמר שמואל במוכס שאין לו קצבה דבי רבי ינאי אמרי במוכס העומד מאליו ואיתא בהלכות בפ' הגוזל : שהן של בית המלך אע"פ שאינן של בית המלך: היכי נדר אמר רב עמרם אמר רב באומר יאסרו פירות העולם עלי אם אינם של בית המלך כיון דאמר יאסרו איתסרו עליה כל פירי עלמא באומר היום אי דאמר היום לא מקבל מיניה מוכס באומר בלבו היום ומוציא בשפתיו סתם ואע"ג דסבירא לן דברים שבלב אינן דברים לגבי אונסין אי אפשר דלא עקר ליה לנדריה : ירושלמי*. תני תולין בעובדי כוכבים ובמלכות אבל לא בישראל שבעלי זרוע מצויין ליפול דלמא יפול ויגלגל עלוי קדמותא : מתני'

נמוקי יוסף

מתני' נודרין להרגין ולחרמין ולמוכסין וכו'. פי' הרגין לסטים הורגי נפשות . חרמין לסטים שוללין ובוזזין ממון . מוכסין אנסים שנוטלין מכס מעוברי דרכים שלא כדין ולא זו אף זו קתני: שהן תרומה. דאיסור תרומה חמיר עלייהו ולמדנו מכאן דמתני' מיירי אפי' באנסים ישראלים: של בית המלך. תולה במלכות לאיימן. ובתוספתא ובירושל' [כאן הל"ד] פי' שאינו תולה בישראל שהוא קרוב למלכות או בעל זרוע לפי שמצויין בעלי זרוע ליפול ואז יבאו האנסין להזיקו משום שהפסידו בשבילו מתחלה כשהיה תקיף אלמא שאין לאדם להציל ממונו כשאפשר שיגיע מזה נזק לחברו אפי' שהוא ספק: בכל נודרים. בין בקדשי מזבח בין בקדשי בדק הבית משום אונסהתירו ואפי' לכתחלה: חוץ מבשבועה. דחמירא דכתיב בה [שמות כ] לא ינקה : אף בשבועה . התירו לו להציל ממונו מאנסין אלו ועם כל זה לא התירו לו לנדור או לישבע לשקר ממש הם ושלום ואף ע"פ שעוקר נדרו ושבועתו לומר בלבו אלא שהתירו לאסור על נפשו בנדר או בשבועה פירות וכיוצא בו אם אין כדבריו ועוקר קצת נדרו בלבו לומר היום ועכשיו כמפרש מטעמא דאמרי' בגמרא . עכ"ל הריטב"א ז"ל : לא יפתח לו בנדר . אם אינו אומר נדור לי : במה שהוא מדירו . אפי' אומר לו נדור לי דוקא בנוה שמדירו הוא דמותר כשמבטלו בלבו אבל במה שהאנס אינו מדירו אלא הוא עצמו מוסיף כדמפרש ואזיל כיצד וכו' אין בזה אונס ולא הותר לו : ובה"א . הכל התירו שדעתו מסכמת דלא עביד הכי אלא להציל עצמו ונוגזם עליו כדי שיסמוך עליו ואפי' למאן דאמר בעלמא נדר שהותר מקצתו (א) הותר כולו הכל מותר :

[דף כח.] גמ' והא אמר שמואל דינא דמלכותא דינא ...

רמב"ן

מתני' הנודר מיורדי הים מותר ביושבי היבשה מיושבי היבשה אסור מיורדי הים שיורדי הים בכלל יושבי היבשה לא כאלו שהולכין מעכו ליפו אלא במי שדרכו לפרש: גמ' רב פפא ורב אחא בריה דרב איקא חד מתני ארישא וחד מתני אסיפא מאן דתני ארישא מתני הכי הנודר מיורדי הים מותר ביושבי היבשה הא ביורדי הים אסור ולא כאלו ההולכים מעכו ליפו דהלין יושבי יבשה נינהו אלא ממי שדרכן לפרש ומאן דמתני אסיפא מתני הכי הנודר מיושבי יבשה אסור ביורדי הים ולא כאלו ההולכים מעכו ליפו בלבד אלא במי שדרכו לפרש נמי הואיל וסופו ליבשה סליק אבל מיורדי הים דרישא אסור אף בהולכים מעכו ליפו וכן הלכתא: ירושלמי נדר מיורדי הים לאחר שלשים ונעשו בני היבשה פלגותא דרבי ישמעאל ורבי עקיבא דר' ישמעאל אמר אחר הנדר ור"ע אמר אחר האיסור ובאילין טלייתא צריכא רבה והכין פירושא אמר הנאת יורדי הים לאחר שלשים עלי קונם מהו בבני אדם שהיו בשעת הנדר בני ים ועכשיו נעשו בני יבשה ופשיט דלר' ישמעאל הולכין אחר שעה שהנדר חל בה ומותר ולרבי עקיבא הולכין אחר שעת אמירתו ואסור בהן ובאילין שהם יורדים לים לטייל על שפתו בדוגיות צריכא רבה אם ישנן בכלל יורדי הים ואיתא לפלוגתייהו דרבי ישמעאל ור"ע בפ' ואלו נדרים* וקי"ל כר"ע:

מתני' הנודר מרואי החמה אסור אף בסומין שלא נתכוון זה אלא למי שהחמה רואה אותו: גמ' *מדלא קתני הנודר מן הרואין לאפוקי דגים ועוברין:

מתני' הנודר משחורי הראש אסור בקרחין ובעלי שיבות ומותר בנשים ובקטנים שאין נקראין שחורי הראש אלא אנשים: גמ' *מדלא קתני הנודר מבעלי שער. ומותר בנשים ובקטנים שאין נקראין שחורי הראש אלא אנשים דזימנין מיכסו רישייהו וזימנין מיגלו אבל נשים לעולם מיכסו וקטנים לעולם מיגלו:

מתני' הנודר מן הילודים מותר בנולדים מן הנולדים אסור מן הילודים ר"מ מתיר אף בילודים וחכ"א לא נתכוון זה אלא במי שדרכו להוולד: גמ' מאי טעמא בנדרים הלך אחר לשון בני אדם לאפוקי דגים ועופות דאין דרכן להוולד אלא מטילי ביצים נינהו:

מתני' הנודר משובתי שבת אסור בישראל ואסור בכותים מאוכלי שום אסור בישראל ואסור בכותים מעולי ירושלים אסור בישראל ומותר בכותים קונם שאיני נהנה לבני נח מותר בישראל ואסור באומות שאיני נהנה לזרע אברהם אסור בישראל ומותר באומו' העולם שאיני נהנה מישראל לוקח ביותר ומוכר בפחות שישראל נהנין לי לוקח בפחות ומוכר ביותר ואין שומעין לו שאיני נהנה להם והם לי יהנה לאומות: גמ' שאיני נהנה מישראל אוקימנא למתניתין *בזבינא מציעאה אבל זבינא חריפא הנאת לוקח היא ושאיני נהנה מישראל מוכר ביותר ולוקח שוה בשוה וזבינא דרמי על אפיה הנאת מוכר היא ושאיני נהנה מישראל מוכר בפחות ולוקח שוה בשוה שאין ישראל נהנין לי מוכר שוה בשוה ולוקח

הרי"ף

*הנודר מיורדי הים מותר ביושבי יבשה מיושבי יבשה אסור ביורדי הים שיורדי הים בכלל יושבי יבשה לא כאלו ההולכים מעכו ליפו אלא ממי שדרכו לפרש *הנודר מרואי חמה אסור אף בסומים שלא נתכוון זה אלא למי שהחמה רואה אותו. הנודר משחורי הראש אסור בקרחים ובעלי שיבות ומותר בנשים ובקטנים שאין נקראים שחורי הראש אלא אנשים. הנודר מן הילודים מותר בנולדים מן הנולדים ר"מ מתיר אף בילודים וחכ"א לא נתכוון זה אלא במי שדרכו להוליד. *הנודר משובתי שבת אסור בישראל ובכותים. מאוכלי שום אסור בישראל ובכותים. מעולי ירושלים אסור בישראל ומותר בכותים קונם שאני נהנה לבני נח מותר בישראל ואסור באומות העולם. קונם שאני נהנה לזרע אברהם אסור בישראל ומותר באומות העולם שאיני נהנה לישראל לוקח ביותר ומוכר בפחות שישראל נהנין לי לוקח בפחות ומוכר ביותר אם שומעין לו. שאיני נהנה להם והם נהנין לי יהנה לאומות. *קונם שאיני נהנה לערלים מותר בערלי ישראל ואסור במולי אומות העולם שאין הערלה קרויה אלא על שם העובדי כוכבים שנאמר °כי כל הגוים ערלים: תוספתא הנודר מישראל אסור בגרים הנודר מגרים מותר בישראל הנודר מישראל אסור בכהנים ולוים הנודר מכהנים ולוים מותר בישראל הנודר מכהנים מותר בלוים בלוים מותר בכהנים ת"ר הנודר הנאה מבני העיר כל ששהה בעיר י"ב חדש אסור ליהנות ממנו הנודר הנאה מבנים מותר בבני בנים: ירושלמי* נדר מיורדי הים אחר שלשים יום ונעשו מיושבי הישוב פליגי ר' ישמעאל ור"ע ר' ישמעאל אומר אחר הנדר ור"ע אומר אחר האיסור: גמ' הנודר מיורדי הים כו': *רב פפא ורב אחא בריה דרב איקא חד מתני ארישא וחד מתני אסיפא מאן דמתני ארישא מתני הכי הנודר מיורדי הים מותר ביושבי יבשה הא ביורדי הים אסור לא כאלו ההולכים *מעכו ליפו דהלין יושבי יבשה מקרי אלא מי שדרכו לפרש ומאן דמתני אסיפא מתני הכי הנודר מיושבי יבשה אסור ביורדי הים שיורדי הים בכלל יושבי יבשה לא כאלו שהולכין מעכו ליפו לבד אלא אף מי שדרכו לפרש דסופו ליבשה סליק: אלא ממי שהחמה רואה אותו: לאפוקי מאי לאפוקי עוברים ודגים: מן הנולדים ר"מ אומר וכו': נולדי' משמע הכי ומשמע הכי ובנדרים הלך אחר לשון בני אדם: וחכמים אומרים לא נתכוון זה כו'. לאפוקי מאי לאפוקי דגים ועופות: *קונם שאני נהנה לבני נח כו'. וישראל נפקי מכלל בני נח אין כיון דאיקדש אברהם

(א)איקדשי בנים על שמיה: שאני נהנה לזרע אברהם כו'. אע"ג דאיכא ישמעאל (ב) ועשו דאתי מיצחק. דכתיב °כי ביצחק יקרא לך זרע ביצחק ולא כל יצחק: שאני

(א) בגמ' הגי' אתקרו על שמיה. (ב) נ"ל דאתי מאברהם.

דהוה ליה כנשבע על דבר שאי אפשר לקיימו כנשבע שלא יישן שלשה ימים דהא אכתי מאי ליתהני לאומות העולם ודבר שאפשר לקיימו הוא אבל אבל נדר שלא יהנה לעולם לבריות ולא יהנו הם לו הוי דבר שאי אפשר לקיימו והיו מלקין אותו ונהגה לאלתר: תוספתא הנודר מישראל אסור בגרים. פי' דגרים נמי בכלל ישראל והיינו גר שמל וטבל כראוי: מן הגרים מותר בישראל. דלאו גרים מיקרו ופשיטא אלא דתנא לה אגב רישא: מישראל אסור בכהנים ולוים. דכולהו בכלל ישראל: מכהנים ולוים מותר בישראל הנודר מן הכהנים מותר בלוים מן הלוים מותר בכהנים. פירוש ואע"ג דבעשרים וארבעה מקומות נקראו הכהנים לוים כדאי' ביבמות [דף פו:] לא קרו אינשי לוים אלא ללוים ממש ובנדרים הלך אחר לשון בני אדם ומסתברא דנודר מן הכהנים אסור בחללי כהונה דהנהו נמי כהנים מיקרו והיינו דלא נקט אלא מותר בלוים וכ"ד מורי נ"ר: תניא המודר הנאה מבני העיר כל ששהה שם שנים עשר חדש. פירוש קודם נדרו הוו מבני העיר ואסור בהם וכן הדין בנודר מאנשי העיר כדמוכח בב"ב בפרקא קמא [דף ח.] והתם תנן שכל שקנה שם בית דירה הרי הוא כאנשי העיר (א) מיירי לתת בפסי העיר ובמסים ואדטניות והוא הדין לנדרים דכי הדדי נינהו כדאיתא התם ודעת מורי נר"ו שהנודר או (ב) המאחרי' על מי שהוא מקהל פלוני דינו כנודר מבני העיר: מיושבי העיר עד שלשים יום מותר ליהנות ממנו. מכאן ואילך כלומר שנשתהה בעיר שלשים יום קודם לנדרו של זה ואפילו דעתו לחזור מסוב יושבי העיר ואסור ליהנות ממנו: והמודר הנאה מבנים מותר בבני בנים. פירוש דאע"ג דבלשון תורה מיקרו בני בנים בנים בנדרים הלך אחר לשון בני אדם ולא מיקרו בנים אלא בנים ממש מיהו יש במשמע אפילו בנו ממזר ומסתברא דנודר הנאה מזרעו אפילו בני בנים בכלל דהכי מיקרו אפילו בלשון בני אדם (בתוס' שלפנינו לא הוזכר הך בבא דהמודר מבנים ואולם הרא"ש הביא ברייתא זו ועיין בספר משכנות יעקב פרשת בלק דף קע"ו ע"ב ועיין במס' בתרא דף קמ"ג ע"ב שהביאו הס"ס): מתני' קונם שאיני נהנה מן הערלים מותר בערלי ישראל. פי' שלא נימול מפני שמתו אחיו מחמת מילה ואסור במולי עובדי כוכבים דעובדי כוכבים אפילו ישמעאל מהול וגבעוני מהול ערלים מקרו בלשון בני אדם וגם בלשון תורה כדכתיב כי כל הגוים ערלים ואין שום ישראל נקרא ערל סתם אלא ערלי לב (עי' בתו"ס התוס' במס' יבמות דף ע"א סע"א ובמס' ע"ז דף כ"ז ע"א): גמ' רבי אומר גדולה המילה שהיא שקולה כנגד כל המצות שבתורה שנאמר הנה דם הברית אשר כרת ה' עמכם על כל הדברים האלה מלמד ששקול הברית כנגד כל דברי התורה:

סליק פירקא

מתני' אין בין המודר הנאה מחבירו למודר ממנו מאכל. פרישנא בגמרא דהכי קתני אין בין המודר הנאה מחבירו למודר שלא יהנה ממנו הנאה המביאה לידי מאכל אלא דריסת הרגל וכלים שאין עושין בהם אוכל נפש דאילו במודר הנאה אסור בדריסת הרגל דהיינו ליכנס לחצירו ואסור להשאילו שום כלי משלו אפילו כלים שאין עושין בהן אוכל נפש דהא מהניא ליה אבל כשאינו מודר ממנו אלא הנאה המביאה לידי מאכל מותר בדריסת הרגל ובכלים שאין עושין בהם אוכל נפש דדברים אלו אין באה מהם הנאת מאכל: המודר מאכל מחבירו. פי' הנאה המביאה לידי מאכל: לא ישאילנו נפה וכברה וריחים ותנור. פי' כל אלו מביאין הן לידי מאכל דמכשירי אוכל הם: אבל משאילו חלוק טלית נזמים וטבעות וכל דבר שאין עושין בהן אוכל נפש. שאין אלו מביאין לידי הנאת מאכל: ומקום שמשכירין כיוצא בהן אסור. פי' ובמקום שמקפידין שלא להשאיל כלים אלו אלא הצריך אותם מצטרך לשכור אותן אסור להשאילן למודר הימנו הנאה המביאה לידי מאכל דכיון דכולי עלמא מוגרי אי משאיל ליה בחנם קא מתרשי ליה זוזי דאגרא ואותו שכר הנאה המביאה לידי מאכל הוא שיכול ליקח בו מיני מזונות ודוקא כשמשכירין אותן לתשמיש כזה אבל היכא שמשכירין אותן לתשמיש מרובה הרי זה מותר מכאן אתה למד דהמודר מחבירו הנאה המביאו לידי מאכל הוא דמזבן האי וזבין מאכל וזה פשוט: גמ' אוקמה רב אדא בר אהבה למתני' כר' אליעזר. פי' מתני' דקתני המודר הנאה סתם אסור בדריסת הרגל אע"ג דלא חשיבא הנאה טובי האי דליכא שום פסידא לבעל החצר ואין הנכנס סבור ליהנות ממנו בכך ר' אליעזר היא דתניא ר' אליעזר אומר אפילו וויתור אסור במודר הנאה פירוש אפילו דבר שדרכו לוותר אצל חבירו ואינו סבור שיהנה לחבירו בכך אסור למודר הנאה סתם לפי שכבר נהנה מכל מקום ומשום הכי אסור בדריסת הרגל ואסור בכלים אע"פ שאין משכירין כיוצא בהן אלא שמשאילין אותן בחנם אבל לרבנן דפליגי עליה דר' אליעזר מותר בדברים אלו וכו' רבינו ז"ל וכיון דסתם לן תנא כרבי אליעזר הלכתא כותיה דקי"ל הלכה כסתם משנה ועוד דסוגיין בשותפין שנדרו הנאה זה מזה כותיה דרבי אליעזר אתיא ע"כ וכבר כתבתיה גם אני בפרק חזקת הבתים בס"ד:

המודר (ג) הנאה מחבירו והא מן מאכל נדר. פי' ולמה אסור להשאילו נפה וכברה וחבריו דהכי לאו מאכל הן: אמר ר"ל באומר הנאת מאכלך עלי קרבן. פי' דכיון דנקט האי לישנא אף לאסור מכשירי מאכל נתכוון מדלא קאמר קונם מאכלך עלי. ופרכינן ואימא שלא ילעוס חטין ויתן ע"ג מכתו. פי' ואימא דלא נקט האי לישנא לאסור עליו מכשירי אוכל נפש אלא לאסור עליו מאכלו בין לאכילה בין להנאה אחרת כגון ללעוס חטין וליתנם ע"ג מכתו דאילו לא אמר אלא קונם מאכלך עלי לא הוה משמע דאסר ליה אלא לאכילה בלבד לא לשאר הנאות: אמר רבה באומר הנאה המביאה לידי מאכל עלי. פי' אלא אמר רבה מתני' באומר בלשון זה המביאה לידי מאכל עלי אבל באומר הנאת מאכלך עלי אינו אסור אלא בדבר מאכל ואסור בדבר של מאכל בין באכילה בין בשאר הנאות ובאומר קונם מאכלך עלי אין במשמע אלא איסור אכילה בלבד שלא יאכל ממאכל חבירו אבל לרפואה ושאר הנאות מותר אבל השתא דאמר הנאה המביאה לידי מאכל נאסר במיני מאכל אפילו איסור הנאה ונאסר לעשות לו שום הנאה המביאה לידי מאכל כגון להשאיל לו כלים שעושין בהם אוכל נפש הן לתת לו שום מתנה או להנות לו שום דבר שאפשר הוא לבוא ממנה מאכל: אמר רב פפא שק להביא פירות וחמור להביא עליו ואפילו צנא בעלמא הנאה המביאה לידי מאכל הוא. פי' דאע"ג דשק וחמור לא הוו מכשירי פירות דמוכשרין הן מ"מ מביאין הן לידי מאכל שהרי הפירות היו רחוקים ונתקרבו והם מוכנים לאכילה יותר ממה שהיו: בעי רב פפא סוס לרכוב עליו. פי' לרכוב וללכת בו לבית המשתה וטבעת ליראות בה בבית המשתה שיכבדוהו ויאכילוהו יותר מחמת כן: מפסק ואזיל בארעיה מהו. כלומר שהולך דרך אגרו וקפיפו לבית המשתה ומקצר בו את הדרך מי הויא הנאה המביאה לידי מאכל או לא. פי' כיון שלא קירב המאכל אליו בכך ובמקומו עומד כמות שהיה ולא איפשיטא ולחומרא: ירושלמי. הנאת מאכל מהו תאני אבל משאילו קרדום הוינן סברי מימר בקרדום של ביקוע

(א) מיד לתת . (ב) המחברים . (ג) מאכל .

תפתר

הרי"ף

שאני נהנה לישראל כו' אמר שמואל הלוקח כלי מבית האומן לבקרו ונאנס בידו חייב אלמא קסבר הנאת לוקח היא. תנן שאני נהנה לישראל מוכר בפחות אבל שוה בשוה לא ואי הנאת לוקח הוא אפילו שוה בשוה נמי. מתני' בזבינא דרמי על אפיה אימא רישא לוקח ביותר אי בזבינא דרמי על אפיה אפילו רישא נמי ועוד אימא סיפא שישראל נהנין לי לוקח בפחות ומוכר ביותר ואי בזבינא דרמי על אפיה אפילו שוה בשוה נמי סיפא בזבינא חריפא אי בזבינא חריפא לוקח בפחות אפילו שוה בשוה נמי *מתני' בזבינא מציעתא ודשמואל בזבינא חריפא תניא כותיה דשמואל הלוקח כלים מן התגר לשלחו לבית חמיו ואמר לו אם מקבלין אותן ממני אני נותן לך דמיהן ואם לאו אני נותן לך לפי טובת הנאה שבהם ונאנס בהליכה חייב בחזרה פטור מפני שהוא כנושא שכר: ההוא ספסירא דשקל חמרא לזבוניה ולא אזדבין בהדי דהדר אתנים חמרא וחייבהו רב נחמן לשלומי איתיביה רבא בחזרה פטור א"ל חזרה דספסירא הליכה היא דאי משכח לזבוני אבבא דביתיה מזבין ליה: קונם שאני נהנה לערלים כו': תניא ר' יהושע בן קרחה אומר גדולה מילה שלא נתלה למשה בשעה שנתעצל א"ל ר' יוסי ח"ו שנתעצל ומפני מה נענש מפני שנתעסק במלון תחלה *אמר רמי בר חמא מאי דכתיב עיר קטנה ואנשים בה מעט עיר קטנה זה הגוף ואנשים בה מעט אלו האברים ובא אליה מלך גדול וסבב אותה זה יצה"ר ובנה עליה מצודים (א) והרמים אלו העונות ומצא בה איש מסכן זה יצ"ט ומלט הוא את העיר בחכמתו זו תשובה ומעשים טובים ואדם לא זכר את האיש המסכן ההוא דבשעת יצר הרע לית דמדכר ליצ"ט החכמה תעוז לחכם (ג) (זה יצ"ט מעשרה שליטים) אלו תשובה ומע"ט יותר מעשרה שליטים שהם שני עינים ב' אזנים וב' ידים ב' רגלים וראש הגויה והפה:

הדרן עלך ארבעה נדרים

רמב"ן

תורה אור

בפחות: תוספתא. הנודר מישראל אסור בגרים מן הגרים מותר בישראל הנודר מישראל אסור בכהנים ובלוים מכהנים ולוים מותר בישראל הנודר מן הכהנים מותר בלוים מן הלוים מותר בכהנים תנא המודר הנאה מבני העיר כל ששהה שם י"ב חדש אסור ליהנות ממנו מיושבי העיר עד שלשים יום מותר ליהנות ממנו מכאן ואילך אסור ליהנות ממנו והמודר הנאה מבנים מותר בבני בנים: *מתני' קונם שאיני נהנה לערלים מותר בערלי ישראל ואסור במולי אומות העולם קונם שאיני נהנה למולים אסור בערלי ישראל ומותר במולי אומות העולם שאין הערלה קרויה אלא על שם העובדי כוכבים שנאמר כי כל הגוים ערלים וכל בית ישראל ערלי לב רבי אומר גדולה מילה שהיא שקולה כנגד כל מצותיה של תורה שנא' הנה דם הברית אשר כרת ה' עמכם על כל הדברים האלה:

סליק פירקא

מתני' אין בין המודר הנאה מחבירו למודר הימנו מאכל אלא דריסת הרגל וכלים שאין עושין בהם אוכל נפש המודר מאכל מחבירו לא ישאילנו נפה וכברה וריחים ותנור אבל משאיל לו חלוק וטלית וטבעת ונזמים וכל דבר שאין עושין בו אוכל נפש מקום שמשכירין כיוצא בהם אסור: גמ' אוקמה רב אדא בר אהבה למתני' כרבי אליעזר דתניא ר"א אומר אפילו ויתור אסור במודר הנאה ומשום הכי אסור בדריסת הרגל אע"ג דלא קפדי אינשי ואסור בכלים אע"פ שאין משכירין כיוצא בהן וכיון דסתם לן תנא כר"א הלכתא כוותיה דקי"ל הלכה כסתם משנה ועוד דסוגיין בהשותפין שנדרו* כר"א אתיא: המודר (א) הנאה והא מן מאכל נדר אמר ריש לקיש דאמר הנאת מאכלך עלי אימא שלא ילעוס חטין ויתן על מכתו אמר רבה באומר הנאה המביאה לידי מאכל עלי אמר רב פפא שק להביא פירות וחמור להביא עליו פירות ואפילו צנא בעלמא הנאה המביאה לידי מאכל היא בעי רב פפא סוס לרכוב עליו וטבעת ליראות בה מיפסק ומיזל בארעיה מאי ולא איפשיט: ירושלמי* הניית מאכל מהו תני אבל משאילו קרדום הוינן סברין מימר בקרדום של ביקוע תפתר בקרדום של נכוש ולית את שמע מינה כלום:

(א) מאכל לא ישאילנו כו' . מתני'

מתני' אין בין המודר הנאה מחבירו למודר הימנו מאכל אלא דריסת הרגל וכלים שאין עושים בו אוכל נפש המודר מאכל מחבירו לא ישאילנו נפה וכברה וריחים ותנור אבל משאיל לו חלוק וטלית ונזמים וטבעות וכל דבר שאין עושין בו אוכל נפש מקום שמשכירין כיוצא בו אסור: גמ' מאן תנא א"ר אדא בר אהבה ר"א היא דתניא ר"א אומר אפי' ויתור אסור במודר הנאה: המודר (ג) הנאה מחבירו לא ישאילנו כו' *והא ממאכל נדר אמר רבא באומר הנאה המביאה לידי מאכל עלי אמר רב פפא שק להביא בו פירות וחמור להביא עליו פירות הנאה המביאה לידי מאכל היא בעי ר"פ סוס לרכוב עליו וטבעת ליראות בו מהו מפסק ומיזל בארעיה מהו ובעיין לא אפשיטא: מקום שמשכירין כו'. מכלל דרישא אפילו במקום שאין משכירין ורבי אליעזר היא:

(א) בזוליס . (ב) בגמ' איתא זו תשובה ומע"ט מעשרה שליטים הם שני כו' . (ג) מאכל .

מתני'

נמוקי יוסף

דשוה בשוה הוי הנאת לוקח ובסיפא משמע דהוי הנאת מוכר וכי אמרינן דביתר ובפחות שרי דוקא כשאסר על עצמו שלא יהנה מישראל דבכי ה"ג לא מתהני מינייהו אבל אם אסר על עצמו נכסיהם אפילו לוקח שוה מנה במאתים אסור ליהנות ממקחו שנדרו כבר חל על נכסיהם: תוספתא המודר הנאה מבני עירו ובא א' וישב ל' יום מותר בו (מאי) מיושבי עירו ובא אחד וישב שם שלשים יום אסור בו ע"כ ואיתא נמי בפ"ק דב"ב *ושם מוכיח שאם ישב שם י"ב חדש או שקנה שם בית דירה הרי הוא מבני העיר לענין זה והנודר מאנשי העיר או מקהל פלוני דינו כנודר מבני העיר כדמוכח התם בהדיא: נהנים לי. משלי: לוקח בפחות וכו'. כדי שלא יהנו ממנו: אם שומעין לו בכך. אבל בלא"ה לית ליה תקנתא ואפילו בנכסים שקנה לאחר נדרו דאע"ג דקי"ל [לקמן דף מז.] דאין אדם אוסר דבר שלא בא לעולם על חברו ה"מ כשאוסר הפירות דבר שלא בא לעולם כפירות דקל או פירות שעתיד לקנות א"כ באומר נכסי עליך שאינו אסור אלא באותן נכסים שהיו לו באותה שעה א"נ בחלופיהן אבל באוסר הנאתו על חברו כיון דאיסורא בהנאה דידיה תליא ואיהו הא איתיה בעולם נמצא שאם ימכור למודרים נכסים שקנה לאחר מכן שוה בשוה הרי הוא מהנה אותן הלכך אסור. הרנב"ר ז"ל: יהנה לאומות. כתב הרא"ש ז"ל דהא קמ"ל דלא תימא כיון דהכי נדר א"א לו לעמוד בנדרו וה"ל כי הסיא דאמרינן לעיל בפרק ואלו מותרין [דף טו.] שבועה שלא אישן ג' ימים היו מכין אותו ויישן לאלתר והכי נמי נימא דיהנה לאלתר דדבר שא"א לעמוד בו הוא קמ"ל דלא כיון דאיכא תקנתא באומות ע"כ וכתב הריטב"א ז"ל מיהו אם אמר שלא נהנה לבריות והם לי הרי האומות בכלל ונדר שא"א לקיימו הוא שאינו נדר אא"כ נתן קצבה בדבר בענין שיהא אפשר לעמוד בו:

[שם גמרא] אמר שמואל הלוקח כלי מן התגר לבקרו. פי' לבקרו לבדקו שאם אין בו מום יקחנו ונאנס בידו וכו' מוקמינן לה התם בפ' הספינה [דף פח.] בדקיצי דמיה הלכך סמכא דעתיה דלוקח דאם רצה לנקחה הרשות בידו וכיון שכן חייב באונסין דנמצא כל הנאה ללוקח הוא ולא למוכר והו"ל כשואל דמשום דכל הנאה שלו חייב באונסין ונהי דהכא לא אתא לפרושי דהא דשואל דוקא בדקיצי דמי סמיך ליה אסוגיין דפרק הספינה כי היכי דהתם נמי לא אתא לאוקמא ודוקא בזבינא חריפא כדמוקמינן לה בסמוך משום דהיא סוגיא דהתם אסוגיא דהכא נמי סמכא אפילו שוה בשוה דהא אמרת דבמקח ליכא הנאת מוכר: מתני' בזבינא מציעתא. כלומר דאיכא הנאת מוכר ולוקח ומש"ה כשאסר הנאת ישראל עליו לוקח ביותר ומוכר בפחות כי היכי דלא ליתהני וכשאסר הנאתו על ישראל לוקח בפחות ומוכר ביותר כי היכי דלא ליתהני אינהו דבזבינא מציעא כי מזבן ליה שוה בשוה תרוייהו איתנהו: זבינא חריפא. מקח שיש לו קופצין והנאת לוקח הוא ואין למוכר שום הנאה במכירתו דהא כל אימת דבעי מזבן ליה הלכך דיינינן ליה כשואל דכל הנאה שלו אבל בזבינא מציעא אינו אלא שומר שכר ולפיכך היה פטור באונסין וחייב בגניבה ואבידה ובזבינא דרמי על אפיה כלומר שמוטל לפניו ואינו מוצא מי שיקח אותו כל הנאה של מוכר היא כשמוכר שוה בשוה הלכך לא הוי לוקח אלא כשומר חנם שפטור בכל חוץ מפשיעה וה"מ כשנמכר שוה בשוה כדאמרן אבל כי נמכר ביותר אפילו זבינא חריפא הנאת מוכר ולא לוקח וכי נמכר בפחות אפי' זבינא דרמי על אפיה הנאת לוקח ולא מוכר: לשגר לבית חמיו. סבלונות לארוסתו: לפי טובת הנאה. לפי מה שנהניתי במה שיחזיקו לי טובה כשהם רואין שאני מחזר לשגר להם כלים: ונאנסו בהליכה חייב. דהואיל וקנץ דמיהן ומשכן לשם לקיחה כל הנאה שלו והיינו סייעתא דשמואל: בחזרה פטור. מן האונסין שהרי אינן לקוחין לו וחייב בגניבה ואבידה: מפני שהוא כנושא שכר. הואיל ונהנה שנתפאר בהם בבית חמיו ובפרק האומנין [דף פא.] אסיקנא מהך ברייתא שכל שואל לאחר שכלו ימי שאלתו נעשה ש"ש: ספסירא. סרסור דרכו של סרסורין היה ליקח בהמה בדמים קצובין והיו מתנין עם הבעלים שאם לא ימצאו לוקחין שיחזירום להם כדמוכח עלה דהא בפרק האומנין: חזרה דספסירא וכו' כהליכה. דמסגר לבית חמיו דמי דה"נ בחזרה אי משכח לזבוניה מזבן לה:

[שם ע"ב] מתני' קונם שאני נהנה לערלים וכו'. פי' לערלים משל ערלים: מותר בערלי ישראל. דישראל אפילו הערלים שבהם כגון שמתו אחיו מחמת מילה אין נקראין ערלים: ואסור במולי עובדי כוכבים. דאע"ג דמולו נקראין ערלים (שלא נצטוו במצות מילה) כדמפרש ואזיל ואומר והיה הפלשתי כלומר דאי מקרא קמא איכא לדחויי דכי קאמר כל הגוים ערלים ערלי לב קאמר והיינו דקאמר סיפיה דקרא דכל בית ישראל ערלי לב כמותם משום הכי אמר והיה הפלשתי הערל הזה דקא קרי ליה דוד ערל אע"ג דלא ידע אי נולד כשהוא מהול וכי תימא נולד כשהוא מהול לא שכיח ואומר פן תעלוזנה וא"א לעם גדול שלא יהיו בהם כמה אנשים שנולדו כשהם מולים ואפילו הכי אמר בנות הערלים: הנה דם הברית וכו' על כל הדברים. רמז להם משה בשעת מתן תורה דם ברית מילה הוא שקול כנגד כל הדברים האלה שהם תרי"ג מצות ואע"ג דהאי דם לאו דם מילה הוא אלא קרבן מכל מקום כיון דבתורה כולה כתיב ברית ובמילה נמי כתיב נמצאת שקולה כנגד כל המצות: סליק פירקא

[דף לב ע"ב] מתני' אין בין המודר הנאה מחבירו. פירוש (אין בין המודר) אין מודר הנאה סתם דמשמע כל הנאות חמור ממודר מאכל אלא דריסת הרגל שהמודר הנאה אסור לו ליכנס בתוך שלו ואפילו באתרא דליכא היזק דאיה דלא קפדי אינשי. והמודר מאכל מותר: וכלים שאין וכו'. שמותר להשאילם למודר מאכל ולא למודר הנאה ודוקא בשאין משכירין כיוצא בהן כדאיתא בגמרא: נפה וכברה. דכל הני הוו הנאה שמביאה לידי מאכל ואע"ג דגורם נינהו וכ"ש קדרה שמבשלין בה ושלחן וקערות שקרובין למאכל: אבל משאילו וכו'. בגמ' מפרש למאי אצטריך: מקום שמשכירין וכו' אסור. אפילו במודר מאכל דכיון שדרך האחרים להשכירן לכיוצא במלאכה זו כשהשאילה לו הוה ליה הנאה המביאה לידי מאכל שבדמי השכירות שמחל לו יקח מאכל ואכן הנאה המביאה לידי מאכל תני כדאיתא בגמ' וה"ה שאסור לתת לו במתנה שום דבר דהנאה המביאה לידי מאכל הוא וכתב הריטב"א ז"ל וכ"ש אם דרכו להשכיר לכיוצא בזה שמשאיל אע"פ שהוא מקום שאין אחרים משכירין שהיא אסור ומיהו אם למלאכה זו אין משכירין כלל אפילו היו משכירין למלאכה אחרת מותר דהא לא מהני ליה:

[שם] גמרא מאן תנא אמר רב אדא בר אהבה ר' אליעזר היא וכו'. פירוש מאן תנא דריסת הרגל אסורה במודר הנאה סתם ואע"ג דלא קפדי בה אינשי: אפילו ויתור. דבר שדרכו של אדם לוותר אצל חברו ואין המודר מחשב להנות חבירו בכך אסור במודר הנאה סתם דמ"מ הרי נהנה ומשום הכי אסור בדריסת הרגל אע"ג דלא קפדי אינשי בין בחצר בין בבקעה וכתבו המפרשים האחרונים ז"ל בשם הרמב"ן ז"ל דהלכתא כר' אליעזר כיון דסתם לן תנא כותיה ועוד דסוגיין דהשותפין דמכילתין כרבי אליעזר אתיא וכן כתב הרנב"ר בשם הרב ז"ל וכתב עוד אבל ר"ת ז"ל כתב בפרק חזקת הבתים גבי אלו דברים שאין להם חזקה [דף מז:] דלית הלכתא כרבי אליעזר וכן דעת רבינו תם ע"כ והא דמשמע הכא דבדריסת הרגל שרי לרבנן דפליגי עליה דרבי אליעזר משום דלא קפדי בה אינשי ואילו בפרק חזקת הבתים אמרינן [שם] הכא בחצר של שותפין עסקינן דהעמדה כדי לא קפדי אלמא דוקא שותפין הוא דלא קפדי הא אינשי דעלמא קפדי וכיון שכן ליתסר אפילו לרבנן ותירצו בשם הרמב"ן ז"ל דהתם איירי להתעכב ולישב בחצר דומיא דהעמדת בהמה דתנן התם אבל הכא בדריסת הרגל בעלמא עסקינן דהיינו לעבור דרך חצרו ולא להתעכב שם ובכה"ג אפילו אינשי דעלמא דלאו שותפין לא קפדי ומשום הכי שרי לרבנן:

[דף לג] פיסקא לא ישאילנו נפה וכו' והא מן מאכל נדר אמר ריש לקיש וכו'. פירוש והא מן מאכל נדר ונפה וכברה לאו מאכל נינהו: אימא שלא ילעוס. דהנאת מאכל לא משמע אלא שלא יהנה מגוף המאכל עצמו ואכתי אמאי איתסר בנפה וכברה: הנאה המביאה וכו'. נמצינו למדין דכל שלא נדר אלא ממאכל אסור באכילה בלבד ומותר בשאר הנאות כגון ללעוס חטין על גבי מכתו. ואם אמר הנאת מאכלך עלי אסור אפילו ללעוס ומותר בכל כלים אע"פ שעושין בהן אוכל נפש ואם אמר הנאה המביאה לידי מאכל אסור אפילו בכלים שעושין בהן אוכל נפש אבל הנאה שלא יהא בה צורך אוכל מותרת כדריסת הרגל ואפילו קפנדריא אבל הרנב"ר ז"ל כתב דנראה לו דהנאה המביאה לידי מאכל הוא הואיל שמביא אליו המאכל: צנא. סל: אבל להשאיל לו סוס להקריב עצמו למאכל וטבעת שהיו נוהגין כן ולאמלא הטבעת לא היה אוכל שם וכן מפסק ומיזל דרך אגרו לבית המשתה כדי שיהיה שם (א) מהנה מהו. מי אמרינן לאו הנאה המביאה לידי מאכל הוא דשאני התם שעושה מעשה במאכל עצמו בהקרבת המאכל אליו ובעיא דרב פפא לא איפשיטא הילכך נקטינן בה לחומרא ואסור קירוב גופו אל המאכל אליו:

מתני'

(א) מהר .

תפסר בקרדום של נכוש ולית את שמע מינה כלום: מתני' המודר הנאה מחבירו שוקל לו שקלו. פי' מחצית השקל שנותנין (לו) כל שנה באדר לתרומת הלשכה לקרבנות צבור ופרישנא בגמ' טעמא במס' כתובות [קח.] משום (א) דאין תורמין על האבוד ועל הגנוב ועל העתיד ליגנבות וכיון שאפילו לא נתן חבירו שקלו היה מתכפר כאילו נתן אשתכח דכי יהיב עליה לא מהני ליה: ופורע לו חובו. דאברוחי ארי מעליותא הוא ואפשר דבל"ה לא מטי ליה היזיקא מעולם דלא פרע חוביה ואין חבירו חייב לשלם לו כלום ממה שפרע בשבילו ואוקימנא כחנן דאמר [שם קז:] מי שהלך למדינת הים ועמד אחד ופרנס את אשתו חנן אומר הניח מעותיו על קרן הצבי דלא מפרע מידי לא מן האשה ולא מבעלה ולחנן הפורע חובו של חבירו שלא מדעתו הניח מעותיו על קרן הצבי: ובירושלמי [כתובות פי"ג הל"ב] אמרו דאפי' לרבנן דמחייבי לבעל לשלם לזה מה שפרנס את אשתו התם הוא דחוב מזונות

[שם] מתני' המודר הנאה מחברו שוקל לו את שקלו וכו'. פי' שוקל המדיר לו למודר את שקלו כלומר אותו מחצית השקל שחייב לתת כל איש מישראל כל שנה ושנה באחד באדר לתרומת הלשכה הוא יכול לתת אותו בשבילו דמוקמינן לה בגמ' כגון שזה המודר שלא שקלו ואכד דהשתא אע"ג דהאי שקל ליה מדידיה לית ליה למודר הנאה מיניה שאף אם לא שקל עליו לא הפסיד כלום שהרי יש לו חלק בתרומת הלשכה וכדתנן תורמין על האבוד ועל הגנוב ועל העתיד לגבות: ופורע לו חובו. מפרש בגמ': ומחזיר לו את אבדתו. של מודר משום דכי מתהני מממון דנפשי' הוא דמתהני ואי משו' דטרח בפשיה (דתברים) בהזרתו מצוה דנפשיה עבד ולא מהני אלא לעצמו אבל במידי דלאו מצוה אסור הוא לעשות לו שום שליחות: (א) משום שנוטלין עליה שכר. דהיינו אם היה מחזיר בטל מן הסלע דכי כה"ג מחייב בעל אבדה ליתן לו שכר משום דאבדה שלו קודמת: תפול הנאה להקדש. אם אין מחזיר רוצה לקבל השכר יתננו מודר להקדש שאילו היה מוחל לו מדיר נמצא מהנהו וכולה מתני' מפרשינן לקמן:

[שם] גמרא שוקל לו וכו' אלמא אברוחי ארי בעלמא הוא ושרי וכו'. פי' אלמא אברוחי ארי בעלמא הוא כיון דשרינן במודר הנאה לפרוע לו חובו ולא חשבינן ליה מהני מכלל דפורע חובו של חברו שמסלק בעל חובו מעליו דמי כמבריח ארי (כמבריח) מנכסי חברו שחברו פטור לפרוע לו שכר טרחו או מה שהוציא בו שאילו היה חייב לפרוע לו הא ודאי חשיב מהני גמור וכאילו נותן לו מתנה גמורה וא"כ מאן תנא חנן היא ומשמע דתנן אפילו בחוב גמור קאמר שדוחקו לפרוע דהא שוקל את שקלו מאן מצי מחיל גביה ואפילו הכי שוקל ומעתה מ"ד בירושלמי לטעמא דחנן משום דיכול למימר מפייסא הוינא ליה ומחיל לי אפילו משכוני שבידו לישנא בעלמא נקט אלא טעמא דמילתא דכיון שלא נתן לו כלום אלא שגרם לו להיות פטור משעבודו ומעצמו עשה אין עליו חיוב של כלום וכדאמרינן הכא בגמרא דהאי אברוחי ארי בעלמא הוא כי הרואה ארי שהיה מוכן לבא לעדרו של חברו ואפי' הוא רעב מאד והבריחו פטור חברו ממנו ואינו דומה לאבדה שנוטלין עליה שכר דהתם כבר יצאת האבדה חוץ מרשותו של זה והוא מחזירה לו מה"כ בזו דאפילו לפ"מ דאמרינן בע"ח קונה משכון ברשותיה דלוה קאים ודידיה חשיב כל היכא דאיתיה אבל מחזיר אבדה דומה למבריח ארי שהיה כבר אוכל בהמת חברו שהוא חייב לשלם לו שכרו וזה ברור. הריטב"א ז"ל: ופרנס את אשתו. כל המפרשים הראשונים ורוב האחרונים סברי במפרנס סתם שעמד מאליו לפרנסה ובכה"ג פטור דנימא מתנה הוא דיהיב ליה או כפורע חובו של חבירו אבל לוותה בפירוש והלוה חייב לשלם כלומר שבעל חוב גובה ממנה והיא גובה מבעלה כדפרש"י ז"ל פרק שני דייני גזירות [דף קז:] אבל הרשב"א ז"ל כתב דכל מפרנס סתם היינו הלואה והא דפטר חנן מיירי שאמר בפירוש שהוא מפרנסה במקום בעלה דומיא דפורע חובו של חברו דאמרינן הכא דודאי צריך לומר דבשביל חברו עושה כדי שלא יחשוב זה כי הוא נותן לו מתנה ויתבע חובו מחברו אבל כל הנותן מזונות וכיוצא בו לחברו סתם ע"מ להשתלם הוא ומביא ראיה לדבריו מיורד לתוך שדה חברו ונטעה שלא ברשות [ב"מ דף קא:] דחייב בעל השדה לשלם ולא כל הימנו לומר במתנה נתת לי וכן מיתומים שסמכו אצל בעל הבית והוציא עליהם סתם שגובה מהם כשיגדילו *וכן מדגרסינן בירוש' בפ' איזהו נשך [הל"א] חד בר נש אושאיל לחבריה דינרין אשריתיה גו ביתיה א"ל הב לי דינראי א"ל הב לי אגר ביתי אתא עובדא קמי רבא בר בונא ומריקו ליה מאי דהוה תמי למשרייה והכא ודאי כשהעמידו סתם בתוך ביתו מיירי ולא כשהעמידו בפי' בשכר דא"כ לא הוה אמר ליה אידך הב לי דינרי דהא פרע ליה שכירותו כמו שהתנה עמו וכן נמי ליכא למימר דמשום רבית קאמר דא"כ הו"ל למימר נכה לי אגר ביתי אלמא המשרה חברו בתוך ביתו סתם לאו למתנה איכוין אלא לשכירות וכיון שכן המפרנס אשת חברו סתם חוזר וגובה ממנו אלו דבריו ז"ל ופליגי בהו הריטב"א והרנב"ר ז"ל. הריטב"א ז"ל אמר דשאני יורד לתוך שדה חברו שלא התנה משום דמימר אמר כי מתרלם במאי דעבידנא אתבע ליה טרחאי אבל זן ומפרנס אם איתא דעל דעת פרעון עבד הו"ל לאתנויי והסיא דיתומים תקנתא הוא דעבוד רבנן ליתומים לפי שאין לו עם מי להתנות ולב ב"ד מתנה בשבילם והסיא דירושלמי שניא היא שהוא חייב לו הלכך וד"א ע"מ להשתלם הוה שאין אדם מניח לפרוע חובו לתת לו מתנה ואפילו במקום שיתרא וכ"ש במקום שהוא קרוב לאבק רבית. והרנב"ר ז"ל אמר דאפילו כך דראיות הללו מוכחי דמהנה את חברו סתם לאו לשם מתנה איכוין אפ"ה המפרנס אשת חברו סתם לחנן (ב) מעותיו על קרן הצבי משום דנהי דלאו בתורת מתנה קא עביד מיהו סתמא אדעתא דבעל נחית ולאו אדעתא דידה שכבר הוא יודע שאין לאשה זו נכסים שיהא נפרע מהן אלא מבעלה ולא מסיק אדעתיה נמי לומר שתתחייב היא בהם כדי שתוכל לגבות מבעלה ולהגבות דלאו כולהו איניש דינא גמירי אלא סתמא אדעתא דבעל נחית: יפה אמר חנן. וכבר איפסיקא הלכתא כוותיה דתנן כמו שכתבתי שלהי כתובות [דף קט]:

[שם ע"ב] פיסקא ומחזיר לו אבדתו פליגי בה ר' אמי ור' אסי וכו'. פי' אלא בשנכסי בעל וכו' כה"ג הוא דשרי למחזיר שיחזירנה לבעל האבדה אבל בעל האבידה אינו אסור בנכסים של מחזיר ולפיכך אם מחזיר לו אבדתו אין לו לחוש לבעל האבדה אם יקבל אותה אין לך לחוש אלא על המחזיר שנכסי בעל אבדה אסורין עליו ותאמר שהוא נהנה מנכסיו לפי שבשעה שהוא עוסק במצות חזרת אבדה פטור לתת ריפתא לעניא או פרוטה דהעוסק במצוה פטור מן המצוה והא דרב יוסף בבבא מציעא פרק אלו מציאות אמר רב יוסף שומר אבדה כשומר שכר הוי. לא ליכא למיחש דפרוטה זו דרב יוסף לא שכיחא דלתרמי ליה עניא בההיא שעתא והוא לא מפטר מלמיתב נדקה לעני אלא בעודו מתעסק באבדה בלחוד וכדכתיבנא בבבא מציעא וא"ת הלא שוקל את שקלו מיירי בנאסר וכן פורע את חובו של מודר הנאה ממנו דפורע ואיך נאמר דמחזיר המודר אבדתו של מדיר די"ל מתני' לנדדין קתני שוקל לו את שקלו ופורע לו את חובו מדיר למודר ומחזיר לו את אבדתו מודר למדיר ומשום דבעי תנא למתני כולהו גווני דשרו בין מדיר ומודר תנא הכי: אבל נכסי וכו'. לא מהדר ועדיף טפי מפורע לו את חובו דהא קא ממטי ליה בידיה ואי לאו דקא מהדר ליה אפסר דפסדא מיניה לגמרי: מדעם דנפשיה בשלו נהנה באבדתו שהחזירו לו משלו הוא נהנה כי אע"פ שהיתה טועה בדרך ונפקא קצת מרשותו לא יצאה מחזקתו ומדין ממונו ואי משום מאי דטרח האי במאי דאהדרה לנפשיה עביד משום מצוה דיליה ושליחא ואגירא דרחמנא הוא והרי הוא כאילו פרעו אחד מן השוק כדי שיחזיר לזה שהוא מותר: בשלמא למ"ד אף בשנכסי מחזיר וכו'. כלומר דמודר מחזיר למדיר דפרוטה דרב יוסף לא שכיח וכן מדיר מחזיר למודר דכי מהדר ליה מדעם דנפשיה מהדר ליה. היינו דמתרץ סיפא דקתני מקום שנוטלין עליה שכר מפני שבטל מן הסלע תפול הנאה להקדש משום דאיכא לתרוצי מתני' להיכא דבעל אבדה אסור בנכסי מחזיר הלכך אי מחזיר יקר רוח ולא בעי (ג) מקיל השכר הרי שבעל אבדה שהוא מודר לא ישהנו לאותו שכר אלא דהא הוה מתהני מיניה ולפיכך תפול הנאה להקדש אלא למ"ד בשנכסי מחזיר אסורין על בעל אבדה לא מהדר משום דקא מהני ליה כשמחזיר לו דבר דאפשר דהוה מפסיד ליה לגמרי וא"כ מתני' דמחזיר לו אבדתו בשנכסי בעל אבדה אסורין על המחזיר אבל אין נכסי מחזיר אסורין על בעל אבדה היכי מתרץ מתני' דקא תני מקום שנוטלין עליה שכר תפול הנאה להקדש אי מחזיר גברא יקרנא הוא למה לי דתפול הנאה להקדש יעכבנו בעל אבדה לעצמו שהרי לא נאסרו נכסי מחזיר עליו וליכא למימר דבעל אבדה גברא יקרנא ורצה ליתן שכר דלא שייך יוקרא לקבל אבדתו חנם ועוד כתב הרנב"ר ז"ל דמחזיר יכול לקבל ולא מתהני מבעל אבדה דאותו שכר דהיינו שבטל מלאכתו מן הסלע כבר היה מגוי בידו וכיון שכן אמאי תפול הנאה להקדש הא מגי בעל אבדה למיתביה למחזיר ואסיקנא בקשיא ופסקו כל המפרשים ז"ל כמו שפסק הרמב"ן ז"ל דהלכתא כהך לישנא שהוא לישנא בתרא דגמ' וכהאי לישנא קי"ל דבין בשנכסי מחזיר אסורין על בעל אבדה בין בשנכסי בעל אבדה אסורין על מחזיר מהדר דהא מ"ד דבנכסי מחזיר אסורין על בעל אבדה לא מהדר איתותב והך דאמרינן דבכל גוונא מהדר איתמרא בתרתי לישני הלכך כוותיה נקטינן:

[דף לד ע"ב] בעא מיניה ר' חייא בר אבין מרבא ככרי עליך ונתנה לו וכו'. פי' ככרי עליך האומר לחברו קונם ככרי עליך וה"ה אם אמר לו נכסי עליך ונתנו לו במתנה למודר עצמו מהו דבשלמא אם נתנו לאחר או מכרו פשיטא שהיה מותר לזה כדתנן לקמן [דף מו.] קונם ביתך שאני נכנס וכו' כיון דלא אמר ככר זה עליך דאם אמר זה היה אסור אפילו מכרו כדלקמן אבל כשנתנה למודר עצמו קא מיבעיא ליה מהו ככרי אמר ליה כי איתיה ברשותיה אסור דככרי בעוד שהככר שלו משמע אבל לאחר שנתנה כיון דלא הויא שלו מותר בה או דלמא עליך וכו' וה"ק ליה זו שהיא עכשיו ככרי תהא אסורה עליך לעולם כל היכא דאתי ממדיר למודר ופשיטא ליה דאילו הדירו הנאה מהככר שהיא אסור כל היכא שיתננו לו דבשעת מתנה הרי הוא נהנה ממנו אבל הכא דאמר ככרי איכא למימר דהכי כי יהיב ליה משום דבשעה שנהנה מן הככר אינה של מדיר: אמר ליה וכו' עליך לאפוקי מאי. כלומר ודאי אע"ג דיהביה ניהליה במתנה אסור דאי לא לאיזה ענין אסרה עליו ומאי נפקא ליה מאיסורו הרי בעוד שהככר שלו וברשותו אין צריך לאסרו עליו שהרי יכול למנעו ממנו: דאי גנבה מגנב. בתמיה ליכא למימר דמשום הכי אסרו עליו משום דאי מגנבה מיניה תתסר עליה דליכא דמסיק אדעתיה הכי אלא ודאי להכי אסרה כדי שלא יפליג בו שיתננה לו וכיון שכן על כרחין אפילו לאחר מתנה אסרה עליו: דאי אזמניה עליה. לעולם אימא לך דאי יהיב ליה במתנה שריא ליה

(א) מקום. (ב) בנית. (ג) מקבל.

רמב"ן

מתני' המודר הנאה מחבירו שוקל לו את שקלו ופורע לו את חובו ומחזיר לו את אבידתו מקום שנוטלין עליה שכר תפול הנאה להקדש: ותורם את תרומתו ואת מעשרותיו לדעתו ומקריב עליו קיני זבין וקיני זבות וקיני יולדות חטאות ואשמות ומלמדו מדרש הלכות ואגדות ולא ילמדנו מקרא אבל מלמד הוא את בניו מקרא: וזן את אשתו ואת בניו אעפ"י שהוא חייב במזונותם ולא יזון את בהמתו בין טמאה בין טהורה: גמ' ומחזיר לו את אבידתו. [דף לג:] *פליגי בה ר' אמי ור' אסי חד אמר לא שנו אלא בשנכסי בעל אבידה אסורה על מחזיר ואע"ג (א) בפרוטה דרב יוסף פרוטה דרב יוסף לא שכיח אבל נכסי מחזיר אסורין על בעל אבידה לא מהדר משום דקא מהני ליה וחד אמר אף בנכסי מחזיר אסורין על בעל אבידה מהדר וכי מהדר ליה (ב) מטעם דנפשיה קא מהדר ליה והלכתא אף בשנכסי מחזיר אסורין על בעל אבידה מהדר וה"ה נדרו הנאה זה מזה דמ"ד לא מהדר סליק ליה בקושיא. בעא מיניה ר' חייא בר אבין מרבא ככרי עליך ונתנו לו מהו ככרי א"ל כי איתיה ברשותיה הוא דאסור או דילמא עליך א"ל ועלויה שוייה הקדש א"ל פשיטא דאע"ג דיהבין ליה במתנה אסור דאי לא עליך לאפוקי מאי לאפוקי דאי מגנב גנבא א"ל לאפוקי דאי אזמניה עלה ומקשינן

(א) דקא מתהני. (ב) מדעם.

הרי"ף

מתני' המודר הנאה מחבירו שוקל לו שקלו ופורע לו חובו ומחזיר אבידתו מקום שנוטלין עליה שכר תפול הנאה להקדש: *ותורם לו תרומתו ומעשר מעשרותיו לדעתו ומקריב עליו קיני זבין וזבות ויולדות וחטאות ואשמות ומלמדו מדרש הלכה ואגדה ולא ילמדנו מקרא אבל מלמד את בנו מקרא: *וזן את אשתו ואת בניו אע"פ שחייב במזונותן ולא יזון את בהמתו בין טהורה בין טמאה ר"א אומר זן הטמאה ואינו זן את הטהורה אמרו לו מה בין טמאה לטהורה אמר להם שהטהורה נפשה לשמים וגופה שלו והטמאה נפשה וגופה לשמים אמרו לו אף הטמאה נפשה לשמים וגופה שלו שאם רצה מוכרה לעובדי כוכבים או מאכילה לכלבים: גמ' ושוקל לו שקלו כו' *אלמא אברוחי ארי הוא ושרי מאן תנא א"ר הושעיא זו דברי חנן רבה אמר אפילו תימא ד"ה גבי מודר הנאה דיהיב ע"מ שלא לפרוע: ומחזיר לו אבידתו פליגי בה ר' אמי ור' אסי חד אמר לא שנו אלא שנכסי מחזיר אסורים על בעל אבידה דכי מהדר ליה מידי דנפשיה מהדר ליה אבל בנכסי בעל אבידה אסורין על המחזיר לא דקמתהני ליה פרוטה דרב יוסף וחד אמר אפילו נכסי בעל אבידה אסורין על המחזיר מהדר ליה ומשום פרוטה דרב יוסף לא שכיח *בעא מיניה ר' חייא בר אבין מרבא ככרי עליך ונתנה לו במתנה מהו ככרי אמר לו והאי לאו דידיה וכי איתיה (א) ברשותא הוא דאסור או דילמא עליך א"ל ועלויה (ג) שעתה הקדש א"ל פשיטא אע"ג דיהביה במתנה אסור ואלא ככרי עליך דקאמר לאפוקי מאי וכי לאפוקי דאי מגנב גנב מיניה אמר ליה דלמא לאפוקי דאי אזמניה עליה איתיביה

(א) ברשותיה. (ג) שויה.

הריטב"א

דאשה לא סגיא דלא מתפרע דלית לה במה שתזון עצמה אבל בפורע חובו של חבירו פטור דגרסינן התם הפורע חובו של חבירו שלא מדעתו פלוגתא דחנן ורבנן א"ר יוסי טעמייהו דרבנן התם לא עלה על דעת שתמות אשתו ברעב פי' דלא אפשר לה בלא מזונות ולא מחלה ליה ובדי היזיקיה ולא חשיב מבריח ארי זה שפרנסה ברם הכא יכיל למימר מפייס הוינא ליה והוא מחיל לי פירוש דלא בדי היזיקיה וחשוב הפורע מבריח ארי ומקשינן הגע עצמך שהיה ביד המלוה משכון ומהדרינן מפייס הוינא ליה ומחל לי משכוני עד כדון בבעל חוב שאינו דוחק ואפילו בבעל חוב דוחק. פי' בתמיה. נשמעינה מן הדא ושוקל לו שקלו לא שקיל אין ממשכנין אותו פירוש בתמיה הדא אמרה אפילו בבעל חוב דוחק. פירוש דהא שקל בעל חוב דוחק הוא דהא ממשכנין אותו בכך ואפילו הכי בששקל חבירו בשבילו אינו חייב לו לשלם וכן הלכתא: ומסתברא דאפילו בשקבל מיד המלוה המשכון שפרע (ב) ביד הלוה כיון שפרעו סתם אינו חייב לו הלוה בכלום וכן בפרע לאומן שכר הכלי וקבל הכלי אין בעל הכלי חייב לשלם לו כלום ומקבל ממנו כליו בלא כלום. מיהו ערב או קבלן שפרע חובו של לוה שלא מדעתו אפילו שלא ע"י תביעת מלוה משתלם מן הלוה כדינו דכיון דהוה עליה שעבודא בעי לאפקועיה נפשיה משעבודא והכי איתא בפרק גט פשוט [דף קעד.] והיינו דגרסינן בהאי ירוש' [הל"ב] אין לך נתפס על חבירו וחייב לו חבירו חוץ מארנונא וגולגולת פי' מסים של כסף ארנונא וגלגלתא שהיא חק המלכות שיהו כלם ערבים זה לזה ולפיכך אם פרע א' בעד חבירו חייב לו חבירו מה"כ בחוב דעלמא שפטור חבירו וכן דעת מורי נר"ו כדכתיבנא בפרק גט פשוט: ומחזיר לו את אבדתו. דהא נמי לא מיהני ליה ומצוה דנפשיה עבד דקיים מצות השבה: ובמקום שנוטלין עליה שכר תפול הנאה להקדש. פירוש ומקום שאין לו להחזיר אבידה כזו אלא בשכר כגון שהיה זה מתבטל ממלאכתו שיש לו ליטול שכרו כפועל בטל כדתנן בפ' אלו מציאו' [דף לא:] אי לא יהיב ליה האי שכרו אשתכח דמתהני מיניה משום הכי מיבעי ליה למיתן ליה אגרא ואי לא בעי מחזיר לקבוליה יהיב ליה האי שכר להקדש: ותורם לו את תרומותיו ואת מעשרותיו. בגמ' מפרש לה: ומקריב עליו קני זבין קני זבות ויולדות וחטאות ואשמות. פי' למאן דס"ל *דכהני שלוחי דרחמנא נינהו פשיטא טעמא דמקריב עליו כל קרבן דלאו שליחותא דידיה קא עביד ולאו דוקא נקט הני אלא ה"ה כל קרבן ונקט הני לרבותא דאע"ג דמחוסרי כפרה ומתכשרי בהאי קרבן למיכל בקדשים ושוייה שליח בהדיא מותר דשלוחי דרחמנא נינהו ולמאן דאמר דהכהני שלוחי דידן נינהו דוקא נקט הני משום דהוו מחוסרי כפרה וקיימא לן כרבי יוחנן דאמר הכל צריכים דעת שאין כהן מקריבן אלא לדעת בעלים חוץ ממחוסרי כפרה שאין צריכין דעת ומשום הכי לא חשיב דעבד שליחותיה ובמכילתין בגמרא [שם] איבעיא לן הני כהני שלוחי דידן נינהו או שלוחי דרחמנא נינהו ואתינן למיפשט מהא מתני' דשלוחי דרחמנא נינהו דאי שלוחי דידן הוו מי איכא מידי דאנן לא מצינן עבדין ושלוחי דידן מצי עבדי והכא במכלתין לא איבעיא לן עיקר דינא דסברא הוא אלא דבעינן מתניתין מנא תיתי ולא בעינן למיפשטה ממימרא ודכוותה בתלמודא: ויש שפירשו דכי אפשיט הייט בקרבן ישראל דלא חזי איהו גופיה לאקרובי הילכך כהן לא הוי שלוחיה וכי איבעיא לן בשל כהן דחזי איהו לאקרובי והא דאתיא למיפשטה ממתניתין דהכא ולא דחינן דמתני' במודר ישראל משום דסתמא קתני ומקריב עליו דמשמע בכל אדם ואפילו במודר כהן ועדיף ליה למדחייה כר' יוחנן. מיהו לכולהו פירושי בשהמודר ישראל מקריב עליו כהן כל קרבן ובכהן הוא דמיפלגי ולחומרא: ומלמדו מדרש הלכות ואגדות. פירוש מפני שאין נוטלין עליהם שכר בלימודם: ולא ילמדנו מקרא. פי' מפני שמותר ליטול ממנו שכר וכי מלמדו בחנם הא מהני ליה: אבל מלמד הוא את בניו מקרא וזן את אשתו ואת בניו אע"פ שחייב במזונותיהן. דהא גרע מפורע חובו של חבירו דהנאה דידהו היא ולאו הנאה דמודר גופיה: ולא יזון את בהמתו בין טמאה בין טהורה. פי' שמוסיף שומן בבשרה ומטי הנאה למודר אם ירצה לאכלה או למכרה: גמ' ומחזיר לו אבדתו פליגי בה רב אמי ורב אסי חד אמר לא שנו אלא בשנכסי בעל אבדה אסורים על מחזיר. והא קמ"ל דאע"ג דמתהני מחזיר בהשבה זו בפרוטה דרב יוסף דכל כמה דמיטפל באבדה זו מיפטר מלמיתב פרוטה לעני שהעוסק במצוה פטור מן המצוה אפ"ה שרי ולא חיישינן להנאה זו דלאו משום הנאה זו הוא מחזיר אלא לקיים מצותו ואילו פרוטה דרב יוסף לא שכיחא כלומר דהא לא מיפטר מפרוטה דעני אלא בעוד שמיטפל בגוף האבדה להחזירה או לזונה או לנערה ולא שכיח דאתי (ג) מעניא בההיא שעתא דמיפטר אמטו הכי הא אילו הוה מיפטר מלמיתב פרוטה לעניא כל זמן שהאבדה היא ברשותו ואפילו בשאינו מיטפל בה הא ודאי שכיח ושכיח הלא ודאי כדאמרן וכן פירשו גדולי רבותינו ז"ל: אבל נכסי מחזיר אסורין על בעל אבדה כלומר דאסיר בעל אבדה לאתהנויי ממחזיר: אינו מחזיר לו. דהא מהנהו ליה ואע"ג דמידחיא מצות השבה הא קיי"ל [טז.] דנדרים חלים על דבר מצוה: וחד אמר אף בשנכסי מחזיר אסורין על בעל אבדה מחזיר לו. ולא חשיבא הנאה דכי מהדר ליה מידעם דנפשיה מהדר ליה כלומר ואין הנאת הזרה כדאי לדחות מצות השבה ואקשינן בגמרא מסיפא דתנן מקום שנוטלין עליה שכר תפול הנאה להקדש ולמאן דאמר דמתניתין דוקא בשנכסי בעל אבדה אסורין על מחזיר ומשום דפרוטה דרב יוסף לא שכיחא מאי תפול הנאה להקדש למה ליה לבעל אבדה למיתן כלום להקדש דהא איהו לא אסיר בהנאת מחזיר אלא ודאי מתניתין אף בשנכסי מחזיר אסורין על בעל אבדה כלומר שמניהם אסורין זה בזה הלכך תפול הנאה להקדש דמחזיר לא מצי שקיל ליה ובעל אבדה לא מצי מעכב ליה ואפ"ה קתני רישא דמחזיר לו אבדתו דלא קא מהנה ליה דהא מידעם דנפשיה מהדר ליה ואסיקנא בקשיא ולהכי פסק רבינו ז"ל הלכתא דאפילו בשנכסי מחזיר אסורין על בעל האבדה מחזיר לו אבדתו וכ"ש בשנכסי בעל אבדה אסורין על מחזיר וה"ה בשמניהם מודרין זה מזה דבעל אבדה לא מתהני דדידיה אהדר ליה ומחזיר לא מתהני דפרוטה דרב יוסף לא שכיח וכן הלכה: ויש שמפרשים דכיון דאמרינן בהדיא במעתין דפרוטה דרב יוסף לא שכיח א"כ שומרי אבדה שומרי חנם ולא עבדינן ליה שומר שכר משום פרוטה דרב יוסף דלא שכיח ומסתברא דהא ליתא דהכא דכולי עלמא שומר אבדה הוי שומר שכר מדרב יוסף כיון דאפשר בשום צד דמתהני בשמירה זו ואע"ג דלא שכיח אבל הכא משום דאיכא מצות השבה מש"ה אמרינן דאי הוה שכיח פרוטה דרב יוסף הוה פטרי ליה מהשבה דנדרים חלין על דבר מצוה אבל השתא דפרוטה דרב יוסף לא שכיח משום מילתא דלא שכיח ליכא למיפטריה מסתמא ממצוה דהשב תשיבם וכן עיקר: בעא מיניה רב חייא בר אבין מרבא ככרי עליך ונתנו לו מהו. פי' האומר לחברו ככרי אסור עליך ונתנה לו במתנה גמורה בהגבהה כלאוי מהו מי שריא ליה למודר או לא (ד) בכדי א"ל כי איתיה ברשותיה הוא דאסור פי' דהוי ככרו של מדיר אבל השתא לאו ככרו הוא או דלמא עליך אמר ליה ועילויה שוייה הקדש פירוש ואפילו לבתר דהדריה לרשותיה דמודר וכאילו פרים הכא בהדיא דמי דהא תלמוד [מז.] אוסר אדם נכסיו על חבירו אפילו לאחר שילאו מרשותו א"ל פשיטא דאע"ג דיהביה ליה במתנה אסור דאי לא מיתסר ליה ביה בתר דיהביה ליה עליך דאמר ליה לאפוקי מאי לאפוקי דאי מגנב גנבא אמר ליה לאפוקי דאי אזמניה עליה יש (ה) מספרשו עליך לאפוקי מאי לאפוקי גנבא מיגנב שאם גנבה ממנו המודר אינו נאסר בה דהא קניא ולאו ככרו דמדיר הוא א"ל לא האי דאמר ככרי עליך לאפוקי היכא דאזמניה מדיר מעיקרא קודם נדרו למיכל מיניה והדר אמר ככרי עליך דלא חייל נדרא עליה דהא קודם הנדר קנה המודר חלקו בככר זה ולא כל הימנו של זה שיאסרנו עליו. ורבינו ז"ל השיב על פי' זה כמה תשובות חדא דאנן הכא לאו אדיוקא דככרי קיימינן אלא אדיוקא דעליך הוא דקיימין דאי לא אסריה ניהליה לאחר מתנה עליך למה לי לאיסורא והא הוא דבעינן לאהדורי דאתי בהכי והכי לאיסורא והיכי מהדרינן אנן דאמר ככרי להיתרא לאפוקי דאי גנבא מיגנב או אזמניה עליה הוי מה שמעט לא הודה לו ותו היכי לא מבעיא לן מעיקרא נתנה לו או שגנבו ממנו מהו ותו הא דקאמר דאי אזמניה עליה מעיקרא לא חייל עליה נדרא בתר הכי היכי דמי אי דאמר ליה מעיקרא קודם נדרו קני מעכשיו ומשוך פשיטא דלא מצי אסר ליה בשום אנפא ובשום לשון שאין אדם אוסר נכסי חבירו וא"כ מאי איריא כי אמר ככרי אפילו אמר ככר זה ואי דלא אמשכיה ניהליה מעיקרו אכתי ממונו דמדיר הוא ואמאי לא חייל נדרא עליה וכי תימא אין דעתו של אדם על מה שהזמין והא היכי אפשר דהא ככרי זה קאמר והיאך לא דעתו עליו ותו דתינח דאזמניה עליה מעיקרא לא אזמניה עליה מעיקרא לאפוקי מאי על כרחך לאפוקי גנבא מיגנב דלא מיתסר עליה וה"ש נתנה לו ואילו אנן מסקינן דאסור אלא עיקר הפירוש דכי מהדר לאפוקי דאי מגנב בלבון תמיהא מהדרינן ליה והכי קאמר אי סלקא דעתך דכי יהביה ניהליה משתרי ליה א"כ עליך לאפוקי מאי

וכי

(א) דהכן פורעין. (ב) בעד. (ג) מניא בהניא. (ד) לכוי. (ה) מי שפירשו.

וכי מסיק אדעתך כי אמר ליה עליך לאפוקי דאי מיגנב גנבא מיתסר עליה הא ודאי לית לן למימר דלא מסיק איניש אדעתיה דמיגנב ככריה ואתי לידיה דהאי דליסרי ליה מהשתא אלא ודאי לא נדר אלא משום מתנה דלא ליסרהיב ביה למיתן ליה כלום ואהדר ליה דודאי לגנבה לא אתא לאיסורא דהא לא אסיק אדעתיה ואפילו הכי למתנה נמי לא אתא לאיסורא וכי יהביה ניהליה אשתרי ליה ודקאמרת למה לי למנדר דלא ליכול מיניה בעוד שהוא ברשותו דהא בלאו נדר לא מצי שקיל מיניה בעל כרחיה. האי מדיר הוה חייש דליסרהיב ביה מודר דליזמניה עליה ולהכי אמר ככרי עליך אסור דהשתא ודאי אי אזמניה עליה אסיר ליה דבהזמנה לא נפק מרשותיה דמדיר ועדיין ככרו הוא אבל נתנו לו במתנה גמורה לעשות בו כרצון נפשו הא ודאי שרי ליה למודר דלאו ככריה דמדיר הוא: ומקשינן עלה דרבא מהא דתניא א"ל השאילני פרתך הפנויה א"ל קונם פרה שאני קנוי (א) מזו. פי' תאסר עליך פרה שיש לי חוץ מזו שאני מורה בה לומר שאין לו פרה אחרת אלא זו. נכסי עליך אם יש לך פרה אלא זו פירוש השואל השיב לו כן נכסי אסורין עליך אם יש לך פרה אחרת אלא זו. השאילני קרדומך א"ל קונם קרדום שיש לי חוץ מזה נכסי עליך אם יש לך קרדום אלא זה פי' ואחר כך נמצאת לו פרה אחרת וקרדום אחר והם אסורים על השואל דהא אסרינהו משאיל עליה ועל הא דאמרינן קרדום בחייו אסור מת או שנתנה לו במתנה הרי זה מותר וקס"ד המדיר נתנו למודר אלמא ככרי עליך אסור נתנו לו מותר ופרקינן דמתני' שניתנה למודר ע"י אחר כלומר שהמדיר נתנו לאחרים ואותם אחרים נתנוהו למודר לפיכך מותר והוא הדין דבעודו ברשות אחרים מותר אלא דהא קמ"ל דכל כמה דלא נפיק מרשותיה דמדיר לרשות אחרים אלא לרשות מודר המודר אסור בה להכי אסריה ניהליה אמר רב אשי דיקא נמי דקתני שניתנה לו ולא קתני שנתנה לו וכיון דדייק רב אשי ממתני' כרבא הלכתא כוותיה ורבינו ז"ל האריך בזה בהלכותיו והכל מפורש יפה עם מה שכתבנו בקצרה. איסיקנא בגמ' דהלכתא כר' מאיר דאמר יש מעילה בקונמות והאוסר דבר על חבירו ונתנה לו במתנה בלא דעתו מקבל מעל לכשיוציא שכל המוציא מעות הקדש לחולין וכסבור שהן חולין מעל ואף זה מעל ולא הביאה רבינו ז"ל בהלכות לפי שאין מעילה נוהגת בזמן הזה: ותורם את תרומותיו ומעשרותיו לדעתו. אוקימנא למתניתין בדקאמר מודר כל הרוצה לתרום יבא ויתרום. פי' דהשתא לאו שליחותיה קא עביד דבדעתיה דתורם תליא מילתא ואפילו בתורם משלו על של חבירו דהוי כפורע חובו והכי מוכח בגמ': כתב רבינו ז"ל אבל אמר לו תרום אסור משום דקא עביד שליחותיה ואפילו בתורם משל בעל הכרי על בעל הכרי דמוכח בגמ' והיינו דדייק רבינו ז"ל ושמעינן מינה שהמודר הנאה מחבירו לא מיבעי ליה למעבד שליחות ואפילו הוי שליחותיה כגון קריאת שם דתרומה דלא עביד למיסקל עליה שכר אסור דכיון דקאמר ליה ועביד מהנה ליה ע"כ והיכא דאמר כל השומע קולו תרום אסור לזה לתרום דשליחותיה קא עביד דכי האי לישנא שליחות הוא כדתנן [גיטין דף סו.] לגבי גט כל השומע קולו יכתוב גט לאשתו כותבין ונותנין לו אבל אמר כל התורם אינו מפסיד לאו שליחות הוא כלל דכוותה במודר הנאה מותר והכי כ' רבינו ז"ל לקמן: ומלמדו מדרש ואגדות ולא ילמדנו מקרא מקרא אע"פ דלא ילמדנו משום דקא מהנה ליה מדרש נמי קא מהנה ליה. אמר שמואל במקום שנוטלין שכר על המקרא. פי' ולהכי קתני דלא ילמדנו בחנם דקא מהנה ליה דשביק ליה אגרא ואין נוטלין על המדרש קמ"ל דאפילו במקום שנוטלין שכר. על המקרא שרי ליה לרב למשקל אגרא וליכא משום ואותי צוה ה' וגו' אבל על המדרש לא שרי ליה למשקל אגרא ודוקא אגר למוד אבל אגר בטלה שרי בכל מקום והכי אמרינן בפרק שני דייני גזירות [דף קה.] שהיו נוטלין שכר מתרומת הלשכה וה"נ מוכח במס' בכורות [כט:] דאגר בטלה שרי בכל דבר ולא אסרה תורה אלא שכר לימוד הוראה ואמרינן מאי שנא מדרש דלא שרי אגריה דכתיב ואותי צוה ה' ללמד אתכם מה אני בחנם אף אתם בחנם מקרא נמי בחנם הוא: ופרקינן רב אמר שכר שמור התינוקות ולמקרא מסתמא הם קטנים ובעי שימור ולמדרש לא בעי שימור דמסתמא גדולים הם כדתנן בן חמש שנים למקרא בן עשר למשנה ר' יוחנן אמר שכר פיסוק טעמים דבעי למקרא כדנפקא לן מקרא דכתיב ויקראו בספר תורת האלהים וגו' ופירשו רבינו במקרא זה פיסוק טעמים והא ליתי' בכלל ואותי

(א) חוץ מזו. נוה

תורה אור

הרי"ף

*איתיביה א"ל השאילני פרתך א"ל קונם פרה שאני (א) הנאה לך נכסי עליך אם יש לי פרה אלא זו השאילני קרדומך אמר ליה קונם קרדום שאני (ב) הנאה לך נכסי עליך אם יש לי קרדום אלא זו בחייו אסור (ג) או שנתנה במתנה מותר אמר ר' אחא בריה דרב איקא כגון שנתנה לו ע"י אחר אמר רב אשי דיקא נמי דקתני שניתנה במתנה ולא קתני שנתנה לו שמע מינה: *ולא ילמדנו מקרא כו'. מאי טעמא דקא מתהני ליה דאמר שמואל אף במקום שנוטלין שכר על המקרא שרי למשקל על המדרש לא שרי למשקל *ומאי שנא מדרש דלא דכתיב °ואותי צוה ה' (ד) ללמד אתכם חוקים ומשפטים כאשר צוני ה' מה אני בחנם אף אתם בחנם מקרא נמי [בחנם] רב אמר שכר שימור ור' יוחנן אמר שכר פיסוק טעמים: *ירושלמי ראה למדתי וגו' מה אני בחנם אף אתם בחנם יכול אף על מקרא ותרגום כן ת"ל חוקים ומשפטים חוקים ומשפטים אתם מלמדים בחנם ואי אתם מלמדים בחנם מקרא ותרגום: וזן אשתו ובניו אע"פ שחייב

(א) קנוי. (ב) קנוי. (ג) מת או. (ד) בעת ההיא ללמד אתכם וכתיב ראה למדתי אתכם חוקים כו' כ"ה בגמרא.

רמב"ן

ומקשינן עליה דרבא מהא דתניא א"ל השאילני קרדומך א"ל קונם קרדום שיש לי שאני קנוי נכסי עלי אם יש לי קרדום אלא זה ונמצא שיש לו בחייו אסור מת או שנתנה לו במתנה ה"ז מותר ופריק רב אחא בריה דרב איקא בשניתנה לו על ידי אחר אמר רב אשי דיקא נמי דקתני שניתנה לו ולא קתני שנתנה לו הך שמעתא חזינא בה פירושא לרבוותא דלא דאיך דקא פרישו הא דאמרינן לאפוקי מאי לאפוקי דאי מגנב גנבא דה"ק כי קאמר ככרי עליך כל שהיא ברשותו קאמר לאפוקי דאי אגנבא ובאה לידי זה לא יהא אסור בה הואיל ולא נתנה לו א"ל לא האי דאמר ככרי עליך לאפוקי דאי אזמניה למיכל מההוא ככר מעיקרא והדר אמר ככרי עליך כיון דאזמניה קנה חלקו ולא מצי למיסרה עליה דלאו ככרי הוא אלא ככר דמזומן ואנן קשיא לן האי פירושא דהא ר' חייא בר אבין נתנה לו במתנה בעא מיניה דרבא ואסר ליה משום דאי לא עליך דקאמר לאיסורא לאפוקי מאי וא"כ אמאי דקאמר ליה איבעיא ליה לאהדורי עליך לאפוקי הכי והכי לאיסורא אי נמי ליבעי מיניה מעיקרא ונתנה לו במתנה או שנגנבה מהו ועוד דלא קאמרינן בגמ' אלא עליך לאפוקי דאי מיגניב גנבא ולא דייקינן בה ככרי דאי להאי פירושא הוה ליה למימר ככרי לאפוקי דאי אגנובי מגנבא ועוד דקאמר דאי אזמניה עליה מעיקרא לא חל עליה נדרא היכי דמי אי דאמר לו קני מעכשיו ומשוך פשיטא אפילו לא אמר ככרי אלא כל מאי דמצי למימר לימא (א) (לעולם) כל הימנו שיאסור ממון חבירו על בעליו ואי דלא אמר לו קני ומשוך אכתי ככרי הוא ואי תימא כיון דאמר ככרי אין דעתו על מה שהזמין עליו הא בכה"ג אמרי' לקמן בשלהי פרקין* כל הנודר אין דעתו על מה שהפקיר ואיפרכא לה הך סברא בגמ' כיון דנדר סתם חאיל נדרא אכל מאי דאית ליה לא אזלינן בפי הא מילתא בתר דעתו וכל שכן הכא דמדקאמרינן דאי אזמניה עליה משמע דמוכחא מילתא מהאי ככרי קאמר כגון דפריש וליכא למימר אין דעתו על זה הככר ותו התינח היכא דאזמניה עליה מעיקרא לא אזמניה עליה מעיקרא ככרי עליך לאפוקי מאי על כרחך לאפוקי דאי איגניב מיגנב אלא האי פירושא פירוכא הוא ולית בה ממשא ועיקר פירושא דהא דאמרינן לאפוקי דאי מיגניב איגניבא לישנא דאתמהא הוא ורבא הוא דקאמר לה דקא בעא מיניה ר' חייא בר אבין ככרי עליך והוא הדין לנכסי עליך ונתן לו במתנה מהו ואמר ליה מאי קא מיבעיא לן פשיטא דאסור דאי לא עליך למה לי כלומר האי גברא למיסר עליה דהאי קא מיכוין [ואי] נתנה לו במתנה מותר בה עיקר נדרים דקאמר ליה עליך קונם מאי קא מהני ליה מידע ידעי דאי לא יהיב ליה לא מצי למשקל מככר דיליה כלום ולמאי הלכתא הוא צריך למנדר כלל וכי אפשר לך למימר דלא נדר אלא דאי מגניב גנבא דאכתי ככרי הוא תתסר עליה דהאי הא לא מסיק איניש אדעתיה דמיגניב ככריה מיניה (ב) ואית לידיה דהאי כי היכי דליתסריה עליה בנדר מהשתא אלא ודאי לא נדר אלא למיסר עליה במתנה דלא ליסרהיב ביה למיתן מיניה כלום וא"ל רב חייא דילמא לעולם לא אסר עליה מתנה דהא ככרי אמר ליה ודקאמרת א"כ למה לי דנדר לאפוקי דלא ליזמניה עליה דההוא ככר משום דהזמנה מילתא דמזומן הוא וככר דמאריה וטיבותא דמאריה ומיניה הוא דמתהני זמינא אבל נתן לו במתנה מעיקרא למיעבד בההוא ככר כל מאי דבעי כיון דלאו ברשותיה הוא דלמא שרי ליה לקבולי דכי איתיה ברשותיה בלחוד הוא דאסריה עליה ורבא לא קביל מיניה דרב חייא בר אבין האי טעמא ולפום הכי אותבינן עליה דרבא מהך ברייתא דקתני השאילני פרתך הפנויה

הרי"ף

ואמר ליה בעל הפרה קונם עליך שאני קנוי חוץ מזו לומר שאין לו ונמצא שיש לו פרות אחרות אסורות הן על השואל בחיי המשאיל אבל במותו או שניתנה לו לשואל אותה פרה במתנה מותר הוא בה דהא לא קאמר מדיר אלא שאני קנוי דהוה ליה דומיא דככרי כי איתיה ברשותיה הוא דאסור נתנה לו מדיר למודר שריא ופריק רב אחא בריה דרב איקא בשניתנה לו ע"י אחר כגון שנתנוה בעלים לאחר והוא נתנה לזה המודר וה"ה נמי דאפי' כי איתיה ברשותיה דההוא מקבל מתנה ראשון שהמודר מותר בה דתנן לביתך שאני נכנס מת או שמכרו לאחר מותר אלא הא קמ"ל דוקא ע"י אחר אבל נתנה לו הוא אסור [אמר ר"א דיקא נמי] דקתני שניתנה ולא קתני שנתנה לו וכיון דדייק רב אשי ממתני' כרבא הלכתא כוותיה: ותורם את תרומתו אוקימנא למתני' *בדאמר כל הרוצה לתרום יבא ויתרום אבל א"ל תרום אסור משום דקא עביד ליה שליחותיה ושמעינן מינה שהמודר הנאה מחבירו לא מבעי ליה למיעבד שליחות ואפי' הו"ל שליחותיה כגון קריאת שם דתרומה דלא עביד למשקל עליה שכר אסור דכיון דקאמר ליה ועביד קא מהני ליה: ומלמדו מדרש הלכות והגדות ולא ילמדנו מקרא. מקרא מאי טעמא לא ילמדנו דקא מהני ליה מדרש נמי הא קא מהני ליה אמר שמואל במקום שנוטלין שכר על המקרא אבל על המדרש לא שרי למשקל מאי שנא מדרש דלא דכתיב ואותי צוה ה' וגו' מה אני בחנם אף אתם בחנם מקרא נמי בחנם. רב אמר שכר שימור ור' יוחנן אמר שכר פיסוק טעמים: וזן את אשתו

אמר

(א) אוני נ"ל לא. (ב) ואתי.

ליה הכי קאמר ליה עליך לאסרו עליך אם יזמינו לאכול אצלו [illegible]

[illegible]

מן המקראות מפני שאין נוטלין שכר בלמודן מותר [illegible] על גב דמהנה ליה בלימוד משום דאינו במצוה דידיה קא עביד והיינו טעמא דמחזיר אבדתו ומבקרו כשהוא חולה אע"ג דמהנהו: ולא ילמדנו מקרא. כ"ד ספרים ומפרש טעמא בגמרא מפני שמותר ליטול ממנה שכר: אבל מלמד הוא את בניו מקרא וזן וכו' ואע"פ שהוא חייב במזונותיהן. דמאי הנאה קא מטי לגופא דמודר: ולא יזון את בהמתו וכו'. מפני שמוסיף בבשרה ויפה הנאה למודר בכך אם ירצה לאכלה או למכרה:

[שם] גמ' איבעיא להו הלין כהני שלוחי דידן הן וכו'. פירוש הני כהני שלוחי וכו' כתב הריטב"א ז"ל דהכי פירושא ודאי פשיטא לן דשלוחי דרחמנא וכדאיתא פרק קמא דקדושין [דף כג:] אלא דקמיבעיא לן אי הוו שלוחי דידן נמי ונפקא מינה למודר הנאה דאי שלוחי דידן נמי נינהו הא ודאי אסור והתם בקדושין הכי קאמר מסתברא דלא הוו שלוחי דידן [illegible] (במתני'): הא מהני ליה דקא עביד שליחותיה ואפילו למעבד מילתא דלא עביד למשקל עליה שכר אסור דכל היכא דעביד שליחותיה מהנה ליה. שלוחי דשמיא שרי דלא מהנה ליה כיון דמצוה דידיה דרחמנא עליה קא עביד: שפגלו. שחשבו באחת מד' עבודות לאכול כזית מהקרבן חוץ לזמנו חייבין לשלם דמי הקרבן לבעלים: שוגגין פטורין מלשלם. ותני עלה אלא שפגולן פגול וחייב האוכלו אפילו בזמנו כרת: אי אמרת בשלמא וכו'. [illegible] אמאי פגולן פגול. כתב הריטב"א ז"ל [illegible] וכתב [illegible] לא יחשב [illegible]

[דף לו ע"ב] פיסקא מלמדו מדרש הלכות וכו'. [illegible] מדרש נמי קא מהנה ליה כו'. על המקרא שרי. [illegible] שכר שמור [illegible] מה אני בחנם [illegible] ואיכא בין רב לר' יוחנן [illegible] שכר פסוק טעמים [illegible] בתחלה [illegible] אלא [illegible] בשלמא וכו'.

[illegible]

לזה ה' שהכר לימודו שרי: אמר רב יצחק בר חנניא אמר רב הונא [כו'] מותר להשיאו בתו. פירוש לתת לו בתו לאשה: הוי בה רבי זירא במאי עסקינן אילימא בשנכסי אבי כלה אסורין על החתן הרי מוסר לו שפחה לשמשו. פי' ומהני ליה טובה דקס"ד דמיירי בנותן לו בתו קטנה או נערה שהיא ברשותו לקדשה אלא בשנכסי חתן אסורין על אבי כלה. פי' וקמ"ל דאע"ג דזיין את בתו שרי: גדולה מזו אמרו זן את אשתו ואת בניו ואע"פ שהוא חייב במזונותיהן וכ"ש שמותר להשיאו בתו. דכי נסיב לה מזונותיה על הבעל רמו ולא על האב ומהדרינן לעולם בשנכסי אבי כלה אסורין על החתן ודקאמרת הרי מוסר לו שפחה לשמשו הכא במאי עסקינן בבתו בוגרת ומדעתה דאיהו מנסבא ולאו אבוה מנסיב לה ולא אתי לחתן הנאה מן האב המודר ממנו: תניא נמי הכי המודר הנאה מחבירו אסור ליטא בתו. כלומר קטנה או נערה אבל משיא לו בתו בוגרת מדעתה: א"ר יעקב בר אידי המדיר את בנו לתלמוד תורה מותר למלאות לו חבית של מים ולהדליק לו את הנר ר' יצחק אומר אף לצלות לו דג קטן. עיקר הפי' כמו שפירש רבינו ז"ע דהא מיירי בשנדר הנאה מבנו שלא ישמש לו מלאכה כדי שלא יבטל לו מתלמוד תורה מותר לו למלאות לאביו חבית של מים ולהדליק לו את הנר ואף לצלות לו דג קטן שאין בדברים הללו כדי בטול תורה והוו נמי מלאכות הצריכות לאב ואין דרכו לשמותן בעצמו ומסתמא ודאי לא נדר מהני והכי תניא בתוספתא בכורות באחד שהרצה את בנו ללמוד תורה והדירו מלעשות לו מלאכה והתיר לו יוסי ברבי למלאו' חבית של מים ולהדליק לו את הנר וגרסינן נמי בירו' דמסכת בכורים תני המדיר בנו לתלמוד תורה מותר למלאות לו חבית של מים ולהדליק לו את הנר רבי יעקב בר אידי בשם ר' יוחנן אף לוקח לו חפצים מן השוק מה פליגי כאן באיש כאן באשה פירוש שאין דרכה של אשה לחזר בשוק הלכך מסתמא לא מהני נדרה. אם היה אדם מסוים עשו אותו כאשה פי' שכן אדם מסוים אין דרכו לחזר בשוק ליקח חפצים: ובגמ' דילן אמרינן הכא במתניתין [דף לח:] אמר רבי יוחנן המודר הנאה מחבירו מותר להשקות לו כוס של שלום. פי' לא משל מדיר דהא ודאי אסור אלא משל מודר עצמו והא קמ"ל דהשקאה בעלמא דמשקי ליה מדיר למודר שרי דדרכי שלום בעלמא הוא ומסתמא לא מהני נדר ושייכא בהא דהמדיר את בנו לת"ת דלעיל: מאי היא הכא תרגמו כוס של בית האבל במערבא אמרי כוס של בית המרחץ. וכן הלכתא: לא יזון את בהמתו וכו'. ת"ש עבדיו ושפחותיו למנחרותא עבידא. פי' לשירות ולמלאכה בעלמא וליכא קפידא בין כחוש לשמן. בהמה לפטימא עבידא פי' והנאת בעלים היא בהיא שמנה: מתני' המודר הנאה מחבירו נכנס לבקרו עומד אבל לא יושב. פי'

[שם ע"ב] גמ' א"ר יצחק בר חנניא אמר רב הונא המודר הנאה מחברו מותר להשיא לו את בתו וכו'. פי' הרי מוסר לו שפחה דקס"ד דבבתו קטנה או נערה עסקינן: אלא בשנכסי חתן וכו'. וקמ"ל שאע"פ שנכסיו אסורין עליו מותר להשיא לו בתו אע"פ שיתחייב לזונה אחר כן ונמצא מהנהו: גדולה מזו אמרו. כלומר אם הוא יכול לזון את בתו בעודה ברשותו של אב שחייב במזונותיה כ"ש שיכול לזון אותה אחר שנשאה דהא אשתו היא ואם תאמר ומאי גדולה מזו והלא חתן זה פוטרו מפרנסת הבת שהיה צריך למיתב לה מידי כי היכי דליקפלו עלה אינשי ונסבי לה תירץ הריטב"א בשם הרשב"א ז"ל שאין חיוב פרנסת הבת לכופו בב"ד כמו במזונות אשתו ובניו הקטנים שכופין אותו בב"ד וכדאמרינן התם [כתובות דף סח:] האומר אל יתפרנסו בנותיו מנכסיו שומעין לו: בבתו בוגרת דכיון שבגרה שוב אין לאביה רשות בה וקמ"ל דאע"ג דאיהו נשאת לו אלא בדבור האב שרי הואיל והיא בוגרת: ומדעתה. לאו לאשמעינן השתא דין דנשואין דבעינן דעתה אתא דהא פשיטא אלא נקט הכי דבעינן שיהא השליחות מנדה ולא מנדו של חתן שאם עשאו החתן שליח לדבר עמה על עסקי נשואיו הא עביד ליה שליחותיה ואסור במודר הנאה ואע"ג דאיכא מצוה בנשואין אפ"ה אסור כדאמרן בתרומה וכל שכן הכא שמהנהו להכין לו שפחה לשמשו:

[שם] א"ר יעקב בר אידי המדיר בנו וכו'. פי' המדיר בנו האב הדירו (אלא) שלא יהנה אביו ממנו כדי שלא יתבטל בנו מתלמוד תורה: מותר הבן למלאות לאביו חבית של מים משל אב ולהדליק לו נרו. דמסתמא ממילי זוטרי כי הני דליכא בהו בטול תלמוד תורה לא אדריה והכי מוכח האי פירושא בתוספתא דבכורות דתניא התם מעשה באחד שהרצה את בנו לתלמוד תורה והדירו מלעשות מלאכה והתיר לו יוסי ברבי למלאות לו חבית של מים ולהדליק לו את הנר: ירושלמי במסכת בכורים [בסוף] תני המדיר בנו לתלמוד תורה מותר למלאות לו חבית של מים ולהדליק לו את הנר רבי יעקב בר אידי בשם ר' יוחנן אף לוקח לו חפצים מן השוק מה פליגין כאן באיש כאן באשה אם היה אדם מסוים עשו אותו כאשה. כלומר דאשה ואדם מסוים אין דרכן ליקח חפצים מן השוק ואנן סהדי דאדעתא דהכי לא אדריה אבל איש שאינו מסוים כיון שדרכו לילך בשוק אפילו בהכי אדריה: כוס של שלום. כוס של אבל. הוא כוס של יין שתקנו [כתובות דף ח:] לנחמו כדכתיב ויין למרי נפש. כוס של מרחץ. הוא של מים חמין ואפשר לומר דכיון דלא אתי אלא בתקראי והנאה מועטת אפשר דלא אדריה אדעתא דהכי ולפיכך שרי אלא שהרבה מן המפרשים ז"ל הסכימו לפי' הרא"ה ז"ל שפירש שלא התירו אלא המעשה של שמוש שהוא טורח מועט אבל כוס יין עצמו משל מודר הוא אלא שהתירו לשמשו ולהשקותו דבהנאה מועטת כזו ושהיא דרך מקרה לא אסיק אדעתיה ושרי וכן מצאו בחבור הרמב"ם ז"ל: פיסקא לא יזון את בהמתו וכו'. תנא יהושע איש עוזא אומר זן את עבדיו ואת שפחותיו הכנענים וכו'. פירוש הכנענים וכל שכן העברים: למנחרותא. לצורך עבודות הם ולא לפטום הלכך אותן מזונות יתרים לא מהני להו לענין עבודתם ולא מידי: לפטימא. הילכך מהני ליה ברבוי הבשר בין לאכילה בין למכירה:

[שם] מתני' המודר הנאה מחברו נכנס לבקרו עומד וכו'. פי' עומד כלומר שיעמוד על רגליו בשעת בקור: ולא יושב. טעמא מפרש בגמ': רפואת נפשות רפואת גופו. ואפילו באפשר לו על ידי אחרים: רפוי ממון בהמתו. הואיל ואפשר ע"י אחרים מיהו אם א"א ע"י אחרים מותר לרפא מידי דהוה אהשבת אבדה כדפרים בגמ': אמבטי. כמין כלי גדול שרוחצין בתוכו ואם היא גדולה אם שניהם רוחצין בה אין המים עולין לזה בשביל חברו ולפיכך מותר. אבל באמבטי קטנה מתוך שיושבין זה אצל זה מביאין המים איש לחברו ומעלה אותן עליו ונמצא מהנהו: ר' יהודה אומר בימות החמה מילתא דת"ק מפרש. אבל לא בימות הגשמים מפני שהוא מהנהו: ומסב על המטה. אפילו בימות הגשמים ולא גזרינן אטו שכיבה: ואוכל עמו. ולא גזרינן שמא יתן לו: תמחוי. קערה אחת שאוכלים בה שני בני אדם יחד ואם האחד ממעט באכילה מרבה ומהני לחברו: תמחוי החוזר. ממלאין קערה גדולה מאד שיש בה לאכול ולשבוע ולהותיר ומשימין אותה לפני האורחים ולוקחין ממנה ואח"כ חוזרין אותה עם המותר לפני הבעל הבית והכי הא לא מתהני האחד מחברו: מן האבוס. הפועלים מתוך שהם עמלין אוכלין הרבה ואוכסין אותן כבהמות שנותנין לפניהם קערה גדולה ומשום הכי נקרא אבוס ואם הא' אוכל מעט מהני לחברו: באומן. שורות הכרם מקראות אומניות ולא יעשה עמו דכשהוא תופר לפניו הקרקע מהני לחברו דקא מרפי ליה לארעא ואפילו הא' עושה ברחוק מחברו גזר רבי מאיר וחכמים לא גזרו רחוק אטו קרוב:

[דף לט.] גמ' במאי עסקינן אי בנכסי מבקר אסורין על החולה אפילו יושב וכו'. פי' אפילו יושב דכיון שאין נכסי חולה אסורין על המבקר אמאי לא ישב עליו בכליו של חולה דאע"ג דהחולה מתהני מבקור המבקר לא איכפת לן דמבקר במצוה דנפשיה קא עסיק והנאה

רמב"ן

*א"ר יצחק בר חנניא א"ר הונא המודר הנאה מחברו מותר להשיא לו בתו הוי בה ר' זירא במאי עסקינן אילימא בשנכסי אבי כלה אסורין על החתן הרי מוסר לו שפחה לשמשו אלא בשנכסי חתן אסורין על אבי כלה גדולה מזו אמרו וזן את אשתו ואת בניו ואע"פ שהוא חייב במזונותן ואת אמרת מותר להשיא לו בתו לעולם בשנכסי אבי כלה אסורין על החתן ובבתו בוגרת ומדעתה תניא נמי הכי המודר הנאה מחבירו אסור להשיא לו בתו אבל משיאו בתו בוגרת ומדעתה א"ר יעקב (אר"י) המדיר בנו לתלמוד תורה מותר למלאות לו חבית של מים ולהדליק לו את הנר ר' יצחק אומר אף לצלות לו דג קטן איכא דפריש שהאב הדיר את בנו שלא יהנה הבן ממנו מותר האב למלאות חבית של מים לבן ולהדליק לו את הנר ולצלות דג קטן שאין כוונתו אלא להנאה גדולה ודברים אלו לגבי הבן אינן חשובין ואיכא דפריש דנדר האב הנייה מבנו כדי שלא יבטל מתלמוד תורה ומותר הבן לעשות לאב דברים הללו שאין בהן ביטול תורה ומסתברא כי האי פירושא משום דהנך מילי שמוש נינהו ודברים שהבן עושה לאב ואין במשמע שיתן כלום אלא שימלא וידליק ויצלה דג קטן שלו ועוד דלישנא דמדיר לת"ת הכי דייקא דמדירו ללמוד ועוד דאי כשהאב הדיר את הבן מ"ש הני אי אמרת מן חיותיה לא אדריה הוה לן למימר שיתן לו מזונות שהוא צריך להם בצמצום אלא פירושא בתרא טפי עדיף ומסתבר ואשכחן נמי בתוספתא בכורות *דתניא הכי מעשה באחד שהרצה את בנו לת"ת הדירו מלעשות מלאכה והתיר לו יוסי ברבי למלא לו חבית של מים ולהדליק לו את הנר: ירושלמי בשלהי מסכת בכורים תני המדיר בנו לת"ת מותר למלאות לו חבית של מים ולהדליק לו את הנר ר' יעקב בר אידי בשם ר' יוחנן אמר אף ליקח לו חפצים מן השוק מה פליגי (א)בין באיש בין באשה אם היה אדם מסויים עשו אותו כאשה פירוש שאין דרכה של אשה לחזור בשוק לפיכך אם הדירה בנה לת"ת מותר ליקח לה חפצים מן השוק וכן אדם חשוב שאין דרכו ליקח חפצים מן השוק עשו אותו כאשה: ולא יזון את בהמתו תניא יהושע איש עוזא אומר זן את עבדו ואת שפחותיו הכנענים ולא יזון את בהמתו בין טמאה בין טהורה מ"ט עבדיו ושפחותיו למנחרותא עבידן בהמה לפטומא עבידא: מתני' המודר הנאה מחבירו ונכנס לבקרו עומד אבל לא יושב ומרפאו רפואת נפש אבל לא רפואת ממון: ורוחץ עמו באמבטי גדולה אבל לא בקטנה וישן עמו במטה רבי יהודה אומר בימות החמה אבל לא בימות הגשמים מפני שהוא מהנהו ומיסב עמו על המטה ואוכל עמו על השלחן אבל לא מן התמחוי אבל אוכל הוא מן התמחוי החוזר: גמ' נכנס לבקרו עומד *במאי עסקינן אי בשנכסי מבקר אסורין על החולה אפילו יושב נמי אי בשנכסי חולה אסורין על המבקר אפילו עומד נמי לא אמר שמואל לעולם בשנכסי מבקר אסורין על החולה ובמקום שנוטלין שכר על הישיבה ואין נוטלין שכר על העמידה מאי פסקא הא קא משמע לן דאף במקום שנוטלין שכר על הישיבה בעי למשקל על העמידה לא בעי למשקל ואי בעית אימא כדרבי שמעון בן אליקים גזירה שמא ישהה בעמידה הבא נמי גזירה שמא ישהה בישיבה עד דהוה ליה לחולה הנאה דבעי למיתן בה אגרא וכן הלכתא תניא חלה הוא נכנס לבקרו חלה בנו שואלו בשוק ואוקימנא בשנכסי חולה אסורין על המבקר (א) ותנן דלא אדריה מן חיותיה הלכך חלה הוא נכנס לבקרו בין עומד בין יושב בחיותיה הוא חלה בנו אינו נכנס כלל אלא שואלו בשוק:

הרי"ף

במזונותן. *אמר רב הונא המודר הנאה מחברו מותר להשיאו בתו הוי בה ר' זירא במאי עסקינן אי בשנכסי אבי הכלה אסורין על החתן הרי מוסר לו שפחה לשמשו אלא בשנכסי חתן אסורין על אבי הכלה גדולה מזו אמרו וזן אשתו ובניו אע"פ שחייב במזונותן ואת אמרת להשיאו בתו לעולם בשנכסי אבי הכלה אסורין על החתן ובבתו בוגרת ומדעתה תניא נמי הכי המודר הנאה מחבירו אסור לו להשיאו בתו אבל משיאו בתו בוגרת ומדעתה א"ר יעקב בר אידי המדיר את בנו לת"ת מותר למלאות לו חבית של מים ולהדליק לו את הנר רבי יצחק אומר אף לצלות לו דג קטן אמר רבי ירמיה א"ר יוחנן המודר הנאה מחבירו מותר להשקותו כוס של שלום מאי הוא הכא תרגמו כוס של בית האבל במערבא אמרי כוס של בית המרחץ: לא יזון את בהמתו. תניא יהושע איש עוזא אומר זן את עבדו ושפחתו הכנענים ואינו זן בהמתו בין טהורה בין טמאה מאי טעמא עבדו ושפחתו למנחרותא עבידי בהמה לפיטומא בעלמא עבידי: מתני' המודר הנאה מחברו ונכנס לבקרו עומד אבל לא יושב ומרפאהו רפואת נפש אבל לא רפואת ממון *ורוחץ עמו באמבטי גדולה אבל לא בקטנה וישן עמו במטה ר' יהודה אומר בימות החמה אבל לא בימות הגשמים מפני שהוא מהנהו ומיסב ואוכל עמו על השלחן אבל לא מן התמחוי אבל אוכל עמו מן התמחוי החוזר: גמ' *ונכנס לבקרו במאי עסקינן אי בשנכסי מבקר אסורין על החולה אפילו יושב נמי אי בשנכסי חולה אסורים על המבקר אפי' עומד נמי לא אמר שמואל לעולם בשנכסי מבקר אסורין על החולה ובמקום שנוטלין שכר על הישיבה ואין נוטלין שכר על העמידה ומאי פסקא הא קמ"ל דאף במקום שנוטלין שכר על הישיבה בעי למשקל על העמידה לא בעי למשקל ואי בעית אימא כדרבי שמעון בן אליקים גזירה שמא ישהה בעמידה ה"נ גזרה שמא ישהה בישיבה עולא אמר לעולם בשנכסי חולה אסורין על המבקר ומחיותיה לא אדריה אי הכי יושב נמי אפשר בעמידה תניא חלה הוא נכנס לבקרו חלה בנו שואלו בשוק והיינו כדאמר עולא ומיירי שנכסי חולה אסורין על המבקר חלה הוא נכנס לבקרו דמחיותיה לא אדריה חלה בנו אינו נכנס כלל:

תוספתא

ליכנס לשם אפילו למצות ביקור בעלמא שהלכך אין לו אלא שישאל עליו בשוק ואי פריש בנדרים פשיטא מילתא שיעשו כפירושו : **תוספתא** המודר הנאה מחבירו ומת מביא לו ארון ותכריכין חלילין ומקוננות . פי' ואפילו מתלו שאין הנאה למתים אבל אם הדיר נכסיו על קרובי המת המייבים בעסקי קבורתו פשיטא דאסור דהא מהני להו : **מעידו** עדות ממון ועדות נפשות . פי' אפילו כשהוא בחיים דמצוה דידיה קא עביד : **חלה** נכנס לבקרו . פי' אפילו יושב כדאמרן : **חלה** לו חולה אינו נכנס לבקרו אלא שואל בשלומו . פירוש כדתניא ושואלו בשוק : **תנא** ביקור חולים אין לו שיעור מאי אין לו שיעור אפילו גדול אצל קטן רבא אמר אפילו מאה פעמים ביום . (א) דאל בו חלש וכו' עד שילא ר' עקיבא ודרש כל שאינו מבקר את החולה כאילו שופך דמים : **אמר** רב שישא בריה דרב אידי לא לסעוד איניש קצירא . פירוש שלא יבקר חולה : **לא** בתלת שעי קמייתא ולא בתלת שעי בתרייתא דיומא דלא ליסח דעתיה מן רחמי . פירוש כדי שלא

הרי"ף

תוספתא המודר הנאה מחבירו מביא לו ארון ותכריכין חלילים ומקוננות שאין הנאה למתים מעידו עדות ממון ועדות נפשות. חלה נכנס לבקרו חלה בנו אינו נכנס לבקרו ושואל בשלומו : (ת"ר) *ר' אחא ב"ר חנינא אומר כל המבקר את החולה נוטל אחד משישים מצערו א"ל אביי (א) א"כ לעיילו שתין ולוקמוהו א"ל כעישורייתא דבי רבי ובבן גילו ר' חלבו חלש נפק רב כהנא ואכריז *ר' חלבו באיש ליכא דקא אתי א"ל לא כן היה מעשה בתלמיד אחד של ר"ע שחלה ולא נכנסו חכמים לבקרו ונכנס ר"ע לבקרו ובשביל שכבדו ורבצו לפניו (ב) א"ל רבי החייתני יצא ר"ע ודרש כל שאינו מבקר את החולה כאילו שופך דמים כי אתא רב דימי אמר כל המבקר את החולה גורם לו שיחיה שמבקש עליו רחמים שיחיה וכל שאינו מבקר את החולה גורם לו שימות שאינו מבקש עליו רחמים שיחיה רבא יומא קמא דחליש אמר לא תגלו לאיניש דלא לתרע מזליה מכאן ואילך אמר פוקו ואמרו בשוקא מאן דסני לי לחדי וכתיב °בנפול אויבך אל תשמח פן יראה ה' ורע בעיניו והשיב מעליו אפו ומאן דרחים לי ליבעי רחמים עלי א"ר שישא בריה דרב אידי לא לסעוד אינש קצירא לא בתלת שעי קמייתא ולא בתלת שעי בתרייתא כי היכי דלא ליסח דעתיה מרחמי תלת שעי קמייתא רויחא דעתיה בתרייתא תקיף חולשיה (ג) א"ר אשי מנין שהקב"ה זן את החולה שנאמר °ה' יסעדנו על ערש דוי (ג) ואמר רב אשי מנין שהשכינה למעלה ממטתו של חולה שנאמר ה' יסעדנו וגו' (ד) תנו רבנן הנכנס לבקר את החולה לא ישב לא על גבי מטה ולא על גבי ספסל ולא על גבי כסא אלא מתעטף ויושב על גבי קרקע מפני שהשכינה שרויה למעלה ממטתו שנא' ה' יסעדנו על ערש וגו' :

(א) לרבא . (ב) בגמ' חיה א"ל כו' . (ג) בגמ' איתא אמר רבין אמר רב . (ד) בגמ' תניא נ"ה .

רמב"ן

תוספתא המודר הנאה מחבירו ומת מביא לו ארון ותכריכין חלילין ומקוננות שאין הנאה למתים מעידו עדות ממון ועדות נפשות חלה נכנס לבקרו היה לו חולה אינו נכנס ומבקרו אבל שואל בשלומו *תניא ביקור חולים אין לו שיעור מאי אין לו שיעור אמר אביי אפי' גדול אצל קטן רבא אמר אפי' מאה פעמים ביום רבי חלבו חלש נפק אכריז רב כהנא רבי חלבו באיש ליכא דקא אתי אמר להו לא כך היה מעשה בתלמיד אחד מתלמידי ר"ע שחלה ולא נכנסו חכמים לבקרו ונכנס ר"ע לבקרו ובשביל שכיבדו וריבצו לפניו (א) א"ל רבי החייתני יצא ר"ע ודרש כל שאינו מבקר את החולה כאילו שופך דמים אמר רב שישא בריה דרב אידי לא לסעוד איניש קצירא לא בתלת שעי קמייתא ולא בתלת שעי בתרייתא דיומא כי היכי דלא ליסח דעתיה מן רחמי תלת שעי קמייתא רויחא דעתיה בתרייתא תקיף חולשיה גרסינן בפרק יציאות* תנו רבנן הנכנס לבקר את החולה בשבת אומר שבת היא מלזעוק ורפואה קרובה לבוא וכו' כדכתיבנא בהלכות *אמר רבין אמר רב מנין שהקב"ה זן את החולה שנא' ה' יסעדנו על ערש דוי תניא נמי הכי הנכנס לבקר את החולה לא ישב על גבי המטה לא ע"ג כסא ולא ע"ג ספסל אלא מתעטף ויושב ע"ג קרקע מפני שהשכינה למעלה ממטתו של חולה שנאמר ה' יסעדנו על ערש דוי ואמר רבין אמר רב מיטרא במערבא סהדא רבה פרת ופליגא דשמואל דאמר שמואל נהרא מכיפיה מיתבריך ופליגא דשמואל על שמואל דאמר אין המים מטהרין בזוחלין *אלא פרת ביומי דתשרי בלבד אבוה דשמואל עבד להו לבנתיה מקואות ביומי ניסן ומפצי ביומי תשרי פירוש חיישינן שמא ירבו הנוטפין על הזוחלין ובעי אשבורן כיון דלא נתערבו במעיין עצמו אלא בזוחלין ממנו שהוא הנהר איכא מאן דאמר אע"ג דקי"ל כל רב ושמואל הלכתא כרב באיסורי וכ"ש הכא דאידך דשמואל כרב אתיא אפילו הכי הלכתא כי הא דאמר שמואל נהרא מכיפיה מיבריך דגרסינן בפרק מעשר בהמה* תניא ר' מאיר אומר יובל שמו שנאמר °ועל יובל ישלח שרשיו ולמה נקרא שמו פרת שמימיו פרין ורבין (א) וחכ"א פרת שמו שמימיו פרין ורבין מסייע ליה לשמואל דאמר שמואל נהרא מכיפיה מבריך וכו' וכיון דמתניתא מסייעא להא דשמואל הלכתא הכי והכי נמי אמרינן באגדה בפ' הרואה *למה שמו פרת שמימיו פרין ורבין הילכך לא צריכין למיעבד מקואות אלא כל הנהרות מטהרין בזוחלין דמכיפיה דפרת דהוא פרה ורבה הן מתברכין דלפרת אתו כל הנהרות כדאמרינן התם *הנודר ממי פרת אסור בכל מימות שבעולם ואפילו עינותא דמדלין סולמי דפרת נינהו ודינייהו כפרת והיינו טעמא דשמואל דאמר כל נהרא מכיפיה מיבריך הדין היא סברא דחד מרבוותא ואנן אכתי לא מכרעא לן הא מילתא דכיון דחזינן לאבוה דשמואל דחייש לענין מעשה ועביד מקוואות ואשכחן נמי לשמואל גופיה דאמר הלכה למעשה אין המים מטהרין בזוחלין אלא פרת ביומי תשרי בלבד לא דחינן מימריה דאיתמר לענין איסורא והלכה משום חד מימרא דאגדתא דאמר מכיפיה מיבריך דהא נמי שמואל דאמר הכי איהו הוא דאמר לענין איסורא שאין המים מטהרין בזוחלין אלא פרת ביומי תשרי ואיכא למימר דהכי סבירא ליה אע"ג דנהרא מכיפיה מיבריך וסהדותא דפרת במטרא דמערבא לאו סהדותא רבה הוא דאי נמי רבי טובא לא מסהיד אמטרא רבותיה ואפשר נמי דזמנין אפילו שלא בזמן גשמים הא חזינן ליה ודאי דמתרבי בשעת הגשמים מן הנוטפין הלכך כולה שתא בר מן יומי תשרי לענין טבילה דחיישינן ואף על גב דאיתמר בגמ' ופליגא דידיה אדידיה טעמיה פליג דאי לעולם מכיפיה מיבריך ליתא לה ומיהו ודאי אמרינהו לתרוייהו ולא מהדר הדר ביה אלא מיחש הוא דחייש לספק איסורא כדאמרינן בעלמא בכי האי גוונא *השתא דאמר שמואל אסור ותנא דבי שמואל מותר שמואל הלכה למעשה אתא לאשמעינן דאסור וכן נמי הא דאמרינן התם דאבוה דשמואל סבר לה כרב הכא נמי קאמרינן דמיחש חייש למטרא דילמא רבוי דפרת מן הנוטפין אתי דהא ודאי דבר הנראה לעינים הוא דכי אתו גשמים הנהרות רבין ביותר ולפום הכי מספקא ליה לשמואל לענין מעשה כיון דבשעת גשמים הוא דרבו מן נוטפין אתו ואפי' בשאר ימות השנה איכא למיחש לנוטפין בר מן יומי תשרי או דילמא

(א) בגמ' איתא חיה א"ל כו' . (ב) ליתא בגמ' שלפנינו בבכורות .

בשנתרבה משכתו ונתרחב מן הצדדין שאין טובלין במקום שנתרבה אלא באשבורן וטעם דבריו משום דשורת הדין כל הנוטפים היורדין בנהר מתבטלין ראשון ראשון והוה ליה כמקוה שיש בו מ' סאה דשוב אינו נפסל בשום מים שאובין שנותנין שם ואפילו למלאות ולתת בכתף מותר אבל כשהוא נמשך ומתרחב נראה אותו מקום כאילו הוא מי גשמים בלבד וזה שאמרו שם בסוף המשנה היה עומד וריבה עליו והמשיכו שוה למעין לטהר בכל שהוא ושוה למקוה לטהר באשבורן כלומר דבמקומן הראשון מטהרין בזוחלין ובמקום הרחבתו אינו מטהר אלא באשבורן ועוד הביא ראיה מן התוספתא שאמרו מעין שהיו מימיו מועטין וריבה עליו והרחיבו מטהר באשבורן ואינו מטהר בזוחלין אלא עד המקום שהיה הולך בתחלתו ע"כ. ולענין פלוגתא דרב ושמואל ואבוה פסקו הגאונים הלכה כרב חדא דהלכתא כותיה באיסורי כי פליג עם שמואל ועוד דאבוה דשמואל קאי כותיה ועוד דשמואל גופיה פליגא דידיה אדידיה ואית לן למיהש לבתרייתא דהוי לחומרא במאי דאסכימו עמיה רב ואבוה ובנהר גדול חוששין לו שלא לטבול אלא באשבורן במקום הרחבתו כדברי הראב"ד ז"ל. אבל ר"ת ז"ל פסק כשמואל קמייתא משום דבפרק בתרא דבכורות איכא ברייתא דמסייעא ליה דקתני התם [דף נה:] גבי נהר פרת א"ר מאיר יובל שמו שנאמר ועל יובל ישלח שרשיו ולמה נקרא שמו פרת שמימיו פרים ורבים וחכמים אומרים פרת שמו שמימיו פרין ורבין מסייעא ליה לשמואל דאמר נהרא מכיפיה מתברך וכיון דמתניתא מסייע ליה עבדינן כותיה ואע"ג דפליג רב עליה ומותר לטבול בנהרות ואפי' בימות הגשמים דלעולם מכיפיה מתברך. והרמב"ן ז"ל הכריע כדברי הגאונים ז"ל דכיון דחזינן לרב ולאבוה דשמואל דחיישי למעשה וגם שמואל עצמו חושש ומחמיר יותר לא דחינן הני מימרי דאמוראי דאיתמר לענין איסורא והלכה משום חדא מימרא דאגדתא דהא שמואל גופיה לא סמיך עלה למעשה ומאי דאמרינן ופליגא דשמואל אדשמואל לאו דפליג דידיה אדידיה למעשה אלא לומר דפליגא דשמואל דאמר לענין איסורא לקמייתא דאמר דרך הגדה בעלמא והויא כההיא דאמרינן במס' שבת [דף נד.] השתא דאמר שמואל אסור ותנא דבי שמואל מותר שמואל הלכה למעשה אתא לאשמעינן וכן עיקר וליכא למינדע מינה לשון הריטב"א ז"ל אשר בירר מתלתא מסדורי כהוגן וכשורה ומפרשים אחרים ראיתי האריכו בדעות השמועה וזו הדרך היותר יפה והיותר קצר וישר:

[דף מא:] פיסקא ומרפאהו רפואת נפשות וכו'. רפואת נפשות גופו רפואת ממון בהמתו אמר רב (א) טוביה אמר רב אבל אומר לו סם פלוני רע לה סם פלוני יפה לה. פירוש גופו דמותר לרפאותו בידיו ממש ולא סגי כשיאמר לו סם פלוני רע לו וסם פלוני יפה לו כי אולי יתרפא יותר על ידו ומשמע מן הירושלמי דאפילו יש לו אחר שירפאנו מותר הוא לרפאותו רפואת גופו שלא מכל האדם אדם זוכה להתרפאות. ומיהו כיון שנכסי רופא אסורין על החולה צריך שיהיה הסם של חולה [אף] דמשום מצוה הותר למיתן ליה מיד ליד משלו כדאמרי' [דף מח.] גבי המודר הנאה מחברו ואין לו מה יאכל כיון שאין שם סכנה ופקוח נפש ועוד דאפילו איכא כיון דאפשר בהיתרא אמאי שפי ליה באיסורא אבל היכא דאיכא פקוח נפש ואי אפשר לו ע"י אחר מותר לרפאותו בידו בסם שלו שאין לך דבר שעומד בפני פקוח נפש וכשם שמתרפא באיסורי הנאה חוץ מעבודת כוכבים והיינו דוקא כשהרופא אסר נכסיו לחולה אבל היכא שהחולה אסר נכסי הרופא עליו אפילו בלא פקוח נפש וסכנה מותר לרפא בסם של רופא דמתיותיה לא אהדריה מסתמא וכדאמרן לעיל: רפואת ממון בהמתו. שאסור לו לרפאות בהמתו ואפי' בחנם ולאו משום דליכא מצוה דהשבת אבידה היא בודאי אלא משום דמסתמא בהמתו אפשר לו שיאמר סם פלוני יפה לה וא"כ השתא לאו השבת אבידה הוא כל היכא דאפשר בהכי ומיהו היכא דלא אפשר בהכי כגון שאחזה דם וכיוצא בחולי זה שא"א לשהות מרפא אותה בעצמו ואינו חושש דאין לך השבת אבדה גדולה מזו ואיהו מצוה דגופיה עביד ואידך כי מיתהני ממילא הוא דמיתהני ודוקא בכימני מודר דמדין השבת אבדה אין לו להוציא משלו כלום דשלך קודם לאבדת כל אדם: תניא לא ירחץ עמו באמבטי וכו' גדולה בימות הגשמים. פי' אף בימות הגשמים וכ"ש בימות החמה. דליכא הנאה בהדי דניימי בהדי הדדי. ור"י פליג בתרווייהו אדר' מאיר דגזר באמבטי גדולה אטו קטנה ובמטה גדולה אטו קטנה בימות הגשמים ור' יהודה לא גזר גדולה אטו קטנה ולא גזרינן ימות החמה אטו ימות הגשמים במטה קטנה (ב) ומאי משמע דרבי יהודה דאמר במתני' בימות החמה אבל לא בימות הגשמים פרושי קא מפרש מאי דקתני בריש' ויישן עמו במטה וכולה מתניתין כר' יהודה אתי דאי לא תימא הכי הא דקתני סתמא ויישן עמו במטה מני לא ר"מ ולא רבי יהודה אלא ע"כ כדאמרן והלכתא כרבי יהודה: פיסקא לא יעשה (ג) באומן דברי ר"מ וכו' בקרוב לא פליגין דאסור כי פליגין ברחוק וכו'. פי' אומן דרך עובדי אדמה לחפור שורות שורות כל אחד בורר שורה לעצמו והוא הנקרא אומן בלשון משנה ודוגמתו בב"מ בהשוכר את הפועלים [דף לה:] מאומן לאומן וקמ"ל הכא שלא יחפור המודר בקרוב לשורתו של מדיר לפי שהוא נהנה בכך דהאיך קא מרפי ליה לארעא קמיה וקי"ל כרבנן דלא גזרינן רחוק אטו קרוב הלכך יכולין לעשות מלאכה ביחד בין בשכירות בין בקבלנות כל זמן שאין אחד מהם עושה במלאכה אלא חלקו הראוי לו בלבד: ואסורים להשתתף בסחורה ואפילו מחלה שא"א לו בלא הנאה שהריוח מתרבה ברבוי העסק כדמוכח פרק המקבל [ריש דף קה.]: מתני' המודר הנאה מחברו לפני שביעית לא ירד לתוך וכו'. פירוש לא ירד לתוך שדהו של מדיר דמודר אסור אפילו בדריסת הרגל כדתנן לעיל [דף לג:]: ואינו אוכל מן הנוטות. מן הפירות המטות על הדרך סמוך לשדה: ובשביעית לא ירד לתוך שדהו. ואם

(א) זוטרא בר. (ב) ומהא. (ג) שמו באומן.

רמב"ן

דילמא עיקר ריבויא דרבו ליתא אלא מן כיפא דמיבריך והא דאתי בשעת גשמים משום שאין לך כל טפח וטפח שיורד מלמעלה שאין תהום עולה לקראתו טפחיים ושלא בשעת הגשמים ודאי מטהרין בזוחלין ולפום הכי חש לה שמואל לענין טבילה ולא חזינן דאורי בה לקולא הלכך אנן נמי חיישינן לדידיה ולאבוה ובמסכתא דנדה בפרק תינוקת* מייתינן בגמרא עובדא דאבוה דשמואל ולא מסיימי עלה פלוגתא דבריה. והא מילתא לאו דידן היא אלא מילתא דתליא באשלי רברבי היא דאשכחן לרבינו חננאל דפסק במסכת שבת כרב וכאבוה דשמואל ודחה לדשמואל דאפילו הוא עצמו דבריו סותרין זה את זה ורבינו הגדול נמי כתב בהלכות* עובדא דאבוה דשמואל דהוה עביד מקואות ביומי ניסן הלכך אין המים לעולם מטהרין בזוחלין עד שתעמוד על מעיין שלו ויתברר לך המשכתו וריבויו כפרת ביומי תשרי ושאר נהרות אפילו ביומי תשרי איכא למיחש בשעה שרבין לפום דחזי ממנהגא דההוא נהרא וכל שכן בנהרות כגון אלו ששנינו המים המכזבין פסולין אלו הן המים המכזבין פעם אחת בשבוע המכזבים בפולמוסיות ובשני בצורת כשרים רבי יהודה פוסל וכל שכן ביום שהגשמים יורדין בו שהנהרות רבין ביותר דלכולי עלמא אין המים מטהרין בזוחלין דהא ודאי מן הנוטפין אתו שהרי אף הנחלים ושלוליות של נחלים והרדליות שבהרים מושכין מים כנהרות ולית להו כיפא דמברכי מיניה ואינהו הוא דמרבו להו לנהרות ובהא ליכא מאן דפליג כלל דדבר הנראה הוא ומאן (א) דמיירי בהנך מילי להיתרא לא עביד שפיר: גרסינן בפרק מעשר בהמה *הנודר ממימי פרת אסור בכל מימות שבעולם היכי דמי אילימא דאמר לא שתינא מפרת הוא דלא שתינא מנהרא אחרינא שתינא אלא לא שתינא ממיא דאתו מפרת: ומרפאהו רפואת נפש אבל לא רפואת ממון. רפואת נפש גופו רפואת ממון בהמתו אמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב אבל אומר לו סם פלוני יפה לה סם פלוני רע לה: ירושלמי* רבי יוסי ורבי יודן חד אמר כאן במדירו מגופו כאן במדירו מנכסיו וחרינא אמר כאן בשיש לו מי שירפאנו כאן בשאין לו מי שירפאנו (ב) אם כשיש לו מי שירפאנו אפילו רפואת נפש לא ירפאנו שלא מן הכל אדם זוכה להתרפאות ומסתברא לן לפום גמרא דילן דלא שנא מדיר מנכסיו ולא שנא אף מגופו חד דינא והלכתא כמאן דמוקי לה מתניתין בשיש לו מי שירפא את בהמתו דהיינו טעמא דאסור משום דאפשר אף על ידי בעלים עצמן שיאמר להם זה סם פלוני יפה לה סם פלוני רע לה דכיון דאפשר בבציר מיניה לאו השבת אבידה הוא אבל היכא דלא אפשר בהכי כגון שאחזה דם וכיוצא בחולי זה שאי אפשר לשהות ונזדמן לה זה באותה שעה מרפא אותה ואינו חושש דלא נפקא מכלל אבידה דתנן ומחזיר לו אבידתו מאי טעמא איהו מצוה דגופיה קיים והלה [כי] קמתהני במידעם דנפשיה קמתהני: *מתני' לא יאכל עמו מן האבוס שלפני פועלים ולא יעשה עמו באומן דברי רבי מאיר וחכמים אומרים עושה הוא ברחוק ממנו: גמ' בקרוב (ג) לא פליגי דאסור כי פליגי ברחוק רבי מאיר סבר גזרינן רחוק משום קרוב דקא מרפי לה לארעא קמיה ורבנן סברי לא גזרינן: *מתני' המודר הנייה מחבירו לפני שביעית לא ירד לתוך שדהו ואינו אוכל מן הנוטות ובשביעית לא ירד לתוך שדהו אבל אוכל הוא מן הנוטות

(א) דמורי. (ב) פי' פי' בפ"מ על ירושלמי. (ג) כ"ע.

נדר

הרי"ף

*מרפאהו רפואת נפש אבל לא רפואת ממון רפואת נפש גופו רפואת ממון בהמתו אמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב אבל אומר לו סם פלוני יפה לה סם פלוני רע לה: מתני' לא יאכל עמו מן האבוס שלפני פועלים ולא יעשה עמו באומן דברי רבי מאיר וחכמים אומרים עושה והוא ברחוק ממנו: גמ' בקרוב כולי עלמא לא פליגי דאסור כי פליגי ברחוק רבי מאיר סבר גזרינן רחוק אטו קרוב דקמרפי ליה ארעא מקמיה ורבנן סברי לא גזרינן: מתני' *המודר הנאה מחבירו לפני שביעית לא ירד לתוך שדהו ואינו אוכל מן הנוטות ובשביעית לא ירד לתוך שדהו אבל אוכל הוא מן הנוטות

הריטב"א

פירוש ממקום שהיה עומד ואילך ולמעיין לטהר בכל שהוא פירוש במקום שהיה עומד תחלה שדינו כמעיין לטהר בכל שהוא שאין צריך ארבעים סאה כמקוה אלא כיון שגוף המטהר עולה בהן ולהאי שמעתא כל היכא שזוחלין מרובין על הנוטפין אע"פ שנתרחב הנהר ונמשך יותר מטהר בזוחלין ובכ"ש כמעיין אפילו באותו מקום שנתרחב יותר וליכא מפני מראית העין דכ"ע ידעי דכיון דזוחלין מרובין בשביל נוטפין לגבייהו וגם באותו מקום שנתרחב ונמשך יותר לא שגיא ודאי דלא הוי רובא דהנהו מיא דתמן מן הזוחלין דמרובא פרישו ולפשתא דאידך רבנן ז"ל דס"ל דהי רבו נוטפין על הזוחלין פסולין לטהר בזוחלין אפילו במקום שהיה נמשך תחלה משא"כ במקוה שלם של טהרה שאינו נפסל לעולם אע"פ שרבו עליו מים שאובים איכא לפרושי דשאני פסול שאיבה דליתיה מדאורייתא אפילו במקוה חסר ואפילו רובה שאובין ולא מיפסל מקוה חסר בשאיבה אלא מדרבנן דפסלוה ואפילו היה חסר קרטוב בלבד והשלימו במים שאובין ומשום הכי אקילו רבנן בדרבנן דכי איכא מקוה שלם של טהרה כראוי דתו לא ליפסיל במים שאובין לעולם אבל הא דקי"ל *שאין נוטפין מטהרין בזוחלין אלא באשבורן מדאורייתא ולפיכך כשרבו הנוטפין על הזוחלין בטילי זוחלין ברובא ואין נוטפין מטהרין אלא באשבורן תדע דהא איכא במקואות קולא אחריתי שאפילו יש כאן מקוה פסול בכולה של מים שאובין ומקוה כשר במקום אחד ותרדלית מים עוברת ביניהם טהרו שניהם שהשאובים שהושקו למקוה טהרה הוכשרו מדין זריעה כתרומה טמאה שמטהרת בזריעה אבל בזוחלין אין מטהרין לעולם אלא מימי מעין. ושמעינן מהכא דכי נפל איסורא לגו היתרא מעט מעט ואפילו באיסורי נותן טעם ובסופים יש כדי נותן טעם לאיסור אוסר אותו אפי' במין במינו ולא אמרינן ראשון ראשון בטל כדאסיקנא בפ"ה דע"ז [דף עג:] גבי יין נסך שנפל לבור (א) הא נוטפין בזוחלין לא פסלי במשהו אלא ברובא ואפ"ה כי נפלי להו מועט ואיכא רובא דנוטפין לבסוף פסלי ליה ולא אמרינן ראשון ראשון בטל אע"ג דאיכא למדחי דמעיקרא היו ראויין ליבד כל הנוטפין שנפלו לבסוף ולהכי חשבינן להו כאילו נפלו כולם בבת אחת ואפילו הכי דימי לאמר גבי יין נסך דראשון ראשון בטל מודה בהא וכדאסיקנא בכלאי הכרם הנאסרים באחד ממאתים שנגדילין מעט מעט ולא אמרינן ראשון [ראשון] בטל כיון דסוף גידולן לבוא ומיהו אע"ג דהא לאו ראיה היא עיקר הדין אמת דלא אמרינן ראשון ראשון בטל אפילו באיסורי נותן טעם ואפי' במין במינו כדברי (ב) רבא התם בס"ד: תנן בפ"ה דמקואות נוטפין שעשאן זוחלין. פי' שלא היו מכונסין אלא מושכין קומן אפילו מקל ואפילו קנה ואפילו זב יורד וטובל. פי' שנודר ביניהם באחד מדברים אלו והוו להו אשבורן וכשרים דברי רבי יהודה ר' יוסי אומר כל המקבל טומאה אין מזחילין בו כלומר אין עושין בו גדר להעמיד הזוחלין לעשותן אשבורן והלכתא כוותיה והתם נמי (סתם) תנן ר' יוסי אומר כל הימים מטהרין בזוחלין פי' אף בזוחלין ופסולין לזבים ולמצורעים ולקדש בהן מימי חטאת והלכתא כוותיה ותנן נמי התם המים המוכים פסולים לענין מי חטאת וכשרין לטבילה ומטהרין בזוחלין אלו הן המוכים המלוחים והפושרין והא דתנן במס' פרה [פ"ח מ"ט] המים המכזבין פסולין והם המכזבין פעם אחת בשבוע אבל המכזבים בפולמסיות פי' עליית חיל גדול ובשני בצורת כשרים הסיא לענין מי חטאת בלחוד דבעינן מים חיים וכשמכזבין אחת בשבוע לא הוו להו חיים אבל גבי טבילה כל היכא דלאו מימי גשמים אע"פ שמכזבין כשרים בזוחלין וכדאמרי' לענין מים מוכין ותמה על רבינו ז"ל שהביא אותה לפנינו לענין טבילה ומאוורתא כדאמרן וכן פי' מורי נר"ו. והשתא הדרינן לפרושי מאי דכתב רבינו ז"ל בהלכות איכא מאן דאמר דאע"ג דקי"ל רב ושמואל הלכה כרב באיסורי וכ"ש הכא דאידך דשמואל כרב אתיא אפ"ה הלכתא כי הא דשמואל דאמר נהרא מכיפי' מתברך דגרסינן בבכורות פ' מעשר בהמה [דף נה:] יובל שמו עד הילכך לא צריכינן למעבד מקואות אלא שהם כל הנהרות מטהרין בזוחלין דמכיפיה דפרת דהוא פרה ורבה הן מתברכין דמפרת אתו כל הנהרות כדאיתא התם הנודר ממי פרת אסור בכל מימות שבעולם ואפילו עינותא דמידליין פירוש המעיינות שבהרים הגבוהים שולמי דפרת נינהו ודינייהו כפרת והיינו טעמא דשמואל דאמר נהרא מכיפיה מיברך פי' דלאו פרת בלחוד גופיה הוא דקאמר אלא כל נהר שבעולם מכיפיה דפרת מיברך. ואנן אכתי לא מכרעא לן מילתא דכיון דחזינן לאבוה דשמואל דחייש לענין מעשה ועביד מקואות ואשכחן נמי לשמואל גופיה דאמר הלכה למעשה אין המים מטהרין בזוחלין אלא פרת ביומי תשרי בלבד לא דחינן מימריה דאתאמר לענין איסורא והלכה משום חד מימרא דאגדתא דאמר מכיפיה מיברך דהא אף שמואל דאמר הכי פי' דנהרא מכיפיה מיברך איהו אמר לענין איסורא שאין המים מטהרין בזוחלין אלא (ג) ביומי תשרי פי' ולא ס"ל נהרא מכיפיה מיברך כדפרישית לעיל דהא חיים מספיקא לנוטפין ולא תלי לכיפא דנהרא: ואיכא למימר דהכי ס"ל פי' דתרי מימרי דשמואל לא פליגי לגמרי למימרא דהדר ביה ממאי דקאמר מכיפיה מיברך אלא שמואל ס"ק אע"ג דנהרא מכיפיה מיברך ושהדותיה דפרת דהוא מטרא במערבא לאו סהדותא רבה הוא דאפשר דלא ממטרא רבה אלא מכיפיה דאי נמי רבה טובא לא אסהיד אמטרא רבותיה פי' ואפשר דמיעוטיה הוא מן הנוטפין ורובה מכיפיה ואפשר נמי דזמנין מבריך מכיפיה אפילו שלא בזמן הגשמים כיון דחזינן ודאי דזמנין דמתרבי בשעת גשמים מן הנוטפין לעולם יש לנו לחוש למעשה דרבו הנוטפין לענין טבילה בר מיומי תשרי ואע"ג דאיתמר בגמרא ופליגא דידיה אדידיה טעמיה הוא דפליגי דאילו איתא לקמייתא דלעולם נהרא מכיפיה אתרבי תו ליתא לאידך דחיים שמא ירבו הנוטפין מיהו איהו ודאי אמרינן לתרווייהו ולאו מהדר הדר ביה אלא דחיים לספק איסורא שמא ירבו הנוטפין על הזוחלין כדאמרינן בעלמא *הכ"ג השתא דאמר שמואל אסור ותני דבי שמואל מותר שמואל הלכה למעשה אתא לאשמעינן דאסור וכן נמי הא דאמרינן התם דאבוה דשמואל דעביד מקואות ביומי ניסן ולא הוה מתיר לטבול בנהרות דהיינו משום דסבר לה כרב דאמר מטרא במערבא סהדא רבה פרת ומיים ברבוי הנהר איכא מחמת הגשמים הכי נמי קאמרינן דמיחש חיים למטרא דלמא רבוי דפרת מן הנוטפין אתי דהא ודאי דבר הנראה לעינים הוא דכי אתו גשמים הנהרות רבין ביותר ולפום הכי מספקא ליה לשמואל לענין מעשה כיון דבשעת גשמים הוא דרבו בלחוד פירוש דלמראית העין לא חזינן להו דרבו אלא בשעת גשמים מן הנוטפין הוא דאתי וכיון דכן אפילו בשאר ימות השנה איכא למיחש לנוטפין אע"ג דלא חזינן הכא גשמים ושלגים בר מיומי תשרי או דלמא דהא דחזינן דרבו נהרי בשעת גשמים עיקר רבוי מכיפיה הוא דמיניה מיברך לעולם והא דאתי בשעת גשמים משום שאין לך טפח וטפח מלמעלה שאין תהום עולה לקראתו טפחיים וכיון דכן שלא בשעת גשמים תלינן ריבויא דנהרא בכיפיה ומטהר בזוחלין היינו הוא ספיקא דשמואל: ולפום הכי חש לה לענין טבילה ולא קא חזינן דאורי בה לקולא. פי' להתיר טבילה בנהרות בשרבין הלכך אנן נמי חיישינן לדידיה ולאבוה פירוש ואין טובלין בנהרות אלא ביומי תשרי בלבד. ובמס' נדה בפ' תינוקת [דף סז.] מייתינן בגמרא עובדא דאבוה דשמואל ולא מסיימי עלה פלוגתא דבריה פי' דלא אמרינן דפליגי עליה דשמואל מהא דקאמר נהרא מכיפיה מיתברך והא מילתא לאו דידן הוא אלא האי מילתא דתליא באשלי רברבי היא דאשכחן לר"ח ז"ל פסק שבת [סה:] כרב וכאבוה דשמואל ודחה לדשמואל דאפילו הוא עצמו דבריו סותרין זה את זה פי' דפליגא דשמואל אדשמואל ורבינו הגדול נמי כתב בהלכות עובדא דאבוה דשמואל דהוה עביד מקואות בניסן הלכך אין המים מטהרין בזוחלין עד שתעמוד מעין שלו ותתברר לך ריבויו והמשכתו כפרת ביומי תשרי שהוא בידוע שאין בו אלא מי נהר ושאר נהרות אפילו ביומי תשרי איכא למיחש בשעה שרבין לפום דחזי ממנהגא דההוא נהרא וכ"ש בנהרות קטנים פי' דכיון דנתרבו אפילו מעט חוגין מסתמא התוספת בגשמים ושלגים כגון אלו ששנינו המים המכזבין פסולין אלו הן המים המכזבין פעם אחת בשבוע אבל שאינם מכזבין אלא בפולמסיות פי' שעבר שם חיל גדול מאד ובשני בצורת כשרים (דברי ר"י) פי' כשרים לטבילה דכיון דאין מכזבין אלא לענין גדול בפולמסיות ושני בצורת לא אמרינן דריבויא דידהו הוא מחמת גשמים: רבי יהודה פוסל. כלומר פוסל לטבילה כיון דמכזבין כלל ראיה הוא דמן הגשמים נתרבו עד שיהא נהר גדול שאינו מכזב לעולם: וכ"ש ביום שהגשמים יורדין בו שהנהרות רבין ביותר דלכ"ע אין המים מטהרין אלא בזוחלין. פי' דאפילו דשמואל קמייתא מודה בהא כדפרישית דהא ודאי מן הנוטפין אתו שהרי אף הנחלים ושלוליות של נחלים והרדליות שבהרים מושכין מים כנהרות ולית להו כיפא דמרבי מיניה ואינהו הוא דמרבו להו לנהרות ובהא ליכא מאן דפליג כלל דדבר הנראה הוא ומאן דמורי להו להיתרא בהנך מילי לא עביד שפיר עכ"ל רבינו ז"ל ופירושו הלכך נקטינן הלכה למעשה דכל היכא שהנהר גדול יותר ממה שהוא דרכו אע"ג דלא חזינן הכא גשמים ושלגים חיישינן לגשמים ושלגים דעלמא ואין טובלין בו לעולם בזוחלין ואפילו ביומי תשרי עד שיודע לנו בברי שלא נתרבה ריבוי הפוסל מחמת גשמים ושלגים דהוו נוטפין רובא אבל אם אין הנהר גדול לפנינו יותר ממה שהיה אין חוששין מסתמא לומר שמא ירדו עליו גשמים וטובלין בו וכן הלכה למעשה ונקטינן לחומרא דכל היכא שהנהר גדול אין טובלין בו כלל ואפילו במקום עיקרו של נהר שהיה הולך שם מעיקרא: (גופא) גרסינן בפ' מעשר בהמה [דף נה.] הנודר ממי פרת אסור בכל מימות שבעולם היכי דמי אילימא דאמר לא שתינא מפרת הוא דלא שתינא הא מנהרא אחרינא שתינא אלא לא שתינא ממיא דאתו מפרת. פי' וכלהו נהרי ממיא דפרת מתברכי: והא דתנן ומרפאהו רפואת נפשות אבל לא ריפוי ממון רפואת נפשות גופו רפואת ממון בהמתו אמר רב זוטרא בר טוביה אבל אומר לו סם פלוני רע לה וסם פלוני יפה לה. פי' ובתר הכי מרפא לה בממונין דנפשיה: ירושלמי ר' יודן ור' יוסי חד אמר כאן במדירו מגופו כאן במדירו מנכסיו וחרינא אמר כאן בשיש לו מי שירפאנו כאן בשאין לו מי שירפאנו אם בשיש לו מי שירפאנו אפילו רפואת נפש לא ירפאנו שלא מן הכל אדם זוכה להתרפאות ע"כ. כתב רבינו ז"ל ומסתברא לן לפום גמרא דילן דלא שנא מדירו מגופו ולא שנא מדירו מנכסיו חד דינא אית להו. פי' דבין בהא ובין בהא מרפאהו רפואת גופו ולא רפואת בהמתו והלכתא כמאן דמוקים מתני' בשיש לו מי שירפא את בהמתו דהוי טעמא משום דאפשר על ידי בעלים עצמן שיאמר להם סם פלוני רע לה וסם פלוני יפה לה וכיון דאפשר בבציר מיניה לאו השבת אבידה הוא אבל היכא דלא אפשר בהכי כגון שאחזה דם וכיוצא בחולי זה שאי אפשר לשהות ונזדמן לו זה באותה שעה מרפא אותה אפי' בממונין דמודר ואינו חושש דלא נפקא מכלל אבידה דתנן ומחזיר לו אבידתו. מ"ט איהו במצוה דגופיה עסיק והלה כי מתהני במידעם דנפשיה קא מתהני. פי' דבממונין דידיה מתרפא ובמקום שנוטלין [שכר] יטול שכר או תפול הנאה להקדש: ומסתבר לי דברפואת גופו אע"פ שיש לו מי שירפאהו חייב הוא לרפאותו אם הוא ראוי לכך דפקוח נפש מילתא רבה וחייב לפקח אע"פ שיש אחרים מפקחים וה"ה דאי לית ליה לאידך שממנין דמרפא אותו בממוני עצמו [פסחים כה.] שאין לך דבר שעומד בפני פקוח נפש חוץ מע"ז וג"ע וש"ד. כן דעת מורי רבינו נר"ו: מתני' לא יאכל עמו מן האבוס שלפני פועלים. פי' קערה גדולה שהפועלים אוכלין בה ביחד ולהכי מיקריא אבוס ולהכי לא יאכל בה עם המדיר דחיישינן שמא ירבו שם בשביל המדיר או שמא ימשוך ידו בשבילו ומתהני מיניה: ולא יעשה עמו באומן דברי ר"מ. פירוש דרך עובדי אדמה לחפור שורות שורות וכל אחד מהם בורר שורה לעצמו לחפור אותה ונקראת אומן בלשון המשנה כאותה ששנינו בב"מ [דף לה:] ואוכל מאומן לאומן וקתני הכא שלא יחפור המודר בקרוב לשורתו של מדיר דקא מתהני ליה מדיר דמרפי ליה לארעא קמיה וחכמים אומרים עושה הוא ברחוק ממנו: גמ' בקרוב כולי עלמא לא פליגי דאסור כי פליגי ברחוק מר סבר גזרינן רחוק אטו קרוב ומר סבר לא גזרינן והלכתא כוותייהו: מתני' המודר הנאה מחבירו לפני שביעית אינו יורד לתוך שדהו. פי' שאף בדריסת הרגל אסור המודר הנאה כדאי' (ד) (בפ"ק): ואינו אוכל מן הנוטות.

פי'

(א) דהא. (ב) נ"ל רבינו (והוא בחידושי הרמב"ן למס' ב"ז דף סג ע"א). (ג) פרת ביומי. (ד) נ"ל בריש פרקין. (ה"א)

פירוש מתניתין האילן הנוטים חוץ לשדהו אע"פ שאינו צריך ליכנס שם והיינו קודם שביעית שהפירות שלו אבל אם הגיע שביעית אם כשנדר קודם שביעית שהיו הפירות שלו אמר נכסי אלו ה"ז אסור בהם אף בשביעית שהם הפקר ויצאו מרשותו אבל לא אמר אלא נכסי אינו אסור בהם אלא קודם שביעית אבל הגיע שביעית כבר יצאו מרשותו והוא מותר בהם וכדתנן [לקמן דף מו:] קונם לביתך שאני נכנס ומת או מכרו לאחר מותר בית זה שאני נכנס ומת או מכרו לאחר אסור. והכי אסיקנא בגמ': ובשביעית לא ירד לתוך שדהו אבל אוכל מן הנוטות. פירוש שאם נדר הנאה מחבירו אחר שנכנסה שביעית דפירי הפקר מותר לו לאכול מן הנוטות אבל לא יכנס לשדהו לאכול משם ובגמ' [דף מב:] פרכינן אמאי אינו נכנס שם דהא רחמנא אפקרה לארעא נמי בשביעית לנקיטת הפירות ולאכילתן (א) שאמר לכן מה הועילה הפקר הפירות ופריך ר"ש בן

הרי"ף

נדר הימנו מאכל לפני שביעית יורד לתוך שדהו ואינו אוכל מן הפירות ובשביעית יורד ואוכל: *המודר הנאה מחברו לא ישאילנו ולא ישאל ממנו לא ילונו ולא ילוה ממנו לא ימכור לו ולא יקח ממנו: *אמר לו השאילני פרתך א"ל אינה פנויה אמר קונם שדי שאני חורש בה לעולם אם היה דרכו לחרוש הוא אסור ואחרים מותרין ואם אין דרכו לחרוש הוא וכל אדם אסורין המודר הנאה מחבירו ואין לו מה יאכל ילך אצל חנוני הרגיל אצלו ויאמר לו איש פלוני מודר הנאה ממני ואיני יודע מה אעשה לו והוא נותן לו ובא ונוטל מזה היה ביתו לבנות גדרו לגדור ושדהו לקצור הולך אצל הפועלים ואומר להם איש פלוני מודר הנאה ממני ואיני יודע מה אעשה לו והן עושין עמו ובאין ונוטלין שכר מזה היו מהלכין בדרך ואין לו מה יאכל נותן לאחר לשום מתנה והלה מותר בה ואם אין עמהם אחר מניח על הסלע או על הגדר ואומר הרי הן מופקרין לכל מי שירצה והלה נוטל ואוכל ור' יוסי אוסר: גמ' לא ירד לתוך שדהו *רב ושמואל דאמרי תרוייהו נכסים אלו עליך לפני שביעית אינו יורד לתוך שדהו ואינו אוכל מן הנוטות אע"פ שהגיע שביעית ואם בשביעית נדר אין יורד לתוך שדהו אבל אוכל הוא מן הנוטות ור' יוחנן וריש לקיש דאמרי תרוייהו נכסי עליך לפני שביעית אינו יורד לתוך שדהו ואינו אוכל מן הנוטות הגיע שביעית אינו יורד לתוך שדהו אבל אוכל הוא מן הנוטות ומסיק* דכ"ע אדם אוסר דבר שברשותו אפילו לכשיצא מרשותו ורב ושמואל בנכסים אלו ור"י ור"ל בנכסי ולא פליגי: *ולא ילונו כו' ולא ישאילנו כו'. גזירה לשאול אטו להשאיל וכן כולהו משום גזירה: ור' יוסי אוסר: *מאי טעמא דר"י אמר רבא גזירה משום מתנה דבית חורון:

תניא

רמב"ן

נדר ממנו מאכל לפני שביעית יורד לתוך שדהו ואינו אוכל מן הפירות ובשביעית יורד ואוכל המודר הנאה מחבירו לא ישאילנו ולא ישאל ממנו לא ילונו ולא ילוה ממנו לא ימכור לו ולא יקח ממנו: גמ' פירש אביי *גזירה לשאול משום להשאיל וכן כולהון גזירה: מתני' א"ל השאילני פרתך א"ל אינה פנויה א"ל קונם שדי שאני חורש בה לעולם אם היה דרכו לחרוש הוא אסור וכל אדם מותרין ואם אין דרכו לחרוש הוא וכל אדם אסורין המודר הנאה מחבירו ואין לו מה יאכל הולך אצל החנוני ואומר איש פלוני נודר ממני הנאה ואיני יודע מה אעשה הוא נותן לו ובא ונוטל מזה היה ביתו לבנות גדרו לגדור שדהו לקצור הולך לו אצל הפועלים ואומר איש פלוני מודר ממני הנאה ואיני יודע מה אעשה הן עושין ובאין ונוטלין שכרן מזה: גמ' ומסקנא בפרק המדיר* דכל שכן (א) דשייכי ליה ולמימר כל הזן וכל העושה עמו אינו מפסיד דלאו שליחותיה קא עביד ומתניתין לא מיבעיא קתני לא מיבעיא כל הזן אינו מפסיד דבעלמא קאי אבל חנוני דרגיל אצלו ואזיל ואמר ליה כמאן דא"ל זיל הב ליה את דמי קמ"ל ודוקא כל הזן אבל אומר כל השומע קולי יזון אסור דכי אמר (ב) שליחותיה קא עביד: מתני' היו מהלכין בדרך ואין לו מה יאכל נותן לאחר משום מתנה והלה מותר בה אם אין עמהם אחר מניח על הסלע או על הגדר ואומר הרי הן מופקרין והלה נוטל ואוכל ור' יוסי אוסר: גמ' מ"ט דר' יוסי אמר רבא גזרה משום מתנת בית חורון ורבנן סברי לא גזרינן והלכתא כרבנן: מתני' *בפרק בתרא המודר הנייה מחתנו והוא רוצה לתת לבתו מעות אומר לה הרי המעות האלו נתונים לך במתנה ובלבד שלא יהא לבעליך רשות בהן אלא מה שאת נושאת ונותנת בפיך: גמ' *אמר רב לא שנו אלא דאמר לה מה שאת נושאת ונותנת בפיך אבל אמר לה מה שתרצי עשי קנה יתהון בעל ושמואל אמר אפילו אמר מה שתרצי עשי לא קנה יתהון בעל מתקיף לה ר' זירא כמאן אזלא הא שמעתתא דרב כר' מאיר וכו' והלכתא כשמואל דיד אשה אי כיד בעלה הוא או לא דינא הוא וקיימא לן *כשמואל בדיני ועוד דרב כר' מאיר ולית הלכתא כוותיה דיחיד הוא ועוד דסוגיין בעלמא כדמפרקינן בפרק בן סורר ומורה* ובנזירות בפרק מי שאמר בתרא* דאקני לה אחר ואמר לה על מנת שאין לבעליך רשות בהן ואע"ג דא"ר אלעזר בפרק האשה נקנית* דכל כי האי גוונא דכ"ע לא פליגי דמה שקנה עבד קנה רבו והכא במאי עסקינן כגון דאקני ליה אחר מנה על מנת שתצא בו לחירות וכו' יד עבד שאני דקסבר ר"א דאע"ג דבאשה כי אמר ע"מ שאין לבעליך רשות בהן לא קנה יתהון בעל גבי עבד מודו ליה רבנן לר' מאיר דבעי למימר על מנת שאין לרבך רשות בהן אלא מה שתאכל או תצא בהן לחירות וכי א"ל הכי לכ"ע לא קנה רבו כלום כסתמא דהא מתני' דליכא דמפיק לה מדר' מאיר וכיון

דגבי

(א) דשרי ליה למימר. (ב) הכי.

הריטב"א

ליקים גזירה שמא ישהה בעמידה פי' שישהה שם אחר שילקוט הפירות ויאכל אותם דהשתא לית ליה למיחש תמן דלא אפקרה רחמנא להכי והא מילתא שכיחא היא שלא יצא משם לאלתר ומשום הכי היכא דאינו בה אף בעמידה כדפרישית לעיל וכן הלכתא: נדר ממנו מאכל. פירוש דהשתא לא מיתסר בדריסת הרגל: לפני שביעית יורד לתוך שדהו ואינו אוכל מן הפירות. כלל: נדר בשביעית יורד ואוכל. מפירות שדה דהפקרא נינהו: המודר הנאה מחבירו לא ישאילנו המדיר למודר: ולא ישאל הימנו לא ילונו ולא ילוה ממנו ולא ימכור לו ולא יקח ממנו. ופירשה אביי בגמ' [דף מג.] דכולהון משום גזירה דגזרינן לשאול משום להשאיל פי' שלא ישאל המדיר מן המודר שמא יבא להשאיל לו דמהנה ליה דכ"מ הכי הוו שדרך השואל להשאיל ודרך הלוה להלוות ומשום הכי גזרינן הו ודכוותה אמרינן בפ"ק דע"ז [דף ו.]: א"ל השאילני פרתך א"ל אינה פנויה א"ל קונם שדי שאני חורש בה לעולם. פי' השואל אמר כן מפני שהקפיד על המשאיל שלא רצה להשאילו לו א"נ שבעל הפרה אמר כן כדי להפיס דעתו של זה שיאמינו בו שיהא שדה זה נחרש בה קונם אם היא פנויה והראשון מתיישב יותר לשון המשנה אבל הדין שוה הוא בשניהם: אם היה דרכו לחרוש הוא אסור וכל אדם מותרים. פי' לחרוש בה אפילו בשדהו שלא נתכוין האוסר אלא שלא יחרוש בה הוא עצמו: ואם אין דרכו לחרוש בשעת הנדר הוא וכל אדם אסורים. פי' לחרוש בפרה זו בשדהו כיון שאין דרכו לחרוש אין משמע נדרו אלא שלא תהנה בחרישתה בשדהו ודוקא בכה"ג אבל אם אמר כן השואל מתחלה שלא בהקפדה ששאל מחבירו פרה לשאר מלאכות וזה היה חושש שמא יחרוש בה ואמר לו שאינו רוצה אותה לכך ואמר קונם שדה שאני חורש בה לא היתה הכוונה אלא שלא ישתמש בחרישה אפילו על ידי שליח והוא וכל אדם אסורין לחרוש בה בשדהו וכן כל כיוצא בזה ומכאן כלל גדול שהנודר או הנשבע שלא יעשה דבר פלוני אם דרכו לעשותה בעצמו הוא אסור ואחרים מותרים לעשותה לצרכו ואם אין דרכו לעשותה לעצמו הוא וכל אדם אסורין לעשותה לצרכו: המודר הנאה מחבירו ואין לו למודר מה יאכל הולך המדיר אצל חנוני הרגיל אצלו ואומר לו איש פלוני מודר הימני הנאה ואיני יודע מה אעשה. פי' שהייתי רוצה לההנותו. החנוני נותן למודר שלו מה שירצה והולך ונוטל מה שנתן לו מן המדיר שלא דמיחייב מדיר למיתן ליה מידי שהרי לא אמר לו שיתן וכל שנותן בשביל חבירו או שמתחייב או שנעשה בשבילו ערב או קבלן שלא על פיו אין חבירו חייב לו כלום אלא הכי קא אמרינן שאם רצה המדיר נותן לחנוני מה שנתן למודר שכיון שלא עשאו לחנוני שליח ולא נתן על פיו ואילו ירצה לא יפרע כלום לחנוני אין המודר נהנה אלא משל חנוני ומסקנא בכתובות בפ' המדיר דכל דכן דשרי ליה למימר כל הזן אינו מפסיד דבהא נמי לאו שליחותיה עביד אבל אסור לו לומר כל השומע קולי יזון דהאי שליחות הוא ומיחייב ביה כדאמרינן במסכת גיטין [דף סו.] מי שהיה מושלך בבור ואמר כל השומע קולי יכתוב גט לאשתי כותבין ונותנין לו: היה ביתו. של מודר לבנות: גדרו לגדור שדהו לקצור הולך לו אצל הפועלים וכו' הן עושין עמו ובאין ונוטלין מזה. וכן: היו מהלכין בדרך ואין לו מה יאכל נותן לאחד מהם מתנה גמורה והלה מותר בה. פי' דאיהו לאו דידי' אדריה והשתא לאו דידי' הוא: ואם אין עמהם אחר. לזכות לו: מניח על הסלע או על הגדר ואומר הרי אלו מופקרים לכל מי שיחפוץ והלה נוטל ואוכל. פי' דמהפקירא זכי: ורבי יוסי אוסר. ובגמ' שקלינן וטרינן ואסיק רבא [דף מג:] דלכ"ע הפקר אינו כמתנה מכי אפקריה נפקא ליה מרשותיה לאלתר אע"ג דאכתי לא זכי ביה חד אלא דמדרבנן כל היכא דלא זכי ביה חד יכול לחזור בו תוך ג' ימים (ב) ולא זכי ביה לא חשיב כזוכה מן ההפקר אלא כנוטל דבריו הראשונים לגמרי כאילו לא הופקר לעולם וזה תקנת חכמים הוא מפני הרמאים שהיו מפקירים נכסיהן לפטרן מן המעשרות ואחר חוזרין וזוכין בהן אבל אחר ג' ימים אין יכול לחזור בו כלום וליכא למיחש למערימין שאין אדם מפקיר שדהו ג' ימים מפני הערמה זו שמא יבא אחר לזכות והכי פרים עולא בגמ' אליבא דרבה: הו אמרינן בגמרא אליבא דידיה אמר ר' יהושע בן לוי דבר תורה הפקר אפילו באחד הוי הפקר ומה טעם אמרו חכמים בג' כדי שיהא אחד זוכה ושנים עדים אבל בשעת הדחק כגון זו של משנתנו אוקמוה אדינא דאורייתא וסגי באחד וכן בההיא דבבא מציעא פ' אלו מציאות [דף ל:] וההיא נמי דפרק קמא דשבת [דף יח:] דאמרינן אליבא דב"ש דאית להו שביתת כלים דנר וגיגית מפקר להו בין השמשות ואפילו ביניה לבין דיליה וכן ההיא דפ' קמא דפסחים [דף ו:] דאמרינן הבודק צריך שיבטל והבטול הוא מדין הפקר כדמוכח התם דאקשינן מסופי תאנים וכולה שמעתא אתיא כרבה ולר' יהושע בן לוי אפילו לר' יוסי דבשעת הדחק לא בעו רבנן הפקר בפני ג' ואוקמוה אדאורייתא ולא בעינן נמי דזכי ביה חד ואע"ג דמודו רבנן דתוך ג' ימים יכול לחזור בו מ"מ כל כמה דלא חזר בו הפקר גמור הוא כל שכן דההיא נמי דרבנן היא והא אסיקנא דאע"ג דלא ממטי לרשותא דחד הוי הפקר וטעמא דר' יוסי משום דחיים למתנה שתהא בהערמה כמתנת בית חורון כדאיתא לקמן במכילתין [דף מח.] ורבנן סברי דלא גזרינן והלכתא כוותייהו: מתני' בפרקא בתרא דמכילתין [דף פח.] המודר הנאה מחתנו. פי' שחתנו מודר הנאה ממנו: ורצה לתת מעות לבתו. פי' ואם נותנן סתם זכה בהן בעלה דמה שקנתה אשה קנה בעלה: אומר לה הרי מעות הללו נתונין לך במתנה ובלבד שלא יהא לבעליך רשות בהן אלא מה שאת נושאת ונותנת לפיך. פירוש דהשתא סילק רשות הבעל ממתנה זו לגמרי ולא זכה הבעל מיד האב ונמצא שלא ההנהו ואם היא נותנה כלום לבעלה אח"כ אין בכך כלום כההיא דתנן לעיל [דף מג:] שנותן לאחר במתנה והמודר נוטל מידו והא נמי דכוותה היא והיינו דכשהיא נושאת ונותנת לפיה אע"ג דלא סגיא דלא משתרים ליה לבעל מזוניה ונמצא שהוא נהנה מאליו מ"מ הוא לא נתן (ג) לה כלום דהא ודאי המודר הנאה מחבירו מותר לתת מתנה לבניו שיאכלו ויבתו ואפילו מאן דפליג [דף לג:] בפורע חוב של חבירו בהא מודה דהאי (ד) הכא דכיון שהלוה מודר ממנו והוא כשנותן למלוה אמטולתיה דלוה דיהיב למפטריה מחזי כמאן דמהני ליה ללוה אבל הא דהכא לאו אמטולתיה דחתנו יהיב לבתו ולפרוע חובו של חתנו אלא מתנה הוא דיהיב לברתיה מחמתה וכיון דיהבה ניהלה באנפא דלא זכי בה בעל השתא אי בעל מתהני מינה בתר הכי לית לן בה וזה פשוט מאד: גמ' אמר רב לא שנו אלא דאמר לה מה שאת נושאת ונותנת לתוך פיך. פירוש שלא נתן לה אלא לדבר מיוחד וידוע אין זכות הבעל חל במתנה זו: אבל אמר מה שתרצי עשי. פי' שנתן לה מתנה מוחלטת לעשות חפצה בלא עכוב הבעל שסלק זכותו ממנה שלא יהא לו בה רשות קנה יתהון בעל דכיון דלדידה יהיב לה לגמרי לכל מידי חל זכותה וכיון שהיא זכתה כלל יד הבעל כידה וא"א לו לסלק זכותו של בעל בשום פנים כל היכא דאיהי זכיא לגמרי והרי הוא כאומר לחבירו זכה במתנה זו לגמרי ע"מ שלא יזכה בו אני גופך דהוי מלתא דלא אפשר: ושמואל אמר אף מה שתרצי עשי לא קנה יתהון בעל. פי' דכי אמור רבנן דידו של בעל כידה או עדיפא מידה היינו מסתמא אבל אפשר ע"י תנאי לסלק זכותו של בעל ממתנה ושיהא לה יד באפי נפשה כפנויה דלא הוי בעל כגופה ממש שלא יהא אפשר לזכות לה בסלוק זכות בעלה: מתקיף לה ר' זירא כמאן אזלא שמעתין דרב כר' מאיר. פי' דאמר בפ"ק דקידושין [דף כג:] דיד עבד כיד רבו דמי וה"ה דיד אשה כיד בעלה ואפ"ה מודה ר"מ באומר לאשה אין לך בה אלא מה שאת נושאת ונותנת לפיך וכו' כתב רבינו ז"ל והלכתא

(א) שאם לא כן. (ב) וקא זכי. (ג) ליה. (ד) התם.

נמוקי יוסף

בשביעית נדר לא ילך ובגמ' מפרש לה: נדר ממנו מאכל. רישא מיירי במדיר הנאה סתם ולפיכך אסור אפי' דריסת רגל אבל הכא בסיפא ממאכל לחודיה הוא דאדריה ולפיכך הותרה לו דריסת הרגל: ובשביעית יורד ואוכל. דהפקירא נינהו ולאו של מדיר: גמ' רב ושמואל דאמרי תרוייהו וכו'. פירוש רב ושמואל קס"ד דבפירושא דמתני' פליגי ובשביעית דקתני מתני' אוכל מן הנוטות מילתא באפי נפשה היא כשנדר ממש בשביעית ומטעמא דאמר במתניתין דרחמנא אפקריה לפירות שביעית הילכך לאו דיליה נינהו למסרינהו אבל כשאסרם לפני שביעית אסורין למודר אע"פ שהגיע שביעית דסברי דאדם אוסר דבר שברשותו אפילו לכשיצא מרשותו ולרבי יוחנן ור"ל נקיט ובשביעית דקתני מתני' ארישא קאי לאסר קודם שביעית ואפ"ה כיון שהגיע שביעית ואין הפירות שלו אוכל מן הנוטות דסברי אין אדם אוסר דבר שברשותו לכשיצא מרשותו דלכשיצא מרשותו הו"ל כאוסר פירות חברו על חברו: ופריך על מה דהוה ס"ד מי איכא למ"ד וכו' א"כ לפלוג בנכסי אלו דהוה רבותא טפי דאפילו כשאמר אלו לא מני אסר לאחר שיצאו מרשותו וכ"ש כשאמר נכסי בלחוד דהא ודאי כשיצא מרשותו לאו נכסיו נינהו. ועוד דברייתא מפורשת היא דאדם אוסר דבר שברשותו לאחר שיצא מרשותו: בית ייחפנו. דלאו מיניה הוא לאחר שנות והוא שאתה נהנה לי קאמר והשתא לאו שלו הוא: בחיין ובמותו וכו'. אלמא אסור להו לאחר מיתה ולא הוי כאוסר פירות חברו על חברו. ואע"ג דבגמ' דחי והאמר שאני הכא שפירש ואמר בחייו ובמותו מ"מ עדיין קושיא רבותא במקומה עומדת כדאמרן לפלוג בנכסי אלו: אלא כי אמרי רבי יוחנן וכו'. כלומר לעולם לכ"ע אדם אוסר דבר שברשותו לכשיצא מרשותו ואפילו מן הסתם. אלא לא פליגי ר' יוחנן ור"ל עם רב ושמואל והא דרב ושמואל נקטי במילתייהו נכסי אלו לאשמעינן דלא אזלינן בתר לשון נכסי דהוה משמע דלכשיצאו מרשותו דלאו נכסיו נינהו לא מני למסרינהו אלא בתר לשון אלו אזלינן והנה אוסר אותם אף לאחר שיצאו מרשותו ואף ר' יוחנן ור"ל (א) האיך דוקיא אתו לאשמעינן ולפיכך נקטי לשון נכסי לחוד לומר שאז לא מני אסר לכשיצא מרשותו כיון דלא אמר אלו וזה שמענו ממתני' דהכא דאזלינן בתר אלו או בתר זה דאל"כ לא שמעינן מידי ממתניתין דהכא דהא תנן לקמן קונם לביתך שאיני נכנס וכו' מכרו לאחר מותר אמר ביתך זה מכרו לאחר אסור ואע"ג דאי מהתיא הוה אמינא דוקא אמר האוסר לעצמו דמה לו אם הבית מאדון זה או מאחר איהו מגופיה דבית קא אסר נפשיה אבל היכא שהמדיר אמר כן הוה אמינא דאם לא פירש לאחר שיצאו מרשותו נמי דאמר אלו או זה לא משמע אלא כי הם ברשותו דמה איכפת ליה אם נהנה במה שאין לו חלק ונחלה. מ"מ מדלא נקטי כולהו הני אמוראי מילתייהו בחד לישנא בלשון נכסי אלו שמעינן דפשיטא להו דמני למימר בהאי לישנא ומסתמא אף לאחר שיצאו מרשותו דלא אתו לאתויי אלא דלא אזלינן בתר לשון נכסי דמשמע בעודן שלו אלא בתר לשון אלו או זה דמשמע אפילו כי אינן שלו ובודאי דבלשון זה או אלו כשם שיש בו להחמיר להיות נאסר על המודר אף לאחר שיצא מרשותו של מדיר כך יש בו להקל שאם נפל וחזר ובנאו שהוא מותר בו ואע"פ שלא יצא מרשותו וכן אמרו בירושלמי לקמן על מתני' דקונם ביתך. ביתך זה משום מה אתה תופסו משום ביתך או משום זה ואסיקנא משום זה ואמר נפל (ב) ובית הוא לית ליה נשמעיניה מן הדא האומר תנו בית חתנות זה לבנו או בית אלמנות זה לבתו ונפל אין היורשין חייבין לבנותו. הריטב"א ז"ל: ארעא נמי רחמנא אפקרה. כלומר לנקיטת הפירות ולמה לא ירד. בעומדין על הגבולין וכל שאפשר ללקטן מבחוץ לא אפקרה רחמנא לארעא בשביעית: גזרה שמא ישהה בעמידה. ומש"ה אפילו ללקוט אילנות שבאמצע השדה לא ירד ולאו מדינא אלא משום גזרה דכיון דלא הפקירה רחמנא אלא לצורך (ג) לקנות פירות כי שהה שם טפי עבר על האיסור ולעיל [דף לט.] דשרינן לבקר בעמידה ולא גזרינן שמא ישהה אלא בישיבה כתב הרנב"ר ז"ל דכיון דדרך מבקר לישב ואתה מצריכו לעמוד אית ליה היכרא ולא ישהה בעמידה אבל הכא מאי היכרא אית ליה הכי אין דרך ללקוט אלא בעמידה וכיון דלית ביה היכרא שייך למגזר שמא ישהה:

[ע"ב] מתני' המודר הנאה מחבירו לא ישאילנו וכו'. פי' לא ישאילנו מודר למדיר: ולא ישאל ממנו. ממדיר. שאלה מידי דהדרא בעינה שלוה מידי דלא הדרא בעינייהו: קונם שדי עלי אם אני חורש בה לעולם. אם היה פנויה כוונתו לאסור עליו הנאת פרה בדרך שהיה דרכו להשתמש בה לפיכך אם היה דרכו לחרוש הוא בעצמו אסור לחרוש בידיו וכל אדם מותרין לחרוש לו באותה פרה שלא נתכוין לאסור בה עבדיו או אחרים: ואם אין דרכו לחרוש. כלומר הוא בעצמו אלא ע"י אחרים: הוא וכל אדם אסורין לחרוש. באותה פרה שהכוונה היתה שלא יהנה בחרישתה וכלל גדול הוא זה לנודרין ולנשבעין שהנודר או הנשבע שלא יעשה דבר פלוני אין במשמע אלא שהוא לא יעשנו אבל אחרים עושין לו ואם הנודר הוא בענין שאין דרכו לעשות אותו דבר אם מפני שאינו בקי בו או שאינו לפי כבודו כוונתו היתה שלא תעשה לו אותה מלאכה לא (ד) עליו ולא ע"י אחרים: גמ' בשלמא לא ילוה וכו'. פי' דקא מתהני מודר ממדיר: גזרה. גזרינן שמא ילוה המודר למדיר דשמא ילוה המדיר נמי למודר וקא מתהני ואסור ואע"ג דתנן לעיל בפ"ד נדרים [דף לא.] שאיני נהנה לישראל לוקח ביותר ומוכר בפחות ולא גזרינן כשנדר שלא יהנה משל ישראל שלא יקח וימכור בהכי גזרה אטו כשנדר שלא יהיו ישראל נהנין ממנו או דנגזור זיבונא חריפא שלא ימכרנה המודר אטו זיבונא דרמי על אפיה כבר כתב הרמב"ם ז"ל דהתם כיון דמכולהו ישראל נדר לא מהמרינן ליה דהאי גזרינן ומצרכינן ליה ליהנות לאומות טריחא ליה מילתא אבל כאן שאינו אסור אלא בהנאת חברו בלבד מאי למיקם עלה וגזרינן ולא תקשי לן נמי מהא דלקמן פרק השותפין [דף מז:] הריני עליך חרם המודר אסור ומשמע אבל מדיר מותר ולא גזרינן דהתם בהנאה גמורה כאכילת פירות וכיוצא בה מיירי שהוא ידוע לכל וליכא למגזר והכא דוקא בהני דתנא מתני' דלא משמע להו לאינשי דליתסרו במודר הנאה. כן תירץ הרנב"ר ז"ל: מתני' המודר הנאה מחבירו ואין לו מה יאכל הולך אצל חנוני הרגיל אצלו וכו'. פי' הרגיל אצלו רבותא אשמעינן דאע"ג דרגיל אצלו ומקיפו תדיר לא אמרינן שליחותיה קעביד וכ"ש שאם לא אמר לאדם מיוחד אלא דאמר כל הזן אינו מפסיד דשרי כדאיתא פרק המדיר [דף ע:]: ובא ונוטל מזה. אם רצה קאמר ולומר דאע"ג דלבסוף נוטל מזה ודעתייהו בהכי לאו שליחותיה קעביד דלא הוי שליחות אלא באומר כל השומע קולי יזון כדאיתא בהמדיר [שם] אבל ליכא למימר דכי קתני ובא ונוטל מזה מדינא קאמר דאי מיחייב לשלומי אלמא שליחותיה הוא עביד ומהני ליה ואסור: היה ביתו לבנות. לא זו אף זו קתני ברישא אשמעינן דלצורך מזונות שרי וסיפא קמ"ל דאפילו לצורך בנין ביתו התירו: נותן לאחר משום מתנה דלבתר הכי לא מתהני מיניה אלא ממקבל מתנה: והלה נוטל ואוכל. דלאו מדידיה מתהני אלא מהפקירא ומדאמר ואם אין עמהם אחר מוכח לישנא דאפילו לרבנן כל היכא דאפשר באחר הכי עדיף טפי: ר' יוסי אומר. אסיפא דהפקר בלחוד פליג ובגמ' מפרש טעמיה ומיהו לית הלכתא כוותיה אלא כסתמא דרישא: גמ' מ"ט דר' יוסי אמר רבה היינו טעמא דר' יוסי גזירה משום מתנת בית חורון. פירוש משום מתנת בית חורון מדינא ודאי אפילו לר' יוסי שרי דמכי אפקריה* אלא כדי שיזכה מודר אי שרינן ליה אתי למישרי אפילו היכא דאמר בפירוש וכמעשה דבית חורון (בדף מח.) ור' יוסי סבירא ליה דגזרינן. ואם נדרו קודם להפקרו אסור כי ההיא דבית חורון אבל אם הפקרו קודם לנדרו אפילו לר"י שרי ולא גזרינן ורבנן סברי דאפילו נדרו קודם להפקרו לא גזרינן ושרי והלכתא כרבנן דר' יוסי יחידאה הוא ולענין הפקר פליגי הכא רבי יוחנן ור' יהושע ב"ל דרבי יוחנן סבר הפקר בפני שנים לא הוי הפקר וריב"ל אמר דבר תורה אפילו באחד הוי הפקר ומה טעם אמרו בשלשה כדי שיהא אחד זוכה ושנים מעידין והסכימו המפרשים האחרונים ז"ל דהלכה כר' יהושע ב"ל דקשיש הוא מר' יוחנן הלכך קי"ל דמדאורייתא הפקר ביחיד הפקר ומדרבנן בעינן ג' וזמנין דאוקמא אדינא דאורייתא וכדאמרינן בפ"ק דשבת [דף יח:] בנר ומנורה וגיגית לב"ש דאפקורי (ה) להו בין השמשות וכן במ"ש גבי נדרים מפני שעת הדחק וכן בעובדא דר' ישמעאל בר' יוסי בפרק אלו מציאות [דף ל:] הריטב"א ז"ל וכתב הרנב"ר ז"ל מדאמרינן מה טעם אמרו בשלשה כדי שיהא אחד זוכה ושנים מעידים הילכך מדברי סופרים אינו הפקר עד שיפקיר בפני שלשה וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפ"ד מהלכות נדרים: בפרק בתרא [דף פח.] תנן המודר הנאה מחמיו והוא רוצה לתת לבתו מעות ואם (שמא) נותנו לה

(א) הך. (ב) ובנאו הוא. (ג) לקיטת. (ד) על ידו ולא כו'. (ה) מפקיר להו.

והלכתא כשמואל פירוש האומר לאשה קני ע"מ שלא יהא לבעליך רשות בהן לא קנה יתהון בעל דיד אשה אי כיד בעלה דמי או לא דינא הוא וקי"ל הלכתא כשמואל בדיני ועוד דהא אמרינן דרב כר"מ ולית הלכתא כר"מ דיחידאה הוא ועוד דסוגיין בעלמא כשמואל דמפרקינן בפרק בן סורר [דף עא:] ובנזירות בפ' מי שאמר בתלא [דף כד:] דאקני לה אחד מנה ואמר לה ע"מ שאין לבעליך רשות בהן פי' ומדנקיט האי ליסנא דסייך כשמואל ולא נקט דאקני לה אחר מנה לעשות דבר ידוע שמעינן דבהאי ליסנא סבירא ליה לתלמוד דמסתלק בעל ואע"ג דא"ר אלעזר בפרק האשה נקנית כל כה"ג פירוש שאם (א) מתנה לעבד ע"מ שלא יהא לרבו רשות בה דכ"ע בין ר"מ בין רבנן לא פליגי דמה שקנה עבד קנה רבו והכא במאי עסקינן כגון דאקני ליה אחר מנה לעבד ע"מ שיצא בו לחירות דרבי מאיר סבר קנה עבד וקני רביה ורבנן סברי קנה עבד ולא קני רביה דאלמא במזכה לעבד לגמרי שלא ייחד המתנה לדבר ידוע והא משמע דאתיא כרב ודלא כשמואל. דעבד שאני דקסבר רבי אלעזר דאע"ג דבאשה כי אמר לה על מנת שאין לבעליך רשות בהן לא קנה יתהון בעל לרבנן גבי עבד מודו ליה לר"מ דבעי למימר ע"מ שאין לרבך רשות בהן אלא מה שתאכל או שתצא בו לחירות וכי אמר ליה הכי לא קנה רבו כלום כסתמא דהא מתניתין דקתני האי ליסנא גבי אשה וה"ה דמהני גבי עבד דהא ליכא דמפיק לה למתני' מדר"מ פירוש דהא סתמא הוא וסתם מתניתין כר"מ ורב מפיק לה מדרבנן ומוקים לה כר' מאיר וכיון דלגבי אשה אהני האי תנאה פירוש כשייחד המתנה לדבר ידוע ה"ה גבי עבד דלר"מ יד עבד כיד אשה דמי פירוש דלרבנן הוא דאיכא הפרש לר' אלעזר בין עבד לאשה באומר על מנת שאין לרבך או לבעלך רשות בהן דאשה דלא (ב) מהניא קנין הגוף אפשר לסלק ידו של בעל ע"י תנאי וסיסיה לה יד גמורה אבל עבד כנעני דקני קנין הגוף ידו ויד רבו חד גופא הוא וא"א לעבד לזכות לגמרי שלא יזכה הרב כשם שא"א לסלק גוף האדם שיזכה אליו ולא יזכה אליו האמר אבל כשהמתנה לדבר ידוע ומיוחד מהני שאף הרב יזכה בעבד לאותו הדבר ידוע דלעבד גופיה לא אתני ליה אלא לאותו דבר ולא אפשר דליזכי הרב שפי מן העבד ומסקייה דליסוו כי הדדי: וההיא דמוקים רבי אלעזר פלוגתייהו דר"מ ורבנן בעבד ע"מ שיצא בו לחירות ובאשה על מנת שתפדי בו את המעשר ואפילו בהאי ליסנא שייחדה לדבר הידוע לר"מ לא אמר כלום ואילו הכא במתני' פירוש דאוקמה רב כר"מ משמע דמודה ר"מ כשייחדן לדבר ידוע דמהני תנאה ולא קנה בעל לאו דאמר לה ע"מ שאין לבעליך רשות בהן אלא שתצא בו לחירות או שתפדי בו את המעשר פי' שאמר שתי לשונות אלו בפי' שסילק (ג) וכו' הרב והבעל ושייחדה במתנה לדבר ידוע דבהא מודה ר"מ דמהני תנאה כדאיתא במתני' דהכא אלא בדאקני לעבד סתם ע"מ שתצא בו לחירות כלומר שתתן לרבך בפדיונך ולאשה נמי ע"מ שתפדי בו את המעשר דר"מ סבר כי א"ל קני קנה לגמרי וכל קנין דעבד ואשה יד בעלים עמהם לאלתר כיון דלא ריקן רשותן בפי' שלא אמר שאין להם רשות בהן דכל כמה דלא אמר הכי בפי' אע"ג דאמר הכי בדעתיה לא מסתלקי דהאי ליסנא משמע שיקנו הם לגמרי ויעשו בו דבר ידוע הלכך כי אמר שיעשו בו דבר ידוע לאו כלום קאמר שכבר קנו הם לגמרי וקנו הבעלים ורבנן סברי דכי מייחד להו לדבר ידוע כמאן דמפרש סלוק בעלים דמי שלא יזכו הם ולא בעלים לגמרי אלא לאותו דבר ידוע דהא ידע מקנה שאם מזכה לעבד ולאשה לגמרי לא סגיא דלא זכו בעלים והוי ממונם ושוב אי אפשר להתקיים (ד) מנתו ותנאו שילא העבד בו לחירות ושתפדה בו האשה את המעשר הלכך אומדנא דמוכח הוא וכמאן דסלק רשות בעלים בהדיא דמי וכל היכא דפרים שתי לשונות בהדיא אפי' ר"מ מודה דמהני תנאה דלדידיה נמי לא אקני אלא לדבר ידוע כסתמא דמתני' דהכא דליכא דמפיק לה לדר"מ זה פי' דברי רבינו אבל יש לנו פי' אחר ותירוץ אחר נכון ואין לנו לכותבו בכאן שאין לנו אלא לפרש דברי רבינו ז"ל. אשתכח השתא לפום האי שמעתא דכי אמר לה שתי לשונות בין בעבד בין באשה מהני תנאה ואפילו לר"מ והיכא דלא אמר אלא חד ליסנא מינייהו בלחוד לר"מ לא מהני תנאה ולרבנן מהני תנאה וכיון דקים לן כרבנן אשתכח דבכלהו קנתה אשה ולא קנה בעלה ובעבד קנה הוא ולא קנה רבו: כתב רבינו ז"ל ורבוותא קמאי וכו' הכין פסקו באשה כשמואל ואיכא מ"ד דאי אמר לה על מנת שאין לבעליך רשות בהן קנה יתהון בעל. פי' כיון דלא אמר אלא חד ליסנא בלחוד אבל אמר שתי לשונות לא קנה יתהון בעל כליסנא דשמואל ורב וכליסנא דמתני' והך מימרא לאו מעליא הוא דלא קאמר שמואל אפילו מה שתרצי עשי לא קנה בעל אלא למימרא דאע"ג דלא מייחד מתנתה לדבר ידוע אלא דמקני לה לגמרי לכל רצונה בלא עכוב הבעל לא זכי בהון הבעל ולאפוקי מדרב דבעי דליקני לה לדבר ידוע דוקא דודאי כי מקני לה לעשות בכל חפצת נפשה היינו דמתני לה שלא יהא לבעל בה רשות ואדרבה ליסנא גריעא הוא שפי דכל מאן דיהיב מתנה כמאן דאמר לה מה שתרצי עשי דאמר לה קני וכל מאי דקני איניש מה שירצה עושה בהן וא"כ האי ליסנא דשמואל לאו בדוקא נקט ליה דאמר לה הכי אלא ליסנא בעלמא שריקן רשות הבעל ממנה כדי שתעשה בה מה שתרצה וכינוי הוא לשון זה לאמר ע"מ שאין לבעליך רשות בה דהא כי עבדא מינה מאי דבעי אין לבעלה בה זכות ובעלמא בתלמודא בהסיא דפרק בן סורר ודנזירות לא נקט תלמודא תרתי ליסני אלא חד ליסנא דאקני לה אחר ע"מ שאין לבעליך רשות בו אלמא בחד ליסנא סגי ולא בעי למימר תרתי ליסני ובהכי סליק פירקא. הושבחתא למארי שמיא וארעא: סליק פירקא

לה חושם שיזכה בהן הבעל דמה שקנתה אשה קנה בעלה אומר לה הרי המעות הללו נתונין לך במתנה ובלבד שלא יהא לבעליך רשות בהן וכיון שאמר הכי אפילו (א) אמר לה מה שתרצי עשי נסתלק מהן הבעל ולא קנה אותן בעל וכן אפילו לא אמר לה ובלבד שלא יהא לבעליך רשות בהן אלא שאמר לה ע"מ שתעשי בהן דבר פלוני כלומר שיחד לה מה שאת נושאת ונותנת לפיך או דבר פלוני אף כזו לא קנה יתהון בעל דקי"ל בהא כרבנן דפליגי עליה דר"מ דבעי שתי לשונות ע"מ שאין לבעליך [רשות בהן אלא שתעשי] בהן דבר פלוני ולא קי"ל כוותיה אלא כרבנן ואליבא דשמואל דבאחד מן הלשונות הללו נסתלק מהן הבעל וכן הדין בעבד אם נתנו לו במתנה ואמרו ע"מ שאין לרבך רשות בו או על מנת שתצא בו לחירות לא קנה יתהון (ב) בעל וכן העלו המפרשים ז"ל: סליק פירקא

[דף מה ע"ב] **השותפין** שנדרו הנאה זה מזה וכו'. פי' אסורין ליכנס כניסה גרידתא בלי תשמיש אחר כפשטיה דליסנא ור' אליעזר היא דאמר [לעיל דף לג:] אפילו ויתור דריסת הרגל אסור במודר הנאה להחצר המשותף ביניהם דאימא לחלק חברו הוא נכנס שהרי לא נחלק עדיין: ר' אליעזר בן יעקב וכו'. אע"ג דדריסת הרגל אסור במודר הנאה הכא אמרינן דכל א' לחלק עצמו הוא נכנס דיש ברירה כדאמרי' בגמ': **אסורין** להעמיד ריחים וכו'. אפי' לרבי אליעזר בן יעקב דלא דמי לכניסה גרידתא דנימא זה עושה בתוך שלו שהרי דברים כאלו יכולין השותפין לעכב כל אחד לחבירו מדינא וכי שתיק ומחיל מהני ליה: **היה** אחד מהם וכו'. ולא חברו מודר הנאה ממנו והא אתאן לת"ק משום דבכה"ג שהאחד לבדו מודר הנאה כופין בית דין את האוסר על עצמו נכסי חברו דע"י שהוא רואה שותפו נכנס מתקנא בו ויכנס גם הוא ונמצא נהנה משל חברו א"נ אתא לר' אליעזר בן יעקב להעמדת תנור דאסרינן בשותפין ואף על גב דבשניהם מודרין אין כופין לשום א' מהם למכור חלקו משום שגם חברו אינו מעמיד לא יעשה גם הוא אבל בשחברו מותר מקנא ביה ויבא לומר אעשה כן גם אני דלא מנית אמרת אמאי יכשל להעמיד יעכב עליו. לא היא דכיון שחברו לא גרם לו האיסור ושותפין כה"ג לא קפדי זילא ביה מילתא לעכובי. הריטב"א והרנב"ר ז"ל: **היה** א' מן השוק וכו' לא יכנס. כלל לחלק המשותף ולרבנן פשיטא דלא עדיף איש נכרי משותף שאסור אלא להודיעך כחו דר' אליעזר בן יעקב אתא דלא מיבעיא שותף דשרי אלא אפילו אינש דעלמא שרי דבחצר שאין בה כדי חלוקה מוקמינן לה בגמ' דאית ליה לר' אליעזר בן יעקב ברירה ויכול לומר לו המודר לתוך של חברו אני נכנס וכו' הריטב"א ז"ל נראין דברי מורי הרשב"א נר"ו דדוקא כשנכנס לצורך החצר השותף שרי שכשם שהוא זוכה בחלקו זוכה לכל מה שהוא בא לצרכו אבל אם נכנס שלא לצורך השותף כלל נמי דלא בעי שותף לעכבו מיהו אינו יכול להרשות לאחרים ליכנס שם ויכול המדיר לעכב על המודר שאם הקנו זה את זה את החצר לדריסת רגליהם ולכל מי שצריך להם לא הקנו אותה לכל העולם וכן דעת הרנב"ר ז"ל:

[דף מו.] **גמ'** איבעיא להו בנדרו פליגי וכו'. פירוש בנדרו פליגי בנדרו מעצמן איש הנאת חברו הוא דאסרי להו רבנן משום קנסא על שגרם איסורא לנפשיה אבל מדינא שרי דיש ברירה אליבא דכולהו וסיינו ברירה דהכא שנאמר שכל אחד ואחד לתוך שלו נכנס דבשעת קנייה זכו בה להיות קנויה לכל אחד בפני עצמו כדי שישתמש בה כאילו כל החצר שלו ועל דעת כן נשתתפו מתחלה. ור' אליעזר לא קנים דכי אנוסין דמו שכל אחד אנוס במה שאסר לו חברו ולא קנסינן להו ושרו כל אחד ליכנס כרבי אליעזר בן יעקב דדינא הכי כדאמרן: **או** דילמא אפי' בהדירו וכו'. ובדין ברירה וכסברא דרבינא דפרק שור שנגח את הפרה [דף נא:] דרבנן סברי אין ברירה ור"א סבר יש ברירה: **ת"ש** וכו' מודר. במתניתין וסתם מודר מחברו משמע שחברו אסר הנאתו לזה. ופליגי רבנן ואמרי לא יכנס אע"פ שהוא אנוס: **תני** נדור. דנודר מפי עצמו נמי מודר קרי ליה ומשום קנסא הוא דמיתסר: **היינו** דכופין. לפי שהוא גרם על עצמו וכדי שלא יכשל כדפרישית במתני' ומשום קנסא שהביא מכשול לפניו ולא מצי למידחי מאי נודר מדיר דאין סברה שנכוף אותו למכור נכסיו מפני שאסרן על חברו דכל אדם יכול לעשות חפצו בשלו. זהו דרך גמרא דילן אבל הירושלמי [הלכה א] פליג ואמר לאו על הדא איתמרא אלא על הדא כופין את הנודר למכור את חלקו כאומר הנייתי עליך לא בדא ע"כ. משמע להו שאין לקנוס אלא את המדיר לחבירו שהזיד להרחיק את חברו מעליו ואנן אגמרא דילן סמכינן ותמהו המפרשים ז"ל על הרמב"ם ז"ל שסמך על הירושלמי וכתבו עליו ז"ל לא נתן עינו על שמועתו וכבר השיג עליו הראב"ד ז"ל עכ"ל ומיהו משמע דבגמ' דילן מודו שאם הוא רגיל להדיר לחברו שכופין (שחברו) אותו למכור והכי תניא בתוספתא היה אחד מהם רגיל להדיר הנאה על חלקו כופין את הרגיל למכור את חלקו ומפרש בירושלמי דבתרי זמני מקרי רגיל דאמרינן התם עבדת לן קמייתא ועבדא עלך תניינא ועבדא עלך מכאן ואילך או מכור חלקך או שרי נדרך ובעיין לא איפשיטא ולא איכפת לן דהא קי"ל כר' אליעזר בן יעקב דאית ליה ברירה כדאמר רבינא פרק שור שנגח את הפרה [דף נא:] ובהדירו פליגי וזה נכנס לתוך שלו וזה נכנס לתוך שלו ובחצר שאין בה כדי חלוקה כדמסקינן הכא

(א) לא אמר. (ב) רבו.

רמב"ן

דגבי אשה אהני האי תנאה גבי עבד נמי מהני דלר' מאיר יד אשה כיד עבד וההוא דמוקי ר"א פלוגתייהו בעל מנת שתצא בו לחירות ובאשה ע"מ שתפדי בו את המעשר ואפ"ה לרבי מאיר לא אמר כלום קאמר לאו בדאמר על מנת שאין לבעל רשות בהן אלא שתצא בו לחירות או תפדי בו את המעשר אלא בדאקני לעבד סתם ע"מ שתצא בו לחירות כלומר שתתן לרבך (א) בפדיונן ולאשה נמי סתם ע"מ שתפדי בו את המעשר דר"מ סבר כי אמר ליה קני קנה לגמרי וכל קנין דעבד ואשה יד בעלים עמהן כיון דלא אמר ע"מ שאין לו רשות בהן וכי א"ל שתצא בו לחירות או שתפדי בו את המעשר לאו כלום קאמר ליה דהא אם (ב) אין קונים בעלים קונים ורבנן סברי לדידהו נמי לא מקנה להו אלא ע"מ דהכי ואין בעלים זוכין בהן שאילו היו זוכין בהן לא היה העבד יוצא לחירות ולא המעשר נפדה בלא חומש וכמאן דאמר ע"מ שאין לבעלים רשות בהן אלא שתצא בו דמי אבל ודאי פירש ואמר ע"מ שאין לרבך רשות בהן אלא שתצא בו אפילו ר"מ מודה דלדידיה נמי לא כלום מקני ליה אלא אהכי וכן באשה כסתמא דמתני' דליכא דמפיק לה הכא מדר"מ כדפרשינן ורבוותא קמאי כגון רבינו סעדיה ורבינו שמואל הנגיד בשם מר רב עמרם גאון ז"ל הכין פסקו באשה כשמואל ואיכא מ"ד דאי אמר ע"מ שאין לבעליך רשות בהן קנה אותם בעל אבל אמר ע"מ שאין לבעליך רשות בהן אלא מה שתרצי עשי לא קנה אותם בעל והך מימרא לאו מעליא היא דלא קאמר שמואל אפילו מה שתרצי עשי לא קנה יתהון בעל אלא למימר דאע"ג דקא מקנה לה לגמרי לא קנה איהו בהון ולאפוקי מדרב דאמר דוקא כי לא מקנה לדידה נמי אלא שתאכל אבל אמר לה קנה סתם ע"מ שאין לבעליך רשות בהן קנה אותם בעל אבל אמר ודאי כל דיהיב לה מתנה כמאן דאמר לה מה שתרצי עשי הוא דהא קאמר לה קני וכל מאי דקני איניש מה שירצה עושה בהן ולא מ סיימינן בגברא בעלמא אלא דאקני לה אחר מנה ע"מ שאין לבעליך רשות בהן בלחוד אלמא לא בעי למימר לה כה שתרצי עשי ולא כלום: סליק פירקא

(א) בפדיונך. (ב) הם אין קונים.

הרי"ף

תניא המפקיר שדהו כל שלשה ימים יכול לחזור בו מכאן ואילך אינו יכול לחזור בו *אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוצדק המפקיר בפני שלשה הוי הפקר בפני שנים לא הוי הפקר ומאי טעמא אמרו בפני שלשה כדי שיהא אחד זוכה ושנים מעידין:

הדרן עלך אין בין המודר

*השותפין שנדרו הנאה זה מזה אסורין ליכנס לחצר ר' אליעזר בן יעקב אומר זה נכנס לתוך שלו וזה נכנס לתוך שלו *ושניהם אסורים להעמיד ריחים ותנור ולגדל תרנגולין היה אחד מהם מודר הנאה מחברו לא יכנס להצר ר' אליעזר בן יעקב אומר יכול הוא לומר לתוך שלי אני נכנס ואיני נכנס לתוך שלך וכופין הנודר למכור חלקו היה אחד מן השוק מודר הנאה מאחד מהן לא יכנס לחצר ר' אליעזר בן יעקב אומר יכול הוא לומר לתוך של חברך אני נכנס ואיני נכנס לתוך שלך: **גמ'** איבעיא להו בנדרו פליגי הדירו מאי מי אמרינן בנדרו הוא דפליגי רבנן אבל בהדירו זה את זה מודו ליה רבנן לר' אליעזר בן יעקב דכי אנוסין דמי או דלמא אפילו בהדירו זה את זה פליגי נמי רבנן ת"ש היה אחד מהם מודר הנאה מחברו ופליגי רבנן תני (א) נודר הנאה מחברו הכי נמי מסתברא מדקתני סיפא וכופין את הנודר למכור חלקו ואי אמרת דאדריה אמאי כופין והא מינס אנים אמר

(א) נדור.

השותפין שנדרו הנאה זה מזה אסורין ליכנס לחצר ר' אליעזר בן יעקב אומר זה נכנס לתוך שלו וזה נכנס לתוך שלו ושניהן אסורין מלהעמיד ריחים ותנור ומלגדל תרנגולים היה א' מהם מודר הנאה מחבירו לא יכנס לחצר ר' אליעזר בן יעקב אומר יכול הוא לומר לו לתוך שלי אני נכנס ואיני נכנס לתוך שלך וכופין את הנודר שימכור את חלקו היה אחד מן השוק מודר מאחד מהן הנאה לא יכנס לחצר ראב"י אומר יכול הוא לומר לו לתוך של חברך אני נכנס ואיני נכנס לתוך שלך: **גמ'** איבעיא להו בנדרו פליגי הדירו זה את זה מאי מי אמרינן בנדרו הוא דפליגי רבנן אבל בהדירו זה את זה מודו ליה רבנן לר' אליעזר בן יעקב דכי אנוסים דמו או דילמא אפילו בהדירו זה את זה פליגי רבנן ואתינן למיפשט מהא דקתני היה אחד מהן מודר הנאה מחבירו ופליגי רבנן תני נדור מחבירו הנאה ואמרינן הכי נמי מסתברא דקתני סיפא וכופין את הנודר למכור את חלקו אי אמרת בשלמא דנדר הוא היינו דכופין אלא אי אמרת דאדריה אמאי כופין אותו הא מינס אנים. הוו בה רבוותא בהדין שמעתא מאי קא מיבעיא להו תפשוט מהא דתנן *הריני עליך חרם ואת עלי שניהן אסורין ואסורין בדבר של אותה העיר ואי סלקא דעתך בהדירו מודו ליה רבנן לראב"י הא אמאי תרמייה ופריקו איכא למימר כי קתני שניהן אסורין בבית הכנסת אריש'א דמתניתין קאי דתנן השותפין שנדרו הנאה זה מזה וכי קתני הריני עליך ואת עלי שניהם אסורין בדבר שיש בו דין חלוקה ובכל דבר מיוחד לכל אחד ואחד ומילי מילי קתני והיינו עיקר בעיין בנדרו פליגי אבל בהדירו מאי משום דאיכא לפרושי למתני' להאי אנפא ולהאי אנפא והאי פירוקא לא מעלי דודאי אסיפא קתני לה ועוד דאי הוה צריך גמרא למיתי סכינא חריפא דמפסקא מתני' הוו מייתי לה למיפשט בעיין מינה

השותפין שנדרו הנאה זה מזה אסורין ליכנס לחצר. פי' בחצר המשותפת בין שניהם דכיון שאין חלקו של אחד מהם ידוע כיון שנכנס שם הוי כנכנס לרשות חבירו ואפשר דסתם מתני' כר"א דאמר אפילו ויתור אסור במודר הנאה ולדידיה מודר הנאה סתם אסור בדריסת הרגל כדכתיבנא כרים (פרקין) [פ"ד] לעיל א"כ דמתני' ד"ה היא ומאי אסורין ליכנס בחצר דקאמר ליכנס ולהשתמש אבל כניסה לחצר מותרת אליבא דרבנן מיהו אנן כר' אליעזר קי"ל דסתם לן תנא כוותיה בפרקין דלעיל [דף לג:] כדכתיבנא התם ואתיא מתני' כפשטה דאסורין ליכנס ממש ואע"ג דלית הלכתא כרבנן בהא אלא כראב"י כדאיתא בגמרא כ"מ לחצר שיש בה דין חלוקה דמודה ר"א לרבנן דאסורין ליכנס לחצר דאפילו בדריסת הרגל אסור: **ראב"י** אומר זה נכנס לתוך שלו וזה נכנס לתוך שלו. פי' כל אחד לתוך שלו הוא נכנס (ה) והדין זכותו הוא משתמש בכולה ואינו חשוב משתמש בשל חבירו כלל ואינו נהנה משלו ואוקימנא בחצר שאין בה דין חלוקה: **ושניהם** אסורין להעמיד ריחים ותנור ולגדל תרנגולים בחצר. פי' אע"ג דהעמדה כדי לא קפדי אינשי כדאיתא בפרק חזקת הבתים [דף כז:] מ"מ כיון שיכול הוא לעכב חבירו שלא להעמיד בחצר (ו) דגים אלו כשזה עושה כן אינו מדין זכותו אלא כמשועבד ברשות חברו ונמצא נהנה ממנו. ומש"ה מודה ראב"י (ז) דהא: **היה** אחד מהם מודר הנאה מחבירו ואין חבירו מודר הנאה הימנו לא יכנס לחצר. פי' המודר ואתאן לת"ק דאילו לראב"י מדין זכותו משתמש ומותר והיינו דקתני סיפא ראב"י אומר יכול הוא שיאמר לתוך שלי אני נכנס והא מריפא שמעינן לה אלא משום סיפא נקט לה דקתני וכופין את הנודר למכור את חלקו. פי' וקאי לרבנן אדריסת הרגל וקאי לר"א אהעמדת ריחים ותנור דכיון דהאי נאסר הזי דחבריה משתמש והוא לא משתמש חיישינן דלמא אתי הוא לאשתמושי באיסורא ולהכי כייפינן ליה לזבוני חולקיה כדי שלא יבוא לידי תקלה ובלבד בחצר שאין בו דין חלוקה דבחצר שיש בה דין חלוקה חולקין ותו ליכא תקלה. ודוקא במילתא דשותפתא חיישינן שמא יבא לידי תקלה דלמא אגב דמשתמש בה חבריה משתמש בה איהו באיסורא אבל במידי דלנפשיה לגמרי כגון דאסר אחרו עליה לא כייפינן ליה לזבוני מהאי טעמא אלא מימר אמרינן דשפיר מזדהר באיסוריה ככולהו אסור דעלמא והא דכייפינן ליה הכא למכור חלקו לחברו או לאחד מן השוק כשאין חברו רוצה בו ה"מ היכא דלא בעי למיעבד גוד או איגוד אבל אי בעי למימר לחבריה גוד או איגוד פשיטא דדינא עמיה כדמעיקרא דמשום נדריה לא אפסיד זכותיה בהא: **היה** אחד מן השוק מודר הנאה מאחד מהם לא יכנס לחצר. השותפין שבין המדיר ואינים דעלמא: **ראב"י** אומר יכול הוא שיאמר לתוך של חברך אני נכנס. נראין דברים דדוקא שנכנס שם לצרכי השותף האחר שאינו מודר הימנו וכשם שאינו יכול לאסור חצר השותפין על שותפו כך אינו רשאי לאסרו לכל מי שילטרך שותפו להכניס שם לצרכו שעל דעת כן נשתתפו מתחלה שישתמש הוא וכל הצריכין לו בחצר וכי משתמש בו הוא ושמיו מדין זכותו הם משתמשין אבל שלא לצורך השותף מי נתן לו רשות לזה ליכנס שם והיאך הוא יכול לומר לתוך של חברך אני נכנס הא ודאי ליכא למימר וכן דעת מקצת גדולי הדור אבל דעת מורי נר"ו שאפילו שלא לצורך השותף האחר ושלא מדעתו זה נכנס שם מדקתני לה סתמא ולא פרים ליה מידי לא במתני' ולא בגמ' וטעמא דמילתא לפי שאין אדם יכול לאסור על אחרים שאינו שלו לגמרי ויש רשות לאותן אחרים להשתמש שם בעל כרחו של מדיר כגון זה שאפשר ליכנס שם על כרחו (ח) לבדך חברו וכיון דכן לא חייל עליה קונם דידיה כלל ואפילו שלא מדעתו רשאי ליכנס שם ולמעשה ראוי להחמיר: **גמ'** איבעיא להו בנדרו פליגי. פי' כפשטה דמתני' ובהא הוא דפרי רבנן: **אבל** הדירו זה את זה. פירוש שאסר כל אחד מהם הנאתו על חברו בע"כ מאי מי אמרינן בנדרו הוא דאסרו רבנן משום קנסא דאיהו גרם איסורא לנפשיה אבל בהדירו זה את זה מודו רבנן דמותרין ליכנס לחצר דכאנוסין דמו ולא בעו קנסא או דלמא בהדירו נמי פליגי פי' ודקאמרי רבנן דינא הוא ולא קנסא ואתיא למפשטה מהא דקתני סיפא היה אחד מהם מודר הנאה מחברו ופליגי רבנן פי' דאמרי שלא ליכנס לחצר וליסנא דמודר סייטו דאדריה חבריה דהוי אנים אלמא דבמודר פליגי רבנן ופרקינן תני נדור מחבירו פי' דאיהו אסר נכסי חבירו עליה ומש"ה קנסו ליה רבנן ואמרינן הכי נמי מסתברא דקתני סיפא וכופין את הנודר למכור חלקו אי אמרת בשלמא דנדר הוא סייטו דכופין אותו למכור כדי שלא יכשל בדבר אלא אי אמרת דאדרוה אמאי כופין אותו דהא מינס אנים פי' שלא הביא הוא עצמו לבית הספק כדי שנקנסנו ולא מצי לתרוצי ליה דהאי כופין את הנודר סייטו את המדיר שהדירו דהא ליכא למימר הדא דליסנא לא משמע הכי ותו דאיהו מאי דבעי מצי עביד מדיליה ולמיסר נכסי למאן דבעי: **כתב** רבינו ז"ל הוו בה רבוותא בהאי שמעתא מאי קא מבעיא להו תפשוט להו מהא דתנן הריני עליך חרם ואת עלי שניהם אסורין ואסורין בדבר של אותה העיר וליסנא דהריני עליך חרם סייטו דאדריה חבריה דאנים

(א) נותן מתנה. (ב) מקניא. (ג) זכות. (ד) מתנתו. (ה) ומדין. (ו) דברים אלו. (ז) בהא. (ח) לצורך.

הרי"ף

אמר רבה אמר זעירא *מחלוקת שיש בה כדי חלוקה אבל אין בה כדי חלוקה ד"ה אסור אמר רב הונא הלכה כראב"י וכן אמר ר' אלעזר הלכה כראב"י (א):

*מתני' המודר הנאה מחבירו ויש לו מרחץ בעיר ובית הבד בעיר מושכרין אם יש לו תפיסת יד בהן אסור אין לו בהם תפיסת יד מותר האומר לחבירו קונם לביתך שאני נכנס שדך שאני לוקח מת או מכרו לאחר מותר בית זה שאני נכנס שדה זו שאני לוקח מת או מכרו לאחר אסור *הריני עליך חרם המודר אסור הרי את עלי חרם המדיר אסור הריני עליך ואת עלי שניהם אסורין. ושניהם מותרין בדבר של עולי בבל ושניהם *אסורין בדבר של אותה העיר ואיזה דבר של עולי בבל הר הבית והעזרה והלשכות והבאר שבאמצע הדרך ואיזה דבר של אותה העיר הרחבה והמרחץ ובית הכנסת והתיבה והספרים והכותב חלקו לנשיא ר' יהודה אומר אחד כותב חלקו לנשיא ואחד כותב להדיוט מה בין כותב לנשיא לכותב להדיוט שהכותב לנשיא א"צ לזכות והכותב להדיוט צריך לזכות וחכ"א אחד זה ואחד זה צריך לזכות לא דברו בנשיא אלא בהווה ר' יהודה אומר אין אנשי גליל צריכין לכתוב שכבר כתבו אבותיהן על ידיהן המודר הנאה מחבירו ואין לו מה יאכל נותן לאחר לשום מתנה והלה מותר בה מעשה באחד בבית חורון שהיה אביו מודר הימנו הנאה והיה משיא לבנו אשה ואמר לחברו הרי החצר והסעודה נתונין לך במתנה ואינםלפניך (ב) שיבא אבא ויאכל עמנו בסעודה אמר אם שלי הם הרי הן מוקדשין לשמים אמר ליה לא נתתי לך את שלי שתקדישם לשמים אמר ליה לא נתת לי את שלך אלא כדי שתהא אתה ואביך אוכלין ושותין ומתרצין זה לזה ויהא העון תלוי בראשי וכשבא מעשה לפני חכמים אמרו כל מתנה שאינה אם (ג) הקדישה אינה מקודשת אינה מתנה: גמ' *וכמה תפיסת יד אמר רב נחמן למחצה ולשליש ולרביע אבל בביעין מותר אביי אמר אפי' בביעין נמי אסור וה"ד דשרי כגון דמקבל בטסקא:

(א) כרא: שיש כאן פ"ם דאיפכא מסיק הש"ס דיש בו כדי חלוקה ד"ה אסור ובאין בו כדי חלוקה פליגי. (ב) אלא כדי. (ג) שאם הקדישה תהא מקודשת כ"ה בגמ'.

רמב"ן

מינה ודחו לה בהאי שנויא דחיקא אלא הכי הוא דאיכא למימר דהכי קתני ואסורין בדבר של אותה העיר אנודרין קאי אהני דקא אמרינן הרי את עלי אבל לא (א) אנודרין ושמעינן מגמרין דהא דקתני מתני' וכופין את הנודר שימכור את חלקו (ב) נדור והוא נודר קתני דכיון דאסר נפשיה בדחבריה חיישינן דלמא אתי לאשתמושי בדחבריה תשמיש דאסור כגון העמדת תנור וכירים דאסור אפילו לרבי אליעזר בן יעקב אבל מדיר לא אשכחן דכופין וכ"ש מודר דמינם אנים דודאי אין כופין וירושלמי פריש איפכא דאתמר התם* בתוך שלי אני נכנס ואיני נכנס לתוך שלך ואתמר כופין לא על הדא אתאמרא אלא על הדא בתוך של חברך אני נכנס ואיני נכנס לתוך שלך (ג) (ואתמר כופין לא על הדא אתאמרא אלא על הדא) כופין את הנודר למכור את חלקו באומר הנייתי עלך אבל באומר הנייתך עלי לא כדחזינן לחד מרבוותא דסמך עליה וקא כתב בפיסקין דיליה שנים שהיו שותפים בחצר ונדר אחד מהם שלא יהנה בו השני כופין את הנודר למכור את חלקו ואנן לא סמכינן אלא אגמרא דילן אלא מיהו אשכחן דתניא בתוספתא היה אחד מהם רגיל להדיר אחרים הנאה על חלקו כופין את הרגיל למכור את חלקו ובהא איכא למימר מתרצתא היא ורגיל שאני ובדאמר חצרי אבל אמר חצר זו כי מכר נמי אסור. רישא דתוספתא כשם ששניהם אסורים לדור (ד) בחצרי כך שניהם אסורים לדור כשם ששניהם אסורין לגדל תרנגולים כך שניהם אסורין לגדל בהם בהמה דקה אמר רבה אמר זעירא מחלוקת כשיש בה כדי חלוקה אבל אין בה כדי חלוקה ד"ה מותר אמר ליה רב יוסף הרי בהכ"נ דכמי שאין בה כדי חלוקה דמי ותנן שניהם אסורים בדבר של אותה העיר אלא אמר רב יוסף אמר זעירא מחלוקת שאין בה כדי חלוקה פי' ומאן תנא ואסורין בדבר של אותה העיר רבנן אבל יש בה כדי חלוקה ד"ה אסור אמר רב הונא הלכה כראב"י וכן א"ר אלעזר הלכה כראב"י הדין הוא מסקנא דשמעתא וקי"ל כוותיה ואע"ג דאשכחן ליה לרבינא דהוא בתרא בפ' שור שנגח את הפרה* דאוקי פלוגתא דראב"י ורבנן ביש ברירה ובאין ברירה דראב"י סבר יש ברירה והאי לדנפשיה קא אזיל והאי לדנפשיה קא אזיל ורבנן סברי אין ברירה וקיימא לן בעלמא דבדאורייתא אין ברירה אפ"ה לא דחינן מסקנא דשמעתין מדלא אשכחן דפליגי עליה אמוראי במידי ולא דמיא האי ברירה לדעלמא דהכא לאו מידי הלא איתברר האידנא ומתברר למחר הוא דנימא (ה) איברא מילתא למפרע דכהשתא הוא אלא חצר שאין בה דין חלוקה היא וכל חד משתמש בכולה וכיון דשותפין כה"ג הוי תשמישתייהו מהשתא אמרינן כמאן דעייל לדנפשיה הוא ולא משתמש בדחבריה שאם תאסור עליו נמצא זה מוציא אותו מחצירו ואין אדם אוסר נכסי חבירו על בעליהן ובכה"ג אתמר התם בגמרא תדע דהא מיבעיא בעו לה הכא בהדירו דילמא אפילו רבנן מודו ליה לרבי אליעזר בן יעקב משום דכאנוסין דמו ולאו כל כמיניה דאסר נכסי חבירו עליו ואיצטריכינן לברור מילתא משום דאשכחן לרבינו חננאל ז"ל דפסק התם בפרק הפרה כרבנן ואנן כתבינן מאי דסבירא לן והכי פסקי בתראי אלא דאיכא מינייהו מאן דמזכי שטרא לבי תרי הוא דפסיק הלכה כראב"י וכמתניתין דקתני ואסורין בדבר של אותה העיר וכו' והא גמרא קתני בהדיא בית הכנסת כחצר שאין בה כדי חלוקה דמי ולא קא מפליג בינייהו במידי הילכך לראב"י זה נכנס לתוך שלו וזה נכנס לתוך שלו וכן הלכתא: מתני' המודר הנאה מחבירו ויש לו מרחץ ובית הבד מושכרין בעיר אם יש לו בהן תפיסת יד אסור אין לו בהן תפיסת יד מותר: גמ' היכי דמי דשרי דמקבל בטסקא:

(א) אמודרין. (ב) נודר והוא נדור כצ"ל וכ"ה בריטב"א. (ג) בירושלמי ליתא. (ד) בחצר כך כו' לדור במבוי וכשם כו'. (ה) איברר.

הרי הן נאסרין עליו בין שנדר הוא או שהדירו חבירו מנכסיו והאוי להחמיר למעשה : מתני' האומר לחבירו קונם ביתך שאני נכנס שדך שאני חורש . פירוש אם אני נכנס או אם אני לוקח אותו : מת או שמכרו או נתנו לאחר מותר . דביתך ושדך משמע כל זמן שהם שלך והרי אינם שלו מיהו דוקא שמכרם או נתנם לאחרים אבל מכרם או נתנם למודר עצמו אסור כדאמרינן לעיל [דף לד:] בשמעתא דככרי עליך אסור ודוקא או מכרו או נתנו וה"ה החכירו חכירות עולם אבל השכירו או משכנו אפילו לאחרים אסור דאכתי שמו עליו וביתו ושדהו מיקרי : בית זה שאני נכנס שדה זו שאני לוקח מת או שמכרן לאחרים אסור . פירוש שזה הלשון משמע שאסרו עליו לעולם ממי שיהא ואפילו הפקירו שאין לו בעלים : גמ' בעי אבימי קונם בית זה שאתה נכנס בו ומת מדיר או שמכרו לאחר מהו . פי' מי אמרינן דדוקא כי אסר נודר עליה בית זה (אבל) איסור עולם אבל כשאסרו בעליו על אחרים אפילו בלשון זה אי נמי לשון אחר מפורש יותר לא מהני שאין אדם אוסר נכסיו על חבירו לכשיצאו מרשותו אע"פ שאמרו כן בפירוש או דילמא מצי למיסר נכסים לעולם על חבירו אפילו לכשיצאו מרשותו וא"כ כי אמר בית זה דמשמע איסור עולמית אע"פ שמת או שמכרו המודר אסור בהם ופשטינן דאדם אוסר על אחרים דבר שברשותו לכשיצאו מרשותו בין שאמר כן בפירוש בין שאמר בית זה ונכסים אלו וה"ה לביתי זה ונכסי אלו או ביתך זה ונכסיך אלו איסור עולם משמע אבל אמר ביתי או נכסי דלא משמע אלא בעודם שלו כי נפקי לגמרי מרשותיה משתרי מודר בהן ולעולם אין אדם אוסר על חבירו דבר שלא בא לעולם ושאינו עכשיו ברשותו אבל אוסר הוא על עצמו דבר שלא בא לעולם ושאינו ברשותו אע"ג דמידי דמיתסר ליתא בעולם איהו דמיתסר בהו הוי ברשותו דנפשיה לאיתסורי : כללא דמילתא לעולם בעינן שיהא ברשות האוסר או הדבר הנאסר או האדם הנאסר כגון פירותיו שהן ברשותו על חבירו שאינו ברשותו או פירות שאינם ברשותו על עצמו שהוא ברשותו אבל לא פירות שאינם ברשותו על חבירו שאינו ברשותו והכי איתא בהדיא בפ' אע"פ גמ' [עלה] דמתני' דהמקדיש מעשה ידי אשתו [בדף נט.] כדכתיבנא התם בס"ד : ירושלמי ביתך זה משום מה אתה תופסו . פי' איזה לשון אתה תופס בתר ביתך אזלינן דמשמע בעודו שלך או בתר זה דמשמע לעולם : נפל ובניה הא לית הוא . פי' נפקא מינה כגון שנפל וחזר ובנאו דאי תפסינן לשון זה פנים חדשות באו לכאן ואינו זה ומותר בו ואי תפסינן לשון ביתך מ"מ ביתו היא ואסור ואמרינן נשמעינה מן הדא האומר ליורשיו תנו בית חתנות לבני או בית אלמנות לבנותי פי' והיה לו באותה שעה בית חתנות או בית אלמנות וכיון דכך הרי הוא כאילו אמר בית זה וקתני שאם נפל אין היורשים חייבין לבנותו דכמות שהוא עכשיו משמע . ולענין נדרים נמי כי אמר ביתי זה או ביתך זה ונפל מותר בו דפנים חדשות יש כאן אבל אמר ביתי ונכסי או ביתך ונכסיך ונפל ובנאו המודר אסור בו ושמעינן נמי דביתך זה וביתי זה לשון זה תפסינן בין לקולא בין לחומרא שאם נפל ובנאו מותר בו ואם לא נפל אע"פ שמת או מכרו או נתנו אסור בו המודר : מתני' הריני עליך חרם המודר אסור . פי' הא קמ"ל דחרם לישנא דאיסורא היא וכמ"ד הריני עליך אסור דמי דלא מפרש נפשיה חרם ממש מהא"כ באומר ה"ז חרם דהכוא ודאי משמע דשוייה חרם גמור ממש והוי כחרמין דעלמא וכי אמר ה"ז כחרם משמע כהקדש והוי כנדר גמור דתליא בדבר הנדור תו אשמועינן הכא דמאן דאמר הריני אוסר גופא ונכסים משמע : הרי את עלי חרם הנודר אסור הריני עליך חרם ואת עלי שניהם אסורין . זה על זה ליהנות מחברו ומנכסיו ושניהם מותרין בדבר של עולי בבל פי' בדבר שיש בו שותפות לכל ישראל ואסורין בדבר של אותה העיר פי' משום חלק שיש לכל אחד מהם שאוסר על חבירו והא אתא דלא כרבי אליעזר בן יעקב דלדידיה אפילו בדבר שאין בו דין חלוקה כגון זה שניהם מותרים ליכנס לחצר של שותפים שכל אחד מהם לתוך שלו הוא נכנס והלכתא כר' אליעזר בן יעקב [לעיל דף מה:] : איזהו דבר של עולי בבל כגון הר הבית והעזרות והבאר שבאמצע הדרך . שהיו שותין ממנו עולי רגלים. ואיזהו דבר של אותה העיר כגון הרחבה והמרחץ ובית הכנסת והתיבה שנותנין עליה ס"ת והספרים פי' שכל אלו של בני העיר הם ורשאים למכרם כדאיתא בפרק בני העיר [דף כו.] : והכותב חלקו לנשיא . מפרש בגמ' דה"ק מה תקנתן של אלו יכתבו חלקן לנשיא דכיון דיהבי ליה זכותם משתרו לאתהנויי מכל הני מילי דלאו מדחבריה מתהני [מכילתין דף מח.] ר' יהודה אומר אחד כותב לנשיא ואחד כותב להדיוט אלא שהכותב לנשיא חלקו אין צריך לזכות בשטר או בהקנאה ובדבור סגי והכותב חלקו להדיוט צריך לזכות כראוי במקח דעלמא ומכ"ח אחד זה ואחד זה צריך לזכות ולא אמרו לנשיא אלא בהווה כלומר שאין סומכין בזה להתיר האסור אלא שכותב לאדם חשוב שבעיר רבי יהודה אומר אין אנשי הגליל צריכין לכתוב שכבר כתבו עליהם אבותיהם מפרש בגמ' [שם] אנשי גליל קנטרנין היו והיו נודרין זה מזה ולפיכך עמדו אבותיהם וכתבו חלקם לנשיא שבהם כדי שלא יהיו אסורין בדברים אלו וכולה מתני' דלא כהלכתא כדכתיבנא ושלא כדברי הרמב"ם ז"ל שפסק כמשנתינו (א) : המודר הנאה מחבירו ואין לו מה יאכל והלה רוצה להנותו מנכסיו כיצד יעשה נותן המדיר מנכסיו לאחר משום מתנה גמורה והלה מותר בה . כדקיימא לן [דף מו:] שהמדיר את חבירו מנכסיו ומת או מכרם המודר מותר בהם ודוקא דאמר נכסי אבל אמר נכסים אלו אע"פ שמת או מכרם אסורין למודר : ומעשה בבית חורון וכו'. בגמ' פרכינן מעשה לסתור ופרקינן חסורי מחסרא והכי קתני ואם הוכיח סופו על תחלתו שלא נתן לאותו אחר במתנה גמורה אלא שעשה כן להערמה אינה מתנה והמודר אסור בה ומעשה בבית חורון באחד שהיה אביו מודר ממנו הנאה כגון שכעס עליו אביו ונדר שלא יהנה בנכסי בנו ונדר בענין שלא היה לו התרת חכם או דלא הוה תמן חכם מאן דשרי ליה והיה הבן משיא את בנו ועשה משתה ורצה שיאכל שם אביו ואמר לחבירו הרי החצר והסעודה נתונים לך במתנה פי' והקנה בקנין כראוי ואמר אינם לפניך אלא שיבא אבא ויאכל בסעודה פי' איני נותנם לך במתנה גמורה לעשות כל חפצך אלא שיהו שלך לענין (ב) שיאכל אבא ליהנות מהם והוא היה סבר דבהכי סגי ליה אמר לו חבירו אם שלי הם הרי הם מוקדשים לשמים פי' אמר לו כן כדי לעמוד על דעתו של נותן יפה אם יקפיד בכך מחמת תנאו גם רצה להודיעו שכוונה בזה לא סגי ליה (ג) שיאכל ליהנות אביו מהם א"ל ולא נתתי לך שלי כדי שתקדישם לשמים הרי לכך התניתי כדי שלא יהא רשות בידך כלום אלא שתהא שלך לענין שאמרתי . א"ל ולא נתת לי את שלך אלא שתהא אתה ואביך אוכלין ושותין ומתרצים זה לזה ויהא העון תלוי בראשי . כלומר שיהא אביך אוכל על ידי הדבר האסור דכי האי גונא לאו מתנה הוא ונכסי דידך איזון אמרו חכמים כל מתנה שאינה שאם הקדישה תהא מקודשת אינה מתנה ופריך בירושלמי ר' ירמיה בעי מעתה אין אדם נותן מתנה על מנת שלא יקדישנה לשמים ופריק כיני מתניתא כל מתנה שהיא כמתנת בית חורון שהיתה בהערמה שאינה בענין שאם הקדישה תהא מקודשת אינה מתנה פי' הא כל שנגמר ונתן לאחרים אע"פ שמתנה שלא יקדישנה (ד) מתנה גמורה והמודר מותר בה ואפילו מדעתו של נותן כדי שיהנה ממנה המודר כדאמרינן לעיל [במתנה זו] נותן לאחר לשם מתנה והלה מותר בה ומתני' הכי קתני כל מתנה שאינו רוצין שלא גמר הנותן להקנות ולא עשה אלא להערמה כמתנת בית חורון שסעודתו מוכחת עליו אינה מתנה : גמ' אמר רבא לא תימא טעמא דאמר ליה ואינם לפניך הוא דאסור . פי' דפריש בהדיא בשעת המתנה הכי דלא גמר ויהיב אבל אמר בשעת מתנה יבא אבא ויאכל מותר מכיון דלא אתני בגוף המתנה . לאיי . פי' באמת אפילו אמר לו בין בשעת המתנה בין אחרי כן יבא אבא ויאכל אסור אף על פי שלא התנה כלום אלא שנתן לו סתם והא דתנן ואינם לפניך לא אמר לו כן אלא לאחר שנגמרה המתנה :

(א) ועי' בלח"מ פ"ז הל"ב . (ב) שיוכל . (ג) שיוכל . (ד) הוי .

מ"ט

תורה אור

רמב"ן

מתני' האומר לחבירו קונם לביתך שאני נכנס שדך שאני לוקח מת או שמכרן לאחר מותר קונם לבית זה שאני נכנס שדה זו שאני לוקח מת או שמכרן לאחר אסור : גמ' בעי אבימי קונם לבית זה שאי אתה נכנס ומת או שמכרן לאחר מהו אדם אוסר דבר שברשותו לכשיצא מרשותו או לא ופשטינן דאדם אוסר דבר שברשותו לכשיצא מרשותו והוא הדין בית זה ונכסים אלו והוא הדין לביתי זה ונכסי אלו אבל אמר ביתי ונכסי הל"ג לכשיצא מרשותו מותר : ירושלמי* . ביתך זה משום מה אתה תופסו משם ביתך או משום זה נפל ובנאו הא לית ליה נשמעינה מן הדא האומר ליורשיו תנו בית התנות לבני או בית ארמלות לבתי ונפל היורשין חייבים לבנותו בית זה ונפל אין היורשים חייבים לבנותו : מתני' הריני עליך חרם המודר אסור הרי את עלי חרם הנודר אסור הריני עליך ואת עלי שניהם אסורים ושניהם מותרין בדבר של עולי בבל ואסורים בדבר של אותה העיר איזהו דבר של עולי בבל כגון הר הבית והעזרות והבור שבאמצע הדרך ואיזהו דבר של אותה העיר כגון הרחבה והמרחץ ובית הכנסת והתיבה והספרים והכותב חלקו לנשיא רבי יהודה אומר אחד כותב לנשיא ואחד כותב להדיוט מה בין כותב לנשיא לכותב להדיוט שהכותב לנשיא א"צ לזכות והכותב להדיוט צריך לזכות וחכמים אומרים אחד זה ואחד זה צריכין לזכות לא דברו בנשיא אלא בהווה רבי יהודה אומר אין אנשי גליל צריכין לכתוב שכבר כתבו אבותיהם על ידיהם : הנודר הנאה מחבירו ואין לו מה יאכל נותן לו לאחר לשום מתנה והלה מותר בה ומעשה בבית חורון באחד שהיה אביו מודר הימנו הנאה והיה משיא את בנו ואמר לחבירו הרי חצר וסעודה נתונין לך במתנה ואינן לפניך אלא שיבא אבא ויאכל עמנו בסעודה א"ל אם שלי הן הרי הן מוקדשין לשמים א"ל ולא נתתי לך את שלי אלא שתקדישם לשמים א"ל ולא נתת לי את שלך אלא שתהא אתה ואביך אוכלים ושותין ומתרצין זה לזה ויהא העון תלוי בראשי אמרו חכמים כל מתנה שאינה שאם הקדישה תהא מקודשת אינה מתנה : גמ' אמר רבא לא תימא טעמא דאמר ליה ואינן בפניך הוא דאסור אבל אמר ליה הן

הרי"ף

קונם לביתך כו' : *בעי אבימי קונם דף מז. לבית זה שאתה נכנס מת או מכרו לאחר מהו אדם אוסר דבר שברשותו לכשיצא מרשותו או לא ת"ש האומר לבנו קונם שאתה נהנה לי מת יירשנו בחייו ובמותו מת לא יירשנו . ש"מ אדם אוסר דבר שברשותו לכשיצא מרשותו ש"מ : ואין לו מה יאכל כו' . *אמר רבא לא תימא טעמא דאמר ואינן דף מח. לפניך אבל אמר לו הן לפניך ויבא אבא ויאכל שרי אלא אפילו אמר הן לפניך נמי אסור מ"ט סעודתו מוכחת עליו :

ההוא

כאילו נסתלק ליה משכיר לגמרי ולא מצי אסר והשיא דמשכנתא דעשר שנים כהעלה שכרו דמי אפי' משכנתא בנכייתא וכ"ש משכנתא דסורא וא"ת לרש"י דקדשי בדק הבית לא מפקיע מידי שעבוד התם בערכין [דף כח.] היכי מצי מקדיש לה הא אע"ג דלא הקדיש השוכר שכרו מ"מ כיון דדר ביה השוכר נראה דמשעבדא ליה לפיכך נראה דטעמא משום דהתם בית סתם השכיר לו כדקתני נפל חייב להעמיד לו בית אלמא כל כה"ג לאו שעבודא משעבד לשוכר ולא הפקעה היא אבל אם אמר ליה בית זה דיניה דאם נפל אזדא והשתא ביתא משעבדא ליה ונ"ע אי מצי מקדיש לה אע"ג שלא הקדיש שכרו ואחרים תירצו דהשיא דערכין לא קשיא למתני' כלל משום דמוקמינן לה דמקבל בעסקא והנה אותו גוף קרקע של מחזיק הוא לעולם ולא הוי שעבוד גרידא כשכירות כהשיא דערכין :

[דף מו.] מתני' האומר לחברו קונם לביתך שאני נכנס. פי' קונם יהא לי ביתך אם אני נכנס בו וקונם יהא לי שדך אם אני לוקחו מותר . דביתך אמר והשתא לאו ביתיה הוא וה"ה אם נתנן לאחר דמותר אלא דנקט מכרן לרבותא למידק מיניה לאחר מותר אבל מכרן לנודר עצמו אסור כדאסיקנא לעיל [דף לד:] במתנה דככרי עליך ונתנו לו אסור וה"ה מכרו דמה לי מכרו מה לי נתנו אי משום שזכה בקנייתו קודם שיכנס בבית והרי נמצא דבתוך שלו נכנס וכן הדין בככר שזכה קודם שיאכלנו ומשל עצמו אוכל כך הוא במתנה שהרי לא נאסר הנאתו שלא יטלנו ממש וא"כ ככר זכה בו קודם שיאכלנו ואעפ"כ נתנו לו אסור : לבית זה אסור . דכיון דאמר זה שוויה עלויה חתיכה דאיסורא וממי שיהיה משמע הלכך אפילו מכרו לאחר אסור וכבר פירשנו לעיל דבלשון זה יש בו נמי קולא כמו שמצינו חומרא שאפילו ברשות אחר איסורו עליו כן מצינו בו קולא דאם נפל וחזר ובנאו אפי' במקומו מותר דלאו זה הוא דבית אחר הוא דכיון דנפל אזדא וכן מוכח בירושלמי [הלכה ג] וכשאמר ביתך ולא אמר זה מצינו בו ג"כ חומרא דאם נפל וחזר ובנאו ואפילו במקום אחר אסור דכל שהוא ביתך קאמר ומוכח שם בירושלמי דכי אמר ביתך ואמר זה דיינינן הלשון שאמר זה ולשון ביתך לא מעלה ולא מוריד אע"פ שמשמעות ביתך אינו כמשמעות זה :

[דף מז.] גמ' בעי אבימי קונם לבית זה שאתה נכנס וכו'. פי' קונם וכו' שאוסר נכסיו על חברו ונהי דפשיט ליה דכשאמר בית זה לעולם משמע מכל מקום קא מיבעיא ליה אפילו בעי למעבד הכי ושיאמר בפי' שאוסרה עליו לעולם ואפילו לאחר שיצאו מרשותו אי מצי עביד כיון דהשתא נכסי ברשותיה נינהו : או לא. כיון דלאחר מכן נפקי מרשותיה והוו להו כנכסי חברו על חברו . דבשלמא מתני' שאוסרה על עצמו מצי אסר אנפשיה לעולם בין שיהיו של זה או של אחר וכיון שאמר בית זה כבר אסרו עליו לעולם אבל על חברו מהו ומייתי רבא ראיה דמצי אסר מהא דהאומר לבנו דכשפירש דבריו לאוסרם אפילו לשיצאו מרשותו ואינם שלו דלאחר מיתה לא יירשנו וה"ה כשאמר בית זה דכמפרש לעולם דמי כמשמעות דמתני' וכן היא מסקנא דפרקין דלעיל ואע"ג דלעיל [דף מב:] אמרו שאני התם דאמר בחייו ובמותו אבל לגבי מדיר כשאמר בית זה לא. דרך דחוי הוא ולא סמכינן עליה וכתב הריטב"א ז"ל ומיהו נראה בירושלמי ריש פרק הגוזל [הל"ח] דדוקא שאוסרו מעכשיו ולכשיצא מרשותו אבל לא כשאוסרו לאחר מותו או לכשיצא מרשותו בלבד עכ"ל : בחייו ובמותו . סיפא דמתני' דפרק הגוזל [דף קט.] כיצד יעשה נותן לבניו או לאחיו ואם אין לו לוה ובעלי חובות באים ונפרעין מהם והסכימו המפרשים ז"ל לפי' הרמב"ם ז"ל שאמר כי הבן הנאסר הוא שיתן לבניו של עצמו או לאחיו או לוה והיינו רבותא דאילו שיתנם המדיר פשיטא ומיהא לשון נותן כלשון ולא נתן סיחון את ישראל (במדבר כא) כלומר שמניחם או מראה להם שיטלום אם ירצו וכזוכין מן ההפקר דאילו לתת להם במתנה ממש הא קא מתני ואסור ועוד דא"כ היכי קתני לא יירשנו הרי הוא יורשו אלא ודאי כדאמרן וכלשון הרב ז"ל שאומר להם אלו הנכסים שאסר לי אבא כלומר שמגלה להם שאינו נותן בתורת מתנה ושמענו שהאוסר נכסיו על בנו ומת זוכה הבן ברשותו ומשמע דבעלי חובות נפרעין מהן ובעל כרחו ב"ד מגבין להם אלא שהוא אסור ליהנות בהם ולפרעם מדעתו ואסור לשום אדם ליטול מהם שלא מדעתו אבל כשמוחל להם שלא כדרך מתנה מותר ובגמרא הכא [דף מז.] בעו חליפי איסורי הנאה אי אסירי למי שהחליפן או מכרן מקנסא דרבנן ואין ספק דהך בעיא ליתא באיסורי ע"ז ושביעית והקדש שהרי הם תופסין דמיהם אבל בשאר איסורי הנאה כערלה וקונמות ופשיטא דאסור להחליפן דאם לא כן מצינו שהוא מותר בהנאתן אלא בדיעבד קא מיבעיא לן וכדאמרן דנכסי דתנן לקמן [דף נז.] האומר קונם פירות אלו עלי אסור בחלופיהן ובגדוליהן מיהא לא ידעינן אי דין דרבנן הוא שיהו חליפין כגדולין ממש ואסורין אפילו לא אסרם בפי' או אם מיירי כגון שאסרם עליו בפי' או שאמר שהיה דעתו גם עליהן לאסרן עליו שאילו כן לעצמו יכול לאסרם אבל אם אמר קונם פירות אלו על פלוני אין אדם אוסר על חברו דבר שלא בא לעולם והליפין לא באו לעולם ובעיין לאוסר נכסיו לחברו היא ובעי למפשט מהאוסר נכסיו לאשתו בהיא לוה ובעלי חוב באין ונפרעין מן הבעל לכ"ע ועי"י ב"ד בעל כרחו דמדעתו לא שרי ליה אליבא דמאן דאמר ומדאוכלת ממה שלוה שהם חליפי נכסי בעלה ש"מ דשרי והא אע"ג דלוה לכתחלה ובעיין הוא דיעבד אי קנסינן ליה ופשטינן שפיר משום דכיון דבשעת שלוה אין בעלי חובות נוטלין כלום ולכי שקלי כבר זכתה בהן ופרעון דאתי לבתר הכי כחליפין דיעבד ושמעינן דחליפי אסורי הנאה מותרין למי שהחליפן ודחינן בדיעבד הוא דשרי כלומר דלעולם ליכא בחליפין אלו לכתחלה ולא חשיבי חליפין גמורין שאינה מחליפתן עכשיו דבעל חוב מכאן ולהבא הוא גובה ולא עוד אלא שגובה ע"י ב"ד גם בעל כרחיה ולא עשתה אלא גרמת חליפין ומי יימר דאתו וגבו דילמא מפייס להו ומתלי ובהאי ודאי לא קנסי רבנן למי שהחליפן אבל בדבר שיש בו לכתחלה שהוא מחליפן לגמרי לעולם אימא לך דקנסינן ליה ואם החליף אסור . הדר בעינן למפשט מהמקדש בערלה דאע"פ שאינה מקודשת דאין כאן שוה פרוטה דאיסורי הנאה נינהו מיהו מכרן וקדש בדמיהן מקודשת והיינו שהאשה מותרת בהם דלאחרים חליפי איסורי הנאה מותרין אפילו מדרבנן דהא לר' יהודה דחמץ שעבר עליו הפסח (א) מותר בהנאה מן התורה המגן של עוברי עבירה לאחר הפסח מותר [חולין דף ד:] מפני שהן מחליפין שלא אסרו חכמים אלא לאותן שמכרו והחליפו מכל מקום אמאי היא מקודשת גמורה לבעל שהוא המחליף דכיון שמותר בה הרי נהנה מחליפי ערלה ואע"ג דהני חליפי חליפין הוו הוה ס"ד דכי היכי דבשום מקום לא חלקו בין חליפין לחליפי חליפין דמטעם קנסא עשאום כעבודת כוכבים שהיא תופסת דמיה ודמי דמיה ה"ה לא מחלקינן הכא ודחינן דהכא דיעבד דוקא הוא דמותר ומטעם חליפי חליפין אבל לכתחלה אסור לקדש בהן אבל חליפין גרידי אפילו דיעבד נימא דאסורין וכתבו בתוס' בשם רבינו שמשון ז"ל דדוקא בקנין אשה זו התירו חליפי חליפין משום דלא חשיבא להו הנאה ממש כי אולי הוא קונה אדון לעצמו אבל אם לקח בהם כלי או דבר אחר אפשר דאסור בו מדרבנן מדין חליפין שלא חלקו בין חליפין לחליפי חליפין וכתב עליו הריטב"א ז"ל מליבנא דגמרא לא משמע הכי דלא דחינן אשה שאני וגם לא הודו קא רבותי ואעפ"כ למעשה ראוי לחוש לזקן ז"ל עכ"ל ובעיין לא איפשיטא וכתב הרמב"ם ז"ל בפ"ה מהלכות נדרים הרי גדוליהן וחלופיהן ספק לפיכך חברו אסור בגדולי פירות אלו וחלופיהן וכתב הריטב"א ז"ל יש פוסקין דפסקו בעיא דילן לחומרא משום דדחינן לה בלשון דילמא וכן נראה בעיני אבל רבינו הרשב"א נר"ו אומר דבעיין לא איפשיטא וכיון דדרבנן היא נקיטינן לקולא ככל תיקו דרבנן עכ"ל והרנב"ר ז"ל כתב מסתברא דלקולא נקיטינן משום דספיקא דרבנן הוא ואפי' עבר והחליפן חלופיהן מותרין אלא שהביא ז"ל אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפ"ה מהלכות וכו' :

[שם ע"ב] מתני' הריני עליך חרם המודר אסור וכו'. פי' הריני עליך שתהא הנאתי נאסרת עליך כחרם של בדק הבית ובגליל מיירי דסתם חרמים לבדק הבית : הרי את עלי. שאוסר עליו שלא יהנה משל חברו ושמעינן תרתי חדא דחרם כקרבן ואדם אוסר כן ועוד דלשון הריני לא משמע גופו דוקא אלא נכסיו נמי משמע : בדבר של עולי בבל. שהפקירום עולי בבל לכל ישראל כדברים אלו שמפרש ואזיל : באר שבאמצע הדרך. לצורך עולי רגלים ואע"פ שיש בהם חלק לנודרים לא מקרו נכסים דידהו הואיל ויש לכל ישראל חלק בהם אלא הרי הן כאילו הן של הקדש : של אותה העיר. שהם דרין בה לפי שאין גופן קנוי אלא לישראל של אותה העיר תדע שאם ימכרו אותה בז' טובי העיר במעמד אנשי העיר מכורין ואע"פ שקודם המכירה כל ישראל ראוין ליכנס בהן ולהשתמש בהן ונמצא שאנשי העיר כשותפין שאוסרין זה על זה . ומפרש ואזיל דברים אלו שהם תיבה שנוהגין עליה ספר תורה והספרים ותיבה שעושין בה שורות לאבל והך מתני' דאסר דברים של אותה העיר רבנן היא דאילו ר"א בן יעקב הא אמר במתני' דריש פרקין [דף מה:] שהשותפין שנדרו הנאה זה מזה בדבר שאין בו דין חלוקה זה נכנס בתוך שלו וזה נכנס בתוך שלו ודברים אלו דברים שאין בהן דין חלוקה הם וכבר אפסיקא הלכתא כראב"י [בדף מו:] וכל המפרשים תמהו על הרמב"ם ז"ל שפסק בפ"ז דהלכות נדרים כראב"י ופסקה נמי למתני' וממו לה אמוהא וכבר השיגו הרמב"ן ז"ל בהלכותיו היכי מזכי שטרא לבי תרי ואפשר שהרמב"ם ז"ל כוון למה שכתבו הגאונים בפנים אע"ג דלא קי"ל כוותייהו במאי דפליג לטעמא דראב"י מ"מ במאי דלא הוה פליגי עליה דהיינו שיש לו זכות לשותף בחלקו קיימא לן כוותייהו ונפקא מינה למה שכתבו הגאונים ז"ל כנ"ל : והכותב חלקו לנשיא . הקשו בגמ' אמאי מתסר אמר רב ששת הכי קתני ומה תקנתן של אלו שלא יהיו אסורין בדברים אלו יכתבו חלקם לנשיא כדתנן מכרן מותר : א"צ לזכות . שמיד שכתב לו שטר מתנה קנה ואע"פ שלא זכה בשבילו משום דיפה כחו של נשיא : אלא בהווה . שאין אדם סומך להקנות לאדם אחר דמסתפי שמא יאסרנו עליו: גמ' תניא ר' יהודה אומר אנשי גליל קנתרנין הן והיו נודרין הנאה זה מזה עמדו אבותיהם וכתבו חלקיהן לנשיא . פי' קנתרנין כעסנין וכתבו חלקיהן לנשיא שלהן שלא יהיו אסורין בדברים של אותה העיר ומעתה הבנים אינן יכולין לאסור זה על זה וכתב הריטב"א ז"ל ואפילו שהדברים האלו לא עשאום הם שהקדמונים מהם עשאום אפ"ה יכולים הללו לזכותם ולהפקיעם על הבאים אחריהם כי אע"פ שהמקדיש הקדישם לכל הדורות אין זה אלא דור אחר דור וכן דעת רבינו הרא"ה ז"ל ומכאן כתבו הגאונים ז"ל שאדם יכול לעשות אגב למטלטלין מדברים שהם לרבים כגון מקומות של בית הכנסת ע"כ :

[דף מח.] מתני' המודר הנאה מחברו ואין לו מה יאכל וכו'. (פי' ואין לו מה יאכל) הך מתני' תנן בפרקא דלעיל [דף מג.] ולא נשנית כאן אלא בשביל דבר שנתחדש בה שאם הוכיח סופו על תחלתו הערמה הוי ואסור וכמעשה דבית חורון וכבר הקשו בגמ' מעשה לסתור חסורי מחסרא והכי קתני ואם הוכיח סופו על תחלתו אסור ומעשה נמי בבית חורון וכו' : והוה משיא את בנו. הבן שהיו נכסיו מודרין לאביו : כל מתנה שאינה. כלומר דנהי דמתנה ע"מ להחזיר הויא מתנה אע"ג דאם הקדישה אינה מקודשת וכדאמרינן בפ' יש נוחלין [דף קלז:] דע"מ שתחזירהו לי הקדישו אינו קדוש דמידי דחזי לי קאמר שאני התם דמ"מ לשעתא מתנה היא אבל מתנה זו דבית חורון אפי' לשעתא אינה שלא נתכוין להקנותה לו כלל אלא שתקרא על שמו כדי שיהא אביו מותר בה והיינו לישנא דמתני' דקתני כל מתנה שאינה שאם הקדישה וכו' ולא קתני כל מתנה שאם הקדישה אינה מקודשת וכו' משום דהנא הכי קאמר כל מתנה שאינה כלום כזו שהיא בהערמה שאם הקדישה אינה מקודשת אינה מתנה והכי איתא בירושלמי ר' ירמיה בעי וכי אין אדם נותן מתנה לחברו על מנת שלא יקדישנה כיני מתניתא כל מתנה שהיא בהערמה שאינה שאם הקדישה תהא מקודשת אינה מתנה :

[שם] גמ' אמר רבא לא תימא טעמא דאמר ליה ואינן לפניך הוא דאסור וכו'. פי' הוא דאסור לפי שכבר פירש שאינו נותן לו כלום אלא שיהא אמצעי בלבד בינו לבין אביו ולפיכך לא הויא מתנה אבל אמר לו יבא אבא ויאכל מותר דהשתא תנאה הוא כמתנה בע"מ שהיא מתנה גמורה וכי מתהני משל מקבל מתנה הוא נהנה דהנאת תנאה הוא ומדעתך הוא דקאמר ליה כלומר שיהא זוכה מדעתך ומכחך ולא מכחי אלא אפילו אמר כן אסור :

מ"ט

(א) נ"ל אסור ועיין פסחים כח ע"א .

הרי"ף

*ההוא גברא דהוי לי' ברא דהוה שמיט כיפי דכתנא אדרינהו לנכסיה עליה אמרו ליה ואי הוי בר ברך צורבא מרבנן מאי אמר להו לקנויה הדין ואי הוי בר ברי צורבא מרבנן לקנויה נהליה אמרי פומבדיתאי קני ע"מ להקנות הוא וכל קני ע"מ להקנות לא קנה ורב נחמן אמר קני ע"מ להקנות קנה דהאי סודרא קני ע"מ להקנות הוא וקני א"ר אשי ומאן לימא לן דסודרא אי תפיס ליה לא מתפס ועוד סודרא קני השתא ע"מ להקנות מהשתא וקנה. הלין נכסי דהדין אימת קא קני לכי הוי בר בריה צורבא מרבנן לכי הוה הדר סודר למריה אמר ליה רבא לרב נחמן והא מתנה דבית חורון קני על מנת להקנות הוא ולא קני זמנין אמר ליה סעודתו מוכחת עליו וזמנין א"ל ר"א הוא דאמר אפילו ויתור אסור במודר הנאה:

הדרן עלך השותפין

מתני' *הנודר מן המבושל מותר בצלי ובשלוק אמר קונם תבשיל שאני טועם אסור במעשה קדרה רך ומותר בעבה ומותר בביצה טרמיטא ובדלעת

רמב"ן

לפניך (א) שיבוא אבא ויאכל מותר אלא אפילו אמר ליה הן לפניך יבא אבא ויאכל אסור מ"ט סעודתו מוכחת עליו: ירושלמי*. ר' ירמיה בעי מעתה אין אדם נותן מתנה לחבירו ע"מ שלא יקדישנה לשמים כיני מתניתין כל מתנה שהיא כמתנת בית חורון שהיתה בהערמה שאינה שאם הקדישה תהא מקודשת אינה מתנה: ההוא גברא דהו"ל ברא דהוה שמיט כיפי דכתנא אסרינהו לנכסיה עליה א"ל ואי הואי בר ברך צורבא מרבנן מאי אמר להון ליקני הדין ואי הואי בר ברי צורבא מרבנן ליקנייה מאי אמרי פומבדיתאי קני ע"מ להקנות הוא ולא קני ור"נ אמר קני ע"מ להקנות קני דהא סודרא קני ע"מ להקנות הוא א"ל רבא לרב נחמן והא מתנת בית חורון דקני ע"מ להקנות הוא ולא קני זימנין אמר ליה משום דסעודתו מוכחת עליו וזימנין אמר ליה ר"א היא דאמר אפי' ויתור אסור במודר הנאה והלכתא כרב נחמן דסודרא קני ע"מ להקנות הוא כלומר מתנה ע"מ להחזיר ואע"ג דאמר רב אשי ומאן לימא לן דסודרא אי תפיס לא מיתפיס הא ר"נ אמר ליה ועוד דרב אשי גופיה מידחא הוא דדחי לה למיכר דאיכא למימר הכי ואיכא למימר הכי ולא תיקשי סודרא לפומבדיתאי אבל איהן כר"נ קאמר דגרסינן בפרק האשה נקנית* גבי הילך מנה ע"מ שתחזירהו לי אלא אמר רב אשי בכולהו קני לבר מאשה גזירה שמא יאמרו אשה נקנית בחליפין ושמעינן מינה דחליפין קני ע"מ להקנות הוא ואי תפיס ליה לא מתפיס והכי נמי פסק הגאון ז"ל בס' המקח כרב נחמן: גרסינן בפרק יש נוחלין *ת"ר מעשה באחד שלא היו בניו נוהגין כשורה וכתב כל נכסיו ליהונתן בן עוזיאל מה עשה יונתן בן עוזיאל מכר שליש והקדיש שליש והחזיר לבניו שליש בא עליו שמאי במקלו ותרמילו א"ל שמאי אם אתה יכול להחזיר מה שמכרתי ומה שהקדשתי אתה יכול להחזיר מה שהחזרתי ואם אי אתה יכול להחזיר מה שמכרתי ומה שהקדשתי אי אתה יכול להחזיר מה שהחזרתי אמר הטיח עלי בן עוזיאל הטיח עלי בן עוזיאל בתחלה מאי סבר ולבסוף מאי סבר מעיקרא סבר משום מעשה דבית חורון והזינן למקצת רבוותא דאמרי דהא מתניתא לענין דינא תניא דאתני ההוא גברא דלא ליהדר כלום לבניו ולא סלקא להו שמעתא כל עיקר דאי אתני ואי לא דברים שבלב אינן דברים ועוד דלית למתנת בית חורון עסק כאן ולא אדכרו ליה בגמ' אלא לענין נדר אלא האי גברא מדיר את בניו מנכסיו היה וכתבן ליהונתן בן עוזיאל וכשהחזיר לבניו שליש בא עליו שמאי במקלו ותרמילו לומר שאסור לו להחזיר להם כלומר שלא נתן לו אלא שיבואו בניו ויאכלו עמו בנכסים וא"ל יהונתן בן עוזיאל (אמר ליה) לדבריך אינה מתנה החזר מה שמכרתי ומה שהקדשתי וקביל מיניה שמאי ושבחיה ובעו בגמ' מעיקרא מאי סבר דלפום סבריה דשמאי מעיקרא ודאי הרי הוא שלו דלאו מתנה היא והדר ממונא למריה ויוציא מה שהקדיש ומאי שמכר ומאי חזא לבסוף דשרא לגמרי ומהדרינן מעיקרא סבר כל המודר הנאה אסור משום מתנת בית חורון ולבסוף הטיח עליו יהונתן בן עוזיאל דכיון דאקדיש וזבין ואין אתה יכול להחזיר דסתם אקני ליה אף להחזיר לבניו שרי ויהונתן בן עוזיאל להרחיק מן הדומה לכיעור הוא דאקדיש מינייהו לגלויי עלה דמילתא דלא דמיא להערמה דבית חורון הדין הוא פירושא דשמעתא דפריש אדוננו הזקן הרב רבי יצחק בר ראובן אלברגלוני ז"ל ופירושא דייקא ומעליא הוא ואשכחן ליה סמך בירושלמי* דאיתמר התם אמתני' דבית חורון א"ר יוסי בר בון הכין היה עובדא יהונתן בן עוזיאל הדירו אביו מנכסיו ועמד וכתבן לשמאי מה עשה שמאי מכר מקצת והקדיש מקצת ונתן לבנו מתנה את השאר ואמר כל מי שיבוא ויערער על המתנה הזאת יוציא מיד הלקוחות ומיד ההקדש ואח"כ יוציא מיד זה ואע"ג דמערבאי לא משתעי עובדא כדאיתא בגמרין מיהו גלויי מילתא הוא דבמודר הנאה הוא ומש"ה אדכרו מעשה דבית חורון: סליק פירקא

הנודר מן המבושל מותר בצלי ובשלוק אמר קונם תבשיל שאני טועם אסור במעשה קדרה רך ומותר בעבה ומותר בביצה טרמוטא ובדלעת

(א) בגמ' ויבא.

בגמ' דעבדי לה לרפואה: **ובדלעת** הרמוצה. פירשו בגמ' דמין דלעת הוא: **גמ'** תניא ר' יאשיה אוסר. פי' אוסר בצלי לנודר מן המבושל ואע"פ שאין ראיה לדבר דצלי אקרי מבושל זכר לדבר שנאמר [ד"ה ב' לה] ויבשלו (את) הפסח באש כמשפט פירש ומשפט הפסח והלכתו צלי הוא ואמרינן לימא בהא קא מיפלגי דרבי יאשיה סבר בנדרים הלך אחר לשון תורה ותנא דידן סבר הלך אחר לשון בני אדם ובלשון ב"א לא קרו לצלי מבושל ומהדרינן דכ"ע בנדרים הלך אחר לשון בני אדם אע"ג דאיכא לשון תורה דפליג אלא היכא דלא ידעינן לשון בני אדם נקיטינן לשון תורה ובלשון ב"א נמי אזלינן בתר הנוהג דוכתא דוכתא דליישניה דנודר ובאתריה דר' יאשיה לצלי נמי קרו מבושל. והא קרא נסיב ומהדרינן דקרא אסמכתא בעלמא אבל עיקר טעמיה משום לשון בני אדם והיינו דקאמר אע"פ שאין זה ראיה לדבר דלית לן למיגמר לנדרים מלשון תורה זכר הוא לדבר שהכתוב מסייע ללשון

רמב"ן

אסורה דהא מיתאכלא ריפתא בהדה והכי איתא בירושלמי: **ובדלעת** הרמוצה. מפרש בגמ' דמין דלעת הוא: **גמ'** תניא ר' יאשיה אוסר. פירוש ר' יאשיה אוסר [בצלי] דנודר מן המבושל אסור בצלי: **שאין** ראיה. שהצלי יהא בכלל מבושל: **דכתיב** ויבשלו (את) הפסח. ופסח צלי הוא ומיהו לאו ראיה גמורה היא כדמסקינן דבנדרים הלך אחר לשון ב"א: **והא** קרא. דמשמע דטעמא משום לשון תורה הוא: **אסמכתא** בעלמא. לא מייתי ליה לילפותא אלא לסיועי לישנא דאתריה:

[שם] **פיסקא** קונם תבשיל וכו'. והא מתבשיל נדר וכו'. פירוש והא [נדר] מתבשיל ומאי שנא עשה השרית עפי מרכה: **כל** מידי. אבל מעשה קדרה עשה כיון דלא מתאכלא ביה ריפתא לא מיקרי תבשיל: **והתניא**. בניחותא: **חטריות**. דלוטין עגולין כמין הטוטרות: **רכות**. קטנות: [שם] **מתני'** הנודר ממעשה קדרה אינו אסור אלא במעשה רתחתא וכו' פירוש רתחתא מפרש בירושלמי [הל"ב] איזהו מעשה רתחתא כגון חלקא. טרגים וטסני סלת ואורז זריד וערסן והם מיני מאכלים שנעשין מה' המינין ונקראין רתחתא על שם שצריך להרתיח ולבשל הרבה: **אינו** אסור אלא מן (א) המבושל של ירק. דהכבוש משמע סידוע וסתמא (ב) דידן הוא: **אסור** בכל הכבושין. דכיון שהזכירו בלא ידיעה כל כבוש במשמע ודקתני שאני טועם לאו משום דאי לא אמר שאני טועם לא מתסר דודאי כיון דאמר כבוש מיתסר בכלהו אלא לרבותא נקטיה שאפילו אמר שאני טועם אם אמר כבוש אין ואי לא לא וכולה מתני' בהכי מפרשה כשאמר הצלי השלוק המליח בה"א הידיעה וכשלא אמר בה"א משמע כל מליח וכל צלוי ואית דמפרשי שאין הדבר תלוי בהא אלא סיפא דקתני אסור בכל הכבושין משום דקאמר שאני טועם הוא וזה טעם כולה מתני': **ירושלמי** [הלכה ג'] הוון בעי מימר מלוח לעולם הא לשעה לא אמר רבי יודן מן מה דתנינן הרי עלי כבשר מלוח וכיין נסך הדא אמרה מלוח לשעה מלוח הוא. פי' מדמסיימינן בהניא מתניתין אם בשל שלמים נדר אסור ובודאי מליח דקרבן מליח לשעה הוא:

[דף נא.] **גמ'** תניא הנודר מן היורד לקדרה אסור ביורד לאלפס וכו'. פירוש אסור ביורד לאלפס דרכם היה לבשל תחלה בקדרה ואחר כך נותנין אותו לאלפס: **מן** הנעשה בקדרה. שגמרה עשייתו בקדרה מותר בנעשה באלפס שהרי באלפס נגמרה עשייתו:

[שם ע"ב] **גמ'** א"ל רב אחא בריה דרב אויא לרב אשי וכו'. פירוש היכי משמע מי משמע הדל"ת כמו ה"א הידיעה ולפי פי' האחרון דמתני' שהוא משום שאני טועם הכי מספקא ליה אי (ג) כבוש בלא ב' טועם היכי משמע וסלקא בתיקו דלשון תיבעי כמו תיקו ולחומרא אזלינן: [שם] **מתני'** דג דגים שאני טועם אסור בהם בין גדולים בין קטנים וכו'. פי' דג דגים וכו' בין גדולים בין קטנים דדג משמע גדול משום דנמכר בפני עצמו ודגים משתמעי קטנים לפי שאין נמכרים אלא ביחד: **טרית** טרופה. דג גדול חתוך חתיכות ומולחין אותן דדג דגים שלמים משמע ולא טרופים וכ"ש שמותר בציר של דגים שהוא שומן היוצא מן קרבי דגים מעורבין וכ"ש שמותר במורייס שהוא שמנו של דג בלבד וזו ואין צריך לומר זו קתני: **צחנה**. דגים קטנים מלוחים הרבה וי"ש מהם טרופין אלא שרובן שלמים וקתני דכיון שיש מהם טרופין אסור בטרית טרופה ומיהו בציר ובמורייס מותר לפי שאין בהם התיכות של דג אלא השומן: (ד) ומותר בציר ובמורייס איצטריכא ליה למיתני דסד"א כיון דנדר מטרית שהיא טרופה דק דק יאסר אף בציר ובמורייס קמ"ל דמ"מ לגופן של דגים נתכוין: **טרופה** לשון שבירה כדמתרגם [בראשית ח] טרף בפיה תביר מתית בפומה:

[שם] **גמ'** תניא רבי שמעון בן אלעזר אומר דג שאני טועם וכו'. פי' דג משמע גדול שנמכר בפני עצמו. ובירושלמי מפרש דכל דג שהוא פחות מליטרא קטן מיקרי וכתבו המפרשים ז"ל מיהו הכל לפי המקומות: **דג** דגה. דלא תימא מהדר הוא דקא הדר ביה דמעיקרא דבעא מיסר נפשיה בגדולים אמר דג ולבסוף הדר ביה ואמר דגה קמ"ל דלא אמרינן הכי אלא מכולהו אסר נפשיה:

[שם] **מתני'** הנודר מן החלב מותר בקום ורבי יוסי אוסר וכו'. פירוש קום מים היוצאין מהחלב וקורין לו סי"ר ר' יוסי אוסר דבכלל חלב הוא כדאיתא בגמרא: **מן** הקום מותר בחלב. אמרינן בגמ' דפליג רבי יוסי נמי בהא: **בין** מלוחה בין תפילה. דלא תימא מפני שרוב הגבינות מלוחות הן סתמא מלוחה משמע קמ"ל דלא:

[דף נב:] **גמ'** ורמינהו מן עדשים אסור באשישים ור' יוסי מתיר וכו'. פי' אשישים אמרינן בירושלמי דאינון טלופחין דמגבלן ומטגנן בדבש ואסור לרבנן ניחא דמ"מ עדשים נינהו אבל קום אינו חלב ולפיכך שרו ליה במתני' אבל לר' יוסי דמתיר מקשינן דאי בהא שהם עדשים משום דמטגנן סבר דאשישים מיקריין כ"ש קום שהוא דבר אחר לגמרי דהוה ליה למשרי (ה) קומא דחלבא וכיון שהם אביו עליו אסור אבל אשישים כיון שנשתנו ואין שם עדשים עליהם שרו ולרבנן שרו משום דבאתרייהו אית לקום שם בפני עצמו וא"ת לר' יוסי תינח נודר מן החלב שאסור בקום אבל נודר מן הקום אמאי אסור בחלב הא לא קרו ליה חלבא דקומא י"ל כיון דקרו לקומא קומא דחלבא הוו להו חלב וקום דבר אחד (ו) וכיון דרבנן לא פליגי עליה דר' יוסי כיון דקרו קומא

(א) הכבוש. (ב) דירק. (ג) אמר כבוש בלא שאני טועם. (ד) גירסתו היתה בסיפא הנודר מטרית טרופה מותר ועמ"ש בגליון הגמ' נא ע"ב. (ה) ומפרקינן דהכא קרו ליה. (ו) היינו לפי מסקנת הגמ' כאן דלא פליגי רבנן באתרא דקרו לקומא חלבא ואף דבירושלמי לא משמע כן מ"מ מסקנת הירושלמי כן לדעת ר"י וממנו נלמוד לרבנן לפי גמרתנו וציין פני משה שם ועיין ב"י סימן רי"ו:

ובדלעת הרמוצה: **גמ'** תניא רבי יאשיה אוסר. ואע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר שנאמר ויבשלו (את) הפסח באש כמשפט לימא בהא קמיפלגי דרבי יאשיה סבר הלך אחר לשון תורה ותנא דידן סבר בנדרים הלך אחר לשון בני אדם לא דכ"ע בנדרים הלך אחר לשון בני אדם ומר כי אתריה ומר כי אתריה באתריה דתנא דידן לצלי קרו ליה צלי ולמבושל קרי ליה מבושל באתריה דר' יאשיה אפילו לצלי קרי ליה מבושל והא קרא קא נסיב ליה אסמכתא בעלמא וה"ה לכל מילי דנדרים דלפום אתרוותא מיתדנן: הל"א **ירושלמי***. הנודר מן המבושל מהו שיהא מותר במעושן מהו שיהא מותר במטוגן. מהו שיהא מותר בתבשיל שנתבשל בחמי טבריא. הנודר מן המעושן מהו שיהא מותר במבושל: קונם תבשיל וכו'. והא מן תבשיל נדר אמר אביי האי תנא כל מידי דמתאכלא ביה ריפתא תבשיל קרי ליה ותניא נמי הכי הנודר מן התבשיל אסור בכל מיני תבשיל ואסור בצלי ובשלוק ובמבושל ואסור בחטריות רכות שהחולין אוכלין בהן פתן: ירושלמי א"ר חסדא אסור בביצה מגולגלת שכן דרך החולה לאכול פתו בה: **מתני'** הנודר ממעשה קדרה אינו אסור אלא ממעשה רתחתא אמר קונם היורד לקדרה שאני טועם אסור בכל המתבשלין בקדרה: הל"ב **גמ'** ירושלמי* איזהו מעשה רתחתא כגון חילקא וטרגים וטסני וסלת ואורז זריד וערסן: תניא הנודר מן היורד לקדרה אסור ביורד לאלפס שכבר ירד לקדרה קודם שירד לאלפס מן היורד לאלפס מותר ביורד לקדרה מן הנעשה בקדרה מותר מן הנעשה באלפס מן הנעשה באלפס מותר בנעשה בקדרה הנודר מן היורד לתנור אינו אסור אלא בפת ואם אמר כל מעשה תנור עלי אסור בכל הנעשין בתנור: דף נא: *__מתני'__ מן הכבוש אינו אסור אלא מן הכבוש של ירק כבוש שאני טועם אסור בכל הכבושין מן השלוק אינו אסור אלא מן השלוק של בשר שלוק שאני טועם אסור בכל השלוקים מן הצלי אינו אסור אלא מן הצלי של בשר דברי ר' יהודה (א) צלוי שאני טועם אסור בכל הצלויין מן המליח אינו אסור אלא מן המליח של דג מליח שאני טועם אסור בכל המלוחין: הל"ג **גמ'** ירושלמי* הוון בעי מימר מלוח לעולם הא לשעה לא א"ר יודן מן מה דתנינן הרי עלי כבשר מליח וכיי"נ הדא אמרת מלוח לשעה מלוח הוא: **מתני'** דג דגים שאני טועם אסור בהן בין גדולים בין קטנים בין מלוחים בין תפלים בין חיים בין מבושלים ומותר בטרית טרופה ובציר הנודר מן הצחנה אסור בטרית טרופה ומותר בציר ומורייס הנודר מטרית טרופה אסור בציר ובמורייס: **גמ'** תניא ר' שמעון בן אלעזר אומר דג שאני טועם אסור בגדולים ומותר בקטנים דגה שאני טועם אסור בקטנים ומותר בגדולים דג דגה שאני טועם אסור בין גדולים בין קטנים דג גדול משמע דגה קטנים משמע דבנדרים הלך אחר לשון בני אדם: הל"ג ירושלמי* איזהו קטן ואיזהו גדול (ב) ייבא כדאמר ר' זעירא כל נון דאנא אכיל פחות מן ליטרא (ג) כילכיד אנא טעים ליה וכה כן. ומסתברא לן שהכל לפי מקום נדרו את שדרכן לקרות דג קטן הוא דגה ושהוא גדול להן נקרא דג אע"פ שהוא פחות מן ליטרא: **מתני'** הנודר מן החלב מותר בקום ור' יוסי אוסר מן הקום מותר בחלב אבא שאול אומר הנודר מן הגבינה אסור בה בין מלוחה בין תפילה: **גמ'** תניא הנודר מן החלב מותר בקום מן הקום מותר בחלב מן הגבינה מותר בגבינה מן הרוטב מותר בקיפה מן הקיפה מותר ברוטב אם אמר בשר זה עלי אסור בו וברוטבו ובקיפתו: ירושלמי* מאי טעמא דר' יוסי בקום שם אביו קרוי עליו על דעתיה דר"י הנודר מן היין אסור ביין שם מבושל

(א) צלי. (ב) ייבא בר מר זעירא. (ג) כילכית.

הרי"ף

ובדלעת הרמוצה: **גמ'** תניא ר' יאשיה אוסר בצלי ואף על פי שאין ראיה לדבר זכר לדבר שנא' °ויבשלו (את) הפסח דה"ב לה לימא בהא קמיפלגי רבי יאשיה סבר הלך אחר לשון תורה ורבנן סברי בנדרים הלך אחר לשון ב"א לא דכ"ע בנדרים הלך אחר לשון ב"א ומר כי אתריה ומר כי אתריה באתריה דתנא דידן לצלי קרו ליה צלי ולמבושל מבושל ובאתריה דר' יאשיה אפילו לצלי קרו ליה מבושל והא קרא קא נסיב קרא אסמכתא בעלמא: קונם תבשיל שאני טועם כו': והא מתבשיל נדר אמר אביי האי תנא כל מידי דמתאכיל ביה רפתא תבשיל קרי ליה תנ"ה הנודר מן התבשיל אסור בכל מיני תבשיל ואסור בצלי ובמבושל ובשלוק ואסור בחטריות רכות שהחולין אוכלין בהן פתן: **מתני'** הנודר ממעשה קדרה אינו אסור אלא ממעשה רותח אמר קונם היורד לקדרה שאני טועם אסור בכל המתבשלין בקדרה: **גמ'** *תניא הנודר מן היורד דף נא. לקדרה אסור ביורד לאלפס שכבר ירד לקדרה קודם שירד לאלפס. מן היורד לאלפס מותר ביורד לקדרה. מן הנעשה בקדרה מותר בנעשה באלפס מן הנעשה באלפס מותר בנעשה בקדרה. הנודר מן היורד לתנור אין אסור אלא בפת אמר כל מעשה תנור אסורין עלי אסור מכל הנעשה בתנור: *__מתני'__ הנודר מן הכבוש אינו אסור דף נא: אלא מן כבוש של ירק כבוש שאני טועם אסור בכל הכבושים מן השלוק אינו אסור אלא בשלוק של בשר שלוק שאני טועם אסור בכל השלקות מן הצלי אינו אסור אלא בצלי של בשר דברי ר' יהודה צלי שאני טועם אסור בכל הצלויין מן המליח אינו אסור אלא מן המלית של דג מליח שאני טועם אסור בכל המלוחין: **גמ'** א"ל רב אחא בריה דרב אויא לרב אשי דכבוש מאי דבשיל מאי דשלוק מאי דצלי מאי דמליח מאי תבעי: **מתני'** דג דגים שאני טועם אסור בין בגדולים בין בקטנים בין מלוחין בין תפלין בין חיין בין מבושלין ומותר בטרית טרופה ובציר. הנודר מן הצחנה אסור בטרית טרופה ומותר בציר ומורייס: **גמ'** תניא ר"ש בן אלעזר אומר דג דגים שאני טועם אסור בגדולים ומותר בקטנים דגה שאני טועם אסור בקטנים ומותר בגדולים דג דגה שאני טועם אסור בין בגדולים בין בקטנים דלישנא דאנשי דג גדולים דגה קטנים במשמע אלא מעתה °והדגה אשר ביאור מתה קטנים מתו שמות ז גדולים לא מתו אלא דגה משמע גדולים וקטנים ובנדרים הלך אחר לשון ב"א: **מתני'** הנודר מן החלב מותר בקום ור' יוסי אוסר מן הקום מותר בחלב אבא שאול אומר הנודר מן הגבינה אסור בה בין מלוחה בין תפילה *הנודר דף נב. מן הגבינה מותר בחלב מן החלב מותר בגבינה מן הרוטב מותר בקיפה מן הקיפה מותר ברוטב אמר בשר זה עלי אסור בו וברוטבו ובקיפה

תורה אור

מקומיהו ואילו אחז"ל בתר לשון תורה לגמרי האי קרא לראיה הוא ממש ולא זכר בלמוד. מיהו מעיקרא קא ס"ד דאפילו ללשון תורה לא הוי ראיה כיון דבכולהו שאר דוכתי קרי מבושל למבושל בקדרה ממש כנ"ל. דה"ב לה **כתב** רבינו ז"ל וה"ה לכל מילי דנדרים דלפום לישנא דכל אתר ואתר מיתדנן ע"כ ואמר מורי רבינו נר"ו דכגון אנן שאנו מספרים בלשון גוים מי שנדר מן המבושל אסור בצלי כלשון תורה וכן כל כיוצא בזה וכן בכל לשון הכתוב בתקנת קהל דינו כנדרים: **ירושלמי** הנודר מן המבושל מהו שיהא מותר במטוגן. מהו שיהא מותר במטוגן. פי' במבושל בשמן על המחבת. מהו שיהא מותר בתבשיל שנתבשל בחמי טבריא. הנודר מן המעושן מהו שיהא מותר במבושל כו' ולא איפשיטא ולחומרא: **והא** דתנן ומותר בעבה הוינן בה אמאי מותר והא מתבשיל נדר והא נמי תבשיל הוא ופריק אמר אביי האי תנא כל מידי דמתאכלא (א) כעין ריפתא תבשיל קרי ליה פי' דלא מיקרי תבשיל מאי דמתאכיל בלא פתא אלא מאי דמתאכיל ביה פתא שטובלין בו פתין ופת הנלוסה בקערה מה שאין כן במעשה קדרה עבה ותניא נמי הכי שאין לשון תבשיל כל מה שמתבשל בקדרה אלא מה שנאכל הפת עמו דתניא הנודר מן התבשיל אסור בכל מיני תבשיל ואסור בצלי ובשלוק ובמבושל ואסור בחוטריות רכות הן מין דלעת עגולה כעין תמוטרות שהחולים אוכלין בהן פתן. פי' ואע"פ שאינם נעשות בקדרה מכיון שאוכלין בהן הפת תבשיל מקרי: **ירושלמי**. אסור בביצה מגולגלת שכן דרך החולה לאכול בה את פתו פירוש ואע"ג שאינה נעשית בקדרה דף נא. מיהו כולהו מלאכתן ע"ג הפת: **מתני'** הנודר ממעשה קדרה אינו אסור אלא ממעשה רתחתא. כגון חילקא וטרגים וטיסני סלת וארז זריד וערסן. פי' כולם מיני דייסא ומיני קמחים שאוכלין לעצמן בלא פת: **אמר** קונם היורד לקדרה עלי שאני טועם אסור בכל מיני המתבשלים בקדרה. ואפילו באותן שהן ליפתן לפת ודוקא דקאמר יורד לקדרה הא לאו הכי אע"ג דאמר מעשה קדרה שאני טועם אינו אסור אלא במעשה קדרה וכי אמר היורד לקדרה אע"פ שלא אמר שאני טועם אסור בכל המתבשל בקדרה אלא תשלום נדרא דנודר הוא דנקט תנא ולאו דוקא: **תניא** הנודר דף נא. מן היורד לקדרה אסור ביורד לאילפס שכבר ירד לקדרה קודם שירד לאלפס. פי' דרכן היה במעשה אלפס לבשלו תחלה בקדרה ואח"כ באילפס הלכך כשנודר מן היורד לקדרה אסור במעשה אילפס שהרי ירד מתחלה לקדרה: **מן** הנעשה בקדרה. פי' דמשמע שנגמר בשולו בקדרה מותר במעשה אילפס לפי שנגמר מלאכתו באילפס: **מן** הנעשה באילפס מותר הנעשה בקדרה. פי' מותר במה שנגמרו מלאכתן בקדרה: **גרסת** ההלכות הנודר מן היורד לתנור אינו אסור אלא בפת. פי' לפי שמעשה של תנור אינו אלא לאפות את הפת ואם אמר כל מעשה תנור עלי אסור בכל הנעשה בתנור. פי' כגון גדי שצלאו בתנור וכיוצא בו והאי גירסא לא נהירא דלישנא דיורד לתנור טפי משמע לשון נופל לכל (ב) הנודר לתנור כדאמרינן ברישא בכל היורד לקדרה ומו לישנא דמעשה תנור לא משמע אלא פת שהיא מלאכה מיוחדת לתנור ואיכא נסחי דגרסי איפכא קונם יורד לתנור עלי אסור בכל הנעשין בתנור אבל מעשה תנור עלי אינו אסור אלא בפת והאי נסחא דייק טפי: **מתני'** מן הכבוש אינו אסור אלא בכבוש של ירק. פי' משום דאמר הכבוש בה"א סידיעה דמשמע אותו שידוע להיות כבוש על הרוב דהיינו כבוש של ירק: **כבוש** שאני טועם אסור בכל הכבושים. ואפילו של דג ובשר דהא לישנא לשון כולל הוא לכל כבוש: **מן** השלוק אינו אסור אלא בשלוק של בשר. שהוא ידוע בשליקה: **שלוק** שאני טועם אסור בכל השלוקים. ואפילו של ירק דלשון כולל קאמר: **מן** הצלי אינו אסור אלא בצלי של בשר דברי ר' יהודה צלי שאני טועם אסור בכל הצלויים. ואפילו דג ובילה וכל דבר: **מן** המליח אינו אסור אלא במליח של דג מליח שאני טועם אסור בכל המלוחים: **ואיבעיא** לן שמו' ובגמ' היכא דאמר קונם כבוש עלי כלישנא דרישא קונם שלוק קונם צלי קונם מלוח דלא קאמר הצלי המליח השלוק בכל אחד מהם בה"א הידיעה ולא קאמר נמי שאני טועם כלישנא דסיפא מה יהא דינו ולא איפשיטא ולחומרא ואסור בכל הצלויין ובכל המלוחין ואית דגרסי במתני' ברישא מן הכבוש ומן השלוק פי' שהוא שם דבר ולא פעול ולהכי משמע מן הדבר המיוחד לאותו דבר ומאי דכתיבנא עיקר: **ירושלמי** הוו בעון מימר מליח לעולם. פי' שהעמידו להעמידו במלחו הוא דהוי מליח הא לשעה לא. כלומר לא הוי בכלל מליח א"ר יודן מן הא דתניא הרי עלי כבשר מליח הדא אמרה מליח לשעה מליח הוא. פי' דבשר מליח דתנינן היינו בשר מליח של קרבנות שהוא דבר נדור כדמסיים בסיפא אם בשל שלמים נדר הרי זה אסור וקרבנות לא היו מלוחין אלא לפי שעה כדאיתא במס' תמיד ואפ"ה קרי ליה בשר מליח: **מתני'** דג דגים שאני טועם אסור בהן בין גדולים בין קטנים. פי' מדקאמר בגמ' דדג גדול משמע ודגים קטנים משמע ולא אמרינן דלא כרשב"א משמע דלא פליגי ומודה תנא דידן לדברי רשב"א והכא לאו דקאמר דג או דגים שאני טועם דא"כ פליג

אדרשב"א אלא דקאמרינהו לתרווייהו דקאמר דג דגים וה"ה נמי לאומר דג דגה ומש"ה משמע בין גדולים בין קטנים דדג משמע גדולים. ודגים או דגה משמע קטנים: **ואסור** בהן בין חיין בין מבושלין בין מלוחין בין טרופין ומותר בטרית טרופה. והוא מין דגים קטנים שהן טרופין דדג או דגים שלמים משמע ולא עשויין לשברי שברים הרבה ואין צריך לומר בציר ומורייס פי' שנעשה בהן קודם הנדר דאילו שיולא מהם לאחר הנדר אסור מדקאמר שאני טועם והכי איתא בגמ' לקמן: **הנודר** מן הצחנה. והוא מין דגים קטנים שטרופין יפה יפה. **אסור** בטרית טרופה. שאינם טרופים כ"כ וי"מ דצחנה דגים שלמים אלא מדנקיט ליה בפרט גלי אדעתיה דאפילו בשהן טרופין אסרינהו ולא מחוור ומותר בציר ומורייס דלא נתכוין אלא לגופן והוא דלא אמר שאני טועם דאי לא אסור ביוצא מהן: **והנודר** מטרית טרופה מותר בציר ומורייס שלהן אבל בצחנה פשיטא דאסור שהרי היא טרופה יותר ולא איצטריך ליה למתני דכיון דקתני הנודר מן הצחנה אסור בטרית טרופה כ"ש שהנודר בטרית טרופה אסור בצחנה: **גמ'** תניא ר' שמעון בן אלעזר אומר דג שאני טועם אסור בגדולים ומותר בקטנים דגה שאני טועם אסור בקטנים ומותר בגדולים דג דגה שאני טועם. פי' דאמרינהו לתרווייהו אסור בין גדולים בין קטנים ופרישנא דדג משמע גדול ודגה משמע קטנים ומשמע גדולים ובנדרים הלך אחר לשון בני אדם: **ירושלמי** איזהו דג גדול ואיזהו דג קטן ייבא בר מר זעירא כל נון דלא אכיל ליה פחות מן ליטרא כלכית אלא מטעים ליה פי' כל שמשקלו פחות מליטרא נקרא קטן וכה כן פי' והכא לענין נדרים כן הדין: **כתב** רבינו ז"ל ומסתברא לן שהכל לפי מקום הנודר את שדרכו לקרות דג קטן הוא דגה ושהוא גדול להם נקרא דג אע"פ שהוא פחות מליטרא: **מתני'** הנודר מן החלב אסור בקום. פי' מימי נסיובי דחלב והן החלב שקורין בלע"ז שוהיר"ו ומיא בעלמא הוא ולא מיקרי חלב: **ור'** יוסי אוסר. פרישנא בגמ' דלא פליגי אלא דבאתריה דר' יוסי לקומא נמי קרו ליה קומא דחלבא ועיקר שמו היינו שם אביו דקומא דחלבא בעי למימר חלב קרוש ובאתריה דת"ק לא קרו ליה אלא קומא בלחוד: **מן** הקום מותר בחלב. פי' ואפילו לר' יוסי דהא לא קרו ליה קומא כלל: **אבא** שאול אומר הנודר מן הגבינה אסור בה בין מלוחה בין תפילה. והא דברי הכל היא וליכא דפליג עלה וכן הלכה: **תניא** הנודר מן החלב מותר בקום מןהקום מותר בחלב מן החלב מותר בגבינה מן הגבינה מותר בחלב מן הרוטב מותר בקיפה מן הקיפה מותר ברוטב מומגא והוא מוהל היוצא מן הבשר וקיפה תבלין והוא דק דק שמתאסף בשולי קדרה מן התבשיל ומיץ בשר. פי' דכיון דאמר זה משמע זה וכל היוצא ממנו מכאן ואילך אבל לא הוי טעמא משום ליסנא יתירה דהא איצטריך למימר זה לאסתרויי בבשרא דעלמא אלא ודאי כדאמרן: **ירושלמי** מ"ט דר' יוסי בקום שם אביו קרוי עליו על דעתיה דר' יוסי הנודר מן היין אסור ביין מבושל (ג) מבושל אמרה קרו

(א) ניה ריפתא. (ב) היורד לתנור. (ג) אמרה מבושלא קרו ליה

הרי"ף

הנודר מן היין מותר בתבשיל שיש בו טעם יין אמר קונם יין זה שאני טועם ונתנו לתוך התבשיל אם יש בו טעם יין ה"ז אסור הנודר מן הענבים מותר ביין מן הזיתים מותר בשמן אמר קונם תאנים וענבים אלו שאני טועם אסור בהם וביוצא מהם *הנודר מן הבשר מותר ברוטב ובקיפה ורבי יהודה אוסר א"ר יהודה מעשה ואסר עלי רבי טרפון ביצים שנתבשלו עמו אמרו לו כן הדבר אימתי בזמן שאמר בשר זה עלי שהנודר מן הדבר ונתערב באחר אם יש בו בנותן טעם ה"ז אסור: גמ' *בעי רמי בר חמא אלו דוקא או שאני טועם דוקא באלו לא קא מיבעיא לן דדוקא הוא כי קא מיבעיא לן אשאני טועם ושאני אוכל דוקא הוא או לא תא שמע דג דגים שאני טועם (בהם) אסור בין גדולים בין קטנים בין חיין בין מבושלין ומותר בטרית טרופה ובציר אמר רבא וכבר יצא מהן:

מתני'

רמב"ן

מבושל חמרא מבשלא (א) ובגמרין אתמר דר' יוסי ורבנן מר כי אתריה ומר כי אתריה באתרא דרבנן קרי ליה לחלבא חלבא ולקומא קומא באתרא דר"י לקומא נמי קומא דחלבא קרו ליה ושמעינן מינה דאפילו לרבנן הנודר מן היין אסור ביין מבושל מ"ט חמרא מבשלא קרו ליה ובכל כה"ג מודו רבנן ואף על גב דתנן ר' יהודה בן בתירא אומר כל ששם תולדתו קרויה עליו אסור אף ביוצא בו ופליגי רבנן התם שם בנו הכא שם אביו והכין פירשו בירושלמי: מתני' הנודר מן הבשר מותר ברוטב ובקיפה ורבי יהודה אוסר א"ר יהודה מעשה ואסר עלינו ר' טרפון ביצים שנתבשלו בתוכו אמרו לו כן הדבר אימתי בזמן שאמר בשר זה עלי שהנודר מן הדבר ונתערב באחר אם יש בו בנותן טעם ה"ז אסור הנודר מן היין מותר בתבשיל שיש בו טעם יין אמר קונם יין זה שאני טועם ונפל לתבשיל אם יש בו בנותן טעם אסור הנודר מן הענבים מותר ביין מן הזיתים מותר בשמן אמר קונם זיתים וענבים אלו שאני טועם אסור בהן וביוצא מהן: גמ' בעי רמי בר חמא שאני אוכל ושאני טועם דוקא הוא או לאו דוקא באלו לא קא מיבעיא לי דדוקא הוא דתנן אמרו לו כן הדבר אימתי בזמן שאמר בשר זה עלי וכו' כי קא מיבעיא לי בשאני אוכל ושאני טועם (ב) דג דגים שאני טועם אסור בהן בין גדולים בין קטנים ומותר בטרית טרופה ובציר אמר רבא וכבר יצא מהן. והא דתנן שהנודר מן הדבר ונתערב באחר אם יש בו בנותן טעם ה"ז אסור בשלא במינו הוא כמעשה דר' יהודה בביצים שנתבשלו עם הבשר אבל במינו במשהו דגרסינן בפרקא דלקמן* אמר רבא שאני קונמות דאי בעי מיתשיל עלייהו הוו להו כדבר שיש לו מתירין ואינו בטל ברוב ומהא שמעינן דכי קי"ל כל דבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטיל דוקא במינו אבל שלא במינו בנותן טעם ומתני' נמי דיקא ונפל לתוך התבשיל בנותן טעם הא במינו במשהו ותניא נמי ר' שמעון אומר *כל דבר שיש לו מתירין כגון טבל ומעשר שני והקדש וחדש לא נתנו בהן חכמים שיעור א"ל והלא שביעית אין לה מתירין ולא נתנו בה חכמים שיעור דתנן השביעית אוסרת כל שהוא במינה אמר להם אף אני לא אמרתי אלא לביעור אבל לאכילה בנותן טעם מדקאמר להו לא נתנו בהן חכמים שיעור ואקשו ליה שביעית במינה משמע דאיהו נמי במינו קאמר ותו דתנן במסכת חלה *הנוטל שאור מעיסת חטין ונתן לתוך עיסת האורז אם יש בה טעם דגן חייבת בחלה ואם לאו פטורה א"כ למה אמרו הטבל אוסר כל שהוא מין במינו ושלא במינו בנותן טעם. קתני ואם לאו פטורה ואע"פ שיש לו פרנסה ממקום אחר אינו מוציא לפי חשבון כדקתני רישא התם שמע מינה אפילו דבר שיש לו מתירין שלא במינו בנותן טעם ותו אשכחן לה למילתא בהדיא בתלמוד ארץ ישראל *דגרסינן התם זה הכלל היה ר' שמעון אומר משום ר' יהושע כל דבר שיש לו מתירין כגון טבל ומעשר שני והקדש וחדש לא נתנו חכמים להם שיעור אלא מין במינו בכל שהוא ושלא במינו בנותן טעם וכל שאין לו מתירין כגון תרומה וחלה וערלה וכלאי הכרם נתנו להן חכמים שיעור מין במינו ושלא במינו בנותן טעם אילין נדרים מה את עביד לון כדבר שיש לו מתירין או כדבר שאין לו מתירין מסתברא מעבדינן כדבר שיש לו מתירין דתנינן תמן שהזקן עוקר את הנדר מעיקרו אמרין אין עיקור אלא מכאן ולהבא ודא מתניתין עבדה להן כדבר שאין לו מתירין דתנינן תמן הנודר מן הדבר ונתערב באחר אם יש בו בנותן טעם ה"ז אסור תפתר מין בשאינו מינו (ג) (מין במינו) בדבר שיש לו מתירין ואיצטריכינן להני ראיות דתמיה לן מאי דכתב רבינו הגדול ז"ל בהלכות דיליה בענין פת שאפאה עם הצלי בתנור אסור לאכלה בכותח דכיון דשרי למיכלה בבשרא הו"ל

דבר

[שם] מתני' הנודר מן היין מותר בתבשיל שיש בו טעם יין וכו'. פי' מותר בתבשיל שאין במשמעו של נודר מן היין אלא כשהוא בעינו: שאני טועם. כיון דאמר שאני טועם אסור אפילו על ידי תערובת דכיון שיש בו טעם יין הרי טועמו בו ויש לדון לפום מסקנא דאם אמר שאני טועם אפילו לא אמר זה אסור בנותן טעם דאסר יין שהיה בתבשיל קודם הנדר אלא שמלשון ונפל לא משמע אלא שנפל לאחר הנדר: קונם זיתים וכו'. בגמרא מפרש איסורא דיוצא מהן אי הוי משום אלו או משום שאני טועם:

[שם ע"ב] גמ' בעי רמי בר חמא שאני אוכל ושאני טועם דוקא. פירוש (בעי רמי) ודאי פשיטא ליה לרמי דאלו דוקא ואפילו לא אמר שאני טועם אסור ביוצא מהם וכדתנן בזמן שאמר בשר זה אלא קא מיבעיא שאני אוכל שאני טועם אי דוקא הוא ומתניתין דנקטינהו לתרתי הכי ליתני או הו קתני או (ד) דוקא הוא והא קא משמע לן דאע"ג שאמר שאני אוכל שאני טועם אם אמר אלו אין ואי לא לא: ומותר בטרית וכו'. אלמא שאני טועם לאו דוקא שהרי אינו אוסר ציר שהוא יוצא מהן. כלומר לעולם שאני טועם נמי דוקא ואי יצא לאחר מכן אין הכי נמי דאסור וכי תנן דשרי בשכבר יצא מהן קודם נדרו. ולא אפשיטא הילכך באלו אסור ביוצא מהם ובתלופיהן וביגדוליהן וה"ה לאוסר עצמו פירות של פלוני או של מקום פלוני דכאלו דמי והם אבל היוצא מהן לוקה ובאומר שאני טועם שאני אוכל רבים הסכימו לדעת הרמב"ם ז"ל שהלשון בעצמו מוכיח שאוסר כל אכילה וטעימה הבאה מהם ולא"ש נדר ול"ש שבועה היוצא מהן אסור הוא מספיקא ולא קי מיהו כתבו ז"ל דבחלופיהן וגידוליהן מותר דהא לא אסרן אלא לאכילה ולטעמה לא להנאה:

(א) כלומר. (ב) הוויות. (ג) חסר לשון וצ"ל שעת הכותב ודאי להחמיר בביטולו שלא יתבטל אפילו כו' כ"ה בר"ן. (ד) או לאו דוקא.

ופריק איהו ז"ל דשאני הא דאית ליה היתר עם הבשר באנפי נפשה וכל דבר שיש לו מתירין אפי' באלף לא בטיל ואע"ג דהשתא מין בשאינו מינו הוא הבשר עם הפת מתמע דקבר איהו ז"ל דדבר שיש לו מתירין אפילו בשאינו מינו לא בטיל ואילו בכל הני ראיות מתמע דבטיל ואיברא דתמיהה ליתיה להאי פירוקא דהרי"ף ז"ל אבל הכא היתר בהיתר הוא כיון דלא הוי אלא ריחא דבשרא בעלמא וריחא באיסורין היתר גמור אלא דודאי שמעתא דאמרי רבנן דאסור לאכלה בכותח לאו דינא הוא אלא חומרא דרבנן משום מראית העין שלא יהיה נראה כפיו כאוכל בשר בחלב וכשם שהחמירו בו שלא להעלותו על השולחן וכשם שקנסו בפת ששת אותה בחלב לאכלה בפני עצמה גזירה שמא יאכלנו עם הבשר עד שיעשה בו סימן הניכר ויש לי לדון לזכות לרבינו אלפסי ז"ל דאיהו נמי ה"ק והכא ליכא דנקיט לאו דוקא כדמשמע בעלמא אלא דרך לאות שכן מצינו לו במקומות

נמוקי יוסף

[דף נג] מתני' הנודר מן התמרים מותר בדבש תמרים מסתוניות וכו'. פירוש סתוניות הם ענבים שאינם מתבשלין עד הסתיו ועושין ממנו חומץ דמתמרים גופייהו אסר ולא בדבש וכן מן הסתוניות גופייהו אסר ולא חומץ: שם תולדתו. כגון שנקרא דבש תמרים וכן חומץ סתוניות כיון ששם האב עליו אסור בשניהם: וחכמים מתירין. בגמ' פריך היינו ת"ק ומשמע דת"ק פליג עם ר' יהודה דאפילו בששם תולדתו קרויה עליו מותר ותימה דלעיל [דף נב:] אמרינן אליבא דכ"ע דהיכא דקרו ליה קומא דחלבא אסור בשניהם ומה לי דבש תמרים ומה לי קומא דחלבא (א) משום שלא יטעו באחר אלא משום שדעת הבריות להשוותו לחלב אבל דבש וחומץ מינים אחרים יש ומה שקורא אותן בשם אביהן לאו שיהיו שוין בדין אלא להבדיל שלא יטעו בין מין זה למינים אחרים:

[שם] גמ' חכמים היינו ת"ק. פי' היינו ת"ק דאיהו נמי סבירא ליה דהנודר בתמרים מותר בדבש שלהם: כל שאין דרכו ליאכל. כגון סתוניות שאין אוכלין אותן והיוצא מהם שהוא החומץ אוכלין אותו ות"ק לית ליה דרשב"א כלל דאילו בתמרים לא אסר אלא הגוף שנדר בלבד ור' שמעון בן אלעזר אסר שניהם וכן בשאין דרכו ליאכל דלת"ק אם אסר עליו הסתוניות אינו אוסר יוצא מהן אלא הסתוניות בלבד ור' שמעון בן אלעזר אמר איפכא שהחומץ היוצא מהם בלבד הוא דאסר ולא הסתוניות וחכמים אית להו דרשב"א בסתוניות ופליגי עם ר"י בן בתירה דאמר אסור אף ביוצא ממנו דמשמע איסורו בסתוניות עצמו ואף ביוצא מהן ובאו והתירו הסתוניות שאין הכוונה לאסור אלא היוצא מהן נמצא דפליגי עליה נמי דת"ק והלכתא כת"ק דלא אסר אלא הגוף שנדר בין דרכו ליאכל בין אין דרכו ליאכל:

[שם] מתני' הנודר מן היין מותר ביין תפוחים וכו'. פירוש הכרישין מן כרתי. וקפלוטות מין כרישין אלא דסתמא אין קפלוטות נקראין בכרישין ובנדרים הלך אחר לשון בני אדם וכן טעמא דכולה מתניתין דסתם יין לא הוי אלא של ענבים וכן סתם שמן אינו אלא של זיתים וסתם דבש הוא של דבורים וסתם חומץ לאו של סתוניות הוא ולפיכך מותר ביינות אלו ושמנים אלו:

[שם] גמ' תניא הנודר מן השמן בארץ ישראל וכו'. פי' ואסור בשמן זית דסתם שמן של ארץ ישראל הוא שמן זית ובבבל אסור בשמן שומשמין דבבבל עיקר שמן של שומשמין הוא: ספק איסורא לחומרא. ואיישינן למיעוטא ודילמא להשמן המצוי שם נתכוון מיהו אי פריש ואמר לא נדרתי אלא בשמן זית נאמן כדתנן [דף כ.] לא נדרתי אלא בחכמו של ים וכן לענין דיני ממונות דהא קיימא לן [ב"ב דף נב:] אין הולכין בממון אחר הרוב:

[שם ע"ב] מתני' מן הגריסין אסור במקפה וכו'. פי' אסור במקפה בתבשיל גריסין דלא תימא דלא נדר אלא מן הגריסין כשהן חיין ודוקא שיהא רוב המקפה של גריסין כדאיתא בירושלמי [הלכה ט]. ור' יוסי מתיר במקפה. דסבר דלא אסר אלא גריסין חיין: מן המקפה. אין בלשון תבשיל גריסין חיין ולפיכך מותר בגריסין חיין: אסור בשום. לפי שבתבשיל גריסין משימין שומין ולפיכך אסור בשומין אע"פ שלא שם אותם במקפה דהוה ליה כאילו נדר ממה שעושין מקפה: ור' יוסי מתיר. כיון שאינן במקפה שלא נתכוון אלא למקפה ובמה שבתוכה: מן השום מותר במקפה. ואפילו בשומין שבמקפה דכיון דלא אמר מקפה לא אסר אנפשיה אלא שומים דעלמא דאע"פ דאסור בשומין דעלמא מותר בשומין שבמקפה מידי דהוה לנודר מן היין שמותר בתבשיל שיש בו טעם יין: אסור באשישים. פי' נזיד עדשים כדאיתא בירושלמי [הלכה י] טלופחין ומגבלן בדבש ומטגנן אמר ליה אינון אשישים שאמרו חכמים ואמרינן התם דלר' יוסי דמתיר הנודר מן היין מותר בקונדיטון ש"מ דלרבנן אסור בקונדיטון וכן כתבו ז"ל

(א) חסר לשון כאן ועיין בר"ן.

רמב"ן

דבר שיש לו מתירין ואפילו באלף לא בטיל דאלמא ס"ל למרן ז"ל דאפילו שלא במינו לא בטיל והא אתברר לן מילתא דשלא במינו בטיל אע"פ שיש לו מתירין אלא מיהו איכא מימרא בגמרין דקשיא אהך סברא ודילמא איהי אקשיתיה לרבינו הגדול ז"ל דתנן בפ' משילין *האשה ששאלה תבלין ומים ומלח לעיסתה הרי אלו כרגלי שתיהן והוינן בה וליבטיל מים ומלח לגבי עיסה ומהדרינן אביי אמר גזרה שמא תעשה עיסה בשותפות רבא אמר תבלין לטעמא עבידי וטעמא לא בטיל ורב אשי אמר משום דהו"ל דבר שיש לו מתירין וכל דבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטיל והא מים ומלח בעיסה שלא במינו הוא ואפ"ה אמרינן דלא בטיל וכבר איפריק בהך קושיא דקסבר רב אשי כיון דעיסה בלא מים ומלח לא מתעבדא לעולם כמין במינו הוי תדע דהא איתמר עלה בריש שמעתא כי אקשו וליבטיל מים ומלח לגבי עיסה ואמר להו ר' אבא הרי שנתערב לו קב חטים שלו בעשרה קבים של חברו יאכל הלה וחדי ואחיכו עלה וא"ר אושעיא דשפיר עבוד דאחיכו עלה מאי שנא חטים בשעורים דלא קאמר להו דהוה ליה מין בשאינו מינו ובטיל חטים בחטים נמי לרבי יהודה הוא דלא בטיל לרבנן בטיל מדקאמר רב אושעיא הכי ולא קאמר הא מים ומלח לגבי עיסה חטים בשעורים היא שמע מינה לחטים בחטים איכא לדמוייה משום דבדידהו מתעבדא עיסה ולאו בציר מינייהו ותו איכא למימר דלאו קושיא היא דהא מים ומלח בעיסה נותן טעם הוא ובכל איסורין שבתורה נמי לא בטיל אלא טעמא דקושיא בגמרא דכיון דלא חשיבי לגבי דין ממון ותחומין איסורא דתלי בדין ממון הוא ורבנן הוא דהוו סברי מעיקרא דמדינא בטלי כטעמא דרבי יהודה דפוטר במים ומלח סדומית לפי שאינן ניכרין מה שאין לומר כן בכל האיסורין ואתא רב אשי ופריק כיון דיש לו מתירין והרי אנו מחמירין בכל דבר שיש לו מתירין שאינו בטל במינו אפילו בדרבנן אע"פ שהוא דבר מועט ולא חשיב האי נמי אין נותן טעם שלו בטל אע"פ שאינו חשוב לענין תחומין אם מצינו שהחמירו במינו יותר מכל האיסורין דין הוא שנחמיר בהן שלא במינו כדין שאר האיסורין ואי אפשר לדחויי הנך ראיות דכתבינן משום הך קושיא אלא כי אמרינן דבר שיש לו מתירין לא בטל במינו אבל שלא במינו בנותן טעם הוא וכן הלכתא: מתני' הנודר מן התמרים מותר בדבש תמרים מן הסתוניות מותר בחומץ סתוניות ר' יהודה (א) אומר כל ששם תולדתו קרויה עליו נדר ממנו אסור אף ביוצא ממנו וחכמים מתירין: גמ' חכמים היינו ת"ק איכא בינייהו הא דתניא כלל אמר ר"ש ב"א כל שדרכו ליאכל ודרך היוצא ממנו ליאכל כגון תמרים ודבש תמרים נדר בו אסור ביוצא ממנו נדר ביוצא ממנו אסור בו וכל שאין דרכו ליאכל ודרך היוצא ממנו ליאכל אינו אסור אלא ביוצא ממנו שלא נתכוון זה אלא ליוצא ממנו ת"ק לית ליה דר' שמעון בן אלעזר לא באת שדרכו ליאכל ודרך היוצא ממנו ליאכל ולא באת שאין דרכו ליאכל ודרך היוצא ממנו ליאכל דהיינו סתוניות וחומץ סתוניות ורבנן בתראי אית להו דר"ש בן אלעזר באת שאין דרכו ליאכל ודרך היוצא מהן ליאכל והא דקתני וחכמים מתירין בו ולא ביוצא ממנו קתני והלכתא כתנא קמא: מתני' הנודר מן היין מותר ביין תפוחים מן השמן מותר בשמן שומשמין מן הדבש מותר בדבש תמרים מן החומץ מותר בחומץ סתוניות מן הכרישין מותר בקפלוטות מן הירק מותר בירקות שדה שהוא שם לווי: גמ' תניא הנודר מן השמן בארץ ישראל מותר בשמן שומשמין ואסור בשמן זית ובבבל אסור בשמן שומשמין ומותר בשמן זית מקום שמסתפקין מזה ומזה אסור בזה ובזה פשיטא לא צריכא דרובא מן חד מסתפקין מהו דתימא אזיל בתר רובא קמ"ל ספק איסורא לחומרא: מתני' מן הכרוב אסור באיספרגוס מן האיספרגוס מותר בכרוב מן הגריסין אסור במקפה ורבי יוסי מתיר מן המקפה מותר בגריסין מן המקפה אסור בשום ורבי יוסי מתיר מן השום מותר במקפה מן העדשים אסור באשישים רבי יוסי מתיר מן האשישים מותר בעדשים:

גמ'

(א) בן בתירא.

הרי"ף

מתני' *הנודר מן התמרים מותר בדבש תמרים מן הסתוניות מותר בחומץ סתוניות רבי יהודה בן בתירא אומר כל ששם תולדתו קרוי עליו ונדר הימנו אסור אף ביוצא ממנו וחכמים מתירין: גמ' חכמים היינו תנא קמא איכא בינייהו הא דתניא כלל אמר רבי שמעון בן אלעזר כל שדרכו לאכול ודרך היוצא ממנו לאכול כגון תמרים ודבש תמרים נדר בו אסור ביוצא ממנו נדר ביוצא הימנו אסור בו וכל שאין דרכו לאכול ודרך היוצא ממנו לאכול נדר בו אינו אסור אלא ביוצא ממנו שלא נתכוין זה אלא ליוצא הימנו: מתני' הנודר מן היין מותר ביין תפוחים מן השמן מותר בשמן שומשמין מן הדבש מותר בדבש תמרים מן החומץ מותר בחומץ סתוניות מן הכרישין מותר בקפלוטות מן הירק מותר בירקות שדה מפני שהוא שם לואי: *מן הכרוב אסור באספרגוס מן האספרגוס מותר בכרוב מן הגריסין אסור במקפה ר' יוסי מתיר (במקפה) מן המקפה מותר בגריסין מן המקפה אסור בשום ור' יוסי מתיר מן השום מותר במקפה מן העדשים אסור באשישים ור' יוסי מתיר מן האשישים מותר בעדשים חטה חטין שאני טועם אסור בהן בין קמח בין פת (א) גריסין שאני טועם אסור בהן בין חיין בין מבושלין ר' יהודה אומר קונם גריס או חטה שאני טועם מותר לכוס חיין: גמ' *תניא הנודר מן השמן בארץ ישראל מותר בשמן שומשמין ואסור בשמן זית ובבבל אסור בשמן שומשמין ומותר בשמן זית מקום שמסתפקין מזה ומזה אסור בזה ובזה פשיטא לא צריכא דרובא מסתפקין בחד מנהון מהו דתימא ניזל בתר רובא קמ"ל ספק איסורא לחומרא:

(א) גרים גריסין.

חטה

הריטב"א

אחרים שתופס לשון הגמרא שלא לאותו ענין שנאמר בו וקאמר רבינו ז"ל דהא איכא למימר דלא ליבטיל באלף מפני מראית העין כיון שאין בו לבעלים איסור ממון שיש לו מתירין לאכלו עם הבשר או בפני עצמו והאי עדיפא לן לתרולי בלישניה ודלא למתני טעותא כל דהו בגמרא וכ"ש דלא למיתלי ביה בוקי סריקי. והכין פרישית קמי מרן נר"ו: כתב רבינו ז"ל אלא מיהו איכא מימרא בגמרין דקשיא אהך סברא דתנן בפרק משילין [דף לז.] לענין תחומין האשה ששאלה תבלין [ומים] ומלח לעיסתה הרי אלו כרגלי שתיהן פירוש שאם ערבה בעלת התבלין למזרח ואין לה ללכת למערב ובעלת הקמח ערבה למערב ואין לה ללכת למזרח כלל הרי עיסה זו כרגלי שתיהן שאי אפשר להוליכה בי"ט לא למזרח ולא למערב: והוינן בה ואמאי וליבטיל מים ומלח לגבי עיסה ותהא כרגלי בעלת הקמח ומהדרינן [דף לח:] רבא אמר תבלין ומלח לטעמא עבידי וטעמא לא בטיל לעולם ואפי' שלא במינו דחשיב בפחות מכדי נותן טעם וכאילו קיימי בעינייהו רב אשי אמר [דף לט.] דלהכי לא בטיל מים ומלח לגבי עיסה משום דהוה ליה דבר שיש לו מתירין לערב וכל דבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטיל והא מים ומלח לגבי עיסה שלא במינו הוא ואפ"ה אמר רב אשי דלא בטיל דשיל"מ אלמא דבר שיש לו מתירין אפי' בשאינו מינו לא בטיל: כתב רבינו ז"ל וכבר איפריק בה הך קושיא דקסבר רב אשי דכיון דעיסה לא מתעבדא בלא מים ומלח לעולם כמין במינו דמו מים ומלח עם הקמח תדע דהא נמי איתמר התם עלה ברים שמעתא כי אקשו דליבטיל מים ומלח לגבי עיסה [דף לח:] וא"ל ר' אבא הרי שנתערב לו קב חטין שלו בעשרה קבין של חבירו יאכל הלה וחדי ואחיכו תלמידי אהאי פירוקא דר' אבא וא"ל ר' אושעיא שפיר עבדו דאחיכו עליה מ"ש חטים ושעורים דלא קאמר להו פי' ר' אבא אמאי לא אקשי מקב חטין שנתערב בעשרה קבין של שעורין של חברו יאכל הלה וחדי משום דחטין ושעורים הוי מין בשאינו מינו ובטל בשיעורו מה שאין כן בחטים וחטים דהוי מין במינו ולא בטיל בס' דקב בעשרה דנקט ר' אבא לאו דוקא דהא כן אפילו בשעורין נמי לא בטיל אלא מועט במרובה קאמר והיינו דאמרי דאי נקט חטין בחטין משום דקבר דמינו במינו לא בטיל לעולם ובעי למימר דהוא הדין למים ומלח דלא בטיל לגבי עיסה ה"ת לרבי יהודה דס"ל דמין במינו לא בטיל לא בלח או יבש ביבש שנתערב ונעשה גוף אחד כמים ומלח בעיסה או חטין בחטין אבל לרבנן אפי' מין במינו בטיל וכיון שכן לרבנן ליכא הפרישא בין חטים וחטים לחטים ושעורים ודין הוא דליבטיל מים ומלח לגבי עיסה לרבנן מדקאמר ר' אושעיא הכי פי' דאיצטריך לאקשויי לר' אבא מדרבנן דסברי דמין במינו בטיל ולא אקשי ליה אפי' לר' יהודה נמי דלימא ליה הכי מאי מקשת מחטים לתוך חטים דלא בטילי לר' יהודה דמים ומלח לגבי עיסה חטים ושעורים הוא דבטיל אפי' לר' יהודה ש"מ דלר' אושעיא נמי מים ומלח לגבי עיסה מין במינו חשיב דלא בטיל לר' יהודה ולהכי אצטריך ליה לאקשויי לרבנן מיהת בטיל: עוד כתב רבינו ז"ל ותו איכא למימר דלאו קושיא היא דהא מים ומלח בעיסה נותן טעם הוא ובכל איסורין שבתורה לא בטיל פי' דהא משמע ליכא בעיסה ששים של מים ומלח והיכי קס"ד כלל דליבטל אפי' לא עבידי לטעמא ולא הוי נמי דבר שיש לו מתירין אלא טעמא דקושיא דגמ' דכיון דלא חשיבי לגבי דין ממון ותחומין איסורא דתלי בדין ממון הוא פי' דאיסור תחומין דרבנן הוא סברי מעיקרא דמדינא בטלי ואע"ג דיהבי טעמא בעיסה פי' לפירושו דמעיקרא לאו בדין בטול איסורין נחתינן להאי פירכא דאם כן הא ליכא ששים לבטלה אלא למימרא דבאיסור תחומין דתלי בדין ממון הוה לן למחשב מים ומלח דחברתה כמאן דליתא כלל דהא מים ומלח דבעיסה לית להו חשיבותא באנפי נפשייהו כי היכי דנחשבה לבעלת מים ומלח משותפת בעיסה זו להיות כרגליה: ואהדר להו ר' אבא הרי שנתערב לו קב חטין בעשרה קבין של חבירו יאכל הלה וחדי. פי' קב בעשרה לאו דוקא אלא מעט במרובה ואחיכו עליה משום דקס"ד דר' אבא מדין בטול איסורין אתי עלה דכיון דמים ומלח בעיסה ליכא שיעורא לבטולי באיסורין דין הוא דלא לבטיל הכא ולא ליפקע רשות בעלים מיניה וכמאן דקאי בעיניה דמי שהרי אין רשות בעלים נפקע בעלמא כשנתערב חטים שלו בחטין מרובין של חברו ובעלמא אלו הוי באנפה (א) דרבותא באיסורין בטיל אפשר דהכא נמי פקע רשות בעלים אבל השתא דמדינא באיסורין לא בטיל משום דהוי מין במינו ואפי' המלח מועט מאד דין הוא דלא ליפקע רשות בעלים וליהוי כמאן דקאי בעיניה דדינא לעירוב י"ט דרמי עליה מאתמול איסורא אחרינא הוא. היינו דאחיכו עליה דהא מין במינו לרבנן בטל הוא באיסורין דעלמא וכיון דכן הכא נמי דינא הוא דליבטיל אפילו בפחות מכשיעור כיון דלית ליה חשיבותא באנפי נפשיה וענין תחומין תלוי בדין ממון וכטעמא דר' יהודה דפוטר במים ומלח סדומית לפי שאינם ניכרין ולית להו דין ממון וחשיבות אף על גב דבאיסורין דעלמא לא בטיל ואתא רב ספרא והדר עליה דר' אושעיא ואמר ליה בלשון כבוד משה שפיר קאמר להו ר' אבא דאיהו לאו טעמא דקא סלקא דעתיה אתי עלה אלא איהו הכי קאמר דמים ומלח אלו חשיבי בהאי עיסה ודין ממון אית בהו אע"ג דבאנפי נפשייהו לית להו חשיבותא וכי לא שמיע להו הא דאמר ר' חייא קטיפספה הבורר גזול מתוך גרעו של חברו נותן לו דמי חטים אלמא כילא חסריה ליה ה"נ כילא חסריה פי' דכי היכי דהתם גזול באנפי נפשיה לא חשיב וכיון דחשיב בגלגו שממלא המדה חשיב ממון ה"נ אע"ג דמים ומלח שבעיסה לית להו חשיבותא באנפי נפשייהו כיון שהעיסה חשובה יותר מחמתם והיא גדולה ג"כ יותר בשבילם ראוי הוא שיחשב ממון ומשלו של ר' אבא למי שנתערב לו מעט חטים בחטים מועטים של חברו דמחייב לשלומי ליה דכיון דחסריה מכילא דיליה ואוסיף בחטים דחבריה ואע"ג דאינהו באנפי נפשייהו לא חשיבי ואכי דמייה לגבי דשאני התם משום דהוי ממון שיש לו תובעין פי' דלגבי תביעת ממון הוא דאיכא למימר הכי כיון דמ"מ הא חסריה אבל גבי דינין דעלמא שנפל ממון אחרים אע"ג דעביד ביה חשיבותא בתר דידיה אזלינן ולא הוי ממון ואפי' יש לו בעלים הילכך הכא לגבי תחומין אפי' היו המים והמלח גזולין ויש להם בעלים כיון דהשתא לאו בדין תביעת ממון איירינן דינא הוא דבטיל כיון דלא חשיב באנפי נפשיה ולא יפה כחו מפני שיש לו בעלים דהא לגבי בטול איסורין ובטול טומאה דעלמא לא חשיב מפני שהאיסור המתערב יהא לו בעלים כיון דלא חשיב באנפי נפשיה בגופיה ומיבטל ברוב או בששים וה"נ ליבטיל מים ומלח לגבי עיסה ולא ליהוי ממון אפילו יש לו בעלים ועל הא אוריך אביי טובא למידחייה לדר' אבא ואידחייה לה ואתי רב אשי ופריק דכיון דדבר זה יש לו מתירין למוצאי י"ט והרי אנו מחמירין בעלמא בכל מקום שיש לו מתירין לאסור באלף במינו מיהת אע"פ שהאיסור מדרבנן ודבר מועט הוא חשיב למיסר ה"נ אין מים ומלח בטלין אפי' בעיסה שהן מין בשאינו מינו ואפי' בתחומין דרבנן וניתן להו דין ממון וליסרו הכא (כהא) כי היכי דאסרי' בשאר איסורים דלא אזלינן בתר חשיבות ממון זה פי' דברי רבינו ז"ל ובדידיה אתפרש לן אגב גררא שמעתא דהתם דקשיא טובא ובעיא ליגלותא. ונקטינן כלמעיקרא דדבר שיש לו מתירין במינו במשהו ושלא במינו בנותן טעם בר מחמץ בפסח: (דף נג.) מתני' הנודר מן התמרים מותר בדבש תמרים מן הסתוניות מותר בחומץ סתוניות. פי' סתוניות ענבים שאינם מתבשלים עד הסתיו ואינם ראויים לאכילה והמשקה היוצא מהם חומץ ר' יהודה אומר כל ששם תולדתו קרויה עליו פי' כדבש התמרים שמכונה על שם התמרים אביו וכן חומץ סתוניות ונדר מן האב אסור אף ביוצא ממנו וחכמים מתירין: גמ' חכמים היינו ת"ק איכא בינייהו הא דתניא כלל אמר רשב"א כל שדרכו ליאכל והיוצא ממנו ליאכל כגון תמרים ודבש תמרים נדר בו אסור אף ביוצא ממנו נדר ביוצא ממנו אסור אף בו וכל שאין דרכו ליאכל כגון סתוניות נדר בו אינו אסור אלא ביוצא ממנו שלא נתכוין זה אלא ליוצא ממנו ת"ק דמתני' לית ליה דרשב"א דהא בין תמרים שהן נאכל והיוצא מהן נאכל בין בסתוניות שאינם נאכלים והיוצא מהם נאכל קתני שאם נדר בו מותר ביוצא ממנו ודלא כרשב"א ורבנן בתראי אית להו דרשב"א באת שאין דרכו ליאכל ודרך היוצא ממנו ליאכל: והא דקתני וחכמים מתירין אסתוניות קאי דקאמר ר' יהודה שאסור בהם וביוצא מהם ואתו רבנן ושרו בגופייהו דלא מתסרי אלא ביוצא מהם כרשב"א והלכתא כרשב"א בהא דקאי כרבנן: גרסינן בירו' [ה"ו] תני רשב"א אמר קונם כל שדרכו ליאכל ודרך היוצא ממנו ליאכל נדר בו אסור ביוצא ממנו נדר ביוצא ממנו אסור בו מאי איכא לך למימר כגון זיתים וענבים וכל שדרכו ליאכל ואין דרך היוצא ממנו ליאכל נדר בו מותר ביוצא ממנו נדר ביוצא ממנו מותר בו מאי איכא לך למימר כגון אלין תותיא וכל דבר שאין דרכו ליאכל והיוצא ממנו דרכו ליאכל נדר בו לא נתכוין אלא ליוצא ממנו מאי איכא לך למימר כגון זרעוני גנה שאינם נאכלים פי' כגון זרע החליל והבצלים והיוצא בהן הנודר מהן לא נתכוין אלא לפירות שבהן שהן נאכלין וכן הלכה: מתני' הנודר מן היין מותר ביין תפוחים מן השמן מותר בשמן שומשמין. פירוש דסתם יין ושמן לא משמע אלא יין ענבים ושמן זיתים: מן הדבש מותר בדבש תמרים. פי' דלא קרו איניש דבש סתם אלא לדבש של דבורים ובנדרים הלך אחר לשון ב"א: מן החומץ מותר בחומץ סתוניות מן הכרישין מותר בקפלוטות. פי' שהן מין כרישין ואינם נקראים בלשון ב"א אלא קפלוטות ובכל אלו אם אמר לא נתכוונתי אלא לכך שהוא בכלל הלשון הרי הוא כפירושו כאותה שאמרו [דף יח:] סתם נדרים להחמיר ופירושם להקל: מן הירק מותר בירקות שדה שלא קרו איניש ירק סתם אלא לירק של גנה: (שם) תניא הנודר מן השמן בארץ ישראל מותר בשמן שומשמין ואסור בשמן זית. (נ"ל) פי' שבארץ ישראל רגילין בשמן זית: ובבבל אסור בשמן שומשמין ומותר בשמן זית. שסתם שמן של בבל של שומשמין הוא ובנדרים הלך אחר לשון בני אדם במקומו ובשעתו ובאותו לשון שהוא רגיל לדבר בו אם אינו מדבר בלשון מקומו: מקום שמסתפקין מזה ומזה אסור בשניהם. פי' מן הספק אלא אם כן אמר לא נתכוונתי אלא לזה: פשיטא לא צריכא דרובא מן חד מסתפקין מהו דתימא ניזיל בתר רובא קמ"ל ספק איסורא לחומרא: ולענין דיני ממונות הא קיימא לן שאין הולכין בממון אחר הרוב ואם נתחייב או מכר לו שמן סתם נותן לו גרוע שבהן וכדאיתא בריש פרק שור שנגח [דף מו:] ובפרק המוכר לנזיקין [דף צב:]: מתני' מן הכרוב אסור באספרגוס. פי' מין כרוב הוא: מן האספרגוס מותר בכרוב מן הגריסין אסור במקפה והוא תבשיל של גריסין עבה ור' יוסי מתיר דקסבר גריסין כשהן חיין משמע להידך מקפה מקרי וכן נקרא מקפה כל מאכל עבה של ירקות ויוצא בו ולהכי אמרינן בירושלמי [הלכה ט] דלא אסר ת"ק אלא בדהוי רובא גריסין עיקר: מן המקפה מותר בגריסין מן המקפה אסור בשום. פי' שאף לאפי שומים שנותנין בקדרה של מקפה בכלל מקפה: ור' יוסי מתיר. בשומין עבה. דבשומין בעלמא אפילו רבנן מודו שהוא מותר: מן השום מותר במקפה אע"פ שנוהגין לתת בה לאפי שומים אין אסור אלא בשומין עבה בלחוד כשאר שומין דעלמא: מן העדשים אסור באשישין. והוא נזיד של עדשין ורבי יוסי מתיר: מן (ב) העדשין מותר באשישין

(א) יהושע. (ב) אשישין מותר בעדשין.

באמינן כשהן חיין: ירושלמי ר' יוסי אזל לגבי (דוסא)[ר' יסא] וכו' על דעתיה דרבי יוסי הנודר מן היין מותר בקונדיטון: חטה חטין שאני טועם אסור בהן בין קמח בין פת. פי' (א) כדאמרינן להו תרוייהו אבל הנודר מן החטים אסור לאפות ומותר לכוס כדלקמן וכדפרישנא גבי דג דגים וכן גרים גריסין שאני טועם אסור בהן בין חיים בין מבושלים כדאמר תרוייהו אבל גרים לחוד אסיר לבשל ומותר לכוס גריסין אסור לכוס ומותר לבשל ר' יהודה אומר קונם גרים או חטה שאני טועם מותר לכוס חיין פי' ולא בא רבי יהודה אלא לפרש: תניא רשב"א אומר חטים שאני טועם אסור לכוס ומותר לאפות. פי' ומותר לאכול בפת אפויה: חטה שאני טועם מותר לכוס ואסור לאפות פי' מותר בחטה וקמח של חטים לכוס ואסור בפת אפויה שלו: חטה חטים שאני טועם וכו'. והלכתא כרשב"א לפרושי דברי חכמים אתא: ירושלמי [הלכה יא] חטה שאני טועם אסור לאפות ומותר לכוס ולא אמרת הכין פירוש דחטה זרע חטין משמע ולא פת אפויה אמר ר' יוסי בן אבהיה דבר כשם מתמי פתא נקיה ומימר בריך דברא הדא חטתא. ובהכי סליק פירקא ברחמי שמיא ותו לא מידי:

סליק פירקא

(דף נג) הנודר מן הירק מותר בדלועין. פי' דלאו מין ירק נינהו אלא פרי ור"ע אוסר ומפרש ואזיל תנא טעמא דפלוגתייהו אמרו לו לר"ע והלא אומר אדם לשלוחו קח לי ירק והוא אומר לא מצאתי אלא דלועין פי' וכיון שאינו לוקח מהן עד שבא ונמלך בבעל הבית מכלל שאינם ירק: אמר להם כן הדבר. פי' שאינו לוקח אלא בהמלכה אבל משם ראיה שהם ירק שאלמלא כן היכי שייך המלכה במה שאינו ממין שאמר לו בעל הבית אילו הלך ולא מצא אלא קטניות שמא הוא אומר לו לא מצאתי אלא קטניות אלא ודאי שהדלועין בכלל ירק: ואסור בפול המצרי הלח ומותר ביבש. שאין היבש בכלל ירק אבל בשאר ירקות אסור אפילו הן יבשים וכן פירשו שלא חלקו בין לח ויבש אלא בירק שיש לו גורן אבל בירק שאין לו גורן כגון כרוב ותרדין ודכוותייהו אין חלוק בין לח ויבש ואסור בשניהם: (שם) והא מן ירק נדר. פירוש וסתם ירק לא משמע אלא ירק הנאכל כמות שהוא חי ולא דלועין ודכוותייהו שאין נאכלין חיין ומאי טעמיה דר' עקיבא דאסר בדלועין: אמר עולא באומר ירקי קדרה עלי. פי' דאתי לרבויי אפילו דלועין ופרכינן ודילמא ירק הנאכל בקדרה קאמר פי' דלא משמע אלא ירק שהוא נאכל אף בקדרה כגון כרוב וחזרת

הרי"ף

חטה חטים*. תניא רשב"ג אומר חטה שאני טועם אסור לאפות ומותר לכוס חטים שאני טועם אסור לכוס ומותר לאפות חטה חטים שאני טועם אסור בין לכוס בין לאפות גרים שאני טועם אסור לבשל ומותר לכוס גריסין שאני טועם אסור לכוס ומותר לבשל גרים גריסין שאני טועם אסור בין לכוס בין לבשל:

הדרן עלך הנודר מן המבושל

*הנודר מן הירק מותר בדלועין ור"ע אוסר אמרו לו והלא אומר אדם לשלוחו צא וקח לי ירק והוא אומר לא מצאתי אלא דלועין אמר להם וכן הדבר או שמא אומר לא מצאתי אלא קטניות אלא שהדלועין בכלל ירק ואין הקטניות בכלל ירק ואסור בפול המצרי לח ומותר ביבש: גמ' והא מן ירק נדר אמר עולא באומר ירק המתבשל בקדרה עלי במאי פליגי רבנן סברי כל מלתא דצריך לאמלוכי שליחא עליה לאו מיניה הוא ור"ע סבר כל מילתא דממליך שליחא עליה מיניה הוא ומודה ר"ע לענין מלקות דאינו לוקה *מאן תנא דפליג עליה דר"ע רשב"ג היא דתניא הנודר מן הבשר אסור בכל מיני בשר ואסור בראש וברגלים ובקנה ובכבד ובלב ובעופות ומותר בבשר דגים וחגבים רשב"ג אומר הנודר מן הבשר אסור בכל מיני בשר ומותר בראש וברגלים ובקנה ובכבד ובלב ובעופות ואין צריך לומר בבשר דגים וחגבים וכן היה ר' שמעון בן גמליאל אומר קרביים לאו בשר ואוכליהן לאו בר אינש:

מתני' *הנודר מן הדגן אסור בפול המצרי יבש דברי ר"מ וחכ"א אינו אסור אלא בחמשה מינים ר' מאיר אומר הנודר מן התבואה אינו אסור אלא מחמשת המינים אבל הנודר מן הדגן אסור בכל ומותר בפירות האילן ובירק:

רמב"ן

גמ' ירושלמי* (א) רבי יוסי אזל לגבי רבי יסא דאשתמע ואפיק קומוי טלופחין מקליין וטחינן ומגבלן בדבש ומטגנן א"ל אילין אינון אשישים שאמרו חכמים והתם נמי איתמר על דעתיה דרבי יוסי הנודר מן היין מותר בקונדיטון ושמע מינה דלרבנן אסור בקונדיטון: מתני' חטה חטים שאני טועם אסור בהן בין קמח בין פת גרים גריסין שאני טועם אסור בהן בין חיין בין מבושלים רבי יהודה אומר אמר קונם גרים וחטה שאני טועם מותר לכוס חיין: גמ' תנא רשב"ג אומר חטה שאני טועם אסור לאפות ומותר לכוס חטים שאני טועם אסור לכוס ומותר לאפות חטה חטים שאני טועם אסור בין לכוס בין לאפות גרים שאני טועם אסור לבשל ומותר לכוס גריסין שאני טועם אסור לכוס ומותר לבשל גרים גריסין שאני טועם אסור בין לבשל בין לכוס: סליק פירקא

הנודר מן הירק מותר בדלועין ור"ע אוסר אמרו לו לרבי עקיבא והלא אומר אדם לשלוחו קח לי ירק והוא אומר לא מצאתי אלא דלועין אמר להם כן הדבר או שמא הוא אומר לא מצאתי אלא קטניות אלא שהדלועין בכלל ירק וקטניות אינו בכלל ירק ואסור בפול המצרי לח ומותר ביבש: גמ' והא מן ירק נדר הוא אמר עולא באומר ירק המתבשל בקדירה עלי במאי קא מיפלגי רבנן סברי כל מילתא דצריך שליחא לאמלוכי עליה לאו מיניה הוא ור"ע סבר כל מילתא דמימליך שליחא עליה מיניה הוא אמר אביי מודה ר"ע לענין מלקות שאינו לוקה ומאן תנא דפליג עליה דר"ע ר' שמעון בן גמליאל היא דתניא הנודר מן הבשר אסור בכל מיני בשר ואסור בראש וברגלים ובקנה ובכבד ובלב ובעופות ומותר בבשר דגים וחגבים רשב"ג אומר הנודר מן הבשר אסור בכל מיני בשר ומותר בראש וברגלים ובקנה ובכבד ובלב ובעופות ואין צריך לומר בשר דגים וחגבים וכן היה רשב"ג אומר קרביים לאו בשר ואוכליהן לאו בר אינש והלכתא כר' עקיבא דסתם לן תנא כוותיה דתנן בפרק כל הבשר* הנודר מן הבשר מותר בבשר דגים וחגבים הא בעוף אסור והוא הדין לקרביים ולבני מעיים ואע"ג דלא קי"ל* דיש סדר למשנה בתרי מסכתי (אתיא) ואיכא למימר דילמא סתם ואחר כך מחלוקת היא ואין הלכה כסתם אפ"ה הוה ליה ספיקא דאורייתא וספיקא דאורייתא לחומרא ועוד דכיון דלא אתברר הי מינייהו דאחריתא הדרינן לכללא דנקטינן הלכה כר' עקיבא מחבירו והכא יחיד פליג עליה דהוא רשב"ג וסתמי לא כמר מכרעי ולא כמר מכרעי הלכך הנודר מן הבשר אסור בכל מיני בשר ואינו מותר אלא בחגבים בלבד אבל בבשר דגים אסור משום דמימליך עלייהו שליחא והאי דקתני הכא מותר בבשר דגים אוקימנא בשהקיז דם או דכיבן ליה עיניה בתחלת אוכלא דלא אכיל ליה דגים דדגים קשים לתחלת אוכלא ולהקזה הא לאו הכי אסור אפילו בבשר דגים משום דמימליך עלייהו שליחא ואיתא להא בהלכות כל הבשר ושמעינן מינה דכל כהאי גוונא אזלינן בתר דעתיה דנודר ולא הוי בכלל נדר סתם אלא מידי דחזי ליה אבל דלא חזי ליה לפום שעתיה ליתיה בכלל סתם נדר אלא אם כן משתמע מינה בהדיא אבל מכללא לא אתי שאין לנודר אלא מקומו ושעתו בלבד: מתני' הנודר מן הדגן אסור בפול המצרי יבש דברי ר' מאיר וחכמים אומרים אינו אסור אלא מה' המינין ר' מאיר אומר הנודר מן התבואה אינו אסור אלא מה' המינין אבל הנודר מן הדגן אסור בכל ומותר בפירות האילן ובירק:

גמ'

(א) בירושלמי הגי' ר' יסא אזיל לגבי ר' יוסי ואפיק כו'.

נמוקי יוסף

ז"ל: בין קמח בין פת. דמדאמר תרוייהו אסור בכולן כדפרישנא לעיל גבי דג דגים דחטה לחודה לא משמע אלא פת אפויה של חטה. וחטין לא משמע אלא לכוס את החטין וכן הטעם בגרים גריסין דאסר בין חיין בין מבושלין: ר' יהודה אומר. לא בא ר' יהודה לחלוק אלא לפרש: [שם] גמ' תניא רשב"ג אומר חטה שאני טועם אסור לאפות וכו'. טועם אסור לכוס ומותר לבשל. גרים גריסין שאני טועם אסור בין לבשל בין לכוס. פי' אסור לאפות לאו דוקא אלא כלומר אסור בפת אפויה של חטין. וכן מותר לאפות בפת אפויה של חטה קאמר: אסור לבשל. בתבשיל של גרים קאמר וכן מותר לבשל: גרים גריסין וכו'. והכי קי"ל דר"י ורשב"א [אתו] לפרושי מתני':

סליק פירקא

[דף נד.] הנודר מן הירק מותר בדלועין ור' עקיבא אוסר. פי' מותר בדלועין דלאו ירק הן אלא פרי ור"ע אוסר ואסיק אביי בגמ' דדוקא לענין איסורא דספיקא לחומרא אבל אינו לוקה: אמרו לו וכו' והוא אומר וכו'. ואם ירק הן היה לו להביא בלאו המלכה ולמה לו לאימלוכי אלא ודאי משמע דלאו מין אחד נינהו עם ירק: כן הדבר. כלומר משם ראיה להיפך דמין ירק הם מדאצטריך לאימלוכי בהו ולא הוה ממליך ודאי בקטניות משמע דטעמא משום דמין ירק נינהו ומיהו כיון שהדלועין מין פרי אין ר' עקיבא אוסר בהן מטעמא דמימליך עליה שליחא עד דאיכא נמי לישנא יתירא קנת דאמר ירק המתבשל

(שם) א"ר יוחנן הכל מודים בנודר מן התבואה שאינו אסור אלא בחמשת המינים בלבד . פי' הא קמ"ל דהא דקתני ר"מ [אומר] הנודר מן התבואה וכו' לדבריו נמי קאמר לה ולאו לדבריהם דרבנן בלחוד למימרא דאע"ג דלדידהו אין במשמע התבואה אלא חמשת המינים אודו לי בדגן דכל מידי דעבדי מיניה גורן משמע (א) אי נמי דהא קמ"ל דהא דר"מ לכולי עלמא אמרה ואפילו לרבנן דלא אמרי רבנן תבואה כל תבואה משמע : תניא נמי הכי שוין בנודר מן התבואה שאינו אסור אלא בחמשת המינין: בר מר שמואל פקיד דליתנון תרי עשר אלפי זוזי לרבא מעללתא דנהר פניא שלחה רבא לקמיה דרב יוסף עללתא מאי מיקריא . פי' דאילו שאר נכסי דלאו עללתא לא משתעבדי ליה כלל מיהו כולה עללתא קא משתעבדא ליה ואם אכלה מקלתה גובה מהשאר דכולה משתעבדא ליה דכיון דלא אמר הבו ליה עללתא שוית תריסר אלפי זוזי אי נמי מדמי עללתא וכדאמרינן התם בגיטין פ' התקבל [דף סו.] תמרה לא קאמר תדמי תמרה לא קאמר מתמרא [כו'] כדי ליפות את כחו זה דעת רבינו חננאל ז"ל וכבר ארווחנא בהא טובא התם בס"ד : א"ל מתניתא היא ושוין בנודר מן התבואה שאין אסור אלא בחמשת המינין בלבד . פי' ומתרגמינן תבואה עללתא א"ל מי דמי תבואה לא משמע אלא מחמשת המינים בלבד עללתא כל מילי משמע פי' דתבואה לא אמרי אינשי אלא בלשון תורה דהיינו חמשת המינים בלבד ואילו עללתא אמרי אינשי אכל פירי דנפקא מארעא ולאו לישנא דמאי דעייל בביתא כדסברי מקצת רבנן ז"ל דא"כ תבעי ליה אפילו שאר מטלטלין ומאי תבעיא ליה שכר ספינות ובתים בלחוד אלא ודאי דעללתא קרו אינשי בהשאלה לכולהו פירי דנפקי מארעא וקא מיבעיא ליה אי קרו נמי עללתא לפירי שמלי דבתי וספינות או לא מי אמרינן כיון דפחתן קרנא הוו ולא קרו ליה עללתא או דילמא כיון דשבחא דנפיק מינייהו ולא ידיע פחתייהו והיינו פירי דידהו עללתא קרו להו ובהשאלה ודכותא בלשון ערב קורין אלגלה בהשאלה לכל מידי דהוי שבחא ופירי ואפילו דבתי וספינות מכל מידי דלא הוי קרנא ממש והיינו ודאי מאי דאסתפקא להו הכא דאילו שאר מטלטלין ובגדים ושטרות אע"ג דעיילי לביתא לאו עללתא נינהו דעללתא לישנא דפירי הוא ולא לישנא דעיילותא והיינו דאמרינן הא לא מבעיא לי דעללתא כל מילי דהוי פירי משמע ואע"ג דלאו מחמשת המינים כי קא מיבעי לי שכר בתים ושכר ספינות מאי כו"ל: כתב רבינו ז"ל ובעיין לא איפשיטא וקיימא לן תיקו דממונא חומרא לתובע וקולא לנתבע ובגמרא אמרינן דכי אמר תבואת השדה כל מילי דהוי פירי משמע ואע"ג דלא הוי מחמשת המינים מיהו לא משמע ביה שכר בתים וספינות דהאי אפילו מעללתא לא משמע וכל שכן בהא דאמר תבואת השדה ולענין נדרים אם נדר מעללתא הרי הוא אסור בכל מיני דמקרי עללתא: [שם ע"ב] תניא הנודר מפירות השנה אסור בכל פירות השנה ומותר בגדיים וטלאים ובחלב ובביצים ובגוזלות . דהני לא מיקרו פירות סתם ואם אמר גידולי שנה עלי אסור בכולן : הנודר מפירות הארץ אסור בכל פירות הארץ . פי' בכל פירות שיונקים מן הארץ ואפי' פירות האילן ומותר בכמהין ופטריות ואם אמר גידולי קרקע עלי אסור בכולן דאע"ג דלא ינקי מארעא מירבא רבו מארעא אלא דינקי מאוירא והיינו דקרי להו התם בפ' כיצד מברכין [דף מ:] דבר שאין גידולו מן הארץ ומברכין עליהם שהכל כיון דלא ינקי מארעא אפילו הכי גידולי קרקע נינהו כיון דרבו מארעא ולא קשיא אהדדי : תוספתא [מכילתין פ"ד] הנודר מן התירוש אסור בכל מיני מתיקה ומותר ביין . ואמרינן עלה בירושלמי [הלכה א] אתיא כמאן דאמר הלכו בנדרים אחר לשון בני אדם פי' דקרו תירוש לכל דבר מתוק בהשאלת לשון הכא למאן דאמר בנדרים לא הלכו אחר לשון ב"א התורה קראה אותו תירוש זה היין ע"כ הילכך אנן דמשתעינן בלשון אומות כי אמרינן תירוש בלשון הקדש דעתין אלשון תורה ואינו אסור אלא ביין בלחוד וכן כל כיוצא בזה : הנודר מן התבלין אסור בחיין ומותר במבושלין ואם אמר הרי הן ע"פ הרי הן עלי אסור בהן בין חיין בין מבושלים הנודר מן הפת אינו אסור אלא בפת הבאה מחמשת המינים בלבד ותנן נמי וכו'. ואמרי' עלה בירושלמי [הלכה ב] מה אנן קיימין אם באומר פת סתם אין קרוי פת אלא של חטים ושל שעורים בלבד א"ר יוסי קיימתיה במקום שאוכלין פת מכל דבר אין לך קרוי פת סתם אלא של חמשת המינים בלבד ע"כ : ומיהו היכא דגמר בלבו להוציא פת חטים והוציא פת סתם אסור בפת חטים בלבד שגמר בלבו ולא בשל שעורים ושאר מינים כיון שלא היו פיו ולבו שוין דהוה ליה כטועה דלעולם בעינן שיכוין לבו לומר הדברים שיוציא בפיו וכל שפיו ולבו שוין לכך אלא שמשנה בלבו ענין אחר הוו דברים שבלב ואינם דברים וכבר פירשנא לה בפרק קמא והיינו דגרסינן בפרק שבועות שתים בתרא [דף כו:] בשפתים ולא שגמר בלבו להוציא פת חטים (ב) והוציא פת סתם מנין תלמוד לומר לכל אשר יבטא האדם וה"פ הוציא פת סתם מנין דלא מיתסר אלא בפת חטים בלבד ובהכי מיהא מיתסר אע"פ שגמר בלבו חטים והוציא פת סתם דמשמע אף של שעורים ולא אמרינן שאין פיו ולבו שוים ויהא מותר בכולן ת"ל לכל אשר יבטא האדם דכיון דאמר לישנא דמשמע כל פת כיון שיש בכללו חטים כמו שגמר בלבו מיתסר בפת חטים מיהת שפיו ולבו שוים וכדפרישית התם : נקטינן דבמקום שאוכלין פת מכל דבר ואפילו מאורז וחטים לא משמע פת אלא מחמשת המינים ובמקום שאין אוכלין אלא מחמשת המינים לא משמע אלא מחטים או שעורים ואם גמר בלבו לאחד מן המינים והוציא פת סתם מיתסר בההוא דגמר בלביה בלחוד : גרסינן בפ' בכל מערבין [דף ל.] הנודר מן המזון מותר במים ובמלח והוינן בה מים ומלח הוא דלא מיקרי מזון הא כל מידי מיקרי מזון והא רב ושמואל דאמרי תרוייהו אין מברכין מיני מזונות אלא על חמשת המינים בלבד ואילו מיקרי מזון אמאי לא יצא בברכת מיני מזונות ופרקינן אמר רב הונא באומר כל הזן עלי פי' דבכי האי גונא מיתסר בכל דבר חוץ ממים ומלח אבל הנודר מן המזון אינו אסור אלא בחמשת המינים בלבד : מתני' הנודר מן הכסות מותר בשק וביריעה ובחמילה . פי' שאין בכלל כסות אלא מה שדרך לעשות ממנו מלבוש ואלו הם בגדים קשים שאין עושים מהם מלבוש : אמר קונם עלי צמר מותר לכסות בגיזי צמר קונם פשתן עולה עלי מותר לכסות באניצי פשתן . פי' שלא נתכוין זה אלא לבגד צמר או פשתן ואע"פ שלא הזכיר לשון בגד ובבגדים נמי לא מיתסר אלא לכסות וללבוש אבל מותר לטעון או להציע תחתיו דלישנא דעולה עלי לא משמע אלא דרך מלבוש וכדאמרינן בכלאים [ביצה דף יד:] דכתיב ביה לא יעלה עליך אבל אתה רשאי להציעו תחתיך ותניא מוכרי כסות מוכרין כדרכן ובלבד שלא יתכוין בחמה מפני החמה (ג) דלמא לא יעלה עליך לא משמע אלא מלבוש (ולא) [או] לכסות להתחמם אבל הצעה או טעינה בעלמא לא משמע וה"ה בלשון בני אדם ואע"ג דבכלאים אסרו להציע במה שראוי ללבוש אפילו עשר מצעות זו על גב זו וכלאים תחתיהם ההיא גזרה דרבנן היא ומה שאסרו להעלות על בשרו אפילו מרדעת שיש בה כלאים ומשמע דאיסורא דאורייתא ההיא כשמתכוין לכסות ולהתחמם אבל בטעינה בלחוד כדרכן מוכרי כסות מותר והכא גבי נדרים לית לן אלא בלישניה בלחוד כנ"ל : ר' יהודה אומר הכל לפי הנודר . פי' ר' יהודה לא בא לחלוק אלא לפרש שפעמים שיהא אסור (ה) ומותר לכסות כיצד טען והזיע והיה ריחו קשה . פי' והיה טעון אניצי פשתן או גיזי צמר והיה מצר לו ריח הצמר או שהיה מזיעו משא הפשתן שהוא כבד ואמר קונם צמר ופשתן עלי מותר לכסות ואסור להפשילו לאחוריו פי' מותר ללבוש ואסור לטעון בין בגד בין אנילין דאנן סהדי דלהו נתכוין מיהו אם אמר שנתכוין אפילו ללבוש הכל כפירושו : (שם) תניא כיצד אמר ר' יהודה הכל לפי הנודר היה לבוש צמר והיצר . פי' וקץ בו מחמת ריח רע שבו ואמר קונם צמר עלי אסור ללבוש ומותר לטעון היה טעון פשתן והזיע מחמת כבדו ואמר קונם פשתן עלי אסור לטעון ומותר ללבוש פי' שלא נדר אלא לטעון מפני כובד המשא : כתב רבינו ז"ל דהא דקתני רישא דהא בברייתא היה לבוש צמר לאו דוקא דאפילו לא היה כלל לבוש צמר אלא שאמר קונם צמר עלי אסור ללבוש ומותר לטעון פי' ואינו אסור לטעון אלא כשנדר מחמת כובד משא כדאמרינן בברייתא בסיפא דהוא הדין בצמר כל היכא דהזיע אלא דאורחא דמילתא נקט דסתם צמר אינו כבד ואינו מזיע וכיון שכן בין שהוא לבוש או שנדר סתם אסור ללבוש ומותר לטעון ואיידי דקתני סיפא והזיע נקט רישא והיצר ומתני' נמי דיקא דהא לא פליג ר' יהודה ארישא דקתני בצמר סתם שאסור ללבוש ומותר לטעון . קא פסק חד מרבוותא כר' יהודה ומסתברא כוותיה דאע"ג דתני לה ביחידאה לית לן ראיה דפליגי עליה וכו' ועוד הא סתם לן תנא הכל לפי הנודר דתנא באידך פרקין שלא נתכוין זה וכו' . פי' דתנן התם [דף סג:] היו מסרבים בו לשאת בת אחותו ואמר קונם שהיא נהנית לי לעולם הרי זו מותרת ליהנות לו שלא נתכוין זה אלא לשם אישות היה מסרב בחבירו שיאכל אצלו ואמר קונם לביתך שאני נכנס מותר ליכנס לביתו שלא נתכוין זה אלא לשם אכילה והא כר' יהודה שייכא והכי איתמר עלה בירושלמי כר' יהודה דאמר הכל לפי הנודר וכן הלכה :

מתני'

(א) עיין בהר"ן ותוס' . (ב) והוציא פת שעורים גמר בלבו להוציא פת חטים והוציא כו' . (ג) אלמא . (ד) לטעון .

הרי"ף

גמ' אמר ר' יוחנן הכל מודים בנודר מן התבואה אינו אסור אלא מחמשת המינין פשיטא מהו דתימא תבואה כל מילי משמע קמ"ל תנ"ה ושוין שהנודר מן התבואה אינו אסור אלא מחמשת המינין. בר מר שמואל פקיד (א) דליתנון תריסר אלפי זוזי מעללתא דנהר (ב) פקוד לרבא שלחה רבא לרב יוסף עללתא היכי מקריא א"ר יוסף מתניתא היא ושוין שהנודר מן התבואה אינו אסור אלא בחמשת המינין אמר ליה אביי מי דמי תבואה לא משמע אלא מחמשת המינין עללתא כל מילי משמע אהדרוה לקמיה דרבא אמר האי לא מיבעיא לי דעללתא כל מילי משמע כי קא מיבעי לי שכר בתים ושכר ספינות מאי מי אמרינן כיון דפחתי לאו עללתא היא או דילמא כיון דלא ידיע פחתייהו עללתא הוא אמרוה קמיה דרב יוסף אקפד אמר וכי מאחר דלא צריך לן אמאי שלח לן [דף נה:] *תניא הנודר מן הדגן אסור אף בפול המצרי יבש ומותר בלח ומותר באורז ובחלקא ובטרגים ובטיסנא הנודר מפירות השנה אסור בכל פירות השנה ומותר בגדיים וטלאים ובחלב ובביצים ובגוזלות ואם אמר גידולי השנה עלי אסור בכולן . הנודר מפירות הארץ אסור בכל פירות הארץ ומותר בכמהין ופטריות ואם אמר גידולי קרקע עלי אסור בכולן: תנן התם בפ' בכל מערבין* [דף ל.] הנודר מן המזון מותר במים ובמלח מים ומלח הוא דלא אקרי מזון הא כל מילי אקרי מזון לימא תהוי תיובתא דרב ושמואל דאמרי תרוייהו אין מברכין ברכת מזונות אלא על חמשת המינין בלבד אמר רב הונא באומר כל הזן עלי : מתני' הנודר מן הכסות מותר בשק וביריעה ובחמילה אמר קונם צמר עולה עלי מותר להתכסות בגיזי צמר קונם פשתן עולה עלי מותר להתכסות באניצי פשתן ר' יהודה אומר הכל לפי הנודר טען והזיע והיה ריחו קשה ואמר קונם פשתים עולה עלי מותר להתכסות ואסור להפשיל לאחוריו : גמ' תנו רבנן הנודר מן הכסות מותר בשק וביריעה ובחמילה ואסור בפונדא ובאסקרטיא ובפסיקיא ובקטבוליא ובאנפוליא ומכנסים וכובע מאי אסקרטיא אמר רבה בב"ח כיתונא דצלא תנא יוצאין בשק עבה ובסגום עבה וביריעה ובחמילה מפני הגשמים אבל לא בקופה ולא במחצלת מפני הגשמים הרועים יוצאים בשקים ולא רועים בלבד אלא אף כל אדם אלא שדברו חכמים בהוה: ר' יהודה אומר כו' . תניא כיצד אמר רבי יהודה הכל לפי הנודר היה לבוש צמר והיצר ואמר קונם צמר עולה עלי אסור ללבוש ומותר לטעון היה טעון פשתן והזיע ואמר קונם פשתן עולה עלי מותר ללבוש ואסור לטעון :

(א) בס"א הגי' דליתבון . (ב) בגמ' אי' פניא .

רמב"ן

גמ' אמר ר' יוחנן הכל מודים בנודר מן התבואה שאין אסור אלא מה' המינין תנ"ה ושוין בנודר מן התבואה שאינו אסור אלא מה' המינין בר מר שמואל פקיד (א) דליתנון תרי עשר אלפי זוזי לרבא מן עללתא דנהר פניא שלחה רבא לקמיה דרב יוסף עללתא היכי מקריא אמר ליה מתניתא היא ושוין בנודר מן התבואה שאין אסור אלא בחמשת המינין אמר ליה אביי מי דמי תבואה לא משמע אלא מה' המינין עללתא כל מילי משמע אהדרוה לקמיה דרבא אמר להון הא לא קא מיבעיא לי דעללתא כל מילי משמע הדא הוא דאיבעי לי שכר בתים ושכר ספינות מאי מי אמרינן כיון דפחתן לאו עללתא היא או דילמא כיון דלא ידיע פתחייהו כי עללתא היא ולא איפשיטא וקי"ל תיקו דממונא חומרא לתובע וקולא לנתבע תניא הנודר מפירות השנה אסור בכל פירות השנה ומותר בגדיים וטלאים ובחלב ובביצים ובגוזלות ואם אמר גידולי שנה עלי אסור בכולן הנודר מפירות הארץ אסור בכל פירות הארץ ומותר בכמהין ופטריות ואם אמר גידולי קרקע עלי אסור בכולן : תוספתא . הנודר מן התירוש אסור בכל מיני מתיקה ומותר ביין הנודר מן התבלין אסור בחיין ומותר במבושלים אם אמר הרי הן על פי והרי הן עלי אסור בהן בין חיין בין מבושלים הנודר מן הפת אינו אסור אלא מן הפת הבא מחמשת המינין בלבד ותנן נמי הנודר מן הפת ומן התבואה אסור בהן דברי רבי מאיר וחכמים אומרים הנודר מן הדגן אינו אסור אלא מהן עד כאן לא פליגי אלא בנודר מן הדגן אבל מן הפת ומן התבואה לדברי הכל אינו אסור אלא בהני חמשת המינין ואתמר עליה בירושלמי* מה אנן קיימין אם באומר פת סתם אינו קרוי פת סתם אלא חטים ושעורים בלבד א"ר יוסי קמייתא במקום שאוכלין פת כל דבר אין לך קרוי פת סתם אלא מחמשת המינין בלבד תנן בפ' בכל מערבין* [דף ל.] הנודר מן המזון מותר במים ובמלח והוינן בה מים ומלח הוא דלא איקרי מזון הא כל מילי איקרי מזון לימא תהוי תיובתא דרב ושמואל דאמרי תרוייהו אין מברכין בורא מיני מזונות אלא על חמשת המינין בלבד א"ר הונא באומר כל הזן עלי : מתני' הנודר מן הכסות מותר בשק וביריעה ובחמילה אמר קונם צמר עולה עלי מותר לכסות בגיזי צמר פשתן עולה עלי מותר לכסות באניצי פשתן רבי יהודה אומר הכל לפי הנודר טען (ב) והציע והיה ריחו קשה ואמר קונם צמר ופשתים עולה עלי מותר לכסות ואסור להפשילן לאחוריו : גמ' תניא כיצד א"ר יהודה הכל לפי הנודר היה לבוש צמר והיצר אמר קונם צמר עולה עלי אסור ללבוש ומותר לטעון היה טעון פשתן והזיע ואמר קונם פשתן עולה עלי מותר ללבוש ואסור לטעון הא דקתני רישא דברייתא היה לבוש צמר והיצר לאו דוקא אלא הוא הדין לנודר סתם שאין במשמע אלא ללבוש ומתני' נמי דייקא דהא לא פליג רבי יהודה ארישא וקא פסק חד מרבוותא כרבי יהודה ומסתברא כוותיה ואע"ג דתני ליה ביחידאה לית לן ראיה דפליגי רבנן עליה בכלום ותנן נמי בכה"ג בפירקין דלעיל *רבי יהודה אומר קונם גרים [דף נג:] וחטה שלא בא רבי יהודה אלא לפרש דברי חכמים ותנן נמי *אבא שאול אומר הנודר [דף נה.] מן הגבינה אסור בה בין מלוחה בין תפלה ולאו פלוגתא היא ועוד הא סתם לן תנא הכל לפי הנודר דתנן באידך פרקין* [דף סג:] שלא נתכוין זה אלא לשם אישות שלא נתכוין זה אלא לשם אכילה ושתיה והא ודאי בדר' יהודה שייכן והכי נמי אשכחן דאיתמר עלה בירושלמי* אמר ר' יסא רבי יהודה היא דאמר הכל לפי הנודר :

(א) בס"א הגי' דליתבון . (ב) בגמ' אי' והזיע .

[שם] גמ' אמר ר' יוחנן הכל מודים וכו' . וא"ת דהא ממתניתין שמעינן לה וי"ל דאצטריך דלא נימא דר' מאיר משום תבואה לדגן והא דאמר במתניתין גבי תבואה דאינו אסור וכו' לדבריהם דרבנן הוא דקאמר הכי לדבריהם נהי דבתבואה אינו אסור וכו' אודו לי (א) הרבנן כל דמדגן משמע קמ"ל הכל מודים דאפילו ר"מ מודה בתבואה: פקיד. זה בשעת מיתה: מן עללתא וכו'. מעללתא דמקום פלוני וליפות כחו דמקבל מתנה שלא ידחוהו אצל שאר נכסים הוא דקאמר הכי מיהו ריעותא נמי איכא דאם שטפם נהר לא היה גובה משאר נכסים דמשום הכי דייקינן במשמעות הלשון וכן כתב ר"ח ז"ל בפרק התקבל [דף סו.] גבי מתמרא ליפות את כחו : היכי מיקריא . אם נדון אותה בלשון תבואה דמתרגם עללתא ולא יגבה אלא מחמשת המינין או נדון עללתא מלשון אכילת פירות כמו שקורין בלע"ז איספלי"ס והיה רבא מסופק אם יש בזה שכר בתים (ב) ופירות אי הוה חשיב קרנא או פירא בלשון בני אדם : ולא איפשט בעיין וכל תיקו דממונא חומרא לתובע וקולא לנתבע . ולא גבי מקבל מתנה שהוא התובע משכר בתים וספינות דדילמא לאו בכלל עללתא הם . ולענין נדרים אם נדר מעללתא אסור בכל דבר שאפשר להשמיע בל' עללתא בן תבואה בן שאר נכסים שאדם מביא בבית ממאי דעייל בביתא :

[שם ע"ב] תניא הנודר מפירות השנה אסור בכל פירות השנה עד תשרי בין של אילן בין של פירות הארץ . וכתב הרנב"ר ז"ל מיהו דוקא כשלא אסרן עליו אלא זמן שהוא יכול לעמוד בו אבל לעולם לא הוי נדרא כלל שא"א לו לקיימו : ומותר בגדיים . וה"ה בכל בעלי חיים : אסור בכל פירות הארץ . בין דאדמה בין דאילן : ומותר בכמהין ופטריות . דמאוירא קא רבו כדאי' בגמ' ומפני שאין יניקתן מן הארץ מברך עליהן שהכל : גידולי קרקע וכו'. דכמהין ופטריות על יסוד הקרקע קא גדלי : הנודר מן התבלין אסור בחיין ומותר במבושלין . ואם אמר הרי הן על פי הרי הן עלי אסור בהם בין חיין בין מבושלין ונקטינן התם דבמקום שאוכלין פת של כל דבר כגון של אורז ודוחן ומיני קטניות אין קרוי פת סתם אלא מה' המינין ובמקום שאין אוכלין פת אלא מה' המינין אין קרוי פת סתם אלא של חטין ושל שעורין דהכי רגילי אינשי : תנן בפרק בכל מערבין [דף ל.] הנודר מן המזון מותר במים ובמלח והוינן בה מים ומלח הוא דלא איקרו מזון הא כל מילי איקרו מזון נימא תהוי תיובתא דרב ושמואל דאמרי תרוייהו אין מברכין בורא מיני מזונות אלא על חמשת המינין בלבד אמר רב הונא כאומר כל הזן עלי דהכ"ג אסור בכל דבר חוץ ממים ומלח אבל הנודר מהמזון אינו אסור אלא מה' המינין :

[שם] מתני' הנודר מן הכסות מותר בשק וביריעה ובחמילה אמר קונם צמר עולה עלי מותר להתכסות בגיזי צמר פשתן עולה עלי מותר להתכסות באניצי פשתן וכו' ר' יהודה אומר הכל וכו' . פי' י"מ שמותר בבגדים קשין (אלא) שאין בכלל כסות אלא מלבושין שדרך בני אדם ללבשן לאפוקי הני בגדים גסים . יריעה היא יריעת עזים של שוכני אהלים . חמילה בגדים שמשימים הסבלים על כתפיהם שלא יזיקם המשא . ואחרים פירשו לאומרא דהא דאמרינן מותר בשק ובאחריני להוליכן על כתפיהן הוא דקאמר דאין דרך בני אדם להוליכן כך בתורת מלבוש אבל ודאי אם עשה בגדים מאלו המינין הגסין אסור דכסות מיקרי ולזה שומעין שהוא להחמיר : קונם צמר וכו'. אע"ג שלא הזכיר בגד מ"מ לא נתכוון אלא לבגד ארוג ומשום הכי מותר לכסות בגיזי צמר או באניצי פשתן ומותר לכסות רבותא קאמר אפילו לכסות וכ"ש לטעון על כתפו ואם אמר בגד צמר מותר לטעון ואסור ללבוש : הכל לפי הנודר . דזמנין דגיזי צמר אסורין לטעון ומותר לכסות ולא פליג ר' יהודה את"ק אלא לאוסופי קא אתי וה"ק ודאי מן הסתם לבגד איכוון כדקאמרת אבל אם היה טעון והזיע מכובד המשא ומשום הצמר והפשתן והיה ריחו קשה עליו כלומר או שהיה ריחו קשה וכו' שהצמר והפשתים ריחן קשה: ואסור להפשיל . שלא נדר אלא שלא לטעון אף על פי שכשמפשילו לאחוריו אין ריחו ותומו קרוב אליו כ"כ :

[שם] גמ' תניא הנודר מן הכסות וכו' . פי' בפונדא חזור חלול . בפסיקיא חגור רחב וחוטים תלויין בראשו וקושרים בהן ובלע"ז שלשונו פיסילה : אנפליא תשון מנעל של בגד וכן מכנסים וכובע כל הני מיקרו כסות : כתונתא דצלא . כתנת של עור שלובשין העבדנין בשעת מלאכתן : בסגום עבה . הוא בגד של צמר שלובשין אותו הישמעאלים וקורין אותו אלברנוס ויוצאין בבגדים אלו בשבת ולא אמרינן משא הוא ואע"ג דאמרינן במתני' דלא מיקרו כסות . כסות ודאי לא מיקרו מיהו דרך הוא לצאת בהם בשעת הגשמים : בהוה . שדרך הרועים לצאת בהם וכיון דלחד הוו תכשיט לכ"ע הוו תכשיט ומיהו לענין נודר לא הוי בכלל כסות :

[שם] פיסקא רבי יהודה אומר וכו' תניא כיצד אמר ר' יהודה הכל לפי הנודר וכו' . פי' והיצר שהיה צר על גופו המלבוש והא דנקט צמר לאו דוקא דה"ה פשתן אלא חדא מינייהו נקט : ומותר לטעון . דכיון דעל ידי שהיצר נדר לא נדר אלא מן הלבישה : טעון פשתן . הבילות של פשתן על כתפו : מותר ללבוש . דכיון דע"י שמשא הפשתן מכביד עליו נדר לא נדר אלא לטעון ולא ללבוש וכבר כתבנו במשנתנו דרבי יהודה לאו לאיפלוגי את"ק קא אתי הילכך הלכתא כותיה ועוד דסתם לן תנא כרבי יהודה בהרבה משניות דלקמן [דף סג:] גבי היו מסרבין בו לשאת בת אחותו וכו' וכן גבי היה מסרב בחברו שיאכל אצלו וכדאיתא בירושלמי דהני רבי יהודה נינהו דאמר הכל לפי הנודר :

(א) דדגן . (ב) ומפירות .

(דף נו.) מתני' הנודר מן הבית מותר בעליה דברי ר"מ וחכ"א עליה בכלל בית. פי' ולא תימא בנודר מבית ידוע שיש לו עליה אפי' בנודר מבית סתם כדאיתא לקמן : והנודר מן העליה מותר בבית. פי' דמודו רבנן דאין בית בכלל עליה : גמ' כמאן אזלא הא דאמר רב הונא בר חייא משמיה דעולא בית בביתי אני מוכר לך מראהו עליה לימא ר"מ היא ולא רבנן. פי' דאילו לרבנן אע"ג דלא אמר בית בביתי דהוי גריעותא אלא דאמר בית סתם הוי עליה בכלל בית סתם ואמרינן אפי' תימא רבנן דאע"ג דעליה בכלל בית הכא מודו דכיון דאמר בית בביתי למעליותא הוא ומאי עליה מעולה שבבתים דכי אמר בית סתם יהיב ליה בית גרוע כדאמרינן [ב"ב דף קז:] במוכר חצי שדהו שהלוקח נוטל כמוש והשתא דאמר בביתי משמע מעולה שבבית ודומיא דאמרינן התם [מנחות דף קח:] שור בשורי הקדש הגדול הקדש כתב רבינו ז"ל הך מסקנא דהכא אידחייא לה בדוכתא בשלהי מסכת מנחות [שם] דגרסינן התם אמר ר"נ וכו' פי' דהתם תנן האומר אחד משורי ואין לו אלא שנים הגדול הקדש ואם היו שלשה הבינוני הקדש דחושין אף לבינוני ואמרינן עלה א"ר נחמן אמר רבה בר אבהו לא שנו דחושין אף לבינוני אלא באומר אחד משורי אבל אמר שור בשורי הגדול הקדש תור בתורי קאמר ואין חוששין לבינוני ואקשינן עלה איני והא אמר רב הונא בר חייא משמיה דעולא בית בביתי אני מוכר לך מראהו עליה מאי לאו משום דגריעא אלמא האי לישנא גריעותא הוא ופריק לא מעולה שבבתים. מיתיבי בית בביתי אני מוכר לך ונפל מראהו נפל עבד בעבדי אני מוכר לך ומת מראהו מת פי' כשנפל ומת אחר המכר דבשעת זביני בית ועבד הוו ועכשיו יכול לסיים לו שזה מכר לו וה"ה באומר לו בית מביתי דלא מפלגינן במתניתא התם בין בשורי או (א) בשורי כלל ואע"ג דאמרינן התם [גיטין סו.] מתמרא כדי ליפות את כחו דכוליה ממכרא משתעבד ללוקח וכי אבד או אחמיץ מקצת אינו מראהו הומן שאפי' התם דהוי דבר בלול וצריך בירור והפרשה מה שאין כן בזו. אי נמי והוא הנכון שאפי' עומד היין בחבית שאני התם שאין המתנה מן היין עצמו אלא זוזי ממכרא שהמתנה היתה מעות והיין משעבד והרי זה כמשעבד כל נכסיו לחוב של מנה שהכל משועבד לו וכן בנותן דבר מדבר שאינו מינו כגון מנה מנכסי אבל בנותן מין במינו מיד חלה המתנה או המכר על אחד מהם ואין השאר לאחריותו. מפי מורי נר"ו וכבר כתבתיה בארוכה בפ' הניזקין. ואמאי ניחזי (ב) אי נפל ואי מת דכיון דאמרת בית בביתי מעולה שבבתים משמע היאך מראהו מת או נפל אלא אם כן נפל לו המעולה שהוא המכור לו ופריק לוקח קאמרת וכו' פי' אלא תריץ לוקח קאמרת שאני לוקח דיד בעל השטר על התחתונה והשתא דאתית להכי הא דאמרינן מראהו עליה לגריעותא הוא. דמראה עליה דגריעא דיד בעל השטר על התחתונה : הדין הוא גמרא דהתם ושמעת מינה (ג) (מיעט) ובמסקנא הדר דינא דקי"ל יד בעל השטר על התחתונה. פירוש והוה משמע השתא דאתיא כר"מ דמשום דאמר בביתי דהוי גריעותא מראהו עליה דגריעא אבל אמר בית סתם אינו מראהו עליה דאין עליה בכלל בית להכי כתב רבינו ז"ל ולאו דאזלא כר"מ אלא כרבנן והא דנקט בית בביתי רבותא הוא דלא תימא דכי אמר בביתי מעליותא הוא דומיא דשור בשורי הקדש קמ"ל דבמקח בית בביתי גריעותא וכאילו אמר בית סתם דאמר לרבנן מראהו עליה ואם רצה נותן לו בית פחות שבנכסיו ומורי נר"ו הקשה על זה דא"כ המוכר בית לחברו סתם ונפל מראהו נפל דומיא דבית בביתי דהא ליכא ספיקא בינייהו והא היכי אפשר דהא ודאי דין מכירה לשעת המכר עד שירד לתוכה הלוקח כדין שכירות לכל ימי השכירות וכדמוכח בריש פרק המקבל לפום מאי דכתיבנא התם ואילו גבי שכירות אמרינן התם [דף קג.] המשכיר לחבירו בית סתם ונפל חייב להעמיד לו בית וה"ה ודאי במכר אלא ודאי דמוכר בית סתם אינו מראהו נפל ושאני הכא דאמר בביתי דהוי גריעותא דהא ודאי כי אמר בית בביתי (ד) לא פלוג בין בית בביתי לבית סתם הוא או לגריעותא או למעליותא וגבי הקדש נשמע למעליותא וגבי מקח לגריעותא הלכך אמרינן דבית בביתי אני מוכר לך מראהו עליה דגריעא וטעמא משום דאמר בית בביתי הא אילו אמר בית סתם אינו מראהו עליה ואתיא כר"מ דמתני' והלכתא כוותיה זה דעת מורי נר"ו אבל דעת רבינו הגדול ז"ל דבמוכר בית סתם ונפל א' מבתים שלו קודם שירד לוקח בתוכו דמראהו נפל ואע"ג דגבי שכירות חייב להעמיד לו בית שכירות שאני דכיון דלא זכי שוכר בגופא דארעא אלא (ה) דידה בלחוד דאית ליה כי אגר בית סתם לאו גופא דביתא אגר אלא (ו) דידה וכדאמרינן בהמוכר חמור סתם שחייב להעמיד לו חמור אבל מוכר או מקבל מתנה דזכו בגופה דזביני מיד חיילי זביני אחד מבתי או מעבדי וכי נפל מראהו נפל שלא היה מחוסר אלא ברירה אע"פ שאין בזה דין ברירה כדמוכח במאי דכתיבא ברוותא וכשהראהו (תראהו נפל) הוברר הדבר שזהו שמכר לו ועליו חל המכר מתחלה וכאילו (ז) נפק אחר שירד לתוכו והיא דפרק המקבל דמשמע דשעת מכר כזמן כל השכירות יש לרבינו ז"ל פי' אחר באותה שמועה ובזה נתקיימו דברי רבינו ז"ל וכן דנתי לפני מורי רבינו נר"ו ולא הודה לי. כתב עוד רבינו ז"ל ושמעינן מהא דמאן דמקנה לחבריה שיעורא בארעיה אע"ג דלא סיים קנה דהא בבית בביתי וכו' עד מראהו עליה דגריעא. פירוש ונהי דמראהו גרוע אבל לא מאי מדחי ליה לגמרי ותנא נמי בב"ב וכו' ואשכחן לרב יוסף הלוי ז"ל דכתב דכל דלא סיים מקום ידוע לא קנה דמאי מדחי ליה דאית ליה ראיה מדתנן גבי גט שחרור הכותב כל נכסיו לעבדו יצא לחירות שהעבד בכלל שייר קרקע כל שהוא לא יצא לחירות וקא פריש דטעמא משום דלא אמר חוץ מבית כור פלוני אלא חוץ מבית כור סתם דלא מיקיים מאי דיהיב ומאי דשייר לא ידוע איזה קנה ואין המתנה כלום ודייק מינה דמאן דמקני מידי לחבריה אגב ארבע אמות קרקע צריך לסיומי ליה ההוא ד' אמות בארעיה בפנו או לדרומו דאי לא (ח) קנה כלל דיבול מדחי ליה והיינו דאמרינן התם [דף קנ:] בעובדא דרב [נ"ל דרב פפא] דהוו ליה תריסר אלפי זוזי בי חוזאי אקנינהו ניהליה אגב אסיפא דביתא כי היכי דליהוי מקום מסויים והיא דתנן המוכר חצי שדהו וכו' אע"ג דלא סיים המכר חיילי זביני כיון דסיים לו השדה בהכי סגי אלו הן דבריו ואנן הא ברירנן אע"ג דלא סיים קנה וכו' והיא דקאמר מדתנן גבי גט שחרור שייר קרקע כל שהוא לא יצא בן חורין ליכא מינה ראיה והתם אפילו בשייר קרקע פלוני כל שהוא לא יצא בן חורין פי' וכן מפורש בתוספתא בהדיא וטעמא דלא יצא ב"ח דכיון (ט) דלא עבד חל כלל ולא מתנה מן העבד והנכסים עבדינהו כולהו כחד גופא וכששייר כל שהוא מנכסים אפילו דבר מקויים הוי כמי ששיור בגוף שמכרו של עבד ולהכי לא יצא לחירות או משום דלא כרות גיטא דגיטא דמשייר בה מידי אפילו בלאו עבד לא הוי כריתות או משום דלא פלגינן דבורא פירוש דבחד דבור כתן הכל דאמר כל נכסי נתונין לך לא אמרינן בנכסים שייר ולא בעבד אלא אף בגופו של עבד חשיב שיור תדע דהא מפורש בדוכתא בפרק מי שמת חמשה עד שיכתבו כל נכסיהם שאפילו שייר קרקע מסויים כל שהוא לא קנה וחד מנייהו הא דכותב כל נכסיו לעבדו ושייר קרקע כל שהוא דאלמא היא אפילו בשייר מקום מסויים הוא ואע"ג דאשכחן להרי"ף ז"ל שמפרש לה להיא משום דלא סיים אותו כל שהוא ולא ידע עבדא מאי קני כשמעתא דרב יוסף הלוי תלמידו ז"ל בהא מילתא בדידן סבירא לי' דאי פריש הוא אותו כל שהוא דשייר לנפשיה אע"פ שלא סיים אותו במקום ידוע קנה את השאר וכבר ברירנא מילתא שפיר בראיות ברורות דלית בהון ספיקא ולענין פלוגתא דנודר הא דחינן מימרא דרב הונא בר חייא מדר' מאיר ודאי הלכתא כרבנן דקי"ל יחיד ורבים הלכה כרבים :

(שם ע"ב) מתני' הנודר מן העיר מותר ליכנס לתחומה. כלומר תוך תחום שבת דהיינו אלפים אמה ואסור ליכנס לעיבורה פי' תוך שבעים אמה ושירים שמשם ולפנים נדון מן העיר ומשם ואילך מודדין תחום שבת כדאיתא במסכת עירובין [דף נז.] אבל הנודר מן הבית אסור מן האגף ולפנים פירוש מהגפת הדלתות ולפנים [מלשון] יגיפו הדלתות ומן האגף ולחוץ מותר אפי' תחת המשקוף : (דף נז.) קונם פירות אלו עלי קונם הם לפי קונם הם על פי. פירוש והאי לישנא משמע איסור הנאה ולא איסור אכילה בלחוד ואע"ג דאמר לפי או על פי כמאן דאמר לעצמי דמי ולפיכך אסור בחלופיהן ובגידוליהן דהא קא מתהני מינייהו דחלופיהן וגידוליהן כמותן : שאני אוכל שאני טועם מותר בחילופיהן ובגידוליהן בדבר שזרעו כלה. פירוש שלא אסרו עליו אלא אכילת איננו גופייהו ובהנאה שרו ליה וכיון דכן חלופיהן דלאו איננו גופייהו ניננו אשתרו ליה באכילה וכן גידוליהן בדבר שזרעו כלה ופנים חדשות באו לכאן כגון זרע קשואין ודלועין אבל בדבר שאין זרעו כלה איננו גופייהו חשיבי ואפילו גידולי גידולין אסורין וכן ברישא דאסרינהו בהנאה אפי' גידולי גידולין בדבר שזרעו כלה אסירי דומיא דחלופיהן דאיננו וכל דאתי מחמתייהו מיתסרי עליה כי היכי דלא ליתהני : וסברא דרבנן ז"ל דכל איסורי הנאה לכתחלה הוא דאסור להחליפן ולמוכרן ליהנות בהן ואיסורא דאורייתא נמי מדאיצטריך קרא למשרי נבלה למכרה לעובד כוכבים הא באיסורי הנאה אסור למכרן הא כל שמכרן כבר ליכא איסורא דאורייתא שאין להן דמים וכדאמרינן התם [קדושין דף נו:] מכרן וקדש בדמיהן מקודשת ופירשו בירושלמי [פ"ב דקדושין הלכה א] לפי שאינם דמיהן ואין לך דבר שתופס דמיו אלא ע"ז והקדש ושביעית כדאיתא במסכת ע"ז [דף נד:] וכדפרישית התם וחלופי איסורי הנאה דשרו בדיעבד אפי' מדרבנן נמי שרו כדאמרינן בפ"ק דחולין [דף ד:] חמץ של עוברי עבירה לאחר הפסח מותר לפי שהן מחליפין מיהו דוקא לאחריני אבל לדידהו גופייהו אסירי מדרבנן שלא יבא ליהנות מאיסורי הנאה והכי משמע במסכת ע"ז ובדוכתי אחריני והא דמתניתין דאסר בחליפין בדיעבד מסתברא דאיסורא דאורייתא אלא דאיסור הכא מעצמו שאני דכיון דיש לו דמים שכך היה דעתו מתחלה לאסור עליו דמיו וחליפיו והבא מחמתו וכשם שאסר גידולין בדבר שזרעו כלה וכדאמרינן לקמן

(א) מעולי. (ב) אי נפל והי מת. (ג) כו'. (ד) לאפלוגי. (ה) דידה. (ו) דידה. (ז) נפל. (ח) דאי לא קנה. (ט) דקעבד.

הרי"ף

מתני' *הנודר מן הבית מותר בעלייה וחכ"א עלייה בכלל בית הנודר מן העלייה מותר בבית : גמ' כמאן אזלא הא דאמר רב הונא בר חייא משמיה דעולא בית בביתי אני מוכר לך מראהו עלייה לימא ר' מאיר היא אפילו תימא רבנן מאי עלייה מעולה שבנכסים : מתני' הנודר מן המטה מותר בדרגש דברי רבי מאיר וחכמים אומרים דרגש בכלל מטה הנודר מן הדרגש מותר במטה : *הנודר מן העיר מותר ליכנס בתחומה ואסור ליכנס בעיבורה אבל הנודר מן הבית אינו אסור אלא מן האגף ולפנים : גמ' מנלן דעיבורא דמתא כמתא אמר רבי יוחנן אמר קרא *ויהי בהיות יהושע ביריחו וכי אפשר לומר כן והכתיב *ויריחו סוגרת אלא בעיבורה של עיר. ואימא בתחומה אמר קרא *ומדותם מחוץ לעיר. מתני' *קונם פירות (א) אלו עלי קונם הן לפי אסור בחלופיהן ובגידוליהן (בדבר שזורעו כלה)

(א) גמ' האלו עלי.

רמב"ן

מתני' הנודר מן הבית מותר בעלייה דברי ר"מ וחכ"א עלייה בכלל בית והנודר מן העלייה מותר בבית : גמ' כמאן אזלא הא דאמר רב הונא בר חייא משמיה דעולא בית בביתי אני מוכר לך מראהו עלייה לימא ר"מ ולא רבנן דאי רבנן אפילו לא אמר בביתי נמי אפילו תימא רבנן מאי עלייה מעולה שבבתים הך מסקנא דהכא אידחייא לה בדוכתא בשלהי מסכת מנחות דגרסינן התם *א"ר נחמן אמר רבה בר אבוה לא שנו דחוששין אף לבינוני אלא דאמר אחד משורי הקדש אבל אמר שור בשורי הגדול הקדש תור בתורי קאמר ואקשינן עלה איני והא"ר הונא (א) אמר רבי חייא משמיה דעולא בית בביתי אני מוכר לך מראהו עלייה מאי לאו משום דגריעא לא מעולה שבבתים מיתיבי בית בביתי אני מוכר לך ונפל מראהו נפול עבד בעבדי אני מוכר לך ומת מראהו מת ואמאי ליחזי הי נפל והי מת לוקח קאמרת שאני לוקח דיד בעל השטר על התחתונה השתא דאתית להכי גיטא אף עלייה דגריעא יד בעל השטר על התחתונה הדין הוא גמרא דהתם שמעת מינה דהא דשמעתין דיחויא בעלמא היא כדקא סליק נמי התם אדעתין למימר הכי דמאי (ב) מעולה שבבתים ובמסקנא הדר דינא למאי דקי"ל יד בעל השטר על התחתונה ומיהו לאו דאזלא כר' מאיר אלא כרבנן והא דנקט בית בביתי רבותא קמ"ל דלא תימא כי אמר הכי משום חשיבותא קאמר ובית מיוחד בביתי הוא כדקאמרינן גבי הקדש תור בתורי קאמר דהיינו גדול אלא אף בזו יד לוקח על התחתונה ומראהו אפילו עלייה שהיא בכלל בית ואם רוצה נותן לו בית פחות שבנכסיו ושמעינן מינה דמאן דמקני לחבריה שיעורא בארעיה אע"ג דלא סיים קנה דהא בית בביתי ועבד בעבדי אע"ג דאית ליה נמי מאה בתים ומאה עבדים קנה לוקח מכי אקני ליה בכסף ובשטר ובחליפין וכי נפל ליה חד בית או מית ליה חד עבד מראהו נפול ומת וכי לא נפל מראהו אף עלייה דגריעא אלמא זבינהו זביני ותנן נמי בבבא בתרא דנזיקין* חצי שדה אני מוכר לך (ג) מסמנין ביניהם ונוטל חצי שדהו ואע"ג דהא סיים ליה את השדה כיון דלא קאמר ליה החצי כמאן דלא סיים ליה כלום דמי דהא אית ליה לדחוייה מהאי גיסא להאי גיסא מד' רוחאתא וכה"ג אתמר התם* תנו חלק לפלוני בנכסי שנותנין לו רביע וגרסינן נמי בפ' בתרא דכתובות* ההוא דאמר להו דיקלא לברת אזיל יתמי פלוג ולא יהבו לה דיקלא סבר רב יוסף למימר היינו מתני' א"ל אביי מי דמי התם כל חד וחד מדחי ליה הכא דיקלא גבייהו הוא אלמא קני ליה לדיקלא ואע"ג דלאו מסויים הדין היא סברא דילן ואשכחן לרבינו יוסף הלוי ז"ל דכתב דכל דלא סיים לא קני ואית ליה ראיה מהא דתנן* גבי גט שחרור שייר קרקע כל שהוא לא יצא בן חורין וקא פריש דאמר חוץ מבית כור ולא אמר חוץ מבית כור פלוני דכיון דלא סיים שיורא לא קנה שאר נכסים דהא לא מסיימי ושמיע ליה מינה כיון דהכי דינא מאן דמקני מידי לחבריה אגב ד' אמות קרקע צריך לסיומי ליה הנהו ד' אמות דאי לא סיים ליה ד' אמות בפירוש לא קנה ולהכי אמרינן *אקנינהו ניהליה אגב אסיפא דביתיה דהוא מקום מסויים ואע"ג דאמר חצי שדי אני מוכר לך מסמנין ביניהם ונוטל חצי שדהו משום דסיים לו השדה אלו הן דבריו ואנן הא ברירינן דאע"ג דלא סיים קנה ומתני' דחצי שדי נמי הויא לן מיניה ראיה דסיים שדה לאו כלום הוא דהא מצי לדחוייה ודקאמר משום דאמרינן אגב אסיפא דביתא הא לדידיה נמי מכיון דסיים לו בית לא הוה צריך לסיומינהו לד' אמות דמאי שנא ד' אמות בביתו המסויים דאיכא לדחוייה מהאי גיסא להאי גיסא בחצי שדה נמי איכא לדחוייה בד' פלגי אלא לאו דוקא והיא דקאמר מדתנן גבי גט שחרור שייר קרקע כל שהוא לא יצא בן חורין ליכא מינה ראיה ולאו הדין היא אורחא דפירושא דוקא דאפילו שייר קרקע פלוני כל שהוא בפירוש קאמרי רבנן דלא יצא לחירות וטעמא דמילתא משום דכיון דפגם כלל ראשון דקאמר כל נכסי והעבד בכלל ועכשיו חזר ושייר בנכסים כמאן דהוי שיורא בגוף עבד הוא דכלהו נכסים כחד גופא שוינהו ושייר ביה ולפום הכי לא הוי גיטא אי משום דלאו כרות גיטא אי משום דלא פלגינן דיבורא כדאיתא בדוכתא* תדע דהא מפורש בפרק מי שמת *חמשה עד שיכתבו כל נכסיהם עבדו דתנן וכו' דשמעת מינה בהדיא דאפילו שייר קרקע פלוני כל שהוא הוי שיור ואע"ג דאשכחן לרבינו הגדול ז"ל דפריש לה בדאמר האי לישנא כל שהוא ומשום דלא יכיל עבדא לברורי כמה כל שהוא ודליקני שאר נכסים אנן לפום עניות דעתין לא דאיק לן מיהא בהא מילתא בדידן ס"ל דאי פריש כמה כל שהוא דשייר לנפשיה אע"ג דלא סיים בדין הוא שיקנה את השאר וכבר ברירנא מילתא שפיר בראיות גמורות דלית בהון ספיקא ולענין פלוגתא דנודר כיון (ד) דהא' חזינן מימרא דרב הונא בר חייא מדר"מ ודאי הלכתא כרבנן דיחיד ורבים הלכה כרבים : מתני' הנודר מן העיר מותר ליכנס לתחומה ואסור ליכנס לעיבורה אבל הנודר מן הבית אסור מן האגף ולפנים קונם פירות האלו עלי קונם הן לפי קונם הן על פי אסור בחילופיהן ובגידוליהן שאני אוכל ושאני טועם מותר בחילופיהן ובגידוליהן בדבר שזרעו כלה אבל בדבר שאין זרעו כלה [אפי'] גידולי גידולין אסור האומר לאשתו

(א) בר חייא. (ב) עלייה מעולה. (ג) שם איתא משמנין. (ד) דהא דחינן.

נמוקי יוסף

[דף נו.] מתני' הנודר מן הבית מותר בעלייה. פירוש דלר"מ עלייה ליתא בכלל בית ורבנן סבירא להו דעלייה בכלל בית : מותר בבית. אפילו לרבנן אתיא דנהי דעלייה בכלל בית מיהו בית אינו בכלל עלייה : גמ' כמאן אזלא הא דאמר רב הונא בר חייא וכו'. פי' מראהו עלייה המוכר אומר לו אם ירצה זאת מכרתי לך אע"ג דגריעא : לימא ר' מאיר היא. דאמר דעלייה אינה בכלל בית ודוקא משום דאמר בית בביתי הוא דמראהו עליה הא אי אמר ליה בית סתם לא הוי עלייה בכלל דלרבנן אע"ג דלא אמר בית בביתי אלא בית אני מוכר לך מראהו עלייה דהא לדידהו עלייה בכלל בית : מעולה שבנכסיו. לעולם אימא לך דעלייה בכלל בית דרבנן דהא דאיצטריך למימר בית בביתי היינו לענין שיכול לכוף את המוכר לברור לו המעולה שבבתיו דהכי משמע לישנא דבית בביתי המשובח ואילו לא אמר אלא בית סתם הוה יהיב ליה עלייה שהיא גרועה ומיהא בשלהי מס' מנחות [דף קח:] דהתם עיקרא דהך סוגיא לא מסיק הכי אלא מקשה עלה דהא דאמרינן מאי עלייה מעולה וכו'. מיתיבי בית בביתי אני מוכר לך נפל מראהו נפול עבד בעבדי אני מוכר לך מת מראהו מת. ומשני שאני לוקח דיד בעל השטר על התחתונה. ואמרינן השתא דאתית להכי עלייה נמי דגריעא קאמר דיד בעל השטר על התחתונה שמעינן דמסקנא דהתם עלייה ממש דגריעא היא ונמצא דלפום דיוקא דהכא לא אצטריך לרב הונא בית בביתי אלא לר"מ משמע דהויא הלכתא כר"מ ושהנודר מן הבית מותר בעלייה דלר"מ עלייה ליתא בכלל בית אלא שהסכימו המפרשים האחרונים ז"ל עם הרמב"ן ז"ל דלעולם הא דרב הונא לרבנן אזלא ובית בביתי דנקט לרבותא הוא לומר דאע"ג דהאי לישנא לענין הקדש משמע המעולה שבנכסיו כדאמרינן [שם במנחות] שור בשורי הקדש הגדול הקדש אפ"ה גבי לוקח מראהו עלייה דגריעא דיד בעל השטר על התחתונה וכ"ש אם לא אמר אלא בית סתם דמראהו (א) דקי"ל כרבנן דרבים נינהו ועלייה בכלל בית וכן פסק הרמב"ם ז"ל. עלה בידינו שהנודר מן הבית אסור אף בעלייה כרבנן מיהו היכא דאיכא בית שאין בה ד' אמות מותר הוא ליכנס בה שאינו נקרא בית וכדאמרינן בפ"ק דסוכה [דף ג.] לענין מעקה ומזוזה ושאר דברים. ובירושלמי דמס' מעשרות [פרק ג' הל"ג] הביאוה ואמרו שם שכן הדין לענין נודר שהוא מותר בו. ושמעינן ממתניתין דמאן דמקנה לחבריה שיעורא בארעיה אע"ג דלא סיים קנה דהא בית בביתי ועבד בעבדי קנה לוקח מכי אקני ליה בכסף ובשטר ובחליפין וכי נפל או מת מראהו נפול או מת אלמא זביניהו זביני וכן תנן בב"ב [דף קז:] גבי חצי שדי אני מוכר לך משמע וכו' עוד מדאמרינן התם [סג.] תנו חלק לפלוני בנכסי וכו' ובפרק בתרא דכתובות [דף קט:] ההוא דאמר להו דקלא לברת וכו' אע"ג שאין כן דעת הרב יוסף הלוי בן מיגש ז"ל דאמר כל שלא סיים לא קנה כבר דחו המפרשים ז"ל ראיותיו והחזקה שבראיותיו הא דאמרי אקנינהו ניהליה אגב אסיפא דביתיה משמע דאי לאו משום דסיים לו ד' אמות בפירוש לא קנה והקשו לו ז"ל מהא דחצי שדה שכתב הרב ז"ל כיון דסגי כיון דסיים לו השדה אע"ג דלא סיים החצי דא"כ מ"ש דאע"ג דסיים לו בית הוא צריך לסיומינהו לד' אמות כדאמרן אגב אסיפא דביתיה אלא ודאי אגב אסיפא לאו דוקא :

[שם ע"ב] מתני' הנודר מן העיר וכו'. פירוש לתחומה תוך אלפים אמה הסמוכים לעיר שהם תחום שבת : בעיבורה. תוך שבעים אמה ושירים סמוך לעיר הוא נדון מן העיר ומשם ואילך מודדין אלפים אמה דתחום שבת : האיגוף. מסתימת הדלת לפנים מלשון יגיפו הדלתות בספר עזרא [נחמיה ז] אבל מסגפת הדלת ולחוץ מותר לעמוד אע"פ שהוא תחת המשקוף ובגמרא מקשינן מקרא דכתיב ויצא הכהן אל פתח הבית ואמרינן אי אל פתח הבית יכול יעמוד (אע"פ שהוא) תחת המשקוף ויסגיר ת"ל מן הבית עד שיצא מן הבית כולו ומשני דהתם שאני דכתיב מן הבית דכיון דכתב רחמנא מן הבית יתירא לרבויי יציאה אחרת אתא והיינו שיצא מכל מה שתחת המשקוף אבל אי לא כתיב אלא פתח הבית הוה שרי ליה לעמוד תחת המשקוף ומסגיר וכתב הרנב"ר ז"ל מכאן לאותן שנשבעין לעמוד כאושפיגי"ש בבית אחד דמן האגף ולפנים מותרין מן האגף ולחוץ אסורין :

[דף נז] מתני' קונם פירות אלו וכו'. פירוש מדקאמר אלו שוינהו אנפשיה כהקדש וה"ה כל שמסיים פירות ידועין שלא אסר עליו כל המין כגון פירותיו של פלוני או של מקום פלוני וכיוצא בזה דכיון שעדיין הוא מותר בשאר המין מאי דאסר עליה שוייה עליה כהקדש לומר שלא יהנה ממנו וכן פירשו ז"ל בשם הרשב"א ז"ל שפירש כן בשם החסיד הרב יונה ז"ל (לשם) הלכך לאו לאכילה בלבד אסרן אלא אפילו בהנאה ואסור להחליפן מן התורה ואם בדיעבד החליפן הוא או אחרים מדעתו אסורין מדרבנן שלא מדעתו מותרין והא דקאמר לפי וע"פ לרבותא נקט דלא תימא שלא אסרן אלא לפיו קמ"ל מאי לפי דקאמר לעצמי : ואסור בגדוליהן. אפי' במה שנטעו אחרים ואפי' בדבר שזרעו כלה והיינו דפסיק ותני אסור בגדוליהן ולא מפליג כמדפליג בסיפא :

(א) עליה.

רמב"ן

לאשתו קונם מעשה ידיך עלי קונם הן לפי קונם הן על פי אסור בחילופיהן ובגידוליהן שאיני אוכל ושאיני טועם מותר בחילופיהן ובגידוליהן בדבר שזרעו כלה אבל בדבר שאין זרעו כלה [אפי'] גידולי גידולין אסור: גמ' בעי רמי בר חמא אמר קונם פירות האלו על פלוני מהו בחילופיהן מי אמרינן גבי דיליה הואיל ואדם אוסר פירות חבירו עליו אוסר דבר שלא בא לעולם עליו (א) הואיל ואין אדם אוסר פירות חבירו על חבירו אין אדם אוסר דבר שלא בא לעולם על חבירו או דילמא משום דחילופיהן כגידוליהן דמו לא שנא הוא ולא שנא חבירו א"ר אחא בר מניומי תא שמע האומר (ב) לחבירו קונם שאני נהנה לך לווה ובעלי חובות באין ונפרעין מאי טעמא בעלי חובות נפרעין לאו משום דאמרינן דחילופיהן לאו כגידוליהן דמו אמר רבא ודילמא לכתחלה הוא דלא ודיעבד (ג) דההיא שעתא דאיתהני אכתי לאו מחליפין נינהו והשתא דבאין ונפרעין לא שקיל מיניהו מידי ובעיין לא איפשיט: מתני' שאת עושה איני אוכל עד הפסח שאת עושה איני מתכסה עד הפסח עשתה לפני הפסח מותר לאכול ולהתכסות אחר הפסח שאת עושה עד הפסח איני אוכל ושאת עושה עד הפסח איני מתכסה עשתה לפני הפסח אסור לאכול ולהתכסות אחר הפסח שאת נהנית לי עד הפסח אם הולכת את לבית אביך עד החג הלכה לפני הפסח אסורה בהנאתו עד הפסח לאחר הפסח בבל יחל שאת נהנית לי עד החג אם הולכת את לבית אביך עד הפסח הלכה לפני הפסח אסורה בהנאתה עד החג ומותרת לילך אחר הפסח: גמ' תרצינן לרישא דמתני' לעיל בפרק ב'* הלכה אסורה בהנאתה ולוקה לא הלכה (ד) אסורה לעולם חוששין שמא תלך והא דקתני לאחר הפסח בבל יחל למימרא דאי אתהני קודם הפסח הרי זה בבל יחל דברו: סליק פירקא

קונם יין שאני טועם היום אינו אסור אלא עד שתחשך שבת זו אסור בכל השבת ושבת שעברה חדש זה

(א) אבל גבי חבירו. (ב) לאשתו וכו' כליפג"א. (ג) עביד. (ד) איסורא בעלמא כ"ה נגמלא.

הרי"ף

שאני אוכל שאני טועם מותר בחילופיהן ובגידוליהן בדבר שזרעו כלה אבל דבר שאין זרעו כלה אפילו גידולי גידולין אסור. האומר לאשתו קונם מעשי ידיך עלי קונם הן לפי קונם הן על פי אסור בחילופיהן ובגידוליהן שאני אוכל שאני טועם מותר בחילופיהן ובגידוליהן בדבר שזרעו כלה אבל דבר שאין זרעו כלה אפילו גידולי גידולין אסורין: גמ' *ישמעאל איש כפר ימא ואמרי לה כפר דימא העלה בידו בצל שעקרו בשביעית ונטעו בשמינית ורבו גידולין על עקרו והכי קא מיבעיא ליה גידולין היתר ועקרו איסור וכיון דרבו גידולין על עקרו אתו גידולי היתר ומעלין את האיסור או לא. אתא לקמיה דר' אמי לא הוי בידיה אתא לקמיה דרבי יצחק נפחא פשיט ליה מן הדא דאמר רבי חנינא תרתאה אמר רבי ינאי בצל של תרומה שנטעו ורבו גידולין על עקרו מותר אמר ליה ר' ירמיה ואי תימא רבי זריקא שבק מר תרין ועביד כחד מאן נינהו תרין דאמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן ילדה שסבכה בזקנה ובה פירות אע"פ שהוסיפה מאתים אסור ואמר רבי (א) שמעון בר נחמני אמר ר' (ב) ינאי בצל שנטעו בכרם ונעקר הכרם אסור הדר אתא לקמיה דרבי אמי ופשיט ליה מן הדא דאמר ר' יצחק אמר ר' יוחנן ליטרא בצלים שתקנה וזרעה מתעשרת לפי כולה אלמא אתו גידולין ומבטלין לעקרו דלמא לחומרא שאני אלא מן הדא פשטה דתניא רבי שמעון אומר *כל שיש לו מתירין כגון טבל ומעשר שני והקדש והחדש לא נתנו בהם חכמים שיעור וכל שאין לו מתירין כגון תרומה ותרומת מעשר וחלה וערלה וכלאי הכרם נתנו בהם חכמים שיעור אמרו לו והלא שביעית אין לו מתירין ולא נתנו בו חכמים שיעור דתנן השביעית אוסרת כל שהוא במינה אמר ליה אף אני לא אמרתי אלא לביעור אבל לאכילה בנותן טעם ודלמא הא נמי לחומרא אלא מן הדא כו' ומסיק דגידולי היתר מעלין את האיסור *אפילו בדבר שאין זרעו כלה ואפילו אין נדוכין במדוכה ואפילו שלא על ידי תערובות ופרכינן לימא תהוי תיובתא דרבי יוחנן ורבי יונתן אמר ר' יצחק שאני שביעית הואיל ואיסורה על ידי קרקע בטילתה על ידי קרקע והרי מעשר דאיסורו על ידי קרקע ואין בטילתו על ידי קרקע דתניא ליטרא טבל מעשר שזרעה בקרקע והשביחה והרי היא כעשר ליטרין חייבת במעשר ובשביעית ואותה ליטרא מעשר עליה ממקום אחר לפי חשבון *אמרי מעשר דיגון הוא דקא גרם לה מתיב רמי בר חמא קונם פירות אלו עלי קונם הם לפי קונם הם על פי אסור בחילופיהן ובגידוליהן [כו'] בדבר שזרעו כלה אבל בדבר שאין זרעו כלה אפילו גידולי גידולין אסורין שאני קונמות הואיל ואי בעי מתשיל עליה ה"ל כדבר שיש לו מתירין ולא בטיל ברוב והרי תרומה דאי בעי מתשיל עלה ובטיל ברובא אלא שאני קונמות דמצוה לאתשולי עליה משום דר' נתן דאמר רבי נתן כל הנודר כאילו בנה במה והמקיימו כאילו הקריב עליה קרבן אבל תרומה מאי מצוה איכא לאתשולי עלה: גרסינן לעיל פרק השותפין *בעי רמי בר חמא [אמר] קונם פירות האלו על (פי) [פלוני] מהו בחילופיהן מי אמרינן גבי דידיה הואיל ואדם אוסר פירות חבירו על עצמו אדם אוסר דבר שלא בא לעולם על עצמו אבל גבי חבירו הואיל ואין אדם אוסר פירות של חבירו על חבירו אין אדם אוסר דבר שלבל"ע על חבירו *או דילמא משום דחילופיהן כגידוליהן דמי לא שנא הוא ולא שנא חבירו אמר ר' אחא בר מניומי ת"ש האומר לאשתו קונם שאני נהנה לך לווה ובע"ח באין ונפרעין מאי טעמא בע"ח באין ונפרעין לאו משום דחילופין לאו כגידולין דמי אמר ליה רבא דלמא לכתחלה הוא דלא הא דיעבד עבד ת"ש המקדש בערלה וכלאי כרם אינה מקודשת מכרן וקדש בדמיהן מקודשת הכי נמי לכתחלה הוא דלא הא דיעבד עבד: *מתני' שאת עושה איני נהנה עד הפסח שאת עושה איני מתכסה עד הפסח עשתה לפני הפסח מותר להנות ולהתכסות אחר הפסח שאת עושה עד הפסח איני אוכל שאת עושה עד הפסח איני מתכסה עשתה לפני הפסח אסור לאכול ולהתכסות אחר הפסח שאת נהנית לי עד הפסח אם תלכי לבית אביך עד החג הלכה לפני הפסח אסורה בהנאתו עד הפסח *לאחר הפסח בבל יחל דברו שאת נהנית לי עד החג אם תלכי לבית אביך עד הפסח הלכה לפני הפסח אסורה בהנאתו עד החג ומותרת לילך אחר הפסח: הדרן עלך הנודר מן הירק

*קונם יין שאני טועם היום אינו אסור אלא עד שתחשך שבת זו אסור בכל השבת ושבת שעברה חדש זה אסור

(א) שמואל. (ב) יונתן.

סליק פירקא

ואוקימנא בגמ' דאפילו קאי בחדש חסר שראש חדש שני ימים והוא פותח ביום ראשון מהם מהו דתימא נידון לשעבר קמ"ל דכיון דריש ירחא קרו ליה נידון להבא דבנדרים הלך אחר לשון בני אדם וכן הדין לענין כתיבת שטרות אפילו דאש חדש ראשון של שני ימים נידון להבא וכותבין ביום ר"ח פלוני או בחדש פלוני סתם דהכי משמע לקמן בנדרים (א) ושבועות כי הדדי נינהו והא דאמרינן דכי אמר שבת זו משמע שבוע כשפירש כן או שגלה דעתו דאי לא משמע אלא יום שבת עצמו בלבד: שנה זו. כגון דקאי בראש השנה ואמר שנה זו אסור בכל השנה הבאה ור"ה שעומד בו נידון להבא וקרי ליה להבא לפי שהוא נמנה להבא: שבוע זו. כגון שעומד בשביעית ואמר שבוע זו אסור בכל השבוע: והשביעית שעברה. פי' שנת השביעית שעומד בה מן המנין וקרי לה שעברה לפי שנמנית עם שבע שנים שעברו והיא שביעית להם וכדכתיבא גבי שבת וקתני שנה ושביעית לאשמעינן שאפילו באלו שזמנן מרובה שנה ושביעית שעומד בה משמע ויש לפרש ג"כ משנתנו כשעומד תוך ימי השבוע ותוך ימי החדש והשנה והשבוע וכי קאמר שבת זו אסור בימי השבוע הנשארי' ושבת הבאה נידון ג"כ לשעבר וכן בר"ח אם היה עומד בתוך החדש ואמר חדש זה אסור בכל ימי החדש הנשארים אבל יום ר"ח שלאחריו אינו בכלל ונידון להבא דהא ריש ירחא קרו ליה וכן בשעומד בתוך השנה ואמר שנה זו ראש השנה שלאחריה אינו בכלל ונידון להבא ושביעית כשבת שנת שביעית הבאה בכלל איסור וכדונית לשעבר ולגבי עיקר דינא ליכא פלוגתא בין הני פירושי: יום אחד שבת אחת חדש אחד שנה אחת שבוע [אחד] אסור מיום ליום:

[דף סא ע"ב] גמ' ר"ח להבא פשיטא כי איצטריך לחדש חסר דעבדי ר"ח שני ימים מהו דתימא ראש חדש לשעבר הוי קמ"ל דהא קרו ליה אינשי ריש ירחא איבעיא להו קונם יין שאני טועם יום מאי דיניה כהיום דמי ושרי משתחשך או דילמא כיום אחד דמי ואסור מעת לעת ולא איפשיטא ולחומרא ודכולי עלמא מההוא יומא דקאי ביה מתחיל לאתסר באמר יום או שאמר יום אחד וכן בחדש ושבת ושנה. והמונה חדש סתם משתברא דמונה חדש מלא וכן דעת מורי נר"ו: מתני' עד הפסח אסור עד שיגיע. פי' ובגלל פסח מותר דלגבי נדרים עד ולא עד בכלל: עד שיהא אסור עד שיצא כל הפסח. פי' דלישנא דשיהא הכי משמע עד שיהא כל זמן: עד לפני הפסח ר"מ אומר עד שיגיע. ול"ל פסח מותר רבי יוסי אומר עד שיצא ואמרינן במאי קא מיפלגי מ"ס עד לפני הפסח עד קמי פסחא משמע פי' וכיון דעד ולא עד בכלל אינו אסור (ב) עד שיגיע ומר סבר עד (ג) דמתפני פסחא משמע פי' דפנים אחרונים דפסח קאמר שכל יום ויום פנים לחבירו וכיון שכן דעתיה אכוליה פסחא: ובגמ' רמיא מתניתין אפלוגתא דרבי מאיר ורבי (ד) אסי במתני' דקדושין ואמר רב חנינא מוחלפת השיטה וסייעתיה ממתני' דמהפך לה נמי אבל רבינו ז"ל קיים משנתנו כצורתה משום דבמסכת קדושין [דף סד:] אתינן מעיקרא לאפוכה כי הכא ובמסקנא אמרי' [דף סה.] דלא תיפוך מתני' אלא מתניתא ורבי יוסי ור' מאיר בטעמא פליגי מר סבר עד פני הפסח עד קמי פסחא ומר סבר עד שתפני פסחא משמע והאי פירוקא עדיף משום דמקיימין מתני' דמתני' עדיפא טפי לקיומא ממתניתא ולהכי איתי מכן ז"ל הכא וקי"ל דר"מ ור' יוסי הלכה כר' יוסי: מתני' עד הבציר עד הקציר עד המסיק. פי' זמן לקיטת זיתים אינו אסור אלא עד שיגיע זה הכלל כל שזמנו קבוע ואמר עד שיגיע אסור עד שיגיע עד שיהא אסור עד שיצא ושאין זמנו קבוע כגון קציר ובציר ומסיק בין שאמר עד שיהא בין שאמר עד שיגיע פי' כי לפי שאין זמנו קבוע נופל בו לשון יהא ולא שיתכוון לומר עד שיעבור: ירושלמי קבע זמן למשתה בנו ואמר קונם יין שאני טועם עד שיהא משתה בני כמי שזמנו קבוע הוא. פי' ואסור עד שיצא או מאחר שיכול לדחותו לזמן אחר כמי שאין זמנו קבוע דמי ואינו אסור אלא עד שיגיע ולא איפשיטא ולחומרא ואסור עד שיצא ובמידי דמחייב נפשיה חייב לעשותו עד שיגיע בלבד לחומרא וכן כל כיוצא בזה: אמר עד הקיץ. דמשמע עד שיגיע. אימתי אתיבי הגעה עד שיתחילו העם להכניס תאנים בכלכלות ולא סגי ליה מכיון שילקו בכורי תאנים ואם אמר עד זמן שיעבור הקיץ זמנו עד שיקפלו המקצועות פי' שיקפלו ויצניעו בני אדם הסכינין שמתקנין ומקצעין בהן דבלות התאנים (ה) והוא מל' ומקפלין את הכלים: אמר עד הקציר. אימתי הגעת קציר עד שיתחיל העם לקצור קציר חטים ולא קציר שעורים דמאכל בהמה הוא כדאיתא בפרק קמא דפסחים [סוף דף ג:] דאמרינן שעורים נעשו יפות לך ובסר לסוסים ולחמורים ואין דעתן של בני אדם על אותו קציר ובאתרא דרובא (ו) דאיכים אבל שעורים אפשר דמכוין לקציר שעורים: הכל לפי מקום נדרו אם היה בהר בהר או בבקעה בבקעה. פי' שאם היה בהר נדון נדרו משיתחיל קציר ההר ואם היה בבקעה משיתחילו לקצור בבקעה: תנא כלכלה שאמרו כלכלה של תאנים לא כלכלה של ענבים דתאנים מיקרו קיץ דמיקצן ביד ולא ענבים: תניא הנודר מפירות הקיץ אינו אסור אלא בתאנים: עד שיקפלו המקצועות תנא עד שיקפלו רוב המקצועות. ואע"פ שהנודר קפל קודם לכן מקצועות שלו: תניא הוקפלו רוב המקצועות מותרות התאנים הנשארים משום גזל. דאפקורי מפקרי להו בעלים ולפיכך פטורות מן המעשר דקיימא לן הפקר פטור

הרי"ף

אסור בכל החדש וראש חדש להבא שנה זו אסור בכל השנה וראש השנה לעתיד. שבוע זו אסור בכל השבוע ושבוע לשעבר ואם אמר יום אחד שבת א' שנה א' חדש א' שבוע א' אסור מיום ליום: גמ' אמר רב ירמיה לכשתחשך צריך שאלה לחכם. מאי טעמא א"ר יוסף גזירה היום משום יום אחד. *אמר רבינא אמר לי מרימר הכי אמר אבוך משמיה דרב יוסף כמאן אזלא הא שמעתא דר' ירמיה בר אבא כר' נתן דא"ר נתן הנודר כאילו בנה במה והמקיימו כאילו הקריב עליה קרבן: שבת זו אסור כו'. פשיטא מ"ד יומי דשבתא קאמר קמ"ל: חודש זה כו' פשיטא לא צריכא להודש חסר מ"ד ר"ח דשעבר שייכא קמ"ל דהא קרו ליה אינשי ר"ח: שנה זו כו' איבעיא להו קונם שאני טועם יום מאי דיניה כהיום או כיום אחד. ת"ש ממתני' קונם יין שאיני טועם היום אינו אסור אלא עד שתחשך הא יום כיום אחד דמי. אימא סיפא יום אחד אסור הא יום כהיום דמי אלא מהא ליכא למשמע מינה: מתני' *עד הפסח אסור עד שיגיע. עד שיהא אסור עד שיצא. עד פני הפסח ר"מ אומר אסור עד שיגיע ר' יוסי אומר עד שיצא: גמ' *למימרא דר"מ סבר לא מעייל איניש נפשיה *בספיקא ור"י סבר מעייל איניש נפשיה בספיקא ורמינהו מי שיש לו שתי כתי בנות משתי נשים ואמר קדשתי את בתי הגדולה ואיני יודע אם גדולה שבגדולו' או גדולה שבקטנו' או קטנה שבגדולות שהיא גדולה מן גדולה שבקטנות כולן אסורות חוץ מן הקטנה שבקטנות דר"מ. רי"א כולן מותרות חוץ מן הגדולה שבגדולות. א"ר חנינא בר אבדימי אמר רב מוחלפת השיטה והתניא זה הכלל כל שזמנו קבוע ואמר עד פני רמ"א עד שיצא ורי"א עד שיגיע: מתני' עד הקציר עד הבציר עד המסיק אינו אסור אלא עד שיגיע זה הכלל כל שזמנו קבוע ואמר עד שיגיע אסור עד שיהא אסור עד שיצא; וכל שאין זמנו קבוע בין אמר עד שיהא בין אמר עד שיגיע אינו אסור אלא עד שיגיע עד הקיץ עד שיהא הקיץ עד שיתחיל העם להכנים בכלכלות עד שיעבור הקיץ עד שיקפלו המקצועות *עד הקציר עד שיתחיל העם לקצור קציר חטים ולא קציר שעורים הכל לפי מקומו אם היה בהר בהר אם היה בבקעה בבקעה: גמ' *תנא כלכלה שאמרו כלכלה של תאנים ולא של ענבים תניא הנודר מפירות הקיץ אינו אסור אלא מתאנים ר' שמעון בן גמליאל אומר ענבים בכלל תאנים מאי טעמא דתנא קמא קסבר תאנים מקצי בידא ענבים לא מקצי בידא ורשב"ג סבר ענבים נמי כי מיחדדן מקצי בידא: עד שיקפלו המקצועות: תנא עד שיקפלו רוב המקצועות *תנא הוקפלו רוב המקצועות מותרות משום גזל ופטורות מן המעשר. ר' טרפון אשכחיה ההוא גברא דקאכיל בזמן שהוקפלו המקצועות אחתיה בשקיה ושקליה ואמטיה למשדיה בנהרא אמר אוי לו לטרפון שזה הורגו שמע האי גברא שבקיה וערק. אמר רבי אבהו משום רבי חנינא בן גמליאל כל ימיו של אותו צדיק היה מצטער על דבר זה ואמר אוי לי שנשתמשתי בכתרה של תורה

רמב"ן

אסור בכל החדש וראש חדש להבא שנה זו אסור בכל השנה וראש השנה לעתיד לבא שבוע זו אסור בכל השבוע ושביעית שעברה ואם אמר יום אחד שבת א' חדש אחד שנה אחת שבוע אחת אסור מיום ליום: גמ' וראש חדש להבא פשיטא כי איצטריכא לחדש חסר מהו דתימא ראש חדש לשעבר הוי קמשמע לן הא קרו ליה אינשי ריש ירחא איבעיא להו קונם יין שאני טועם יום מאי דיניה כהיום או כיום אחד ולא אפשיט ולחומרא: מתני' עד הפסח אסור עד שיגיע עד שיהא *מותר עד שיצא עד לפני הפסח ר"מ אומר אסור עד שיגיע רבי יוסי אומר אסור עד שיצא: גמ' במאי קא מיפלגי מר סבר עד לפני הפסח עד קמי פסחא ומר סבר עד דמפני פסחא משמע וקי"ל דר' מאיר ור' יוסי הלכה כר' יוסי: מתני' עד הקציר עד הבציר עד המסיק אינו אסור אלא עד שיגיע זה הכלל כל שזמנו קבוע ואמר עד שיגיע אסור עד שיגיע עד שיהא אסור עד שיצא וכל שאין זמנו קבוע בין שאמר עד שיהא בין שאמר עד שיגיע אינו אסור אלא עד שיגיע: גמ' ירושלמי *קבע זמן למשתה בנו ואמר קונם יין שאני טועם עד שיהא משתה בני כמי שזמנו קבוע או מאחר שיכול לדחותו ולעשותו לאחר זמן כמי שאין זמנו קבוע ולא איפשיטא ואזלינן לחומרא: מתני' עד הקיץ עד שיהא הקיץ עד שיתחילו העם ליכנס בכלכלות עד שיעבור הקיץ עד שיקפלו המקצועות עד הקציר עד שיתחילו לקצור קציר חטים אבל לא קציר שעורים הכל לפי מקום שנדר אם היה בהר בהר ואם היה בבקעה בבקעה: גמ' ליכנס בכלכלות תנא כלכלות שאמרו כלכלה של תאנים ולא כלכלה של ענבים תניא הנודר מפירות הקיץ אינו אסור אלא בתאנים: עד שיקפלו המקצועות: תנא עד שיקפלו רוב המקצועות תנא הוקפלו רוב המקצועות מותרות משום גזל ופטורות מן המעשר:

נמוקי יוסף

להבא דבנדרים הלך אחר לשון בני אדם וכן הדין לענין כתיבת שטרות ... נינהו והא דאמרינן דכי אמר שבת זו משמע שבוע כשפירש כן או ... וקרי ליה להבא לפי שהוא נמנה להבא: שבוע זו. כגון ... שנים שעברו והיא שביעית להם וכדכתיבא גבי שבת וקתני שנה

הראשון ואע"ג דקי"ל דיום ראשון של ר"ח שעבר הוא ויום שלשים הוא מ"מ ריש ירחא קרו ליה ובנדרים הלך אחר לשון בני אדם: אסור בכל השנה. עד סוף כ"ט יום באלול שהוא תשלום השנה ויום ראשון של ר"ה מותר דריש שתא קרו ליה. ומיהו כן הדין אם היה עומד ביו"ט ראשון של ר"ה ואמר קונם יין שאני טועם שנה זו אסור בכל השנה וביום ר"ה שעמד בו וכן הדין אם אמר חדש זה והיה עומד ביום החדש הראשון היה אסור בכל החדש וכראש החדש שעומד בו: שבוע זה אסור בכל השבוע. אם היה עומד בתוך שני השבוע ואמר קונם יין שאני טועם שבוע זה אסור בכל השבוע ושנה שביעית עצמה נדון כשני השבוע שעברו לאיסורא. ואם היה עומד בשנה השביעית ואמר שבוע זה נראה להחמיר ולאסור כל שני השבוע הבאין והשנה ההיא שעומד בה ולא דמי לשבת זו שיום השבת אין לו שם אחר אבל שנה שביעית עיקר שמה שביעית הוא ואין דרך הכתוב לקרא לה שבוע כנזכר לעיל: יום אחד שבת אחת וכו' אסור מיום ליום. ביום אחד אסור כ"ד שעות מעת לעת. ובאומר שבת אחת אסור שבעה ימים שלמים הם ולילותיהם והיום הולך אחר הלילה. ובחדש אחד נאסר שלשים יום כימי חדש מלא כיון שנדר סתם [לעיל דף יח:] דסתם נדרים להחמיר ועוד דרובא מלאים נינהו וכן כתב הרמב"ם ז"ל והריטב"א בשם רבותיו ז"ל. ובשנה אחת אסור שנים עשר חדש כימי שנה פשוטה דרוב שנים פשוטות נינהו ובתר רובא אזלינן בזה ואע"פ שהוא להקל שאין זה הולך אחר רגילות לשון בני אדם דניחוש למיעוטא אלא אחר משמעות שנה וכולהו קרו שנה לי"ב חדש שהיא פשוטה והכי תניא בהדיא בפ"ק דר"ה [דף יב:] המודר הנאה מחברו לשנה מונה י"ב חדש מיום ליום. והיא על כרחין באומר שנה אחת דאי באומר שנה פלונית הכי הוא נידון כפי מה שהיא השנה בין מלאה בין חסרה ואסור מראש השנה ועד ר"ה והיכי קתני מונה י"ב חדש אלא ודאי כדאמרן. והא דתנן בפרק השוכר [דף קב.] המשכיר בית לחברו לשנה ונתעברה השנה נתעברה לשוכר התם לשנה גרסינן כלומר לשנה הבאה שהוא כאומר שנה פלונית ואע"פ שלענין בתי ערי חומה חדש העיבור בכלל השנה שאני התם דכתיב תמימה להביא חדש העיבור בכלל ומעתה אפילו היה עומד בר"ה והיא שנה מעוברת ואמר שנה אחת אינו אסור בחדש העיבור כי הוא שנה אחת אסר עליו ולא אמרו אסור בה ובעיבורה אלא באומר שנה זו או השנה שמשמעותו כן והוי יודע שכל שאמר יום אחד או חדש אחד או שנה אחת או שבוע אחד בלא סיים אותם אין הנדר מעצמו חל על שנה ידוע עד שיסיים אותם אחר כן אלא שמדין כל תאחר חייב להתחיל מיד לנהוג מנהג נדרו ואם לאו כל יום ויום עובר בבל תאחר אבל אין עליו בל יחל דברו דאינו עובר בבל יחל עד שיסיים ויאמר מעתה אני מקבל עלי זמן הנדר ומאותו היום ליכא בל תאחר וליכא בל יחל וזה שאמרו בפ"ק דר"ה [דף יב:] מונה י"ב חדש מיום ליום וכל שאמר שנה אחת אע"פ שהשנה שסיים אחרי כן לנהוג בה נדרו היא שנה מעוברת אינו אסור בה אלא י"ב חדש כנדרו הראשון וזה ברור ולעולם כל שאמר חדש או שנה או שבוע חייב לנהוג אותם רצופין וכדקתני מונה י"ב חדש מיום ליום. כל זה כתב הריטב"א ז"ל והוא מיסוד שני רבותיו הרא"ה והרשב"א ז"ל וליכא למיגרע מינה:

[שם] גמ' א"ר ירמיה בר אבא לכשתחשך צריך שאלה לחכם מ"ט וכו'. פירוש הא דאמרינן במתני' אינו אסור אלא עד שתחשך דמשמע דמשתחשך מותר מיהו מדרבנן צריך שאלה שיתיר חכם את נדרו דאי שרית ליה בלא שאלה אתי למשרי נמי כי נדר יום אחד שאסור כל מעת לעת ויהיה סבור שמותר משתחשך דלא משמע ליה לחלק מידי בין יום אחד להיום: כמאן אזלא. ודאי תנא דינא קתני ובדורות הראשונים אבל בדורות האחרונים גזרו שיהא שאלה לחכם ולאו משום גזרה בלחוד נתמיר אלא משום דלאו שפיר עבד וכר' נתן מחמרינן עליה כיון דשייך למגזר כלל הילכך בשאר נדרים דליכא למגזר כלל אין צריך שאלה וכ"ש אם נדר של מצוה הוא כגון ללמוד ולקיים מצוה שאין צריך שאלה דהא לית בה משום דרבי נתן ולפי זה דברי ר' ירמיה הלכה הם וכן פסק הרמב"ם ז"ל אבל אין נראה כן דעת הרמב"ן ז"ל בתשלום הלכות ולפי הפסק של ר' ירמיה צריך טעם למה שנהגו עכשיו בתענית יחיד דלא הוי אלא מצפרא עד פניא ואפילו הכי לכשתחשך שרינן ליה בלא שאלה ולא גזרינן אטו קבל עליו להתענות יום אחד אלא טעמא משום שהמקבל עליו להתענות יום אחד אין מחייבין אותו שיתענה כ"ד שעות דודאי לתענית שאמרו חכמים נתכוון דהיינו מקודם שיעלה עמוד השחר עד שתחשך אין לך למגזר אלא אטו שאר נדרים שיהיה נודר יום אחד גם בזה אין לחוש כיון שדינו של תענית תלוק משאר נדרים דאילו בשאר נדרים שנדר יום אחד אסר עליו מעת לעת מה שאין כן בנודר תענית שאין דינו אלא עד שתחשך וכדאמרן:

[שם ע"ב] פיסקא וראש החדש להבא פשיטא וכו'. פי' פשיטא דאי קאי בתוך חדש זה ואמר קונם חדש זה שאינו אסור אלא בימי אותו חדש בלבד ויום ראש החדש הבא נידון לסיפרא שאינו חדש זה: אלא בחדש (א) חדש כלומר דהחדש הנכנס הוא חדש חסר מכ"ט יום והחדש שנדר היה מלא מל' יום ועושין בחדש חסר הבא שני ימים ראש חדש והראשון למלאת שלשים לחדש שעבר וסד"א ליתסר ביה דחשבינן ליה מחדש שעבר קמ"ל הא קרו ליה אינשי ריש ירחא ומשום הכי אע"פ שהוא מכלל חדש ראשון כיון דריש ירחא קרו ליה מותר בו דבנדרים הלך אחר לשון בני אדם

(א) ופטורות. (ב) אלא. (ג) דמתפני. (ד) יוסי. (ה) ע' בג"י. (ו) דלאינשי אכלי.

וכתב הריטב"א ז"ל וז"ל כתב רבינו נר"ו מדמדמינן בסוף פרקין שטרות לנדרים לענין אחר סתם משמע דכן הדין לענין שטרות הילכך כשראש חדש הוא שני ימים אע"פ שיום הראשון הוא שלשים חדש חסר שעבר כשכותבין שטרות כותבין ומונין ליום ראשון (ואם מנו ליום ראשון) ואם מנו ליום השני ה"ז מוקדם ופסול שאם הוא שלישי לחשבון יום שני ימנו הדיינין לחשבון יום ראשון ויטרפו מן הלקוחות מיום המוקדם וכשהוא כותב ביום החדש הראשון כותב בחדש פלוני ואין כותבו על שם חדש שעבר ואם עשה כן ה"ז מוקדם ופסול שהשטר נעשה בחדש השני ויאמרו שקודם לכן נעשה שאין יום ראשון של חדש שני נקרא על שם החדש שעבר בלשון בני אדם וביום החדש השני כותב ביום שני ומאחרו יום שלישי ואם יכתוב יום שני יפסל משום מוקדם הלכך צריך ליזהר בכך וכשכותבין ביום ראש החדש הראשון כותבין ביום פלוני שהוא ראש חדש ואם ביום החדש השני היה מעשה כותבין כן בפירוש או כותבין סתם בשני ימים לחדש אבל בגיטין צריך לכתוב כשהוא ביום ראשון ביום שלשים לחדש תשרי שהוא ראש חדש מרחשון כדי להחמיר וכן כתבו בתוס' ע"כ דברי רבינו נר"ו אבל בכל הגליל נוהגין למנות לשטרות מיום ראש החדש הב' ואפשר לדון שלא יהא השטר פסול משום מוקדם שגם כל בתי דינין שלנו כשיוצא שטר בפניהם אינם מונים אלא מיום שני ואין לנו לחוש שמא יוציאנו עליו בגליל אחר שהן מונין מן הראשון ויטרוף לקוחות מנכסים שקנה שם שלא כדין דהא מילתא דלא שכיחא היא ואם אין אנו אומרים כן ליקרען כמה שטרות וכיון שדין שטרות כדין נדרים אף בשטרות אין לנו אלא כפי מקומן ושעתן וכענין שאמרו לענין נדרים וכל שיוצא בו שום שטר שלא במקום כתיבתו אין לו לדיין לדון בו עד שידע מנהג מקום כיון שהדבר ידוע כי מנהגות חלוקות יש כנ"ל עכ"ל:

[שם] איבעיא להו אמר קונם יין שאני טועם יום מאי וכו' דיניה כהיום דליסתרי לכשתחשך או כיום אחד דליתסר מעת לעת וכיון דבעיין לא איפשיטא נקיטינן לחומרא דיום כיום א' דיניה ואסור מעת לעת: מתני' עד הפסח וכו'. פי' דלשון בני אדם משמע עד ולא עד בכלל ולפיכך אינו אסור אלא עד שיגיע: עד שיהא וכו'. משמע עד שיהא כולו ולפיכך אסור עד שיצא: עד פני. הוא מחלוקת דרבי מאיר ורבי יוסי דרבי מאיר סבר דלא מחית איניש נפשיה לספיקא דכיון דכל יומא דפסחא פנים ליומא דבתריה ודאי פנים ראשונים של פסח קאמר ומותר בליל ט"ו כאילו אמר עד הפסח דאי לא הוה ליה לפרושי פנים אמצעים או אחרונים ורבי יוסי אסר בכלן דסבר מחית איניש נפשיה לספיקא והאי פסקא כהלכתא תליא באשלי רברבי דאילו ממתני' דהכא כיון דקי"ל בעלמא דר' מאיר ור' יוסי הלכה כר' יוסי פסקינן כותיה ואסור עד שיצא אבל בגמ' רמי מקדושין פרק האומר דתנן מי שיש לו שתי כתי בנות משתי נשים ואמר קדשתי את בתי גדולה ואיני יודע אם גדולה שבגדולות או גדולה שבקטנות וכו' כולן אסורות דברי ר"מ חוץ מן הקטנה שבקטנות דאיכא לספוקי בגדולה שבכת שניה אלמא סבר מחית איניש נפשיה לספיקא. ורבי יוסי אמר כולן מותרות חוץ מן הגדולה שבגדולות דלא מחית איניש נפשיה לספיקא וכי קאמר גדולה דודאי גדולה שבגדולות אמרינן אלמא איפכא אית להו ותירץ בגמ' מוחלפת השיטה כלומר אין הכי נמי דאיפכא סברי דר"י סבר לא מחית איניש נפשיה לספיקא אלא כאן שתלפו שיטתן וראיה לדבר דהכי תניא בברייתא בפי' זה הכלל כל שזמנו קבוע ואמר עד פני ר"מ אומר עד שיצא ור' יוסי אומר עד שיגיע הרי מפורש דר' יוסי סבר דלא מחית איניש נפשיה לספיקא ואינו אסור אלא עד שיגיע (ב) דכיון דהיאך סוגיא בדוכתא בנדרים אע"ג דאיכא סוגיא התם בקדושין דמשמע מינה דמתני' דקיימא קיימא סוגיא דהכא עיקר ועוד דאיכא ברייתא דמסייע לה וזהו דעת הרמב"ם ז"ל אבל הרמב"ן ז"ל פסק כסוגיא דהתם דאמר [דף סה.] לעולם לא תיפוך ומתני' לא במעייל נפשיה לספיקא פליגי אלא בליגנא בעלמא דר"מ סבר עד פני עד קמי פסחא משמע ור' יוסי סבר עד דמתפני פסחא משמע ולפום ההיא סוגיא מתניתין כדקיימא קיימא ושפיר עדיפא לאוקמי מלאפוכי הילכך לר' יוסי אסור עד שיצא וככי הלכתא:

[דף סא ע"ב] מתני' עד הקציר עד הבציר וכו'. פי' המסיק זמן לקיטת זיתים אין אסור אלא עד שיגיע ואפילו אמר עד שיהא הקציר וכדקתני טעמא זה הכלל כל שזמנו קבוע כלומר שיש להמשכתו זמן קבוע כגון פסח שקבעה לו תורה ז' ימים או הוא דאמרינן דכי אמר עד שיהא אסור עד שיצא דכיון דידע זמן המשך איסורו אוסר עצמו בו וכל שאין זמנו קבוע כגון קציר ובציר שאין להם זמן קבוע דזמנין מכוכרין זמנין מאוחרין אפילו אמר עד שיהא אינו אסור אלא עד שיגיע שאין אדם אוסר עצמו בזמן שאין לו קצבה: ירושלמי קבע זמן למשתה בנו ואמר קונם יין שאני טועם עד שיהא משתה בני כמי שזמנו קבוע או מאחר שיכול לדחותו לאחר זמן כמי שאין זמנו קבוע ולא איפשיטא ולחומרא וי"א שאם נשבעו על הדבר כדבר שזמנו קבוע הוא דמסתמא לא מאחר ליה כיון שהקפידו כ"כ בדבר ואע"פ שאפשר להעביר המועד מדעת שניהם וצ"ע: מתני' עד הקיץ וכו'. בין שאמר קונם עד הקיץ או עד שיהא אינו אסור אלא עד שיגיע דהא אין לו זמן קבוע ולימתי זמנו משיכניסו התאנים בכלכלות ולא משעה שאדם לוקט בכורי תאנים: שיקפלו המקצועות. מקצועות נקראים הסכינים המיוחדים לחתוך תאנים מהן שעושין מהן עיגולין ואף העגולין עצמן נקראין כן על שמן וקרא קרי לסכינין מקצועות דכתיב [ישעיה מד] יעשהו במקצועות וכשמסלקין אותן סכינין הוא גמר מלאכה של אותה תאנה: אבל לא קציר שעורים. דשעורים הוא כבכורים לחטים: הכל לפי נדרו. לפי מקום הנדר שמנהג כמו בבקעה או מאחר כמו בהר ואם נדר בהר אע"פ שהלך אחר הנדר לבקעה והגיע קציר חטים כיון שעדיין לא הגיע קציר של הר אסור עד שיגיע קציר של הר וכדאיתא בגמ' דבתר מקום שעת הנדר אזלינן ולא בתר שמגיע זמן הנדר וזה כלל גדול בנדרים ומהא אפשר למידק דהא דבעינן קציר חטים ולא סגי בקציר שעורים היינו לפי מקום הנדר דרובן תעין קא אכלי ואין דעתן לקצור קציר אכלי שעורים אבל במקומות שרובן אכלי שעורים קציר סתמא לחם של שעורים הוא:

[שם] גמ' תנא כלכלה שאמרו וכו'. פי' כלכלה של תאנים דלשון קיץ אמר ודוקא תאנים משמע דקיץ לשון קציצה ותאנים הם פירות שנקצצין ביד ממקום תבורן דאילו ענבים לא מקצצן ביד אלא בכלי והיא תחלה מיקריא כלכלה. סל: פיסקא עד שיקפלו רוב המקצועות וכו'. פי' סכינין או מחצלאות שנופלין עליהם התאנים ולשון יקפלו שיסלקו כמו [שבת דף קיג.] מקפלים את הכלים: מותרות ופטורות וכו'. משום דלא קפדי בעלים מעתה על התאנים הנשארות ואפקורי מפקרי להו ולפיכך פטורות מן המעשר דקי"ל הפקר פטור מן המעשר:

(א) חסר. (ב) וכיון.

פטור מן המעשר : [דף סב] [מתני'] אמר עד הגשמים או עד שיהו גשמים. אימתי זמנו עד שתרד רביעה שניה. ובגמ' מפרש אימתי היא רביעה שניה : רשב"ג אומר עד שיגיע זמנה של רביעה. פירוש של רביעה שניה ובהא פליגי דת"ק סבר עד שתרד ממש ואע"פ שנתאחרה ורשב"ג סבר משיגיע זמנה הוא מותר ואע"פ שלא ירדה והוי יודע דליכא הפרש בין אוסר עצמו לדבר למחייב נפשו לעשות דבר בנדר או בשבועה אלא דבמילתא (דליכא) דהוי ספיקא נקיטינן הכא והכא לחומרא וכן קבלתי מרבינו נר"ו: עד שיפסקו גשמים עד שילא ניסן כולו שהוא זמן הפסקת גשמים דברי ר"מ ר' יהודה אומר עד שיעבור הפסח והלכתא כר' יהודה : א"ר זירא מחלוקת. חכמים ורשב"ג דאמר עד הגשמים אבל אמר עד הגשם עד זמן גשמים קאמר והיינו עד שיגיע זמן רביעה ראשונה דגשם חדא רביעה משמע : וקא מפרשן לרביעה ראשונה בא"י עד שבעה במרחשון (א) דבשני

נמוקי יוסף

[דף סב.] אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן כל המשתמש בכתרה וכו'. פי' ועשו חולין שפקעה קדושתן : וסוף הכבוד לבוא. דכתיב דרכיה וכו' עץ חיים היא וכו' : ועבדך ירא וכו'. דאפשר דאליהו לא הוה ידע ליה : תיגראי. התירו תגר שלי כלומר פסקו לי דיני תחלה : כהנים היו. לא היו כהנים אלא שהיו חכמים והיה דינם ככהנים : לפתוח ראשון. בקריאת התורה שקורא ראשון: ולברך ראשון. ברכת המזון שהוא קודם לכל אדם : וליטול מנה יפה ראשון. אם בא לחלוק דבר עם ישראל עושה ישראל ממנו ב' חלקים שוין וכהן בורר איזו מהם שירצה וכ' הריטב"א ז"ל ובכולן ממזר תלמיד חכם קודם לכהן גדול עם הארץ כדאי' בהוריות [דף יג.] : כרגא. מס: מנת המלך. המעשר מכל הסחורות : כסף גלגלתא. דבר קצוב לכל אחד ואחד: זו ארנונא. סעודת המלך כשהולך ממקום למקום בלשון זון ארנונא היא סעודה. ל"א שותפות שיש לו למלך בבהמות דארנונא לשון שותפות מדכתיב [במדבר כא] כי ארנון גבול מואב בין מואב ובין האמורי : עבדא דנורא. עבד לאיש שהוא כומר לעובדי האש שעבדיו פטורין מכרגא ולא הוי כמודה בע"ז דמוכח מילתא דצורבא מרבנן לבו לשמים כדכתיב [דברים ד] ה' אלהיך אש אוכלה הוא ושלא אמר הכי אלא לאיפטורי מכרגא: אבא. יער: זבניה לבי נורא. מכרו לעובדי האש שמציתין את האור בבית ע"ז שלהם : רוב עצים וכו'. ואינו מוכרו לעבד עבודת כוכבים דהא איכא למיתלי בהיתרא וכל היכא דאיכא למיתלי תלינן אבל היכא דבעו לה לעבודת כוכבים ממש אסור לבנות לה שום דבר ואע"פ שאינו אלא לצורך משמשי עבודת כוכבים בעלמא וכתבו בתוס' כי מכאן נלמוד שאסור להלוות לעובדי כוכבים מעות לצורך בנין עבודת כוכבים או לצורך נוייה ומשמשיה משום ולפני עור לא תתן מכשול אבל בסתם מותר להלוות מעות ואפילו לכומרי עובדת כוכבים דסתם מעות לצרכם בעו להו :

[שם ע"ב] מתני' עד הגשמים עד שיהו גשמים וכו'. פי' עד הגשמים עד שיהו בין שאמר הכי או הכי: רביעה שניה. שלשה זמנים הם של גשמים וכל זמן קרוי רביעה על שם שהגשמים רובצים על הארץ וקתני דמתסר עד שתרד רביעה שניה משום דסתמא שניה משמע שאינה מקדמת כ"כ כרביעה ראשונה ולא מאחרת כ"כ כרביעה שלישית מיהו לא בעינן עד שתעבור אפילו אמר עד שיהו משום שאין זמנו קבוע : עד שיגיע. ואע"פ שלא ירדה עדיין דסבירא ליה דכיון דאין לירידתה זמן קבוע שלפעמים מאחרת לירד אמרינן דבזמן ירידתה תלה נדרו ולא בירידתה ממש. כך פירש הרנב"ר ז"ל : ניסן כולו. דעד אותו זמן רגילין גשמים לירד : גמ' א"ר זירא מחלוקת דאמר עד הגשמים וכו'. פי' מחלוקת דרשב"ג ותנא קמא אי בעינן שתרד ממש או עד שיהא זמנה דוקא דאמר עד הגשמים אבל אמר עד הגשם אפילו ת"ק מודה דעד זמן גשמים קאמר ולא מיתסר אלא עד שתגיע רביעה ראשונה ואע"פ שלא ירדו גשמים דגשם כל דהו משמע דהיינו זמן רביעה ראשונה אבל כשאמר גשמים סברי דכיון דרבוי גשמים קאמר אסרינן ליה [עד] רביעה שניה לת"ק עד שירדו ולרשב"ג אע"פ (עד) שלא ירדו ונראה דהלכתא כרשב"ג כיון שאין זמנן קבוע שלפעמים מאחרין הגשמים ולא מחית נפשיה ועד שיגיע זמן קאמר ובעד שפסקו גשמים רבי מאיר ורבי יהודה הלכה כר' יהודה :

[דף סג.] מתני' קונם יין שאני טועם השנה וכו'. פי' אסור בה ועיבורה כתב הרנב"ר ז"ל דעיקר רבותיה דתנא דאפילו נודר מתחלת השנה כיון דאמר השנה לא אמרינן שנה אחת קאמר שהיא י"ב חודש אלא אסור בה ובעיבורה דהיינו י"ג חדש פי' דוקא באומר השנה (א) א"כ שנה זו אבל באומר שנה אחת סתם אין חדש העיבור בכלל אע"פ שאותה שנה שנדר בה מעוברת והוסיף עוד הרשב"א ז"ל דאפילו באומר שנה אחת מיום זה אין חדש העיבור בכלל והביא ראיה מדתנן בערכין פרק המוכר שדהו [דף לא.] המוכר בית בבתי ערי חומה אינו מונה אלא משעה שמכרה לו (ב) שנה עד מלאת לו שנה (תמימה) כשהוא אומר תמימה להביא חדש העיבור ואי מוכר בית בבתי ערי חומה כאומר שנה אחת מיום זה הוא דמשעת מכירה הוא מונה ואפ"ה טעמא דרבי רחמנא תמימה הא לאו הכי מונה שנים עשר חדש ולא חדש העיבור וכתב עוד ז"ל דלפי זה הא דתנן בפרק השואל [דף קב.] המשכיר בית לחברו לשנה ונתעברה השנה נתעברה לשוכר באומר שנה זו או השנה הוא שיש לו לשוכר חדש העיבור מיהו לא משכחת לה שיהו לו י"ג חדש אלא בעומד בראש השנה אבל בעומד באמצעה לא דאי אמר השנה או שנה זו אין לו אלא עד ראש השנה ואי דאמר שנה אחת מיום זה אינו מונה אלא י"ב חדש מיום ליום ע"כ וכתב עליו הרנב"ר ז"ל שאין זה מחוור בעיניו דודאי עיקר חדושיה דתנא לומר דבשנה מעוברת יש לו לשוכר י"ג חדש ואם איתא דלא משכחת לה אלא בעומד בראש השנה כל כה"ג הוה ליה לתנא לפרושי ולא למפסק דיניה דנתעברה לשוכר ולא משכחת לה אלא באורחא רחיקתא לפיכך נראה בעיניו ז"ל דנודר ושוכר כל שקדם נדר ושכירות לחדש העיבור ואמר שנה אחת מיום זה מונין י"ג חדש ואתיא מתני' דפרק השואל כפשטה והא דערכין לאו ראיה היא כלל שאילו היה תנאי בין מוכר ללוקח בשנה מעוברת לומר אם לא תגאל מיום זה לשנה אחת יהא חלוט אין הכי נמי דלהביא חדש העיבור לא היה צריך ריבויא אבל הכא אין מוכר ולוקח מתנין כלל אלא תורה היא שפסקה להם זמן בכל השנים שאם לא יגאל עד שנה יהא נחלט הלכך אי לאו רבויא הוה אמינא דתורה זמן אחד פסקה לכל הלוקחין דהיינו י"ב חדש דהוי שנה ברוב שנים דהלך אחר רוב שנים שאין להם עיבור עכ"ל ומי שנדר מחברו לשנה אותה שנה עצמה הוא מונה מיום נדרו י"ב חדש ואין לומר שנה אחת קביל עליה ויהא תלוי ברצונו אם תהא שנה זו או שניה או שלישית וכן משמע פרק ארבעה ראשי שנים [דף יב:] באחד בתשרי ראש השנה לנדרים למאי הלכתא לכדתניא המודר הנאה מחברו לשנה מונה י"ב חדש מיום ליום. ומיום ליום הכי משמע וכבר כתבנו לעיל דאם אמר לשנה זו ואפילו לא עמד אלא בכ"ט באלול עלתה לו שנה ואפילו למ"ד יום אחד בשנה אינו חשוב שנה הכא לצעורי נפשיה קביל עליה והא איצטער : עד ראש חדש אדר וכו'. משום דאדר סתמא ראשון משמע בין לקולא בין להחמיר בין דאמר ראש אדר או סוף אדר או אדר סתם והכי אסיקנא בגמ' :

[שם] גמ' תניא אדר ראשון. פי' כותב אדר ראשון אם קנו ממנו באדר ראשון כותב כפי' בשטר אדר ראשון דאילו כתב אדר סתם שני משמע ולפיכך אם קנו באדר שני כותב סתם כלומר די בכך דשני משמע: ר' יהודה אומר וכו'. דסבירא ליה דאדר סתם הוא אדר ראשון ופסקו רבוותא ז"ל דכיון דקי"ל דר' מאיר ורבי יהודה הלכה כרבי יהודה נקיטינן דסתמא דאדר ראשון משמע הלכך מי שעומד באדר שני וכותב אדר סתם השטר מוקדם ופסול דסתם אדר ראשון משמע הלכך צריך הוא שיכתוב בחדש אדר שני ובאדר ראשון די שיכתוב אדר סתם בין בגיטין בין בשטרות וכן הנשבע לחברו שיפרענו לאדר אדר ראשון משמע דלענין איסור ושבועה ושטרות הדין שוה דאדר סתמא ראשון משמע :

[שם ע"ב] מתני' ר' יהודה אומר קונם יין שאיני טועם וכו'. פירוש שלא נתכוון זה וכו' לשתות יין דהיינו עד ליל פסחא דאזלינן בתר אומדנא שלא נתכוון ליאסר בלילי פסחא ביין אע"פ שלפי לשון נדרו משמע דאסור דהא אמר עד שיהא : לאכול בשר. דהיינו ערב יום הכפורים כדתנן פ' אותו ואת בנו [דף פג.] ר"י הגלילי אומר אף ערב יום הכפורים בגליל. והא עדיפא מקמייתא שהרי אינו מגיע איסורו עד הצום וכי קתני עד ליל הצום לאו דוקא שהרי אוכל הוא מבערב אלא עד סעודה של לילי הצום קאמר : שדרך בני אדם לאכול שום וכו'. דהיינו בע"ש מתקנת עזרא ולענין הלכה כתבו בשם הרמב"ן ז"ל דלית הלכתא לא כאבא ולא כברא דהוא ר' יוסי כרבי יהודה דרבנן פליגי עלייהו דעד כאן לא סתים לן תנא לא נתכוון זה אלא במילתא דמוכח כדקתני סיפא בהיו מסרבין א"נ כי הא דתנן טען והזיע דמודו בה רבנן משום דאומדנא דמוכח הוא וכדפרישנא בדוכתא ומכי מודו ליה רבנן לר' יהודה בהני אתו איהו וברא ואוסיפו הכי דאע"ג דמשמע עד שיצא תלו להקל. איהו משום מצות ד' כוסות וברא משום תקנת עזרא ואפשר דאפילו אבא פליג עם בריה ומיהו רבנן ודאי לית להו כמר ולא כמר ולא משתמיט תנא וסתם בחמירתא אלא בקילתא

(א) אי נמי שנה . (ב) שנאמר עד .

רמב"ן

מתני' עד הגשמים עד שיהיו הגשמים עד שתרד רביעה שניה רשב"ג אומר עד שיגיע זמנה של רביעה עד שיפסקו הגשמים עד שיצא ניסן כולו דר"מ ר' יהודה אומר עד שיעבור הפסח : גמ' א"ר זירא מחלוקת דאמר עד הגשמים אבל אמר עד הגשם עד זמן גשמים קאמר והיינו עד שיגיע זמנה של רביעה ראשונה בארץ ישראל עד שבעה בו בגולה עד ששים בתקופה ושניה בארץ ישראל עד שבעה עשר בגולה עד שבעים בתקופה הכל לפי מקום נדרו : מתני' קונם יין שאני טועם השנה ונתעברה השנה אסור בה ובעיבורה עד ר"ח אדר עד אדר הראשון עד סוף אדר עד סוף אדר הראשון : גמ' גרסינן בפרק ארבעה ראשי שנים הם* תנא באחד בתשרי ר"ה לירקות ולמעשרות ולנדרים למאי הלכתא לכדתניא המודר הנאה מחבירו לשנה מונה שנים עשר חדש מיום ליום ואם אמר לשנה זו אפילו לא עמד אלא (א) בט' באלול עלתה לו שנה ואפילו למאן דאמר יום אחד בשנה אינו חשוב שנה הכא לצעורי נפשיה קביל עליה והא איצטער ואימא ניסן בנדרים הלך אחר לשון בני אדם וכבר כתיבנא בהל' והא דתנן הכא אסור בה ובעיבורה לאו למימרא דכי משלים אדר סליק ליה שתא דהא באחד בתשרי ראש השנה אלא הכי קתני שחדש העיבור בכלל השנה ואין אומרים הלך (ב) רוב השנים ורוב שנים לאו מעוברות נינהו ויעלה לו אדר שני במקום אלול וכי מטי ר"ח אלול לישתרי קמ"ל ואשכחן נמי דפרישו לה בירושלמי הכי דגרסינן התם* הדא אמרה ניסן ר"ה לנדרים תשרי ר"ה לנדרים שלא תאמר יעלה ר"ח אדר תחת אלול ויהא מותר באלול לפום כן צריך למימר אסור בה ובעיבורה תניא אדר ראשון כותב אדר ראשון אדר שני כותב סתם דברי רבי מאיר ר' יהודה אומר אדר ראשון כותב סתם שני כותב תניין. וקי"ל דר' מאיר ורבי יהודה הלכה כר"י : מתני' רבי יהודה אומר אמר קונם יין שאני טועם עד שיהא הפסח אינו אסור אלא עד לילי הפסח שלא נתכוון זה אלא עד שעה שדרך בני אדם לשתות יין וכו' רבי יוסי בנו אומר קונם שום שאני טועם עד שתהא השבת אינו אסור אלא עד לילי שבת שלא נתכוון זה אלא עד שעה שדרך בני אדם לאכול שום : גמ' מסתברא לן דלית הלכתא לא כאבא ולא כברא דרבנן פליגי עלייהו דעד כאן לא סתים לן תנא לא נתכוון זה אלא במילתא דמוכח כדקתני סיפא (ג) בהו מסרבין אי נמי כי הא דתנן *טען והזיע דמודו בה רבנן משום דאומדנא דמוכח היא וכדפרשינן בדוכתה ומכי אודו ליה רבנן לרבי [יהודה] בהני אתא איהו השתא ואוסיף אפי' בנודר עד שיהא פסח שאע"פ שמשמע עד שיצא תולין בדבר להקל ואומרים שלא קבע זמן זה אלא כדי לקיים מצוה שעל היין בליל זה ואתא בריה נמי ואוסיף דאפילו בשום דליתיה אלא תקנת עזרא אומדים אותו בכך ואפשר דאבא נמי פליג על ברא מיהו רבנן ודאי (ד) אית להו כמר ולא כמר ולא מישתמיט תנא וסתים בחמירתא אלא בקילתא והבו דלא לוסיף עלה ותנן נמי לעיל *עד הפסח אסור עד שיגיע עד שיהא אסור עד שיצא ומדלא הדר ותני קונם שאני אוכל ושאני טועם עד הפסח וקתני סתם שמע מינה סיפא בתר רישא גרירא דקתני קונם יין אלמא קונם יין שאני טועם עד שיהא הפסח לרבנן עד שיצא הוא הילכך הלכתא (ה) כתרוייהו :

(א) בכ"ט . (ב) אחר רוב . (ג) בהיו . (ד) לית להו . (ה) כוותייהו .

הרי"ף

דאמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן כל המשתמש בכתרה של תורה נעקר מן העולם ק"ו מבלשצר ומה בלשצר שנשתמש בכלי קודש שנעשו חול שנאמר °ובאו בה פריצים וחללוה כיון שבאו בה פריצים נעשו חול נעקר מן העולם דכתיב °ביה בליליא קטיל בלשצר המשתמש בכתרה של תורה שהיא קיימת לעולם עאכ"ו והאמר רבה שרי ליה לאינש לאודועי נפשיה באתרא דלא ידעין ליה דכתיב °ועבדך ירא את ה' מנעוריו שאני ר"ט שהיה עשיר גדול דה"ל לפייסו בדמים. ר"א בר' צדוק אומר עשה דברים לפועלם ודבר בהם בשמם ואל תעשה עטרה להתגדל בהם ולא קרדום להיות עודר בהם וקל וחומר מבלשצר כדלעיל. תנו רבנן °לאהבה את ה' אלהיכם שלא יאמר אקרא שיקראוני חכם אשנה שיקראוני רבי אשנה שאהיה זקן ויושב בישיבה אלא למוד מאהבה וסוף הכבוד לבא שנאמר °קשרם על אצבעותיך כתבם על לוח לבך ואומר °קשרם על לבך תמיד ואומר °דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום ואומר °עץ חיים היא למחזיקים בה. אמר רבא שרי ליה לצורבא מרבנן למימר צורבא מרבנן אנא שרו לי תיגראי ברישא שנא' °ובני דוד כהנים היו מה (א) כהן נוטל חלק בראש אף ת"ח נוטל חלק בראש. וכהן מנלן דכתיב °וקדשתו כי את לחם אלהיך הוא מקריב ותנא דבי ר"י וקדשתו לכל דבר שבקדושה לפתוח *ראשון ולברך ראשון וליטול מנה יפה ראשון. וא"ר אשי צורבא מרבנן שרי ליה למימר צורבא מרבנן אנא לא יהיבנא כרגא דכתיב °מנדה בלו והלך לא שליט למרמי עליהון וא"ר יהודה מנדה זו מנת המלך בלו זו כסף גלגולתא והלך זו ארנונא. ואמר רבא שרי ליה לצורבא מרבנן למימר עבדא דנורא אנא ולא יהיבנא כרגא מ"ט לאברוחי אריא מיניה קאמר. רב אשי ה"ל ההוא אבא זבניה לנורא א"ל רבינא לר"א והא איכא לפני עור לא תתן מכשול א"ל רוב עצים להסקה ניתנו : הכל לפי מקום הנודר : תנא הנודר מן הקיץ בגליל וירד לעמקים אע"פ שהגיע הקיץ בעמקים אסור עד שיגיע הקיץ בגליל : מתני' עד הגשמים עד שיהו גשמים עד שתרד רביעה שנייה רשב"ג אומר עד שיגיע זמנה של רביעה עד שיפסקו הגשמים עד שיצא ניסן כולו דברי ר"מ ר' יהודה אומר עד שיעבור הפסח : גמ' א"ר זירא מחלוקת דאמר עד הגשמים אבל אמר עד הגשם עד זמן גשם קאמר *מיתיבי איזוהי זמנה של רביעה הבכירה בשלשה בינונית בשבעה (ב) אפילו בעשרים ושלשה דברי ר"מ ר' יהודה אומר בשבעה ובשבעה עשר ובעשרים ושלשה ר' יוסי אומר בי"ז בכ"ג ובר"ח כסלו וכן היה ר' יוסי אומר אין היחידין מתענין עד שיעבור ר"ח כסלו ואמרינן בשלמא רביעה ראשונה לשאול שלישית להתענות אלא שניה למאי וא"ר זירא לנודר ואמרינן עלה כמאן אזלא הא דתניא רשב"ג אומר גשמים שירדו ז' ימים זא"ז אתה מונה רביעה ראשונה ושניה כמאן כר' יוסי ההיא דאמר עד הגשמים : מתני' קונם יין שאני טועם כל השנה נתעברה השנה אסור בה ובעיבורה עד ר"ח אדר עד ר"ח אדר הראשון עד סוף אדר עד סוף אדר ראשון *ר' יהודה אומר קונם יין שאני טועם עד הפסח אינו אסור אלא עד לילי פסח שלא נתכוון זה אלא עד שעה שבני אדם שותין יין אמר קונם בשר שאני טועם עד שיהא הצום אינו אסור אלא עד לילי הצום שלא נתכוון זה אלא לשעה שדרך בני אדם לאכול בשר ר' יוסי בנו אומר קונם שום שאיני טועם עד שיהא שבת אינו אסור אלא עד לילי שבת שלא נתכוון זה אלא לשעה שדרך בני אדם לאכול שום

האומר

(א) בגמ' אי' כהן . (ב) אפילה .

הריטב"א

ניכהו ובגולה דהיינו בבל עד פ' בתקופה ובאלו הארצות נוהגין כרובם (בארץ ישראל) כבבל ולענין נדרים ודאי הכל לפי מקום נדרו שצריכים לגשמים והוא להם זמן גשמים והוא הדין לענין שאלת גשמים והכי מוכח בדוכתה וכן דעת רבינו נר"ו ועיקר : מתני' קונם יין שאני טועם השנה. פי' שנה זו או השנה הבאה או שנה פלונית דכלהו חד דינא אית להו לכל דבר ונתעברה השנה אסור בה ובעיבורה כלומר שאסור עד סוף אלול דלא סגי ליה בשנים עשר חדש וכן מפורש בירושלמי : עד ראש אדר עד ראש אדר הראשון עד סוף אדר עד סוף אדר הראשון. פי' בין לקולא בין לחומרא וסתם אדר היינו אדר הראשון וכן הדין לשטרות : גרסינן בפ"ק דר"ה [דף יב.] באחד בתשרי ר"ה לירקות ולמעשרות לענין שאין תורמין מן החדש על הישן ומן הישן על החדש ולנדרים ואמרינן לנדרים למאי הלכתא לכדתניא המודר הנאה מחבירו לשנה. פי' סתם שלא פירש אותה מונה שנים עשר חדש מיום ליום. פי' ומתחיל מניינו לאלתר ואם אמר לשנה זו אפי' לא עמד אלא בעשרים ותשעה באלול עלתה לו שנה ואפילו למ"ד התם דיום אחד בשנה אינו חשוב שנה הכא לצעוריה נפשיה קביל עליה והא אצטער מיהו הא קיימא לן דלכל מילי יום אחד בשנה חשוב שנה ופרכינן ואימא ניסן ופריק בנדרים הלך אחר לשון בני אדם וכולהו קרו לתשרי ר"ה והא דתנן במתני' אסור בה ובעיבורה לאו למימרא וכו' כמו שמפורש בהלכות וגרסינן בירושלמי הדא אמרה ניסן ר"ה לנדרים פירוש פירכא היא דקא ס"ד דהכי קתני אסור בה ובעיבורה היינו למימרא דאסור בה ובעיבורה דוקא דכי שלים עיבורה דהיינו (ב) אדר ב' סלקא ליה שתא דניסן ר"ה לענין נדרים ופריק תשרי ר"ה לנדרים אלא שלא תאמר עלה ר"ח אדר תחת אלול ויהא מותר באלול שכבר שלמו לו שנים עשר חדש לפום כן צריך למימר אסור בה ובעיבורה לומר שאסור אף באלול ואין איסור של חדש העיבור עולה לו וכן הלכה : תניא אדר ראשון כותב אדר ראשון. פי' שכל מעשה שנעשה באדר הראשון כשכותבים עליו שטר כותבין אדר הראשון דאלו כתבי אדר סתם אדר ב' משמע. אדר ב' כותב אדר סתם דברי ר"מ ר' יהודה אומר אדר א' כותב אדר סתם ב' כותב תניין כלומר דס"ל דאדר סתם אדר ראשון משמע וקי"ל דר"מ ור' יהודה הלכה כר' יהודה וסתם מתני' כוותיה הלכך הנשבע לחבירו או לעשות כלום עד אדר סתם זמנו עד אדר ראשון ור"ח לכבא דלענין איסור נדר ושבועה ושטרות דינם שוה בזה כדמוכח בגמרא ואדר סתם אדר ראשון משמע וכבר עשו בזה רבים וגדולים ומה שכתבנו עיקר והלכה למעשה : מתני' [דף סג:] ר' יהודה אומר קונם יין שאני טועם עד שיהא הפסח אינו אסור אלא עד לילי פסח שלא נתכוון אלא עד שעה שדרך בני אדם לשתות יין. פירוש ואע"ג דעד שיהא בעלמא עד שיצא הכא לא משמע אלא עד שיגיע : אמר קונם בשר שאני אוכל עד שיהא הצום אינו אסור אלא עד לילי הצום שלא נתכוון זה אלא עד שעה שדרך בני אדם לאכול בשר. פירוש והיינו ליל הצום : ר' יוסי אומר שום שאני טועם עד שתהא שבת אינו אסור אלא עד לילי שבת שלא נתכוון זה אלא עד שעה שדרך בני אדם לאכול שום. פי' והיינו ליל שבת שזה מעשר תקנות שתקן עזרא שיהו אוכלין שום בלילי שבת משום מצות עונה כדאיתא בפרק מרובה [דף פב.]: מסתברא דאבא לא פליג על ברא דלא גרע שום בליל שבת דאיכא מצוה דתקנת עזרא מבשר בלילי הצום דליכא מצוה כלל אלא דאורחיה דאכיל ליה ומסתברא נמי דרבנן לא פליגי בהא דכי קתני קונם שאני טועם עד שיהא הפסח אסור עד שיצא היינו בנודר מדברים דעלמא אבל ביין מותר מטעמא דרבי יהודה דלית לן לאוקמי פלוגתא בינייהו תנאי בכדי והא ודאי עדיפא מההיא דהיו מסרבין בו ליטא את בת אחותו ומההיא דטען והזיע דאזלינן בתר אומדנא דאילו התם שבקינן לישנא לגמרי דמשמע איסור כולל שאסר הנאת אחותו לכל דבר והנאת פשתן לכל דבר ומשום אומדנא אמרינן שלא נתכוון לאסור בת אחותו אלא לנשואין ולא נתכוון לאסור אניצי פשתן אלא לטעון בלחוד וכל שכן בהא דקאמר שיהא והא לישנא הכי והכי משמע דהא בדבר שאין זמנו קבוע משמע עד שיגיע אלא דבר שזמנו קבוע משמע טפי עד שיצא וכיון דאיכא אומדנא דמוכח לעד שיגיע קאמר דיינינן ליה כדבר שאין זמנו קבוע דמשמע עד שיגיע וסתם לן תנא בחמירתא וכ"ש בקילתא כנ"ל וכן דעת מורי רבינו דהלכתא כר' יהודה ורבי יוסי ולא פליגי אדרבנן אבל רבינו הגדול ז"ל כתב בהלכות דפליגי אדרבנן ולית הלכתא כוותייהו

(א) חסר כאן . (ב) אדר שני . ואין

ואין משיבין את האכי : ירושלמי קונם יין שאני טועם בחג אסור בי"ט האחרון · פירוש שמיני חג עלרת : האומר לחבירו קונם שאני נהנה לך כלומר שאלך אם אין אתה בא ונוטל לבניך כור של חטים ושתי חביות של יין הרי זה יכול להפר את נדרו שלא על פי חכם ויאמר לו כלום אמרת לי אלא מפני כבודי זהו כבודי. פי' ואע"ג דקאמר לבניך דלך כבוד אמר לו לומר שאין מנחה זו ראויה לו אלא לבניו בלשון מוסר בני אדם אבל הכונה ליתנה לו הוא ולכבודו נתכוון וילויו בקבלתו אבל ילוי הבנים אינו מועיל לכלום וכן הדין במי שנשא אשה במקום אחר והדירוהו שלא ידור (א) בעוד זמן ידוע אם אמרו המדירים זהו כבודנו שתלך לדרכך כיון שלא לך המקום הרי הוא מותר ואפילו נדר על דעת רבים וכמו שכתב הראב"ד בתשובה וכן כל כיוצא בזה : וכן האומר לחבירו קונם שאתה נהנה לי אם אין אתה נותן לבני כור אחד של חטים ושתי חביות של יין רבי מאיר אומר אסור עד שיתן וחכמים אומרים ה"ז יכול להתיר נדרו שלא על פי חכם ויאמר הריני כאילו התקבלתי. פירוש ומיירי בבנים הסמוכים על שולחנו דאי לא מחילה דידהו הוה בעי וכן הדין בכל הנשבע כלום להנאת חבירו שאם מחלו או אמר הריני כאילו התקבלתי עכשיו אפילו לא פטרו לגמרי מחובו פטור משבועתו וכן אם האריך לו זמן שוב אינו חוזר לחיוב שבועתו אלא א"כ התנה כן בנדרו שיהא חייב בשבועה לכל זמן שיקבע וכמו שנהגו. ובשבועת אלטג"ם אע"פ שמחל לו עמידת יום אחד לא מחל השאר וכן הדין בכל התנאים דעלמא שתלה מעשה בתנאי שאין בו הנאת חבירו כלומר הנאת הנותן או המוכר כגון על מנת שתלך לירושלים לשמוריה הוא דעבד ומאי מני מחל ליה ואפילו יש בו הנאה ללוקח או למקבל מתנה לא מני מחיל לנפשיה למימר כלום נתכוונת אלא לכבודי דדילמא קפידא הוי והכי מוכח מדאמרינן [קדושין דף כז. וב"ב עז.] גבי שלשה שטרות הן זכו בשדה (ב) או לפלוני על מנת שתכתבו לו את השטר חוזר בזה ובזה ולא מני לוקח למחל לנפשיה כתיבת שטר שהוא להנאתו. אימא מדעתו של מוכר שהסכימו שניהם נמחל וכן אם אמר שדי נתונה לך על מנת שאתן לך מאתים זוז אם הסכימו שניהם בתחילת המעות נתקיימה המתנה ואי לא לא וכן לא שייך למימר הריני כאילו התקבלתי בבטול מעשה שאם אמר קונם שאתה נהנה לי אם תעשה לי דבר פירוש אם תלך למקום פלוני והלך ועשה אינו יכול לומר הריני כאילו לא עשיתי וזה

הרי"ף

תורה אור

האומר לחבירו קונם שאיני נהנה לך אם אי אתה בא ונוטל לבניך כור של חטים ושתי חביות של יין ה"ז יכול להתיר נדרו שלא ע"פ חכם א"ל כלום נדרת אלא לכבודי זהו כבודי האומר לחבירו קונם שאתה נהנה לי אם אין אתה נותן לבני כור של חטין וב' חביות של יין ר"מ אומר עד שיתן וחכ"א אף זה יכול להפר שלא ע"פ חכם ויאמר הריני כאילו התקבלתי היו מסרבין בו לשאת את בת אחותו ואמר קונם שהיא נהנית לי לעולם וכן המגרש את אשתו ואמר קונם אשתי נהנית לי לעולם הרי אלו מותרות ליהנות לו שלא נתכוון זה אלא לשם אישות היה מסרב בחבירו שיאכל אצלו ואמר קונם לביתך שאני נכנס טיפת צונן שאני טועם לך מותר ליכנס לביתו ולשתות אצלו צונן שלא נתכוון לזה אלא לשם אכילה ושתיה :

הדרן עלך קונם יין

דף סד. *רבי אליעזר אומר פותחין לאדם בכבוד אביו ואמו וחכמים אוסרין א"ר צדוק עד שפותחין לו בכבוד אביו ואמו יפתחו לו בכבוד המקום א"כ אין נדרים ומודים חכמים לר"א בדבר שבינו לבין אביו ואמו שפותחין לו בכבוד אביו ואמו : גמ' מאי אין נדרים אמר אביי א"כ דף סה: אין נדרים ניתרין יפה *רבא אמר אין נדרים נשאלין לחכם גרסינן לעיל ר"פ דף כב. ארבעה נדרים* לא פתחינן בהא דאמר רבה בב"ח אר"י מאי פתח ליה ר"ג להההוא סבא ○יש בוטה כמדקרות חרב ולשון חכמים מרפא כל הבוטה ראוי לדקרו בחרב אלא שלשון חכמים מרפא. ולא פתחינן נמי בהדא אחרנייתא דתניא ר' נתן אומר כל הנודר כאילו בנה במה והמקיימו כאילו הקריב עליה קרבן ברישא פתחינן בסיפא אביי אמר פתחינן רבא אמר לא פתחינן והלכתא לא פתחינן לא ברישא ולא בסיפא ולא פתחינן נמי בהא דשמואל דאמר כל הנודר נקרא רשע ואע"פ שמקיימו :

דף סד. מתני' *ועוד א"ר אליעזר פותחין בנולד וחכמים אוסרין כיצד אמר קונם שאני נהנה לאיש פלוני ונעשה סופר או שהיה משיא את בנו בקרוב ואמר אילו הייתי יודע שהוא נעשה סופר או שיהא משיא את בנו בקרוב לא הייתי נודר קונם לבית זה שאני נכנס ונעשה בית הכנסת ואמר אילו הייתי יודע שיעשה בהכ"נ לא הייתי נודר ר"א דף כז: מתיר וחכמים אוסרים : גמ' *מ"ט דר' אליעזר אמר רב חסדא אמר קרא ○כי מתו כל האנשים המבקשים את נפשך מיתה נולד הוא מכאן שפותחין

רמב"ן

ירושלמי* . אמר קונם יין שאני טועם בחג אסור ביום טוב האחרון : מתני' האומר לחבירו קונם שאני נהנה לך אם אין אתה באונוטל לבניך כור של חטים ושתי חביות (א) ה"ז יכול להפר את נדרו שלא על פי חכם ויאמר לו כלום אמרת לי אלא מפני כבודי זה הוא כבודי וכן האומר לחבירו קונם שאתה נהנה לי אם אין אתה נותן לי או לבני כור א' של חטים ושתי חביות של יין ר"מ אומר אסור עד שיתן וחכ"א אף זה יכול להפר נדרו שלא ע"פ חכם ויאמר לו הרי אני כאילו התקבלתי : גמ' טעמא דא"ל זהו כבודי והריני כאילו התקבלתי הא לא אמר הכי נדר הוא ולאו זירוזין הוי מאי טעמא ברישא* א"ל לאו כלבא אנא דמתהנינא מינך ואת לא מיתהנית מינאי בסיפא א"ל לאו מלכא אנא דאנא מהנינא לך ואת לא מהנית לי : ירושלמי* . מה אנן קיימין אם בשזה אומר מפני כבודו וזה אומר מפני כבודו דברי הכל אסור ואם כשהוא אומר מפני כבודי וזה אומר מפני כבודך אמרתי דברי הכל מותר אלא (ב) כי כן קיימין בסתם : מתני' היו מסרבין בו לישא את בת אחותו ואמר קונם שהיא נהנית לי לעולם וכן המגרש אשתו ואמר קונם אשתי נהנית לי לעולם הרי אלו מותרות ליהנות לו שלא נתכוון זה אלא לשם אישות : גמ' היה מסרב בחבירו שיאכל אצלו ואמר קונם לביתך שאני נכנס טיפת צונן שאני טועם לך מותר ליכנס לביתו ולשתות ממנו צונן שלא נתכוון זה אלא לשם אכילה ושתיה :

תוספתא היה מסרב בחבירו שיאכל אצלו במשתה ואמר קונם ביתך שאני נכנס תוך המשתה אסור אחר המשתה מותר : סליק פירקא

רבי אליעזר אומר פותחין לאדם בכבוד אביו ואמו וחכמים אוסרין א"ר צדוק עד שפותחין לו בכבוד אביו ואמו יפתח לו בכבוד המקום אמרו לו אם כן אין נדרים ומודים חכמים לר"א בדבר שבינו לבין אביו ואמו שפותחין לו בכבוד אביו ואמו : גמ' מאי אין נדרים אמר אביי אין נדרים ניתרין יפה רבא אמר א"כ אין נדרים נשאלין לחכם : ירושלמי* הכל מודים בכבוד רבו שאינו מעמיד דתנינן ומורא רבך כמורא שמים הילכך אין פותחין : גרסינן בפ' ארבעה נדרים* בר ברתיה דרבי ינאי סבא נדר אתא לקמיה דר' ינאי א"ל אילו ידעית דהוו פתחין פנקסך וממשמשים בעובדך מי נדרת אמר רב אבא מאי קרא ○ואחרי נדרים לבקר (ג) ולא פתחינן בהדא אוחרנייתא דאמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן מאי פתח ליה (ד) רשב"ג לההוא גברא ○יש בוטה כמדקרות חרב ולשון חכמים מרפא כל הבוטה ראוי לדקרו בחרב אלא שלשון חכמים מרפא ולא פתחינן בהדא אוחרנייתא דתניא ר' נתן אומר כל הנודר כאילו בנה במה והמקיימו כאילו מקטיר עליה בסיפא לא פתחינן ברישא אביי אמר פתחינן רבא אמר לא פתחינן והלכתא לא פתחינן לא ברישא ולא בסיפא ולא פתחינן בהדא דאמר שמואל כל הנודר אף על פי שמקיים נקרא רשע : ירושלמי* רבי ירמיה בעי את אומר פותחין לו בכבוד אביו ואמו דברים שבינו לבין אביו ואמו דברים שבינו למקום מהו איזהו כבוד המקום כגון סוכה שאני עושה לולב שאני נוטל תפילין שאני מניח והיינו כבוד המקום משמע ליה דלנפשיה הוא דמהני כהדא אם חטאת מה תפעל בו ורבו פשעיך מה תעשה לו אם צדקת מה תתן לו או מה מידך יקח : מתני' ועוד אמר רבי אליעזר פותחין בנולד וחכמים אוסרין כיצד אמר קונם שאיני נהנה לאיש פלוני ונעשה סופר או שהיה משיא את בנו בקרוב ואמר אילו הייתי יודע שהוא נעשה סופר או שיהיה משיא את בנו בקרוב לא הייתי נודר קונם לבית זה שאני נכנס ונעשה בית הכנסת ואמר אילו הייתי יודע שהוא נעשה בית הכנסת לא הייתי (ה) מודר רבי אליעזר ... דר' אליעזר אמר רב חסדא אמר קרא ○כי מתו כל האנשים המבקשים א...

(א) של יין . (ב) כינן . (ג) והלכתא דלא פתחין בהדה ולא . (ד) ר"ג . (ה) נודר .

מתו כל האנשים המבקשים את נפשך . פי' דמשה נשבע ליתרו לשבת עמו דכתיב ויואל משה לשבת את האיש ואין אלה אלא שבועה וכשאמר לו הקב"ה לך שוב מצרים בא להתיר שבועתו ואמר לו כי מתו כל האנשים· כלומר אילו ידעת שימותו מי נדרת וא"ל לא ושריה לו והא מיתה נולד הוא ורבנן מאי טעמייהו שירדו מנכסיהם פירוש דלא מצינו למימר מתו ממש דהא אמר ר' שמעון בן יוחאי כל מקום שנאמר נצים ונצבים אינו אלא דתן ואבירם ור' אליעזר סבר עניות נולד וקי"ל כרבנן והכי איתא בירושלמי דכתב רבינו ז"ל דפרכינן ולאו כנולד הוא פירוש בתמיה גם העניות ואמרו לו שם ותהות לאו כנולד הוא פירוש והיאך פותחין בחרטה א"ר אילא התהות מצויה פירוש דעביד איניש דמיפייס ומתחרט

זה ימצא היתר לנדרו במדין שנשבע ליתרו לשבת עמו דכתיב ויואל משה לשבת את האיש ולשון אלה הוא דכתיב ויואל שאול את העם אמר לו הקב"ה אלולי ידעת שימותו בקרוב מי היית נודר א"ל לאו ושרייה אע"ג דמיתה נולד הוא : ויש שואלין ולמה ליה למשה כולי האי דהא ליתרו תמיו נדר וכבר אמר לו לך לשלום והוה ליה כאומר כלום נתכוונת אלא מפני כבודי זהו כבודי י"ל דמשה לא לרצון יתרו בלבד נדר אלא אף לרצון עצמו מפני בריחתו ממצרים והיינו דכתיב ויואל משה ולא כתיב וישבע מפני שמשמע גם בלשון רצון כתרגום ולכך צריך רשות יתרו וצריך נמי התרת חכם : שירדו מנכסיהם ועני חשוב כמת . דאותן המבקשין את נפשו היו דתן ואבירם ובאותו הפרק עדיין לא מתו שהרי במחלוקתו של קרח היו ופסקו ז"ל דהלכתא כרבנן דאין פותחין בנולד ור' אליעזר נמי הדר ביה :

[דף סה.] תניא המודר הנאה מחברו אין מתירין לו אלא בפניו וכו' . פירוש איכא מאן דאמר דוקא כשהנדר לצורך חברו כנדר שנדר משה ליתרו לישב עמו ולהנאתו וכשבועת צדקיהו לנ"נ שהיתה לתועלתו שלא יבזוהו לזה אין מתירין לו אלא בפניו דשמא יתבייש ממנו ולא יבא נשאל עליו וכן ודאי אין מתירין לו אלא מדעתו וכ"כ רבינו תם ז"ל מיהו היכא שהתירוהו שלא מדעתו בדיעבד משמע דשרי נדריה מדאמרינן פרק השולח [דף לה:] גבי נודרת ליתומים וליחוש דלמא אזלא לבי חכם ושרי לה ואי דיעבד נמי לא מהני כי אזלא גבי חכם מאי הוי דהא נדר אלמנה להנאת יתומים הוא וכן משמע מהכא שהתירו לצדקיהו ועל סמך זה גלה הדבר . וכ"ת כיון דלכתחלה לא מצי למשרי אמאי שרו ליה דשאני צדקיהו שהיה מלך מצוה היה להם לקיים דברו . כן דעת התוספות וכן דעת הריטב"א ז"ל והנה מה שהשיב עליהם הראב"ד ז"ל שהוא ז"ל סובר דאפילו דיעבד אינו מותר והיכא שהנדר לא הוי להנאתו של חבירו מתירין אותו אפילו בעל כרחו של חברו ומ"מ צריך שיודיעוהו שהותר נדרו כדי שלא יחשדוהו בעובר על נדרו ויש שמחמירין להצריכו גם לזה שיהיה בפניו של חברו כיון שנדר בפניו כדי שיתבייש ממנו ולא יאמר בסבת שאלתו דברים שאינן: בפרק השולח פסקינן הלכתא כרב פפא דצריך לפרט את הנדר . ומיהו מוכח התם דדוקא לכתחלה הוא דאין החכם מתירו עד שיפרוט לו הנודר נדרו אבל בדיעבד שהתירו בלא פרט הרי זה מותר והתם אפליגו אשלי רברבי נדר שהודר על דעת רבים שאין לו הפרה אי אמרינן שנדר לדבר מצוה דוקא או אפילו לדבר הרשות דרש"י ז"ל והראב"ד ז"ל כתבו דלדבר הרשות מותר והרבה מן האחרונים ז"ל החמירו ואמרו דאף לדבר הרשות אין לו הפרה וצריך לפרש מהו על דעת רבים והוא פלוגתא בין רבוותא ז"ל דדעת רש"י ז"ל ודעת רבינו האי גאון ז"ל דלא מיקרי על דעת רבים אלא כשהודר ברבים דהיינו שלשה ואמר להו דעל דעתם הוא נודר או נשבע שהוא מצרף דעתם לאותו נדר ודומיא הא דאמרינן [שבועות דף לט.] הוי יודע שלא על דעתך אנו משביעין אלא על דעתנו ועל דעת ב"ד אבל מי שאינו נודר או נשבע ברבים ואמר הריני נשבע או נודר ע"ד רבים יש לו הפרה דאין זה דעת רבים ואין זה דעת הרמב"ם ז"ל שהוא כתב שהאומר על דעת רבים אני נשבע אע"פ שלא נדר ברבים אין לו הפרה וכן נראה דעת רבינו אלפסי ז"ל שלא כתב בפרק השולח הא דאמרינן התם [גיטין דף מו.] גבי נדר שהודר ברבים (היה לו לכתוב) וכמה רבים רב נחמן אמר שלשה ר' יצחק אמר עשרה ואם איתא דדעת הרב דעל דעת רבים אינו אלא כשהודר ברבים היה לו לכתוב כמה רבים אלא ש"מ דהודר ברבים לא איכפת לן דאם אמר על דעת רבים אע"ג דלא הודר ברבים אין לו הפרה ואם לא אמר על דעת רבים אע"ג דהודר ברבים יש לו הפרה כדאיתא התם ועל דעת רבים דאמרן דאין לו הפרה הסכימו מפרשים אחרונים ז"ל דהיינו כשההיתר הוא לדבר הרשות אבל אם ההפרה לדבר מצוה יש לו הפרה לפי שקיום המצוה חשוב יותר מחשיבות הרבים וגם הם *נסמכין בכך ושלא כדעת ר"ת ז"ל שכתב דדוקא דומיא דההוא מיקרי דרדקי שהנדר מתחלה היה אדעתא שהיו סבורין דמשכחין דדייק כוותיה ואי לא משתכח כותיה הו"ל כעין נדר על תנאי והביא עוד ראיות וכבר דחו אותן בתוס' ואף על פי שנראה דעת ר"ת ז"ל כוותיה דגריס התם כי ההוא דמקרי דרדקי :

רמב"ן

שפותחין בנולד ורבנן מאי טעמייהו הנהו מי מתו והא"ר יוחנן משמיה דר"ש בן (א) יהוצדק כל מקום שנאמר נצים ונצבים אינו אלא דתן ואבירם אלא שירדו מנכסיהם ועני חשוב כמת : ירושלמי* ולא כנולד הוא א"ר זעירא עניות מצויה ועוד שאלו שם* התהות לאו כנולד הוא א"ר אילא התהות מצויה והלכתא כרבנן דשפשוה נמי לר' אליעזר ואוקמוהו בשימתיהו* ר"ש ברבי הוה ליה נדרא למישרא אתא לקמייהו דרבנן א"ל נדרת ארעתא דהכי אמר אין. ארעתא דהכי אין. כמה זימנין *והוו קא מצטערין רבנן משמשא לטולא ומטולא לשמשא א"ל בטנית בריה דאבא שאול בן בטנית מי נדרת ארעתא דמצערי רבנן מטולא לשמשא ומשמשא לטולא אמר ליה לא ושריוה רבנן . ר' ישמעאל ברבי יוסי הוה ליה נדרא למישרא אתא לקמייהו דרבנן אמרו ליה כמה זימנין מי נדרת על דעתא דהכין אמר ליה אין כיון דחזא ההוא קצרא דהוו קא מצערין רבנן מחייה א"ל אדעתא דמחו לי קצרא לא נדרי ושרו ליה רבנן א"ל רב אחא מדפתי לרבינא האי נולד הוא ותנן אין פותחין בנולד א"ל לאו נולד הוא דשכיחי אפיקורי דמצערי רבנן . דביתהו דאביי הוה לה ההיא ברתא הוא אמר לקריבאי והיא אמרה לקריבה אמר לה תיתסר הנאתי עליך אי עברת אדעתאי ומינסבת לה לקריבך אזלת ועברת על דעתיה ואינסיבא לקריבה אתא לקמיה דרב יוסף א"ל אילו הות ידעת דעברת על דעתך ומנסבא לה לקריבה מי אדרתה א"ל לא ושרייה רב יוסף ומי שרי הכין אין והתניא מעשה באדם אחד שהדיר את אשתו מלעלות לרגל ועברה על דעתו ועלתה לרגל ובא לפני ר' יוסי א"ל ואילו היית יודע שעוברת על דעתך ועולה לרגל כלום הדרת א"ל לאו והתירו ר' יוסי : גרסינן בפרק

הרי"ף

שפותחין לאדם בנולד ורבנן הני מי מתו והאמר ר' יוחנן משום רשב"י כל מקום שנאמר נצים ונצבים אינו אלא דתן ואבירם. (א) אמר ר"ש בן לקיש שירדו מנכסיהם ועני חשוב כמת : גרסינן בפרק השולח* צריך לפרט הנדר או לא רב פפא אמר צריך רב נחמן בר יצחק אמר אין צריך דאי אמרת צריך זמנין דגייז וחכם מה דשמע מיפר ורב פפא אמר צריך דלמא אמילתא דאיסורא משתבע והלכתא כרב פפא : *תניא הנודר הנאה מחבירו אין מתירין לו אלא בפניו מנה"מ א"ר נחמן דכתיב ויאמר ה' אל משה במדין א"ל הקב"ה למשה במדין נדרת לך והתר לך במדין דכתיב ויואל משה לשבת את האיש ואין אלה אלא שבועה דכתיב ויבא אותו באלה וכתיב וגם במלך נבוכדנצר מרד אשר השביעו באלהים מאי מרדותיה אשכחיה צדקיהו לנבוכדנצר דקאכיל ארנבת חייא א"ל נבוכדנצר לצדקיהו אשתבע לי דלא מגלית לי ולא תזלזל במלכותא אשתבע ליה לסוף הוי מצטער צדקיהו בגופיה אתשיל אשבועתיה ואמר שמע נבוכדנצר דקא מבזין ליה שלח ואייתי סנהדרין וצדקיהו אמר להו חזיתון מאי דעביד צדקיהו ולאו הכי הוי משתבע בשמיה דשמיא דלא מגלית אמרו ליה אתשיל אשבועתיה אמר להו מי מתשיל אשבועתא אמר ליה אין א"ל בפניו או שלא בפניו א"ל בפניו ואמאי עבדיתון הכי ולא אמריתון ליה לצדקיהו מיד ישבו לארץ ידמו זקני בת ציון אמר ר' יצחק ששמטו כרים מתחתיהן :

(א) נ"א אלא ארשב"ל . מתני'

השולח* איבעיא להו צריך לפרט את הנדר או א"צ רב נחמן (ב) אמר אינו צריך רב פפא אמר צריך רב נחמן בר יצחק אמר אינו צריך דאי אמרת צריך זימנין דגייז ליה לדיבוריה וחכם מאי דשמע מיפר רב פפא אמר צריך משום איסורא והלכתא כרב פפא : ירושלמי* חד בר נש נדר דלא מרווח אתא לגביה דר' יודן בר שלום א"ל מה אשבעת א"ל דלא מרווחא א"ל וכן בר נש עבד א"ל קוביוסטוס אנא אמר ברוך שבחר בהם שאמרו צריך לפרט את הנדר וגרסינן התם* אמר אמימר הלכתא אפילו למאן דאמר נדר שהודר ברבים יש לו הפרה. על דעת רבים אין לו הפרה וה"מ לדבר הרשות אבל לדבר מצוה יש לו הפרה דההוא מקרי דרדקי דאדריה רב אחא דפשע בינוקי ואהדריה רבינא דלא אשכח דדייק כותיה ואיתא התם בהלכות *תניא המודר הנאה מחבירו בפניו אין מתירין לו אלא בפניו מה"מ אמר ר"נ ואיתימא ר' יוחנן דכתיב ויאמר ה' אל משה במדין לך שוב מצרים א"ל במדין נדרת לך והתר נדרך במדין דכתיב ויואל משה לשבת את האיש ואין אלה אלא שבועה שנא' ויבא אותו באלה וכתיב וגם במלך נבוכדנצר מרד אשר השביעו באלהים ומאי מרדותיה דאתשיל אשבועתיה שלא בפניו:

(א) יוחאי . (ב) בר יצחק . מתני'

וכי תימא דדילמא דכי מתו כל האנשים היינו שנעשו סומין או שנצטרעו שהם חשובין כמתים והאי נולד הוא ויש לומר דהא ליתא שהרי אילו היה מצורעים לא היו במחנה לויה וסומין נמי לא הוו דהא כתיב בהו העיני האנשים ההם תנקר ומתני' נמי דייקא דלרבנן עניות לאו נולד הוא דקתני או שיהא עני ואין אתה יכול לפרנסו : כתב רבינו ז"ל והלכתא כרבנן דשפוה נמי לר' אליעזר ואוקמוה בשמתייהו פירוש דהדר ביה ר' אליעזר : ר"ש ברבי הוה ליה נדרא למשרי אתא לקמייהו דרבנן אמרו ליה כמה זמנין אדעתא דהכי מי נדרת אמר להו אין . פירוש שפתחו לו כמה פתחים אם נדרת על דעת כן ולא הועילו הפתחים כלום דהוה אמר דאדעתא דכולהו נדר והוו מצטערי רבנן משמשא לטולא ומטולא לשמשא כדי למצוא פתח לנדרו דקי"ל כל המקיים נדרו כאילו הקטיר עליה א"ל בטנית (בר) בריה דאבא שאול בן בטנית אלו ידעת דהוו מצטערי רבנן כולי האי אנדרך מי נדרת א"ל לא ושריוה רבנן : רבי ישמעאל בר' יוסי וכו' עד שכיחי אפיקורי דמצטערי רבנן . כלומר מילתא דשכיחא דאפיקורסים ועמי הארץ מצערי רבנן ומוכן היה לכך ההוא קצרא אלא דלא אסיק אדעתיה האי נדר : דביתהו דאביי הויא לה ברתא מגברא אחרינא הוא אמר לקריבאי והיא אמרה לקריבאי אמר לה תיתסר הנאתך עלי אי (עבדת הכי אי) עברת על דעתאי. פירוש ובהאי גוונא חייל נדרא אע"ג דמשעבד לה לתשמיש שאין מאכילין לאדם דבר האסור לו כדאיתא לעיל במכלתין [דף טו:] ואזלא ואינסבא לקריבאה אתא לקמיה דרב יוסף דלישרי ליה א"ל אילו הות ידעת דעברת על דעתך מי נדרת כלומר שסבור היית כי מפני הנדר היתה נמנעת ודרך קפידא נדר והיינו דלא חשיב כנדרי זרוזין דכל מידי דקפיד עליה ודאי לאו כנדרי זרוזין הוא כדפרישנא בדוכתה ולהכי אצטריך שאלה לחכם. [א"ל לא] ושרייה רב יוסף על ידי פתח זה ואתמהינן ומי שרי הכי אין והתניא. פי' בניחותא מעשה באדם אחד שהדיר את אשתו אם תעלה לרגל ועברה על דעתו ועלתה לרגל ובא לפני ר' יוסי וכו' והתירו רבי יוסי פירוש ולא נדר זרוזין הוא כדאמרי' והיינו דבעי התרה : גרסינן בפרק השולח איבעיא להו צריך לפרט את הנדר . פירוש שיספר צורת כל הנדר והגורם שגרם לו לנדור או אין צריך לפרט את הנדר אלא שיאמר דבר פלוני אסרתי עלי רב פפא אמר צריך לפרוט רב נחמן בר יצחק אמר אינו צריך לפרט דאי אמרת צריך זימנין דגייז ליה לדבוריה פירוש שלא יאמר ענייני הנדר וחכם מאי דשמע מיפר פירוש ושמא מה ששייר מעכב ורב פפא אמר צריך משום איסורא פירוש שמא תלה נדרו על דבר האסור ורוצה להתיר נדרו כדי שלא יתעכב מן הדבר האסור והלכתא כרב פפא ומשמע דדוקא לכתחלה אבל בדיעבד אם התירו בלא פרט הנדר מותר והכי משמע בפרק השולח : גרסינן בירו' חד בר נש נדר דלא מרווחא אתא לגבי ר' יודן בר' שלום פי' לישאל על שבועתו א"ל מאי אשבעת א"ל דלא מרווחנא א"ל וכן בר נש עביד פירוש וכי יש לך אדם שישבע שלא ירויח א"ל לקטוסטי פירוש שלא להרויח בקוביא הוא שנשבעתי אמר ברוך שבחר בדבריהם שאמרו צריך לפרט הנדר כלומר שאילו לא פרט נדרו היה מתירו ונמצא מתירו לדבר האסור : וגרסינן בגמרא דילן התם בפרק השולח אמר אמימר הלכתא אפילו למאן דאמר נדר שהודר ברבים יש לו הפרה על דעת רבים אין לו הפרה .

פירוש ואפילו כשנשבע בדבר הרשות בדברים של עצמו לגמרי מדתניא בפרק אלו הן הלוקין [דף טו'] אונס שגרש את אשתו הרי זה יחזיר ואם לא החזיר לוקה והוינן בה ואמאי לוקה והא בעמוד והחזר קאי וכיון דיכול לתקוני לאויה אמאי לקי ופרקינן דהדרה על דעת רבים דהו לא מצי מהדר לה והא הכא דלא לדבר מצוה נדר אלא לדבר הרשות וקאמר דכיון דעל דעת רבים הוה אין לו הפרה וכי תימא דמשום דבר ערוה אדרה דהוה דבר מצוה כדפרש"י ז"ל התם הא ליתא דאי קושטא הוה אמאי לוקה דהא מצוה לגרשה ואם נמצא שם רע שאינו שם רע שהוזמו העדים הוה ליה כנדרי טעות ולא צריך הפרה אפילו הוה על דעת רבים ואפילו אדרה סתמא נמי ובפרק השולח ראיה נמי לדבריו כדכתיבנא התם ושלא כדברי רש"י ז"ל והראב"ד ז"ל שכתב דכי נדר במצוה הוא דאין לו הפרה דומיא דהא דתנן [גיטין דף לה. ובכורות סוף דף מה:] דכהן הנושא נשים בעבירה פסול עד שידור הנאה ותני עלה נודר ועובד יורד ומגרש ואוקימנא דאדרה על דעת רבים על דעת רבים אבל לדבר הרשות יש לה הפרה וליתא ומעשה בני ישראל ובני בנימין שלא נשאלו על נדרם לדבר מצוה כולהו הוו בעלי דבר ולא הוי מאן דשרי להו : והאי על דעת רבים דקאמרינן היינו שלשה בין שנשבע בפניהם ואמר על דעתכם אני נשבע ובין שנשבע שלא בפניהם ואפילו אמר סתם על דעת רבים שאין טעם בדבר מפני הסכמת דעתם לנדרו אלא משום דכי משתבע על דעת רבים אלימא מילתא למישלפה ואפילו כשנשבע בפניהם אין להם כח לגרוע ולהוסיף בנדרו כלום ולומר כך היה דעתי אלא אם כן בשבועת הדיינים לפי ההוא מעשה דקניא דרבא [לעיל דף כה.] ואין צריך לומר שאין להם להתיר נדרו משום דעת שהיה להם כדמוכח בכל דוכתא ומה שאמרו [לקמן דף עג: וכ"מ] כל הנודרת על דעת בעלה היא נודרת פירוש על רצון בעלה ואינו ענין אחד לדעת רבים האמור בכל מקום וזה דעת גדולי רבותינו ז"ל וכן נראה דעת הרי"ף ז"ל שלא כתב בהלכותיו הא דאמרינן אדר' יהודה שאמר נדר שהודר ברבים אין לו הפרה כמה רבים אמר ר"נ שלשה ר' יצחק אמר עשרה משום דהא קיימא לן נדר שהודר ברבים יש לו הפרה ועל דעת רבים דאין לו הפרה אין צריך לישבע בפניהם כדי שנדע מניינם ומכיון שנשבע על דעת רבים בהכי סגי וכ"כ הרמב"ם ז"ל ויש מרבותינו שסבורים שצריך הוא לישבע בפניהם ועל דעתם וקמא מסתבר טפי וכן דעת רבינו נר"ו וה"מ לדבר הרשות אבל לדבר מצוה יש לו הפרה וההוא מיקרי דרדקי [גיטין דף לו.] דאדריה רב אחא דהוה פשע בינוקי ואהדריה רבינא דלא אשכח דדייק כוותיה ור"ח ז"ל גריס דההוא מקרי דרדקי וכו' ודייק מינה ר"ח דדוקא לדבר מצוה כי הא דמקרי דרדקי דהוי ליה כעין נדרי טעות שהיו סבורים לשכחו אחרינא דעדיף מיניה ומשום דאדרוה סתמא הוא דלא חשיב נדרי טעות ממש וצריך הפרה והפרה מיהא אית ליה אבל לדבר מצוה דעלמא ליכא הפרה והביא ראיה לדבריו מדאמרינן התם [שם דף מו.] דלר' יהודה נדר שהודר ברבים אין לו הפרה ומייתי ראיה מדכתיב ולא הכום בני ישראל כי נשבעו להם נשיאי העדה דקסבר ר' יהודה למשום דהוה נדר ברבים אין לו הפרה והא התם דכי שרי נדרא איכא דבר מצוה לקיים בהם מה שאמר הכתוב לא תחיה כל נשמה אלא ודאי ש"מ דלר' יהודה נדר שהודר ברבים אין לו הפרה אפילו לדבר מצוה ומדר' יהודה בנדר שהודר ברבים נשמע לרבנן בנדר שהודר על דעת רבים ובתוספות דחו ראיה זו דגבי גבעונים ליכא דבר מצוה במיתתם דא"כ היכי איילא שבועה מעיקרא אלא דגבעונים כיון שנתגיירו לית בהו משום לא תחיה כל נשמה כדתניא בספרי למען אשר לא ילמדו אתכם לעשות ככל התועבות הא אם עשו תשובה מקבלים אותם : ועוד אמרו שם [ירושלמי פרק ג' דשביעית הלכה א] שלשה פתקאות שלח יהושע כשנכנסו לארץ הרוצה להשלים ישלים לפנות יפנה לעשות מלחמה יעשה. שלשים ואחד מלכים עשו מלחמה ונפלו הגרגשי פנה ונתן לו הקב"ה ארץ טובה כארצו וזו היא אפריקי הגבעונים השלימו הרי שהתנה יהושע על כל המשלימים שיחיו והגבעונים השלימו ומה שהערימם יהושע וקללם היינו לפי שלא רצו להשלים מתחלה כששלח להם יהושע והיתה ידם של ישראל אז על העליונה לקבלם אם לאו והם עשו בערמה וקבלום הילכך ודאי לכל דבר מצוה יש לו הפרה ולאו משום שאין דעת רבים מסכמת לאותו דבר לאסרו דהא כתיבנא דלא בעינן דעתייהו ואפילו שלא בפניהם נמי אלא טעמא דמילתא דכי אלימא מילתא דעל דעת רבים דלא מתשלפא הני מילי לדבר הרשות אבל לדבר מצוה לא אלימא ולא חשיבא והשתא אתי שפיר מאי דאמרינן בשבועות [דף כד:] דשבועה דאיתא בשאלה לא קתני דהא אפילו על דעת רבים אית לה שאלה על דבר מצוה וכן עיקר וכמו שפירשתי במקומה : תניא המודר הנאה מחבירו והנשבע לו אין מתירין לו אלא בפניו מנא הני מילי אמר רב נחמן ואיתימא רבי יוחנן דכתיב ויאמר ה' אל משה במדין לך שוב מצרים אמר ליה במדין נדרת לך והתר נדרך במדין · פי' בפניו של יתרו כשנשבע לשבת עמו כדכתיב [שמות ב] ויואל משה לשבת את האיש וכתיב [סוף דברי הימים ב] וגם במלך נבוכדנצר מרד אשר השביעו באלהים ומאי מרידה דאתשל אשבועתיה שלא בפניו ומפרש בגמרא דאשכחיה צדקיהו לנבוכדנצר דהוה אכיל ארנבת חייא ואמר ליה אשתבע לי דלא מגלית לי דלא תתזיל מילתא במלכותא לסוף הוה מצטער צדקיה בנפשיה אתשיל אשבועתיה אמר שמע נבוכדנצר דקא מבזו ליה שלח ובעא לסנהדרי ולצדקיהו ואמר להו חזיתון מאי דעבד לי צדקיהו לאו הכין משתבעת לי בשמא דשמייא דלא מיגלית לי הא מילתא א"ל אתשילית אשבועתאי אמר להון מתשלין על שבועתא ואמר ליה אין אמר להון בפניו או שלא בפניו אמרי ליה בפניו ומאי טעמא לא אמריתון ליה לצדקיהו מיד ישבו לארץ ידמו זקני בת ציון אמר ר' יצחק ששמטו כרים מתחתיהם ע"כ והא דשרויה איכהו מסתברא לי משום דכי אמרינן אין מתירין לו אלא בפניו ה"מ בנשבע לישראל אבל בנשבע לעכו"ם מתירין אלא במקום חלול השם כגון יתרו ונבוכדנצר ולפיכך חשבו להם לתקלה : ובירושלמי [מכילתין פ"ה הלכה ד] אמר מה טעם אין מתירין לו אלא בפניו איכא דאמר מפני החשד ואיכא דאמר מפני הבושה . ונראה פי' מפני החשד שלא יחשדהו חבירו עובר על שבועתו ולפום האי טעמא לאו דוקא בפניו אלא ה"ה שלא בפניו כל שהודיעוהו או שנעשה הדבר במקום פרהסיא בענין שידע שנשאל על נדרו שלא יחשדוהו ובכך מתירין לו ואפי' בעל כרחו ונראה שאפי' לטעם זה אין החשד הזה אלא בבעל דבר שנשבע לו שיודע באמת שלא קיים לו נדרו אבל הנודר בפני אחרים אין צריך להודיע בפני אותם אחרים דהא לא חשדי ליה דאיכהו סברי דקיים נדרו לחבירו או נתרצה מיהו בשבועת ביטוי דלנפשיה דלא סגי בלא הפרה טוב הדבר להודיע לאותם שידעו בשבועתו שהם מתירין לו או שיעשה ההיתר בפרסום שיוכלו לדעת וכן מורי נר"ו נוהג ואם א"ת אינו מעכב אפילו לכתחלה דכיון דלאו מילתא דלנפשייהו הוא לא חשדי ותלו דאתשיל אשבועתיה ומאן דמפרש מפני הבושה לומר שיתבייש מחבירו ולא יהיה נשאל ולפי טעם זה בפניו ממש בעינן מיהו אכתי לא ידעינן כי הוי בפניו אי בעיא מדעתו או לא ודעת מורי הרשב"א נר"ו דדעתו בעינן וי"א דלא בעינן דעתו דכיון דבפניו תו ליכא בושה וחשדא ויש ראיה לדבר מדתנן בפרק השולח [דף מה:] דלרבי יהודה כל נדר שידעו בו רבים אין לו הפרה ומייתי ראיה מגבעונים כי נשבעו להם נשיאי העדה ואם איתא שהנשבע לחבירו אין מתירים לו אלא מדעתו ורצונו מאי ראיה איכא מהתם דנדר שהודר ברבים אין לו הפרה דילמא יש לו הפרה ושאני התם שנשבעו להנאת הגבעונים שלא יהרגום והם לא יתרצו מעולם בהיתר שבועתם ואף על גב דאמרינן התם הנודר לחבירו שלא בפניו מתירין לו בין בפניו בין שלא בפניו והכא רוב הגבעונים לא היו שם בשעת שבועתם ולא בעינן דעתם מסתברא דכל שידע חבירו בנדרו בודאי על פי עדים כנודר בפניו דמי אלא ודאי כדאמרן ועוד יש לי ראיה מהא דאמרינן במס' סוטה [דף לו:] אמר פרעה ליוסף איתשל אשבועתך אמר לו יוסף איתשל נמי אדידך ואע"ג דלא ניחא לך אלא שיש לי לומר דהתם אתמהה קאמר ליה וכי איתשיל נמי אשבועתך אע"ג דלא ניחא לך הא ודאי לא וה"נ לא מצינו לאתשולי אדאבא כיון דמית ליה וליכא דעתו וה"נ משמע לי ראיה מדא"ל קב"ה למשה לך שוב מצרים במדין [דף סה'] נדרת לך והתר נדרך במדין דאלמא כי הוי במדין משתרי בעל כרחיה דאי מדעתיה למה ליה הפרה הרי יתרו יכול להתיר נדרו שלא על פי חכם כדאיתא לעיל [דף כד' ודף סג:] וליכא למימר דמשה לא הוצרך להתרה דהא מהתם מוכח תלמודא לעיל [דף סד:] דפותחין בנולד אליבא דר' אליעזר ולרבנן אמרינן דלאו נולד הוא אלא ודאי ש"מ דלא בעינן דעתו ורצונו מיהו בפניו ממש בעינן מדאיצטריך ליה למשה למיזל במדין ולא סגי ליה להודעיה ע"י שליח וכן דעת רבותינו וגדוליהם ז"ל דלא

בעינן

בעינן דעתו אלא בפניו וכאין דברים דבלא בפניו נמי דוקא לכתחלה הוא דאין מתירין אבל אם התירוהו מותר והו לא מידי: **מתני'** ר"מ אומר יש דברים שהם כנולד · פי' שאותו דבר שהותר הנדר מחמתו נולד אחר הנדר . ואינם כנולד פירוש בעיקר הדין מטעמא דמפרשים : **וחכמים** מודים לו · פי' דלא פליגי אלא אדר"א דלעיל : **כיצד** אמר קונם שאני נושא את פלונית שאביה רע א"ל מת או שעשה תשובה · פי' אע"פ שהמיתה והתשובה דבר נולד הוא יש לו היתר לפי שהוא כנדרי טעות מיהו לא כנדרי טעות הם דלא ליבעי היתר כלל דהתם הוא כשתולה נדר בדבר שאינו אמת והיה סבור שהוא כן כגון [דף כה:] קונם אשתי נהנית לי שגנבה את כיסי ושהכתה את בני ונמצא שלא גנבה ולא הכתה ודכוותה קונם שאני נושא את פלונית שאביה רע ונמצא שלא היה אביה רע או שעשה תשובה אבל הכא במתני' כן היה כמו שסבור כי אביה היה רע בשעת נדרו אלא שנסתלקה דעתו במיתה או בתשובה ·

הרי"ף

מתני' ר' מאיר אומר יש דברים שהן כנולד ואינן כנולד . ואין חכמים מודים לו כיצד אמר קונם שאני נושא את פלונית שאביה רע אמרו לו מת או שעשה תשובה קונם לבית זה שאני נכנס שכלב רע בתוכו או נחש אמרו לו מת הכלב או נהרג הנחש הרי הן כנולד ואינן כנולד ואין חכמים מודים לו:*ועוד אר"מ פותחין לו מן הכתוב בתורה ואומרים לו אילו היית יודע שאתה עובר על °לא תקום ולא תטור °ולא תשנא את אחיך בלבבך °ואהבת לרעך כמוך °וחי אחיך עמך שמא יעני ואין אתה יכול לפרנסו ואמר אילו הייתי יודע שכן לא הייתי נודר מותר : **גמ'** מת נולד הוא א"ר הונא נעשה כתולה נדרו בדבר ר' יוחנן אמר וכבר מת וכבר עשה תשובה קאמרי ליה ואיתותב ר' יוחנן בתלמודא: ועוד היה רמ"א כו' . א"ל רב (א) חנא בר[רב]קטינא לרבה לימא כל דמעני לאו עלי נפיל דלימנו עליה גבאי ולפרנסיה בהדי כ"ע ומאי דמטי עלי בהדי כ"ע אפרנס א"ל שאני אומר כל הנופל אינו נופל ליד גבאי תחלה : **מתני'** פותחין לאדם בכתובת אשתו ומעשה באחד שנדר מאשתו הנאה והיתה כתובתה ארבע מאות זוז ובאתה לפני ר"ע וחייבו לתת לה כתובתה א"ל רבי שמנה מאות זוז הניח לנו אבא ונטל אחי ד' מאות זוז ואני נטלתי ד' מאות זוז לא דיה שתטול היא מאתים ואני מאתים א"ל ר"ע אפי' אתה מוכר שער ראשך אתה נותן לה כתובתה אמר אילו הייתי יודע שכן לא הייתי נודר והתירו ר"ע : **גמ'** אפי' אתה מוכר שער ראשך ש"מ מטלטלי משתעבדי לכתובה אמר אביי קרקע שוה ד' מאות זוז והא שער ראשו מטלטלי הויין ה"ק אפי' אתה מוכר שער ראשך ואוכל ש"מ אין מסדרין לבע"ח א"ר נחמן בר יצחק *לומר שאין מקרעין שטר כתובה : **מתני'** פותחין בשבתות וימים טובים בראשונה היו אומרים אותן הימים מותרין ושאר כל הימים אסורין עד שבא ר"ע ולימד נדר שהותר מקצתו הותר כולו כיצד אמר קונם שאני נהנה לכולכם הותר אחד מהם הותרו כולם שאני נהנה לזה ולזה הותר הראשון הותרו כולם הותר האחרון האחרון מותר וכולם אסורין שאני נהנה לזה קרבן ולזה קרבן ולזה קרבן צריך פתח לכל אחד ואחד : **גמ'** קונם שאני נהנה לכולכם מאן תנא אמר רבא ר' שמעון היא דאמר עד שיאמר שבועה לכל אחד ואחד :

(א) הונא · מתני'

רמב"ן

מתני' ר' מאיר אומר יש דברים שהן כנולד ואינן כנולד (א) וחכמים מודים לו כיצד אמר קונם שאני נושא את פלונית שאביה רע אמרו לו מת או שעשה תשובה קונם שאני נכנס לבית זה שכלב רע בתוכו או שנחש רע בתוכו אמרו לו מת הכלב או נהרג הנחש הרי הן כנולד ואינן כנולד (ב) וחכמים מודים לו : **גמ'** מיתה נולד הוא אמר רב הונא נעשה כתולה נדרו בדבר : ירושלמי* מפני שהוא כתולה נדרו בדבר כאומר קונם שאני נהנה לאיש פלוני כל זמן שהוא לבוש שחורים לבש לבנים מותר רבי זעירא בשם רבי יוחנן אף הוא אינו צריך היתר חכם : **מתני'** *ועוד אמר ר"מ פותחין לו לאדם מן הכתוב שבתורה ואומרים לו אילו היית יודע שאתה עובר על לא תקום ולא תטור ולא תשנא את אחיך בלבבך ואהבת לרעך כמוך וחי אחיך עמך שמא יעני הוא ואין אתה יכול לפרנסו ואמר אילו הייתי יודע כן לא הייתי נודר הרי זה מותר : **גמ'** א"ל רב (ג) אחא בר רב קטינא לרבה ולימא כל דמעני לאו עלי נפל מאי דמטי ליה לפרנסו בהדי כולי עלמא מפרניסנא ליה א"ל אני אומר כל הנופל אינו נופל ליד גבאי תחלה : **מתני'** פותחין לו לאדם בכתובת אשתו מעשה באחד שנדר מאשתו הנייה והיתה כתובתה ארבע מאות זוז ובאת לפני ר' עקיבא וחייבו ליתן לה כתובתה א"ל רבי שמונה מאות דינרים הניח אבא ונטל אחי ארבע מאות ואני ארבע מאות לא דיה שתטול היא מאתים ואני מאתים א"ל רבי עקיבא אפילו אתה מוכר שער ראשך אתה נותן לה כתובתה אמר אילו הייתי יודע לא הייתי נודר והתירו ר"ע . פותחין בשבתות ובימים טובים בראשונה היו אומרים אותם הימים מותרין ושאר כל הימים אסורין עד שבא ר' עקיבא ולימד שהנדר שהותר (ד) מכללו הותר כולו כיצד אמר קונם שאיני נהנה לכולכם הותר אחד מהם הותרו כולן שאיני נהנה לזה ולזה הותר הראשון הותרו כולם הותר האחרון האחרון מותר וכולן אסורין שאיני נהנה לזה קרבן ולזה קרבן צריכין פתח לכל אחד ואחד : **גמ'** הא דקתני הא מתניתין לזה ולזה הותר הראשון וכו' אוקימנא בפ' ארבעה נדרים* כגון שתלאן זה בזה דאמר פלוני כפלוני ופלוני כפלוני דיקא נמי דקתני עלה בברייתא הותר האמצעי הימנו ולמטה מותר הימנו ולמעלה אסור ודקתני סיפא (ה) לזה ולזה קרבן צריכין פתח לכל אחד ואחד הא אמר לזה ולזה קרבן כיון שהותר מכללו הותר כולו דאלמא כללא הוי אוקמה רבא הכא דר' שמעון היא דאמר* עד שיאמר שבועה לכל אחד ואחד ואע"ג דקי"ל* דר' יהודה ור"ש הלכה כר"י בהא כיון דסתם לן תנא כר"ש הלכתא כוותיה ואע"ג דאין סדר למשנה ודלמא סתם ואח"כ מחלוקת הוא דסתם בנדרים ומחלוקת בשבועות הא סתמא אחרינא אשכחן כוותיה בקדושין* התקדשי לי בזו התקדשי לי בזו וכו' ואוקימנא כר' שמעון דהתם אזלא סוגיא כוותיה ואמוראי שקלו וטרו אליביה והדין סברא רמיזא בהלכות רבינו הגדול ז"ל והכי נמי חזינא ליה לרבינו חננאל ז"ל דפסק כר"ש ואשכחן מאן דפסק שאיני נהנה לזה ולזה הותר הראשון הותרו כולן הותר האחרון מותר וכולן אסורין שאני נהנה (ו) לזה ולזה צריכין פתח היתר לכל אחד ואחד אלמא קסבר האי מרבנן ז"ל דכי אמרינן בגמרא סיפא כגון שתלאן זה בזה לאו דוקא דאמר פלוני כפלוני אלא נעשה כמי שתלאן זה בזה וקא פסק בפלוגתא דכלל ופרט (ז) דלא כר"ש ואנן לא סבירא לן [לא] כפסקא דיליה ולא כפירושא דיליה חדא דהא אמרינן בגמ' בהדיא כגון שתלאן זה בזה ואמר פלוני כפלוני ועוד דאם כתולה הוא גבי שבועה לא לך ולא לך בין למאן דאמר חייב על כל אחת ואחת בין למ"ד אינו חייב אלא אחת הכי הוה לן למימר אינו חייב אלא על הראשונה דשארא נתפסין נינהו ולא לך כדקא קאמר ואין שבועה אלא לראשון וכן בפקדון ותשומת יד וגזל ואבידה נימא דהכי קאמר שבועה

לענין קרבן שבועת הפקדון שהוא בכופר ונשבע והודה היו חמשה תובעין אותו ואמר שבועה שאין לך בידי כלום ולא לך ולא לך חייב על כל אחת ואחת ר"ש אומר אינו חייב אלא אחת עד שיאמר בפי' שבועה לכל אחת ואחת וכתב רבינו ז"ל ואשכחן מאן דפסק שאני נהנה לזה ולזה ולזה הותר הראשון הותרו כלם הותר האחרון האחרון מותר וכלן אסורין לזה לזה בלא וי"ן צריכין פתח לכל אחד ואחד אלמא קסבר האי מרבנן ז"ל דכי אוקימנא בגמרא בשתלאן זה בזה לאו דוקא דאמר בהדיא פלוני כפלוני אלא דמסתמא נמי נעשה כמי שתלאן זה בזה וקא פסק בפלוגתא דכלל ופרט דלא כר"ש פירוש אלא כר"מ דאמר דכל היכא דאיכא וי"ן הוי כללא וכי ליכא וי"ן הוי פרטא כדאיתא התם ואנן לא סבירא לן הכי לא כפסקא דיליה ולא כפירושא דיליה פי' לא במאי דפסיק בלא לך לא לך ולא במאי דפריש הכא במתני' דנעשה כמי שתלאן זה בזה קאמרינן חדא דהא גמרא בהדיא קאמר כגון שתלאן זה בזה כלומר שאמר כן בפי' דאי לא הוה ליה למימר בהדיא נעשה כמי שתלאן ואפילו נימא בתולה אותן זה בזה הוה אפשר דנעשה כמי שתלאן זה בזה כדאמרינן התם [גיטין עג: יבמות כה:] באומר מעת שאני בעולם דבעי למימר נעשה כאומר ואיכא דכותה במכילתין לעיל [בריטב"א סוף פרק א'] אבל השתא דאמר כגון שתלאן זה בזה ודאי דוקא משמע ועוד דאי האי ליפכא דאיכא וי"ן ה"ה כתולה וכולהו לבד מקמא נתפסין נינהו התם גבי שבועה לא לך ולא לך בין לרבי יהודה דאמר חייב על כל אחת ואחת בין לר"ש דאמר אינו חייב אלא אחת לא הוה להו למימר הכי אלא לומר שאינו חייב אלא על הראשונה בלבד דשארא נתפסין נינהו ולא לך כדקאמר קאמר וכן בשהיה חבירו תובעו ואמר שבועה שאין לך בידי פקדון ותשומת יד וגזל ואבדה נימא דה"ק שבועה שאין לך פקדון ותשומת יד כפקדון וגזל כתשומת יד ואבדה כגזל ולא לימייב אלא על קמא בלמוד היכא דאית ביה בלמודיה שוה פרוטה דאינו אידך נתפסין נינהו ולא מצטרפי לקמא ולא מיחייב עלייהו דנתפסין בלמוד נינהו וכן היכא דאמר שבועה שלא אוכל תאנים וענבים ורמונים או שלא אשתה יין ושמן ודבש נימא דלא מיחייב אלא על קמא ושארא נתפסין נינהו דהא אמרת דכי איכא וי"ן (א) כאומר זה בזה הוא דהוי כשבועה כדכתיבנא בפרק ואילו מותרין [דף יד.] ואנן לא תנן הכי התם בשבועה אלא חייב על כל אחת ואחת אלא ודאי ש"מ דלא הוי מתפים עד דפריש בהדיא זה כזה ובודאי דוקיא דמילתא הכי הוא דכיון דאיכא וי"ן חשיב פרטא משום דאמרינן וי"ו מוסיף על ענין ראשון הוי כאומר ושבועה לא לך וגבי קונמות נמי וי"ו מוסיף על ענין ראשון וכמאן דקאמר קונם לזה וקונם לזה הוא ולקי תרתי והיכי איפשר לענין היתר דזה כזה קאמר וכי תימא דהותר הראשון הותרו כלם הא ודאי ליתא וכי תימא דבנזירות [נזיר דף כ:] קתני שאם אמר אחד הריני נזיר ושמעו חביריו ואמר כל א' מהם ואני ואני הותר הראשון הותרו כלם דאלמא כל חד וחד בחבריה מתפים איכא למימר דלא דמיין כלל דהתם (ב) חד מבתראי לא אדכר בפומיה נזירות כלל הילכך כי קאמר ואני אדחבריה מיתפים למימר דליהוי כותיה הילכך כי ליתיה לקמא ליתנהו לבתראי דתלו ביה אבל הכא האי דאמר לבסוף ולזה ולזה איהו גופיה אמר בפומיה מעיקרא קונם שאני נהנה וכי אמר בתר הכי ולזה ולזה קאי אקונם דקאמר וכאילו אמר בהדיא קונם בכל חד וחד: **ואשכחן** נמי בתלמוד ירושלמי בפרק שבועת הפקדון דהיכא דאמר שבועה שאין לך בידי חטין ושעורים וכוסמין ונמצא שאין בידו חטים אינו פטור על השאר ואפילו לר"ש היכא דאית בהו שוה פרוטה אלא במתפים בפי' שאמר שעורים יהו כחטים וחטים יהיו ככוסמין והכי נמי איתא בנזירות אלמא כל היכא דאיהו אמר מעיקרא שבועה או קונם כי אמר בתר הכי כך וכך לא חשיב מיתפים עד דפריש הכי בהדיא דלימא זה כזה ומאי דפסיק נמי דכי אמר לזה לזה בלא וי"ן הוי פרטא וצריך פתח לכל אחד ואחד ליתא דהא אזלא כר' מאיר דס"ל הכי כדאיתא בפ' שבועת הפקדון [דף לח:] ובודאי דליתא לדר' מאיר במקום רבי יהודה ור"ש דהא קיימא לן דר"מ ור' יהודה הלכה כרבי יהודה ור"ש דהכא (נמי) פליג עליה נמי ר"ש אלא עיקר פיסקא או כר' יהודה או כר"ש: **וכתב** מכן ז"ל עיקר פסקא דוקיא כר' שמעון וכדכתיבנא: **גרסי'** במס' תענית פרק מאימתי מזכירין תניא לכן כל איניש די איתא עלוי מן קדמת דנא ייסר. פי' גבי ימים טובים הכתובים במגילת תענית איתנייה שאותן ימים טובים שתקנו חכמים הם אסורין בהספד ובתענית וקאמר שאם יש על שום אדם קבלת תענית מן קדמת דנא יאסר באכילה ובשתייה כדמפרש ואזיל כיצד יחיד שקבל עליו תענית כל השנה כלה ופגעו בו ימים טובים הכתובים במגלת תענית אם נדרו קודם לגזרתנו. פירוש שכבר היה מקובל עליו תענית יום זה קודם שגזרו עליו חכמים שיהא יו"ט והיינו מאותם שהיו בדור ההוא תדחה גזרתנו מפני נדרו שאין כח בגזרת חכמים לבטל נדר שהיה מקובל עליו מקודם לכן ואם גזרתנו קודמת לנדרו ידחה נדרו מפני גזרתנו כלומר שאם אחר שגזרו חכמים אותן ימים טובים קבל עליו להתענות אע"פ שקבל עליו קודם שיגיע אותו היו"ט לא יאסר בתעניתיה ומסתברא דטעמא דמילתא משום דקי"ל לוה אדם תעניתו ופורע ואפי' כשקבל עליו יום ידוע כדמוכח בפ' יציאות השבת [דף יא.] מהסיא עובדא דרב [יהושע] דעבדו ליה עגלא תילתא ולא אכל ואמר בתעניתא יתיבנא א"ל לוזפיה מר וליפרע דהא אמר רב לוה אדם תעניתו ופורע א"ל בתענית חלום יתיבנא ואם אי' דבמקבל עליו יום ידוע אסור ללוותו מאי האי דאמרי ליה ולוזפיה מר וליפרע דילמא יום היה מקובל עליו אלא ודאי (אפילו במקבל) דהא דרב אפילו במקבל יום ידוע הוא וטעמא דמילתא משום דקבלת תענית אינו כנדרי איסור ולא ידות נדרים לאסור עליו מאכל ומשתה באותו יום אלא נערא הוא דקביל עליה לעשות מצות תשובה באותו יום ואין במשמע שיהא זה (ג) כנדרי הקדש ג"כ לעשות זה באותו יום עצמו אם יוכל או ביום אחר ואפילו לעשות הנאה לחבירו מחליפו ביום אחר כדאמר ליה ולוזפיה מר וליפרע כדי שנשמח עמך ואם לאו דהוה תענית חלום הוה עביד דליכא קפידא בהכי ודמיא קצת למאי דאמרינן [ערכין דף ו.] גבי סלע זו לצדקה עד שלא באת ליד גבאי מותר לשנותה דלא קפידא באותו סלע יותר מסלע אחרת ורשאי ללוותה לפי שעה וליתן אחרת במקומה הכי נמי לא שנא. והיינו דאמרינן עלה במסכת תענית [דף יב:] בטעמא דמילתא וכי נדר הוא ובלישנא בתרא אמרינן לא יהא אלא נדר כלומר אפי' היה נדר מלינו לו היתר כ"ש זה שאינו נדר כלומר נדר איסור אבל ודאי נדר הקדש הוא והשתא היינו טעמא דתניא בהא ברייתא שאם גזרת חכמים קודמת לנדרו ידחה נדרו מפני גזרתם ואילו היו כנדרי איסור ממש והא קי"ל דנדרים חלין אפילו על שבתות וי"ט כדאיתא לעיל [דף טז: סו.] ודין הוא דנדרים חלין על דבר מצוה כדבר הרשות לבטל מצות עשה או לקיימם משום דחכמים עשו חזוק לדבריהם יותר משל תורה אלא ודאי כל בנדר גמור כשם שחל נדר על שבתות כ"ש שהוא חל על ימים טובים של דבריהם אלא דהכא משום דלא הוי נדר גמור דאפילו לדבר הרשות רשאי ללוותו (ד) הוא שילוה אותו מפני מצות חכמים דהיינו ימים טובים של מגילה: ר' חזקיה ור' יודן תרויהון אמרין ר' ירמיה בשם ר' אבא חד אמר מתענה ואינו משלים ותרנא אמר היה לוקה ואינו צריך היתר חכם כלומר שאוכל בו ביום בלא היתר חכם שאינו נדר אלא קבלת תענית בעלמא אלא שהיה לוקה מכת מרדות של דבריהם מפני שהוציא בפיו קבלה לשוא וכן אמר במקבל להתענות בי"ט ובשבת שהיה לוקה מכת מרדות ואוכל ושותה והא דלקי בשקבל עליו דכך קפידא לאותו יום שאין לו תשלומין ואפ"ה ידחה נדרו מפניהם מיהו הייתו ביחיד אבל לצבור שגזרו תענית על הצרות ופגעו בהן ימים טובים של מגילת תענית אין מפסיקין שאין כח בתקנה זו לעקור תענית שגזרו לצבור והרי זה נכון מפי מורי נר"ו: **כתב** רבינו ז"ל איכא מאן דפריש וכו' ומפורש הוא בעצמו מתוך מה שכתבנו: (דף סו.) **מתני'** פותחין לאדם בכבוד עצמו ובכבוד בניו ואומרים לו אילו היית יודע בשעה שנשבעת לגרש את אשתך שלמחר אומרים עליך כך ווסתו של פלוני שמגרש את נשיו ועל בנותיך יהו אומרים בנות גרושה הן ומה ראתה אמן של אלו להתגרש כלומר ודאי לא היה בעלה מגרשה אלמלא מצא בה ערות דבר וזה קלון לבנותיך שיאמרו כאמה בתה ואמר אילו הייתי יודע שכן לא הייתי נודר הרי זה מותר פי' שמתירין לו בפתח זה: **קונם** שאני נושא לפלונית כעורה והרי היא נאה שחורה והרי היא לבנה מותר. פי' אפי' בלא פתח היתר דנדר טעות הוא וכדמפרש ואזיל לא מפני שהיתה כעורה ונעשית אחר כך נאה שחורה ונעשית לבנה קצרה ונעשית ארוכה דא"כ הוה ליה כעין נולד ואין מותר מאליו אלא שהנדר טעות שנמצא דלא היתה כדבריו בשעה שנדר ואע"ג דהא תנא ליה בנדרי טעות [דף כה:] אפשר דהא עדיפא ליה דלא מוכחא מינתא כולי האי דהוי קפידא אלא כמראה מקום ותנא לה התם לאפוקי מפלוגתא דרשב"ג דשרי אפילו בכעורה ונעשית נאה שחורה ונעשית לבנה דחשיב ליה כתולה נדרו בדבר ורבנן פליגי עליה: **ומעשה** באחד שנדר מבת אחותו הנייה והכניסוה לבית ר' ישמעאל וייפוה. פי' שקשטוה בבגדים ובקשוטי הנשים א"ל רבי ישמעאל בני מזו נדרת א"ל לאו והתירו ר' ישמעאל. פירשו בו שהתירו שלא על ידי פתח דלא הוי נולד אלא כתולה נדרו בדבר ורבנן פליגי עליה דסברי דלא חשיב תולה נדרו בדבר אלא בשתלה בדבר שהיה ונסתלק לגמרי כגון מת הכלב ונהרג הנחש או רשע ועשה תשובה גמורה מאח"כ בזו ומודים חכמים שע"י פתח זה מתירין לו ולפום מאי דפרישית לעיל דלרבנן אפילו בהנהו דלעיל בעי פתח אלא שפותחין לו בדבר ההוא בהא דהכא היה מתיר ר' ישמעאל בלא פתח כלל דחשיב ליה כנדר טעות שהוא סבור שלא יסתלק כיעורה ע"י תכשיטי הנשים ותמרוקיהן ולא חשיב נולד שהרי דרך הנשים להתקשט ורבנן חשיבי ליה כתולה נדרו בדבר ואין מתירין לו אלא בהתרת חכם ע"י פתח זה כנ"ל: **מעשה** לסתור. פי' דמעיקרא (ה) אמר רב דכעורה ונעשית נאה אינו מותר והדר אמרת דמותר ופרקינן חסורי מחסרא והכי קתני והלכתא כרבנן: **סליק פירקא**

(א) כאומר זה כזה. (ב) כל חד וחד. (ג) אלא נדרי. (ד) כ"ש הוא. (ה) אמרת דכעורה כו'.

נמוקי יוסף

דהכא הוא נדר ממש דאיסור חפצא דאמר קונם עלי כל מאכל כל ימות השנה ונדרים חלין על דבר מצוה כדבר הרשות הלכך לא שנא שבתות וימים טובים ול"ש ימים טובים דמגילת תענית בכולהו אסור ליה למיכל והתם לאו נדר ממש אלא קבלת תענית שקבל עליו להתענות כל ימות השנה והמקבל עליו להתענות אינו אלא כמקבל עליו לעשות מצוה שאין בקבלתו איסור חפצא ולא חמירא כנדרים ממש ולפיכך אמרינן לוה אדם תעניתו ופורע וכדמשמע מדפליג התם שמואל ואמר שאינו חייב לפרוע וכי נדר הוא דלא סגיא דלא משלם כלומר נערא הוא דקביל עליה אי מצי מנטר נפשיה ואי לא מצי לא מנטר נפשיה וטעמא דלוה אדם תעניתו ופורע דמיא להא דאמרינן במי שאמר סלע זה לצדקה עד שלא באת ליד גבאי מותר לשנותה כלומר ללוותה לעצמו וישלם אחרת שאין המצוה מיוחדת דוקא באותו סלע אלא משבאת ליד גבאי אסור לשנותה כלומר ללוותה על דרך הפי' הנכון משום דילמא אתי עני ותבע ליה ואם אינה בידו לשלם הותה איכא נערא דעני ולענין תענית נמי אמרי ליה רבנן לרב יהושע בריה דרב אידי כי אמר להו בתעניתא קא יתיבנא [שבת דף יא.] לוזיף מר וליפרע לומר שאף לדבר הרשות יכול לשנותו ליום אחר ולפיכך אמרו שאם נדרו קודם לגזרתנו תדחה גזרתנו מפני נדרו לפי שהוא צריך לקיים המצוה שקבל עליו להתענות ואין גזרת חכמים (א) שבהא את"כ מבטלת נדרו שהיה מוקדם אבל כשגזרתנו קודמת לנדרו אין כאן מצוה לקיים את נדרו בימים שהתענית אסור בהם ובירושלמי [נדרים פרק ח הלכה א] משמע הכי בטעמא דרבוותא ז"ל דאמרינן התם נדר להתענות ונמצאו ימים טובים ושבתות לוקה ואינו צריך היתר חכם נדר להתענות ונמצאו י"ט של מגיל' רבי חזקיה ורבי יודן תרוייהון אמרין רבי ירמיה בשם רבי חייא בר אבא חד אמר מתענה ואינו משלים ותרנא אמר לוקה ואינו צריך היתר חכם ע"כ הרי שאמרו דבין בשבתות בין בימים טובים של מגילת תענית אינו צריך היתר חכם אלא דהיה לוקה מכת מרדות אלמא דקבלת תענית אינו נדר ולפיכך אינו אלא מדרבנן משום דעבר על קבלתו ואינו צריך היתר חכם:

[שם] **מתני'** קונם יין שאני טועם וכו'. פירוש הותר במיושן בלא פתח כלל וכן הדין בכופרי כיון דלא נתכוון מעולם למיושן ולכופרי: **בצל** גדול. ובגמ' מפרש דלא צריך למימר יפה דכל היכא דלא הוי רע סגי שהרי לא תלה נדרו אלא מפני שהיה רע אלא דלרבותא נקט הכי:

[שם] **מתני'** פותחין לאדם בכבוד עצמו ובכבוד בניו וכו'. פי' בכבוד עצמו וכו' אם נדר לגרש את אשתו פותחין לו והומר אילו היית וכו': **ומה** ראתה אמן. כלומר לא נהגו גרשה בעלה שמא על דבר מגונה גרשה ויש לחוש שמא יאמרו כאמה בתה ולא חיישינן שמא ישקר מתוך הכועס: **וייפוה**. קשטוה בבגדים ובמאכל ומשתה ומיהו לית הלכתא כרבי ישמעאל אלא כת"ק דאמר לא מפני שהיא כעורה ונעשית נאה דהכא"ג לא הוי דנולד הוא אלא דוקא כשהיתה נאה מתחלה שהיה הנדר טעות ומעשה דקאמר כבר מקשה בגמ' מעשה לסתור ואמר חסורי מחסרא והכי קתני ר' ישמעאל אומר אפילו כעורה ונמצאת נאה:

(א) שבהא.

סליק פירקא

רמב"ן

אשתה יין ושמן נימא דלא מיחייב אלא על קמא ושארא נתפסין נינהו דזה כזה קאמר ומתפים בשבועה ליכא ואנן לא תנן בה הכי אלא חייב על כל אחת ואחת הנן אלא ש"מ לעולם לא הוי מתפים עד דפריש ובודאי דיוקא דמילתא הכי הוא דכיון דלזה ולזה הוא למאן דאמר פרטא והך וי"ו מוסיף על השבועה הוא וכמאן דאמר שבועה לזה ושבועה לזה דמי גבי קונמות נמי ודאי כמ"ד קונם לזה וקונם לזה קאמר ולקי נמי תרתי והיכי אפשר למימר לענין היתר דזה כזה קאמר ואי אמרת והא מתניתין דנזירות* קתני ואני ואני הותר הראשון הותרו כולן דאלמא כל חד וחד בחבריה מתפים זו אינה דומה לזו דהתם כי ליתא לקמא ליתנהו לבתראי דהא אינהו לא אידכרו נזירות כלל אבל האי איהו גופיה קונם שאני נהנה קאמר ולכל חד וחד איכא קונם ואשכחן נמי בתלמוד ארץ ישראל בפ' שבועת הפקדון* דהיכא דאמר שבועה שאין (א) לי בידי חטים ושעורים וכוסמין ונמצא שאין בידו חטים אפילו לר"ש אינו פטור על השאר אלא במתפים בפירוש ואומר שעורים יהיו כחטים וכוסמין יהיו כחטין ואיתא נמי בנזירות* אלמא כל היכא דאיהו אמר שבועה וקונם לאו כמתפים בקמא הוא עד דפריש הכי ותו דלזה לזה דקא פסק צריך פתח לכל אחד ואחד ליתא אלא לר"מ דאמר פרטא הוי ובודאי דליתא לדר' מאיר במקום רבי יהודה ור"ש אלא עיקר פסקא דוקא כר' שמעון וכדכתבינן: גרסינן בפרק מאימתי מזכירין* תניא להן כל איניש דאתי עלוי מן קדמת דנא ייסר כיצד יחיד שקבל עליו תעניות שני וחמישי ושני של כל השנה כולה ופגעו בו ימים טובים הכתובים במגילת תענית אם נדרו קודם לגזרתנו תדחה גזרתנו מפני נדרו ואם גזרתנו קודמת לנדרו ידחה נדרו מפני גזרתנו איכא מאן דפריש דאף על גב דנדרים חלין על דבר מצוה כדבר הרשות וימים טובים ושבתות נמי צריכין פתח אפילו הכי בימים אלו של דבריהם עשו בהן חיזוק יותר משל תורה ואיכא מאן דפריש ידחה נדרו שילך אצל חכם ופותח לו בכך כשם שפותחין בימים טובים ובשבתות והאי פירושא בתרא פירושא דמסתבר הוא אלא מיהו חזינן למקצת רבוותא דאמרי דהאי נדר דהכא לאו נדר ממש הוא דאפקיה בלשון הרי עלי אלא קבלת תענית בעלמא הוא וקבלת תענית לא חמירא כנדרים ממש למיעקר ימים טובים ואפילו דמגילת תענית כדאמרינן התם* גבי לוה אדם תעניתו ופורע וכי נדר הוא דלא סגי דלא משלם וכו' לאידך לישנא דקאמר לא יהא אלא נדר דמכל מקום נדר גמור לא הוי הילכך תדחה קבלתו מפני גזרתנו: ירושלמי* נדר להתענות ונמצאו ימים טובים ושבתות לוקה ואינו צריך היתר חכם נדר להתענות ונמצא יום טוב של מגילת תענית רב חזקיה ורבי יודן תרווייהו מורין רבי ירמיה בשם רב חייא בר אבא חד אמר מתענה ואינו משלים וחד אמר לוקה ואינו צריך היתר חכם והאי לוקה מכת מרדות מדרבנן הוא: **מתני'** פותחין לו לאדם בכבוד עצמו ובכבוד בניו ואומרים לו אילו היית יודע שלמחר אומרים עליך כך היא ווסתו של פלוני מגרש את נשיו ועל בנותיך יהיו אומרים בנות גרושה הן ומה ראתה אמן של אלו להתגרש ואמר אילו הייתי יודע שהוא כן לא הייתי נודר הרי זה מותר קונם שאיני נושא לפלונית כעורה והרי היא נאה שחורה והרי היא לבנה קצרה והרי היא ארוכה (ב) לא מפני שהיא כעורה ונעשית נאה שחורה ונעשית לבנה קצרה ונעשית ארוכה אלא שהנדר טעות ומעשה באחד שנדר מבת אחותו הנייה והכניסוה לבית רבי ישמעאל וייפוה וא"ל רבי ישמעאל בני מזו נדרת א"ל לאו והתירו ר' ישמעאל: **גמ'** מעשה לסתור חסורי מחסרא והכי קתני ר' ישמעאל אומר אפילו כעורה ונעשית נאה ומעשה בא לפני ר' ישמעאל וכו' והלכתא כתנא קמא: **סליק פירקא**

(א) לך בידי. (ב) מותר בה.

הרי"ף

תורה אור

מתני' קונם יין שאני טועם שהיין רע למעיים אמרו לו והלא המיושן יפה למעיים הותר במיושן ולא במיושן לבד הותר אלא בכל היין קונם בצל שאני טועם שהבצל רע ללב א"ל והלא הכופרי יפה ללב הותר בכופרי ולא בכופרי בלבד הותר אלא בכל הבצלים פותחין לאדם בכבוד עצמו ובכבוד בניו אומרים לו אילו היית יודע שלמחר אומרים עליך כך היא ווסתו של פלוני שמגרש את נשיו ועל בנותיך יהיו אומרים בנות גרושה הן מה ראתה אמן של אלו להתגרש ואמר אילו הייתי יודע שכן לא הייתי נודר ה"ז מותר. קונם שאני נושא את פלונית כעורה והרי היא נאה שחורה והרי היא לבנה קצרה והרי היא ארוכה מותר בה לא מפני שהיתה כעורה ונעשית נאה שחורה ונעשית לבנה קצרה ונעשית ארוכה אלא מפני שהנדר נעשה בטעו' מעשה באחד שנדר הנאה מבת אחותו והכניסוה לבית ר' ישמעאל וייפוה א"ל ר"י בני לזו נדרת א"ל לא והתירו ר"י באותה שעה בכה ר' ישמעאל ואמר בנות ישראל נאות הן אלא שהעניות מנוולתן וכשמת ר' ישמעאל היו נושאות קינה ואומרות בנות ישראל אל רבי ישמעאל בכינה וכן הוא אומר בשאול °בנות ישראל אל שאול בכינה המלבישכן שני עם עדנים המעלה עדי זהב על לבושכן: **גמ'** קונם שאני נושא פלונית כעורה כו'. מעשה לסתור חסורי מחסרא והכי קתני ר' ישמעאל אומר אפילו כעורה ונעשית נאה ומעשה באחד כו' *תנא שן תותבת היה לה ועשה לה ר' ישמעאל שן של זהב משלו וכד שכיב פתח עליה ההוא ספדנא בנות ישראל אל ר' ישמעאל בכינה: ההוא דאמר לה לדביתהו קונם שאת נהנית לי עד שתטעימי תבשילך לר' יהודה ור"ש. רבי יהודה טעים ור"ש לא טעים. ר' יהודה טעים אמר ק"ו ומה לעשות שלום בין איש לאשתו מספק אמרה תורה שמי שנכתב בקדושה ימחה על המים ואני על אחת כמה וכמה. ר"ש לא טעים אמר ימותו בני האלמנה ואל יזוז שמעון מכבודו ועוד כי היכי דלא לירגל למינדר: ההוא דאמר לדביתהו קונם שאת נהנית לי עד שתרוקי בר"ג א"ל ר"ג אתאי ורוקי אתא' ורקקה אלבושיה א"ל רב אחא מדפתי לרבינא והא האי לזילותא קא מיכוין א"ל אמנא דר"ג זילותא רבתא היא: ההוא דאמר לדביתהו קונם שאת נהנית לי עד שתראה מום יפה שביך לר' ישמעאל ברבי יוסי א"ל שמא ראשה נאה א"ל סנגלגל שמא שערה נאה דומה לאניצי פשתן שמא עיניה נאות טרוטות הן שמא אזניה נאות כפולות הן שמא חוטמה נאה בלום הוא שמא צוארה נאה שקוע הוא שמא שפתותיה נאות עבות הן שמא כרסה נאה צבה היא שמא רגליה נאות רחבות הן כשל אווז שמא שמה נאה לכלוכית שמה א"ל יפה קורין לה לכלוכית שהיא מלוכלכת במומין ושריה: ההוא בר בבל דסליק לארעא דישראל נסב אתתא אמר לה בשילי לי תרין טלופחי בשילא ליה תרי טלופחי רתח עלה למחר אמר לה בשילי לי גריוא בשילא ליה גריוא א"ל זילי אייתי לי תרי בוציני אזלת ואייתא ליה תרי שרגי א"ל זילי תברי יתהון אריש בבא אזלא ותברת יתהון ארישא דבבא בן בוטא אמר לה מה דין דעבדת א"ל כך ציוני בעלי אמר לה בתי את עשית רצון בעלך המקום יוציא ממעיך שני בנים כבבא בן בוטא: **הדרן עלך פרק רבי אליעזר**

נערה המאורסה אביה ובעלה מפירין נדריה. פירוש ואפילו בנדרים שנדרה קודם שנתארסה שהארוס מפר עם האב בקודמים והוא שנתארסה בו ביום שנדרה או ביום ששמע האב עד שלא נתקיים הנדר והכי מוכח בגמרא ובגמרא מייתי לה מדכתיב ואם היו תהיה לאיש ונדריה עליה מכאן לנערה המאורסה שאביה ובעלה מפירין נדריה וליכא לאוקומה בנשואה דוקא דהויה קדושי משמע והוי"ו דואם היו תהיה לאיש מוסיף על ענין ראשון דקאי באב למימרא דשניהם מפירין נדריה: **הפר** האב ולא הפר הבעל ולא הפר האב אינו מופר ואינו צריך לומר שאם קיים אחד מהם שאמר לה קיים ליכי שאין חבירו יכול לשוב להפר: **מת** האב. פי' בתוך ימי האירוסין אפילו קודם יום שמוע או בו ביום שלא נתקיים הנדר: מת הבעל נתרוקנה לרשות האב. פי' בין שמת הבעל לאחר שהפר בין שמת ביום שמוע קודם שיקיים: **בזה** יפה כח האב מכח הבעל בדבר אחר יפה כח הבעל מכח האב שהבעל מפר בבגר והאב אינו מפר בבגר. פי' לאחר שבגרה אין לו רשות בהפרת נדריה דכתיב בנעוריה בית אביה בין בנדרים שנדרה קודם בגרות ולא שמע האב עד שבגרה בין בנדרים שנדרה לאחר שבגרה והארוס מפר בבגר כגון שקדשה לאחר שבגרה דאילו קדשה בנערות ובגרה אחר כך הוי הבגרות כמיתה שמוציאה מרשות האב ולא נתרוקנה לרשותו דבגרות כמיתה לענין זה וצריכה היתר חכם והכי מפרש בגמ': (דף סז.) **גמ'** למה לי למיתני ואצ"ל שקיים אחד מהם. פי' פשיטא דהשתא הפר זה בלא זה אינו כלום קיים אחד מהם מיבעיא שאין חבירו מפר ומפרקינן כי אצטריך ליה כגון שהפר האחד וקיים האחר וחזר המקיים בו ביום ונשאל על הקמתו וקיימא לן [דף סט.] נשאלין על ההקם בו ביום וחזר והפר לה בו ביום מהו דתימא הא עקריה להקם דיליה וכמאן דלא הוי כלל דמיא והוי לה הפרה דתרוייהו בלא הקם בינתים קמ"ל דעד דמפירין שניהם בבת אחת כלומר שלא יהא בין הפרתו של זה להפרתו של זה שום הקם וצריך לחזור הראשון להפר שניה בו ביום דהפרה ראשונה כמאן דליתה דמיא והאי בבת אחת דאמרינן לאו דוקא אלא כל שאין הקם בינתים בת אחת קרי ליה ולעולם דהפר כל אחד מהם ביום שמוע דיליה דלבתר יום שמוע הא לא מצי מפר וזהו שפי' רבינו ז"ל שיחזור אף האחר ויפר פעם אחרת עם זה לומר דהיינו (א) אחת דקאמר תלמודא: **כתב** רבינו ז"ל ולא מיבעיא בנדרים שנדרה וכו' עד שהבעל מפר בקודמים משום שותפותיה דאב. פירוש דאע"ג דאין בעל מפר בקודמין דהיינו נדרים שנדרה קודם שנכנסה לחופה ולא שמע בהם עד אחר שנכנסה לחופה התם הוא טעמא משום דבתר נשואין כולה הפרה דבעל היא שאין לאביה רשות בה אבל עכשיו דמן האירוסין דאיכא בהדיה שותפותיה דאב אגב האב מפר הבעל נמי בקודמין לאירוסין כמו שהוא שותף בנדרים שנדרה לאחר אירוסין: **מת** הבעל נתרוקנה רשות לאב מנא לן אמר רבה דא"ק ואם היו תהיה לאיש ונדריה עליה מקיש הויה ראשונה להויה שניה מה הויה ראשונה אב מפר לחודיה אף הויה שניה אב מפר לחודיה. פירוש כפילא דלישנא דהיו תהיה דריש למימרא דכי היכי דבזמן שקודם הויה ראשונה היה האב לבדו מפר כך באותו זמן האב לבדו מפר מפני שנתרוקנה לו רשות הארוס וטעמא דמילתא משום דמן האירוסין האב עיקר והבעל טפל דהא תלמודא טעמא דהפרת נדרים כו' פנחס דאמר [דף עג:] כל הנודרת על דעת בעלה נודרת כלומר דאומדן דעת דמוכח הוא שעל רצונו נודרת ובאלו נדרים דאיכפת ליה כגון נדרי עינוי נפש או שבינה לבינו התנית בפירוש שיהא נדרה נדר אם ירצה הבעל ולא יפר ביום שמוע והיינו דאשמעינן קרא דהא לא תיב דברים שבלב אלא אומדנא דמוכח אי נמי אתא קרא ודיית בטעמא דאפילו אשה שפירשה שאינה נודרת על דעת בעלה דעתה אבל כל אדם ואין פיה ולבה שוים והבעל מפר כדינו וכן פירשו בתוס' הילכך מן האירוסין שאין לבה גם בו אינה נודרת לגמרי על דעתו של ארוס אלא שהתורה עשאתו שניפין לאב מפני שנכנסה לרשותו קצת ומש"ה כשמת קודם הקמה חשיב כמאן דליתיה ונתרוקנה רשותו לאב: **ואימא** ה"מ לנדרים שלא נראו לארוס. כלומר שלא שמע בהם ארוס עד שמת אבל נדרים שנראו לארוס לא מפר אב וצריך היתר חכם ומהדרינן אי בנדרים שנראו לארוס לא אצטריך האי קרא דמבנעוריה בית אביה נפקא דכיון שנתאלמנה מן האירוסין הרי היא ברשות אביה לגמרי כמו שהיתה קודם אירוסין אלא כי אצטריך קרא לנדרים שנראו לארוס שנתרוקנה במיתתו רשותו לאב. כך היא הגירסא בכל הספרים: **תניא** אימתי אמרו מת הבעל שנתרוקנה רשות לאב בזמן שלא שמע הבעל קודם שימות או ששמע והפר או ששמע ושתק ומת בו ביום כלומר שלא פשע בהפרה ולא קיים הנדר אבל אם שמע וקיים או ששמע ושתק פי' ומת ביום שלאחריו אין האב יכול להפר לה. שמע אביה והפר לה ולא הספיק הבעל לשמוע עד שמת האב זו היא ששנינו מת האב לא נתרוקנה רשותו לבעל שמע בעלה והפר לה ולא הספיק האב לשמוע עד שמת הבעל זו היא ששנינו מת הבעל נתרוקנה רשות לאב שמע בעלה והפר לה ולא הספיק האב לשמוע עד שמת אין הבעל יכול להפר שאין הבעל מפר אלא בשותפות: **ואיבא** למידק דבבא קמייתא דקתני שמע אביה והפר לה וכו' זו היא ששנינו מת האב לא נתרוקנה רשותו לבעל לא אתיא שפיר דכיון שכבר הפר האב חלקו קודם שמת לא שייך למימר בהא לא נתרוקנה רשותו לבעל שהרי הרשות שהיה לו לאב כבר נעשה בחייו וכשמת לא היה לו רשות בזה שיתרוקן לבעל ולא שייך הא למימר אלא כשמת האב קודם שמוע או ביום שמוע עד שלא יפר ולא יהא לו פנאי להפר שהיה רשותו קיים במיתתו ואפ"ה לא נתרוקנה לבעל ובהאי בבא הוה ליה למנקט טעמא שאין הבעל מפר אלא בשותפות לומר שאע"פ שכבר הפר האב את חלקו ולא נשאר אלא חלקו של בעל אותו חלק שלו אינו יכול להפר אותו אלא בשותפות יש לומר דמאי דנקטי זו היא ששנינו מת האב לא נתרוקנה רשותו של אב אינו רשות חלקו שלו אלא רשות שיש לו בחלקו של בעל שאינו יכול להפר אלא עמו ולהכי נקט רבותא דלא מיבעיא אי לא הפר חלקו שאין הבעל יורש וקם תחתיו באותו חלק אלא אפילו הפר האב חלקו ונשאר לו רשות בחלקו של בעל ומת אין הבעל קם תחתיו באותו רשות שאפילו רשות שיש לאב בחלקו של בעל לא נתרוקנה לבעל. תו קשיא לן לבבא תנייתא דקתני שמע בעלה והפר לה וכו' זו היא ששנינו מת הבעל נתרוקנה רשותו לאב כיון שכבר הפר הבעל חלקו בחייו כבר גמר רשותו והיאך שייך לומר שנתרוקנה רשותו לאב בשלמא למאן דאמר בגמ' [דף סח.] בעל מיקלש קליש שלא נסתלק חצי האיסור בהפרתו של בעל עד שיבא אב ויפר אלא שמחלישים כח האב (או האיסור טלל) שפיר שייך למימר נתרוקנה רשות לאב דמאי דעבד בעל אזל ליה וכמאן דליתיה דמי וכוליה היתר דאב הוא אלא למ"ד דבעל מיגז גייז כלומר שמבטל חצי איסור הנדר לגמרי קשיא כיון שהפר הבעל חלקו (ג) לאב מה שנשאר לו לעשות שנתרוקן לאב ויש לומר דמשום דאין האב מפר חלקו אלא בשותפותיה דבעל וכאילו יש לבעל רשות בחלקו של אב קתני דההוא רשות נתרוקנה לאב והא דלא אשמעינן רבותא דאפילו בלא הפר הבעל נתרוקנה רשות חלקו ממש לאב וכ"ש רשות שיש לו בחלקו של אב משמע ליה לתנא דהא הוי רבותא טפי סד"א כיון שכבר הפר הבעל חלקו אין רשותו שבחלקו של אב כלום להוריש לבעל וכיון שכן שוב אין האב מפר אלא בשותפות קמ"ל שהאב במקום הבעל לגמרי כאילו הוא קיים ואפילו רשות גרוע שבחלקו של אב יורש כל שכן כשלא הפר שיש כאן רשות מרובה להורישו לאב אי נמי אשמעינן דכשהפר ומת אין בהפרתו כלום וכמי שלא הפר דמי ונמצא מורים לאב זכות כל חלקו וזכות שיש לו בחלק האב ומיירי כשלא נתארסה לאחר שאם נתארסה לאחר פלוגתא היא לקמן בברייתא [דף עא.] תו קשיא לן לבבא תליתאה דקתני שמע בעלה והפר ולא הספיק האב לשמוע עד שמת האב אינו יכול להפר שאין הבעל מפר אלא

בשותפות אמאי לא נקט הכא זו היא ששנינו מת האב לא נתרוקנה רשותו לבעל שהרי לא נשתייר כאן להפר אלא חלקו של אב
דבעל הפר חלקו בחיי האב ולא נשאר אלא חלקו של אב אין לו הפרה שרשות האב אלים טפי שלא להתרוקן לגבי בעל שאפי
של אב כנ"ל: **אבל** מורי רבינו נר"ו משנה הגרסא לגוונים אחרים ואומר דה"ק בבא קמייתא שמע בעלה והפר לה ולא הספיק
ולא הספיק האב לשמוע עד שמת הבעל זו היא ששנינו מת הבעל נתרוקנה רשותו לאב שמע אביה והפר לה ולא הספיק הבעל
פרוקי דקי"ל לעיל ואתיא מתניתין כפשטה שפיר אלא דלא אשכחן האי גרסא בשום נסחא כלל וקיומי נסחי אפילו בדוחק עדיף
לשמוע עד שמת לאו דוקא דה"ה שמע ונטרפה דעתו ולא הספיק להפר ולא אתינא אלא למעוטי כל שהיה יכול להפר ולא
או שנעלם ממנו אבל שמע ולא הספיק להפר כגון שנטרפה דעתו כ"כ לאלתר לא שכיח: **תשלום** ברייתא שמע אביה והפ
להפר אלא חלקו של בעל שכבר הפר מתיים חלק עצמו והיא הפרה מהני ולא מיפקעא משום דמית בעל בינתים ובת אחת
היה מפר חלקו (ד) של אחר מפר ביום שמיעה שלו ואינם צריכים להפר ביום אחד אף עכשיו שמת ונתרוקנה רשותו לאב הרי
אחר כמה ימים להפרתו של (ה) בעל והיינו דאתא לאשמעינן בהך בבא א"ר נתן הרי הן דברי ב"ש אבל לב"ה אינו יכול להפר
כמה ימים להפרתו דהפרה קמייתא אזלא לה ויום זה כיום שמיעה שלו חשוב כיון שלא היתה העכבה משלו עד עכשיו: **ואמ**

(א) בת אחת. (ב) א"כ מה נשאר לו כו'. (ג) האב. (ד) של אחד. (ה) אב.

הרי"ף

תורה אור

נערה המאורסה אביה ובעלה מפירין נדריה *הפר האב ולא הפר הבעל הפר הבעל ולא הפר האב אינו מופר ואצ"ל שקיים אחד מהם: *מת האב לא נתרוקנה רשו' לבעל מת הבעל נתרוקנה רשות לאב: **גמ'** *ואין צ"ל שקיים אחד מהם למה ליה למתני השתא הפר זה בלא זה לאו כלום קיים א' מהם צריכא למימר כי איצטריך ליה כגון שקיים אחד והפר אחד וחזר המקיים ונשאל על הקמתו מהו דתימא מאי דאוקים הא עקריה קמ"ל עד דמפירין שניהם בבת אחת ונערה המאורסה דאביה ובעלה מפירין נדריה מנלן אמר רבה א"ק ואם היו תהיה לאיש ונדריה עליה מכאן לנערה המאורסה שאביה ובעלה מפירין נדריה: *איבעיא להו בעל מיגז גייז או מיקלש קליש. היכא קא מיבעיא לן כגון שנדרה מתרין זיתין ושמע ארוס והפר לה ואכלתן אי אמרת מיגז גייז לקייא ואי אמרת מיקלש קליש איסורא (א) היא דעבדא מאי. ת"ש אימתי אמרו מת הבעל נתרוקנה רשות לאב בזמן שלא שמע הבעל קודם שימות או ששמע ושתק או שמע והפר ומת בו ביום זו היא ששנינו מת הבעל נתרוקנה רשות לאב. *אבל אם שמע וקיים או שמע ושתק ומת ביום שלאחריו אין יכול להפר. שמע אביה והפר לה ולא הספיק הבעל לשמוע עד שמת האב זו היא ששנינו מת האב לא נתרוקנה רשות לבעל. שמע הבעל והפר לה ולא הספיק האב לשמוע עד שמת הבעל זו היא ששנינו מת הבעל נתרוקנה רשות לאב. שמע הבעל והפר לה ולא הספיק האב לשמוע עד שמת זו היא ששנינו מת האב לא נתרוקנה רשות לבעל ואין הבעל יכול להפר שאין הבעל מפר אלא בשותפות האב. *שמע אביה והפר לה ולא הספיק הבעל לשמוע עד שמת חוזר האב ומפר חלקו של בעל א"ר נתן הן הן דברי ב"ש וב"ה אומרים אין יכול להפר ש"מ לב"ש מיגז גייז ולב"ה מקליש

(א) בעלמא.

במאי קא מיפלגי ב"ש סברי מיגז גייז בעל פלגא ואב פלגא הילכך אינו צריך להפר אלא חלקו של בעל ומיפר ביום מיתה אע"פ שהוא כמה ימים אחר שמועה וב"ה סברי

רמב"ן

נערה המאורסה אביה ובעלה מפירים נדריה הפר האב ולא הפר הבעל הפר הבעל ולא הפר האב אינו מופר ואצ"ל שקיים א' מהם מת האב לא נתרוקנה רשות לבעל מת הבעל נתרוקנה רשות לאב בזה יפה כח האב מכח הבעל בדבר אחר יפה כח הבעל מכח האב שהבעל מיפר בבגר והאב אינו מיפר בבגר: **גמ'** למה לי למימרא ואצ"ל שקיים אחד מהם כי איצטריך ליה כגון דהיפר אחד וקיים א' וחזר המקיים ונשאל על הקמתו דמהו דתימא מאי דאוקי הא עקרא קמ"ל עד דמפירין שניהם בבת אחת כלומר שיחזור אף האחר ויפר פעם אחרת עם זה ולא מיבעיא בנדרים שנדרה כשהיא ארוסה אביה ובעלה מפירין אלא אפילו נדרה קודם שנתארסה ונתארסה אביה ובעלה מפירין דארוס מיפר בקודמין משום שותפותיה דאב: מת הבעל נתרוקנה רשות לאב מנא לן אמר רבה דא"ק ואם היו תהיה לאיש ונדריה עליה מקיש קודמי הוייה ראשונה לקודמי הוייה שניה מה קודמי הוייה ראשונה אב מיפר לחודיה אף קודמי הוייה שניה אב מיפר לחודיה ואימא ה"מ בנדרים שלא נראו לארוס אבל נדרים שנראו לארוס לא מיפר אב אי בנדרים שלא נראו לארוס מבנעוריה בית אביה נפקא שמע מינה דאפילו בנדרים שנראו לארוס מת [הבעל] נתרוקנה רשות לאב. תניא אימתי אמרו מת הבעל נתרוקנה רשות לאב בזמן שלא שמע הבעל קודם שימות או ששמע והיפר או ששמע ושתק ומת בו ביום זו היא ששנינו מת הבעל נתרוקנה רשות לאב אבל אם *שמע וקיים או ששמע ושתק ומת ביום שלאחריו אין יכול להפר. שמע אביה והפר לה ולא הספיק בעל לשמוע עד שמת האב זו היא ששנינו מת האב לא נתרוקנה רשות לבעל. שמע בעלה והפר לה ולא הספיק האב לשמוע עד שמת הבעל זו היא ששנינו מת הבעל נתרוקנה רשות לאב. שמע בעלה והפר לה ולא הספיק האב לשמוע עד שמת אין הבעל יכול להפר שאין הבעל מיפר אלא בשותפות. *שמע אביה והפר לה ולא הספיק הבעל לשמוע עד שמת חוזר האב ומיפר חלקו של בעל אמר רבי נתן הן הן דברי בית שמאי ובית הלל אומרים אין יכול להפר

נמוקי יוסף

[דף סז.] **נערה** המאורסה וכו'. פי' שנתקדשה ונערה דנקט למעוטי בוגרת דלהכי אתא קרא דבנעוריה בית אביה ולא למעוטי קטנה דלעולם קטנה שהיא מופלאת נדריה נדרים: **אביה** ובעלה וכו'. בגמ' [דף כז.] מפיק לה מדכתיב הניא אביה וסמיך ליה אם היו תהיה לאיש והויה קדושין משמע: **ואין** צ"ל אם קיים אחד מהם. דאמר לה קיים ליכי דתו לא מצי מפר אידך ובגמרא פריך למה ליה למיתני:

[שם] **גמ'** היינו רישא אביה ובעלה מפירין נדריה וכו'. פי' או אביה או בעלה: **קמ"ל** דלא סגי הפרה דחד בלא אידך: **וחזר** המקיים ונשאל וכו'. בו ביום נשאל על הקמתו בפני חכם שיתיר לו ההקם דקי"ל [דף סט.] נשאלין על ההקם: **הא** עקריה. הרי עקר הקמתו על ידי השאלה וכשיחזור ויפר חלקו יהא מותר הנדר שהרי חברו כבר הפר לה קודם לכן: **קמ"ל** דעד דמפירין שניהם בבת אחת. כלומר שלא תהא הקמה בין הפרתו של זה להפרתו של מקיים דאם היתה הקמה בינתים הפרה הראשונה אינה כלום וצריך שיפר גם הראשון עם זה שמפר עכשיו משום דהפרת הראשון פרחה לה מיד שהקים האחר וכאילו אינה דמי הלכך צריך שיחזור להפר גם הראשון עם זה השני והכל ביום שמוע וכה"ג גם כי הפר האחד בבקר וחברו בערב מופר כיון שהוא ביום שמוע ולא הפסיק הקמה ביניהם ושניהם כבת אחת לאו דוקא:

[שם] **פיסקא** אביה ובעלה מפירין נדריה מנא לן אמר רבא וכו'. פירוש ונערה המאורסה דאביה וכו'. ואם היו תהיה אי משום דהויה קדושין משמע אי משום דכיון דלנשואה איכא קרא אחרינא דהיינו אם בית אישה נדרה כדמפרש לקמיה על כרחין קאי בארוסה דתרי קראי בנשואה למה לי וכיון דבארוסה מתוקם ע"כ אית לן למימר דוי"ו דואם היו תהיה מוסיף על ענין ראשון דלעיל מיניה כתיב וה' יסלח לה כי הניא אביה אותה לומר שאביה ובעלה מפירין נדריה דאי לא אמרינן וי"ו מוסיף על ענין ראשון והארוס לחודיה מפר קרא דנשואה למה לי השתא בארוסין מפר לחודיה בנשואין מיבעיא: **דבי** רבי ישמעאל וכו'. דמשמע ליה דבנערה המאורסה איירי מדכתיב בההוא קרא בנעוריה בית אביה ומדסמך אב לבתו בהדי איש לאשתו משמע דאב ובעל מפירין נדריה: **באידך** דרבה. דאמר לקמן [דף ע.] מקיש קודמי הויה שניה לקודמי הויה ראשונה וכדמפרש לקמן: **דברים** שבינו לבינה. דנדרי עינוי נפש בהדיא כתיבי כל נדר וכל שבועת אסר לענות נפש ובין איש לאשתו אצטריך לדברים שבינו לבינה ולקמן באידך פרקין מפרש מאי ניניהו והכי היכי דבעל אינו מפר בנדרי אשתו אלא נדרים שיש בהם עינוי נפש ודברים שבינו לבינה הכי נמי אב אינו מפר בנדרי בתו אלא אלו בלבד והכי איתא בספרי אין לי אלא בעל שאין מפר אלא נדרים שיש בהם עינוי נפש ודברים שבינו לבינה האב מניין הרי אתה וכו' לא זכיתי לדון ת"ל אלה החקים וכו' בין איש לאשתו בין אב לבתו על כרחך אתה מקיש את האב לבעל מה הבעל אינו מפר אלא וכו' אף האב נמי וגרסינן נמי בירושלמי [ריש פרק יא] כל נדר וכל שבועת אסר וכו' אין לי אלא נדרים שיש בהן עינוי נפש דברים שבינו לבינה מנין בין איש לאשתו עד כדון בבעל. באב מניין מה הבעל אינו מפר אלא וכו' אף האב אינו מפר אלא וכו' וזה שלא כדברי הרמב"ם ז"ל שכתב שהאב מפר כל נדרי בתו:

[דף ע.] **מתני'** מת האב לא נתרוקנה רשות לבעל וכו': פי' לא נתרוקנה שאין הבעל יכול להפר: **שהבעל** מפר בבגר. בגמ' מפרש: **גמ'** לא נתרוקנה. מאי טעמא דאמר *רבא בנעוריה בית אביה וכו'. פי' בנעוריה בית אביה משמע אע"ג דליתיה לאב אכתי איתא בית אביה ואם היו תהיה שתי הויות במשמע ולעיל מיניה כתיב הפרת האב מקיש קודם הויה ראשונה שהיא קודם ארוסין שהזמן הוא לגמרי ברשות האב אף הזמן דאחר ארוסין שהוא זמן שבין ארוס לארוס דהיינו קודם הויה שניה יהיה נמי לגמרי ברשות האב ואב מפר לחודיה: **בנדרים** שלא נראו לארוס. שלא הספיק הארוס לשמעם דומיא דקודם הויה ראשונה שלא נראו כיון שלא היה לה עדיין ארוס אבל בנדרים שנראו לארוס ששמע אותם קודם שמת אין האב יורש זכותו אלא צריכין היתר חכם: **מבנעוריה** בית אביה נפקא. שהרי היא ממש כקודם הויה ראשונה כיון שלא יצאת עדיין מרשות האב וגם הארוס לא שמעם ובודאי כי איצטריך קרא דואם היו לאשמעינן דאפילו נראו לארוס נתרוקנה רשות לאב:

[שם ע"ב] **פיסקא** בזה יפה כחו וכו'. שהבעל מפר בבגר וכגון שקדשה כשהיא בוגרת אבל קדשה כשהיא נערה ובגרה לא. פי' כשקדשה כשהיא בוגרת כיון שאין עליה רשות אב דבנעוריה אמר רחמנא והארוס חייב במזונותיה כדאיתא פרק אע"פ [דף נג: ע"ש] הילכך יפר אבל כשקדשה כשהיא נערה ובגרה אין סברא שהבגרות עם שמוציאה מרשות אב שיורים אותו זכות לארוס שהרי מיתה נמי מוציאה מרשות אב ואפילו הכי לא נתרוקנה אותו זכות לארוס וכדאמרן בנערה המאורסה והכי נמי לא שנא: **תניא** לעיל (דף סח.) אימתי אמרו מת הבעל נתרוקנה רשות לאב וכו'. פי' או ששמע ושתק ומת בו ביום (כלומר) *פשע בהפרה. אבל אם שמע וקיים. פי' בו ביום ששמע שאמר לה קיים ליכי ושתק ביום שמוע שהוא זמן הפרה ומת ביום שלאחריו וכו' דכיון שקיים לה הבעל את נדרה אין ביד האב להפר מעתה זו היא ששנינו מת האב לא נתרוקנה וכו' לכאורה קשיא לשון הך גירסא שכיון שכבר הפר האב קודם שמת מה ענין לומר טעמא דלא נתרוקנה רשות לבעל והלא הרשות שהיה לו לאב עליה כבר נעשה בחייו שהרי הפר לה ויותר היה לומר טעמא דאין הבעל מפר אלא בשותפות שאע"פ שלא נשאר לפני הבעל אלא חלקו אינו יכול להפר אפילו חלקו אלא בשותפות אלא שנוכל ליישב ולומר דלפי שאין כח לבעל להפר אפילו חלקו אלא בהדי אב אשתכח דאיכא רשותא לאב על חלקו של בעל ואמר דלא מיבעיא אם לא הפר האב כלל כשמת שאין הבעל יכול להפר חלקו דאפילו רשותא ההוא דאית ליה לאב בחלקו של בעל לא נתרוקנה לו לבעל ולרבותא נקט הכי וכן קשיא הך בבא דמת הבעל נתרוקנה וכו' דלכאורה לא שייך למימר נתרוקנה רשותו לאב אלא כשלא הפר הבעל אבל זו שכבר הפר לה הבעל רשותו כבר נעשה בחייו ולא נשאר לפני האב כי אם רשות עצמו בלבד ובהא ודאי לב"ה דאמרי בעל מיקלש קליש כלומר שע"י הפרתו מחלים כח איסור כל הנדר אבל לא נסתלק כל האיסור משלם אפילו מחציו של נדר עד שיבא האב לא קשיא דמכיון שהאב לא הפר בחיי הבעל הפרת הבעל אזלא להו כאילו לא נעשית דמי וצריך הכל להפר ושפיר שייך למימר נתרוקנה רשות אותה הפרה לאב ומיהו לב"ש דאמרי מיגז גייז כלומר דכשהפר בעל חצי הנדר לגמרי התכו ואין צריך סיוע אחר בחצי זה א"כ קשיא דמה נשאר לבעל על נדר זה הואיל והפר בחייו כדי שיירשנו עכשיו האב וי"ל דלב"ש נמי כיון דהאב לא מצי מפר אפילו חלקו אלא בשותפותיה דבעל א"כ ההוא רשותא דאית ליה לבעל על חלקו של אב האב יורש אותו דיפה כח האב מכח הבעל ואין הכי נמי דהוה מצי למינקט שמע בעלה ולא הפר לה ולומר דאפילו רשותו של בעל בכל חלקו נתרוקנה לו לאב אלא דהוה פשיטא מלתא דכיון דנתרוקנה רשותו לאב הרי הוא כאילו הבעל כאן ומפר בשותפותיה אבל בשכבר הפר חלקו ואין לו עליה רשות שיירש הוה אמינא דלא מצי אב להפר שהרי אינו מפר אלא בשותפות קמ"ל דאפילו בהא איכא למימר נתרוקנה וכדאמרן ומיהו בשלא נתארסה לאחר איירינן דאילו נתארסה לקמן מפורש וכן בבבא שלישית קשה דגרסינן שמע בעלה והפר לה וכו' שאין הבעל מפר אלא בשותפות לפי שכיון

ומפר תלי האיסור ולפיכך אע"פ שהפר האב חלקו זה ימים כשמת הבעל ביום שמיעה יכול האב להפר אותו חלק של בעל בו ביום שהרי מקויים הוא ואינו צריך למזור ולהפר הכל ביחד וב"ה סברי בעל מיקלש קליש כלומר שאין חלקו של בעל מקויים אלא שמתלים כח האב שאינו יכול להפר אלא עמו אי נמי שמתלים כח האיסור וכיון שאין חלקו מקויים שכבר מת אין בו כדי שיהא האב כדאי להפר אותו החלק בעצמו אלא עם הבעל ואפשר דמודו ב"ה שאם מת הבעל ביום שמוע דאב שמפר האב חלקו של בעל בלחוד ותשיבא חדא הפרה כיון דביום אחד הוא וכן נראה מדברי רבינו ז"ל בהלכות והלכתא כרבי נתן ואליבא דב"ה דסוגיין כוותיה : כתב רבינו ז"ל והיכא דשמע אביה והפר לה ובתר כמה יומי שמע ארוס והפר ביום שמעו הויא הפרה דאפילו למ"ד בעל מיקליש קליש כי איתנהו לתרווייהו כל חד וחד מקליש לנפשיה ורחמנא אמר ביום שמעו דנפשיה ולא ביום שמעו דחבריה. פי' דלא פליגי ב"ה אלא משום דמית בעל וכיון שאין חלקו מקויים אין בו כדאי להיות כח באב להפר אותו בפני עצמו לאחר כמה ימים אבל אי הוה בעל קיים הוה מפר תדע דהא קתני ברייתא דלעיל או ששמע והפר או ששמע ושתק ומת בו ביום פי' וששמע ששמע ושתק ולא מת בו ביום אלא ביום שלאחריו אין יכול להפר משום דשתק והוי כמאן דקיים . דאלמא שמע והפר אע"פ שמת (בו) ביום שלאחריו נתרוקנה רשות לאב ויכול הוא להפר ואי ס"ד דכי איתיה לבעל נמי בחיים והפר לא מצי מפר אב נמי דידיה אלא ביום שמעו דבעל כי מת היכי נתרוקנה לאב רשות בעל שאפילו בחלקו אין לו בו הפרה אלא לאו ש"מ דכל חד וחד לנפשיה מקליש ביום שמעו מר דהוא קמא מקליש ליה ממלקות ואכתי איסורא לכיבא עליה ומר דהוא בתרא מקליש מאיסורא ומיהו כי נתרוקנה לו רשות חברו ודאי מסתברא לן דבעינן בו ביום דליכא דמפר אלא ביום שמיעה והיינו דקתני מתני' בה"א אינו יכול להפר וכדפרישית ע"כ: בגמ' [דף ע.] איבעיא לן בעל שאמר לאשתו או לבתו קיים ליכי (כי) היום ולמחר מופר ליכי מהו מי אמרינן כיון דקיימיה היום תו לא מצי מפר או דילמא מופר ליכי מחר מהשתא קאמר ואת"ל דלא מהני . קיים ליכי שעה ומופר ליכי לאחר מכאן מהו מי אמרינן כיון דקיימיה (א) או דילמא הואיל וכולי יומא בר הפרה הוא ובר הקמה הוא כי אמר בהדיא מופר ליכי לאחר שעה מהני ולא איפשיטא ולחומרא ומאן דאמר לחבריה שדי נתונה לך היום ולמחר תהא שלי הרי זו נתונה לו לעולם דכיון דפסקה ליום אחד פסקה לגמרי וכדכתיבנא במס' גיטין גבי היום אי את אשתי וכבר כתבתי מקצת בפרק קמא : (דף עא.) מתני' נדרה והיא ארוסה נתגרשה בו ביום ונתארסה בו ביום . פי' אע"ג דלא הוה לה למעבד הכי לכתחלה עד שתמתין ג' חדשים כדאי' ביבמות [מג.] : אפי' למאה . ביום אחד זה אחר זה: אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה. ואפי' נדרים שנראו לארוס ראשון ומת ביום שמוע עד שלא יתקיים הנדר ואע"ג דתני לעיל מת הבעל נתרוקנה רשות לאב שאני הכא דבשעת הפרה נתארסה לאחר ובגמ' שם מייתי לה מדכתיב ואם היו תהיה לאיש ונדריה עליה נדרים שהיו עליה כבר זה הכלל כל שלא יצאת לרשות עצמה שעה אחת דהיינו שלא [illegible] בפני עצמו וחלק שלו בפני עצמו ואע"פ שנתארסה נתרוקנה לו רשות שנראו לארוס ראשון ואינו צריך בהפרה לסיוע ארוס אחרון א"ר נתן הרי הם (ג) ב"ש אבל ב"ה אומרים אין יכול להפר פי' האב לבדו בלא סיוע ארוס אחרון כיון שנתארסה בו ביום לאחר : במאי קא מיפלגי . ב"ש סברי בנדרים נמי שנראו לארוס נתרוקנה רשות לאב. פי' לאב לבדו כאילו לא היה שם ארוס אחרון כלל מכיון שנראו לארוס ראשון ואין בו חלק לארוס אחרון שהרי האב קם במקום ארוס ראשון כאילו הוא קיים ומיגז גייז פי' וסברי ב"ש נמי דאב ובעל כל חד מינייהו מיגז גייז ולפיכך צריך כל אחד להפר חלק כל אחד בפני עצמו וב"ה סברי דאפילו בנדרים שנראו לארוס ראשון לא נתרוקנה רשות לאב אלא לארוס וסברי נמי דלאו מיגז גייז ולפיכך צריכין שניהם להפר הכל כאחד הא כל היכא דלא נתארסה ודאי בכל הנדרים נתרוקנה הרשות לאב לדברי הכל כסתם מתני' וכמו שפירשו רבותינו ז"ל בהלכות : כתב רבינו ז"ל הדין הוא נסחא דגמרא ופירושא וכו' עד וחזינן לרבוותא בהנך מילי פלוגתא ושקלא וטריא רבתי ונסחי נמי משבשן ומיחלפן בהו טובא ואנן כתבינן מאי דסבירא לן ודחזי לן למסמך עליה ע"כ : (שם ע"ב) איבעיא להו גירושין כשתיקה דמו או כהקמה דמו למאי נפקא מינה כגון דנדרה ושמע ארוס וגרשה והחזירה ביומיה אי אמרת כשתיקה דמו מצי מפר לה כיון דהוה ליה יום שמוע אי אמרת כהקמה דמו לא מצי מפר אפילו בו ביום שכבר הקים אותו : ואסיקנא דמן הנשואין לא מצי מפר כדתנן נדרה בו ביום גרשה והחזירה בו ביום אין יכול להפר שאין הבעל מפר בקודמין (ד) משום שותפותיה דאב כל היכא דליכא הקמה ואתיא למיפשטה ממתני' דתנן נדרה והיא ארוסה נתגרשה בו ביום וכו' ש"מ גירושין כשתיקה דמו דאי ס"ד כהקמה דמו מי מצי מפר ארוס אחרון נדרא דאוקים ארוס ראשון . פי' והפרת האב לחודה לאו כלום היא ודחינן הכא במאי עסקינן בשלא שמע ארוס ראשון ודאי לא אפשר דליהוי גירושין כהקמה דהיכי מקיים מאי דלא שמע ופרכינן אי הכי מאי איריא בו ביום אפילו מאה ימים פירוש אי אמרת בשלא כששמע בהן ארוס ראשון לאו דהכי בעינן בו ביום כי היכי דליהוי הפרת אחרון ביום שמוע אלא אי אמרת בשלא שמע בהן ארוס ראשון אפילו לאחר כמה ימים נמי דקס"ד דאב נמי לא שמע בהו ומהדרי' דמיירי בשלא שמע ארוס וליכא הקמה דידיה ושמע אב דבו ביום מצי מפר אב חלקו מכאן ואילך לא מצי מפר וארוס אחרון לא מצי מפר אפילו חלקו של ארוס ראשון בלא סיוע האב ושותפותו ואי קשיא לך דהא אמרינן בגמ' אמתני' [דף עא.] מנה"מ דארוס אחרון מפר וכו' אלמא מתני' לשמואל בנדרים שנראו לארוס ראשון משמע ליה וכיון שכן לדידיה שפיר תפשוט בעיין ממתני' דגירושין כשתיקה דמו ואיכא למימר דהסיא דשמואל לאו אמתני' קיימין אלא כולה מימרא דידיה הוא ואשכחן דכוותה בתלמודא הילכך ממתני' לא תפשוט ושמואל אליבא דנפשיה לאו בדוקא קאמר לה אלא למימרא דאם איתא דגירושין כשתיקה דמו אפילו בנדרים שנראו לארוס ראשון מצי מפר ארוס אחרון ומתני' דפליגי ב"ש וב"ה וסברי דארוס אחרון מפר אפילו נדרים שנראו לארוס ראשון כדאיתא לעיל בהדיא לא תפשוט מינה בעיין דהסיא כשהפר ארוס ראשון וגלי דעתיה דלא מקיים וכדגרסינן לעיל והכי דייק נמי כהסיא גרסא מאי דקתני האב חוזר ומפר חלקו של בעל דאילו למאן דגרים שמע בעלה ולא הפר לה לא אתי שפיר ליגרא דחוזר ותיקשי נמי אמאי לא פשיטנא בעיין מהתם אלא ודאי כדאמרן כנ"ל וכתב רבינו ז"ל ובעיין לא איפשיטא פי' וכיון דכן נקטינן לחומרא : מתני' דרך תלמידי חכמים עד שלא היתה בתו יוצאת מאצלו . פי' קודם שתכנס לחופה אומר לה כל נדרים שנדרת בתוך ביתי הרי הן מופרין דאילו לבתר שנכנסה לחופה אין לו בה רשות ואין הפרתו כלום וכן הבעל עד שלא תכנס לחופה אומר לה כל נדרים שנדרת עד שלא תכנסי לרשותי כלומר לחופה הרי הן מופרין שמשתכנס לרשותו אינו יכול להפר . פי' שאין הבעל מפר בקודמין מכיון דליכא שותפות דאב וקמ"ל נמי דשתי הפרות אלו מצטרפות כיון דתרוייהו מן האירוסין : [שם] גמ' בעי רמי בר חמא בעל מהו שיפר בלא שמיעה . פי' קודם ששמע שיאמר לה כל נדרים שנדרה אשתי יהיו מופרין ושמע אישה דוקא או לאו דוקא . פי' אלא אורחא דמילתא נקט קרא דלאו אורחא להפר קודם שמיעה : ת"ש דתניא ושמע אישה [דף עג.] פרט לאשת חרש חרש דלאו

(א) קיימיה . (ב) נראו נדרים . (ג) דברי ב"ש . (ד) אבל ארוס מפר בקודמין .

כלומר דוקא בשהפר האב ביום שמעו ועכשיו לאחר שמיעתו מת הבעל פליגי דב"ש סברי דחוזר האב ומפר חלקו של בעל משום דשנים המפירין כל אחד מותך ומבטל חצי הנדר נמצא שהאב חתך חלקו שהוא הנדר ביום שמעו ואחר זמן כשמת הבעל קודם שמיעה נתרוקנה לו זכותו של בעל והרי מפר אותו : מיקלש קליש . ב"ה סברי שאין האחד מותך חצי הנדר לגמרי אלא מתליש כח כל האיסור בלבד וכיון שכח הבעל בכל הנדר והאב לא בטלו ביום שמעו איך יבטלנו לאחר יום שמעו וכתבו ז"ל דהלכתא כר' נתן ואליבא דב"ה והיכא דשמע ארוס לאחר זמן אע"ג דמיקלש קליש כיון שהאב הפר חלקו דקלשיה הבעל גומר בטולו ביום שמעו דרחמנא ביום שמוע דנפשיה קאמר ולא ביום שמוע דחבריה ודוקא כשמת הבעל הוא דאמרי ב"ה שאינו יכול האב להפר אלא אי איתיה מפר :

[דף עא.] מתני' נדרה והיא ארוסה ונתגרשה בו ביום וכו'. פירוש אביה ובעלה האחרון וכו' דכל היכא דבשעת הפרה היא ארוסה לא אמרינן מת הבעל נתרוקנה רשות לאב ונתארסה דקאמרינן דיעבד דוקא הוא דאילו לכתחלה אסור לה להתארס [יבמות דף מג.] עד ג' חדשים כראשון אבל אם עברה ונתארסה לא מפקינן לה כדאיתא התם ביבמות [דף לו:] : שלא יצאת וכו'. שלא נשאת בינתיים דכיון שנשאת שוב אין לאביה רשות בה ואינו מפר כלום:

[שם] פיסקא תניא נערה המאורסה אביה ובעלה מפירים וכו'. פירוש בו ביום אע"ג דבעל לא שמע בעינן ביום שמעו כאילו שמע דכיון דנתרוקנה רשותו לאב ולא הפר בו ביום קיימיה לנדריה : אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה. אותו נדר שכבר הפר לה אביה שנדרה בפני ארוס ראשון דאילו לא נתארסה הפרת אביה סגיא לה דנתרוקנה לו רשות הבעל וחוזר האב ומפר חלקו של בעל דאע"ג דהפר לה כשמת מתבטלת היא הפרה וחוזר האב ומפר חלק הבעל עם חלק עצמו ואע"ג דנתארסה לאחר ארוס אחרון לא עביד בהא מידי : הן הן דברי ב"ש . דסבירא להו דאפי' בנדרים (א) שנדחו לארוס ראשון כלומר שמעון אמרינן נתרוקנה רשות לאב אבל ב"ה אומרים אין יכול להפר בלא סיוע ארוס אחרון וטעמיה דב"ש דאפילו בנדרים שנראו לארוס ראשון נתרוקנה רשות לאב ולא לארוס אחרון משום דמיגז גייז וכבר הפר חלקו לגמרי ולא הניח לארוס אחרון כלום ומיהו לאב שיש לו להפר עדיין חלקו נתרוקנה רשותו דהא בטלה הפרתו ואע"פ שנתארסה לאחר יכול האב להפר חלק של עצמו וחוזר ומפר חלק של בעל . ב"ה סברי דמיקלש קליש ולא נתבטל הנדר כלל שאין שום חלק ממנו מותר ויש שם ארוס אין האב מפר אלא בשותפות וכשם שנתרוקנה רשות לאב כך נתרוקנה לארוס אחרון הלכך שניהם מפירין כאחד הכל :

[שם ע"ב] איבעיא להו גרושין כשתיקה דמיין או כהקמה וכו'. פירוש למאי נפקא מינה דהא כיון שגרשה אפילו הוו כשתיקה לא מצי מפר לה . ולא איפשיטא ולחומרא הילכך לא מצי מפר לה כן פסקו הרמב"ם והרמב"ן ז"ל : ובעי תו בגמ' האומר קיים (ב) כי היום אי הוי כאילו אמר ומופר ליכי למחר ואם אמר מופר ליכי למחר מהו מי אמרי' הא קיימיה לנדריה היום או אם אמר קיים ליכי שעה אי הוי כאילו אמר ומופר ליכי לאחר שעה או אפילו אמר לה מופר ליכי לאחר שעה בפירוש מהו ומספקינן לומר דכיון שקיימו קיימו ולא מהני תו הפרה מהא דתניא הריני נזירה ושמע בעלה ואמר ואני אין יכול להפר ולא אמרינן לשעה קיימה לאחר שעה ליפר לה ואע"ג דדחינן לה דטעמא דהכא משום דקא סבר כל ואני כמ"ד ליכי לעולם דמי מכל מקום כיון דלא איפשיטא אזלי' לחומרא : א"ר יוחנן נשאלין על ההקם וכו'. לעיל (דף סט.) פירשתי אם קיים הנדר יכול לישאל בו ביום לחכם שיתיר לו ויוכל לחזור ולהפר בו ביום אבל אם עבר היום פשיטא דלא מצי מפר דלא גרע משתיקה : ונשאל על הקמה ראשונה . מהו מי אמרינן כיון דבעידנא דאפיק הקמה שניה מפומיה לא חיילא תו לא חיילא או דילמא השתא כיון דאיתשיל משכחת הקמה בתרא רווחא וחיילא: אם נשאל וכו'. לעיל פרק ואלו מותרין [דף יח.] אמר רבא אמתניתין דשבועה שלא אוכל שבועה שלא אוכל ה"נ כי מיתשיל אהקמה קמייתא שניה חלה עליו :

[דף עב:] מתני' דרך תלמידי חכמים עד שלא וכו'. פירוש בתו נערה המאורסה : הרי הן מופרין. שהרי משתנשא אין לאביה רשות בה וכן הבעל לפי שאין הבעל מפר בקודמין וקמ"ל תנא דשתי הפרות אלו מצטרפות ומותר :

[שם] גמ' בעי רמי בר חמא בעל מהו שיפר וכו'. פי' בלא שמיעה כגון שאמר כל נדר שנדרה אשתי יהא מופר

(א) שנראו . (ב) ליכי היום .

רמב"ן

מיקליש קליש ומש"ה אינו יכול להפר חלק הבעל אא"כ מת בו ביום שחוזר ומיפר הכל כאחד והלכתא כרבי נתן ואליבא דב"ה דסוגיין כוותיה והיכא דשמע אבוה והפר לה ובתר כמה יומי שמע ארוס והפר ביום שמעו הויא הפרה דאפילו למאן דאמר מיקליש קליש כי איתנהו לתרוייהו כל חד וחד הוא דמקליש דנפשיה ורחמנא אמר ביום שמעו דנפשיה ולא שמעו דחבריה תדע דהא קתני ברייתא או ששמע ושתק ומת בו ביום וכו' וקתני נמי שמע ושתק ומת ביום שלאחריו אין יכול להפר דאלמא שמע והיפר אפילו ביום שלאחריו נתרוקנה רשות לאב ויכול הוא להפר ואי כי איתא לבעל מחיים נמי והיפר לא מצי מפר אב אלא בו ביום דבעל כי מת היכי נתרוקנה לאב רשות שאפילו בחלקו אין לו בו הפרה אלא ש"מ דכל חד וחד דנפשיה מקליש ביום שמעו מר דהוא קמא מקליש ליה מן מלקות ואכתי איסורא עליה ומר דהוא בתרא מקליש ליה מאיסורא ומיהו כי נתרוקנה לו רשות חבירו ודאי מסתברא לן דבעיא בו ביום דליכא דמיפר אלא בו ביום שמיעה והיינו דקתני מתניתא בה"א אין יכול להפר וכדפרשינן : מתני' נדרה והיא ארוסה ונתגרשה בו ביום ונתארסה בו ביום אפילו למאה אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה זה הכלל כל שלא יצאת לרשות עצמה שעה אחת אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה : גמ' תניא נערה המאורסה אביה ובעלה מפירין נדריה כיצד שמע אביה והיפר לה ולא הספיק הבעל לשמוע עד שמת ונתארסה בו ביום ואפילו למאה אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה . שמע בעלה ולא היפר לה ולא הספיק האב לשמוע עד שמת הבעל חוזר האב ומפר חלקו של בעל א"ר נתן הן הן דברי ב"ש אבל בה"א אין יכול להפר במאי קא מיפלגי ב"ש סברי בנדרים נמי שנראו לארוס נתרוקנה רשות לאב ומיגז גייז וב"ה סברי אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה ולא מיגז גייז הדין הוא נוסחא דגמ' ופירושא ב"ש סברי בנדרים נמי שנראו לארוס נתרוקנה רשות לאב ולא לארוס האחרון וקסברי נמי דמיגז גייז הילכך שמע בעלה ולא הפר לה ולא הספיק האב לשמוע עד שמת הבעל אע"פ שנתארסה לאחר האב מיפר חלקו וחוזר ומיפר חלקו של בעל אפילו האי לחודיה והאי לחודיה דמיגז גייז וב"ה סברי כיון שנתארסה אין האב מיפר אלא בשותפות שנתרוקנה רשות אף לארוס אחרון ושניהן מפירין הכל כאחת דלאו מיגז גייז אבל לא נתארסה ודאי בכל הנדרים נתרוקנה הרשות לאב כסתם מתניתין וחזינא לרבוותא בהנך מילי פלוגתא ושקלא וטריא רבתי ונסחי נמי משבשן ומיחלפן בהו טובא ואנן כתבינן מאי דסבירא לן ודחזי לן למסמך עליה : איבעיא להו גירושין כשתיקה דמו או כהקמה דמו למאי נ"מ כגון דנדרה ושמע ארוס וגרשה ואהדרה ביומיה אי אמרת כשתיקה דמו מצי מיפר לה ואי אמרת כהקמה דמו לא מצי מיפר לה מאי ואתינן למיפשט ממתניתין נדרה והיא ארוסה ונתגרשה בו ביום וכו' ש"מ גירושין כשתיקה דמו דאי כהקמה דמו מי מצי מיפר ארום אחרון נדרא דאוקים ארום ראשון ודחינן הכא במאי עסקינן בשלא שמע ארום ראשון אי הכי מאי אריא בו ביום אפילו מאה ימים בשלא שמע ארום ושמע אב דבו ביום הוא דמצי מיפר אב מכאן ואילך לא מצי מיפר ובעיין לא איפשיטא: מתני' דרך תלמידי חכמים עד שלא היתה בתו יוצאה מאצלו אומר לה כל נדרים שנדרת בתוך ביתי הרי הן מופרין וכן הבעל עד שלא תכנס לרשותו אומר לה כל נדרים שנדרת עד שלא תכנסי לרשותי הרי הן מופרין שמשתכנס לרשותו אינו יכול להפר: גמ' בעי רמי בר חמא בעל מהו שיפר בלא שמיעה ושמע דוקא (א) דתניא ושמע אישה

פרט

(א) או לאו דוקא ת"ש .

הרי"ף

תורה אור

מקליש קליש ש"מ : א"ר יוחנן נשאלין על ההקם ואין נשאלין על ההפר בעא *רבא קיים ליכי קיים ליכי ונשאל על הקמתו הראשונה מהו ת"ש דאמר רבא נשאל על הראשונה שניה חלה עליו בעא *רבא קיים ליכי ומופר ליכי ולא תחול הקמה אלא א"כ תחול הפרה מהו *ת"ש פלוגתא דר"מ ורבי יוסי דתנן תמורת עולה תמורת שלמים ה"ז תמורת עולה דר"מ א"ר יוסי אם לכך נתכוין מתחלה הואיל ואי אפשר לקרות שני שמות כאחד דבריו קיימים ואפילו ר"מ לא קאמר אלא דלא אמר לא תחול זו אלא א"כ חלה זו אבל הכא דאמר לא תחול הקמה אא"כ חלה הפרה ר"מ נמי מודה דהפרה חיילא בעי *רבא קיים ומופר ליכי בבת אחת מהו ת"ש דאמר *רבא כל דבר שאינו בזה אחר זה *בבת אחת אינו בעי *רבא קיים ליכי היום מהו מי אמרינן כמאן דאמר לה מופר ליכי למחר דמי או דלמא הא לא אמר לה *ואת"ל הא לא אמר לה אמר לה מופר ליכי למחר מהו מי אמרינן למחר לא מצי מפר לה דהא קיימיה לנדריה היום או כיון דלא אמר לה קיים ליכי היום כי אמר לה מופר ליכי למחר מהיום קאמר לה ואת"ל כיון דקיימיה היום למחר כמאן דאיתיה דמי אלא קיים ליכי שעה מהו מי אמרינן כמאן דאמר מופר ליכי לאחר שעה דמי א"ד הא לא אמר לה ואת"ל הא לא אמר לה מיהו כי אמר לה מהו מי אמרינן כיון דקיימיה קיימיה א"ד כיון דכוליה יומא בר הקמה ובר הפרה הוא כי אמר לה מופר ליכי לאחר שעה מהו ובעיין לא איפשיטא ואזלינן לחומרא : מת האב לא נתרוקנה רשות לבעל . מ"ט דא"ק °בנעוריה בית אביה : מת הבעל נתרוקנה רשות לאב בזה יפה כח האב מכח הבעל . מנלן אמר רבא דא"ק ואם היו תהיה לאיש ונדריה עליה *מקיש קודמי הויה שניה לקודמי הויה ראשונה מה קודמי הויה ראשונה אב מפר לחודיה אף קודמי הויה שניה אב מפר לחודיה אימא ה"מ בנדרים שלא נראו לארוס הני מבנעוריה בית אביה נפקא: מתני' *בדבר אחר יפה כח הבעל מכח האב שהבעל מפר בבגר ואין האב מפר בבגר : *נדרה והיא ארוסה נתגרשה בו ביום נתארסה בו ביום אפילו ק' פעמים אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה : גמ' נדרה והיא ארוסה וכו' מה"מ דארוס אחרון *מתיר נדרים שנראו לארוס ראשון אמר שמואל ואם היו תהיה לאיש ונדריה עליה נדרים שהיו עליה כבר ודלמא ה"מ נדרים שלא נראו לארוס אבל נדרים שנראו לארוס ראשון לא מצי מפר ארוס אחרון עליה קרא יתירא *איבעיא להו גירושין כשתיקה דמו או כהקמה דמו למאי נפקא מינה כגון ששמע בעלה וגרשה ואהדרה ביומיה אי אמרת כשתיקה דמי מפר לה ואי אמרת כהקמה דמי תו לא מצי מפר לה ובעיין לא אפשיטא ואזלינן לחומרא :

*מתני' דרך תלמידי חכמים עד שלא היתה בתו יוצאת מביתו אומר לה כל נדרים שנדרת בתוך ביתי הרי הן מופרין וכן הבעל עד שלא תכנס לרשותו אומר לה כל נדרים שנדרת עד שלא תכנסי לרשותי הרי הן מופרין אם משתכנס לרשותו אינו יכול להפר : גמ' בעי רמי בר חמא בעל מהו שיפר בלא שמיעה ושמע אישה דוקא או לאו דוקא ובעיין לא אפשיטא *בעי רמי בר חמא חרש מהו שיפר לאשתו אם רצה לומר אדם מפר לאשתו בלא שמיעה משום דבר שמיעה הוא אבל חרש דלאו בר מישמע הוא לא וה"ט כדרבי זירא דאמר כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו וכל שאין ראוי לבילה בילה מעכבת בו או דילמא לא מעכבא תא שמע ושמע אישה

פרט

בר משמע בכלל אבל אינש דעלמא דבר משמע שמיעה לא מעכבא דהא לא גרסינן פרט לבלא שמע לאשת חרש וכו׳ תימה לא כתב כדר׳ זירא דאמר ר׳ זירא כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו ושאינו ראוי לבילה בילה מעכבת בו : כתב רבינו ז״ל וה״ה לאב שאינו חרש דמפר בלא שמיעה ומתניתין נמי דייקא . פי׳ דתנן עד שלא יצאת בתו מרשותו אומר לה כל נדרים שנדרת בתוך ביתי הרי הן מופרין ומשמע אפ״ה דלא שמעינהו כי אמר הכי ואע״ג דאיכא למדחי כדדחינן בגמרא סיפא דמתני׳ גבי בעל דאמר לכי שתשמע ליהוו מופרין ובמשמע קודם שתצא מרשותו מיהו דוקיא דמתני׳ מסתמא דלא קאמר הכי : (דף עג.) איבעיא להו מהו שיפר בעל לב׳ נשיו בבת אחת . פי׳ דאמר להו מופר לכן ... פי׳ שעל ידי שיש לכן גרות מחזיקות במרדן ולא מודו

הריטב"א

ואילו אנן בעינן שיודו כדי שלא ימחה השם שנכתב בקדושה על המים : רבי יהודה אומר לא מן השם הוא זה אלא משום שנאמר אותה לבדה . פי׳ דכתיב בסוטה והשקה את המים במפיק ה״א ודמי כמאן דכתיב והשקה אותה והוי קפידא אותה ולא לה ולחברתה ולכאורה משמע דת״ק סבר דאותה לאו דוקא וטעמא דהתם משום שלבה גס בחברתה ורבינא מדרבנן פשיט אבל רבינו ז״ל כתב והוא הנכון מסתברא לן דפשטותיה דרבינא מדר׳ יהודה היא דאותה דוקא משמע דת״ק לא פליג אדוקיא דאותה אלא טעמא דקרא קא מפרש פי׳ ומאי דקאמר רבי יהודה לא מן השם הוא זה דמשמע דפליגי הכי קאמר דלא תימא טעמא משום הסיא דרשא בלחוד היא אלא גזירת הכתוב היא : ות״ק ר״ש היא דדריש טעמיה דקרא ומה טעם קאמר מה טעם אמר הכתוב אותה לבדה כדי שלא יהא לבה גס בחברתה אלמא לגבי מדרש דאותה דוקא לדברי הכל היא וגבי נדרים נמי דוקא הוא ואי משכח בה ר״ש טעמא לימא וא״נ ליכא למדרש ביה טעמא דקרא לא מעקרא דרשא דאותה בהכין ואפילו לר״ש וכל דכן דאנן לא קיימא לן בעלמא כר״ש וכדכתיבנא בב״מ [דף קטו.] וסוגיין בעלמא בכי האי גוונא דאותה דוקא הוא כדאיתא ביומא בפ׳ טרף בקלפי [דף מב:] ובמכילתין נמי בפרקא בתרא [דף פו:] סוגיין דאותה דוקא וגבי גט [גיטין דף פו. ובקדושין יד.] נמי דרשינן וכתב לה ולא לה ולחברתה הילכך אם הפר לשתי נשיו כאחת אינו מופר . וכתב רבינו ז״ל ואשכחן לחד מרבוותא דפסק שהבעל מפר נדרי שתי נשיו כאחת. פי׳ דקסבר דרבינא מדת״ק פשיט דקסבר דאותה לאו דוקא כפשטא דמתני׳ ואנן כתבינן מאי דסבירא לן : (שם ע״ב) מתני׳ בוגרת ששהתה שנים עשר חדש משתבעה הבעל והכי איתא בפרק אע״פ [דף נז:] ואלמנה ששהתה שלשים יום ר׳ אליעזר אומר הואיל ובעלה חייב במזונותיה כדתנן התם הגיע זמן ולא נשאו אוכלות משלו ואוכלות בתרומה יפר נדריה דחשבינן לה כאשתו וחכמים אומרים אין הבעל מפר עד שתכנס לחופה ואתיא למשנה אחרונה דתנן הגיע זמן אוכלת בתרומה דהויא כנשואה וקנין כספו ובית דין שלאחריהם אמרו אין האשה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה ודר׳ אליעזר אפילו למשנה אחרונה דהא דבר תורה ארוסה בת ישראל אוכלת בתרומה דקנין כספו היא ומדרבנן הוא דלא אכלה משום סמפון או משום שמא תשקה לאחיה אבל הכא בנדרים אפילו מדאורייתא הבעל מפר דשאני הכא כדרב פנחס דאמר כל הנודרת על דעת בעלה היא נודרת ומשתכנס לחופה קא סמכה דעתה והיא נודרת על דעתו כדי שיפר הוא לבדו וכדאיתא בגמ׳ [כאן דף עג:] : שומרת יבם בין ליבם אחד בין לשני יבמין ר׳ אליעזר אומר יפר . כלומר כל אחד מהם ואוקימנא בגמרא כשעשה בה מאמר וקא סבר רבי אליעזר (א) כרבנן דאמרי מאמר קונה קנין גמור אי נמי בעומד בדין ובנא ואיחייב לה במזונותיה וכדר׳ פנחס וכיון דאיחייב במזונותיה סמכה דעתה : ר׳ יהושע אומר לאחד ולא לשנים . פי׳ אם היא שומרת יבם אחד יכול להפר ואפילו בשלא עשה בה מאמר דיש זיקה אבל אם יש לה שני יבמין אין אחד מהם לבדו מפר דקסבר אין ברירה כדאיתא בגמ׳ ומיהו ברירה דהכא לאו כברירה דעלמא היא כדכתיבנא בפרק כל הגט : רבי עקיבא אומר לא לאחד ולא לשנים . ולאו משום דאין זיקה אלא כדקתני טעמא לפי שאין היבמה גמורה ליבם כשם שהארוסה גמורה (ב) לארוסה דארוסה בסקילה ויבמה בלאו בלחוד והלכתא כר״ע דאפילו יבם אחד אינו יכול להפר ואפילו חייב במזונותיה : האומר לאשתו כל נדרים שתדורי מכאן ועד שאבא ממקום פלוני הרי הן קיימין לא אמר כלום . פי׳ שאין אדם מקיים דבר שלא בא לעולם : אמר הרי הן מופרין ר׳ אליעזר אומר מופר וחכמים אומרים אינו מופר . וטעמא דרבנן כדמפרש בסיפא דהך מתני׳ אישה יקימנו ואישה יפרנו הוקשה הקמה להפרה לענין זה את שבא לכלל הקם בא לכלל הפר את שלא בא לכלל הקם כגון זה לא בא לכלל הפר והלכתא כרבנן :

(דף עב:) תניא האומר לאפוטרופוס . פי׳ לאשר על ביתו כל נדרים דתדור אשתי מכאן ועד שאבא ממקום פלוני הפר לה והפר לה יכול יהו מופרין ת״ל אישה יקימנו ואישה יפרנו דברי ר׳ יאשיה . פי׳ דדריש אישה בתרא דהוי מיותר והוי מיעוטא אישה ולא שלוחה : א״ל ר׳ יונתן מצינו בכל מקום ששלוחו של אדם כמותו . כתב רבינו ז״ל והלכתא כר׳ יאשיה ולא מבעיא בנדרים שתדור דודאי אין אפוטרופוס מפר . פירוש דהא איהו גופיה לא מצי מפר כרבנן דמתני׳: דגרסי׳ בנזירות [ריש דף יב.] אמר ר׳ יוחנן האומר לשלוחו צא וקדש לי אשה אסור בכל הנשים שבעולם . שחוששין בכל אחת מהן שמא קדש שלוחו לקרובתה :

הרי"ף

פרט לאשת חרש ש"מ איבעיא להו מהו שיפר אדם לשתי נשיו בבת אחת אותה דוקא או לאו דוקא ת"ש אין משקין שתי סוטות כאחת מפני שלבה גס בחברתה ר"א לא מן השם הוא זה אלא משום שנאמר °והשקה לבדה : *מתני׳ בוגרת ששהתה יב"ח ואלמנה ששהתה שלשים יום ר"א אומר הואיל ובעלה חייב במזונותיה יפר וחכ"א אין הבעל מפר עד שתכנס לרשותו : *שומרת יבם בין ליבם אחד בין לשני יבמין ר׳ אליעזר אומר יפר רבי יהושע אומר לאחד ולא לשנים ר"ע אומר לא לאחד ולא לשנים אר"א ומה אשה שקנה הוא עצמו הרי הוא מפר נדריה אשה שהקנו לו מן השמים אינו דין שיפר נדריה א"ל ר"ע לא אם אמרת באשה שקנה הוא לעצמו שאין לאחרים רשות בה תאמר באשה שהקנו לו מן השמים שיש לאחרים רשות בה א"ל רבי יהושע דבריך בשני יבמים מה אתה משיב ביבם אחד א"ל אין היבמה גמורה ליבם כשם שהאשה גמורה לבעלה : *האומר לאשתו כל נדרים שתדורי מכאן עד שאבא ממקום פלוני הרי הן קיימין לא אמר כלום הרי הן מופרין רבי אליעזר אומר מופר וחכ"א אינו מופר אמר ר"א אם הפר נדרים שבאו לכלל איסור לא יפר נדרים שלא באו לכלל איסור אמרו לו °אישה יקימנו ואישה יפרנו את שבא לכלל הקם בא לכלל הפר ואת שלא בא לכלל הקם לא בא לכלל הפר : *גמ׳ תנא האומר לאפוטרופוס כל נדרים שתדור אשתי מכאן עד שאבא ממקום פלוני הפר לה והפר לה יכול יהיו מופרין ת"ל אישה יקימנו ואישה יפרנו דברי ר׳ יאשיה א"ר יונתן מצינו בכל התורה כולה שלוחו של אדם כמותו א"ל רבי יאשיה גזירת הכתוב הוא °אישה יקימנו וגו׳ : *מתני׳ הפרת נדרים כל היום ויש בדבר להקל ולהחמיר כיצד נדרה בלילי שבת מיפר ליל שבת ויום השבת עד שתחשך נדרה עם חשיכה מפר עד שלא תחשך שאם חשכה ולא הפר לה אינו יכול להפר : גמ׳ תניא הפרת נדרים כל היום רבי יוסי בר׳ יהודה ור"א בר׳ שמעון אומרים מעת לעת אר"ש בן פזי אר"י בן לוי אין הלכה כאותו זוג לוי הוי סבר למיעבד עובדא כי הני תנאי אמר ליה רב הכי אמר חביבי אין הלכה כאותו זוג חייא בר רב שדי גירי ובדק רבה בר הונא יתיב וקאים. *תנן התם מפירין נדרים בשבת ונשאלין לנדרים שהן לצורך השבת

רמב"ן

פרט לאשת חרש דלאו בר משמע הוא אינש דעלמא דבר משמע הוא שמיעה לא מעכבא ביה והוא הדין לאב דמיפר בלא שמיעה ומתני׳ נמי דייקא : איבעיא להו בעל מהו שיפר לשתי נשיו בבת אחת אותה דוקא או לאו דוקא אמר רבינא ת"ש אין משקין שתי סוטות כאחת מפני שלבה גס בחברתה ר׳ יהודה אומר לא מן השם הוא זה אלא משום שנאמר אותה לבדה.מסתברא לן דפשטיה דרבינא מדרבי יהודה דאותה דוקא משמע דת"ק לא מיפלג פליג אדיוקא דאותה אלא טעמיה דקרא מפרש דגרסינן בפ׳ המקנא לאשתו ות"ק ר"ש הוא דדריש טעמיה דקרא ומה טעם קאמר מה טעם לבדה כדי שלא יהא לבה גס בחברתה אלמא לגבי מדרש דאותה לבדה דוקא הוא לדברי הכל וגבי נדרים נמי דוקא הוא ואי משכח בהו ר"ש טעמא לימא ואי נמי ליכא למידרש ביה טעמא דקרא לא מיעקרא דרשא דאותה בהכין וכ"ש דאנן לא קי"ל בעלמא כר"ש דדריש טעמא דקרא וסוגיין בעלמא בכה"ג דאותה דוקא הוא כדאמרינן נמי בפ׳ טרף בקלפי הלכך לענין נדרים אין הבעל מיפר לשתי נשיו כאחת ואשכחן לחד מרבוותא דפסק שהבעל מיפר נדרי שתי נשיו כאחת ואנן כתבינן מאי דסבירא לן : מתני׳ בוגרת ששהתה י"ב חודש ואלמנה שלשים יום רבי אליעזר אומר הואיל ובעלה חייב במזונותיה יפר וחכ"א אין הבעל מיפר עד שתכנס לרשותו *שומרת יבם בין ליבם אחד בין לב׳ יבמין ר׳ אליעזר אומר יפר ר׳ יהושע אומר לאחד אבל לא לשנים רבי עקיבא אומר לא לאחד ולא לשנים וכו׳: גמ׳ והלכתא כר"ע: מתני׳ *האומר לאשתו כל נדרים שתדורי מכאן ועד שאבא ממקום פלוני הרי הן קיימין לא אמר כלום הרי הן מופרין ר"א אומר מופר וחכ"א אינו מופר וכו׳ : גמ׳ תניא האומר לאפוטרופוס כל נדרים שתדור אשתי מכאן ועד שאבא ממקום פלוני הפר לה והפר לה יכול יהו מופרין ת"ל אישה יקימנו ואישה יפרנו דברי ר׳ יאשיה א"ל ר׳ יונתן מצינו בכל התורה כולה שלוחו של אדם כמותו [כו׳] והלכתא כר׳ יאשיה ולא מיבעיא שתדור דודאי אין אפוטרופוס מיפר דגרסינן בנזירות *א"ר יצחק בר יוסף א"ר יוחנן האומר לשלוחו צא וקדש לי אשה אסור בכל הנשים שבעולם חזקה שליח עושה שליחותו *אמר רבא מודה רבי יוחנן באשה שאין לה לא בת ולא בת בת ולא אם אם ולא אם ולא אחות ואע"פ שהיתה (לו) [לה] ונתגרשה לאחר מכן דשריא מ"ט כי משוי איניש שליח במלתא דמצי עביד לה איהו במלתא דלא מצי עביד ליה איהו לא מצי לשוייה שליח והוינן בה האומר לאפוטרופוס וכו׳ ומפרקינן לה אליבא (א) דר"מ דאמר איהו מצי מיפר וש"מ דלרבנן כשתדור אשתי לא דינא ולא דיינא דאין אפוטרופוס מיפר

אלא אפילו בנדרים שנדרה נמי אין מיפר דר׳ יאשיה בכלהו פליג דכתיב אישה והא דנקט שתדור אליבא דר"א ולא שנדרה כרבנן אורחא דמילתא קתני א"נ להודיעך כחו דרבי יונתן אבל ודאי אפילו אמר לאפוטרופוס כל נדרים שנדרה אשתי אם תראה שלא כראוי לי נדרה הפר לה והיפר אינן מופרין לרבי יאשיה והלכתא כוותיה דקי"ל בשל תורה הלך אחר המחמיר ואיכא טעמי אחריני לרבינו הגדול ולרבינו חננאל בפרק השואל ואנן לא בקיאינן בהו שפיר ולהכי לא כתבינן להו : *מתני׳ הפרת נדרים כל היום ויש בדבר להקל ולהחמיר כיצד נדרה בלילי שבת מיפר בליל שבת וביום השבת עד שתחשך נדרה עם חשיכה מפר עד שלא תחשך שאם לא הפר עם חשיכה אינו יכול להפר : גמ׳ תניא הפרת נדרים כל היום רבי יוסי בר רבי יהודה ור׳ אלעזר בר׳ שמעון אומרים מעת לעת א"ר שמעון בן פזי אמר רבי יהושע בן לוי אין הלכה כאותו הזוג. תנן התם מפירין נדרים בשבת ונשאלין לנדרים שהן לצורך השבת

איבעיא

(א) דר׳ אליעזר.

נמוקי יוסף

...דהכא דוקא ולא לה ולחברתה או לאו דוקא אמר רבינא ת״ש אין משקין שתי סוטות כאחת מפני שלבה גס בחברתה.

מופר וה״ה לארוס : פרט לאשת חרש לאו בר משמע הוא. לפיכך אין הבעל החרש יכול להפר אבל אינש דעלמא דבר משמע הוא שמיעה לא מעכבא ביה (א) וכדר׳ שלהי מנחות [דף קג:] דקאמר התם אין מביאין ששים ואחד עשרונים בכלי אחד וקאמר טעמא משום דאין נבללין יפה ופריך והא תנן אם לא בלל כשר ומשני א״ר זירא כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו והמפרשים ז״ל פסקו הכי דלא מעכבא שמיעה לאינש שהוא בר שמיעה וה״ה לאב דמפר בלא שמיעה ועלה דהא בעי תלמודא למפשט מהא דהאומר לאפוטרופוס כל נדרים שתדור אשתי מכאן ועד שאבא ממקום פלוני הפר לה יכול יהו מופרין ת״ל אישה יקימנו ואישה יפרנו דברי ר׳ יאשיה א״ל ר׳ (ב) נתן מצינו בכל התורה כולה שלוחו של אדם כמותו והא שמיע ליה והקשו ז״ל ומאי קושיא דהא איהו ה״ק ליה שיפר לאחר ששמע וכיון ששלוחו כמותו שמיעתו דשליח כשמיעתו דבעל והויא לה הפרה דלבתר שמיעה וכתב הריטב״א ז״ל בתוס׳ תרצו בשם הקונטרס דאם איתא דשמיעה מעכבא הא ודאי אין שליח לשמיעה לדברי הכל ונכון הוא עכ״ל :

[דף עג.] איבעיא להו מהו שיפר לשתי נשיו בבת אחת וכו׳ . פירוש אותה דוקא יניא אותה : שלבה גס . פעמים שחברתה טהורה והיא טמאה וכשתראה חברתה אומרת טהורה אני מגיס דעתה ולא תרצה להודות וימחק שם שנכתב בקדושה : לא מן השם . לא מפני טעם זה אמרו דאין משקין שתי סוטות כאחת אלא משום שנאמר והשקה במפיק ה״א דהוה ליה כאילו כתב והשקה אותה ודרשינן אותה לבדה ונראה מן התוספתא דמכילתין בפ״ו דאם אמר לשתים נשיו מופר כולן מופרין אלמא מפר אדם לנשיו בבת אחת אבל הרמב״ן ז״ל כתב דבפ״ק דסוטה [דף ח.] מוכח דדרשינן אותה לבדה וכן בפ׳ טרף בקלפי [סוף דף מב:] וכיון דבגמרין נקטינן הכי אמרינן דמאי דתני בתוספתא משבשתא היא ולא מיתניא בי ר׳ חייא ור׳ אושעיא וכן דעת הרנב״ר וכתב ז״ל דכי היכי דאינו מפר לשתי נשיו בבת אחת הכי נמי אינו מקיים לשתיהן כאחת :

[שם ע״ב] מתני׳ הבוגרת ששהתה וכו׳ . פירוש מקשי׳ בגמ׳ בוגרת (ג) כל יום סגיא ותירץ תרתי קתני בוגרת וששהתה יב״ח וכו׳ דששהתה קאי לנערה שנתנו לה זמן משתבעה הבעל י״ב חדש לצורך תכשיטיה והגיע זמן ולא נשאו הוכלות משלו ולאלמנה נתנו זמן ל׳ יום כמו לבוגרת והיינו דתנן הכא הואיל ובעלה חייב במזונותיה יפר כלומר שיכול להפר הארוס לבד ואע״פ שלא נכנסה לחופה ובגמ׳ אמר (ד) רבי דטעמיה דרבי אליעזר דאמר יפר מטעם שבעלה חייב במזונותיה הוא כדרב פנחס דאמר כל הנודרת על דעת בעלה היא נודרת ורבנן נמי אית להו דרב פנחס דהא במסכת נדה [דף מו:] ובכמה דוכתי מייתי לה אלא דרבנן דפליגי עליה דר׳ אליעזר סברי שאע״פ שיש לו בה קדושין והוא זן אותה אינה נודרת על דעתו עד שתכנס לחופה ובאותה שעה נודרת על דעתו ואע״פ שאינו זנה והלכתא כוותייהו ועל דעת בעלה דאמרן לאו דוקא על דעת דמשום דנדר אינים על דעת חברו אינו יכול להתירו אלא פירושו על רצון בעלה שאם לא ירצה לא יהיה נדר וכן הדין נמי שמתנה בפי׳ ואומר הריני נודר אם חברי רוצה שאם לא ירצה לא יהיה נדר וכתב הרנב״ר ז״ל דמאי חבריה למשרי ליה ואינו צריך לשון מיוחד אלא כל היכא דאמר אי איפשי סגי אע״ג דבהפרה צריך שיפר לה בעל כאותו לשון שקבלה לו תורה : שומרת יבם . לפי שממתנת להנשא ליבם נקראת שומרת מלשון [בראשית לז] ואביו שמר את הדבר ואם נדרה פליגי הני תנאי אם יכול היבם (אחד) להפר נדרה דר׳ אליעזר סבר דאפילו נפלה לפני שני יבמין דינה כארוסה ומיירי כגון שא׳ מן היבמין עשה בה מאמר ורבי יהושע סבר דדוקא כשנפלה לפני יבם א׳ אבל לא כשנפלה לפני שנים אלא א״כ הפרו לה שניהם ור׳ עקיבא סבר דאפילו לא נפלה אלא לפני יבם אחד אינו יכול להפר לפי שאינה זקוקה להיות אשתו אלא שהיא בלאו אם תנשא לשוק והכי קא פרישו בגמ׳ שאין היבמה גמורה לאישה כשם שהארוסה גמורה לאישה דאילו ארוסה בסקילה וזו אינה אלא בלאו והלכתא כר״ע דיבם אינו יכול להפר :

[דף עה.] מתני׳ האומר לאשתו כל נדרים שתדורי מכאן עד וכו׳ . פי׳ לא אמר כלום שאין (דבר) מקיים דבר שלא בא לעולם דאנן לא אשכחן הקמה אלא בנדרים שחלו ככר דתמירי אבל בנדרים דלא חלו עדיין דלא אלימי מאן לימא לן : את שבא לכלל הקם . נדרים שחלו : לא בא לכלל הקם . נדרים שלא חלו לא באו לכלל (ה) הקם כיון דהקישן הכתוב : גמ׳ תניא האומר לאפוטרופוס כל נדרים שתדור וכו׳ (לעיל דף עב:) . פי׳ ת״ל אישה וכו׳ אישה אישה תרי זימני מיעוטא הוא דהוה מצי למימר אישה יקימנו ויפרנו אלא למעוטי אתא ולומר דוקא אישה ולא שליח ואפילו בנדרים שנדרה כבר נמי לפי זה לא מצי שליח להפר דטעמא דר׳ יאשיה בכלהו נדרים קאי והכי קיימא לן כר׳ יאשיה דבשל תורה הלך אחר המחמיר והא דאמר לשון עתיד נדרים שתדור משום ר׳ אליעזר נקט לה דאמר מצי מפר והכי משמע התם במס׳ נזירות דאמרינן התם א״ר יוחנן האומר לחברו צא וקדש לי אשה סתם אסור בכל הנשים שבעולם חזקה שליח עושה שליחותו ואמר רבא עלה שאם היו קרובותיה של זו נשואות בשעת שליחות הרי הוא מותר בזו דליכא למיחש שמא קדש אחת מקרובותיה ואע״פ שהם עכשיו גרושות או אלמנות דמילתא דאיהו לא מצי עביד בשעת שליחות לא מצי משוי עלה שליח לכי חזיין ליה ואותבינן עלה מהא דאפוטרופוס דמצי משוי שליח לנדרים העתידים אע״ג דאיהו לא מצי מפר ומפרקינן דהא מתני׳ ר׳ אליעזר :

אמר רבא ומודה ר׳ יוחנן באשה שאין לה בת ולא בת בת ולא אם (ג) אם ולא אם ולא אחות ואע״פ שהיתה לה ונתגרשה לאחר מכן דשריא מאי טעמא כי משוי שליח במילתא דאיהו גופיה מצי עביד לה מילתא דאיהו גופיה לא מצי עביד לה לא מצי משוי שליח והכא בעידנא דמשוי שליח קרובתה של זו אשת איש היתה ופרכינן והא תניא האומר לאפוטרופוס וכו׳ ופרקינן לה אליבא דר׳ אליעזר דאמר דאיהו גופיה מצי מפר וש״מ דלרבנן בנדרים שבאים אחר מכן לית דינא ולית דיינא דאין אפוטרופוס מפר אלא אפילו בנדרים שנדרה כבר אין אפוטרופוס מפר דאין שליחות להפרת נדרים כר׳ יאשיה דר׳ יאשיה בכולהו פליג מדכתיב אישה למעוטי שליח והא דנקט שתדור אליבא דר׳ אליעזר ולא נקט שנדרה אליבא דרבנן אורחא דמילתא קתני דאילו נדרים שנדרה כבר איהו גופיה מפר להו א״נ להודיעך כחו דר׳ (ד) נתן דאפילו בנדרים הבאים לאחר מכן מצי משוי שליח ומקילינן בהפרה תרי קולי אבל ודאי לר׳ יאשיה אפילו נדרים שנדרה אינו יכול לעשות שליח להפר אותה והלכתא כר׳ יאשיה דכיון דלא מכרעא שפיר בתלמודא הלכתא כמאן (דאמר) בשל תורה הלך אחר המחמיר וכדכתב רבינו הרב ז״ל ובבבא מציעא [דף לו.] האריכנו בה . כתב רבינו ז״ל ואיכא טעמי אחריני לרבינו הגדול הרי״ף ז״ל ולרבינו חננאל בפרק השואל ואנן לא בקיאינן בהו שפיר ולהכי לא כתבינן להו ע״כ : מתני׳ הפרת נדרים כל היום . פי׳ אותו יום ששמע אביה או בעלה : ויש בדבר להקל ולהחמיר . כדמפרש ואזיל כיצד נדרה בלילי שבת מפר בליל שבת וביום שבת עד שתחשך . פי׳ ואיכא כ״ד שעות להפרה והיינו להקל : נדרה יום שבת עם חשכה מפר עד שלא תחשך שאם לא הפר ותחשכה אינו יכול להפר . פי׳ דלא הוה ליה יום שמוע והיינו להחמיר שאילו היה הפרת נדרים מעת לעת היה מפר עד יום לאחר סמוך לחשכה :

(דף עו:) גמ׳ תניא הפרת נדרים כל היום ר׳ יוסי בר׳ יהודה אומר מעת לעת וכו׳ ואין הלכה כאותו הזוג : תנן התם מפירין נדרים בשבת ונשאלין לאותם בנדרים שהם לצורך השבת :

איבעיא

(א) כב״ש . (ב) לארוס . (ג) ולא אם אם . (ד) יונתן .

[דף עו.] מתני׳ הפרת נדרים כל היום וכו׳ . פי׳ אותו יום ששמע אביה ובעלה : להקל ולהחמיר . כלומר פעמים שזמנו מרובה פעמים שזמנו מועט : נדרה בלילי שבת . ה״ה בחול והאי דנקט שבת מילתא אגב אורחיה קמ״ל דמפירין נדרים בשבת ואע״פ שאינן לצורך השבת וכדדייקינן בגמ׳: מפר בליל שבת וביום השבת . היינו להקל : עם חשכה . שנדרה בשבת סמוך לחשכה : מפר עד וכו׳ . והיינו להחמיר וכיון דמפר בזמן מועט זה הא אי אפשר לומר דלצורך השבת דוקא הוא דמפר אלא אפילו שלא לצורך השבת הוא דמפר שאם עכשיו לא הפר שוב אינו יכול להפר כשיצטרך אליו :

[שם] תניא הפרת נדרים כל היום וכו׳ . פירוש מעת לעת לעולם יש לו כ״ד שעות משעת שמיעה : אין הלכה כאותו הזוג . אלא יום שמוע ותו לא והכי קי״ל דהפרת נדרים כל היום כסתמא דמתני׳: תנן מפירין נדרים בשבת וכו׳ . התם בפרק מי שהחשיך [קנז.]: מפירין . בעל לאשתו : נשאלין . לחכם : לצורך השבת . לכבוד השבת . ומשום דבעי׳

(א) וכדר׳ זירא . (ב) יונתן . (ג) בשלשים יום . (ד) אביי . (ה) הפר .

רמב"ן

איבעיא להו מפירין נדרים בשבת לצורך השבת או דילמא אפילו שלא לצורך השבת ופשיטנן תנאי היא למ"ד הפרת נדרים כל היום מפי לא אפילו שלא לצורך השבת מיפר . למ"ד מעת לעת לצורך השבת אין שלא לצורך השבת לא ובכר איפסיקא הלכתא כמ"ד כל היום הילכך מפירין נדרים בשבת אפילו שלא לצורך השבת והיכא דנדרה שלא בפני בעלה ושמע בעלה והפר לה והיא לא ידעה שהפר לה הפרתו הפרה דתניא *אישה הפרם וה' יסלח לה במה הכתוב מדבר וכו' כדאיתא בשלהי הלכות [מכס'] שבת ותנן נמי *האשה שנדרה בנזיר והיתה שותה יין ומטמאה למתים הרי זו סופגת את הארבעים הפר לה בעלה והיא לא ידעה שהפר לה בעלה והיתה שותה יין ומטמאה למתים אינה סופגת את הארבעים ר' יהודה אומר אם אינה סופגת את הארבעי' תספוג מכת מרדות . והלכתא כר"י דלא פליג עליה : ונשאלין לנדרים שהן לצורך השבת . איבעיא להו כשלא היה להן אפשר מבעוד יום או אפי' כשהיה להן אפשר (א) ת"ש דאזדקיקו ליה רבנן לבריה דמר זוטרא בריה דרבי זירא אפילו בנדרים שהיה אפשר להן מבע"י סבר רב יוסף למימר נשאלין לנדרים בשבת ביחיד מומחה אין בג' הדיוטות לא מאי טעמא משום דמיתחזי כדינא א"ל אביי כיון דסבירא לן אפילו מעומד ואפילו בקרובים ואפילו בלילה לא מיתחזי כדינא אמר רבא אמר רב נחמן הלכה נשאלין לנדרים עומד ואפילו יחידי ובלילה ובשבת ובקרובים ואפילו היה להן אפשר מבע"י. ת"ר האומר לאשתו כל נדרים שתדורי אי אפשי שתדורי אין כאן נדר לא אמר כלום . יפה עשית ואין כמותך ואם לא נדרת אני מדירך דבריו קיימין לא יאמר אדם לאשתו בשבת מופר ליכי בטל ליכי כדרך שאומר לה בחול אלא אומר לה טלי אכלי טלי ושתי והנדר בטל מאליו א"ר יוחנן וצריך שיבטל בלבו תניא בש"א בשבת מבטל בלבו (ב) ובערב ובחול מוציא בשפתיו ובית הלל אומרים אחד זה ואחד זה מבטל בלבו ואין צריך להוציא בשפתיו מתני' בנזירות* . נשים ועבדים יש להם נזירות חומר בנשים מבעבדים שהוא כופה את עבדו ואינו כופה את אשתו *חומר בעבדים מבנשים שהוא מיפר את נדרי אשתו ואינו מיפר את נדרי עבדו הפר לאשתו הופר עולמית הפר לעבדו ויצא לחירות משלים את נזירותו עבר מכנגד פניו ר"מ אומר לא ישתה רבי יוסי אומר ישתה ות"ר למהרבו כופהו לנזירות אבל לא לנדרים ולא לשבועות והיינו בה מ"ש גבי נזירות ומ"ש גבי נדרים ותירץ אביי דהכי קתני למה רבו צריך לכפותו לנזירות דכתיב ואמרת אליהם לרבות את העבדים ואינו צריך לכפותו לנדרים וא"צ לכפותו לשבועות מאי טעמא אמר קרא להרע או להטיב מה הטבה רשות אף הרעה רשות יצא להרע לאחרים שאין הרשות בידו. ושמעינן ממתני' ומגמרא דילה שהאיש צריך להפר נדרי אשתו לומר לה מופר ליכי בטל ליכי אבל אינו יכול לכופה סתם לאכול ולשתות אלא בשבת וצריך שיבטל בלבו ובעבדים כל שאר נדרים חוץ מנזירות אם היה בהן עינוי נפש וא"צ לומר שיש בהן ביטול מלאכה לרב אין הנדר חל עליו כלל אלא הוא עצמו אוכל ושותה ועושה מלאכה בבתחלה ודרישת אחרים היא כי הכי דלא ליכחש ואם יצא לחירות משלים את נדרו ונדרים שאין בהן עינוי נפש ולא ביטול מלאכה אין הרב יכול להפר ולא לכוף וכן הדין בשבועות : א"ר יוחנן חכם שאמר בלשון בעל ובעל שאמר בלשון חכם לא אמר כלום דתניא זה הדבר חכם מתיר ואין הבעל מתיר בעל מיפר ואין חכם מיפר והיכא דנדרה אשה מן פירי ואתיא חברתה והתפיסה בנדרה כגון דאמרה ואני ואתא בעל או אב והפר לה היא שריא וחברתה אסורה מ"ט בחכם מאי טעמא חכם

הרי"ף

איבעיא להו מפירין נדרים שהן לצורך השבת או דלמא אפילו שלא לצורך השבת תנאי היא דתניא הפרת נדרים כל היום רבי יוסי בר"י ור"א בר"ש אומרים מעת לעת למ"ד כל היום מפי' לא אפילו שלא לצורך השבת מפר . למ"ד מעת לעת לצורך השבת אין שלא לצורך השבת לא . ונשאלין לנדרים שהן לצורך השבת . איבעיא להו כשלא היה אפשר להם מבעוד יום או דילמא אפילו כשהיה להם אפשר מבעוד יום ת"ש מדאזדקיקו ליה רבנן לבריה דרב זוטרא בריה דר' זירא אפילו בנדרים שהיה להם אפשר מבעוד יום סבר רב יוסף למימר נשאלין לנדרים בשבת ביחיד מומחה אין בג' הדיוטות לא דמיתחזי כדינא א"ל אביי כיון דסבירא לן אפילו מעומד אפילו בקרובים אפילו בלילה תו לא מיחזי כדינא *אמר רבא אר"נ הלכה נשאלין לנדרים עומד ביחיד בלילה בשבת ובקרובים ואפילו היה אפשר להם מבעוד יום . עומד דהתניא ירד ר"ג מן החמור ונתעטף וישב והתיר לו את הנדר ר"נ סבר אין פותחין בחרטה ומיעקר נדרא בעינן ובעינא לעיוני משום הכי ישב ור"ג סבר פותחין בחרטה ואפילו מעומד א"ל רבא לר"נ הוי בר האי צורבא מרבנן דאתי ממערבא ואמר דאזדקיקו לי' רבנן לבריה דרב הונא בר אבין ושרו ליה נדריה ואמרו ליה זיל בעי רחמי אנפשך דחטאת דתני רב דימי אחוה דרב יוסף כל הנודר אע"פ שמקיימו נקרא חוטא שנאמר °וכי תחדל לנדור לא יהיה בך חטא : תניא האומר לאשתו כל נדרים שתדורי אי אפשי שתדורי אין כאן נדר לא אמר כלום . יפה עשית ואין כמותך ואם לא נדרת אני מדירך דבריו קיימין . לא יאמר אדם בשבת לאשתו מופר ליכי כדרך שאומר בחול אלא אומר לה טלי (א) שתי והנדר בטל מאליו א"ר (ב) וצריך שיבטל בלבו תניא בש"א בשבת מבטל בלבו בחול מוציא בשפתיו ובה"א אחד זה ואחד זה מבטל בלבו וא"צ להוציא בשפתיו : א"ר יוחנן חכם שאמר בלשון בעל ובעל שאמר בלשון חכם לא אמר כלום דתניא זה הדבר חכם מתיר ואין הבעל מתיר שיכול ומה חכם שאינו מפר מתיר בעל שמפר אינו דין שמתיר *ת"ל °זה הדבר חכם מתיר ואין הבעל מתיר תניא אידך זה הדבר בעל מפר ואין חכם מפר שיכול ומה בעל כו' ת"ל זה הדבר בעל מפר ואין חכם מפר נאמר כאן זה הדבר ונאמר בשחוטי חוץ °זה הדבר מה להלן אהרן ובניו וכל ישראל אף בפרשת נדרים אהרן ובניו וכל ישראל בנדרים למאי הלכתא אמר ר' אחא יעקב לומר הפרת נדרים בשלשה הדיוטות והא °ראשי המטות כתיב אמר רב חסדא ואיתימא ר' יוחנן ביחיד מומחה *אמר ר' תניא השותק על מנת למיקם מפר אפילו מכאן ועד עשרה ימים מתיב רב חסדא

(א) אכלי טלי . (ב) יוחנן

כלום אלא אומר לשון הפרה או לשון בטול דתניא זה הדבר הכם מתיר ואין בעל מתיר בעל מפר ואין חכם מפר. פי' בפרשת ראשי המטות דנדרים כתיב זה הדבר
אחרים מוחלין לו ואומרים לשון התרה ולא לשון הפרה וגבי בעל הפרה כדכתיב אישה יפרנו ולא לשון התרה דזה הדבר מישתמע הוא בפניהם לדון בו כפי מה שנעשה
אומר בהקם מבהפר ובהפר מבהקם אומר בהקם מבהפר שהשתיקה מקיימת אם שתק כל היום ואין השתיקה מבטלת : [דף עט.] קיים בלבו . פי' בלבו ממש בלא פוס
ביוציא בשפתיו . קיים אין יכול להפר פי' אע"ג נשאל על הקמתו בו ביום . הפר אין יכול לקיים פי' לעולם ואפילו בשאלה ואומר בהפר כדר' יוחנן דאמר נשאלין על הק
דנדרה איתתא נגן מידי ואתיא מגרתה ואתפיסה תורה אור

הריטב"א

בנדרה כגון דאמרה ואני ואתא בעל או אב והפר לה היא פריא והברתה אסירה אע"ג דאתפיסה בה משא"כ בחגם. פי' דכי פרייה חכם לקמייתא אשתריית אידך מ"מ חכם מעקר עקר ליה לנדר מעיקרו וכאילו לא נדרה דמי וכי בעל נדר מעיקרים בעלה לה מתפסה : בעל מיגז גייז מכאן ולהבא . פי' ומה שהיה קודם הנדר נשאר קיים וההתפסה שעשתה באותה שעה הרי היא קיימת והיכא דאתפים בעל גופיה בנדרא דאתתיה דעני נפש הוא לא מצי מפר לה דכמאן דקיימיה לגמרי דמי . פי' דגלויי דעתא וגמר הלב שני בהקמה כדלעיל וכיון דאתפים לה הא גלי דעתיה דניחא ליה בנדרה : א"ר חנינא השותק ע"מ למיקם . כלומר כדי להכעיסה שתק ולא הפר לה כל היום מפר ואפילו מכאן ועד עשרה ימים ולית הלכתא טותיה דאותביה עליה תכמה מתנייתא ואסקינן בטולהון תיובתא דרבי חנינא תיובתא :

סליק פירקא

אלו נדרים שהוא מפר . פי' בבעל לאשתו או באב לבתו נדרים שיש בהן עינוי נפש אם ארחץ ואם לא ארחץ אם אתקשט ואם לא אתקשט . פי' קישוט פנים כגון כיחול או פירוס דאילו קישוט שלשאר דברים שבינו לבינה א"ר יוסי אין אלו נדרי עינוי נפש דקסבר דרחיצה וקישוט פנים נמי דברים שבינו לבינה ואלו הן נדרי עינוי נפש אמרה קונם פירות העולם עלי הרי זה

[...]

הרי"ף

הומר בהקם מבהפר והומר בהפר מבהקם הומר בהקם *שהשתיקה מקיימת ואין השתיקה מבטלת קיים בלבו קיים הפר בלבו אינו מופר קיים אינו יכול להפר כו' קתני מיהת שהשתיקה מקיימת מאי לאו שתיקה על מנת למיקט לא בשותק על מנת לקיים היינו קיים בלבו אלא שותק סתם אשכחן הומר בהקם הומר בהפר מנלן א"ר יוחנן (דתנן) נשאלין על ההקם ואין נשאלין על ההפר מתיב רב אשי יודע אני שיש נדרים אבל א"י שיש מפירין יפר יודע אני שיש מפירין אבל איני יודע שזה נדר רמ"א לא יפר והכמים אומרים יפר ואמאי להוי כשותק ע"מ למיקט תיובתא דרב חנינא הילכך לית הלכתא כוותיה :

הדרן עלך נערה המאורסה

ואלו נדרים שהוא מפר נדרים שיש בהן עינוי נפש אם ארחץ אם לא ארחץ אם אתקשט אם לא אתקשט *א"ר יוסי אין אלו נדרי עינוי נפש אלא אלו הן נדרי עינוי נפש אמרה קונם פירות העולם עלי ה"ז יפר פירות מדינה זו יביא ממדינה אחרת פירות חנוני זה עלי אינו יכול להפר ואם לא היתה פרנסתו אלא ממנו ה"ז יפר דברי ר' יוסי : **גמ'** נדרי עינוי נפש הוא דמפר שאין בהם עינוי נפש אינו מפר והתניא °בין איש לאשתו בין אב לבתו מלמד שהבעל מפר דברים שבינו לבינה אמרי הלין והלין מפר מיהו נדרי עינוי נפש מופרין לעולם אבל אין בהם עינוי נפש איתה תחותיה הוי הפרה כי מגרש לה חייל עלה נדרא בדברים שבינו לבינה ואין בהם עינוי נפש אבל יש בה עינוי נפש לא חייל נדרא ודברים שאין בהם עינוי נפש כי מגרש חייל נדרא והתנן רבי יוחנן בן נורי אומר יפר שמא יגרשנה ותהא אסורה להזור לו אלמא כי מגרש לה (א) (מפר לה) ומפר לה מעיקרא הויא הפרה אמרי הלין והלין הויא הפרה מיהו נדרי עינוי נפש מפר לעצמו ולאחרים אבל אין בהם עינוי נפש לעצמו מפר אבל לאחרים אינו מפר והכי קתני אלו נדרים שהוא מפר בין לעצמו בין לאחרים נדרים שיש בהן עינוי נפש : אם ארחץ הוכי קאמרה אי אמרה קונם פירות עולם עלי אם ארחץ למה לה הפרה לא תרחץ ולא תתסר *אמר רבא דאמרה הנאת רחיצה עלי לעולם אם ארחץ ושבועה שלא ארחץ . הנאת קישוט עלי לעולם אם אתקשט ושבועה שלא אתקשט ותניא *דברים שיש בהם עינוי נפש בין בינו לבינה בין בינה לבין אחרים מפר דברים שאין בהם עינוי נפש בינו לבינה מפר בינה לבין אחרים אינו מיפר כיצד אמרה קונם פירות עלי ה"ז יפר קונם שאני עושה ע"פ אבא וע"פ אביך ע"פ אחי וע"פ אחיך ושלא אתן תבן לפני בהמתך ולפני בקרך אינו יכול להפר שלא אכחול ושלא אפרכס ושלא אשמש מטתי יפר משום דברים שבינו לבינה שלא אציע לך מטתך ושלא אמזוג לך הכוס ושלא ארחוץ פניך ידיך ורגליך אין צריך להפר רבן גמליאל אומר יפר שנא' °לא יחל דברו

(א) ליתא בגמ' .

מטתי יפר משום דברים שבינו לבינה שלא
ושלא ארחוץ פניך ידיך ורגליך אינו צריך להפר

(ב) תניא .

רמב"ן

מעקר עקר ליה לנדר בעל מיגז גייז ליה מכאן ולהבא והיכא דאתפים בעל גופיה בנדרה תו לא מצי מיפר דכמאן דקיימיה לגמרי דמי *א"ר חנינא השותק על מנת למיקט מיפר אפילו מכאן ועד עשרה ימים ולית הלכתא כר' חנינא דאותבינן עליה מכמה מתני' ואסקינן בכלהו תיובתא דרבי (א) יוחנן תיובתא : סליק פירקא

אלו נדרים שהוא מיפר נדרים שיש בהן עינוי נפש אם ארחץ ואם לא ארחץ אם אתקשט ואם לא אתקשט א"ר יוסי אין אלו נדרי עינוי נפש אמרה קונם פירות העולם עלי הרי זה יפר פירות מדינה זו עלי יביא לה ממדינה אחרת פירות חנוני זה עלי אינו יכול להפר ואם לא היתה פרנסתו אלא ממנו הרי זה יפר דברי ר' יוסי : **גמ'** נדרי עינוי נפש הוא דמיפר שאין בהן עינוי נפש אינו מיפר והתניא בין איש לאשתו בין אב לבתו מלמד שהבעל מיפר בדברים שבינו לבינה אמרי הלין והלין מיפר והויא הפרה לעולם דאפילו כי מגרש לה לא האיל נדרה אלא נדרי עינוי נפש מיפר בין לעצמו בין לאחרים אין בהן עינוי נפש לעצמו מיפר דברים שבינה לאחרים אינו מיפר והכי קתני אלו נדרים שמיפר בין לעצמו בין לאחרים נדרים שיש עינוי נפש : תשלום ברייתא זו בספרי . אין לי אלא בעל שאין מיפר אלא דברים שבינו לבינה ונדרים שיש בהן עינוי נפש האב מנין הרי אתה דן וכו' לא זכיתי לדין ת"ל אלה החקים וגו' בין איש לאשתו בין אב לבתו על כרחך אתה מקיש את האב לבעל מה הבעל אינו מיפר אלא נדרים שבינו לבינה ושיש בהן עינוי נפש אף האב וכו' ואשכחן נמי בירושלמי* דאמרי כתיב כל נדר וכל שבועת אסר לענות נפש אישה יקימנו ואישה יפרנו אין לי אלא נדרים שיש בהן עינוי נפש דברים שבינו לבינה מנין בין איש לאשתו עד כדון בבעל באב מנין מה הבעל אינו מיפר אלא נדרים שיש בהן עינוי נפש ודברים שבינו לבינה אף האב אינו מיפר אלא נדרים שיש בהן עינוי נפש ודברים שבינו לבינה ואע"ג דהא מילתא לא מיפרשא בגמרין דברי תורה עניים במקומם ועשירים במקום אחר כולן צריכין זה לזה זה נועל וזה פותח ואשכחן למקצת רבוותא בהא מילי דלא דייקי ולא מסתברי ולהכי לא כתבינן להו : אם ארחץ היכי קאמרה אמר רבא דאמרה הנאת רחיצה עלי לעולם אם ארחץ ושבועה שלא ארחץ הנאת קישוט עלי לעולם אם אתקשט ושבועה שלא אתקשט דרבנן סברי רחיצה וקישוט עינוי נפש הוו ורבי יוסי סבר לאו עינוי נפש הוו והלכתא כרבנן דיחיד ורבים הלכה כרבים ועוד דאמוראי אמרי כוותייהו ואע"ג דאמר רב הונא* כולה פרקין רבי יוסי היא ממאי דכיון דקתני רבי יוסי אומר אין אלו נדרי עינוי נפש למה לי תו למיתנא דברי ר' יוסי ש"מ מכאן ואילך דברי רבי יוסי אפ"ה כולהו לאו סתמי נינהו אלא כאילו כתוב בכולן דברי ר' יוסי הילכך לא מבעיא שלא ארחץ לעולם ושלא אתקשט לעולם דהוי עינוי נפש אלא אפילו שלא ארחץ היום ושלא אתקשט היום הוי עינוי נפש דנוול דיומיה שמיה ניוול ויפר : תניא דברים שיש בהן עינוי נפש מיפר בין בינו לבינה בין בינה לבין אחרים דברים שאין בהן עינוי נפש בינו לבינה מיפר בינה לבין אחרים אינו מיפר כיצד אמרה קונם פירות העולם עלי ה"ז יפר קונם שאיני עושה לפי אבא ולפי אביך לפי אחי ולפי אחיך ושלא אתן תבן לפני בהמתך ומים לפני בקרך אינו יכול להפר שלא אכחול ושלא אפקס ושלא אשמש
[בינ]ה שלא אציע מטתך ושלא אמזוג לך את הכוס
[צר]יך להפר רבן גמליאל אומר יפר משום לא יחל דברו
דבר

(א) נ"א . (ב) ...

ד"א לא יחל דברו מכאן לחכם שאינו מתיר נדרי עצמו. פי' דדרשינן הוא אינו מוחל לעצמו אבל אחרים מוחלין לו כתב רבינו ז"ל הא דקתני הכא שלא אכחול ושלא אפקום דדברים שבינו לבינה הויין ולא עינוי נפש לר' יוסי אבל לרבנן עינוי נפש נמי הם ויפר לעולם: גרסי' בפ"ק רבינא הוה ליה נדרא לדביתהו אתא לקמיה דרב אשי א"ל בעל מהו שיעשה שליח לחרטת אשתו. פי' בנדרים שאין בהן עינוי נפש ולא שבינו לבינה דלא איפשר בהפרה אי נמי אפילו באלו ולאחר יום שמעו דליכא הפרה או לבתר דקיים לה וליכא היתר חכם ורבינא גופיה לא מצי שרי ליה משום דאין חכם מתיר נדרי אשתו כדלקמן ולהכי מיבעי ליה אם יכול להיות שליח שלה לפרש חרטתה בב"ד אם לאו ואיכא דקשי דלוקא גבי אשתו מיבעיא ליה דמיישינן שמא יוסיף בה דברים מדעתו בחרטה מתוך שהוא חפץ בהתרתה אבל באינים דעלמא פשיטא לן דנעשה שליח לחרטת חבירו דליכא

רמב"ן

דבר אחר לא יחל דברו מכאן לחכם שאין מתיר נדרי עצמו הא דקתני הכא שלא אכחול ושלא אפקס דברים שבינו לבינה הויין ולא עינוי נפש רבי יוסי היא אבל לרבנן עינוי נפש הוו ויפר לעולם. גרסינן בפ"ק* רבינא ה"ל נדרא לדביתהו אתא לקמיה דרב אשי א"ל בעל מהו שיעשה שליח לחרטת אשתו א"ל אי מיכנפין אין אי לא לא. שמע מינה תלת ש"מ בעל נעשה שליח לחרטת אשתו וש"מ לא יאה למישרא נדרא באתרא דרביה פירוש מדלא א"ל לתלמידיה למישרא לה ואתא לקמיה דרב אשי וש"מ כי מיכנפין שפיר דמי ואי לא (א) ליכנפי לא. תנן בנגעים* כל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעי עצמו ר"מ אומר אף לא נגעי קרוביו כל הנדרים אדם מתיר חוץ מנדרי עצמו רבי יהודה אומר אף לא נדרי אשתו שבינה לבין אחרים ואשכחן במכילתין פרק נערה המאורסה בגמרא דמערבא* דגרסינן הכי נדרה ושמע בעלה (ג) והיפר לה פשיטא שאינו מופר לה לענין הבעל. מהו שיפר לה לענין הזקן מה אנן קיימין אם בנדרים שבינו לבינה נדרי עצמו הן אלא כינן קיימין בנדרים שבינה לבין אחרים ולאו מתניתא היא אף לא נדרי אשתו שבינה לבין אחרים ולאו ר' יהודה היא תנינן בשם ר' יהודה ר' חייא תנא בשם חכמים שמעינן מיהא דהלכתא כרבי יהודה שאין הבעל מתיר נדרי אשתו ואין חכם מתיר נדרי עצמו

הרי"ף

דבר אחר לא יחל דברו מכאן לחכם שאין מתיר נדרי עצמו מאן שמעת ליה דאמר שלא אכחול ולא אפרכס דברים שבינו לבינה ר' יוסי דאי רבנן הא אמרי נדרי עינוי נפש הן וש"מ מפר: אמר מר שלא אשמש מטתי כו'. באומרת הנאת תשמישך עלי וכדרב כהנא דאר"כ הנאת תשמישי עליך כופה ומשמשתו הנאת תשמישך עלי יפר שאין מאכילין לאדם דבר האסור לו בעא מיניה רבא מרב נחמן תשמיש המטה לרבנן עינוי נפש הוי או דבר שבינו לבינה א"ל תניתוה נטולה אני מן היהודים *יפר חלקו ותהא משמשתו ותהא נטולה מן היהודים אמר שמואל משמיה דלוי כל הנדרים בעל מפר לאשתו חוץ מן הנאתי על פלוני שאינו מפר אבל הנאת פלוני עלי מפר *א"ר יהודה אמר שמואל נדרה משתי ככרות מאחת מתענה ומאחת אינה מתענה מתוך שמפר למתענה מפר לאינה מתענ' ורב אסי א*ר יוחנן מפר למתענה ואינו מפר לשאינה מתענה: מתני' *קונם שאיני נהנה לבריות אינו יכול להפר ויכולה ליהנות בלקט שכחה ופאה קונם כהנים ולוים נהנים לי יטלו על כרחו כהנים אלו ולוים (א) נהנין לי יטלו אחרים:

גמ'

ירושלמי* קונם הנייתי על בני העיר אינו נשאל לזקן שיש שם הניית בני עירי עלי נשאל לזקן שיש שם. *אמר שמואל משמיה דלוי כל נדרים בעל מיפר לאשתו חוץ מן הנאתי על איש פלוני שאינו מיפר אבל הנאת פלוני עלי יפר ואותבינן עליה ממתני' דתנן פירות מדינה זו עלי יביא לה ממדינה אחרת ופריק מתני ר' יוסי היא ושמואל דאמר כרבנן דקסברי כל מידי דאסרה אנפשה עינוי נפש הוו ושמעינן מהא דהלכתא כרבנן דליכא אמורא דפליג אדשמואל ולוי דאמרי כוותייהו: תוספתא. נדרה שלא תטעום אחד מכל המינין בין מאכל יפה בין מאכל רע אפילו לא טעמה אותו המין מימיה יפר אמרה קונם פלפלין שאיני טועמת גלוסקין שאיני טועמת אפילו לא היה לה אותו המין מימיה יפר אמר רב יהודה אמר שמואל נדרה מב' ככרות באחד מתענה ובאחד אין מתענה מתוך שהוא מיפר למתענה מיפר לשאינו מתענה ורבי (ג) יוסי אמר רבי יוחנן מיפר למתענה ואינו מיפר לשאינו מתענה: מתני' קונם כהנים ולוים נהנים לי יטלו בעל כרחו כהנים אלו ולוים אלו יטלו אחרים:

כתב רבינו ז"ל ומאן דאסר נפשיה מן בריות שרי למשקל שכחה ופאה מ"ע עזיבה כתיבא בהו ולית בהו (א) לכהנים טובת הנאה: מתני' קונם שאני עושה על פי אבא על פי אביך (ב) על פי אחיך אינו יכול להפר. פירוש דליכא בהא משום עינוי נפש ולא משום דברים שבינו לבינה ולא איכפת ליה אי מתסר הנאתה עלייהו: קונם שאני עושה לפיך אינו צריך להפר. פי' דקסבר ת"ק דמעשה ידיה ואפילו העדפה דבעל הוי וכיון דמשעבדא ליה לא מצי מדיר להו שאין אדם אוסר נכסי חבירו על חבירו ר"ע אומר יפר שמא תעדיף עליו יותר מן הראוי לו דהיינו היותר על ה' סלעים כדאיתא בכתובות [דף נט.] וקסבר העדפה דידה היא וחייל עלה נדרא הילכך צריכה הפרת הכא לאותו עודף דאילו בעל לא מצי מפר דליכא בהא עינוי נפש ואיידי דקתני רישא אינו צריך להפר נקט סיפא יפר: ר' יוחנן בן נורי אומר יפר. כלומר צריכה הפרה דאע"ג דהשתא משעבדא ליה דאפי' העדפה הוי דבעל ולא חייל עליה נדרא השתא שמא יגרשנה

הרי"ף

גמ' אלמא אפשר דמיתזנא מדיליה מכלל דבעל לאו בכלל בריות הוא אימא סיפא ויכולה ליהנות בלקט שכחה ופאה אבל משל בעל לא אכלה אלמא בעל בכלל בריות אמר עולא לעולם בעל לאו בכלל בריות וחדא ועוד קאמר חדא דבעל לאו בכלל בריות ועוד אינו יכול להפר מפני שיכולה ליהנות בלקט שכחה ופאה רבא אמר לעולם (א) בכלל בריות ומה טעם קאמר מ"ט אינו יכול להפר מפני שיכולה ליהנות בלקט שכחה ופאה רב נחמן אמר לעולם בעל לאו בכלל בריות וה"ק נתגרשה יכולה ליהנות בלקט שכחה ופאה: *מתני' קונם שאני עושה ע"פ אבא ע"פ אביך ע"פ אחי ע"פ אחיך אינו יכול להפר קונם שאני עושה על פיך א"צ להפר ר"ע אומר יפר שמא תעדיף עליו יותר מן הראוי לו ר"י בן נורי אומר יפר שמא יגרשנה ותהא אסורה לחזור לו: גמ' אמר שמואל הלכה כרבי יוחנן ב"נ והא אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם *א"ר הונא בריה דרב יהושע באומרת יקדשו ידי לעושיהן דידים איתנהו בעולם והא משתעבדן לבעל *א"ר אשי שאני קונמות דקדושת הגוף דמי וכדרבא דאמר רבא הקדש חמץ ושחרור מפקיעין מידי שיעבוד אי הכי ליקדשו מהשתא אלמוהו רבנן לשיעבודיה דבעל: מתני' נדרה אשתו וסבור שנדרה בתו נדרה בתו וסבור שנדרה אשתו נדרה בנזיר וסבור שנדרה בקרבן נדרה בקרבן וסבור שנדרה בנזיר נדרה מן התאנים וסבור שנדרה מן הענבים מן הענבים וסבור שנדרה מן התאנים ה"ז יחזור ויפר: גמ' למימרא דאותה דוקא *והא גבי קרעים דכתיב על ועל דכתיב ויספדו ויבכו ויצומו עד הערב על שאול ועל יהונתן בנו ועל עם ה' ועל בית ישראל וגו' ותניא אמרו לו מת אביו וקרע ואח"כ נמצא בנו יצא ידי קריעה ל"ק כאן בסתם כאן במפרש והתניא א"ל מת אביו וקרע ואח"כ נמצא בנו לא יצא ידי קריעה א"ל מת לו מת וקסבר אביו ונמצא בנו יצא ידי קריעה רב אשי אמר כאן תוך כדי דבור כאן לאחר כ"ד נמצא תוך כ"ד יצא לאחר כ"ד לא יצא והתניא מי שיש לו חולה בתוך ביתו ונתעלף וכדומה לו שמת וקרע ואח"כ מת לא יצא ידי קריעה ואר"ש בן פזי אמר ריב"ל משום בר קפרא לא שנו אלא שמת לאחר כ"ד אבל תוך כ"ד אינו חוזר וקורע והלכתא כלתכ"ד כדיבור דמי חוץ ממגדף ועובד עבודת כוכבים ומקדש ומגרש: מתני' אמרה קונם תאנים וענבים אלו שאני טועמת קיים לתאנים קיים כולו הפר לתאנים אינו מופר עד שיפר אף לענבים

(א) בעל.

רמב"ן

גמ' אקשינן רישא אסיפא רישא טובת הנאה אינה ממון סיפא טובת הנאה ממון ופריק רבא *דטובת הנאה ממון ושאני תרומה דהיינו טעמא דיטלו בעל כרחו משום דתרומה לא חזיא אלא לכהנים וכיון דקאתי למיסרא עליהן שויוה עפרא בעלמא ומאן דאסר נפשיה מן בריות נמי שרי למישקל לקט שכחה ופאה מ"ט עזיבה כתיבא בהו וליתבהו טובת הנאה לבעלים: מתני' קונם שאיני עושה ע"פ אבא וע"פ אביך *וע"פ אחיך אינו יכול להפר שאיני עושה על פיך אינו צריך להפר ר"ע אומר יפר שמא תעדיף עליו יותר מן הראוי לו ר' יוחנן בן נורי אומר יפר שמא יגרשנה ותהא אסורה לחזור לו: גמ' אמר שמואל הלכה כר' יוחנן בן נורי והא אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם אמר רב הונא בריה דרב יהושע באומרת יקדשו ידי לעושיהן דידים איתנהו בעולם והא משעבדי ידים לבעל *אמר רב אשי שאני קונמות דקדושת הגוף נינהו וכדרבא דאמר רבא הקדש חמץ ושחרור מפקיעין מידי שיעבוד ותקדוש מהשתא אלמוהו רבנן לשעבודיה דבעל: מתני' נדרה אשתו וסבור שנדרה בתו נדרה בתו וסבור שנדרה אשתו נדרה בנזיר וסבור שנדרה בקרבן נדרה בקרבן וסבור שנדרה בנזיר מן התאנים וסבור שנדרה מן הענבים מן הענבים וסבור שנדרה מן התאנים ה"ז יחזור ויפר: גמ' מתני' כגון דאמרו לו נדרה בתך ואמר מופר לה ונמצא שהיא אשתו לאחר כדי דיבור אבל נמצא בתוך כדי דיבור והוא רוצה אף בהפרת אשתו אף על פי שלא חזר והפר לה הויא הפרה ואי אמרו לו סתם נדרה אשה בביתך וסבור שנדרה בתו והיפר ונמצא שאשתו נדרה אע"פ שלא נמצא אלא לאחר כדי דיבור הרי זה מופר והוא שרוצה גם בהפרת אשתו וכן הלכתא: מתני' אמרה קונם תאנים וענבים אלו שאיני טועמת קיים לתאנים כולו קיים הפר לתאנים אינו מופר עד שיפר אף לענבים

עד שיפר אף לענבים דהפרה גמורה בעינן ובין להפרה בין להקמה רואין הנדר כולו דבר אחד וגבי הקמה דתליא למתנא בשתיקה הקמה קלא הויא הקמה לכולה אבל גבי הפרה עד שיפר הכל וגבי התרת חכם שהוא עוקר הנדר מעיקרו הוא דאמרינן [דף כה: ודף סו.] נדר שהותר מקצתו הותר כולו אבל לא בהפרת בעל ודכוותה בהיתר נידוי וחרם כדכתיבנא לעיל [בפ"ג] כדתנן בדכותה גבי התפסת אשה בחברתה כדאיתא לעיל [ספ"י]: אמרה קונם תאנים שאני טועמת וענבים שאני טועמת הרי אלו ב' נדרים · פי' ואם קיים אחד מהם לא נתקיים אלא הוא ואם הפר אחד מהם הרי הוא מופר ובגמ' אמרינן זו דברי ר' ישמעאל דס"ל בסיפא דרישא דמתני' דהקמה במקצת הויא הקמה לכולה ואין הפרת מקצת מועיל עד שיפר הכל כאחד ור' עקיבא פליג ואמר דמקשינן הפרה להקמה והפרה במקצת נמי הויא הפרה לכולה והקמה במקצת דהויא הקמה לכולו נפקא לן מדכתיב יקימנו כלומר יקים ממנו דהיינו מקצתו יקימנו כולו ואמרינן אמר רבי חייא בר אבא זו דברי רבי ישמעאל ור' עקיבא אבל חכמים אומרים מה הפרה מה שהפר הפר בלחוד ותו לא אף הקמה מה שהקים הקים ותו לא דסבירא להו דבין בהפרה בין בהקמה כי הוי במקצת להווא מקצת מהני טפי לא מהני והכי מוכח לישנא וי"מ דלא מהני כלל אף למה שהפר או שקיים דסבירא להו בהפרה כר' ישמעאל וסברי דמקשינן הקמה להפרה לחומרא ויש שסבורים דלר' ישמעאל נמי הפר לתאנים מופר לתאנים ומאי דקתני אינו מופר עד שיפר אף לענבים למימרא דאינו מופר הכל אף לענבים עד שיפר בפי' ולא מתוור אלא כדאמרן והלכתא כרבנן : גמ' תניא חומר בהקם מבהפר וכו' פרשתיו למעלה : בעי רבא [דף סט.] קיים ליכי קיים ליכי ונשאל על הקמה ראשונה מהו מי חיילא שניה שתחיה או דילמא מעיקרא מפקר בקמייתא ת"ש דאמר רבא אם נשאל על הראשונה שניה חלה עליו . ואם עברה על נדרה לוקה עד שישאל אף על השניה · והיכא דאמר לה קיים ליכי שעה וכו' כתבתי למעלה במקומו אשר הוזכר בגמרא [דף ע.] : מתני' יודע אני שיש נדרים אבל איני יודע שיש מפירין · פירוש שביום שמעו החריש לה כסבור שאין הבעל יכול להפר נדרי אשתו כלל וטוען כי לפי זה החריש לה · הרי זה יכול להפר ביום שידע שיכול להפר שזהו יום שמועו לו : יודע אני שיש מפירין . כלומר שהבעל מפר נדרי אשתו או האב נדרי בתו אבל איני יודע שזה נדר כלומר שהיה נדר זה מהנדרים שהבעל מפר או שיהא זה צריך הפרה כלל ר' מאיר אומר לא יפר עכשיו לאחר יום שמוע כיון שביום שמועה ידע שיש מפירין הוי ליה למיזל לגבי חכם דמקצת ידיעה ככל ידיעה וחכמים אומרים יפר דשמועה קמייתא לא הויא שמיעה :

(דף פח:) ונדר אלמנה וגרושה כל אשר אסרה על נפשה יקום עליה כיצד אמרה וכו' · פי' אע"ג דהאי לישנא דקרא הוא · לאו קרא גופיה נקטינן למדרשיה בהכי אלא לישנא דתנא הוא דתפיס בידיה לישנא דקרא דרך לחות והרי זה כעין מדרש ואינו מדרש ודכוותה בתלמוד וכמו שכתב הרב בעל המאור בספר הצבא שלו : אמרה הריני נזירה לאחר שלשים יום אע"פ שנשאת בתוך שלשים יום אינו יכול להפר · פי' דהא דאמרינן אין הבעל מפר בקודמין לא תימא בשחל הנדר קודם הנשואין אלא כל שנדרה קודם הנשואין אע"פ שאינו חל אלא לאחר נשואין אינו מפר דבתר שעת נדר אזלינן ולאו בתר חלות הנדר : נדרה והיא ברשות הבעל מפר לה · ומפרש ואזיל כיצד ולישנא קלילא הוא אמרה הריני נזירה לאחר שלשים יום פי' והוא הפר לה מיד : אע"פ שנתארמלה או נתגרשה לתוך שלשים יום פירוש שאינה אשתו בזמן חלות הנדר ה"ז מיפר · פירוש כיון שהיא ברשותיה בשעת הנדר דלגבי הפרת בעל בתר שעת הנדר אזלינן בין לקולא בין לחומרא : נדרה בו ביום נתגרשה בו ביום החזירה בו ביום אינו יכול להפר. פי' אותו נדר שנדרה קודם גירושין דגירושין כנשואין [לאחר] דמו (בשתיקה) דהא נמי בכלל דאין בעל מפר בקודמין : זה הכלל כל שיצאת לרשות עצמה שעה א' אין יכול להפר · ואמרינן בגמ' דזה הכלל לאתויי מסר האב לשלוחי הבעל (א) או בנשואין שלוחי האב לשלוחי הבעל אין לפרש כמו שפי' רש"י ז"ל אלא הכי פירושא שאם נדרה כשהיא ארוסה מכיון שמסר האב לשלוחי הבעל או שמסרו שלוחי האב לשלוחי הבעל הוי כנשואין גמורים אף לענין נדרים שאין הבעל מפר בקודמין וקרי לה ברשות עצמה משום דאף בנדרים שנדרה עכשיו כשמסר האב לשלוחי הבעל אין הבעל מפר אפילו עם האב שאינה ברשות האב ולא ברשות הבעל עד שתכנס לחופה עד שיפר אותם הבעל דהא לא חשיב קודמין דהא למילי דעלמא חשיבא כנשואה משעת מסירה כדאיתא בכתובות [דף מח:] הילכך לנדרים דמן האירוסין חשיבא מסירה כנשואין שאינו מפר עוד ולענין נדרים דשעת מסירה חשיב נמי כנדר נשואין קלא אלא שאינו מפר עד שתהא לגמרי ברשותו דהיינו שתכנס לחופה. מורי רבי' נר"ו : קונם שאיני נהנית לאבא ולאביך אם אני עושה על פיך · פי' שאסרה נפשה מהנאת אביו או אביה אם בעלה נהנה ממנה שתלתה הקונם בתנאי זה ה"ז יפר · פי' דקונם זה עינוי נפש הוא אע"פ שלא אסרה עצמה. אלא מאים ידוע ולר' יוסי הוו דברים שבינו לבינה מיהת כדפרישנא וקמ"ל הכא דאע"ג דאיסור קונם אכתי לא חייל עד שתעשה על פי בעלה מ"מ הבעל מפר אף על פי שלא חל הנדר · ובפלוגתא דר' נתן ורבנן בברייתא דלקמן וסתמא כרבנן ופנים אחרים פירשו בו וזהו הנכון : (דף פט:) גמ' תניא שאני נהנית לאבא ולאביך אם אני עושה על פיך ר' נתן אומר לא יפר · פירוש דקסבר שאין הבעל מפר נדרי אשתו עד שיחול הנדר · וכן כל כיוצא בזה שהוא תלוי בקונם ולאפוקי נדרה בקונם לאחר שנתגרשה שאינו תלוי בתנאי אלא שלא הגיע זמנו עדיין ומהשתא חייל עליה לכשיגיע והיא פלוגתא דר' ישמעאל ור' עקיבא לעיל [דף פט.] במתניתא בגמ' ר' ישמעאל אומר לא יפר ר"ע אומר יפר דבתר זמן הנדר אזלינן · והלכה כוותיה ולא שייכא הכא פלוגתא

(א) לנשואין או שמסרו שלוחי האב.

הרי"ף

תורה אור

אמרה קונם תאנים שאני טועמת וענבים שאני טועמת הרי אלו ב' נדרים : גמ' מני מתני' ר' ישמעאל היא דתניא אישה יקימנו ואישה יפרנו אמרה קונם תאנים וענבים אלו שאני טועמת קיים לתאנים קיים כולו *הפר לתאנים אינו מופר עד שיפר אף לענבים דברי רבי ישמעאל ר"ע אומר הרי הוא אומר יקימנו יפרנו מה יקימנו ממנו אף יפרנו ממנו ור' ישמעאל מי כתיב יפר ממנו ור"ע מקיש הפרה להקמה מה הקמה ממנו אף הפרה ממנו א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן זו דברי ר' ישמעאל ור"ע אבל חכמים אומרים מקיש הקמה להפרה מה הפרה מה שהפר הפר ומה שלא הפר לא הפר אף הקמה מה שלא קיים לא קיים : מתני' יודע אני שיש נדרים אבל א"י שיש מפירין יפר יודע אני שיש מפירין אבל איני יודע שזה נדר רמ"א לא יפר וחכ"א יפר: *המודר הנאה מחתנו ורוצה לתת לבתו מעות אומר לה הרי המעות הללו נתונין לך במתנה בלבד שאין לבעלך רשות בהן אלא מה שאת נושאת ונותנת לתוך פיך: גמ' אמר רב לא שנו אלא דאמר לה מה שאת נושאת ונותנת לפיך אבל אמר מה שתרצי תעשי קנה יתהון בעל ושמואל אמר אפי' אמר לה מה שתרצי תעשי לא קנה יתהון בעל: *מתני' ונדר אלמנה וגרושה יקום עליה כיצד אמרה הריני נזירה לאחר ל' יום אע"פ שנשאת תוך ל' יום אין יכול להפר *נדרה והיא ברשות בעלה ה"ז יפר כיצד אמרה הריני נזירה לאחר ל' יום והפר לה בעלה אע"פ שנתארמלה או נתגרשה תוך ל' יום ה"ז מופר נדרה בו ביום נתגרשה בו ביום והחזירה בו ביום אינו יכול להפר זה הכלל כל שיצתה שעה אחת לרשות עצמה אינו יכול להפר : גמ' ת"ר אלמנה וגרושה שאמרה הריני נזירה לכשאנשא ונשאת ר' ישמעאל אומר יפר ר"ע אומר לא יפר אשת איש שאמרה הריני נזירה לכשאתגרש ונתגרשה ר' ישמעאל אומר לא יפר ר"ע אומר יפר : זה הכלל כו'. זה הכלל דקתני גבי נערה המאורסה לאתויי הלך האב עם שלוחי הבעל או שהלכו שלוחי האב עם שלוחי הבעל אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה. זה הכלל דקתני גבי אלו נדרים לאתויי מאי לאתויי מסר האב לשלוחי הבעל או שמסרו שלוחי האב לשלוחי הבעל שאין הבעל מפר בקודמין : מתני' תשע נערות נדריהן קיימין בוגרת והיא יתומה נערה בוגרת והיא יתומה *נערה שלא בגרה והיא יתומה בוגרת ומת אביה נערה בוגרת ומת אביה נערה שלא בגרה ומת אביה נערה שמת אביה ומשמת אביה בגרה בוגרת ואביה קיים נערה ובגרה ואביה קיים ר' יהודה אומר אף המשיא בתו קטנה ונתארמלה או נתגרשה וחזרה אצלו ועדיין היא נערה : גמ' אר"י אמר רב זו דברי ר' יהודה אבל חכמים אומרים שלש נערות נדריהן קיימין בוגרת ויתומה ויתומה בחיי האב : מתני' קונם שאיני נהנה לאבא ולאביך אם אני עושה על פיך שאיני נהנית לך אם אני עושה לאבא ולאביך אינו יכול להפר : גמ' תנו רבנן קונם שאיני נהנית לאבא ולאביך אם אני עושה על פיך ר' נתן אומר לא יפר

וחכ"א

רמב"ן

אמרה קונם תאנים שאיני טועמת וענבים שאיני טועמת הרי אלו שני נדרים : גמ' *א"ר חייא בר אבא זו דברי ר' ישמעאל ור' עקיבא אבל חכמים אומרים מקיש הקמה להפרה מה הפרה מה שהפר לא הופר אף הקמה מה שקיים לא קיים תניא חומר בהקם מבהפר ובהפר מבהקם *חומר בהקם שהשתיקה מקיימת ואין השתיקה מבטלת קיים בלבו קיים הפר בלבו אינו מופר קיים אינו יכול להפר היפר אינו יכול להקם אשכחן חומר בהקם חומר בהפר מאי היא א"ר יוחנן נשאלין על ההקם ואין נשאלין על ההפר : *בעי *רבא קיים ליכי קיים ליכי ונשאל על ההקמה הראשונה מהו תא שמע דאמר *רבה אם נשאל על הראשונה השניה חלה עליו והיכא דא"ל קיים ליכי שעה ולא עוד אלא אפילו לא אמר קיים ליכי אלא א"ל מופר ליכי לאחר שעה כמאן דקיימיה שעה הוא וכיון דקיימו קיימו ולא מצי למיפר לעולם : מתני' *יודע אני שיש נדרים אבל איני יודע שיש מפירין יפר יודע אני שיש מפירין אבל אינו יודע שזה נדר רבי מאיר אומר לא יפר וחכ"א יפר : *ונדר אלמנה וגרגשה יקום עליה כיצד אמרה הריני נזירה לאחר ל' יום אע"פ שנשאת בתוך שלשים יום איני יכול להפר *נדרה והיא ברשות הבעל מיפר לה כיצד אמרה הריני נזירה לאחר שלשי' יום אע"פ שנתאלמנה או נתגרשה בתוך שלשים *ה"ז מופר נדרה בו ביום ונתגרשה בו ביום החזירה בו ביום אינו יכול להפר זה הכלל כל שיצאת לרשות עצמו שעה א' אינו יכול להפר : קונם שאיני נהנית לאבא ולאביך אם עושה אני על פיך שאיני נהנית לך אם עושה אני ע"פ אבא וע"פ אביך ה"ז יפר : גמ' תניא קונם שאיני נהנית לאבא ולאביך אם עושה לפיך שאיני נהנית לך אם עושה אני ע"פ אבא וע"פ אביך ר' נתן אומר לא יפר

לתאנים אינו מופר כיון שהיה הנדר כולו כאחד ואע"ג דקי"ל [לעיל דף כה: ודף סו.] נדר שהותר מקצתו הותר כולו התם הוא לענין היתר חכם אבל בהפרת בעל לא אמרינן הכי : הרי אלו שני נדרים . ואם קיים לתאנים אין קיים לענבים ויכול להפר עליהם ואם הפר לתאנים ולא לענבים מה שהפר לתאנים הוא בלחוד מופר ומיהו לאו למימרא דאי בעי להפר תרווייהו שיצטרך שתי הפרות דליתא דודאי כמה נדרים יכול להפר ביחד בהפרה אחת כדתנן [דף עה.] כל נדרים שתדורי הרי הם מופרין ועוד דבהדיא קתני בתוספתא דאפילו היו לו ה' נשים שנדרו יכול להפר לכולן כאחת אלא לומר שאם קיים או הפר אחד מהם יכול לקיים או להפר את השני :

[שם ע"ב] גמ' א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן זו דברי ר' ישמעאל ור"ע וכו' . פי' זו שאומר משנתנו קיים על התאנים כולו קיים לומר שמקיים גם לענבים דהקמה דמקצת הויא הקמה בכולו דבזו מודה רבי עקיבא לרבי ישמעאל אלא דפליג עליה בהפרה דסבר רבי עקיבא דהפרה כהקמה מה הקמה במקצת הויא הקמה בכולו אף הפרה במקצת הויא הפרה בכולהו ומיהו בענין הקמה כולם שוין והיינו דקאמר זו דברי רבי ישמעאל ורבי עקיבא : אבל חכמים אומרים דאיתקש הקמה להפרה מה הפרה מה שהפר לא הופר . כדתנן במתני' אף בהקמה כן לומר שענבים ותאנים בדבר זה כאחד הם ופי' היכי דאם הפר לתאנים ולא לענבים לאו כלום הוא ה"ה אם קיים לאחד מהם לאו כלום הוא עד שיתקיים חברו ויכול להפר כל הנדר אם ירצה וכתב הריטב"א ז"ל מסתברא דאע"ג דסתם מתני' כרבי ישמעאל דהלכתא כחכמים דלהכי קאמר זו דברי ר' ישמעאל וכו' אבל חכמים וכו' ולאו לאוקומה מתניתין ביחידאה וזו לא סבירא ליה הוא והכי משמעות הלשון מן הסתם כדכתיבנא במס' יבמות בס"ד עכ"ל :

[שם] פיסקא קונם תאנה שאני טועמת וכו' . פי' רבי שמעון היא . הא דתנן שאינן שני נדרים אלא משום דאמרה שאני טועמת לכל אחד ואחד רבי שמעון היא דאמר בפרק שבועת הפקדון עלה דתנן [דף לו:] היו חמשה תובעין אותו ואמר שבועה שאין לך בידי ולא לך ולא לך חייב על כל אחד ואחד ר' שמעון אומר עד שיאמר שבועה לכל א' ואחד משמע דסבירא ליה שאין השבועות נחלקות לחייב על כל אחד ואחד עד שיחלקם בדבורו הכא נמי אי לאו דאמרה שאני טועמת לכל אחד ואחד לא חשבינן להו כשני נדרים ואם אמרה קונם שאני טועמת לא התאנה ולא ענבי' נדר (א) הוא לר' שמעון ולרבנן הוי שני נדרים וכבר כתבנו לעיל דקי"ל כר' שמעון :

[שם] מתני' יודע אני שיש (מפירין)[נדרים] . פי' (יודע אני וכו'). מי שנדרה אשתו ושמע הנדר ושתק בו ביום ואחר מכאן אמר יודע הייתי בו ביום שהנדר נדר אבל לא ידעתי שהבעל יוכל להפר נדרי אשתו ולפיכך שהקתי הרי זה יכול להפר עכשיו ביום זה שידע כן דיום שמוע קרינן ביה : יודע אני שיש מפירין . שהבעל יכול להפר נדרי אשתו : שזה נדר . מאותן שהבעל יכול להפר . א"נ לא ידעתי שזה נדר גמור ויהיה צריך להפר : לא יפר . דכיון שעבר יום השמועה והיה לבעל מקצת ידיעה שיש מפירין חשוב ככל ידיעה וכיון שלא הפר באותו יום כבר עבר יום שמעו ולפיכך שוב לא יפר : וחכמים אומרים יפר . דהואיל וטעה בנדר לא הויא שמיעה עד עכשיו ולפיכך יפר היום . דיום שידע שמיעה מיקרי והלכתא כחכמים דרבים נינהו :

[דף פח.] מתני' המודר הנאה מחתנו וכו' . פי' המודר הנאה הלשון הזה אינו מדוקדק ופירושו המודר הנאה לחתנו והוא רוצה וכו' כתב הרנב"ר ז"ל דדוקא במעות צריך לעיין שלא יכשל בנדר אבל למזונות אין צריך לומר לה כלום כדתנן פרק אין בין המודר [דף לח.] וזן את אשתו אע"פ שבעלה נפטר ממזונותיה ממילא ולא הצריכוהו לומר מידי וטעמא דכיון דאיהו זנה במקום הבעל לית ליה לבעל שום זכות באותן מזונות הקצובים לה שהרי אפילו נתן לה הבעל אותן מזונות ונמלמה והותירה אין לו לבעל באותו מותר כלום וכדאמרינן פרק מי שאמר הריני מיר [דף כד:] בשקמלה מעסתה אבל מעות שכן מצויין להוציא אותן בתפניה יש לבעל זכות בהם כדאיתא פרק חזקת [דף נא:] דאמרינן התם ילקח בהן קרקע והבעל אוכל פירות ע"כ לפיכך היה צריך ליתנם לה בענין שלא יזכה החתן מחמת מתנתו שהרי אסור הוא להנותו ולתת לו שום מתנה ומיהו כל שנתן לבתו בענין שלא זכה בו חתנו לאחר מכאן אע"פ שחזרה היא ונתנה לחתן אין בכך כלום דלאו מנכסיו קא מתהני : אומר לה . שהנותן לבתו סתם הרי הבעל זוכה בהם כדין נכסי מלוג : ובלבד שלא יהא וכו'. בגמרא מפרש הני תרי לישני שהוסיף לומר אלא מה שאת נותנת לפיך ר"מ היא דאמר [כאן פח: וקדושין דף כג:] יד אשה כיד בעלה וי"מ דמה שאת נותנת לפיך לאו דוקא דה"ה שיתנן לה לאיזה דבר דלא קנה יתהון בעל כיון שאף לה לא הקנה לגמרי אלא לאותו דבר בלבד :

[שם] גמ' איתמר רב אמר לא שנו וכו'. אבל מה שתרצי עשי קנה וכו'. דסבירא ליה לרב דכי היכי דלא מהני לר"מ בלשון ובלבד שלא יהא לבעליך רשות בהן לחוד משום דשמעינן ליה לר' מאיר דאמר פ"ק דקדושין [דף כג:] דיד עבד כיד רבו וה"ה דיד אשה כיד בעלה הכי נמי כי אמר לה מה שתרצי עשי לא מהני דתרווייהו חדא מילתא נינהו וניחא ליה לרב דתהוי לישנא דמתניתין דוקא שצריך לומר לישנא דמה שאת נותנת לפיך ומתני' ר"מ היא : ושמואל אמר ניחא ליה לשמואל לאוקומא מתני' כרבנן דרבים נינהו והלכתא כוותייהו ולומר דמתני' לאו דוקא אלא דיהיב תקנתא לדברי הכל וכתב הריטב"א ז"ל ונראין הדברים עוד דהא דקאמר שמואל דלרבנן מה שתרצי עשי לא קנה בעל לאו דוקא שצריך שיאמר כפי' מה שתרצי עשי אלא כל שאומר ע"מ שאין לבעליך רשות בה בהכי סגי דהיינו מה שתרצי עשי אלא דנקט שמואל סירכא דלישנא דרב וכן נראה דעת התוס' ודעת הרמב"ן ז"ל וכן מצאתי לרבינו מאיר הלוי ז"ל והכי סוגיין בעלמא דאמרינן בפרק בן סורר ומורה [דף עא.] אינו חייב עד שיגנוב משל אביו ומשל אמו ופרכינן אמו מנא לה מה שקנתה אשה קנה בעלה ופרקינן דיהיב לה אחר מנה ע"מ שאין לבעלה רשות בו ודכוותה פרקינן פרק מי שאמר הריני נזיר [דף כד:] גבי הפרישה בהמתה אם משלה היתה הבהמה דמקשינן מה שקנתה אשה קנה בעלה ופריק כגון שקמלה מעיסתה א"נ דאקני לה אחר מנה ע"מ שאין לבעלה רשות בהן ולפום האי פירושא אתיא סוגיא דהתם כרבנן אבל מדברי הרמב"ם ז"ל בחבורו נראה דדוקא בעינן שיאמר לה ע"מ שאין לבעלה רשות בה אלא מה שתרצי עשי (וכן פסק ז"ל) ולדבריו סוגיין דבן סורר ומורה ונזיר לישנא קלילא נקט ודלא מחוו לפלוגתא דרבי מאיר ורבנן ונקטו לישנא דכייל לתרווייהו למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה אלא שהדעת מכרעת יותר כסברא הראשונה ולענין פסק הלכה נראין דברי האומר דהלכתא כשמואל שסובר דהלכה כרבנן דהא עיקר האי פלוגתא בממונא תליא מילתא דכל שקנה הבעל אסור במודר הנאה וכל שלא קנה מותר והיינו דנקטי רב ושמואל בלישנא דידהו קנה יתהון בעל או לא קנה ולא אמרו אסור או מותר וכיון שכן הלכתא כשמואל בדיני וכן פסקו הרמב"ם ורבינו הרמב"ן ז"ל וגם העיד בשם רב עמרם ז"ל וכתב רבי' מאיר הלוי ז"ל שכן הנותן מתנה לשום אדם ע"מ שלא ישתעבד לכתובת אשתו או לבעלי חובותיו מהני תנאה (ב) בזוכהו ואין בעלי חובותיו באין ונפרעין כלל וגם הרא"ה ז"ל כן הורה לי עכ"ל ובגמרא [דף פח:] מקשה תרי מתניתא אהדדי דתנינהו גבי ערוב בחדא אמרינן כיצד משתתפין במבוי לזכות לכולן מניח את החבית ואומר הרי זו לכל בני המבוי ומזכה להם על ידי עבדו ושפחתו העברים וע"י בנו ובתו הגדולים ואשתו דמשמע דיד אשה לאו כיד בעלה הוא ותניא אחריתי אלו שזוכין להן בנו ובתו הגדולים ועבדו ושפחתו העברים ואלו שאין זוכין להן בנו ובתו הקטנים ועבדו ושפחתו הכנענים ואשתו משמע דיד אשה כיד בעלה ממש ופריק רב אשי הא דאמרה דמזכה להם ע"י אשתו מיירי בשיש לה חצר שנפלה לה בירושה בעודה ארוסה והוא כתב לה בעודה ארוסה דין ודברים אין לי בנכסיך דבכה"ג מהני כדאיתא פרק הכותב [דף פג.] דמגו דזכיה לנפשה להתיר חצרה דהוי זה כבעל שנותן מתנה לאשתו דהכל מודים שקנתה ואין הבעל אוכל פירות כדאמרינן בפרק חזקת [דף נא:] ולא שמעינן ליה לרבי מאיר דפליג בהא זכיה נמי לאחריני :

[שם ע"ב] מתני' ונדר אלמנה וגרושה יקום עליה וכו' אע"פ שנשאת וכו'. פי' וקמ"ל תנא דמתניתין דהא דקי"ל [לעיל דף סז.] אין הבעל מפר בקודמין אפילו בכה"ג הוא שלא חל הנדר אלא לאחר שנשאת וטעמא משום דבתר שעת אמירה אזלינן ולא בתר שעת חלות הנדר וכיון דכשנדרה בשעת אמירה היתה פנויה אע"פ שבשעת חלות הנדר

[illegible]

פלוגתא בהא דהכא כלל ומודה ר' נתן בההיא דר"ע : וחכמים אומרים יפר · דסברי רבנן שהבעל מפר קודם שחל הנדר כלל : נטולה אני מן היהודים אם אשמשך ר' נתן אומר לא יפר · כלומר אין יכול להפר עד שתשמשנו ויחול הנדר : וחכמים אומרים יפר · אפי' קודם שתשמשנו מטעמא דפרישנא : כתב רבינו ז"ל והלכתא כרבנן דיחיד ורבים הלכה כרבים ועוד דסתם מתני' ומחלוקת בברייתא הלכה כסתם מתני' ועוד דסוגיין בריש פירקין [דף פ.] אם ארחץ ואם לא ארחץ אליבא דרבנן שייכא · פירוש דפריסנא דאמרה קונם רחיצה עלי (היום) אם ארחץ [illegible] אפי' קונם שתרחץ היום אע"פ שלא חל הנדר דהכי פשטא דמימרא . ואע"ג דאמרי' בגמרא ההוא גברא דאמר תתסר הנאת דעלמא · פירוש לאו כולהו הנאות דעלמא דא"כ [illegible] יישן ג' ימים אלא שנדר ממקצת הנאות העולם או מכל הנאות העולם ממקצת בני העולם שהיה אפשר להתקיים ע"י אחרים ואסר אנפשיה הכי (א) אתנסיב אתתא בדלא תאני איהו הילכתא פי' והיה הנדר תלוי בתנאי זה וכל כמה דלא נסיב מקמי דליתני הלכתא לא חייל נדרא איסורא דעלמא עליה אזיל רהיט במגלא ותובליא פי' בהבלי העולם ובמלאכתו ולא שנה הלכות · אתא רב אחא בר רב הונא ושבשיה כלומר פתהו בדברים ואנסביה אתתא ונתכוין רב אחא שיחול הנדר כשינשא ואז יוכל להתיר לו נדרו ולא קודם לכן שאין חכם מתיר עד שיחול הנדר כדבעינן למימר קמן : ושרקיה טינא · כי מיד נאסר באותו מלבוש כיון שנשא שהיה זה בכלל נדרו ונשאר ערום ויחף וכרוך בטיט ואתייה לקמיה דרב חסדא פי' שנתחרט ורוצה להתיר נדרו · ואמר רבא מאן חכים למעבד כי הא מילתא · כלומר דידע דליכא התרה עד שיחול הנדר · אלא רב אחא דגברא רבה הוא דקסבר דכי היכי דפליגי ר' נתן ורבנן בהפרה · פירוש וסבר ר' נתן דליכא הפרה עד שיחול הנדר הכי נמי פליגי בשאלה לחכם כלומר דלרבי נתן אין חכם מתיר עד שיחול הנדר · ומדשבחוהו דעבד כר' נתן משמע לכאורה דהלכתא כוותיה והיא לא מכרעתא דרבא שבוחי שבחיה משום דעבד הכי לאפוקי נפשיה מפלוגתא ולא למימרא דהלכתא כר' נתן אלא כרבנן ואליבא דרבא דסבר דבשאלה לחכם פליגי רבנן(ב) ואז הוא הדין דכיון דהלכתא כרבנן שחכם מתיר נדר שתלוי בתנאי קודם שיחול הנדר דהיינו כ"ז שלא נתקיים התנאי : ורב פפי פליג עליה ואמר מחלוקת בהפרה דר' נתן סבר אין בעל מפר עד שיחול הנדר דכתיב והפר את נדרה אשר עליה כלומר נדרה שחל ולישנא יתירא דריש ורבנן סברי בעל מפר אע"פ שלא חל הנדר דכתיב מפר מחשבות ערומים אבל בשאלה לחכם דברי הכל אין חכם מתיר אא"כ חל הנדר דכתיב לא יחל דברו ודרשינן מיניה [ברכות דף לב. וחגיגה דף י.] הוא אינו מוחל אבל אחרים מוחלין לו ולהכי נקט קרא האי לישנא ולא לישנא אחרינא דשייך בהתרה למשמע מיניה נמי דבעי' חלות הנדר ומסתברא דהלכתא כרבא דהוא בתרא אלא דרבוותא ז"ל פסקי לחומרא כרב פפי הילכך אין חכם מתיר עד שיחול הנדר או השבועה ודוקא כגון הא דאמרן שהוא תלוי בתנאי ולא חל כלל עד שעשה אותו תנאי

הרי"ף

וחכ"א יפר נטולה אני מן היהודים אם אהא משמשתו ר' נתן אומר לא יפר וחכ"א יפר ההוא גברא דאמר ליתסר הנאה דעלמא עלי אי נסיבנא אתתא ולא תנינא הלכתא רהיט בגפי ותורבלי ולא מצי למתני אתא רב אחא בר רב הונא ושבשיה ואנסביה אתתא *וזרקיה טינא ואייתיה לקמיה דרב חסדא אמר רבא מאן חכים למיעבד כי האי מילתא אלא רב אחא בר רב הונא דגברא רבה הוא קסבר כי היכי דפליגי רבנן ור' נתן בהפרה ה"נ פליגי בשאלה ורב פפי אמר מחלוקת בהפרה דר' נתן סבר אין הבעל מפר אא"כ חל הנדר דכתיב °וחפרה הלבנה ובושה החמה ורבנן סברי בעל מפר אע"פ שלא חל דכתיב °מפר מחשבות ערומים אבל בשאלה ד"ה אין חכם מתיר עד שחל דכתיב °לא יחל דברו: *מתני' בראשונה היו אומרים שלש נשים יוצאות ונוטלות כתובתן האומרת טמאה אני לך השמים ביני לבינך ונטולה אני מן היהודים חזרו לומר שלא תהא אשה נותנת עיניה באחר ומקלקלת על בעלה אלא האומרת טמאה אני לך תביא ראיה אל דבריה השמים ביני לבינך יעשו דרך בקשה ונטולה אני מן היהודים יפר חלקו ותהא משמשתו ותהא נטולה מן היהודי':

רמב"ן

וחכ"א יפר נטולה אני מן היהודים אם אהא משמשתו ר' נתן אומר לא יפר וחכ"א יפר והלכתא כרבנן דיחיד ורבים הלכה כרבים ועוד דסתם מתני' ומחלוקת בברייתא היא והלכה כסתם ועוד דסוגיין בריש פרקא בענין אם ארחץ ואם לא ארחץ אליבא דרבנן שייכא וע"ג דאמרי' ההוא גברא דאמר תיתסר הניית דעלמא עלי אי נסיבנא איתתא כי לא תנינן הלכתא רהיט בגפא ותובליא ולא אימצי למיתנא אתא ר' אחא בר רב הונא ושבשיה ואינסביה אתתא *ואתא לקמיה דרב חסדא אמר רבא מאן חכים למיעבד כי הא מילתא אלא רב אחא בר רב הונא דגברא רבה הוא וקסבר דכי היכי דפליגי רבי נתן ורבנן בהפרה פליגי נמי בשאלה דשמעת מינה דעבד עובדא כר' נתן ההיא לא מכרעת דרבא שבחוהי שבחיה משום דעבד הכי לאפוקי נפשיה מפלוגתא ולאו למימרא דהלכה כר' נתן ועוד דרב (א) פפא אמר מחלוקת בהפרה אבל בשאלה ד"ה אין חכם מתיר אא"כ חל הנדר וקא פסקי רבוותא (ב) כוותייהו תניא קונם שאיני נהנה לפלוני ולמי שאשאל עליו נשאל על הראשון אותו פלוני ואחר כך נשאל על השני אותו חכם : מתני' בראשונה היו אומרים שלש נשים יוצאות ונוטלות כתובתן האומרת טמאה אני לך השמים ביני לבינך ונטולה אני מן היהודי' חזרו לומר שלא תהא אשה נותנת עיניה באחר ומקלקלת על בעלה אלא האומרת טמאה אני לך תביא ראיה לדבריה השמים ביני לבינך יעשו דרך בקשה נטולה אני מן היהודים יפר חלקו ותהא משמשתו ותהא נטולה מן היהודים :

גמ'

(א) פפי . (ב) כוותיה .

נמוקי יוסף

נטולה. שאוסרת הנאה על הבריות מתשמיש אם משמשתך אפי' פעם א': לא יפר. עד שתשמשנו דאז חל הנדר ותהא אסורה בהנאת היהודים וחכ"א יפר אפי' קודם שתשמשנו וכדפירשנו במתני'.(א) מפר מחשבות אלמא שייכא הפרה במחשבה בלבד דהכתי לא חיילא: דכתיב לא יחל. דברו . לא יעקור חלות דברו ודייקינן הא אחרים עוקרין אלמא אין חכם מתיר אא"כ חל הנדר ולענין הלכתא קי"ל כרבנן דפליגי עליה דרבי נתן ואמרי דבעל מפר אע"פ שלא חל הנדר חדא דיחיד ורבים הלכה כרבים ועוד דר"ע דאמר [דף פט.] אשת איש שאמרה הריני נזירה לכשאתגרש ונתגרשה דיפר על כרחין הכי סבירא ליה דבעל מפר אע"פ שלא חל הנדר ועוד דסוגיין בריש פרקין [דף פ.] בענין אם ארחץ אם לא ארחץ כרבנן שייכא וכדכתיבנא לעיל הלכך נקיטינן דבעל מפר אע"פ שלא חל הנדר וכן דעת הרמב"ן ז"ל מיהו ה"מ בשנתנה נדרה בדבר שהיא עשויה לעבור עליו דומיא דהא דמצטערת היא אם לא תעשה לפי אביה אבל תולתה תנאה בדבר שאינה עשויה לעבור עליו אינו מפר אא"כ חל הנדר והיינו דאמרינן בריש פרקין למה לה הפרה לא תרחוץ ולא ליתסרון פירות עולם עלה ע"כ וכתב הריטב"א ז"ל ומסתברא דלרבנן ה"ה דמקיים עד שלא יחול הנדר דאי לא היאך מפר הא אמרינן בפרק נערה [דף עה.] דכל שלא בא לכלל הקם לא בא לכלל הפר ומיהו לענין שאלה קי"ל כרב פפי דאמר דבשאלה דברי הכל אין הכם מתיר הנדר עד שיחול הנדר ונראה מדברי הרמב"ם ובעל ספר המצות ז"ל דה"ה בעומד בניסן ונדר או נשבע שלא יאכל בשר או שלא ישתה יין מאייר ואילך שאין מתירין לו עד שיגיע אייר ואני בעניות דעתי דנתי לפני רבינו שלא נאמרו דברי רבי נתן בהפרה ודברי חכמים בשאלה אלא בדבר שהוא מחוסר מעשה וכדאיתא במתני' ובכלהו מתניתא דסוגיין אבל כל שאינו מחוסר [אלא] זמן שלמי יומי וכיון שעתיד לחול כשידוע זמן על כרחין כאילו חל כבר חשבינן ליה ומתסר וכדאיתא בגמ' וזה נ"ל ברור אלא שכבר הורה זקן והחושש לדבריו למעשה משובח והלכתא כרב פפי וכן פסק רבינו הגדול ז"ל ורבותי . ומי שכלל בשבועתו שלא ישאל עליה נשאל בתחלה על מה שנשבע שלא ישאל שאם לא כן נמצא עובר על שבועתו והנשבע על מנת שלא יהיה לו שום פתח וחרטה נראה שהם דברים בכדי ומתירין לו בחרטה או בפתחים בעלמא ואין דנין לומר שדעתו היה שיהא נדרו על דעת רבים מכיון שלא פירש עכ"ל ז"ל ולשון הרנב"ר ז"ל ולענין שאלה קי"ל כרב פפי דאמר מחלוקת בהפרה אבל בשאלה דברי הכל אין חכם מתיר אא"כ חל הנדר והכי פסקי רבוותא ז"ל כוותיה לחומרא ואיכא מאן דאמר דאפילו הכי האומר קונם עלי דבר פלוני לאחר שלשים יום חל הנדר מיקרי וחכם מתיר דלא פליגי רבי נתן ורבנן אלא בתולה נדרו בדבר שאפשר שלא יחול הנדר לעולם אבל תולה נדרו בימים כיון שסוף איסורו לחול אע"פ שלא חל הנדר עדיין חכם מתיר ואיכא מ"ד דאפילו בכה"ג כיון שמכל מקום עדיין אינו נאסר אין חכם מתיר וסברא קמא תריצא לי טפי עכ"ל ובגמרא [דף צ.] מייתי האומר קונם שאיני נהנה לפלוני ולמי שאשאל עליו נשאל על הראשון שהוא אותו פלוני שאסר הנאתו עליו ואח"כ נשאל על השני שהוא החכם שאסר הנאתו עליו אם ישאל לו על הנדר דהשתא כשנשאל על האיסור תחלה חל הנדר שנאסר בהנאת חכם שנשאל לו והרב יסא נשאל לפני חכם ממה שנאסר ממנו וחכם עצמו יכול להתיר לו את שלו וכמו שאמרו בירושלמי [נדרים פ"ה הל"ד] שהנודר מן הזקן יכול להתיר את נדרו ואפילו ביחיד ואין כוונת התנא אלא לומר שצריך שיתירו לו כל א' בפני עצמו. עוד תניא קונם שאני נהנה לפלוני הריני נזיר לכשאשאל עליו נשאל על נדרו ואח"כ נשאל על נזירו: [דף צ ע"ב] מתני' בראשונה היו אומרים ג' נשים יוצאות ונוטלות כתובה וכו' . פי' טמאה אני לך שנאנסתי וכיון דתנן יוצאות ונוטלות כתובה על כרחין באשת כהן מיירי שאסורה לבעלה אפילו נבעלה באונס ומ"מ נוטלת כתובתה דאנוסה יש לה כתובה כדאמרינן בגמ' דמצית למימר ליה אנא הא קאימנא וגברא הוא דנסתחפה שדהו שקדושת כהונתו הוא שגרמה לו דהא אונס בישראל מישרא שרי ואילו אשת ישראל אי אפשר דאי באונס מותרת לבעלה ואי ברצון אינה נוטלת כתובה · השמים ביני לבינך . מוכח בגמרא דהכי קאמרה ליה שאין שכבת זרעו יורה כחץ בשעת תשמיש ואינו ראוי להוליד ומתוקמא בבאה מחמת טענה דאמרה בעינא חוטרא לידה שאשען עליו לעת זקנתי ומרא לקבורה שיתעסק בקבורתה הא לאו הכי אין בדבריה כלום דאמרינן לה זילי לא מפקדת . כדאמרינן בפרק אע"פ [דף סד.] ופי' השמים ביני לבינך כלומר אלהים עד ביני ובינך דקושטא קאמינא לך שדבר זה אין יודע בו אלא השם : נטולה וכו' . שאסרה על עצמה הנאת תשמיש כל היהודים וא"ת אמאי יוצאת מבעלה יפר חלקו ותהא משמשתו דהא דברים שבינו לבינה הוא ועוד קשה הא היא נתנה אצבע בין שיניה שנדרה ואמאי יש לה כתובה דבפרק המדיר [דף עא.] הכי אמרינן דהיכא שנתנה אצבע בין שיניה לית לה כתובה וי"ל דכיון שאסרה עצמה בתשמיש כל היהודים משמע דתשמיש קשה לה ואנוסה היא ומשום הכי אית לה כתובה וכופין אותו להוציא: חזרו לומר . שאם נאמין אותה שמא תתן עיניה באחר ותבא לטעון טענת אלו בשקר : תביא ראיה לדבריה . שנאנסה ובלאו הכי לא מיתסרא על בעלה וא"ת ואמאי אינה יוצאת והא שויתה לכהן זה חתיכה דאיסורא אנפשה וי"ל דמדינא אין האשה נאמנת לומר טמאה אני לך ולהפקיע עצמה מבעלה שהיא משועבדת לו ולא דמיא לאומרת קדשתני [דף סה.] שאסורה בקרוביו דהכיא לא משעבדא ליה ומגיא שוי נפשה עליה חתיכה דאיסורא אבל האי אי לא מהימן לה אינו מוזהר עליה ושריא ליה ואשת איש שאמרה לבעלה טמאה אני לך מפני שזנתה ברצון אם הוא מאמינה נאסרה לו מיד דהא שויא אנפשיה חתיכה דאיסורא ואמרו בתוס' שיש בתקנות רבינו גרשום ז"ל דהיו משמתין ליה מפני שהוא גורם איסור זה שלא היה לו להאמינה בכך מיהו מסתברא דאי קים ליה בגוה חרם אין כאן נדוי אין כאן דודאי יש לו לחוש וכדאמרינן בפרק האומר בקדושין [דף סו.] גבי ההוא סמיא אמר לו עד אחד אשתך זנתה והלה שותק דלא מהימן ואמר ליה שמואל אי קים לך בגוה אסורה לך וכי היכי דחושש לעד אחד אי קים ליה בגוה הכי נמי יש לחוש לה אי קים ליה בגוה דחשידא עכ"ל המפרשים ז"ל : יעשו דרך בקשה . מפורש בירושלמי יעשה סעודה ויפייס ועלה טובה קמ"ל וגם פשוטו של לשון בא לומר שאין לב"ד לדונה במורדת ולא לכוף אותו לגרשה אלא שיעשו הם ביניהם דרך בקשה לפייס זה לזה הן לפייס אותה שלא תחוש הן לפייס אותו שלא תשא את עונה עליו : יפר חלקו וכו' . דהא דברים שבינו לבינה הם ובעל יכול להפר חלקו אבל אם נתגרשה או נתארמלה תהא נטולה מן היהודים שאין הבעל יכול להפר חלק אחרים וא"ת ובנטולה למה חזרו לומר הא ליכא למיחש שמא נתנה עיניה . באחר שהרי אסורה היא לכל היהודים ואם תשאל על נדרה תוציא לעז על גטה יש לומר דשמא (תאמר) תלך למקום שאין מכירין בה ובנדרה ותנשא : [מאמר מרדכי הלוי ס"ט. מרהיטת דברי הנ"י נראה דגם בכגון זאת תקן רגמ"ה שלא לומר שמאמין לאומרת טמאה אני לך וכן נראה מדברי הריטב"א אכן מדברי התוס' בסוגיין והביא דבריהם מוהריק"ו סוף שו"ת ק"י ומכן הב"י סס"י קט"ן מפורש יוצא דעיקר התקנה לא היתה בזה אלא שלא לגרש בעל כרחה ומאי דהיו משמתין ליה היינו על שגרם לבטל תקנת רגמ"ה שהרי מוכרח הוא לגרשה בע"כ ועוד רואה אני שיש ללמוד מדברי הנ"י הללו בשם המפרשים דינא רבה הוא הדבר דממאי דכתב דקי"ל בגוה דחשידא ולא כתב דקי"ל בגוה דאינה משקרת משמע דלהנ"י ס"ל דכל מי שהוא בדבר שדעתו סומכת שאמת נכון הדבר דעבדא איסורא דהרי זה אסורה עליו ולא בעינן שיהא העד או האשה נאמנים אלו מקדם בכל הענינים וע"כ גם בפעם הזאת מאמין הוא בעד או באשה אלא העיקר הוא במה שדעתו סומכת וכפשט דברי הרמב"ם בפכ"ד מהלכות אישות וכ"כ הרשב"א בת"ה סימן אלף רמ"ט ובמיוחסות סימן קל"ג שזה הוא דעת הרמב"ם והוא נרתע לאחוריו מפני ס' הרמב"ם ומוהריק"ו שו"ת פ"ב שדקדק מדברי הרמב"ם בהפך תמהני דסמוך ונראה מה למעלה הביא דברי הרשב"א ומאחר דהרשב"א הנ"ע הדבר בראותו דברי הרמב"ם היאך הוא ז"ל דייק הפך דברי הרשב"א ועיין בתשובת הרשב"א בסס"י ק"ח דנראה שהוא הפך ממ"ש בסימן אלף ר"ן וי"ל . ואף גם זאת למדנו מדברי הנ"י דכל שהוא מאמין לאשתו האומרת עט"ל מפני שהוא חושדה דליתא לתקנת רגמ"ה ולא משמתינן ליה : ובזה ראה ותידש הרב תה"ד במכתביו סימן רכב דאף למשנה אחרונה אם יש רגלים לדבר דנאמנת היא לומר עט"ל וקבעו מורי בסי' קט"ו ונראה לק"ד להביא ראיה לדינו ממאי דגרסינן בירושלמי רפ"ק דסוטה על מתני' דאלו אסורות לאכול בתרומה האומרת עט"ל קאמר עלה לא כמשנה ראשונה דתמן תנינן בראשונה היו אומרים שלש נשים יוצאות ונוטלות כתובתן האומרת עט"ל אמר רבי אבין אפילו תימא כמשנה אחרונה מ"מ יש רגלים לדבר ע"כ הרי דכל דאיכא רגלים לדבר אף למשנה אחרונה נאמנת והן הנה דברי הרב תה"ד וכד

[illegible]

(א) ורבנן סברי כו' דכתיב מפר מחשבות . (ב) כשיגיע הזמן .

אבל הנודר או נשבע לעשות דבר לאחר ל' יום וכיוצא בו מסתמא חייל נדרא כשהגיע זמנו ויש לו שאלה אפי' תוך שלשים יום וכן כל כיוצא בזה מפי מורי נר"ו ושלא כדעת מקצת החכמים ז"ל וכדוי על תנאי נמי יש לו התרה קודם שיחול דומיא דהפרת בעל · מיהו לאו היינו מאי דאמרינן במס' מטות [דף יח:] נדוי על תנאי צריך הפרה כדפרישית בכלל הלכות נדוי : (דף צ ע"ב) תניא קונם שאני נהנה לפלוני ולמי שאשאל עליו . כלומר שכלל בנדרו שאם ישאל על נדרו יהא מודר מאותו חכם שאשאל לו : נשאל על הראשון ואח"כ נשאל על השני . פי' נשאל על הראשון אותו שנדר עליו תחלה בלא תנאי ואח"כ על החכם שאינו נשאל על החכם תחלה שהכי עדיין לא נאסר בו ולא חל עליו איסורו עד שאלו לו . והיינו כרב פפי ורבא דאי לה בגמ' (ג) מידע הוי קמא והוי בתרא דילמא ראשון ושני לאו דוקא אלא דקמ"ל דהכא נמי איכא שאלה ויאמר על מי שירצה תחלה מיהו פשטא דמתניתא כרב פפי דהטעה מדקתני הראשון והשני . והייט דנקטי רבוותא כוותיה לחומרא . ומי שנשבע ואמר שהוא נשבע ע"מ שלא יהא היתר לשבועתו לעולם אינו נשאל על זה חוששין שמא דעתו לומר שנשבע על דעת רבים שאין לו התרה לפום מאי דכתיבנא דלא בעינן שישבע בפניהם ויש מקילין בדבר זה מיהו אם נשבע שלא ישאל על שבועתו יש לו התרה אף לזה וישאל על שבועת שאלה תחלה וזה פשוט: (שם) מתני' בראשונה היו אומרים ג' נשים יוצאות ונוטלות כתובה . פי' יוצאות בגט ונוטלות כתובה דהיינו מנה מאתים אבל לא תוספת דאדעתא דהכי לא אקני לה והכי משמע בכתובות [דף נד: ודף נו.] ולא נפקא לן מינה מידי דלית הלכתא כמשנה ראשונה : האומרת טמאה אני לך . פריסנא בגמרא באשת כהן שנאנסה והיא אסורה לו וכיון דאונס הוי ליכא לאפסודה כתובתה : והאומרת השמים ביני וביניך . כלומר שאינו נזקק לה כראוי דהיינו שאינו יורה כחץ דהיינו ודאי פירושא דהאי לישנא דאילו בטענה שאינו נזקק לה כלל אף הוא יודע בדבר כמותה מיהו זמנין דאיהי טענה הכי סתם אפי' על שאינו נזקק לה כלל אבל ב"ד מפרשין דבריה ואומרים לה מה דעתך בלשון זה וזו יוצאה מבעלה כיון שאינו ראוי להוליד כיון דאתיא בטענה דאמרה בעינא חוטרא לידא ומרא לקבורה דאי לא אמרינן לה זילי לא אפקדת אפריה ורביה כדאיתא בסוף פרק הבא על יבמתו [דף סה:] : והאומרת נטולה אני מן היהודים . פי' שאסרה עליה הנאת תשמיש כל היהודים ובעלה בכלל [לעיל דף סו: ודף פא:] דאין מאכילין לאדם דבר האסור לו ואמרי בני משנה ראשונה שזו ג"כ יוצאת ונוטלת כתובה אע"פ שהיא גרמה איסור לעצמה ונתנה אצבע בין שיניה דגלי אדעתה שהתשמיש קשה לה מחמת חולי שיש לה בגופה או דבר שמזיק לה התשמיש . ולאו לאפוקה נפשה מבעלה עבדא וכיון דכן כופין אותו לגרש וליתן כתובה דלא גרע הא ממקמץ ומגרף נחשת שכופין כדאיתא בכתובות [דף עז.] : חזרו לומר שלא תהא אשה . נאמנת בדבר מכל אלו : שלא תהא אשה נותנת עיניה באחר ומקלקלת על בעלה אלא האומרת טמאה אני לך תביא ראיה לדבריה . פי' כשאינו מאמינה אבל אי קים ליה בגוה דקושטא קאמרה הכי היא אסורה לו בין על פיה בין על פי עד אחד ואפי' בעובד כוכבים שאינו בתורת עדות וכדפריסנא במס' קדושין (בפרקא בתרא) [בפרק ג' דף סו.] . ובדלא קים ליה בגוה ולא מהימן לה הוא דלא מפקי' שאין דבר שבערוה פחות משנים והיינו כולהו עובדי דמייתו לקמן בשמעתין ומה שכתוב בתוס' שתקן רבינו גרשום ז"ל שאם מאמינה בכך היה משמתין ליה מפני שגרם איסור זה היינו היכא דלא קים ליה בגוה : והשתא דאמרינן דכי לא מהימן לה לא מתסרא ליה לדידה נמי ליכא איסורא ולא מבעיא באשת כהן שנאנסה (ד) שלא הוזהרה דמשתריא לכהן פסול שלא לינשא לכהונה ובני אהרן הוא שהוזהרו בכך כדאיתא בקדושין אלא אפילו להאכילה בתרומה דאתרי' בגמרא דלא מהימנא ומשתריא בה דאע"ג דזונה ודאי אסירא בתרומה והוה לן למימר דשויתא אנפשה חתיכה דאיסורא אפי' הכי משום דהך חזקה דנתנה עיניה באחר אלימא והיא לא באה מתחלה ליאסר בתרומה אלא לאסור עצמה לבעלה אומדן דעתא דמוכח הוא דקא משקרא דכי היכי דלא מהימנא לגבי בעלה לא מהימנא נמי לגבי נפשה לאתסורי בתרומה וב"ד מחנין לעקור דבר מן התורה משום מיגדר מילתא כדאיתא ביבמות [דף נ:] : השמים ביני לבינך יעשו דרך בקשה . כלומר אין ב"ד נזקקין אליה ואין מאמינים אותה אלא שיעשו דבריהם דרך פיוס הן לפייסה שלא תאמר כן ותתן לבה על בעלה הן לפייסו אם רואין שקטטה מתרבה ביניהם ובירושלמי [כאן הלכה יב] אמרו יעשה סעודה ויפייס . ופירשו השמים ביני לבינך כמו שהשמים רחוקים מן הארץ כך הדא אתתא רחיקא מבעלה : האומרת נטולה אני מן היהודים יפר חלקו . פי' דהא דברים שבינו לבינה הוא ומופר לגבי דידיה הילכך יפר חלקו ואפילו נדרה על דעת רבים דלגבי הפרה לא מהני מידי ותהא משמשתו ותהא נטולה מן היהודים לאחר שתתגרש או תתאלמן ואם לא רצה להפר וקיים לה נותן אצבע בין שיניה ויוציא ויתן כתובה הכי איתא במסכת כתובות [דף עא.] וקיימא לן כמשנה אחרונה :

(א) אי איגסיב . (ב) כיון דהלכתא כרבנן הוא הדין בשאלה שחכם כו' . (ג) מי ילדע הי קמא והי בתרא . (ד) דמשתריא שלא הוזהרו שלא לינשא לכהן פסול ובני כו' ועי' תוס' קדושין עו ע"א .

דייקינן פורתא חזינן דהא לא מיכרעא [illegible]

[illegible]

דלא

(שם) גמ' אמר רב פפא בדיק לן רבא אשת כהן שנאנסה יש לה כתובה או אין לה כתובה כיון דאונס לגבי כהן כרצון לגבי ישראל דמי ואין לה כתובה . פי' כי היכי דאשת ישראל שזינתה ברצון אין לה כתובה כך אשת כהן שנאנסה כיון דאסירא ליה אין לה כתובה או דילמא אמרה ליה אנא הא חזינא וגברא הוא דנסתחפה שדהו ופשטנא ליה מתני' היא האומרת טמאה אני לך יש לה כתובה במאי אילימא באשת ישראל אי ברצון כלום יש לה כתובה ... ישראל ברצון אלא לאו באונס וקתני יש לה כתובה :
(דף נא.) איבעיא להו אמרה לבעלה גרשתני מהו . ופשיט רב המנונא דנאמנת ואפילו למשנה אחרונה דקתני האומרת טמאה אני לך דלא מהימנא התם הוא דמשקרא פי' דאיכא למימר דמשקרא

דלא שייכא להך מילתא דא"א בתק"ח אלא היכא דליכא פסידא לאחריני והוא מוחזק ועיין להכה"ג חו"מ סימן ק"ב שלא זכר שדבריו הם דברי מוהר"ם והכא נהי שהוא מוחזק בכתובתה מכל מקום הרי מפסיד הוא לאשתו בגירושין דחוב הוא לה וק"ל] ומיהו אם חזרה בה ונתנה אמתלא לדבריה נראה דנאמנת עכ"ל הנ"ל . ומדבריו אלו מוכח דלאו דוקא חבר אלא אפילו באינים דעלמא אם רצה להוציא מוציא ואילו מלשון הירושלמי דכתיבנא משמע דדוקא בחבר הוא דמוציא נראה דלמוהר"ם ס"ל דיוציא קאמר ר' אילא היינו אם בא לחוש משום לתא דאיסורא וע"כ בחבר דוקא דמודבר הוא דמוציא הא שאר אנשי דעלמא לא ומוהר"ם מיירי כשהבעל לאו משום לתא דאיסורא הוא שרוצה להוציא אלא שאומר אי אפשי בתק"ח דבכגון זאת שומעין לו . ודע דממאי דכתבו התוספות והרשב"א הביא דבריהם ה"ה בפכ"ד מה"א ומוהריק"ו סוף שו"ת ק"י דאי האמין הבעל לדבריה דה"ז אסורה לו ואפילו אם נתנה אמתלא לדבריה אין מזה ראיה לומר דמוהר"מ כ"כ שכתב דאם נתנה אמתלא לדבריה דה"ז נאמנת דפליג עלייהו דהא ליתא דמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי דרז"ל בעלי התוס' (א) מיהו במאמינה דכיון שהאמינה הא שויא אנפשה חתיכה דאיסורא ותו לא מהני אמתלא ומוהר"ם מיירי בשאינו מאמינה וכפשטא דמתני' סיפא דומיא דרישא וכמתבאר מדברי הרי"ף בס"פ הבא על יבמתו וכשחזרו לומר שמא עיניה נתנה באחר היינו בשאינו מאמינה והקנתא דרבנן היא כדי שלא תהא כ"א ואתת הומרת כן וע"ז אתא מוהר"ם לאשמעינן דאף אם הבעל אינו מאמין בכל זאת אם אמר א"א בתק"ח דש"ל וע"ז קאמר דאם נתנה אמתלא לדבריה דה"ז נאמנת דזו אינה מתק"ח שהרי אפילו למשנה ראשונה היתה נאמנת אם היתה נותנת אמתלא מידי דהוה האשה שאמרה א"א אני וחזרה ואמרה פנויה אני ורז"ל בעלי התוס' דמיירי במאמינה דע"י דהאמינתה הא אקבע איסורא לגבי דידיה ודבורו עושה רושם דשויא אנפשיה חתיכה דאיסורא כשחזרה בה ונותנת אמתלא לדבריה לא אתי דיבור דידה ומבטל לדיבור דידיה דנהי דיועיל לה האמתלא לגבי דידה במאי דשויא נפשה חתיכה דאיסורא דאתי דבור ומבטל דבור והפה שאסר הוא הפה שהתיר אבל לגבי בעל שאסר עליו את המותר אמתלא דידה לא (הני ולא) מהני דדבורו כבר עשה רושם וכמ"ש מוהרי"ט בח"א מא"ה וכן נר' שהבין מור"ס בעל המפרש בסימן קט"ו בכונת דברי מוהר"ם כ"כ דמיירי באינו מאמינה דאם לא כן הו"ל להביא דברי מוהר"ם אחר הדין דאם האמין לדבריה ולק"ד הדבר פשוט :

ומוהריק"ו דסיים בדבריו בסימן ק"י דיש חולקין וגם האגודה שכתב בפ"י די"ת על סי"א כ"כ הכה"ג בהגב"י אות ל"ב ואני בקשתיהו ולא מצאתי בספר האגודה לדבר הזה רק בפרק האומר דף ק"י שכתב דיש מחלקין בין אשה לאיש אבל באשה גופה לא קאמר מידי . הנראה לע"ד דעיקר מחלוקתם הוא לענין הנדוי דוקא דמאחר דעיקר תקנת רגמ"ה לא היתה רק שלא יגרש בעל כרחו משום גרמא שהוא גורם ע"י האמנתו שיתבטל תקנת רגמ"ה לא משמתינן ליה דלא חמיר הך מילתא ממחיקת השם דדרשינן בפ' כ"כ דמחיקה אסירא גרמא שריא ועוד דהכא כונתו לשם שמים ולשם מצוה קא מכוין ואין כונתו לעקור תקנת רגמ"ה . דוגמא לדבר כתבו התוספות בפרק אע"פ דף כ"ו ע"א גבי האומר הריני נזיר ע"מ שאגלח בבית חוניו דאין זה מתנה עמ"ש בתורה הואיל ואין כונתו לעקור רק שחושב דמצוה יש בבית חוניו כמו בבית המקדש והוא ס"ל דלמיגדר מילתא מיהא משמתינן ליה על שגרם לבטל תקנת רגמ"ה ומיהו לכ"ע ס"ל דכל שהאמין בה אפילו אם חזרה ונתנה אמתלא לדבריה דהרי זו אסורה לו דהיאך נתיר אותה לגבי דידיה שאסרה עליו בהאמנתו שהאמין בה ואיסור שבה להיכן הלך דלא פקע בכדי וכדאמרינן בפ"ק דשבועות דף י"א גבי תמידין שלא הוצרכו לצבור נפדין תמימים דפריך תלמודא בהכי וכה"ג פריך תלמודא בנדרים דף כ"ח גבי נטיעות הללו הקדש לכשיקצצו וכן הקשה הר"ן בסוגיין והוכפלו דבריו בפרק האומר דקידושין כנ"ל ברור אלא שראיתי לרש"ל בים"ש למסכת יבמות דף י"ב רע"ד שכתב דכל שנתנה אמתלא לדבריה דנאמנת אפי' אמר הבעל בתחלה שהוא מאמין לה האמתלא בטלה לדברים הראשונים ושגם מוהריק"ו כתב די"ת ושכן כתב האגודה ומוהר"ם כ"כ אלו תמצית דבריו בקיצור וכבר כתבנו דסי"ת שכתב מוהריק"ו היינו לענין הנדר וגם האגודה כבר סיים כד"ק דיש מחלקין בין אשה לאיש אבל באשה גופה ל"ק ומוהר"ם נ"כ מיירי באינו מאמינה וכדכתיבנא :

וראיתי למור"ס. בתשוב' סימן י"ב דף כ"ה סע"ד ק"ק שכתב דאף שהוא מאמין לדברי העדים דלאו כלום הוא דומיא דהאומרת טמ"ל ולא"פ שכתבו התוס' בפרק אע"פ דהא כבר שויא אנפשיה חד"א התם ה"ט משום דאיכא רגלים לדבר ועי"ש בדבריו ואילו התוספות התם קיימי אפילו בשאינו מאמינה דכל דאיכא רגלים לדבר דה"ז נאמנת אבל במאמינה אפילו בדליכא רגלים לדבר ה"ז אסורה וכמתבאר מדברי התוספות בסוגיין ודברי הרשב"א וה"ה והרמב"ם והירושלמי . [את זה כתבתי בארצות רומאניא בהיותי גולה ומטולטל יוצא מפתח פלטרין ואהי נגוע כל היום כמו חולאים מקדימין ולא מאחרין ויותר מהמה ספר"א בליר וכולי תלמודא חסורי מחסרא בגזרת עירין הוא יתברך יאיר עינינו בתורתו להוציא לאור דברים המחוורין ואותי ישיב על כני תוב"ב ירושלים על מי מנוחות ינהלני כהלכת גוברין אמן כן יהי רצון] :

רמב"ן

גמ' אמר רב פפא בדיק לן רבא אשת כהן שנאנסה יש לה כתובה או אין לה כתובה כיון דאונס לגבי כהן כרצון לגבי ישראל דמי אין לה כתובה או דילמא מצית אמרה ליה אנא הא חזינא *וגברא הוא דנסתחפה שדהו ואמרינן עלה מתניתין היא האומרת טמאה אני לך יש לה כתובה במאי עסקינן אילימא באשת ישראל ובמאי אי ברצון כלום יש לה כתובה ואי באונס מי מיתסרא על בעלה אלא באשת כהן ואי ברצון כלום יש לה כתובה מי גרעא מאשת ישראל אלא לאו באונס וקתני יש לה כתובה איבעיא להו אמרה לבעלה גרשתני מהו ופשיט רב המנונא דנאמנת דאפילו למשנה אחרונה דקתני האומרת טמאה אני לך דלא מהימנא התם הוא דמשקרה דידעה דבעלה לא ידע בה אבל גבי גרשתני נאמנת דחזקה אין אשה מעיזה פניה בפני בעלה והוינן בה השמים ביני לבינך דמשנה אחרונה תהוי תיובתיה דרב המנונא והא הכא דידעה היא דבעלה ידע בה וקתני דלא מהימנא קסבר רב המנונא דהיא גופא אמרה נהי דבביאה ידע ביורה כחץ מי ידע ומש"ה משקרה והלכתא כרב המנונא דסוגיין בכולהו תנויי כוותיה וכבר פסקה רבינו הגדול בהלכות כתובות ובגיטין (א) ומדקאמר מדמי לה למתני' שמעינן מינה דנאמנת אף לענין כתובה כדין משנה ראשונה ועוד מספר כתובתה נלמוד שכך הוא כותב לה לכשתנשאי לאחר תטלי מה שכתוב ליכי כדתנן בהאשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים* ומיהו איכא למידק אשמעתין הכא את אמר דכל מילתא דידע בה בעלה מהימנא דלא מחצפא ביה ודלא ידע בה בעלה לא מהימנא והתם בסוף הבא על יבמתו* אמרינן הוא אמר מתה והיא אמרה מיניה אמר ר' אמי דברים שבינו לבינה היא ונאמנת מאי טעמא היא קים לה ביורה כחץ והוא לא קים ליה ביורה כחץ אלמא במילתא דבעל לא ידע בה מהימנא ואי ידע בה ומכחש לה לא מהימנא ומסתברא לן דפירוקא דהך קושיא דכל היכא דאתיא היא לאפוקי נפשה מבעל בטענתה אי ההיא דילה מילתא דלא קים ליה לבעל כגון דאמרה בתוך עשר אינו יורה כחץ *ובאה מחמת טענה דבעיא חוטרא לידה ומרא לקבורה כיון דהיא היא דתבעה גירושין חוששין שמא עיניה נתנה באחר ולא מהימנא ואי מילתא דידע בה בעלה היא חזקה אין אשה מעיזה פניה בפני בעלה לאפוקי מיניה בטענה דשקרא אבל שמעתא דהתם לאו על הדין ארחא איתמרא אלא אההיא דתנן* נשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה אינו רשאי ליבטל וקאמרינן דהיכא דשהה עמה עשר שנים וקא אתי הוא לאפוקה

(ד) ומדקא מרמי .

הרי"ף

גמ' א"ר פפא בדיק לן רבא אשת כהן שנאנסה יש לה כתובה או אין לה כתובה דאונס גבי כהן כרצון גבי ישראל וה"נ אין לה כתובה או דלמא מצי אמרה אנא הא חזינא *וגברא הוא דלא חזיי ונסתחפה שדהו ואמינא ליה אנא מתניתין היא טמאה אני לך יש לה כתובה במאי עסקינן אי נימא באשת ישראל וה"ד אי ברצון אין לה כתובה ואי באונס מי קמתסרא על בעלה אלא באשת כהן ואי ברצון כלום יש לה כתובה מי גרעה מאשת ישראל אלא באונס וקתני יש לה כתובה איבעיא להו אמרה לבעלה גרשתני מהו אמר רב המנונא תא שמע האומרת טמאה אני לך ואפילו למשנה אחרונה דקתני דלא מהימנא התם הוא דמשקרא דידעה דבעלה לא ידע בה אבל גבי גרשתני דידע בה מהימנא חזקה אין אשה מעיזה פניה בפני בעלה אמר לו רבא אדרבה אפילו למשנה ראשונה דקתני דמהימנא משום דלא עבידא לבזויי נפשה אבל הכא זמנין דתקיף לה מן בעלה מעיזה ומעיזה ההיא אתתא דכל יומא דתשמיש הוית מייתא ליה מיא לממשי ידיה דגברא יומא חד אייתת ליה מיא לממשי ידיה א"ל מה דין הא מילתא לא הוה האידנא א"ל א"כ חד מן *אהלויי דהוו הכא אי את לא דלמא חד מנהון א"ר נחמן עיניה נתנה באחר ולית משמשא במלה . (א) הכא אתתא דלא הוי בדיחא דעתה בהדי גברא א"ל האידנא מאי שנא אמרה ליה מעולם לא ציערתן בדרך ארץ כי האידנא אמר לא הוה הדא מילתא האידנא א"ל א"כ הלין נפטויי דהוו הכא אי לאו את דלמא חד מנהון א"ר נחמן לא תשגחון בה עיניה נותנת באחר ולית משששא במלה ההוא גברא דהוי מהרזק בביתא הוא ואתתא חדא זימנא על ואתי מרי דביתיה פרטיה ההוא להוצא וערק אמר רבא אתתא שריא דאי איתא דעביד איסורא ארכוסי הוי מרכס . ההוא נואף דעייל לגבי ההיא איתתא אתא גברא סליק נואף ויתיב אבלאי דבבא והוו מתתון תמן תחלי דטעמינון חויא בעא מרי דביתיה למיכל מהני תחלי בלא דעתא דאנתתיה אמר ליה ההוא נואף לא תיכול מנהון דטעמינהון חויא אמר רבא

(א) ההיא .

הריטב"א

והדבר קרוב לומר כן משום דידעה דבעלה לא ידע בה אבל גבי גרשתני נאמנת דחזקה אין אשה מעיזה פניה בפני בעלה והוינן בה השמים ביני לבינך דמשנה אחרונה תהוי תיובתיה דרב המנונא דקתני שאינה נאמנת והא הכא דידעה דבעלה ידע בה פירשו בו דהא בכלל השמים ביני לבינך זימנין דבעיא למימר שהיא רחוקה ממנו כרחוק השמים מן הארץ שאינו נזקק אליה כלל והא בעלה ידע בה קושטא דמילתא ומהדרינן התם נמי היא גופא אמרה נהי דבביאה ידע ביורה כחץ מי (א) מיפרשא דהיינו שאינו יורה כחץ כדמוכח ליבמא ובהא הוא דלא מהימנא משום דעבידא דמשקרא כיון דלא ידע בה בעלה אבל אם טוענת שאינו בא עליה כלל מהימנא כיון דבעלה ידע בה לא משקרא והוי כאומרת גרשתני שנאמנת ומיהו לא מהימנא ביורה כחץ משום האי מגו דהוה ליה ממעיז לשאינו מעיז ואפשר לפרש דמעיקרא נמי הכי סברינן לה כשדעתה לומר שאינו יורה כחץ אלא דקס"ד שהיא סבורה שבעלה יודע בדבר ואמרי' דהא נמי מעיזה פניה שיודעת היא ג"כ שאין בעלה יודע ביורה כחץ :
כתב רבינו ז"ל והלכתא כרב המנונא דסוגיין בכולהו תנויי כוותיה . פי' דבכולהו תלמודא פרכינן ומפרקינן אליבא דידיה ולהימנא מדרב המנונא כדאיתא (בשבועות) ביבמות [דף קטז.] וכתובות [דף כב:] וגיטין [דף סד: ודף פט:] ודוכתי אחריני וכבר פסקה רבינו הגדול אלפסי ז"ל בהלכות כתובות וגיטין . כתב עוד רבינו ז"ל ומדקא מדמי ליה למתניתין דיוצאות ונוטלות כתובה שמעי' מינה דכרב המנונא נמי נאמנת לענין כתובה כדין משנה ראשונה ועוד שהרי מספר כתובה נלמוד שכך כותב לה לכשתנשאי לאחר תטלי מה שכתוב ליכי כדאיתא בהאשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים ע"כ נראה מדברי רבינו ז"ל מאי דכתבי רבוותא ז"ל דהאשה שאמרה לבעלה גרשתני נאמנת אף לינשא והיינו דקאמר דכיון שנשאת נוטלת כתובה משום מדרש כתובה דומיא דאשה שאמרה מת בעלי דאמרינן התם [יבמות דף קיז.] דכיון שנאמנת לינשא נוטלת כתובתה דמספר כתובתה נלמוד ובודאי דהא דמשמעתין לאו ראיה היא כלל לדין זה רלה לומר שהא נאמנת לינשא דהא מתני' דטמאה אני לך דמדמינן לה לריכה היא גט וזה פשוט וכדקתני בהדיא יוצאות ונוטלות כתובתן וכיון דכן אימא לך דרב המנונא נמי גט הוא מצריכה מיהו איכא שמעתא אחריתי בכתובות וסדר נשים דרבעי פשטייהו בהאי שמעתא דלרב המנונא מהימנא לאינסובי וה"ה נתפסל כתובה דהא בהא תליא כדכתב רבינו ז"ל מיהו הא ודאי קשיא טובא ואין הדעת סובלתו שנהא מתירין ערוה החמורה בדבורה הקל משום חזקה דאין אשה מעיזה פניה בפני בעלה ואם האמינה מורה מי שאמרה מת בעלי משום דמילתא דעבידא לאיגלויי והוי מילתא דפומבי וכאילו אנו כולנו מעידים בדבר ואין בכאן מי שיכחישנה היאך תהא היא נאמנת לאחרים בדבר שמכחיש לה בעלה והוא דבר שאינו עשוי להתגלות אם אומרת אמת משום חזקה רעועה שאינה מעיזה פניה בפני בעלה הא ודאי ליכא למימר וכי אשכחן מימרי דאמרי הכי בהדיא הוה לן לדחוקי נפשין ולעיוליניהו בקופא דמחטא כל דכן דלא אשכחן לה להדיא והנהו שמעתא דמוכחן פשטייהו הכי הא כתיבא בהדיא במסכת כתובות ובמסכת גיטין פירושא מעליא הילכך נקטינה מילתא דהא דרב המנונא ליתא אלא דומיא דמתני' למשנה ראשונה לאפוקי נפשה מתותי בעלה : ולענין שאם פשטה וקבלה קדושין מאחר צריכה גט ממנו כדאיתא בשלהי גטין [פט:] ולעולם לא שריא לה לאינסובי לאחריני עד דאית לה גיטא מבעלה ולא כייפינן ליה לגרשה דהא (אמאי) אם היא גרושה כדבריה הרי היא גרושה ואם הוא דלא מהימני לה ומה תביעה יש לה עליו לכופו ואפילו נתקדשה לאחר שהיא אסורה לו מספקא כדאמרן איהי גרמה אנפשה ולא כייפינן ליה שאם אין אתה אומר כן נמצא כל אדם מוציא שלא לרצונו דמקבלה קדושי מאחריני קמי בעלה או דאמרה ליה גרשתני ואזלא ומקדשא ולא הנחת בת לאברהם אבינו יושבת תחת בעלה אלא ודאי לא כייפינן לי' ותהא עגונה כל ימיה וכי הדרה ואמרה לא גרשתני לאו כל כמינה דהא שויא פלה חתיכה דאיסורא היכא דאיקדשא לאחרים והשתא דאתית להכי דלא שריא לה לאינסובי ליכא תו מדרש כתובה דלא קרינן לה לכשתנשאי לאחר תטלי מה שכתוב ליכי ובמתניתין דנפקא בגט ומנסבא אי נמי התם ביבמות דמהימנא לאינסובי אית לה כתובה אבל בהא דלא מנסבא לית לה כתובה ולא מדמי' לה הכא במתני' אלא לענין הימנותא דאיסורא ומורא אבל לכתובה ושאר מילי לא מדמינן לה ואלו דברים ברורים ומי שאינו חולק עליהם עונה אחריהם אמן מפי רבינו כ"ר (האי רבינו היינו הרא"ה רבו של הריטב"א ועיין שיטה מקובלת כתוב ג"כ דעת הרא"ה אבל הריטב"א ז"ל [דעתו] כהרמב"ן עי"ש) : כתב עוד רבינו ז"ל ומיהו איכא למידק אשמעתין דהכא את אמרת דכל מילתא דידע בה בעלה כי מכחשה ליה איהי מהימנא דלא מיחצפא ביה ודלא ידע בה בעלה ולא מצי מכחיש לה לא מהימנא דילמא משקרא ביה ואילו התם בפרק הבא על יבמתו משמע איפכא דאמרינן התם גבי מתניתין דשהה עם אשתו עשר שנים ולא ילדה יוציא ויתן כתובה הוא אומר מינה פירוש היא גורמת שאינה ראויה והיא אמרה מיניה פירוש דאינו יורה כחץ א"ר [אמי] דברים שבינו לבינה היא ונאמנת מ"ט איהי קים לה ביורה כחץ איהו לא קים ליה דאלמא ביורה כחץ דבעלה לא קים ליה איהי מהימנא ואילו במילתא דאיהו קים ליה נמי כגון שאינו נזקק לה איהו מהימן כל היכא דמכחיש לה ומסתברא לן בפירוק האי קושיא דכל היכא דאתיא איהי לאפוקי נפשה בטענתא פי' דאמרה דבעיא חוטרא לידה ומרא לקבורה ומעין עליה מילתא אי ההיא מילתא דעמין מילתא דלא קים ליה לבעל כגון מתני' דאמרה בתוך עשר שאינו יורה כחץ דכל תוך עשר אינו חייב להוציאה והיא רוצה לצאת ממנו בטענה דבעיא חוטרא לידה ומרא לקבורה כיון דהיא היא תבעה גירושין חוששין שמא עיניה נתנה באחר ולא מהימנא כמשנה אחרונה ואי מילתא דידע בה בעלה היא פי' כגון שטוענת גרשתני או שאינו בא עליה כלל אמרינן חזקה אין אשה מעיזה פניה בפני בעלה למיתי לבי דינא מנפשה בדלא תבעי לה לאפוקי נפשה תבעלה בטענה דשיקרא אבל שמעתא דהתם דיבמות לאו על הדין אורחא אמירא כיוש דההוא מיירי כשהוא בא עליה להוציאה בעל כרחה ואמתני' קיימינן דתנן שהה עמה עשר שנים ולא ילדה יוציא ויתן כתובה פירוש כופין אותו לגרש כשאין לה בנים ולא שתהא אסורה לו כשאינה יולדת דהא אמאי אלא כדי שלא יבטל ממצות פריה ורביה ויהיו לו בנים וכל שיש לו זרע כדי פריה ורביה או נשים ראויות לפריה ורביה לא נאסר באשה שאינה ראויה להוליד ואין כופין אותו להוציא וכי נסיב איתתא אחריתי הא אמר רבא נושא אדם כמה נשים והוא דאפשר בסיפוקייהו מיהו לא אמר שישא אחרת עם הראשונה דאגידא ביה לא יהבי ליה אחריתי מסתמא ולכך אמר לו מן הסתם שיוציא ויתן כתובה ועלה קאמרינן דהיכא דשהה

(א) ידע . ומפרשא דטענתה שאינו כו' .

[שם] גמ' איבעיא להו אמרה לבעלה גרשתני מהו וכו' . פירוש גרשתני ונתקרע הגט או שאבד מהו להאמינה ולהתירה לינשא: דבעלה לא ידע בה . אם זנתה אם לאו ומשום הכי משקרא ולא מרתתא : דידע בה מהימנא דחזקה וכו' . ובגמרא מקשה לרב המנונא ממשנה אחרונה דהשמים ביני לבינך דס"ד דתלמודא שהיא סבורה שהבעל יודע ביורה כחץ כמוה ואפילו הכי לא מהימנא ואמאי לרב המנונא (ב) לן למימר מהימנא דחזקה אין האשה מעיזה פניה בפני בעלה ופריק דהא לא קשיא (כשאול) דהכא נמי משקרא דהיא אמרה נהי דבביאה ידע אם בא עליה אם לאו ביורה כחץ אם יורה כחץ אם לאו לא ידע ומשקרא הלכך לא מהימנא ופסקו כלהו רבוותא ז"ל דהלכתא כרב המנונא ונאמנת אף לינשא וליטול כתובה . וכדין מתניתין דכי טענה השמים ביני לבינך דלא מהימנא לאו למימרא דאמרה הכי בלשון סתום וכיון דלא כסיפא לה מילתא אין בה העזה דמתניתין במפרשת דבריה ואומרת שאינו יורה כחץ ממש מיירי . ואע"ג דהשתא אית לה כסופא טובא דבלשון זה אמרה רבא בגמ' כיון דלא סגיא לה דלא אמרה אינו יורה כחץ וכו' ואפילו הכי לא מהימנא משום דכיון דאמרה ביורה כחץ לא ידע בעלה לאו העזת פניה בפני בעלה הוא ומשקרא ודייקי רבוותא ז"ל מינה דהא שאם טוענת שאינו נזקק לה כלל הרי היא נאמנת מטעם חזקה זו דאין אשה מעיזה פניה בפני בעלה ויוציא ויתן כתובה אפילו לא אתיא מחמת טענה דבעינן חוטרא לידה ומרא לקבורה שהרי גדולה מזו אמרו [כתובות מח.] אמר אי אפשי אלא הוא בבגדו והיא בבגדה יוציא ויתן כתובה מיהו כתבו בשם ר"י ז"ל דדוקא כשהיא תובעת להתגרש הוא דאמרינן יוציא ויתן כתובה אבל תובעת כתובתה לא מהימנא והביא ראיה מדאמרינן בהאשה רבה [דף קיז.] האשה שאמרה מת בעלי נאמנת מת בעלי תנו לי כתובתי אינה נאמנת וה"ה בהא דרב המנונא דגרשתני והסכימו עליו המפרשים ז"ל וכן כתבו בשם התוספות דכל שטוענת שלא נזקק לה מעולם אין לה תוספת דהא קיימא לן כר' אלעזר בן עזריה דאמר בפרק אע"פ [דף נד: וע"ש דף נה.] שלא כתב לה אלא על מנת לכונסה וכיון דלא איפשיטא התם אם חבת ביאה קונה או חבת חופה קונה תומרא לתובע ולית ליה וכתב הריטב"א ז"ל עלה דהא דאמרינן שצריכה לפרש דבריה לומר שאינו יורה כחץ דכן הדין בטוענת שאינו נזקק לה שצריכה לפרש דבריה בפני בית דין ומכאן שאין מקבלין ממנה טענה זו על ידי שליח או אמתלא כי היכי דלא ליהוי לה כסופא והיינו דאמר רבא לא סגיא דלא אמרה וכו' ע"כ . והיכא למידק אשמעתין דהכא משמע דביורה כחץ דלא ידע בה בעלה לא מהימנא ובסוף פרק הבא על יבמתו (ג) גם הא דתנן [דף סד.] נשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה אינו רשאי ליבטל משמע איפכא דאמרינן התם הוא אמר מינה והיא אמרה מיניה אמר ר' אמי דברים שבינו לבינה היא ונאמנת מאי טעמא היא קים לה ביורה כחץ והיהו לא קים ליה ביורה כחץ משמע דמשום דלא קים [...]וס דלא קים ליה ביורה כחץ מהימנא ותירצו ז"ל דהכא כיון דאיהי בעיא לאיגרושי חיישינן דילמא עיניה נתנה באחר וכיון דידעה דאיהו לא קים ליה ביורה כחץ משקרא אבל התם דאיהי לא בעיא לאיגרושי ואנן הוא דמפקינן לה [...] דמפקינן לה ובכתובה הוא דפליגי כיון דאיהו לא קים לה ואיהי קים לה הויא ליה ברי ושמא וברי עדיף :
[דף צא.] ההיא אתתא דכל יומא דתשמיש כי מקדמה וכו' (ד) בבא לי בבא . במסך שלפני הדלת וחא דאצטרכינן להני טעמי לאו למימרא דבלאו הכי איתתא אסירא דליתא דאין אשה נאסרת על בעלה אלא בקינוי וסתירה או בעדי דבר ברור ואין בית דין מוציאין אותה מבעלה אפילו באמתלאות ודבר מכוער והיא דאמרינן התם [יבמות דף כד:] רוכל יוצא ואשה חוגרת בסינר וכו' תלא כבר פירשו שם ז"ל דתלא מנטען קאמר א"נ דלמדת חסידות תלא [illegible]

(א) מיירי במאמינה . (ב) אים לן . (ג) גבי . (ד) בבלאי דבבא .

דהשה עמה עשר שנים ולא ילדה דמיחייב לאפוקה וקא אתא לאפוקה משום דלאו בת אולודי היא אע"ג דקאמרה איסי הא דשהאי גבך ולא אולודי מינך הוא פירוש והוא דליכוי מיחייב לאפוקה כיון דמכחיש לה ואין עיקר מעשה אלא על הכתובה קים ליה לבעל בטענתה ומכחיש לה בבכי ואמר דמינה הוא ולית לה כתובה וידע ודאי דשקרא טענה עליה דינא הוא דבעל מהימן גבי כתובה דהמוציא מחבירו עליו הראיה וליכא למימר הכא חזקה אין אשה מעיזה פניה דהא איהו דמפיק לה ואיהי לא תבעה גירושין והויא הך טענה דידה כשאר כל תביעות דעלמא דליכא למימר בהו חזקה אינה מעיזה פירוש וכאילו אין בידה כתובה וטוען שפרעה והיא טוענת שלא נתפרעה דלא מהימנא בחזקה זו שאינה מעיזה פניה וכן הדין בטוענת עליו שאינו בא עליה והוא מכחישה שאינה נאמנת כיון שהוא בא להוציאה אבל כי לא קים ליה בעל במילתא ואיהי קים לה כגון יורה כחץ בהא אמר כי אמי דכיון דאיהו אתי לאפוקה לדידה דאתיא בבכי הימנוה רבנן דלאו כל כמיניה לאפסודה איהו בכתובה בטענת שמא. הדין הוא פירוקא דהא שמעתתא ופירוקא תריצא ומעליא הוא ובהכי סליק פירקא וסליק לה מסכת ברכתי שמיא:

סליק פירקא וסליקא לה מסכת נדרים

הרי"ף

תורה אור

רבא אתתא שריא דאי איתא דעביד איסורא הוי ניחא ליה לנואף דליכול האי גברא ולימות דכתיב °כי נאפו ודם בידיהן פשיטא מהו דתימא איסורא הוי והא דלא שבקיה נואף למיכל משום דניחא ליה לנואף דלא לימות בעל ותהא אנתתיה מזנה עלוית משום דכתיב °מים גנובים ימתקו קמ"ל:

יחזקאל כג משלי ט

הדרן עלך ואלו נדרים וסליקא לה מסכת נדרים

רמב"ן

לאפוקה משום דלא בת אולודי היא אף על גב דקאמרה איהי האי דשהאי גבך עשר שנים ולא קא מולידנא מינך הוא אם קים ליה לבעל בטענתה וידע ודאי דשקרא קא טענה עליה דינא הוא דבעל מהימן דהמוציא מחבירו עליו הראיה וליכא למימר הכא חזקה אין אשה מעיזה פניה דהא איהו הוא דמפיק לה ואיהי לא תבעה גירושין וכיון דאיהו מפיק לה הויא לה הך טענה כשאר כל תביעות דתבעה אשה מבעלה כי מפיק לה דליכא למימר בהו חזקה אינה מעיזה אבל כי לא קים ליה לבעל במילתא ואיהי קים לה אמר רבי אמי דלדידה הימנוה רבנן דלאו כל כמיניה דלאפסודה כתובה בשמא. הדין הוא פירוקייהו דהנך שמעתתא ופירוקא תריצא ומעליא הוא:

ותטול כתובה מעתה הא דאמרינן בהכי עובדי דאמרינן אם איתא דעבד איסורא וכו' דמשמע דאי לאו הכי איתתא אסירה כולן למדת הסידות ולמי שלבו נוקפו שכל המדקדק בדברים אלו ביראת שמים נקרא קדוש ותבא עליו ברכה. המברך עמו יברכנו ויאמר די לצרותינו והוא יצליחנו בתורתו התמימה לשמה. מהרה בבנין אריאל בקרב כל ישראל אמן:

סליק פירקא וסליקא לה מסכת נדרים

סליק פירקא וסליק מסכת נדרים בסייעתא דשמיא בריך רחמנא דסייען אמן

מר רב יהודאי ז"ל החמיר ואמר אין בנו מי שיודע להתיר מחילת נדרים ושבועות ואין בנו לשון מרפא ומשני מר רב יהודאי לא נשנית נדרים בישיבה והגאונים שאחריו נמנעו מלהתיר נדרים אלא לדבר מצוה כגון שימת שלום בין איש לאשתו וכעין ארבעה נדרים שיראה כאילו נדר טעות ולא בחרטה ודוקא בהתרת חכם החמירו אבל בהפרת בעל לא החמירו דבעל מיפר ביום שמעו בין בנדר בין בשבועה כדברי הרב אלברגלונ"י ז"ל לרבינו האי גאון ז"ל אי עבדינן קרוב לדרב אסי עבדינן דאמר א) אין חכם מתיר אלא כעין ד' נדרים דמר [רב] יהודאי גאון ז"ל כד סליק מן מתיבתא אזקוקי לשבועות לא הוה מזדקיק ומאן דבתריה הוו אמרין לית בן כח למעבד מאי דלא עבדיה מר רב יהודאי אלא מיהו כד מתרמיא מילתא דאית בה תקנתא או מצוה כגון עשיית שלום בין איש לאשתו וכגון שלמא דצבורא דכנשתא וכדומין לזאת מזדקקינן במילי דמוכחן ובירין קרוב לדרב אסי אבל פתחי כי ההוא דאתא לקמיה ב) וכדרבי שמעון ברבי וכדר' ישמעאל בר' יוסי ג) וכדביתהו דאביי וכי ההוא דאתא לקמיה דר' אלעזר ד) וכיוצא בה לא עבדינן:

א) בדף כא: . ב) דף כב: ונראה דצ"ל דרב ועי' בהר"ן נדרים כ"ב ב' ד"ה אמר רבא שהביא ג"כ בזה בשם הרב אלברגלוני ז"ל . ג) דף כג. . ד) דף כא:.

הגהות בן אריה על הרי"ף ורמב"ן וריטב"א ונימוקי יוסף ממסכת נדרים

מתג"מ זאב בהר"ר אריה ז"ל אבד"ק גאלדינגען וטעלז

דף ח ע"ב בריטב"א סד"ה ורבינו נר"ו פסק כו' וכדקיי"ל דאילו לא אכלה כולה נשאלין עליה כו'. נ"ב נ"ל וכדקיי"ל דאפילו אכלה כולה נשאלין עליה [והוא כאמימר בשבועות דף כח ע"א וכן פסק הרי"ף והרא"ש שם והרמב"ם סוף פ"ו מהלכות שבועות]:

דף י ע"ב ברמב"ן שאיני נהנה מישראל כו' אבל זבינא חריפא הנאת לוקח היא ושאיני נהנה מישראל מוכר ביותר ולוקח שוה בשוה וזבינא דרמי על אפיה כו'. נ"ב נ"ל אבל זבינא חריפא הנאת לוקח היא ושאיני נהנה מישראל מוכר שוה בשוה ולוקח ביותר שאין ישראל נהנין לי מוכר ביותר ולוקח שוה בשוה וזבינא דרמי על אפיה כו':

דף יב ע"ב רמב"ן. ירושלמי בשילהי מסכת ביכורים תני המדיר כו' מה פליגי בין באיש בין באשה אם הי' אדם מסויים כו'. נ"ב נ"ל מה פליגי כאן באיש כאן באשה אם הי' אדם מסויים כו' [וכ"ה בירושלמי שם]:

דף יח ע"א ריטב"א ד"ה ולענין הנודר מן הירק כו' ואי אמר ירק המתבשל בקדרה אסור בכל הראוי לקדירה אע"פ שאינו נאכל כמות שהוא חי כגון דלועין ועדיין אסור בגנון ושומר וכיוצא כו'. נ"ב נ"ל כגון דלועין ואינו אסור בגנון ושומר וכיוצא כו':

שם בריטב"א סוף ד"ה מתניתין הנודר מן הדגן כו' בכל דבר שעושין ממנו גורן ומותר בפירות האילן ובדגן וביר ק פי' שאין עושין מהן גורן. תיבת ובדגן מוקף:

דף יט ע"ב ברי"ף. גרסינן לעיל פרק השותפין [דף מז.] בעי רמי בר חמא קונם פירות אלו על פי מהו בחילופיהן כו'. נ"ב נ"ל קונם פירות אלו על פלוני מהו בחילופיהן כו':

שם ברמב"ן בעי רמי בר חמא כו' הואיל ואין אדם אוסר פירות על חבירו אין אדם אוסר דשלב"ע על חבירו כו'. נ"ב נ"ל הואיל ואין אדם אוסר פירות חבירו על חבירו אין אדם אוסר דשלב"ע כו':

דף כ ע"ב רמב"ן ד"ה מסתברא לן כו' ומכי אודו ליה רבנן לרבי בהני אתא איהו השתא כו'. נ"ב נ"ל ומכי אודו ליה רבנן לרבי יהודה בהני אתא כו':

דף כא ע"א ברמב"ן ד"ה טעמא דא"ל זהו כבודי כו' בסיפא א"ל לאו אנא דאנא מהנינא לך כו'. נ"ב נ"ל לאו מלכא אנא דאנא מהנינא לך כו' [וכ"ה לשון הגמרא לעיל דף כד ע"א]:

דף כב ע"א רמב"ן. הכי הוה לן למימר אינו חייב אלא על הראשונה דשארא נתפסין נינהו ולא לך כדקא קאמר ואין שבועה אלא לראשון כו' שאין לך בידי פקדון ותשומת יד בפקדון וגזל בתשומת יד כו'. נ"ב נ"ל דשארא נתפסין נינהו ולא לך כדקמא קאמר ואין שבועה אלא לראשון כו' שאין לך בידי פקדון. ותשומת יד בפקדון וגזל בתשומת יד כו' וכן צריך להגיה בדברי הריטב"א שם בד"ה כתב רבינו שהעתיק לשון הרמב"ן והשומת יד בפקדון וגזל בתשומת יד ואבדה כגזל כו':

שם בריטב"א סד"ה כתב רבינו כו' נתפסין נינהו דהא אמרת דכי איכא ווי"ן באומר זה כזה הוא דהוה בשבועה כדכתיבנא בפרק ואלו מותרין כו' עד דפריש בהדיא זה כזה כו'. נ"ב נ"ל דהא אמרת דכי איכא ווי"ן כאומר זה כזה הוא דהוי מתפיס בשבועה כדכתיבנא בפרק ואלו מותרין כו' עד דפריש בהדיא זה כזה כו':

דף כד ע"א רמב"ן. והוינן בה האומר לאפוטרופוס וכו' ומפרקינן לה אליבא דר"מ דאמר איהו מאי מיפר כו'. נ"ב נ"ל ומפרקינן לה אליבא דר"א דאמר כו' [וכ"ה ג"כ בגמרא דנזיר שם דף י"ב ע"ב]:

שם בריטב"א ד"ה אמר רבא כו' דאין שליחות להפרת נדרים כר' יהודה דר' יהודה בכולהו פליג מדכתיב כו'. נ"ב נ"ל דאין שליחות להפרת נדרים כר' יאשיה דר' יאשיה בכולהו פליג כו':

דף כה ע"ב בריטב"א ד"ה ובגמרא אותבינן לר' יוחנן כו' ושמעינן מינה דאיתתא דנדרא או דאשתבעא למיזל לבי מיתנא יכול בעלה כו'. נ"ב נ"ל או דאשתבעא דלא למיזל לבי מיתנא כו':

דף כו ע"א ריטב"א ד"ה מתניתין נדרה אשתו וסבר שנדרה אחותו פי' כגון ששמע כו' והפר על דעת אחותו דהויא לה הפרה בטעות כו'. נ"ב נ"ל וסבר שנדרה בתו פי' כגון ששמע כו' והפר על דעת בתו דהויא לה הפרה בטעות כו':

שם נמוקי יוסף ד"ה גמרא למימרא דיכיא אותה כו' הכי נמי אינו מקיים לשתי נשיו כה' דלאו דוקא וכמ"ש למעלה. נ"ב נ"ל לשתי נשיו כה' דלה דוקא וכמ"ש למעלה: סליק

גליון אלפס

הגהות וחדושים מאת הג"מ שניאור זלמן בר אברהם שליט"א אבד"ק גאלדינגען.

[מלבד המראה מקומות ברי"ף ורמב"ן וריטב"א ונ"י [ונדפסו בפנים מסוגרים במרובעים] ושנויים בהגירסות לפי גירסת תלמוד בבלי וירושלמי. והחדושים שנדפסו על גליון האלפס ונקראים (ג"א). ואלה המה החדושים אשר לא יכולנו להציגם על הגליון]:

דף א ע"א ברי"ף האומר לחבירו מודר אני ממך. נ"ב בגמ' איתא מודרני ממך מופרשני ממך מרוחקני כו': בריטב"א ד"ה ולמאן דאמר וכו' במודרני מכל מקום. נדפס על הגליון דצ"ל ממך מנכסייך. נ"ב מה שמוחק תי' מכל מקום הוא לחנם כי נכון הוא כמו שכתוב בספרים ישנים דבמפרש שאיני אוכל לך ה"ל יד מוכית דמודרני מכל מקום מנכסיך שלא אוכל מהם כו' פי' שאסר על עצמו באכילה מנכסיו מכל מקום שהוא שבכל מקום בעולם שהוא מנכסיו יהיה אסור לו לאכול מהם. ואצ"ל להגיה: שם ד"ה גרסינן בירושלמי. נ"ב הל"א: שם ד"ה וכי תימא וכו' הא לא קשיא דא"כ היכי לקי אידות דהא אין עונשין מן הדין. נ"ב סנהדרין דף כד ע"א ודף עג ע"א ע"ש ברש"י ד"ה הקישא הוא כו': ע"ב ברי"ף א"ר אבין אמר רב. נ"ב בגמ' אמר רב חנין אמר רב: שם אמר ר' אבין הוי. נ"ב בגמ' אבא:

דף ב ע"א בנ"י ד"ה מתנו. נ"ב זהו לפי גירסת הר"ן והרא"ש: ע"ב ברי"ף ירושלמי מוקש אדם ילע קודש. נ"ב בפירקין הל"א: בנ"י ד"ה לא חולין שאוכל לך אסור וכו' אלא ה"ג לא חולין לא אוכל לך. נ"ב לחולין לא אוכל לך כצ"ל:

דף ג ע"א ברי"ף רגלי מהלכות לך. נ"ב בגמרא איתא עמך: בריטב"א ד"ה והא דתנן וכו' וכדאמרינן בירושלמי דשבועות. נ"ב פ"ג הלכה ד: שם ד"ה וטעמא דלא חיילא וכו' ומהאי טעמא נמי חייל קונם. נ"ב עי' ר"ן דף יח ע"א ד"ה הלכך נקטינן כו': בא"ד וכן אמר בירושלמי אבל בדבר אחד מכיון שהזכיר עליו שבועה עשאה כנבילה כו' עכ"ל. נ"ב נ"ל אבל בככר אחד מכיון שהזכיר וכן הוא בירושלמי במכילתין פרק א' הל"א והובא בר"ן דנדרים פרק ב (דף יח.) בד"ה הלכך נקטי' כו' גם כן בלשון זה בככר אחד. ודין זה שכיון שהזכיר שבועה על הככר עשאו כנבלה ומכאן ואילך כמיתל שבועות על האיסורין ואין שבועות חלין על האיסורין איתא גם כן בירושלמי דמכילתין פ"ב הל"ג ובירושלמי דשבועות פ"ג הל"ז. אבל מה שמסיים כאן אמר ר' יודן והוא שהזכיר נדר ואח"כ הזכיר שבועה כו' אינו שם רק בריש פ"ק דנדרים הל"א: שם ד"ה ודין נדר על נדר וכו' תירץ ר"ת ז"ל. נ"ב הוא בתוס' נזיר דף ד' ע"א ד"ה מאי היא בשם ר"ת: ע"ב בריטב"א ד"ה חולין שאוכל לך וכו' וכי תימא וכו'. ולימא תומר בנדרים שאינן נתפסים. נ"ב נ"ל ולימא תומר בשבועות מנדרים: ד"ה והא דקתני וכו' האומר לאשתו וכו' לא טעי דמשרו נמי. נ"ב נ"ל למשרי נמי: ד"ה מנא הני מילי וכו' אמר שמואל והוא שנדור באותו יום כלומר כצ"ל: ד"ה ואנו בעניותינו וכו' דאמר תלמודא בהדיא. נ"ב שבועות דף כ' ע"א ע"ש בסוף העמוד: שם בד"ה ותו קשיא למאי דאמר לעיל תולה קונמו בדבר האסור. נ"ב נ"ל לאפוקי תולה קונמו בדבר האסור: שם בא"ד ותו דהו"ל למכרע. תי' למכרע מוקף וכ"ב למפרך ולתרוצי כצ"ל: בד"ה ולפום האי פירושא כו' דאע"ג שיש בתלמוד לשונות שענייניהם מתחלף לא אמרי' הכי אלא מתוך הדחק עכ"ל. נ"ב עיין בספר הצבא לבעל המאור במדה שנית דתשיב שם הרבה מקומות שיש בתלמוד דבר האמור בשני מקומות בלשון אחד ועניינים חלוקים ורחוקים זה מזה כו' ע"ש. אמנם בעל המאור ז"ל תנא ושייר טובא שלא הזכיר דאטו כי רוכלא ליחשב וליזל ויש הרבה מקומות דלא חשיב בעל המאור ז"ל כמו במועד קטן (דף ט.) בני אדם הללו אנשים של צורה הם פי' רש"י כלומר חכמים. ובתענית (דף טז.) ת"ר אם יש זקן אומר זקן ואם לאו אומר חכם ואם לאו אומר אדם של צורה עכ"ל הגמ'. אי אפשר לפרש אדם של צורה חכם דהא אם לאו קתני בדליכא חכם וע"כ צריך לפרש כמו שפי' רש"י כאן בעל קומה. וכן בריש פרק שני דקדושין (דף מב.) ביתומים שבאו לחלוק ב"ד מעמידין להם אפוטרופוס לחוב על מנת לזכות והקשו התוס' דהא בגיטין (דף נב.) קאמר דאין אפוטרופין רשאין לדון לחוב ע"מ לזכות ע"ש. ותירץ הר"ן שם סוף סימן תרכ"א שאין הכוונה שוה וכתב שכיוצא בזה מצינו בתלמוד לשון אחד על כוונות מתחלפות. וכן במכילתין פ"ד (דף לה:) איבעי להו הני כהנא שלוחא דידן הוו או שלוחא דרחמנא ופי' הנמוקי יוסף שם דכאן הוי פירושו אי הוו שלוחא דידן נמי או רק שלוחא דרחמנא ובקדושין (דף כג:) ה"ק מסתברא דלא הוו שלוחא דידן לגמרי. וכן נמצא עד הרבה סוגיות מתחלפות דלא חשיב בעל המאור ז"ל: בנ"י ד"ה אי הכי דדרשית כפילא דהא כתיב מוקף וכ"ב דכצ"ל אי הכי דדרשת כפילא הא דכתיב לאסור איסר נמי דרוש הכי אם אסר שום דבר בדבר האסור לא יחל דברו:

דף ה ע"א ברי"ף היו מסרבין בו לאכול ואמר לא אכילנא. נ"ב עיין בגמרא טפח אחר קצת וגם חסר כאן: שם רב אשי אמר שאוכל דנדרים וכו'. נ"ב בגמ' נוסחא אחרינא: בריטב"א ד"ה מ"ט נדרים וכו' דתניא לקמן. נ"ב דצ"ל דתנן לקמן: בנ"י ד"ה באומר הנאת וכו' כלומר נעשה כאומר הנאת תשמישך עלי כו' י"ל שאני הכא דאפשר לקיים מצותו באחרת אבל אם אמר הנאת כל הנשים עלי וזרע אין לו חייל נדרא עלי' לגבי מצות פריה ורביה דמצות לאו ליהנות ניתנו. עכ"ל הנ"י. נ"ב נ"ל וזרע אין לו לא חייל נדרא עלי' לגבי מצות פריה ורביה פי' ומותר לשמש משום דמצות לאו ליהנות ניתנו כמו בנודר הנאה משופר שמותר לתקוע לו תקיעה של מצוה (ר"ה דף כח.) מהאי טעמא משום דמצות לאו ליהנות ניתנו. ומ"ש הנ"י עוד וזה לשונו ולמפרשים כן צריכין לומר דכי היכי דא"א למצות תשמיש בלא הנאה אחרת ה"ה בשופר וזה רחוק. עכ"ל הנ"י. הכי פירושו. דכיון דטעמא דמפרשים אלו [דס"ל שאם זרע אין לו ונדר מכל הנשים מותר לשמש] הוא משום דילפי מנודר הנאה משופר שמותר לתקוע בו תקיעה של מצוה ה"ה שמותר לשמש משום פריה ורביה. א"כ קשה מאי ראי' משופר לפריה ורביה. דדילמא שאני שופר דליכא מני' שום הנאת הגוף רק הנאת המצוה לכך מותר משום דהוה כמו טובל במעין בימות הגשמים משא"כ בתשמיש דאיכא גם הנאת הגוף עם המצוה ה"ל כמו טובל טבילה של מצוה במעין בימות החמה דאסור. אלא ע"כ צ"ל להמפרשים אלו דזה מילתא ברירה בלא ספק כלל דגם בשופר יש הנאת הגוף לבד המצוה כמו בתשמיש ולכך מייתו ראי' משופר לתשמיש. על זה כתב הנ"י וזה רחוק. פי' שרחוק לומר דהנאה דשופר ותשמיש שוה ומהיכן פסיקא להו כלל דאיכא הנאת הגוף בשופר. ומה הנאה יש בה א"כ אין ראי' משופר להתיר תשמיש למי שלא קיים פו"ר. ומ"ש הנ"י והא דתניא המודר הנאה ממעין אסור לטבול בו טבילה של מצוה בימות החמה לפי שא"א בלא הנאה אחרת כו' [פי' וא"כ גם בשופר ותשמיש יהי' אסור במקום מצוה משום דאיכא גם כן הנאת הגוף לבד המצוה] מאי למימר שאין מצות טבילה במעין בימות החמה כמצות שופר ותשמיש של מצוה עכ"ל הנ"י. פי' דהמפרשים אלו ס"ל דשאני תקיעת שופר ותשמיש של מצוה דאיכא בהו מצוה רבה וקיום מ"ע רבה דאורייתא משא"כ טבילה במעין דליכא מצוה כ"כ דאפילו למ"ד טבילה בזמנה מצוה (שבת ריש דף קכא ע"א) מ"מ אינה מצוה גדולה כ"כ כמו שופר ופו"ר. או משום דקי"ל כמ"ד (שם בשבת וכ"מ) טבילה בזמנה לאו מצוה. וכל זה פשוט רק מפני שראיתי מתקשים בזה לכן כתבתי ביאור הדברים: שם ד"ה פיסקא האומר קונם וכו' אפילו למ"ד מזונות דרבנן וכו'. נ"ב דפליגי התם אי מזונות דרבנן אי מקרא: שם ד"ה באומר הנאת תשמישך וכו' והא דתניא המודר הנאה. נ"ב אינו ברייתא רק מימרא דרבה ראש השנה (דף כח ע"א): ע"ב נ"י ד"ה אלא על סוף וכו' על דבר שאין בו ממש ויש בו בל יחל. נ"ב נ"ל שאין בו ממש משא"כ בנדרים שיש בו רק בל יחל הנדר מדרבנן וכדאוקמא רבינא לעיל בדף טו ע"א: ע"ב ברמב"ן כדאמר בפרק שבועות שתים. נ"ב דף כב. ע"ש גרסא אחרת:

דף ו ע"א בריטב"א סד"ה אמר רבא וכו' וכן כתב רבינו ז"ל בפירוש כתובות בפ"ק. נ"ב באסיפת זקנים כתובות דף ג: ע"ב-ריטב"א ד"ה ארבעה נדרים וכו' וכדקתני סיפא כשם שנדרי הבאי מותרין כך שבועות הבאי מותרות. נ"ב ע"ש שיש גורסי' תנא נדרי הבאי מותרים שבועות הבאי אסורין:

דף ז ע"א בריטב"א וגרסי' נמי בשבועות וכו' פליגי ארבא דאמר התם כנ"ל:

דף ח ע"א ברמב"ן תנא כשם שנדרי הבאי מותרין כך שבועות הבאי מותרים. נ"ב כ"ה ג"כ גי' הרא"ש והרמב"ם אבל בגמ' שלנו איתא נדרי הבאי מותרין שבועות הבאי אסורין: בריטב"א ד"ה והא דאמר רבא וכו' וכדאמרי' התם אכילה מפתיהן עלי. נ"ב אבל בגמ' שלנו איתא שם דכוותי' גבי שבועה דאמר שבועה שלא אוכל מפתיהן כו' יע"ש: שם ד"ה א"ל רבינא לרב אשי וכו' דקרי לפירות פת לא אמרי' דליתסר בפירות וליתסרי

בפת

בפת. נ"ב לא אמרי' דליבתרי בפירות וליתסר בפת כנ"ל: בנ"י בד"ה נדרי הבאי (הגמדה"ק) ובירושלמי [הל"ב] נמי על שולי וכו' ופריקו כינן קיימי בראי' אחת וכו'. נ"ב שם איתא אנן קיימין בראי' אחת: ע"ב בריטב"א סוף ד"ה היכי דמי שגגת שבועות כו' וכדאמרינן פרק כלל גדול אם כאומר מותר אנוס הוא עכ"ל. נע"ג דליתא התם ואדרבה איפכא מצינו שם (דף עב:) דפריך הגמרא אלא כאומר מותר משא"כ בשבת דפטור עד כאן לא בעו מיני' רבא מר"נ אלא אי לחיובא חדא אי לחיובא תרתי אבל מיפטר לגמרי לא. ע"ש וכתבו שם התוספות בד"ה כאומר מותר והא דממעטינן במכות (דף ז:) בשגגה פרט לאומר מותר. שאני גבי גלות דעובא בשגגה כתיבי התם כו' עכ"ל. ואפשר דט"ס הוא כאן בריטב"א וצ"ל וכדאמרי' בפרק אלו הן הגולין (דף ז:) אך קשה דהא התם אביי קאמר אומר מותר אנוס הוא ורבא השיב לו שאני אומר אומר מותר קרוב למזיד הוא וע"ש בתוס' ד"ה אלא. וצ"ע: שם ד"ה ורבינו נר"ו פסק הלכה כרבא וכו' והיכא דאמר מעיקרא כולהם אסורים כו' ע"כ תורף דברי רבינו ז"ל ונראה מדבריו דמפרש מתניתין דפותחין בי"ט ובשבתות בנדרי טעות דלא בעו שאלה כו' ולא ירדנו לסוף דעת רבינו ז"ל בזה דהא ליתא דפותחין בשבתות וי"ט בנדר שצריך שאלה ופתח משמע. עכ"ל הריטב"א. נ"ע גדול מפני מה לא הקשה הריטב"א על רבו הרמב"ן מן הירושלמי דפירקין סוף הלכה ב' דמחלק בהדיא דהא דבית הלל דמתניתין דאמר אלו ואלו מותרין משום נדרי טעות נגעו בה דנדר שבטל מקצתו בטל כולו ולא משום נדר שאותר מקצתו כו' משום דמיירי בנדרים כאלו שהיה טעות בעיקר הנדר שא"צ כלל חקירה לחכם. והא דר"ע דפ"ט (דף סו.) דפותחין בשבתות וי"ט כו' בצריך חקירת חכם מיירי ומשום נדר שהותר מקצתו הותר כולו. וזה לשון הירושלמי. ר"ש בן לקיש בעא קומי ר' בא ר"ע להוסיף על דברי בית הלל [הקרבן עדה הגיה בירושלמי שנ"ל ר"ש בן לקיש בעא קומי רבי מה בא ר"ע להוסיף על דברי ב"ה וכפני משה פירש דר' בא הוא שם תנא או אמורא ורשב"ל בעי' מניה מר' בא אם בא ר"ע להוסיף על דברי ב"ה כו' (והכל אחד). פי' ר"ע דפרק ט' דקתני עד שבא ר"ע ולימד נדר שהותר הותר כולו. מה הוסיף על בית הלל דמעתין מקצתו דאמר אלו ואלו מותרין.] כיי [פי' איזה ר"ע או פירושו כי האי דתנינן] דתנינן תמן (בפרק ט) עד שבא ר"ע ולימד שנדר שהותר מכלל הותר כולו. אמר ליה מה אם תמן [פי' בפ"ט גבי שבתות וי"ט] נדר שהוא צריך חקירת חכם את אמר שבטל מקצתו [פי' ע"י היתר של חכם] בטל כולו כאן [פי' בפרקין גבי היו אביו ואמו בתוכן] שא"צ חקירת חכם לא כל שכן [דאמרי' בטל כולו וא"כ דברי ר"ע דפ"ט הוא רבותא יותר מדברי ב"ה. דאילו ב"ה מיירי רק בנדר שהיה טעות מעיקרו דאמרי' בטל מקצתו בטל כולו אבל בהיכא שצריך היתר חכם הוי אמינא דלא אמרי' הותר מקצתו הותר כולו ואתי ר"ע למימר דאפילו היכא שלא היה טעות כ"כ בעיקר הנדר ואינו מותר בלא שאלה לחכם אפ"ה אמרי' ג"כ נדר שהותר מקצתו הותר כולו. וכ"ש הא דב"ה דפשיטא דאמרי' הותר כולו. ועל זה בא ר' יוסי בשם הילא וביאר יותר דהכא ה"ט משום נדר טעות] ר' יוסי משום ר' הילא משום נדר טעות שאילו הייתי יודע שאבא ואתי שם לא הייתי נודר. עכ"ל הירושלמי. וגם על הנימוקי יוסף דמשמע נ"ע שכתב בד"ה הותר לגמרי דסבר לה כב"ה דמתניתין ומיהו אינן שוות לגמרי דאילו במתניתין כו' וכאילו לא נשבע עליהם כלל משא"כ בזו דיודע היה שיש שבתות וי"ט בינתים אלא היה סבור שאין בזה איסור וביטול עונג וכיון שכן התרה בעי כו' עכ"ל הנימוקי יוסף. וקשה אמאי לא מייתי מן הירושלמי הנ"ל ראיה לדבריו שהן הן דברי הירושלמי. וזה גם שיטת התוס'. ואח"כ ראיתי שהשיורי קרבן כתב ולא ידענא למה לא הביאו הרא"ש והר"ן ראיה לדבריהם מן הירושלמי. והנה בענין זה תזינא לתרי אריוותא אשר אימתם הבעתני שמחולקים בזה ה"ה הגאון נוב"י והגאון התם סופר שהנודע ביהודה כתב במהד"ק חלק יו"ד סי' ס"ח באמצע התשובה בד"ה נחזי אנן כו' שאפי' נשבע בפועל ממש ואומר הריני מקבל על עצמי ובאי כותי בה"ח ובשבועה דאורייתא לעשות דבר פלוני כיון שבדיבור אחד קיבל השבועה על עצמו ועל זרעו והרי הנדר בטל לגבי זרעו וב"כ שהרי אין בידו לקבל עליהם השבועה הוי נדר שבטל מקצתו בטל כולו כמו בסי' רל"ב סעי' ז' שכיון שבטל הנדר לגבי אביו ואחיו בטל גם אצל אחרים כו' עכ"ל. והחתם סופר בחלק יו"ד סי' ר"כ כתב להיפך זה וז"ל בד"ה גם מטעם שכי' מעלתו שקבלו עליהם ועל זרעם ומתוך שאין הנדר יכול לחול על זרעם אינו חל גם עליהם דהותר מקצתו הותר כולו לא נ"ל כו' ותו אי נמי לא חל משום דאין אדם משביע את מי שלא בא לעולם אפ"ה אין זה נדר שהותר מקצתו כי לא היו בכלל השבועה והנדר מעולם ודוקא מי שהיה אפשר שיהיה נכלל בכלל והותר או ע"י שאלה או ממילא בגוונא דמס' נדרים (כו:) וע"ש לשון הר"ן ד"ה לרבא רישא כו' והכא כ"ע מודים דכיון דהנולדים לאו בר שבועה הוא כלל א"כ נימא דמיניה מחריב ביה דלאו מיניה לא מחריב ביה. עכ"ל החתם סופר. ופלא גדול דהני תרי תנאי דפליגי הנוב"י והח"ס זצ"ל שניהם לא זכרו מ"ש הר"ן בתשובה סי' ע"ג במי שנשבע שלא לפרוע הקרן והרבית שחייב לקיים שבועתו ולשלם הקרן אע"פ שא"א לשבועה שתחול לשלם הרבית ולא אמרי' בזה נדר שבטל מקצתו כולו בטל. וזה דמי ממש להנהו עובדא דנוב"י והח"ס ז"ל. וכן לא העירו כלל לכל הראיות שהביא המתנה אפרים בהלכות שבועות סי' ח' מהא דפ' בתרא דנדרים (דף פה.) ומהא דכתובות ריש פ' המדיר. גם לא הזכיר כל הראיות שהביא השער המלך בהלכות נדרים פרק י"ב הלכה י' בד"ה ודע שמדברי ריטב"א הללו כו' בענין זה: והנה לשון החתם סופר שכתב שם וז"ל ותו אי נמי לא חל על בניהם אחריהם משום שאין אדם משביע את מי שלא בא לעולם אפ"ה אין זה נדר שהותר מקצתו כי לא היו בכלל השבועה והנדר מעולם כו' עכ"ל החתם סופר. דבריו אלה שכתב אין זה נדר שהותר מקצתו כי לא היה כו' אינם מדוקדקים כ"כ ויותר היה לו לומר אין זה נדר שבטל מקצתו בטל כולו כו'. משום דלכאורה דבריו נע"ג דלמה ליה להחתם סופר ז"ל לחפש טעמים להוכיח דבעובדא דידיה דליכא בה משום נדר שהותר מקצתו הותר כולו. תיפוק ליה בלא"ה דהא קי"ל דבתקנת וחרמי ציבור לא שייך כלל נדר שהותר מקצתו הותר כולו כמ"ש הנימוקי והריטב"א כאן בסוף דבריהם קודם המשנה דנדרי אונסין וכ"כ הר"ן בנדרים (דף כז.) וכ"פ ביו"ד סי' רכ"ח סעי' כ"ו וסי' רכ"ט סעי' ב' וא"כ בעובדא דידיה דהוה תקנת הקהל (והאקרו"ע) לא היה צריך כלל לטעמא דידיה משום דלאו מיניה לא מחריב הא בלא"ה לא אמרי' בתקנת קהל נדר שהותר מקה"כ. אבל אחר העיון דבריו ז"ל נכונים מאד דהא טעמא דהריטב"א והנ"י והר"ן דבחרמי קהל לא אמרי' נדר שהותר מקצתו הותר כולו הוא משום דדוקא בהתרת חכם שעוקר הנדר מעיקרו הוא דאמרי' כן אבל בהתרת בעל דמיגז גייז ואינו מתיר. אלא מכאן ולהבא אמרי' מאי דאישתרי אישתרי ואידך באיסורא קאי כדתנן לקמן (דף פז.) הופר לתאנים אינו מופר עד שיפר אף לענבים וה"ה נמי בכל דבר שאין התירו ע"י פתח כגון שמתא או חרמות שהקהל מתירין שלא ע"י פתח דמיגז גייז ולא הותר אלא מכאן ולהבא נמי אמרי' דאם הותר ממנו מקצת דרק אותו מקצת מותר והשאר באיסורו עומד. ע"כ דבריהם ז"ל. א"כ אין זה רק במקום שלא היה טעות בעיקר הנדר דבזה יש חילוק בין חרמות ותקנת קהל לנדרי יחיד דנדרי יחיד בעו פתח ותרטה והחכם עוקר הנדר מעיקרו אבל נדרי וחרמות קהל דלא בעו פתח ותרטה ואין צריכים חקירת חכם לפיכך ס"ל כמו הפרת בעל דמיגז גייז ומאי דמותר מותר ואידך באיסורא קאי. אבל במקום שהיה טעות בעיקר הנדר ולא התחיל הנדר כלל לחול מפני שהיה מקצתו בטעות ומתוך שבטל מקצתו בטל כולו דלא קריין בי' ככל היוצא מפיו יעשה. בזה אין מקום כלל לחלק בין נדרי יחיד לקהל דנהי דקהל מיגז גייזו מ"מ הא מתחלה לא חל הנדר כלל מפני שהיה בטעות מה לי יחיד או קהל בכולהו אמרי' בטל מקצתו בטל כולו. ומעתה דברי החתם סופר ז"ל כעצם השמים לטוהר. דכיון דבעובדא דידיה מה שקבלו על זרעם היה טעות בעיקר הנדר א"כ גם לגבי עצמם נמי הוי אמרי' דלא חל הנדר מפני דדוקא נדר שהותר מקצתו הותר כולו לא אמרינן בחרמי קהל אבל נדר שבטל מקצתו בטל כולו גם בנדרי קהל ג"כ אמרי' [כמו שמחלק הירושלמי הנ"ל בין הא דפרק ג' להא דפרק ט' דכאן צריך חקירת חכם וכאן א"צ] ולכך הוכרח בעל ח"ס ז"ל לומר דטעמא דלא אמרינן כאן בטל כולו משום דלאו מינה לא מחריב בה. והשתא לפי זה דרק משום נדר שבטל מקצתו בטל כולו קאתינן הכא ולא משום הותר מקצתה. א"כ אין לשונו הקדוש ז"ל של בעל החת"ס שכתב שאין זה נדר שהותר מקצתו מדוקדק. ויותר ה"ל לומר שאין זה נדר שבטל מקצתו: יצא לנו מזה דין מחודש שלא הזכירו הפוסקים בפירוש. שאם היה טעות בעיקר הנדר אף בנדרי קהל ותקנתם ג"כ אמרי' בטל מקצתו בטל כולו דדוקא הותר מקצתו הותר כולו לא אמרי' אבל בטל מקצתו בטל כולו אמרי'. ולכך כתבו הטוש"ע דין זה דבחרמי ציבור לא אמרי' בטל מקצתו בטל כולו בסי' רכ"ט אצל דין [דפרק ט' דנדרים דף סו.] דהיו בהן שבתות וי"ט ולא בסי' רל"ב בנדרי שגגות [דפרק ג' דף כה:] משום דבסי' רל"ב מיירי הטוש"ע בנדרים שהיה טעות בעיקר הנדר ובזה אפי' בחרמי ציבור ג"כ אמרי' בטל מקצתו בטל כולו: אך קשה לפי זה. מפני מה הביאו הריטב"א והנ"י והר"ן חילוק זה דתרמות ותקנת הקהל כאן בפרק ג' דמיירי שהיה טעות בעיקר הנדר. עפי ה"ל לאתויי חילוק זה בפרק ט' גבי היה בהן שבתות וי"ט דשם מיירי באופן שלא היה טעות בעיקר הנדר. ויש לתרץ דכיון דהרמב"ן כתב כאן בפ"ג לחלק דדוקא גבי נדרי שגגות כמו הכא הוא דאמרי' נדר שהותר מקצתו הותר כולו אבל לא בנדרים שהותר ע"י תרטה והריטב"א חולק עליו שאין חילוק בין זה לזה. לכך אגב גררא קאמר נמי הכא דבזה מודינא להרמב"ן. פי' אע"ג דפליגנא עליה בזה שאני משום נדרים שהותרו ע"י תרטה לנדרי שגגות ודלא כהרמב"ן. מ"מ בהפרת הבעל ובשמתא וחרמות הקהל מודה אני להרמב"ן שאין דינם שוה לנדרי שגגות ולא אמרי' גבייהו נדר שהותר מקצתו הותר כולו משום דמיגז גייז. עי' בריטב"א שלשונו מורה כן. לכך נקטי' לה הכא. ועוד י"ל משום דתרמות הקהל שוים בזה לנדרי שגגות דתרווייהו לא בעו חקירת חכם לכך תנו להו גבי הדדי אע"ג שאין הטעמים שוים זה לזה בטעמן. דנדרי שגגות היינו טעמא דא"צ חקירת חכם מפני שהי' טעות בעיקר הנדר. ותרמי קהל אין הטעם משום זה רק מטעם שכתבו התוס' בשבועות (דף כט:) בד"ה כי היכי כו' וא"ת אותן תרמות שאנו גוזרין על דעת הקב"ה ועל דעת הקהל האיך יש להם היתר. דאפי' על דעת הקהל גרידא הוה על דעת רבים. ועוד היכי משתרו בלא תרטה. וי"ל דדעת הקהל כך הוא שיתירו כשירצו ואפי' בלא תרטה. ומה שמסכימים דעת הקב"ה תיקנו הגאונים לחומרא בעלמא כו' עכ"ל התוס'. מ"מ אע"פ שאין הטעמים שוים. כיון דתרווייהו שוים בזה הדין שבניהם אינם צריכים חקירת חכם לכך תנו להו בהדי הדדי לאשמועינן דאע"ג דשוו להדדי בזה אפ"ה אינם שוים לענין נדר שהותר מקצתו הו"כ היכא שלא היה טעות בעיקר הנדר אבל לענין בטל מקצתן בע"כ לעולם אימא לך שאין חילוק ביניהם לשארי נדרי שגגות היכא שהיה טעות בעיקר הנדר. כן נראה לענ"ד נכון בעזה"ת: בנ"י ד"ה סיפא רואה אוכלים תאנים וכו' בפ"ק דפסחים. נ"ב תנן התם. ר"מ אומר אוכלין כל חמש ושורפין כו' והוא באותו פרק עצמו בדף יא ע"ב:

דף ט ע"א בריטב"א ד"ה נדרי אונסין דקי"ל כר' אליעזר בן יעקב. נ"ב ע"ש דף כג ודף כד ע"ב דאיפסקא כראב"י: בנ"י ד"ה נדרי אונסין וכו' ומיירי שהמזומן אמר תחלה וכו'. נ"ב כן מוקי לה בש"ס לעיל דף כד ע"א: שם בא"ד והאדם בשבועה אמר רחמנא וכו'. נ"ב כ"ה בשבועות דף כו ע"א האדם בשבועה פרט לאנוס: ע"ב נ"י ד"ה וענין אסמכתא וכו' וכדאמרי' לה נמי בפרק ד"מ וכו'. נ"ב היינו פרק זה בורר שרגיל הנ"י לקרותו בשם פרק דיני ממונות בתרא:

דף י ע"א נ"י ד"ה דאמר לדמי וכו' דקי"ל דמתפיס תמימים לבדק הבית מידי מזבח לא יצאו. נ"ב תמורה דף לג ע"ב איתא המתפיס תמימין לבדק הבית כשהן נפדין אין נפדין אלא למזבח כו' פי' אע"ג שדבריו קיימין שהבהמה צריכה פדיון והמעות לבדק הבית כמ"ש שם בתמורה (דף ו:) המתפיס תמימין לבדק הבית אע"פ שהוא בל"ת מה שעשה עשוי. אפ"ה הבהמה עצמה קרבה ג"כ דהיינו שצריך למוכרה למי שמחוייב עולה או שלמים. וא"כ הרי יש בה קדושת הגוף:

דף יא ע"ב בריטב"א ד"ה ומקריב עליו קני זבין וכו' ובמכילתין בגמ'. נ"ב ובמעתין נ"ל: שם בא"ד דשלוחי דרחמנא נינהו. נ"ב יש כאן חסרון דמוכח וכנ"ל ואתינן למיפשט מהא מתני' דשלוחא דרחמנא נינהו [ואע"ג דבקדושין (דף כג ע"ב) פשיטא לי' לר"ה ברי' דרב יהושע דהיינו כהנא שלוחא דרחמנא נינהו] דאי שלוחא דידן הוו מי איכא מידי דאנן לא מצינן עבדין ושלוחי דידן מצי עבדו [משום דהכא] במכילתין לא איבעיא לן עיקר דינא כו' וכה"ג כתבו הר"ן במעתין והתוס' בקדושין (דף כג ע"ב) בד"ה דאמר רב הונא וכו' וברור הוא שהמעתיק השמיט מן תיבות דשלוחא דרחמנא נינהו קמא עד תיבות דשלוחי דרחמנא נינהו השני ועיין בתוס' קדושין שם ובר"ן כאן (דף לה ע"ב): שם בנ"י בד"ה ופרנס את אשתו כל המפרשים כו' וכן מיתומים שסמכו אצל בעל הבית והוציא עליהם סתם שגובה מהם כשיגדלו. עכ"ל הנ"י. צייגתי בגליון האלפס גיטין (דף נב.) כי שם איתא במשנה יתומים שסמכו אצל בעל הבית או שמינה להן אביהן אפוטרופוס דחייב לעשר פירותיהן. ולא מצינו עוד בשום מקום יתומים שסמכו אצל בעל הבית. אבל באמת הא דגיטין הנ"ל אין שייך כלל הכא שגובה יציאותיו כשיגדלו. ולשון זה של הנמוקי יוסף הוא מדברי הרשב"א והובאו דבריו במגיד משנה פרק י"ב מהלכות אישות הלכה י"ט. ונע"ג שלא נמצא בשום מקום בש"ס דין זה של הרשב"א שיתומים שסמכו אצל בעה"ב והוציא עליהן הוצאות שחוזר וגובה מהם כשיגדלו. אחר כך מצאתי ת"ל שכבר העיר ע"ז בעל גידולי תרומה בספר התרומות שער ס"ס חלק ב' אות ב' וע"ש. גם עיין נוב"י מהדורא תנינא חלק חושן משפט סימן ל"ד ובתשובת ר"ע איגר ז"ל סימן קמ"ז:

דף יד ע"ב בריטב"א ד"ה היה אחד מן השוק מודר הנאה וכו' אבל אי בעי למימר לחברי' גוד או איגד פשיטא דדינא עמו כדמעיקרא. נ"ב עיין בבא בתרא דף יג ע"א דיני גוד או אגוד: שם ד"ה ירושלמי ביתך זה וכו'. נ"ב בפרקין הל"ג ע"ש וע"ש במראה הפנים: שם ד"ה נפל ובני' וכו' וקתני שאם נפל אין היורשים חייבין לבנותו. נ"ב בירושלמי שלנו איתא היורשים חייבין לבנותו:

דף טו ע"ב בנ"י ד"ה או לא וכו' ומיהו נראה בירושלמי ריש פרק הגוזל (הלכה ח). נ"ב ע"ש וזה דלא כפי' הפ"מ שם:

דף טז ע"א בריטב"א ד"ה ועוד וכו' דהא אשכחן לי' בכתובות דס"ל הכי. נ"ב נ"ע דהתם בכתובות ס"ל לרב נחמן האומר לחבירו מסוך פרה זו ולא תהא קנוי' לך עד אחר שלשים יום קנה אפילו עומדת באגם. וע"ש בתוס' ד"ה האומר כו' דבדאמר לי' מעכשיו מיירי כו' עכ"ל ואי לא לא קני אחר שלשים יום אבל ר"נ סתמא קאמר ואינו מפורש בדבריו דלא קני: שם ד"ה זמנין א"ל וכו' כדאיתא במס' קדושין ובמס' גיטין בהדיא. נ"ב בגיטין לא נמצא דס"ל לרבא הכי ועי' בתוס' גיטין דף עה ע"א ד"ה אלא אמר רבא: בנ"י ד"ה וכל קני ע"מ להקנות וכו' דמודה ר"נ במקנה לאחר ל' יום. נ"ב עיין כתובות דף פו ע"ב תוס' ד"ה האומר לחבירו ועי' מ"ש לעיל בריטב"א ד"ה ועוד: שם בא"ד וכן לענין גט כדאיתא התם. נ"ב עי' גיטין דף עד ע"א א"כ שנתקרע הגט ועי' קדושין דף ס ע"ב ודף נט ע"א אע"פ שנתאכלו המעות ע"ש:

דף יז ע"א ברמב"ן אמר רבא שאני קונמות. נ"ב שם איתא אמר ר' אבא שאני קונמות: ע"ב בריטב"א ד"ה גרסינן בירושלמי תני רשב"א וכו' והדבר היוצא ממנו ליאכל נדר בו אסור. נ"ב פירקין הל"ו ע"ש שהגי' הוא להיפך כמו בתוספתא פ"ג נדר בו מותר ביוצא ממנו נדר ביוצא ממנו מותר בו וגי' הש"ס בבלי (בדף נג ע"א) כגי' דהכא ועי' בטור שו"ע יו"ד סימן רי"ז ובב"י:

דף יט ע"א ברי"ף במתני' קונם פירות עולם עלי. נ"ב בגמ' וברא"ש הגי' פירות האילו עלי וכנ"ל גם כאן: ברמב"ן ואית לי' ראי' מהא דתנן גבי גט שחרור. נ"ב סוף פ"ג דפאה ועי' ב"ב דף קמט ע"ב בתוס' ד"ה שייר וכו' בשם ר' חננאל: שם במתני' המודר מן העיר וכו' אבל בדבר שאין זרעו כלה אפילו גידולי גידולין כו' כנ"ל: בנ"י ד"ה מעולה שבנכסיו לעולם אימא לך דעלי' בכלל בית כרבנן והא דאיצטריך למימר וכו' כנ"ל: ע"ב ברי"ף מתיב רמי בר חמא וכו' על פי אסור בחילופיהן ובגידוליהן שאני אוכל ושאני טועם מותר בחילופיהן וגידוליהן בדבר שזרעו כלה אבל בדבר שאין זרעו כלה אפילו גידולי גידולין אסורין אמר ר' אבא שאני קונמות כו' כנ"ל וכן הוא בגמ' (דף נט ע"א): שם בעי רמי בר חמא אמר קונם פירות האילן על פלוני מהו בחילופיהן כו' כנ"ל וכן הוא בגמ':

דף כא ע"ב בריטב"א ד"ה ועוד אמרו שם. נ"ב הובא בתוס' גיטין (דף מו ע"א) ד"ה כיון דאמרי:

דף כד ע"א ברי"ף א"ל ר' יאשי'. נ"ב תי' א"ל רבי יאשי' ליתא בגמ': ע"ב ברי"ף ר"ג סבר אין פותחין בחרטה. נ"ב בגמ' הגי' להיפך ר"ג סבר פותחין וכו' וגי' הרי"ף כגי' הר"ן והרא"ש: בריטב"א ד"ה כתב רבינו ז"ל וכבר איפסיקא וכו' וכדאיתא בפרק חזקת הבתים. נ"ב ט"ס בכאן מה שכתוב כאן בפרק חזקת הבתים וצ"ל בפרק לא יחפור דף כו וע"ש בתוס' ד"ה הא שלשה וכו': בנ"י ד"ה שיבטל בלבו וכו' כדאמר ריש לקיש בתענית (דף יא ע"ב). נ"ב ועי' בירושלמי בדמאי פ"ז הל"ג מפורש בהדיא לענין מלמד וז"ל שם ר' יוחנן אזל לחד אתר אשכח ספרא אייגוס (פי' שהוא מעונה ומסוגף ותלש מאד) א"ל מהו כן אמרו לי' נייס א"ל אסור לך ומהו מלאכתן של בשר ודם את אמר אסור מלאכתו של הקב"ה לא כ"ש:

דף כו ע"ב בריטב"א ד"ה בעי רבא קיים לכי. נ"ב בגמ' אי' בעי רבה קיים לכי כו' ת"ש דאמר רבא וכ"ה ברא"ש: בנ"י ד"ה במתני' המודר הנאה מחתנו וכו' כדאיתא פרק חזקת דאמרי' התם ילקח בהן קרקע והבעל אוכל פירות. נ"ב בב"ב ליתא בלשון זה רק בכתובות (דף עט ע"א) איתא נפלו לה כספים ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות אבל בב"ב (דף נא ע"ב) איתא בזה הלשון אמר רב המוכר שדה לאשתו קנתה והבעל אוכל פירות וע"ש ברא"ש סימן נד: שם סד"ה ושמואל אמר וכו' ולא שמעי' לי' לר"מ דפליג כו'. נ"ב חסר כאן וצ"ל ולא שמעינן לי' לר"מ דפליג בהא דמגו דזכי' לנפשי' זכי' לאחרינא:

דף כז ע"א בנ"י סד"ה דכתיב לא יחל וכו' וכמו שאמרו בירושלמי שהנודר מן הזקן יכול להתיר את נדרו ואפילו ביחיד. נ"ב בירושלמי דידן [והביאו הריב"ש סימן ת"ו ע"ש והכ"י סימן רכא] איתא נוסחא אחרת וז"ל קונם הנייתי על בני עירו אינו נשאל לזקן שיש שם הניית בני עירו עלי נשאל לזקן שיש שם אית תנויי תני אפילו על קדמייתא נשאל שאינו כמיפר נדרי עצמו עכ"ל הירושלמי וגם הרמב"ן כאן ריש פרק זה הביא זה הירושלמי בלשון זה:

סליק בס"ד

מסכת נדרים פרק ראשון

פרק א א (א) האומר ימינה שמאלה הרי זו שבועה שמאלה הרי זו שבועה בשם ה"ז שבועה לשם ה"ז קרבן : **ב** (ב) (ב)כנדבת רשעים לא אמר כלום שאין רשעים מתנדבין כנדבת כשרים ר' יהודה אומר נדר בנזיר (ג) שחסידים הראשונים היו (ה)[מתנדבין נזירות שאין המקום ג)מספיק להביא שגגות על ידיהם היו מתנדבין נזירות בשביל (ו)שיביא קרבן (ז) ר"ש [ב"ג] אומר [כנדבת כשרין] לא נדר בנזיר שחסידים הראשונים לא היו מתנדבין נזירות (ג) [שאם ירצה להביא עולה יביא שלמים יביא תודה וארבעה מיני לחמים יביא לא היו מתנדבין נזירות] מפני שהן צריכין כפרה (ג) שנאמר (במדבר ו) וכפר עליו מאשר חטא על הנפש : **ג** האומר (ד) [איני] נודר הרי זה מותר (ה) כבר הייתי אסור קרבן ד)אם טועמו אני מותר לא קרבן ולא טועמו [אני] אסור : **ד** (ו) רשב"ג אומר האומר (ט)[מוהה ודאמר מוהי] הרי אלו כנויין לשבועה : **ה** וכן היה רבן שמעון ב"ג אומר שנים שהיו נודרים זה (ו) ס) [נגד] זה אמר אחד [מהן] לחבירו ככר זה קרבן אם טועמו אני אמר לו חבירו (ז) [אין] קרבן אם טועמו אתה הריני נזיר אם אוכל ככר זו אמר לו חבירו איני נזיר אם (ח) [אוכלנו] כל שבטלו דבריו אסור : **ו** ר' יהודה אומר (י) האומר (ט) [ירושלים] לא אמר כלום ו) עד (י) שיתכוון וידיר כנגד ירושלים (יא) מודים חכמים לר' יהודה באומר (יא) קרבן (יב) עולה (יג) מנחה (יד) חטאת [תודה ושלמים שאיני אוכל לך] שמותר שלא (טו) [נתכוון לידור אלא לקרבן עצמו] : **ז** (ב) ירושלים לירושלים (טז) [בירושלים] היכל להיכל (יז) [בהיכל] מזבח למזבח (יח) [במזבח] אימרא לאימרא (יט) [באימרא] דירים לדירים (כ) [בדירים] עצים לעצים (כא) [בעצים] אישים לאישים (כב) [באישים] בזיכין לבזיכין (כג) [בבזיכין] כולן (כ) (כד) [שאני אוכל] לך אסור לא אוכל לך מותר (ל) חולין (כה) [לחולין בחולין] בין שאוכל לך (כו) [ובין] שלא אוכל לך (כז) ה) [אסור] (ל) לא חולין שאוכל לך אסור ח) (כח) [חולין שאוכל לך אסור] לא יאכל לך מותר (כט) ט)[לא אוכל לך מותר לא לעולה אוכל לך (מ) ר' יעקב אוסר וחכמים מתירין] הרי [הוא] עלי אע"פ שלא הזכיר קרבן י)ה"ז נדר (ל) [קרבן] (נ) כבשר אמי כבשר אחותי כערלה (לא) [וכלאי] הכרם כ)מותר שלא הקדיש כלום : **ח** (ס) הנודר (לב) [מן התורה הרי זה מותר מן הכתוב בתורה ל)אסור מן התורה ומן הכתוב בה] אסור : **ט** איזו הוא איסור (לג) [הכתוב] בתורה (ע) האומר הרי עלי שלא לאכול בשר שלא (לד) [לשתות יין כיום שראיתי את ירושלים חריבה וכיום שנהרג בו פלוני] אסור : **י** (פ) חומר (לה) [בנדרים מבשבועות] מ)שהנדרים נוהגין ברשות ובמצוה (צ) משא"כ בשבועות (לו) [חומר] בשבועות מבנדרים שהשבועות [נוהגת] בדבר שיש בו ממש ובדבר שאין בו ממש משא"כ בנדרים בנדרים כיצד אמר קונם סוכה (לז) [שאיני] עושה לולב (לח) [שאיני] נוטל תפילין (לט) [שאיני] נותן [אסור] בנדרים (מ) (ק) [ומותר בשבועות]כיצד אמר נ)קונם שאני ישן שאני מדבר (מא) [שאיני] מהלך [אסור] בשבועות (מב) [ומותר בנדרים] : (ר)קונם פי מדבר עמך ידי עושה עמך רגלי מהלכת עמך אסור בנדרים ג)(מג)[ואסור בשבועות] : **יא** סתם נדרים להחמיר מה ראיתה לידור אמר איני יודע (מד) [אלא שראיתי] חבריי שהיו נודרין כך אסור (ש) מי שנדר ועבר על נדרו אין נשאלין לו עד שינהג איסור כימים שנהג בהן היתר דברי (מה) [ר"מ] אמר ר' יוסי במה דברים אמורים(מו) [בזמן] שנדרו י)לזמן מרובה אבל (מז) [בזמן שנדרו] לזמן מועט דיו שלשים יום ר' יהודה (ת) אומר סתם תרומה ביהודה אסורה ר' אלעזר ב"ר צדוק אומר סתם חרמין בגליל ס)אסורין וביהודה מותרין :

פרק ב א ר' אליעזר בן יעקב אומר (א) הרוצה להדיר את חבירו שיאכל אצלו והלה נדר שלא יאכל אצלו אע"פ ששניהם נודרין זה (א) [נגד]

הגהות הגר"א (א) מתאוין להביא קרבן חטאת ולפי שאין הקב"ה מביא תקלה ע"י מה היו עושין עומדין ומתנדבין נזירות למקום : (ב) אלא הרוצה להביא עולה מתנדב ומביא שלמים מתנדב ומביא תודה וד' מיני לחמים מתנדב ומביא אבל בנזירות לא נתנדבו : (ג) עליהן : (ד) אני : (ה) במוהי לא אמר כלום והאומר מוהה מוהי : (ו) כנגד : (ז) אינו : (ח) תאכל: (ט) כירושלים : (י) שידור בדבר הקרב בירושלים : (יא) הא : (יב) והא : (יג) והא : (יד) והא : (טו) נדר אלא בחיי קרבן : (טז) כירושלים : (יז) כהיכל : (יח) כמזבח : (יט) כאמרא : (כ) כדירים : (כא) כעצים : (כב) כאשים : (כג) כבזיכין : (כד) שאוכל : (כה) החולין כחולין : (כו) בין : (כז) מותר : (כח) לחולין לא אוכל לך מותר : (כט) לקרבן לא אוכל לך ר"מ אוסר הרי עלי כבכור ר' יעקב אוסר ור' יהודה מתיר : (ל) הרי את עלי : (לא) וככלאי : (לב) בתורה לא אמר כלום במה שכתוב בה אסור בתורה ובמה שכתוב בה : (לג) האמור : (לד) אשתה יין כיום שמת בו רבו כיום שנהרג גדליה בן אחיקם כיום שראיתי ירושלים בחורבנה : (לה) בשבועות מבנדרים ובנדרים מבשבועות חומר בנדרים : (לו) וחומר : (לז) שאני : (לח) שאני : (לט) שאני : (מ) אסור ובשבועות מותר בשבועות: (מא) שאני: (מב) אסור ובשבועות: (מג) ובנדרים מותר: (מד) ראיתי : (מה) ר' יהודה : (מו) כגון : (מז) נדרו : (א) כנגד :

אור הגנוז

פרק א א] מותר. חולין שאוכל לך לא יאכל לך מותר : לא אוכל לך מותר לא עולה לא אוכל לך ר' יעקב אוסר : ב] ובשבועות מבנדרים : ג] ומותר :

נוסחאות כ"י

א) כנדרי : ב) מספיק לבוא : ג) שיביאו קרבן ר"ש אומר : ד) טועמו אני ה"ז מותר אינו קרבן אם טועמו אתה ה"ז אסור : ה) לזה : ו) שלא נתכוון לידור אלא קרבן עצמו ירושלים לירושלים כו' : ז) אע"פ שלא אוכל לך אסור חולין החולין לחולין כחולין בין כו' : ח) לא יאכל כו' : ט) לעולה לא יאכל לך ר"י כו' : י) הרי הוא נזיר קרבן כו' : כ) אסור שלא נתנדב זה כלום : ל) ה"ז אסור בתורה ובכתוב בה אסור : מ) שבועה שאני : נ) זמן מועט אבל נדרו זמן מרובה דיו ל' יום : ס) מותרין והשאר ליתא :

חסדי דוד

פרק א **האומר** ימינה כו' שמאלה כו'. בגמ' איתא מנין לאומר ימין ולאומר שמאל שהוא שבועה שנאמר נשבע ה' בימינו ובזרוע עוזו . ובנוסחא שלפנינו הוא ט"ס וצ"ל או ימין שמאל או דצ"ל ימינה ושמאלה באלף בסוף וקמ"ל דאע"ג דאמר בלשון ארמית אפ"ה שבועה היא וכ"ה בירושלמי ע"ש . ומ"ש בסיפא בשם ה"ז שבועה משום דכל לשון שבועה בתנ"ך הוא בכי"ת אבל בלמ"ד ה"ז קרבן וכו' : **ר"ש** אומר כנדבת כשרים כו' כצ"ל ולא רשב"ג כי בכ"מ ר"ש הוא בר פלוגתיה דר' יהודה ולא רשב"ג וכ"ה בגמרא ואמרו שמעון הצדיק ור"ש ור"א סקפר כלן שיטה אחת הן ולא הזכירו רשב"ג בהדייהו : **סתם** נדרים להחמיר מה ראית לידור וכו'. ונראה דס"פ ואם אחד נדר והתפיס בדבר בלשון משונה כגון קונם חרם וכיוצא וכששאלו לו מה ראית לידור בלשון זה והוא השיב אני איני מבין ואיני יודע מהו אלא לפי ששמעתי מאחרים שכשרוצים לידור נודרין בלשון הזה לכך אמרתי כן גם אני אסור אע"ג שהוא אינו מבין מה שהוציא מפיו כיון שמ"מ נתכוין בלבו לידור והוציא מפיו לשון שאחרים רגילים בו פיו ולבו שוין קרינן ביה ומזה ק"ל על מ"ם מור"ם ז"ל בהג"ה וז"ל וכן אם אינו מכיר אלו הלשונות שדברו בהם חכמים אע"פ שנדר בהם לאו כלום הוא ולישנא דב"י שממנו הוציא מור"ם דין זה ניחא דהוא מיירי שאין שום אדם במקום הזה מכיר הלשונות האלו דבנדרים הולכין אחר לשון בני אדם אבל

מצפה שמואל (א) (נזיר ג':) ירושל' כאן פ"א הל"ב : (ב)(ט.) : (ג) ירושלמי פ"א הל"א ע"ש הגי' : (ד) (י'.) ירושלמי פ"א הל"א : (ה) עי' ירושלמי נזיר פ"א הל"ב הטיב : (ו) (שם:) עי' ירושלמי פ"א ה"ב : (ז) (י"א.) ירושלמי פ"א הל"ג : (ח) (י"ג.) : (ט) (שם) : (י) (שם): (כ) (י"א): ירושלמי פ"א הל"ד ע"ש : (ל) ע' ירושלמי עירובין פ"ג ה"ס וקדושין פ"ג הל"ג : (מ) (יב:) : (נ) ירושלמי פ"ב הל"א ובבלי יד. : (ס) (שם:) עי' ירושלמי פ"א הל"ג : (ע) (דף י"ב. ודף י"ד.) שבועות דף כ ובירושלמי פ"א הל"א : (פ) (ט"ו: ט"ז.) : (צ) ירושלמי שבועות פ"ג הל"ד והל"ה והל"ו והל"ח : (ק) ירושלמי פ"ג הל"ט ומיירי שם בכולל דבר הרשות : (ר) (י"ג) : (ש) (דף כ'.) : (ת) (י"ט) : (א) (כ"ג):

מנחת בכורים

פרק א א האומר ימינה. אמר ימין ככר זה עלי וכן שמאלה שאמר שמאל ככר זה הוא לשון שבועה ואסור לאכול הככר אף שלא הוציא שבועה מפיו ונפקא לן מקרא דכתיב בדניאל (י"ב) וירם ימינו ושמאלו וישבע בחיי העולם אלמא דימין ושמאל שבועה (ירושלמי פ"א הל' ב' (ובבבלי בנזיר (ג' ב') מסקינן דטעמא דכתיב נשבע ה' בימינו ובזרוע עוזו זו ימין ובזרוע עוזו זו שמאל וקאמר נשבע : בשם. אם בלשון בה' אמר א"כ שבועה היא שנשבע בה' אבל אם אמר לה' הרי נדר הוא דבקרבן אמרינן קרבן זה לה' ונדר בקרבן ולאו לשון שבועה הוא וכגון שמקבל ע"ע איזה דבר קבלה כתיבת בה' או לה' : **ב** כנדבת רשעים. במשנה מבואר כנדבת רשעים נדר בנזיר ובקרבן ובשבועה וכגון אם נזיר עובר לפניו ואומר הריני כנדרי רשעים מסתמא לנזירות נתכוון אמר על בהמה שעומדת לפניו כנדרי רשעים עלי כוונתו לקרבן אמר על ככר המונח לפניו שלא אוכל כנדרי רשעים כוונתו לשבועה דרשעים נודרים בכל הני ויש במשמעות לשון זו הכל ואמר כאן דלנדבת רשעים לאו כלום הוא לומר דלהוי קרבן משום דרשעים אינם אומרים בלשון נדבה אבל כשרין מתנדבין בלשון נדבה לכן אם אמר כנדבת כשרין מבואר כן במשנה דנדר בנזיר ובקרבן אבל לשון שבועה לא יתכן כלל בכשר שאינו נשבע דכתיב טוב אשר לא תדור רק בנדבה הוא מתנדב ומבואר במשנה ג"כ דנדר בנזיר דס"ל דכשר מתנדב בנזירות ומבאר כאן דלאו כ"ע מודו בזה אלא ר"י היא דס"ל כן דמתנדבין בנזירות : מספיק. מספיק גרסינן (והגר"א גרס בא"א ע"ש וכן הוא בגמרא) שהיו מתאוין להביא קרבן כדי שלא יהא קרבן נעדר מהן ואין הקב"ה מביא תקלה על ידן להביא קרבן חטאת לפיכך מתנדבין בנזירות ומביאין קרבן : רשב"ג. בגמרא הגירסא ר"ש : שהן צריכין כפרה. דנזירות גופה חטא הוא שמצער עצמו מן היין ות"ק מוקי לה בנזיר טמא שלא שמר עצמו מלטמאות : **ג** הרי זה מותר. דהוה אמינא דאיני לשון אני הוא קמ"ל דלא : כבר הייתי נודר. אם אמר על ככר בלשון כבר הייתי נודר נאסר בככר זה דס"ל נדר ממש : קרבן אם טועמו אני. על ככר אחר נתכוון אם יטעום זה יהיה הככר אחר קרבן אי נמי הנשאר יהיה קרבן לכן מותר לטעום מן הככר דהטעימה לאו קרבן הוא : לא קרבן ולא טועמו. ר"ל מה שלא אטעום לא יהיה קרבן אבל מה שאטעום יהיה קרבן דמכלל לאו אתה שומע הן וא"כ הטעימה קבל עליו בקרבן לכן אסור : **ד** רשב"ג אומר. קאי על המשנה דמבואר במוהי הוה כנוין לשבועה ואסור ומפרש כאן דנדר במוהי לאו כלום הוא במומתא דאמר מוהי ה"ז שבועה והכי גרסינן לה כאן ומוהי הוא משה רבינו ע"ה דס"ל לת"ק דנדר במוהי כוונתו על השבועה שנשבע ליתרו דכתיב ויואל משה לשבת את האיש ומפרשינן דלשון שבועה הוא ע"ז אמר רשב"ג דדוקא במומתא דאמר מוהי ומומתא הוא לשון שבועה ומה דאמר ת"ק נדר במוהי היינו בנדר דנדר במוהי אבל אמר במוהי לחוד אין כאן שבועה ואיכא דגרס במוהי במומתא לא אמר כלום מוהי מומתא ה"ז כנוין לשבועה וה"פ דאם אמר בב' לאו כלום הוא אבל אם אמר בלא ב' הוה שבועה (דף י' ב' וכר"ן שם) : **ה** וכן. ועוד היה רשב"ג אומר : זה נגד זה. כל אחד סותר לחבירו בדבורו שזה נדר אם טועם את הככר וזה נדר אם לא יטעום וכן בנזירות : ואמר חבירו אין קרבן אם טועמו אתה אם יטעום לא יהא אסור בקרבן עליו אבל אם לא יטעום ממילא אסור עליו בקרבן דמכלל לאו אתה שומע הן וכן בנזירות שאמר לחבירו אין נזיר אם תאכלנו גרסינן וממילא אם לא יאכלנו ליהוי נזיר א"כ סתרי דבריהם אהדדי ס"ל לרשב"ג כל שבטלו דבריו כלומר שלא נתקיים תנאו כגון האומר דאסור אם לא יטעום ולבסוף טעם שלא נתקיים מחשבתו שכוונתו היה שלא יטעום וכן להיפך דכל אדם הנודר על תנאי גודר עצמו שלא יעשה הדבר ומקבל ע"ע בנדר אם יעשה כן כדי שלא יעשה א"כ העושה הוא מבטל מחשבתו : אסור . ונאסר בככר או הוה נזיר אם לא נתקיים התנאי וקמ"ל דלא כר"ט דאמר לא נתנה נזירות אלא להפלאה ובעינן שיפרש ובנזיר ע"ת אף שלא נתקיים התנאי מ"מ לא הוי נזיר דאיש כי יפליא כתיב והיינו שיפרש קמ"ל דהוה נזיר וכ"ש בקרבן דמתסר בהככר אף על תנאי : **ו** ירושלים. במשנה פ"ק מבואר לת"ק האומר ירושלים ה"ז אסור דס"ל כמתפיס בקרבן שבירושלים ור"י פליג במשנה ואמר דהאומר ירושלים לאו כלום הוא ומפרש כאן עד שיתכוון וידור כנגד ירושלים כלומר שיאמר בכ"ף ובגמרא אמרינן דלר"י איכא עוד תנאי דכירושלים לא אמר כלום עד שידור בקרבנות הנוהגין בירושלים ותרי תנאי לר"י : מודים חכמים לר"י פליגי במשנה באומר קרבן עולה מנחה חטאת תודה שלמים שאוכל לך לת"ק אסור אף בלא כ"ף ולר"י מותר עד שיאמר כקרבן כו' ומפרש כאן דחכמים מודו לר"י באומר קרבן וכו' שלא אוכל לך דמותר ובגמרא הגרסא הא קרבן הא עולה דכיון דאמר הא משמע בחיי קרבן קאמר ואף אם אמר שאוכל לך מותר דמשמעו שנדר בחיי הבהמה ומסקינן דבאמר הקרבן הוה כאומר בקרבן אבל הא קרבן הוה כאומר בחיי הבהמה ולאו כלום הוא (י"ג) וכן הגיה הגר"א : **ז** ירושלים לירושלים. בכל הנך ליכא בין שאמר בלא כ"ף ובלא למ"ד בין בכ"ף בין בלמ"ד ירושלים וכן מזבח וכן אימרא וכן דירים וכן עצים וכן אישים וכן בזיכין בכולן שאני אוכל אסור שלא אוכל מותר והיינו טעמא כשאומר שאני אוכל ירושלים הוה כאומר בקרבנות הקרב בירושלים : אימרא. הוה כאומר כשה הקרב והיינו תמידין : דירין. כדיר בהמות של קרבן אי נמי כדיר העצים דה"ל קדש : עצים. הוי עצי המערכה דקדש : היכל. הוה כקרבנות שבהיכל : אישים. כאשו של מזבח והיינו הקרבנות הקרב על האש : בזיכין. היינו בזיכי לבונה דקרב עם לחם הפנים דקדש הוא ומתפיס בדבר הנדור לכן בכולן מיתסר ונראה דגרסינן בכולהו בכף ולא בבית וכן הוא בגמרא וכן הגיה הגר"א דבב' אמרינן לחד גירסא שכתבנו לעיל דנדר במוהי או במומתא לא הוה לשון שבועה : הכי גרסינן בין שאוכל לך ובין שלא אוכל לך מותר . ומיירי דאמר לחולין בשוא והרי משמע דחולין מה שלא אוכל אבל מה שאוכל הוא קרבן מ"מ מותר דלית ליה מכלל לאו אתה שומע הן וכר"מ אתיא ודלא כר"י : לא חולין שאוכל לך אסור . אף לר"מ דכיון דאמר לא חולין היינו קרבן מה שאוכל לך הוה כמפרש שהוא קרבן ולכן אסור אף לר"מ : לחולין לא אוכל לך מותר . גרסינן אם אמר לחולין לא אוכל לך בשוא משמע לחולין מה שלא אוכל לך אבל מה שאוכל הוא קרבן מ"מ מותר ואיכא מ"ד דבאומר לא אוכל אף באמר לא חולין מ"מ מותר ולא אמרינן הכוונה דאמר לא חולין אלא קרבן לפיכך לא אוכל לך וכרישא דאמרינן אימרא כאימרא שאוכל אסור לא אוכל מותר היינו טעמא ג"כ דאמר שלא אוכל א"כ מה שלא אוכל אימרא הוא ולכן מותר ובגוונא דאמר לאמרא למ"ד דלקרבן שלא אוכל אסור א"כ מוקמינן לאימרא בפתח דאמר לאמרא דמשתמע לא אימרא מה שלא אוכל אבל מה שאוכל הוה אימרא ולית ליה מכלל לאו אתה שומע הן ולמ"ד דמותר מיירי כפשוטו ובגמרא לדף י"ג מוקמינן דאמר לאימרא בפתח : לא לעולה עולה שאוכל לך. טעות סופר יש כאן דבאמר לא לעולה שאוכל לך ליכא למ"ד דאסור ובאמר עולה שאוכל לך בלא למד הוה פלוגתא דר"י ורבנן במשנה ור"י מתיר וכאן מבואר דחכמים מתירין והנראה לפי הגירסא ישנה דהגירסא מהופכת כאן והכי גרסינן לא אוכל לך מותר לא לעולה לא אוכל לך מותר עולה שאוכל לך ר"י מתיר וחכמים אוסרין ומתיבת ר"י נתחלף ר' יעקב אבל הכוונה ר"י וה"פ דלא לעולה לא אוכל לך מותר דה"ל מכלל לאו הן ולית ליה מכלל לאו אתה שומע הן ובאמר עולה שאוכל בלא הא ר' יהודה מתיר עד שיאמר בהא ורבנן אוסרין ואי מתניא פלוגתא ר' יעקב ורבנן גבי בכור מתניא דבאמר הרי עלי כבכור ר' יעקב אוסר אף דבעינן שיתפיס בדבר הנדור מ"מ בכור דבר הנדור הוא דמצוה להקדישו וחכמים מתירין כיון דאי לא קדשיה קדוש הוא לאו מתפיסו בדבר הנדור הוא (דף י"ב וי"ג) ונוסחת הגר"א מכוונת ע"פ הש"ס ואתיא כפשוטו : הרי עלי. אמר בלשון הרי עלי ה"ז לשון נדר ולא גרסינן קרבן וכנוסחת הגר"א : כבשר אמי. שאמר כן על הככר שיהיה כבשר אמי : שלא הקדיש כלום . כלומר שלא התפיס בדבר הנדור ובעינן בנדרים שיתפיס בדבר הנדור כגון שאומר כחטאת וכשלמים שע"י פיו המה קדושים ונפקא לן מדכתיב איש כי ידור נדר לה' למ"ד דברה תורה כלשון בני אדם נפקא לן מלה' ולמ"ד לא דברה תורה כלשון בני אדם נפקא לן מכי ידור נדר מכפל לשון עד שידור בדבר הנדור ובגמרא מוקמינן דהא דמותר היינו מה"ת אבל חכמים החמירו כדי שלא יקל ראשו בנדרים לכן צריך שאלה לחכם ודווקא ע"ה אבל ת"ח לא אתי לאקולי בנדר ממש שיודע ההבדל בין מתפים בדבר הנדור למתפים בדבר האסור : **ח** הנודר מה"ת. מיירי בין בנשבע שאמר בתורה שלא אוכל בין בנודר ככר זה עלי כתורה ה"ז מותר. דדעתיה אגוילין ולא אאזכרות שבה א"כ לאו כלום הוא בין בנשבע בין בנודר : מן הכתוב בתורה. שאסר הדבר מחמת הדבר הכתוב שאמר במה שכתוב בה אסור בנשבע אמרינן דעתיה אאזכרות והוה כנשבע בה' שלא אוכל ובנודר ג"כ אמרינן כיון דאזכרות נכתבות לשם קדושה ה"ל כמתפיס בדבר הנדור אי נמי אמרינן דדעתיה אקרבנות שבה וכל זה מיירי בדמנחא בידיה אבל במנחא אארעא אף באמר במה שכ' בה לאו כלום דלא חשיבא ליה ודעתו אגוילין היינו הקלף ולזה מבואר בסיפא מן התורה ומן הכתוב בה אפי' מנחא אארעא אסור ואיכא דמוקי לה אפכא דרישא מיירו במנחא אארעא לכן אם אמר בה לחוד מותר אבל סיפא דמנחא בידיה אם אמר בה הוה כאומר במה שכתוב בה וה"פ דסיפא מן התורה אם אמר מחמת התורה היינו בה הוה כאומר במה שכתוב בה ואסור וכן הלכה (י"ד) : **ט** איזה היסור. דכתיב שבועת איסר ובשבועות (כ.) מפרשינן איזהו איסור נדר האמור בתורה והיינו דה"ל מתפיס בדבר הנדור : כיום שראיתי. ועל אותו היום כבר נדר ואמר יום זה כיום שירושלים נחרב או כיום שנהרג פלוני ה"ל מתפיס בדבר הנדור ואסור והגר"א הגיה כיום שנהרג גדליה בן אחיקם וכן הוא בגמרא : **י** ובמצוה . שאם אמר קונם סוכה עלי קונם לולב עלי אסור דמיתסר חפציה עליה הוא אבל בשבועות שנשבע שלא ישב בצל סוכה אוסר ע"ע הוא ומושבע ועומד הוא לעשות דבר זה וכי כתיב לה' לרבות דבר מצוה כדבר הרשות אנדרים הוא דכתיב : ובדבר שאין בו ממש. מפרש לקמן שאני ישן שאני מדבר דשינה ודבור והילוך אין בו ממש ובנדרים מיתסר חפציה עליו והרי החפץ אין בו ממש אבל בשבועות דאוסר ע"ע הוא ויש בו ממש : ומותר בשבועות. כלומר דאיני חייב קרבן משום שבועת ביטוי אבל מ"מ חייב משום שבועת שוא דנשבע לבטל המצוה הוה ש"ש : ומותר בנדרים. מה"ת אבל מדרבנן אסור וצריך שאלה לחכם(ד' ט"ו): קונם פי. כיון דהזכיר האברים ה"ל כאומר יאסר פי לדבורי ידי לעשייתי רגל להילוך עיני לשינה והרי החפץ דבר שיש בו ממש יש מפרשים דמיירי באומר כן להדיא ולכן אסור אף מה"ת : **יא** סתם נדרים. נדר ביין נסך כבשר מלית אם פירש דכוונתו ליין המתנסך על גבי המזבח או לבשר מלית דקדשים וודאי דאסור ואם פירש דכוונתו ליין נסך דכותי או לבשר מליח דכותי מותר דאין מתפיסין בדבר האסור ואם בסתם אסור להחמיר ומפרש דכיצד הוא סתם : מה ראיתה לידור. שאמר כיין נסך ואמר לו מה היה כוונתך בזה ומשיב דאינו יודע כוונתו אלא לפי שראה חבירו נוהגין כך לנדור בלשון הזה לכן אמר גם הוא בלשון הזה אסור דהוה ספק בלשונו וסתם נדרים להחמיר : דברי ר"מ . בגמרא גרסינן ר' יהודה : בזמן שנדרו לזמן מועט אבל נדרו לזמן מרובה. הכי גרסינן בגמרא וה"פ דכשהנדר הוא לזמן מועט היינו ל' יום ולא קיים נדרו כ' יום הרי צריך לנהוג איסור כימים שנהג היתר אבל בנדר ליותר מל' יום כגון למאה יום ועבר על נדרו מ' יום אינו צריך לנהוג איסור רק ל' יום : ר' יהודה אומר. קאי על סתם נדר אם אמר זה כתרומה. כוונתו על תרומת הלשכה דס"ל מתפיס בדבר הנדור ואסור אבל בגליל דאין מכירין כלל תרומת הלשכה רק תרומת כהנים לכן מסתמא על תרומת כהנים מכוין והרי אבל אמר לשון חרם אסורה בגליל לפי שאנשי גליל מכירין גם חרמי בדק הבית וה"ל כמתפים בדבר הנדור ואסור ור"א בר"צ ס"ל דסתם חרמים בגליל אסורין לפי שאין מכירין בחרמי כהנים אבל אם היו מכירין היה מותרין דספיקא לקולא הוא ולכן ביהודה דמכירין חרמי כהנים מותרין ולדידיה תרומה ביהודה מותרת ג"כ ופליג אר"י דס"ל דתרומה ביהודה אסורה דספיקא לחומרא אלא ספיקא לקולא והכי מפרשינן בגמ' (דף י"ט ב') :

פרק ב א ר' אליעזר בן יעקב אומר. מפרש נדרי זרוזין שהתירו חכמים שלא בלב שלם נודר כן רק לזרז את דבריו : הרוצה. כלומר שכוונת המדיר הוא שאוסר על חבירו דבר כדי שיאכל אצלו והלה נודר היפך דבריו שלא יאכל הרי אלו שני נדרים נדרי זרוזין והתירו חכמים :

נדרי

זה הרי אלו נדרי זרוזין: **ב** א)נדרי הבאי אמר קונם אם לא נמניתי על [פסח] שאליה שלו שוקלת ב)[ליטרין] עשרים [ליטרין] אם לא שתיתי יין שלוגו יפה דינר זהב אם לא ראיתי נחש שעוביו כקורת בית הבד (ב) כשם שנדרי הבאי מותרות כך שבועות הבאי מותרות: **ג** (ג) [תולין] (ג) להרגין לחרמין למוכסין לתרומה ולכותי ולבית המלך ואין (ד) [תולין] להן לישראל: **ד** (ד) הרי (ה) [נטועות האלו] קרבן עד (ו) [שיקוצצו] טלית זו קרבן עד שתשרף פרה זו קרבן עד שתשחט כיון שנקצצו ז)כיון שנשרפה וכיון שנשחטה יוצא לחולין: **ה** (ה) הנודר (ח) מישראל אסור ח)בגרים מן הגרים מותר בישראל הנודר מישראל אסור בכהנים ובלוים (ו) [מכהנים] ולוים מותר בישראל הנודר מן הכהנים מותר בלוים מן הלוים מותר בכהנים (ז) מאוכלי השום (ח) ר' יהודה אוסר אף ט)בכותים שישראל נהנין לו לוקח (ט) [ביותר] ומוכר (י) [בפחות] ר' יוסי אומר אין שומעין לו: **ו** אינו אומר (שופטים י"ד) כי אתה הולך לקחת אשה מפלשתים עובדי כוכבים מגלי עריות (יא) [שופכי] דמים י)לא נאמר אלא הערלים וכן מצינו שלא (יב) [נתחתם] גז"ד [של עובדי כוכבים אלא א](יג) [הערלים שנאמר (יחזקאל ל"ב) כולם ערלים וגו'] ר' אי' גדולה (ז) מילה שכל מצות שעשה אברהם אבינו לא נקרא שלם עד שמל שנאמר (בראשית יז) התהלך לפני והיה תמים ב) ד"א גדולה מילה שאלמלא היא לא נתקיימו שמים וארץ שנאמר (ירמיה ל"ג) אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי: **ז** (ח) אין בין המודר הנאה מחבירו סתם למודר הימנו מאכל אלא דריסת הרגל וכלים ס)שאין עושין בהן אוכל נפש (יד) [המודר] הנאה מחבירו ומת מביא לו ארון ותכריכין חלילין ומקוננות שאין הנאה למתים י)(טו) (ס) [מעדות] עדות ממון ועדות נפשות (י) חולה נכנס לבקרו היה לו חולה אינו נכנס ומבקרו ס)(טז) [ושואל בשלומו] (כ) היה כהן זורק עליו ל)דם חטאתו ודם אשמו מפני דרכי שלום ורוחץ עמו במרחץ (ל) וישן עמו במטה מ)(יז) [ר' יהודה אומר על הקטנה בימות החמה ועל הגדולה בימות הגשמים] רוחץ עמו באמבטי גדולה ומזיע עמו במרחץ קטנה: **ח** (מ) המודר הנאה מחבירו בפני שביעית נ)(יח) [לא] יורד לתוך שדהו ואינו אוכל מן הנטיעות בשביעית יורד לתוך שדהו (יט) [ואוכל] מן הנטיעות: **ט** (כ)(נ) ס)דבר זה הקדש ואכלה בין הוא בין חבירו ה"ז ע)מעל לפיכך יש (כא) [לה] פדיון אם אמר הרי הוא עלי (כב) ואכלה מעל בטובת (כג) [הנאתו] אכלה אחר ה"ז פ)לא מעל לפיכך אין לה פדיון דברי צ)ר"מ ר"ש אומר זה לא מעל והלה נוטל ואוכל (כד) [ר' יוסי (ס) אומר שנדרו קודם להפקירו]: **י** כשם ששניהם אסורים לדור בחצר כך שניהם אסורין לדור במבוי כשם ששניהם אסורין לגדל תרנגולין כך שניהם אסורין לגדל בהמה דקה: **יא** (ע) היה אחד מהן (כה) [ראוי] להדיר אחרים הנאה על חלקו כופין את הרגיל למכור את חלקו רחבה (פ) שדרך הרבים מפסקתה הרי הוא של [עולי בבל אין דרך הרבים מפסקתה הרי הוא של] אנשי אותה העיר: **יב** (צ) המודר הנאה מעירו או מבני עירו ובא אחר וישב [שם] שלשים יום מותר בו מיושבי עירו ובא אחר וישב שם שלשים יום אסור בו (ק) המודר הנאה מחבירו בפניו אין נשאלין לו אלא בפניו שלא בפניו נשאלין לו בפניו (כו) [ולא] בפניו:

פרק ג

א (א) הנודר מן התבשיל אסור (א) בצלי (ב) [ובשלקות] ובמבושל ואסור (ג) (ב) א)[באימרות] רכות מפני שהחולין אוכלין בהן פתן: **ב** (ג) הנודר מן היורד לקדירה ק)מותר ביורד לאלפס (ד)[ביורד] לאלפס י)אסור ביורד לקדרה מן הנעשין בקדירה מותר (ה) [בנעשין] (ד) באלפס מן (ו) [הנעשין] באלפס מותר (ז) [בנעשין] בקדירה (ח) מן (ה) היורד לתנור אין אסור אלא (ט) [מן הפת בלבד מן הנעשין בתנור] אסור בכל הנעשין בתנור (י) (ו) [הנודר מן הקיים מותר בגבינה מן הגבינה ג)מותר בקיים] (ז) הנודר מן הרוטב מותר בקיפה מן הקיפה מותר ברוטב ר' יהודה אומר (יא) [אמר קונם (ח) בשר שאני טועם] אסור בו (יב) [ברוטבו ובקיפה] מן השמן (יג) (ט) מותר בשמן שומשמין (יד) ומקום שמסתפקין בשמן שומשמין (טו) [אסור אף בשמן שומשמין]: **ג** ר' (י) יהודה בן בתירה אומר כל ששם תולדתו קרויה עליו ונדר (טז) [ממנו] אסור ס)ביוצא בו מן היוצא הימנו אסור בו פ) (כ) רשב"א אומר את שדרכו לאכול (יז) [ודרך] היוצא (יח) [ממנו] לאכול (יט) ונדר הימנו (כ) ג)[מותר] ביוצא הימנו (כא) [מן היוצא הימנו ד) מותר בו את] ס) שאין דרכו לאכול (כב) [אבל דרך] היוצא ממנו לאכול (כג) [ונדר

הגהות הגר"א (ב) ליטרות: (ג) נודרין: (ד) נדרין: (ה) נטיעות אלו: (ו) שיקצצו: (ז) מן כהנים: (ח) מותר בכותים: (ט) בפחות: (י) ביותר: (יא) משופכי: (יב) נחתם: (יג) על שלא מלו כולם: (יד) הנודר: (טו) מעיד לו עדות נפשות ולא עדות ממון: (טז) אלא שואל בשלומו בשוק: (יז) לא ירחץ עמו באמבטי ולא ישן עמו במטה בין גדולה בין קטנה דברי ר"מ ר"א גדולה בימות הגשמים וקטנה בימות החמה: (יח) אינו: (יט) *ואינו אוכל: (כ) האומר: (כא) להם: (כב) הקדש: (כג) הנאתה: (כד) ור"י אוסר אמר ר"י אימתי בזמן שנדרו קודם להפקירו אבל אם היה הפקירו קודם לנדרו ה"ז מותר: (כה) רגיל: (כו) ושלא: (א) אסור בכל מין תבשיל ואסור: (ב) ובשלוק: (ג) בהטריות: (ד) מיורד: (ה) בנעשה: (ו) הנעשה: (ז) בנעשה: (ח) הנודר: (ט) בפת ואם אמר כל מעשה תנור עלי: (י) הנודר מן החלב מותר בקום בקום מותר בחלב מן החלב מותר בגבינה גבינה מותר בחלב: (יא) אם אמר בשר זה עלי: (יב) וברוטבו ובקיפו: (יג) בא"י: (יד) ואסור בשמן זית ובבבל אסור בשמן שומשמין ומותר בשמן זית: (טו) זה ווה אסור: (טז) הימנו: (יז) ואת: (יח) הימנו: (יט) כגון תמרים ודבש תמרים: (כ) אסור: (כא) נדר ביוצא הימנו אסור בו כל: (כב) ודרך: (כג) נדר בו אין אסור אלא ביוצא הימנו שלא נתכוין זה אלא ביוצא הימנו:

*) עי' הגהתי בסנים ע"פ המשנה והש"ס ונתחלף בנוסחת הגאון בתיבת ואינו וצריך להגיה כן אל"ל ואינו יורד וזה פשוט (מנח"ב):

אור הגנוז

פרק ב א] אלא על הערלה שנאמר כולם וגו' נופלים בחרב: ב] דבר אחר גדולה מילה ששקולה כנגד כל המצות שבתורה שנאמר הנה דם הברית אשר כרת ה' וגו': פרק ג א] בסיטרות רכות: ב] אסור: ג] אסור: ד] אסור: ה] את שדרכו לאכול ואין דרך היוצא ממנו לאכול ונדר הימנו מותר ביוצא הימנו מן היוצא הימנו מותר בו:

נוסחאות כ"י

א) אלו הן: ב) עשר: ג) ושנשרפו ושנשחטו יוצאין: ד) אף: ה) בכהנים שאין ישראל נהנין לי לוקח בפחות ומוכר ביוקר ר"י כו': ו) אלא כי וגו' מפלשתים הערלים: ז) ואומר כי כל גוי' ערלים וכל ב"י ע"ל: ח) ד"א ג"מ ששקולה כנגד כל מעשי בראשית שבתורה שנאמר הנה דם הברית אשר כרת ה' עמכם וגו' ד"א כו': ט) שעושין: י) ומעידו ע"מ ולא עד"נ: כ) ולא שואל: ל) מדם כו' ומדם: מ) דר"מ וח"א על כו': נ) ונכנסה שביעית: ס) ככר זו: ע) לא מעל: פ) מעל. צ) ר"י: ק) אסור: ר) מותר: ש) ביוצא הימנו ומן היוצא כו': ת) כל שדרכו לאכול ואין דרך היוצא כו' אסור ביוצא כו':

חסדי דוד

ליטנא דמור"ס קשה ואולי צריך להיות בדבריו אם אין מכיר ופירש שאין שם איש מי שיכיר: **פרק ב** נדרי הבאי כו' אם לא ראיתי נחש שעביו כקורת בית הבד. מלשון התוספתא משמע כפי' הערוך והרא"ש שפירשו דברי הש"ס דר"ל שדומה כקורת בית הבד בגבו שהוא רחב כקורה והכתשים אינן כן אלא בעגלם רחב אבל גבם עגול ע"ש והשתא יש לאשוות דברי התוס' עם הש"ס דס"ל ה"ק שעוביו כקורת בית הבד כלומר צורת עביו שרחב כמותו אבל לפירש"י והר"ן שפי' שעשאו בקעים בקעים בגבו אין לשון התוספתא מתיישב בזה והא דמסיים הכא כשם שנדרי הבאי כו' כ"ה בגמ' שבועות דף כ"ה לפי גירסת הרמב"ם והר"ן וע"ש: **הנודר** מישראל אסור בגרים כו'. הנה הרמב"ם ז"ל בספ"ט פסק לכל הני ומוסיף עליהם הנודר מבניו מותר מבני בניו ונראה דהכי גרס במתניתא זו · ואע"ג דבני בנים הרי הן כבנים מ"מ בלשון בני אדם לא כן הוא: **המודר** הנאה מחבירו ומת כו' מעידו עדות ממון כו' כצ"ל · וריטא דהך מתניתא לא הובא בשום מקום וגם הרמב"ם לא פסק כן. אבל הרא"ש ז"ל בפסקיו בפ' אין בין המודר והטור ומר"ן ז"ל בסי' רכ"ח פסקו כן להלכה: **דבר** זה הקדש ואכלה כו'. תוספתא זו שנויה בשבוע ויש להגיה בה כלשון הגמ' בדף ל"ה וז"ל קונם ככר זו הקדש ואכלה בין הוא בין חבירו מעל לפיכך יש לה פדיון ככר זו עלי הקדש ואכלה כו' לפיכך אין לה פדיון דר"מ וחכ"א בין כך ובין כך לא מעל שאין מעילה בקונמות ע"כ וע"ש בפירש"י והר"ן וגם בתוס' זו אם מוסיפין ברישא קונם א"ש דע"ז פליג ר"ש אבל בהקדש גמור פשיטא שיש בו מעילה: **המודר** הנאה מעירו כו'. הנה באמת הנודר הנאה מעיר אין ענין כלל לאנשים היושבים בה וצריך רק לאסור מהעיר ומותר ליהנות מאנשיה וכאן ע"כ צריך לגרוס המודר הנאה מאנשי עירו או מבני עירו ועי' בפרק חלק דף קי"ב ובב"ב דף ח' וע"ע ביו"ד סי' רי"ז סעיף ל"ד. ובש"ך שם: **פרק ג** הנודר מן היורד לקדירה אסור ביורד לאלפס מותר ביורד לקדירה כו'. כצ"ל וכ"ה בגמ' דף נ"א וע"ש ברש"י ובר"ן וכ"ל דהך מלתא תליא במחלוקת ר"נ ורבנן בברכות דף ל"ח דר"נ סובר המוציא דמפיק משמע כלומר שעתיד להוציא ורבנן סברי דאפיק משמע ונמצא דלפי פירש"י והר"ן הך תוספתא כרבנן וה"נ היורד שכבר ירד משמע ולכך שרי בהך אע"ג דעתיד לירד אבל לר"נ גם היורד משמע שעתיד לירד ויהי' אסור גם בהך שאמר דהרי אע"ג דעתיד לירד אבל התוס' והרא"ש פירשו שם בענין אחר ע"ש:

מצפה שמואל

(ב) (כ"ד:) וכגי' הרמב"ם ז"ל ירושלמי פ"ג ה"ב וע"ש הטיב ועי' ירושלמי שבועות פ"ג הל"ה: (ג) ירושלמי פ"ג הל"ד: (ד) (כ"ח): (ה) רא"ש פ"ג סי' טז: (*ה) מיי' פ"ט מהלכות נדרים הל' כג טוש"ע יו"ד סי' רי"ז סעי' מג מד מה וטוש"ע סי' רכ"ח ס"ד: (ו) ל"א: (ז) שם: (ח) ירושלמי מגילה פ"א הל"ז ובבלי שם א': (ט) עי' רא"ש פ"ד סי' ז': (י) (ל"ט.): (כ) (ל"ה): (ל)(מא:): (מ) (מב.)ועי' ירושלמי פ"ד ה"ו: (נ) ירושלמי כתובות פי"ג הל"ב ובבלי כאן ל"ה וירושלמי פ"ד הל"ב: (ס) מ"ג. ושם: עי' ירושלמי פ"ד הל' י: (ע) ירושלמי פ"ה הלכה ב': (פ) ירושלמי פ"ה הל' ה': (צ) ב"ב ח' ירושלמי פ"ה הל"ד וע"ש): (ק) שם. ירושלמי שם: (א) (מט.) וירושלמי עירובין פ"ג ועי' פ"ו הל' א: (ב) שם. ירושלמי שם הל' ב: (ג) (נא.): (ד) שם: (ה) שם וירושלמי שם הל' י': (ו) (נב:): (ז) שם: (ח) ע"ש: (ט) נג.: (י) שם: (כ) שם וירושלמי פ"ו הל"ו:

מנחת בכורים

ב נדרי הבאי. ג"כ התירו חכמים והוא שמפליג על דבר שאינו ומובן מלשונו כי לגוזמא מכוין והוא בעצמו יודע שאינו כן הלכך אע"פ שאמר קונם ככר זה עלי אם לא ראיתי אליה שמשקלה כ' ליטרין גבהאי נתכוון ובנדרים הולכין אחר לשון ב"א: כקורת בית הבד. מנומר ג"כ מגבו דליתא כלל כזה וע"כ שאין כוונתו לקושטא ולא לאסור את הככר נתכוון דהא ליתא כלל נחש טרוף מגבו כקורת בית הבד: שבועות הבאי מותרות. כגון שאמר יאסרו פירות העולם עלי בשבועה אם לא ראיתי נחש כקורת בית הבד דאף דאמר בשבועה מ"מ מותרת ויש גורסין שבועות הבאי אסורה דשבועה חמורה ומדרבנן אסור ואין הלכה כן אלא הגירסא מותרות: **ג** תולין להרגין. הרגין הוא לסטים ההורגין כדי ליקח ממון: חרמין. הם הגוזלים ממון ואינם הורגים ולא זו אף זו קתני: ולמוכסין. במכס שאין לו קצבה דגזלן הוא אי נמי במכס העומד מאליו אבל מכס שיש לו קצבה העומד מן המלך אסור לנדור ולומר שקר דדינא דמלכותא דינא: לתרומה ולבית המלך. לתרומה היינו שהן של תרומה ואין גוזלין ממנו גזלן ישראל א"כ לא קפדי אדבר מועט דקונים בזול א"כ שהן של בית המלך ויראין או כדי להפטר ממכס: ולכותי. שאומר שהוא של כותי אלם שירא ממנו להפטר ממכס: ואין תולין להם לישראל. אסור לומר שהוא של ישראל אלם שמא יעני ויתבע ממנו מכס גם מזה (ירושלמי פ"ג ה"ד): **ד** עד שיקצצו. דמיירי שראה רוח סערה ויירא שמא ישרו פירותיו וכן בפרה ראה שמסוכנת למות וכן בטלית ראה שריפה בא לעיר ויירא שמא תשרף טליתו והקדישן כדי שבזכות הקדש ינצלו ואמר בלשון עד הרי הן קדושות עד הזמן שקבע ואפילו פדאן חוזרות וקדושות לעולם והדמים נתפסין בקדושה והן חוזרין וקדושין ולאחר שנקצץ האילן ותשחט הפרה ותשרף הטלית צריך פדיון פ"א דקדושתן בכדי לא פקעה ואיכא מ"ד דכשניקצץ אינם קדושות כלל ואין צריך פדיון והך יוצא לחולין היינו בלא פדיון ולמ"ד דצריך פדייה ר"ל יוצא לחולין ע"י פדייה ואין חוזרות וקדושות בתוך הזמן: **ה** אסור בגרים. דגר ישראל מקרי: מותר בישראל. דישראל לא איקרי גר: אסור בכהנים. דהן בכלל ישראל ולמעוטי עובדי כוכבים קאתי: מותר בלוים. וכן להיפך אף דכהנים בכ"ד מקומות נקראין לוים מ"מ בלשון בני אדם אין כהן בכלל לוי: אף בכותים. שדרכן לאכול שום בליל שבת כמו ישראל שאוכלי מתקנת עזרא שהוא מרבה הזרע כמבואר בב"ק בסוף מרובה וקמ"ל בתוס' דבמשנה בפ"ג דמבואר דאסור ר"י היא ולפי גירסת הגר"א דגרסינן בדברי ת"ק דמותר יותר מכוון וקמ"ל פלוגתת תנאים בזה: שישראל נהנין לו.. אם נדר הנאה מישראל א"כ אסור למכור חפץ שהרי נהנה במכירתו לכן מוכר בפחות משוויו וכן ליקח ביותר דאל"כ נהנה בלקיחתו ומיירי בזבינא שנהנה המוכר והלוקח אבל בזבינא חריפא נהנה הלוקח ולא המוכר א"כ מותר למכור בשוויו וכן בזבינא שאינו חריף כלל ואין לו קופצים נהנה המוכר ומותר ליקח בשוויו שהרי הלוקח אינו נהנה אלא מיירי בזבינא מציעאי לכן מוכר בפחות ולוקח ביותר: הכי גרסינן ואין שומעין לו. ור' יוסי אומר קאי לקמן וקאי על הנודר שלא יהנו ישראל ממנו דמבואר במשנה דמוכר ביותר ולוקח בפחות ובזה אין שומעין לו כלומר שלא ישמעו לו למכור בפחות וליקח ביותר ממנו וחסר כאן בבא זו או אולי ט"ס הוא כאן וצ"ל שישראל נהנין לו לוקח בפחות ומוכר ביותר וה"פ שנדר שלא יהנה ישראל ממנו לכן לוקח בפחות ומוכר ביותר אבל אין שומעין לו וכן מצאתי אח"כ שכן הגי' הגר"א: **ו** הכי גרסינן ר' יוסי אומר אינו אומר. קאי על מה דמבואר במשנה דהנודר מן הערלים מותר בערלי ישראל ואסור במולין כותים דכותים נקראין ערלים ע"ז אמר ר' יוסי דנאמר בשופטים י"ד דרצה שמשון ליקח אשה מבנות פלשתים ויאמרו לו אביו ואמו האין בבנות אחיך ובכל עמי לך אשה כי אתה הולך לקחת אשה מבנות פלשתים הערלים ולא אמר לגנאי מגלי עריות ושופכי דמים אלא הערלים והוא מלמד שמאוסה הערלה שנתגנו בה יותר משאר דברים: אם לא בריתי. היינו מילה שנאמר ואתנה בריתי ביני וביניך: **ז** מאכל. הנאת מאכל: דריסת הרגל. לעבור דרך ארצו או להשאיל כלים שאין עושים אוכל נפש שמותרין במודר הימנו מאכל ואסורין במודר הימנו הנאה: ומת. המודר מותר חבירו להביא לו לאחר מיתה לרכי המת דאין הנאה למת ומותר ליהנות ממנו לאחר מיתה: מעדות. כלומר המדיר להמודר עדות ממון ועדות נפשות דמצוה קא עביד ולא חשוב הנאה כלל: חולה. אם היה בעצמו חולה נכנס לבקרו אף שנכסי חולה אסורין על המבקר מ"מ מחיותיה לא אדריה ומותר לבקרו אבל חלה בנו בתוך ביתו וכדומה אינו נכנס כיון שנכסיו אסורין על המבקר: ושואל בשלומו. בשוק כלומר בשם החולה שבתוך ביתו אבל לא ליכנס בתוך ביתו והגר"א הגיה לבדית: היה כהן. שהדיר ישראל הנאה ממנו מותר להקריב לו קרבנו דזה לא הוה הנאה דהני כהני שלוחא דרחמנא נינהו ולאו שליחותיה קא עביד כלל: מפני דרכי שלום. קאי על הך דשואל בשלומו היינו ששואל בשלום הכן בשוק לזה אמר דלאו דהרי אלא קאת חיוב עליו לשאול מפני דרכי שלום: ורוחץ עמו במרחץ. ולא חיישינן שיהנו זה מזה בהנאת התימום וכן שניהם במטה: ר"י אומר. ומפרש ר"י דמה דקתני דמותר לישן עמו במטה היינו גדולה בימות הגשמים אבל בקטנה בימות הגשמים דמהני ליה הנאת חימום אסור ובקטנה בימות החמה דליכא הנאת חימום בימות החמה אף בקטנה ולאפוקי מר"מ דס"ל דבין קטנה ובין גדולה אסור בין בימות החמה בין בימות הגשמים: רוחץ עמו באמבטי גדולה. אף בימות הגשמים אבל קטנה אסור בימות הגשמים ומותר בימות החמה: ומזיע עמו. שנכנס להזיע אבל לא לרחוץ אף בקטנה בימות הגשמים: במרחץ קטנה. היינו באמבטי קטנה והגר"א הגיה בזה דר"מ ברישא וכן הוא בגמרא: **ח** בפני שביעית. שהיה הנדר לפני שביעית אינו יורד לתוך שדהו אפילו בשביעית ואינו אוכל מן הנוטות גרסינן אף פירות הנוטות חוץ לשדהו לא יאכל אף בשביעית אף דהפקירא אינון מ"מ כיון שאסר עליו קודם שביעית אדם אוסר על חבירו דבר שהוא ברשותו ומהני אף לכשיבא מרשותו: בשביעית אינו יורד לתוך שדהו ואוכל מן הנוטות גרסינן. והיינו טעמא דאסור ליכנס לתוך שדהו משום דגזרינן שמא ישהא שם שלא לצורך אכילה ורחמנא לא אפקריה רק לצורך אכילה אבל פירות הנוטות מותר דלאכילה רחמנא אפקריה להפירות ואינו יכול לאסור על חבירו: **ט** יש לה פדיון. והדמים נתפסין בקדושה והיא יוצאה לחולין דבהקדש כתיב ופדה בערכך: מעל בטובת הנאתו. וצריך לשלם כיון שאסרה על עצמו אבל אחר לא מעל לפי שלא נאסרה על אחר: לפיכך אין לה פדיון, דהוה כנדר בעלמא: הכי גרסינן ר"ש אומר אחד זה ואחד זה לא מעל. בין בקונם כללי ובין בקונם פרטי לפי שאין מעילה בקונמות והלכה כר"מ (דף לה:): והלה נוטל ואוכל. קאי על משנה ספ"ד דמבואר בנדר הנאה ואין לחבירו מה יאכל והיו מהלכין בדרך מניחו על הסלע או על הגדר ואומר הרי הן מופקרין והלה נוטל ואוכל ור"י אוסר ומפרש כאן דר"י אוסר היינו משום שקדם נדרו להפקירו אבל קדם הפקרו לנדרו מותר להנות ממה שהפקיר חבירו וגרסינן כאן כנוסחת הגר"א: **י** כשם. מיירי בשני שותפין שנדרו הנאה זה מזה דמבואר במשנה דאסורין שניהם ליכנס לחצר השותפין דחלק כל אחד נאסר על חבירו ומפרש כאן דאסורין ג"כ ליכנס למבוי דיש לכל אחד חלק בו ואוסר אחד על חבירו: בהמה דקה. כמו תרנגולים וקמ"ל דאף דאין הנאה לגידול בהמה דקה כ"כ מ"מ אסור לגדל בחצר השותפין ונקט בהמה דקה לפי שדרך הוא לגדלן בחצר ולא בשדות שלא ירעו בשדות אחרים: **יא** היה אחד מהן רגיל להדיר הנאה גרסינן. וכן הגיה הגר"א וקאי על הא דתנן בריש פ' השותפין דכופין את הנודר למכור את חלקו כגון בשותפין שאחד מהן מדיר נכסיו על חבירו כופין אותו למכור כדי שיהיה הם מותרין זה בזה ומפרש כאן דהיינו ברגיל להדיר או כופין כלומר בשני שותפין שנדרו הנאה זה מזה כופין לשכור את מי שרגיל להדיר והיינו בפעם ג' (יעוין בירושלמי פ"ה ס"ב וברא"ש ובר"ן מה שכתבו בזה דף מ"ו): של עולי בבל. כלומר של כל העולם ואינו אוסר אחד על חבירו והא דתנא במשנה דרחבה הוא של אותו העיר היינו באין דרך הרבים מפסקתן כדמסיים כאן: **יב** מעירו. שאמר סתם מעירו או שאמר בלשון מבני עירו: מותר בו. דאינן נקרא בן עיר עד י"ב חודש: מיושבי עירו · אם אמר מיושבי אף ל' יום אסור דהוא מכלל יושבי העיר: אין נשאלין אלא בפניו. איכא מ"ד דטעמא מפני הבושה שיתביישו מפניו לשאל על נדרו ודוקא בנדר שהוא לתועלת חבירו ולא מהני הודיעוהו אלא בפניו דוקא אבל באינו להועלת חבירו לא שייך בושה ומותר אפילו שלא בפניו ואיכא מ"ד דטעמא מפני כחשד שלא יחשוד אותו חבירו שעובר על נדרו דלא ידע בהתרתו ואפילו הודיעוהו סגי ואפילו אינו לתועלת חבירו בעינן הודעה (בבלי ס"ה ירושלמי פ"ה הל"ד):

פרק ג א אסור בצלי · דבכלל תבשיל הוא אבל אמר בלשון מבושל מותר בצלי ובשלוק כמבואר במשנה: ואסור בהטריות רכות. גרסינן והיינו דלועין רכין שהחולין אוכלין בהן פיתן ונקרא תבשיל ובגמרא אמרינן דהיינו בגוונא דקרא א"כ מאן חולין רבנן דלהולין ממש מזיק הדלועין: **ב** אסור ביורד לאלפס. גרסינן שכבר בא לקדירה קודם שמורידין אותו לאלפס לטגנו מבשלין אותו קצת בקדרה והוה בכלל יורד בקדרה: ביורד לאלפס מותר ביורד לקדרה. גרסינן קודם שבא לאלפס אינו בכלל יורד באלפס: הנעשה בקדרה. שנגמר בקדרה כל מעשה בשולו: מותר בנעשה באלפס. אף שכבר ירד לקדרה כיון שנגמר מעשיה באלפס: מן הפת. דסתם יורד לתנור משמע פת: מן הנעשים. דאמר בלשון הנעשים כל דבר משמע ובגמרא גרסינן כל מעשה תנור עלי אסור בכל הנעשה בתנור וכן הגיה הגר"א: הקום. גרסינן והוא נסיובי דחלבא ולפי שמעמיד החלב ועומד זה לעצמו נקרא קום ונדר מן הגבינה אין קום בכלל וכן להיפך: רוטב. מרק: קיפה. מקפה עבה מתבלין: אסור בו. ברוטב כיון שהבשר נתן טעם ברוטב וקיפה נאסר עליו והיינו משום דאמר שאיני טועם אבל באמר סתם מפלגינן במשנה דס"ל דדוקא באמר בשר זה נאסר הטעם היוצא ממנו אבל אמר בשר ולא אמר זה אינו אסור בטעם היוצא ממנו והגר"א הגיה כאן בבשר זה כמו במשנה וכן מוכח בגמ': מותר בשמן שומשמין. דסתם שמן של זית הוא: במסתפקין. שאוכלין אותו (והגר"א הגיה בא"י וכן הוא בגמרא) כוונת הנודר היה גם על זה כיון דשכיח היא ואסור ג"כ בשמן זית אע"ג דרובא כחד מסתפקין לא אזלינן בתר רובא בהא אלא כיון דמיעוטא מסתפקין אמרינן אולי לכה ג"כ כיון (נ"ג): **ג** כל ששם תולדתו. פליג על מה דמבואר במשנה פ"ז דנודר מן הסתוניות מותר בתומך סתוניות ור"י פליג כיון דשם אביו עליו שנקרא תומך סתוניות וא"כ התולדה היינו התומך קרויה על שם סתוניות: ונדר ממנו. מן הלב: אסור ביוצא סימא גרסינן: מן היוצא ממנו ושאמר לשון חומך סתוניות אסור בו כמבואר לקמן בדברי רשב"א דדרך הוא לאכול ונדר ביוצא ממנו אסור בו כן ס"ל לר"י באין דרכו לאכול ודרך יוצא ממנו לאכול: ודרך היוצא ממנו לאכול כגון תמרים ודבש תמרים ונדר הימנו אסור

ממנו לא נתכוון זה אלא ביוצא ממנו]: ד הנודר מן הצמר מותר בפשתן (כד)[מן הפשתן]מותר בצמר רשב"א אומר (ל) א) את שדרכו להתכסות ודרך היוצא ממנו להתכסות ונדר הימנו אסור ב)ביוצא ממנו ג)מן היוצא הימנו אסור בו [את שדרכו להתכסות ואין דרך היוצא ממנו להתכסות ונדר הימנו מותר ביוצא הימנו מן היוצא הימנו מותר בו] את שאין דרכו(כה)[להתכסות אבל א]דרך היוצא ממנו להתכסות ונדר ממנו לא] נתכוון זה אלא ביוצא ממנו: ה (מ) הנודר מן הבשר אסור בכל מין בשר (כו) [אסור] בראש וברגלים[ובקרבים] ד)בקנה(כז)בעופות ומותר בבשר דגים וחגבים רשב"ג אומר הנודר מן הבשר אסור בכל (כח) [מין] בשר ה) ומותר בראש וברגלים (כט)[ובקרבים ה)ובקנה] ובעופות ו) (ל) (נ) [ומותר] בבשר דגים וחגבים (רבן שמעון בן גמליאל אומר הנודר מן הבשר אסור בכל מין בשר ה)ומותר בראש וברגלים ובקנה ובעופות ד)ובדגים ובחגבים) וכן היה ר"ש בן גמליאל אומר קרביין לאו בשר ואכליהון לאו אינש (ס) ר"ש בן אלעזר אומר [קונם] דג (לא) [שאני] טועם אסור בגדולים ומותר בקטנים ז)(לב) דגים שאני טועם אסור (לג) בגדולים (לד) [ואסור] בקטנים: ו (ע) הנודר מן הירק בשביעית אסור בירקות (לה) [שדה] מן הדלועין אין אסור אלא דלעת יוונית בלבד מן (פ) הכרוב אסור באספרגים מן האספרגים מותר בכרוב מן הכרישין (צ) מקום שקורין לקפלוטות כרישין אסור בקפלוטות מן הקפלוטות מותר בכרישין מן הבצלים אסור בבני בצלין ור' יוסי מתיר (לו) [מבני] בצלים מותר בבצלים ח)מן העדשים אסור באשישים ור' יוסי מתיר (לז) [מן האשישים] מותר בעדשים מן השום אסור במקפה ור' יוסי מתיר [במקפה] במקפה מותר בשום (לח) (ק) [ר' יהודה] אומר ט) קונסגרים שאני טועם י)מותר בחיין ואסור במבושלין(לט) י)חטה שאני טועם מותר לכוס ואסור לאפות חיטין שאני טועם אסור לכוס (מ) [ואסור] לאפות:

פרק ד

א (א) הנודר מפירות (א) [שנה] אסור בכל פירות (ב) [שנה] ומותר (ג) [בעגלים ובגדיים] ובטלאים ובחלב (ד) ובגוזלות (ה) [אם] אמר גידולי שנה (ו) [שאני טועם] כ)אסור בכולן (ז) (ב) הנודר מן הקיץ (ח) [אין] אסור אלא מן התאנה בלבד ר' שמעון בן גמליאל אומר ענבים בכלל (ט) [הקיץ] (ג) הנודר מן (י) [הפרי] אסור בקשואין ובדלועין ל)ובמלפפנות ומותר בפירות האילן הנודר (ד) מן התירוש אסור בכל מיני מתיקה ומותר ביין (ה) הנודר מן התבלין מ)אסור בחיין ומותר במבושלין אם אמר הרי הן על פי והרי הן עלי אסור בהן בין חיין בין מבושלין: ב הנודר מן הפת (יא)[אין] אסור אלא (יב) [מן הפת] הבא מחמשת (יג) [מינין] בלבד (ו) הנודר מן הדגן אסור (יד) בפול המצרי (טו) [לח ומותר ביבש] ומותר (ז) באורז ובחליקה ובטרגים נ)ובטיסני הנודר מן הכסות אסור (ח) (טז) [בפנדא ופסקא ומותר בסקרטיא באנפילא ובפמליא במכנסיים וכובע]: ג כיצד (ט) (יז) [היה ר' ס)מאיר אומר] הכל לפי הנודר היה (יח) [טעון] צמר (יט) [והצר] ואמר קונם צמר עולה עלי (כ) [אסור לטעון ומותר ללבוש היה לבוש צמר והצר ואמר קונם צמר עולה עלי אסור ללבוש ומותר לטעון]: ד (י)ע) קונם ככר זה שאני טועם אם אלך למקום פלוני למחר אם אכל הרי הוא לא ילך אם הלך הרי הוא (כא) [בלא] יחל דברו (כ) אף נדרים שאמרנו מותרין מנין שלא יהא אדם נודר בהן על מנת לבטלן ת"ל (במדבר ל) לא יחל דברו (ל) שלא יעשה דבריו חולין דבר אחר לא יחל דברו (כב) [שאפילו חכם] אין מפר נדרו לעצמו: ה אמר (מ) (כג) [לה] השאילני (כד) [קורדומי] אמר פ)קרדום שאני קנוי צ) קונם (כה) נכסים עלי אם יש (כו) [לך] קרדום (כז) בידוע שאין לו קרדום (כח) (נ) הנודר (כט) [מן] הקיץ בגליל וירד לעמקים אע"פ שהגיע הקיץ בעמקים אסור עד שיגיע הקיץ בגליל: ו אמר ר' יוסי בראשונה היו אומרים המודר הנאה מחבירו סתם עד הפסח ק)אסור עד שחיטת הפסח משחרב בית המקדש אמרו כל היום כולו אסור (ס) זה הכלל כל שזמנו קבוע (ל) [אסור עד ר)פני] ר' מאיר אומר (לא)[אסור עד שיגיע]ר' יוסי אומר אסור עד שיצא עד שיפסקו גשמים ש)עד לילי יום טוב הראשון של (לב)[פסח עד שיעקרו סוכות] אסור עד לילי יום טוב אחרון של חג עד (לג) (ע) אדר ת)הראשון אם היתה (לד) [שנה] מעוברת א)[נותנין לו] עד (לה) אדר שני (בספר אחר אסור עד אדר שני): ז (צ) האומר לחבירו קונם שאני נהנה לך (לו) (אם) [אי] אתה בא ונוטל לבניך כור אחד חטים וב' חבית [של] יין וארעו א)אונס או משתה או גשמים מותר ואם לאו לעולם אסור עד שיפר [את] נדרו ע"פ חכם דברי ר"מ וחכ"א אף זה יכול להפר את נדרו שלא ע"פ חכם (לז) [יאמר] לו כלום אמרת אלא מפני כבודי זהו כבודי וכן (פ) האומר לחבירו קונם (לח) [שאי אתה נהנה] לי ב)אם (לט) [אי] אתה נותן לבני כור [אחד] של חטים וב' חבית של יין: ח (ק) היה מסרב (מ) [בחבירו] שיאכל אצלו [בתוך המשתה] ואמר קונם לביתך שאני נכנס בתוך המשתה אסור לאחר המשתה מותר רבי יהודה אומר היה מסרב בחבירו בתוך הרגל שיאכל אצלו ואמר קונם לביתך שאני נכנס בתוך הרגל אסור לאחר הרגל מותר (מא) [היה מסרב בחבירו שיאכל אצלו במשתה ואמר קונם ביתך שאני נכנס תוך המשתה אסור לאחר המשתה

הגהות הגר"א (כד) בפשתן: (כה) להתכסות בו אבל היוצא הימנו דרכו להתכסות בו ונדר בו אינו אסור אלא ביוצא הימנו שלא: (כו) ואסור: (כז) ובכבד ובלב: (כח) מיני: (כט) בקנה ובכבד ובלב: (ל) ואצ"ל: (לא) שאיני: (לב) דגה: (לג) בין: (לד) בין: (לה) השדה ומותר בירקות הגינה: (לו) מן בני: (לז) באשישים: (לח) רשב"ג: (לט) גריסין שאני טועם אסור בחיין ומותר במבושלין חטה שאני טועם גרים גריסין שאני טועם אסור בחיין ואסור במבושלין: (מ) ומותר לאפות חטה חטין שאני טועם אסור בין לבשל בין לכוס: (א) השנה (ב) השנה: (ג) בגדיים: (ד) ובביצים: (ה) ואם: (ו) עלי: (ז) הנודר מפירות הארץ אסור בכל פירות הארץ מותר בכמיהן ופטריאות ואם אמר גידולי קרקע עלי אסור בכולן: (ח) אינו: (ט) אינו: (י) התאנים: (יא) אינו: (יב) בפת: (יג) המינין: (יד) אף: (טו) יבש ומותר בלח: (טז) בפינדא ובפסקיא ובסקו רטיא ובקטבלא ואנפילא ובמפליא ובמכנסים וכובע ומותר בשק וביריעה ובחמילה: (יז) א"ר יהודה: (יח) לבוש: (יט) והצנה: (כ) אסור ללבוש ומותר לטעון היה טעון פשתן והזיע ואמר קונם פשתן עולה עלי מותר ללבוש ואסור לטעון: (כא) בכל: (כב) אפילו תלמיד חכם: (כג) לו: (כד) קרדומך: (כה) עליך: (כו) לו: (כז) אם: (כח) מותר: (כט) עד: (ל) ואמר עד לפני: (לא) עד שיצא ור"י אומר עד שיגיע עד החג ר"מ אומר אסור עד שיגיע: (לב) חג עד שיעבור החג: (לג) ר"ח: (לד) השנה: (לה) ר"ח: (לו) אם אין: (לז) ויאמר: (לח) שאת נהנית: (לט) אין: (מ) חבירו: (מא) האומר:

נוסחאות כ"י

א) כל: ב) אף: ג) ואין היוצא ממנו מותר בו כל שאין דרכו להתכסות אבל דרך כו': ד) ובקרנים ובעופות: ה) ובקנים: ו) ובשר דגים וחגבים וכן כו': ז) דגה שאני טועם אסור בקטנים ומותר בגדולים דגים כו': ח) עד רי"א ליתא: ט) אמר: י) אסור בחיין ומותר במבושלין גריסין שאני טועם מותר כו': כ) מותר: ל) ת"ז ליתא: מ) מותר בחיין ואסור במבושלין: נ) ת"ז ליתא: ס) יהודה: ע) ככר זה קרבן אם ילך למק"פ ואכל: פ) קונם: צ) וקונם נכסיי: ק) אין אסור אלא עד לילי פסח: ר) אסור: ש) ת"ז ליתא: ת) ת"ז ליתא: א) אבל או אונס: ב) רי"א היה כו' והשאר ליתא:

אור הגנוז

א] אין: ב] ואסור: ג] ואסור: (כ"ה ואינה נכונה וק"ל): ד] ומותר: ה] גריסין שאני טועם אסור בחיטין ומותר במבושלין: ו] פניו:

חסדי דוד

הנודר מן הצמר מותר בפשתן כו'. לא מצאתיה בשום מקום ובאמת מלתא דפשיטא הוא ומאי איריא בפשתן כל שאר מיני בגדים נמי שרי דהא לא נדר אלא מן הצמר בלבד · ואולי הכוונה מותר בצמר שיש בו פשתים דהיינו כלאים וכגון להגן עליו מן החמה וע"ד שנתבאר ביו"ד סי' ש"א משום דאמדינן דעתי' דלא נתכוון אלא לאסור מהמלבוש דהיתרא ומלתא דרשב"א מוכח בירושלמי פרק הנודר מן הירק ואמנם יש שם ט"ס כהיא דאיתא מותר ול"ל אסור ובהכא מליעא איתא שם הגירסא נדר בו מותר ביוצא ממנו כו' וגי' זו עיקר וכן יש להגיה בספרים שלפנינו: **הנודר** מן הבשר וכו' אסור בראש ברגלים ובקרביים בקנה בכבד ובלב ובעופות ומותר בבשר דגים וחגבים רשב"א הנודר וכו' ומותר בראש וברגלים ובקנה ובכבד ובלב ובעופות אצ"ל בבשר דגים וחגבים כצ"ל והשאר יש למחוק וכן יש למחוק אידך מלתא דרשב"ג שהוא כפול ומיותר ול"ג אלא וכן היה רשב"ג א' קרביין לאו בשר וכו' ובגמ' מפרש טעמי' דמחלוקתם ע"ש:

פרק ד הנודר מפירות שנה כו' ומותר בעגלים וגדיים כו'. ואע"ג דבלישנא דרבנן כל הנך נ"כ פירי מקרי וכדחזינן בר"פ מרובה גבי כסף מעשר דדרשינן מה הפרט מפורש פרי מפרי כו' מ"מ בנדרים הולכין אחר לשון בני אדם ואינשי קרו להנך גידולין ולא פרי אבל פירות קרקע קורין נ"כ גידולין. ובזה מתורץ קושית הב"ח ז"ל דמקשה בסי' רי"ז דהכא קאמר דאין בע"ח בכלל פירות ובסי' קצ"ז כתב הטור דהוו בכלל פירות ע"ש ולפי האמור ניחא דהתם ס"ט דרשאי המתעסק המוחזק ליקח גם בע"ח דדלמא לישנא דאמור רבנן קא"ל והממע"ה משא"כ לענין נדרים דאזלינן בתר לישנא בני אדם ולא אחר לישנא דרבנן · אבל אם אמר דכוונתו היתה גם לגדיים וביצים אע"ג דלא אמר אלא מפירות השנה אסור גם בהם וכ"כ בתשובת הרשב"א שהביא מרן בש"ס הנזכר · ומה דקתני בסיפא הנודר מן הפרי אסור בקשואין כו' נ"ל הנודר מפירות הארץ אסור בקשואין כו' ומותר בפירות האילן ועי' בגמ' דף נ"ה דאיתא התם הנודר מפירות הארץ אסור בכל פירות הארץ ומותר בכמהין ופטריות ומדקאמר סתמא בכל פירות הארץ משמע הא בפירות האילן מותר וכדתנא הכא אלא שהרא"ש ז"ל כתב ואסור בכל פירות הארץ ובפרי העץ וכ"כ הטור בסי' רי"ז וכתב עליו מרן דפשוט הוא משום דלא התיר אלא בכמהין ופטריות ואני בעניי פשיטותי' דמרן לא ידענא דכמהין ופטריות אצטריך למתני דאע"ג דגדלו בארץ ממש ככל שאר פירות האדמה אפ"ה הואיל ודרכן ליגדל גם על האילנות ועל הקורות לאו פרי הארץ נינהו ומה ענין זה לפירות האילן שלא גדלו בארץ ממש · ושוב הביא מרן שם לישנא דהך תוספתא וכתב על זה ודבר תימה הוא למה לא יאסר בפירות האילן ע"כ וי"ל דזה אליבא דמחלוקת ת"ק ור"י בברכות בפ' כיצד מברכין אי עיקר אילן ארעא הוא ע"ש ולפ"ז דברי הגמ' והתוס' דמתיר בשל אילן אתיא כת"ק דשם · ולפ"ז לדינא דקי"ל שם כר"י א"ש פסק של הרא"ש ולית הלכתא כהך מתנייתא וכדאיתא בברכות שהם משנה כר"י · והנה בירושלמי מוכח הך תוספתא בלשון משונה מאד וכ"ה שם הנודר מן האפייה אסור בקשואים ובדלועין ובאבטיחים ומלפפונות ואסור בכל פירות האילן ע"כ והנה הך לישנא מן האפייה תמוה מאד דמה ענין דברים הללו עם האפיי' ואולי צ"ל דאפיי' הוא כמו עפייא בע' והוא מלשון ועפייה שפיר ור"ל שנודר מדברים הגדלים עם העלין ולכך הכל בכלל בין פירות הארץ ובין פירות האילן שכלם גדלים עם העלין: **היה** מסרב בחבירו כו'. עי' בתשובת מהר"א ששון ז"ל בתשובה סי' קנ"ד שהביא תוספתא זו בנוסחא אחרת והאריך בה:

מצפה שמואל (ל) ירושל' פ"ז הל' ג: (מ) ירושל' פ"ז הלכה א' (נ"ד:): (נ) עיין ש"ס שם וירושל' שם: (ס) (נ"א:)ירושל פ"ו הל"ג: (ע) (נ"ג.)ירושל' פ"ו הל"א: (פ) (נ"ג): (צ) ירושל' ספ"ו הלכה ח: (ק) (נ"ג) ירושל' ספ"ו הל' י"א ע"ש: (א) (נ"ה: ברכות דף מ"ב): (ב) ס"א: עי' ירושל' פ"ח הל' ד' בת"ק ועי' בפ"מ שם: (ג) ירושל פ"ז הל' א' ושם הגי' אסור בפירות האילן ועי' בבלי נ"ה: (ד) עי' רא"ש פ"ז סי' ב' ירושלמי שם: (ה) עיין רא"ש שם: (ו) ירושלמי פ"ז הל' א' והגי' בהיפך ובבלי (נ"ה:): (ז) נ"ה: (ח) שם ירושלמי פ"ז הל' ג': (ט) שם והגירסא ר"י וכן הגי' הגר"א עי' ירושלמי פ"ז הל' ג' היטב וירושלמי פ"ח הל' ח: (י) ע"ו: (כ) שם. ירושלמי פ"ב הל' א': (ל) ירושלמי שבועות פ"ג ה"ו ועי' היטב ירושלמי חגיגה ספ"א: (מ) ירושלמי פ"א הל"ב ובבלי ל"ה: (נ) (ס"ב:) ירושלמי פ"ח הל"ד: (ס) (ס"א:) ועי' ירושלמי פ"ח הל"ב היטב: (ע) עי' ירושלמי פ"ח הל"א: (פ) (משנה ס"ג): (צ) משנה ס"ג: (ק) ס"ג: ועי' ירושלמי פ"ח הל"ט דמסקינן להך דינא מהמשנה:

מנחת בכורים

אסור ביוצא הימנו גרסינן וכן הגיה הגר"א: מן היוצא ממנו אסור בו גרסינן. וכהגהת הגר"א: אלא ביוצא ממנו. אבל מותר בו כיון דאין דרכו לאכול הפרי עצמו כוונת הנודר לא היה אלא ביוצא ממנו ולא בו: ד מותר בפשתן. דהוה אמינא כל מידי דמחמם אסור עליה וכן בקרא צמר ופשתים יחדו כתיב: רשב"א אומר. דפליג על מה דמבואר במשנה בפ"ז אמר צמר עולה עלי מותר לכסות בגיזי צמר פשתן עולה עלי מותר להתכסות באניצי פשתן ועפ"ז אמר רשב"א כללא בהך מילתא: ודרך היוצא ממנו להתכסות. כגון עור דמתכסי בעור ובצמר היוצא מן העור לכן כוונתו על הכל: ואין דרך היוצא ממנו להתכסות. כגון לבוש על עור שהצמר עליו דאין דרך להתכסות ביוצא ממנו: מן היוצא ממנו אסור בו. גרסינן בגוף הבגד ולא ביוצא ממנו כיון דאין דרך להתכסות במה שיוצא ממנו אין כוונתו עליה: אלא ביוצא ממנו ומותר בו: בירושלמי גרסינן בריש מותר ביוצא ממנו ממנו מותר בו: ה בכל מין בשר. בין בהמה בין חיה: אסור. בגמרא גרסינן בקנה בכבד ובלב ובעופות. ואפילו כבד מינא דבשר הוא אבל דגים וחגבים לאו מינא דבשר הוא ומיירי ביום הקזה דלא אכיל דגים ולא מימלך עלה שליה אבל בשר עופות קאכיל ושליה מימלך עלה אי אמר לו קח בשר ואינו מוצא אלא עופות חוזר השליה ושואל אם יקנה שמע מינה דבשר הוא: רשב"ג אומר. מרשב"ג קמא עד רשב"ג בתרא לא גרסינן ליה ושפת יתר הוא וגם קרביים לא גרסינן דבקרביים מודו דאסור אבל באינך שרי דס"ל דלאו מינא דבשר נינהו: וכן היה רשב"ג. עוד דבר אמר רשב"ג בקרביים אף דבנדר בשר הוא מ"מ אוכליהון לא בר אינש שיכול לקנות בדמים הללו בשר: דג. גדול משמע לפי ענין הנהוג: ה"ג בגמרא דגה שאני טועם. דדגה קטנה ולא גדולים היא ובגמרא מסיים דג דגה שאני טועם אסור בין בגדולים בין בקטנים ולא אמרינן דהא דאמר דגה מהדר הדר ממה דאמר דג אלא אמרינן דאסר עליו הכל (נ"א ב') ובירושלמי פ"ו הל' ג' הגירסא כהתוס': ו אסור בירקות שדה. דירק גינה לא שכיח שהוא הפקר לעניים ומשתמשין בירק שדה אבל בשאר שני שבוע אסור בירק גינה דסתם ירק של גינה הוא ומותר בירקי שדה (והגר"א הגיה ומותר בירקי גינה וכן הוא בגמרא): בדלעת יוונית. דסתם דלעת הוא דלעת יוונית ולא דלעת מצרית ושארי מיני דלעת: אסור באספרגים. דמין כרוב הוא: כרשין. קטניות הוא: בבני בצלים. קטנים מותר בבצלים גם לת"ק: אשישים. פת שמעורב בו עדשים דהוא בכלל עדשים לת"ק ור"י פליג אבל נדר באשישים מותר בעדשים דאין עדשים בכלל אשישים: הכי גרסינן מן המקפה אסור בשום ור"י מתיר בשום: מותר במקפה. מקפה הוא תבלין עם רוטב וקפה למעלה מן התבשיל ושום בכלל מקפה הוא לת"ק ואין מקפה בכלל שום: ר"י אומר · מלתא אחריתי הוא וקאי אסוף פרק ו' דמבואר שם בדברי ר"י דגרים שאיני טועם מותר לכוס ומבואר כאן דבריו בגרים שאני טועם הכוונה בתבשיל אבל לא חיין וכן בחטה אבל חטין שאני טועם מותר לאפות גרסינן דסתם חטים הכוונה על חיין ולא באפוין היינו פת הבאה מן החטין (בירושלמי סוף פ"ו מייתי לה בלישנא אחריתא ע"ש) וכן הוא בגמרא דף נ"ג ב' וכהגהת הגר"א:

פרק ד א בכל פירות שנה. בין פרי ארץ בין פרי העץ: ומותר בעגלים. דלאו פירות שנה נינהו דס"ד דפירי מקרי שהם פרין ורבין קמ"ל דלא: ובחלב. אף שהוא כעין פרי הגדל מן הארץ: אסור בכולן. דהכל בכלל גידולי שנה נינהו: מן הקיץ. היינו פירות שמייבשין בקיץ ועושין כעין קציעות היינו תאנים ור"ש ב"ג אמר אף ענבים דענבים כי נתבשלו יפה מקציעין ביד כמו תאנים: ומותר. אסור בפירות האילן גרסינן כלומר דלאו מין קרקע בלבד אסור עליו אלא אף פירות האילן בכלל האיסור הוא כנוסחא הירושל' והגר"א הגי' הברייתא ע"פ ש"ס דילן בדף נ"ה ב' ואח"כ גרס הך דינא דהנודר מן הקיץ וגרס אח"כ הנודר מן התאנים אסור בקשואין ובדלועין וכו' ומותר בפירות האילן: על פי. שלא יבואו לפי או הרי הן עלי כיון שהיגה בלשונו נאסרו לעולם: ב הנודר מן הפת. סתם פת הוא מן חטים ושעורים וכוסמין וש"ש ושיפון ולכן מותר בפת שאר מינים: ה"ג אסור בפול המצרי יבש ומותר בלח. וכן הגיה הגר"א וכר"מ דס"ל במשנה דיבש מין דגן הוא דמידי דמדגן הוא ובירושלמי מבואר שנודר מן הירק מותר בפול המצרי יבש ואסור בלח וכאן נראה דלא גרסינן כן דמסיים ומותר באורז ובחילקא וזה על מידי דמדגן קאי: ובחליקה. חליקין לשנים טרגים לשלשה טיסני לארבעה כיון דנשתנה אין שם דגן עליהם ומותר בהם: ה"ג הנודר מן הכסות אסור בסונדא ופסקיא ובסקריטיא ובקטבלא ואנפיליא ופלוניא ומכנסים וכובע ומותר בשק ויריעה ובחמילה וכן הגיה הגר"א וכן הוא בגמרא בסונדא הוא אזור אלול אסקריטיא הוא מלבוש של עור קטבליא מלבוש עור קשה שלובש על האסקרוטיא ואנפיליא הוא נמי בגד של עור. פלוניא הוא סינר כל אלו בכלל כסות הן ואסור בהן: ג כיצד אר"י. גרסינן וקאי על משנה פ"ז דמבואר דר"י אומר הכל לפי הנודר ומפרש כאן דהכל לפי הכוונה שנדר הוא ורואין מחמת איזה דבר נדר ואמרינן דע"ז היה כוונתו: ד הרי זה בלא יחל. כיון שאכל מאתמול והלך היום נאסר הככר למפרע שהרי נדר על תנאי שלא ילך והרי הלך ואכל ולכתחלה נמי לא שבקינן ליה למיכל מאתמול פן יעבור על תנאי וילך ובדין הוא דליתנא רבותא בלשון מהלך ולהוי קאי על לא אכל וללמד דמהלך לכתחלה בכל גווני דמסתמא לא אכל דלא שבקינן ליה אלא כיון דתנא רישא אכל תנא סיפא הלך (ט"ז). שהן מותרין. כגון נדרי זרוזין לכתחלה אסור לשבע לשקר אי נמי כבשר אימא וכערלה דמבואר בפ"ק דמותר מ"מ לא ירגיל בנדרים אלו דלא יעשה דבריו חולין: ה א"ל גרסינן. אמר קורדום שאני קנוי שמשיב לו קונם עלי קורדום שאני קנוי אם יש לי קרדום אחר שקניתי כי לא קניתי אחר וזה צריך לי למלאכתו ושוב אמר המבקש קונם נכסיך עלי אם יש לך קרדום: ה"ג נכסיו אסורין בידוע שאין לזה קורדום (וכה"ג הגיה הגר"א עיין חדושים) עד שיודע שאין לזה קורדום ואז הוה כנדרי שגגות דמותר ופלא"ה אסור: בעמקים. שעם כלה הקיץ קודם לקיץ הגליל מ"מ אסור עד שכלה קיץ הגליל דלמקום הנדר נתכוון: ו עד שחיטת הפסח. היינו עד חצות שהוא זמן שחיטת הפסח ואח"כ נקרא בשם פסח: משחרב בהמ"ק. ואין קרבן פסח בלשון העולם לא נקרא פסח עד הלילה אבל בלילה מותר דעד תחילת פסח קאמר: זה הכלל כל שזמנו קבוע ואמר עד פני ר"מ אומר עד שיצא כהגהת הגר"א וקמ"ל דפליגי ר"מ וחכמים במשנה באמר עד לפני היינו בזמנו קבוע אבל באין זמנו קבוע לא פליגי ואינו אסור אלא עד שיגיע: עד פני. אם אמר עד פני הפסח פליגי בזה ר"מ ור"י: לילי יום טוב הראשון. שאז פוסקין השאלה ותן טל ומטר וגם ההזכרה משיב הרוח ואף שפוסקין בשחרית היינו משום דליכא כנושיא בלילה אבל עיקר זמנו בלילה הוא: עד שיעקרו סוכות היינו שיעקרו דירתם מן הסוכות הוא עד ליל יום טוב האחרון היינו שמיני עצרת ותנא בארץ ישראל קאי דבשמיני לא יתבינן: עד אדר. אם אמר כנדרו עד אדר: הראשון. נאסר עד הראשון: נותנין לו. נאסר עד אדר שני דסתם אדר אדר שני הוא ואתיא כר"מ דס"ל כן ומיירי בידע דמעוברת שתא אבל בלא ידע סתמא לאדר הראשון נתכוון ובזה מיירי ברישא ולכן אינו אסור אלא עד הראשון והגר"א הגיה עד ר"ח אדר וכן הוא בגמרא א"כ הך עד אדר הראשון הוא ליונא דמשנה ומפרש כאן דאם ידע דמעוברא שתא הוא עד אדר השני וכן הוא לפי נוסחת הגר"א: ז וארעו אונס. באופן שלא היה יכול ליטול מחמת משתה שהיה לו או מחמת גשמים: מותר. דנדר נתבטל כשיש לחבירו אונס דאדעתא דהכי לא נדר וה"ל כנדרי שגגות: לעולם אסור. חבירו ליהנות ממנו אף שיאמר חבירו כאילו התקבלתי כי אמרתי רק מפני כבודי: וחכ"א אף זה. במשנה לא גרסינן אף זה אלא בסיפא: וכן האומר לחבירו. דבזה נ"כ פלוגתא דר"מ ורבנן ולר"מ צריך להפר נדרו ע"פ חכם ולרבנן יכול לומר הריני כאילו התקבלתי אף דלא שייך כבוד שהרי הדירו עד שיתן מ"מ יכול להתיר שלא ע"פ חכם: ח לאחר המשתה מותר. דאף דאמר סתם קונם לביתך שאיני נכנס אזלינן בתר כוונת הנודר שלא כוון לאסור עליו אלא במה שבקש חבירו ממנו: לאחר הרגל. רבותא קאמר דלא מיבעיא במשתה שבעת בקשתו הזכיר לו המשתה ודרך אדם להשמע ממשתה לכן אמרינן דבתר כוונתו אזלינן אבל ברגל שלא הזכיר המסרב רגל הוה אמינא דאסור לעולם מ"מ מותר לאחר הרגל: היה מסרב בחבירו. מיותר ולא גרסינן לה וכן בהגהת הגר"א וה"ג

מותר אמר] (י) קונם ה)לביתך שאני נכנס וטיפת צונן שאני טועם לך מותר ליכנס ולרחוץ עמו בצונן (מג) [ואסור] לאכול א) ולשתות :

פרק ה א הנודר מן הבית מן העליה ב)וקודם לנדרו נודע שנפלו לו בירושה או (א) [שניתנו] לו במתנה (ב) [אמר] אילו הייתי יודע שכן לא הייתי נודר הרי זה מותר מעשה באחד שהדיר את אשתו שלא לעלות לירושלים ג)ובאת והעבירוה על נדרו ועלתה (ג) [ובא ושאל] את ר' יוסי אמר (ד) [לו] אילו היית יודע שמבטלת את דבריך שלא בפניך מדירה היית (ה) [אמר לו לאו] והתירו ר' יוסי (א) ר' ישמעאל בר' יוסי אומר [אומרים לו] אילו אחד היה מפייסך היית נודר (ו) [אם אמר] לאו ה"ז מותר (ב) ר' יהודה בן בתירה אומר [אומרים לו] אילו (ז) [היה לך] לבזה היית נודר (ח) [אם אמר] לאו ה"ז מותר : **ב** (ג) ר' נתן אומר יש נדר שמקצתו מותר ומקצתו אסור כיצד נדר מן הכלכלה שהיה בנות (ט) [שבע] בתוכה אמר אילו הייתי יודע שבנות (י) [שבע] בתוכה לא הייתי נודר אלא לשאר כלכלה הותר בבנות (יא) [שבע ואסור בשאר הכלכלה] ד)נדר מן הבצלים (יב) [אמר] אילו הייתי יודע שהכופרי יפה ללב לא הייתי נודר אלא ה)משאר בצלים הותר בכופרי (יג) [ואסור ו) בשאר בצלים] עד שבא ר' עקיבא ולימד שהנדר שהותר ז) מקצתו הותר כולו : **ג** (ד) כיצד אמר קונם (יד) [שאני] נהנה ח)לכולכם והותר א' מהן הותרו כולן שאני נהנה לזה ולזה והותר האמצעי (ה) הימנו (טו) [למטה] מותר הימנו (טז) [למעלה] אסור קונם שאני נהנה לפלוני ושהה כדי דבור וחזר ואמר לפלוני אסור בראשון ומותר בשני (ו) כמה הוא כדי דבור כדי שאלת שלום הרב לתלמיד : **ד** קונם שאני נהנה לפלוני ועוד לפלוני ט)ופלוני קונם שאני נהנה י)לו הרי אלו שני נדרים הותר כ)הראשון הותר השני ל)לא הותר הראשון לא הותר השני (ז) קונם שאני נהנה לפלוני ולכל מי שנשאלין לו עליו נשאלין [לו] על הראשון מ)וחוזרין ונשאלין [לו] על השני : **ה** נתכוון לידור בעולה ונדר בנזיר בקרבן ונדר בשבועה מותר בעולה ונדר בקרבן בחרם ונדר נ)בנזיר בקרבן ונדר בשבועה פותחין לו פתח אחד על כולם אם אמר נדרתי ואיני יודע ס)באיזה משניהם נדרתי פותחין פתח אחד על כולן : **ו** הנודר (ח) מן העיר נשאל לחכם שבעיר ואינו חושש שמא נשאל ע"פ עצמו מישראל נשאל לחכם שבישראל ואינו חושש שמא נשאל ע"פ עצמו (ט) ר' יהודה בן בתירה אומר פותחין לו פתח לאדם בכבוד עצמו ובכבוד בניו אמר לו (י) ר' ישמעאל זכיתה בה ובכלים שעליה כשמת מה היו אומרים לפניו בנות ישראל על ר' ישמעאל בכינה המלבישכם שני עם עדי [גם המעלה עדי זהב על לבושכן] :

פרק ו א (א) ר' יוסי (א) בר' יהודה ור' אלעזר בר' שמעון (ב) [אומר הפרת נדרים] מעת לעת כיצד היו על אשתו חמשה נדרים או (ב) שהיו לו חמש נשים ונדרו כולן ואמר ע)כולן מופרין מופר ליך פ)נדר זה לא הופר אלא נדר זה (ג) [לא היפר לה אלא צ)נדר זה] (ג) מה ראית שתדורי אי אפשי שתדורי אין זה נדר לא אמר כלום מופר (ד) מבוטל זה הרי זה בטל קיים ליך יפה עשית אף אני כמותיך אם לא נדרת (ה) [מדירך אני] אין יכול להפר : **ב** (ד) אימתי אמרו מת הבעל נתרוקנה (ו) [רשות] לאב בזמן שלא שמע (ז) [או ששמע והפר או ששמע ושתק שמע ק)והפר] ומת בו ביום אבל שמע (ח) [ושתק שמע וקיים] ומת ביום של אחריו אין יכול להפר שמע בעלה ר)ולא הפר לה ולא הספיק האב לשמוע עד שמת הבעל זה הוא שאמרו מת [הבעל נתרוקנה רשות לאב שמע אביה ש)ולא הפר לה ולא הספיק הבעל לשמוע עד שמת האב זה הוא שאמרו מת] האב לא נתרוקנה (ט) [רשות] לבעל : **ג** (ה) שמע בעלה והפר לה ולא הספיק אביה לשמוע עד שמת ה"ז ת)אסורה שאין הבעל מיפר אלא בשותפות האב שמע אביה והפר לה ולא הספיק הבעל לשמוע עד שמת א)ונתארסה (י) [לאחר יחזור האב ויפר חלקו של בעלה] א"ר נתן (יא) [הרי] הן דברי ב"ש (יב) ב"ה אומרים אין יכול להפר : **ד** (ו) נערה המאורסה אביה ובעלה ק) (יג) [אחרון] מפירין נדריה (ז) שמע האב והפר לה ולא הספיק הבעל לשמוע עד שמת ונתארסה אפילו לעשרה זהו (יד) [שאמרו] אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה שמע אביה והפר לה ולא הספיק הבעל לשמוע עד שמת ונתארסה יחזור (טו) [הבעל] השני ויפר חלקו של (טז) [ראשון] א"ר נתן הן הן דברי ב"ש (יז) ב"ה אומרים אין יכול להפר במה דברים אמורים בזמן (יח) [שגרשה] י)בו ביום והחזירה בו ביום או גרשה בו ביום ונתארסה לאחר אבל אם בגרה ונשאת או ששהתה שנים עשר חודש אין יכול להפר : **ה** (ח) שומרת יבם בין יבם אחד בין שני יבמין ר' אליעזר אומר יפר ר' יהושע אומר לאחד ולא לשנים ר' (יט) [יעקב] אומר לא לאחד ולא לשנים א"ר אליעזר ומה אם אשה שאין (כ) [לי בה חלק] עד שלא באת לרשותו י) משבאת לרשותו (כא) אינו דין (כב) [שנגמרה] לו א"ל ר' עקיבא לא אם אמרת באשה (כג) [שאין לו בה חלק] ה)שכשם שאין (כד) [לי בה חלק] כך אין לאחרים (כה) [בה חלק] תאמר באשה (כו) [ב) שאין לו בה חלק עד שלא באת לרשותו ומשבאת לרשותו נגמרה לו שכשם שיש לו בה חלק כך יש לאחרים בה חלק] אמר לו ר' יהושע עקיבא דבריך (כז) [בין שני] יבמין מה אתה משיב על יבם אחד אמר לו כשם שלא (כח) [חלקת לנו] בין יבם אחד לבין שני יבמין בין שעשה בה מאמר (כט) [ובין]

הגהות הגר"א (מג) שלא נתכוון זה : (א) שנתנו : (ב) ואמר : (ג) ובאתה ושאלה : (ד) לה : (ה) א"ל לו : (ו) א"ל : (ז) חם היית : (ח) א"ל : (ט) שוח : (י) שוח : (יא) שבע ושאר הכלכלה אסור : (יב) ואמר : (יג) ושאר בצלים אסור : (יד) שאינו : (טו) ולמטה : (טז) ולמעלה : (א) הפרת נדרים כל היום : (ב) אמרו : (ג) ולא היפר אלא לה לבד : (ד) זה : (ה) אני מדירך : (ו) הרשות : (ז) הבעל שמע ושתק או שמע והיפר : (ח) וקיים או ששמע ושתק : (ט) הרשות : (י) בו ביום אפילו מאה פעמים אביה ובעלה האחרון מפירין נדריה שמע בעלה והפר לה ולא הספיק האב לשמוע עד שמת הבעל חוזר האב ומפר חלקו של בעל : (יא) הן : (יב) אבל : (יג) האחרון : (יד) שאמרנו : (טו) בעל : (טז) הראשון : (יז) אבל : (יח) שנתגרשה : (יט) עקיבא : (כ) לו : (כא) נגמרה לו אשה שיש לו בה חלק עד שלא באה לרשותו משבאת לרשותו : (כב) שתגמור : (כג) שקנה הוא לעצמו : (כד) לו חלק בה : (כה) חלק בה : (כו) שהקנו לו מן השמים כשם שהוא יש לו עמה חלק כך יש לאחרים חלק בה : (כז) בשני : (כח) חלקנו : (כט) בין :

אור הגנוז

א] ואסור : ב] ועוד לפלוני או שאמר לפלוני ופלוני : ג] הותר השני לא הותר הראשון : ד] בהקדש אסור נדר בנזיר וכו' : ה] או שנדר : ו] הפרה : ז] ומשבאת לרשותו נגמרה לו אשה שיש לו בה חלק עד שלא באת לרשותו משבאת כו' : ח] עד שלא באת לרשותו תאמר משבאת לרשותו נגמרה לו שכשם וכו' :

נוסחאות כ"י

א) לעיר : ב) אם קודם נודע או שנפלו כו' : ג) התירו לו את נדרו : ד) אמר כו' : ה) בבני בצלים : ו) בבני בצלים : ז) מכללו : ח) עד לזה ליתא : ט) ת"ז ליתא : י) השני הותר הראשון הותר הראשון לא הותר השני : כ) ואין נשאלין לו כו' : ל) מה נדרתי : מ) מותר : נ) נדר זה ליתא : ס) ת"ז ליתא : ע) והיפר : פ) והיפר : צ) האב יפר כו' : ק) הראשון : ר) בו ביום ליתא : ש) שיש :

חסדי דוד

פרק ה הנודר מן הבית מן העלייה כו'. לא מצאתיה לא בגמ' ולא בפוסקים ומ"מ נראה דוודאי הלכתא היא והא דקאמר וקודם לנדרו כו' כך ליתנא לאו דוקא הוא וה"ק ונודע לו האידנא שקודם לנדרו כבר נפלו לו והיינו ממש כנדרי שגגות ומותר בלא התרה ואע"ג דנדר סתמא מ"מ הדבר מוכיח שאין אדם אוסר עצמו מנכסיו ועי' בש"ע סי' רל"ב סעיף ז' : **קונם** שאני נהנה לפלוני ועוד לפלוני כו' הותר הראשון הותר השני הותר הראשון לא הותר השלישי כצ"ל והטעם שהשני תלה בראשון שאמר ועוד לפ' אבל על השלישי לא אמר ועוד אלא ופלוני קונם הלכך שני נדרים הם הראשון עם השני והשלישי הוא נדר בפני עצמו : **נתכוון** לידור בעולה כו'. בקשתיה ולא מצאתיה בשום מקום וע"כ משבשתא היא וכצ"ל נתכוון לידור בעולה ונדר בחרם ונדר בנזיר ונדר בקרבן בקרבן ונדר בשבועה מותר בכולם נדר בעולה ובחרם ובנזיר ובקרבן ובשבועה פותחין לו פתח אחד על כלן וכן אם אמר נדרתי ואיני יודע וכו' פותחין וכו' והשאר נמחק וכן נראה מדברי הרמב"ם בפ"ד דין י"ב ע"ש : **הנודר** מן העיר כו'. לא מצאתיה בשום מקום ועי' בירושלמי פרק השותפין קונם הנייתי על בני עירי כו' ובתשובות הריב"ש סי' ק"ז ומה שהקשה עליו מרן ז"ל בכ"מ פ"ז ובב"י סי' רכ"א כבר תירצו האחרונים ז"ל את קושיתו בטוב טעם · ובסיפא נ"ל דיבב"א פותחין כו' בכבוד עצמו ולא בכבוד בניו וכ"ה בירושלמי ופליג על מתני' דידן ·

פרק ו ר' יוסי בר' יהודה ורא"ש אמרו כו'. קאי על מתני' דפ"א דתנן הפרת נדרים כל היום כו' ע"ש ובגמ' דף ע"ג וקמשמע לן דהנך תנאי פליגי וסוברין דהפרת נדרים מעת לעת אמנם מה דאיתא כאן כיצד היו על אשתו כו' אין לו ענין לדלעיל כלל וליתא לא בגמ' ולא בירושלמי ואדרבה בגמ' שם איבעי להו בעל מהו שיפר שתי נשיו בבת אחת כו' ורבינא פשט לה שם מהך דאין משקין ב' סוטות כאחת ולא הביא הך תוספתא אבל הר"ן שם מביאה ומדבריו נראה דיש כאן ט"ס וכצ"ל ואמר מופר לכן מופרין ליך כולן מופרין מופר ליך לא הופר אלא לה · נדר זה לא היפר לה אלא נדר זה · וע"ש בדבריו עוד מ"ש בשם הרמב"ן : **אימתי** אמרו מת הבעל כו'. עי' בגמ' דף ס"ח ואמנם התוספתא שלפנינו משובשת היא וכצ"ל אימתי כו' בזמן שלא שמע הבעל קודם שימות או ששמע והיפר או ששמע ושתק ומת בו ביום אבל שמע וקיים או ששמע ושתק ומת ביום שלאחריו אינו יכול להפר שמע בעלה והיפר לה ולא הספיק האב לשמוע וכו' שמע אביה והיפר לה ולא הספיק הבעל כו' זה הוא שאמרו וכו' שמע בעלה והיפר וכו' שמע אביה והיפר לה ולא הספיק הבעל לשמוע עד שמת ולא נתארסה לאחר וכו' וס"פ אימתי אמרו בארוסה שאם מת מבעל נתרוקנה וכו' בזמן שלא שמע הארוס או שמע והיפר לה וגלי דעתי' דלא ניחא ליה הלכך האב לחודי' מיפר דהוא יורש זכותו · וגם אם מת הארוס בו ביום יכול האב לחודי' להפר כיון דהי' להארוס זמן עוד להפר אבל אם מת ביום שלאחריו · והוא לא היה יכול להפר א"י האב להפר · אבל הבעל אינו יורש זכות אביו וע"י הארוס הפר הכל ·

מצפה שמואל (ר) שם ס"ג ב' : (א) כ"ה : (ב) תוס' לקמן הל"ו : (ג) (כ"ו : ירושלמי פ"ט הל' ו) : (ד) ס"ג. : (ה) ירושלמי פ"ט הל"ו ופ"ד דנזיר הל"ה : (ו) ירושלמי מ"ק פ"ג הל"ז וירושלמי נזיר פ"ג הל"ד ע"ש : (ז) שבועות ל"ב א' מכות ו' א' נדרים פ"ו א' ב"ק ע"ג ב' ב"ב קכ"ט ב' נזיר כ' ב' : (ח) נ'. ירושלמי פ"ה הל"ב : (ט) ירושלמי פ"ה הל"ד : (י) פו. עי' ירושלמי פ"ט הל"ז : (כ) ירושלמי שם : (א) עו: ע"ו : ירושלמי פ"י הל"א : (ב) ע"ג וע"ש : (ג) ע"ז : ועי' ירושלמי נזיר פ"א הל"א היטב : (ד) ס"ח ע' ע"א ע"ב ע"ח : (ה) ע"א. ירושלמי פ"ב דנדרים הל' א : (ו) ע"ש ועיין בפנים : (ז) ירושלמי שם : (ח) ע"ד: ירושל' פ"ו הל"ז :

מנחת בכורים

וה"ג לא היה מסרב שיאכל עמו במשתה ואמר קונם לביתך שאני נכנס וטיפת צונן שאני טועם וכו' דלא נתכוון לאסור אלא בית המשתה אבל לא כוון שלא לטעום טיפת צונן ואזלינן בתר כוונת הנודר אף בסותר למאמר פיו :

פרק ה א וקודם לנדרו נודע. כלומר שנודע עתה שקודם נדרו נפלה לו בירושה מתירין לו אבל אם נפלה לו בירושה אח"כ אין מתירין לו דה"ל נולד ואין פותחין בנולד : והתירו ר' יוסי. דזה לאו נולד הוא דשכיח וקמ"ל דאף מאותו נדר עצמו מחמת שעברה על נדרו מתירין : מפייסך. שתתיר כלום היית נודר ולא לשמוע לאנשים : לבזה. לחרפה מה שנדר : **ב** יש נדר · מתחלה היו אומרים דיש נדר שמקצתו מותר : בנות שבע . מין תאנים טובות : יפה . שאמר בנדרו מפני שהוא רע ללב ובאמת הכופרי מלבד כי אינו רע אף גם הוא יפה ללב ולא נדר אדעתא דהכי בכלל כופרי רק היה אוסר עצמו בשאר בצלים ולא בכופרי וכן בבנות שבע בזה אמרו כיון דהטעות הוא רק בבנות שבע ובכופרי לא הותרו רק אלו אבל ר"ע לימד דנדר שהותר מקצתו הותר כולו ופליגי ר"ע ורבנן בזה ופליגי אמוראי באוקימתא דידהו דרבה מפרש דבאומר אילו הייתי יודע בכן הייתי אומר כולם אסורין ובנות שבע מותרין וכיון שלא הוציא עצמו מלשון הנדר בזה ס"ל לכ"ע דכולם אסורין חוץ מכופרי ובנות שבע כי פליגי באומר שהייתי נודר בכל פלוני ופלוני אסורין שמשנה בלשון הנדר שמתחלה אמר כולכם בזה ס"ל לר"ע דהותר כולו שהרי הלשון שאמר תחלה נתבטל ורבא אמר להיפך דבמבטל לשון הנדר לכ"ע מותר כי פליגי במקיים לשון הנדר שאמר שהייתי אומר כולם אסורים חוץ מבנות שבע ובזה ג"כ ס"ל לר"ע דהותר כולו ומה דאמרינן כאן לא הייתי נודר אלא משאר בצלים ופליגי בזה ר"ע ורבנן לרבה במשנה לשון הנדר ולרבא במעמיד דבריו בלשון הנדר : **ג** לכולכם . והשתא חוזר מחמת אחד שבתוכם שלא רצה לידור מחמתו הותרו כולן למר במעמיד דבריו ולמר במשנה : לזה ולזה . תלה זה בזה שאמר זה כזה לכן מהמותר ולמטה מותר ולמעלה אסור : וחזר . לאחר כדי דבור : הרי אלו שני נדרין . שהרי אמר לשני אחר כדי דבור ומותר · אף שלא הותר הראשון : כדי שאילת תלמיד לרב . גרסי' והוא שלום עליך רבי וכן הוא בנזיר דף כ' (ועמ"ש שם בחידושים) : **ד** ועוד לפלוני ולפלוני · בין אמר לשון ועוד קונם שאני נהנה לו בין אם תלקן בקונם שאמר קונם לכל א' ואחד הרי אלו צריכין היתר לכל אחד ואחד : ולכל מי שנשאלין . שאסר על עצמו גם החכם שישאל אותו על נדר מתירין הראשון ונאסר בהחכם ושוב מתירין נדרי החכם אבל אין מתירין השני קודם הראשון דהרי עדיין לא נאסר על החכם ואין מתירין הנדר קודם שיחול : **ה** נתכוון לידור בעולה . מחלק בנתכוון להוציא דבר אחד והוציא מפיו דבר אחר מה שלא נתכוון אם נתכוון לדבר אחר ממש כמו עולה ונזיר וכמו קרבן ושבועה בזה מותר ממש ואין צריך התרה כלל דקרינן אין פיו ולבו שוים אבל בנתכוון לעולה והוציא בפיו סתם קרבן הרי כוונה אחת לשתיהם וכן בנזיר ונדר בשבועה ג"כ שם אחד על שתיהן ולכן פותח בפתח כאילו הייתי יודע לא נדרת ומוצא פתח א' על כולן שהרי הפתח הוא במה שלא נתכוון לזה : בקרבן ונדר בשבועה . אולי לא גרסינן לה ונראה דהכי גרסינן בעולה ונדר בקרבן בחרם ונדר בנזיר ונדר בשבועה : ואיני יודע . אם לשון קרבן או לשון נזירות או לשון שבועה או חרם פותחין לו פתח ממקום אחר שיהיה חל על כולן וממילא יתבטלו כולן : **ו** הנודר מן העיר . שאסר הנאתו על בני העיר ישאל לחכם שבעיר אף דהוה החכם נוגע קצת שהרי בהיתרו יהיה מותר ליהנות מהמדיר מ"מ לא חיישינן לומר דלהוי כמפר נדרי עצמו שהרי החכם עצמו לא נדר : בכבוד עצמו ולא בכבוד בניו גרסינן כגון המדיר את אשתו שיגרשנה פותחין לו בכבודו כמבואר במשנה אבל לא בכבוד בניו שיאמרו בנות גרושות הן דחיישינן שישקר ויאמר מתחרט אני אף שבאמת לא יתחרט : זכיתה בה . במשנה מבואר במעשה שנדר מב"א מפני שהיתה כעורה והביאוה לבית ר"י ויפוה שהיה לה שן תותבת וגינה אותה ועשה לה ר"י שן של זהב ונעשית יפה והותר נדרו ואמר ר' ישמעאל זכיתה בה ובמה שעליה שנתן במתנה השן של זהב משלו : לפניו . כשמת היו אומרים בנות ישראל לפני מטתו על ר' ישמעאל בכינה וכו' :

פרק ו א מעת לעת . אם שמע שנדרה ולא היפר לה עד מעל"ע קיים הנדר ולרבנן קיים מיום שמעו היינו אם שמע שנדרה קודם בין השמשות מיד אחר בה"ש קיים הנדר ולר"י מעל"ע הוא דביום שמעו היינו מעל"ע דכתיב נמי מיום אל יום והא דכתיב ביום שמעו דאי מיום אל יום הוה אמינא מחד לשבתא לחד בשבתא ממש כמו אותו היום שנדרה קמ"ל ביום שמעו אבל מעל"ע ולת"ק הא דכתיב מיום אל יום דאי מיום שמעו ה"א ביום ולא בלילה קמ"ל (ע"ו ב') : כיצד . דין הפרת נדרים : כולן מופרין · כגון דאמר סתם מופר יכול להפר בתיבה זו כל הנדרים : הכי גרס הגר"א מופר לך נדר זה לא הפר אלא נדר זה ולא היפר אלא לה כיון דאמר לך מיעט שאר נשיו וכיון דאמר נדר זה מיעט שאר נדרים : לא אמר כלום . אם אמר אחד מלשונות הללו דמשמעות לשונו הוא שהנדר מעיקרו אינו ואין זה כלום אלא צריך לבטלו מכאן ולהבא : אין יכול להפר . שהרי קיים לה בכל א' מלשונות הללו : **ב** אימתי אמרו . בנערה המאורסה קי"ל דאביה ובעלה מפירין נדריה דעדיין לא יצתה מרשות האב עד הנשואין ואם מת הבעל נתרוקנה רשות לאב ומבאר כאן דהיינו כשלא שמע הבעל כלל או ששמע והפר או ששמע ושתק ומת בו ביום שהיה ביכולת להבעל להפר נדרו : ומת בו ביום . אשמע ושתק קאי : ושמע והפר ל"ג : ה"ג אבל שמע ושתק ומת ביום של אחריו . דהוה כקיים וכן בקיים ממש הרי לא נתרוקנה רשות לאב כיון שקיים הבעל וכן הוא הגהת הגר"א : **ג** השותפות . והרי מת האב שותפו להפרה : ונתארסה לאחר . לא גרסינן לה : חלקו של בעלה . ואין צריך להפר חלקו כיון שכבר היפר דס"ל לב"ש כל אחד מיגז גייז דכל אחד מבטל מחצה בהפרתו ולכן כשהפר האב נתבטל חציו וכשמת הבעל דנתרוקנה לו מיפר חלקו של בעל ולב"ה מקלש קליש כל אחד אבל כל הנדר קיים רק דקליש איסוריה דנקל הנדר ממה שהיה בתחלה לכן כשמת אין בכח הבעל להורישו לאב שהרי נקלש גם כח הבעל מחמת הפרת האב ואין יורש כח הבעל רק כשלא סיפר לכן אינו מיפר כלל וזה מיירי בלא נתארסה אח"כ לאחר בו ביום אבל בנתארסה מבואר לקמן בזה : **ד** ובעלה האחרון . דכתיב אם היו תהיה לאיש ונדריה עליה אף נדרים שהיה עליה בשעת ארוס הראשון אף שנודע לארוס הראשון מ"מ בעלה האחרון מיפר כל זמן שלא קיים הארוס הראשון ואף שכבר היפר האב ומקלש קליש ואמרינן לעיל דכי מת הבעל לא נתרוקנה רשות לאב היינו דוקא כי ליכא ארוס אחרון אבל כי איכא ארוס אחרון במקום ראשון עומד וה"ל הבעל והארוס ביחד ויכולין להפר ביחד זהו לחד פירושא אבל העיקר בזה הוא דהכי היכא דפליגי ברישא אי נתרוקנה רשות לאב הכי נמי פליגי אי נתרוקנה רשות לארוס אחרון דלב"ה דמקלש קליש אינו מורים זכות לארוס אחרון ולב"ש מורים זכותו לארוס אחרון ובסיפא הכי גרסינן שמע בעלה והפר לה ולא הספיק האב לשמוע עד שמת הבעל ונתארסה לאחר חוזר האב ומיפר חלקו של בעל וכו' ופליגי בזה ב"ש וב"ה ג"כ בפלוגתא אחריתי ב"ש סברי כיון שנראו לארוס ראשון שוב אינו יורש זכותו הארוס האחרון אלא נתרוקנה לאב בלבד וב"ה סברי אפילו נדרים שנראו לארוס הראשון מפר הארוס האחרון עם האב בשותפות וכאן לא שייך מקלש קליש כיון שחלק האב קיים כבתחלה נתרוקנה רשות לאב אם לא נישאת לבעל אחר וכאן שנישאת פליגי אי ארוס אחרון מפר נדרים שנראו לראשון ולעיל מיירי שהפר האב ואח"כ מת הבעל ובזה קלישא כיון שהפר האב ורוצה לירש חלק של הבעל והוא המקלש : בד"א · שהאב מיפר עם הארוס : והחזירה בו ביום . ומיירי שהבעל לא שמע והאב שמע לכן דווקא בו ביום דאילו ביום אחר אינו מיפר אבל אם האב לא שמע אפילו החזירה ביום אחר מפר ואם הבעל שמע גירושין הוה כהקמה ושוב אינו מיפר (ע"ב) : אבל אם בגרה . ברשות אביה שוב אין האב מיפר דיצתה מרשותו דבנעוריה בית אביה כתיב ולא בוגרת : ונשאת . או נשאת אף קטנה יצתה מרשות אביה : או ששהתה אין יכול להפר . האב א"י להפר כשנתארסה בקטנותה ותבעה לנשואין דמשני תביעתה דקטנות להכנס בנערותה ואח"כ כלה הי"ב חודש שנותנים לבתולה בנערותה ועל הבעל לזונה או יצתה מרשות אביה ובעל מיפר בלא האב דכיון דברשותו למזונות הרי היא ברשותו לנדרים לר"א במשנה : **ה** יפר . דיש זיקה ואלימא כנוסה אף בב' יבמין ומיירי שעשה מאמר וס"ל דמאמר קונה קנין גמור והוה כארוסה ואביה ובעלה מפירין נדריה : לאחד . דאלימא זיקה למהוי כארוסה אבל בשנים אפילו עשה מאמר לא מפני דמאמר אינו קונה ומצי האחר למפסל לה בגיטא הלכך לא הוה עדיין אשת הב' דאין ברירה לכן אינו מיפר : ר"ע גרסינן : לא לאחד . דאין זיקה ומאמר אינו קונה לכן לא הוה כארוסה : משבאת לרשותו נגמרה לו האשה שיש לו חלק עד שלא תבא לרשותו משבאת לרשותו אינו דין שתיגמרה לו הכי גרסינן לה בגמרא וכן הגיה הגר"א והכי פירושו דשאר אשה אין לו חלק בה קודם אירוסין ולאחר אירוסין יש לו רשות להפר נדריה יבמה שהיא זקוקה לו עד שלא באה לרשותו כשעשה בה מאמר אינו דין שמפר בשותפות האב : תאמר באשה שכשם שיש לו בה חלק כך יש לאחרים חלק . היינו בב' יבמין זקוקה גם להב' : דבריך . תשובתך הוא על ב' יבמין מה אתה משיב על יבם אחד הרי אין לאחרים חלק בה כלל : כשם שלא חלקת לנו . לענין הבא עליה דאין בסקילה בין ביבם א' ובין ב' יבמין בין במאמר

שלא עשה בה מאמר כך בנדרים ובשבועות לא תחלוק (לו) (ט) אמר לו (א) אבל [אלו] היית בימי ר"א בן ערך והשבות תשובה זו : ו א"ל ר' אליעזר (י) מקוה (לא) [יוכיח] שמעלה את הטמאים מטומאתן ואינו מציל (לב) הטהורין מלטמא חזר ר"א ודנו דין (כ) אחר ומה [אם] במקום שאין מיפר נדרי עצמו ב)עד שלא (לג) [ידור] משנדר מפר [הרי הוא מפר] נדרי עצמו עד שלא ידור מקום שמפר נדרי אשתו (לד) [משנדרה] אינו דין שיפר נדרי אשתו עד שלא תדור אמרו לו (לה) [ומה] למפר נדרי עצמו עד שלא ידור שאם רצה להקים (לו) [מקיים] יפר נדרי אשתו עד שלא תדור שאם רצה להקים אינו יכול ד"א (במדבר ל) אישה (ל) יקימנו ואישה יפירנו את שבא לכלל הקם בא לכלל הפר (לז) [לא]בא לכלל הקם לא בא לכלל הפר : ז (מ) שור זה הקדש לכשאקחנו בית זה הקדש לכשאקחנו (נ) תנו גט (לח) לאשתי לכשאקדשנה לא אמר כלום שור זה מכור לך לכשאקחנו בית זה מכור לך לכשאקחנה לא אמר כלום ג)שור שאירש מאבא מכור לך מה (ס) שתעלה מצודתי מכור לך לא אמר כלום מה שאירש מאבא היום ד) מה שתעלה מצודתי היום מכור לך דבריו קיימין :

פרק ז א כל (א) דבר שיש בו עינוי נפש בין בינו לבינה (א) [או] בינה לבין אחרים יפר דבר שאין בו עינוי נפש בינו לבינה יפר בינה לבין אחרים לא יפר כיצד אמרה קונם שאני עושה לפי אבא לפי אביך לפי אחי לפי אחיך שאני מטילה (ב) לבקרך אין יכול להפר מפני (ג) [שבינה] לבין אחרים שלא אכחול ושלא אפרכס ושלא אתקשט ושלא אשמש לך מטתי הרי זה יפר מפני (ד) [שבינו] לבינה : **ב** (ב) שלא אציע לך (ה) [מפה] ושלא אדיח לך רגליך ושלא אמזוג לך את הכוס אין צריך להפר (ו) [כופה] אותה על כרחה רבן גמליאל אומר יפר משום שנאמר (שם) לא יחל דברו : **ג** (ז) נדרה שלא תטעום ה)אחד מכל המינין בין מאכל רע בין מאכל יפה אפילו לא טעמה אותו המין מימיה יפר אמרה קונם פלפלין (ח) [שאיני] טועמת גלוסקין (ט) [שאיני] טועמת אפילו לא (י) [היה לה] אותו המין מימיה יפר אמרה קונם פירות א"י עלי אם יש לו בהן חלק יפר (יא) [אם] לאו יביא (יב) [לה] משאר ארצות אמרה קונם פירות הפרכיא [זו] עלי אם יש לו בהן חלק יפר אם לאו יביא (יג) [לה] מהפרכיא אחרת אמרה קונם פירות מדינה זו עלי אם יש לו בהן חלק יפר ואם לאו יביא לה ממדינה אחרת : **ד** אמרה קונם פירות חנווני זו עלי אם יש שם חנות אחרת לא יפר ואם לאו יפר ר' יוסי אומר אפילו היה שם מאה חנויות הואיל ולא היתה פרנסתו אלא (יד) [הימנה] ה"ז יפר מפני (טו) [שבינו] לבינה : **ה** קונם שאני נהנה לבריות אין יכול להפר (טז) [יכולה] ליהנות בלקט בשכחה ובפאה ובמעשר עני : **ו** (ג) נדרה אשתו והפר לה וסבור נדרה בתו נדרה בתו [והפר לה] וסבור [אשתו] נדרה (יז) ה"ז ו)יקיים ואם רצה מפר (ד) נדרה אשתו וקיים לה וסבור בתו נדרה נדרה בתו וקיים לה וסבור [אשתו] נדרה (יח) ה"ז ז) יפר ואם רצה להקים מקיים : **ז** נדרה מן התאנים וענבים הפר לתאנים יחזור ויפר לענבים יחזור ויפר לתאנים ח) לא הפר לתאנים והפר לענבים אסורה לאכול בתאנים (יט) [וענבים] הפר לענבים ולא הפר לתאנים אסורה לאכול בענבים (כ) [ותאנים] הפר לתאנים והשיכה אסורה לאכול תאנים וענבים הפר לענבים והשיכה אסורה לאכול ענבים [ותאנים] אמרה קונם תאנים שאני טועמת ועוד ענבים שאני טועמת הרי אלו שני נדרים מפר איזה מהן שירצה ומקיים איזה מהן שירצה שנאמר (שם) אישה יקימנו ואישה יפירנו אישה יקימנו לזו ואישה יפירנו לזו : **ח** (ה) חומר בהקם שאין בהפר (ו) ובהפר שאין בהקם שהשתיקה מקיימת ואין שתיקה מבטלת האיש מקים בלבו ואין ט)האשה (כא) [מבטל בלבו] יש בהקם שאין בהפר ויש בהפר שאין בהקם משהקם אין יכול להפר ומשהפר אין יכול להקם : **ט** (ז) אשת איש שאמרה הריני נזירה לכשאתגרש (כב) ר' ישמעאל אומר לא יפר ר' עקיבא אומר יפר (ח) אלמנה (כג) שאמרה הריני נזירה לכשאנשא (כד) ר' ישמעאל אומר יפר ר' עקיבא אומר לא יפר שר' ישמעאל אומר (כה) (שם) ונדר אלמנה וגרושה (כו) [כל אשר אסרה על נפשה יקום עליה] י)עד שיהא (כז) [איסור נודר בשעה שהיא אלמנה וגרושה] ור' עקיבא אומר (כח) (ט) אשר אסרה על נפשה יקום עליה כ)עד שיהא איסור (כט) [שעה שאסרה על נפשה] : (ל) (י) [קונם שאני עושה לפיך*) שנהנה לאבא ולאביך רבן גמליאל אומר יפר וחכמים אומרים לא יפר נטולה היא מן היהודים משמשתך אני יפר חלקו ומשמשתו] רבי נתן אומר לא יפר וחכ"א יפר : סליק

*) הג"ה בס"א הגי' שאני עושה לפיך אם נהנית לאבא ולאביך ר' נתן אומר לא יפר וחכ"א יפר נטולה אני מן היהודים אם משמשתיך אני ר' נתן אומר לא יפר וחכ"א יפר . [וכ"ה בכ"י]

הגהות הגר"א (ל) אמר בן עזאי חבל עליך בן עזאי שלא שמשת את רבי עקיבא : (לא) תוכיח : (לב) את : (לג) נדר : (לד) משתדור : (לה) מה : (לו) יקיים : (לז) את שלא : (לח) זה : (א) בין : (ב) חבן ומים : (ג) שהוא בינה : (ד) שהוא בינו : (ה) מטה : (ו) וכופה : (ז) ד"א לא יחל דברו מכאן לחכם שאין מתיר נדרי עצמו : (ח) שאני : (ט) שאני : (י) טעמה : (יא) ואם : (יב) לו : (יג) לו : (יד) ממנו : (טו) שהוא בינו : (טז) ויכולה היא : (יז) אשתו : (יח) אשתו : (יט) ובענבים : (כ) ובתאנים : (כא) מבטל בלבה : (כב) ונתגרשה : (כג) וגרושה : (כד) ונשאת : (כה) הרי הוא אומר : (כו) וגומ' : (כז) הנדר בשעת אלמנות וגרושות : (כח) כל : (כט) נדר בשעת אלמנות וגרושות : (ל) שאיני נהנית לאבא ולאביך אם אני עושה לפיך ר"נ אומר לא יפר וחכ"א יפר נטולה אני מן היהודים אם משמשתך :

נוסחאות כ"י

א) חבל שאילו היתי : ב) משנדר הרי הוא כו' : ג) מה שאירש : ד) מכור לך : ה) באחד מכל הפירות : ו) יחזור ויפר אם רצה להקים מקיים נדרה כו' : ז) יקיים אם רצה להפר יפר : ח) היפר לתאינים ולא היפר לענבים אסורה כו' : ט) האיש : י) לכשיהא איסור בשעה : כ) לכשיהא נדר בשעת אלמנה וגרושה :

חסדי דוד

פרק ז כל דבר שיש בו עינוי נפש כו'. כ"ה בגמ' דף פ"א וה"פ דנדרי עינוי נפש מיפר בין בהיותה עמו ובין לאחר שתתגרש ותנשא לאחר דהפרה קיימת אבל אם אין בה עינוי נפש אלא שמיפר משום דברים שבינו לבינה לא יכול להפר דוקא בשעודה תחתיו א"נ גרשה ולא נשאת לאחר שראויה לחזור לו . אבל כשתנשא לאחר או שהוא כהן ואינה ראויה לחזור לו אין עוד כח להפרה ההיא ותחול הנדר כן מוכח מפירש"י שם ובנמ"י הרא"ש והר"ן שם ע"ש והכי' דמפרש כיצד וכו' בגמ' יש תוספת דברים וכו' שם כיצד אמרה קונם פירות עלי יפר משום נדרי עינוי נפש וכ"נ שיש להגיה כאן דאל"כ פתח בתרתי בנדרי עינוי נפש ובנדרים שבינו לבינה ולא מפרש אלא חד : **נדרה** שלא תטעום אחד מכל המינין בין מאכל רע · פי' ואין דרכה לאכול מפני שהוא רע ומזיק לגוף ובין מאכל יפה פי' והוא ביוקר הרבה ולאו אורחייהו למיכליה מפני יוקרו · ואפי' נדרה ממין מאכל שלא טעמה מימיה או מפני שהוא אינו מצוי במקומה או מפני שהוא רע לגוף א"נ מפני יוקרו עכ"ז בכל ענין יפר דכתבנו נדרי עינוי נפש דזמנין אפשר שיזדמן לבעלה אותו המין לבד בביתו ולא מגית למיכלי' ותצטער ותוספתא זו הביאה הרא"ש בפסקיו והרמב"ם בפי"ג ע"ש : **נדרה** מן התאנים כו' ליתא להא בגמ' אבל הר"ן דף פז הביאה בקצרה ונראה דיש כאן ט"ס וכצ"ל לענבים יחזור ויפר לתאנים הפר לתאנים ולא היפר לענבים אסורה לא כו' בתאנים וכו' היפר לענבים וכו' אסורה לאכול בענבים היפר כו' והשבה אסורה לאכול תאנים וענבים היפר לענבים והשבה אסורה לאכול וכו' ועי' ברמב"ם בפי"ג :

מצפה שמואל (ט) שם : (י) שם ושכ(ע"ה ב') : (כ) שם : (ל) עה. ע"ו : (מ) עי' דף ע"ז : יבמות ג. נ"ג. : ועי' ירושלמי פ"ג הל"ה : (נ) ב"מ ע"ז . ירושלמי כתובות פ"ה הל"ה : (א) (ע"ע : פ"א.) : (ב) פ"ו : (ג) ירושלמי פ"א הל"ה ע"ש : (ד) פ"ז : (ה) ע"ט. : (ו) (פ"ח). : (ז) ירושלמי פ"ג הל"ו ופי"א הל"ז והל"ט : (ח) שם : ט ירושלמי פי"א הל' יא :

מנחת בכורים

במאמר בין בלא מאמר : בנדרים ובשבועות. אין חילוק דלא הוה כארוסה אף במאמר לענין שיפר אף בשותפות : אבל אלו היים . דס"ל לראב"ע מאמר קונה קנין גמור לא היית משיב תשובה זו : ו אמר לו ר"א . במשנה ס"ל לר"א דאם הבעל אמר כל נדרים שתדורי עד שאבא ממקום פלוני יהא מופרין הוה מופרין ומביא ר"א ראיה דאם מפר נדרים שכבר חלין אינו דין שמפר נדרים שיחולו אח"כ וא"ל לר"א גרסינן מקוה יוכיח שמטהר הטמאין שנגעו בו קודם ואינו מציל לטהור שטבל שלא יטמא אח"כ : ה"ג ומה אם מקום שמפר נדרי עצמו עד שלא ידור משנדר אינו מפר . וה"פ דקי"ל אדם עומד ומתנה כל הנדרים שאדור יהיו בטלין ואם לא התנה ונדר אינו יכול להתיר לעצמו עד שישאל לחכם א"כ כ"ש באשה שמפר נדריה משתדור אינו דין שיפר עד שלא תדור : שאם רצה להקים · שלא יהיו בטלין : להקים אין יכול . כמבואר במשנה דבזה כ"ע מודו משום דהוה קיום בטעות דאפשר דנדר זה אינו רוצה : ז לא אמר כלום . דהוה דבר שלא בא לעולם וכן באשה כיון דאיהו לא מצי לגרש כעת אינו חל ג"כ לכשיקדשנה : דבריו קיימין . משום כדי חייו תקנו חכמים שיכול למכור מה שיעלה מצודתי היום אף דהוה דבר שלא בא לעולם וכן מה שאירש מאבא היום ואביו גוסס תקנו דלהוי מכירה משום דלא יתבזה אביו לאחר מיתה על צרכי קבורתו ויהיה הכל מוכן (ב"מ דף טז) :

פרק ז א כל דבר . מבאר נדרים שהבעל מפר לאשתו בלי התרת חכם : בינו לבינה . שהנדר נוגע בו : שאני מטילה לבקרך דאינה מחויבת לעשות כן לבעל לא הוה אפילו כנדר שבינו לבינה כיון דאינה מחויבת לעשות כן ואינה מענין אישות ומיירי בהכניסה לו ד' שפחות דאינה מחויבת בכלום : שלא אשמש . דאסרה תשמישו עליה דאל"כ אינו חל דמשועבדת לו אלא כאסרה הנאתה עליה דחל הנדר אבל מ"מ מיפר משום בינו לבינה : ב כופה אותה . ע"כ דמשועבדת לו אף שהכניסה לו ד' שפחות מחויבת באלו כמבואר בכתובות פ' אע"פ : משום שנאמר . כלומר שלא יזלזל בנדרים ויבא לידי בל יחל באחר נדרים : ג נדרה שלא תטעום . הוא עינוי נפש : חלק יפר . משום דברים שבינו לבינה שהרי טוב לו ליתן לה מזונות מפירותיו : הפרכיא . הוא פ"ע הרבה עיירות השייכים לשר א' נמס וכדומה : ממדינה . עיר וקמ"ל דבכולן אין חילוק ובעינן שיהיה לו חלק בהן וכשיש לו חלק מיפר אף בעיר אף דבנקל אפשר להביא ממדינה אחרת : ד אלא הימנה . שהחנווני אינו מאמין לו ומקיפו בלי מעות א"כ הוה היזק לו ויפר משום דברים שבינו לבינה וכל זה דברי ת"ק הוא אליבא דר"י דס"ל לחלק בין עינוי נפש לזמן מרובה או מועט או קטן או גדול אבל אנן קי"ל דהכל עינוי נפש הוא ומיפר בכל הני דאסרה ע"ע משום עינוי אפילו דבר קטן ולכן בין לא ארחץ ובין לא אתקשט הכל הוה עינוי נפש [illegible] לבינה (עיין [illegible]) : ה אין יכול להפר . דלא הוה עינוי נפש שהרי יכולה ליהנות כדבר של הפקר כדמפרש והוספת טעם הוא שהרי בלא"ה יכולה ליהנות מן הבעל דבעל אינו בכלל בריות ובלא"ה אינו עינוי נפש אלא דקאמר עוד טעם מפני שיכולה ליהנות בלקט ור"י הוא אבל רבנן פליגי וס"ל דבאסרה מכל הבריות הוה עינוי נפש ובאסרה מאדם א' עכ"פ הוה בינו לבינה שהרי טורח הוא לו שלא יקנה מאותו פלוני ויפר חלקו כשיאלו : ו וסבור . שהפר לה בחזקת שהיא בתו וכן להיפך : יקיים . כלומר אין הפרתו כלום וצריך לחזור ולהפר : יפר . יכול להפר דהקמתו בטעות הוא דכתיב לא הניא אותה עד שיכוין לה וגם צריך כוונה לנדר שנדרה דכתיב ושמע אישה את נדרה עד שיודע את נדרה : ז יחזור ויפר · דכתיב יפירנו ולא שייך למידרש יפר ממנו לכן צריך להפר כולו ואם לאו אינו מופר כלל דבעינן הפרה לכולו : והשיכה . וכתיב ביום שמעו שוב אינו מיפר כלל שהרי אינו יכול להפר כולו : בענבים ותאנים . זה דחידוש הוא נקט ברישא וכן בכל בבא דהך מתניתא ואין הלכה כהך מתניתא דקי"ל הפרה במקצת הוה הפרה למה שהיפר וכן הקמה אפילו במקצת הוה הקמה : ועוד ענבים . כיון דאמרה ועוד הוה כאמרה קונם קונם דהוה חילוק נדרים (עי' לעיל בפ"ה הל"ד) : לזו . בנדר אחד אל הקמה והפרה שאמרה ועוד ועוד דהוה כב' נדרים ואל הקמה לא' והפרה לא' : ח חומר בהקם . כדמפרש לקמן שהשתיקה מקיימת כגון ביום שמעו אף שאינו מחשב לקיום ואם חושב לקיים מיד הוה קיום אבל בהפרה בעינן בפירוש דווקא . הכי גרסינן האיש מקיים בלבו ואין האיש מבטל בלבו : ויש בהפר שאין בהקם . אינו מבואר כאן מה הוא ומפרשינן בגמרא דנשאלין על ההקם שאואל לחכם כמו ששואלין על נדר ונתבטל הקמתו אבל אין נשאלין על ההפר : משהקם . מילתא אחריתא הוא ולא קאי אדלעיל ומשהקם אפילו במחשבה ומשהפר היינו בפה : ט לכשתנשא . ונשאת : איסור נודר . חלות הנדר בין ברישא בין בסיפא : עד שיהא איסור שעה שאסרה . כלומר דהכונה בקרא על שעה שאסרה דאז חזינן אם היא אלמנה וגרושה יקום עליה ולא פליג עליו ר' ישמעאל רק היכא דהנדר וחלות הנדר הוא בשינוי רשות כגון כאן דנדרה לכשתנשא או לכשתתגרש דא"א לכיון ברשות א' אבל נדרה לל' יום ונשאת בתוך ל' כיון דאפשר דלא מגשבת ותהיה חלות הנדר בשעה א' עם הנדר אז אזלינן בתר אמירה והלכה כר"ע דאזלינן בכל גווני בתר אמירה ולא בתר שעת חלות הנדר : י הכי גרסינן כמו שהוא בספרים אחרים רק ברישא גרסינן שאיני נהנה לאבא אם עושה ע"ש . וכן הוא בגמרא וכן הוא בנוסחת הגר"א ומחלוקת ר' נתן ורבנן דלר"נ כל זמן שלא עשתה אינה נאסרת בהנאתם ולא חל הנדר ואינו מיפר הנדר עד שיחול אבל אם עשתה בפני בעלה דנאסרת הוה עינוי נפש דקי"ל דלחד גברא ג"כ הוי עינוי נפש ומיפר אף לר"נ ורבנן ס"ל דמיפר אף קודם שחל וכן פליגי בסיפא דאם תשמש תאסור בהנאת תשמיש [illegible] לר"נ דמ"מ אינו מיפר ולרבנן מיפר אף קודם שחל משום דברים שבינו לבינה :

סליק תוספתא ממסכת נדרים

פרק א א בית שמאי אומרים (א) כינויי כנויין אסורין ובית הלל אומרים כנויי כנויין מותרין ב"ש (ב) אומרים אין (א)[מעידין] על בת קול וב"ה אומרין (ג) [מעידין על בת קול]: ב האומר נזירות רשב"ג אומר ה"ז נזיר שתים הריני (ג) נזיר (ג) [ואחד ה"ז נזיר] שתים ועוד (ד) [הרי] שלש [אחת ועוד] ושוב (ה) [ה"ז נזיר] ארבע (ד) סומכוס אומר הריני נזיר (ו) מטרגין (א)ה"ז נזיר ארבע (ו)(ב)[דיגון הרי שלש דריגין הריני שתים]הריני נזיר אם לא אגלה משפחות ה"ז נזיר ואל יגלה משפחות: ג הריני נזיר (ג)בשעות יום (ח) [בחדשי שנה] ה"ז נזיר שתים עשרה (ד) בימות השבת (ט) [בשני] שבוע (י)[ובשמיטת] יובל הרי זה נזיר (יא) [שבוע] (ה) הריני נזיר כימי (יב) [החמה] כמנין ימות החמה (יג) נזיר שלש מאות וששים וחמש נזירות כמנין ימות החמה (יד) כימות הלבנה כמנין ימות הלבנה נזיר שלש מאות (טו) [חמשים] וארבע (ה)נזירות כמנין ימות הלבנה רבי אומר עד שיאמר [הריני נזיר] נזירות (טז) [כימות החמה] כמנין ימות החמה (יז) [כימות הלבנה כמנין ימות לבנה]: ד (ו) ר' יהודה אומר [אמר] הריני נזיר (יח) [כהלקטי קיץ וכשבולי שמיטה ה"ז נזיר לעולם]ומגלח אחד לל' יום (ו) עד שיאמר לא לכך נתכוונתי (ז) (ז) הריני נזיר כשער ראשי כעפר הארץ כחול הים ה"ז נזיר לעולם ומגלח א' לשלשים יום (ח) ר' אומר אין זה מגלח אחד לשלשים יום (ח)שאין זה נזיר עולם הריני נזיר מכאן ועד התהום מן הארץ ועד לרקיע (ט)ה"ז נזיר עולם (ט) הריני נזיר כל ימי (יט) הריני נזיר (י)עולם ה"ז נזיר עולם מאה שנה או מאתים שנה (כ) אין זה נזיר עולם (כא): ה (י) כשם שכנויי נזירות כנזירות כך כנויי שמשון כשמשון (כ) ר' יהודה אומר נזיר שמשון מיטמא למתים ששמשון עצמו טימא למתים ר' שמעון אומר האומר הריני (כב) [כשמשון] לא אמר כלום (כג) [שלא יצתה] נזירות מפיו עליו: ו (ל) נזירות נוהגת בארץ ובחוץ לארץ בין (מ) שיש לו שער בין שאין לו שער אע"פ שנאמר (במדבר ו) ולקח את שער ראש נזרו (נ) (*נ) בין שיש לו כפים ובין שאין לו כפים אע"פ שנאמר (שם) ונתן על כפי הנזיר: ז (ס) המורט ב"ש אומרים צריך להעביר תער על כל בשרו (*ס) בה"א אין צריך וכן במצורע וכן בלוים: ח חומר בנזיר שאין במצורע (כד) [ובמצורע]שאין בנזיר נזיר אם גלח ביום מלאת סופג את ארבעים משא"כ במצורע מצורע מגלח ראשו וזקנו וגבות עיניו משא"כ בנזיר חומר בנזירות מבשבועות ובשבועות מבנזירות (י) שיש (ע) נזיר בתוך נזיר ואין שבועה בתוך שבועה חומר בשבועות ששגגת שבועות אסורה ושגגת נזירות מותרת:

פרק ב א (א) ב"ש אומרים (*א) כנויי כינויין (א) [איסור] כיצד אמר הריני נזיר מן הגרוגרת ומן הדבלה ב"ש או' נזיר (ב) (ב) הריני נזיר ע"מ שאהא שותה יין ומיטמא למתים ה"ז נזיר ובטל תנאו (ג) [שהתנה] על מה שכתוב בתורה (ג) כל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל (*ג) יודע אני שיש נזירין אבל איני יודע שהנזירין אסורין ביין [שאסור לשתות יין] ולישמא למתים ר"ש (ד) אומר אין לך פתח גדול מזה: ב (ה) הרי עלי לגלח חצי נזיר ה"ז מגלח נזיר שלם דברי (ג)ר"מ ר"ש פוטר שלא (ו) התנדב כדרך המתנדבים הריני נזיר ועלי לגלח נזיר ואם גלח (ז) לעצמו לא יצא הרי עלי לגלח חצי נזיר (ז)ועלי לגלח נזיר ואם גלח לעצמו לא יצא: ג אלו (מ)קרבנות שהזיר עליהן לא (ח) אמר כלום שנא' (במדבר ו) קרבנו לה' על נזרו ולא נזרו על קרבנו הרי עלי חטאתו ואשמו של פלוני (ט) מדעתו יצא שלא מדעתו לא יצא ה"ז חטאתו ואשמו של פלוני והלך הלה והביא (ד) (י)[עצמו] ה"ז כחטאת (ה) [ואשם] שכיפרו בעליה: ד (ו) הריני נזיר (ז) [שיהא] לי בן ונולד לו בן ספק שהוא בן קיימא ספק(ח)[שאינו] בן קיימא ר' יהודה (י) פוטר ששגגת נזירות מותרת ר"ש מחייב ששגגת נזירות אסורה (ט) [ואמר] אם היה בן קיימא הריני נזיר חובה ואם לאו הריני נזיר נדבה (י) (כ) ע"מ שיהא בכרי זה מאה כור והלך ומצאו שנגנב או שאבד ספק היו בו ספק לא היו בו ר"י פוטר (יא) [ששגגת נזירות מותרת ור"ש מחייב ששגגת נזירות אסורה ואמר] אם היו כדברי הריני נזיר חובה ואם לאו הריני נזיר נדבה: ה (ל) הריני נזיר לאחר (ס) עשרים יום נזיר מעכשיו מאה יום מונה עשרים (יב) [וחוזר ומונה] שלשים (ע)ומפסיק מונה שמונים (יג) [וחוזר ומונה] שלשים להשלים

הגהות הגר"א (א) משיאין על פי: (ב) משיאין על פי: (ג) ואחת מונה: (ד) מונה: (ה) מונה: (ו) פונפונין ה"ז נזיר חמש: (ז) טריגון ה"ז נזיר שלש דיגון ה"ז נזיר שתים הן אחת: (ח) בחדשי השנה: (ט) בשני: (י) בשמיטת: (יא) שבעת: (יב) חמה: (יג) ה"ז: (יד) הריני נזיר: (טו) וחמשים: (טז) עלי: (יז) וכמנין ימות הלבנה: (יח) מנין הלקטי קיץ וכמנין שבלי שמיטה: (יט) חיי: (כ) אפילו אלף שנה: (כא) אלא נזיר לעולם: (כב) נזיר שמשון: (כג) שלא נמצא בשמשון שיצאת: (כד) וחומר במצורע: (א) אסורין: (ב) וב"ה אומרים אינו נזיר אמר: (ג) שהתנו מתנה: (ד) בעצמו: (ה) כאשם: (ו) הרי עלי לגלח חצי נזיר ושמע חבירו ואמר ואני ועלי לגלח חצי נזיר זה מגלח נזיר שלם וזה מגלח נזיר שלם דברי ר"מ וחכ"א זה מגלח חצי נזיר וזה מגלח חצי נזיר: (ז) כשיהא: (ח) אינו: (ט) ויאמר: (י) הריני נזיר: (יא) ספק נזירות להקל ור"ש אומר ספק נזירות להחמיר ויאמר: (יב) ואח"כ: (יג) ואח"כ מונה:

נוסחאות כ"י

א) נזירות: ב) דרגון שלש פיגון שתיים: ג) בשעות ביום ובחדשי כו': ד) כימות: ה) מכאן עד ר"י ליתא: ו) מלא חבית ומלא הקופה ה"ז נזיר לעולם ומגלח א' לל' יום עד כו': ז) שוה נזיר לעולם: ח) אפי' מכאן ועד סוף העולם נזיר לשלשים יום הריני נזיר כו': ט) לעולם: י) שהנזירות יש נדר בתוך נדר: כ) ר"י: ל) וחזר ואמר הריני נזיר אם כו': מ) קרבני שאזיר: נ) לעצמו: ס) שלשים: ע) מפסיק ומונה שמונים משלים כו':

אור הגנוז

א] יהא נזיר: ב] כמלא חביות וכמלא הקופה הרי זה נזיר לעולם:

חסדי דוד

פרק א בית שמאי אומרים אין מעידין על בת קול כו'. איברא דאיתא לכך פלוגתא בשלהי יבמות אבל קשה מאי ענין זה לכאן גבי נזירות · ואפשר לפרש דשמעי דסמיך תנא הכך תרתי פלוגתי' אשמעינן פירושא דתרווייהו · והיינו בכך דכנויי כנויים תמנא דאיכא מ"ד בריש פ"ק דמכלתין דאין אלו שאמרנו כנויי כנויים דבנהו בכלל כנויים הם ומודו בהו ב"ש · וכנויי לכנויים הוא ענין אחר כגון הרי עלי נפרים ע"ש ובעי תנא לאפוקי מהך סברא ולכך סמיך אידך פלוגתא דקתני ע"פ בת קול ולא קתני ע"פ קול וכתבו התוס' בס"פ דסנהדרין דף י"א שלא היו שומעים הקול היוצא מן השמים אלא מתוך אותו קול יוצא קול אחר ע"ש ובסמיכות זה אשמעינן הך תנא כי גם כנויי כנויים הוא כנוי היוצא מכנוי הראשון וכמו מנזקנא וכו' לאפוקי ממ"ד הרי עלי נפרים דלדידיה אין כנויי כנויים יוצאים מן הכנויים ואין זה ענין לזה: הריני נזיר אם לא אגלה משפחות כו'. וקמ"ל כמה חמור עון זה דמוציא שם רע אע"ג דגם הנודר בנזיר מקרי חוטא מ"מ הך דמוציא שם רע חמור רב יותר אבל תוספ' זו לא נמצאת בשום מקום. ונראה כי ט"ס היא וכצ"ל הריני נזיר אם אגלה משפחות מעכשיו הרי זה נזיר והא יגלה משפחות מע"ש ומלתא כדנא איתא בפ"ב בגמ' דף י"ט ופסקה הרמב"ם בפ"א מהל' נזירות וטעמא כדפירש"י ע"ש: הריני נזיר כשעות יום כחדשי השנה הרי זה נזיר שתים עשרה כימות השבת כשני שבוע וכשמיטת יובל הרי זה נזיר שבע כצ"ל. אבל מ"מ לא מצאתי הברייתא זאת לא בגמ' ולא בדברי הרמב"ם ז"ל: חומר בנזיר שאין במצורע כו'. לא מצאתיה בגמ' וסיפא דקתני יש נזיר בתוך נזיר הכי איתא בר"פ דף ס' נזיר לנזיר וע"ש בפירש"י והא דאין שבועה בתוך שבועה פשוט הוא בפ"ג דשבועות ובכמה דוכתי בש"ס אמנם מאי דקתני ששגגת שבועה אסורה קשה דבפ"ג דנדרים איתא איפכא דהם שנדרי שגגות מותרין כך שבועות שגגות מותרות ע"ש וי"ל דאיירי כי הכיא דבפ"ג דשבועות כגון דאמר שבועה שלא אוכל פת חטים וקסבר שבועה שאוכל קאמר ואכלה חייב בקרבן ע"ש וברמב"ם פ"ד מהל' שבועות ובכס"מ איכא למימר דאיירי הכא וכהא דקתני אסורה פי' שם איסור ע"ז ומייב קרבן משא"כ שגגת נזירות וכדתנן בפ' ב"ש מי שנדר בנזיר ונשאל לחכם ואסרו וכו' ונודע לו בהמה מופרשת תלא והרעה בעדר דהקדש בטעות אינו הקדש ונזירות הקדש תשיב:

פרק ב הריני נזיר על מנת שאהא שותה יין כו' ר"ש אומר אין לך פתח גדול מזה. והכא לת"ק אסור בכלן ואין זה פתח להתיר על ידו אא"כ יבקשו לו פתח ממקום אחר ור"ש סובר דיש היתר בשאלה פי' פתח זה אבל בשאלה ע"כ בעי דלא גרע מנדרי שגגות דסובר ר"ש דארבעה נדרים צריכים שאלת חכם · וכמה מדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ק דין י"ד נראה מדבריו דבכה"ג לא מהני אפי' פתח לנדרו והראב"ד השיג עליו ואמר שהתנה מתיר לו שאין פתח לנדרו גדול מזה ע"ש. ועיניו הרואות כי דברי הרמב"ם הם דברי החכמים ודברי הראב"ד הם דברי ר"ש ופלא הוא על הראב"ד ועי' בתוס' יו"ט דגם הוא תמה אחר דברי הראב"ד ע"ד תוס' אז: הריני נזיר ועלי לגלח נזיר אם גלח לעצמו לא יצא כצ"ל. ושם היות שלא מצאתים לא בגמ' ולא בירושלמי מ"מ פירושה ברור שאינו יוצא במה שמביא קרבנות על נזירותו על מה שנדר לגלח נזיר כיון דשני נדרים הן וצריך לגלח נזירות של אחר. והא דאמר אם אמר הרי עלי לגלח חצי נזיר פי' להביא חצי קרבנות של נזיר וה"ה אפי' כל הקרבנות של נזיר והפרים הקרבנות והוא נדר בנזיר והביא אותם הקרבנות על נזרו לא יצא י"ח נדרו הראשון שהרי נדר לגלח נזיר אחר וגם לקרבנות של עצמו לא עלו לו לפי שהקדש קרבנו לנזרו ודכוותא אמר קרבנו על נזרו ולא נזרו על קרבנו. וכן אם רוצה לנהוג בנזירות בלי קבלת נזירות לבדיה אלא על סמך מה שקבל עליו קרבנות לא אמר כלום מהאי טעמא וכך דרשה יהנה בספרי ובספ"ב בירושלמי. וכך סיפא הרי עלי חטאתו כו' עי' בערכין דף כ"א בפלוגתא דשמואל ועולא ובגמ' שם: הריני נזיר לאחר עשרים יום כו'. עי' בגמ' דף י"ד וכאן יש לחלק לאחר עשרים יום ונזיר מעכשיו ק' יום מונה עשרים ומפסיק וחוזר ומונה שלשים ומגלח וחוזר

מצפה שמואל (א) נדרים ד' י"ג. ירושלמי פ"א הל"ד ע"ש ובבלי דף ג' ומוכח דברי ר"י ור"ל: (ב) יבמות (קכ"ב): (ג) (דף ח:) ירושלמי פ"א הל"ב: (ד) שם ירושל' שם: (ה) שם ע"ש: (ו) שם ירושלמי פ"א הל"ב: (ז) ח'. ירושלמי שם: (ח) שם עי' ירושלמי שם: (ט) (ז.) ירושלמי פ"א הל"ב: (י) ירושל' פ"א הל"ב: (כ) (ד':) ירושלמי פ"א הל"ב: (ל) דף י"ט מ"ו: (מ) ירושלמי פ"ו הל"י בסופו ע"ש: (נ) ע' יומא דף ס"א: ירושל' שם הל"י: (*נ) תוי' פ"א מהל' נזירות הל"ט וע"ש והוא כתוס' דכאן: (ס) עי' ירושלמי נדרים פ"ב הל"ג וירושלמי שבועות פ"ג הל"ג ובבלי נדרים י"ז י"ח. ע"ש ועי' ירושלמי פ"ב הל"א סיטב וספ"ק: (ע) עי' ירושלמי פ"ב הל"א וכ"ם בבלי דף ט' (דף י"א): (א) ט': (*א) תוי' פ"א מנזירות הל"ט ודלא כב"ם: (ב) י"א. עי' ירושלמי פילה ספ"ו שביעית רפ"י וכתובות פ"ט הל"א וקדושין פ"א הל"ב וב"מ פ"ד הל"ג וב"ב פ"ח הל"ז מכות פ"א הל"ב: (ג) עי' ירושלמי פ"ב הל' ד: (*ג) שם הל' יד: (ד) י"ב: (ה) ט': פסחים נ"ג מנחות ק"ג ירושלמי פ"ב הל"ד: (ו) ירושלמי פ"ב הל"ס: (ז) ירושלמי פ"ב ה"ט ופ"ג הל"ב ופ"ד הל"ס וירושלמי שבועות פ"ד הל"ג: (ח) ירושל' שם ע"ש בבלי ערכין דף כ"א. ועי' נדרים ל"ס: ירושלמי פסחים פ"ח הל"א סוטה פ"ב: (ט) עי' ת' י"ג. ירושלמי פ"ב הל"ח וספ"ק: (י) דף ח ודף ל"ד נדרים דף י"ט: (כ) י"ד. ירושלמי פ"ג הל"ט בסופו יעו"ש היטב: (ל) עי' ירושלמי מו"ק פ"ג הל"ס:

מנחת בכורים

פרק א א כינויי כינויין אסורין. במשנה מבואר דכינוי נזירות כנזירות וסיימו אף שלא אמר אהא נזיר אלא נזיק נזיח פזיח הוה נזיר דלשונות נזיר ניכהו אלא שנשתבשו הדיוטות בהאי לישנא כמבואר בריש נדרים ואמר כאן דכנויי כנויין נמי אסורין כגון מחקנא מפחזנא דקרוב לכנוין מזיק ופזיח הוא אף שרחוק הרבה מלשון נזיר מ"מ הוא נזיר ואיכא מ"ד דלאו אילין כנויי כנויין אינון שהרי אם מנזרנא הוא נזיר א"כ מפחזנא דמי למנזרנא והוא כנוי ממש אלא כנוי כנוי הוא שאמר נפרין כהסמוכין לשער עלי דכתיב (דניאל ד') עד די שעריה כנשרין רבה וטופרוהי כצפרין דלב"ש הוא נזיר דשער הוא כנוי לנזירות וצפרין הסמוכין לשער הוא כנוי כנויין ולב"ה הרי דלא מתפיס אינש במידי דסמיך ליה: אין מעידין. להשיא אשה ע"פ בת קול ומחומרי ב"ש ומקולי ב"ה קתני לה כאן: ב נזירות. לשון רבים והוה נזיר ב' פעמים ל' דסתם נזירות ל' יום ומביא קרבן על כל ל' יום: ואחד. הוה עוד נזירות ועוד הוה נזיר שלש דועוד הוה רבוי לנזירות אחרת: ושוב. שהוסיף בלשונו שוב הוה נזיר ארבע ולא אמרינן דשוב הוה בכולהו והוה נזיר שלש קמ"ל ולא גרסינן אחד ועוד ושוב ומ"מ הכונה שאמר לכולהו (עי' סנהדרין בפ"ב בדרשא דהכנה והכנה הימנה): דריגין. ה"ז נזיר שלש ודיגין ה"ז נזיר שתים גרסינן ובגמרא גרסינן נמי הן אחת פונפינין חמש וכן הגיה הגר"א וקמ"ל דנודרין בכל לשון וכל אלו מספרים הם בלשון יון הן אחת דיגין שתים: אגלה משפחות. פסול משפחות אין לו לגלות והוה נזיר: ג שתים עשרה. הוה י"ב פעמים נזיר של ל' יום וכן בשעות הוה י"ב פעמים נזיר: כשני שבוע ובשמיטת יובל גרסינן: ה"ז נזיר שבוע · כלומר בכל אלו הוה נזיר ז' פעמים והגר"א הגיה בהדיא ה"ז נזיר שבעה דימות השבת הוה ז' וכן בשני שבועות הוה ז' שנים וכן בשמיטת היובל הוה ג"כ ז': כימי החמה כמנין ימות החמה. בין אמר כימי ולא אמר מנין ובין אמר כמנין נזיר ג' מאות וכו'. כלומר הוה נזיר ל' יום שס"ה פעמים דימות החמה הוה שס"ה וימות הלבנה הוה שנ"ד: נזיר נזירות. אמר בלשון רבים נזירות אז הוה נזיר כמנין אבל אמר נזיר ולא נזירות הוה נזיר לעולם אי נמי שס"ה פעמים שס"ה דמספקא לן במלתא דרבי ולא קי"ל כרבי אלא כת"ק דאף אם אמר נזיר הוה נזיר ל' יום כמנין ימות החמה שס"ה פעמים ל' יום: ד כמנין הלקטי קיץ כמנין שבולי שמיטה. גרסינן דהכך המיבשין תאנים בקיץ שוטחין תילין תילין מהאתם ליבש עד אין מספר וכן בשבולי שמיטה משתרות אינם נדושות ויש הרבה שבילין או נמי כמנין שבלין שנותים למנין שמועטין הם בשביעית: לעולם. כמנין השבלין או כמנין התילין של תאנים ומגלח אחת לל' יום דקבל עליו נזירות כמנין הזה והוא יותר מבני חייו ולהכי הוה נזיר לעולם ומגלח א' לל' יום ומביא קרבן: לא לכך נתכוונתי. אלא כיון למנין נזירות כ"כ ונאמן בכך על עצמו: כשער. כמנין שערות שבראשו: כעפר. דק מן הארץ וכחול הים: לעולם. שקבל מנין נזירות אבל לא יכלו לעולם: נזיר עולם. שיהיה דינו שיהיה מגלח א' לל' יום אלא נזירות אריכתא קבל עליו אא"כ אמר נזירות ולא גרסינן נזיר לעולם דנזיר לעולם הוא דמשך נזירתו לעולם הוא: ה"ז נזיר עולם. דנזירות אריכתא קביל עליו ובלא אמר אחת דהיינו אמר נזיר אחת מכאן ועד סוף העולם אמרינן דקבל עליו נזירות ל' יום ואריכתא ליה כדא מלתא כמכאן ועד סוף העולם ודינו דמגלח לי"ב חדש ואיכא מ"ד לל' יום דהוה נזיר כמו אבשלום ואבשלום הוה נזיר עולם ופליגי מתי יגלח (דף ד' ב'): הריני נזיר עולם. או שאמר בכך ליכא כיון דלא נתן קצבה הוה נזיר עולם ומגלח בינתים למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה: אין זה נזיר עולם. אלא ה"ז נזיר לעולם גרסינן והכונה הגר"א דהיינו נזירות אריכתא ואינו מגלח בינתים כיון שנתן קצבה אף שקצבה הוא יותר מבני חייו: ה כנוי שמשון. דנזיר היה שמשון כמבואר בקרא אלא שמטמא למתים ואסור לגלח כל ימיו ואינו מביא קרבן ואם אמר הריני כשמשון הוה כנזיר שמשון ומפרש דכנוי שמשון הוה כגון שאמר שמשון שמשון (ירושלמי פרק א' הלכה ב): ר"י אומר. מפרש מלתא דנזיר שמשון דמותר לטמאות למתים לכתחלה כמשנה קתני אם נטמא אינו מביא קרבן לאו דווקא אם נטמא אלא אפילו לכתחלה: ר"ש. פליג על נזיר שמשון שלא אפשר נפשות כשמשון דשמשון לא הנזיר עצמו רק שמלאך הזירו וה"ל נזיר מבטן ובפ"ק שיתפים נדבר שנזור ו ובחוץ לארץ. משלים נזירות שם וכשיבא לארץ להקריב קרבנותיו קנסו רבנן דינהוג נזירות אחרת משום דגזרו טומאה על ארץ העמים ופליגי בזה ב"ש וב"ה בפ"ג דמשנה ו': בין שיש לו שער. טעם דין נזירות: אע"פ שנאמר ולקח את שער. אינו מעכב: בין שאין לו כפים. אף שאי אפשר בתנופה של הקרבן אינו מעכב: ז המורט. שאין לו שער כלל: ב"ש אומרים צריך. ואין לו תקנה דמעכב העברת התער על כל בשרו והרי ליכא שער וא"א ביושר ואיכא מאן דמפרש דמעבירין תער על בשרו בלא שער ולב"ה אין צריך כלל: וכן במצורע. שצריך העברת תער על בשרו אם אין לו שער פליגי ב"ש וב"ה: וכן בלוים. דכתיב והעבירו תער על כל בשרם: ח ביום מלאת. שאמר הריני נזיר ל' דמגלח ביום ל"א דוקא משא"כ מצורע דמגלח ביום השביעי: משא"כ בנזיר. דאינו מגלח רק ראשו: שיש נזיר בתוך נזיר. כגון שאמר הריני נזיר ל' יום השני ב' נזירות משא"כ בשבועה אם אמר שבועה שלא אוכל ואכל אינו חייב אלא אחת דאין שבועה חלה על שבועה: בשגגת שבועה. כגון שנשבע אם יש בכרי הזה מאה כור ונאבד ואינו ידוע אם היה כן אזלינן לחומרא משא"כ בנזירות אמרינן לקולא דכתיב איש כי יפליא דלא הוה נזירות אלא להפלאה ולא נתיים לספיקא ואפילו נתודע שהיה בו מאה כור כיון דבשעת נזירות לא הוה ידוע לא הוה נזיר (ועיין לקמן בפרק ב' הלכה ד'):

פרק ב א כנויי כנויין. קרי להריני נזיר מן הגרוגרות ומן הדבילה כנוי כנויין דכתיב בקרא (ישעיה סה) כה אמר ה' כאשר ימצא התירוש באשכול ואף שעדיין באשכול קרי ליה תירוש משום כנויין א"כ בלשון כשולה נמי קרי לגרוגרות תירוש משום כינוי כנויין ור"י מוקי בירושלמי פלוגתא דב"ש וב"ה אי אדם מוציא דבריו לבטלה וכיון שאמר הריני נזיר אזלינן בתר הך לישנא וכן מוקמינן בבבלי ולא קי"ל כתוס' ע: ובטל תנאו. ואסור לשתות יין ולטמא למתים: אף דלא ידע מ"מ כיון דשאלי דברים ידע הוה כנזר מכולם דכתיב מיין ושכר יזיר אפילו לא נזר אלא מיין ושכר הוה נזיר ור"ש פליג דלטעמיה דס"ל דנזר לאחד מהן לא הוי נזיר מכולן: אין לך פתח. לפי גירסת הגמרא אין טעם זה עיקר ועיקר הטעם הוא דלא הוה נזיר מכולן לר"ש והגיה הביאת בירושלמי דטעם דר"ש הוא לפי שפתח הוא להתיר נדרו והותר ממילא דע"ד שאסור ביין לא קבל עליו: ב חצי נזיר. להביא קרבנות לחצי נזיר אין בלשון הלוה וה"ל כאומר נזיר שלם דאין אדם מוציא דבריו לבטלה ונזיר שלם קבל עליו: שלא התנדב בלשון שצריכין להתנדב שאמר חצי נזיר ולאו כלום הוא ור"ש פליג אף בכך בחצי נזיר (ועי' דף יב ב): הריני נזיר ועלי לגלח נזיר. שאמר בכך ליכנא מבואר במשנה דאם חבירו אמר כן ג"כ מגלחין וה"ז כיינו זה מביא קרבן של זה וזה מביא קרבן של זה ומפרש כאן דאם גלח לעצמו לא יצא דלגלח נזיר של אחר הוא אמר הוא הכוונה דהרי נזיר והא"כ אמר לגלח נזיר לנזיר אחרינא ע"כ מכוין אבל אם אמר מתחלה הריני לגלח נזיר ונדר בעצמו מגלח לעצמו דדעתו של אדם אף מה שמעיד ליהוד א"כ נפטר בנזירות עצמו (ירושלמי פ"ב הל"ס): ועלי לגלח נזיר. שחבירו אמר ג"כ כן דדינו דמגלח זה לזה ואם גלח לעצמו לא יצא ואולי גרסינן הרי עלי לגלח חצי נזיר והריני נזיר אם גלח לעצמו יצא דכיון דאמר הריני נזיר א"כ יוצא בקרבנות עצמו שגם הוא בכלל עלי לגלח נזיר: ג אלו קרבנות שהזיר עליהן. שהקדים קרבנות קודם שנדר בנזיר שהזיר עליהן אמר שאמר והפרים הקרבנות פסולין: ולא נזרו. אמר קרבנו: מדעתו יצא. שהשתמש והקרבנות בעינן שיהיה מדעתו דוקא אבל בשלא הכפרה לאחר שני אבל בהקרבה לא בעינן דעתו: והביא עצמו. שכפרו בעלים. כלומר שהרי שפרינן לגם שלאחר והאחר נתכפר ה"ל זה ניתן למיתה כחטאת. ובאשם לרעיה: ד שיהא לי בן. אם יהא לי בן: בשגגה. דספק נזירות לקולא: ואומר. ומתנה אם היה כדבריו דנולד בן קיימא הרי הוא נזיר חובה ואם לאו תהא נדבה: ה נזיר מעכשיו. שאמר פני מעכשיו מאה יום דלא שלמי

נזירותו ראשונה: ו אמר רשב"א לא נחלקו ב"ש וב"ה על א)שנדר נזיר ל' יום שאם גלח ביום שלשים (יד) [לא] יצא על מה נחלקו על ב)שנדר סתם(טו) [שב"ש אומרים אם]גילח ביום ל' א)יצא מי שנזר[וב"ה אומרים אם גלח ליום ל'] ב)לא יצא: ז (ס) ג)שתי נזירות ראשונה נזירות סתם ושניה נזירות ל' מגלח את הראשונה ביום ל' ואחד ואת השניה ביום ששים ואחד ואם גלח את הראשונה יום ל' (טז) [מגלח] את השניה ביום ששים ג] לא יצא ראשונה נזירות שלשים ושניה נזירות סתם מגלח את הראשונה ביום ל' ואחד (יז) [ואת השניה] ביום ששים ואחד ואם גלח את הראשונה ביום ל' (יח) [וגלח את] השניה ביום ששים ד] יצא: ח (ע) מי שאמר הריני נזיר ונטמא ביום שלשים סותר את הכל ד)ר' יהודה אומר משום ר"א לא סתר אלא שבעה (פ) ה)הריני נזיר ל' יום ונטמא יום שלשים סותר את הכל הריני נזיר מאה יום ונטמא יום מאה סותר את הכל ר' יהודה אומר (יט) [משם] ר"א לא סתר אלא שלשים (כ) נטמא ביום מאה ואחד סותר שלשים ר' יהודה אומר (כא) [משם] ר"א לא סתר אלא שבעה זה הכלל (כב) [שר"י אמר משם] ר"א כל שנטמא ביום שראוי להביא בו קרבן ויש לו ו)לספור סותר ל' יום וכל שנטמא ביום ז)ל' שאין ראוי להביא[בו]קרבן ח)ויש לו לספור לא סתר אלא (כג) [שבעת] ימים חוץ מימי טומאתו בלבד: ט (צ) מי שהיה טמא ונזר אסור לגלח ולשתות יין ולטמא למתים ואם גלח ושתה ט)סופג את (כד) [ארבעים מזה י)ושותה] הטמאין לא עלו לו ואין יום ז' עולה לו מן המנין כל (ק) אלו (כה) [שיאמרו] אין מתחיל לימנות עד שיטהר אין יום ז' עולה לו כל אלו שאמרו מתחיל [מונה] מיד יום ז' עולה לו מן המנין: י (ר) מנה נזירותו ולא הביא קרבנותיו אסור לגלח ולשתות יין ולטמא למתים כ)הביא קרבנותיו ולא גלח אסור לשתות יין ולטמא למתים אם גלח ושתה יין ונטמא למתים ה"ז סופג את הארבעים(ק)ר"ש אומר כיון שנזרק עליו ל)א' מן הדמים הותר מ)לנזיר לשתות יין ולטמא למתים: יא (ר) מי שנזר שתי נזירות מנה ראשונה נ)ולא הביא קרבנותיו ואח"כ נשאל על הראשונה לחכם והתיר לו יצתה נזירות שניה בראשונה (ש)מנה שתיהן והביא קרבנות שתיהן כאחת לא עלתה בידו אלא אחת (ת) הפריש של זו בפני עצמו ושל זו בפני עצמו והלך והקריב (כו) של זו בזו (כז) [ושל] זו בזו לא יצא:

פרק ג א (א) אמר ר' ישמעאל ב"ר יוחנן בן ברוקה לא נחלקו ב"ש וב"ה על [שהיו] שתי כיתי עדים (א) [מעידות אותו] שהוא נזיר ס)בקטנה שבה על מה נחלקו על (ב) [שהיו שני עדים מעידין אותו] שב"ש אומרים נחלקה (ג) [עדות] ואין נזירות וב"ה אומרים יש בכלל חמש שתים [יהא נזיר שתים]: ב (ב) מי שאמר הריני נזיר ושהה כדי דבור ושמע חבירו ואמר ואני הוא אסור וחבירו מותר (ג) כמה הוא כדי דבור כדי שאילת שלום: ג הריני נזיר ושמע חבירו ואמר פי כפיו ושערי כשערו הרי זה נזיר ידי כידו רגלי כרגלו הרי זה נזיר (ד) ידי נזירה ורגלי נזירה (ד) [אין נזיר] ראשי ע)נזירה כבידי נזירה ה"ז נזיר זה הכלל דבר שהנשמה תלויה בו (ה) נזיר דבר שאין הנשמה תלויה בו אין(ו) נזיר: ד (ה) האומר לאשתו הריני נזיר ואת אם אמרה הן שניהם אסורין אם ירצה להפר מפר לה פ)מפני שקדם(ז)[נדר] להקם (ח) [אם] לאו הוא אסור והיא מותרת האומר לאשתו הריני נזיר ואת אם אמרה הן שניהן אסורין ואם לאו שניהן מותרין מפני שתלה נדרו בנדרה אמרה לו אשתו הריני נזירה ואת (ט) אמר הן צ) אסורין אם רצה להפר אינו יכול מפני שקדם הקם לנדר (י) [אם] לאו היא אסורה והוא מותר אמרה לו אשתו הריני נזירה ואת אם אמר הן שניהן אסורין ואם לאו שניהן מותרין מפני שתלה נדרה בנדרו האומר לחבירו הריני נזיר ואת אם אמר הן שניהן אסורין ואם לאו הוא אסור וחבירו מותר האומר לחבירו הריני נזיר ואת אם אמר הן שניהן אסורין ואם לאו שניהן מותרין מפני שתלה נדרו בנדרו: ה (ו) פ)האשה שנדרה בנזיר ושמעה חברתה ואמרה ואני ואח"כ בא בעלה של (יא) [זו] והפר לה היא מותרת וחברתה אסורה ר' (ז) שמעון אומר אם אמרה אף אני לא (יב) [נתכוונתי] אלא כמותה (יג) [שתיהן] מותרות (ח) שבועה(יד)[לבית ק) שאיני]נכנסת ושגגה ונכנסה מותרת לשעבר ואסורה לעתיד לבא: ו (ט)האשה שנדרה בנזיר ושמע בעלה ולא הפר לה ר"מ (טו) [ור"י] אומרים הוא נתן (טז) [אצבעו] בין שיניה שאם רצה להפר יפר ואם אמר אי אפשי באשה נדרנית יוציא ויתן כתובה ר)ר"י ור"ש אומרים היא נתנה(יז)[אצבעה]בין ש)שיניו שאם רצה להפר אינו יכול (יח) [אמר] אי אפשי באשה נזירה תצא שלא בכתובה (י) האשה שנדרה בנזיר ושמע בעלה והפר לה והיא לא ידעה שהפר[לה] בעלה והיתה שותה יין ומיטמאה למתים הרי זו (כ) סופגת את ארבעים (ל) כשהיה ר' עקיבא מגיע לדבר זה היה ת)אומר ומה (יט) [נתכוון] לעלות בידו בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה ואכלו צריך כפרה וסליחה המתכוון לעלות בידו בשר חזיר ועלה בידו בשר חזיר על אחת כמה וכמה שצריך כפרה וסליחה: ז בד"א (מ) בתגלחת (כ) [טהורה] אבל בתגלחת (כא) [טמאה] יפר א)שמיפר לעתיד לבא שיכול לומר אי אפשי באשה ב)מגולחת ר' אומר אף בתגלחת (כב) [הטהורה] עד שלא גלחה יפר שיכול לומר אי אפשי באשה מגולחת מי שנדר בנזיר והיה שותה יין ומיטמא למתים ואח"כ נשאל לחכם והותר לו אין סופג את ארבעים ר' יהודה אומר אם אין סופג את ארבעים יספוג מכת מרדות: ח המפריש מעות לנזירותו לא נהנין ולא מועלין מפני (כג) [שראוין] להביא בכולן שלמים ג)מת(כד) מעות סתומין יפלו לנדבה מעות מפורשין דמי חטאת (כה) [ילכו] לים המלח לא נהנין ולא מועלין דמי עולה יביאו עולה (כו) [ומועל בהן ושלמים יקרבו] שלמים ונאכלין (כז) [ביום אחד (כח) [ואין] טעונין לחם (נ) [אלו לעולתו והשאר לשאר מת דמי שלמים יביא בהן שלמים והשאר יפלו לנדבה](ס) אלו (כט)[לחטאתו] והשאר לשאר (ל) [נזירותו] דמי חטאת (לא) [ילכו] לים המלח (לב) [לא נהנין ולא מועלין אלו ד)לעולתו ואלו

הגהות הגר"א (יד) שלא : (טו) לב"ש שאם : (טז) וגילח : (יז) והשניה : (יח) ואת : (יט) משום : (כ) יום : (כא) משום : (כב) שאמר רבי יהודה משום : (כג) שבעה (כד) הארבעים ושתה : (כה) שאמרו : (כו) את : (כז) ואת של : (א) אחת אומרת שתים ואחת אומרת חמש : (ב) כת אחד אומר שתים ואחד אומר חמש : (ג) עדותן : (ד) לא אמר כלום : (ה) הוא : (ו) זה : (ז) נדרו : (ח) ואם : (ט) אם : (י) ואם : (יא) ראשונה : (יב) נתכוונה : (יג) ושתיהן מותרות : (יד) לביתי שאני: (טו) ור"א : (טז) אצבע : (יז) אצבע : (יח) ואם אמר : (יט) מי שנתכוין : (כ) טהרה : (כא) טומאה : (כב) טהרה : (כג) שהן ראוין : (כד) והוו לו : (כה) יוליך: (כו) ומועלין דמי שלמים יביאו : (כז) ליום : (כח) ואינן : (כט) לחטאתי: (ל) נזירותי : (לא) יוליכו : (לב) והשאר יביאו חציה לעולה וחציה לשלמים ומועלין בכולן ואין מועלין במקצתן אלו לעולה והשאר לשאר נזירות דמי עולה יביאו בהן עולה ומועלין בהן והשאר יפלו לנדבה ומועלין בכולן ואין מועלין במקצתן אלו לעולתי ואלו לחטאתי :

נוסחאות כ"י

א) ב) ג) מי שנזר : ד) ביום ל"א סותר את הכל : ה) מכאן עד מאה ליתא : ו) לסתור : ז) ת"ז ליתא : ח) ואין לו לספור לא כו' : ט) יין ונטמא למתים : י) ושונה וטמאין : כ) אם גילח כו' : ל) אחד מן : מ) לגלח ולשתות : נ) והביא : ס) בקטנה שבהן : ע) נזיר וכבידי נזיר : פ) ואינו חושש שמא קיים מפני: צ) שניהם : ק) זה שאני : ר) ר' יוסי : ש) שיניה לפיכך אם : ת) בוכה ואמר : א) מפני שהוא כמיפר : ב) מטולת : ג) אלו לעולתי והשאר לשאר נזירותי ומת דמי עולה יביא עולה והשאר יפלו לנדבה אלו לשלמיו והשאר לשאר נזירותו ומת דמי שלמים יביא שלמים והשאר יפלו לנדבה אלו לעולתי ואלו לחטאתי והשאר לשאר נזירותי ומת דמי חטאת כו' : ד) לחטאתי :

אור הגנוז

א] לא יצא : ב] ליום שלשים יצא : ג] יצא : ד] ואחד ואם גילח ביום ששים לא יצא : ה] אמר לו חבירו הרי את נזיר א"ל את . אם אמר לו הן הוא אסור וחברו מותר . א"ל חבירו הרי את נזיר א"ל ואת . אם אמר הן שניהם אסורים ואם לאו שניהן מותרין מפני שתלה נדרו בנדרה :

חסדי דוד

מונה ששים להשלים נזירותו הראשונה כנ"ל והשאר נמחק: אמר רשב"א לא נחלקו ב"ש וב"ה כו'. לא מצאתיה לא בבבלי ולא בירושלמי ונראה דמשבשתא היא כי לפי מה שלפנינו יהיה ב"ש לקולא וב"ה לחומרא ולא מתניה בעדיות גבי מקולי ב"ש ומחמרי ב"ה אפי' גבי הני דיחידאי ותו דא"כ רשב"א טעמא דב"ש אתא לאשמעינן דהא ברישא לכ"ע לא יצא ובהא לב"ה לא יצא ולא קמ"ל רק דלב"ש יצא . לכן נ"ל דבודאי איפכא גרסי' בסיפא בש"א לא יצא ובה"א יצא וגם יש למחוק מכאן תיבות מי שנזר שנשמטו ממקומן והוא תחלת הברייתא שאחר זה: מי שנזר שתי נזירות ראשונה נזירות סתם כו'. גילח את הראשונה יום שלשים וגילח את השניה ביום ששים יצא ראשונה נזירות שלשים וכו' גילח את הראשונה וכו' ביום ששים לא יצא. כ"כ דנ"ל עם היות שלא מצאתיה מ"מ לא מתוקמא שהיא שניה אבל כאשר הגהתי ניחא וב"ה היא דאית ליה בנזירות סתם דמקצת היום ככולו הלכך כשהראשונה נזירות סתם וגילח ביום שלשים מהשתא שעתא דאיגלח אודי לה נזירות ראשונה ומיד מתחיל נזירות שניה בו ביום מידי דהוי לאדם שקבל עליו נזירות בחצי היום דהכוא חשוב יום ראשון . ועי' בתוס' ספ"ק בדף ה' ד"ה ואת השניה כו' ונמצא דיום ששים הוא יום ל"א . אלא דעכ"ז לכתחלה לא יגלח עד ששים ואחד משום דמיחלף בנזירות דעלמא דלאו כ"ע דיני גמירי דיום שלשים עולה לכאן ולכאן אבל דיעבד פשיטא דיצא שהרי מאתמול שלמו שלשים דידיה אבל אם הראשונה היתה נזירות שלשים דחשיב כאומר שלמים אפי' לב"ה א"כ נ"ל דאחר שגלח ביום שלשים מהשתא שעתא מתחלת נזירות שניה שהרי אכתי לא שלמה נזירות הראשונה עד מלאת יום שלשים כלו ונמצא שזה גלח קודם זמנו וסותר נזירותו וצריך לחזור הלכך אע"ג דנזירות שניה הויא נזירות סתם דבדיעבד אם גילח ביום שלשים יצא דמקצת היום ככולו הכא לא יצא כלל דאין דינו להתחיל בנזירות שניה עד שישלים נזירות הראשונה והרי נסתרה ונמצא דאינו מתחיל לחזור ולמנות נזירות ראשונה עד למחר והדר יגלח ביום ששים שהוא שלשים ולא יצא כלל אפי' מן הראשונה דעדיין חייב לנהוג כל ימי נזירותו וזהו שכתב לא יצא: מי שהיה טמא כו'. לא מצאתיה כצורתה בשום מקום ולפי מה שהבינותי מתוך דברי הברייתא והש"ס דף טו וטז נראה להגיה כך מי שהיה טמא וכו' ואם גלח ושתה ונטמא סופג את הארבעים ימים הטמאין לא עלו לו יום השביעי עולה לו מן המנין הזה ושנה ונטמא אין יום השביעי עולה לו מן המנין כל אלו שאמרו וכו'. וה"פ מי שהיה טמא ונזר חלה עליו נזירות אפי' ללקות אם גלח או שתה או הזה ונטמא רק שאינו חייב להביא קרבן טומאה וימים הטמאים אינם עולים לו לנזירותו אך יום השביעי שמזה וטובל בו עולה לו ליום ראשון כי טהור מקרי וטומאת טבול יום קלישא ולא מעכבא מלחול נזירות ומ"ש התוס' אבל אם הזה ושנה שלישי ושביעי שמיד אחר טבילתו חלה עליו נזירות טהרה אם אח"כ נטמא

מצפה שמואל (מ) ע"ז. : (נ) שם : (ס) ט"ז : (ע) עי' דף מ"ו ויעוין היטב דף י"ז. ונ"ע ועי' דף י"ח : (פ) ע"ו. : (צ) דף מ"ו. : (ק) נדרים י"ז : ירושלמי נזיר פ"ג הל"ה : (ר) ירושלמי שם : (ש) שם (ת) כ. (ועיין סנהדרין ל"א . ב"ב מ"א) ירושלמי ספ"ג : (א) כ"ד . ירושלמי פ"ד הל"א : (ב) (תוס' נדרים פ"ב נזיר שם נדרים פ"ז . ב"ק ע"ג . ב"ב קכ"ט : מכות ו'. שבועות ל"ב: ל"ו : ירושלמי שבועות פ"ב סוף הל"ג : (ג) (כ"א) : (ד) (ע' כ"ב: היטב) ירושלמי פ"ד הל"ג והאוקימתא אביי שם בגמרא ובגמרא דרמינן על המשנה מברייתא אחריתי היא דוק שם כמה דמשני ר"י : (ה) כ"ב. : (ו) ירושלמי שבועות פ"ה הל"ד וירושלמי פ"ד הל"ג וע"ת דף כ"ב ד"ה הוא : (ז) עי' שבועות דף כ"ח בשבע ע"ח : (ח) כתובות ע"א ירושלמי נדרים פי"א הל' י"ב : (ט) כ"ג : (י) עי' תוס' כ"ח . ד"ה לעולם ודף כ"ח : ד"ה ר"י : (כ) שם : (ל) כ"ח : (מ) כ"ו :

מנחת בכורים

שלמי הנזירות גדולה קודם שיספור הקטנה שהרי יתחיל ע"כ נזירות קטנה לאחר כ' ויפסיק הגדולה מ"מ כיון דאחר שיספור הקטנה היינו הנזירות שאחר כ' דהיינו ל' יום יהיה כדי גידול שער שהרי ישאר שמונים לכן מתחיל ומונה מיד ולאחר כ' יתחיל נזירות קטנה ולאחר ל' ימנה שמונים להשלים נזירות הראשונה וה"ג לה כאן מונה עשרים ומפסיק ומונה שלשים וחוזר ומונה שמונים להשלים נזירות הראשונה: ו לא יצא. כיון דאמר ל' שלמים בעינן ולא אמרינן מקצת היום ככולו בזה: יצא. דנהי דסתם נזירות ל' יום מ"מ אמרינן מקצת היום ככולו ולב"ה גם בזה לא אמרינן ככולו: ז ביום ל' ואחד. לכתחלה: ביום ששים. שהרי יום ל' נמי נחשב למנין וה"ל יום ל"א לנזירות שניה: ה"ג ואם גלח ביום ששים חסר א' לא יצא. והיינו משום דנזירות אחרונה ל' שלמים בעינן א"כ יום נ"ט לאו כלום הוא: ה"ג ביום ששים לא יצא. אף שביום ל"א הוא מ"מ לא יצא ידי ראשונה שהרי היה צריך להיות הגלוח ביום ל"א והוא גלח ביום ל' ואי גרסינן יצא יש לפרש כיון דמיום הגלוח המתין ל"א יום יצא ידי ראשונה עכ"פ: ח סותר את הכל. וחוזר ומונה ולא אמרינן מקצת היום ככולו אלא כשגילח והביא קרבנותיו: אלא שבעה. דטומאה דאחר מלאת ז' הוא דסתרה למנות ימי טומאה ותו לא ואסור לשתות יין ולטמא למתים עד שיביא קרבנות ויגלח: סותר את הכל. כיון דאמר ל' יום ל' ממנין הוא ולכ"ע סותר הכל ואף לר"א והיינו כנזר ל' דהא ר"א מודה דסותר ל' כמו לרבנן אבל בנזר מאה ונטמא ביום מאה פליג ר"א וס"ל דאינו סותר אלא ל' דכתיב זאת תורת הנזיר ביום מלאת כל שביום מלאת תן לו תורת נזיר והיינו ל': סותר ל'. דגזרי ביום מאה ואי' אטו מאה ומ"מ לא גזרו כולי האי לומר דיהא דינו דיסתור הכל ור"א ס"ל דסותר ז' כמו ביום ל' בנזיר סתם דאינו סותר אלא ז': ה"ג כל שנטמא ביום שאינו ראוי להביא קרבן ויש לו לספור סותר ל' וכל שנטמא ביום וכו' ואין לו לספור אינו סותר אלא ז' תוך וכו'. ויהיב כללא לכא דאם נטמא ביום ל' בסתם נזירות דסותר ז' משום דראוי להביא קרבנו בו ביום ואין לו לספור אינו סותר אלא ז' ימי טומאה משא"כ כשנטמא ביום שהוא מן המנין כגון בנזירות ל' בשירות בזה סותר ל': ט טמא. שעמד בבית הקברות: מזה ושונה. גרסינן דהזאת ג' וז' בעינן: לא עלו לו. אף שאסור לשתות יין כל זמן שהוא טמא מ"מ אינו עולה מן המנין: ויום ז' עלו לו מן המנין. גרסינן כיון שנטהר ביום ז' ואין צריך להביא קרבן מונה ימי נזירות מזה היום: כל שאמרו גרסינן: עד שיטהר. והיינו שנזר כשהוא טמא: יום ז' עולה לו. גרסינן: למנות מיד. כגון שאח"כ נטמא: יום ז' אינו עולה. גרסינן שהרי מגלח בז' ומביא קרבן בשמיני ומתחיל למנות ימי טהרה משמיני ואתיא כרבי דס"ל דמשמיני מתחילין למנות ימי טהרה ודלא כר"י דס"ל דמז' מתחילין למנות: י אסור לגלח. כל תורת נזיר עליו כל זמן שלא הביא קרבנותיו וגילח עליהן לכן אף כשהביא קרבנותיו ולא גילח אסור עכ"פ בשתיית יין ובטומאה: אם גלח. ארישא קאי דלא הביא קרבנותיו וכן הוא בגמרא (דף מ"ז) : ר"ש אומר. פליג בסיפא דהביא קרבנותיו ולא גילח לת"ק אסור לשתות יין ולטמא למתים ולר"ש נזרק א' מן הדמים מעולה או מחטאת או משלמים מותר בכל דכתיב אחר התגלחתו את נזרו וכתיב ואחר ישתה הנזיר יין מה אחר האמור התגלחת היינו אחר מעשה יחידי אף אחר ישתה הנזיר יין היינו אחר מעשה יחידי והיינו כשנזרק א' מן הדמים: יא שניה בראשונה . שמה שמנה בראשונה דהחכם עוקר הנדר מעיקרו והרי מנה ל' יום ועלה לו בנזירות שניה: כאחת. על שתי הנזירות הב"א לא יצא וצריך להביא קרבנות על נזירות שניה כפ"ש שאין נזירות שניה חלה עד שיקריב קרבנות על הראשונה: לא יצא . דשניה מקדש אבל מקדם קדשי ולע"ס שהפריש השניה בראשונה והרי עדיין לא התחיל למנות השניה וקמ"ל קרבנו על נזרו כמבואר לעיל מ"מ כאן קרבנו על נזרו הוא שהרי התחיל למנות נזירות מתחת הראשונה והכי מבואר בירושלמי (פ"ג הל"ב) :

פרק ג א א"ר ישמעאל בנו של ריב"ב. קאי על המשנה דספ"ב דפליגי בית שמאי וב"ה באחד אומר נזר שתים ואחד אומר נזר חמש אי נחלקה עדותן אם נימא דבכלל המרובה המועט הוא והוה עכ"פ נזיר שתים ומפרש כאן דלא פליגי בב' כתות דלא צריכין כל חד לצרופי לאידך ומצרפין וכי פליגי בב' עדים דהא צריכין לצרופייהו לב"ש נחלקה עדותן ולב"ה גם בזה עדותן קיימת: ב וחבירו מותר. דלא אתפיס בתוך כדי דיבור ולא חל כלל: כדי שאילת שלום. תלמיד לרב וכן הוא בגמרא: ג פי כפיו. שאמר פי יאסר מיין כפיו או שערי מלגוז כשערותיו אבל בלא"ה אינו נזיר אמר פי נזיר לאו כלום הוא דה"ל אבר שאין הנשמה תלויה בו: ידי כידו. נמי שאמר ידי מלאכול כל דבר שאסור ביין ורגלי למהלך למקום טומאה וכיון דאיתפיס בנזיר הוה נזיר: שהנשמה תלויה בו. שאילו נוטל מת מיד: ד ואת. בלשון שאלה ואת מאי ואמרה הן הוה נזירה: מפני שקדם. ולא אמרינן דהוה כקיים לה במה שאמר ואת משום דקדם נדרו למה שאמר ואת א"כ לשון ואת אינו מורה על הקמה: אם לאו. שלא אמרה הן היא מותרת והוא אסור שלא תלה נדרו בנדרה שהרי בלשון שאלה אמר לה ואת מאי: ואת. נמי תהוי נזיר א"כ בתנאי הוא אם תהיה היא נזירה יהא הוא ג"כ נזיר ולכן אם לא אמר הן שניהם מותרים: שקדם הקם לנדר. שהוא נדר מתמתה והוה הקמה ונדרו בכ"א ולכן אינו מיפר דהרי הקים כיון דאמר הן כמו היא כן הוא וה"ל הקמה: אם לאו. לא אמר הן הוא מותר דלא קבל נזירות והיא אסורה כל זמן שלא היפר ומיירי גוונא זו אם אמרה בלשון שאלה ואת מאי ולכן לא תלינן נדרה בנדרו: ואת. נמי הוה כמו תנאי לכן לא קבל הבעל שניהם מותרין בלא הפרה: האומר לחבירו. כן הדין באומר לחבירו: ואת. בלשון שאלה ואת מאי: ואת. נמי בלשון תנאי לכן שניהם מותרין: ה בעלה של זו. של ראשונה: חברתה אסורה. דבעל מיגז גייז הנדר ומכאן ולהבא הוא דהותר הנדר א"כ התפסה מעיקרא התפסה מעליא הוא אלא כמותה. כמו הראשונה אף היא מותרת כיון שהראשונה הותרה וה"ל כאילו התנה מעיקרא שכל זמן שהותר הראשונה תהיה היא מותרת: מותרת לשעבר. כיון דשוגגת היא אינו לוקה ואולי מיירי שתלתה נזירות בזה ובזה אמרינן דאם נכנסה בשוגג לא הוה נזירה כיון דעברה על תנאה בשוגג הוה כנדרי שגגות ואסורה להבא אם תכנס תהא נזירה: ו ולא הפר לה. שקיים נדרה: הוא נתן. הוא הגורם שהרי אילו רצה היה מיפר א"כ יוציא ויתן כתובה דוקא: שאם רצה להפר. עתה אינו יכול שכבר קיים והיא הגורמת לפיכך פטור מכתובה ובגמרא כתובות דף ע"א גרסינן בסיפא ג"כ יפר: סופגת את ארבעים. מ"מ דהיא איכוונא לאיסורא: בשר חזיר. שכוונה לאיסורא ולא עשתה איסור כאשת שהרי היפר לה בעלה: ז כד"א. באשה שנדרה בנזיר ונזרק עליה א' מן הדמים מבואר במשנה דשוב אינו מיפר אף שלא גלחה עדיין וא"י לומר אי אפשי באשה מגולחת דלא הוה ניוול כלל דהרי אפשר בפאה נכרית בקליעת שער דעלמא ומבואר שם דהיינו בתגלחת הטהרה שמגלחת לאחר מנין נזירותה אבל נטמאה וסתרה וצריכה לגלח לסוף ימי טומאתה ולמנות אח"כ ימי טהרה בזה מיפר על לעתיד לבא: מגולחת גרסינן בדברי ת"ק: אין סופג את הארבעים. דחכם עוקר הנדר מעקרו וא"כ אין כאן איסור כלל רק דאיהי לאיסורא מכוין לכן יספוג מכת מרדות לר"י מדרבנן דאיהי מכווני לאיסורא: ח מעות לנזירותו. היינו קרבנות בהם: בכולן שלמים דבכל שעה יכול לקנות שלמים ובשלמים אין מועלין כמבואר במסכת מעילה דף ו: לנדבה. לקיץ המזבח ליקרב עולות כיון דלא פירש אף שהופרש ליקח קרבנות נזיר וחטאת בכלל מ"מ כיון שלא נפרש לחטאת הברין לקיץ המזבח: ביום א'. כמו בנזיר אף דבטלה נזירות שהרי מת מ"מ קדושת נזיר עלייהו לאכול ליום א' דווקא: אלו לעולתו והשאר לשאר נזירותו. גרסינן שהספרים דמים להעולה בהדיא אבל לחטאת לא פירש: יפלו לנדבה. למזבח שהן כולן עולות דכל שדמי חטאת מעורב בהן ה"ל כמעות סתומין ויפלו לנדבה ובגמרא גרסינן נמי ומועלין בכולן ואין מועלין במקצתן וה"ט דכיון דדמי חטאת מעורב מועלין בדמי חטאת וכולן לאו דווקא אלא רובן שיהיו בדמי כמעילה המעורבות מדמי החטאת אבל בשלמין אין מעילה דדלמא כולם שלמים הן וכן

א) לחטאתו] ואלו ב)לשלמים ונתערבו(ל) הרי זה לוקח בהן שלש בהמות בין ממקום אחד בין משלש מקומות ומחלל דמי חטאת על (לג) [חטאת] דמי עולה על עולה דמי שלמים על שלמים ג)ונתן לבעלים לא יתנם לבעלים עד שיחללם על כולם: **ט** (פ) בית שמאי אומרים אין אדם מדיר את (לד) [בנו] בנזיר ובית הלל אומרים מדיר את (לה) [בנו] בנזיר (צ) הדירו כשהוא קטן וגלח או שהביא שתי שערות בטלה הימנו נזירות (ק) אביו אימתי אמרו האיש מגלח על נזירות אביו בזמן שנזר (לו) [בחיי אביו] אבל נזר (לז) [לאחר מיתת אביו אין מגלח על נזירות אביו ד)דר"מ ר' יהודה ר' יוסי ור' ישמעאל] אומרים בין כך ובין כך [אין זה] מגלח על נזירות אביו (ר) אימתי אמרו האיש מגלח על נזירות אביו בזמן שהניח אביו מעות (לח) [סתם] לנזירותו ומת אבל הניח מפורשין או בהמה [בין כך ובין כך] אין [זה] מגלח על נזירות אביו (לט): **י** (ש) מי שנדר בנזיר ונשאל לחכם ואסר לו ב"ש אומרים מונה משעה ששאל ובית הלל אומרים ה)[מונה] משעה שנדר נשאל לחכם והתיר לו אלו (ת) ואלו מודים שאם היתה לו בהמה מופרשת (מ) [תרעה] בעדר זו (א) טעות טעה נחום איש המדי ו) כשפתחו בנדר: **יא** היו מהלכין בדרך ואחד בא כנגדן אמר אחד הריני נזיר שזה פלוני ואחד אמר הריני נזיר שאינו הוא הריני נזיר שאחד מכם נזיר ואחד אמר הריני נזיר שאין אחד מכם נזיר הריני נזיר ז)ששניכם נזירים ואחד אמר הריני נזיר ח)שכולכם נזירים ב"ש אומרים כולם נזירים וב"ה אומרים אין נזיר אלא ט)מי שלא נתקיימו דבריו ויביאו קרבן בשותפות ר"י אומר משום ר' טרפון אין אחד מהם נזיר שלא (ב) ניתנה נזירות אלא בהפלאה ר' יוסי אומר היו ב"ש אומרים י) הריני נזיר שזה יוסף ונמצא יוסף שזה שמעון ונמצא שמעון שהוא נזיר ראה אנדרוגינוס ואמר הריני נזיר שזה איש ואחד (מא) [אומר] הריני נזיר שאין (מב)איש הריני נזיר כ)שזה אשה ואחד אומר הריני נזיר ל)שאין זה אשה הריני נזיר שזה איש ואשה ואחד אמר הריני נזיר שאין זה איש ואשה הריני נזיר שאחד מכם נזיר שאין אחד מכם נזיר ששניכם נזירין שכולכם נזירין הרי (מג) כולן נזירין (ג) וכולם מונין תשע (מד) [נזירות]:

פרק ד

א (א)נזיר שאכל מ)כל האסורין לו נ)בהתראה אחת אין חייב אלא אחת (א) [מתרין בו ואוכל מתרין בו ושותה] חייב על כל אחת ואחת וכמה שיעורו בכזית כולן מצטרפין בכזית יין וחומץ כיוצא בהן כיצד הוא (ב) עושה מביא כוס מלא יין ומביא כזית איגורו ונותן לתוכו ושופע אם שתה כיוצא בהן חייב ואם לאו פטור דברי ר' עקיבא ר"א בן עזריה (ב) [פטר] עד שישתה רביעית יין בין שמזגו ושתאו בין ששתאו חצאים ר"א (ג) אומר נזיר שהניח פיו על [פי] חבית של יין (ג) [שתאה כולה בהתראה אחת אינו חייב אלא אחת מתרין בו ושותה] מתרין בו ושותה חייב על כל אחת ואחת וכן היה ר"א אומר נטל אשכול של ענבים ואכל כולו בהתראה אחת אינו חייב אלא אחת מתרין בו ואוכל מתרין בו ואוכל חייב על כל אחת ואחת (ד) אכל הימנו ענבים לחים ויבשים או שאכל הימנו שני הרצנין וזג או שסחט (ד) [ממנו] כזית יין (ה) [ושתה] הרי זה חייב על כל אחת ואחת: **ב** גזיר (ה)שמירט או ששפשף או שתלש (ו) ס)[בזוב] אפילו כל שהוא הרי זה חייב אבל אין סותר אלא בתער וברוב ראשו ר' שמעון בן יהודה (ז) [אמר משם] ר' שמעון (ו) כשם שב' שערות (ח) [סותרות] בו כך שתי שערות (ט) [מעכבות] בו: **ג** חומר (ז) בתגלחת שהתגלחת אין לה שיעור ועשה בה את המגלח כמתגלח מה שאין כן בשתיהן כיצד לא הותר (י) [מכלל] היוצא מן הגפן נזיר ששתה יין של תרומה (יא) [ויין של] מעשר שני שבועה ע)שאשתה יין ושתה הרי זה חייב על כל אחד ואחד כיצד הותר פ)מכלל תגלחת מצורע מוחלט ה"ז מגלח ואצ"ל מצרעתו(*ז) אלא צ) אפילו ליתן (ח) סימן לנתקו אם פשה ואם לא פשה: **ד** בין שנטמא הוא בין שטמאוהו אחרים בין בשוגג בין במזיד בין באונס בין ברצון סותר את הכל ק) וחייבין קרבן בין שגלח הוא בין שגלחוהו אחרים בין בשוגג בין במזיד בין באונס בין ברצון סותר ר)את הכל (יב) [וחייב] (ט) קרבן אימתי אמרו תגלחת (יג) [סותרות] שלשים יום בזמן שאין לו לספור הא אם יש לו לספור הרי זה אין סותר גילח על הזבח ונמצא פסול ש) (י)תגלחתו פסולה וסותר שלשים יום: **ה** הכל (כ) משלחין תחת הדוד חוץ מן (יד) [הטמא שבמדינה (ל) מפני שהוא נקבר הטמא שבמקדש משלח תחת הדוד של חטאת ושל אשם דברי ר"מ ר' יהודה אומר הטמא ת)כן וכן אין משלח תחת הדוד הטהור א)כן וכן משלח תחת הדוד] וחכמים אומרים טמא כן וכן וטהור שבגבולין אין משלחין תחת הדוד ואין לך שמשלח תחת הדוד אלא נזיר שגלח בטהרה (מ) ובפתח אהל מועד שנאמר (במדבר ו) וגלח הנזיר פתח אהל מועד וגו': **ו** ר"ש השיזורי אומר האיש משלח תחת הדוד ואין האשה משלחת תחת הדוד (נ) מפני פרחי כהונה כיצד משלחו נותן עליו רוטב ומשלח (טו) [תחת הדוד של שלמים אם] שלח תחת הדוד של חטאת (טז) [ושל אשם] יצא אמר [רבי] שמעון (ס) הצדיק מימי לא אכלתי אשם (יז) [נזירות] אלא אחת מעשה (יח) [ובא] אלי אחד מן הדרום [וראיתיו] יפה עינים וטוב רואי וקווצותיו (יט) תלתלים [נמתי] לו מה ראית לשחת שער זה נאה נם לי רועה הייתי (כ) בעירי והלכתי למלאות (כא) מן המעין [מים] ונסתכלתי (כב) [בבוביא] שלי ופחז יצרי עלי ובקש להעבירני מן העולם (כג) [נמתי ב)לו רשע לא היה לך ג)להתגרות אלא בדבר שאינו שלך בדבר שעתיד ד) לעשות עפר רמה ותולעה הרי עלי לגלחך לשמים המכתי את ראשי ונשקתיו] ה) ואמרתי כמותך ירבו עושי רצון מקום בישראל עליך (כד) [נתקיים זה שנאמר] (שם) איש [או אשה] כי יפליא לנדור נדר נזיר להזיר לה' (כה) (ע) [נזיר שנטמא

הגהות הגר"א (לג) חטאתו : (לד) בניו : (לה) בניו : (לו) לאחר מיתת אביו : (לז) בחיי אביו והפריש אביו מעותיו לנזירותיו ומת הרי אלו יפלו לנדבה דברי ר"י ר"א ור"מ ורבי יהודה : (לח) סתומים : (לט) דברי ר' יוסי ר"א ור"מ ור"י אומרים בין כך ובין כך מגלח על נזירות אביו : (מ) תצא ותרעה : (מא) אמר : (מב) זה : (מג) אלו : (מד) נזירין : (א) התרו בו ואכל ושתה : (ב) פוטר : (ג) ושתה : (ד) הימנו : (ה) היתר : (ו) *)בו : (ז) אומר משום : (ח) מעכבות : (ט) סותרות : (י) בכלל : (יא) ושל : (יב) וחייבין : (יג) סותר : (יד) טמא שגלח במדינה מפני ששערו נקבר דברי ר"מ רבי יהודה אומר טהורים כאן וכאן היו משלחים טמאים כאן וכאן לא היו משלחים וחכ"א הכל לא היו משלחין תחת הדוד חוץ מן טהור שבמקדש מפני שנעשה כמצוותיו : (טו) ואם : (טז) ואשם : (יז) נזיר טמא : (יח) שבא : (יט) סדורות לו תלתלים אמרתי לו בני : (כ) לאבי : (כא) מים : (כב) בבבואה : (כג) אמרתי לו ריקה מפני מה אתה מתגאה בעולם שאינו שלך בדבר שעתיד להיות עפר רמה ותולעה הרי עלי לגלח לשמים עמדתי ונשקתיו על ראשו : (כד) הכתוב אומר : (כה) נזיר שנטמא בשביעי וחזר ונטמא בשביעי אינו מביא אלא קרבן אחד נטמא בשמיני וחזר ונטמא בשמיני מביא קרבן על כל אחד ואחד :

*) ולפי הגי' בפנים צ"ל כזוג [וכ"ה בכ"י]

נוסחאות כ"י

א) לעולתי : ב) לשלמיי : ג) ונותנן : ד) דברי ר' יוסי ור"א ור"מ ור' יהודה אומרים : ה) משעה שהתיר נשאל : ו) כשפתח : ז) ששניהם : ח) שכולן : ט) ממי : י) באומר : כ) שהיא : ל) שאינה : מ) מכל : נ) ושתה מכל האסורין לו : ס) בזוג : ע) שלא ישתה : פ) בתגלחת מצוה מצורע : צ) ת"ז ליתא : ק) וחייב בקרבן : ר) ל' יום אימתי : ש) סותר כו' : ת) כאן וכאן משלח : א) כאן וכאן אינו משלח ב) ליצרי : ג) להתגאות : ד) להיות : ה) על ראשו :

חסדי דוד

אפי' בו ביום בטומאה שהנזיר מגלח עליו מאחר שכבר חלה עליו נזירות כשנטמא א"כ סותר ול"מ שאין ימי טומאתו עולין אלא אפי' יום השביעי כיון שמחויב להביא בשמיני קרבן טומאה הלכך אינו מתחיל למנות עד יום השמיני והיינו מדקתני סיפא כל אלו שאמרו כו' ועי' ברמב"ם פ"ו :

פרק ד נזיר שאכל כל האסורין לו בהתראה אחת כו'. פי' שהתרו בו בבת אחת על כל המינין אפ"ה אינו אלא אחת והיינו על אותו האיסור שאכל סמוך להתראה דעל השאר יכול לומר אשתלאי ומיהו אחת לאו דוקא דהא לקי נמי משום לא יחל אלא דלא חשיב רק לאוין דנזירות ולא יחל כולל כל נדרים ועי' בפי' הר"ב

מצפה שמואל

(ס) ירושלמי פ"ד ה"ו : (ע) עי' דף כ"ח ובתוס' שם ד"ה ואין : (פ) דף ל': וע"ש בתוס' ד"ה ת"ש כ"א וכן בהגהת הגר"א ועי' בירושלמי ספ"ד היטב : (צ) עי' במשנה ספ"ד : (ק) עי' ל"ב. ירושלמי פ"ה הל"ב : (ר) ל"א: ושם : (ש) ירושלמי שם ירושלמי נדרים פ"ט הל"ב ודף לב : (ת) דף ל"ד. ס"ב ערכין פ"ב סנהדרין כ"ה חגיגה י' נדרים י"ט : (א) ל"ד ירושלמי פ"ה הל"ד ע"פ סוגיא הגמרא ע"ש היטב : (ב) מ"ב. : (ג) עי' תוס' סוכה דף ו וסוגין דף ל"ח : ובתוס' שם ד"ה ואינו וירושלמי פ"ו סוף הל"א : (ד) ל"ח: ל"ט. : (ה) דף מ'. עי' ירושלמי פ"ג הל"ג ובס' שם ובפ"ג הל"ג : (ו) ירושלמי פ"ו הל"ג ע"ש הגירסא ובש"ס מ' : (ז) עי' הסוגיא מ"ד. וירושלמי פ"ו ה"ה כל ענין זה : (*ז) מיי' פ"ח מהלכות טומאת צרעת הל' ג' : (ח) ירושלמי שם ת"כ פ' הזריע בקרח והתגלח : (ט) עי' מ"ד במשנה : (י) עי' מ"ו : (כ) (מ"ה): ירושלמי פ"ו הל"ח : (ל) עי' ירושלמי ערלה פ"ג יע. ע"ש היטב : (מ) שם. : (נ) מ"ה : (ס) (נדרים ט:) נזיר כ' ירושלמי פ"א דנזיר הל' ה' ופ"א דנדרים הל' א: (ע) דף יח ב. וכ"א כנוסחת הגר"א וירושלמי פ"ו הלכה ו ע' פ"ט הל"ב.

מנחת בכורים

וכן גרסי' נמי בסיפא באלו לחטאתי דהשאר מועלין בכולן (דדמי עולה מעורבין בהם) ואין מועלין במקצתן דדלמא שלמים נינהו ואין מועלים בשלמים והא דמביאין בחציו שלמים משום דכיון דנפרד החטאת מביניהם הוה כמעות מפורשין וכן הגיה הגר"א : בהן. כלומר שלוקח ג' בהמות מבעלים בלא דמים ומחלל המעות על הבהמה ויוציא המעות לחולין וא"כ נותן המעות לבעלים : לא יתנם לבעלים. שהרי דמי קדשים מעורב ומועל בקדשים לכן מחלל כולן ויוציא המעות לחולין: **ט** מדיר את בנו בנזיר. הלכה היא בנזיר שיהא אביו מדיר בנו : גלח. שמוחה הבן וגלח בנזירותו נתבטל הנזירות של אביו : שתי שערות. שהגדיל דלא מדיר אלא כשהוא קטן אבל לא כשהגדיל : אימתי אמרו. במשנה מבואר דמגלח על מעות סתומים שהפריש אביו לנזירותו ומת שמביא במעות אלו קרבנות לצרכו ומפרש דהיינו כשהזיר בנזיר בחיי אביו אבל כשהזיר בנזיר לאחר מיתת אביו לגלח על מעות שללו לאו כלום הוא וכן הל"מ : ה"ג אומרים אין זה מגלח. ופליג בזה דאדרבה כשהזיר בחיי אביו אין זה מגלח אבל כשהזיר לאחר מיתת אביו מגלח על נזירות אביו וכן הוא בגמרא : אימתי אמרו. מלתא אחריתא מפרש וכ"ע מודו דהיכא דלא הוה מעות סתומים אינו מגלח על נזירות אביו : בין כך ובין כך. בין היה נזיר בחיי אביו או נזיר אחר מיתת אביו לגלח על נזירות אביו : **י** מונה משעה ששאל. מיירי בעבר על נזירותו ולא נהג נזירות דקנסינן ליה לנהוג איסור כימים שנהג היתר כיון שהתכם לא מצא פתח לנדרו : שנדר. וא"צ לנהוג איסור כימים שנהג היתר ומיירי בנזירות מרובה כגון מאה יום ונהג איסור נ' מונה משעה שנזר כלומר אינו מבטל רק שלשים אבל שלשים מבטל וצריך לנהוג פ"א וכן מבואר בגמרא דף לב : מודים. ב"ש וב"ה אף דפליגי בהקדש טעות כגון בשור שחור שיצא מביתו ראשון ויצא לבן דלב"ש הוה הקדש ולב"ה לא הוה הקדש מודים כאן כיון שהתירו החכם סותר הנדר מעיקרו ואיגלאי מלתא למפרע דלאו הקדש הוא והבהמה מותרת : טעה נחום המדי. מבואר במשנה פ"ב דאם נדר בנזיר ונכנסה בהמתו אין מתירין לו מחמת זה דהוה נולד ונחום המדי התיר נזירין שנדרו בעת שהיה בהמ"ק קיים וחרב ואמר אלו הייתם יודעים שתחרב כלום הייתם נודרין והוה נולד והוסיף על דברי המשנה כשפתחו בנדר ואולי ט"ס הוא וצ"ל כשפתח בנולד ומבאר דבמשנה הטעות הוה משום נולד : **יא** שאין אחד מהם נזיר. שאחד מהם אינו נזיר אבל חבירו נזיר והוא כמו הג' אלא שזה תלה נזירותו במי שהוא נזיר וזה תלה במי שאינו נזיר : כולם נזירים. דהקדש בטעות הוה הקדש וכן נזירות בטעות וכ"א סבור לנדור באמת אף שטעה בדבור מ"מ אזלינן בתר תחילת המאמר שאמר והוציא מלשונו נזיר : מי שלא נתקיימו. בגמרא מגיה נתקיימו דבריו והיכא מ"ד דמפרש בתוס ואמר הריני נזיר בלא תנאי ואמר דלא נתקיימו דבריו הראשונים אלא דבריו האחרונים הוה נזיר מחמת האחרונים ולא מיבעיא כי נתקיימו דבריו הראשונים דודאי הוה נזיר אלא אפילו לא נתקיימו הוה נזיר משום האחרונים וא"כ ה"ה דלא הוה נזיר מאותן שלא נתקיים כמותו א"כ חזר ולא קיים דבריו הראשונים שנזר שוב בלא תנאי אבל מי שלא חזר ונזר ולא הוה כדבריו הראשונים לא הוה נזיר ולדינא אין נ"מ דכללא דידיה דלא הוה נזיר אלא למי שנתקיים דבריו : בשותפות. אם הלך לו אותו פלוני וא"י באמת מי הוא כל הספק נזירים יביאו קרבן אחד בשותפות וקאי לר"ש במתניתין דספק אסור ות"ק שם ס"ל דהרהטי' לאחוריו לא הוה נזיר כלל דלא מחית נפשיה לספיקא וב"ה ס"ל דמחית כדאמר לקמן : בהפלאה. שיודע בבירור בשעת מעשה אבל מספק אף שנמצא כדבריו לא הוה נזיר וזה שאמר אין אחד מהם נזיר דמשמעות לשונו למי משניהם ובאמת הלא שניהם אינם נזירין וא"כ לא נתברר דבריו בשעת מעשה : ה"ג שזה יוסף ונמצא שמעון ונמצא יוסף דס"ל דהקדש בטעות הוה הקדש ולפי הגירסא דהכא קמ"ל דלא בעינן נזירות בהפלאה ודלא כר"ט : אנדרוגינוס. מבואר בפ"ב דביכורים דיש בו דרכים שוה לאיש ויש בו דרכים שוה לאשה ויש בו דרכים שוה לאנשים ולנשים ויש בו דרכים לא לאנשים ולא לנשים כמבואר שם בארוכה ומפרש כאן דאם נדרו בנזירות על כל האופנים הללו הוה נזיר : תשע נזירות. לפעמים משכחת לה בכולהו ט' נזירות לכל חד כגון שכל אחד אמר הריני נזיר שזה איש ושזה אינו איש וזה אשה וזה אינו אשה וזה איש ואשה וזה לא איש ולא אשה הרי שית וחזר וקבל עליו נמי כל מיני נזירות שיכול לחול ע"י התפסה והיינו באחרים המתפיסין שאחד מכם נזיר שאין אחד מכם נזיר שכולכם נזירין והוא קבל עליו כל מיני התפסות שיכול לחול על אנדרוגינוס : ששניכם נזירים. זה לא הוה נזיר דלא נתקיים כמותו דעל איזה שניים הוא מכוין (ועיין בירושלמי פ"ה ה"ד):

פרק ד **א** נזיר שאכל כל האסורין לו. חרצנים וזגין ויין : אלא אחת. כיון דלא היתה רק התראה אחת ואפילו אכל ענבים כל היום או שתה יין כל היום חד עבירה הוא דאיכא : ואוכל. הענבים : ושותה. יין על כל כזית וכזית חייב בפ"ע : בכזית. כל מיני האכילות בכזית : וכולן מצטרפין. שאם אכל חצי זית מענבים וחצי זית מחרצנים או חרצנים וזגין א"נ חרצן ויין מצטרפין לכזית דיין נמי שיעורו בכזית כדמפרש : כיצד הוא עושה. להבין אם יש כזית ביין : אגורי. שממנו אגור בתוכו ולא יבש : ושופע. ונשפך מן הכוס : דר"ע. דיין בכזית נמי כמו שיעורי אכילה : חצאין. לא בכ"א אלא בכדי אכילת פרס מצטרפין : ויבשים. דכתיב בקרא ענבים לחים ויבשים לא יאכל לחייב על זה בפ"ע ועל זה בפ"ע מדכתיב לחים ויבשים : שני חרצנים וזג. ליסנא דקרא מחרצנים ועד זג ולדידיה חייב דוקא בשני חרצנים וזג אחד ולא קי"ל כן אלא חייב בכזית אף שאינם ב' חרצנים : או שסחט מן הענבים. ואכל הענבים ושתה יין חייב בכולן על כל לאו בפ"ע דכולן לאוין חלוקין הן בתורה כדכתיבי קראי : **ב** שמירט. לא בתער רק עקר מגידולו מעיקרו : ששיפשף. בגמרא הגירסא שספסף לשון סוף : או שתלש. לא מעיקרו : בזוב. (בו) [בזוג] גרסינן כהגהת הגר"א : חייב. הנזיר מלקות דכתיב תער לא יעבור על ראשו לרבות כל המעבירין מדכתיב לא יעבור והא דכתיב תער ללמד על תגלחת האחרונה שהוא בתער : אין סותר. למנות פ"א : וברוב ראשו. וכן הלכה למשה מסיני : ה"ג כשם שב' שערות מעכבת בו כך סותרות בו. וכן הגיה הגר"א ומעכבות בו היינו בסוף שמגלח אם שייר ב' שערות לאו כלום הוא שסותר בב' שערות אם תלש ואין הלכה כן אלא כת"ק ונזיר לוקה באחת ומעכב בשייר שתים ואינו סותר אלא ברוב ראשו ובתער : **ג** חומר בתגלחת. משאר אסורי נזיר כגון יוצא מן הגפן וטומאה : אין לה שיעור. אפילו שערה אחת חייב משא"כ באכילה ושתיה דהוא בכזית או רביעית וכן בטומאה הוא בכזית מן המת : המגלח. את הנזיר עובר כנזיר שגילח דכתיב תער לא יעבור לאחרים משא"כ המאכיל והמטמא אין עובר בלאו : בשתיהן. טומאה ויוצא מן הגפן בדפרשינו : כיצד לא הותר מכלל היוצא מן הגפן. במשנה מבואר דחומר ביוצא מן הגפן מן התגלחת והטומאה דיוצא מן הגפן לא הותר מכלל משא"כ טומאה ותגלחת ומפרש דכיצד יוצא מן הגפן לא הותר מכללו והיינו שתה יין של תרומה דמצוה הוא דאכילת תרומה אקרי עבודה כמבואר בתרומות וכן נמי מעשר שני דמצוה באכילתו א"כ שנשבע שאשתה על כל אלו נזיר חייב והיינו על כל א' וא' כלומר בכל אחד ואחד הנזיר חייב בהן משא"כ טומאה הותרה למת מצוה וזה אינו מבאר כאן דמבואר להדיא במשנה במת מצוה : כיצד הותר מכלל תגלחת. במשנה מבואר דתגלחת הותרה מכללה בתגלחת מצוה ומפרש כאן דהיינו מצורע מוחלט שנטהר דמגלח אף שהוא נזיר דתגלחת מצורע דוחה לנזירות : ואצ"ל. לא מיבעי למצורע שנטהר : ליתן סימן לנתקו. מדכתיב בקרא והתגלח ואת הנתק לא יגלח להבין א"כ אם יפשה הנתק השערות סביבו ופשה טמא גם בזה אף שהוא לסימן בעלמא מ"מ נזיר מגלח דכתיב והתגלח מ"מ : **ד** בין באונס. דכתיב בפתע פתאום ומזיד ורצון חדא מילתא אלא לפי שיש הבדל בלשון שוגג ואונס נק' מזיד ורצון : את הכל. כל המנין שמנה אפילו ק' ימים אם נזר כהן : סותר ל' ואינו חייב קרבן . גרסינן וכן הוא במשנה דתגלחת אינו סותר רק לכדי גידולי שער שיכול לגלח א"כ בימים הכלה לנזירותו ואינו חייב קרבן דלא הוזכר קרבן רק בטומאה לא זולת : שאין לו לספור. שלא נשאר ל' יום אחר התגלחת אבל נשאר ל' אחר התגלחת אינו סותר דטעמא משום גידול שער והרי יש לו זמן להגדיל : על הזבח. על א' מזבחיו : פסול. ותגלחתו שלא כדין : סותר ל'. כדי גידול שער כדלעיל : **ה** משלחין תחת הדוד. דכתיב בקרא ונתן את שער ראש נזרו על האש אשר תחת זבח השלמים ומפרש כאן דאף הטמא שגילח נותן השער תחת הדוד שמבשלין בו הקרבן : מן הטמא שבמדינה. שגילח שלא במקדש ושערו נקבר : ושל אשם. בנזיר טמא משלח תחת הדוד של אשם משא"כ נזיר טהור משלח תחת השלמים : מפני שהוא נקבר. כלומר דכתיב בקרא פתח אהל מועד ודרשינן ראוי לבא אל פתח אע"פ שאינו סמוך והיינו טהור במדינה וכן טמא במקדש דדרשינן סמוך אע"פ שאינו ראוי אבל טמא במקדש לא איתרבי מקרא וממילא נקבר בדין איסורי הנאה דנקברין דלא אשכחן שריפה גבייהו וממילא אסור לשורפן דכל הנשרפין אפרן מותר והנקברין אפרן אסור כמבואר בסוף תמורה : של חטאת. לא גרסינן בירושלמי : כן וכן אינו משלח. כן כמו כאן דדרש פתח אה"מ ראוי לבא לפתח אה"מ וממילא אימעט טמא בכ"ג : שגילח בטהרה ובפתח. דדרשי סמוך ממש וממילא ליכא אלא טהור במקדש : **ו** פירחי כהונה. שלא יביטו בשערה נאה ויבואו לידי הרהור עבירה : עליו רוטב. על השער ניתן רוטב דכתיב אשר תחת זבח השלמים ודרשינן מזבחו יהא תחתיו : של חטאת. בנזיר טהור ושל אשם בנזיר טמא יצא : נם. הוא לשון דבור : ה"ג להתגרות בדבר שאינו שלך. העוה"ז אינו שלו : להזיר לה'. שכוונתו לשם שמים ובבבלי פ"ק דנדרים מבואר בדברי שמעון הצדיק בנזיר טמא לפי שמרובה עליהן ימי הנזירות הוסין ומתחרטין אבל

וחזר ונטמא וחזר ונטמא מביא קרבן אחד על הכל נטמא ביום הז' שלו וחזר ונטמא ביום א)הח' שלו מביא קרבן על כל א' ואחד] דברי ר"א ב)ר"ש אומר קרבן אחד על הכל עד שיביא אשמו הביא אשמו ונטמא אשמו ונטמא חייב קרבן על כל אחד ואחד.ג)וחכמים אומרים קרבן אחד על הכל עד שיביא חטאתו הביא חטאתו (כו) [ונטמאת חייב קרבן על כל אחד ואחד ואין מתחיל למנות עד שיביא חטאתו הביא חטאתו ולא הביא אשמו מתחיל למנות הביא אשמו ולא הביא חטאתו אינו מתחיל למנות] ר' (פ) ישמעאל (כז) [ב"ר] יוחנן בן ברוקה אומר כשם שחטאתו (כח) [מעכבת] כך אשמו (כט) [מעכבת] : ח מודה ר"ש שאם גלח על חטאתו שלא לשמה ואח"כ הביא קרבנותיו לשמן תגלחתו פסולה וזבחיו לא עלו לו ד)[גלח על העולה ועל השלמים שלא לשמן ואח"כ הביא קרבנותיו לשמן תגלחתו פסולה וזבחיו לא עלו לו] (צ) הראוי לבא בן שנה והביא בן שתים בן שתים והביא בן שנה או שהיה אחד מהן רובע ונרבע מוקצה ונעבד אתנן ה) מחיר שרוע וקלוט תגלחתו פסולה וזבחיו לא עלו לו (ק) ושאר שלמי נזיר שהביאן שלא (ל) [כמצותיה] נאכלין ליום (לא) [ולילה] ואינן טעונין לא לחם ולא זרוע : ט (ר) ו)מי שנזרק עליו אחד מן הדמים ונטמא ר"א אומר סותר את הכל וחכמים אומרים יביא שאר קרבנו ויטהר מפני שקדש שער בדם מעשה במרים התורמדית שנזרקו עליה אחד מן הדמים ובאו ואמרו לה על בתה (לב) [שהיא] מסוכנת והלכה ומצאתה שמתה (לג) [ומטמאה] עליה אמרו חכמים תביא שאר קרבנה ותטהר מפני שקדש שער בדם : י (לד) מי שנזר שתי נזירות מנה ראשונה ולא הביא קרבנותיו ז)אסור לגלח ולשתות יין (לה) [וליטמא] למתים נטמא עד שלא גלח ר' אליעזר אומר צריך להביא קרבן טומאה ר' ח)יוסי אומר אין צריך מפני שיצא מכלל ראשונה ולכלל השניה לא בא :

פרק ה א כל אלו (א) שאמרו אין מתחיל לימנות עד שיטהר אם נטמא אין מביא קרבן טומאה כל אלו שאמרו מתחיל ומונה מיד אם נטמא מביא קרבן טומאה : ב טומאה(ב)שנתונה ע"ג כותל אפילו מחצה על מחצה וכן עדר בהמה חיה ועוף[חיין]שהיו מהלכין זאח"ז [אפי'] ראשו של זה [וראשו של זה] בין רגלו של זה אין (א) [נזיר] מגלח עליהן ואין חייבין (ב) [עליה] על ט)טומאת מקדש וקדשיו ר' (ג) [אלעזר] אומר בראשונה היו זקנים חלוקין מקצתן אומרים רביעית דם ורובע עצמות ומקצתן אומרים חצי קב עצמות וחצי לוג (ג) [הדם] ב"ד שאחריהן אמרו רביעית דם ורובע עצמות לתרומות (ד) [ולקדשים] חצי קב עצמות וחצי לוג דם לנזיר ולמקדש : ג אמר רבי אלעזר (ד) כשהלכתי לערדסקיא מצאתי (ס) (ה) [את רבי מאיר ואת רבי יהודה בן בתירה שהיו יושבין ודנין בהלכה רבי יהודה בן בתירא אמר רביעית דם אין נזיר מגלח עליה ואין חייבין עליה על א]טומאת מקדש וקדשיו אמר לו רבי מאיר לא תהא זו קלה מן השרץ מה שרץ הקל ב] חייבין עליו על ביאת מקדש רביעית דם החמורה אינו דין שיהיו ג] חייבין עליה על ביאת מקדש שתק רבי יהודה בן בתירא לפניו נמתי לו מאיר אל י) תבזו לי בקי היה לך ביהושע בן ממל אמר לי הן ובעל הלכות היה נמתי לו בלשון הזה אמר לי משום רבי יהושע כל טומאה מן המת שנזיר מגלח עליה חייבין עליה על ביאת המקדש וכל (ו) טומאה מן המת שאין נזיר מגלח עליה אין חייבין עליה על ביאת המקדש] ורואה אני את דבריו : ד שאלו את רבי שמעון הרי שהיה נזיר ומצורע מהו שיגלח תגלחת אחת ותעלה כ)לנדרו ולצרעתו אמר להן אין מגלח אמרו לו למה אמר להם ל)אלא זה מגלח להעביר שער וזה מגלח להעביר שער יפה (ז) [אתה אומר] אלא נזיר מגלח להעביר שער ומצורע מגלח לגדל שער אמרו לו מ)אף אנו אומרין לא תעלה לו בימי גמרו תעלה לו בימי ספרו אמר להם אילו זה מגלח לאחר ביאת מים וזה מגלח לאחר ביאת מים יפה (ז) [את אומר] אלא נזיר מגלח לאחר ביאת מים ומצורע מגלח קודם ביאת מים אמרו לו נ)אף אנו אומרים לא תעלה לו (ח) [טהור תעלה לו בטמא] אמר להם אילו מגלחים לאחר דמים יפה אתם אומרים אלא נזיר מגלח לאחר דמים ומצורע מגלח לפני דמים אמרו לו תיקון הדבר לא ס)תעלה לו (ט) [בימי גמרו ד]לא תעלה לו בימי ספרו לא תעלה לו בטהור לא תעלה לו בטמא נזיר שנצטרע ומצורע שנזר מגלח תגלחת אחת על שתיהן] (ס"א אבל אם היה נזיר מגלח תגלחת אחת על שתיהן) : ה שני (ו) נזירין שאמר להן אחד ראיתי [את] אחד מכם שנטמא ואיני יודע אי זה מכם ע)סופרין ל' יום [ומביאין קרבן טומאה וקרבן טהרה] ואומר אם אני טמא קרבן טומאה שלי וקרבן טהרה שלך (י) [אם] אני טהור קרבן טהרה שלי וקרבן טומאה שלך (יא) [סופרין] ל' יום ומביאין קרבן טומאה וקרבן טהרה ואומר אם אני טמא קרבן טומאה שלי וקרבן טהרה שלך וזה קרבן טהרתי אם אני טהור קרבן טהרה שלי וקרבן טומאה שלך וזה קרבן טהרתך [מת אחד מהן] אמר רבי יהושע יבקש אחד מן השוק שידור כנגדו בנזיר פ)ואומר אם טמא הייתי הרי אתה נזיר מיד ואם טהור הייתי הרי אתה נזיר לאחר שלשים יום (יב) [סופרין] שלשים יום ומביאין קרבן טומאה וקרבן טהרה ואומר אם אני טמא קרבן טומאה שלי וקרבן טהרה שלך (יג) [אם] אני טהור קרבן טהרה שלי וקרבן טומאה שלך ספק (יד) [סופרין] ל' יום (טו) [מביאין] קרבן טומאה וקרבן טהרה ואומר אם אני טמא קרבן טומאה שלי וקרבן טהרה שלך (טז) [אם] אני טהור קרבן טהרה שלי וקרבן טומאה שלך וזה קרבן טהרתך שלשים (יז) [יום] הראשונים ושלשים (יח) [יום] האחרונים אסור לגלח ולשתות יין וליטמא למתים אם גלח ושתה יין ונטמא למתים סופג את הארבעים(ה)הוא עצמו על הראשונים חייב ועל(יט)[השניים] פטור :

פרק ו (א) ספק נזיר טמא ספק נזיר טהור אבל נזיר ודאי (היה) ספק מצורע טמא ספק מצורע טהור אבל מצורע ודאי (היה) אוכל בקדשים אחר(כ)[שלשים יום] שותה יין ומטמא למתים לאחר מאה ועשרים יום כיצד אמרו לו נזיר טמא אתה ואין נזיר טמא מגלח אלא עד שבעה צא ומנה שבעה הזה ושנה

הגהות הגר"א

(כו) ונטמא :הביא חטאתו ונטמא מביא קרבן על כל אחד ואחד הביא חטאתו ולא הביא אשמו מונה הביא אשמו ולא הביא חטאתו אינו מונה : (כז) בני של : (כח) מעכבו : (כט) מעכבו : (ל) כמצוותיו : (לא) אחד : (לב) שהיתה : (לג) ונטמאת : (לד) כל : (לה) ולהטמא : (א) הנזיר : (ב) עליו : (ג) דם : (ד) וקדשיו : (ה) את ר' יהושע בן פתר שהיה יושב ודן לפני ר"מ בהלכה כל טומאה מן המת שהנזיר מגלח עליה חייבין עליה משום ביאת מקדש וכל טומאה מן המת שאין הנזיר מגלח עליה אין חייבין עליה על טומאת מקדש א"ל אל תהא זו קלה מן השרץ אמרתי לו כלום אתה בקי ביהושע בר ממל אמר לו הן כך אמר יהושע בר ממל משום ר' יהושע כל טומאה מן המת שהנזיר מגלח עליה חייבין עליה משום ביאת מקדש וכל טומאה מן המת שאין הנזיר מגלח עליה אין חייבין עליה על טומאת מקדש : (ו) אתם אומרים : (ז) אתם אומרים : (ח) לימי ספרו ונזירותו תעלה לו לימי חלוטו וטומאתו : (ט) לימי צרעתו ונזירותו תעלה לו לימי צרעתו וטומאתו א"ל נזיר טהור והוא מצורע זה לגדל וזה להעביר ואם נזיר טמא והוא מצורע זה לפני ביאת מים וזה לאחר ביאת מים : (י) ואם : (יא) וסופרין : (יב) וסופרין : (יג) ספק ואם : (יד) וסופרין : (טו) ומביאין : (טז) וזה קרבן טהרתי ואם : (יז) ישים : (יח) ימים : (יט) האחרונים : (כ) ששים יום :

אור הגנוז

א] ביאת מקדש א"ל כו' : ב] נזיר מגלה עליו וחייבין : ג] ש'הא הנזיר מגלח עליו וחייבין וכו' : ד] תעלה לו בימי ספרו לא תעלה לו בטהור תעלה לו בטמא :

נוסחאות כ"י

א) השביעי שלו : ב) וחכמים אומרים קרבן : ג) ר' שמעון אומר : ד) הראוין כו' : ה) ומחיר כלב תגלחתו כו' : ו) משנזרק : ז) ונטמא עד שלא יגלח ר"א כו' : ח) יהושע : ט) ביאת המקדש ר"א אומר הנזיר והמת תחת כריסו של גמל אין נזיר מגלח עליהן ואין חייבין עליהן על ביאת המקדש אמר ר"א בראשונה כו' : י) אל תבוז לו בקיא הוא ביהושע כו' : כ) לו לנדרו : ל) אילו : מ) א"כ לא עולה בימי ספרו אלא עולה בימי גמרו אמר כו' : נ) א"כ לא עולה בטהור אלא בטמא אמר כו' : ס) לא עולה בימי גמרו עולה בימי ספרו לא עולה בטהור עולה בטמא נזיר כו' : ע) מביאין כו' : פ) מכאן עד טהרתך ליתא :

חסדי דוד

במתני' פ"ג דמכות ובסיפא דמלתא דר"א נראה דט"ס יש בה וצ"ל ואכל סימנו תרגלים וזג וסחט ממנו כו' דאי או או קאמר מאי חייב על כל אחד ואחד דקתני וכ"ה בגמ' ע"ש : מודה ר"ש שאם גלח על חטאתו כו'. מה דמסיים הכא גילח על העולה וכו' תגלחתו פסולה לא מתוקמי כלל כדר"ש ונראה דמלתא יתירה הוא ויש למחקן א"כ יש להגיה במקום שלא לשמן מחוסרי זמן דהוי פסול ממש ולכן מודה ר"ש כמו אידך פסולי דרובע וכו' :

פרק ה טומאה שנתונה ע"ג כותל כו'. עי' בפ"ו דאהלות מ"ב כותל שבין שתי בתים וכו' ועפ"ז יתפרש הרישא דקתני סיפא וכן עדר היינו משום דתנן התם רפ"ח אלא מביאין הטומאה וכו' ועדר בהמה ומכונות חיה ועוף וכו' ומה דאמר עוד ר"א אומר בראשונה וכו' בגמ' דף נג הוא בשנוי לשון קצת ועכ"פ בנוסחא שלפנינו נראה דיש ט"ס בסופו וכצ"ל וחצי לוג דם לנזיר ולעושה פסח ובלשון הגמ' דאילו למקדש היינו כמו לאכילת קדשים דבכ"מ טומאת מקדש וקדשיו שוין. ומ"מ יש ליישב הנוסחא שלפנינו ומתניתא אחריתא היא וה"פ רביעית וכו' ליאסר באכילת תרומה וקדשים וא"כ דה"ה ליאסר ליכנס למקדש אבל להתחייב כרת על ביאת מקדש בעי' תני וכו' דקושטא הכי דכל שאין הנזיר מגלח אין חייבין עכ"מ ואפי' היא הל"מ כגון רביעית דם :

מצפה שמואל

(פ) שם וערכין כא ושם הגירסא כשם שחטאתו ואשמו עכבתו כך עולתו עיכבתו : (צ) מז: : (ק) נזיר כד: מנחות מח: ע' מז . (א) עי' דף מט: ודף נד : (ב) תוספתא דאהלות רפ"ט : (ג) נג.(תוס' שם ספ"ח) ירושלמי פ"ז הלכה ב : (ד) דף נו: תוס' אהלות פ"ד : (ה) ירושלמי פ"ז בסופו : (ו) ירושלמי ספ"ב וכבלי דף ס. : (ז) עי' הסוגיא ס: וירושלמי פ"ח הל' ב כל ענין זה : (ח) עי' ירושלמי פ"ח ה"א פלוגתא דר"י ור"ל (א) דף ע. וירושלמי פ"ה בסופו :

מנחת בכורים

אבל נזיר טהור אמודי אמיד נפשיה דמצי לקבל וכירושלמי פ"ק דנדרים הגירסא כמו כאן : מביא קרבן א'. אחר שנטהר ואינו מביא על כל טומאה וטומאה : ביום ח' שלו. לספירתו וסתר ומנה ז' ונטמא ביום ח' שינא לשעה הראויה להביא קרבן דאם לא היה נטמא היה מתחיל למנות נזירותו אף שלא הביא עדיין הקרבנות כדכתיב בקרא וקדש את ראשו ביום ההוא אע"פ שלא הביא קרבנות לכן מביא קרבן טומאה אחר (עיין תוס' שם דף י"ח ב' ד"ה מתחיל ומונה) : עד שיביא אשמו. דאינו מתחיל למנות עד שהביא גם האשם ואז טומאה אחריתי היא : הביא חטאתו. אף שלא הביא אשמו דביום ההוא מרבה אף שלא אשם : אינו מתחיל למנות. דהעיקר בחטאת תלוי : אשמו מעכב. ואינו מתחיל למנות עד שיביא חטאת ואשם וביום ההוא מרבה אף שלא הביא עולתו : ח מודה ר"ש. דס"ל במשנה דאם גילח על שלמים להקריבן שלא לשמן תגלחתו כשרה ומביא שלמים אחרים דלא עלו לבעלים לשם חובה וקאמר דמודה ר"ש בחטאת דפסול שלא לשמו כמבואר בריש זבחים דבזה תגלחתו פסולה וא"כ הזבחים כולם פסולין : גילח על העולה. סתמא דמשנה הוא נרבנן כיון דלא עלו לבעלים לשם חובה ממילא תגלחתו פסולה ולא עלו לו שאר זבחים כיון דסתר נזרו : בן שתי שנים. כגון איל שהוא בן שתי שנים והביאו בן שנה א"כ כבש בן שנה והביאו בן שתי שנים : מוקצה. לעבודת כוכבים : אתנן. זונה ומחיר כלב והתורה אמרה לא יבואו בית ה' : ושאר שלמי נזיר. כגון שלמים שהביאן שלא כמצותן כגון בשינוי קדש שהקריבו לשם עולה וקי"ל דלא עלו לבעלים לשם חובה : לא לחם. דבטל שם הנזירות מעלייהו : ולא זרוע. בשלה מן האיל שהוא מורם ממנו לכהן : ט סותר את הכל. דאכתי לא יצא לגמרי מנזירותו שהרי לא הקריבו כולן וס"ל כר"א לעיל דביום מלאת אינו סותר אלא ז' והכי נמי קאמר סותר את הכל כל הקרבנות דצריך להביא גם הקרבן שנזרק אחד מן הדמים אחר ז' ולא יצא בזה כיון דנטמא : יביא שאר קרבנות. אחר ז' ימי טומאה ויטהר וקרבן שהקריב בראשונה כשר הוא דהרי קדש שער בדם הראשון ונאמר וקדש את ראשו ביום ההוא והעיקר תלוי בקדש ראשו היינו השער והרי נתקדש בראשון והכל מבואר במשנה וכאן הוסיפו הטעם שקדש שער בדם : מטמאת. ונטמאת עליה : י אסור. דכל נזיר אחר מלאת כל זמן שלא הביא קרבנותיו עליו נאסר בכל תורת נזיר : צריך להביא. דס"ל ממ"נ הרי הוא נזיר אי מראשונה אי משניה ור' יוסי פליג דאין צריך שהרי יצא מכלל הראשונה והוה אחר מלאת ולכלל השניה לא בא :

פרק ה א כל אלו שאמרו. בפרק הס"ג מבואר במשנה בטומאות שהנזיר מגלח עליהן וסותר ואינו מתחיל למנות עד שיטהר ויש טומאות שאינו סותר רק דאינו עולה ואחר ימי טומאה מונה ממקום שפסק וכן יתבאר לקמן וקאמר כללא בהך דכל אלו שנאמר בהן שאינו מתחיל למנות עד שיטהר כגון המבואר במשנה על המת ועל כזית מן המת בכל אלו הטומאות אם נטמא נזיר בהן מביא קרבן טומאה ובמשנה לא גרסינן ומביא קרבנותיו והאי עד שיטהר היינו שמביא קרבנותיו וכרבנן דנזירות טהרה עד שמיני לא חייל וכל אלו המבואר במשנה ג' כגון בסככות ופרעות דאינו סותר ומתחיל למנות מיום השביעי שנטהר מטומאתו ומשלים הימים שנהג קודם הטומאה בזה אינו מביא קרבן טומאה דקרבן טומאה לא נאמר אלא בסותר אבל לא במבטל : ב אפילו מחצה על מחצה. דקי"ל באהלות (פ"ו מ"ג) דאם הטומאה בתוך הכותל נדון מחצה למחצה אם מונח בתוך מחצה לבית הרי הוא כאילו בתוך הבית וטמא ואם מונח במחצה של צד חוץ אינו טמא הבית וכאן אינו סותר : הכי גרסינן אפילו ראשו של זה בין רגלו של זה וראשו של זה בין רגלו של זה. וטומאה תחתיהן אינו נעשה אהל לטמא לסתור נזיר מנזירותו דס"ל דלא הוה אהל אלא מדרבנן : רביעית דם. מן המת ורובע קב עצמות מן המת הנזיר מגלח עליהן : לתרומות ולקדשים. אבל טומאת נזיר אינו אלא בחצי קב עצמות מרוב מנין עצמות שבמת כגון קכ"ה אברים או רוב בנין כגון שני שוקיים ירך א' וכן הלכה למשה מסיני דנזיר אינו מגלח אלא על חצי וכן למקדש אינו חייב על ביאת מקדש : ד נזיר ומצורע. שהשלים צרעתו ביום השלמת נזירותו : להעביר שער. דנזיר שוב אין צריך לגדל שער אבל מצורע מגדל לגלח תגלחת שניה אחר ז' ימי ספרו : ימי גמרו. תגלחת ראשונה דלגדל שער אבל תגלחת שהוא להעביר שער תעלה גם לנזירותו : הכי גרסינן אילו זה מגלח לפני זריקת דמים וכו' כדאמרינן לקמן בנזיר טמא ובנזיר טמא גרסינן אילו זה מגלח לפני ביאת מים והכי פירושו דנזיר מגלח אחר שנזרק אחד מן הדמים כדכתיב ואת האיל יעשה וגו' וגלח את שער ראש נזרו אבל מצורע מגלח בשביעי ומביא קרבן בשמיני : בטמא. שמגלח בשביעי ומביא קרבן ג"כ בשמיני : אילו זה מגלח. לאחר ביאת מים גרסינן : לאחר ביאת מים. דצריך שיטבול מטומאתו ואח"כ מגלח משא"כ מצורע מגלח קודם ביאת מים כמבואר בנגעים : תיקון הדבר. כלומר שנתקן הדבר דלא תעלה כלל בכל גווני דימי חלוטו ונזיר טהור זה לגדל וזה להעביר ונזיר טמא ומצורע אף שזה לגדל וזה לגדל מ"מ מצורע מגלח לפני ביאת מים ונזיר מגלח אחר ביאת מים ונזיר טהור ומצורע בימי ספרו דזה להעביר וזה להעביר מ"מ מצורע מגלח קודם זריקה ונזיר מגלח לאחר זריקה הלכך אינו יכול לצאת בתגלחת א' : ה"ג. כמו שהוא בספרים אחרים אבל אם היה נזיר ונזיר מגלח תגלחת א' והיינו בנזר מאה יום ונזר אם יהיה לו בן והשלים מירתו מאה יום ונולד לו בן עד שלא גלח מגלח תגלחת א' למאה ולג' של בן אחר שכלה ימי נזירות הבן : ה שנטמא. ומיירי בשותפין דאי בהכחשה עד אחד לאו כלום הוא : קרבן טומאה וקרבן טהרה. בשותפו לאחר שמנו לנזירות וגלחו ואומר אחד מהן אם אני הוא וכו'. ועדיין אינם מותרין לשתות יין לפי שכל א' מהן בספק נזיר טמא הוא ותגלחת שגילח תגלחת טמאה היתה אלא חוזרין וסופרין ל' : סופרין ל' יום. ומיירי שנדרו שניהם סתם נזירות בב"א או שכלה נזירותן לזמן קצוב בב"א ומפרישין קרבן טהרה בשותפות ולא גרסינן קרבן טומאה פעם שני : וקרבן טהרה. שהקריבו קודם היה שלך א"כ זה הקרבן שלי וכן להפך ומעכשיו מותרין לשתות יין ולטמא למתים שהרי כל אחד גלח שתי תגלחת והשלשים יום שמנה הוא לז' ימי טומאה : נזיר מיד. ולאחר ל' יום יהיה מותר ביין ולטמא למתים ואם טהור הייתי ותבירי שמת טמא יהיה חל הנזירות לאחר ל' יום : סופרין שלשים יום. מעכשיו ולאחר שכלה הל' חבירו ספק נזיר הוא להביא קרבן דשמא זה נזיר טמא א"כ חל הנזירות מיד וחייב להביא קרבן טהרה לכן מביאין זה שנשאר קיים מן הב' נזירים עם זה שנדר קרבן בשותפות : אני טהור. ותבירי שמת היה טמא א"כ קרבן טהרה שלי ותבירי מן השוק אינו חייב בקרבן טהרה שהרי אם זה טהור לא חל הנזירות עד לאחר ל' וקרבן טומאה הוה ספק ולא גרסינן קרבן טומאה שלך ותטאת העוף מביא על הספק ואינו נאכל : סופרין שלשים יום. מספק על כל אחד שמא עתה מתחיל ל' יום וזה שנשאר קיים שמא הוא ולהשני שמא נזיר טהור הוא וא"כ חל עתה הל' יום : מביאין קרבן טהרה. גרסינן ול"ג קרבן טומאה שכבר הובא קודם הל' יום : ואומר. הנזיר מן הב' נזירים אם טמא הייתי הקרבן טומאה שהקריב כבר שלי וקרבן טהרה היה של חבירי שחל הנזירות אז ועתה קרבן טהרתי שלי : וקרבן טומאה בספק. גרסינן. קרבן טהרתך. שהרי חל לאחר ל' יום הראשונים : אסור לשתות יין. על האחד מן השוק קאי שאסור בשניהם מספק אם מתוך ל' יום הראשונים הוא נזיר אי מתוך ל' יום האחרונים שמא חבירו טמא וכבר חל ושמא טהור וחל ל' האחרונים : אינו סופג המ'. גרסינן דס"ל ספק בין בראשונים בין באחרונים דאם בראשונים כבר הביא קרבן טהרה ואינו נזיר בל' האחרונים ואם באחרונים אינו בראשונים : הוא עצמו. היינו אותו שנשאר מהב' נזירים בל' יום הראשונים לוקה ממ"נ דעדיין לא הביא קרבנות וה"ל או נזיר טמא או נזיר טהור אבל בל' האחרונים אינו לוקה שמא נזיר טהור הוא והקרבן טהרה שהביא לאחר ל' הראשונים שלו הוא ושוב מותר ביין ומטמא למתים וה"ל ספק ואינו לוקה (פ"ח ה"א) וזה הדין הוספה על המשנה :

פרק ו א נזיר ודאי. שודאי נזיר הוא אבל ספק אם נטמא : ספק מצורע טמא. שנולד בו נגע צרעת וספק הוא לו אם נחלט ביום ראשון לנזירותו : אחר ששים יום. גרסינן וכן הוא בגמ' וכן הגיה הגר"א ואילו היה טמא ודאי ומצורע ודאי היה מגלח מתחילה תגלחת צרעת ובסוף ז' ימים לימי ספרו מגלח ומביא קרבן שתגלחת הנגע דוחה לתגלחת הנזיר ואחר ב' התגלחת מונה ז' ימי טומאה ומגלח ואח"כ מונה ל' יום ומגלח מותר אחר מ"ד יום אבל עכשיו שהוא ספק אסור לגלח מיד שמא אינו מצורע ואסור לגלח אחר ז' שמא נזיר טהור הוא ואינו מצורע וממתין ל' ואח"כ מגלח : נזיר טמא אתה. ולא מצורע מנה שבעה : הזה ושנה. שתי הזאות

גלח והביא קרבן מנה שבעה ובקש לגלח (ב) [ואמר] לו נזיר טהור אתה ואין נזיר טהור מגלח אלא עד שלשים צא ומנה עשרים ושלשה להשלים שלשים א)גילח והביא קרבן מנה שלשים (ג) [ובקשו] לגלח אמרו לו נזיר טהור אתה ואין נזיר טהור מגלח אלא על הדמים כיצד הוא עושה מביא עולת בהמה ומתנה עליה ואומר אם (ד) א] טהור אני ה"ז חובה ואם לאו ה"ז נדבה כיצד תעשה לו להחמיר עליו מביא פילי של חרס [חדשה] ונותן לתוכה רביעית מים חיים ומביא שתי צפרים ב)ושחט את אחת מהן אל כלי חרס על מים חיים (ה) [חפר] וקברה בפניו ואסורה בהנאה ומביא חטאת העוף ומתנה עליה ואומר אם טמא אני חטאת מחובתי ועולה נדבה אם טהור אני עולה מחובתי וחטאת ספק (ו) [ומגלח] ראשו וזקנו וגבות עיניו כדרך שמצורעים מגלחין ומונה שלשים ומביא עולת בהמה אחרת ומתנה עליה ואומר אם ב]טהור הייתי עולה הראשונה חובה וזו נדבה והחטאת (ז) [העוף] ספק מחובתי ואם טהור אני עולה הראשונה נדבה וזו חובה וחטאת עוף ספק ומגלח ראשו וזקנו וגבות עיניו כדרך שהמצורעין מגלחין ר"ש אומר למחרת מביא אשמו ולוגו בידו ומעמידן על שערי נקנור ומתנה עליהן (ח) [ויאמר] אם מצורע אני ה"ז אשמי ואם לאו ה"ז שלמי נדבה אשם זה נשחט בצפון וטעון מתן בהונות וסמיכה ונסכים (ט) [ותנופה] חזה ושוק ונאכל לזכרי כהונה ולא הודו לו חכמים לרבי שמעון שמביא קדשים לבית הפסול להביא חטאת בהמה אין יכול שאין חטאת בהמה באה על הספק להביא חטאת העוף אין יכול שהעשיר שהביא קרבן עני לא יצא כיצד עושה יכתוב נכסיו לאחר (י) [ויביא] קרבן עני נמצא עני (יא) [מביא] חטאת העוף ומתנה עליהם ואומר אם מצורע אני ה"ז חטאת אם לאו ה"ז ספקו ואוכל בקדשים מיד אבל לשתות יין ולטמא אין יכול שאין ימי נזרו עולין לו בתוך ימי צרעתו כיצד (יב) [תעשה] לו כדברי בן זומא סופר שלשים יום ומביא עולת בהמה ומגלח ומביא חטאת העוף ומתנה עליה ואומר אם טמא אני חטאת מחובתי ועולה נדבה ואם טהור אני עולה מחובתי וחטאת ספק וסופר שלשים יום ומביא קרבנותיו שלמים (יג) [ומביא עולה] ג]ומתנה עליה ואומר אם טמא אני עולה הראשונה חובה וזו נדבה והחטאת העוף מחובתי (יד) [אם] טהור אני עולה הראשונה [נדבה] וזו חובה והחטאת העוף ספק ומגלח ואוכל בקדשים לאחר ס' יום ושותה יין ומטמא למתים מיד (ב) במה דברים אמורים בזמן שנזר שלשים אבל נזר שנים עשר חודש אוכל בקדשים לאחר שתי שנים ושותה יין ומטמא למתים לאחר ארבעה שנים: ב (ג) טמא בספק ומוחלט בודאי אוכל בקדשים לאחר שמונה ימים ושותה יין ומטמא למתים לאחר ששים ושמונה יום טמא בודאי ומוחלט בספק אוכל בקדשים לאחר שלשים ושבעה יום (טו) [שותה] יין ומטמא למתים לאחר ע"ד יום טמא בודאי ומוחלט בודאי אוכל בקדשים לאחר שמונה ימים ושותה יין ומטמא למתים (טז) [לאחר] ארבעה וארבעים יום: ג כל (ד) קרבנות (יז) [הצבור והיחיד] הציץ מרצה על טומאת הדם ועל טומאת הגוף חוץ מנזיר ועושה פסח ג)שמרצה לטומאת הדם ואינו מרצה (ה) על טומאת הגוף (יח) [ואין] נטמא טומאת התהום ה"ז מרצה כיצד היה הולך לשחוט את פסחו ד] ואמר לו מת היה עמך בבית שנכנסת לו תחת אבן שישבת (יט) [עליה] ונודע לו בין (כ) [בשעשה] פסחו (כא) [ובין] עד שלא עשה פסחו צריך לעשות פסח שני אבל אמרו לו קבר התהום היה עמך בבית שנכנסת לו [או] תחת אבן שישבת (כב) עליה ונודע לו ה]עד שלא עשה פסחו צריך לעשות פסח שני משעשה פסחו אין צריך לעשות פסח שני וכן נזיר שהלך להביא קרבנותיו ואמרו לו מת היה עמך בבית שנכנסת לו או תחת אבן שישבת (כג) [עליה] ונודע בין משהביא קרבנותיו (כד) [ובין] עד שלא הביא קרבנותיו צריך להביא קרבן טומאה אבל אמרו לו קבר התהום היה עמך בבית שנכנסת לו תחת (כה) [האבן] שישבת (כו) [עליה] ונודע לו עד שלא הביא קרבנותיו צריך להביא קרבן טומאה משהביא קרבנותיו אין צריך להביא קרבן טומאה: ד (ו) חומר באשתו ובתו (כז) שאין בעבדו (כח) [ובשפחתו בעבדו] ובשפחתו (כט) שאין באשתו ובתו שאשתו ובתו מפר את נדרן ואין (ל) [כופן לשתות יין ולטמא למתים אבל עבדו ושפחתו אין מפר את נדרן (לא) [אבל כופן] לשתות יין ולטמא למתים ואין שותין ד)אלא בפניו ואין (לב) [מטמאין] למתים אלא בפניו ר' יוסי אומר עבד שאמר לו רבו הוי שותה יין שתי שנים [ומטמא למתים שתי שנים] שותה יין בפניו ושלא בפניו ומטמא למתים בפניו ושלא בפניו (ז) למה רבו (לג) [כופו] לנזירות אבל לא לנדרים ולא לשבועות: ה עבד שנזר (*ז) וגלח ויצא לחירות יצא נזר ולא גלח ויצא לחירות ה) לא יצא נטמא ויצא לחירות מונה משעה שנטמא: סליק

הגהות הגר"א (ב) ואמרו : (ג) ובקש : (ד) נזיר : (ה) חפרה : (ו) מגלח : (ז) עוף : (ח) ואומר : (ט) ותנופת : (י) ומביא : (יא) הביא : (יב) יעשה : (יג) ועולה : (יד) ואם : (טו) ושותה : (טז) אחר : (יז) צבור ויחיד : (יח) ואם : (יט) עליו : (כ) בשעת : (כא) בין : (כב) עליו : (כג) עליו : (כד) בין : (כה) אבן : (כו) עליו : (כז) מה : (כח) מה : (כט) ושפחתו ובעבדו : (ל) מה : (לא) כופין : (לב) וכופין : (לג) מטמא : (א) כופה :

נוסחאות כ"י

א) תי' גלה והביא קרבן ליתא : ב) דרור וחטאת העוף ומתנה כו' : ג) שהציץ מרצה על טומאת הדם ואין הציץ מרצה על כו' : ד) יין : ה) צריך לגלח נטמא כו' :

אור הגנוז

א] טמא אני : ב] טמא אני : ג] בהמה : ד] ולמול את בנו : ה] עד שלא הביא קרבנותיו צריך להביא קרבן טומאה משהביא קרבנותיו א"צ להביא קרבן טומאה : [וגי' יותר נכונה וק"ל].

חסדי דוד

פרק ו ספק נזיר כו'. הך מתניתא לא הובאה כולה בתלמוד בשום מקום רק מלתא דר"ש דסיפא למחרת מביא אשמו וכו' הובא בזבחים דף ע"ו ובריש פרק בתרא דמנחות דף ק"ה ובנדה דף ע' ואמנם במכלתין במתני' פ"ח תנן נזיר שהיה טמא בספק ומוחלט בספק אוכל בקדשים לאחר ס' יום וכו' וכולה הך מתניתא לפרושי הכיא מתני' אתא וע"ש בגמ' דף ע' וגם בדף נ"ו ובפירש"י ותוס' שם. ובתוס' בפרק תינוקות :

מצפה שמואל (ב) דף ס.: (ג) שם ב.: (ד) פסחים דף פ. זבחים כג. תוס' דפסחים פ"ו תוס' דמנחות פ"א : (ה) ירושלמי נזיר פ"ט הל' ב' ופסחים פ"ז הלכה ז' כל הענין : (ו) סב: (ז) דף מב ע"ב ירושלמי פ"ט הלכה א : (*ז) מיי' פ"ב מהלכות נזירות :

מנחת בכורים

הזאות מספק: גלח והביא קרבן. כלומר שאומרים לו גלח והביא קרבן וכשבא לגלח אינו רשאי דשמא אינו נזיר טמא א"כ צריך לספור ל' יום: עשרים ושלשה. עם הז' שמנה מקודם הרי ל': על הדמים. קרבנות נזיר לכן מביא עולה ומתנה: להחמיר עליו. שיצטרך להמתין עוד ל' יום: פילי. שם כלי דשמא מצורע הוא ובתגלחת ראשונה מביא צפרים: אחת מהן. והשניה משולחת: ומביא חטאת העוף. הבאה על הספק דשמא נזיר טמא הוא והשתי צפרים הוא למותר אם אינו מצורע: אם טמא אני. ולא מצורע הרי החטאת חובה והעולה נדבה דהעולה הוה קרבן מנזיר טהור וכן השתי צפרים מיותרים: ספק. וכדין חטאת העוף דאינה נאכלת מספק דשמא אינה חטאת וה"ל נבילה: ראשו וזקנו וגבות עיניו. שמא מצורע הוא והחטאת והעולה אינו כלום וזה עולה לתגלחת ראשונה של מצורע: ומונה שלשים. ואסור לגלח בסוף ז' דשמא נזיר טמא הוא ולא מצורע ותגלחתו עלה לטומאה ועתה מתחיל ימי נזירותו של טהרה לכלן ממתין ל' ואחר כן מגלח ממ"נ אם מצורע הוא הרי עתה תגלחת השניה היא בין בנזיר טמא בין בנזיר טהור דדוחה לתגלחת הנגע ואם אינו מצורע הוא ממ"נ אם טמא הוא הרי כבר כלו ימי טומאה בתגלחת ראשונה ועתה כלה נזירות טהרה ואם טהור הוא כלו ימי טהרה כבר בתגלחת ראשונה ועתה אינו נזיר: אם טהור הייתי. מעיקרא לא טמא ולא מצורע עולה הראשונה היא מחובתי והחטאת העוף שמביא עתה לאו כלום הוא רק שמביאו שמא מצורע מוחלט הוא ומגלח ראשונה ואח"כ סופר ל' ומגלח שנית ושניהם עולין לימי צרעתו ואח"כ החטאת חובה לצרעתו אבל כיון שספק מצורע הוא אינו אלא ספק ואינו נאכל: טהור אני. כלומר שעתה הוא טהור אבל מתחלה היה טמא: ספק. שמא אינו מצורע: מגלחין. לתגלחת שניה שמא מצורע מוחלט הוא: ר"ש. מפרש תקנה לאשם מצורע כיצד מביאו שהרי אי אפשר בעוף דרק בחטאת אמרינן דעוף סגי בעני אבל לא האשם א"כ מעכבתו מלאכול בקדשים ולכן אמר שמביא אשמו ליום השמיני: מתן בהונות. כדין מצורע מספק: וסמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק. כדין שלמים דאשם אין טעון סמיכה ולא נסכים ולא תנופה רק מספק מקריבין: לזכרי כהונה. כדין אשם: לבית הפסול. שהרי אינו נאכל אלא ליום ולילה כדין אשם ודילמא שלמים נינהו שנאכלים לב' ימים ולילה וממעט אכילתן ושמא בא לידי נותר: להביא. מפרש למה מביא חטאת העוף מחמת מצורע היינו משום דחטאת בהמה אינה באה מספק שמא חולין בעזרה הוא אבל חטאת העוף לא איכפת לן: נמצא עני. שהוא עני: ה"ז ספק. ואינו נאכל: ואוכל בקדשים. דנטהר מצרעתו דאם מוחלט היה הרי תגלחת הראשונה הוא לימי גמרו ואח"כ ימי ספרו ונטהר בתגלחת השניה לגמרי: בתוך ימי צרעתו. דשמא מצורע הוא ואין מנין נזירות עולה בהן והרי עתה מתחיל הנזירות להימנות וצריך למנות ימי טומאה וימי טהרה וז' ימי טומאה לא יספיקו לו שמא מצורע הוא ואינו טמא ועתה מתחיל נזירות טהרה ואין יכול לגלח עד שלשים לכן מונה שלשים ואח"כ הוה ספק טמא או טהור וצריך להביא קרבן טהרה וקרבן טומאה כדמפרש ואזיל: כיצד תעשה לו. כיצד יעשה: כדברי בן זומא. לדברי בן זומא שבן זומא אומר במשנה בפ"ח דנזיר ספק טמא מביא קרבנותיו תנאין והכי נמי כן: ומגלח. שלישית ומתנה או דהעולה לחובה מפני שהוא נזיר טהור ומצורע או דהחטאת לחובתו מפני שהוא נזיר וטמא ועתה מגלח תגלחת טומאה ועדיין לא הותר לכן מונה עוד ל': שלמים. משום דהלא נזיר היה בודאי ועד עתה לא הביא שלמים דלמאי יביא כיון דלא הותר עדיין ושמא לא כלה זמנו אבל העולה מעכבת לתגלחת ועתה דכלה זמנו חייב כל הקרבנות היינו חטאת ועולה ושלמים ועל העולה מתנה: ה"ג אם אני טמא העולה ראשונה נדבה וזו חובה והחטאת העוף וכו' (היינו שמכבר היה להובתו לטומאה) אם טהור עולה הראשונה חובה וזו נדבה והחטאת העוף ספקים גרסינן והיינו שאם טהור היה כבר נפטר מהעולה בפעם שלישי שהיה לחובה והחטאת העוף שבפעם שלישי לאו כלום הוא והביאו על ספק טומאה וכבר הוזכר כן לעיל וחוזר ושונה להודיע דעכשיו אינו מביא חטאת העוף כלל שאינו עומד בספק טומאה: ושותה יין ומטמא למתים מיד: אחר שהביא קרבנותיו דעתה יצא מידי ספק. ומגלח ואוכל בקדשים לאחר ס' יום ל"ג לא ושפת יתר הוא וכן בירושלמי ליתא: שלשים יום. או מגלח תגלחת לכל שלשים יום בפעם ראשון שמא נזיר טהור ולא מצורע לכן ממתין ל' בפעם שני שמא נזיר טמא ולא מצורע והראשון שגלח לטומאה ועתה נזיר טהור בפעם שלישי שמא מצורע ונזיר טהור ושתי פעמים הראשונים עלאה לצרעתו ועתה מגלח לנזירותו ושמא טמא ומצורע ותגלחתו ופעם ג' לטומאה לכן ממתין עוד ל': שנים עשר חודש. שנדר לנהוג נזירות י"ב חודש א"כ בתגלחת הראשונה ממתין י"ב חודש שמא טהור ולא מצורע וממתין י"ב חודש גם בפעם שניה שמא טמא ולא מצורע ותגלחתו הראשונה לטומאה וממתין פעם ג' י"ב חודש שמא מצורע מוחלט היה ושתי פעמים הראשונים לצרעתו ומגלח ואח"כ ממתין שמא טמא שמא מצורע מוחלט היה ושתי פעמים הראשונים לצרעתו ועתה הוא נזיר טהור א"כ ממתין ד' שנים: ב טמא בספק. שספק נטמא אבל מוחלט ודאי: לאחר שמנה. שמגלח מיד ומונה שבעה ומגלח שנית ומביא קרבן בשמיני ואז מותר בקדשים דתגלחת הנגע דוחה לתגלחת הנזיר ואח"כ מונה שלשים ומגלח שמא אינו טמא ועדיין לא הותר ביין שמא טמא היה ותגלחת השלישית לטומאה לכן ימתין עוד ל' והוה הכל ס"ח יום: ומוחלט בספק. שספק מצורע הוא אבל נטמא ודאי במת ממתין ז' ימים ומגלח ממ"נ אי מוחלט הוא שפיר מגלח ואי אינו מוחלט מגלח לטומאתו ואח"כ מונה ל' שמא אינו מוחלט והתגלחת היה לטומאתו ואח"כ מתחיל נזירות טהרה ומונה ל' ומגלח שנית א"כ הותר בקדשים דאף אם מצורע הוא הרי גלח ב' תגלחת ראשונה לז' ושניה לל' נמצא הותר בקדשים לל"ז יום אח"כ מונה ז' ימים ומגלח ממ"נ אי מוחלט הוא והוה מצורע עתה מתחיל ימי טומאה ואי לאו מוחלט הוא ה"כ הרי כלה נזירותו לל"ז יום ז' לטומאה ול' לנזירות הרי מ"ד יום אח"כ ממתין עוד ל' שמא מוחלט היה וב' פעמים הראשונים היה לצרעתו אח"כ בפעם ג' היה לטומאה ואח"כ מונה נזירות טהרה ומגלח הוה הכל ע"ד יום: לאחר שמנה. שמגלח תגלחת מצורע מיד ומונה ז' ומגלח עוד וביום השמיני מביא קרבנותיו והותר בצרעתו ואח"כ מונה ז' ימי טומאה ומגלח עוד תגלחת טומאה ואח"כ מונה שלשים ואז מותר ביין והוה הכל מ"ד יום דימי טומאה מתחיל ביום הח' של מצורע והוה ז' וז' ונזירות טהרה מיום הח' של טומאה מתחיל וכרבנן דס"ל הכי: ג טומאת הדם. שנטמא הדם וזרקו הורצה וכן בטומאת בעלים שנטמא הציץ מרצה אבל בנזיר ועושה פסח אין הציץ מרצה על טומאת הגוף דבפסח כיון דנטמא במת רחמנא דחיה לפסח שני וכן בנזיר כשנטמא במת קודם הבאת קרבנותיו סותר א"כ אין הציץ מרצה (פסחים דף פ' במשנה שם): ואם נטמא טומאת התהום. גרסינן וכן הגיה הגר"א ה"ז מרצה וטומאת התהום מפרש שאין א' יודע מהטומאה ומרצה בנזיר ובעו"פ: מת היה עמך. אין זה טומאת התהום דאמרינן שבשום אדם הניחו שם אדעתא לפנותו וא"כ הכיר אדם בה והוה כטומאה ידועה: תחת האבן. או תחת אבן [וכ"ה בכ"י]: קבר התהום. דאמרי נן נתגלגל שם ואין אדם יודע כלל (ירושלמי פ"ב ה"ב) דאין אדם עתיד לפנותו: אין צריך לעשות. דהכי הלכתא גמירי לה וציץ מרצה בזה: צריך להביא קרבן טומאה. מחדש אחר שימנה ז' ימים דסותר נזירותו שהרי הקרבנות שהביא אגלאי דבטומאה הביא: משהביא קרבנותיו. אתיא כרבנן דסברי כיון שנזרק א' מן הדמים שוב אינו סותר והוה כנודע אח"כ אבל לר"א תגלחת מעכבת ואם נודע קודם שגלח הוה כנודע קודם הבאת קרבנותיו דבזה סותר לדידיה והקרבן שהביא לטהרתו לאו כלום הוא ובמשנה מבואר גלח ואתיא כר"א דקודם גילוח סותר: אין צריך להביא. וזה הל"מ דטומאת התהום: ד חומר באשתו ובתו. מבואר בנדרים דנדרים שיש בהן עינוי נפש הבעל מיפר לאשתו והאב לבתו וצריך עכ"פ להפר אבל חל הנדר ואין כופין בלא הפרה לשתות יין ולבטל נזירותה אבל בעבדו גופו קנוי לו ולכן בדברים שיש בהן עינוי נפש או ביטול מלאכתו אינו חל כלל בלא הפרה וגם אין צריך לכופו אבל בנדרים שאין בהם עינוי נפש ולא ביטול מלאכתו אינו מיפר כלל ונזירות חלה דל"ד לנדר דכתיב ואמרת אליהם לרבות העבדים אבל מ"מ אף שחלה כופהו מקרא דכתיב לאסור אסר על נפשו מי שנפשו קנויה לו יצא זה שאין נפשו קנויה לו ואתי למימר דכופו בנזירות דאלו בנדרים אינו חל כלל: אינו מיפר את נדרו. אם בעינוי נפש אינו מיפר ואין צריך לכפות דאינו חל כלל: אבל כופן. דאלו נזירות חיילא אבל צריך לכפות ונמצא החילוק בב' דברים בנדר עינוי נפש באשה צריך להפר ובעבד אינו חל כלל ואין צריך אף לכופו ובנזירות באשה מיפר ובעבד חל וכופה: אלא בפניו. אף שכופה לא בטל הנזירות מעיקרא אלא בעת שכופהו והיינו בפניו אבל שלא בפניו כדין נזיר הוא דנזירות חלה: ב' שנים. כיון שאמר ב' שנים הרי הקפיד האדון ולכן אף שלא בפניו אינו נוהג נזירות דעכ"פ יחזור לרבו לכן לא יכחיש א"ע: כופה. צריך לכופו לנזירות אבל לשבועה ונדר אם יש בהן עינוי נפש או ביטול מלאכה אינו חל כלל והר"ע כתב דבשבועות בטלין לגמרי בכל גווני אף שאין בהם ביטול מלאכה ועינוי נפש: ה יצא. דהרי נהג נזירות בעת שהיה עבד ולא מיחה רבו והוה כשאר נזיר ונזירות עולה לו: ולא גילח. שלא גמר נזירתו בעת שהיה עבד לא אמרינן כיון דיצא לחירות נפקע אלא משלים נזירות עתה ואף בכפהו רבו לעבור נוהג כשיצא לחירות ומשלים הימים שנהג בהן נזירות בעת עבדות: נטמא. בעת שהיה עבד ואח"כ כפהו רבו לעבור על נזירותו ויצא לחירות לא אמרינן דימי הטומאה יסתור אלא כיון שנטמא בעת שהיה עבד אינו סותר אלא מונה משעה שנטמא ואינו אלא שחייב להביא קרבן טומאה (ירושלמי פ"ט הלכה א'):

סליק תוספתא ממסכת נזיר